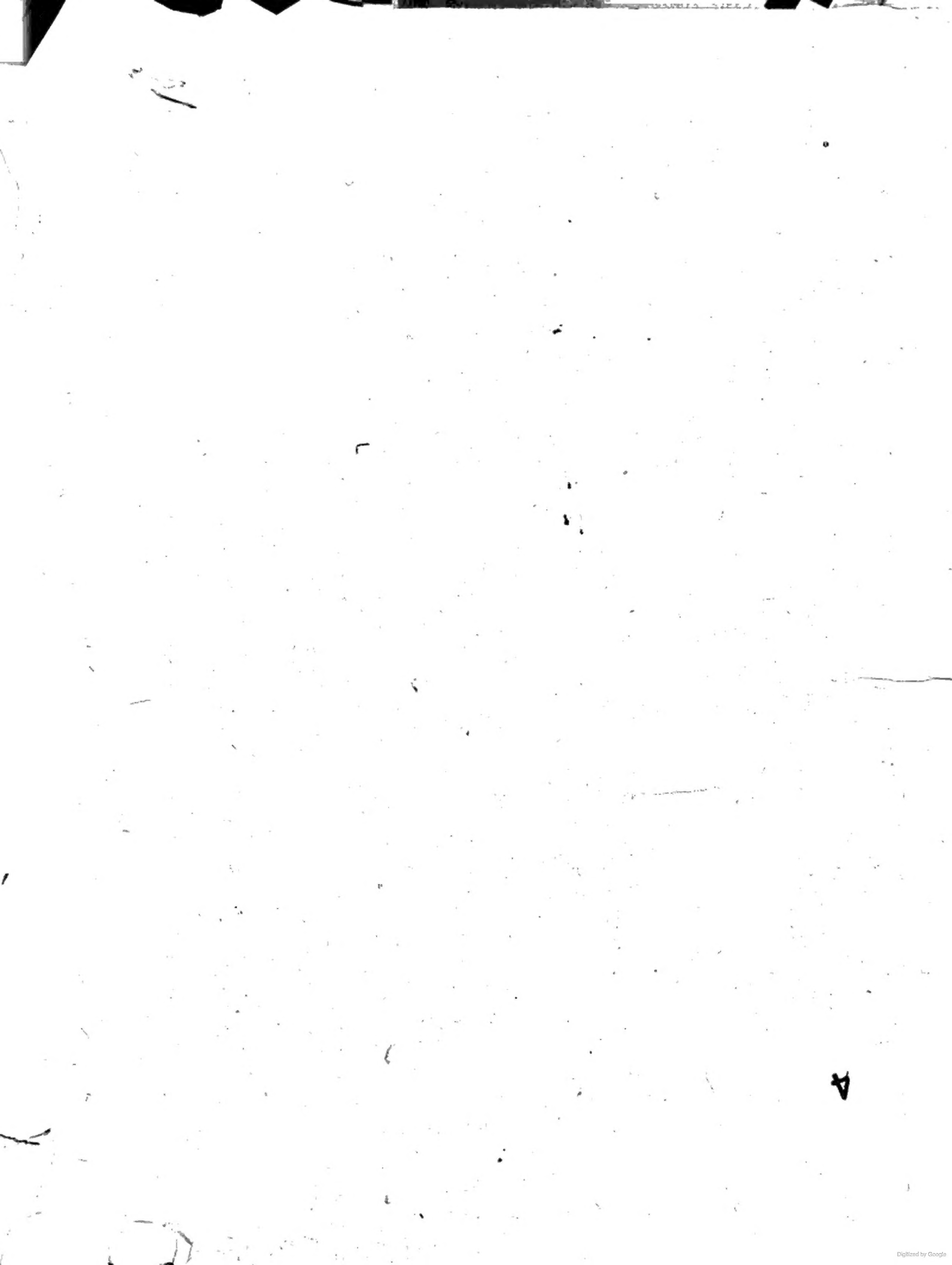

ZEGERI BERNARDI
VAN-ESPEN,
JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS,
JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM,
QUATUOR NUNC TOMIS COMPREHENSUM.

ZEGERI BERNARDI
VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS,
SS. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS,

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM,

ANTIQUÆ ET RECENTIORI DISCIPLINÆ PRÆSERTIM BELGII, GALLIÆ, Germaniæ & vicinarum Provinciarum accommodatum,

Ex ipsis sacræ Scripturæ Litteris, SS. Canonibus, Conciliorum tum Œcumenicorum, tum Synodalium Decretis, Summorum Pontificum Constitutionibus & Rescriptis, SS. Patrum Sententiis, Episcoporum Documentis, Principum Edictis, Magistratûs tam ecclesiastici quàm civilis Judiciis, & virorum Juris utriusque peritorum Responsis depromptum.

OPUS integrum omnibus Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, cæteris tam SS. Theologiæ quàm Jurisprudentiæ viris studiosis utilissimè & apprimè necessarium.

TOMUS PRIMUS.

LOVANII,
ET REPERITUR
LUGDUNI,
Apud JOANNEM MARIAM BRUYSET Patrem & Filium, in viâ Sancti Dominici.

M. DCC. LXXVIII.

ELENCHUS

EORUM QUÆ IN PRIMO VOLUMINE CONTINENTUR.

PRÆFATIO HISTORICA.

SOLENT alicujus operis Editores ejus auctorem summis laudibus efferre; eo more me solvit Espenii fama; brevem igitur ejus vitæ & operum historiam duntaxat adornare sufficit.

Natus est Lovanii Zegerus Bernardus Van-Espen die nona Julii anno 1646. Adolescens litterarum Humaniorum & Philosophiæ magistram habuit Academiam Lovaniensem. Quos animos ad scientias inferiores discendas attulit, eos servavit ubi Theologiæ & gravioribus doctrinis navavit operam.

Espenii Patronus extitit D. D. Alphonsus de Berges Mechliniensis Archiepiscopus: hic Romam profecturus juniorem Theologum ad se vocavit, ut eum sui itineris Comitem adhiberet; sed cur iter susceptum non fuerit me prorsus latet.

Sui temporis veluti arbiter Espenius, sacrorum Canonum & Disciplinæ Ecclesiasticæ studio accuratè incubuit. Canonibus scrutandis impigram dabat operam, cum anno 1673. jubente Archi-præsule Lovaniensi ad sacrum Presbyteratûs Ordinem evectus esset: duobus deinde annis elapsis Doctor in utroque jure declaratus fuit.

Augusto Sacerdotii caractere insignitus, ac laureâ Doctoris donatus Espenius suscepit indictam sibi legem non solùm vitæ innocentiæ, sed etiam majoris scientiæ Canonum comparandæ. Ex ea mente iniquè conjiceretur, quòd Pastoris munus vel ambierit, vel saltem optaverit Espenius: dignitates Ecclesiasticas numquam quæsivit ille, quem earum onus semper terruit. Beneficium Ecclesiasticum novem mensibus vix habuit; in Clericum non sanguinis conjunctione, sed meritis sibi charum illud transcripsit, nullo ejus fructu in suum commodum asservato.

Paternâ hæreditate contentus id unum desiderabat, ut in Academia Lovaniensi sedem perpetuam figeret: quod ubi noverunt D. D. Van-Viane & Huygens eruditionis nomine conspicui, suum in Collegio Pontificio contubernium Espenio concessere. In hoc sodalitio is erat ejus animus, ut gravioribus SS. Canonum studiis incumberet, quibus Ecclesiæ posset prodesse; mirum, quot progressus in iis fecerit; unde Doctorum Lovaniensium una vox omnium fuit, dignum esse Espenium qui publico munere docendi Jus Ecclesiasticum donaretur.

Suus

Suus esse desiit Espenius, ex quo cœpit esse totus omnium qui Jus Canonicum in Belgio ediscere voluerunt. Etenim præter habitas in scholis prælectiones, statutis quibusdam hebdomadæ diebus domi conventus agebat, ubi iis, qui eò conveniebant, varia disciplinæ Ecclesiasticæ capita exponebantur: huc quamvis docti omnes accederent; nemo tamen inde nisi seipso doctior, & ad operam Ecclesiæ navandam paratior exibat.

In suspicionem adducuntur isti conventus, eo nomine, quòd in Regno metuendi sint homines qui absque Principis consensu in unum coeunt: Idcirco à Regiis ministris accersuntur D. D. Huygens & Van-Espen, quibus declaratur eos rem Principi acceptam facturos, si intra opportunum sibi tempus suos virorum litteratorum conventus dirimant: parere spondent viri obedientissimi; nullâque morâ interpositâ, quod Regis nomine nunciatum sibi fuerat, amicis significant.

Fama Espenii non ideo imminuta est. Hæc erat omnium fere mens, ut injuriam à se propulsatam putarent, si doctum Canonistam sui juris arbitrum nanciscerentur. Ab Episcopis, à Magistratibus, ac Principibus consultus, responsa cuivis edebat, difficultatis propositæ arcana ita evolvens, ut intelligerent imperiti, & plauderent peritissimi.

Noverat tamen Espenius plurimas Juris Canonici occurrere quæstiones, quæ sine Juris Civilis notitia & subsidio exponi nequeunt: ea potissimum extitit ratio, quæ eum impulit, ut non solum Jus Romanum, sed etiam usus forenses, edicta Principum, Jurisprudentiam in supremis senatibus observatam, & alia quæ Jus novum constituunt, vel vetus confirmant, edisceret.

Noverat Canonum professorem sæpius consuli de casibus, quorum solutio è Jure Civili pendet.

Quid si, ut non raró accidit, ei litium amicè componendarum cura incumbat? profectò præter Juris Canonici scientiam, debet quoque Juris Civilis cognitionem sibi vendicare: eâ si careat, quo pacto poterit dissidentium rationes expendere, ab utra parte stet justitia dijudicare, & quod opus est quemque suadere?

Primus, qui in Occidente Juris Civilis studium cum Canonico sociavit, habetur S. Yvo, Episcopus Carnotensis, antea Canonicus regularis, & S. Quintini Bellovacensis Abbas. Hunc secuti sunt Gratianus aliique Canonum & Decretalium collectores. Inde contigit, ut, qui deinde Juri Canonico operam dederunt, animum quoque ad Jus Civile applicare cœperint. Inde mos natus est, ut in utroque Jure, scilicet Canonico & Civili, Graduati complures habiti sint.

Ex gemina Juris utriusque scientia, quam sibi comparaverat Espenius, prodiere dissertationes quæ controversias, de quibus consulebatur, elucidaverunt. Quàm nostri Canonistæ vis expedita fuerit, probant non solùm isti tractatus, sed etiam alia opera quæ primùm comparuerunt, & iterum collecta majori numero nunc exhibentur.

In variis editionibus locum principem semper obtinuit opus quod anno 1700. primam in lucem prodiit hoc nomine inscriptum, *Jus Ecclesiasticum universum.* Tres in partes distribuitur: in prima *de personis*, in secunda *de rebus*, in tertia *de judiciis, delictis & pœnis Ecclesiasticis* auctor ejus disserit.

Ex titulorum indice statim apparet methodus quam Espenius secutus est: mihi tamen liceat asserere è *Jure Ecclesiastico* Espenii eliminatam fuisse confusionem, quæ in operibus Canonistarum deprehenditur. Neglexit ille incongruam Canonum & Decretalium dispositionem quæ corpus *Juris Canonici*

nici deformat, ut ordinatam obſervaret: id primùm ſibi propoſuit; ut, quæcumque huc illuc in corpore juris diſperſa cernuntur, & ſub alienis peregrinantur titulis, ea coadunaret, ac ſuis in locis quæque collocaret. Secundò ut quæ in Jure Canonico ſterilia videntur, majoris momenti quæſtionibus fœcundaret. Tertiò ut ea omitteret quæ ſine ſcandalo, vel Canonum veterum contemptu in deſuetudinem abierunt. Quartò ut oſtenderet abrogata non fuiſſe præcepta, licet à pleriſque per aliquod tempus negligi cœperint. Quapropter ut Eccleſiæ præceptum amplius non obliget, longum temporis ſpatium ab Eſpenio deſideratur, longam & notam exigit tolerantiam Eccleſiæ quæ neglectam præcepti executionem non ignoraverit.

Ex eruditione quâ ornatus fuit Eſpenius, ex methodo quam ſecutus eſt, facilè innoteſcet, vix ullum inter Canoniſtas extitiſſe alium, qui de diſciplina Eccleſiaſtica diſſeruerit doctiùs, ſcripſerit ſolertiùs, judicaverit ſaniùs. Nonnulli tamen Belgæ cenſores ineunte XVIII. ſeculo Eſpenium inſimularunt, quòd de juriſdictione Eccleſiaſtica perperàm plurima dixerit. Eſpenio exprobrarunt quaſi Epiſcopis juriſdictionem propriam negaſſet, ut iis precaria duntaxat tribueretur. Suam hanc eſſe doctrinam negavit eruditus Canoniſta, ſuiſque ſcriptis eſſe contrariam inſtrumento publico declaravit ac demonſtravit. At ſuorum adverſariorum fidem incaſsùm obſecravit Eſpenius.

Quippe anno 1702. opus ejus integrum congregationi Cardinalium S. Officii denunciavit D. Van-Suſteren tùm doctor Lovanienſis. Duobus fere annis lis ſub judice extitit: tandem anno 1704. die 22. Aprilis eadem congregatio dedit Decretum, quo *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, inter libros fidelibus prohibitos connumeratum eſt. Hoc judicio res ſopita fuit potius quam definita; eadem enim accuſatio adverſus Eſpenium ab aliis delatoribus deinceps renovata eſt, ut dicetur inferiùs.

Operi, quod inſcribitur *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, præmiſerat doctus Canoniſta nonnullas Juris Canonici quæſtiones, quibus labente ſeculo decimo-ſeptimo operam navarat. Prima inter eas habetur *diſſertatio Canonica de peculiaritate in Religione & de ſimonia circa ingreſſum Religionis.*

Bruxellis edita primùm eſt an. 1684. duabus conſtat partibus: in priori oſtendit Eſpenius, quòd *profeſſio Religioſa ſecum trahat omnimodam rerum temporalium, etiam quoad uſum, perfectam in particulari abdicationem, & univerſam rerum omnium quæ ad Monaſterium & ad Religioſos pertinent communionem.*

In parte altera demonſtrat quòd *ſimonia & quidem Juris divini incurratur, quando temporale exigitur ab ingreſſuro.* Subjungit Eſpenius quòd *Eccleſia poſſet interdicere ne Monaſteria egentia quidquam ab ingredientibus requirerent:* declarat tamen *ultrò oblata citrà ſimoniam accipi poſſe.*

Hæc doctrina quam litterariorum operum cenſor ſuo probaverat calculo, Belgis quibuſdam ex ordine Eremitarum S. Auguſtini Religioſis moleſtiam procreavit; iſti enim ſuis in Theſibus an. 1686. eam impugnarunt.

Anteà R. P. Winants ejuſdem ordinis Theologus ſubiratus, quòd in diſſertatione doctrina & auctoritas Chriſtiani Lupi virgâ cenſoriâ notarentur, ſcripſerat libellum, quo utramque vindicare conatus eſt; ſimulque Eſpenium invidioſe depinxit, ut *Monachorum invaſorem*, *Rigoriſtam*, *Reformatorem aſperum*, &c.

Siluiſſet profectò Eſpenius, ſi ſuo tantùm obtrectandi deſiderio indulſiſſet Pater Winants; neque enim Theologo honorificum eſt dimicare eo certamine in quo victoria injuriis foret propudioſa; at cum præter jurgia, rei argumentum diſſereretur, reſponſum aggreſſus eſt. Cauſam à maledictis ſecernens, eam pertractavit in opuſculo, cujus hic eſt titulus, *vindiciæ diſſertationis Canonicæ de peculiaritate*

liaritate & ſimonia. Eo opuſculo lis definita non fuit: etenim cum ordinis Eremitarum S. Auguſtini profeſſores varias theſes diſſertationi præfatæ opponere pergerent, ſuis vindiciis appendicem ſubtexuit Eſpenius, nec tamen eo libello, ut ſperabat, contentio ſopita fuit.

E ſcholis Auguſtinianis novæ prodierunt theſes, quarum auctores nec nomini nec doctrinæ ſui adverſarii pepercerunt: has theſes ut confutaret Eſpenius, brevem adornavit reſponſionem, cui Apologiam, ac tandem unum & alterum opuſculum ſubjunxit: an extincta omnino fuerit ea controverſia aſſerere non auſim: id referam quod legitur in Epiſtola quam R. P. Delbecque Dominicanus ad eruditum Natalem Alexandrum direxit. *Ut verbis durioribus ſuos notaret adverſarios, adduci numquam potuit Eſpenius.*

Præfatis opuſculis ſuccedit *diſſertatio de inſtituto & officiis Canonicorum, ſigillatim deducta ex obligatione & muniis Clericorum;* nullos ea creditur experta adverſarios. Sortem quoque pacificam ſortita eſt *diſſertatio Canonico-hiſtorica de horis Canonicis*, &c. Geminum illud opuſculum eodem anno, ſcilicet 1685. primam in lucem prodiit.

In priori diſputatione oſtendit, quantæ debeant eſſe dotes Clericorum, præſertim Canonicorum, cum functiones Hierarchicas obire teneantur. Oſtendit Eſpenius quam ſollicita olim eſſet Eccleſia in eligendis rerum ſacrarum miniſtris: removebat longiùs ab aris non qui vitio aliquo, ſed qui vel leviori nævo notati eſſent: à ſuis exigebat non virtutes ſolas, ſed virtutes ſummas; volebat miniſtrorum ſacrorum caſtam eſſe originem, caſtum corpus, mentem ſcientiâ ornatam, fervens charitate pectus, linguam ad enarranda verba divina expeditam, promptam manum & efficacem ad opus, vitam denique conſtanti & illibatâ famâ commendatam.

Has Canonicorum dotes certa cum methodo pertractat Eſpenius, eaſque ad tria capita potiſſimùm revocat: exigit primò ut Canonicus noverit res ſacras, quas tractare debet: ſecundò ut quas noverit, amet & cum zelo obeat: tertiò ut laudes Deo religioſe perſolvat, animumque in iis perſolvendis mercenarium deteſtetur.

Quæ ſequitur de horis Canonicis diſſertatio haberi poteſt ut prioris complementum; eam elaboravit Eſpenius hortante Collegii Pontificii Præſide, cujus nomen non indicat. " Contubernii mei, inquit, in ſuo collegio occaſionem na„ ctus (Præſes) me rogavit ut SS. Canones ejus Theologis exponere vellem. „ Ego verò pernoſcens quantopere SS. Canonum ſcientia Theologis utilis ſit, „ non ægrè admodum me induci paſſus ſum, ut Canones qui Theologorum & „ vitæ & ſtudio magis accommodi ſunt in lectione domeſtica hebdomadaria præ„ legerem; cum ergo Concilii Tridentini Decreta *de Reformatione*...... expla„ nanda ſuſcepiſſem, incidi.... in argumentum de horis Canonicis; in quo ali„ quantiſper verſatus, nonnulla, quæ in domeſticis lucubrationibus, de earum „ origine, recitatione ac ritibus corraſeram, auditoribus propoſui. Cum verò „ non pauca, præſertim, quæ ritus concernebant, ex hiſtoriis & antiquitate eſ„ ſent deſumpta, nonnulli ea ſcripto mandari cupiebant. Facilè morem geſſi, „ & intermiſſis parumper, quæ de horis Canonicis Myſtici tradunt, alia quæ „ ſenſum naturalem propiùs attingunt & elucidant, in has diſſertationes con„ geſſi. " Hæc Eſpenius, cujus mens in *diſſertatione de horis Canonicis* elaboranda apertè declaratur.

Anno 1686. tractatum de *ſimonia circa beneficia, adminiſtrationem Sacramentorum, & celebrationem Miſſarum* publici juris fecit.

En finis quem auctor ſibi propoſuit, oſtendit ſcilicet quòd Eccleſia ſuorum miniſtrorum avaritiam & ambitionem ſemper averſata fuerit. Non enim alia eſt de

de avaritia Clericorum, mens hodiernæ Ecclesiæ ac veteris; mutantur Ecclesiæ tempora, sed non mutatur ejus sententia: non minus hodie quam olim Clericos Mercenarios detestatur, nec minus illos execratur, qui sibi honorem rapiunt, & in sacros sine Dei missu ordines involant. Geminâ parte constat prædictus tractatus; in una differitur de simonia ejusque speciebus; in altera disceptatur de pensionibus quæ Beneficiis imponi solent. Earum antiquitatem discutit Espenius; quærit deinde an sint legitimæ, an earum usum Tridentina Synodus probaverit?

Ad trutinam quoque sacrorum Canonum confecta est *dissertatio de dispensationibus matrimonialibus;* qua occasione scripta fuerit, quo præcisè anno edita? nec auctor declaravit, nec ipsa dissertatio innuere videtur; probabile tamen est eam typis excusam comparuisse anno 1687. aut 1688. De instituto hujus opusculi dicere quædam eo loci superfluum foret, cum ex ejus præfatiuncula & titulis faciliùs possit ejus argumentum innotescere.

Dissertationem de *dispensationibus matrimonialibus* excipit *tractatus de Jure Parochorum ad decimas & oblationes & de competentia pastorali.* Hactenus fuerunt de hoc argumento litigia, nec eadem Jurisprudentia in omnibus regnis atque etiam in ejusdem regni Curiis supremis observatur. At Espenius ex Canonibus, quos Ecclesia ut regulas genuinas spectat, rem decernere conatur. In præfatione, quæ dissertationi de *pristinis altarium incorporationibus* præfixa est, testatur quòd præter suam mentem *tractatum de Jure Parochorum ad decimas evulgaverit.* Monet autem, quòd si quid in eo minus accuratum ipsi elapsum fuerit, elucidandum sit ope *dissertationis de pristinis altarium incorporationibus*, &c. ubi *Jus Parochorum ad decimas* à se clariùs expositum fuisse contendit. Hæc dissertatio anno 1711. pervulgata est, ejus occasio & consilium, quod auctor sibi proposuit, in præfatione delineantur.

Huic dissertationi altera succedit quæ hanc regulam discutit; *in dubiis semitam debemus eligere tutiorem.* Ex ea dissertatione nata est brevis expositio in hanc Juris regulam: *in pari delicto vel causa potior est conditio possidentis.* Incertum est quo præcisè anno geminum illud opusculum primam lucem aspexerit.

Incertus quoque videretur annus, quo *brevis discussio de simonia* in auras primùm prodierit, nisi is nobis innotesceret ex anno, quo typis mandatum est *repagulum Canonicum adversus nimiam exemptionum à Jurisdictione Episcoporum extensionem:* hoc autem repagulum anno 1688. sub prælo gemuit, ac deinde publici juris factum est.

Qua occasione confecta fuerit brevis discussio quæ repagulo præmissa est, refertur in præfatione historica apologetica; at in epilogo, qui ad finem repaguli Canonici appositus est, narratur quâ mente hoc elaboratum fuerit. Habetur veluti secunda pars opusculi, quod inscribitur *brevis discussio de simonia.* In hac autem parte secunda auctoris animus non extitit ut originem ac progressum exemptionum discuteret; unum voluit, scilicet quasdam regulas à summis Pontificibus comprobatas exhibere, quibus exemptiones limitari ac definiri debeant; ne aliàs Episcopalis ordinis regimen evertatur.

Quamvis ab anno, quo repagulum Canonicum prodiit, recedere non videatur ortus dissertationis, quam Espenius elucubravit in *legem Juliam de ambitu;* hujus tamen opusculi natalibus eundem annum scilicet 1688. assignare non ausim; nullum enim suppetit argumentum, quo iste annus indicetur. In ea dissertatione, quæ brevis admodùm est, differitur de muneribus seu officiis, quorum venditionem esse illicitam docet Espenius.

Hæc sunt opera, quæ in primo & secundo volumine hujus editionis continentur. Tertium volumen integrum & quartum quoad magnam partem complectitur egregium illum Codicem manuscriptum, seu *Commentarium in jus vetus,*

novum & novissimum, à viris eruditis expetitum, opus profundâ eruditione exaratum, ut sunt omnia D. Espenii scripta.

In fronte hujus operis leguntur dissertationes de stabilitate veterum Canonum, & de variis eorum collectionibus; exponit deinde eruditus Canonista Concilia eorumque Canones, quibus vetus disciplina statuitur: en ejus methodus. Singulæ dissertationes singulis Conciliis prælusoriæ annexæ sunt, quas deinde subsequuntur scholia in Canones, qui per octo secula disciplinam vel primùm constituerunt, vel collapsam restituerunt.

Ubi definit *Commentarius in Jus vetus Ecclesiasticum*, ibi incipit *Commentarius in Jus novum;* istud constat primò dissertationibus in collectiones Isidori Mercatoris, Rheginonis, Burchardi & Yvonis Carnotensis: sequuntur deinde disputationes & observationes in capitula quæ Adriano Papæ vulgò tribuuntur, in capitularia Regum Francorum, in Gratiani Decretum, in quinque libros Decretalium, in Sextum Bonifacii VIII. in Extravagantes Joannis XXII. &c.

His omnibus succedit tandem *Jus novissimum*; in cujus commentario plurima discutiuntur quæ spectant regulas Cancellariæ Romanæ, statuta Synodorum, nec non Concilii Tridentini promulgationem quæ in variis Europæ Catholicæ provinciis facta est. Expenduntur quoque nonnulla concordata quæ quosdam Principes inter & quasdam Ecclesias habita sunt, ac tandem plurima edicta quæ à variis Principibus circa disciplinam Ecclesiasticam emissa afferuntut.

Ut lector tanti operis præstantiam vel leviter sibi adumbret, dicam paucis Espenium habuisse sedulam rationem Codicum, quibus Canones continentur, auctorum ad quos referuntur, temporum quibus conditi sunt, & mutationum quibus fuerunt obnoxii. Cæterùm methodus, quam in eo opere Espenius sequitur, innotescet nostra præfatione, quæ ineunte tertio volumine reperitur; eam adire lector non pertimescat.

Commentario in Jus vetus, novum & novissimum succedit in quarto volumine tractatus de censuris: quo anno primùm editus fuerit, determinari non potest; at ejus occasio & argumentum in præfatione huic opusculo præmissa describuntur.

Dissertatio de intercessione Episcoporum...... & de azylo templorum vulgata creditur ineunte XVIII. seculo: atque hæc ejus occasio extitit. Nimirum seditio popularis an. 1700. excitata civitatem Bruxellensem turbaverat. Seditionis Duces in Ecclesias & Monasteria perfugerant in quibus saluti suæ tutiùs posse consuli arbitrabantur. At Regius Brabantiæ Senatus visis inquisitionibus quæ tum ad onus tum ad levamen perfugarum peractæ fuerant, declaravit quod seditiosi jure azyli gaudere non deberent; jussit ergo ut è Monasteriis & Ecclesiis extraherentur, & ad regios carceres transferrentur; quod peractum est.

Ea susceptio Archiepiscopum Mechliniensem plurimùm offendit contendebat Præsul confugas ex Ecclesiis ad carceres sine suo permissu transferri non potuisse, eamque licentiam judicibus Laïcis tribui non posse, nisi priùs Officiali exhibita fuissent inquisitionum apographa, atque iis visis & examinatis sibi constaret, quod crimen de quo agitur, esset *de exceptis:* addebat istum in Hispaniis morem huc usque religiosè observatum fuisse.

Archiepiscopo responsum est, quòd ubi judex Laïcus novit crimina confugarum esse ex eorum numero quæ azyli prærogativâ excluduntur, tunc Magistratus potest è Monasteriis vel Ecclesiis reos vi educere, quamvis præsul, *postquam requisitus fuit*, suum negaret consensum, aut difficilem se gereret.

Regiorum Magistratuum vindicias in dissertatione de intercessione Episcoporum &c. suscepit Espenius; cui responsum opposuit Petrus Gowarts Diœcesis Silvæ Ducensis Vicarius Apostolicus, nec non Belgici Senatûs consiliarius Clericus. Hic suo tractatui responsorio fecit hunc titulum: *certamen pro immunitate Ecclesiastica*,

siastica, &c. conatur non solùm vindicare hujus immunitatis Ecclesiasticæ independentiam, quam Espenius impugnaverat. sed insuper notare quinque Theologos Belgas, quos accusat, quasi Archiepiscopum Mechliniensem coram consilio privato criminaliter convenissent.

Rogatus Espenius, ut istorum Theologorum defensionem susciperet, scripsit alterum opusculum, cujus hic est titulus : *concordia immunitatis Ecclesiasticæ & juris Regii*, &c. hic libellus primùm comparuit anno 1700. Ejus auctor totus est ut ostendat, quod Theologi Belgæ, quorum patrocinium suscipit, nullâ actione criminali suum Archiepiscopum coram privato consilio convenerint.

Ea Theologorum Belgarum defensio feriit potissimum animos D. D. Gowarts & Van-Susteren. Hic anno 1702. Romam profectus congregationi Cardinalium S. Officii denuntiavit nonnulla Espenii opera, præsertim illius *Jus Ecclesiasticum universum hodiernæ disciplinæ.* Quinam autem hujus negotii fuerit exitus, suprà enarratum est, ubi diximus opus illud inter libros prohibitos anno 1704. recensitum fuisse.

Tacuit Espenius, sed ejus silentium æquo animo non tulit P. Desiderantius; iste enim cujus institutum appellare non expedit, suspicionum cuniculis, criminationum machinis, criminibus confictis extremam perniciem Espenio inferre tentavit, sed detectis veteratoris fraudibus anno 1707. Desiderantius calumniæ convictus, sententiâ consilii Belgici in exilium pulsus est. Hæc historia Gallico idiomate nuncupata est, *la fourberie de Louvain.*

Quinquennio deinde pacificè vixit Espenius; placidé vixisset diutiùs, si adversariis carere potuisset. Tractatum *de promulgatione legum* anno 1712. vulgavit auctor noster; istius operis occasione nova in eum mota est procella. Erat tunc albugine excæcatus Espenius; nihil tamen de solito ardore ad suorum operum defensionem remisit.

In suo de promulgatione legum tractatu primò dixerat summi Pontificis Decretorum publicationem Romæ factam non sufficere, ut Bullæ & rescripta Sedis Apostolicæ apud Belgas vim legis obtinerent, optabat insuper ut in singulis Provinciis horum Decretorum promulgatio fieret. Dixerat secundò nullam Bullam nullumque rescriptum, vel aliud quidpiam in Provincias Belgarum posse inferri, & vim legis habere, nisi antea Principi innotuerit, suumque eorum promulgationi consensum dederit vel Princeps, vel Consilium supremum.

Non defuere qui hanc doctrinam ore & calamo aggressi sunt: eorum confutationem satis frigidè primùm excepit Espenius: forsan omnino siluisset, nisi classicum cecinissent ejus adversarii. Etenim exeunte anno 1718. Archiepiscopo Mechliniensi *tractatum de promulgatione legum* denunciavit D. Gowarts. Præsuli scripserat *novo fermento universitatem Lovaniensem esse purgandam.* Ea metaphora satis indicabat ex hac Academia pellendum esse Espenium. Hic de injuria conquestus est ad supremum Imperatoris Caroli VI. Consilium Viennæ in Austria habitum. Mandavit Princeps Majori Belgarum Consilio ut hoc negotium accuratè recognosceret. Paruerunt Senatores; re studiosiùs perpensâ, scripserunt fiscalibus consiliariis, ut comites ad Espenii causam propugnandam accederent, jura Cæsareæ Majestatis simul cum Espenio defensuri. *Le Royal service de Sa Majesté*, scribebant Senatores, *exigeant qu'en ce point ledit Docteur soit protegé.*

Dum ea lis moveretur, altera redintegrata est de opere, quod inscribitur, *Jus Ecclesiasticum universum.* Utramque causam vicit Espenius; quippe in ejus gratiam 23. Februarii, anno 1722. pronunciavit supremum Belgii Consilium, cujus sententia Decretoria legitur tomo IV. hujus editionis in fine opusculi, quod in sua fronte hunc gestat titulum: *Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechliniensis in causa*, &c.

Hic libellus ob suam affinitatem cum *tractatu de promulgatione legum*, huic immedia-

immediatè ſuccedit in quarto hujus noviſſimæ editionis volumine; integrum, de quo agebatur, negotium refert.

Quiete optatâ frui videbatur Eſpenius, cum ecce novi turbines eam perturbarunt. Hæc procella orta eſt ex opuſculo cujus ipſe auctor exiſtit, quodque inſcribitur; *tractatus de recurſu ad Principem*, &c.

Editum primò eſt anno 1725. in eo probare conatur juriſdictionem & immunitatem *Eccleſiaſticam* non convelli, cum Laïcos & Clericos, qui de cenſuris à judice Eccleſiaſtico inflictis expoſtulant, queribundos ad ſuum tribunal admittunt Magiſtratus Laïci; contendit his judicibus à Deo poteſtatem eſſe conceſſam, ut de abuſu qui in cenſuris infligendis committitur, cognoſcant: addit Laïcos judices ſibi non arrogare auctoritatem Eccleſiaſticam vel uſum clavium, cum in ejuſmodi negotio abuſum quandoque reperiri decernunt.

Dum ea lis movebatur, altera ſupererat antiquior, quæ nata fuerat occaſione D. Stenowen: hujus conſecrationem in Archiepiſcopum Ultrajectenſem ab uno duntaxat Epiſcopo factam probaverat Eſpenius. Quid in hoc, quid in altero negotio contigerit, narrent alii ſcriptores, quibus ſuppetit utriuſque litis notitia major & accuratior. Id unum dicam, quòd Eſpenius ſuæ libertati pertimeſcens fugâ ſalutem petierit. Trajectum ad Moſam primò ſe contulit, deinde Amersfordiam, ubi 2. Octobris anno Chriſti 1728. ætatis 82. deceſſit.

PROLE.

PROLEGOMENA.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

DE SCOPO ET MATERIA OPERIS.

Titulus huic Operi præfixus JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM nonnullis eam posset ideam imprimere, quasi hoc Opere, omnia, quæ ad hoc Jus spectant, continerentur, universumque Jus Ecclesiasticum plenè in eo repræsentaretur (*a*); quod sanè non unum alterumve, sed plura eaque prolixa volumina requireret.

Igitur opus hoc inscribitur *Jus Ecclesiasticum universum*, non quod in eo universa & singula ad Jus istud spectantia contineantur & explanentur, sed quod universæ, aut ut minùs præcipuæ hujus Juris materiæ eo modo proponantur & exponantur, ut sperem ex principiis positis ad notitiam hujus Juris Ecclesiastici perveniri posse; atque dubia & quæstiones in eo occurrentia dissolvi.

Ut autem totius *Juris Ecclesiastici*, seu *disciplinæ Canonicæ* ideam perfectam & plenam lectori exponerem, Jus pristinum cum recentiore in singulis penè disciplinæ seu Juris Ecclesiastici punctis ita cumulare studui, ut ex Operis hujus lectione innotescat, quid pristina Ecclesiæ disciplina statuerit, & quid hodierna circa singulos articulos decernat, aut toleret.

Nec tantùm utrumque Jus Ecclesiasticum, pristinum & hodiernum, simpliciter allegare volui, sed insuper indicare, quando, & qua occasione quibusque gradibus à pristina ad hodiernam disciplinam descenderimus.

Insuper praxim sive disciplinam hodiernam contra pristinos Patrum mores & Canonum constituta introductam sic repræsentare studui, ut usum legitimum ab abusu separarem; ostendendo qualiter illi nos conformare possimus, hunc verò vitare, aut etiam ei nos opponere & contradicere subinde debeamus.

Jus *Ecclesiasticum* sive *Canonicum* affine esse scientiæ *Theologicæ*, plurimasque materias utrique esse communes, quin & ex iisdem principiis resolvendas, nemo, qui utriusque vel modicam notitiam habet, ignorat.

Hinc jam pridem dicere non dubitavit pius ac doctus Joannes Gersonius Universitatis Parisiensis Cancellarius in *Recommendatione Licentiandorum in Decretis*, per quadringentos inclusivè annos & ampliùs, sic fuisse gubernatam Ecclesiam, ut non esset distinctio Theologorum & Canonistarum; additque, quòd " *Canones*, si bene inspiciamus, non „ sint nisi conclusiones elicitæ vel illatæ ex principiis Theologicis, id est, ex Evangelio „ & aliis libris Canonicis per illos, quibus dicit Christus: *Qui vos audit, me audit.* „ Luc. c. 10. v. 16.

Ut igitur *universum Jus Ecclesiasticum* repræsentaretur, necesse fuit, etiam attingere materias,

---

(*a*) Alterum lector ferre poterit judicium de hodierna operum D. Van - Espen editione quatuor tomis comprehensa: hæc enim dici potest *universum Jus Ecclesiasticum* repræsentare.

materias, quæ primo intuitu ad Theologicam magis, quàm Juris Ecclesiastici scientiam pertinere viderentur, puta *de Sacramentis in genere & singulis eorum speciebus, Indulgentiis*, aliisque similibus materiis.

Quis enim nescit, hisce in materiis multa ad disciplinam Ecclesiasticam spectantia esse immixta, quæ ex Canonibus, & statutis positivis, non autem è libris Canonicis aut principiis Theologicis immediatè dependent, aut resolvuntur.

Et nonne Pontifices hasce materias Decretalium libris inserendo, sufficienter ostenderunt, eas non à solis Theologis, sed & à Canonistis esse tractandas? Scientes, in his plurimùm *Juris Ecclesiastici* sive *disciplinæ* occurrere; uti & Gersonius notavit, subjiciens exemplum in " uno per quod, ait, sciatur in cæteris. Confessio sacramentalis est de lege „ Evangelica propriè dicta, sed quod fiat hoc tempore vel illo, & apud suum certum „ Sacerdotem, vel apud illum, de jure positivo est, quod nec clarè sequitur ex lege „ Evangelica, quod sic debeat fieri, nec tamen repugnans. Talia sunt sine numero in „ reliquis, quæ concernunt Dei cultum, & charitatem erga ipsum & proximum no„ strum. „ Hæc Gersonius in citata Recommendatione.

Has igitur materias quasi Theologicas hoc in Opere omittere non potui; eâ nihilominus servatâ moderatione, ut ea, quæ ad disciplinam pertinere videbantur, à merè Theologicis secernere studens, illa sola examinarem, hæc vero Theologis tractanda & resolvenda remitterem.

Hinc super materiis aut formis sacramentorum quæstiones inter Doctores scholasticos disputatas, vel etiam super Fidei nostræ dogmatibus aliisque ejus generis cum hæreticis controversias, vel nullo modo, vel admodum leviter, ac historicè potiùs, quàm Theologicè attigi.

Insuper nemo vel parum in Jure versatus ignorat, quam difficulter Jus Civile à Jure Ecclesiastico, præsertim recentiori separari queat; & quantopere legis scientia assequendæ Juris Canonici scientiæ conducat; imò penè necessaria sit. Quapropter nec mirum apparere debet, si plura hinc inde ex Jure Civili huic Operi immixta quis videat. Ut tamen, quantum citra detrimentum Juris Ecclesiastici licuit, me intra scientiam hujus Juris continerem, materias illas, quæ ex Jure Civili & statutis politicis unicè penè dependent, omittendas judicavi; uti sunt materiæ contractuum, testamentorum, fideicommissorum, legatorum hisque similes, de quibus vel nihil, vel pauca, quæ ad Ecclesiasticum Jus propiùs spectant (puta de Rebus Ecclesiæ alienandis vel non, de testamentis Clericorum, item de successione in bona Clericorum intestatorum) tractare volui.

E quibus Jus hoc universum potissimum hauserimus, in Operis titulo indicatur: sed tamen, quia non omnia ejusdem sunt ponderis, & auctoritatis in hisce Prolegomenis, quæ singulis auctoritas tribuenda sit, paucis exponemus; si priùs quis Juris veteris & novi usus esse debeat, paucis annotaverimus.

---

§. II.

QUIS DEBEAT ESSE USUS PRISTINÆ DISCIPLINÆ?

PRistinam Ecclesiæ disciplinam in plerisque præsertim majoris momenti articulis recentiori & hodiernæ disciplinæ ita conjungere studui, ut tamen utramque non confunderem; sed quid illa præscripserit, & in quo hæc ab illa recesserit, distinctè exponerem.

Quam utilis, imò penè necessaria sit hæc pristinæ disciplinæ notitia, non difficulter intelligetur, si reflectatur ad ea, quæ in hoc Opere sparsim dicuntur.

Apparebit imprimis, quod licet Ecclesia nonnunquam à disciplina jam pridem in Conciliis sanctissimè instituta, atque per plura secula religiosissimè summo etiam cum rigore observata, pro temporum & personarum conditione nonnihil recedere cogatur, ipsamque disciplinæ relaxationem tolerare vel dissimulare: nihilominus nunquam non optet desideretque, eam, quantùm possibile est, ubi nondum collapsa est, sollicitè servari, collabentem sustineri, & collapsam restaurari, velitque in hoc Episcoporum Pastorumque curam & laborem præcipuè collimare: imò ad hanc collapsæ disciplinæ totum reformationis opus tendere debere, apparebit ex iis, quæ dicta sunt *parte prima* hujus operis *tit.* 20, *cap.* 2. & latiùs in dissertatione de *veterum Canonum disciplinæ stabilitate & legitimo eorum usu*. Hæc autem dissertatio reperitur inter eas, quæ *Commentario in Canones* præmissæ sunt tom. 3. hujus editionis: ubi ostenditur, quàm periculosè pro abolitione sacrorum Canonum aut disciplinæ Ecclesiæ sumatur argumentum à communi in Ecclesia

praxi;

praxi; aut ab Ecclesiæ tolerantia. Insuper explicatur, quomodo, & quâ moderatione prælati Ecclesiæ in restauranda pristina disciplina procedere debeant.

Non tantùm pristinæ disciplinæ notitia ad hujus conservationem aut restaurationem conducit; sed & frequenter exacta hodiernæ disciplinæ notitia sine illa haberi nequit: eo quòd à pristina tanquam rivulus è fonte hodierna originem ducat: imò plura disciplinæ hodiernæ puncta non sunt nisi pristinæ ipsius disciplinæ reliquiæ, quæ sine hujus pristinæ disciplinæ notitia, obscuræ planè ac inanes ritus sæpiùs apparebunt: si autem cum pristina disciplina, cujus sunt reliquiæ seu quædam vestigia, conferantur, utiles & plenæ spiritu Ecclesiæ apparebunt; cujus exempla in decursu operis plurima notavi, & lectori occurrent; ac signanter *tom.* 1. *parte* 2. *sect.* 1. *tit.* 2. *cap.* 3. Adhæc ex ipsa pristinæ disciplinæ scientia facilis solet esse accessus ad percipiendum verum spiritum Ecclesiæ in his, quæ modernam disciplinam spectant. Licet enim Ecclesia nonnunquam *exteriorem* suam disciplinam mutet, vel relaxet, non tamen mutatur Spiritus Ecclesiæ, sed hic invariabilis & immutabilis perseverat, uti sæpiùs in hoc opere monui, & in materiis occurrentibus sollicitè annotavi.

Quin & ex operis hujus lectione innotescet, ex ignorantia pristinæ disciplinæ, frequenter in crassos errores circa hodiernam Ecclesiæ disciplinam prolapsos interpretes tam Theologos, quàm Canonistas; eosque errores notabilibus abusibus subinde occasionem dedisse. Quapropter, ut fructuosè studio Juris Ecclesiastici incumbatur, & ad ejus perfectam notitiam perveniatur, nequaquam negligendum est studium pristinorum illorum Canonum, qui Patrum disciplinam repræsentant. Quod & seculo decimo-sexto rectè advertit pristinæ disciplinæ zelosissimus Restaurator S. Carolus, de quo vitæ ejus auctor scribit: " Canonum ea scientia ipsi perjucunda erat, quæ Patrum mores „ & acta repræsentans Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet. Do„ lens autem eos communi consuetudine tantummodo Canones ad interpretandum seli„ gi, qui ad lites judiciaque valent; constituit ipse, qui iis declarandis præesset, unde „ sacra *majorum* instituta & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus haurire„ tur. „

§. III.

ATTENDENDA CIRCA RECENTIOREM PRAXIM IN ECCLESIA RECEPTAM.

Notavimus præcedenti Paragrapho, Ecclesiam subinde dissimulare aut tolerare relaxationem disciplinæ, quæ pro formandis moribus, aut vitiis extirpandis olim sanctissimè fuerat instituta, & per plura secula summo cum rigore observata.

Porrò ex hac dissimulatione seu tolerantia contingit, ut similis relaxatio quasi pro praxi & disciplina ipsius Ecclesiæ interdum invalescat, & reputetur: quam tamen reverà Ecclesia tolerat potiùs, quam probet.

Ut ergo votis Ecclesiæ obsequantur Prælati & Pastores Ecclesiæ, allaborare debent, ut pristina illa disciplina sensim, ubi collapsa est, restituatur, aut nondum totaliter collapsa sustineatur; ita tamen ut in hac parte procedatur fortiter & suaviter; id est, Zelo Pastorali quadam Christianâ prudentiâ & moderatione temperato, quemadmodum fusiùs exposui in Dissertationibus, quæ Commentario in Canones præmissæ sunt.

Ulteriùs, circa recentiorem disciplinam contra pristinam Ecclesiæ disciplinam sensim introductam attendendum, num hæc concernat materiam morum, & quidem notabilis consequentiæ; an verò duntaxat versetur circa ritus aliquos in administratione Sacramentorum, & celebratione divinorum officiorum, vel formam judiciorum aliosve similes haud magni momenti disciplinæ articulos.

Quis enim ambigat, quin multa dissimulanda sint, circa posteriora, quæ non essent circa priora; plusque allaborandum, ut in prioribus restituatur Ecclesiæ pristina disciplina, quàm in posterioribus: atque nonnunquam propter aliquas oppositiones, difficultates, & turbationes in populo, permittendam disciplinam insolitam circa ritus formamve judiciorum, licet contraria etiam appareat conformior spiritui Ecclesiæ, ob quas non esset permittenda & toleranda praxis, quæ contra sacros Canones invaluit in materia morum & notabilis consequentiæ.

Attendendum insuper, num praxis contra sacros Canones & jam pridem usitatam disciplinam, universaliter per totam Ecclesiam, aut saltem in his Ecclesiis ab omnibus recepta sit; an verò ita duntaxat, ut à plerisque quidem recipiatur. contraria tamen apud melioris instituti homines adhuc perseveret: ac præterea, num praxis introducta, etiam auctoritate prælatorum & superiorum positivè sit probata, puta Synodorum Decretis,

aut libris Ritualibus inserta; num verò duntaxat simpliciter dissimuletur & passim toleretur. Neque enim dubitari potest, quin facilius circa hanc à fidelibus aut inferioribus Pastoribus aliquid mutari; aut pristina disciplina contraria observari, aut urgeri queat, quam circa priorem generaliter receptam, aut superiorum auctoritate positivè probatam.

Similia circa pristinam & modernam disciplinam sparsim in hoc opere annotare studui, ut hinc innotesceret, qualiter Prælati & Pastores circa hujus tolerantiam, & illius restitutionem se gerere debeant; ne dum nimium dissimulant, nihil ad perfectum adducant, vel dum è contra præcipiti & inordinato Zelo omnia ad pristinam Ecclesiæ disciplinam reformare volunt, omnia turbent: licet in hac parte, frequentior soleat esse defectus, quàm excessus.

§. IV.

DE CITATIONIBUS DECRETI GRATIANI.

Mirum forsan nonnullis apparebit, quod Canones, & dicta sanctorum Patrum referens, sollicitè annotaverim loca Decreti Gratiani, quibus hi Canones aut Patrum dicta à Gratiano referuntur; quasi Canonibus aut Patrum sententiis per relationem in Decretum Gratiani aliquid auctoritatis accederet: cum tamen communi & Canonistarum & Theologorum consensu receptum sit, Decretum Gratiani nullam habere auctoritatem Juris; neque Patrum sententias, aut particularium Synodorum aut Episcoporum Decreta accipere auctoritatem Juris publici & communis, quia in Decretum Gratiani relata sunt. Huic sanè Doctorum opinioni lubens subscribo; eamque in commentario in Canones tom. 3. hujus editionis, pluribus confirmavi; neque loca Gratiani annotavi, ut Canonibus, aut sententiis Patrum auctoritatem Juris ex relatione in hoc Decretum assererem.

Verùm, cùm scirem, Decretum Gratiani unà cum aliis partibus Juris Canonici constituere hodiernum corpus Canonicum, cui ipsi Jurisconsulti ab initio assueverunt; sciremque, ipsis studiosis Juris in Scholis publicis hoc prælegi, & explicari, existimavi haud ingratum eis futurum, si indicarem Canones, Decreta, & Patrum sententias extare in Decreto, quod ipsi in suo corpore Juris Canonici habent, & quo continuò ut quodam Canonum Codice utuntur; imò è quo in controversiis & quæstionibus occurrentibus passim Canones, non tantùm in ipsis scholis Academicis, sed & in judiciis citari & allegari vident. Ut nec dubitare possim, quin Canones, & Patrum sententiæ aliquid amplius ponderis, saltem apud Jurisconsultos & in eorum tribunalibus obtineant, dum è Decreto Gratiani allegantur, quàm si immediatè ex aliqua particulari Synodo, aut auctore recitarentur, quod & latiùs ostendi in citato Commentario, ubi unà exposui, quæ authoritas aliquando tam apud Theologos quàm Canonistas fuerit hujus Decreti; & unde tanta ei authoritas accesserit.

§. V.

DE DECRETALIBUS GREGORII IX. ET ALIIS POSTERIORIBUS PARTIBUS CORPORIS CANONICI.

Decretalium collectio jussu Gregorii IX. confecta, eo fine publicata est, ut iis in *judiciis & scholis universi utantur*, uti dicitur in Epistola compilationi præfixa, & Doctoribus, & Scholaribus Universitatis Bononiensis inscripta.

Eâdem intentione & subsequentes corporis Canonici partes publicatas esse, indicant earum respectivè Præfationes.

Porrò sicuti hac intentione à Pontificibus publicatæ sunt, ita quoque ubique penè Gentium receptæ fuère, ut quidquid iis continetur, pro Jure communi reputatum sit. Ideoque quidquid iis præscribitur, pro Jure reputatur, quamdiu generali aut particulari contrario Jure ei derogatum non ostenditur.

Imò si Jus posterius sive scriptum, sive consuetudinarium sit dubium, ex hisce Decretalibus aliisque libris corporis Canonici, tanquam ex Jure communi interpretationem accipere solet.

Hæc Juris Canonici authoritas ubique in hisce & vicinis Regnis ita firmiter erat stabilita seculo decimo-sexto, ut licet plures Provinciæ authoritatem Romani Pontificis excusserint, nihilominus hoc Jus Canonicum pro Jure communi constanter retinuerint, uti testatur Arturus Duck *lib.* 1. *de Auctoritate Juris Civilis cap.* 7. ubi *num.* 17. & 18. hæc habet: " Illud porrò in Juris Canonici laudibus eximium est, quod Principes Pro-„ testantes Germanici, aliive, postquam ab Ecclesia Romana secesserant, Lutheri & „ Calvini doctrinam amplexi, omnemque Pontificis Romani potestatem abdicassent, Jus „ tamen Canonicum non excusserunt; sed eo in causis suis decidendis etiamnum utun-„ tur, eodem planè modo sicut Principes Europæi, postquam renuntiaverant Cæsarum „ potestati, leges tamen Cæsareas adhuc observant. Et licet Martinus Lutherus zelo „ præpropero & inconsulto ductus Juris Canonici libros repugnantibus Jurisconsultis, „ Wittebergæ combusserat, Juris tamen Canonici usum ab eo tempore Saxonei, Brus-„ vicensci, cæterique Protestantes semper conservârunt nullâ mutatione in eo admissâ, „ sicut in Augustana Confessione consenserunt, Jusque Canonicum Wittebergæ, & in „ reliquis Protestantium Academiis adhuc publicè docetur. (*a*) „

Itaque quæ ex Decretalibus Gregorii IX. aut Sexto Decretalium Bonifacii VIII. vel Clementinis, aut extravagantibus in hoc opere referuntur, pro Jure communi recipienda sunt, & pro Jure servanda quousque ostendatur, Jure scripto vel consuetudinario, seu generali seu particulari ab hoc Jure communi recessum; de quo latiùs in citato *Commentario in Canones. tom.* 4. *hujus editionis.*

(*a*) Ut innotescat auctoritas Juri Canonico attributa in Provinciis, quæ Regi Borussiæ obtemperant, operæ pretium est describere dispositionem secundam, quæ in Codice Fredericiano an. 1750. *part.* 2. *l.* 2. *tit.* 2. §. 12. statuitur. *Comme nos Sujets de la Religion Catholique*, ait Rex, *doivent, en vertu de la Paix de Westphalie, être jugés selon leurs principes en matiere de foi, nous conservons au Droit Canon force de Loi, en tant qu'il est nécessaire pour cet effet.*

Mais nous l'abrogeons dans toutes les affaires civiles, & n'en exceptons que ce qui concerne les Offices & les Dignités dans les Chapitres, comme aussi les Droits qui en dépendent & ce qui regarde les Dîmes, que nous voulons être décidées selon les Loix du Droit Canon, même parmi nos Sujets Protestans. Codex, in quo ea dispositio legitur, dicitur Gallico idiomate, *Code-Frederic*, quia conditus est secundùm formam, quam statuerat Carolus Fredericus Serenissimus Rex Borussiæ, & sacri Rpmani Imperii Elector, quin & leges in eo contentæ, munitæ Regiâ auctoritate observari debent in omnibus ejusd. Principis ditionibus.

---

§. VI.

DE RECEPTIONE CONCILII TRIDENTINI.

Cum decimâ Decembris anni 1563. finem accepisset Concilium Tridentinum, Pius IV. tunc Pontifex Romanus, universa ejus acta & Decreta confirmavit per Bullam, quæ incipit, *Benedictus Deus*, editam & publicatam Romæ 26. Januarii anni 1564. & ab omnibus Christi fidelibus suscipienda ac servanda esse decrevit; præcipiens universis Ecclesiæ prælatis quacumque dignitate fulgentibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis à sacris Canonibus constitutis aliisque gravioribus, etiam privationis, ut eadem Decreta & Statuta in Ecclesiis suis, Civitatibus, ac Diœcesibus, in judicio & extra judicium diligenter observent, & à subditis quisque suis ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari. Hanc Bullam sequuta est alia ejusdem Pontificis, quæ incipit, *sicut ad sacrorum*, publicata Romæ 20. Julii ejusdem anni, qua declarat, " Decreta sacri generalis „ Concilii Tridentini, ad reformationem & jus positivum duntaxat spectantia eos, ad „ quos pertinent à Kalendis Maii proximè præteriti omnes obligare cœpisse, neque post „ eam diem excusationem cujusquam, quod ea ignoraverit, admittendam, atque ita Apo-„ stolicâ auctoritate declarat, ac definit, & ab omnibus judicari mandat atque statuit. „

Philippus II. tunc Hispaniarum Rex, & Belgarum Princeps, hac in re intentioni Concilii & Pontificis obsequi volens, curavit quamprimum Decreta hujus Concilii in omnibus suis ditionibus publicari, adjuncto mandato ad omnes Officiarios seculares, ut dum requisiti fuerint, auxiliare brachium in eundem effectum sine ulla tergiversatione aut dilatione præstent. Quod quidem mandatum per Hispaniæ regna anno 1564. mense Julio publicatum esse, ex Emanuele Rodrigues refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 4.

Scripsit quoque Philippus II. ad Margaritam Parmensem tunc Belgii Gubernatricem, ut Concilium Tridentinum, quoad puncta reformationis per has Belgicas Ditiones publicari & exactè observari curaret.

Igitur sub initium anni 1564. litteras dedit Margarita nomine Regis ad Archiepiscopum Cameracensem, ut Decreta Concilii expenderet, & de modo, quo in sua Diœcesi secundùm jura, privilegia, consuetudines hæc Decreta executioni mandari possent, sententiam suam exponeret. His litteris respondit Archiepiscopus 23. Julii ejusdem anni, celebrationem Synodi Provincialis super receptione Concilii, & publicationem Decretorum per singulas Ecclesiarum Parochias, esse quidem modos Juri consentaneos, & antehac in re simili usitatos; sed magnis difficultatibus fore implicitos, nisi Regiâ auctoritate Decreta Concilii priùs probentur & admittantur.

Margarita interea ex tumultibus hîc excitatis prævidens, quot difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini auctoritate Regiâ esset obnoxia, uti narrat Famianus Strada de Bello Belgico, priùs explorare voluit, non tantùm sententiam & judicium Episcoporum, sed & Consiliorum Regiorum, nec non Magistratuum præcipuarum civitatum, atque etiam Academiæ nostræ Lovaniensis, super publicatione Concilii Tridentini in his Belgicis Ditionibus quoad Decreta reformationis.

Litteræ ejusdem tenoris erant, quarum hæc ferè summa, ut Decreta reformationis quantociùs expenderent, atque deliberarent qualiter & quibus mediis, hæc Decreta reformationis possent mandari executioni, ut eorum uberior fructus speratus habeatur; attendendo ad prærogativas & Jura suæ Majestatis, Ecclesiarum, & etiam Jura, Privilegia & consuetudines Provinciarum; atque super singulis suam rescriberent sententiam.

Episcopi, uti & Academia nostra Lovaniensis pauca vel nihil annotârunt; rescripseruntque, Concilium Tridentinum simpliciter esse publicandum.

Consilia Regia autem, uti & civitatum Magistratus, examinatis & revisis reformationis Decretis, plura hinc inde annotârunt, quæ Juribus Regiis suorumque Vasallorum, & Privilegiis, atque inveteratis consuetudinibus harum Provinciarum videbantur contrariari: ideoque & judicabant, publicationem non faciendam, nisi adhibitâ in his articulis quadam modificatione; ne aliàs ob inveteratos harum Provinciarum mores, & recepta ac usitata hactenus Jura & Privilegia subitò inversa, turbarentur omnia, omnisque Concilii speratus fructus impediretur.

Hanc Regiorum Senatuum, & Civilium Magistratuum resolutiones Margarita Belgii Gubernatrix intimavit Regi Philippo II. qui respondit, " sibi non placere, in Con-
" cilio populis proponendo quidquam excipi, ne & Romæ, ubi sermonum avidæ, ma-
" teries obtrectandi, & reliquis Christianis Principibus in Hispaniam intentis, occasio
" imitandi præberetur. Nam quod de Regio ac Provinciali Jure dicebatur, considera-
" tum abunde fuisse, cum de Concilio eodem publicando quæsitum fuit in Hispania;
" in qua illæ planè difficultates existebant: quarum sicut nulla tunc ratio habita est, sed
" Concilium sine ulla exceptione propositum, adhibitâ tamen perlevi moderatione in ejus
" usu, ita velle in Belgio idem factitari: eoque mitti Hispanicæ promulgationis exem-
" plum, ut parentes imperio suo populi ad unam ubique normam pariter exigan-
" tur. "

Responso Regio accepto ulterioribus deliberationibus finem imposuit Gubernatrix atque juxta enixam Regis voluntatem, publicationem Concilii simpliciter & sine ulla restrictione fieri mandavit, nullis Concilii articulis in ipso publicationis Edicto nominatim exceptis, aut restrictionibus appositis.

Verùm licèt ipsa publicatio simpliciter & sine limitatione populo esset intimata, ne tamen jura & mores inveterati Provinciarum non sine populi turbatione inverterentur; ipsaque subitanea mutatio speratum fructum informationis impediret, declaravit Gubernatrix in litteris seu mandatis ad Episcopos & Magistratus Regios pro executione Concilii: " mentem Regis esse, ne propter promulgationem hanc licet illimitatè & sine re-
" strictione factam, quidquam immutetur aut innovetur circa Regalia, Jura, Privile-
" gia Suæ Majestatis, aut suorum Vasallorum, statuumque suorum & subjectorum,
" & speciatim circa Jurisdictionem Laïcalem, Jus Patronatûs Laïcis indultum, seu Jus
" Nominationum, cognitionem causarum & materiæ possessoriæ Beneficiorum, Deci-
" marum possessarum, aut prætensarum per Laïcos, superintendentiam administratio-
" nem hospitalium aliorumque piorum locorum: non, inquit, ad contraveniendum
" dicto Concilio, sed ut executio accommodetur naturæ cujuslibet Provinciæ. "

Litteræ ad Episcopos missæ habentur *parte* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 6. *Rubrica* 1. & ad Magistratus & Consilia Regia *parte* 2. eorundem Edictorum *lib.* 2. *Rubrica* 2. atque prædictam clausulam eisdem verbis exprimunt.

Si notæ à Consiliis Regiis & civitatum Magistratibus conferantur cum materiis in hac clausula expressis, patebit ad oculum, clausulam illam ad illas notas dirigi; atque Regem, earum rationem in executione Concilii haberi voluisse.

Unde & Bertrandus Loth in resolutionibus Belgicis *tract.* 1. *art.* 9. relatis annotationibus

tionibus Concilii Arthesiæ mox subjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Arthesia.*

Similiter Antonius Anselmo *in suo Triboniano Belgico cap.* 32. volens exprimere; quæ per dictam clausulam Rex voluit reservata, retulit servato ordine Sessionum & Capitum Concilii Tridentini, quid ad singula à Conciliis Belgicis fuerit observatum, haud dubitans, quin hæc essent, quæ Rex per dictam clausulam reservata voluerat: quod & quotidiana praxis confirmat.

Itaque si dictas modificationes, jura Regis ejusque Vassallorum, & inveterata Provinciarum Privilegia ad regimen spectantia excipias, Concilium Tridentinum quoad Decreta reformationis & disciplinæ simpliciter & absolutè publicatum fuit; unde & in Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. communi omnium suffragio declaratum fuit, ut *quidquid Oecumenicum Concilium Tridentinum Statuerit, id sacrosanctum omnibus sit, & inviolabile.*

Et Synodus Provincialis Mechliniensis anno 1570. primo suo Decreto "ordinat & præ„cipit, ut omnes & singuli, qui ad hanc Synodum convenerint, simpliciter & sine ulla „protestatione ea omnia & singula, quæ à sancta Synodo Tridentina definita & statuta sunt, „palàm recipiant" secundùm tenorem scedulæ sequentis: *Ego N. omnia & singula quæ à sancta Synodo Tridentina statuta & definita sunt, palàm recipio.*

Conformiter ad hanc generalem publicationem Consilium privatum Regium anno 1569. respondisse fertur Concilio Frisiæ, Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* 6. *de Reformat.* quo decernitur, quòd " nullus primâ tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante 14. annum, Beneficium possit obtinere, deinceps debere observari, non obstante consuetudine immemoriali in contrarium, uti ex Zypæo notavi *parte* 2. hujus operis *sect.* 2. *tit.* 2. *c.* 1.

Concilio Tridentino igitur in hoc opere usus fui tanquam generaliter quoad Decreta reformationis & disciplinæ recepto, salvis restrictionibus sub sæpe dicta clausula contentis, quas & sollicitè in singulis articulis occurrentibus annotare studui.

---

§. VII.

DE USU SYNODORUM PARTICULARIUM.

SYnodi plures tum Provinciales, tum Diœcesanæ in Belgio, Gallia, aliisque Provinciis pro executione Concilii Tridentini & restauranda Ecclesiæ disciplina celebratæ fuêre; qua auctoritate ad asserendam modernam disciplinam sæpius usi sumus in hoc opere.

Quæ sit auctoritas & vis harum Synodorum quoad vim Legislativam, & quousque hæc se extendat, vel qui earum Decretis obstringantur, sufficienter expositum est *tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 18. *cap.* 4. præsentis operis, in quibus speciatim de Synodis Diœcesanis & Provincialibus tractatum est.

Sed quia pro Belgio non tantùm Belgicas, sed & exteras ac notanter Mediolanenses Synodos sub S. Carolo frequenter adducimus, notandum, quod licet hæ similesque Synodi non exerant vim obligandi, sive Legislativam in Belgicas, aut alias Provincias earum terminis non comprehensas, nihilominus, non uno titulo pro stabilienda disciplina Belgii & aliarum Provinciarum utiliter eas adduci.

Primò, quia frequenter Decreta Synodorum potius sunt declarationes quædam & interpretationes Decreti Concilii Tridentini, aut alterius Legis generalis, quàm novæ & positivæ ordinationes: quo casu meritò assumuntur pro intellectu & interpretatione hujusmodi Decreti aut Legis.

Hoc titulo pro intellectu Concilii Tridentini utiliter admodum assumuntur Decreta Synodorum Mediolanensium sub S. Carolo, cujus curâ & sollicitudine Concilium Tridentinum multùm promotum fuit; quique illud executioni mandare magnopere studuit.

Præterea admodum conducit Synodorum auctoritas, ut Prælati, Pastores, aliique, quibus *disciplinæ Ecclesiasticæ* conservatio aut restauratio incumbit, ipsam observantiam populo faciliùs persuadeant; eamque à novitate, aut singularitate, vel rigore nimio (quibus frequenter recta morum disciplina aspergitur) vindicent; dum eam non tantùm à privato aliquo auctore, sed & à Synodis probatam ostendunt.

Adhæc, sæpè in aliquibus Synodis nonnulla ad rectum Ecclesiæ regimen, animarum directionem multum utilia & opportuna occurrunt, quæ in aliis desiderantur; quidni liceat Pastoribus, Prælatis & quibus Ecclesiæ regimen creditum est, hæc ab illis Synodis

Synodis suggesta impendere & mutuare, tametsi Decreta hæc vim Legis in suis Ecclesiis non habeant?

Quis enim vituperet Prælatos aut Pastores, si è sanctis Patribus, aut probatis auctoribus assumant, quæ hi pro regimine Ecclesiæ & animarum directione opportunè suggesserunt: tametsi vim legum eorum dicta aut sententiæ nullam habeant?

Nonne jam pridem Ecclesia Romana Synodorum Orientalium, etiam particularium, item Africanarum Decreta pro formanda sua disciplina assumpsit; tametsi se hisce Decretis non ligari sciret? Similiter & notorium est, alias Ecclesias passim recepisse Canones exterarum Ecclesiarum, dum illos disciplinæ formandæ aut stabiliendæ seu asserendæ convenientes intelligebant, quod & in Commentario in Canones pluribus ostendo.

Licet ergo particularium Synodorum auctoritas quoad vim Legislativam certis limitibus concludatur, quatenus tamen præscribunt aut continent ea, quæ *ad rectam Ecclesiæ disciplinam* fovendam, corroborandam aut restaurandam; aut etiam declarandum alicujus Canonis aut Decreti sensum conducere possunt, meritò assumuntur etiam ab iis, qui de cætero earum auctoritate non ligantur, modò nihil sit contrarium disciplinæ in hac particulari Ecclesia authoritate Superiorum probatæ & pro Lege receptæ.

Notandum quod Synodo apposita littera *P.* significet Synodum Provincialem: littera verò *D.* Diœcesanam. Numerus autem litteræ appositus significet, eam esse vel primam vel secundam.

§. VIII.

DE EDICTIS PRINCIPUM.

UT perfecta haberetur notitia *disciplinæ Ecclesiasticæ*, præsertim *hodiernæ*, necesse fuit plura citare Edicta Principum, quibus ipsa *disciplina* servanda præscribitur; quæque in his Belgicis vicinisque Provinciis vice Legum, maximè in tribunalibus Regiis habentur; & ex quorum præscripto quæstiones, notanter in possessorio, deciduntur.

Cum vero similia Edicta concipi & publicari soleant sub nomine Regis Catholici, vel Christianissimi, alteriusve Principis, qui plura inter se omnino distincta Regna, aut distinctas Provincias, sibi subjecta habet, prænotandum hic censui, Edicta non semper ad omnes Regis aut Principis Ditiones aut Provincias extendi, tametsi nomen Regis aut Principis simpliciter præferant.

Exemplum sit in Edictis Principum nostrorum. Licet enim Brabantia, Flandria, Hannonia, pluresque aliæ Provinciæ pareant uni eidemque Principi, nimirum Regi Catholico, nihilominus Provinciæ illæ manent inter se divisæ, atque uni Principi parent salvo singularum Jure; diversisque sæpè Legibus & Moribus utuntur: neque Lex à Principe uni data, alias adstringit, nisi & his specialiter posita fuerit.

Ne ergo circa auctoritatem & vim obligandi horum Edictorum aberretur inquirendum, num Edictum, de quo agitur, sit generale & directum ad omnes Provincias, puta Belgicas Regi Catholico subjectas; an verò dumtaxat sit singulare pro una alterave Provincia, aut etiam particulari territorio: nam pro hac diversitate illius auctoritas magis vel minus latè extenditur.

Ut verò hæc diversitas innotescat, sciaturque quæ Edicta generalia, quæ Provincialia aut particularia dumtaxat sint, reflectendum est ad inscriptionem, eosque quibus Princeps salutem dicat, & in epilogo executionem ipsius Edicti mandet.

Si omnibus salutem dicit, plerumque Lex generalis est: & ad eum finem Consiliis omnium Provinciarum Legis publicatio & executio injungi solet. Mandata seu Edicta Provincialia Præsidi & Consilio; Statuta & Privilegia iis, quos concernunt, inscribi solent; uti tradit Zypæus in introductione ad notitiam Juris Belgici.

„ Solent etiam (ait ibidem Zypæus) condendis Legibus Principes nostri præmit„ tere consultationes cum suis Consiliis, juxta *l. 8. C. de Constit.* plerumque supremis; „ publicationem autem omnibus Provincialibus, ut dixi, in epilogo injungere: quæ „ etiam antequam illa fiat, examinare solent, an Juri patrio lex non refragetur; & „ post illud examen, publicationis mandatum primipilari Apparitori, seu Ostiario „ dare. "

Addit Zypæus *num. 6.* " Ea hic publicatio est semper necessaria in singulis Pro„ vinciis (quod unitæ quidem omnes sunt, salvo singularum Jure, adeoque nullæ „ alteris subjectæ) singularumque Metropolibus, tametsi plures sint; ut in Brabantia,

„ Lova-

„ Lovanium, Bruxella, Antverpia, Sylvaducis; in Flandria, Gandavum, Brugæ, Ipræ, „ aliæ alibi, ante hanc promulgationem Lex non solet obligare. "

Ut igitur de extensione Edicti statuatur, inquirendum, cui inscribatur, cui executio mandetur, quæ Consilia Rex super eo consuluerit, & ex cujus sententia confectum; ac denique, quâ forma & loco publicatum: ut ex his omnibus appareat, an Edictum sit reputandum generale, an Provinciale, an particulare pro certo dumtaxat territorio. Quod de Edictis Principum nostrorum ex. gr. hic dicitur, etiam dicendum est de Edictis similium aliorum Principum, qui diversas, distinctasque Provincias sub suis Ditionibus possident. (*a*)

(*a*) Quæ spectant Concilii Tridentini receptionem, usum Synodorum particularium, Edicta Principum, pertractata sunt tom. 4. dissertatione in Jus novissimum.

---

§. IX.

DE SENTENTIIS JUDICUM.

CUm animus mihi esset, in hoc opere exponere non tantùm quid jam pridem SS. Canonibus, aut etiam recentioribus Decretalibus, quæ Jus Commune constituunt, Decretum sit; sed insuper, quid hic in Belgio, Gallia aliisque vicinis Provinciis observetur: visum fuit, Magistratuum seu Ecclesiasticorum seu Civilium Judicata inquirere & annotare, ut ex iis usus sive praxis locorum innotesceret, aut saltem firmaretur.

Ut enim de Jure præsertim consuetudinario, aut de ipsarum Legum observantia, aut sensu statuatur, maximi ponderis semper habitæ fuerunt etiam apud Romanos *receptæ Sententiæ*, hoc est, quæ usu fori & consensu Prudentum probantur. Hinc olim dixit Ulpianus Jurisconsultus in *l.* 34. *ff. de Legibus*: " Cum de consuetudine civitatis vel Provinciæ „ confidere quis videtur, primum quidem illud explorandum arbitror, an etiam *contra-* „ *dicto* aliquando *Judicio* consuetudo sit firmata. „ Non quod ad consuetudinem introducendam necessarii sint actus *Judiciales*; sed quod ad probandam consuetudinem plurimùm valeant, uti passim observant Legum Interpretes.

Eo verò amplioris ponderis erunt, quo plura in eodem vel diverso Auditorio seu Tribunali Sententiæ super eodem articulo emanarint. Imò, quæ incerta erant, si agitata deinde fuerint in Auditoriis, & rerum frequenter judicatarum authoritate in unam partem definita, Jus Civile fiunt, inquit Stockmannus in procemio ad decisiones Curiæ Brabantiæ: Quidni & Ecclesiasticum, præsertim in his quæ à praxi & consuetudine locorum maximè dependent; ut sunt solutiones Decimarum, reparationes Ecclesiarum, Domorum Pastoralium, aliæve similes?

Ne autem circa auctoritatem seu efficaciam rerum Judicatarum aberretur, notandum, ordinariè res inter privatos, etiam in Supremo Principis Senatu judicatas, Jus generale non facere, etiam in simili plane casu & iisdem omnino circumstantiis: atque fas esse Magistratibus, licet huic supremo Senatui subalternis, à sententia illa in judicando recedere, juxta illud vulgatum *non exemplis*, *sed Legibus judicandum*: nisi tamen Princeps, sive Senatus Principem repræsentans, declaret se velle, ut imposterum judicatum pro Lege habeatur; & pro Lege promulgari jubeat: quod subinde in materia magni momenti, & notabilis consequentiæ contingit: Atque de hoc casu intelligenda apparet Constitutio Justiniani Imperatoris in *l.* 12. *Cod. de Legib.* in verbis: „ Si Imperialis Majestas causam cognitionabiliter examinaverit, partibus cominus con- „ stitutis Sententiam dixerit: omnes omnino Judices, qui sub nostro Imperio sunt, „ sciant hanc esse Legem non solùm illi causæ, pro qua producta est, sed & omnibus „ similibus. „

Hoc insuper notandum, quod sicuti non omnium Tribunalium par est auctoritas, ita nec rerum Judicatarum parem esse vim & efficaciam: majorisque indubiè auctoritatis esse Supremorum Senatuum Arresta, quàm inferiorum Judicata.

Ulteriùs notandum, Arresta & res Judicatas præcipuè valere, ut adstruatur consuetudo, aut sensus alicujus Legis illis in locis, quæ subjecta sunt Parlamentis, aut Magistratibus, à quibus hæc Arresta, aut hæ Sententiæ emanarunt: quia Parlamenta & Magistratus præsumuntur judicare juxta consuetudinem, aut interpretationem Legis in suis Provinciis aut Districtibus vigentem & receptam.

Nequaquam tamen dubitandum, quin & alicujus ponderis sint Arresta vel Sententiæ

in

in exteris Parlamentis & Tribunalibus pronuntiata super alicujus Legis aut Edicti, vel Canonis generalis intellectu: præsertim si nulla in hac Provincia aut Districtu contraria consuetudo aut interpretatio invaluerit, sive recepta sit: ipsaque insuper Arresta aut res judicatæ conformia appareant naturali & obvio sensui ipsius Canonis, Legis, aut Edicti.

Licet igitur sciam, praxim Belgicam non eandem esse in omnibus Juris Ecclesiastici articulis, notanter ubi de Jurisdictione Ecclesiastica (cui Belgium ampliùs favere solet) agitur, cum praxi in Gallia vigente, nihilominus ad stabiliendam modernam disciplinam Belgicam, non semel Parlamentorum Gallicanorum & aliorum exterorum Tribunalium Judicata annotavi, ubi nulla contraria Belgii Judicata reperi, nec ea Moribus aut Legibus harum Provinciarum adversari vidi.

Præcipuè autem circa res Judicatas attendendum, an quæstio fuerit super dubio Legis, Canonis, aut Consuetudinis in generali vel in abstracto; puta, an ex tali specie fructuum secundùm Leges Belgii colligantur Decimæ; an incolæ, an Decimatores teneantur ad reparationem Domûs Pastoralis, &c. & an per sententiam hoc dubium decisum sit, sine respectu ad aliquam *specialem* circumstantiam in casu proposito occurrentem.

Si enim in quæstione sive lite particulares fuerint circumstantiæ, ob quas in hoc particulari casu, hoc illove modo Legem aut Consuetudinem interpretari oportuerit: appareatque eas circumstantias verisimiliter ipsum Judicem ad sic judicandum permovisse, Sententia ita prolata inaniter applicabitur, nisi casus cum iisdem circumstantiis occurrat: quemadmodum circa Declarationes S. Congregationis super interpretatione Concilii Tridentini notavi *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 5. hujus operis.

Ut ergo auctoritate rerum Judicatarum securiùs utamur, examinandus casus cum circumstantiis super quo sententia prolata est: investigandumque, num appareat, Judicem in concipienda Sententia, aliqua speciali circumstantia in hoc casu occurrente permotum esse; ita ut Sententia non nisi casui cum simili circumstantia applicari queat: an verò dubium aliquod super sensu Canonis, Legis, vel Edicti aut Consuetudinis in abstracto, sive independenter ab omni speciali circumstantia decisum sit.

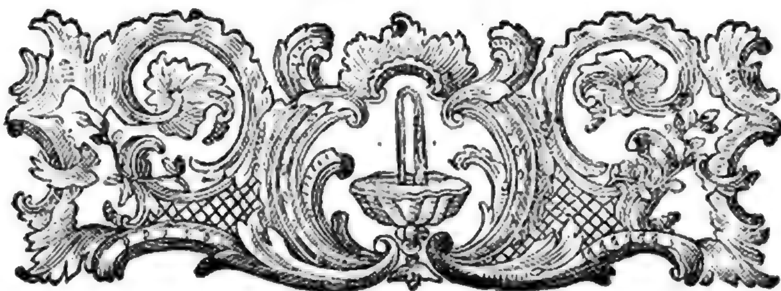
Ad hanc porrò notitiam assequendam multùm facilitabit, si peritiores Jurisconsulti adhibeantur, qui Sententiarum brevicula ritè concipiant; quemadmodum notavit Stockmannus in Epistola Curiæ Brabantiæ inscripta, & Decisionibus illius Curiæ præfixa: qui & ibidem deplorat, Curiæ hujus res Judicatas, non ejus auctoritatis & roboris visas fuisse, qua esse debuerunt; quod hinc evenisse credit, " quòd ex infimo grege Leguleiorum ad id „ munus passim delecti, qui monstra Sententiarum, loco rationum Juris deinde no- „ bis efformaverunt. „

Hinc quoque patet, non parum attendendum esse, à quo ipsa Arresta allegentur, ut de eorum auctoritate statuatur: utrùm ea referentes, eorum prolationi & causarum discussioni interfuerint; vel actorum omnium inspectionem habuerint; eaque ita discusserint, ut intelligere potuerint, super quo Arresta prolata sint.

Quin & illud circa Arresta & Magistratuum Judicata observandum, non mox iis adhibendam fidem, ubi hæc apud auctorem aliquem relata vel asserta reperiuntur, quemadmodum de Declarationibus S. Congregationis super interpretatione Concilii Tridentini declaravit *Urbanus VIII.* sed ipsorum referentium auctoritas ponderanda; quin & ad ipsa Curiæ Regesta subinde recurrendum, ut certior de prolatione allegatæ Sententiæ fides, & ejusdem verus sensus haberi queat.

APPENDIX

APPENDIX.

DE

CITATIONIBUS UTRIUSQUE JURIS.

CUM tam apud veteres, quàm recentiores Canonistas frequentissima sint è Jure Canonico & Civili desumpta testimonia; atque non rarò contingat, ut sint lectores, qui loca allegata in Corpore Juris Canonici vel Civilis reperire nequeunt; eò quòd ipsas Citationum notas non satis intelligant; breviter hîc Citationes exponam.

DE CITATIONIBUS JURIS CANONICI.

DECRETUM Gratiani 3. partibus constat. In prima parte solet fieri citatio per numerum *Distinctionum* & *Canonum*, vel etiam per initialia Canonis verba, hoc modò *Can.* 6. *dist.* 8. vel quod idem est, *Can.* VERITATE *dist.* 8. id est Canone, cujus initiale verbum est VERITATE. **Citationes Decreti Gratiani.**

Secundæ partis Canones uti & tertiæ, similiter vel per numeros, vel per initialia verba citantur additis in secunda parte, Causâ & Quæstione, hoc modo: *Can.* 6. *causâ* 1. *q.* 1. vel subintellectâ voculâ *causâ*, hoc modo: 6. *q.* 1. *Can.* 3. id est *causâ* 6. *q.* 1. *Can.* 3.

Tractatus de *Pœnitentia* secundæ parti immixtus citatur eodem modo, quo prima pars, additis his verbis *de Pœnitentia*. V. G. *Can. Reperiuntur* 2. *dist.* 2. *de Pœnitentia*.

Ex tertia sicuti è prima, additione particulæ *de Consecratione*; hoc est distinctione 2. in tractatu de Consecratione.

Decretales Gregorii IX. citantur vel per initialia verba Capitulorum, vel per numeros, quod commodius est, expressâ rubricâ seu titulo sub quo referuntur: additurque frequenter vocula *Extra* vel quæ idem significat notula ☧, ad indicandum, quòd sit prima collectio hodie recepta & corpori Canonico inclusa, quæ extra vetus corpus Canonum, hoc est Decretum Gratiani extat. V. G. *cap.* OSIUS 2. *extra*, vel ☧ *de Elect.* Id est Capitulum 2. quod incipit OSIUS in Decretalibus Gregorii IX. sub titulo de Electione, qui est titulus 6. libri 1. interdum claritatis causâ additur: *apud Gregorium* vel *apud Raymundum*: ut intelligatur esse in collectione facta auctoritate Gregorii aut operâ Raymundi. Interdum etiam simpliciter citatur initium vel numerus Capituli cum expressione tituli, quo casu intelligitur equidem collectio Gregorii tanquam famosior. **Decretalium Gregorii IX.**

Porrò quia in editione harum Decretalium recentiore sæpe suppletur pars Decretalis omissa, quæ per Raymundum indicatur per voculam *infra*; & textui Decretalis alio expressa caractere subjicitur, solet, dum hæc citatur, in citatione Capituli addi *in parte decisâ*, quasi diceretur in parte à Raymundo decisa seu rescissa. **Citationes partis decisæ.**

Collectio *Bonifacii VIII.* quæ in corpore Juris Canonici sequitur Decretales Gregorii IX. citatur eodem modo, quo præcedens, nisi quod ad distinctionem addatur *in Sexto*, aut hoc modo *in VI.* vel interdum claritatis causâ *apud Bonifacium*. **Collectionis Bonifacii VIII.**

In citatione *Clementinarum* & *Extravagantium* additur *in Clementinis*: *in Extravagantibus Joannis XXII.* vel *in Extravagantibus communibus*. **Clementinarum, & Extravagantium,**

Interdum tamen 3. hæ posteriores non citantur sub nomine Capitulorum, sed dicitur V. G. *Clementina* 2. *de Elect.* aut *Extravagante* 2. *Joannis XXII. de verborum significatione*, aut *Extravag. comm.* 2. *de Præbend.*

Porrò quia plures sæpè tituli in his collectionibus, præsertim Gregorii IX. & Bonifacii VIII. continentur eodem libro; atque insuper singulæ collectiones plures libros comprehendant, neque in citatione exprimatur numerus libri neque tituli; ne Tirones, præsertim Theologi hic hæreant, Index alphabeticus titulorum collectioni Gregorii IX. & Bonifacii VIII. præfixus est, quò citatum Capitulum facilè inveniatur. **Quomodo Tituli citati inveniantur.**

Pro faciliori etiam Titulorum in collectione Bonifacii VIII. Clementinarum & Extravagantium notitiâ, illud quoque animadvertendum, quod in his collectionibus tituli, licet pauciores quàm in collectione Gregorii, eodem tamen ordine disponantur; ideoque si quis

sciat V. G. titulum *de Elect.* inter primos titulos libri I. Decretalium Gregorii; titulum verò *de Præbendis* inter priores libri 3. haberi, & sic de reliquis: non dubitet, quin illos etiam eodem libro, & inter priores titulos istarum collectionum reperiet. Adeoque, ut quis reperire facilè queat titulos omnium partium corporis Juris Canonici sufficiet, si aliquam notitiam habeat titulorum Decretalium Gregorii IX.

DE CITATIONIBUS JURIS CIVILIS.

DELATO ad unum hominem (scilicet Augustum) Imperio Romano, variè prodierunt Imperatorum Constitutiones, quæ per quingentos circiter annos, scilicet ab Augusto ad Justinianum, mirum in modum excreverunt. Magnæ quoque auctoritatis fuerunt *Responsa prudentum*: nam non tantùm illorum Consilio jus dicebant Imperatores; sed eorum quoque nonnullis publicam de Jure respondendi facultatem concesserunt.

Ex his Imperatorum, ab Adriano ad Constantinum constitutionibus, compositi sunt duo Codices tempore Diocletiani, alter à Gregorio, alter ab Hermogene viris privatis. Tertium Codicem dedit Imperator Theodosius junior, octo prudentium virorum laboribus usus, in quo Imperatorum à Constantino ad seipsum constitutiones conclusit.

Distributio Juris Civilis.

Tandem Imperator Justinianus summam manum Jurisprudentiæ Romanæ imposuit. Is enim anno Christi 528. cum *Imperatoriam Majestatem non solùm armis decoratam, verùm etiam legibus vellet esse armatam*, illustres viros delegit, quibus *maximum illud, & ad Reipublicæ sustentationem respiciens opus* commisit, ut ex tribus legum Codicibus *Gregoriano, Hermogeniano & Theodosiano* amputatâ prolixitate, alium Justiniani nomine inscribendum componerent. Horum igitur excellentium virorum operâ Codicem Justinianæum perfecit, & datâ hanc in rem constitutione confirmavit anno 529.

Deinde innumeras penè veterum leges unico complexus est opere, in quinquaginta libros diviso quod *Digestorum* seu *Pandectarum* nomine donatum est.

Postea Juris Civilis Epitomen in quatuor libros distributam edidit in gratiam adolescentum Jurisprudentiæ studiosorum, quam Epitomen *Institutionum Juris Civilis* nomine insignivit.

Sed cum nonnulla in Codice vel omissa, vel non satis accuratè pertractata deprehenderet, ipsum in multis emendari, & primæ ejus editioni secundam accuratiorem succedere voluit: hicque est *repetitæ prælectionis Codex*.

Additæ sunt *Novellæ*, seu novæ constitutiones 168. adeo ut *integrum Juris Civilis*, ut vocant, *corpus*, quatuor constet *collectionibus*, videlicet quatuor *Institutionum* libris, quinquaginta libris *Digestorum* seu *Pandectarum*, duodecim libris, *Codicis & Novellis* 168. ex quibus Novellis excerptæ sunt breves sententiæ, quæ in recognoscendo Codice variis illius locis insertæ sunt, eæque *Authenticæ* dicuntur, quod auctoritate Imperatoriâ fulciantur Novellæ.

Jam cùm quinquaginta *Digestorum* seu *Pandectarum* libri unà cum *Glossis* unico volumine comprehendi non possent, in tria divisi sunt volumina à librariis, qui primum volumen *Digestum vetus*, nominarunt, quoniam priùs editum est; secundum, *Infortiatum*, quia fortiorem ac pleniorem legum cognitionem suppeditat; tertium denique *Digestum novum*, seu postremò editum nuncuparunt.

Citatio Digestorum seu Pandectarum.

Singuli *Pandectarum & Codicis* libri in titulos, tituli in leges, & leges in paragraphos distribuuntur. Cùm ergo allegatur lex aliqua Digestorum, seu Pandectarum, nomen Digestorum significatur per litteram Majusculam D. Pandectarum verò per græcum π, cum accentu circumflexo, in cujus locum librarii duplex ff. substituunt. Exempli gratiâ, si quis allegare velit paragraphum tertium legis primæ tituli primi Digestorum, seu Pandectarum, qui titulus est *de Justitiâ & Jure*, sic dicet. Jus naturale est, quod natura omnia animalia docuit, ex l. 1. parag. 3. seu ff. *de Justitiâ & Jure*; id est lege primâ, paragrapho tertio, Digestis, seu Pandectis, titulo *de Justitiâ & Jure*.

Citationes Codicis, Novellarum & instit. &c.

In Codice autem L. Nemo 2. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis: id est lege, quæ incipit ab hoc vocabulo, *Nemo*, quæ Lex est secunda, in Codice, titulo *de Sacrosanctis Ecclesiis*, &c. *Novellæ* propriis nominibus & numeris allegantur, & Novellarum capita indicantur. Institutiones quoque Juris Civilis per titulos & paragraphos laudari solent. Hæc nota §. est π Græcum depravatum, & paragraphum significat.

Primo Paragrapho præmittitur *principium*, quod sic allegatur *in pr.* id est in principio. Similiter *in f.* id est. in fine, *in sum.* id est, in summa, quæ nempe legi aut paragrapho præfixa est. Item *arg.* id est, argumento, scilicet ex aliqua lege deducto. *h. t.* id est, hoc titulo, *gl.* id est, Glossa. *j. g.* id est, juncta Glossa, scilicet cum notis, &c.

Auctoritas Juris Civilis Romani.

Quamvis Jus Civile Romanorum tantâ arte & operâ à Justiniano, tum ex optimis quibusque Jurisconsultorum responsis & observationibus; tum etiam ex sanctissimis Imperatorum constitutionibus compositum fuerit, non tamen statim à subsequentibus Imperatoribus est approbatum, & in forensibus controversiis usurpatum. Sed ipsius auctoritas paulatim crevit, prout magis apud homines innotuit: tandemque apud cunctas ferè Nationes, vel ex toto, vel ex parte, cœpit observari. Nunc magnum habet pondus in tota ferè Europa, ubi Jus simpliciter nominatur.

Nam etiamsi nulla ferè sint Europæ Regna, nullæ Provinciæ, quæ peculiares non habeant usus & consuetudines; in iis tamen *Jus scriptum*, id est, *Jus Romanum* pro regula est, quotiescumque *Jus*, ut vocant, *Consuetudinarium* deficit. Idque Obertus de Orto Jurisconsultus Mediolanensis rectè observat lib. 2. de Feudis tit. 1. his verbis: *Strenuus legis peritus, sicubi casus emerserit, qui Consuetudine feudi non sit comprehensus, absque Calumnia uti poterit lege scripta.*

In Gallia quædam sunt Provinciæ, in quibus *Jus scriptum* obtinet, ut Regio Lugdunensis, Gallo-Provincia, Occitania. In aliis suæ vigent Consuetudines ab antiquo observatæ; quas tamen constitutione Caroli VII. anni 1454. scriptis mandatas esse oportet, ac in supremis Curiis comprobatas, ut omnis tollatur variatio; quæ ex testimoniorum diversitate oriebatur, ac faciliùs constet Judicibus, quid inter judicandum sequi debeant. Ubique tamen ferè Jus Romanum velut communis quædam hominum regula meritò spectatur. Nam vera & genuina continet æquitatis ac justitiæ naturalis principia: nec aliunde meliùs Jurisprudentiæ præcepta & definitiones, quam ex Jure Romano reperiuntur. **Et consuetudinum.**

APPROBATIO.

HOC opus, cui Titulus, *Jus Ecclesiasticum Universum*, &c. duobus tomis comprehensum, Authore admodum Reverendo ac Clarissimo Domino ZEGERO BERNARDO VAN-ESPEN J. U. Doctore, & SS. Canonum in Academia Lovaniensi Professore, multorum votis diu desideratum, & plurium, ut spero, plausibus excipiendum, publicam lucem meretur & studiosam lectionem: ex eo siquidem Canonum studiosus exactam notitiam Juris tam fori quam poli haurire poterit, Theologus normam rectæ administrationis Sacramentorum, & Ecclesiastici, omnes modum vivendi vocationi ac characteri suo congruum; cumque ut loquitur Concil. Trid. *Sess. 22. cap. 1. de Reform.* nihil sit, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assiduè instruat; quam eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt, fructus hujus operis, Deo propitio, in totam Ecclesiæ compaginem diffundetur. Ita censeo Antverpiæ hac 26. Martii 1700.

ARNOLDUS EYBEN Cath. Antverp.
Canonicus Theol. Librorum Censor.

APPROBATIO.

Universum hoc *Jus Ecclesiasticum* magnis laboribus & multilegâ lectione collectum magno prodit universalis Ecclesiæ bono: cum enim ignorantia cunctorum sit causa malorum, iniquitatis radicem hanc exscindit, cordatum modò lectorem inveniat, Juris enim de quo veritas, hîc aptis Sacræ Scripturæ textibus illustratur, inconcussis summorum Pontificum Decretis munitur, sacris Conciliorum Canonibus firmatur, sanctorum Ecclesiæ Doctorum assertionibus fulcitur, sanctis Patrum documentis sustinetur, & sparsis hinc inde Gnomis ceu Gemmis ornatur & splendet, Judicum Sententiis & Decisionibus ad posteros transmittitur, unde fiet miserante Deo, ut si Juris hujus rectitudini mores hominum collineentur, in obtinendis Dignitatibus confusa recedet cordis ambitio, in distribuendis Beneficiis & Officiis pelletur injusta Personarum acceptio, nec effrons apparebit Simoniæ facies à non paucis vocata pensio. Volve vel saltem percurre cordate lector; & dices nos stillam ex fonte propinare, radium lucis pro die vibrare, ex immensis Thesauris obolum proferre: non ambigo quin Opus hoc universum, sanæ Doctrinæ Theologis futurum sit gratissimum, Juristis optatissimum, nocturnâ diurnâque manu versari dignissimum à Pastoribus, à Canonicis, ab omnibus Clericis. Stylus claritate placet, ordo memoriam juvat, selectarum quarumdam Sententiarum unctio voluntatem perlinit, veritatis splendor passim emicans intellectum inaurat, publicâ ergo luce longè dignissimum censeo, hac 12. Novembris 1699.

JOAN. LE BEAU S. Adalberti Leodii
Curio-Decanus Exam. Synod.

LICENTIA.

CENSORIS ORDINARII COLONIENSIS.

LIBER *Jus Ecclesiasticum Universum* inscriptus Authore adm. Rever. & Clarissimo Domino Zegero Bernardo Van-Espen J. U. Doctore, & SS. Canonum in Academia Lovaniensi Professore, aliàs alibi approbatus, ac Typis mandatus; nunc verò sumptibus D. Wilhelmi Metternich Bibliopolæ Coloniensis impressus, permitto, ut evulgetur. Coloniæ 16. Augusti 1702.

CORNELIUS BREUVER, SS. Th. Doctor & publicus Professor, S. Severini Canonicus Chori-Episcopus & Pastor, Librorum Censor.

DECLARATIO

REVERENDI PATRIS d'ELBECQUE EX ORDINE FRATRUM PRÆDICATORUM, ROMÆ IN CONGREGATIONIBUS CARDINALIUM CONSULTORIS ET QUALIFICATORIS IN GRATIAM JURIS UNIVERSI ECCLESIASTICI.

REVER. P. d'Elbecque nono die Septembris an. 1702. scripsit D. Van-Espen, quòd D. Van-Susteren (tunc Vicarius generalis Archiepiscopi Mechliniensis, deinde Episcopus Brugensis) ipsi adfuerit 6. ejusdem mensis; " atque inter alia verba, quæ colloque- „ bamur, inquit, non dubito, ajebat D. Van-Susteren, Paternitatem vestram multùm „ occupari, etiam à sacris Congregationibus. Cui ego! imo Domine multum occu- „ por, & non infrequenter sacræ Congregationes suis mandatis me honorant, ac fortè „ brevi mihi committetur examen *Juris Ecclesiastici universi* D. Van-Espen, cum dicatur „ illud à te jam esse denuntiatum. Tibi autem declaro in antecessum, quod si istius ope- „ ris examen mihi committatur, ex mea sententia certè non condemnabitur. Nam ipsum „ perlegi, & nihil quod censuram mereatur in ipso offendi. Ad hoc ipse mox erubuit, „ & tantùm non obmutuit. Resumpto interim animo, humili voce respondit: nec nos „ librum illum denunciamus, quòd aliquid contineat contra fidem aut bonos mores; „ sed quod Jurisdictioni Ecclesiasticæ non satis faveat, imò potiùs illam impugnet & de- „ primat; atque inter cætera Jus adscribat potestati sæculari dijudicandi & resolvendi in „ dubiis de immunitate. (*a*) „

(*a*) Hanc declarationem R. P. d'Elbecque detulit D. Van-Susteren ad Cardinales Congregationis S. Officii, nihilominus examen *Juris Ecclesiastici Universi, &c.* R. P. d'Elbecque commissum fuit; discussio ejusdem operis credita quoque est aliis consultoribus, at præter votum R. P. d'Elbecque prohibitum fuit *Jus Ecclesiasticum* Decreto Congregationis Cardinalium S. Officii, dato die 22. Aprilis 1704. hoc Decretum refertur sub littera majuscula *A* ad calcem opusculi, cujus hic est titulus: *Æquitas sententiæ Parlamenti Mechliniensis.*

APPROBATION. (*a*)

J'AY lû par ordre de Monseigneur le Garde des Sceaux un Manuscrit intitulé: *Supplementum in Corpus Juris Canonici*: c'est un Ouvrage du célebre M. Van-Espen, Professeur en Droit Canon dans l'Université de Louvain, qui donne un Supplément à plusieurs endroits de son Livre intitulé: *Jus Ecclesiasticum Universum hodiernæ disciplinæ præsertim Belgii, Galliæ & vicinarum provinciarum accommodatum*, imprimé à Louvain & à Bruxelles en 1700. Ce Manuscrit est plein d'une erudition profonde, qui répond bien à la réputation que l'Auteur s'est si justement acquise par ses précédens Ouvrages: il renferme plusieurs dissertations doctes & curieuses sur l'ancienne discipline de l'Eglise; & les instructions que l'Auteur y donne semblent pour la plûpart tout à fait à désirer aux endroits y marquez de son premier Ouvrage, c'est pourquoi l'impression n'en peut être que très-utile & très-agréable au Public. Fait à Paris le 2. Janvier 1727. NOUET.

(*a*) Hæc approbatio spectat contextus, qui in *Jure Ecclesiastico universo* suis locis inserti leguntur.

INDEX

INDEX TITULORUM ET CAPITUM.

PARS PRIMA. DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS. DE CLERICIS.

III. Ex

TITULUS XVIII.
De Synodis Diœcesanis seu Episcopalibus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XIX.
De Metropolitanis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XX.
De Synodis Provincialibus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXI.
De Legatis & Nuntiis Apostolicis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXII.
De Congregationibus Cardinalium.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXIII.
De Officialibus Curiæ Romanæ.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXIV.
De Instituto Regularium & eorum Admissione.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXV.
De Admissione ad Religionem, & Novitiatu.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXVI.
De Simonia circa ingressum Religionis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XXVII.
De Professione & ejus effectu.

CAPUT PRIMUM.

VI. *Quid*

PARS SECUNDA.
DE REBUS.

SECTIO I.
TITULUS PRIMUS.
DE SACRAMENTIS IN GENERE.

III. De

TITULUS XIV.
De Dispensationibus Matrimonialibus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XV.
De Divortiis & secundis Nuptiis.

CAPUT PRIMUM.

SECTIO II.

TITULUS I.
De ædificandis, consecrandis & reparandis Ecclesiis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS II.
De Celebratione Festorum.

CAPUT PRIMUM.

SECTIO III.

TITULUS I.
Origo, Definitio, & Divisio Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS II.
De Ætate & Qualitate Beneficiandorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS III.
De Pluralitate Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS IV.
De ordinaria Beneficiorum provisione.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS V.
De Concursu ad Parochiales.

CAPUT PRIMUM.

ELENCHUS MONUMENTORUM

QUÆ IN PRIMO VOLUMINE JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI CITANTUR.

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI

PARS PRIMA.

DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS. DE CLERICIS.

CAPUT PRIMUM. DE CLERICIS PRIMÆ TONSURÆ.

1. *Olim Tonsura ab Ordinibus non fuit separata.*
2. *Epocha Tonsuræ separatim datæ controvertitur.*
3. *Separationis occasio.*
4. *Hodie semper sejuncta.*
5. *A multis perversè appetitur.*
6. *Perversa intentio à Synodis, quomodo reprobata.*
7. *Sollicitudo Episcoporum circa Tonsurandos.*
8. *Commoda ex illa sollicitudine speranda.*
9. *A quo primitùs Tonsura collata.*
10. *Tonsuræ Susceptæ probatio.*

I. PRIMIS quinque ut minus Ecclesiæ seculis, nullos fuisse Clericos primæ duntaxat Tonsuræ, nullo minore, aut majore Ordine insignitos, ostendit Morinus de Ordinationibus *parte* 3. *exercitat.* 15. cap. 3. ibidem docens Tonsuram seculis illis numquam separatim ab omni Ordine datam fuisse, sed simul cum primo Ordine, velut ritum illius collationi annexum.

II. Sunt tamen nonnulli viri eruditi, atque inter alios Joannes Mabillon in præfatione *ad partem* 1. *seculi* III. *Benedictinorum num. xix.* & Christianus Lupus in scholiis *ad Canonem xiij. Concilii Oecumenici vij.* qui contendunt contra Morinum (in textu citatum) Tonsuram, ante tempus à Morino præfixum, separatim & ante alicujus ordinis susceptionem fuisse datam.

Quidquid sit de hac epocha Tonsuræ *separatim* datæ, in hoc tamen Morino consentiunt, morem illum *passim* Tonsuram ut quemdam quasi ordinem præmittendi ante omnis ordinis susceptionem, etiam Minorum, recentioris esse disciplinæ.

III. Qua autem occasione, tandem circa annum septingentesimum Tonsura ab omni Ordine separari cœperit, his verbis enarrat Morinus: "Parentes filios suos „ impuberes, imo ferè infantes, Ecclesiasticis officiis „ consecrabant, & Episcopis instituendos offerebant. „ Eos Episcopi in eadem domo educandos, & instruendos curabant, ut essent Cleri reparandi velut seminarium. Eorum institutioni senex aliquis è Clero præficiebatur, atque ut plurimùm Archidiaconus. Cùm „ autem propter ætatis infirmitatem, Ostiariorum, aut „ Lectorum officiis in Ecclesia fungi non possent, Ordines

„ ones illos illis non conferebant; sed solam Tonsuram „ cum veste Clericali. Tonsuram ideo ab Ordine separantes, ne pueri isti Ecclesiæ ministeriis parentum „ pietate devoti, ut prorsus seculares & profani, hominum oculis comparerent. Longo post tempore, „ quod in pueris fiebat propter ætatis infirmitatem, in „ ætate valentibus usurpatum est; Tonsuraque Clericalis, ut Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscumque separatim collata est.

IV. Quod labentibus seculis invaluisse scribit Morinus, id non in Belgio dumtaxat, sed per totam Ecclesiam Latinam receptum est; ut nimirum Tonsura Clericalis, tamquam Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscumque separatim conferatur.

Neque insigniti Tonsurâ Clericali ab ea *Clerici* dumtaxat nuncupantur, sed etiam de *foro* Ecclesiæ constituuntur; & privilegia Clericalia adipiscuntur: uti Episcopus ordinans ex Pontificali denuntiat: *Filii charissimi*, ait ad Tonsuratos, *animadvertere debetis, quòd hodie de FORO ECCLESIÆ facti estis, & PRIVILEGIA CLERICALIA sortiti estis.* Pontif. Rom. Edit. 1663. pag. 18.

V. Hinc factum, ut plures, non animo Deo & Ecclesiæ serviendi, sed laicalis judicii declinandi causâ; & privilegiis Clericalibus gaudendi Tonsuram Clericalem expeterent; quos notavit Synodus Tridentina; eos ad Tonsuram non admittendos declarans, *de quibus probabilis conjectura non sit, eos, non secularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Sess. 23. c. 4.

Verùm, quia in Belgio hæc à jurisdictione laicali exemptio quoad Clericos primæ Tonsuræ, faventibus, vel annuentibus summis Pontificibus, multùm restricta est (ut infra, ubi de immunitate & exemptione Clericorum agetur, ostendemus) pauci sunt in Belgio, qui hac à Synodo Tridentina reprobatâ intentione, Tonsuram Clericalem expetunt: At alia est non minus perversa & perniciosa, quæ plurimos ad Tonsuram Clericalem hodie in Belgio impellit.

Cùm enim in Belgio, uti & aliis Provinciis, plura sint Ecclesiastica Beneficia solam Tonsuram Clericalem requirentia, ut quis proventibus, aut aliquâ eorum parte gaudere possit, etiam in minori ætate constitutus: plurimi, vel proprio, vel parentum instinctu, ad Tonsuram Clericalem hoc unico motivo impelluntur, ut Beneficii obtinendi fiant capaces; nihil de vocatione ad Statum Ecclesiasticum; aut propensione &, animo, Deo & Ecclesiæ serviendi solliciti.

VI. Carnalem hanc ac terrenam intentionem, non secus ac priorem exclusit Synodus Tridentina, declarando, primâ Tonsurâ solùm initiandos, de quibus probabilis conjectura sit, *eos hoc vitæ genus elegisse, ut Deo fidelem cultum præstent.* Sess. 23. *cap.* 4. *de reform.*

VII. Hinc è Concilio Tridentino redux Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis voluit, ut ad Tonsuram non admittantur, " nisi qui fidem faciant, „ se eo animo hunc gradum optare, ut Deo & Eccle„ siæ serviant. „ Syn. Atrebatensis 1570. *tit. de Sacram. Ordinis. cap.* 7. Consonant & aliæ Synodi Belgicæ, vel generaliter, aut etiam specialiter jam citatum Synodi Tridentinæ Decretum probantes. Quibus novissimè suffragatus est nominatissimus ille Mechliniensium Archi-Præsul Jacobus Boonen, in Decreto suo de Sacris Ordinationibus 19. Octob. 1654. publicato, in quo à Tonsurando inter cætera requirit, " ut à Parocho „ & Ludimagistro, eovè quem in quovis Studiorum „ genere audit. aut si alicui Seminario, vel Collegio „ adscriptus est, ab illius Rectore loco Parochi, clau„ sas & obsignatas litteras afferat; quibus testatum fa„ ciat, bonis probisque moribus semper se vixisse, „ itemque in Ecclesia frequentius, religiosiusque versa„ tum esse, ac sacram Communionem sæpius in anno „ sumpsisse; „ *Nec non probabilem de se spem præbere, quòd in Clericalis Ordinis disciplina sit permansurus, quòd potissimum, ut Deo fidelem cultum præstaret, ad hoc vitæ genus fuerit inductus.*

His præiverat zelosissimus Mediolanensis Antistes S. „ Carolus, qui à Tonsurandis inquiri voluit: " Quam „ ob causam se Clericos fieri velint? An tales sint, „ qui spem præbeant, Ecclesiæ Ministros utiles se fore? „ A quo Sacerdote, sanctioris vitæ Magistro instituti „ sint vitæ Clericalis modum? An vitæ Christianæ „ præcepta, instituta vè sciant? *Concil. Mediol. V. an.* „ 1579 *habitum. part.* 3. *cap.* 2.

Sanè si unquam in danda Tonsura vigilare & sollicitos esse oportuit Episcopos Belgii, indubiè hoc tempore oportet. Ad oculum quippe patet, in Belgio locum habere quod anno vigesimo quarto decimi septimi seculi deplorabant Patres Concilii Burdigalensis, *cap.* 6. §. 2. " In nulla re magis laborare homines hujus se„ culi, quàm ut filii, præcipuè deformes & ad nego„ tia sæcularia inepti, in sortem Domini assumantur: „ ad Beneficia certè, non ad officia Ecclesiastica, quâ„ cumque ratione, cùm eos non vocet Dominus, pro„ movendi.

VIII. Si eam circà Tonsurandos curam impenderent Episcopi, non dubium, quin plures inepti & mercenarii, à Beneficiis, & Ministeriis excluderentur; qui semel Tonsurâ acceptâ, & per eam Beneficiorum capaces redditi, à Patronis, aut Collatoribus Beneficia impetrantes, non sine summa difficultate, & non nisi obstante manifesto impedimento, excludi possunt.

Ad hæc: sit Episcopus, qui non nisi Ecclesiæ utiles, & in doctrina & moribus ritè probatos Sacerdotes Diœcesi suæ providere intendit; ni & circa Tonsurandos debitam exactamque adhibeat diligentiam, non rarò suo frustrabitur voto. Quid enim facilius, frequentiusque, quàm obtentâ jam Tonsurâ Beneficium aliquod nullius, aut exigui proventûs impetrare in Diœcesi Episcopi, qui scitur omnes penè indifferenter ad Sacros Ordines admittere; atque ita titulo Beneficii à tali Episcopo ordinari, à quo ordinari non potuisset, nisi Tonsurâ receptâ Beneficium obtinuisset.

Ex his quisque facilè intelliget, *permultum propterea referre* (verba sunt S. Caroli in Conc. Mediol. IV. 1576.) *omnem in illa conferenda, & suscipienda, diligentiam adhiberi.*

IX. Tonsuram primitùs etiam à presbyteris, quin & à Laïcis subinde datam esse, monet Mabillon. in præfatione ad *partem* 1. *seculi* iij. *Benedictinorum. num. xix.*

Neque id adeo mirum videbitur, si attendatur quod primitùs Tonsura in simplici quadam capillorum detonsione, & vestium mutatione constiterit.

Per hanc enim capillorum detonsionem & vestium Clericalium assumptionem demonstrabat suscipiens, se animum ad statum Ecclesiasticum habere; eo ferè modo, quo in Academicis Collegiis, & Episcoporum Seminariis solent adolescentes vestem & tonsuram in simplici capillorum detonsione consistentem assumere, eâque assumptione animum ad statum Ecclesiasticum profiteri.

Quid igitur mirum si & Tonsura in hac capillorum & simplici vestium mutatione consistens, etiam à Presbyteris, quin & à Laïcis citra consensum Episcopi dari potuerit?

At postquam labentibus seculis, sensim hæc capillorum detonsio & vestium immutatio fieri cœpit, quibusdam precibus & ritibus adhibitis, atque ad instar cujusdam Ordinis reputari, tandem & collatio Tonsuræ ad Episcopum devoluta est: eo etiam titulo quòd de vocatione matriculæ Ecclesiæ adscribendorum, præ cæteris cognoscere & inquirere, pertinere videatur ad Episcopum.

X. Illud circa Tonsuram & Ordines hîc in Belgio speciale occurrit, quod *Edictum perpetuum* Alberti & Isabellæ Gubernatorum, *Art.* 21. pro eorum probatione requirat litteras, nec testes admittat, nisi

in

in casu deperditorum Registrorum : quam perditionem, qui allegat, probare debet ; uti notat Antonius Anselmo ad citatum articulum §. 17.

Inter Doctores controvertitur utrùm Tonsura Clericalis probetur per litteras ordinum superiorum, utrùm verò requirantur litteræ Tonsuræ, sive quæ expediuntur & dantur in specificam probationem datæ Tonsuræ.

In primis apparet quod articulus *Edicti perpetui*, de quo in textu agitur, intelligi debeat de litteris *specialiter* collationem Tonsuræ referentibus ; sive de illis quæ expediuntur *speciatim*, in probationem collatæ Tonsuræ, solentque vulgò, vocari *litteræ Tonsuræ*.

Sed & hoc satis constat, hunc articulum loqui de probatione *judiciali* ; ut nimirum dum pars in judicio opponit defectum Clericatûs ; eoque ex capite nullitatem collationis aut præsentationis arguit, judex nequeat admittere probationem per testes, sed requirere teneatur probationem per *litteras* juxta tenorem *Edicti*.

At extra judicium, aut in locis in quibus non viget lex positiva, probationem *per litteras* requirens, sufficiens & plena probatio Tonsuræ haberi posse videtur per litteras & probationem superiorum Ordinum, uti pluribus adstruit Nicolaus Garcias de benef. *parte vij. cap.* 2.

Scitur enim hodie neminem ordinari, nisi ordinandus Ordinario prævié fidem fecerit de suscepta Tonsura, & aliis Ordinibus inferioribus.

Quin & ipsi ordinandi hodie admodum solliciti sunt, ne omissâ Tonsurâ, ad ordines promoveantur, ob periculum irregularitatis eo titulo incurrendæ : quia juxta modernam disciplinam, & receptam opinionem, *per saltum* censerentur promoti & ordinati ; qui omissâ Tonsurâ ad Ordinem altiorem promoverentur, quæ promotio irregularitatem hodie inducit. *Toto titulo x. de Clerico per saltum promoto.*

Quapropter, si constet per litteras aut aliunde quemquam esse constitutum in sacris Ordinibus, non dubium quin attento more, qui in ordinandis servari consuevit, sufficienter censeri debeat probatum, similem ordinatum etiam esse initiatum primâ tonsurâ, tametsi *litteras Tonsuræ* non possit producere.

Igitur quia capitula vel alii, quibus competit jus inducendi præsentatos, vel electos aut provisos in realem possessionem beneficiorum, non cognoscunt de qualitatibus aut titulis introducendi more judiciario, dubium non videtur quin etiam sufficiat probatio susceptæ Tonsuræ per litteras superiorum Ordinum ; vel quod constet eum reverà in superiori Ordine constitutum.

Contraria nimiùm scrupulosa quorumdam Capitulorum & Prælatorum praxis videtur profluxisse ex ignorantia, aut non adhibitâ distinctione inter probationem *judicialem* & extrajudicialem.

Sicuti enim de cæteris qualitatibus ipsius instituendi non exigitur examen judiciale, neque requiritur probatio quæ esset in judicio necessaria, sed sufficere creditur, si instituendus capacitatem quoad mores, & scientiam probet per testimonia extrajudicialia, quæ moralem saltèm certitudinem efficiunt ; quidni sufficere debet si instituendus per probationem extrajudicialem faciat fidem de suscepta Tonsura.

Rectè quoque notat post alios Perezius de Lara in tractatu *de Anniversf. & Capell. lib.* 2. *cap.* 5. quod etsi nullus queat obtinere titulum beneficii, nisi primâ Tonsurâ initiatus fuerit, tamen si quis sit in possessione, is non teneatur probare Tonsuram ; sed quod præsumptio resultans ex quasi possessione beneficii, & clericatûs sufficiat, ut saltem in judicio possessorio obtineat, & in beneficii possessione manu teneatur, saltem quoadusque ipse defectus Tonsuræ plene probetur.

CAPUT II.

De Clericis Minorum Ordinum.

1. *Ordines Minores Ordinibus Sacris olim non semper præmissi.*
2. *Aliquando plures, aliquando pauciores præmittebantur.*
3. *Nemini uno eodemque tempore plures conferebantur.*
4. *Interstitia etiam inter hos Ordines servata.*
5. *Hodie omnes Sacris Ordinibus præmitti debent.*
6. *Votum Ecclesiæ ut functiones illorum Ordinum restituantur.*
7. *Ut per interstitia conferantur.*
8. *Disciplina circa hos Ordines multùm collapsa.*
9. *Quæ prolapsionis origo.*
10. *Zelus S. Caroli in hac disciplina restituenda.*

I. Quatuor Ordines, quos hodie Minores dicimus, Ostiariatum, Lectoratum, Acolytatum, & Exorcistatum, primis Ecclesiæ sæculis non fuisse semper præmissos Sacris Ordinibus ; neque existimatum tunc fuisse, ut hodie creditur, illum *per saltum* aut minùs Canonicè ordinatum, qui uno aut pluribus, vel subinde etiam omnibus Ordinibus Minoribus omissis, ad Diaconatum altioremque Ordinem fuisset promotus, tam ex Canonibus, quam exemplis Sanctorum ita Ordinatorum, fusè ac solidè ostendit Morinus *de SS. Ordinat. part.* 3. *exercitat.* 11. *cap.* 2. Notatque ibidem : Minores illos Ordines eum præcipuè in finem Majoribus fuisse præmissos, ut in horum exercitiis, ad altiores Ecclesiæ functiones assumendi prius probarentur & exercerentur.

II. Hinc ulterius fiebat, ut nunc plures, nunc pauciores Sacris Ordinibus præmitterentur ; prout nimirum Episcopi judicabant ipsum ordinandum plus minusve esse probandum & exercitandum.

Neque enim ullus, etiam Minoribus Ordinibus insigniebatur, nisi unà alicui Ecclesiæ adscriberetur, ubi Ordinis suscepti functiones obiret.

III. Cùmque singulorum Ordinum variæ diversæque essent functiones, nemini uno eodemque tempore plures Ordines dabantur ; sed prout his, illisve amplius convenire judicabantur, eos Episcopus conferebat. " Alius, inquit S. Ambrosius *lib.* 1. *Off. cap.* 44. „ *Edit.* 1690. distinguendæ lectioni aptior, alius psalmo gratior, alius exorcizandis qui malo laborant spiritu sollicitior, alius sacrario opportunior habetur : „ Hæc omnia spectet Sacerdos, & quid cuique congruat, id officii deputet. Quo etenim unumquemque suum ducit ingenium, aut quod officium decet, „ id majore implet gratiâ.

IV. Denique nemo eo tempore, Ordine aliquo Minore insignitus ad ulteriorem, etiam Minorem Ordinem ascendebat ; nisi præscriptis temporibus, quæ hodie *interstitia* vocamus, in Ordinis illius exercitio laudabiliter versatus esset ; & quoddam quasi tyrocinium percurrisset ; quo se in majoribus functionibus obeundis idoneum probasset. Quæ omnia fusius prosequitur & probat Morinus in citato capite, & sequentibus.

V. Moderna verò Ecclesiæ disciplina nullum hodie ad sacrum Ordinem admittit, nisi omnibus quatuor Minoribus insignitum ; eumque, qui vel uno omisso Majorem suscepisset, tanquam *per saltum* promotum reputaret ; & à suscepti Ordinis functionibus suspensum ; saltem quousque omissum Ordinem suscepisset. De quo videri possunt Canonistæ ad tit. 28. lib. 5. Decretalium, *de Clerico per saltum promoto.*

Quoad reliqua puncta, si Ecclesiæ mentem in Canonibus expressam spectemus, reperiemus, modernam circa Ordines minores disciplinam Ecclesiæ cum pristina penè per omnia convenire.

VI. Optat siquidem Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 17. *de reformat.* " Ut Sanctorum Ordinum à Diaconatu ad Ostiariatum functiones, ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquamdiu intermissæ, in usum juxta Sacros Canones revocentur,,: Hortaturque in Domino Ecclesiarum Prælatos, illisque præcipit, ut quantum fieri potest, provideant, ut functiones hujusmodi in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis frequentioribus, per constitutos in dictis Ordinibus dumtaxat exerceantur. Et sanè, ni hic esset Ecclesiæ sensus; quamobrem Ordinum illorum singulas functiones tam sollicitè in Pontificali Ecclesia exprimeret, Ordinatisque inculcaret, atque ut in iis exercendis essent diligentes moneret, Deumque per Antistitem deprecari vellet?

VII. Adhæc etiamnum hodie Ecclesiæ mentem esse, ut Ordines Minores per temporum intervalla conferantur; utque in illorum exercitiis Clerici probentur, priusquam ad ulteriores promoveantur, evidenter probat *Synodus Trident. c.* xj. *de reform.* desiderans, ut Minores Ordines per temporum interstitia, nisi Episcopo aliud expedire magis videretur, conferantur; *ut eò accuratiùs, quantum sit hujus disciplinæ pondus possint edoceri; ac in* UNOQUOQUE MUNERE, *juxta præscriptum Episcopi se* exerceant, idque in ea, *cui* adscripti erunt, Ecclesia; nisi fortè ex causa studiorum absint, *atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum & doctrina major accrescat.*

Quid evidentius, quàm Synodum Trid. conformiter ad Patrum disciplinam, velle, non solùm ut Minorum Ordinum functiones in usum revocentur; sed etiam ut singuli per temporum intervalla conferantur: ut ita in eorum exercitiis, tanquam in quodam Tyrocinio, ad majores Ordines promovendi exerceantur, & probentur.

Hanc disciplinam probarunt & Synodi Belgicæ; vel generatim probando quæ circa Ordines statuit Synodus Tridentina, vel eandem disciplinam suis Decretis specialiter proponentes, & inculcantes.

" Nullus, ait Synodus Namurcensis sub Francisco Bufferet an. 1604. *tit.* 7. *cap.* 2. se præsentet ad plures Ordines Minores simul suscipiendos, nisi Ecclesiæ necessitas aut utilitas hoc postulaverit: *Cùm extra hunc casum, Sacrum Concilium Tridentinum in Minoribus non minus, quàm Majoribus Ordinibus interstitia servari voluerit.*,, Idem inculcat repetitis supra citatis Concilii Tridentini verbis Synodus Audomarensis an. 1583. *tit.* 9. *cap.* 4. Et novissimè sub Wachtendonck Syn. Namurcensis *tit.* 8. *cap.* 4 declarat, " quod Minoribus Ordinibus insigniti, juxta Conc. Trid. dispositionem, non nisi post annum à susceptione postremi gradûs Minorum Ordinum; ad Majores Ordines promovebuntur: nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas videatur aliud exposcere.

VIII. Attendant Episcopi aliique Ecclesiarum Prælati, quibus disciplinæ cura incumbit: quam hæc cum moderna Belgii praxi conveniant: Ubi Minorum Ordinum officia & ministeria à quolibet occurrente occupantur, & vix aliquando ab initiatis administrantur.

Imo quis Clericus ob receptos hos Ordines de functionibus Ordinibus annexis obeundis vel unquam cogitat; aut ab Episcopo monetur? Quis Episcopus, aut Ecclesiæ Prælatus intendit, num Ordinibus Minoribus initiati aliquas ei annexas functiones exerceant? Aut, an hi qui eas obeunt, Ordinibus illis sint initiati? Adeo quidem de his omnibus altum silentium, ut verendum sit ne evenerit in Belgio, quod timebat Synodus Trident. *Sess.* 23. *de reformat.* quod nimirum, per functionum illarum neglectum, daretur occasio hæreticis traducendi functiones illas *ut otiosas.*

Quoad interstitia inter ipsos Ordines Minores, nullum superest in Belgio vestigium; imo nec unus sine altero unquam confertur.

Quin nec Ordines Minores inter & Subdiaconatum plusquam unius diei spatium intercedere solet: Hoc est, feriâ sextâ quis ad Minores, & Sabbatho sequenti ad Subdiaconatum promovetur.

Ita omnis Canonica per Synodum Tridentinam, & Synodos Belgicas renovata inculcataque disciplina, jam tandem non tantùm collapsa, sed penitus quodammodo extincta est.

IX. Et unde hæc prolapsio? Non aliunde, quàm ex faciliori primùm ab Episcopis factâ dispensatione. Cùm enim injunctum esset Episcopis Ordinum Minorum servare interstitia, additâ hac moderatione: *Nisi necessitas aut utilitas Ecclesiæ, judicio Episcopi, aliud exposcat,* (*a*) contigit, ut cœperint primùm cum aliquibus dispensare; credentes, necessitatem, aut Ecclesiæ utilitatem eam requirere; quâ deinde à nonnullis Episcopis nonnihil facilitatâ, tandem porta aperta est huic, quam videmus, prodigiosæ disciplinæ relaxationi: Adeo ut hîc verificetur illud Veterum: *Dispensatio omnis bonæ disciplinæ noverca.*

X. Expendere poterunt Episcopi, num tantus Canonum neglectus sit tolerandus; Disciplinaque illis præscripta ita negligi possit, ut nulla illius vel retinendæ vel restaurandæ cura sit habenda. Aliud sanè oculatissimo Mediolanensium Antistiti S. Carolo visum fuisse, sat probant, quæ pro restituendis Ordinum illorum functionibus, disciplinâque in eorum collatione restituendâ, in suis Conciliis decrevit. Interim illud indubitatum, non minus hodie, quàm olim, ad Sacros Ordines assumendos, debere Episcopis & quoad mores, & quoad doctrinam esse probatos. Quam probationem si hodie non accipiant ex hoc, quod Sacris initiandi prius per certa tempora se in Minorum Ordinum functionibus laudabiliter exercuerint, & dignos majoribus functionibus probarint, eam indubiè aliunde accipere debent.

(*a*) In Conc. Trident. Sess. 23. c. 11. legitur: *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur.*

CAPUT III.

De Subdiaconis, Diaconis & Presbyteris.

1. *Multis seculis Subdiaconatus minoribus Ordinibus annumeratus fuit.*
2. *Etiam postquàm continentiæ lex ei fuit annexa.*
3. *Hodie Sacris Ordinibus adjunctus.*
4. *In Ordinatione Subdiaconi non fit impositio manuum.*
5. *De servanda Castitate serio monendi ad Ordinem Subdiaconatûs assumendi.*
6. *Officia Subdiaconorum verbis Pontificalis expressa.*
7. *Officia Subdiaconi ad solam Epistolæ decantationem hodie reducuntur.*
8. *Subdiaconi horas Canonicas recitare debent.*
9. *Quare Diaconus antonomastiâ dicatur Minister.*
10. *Diaconorum varia officia.*
11. *Hodie multùm restricta.*
12. *Ad Diaconos monitum Pontificalis.*
13. *Multùm collapsa moderna disciplina circa Diaconorum officia.*
14. *Presbyterorum functiones proponuntur ex Pontificali.*
15. *Prima indicatur per verbum* Offerre.
16. *Secunda per verbum* Benedicere.
17. *Tertia per verbum* Præesse.
18. *Quarta per verbum* Prædicare.
19. *Quædam circa posteriores functiones notanda.*
20. *Presbyteri ordinantur in adjutorium Episcoporum.*
21. *Presbyteri in utilitatem proximi ordinantur, non in propriam.*

I. INdubitatum est, Subdiaconatum multis seculis etiam in Ecclesia Latina, Minoribus Ordinibus annumeratum fuisse: & extra Missarum solemnia & extra

extra altare collatum: solosque Ordines Diaconatûs & Presbyteratûs Majores & Sacros Ordines, qui inter Missarum solemnia, & ad ipsum altare, seu Sanctuarium, Sabbatho quatuor Temporum conferrentur, reputatos fuisse. Qui mos etiam hodie apud Græcos retinetur; & apud Latinos usque ad seculum IX. generaliter, & in quibusdam Ecclesiis ad seculum XII. conservatus fuit: uti multis ostendit Morinus de SS. Ordinat. *part.* 3. *exercit.* 12.

II. Sacris autem Ordinibus subdiaconatum annumeratum credunt communiter Canonistæ, *ad cap.* 9. ℵ *de ætate & qualit. Ordinandorum*, cum ei perpetuæ continentiæ lex adjuncta fuit. Sed error videtur. Constat enim, quod lex continentiæ Subdiaconis seculo quinto imponi cœperit, ex Epistola 12. Leonis I. *ult. edit.* & seculo sexto tandem generaliter omnibus ad Subdiaconatum promovendis à S. Gregorio posita: Ita enim scribit *Lib.* 1. *epist.* 42. " Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Rom. Ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur: Quod mihi durum, atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentiæ non invenit, neque castitatem ante promisit, compellatur à sua uxore separari: atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi, *ut à præsenti die Episcopis omnibus dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit.*

Post hoc Decretum, uti observat Morinus, vix deprehenditur, fieri mentio Subdiaconorum conjugatorum: adeo ut ab eo tempore, id est, seculo sexto Subdiaconis lex continentiæ indicta fuerit. At demum tribus post seculis cœpit in aliquibus Ecclesiis Sacris Ordinibus annumerari, & junctim cum his inter Missarum solemnia & ante Altare conferri: Qui mos tandem, cùm plerasque Ecclesias occupasset, sensim in legem transivit; & seculo decimo-tertio ab Innoc. III. *in Cap.* 9. ℵ *de ætate & qualit. Ordin.* probatus.

III. Moderna ergo, non solùm Belgica sed universalis Ecclesiæ Latinæ disciplina, etiam Subdiaconos perpetuæ castitatis legi obstringit, Subdiaconatum Ordinibus Majoribus & Sacris annumerat; ac junctim cum his confert: Hac tamen veteri ex disciplina manente differentiâ; quod Diaconi & Presbyteri ab Archidiacono Episcopo ante altare ordinandi præsententur; nequaquam verò Subdiaconi; uti nec super horum Ordinatione, sed tantùm Diaconorum & Presbyterorum populus consulitur.

IV. Inter pristinæ disciplinæ vestigia illud ad modùm notandum quod Subdiaconatus nec hodie per impositionem manuum conferatur uti Diaconatus & Presbyteratus, sed dumtaxat per instrumentorum & vestium traditionem, quemadmodum Ordines Minores conferuntur.

V. De lege perpetuæ continentiæ ex præscripto Pontificalis, tanquam de re maximi momenti monentur ante ipsam Ordinationem, ut seriò attendant, num legi illi implendæ per Dei gratiam se sufficientes credant; quod ex diurna castitatis custodia statui vult S. Gregorius: " Ne unquam ii, qui ordinati sunt, pereant, ait, provideri debet quales ordinentur: Ut priùs aspiciatur, si vita eorum *continens in PLURIMIS fuit*, si studium orationis, si eleëmosynæ amorem habuerunt." *Lib.* 3. *Indict.* 12. *epist.* 26.

Meritò proindè decrevit Synodus Audomarensis an. 1583. *tit.* 9. *cap.* 8. " Nemo ad Subdiaconatûs Ordinem suscipiendum se offerat, qui non suam ipsius Dei beneficio *castitatem expertus*, firmiter statuat, mulieribus & mulierum desideriis, omnisque generis turpitudinibus perpetuò abstinere, tum animi, tum corporis castitati studere.

Et Synodus Leodiensis anno 1618. *tit.* 8. *cap.* 4. inter eos qui ordinari prohibentur, reponit num. 14. *Qui in adolescentia mœchati sunt*: Et num. 11. ad altiores Ordines non promovendos reponit, *lapsos post Ordinem susceptum.*

Quod in Textu tum ex Pontificali, tum ex Synodis notatum est, neminem ad Subdiaconatum admittendum esse, qui ex vita anteacta non probavit se posse per Dei gratiam *perpetuam* castitatem servare, etiam Patribus Concilii Tridentini inter articulos reformationis nomine Caroli IX. Regis Galliæ præsentatos, suggestum legitur *art.* 5. his verbis. *Cùm Sacerdotes in primis castos esse oporteat, ex Sacerdotum autem incontinentia in Dei Ecclesia magnæ nascantur offensiones, provideat sancta Synodus, ut non alii imposterum ordinentur Sacerdotes, quàm qui* SENIORES *sunt, & qui à populo* BONUM *habeant testimonium, ut ex* ANTEACTA *vita, quales postea sint futuri, non levis sit conjectura; & Sacerdotum libidines & flagitia acerrimis pœnis coërceantur.* Habentur hi articuli in libello, cui titulus: *Instructions & Lettres du Roi Très Chrétien & autres Actes concernant le Conc. de Tr.* Ed. 1654. p. 369.

VI. Officia Subdiaconorum exprimit, & enumerat, Pontificale pag. 36. *Subdiaconum*, ait, *oportet, aquam ad ministerium Altaris præparare; Diacono ministrare; pallas Altaris, & corporalia abluere: calicem & patenam in usum sacrificii eidem offerre.*

Denique, postquam præscriptis verbis à Pontifice ordinante, amictum, manipulum, & tunicam acceperunt, datur eis liber Epistolarum, hac verborum formulâ: *Accipite librum epistolarum, & habete potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei, tam pro vivis quàm defunctis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.*

VII. Verùm cùm hæc omnia hodie plerumque, etiam per Laïcos, aut inferiores Clericos, vel in Missis privatis per ipsum Sacerdotem agantur, omne penè Subdiaconorum officium, ex moderna disciplina reducitur ad ministerium Altaris in Missis solemnibus, præcipuumque creditur, solemnis Epistolæ decantatio: quæ tamen inter officia Subdiaconi antiquitus in Ecclesia Latina non recensebatur; nec hodie apud Græcos recensetur; uti probat Morinus de *SS. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 11. *cap.* 1. Ibidem quoque ex vetustis Ritualibus, & autoribus astruens, recens esse, Subdiacono in sua Ordinatione librum epistolarum tradi: Similiter contactum Sacrorum vasorum, non tantùm Subdiaconis, sed & Acolytis olim licitum fuisse.

VIII. Porro cùm hodie paucos, aut nullos fere in Ordine Subdiaconatûs perseverare videamus; illumque ordinariè assumi tanquam gradum, quo ad Presbyteratum ascendatur, officiaque Subdiaconatûs, non ut olim per solos Subdiaconos, sed passim per Presbyteros etiam in officio solemni agantur; non judicavi operosiùs inquirere, & discutere, quæ hodie sint specialia Subdiaconorum officia, aut olim fuerint. Hoc unum notasse sufficiat, quod cùm olim universus Clerus Divino officio recitando aut peragendo adstringeretur, labentibus seculis obligatio illa ad solos Beneficiatos, ac Clericos Sacris Ordinibus initiatos transierit: inter quos cùm Subdiaconi tunc computarentur, obligatio Horas Canonicas ut minus privatim recitandi apud ipsos quoque remansit. Unde ex hodierna disciplina Subdiaconi, vi solius Ordinis suscepti, ad quotidianum Horarum Canonicarum pensum tenentur. De quo latiùs infra, titulo de Divino Officio.

IX. Quemadmodum Subdiaconus quasi subminister Diaconi; ita Diaconus græcè, latinè Minister dicitur eò quod Episcopis & Presbyteris ministret. Et quidem adeo necessarius olim Sacerdoti credebatur, ut dicere audeat S. Isidorus: *Sine ipsis* (Diaconis) *Sacerdos nomen habet, officium non habet. Lib.* 2. *cap.* 8. *de Divin. Offic.* Et auctor Constitutionum Apostolorum, post relata plurima Diaconorum officia, ait: *Cæterum sit Diaconus Episcopi auris, & oculus; & item os, cor & anima, ne Episcopus solicitudine multarum rerum, sed graviorum tantùm urgeatur. Lib.* 2. *cap.* 44.

Nec

Nec immeritò hæc dicta esse fatebitur, qui attenderit quæ per Diaconos secundùm temporum illorum disciplinam agebantur.

X. Et quidem in peragendo Divino Officio ita Diaconus Sacerdoti Minister assistebat; ut penè omnia ipso monente, & intendente peragerentur. " Ipse clarâ voce in modum præconis admonebat cunctos, " sive in orando, sive in flectendo genua, sive in psallendo, sive in lectionibus audiendis. Ipsi etiam Diaconi, ait Isidorus loco citato, ut aures habeamus ad " Dominum, clamant: Ipsi quoque evangelizant. Sacerdos oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat. " Id est, Sacerdos consecrat oblata, Diaconus verò populo distribuit. Constat enim Diaconos olim Sanguinem Domini à Sacerdote consecratum populo distribuisse. Hinc illud S. Laurentii ad Sixtum Papam: *Cui commisisti Dominici Sanguinis dispensationem.* S. Ambrosius l. 1. de officiis. c. 41.

Interdum in quibusdam Ecclesiis, etiam Corpus Dominicum, seu Panem consecratum distribuisse constat: ut videre est apud Morinum de SS. Ordinat. *part.* 8. *exercit.* 9. *cap.* 3. §. 6.

Pergit dein Isidorus, *l.* 2. *c.* 44. " Ipsis etiam Sacerdotibus propter præsumptionem non licet de " mensa Domini velare Calicem, nisi eis traditus sit à " Diacono. Levitæ inferunt oblationes in Altaria, " Levitæ componunt mensam Domini, Levitæ operiunt Arcam Testamenti.

His addit Alcuinus, *Ap. Moriu. l. cit.* §. 5. " Ponit linteum in Altare, ponit Panem & Calicem, quæ " nec mittendi, nec auferendi potestatem habet Presbyter, si Diaconus adfuerit. Sicut Presbytero officium consecrandi competit, ita Diacono ministrandi.

" Varia insuper & multiplicia erant Diaconorum officia, ait Morinus loco citato §. 7. in SS. Ordinationibus, in Baptismis solemnibus Antiquorum, in consecratione Chrismatis, atque ut ita dicam, in omnibus prorsus officiis Ecclesiasticis.

Ad hæc, præter hoc sacrum Ministerium in Altari, & officiis Ecclesiasticis, omnia propè Ecclesiastica negotia Episcopi per Diaconos agebant: ut pluribus refert & probat Morinus dicto loco: ut proinde mirum non sit, si Diaconi antonomasticè *Ministri* Episcoporum dicti sint; ac tandem in eam ascenderint auctoritatem, ut etiam se Presbyteris præferre non erubuerint; de qua Diaconorum insolentia, vide notas nostras ad *Can.* 1. *Nicænum.*

XI. Verùm ex moderna Ecclesiæ disciplina, Diaconorum officia & functiones multùm restricta esse notissimum est.

Pontificale Romanum, *pag.* 40. eorum officia his ferè verbis complectitur: *Diaconum oportet ministrare ad Altare; baptizare, & prædicare.* Præter hæc tribuitur ei potestas legendi Evangelium sub hac formula verborum: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis quàm defunctis, in nomine Domini.*

XII. Hæc ex Ecclesiæ præscripto hodie Diaconis proponuntur: monenturque, ut tanquam Comministri, & Cooperatores Corporis & Sanguinis Domini, sint ab omni illecebra carnis alieni. " Curate, ait ad " ipsos Pontifex Ordinans, ut quibus Evangelium ore " annuntiatis, vivis operibus exponatis; ut de vobis " dicatur: *Beati pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona.* Ad Rom. c. 10. v. 15.

XIII. Si ergo ad mentem Ecclesiæ in Pontificali expressam & conservatam reflectamus; Diaconi non tantùm ad Altaris Ministerium; sed etiam ad functiones Hierarchicas ordinantur: At hodie etiam quoad Diaconos, adeo prolapsa est moderna disciplina, ut nullum penè præter ministerium Altaris Diaconis relictum sit officium: Imò nec illud nisi in solemni Missa Diaconis relinquitur. Quin & frequenter, præcipuè in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, Diaconorum ministerium supplent Presbyteri. Ita ut tandem eò deventum sit, ut Ordinatio Diaconorum fieri non soleat, ut habeantur, qui Diaconorum functiones obeant, sed ut per Diaconatum tanquam gradum ad Presbyteratum ascendatur. Unde nec ullus ordinari in Diaconum solet eo fine, ut in officio Diaconatûs perseveret; sed ut eo suscepto ad Presbyteratum, tempore interstitiorum evoluto, promoveatur. An autem hæc menti & intentioni Ecclesiæ sint planè conformia, dispiciant Episcopi. Illud certum est, ex intentione Ecclesiæ, nullum debere ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis: Neque ullum ordinari, qui illi Ecclesiæ aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus. Sed de hoc latiùs infrà; ubi priùs de Presbyterorum functionibus egerimus.

Interim observare liceat eam disciplinæ collapsionem meritò displicuisse Episcopis Galliæ, uti intelligitur ex articulis reformationis nomine Caroli IX. PP. Trid. exhibitis, de quibus in nota præcedenti, quorum hîc ordine quartus erat. *Diaconis & aliis sacris ordinibus restituatur debita & antiqua functio, ne ampliùs nuda & in ceremoniis tantùm nomina dicantur*

XIV. Presbyterorum functiones Pontificale Ordinandis proponit his verbis: *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare & baptizare.* Deinde peractâ Ordinatione ad Ordinatum dicit: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta sunt.* Pontific. edit. 1663. p. 54.

XV. Primum ergo Presbyterorum officium est, *Offerre;* quo nomine oblationem Sacrificii Missæ intelligendam venire indubitatum est: Eaque ex modernâ Ecclesiæ disciplinâ primaria, & omnibus indifferenter vi suæ Ordinationis competens, Presbyterorum functio reputatur: De qua latiùs parte 2. agetur.

XVI. Secunda functio exprimitur per verbum *Benedicere:* quæ ex hodierna disciplina exercetur per Presbyteros, dum præscriptis precibus, rebus quibusdam *benedictionem* publicam impertiuntur: v. g. Aquæ, novis fructibus, &c. Sed tamen & in his servandus Ecclesiarum ritus, & usus qui quasdam *benedictiones*, vel Episcopis, vel solis Parochis, aut aliis ab Episcopis delegatis Presbyteris, reservat.

XVII. Tertia, quæ verbo *Præesse* indicatur, significat Presbyterorum in conventu publico præsidentiam: quam hodie agere videntur, dum nomine totius populi publicas preces fundunt; dum in supplicationibus aliisve similibus functionibus primum locum occupant, &c.

XVIII. Quarta indicata verbo *Prædicare*, indubiè instructionem populi exprimit. Uti & quinta per verbum *Baptizare* expressa, Sacramentorum administrationem indicare videtur. Unde & Synodus Tridentina, *Sess.* 23. *cap.* 14. *de reform.* vult, ut in Presbyteros ordinandi, ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.

XIX. Verumtamen circa has postremas Presbyterorum functiones, uti & eam, quæ significatur per illa verba: *Accipite Spiritum Sanctum*, &c. notandum: quòd licèt functionum illarum exercitium Presbyteris in sua Ordinatione simpliciter, & sine restrictione indulgeatur, nihilominus per Canones, & consuetudinem Ecclesiarum eas multis modis esse restrictas: neque omnibus indifferenter earum exercitium ex hodierna disciplina competere; uti infrà ubi de Sacramentis, & prædicatione Verbi Divini tractabitur, ostendemus.

XX. Interim illud sat constat, Presbyteros eum in finem ordinari, ut unà cum Episcopis, quisque pro suo talento; & ut Ecclesiæ necessitas aut utilitas postulaverit, laborent, & Ecclesiam ædificent.

Hinc nomine Ecclesiæ Antistes ordinans ordinandos Presbyteros his verbis affatur: " Filii dilectissimi, " quos ad nostrum adjutorium, Fratrum nostrorum " arbitrium consecrandos elegit, servate in moribus

vestris

„ vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem. Agnoscite „ quod agitis, imitamini quod tractatis; quatenùs mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare „ membra à vitiis & concupiscentiis omnibus procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo „ Dei, sit odor vitæ vestræ delectamentum Ecclesiæ „ Christi, ut prædicatione atque exemplo ædificetis „ domum, id est familiam Dei; quatenus nec nos de „ vestra provectione, nec vos de tanti officii susceptione damnari à Domino, sed remunerari potius mereamur. *Pontif. Rom. Edit.* 1663. p. 55.

XXI. Denique cum Sacramentum Ordinis, uti rectè monet Synodus Iprensis sub Rithovio, *tit.* 18. *cap.* 1. non pro singulorum salute, sed pro totius Ecclesiæ propagatione, & gubernatione institutum sit; nemo quoque ad Ordinem, præsertim Presbyteratûs admittendus est, qui non ad utilitatem Ecclesiæ functionibus sui Ordinis occupetur; quod capite sequenti latius ostendetur.

Ea verò quæ ad qualitatem, ætatem, examen & titulum ordinandorum spectant, ubi de Sacramento Ordinis agetur, exponentur.

CAPUT IV.

Clerici certæ Ecclesiæ adscribendi.

1. *Clericorum vita otiosa admodum scandalosa.*
2. *Ut illi occurratur, certæ Ecclesiæ adscribi debent.*
3. *Excipiuntur studentes in Universitate.*
4. *Quomodo Ecclesiæ designatæ inservire debeant Clerici.*

I. NIhil adeo vocationi Clericali oppositum; nihil Ecclesiæ magis probrosum & Laïcis scandalosum esse, quàm otiosam ac inertem Clericorum vitam, ratione, & experientiâ compertum est.

Hinc jam pridem sollicita fuit Ecclesia, ne quis in Clerum assumeretur, nisi certo loco adscriberetur ubi functionibus Ordini suo convenientibus occuparetur; & vitam Clerico dignam institueret.

II. Disciplinam hanc Canone sexto Concilii Calcedonensis probatam, sed temporum injuriâ penè collapsam, restauratam volens Synodus Tridentina, inhærendo vestigiis dicti Concilii, statuit. “ Ut nullus „ in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non „ adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. *Sess.* 23. *cap.* 16. *de ref.*

Hoc saluberrimum Decretum Synodi Belgicæ uno consensu receperunt, & innovarunt: additque Synodus Camerac. P. II. “ Ut in proximi Ordinis susceptione examinentur singuli, num in iis Ecclesiis, quibus adscripti fuerint, suas functiones obierint, *Tit.* 10. *cap.* 6.

III. Non immeritò tamen ab hac regula Synodus Namurcensis sub Wachtendonck, *tit.* 8. *cap.* 9. excipit in Universitate aut Seminario degentes: hi enim, præterquam quod in Oratoriis Collegiorum aut Seminariorum functiones Ordinum obire soleant, etiam studiis aliisque exercitiis se ad altiores Ordines, & majores functiones obeundas ex voto Ecclesiæ præparant: modò juxta leges, & mentem Fundatorum in Universitate & Seminariis se exerceant. & occupent; uti infra sub titulo de Seminariis ostendetur.

IV. Sive ergo pristinam, sive hodiernam Ecclesiæ disciplinam spectemus, nullus ordinari debet; nisi unâ Ecclesiæ pro sua conditione, & suo talento serviat. Neque ex mente Ecclesiæ sufficit, si forsan aliquoties in Ecclesia cui adscriptus est, tanquam Subdiaconus, aut Diaconus ministret; vel Presbyter Missam celebret. & de reliquo nullum Ecclesiæ servitium exhibeat, sed ita se exhibere debet, ut verè dici queat, quod Ecclesiæ illi serviat; ejusque servitio se impendat, & occupet: v.g. peragendo Divino Officio; vel Parocho in catechizandis parvulis, visitandis ægrotis, aliisve functionibus assistendo: ni ipsum major Ecclesiæ utilitas, aut necessitas aliis functionibus impendat.

Hoc indubiè motivo inducta Synod. Camerac. P. II. *tit.* 21. *cap.* 6. præcipit omnibus Sacerdotibus, & Clericis, qui intra Parochiæ fines degunt, ut Parochum in instruenda juventute pro sua quisque virili parte adjuvent.

TITULUS II.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

CAPUT I.

Singularis in Clericis morum honestas requiritur.

1. *Probatur ratione adductâ per Tridentinum.*
2. *Probatur ex Officio Clericorum.*
3. *Ex Scriptura Sacra.*
4. *Hæ rationes omnes Clericos spectant.*
5. *Vita Clericorum eruditio sit aliorum.*
6. *Nonnulla Clericis specialiter cavenda.*

I. “ NIHIL est, inquit Synodus Trid. *Sess.* 22. „ *cap.* 1. *de reform.* quod alios magis ad „ pietatem & Dei cultum assiduè instruat, quàm „ eorum vita & exemplum, qui se Divino Ministerio dedicarunt. Cùm enim à rebus seculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tanquam „ in speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque „ sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam „ moresque suos omnes componere; ut habitu, gestu, „ incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum ac religione plenum præ se ferant: „ levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant; ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.

II. Prætereà, cùm Clerici Laïcorum constituti sint Magistri & Doctores; eâ morum vitæque integritate eos vivere oportet; ut quæ verbo alios docent, operibus non negent. Hinc Synodus voluit, “ per Episcopos sæpius monendos Clericos, in *quocunque Ordine* fuerint, ut conversatione, sermone & scientiâ „ commisso sibi populo præeant; memores ejus quod „ scriptum est. *Sancti estote, quia & ego sanctus sum:* „ Levit. c. 11. v. 44. & juxta Apostolum: *Nemini dent ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum, sed in omnibus exhibeant se sicut Ministros Dei:* 2. ad Cor. c. 6. v. 3. Ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis: *Sacerdotes Dei contaminant sancta, & reprobant legem.* Ezech. c. 22. Sophon. c. 3. Conc. Tr. *Sess* 14. in proœm.

III. Hæc omnia conformia sunt dicto Christi ad Apostolos, & in ipsis ad universum Clerum: *Vos estis lux mundi; sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Matt. 5. ℣. 14. Cui congruit illud Apostoli ad Titum c. 2. ℣. 7. & 8. *In omnibus præbe teipsum exemplum bonorum operum... Verbum sanum,*

&

& irreprehensibile: ut is qui ex adverso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

IV. Si quis forsan hæc ad solos Episcopos Apostolorum Successores dictum credat; is audiat S. Hieronimum in Comment. ad citatum Apostoli textum relatum apud Gratianum. *Caus.* 8. *q.* 1. *can.* 21. " Qualis ædificatio erit discipuli; si se intelligat Magistro „ esse majorem? Unde non solùm Episcopi, aut Presbyteri & Diaconi debent magnopere providere, ut „ cunctum populum, cui præsident, conversatione, „ sermone & scientiâ præcedant, verùm etiam & inferior gradus: Exorcista, Lectores, Æditui, Acolyti, & omnes omnino qui Domui Dei serviunt: „ Quin vehementer Ecclesiam Christi destruit, meliores Laïcos esse quàm Clericos.

V. Ut ergo Clerici dignè suâ vocatione vivant, ita studere debent vitam componere; ut eorum *vita*, verbis loquor Augustini, *eruditio sit aliorum*, *& assidua salutis prædicatio.*

VI. Interim nonnulla sunt à Clericis planè cavenda; aut in quibus singularem honestatem & moderationem Clericis necessariam esse Canones inculcant: De quibus, quid disciplina, præsertim hodierna & Belgica habeat, paucis exponemus.

CAPUT II.

Honestas & modestia in habitu Clericorum.

1. *Vestis Secularis cur Clericis indecens.*
2. *Per externum habitum morum honestas ostenditur.*
3. *Clericus vestes Clericales abjiciens professioni suæ renuntiare videtur.*
4. *Quomodo puniendus ex Decreto Concilii Trid. vestes Clericales non deferens.*
5. *Quæ sit dicenda Vestis Clericalis.*
6. *Non deferentes vestes Clericales Beneficiis privari possunt.*
7. *Amittunt privilegium fori.*
8. *Quæ requiruntur ut Clericus dictas pœnas incurrat.*
9. *Quis judicare debeat, num vestis sit Clericalis.*

I. Clerici cùm vi professionis sint à mundo separati, & in militiam Christi adscripti, ab eorum professione alienum est, si exteriori habitu mundanam militiam, aut vitam Laïcalem potius quàm Clericalem profiteri velint.

II. Quapropter, licèt Ecclesia noverit, *habitum non facere Monachum*, nec vitæ sanctitatem in veste exteriori positam esse; nihilominus admodum semper sollicita fuit, ut Clerici vestes proprio congruentes Ordini deferrent; *Ut per decentiam habitûs extrinseci*, ait Syn. Trid. *Sess.* 14. *cap.* 6. *de ref. morum honestatem intrinsecam ostendant.*

III. Imo, qui abjectis vestibus Ordini suo congruentibus, Laïcales assumere malunt, nomine & professione ac privilegiis Clericalibus indignos; functionibusque Ordinum & Beneficiorum, eorumque proventibus privandos censuit: Utpote qui vestium Clericalium abjectione, & Laïcalium assumptione professionem suam se vilipendere, imo erubescere, eique quodammodo renuntiare ostendunt.

IV. Et quidem Syn. Trid. loco citato, loquens de Clericis vestes Laïcales publicè deferentibus, decernit: „ Ut si postquam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem, illorum Ordi„ ni & dignitati congruentem, & juxta ipsius Episcopi „ ordinationem & mandatum non detulerint, per sus„ pensionem ab Ordinibus, ac officio & beneficio, ac „ fructibus, redditibus, & proventibus ipsorum Be„ neficiorum, necnon, si semel correpti denuo in „ hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum „ & beneficiorum hujusmodi coërceri possint & de„ beant: Constitutionem Clementis V. in Concilio „ Viennensi editam quæ incipit: *Quoniam*, innovan„ do & ampliando.

Hoc Synodi Trid. Decretum Synodi Belgicæ pari consensu receperunt, & sæpius innovarunt. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 18. *Cap.* 4. Camerac. P. I. *tit.* 9. *cap.* 4. & P. II. *tit.* 16. *cap.* 4. & 6. & aliæ communiter.

V. Porro quis sit dicendus amictus; sive vestis Ordini Clericali conveniens, difficile est generaliter determinare: Cùm pro temporum & locorum varietate eum varium esse, & mutari posse indubitatum sit.

Assumenda ergo est vestis, quæ pro loci, & temporis conditione, honestati & modestiæ Clericali sit conveniens: Ita ut exterius modestiam, vitamque Clericalem omnibus ostentet; nihilque mundani fastûs, aut vanitatis secularis præferat.

VI. Quare rectè dixit Syn. Mechl. P. II. *loco citat.* „ Et quoniam mundana curiositas quotidianas adinve„ nit levitates, omnis ille habitus quibuslibet ecclesia„ sticis personis interdictus sit, à quo Episcopus absti„ nendum mandavit. „ Additque: "Et qui ab Epis„ copo moniti, etiam per edictum publicum, hone„ stum habitum Clericalem non gestaverint, per sus„ pensionem ab Ordinibus, officio & beneficio, ac „ fructibus, & redditibus, & proventibus ipsorum Be„ neficiorum, necnon, si semel correpti, iterum in hoc „ deliquerint, etiam per privationem officiorum & „ Beneficiorum coërceantur.

VII. Similiter Concordato Episcopum Leodiensem inter, & Carolum V. *cap.* 6. Clerici primæ Tonsuræ privilegio fori privantur, si vestes Ordini Clericali minus convenientes, quæ ibidem describuntur, gestent: Quod & Synodus Trident. comprobavit, declarans, Clericos primæ Tonsuræ, etiam in Minoribus Ordinibus constitutos, non gaudere *privilegio fori*, licèt alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi sint adscripti, nisi Clericalem habitum & Tonsuram deferant.

VIII. Attamen, ut Clericus privilegio fori dicatur privatus, aliisque Canonicis pœnis mulctetur, non sufficit, quod ex levitate fastum aut pompam secularem nonnihil affectet, aut unâ alterâve vice vestes Clericales, etiam sine justa causâ demiserit; sed requiritur ut ita continuet, ac passim vestibus Laïcalibus utatur, ut dici queat, *abjecisse vestes Clericales*; *easque*, ut loquitur Tridentinum, *parvipendere* videatur, uti observat Antonius Faber ad Codicem *tit. de Episc. & Cler. definit.* 36. *Notâ* 2. & latiùs Stephanus Wamesius ad Constitutiones viginti quatuor in Tridentino innovatas, *Constit.* 8. *num.* 14. Quin tamen unicum etiam actum abjectionis vestium Clericalium, aut fastum mundanum in veste Clericali, Episcopus pro ratione scandali & excessûs punire queat, non dubium: & rectè monet Zypæus *Consult.* 1. *tit. De vita & honest. Cleric. Num.* 7.

IX. Si autem dubitetur, num hic habitus sit Clericalis an Laïcalis, moribus Belgii ferè receptum est, de hac quæstione tanquam *meri facti*, Regios Magistratus judicare. Ita testatur judicatum esse & servari in Burgundia Grivellius *Decis.* 30. " Eamque sententiam „ etiam hic, ac passim in supremis Curiis Franciæ ser„ vatam, secutamque memini, inquit Christinæus, „ *Volum.* 1. *Decis.* 56. „ Similiter refert judicatum in Curia Gratianopolitana Guido Papa, *Decis.* 238. qui ibidem *num.* 1. notat, Habitum Clericalem dici quoad privilegium fori, " quando ipsum habitum deferens „ ex inspectione Clericus præsumitur.

CAPUT III.

Incontinentia & familiarior cum mulieribus conversatio Clericis cavenda.

1. *Clericos summopere dedecet vitium incontinentiæ.*

2. *Ut*

2. *Ut hoc caveatur, familiarior cum mulieribus conversatio Clericis vitanda.*
3. *Refertur Decretum Synodi P. Cameracensis.*
4. *Decreta Synodorum PP. Mechliniensium.*
5. *Plures Synodi Diœcesanæ.*
6. *Ad solam monitionem Episcopi Pastores ancillas suas dimittere debent.*
7. *Etiam cavenda familiaritas cum mulieribus devotione conspicuis.*
8. *Tutius est Clerico famulum habere quàm ancillam.*
9. *Varia ex citatis decretis corollaria.*
10. *Clericis cavendum, ne quid in verbis vel factis aut suppellectile obscœni occurrat.*
11. *Specialiter interdicitur Clericis habere statuas & imagines, minùs honestas.*

I. „ QUàm turpe, ac Clericorum nomine, qui se „ divino cultui addixerunt, sit indignum, in „ impudicitiæ sordibus immundoque concubinatu versari, satis res ipsa (inquit Synodus Trident. *Sess.* „ 25. *cap.* 14. *de reform.*) communi fidelium omnium „ offensione, summoque Clericalis Militiæ dedecore, „ testatur.

Ut igitur non tantùm à vitii hujus reatu, sed omni ejus specie ac suspicione alieni essent Clerici, valde solicita semper fuit Ecclesia.

II. Hinc omnem non necessariam, & familiariorem cum mulieribus conversationem, tanquam incontinentiæ suspicionem & periculum ingerentem, Clericis interdixit. Utque veteres de hac re Conciliorum Canones, & Patrum sententias omittamus, sola temporibus & Provinciis nostris magis accommodata Synodorum Decreta referre lubet.

III. Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 9. *cap.* 3. ita loquitur: « Consortium mulierum Sacerdoti non convenit, quem castitas & continentia ornare perpetuò „ debent: Et ut castitas servari queat in muliebri consortio, rarò tamen bonum nomen retineri potest. „ Quare præcipit S. Synodus, ne qui Sacros Ordines „ susceperit, in familia secum habeat mulierem extraneam de qua suspicio facilè sinistra concipi possit; „ quam suspicionem vitare nequeunt, qui juvenes, „ comptas, procaces, otiosas, impudentes, mali nominis ac famæ aut quas anteactæ vitæ macula contaminet, vel secum alunt vel frequenter adeunt, aut „ admittunt. Si quis hac parte peccaverit, monitus „ castigatusque nisi animum & vitam mutaverit, graviter Ordinarii arbitrio puniatur.

IV. Idem compendio expressit Mechl. P. I. præcipiens; « Ut Clerici à suspecta cum mulieribus conversatione, & cohabitatione omnino abstineant. „ Ulterius progressa Synod. Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 8. ait: « Quoad Clericos concubinarios (si qui sint, quod „ Deus avertat) vel suspectam cum mulieribus consuetudinem habentes, juxta Decreta Canonum & Concilii Tridentini rigorosè puniantur, & hujusmodi „ mulieres, si monitæ ab Ordinario se ab eorum consuetudine non sejunxerint, extra oppidum vel Diœcesim, invocato etiam, si opus fuerit, brachio seculari, ejiciantur.

V. Provincialibus consonant Diœcesanæ, inhibentes Clericis, « Ne cum suis ancillis, quantumcumque „ honestis, nimiam contrahant familiaritatem, aut „ cum eis ad convivia, quantumvis honesta, etiam vocati accedant; multoque minùs ad tabernas, aut ad „ choreas. „ Vide Iprensem an. 1577. *tit.* 3. *cap.* 3. Mechl. an. 1609. *tit.* 17. *cap.* 6. Gandavens. an. 1613. *tit.* 17. *cap.* 5.

VI. Quæ duæ postremæ addunt: « Si quis ancillam „ habeat, vel cum alia muliere sic conversetur, ut obloquium inde, vel scandalum oriatur, ad monitionem Episcopi vel etiam Capituli, sub quo degit, „ hanc ancillam abdicare, seu ab hujus mulieris familiaritate se subtrahere mox teneatur.

Antuerpiensis an. 1610. *tit.* 17. *cap.* 6. ait: « Teneatur unusquisque suam ancillam sine strepitu dimittere, quamcumque nos in Vicariatu nostro, aut Decanus & Capitulum quoad sibi subditos, dimittendam judicaverimus. „ Idem habet Synodus Leodiensis an. 1618. *tit.* 6. *cap.* 1.

VII. Quin & Synodus Audomarensis perpendens, etiam interdum periculosam esse conversationem cum mulieribus, pietatem licèt præferentibus, præcipit: „ Ut cum mulieribus etiam *sanctitate spectatis*, extra „ honestatis necessitatem non conversentur: *de vestimentis enim* (quod monet sapiens) *procedit tinea*, „ *& à muliere iniquitas viri*: Et melior est, minùsque „ periculosa in virorum conversatione, *iniquitas viri*, „ *quam mulier benefaciens*. „ Ecclesiastici c. 42. v. 13. & 14.

VIII. Deinde postquam monuit conformiter ad præcitatas Synodos, ne nimis familiariter utantur ancillis suis, quantumcumque honestis; nec cum eis ad convivia, quantumvis honesta, etiam vocati accedant, aut etiam ad forum, adjungit « Sciant verò multò „ fore & tutius & honestius, si ancillarum loco, viri „ viris inserviant, atque iis præsertim qui soli agunt. „ *Tit.* 16. *cap.* 2.

IX. Hæc Synodorum Decreta ostendunt, quòd hodierna Belgica disciplina absolutè non inhibeat cohabitationem Clericorum cum muliere extranea, nullatenus tamen permittat aliquam cum mulieribus conversationem, quæ vel minimam sinistram suspicionem dare posset: soliciteque caveant, ne cum ancillis suis familiaritatem nimiam contrahant, aut quidquam in illis patiantur, quod vel speciem aliquam mali ingerere posset.

Unde juxta Synodorum mentem attendere debent Ecclesiastici, ne eorum ancillæ suo agendi, aut loquendi liberiori modo, videantur sibi potiùs Magistrarum, quàm ancillarum autoritatem arrogare: hinc enim sinistra facilè oritur suspicio, & nimius erga ancillas arguitur affectus.

Insuper evincunt citata Synodalia Decreta, Ecclesiasticos omnes illas dimittere, idque sine strepitu Judicii, debere ancillas, quas Episcopus aliusve eorum Superior ob causam dimittendas judicaverit: & ab earum conversatione abstinere, quam Superior suspectam, aut populo in offendiculum cedere duxerit. Laudanda sanè & penè necessaria disciplina. Quis enim nescit, quàm frequenter circa similia in propria causa cœcutiant Ecclesiastici; aut non advertant, quantopere offendatur populus ex modo agendi alicujus ancillæ; aut quadam cum muliere nimia aut familiariore conversatione.

Imò Ecclesiastici, qui ad monitionem Superioris ancillas suas dimittere, aut conversationi renuntiare renuunt, ordinariè vel hoc ipso renisu non obscurè ostendunt, nimium erga has ancillas aut mulieres humanum, ne dicam carnalem affectum.

Denique, tametsi Belgica disciplina non planè omnem ancillam, etiam extraneam, modò honestam, Clericis interdicat; sat tamen in allegatis Synodorum Decretis innuitur; Synodorum illarum votum fuisse, ut quantum temporum ac locorum circumstantiæ patiuntur, loco mulierum viri in famulatum assumantur: præsertim à Pastoribus aliisque personis Ecclesiasticis, qui soli familiam instituunt.

Et quis hæc non optet, imò penè necessarium autumet, qui pericula, quæ continua illa unius cum una conversatio secum trahit, expenderit? .

X. Denique, ut omnem incontinentiæ vel speciem vitent Clerici, non tantùm à mulierum familiariore, aut suspecta conversatione iis cavendum est, sed insuper ne quid vel in verbis, vel in factis, in totâ suâ familiâ aut quidquam obscœni, aut minùs casti occurrat.

XI. Quapropter, licèt omnibus lex Naturalis & Divina

vina inhibeat obscœnas minúsque honestas imagines, vel statuas expositas habere, specialiter tamen Clericis id cavendum esse inculcant Belgica Concilia. "Nemo, „ ait Synodus Mechlin. P. II. *tit.* 14. *cap.* 3. Ecclesia„ stici Ordinis lascivas, & ob nuditatem vel alias ob„ scœnas, & quæ pias mentes offendant, imagines, in „ suis ædibus ac hortis ponat vel retineat, sub pœna „ arbitraria. Concionatores quoque contra hujusmodi „ imaginum quocumque etiam profano loco posita„ rum detestandum usum, frequenter conciones suas „ instituant.

CAPUT IV.

Ebrietas, comessatio, popinarum frequentatio Clericis specialiter interdictæ.

1. *Ebrietas continentiæ Clericali specialiter contraria.*
2. *Per SS. Canones singulariter Clericis interdicta.*
3. *Compotationes pomeridianæ similiter vetitæ.*
4. *Popinarum ingressus Clericis interdictus.*
5. *Pœnæ in ingredientes decretæ.*
6. *Cura S. Caroli, ne Clerici peregrini ad popinas divertere deberent.*
7. *Principum nostrorum Ordinationes circa usum tabernarum.*
8. *Saluberrimum S. Ludovici Decretum.*
9. *Lucrum ex cellis Capitulorum non quærendum.*

I. Clericos vi suæ professionis specialiter continentiæ studere, omnemque incontinentiæ suspicionem & periculum studiosè declinare debere, præcedenti §. ostensum fuit.

Ex quo haud difficulter infertur, ebrietatem quoque, & comessationes, omnemque in cibo & potu excessum eisdem cavendum esse.

Quis enim ignorat illud Apostoli ad Ephes. 5. v. 18. *Nolite inebriari vino in quo est luxuria.* Et illud Sapientis Prov. 20. v. 1. *Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas.* Hinc illud Hieronymi lib. 2. contra Jovinianum: *Esus carnium, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est.*

II. Meritò proinde jam pridem Synodus Agathensis *Can.* 4. apud Gratianum *Dist.* 35. *Can.* 9. dixit: " Ante omnia à Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium „ vitiorum fomes ac nutrix est: itaque eum quem „ ebrium fuisse constiterit (ut ordo patitur) aut 30. dierum spatio communione statuimus submovendum, aut corporali subdendum supplicio.

Et sub titulo Decretalium, De vita & honestate Clericorum, ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. tamquam honestati Clericorum summè necessarium, refertur: *A crapula & ebrietate omnes Clerici abstineant diligenter. Unde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur: Cùm ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo obligant potatores: & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fæcundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit: nisi à Superiore commonitus satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur.* Conc. Later. IV. c. 15.

Et quid pluribus hæc probare contendimus? Quandoquidem, ut rectè monent Patres Synodi Cameracensis P. I. *tit.* 8. *cap.* 1. " Quantùm probri & incommo„ di ebrietas afferat, cùm omnibus Ordinibus Reipu„ blicæ, tum Clero maximè, res ipsa docet. Atque „ eam ob rem ebriosum hominem navigio jactato sine „ ullo gubernaculo Salomon comparat. Nec enim ul„ lum potest virtutis aut mentis constans officium præ„ stare, qui temulentiam & ebrietatem sectatur. Prop„ tereà lege veteri Sacerdoti mandabatur, vino ut ab„ stineret, quo tempore munus Sacerdotii esset obiturus. „ Quare præcipit S. Synodus, ut quicumque in Clero, „ id est, in sorte Domini fuerit annumeratus, ab hac ebrie„ tatis & crapulæ macula se prorsus abstineat. Tollatur „ autem omnino turpis ea consuetudo, quâ mutuo se „ quandoque ad haustus æquales provocant, certantque „ hac infamiâ reliquos vincere. Isaias enim *c.* 5. *v.* 22. „ iis execrationem denuntiat, qui *potentes sunt ad* „ *bibendum* vinum. Quicumque verò ex Clero hanc „ normam contempserit, nisi à Superiore monitus pa„ ruerit, castigetur, castigatus si non resipuerit, sus„ pendatur ad tempus sive ab officio, sive à Beneficio.

III. Consonant & reliquæ Synodi Belgicæ, vitium hoc in Clero tanquam ejus vocationi & functionibus summopere contrarium detestantes: Ebrietati insuper adjungentes & *comessationes* Clericis non minùs indecoras; quarum nomine, quin veniant pomeridianæ illæ in Belgio nimiùm frequentatæ compotationes, dubium non est: Unde Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 14. *cap.* 4. De vita & honestate Clericorum tractans, ait: " *Compotationes* quoque *pomeridianas* vel „ *domi suæ*, vel apud alios, & consortium quorumvis „ intemperantium & malè moratorum, studiosè decli„ nent.

Hîc advertere licet, quàm meritò soliciti fuerint nonnulli hujus Academiæ Collegiorum Moderatores, ut mos ille abrogaretur, quo certus per hebdomadam dies hujusmodi compotationibus pomeridianis videbatur quodammodo designatus: in illis præcipuè Collegiis quæ juventuti ad vitam & honestatem Clericalem formandæ sunt instituta.

Adhæc cùm in popinis, seu ut hodie loquimur, tabernis, ebrietatis comessationumque vitia præcipuè soleant regnare, easque frequentantes de illis esse suspecti; jam pridem harum frequentatio; tanquam vitæ & honestati Clericorum adversa, Clericis per Canones inhibita fuit.

Utque Canonem 24. Laodicenum, item 27. Concilii Carthag. III. aliosque pristinos Canones, quos videre est apud Gratianum *Dist.* 44. prætercam; in Decretalibus sub titulo De vita & honestate Clericorum *Cap.* 15. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. legitur: *Clerici tabernas prorsus evitent, nisi fortè necessitatis causâ in itinere constituti.*

Consonant & Belgica nostra Concilia. " Clerici, ait „ Concil. Cameracense P. I. *tit.* 8. *cap.* 6. ne tabernas „ potatorias adeant, neque diversoria frequentent, nisi „ sint viatores, nec omnino se misceant Laicis com„ potantibus; vilescit enim plurimùm ex ea turpi „ & indecora consuetudine Ecclesiastici ministerii dig„ nitas.

IV. Mechliniense P. II. *tit.* 17. *cap.* 6. " Sub pœna „ arbitraria interdicit omnibus Clericis, ut neque „ edendi, vel bibendi causâ tabernas ingrediantur, nisi „ peregrinationis, vel aliâ necessitate compulsi.

Similia & aliæ Synodi pariformiter inculcant; renovatque Antverpiensis sub Miræo *tit.* 17. *cap.* 4. Statutum Domini Sonnii, " Ut quicumque Ecclesiasticus „ (nisi peregrinationis aut aliâ necessitatis causâ com„ pulsus) tabernam bibendi causâ visitaverit, incurrat „ pœnam trium florenorum primâ vice, secundâ du„ plici, tertiâ quadruplici: quam pœnam inexcusabi„ liter incurrere decernimus, ait, omnes, & singulos „ qui id fecerint.

Ulterius progressa Synodus Namurcensis sub Buisseret an. 1604. *tit.* 8. *cap.* 5. tabernas malorum omnium fontes, non solùm Clericis prohibet, sed etiam seriò injungit Promotoribus, ut si quos resciverint frequentantes, exceptâ solâ itineris necessarii causâ, eos coram Officialibus mox evocari curent: Hisque injungitur, " ut eos primùm pœnis pecuniariis, deinde „ etiam, si abstinere noluerint, carceribus ad meliora „ compellant.

Synodus Gandens. ann. 1613. *tit.* 17. *cap.* 3. & Decreta

creta Synodalia ejusdem Diœcesis sub Triest. *tit.* 18. *cap.* 4. declarant, " Nec Clericis licitum esse tabernas „ ingredi sub prætextu contractuum ibidem celebrandorum, ad quas tanquam Notarii, vel aliàs publicæ personæ vocantur; quibus contractibus, ait, interesse „ in tabernis similiter prohibemus.

Ex his statue, disciplinam Belgicam ingressum in tabernas edendi bibendive causâ Clericis universim interdicere, nisi itineris necessitate compellantur: " Et „ quidem eo casu non nisi *modicæ refectionis* gratiâ, illas ingrediantur, ait Synodus Iprensis sub Rithovio „ *tit.* 3. *cap.* 1. ut peregrinantes decet.

V. Et quia non parùm sæpe incommodi & periculi imminet Clericis extraneis, dum ad ignota nonnumquam diversoria accedere, ibidemque cum secularibus utriusque sexus, & cujuscumque conditionis & status conversari coguntur, meritò Episcopi adlaborarent in id, ad quod S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 2. *tit.* 25. suæ Provinciæ Episcopos hortabatur: " ut in singulis suis civitatibus, curent parandum unum, aut alterum publicum & honestum diversorium, quo suarum Diœcesium Clericis rusticanis necessitatis causâ „ convenire liceat: nec in eo hospitio improbis, aut „ nequam hominibus locus sit, neve fœminis ullo modo; sed tantùm Clerici & Religiosi viri, si fieri possit, „ in eo recipiantur.

Interim dum similes in civitatibus domus non habentur, Clericique ad communia diversoria divertere coguntur, meritò, quantum possunt, à communi secularium, ac præsertim mulierum convictu & consortio se separant; ut ita multarum difficultatum & peccatorum occasionem, quæ in simili occasione occurrunt, faciliùs evitent.

VI. Quin & Principes nostri attendentes multiplicia mala, quæ ex potationibus & comessationibus in tabernis nascuntur, multa pro earum moderatione & usu edixerunt; quæ si exactè servarentur, multis incommodis ex earum usu & frequentatione nascentibus obviaretur.

Imprimis sanxerunt, ne quis tabernam exerceat locis infrequentibus; sed tantùm in loco publico cujusque pagi aut vici, vel secus viam publicam, & ad eum numerum duntaxat admittantur, qui conveniat numero incolarum, aut itinerantium, utque & in civitatibus earum multitudo minuatur: neque aliæ intra milliare à quacumque civitate murata permittantur, nisi necessariæ sint vel incolis, vel itinerantibus, ut supra. Edict. Philippi II. 22. Junii 1589. & Alberti & Isabellæ 1. Julii 1616. Hinc clarum est, Principum intentioni contrarias esse tabernas, quæ passim in civitatum suburbiis visuntur; & penè nonnisi potationibus & comessationibus civium inserviunt.

Ulterius Edicto 18. Novembris 1585. sancitum est, ut nullus in Brabantia extra civitatem, tabernas exercere queat, nisi cum consensu Officialis & Magistratûs vicinioris civitatis, circa quam eas exercere intendit. Neque ipse Officialis aut Magistratus ullos ad hoc exercitium admittat sub pœna privationis officii, nisi quos præviâ informatione, probos, honestos, Catholicos, & integræ famæ, & boni nominis esse cognoverint.

Denique ordinatum est, ut diversoria sive tabernæ sæpiùs à locorum Officialibus visitentur; præsertim vespertino tempore. Edicto 1. Julii 1609.

Hæc aliaque Principum Edicta, quæ plura citantur ab Antonio Anselmo in Codice Belgico Verb. *Herbergen*, si attentiùs expendantur, non obscurum erit, Principum nostrorum votum esse, ut tabernæ nonnisi necessariis civium & incolarum usibus; & vel maximè itinerantium commoditati & usui subserviant.

VII. Et quidem hanc Principum nostrorum piam intentionem jam pridem expresserat Sanctissimus Galliarum Rex Ludovicus IX. inter cujus Statuta relecta & probata in generali Concilio Prælatorum, Baronum & Militum terræ Regis Galliæ apud Biterum, an. 1255. hoc habetur, *cap.* 25. " Nullus præterea recipiatur ad „ moram in tabernis faciendam, nisi sit transiens vel „ viator, vel in ipsa villa non habeat aliquam mansio- „ nem.

VIII. Porrò ne & ipsi Ecclesiastici videantur ipsos seculares interdum ad suas cellas sive caveas vinarias, ceu quasdam tabernas lucri causâ invitare, non immeritò sanxit Synod. D. Mechl. an. 1609. ut " ex cellis ad „ Capitulorum aut Cleri administrationem spectantibus lucra non quærantur. Et si quando ex vinorum „ venditione omni expensâ deductâ, emolumenti ali- „ quod excrescere contigerit, in pios tantùm usus id „ convertatur. „ *Tit.* 17. *cap.* 7.

(*) *Herbergen*, Vox Flandrica & Germanica, quæ significat *in hospitium recipere.* Héberger, loger.

CAPUT V.

Ludus alearum seu à fortuna dependens Clericis vetitus; & quæ in ludis licitis cavenda.

1. *Ludus alearum Legibus civilibus jam pridem interdictus.*
2. *Singulariter Clericis vetitus.*
3. *Sub lusu alearum etiam comprehenditur lusus chartarum, & generatim omnis à fortuna dependens.*
4. *Consuetudo Canones in totum abrogare non potest.*
5. *Non contrariatur S. Thomas.*
6. *Circa restitutionem lucri ex ludo vetito, quid in Belgio obtineat.*
7. *Hodie victori actio non conceditur ad lucrum petendum.*
8. *Quæ à Clericis in ludis licitis observanda.*
9. *Qua ratione Clerici in ludis moderationem facilè servare possint.*

I. ALearum lusus, tanquam discordiæ & rixarum seminarium jam pridem legibus improbatus fuit; adeò quidem, ut pecuniæ, quam victus collusori solverit, repetitionem leges dederint, etiam post 30. annorum lapsum, *L.* 1. *Cod. de Aleatoribus.* Ipso autem vel hæredibus ejus repetere negligentibus, poterit à quocumque repeti, potissimùm à Magistratu vel Episcopo loci, ut in civitatis opera expendatur, dictâ *lege* 1.

Hic juris Romani rigor, licèt consuetudinis vi, *etsi injustâ*, ut loquitur Tuldenus ad *tit. Cod. de Aleatoribus*, abrogatus ostendit nihilominus, quàm solicitè Reipublicæ Moderatores etiam Laicos ab hoc lusu avocare, studuerint: Ut proinde mirum non sit, si inter illa, quæ à Clericis speciatim cavenda sunt, lusum Alearum Ecclesia reposuerit.

II. Utque nihil dicamus de Justiniani Imperatoris Constitutionibus in Auth. *Decernimus Cod. de Episcopis & Clericis*, desumptâ ex Novella 123. *cap.* 10. Item Synodi Quini-Sextæ aliisque antiquis Decretis, quibus omnis alearum usus Clericis interdicitur; Concilium Lateranense in *cap.* 15. ⅌ *De vita & honest. Cleric.* ait: *Clerici ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint.*

Quod Decretum conformiter ad Synodum Tridentinam, pari consensu Belgii nostri Antistites in suis respectivè Synodis renovarunt, & inculcarunt. Vide Synodum Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 9. Antverp. sub Miræo *tit.* 17. *cap.* 9. Buscoducensem sub Masio *tit.* 14. *cap.* 4. Tornacensem an. 1577. *tit.* 12. *cap.* 4. aliasque.

III. Sed, inquiet aliquis, sive antiquas, sive recentiores Conciliorum sanctiones consulamus, nullibi lusum chartarum sive pagellarum Clericis interdictum reperiemus: Adeòque nec hic inter lusus vetitos reponendus videtur. Respondeo, verum esse, Canones passim & plerumque ludi Alearum duntaxat meminisse,

nisse, omnemque Alearum lusum simpliciter Clericis interdicere: ac sicuti *Alea* per translationem ponitur pro quavis fortuna, sive periculo, aut periculi dubitatione; diciturque, *aleam* omnem jacere, qui se periculo fortunæque committit: Et *aleæ* emptio Jurisconsultis dicitur, cùm incertus eventus, v. g. captus piscium aut avium emitur, *L.* 11. *ff. de action. empti:* Ita quoque lusus Alearum accipitur pro omni lusu, qui casu potiùs, quàm arte regitur.

" Aleæ nomine, inquit Tuldenus ad *Cod. tit. de* „ *Aleatoribus*, non tantùm tesserarum lusus, sed qui„ cumque alius perinde à fortunæ eventu, imo vel à „ solertia pendens, continetur, & in lucrum exercitus „ legibus improbatur. „ Idem notat Vallensis ad *tit. Decretalium De vita & honest. Cleric. num.* 12. aliique passim tum Legum, tum Canonum interpretes.

Cùm igitur nemini dubium esse queat, quin *chartarum* sive *pagellarum* ludus æquè ac tesserarum à casu dependeat, dubitari quoque nequit, quin sub generali *aleæ* ludo & hic ludus contineatur.

Unde S. Antoninus cùm dixit nomine *alearum ludi* intelligi omnem, qui innititur fortunæ, etiamsi fiat ibi aliquid de industria, pro exemplo ponit non tantùm ludum taxillorum, sed etiam *chartarum. Parte* 2. *tit.* 1. *cap.* 23.

Et sanè, si quis expenderit mala, ob quæ *alearum* ludum, à Clericis præsertim, cavendum esse Canones edixerunt; ea non minùs in ludo *chartarum*, quàm *tesserarum* occurrere facilè intelliget, & quotidianâ experientiâ experietur.

IV. Quæ incommoda ex simili ludo provenientia si quis attenderit, facilè quoque intelliget, quòd consuetudo contraria multorum Clericorum (non paucis tamen eam improbantibus) Canonum illorum auctoritatem non possit ita enervare, ut lusum illum Clericis licitum reddat. Si enim hæc mala ob quæ Canones ludum hunc vetuerunt, expendantur, reperietur, illos non juri merè positivo, quod consuetudine tolli potest, sed etiam naturali inniti; cui opposita consuetudo non legis, sed corruptelæ nomen meretur.

Unde Innocentius III. *in Cap.* 11. ☧ *De excess. Prælat.* Clericum alearum lusui vacantem, & obtentu *consuetudinis Clericorum Gallicanorum, quâ ferè universi Clerici frequenter sic ludunt*, se à culpa eximere volentem, refellit his verbis: " Nos qui ex officii no„ stri debito pestes hujusmodi extirpare proponimus, „ atque ludos voluptuosos (occasione quorum sub „ quadam curialitatis (*a*) imagine ad dissolutionis ma„ teriam venitur) penitus improbamus, excusationem „ prædictam, quæ per pravam consuetudinem (quæ „ corruptela dicenda est) palliatur, frivolam repu„ tantes, cùm in illis magis plectibilis sit offensa, per „ quos ad excusandas excusationes in culpis, delin„ quendi auctoritas usurpatur.

Et ita hanc consuetudinem tanquam rationi naturali contrariam pro abusu, non tantùm Theologi, sed & Jurisconsulti reputant. Panormitanus ad *Cap.* 15. *De vita & honest. Cleric.* Fachinæus *Lib.* 11. *Controvers. Cap.* 52. aliique ab iis citati.

V. Neque in speciem his contrariatur S. Thomas 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 7. *ad* 2. qui ibidem ait, quod victor in ludo aleæ teneatur ad restitutionem eorum, quæ accepit juxta leges civiles, nisi contrariâ consuetudine in loco illo abrogatæ sint. Evidens enim est, Sanctum Thomam non agere illic de Canonibus aut legibus simpliciter lusum alearum interdicentibus; sed de lege civili obligante victorem ad restitutionem, & concedente ipso victo repetitionem: quam legem contrariâ consuetudine tolli posse non diffitemur.

VI. Et quidem in Belgio vicinisque Provinciis generali consuetudine receptum esse, victo dati seu perditi repetitionem non dari, testantur Christinæus *vol.* 2. *Decis.* 200. Tuldenus, Zypæus aliique relati à D. Christinæo in notis ad *cap.* 230. *lib.* 2. *Bugnyonii de legib. abrog.* quod tamen limitant: " Si quando alter dolo malo vicit: Quando non pecunia, sed vestis aut pallium „ in solutum data sunt; aut quis ingentem pecuniæ „ summam in magnum familiæ dispendium in aleæ lu„ sum profudit. „ Unde aliquibus locis cautum, ut quis nonnisi ad certam pecuniæ quantitatem ludere possit: utque quod eam excedit licitè repetatur: Item si quis id quod perdidit ludendo nondum solverit, sed ipsi creditum fuerit non teneatur in foro externo ad solutionem, quamvis & fidem eidem de solvendo dedisset. Vide D. Christinæum loco citato.

VII. Sicuti autem moribus Belgii victo dari repetitio denegatur, ita victori ad id quod promissum aut cautum est actio denegatur: Nec is, qui alicui sciens in aleæ lusum pecuniam credidit, repetendi actionem habet. Christinæus *loco citato*; & in terminis habent Consuet. Antverp. *tit.* 54. *art.* 17. 18. 19. & 20. Vide Zyphæum in *Notitia Jur. Belgic. tit. De Religios. & aleæ lusu:* ibidem monentem, " Edicto 31. Aug. „ 1610. aleas aliunde ferri vetitum, certumque vecti„ gal impositum, non tamen id in Brabantia receptum, „ quia non prævio Ordinum assensu emissum, sine quo „ pecunia imperari hìc non solet.

VIII. Quoad ludos autem non à casu sive à fortuna, sed ab industria dependentes, illos interdum ad relaxationem corporis vel spiritûs, ut suis functionibus obeundis aptior reddatur, adhiberi posse etiam à Clericis, latè docet S. Thomas 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. Modò tamen, ut monet idem Doctor, "Ludus con„ gruat personæ, & tempori, & loco, & secundùm „ alias circumstantias debitè ordinetur, ut scilicet sit „ & tempore & homine dignus.

Si ergo Ecclesiastici ad animi corporisve relaxationem honesti alicujus ludi exercitium sibi utile aut necessarium credant, illud ita attemperare debent, ut personæ, loco, & tempori conveniat.

Et primò quidem, cùm vix contingere possit, ut Clerici publicè & coram secularibus hujusmodi exercitiis occupentur, quin aliquam levitatis notam incurrant; quin & aliquid de existimatione & reverentia Ordini Clericali debitis detrahatur, nullatenus convenit, ut in loco publico & secularibus quibusque patenti ludant.

Quod perpendens Sanctus Carolus, postquam omnem ludum alearum Clericis interdictum esse declaravit: subjungit: " Si autem valetudinis interdum „ causâ, parvâ pilâ aut alio non indecoro ejusmodi „ exercitationis genere uti contigerit, ne id publicè „ faciant.

Similiter Synodi Belgicæ dicunt, " Scandalosum es„ se, Pastores aliosque Sacerdotes ad psittacum jacula„ ri, aut in locis publicis ludere pilâ palmariâ. Ideo„ que etiam quilibet ab eo abstinebit sub pœna arbitra„ ria. „ Ita Syn. Gand. an. 1613. *tit.* 17. *cap.* 10. quod renovatum est in Decretis Synodalibus sub Triest. *tit.* 17. *cap.* 7. Et Syn. Cameracensis D. an. 1617. *cap.* 6. Item Ordinationes Synod. Antverp. sub Nemio *tit.* 17. *num.* 3.

Illud quoque summopere cavendum, ne nimio affectu alicui ludo quantumvis honesto afficiantur. " Quantumcumque enim honesta sit recreatio (ait S. „ Salesius in Introd. ad vitam devot. *part.* 3. *cap.* 31.) „ vitio certè non caret, animum ei & affectum ap„ plicare.

Cavendum denique Ecclesiasticis, ne lucri cupiditate ad ludum principaliter accedant: cui periculo occurrere volens S. Carolus decrevit: " Ut si vale„ tudinis interdum causâ, parvâ pilâ aut alio non „ indecoro exercitationis genere uti contigerit, ne „ publicè id faciant, *nec pecunia intercedat in lu*„ *do; nec quidquam quod facilè pecuniâ æstimari potest.*

(*a*) *Curialitas*, vox infimæ Latinitatis, derivatur à Curia; significat vernaculo idiomate, *Courtoisie.*

IX.

IX. Hanc in ludicris & aliis oblectamentis tum corporis, tum animi moderationem, non difficulter observabunt Ecclesiastici, qui meminerint, universos Ecclesiasticæ militiæ adscriptos ad pietatis religionisque exercitationes vocatos esse; ut monet Synodus D. Mechlin. *tit.* 17. *cap.* 1. subditque: " Sciat propreà id in officio suo positum esse, ut cùm in officiis „ divinis obeundis vel in frequentandis Ecclesiis quod „ debet tempus consumpserit, si quid sibi reliquum „ est, id omne non in rerum secularium colloquiis pro„ fanisque actionibus, sed in divinarum Litterarum „ studiis & in cœlestium rerum contemplationibus & „ sanctis piisque officiis traducat. „ Similia habet Synodus Audomar. ann. 1583. *tit.* 16. *cap.* 5. additque: " Qui Pastoratu funguntur, dent operam ut proficiant „ in cognitione eorum, quæ ad ipsorum spectant offi„ cium, visitent ægrotos, consulant ipsi secum & cum „ Deo, quâ optimè ratione unus Parochianorum ipso„ rum à vitiis ad virtutem trahi, alius persuaderi id „ quod consultissimum sit, tertius ad perfectum exci„ tari possit.

CAPUT VI.

Clerici negotiis secularibus se non misceant.

1. *Negotia secularia professioni Clericali contraria.*
2. *Mercatura illis singulariter interdicta.*
3. *Decimarum conductio Parochis non convenit.*
4. *Famulatus personarum secularium Clericos non decet, uti nec familiarum administratio.*
5. *Quomodo se gerere debeant Principum Capellani.*
6. *Clericis data immunitas à tutela & similibus publicis officiis: & quare?*
7. *An Clericis conveniat studium Legum civilium?*
8. *Quâ ratione Pontifices Clericis indulgeant studium Legum?*
9. *Privilegium Academicum indulgens Clericis studium Legum & Medicinæ, est species dispensationis.*
10. *Hodie Clerici non incurrunt Censuras studentes Legibus aut Medicinæ.*

I. „ DUo sunt genera Christianorum, ait (S. Hie„ ronimus apud Gratianum *Caus.* 12. *q.* 1. *can.* „ 7.) Est autem unum genus quod mancipatum divi„ no officio, & debitum contemplationi, & orationi, „ ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut „ sunt *Clerici* & Deo devoti, videlicet conversi. Cle„ rus enim Græcè, Latinè sors: Inde hujusmodi ho„ mines vocantur Clerici, id est sorte electi. Omnes „ enim Deus in suos elegit.

Cùm ergo Clerici & Monachi specialiter vi suæ vocationis, Dei & Ecclesiæ servitio sint addicti; & eâ ratione Ecclesiasticæ militiæ adscripti, unanimi Patrum consensu illis applicatur illud Apostoli: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus: ut ei placeat, cui se probavit.* 2. ad Timoth. 2. ℣. 4. Id est, Clericus ad instar Militis adscriptus Christi militiæ, ut placeat ei à quo delectus est, omnia negotia aliena ab officio illo militari procul à se abjiciat; illud unum agens & cogitans, quomodo ritè Deo & Ecclesiæ militari possit.

II. Itaque ex ipsa Clericali professione probant Canones, non convenire Clericis mercaturam; quia per illam plurimùm abstrahuntur à militia sua Ecclesiastica, & secularibus implicantur.

Antiquos in hanc rem Canones, & Patrum sententias recitat Gratianus *Dist.* 88. Quos secutus Alexander III. Londinensi Episcopo rescribit in *Cap.* 6. ✠ *Ne Clerici vel Monachi*, &c. " Secundùm instituta Præ„ decessorum nostrorum sub interminatione anathema„ tis prohibemus, ne Monachi vel Clerici causâ lu„ cri *negocientur*: & ne Monachi à Clericis vel Laïcis, „ suo nomine firmas habeant: neque Laici Ecclesias „ ad firmam teneant.

Quibus conformia sunt Synodorum nostrarum Decreta, mercaturam Clericis etiam sub pœnarum comminatione interdicentia. Synod. Camerac. P. II. *tit.* 16. *cap.* 1. Mechlin. P. II. *tit.* 17. *cap.* 5.

Adduntque præterea tanquam eodem ex fundamento profluens, Ne decimas, census, prædia, aut terras alienas conducant, quæstûs faciendi causâ.

III. Et quidem quod ad decimarum conductionem attinet, illud singulariter notandum; hodie frequenter à Capitulis decimas Pastoribus elocari, eò quòd ab his, quàm à rusticis sibi de solutione magis cautum credant: At non advertunt, quòd præterquam quòd Pastores per hujusmodi decimarum conductiones à suis functionibus Pastoralibus soleant non parùm abstrahi, contingat quòd indignationem & odium aliquale suorum Parochianorum non rarò incurrant: dum hi credunt per Pastores sibi lucrum, quod ipsi ex conductione decimarum sperabant, & sibi tanquam villicis competere credunt, ereptum vident. Ut vel hinc pateat, quàm meritò harum conductionem Synodi nostræ Pastoribus interdixerunt.

IV. Eodem fundamento innixæ Synodi nostræ conformiter ad responsum Pontificis in *Cap.* 5. *De vita & honest. Cleric.* interdicunt Clericis, ne se famulatui Personarum secularium, aut alicujus familiæ administrationi, sive procurationi addicant: "Quomodo enim „ (ait Synodus Buscod. sub Masio *tit.* 14. *cap.* 5.) „ Procuratores & Dispensatores domorum alienarum „ atque villarum esse poterunt Clerici, qui proprias „ jubentur contemnere facultates. „ Et Synodus Namurcensis an. 1604. *tit.* 8. *cap.* 7. " Non solùm con„ tra Apostolicum præceptum faciunt Clerici, qui ne„ gotiationibus operam dant, & quæstum captant, sed „ etiam qui alienos agros aut decimas conducunt, & „ illis colendis, his verò colligendis maximam sui tem„ poris partem, quàm orationi & sacris studiis impen„ dere deberent, inutiliter impendunt; nec non ii qui „ dominorum temporalium obsequiis se tradunt, & in „ eorum negotiis curandis toti occupantur.

V. Synodus quoque Oecumenica VII. *Can.* 10. vult, ut Clericus, qui de consensu Episcopi " Prin„ cipum Capellanus constituitur, non liceat ei mun„ danas & seculares curas suscipere: præsertim cùm hoc „ agere prohibeatur à Sacris Canonibus: potius autem „ maneat ad magisterium tam puerorum, quàm famu„ lorum, relegens eis Divinas Scripturas: ad hoc enim „ Sacerdotium consecutus est.

Hic obiter nota, jam pridem à Synodo Generali laudatos, qui pueris, quos instituendos suscipiunt, Sacras Scripturas prælegunt, & commendant.

VI. Annumerant pariter Sacri Canones negotiis secularibus, à Clericis haud facilè suscipiendis, tutelas, curatelas, similesque curas, quæ Clericos multis difficultatibus natæ sunt implicare, & à divinis functionibus multùm impedire, animumque distrahere.

(*a*) Notum est illud Concilii Africani à S. Cypriano laudatum. " Ne quis de Clericis & Dei Ministris, tu„ torem vel curatorem testamento suo constituat: quan„ do singuli divino officio honorati, & in Clerico mi„ nisterio constituti non nisi Altari & Sacrificiis deser„ vire, & precibus atque orationibus vacare debeant. „ Epist. 66. Ed. Rigaltii & Baluzii.

Hanc Clericale officium inter & similes functiones incompatibilitatem intelligens Justinianus Imperator Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, & Monachis omnibus immunitatem ab omni cujuscumque generis tutela & curatela concessit: Unà tamen

(*a*) Eruditus Van-Espen secutus est Rigaltium. Hic supponit Concilium de quo agitur notum esse omnibus; ejus tamen nomen & locum in quo habitum est, ignorat Baluzius in notis ad Epist. 66. S. Cypriani. Forsan omnes latet ista Synodus, quod probabilius censetur.

decla-

declarans; eos tantùm Clericos & Monachos hujusmodi habere beneficium, qui apud Sacrosanctas Ecclesias, vel Monasteria permanent: *Cùm propter hoc*, ait, *ipsum beneficium eis indulgeamus, ut, aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis ministeriis inhæreant. L. 15. C. de Episc. & Cler.*

Hîc per transennam observa veram ac præcipuam causam immunitatum, & privilegiorum Clericalium.

Privilegium Justiniani moribus Belgii receptum esse quoad immunitatem Clericorum ab onere tutelæ & curatelæ, testatur à Sande in Decis. Frisiæ *tit. 9. Decis. 7.*

Itaque ut verbo dicam, negotia secularia, præsertim quæ multùm distrahere & implicare hominem solent, studiosè à Clericis declinanda: Aut ut minus, si necessitas aut proximi charitas exposcat, ea moderatione suscipienda & amplectenda, ut quæ vi officii Clericalis sibi incumbunt haud negligantur; ne è milite Christi & Ecclesiæ, miles & servus mundi factus videatur.

Quod de negotiis, idem & de studiis statuendum: ut nimirum studia Clericorum vocationi eorum sint conformia.

Hoc ex Capite, jam pridem Monachis, Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpositis, Cantoribus, & aliis Clericis Personatus habentibus, nec non Presbyteris sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibitum fuit audire Leges civiles, *Cap. 3. & Cap. 10.* ✠ *Ne Cler. vel Monachi secul. neg.* &c. " Ne occasione scientiæ (inquit Alexand. III. in citato *cap.* 3.) spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur.

Et sanè, ut rectè advertit magnus ille Bathoniensis Archidiaconus Petrus Blesensis: " Res plena discriminis est in Clericis usus Legum; totum enim hominem adeo sibi vindicat, ut eum rei familiaris providentiâ fraudet, suspendat à spiritualibus, à divinis avellat.

VII. Hinc tamen nemo inferat, Legum humanarum studium Clericis & Monachis planè esse interdictum: quandoquidem certum sit, Theologicæ scientiæ, præsertim ubi de Jure & justitia tractat, legum civilium notitiam non parùm conducere. Canonicam quoque scientiam plurimùm ex notitia legum adjumenti accipere, nimis evidens est. Unde teste Pontifice in *cap.* 1. ✠ *De novi operis nunciat.* " Sicut Leges non dedignantur SS. Canones imitari, ita & SS. Statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur.

Nullatenus proinde statui aut vocationi Clericorum contrariatur studium Legum civilium; modo eâ fiat moderatione, ut nec contra Apostoli præceptum, Deo militantes negotiis secularibus implicentur; neque disceptationum forensium peritiam per studium istud affectent: Cùm judicatum sit, *Absurdum Clericis esse, imò opprobriosum, si peritos se velint ostendere disceptationum forensium. L. 41. C. de Ep. & Cler.*

VIII. Quapropter Pontifices concedentes dispensationem Presbyteris aliisve Clericis audiendi Leges civiles, eam ad triennium restringere consueverunt: " Ne prætextu longioris temporis studendi (ait Pyrrus Corradus in Praxi dispensationum *part. 3. cap. 5. Num. 18.*) Presbyteri & alii Clerici supra expressi, occasione scientiæ mundanis actionibus involvantur, & nimis à contemplatione distrahantur; cùm per Jus Civile non dirigatur principaliter homo in Deum, sicut per Jus Canonicum.

Apponunt insuper hanc clausulam: *Pro majori Sacrorum Canonum intelligentia.*

IX. Ex his haud difficulter intelligitur, quod dum Pontifices Academiæ Lovaniensi, aliisque indulgent privilegia, (quæ quædam dispensationes sunt) ut etiam Presbyteri & Clerici dignitates vel Personatus possidentes, Physicam, Medicinam & Leges liberè audire queant, illa sint accipienda cum ea moderatione, ut Clerici illis scientiis vacare possint, quatenus non negligant Canonum & Theologiæ scientiam statui suo & vocationi convenientem; neque occasione studii Legum aut Medicinæ mundanis actionibus nimis involvantur, & à contemplatione & gustu rerum divinarum nimiùm abstrahantur.

X. Quia verò hujusmodi moderatio generaliter determinari nequit, ac propterea cujusque conscientiæ relinquatur, hinc usu & moribus Belgii obtinuit, ut Clerici quicumque liberè Leges & Medicinam sine ullo excommunicationis metu audiant: neque ullus credat, sibi specialem dispensationem Pontificiam esse necessariam, ut tutus sit à pœnis Canonicis.

TITULUS III.

DE PASTORIBUS ET VICE-PASTORIBUS.

CAPUT I.

Singulis Parochiis singuli Parochi totius Parochiæ curam sustinentes, præficiendi.

1. *Institutio & divisio Parochiarum malè Dionysio Papæ tributur.*
2. *Est tamen antiqua.*
3. *Totius Parochiæ cura incumbit Parocho.*
4. *Fines Parochiarum debent esse certi & distincti.*
5. *Parochus est principalis & proprius Sacramentorum minister in sua Parochia.*
6. *Divina Parochorum institutio.*
7. *Sæpe Pastores recogitent sibi totius Parochiæ curam incumbere.*

I. PAROCHIAS jam tum seculo tertio fuisse institutas & divisas, probant communiter Canonistæ auctoritate Epistolæ, quæ sub nomine Dionysii Papæ (qui vixit circa annum 266.) refertur à Gratiano *Caus. 13. q. 1. Can. 1.* in qua Dionysius Severo Episcopo scribit: " Ecclesias singulas singulis Presbyteris dedimus: Parochias & cœmeteria eis divisimus, & unicuique jus proprium habere statuimus: ita videlicet, ut nullus alterius Parochiæ terminos, aut jus invadat, sed unusquisque suis terminis contentus & taliter Ecclesiam & plebem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal æterni Judicis de omnibus sibi commissis rationem reddat, & non judicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat.

Verùm cùm hodie eruditis omnibus compertum sit, hanc Epistolam Sancto Dionysio falsò adscriptam, (*a*) cam-

(*a*) Eo loco referre tantùm voluit Van-Espen, quid de antiquitate Parochiarum senserint Canonistæ: neque enim negat eas tertio seculo fuisse jam institutas, cùm inferiùs numero V. suffragetur Gersonio asserenti, *Dominos Curatos esse in Ecclesia minores Prælatos & Hierarchas ex primaria Christi institutione*, Id unum num. I. sibi proposuit eruditus Canonista, ut virgâ Censoriâ notaret Epistolam quam S. Dionysio Papæ ausus est adscribere Gratianus, eamque inter spurias Isidori Mercatoris merces recenseret.

eamque putridis Iſidori Mercatoris mercibus annumerandam eſſe; ut fuſiùs in Obſervationibus ad collectionem Iſidori Mercatoris oſtendimus, parùm ſolidum, pro earum inſtitutione & diviſione aſtruenda, hinc argumentum ſumitur.

Obſervare interim quod ſequitur, non erit ſuperfluum. Cùm frequenter in præſenti opere notatum ſit epiſtolas decretales Romanis Pontificibus, qui tribus primis Eccleſiæ ſeculis floruerunt, adſcriptas eſſe, quarum plurima fragmenta exſtant apud Gratianum, & quarum autoritate etiam Pontifices in ſuis Decretalibus frequenter uſi fuerunt; has inquam, Epiſtolas, ſive Decretales paſſim ab omnibus eruditis tanquam ſuppoſititias & putidas Pſeudo-Iſidori merces repudiari; pro omni probatione judicavi hîc adjiciendam notam Patris Philippi Labbæi præfixam Decretalibus Clementis I. *Papæ*, *Tom. I. Concil. general. columm.* 78. ubi ſic ait. *Mirum eſt viris doctiſſimis Turriano, Rivio, & quibuſdam aliis in tanta eruditionis Eccleſiaſticæ luce probare potuiſſe, Decretales illas Epiſtolas à quocumque ſeu* Mercatore *ſeu* Peccatore *fabricatas, & antiquis Romanæ urbis Pontificibus circiter annum Chriſtianæ Romanæ epochæ octingenteſimum ſuppoſitas: adeo enim perſpicacibus viris deformes videntur, hoc ſaltem tempore ut nullâ arte, nullâ ceruſsâ aut purpuriſſo fucari poſſint: eas omnes, ſaltem pleraſque earum repudiarunt eruditiſſimi quique tractatores Catholici*, Baronius, Bellarminus, Peronius, Contius, Antonius Auguſtinus, Lorinus, Sirmondus, Ducæus, Petavius. Marca, Boſquetus, *ut alios modò ſive antiquiores, ſive recentiores ſilentio obvolvam. De ſingulis, ut ſe dabit occaſio deinceps; verum obiter tantùm κὶ ἀκροϛιγῶς* § *dicturi ſumus. Neque enim vacat pluribus hoc loco traducere εὐήθειαν* † *cujuſdam novelli ὑπερασπιστῦ* * *qui malâ avi ex zelo quidem, ſed minus prudenti & conſiderato certè non ſecundùm ſcientiam, eaſdem ab omni eruditione præſtantibus abjectas, ac penitus repudiatas defendere aggreſſus eſt.*

II. Quin antiqua ſit Parochiarum inſtitutio & diviſio haud dubitari poteſt. Scribit enim Sanctus Athanaſius, *Apolog.* 2. " Mareotes ager eſt Alexandriæ, „ quo in loco numquam Epiſcopus fuit, imò nec „ Chorepiſcopus quidem, ſed univerſæ ejus loci Ec„ cleſiæ Epiſcopo Alexandrino ſubjacent, ita tamen, „ *ut ſinguli pagi ſuos Presbyteros habeant.*

Quod quarto ſeculo in Epiſcopatu Alexandrino erat tempore Sancti Athanaſii, hoc ſenſim, populo Chriſtiano creſcente, per totam Eccleſiam factum fuit: id eſt, diſtrictus Epiſcopales, quos hodie Diœceſes vocamus, in plures diviſi fuêre portiones; atque cuique portioni ſua attributa Eccleſia, & populus Eccleſiæ illi vicinus; quas hodie *Parochias* appellamus.

III. Porrò ſicuti ſingulis Diœceſibus ſeu diſtrictibus Epiſcopalibus unicus erat præfectus Epiſcopus, cui totius Diœceſis regimen incumbebat, & quem populus iſtius Diœceſis, ut proprium Epiſcopum colere & agnoſcere deberet; ita & ſingulis Parochiis datus fuit Presbyter, qui totius Parochiæ curam ſpiritualem ageret; qui propterea *Parochus*, ſeu *Presbyter Parochianus* dicebatur: & quem populus tanquam proprium ſuum Paſtorem venerari & audire deberet: propterea dictus *proprius Sacerdos.*

Ea de cauſa cautum fuit, " Ut nullus Presbyter alte„ rius Parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placi„ tum ibi habuerit, abſque licentia ſui Presbyteri ad „ Miſſam recipiat, vel ſolicitare præſumat. „ Conſtit. Synod. Heraldi Epiſcopi Turonenſis *cap.* 29.

Et ex Concilio Nannetenſi refertur in *cap.* 2. ✕ *De Parochiis*: " Ut Dominicis & feſtivis diebus Presbyteri „ antequam Miſſam celebrent, plebem interrogent, „ ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit, qui contempto „ proprio Presbytero, ibi velit Miſſam audire: quem ſi „ invenerint, ſtatim ab Eccleſia abjiciant.

Quin & anno 1310. ſtatuit Synodus Colonienſis, „ Ut nullus Parochianus ab alio, quàm à ſuo vero Ple„ bano communionem recipiat: niſi de hoc privilegiis „ authenticis ſit munitus. Contrarium facientes à per„ ceptione Corporis Chriſti abſtineant, quouſque ipſi „ Plebano ſatisfecerint de contemptu.

IV. Hinc Synodus Tridentina collapſam diſciplinam reſtaurare deſiderans, mandat Epiſcopis, " In iis quo„ que civitatibus, ac locis, ubi parochiales Eccleſiæ „ certos non habent fines, nec earum Rectores pro„ prium populum, quem regant, ſed promiſcuè peten„ tibus Sacramenta adminiſtrant; pro tutiori anima„ rum eis commiſſarum ſalute, ut diſtincto populo in „ certas propriaſque Parochias, unicuique ſuum *perpe„ tuum, peculiaremque* Parochum aſſignent, qui eas co„ gnoſcere valeat, & *à quo ſolo licitè* Sacramenta ſuſ„ cipiant, aut alio utiliori modo, prout loci qualitas „ exegerit, provideant. Idemque in iis civitatibus, ac „ locis, ubi nullæ ſunt Parochiales, quamprimum fieri „ curent: non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, „ & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus. „ *Seſſ.* 24. *de reform. cap.* 13.

Qui mentem ac intentionem Concilii jam relatis verbis expreſſam attenderit, haud difficulter intelliget, ſatisfactum eſſe Decreto Concilii, ſi Parochiæ quidem certos & determinatos fines non habeant, ſed certum populum, certaſque familias; uſque adeò ut Sacramenta promiſcuè non adminiſtrentur, ſed Parochi ſuos noſcant, & eum ſui: & ita reſpondiſſe S. Congregationem teſtatur Barboſa de *Officio Parochi part.* 1. *cap* 1.

Ulteriùs evincit citatum decretum Synodi, unicuique Parochiæ ſuum debere eſſe Presbyterum, qui ſit Caput Eccleſiaſtici iſtius Conventus; & cui totius Parochiæ cura ſpiritualis principaliter & immediatè incumbat; quemque Parochiæ iſtius populus, ut ordinarium, & proprium Sacramentorum Miniſtrum agnoſcat.

V. Proinde meritò dicendum cum pio Gerſonio Univerſitatis Pariſienſis Cancellario: " Domini Curati ſunt „ in Eccleſia Minores Prælati & Hierarchæ ex primaria „ inſtitutione Chriſti, quibus competit ex ſtatu jus præ„ dicandi, jus confeſſiones audiendi, jus Sacramenta „ Eccleſiaſtica ſecundùm exigentiam ſui ſtatus & Paro„ chianorum miniſtrandi, jus ſepulturas dandi, jus in„ ſuper decimas & alia jura parochialia recipiendi. „ *De poteſtate Eccleſiaſtica Conſ.* 12.

VI. Mirum igitur videri non debet quod Presbyteri Parochiales, ſive Parochi, jam pridem dicti fuerint *Minores Prælati & Hierarchæ* ex primâ inſtitutione Chriſti Neque id ſine fundamento à Gerſonio dictum facilè fatebitur qui attenderit Parochos jam pridem dictos & reputatos eſſe ſucceſſores LXX. diſcipulorum quemadmodùm Epiſcopi dicti fuere Apoſtolorum ſucceſſores. Hinc illud apud Gratianum *diſt.* 21. *Simpliciter verò majorum & minorum Sacerdotum diſcretio in novo teſtamento ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium. qui* XII. *Apoſtolos tanquam* majores *Sacerdotes*; LXX. *diſcipulos tanquam* minores *Sacerdotes inſtituit.*

Unde uno conſenſu & Theologi & Canoniſtæ agnoverunt Presbyteros, notanter Parochiales, in partem ſollicitudinis paſtoralis vocatos, meritò dici *minores* Sacerdotes, ſive Prælatos & Hierarchas; necnon LXX. diſcipulorum ſucceſſores.

Id ipſum & hodiernum Pontificale ſupponit Presbyteros recenter ordinatos his verbis per Epiſcopum exhortans. *Fratres dilectiſſimi & Sacerdotes Domini, cooperatores ordinis noſtri eſtis. Nos vice duodecim Apoſtolorum fungimur, vos ad formam* LXX. *diſcipulorum eſtis.*

Itaque ad Presbyteros, & notanter ad Parochos dictum eſſe à Chriſto, non dubitatur quod ad LXX. diſcipulos

§ Id eſt *Strictim.*
† Id eſt *Simplicitatem vel Fatuitatem.*
* Id eſt *ſupra modum Creduli.*

los dixit *Lucæ*, x. *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.... qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit.*

Igitur dicendum Parochos tanquam septuaginta discipulorum vicem gerentes, esse ex institutione divina, & à *Spiritu sancto positos, ad regendam Ecclesiam Dei.* Act. c. 20. v. 28.

Id ipsum significavit & sanctus Paulus *Act.* 20. in Mileto enim convocatis Episcopis, simul & senioribus, sive *Presbyteris*, dixit ad omnes: *Attendite igitur vobis & universo gregi in quo vos Spiritus sanctus* posuit Episcopos regere *Ecclesiam Dei.*

Licèt enim solo *Episcoporum* nomine utatur, nihilominus & ad Presbyteros gregem Christi pascentes loquitur: eo quod nomine Episcoporum ex phrasi ejus ætatis & Presbyteri significabantur.

Quod & notavit jam pridem sanctus Irenæus *lib.* 3. *contra hæreses cap.* 14. *n.* 2. (Paulus) *in Mileto*, inquit, *convocatis Episcopis* & PRESBYTERIS *qui erant ab Ephæso & reliquis proximis civitatibus, utrumque enim nomen habebant illo tempore.*

Id autem probari asserit ex textu Actorum supra relato. *Idque*, ait, *nos etiam docet Actuum historia: cum enim dixisset sanctus Lucas divinum Apostolum Ephesiorum Presbyteros accersivisse Miletum, exponit etiam quæ illis dicta fuerunt: Attendite*, inquit, *vobis ipsis & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus Episcopos pascere Ecclesiam Christi, eosdemque* nominavit Presbyteros & Episcopos. Act. c. 20.

Huic consonat sanctus Hieronymus in Epist. ad Titum *cap.* 1. ℣. 7. *Episcopos hic non solum Pontifices, sed & Presbyteros intelligimus: non enim in una civitate plures erant Episcopi: hoc etiam in Apostolorum* Actibus *invenitur.*

Et sanctus Isidorus Hispalensis *de offic. Eccles. lib.* 2. *cap.* 7. ad ea Pauli verba, *in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos*, reflectens ait: *Dixerat enim supra Presbyteros Ephesi vocatos, quos nunc Episcopos, id est,* Superinspectores *nominat.*

Hinc videmus à primis Ecclesiæ seculis Presbyteros tanquam septuaginta discipulorum successores, unà cum Episcopis Apostolorum successoribus Ecclesiam rexisse, atque fidei integritati invigilasse & Episcopos reputasse hosce, tanquam suos cooperatores, ac secundi ordinis in vinea Domini operarios.

VII. " Sæpe ergo recogitent Pastores (verba sunt Synodi Gandensis, anni 1613. *tit.* 16. *cap.* 9. renovata in Decretis Synodalibus sub D. Triest. *tit.* 16. *cap.* 14.) „ se ad ovium suarum salutem omnes suas actio„ nes & functiones pastorales dirigere debere, & sibi „ aliquando pro animabus earum reddendam rationem „ in strictissimo Dei judicio: ideo etiam earumdem sa„ lutem continuis precibus & quotidianis Sacrificiis „ Deo ferventer commendent, omnibus ritè dispositis „ non minus promptè, ac benignè, quàm reverenter „ Sacramenta administrent, atque ita grandiores pas„ cant verbo Dei ac salutaribus monitis, ut parvulis „ quoque panem frangere non omittant, & in omni„ bus præbeant seipsos exemplum bonorum operum, „ facti forma gregis ex animo.„ Simile monitum exhibet Synodus Antverp. sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 7.

Porrò sicuti cura pastoralis totius Diœcesis Episcopo incumbens non impedit, quominus Parochi aliique inferiores Ministri Episcopo in solicitudine pastorali adjutores accedant; ita nec cura Pastoralis uni Parocho injuncta prohibet, quominus plures in eadem Parochia sub ipso Parocho ut principali, functionibus pastoralibus occupentur, & cum Parocho allaborent. De quibus capite sequenti.

CAPUT II.

De vice-Pastoribus, à quo assumendi, & quid iis incumbat?

1. *Parochi cogendi ut necessarios Ministros sibi adjungant.*
2. *Vice-Pastorum assumptio pertinet ad Pastorem; nisi speciali titulo aliud obtineat.*
3. *Synodus Trident. Sess.* 21. *cap.* 4. *de reform. agit de vice-Pastoribus, non de Fratribus Mendicantibus.*
4. *Vice-Pastoribus etiam propriè cura Parochiæ incumbit.*

I. „ EPiscopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ dele„ gati (ait Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 4. „ *De reformat.*) in omnibus Ecclesiis parochialibus, „ vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus „ sit, ut unus Rector non possit sufficere Ecclesiasticis „ Sacramentis ministrandis, & cultui Divino pera„ gendo; cogant Rectores vel alios ad quos pertinet, „ sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot „ sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divi„ num celebrandum.

II. Cùm ergo Synodus velit, Rectores Ecclesiarum per Episcopos esse cogendos, ut sibi adjungant tot Sacerdotes, quot administrandis Sacramentis, & cultui Divino celebrando sunt necessarii, luculenter supponit, Sacerdotum electionem non ad ipsos Episcopos, sed ad ipsos potiùs Rectores Ecclesiarum parochialium, qui illos in suum adjutorium adjungere coguntur, spectare.

Et quidem moribus Belgii etiam obtinuit, ut Parochi suos vice-Pastores assumant, nisi forsan speciali titulo electio vel præsentatio vice-Pastoris, aut alterius Sacerdotis subsidiarii alteri sit delata: Qui titulus plenè probandus est, ut Parochus excludatur.

Et sanè cùm vice-Pastores in subsidium Parochorum destinentur, eorumque vices suppleant, & ipsorum consequenter Vicarii sint; non minùs ipsis deferenda eorum electio, quàm Episcopo aliisque Prælatis suorum respectivè Vicariorum.

Testatur Hyacinthus Boniface in sua additionali collectione Arrestorum *tom. I. lib.* 5. *c.* 3. judicatum sæpius fuisse, *Vicario perpetuo* competere electionem & assumptionem vice-Pastoris ad exclusionem Pastoris primitivi, idque notanter ob Concilii Trid. Decretum *Sess.* 21. *cap.* 4. *de reformat.* apertè deferens primo loco ipsis Rectoribus assumptionem Sacerdotum qui judicantur necessarii ad sacramenta populo administranda, & cultum divinum celebrandum.

Itaque solus titulus *Primitivi Pastoris* non sufficit ut Vicarius *perpetuus* ab electione seu assumptione sui vice-Pastoris excludatur; sed vel antiqua possessio, vel alius specialis titulus cum titulo *Primitivi Pastoris* concurrere debet.

Cum enim assumptio vice-Pastoris respiciat curam animarum quæ plenariè *Vicario perpetuo*, ad exclusionem *Primitivi Pastoris* competit, vigore suæ perpetuæ Vicariæ justum est, ut in consequentiam hujus curæ animarum assumptio vice-Pastoris ei deferatur potius quam Pastori Primitivo, qui curam animarum non exercet.

III. Adhæc jam citatum Concilii Tridentini Decretum, Rectoribus injungens, tot sibi Sacerdotes ad munus pastorale adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, intelligi de Sacerdotibus, qui in parochia residentes, unà cum Parocho Sacramenta administrent, & cultum divinum celebrent, ipse tenor Decreti sat manifestè declarat.

Quapropter huic Decreto satisfactum cupiens Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 4. expendensque in plurimis hujus Provinciæ Ecclesiis parochialibus unum esse cum suo Custode seu Clerico Sacerdotem; " Æ„ quissimum

„ quissimum judicavit, ut qui in iisdem Capellanias „ obtinent ad Pastori in prædictis cooperandum, ideò- „ que ad personalem residentiam, juxta verisimilem „ Fundatorum intentionem, obligentur. Verùm cùm „ hoc sit difficillimum quoad omnes obtinentes Capel- „ lanias in usum revocare, in iis saltem hoc omnino „ mandat observari, in quibus de dicta obligatione „ ex Originali aut authentica fundationis copia con- „ stare poterit.

Non dubitavit ergo hæc Synodus, quin Tridentinum Concilium loqueretur de Sacerdotibus, qui in Parochia residentes Pastoribus in munere Pastorali essent adjutorio: consequenter non de Fratribus Mendicantibus, qui in adjutorium Parochorum ad unum alterumve actum subinde advocari solent; sed de Sacerdotibus, qui in omnibus curam animarum cum Parocho sustinent: quales indubiè præcipuè sunt hi, quos *Vice-Pastores* dicimus.

Hi enim non in uno alterove actu, neque certis duntaxat solemnioribus diebus, quemadmodum Fratres Mendicantes, Parocho assistunt; sed indifferenter, idque sine dierum aut temporis distinctione in omnibus quæ curam animarum spectant, unà cum Pastoribus laborant; eisque opitulantur: adeò ut & propterea Parochiæ cura ipsis incumbat; curamque animarum habere dicantur, non secus ac ipsi Parochi: hac tantummodo differentiâ, quòd hi titulum perpetuum habeant; ipsiusque Parochiæ Caput & primarius Presbyter & Curatus sit, ipsi autem Vice-Pastores ordinariè tanquam meri Parochorum Vicarii & subsidiarii sint amovibiles, & ipsi Parocho in his, quæ animarum curam concernunt, subjecti.

Modò observabam Parochos jure proprio, sive jure sui beneficii parochialis exercere functiones ad curam animarum spectantes, ac propterea ab his ad nutum aut arbitrium Episcopi suspendi non posse; verum vice-Pastores titulum beneficii non habentes in his functionibus à Parochis magis esse dependentes & quodammodo amovibiles.

Nihilominùs quia vice-Pastores, tametsi etiam nullum habentes veri beneficii titulum, censentur habere officium curatum, ratione cujus Parochiæ sunt deputati pro cura animarum sustinenda, atque eo titulo etiam in Parochia fixè residere & domicilium habere jubentur, eique Parochiæ continuò invigilare, non eâdem facilitate ad nutum Parochorum ab officio hoc removeri possunt ac cæteri Presbyteri, puta *Stationarii*, qui merè pro beneplacito Parochorum ad certas functiones obeundas, pro occurrente necessitate asciscuntur, tanquam Parochorum simplices subsidiarii qui peractis his functionibus ad propria redeunt; neque hi *Stationarii* dicuntur officium curatum in Parochia habere. Accedit quod vice-Pastores non sine aliqua infamiæ nota possint ordinariè à Parochis simpliciter sic dimitti: præsertim quod vice-Pastores soleant in vice-Pastoratu perseverare donec ad aliquod beneficium Parochiale vel ad aliud beneficium aut officium assumantur seu promoveantur.

IV. Quemadmodum ergo Parocho propriè totius Parochiæ cura incumbere, verusque *Curatus* & proprius Sacerdos dicitur, licèt ipsi Episcopo primariò & principaliter eadem cura incumbat, eique in concernentibus curam animarum subjiciatur; ita Vice-Pastores propriè curam animarum habere censentur; verique Curati sive Pastores dicuntur, tametsi cura Parocho primariò incumbat, eique in hac cura subjiciantur. Ideòque quæ de Parochorum residentia, ac obligatione munus Pastorale *per se* obeundi (de quibus infrà) decreta sunt, etiam in Vice-Pastoribus locum habent; utpotè quibus non secus ac ipsis Parochis cura animarum incumbit.

CAPUT III.

Parochi aliique curam animarum sustinentes jure divino tenentur residere.

1. *Quod residentia sit juris divini, probatur ex Concilio Tridentino.*
2. *Nullus antiquorum id negavit.*
3. *Edicta Regia circa residentiam Pastorum quid statuant?*
4. *Quid Synodi Belgicæ?*
5. *Quid Concilium Tridentinum, Clericus Gallicanus, Senatus Parisiensis, Consilium status.*
6. *Rigor Synodorum moribus nonnihil mitigatus.*

I. „ PRæcepto divino mandatum esse omnibus, qui- „ bus animarum cura commissa est, oves suas „ agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique „ Divini prædicatione, Sacramentorum administratio- „ ne, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, „ pauperum aliarumque miserabilium personarum cu- „ ram paternam gerere, & in cætera munia Pastora- „ lia incumbere, declarat Synodus Tridentina „ *Sess.* 23. *cap.* 1. *De reformat.*

Porrò eodem jure, quo mandatum est iis, quibus cura Animarum commissa est, in hæc incumbere, eos ad personalem residentiam teneri, nemo negarit, qui cum eadem Synodo fatetur hæc omnia ab iis *nequaquam præstari posse, qui gregi suo non invigilant & assistunt.*

II. Nemo ergo miretur quod ex Cajetano refert Fagnanus ad Cap. EX PARTE, *De Clericis non residentibus num.* 21. quòd nimirum "Nullus Antiquorum „ contradicebat, quin Pastores Animarum tenerentur „ sub præcepto divino ad personaliter residendum. „ Quam veterum sententiam contra quosdam Neotericos solidissimis & evincentibus fundamentis ibidem astruit Fagnanus: ostenditque, quòd licèt Synodus Tridentina eam sententiam expressè & in terminis, ut ajunt, non definierit, nihilominus sufficienter eam in allegatis verbis insinuaverit, & virtualiter declaraverit.

Unde Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 17. *cap.* 7. præmissis functionibus Pastoralibus subjungit: "Ad „ implenda & præstanda hæc Pastoralia officii debita ad „ assiduam apud oves suas residentiam, se *jure divino* „ obligatos esse intelligant Pastores.

III. Hæc considerantes Principes nostri voluerunt, in omnibus litteris *Placeti* (a) concedendis super provisionibus Apostolicis Parochialium Beneficiorum, expressè exprimi, provisum teneri personaliter residere in loco Parochiæ, nec per alium posse deservire. *Edicto* 20. *Octobris* 1540. *art.* 32.

Et in Placeto, quo privilegia Nominationum hujus Academiæ probantur, cavetur, ut in litteris Nominationum ad Beneficia Curata inseratur clausula personalis residentiæ.

Verùm quia in Romana Curia nonnunquam obtinebatur dispensatio *de non residendo*, addiderunt Principes in eodem Edicto, Placetum non esse concedendum super privilegio *de non residendo* in Beneficiis *curatis*, aut super dispensatione super ætate, aut super eo, quod ignoret idioma Patriæ.

Verba Edicti in utroque articulo sunt: *Qu'en toutes Lettres de* PLACET, *qui s'accorderont pour mettre à exécution aucunes Bulles ou Provisions Apostoliques de Cures & Eglises Parochiales, sera ajouté que l'impetrant sera tenu de résider au lieu de sa Cure, sans la pouvoir faire desservir par autrui.*

Que Lettres de Placet ne seront accordées sur privilege de non résider sur les Cures, ou sur dispense d'âge, ou qu'il ne sçait le langage du Pays, ni aussi sur Coadjutories des Prébendes, ou autres Bénéfices simples.

Ex his non obscurum, quod eo tempore Curia Romana de Beneficiis etiam Parochialibus sive Curatis

(a) Lettres Patentes.

provideret personis in hisce *residere* non volentibus, vel ipsis deservire ob defectum ætatis, aut ignorantiam idiomatis non valentibus: atque ad reprimendos hos abusus hisce Edictis opus fuisse.

Etiam ex his habemus, quàm meritò Principes nostri voluerint non recipi & executioni mandari rescripta Romana sine suo *Placito*, uti latiùs exposui de hoc Regio Placito.

IV. Synodi nostræ Belgicæ conformiter ad Synodum Tridentinam vix temporariam ac quantumvis brevem à Parochia sine expressa licentia absentiam concedunt. „ Pastores, ait Synodus Buscod. loco citato, nec ab „ ovibus suis sine licentia Decani ruralis, ac nisi alteri „ approbato ab Ordinario curâ commissâ ultra octi- „ duum absint. „ Idem declarat Syn. Antverp. sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 15. additque: " Habiteque (Pastor) „ non solùm intra limites suæ Parochiæ, sed etiam non „ procul ab Ecclesia, nullo autem modo in diverso- „ rio quopiam seu taberna, aut in domo quapiam ma- „ læ famæ.

Ulteriùs progressus vigilantissimus Gandensium Antistes Antonius Triest in Decretis Synodalibus *titul.* 16. *cap.* 15. declaravit: " Nulli Pastorum licere, ultra „ quatuor dies (inclusis nempe diebus exitûs & redi- „ tûs) abesse, nisi de licentia suorum respectivè De- „ canorum in scriptis obtenta. Quòd si verò ad octi- „ duum vel diutiùs abesse cogantur, nostrum erit hu- „ jusmodi facultatem concedere; nec tum demum lice- „ bit eis discedere, nisi præviè Decano, deinde populo „ significaverit, cuinam vices suas durante absentiâ de- „ legaverit. Contravenientes verò mulctari volumus „ toties quoties, librâ grossorum, aut aliâ graviori pro „ modo culpæ & arbitrariâ.

Quæ Synodalia Decreta planè consona sunt Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* 1. *De reform.* utpotè nullam sine Episcopi licentia Parochis absentiam quantumvis temporariam annuenti, ut ex ipsis verbis Decreti patet; & pluribus ostendit Fagnanus ad *cap.* RELATUM, ꝟ. *De Clericis non residentibus.*

V. Quâ formâ hodie signanter ex præscripto Concilii Trid. *Sess.* 23. *cap.* 1. Episcopi procedere debeant contra Parochos non residentes deducit Prosper Fagnanus ad *cap. Ex tuæ* ꝟ. *de Clericis non residentibus*, ubi singulatim annotat in quibus hoc in puncto Concilium Trid. à modo procedendi per jus commune, ac notanter in prædicto Capitulo *Ex tuæ* præscripto recesserit.

Notandum autem quod hæc residendi obligatio etiam obtineat in Beneficiis curatis, sive Parochialibus, tametsi ea obtinentes essent Canonici Cathedrales; referturque in Actis Cleri Gallicani *Tom.* 2. *Part.* 2. *Tit.* 14. *cap.* 15. Arrestum Parlamenti Parisiensis de 17. Octob. 1650. quo injungitur Canonicis Cathedralibus Cenomanensibus Ecclesias Parochiales possidentibus, in iisdem residere, aliàs exciderent proventibus dictorum Beneficiorum applicandis hospitali generali civitatis Cenomanensis; fuitque executio decreta per Arrestum ejusdem Parlamenti 7. Maji 1659. ad instantiam Procuratoris Generalis.

In iisdem Actis loco citato *cap.* 13. refertur judicatum per solemne Arrestum Parlamenti Parisiensis 19. Julii 1654. quòd non tantùm Canonici Cathedrales, sed etiam ipse Archidiaconus obtinens Beneficium Parochiale in eadem Diœcesi teneretur *personaliter* residere in Beneficio *Parochiali*, aut dimittere, si in illo residere nollet. Et *cap.* 17. ibidem refertur declaratum per Arrestum Consilii Statûs in modum Regulamenti pro Diœcesi Cadurcensi, quòd, dum eadem persona obtinet duas Ecclesias Parochiales, sive sint litigiosæ, sive eas pacificè possideat, provisus non sit gavisurus proventibus nisi illius Beneficii, in quo *personaliter* functiones exercebit; illius autem Beneficii, cui *personaliter* non deservit, aut utriusque, si neutri deserviat, proventus impendentur in sustentationem Vicarii deservientis, vel reparationem ornamentorum, aut utilitatem Ecclesiæ dicti Beneficii, secundùm ordinationem Episcopi.

VI. Et licèt horum Decretorum rigorem quoad licentiam Episcopi, aut Decani Ruralis pro absentia exigui temporis, modò alteri idoneo interim cura animarum committatur, usus in plerisque locis nonnihil temperaverit; ipsaque absentiæ paucorum dierum causa conscientiæ Pastorum videatur relicta; tamen præallegata Decreta satis ostendunt, quàm soliciti esse debeant Parochi, ne unquam oves suas pastorali præsentiâ privent; sed illis continuò adsint: idque non tantùm præsentiâ corporali, sed pastorali; id est, continuâ vigilantiâ & solicitudine. Unde Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Pastorum residentia cap.* 2. ait: " Pastores non modò „ præsentiâ, sed officio & ministerio resideant in suis „ Ecclesiis.

CAPUT IV.

Parochi aliique animarum Curatores tenentur *per se* instructioni populi, aliisque functionibus Pastoralibus incumbere.

1. *Probatur ex Concilio Tridentino.*
2. *Præcipua Pastoris functio est* Instructio *populi.*
3. *Eam tenentur per se obire.*
4. *Instructio vulgò dicta* Catechisatio *multùm à Synodis commendata.*
5. *Hæc etiam adultis necessaria.*
6. *Nunquam intermittenda.*

I. SYnodus Tridentina Pastorum aliorumque, quibus cura animarum commissa est, obligationem personaliter residendi colligens ex Divino præcepto, „ Quo iis mandatum est, oves suas agnoscere, pro his „ Sacrificium offerre, Verbique Divini prædicatio- „ ne, Sacramentorum administratione, ac bonorum „ omnium operum exemplo pascere, " pro indubitato supponere debuit, Pastores aliosque curam animarum habentes, eodem divino præcepto teneri ea *per se* facere.

Si enim huic præcepto satisfacerent, modò ea *per alios* facerent: hoc est, alios delegando, qui oves agnoscerent, Sacrificium pro iis offerrent, Verbi Divini prædicatione pascerent, &c. quâ specie ex allegato præcepto Pastorum personalem residentiam concludere potuisset Synodus? Aut quomodo dixisse potuisset Synodus, " Ea omnia nequaquam ab iis præstari & impleri „ posse, qui gregi suo non invigilant neque assistunt, sed „ mercenariorum more deserunt. „ Quandoquidem hæc omnia etiam ab absentibus, & iis qui mercenariorum more gregem suum deserunt, facilè præstari possent, si ea *per alios* præstare possent.

Nihil ergo evidentiùs, quàm ex mente Synodi, Parochos aliosque quibus cura animarum commissa est, debere munia pastoralia *per se* præstare & implere. Et sanè quid à ratione magis alienum, quàm habere Officium, & non facere quæ Officii sui sunt; Habere curam, & nolle curare? Esse Pastorem, & non pascere?

II. Porrò, cùm inter cætera quæ spectant ad curam animarum, teste Concilio Lateranensi in *cap.* 95. ꝟ. *de Officio Ordinarii*, *pabulum Verbi Dei permaximè noscatur necessarium;* hi quibus cura hæc incumbit præcipuè soliciti esse debent, ut illud ovibus porrigatur: exemplo Apostolorum, qui, ut eorum Acta referunt, dixerunt: " Non est æquum nos relinquere Verbum „ Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo Fratres, „ inquiebant, viros ex vobis boni testimonii plenos „ Spiritu Sancto & Sapientiâ, quos constituamus super „ hoc opus, nos verò orationi, & *Verbi Dei Ministerio* „ instantes erimus. „ Act. c. 6. v. 2.

Hinc illud Apostoli: *Væ mihi si non evangelizavero.* 1. ad Cor. c. 9. v. 26. Hæc quoque ostendunt, Apostolos haud dubitasse, quin ipsi & consequenter qui ipsis in curam animarum, & Ecclesiæ regimen succederent, id muneris *per se* implere deberent.

III.

III. Proinde Synodus Tridentina non novam aliquam obligationem Pastoribus imposuit, sed jure naturali & divino impositam ursit, dum *Sess. 5. cap. 2. De reform.* præcipit, ut "Quicumque Parochiales vel alias curam „ animarum habentes Ecclesias quocumque modo obti- „ nent, *per se*, vel alios idoneos, si legitimè impediti „ fuerint, diebus saltèm Dominicis & Festis solemni- „ bus, plebes sibi commissas pro sua & earum capaci- „ tate pascant salutaribus verbis; docendo quæ scire „ omnibus necessarium est ad salutem, annuntiandoque „ eis cum brevitate sermonis, vitia quæ eas declinare, „ & virtutes quas sectari oporteat, ut pœnam æternam „ evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant.

Verùm cùm experientiâ notorium sit, Catholicis plerisque lacte potiùs, quàm solido cibo opus esse; Pastoribus & animarum Curatoribus singulariter incumbendum instructioni, in qua prima Fidei & Religionis rudimenta ad captum & parvulorum & rudiorum traduntur; quam hodie *Catechismum* dicimus. De qua instructione agit Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 4. de reform.* eamque ut pernecessariam, vult in singulis Parochiis diebus Dominicis & Festis fieri.

IV. Mirum! quanta solicitudine hanc instructionem Parochis commendent Synodi Belgicæ.

Synodus P. II. Cameracensis *tit. 21. cap. 5.* postquam præcedenti capite de hac instructione à Parochis instituenda dixisset, ait: "Si quis autem Parochus non „ legitimè impeditus hoc tam necessarium officium, „ quod etiam ex Concilii Tridentini Decreto præstare „ debet; prætermiserit, is toties unius floreni mulctam „ fabricæ Ecclesiæ applicandam incurrat, quoties hoc „ neglexerit.

Deinde *cap. 6.* subjungit: "Ut autem etiam ipsi „ Parocho succurratur, omnibus Sacerdotibus & Cle- „ ricis, qui intra fines Parochiæ degunt, præcipit hæc „ Synodus, ut eum in hoc sancto docendi munere pro „ sua quisque virili adjuvent.

Sanè si omnes passim Sacerdotes tam sancto & necessario operi, ubi per alias graviores & magis necessarias occupationes licet, applicarentur, & populus foret instructior, & Sacerdotes ab otio, multorum malorum & scandalorum occasione, retraherentur.

Synodo Provinciali consonans Diœcesana Cameracensis anno 1604. præcipit, "Ut saluberrimam Cate- „ chismi doctrinam *nunquam* intermittant Parochi, „ etiamsi *paucissimi* forent Auditores; sed singulis die- „ bus Dominicis ante vel post Vesperas diligenter eo „ munere fungantur, magnam à Domino mercedem „ tam pii operis consecuturi. „ *Tit. 3. cap. 5.*

Non minori zelo & efficaciâ hoc catechizandi opus reliquæ Synodi inculcant: obsecratque Synodus Gandensis, "Omnes & singulos Pastores per viscera mise- „ ricordiæ Dei, & sub obtestatione Divini judicii man- „ dat, ut huic officio seriò, diligenter & *sine intermis-* „ *sione* incumbant, tum in suis Parochiis, tum in Scho- „ lis, aut si fieri possit, in particularibus Congrega- „ tionibus per hebdomadam aliquando indicendis in vi- „ cis à Parochia sua remotioribus. „ *Tit. 4. cap. 3.*

V. Et quia, ut jam dictum est, non solùm pueris, sed & adultis necessaria esse solet hæc instruendi ratio; utpotè frequenter in præcipuis, & maximè necessariis Religionis Articulis parùm instructis, meritò Synodus Leodiensis anno 1618. *tit. 4. cap. 3.* mandat, "Soliciti „ sint Parochi, ut diebus Festis & Dominicis unam „ horam in instruendis Parochiæ suæ pueris, aliisque „ etiam *adultis* rudioribus catechizandis, impendant, „ memores quòd pro eorum animabus sint Deo ratio- „ nem reddituri.

Et Synodus Buscoducensis sub Masio *tit. 11. cap. 8.* vult, "Ut finitâ Missâ matutinali, tam in hyeme „ quàm æstate soliciti sint Pastores, ut pauperes men- „ dici, famuli, ancillæ, atque alii mechanici catechi- „ zentur, & erudiantur in his, quæ sine salutis suæ „ periculo ignorare non possunt.

Quàm necessaria sit hodie hujus Decreti executio, negare non potest, nisi qui ignorat, quanta in hoc hominum genere soleat esse circa præcipua Religionis nostræ Mysteria ignorantia. Neque est, quòd de fructu hujus exercitationis ambigant Pastores, cùm hic manifestus sit in iis Parochiis, in quibus Pastores zelosiores eam instituerunt.

Quin & Synodus Namurcensis 1639. considerans hujus instructionis necessitatem, "Hortatur omnes Verbi „ Dei præcones, ut conciones suas ita disponant, etiam „ diebus solemnioribus, ut potiùs Catechismum, quàm „ concionem redoleant, & captui populi, quantùm „ fieri potest, accommodent. *Tit. 2. cap. 1.*

Duo ex his Synodorum Decretis consectaria sunt. Primum, nequaquam dubitasse Synodorum Patres, quin Parochis aliisque curam animarum habentibus incumbat obligatio instruendi tam adultos, quàm parvulos; *id est*, omnes suæ curæ subjectos; singulos nimirum pro eorum capacitate, & necessitate.

VI. Alterum, hanc seu puerorum, seu adultorum instructionem non tantùm in hyeme, sed & æstate; *id est*, toto anni tempore esse faciendam: Neque omittendam eò quòd pauci forsan sint Auditores: Nam nec hi pabulo Verbi Dei ob aliorum negligentiam aut impedimenta frustrandi sunt; Ne aliàs & ob neglectum horum verè dicatur: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret illis.* Thren. c. 4. v. 4. Unde & improbanda, atque à Synodis improbata est illorum Parochorum praxis, seu potiùs ignavia, qui causantes frequentantium paucitatem tempore æstatis, aut messis, instructionem, præsertim parvulorum, intermittunt: Ex quo contingit, parvulos circa fidem & Religionis rudimenta nihil aut parùm esse instructos: cùm ex intermissione tanti temporis facilè excidat puerorum memoriâ, quod leviter in hyeme didicerunt.

Quàm procul à mente illorum, qui Synodo Namurc. ultimæ interfuère, hæc Parochorum excusatio abfuerit, claret ex ejus Decreto *tit. 16. cap. 2.* quo monet Parochos, "Ut tempore messis, & etiam illis diebus qui- „ bus opiliones, vel bubulci, vel subulci in agris sunt, „ illos visitent ibidem & doceant: imitaturi ea in parte „ vestigia Salvatoris nostri Jesu Christi, qui per vicos „ & plateas transibat evangelizare Regnum Dei.

CAPUT V.

Respondetur ad cap. 68. de Regulis Juris in VI. Et unà afferuntur rationes, ob quas ordinariè contingat, instructionem Pastoris esse populo utiliorem, quàm extranei.

1. *Quid Regulæ Juris.*
2. *Quid inquirendum pro intellectu Regularum Juris.*
3. *Negotia, in quibus eligitur industria personæ, alteri mandari non possunt.*
4. *Ostenditur quòd citata Regula hîc malè applicetur.*
5. *Instructio populi cæteris paribus utiliùs fit per Parochum quàm per alium.*

I. REgula Juris 68. in VI. ita habet: *Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.*

Ut hujus Regulæ sensus habeatur prænotandum: intentionem eorum, qui Regulas Juris composuère, fuisse, ex multis particularium factorum decisionibus communia quædam capita, quæ Jurisconsulti *Regulas*, Medici Aphorismos vocant, constituere; ad quæ veluti ad quasdam stationes, in tanta causarum varietate & multitudine recurri posset, ut notat Peckius in proœmio ad Regulas Juris.

Unde *L. 1. ff. de R. J.* ait: "Regula est, quæ rem, „ quæ est, breviter enarrat. Non ut ex Regula jus su- „ matur, sed ex jure, quod est, Regula fiat.

II. Pro genuino ergo Regulæ sensu assequendo inquirendum, quæ juris decisiones particulares huic Regulæ constituendæ occasionem dederint.

Certum est, multa esse negotia, præsertim civilia, quæ nullam personæ industriam, aut personalem qualitatem requirunt: & in quibus ipsa personæ industria non inspicitur aut spectatur. Alia verò sunt, quæ à personarum industria & peritia potissimùm dependent, & suam utilitatem potissimùm ab ea mutuant; & in quibus personarum singulares qualitates specialiter attenduntur.

Priora, utpotè à personarum qualitate ac industria non dependentia, per procuratores, aliosve mandatarios æquè, ac per principales perfici posse, in variis factorum generibus decisum fuit.

III. Hæc verò, quæ à personarum industria dependent, & in quibus personæ industria eligitur, alteri committi non posse, ex adverso sæpiùs declaratum est.

" Is cui injungitur (ait Pontifex in *cap.* 43. ꝟ. *De* „ *offic. & potestat. Judic. Delegat.*) ut personaliter negotium exequatur, potest, dummodo partes consentiant, hoc aliis delegare; præterquam, si inquisitionem fieri, vel Ecclesiis de Prælatis vel aliis Ministris provideri mandaremus, cùm in his omnibus casibus *industriam* & fidem personæ, cui talia committimus, eligere videamur.

Et Bonifacius VIII. *in cap.* 12. *eod. in VI.* ait: " Is cui ab Apostolica Sede committitur certæ personæ provisio de certo Beneficio in certa Ecclesia, Diœcesi, vel Provincia facienda, potest alii committere licitè vices suas. Sed si (non expressâ certâ personâ) committatur eidem, ut alicui personæ idoneæ de certa Ecclesia vel Beneficio debeat providere: (*Quia circa eligendam personam ejus industria hîc videtur electa*) provisionem sibi commissam alteri demandare non potest.

IV. Cùm ergo Regula ex Jure ante constituto desumatur, evidens est hanc Regulam non concernere ea negotia, quæ personæ industriam requirunt: sive in quibus personæ industria eligitur seu spectatur: utpotè quæ ex juris decisione aliis committi nequeunt. Et ita unanimi Canonistarum calculo receptum est, ad similia negotia hanc Regulam non extendi.

Quis verò ambigat, quin Ecclesia eligens Pastores, aliosque animarum Curatores, personæ qualitates & industriam consideret & spectet? Ut quid enim tanta circa mores, doctrinam, cæterasque personales qualitates & dotes inquisitio, tamque exactum examen (de quibus infra parte 2.) nisi ut de his omnibus sufficienter constet, & eorum ratio habeatur?

V. Illud accedit, quòd non tantùm in Pastoribus eligatur & attendatur industria & qualitas personæ, sed quod insuper munia pastoralia, præsertim populi instructio, multis titulis cum majori fructu per proprium Parochum, quàm per extraneum, licèt æquè industrium & capacem ordinariè fiat.

Primò, cùm Pastori id muneris à Deo & Ecclesia specialiter sit impositum; illiusque populi proprius instructor sive Doctor designatus, meritò confidendum, fore ut Deus populo singulariter per ejus verba benedicat.

Secundò, dum populus videt Pastorem per se prædicationi & instructioni incumbentem & laborantem, magis excitatur ad affectum & amorem sui Pastoris; quo fit, ut non solùm diligentiùs & libentiùs, sed & cum majori fructu illum audiat.

Tertiò, cum Pastor exactiorem suorum notitiam habeat, etiam meliùs novit, quæ vitia magis regnent, quæ virtutes minùs frequententur, quæque consequenter frequentiùs & utiliùs pro hoc populo sint dicenda: quibus affectibus & mediis sint movendi & trahendi.

Denique cùm Pastor proventus & subsidia temporalia sibi habeat assignata; neque à populi liberalitate & benevolentia illa debeat exspectare, quemadmodum frequenter extranei, & vices Pastorum supplentes illa tenentur sperare, contingit, ut Parochus etiam liberiùs, majorique auctoritate vitia & defectus in populo carpere & corripere audeat: Cùm è contra hi à populo temporalia sperantes, non raro dicere cogantur ea, quibus favorem populi concilient; ea verò tacere, quæ populum offendunt.

Hæc aliaque, quæ evincunt, Parochi instructiones ordinariè populo esse utiliores, quàm extraneorum; ac præterea Parochum specialiter à Deo & Ecclesia esse delectum, ut populum Verbo Dei pascat; eique propriè curam populi commissam, sat probant, quàm ineptè quidam Mercenarii potiùs, quam Pastores, in velamentum suæ ignaviæ & negligentiæ hanc Juris Regulam assumant; idque contra adeò manifesta Ecclesiæ toties iterata Decreta; quibus declarat, Pastoribus hoc munus incumbere; quæ §. præcedenti sunt relata; quibus unum ex Synod. Namurc. 1570. sub Havetio è Synodo Tridentina recenter reduce, addo; quod unà declarat, examen de qualitatibus ad Ecclesiam parochialem assumendorum ideò institui, ut appareat, eum posse & velle *per se* officium pastorale implere. " Animarum cura nemini posthac credatur, nisi vitæ ac morum integritate, & doctrinâ talis sit, qui *velit* & possit populum rectè docere & pro auditorum captu Verbum Dei explicare. Itaque ad Pastoratum nominatus, si facto diligenti examine deprehensus fuerit idoneus, *tum demum* ad munus pastorale admittatur, *ubi promiserit, juramento medio, se pro viribus suæ vacationi satisfacturum.* „ Tit. 9. cap. 5.

CAPUT VI.

Episcopi cogere debent Parochos, ut *per se* populum instruant.

1. *Probatur ex Tridentino.*
2. *Parochis contrarius usus suffragari non potest.*
3. *Episcopus Regulares Parochis substituere non potest.*
4. *Exponitur* Clementina 2. *De Sepulturis.*
5. *Quid Zypæus, Consilium Brabantiæ, & Card. de Luca de missione Mendicantium senserint?*

I. SYnodus Tridentina loco citato postquam declaravit, Parochos aliosque, qui curam animarum habentes Ecclesias obtinent, teneri *per se*, si legitimè impediti non fuerint, diebus saltèm Dominicis & Festis solemnibus, plebes sibi commissas pascere salutaribus verbis, subjungit: " Id verò si quis eorum præstare negligat, etiamsi ab Episcopi jurisdictione quâvis ratione exemptum se esse prætenderet; etiamsi Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui Monasterio, etiam extra Diœcesim existenti, forsan annexæ vel unitæ, modò reipsâ in Diœcesi sint, provida pastoralis Episcoporum solicitudo non desit, ne illud impleatur: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Thren. c. 4. v. 4. Itaque ubi ab Episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, per Censuras Ecclesiasticas, seu aliàs, ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur; ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex Beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur; donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat.

Manifestum ergo est ex mente Concilii Tridentini, muneris Episcopalis esse, adigere Parochos ut *per se* populum instruant, saltèm diebus Dominicis, & Festis solemnibus, ni legitimè *se impeditos probent.* Neque Episcopum permittere posse, ut Parochi haud legitimè impediti extraneis instructionem committant.

II. Nec Parochis hac in parte contrarius usus, quantùmvis longævus, suffragari potest; quandoquidem, eâdem declarante Synodo, præcepto *Divino* mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas Verbi Divini prædicatione pascere. *Sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* Cui præcepto contrarius usus pro abusu reputandus est.

Quapropter nuper declaravit Innocentius XI. Parochos Bruxellenses per Archiepiscopum Mechliniensem cogen-

cogendos, ut *per se* catechizent; tametsi annis 90. continuis per Patres Societatis id fecissent: Verba Decreti infra referentur.

III. Procul proinde abest à mente Synodi Tridentinæ, ut Episcopi Parochis haud impeditis, imò & *per se* munus prædicationis obire volentibus, mittere possent Regulares, aut eos in suis Stationibus, ut vocant, Parochis invitis, & *per se* concionari volentibus, firmare. Quod & ipsa Synodus satis declaravit, cùm dixit, Episcopos non legitimè impeditos obligari *per se* in sua Cathedrali Ecclesia, in aliis verò per Parochos, sive iis impeditis per alios, Sacras Scripturas, Divinamque Legem annuntiare. *Sess.* 24. *cap.* 4. *De reformat.*

Quid enim evidentiùs, quàm Synodum velle, ut Episcopus populo Legem Divinam annuntiet in Ecclesiis parochialibus à sua Cathedrali distinctis, per *Parochos*, nec nisi iis impeditis, aliis id committat.

IV. Quod ergo dicitur in *Clementina* DUDUM, *De sepulturis:* "In Ecclesiis parochialibus Fratres illi (Prædicatores & Minores) nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere Verbum Dei, nisi Fratres prædicti à Sacerdotibus parochialibus invitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi Episcopus vel Prælatus superior per eosdem Fratres prædicari mandaret." Locum habet, cùm Parochus vel *per se* prædicare non vult; vel solus cum iis, qui curam animarum sustinent, instructioni populi insufficiens est, & tamen adjutorium irrationabiliter recusat: quo indubiè casu Episcopus, cui primariò animarum cura incumbit; quique defectum Parochi in his, quæ eam curam concernunt, supplere debet, invito Parocho Fratres mittere potest: Qui non quidem Parochum in functionibus pastoralibus impediant, sed juvent.

V. Ea fuit mens Zypæi *Resp.* 4. *de Parochiis.* n. 7. Docet enim non sufficere licentiam *generalem* ab Episcopo datam Fratribus Mendicantibus, ut hi *recusante Parocho*, queant in ejus Parochia concionari ad sensum dictæ Clementinæ; sed requiri post petitam & recusatam à Parocho licentiam, *speciale mandatum Episcopi, nam & illud* (ait) CAUSÆ, *cur Parochus dissentiat*, COGNITIONEM *exigit*.

Nec sanè sine fundamento addidit Zypæus quod, *& illud, cur Parochus dissentiat, causæ cognitionem exigat.* Cùm enim *jure Beneficii Parochialis* Parocho totius Parochiæ cura animarum incumbat, eamque jure proprio sustineat, & functiones ad eam curam spectantes obire possit ac debeat; consequens est, quod ipsi tanquam negligenti, aut insufficienti, alius in sua Parochia ad has functiones obeundas substitui nequeat, nisi probata sit ejus negligentia vel insufficientia; sive quod injustè & irrationabiliter consensum suum deneget.

Ulteriùs quia Parochus titulo sui Beneficii functiones has exercet; nec nisi servato juris ordine in hac cura, vel functionibus ad eam pertinentibus, quovis modo turbari vel impediri potest, consequens est, & in hac causæ cognitione ordinem juris esse servandum.

Unde si post cognitionem causæ Parochus prætendat Episcopum irrationabiliter judicasse operam Fratrum Mendicantium in obeundis functionibus pastoralibus esse necessariam; seque à functionibus illis obeundis irrationabiliter impediri, quidni Parochus ab ea sententia seu declaratione posset per appellationem vel querelam ad superiorem providere? Scilicet viâ appellationis si Episcopus juris ordine servato procedat, vel per recursum ad protectionem Regiam, si viâ facti fuerit processum.

Et eo titulo non ita pridem in functione concionandi *Manutenentiam* obtinuit in Consilio Brabantiæ Pastor Alcanus contra quemdam Religiosum ex ordine Sancti Dominici, prætendentem Pastore invito concionari vigore specialis mandati Archi-Episcopi Mechliniensis.

Idipsum obtinere circa Fratres Mendicantes & alios, quos Episcopi ad obeundas functiones pastorales, putà concionandi aut confessiones excipiendi, mittere vellent, sub titulo *Missionariorum*; ostensum est in resolutione super simili casu per Doctores Lovanienses: atque ita etiam in Consilio Flandriæ judicatum. Utrumque instrumentum annectitur sub litt. C. in Tractatu nostro *de Recursu ad Principem*.

Notandum, quod etiam refert Cardinalis de Luca *discursu* 27. inter Miscellanea *num.* 3. & 7. *quod ubi Parochus idoneus est, & vult prædicare per seipsum, eo casu Episcopus non possit alium deputare; ut pluries* (inquit) *declaratum fuit, per congregationem Concilii; & præsertim scio ita declaratum post hæc scripta sub die* 13. *Septembris* 1670.

CAPUT VII.

Fratres Mendicantes instituti sunt ut meri Parochorum subsidiarii.

1. *Probatur auctoritate S. Bonaventuræ.*
2. *Auctoritate S. Thomæ.*
3. *Ex admissione Patrum S. J. in Belgio.*

I. SAnctus Bonaventura de Religionibus Fratrum Mendicantium differens, ait, illas præfiguratas per Joannem & Socios ejus, qui Petro & Andreæ in mari laborantibus, & præ multitudine piscium rete ad terram trahere non valentibus, ex alia navi, scilicet ex vita contemplativa in adjutorium vocati sunt. Ac deinde subdit: "Nos sumus illi pauperes, qui remanentes manipulos segetum, & spicas decidentes post messores, & racemos relictos in vinea colligere debemus, id est, illas reliquias, quas Plebani, qui habent officium in plebe sua docendi & colligendi, relinquunt, ut eas ex area Ecclesiæ ad horreum cœlestis patriæ referamus." Ac tandem concludens, ait: "Temperatissimè sic disposuit Divina Sapientia, & instituit Sedes Apostolica, ut per Ordines prænotatos in prædicatione & Confessione defectus Cleri suppleantur, & animæ salventur; & nec in temporalibus nec spiritualibus Jus Clericorum aliquatenus violetur." In Tract. *Quare Fratres Minores prædicent.*

Hauserat hæc indubiè hic S. Doctor è piissimi Patris sui Testamento, quo inter alia filiis hoc monitum dedit; "Etsi haberem tantam sapientiam, quantam Salomon habuit, & invenirem pauperculos Sacerdotes hujus Seculi in Parochiis, in quibus morantur, nolo contra eorum voluntatem prædicare.

II. Similiter S. Thomas sub idem tempus inquirens, utrum aliqua Religio possit institui ad prædicandum, vel Confessiones audiendum, more suo hoc, inter alia pro parte negativa, format argumentum: "Id ad quod Religio instituitur, videtur esse maximè proprium Religioni; sed prædicti actus non sunt proprii Religiosorum, sed potiùs Prælatorum: non ergo ad hujusmodi actus potest aliqua Religio institui:" Tum resolvens pro affirmativa respondet proposito argumento: "Sicuti Religiones instituuntur ad prædicandum & Confessiones audiendum, non quidem authoritate propriâ, sed authoritate Superiorum, & inferiorum ad quos ex officio pertinet, & ita subvenire in tali ministerio est hujus Religionis proprium." 2. 2. *quæst.* 188. *art.* 4. *ad* 2.

Manifestum ergo est ex utriusque hujus Doctoris sententia, qui sub initio Fratrum Mendicantium floruêre, institutum eorum esse, Prælatis & Parochis in animarum regimine opitulari, & cooperatores accedere.

Quod de Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus dixêre præfati Doctores, id pari ratione de aliis, qui eundem in finem instituti sunt asserendum.

III. Quare Patres Societatis an. 1565. postulantes in Belgicas Provincias admitti; gratiasque ac privilegia eorum Societati à Sede Apostolica indulta, Regiâ auctoritate confirmari: ut ostenderent, se nonnisi ut sub-

subsidiarios Prælatorum & Parochorum venire, hanc ipsi clausulam libello suo supplici inseruerunt: *Salvo quòd prædicare non poterunt, nisi præhabitâ veniâ, & permissione Episcoporum, Pastorum, & aliorum Ordinariorum.*

Quin & Rex supplicationi annuens, Societatem juxta ejus Institutum & Professionem ad has Belgicas suas ditiones admittens, hanc specialiter cautionem adjectam voluit: *Quòd Socii illius Societatis se non poterunt ingerere exercitio ullius rei spectantis ad munus Pastorale, sine scitu, consensu, & beneplacito, tam Curatorum locorum, quàm Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.*

Quibus consonant, quæ de admissione Societatis in Belgium respondet *imago primi seculi lib. 6. cap. 1.* „ Sed neque nos adhuc usos privilegiis, neque porrò „ usuros cum Pastorum offensione, quibus non æmuli „ veniamus, sed adjutores & administri.

Scribit quoque Orlandinus *lib. 14. Histor. Societatis ad an. 1544. num. 49.* Patrem Bernardum Oliverium respondisse D. Roberto de Croy Episcopo Cameracensi, *quòd Ignatii monitu Patres cavissent, ne Parochorum usquam injussu quidquam aggrederentur.*

CAPUT VIII.

Regularium Stationes quantumvis diuturnæ & continuatæ, Parochum per se concionari aut catechizare volentem impedire nequeunt.

1. *Instituto Fratrum Mendicantium contrarium est velle Parochis invitis concionari.*
2. *Fratres Mendicantes Parochis per se concionari volentibus cedere debent.*
3. *Quæ sit origo & natura* Stationum *Fratrum Mendicantium.*
4. *Stationes nullum jus concionandi invito Parocho tribuunt.*
5. *Stationarios contra Parochum præscriptio juvare non potest.*
6. *Ita declaravit Innocentius XI.*
7. *Dicta declaratio comprehendit omnes Regulares.*
8. *Jus Parochorum per sententiam Consilii Privati confirmatum.*
9. *Et Senatûs Brabantiæ.*
10. *Parocho non obest quod Jus nominandi Stationarium sit penes Pastorem primitivum aut Æditues.*
11. *Parochis prohibetur ne assumant Presbyterum Regularem, dum alius haberi potest.*

I. Cum capite IV. ostensum sit, Parochis, aliisque curam animarum habentibus præcepto divino mandatum esse, *per se*, si legitimè impediti non sint, oves suas Verbi Divini prædicatione pascere; ac deinde capite præcedenti, Fratres Mendicantes in subsidium Parochorum esse primitùs institutos, & ab Ecclesia admissos: ex his nemo non videt, quàm sit inordinatum, ipsorumque Fratrum instituto adversum, velle Parochos, quorum subsidiarios se profitentur, in functionibus ex præcepto Divino ipsis impositis impedire.

Hanc quorumdam præsumptuosam audaciam expendens Synodus Coloniensis anno 1536. postquam *parte 4. cap. 8.* dixit: " Aliquot retro seculis in Ecclesiam re„ ceptos esse quatuor Mendicantium Fratrum Ordines, „ quo Parochorum in Verbi ministerio cooperarii fo„ rent, " (quos nec repellendos esse ait, modò intra Canonicarum Constitutionum cancellos se contineant) capite sequenti subjungit: " Qui tamen (Fratres Mendicantes) „ cùm in subsidium tantùm vocati sint, or„ dinariis Ecclesiarum Rectoribus molesti esse desinant: „ ita videlicet, ne eosdem, cùm suo munere ipsimet fun„ gi velint, præoccupent; neve quos in excolenda vi„ nea Domini juvare debent, in concionibus virulentâ „ ac detrectatoriâ linguâ carpant: Uti nonnulli hujus „ generis solent; qui inflati ac incompositi, populi au„ ribus demulcendis student, suam, non Christi glo„ riam ambientes.

II. Eodem ex fundamento Synodi Belgicæ sedulò inculcant ne ullus quantumvis etiam privilegiatus, Parochum *per se* concionari volentem impedire audeat.

" Pastoribus *per se* munus prædicationis obire vo„ lentibus, (ait Synodus Antverpiensis sub Miræo, „ meminerint omnes, quomodocumque privilegiati) „ se juxta Decretum Concilii Tridentini cedere debe„ re.„ *Tit. 11. cap. 7.* Conformes sunt Synodus Mechl. D. an. 1609. *tit. 10. cap. 4.* Gandensis *tit. 10. cap. 2.* aliæque.

Neque hac in parte Fratribus Mendicantibus suffragari posse Stationes, ut vocant, quantumvis etiam seculis aliquot continuatas, facilè intelliget, qui harum Stationum conditionem & originem paulisper expendere voluerit.

Et quidem Stationes hæ, saltem pleræque, vel ante Concilium Tridentinum, vel circa tempora absoluti Concilii ortum suum habuêre.

III. Cùm enim ante Concilium Tridentinum: imò & tempore Concilii magna esset ubique Sacerdotum Parochialium raritas, magna ignorantia; atque non residentium & mercenariorum more greges suos deserentium ingens copia; ut ex historiis, ipsisque Concilii Trident. & aliorum Conciliorum, etiam Belgicorum circa id tempus celebratorum, Decretis potest constare; contigit, ut vel Episcopi, vel etiam populus, aut Capitula, tanquam primitivi Pastores, vel interdum ipsi Parochi Presbyteris subsidiariis sufficientibus destituti, rogaverint hujus illiusve Ordinis Fratres, ut ipsi, qui ad defectum Cleri supplendum, Parochisque opitulandum se institutos profitebantur, quibusdam determinatis diebus ad populum conciones haberent.

Hi verò rogantibus obsequentes diebus sibi assignatis conciones ad populum per aliquem ex Ordine suo habuêre; ex quarum continuatione Stationes factæ sunt.

Hic enim Ordo habere dicitur Stationem, qui ex rogatu Parochi alteriusve jus vocandi habentis, his illisve per annum diebus conciones habere consuevit; ita ut necesse non sit de novo vocari, sed vi primæ vocationis ex Ordine illo semper mittatur, qui illis diebus conciones habeat, Parochoque in hoc munere subsidio sit.

IV. Cùm igitur Regulares, qui vigore harum Stationum concionantur, vocati fuerint tanquam subsidiarii, qui defectum aut insufficientiam Parochorum supplerent, ipsisque subsidio essent: manifestum est, nullum jus titulo harum Stationum contra Parochos posse prætendi: quandoquidem non obstante quocumque temporis decursu verum maneat, ipsos non nisi ut Parochorum Subsidiarios esse vocatos: Adeòque nec aliter quàm tales esse habendos.

Porrò qui hodie indiget subsidio, cras non indigere potest: & qui hodie eo uti vult, cras nolle potest.

Adhæc quid à natura Subsidiariorum magis alienum, quàm esse subsidio ei, qui subsidio nec indiget, nec uti desiderat? Quid injustius, quàm eos, qui subsidiarios & opitulatores se profitentur Prælatorum & Parochorum, velle impedire Parochos iis in functionibus, quas ut per se obeant, non Ecclesiastica duntaxat, sed & Divina Lex mandat?

V. Nec titulus præscriptionis objici potest, quasi longâ concionandi possessione jus aliquod sibi acquisivissent, *Stationes* illas *invitis* Parochis continuandi.

Constat enim has *Stationes* sive concionandi facultates Fratribus Mendicantibus concessas esse duntaxat *precariò*, sive in subsidium vel defectum Parochorum, neque ipsos *Stationarios* unquam, nisi ut Parochorum, ordinariorumque Prælatorum adjutores & subsidiarios fuisse consideratos, aut alia in qualitate ad eas

eas functiones admissos.

Cùm igitur nullus possit propriâ auctoritate sibi mutare causam sive titulum possessionis vel quasi possessionis; consequens est, *Stationarios* semper *precariò* & tanquam meros subsidiarios, Stationes illas continuasse.

De natura autem & conditione *precarii* est, quod ad libitum & beneplacitum concedentis revocari queat. *L. 1. §. 1. ff. de precario : & cap. 3. x. eodem tit.*

Unde qui precariò jus aliquod exercet, tempore etiam longissimo nihil ex illo exercitio potest sibi juris asserere, nec illud, quod *precariò* exercuit: contra naturam precarii reddere irrevocabile : nisi probaret alium titulum ad præscribendum sufficientem, interim supervenisse, atque in vim hujus tituli possessionem continuatam, tempore ad præscriptionem requisito.

VI. Ex his elucet justitia declarationis Sacræ Congregationis Cardinalium Concilii Trid. Interpretum, & Decreti Innocentii XI. dati occasione controversiæ inter Parochos Bruxellenses & Patres Societatis super instructione sive Catechismo parvulorum.

Contendebant enim Patres Societatis jus tradendi doctrinam Christianam sive Catechismum in Ecclesiis Parochialibus, allegantes continuam non interruptam consuetudinem nonagenariam; ac per hanc jus illud sibi competere prætendebant. Parochi ex adverso allegabant, sibi ex munere & officio jus esse in propriis suis Ecclesiis, parvulis Divini Verbi panem frangendi; neque posse à quopiam in hoc suo munere impediri aut præoccupari. Quæstione delatâ ad Sacram Congregationem, hæc, die 8. Maji (*a*) 1681. censuit. " Nullum jus competere Patribus Societatis Jesu docendi „ doctrinam Christianam in Ecclesiis invito Parocho, „ nec in aliis invito Titulari : Et factâ de præmissis „ relatione Sanctissimo, Sanctitas sua sententiam S. „ Congregationis approbavit, addens præterea non „ modò ad Parochos hoc spectare, verùm teneri per „ seipsos docere, atque ad eorum partes explendas „ ab Archiepiscopo juris mediis cogendos esse. Si verò aliorum operâ uti debeant, mens est Sanctitatis suæ, quòd Parochi potiùs, quàm alios, adhibeant Patres Societatis Jesu.

Erat signatum F. Cardinalis Columna Præfectus, & contra signatum S. Archi-Episcopus Brancaccius Episcopus Viterbiensis.

Et erat munitum Sigillo dicti Eminentissimi Domini Cardinalis Præfecti.

Concordantiam cum suo originali asservato in Archivis Archi-Episcopalibus Bruxellis attestor : & erat Signatum J. de Martyere, Secretarius Illust. & Rev. D. D. Archi-Episcopi Mechliniensis. Concordantiam attestor. J. VAN. LAETHEM NOTS.

Originale hujus resolutionis asservatur in Archivis Archi-Episcopatûs Mechliniensis; & juxta copiam, ut ajunt, authenticam integra exhibetur in Libello D. Obstraet cui titulus, *Pastor bonus p. 2. cap. 1. §. 5.*

VII. Sat perspicuum est, resolutionem S. Congregationis, ipsamque Pontificis approbationem & extensionem unicè inniti juri & obligationi Parochorum instruendi populum sibi subjectum : quam obligationem Patres Societatis, qui ut Parochorum Subsidiarii id muneris aliquamdiu subierant, Parochis eximere non potuerant, adeòque nec Parochis esse obstaculo, quominus obligationi suæ satisfacerent.

Ex quo ulteriùs consectarium est, quòd licet Declaratio solos Patres Societatis, de quibus erat quæstio, exprimat, reliquos tamen Fratres Mendicantes eodem & non fortiori, quo Patres Societatis in tradenda Christiana doctrina in Ecclesiis Parochialibus jure nitentes comprehendi. De quo non dubitans Archiepiscopus Mechliniensis in Decreto suo 2. Aprilis anni sequentis 1682. ad hoc Sedis Apostolicæ Decretum alludens, postquam Parochis omnibus injunxit, „ Ut singuli *per se* instruendæ juventuti, seu catechizandis rudibus seduiò incumbant, " addit : „ Eo „ etiam attento quòd Sanctissimus Dominus noster „ anno proximè elapso octavâ Maji, juxta sensum „ memorati Concilii Generalis, (Tridentini) declararit, Catechesim non modò ad Parochos spectare, „ nec *alios* posse in Ecclesiis Parochialibus iis invitis „ docere, verùm teneri per seipsos docere, atque „ ad eorum partes explendas juris mediis cogendos esse.

(*a*) In quibusdam Codicibus legitur octavâ Martii.

VIII. Nec solus Ecclesiasticus Magistratus Parochorum jus in functionibus Pastoralibus obeundis contra quascumque etiam inveteratas & continuatas Regularium Stationes declaravit & firmavit : sed & Civilis seu Regius, dum ad ejus tribunal quæstio delata fuit, Parochos in hoc suo jure manutenuit & confirmavit. Aliquot hujus rei testimonia eaque illustriora proferam.

Primum occurrit occasione Patrum Dominicanorum urbis Insulensis. Cùm enim in ea civitate ex antiquo usu Fratres Mendicantes Stationes concionandi in Adventu & Quadragesima haberent, contigit, ut anno 1639. ad Patres Dominicanos Statio concionandi in Ecclesia Parochiali S. Salvatoris spectaret; at licentiam concionandi his Patribus Episcopus Diœcesanus Tornacensis denegavit; allegans pro causa recusationis, quòd hi Patres in quadam causa funeralium suum tribunal declinassent, & ad Regium confugissent. Patres hac recusatione offensi ad Consilium Sanctius Bruxellis recursum habuere, querentes, sibi approbationem recusari ex causa, quæ in judicio controverteretur. Consilium audito prius Episcopo, qui aliam, præter jam allegatam, recusationis causam non allegaverat, 23. Octob. 1639. rescripsit Episcopo, " casu quo Prior aut alius dicti Ordinis Religiosus cum omni reverentia ac submissione postulet „ continuationem Stationum in Adventu & Quadragesima; unà recognoscens, ait Consilium, quòd „ sine Episcopi licentia concionari nequeant, intentionem & votum Consilii esse, ut sine ulteriori „ difficultate pro hac vice Stationes consuetas ipsis „ continuare permittatis; nequaquam tamen intendentes, in aliis circumstantiis & occasionibus vestram in „ functionibus Episcopalibus auctoritatem imminuere."

Cùm verò nec his litteris moveretur Episcopus, persisteretque in recusatione approbationis, nullâ aliâ recusationis ratione adductâ, (quæ Regiis Ministris insufficiens; imo eorum auctoritati & Jurisdictioni videbatur contraria) tandem 3. Decembris ejusdem anni nomine Principis Cardinalis tunc temporis Belgii Gubernatoris, scriptum fuit Episcopo, quòd pertinax illa approbationis recusatio magis ac magis ostendat, hanc recusationem unicè procedere ex displicentia obtentæ victoriæ per prædictos Religiosos contra Parochos civitatis Insulensis in materia funeralium coram Tribunali Laïco : ideòque Sua Celsitudo mandet, ut casu quo Religiosi præstent ea, quæ in litteris Consilii fuere expressa, eos indilatè ad continuandum suas Stationes admittat, sub pœna apprehensionis temporalium sui Episcopatûs : Si tamen, inquit, *Parochus intendat per se concionari in sua Ecclesia per Adventum & Quadragesimam, sua Celsitudo impedire non intendit.*

In vim hujus clausulæ Parochus per se conciones habuit; & Dominicani mansere exclusi. Hæc ex Registro M. S. Archi-Episcopatûs Mechliniensis.

Licèt ergo inveteratas, & longâ annorum serie continuatas Religiosorum Stationes, sine causâ impediri non posse judicarent Ministri Regii, eas tamen utpotè merè precarias & subsidiarias, nullatenus posse juri Parochorum derogare; aut Parochum suas functiones *per se* obire volentem impedire, haud dubitarunt.

Alterum argumentum suppeditat famosa contro-versia,

versia, quæ occasione instructionis parvulorum sive Catechismi anno 1643. in civitate Gandensi exorta est.

Patres Societatis admissi fuerant in civitate Gandensi anno 1586. atque ab eo tempore usque ad annum 1643. tam in Ecclesiis Parochialibus, quàm in Sacellis Ecclesiis Parochialibus subjectis, catechizationes parvulorum diebus Dominicis & feriis quintis habuerant. Verùm anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio septem Parochi civitatis Gandensis exposuerunt Episcopo, præcipuum munus Pastorum esse, ritè instruere parvulos, eisque Verbi Divini pabulum subministrare, & panem frangere; ideòque se intendere, muneri illi *per se* conformiter ad jus naturale, & Ecclesiasticas sanctiones sedulò incumbere; eumque in finem gratias agere Patribus Societatis pro labore, quem in hoc pio opere spatio circiter 60. annorum subierant.

Episcopus audito suo Vicariatu respondit, liberum esse Pastoribus gratias agere Patribus Societatis pro labore hactenus impenso in catechizatione diebus Dominicis horâ primâ pomeridianâ, & feriis quintis per hebdomadam in Ecclesiis Parochialibus & Sacellis; ac posse post hac *per se* vel *suos Vice-Pastores* in suis respectivè Ecclesiis Parochialibus, & Sacellis, quæ ipsis sunt subjecta, has instructiones facere; quo possint meliùs agnos suos agnoscere, & ipsi ab illis agnosci.

Verùm contra tum Episcopi, tum Parochorum resolutionem, causam Patrum Societatis suscepere Scholasticus Ecclesiæ Cathedralis & Magistratus, obtuleruntque respectivè libellum supplicem Consilio Sanctiori, exponentes, Patres Societatis eâ conditione ad civitatem Gandensem fuisse admissos, ut catechizationes parvulorum haberent: easque tanquam eorum instituto & professioni conformes ipsis per Scholasticum & Magistratum, quibus ex officio incumbit instructioni juventutis intendere, demandatas & spatio 60. annorum continuatas.

His aliisque tum ex parte Scholastici tum Magistratûs allegatis argumentis, reposuit Episcopus: Ut verum sit, Patres ex suo instituto mitti ad catechizandum, eâque conditione ad civitatem Gandensem fuisse admissos; certissimum tamen esse, non nisi in qualitate *subsidiariorum* venire, nec aliâ conditione vel in hanc civitatem, vel in Belgium esse admissos: Quæ admissio nullatenus juri ordinario Parochorum derogare potest.

Similiter quæcumque auctoritas vel Scholastico vel Magistratui competat instructioni juventutis invigilandi, ea tamen nequaquam impedimento esse potest Parochis volentibus muneri catechizandi sibi subditos satisfacere; sed ex adverso, si quæ his esset autoritas, eam impendere deberent, ut Parochi huic suo officio, ad quod præcepto divino tenentur, sedulò incumberent.

Hoc unum penè fuit, quòd omnibus tam ex privilegiis, & instituto Societatis, quàm ex jure Scholastici & Magistratûs petitis argumentis reposuit Episcopus: idque eo successu, ut 18. Martii 1644. Consilium Sanctius pro Episcopo judicaverit; translationemque Stationum à Patribus Societatis ad Parochos probaverit. Cujus sententiæ meminit quoque Zypæus *Responso* 4. *de Parochiis.*

IX. Tertium Argumentum suppeditat sententia Senatûs Brabantiæ pro Præposito, Pastore & Æditiuis Ecclesiæ Parochialis frigidi Montis in civitate Bruxellensi contra Patres Dominicanos.

Patres Dominicani continuaverant Stationes concionandi omnibus diebus Festis collectamque per aliquem è suis tempore concionis per duo integra secula in dicta parochiali Ecclesia. At anno 1674. Æditui unà cum Pastore expendentes Ecclesiæ suæ egestatem, intimaverunt Patribus Dominicanis, se non posse ultra permittere dictam collectam in commodum Conventûs ipsorum; eamque post hac faciendam in utilitatem Ecclesiæ; cumque non obstante hac intimatione die 1. Maji ejusdem anni Patre Dominicano concionante, Socius ejus se ad colligendam eleemosynam more consueto accingeret, impeditus fuit ab Æditiuis. Hinc Patres Dominicani ad Senatum Brabantiæ recursum habuere, & allegatâ immemoriali possessione faciendi dictam *collectam* & turbatione, litteras *manutenentiæ* obtinuerunt: Quibus se unà cum Præposito & Pastore opponentes Æditui dixerunt, hanc *collectam* esse nudam sequelam & appendicem *Stationum* concionandi.

Porrò *Stationes* illas esse merè precarias & ad nutum Pastoris revocabiles, & consequenter, cum Pastor egerit gratias Patribus illis pro concionibus, nihil planè juris illos sibi posse asserere ad dictam collectam; ac per consequens litteras manutenentiæ per subreptionem & obreptionem esse obtentas sustinuerunt: & ita cum expensis declaravit Senatus 3. Octob. 1675. (*a*)

X. Quinimò licèt Stationarii deputatio sit penes Capitulum v. g. ut Pastorem primitivum, aut Ecclesiarum Æditiuos; nihilominus Parocho *per se* concionari volenti cedere debere non semel judicatum fuit. Et quidem cùm Capitulum S. Petri Lovanii jure primitivi Pastoris nominasset in concionatorem Adventûs & Quadragesimæ unum è Societate, voluit ejusdem Ecclesiæ Plebanus *per se* diebus Dominicis Adventûs & Quadragesimæ concionari, quod hactenus per Stationarium à Capitulo fieri consueverat; cumque nonnulli Canonici causam Stationarii sustinere vellent, quæstione ad supremum Brabantiæ Senatum delatâ, jus concionandi, excluso Stationario, adjudicatum fuit Plebano anno 1648.

Refert quoque de Sercy in libro Gallico cui titulus: *Définitions du Droit Canon*, &c. *tit. de Æditiuis n.* 19. Æditiuos interdùm habere jus ex consuetudine immemoriali nominandi concionatorem Adventûs, aut Quadragesimæ, sed tamen Parochum posse hujusmodi concionatorem recusare, si ipse velit *per se* conciones habere: *Et ità*, ait, *semper fuit judicatum.*

XI. Difficultates de quibus suprà, quas Regulares, præsertim Ordinum Mendicantium ad functiones hierarchicas, ut subsidiarii, sive coadjutores adsciti, Pastoribus, aut etiam Prælatis prætextu suorum privilegiorum movere, jam pridem experientia docuit, verisimiliter occasionem dederunt Statuto, quod anno 1423. in suo Provinciali Concilio promulgandum duxit Theodoricus Archi-Episcopus Coloniensis his verbis concepto: *Item statuimus & ordinamus sub pœnâ excommunicationis, quam ferimus in his scriptis, ne aliquis Rector aut perpetuus Vicarius Parochialis Ecclesiæ, seu etiam Capellæ, ordinet, constituat vel deputet aliquem* RELIGIOSUM MENDICANTEM VEL NON MENDICANTEM *ad regendam vel gubernandam seu officiandam suam vel ejus Vicariam seu Capellam, aut alias vices suas committere talibus præsumat, modò aliter idoneus commodè haberi poterit, dolo & fraude seclusis.*

(*a*) Sententia, quam ea de re tulit Brabantiæ Senatus, primum sub littera (A) obtinet locum inter Monumenta, quæ ad calcem hujus voluminis suo ordine disponuntur.

CAPUT IX.

Quæ observanda à Parocho circa Stationarios.

1. *Primò, ne quempiam ad concionandum admittat, nisi de licentia Episcopi docuerit.*
2. *Secundò, ut curet convenientiorem sibi mitti.*
3. *Convenit ut Parochus per se vel per alium concioni intersit.*
4. *Conveniens est, ut cum Stationario collationem instituat.*
5. *Stationario in temporalibus subsidio sit.*

Ostendimus quidem Capite præcedenti, Fratres Mendicantes vi suarum Stationum quantumvis multorum annorum serie continuatarum, Parochis per se

se munus prædicandi aut catechizandi obire volentibus haud posse obsistere vel impedimento esse; at quia nonnumquam contingit, ut Parochi legitimè impediti, vel certis diebus ad magnum populi concursum quibusdam locis, præsertim in civitatibus hactenus insufficientes sint ut in Quadragesima & Adventu quotidie, aut Dominicis Festisque diebus non unam duntaxat, sed plures conciones habeant; ideòque necesse sit, ut vel Fratres Mendicantes Stationes suas continuare hactenus permittant, vel aliquos in auxilium advocent, expendenda sunt, quæ potissimum circa hujusmodi Subsidiarios Parochis agenda incumbant.

Et quidem cùm ex Decreto Synodi Tridentinæ Regulares ad prædicandum in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur; sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, *Sess. 5. cap. 2. de reformat.* Parochus attendere debet.

I. Primò, ne ullum in sua Ecclesia prædicare permittat, nisi de hac Episcopi licentia prævie in scriptis doceat; Quod & Synodi, & Episcoporum Decreta sedulò & enixè Parochis inculcant.

II. Secundò, cum Parocho cura ovium suarum incumbat, eoque titulo solicitè attendere debeat, quo pabulo oves suæ reficiantur; non cuivis suas vices indifferenter, & cæco quodam modo, quasi ad se non spectaret, an oves salutari vel insano pabulo pascerentur, committere potest; sed quantùm in se est, allaborare debet, ut is in subsidium suum mittatur, de quo meritò confidat, quod populum sincerè Evangelicæ doctrinæ pabulo pascet; & affectuosè ad vitia declinandum & virtutes amplectendum movebit & inclinabit.

III. Quia tamen non ubique à Parocho dependet hujusmodi Stationariorum deputatio; neque semper tales, quales desiderat, obtinere potest, consultum erit interdum à Parochis observari, quod faciendum monuit Synodus Audomarensis an. 1583. *tit. 19. cap. 4.* " Ut quandocumque alius, quàm ipsemet Pastor „ concionatur, Pastor ipse per se vel per idoneum „ substitutum concioni intersit, diligenterque audiat, „ an porrigatur Christi ovibus quale convenit pabu- „ lum, an dicatur aliquid quod Fidei Catholicæ, aut „ bonis moribus non sit consonum, vel quod pias „ aures possit offendere: Quòd si quid hujusmodi „ observet, moneat Concionatorem; ut apud populum „ id revocet, aut nobis per se, vel per Decanum suum „ id significet: denuntientque Concionatores eos om- „ nes (id quod etiam rogamus omnes utriusque sexûs „ fideles pro eo quo tenentur zelo tuendæ gloriæ Dei) „ qui opere, sermone, aut conversatione scandalosi, „ vel criminum suspecti, maleque famati, plus exem- „ plo suo destruunt, quàm verbo ædificant.

IV. Tertiò, quia Parochus exactiorem Parochiæ suæ notitiam habere solet, quàm Stationarii seu Terminarii (*a*) qui duntaxat quasi transeundo, & stando, à quo Stationes dicuntur, in Parochiis versantur, multùm conveniens, ac penè necessarium est, ut conferant quandoque cum Terminariis, cæterisque Regularibus ipsorum nomine concionantibus, uti monet dicta Synod. *eodem tit. c. 2.* " iis de rebus, „ quas expediat maximè in concione ad populum „ ipsorum tractari, ex. gr. ut in vitia quæ maximè „ illic regnant, maximè invehantur; ut virtutes quæ „ illic frigent, cumprimis commendent, & alia pro „ populi conditione sibi sumant tractanda, quæ non „ ita possunt novisse foris advenientes Religiosi, ut Pa- „ stores domestici; & ut noverint, maximè tamen uti- „ lis sit hujusmodi collatio, quo & Pastor & qui ejus „ loco est Concionator, concordes uno ore loquantur, „ & sententiam animi sui per se unus, per alterum „ alter dicat.

(*a*) Terminarii apud Ordines Mendicantes dicuntur, qui habendis per agros cuique Conventui addictos Concionibus destinantur.

V. Denique si videat Parochus Stationarios sive Terminarios aliosve Regulares se veros Parochorum subsidiarios exhibere; sibique in Officio Pastorali sedulò, & cum fructu subservire, dignum & justum erit, ut illos cum omni benignitate ac benevolentia recipiat; „ eosque, ut monet Synodus Cameracensis, P. I. *tit.* „ *6. cap. 6.* apud populum habeat commendatos tan- „ quam operarios mercede suâ dignos. „ Ubique enim, præcipuè tamen in Parochiis ruralibus, Stationarii, aut aliqui ex eorum Ordine solent certis diebus eleemosynam à Parochianis, quasi in mercedem suorum laborum petere.

Quin & usus obtinuit, ut Stationarii, qui certis designatisque diebus concionantur, sumptibus communitatis excipiantur, uti testatur de Sercy lib. cui titulus: *Définitions du Droit Canon, &c. tit.* de Æditius n. 19. Hi verò qui ab ipso Parocho ob impedimentum repentinum subinde vocantur, ejus sumptibus excipiendos esse monet: quod & moribus Belgii congruit. Conveniens tamen est, ut potiùs apud Pastorem, quam Laïcos hospitentur; ipsaque communitas potiùs Pastori, quam alteri sumptus suppeditet, atque refundat.

CAPUT X.

Sicuti Parochorum est populum instruere; ita Parochianorum est eos audire.

1. *Adstruitur auctoritate Scripturæ Sacræ.*
2. *Auctoritate Concilii Tridentini.*
3. *Auctoritate S. Caroli.*
4. *Commoda ex frequentatione Parochiæ provenientia.*
5. *Rejicitur inepta cujusdam glossa.*
6. *Incommoda ex neglectu frequentationis Parochiæ.*
7. *Motiva dictam frequentationem promoventia.*
8. *Litteræ Pastorales S. Caroli ab Episcopis Belgii adoptatæ.*
9. *Omnibus Verbi Dei præconibus injungitur ut hanc obligationem populo proponant.*

I. Sicuti boni Pastoris est, teste ipso summo Pastore Christo *Joan.* 10. Oves proprias noscere, eas præire, ac nominatim vocare, & ad salubria pascua educere, ita eodem testificante, ovium est vocem Pastoris audire, & vocantem sequi.

Si ergo Parochi tanquam boni Pastoris sit oves pascere & instruere, etiam reciprocè Parochianorum tanquam ovium est, à Pastore Divini Verbi pabulo velle pasci, ejusque vocem audire.

II. Hanc Parochianorum obligationem supponens Synodus Tridentina loco citato Episcopis mandat, " ut „ moneant populum diligenter, teneri unumquemque „ Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, „ ad audiendum verbum Dei.

III. Huic Synodali Decreto parere volens S. Carolus litteras monitoriales, quibus populus de hac obligatione moneretur, in Concilio suo Provinciali VI. edidit; quas in idioma vulgare versas populo prælegi & explicari per omnes suæ Provinciæ Diœceses voluit.

In his primò ostendit, quanti olim apud antiquos Patres fuerit frequens ad Ecclesiam propriam parochialem fidelium conventus, ac deinde subdit: " Cujus ve- „ teris disciplinæ restituendæ in usumque revocandæ de- „ siderio flagrans olim Summus Pontifex Urbanus VI. „ eo de genere Apostolica Sanctione diligentissimè ca- „ vit, & nuper Sacra Tridentina Synodus Oecumenica „ ab Episcopis fideles non solùm hoc moneri voluit, ut „ frequenter ad *proprias Parochiales Ecclesias* saltem „ Dominicis diebus, festisque majoribus accedant, sed „ illud etiam diligenter ostendit, *unumquemque teneri*, „ ubi commodè fieri potest, Parochiæ suæ interesse ad „ audiendum Verbum Dei.

Hæc viri Sanctissimi (cui Concilii Tridentini directio præcipuè incumbebat, dum allegatum Decretum editum

editum fuit) verba utinam expenderent illi, quos non pudet dicere, Decreto Concilii Tridentini non præceptum, sed consilium contineri.

IV. Prosequitur deinde S. Carolus: " His igitur ejusdem Tridentinæ Synodi Decretis, & veteri salutarique exemplo adducti, cùm populum urbis, Diœcesis, Provinciæque Mediolanensis nostræ rebus ad salutem necessariis instructum, per bona opera ad præmium sempiternum perducere summoperè in Domino cupiamus, hac nostrâ monitione eos universos & singulos cohortamur, ac per viscera Misericordiæ Jesu Christi obsecramus, atque obtestamur, ut quamvis in sua vicinia, oppidis, & suburbiis, Oratoria, Capellas, aliasque Ecclesias habeant, ubi sanctissimo Missæ Sacrificio interesse possint, frequenter tamen Dominicis saltem aliisque solemnibus festisque diebus ad suam quique Parochialem Ecclesiam conveniant: ubi à Parocho, cui cura commissa est, Verbo Dei pascantur, fidei Christianæ rudimentis, aliisque animarum saluti necessariis præceptis erudiantur; ad Sanctissima Sacramenta religiosiùs percipienda instruantur, ad eorumque frequentem usum, ut illa Sacra Synodus optat, paternis ejus cohortationibus indies magis inflammentur: Tum ab eodem item audiant, qui dies festi, si qui in hebdomadam inciderint, colendi, quæ vigiliæ jejuniáve servanda sint: Discant ab ipso item, quæ Christianæ pietatis officia in illis religiosè colendis præstari oporteat; ac quæ præterea Supplicationes, Processionesvè aut Stationes, Orationes, Indulgentiæ, Jubilæa indicantur, quæ Matrimoniorum Denuntiationes fiant; quæ item pro ratione temporum, admonitu jussuvè Episcopali ad diligentiorem eorum institutionem promulgentur.

V. Si hæc unà cum ipsa Concilii Tridentini sanctione paulisper expendisset Auctor Libelli, cui titulus: *Exhibitio Canonum circa prædicationem Regularium*, indubiè intellexisset ineptitudinem Glossæ, quam pag. 67. citato Concilii Trid. Decreto appendit: " Concilium Trid. ait, Ecclesiæ Parochialis jus non firmat contra Mendicantium Ordines, sed contra alias Parochiales Ecclesias, ac præsertim contra Oratoria seu Capellas...... Ordinum etiam Mendicantium Ecclesiæ sunt Vicariæ, atque appendices Romanæ Ecclesiæ, ideòque quisque Fidelis potest illic Sacra audire: " Si, inquam, Litteras S. Caroli unà cum ipsa Tridentini lege attendisset, intellexisset suæ Glossæ ineptitudinem. Cùm enim edicat Synodus unumquemque teneri *suæ Parochiæ*; vel ut ait S. Carolus, *Parochiali propriæ Ecclesiæ interesse*, nonnè evidentissimè etiam contra Ordinum Mendicantium Ecclesias firmavit jus Ecclesiæ Parochialis? Num forsan dicet, Fideles *suæ Parochiæ*, vel Parochiali propriæ Ecclesiæ interesse, quando Ecclesiis Mendicantium intersunt? Hoc qui dicere audet; etiam dicat Ecclesias Mendicantium esse Fidelium *Parochias*, aut *Parochiales proprias Ecclesias*: ipsosque Fratres Mendicantes Fidelium *proprios Parochos*, coram quibus & Matrimonium contrahi posse affirment.

Quod verò Auctor addit; Ecclesias Mendicantium esse Vicarias, ac appendices Romanæ Ecclesiæ, haud capio: Hoc scio, Fratres Mendicantes, cum eorum Ecclesiis à Sede Apostolica esse probatos, & admissos, ut Prælatorum & Parochorum administros & subsidiarios: Ideòque rectè dici, eorum Ecclesias ex intentione Pontificum & Fundatorum esse vicarias, & appendices subsidiarias seu succursales Ecclesiarum Parochialium.

Licèt credam prædictæ glossæ ineptitudinem sat probatam, nihilominus ut ostendatur ante Concilium Tridentinum, jus de quo agitur Parochialibus Ecclesiis contra Fratres Mendicantes fuisse assertum, atque Concilium Tridentinum jus commune innovasse, addenda est *Extravagans Sixti IV.* quæ incipit *vices*, relata inter *Extravagantes communes* sub titulo *De treuga & pace*.

In hac igitur Extravagante imprimis narratur, quod in quibusdam partibus Germaniæ dissidium exortum esset inter Fratres *Mendicantes*, signanter *Prædicatores*, *Minores*, & *Carmelitas* ab unâ parte, & Presbyteros Parochiales ex alterâ super obligatione audiendi *Missam* diebus Dominicis & Festivis in Ecclesia Parochiali.

Hoc dissidium Sixtus IV. partibus hinc inde auditis, in hunc modum decidit: *Quod Fratres* MENDICANTES *non prædicent*, *populos* PARÆCIANOS *non teneri* AUDIRE MISSAM IN EORUM PARÆCIIS *diebus Dominicis & Festivis*, CUM JURE SIT CAUTUM ILLIS DIEBUS PARÆCIANOS TENERI AUDIRE MISSAM IN EORUM PARÆCIALI ECCLESIA, NISI FORSITAN EX HONESTA CAUSA AB IPSA ECCLESIA *se absentarent*.

Hæc clausula finalis conformis est clausulæ quam suo Decreto adjecerunt Patres Tridentini: *ubi id commodè fieri potest*, ut vel inde appareat, Patres Tridentinos in formando suo Decreto ad hanc Extravagantem reflexisse.

Cùm ergo hæc controversia verteretur inter Fratres *Mendicantes* sustinentes Fideles præcepto Ecclesiæ de audiendâ Missâ diebus Dominicis & Festivis satisfacere, audiendo Missam in eorum Ecclesiis; & *Parochos* contendentes Parochianos *teneri* diebus festis & Dominicis interesse suæ Parochiæ ad audiendam Missam, evidens est, quod Pontifex præcipiendo, *ut Fratres Mendicantes non prædicent, populos Paræcianos non teneri audire Missam in eorum Paræciis diebus Festis & Dominicis*, firmet jus Ecclesiarum Parochialium, non tantùm contra alias Parochias, Capellas aut Oratoria, sed contra Ecclesias Fratrum Mendicantium, de quibus in hac controversiâ unicè quæstio vertebatur.

Verùm quidem est nullam hic fieri mentionem de obligatione *audiendi Verbum Dei in Parochia*, sed solummodò de obligatione *audiendi Missam*, quia spectatâ illius temporis disciplinâ, hoc ipso quo declaratur, Fideles *teneri* diebus Dominicis & Festivis interesse Parochiæ ad *audiendam Missam*, unà declaratum censebatur Fideles *teneri* eisdem diebus interesse Ecclesiæ Parochiali *ad audiendum Verbum Dei*.

Notum enim est, quòd prædicatio Verbi Dei sive explanatio Evangelii partem constituat ipsius Missæ sive sacræ Liturgiæ, uti pluribus probatum est. *part. 2. tit. 5. cap. 2. n. 17. & sequent.*

VI. Propositis fructibus ex diligenti Parochiæ frequentatione sperandis, ex adverso nunc incommoda ex ejus neglectu obvenientia enumerat, & ob oculos ponit S. Carolus. " Hinc, ait, in plerisque sæpe Articulorum, & Dei Sanctæque Matris Ecclesiæ præceptorum, quæ ad salutem consequendam Christianum hominem nosse oportet, imperitia, festorum dierum cultus neglectus, debita Christianæ pietatis opera non exculta, non cognita Christiana familiarum institutio, languescens Sacerdotum Parochorum omne officium, eorum aliquis contemptus; Sanctissimorum Institutorum & Sacrorum Canonum violatus usus; hinc denique Ecclesiis Parochialibus, quæ à majoribus tanto pietatis studio exædificatæ sunt, instaurandis, ornandis, sartis tectisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illisque nulla aut penè exigua Ecclesiastica ad Divina Officia obeunda necessaria suppellex.

" His tot tantisque malis, atque incommodis unusquisque occurrere studeat, id diligenter exequendo, quod Sanctorum Patrum suadet authoritas, quod Tridentina Synodus moneri jubet, quod ex illius jussu nos de uniuscujusque vestrûm salute soliciti, paternis vocibus cohortamur & monemus in Domino.

VII. Denique præoccupat, quæ in excusationem neglectus assumenda prævidebat; motivaque pietatis ad sedulam Parochiæ frequentationem incitantia adducit: " Nec verò quemquam aliquod, quod vel ex pluvia, frigore, æstu, temporumve vicissitudine existat, in-

" com-

„ commodum, ab hoc officio deterreat: imò verò ad „ illud diligentiùs exequendum, prout in Domino „ confidimus, se quisque eorum accendat necesse est: „ qui salutis suæ memores, hujus rei gravitatem, eo- „ rum, quæ commemorata sunt ratione perpendent; „ quique aliquando animo secum reputabunt, non so- „ lum Parochialem Ecclesiam sibi datam esse, in qua „ primùm Baptismo suscepto Christo Domino renati, „ aliis Sacramentis aluntur ad perpetuam salutem: sed „ Parochum etiam Sacerdotem sibi loco parentis esse „ debere, quem diligant, colant atque observent; hoc „ sibi proponentes, illum pro fidelibus sibi commissis „ apud Deum Internuntium, ac Deprecatorem esse, „ divinæ Legis Interpretem, Dispensatorem Myste- „ riorum Dei, Christianæ vitæ & morum disciplinæ „ Magistrum, à quo omne petant piè rectèque vivendi „ consilium, ac denique Ministrum omnium ferè, quæ „ ad salutem eis necessaria sunt.

VIII. Litteras Monitoriales S. Caroli hîc referendas judicavi, tum ut ex illis pateat, quid de obligatione frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ejusque momento senserit Sanctissimus hic præsul; tum quia litteras has etiam Episcopi Belgii, ut mandato Concilii Tridentini satisfacerent, non semel probarunt & in suis Diœcesibus promulgari mandarunt.

Et quidem Andreas Creusen Archiepiscopus Mechliniensis, cùm comperisset, subditos suos in crassa Mysteriorum fidei ignorantia versari; eamque pro magna parte oriri ex eo, quod non haberetur diligentia conveniens, & affectus frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ut ipse loquitur in suo Decreto, 26. Octob. 1667. evulgato, voluit has S. Caroli Litteras in idioma Flandricum & Gallicum versas suo Decreto annecti, & populo proponi.

Quod idem modernus Antverpiensium Antistes Joannes Ferdinandus Van Beugem, evulgato Decreto, die 21. Martii 1687. fieri mandavit; " Ut quisque, „ ait, tum auctoritate tanti viri, tum concludentibus „ ejus rationibus, ad Parochiæ frequentationem im- „ pensiùs incitetur.

IX. Porrò Episcopi Belgii, ut juxta legem sibi à Synodo Tridentina positam, populus sæpiùs de hac obligatione moneatur, præter iterata à se edita Decreta, insuper omnibus Verbi Dei Præconibus, tam Regularibus, quàm Secularibus hæc duo injungunt: Primum, ut " moneant populum, ut frequenter ad „ suas Parochias, saltèm diebus Dominicis & Festis „ majoribus accedant. „ Alterum: " Diligenter item „ moneant, unumquemque teneri Parochiæ suæ inter- „ esse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum „ verbum Dei. „ Instructiones pro Concionat. *Art.* 9. & 10.

Hæc continua Episcoporum mandata, & sæpiùs iteratæ Pastorales exhortationes sat probant, quantopere hujus legis custodia ipsis cordi sit; quod & ampliùs patebit, si expenderimus, quæ in hoc nostro Belgio ad promovendum Parochialium Officiorum frequentationem decreta sint.

CAPUT XI.

Quæ in Belgio fuerint statuta ad promovendam frequentationem Parochiæ ad audiendum Verbum Dei.

1. *Tempore instructionis Parochialis Missa celebrari non debet.*
2. *Nemo tempore concionis Parochialis concionari potest.*
3. *Edicta Regia circa hanc rem.*
4. *Varia ad promovendam frequentationem Catechismi præsertim circa pauperes.*
5. *Magistratuum cura in promovendo Catechismo.*
6. *Quid Litteræ Regiæ de hac re habeant.*

Synodi Belgicæ supponentes obligationem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, adeò claris ac evidentibus terminis in Sacris Canonibus, ac novissimè in Synodo Tridentina esse expressam, ut nullo vel apparenti colore obfuscari posset, non tam fuére sollicitæ, ut hanc legem suis Decretis inducerent, quàm ut removerent ea, quibus à Parochiæ frequentatione populus quâcumque ratione avocaretur; eaque ordinarent, quibus ad eam frequentandam incitaretur & moveretur.

I. " Quia unusquisque juxta Concilium Tridenti- „ num Parochiæ suæ interesse tenetur ad audiendum „ Verbum Dei, ubi commodè id fieri potest; quo tem- „ pore illud in Ecclesia Parochiali annuntiatur (ait Sy- „ nodus D. Mechlin. *tit.* 10. *cap.* 5.) nemo in Capellis „ quæ Parochiæ finibus continentur, concionari, aut „ Missam celebrare præsumat sub pœna arbitraria. Et „ similiter nemo in eadem Ecclesia sub concione Mis- „ sam, etiam privatam, celebret.

Similiter Buscoducensis sub Masio *tit.* 11. *cap.* 3. " Ne Parochiani, qui diebus Dominicis & festivis jux- „ ta Concilii Tridentini declarationem, Parochiæ suæ „ interesse ad audiendum Verbum Dei tenentur, ab „ illo avocentur, præcipit, ne quis Sacerdos eo tem- „ pore in Ecclesia Parochiali, aut extra eam in Capellis „ Sacrum facere aut concionari præsumat, sub pœna „ nostro arbitrio infligenda. „ Et altera sub eodem Masio, postquam statuit in Parochia, Missâ matutinali finitâ, Catechismum esse instituendum, adjungit: " Ca- „ veant Sacerdotes, ne tempore concionis hujus matu- „ tinæ, sive etiam Pastoralis, audeant Missam legere, ne „ occasione hac Auditores à catechizatione avocentur.

" Capellani (ait Synodus Namurcensis anno 1639. „ *tit.* 3. *cap.* 16.) sive intra sive extra Ecclesiam Paro- „ chialem tali tempore Missas dicant, ut populus hac „ occasione à Missa Parochiali, Concione, aut Cate- „ chismo non avertatur.

II. Synodus autem Antverpiensis sub Myræo *tit.* 11. *cap.* 8. eamdem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei obligationem ex Concilio Tridentino præmittens, ait: " Nemo in civitate nostra, & „ oppidis, Dominicis & festis diebus ante meridiem „ extra Ecclesiam Parochialem linguâ vernaculâ concio- „ netur; nequidem sub prætextu Indulgentiarum, aut „ Confraternitatum, linguâ verò externa non fiat con- „ cio ante horam decimam.

Quod hæc Synodus statuit, generaliter in Belgio receptum est; ut nimirum, nemo in civitate aut oppidis concionari queat eo tempore, quo concio Parochialis habetur; ne populus hac occasione avocetur à Parochia, cui ad audiendum Verbum Dei interesse tenetur.

III. Neque Episcopis duntaxat, sed & ipsis Principibus curæ fuit, ne quid populum ab officio Parochiali retraheret: Hinc Philippus II. edicto anni 1587. ad Synodum Cameracensem *art.* 5. cavit, " Ne quis „ diebus Dominicis aut Festis tempore Concionis, „ Summi Sacri, & Vesperarum, audeat ambulare in „ foro, aut locis publicis, aut propè Ecclesiam, neque „ intrare popinas, aut publicè quocumque ludo se oc- „ cupare, vel choreas ducere, vel piscari; aut scholas „ gladiatorias, vel hortos Sagittariorum (*a*) frequen- „ tare, sub pœna arbitraria. " Et Carolus V. Edicto anni 1531. *art.* 31. ne quis eo tempore ad tabernas recipiatur.

IV. Porrò cùm non tantùm instructio Parochi, quæ fit per modum concionis necessaria sit, sed vel maximè illa, quæ ad parvulorum & rudiorum captum instituitur, quæ Catechismus dicitur, varia quoque quibus tum pueri, tum rudiores adulti ad hujus frequen- „ tationem incitarentur & urgerentur ordinata sunt.

Et imprimis Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit.* 1. *cap.* 4. statuit, " ut Pastor inducat Rectores Fabricæ „ & Mensæ S. Spiritûs aliosque viros probos & hone-

(*a*) Arquebusiers.

„ stas matronas ad charitatis officia præstanda promptos, ut suâ præsentiâ & operâ tam sanctum opus modis omnibus, quibus possunt, promoveant: petatque Pastor à quolibet Magistratu unum alterumve virum pium, honestum & talium rerum amantem, qui unà cum ipso Catecheseos continuationi & bono ordini superintendant.

Et *cap.* 5. pergit: " Ad hunc Catechismum teneantur Ludimagistri & Magistræ ducere suos discipulos: pueri verò à sexto ætatis anno usque ad decimumquintum, qui Scholas quotidianas non visitant ob paupertatem, describantur à committendis à Magistratu loci, qui & eò compellantur venire, sub pœna, qua parentes, aut ii quibuscum habitant, mulctentur: in quem finem suspendatur catalogus in Scholis qui singulis vicibus legatur, absentes requirantur, quos si contigat sæpiùs sine causa legitima abesse, deferantur ad Superintendentes castigandi; & Rectores mensæ pauperum eleemosynas dari solitas parentibus, qui suas proles non mittunt ad Catechismum, suspendant. Si verò animadvertatur quod catechizatio fieri commodè non possit horâ primâ, fiat aut manè post Missam matutinam aut summam Missam: ita tamen ut semper sit certa hora, & quantùmcumque pauci conveniant, non ideò omittatur.

„ Utque etiam pauperiores, ait *cap.* 8. ea, quæ salutis sunt, discere possint, emantur sumptibus mensarum pauperum, vel communitatum, libelli Catechismi & præmia ad pueros excitandos.

V. Quia verò, aiunt Statuta Synodalia Gandensia sub Antonio Triest, " Plurimi arte mechanicâ & ex eleemosynis victitantes, quò rudiores existunt, eò tardiores reperiuntur in frequentando Catechismo, eos singulariter curæ Parochorum & Catechistarum in Domino commendantes, quantum opus est mandamus, ut importunè opportunè instent apud Dominos temporales & Magistratus, quatenus omnem operam in promotionem profectûs spiritualis hujusmodi ignorantium impendant; ac ipsis exponant Decretum Principis desuper emanatum litteris ad Consilium Flandriæ directis, nec non alias litteras ejusdem Consilii datas ad singulos Diœcesis nostræ Magistratus, quarum copias ad finem horum Decretorum adjiciemus.

VI. Litteræ Regiæ datæ ad postulationem Episcopi Gandensis, quarum hæc Decreta meminere, injungunt omnibus Magistratibus Diœcesis Gandensis, ut adigant Ludimagistros, & Magistras sub pœna suspensionis ab officio, adducere pueros Scholas suas frequentantes ad locum Catechismo habendo per Episcopum aut Decanum ruralem assignatum aut assignandum.

Ex his sat intelligitur Belgii nostri Moderatores seu Ecclesiasticos seu Politicos nihil prætermisisse, quò tum Prædicationis tum Catechismi Parochialis adeò pium & necessarium opus promoverent; & populus in iis quæ salutem animæ spectant, debitè instrueretur: illud duntaxat dolendum, tam sancta ac necessaria Decreta adeò negligi, atque ob eum neglectum Fideles præcipuè pauperiores in tanta Mysteriorum fidei & Religionis nostræ ignorantia versari.

Cæterùm de qualitate & ætate in Pastoribus cæterisque curam animarum gerentibus requisitis, tractabitur in Parte secunda, ubi de qualitate & ætate ad Beneficia requisitis agetur. Similiter de examine & concursu ad Pastoratus instituendis; item de officio & jure Pastorum in administratione Sacramentorum, celebratione Exequiarum, & Funeralium suorum Parochianorum; jure ad decimas, oblationes, atque competentiam Pastoralem; aliisque ad munia Parochorum atque jura Ecclesiarum Parochialium pertinentibus, in secunda Parte sub suis respectivè titulis agetur.

TITULUS IV.

DE CUSTODIBUS ECCLESIARUM PAROCHIALIUM.

CAPUT I.

De Officio Custodum.

1. *Officium Custodum de Jure communi.*
2. *In Decretalibus non agitur de hodiernis Ecclesiarum Parochialium Custodibus.*
3. *Functiones Custodum ex Synodis Belgicis.*
4. *Custodes cautionem dare debent.*
5. *Cura ipsorum circa nitorem Ecclesiarum.*

I. Si Jus Decretalium consulamus, quod pro jure communi hodie receptum est, (*a*) custodis est, ea quæ Ecclesiæ competunt, custodire, in Canonicis horis signa tintinnabulorum pulsanda, ipso Archidiacono jubente pulsare; pallia vel linteamina altaris, seu cuncta utensilia Ecclesiæ indesinenter custodire; lampades & lucernas in accendendo, seu extinguendo, pervigilem existere, *Cap.* 1. *De Offic. Custodis.*

Adhæc solicitus esse debet de omni ornamento Ecclesiæ, & luminariis sive incenso; nec non panem & vinum omni tempore præparatum ad Missam habere debet. Præterea omnes oblationes seu decimas cum consensu tamen Archidiaconi, absente Episcopo, inter Fratres dividat, *Cap.* 2. ✠ *eodem tit.*

II. Hic non de Custodibus Ecclesiarum Parochialium, quales hodie in plerisque sunt, tractari, sed potius de Custode Cathedralis, aut Collegiatæ Ecclesiæ, quem Thesaurarium dicimus, & plerumque Canonicos dignitate præcedit, tum officia jam descripta, tum illa ab Archidiacono dependentia sat innuunt; præsertim cùm in dicto Capitulo 2. referatur ex Concilio Toletano, eam esse Custodis eminentiam, ut in his tribus, nimirum, Archidiacono, Archipresbytero & *Custode*, tanquam in tribus *Ecclesiæ Columnis* consistere debeat *alma Mater Ecclesia*: Quæ nullatenus congruere Custodibus sive Matriculariis Parochialium Ecclesiarum non videt. Quapropter cùm de his duntaxat hoc titulo agere decreverim, functiones non tam ex jure communi, quàm Synodis Belgicis, quæ de his Custodibus ex professo agunt, petendæ sunt.

Illud cumprimis ex Synodis constat, Custodes esse Parochorum eorumve vices gerentium, in administratione Sacramentorum divinorumque Officiorum persolutione ministros, & administros.

III. " Pastori, vel ejus vices gerenti, ait Synodus Gandensis, diebus Dominicis & Festis Vesperas & „ Lau-

(*a*) Galli non assentiunt Domino Van-Espen ubi agitur de Jure Decretalium; quamvis *pro Jure communi hodie apud Belgas recepta sint*, ut ait autor noster; non eâdem tamen gaudent autoritate apud Gallos. " *Les Décrétales*, dit M. de Héricourt Loix Ecclésiast. part. 1. p. 106. col. 2. qui ont été insérées dans le corps du Droit Canonique, n'ayant pas été solemnellement publiées en France, n'y sont regardées que comme une raison écrite, qui n'est observée, que quand les dispositions n'en sont point contraires aux Ordonnances, aux Usages & aux Libertés de l'Eglise de France.

„ Laudes vespertinas solemniter decantanti, Custos in „ habitu decenti & superpelliceo indutus debitè assistet, „ prout & Missam solemnem vel privatam quocumque „ anni die celebranti, ac paratus erit quàcumque „ horâ illi à Pastore significandâ saltem quoad Missas, „ ut Pastori inserviat in muneribus Pastoralibus ipsius „ auxilium requirentibus; cavebit igitur, ne sine Pastoris licentia sese absentet; imò si interdum ob negotia privata domo suâ abesse cogatur, mandamus, ut alteri idoneo & Pastori grato vices suas „ committat, vel de absentia sua domesticos aut vicinos suos vel ipsum Pastorem certiorem reddat, „ quonam pergat, quatenus necessitate vel occasione „ urgente facilè valeat reperiri & advocari. „ *Tit. 16. cap.* 19.

Huic conformes sunt pleræque Belgicæ Synodi, additque Audomarensis 1583. *tit.* 20. *cap.* 2. " Ornamenta bonaque Ecclesiæ soliciti sint ut ne perdantur; „ seduli ut lacera fractave restaurent, aut Ecclesiæ impensis restaurari curent, prudentes ut detrita indecorè non prodeant in servitium Dei. Dent operam „ ut sursum & deorsum in templis omnia sint munda „ ac nitida. Pavimenta, parietes, altaria, altarium „ tecta & sacras vestes tergant frequenter. Altarium „ mappas, Sacerdotum amictus atque albas, sacra Corporalia, calicum purificatoria, priusquam evadant „ sordida, mutent, aut Sacerdotibus mutanda dent: „ phialas sive ampullas, quibus vinum & aqua subministrantur, singulis septimanis ut minimùm lavent, „ ac mundent. Non permittant nec dent Sacerdotibus ad Sacrificium panem mucidum aut maculosum, „ vinum acidum, impurum, evanidum, aut quod pridie profana mensa respuerit. Denique in omnibus „ diligenter & fideliter quæ officii sui sunt præstent, „ magnis à Deo præmiis remunerandi.

Quæ hæc Synodus fusiùs, paucis comprehenderat Synodus I. P. Cameracensis: " Vestes, ornamenta, „ supellectilem diligenter conservent, exponantque, „ & reponant honestè ut dignum est. „ *Tit. de ministeriis Eccles. cap.* 18.

Verùm non ubique curæ Custodum eadem concredi; sed alibi pauciora; sat indicat Synodus Namurcensis anni 1684. statuens, " Ut iis in locis, ubi Matriculariis „ cura & custodia ornamentorum & aliorum mobilium „ bonorum Ecclesiæ committuntur, non admittantur „ ad hoc munus, nisi sufficientem judicio Pastoris & „ præcipuorum Parochianorum, de iis fideliter conservandis & restituendis præbuerint cautionem. „ *Tit.* 9. *cap.* 11.

IV. Quoad hanc cautionem à Custodibus præstandam, Synodus D. Mechl. 1609. vult, ut requisiti dent cautionem pro his, quæ illorum curæ committuntur. Similem cautionem aliæ Synodi quoque exigunt; eamque nonnullæ sufficientem judicio Pastoris & Notabilium; in qua re uniuscujusque Ecclesiæ consuetudo & statuta attendenda sunt.

V. Denique præcipit jam citata Synodus Namurcensis *cap.* 12. " Ut moneantur diligenter ac frequenter „ à Pastoribus, ut nullas in altaribus aut in parietibus, „ nec in ipso templi pavimento, imò nec in cœmeteriis „ notabiles sordes patiantur, sed reipsâ omnibus testentur, se diligere decorem Domûs Dei, cujus ministerio sunt mancipati.

CAPUT II.

Qui ad Officium Custodum admittendi, & qui rejiciendi.

1. *Custodes Ministris Ecclesiæ annumerandi.*
2. *Horum qualitates habere debent.*
3. *Secularibus Officiis implicati assumi non possunt.*
4. *Debent se exhibere ut Ministros Ecclesiæ.*
5. *Simoniam sapit, vendere Officium Custodis.*
6. *Tangitur abusus circa Ministrum Missæ.*

I. QUI functiones & munia Custodum, præcedenti capite breviter exhibita expenderit, haud difficulter fatebitur, Custodes Ministris Ecclesiæ, eorumque Officia Ecclesiasticis Ministeriis esse annumeranda: Adeòque eas meritò in Custodibus conditiones & qualitates requiri, quæ dignos Ecclesiæ Ministros decent; eaque omnia ab iis fugienda, quæ hujusmodi Ecclesiæ Ministros dedecent; & per quæ ministerium ipsorum vituperatur.

II. " Considerantes indecorum esse, inquiunt Pa„ tres Synodi Brugensis sub Druitio, statui Ecclesiastico, Laïcos, quibus jure vetitum est, cancellos sive „ chorum Ecclesiarum ingredi, Custodum officia in „ diversis Ecclesiis exercere: præcipimus & injungimus singulis Decanis, ne deinceps quispiam ad custodiæ deservituram admittatur, non tonsuratus, aut „ bigamus, aut qui Ballivi, aut clientis Officium exercet, aut in judicio criminali interfuit, suamque in „ eo sententiam protulit, vel officium cauponarii vel „ tabernarii aliudve vile & Clerico indignum exercet, „ aut qui barbam defert longiorem, seu vestem Clericis indecentem; atque ante admissionem dictis Decanis de vitæ suæ honestate & fidei sinceritate testimonium scripto exhibeat.

III. Simile est Decretum iisdem penè verbis conceptum Synodi Iprensis sub Rithovio anno 1577. *tit.* 25. *cap. unico*, solosque *Tonsuratos* ad hoc ministerium assumi permittens, " & de quorum probitate, „ religione, peritiâ, & laudabili conversatione, fide „ digno testimonio (sicuti decet *Ministros Ecclesiæ*) „ constet. „ Idem requirit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.* 20. *cap.* 3. Synodus quoque Antverpiensis sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 23. ad officium Custodis non admittendos censet, " qui Ballivi, Prætoris, „ Procuratoris, aut simili officio funguntur, aut cauponam aperiunt; cùm hujusmodi officiis distracti, inquit, debitè officium Custodis facere non soleant. „ Et *cap.* 19. edixerat, ut Custos assumatur, *qui boni sit nominis & famæ, & honestæ conversationis, peritus cantûs.*

Quin Synodus Gandensis anno 1613. *tit.* 16. *cap.* 12. & Decreta Synodalia sub Triest *tit.* 16. *cap.* 20. nec ad *deserviturum* custodiæ admitti volunt, " qui Collectoris vectigalium, cauponis, tabernarii, vel aliud „ vilè & sordidum officium exercet; nec bigamum, „ sine legitima dispensatione.

Denique Synodus I. P. Cameracensis *tit. de ministeriis Ecclesiasticis. cap.* 10. paucis multa comprehendens, ait: " Matricularii, & Custodes Ecclesiarum „ munera sordida, & planè laïca non obeant: Ne sint „ publicani, sylvarum Custodes, villici locatitii, nec „ vestitu præ se ferant aliud, quàm castum & modestum „ *Ecclesiæ ministerium*, cui sunt attributi.

IV. Nullatenus ergo ambigi potest, quin Synodi Belgicæ uno consensu Custodes Ministris Ecclesiæ annumeraverint. Hinc Synodus Audomarensis loco jam citato, ait: " Assumpti autem qui fuerint, „ abstineant omni tabernarum ingressu & conversatione indecenti, vitam ducant Dei Ministris dignam, „ nec prodeant, saltem in Ecclesiam aut ad obeundum „ quod sui est muneris, nisi in tonsura & habitu „ decenti.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *cap.* 15. vult, ut in sua assumptione promittant, " se in officio Divino & „ administratione Sacramentorum superpelliceo usuros, alioquin officio privandos. Et si Custodes non „ resideant, teneantur providere Ecclesiæ de idoneo „ aliquo substituto, cum stipendio Ordinarii arbitrio „ illi constituendo.

V. Ex his patescit, Synodos nostras conformiter ad jus commune non dubitasse, quin officium Custodis seu

seu Matricularii sit officium Ecclesiasticum; ipsique Ministris Ecclesiæ sint annumerandi; ideòque tanquam indubitatum supposuerint, veram esse Simoniam mediante temporali hujusmodi officium vel impetrare, ut in casu occurrente etiam respondit Wamsius, *consil.* 562.

VI. Adhæc si quis attendat morum ac vitæ honestatem aliasve conditiones in Matriculariis requisitas, eo titulo quod Parochis in suis assistere debeant functionibus, facilè intelliget, quàm à Patrum mente alienum sit, quòd in præcipua & sublimissima functione, scilicet Sacrificio Missæ, assistat nescio quis sordidus & immorigerus puer; isque tanquam Minister nomine totius Ecclesiæ Sacerdoti respondeat: sed de hoc summo & nunquam satis deplorando abusu plura, *Part.* 2. *tit. De Sacrificio Missæ.*

CAPUT III.

A quo Custos constituendus; & quæ ejus Jura?

1. *Jure communi electio Custodis spectat ad Parochum.*
2. *Consuetudine aliovè titulo ad Æedituos aliosvè spectare potest.*
3. *Parochus suum Ministrum habere debet.*
4. *Unde Custodibus competentia assignanda.*
5. *Custos partem suam habet in oblationibus.*
6. *Circa hoc jus Custodis observanda Consuetudo.*

I. CUm Custodes sint ministri Pastoris ut ipsi serviant in iis omnibus quæ muneris ejus sunt, uti loquitur Synodus Audomarensis *tit.* 20. *cap.* 2. naturale est, ut Parocho competat jus constituendi Custodem tanquam ministrum suum; ideòque, ni contraria consuetudo aut alius legitimus titulus probetur, quo Parochus excludatur, non apparet quâ ratione ab electione excludi queat.

II. Quia tamen Matricularii quoque ornamenta aliaque Ecclesiæ utensilia curare est, quorum cura & ad Æedituos Ecclesiarum solet spectare; hinc consuetudo multarum Ecclesiarum in constituendo seu eligendo Matriculario, ipsos Æedituos unà cum Parocho admittit.

Quin tamen ex singulari titulo, aut legitimâ aut longâ consuetudine ad alios jus illud transferri possit, dubium non est. Unde primò & ante omnia de titulo & consuetudine inquirendum, si verò de his non constet, aut non satis probentur, eo casu juxta jam dicta Parochus & Æeditui ad constituendum Matricularium præ cæteris fundari videntur.

III. Jam pridem decretum fuit in Concilio Nannetensi relatum *in cap.* 3. ✠ *De vita & honestate Cleric.* " Ut quisque Presbyter, qui plebem regit, Clericum „ habeat, qui secum cantet, & Epistolam & Lectio- „ nem legat, & qui possit tenere scholas, & admo- „ nere suos Parochianos, ut filios suos ad fidem dis- „ cendam mittant ad Ecclesiam; quos ipse cum omni „ castitate erudiat.

Clericum, de quo in citato Decreto, eumdem esse, quem hodie *Custodem* vocamus, inter Canonistas convenit; & monet Boëtius Epo in commentario ad dictum Capitulum.

IV. Ulteriùs ad citatum Capitulum notat Glossa, quòd Ecclesia dedicari non debeat, nisi dos pro duobus ad minus sufficiat Clericis.

Proinde non Parochus duntaxat, sed & Custos jus habet; ut sibi tanquam Ecclesiæ Ministro dos competens ad sustentationem assignetur ex proventibus Ecclesiæ. Ideòque cùm decimæ sint institutæ, & ab Ecclesia ordinatæ, ut Ministri Ecclesiæ intertineantur (*a*), si hæ ad Monasteria aut Capitula transierint, tenebuntur eam dare ex illis portionem, ut non tantùm Parochus, sed & ejus Minister, qui illi functionibus suis assistere debet, decenter vivere queat.

Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 13. *De reformat.* tantùm ex primitiis, decimis, aut aliunde redigi vult, quod pro *Rectoris aut Parochiæ necessitate decenter sufficiat.*

Cùm ergo ambigendum non sit, quin Matricularius Parochiæ necessarius sit, nec ambigendum videtur, quin & assignanda è decimis competentia illius quoque necessitati respondere debeat.

Hæc tamen intellige, nisi consuetudo aliusve legitimus titulus onus sustentandi Custodem ad alios transtulerit, uti in Belgio multis in locis onus illud incolis incumbit.

V. Deinde cùm Custos in Officiis Ecclesiasticis Parocho ut Minister accedat; justumque sit, ut qui Altari servit, de Altari vivat, nequaquam injustum est, ut Custos de oblationibus aliisque in ejusmodi officiorum persolutione dari solitis participet, quod & in plerisque Ecclesiis consuetudine obtinuit.

VI. Attamen circa quantitatem & particularia quædam oblationum jura, Ecclesiarum non una sæpe est consuetudo; quæ cùm nihil per se inordinati habere soleat, observanda est; ut in casu occurrente rectè respondit & probavit Wamsius, *Consil.* 436.

(*a*) Soient entretenus.

TITULUS V.

DE ÆDITUIS ECCLESIARUM PAROCHIALIUM, ET MAGISTRIS PAUPERUM SEU MENSARUM SANCTI SPIRITUS. (*a*)

CAPUT I.

Qui, & à quibus constituendi? & quod ab electis præstandum juramentum?

1. *Jure communi & moribus hodiernis eligendi sunt ex communibus Laïcis.*
2. *Interdum possunt esse Ecclesiastici.*
3. *Illorum electio pendet à consuetudine.*
4. *Justum est ut interveniat Parochus.*
5. *Potest tamen subinde excludi.*
6. *Quid Parocho incumbat, dum electioni intervenire nequit.*
7. *Juramentum noviter electi.*
8. *A quo recipi debeat.*

(*a*) Tuteurs ou Commissaires des Pauvres.

I. QUod piorum locorum Rectores, locorum ipsorum curâ postpositâ, bona, res & jura ipsorum interdum ex occupatorum & usurpatorum manibus excutere negligerent; quinimò ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permitterent; quin & proventus eorum in usus suos damnabiliter converterent, videns Synodus Viennensis, statuit: " Ut „ nullus ex locis ipsis secularibus, Clericis in bene- „ ficium conferatur; etiamsi de consuetudine (quam, „ ait, reprobamus) hoc fuerit observatum; nisi in „ illorum fundatione secùs fuerit constitutum, seu „ per electionem sit in Rectore locis hujusmodi pro- „ viden-

„ videndum; sed eorum gubernatio Viris providis, „ idoneis & boni testimonii committatur, qui sciant, „ & valeant bona eorum ac jura utiliter regere, & „ eorum proventus & reditus in personarum mise- „ rabilium usum fideliter dispensare; & quos in usus „ alios bona prædicta convertere præsumptio verisi- „ milis non sit. „ *Clem.* QUIA CONTINGIT, *De relig. domib.*

Conformiter ad hanc Concilii Viennensis Constitutionem iteratò à Concilio Tridentino innovatam, moribus obtinuit, ut Æditui Ecclesiarum, itemque Magistri Mensarum S. Spiritûs eligantur communes Laïci, boni Patresfamilias ex cujusque Parochiæ incolis; adeò ut nec Ecclesiastici, imò nec Laïci nobiles aut Officiales; sed mercatores, opifices, aliique simplices cives, aut pagorum incolæ sint eligendi; uti tradit Autumnus ad *leg.* 33. *Cod. de Episc. & Cler.*

II. Hoc tamen cum ea limitatione intelligendum, nisi ex fundatione, aut inveteratâ consuetudine secus obtineat. Ecclesiasticos enim esse subinde Ecclesiarum Ædituos, seu Magistros Fabricæ non tantùm ipsa multarum Ecclesiarum, præsertim quibus Canonicorum Capitula intendunt, consuetudo ostendit; sed etiam ipsa Synodus Tridentina supponit, volens; " Ut „ Administratores tam *Ecclesiastici* quàm Laïci, Fabricæ „ cujusvis Ecclesiæ singulis annis rationem administra- „ tionis reddere teneantur Ordinario, " *Sess.* 22. *cap.* 9. *De reform.* Idem supponunt Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, uti manifestum erit ex verbis infra referendis.

III. Quibus verò Æditurum seu Magistrorum Fabricæ, aut mensarum S. Spiritûs electio competat, inter disciplinæ puncta referendum est, de quibus dici potest cum S. Augustino *Epist.* 54. *ad Januarium num.* 3. " Nec disciplina ulla est in his melior gravi pruden- „ tique Christiano, quàm ut eo modo agat, quo agere „ viderit Ecclesiam ad quam fortè devenerit. „ Cum tamen hi Fabricæ & pauperum Magistri in hac bonorum administratione in locum ac vices Diaconorum, qui viduarum & pauperum mensis præpositi fuêre, successisse videantur; primitivæ ac puriori Ecclesiasticæ disciplinæ sat videtur conforme statutum Archidiaconatûs Hasbaniæ in Ecclesia Leodiensi, cujus territorium etiam vicina nobis loca complectitur, (*a*) quo edicitur, nominationem Mamburnorum sive Magistrorum „ præcipuè ad Parochos spectare, nisi ex contraria & „ legitimè præscripta consuetudine, aut in largitio- „ num fundatione secus fuisse institutum appareat evi- „ denter. Quibus rursum casibus nihilominùs Pastores „ nominationi seu electioni nedum interesse, sed ut „ ritè omnia procedant, advigilare volumus... Qua in re, „ ut major cautio adhibeatur, fient deinceps ejusmodi „ Mamburnorum electiones, populo imprimis Domi- „ nico aut Festo die immediatè diem electionis præce- „ dente inter Missarum solemnia præcertiorato, & in „ termino per campanæ pulsum specialiter convocato, „ ut is dispiciat cum Pastore de magis idoneis eligendis.

IV. Quod de Parocho hîc dicitur, de consuetudine ubique penè obtinet; ut nimirum Parochi interventu Magistri Fabricæ & pauperum nominentur; ipsaque Synodalia decreta probant.

Synodus Yprensis sub Rithovio *tit.* 28. *cap.* 1. " Fa- „ bricis Ecclesiarum cujusque loci ex communi delibe- „ ratione *Pastoris* & Notabilium Parochianorum præfi- „ ciantur Magistri seu Gubernatores, omni exceptione „ majores, bonæ conversationis & industriæ, atque ad „ bona Fabricarum conservandum, recipiendum, & „ utiliter dispensandum idonei & sufficientes, & nullo „ modo de hæresi suspecti. „ Idem de Magistris Mensæ S. Spiritûs decernitur capite sequenti.

Passim receptum est, Parochum in electione seu nominatione Æditorum, sive Magistrorum fabricæ & mensæ sancti Spiritûs intervenire & suffragio gaudere, idipsum pro hoc Ducatu Brabantiæ confirmant Regulamenta autoritate supremi Senatûs Brabantiæ facta, occasione quæstionum, quæ super hac electione necnon administratione bonorum, ac proventuum distributione, ad fabricam & mensam sancti Spiritûs spectantium exortæ, & ad supremum Brabantiæ Senatum delatæ erant.

Quantumvis enim ex his Regulamentis intelligatur in hoc Ducatu Brabantiæ electionem horum Magistrorum, nec eisdem personis ubique competere; uti nec administrationem vel distributionem bonorum & proventuum, vel etiam auditionem computûs in omnibus Parochiis uniformiter deferri, nihilominùs ex his habemus, Parochorum jus in his esse conservatum.

Cùm autem in his Regulamentis plura occurrant in hac materia notanda, & quæstionibus sopiendis opportuna, ea integra in appendice Monumentorum retulimus sub litt. B.

V. Hæc iisdem verbis repetit, suisque Decretis inseruit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.* 21. *cap.* 1. & 2.

Subinde tamen, vel ex fundatione, vel ex vetusta & nunquam interruptâ consuetudine etiam contingere potest, ut ad solos Laïcos pertineat: quæ, licèt nonnihil dura videatur utpotè excludens Parochum, cui primario cura Ecclesiæ & pauperum commendata censetur, tamen toleranda est; eamque supponunt Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem in verbis: *Quod si Magistri Fabricæ, Mensæ S. Spiritûs, aut Administratores Hospitalium Laïci fuerint*, & à Laïcis instituantur, &c.

VI. Veruntamen ubi consuetudo ad Laïcos privativè hanc nominationem detulerit, Parochi erit electoribus inculcare rationibusque persuadere, ut sine acceptione personarum eligant illos; quos administrandis bonis Ecclesiæ & pauperum convenientiores scient: illis ostendendo, quòd si ex affectu carnali incapaces, aut parùm idoneos nominaverint, se coram Deo debitores constitui eorum omnium, quæ per minùs fidelem aut parùm providam horum administrationem Ecclesiæ aut pauperibus substraherentur; quæque habituri fuissent, si sine acceptione personarum capaciores electi fuissent. Hinc Synodus Iprensis an. 1609. *tit.* 20. *cap.* 19. postquam monuit multùm interesse, ut semper probi & fideles Magistri Fabricæ & mensæ pauperum constituantur, subjungit: *Viderint proinde qui alios & negligentes creant, num actionum similium iniquarum coram Deo participes esse velint.*

VII. Electi, priusquam administrationi se immiscere queant, medio juramento promittere debent in hujusmodi officio fidelitatem; quodque bona Fabricarum & pauperum conservabunt; & deperdita, quantùm poterunt, recuperabunt; ac utiliter juxta Fundatorum intentionem & necessitatem obvenientem dispensabunt: quodque pro eorumdem bonorum conservatione & fideli dispensatione non minorem, sed, si fieri potest, majorem impendent operam & diligentiam, quàm circa res proprias. Hæc est formula juramenti expressa in Synodo Iprensi, sub Rithovio *tit.* 28. *cap.* 1. & 2. & Audomarensi 1583. *tit.* 21. *cap.* 1. & 2. cui quoad substantiam plerisque in locis consueta formula juramenti consonat, nisi quod alibi addatur aliquid de annua redditione computûs: uti videre est in Regulamento Consilii Flandriæ anni 1651. quod extat ad calcem Statutorum Synodalium sub D. Triest.

VIII. A quo juramentum illud recipi debeat, non eadem est omnium Ecclesiarum consuetudo. Alibi enim à Pastore, tanquam primario Ecclesiæ & pauperum Intendente, & locum Episcopi tenente, recipitur: Hæcque consuetudo probatur à Synodo Buscoducensi tam sub Metsio, quàm sub Masio. Prima quidem mandat, ut Magistri Fabricæ & Mensæ S. Spiritûs juramentum in

(*a*) Hasbania in ditione Leodiensi sita inter Brabantiam, Mosam & Leodium Urbem extenditur.

in præsentia Parochi infra mensem à suscepta administratione præstent, *tit.* 24. *cap.* 7. Altera verò ut antequam se administrationi immisceant, teneantur juramentum fidelitatis, instar tutorum & curatorum coram Parocho præstare, *tit.* 12. *cap.* 1.

Alibi verò consuetudo habet, ut juramentum illud recipiatur à Magistratu, vel primario Officiali. Et quidem citatum regulamentum Consilii Flandriæ *art.* 2. injungit Magistris Fabricæ & Mensæ S. Spiritûs præstare juramentum fidelitatis coram Ballivo, Scoltero, vel Sculteto, Drossardo, aut alio primario Officiali, ad quem pertinet.

Et cum Officialis Noviodunensis cujusdam Parochiæ Magistros Fabricæ evocasset ad præstandum juramentum; injectâ appellatione tanquam ab abusu, juxta usum Regni Franciæ, ad Parlamentum Parisiense, cassatum, nullumque declaratum fuit Decretum Officialis, dictumque est, juramentum hujusmodi Magistrorum, utpotè qui Laïci sunt, & solis rebus temporalibus præfixi, coram Superioribus Laïcis esse præstandum. Papon *liv.* 4. *cap.* 12. *Arrest.* 14.

In his ergò cujusque Ecclesiæ antiqua consuetudo tenenda est: unde Synodus Iprensis 1609. *tit.* 20. *cap.* 22. simpliciter dicit, " Ut qui admittuntur ad administrationem bonorum Fabricæ aut Mensæ pauperum, „ præstent *Superioribus* juramentum, " non designando vel Ecclesiasticos vel seculares.

CAPUT LI.

Quænam præcipuè ab Æditui & Magistris pauperum in administratione bonorum observanda?

1. *Res sibi commissas ut proprias administrare debent.*
2. *Nihil alienare possunt sine Superiorum consensu.*
3. *A consuetudine pendent, qui in alienatione intervenire debent: elocationes publicæ instituendæ.*
4. *Nec nisi præstitâ cautione.*
5. *In elocationibus prandia non facienda.*
6. *Lites non suscipiendæ sine auctoritate & prævio Superiorum examine.*
7. *Litteræ fundationum, aliaque monumenta solicitè servanda.*
8. *Quid observandum dum ex Archivis aliquid extrahitur.*

I. Imprimis ex ipsa lege justitiæ, & religione sui juramenti omni fidelitate res Ecclesiæ & pauperum tanquam res proprias administrare debent; omnem impendentes curam & studium, ut nihil vel eorum negligentiâ pereat, aut deterioretur.

II. Pro securiori autem bonorum conservatione Principes nostri in Edicto ad Synodum P. II. Mechliniensem *art.* 28. conformiter ad jus commune interdixerunt omnem eorum alienationem, permutationem, oppignorationem sive hypothecationem; & in casum notabilis necessitatis, aut utilitatis, ratione cujus opporteret hujusmodi alienationi consentire, intentionis suæ esse declarant, ut omnia prævie examinentur, & sedulò discutiantur per Episcopum, aliosque ad quos hactenus recurri solitum fuit, & ut à singulis respectivè obtineatur eorum consensus in scriptis.

Similiter Philippus II. Hispaniarum Rex Edicto ad Synodum P. II. Cameracensem vult, ut Judices Regii aliique habeant tanquam nullas & invalidas omnes alienationes rerum Ecclesiasticarum, " quæ factæ sunt „ sine consensu Superiorum, & convenienti causæ cog- „ nitione; idque non obstante quâcumque contrariâ „ consuetudine quoad alienationes post Edictum fac- „ tas. Insuper pro invalidis reputari vult venditiones „ granorum, quorum termini nondum effluxerunt, „ factas viliori pretio ob anticipatam solutionem.

III. Cùm verò Edicta non exprimant, quinam præter Episcopum huic alienationi consentire debeant, sed ad consuetudinem hactenus observatam remittant, ea omnino attendenda & examinanda est; ut tamen Parochi, & Notabilium Parochianorum, qui de necessitate Ecclesiæ, aut Parochiæ, aliisve justis alienationis causis, præ cæteris meliùs solent esse instructi, judicium saltèm expetatur, æquum justumque est. Unde & Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 28. *cap.* 4. vult, " ut „ in majoribus negotiis, & maximè ubi de præjudicio „ Fabricarum seu pauperum agitur, nihil administra- „ tores, nisi de unanimi Pastoris & Notabilium Pa- „ rochianorum consensu attentare præsumant.

Adhæc ne in ipsa bonorum elocatione carnalis affectus se immisceat, ea viliori pretio amicitiæ aliove humano intuitu elocando, cautum est Edicto Philippi II. Hispan. Regis supra citato *art.* 25. ne hujusmodi bona elocentur, nisi prævüs tribus proclamationibus aut chartularum affixionibus in locis consuetis; vel saltèm non elocentur minori pretio, quàm bona vicina ejusdem naturæ & qualitatis elocari consueverunt; ita ut nec accipi queat poculum vini in diminutionem mercedis elocationis, nisi de consensu Superioris, sub pœna nullitatis talium contractuum.

Similiter Edicto Consilii Flandriæ supra allegato *art.* 5. cautum est, ne Magistri Fabricæ aut Mensæ pauperum, aut Receptores quidquam elocent, nisi *publicè*, prævia chartularum affixione, & proclamatione; plusque offerens præferatur.

IV. Idem pleræque Synodi Belgicæ inculcant; adduntque, ut non habeantur raræ elocationes nisi sufficienti cautione datâ. Synodus Audomarensis an. 1583. *titul.* 21. *cap.* 4. Mechl. an. 1609. *tit.* 21. *cap.* 2. & Iprens. an. 1577. *tit.* 25, *cap.* 5. quæ & addit, ut elocationes fiant omni privato favore seposito, præsentibus Notabilibus & aliis, qui interesse voluerint.

V. Denique Synodus P. II. Cameracensis monet, ne in hujusmodi elocationibus prandia fiant sumptibus ipsarum fundationum, nisi quæ à Fundatoribus sunt instituta.

Et sanè quid injustiùs aut inhumaniùs, quàm bona pauperum, aut Ecclesiæ usibus deputata, in hujusmodi conviviorum inutiles & superfluos sumptus impendere? (*a*)

VI. Ulteriùs cùm inter majoris momenti negotia meritò numerentur lites; quæ, ut experientiâ notum est, non sine magnis sumptibus agi consueverunt; & ad quas Administratores & Receptores nonnunquam ob speratum lucrum ex vacationibus sunt justo prócliviores, meritò Synodalibus Decretis ordinatum est, quòd sine authoritate Superiorum & prævio maturo examine, à Magistris institui aut suscipi non possint.

" Rectores Fabricarum aut Mensarum S. Spiritûs „ nullas lites assumant (ait Synodus Antverp. sub „ Miræo *tit.* 21. *cap.* 25.) nisi causâ priùs à nobis „ nostrove Vicariatu examinatâ, ne alicui inconsultâ „ temeritate per injuriam molesti sint, atque non „ necessariis sumptibus, salariis, vacationibusque Fa- „ bricas aut Mensas pauperum gravent. Quòd si etiam „ causa gravioris momenti sit, committetur alicui ex „ Vicariatu aut Decano Christianitatis, ut antequam „ lites instituantur, cum adversariis seriâ ratione agant; „ ut si fieri possit, res sine strepitu Judicii terminetur, „ assumptis potiùs, si dubium fuerit, utrimque Juris- „ consultis, quibus decisio negotii committatur: si quis „ secus fecerit, nullo modo expensas in Fabricæ aut „ Mensæ S. Spiritûs rationes referat, nec Auditores ra- „ tionum inferri patiantur, in quas fortè condemnatus „ erit, aut quas ab adversario recuperare nequiverit; „ sed eas ipse in pœnam temeritatis suæ luat.

Huic justissimo Decreto passim consentiunt reliquæ

(*a*) Extat Decretum Episc. Leodiensis, datum an. 1686. adversùs convivia ejusmodi, cæterosque abusus, qui in administrationem bonorum sive Ecclesiæ, sive pauperum irrepere solent; relatum est ad calcem Volum. I. inter Monumenta sub Littera (C.)

Synodi,

Synodi, requirentes in assumptione litis prævium Pastoris, vel etiam Episcopi, & Magistratûs consensum. Synodus Namurc. anno 1639. *tit.* 18. *cap.* 7. Buscoduc. anno 1612. *tit.* 21. *cap.* 4. Iprens. 1577. *tit.* 28. *cap.* 4. Audomar. an. 1583. *tit.* 21. *cap.* 4. quæ duæ ultimæ generaliter decernunt, ut in majoribus & magis arduis negotiis nihil, nisi de unanimi Pastoris & Notabilium consensu, attentare præsumant.

VII. Denique cùm experientiâ compertum sit, multa bona Fabricarum piarumque fundationum perire, aut deperdi, eò quod litteræ fundationum, aliave monumenta ad probationem necessaria non satis fideliter & exactè conserventur; tum Principum, tum Synodorum Decretis sancitum est, ut omnia documenta, computus, & litteræ Ecclesiarum & pauperum referantur in unum respectivè archivum, quod vulgò dicitur *De com.* sub clausura trium diversarum clavium; quarum una sit penès Pastorem, altera penès Magistratum, & tertia penès Magistros Fabricæ vel Mensæ S. Spiritûs respectivè; ita Edictum Consilii Flandriæ suprà citatum; quod apertè supponit esse duo archiva, unum monumentis ad Ecclesiam spectantibus, alterum ad Mensam S. Spiritûs pertinentibus subserviens; ut illius clavis sit penès Magistros Fabricæ, hujus verò apud Magistros S. Spiritûs.

Edicto jam citato quoad archivum ejusque sub tribus distinctis clavibus clausuram Synodi nostræ consentiunt; sed pro monumentis Fabricæ & pauperum conservandis, unicum supponere videntur; cùm passim clavium custodiam ita distribuant, ut unam quidem Pastori, reliquas verò primario Mamburno seu Magistro Fabricæ, & primario Magistro Mensæ S. Spiritûs respectivè committant. Etenim quoad hanc clavium custodiam, si reperiatur Ecclesiarum varia consuetudo, aut ordinatio, cuique Ecclesiæ servanda erit.

VIII. Additque citatum Edictum Consilii Flandriæ, & communiter Synodi nostræ, ut si quando necesse fuerit aliquod monumentum ex ipso archivo extrahi, loco illius in archivo ponatur scripta notitia cum expressione nominis & cognominis, & residentiæ illius, qui hoc monumentum accepit; unà cum signatura ipsius, quâ fatetur se illud accepisse.

Quod de clausura archivi seu scrinii pro conservatione monumentorum cautum, idem Edicto Caroli V. anni 1531. *art.* 16. & Synodalibus Decretis sancitum est circa gazophylacia sive truncos recipiendis Fidelium oblationibus exposita; ut nimirum tribus distinctis seris firmentur, utque clavium una sit penès Pastorem.

CAPUT III.

Quomodo bona Fabricæ & Mensæ S. Spiritûs dispensanda, & à quibus.

1. *Bona Fabricæ & Mensæ S. Spiritûs fideliter dispensanda.*
2. *Bona Pauperum ex humano affectu non dispensentur.*
3. *Non tantùm inopiæ, sed & morum ratio in hac dispensatione habenda, & qui hoc nomine ab eleemosina arcendi?*
4. *Quomodo Parochus in horum distributione intervenire debeat.*
5. *Qui eleemosinis gaudent à Parocho examinandi.*

I. Bona Fabricæ sive Ecclesiæ, in usus Ecclesiæ esse fideliter expendenda, ipsa nominis etymologia evincit. Neque enim aliâ ratione dicuntur bona Fabricæ sive Ecclesiæ, nisi quod usibus Ecclesiæ sint destinata. Quapropter attendendum Æditruis aliisve bonorum illorum Administratoribus, ut fideliter in utilitatem Ecclesiæ proventus illorum expendantur; & si in alios usus ex aliquo humano affectu impenderint, restitutioni se reddi obnoxios. Similiter bona Mensæ S. Spiritûs seu pauperum esse destinata in usus pauperum, ipsum nomen manifestat; adeòque & illa in pauperum usum fore impendenda.

II. Verùm quia pauperum magna solet esse copia eorumque multiplex conditio; neque facilè generaliter determinari queat, qui sint habendi ut pauperes, quibus hæc bona rectè impendantur; idque ferè arbitrio & prudentiæ credi debeat eorum, qui bonorum illorum dispensationi præsunt, ideò in hac dispensatione facilè ex humano amicitiæ, aut proprii emolumenti affectu à justitiæ tramite deflectitur, aut in vitium acceptionis personarum inciditur. Quod vitium haud evadunt, qui in distributione hujusmodi eleemosynarum ex privato aliquo affectu minùs merentes magis merentibus præferunt; cùm dubitari nequeat, offerentium hujusmodi eleemosinas intentionem esse, ut dum omnibus pauperibus provideri nequit, magis merentes primò de illis participent.

Hinc Synodi nostræ passim solicitè inculcant, " ut „ eleemosinæ Mensarum pauperum sine humano affectu „ & acceptione personarum, iis tantùm distribuantur, „ qui verè pauperes sunt. Ita Synodus Mechl. ann. 1609. *tit.* 21. *cap.* 11. Idem & reliquæ Synodi communiter monent; additque Franciscus Sonnius Antverpiensium Antistes in Decretis Synodalibus *tit. de bonis Fabricæ & S. Spiritûs cap.* 6. ut " in singulis Parochiis „ Mamburni S. Spiritûs habeant Mensam convenienti „ loco positam ad distribuendas ex ea pauperum portiones, ut videat populus, neque indignos admitti, „ neque dignos repelli, fierique hanc distributionem „ sine personarum acceptione.

III. Monet præterea citata Synodus Mechliniensis, ut in eleemosinarum distributione " non inopiæ & „ egestatis tantùm, sed morum etiam, ac vitæ probitatis ratio habeatur.

Atque imprimis hoc nomine ab his eleemosinis arcendi sunt validi mendicantes; qui hujusmodi eleemosynis victitantes, in otio, & desidia, ac quæ exinde sequuntur multis sceleribus vitam ducunt: quos & Principes ab eleemosynis arcendos multis Edictis sanxerunt. Nam ut de similibus monet Synodus Coloniensis 1536. *part.* 11. *cap.* 5. " Utiliùs enim esurienti panis „ tollitur, si de cibo securus justitiam negligat, quàm „ eidem frangitur, ut seductus injustitiæ acquiescat.

IV. Hinc facilè patebit, distributionem eleemosynarum præ cæteris convenire Parochis, eisque primo loco deferendam; & si consuetudo eam Magistris detulerit, omnino convenire, ut ipsi in eleemosynarum distributione Parochum ad minus consulant, & audiant. Hinc Synodus Iprensis sub Carolo Masio, an. 1609. *tit.* 20. *cap.* 16. ait: " Distributiones eleemosynarum li- „ beræ semper fiant conscio Pastore; qui eas non ex „ humano affectu, aut cum acceptione personarum, „ (inquit capite sequenti) sed omnibus indifferenter „ verè pauperibus & probis honestisque vel ipse distri- „ buat, vel distribui curet.

Similiter Synodus Namurcensis, an. 1659. *tit.* 22. *cap.* 6. " Eleemosynæ Mensarum pauperum sine hu- „ mano affectu & acceptione personarum iis tantùm „ distribuantur, qui verè pauperes sunt; & in iis „ nihilominus vitæ ac morum probitatis cujusque ratio „ habeatur, ad quem finem, ait, poterit adesse Pastor „ loci.

V. Addit & meritò Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 21. *cap.* 5. " Ut diebus Dominicis & festivis post „ summum Sacrum & Concionem (quibus omnes „ interesse debent sub privatione eleemosynæ) sine „ humano affectu distribuantur. " Deinde prosequitur: „ Notabiliter ante Festum Nativitatis Jesu Christi & „ Paschæ Magistri S. Spiritûs dabunt nomina Pastoribus „ gaudentium subsidio S. Spiritûs, ut fidem eorum & „ Religionem cognoscant: non enim eleemosynis gau- „ dere poterunt, nisi de Confessione & Communione „ in Paschate docuerint.

Hæc aliaque saluberrima Decreta & conditioni horum bonorum & legibus justitiæ distributivæ planè conformia, si exactè servarentur, non tantùm corporalibus, sed & spiritualibus necessitatibus pauperum quàm optimè provideretur. Adde Decretum Synodi Antv. suprà citatum.

CAPUT IV.

Qui computibus intervenire debeant.

1. *Quis ex Decreto Concilii Tridentini hîc intervenire debeat.*
2. *Episcoporum autoritas circa administrationem bonorum Fabricæ & Mensæ S. Spiritûs.*
3. *Synodus Tridentina cum limitatione hîc recepta.*
4. *Qui interveniant secundùm Concordatum inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem.*
5. *Qui ex Edicto Philippi II.*
6. *Qui ex Edicto Alberti & Isabellæ.*
7. *Jus Patronorum.*
8. *Interdum cum Parocho intervenire debet Commissarius Episcopi.*

I. „ ADministratores, tam Ecclesiastici, quàm „ Laïci, *Fabricæ* cujusvis Ecclesiæ, etiam „ Cathedralis, Hospitalis, Confraternitatis, eleemo- „ synæ, Montis Pietatis, & quorumque piorum loco- „ rum, singulis annis teneantur, ait Synodus Triden- „ tina *Sess.* 22. *cap.* 9. *De reform.* reddere rationem „ administrationis Ordinario; consuetudinibus & pri- „ vilegiis quibuscumque in contrarium sublatis: nisi „ secus fortè in institutione & ordinatione talis Ecclesiæ „ seu Fabricæ expressè cautum esset. Quòd si ex con- „ suetudine, aut privilegio aut constitutione aliquâ loci, „ aliis ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cùm „ iis adhibeatur etiam Ordinarius: & aliter factæ „ liberationes dictis Administratoribus minimè suffra- „ gentur.

Ex mente ergò Synodi Tridentinæ in redditione rationum semper intervenire debet Ordinarius loci; nisi in fundatione contrarium expressè cautum sit.

II. Quamvis in Gallia non secus ac in Belgio tum ex particulari lege fundationis, tum etiam ex consuetudine, computus Fabricæ vel Mensæ sancti Spiritûs, nonnunquam reddantur coram aliis, quàm coram Ordinario, imò nec Ordinario ejusve Commissario interveniente, tamen plurimis Parlamentorum Arrestis in Gallia declaratum & ordinatum fuit, Æditos seu Magistros Fabricæ debere ipsis Episcopis, eorumve Archidiaconis, vel Commissariis in cursu visitationis exhibere computus, ut ab ipsis revideri possint & examinari. Quin imò si de ipsa visitatione instituenda debitè fuerint præmoniti Æditui, seu Magistri Fabricæ; jubentur paratos habere computus, ut visitantibus Episcopis, eorumve Archidiaconis aut Commissariis eos exhibere queant; aliàs in defectum poterunt Episcopi, vel eorum Archidiaconi ipsis designare tempus, intra quod hos computus ritè exhibitos coram iis qui intervenire solent, deferant ad aulam Episcopalem, ut illos Episcopus ejusve Commissarius revidere & examinare queat, prout hæc omnia latiùs referuntur in Actis Cleri Gallicani *Tom.* 3. *part.* 3. *tit.* 3. ubi quoque notatur, quod in ejusmodi revisione & examine etiam possit intervenire *Procurator Regius*, si ita visum fuerit.

De hac Episcoporum autoritate circa proventus Fabricæ & Mensæ sancti Spiritûs eorumque administratione in Gallia conservatâ, plura quoque tradit Du-Casse in suo Tractatu de Jurisdictione Eccles. *Tom.* 1. *cap.* 9. *n.* 2.

III. Verùm notum est, Synodum Tridentinam in Belgio receptam ac publicatam esse cum quibusdam restrictionibus, quas Regii Magistratus Regiæ suæ Majestati suggesserant; quasque pro pace ac quiete harum Provinciarum, imò & faciliori ipsius Synodi executione necessariò adjiciendas publicationi Synodi judicabant; ipsumque Regem in litteris tum ad Archiepiscopum Cameracensem, tum Regios Ministros, quibus executionem Concilii ut suis Ministris injungit, hanc addidisse clausulam: " Ne quid mutetur aut „ innovetur circa jura Regalia, privilegia suæ Majes- „ tatis, aut suorum vasallorum & subditorum, & „ speciatim circa Superintendentiam Hospitalium, alio- „ rumque piorum locorum.

Igitur ad plenè dignoscendum, qui computibus & rationum redditioni hîc in Belgio interveniant, non tantùm Synodi Tridentinæ Decreta, sed vel maximè inveteratæ Belgii consuetudines, & specialia jura exquirenda sunt.

IV. Et quidem Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem inita anno 1541. (quæ & in publicatione Concilii Tridentini Brabanti in hac materia conservanda dixerunt) *tit.* 5. §. 11. habent: "Quod „ si Magistri Fabricæ, Mensæ S. Spiritûs, aut Admi- „ nistratores Hospitalium Laïci fuerint, & à Laïcis „ instituti, rationes administrationum suarum reddere „ coguntur coram Superioribus suis, vocato ad hoc „ Curato, si resideat, vel eo absente Vice-curato, vel „ Vicario perpetuo residente, ut si voluerit intersit, „ absque eo quòd Decanus foraneus, aut alius Episcopi „ Commissarius necessariò vocari aut interesse debeat. „ Sequenti §. dicti Concordati cautum est, " ut insti- „ tutio, destitutio vel correctio talium Administra- „ torum Laïcorum & à Laïcis institutorum ad eosdem „ Superiores Laïcos pertinebit, & in casum negligen- „ tiæ ipsorum post monitionem per Episcopum eis „ legitimè factam, eorum negligentiam poterit Epis- „ copus supplere, rationes administrationum exigendo, „ puniendo, vel destituendo delinquentes pro illa vice. „ Si Administratores omnes vel major pars Ecclesiastici „ fuerint, tunc omnis cura Administratorum quoad „ computum, institutionem, &c. ad Episcopum spe- „ ctabit.

Igitur vi Concordatorum illorum, si Fabricæ aut Mensæ S. Spiritûs Administratores Laïci fuerint & à Laïcis instituti, rationes reddi debent coram eorum Superioribus & Curato, aut ejus Vice-curato vel Vicario perpetuo residente: Episcopus verò aut ejus Deputatus nequaquam vocari aut interesse debet. In casum tamen negligentiæ poterit Episcopus rationes exigere.

V. Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem *art.* 13. cavet, " Ut quo proventus Fabricarum & „ aliorum piorum locorum, meliùs impendantur, & „ fundationes, prout oportet, conserventur; *redditioni* „ *computûs* proventuum Fabricarum, præsens sit & „ vocetur Curatus loci, vel Episcopus mittat unum „ alium suum Deputatum, quando ex causa id judi- „ caverit expedire; idque sine sumptu dictæ Fabricæ, „ & sine præjudicio juris vel authoritatis Regiæ, aut „ particularium Toparchorum (*a*) ipsorum locorum.

VI. In Edicto Alberti & Isabellæ ad Synodum Mechliniensem per octo articulos de administratione piarum fundationum & locorum tractatur; & quidem *artic.* 23. quasi præfando ajunt Principes, "Conserva- „ tionem piorum locorum, eorumque proventuum „ specialiter sibi esse commendatam; utpotè cujus pars „ notabilis à Principibus suis Prædecessoribus, aut „ eorum Vasallis provenit. „ Deinde subdunt: " Nos „ confidentes, nec dubitantes de bono affectu Archie- „ piscopi & Episcoporum hac in parte nobis assistendi, „ & satisfaciendi obligationi, quæ juxta Sacros Cano- „ nes ipsorum officio & dignitati annexa est, statui- „ mus, &c.

Agnoscunt ergo Principes, Episcopis vi sui officii

(*a*) Id est *Seigneurs.*

curam

curam Fabricæ piarumque fundationum specialiter incumbere; seque Edicta legesque suas eò dirigere, ut in hac officii executione Episcopis subsidio sint: quem in finem prætereà inter alia, " quoad redditionem " computuum seu rationum, præter illos qui hactenus " intervenerunt, sive ex parte Principum, sive Vassallorum, intentionis suæ esse declarant, & præcipiunt, " conformiter ad id, quod jam ordinatum fuit per " Edictum Regium ad Synodum Cameracensem 1. " Junii anni 1587. ut Episcopi ejusve Commissarii in " præfata computuum redditione interveniant sine " sumptu aut onere dictarum fundationum, pro meliori causarum directione, & uniuscujusque satisfactione; omnesque exoriturae difficultates sopiri " queant communi arbitrio eorum qui computibus " intendent." *art.* 5.

VII. Observat Zypæus *Consult.* 7. *de Parochiis num.* 5. quòd licèt ex sententia Concilii Tridentini Patronis Ecclesiarum, aut piarum Fundationum videatur competere sola cura invigilandi, ne quid prodigatur, non autem *statuendi*; Edictum tamen Alberti & Isabellæ ad Synodum Mechliniensem *art.* 23. indifferenter vocat Patronos *ad rationes audiendas, & super iis cum aliis statuendum.*

Proinde hoc Edicto Principes nostri plus aliquid Patronis circa administrationem bonorum Ecclesiæ per se suosve Majores fundatæ vel dotatæ dedisse videntur, quàm ipsa Synodus Tridentina.

Quod sanè quoad Patronos Laïcos, quorum Majores Ecclesias ex suis bonis fundarunt, aut dotarunt, ratione non caret. Quis enim ambigat, quin pii Fundatores & Benefactores desideraverint, ut eorum hæredes curam haberent, ut hæ piæ Fundationes executioni mandarentur & conservarentur; & bona eum in finem relicta conformiter ad eorum piam intentionem & dispositionem impenderentur?

VIII. Ex Principum Edictis & Concordatis sat intelligitur, intentionem eorum fuisse, ut redditioni computuum Parochus interveniat; imò & subinde ultra Parochum Episcopus ejusve Commissarius.

Et quidem cum ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem expressè Parochus esset vocatus, & ex Edicto Alberti & Isabellæ præter illos qui consueverant intervenire, vocetur Episcopus ejusve Commissarius, non obscurum est, cur in istis Parochiis, quæ aliquando fuerunt sub Diœcesi Leodiensi, unà cum Parocho interveniat Archipresbyter.

Nequaquam ergo Principum intentio fuit, per limitationem publicationi Concilii Tridentini adjectam, Parochum aut Episcopum omnino excludere.

Imò cùm Sacri Canones, ipsorumque Principum Edicta jus interveniendi ejusmodi rationum exhibitioni adeò enixè, & evidenter Parocho & Episcopo afferant, consequens est, quòd non nisi evidenter & juridicè contrario titulo probato Parochus vel Episcopus excludi queat.

CAPUT V.

Quæ circa redditionem computûs observanda.

1. *Singulis annis computus reddendus.*
2. *Certus dies præfigendus; & à quo?*
3. *Conclusiones computuum purgandæ.*
4. *Expensæ inutiles vitandæ.*
5. *Bona Pauperum in usum Communitatis non convertenda.*
6. *Proventus Fabricæ, aut Mensæ S. Spiritûs non facilè impendendi in sustentationem Vice-Pastorum aut Matriculariorum.*
7. *Defectus & abusus circa computus per quos corrigendi.*
8. *Qui cognoscere debeant de quæstionibus in hac materia exurgentibus.*

I. " RAtiones Fabricarum, & Mensarum pauperum " aliarumque piarum fundationum, ait Synodus " Mechl. P. II. singulis annis ubique reddantur, vel " saltem, ubi tenuiores sunt earum proventus, singulis bienniis." *Tit.* 21. *cap.* 8.

Hanc annuam rationum exhibitionem non tantùm Synodi, sed & Principum Edicta urgent; quin & juramento in sæpè citato Regulamento Concilii Flandriæ præscripto, annua illa computûs exhibitio exprimitur, & exigitur.

II. Prætereà Edicto Principum ad Synodum Mechliniensem *art.* 23. statuitur: " Ut Episcopi per se, vel " per Commissarios cum interventione Patronorum " fundationum, vel aliorum qui hactenus curam habuêre, alioquin primarii Officialis, certum perpetuumque diem præfigant, quo quotannis Administratores rationem seu computum reddant.

Regulamentum Consilii Flandriæ similiter certum diem singulis annis redditioni computûs designati optat; vultque ut dies ille publicetur ante fores Ecclesiæ 14. aut minus 10. vel 8. diebus ante; ut unusquisque se juxta hoc gerere queat.

Cum ergo vi Edicti Commissario Episcopi, qui solet esse ipse Decanus Ruralis, primaria cura incumbat designandi diem redditionis computûs, non dubium quin ex intentione Principum ipsi Decani Rurales specialiter invigilare teneantur, ut suo tempore computus fiant.

III. Adhæc non tantùm invigilare tenentur, ut computus nondùm exhibiti exhibeantur, sed insuper præcedentes computus examinare, & attendere, num conclusiones debitè sint purgatæ, seu reliqua eorum plenè soluta. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 22. *cap.* 10.

Quin & Regulamentum Flandriæ *art.* 3. vult, ut Administratores Fabricæ & Mensæ S. Spiritûs intra 6. hebdomadas, vel ad summum duos menses à deposito officio, conclusiones suas purgent ad manus successorum, sub pœna executionis.

IV. Ut verò paucioribus expensis fiant, decrevit Consilium Flandriæ, ut reddentes computum, aut quem hi designare volent ad describendum dictum computum, sive sit Graphiarius Parochiæ, sive quis alius, " Non ampliùs possint accipere in singula folia ex utra- " que parte conscripta quàm quatuor asses, etiam cum " duplicato; modò unaquæque pagina contineat 17. aut " 18. lineas, & singulæ lineæ sex verba, sic ut Articuli " inutiliter non extendantur, sub pœna quòd horum " respectu in taxando salario nulla habeatur ratio ab " Auditoribus computûs.

Et Articulo 10. decernitur, ut " Auditoribus sive " pro auditione sive conclusione computus loco salarii " singulis unus duntaxat florenus detur; Graphiario autem pro lectione ac signatura tam originalis quàm " duplicati duo floreni; neque aliquid prætereà eorum " intuitu in computum induci possit; ac signanter ne " aliquæ convivationes fiant ad onus Fabricæ aut pau- " perum.

Denique ut omnes superfluæ expensæ vitentur; nec quocumque colore bona Ecclesiæ vel pauperum in proprium suum commodum Graphiarii aliique Officiales divertant, cautum est, ne expensis Fabricæ vel pauperum ampliùs quàm duo exemplaria computus conficiantur: unum reponendum in archivis Ecclesiæ, & alterum ut maneat apud eum qui computum exhibuit.

Mandant quoque singulariter Synodi nostræ, ut à comessationibus & conviviis, quibus Fabricæ paupere[s]que gravantur in redditione computûs & elocatione bonorum, abstineatur.

Et sanè qui inutilibus, superfluis, imò profanis expensis res pauperum & Ecclesiæ consumunt, aut in proprium usum quocumque prætextu convertunt, nequaquam ab injustitia & restitutione excusari possunt: qua de re à Parochis interdum monendi sunt.

V. Quin nec id justum est, ut bona in eleemosynas pau-

pauperum distribuenda convertantur in honoraria aut salaria eorum, qui Communitati serviunt; tametsi pauperes sint: cum ejusmodi salaria non ut eleemosynæ debeantur. *Non detur*, ait Synodus Namurcensis an. 1639. tit. 18. cap. 23. *subulcis* (a) *vel Communitati servientibus aliquid stipendii è Mensa pauperum.*

Deinde *cap.* 27. monet: " Ut Pastores bona pauperum & Fabricarum, pro Sacris Hebdomadariis, Defunctorum, Venerabilis Sacramenti, Supplicationum pompâ, Citharœdis, ad libitum non expendant. " Ne ea occasione Pastores res Ecclesiæ aut pauperum vel in alienos, vel etiam indirectè in proprios usus divertant.

VI. Eadem ratione non videtur sat justum, ut proventus dictorum bonorum quæ à fidelibus specialiter in usum fabricæ, ac notanter pauperum, sunt oblata, impendantur in honorarium Presbyteri Missam matutinalem celebrantis, vel etiam vice-Pastoris, aut matricularii, sive custodis.

Cum enim hic Presbyter Missam matutinalem celebret pro majori commodo totius communitatis; nec Beneficium, è quo honorarium haberi queat, fundatum sit, justum apparet, ut potiùs communitas onus hoc ferat, quam ut honorarium è bonis Pauperum desumatur, atque onus hoc solis pauperibus impositum censeatur.

Id non obscurè indicavit Synodus Prov. 1. Mechl. anno 1570. *tit. de divino officio.* Desiderans enim ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus habeatur Missa *matutinalis* pro ancillis & famulis, ordinavit, " ut eum in finem revideantur Capellaniæ in Ecclesiis erectæ, ut illarum possessores ad residentiam compellantur, aut etiam per *contributionem Parochianorum* honesto Sacerdoti stipendia vitæ constituantur, qui & Missam matutinalem peragat, & Pastori occupato, aut infirmo in administrandis Sacramentis subveniat: " idque conditione tali, quod consuetum in similibus stipendium à Parochianis recipere & retinere possit.

Quoad vice-Pastorem & Matricularium juxta deducta sub titulo *de congrua portione Parochorum*, & sub titulo *de officio Custodum*, hi vel à Decimatoribus vel ex collectis Parochianorum, vel de Beneficiorum proventibus juxta juris communis & Concilii Tridentini dispositionem intertinendi sunt.

Quapropter dum proventus fabricæ & notanter mensæ sancti Spiritûs in similium Presbyterorum vel Matriculariorum honoraria sive stipendia impenduntur, in effectu proventus fabricæ, vel mensæ S. Spiritûs cedunt in emolumentum vel ipsorum Parochianorum, vel Decimatorum, quorum impensis hi Presbyteri vel matricularii essent intertinendi.

Si tamen his Presbyteris vel Matriculariis committatur specialis instructio puerorum, uti in pluribus Parochiis moris est, nequaquam injustum videtur ut ex proventibus mensæ sancti Spiritûs aliquid assignetur Sacerdoti vel Matriculario in honorarium, ut pauperes *gratis* instrui queant, quia hæc reipsa in emolumentum & usum pauperum cedunt.

Unde in Decretis Francisci Buisseret Episcopi Namurcensis in Congregatione Capitulari Peldoniensi, *tit. de Matriculariis*, publicatâ anno 1612. 4. *Junii*, postquam declaratum est ad Marticularios etiam pertinere, juventutem docere, subjungitur: *Ut autem sua mercede non frustrentur, Mamburnis permittimus, ut* CONTEMPLATIONE PAUPERUM *quos docebunt* GRATIS, *aliquam ipsis portionem super bonis pauperum vel Ecclesiæ persolvant.*

VII. Si autem contingat, " Episcopos eorumve Commissarios vel in visitatione, vel in ipsa computuum auditione deprehendere notabiles defectus, volunt Principes in Edicto ad Synodum Mechl. *art.* 30. de iis informari Fiscales Regios; ut hi ex officio hujusmodi defectibus & abusibus obvient, & remedium adhibeant.

Huic conforme est Decretum Synodi Namurc. anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 27. statuens, ut " Ubi in rescriptionibus invenietur Mamburnos Fabricæ & Mensæ pauperum alicujus Parochiæ non reddere computum, ad nos deferantur, ut mox certiorato Procuratore Generali Brabantiæ & Namurcensi respectivè per eos ad redditionem compellantur.

VIII. Quapropter si Edicta & quotidiana praxis attendantur, etiam in Belgio obtinere videtur, quod de Gallia refert Carolus Fevret (*a*), nimirum Judices Regios esse in possessione cognoscendi de quæstionibus occasione computuum, aut Administrationis bonorum Fabricæ exorientibus. Cum enim agatur de rebus profanis seu temporalibus, ipsique Administratores sint personæ Laicæ; sustinent Magistratus Civiles, Æedituos & Magistros pauperum ratione suarum Administrationum coram Ecclesiastico Judice conveniri non posse. Ideoque, ait dictus Fevret, omnia Parlamenta Galliæ abusivas declarant omnes simplices citationes Æedituorum ad Tribunal Ecclesiasticum, omnemque processum in ordine, ut coram Archidiaconis, aut Officialibus suos computus reddere compellantur. Vide etiam Renatum Choppinum de Polit. Eccles. *lib.* 2. *tit.* 2.

Hanc disciplinam confirmat Articulus 26. Edicti Principum ad Synodum Mechlinienſem, quo decernitur, " Ut si occasione resolutionis captæ per Episcopum ejusve Commissarium & alios Superintendentes auditioni computus, quispiam prætendat se læsum, is possit querelam deponere coram Superiore *seculari* Judice loci ipsius fundationis, de cujus Administratione agitur; cujus sumptibus tunc sustinebitur, quod per Auditores decretum fuerit.

Eodem Carolo Fevret (*b*) referente, Judices Ecclesiastici nequaquam judicare possunt de destitutione, aut institutione Æedituorum & Magistrorum: quod & conforme est Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem initis, si Æditui ac Magistri pauperum Laïci sint, & à Laïcis instituantur; uti in Provinciis plerumque contigit: unde & quæstiones in hac materia occurrentes vix alibi quam coram Regiis Tribunalibus agitari videmus.

(a) Vils Domestiques. Legitur quoque *Sabulcis*, Porchers.

(*a*) Traité de l'Abus t. 1. p. 586. Ed. 1667.
(*b*) Ibid. t. 1. p. 587.

CAPUT VI.

Proponuntur Regulæ generales in hac materia observandæ.

1. *In hac materia alia sunt Juris naturalis, alia sunt meræ disciplinæ.*
2. *In his primò inspicienda cujusque loci consuetudo.*
3. *Deficiente consuetudine, localium Synodorum Decreta, aut Principum Edicta.*
4. *Quædam circa Edicta Regia notanda.*
5. *Deficientibus Synodorum Decretis & Principum Edictis, attendenda Synodus Tridentina.*
6. *Post hæc recurrendum ad Jus commune.*
7. *Præ omnibus tamen attendenda fundatio.*
8. *Quid Edicto Melodunensi Gallis vetatur & jubetur?*

I. INter illa, quæ hactenus dicta sunt de Administratione Fabricarum & Mensarum S. Spiritûs sive pauperum, aliqua sunt, quæ lex naturalis servanda præcipit; quæque consequenter nec per locorum spatia, nec per temporum decursum mutari, aut variari possunt: v. g. quod bona ad Fabricam aut pauperum Mensam spectantia fideliter & in utilitatem Ecclesiæ ac pauperum administrentur & dispensentur;

nullæ

nullæ superfluæ ac inutiles expensæ in eorum elocatione vel redditione computuum fiant; lites aliave negotia majoris momenti, per quæ notabile damnum bonis illis inferri posset, non nisi prævio maturo examine suscipiantur; proventus pauperum ita distribuantur, ut non tantùm corporalibus, sed quantùm possibile est, etiam spiritualibus necessitatibus pauperum succurratur; utque sine ullo humano affectu, & personarum acceptione magis merentibus dispensentur.

Alia verò, eaque non pauca, sunt meræ disciplinæ ex eorum genere, quæ per loca terrarum, & temporum vicissitudines variari possunt. Exempli causâ, à quibus eligendi Æditui aut Mamburni; à quo recipiendum eorum juramentum; qui redditioni computus intervenire debeant, & alia similia.

II. Super his ergo si forsan quæstio incidat; primò & ante omnia inquirendum erit, utrùm antiqua & hactenus non interrupta consuetudo & possessio non habeatur, quæ casum decidat. Hæc si habeatur, haud facilè ab ea in hac materia, & punctis supra expressis, recedendum erit; sed servanda regula, quam in similibus tradit S. Augustinus Epist. 54. ad Januarium num. 3. *Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam fortè devenerit. Ipsa quippe mutatio consuetudinis*, ut ibidem num. 6. dicit August. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

III. Deficiente verò consuetudine, vel ea dubia aut incerta existente, recurrendum erit ad localium Synodorum Decreta, aut Principum edicta in hac materia evulgata: ut si casus in illis decidatur, aut dubium illustretur, illis sit inhærendum: præsertim tamen Principum Edictis.

IV. Illud vero hic observandum: licèt Edicta nomine Principis, cui totum Belgium erat subjectum, emanaverint; inde tamen consequens non esse, hæc Belgium integrum sive omnes ejus Provincias concernere: quia subinde contingit ut Princeps non nisi unam Provinciam suo Edicto obligare velit: interdum duas, & aliquando omnes. Hoc ut dignoscatur, videndum qua qualitate Legislator loquatur, & quibus. Si omnibus salutem dicit, plerumque generalis Lex est; eoque casu ad calcem publicatio & executio Conciliis aut Parlamentis omnium Provinciarum injungi solet. Mandata verò & Decreta solùm Provincialia solis duntaxat qui sunt de illa Provincia inscribuntur: & in fine publicatio & executio Præsidi & Concilio illius Provinciæ demandatur. Vide Zypæum in Proœmio Notitiæ Juris Belgici.

V. Si nec ex ipsis Synodorum Decretis, nec Principum Edictis decisio casûs haberi queat, inquirendum erit, num ipsa Concilii Tridentini Decreta elucidationem subministrare queant. Nam ut in prolegomenis notatum fuit, & in terminis expressis Senatui Frisiæ 6. Junii anno 1569. respondit Consilium Secretum Regium; Synodus Tridentina in his Provinciis simpliciter publicata fuit, intimata solummodo Archiepiscopo Cameracensi ac Magistratibus Civilibus Regis voluntate de conservandis Provinciarum consuetudinibus & Juribus Regiis ac Vassallorum in hac materia: consequenter ubi vetusta consuetudo, aut Jus Regium aut Vassallorum non ostenditur, Tridentina Decreta subintrare debent.

VI. His quoque deficientibus, aut non satis apertè casum exprimentibus, ex Juris communis dispositione resolutio quæstionis petenda erit. Commune enim & receptum Jurisconsultorum principium est: Deficiente consuetudine & jure patrio, juri communi standum esse; illaque si dubia sint, eorum interpretationem ex jure communi desumendam esse.

VII. Porrò hæc omnia intelligi oportet, nisi quidquam quoad administrationem ipsius fundationis à Fundatore præscriptum sit: quia leges fundationis in hac materia primum locum obtinere solent. Denique efficacissimum sopiendis quæstionibus remedium erit, si sincero pietatis zelo, in hoc pietatis & religionis opere omnes procedant, ostendantque se non quærere quæ sua sunt, sed quæ Dei & pauperum.

VIII. Edicto Melodunensi Gallis expresse vetitum est, ne bona per fundationem ad certum usum Ecclesiæ vel alicujus Capellæ destinata in alium usum convertant.

Additur præterea, quod si ad alios usus applicata reperiantur, in primum usum fundationis restituantur, uti refertur in Actis Cleri Gallicani *Tom.* 3. *tit.* 3. *num.* 8.

Prosequitur Edictum articulo IX. quod si ex dictis bonis post impletam Fundatoris expressam ordinationem, aliqua supersint, illa impendantur, vel in reparationem Ecclesiæ, vel in emptionem ornamentorum, aliave pietatis similia opera, conformiter ad sacros Canones, & non in alios usus, sub pœna, quòd ipsi Æditui seu Magistri fabricæ proprio & privato nomine pro iis respondere debebunt.

TITULUS VI.

DE DECANIS CHRISTIANITATIS SEU RURALIBUS.

CAPUT I.

Archipresbyteri alii Urbani, & alii Rurales: Hi à quo eligendi.

1. *Antiquus Archipresbyterorum in Ecclesia usus.*
2. *A multis seculis plures in una Diœcesi Archipresbyteri constituti.*
3. *Archipresbyterorum electio & destitutio olim ad Episcopum & Archidiaconum, hodie ad solum Episcopum spectat.*
4. *Archipresbyteratus hodie nulli Beneficio aut determinatæ Parochiæ solet esse annexus.*
5. *Functiones Archipresbyterales unicè penè dependent ab arbitrio Episcopi.*

I. ANTIQUUM esse Archipresbyterorum usum & institutum testis est Sanctus Hieronymus, qui in Epistola ad Rusticum ait: "Singuli Ecclesiarum Episcopi, *singuli Archipresbyteri*, „ Archidiaconi; & omnis Ordo Ecclesiasticis suis Rectoribus nititur.

Supponit quidem S. Hieronymus unicum fuisse in singulis Ecclesiis Cathedralibus Archipresbyterum, sicut unicus erat Episcopus. Nec mirum; eo quippe tempore, prior Ordinatione inter Presbyteros Archpresbyter, seu *primus* Presbyterorum erat; isque toti Collegio Presbyterorum præsidebat: quemadmodum & hodie unicus esse solet Archipresbyter in Cathedrali Ecclesia, qui omnibus Presbyteris & Clericis civitatis Episcopalis præesse consuevit; & Archipresbyter Cathedralis vocatur; atque inter dignitates numerari solet, de quo hic non agitur, sed de solis Ruralibus, id est, qui extra civitatem Episcopalem curam agunt.

II. Jam enim à multis seculis populo multiplicato, plures in una Diœcesi Archipresbyteri constitui cœperunt; qui extra civitatem Presbyteris & Clericis intenderent, & præessent; dicti propterea *Rurales*.

Et quidem seculo nono inter Constitutiones Riculfi Episcopi Suessionienfis *cap.* 20. legitur: "Rationi quo- „ que

„ que proximum est, ut unoquoque mense statutâ die, „ id est, kalendis uniuscujusque mensis per singulas „ *Decanias* Presbyteri simul conveniant, & de his quæ „ in eorum Parochiis accidunt, sermonem habeant.

Erant ergo jam tum Diœceses in certas *Decanias* distinctæ; sive designati districtus, quibus singuli Decani præessent; quæ disciplina ad hæc nostra tempora pervenit: hoc unum cavendum, *ne pluribus præficiantur Ecclesiis*, *ut* (sicuti loquitur Synodus Mechl. P. I. *tit. De Decanis cap.* 3.) *quàm possint commodè regere.*

III. Si jus commune sive Decretalium spectetur, electio, usi & destitutio Decanorum Ruralium communiter ad Episcopum & Archidiaconum spectat; " Quia, cum ab omnibus, quod omnes tangit, (ait Pontifex in *cap.* 7. ꝟ. *De Offic. Archid.*) " approbari „ debeat, & commune eorum Decanus officium exerceat, communiter est eligendus, vel etiam amovendus.

Atquia in Belgio omnis penè Archidiaconorum potestas & jurisdictio ad Episcopos revoluta est, ut infra dicetur, etiam in plerisque Belgii partibus obtinet conformiter ad Decretum Synodi Mechl. P. I. *cap.* 3. " Ut „ Archipresbyteri Rurales in singulis Diœcesibus pro „ discretione Episcoporum assumantur..... ac sint arbitrio Episcoporum amovibiles.

IV. Imò moribus Belgii passim obtinuit, ut non tantùm Episcopi soli pro suo arbitrio Decanos Rurales constituant, sed insuper libertas eis sit, quemcumque è Presbyteris, quem huic officio maximè judicant convenire, eligere; nec solet officium Archipresbyteratus ulli determinatæ Parochiæ aut Dignitati, vel Beneficio esse annexum.

Similiter in potestate Episcopi est, districtum Decanorum vel extendere, vel limitare; imò & unam Decaniam sive districtum Archipresbyteratus in plures dividere; aut plures in unum conflare.

V. Functiones quoque & potestas Decanorum à commissione seu instructione, quam ab Episcopis accipiunt, unicè dependent: unde in Litteris, quibus Archipresbyter ruralis constituitur, inseri consuevit hæc clausula: *Archipresbyterum districtûs N. te nominamus & deputamus cum facultatibus hujusmodi Archipresbyteris concedi solitis ac consuetis juxta instructiones datas*

Ut ergo de officiis juribusque Decanorum Ruralium conformiter ad jus Belgii judicemus, Decreta Synodalia, ipsorumque Episcoporum instructiones, quibus facultates, & functiones Archipresbyterorum continentur, potiùs quàm Juris communis præscripta examinanda sunt.

CAPUT II.

Decani Rurales Pastoribus & Ecclesiasticis sui districtûs intendere debent.

1. *Decani Rurales sunt Pastores Pastorum.*
2. *Tenentur ad residentiam.*
3. *Pastoribus invigilare, & de vita & moribus soliciti esse debent.*
4. *Qui in Decanos eligendi.*

I. Archipresbyteros seu Decanos rurales esse Pastores Pastorum, sive curam Pastorum sui districtus agere, imò & omnium Ecclesiasticorum, nisi consuetudo aliusve legitimus titulus curam aliquorum ad alium detulerit, tum commissio Archipresbyteris dari solita, tum Synodalia Decreta manifestè supponunt.

Licèt Archipresbyteri sive Decani rurales dicantur *Pastores Pastorum*, & frequenter etiam omnium sui districtus Ecclesiasticorum, ob curam pastoralem ipsis incumbentem; nequaquam tamen habendi sunt ut *ordinarii* respectu illorum, quemadmodum Parochi respectu populi suarum respectivè Parochiarum.

Parochi enim titulo suorum Beneficiorum parochialium per institutionem canonicam tituli collativam, accipiunt curam animarum omnium fidelium intra districtum suæ respectivè parochiæ commorantium, *jure ordinario*, sive jure suorum Beneficiorum: Decani verò rurales eam duntaxat solent accipere ex commissione & delegatione Episcopi quasi jure delegato.

Ulteriùs tametsi de jure communi in *cap.* 4. ꝟ. *de officio Archipresbyteri*, videatur Archipresbyteris etiam cura plebis sive populi incumbere, adeoque inspecto jure Decretalium, videantur Decani rurales posse populo quoque Parochiarum sub suis respectivè districtibus Decanatus consistentium, Sacramenta administrare: mores tamen hodierni eorum curam ad Pastores & Ecclesiasticos suorum respectivè districtuum restrinxerunt, uti monet Zypæus *responso unico de officio Archipresbyteri num.* 5.

II. Onus residentiæ Archipresbyteris seu Decanis esse impositum declaravit Synodus Mechl. P. I. *tit. de Decanis cap.* 2. cum prius de residentia personali Pastorum dixerat, subjungit: " Cum eadem sit ratio de Pastoribus & Archipresbyteris seu Decanis ruralibus qui & „ ipsi Pastores Pastorum sunt, & eorum officium in „ observatione morum tam Pastorum quàm Laïcorum „ sui districtus consistit; statuit hæc Synodus, ut sicuti „ singuli Pastores in suis Parochialibus, ita omnes Archipresbyteri seu Christianitatum Decani in suorum „ Decanatuum limitibus ad personalem residentiam „ compellantur.

III. Et *cap.* 4. deinde infert, ut Archipresbyteri rurales in singulis Diœcesibus pro discretione Episcoporum assumantur, *qui possint*, inquit, *Pastoribus vita, consilio & exemplo prodesse.*

Synodus quoque Cameracensis, P. II. *tit.* 19. *cap.* 12. supponens Archipresbyteris curam Pastorum & Ecclesiasticorum incumbere, ait: " Decani autem rurales „ Parochorum, adeoque omnium, etiam Sacerdotum „ & Clericorum, quin & Laïcorum suorum districtuum „ mores diligenter observent, potissimum autem ut Pastores in prædicatione verbi Dei, Sacramentorumque „ administratione, ac in cæteris omnibus suo muneri „ satisfaciant.

Synodus etiam Antverpiensis claris terminis hanc Archipresbyterorum obligationem expressit & declaravit: " Archipresbyteri seu Decani rurales, cum „ sint Parochorum aut Sacerdotum sui districtus „ Pastores, soliciti sint, ait, de eorum salute & pro„ fectu spirituali, & singularem habeant inspectio„ nem & curam de ipsorum doctrina, vita & mo„ ribus. Et vicissim mandamus Parochis & Sacerdo„ tibus, ut Decanos uti Superiores suos agnoscant, „ revereantur & ament.

Idem omnes passim Synodi & Episcoporum instructiones solicitè inculcant; monetque Audomarensis *tit.* 18. *cap.* 1. " Decanorum esse in sui Decanatus par„ tibus sive Parochiis curare, ut Sacerdotes & Cle„ rici omnes, & singulariter ut Pastores vitam agant „ sua vocatione dignam, ac talem ut nemo de ipsis „ queri possit, nihilque in ipsis, nisi grave, modestum, „ imitationeque dignum conspici; deinde in hoc ad„ vigilare, ut Pastores in prædicatione verbi Dei, „ Sacramentorum administratione, & omnino in „ functione pastoralis officii sui rectè, diligenter, & „ quemadmodum oportet, versentur: Adhæc ipsos „ quando opus fuerit, visitare, monere, corripere, „ consolari, consilio ipsis subvenire: denique veri „ Pastoris officium erga illos, sanos & ægrotos, vivos „ & mortuos, exercere.

Addit Namurcensis anni 1639. *titul.* 21. *cap.* 6. ut eos hortentur, " ut quotidie aliquid temporis orationi „ & lectioni spirituali tribuant.

Ut vero Parochiarum & Parochorum notitiam exactiorem habeant, rectè monet dicta Synodus Namurcensis, *tit.* 20. *cap.* 35. ut " Decani habeant aliquot „ pro-

„ probos & sibi fidos Pastores, à quibus excessus vicinarum Ecclesiarum addiscant.

Duo hîc notanda. Primum, omnia hæc à Synodis Decreta unicè ac quasi per necessariam consequentiam profluere ex cura pastorali, quam Archipresbyteri Pastoribus & Ecclesiasticis sibi subjectis impendere debent.

Ex quo ulteriùs consequens est, quod suppositâ curâ animarum ab Archipresbyteris omnia, quæ Synodi ac Episcoporum instructiones tanquam necessaria aut admodum convenientia pro debito illius curæ exercitio præscripserunt, eatenus semper & ubique essent observanda, in quantùm cura pastoralis, quam Pastoribus aliisque Ecclesiasticis debent, requirere videtur.

IV. Alterum notandum, quàm soliciti meritò sint Episcopi, ut doctiores, zelosiores, in cura animarum exercitatiores, ac pietate morumque integritate eminentiores ad hoc officium eligantur; utpotè, qui non Laïcis tantùm, sed & ipsis Laïcorum directoribus & conductoribus, vitâ, consilio & exemplo prodesse, & præire debeant.

CAPUT III.

De Visitatione Archipresbyterorum.

1. *Visitatio Decanorum necessaria.*
2. *Singulis annis instituenda.*
3. *Primò de vita & moribus inquirendum.*
4. *Inducere studeant Pastores ad Officia spiritualia.*
5. *Satagere debent ut plenam notitiam Parochiarum sui districtûs accipiant.*
6. *Præter annuam visitationem Parochias suas frequenter invisent.*
7. *Quæ potissimùm Decanis attendenda, ut officium suum recognoscant.*

I. CUm Archipresbyteri omnibus Pastoribus & Ecclesiasticis sui districtûs superintendere, & invigilare debeant; attendere quoque debent, num nihil in Parochiis sibi subjectis, ad earum debitum regimen & curam animarum spectans negligatur; nihil evidentius, quàm inter primas Archipresbyterorum obligationes, esse Parochiarum sibi subjectarum exactam & frequentem visitationem; quâ mediante in notitiam Parochiarum venire, & corrigenda corrigere, aut ad Episcopum corrigenda referre queant.

II. Et quidem in omnibus Synodis Archipresbyteris injungitur, ut semel ad minus singulis annis Parochias sui districtûs visitent, tempusque visitationi destinatum Pastoribus tempestivè præsignificent: caveantque seriò, ne occasione visitationum comessationes ullæ fiant.

III. Inter cætera autem visitaturi sedulò inquirant, ait Synodus Mechliniensis P. II. *titul.* 17, *cap.* 11. " An Pastores ipsi, ac reliqui Sacerdotes, & „ Ministri Ecclesiæ honestè vivant; & an officio suo in „ prædicatione Verbi Dei, celebratione Missarum, „ administratione Sacramentorum, ac cæteris omnibus, „ satisfaciant.

Et Synodus Namurcensis anni 1659. *titul.* 16. *cap.* 13. monet omnes Archipresbyteros, " Ut annales „ visitationes obeuntes, & aliàs diligenter inquirant, „ quibus rebus Pastores se impendant, ut si quos otio „ deditos repererint, ne nihil agendo malè agere „ discant, eos actionibus Ecclesiastico homine dignis „ incumbere, & per bona opera certam suam vocationem facere procurent.

„ Cui fini inducent omnes & singulos (pergit capite „ sequenti) ut quotidie ad mediam horam lectioni „ Scripturæ Sacræ aut alicujus pii libri, & aliam „ mediam horam divinorum mysteriorum, & maximè „ Passionis Christi meditationi insumant.

IV. " Inducent etiam illos, ut quotannis opportuno „ tempore se recolligant faciantque exercitia spiritualia „ apud eos qui in ista arte versati sunt, quibus sic absentibus providebitur populo de Sacerdote, qui eam in „ concionando, celebrando, quàm confessiones audiendo, eorum vices suppleat.

Eadem & cæteræ Synodi Archipresbyteris inculcant; ut nimirum " sedulò inquirant in suis visitationibus „ de vita, doctrina & moribus Curatorum & aliorum „ Presbyterorum, „ uti loquitur Synodus Brugensis sub Druitio; quæ & addit: " Ac Præceptorum seu „ Magistrorum; & cujus sint qualitatis, fidei, & nominis ac famæ.

V. Quibus consonant novissimæ instructiones datæ Archipresbyteris Diœcesis Mechliniensis, quibus ante omnia injungitur: " Curent visitationem, ut potissimam officii sui partem, sedulò, accuratè & cum „ timore Dei perficere, ac præcipuè invigilare, ut „ Altaria, ac Sacramentalia, ipsaque Templa nitida „ serventur, *Pastoresque ipsi, quoad obligationes & „ functiones suas Pastorales exacti sint & diligentes, an „ quo studio, quove exercitio otium pellant. Quare non „ plures una die visitabunt Ecclesias, quàm commodè „ possint.*

Varia alia, tum statum interiorem, tum exteriorem Parochiarum spectantia, super quibus Archipresbyteri visitando se informare debent, Synodi & instructiones Episcopales præscribunt; quo possint integrum Parochiæ statum plenè cognoscere, eumque Episcopo referre; ut ipse Diœcesis suæ notitiâ habitâ, possit intelligere quæ pro bono cujusque Parochiæ ordinanda, aut facienda occurrant.

VI. Porrò cùm unicâ annuâ visitatione vix assequi possint totius Parochiæ perfectam notitiam, rectè monent Synodi, ut præter visitationem ordinariam, datâ occasione, sæpiùs Parochias sibi commissas invisant. Synodus Antverp. *tit.* 16. *cap.* 1. Namurcens. anno 1639. *titul.* 21. *cap.* 5. Hinc & in *cap.* 4. ✠ *De Offic. Archipresbyt.* præcipitur, " ut singulæ Plebes Archipresbyterum habeant propter assiduam erga populum Dei curam, qui non solùm imperiti vulgi „ solicitudinem gerat, verùm etiam Presbyterorum, „ qui per minores titulos habitant, vitam *jugi* circumspectione custodiat, & quâ unusquisque industriâ divinum opus exerceat, Episcopo suo renuntiet.

Et Synodus Iprensis sub Rithovio *titul.* 7. *cap.* 2. Decanorum officium esse ait, " Pastores, quando opus „ est, monere, corripere, visitare, consolari, bono „ consilio subvenire, ac veri Pastoris officium erga „ illos exercere.

VII. Uno verbo, recogitare debent Archipresbyteri, se esse constitutos Pastorum & Ecclesiasticorum sui districtûs Pastores; & Vice-Episcopos ipsarum Parochiarum directioni intendere debere; ut vel ipsi defectus corrigant, vel ad minus Episcopum de omnibus plenè instruant.

Hinc apparet, officium Archipresbyterale graviùs sanè esse, quàm vulgò apprehenditur; atque ad illud non esse assumendos, nisi qui zelo & pietate Pastoribus præeant, ac eâ doctrinâ sint & eruditione, qui & Pastoribus consilia, & salutaria monita dare possint; & exactè ac prudenter defectus Parochiarum observare, & ad Episcopum referre.

Cæterum plura, quæ Archipresbyteri circa scholas, domos pastorales, ornamenta Ecclesiarum; imò circa Monasteria Monialium sibi subjecta, aliaque similia inquirere & facere tenentur, notabimus, ubi Parte secunda specialiter de illis rebus tractabitur.

CAPUT

CAPUT IV.

De Congregationibus Pastorum & Archipresbyterorum.

1. *Decanus cùm expedire judicaverit Parochos sui districtûs convocare potest.*
2. *Quomodo Capitula Pastorum instituenda.*
3. *Quid in illis tractandum; & quis eorum scopus.*
4. *Etiam Parochi sine Decano Capitula habere possunt utiliter.*
5. *Decani annuatim cum Episcopo convenire debent.*

I. „ UT Decani, quæ ipsis ratione Decanatûs in„ cumbunt officia, faciliùs exequantur, ait Sy„ nodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 7. *cap.* 3. liceat iis, „ quoties expedire videbitur, omnes Pastores sui „ Decanatûs ad aliquam parochialem Ecclesiam con„ vocare, atque cum illis communiter & divisim „ consilia de pastorali officio, & pro uniformi execu„ tione & observatione Statutorum tractare.

Præter has extraordinarias ex causa constituendas Congregationes, volunt insuper Synodi nostræ, ut Capitula Pastorum singuli Archipresbyteri quotannis celebrent, præcisè illo die quem Ordinarius illis statuit. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *cap.* 14.

II. " Porrò hæc ipsa Capitula sic celebrentur, ut „ ea non ad compotandum, sed ad tractandum de „ rebus seriis indicta esse omnibus innotescat. Proinde „ in illis initium rerum agendarum sumatur ab invo„ catione Spiritûs Sancti, quo dirigente de rebus Ec„ clesiæ conferatur. Prandium verò non fiat nisi fru„ gale & moderatum, ut nemo sumptibus vel potu „ gravetur, nec unquam illud in taberna vel diver„ sorio instituatur. Extranei quoque per quos tractatio „ de rebus Ecclesiæ possit impediri, ab eo excludantur. „ Ita Synodus Mechl. D. *tit.* 16. *cap.* 9. cui & aliæ Synodi consonant.

III. In his autem Congregationibus de morum correctione, abusuum reformatione tractetur, ait Synodus Cameracensis, P. II. *tit.* 19. *cap.* 16. & à singulis Pastoribus in scriptis referatur status suarum Ecclesiarum; item quidquid in eis defectûs animadversum fuerit: vel ut loquitur Synodus Antverpiensis *tit.* 16. *cap.* 2. singuli Pastores liberè aperiant, si in suis aut vicinis Ecclesiis aliquos defectus aut transgressiones animadverterint.

Monent quoque Synodi, ut Archipresbyteri tanquam Pastorum Pastores, & Congregationis Præsides, eosdem ad Statutorum Synodalium observantiam, ac diligentem munerum suorum adimpletionem, & defectuum suorum Parochianorum declarationem piâ & seriâ oratiunculâ adhortentur. Synodus Buscod. sub Masio *tit.* 16. *cap.* 5. & Synodus Camerac. P. II. loco citato *c.* 17. quæ ejusmodi exhortationem haberi vult vel per Archipresbyteros, vel aliquem ex Pastoribus ab eis deputatum, in eum finem, ut *omnes de abusibus aut negligentiis à postrema Congregatione per eos observatis sincerè deponant.*

Scopus proinde harum Congregationum unicus hic est, ut abusibus & defectibus, aut difficultatibus, vel mutuâ collatione occurri & mederi possit; vel eorum haberi exacta notitia; quâ habitâ de omnibus Episcopus informetur, & ejus auctoritate quod expedire judicabitur, statuatur.

IV. Præter hæc communia omnium Pastorum cum suo respectivè Decano Capitula, hodiè sunt non minùs utiles Pastorum inter se Congregationes, quarum meminit, & quas institui vult Synodus Namurcensis anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 16. " Ubicumque, ait, hactenus „ Pastores non sunt reducti in classes, qui singulis „ mensibus, & certo statuendo die, vel horis conve„ niant, ibique tractent de promovenda pietate in „ Deum, zelo animarum, & de scientia Pastoribus ne„ cessaria, fiat quantociùs, ubi per temporum diffi„ cultates, & armorum strepitus licebit. Præscribentur „ quoque libri tam pii, quàm Theologici, quos ante „ proximum conventum legere tenebuntur, & in qui„ bus examinandum, vel è quibus disputandum, & „ cum Confratribus conferendum erit.

Dum hæ Pastorum Congregationes modestè, piè ac vero pastorali zelo instituuntur, nemo de earum fructu & utilitate dubitare poterit; summum tamen erit adjumentum, si inter eos sint aliqui scientiâ, pietate & zelo eminentiores, qui juniores aut rudiores, vel tepidiores erudire, vel excitare queant; suâque authoritate & eruditione Congregationem dirigere.

V. Adhæc, ut ipsi Episcopi exactiùs & opportuniùs, quæ & generaliter suæ Diœcesi, aut aliquibus particularibus Parochiis conveniunt, statuere queant, nonnullæ Synodi ordinarunt, ut quotannis certo designatoque die omnes Archipresbyteri Episcopum accedant, atque cum illo de statu suorum respectivè districtuum conferant, exponantque quid singuli, tum in visitatione, tum in Congregationibus Pastorum, aut aliunde observarint; quidque pro bono Parochiarum statuendum judicarint; ac deinde post mutuam collationem, maturamque deliberationem audiant, quæ pro salute, ac utilitate animarum Episcopus statuenda & ordinanda duxerit.

Hic rursus intelligitur, quàm meritò Episcopi sint soliciti, ut constituantur Archipresbyteri eruditione, zelo animarum, & rerum agendarum peritiâ eminentes, qui unà cum ipsis queant de statu & regimine Diœcesis conferre & deliberare.

Tales sanè si essent Archipresbyteri, eaque annuatim Capitula ad morum & disciplinæ reformationem celebrarentur, spes esset, quod illa aliquatenus supplerent vicem Synodorum Diœcesanarum, quas quotannis celebrandas præcipit Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* & hodiè proh dolor! unà cum totius disciplinæ collapsione, negligi penitùs videmus.

CAPUT V.

De Juribus Archipresbyterorum.

1. *Decani habent jus visitandi Parochias sui districtûs.*
2. *Pastores illos ut Superiores cognoscere debent.*
3. *Decanorum est Pastoribus sibi subjectis administrare Sacramenta.*
4. *Etiam pro illis funebre Officium persolvere.*
5. *Pastores & Beneficiatos in possessionem introducere.*
6. *Jus habent interveniendi computibus Fabricæ, Hospitalium, Monasteriorum, &c.*
7. *Nonnulla observanda à Decanis circa usum suorum Jurium.*

I. ARchipresbyteris, sive Decanis Ruralibus incumbere curam Parochiarum suorum respectivè districtuum extra dubium est; adeòque jus est Archipresbyteris visitandi dictas Parochias, quoties id necessarium aut utile videbitur, ut debitam Parochiæ notitiam habere queant.

II. Adhæc cùm Decani Rurales sint Pastorum & Ecclesiasticorum suorum districtuum Pastores, etiam justum est, ut Pastores & Ecclesiastici ipsos ut Superiores suos agnoscant, revereantur & ament, uti Synodi nostræ præcipiunt.

III. Porrò quia Pastorum est, subditis suis Sacramenta administrare, etiam Decanorum est, Pastoribus aliisque Ecclesiasticis sibi subjectis Sacramenta porrigere. Hinc passim Synodi monent Archipresbyteros, „ Ut ubi intelligent aliquem è sui districtûs Pastoribus „ aut Sacerdotibus periculosè laborare, statim ad eum „ excurrant, moneantque ut saluti suæ consulat, „ eique

„ eique, si opus est, Sacramenta administrent. „ Ita Synodus Antverpiensis, *tit. 16. cap. 4.* cui passim reliquæ Synodi ac Episcoporum instructiones consonant.

IV. Ulteriùs cùm Pastorum sit subditis suis è vita decedentibus justa persolvere, etiam Archipresbyteris jus est, " Omnibus Ecclesiasticis tam secularibus, quàm „ regularibus, (verba sunt Synodi Antverpiensis *cap. 5.*) " extra Monasterium degentibus, in suo districtu „ morientibus, Sacramenta administrare, & *officium* „ *funebre* facere. Urgente tamen necessitate Pastor loci „ aut vicinus vices suppleat.

Addit insuper Synodus Namurcensis an. 1639. *titul. 21. cap. 9.* officia per Decanos sive Archipresbyteros fieri solita, " ut putà exequiæ Pastorum, Sacerdotum, „ vel in Sacris Ordinibus constitutorum, nobilium, „ leprosorum & alia hujusmodi, si per Prælatum vel „ alium fiant, serventur Decano sua jura.

V. In plerisque quoque Diœcesibus jus est Archipresbyteris introducendi Pastores aliosque Beneficiatos in possessionem; recipiendi ab iis Fidei professionem aliaque solita juramenta. Quinimò in quibusdam locis obtinuit, " ut nullæ litteræ curæ animarum deservi„ turæ, vel Vice pastoratûs cuiquam suffragentur, nisi „ prævie Archipresbytero istius districtûs exhibeantur „ & ab eodem subsignentur. „ Ita Decreta Synodalia Gandens. *tit. 16. cap. 9.*

VI. Solent quoque Archipresbyteri loco Episcopi intervenire computibus non tantùm Fabricæ, aut Mensæ S. Spiritûs in Parochiis sui districtûs, sed etiam Hospitalium, Begginagiorum (*a*) & Monasteriorum Ordinario subjectorum.

VII. Verùm circa hæc aliaque jura & officia Archipresbyterorum notandum, illa plurimum ex consuetudine, & instructionibus, seu facultatibus, quæ Archipresbyteris in singulis Diœcesibus dari consueverunt, dependere, & variari; adeò ut ex consuetudine aut Decreto unius Diœcesis, quoad similia ad alias Diœceses ordinariè non liceat inferre.

Denique recogitare debent Archipresbyteri, in tuendis aut exigendis juribus, præsertim temporalibus, se admodum moderatos esse debere. Cùm enim ipsi sint Pastores Pastorum; etiam officii eorum est, Pastoribus ostendere, & suo agendi modo vivaciter imprimere, quòd prima cura & solicitudo esse debeat salus animarum: Jura verò præcipuè temporalia parùm esse curanda; maximè ubi eorum rigorosa exactio nata esset profectum animarum & progressum Evangelii impedire.

Uno verbo, Archipresbyteri ita suorum jurium curam agant, ut tamen nunquam excidat, quòd cùm sint Parochorum & Sacerdotum sui districtûs Pastores, ante omnia soliciti sint de eorum salute & profectu spirituali, & singularem habeant inspectionem & curam de ipsorum vita & moribus, ac diligentiâ zeloque circa functiones Pastorales; seque respectu Pastorum gerant non ut dominantes in Clero, sed tanquam Patres & forma gregis facti ex animo. Pastoribus zelosis, & in officio Pastorali obeundo intrepidis & ferventibus consilio, auxilio, & solatio contra obmurmuratores & refractarios suâ authoritate assistant & opitulentur.

(*a*) Begginagiorum nomine intelliguntur quarumdam Virginum domus, quæ potissimùm in Flandria & Brabantia vigent. Virgines istæ dicuntur *Beguinæ* aut *Beghinæ*: hodiernam earum vivendi rationem sic exponit Lindanus: *Hæ medium vitæ genus agunt inter Monasticum & seculare. Certis legibus omnes vivunt: de suo victitant, à votis liberæ sunt. Si nubere visum, migrant & nubunt, non inutili vitæ instituto, cùm sint in illo & in altero sexu, qui neque libertatem ferre possunt, neque arctum imperium, quibus medium hoc vitæ genus saluti esse queat.*

TITULUS VII.

DE CANONICIS COLLEGIATARUM ET CATHEDRALIUM ECCLESIARUM, ET OFFICIIS JURIBUSQUE UTRIUSQUE COMMUNIBUS.

CAPUT I.

Unde Canonici Collegiatarum & Cathedralium Ecclesiarum hodie dicantur SECULARES?

1. *Synodi etiam Generales, Canonicos quosdam* seculares *vocant.*
2. *Vocabulum* seculare *nonnunquam in malam partem accipitur.*
3. Seculares *interdum dicuntur, qui civilibus negotiis præcipuè occupantur.*
4. *Vox* secularis *prout applicatur Canonicis, in malam partem non sumitur.*
5. *Quâ ratione* Canonicè *viventes, rectè dicantur* seculares?

CANONICOS Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum non tantùm à vulgo & imperitis, aut malevolis hominibus hodie dici *seculares*; eoque vocabulo distingui à Canonicis Regularibus in Monasteriis sub trium votorum professione viventibus, ex ipsis Conciliis manifestum est.

I. Synodus Lateranensis sub Innocentio III. non obscurè distinguit Ecclesias Canonicorum *seculares à Regularibus*: sed manifestiùs ipsa Synodus Tridentina *Sess. 7. c. 14. De reformat. Seculares* Clericos à *Regularibus* distinguens; & alibi sæpiùs Regularium Canonicorum ut à secularibus distinctorum verba faciens, hanc nomenclaturam probavit.

Quòd igitur Canonici hodierni, qui votis Monasterii non astringuntur, dicantur *seculares*, ipsos offendere non potest, cùm etiam ipsa Concilia eo nomine à *Regularibus* ipsos distinguant.

II. Verum vocabulum illud *seculare* frequenter in malam partem accipi; ut v. g. ab Apostolo, ad Tit. c. 2. v. 12. dum præcipit, ut *abnegantes impietatem & SECULARIA desideria, sobriè, justè & piè vivamus in hoc seculo*, negari non potest.

III. Similiter interdum *seculares* dicuntur, qui in civilibus rebus & actionibus occupantur, qui soliciti esse debent, quomodo uxori placeant, quomodo liberos honestè educent & doceant. A quibus negotiis cùm sese Ecclesiasticus Ordo Deo mancipatus abstrahere debeat, dicente Apostolo ad Timoth. c. 2. v. 4. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*, alii ad eorum discretionem homines *seculares* dicti sunt: ac frequenter in Canonibus Clerici hujusmodi secularibus opponuntur.

IV. Neque ergo etiam hac ratione Canonici aut alii quicumque Ecclesiastici, si conformiter suæ vivant vocationi, *seculares* dici possunt; neque hac significatione à Conciliis Canonici vocantur *seculares*; sed quatenus opponuntur iis qui recedentes à seculo ad claustra & solitudines se retrahunt; & exteriori professione per trium votorum emissionem omnibus secularibus & mundanis renuntiantes, seculo & mundo nuntium mittere; imò quodammodo mori dicuntur.

V. Horum ergo respectu Canonici, postquam rejectâ com-

communi vitâ, singularem vitam inter seculares vivere cœperunt, *seculares* dicti sunt; non eâ quidem ratione, quâ Laïci actionibus civilibus & secularibus impliciti *seculares* vocantur; sed eatenus, quòd jam in seculo, hoc est, inter seculares homines conversentur & habitent, qui antea in claustris ab omni mundi strepitu & hominum secularium conversatione segregati planè è seculo exiisse videbantur. (*a*)

Hinc Adamus Canonicus Præmonstratensis apud Molanum *lib.* 2. *cap.* 25. *De Canonicis*, cùm sibi objecisset: " Si Canonici, quomodo seculares? Ut cignos „ nigròs, sic audio dici Canonicos *seculares*: (*subdit*) „ sed esto, nec ipsum culpemus modum loquendi. Sit „ quòd sic appellentur, non quia criminibus seculi ipsi „ seculo conformati implicantur, sed pro eo quòd tam „ arctum vivendi propositum non amplectantur, „ quàm arctum illi tenere videntur, qui Regulares ap„ pellantur.

(*a*) Lex Longobardorum l. 3. t. 1. §. 8. alterum reponit discrimen inter Canonicos Regulares & Seculares. Declarat Canonicos Regulares esse eos, qui secundùm regulam sibi præscriptam & proprium vivunt, cùm Seculares dicantur vivere secundùm Canones ac regulam S. Augustini Clericis omnibus indictam. Leges autem Longobardorum à Rothari eorum Rege an. 707. in unum volumen redactæ sunt.

CAPUT II.

Canonici qui hodie dicuntur *seculares*, vitam communem & claustralem egerunt. Et quando ab ea recesserint?

1. *Canonici seculares olim in communi vixerunt.*
2. *Probatur pluribus exemplis.*
3. *Quando desierit vita communis?*
4. *Quæ desertionis causa?*

I. SI antiqua Canonicorum monumenta & temporum historiæ revolvantur, nihil certius quàm pleraque, quæ hodie dicuntur Capitula Canonicorum secularium, vitam communem vixisse; eodem penè modo, quo hodie Canonici, qui dicuntur *Regulares*; licèt vota solemnia, præcipuè paupertatis non emitterent.

II. Et quidem in Ecclesia Leodiensi seculo 12. vitam communem inter Canonicos adhuc superstitem fuisse scribit Bartholomæus Fisen *lib.* 10. *cap.* 10. *Hist. Leodiensis*, ubi loquens de Alberone Principe, ait: " Ipso „ Principe, Canonicorum omnis disciplina corruit, „ quam neque Præsides curârunt, neque Episcopus ip„ se: ut qui negligere cœpit Decessoribus suis solemnes „ Collegiorum inspectiones. *Claustri* ergo ratione om„ ni sublatâ, dies noctesque Collegia patuêre, etiam „ equitibus curribusque; cùm ad eam ætatem clausa „ perseverassent, quo ritu hodie Monasteria.

Et anno 1189. Godefridus III. donans decimas Collegio Canonicorum S. Joannis Leodii, ait: " Et resi„ duum fructuum in usum Fratrum in Ecclesia vestra „ residentium, juxta *portionem*, quæ unumquemque „ Fratrum in *refectorio* contingere debet, prout com„ petens videretur, rationabiliter Capitulum dispen„ saret. „ Apud Miræum in Diplomat. Belg. *cap.* 65. quæ evidenter vitam communem supponunt.

De Ecclesiis Cameracensibus, aliisque vicinis testatur Chronicon Cameracense per Baldericum; & de Trevirensi, Wormatiensi, Coloniensi, aliisque Germaniæ Canonicorum Ecclesiis testis est Trithemius ad annum 975.

Et quid plura? Nonne vitam illam communem clamant etiamnum " hodie *dormitoria*, *refectoria*, & alia „ id genus loca publica, quibus nostri Ordinis Cano„ nici, ait Aubertus Miræus *in notis ad Regulam Canonicorum*, olim usi fuerunt, hodieque extant, & cum „ admiratione monstrantur Coloniæ Agrippinæ, Tor„ naci, Leodii, Brugis, Insulis, & alibi? „

III. Hæc vitæ communis institutio in aliquibus citiùs, in aliis seriùs desiit. Circa seculum 10. nonnullos ad vitam singularem, abjectâ communi, convolasse tradit Trithemius loco citato: " Sub Theodorico Ar„ chiepiscopo Trevirensi, Canonici majoris Ecclesiæ „ ibidem abjectâ vitâ regulari, quam hucusque in ea„ dem Ecclesia Majores eorum continuaverant, desie„ runt esse Regulares, & facti sunt nomine & conver„ satione seculares. Quorum exemplo malo Canonici „ quoque S. Paulini Trevirenses, Sancti Castris in „ Confluentia, Moguntinenses, Wormatienses, Spi„ renses, & complurium aliarum Ecclesiarum, diversis „ quidem temporibus, sed uno impietatis spiritu, Re„ gularis vitæ communitatem abjecerunt.

IV. Hos successivis temporibus alios secutos fuisse, Scriptores seculi 11. & 12. abundè testantur, & altè deplorant; eamque mutationem non authoritati Ecclesiæ, sed defectui, & refrigescenti charitati adscribunt.

S. Ivonem Episcopum Carnotensem audiamus. " Quòd communis vita, inquit, in omnibus Ecclesiis „ penè defecit tam civilibus quàm Diœcesanis, non au„ thoritati, sed desuetudini, & defectui adscribendum „ est, refrigescente charitate, quæ omnia vult habere „ communia, & regnante cupiditate, quæ non quærit „ ea, quæ Dei sunt & proximi, sed tantùm quæ sunt „ propria. „ *Epist.* 60.

Similiter sub idem tempus de hoc Canonicorum transitu à vita communi ad singularem loquens Stephanus Tornacensis, dicit, Canonicos transitum illum fecisse, *Quia dispensationis levamen libentiùs admittebant, quàm authoritatis vigorem.* Quapropter urget Decanum Remensem, ne patiatur hanc Ecclesiasticam & diù servatam disciplinam aboleri, neque tam facilè *juventuti singulariter, ne dicam*, ait, SECULARITER *vivere volenti obediat. Epistola* 160.

CAPUT III.

Ex desertione vitæ communis quasi naturaliter secuta est vitæ Canonicalis dissolutio.

1. *Desertio vitæ communis secum traxit solutionem disciplinæ Canonicalis.*
2. *Primum medium conservandæ disciplinæ Canonicalis, quod suppeditabat vita communis, cum vita singulari desiit.*
3. *Promitur medium secundum.*
4. *Tertium.*
5. *Quartum.*
6. *Ex desertione vitæ communis factum, ut in vita Canonicali homines mundani desiderata invenerint.*
7. *Hinc totius disciplinæ Canonicalis ruina.*

I. VIX ullum reperire est Scriptorem, qui Canonicorum è vita communi ad vitam singularem transitum refert, quin unà referat & deploret ut ex ea secutam totius Canonicalis disciplinæ relaxationem; testeturque è Regularibus, non nomine duntaxat, sed vitâ & moribus etiam factos *seculares*. " Etenim, ait „ Dionysius Carthusianus, quæ, quanta & qualia vi„ tia orta sint atque quotidie oriantur ex relaxatione il„ la *vitæ communis* dormitoriique ejusdem, experien„ tia potiùs docuit, quàm lingua possit explicare.

Quàm verò hæc vitæ Canonicalis dissolutio ex ea vitæ communis in singularem commutatione naturaliter & quasi sua sponte profluxerit, ultro fatebitur, qui utramque vivendi normam, & exteriorem disciplinam paulò attentiùs consideraverit.

II. Dum in communi vivebant, simul in uno reficiebantur refectorio; mensuramque potûs & cibi Superiores pro necessitate, non pro voluptate moderabantur: ipsaque convivia sacrâ semper lectione condi-

diebantur. Unde de Canonicis Remenſibus adhuc in communi viventibus, quaſi exultans ſcribit Stephanus Tornacenſis: " procedentibus unanimiter de Miſſa ad „ Menſam, de ſpirituali refectione ad corporalem, præ„ miſſâ invocatione Dominicâ, & ſigno benedictionis „ ſuper cibum extenſo, reficiebant convivæ Domini „ minùs ventrem, quàm mentem, ſonante eis per mi„ niſterium lectoris *divino eloquio.* „ Epiſt. 160.

At arreptâ vitâ ſingulari, tum non ſecundùm moderationem & diſcretionem Superiorum cibus potusque ſubminiſtrabatur, ſed ſuo quiſque arbitrio menſam ſuam inſtruere potuit, deliciiſque, quantùm placuerit, affluere, genioque & concupiſcentiis indulgere. Pro lectione ſacra diſcurſus non tantùm otioſos & ſeculares, ſed & pejores liberum fuit permittere.

III. Vita communis de bonis & proventibus Eccleſiaſticis ſingulis pro neceſſitate ſuppeditabat; quibus uſibus datum impenderetur, Prælati invigilabant & rationem exigebant, at in vita ſingulari ſingulis ſuæ præbendæ ſive proventuum portio ita concreditur, ut de ea nulli rationem, niſi ſoli Deo, reddere teneantur: atque hinc liberrima cuique ex bonis Eccleſiaſticis conſanguineos familiareſque ditandi relicta poteſtas: hinc de patrimonio Chriſti luxuriandi, nullo fræno reſtricta libertas.

In vita communi, nulla, niſi de licentia Prælati dabatur egrediendi è clauſtro Canonicorum facultas; atque hinc rara erat cum hominibus ſecularibus Canonicorum converſatio; cum mulieribus autem rariſſima. At per vitam ſingularem reſerato, ſeu potiùs deſerto clauſtro, libera ac familiaris cum ſecularibus, non viris modò, ſed & mulieribus converſatio facta eſt.

IV. Durante vita communi tempora ſingula, quibus impendi deberent, ex præſcripto Regulæ & Superiorum erant determinata; atque ita otio pro magna parte occaſio ſubtrahebatur. Aderant & Superiores, qui, quid ſinguli ſuo tempore facerent, intenderent; minùſque rectè agentem aut otio diffluentem monerent & corriperent.

At nihil horum in vita ſingulari Canonicorum, quidquid lubet, quiſque pro ſuo agit arbitrio; ſi otiari, ſi variis, imò & parùm Clericum decentibus occupationibus vacare lubet, quis eſt qui vigilet, qui moneat, aut qui corripiat?

V. Florente vitâ communi, domo ſive clauſtro omnibus communi, & ſupellectili vulgari pro diſcretione Superiorum contenti eſſe debebant; dum autem vivunt ſingulariter, quiſque domicilia exſtruit aut comparat, ac ſupellectile ornat, prout ſuæ ambitioni, aut vanitati congruere judicat.

Utque verbo dicam, cum vita ſingulari irrepſit libertas Canonicorum pro ſuo libitu vivendi; reddituſque Eccleſiaſticos pro arbitrio diſpenſandi.

Huic vivendi libertati, ſi quis conjunxerit divitias, & honores etiam mundanos, quos ipſe Canonicalis ſtatus hodie dare ſolet, facile videre eſt; quâ ratione homines mundani, carnales, ambitioſi, avari, aliiſque vitiis pleni, in vita Canonicorum reperire cœperint, quo ſuis concupiſcentiis, & carnalibus deſideriis ſatisfacere poſſent.

VI. Hinc contigit, ut Canonicatus & Præbendas ambire cœperint, in quibus regnabat avaritia, imperabat ambitio; aut quos commodè, delicioſè, imò ſplendidè & honorificè, ſecundùm ſeculum vivendi incitabat deſiderium; jamque vita Canonicalis non ampliùs conſiderata fuerit, quaſi eam profitentes mundo ejuſque pompis & prætenſionibus valedicerent, ſeque totos Dei & Eccleſiæ ſervitio conſecrarent; vitamque ſecundùm Canones ſeu Regulas ab Eccleſia præſcriptas ſanctè inſtituere deberent: ſed conſiderari cœpit, quaſi vita commoda & honorifica ſecundùm ſeculum, dans ea omnia, quæ homines ſeculi exiſtimanda & optanda credunt.

Inde felices æſtimati, etiam maximè ſecundùm mundum, qui Canonicatus aſſequuntur; ſed eò feliciores, quò *pinguiores*, ut vocant, aut honorabiliores ſunt præbendæ.

Ex quo ulteriùs parentum cura & ſtudium, ut ſuos quâcumque viâ ad Canonicatus promoveant; tametſi nec minima in illis appareant vitæ Clericalis ſpecimina.

Quin & parvulis nondum penè natis provida parentum ſolicitudo Canonicatus parare cœpit: " Hunc „ nos (inquiunt apud S. Bernardum in *Declamat.* §. 5.) „ illi vel illi tradamus Epiſcopo, apud quem habemus „ gratiam aut cui fortè ſervimus, ut ditetur de bonis „ Domini, nec in tot liberos noſtra dividatur hære„ ditas.

VII. Quid igitur mirum, ſi poſtquam ea de vita Canonicali fuit impreſſa idea, poſtquam ad illam ambitio, avaritia, ipſe mundi ſpiritus, homines carnales & mundanos ſolicitavit & induxit, imò & plerumque intruſit, unà ſecuta ſit totius diſciplinæ relaxatio? Imò ſanè mirandum, quòd adhuc illius vel veſtigia ſupereſſe reperiantur?

" Si enim (teſte Bellarmino de Gemitu Columbæ „ *lib.* 2. *cap.* 8.) multitudo Monachorum ex monte „ perfectionis exciderit ad vallem profundam nimiæ „ relaxationis, quia non duxit eos ſtella ad præſepium „ Chriſti, id eſt, non traxit eos Divina vocatio ad „ humilitatem Chriſti ſectandam; ſed carnalis ſenſus, „ qui mentem excæcat, duxit illos vel ad vitam com„ modiorem cùm eſſent pauperes, vel ad honores am„ biendos in Religione, cùm in ſæculo non inveni„ rent quâ viâ poſſent aſcendere: vel alio aliquo hu„ mano conſilio veſtem ſanctam induerunt. Et quid „ mirum, ſi multi veſtem Religioſam induant, cùm „ non ſpiritus Domini, ſed carnalis ſenſus eos ad Re„ ligionem duxerit.

Si, inquam, hæc de Religioſis non rectâ intentione Monaſteria intrantibus verè dixerit Bellarminus, quid dicendum erit de iis, qui vitam commodiorem & honores non in Monaſterio, ubi adhuc vita quædam communis & auſteritas ſervatur, ſed in ſeculo, ubi ambitio & diſſolutio dominatur, cum ſtudio quærunt & ſæpè inveniunt?

CAPUT IV.

Ipſa Canonicorum inſtitutio, ſeu profeſſio ſemper manſit invariata.

1. *Perverſa de vita Canonicali idea.*
2. *Diſciplinâ exteriori mutatâ, invariata manſit Canonicalis inſtitutio.*
3. *Non minor hodie in Canonicis requiritur morum integritas, quàm durante vitâ communi.*
4. *Sola exterior diſciplina mutata eſt.*
5. *Hæc facilitabat ut Canonicè viveretur, non tamen omninò neceſſaria erat.*
6. *Alia habenda de Canonicis idea quàm vulgò habetur.*

TAndem connivente Eccleſiâ Canonicos è vita communi ad ſingularem tranſiviſſe, magnamque circa exteriorem vivendi diſciplinam mutationem interveniſſe, ex dictis capite ſuperiore ſatis conſtat.

I. Ulteriùs ex hac vivendi ac exterioris diſciplinæ variatione magnam vitæ libertatem, atque inde totius Canonicalis profeſſionis diſſolutionem ſecutam abundè quoque oſtendimus; quæ diſſolutio ubi univerſas penè per orbem Chriſtianum Canonicorum Eccleſias pervaſit, eam tandem pleriſque impreſſit ideam, quaſi vita Canonicalis eſſet vita commoda & honorifica, maximèque ſecundùm ſeculum optanda; ſine ulla penè obligatione divitias, honores, aliaque ſecundùm mundum appetibilia affluenter ſuppeditans.

Verùm nihil à mente Eccleſiæ magis alienum, quàm hæc

hæc de vita Canonicali secularis & perversa idea.

II. Licèt enim disciplinæ exterioris mutationem tandem toleraverit Ecclesia, nunquam tamen de sanctitate vitæ; & vivendi secundùm Canones seu Ecclesiasticas Regulas obligatione quidquam remisit: imò immobilem semper supposuit ipsam Canonicalem institutionem, & professionem, si ipsas essentiales & interiores statûs Canonicalis obligationes spectemus.

Hinc seculo XV. non de Canonicis in communi viventibus, sed singularem jam vitam agentibus dicebat Dionysius Carthusianus: " Clerici vocantur Canonici, „ quoniam regularem & rectam tenentur ducere vi„ tam, vitiorumque obliquitates vitando, sincerè „ gradari juxta præfixa eis à SS. Patribus statuta. „ *Tractat. de vita Canon.*

Quod si ad decimum sextum descendamus, aderit autoritas Synodi Coloniensis: " Ut de Canonicis di„ camus paucis, inquit, respondeat eorum vita titulo, „ respondeat *nomini*: fint reipsâ, ut sunt nomine „ *Canonici*, id est *Regulares*. „ An. 1536. *Part.* 3. *cap.* 4.

Quin & sub finem seculi decimi septimi Clerus Gallicanus, ut Canonicos ad vitæ rectitudinem, morum integritatem, Canonumque sedulam observantiam efficaciùs reduceret, ut nominis sui memores essent, admonuit: " Canonicos semper suæ denominationis me„ mores esse oportet, inquit, ne quis eorum Canones „ & Regulas, vitæ aut morum pravitate unquam trans„ grediatur, sed è contra qui exleges sunt, aut in fu„ turum esse possent, eorum exemplo ad pietatis & „ probitatis totius formam & regulam revocentur.

III. Et quid plura? An minorem hodie in Canonicis in cibo potuque aut mensarum apparatu frugalitatem requirit Ecclesia, quam olim, cùm communi refectorio utentes, cibi potûsque mensuram suorum Prælatorum arbitrio accipiebant? An minùs se à spiritu mundi, & secularibus negotiis separare debent Canonici, qui hodie vitam singularem agunt, quàm olim in communi viventes? An minùs castè vivere, aut mulierum suspecta & periculosa consortia vitare, quàm dum simul in uno claustro habitantes, à secularium ac mulierum conversatione manebant separati? An hodie ex proventibus Ecclesiasticis liberaliùs, & extra necessitatem consanguineos aut familiares ditare possunt; aut in luxum, usus superfluos vel profanos erogare, quàm dum eos ex communi massa dispensante Prælato pro sua quisque necessitate accipiebat? An minor hodie Canonicorum orandi, divinumque officium devotè ac diligenter persolvendi obligatio; quàm dum in una domo commorantes, simul è dormitorio aut refectorio, instar hodiernorum Religiosorum, statis horis ad persolvendas Horas Canonicas pergebant? An minor est hodie, quàm olim fuerit, Canonicorum Deo & Ecclesiæ serviendi, seque eorum ministerio consecrandi necessitas?

Revolvantur, relegantùrque Canones, etiam his postremis seculis, postquam vita communis Canonicorum in singularem transivit, editi, nihil planè circa hæc mutatum reperiatur: Sed eadem omnino Canonicis inculcata invenientur & præscripta.

IV. Uno verbo, quidquid mutationis intervenit, unicè ipsam exteriorem vivendi disciplinam concernit, quæ quidem non parùm facilitabat, ut Canonici ea, ad quæ vi suæ professionis indispensabiliter adstringuntur, observarent; nequaquam tamen ejus erat conditionis, ut eâ non observatâ, Canonici quæ suæ sunt vocationis & professionis exactè, licèt fortè difficiliùs, implere nequeant.

V. Quidni enim inter Canonicos *singulariter*, hoc est, extra congregationem viventes, reperiantur, qui ejus sint virtutis & perfectionis, ut eam in cibo & potu totiusque mensæ apparatu sibi præscribant, & servent moderationem, quam etiam in ordinatissima Congregatione Superiores juxta Canones præscriberent? Qui redditus Ecclesiasticos, quantùmvis suæ dispensationi pro arbitrio concreditos, summo cum timore ac tremore, tanquam patrimonium pauperum dispensent? Qui curam temporalium sine curis agant? Qui divitias possideant quasi nihil habentes? Inque particulari familia ita vitam instituant, ut munia omnia Canonicorum ad præscriptum Sacrorum Canonum non minùs perfectè & absolutè adimpleant, quàm si juxta pristinam vivendi disciplinam vitam agerent communem.

VI. Ex his quisque facilè intelliget, aliam planè de vita Canonicali esse concipiendam ideam, quàm vulgò concipitur; vitamque Canonicalem ex mente Ecclesiæ non esse institutam aut ordinatam, ut quis commodè, lautè, ac honorificè secundùm seculum vivat, sed ut à mundo abstractus, omnibusque ejus prætensionibus renuntians, unicè Deo & Ecclesiæ sive orando, sive laborando serviat; vitamque Clericalem juxta Sacros Canones tantò exactiùs & ferventiùs instituat, quantò reliquis Clericis & nomine & dignitate præcellit.

Ex his quoque non difficulter intelligitur, quàm procul à mente Ecclesiæ, & à vera idea, quam de Canonicatibus habere deberent, recedant, qui ad eos tanquam ad res secundùm mundum maximè optabiles & commodas, aspirant; felicesque se autumant, dum ad eos pervenerint, nihil aut parùm de obligatione, quam ratione Canonicatûs contrahunt, soliciti.

CAPUT V.

De Congregationibus Capitularibus.

1. *Collegia Canonicorum olim dicta* Monasteria; *hodie* Capitula.
2. *Congregationes Canonicorum quando dici cœperint* Capitula.
3. *Soli Canonici Capitulum constituunt.*
4. *In dignitate constituti, si non sint Canonici, non sunt de Capitulo.*
5. *Fallit in Decano.*
6. *Canonicatum & dignitatem obtinens non gaudet duplici suffragio.*
7. *Canonici Sacris non initiati Capitulo non interveniunt.*
8. *Canonici non ordinati an* turnum *suum habeant in Collatione Beneficiorum?*
9. *Olim Canonici quotidie Collationem instituebant.*
10. *In hujus locum successere Capitula disciplinæ; & quid in eis tractandum.*
11. *In Capitulis primùm de disciplina & vivendi ratione tractandum.*
12. *In Capitulis à majori parte suffragiorum concluditur; & hinc nonnunquam statuta injusta.*
13. *Non cæco modo in Capitulorum statuta jurandum.*
14. *Quando indicenda Capitula?*
15. *Non indicenda tempore divini officii.*
16. *Nec in hoc consuetudo excusare potest.*
17. *Nec alia negotia non Capitularia tempore divini officii tractanda.*

I. DUM olim Canonici vitam communem agerent; unoque claustro sub certa regula, & Superiorum directione viverent, eorum collegia dicta fuisse *Monasteria*, ex monumentis & Scriptoribus illorum temporum notissimum est: ut meritò Molanus, *lib.* 1. *de Canonicis cap.* 12. imperitiæ arguat eos, " qui dum „ alicubi incidunt in locum quemquam apud superio„ rum ætatum Scriptores, in quo Canonicorum col„ legium vocatur *Monasterium*, aut errorem esse, aut „ monasticum ordinem antequàm Canonici essent, in „ eo viguisse, putent, non aliâ ratione moti, quàm „ quòd videant Monasterii nomen illi quandoque tri„ butum esse.

At

At postquam Canonici, abjectâ vitâ communi, ad vitam singularem transierunt, externâque vivendi disciplinâ se planè à Monachis & Regularibus in communi viventibus discreverunt, sensim quoque vocabula communem illam vitam præferentia respuerunt; atque ita eorum Ecclesiæ sive Collegia priùs *Monasteria* nuncupata, dici cœperunt *Capitula*: hocque nomine hodie Canonicorum secularium Ecclesiæ à Monachorum & Canonicorum Regularium Conventibus distinguntur.

II. Ulteriùs singularitate semel inductâ, suas etiam Congregationes, quæ durante vitâ communi dicebantur *Conventus, Collatio*, aliove simili nomine, quo communitas aliquo modo indicabatur, *Capitula* dixerunt; hodièque Congregationes seu Conventus Canonicorum vulgari nomine *Capitula* vocantur, eaque quæ in illis Congregationibus acta sunt, *Acta Capitularia*, *Capitulariter* acta dicuntur.

III. Ad hanc Congregationem, quæ communiter *Capitulum* nuncupatur, jus habent soli *Canonici*: id est, qui in ea Ecclesia verè sunt Canonici, omniaque jura Canonicorum habent.

Unde Beneficiati qui Canonici non sunt, licèt etiam haberent jus præbendæ, sive cum Canonicis proventus dividerent aut participarent; imò & de administratione bonorum cum Canonicis in communi deliberandi jus haberent, si tamen Canonici non sint, de Capitulo esse non censentur; neque in electionibus, aliisque actibus Capitularibus ipsam bonorum administrationem haud concernentibus, interveniendi jus habent; nisi aliud de consuetudine aliove particulari titulo obtineat: uti latè Fagnanus ad *cap.* 1. *De elect. num.* 33. *& seq.*

IV. Quinimò, si in eadem Ecclesia sint dignitates, quarum possessores simul non sunt Canonici, de jure communi vocem aut sedem in Capitulo non habent; nisi ex earum fundatione seu erectione expressè, aut ex antiqua consuetudine secus obtineat. Unde Glossa ad Sanctionem Pragmaticam *cap. sicut. §. quanta*, post Innocentium aliosque Canonistas, ait: "Archi„ diaconus, alii Prælati inferiores & alii Beneficiati in „ Ecclesia Cathedrali, nisi habeant Canonicatum, „ non sunt de Capitulo, nec debent habere vocem in „ Capitulo.

Et generaliter Rebuffus Tractatu de Nominat. *quæst.* 8. *num.* 32. asserit: "Habentes dignitatem in Eccle„ sia de jure non sunt de Capitulo, nisi aliàs sint Ca„ nonici: soli enim Canonici faciunt Capitulum & unum „ corpus cum Episcopo.

V. Decanus tamen, licèt præbendâ Canonicali careat, nec specialem Canonicatum obtineat, quia Caput est Canonicorum eorumque curam gerere debet, Capitulo intervenire, eique præsidere consuevit, nisi forsan de rebus temporalibus seu præbendis, in quibus ipse non participat, tractetur. Ita judicatum pro Decano *non præbendato* Ecclesiæ Cathedralis Ambianensis in Parlamento Parisiensi 28. Julii 1672. uti refertur in Libro, cui titulus, *Journal du Palais*, *Tome* 2.

VI. Quinimò si dignitatem quis obtineat unà cum Canonicatu, si jus commune spectemus, duplici suffragio in Capitulo non gaudet; illudque prætendens, vel consuetudine aliove particulari titulo munitum se esse ostendere debet. Panormitanus ad *cap.* 12. *de sent. & re jud.* & Cujacius ibid.

VII. Ulteriùs, quamvis Canonicis per solam Canonicatûs assecutionem & captam possessionem quæsita sint omnia jura Canonicalia; dicanturque esse de Capitulo, tametsi etiam nullo Sacro Ordine sint insigniti, nihilominùs in actibus Capitularibus suffragium non habent, nisi ut minùs Ordinem habeant Subdiaconatûs; etiamsi hoc illis ab aliis esset concessum, *Clement.* Ut 11. *De ætate & qualit. & ordine præfic.* innovata per Synodum Tridentinam *Sess.* 22. *cap.* 4. *de reformat.* ut nimirùm hoc pacto, "Qui divinis in Ca„ thedralibus vel Collegiatis, Secularibus vel Regula„ ribus Ecclesiis sunt mancipati officiis, ad suscipiendos „ Sacros Ordines propensiùs inducantur, " ait dicta Clementina.

Ita quippe comparatum est, proh dolor! ut Canonici, qui nihil ex Sacerdotio lucri temporalis expectant; nihilque mundani honoris accedere sibi autumant; sed libertatem sibi per susceptionem S. Ordinis potiùs adimi, ad Sacrorum Ordinum susceptionem quodammodo cogi debeant: Capellani verò, & viliores Clerici ad Sacerdotium tanquam artem de pane lucrando currant & festinent: quod jam pridem altè deploravit & graphicè expressit Philippus Abbas Bonæ Spei S. Bernardo coævus, *De dign. Cler. cap.* 15. *&* 16.

Procedit autem hæc juris dispositio non tantùm in voce decisiva, sed etiam consultiva; adeò ut neque assistentiam, neque sedem in Capitulo habere possit Canonicus, qui Ordine saltem Subdiaconatûs non est initiatus; quemadmodum declarasse S. Congregationem refert Garcias *De Benef. p.* 3. *cap.* 4. *n.* 25.

VIII. Hæc tamen non procedunt in his, quæ à Canonicis fiunt non capitulariter; sive extra Capitulum. Ita in Ecclesiis, ubi collatio spectat ad Canonicum hebdomadarium sive turnarium, Canonicum in Sacris non constitutum suam habere hebdomadam sæpiùs judicatum fuisse refert Garcias loco citato *n.* 29.

Verùm si benè attendatur, dum Canonico *Turnario* Sacro Ordine non insignito datur jus præsentandi, atque ad ejus præsentationem Capitulum præsentatum instituere debet, in effectu datur simili Canonico jus concurrendi ad unum è præcipuis actibus Capitularibus, qui est nominatio ad Beneficia; atque hac de causâ Advocatus Regius conclusit, non esse dandum jus *Turnarii* cuidam Canonico Ecclesiæ Cathedralis Constantiensis Sacris non initiato, non obstante Statuto & Consuetudine trium seculorum ejusdem Ecclesiæ: sustinens Statutum illud ac Consuetudinem esse merum abusum tendentem in fraudem juris excludentis similes Canonicos ab actibus Capitularibus. Et ita judicavit Senatus Rothomagensis, atque instante Procuratore Regio unà inhibuit omnibus Capitulis sui Districtûs conferre quodcumque Beneficium ad præsentationem Canonicorum Sacris Ordinibus non initiatorum, eamque suam Ordinationem per modum Regulamenti publicari præcipit. Vide *Journal du Palais, tome* 3.

IX. In his Capitularibus Conventibus tractandum de iis omnibus, quæ Statum & Administrationem Ecclesiæ, quæque ipsum Canonicorum officium concernunt, ac imprimis & ante omnia, ipsam disciplinam vivendique rationem morumque reformationem spectantia.

Et quidem Regula Canonicorum in Synodo Aquisgranensi exarata *cap.* 123. præcipit, "Ut Canonici „ quotidiè ad Collationem veniant, ubi & hanc insti„ tutionem & aliarum sanctarum Scripturarum lectio„ nes perlegant, & pro admissis veniam postulent, „ & sententiam pro qualitate admissi suscipiant: ubi „ etiam de communi profectu & utilitate Ecclesiæ per„ tractent.

X. Scio quidem cum vita communi hanc sanctissimam disciplinam in plerisque Canonicorum Ecclesiis exolevisse; at in ejus locum successerunt Conventus, quos *Capitula disciplinæ* vocant.

Synodus Colon. anno 1536. *p.* 5. *cap.* 14. quæ in his potissimùm tractanda sint exponens: "Capitula, „ inquit, disciplinæ quæ vocant, multò majori dili„ gentiâ observentur atque hactenus. Id ita fiet, si non „ tam profanæ quàm res sacræ in his tractentur: si de „ moribus inquiratur, si vita expendatur singulorum, „ & quod olim sancti Patres fecisse dignoscuntur, ex „ temporali oratione interdùm commoneantur Fratres, „ & imprimis ad Sacras Litteras capescendas instigen„ tur, atque ut in his optimas horas collocent, inciten-

„ tur;

„ tur; quòd hîc reperiatur fons vitæ scaturiens, ex quo „ qui haurit non sitit in æternum; hîc thesaurus Evangelicus, propter quem oportet vendere universa, re„ conditus sit, ex quo prudens ille Pater familias pro„ fert nova & vetera.

Indubiè admodùm esset optandum, ut in omnibus Canonicorum Ecclesiis hæc specialia disciplinæ Capitula frequenter ac seriò instituerentur; vel si hæc specialia Capitula non habeantur, ipsæ ordinariæ Capitulares Congregationes ita instituantur, ut non planè temporalibus negotiis occupentur, adeò ut nihil morum ac disciplinæ, Divini Officii rectæ institutioni, aut reformationi impendatur; neque cura tantùm habeatur de minimis, neglectis majoribus.

Aliud sanè ipsum Canonicorum officium exigit, & Decreta Synodorum clamant.

XI. "Canonici (inquit Synodus Bituricensis an. 1564. *tit.* 34. *can.* 9.) "convenientes ad Capitula, pri„ mùm tractent de celebratione Divini Officii, & „ quoscumque defectus delinquentium corrigant, tum „ de temporalibus negotiis statuant.

Et Synodus Tolosana an. 1590. *p.* 1. *c.* 2. §. 7. ait: " In comitiis sodalitiis & Capitulo de iis primùm quæ „ ad Divinum cultum spectabunt, tum de justa morum „ reformatione, delictorum debitâ animadversione, „ demum de privatis rebus temporalibusque negotiis „ agant.

Consonat & Concilium Avenionense anno 1594. *tit.* 33. ita decernens: " In Capitulo clamosas & conten„ tiosas confabulationes evitabunt, & de iis quæ ad „ Ecclesiæ cultum, & ad pietatem promovendam spe„ ctant, de bonorum Ecclesiasticorum administratione „ tractabunt.

Volunt ergo Concilia, ut ea, quæ mores, divinum Officium, ac Ecclesiæ cultum spectant, præcipuum ac primum locum in Capitulis obtineant. Et meritò, cùm nihil justius ac rationabilius sit, quàm negotia majoris ponderis & momenti præferri negotiis minoris momenti. Ac sanè timendum ne Canonici qui adeò soliciti sunt de rebus temporalibus, ut nihil in eorum Conventibus penè nisi de illis audiatur aut tractetur, sint non tantùm nomine, sed reipsâ Canonici, *Seculares*; verèque dici queat de ipsis, quod de quibusdam Prælatis sui temporis dixit Bernardus: *Lib.* 4. *De consid. ad Eugen. Papam cap.* 6. " Optimi videlicet æstima„ tores rerum, qui magnam de minimis, parvam aut „ nullam de maximis curam gerunt.

XII. Negotia in Capitulis proposita solent ordinariè ex pluralitate suffragiorum concludi; quodque major pars Capituli resolvit, ipsum *Capitulum* resolvisse censetur.

XIII. Porrò, quia non rarò contingit, hoc præsertim tempore quando adeò relaxata, & ab omni penè disciplina exempta est Canonicorum vita, ut plures Canonicorum vel nullam veræ disciplinæ notitiam habeant, aut etiam eam oderint, unicè vivendi libertatem affectantes, & lucro temporali inhiantes: quidni hinc natum est contingere, ut inter resolutiones, vel etiam ordinationes Capitulares bonis vel reclamantibus, vel subinde pacis causâ, aut ad majus malum evitandum, dissimulantibus, reperiantur non paucæ, quæ Canonicæ disciplinæ adversantur; magisque quæstum aut turpe lucrum, imò subinde Simoniam sapiunt, quàm pietatem, aut spiritualem profectum; quâ de re audire lubet, quæ per experientiam reperiunt, & referunt Patres Synodi Coloniensis anno 1536. *parte* 3. *cap.* 19. " Habent, inquiunt, fere quotquot sunt Ca„ thedrales aut Collegiales Ecclesiæ suum volumen pe„ culiarium Statutorum, quæ interdum pro affectu pri„ vato cujuslibet augentur aut crescunt. *Inter hæc repe„ rias quamplura, quæ quæstum magis quàm pietatem resi„ piant*, & ad inæqualitatem magis quàm æqualitatem „ faciant: unde discordia inter fratres (ut fieri solet) „ frequenter alitur, concordia verò scinditur, laceratur„ que. *Et quantumvis pleraque inter hæc iniqua reperias, „ adiguntur tamen omnes qui recens admittuntur, ut ad „ ejusmodi statutorum observationem* (etiam penitus ig„ nari quid contineant illa) *citra ullum delectum jure„ jurando se alligent*, cùm tamen juramentum non de„ beat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata ex„ tendi. Operæ pretium itaque nobis videtur, hujus„ modi statutorum volumina inter visitandum excutere, „ & quæ Evangelicæ puritati atque fraternæ charitati, „ denique disciplinæ Ecclesiasticæ minùs consentanea „ reperta fuerint, resecare, cavereque ne posthac ulla „ nova statuta in ejusmodi Ecclesiis (nisi tamen noster „ accesserit calculus) edantur.

Idem supposuit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 14. *De reformat.* deplorans, quòd in pluribus Ecclesiis tam Cathedralibus quam Collegiatis & Parochialibus, ex earum *Constitutionibus*, aut ex prava consuetudine, in electione, præsentatione..... sive admissione ad possessionem alicujus Beneficii, vel Canonicatuum certæ conditiones seu deductiones ex fructibus, compensationesque illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Ecclesiis dicuntur turnorum lucra, interponantur. Quæ omnia detestans S. Synodus, mandat Episcopis, " ut quæ„ cumque hujusmodi in usus pios non convertuntur, „ atque ingressus eos, qui *Simoniacæ labis*, aut *sordidæ* „ avaritiæ suspicionem habent, fieri non permittant, „ ipsique diligenter de eorum *Constitutionibus* sive con„ suetudinibus super prædictis cognoscant, & illis tan„ tùm, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reli„ quas ut *pravas* ac *scandalosas rejiciant & aboleant*. „ Et eos qui adversùs prædicta quâvis ratione commiserint, pœnis Simoniacorum subjacere decernit, " non „ obstantibus (inquit Synodus) quibuscumque *statu„ tis, constitutionibus*, consuetudinibus, etiam imme„ morabilibus, etiam *Apostolicâ authoritate confirmatis*: „ de quarum subreptione, obreptione & intentionis „ defectu Episcopus tanquam Apostolicæ Sedis Dele„ gatus, cognoscere possit.

Ex his quis non videat, per Synodum Tridentinam supponi, in Statutis & Constitutionibus, etiam Cathedralium Ecclesiarum (tametsi per Sedem Apostolicam confirmatis) posse reperiri aliqua, quæ Synodus tanquam de Simoniaca pravitate suspecta detestatur.

Hinc quisque discat non cæco modo in Statuta & Ordinationes Capitulorum esse jurandum, sed ea priùs meritò examinari & expendi debere: eosque multùm hallucinari, qui sibi licitum credunt, quidquid in Statutis Capituli probatum invenitur; tametsi etiam Sedis Apostolicæ confirmatio accesserit.

XIV. In plerisque Ecclesiis certi dies vel per mensem, vel etiam per hebdomadam solent esse designati, quibus statâ horâ *Capitulum* conveniat; soletque dici *ordinarium*.

Sed quia nonnunquam repentina negotia, quæ dilationem non patiuntur, congregationem Capituli requirunt, in potestate Decani, alteriusve, cui jus convocandi Capitulum ex consuetudine aliove titulo competit, est, quocumque die & tempore Capitulum indicere.

XV. Illud tamen observet, ut nisi necessitas urgeat, tempore divinorum Officiorum Capitula non habeantur. " Canonici, inquit S. Carolus in Concilio Mediol. „ I. *part.* 2. *cap.* 38. quo tempore divina Officia cele„ brantur, non habeant Capitula, nisi fortassis aliter „ evidens necessitas postulaverit: qui contra fecerint, „ distributionem ne capiant hujus horæ, in quo id com„ miserint.

Et Synodus Cameracensis P. II. *tit.* 18. *cap.* 17. " Canonicorum congregationes pro Ecclesiarum sua„ rum negotiis, quæ Capitula dici solent, horâ compe„ tenti fiant, nec summæ Missæ tempore ullo modo ha„ beantur, nisi necessaria aliqua causa superveniat, quæ „ differri non possit, quo casu ut minimùm mittantur ali„ qui Canonici in chorum. „ Et Mec. P. II. *t.* 12. *c.* 11.

XVI.

XVI. Idem responsum à Sacra Congregatione refert Garcias *de Beneficiis parte* 3. *cap.* 2. *n.* 559. qui ipse, cùm esset Canonicus Abulensis (*a*), atque in ea Ecclesia "sæpè fierent *Capitula*, & haberentur con„ gregationes *Capitulares* tempore divinorum Officio„ rum, & dum Horæ, etiam Missa major, celebraren„ tur, juxta statuta & antiquam consuetudinem in „ Hispania hactenus observatam; ac esset in hac Eccle„ sia ordinatio Capitularis, quòd Canonicus, qui fuerit „ in Ecclesia, & non intraverit Capitulum, mulctetur „ certâ pœnâ, etiamsi sit in choro in divinis Officiis:„ his, inquam, sic se habentibus petiit ipse Garcias " declarari, an nihilominus Canonicus seu capitularis „ possit licitè à Capitulis abesse, stando in choro nec „ propereà possit mulctari? Secundò, an possit etiam, si „ velit, interesse Capitulis, quæ fiunt tempore divi„ norum Officiorum, supposito quod fiunt, & satisfa„ ciat suæ obligationi, & faciat fructus suos, qui in „ illa Hora lucrifiunt..... Congregatio Concilii ad pri„ mum respondit: congregationes hujusmodi capitula„ res habendas non esse eo tempore, quo divina Offi„ cia celebrantur, nisi causa aliqua urgens eas ad aliud „ tempus non pateretur differri; quod si hæ congrega„ tiones absque causa prædicta tempore celebrationis „ divinorum habitæ fuerint, Canonicum jure ab his, „ ut choro intersit, posse abesse, nec propereà esse „ mulctandum. Ad secundum non posse, juxta respon„ sum ad primum.„ Quam declarationem, ait Garcias, authenticam habeo.

XVII. Infertur autem ex dictis, uti notat ibidem Garcias, " non licere etiam fieri congregationes parti„ culares Commissariorum Capituli, nec occupari Be„ neficiatos in negotiis & rebus Ecclesiæ, (quæ aliàs „ commodè fieri possunt,) dum divina officia celebran„ tur, quamvis oporteret aliàs eis constituere aliquod „ stipendium seu salarium.

Infertur etiam non licere facere rationes & computus bonorum, & redditutum Mensæ, vel Fabricæ, dum divina fiunt; & ita respondit S. Congregatio apud Garciam loco citato num. 568. his verbis: " Congre„ gatio Concilii censuit, neque Episcopum neque Ca„ pitulum debere exigere rationum redditionem tem„ pore quo recitantur Horæ Canonicæ, & divina ce„ lebrantur.

(*a*) Avila en Espagne.

CAPUT VI.

Canonici Divinum Officium diurnum pariter ac nocturnum publicè persolvere tenentur.

1. *Præcipuum officium Canonicorum est persolutio Divini Officii.*
2. *Unde hæc obligatio Canonicorum.*
3. *Omnibus Horis, etiam minoribus interesse debent.*
4. *Debent per se Divinum Officium persolvere.*
5. *Contrarium statutum non valet.*
6. *Non improbandus Vicariorum usus.*
7. *Quod Vicariorum officium.*
8. *Quid in his assumendis præcipuè attendendum.*

I. SOlemnem divini Officii persolutionem unam esse à præcipuis Canonicorum obligationibus nemo dubitat. Quapropter maxima pars Regulæ Canonicorum à Synodo Aquisgranensi conscriptæ, circa modum ac normam persolvendi Horas Canonicas versatur; ac *cap.* 131. monentur Canonici, " Ut studeant summo„ pere Horas Canonicas vigilantissimâ curâ custodire, „ & in his divinum Officium humiliter ac devotè per„ solvere. Mox enim, ait Synodus, ut auditum fuerit „ signum, festinatò omnes ad Ecclesiam conveniant, „ quam non pompaticè, aut inhonestè, vel incompo„ sitè sed cum reverentia & Dei timore ingrediantur.

Hinc in Conciliis, etiam post commutatam vitam communem Canonicorum in singularem, nihil tantopere Canonicis inculcatum, quàm *Ut in Choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis Dei nomen reverenter* (verba sunt Synodi Trid. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de ref.*) *distinctè, devotéque laudent.* Ideòque non immeritò seculo 11. ad quemdam Canonicum scripsit S. Ivo Carnotensis: " Ad hoc instituta est Clericalis militia, ut „ psalmodiæ & hymnodiæ quotidianum offerat Deo „ sacrificium.

II. Unde hæc Canonicorum obligatio profluat, sat indicat ipsa Canonicorum Regula, monens Canonicos, " Ut laudes Deo in communi persolventes, pro suis „ populorumque, quorum oblationibus vivunt, deli„ ctis Deum exorent.

Quibus non obscurè innuit, ideò Canonicis factas oblationes, fundatasque eorum Ecclesias, ut ipsi pro populo ac Fundatoribus Deum incessanter orarent & laudarent: " Nam, inquit Justinianus Imperator nov. „ 131. qui constituerunt vel fundarunt sanctissimas „ Ecclesias pro sua salute & communis Reipublicæ, „ reliquerunt illis substantias, ut per eos debeant sa„ cræ Liturgiæ fieri, & ut illis à ministrantibus piis „ Clericis Deus colatur.

Quàm hæc vera sint, propiùs intelligent Canonici, si fundationum donationumque suarum monumenta, non tantùm ad conservationem temporalium, uti fieri solet, sed ad intelligendam suam obligationem, sedulò ac diligenter pervolvant.

III. Porrò cùm Officium Divinum juxta normam à multis seculis receptam constet septem partibus, nimirum Matutino, sub quo & *Laudes* comprehenduntur, Primâ, Tertiâ, Sextâ, Nonâ, Vesperis & Completorio; illæque simul sumptæ integrum Officium Divinum diurnum ac nocturnum constituant, consequens est, Canonicos non tantùm uni alterivè aut etiam majoribus Horis debere interesse, sed omnibus: quia obligatio Canonicorum est non partem duntaxat Divini Officii persolvere, sed integrum; unde de Canonicis aliisque Clericis choro adstrictis pronuntiat Concilium Generale Lateranense sub Innocentio III. quòd teneantur *Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantùm eis dederit Deus, studiosè celebrare.*

IV. Porrò si Canonicalis muneris & obligationis sit, Officium Divinum publicè & solemniter persolvere, evidenter consequitur, Canonicos ad eam persolutionem *personaliter* obligari; cùm ipsa ratio dictet & clamet, unumquemque teneri ad ea, quæ ex suo instituto seu professione sibi incumbunt & injuncta sunt.

Quapropter de Canonicis tam Cathedralibus quàm Collegiatis loquens Synodus Trid. *Sess.* 24. *c.* 12. *de ref.* ait: *Omnes verò PER SE, & NON PER SUBSTITUTOS compellantur obire officia.*

Huic Concilii Tridentini Decreto consonat Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 6. *cap.* 7. decernens: " In choro „ cum psallitur, Canonici omnes, qui in choro fuerint, „ & Sacellani psallant, nec sint in sedibus suis otiosi, „ nec putent se functos Officio, si vicariâ tantùm ope„ râ cultum Divinum celebrari curent: modò tamen „ psallere per valetudinem queant, nec aliis impediti „ justis de causis fuerint.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 12. *cap.* 2. " Memine„ rint, ait, omnes tam in dignitate constituti, quàm „ Canonici, Capellani, Vicarii, Beneficiati, & reli„ qui habituati, Mandati Concilii Trid. ut omnes Di„ vina *per se*, & non per substitutos compellantur obi„ re Officia, atque in choro ad psallendum instituto „ hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distinctè, „ devotèque laudare.

V. Infinita propemodum tum veterum, tum recentiorum Synodorum Decreta, dum probatissimorum Authorum testimonia, hanc Canonicorum obligationem *per se* Divina Officia, cessante legitimo impedimento, per-

persolvendi afferentia; contrariumque usum tanquam merum abusum ex desidia & superbia Canonicorum ortum reprobantia, allegare possem, nisi id fusè & abundè præstitissem in Dissertatione De Canonicis *parte* 3. *cap.* 2. Illud hîc addo, referente Nicolao Garcia de Beneficiis *parte* 3. *cap.* 2. *nu.* 498. resolutum fuisse conformiter ad jam dicta, à Sacra Congregatione, " si „ factum sit aliquod statutum, quod Canonici possint „ inservire per Substitutum, vel alternatim unus pro „ alio, non habeatur ejus ratio, quia est contra Con„ cilium Tridentinum.

„ Procedit etiam dicta declaratio, ait Garcias, licèt „ ante Concilium esset statutum, vel consuetudo etiam „ immemorialis in contrarium, ut colligitur ex ipso „ Concilio.

VI. Quia tamen nonnunquam contingit, præsertim in Ecclesiis Cathedralibus, ut Canonici aliis negotiis Ecclesiæ distracti, Officia *per se* congruenter persolvere nequeant; nullatenùs improbandum, ut aliquos vicarios assumant, qui Canonicorum legitima ex causâ absentium vices suppleant, & in persolvendis Divinis laudibus Canonicis adjutores accedant.

VII. Hunc esse Vicariorum finem indicat Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 3. *cap.* 6. monens Vicarios: " Ut attendant quod Canonicis adjutores acce„ dant: horum nimirum vice qui vel adversâ valetu„ dine detenti vel negotiis necessariis avocati, interesse „ non possunt.

„ Ita Vicarii operâ (inquit Synodus Audomarensis „ 1583. *tit.* 12. *cap.* 6.) Officium peragatur, ut nihilo„ minus ii ipsi, quorum proprium, est illud agere, qui „ dignitatem, Canonicatum aut quodvis aliud bene„ ficium vel Officium in Ecclesia obtinent, nisi legi„ timè impediantur, per seipsos, & non per alios dun„ taxat illud faciant.

VIII. Porrò in assumendis hisce Vicariis meritò attendent Canonici, num mores ac vita officio ab iis obeundo respondeant; ne aliàs cantando non Deum laudent, sed offendant.

Quare Patres Concilii Cameracensis P. I. *tit.* 1. *cap.* 14. monent: " Ut in Ecclesiis sive Cathedralibus sive „ Collegiatis non constituantur Vicarii, qui Canoni„ cas, quas vocant, Horas in choro canant, nisi aut „ Sacerdotes, aut in Sacris Ordinibus constituti, aut sal„ tèm Lectores ordinati; atque hi quantùm fieri potest „ sint cœlibes, quorum mores vitaque probata fuerit, „ nec permittantur in choro psallere, nisi vestitu & „ habitu corporis, ministros se esse Dei & Ecclesiæ de„ monstrent. „ Plura videri possunt in citata Dissertatione De Canonicis *parte* 3. *cap.* 2. §. 5.

CAPUT VII.

De Distributionibus quotidianis.

1. *Quid Distributiones?*
2. *Quæ institutionis ratio?*
3. *Omnibus Horis etiam minoribus assignandæ.*
4. *Integris Horis interesse debent qui eas lucrentur.*

I. Distributiones propriè dicuntur *quotidianæ*, ait Stephanus Weymsius ad Constit. 11. per Concilium Tridentinum innovatam *num.* 7. " Quando „ singulis diebus, vel etiam singulis horis distribuuntur, „ in pecunia, victu, potu vel aliâ specie, his tantùm „ qui personaliter præsentes sunt in Officiis divinis; „ quod moribus hodiernis passim fit per plombetum vel „ tesseram.

II. Quis sit harum distributionum scopus, jam pridem ad Paschalem Papam scribens S. Ivo Carnotensis expressit: " Cùm in pluribus Canonicorum Carnoten„ sium desuevisset disciplinæ regularis observantia, ut „ de negligentibus facerem diligentes, de somnolentis „ vigilantes, de tardis assiduos ad frequentandas Horas „ Canonicas, deliberavi apud me, ut darem iis dimi„ diam Præposituram, ut inde fieret *quotidianus panis* „ quem acciperent assidui, amitterent tardi; ut ad „ quas eos panis interni dulcedo non movebat, panis „ corporei refectio provocaret, quamvis eorum annua „ præbenda eis ad hoc sufficiens esse deberet.

Unde & Synodus Coloniensis anno 1536. *p.* 3. *cap.* 10. animadvertens Canonicorum in frequentandis divinis Officiis neglectum, " Facilè, ait, castigabitur hic „ lapsus, si negligentes subtractione proventuum seu „ distributionum mulctentur.

Et ipsa Synodus Tridentina Distributiones probans, easque, ubi desierant, reduci desiderans, ac ob id præcipiens, " tertiam fructuum quorumcumque proven„ tuum & obventionum, tam Dignitatum, quàm Cano„ nicatuum, Personatuum, portionum, & officiorum, „ separari debere, & in *distributiones quotidianas* con„ verti; „ hanc suæ præceptionis rationem præmiserat: „ cùm beneficia ad divinum cultum, atque Ec„ clesiastica *munia obeunda sint constituta*, *ne quâ in* „ *parte diminuatur divinus cultus*, *sed ei debitum omni*„ *bus in rebus obsequium præstetur*: *statuit*, &c.

III. Si ergo quotidianæ Distributiones eo fine institutæ, & ab Ecclesia probatæ sint, ut Canonicorum aliorumque Clericorum in frequentandis Horis Canonicis negligentia puniatur, & mulctetur; & ne *quâ in parte*, ut loquitur Synodus Tridentina, *diminuatur divinus cultus*, *sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur*, Sess. 24. de reform. quis hinc consequi non videt, eas non aliquibus duntaxat, sed omnibus Horis, id est, integro Officio Divino esse assignandas: ut hoc pacto fiat, ne *qua in parte* cultus divinus diminuatur seu negligatur; nec Canonici suæ impunè desint obligationi.

De hac Synodi Tridentinæ sententia non dubitans S. Carolus in Synodo Mediolanensi IV. *parte* 2. *cap.* 13. statuit; " Ut etiam in Ecclesiis vel Cathedralibus vel „ Collegiatis, quamvis reliquis Divinis Officiis con„ gruus quotidianarum distributionum census assigna„ tus sit, *aliquibus* tamen *Canonicis Horis* aut cæteris „ Officiis, etiam extraordinariis, quâvis auctoritate „ institutis, nullæ quotidianæ distributiones adscriptæ „ attributæve sint, aut si attributæ sint, exiguæ illæ „ quidem, atque usque adeò tenues, ut verisimiliter „ negligantur; in iis Episcopus vel de communi resi„ dentiæ, distributionumque quotidianarum censu, si „ ampliùs sit, certam portionem arbitrio suo con„ gruam, Capituli ac reliquorum, qui ejusdem censûs „ participes sunt, consensu detrahat, eamque ipsam „ statam *unicuique* ex illis Canonicis Horis Officiisve „ attribuat, adscribatve perpetuò, vel omninò ipse „ authoritate & facultate sibi ab eodem Tridentino „ Concilio datâ, quemadmodum etiam à sancta Sede „ Apostolica declaratum est.

Quod hîc asseritur à S. Sede Apostolica declaratum esse, ei conforme est, quod refert Garcias *De Beneficiis*, *parte* 3. *c.* 2. *n.* 489. censuisse S. Congregationem, „ distributiones quotidianas, quæ acceptæ fuerunt ex „ tertia parte fructuum dignitatum alicujus Ecclesiæ, „ assignari debere non duabus Horis tantùm Canonicis, „ sed etiam *reliquis aliis omnibus*, quibus qui non inter„ fuerint, distributionem amittant.

Conformiter proindè ad mentem Concilii Tridentini Synodus Mechl. P. II. *tit.* 2. *cap.* 2. " Ut minores Horæ „ non negligantur, voluit ut pro illis certæ distributiones „ assignentur, aut Minores illæ Horæ Majoribus adjun„ gantur; ita ut in Majoribus illis Horis nemo distribu„ tionibus gaudeat; nisi qui in Minoribus quoque Horis „ debitè interfuerit.

IV. Ulteriùs, ipse Distributionum quotidianarum scopus, & institutionis ratio sat ostendunt, eas non deberi nisi illi, qui actualiter, integrè & completè Horis Canonicis assistit. Unde Synodus Basileensis declaravit

claravit *Sess.* 21. *cap.* 4. " Ut qui in Matutinis ante finem Psalmi, *Venite exultemus*; in aliis Horis ante finem *primi Psalmi*, in Missa ante ultimum *Kyrie-eleison* usque in finem Divino Officio non interfuerit, nisi fortè necessitate cogente, ac petitâ ac obtentâ à Præsidente Chori licentiâ discedere oporteat, pro illa Hora absens censeatur: salvis, ait, Ecclesiarum consuetudinibus, si quæ fortè circa hoc exactiores existunt.

Et Patres Concilii Moguntini anno 1549. *cap.* 72. " Animarum periculo obviare, & Ecclesiarum necessitati consulere volentes, decreverunt & ordinarunt, ne quotidianæ distributiones ad brevissima quædam momenta, puta ad lectionem Epistolæ, seu unius Psalmi aut Responsorii; sed *integris ac totis Officiis & Horis Assignentur*, & iis modo tribuantur, qui Officiis Divinis, de quibus hæc emolumenta dantur, *ab initio ad finem* interfuerint.... Quibuscumque irrationabilibus, aut pravis consuetudinibus (quæ potiùs corruptelæ censendæ sunt) non obstantibus.

Eumdem abusum Synodi nostræ Belgicæ pariter damnant, & quidem Mechliniensis P. II. *tit.* 12. *cap.* 4. ait: " Careant distributionibus, qui ante *Gloria Patri* primi Psalmi cujusquè Officii *usque ad finem* eidem Officio *actualiter* non intersunt.

Synodus vero Diœcesana anno 1609. *tit.* 11. *cap.* 10. hoc Concilii Provincialis Decretum renovans addit: " Iis distributionibus quoque privari volumus, qui in Missis votivis & anniversariorum, quæ ex fundatione sine commendationibus canuntur, ante primam Collectam; in vigiliis vero ante finem secundi Psalmi Vesperarum, & in commendationibus ante initium Psalmi, *In exitu*, usque ad finem non intersunt.

Uno verbo distributiones ex mente Ecclesiæ ita ordinandæ ac dispensandæ sunt, ne *qua in parte* cultus divinus minuatur; sed divinum Officium in omnibus suis partibus, tam majoribus quàm minoribus integrè & ordinate ab omnibus persolvatur.

CAPUT VIII.

Distributiones non sunt institutæ, ut propter eas Divinum Officium frequentetur.

1. *Multis rationibus improbatur Officium intuitu distributionum frequentare.*
2. *Ratio prima.*
3. *Secunda.*
4. *Tertia.*
5. *De Simonia redduntur suspecti qui principaliter ob distributiones frequentant.*
6. *Indicia è quibus cognoscitur num* principaliter *ob distributiones quis frequentet.*

I. Distributiones quotidianas instituit & probavit Ecclesia, ut Clericorum in persolvendis divinis Officiis neglectus aut tepor, earum privatione mulctaretur; ipsique hac mulctæ comminatione ad diligentiorem & ferventiorem divini Officii persolutionem excitarentur; nequaquam verò ut Canonici earum lucrandarum causâ ad divinum Officium accederent; sive eo principaliter animo divino Officio interessent, aut ad illud frequentandum moverentur, ut distributionum illarum lucro gaudere possent.

II. Scit enim Ecclesia *voluntariè* sacrificium laudis Deo esse offerendum, juxta illud Psalmistæ à Canonicis quotidiè pronuntiandum, *Voluntariè sacrificabo tibi.* Ps. 53.

At " si propter aliud laudas Deum, ait S. Augustinus in *Ps.* 53. *ex necessitate laudas.* Si adesset tibi quod amas, non laudares Deum. Vide quid dicam? Laudas Deum, v. g. ut tibi det amplam pecuniam, (ut distributiones accipias) " si aliundè haberes amplam pecuniam, non à Deo, numquid laudares Deum? Si ergo propter pecuniam laudas Deum, non *voluntariè* sacrificas Deo, sed *ex necessitate* sacrificas, quia præter illum nescio quid aliud amas.

Qui ergo Divinas Laudes Deo persolvit, Horasque Canonicas frequentat, ut distributiones lucretur, non frequentaturus si earum lucrum non spectaret, aut aliundè habere posset, convincitur non *voluntariè*, sed *ex necessitate* Deum laudare, sive divinum Officium persolvere.

III. Ulteriùs, novit Ecclesia illud jam pridem ab eodem Doctore pronuntiatum, " Quæcumque res propter aliud aliquod quæritur, sine dubio inferior est (nimirum appretiatione quærentis) " quam id propter quod quæritur: Et ideò illud primum est propter quod rem istam quæris, non ista res, quam propter illud quæris. Quapropter si Evangelium & Regnum Dei propter cibum quærimus, priorem facimus cibum, & posterius Regnum Dei.

Qui ergo Officium divinum quærit seu frequentat propter materiales has Distributiones, convincitur pluris æstimare Distributiones, quàm ipsum divinum Officium; & priores facere distributiones, quàm Officium divinum.

IV. Quinimo, qui eo animo Horas Canonicas frequentat, spiritualibus terrena mercari convincitur: nam, ut ait S. Bernardus, " qui Officium Ecclesiasticum quærit, aut eo tenet animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habeat necessaria, *perverso nimis ordine cælestibus terrena mercatur.*

V. Cum igitur ratio Simoniæ in hoc præcipuè consistat, quod morali agendi modo, res spirituales temporalibus æquiparentur, aut postponantur; ipsaque spiritualia ut medium ad obtinendum temporalia ordinentur, non dubitant Canonistæ post Glossam in *cap. unic. De Clericis non resid. in VI.* condemnare *Simoniæ mentalis Canonicum, qui interest Officio divino principaliter pro denario.*

Quid de eo senserint Patres Synodi Coloniensis anno 1536. discant Canonici ex iis, quæ *parte* 3. *cap.* 13. tum optando, tum hortando & comminando Canonicis proposuerunt: " Utinam, inquiunt, optando à Deo Opt. Max. consequi possimus, ne quisquam *lucri causa* divinis interesset, *alioqui non accessurus sacra*, veluti quem nummi magis quàm Dei amor in templum trahit, quæstum pietatem esse putantem: qui non dubium, ex numero eorum est, de quibus Isaias dixit: *Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.* Isaias c. 1. v. 23. Nec multùm is abest (uti plerisque Doctissimis Viris placuit) " *ab horrendo crimine Giezi, qui existimavit Divinum munus pecuniâ redimendum.* I. 4. Reg. c. 5. Quare viderint Clerici nostri, ut eorum mens & intentio tota in Deum referatur, ut cum David confiteantur *Deo in directione cordis, ac in labiis suis pronuntient omnia judicia oris ejus. In via etiam testimoniorum Domini delectentur sicut in omnibus divitiis.* Ps. 118. Optandum ut Psalmus ille 118. qui toties non sine causâ in Ecclesiis replicatur, ore simul & corde, respondente singulis verbis mente decantetur; & cum eodem Psalte ex animo dicatur; *voluntariè sacrificabo tibi & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est.* Ps. 53. Non adimit Christus, sed decernit operanti suam mercedem: *Dignus est enim operarius mercede sua*, Luc. c. 10. v. 7. & qui altari deservit, de altari & vivet. Sed interim cogitare debet Clericus, se vivere non ut edat, sed edere ut Christo vivat, habereque semper reconditum Christi verbum, *primùm quærite regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Luc. c. 12. v. 31.

Similiter Stephanus Episcopus Parisiensis dubitasse non videtur, simoniam mentalem committi à Clericis qui

qui Divinum Officium ob solam spem materialium distributionum frequentant. " Prohibemus vobis om„ nibus, (inquit in sua Synodo) *ne committatis Sy„ moniam etiam mentalem, adeundo ad Divinum Offi„ cium sub spe materialium distributionum.*

VI. Quis verò censeri debeat *principaliter* Horis Canonicis propter distributionem interesse, licèt id ab interiori animi affectu dependere videatur; frequenter tamen non obscura occurrunt externa indicia, hanc animi constitutionem prodentia.

Si, v. g. Canonicus Horas illas sollicitè frequentet quibus distributiones majores sunt annexæ, illis verò quibus nullæ aut exiguæ constitutæ sunt, sine justa causa passim negligat: nullamque illas frequentandi sibi curam esse ostendat; indicium erit non obscurum, quòd Horas non amore Religionis, sed amore pecuniæ frequentet; easque tanquam medium ad distributiones ordinet. Canonicus quoque, qui mox ut Officium, cui distributionum lucrum annectitur, est absolutum, è choro discedere solet, neglecto Officio quod distributiones non pendit, tamen etiam immediatè sequatur, difficulter se à suspicione Simoniaca liberabit.

Quapropter Petrus Parisiensium Cantor Simoniæ arguit Clericos, qui nolebant Festum S. Stephani, postulante quodam Prælato, ritu duplici cantari, " Nisi „ unà pastum & refectionem annuam Clericis promit„ teret, insuper nummos matutinales illius noctis du„ plicandos; ut sic celebrarent potiùs Festum nummi „ duplicati, quàm Festum S. Stephani.... Quibus „ sunt similes, pergit Petrus Cantor, quidam in Eccle„ sia psallentes & pro pretio cantantes; quibus pecunia „ disciplina est, nummus Decanus, ac etiam Deus; „ qui idololatræ sunt nummum potiùs adorantes, „ quam Deum: *non alias Deo cantaturi, nisi propter „ nummum.*

Subdit deinde prædictus Auctor: " Quid vilius, „ quam duas Horas in Ecclesia quadam (quia ad illas decantandas non est constituta certa pecunia) „ à Lai„ cis dici *Horas Domini, cæteras denarii*, imò diaboli; „ imò ad has Horas decantandas & Horas beatæ Vir„ ginis non adsunt Clerici, sed præsentes in aliis, ab „ his fugiunt, ut nullum opus sibi *vendicet in Eccle„ sia Spiritus Sanctus, cum nihil gratis in ea fiat, sed „ omne sibi vendicet nummus.*

Si hodie superesset Petrus, in multis reperiret Ecclesiis quod in una se reperisse deplorat, & quasdam Horas Vicariorum, quasdam Canonicorum & Capellanorum, non immeritò appellandas videret.

Nonne cum magno divini Officii dedecore conspicitur, à duobus tribusve Vicariis Horas illas passim cursim, & syncopando decantari, quibus decantandis nullus nummus est constitutus? Numquid qui diligunt decorem Domûs Dei, magno animi dolore videre coguntur Canonicos, Capellanos aliosque Clericos ex Horis Canonicis, quibus distributiones quotidianæ sunt assignatæ penè non absolutis, quasi aufugere, & ad plateas aut consortia confabulationis causa se conferre, interim illa Officii parte, quæ distributione caret, neglecta?

CAPUT IX.

De Residentia Canonicorum.

1. *Omnia Beneficia de Jure communi residentiam requirunt.*
2. *Ex Decreto Concilii Tridentini Canonici ad residentiam tenentur.*
3. *Quid sit residere.*
4. *Canonici integro divino Officio assistere debent.*
5. *Sine causa nequidem ad tres menses abesse possunt.*

I. CUm beneficium detur propter Officium *cap. fin. de rescriptis in VI.* nullum ad beneficium esse assumendum, ni una in eo loco resideat, ubi officium obire possit, jure cautum est: ideoque ut rectè post alios Canonistas notat Fagnanus ad *Capit. Conquerente* ⁑ *De Clericis non resid.* " Beneficium quantum„ cumque minimum, puta viginti solidorum, ex quo „ habetur pro titulo, de jure communi *personalem* resi„ dentiam requirit, adeò ut non residens beneficio pri„ vari debeat. „ Hæc Fagnanus, qui addit: " Iste tex„ tus (scilicet citati Capit. *Conquerente*) optimè pro„ bat beneficium quantumvis tenue, de jure communi „ obligare ad *personalem* residentiam.

II. Igitur juxta disciplinam juris communis, Canonicos ad *personalem* residentiam astringi dubitari nequit. Quam æquissimam, atque intentioni fundatorum planè conformem disciplinam tempore Synodi Trident. multùm prolapsam, restaurare desiderans eadem Synodus, statuit *Sess.* 24. *cap.* 12. *De reformat.* " Quod „ obtinentibus in Cathedralibus aut Collegiatis Eccle„ siis dignitates, Canonicatus, præbendas aut portio„ nes, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consue„ tudinis ultra tres menses, ab iisdem Ecclesiis quolibet „ anno, abesse: salvis nihilominus earum Ecclesiarum „ constitutionibus, quæ longius servitii tempus requi„ runt.

Cum Synodus hanc novem mensium residentiam requirat, non obstante quocumque statuto, aut quacumque consuetudine contraria, rectè respondit S. Congregatio, referente Fagnano *ad cap. LICET* ⁑ *De præb. Num.* 32. " Eo Decreto sublatam esse consuetu„ dinem *immemorialem* vacandi ultra tres menses à ser„ vitio chori.

III. *Residere* autem juxta mentem Canonum, & Synodi Tridentinæ, " Est cum effectu Ecclesiæ in divinis „ deservire; nam residentia, ait Fagnanus *loco citato* „ *num.* 24. debet esse laboriosa, non desidiosa; cum „ beneficia ad divinum cultum & Ecclesiastica munia „ obeunda sint constituta. „ Quid enim prodest præsentia in loco, inquit Glossa *ad cap. unic. De Clerico non resid. in VI.* ex quo divinis non adsunt.

IV. Ut ergo Canonici dicantur residere ad mentem Sacrorum Canonum, tenentur Divino Officio non tantum pro parte, sed integro assistere; alias enim pro parte duntaxat residerent. Unde cum fuisset quæsitum à S. Congregatione, an valeret statutum, ut uni vel duabus Horis interessentes lucrentur massam grossam, sive præbendam, amissis distributionibus quotidianis, responsum est non valere, Fagnanus dicto loco *Num.* 35.

Rectè proinde notavit Joan. Wiggerius de jure & justitia *tract.* 7. *cap.* 3. *dub.* 20. *Num.* 90. quod " Be„ neficiati qui præbendas habent liberas sine alio offi„ cio, v. g. docendi, concionandi, audiendi confes„ siones, aut simili onere non gravatas, ritè peragant „ suam residentiam, non sufficit quod in die intersint „ semel Officio chori, etiamsi forsitan ex consuetudine „ Ecclesiæ permittantur tales gaudere proventibus cum „ aliis, sed debent interesse divinis Officiis omnibus, „ ita ut à peccato mortali non videantur excusandi illi, „ qui justa cessante causa absentant se ordinariè ab uno „ aut pluribus Officiis.

„ Probatur, quia ordo Canonicorum maximè, non „ Cathedralium, est in Ecclesia principaliter institutus „ ut ipsi Horis nocturnis & diurnis Deum in Psalmis, „ Hymnis, & Canticis Spiritualibus laudent, pro „ beneficiis gratias agant, iram Domini precibus & „ intercessione sua à populo avertant; & exequantur „ illud Prophetæ Joelis c. 2. *Inter vestibulum & Altare „ plorabunt Sacerdotes ministri Domini, & dicent: „ parce, Domine, parce populo tuo, & ne des hære„ ditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis natio„ nes:* quo nomine liberalem passim ex bonis Ecclesiæ „ obtinent sustentationem. Unde ex officio suo & ex „ feria Ecclesiæ voluntate obligantur ista sedulo curare „ & præstare.

V. Denique notandum, concessionem sive permis-

sionem

sionem absentiæ ad tres menses, cujus meminit Synodus Trident. non sic esse accipiendam, quasi Canonici liberè & licitè abesse possint à choro tanto tempore pro mero libitu; sed hoc sensu, quòd tanto tempore abesse possunt ex honestis causis absque speciali licentia Superioris; sive quod illius absentiæ causa legitima permittatur conscientiæ Canonicorum. Imò Synodus propriè nullum tempus absentiæ dedit aut constituit, sed tantùm prohibuit, ne longiori, quàm trium mensium spatio abessent; sive, ut ait Fagnanus, non processit *concedendo*, sed *prohibendo*. (*a*)

(*a*) Die 20. Maji. an. 1669. Senatus Parisiensis Arresto declaravit, abusum inesse veteri Ecclesiæ Senonensis statuto, quo à Canonicis duntaxat exigeretur residentia sex mensium, ut suorum beneficiorum fructus *Grossos* perciperent; Senatus definivit Canonicos singulis annis teneri saltem ad novem mensium residentiam.

CAPUT X.

De causis excusantibus à residentia.

1. *Faciliùs à residentia excusantur Canonici, quàm Pastores.*
2. *Canonici in servitio Episcopi occupati à residentia excusantur.*
3. *Non requiritur licentia Capituli.*
4. *Tantùm duo & quidem simplices Canonici cum hoc privilegio assumi possunt.*
5. *Absentia studiorum causâ à residentia excusatur.*
6. *De Jure communi requiritur licentia Episcopi, secus de consuetudine.*
7. *Debent absentes incumbere studio S. Theologiæ aut Sacrorum Canonum.*
8. *Debent transmittere litteras testimoniales de progressu in studiis, & quid hæ continere debeant.*
9. *Litteræ testimoniales non temerè concedendæ.*
10. *Privilegia hæc restringuntur ad beneficia speciali titulo personale servitium non requirentia.*
11. *Clerici, studiorum causâ absentes, observare debent statuta de vita & honestate Clericorum.*
12. *Familiares & Domestici Regis à residentia excusantur.*
13. *Limitationes hujus privilegii.*
14. *Variæ restrictiones privilegii recipiendi fructus in absentia.*
15. *Notanda circa causas absentiæ.*
16. *Solent restringi dicta privilegia ad fructus grossos.*

I. QUamvis Canonicos ad residentiam, & personale obsequium in Ecclesia, cui sunt adscripti, obligent Sacri Canones, ipsumque Canonicale officium; nihilominus esse legitimas nonnullas causas, quæ absentiam licitam faciant ipsosque Canonicos à pœnis contra absentes decretis eximant, constat, imò frequentiùs posse esse causam sufficientem, ut Canonicorum absentia sit legitima, quàm Parochorum, aut aliorum curam animarum sustinentium dubium non est: tum quod ex illorum absentia non sit metuendum tantùm, quantùm ex horum absentia, Animarum & Ecclesiæ nocumentum; tum quod illorum faciliùs, quàm horum absentia, aliorum præsentiâ suppleri possit.

II. Sic Canonicis, donec in servitio Episcopi fuerint, ne quidquam subtrahatur, quod de communitatis sibi beneficio debetur, respondit Alexander III. in *cap.* 7. ✠ *De Clericis non resid.* Ratio est, " Quia „ absentes ab Ecclesia pro servitio Episcopi, ubi servitium est necessarium vel utile Ecclesiæ, & respicit „ Episcopum, quatenus Episcopum, Juris censurâ, ait „ Fagnanus ad dictum *cap.* 7. *num.* 12. reputantur „ præsentes & censentur inservire Ecclesiæ..... Et servitium Episcopi quatenus Episcopus est, censetur „ quasi servitium Ecclesiæ cui præsidet, cùm Ecclesia „ sit in Episcopo.

Quapropter juxta juris communis dispositionem duo saltem Canonici in actuali servitio Episcopi existentes possunt percipere fructus suæ Præbendæ in absentia; cùm autem inter Episcopales functiones, una ex præcipuis sit debita populi instructio, non dubium quin si Episcopus ad hanc instructionem judicet sibi necessarios aliquos è Canonicis, eosque illum in finem sibi assumat, hi Canonici debeant reputari, ut existentes in servitio Episcopi, eoque titulo possint conformiter ad jus commune fructibus suæ Præbendæ in absentia gaudere.

Quare non sine fundamento judicatum est anno 1640. in Consilio Privato Regis Galliarum, Canonicum deputatum ab Episcopo ad obeundam missionem & prædicationem, debere reputari præsentem in choro, prout refertur in Actis Cleri Gallicani, *tit.* 1. *cap.* 2. §. 27.

III. Et quidem Canonicos in servitio Episcopi, etiam sine consensu Capituli, fructus in absentia lucrari, neque Episcopum teneri Capitulo probare utilitatem Ecclesiæ, communiter notant Canonistæ: id tamen ad *duos* uno consensu limitant, auctoritate responsi Honorii III. in *cap.* 15. *de Clericis non resid.* Quamvis ergo supra citatum *cap.* 7. loquatur simpliciter de Canonicis sine ulla numeri prædefinitione, tamen declarari & restringi debet, inquit Fagnanus, per dictum *cap.* 15. *quod specialiter loquitur de* Duobus, *idque Ecclesiarum usus approbavit.*

IV. Ulteriùs si Canonicus in servitio existens Episcopi præter Canonicatum in eadem Ecclesia Dignitatem obtineret, ratione cujus ad speciale aliquod & personale servitium obligaretur, non posset occasione hujus servitii fructus illius Dignitatis absens percipere, nec à residentia eximi; ut judicatum refert Carolus Fevret, Tract. *De Abusu lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 13. ibidem notans, Episcopos tantum posse assumere in suum servitium duos simplices Canonicos suæ Ecclesiæ, qui hoc privilegio gaudeant.

V. Secunda eaque hodie usitatissima absentiæ causa, est studium in Universitate publica & probata. " Studentes in Theologiæ Facultate, ait Honorius III. „ in *cap. fin.* ✠ *De Magistris*, integrè per annos quinque percipiant de licentia Sedis Apostolicæ proventus Præbendarum & Beneficiorum suorum, non „ obstante aliquâ contrariâ consuetudine. „ Quin & Innocentius III. prædecessor Honorii, Canonicis esse indultum gratiâ studiorum, ut in absentia percipiant fructus suarum Præbendarum, respondit in *cap.* 12. ✠ *De Clericis non resid.* Voluitque & ipsa Synodus Tridentina *Sess.* 5. *cap.* 1. *De reformat.* " Ut Scholares, „ qui in ipsis Scholis student, privilegiis omnibus de „ perceptione fructuum, Præbendarum, & Beneficiorum, in absentia à jure communi concessis, plenè „ gaudeant & fruantur.

VI. Si jus commune spectemus, ut quis studiorum causâ absens fructus percipiat, requiri expressam licentiam Episcopi communiter docent Canonistæ; & fusè probat Fagnanus *ad cap. Cùm ad hoc* ✠ *De Cler. non resid.* " Ideò autem est necessaria Episcopi licentia; „ quia cum transmittendi ad studia litterarum debeant „ esse dociles, Episcopus debet sedulò disquirere, an „ sint ætate, naturâ, & ingenio tales, qui possint in „ litteris proficere, & hos tantùm licentiare.

Verùm cùm & privilegia Universitatibus Belgii indulta, ipsaque Concilia passim generaliter studiorum causâ absentibus fructus Beneficiorum in absentia indulgeant, praxis Belgii hanc Ordinarii licentiam non requirit; & ita quoque servari refert Rebuffus in praxi Benef. *p.* 2. *De disp. de non resid. n.* 25. & judicatum ait Fevret loco citato; qui & ibidem monet, hoc privilegium non concedi nisi sub certis conditionibus quarum prima hæc est, quòd ii soli hoc gaudeant privilegio, qui ad publicas Universitates mittuntur, ut studeant Theologiæ, vel SS. Canonibus.

VII. Et sanè cùm Theologica & SS. Canonum scientia penè unica sit Canonicorum & Clericorum vocationi conveniens; ideòque *sola Clericorum Scholastica disciplina vocetur*, meritò requiritur, ut illi operam suam navent. Unde S. Carolus in Concilio Mediol. 1. *p.* 2. *cap.* 27. recipientibus fructus in absentia causâ studiorum imposuit hanc legem, " ut verè in " publico celebrique Gymnasio, *Theologiæ vel SS. " Canonibus* studeant.

Huic consonat praxis Curiæ Romanæ, quæ concedens licentiam absentiæ studiorum causâ apponit hanc clausulam: " Orator operam in aliqua approbata Uni- " versitate studii generalis, seu Gymnasio publico, " studio *Theologiæ* aut *Decretorum*, actu navare tenea- " tur, Pyrrus Corradus de Dispens. *lib.* 5. *cap.* 6.

VIII. Altera eaque notanda conditio est, quòd teneantur residentes in Universitate singulis semestribus, aut ad minus singulis annis, Episcopo, aut Capitulo litteras testimoniales sui Regentis seu Professoris de progressu in studiis exhibere.

Et quidem S. Carolus in Concilio Mediol. 1. *parte* 2. *cap.* 27. statuit, ut ii qui studiorum causâ absunt, sin- " gulis sex mensibus Episcopo scriptum sui Doctoris " exhibeant, quo is ipsos in eo studii genere proficere " testetur; quod etiam Episcopus secretò ab aliis cog- " noscere studeat.

Similiter Patres Concilii Tolosani an. 1590. *p.* 1. *cap.* 2. §. 5. volunt, " ut studentes Canonici temporis " fideliter exacti studiorumque progressus Capitulum " singulo anno admoneant. Cujus rei statim à Capi- " tulo Episcopus certior fiet.

Synodus quoque Coloniensis anno 1536. *parte* 1. *cap.* 5. loquens de Canonicis ad Universitates studiorum causâ mittendis, adjicit hanc cautionem, " dum " tamen certis testimoniis singulis annis ad Collegia " mittendis constet, nec perversis moribus eos deditos, " nec studia vana, quæ ad Ecclesiæ ædificationem non " conducant, sectari: committendum enim non est, " ut divino cultui dicata stipendia, in hujusmodi Ca- " nonicos discolos erogentur.

Eodem collimant litteræ testimoniales, quas sigillo Universitatis munitas à Canonicis aliisque Clericis studentibus, singulis annis exhiberi vult Synodus Mechl. P. I. *tit. De vita & honest. Cleric. cap.* 4. quæ & præcipit, ut litteræ illæ quoque testentur, utrum Clerici studentes utantur vestitu Ordini suo & vocationi congruo.

Ex his evidens est, hoc Studentium privilegium eò unicè collimare, ut Ecclesia aliquando egregios, & eruditos Ministros, & Operarios habere queat; ut proinde nullatenus improbandum sit, quod judicatum in Parlamento Tolosano refert Tornet *Litt. C. cap. VIII.* ut si Canonicus studens in Universitate postmodum transeat ad statum matrimonialem, ut nolit esse professione Ecclesiasticus, Capitulum posset repetere fructus perceptos.

IX. Ex his facilè intelligitur, litteras testimoniales Clericis studentibus, à Doctoribus aut Universitate non esse annuendas, nisi prævio examine constet de eorum in studiis diligentia & progressu: ne aliàs per hujusmodi testimonia Episcopis & Capitulis imponatur.

X. Solent denique hæc absentiæ privilegia restringi ad Canonicatus & Beneficia, quæ speciali titulo *fundationis* non exigunt aliquod *personale* & particulare servitium; uti aliquoties in contradictorio judicio decisum fuisse testatur Fevret *Tract. de abusu l.* 3. *c.* 1. qui & addit, nonnunquam numerum Canonicorum volentium abesse studiorum causâ, restrictum fuisse ad duos aut quatuor pro majore vel minore numero Canonicorum præsentium, ne aliàs officium Divinum aliaque Ecclesiæ munia absolvi non possent. Vide etiam Brodeau in notis ad Louëtium *Litt. C. cap.* 6.

XI. Denique meminisse oportet Canonicos in Academia studiorum causâ versantes, quòd Canones, ac Romani Pontifices pro tempore quidem eos à personali residentia absolvant, ut commodiùs, majorique otio studiis incumbere queant, scientiamque suæ vocationi congruentem comparare; nequaquam tamen eos eximant ab observatione eorum, quæ de vita & honestate Clericorum Canonibus decreta sunt; nullumque studiis impedimentum ingerunt.

Quapropter voluêre Patres Synodi Mechl. P. I. loco citato, " ut Clerici qui in Academiis aut Scholis ma- " joribus vel minoribus vivunt, & in alio quàm in sui " Beneficii loco resident, intra mensem à die publi- " cati hujus Concilii Provincialis, corona, pileo, ca- " ligis, & vestitu Ordini suo & vocationi congruo utan- " tur; " cujus rei etiam in litteris testimonialibus singulis annis transmittendis mentionem fieri mandat.

XII. Plures alias, tum ex jure communi, tum ex privilegiis particularibus causas absentiæ recensent Doctores, & quidem Glossographus ad Sanctionem Pragmaticam titulo *Qualiter Horæ sint dicendæ*, Verbo *Teneantur*, dicit: Ex " privilegio Pii II. Mantuæ con- " cesso, Capellani, Clerici familiares & Domestici Re- " gis & Reginæ, in eorum servitio, percipiunt gros- " sos fructus suorum Beneficiorum, tanquam si in iis " residerent, non obstante quòd non fecerint primam " residentiam ex statuto.

XIII. Verùm hoc privilegium probans Parlamentum Parisiense in favorem Capellanorum Capellæ Regiæ, illud limitavit, inquit Fevret Tract. *De abusu lib.* 3. *cap.* 11.* ad fructus grossos, & tempus servitii. Et Litteræ Regiæ quibus Capellanis Oratorii Regii conceditur jus percipiendi fructus in absentia, nominatim excipiunt distributiones quotidianas. Plurima judicata occasione hujus privilegii videre licet apud Brodeau in notis ad Louëtium *Litt. C. cap.* 32. qui & *cap.* 24. eodem privilegio gaudere asserit, Consiliarios Ecclesiasticos supremorum Parlamentorum tanquam Domesticos Regios; quique Regi in administranda justitia continuò assistant; atque hoc titulo anno 1641. Consilium Privatum adjudicavit Eustachio l'Escuier Canonico Tornacensi & Consiliario Ecclesiastico in Senatu Montensi fructus suæ Præbendæ in absentia, ut refertur in Registro M. S. Archiepiscopatûs Mechliniensis *Centuriâ* 2. *art.* 35. Hoc tamen privilegium ut & præcedens non habere locum in Beneficiis curam animarum habentibus; aut ex fundatione particulare & personale officium requirentibus, sæpiùs judicatum testatur Choppin in Monastico *Lib.* 2. *cap.* 3. & De polit. Eccles. *Lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 20.

Idem privilegium Principum nostrorum Domesticis & Capellæ Burgundiæ Capellanis concessum esse nostrates asserunt, & praxis comprobat; de quibus vide Zypæum in jure novo *tit. de Clericis non resid. n.* 19.

XIV. Privilegia absentiæ cum ea moderatione & restrictione intelliguntur, ut numerus præsentium judicetur sufficiens divinis Officiis ritè persolvendis.

Hinc in Actis Cleri Gallicani *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 14. *cap.* 12. refertur judicatum per Parlamentum Parisiense die 4. *Martii* 1614 non posse esse in eadem Ecclesia ultrà *quatuor* Canonicos, qui dispensentur à residentia causâ studiorum.

Et cap. 10. ibidem refertur Arrestum Consilii Privati datum in judicio contradictorio die 19. *Junii* 1685. quo imprimis declaratum est, Consiliarios Clericos, necnon Officiarios Capellæ Regiæ de Canonicatu provisos, obligatos esse residere extra tempora exercitii suorum officiorum.

Præterea declaratur, quòd in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, quæ non pertinent ad provisionem suæ majestatis, non nisi *duo* queant esse privilegiati dictæ Capellæ Regiæ: & in Ecclesiis ad collationem suæ majestatis spectantibus non ultra *quatuor*.

Imò licet numerus Canonicorum ascenderet ad 40, non possent tamen esse ultra *sex* lucrantes fructus suarum præbendarum in absentia, absque distributionibus manua-

manualibus, quæ præsentibus affectæ remanebunt.

XV. Porro circa hæc aliaque privilegia Canonicos aliosque Ecclesiasticos à residentia eximentia observandum, illa esse species quasdam dispensationis; ideoque iis utentes expendere debent, num sit sufficiens causa iis utendi, id est, ea Ecclesiæ utilitas aut necessitas, quæ compenset incommodum ex non residentia proveniens: nimirum quod fructus destinatos hujus particularis Ecclesiæ minister percipiat, cum nullum interim huic Ecclesiæ officium impendat; ac insuper ministro privet, quem habere posset, si beneficium quod absens retinet, dimitteret.

XVI. Denique notandum, plerasque causas sive de jure communi, sive ex privilegio à residentia excusantes, restringi ad *fructus grossos* in absentia percipiendos; pauciores verò esse, quæ & quotidianas distributiones comprehendant, de quibus capite sequenti.

CAPUT XI.

De causis legitimis recipiendi distributiones in absentia.

1. *Distributiones Jure communi absentibus vix unquam conceduntur.*
2. *Corporalis infirmitas, aut Ecclesiæ utilitas non sufficit nisi concurrat consuetudo.*
3. *Consuetudo Belgii nonnihil laxior quam jus commune.*
4. *An audientes Confessiones & celebrantes tempore Divini Officii gaudeant distributionibus?*
5. *An publicè docentes tempore Divini Officii?*
6. *Quibus cedant distributiones absentium?*

I. SI jus commune spectemus, nonnullæ causæ quidem ut legitimæ probantur, ob quas Canonici aliique similes Beneficiati à residentia excusentur, fructusque Beneficiorum etiam absentes percipiant; sed penè in omnibus cum restrictione ad solos fructus *grossos*, suæ præbendæ, ut vocant, exclusis distributionibus quotidianis, quæ *victualia*, vel *manualia* dicuntur; eo quod in manum præsentem quasi tradantur; quæ de jure communi vix ulli absenti concedi reperies; adeo ut etiamsi quis rescriptum sive privilegium à Sede Apostolica obtinuerit de percipiendis fructibus cum clausula, *ac si præsens esset* " Nihilominus, ait Fagnanus " ad *Cap.* LICET *De præb. n.* 101. distributiones non " deberentur. Nam harum distributionum ea est natura " propria, ut debeantur his tantum, qui *verè* intersunt " Officiis divinis, non autem his, qui fictè resident, aut " juris interpretatione.

Similiter Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* statuit, " ut distributiones, qui statis Horis " interfuerint, recipiant; reliqui, quavis collusione aut " remissione exclusa, his careant, juxta Bonifacii VIII. " Decretum, quod incipit, *Consuetudinem*, quod S. Sy- " nodus in usum revocat, non obstantibus quibuscum- " que statutis & consuetudinibus.

II. Nulli ergo, nisi *actualiter* Horis Canonicis interfuerit, ex mente Concilii Trident. distributiones concedendæ sunt; idque juxta Decretum Bonifacii VIII. à Synodo innovatum: quod Decretum relatum in *cap. unico De Clericis non resid. in VI.* reprobat tanquam corruptelam omnem consuetudinem concedentem distributiones quotidianas aliis, quam qui *actualiter & verè* Horis Canonicis interfuerint, *exceptis illis*, ait, *quos infirmitas, seu justa & corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret.*

Hac exceptione nequaquam intendit Pontifex, distributiones concedendas iis omnibus, qui ex evidenti Ecclesiæ utilitate absunt; aut quorum absentiam utilitas Ecclesiæ aliundè compensat, & excusat; sed solùm vult, non esse improbandam consuetudinem, aut ordinationem Ecclesiæ, distributiones absentibus annuentem, si modo vel infirmitas corporalis, aut evidens Ecclesiæ utilitas concurrat.

Quis enim dubitet, in Ecclesiæ utilitatem cedere, ut Canonici in regimine Diœcesis Episcopo assistant, & inserviant? & tamen si jus commune spectemus, *distributiones* eis absentibus non debentur. Similiter negari nequit, quin absentia Canonicorum studiorum causa cedere possit in Ecclesiæ utilitatem, & tamen distributiones quotidianas nemo eis assignat.

Ut ergo de recipiendis in absentia distributionibus rectè judicemus, non tantum inquirendum, an corporalis infirmitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas absentiam excuset, sed an etiam aliqua Ecclesiæ ordinatio vel consuetudo concurrat.

Ità in plerisque Ecclesiis absentes ob corporis infirmitatem lucrantur distributiones illarum Horarum, quibus, dum sani sunt, interesse solent. Et licèt Bonifacius VIII. in citato *cap. unico* idem velit observari, quoad distributiones in defunctorum anniversariis largiendas, tamen in nonnullis Ecclesiis Canonici absentes ob corporalem infirmitatem accipiunt distributiones Horarum, & non anniversariorum: Ut proindè id à consuetudine cujusque Ecclesiæ maximè dependeat.

III. Similiter, licet de jure communi tantùm gaudeant distributionibus, qui occupantur in negotiis Ecclesiæ suæ, nihilominus consuetudo Ecclesiarum Belgii debet, conformiter ad Synodos Provinciales, intelligi " in Ecclesiæ negotiis occupari non solum eos " qui Capituli vel Fabricæ negotia tractant, (verba sunt Synodi Mechl. P. I.) " sed & Episcopum, Archidiaco- " num, Pœnitentiarium, atque illos omnes, qui pro- " pria dignitatum, vel præbendarum suarum munia " obeunt, aut Episcopis Ordines conferentibus, visi- " tantibus, ac in aliis Episcopatus negotiis occupatis " adsunt, vel aliquo ab eis missi consilium & operam " suam impendunt, quos pro eo tempore (fraude & dolo seclusis) " decernit pro præsentibus repu- " tari, & omnibus emolumentis gaudere debere, sicut " si *personaliter* divinis interessent. " *Tit. de Officio Divino cap.* 5.

IV. Idem declarans Synodus Camerac. P. II. *tit.* 18. *cap.* 5. & *cap.* 6. ait " Similiter eos, qui vel cele- " brant, vel audiunt confessiones, ipsa Hora qua hæc " faciunt, pro præsentibus habendos esse, modo ta- " men ad principales Horas juxta Ecclesiæ suæ consue- " tudinem ingressum fecerint; & Missa sua aut con- " fessionibus finitis, si nondum sit peractum Officium " chori, in ipsum redeant. " Idem quoad celebrantes habet dicta Synodus Mechliniensis *cap.* 6. Et ita quoad celebrantes & audientes confessiones tempore divini Officii in Belgio obtinet; tametsi jus commune quoad eos, quibus ex munere non incumbit onus excipiendi confessiones, vel obligatio illis Horis celebrandi, non omnino consonet; uti videre est apud Fagnanum ad *Cap.* LICET *De Præb. n.* 118.

Illud quoque notandum, quod consuetudo celebrantes tempore divini Officii non excuset, ni cum consuetudine concurrat juxta Constitutionem Bonifacii VIII. utilitas Ecclesiæ. Unde Canonici, qui aliis majoribus negotiis non distrahuntur, tempusque sufficiens habent, ut extra tempus divini Officii celebrent; neque aliquid notabile occurrit, quod celebrationem eo tempore exigit, nescio an vi hujus consuetudinis satis sint securi; dum ita passim divina Officia negligunt & chorum deserunt celebrationis causa.

V. Adhæc citata Synodus Cameracensis *cap.* 7. " Fa- " vore studiorum eos, qui ad docendum in ipsis Eccle- " siis Cathedralibus aut Collegiatis, vel in Universita- " tibus (quoad beneficia quæ in ipsis Universitatibus possident) " obligantur, iis diebus, quibus actu doce- " bunt, aut publicis disputationibus intererunt, pro " præsentibus habendos esse statuit, modo duabus de " Majoribus Horis in die intersint.

Evidens est juxta hujus Synodi Decretum, quod Professores Academici, qui vi suarum lectionum sunt Canonici, deberent haberi pro *præsentibus*, in iis saltem Horis

Horis, quibus actu in lectionibus & disputationibus publicis occupantur: contrarium tamen de consuetudine obtinere manifestissimum asserit Zypæus *De Clericis non resid. num.* 40. qui ibidem quoque multis probat, maximè dependere à consuetudine & ordinatione Ecclesiarum, quæ sit dicenda *Ecclesiæ utilitas* aut *necessitas*, ut distributiones absentibus dari possint.

Qui ergo sine probata causa, secundùm jam dicta, „ *personaliter* competens sibi officium juxta formam ab „ Episcopo præscribendam quolibet die statuto non „ impleverint, illius diei distributionem amittant, nec „ ejus (ait Synodus Trid. *Sess.* 22. *cap.* 3. *De reformat.*) „ quoquo modo dominium acquirant, sed Fabricæ Ec- „ clesiæ aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii appli- „ cetur.

VI. Verum quoad applicationem portionis quæ absenti cedere deberet, aliter in plerisque Ecclesiis usus obtinet.

Cum enim bona Ecclesiæ, sive Fabricæ soleant esse distincta & separata à bonis Canonicorum, aliorumque Ministrorum Ecclesiæ, sive mensa Capitulari, quoad distributiones absentium; usus habet, ut si singulis Canonicis & Beneficiatis certa portio assignata sit, seu cuilibet, qui Divinis interfuerit, detur certa quantitas, tunc portio absentis, sive id quod superest, inter præsentes non dividitur, sed manet in massa communi: si verò certa portio seu quantitas singulis non sit assignata, sed una omnibus, quæ inter præsentes sit distribuenda, tunc portio absentium manet apud præsentes; augeturque propter absentiam aliorum; idque non tam jure accrescendi, quàm non decrescendi, ut loquuntur Jurisconsulti.

Hæc tamen intelligi debent quoad prius membrum, si portiones desumantur ex massa seu bonis Capitularibus: si enim v. g. ab hæredibus defuncti singulis Canonicis aut Beneficiatis detur certa quantitas in exequiis aut sepulturis, absentium portiones manebunt apud hæredes. Similiter hæc omnia intelligenda sunt, nisi alia consuetudo Ecclesiæ quoad hanc applicationem obtineat: Vide Garciam de Beneficiis *parte* 3. *cap.* 2. *num.* 443. & *seqq.*

„ Similiter dicendum est, ait Garcias dicto loco *n.* „ 449. de fructibus præbendæ amissis ob non residen- „ tiam, vel aliàs, quod si in Ecclesia non sunt præbendæ „ distinctæ, nec est facta divisio redditūum inter Eccle- „ siam & ejus Ministros, sed ex patrimonio & bonis „ Ecclesiæ dentur præbendæ, & redditus Ministris, assi- „ gnatâ cuilibet certâ portione, tunc fructus amissi ad „ ipsam Ecclesiam pertinent; si verò est mensa Capi- „ tularis & massa communis Canonicorum & Benefi- „ ciatorum distincta à patrimonio Ecclesiæ, seu Fabri- „ cæ, quæ inter residentes pro suis præbendis dividitur, „ ut communiter est in Ecclesiis Hispaniæ, tunc portio „ absentium, seu alias amissa in mensa Capitulari re- „ maneat cum reliquis ejusdem fructibus inter residen- „ tes dividenda.

TITULUS VIII.

DE CAPITULO CATHEDRALI.

CAPUT I.

Capitulum Cathedrale Ecclesiæ Senatum repræsentat, & unum cum Episcopo corpus constituit.

1. *Primis Seculis Presbyteri & Diaconi unum cum Episcopo Ecclesiæ Senatum componebant.*
2. *In eorum locum successit Capitulum Cathedrale.*
3. *Capitulum Cathedrale esse Senatum Ecclesiæ probatur.*
4. *Capitulum Cathedrale tanquam Senatus Ecclesiæ præcedit cætera corpora Ecclesiastica.*
5. *Etiam Magistratum Civilem.*
6. *Singuli Canonici Cathedrales præcedunt omnium inferiorum Ecclesiarum Canonicos.*
7. *Canonici Cathedrales ut singuli in dignitate non sunt constituti, ad eam tamen accedunt.*

I. PRIMIS nascentis Ecclesiæ seculis Presbyteri & Diaconi in civitate Episcopali curam animarum gerentes, unum cum Episcopo corpus quasi constituebant, Senatumque formabant, quos idcirco Vir Apostolicus B. Ignatius Martyr scribens ad Magnesianos, ait esse loco *Senatus Apostolici.* Et in Epistola ad Trallianos vocat *Consistorium Sacrum*, *Consiliarios* & *Assessores Episcopi.* De quibus & Hieronymus in Caput 3. Isaiæ. *Et nos habemus*, inquit, *in Ecclesia Senatum nostrum, Cœtum Presbyterorum.*

II. Subsequentibus seculis paulatim Presbyterorum Clericorumque numero crescente, cœperunt Episcopi è Clero quosdam eligere, sibique propiùs assignare, quorum consilio & operâ Diœcesim suam regerent; quos posterior ætas *Canonicos Cathedrales* tanquam *Cathedræ* Episcopali propiùs adhærentes, & eorum Cœtum *Capitulum Cathedrale* vocavit: Quæ enim primitùs per Episcopum cum consilio & consensu *Cleri* erant secundum Canones tractanda & resolvenda, tandem tractari & absolvi cum consilio vel consensu Capituli, neglecto reliquo Clero, cœperunt.

Admodum verosimile est, hoc jus ad Capitula Cathedralia, excluso reliquo Clero, demum seculo decimo aut undecimo devolvi cœpisse, quando & Beneficiorum & Dignitatum tituli erecti, & separatim ab ordine collati leguntur: quemadmodum sub idem pene tempus, electio Episcoporum ad Cathedrales Canonicos, reliquo Clero excluso, translata scitur.

Verum etiamsi hæc hodie disciplina invaluerit, & recepta sit, ut scilicet Capitulum Cathedrale *Senatus* Ecclesiæ reputetur, atque Episcopus illud, ut suum *Senatum* habeat, quemadmodum olim suum Clerum; nihilominus indubitatum est, quod non raro expediret ut Episcopus in suum consilium alios è suo Clero, notanter Parochos, atque Archipresbyteros adsciscerer, maxime dum agitur de his quæ curam animarum, & regimen spirituale populi concernunt, & in quibus frequenter hi præ Canonicis Cathedralibus solent esse versati; & de abusibus reformandis propius instructi; utpote Episcopis in hac cura & regimine cooperatores.

Unde optarunt Synodi, ut Episcopi, ut minus annuatim convocent Archypresbyteros, ut cum iis deliberent ac statuant, quæ ad extirpandos abusus, & procurandam salutem animarum intellexerint opportuniora; uti supra *tit.* 6. *c.* 4. *n.* 5. dictum est.

III. Porrò quemadmodùm antiquitùs Presbyteri & Diaconi civitatis Episcopalis *Senatum* Episcopi, atque unum cum Episcopo corpus formabant, sic Capitulum Cathedrale, quod huic Presbyterorum & Diaconorum Cœtui successit, *Senatum* Ecclesiæ, & unum cum Episcopo corpus constituere dicitur.

Unde monet Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De reform.* Canonicos Cathedrales, "ut vestitu decenti „ tam in Ecclesia quam extra assidue utantur; ab illi- „ citisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, „ lusibusque abstineant; atque eâ morum integritate „ polleant,

„ polleant, ut meritò Ecclesiæ *Senatus* dici possit. Et Synodus Burdigalensis anno 24. decimi septimi seculi. *cap.* 9. §. 8. " Decet Metropolitanam Ecclesiam „ & alias Cathedrales Ecclesias eas personas ita probitate & scientiâ commendatas ad Canonicatus eligere „ & assumere, ut ex iis corpus Capituli coalescens *Senatus* Episcoporum, unde consilium accersant, meritò dici possit.

IV. Porrò quia Capitulum Cathedrale ipsum quodammodò totius Diœcesis Clerum repræsentat, atque unum cum Episcopo Senatum ac corpus constituit, etiam prærogativa præcipua gaudet, cæteraque omnia Corpora Ecclesiastica præcedit.

Hinc concludit Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi *part.* 4. *consi.* 32. quòd, " Abbates non debeant supersedere Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, nec debent „ eos præcedere, maximè quando processionaliter procedunt, & ita quasi universaliter servatur, maximè „ in Regno Franciæ, ubi semper Ecclesiæ Cathedrales „ præferuntur in quibuscumque Processionibus & aliis „ actibus Ecclesiasticis.

V. Cumque quæstio incidisset inter Capitula Cathedralia & Magistratus Civiles super *præcedentia*, hæc non semel in contradictorio judicio Capitulo Cathedrali utpotè *Senatum* Ecclesiæ repræsentanti adjudicata fuit; atque generaliter Rex Galliæ declaravit 8. Februarii 1657. Canonicos Cathedrales esse manutenendos in præcedentia in omnibus Conventibus publicis & privatis ante Officiarios & Magistratus, etiam Senatus Regios Præsidiales ut vocant, sive Curiarum subalternarum, ita ut Corpus Canonicorum præcedat Corpus Officiariorum; & singuli Canonici singulos Officiarios. Vide Acta Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 8. *n.* 28. *& seq.*

VI. Quin & singuli Canonici Cathedrales præcedunt singulos Canonicos omnium inferiorum Ecclesiarum, possuntque Canonici Cathedrales juxta Innocentium III. *in cap.* SEDES APOSTOLICA ⁒ *De rescriptis* dici Clerici *primi* gradus, alii autem Clerici *secundi* gradus.

VII. Quia tamen singuli Canonici propriè non constituunt *Senatum*, aut Corpus ipsam Ecclesiam Cathedralem repræsentans; neque jurisdictio aut authoritas singulis Canonicis, sed Corpori competit; singuli quoque Canonici Cathedrales Dignitatem habere non dicuntur; distinguuntur que à constitutis in Dignitate in *cap.* STATUTUM *De rescriptis in* VI. ut notat Zypæus *Consult.* 2. *De Majorit. & obed.* Docetque Canonicos Cathedrales ut singulos cedere debere Decanis, Præpositis aliisque in Dignitate constitutis, etiam Ecclesiarum Collegiatarum: quamquam & in his consuetudo locorum varia esse possit, quæ in similibus attendenda est, ut rectè monet Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi *parte* 4. *Conf.* 38.

Prærogativa quidem horum Canonicorum vel in hoc elucet, quod ipsi Judices à Sede Apostolica *in partibus* delegari queant, quod nulli alteri de Clero præterquam in Dignitate constituto conceditur.

CAPUT II.

Capitulum Cathedrale quantumvis exemptum debet Episcopo tanquam *Capiti* reverentiam & honorem exhibere; & in quibus hæc consistant?

1. *Episcopus semper habitus Caput sui Cleri.*
2. *Capitulum Cathedrale eum pro tali agnoscere debet.*
3. *Capitula Cathedralia desertâ vitâ communi à jurisdictione Episcoporum se eximere cæperunt.*
4. *Synodus Trid. voluit præcipuum honorem adhiberi Episcopo, non obstante exemptione.*
5. *Nulla exemptio excusare potest Capitula ab exhibendis iis quæ sunt honoris & reverentiæ.*
6. *Capitula etiam exempta impedire nequeunt ut Episcopus solemniter ad suam Cathedram deducatur; eique benedictionem danti se inclinare debent.*
7. *Episcopo in Ecclesia Cathedrali etiam exempta prima & honorabilior Sedes sæpiùs adjudicata.*
8. *Non obstante exemptione Canonici operâ & consilio Episcopo assistere debent: & ad postulationem Episcopi congregationem indicere.*
9. *Canonici etiam exempti jura reverentialia suo debent Episcopo.*

I. TOtius Cleri Episcopum Caput esse; eique præcipuam agendorum in sua Diœcesi curam incumbere indubitatum est.

Hinc illud Concilii Carthaginensis IV. *Can.* 35. apud Gratianum *Dist.* 95. *Can.* 10. " Ut Episcopus in Ec„ clesia & consessu Presbyterorum *sublimior* sedeat; „ Et illud Viri Apostolici S. Ignatii in Epistola ad Smyrnenses: " Omnes Episcopum sequimini, ut Christus „ Patrem, & Presbyterorum Collegium ut Apostolos. Et Diaconos revereamini ut ex Dei præcepto „ administrantes. Sine Episcopo *nemo* quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam spectant.

II. Cum vero Capitulum Cathedrale præcipuam Cleri partem constituat, atque totius Diœcesis quodammodo Clerum repræsentet, *Senatumque* componat; Hierarchicus Ordo atque Episcopalis Dignitas exigunt, ut Capituli Cathedralis Caput ac Præses sit Episcopus; ipsumque ut talem Canonici revereantur, atque suspiciant, uti respondit Alexander III. in *cap.* NOVIT ⁒ *De his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.*

III. Vita communi Canonicorum durante; quando Canonici, quos hodie *Cathedrales* dicimus, cum Episcopo, atque sub ejus directione in communi vivebant; perfectissima erat capitis & membrorum conjunctio: At vita communi in singularem mutata, ipsisque Capitulorum proventibus ab Episcopalibus separatis, cœperunt Canonici non secus ac Monachi à Jurisdictione Episcoporum quærere exemptiones.

IV. Quas exemptiones utpotè Episcopis in præcipuam sui Cleri partem subtrahentes auctoritatem; atque liberius delinquendi facultatem Canonicorum foventes, aboleri, ipsaque Capitula Cathedralia ad pristinam subjectionem Episcopi reducere desiderantes Patres Tridentini nonnulla decrevere, quæ temporum ac rerum conditio patiebatur pro restituenda Episcopali in Capitula Cathedralia auctoritate *Sess.* 25. *cap.* 6. *De reformat.* " Atque inter alia, ut Episcopis ubique „ is honor tribuatur, qui eorum Dignitati par est; „ eisque in choro, & in Capitulo, in Processionibus „ & in aliis actibus publicis sit prima sedes & locus, „ quem ipsi elegerint, & præcipua omnium rerum „ agendarum auctoritas.

V. Et sanè, non obstante quacumque exemptione, Episcopus manet Caput & Primarius Pastor, ac Pater sui Cleri, ac totius Ecclesiæ sibi creditæ; ideoque nullatenus Canonici, quantumvis exempti à jurisdictione Episcopi, ipsi negare possunt, quæ *honoris* ac *reverentiæ* sunt, non magis quàm filius emancipatus naturalia illa obsequii & honoris jura negare queat Patri suo naturali; uti rectè observat Carolus Fevretius Tract. *De abusu lib.* 3. *cap.* 1. *cum nusquam exempti liberi esse censeantur*, inquit, *ab obsequio reverentiali.*

VI. Hac de causa Capitula quantumvis exempta impedire nequeunt, quominus Episcopus in Pontificalibus incedens per Apparitores, & Accensos (*a*) suos, cum suis respectivè sceptris & virgis ad Cathedram suam deducatur; dictique Ministri sua loca prope Episcopum, quo præsto esse queant in ejus servitio, obtineant: quemadmodum ibidem notat Fevretius; addit insuper, quam injustè ac parum Christiane quidam Canonici prætenderent vi suæ exemptionis se eximere

(*a*) Vassaux.

à ge-

à genuflectione, aut corporis inclinatione cum reliquo populo, dum Episcopus solemniter Benedictionem impertitur; atque ab hac sua prætensa denegatione destitisse, cùm prævidérent se à Senatu Regio, cujus protectionem Episcopus imploraverat, certò condemnandos.

VII. Ulteriùs, ex Decreto Synodi Tridentinæ, Episcopis " in omnibus actibus publicis, & in choro „ debetur prima sedes & locus quem ipse elegerit, idque rursùs non obstante quacumque Capituli exemptione à jurisdictione Episcopi; eo quod hæc juribus & obsequiis honorificis atque reverentialibus, ratione caracteris Episcopalis debitis, minimè deroget.

Quapropter Episcopus in sua Ecclesia Cathedrali, tametsi exempta, potest habere sedem seu thronum elevatum, uti judicatum in Parlamento Regio pro Episcopo Catalaunensi contra suum Capitulum 15. Feb. 1664. ex Renato Choppino refert Fevretius *Lib. 3. cap.* 3. Similiter cum nonnulli Canonici Ecclesiæ Cathedralis Æduensis vellent impedire Episcopum ne Cathedræ suæ imponeret umbellam, (*a*) quæstione ad Parlamentum Regium delatâ, declaratum fuit, 14. Martii 1657. referente ibidem Fevretio, Episcopo liberum esse habere umbellam in Cathedra sua elevata ad tres gradus; ad quam possit accedere sive in habitu Pontificali, sive Canonicali, quotiescumque ei libuerit.

VIII. Adhæc, quia Episcopo semper intacta ac integra manet cura totius Diœcesis, atque præcipua omnium rerum gerendarum auctoritas; nec non ipsa Capitula Cathedralia obligentur, quacumque exemptione non refragante, consilio ac opera ei assistere; cum eum in finem fundata sint & instituta, consequens est, Canonicos negare justè non posse congregationem Capituli, cum eam Episcopus necessariam pro negotiis Ecclesiæ suæ judicaverit. Atque hinc à Senatu Parisiensi 15. Feb. 1564. judicatum fuit, Episcopum Cabilonensem imperare posse, ut cogatur Capitulum, quotiescumque deliberandum erit pro negotiis Ecclesiæ, aut concernentibus servitium Regis. Carolus Fevretius *lib.* 3. *cap.* 1.

IX. Cum Episcopus, non obstante quacumque exemptione remaneat Caput & Prælatus totius sui Cleri & Capituli; & eo titulo debeatur illi debita reverentia; & honor externus sit ipsi exhibendus, ejus caracteri correspondens, non sine fundamento jam pridem condemnati fuerunt quidam Canonici Ecclesiæ cujusdam Cathedralis, non obstante allegatâ per eos contrariâ possessione, comitari suum Episcopum in publicis Processionibus; nec posse *separatim* procedere, uti refert Joannes Galli *quæst.* 326. ubi Carolus Molinæus in margine ad verbum *Canonici* adjicit: QUAMVIS EXEMPTI, *quia non sunt exempti à jure reverentiali; nec ab onere & obligatione ministerii communis, sed à contentiosa jurisdictione.*

Hæ quæstiones Galli cum notis Molinæi habentur insertæ volumini secundo Operum Molinæi ultimæ editionis Parisiensis.

(*a*) Un Dais.

CAPUT III.

Quomodo Episcopus Capitulis etiam exemptis interveniat.

1. *Synodus Trident. voluit ut in Capitulis etiam exemptis Episcopi præsiderent.*
2. *Hoc Decretum quantumvis justissimum ubique executioni mandari non potuit.*
3. *Episcopi postularunt unionem præbendæ suo Episcopatui, ut* Capitulum *tanquam Canonici intrare possint.*
4. *Non est novum quod Episcopus in qualitate Canonici Capitulo intersit.*
5. *Unde dignoscatur an interveniat* ut Canonicus, *an* ut Prælatus.
6. *Quem locum obtineat, dum intervenit ut Canonicus.*
7. *Non præsidet dum intervenit ut Canonicus, nisi privilegio aut consuetudine contrarium obtineat.*
8. *Quod suffragium Episcopus in Capitulo habeat.*
9. *Exemptio Capitulorum quomodo limitanda.*

I. SYnodus Tridentina auctoritatem atque jurisdictionem in Capitula sua Cathedralia, quantùm temporum conditio patiebatur, Episcopis restituere volens, præter ea, de quibus capite præcedenti, statuit, ut " si Episcopi aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum „ convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant. „ *Sess.* 25. *cap.* 6. *De reformat.*

Itaque ex mente Patrum Synodi Tridentinæ, Episcopi sunt ipsorum Capitulorum Moderatores; atque Præsidentium munia & functiones exercent: idque non tantùm quoad Capitula jurisdictioni suæ subjecta; sed etiam *exempta*; utpotè de quibus unicè in suo Decreto agit Synodus.

Et sanè quid justiùs ac ipsi Ordini Hierarchico conformiùs, quàm ut is in consessu sui Cleri præsideat, ac negotia proposita Præsidentis instar moderetur, qui præcipuum in Hierarchia locum obtinet; atque eminenter omnem Ecclesiasticam auctoritatem, quæ in Clero inferiori reperitur, continet; imò à quo tanquam è fonte in reliquum Clerum defluere debet? ut proptereà Episcopatus plenitudinem Sacerdotii; reliqui verò Ordines aut Dignitates Clericales portionem aliquam duntaxat habere dicantur.

II. Quapropter, uti ex historia Concilii Tridentini intelligitur, votum Patrum erat, eas exemptiones planè abolere; atque Capitula Cathedralia ad plenam Episcopi subjectionem reducere; at temporum ac rerum conditio, aliquam in his moderationem à Concilio extorsit; & nihilominùs tamen, uti queruntur Patres Concilii Rothomagensis an. 1581. " Exemptiones Capitulorum, propter quas eorum non potest „ restitui Ecclesiastica disciplina, nec emendari abusus Ecclesiarum Cathedralium, nequeunt ad hanc „ moderationem Concilii Tridentini reduci propter „ Capitulorum resistentium multitudinem, eorumque „ potentiam.

III. Hinc eidem Episcopi Rothomagensis Provinciæ consenserunt salvas manere exemptiones; " ne, inquiunt, propter eas Concilio Provinciali poneretur „ obstaculum. „ Deinde subdunt, atque Pontifici exponunt: " Sed salvis illis, viderunt jam sibi viam paratam „ à D. Metropolitano ad ingrediendum Capitula, & „ eis præsidendum, in ipsisque reformandum omnia. „ Nam antea Archiepiscopi nostri impetrarunt à Sede „ Apostolica Bullas ad uniendum Canonicatum & præbendam Archi-Episcopatui, ut ita Archiepiscopus „ tanquam Canonicus intraret Capitulum, quoties vellet, & in ipso præsideret: quo jure nunc etiam utitur. „ Supplicant humillimè Episcopi Sanctitati suæ, ut dignetur omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis Bullam „ communem conferre ad uniendum Episcopatui Canonicatum & præbendam, quam vacantem deligere „ voluerint, ad instar unionis Archiepiscopo Rhotomagensi dudum concessæ, atque ad eundem effectum „ & finem.

IV. Quod hic dicitur indultum Archiepiscopo Rothomagensi, aliisque ejusdem Provinciæ Episcopis indulgeri petitur; nimirum Episcopatibus præbendam & Canonicatum Cathedralem uniri, ut eo mediante *tanquam Canonici* Capitulo interesse possent, novum non est: nam in *Cap.* 15. ꝟ *De Concessione Præbendæ*, &c. cùm quæsitum esset, collatione Præbendarum spectante ad Episcopum & Capitulum, utrum Capitulo negligente intra tempus legitimum collationem, jus conferendi devolveretur ad Episcopum; respondit Innoc. III. collationem non devolvi ad Episcopum, sed secundùm

dùm Statuta Lateranensis Concilii devolvi ad Superiorem: *nisi fortè*, inquit, *non ut Prælatus*, *sed ut Canonicus vobiscum jus habeat conferendi*; quo responso supponitur, Episcopum interdum *ut Prælatum*, interdum verò *ut Canonicum* Capitulo intervenire & cum Canonicis deliberare; quod & ad citatum Capitulum uno consensu notarunt Canonistæ.

Hâc similiter distinctione utitur Pontifex in *cap.* A. collatione *De appellationibus in VI.* respondens à collatione Beneficii, quæ communiter à Capitulo & Episcopo fit, appellari oportere non ad Episcopum, sed ad ejus Superiorem, si ut *Prælatus* interveniat; aliàs si *ut Canonicus*, ad ipsum Episcopum esse appellandum.

V. Si verò quæratur quâ qualitate Episcopus Capitulo intervenire censeatur; an *tanquam Prælatus* & Caput, an *tanquam Canonicus* sive membrum Capituli, censent Canonistæ, quòd si in Ecclesia sit statutum, aut vetusta consuetudo, determinans quâ qualitate Capitulo Episcopus interveniat, illi standum esse: his verò deficientibus, aut dubiis, tunc decidendum esse ex conjecturis. Quia si Episcopus non tenet primum locum & honorabiliorem, censetur interesse *ut Canonicus*: si autem præsideat & teneat honorabiliorem locum, censetur esse in Capitulo *ut Prælatus*.

VI. Nam ut post Abbatem in *cap.* POSTULASTI ⁑ *De concess. præb. n.* 8. passim tradunt Canonistæ, " ubicumque Prælatus interest in aliquo Collegio, non *ut Prælatus* illius Collegii, sed *ut singularis* illius collegii, non debet tenere Caput illius collegii; licèt persona sua seu dignitas sit in se honorabilior, quàm dignitas Præsidentis in illo Collegio: quia non stat ibi tanquam constitutus in sua dignitate; sed *tanquam singularis* de Collegio. " Hæc Abbas & post ipsum communiter Canonistæ; & inter alios Fagnanus ad citatum Capitulum *Postulasti*; qui & addit: quòd Episcopus qui est Canonicus in sua Ecclesia, & *ut talis* Capitulo intervenit, debeat sedere immediatè post eum qui præest Capitulo: si autem in aliena Ecclesia habeat Canonicatum, debeat sedere in loco Canonicatûs. " Sic præsens, ait, in Basilica S. Petri Patriarcha Hierosolymitanus, qui est etiam Canonicus, sedet in choro post Canonicos ante ipsum receptos.

VII. Quòd igitur Archiepiscopus Rhotomagensis assistens Capitulo ratione Canonicatûs suo Archiepiscopatui annexi, dicatur in Capitulo *præsidere*, consuetudini aut privilegio tribuendum est: quod sanè & dignitati Episcopali, & disciplinæ primitivæ & puriori admodum consentaneum est. In erectione quoque novorum Episcopatuum Belgii, annexus sive incorporatus fuit Canonicatus seu præbenda mensæ Episcopali, ratione cujus *Episcopus persona Capitularis sit, vocemque & autoritatem etiam in Capitulo super Decanum & Canonicos habeat.*

VIII. Illud insuper notat Glossographus ad allegatum Capitulum *à collatione*, & post eum Canonistæ, quòd Episcopus interveniens Capitulo *ut Canonicus*, habeat voce m, & sua vox augeat numerum: si autem *ut Prælatus*, non habeat vocem, sed solùm habeat potestatem concludendi secundùm majorem partem Capituli.

Hoc tamen Glossographi dictum intelligi debet de voce *absoluta*, non autem de *decisiva* in paritate, quæ in omni Congregatione præsidenti & concludenti competere solet.

IX. Insuper dictum illud Glossographi intellige, nisi consuetudo aut speciale statutum Episcopo aliquid amplius deferat: uti Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii, in electione Canonicorum Graduatorum dat Episcopo tanquam Canonico primum suffragium æquivalens suffragio unius è reliquis Canonicis Graduatis, ac insuper in paritate suffragium decisivum, sive paritatem dirimens.

CAPUT IV.

In quibus Episcopus teneatur consilium vel consensum Capituli petere.

1. *Olim Episcopi Presbyterorum & Diaconorum consilio utebantur.*
2. *In decidendis causis Episcopo assistebant.*
3. *In locum Diaconorum & Presbyterorum successit Capitulum Cathedrale.*
4. *Canonici Cathedrales in regimine Ecclesiæ operâ & consilio Episcopo assistere debent.*
5. *Episcopus consilium petere, non tamen sequi, ordinariè tenetur.*
6. *In collatione Beneficiorum interdum consensum Capituli habere debet.*
7. *Consensus Capituli requiritur in alienatione bonorum.*
8. *Item in unione Beneficiorum.*
9. *Moribus Belgii loco Capituli interdum succedit Vicariatus.*

I. QUamquam penès Episcopos præcipua semper fuerit in Ecclesiæ regimine auctoritas; ac tanquam summi Sacerdotes, ipsamque plenitudinem Sacerdotii obtinentes, fuerint considerati, nihilominùs ab ipsis Ecclesiæ primordiis, fuit & Presbyterorum, Diaconorumque ordo & cœtus, quorum consilio & operâ Episcopi in Ecclesiæ regimine uterentur.

Hinc illud Cypriani ad Presbyteros & Diaconos suos *Epist.* 5. " Quamquam causa compelleret, ut ipse ad vos properare & venire deberem: primò cupiditate & desiderio vestri, quæ res in votis meis summa est, tum deinde ut ea quæ circa Ecclesiæ gubernaculum utilitas communis exposcit, tractare simul & plurimorum consilio limare possemus, &c. " Et infrà: " Ad id verò quod scripserunt mihi Compresbyteri nostri Donatus & Fortunatus, Novatus & Gordius, solus rescribere nihil potui: quando à primordio Episcopatûs mei statuerim, nihil sine consilio vestro, & sine consensu plebis, meâ privatim sententiâ gerere.

Cui consonat illud S. Ignatii: *Revereantur omnes Episcopum, ut Jesum Christum existentem Filium Patris; Presbyteros autem ut consilium Dei & conjunctionem Apostolorum. Epist.* ad Tarsenses.

II. Hac de causâ videmus passim Sacros Canones in judiciis causarumque decisionibus Presbyteros Diaconosque Episcopis jungere: imò ex Concilio Carthagin. IV. Can. 23. refert Gratianus 15. *q.* 7. *can.* 6. " Ut Episcopus nullius causam audiat absque præsentia suorum Clericorum: alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentiâ confirmetur.

III. Cùm ergo Capitulum Cathedrale præcipuam Cleri portionem; unumque cum ipso Episcopo Corpus Senatumque constituat, pristinumque Presbyterium, quo inconsulto nihil majoris momenti Episcopi in negotiis Ecclesiasticis expedire consueverant, repræsentet; æquum justumque, atque regimini Ecclesiæ convenire judicatum est, ut Episcopi in regimine & administratione Ecclesiæ suæ Canonicorum Cathedralium operâ & consilio uterentur; imò & in quibusdam nec sine eorum assensu procedere possent.

Et quidem ad Patriarcham Hierosolymitanum scribit Alexander III. in *cap.* NOVIT ⁑ *De his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*: " Novit pleniùs tuæ discretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis, ita quod tu Caput, & illi membra esse probantur. Unde non decet te omissis membris, aliorum consilio in Ecclesiæ tuæ negotiis uti; cùm id non sit dubium, & honestati tuæ & SS. Patrum Constitutionibus contraire.

„ Innotuit siquidem auribus nostris, quod tu sine „ consilio fratrum tuorum Canonicorum S. Sepulchri, „ Abbates & Abbatissas & alias Ecclesiasticas personas „ instituis. Ideòque id auctoritate Apostolicâ prohibe- „ mus. Nos enim tales institutiones & destitutiones „ carere decernimus robore firmitatis.

Et in *cap.* QUANTO ✠ *eod.* rursus eidem rescribit. " Quia non decet prudentiam tuam in negotiis tibi „ commissæ Ecclesiæ *consilium* Fratrum tuorum post- „ ponere, cum quibus unum corpus existere compro- „ baris, Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in con- „ cessionibus & confirmationibus, & aliis Ecclesiæ tuæ „ negotiis Fratres tuos requiras, & cum eorum con- „ silio vel sanioris partis eadem peragas & pertractes, & „ quæ statuenda sunt statuas, & errata corrigas, & „ evellenda dissipes & evellas.

IV. Juxta mentem Alexandri III. Episcopus Canonicos Cathedrales ut suum Senatum, cujus consilio Ecclesiam suam administret, suspicere tenetur: ipsi Canonici sedulò expendere debent, " Canonicatuum „ ac Præbendarum instituendi rationem, & causam „ hanc fuisse, ut benè monuit Cardinalis Polus in *De-* „ *creto de reformat. Cleri Anglicani*, ut qui ad eas as- „ sumuntur, Episcopo assistant, eumque in muneris, „ sui functione *consilio* & operâ adjuvent, in Divinis „ celebrandis Ecclesiæ inserviant.

Hac de causâ Canonicos Cathedrales monuit magnus ille Gandensium Antistes Guilielmus Lindanus, " Ut „ nullâ ratione putarent se apud Deum excusari, si so- „ lùm Officio recitando occupentur: imprimis verò, „ ait, per Germaniam, qui ad docendum, Episcopo- „ que suo serviendum præcipuè sunt à Carolo Magno „ instituti; quemadmodum tabulæ fundationum so- „ nant. „ *Par. Apologiæ.*

Ea quoque Gallorum mens extitit Canonicos Cathedrales fuisse potissimùm institutos, ut operâ & Consilio assistant Episcopis in regimine Ecclesiarum.

Hinc & inter articulos reformationis nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis propositos, erat hic ordine 27. his verbis expressus: *Cùm Episcopus eâ jurisdictione uti non debeat secundùm antiqua decreta, nisi consulto Capitulo, quemadmodum nec alia suæ Diœcesis gravia negotia tractare, danda est diligens opera, ut Canonici Cathedralium Ecclesiarum sint assidui in Ecclesia Cathedrali bonis moribus, & scientiâ præditi: quique saltem vigesimum quintum annum attingant: nam ante illam ætatem, cùm non possint per leges humanas rebus suis prospicere; quomodo Episcopo suo consulere poterunt.?*

V. Verùm tametsi Ecclesiæ mens sit, ut Episcopi in Ecclesiarum administratione arduisque negotiis *consilio* Fratrum suorum sive Canonicorum utantur, præcipuam tamen auctoritatem arbitriumque penès Episcopum esse vult; ut ipse audito & maturè expenso Canonicorum consilio id decernat, quod Ecclesiæ hic & nunc magis expedire judicaverit.

Qui enim aliquos ut *Consiliarios* sive per modum consilii audire debet, rationes quidem ipsorum expendat justum est; at eorum *consilium* sequi non tenetur; neque consensum Capituli expectare; nî id speciali jure expressum sit, communiter tradunt Canonistæ ad Titulum Decretalium *De his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, quod S. Carolus in sua Synodo Provinciali V. *part.* 3. *cap.* 11. his verbis expressit: " Quibus „ in actionibus aut deliberationibus Oecumenicâ Sy- „ nodo Tridentinâ, aut Provincialibus Conciliis con- „ stitutum est de Capituli Clerive consilio aliquid agen- „ dum esse, non propterea tamen illud sequendi ne- „ cessitatem sibi impositam esse Episcopus existimet, „ nisi in iis tantùm, de quibus id speciatim nominatim- „ que cautum est.

Cui conformis est resolutio Sacræ Congregationis Cardinalium quam refert Piasecius in praxi Episcoporum *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. quâ declaratur, Episcopum in edendis Constitutionibus debere requirere consilium Capituli, *Licèt illud non teneatur sequi, nisi in casibus à jure expressis.*

VI. Casus verò à jure expressos ibidem enumerat Piasecius; atque imprimis requiritur non *consilium* duntaxat, sed & consensus Capituli in illis omnibus in quibus *vertitur interesse* (*a*) Capituli, *Cap. fin.* ✠ *De his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.* Unde si collatio Beneficiorum pertineat tam ad Capitulum, quàm ad Episcopum, nihil potest de illis disponere Episcopus sine consensu Capituli, *cap.* 6. ✠ *eod.*

VII. Item, si agatur de notabilium aliquarum rerum ad Ecclesiam spectantium alienatione, *Cap.* 1. 8. & 9. ✠ *eod.*

VIII. Hoc ex capite in Ecclesiarum & beneficiorum unione consensum Capituli intervenire debere, non obscurè innuitur in *Clem. fin. de rebus Ecclesiæ non alienandis.* Plura de his casibus à jure exceptis vide apud Barbosam Tractatu de Canonicis *cap. finali.*

IX. Notat autem Zypæus *Consult.* 17. *De Regularibus Num.* 38. quod " in his regionibus passim nego- „ tia Episcopalia, & singulatim uniones, per Episco- „ pos expediantur non interveniente Capitulo, sed con- „ silio Vicariatûs. Usus autem is notorius est tam quo- „ tidianâ praxi, quàm infinitis hodiernarum & veterum „ unionum litteris ubique extantibus. „ Hæc ille, qui ibidem notat, consuetudinem hanc non esse planè difformem à mente Concilii Tridentini, quod in multis negotiis non integrum Capitulum, sed aliquos de Capitulo ab Episcopis in consilium adhiberi vult, ut infrà videbitur, ubi de illis materiis tractabitur.

Praxis hæc, de qua Zypæus, nequaquam universalis est in Ecclesiis Cathedralibus Belgicis: plures enim sunt, in quibus, Sede non vacante, nullus Vicariatus instituitur; omniaque negotia *capitulariter* peraguntur; & ab Episcopis consulitur Capitulum.

(*a*) Id est *Interest.*

TITULUS IX.

DE CAPITULO, SEDE VACANTE.

CAPUT I.

Capitulum, Sede vacante, in ordinariam Jurisdictionem Episcopi succedit.

1. *Clerus olim, Sede vacante, Ecclesiam administrabat.*
2. *Capitulum Cathedrale Clerum repræsentans, tunc vices Episcopi supplet.*
3. *Quo jure Capitulum succedit in jus Episcopi, Sede vacante.*
4. *Quæ competunt sublatâ reservatione, transeunt in Capitulum, Sede vacante.*
5. *Illud procedit etiam quoad ea quæ Episcopo speciali jure competunt.*
6. *Et generaliter tam quoad jurisdictionem contentiosam quàm voluntariam.*
7. *Licèt excludantur inferiores Prælati, non tamen Capitulum.*

I. CUM

I. CUM ob tyrannorum persecutiones S. Cyprianus Ecclesiam suam deserere debuisset, ad Clerum Romanum, Sede vacante, per mortem Fabiani Pontificis, scripsit Clerus Carthaginensis, cui respondens Clerus Romanus inter alia dicit: " Et cum „ incumbat nobis, qui videmur *Præpositi* esse, & vice „ *Pastoris* custodire gregem, si negligentes inveniamur, dicetur nobis quod & Antecessoribus nostris „ dictum est, qui tam negligentes Præpositi erant: „ quoniam perditum non requisivimus, & errantem „ non correximus, & claudum non colligavimus, & „ lac eorum edebamus, & lanis eorum operiebamur.... „ Nolumus ergo, Fratres dilectissimi, & vos Mercenarios invenire, sed bonos Pastores, cum sciatis non „ minimum periculum imminere, si non hortati fueritis Fratres nostros stare in fide immobiles; ne præceps „ iens ad idololatriam funditus eradicetur fraternitas. „ Hactenus Clerus Romanus *Epist.* 2. inter Epistolas Cypriani editionis Rigaltii: quæ evidenter ostendunt, curam regimenque Ecclesiarum Romanæ & Carthaginensis Pastore viduatarum, Clero illarum respectivè Ecclesiarum incubuisse.

II. Proinde à Patrum descendit traditione, quod in Capitulum Cathedrale, Clerum Ecclesiæ repræsentans, Diœceseos regimen, ipsaque Episcopalis auctoritas, Sede vacante, devolvatur. *Cap.* 11. & 14. ※ *De majorit. & obed. Cap. unico, Ne Sede vacante in VI. Cap. penult. de suppl. neglig. Prælatorum in VI.* & aliis multis, è quibus Canonistæ hanc formant Regulam: Capitulum, Sede vacante, fungitur vice Episcopi, & succedit in omnibus quæ sunt jurisdictionis ordinariæ, exceptis casibus in jure expressis; licèt etiam non competerent Episcopo jure communi, sed solum ex consuetudine, vel statuto sive indulto speciali: modo tamen competant tanquam Episcopo & Ordinario.

III. Sed rectè notat Cardinalis de Luca *Disc.* 31. *in Concil. Trid.* " quod, Episcopali Sede vacante, de jure Episcopalis jurisdictio, atque Ecclesiæ administratio devolvatur ad Capitulum, non quidem ex aliquo „ privilegio vel delegatione, sed ex ratione *juris non* „ *decrescendi*: quia Ecclesia Cathedralis efformatur „ conjunctim ab Episcopo & Capitulo; ab illo scilicet „ tanquam capite, ab isto tanquam reliquo corpore; „ Ecclesiastica jurisdictione penes *totum* corpus *habitualiter* residente; exercitio autem in plerisque competente capiti.

Hinc infert *num.* 3. " Et consequenter, defecto capite, jure consolidationis, vel ex jure *non decrescendi*, „ universa jurisdictio, seu totum jus Cathedraticum, „ tam in habitu, quam in exercitio, manet penes Capitulum, tanquam reliquum corpus politicum, seu „ intellectuale.

IV. Quapropter ea, quæ Episcopis vi suæ jurisdictionis Episcopalis competunt, Sede vacante, competunt Capitulo, nisi, ut jam dictum est, speciali jure sint excepta.

Cum autem certum sit, primis octo ut minus seculis integram remansisse Episcopis jurisdictionem & auctoritatem quoad ea omnia, quæ regimen populi & Cleri sui requirebant, nec nisi labentibus seculis, præsertim post inductas falsas Decretales & receptum Decretum Gratiani nonnulla fuisse Sedi Apostolicæ reservata, consequens est, quod si hæc sive consuetudine sive speciali Decreto concedantur, dici debeat quod non de novo Episcopis attribuantur; sed potius quod auctoritas Episcopalis in integrum restituatur ac proinde dici debeant hæc ab Episcopis *jure ordinario* exerceri, non autem ex speciali delegatione.

Et per consequens Capitulum, *Sede vacante*, etiam in similia, tanquam auctoritati Episcopali ordinariæ annexa succedere, & penès Capitulum esse eorum exercitium, nisi ostendatur, speciali Ecclesiæ decreto exercitium illius Capitulo esse interdictum.

V. Unde facultas concessa Episcopis à Concilio Tridentino *Sess.* 24. *cap.* 6. *De reformat.* dispensandi super irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, etiam competit Capitulo, Sede vacante: Nam licet illa „ facultas (ait Garcias *De Beneficiis part.* 3. *cap.* 7. *num.* 40. „ Episcopo competat jure speciali dicti Decreti, tamen competit ei jure communi, & ex *juris-* „ *dictione ordinaria* ei attributa per dictum Decretum. „ Quandocumque ergo vel à consuetudine, vel aliunde v.g. à Synodo Tridentina datur Episcopis aliqua facultas, extendendo, aut prorogando eorum jurisdictionem ordinariam; aut in aliquibus casibus tollendo Monasteriorum aut Capitulorum exemptionem, quæ jurisdictioni ordinariæ obstaculum objiciebat, Capitulum, Sede vacante, succedit, uti rectè monet Garcias dicto loco *num.* 48.

VI. Procedit autem tam in jurisdictione contentiosa & necessaria, quam voluntaria & gratiosa. Vide Glossam Pragmat. *Tit. de concubinariis*, verbo *Superiores*.

VII. Quin licet *Cap.* 20. *Sess.* 24. *De reformat.* causæ matrimoniales & criminales solius Episcopi cognitioni reserventur, exclusis omnibus inferioribus Judicibus, tamen non intelligi exclusum Capitulum, Sede vacante, ex Quaranta monet Zypæus, quia *non est inferior Prælatus, sed fungitur ipsa jurisdictione Episcopi.*

CAPUT II.

In quæ Capitulum, Sede vacante, Episcopo non succedat.

1. *Capitulum in jurisdictionem ordinariam Episcopi, non extraordinariam succedit.*
2. *Quandonam succedat in iis quæ Episcopis conceduntur tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis?*
3. *Quomodo succedat in Collationem Beneficiorum?*
4. *Quandonam Collatio Beneficii est libera?*
5. *Quæ potestas Capituli circa alienationem bonorum ad mensam Episcopalem spectantium?*
6. *Non succedit in ea quæ Ordinis sunt.*
7. *Potest tamen facultatem dare Ordines conferendi, & Ordines suscipiendi.*
8. *Collatio omnium Beneficiorum olim pertinuit ad Capitulum.*
9. *Hæc facultas quomodo à Synodo Tridentina limitata?*
10. *An Capitulum possit dare facultatem recipiendi Ordinem titulo Patrimonii?*
11. *Quamdiu Sedes censeatur vacare moribus Belgii?*

I. CApitulum, Sede vacante, Episcopo tanquam totius suæ Ecclesiæ Ordinario Pastori & Judici succedit, atque in omnibus, quæ ipsi *ut Episcopo* competunt, vicem ejus supplet, nisi specialiter excipiantur: quæ vero Episcopo, *non ut Episcopo*, seu *Ordinario* suæ Diœceseos, sed in alia qualitate *speciali* & *quasi extranea* attribuuntur, in his Capitulum Episcopum non repræsentat, nec ejus vices supplet.

II. Unde infertur, quod potestas attributa à Concilio Tridentino Episcopis *tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis*, defuncto Episcopo in Capitulum non transeat, uti in terminis post alios tradit Fagnanus ad *cap.* HIS QUÆ ※ *De majorit. & obedientia num.* 55. una monens, hoc non procedere, si facultas illa Episcopis competat *utroque jure*, scilicet *Ordinario* & *Delegato*; veluti si Concilium det illis facultatem procedendi *etiam* auctoritate Apostolica.

Et quidem si Concilium tribuat Episcopis auctoritatem procedendi auctoritate Apostolica iis in casibus, quibus ante Concilium poterant procedere auctoritate *ordinaria*, eo casu Concilium non censebitur derogasse auctoritati ordinariæ; sed eidem adjunxisse auctoritatem Apostolicam.

Id perspectum habens S. Carolus declaravit, quod „ Si Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus „ sententiam iis in casibus tulerit, in quibus ante Con- „ cili-

„ cilium Tridentinum *Ordinariis* eadem jurisdictione „ potestateve uti poterat, *non ad Sedem Apostolicam,* „ sed *ad Archiepiscopum* ab illa sententia devolvatur „ appellatio. „ *In Concil. Mediol. V. part.* 3. *cap.* 11.

Itaque Capitulum Cathedrale ad exemplum pristini Presbyterii sive Cleri, Sede vacante, fungitur vice *Pastoris*, eique incumbit, curam Diœcesis gerendo, ea omnia facere, quæ Episcopus vi sui officii Episcopalis agere deberet; nisi quædam speciali jure futuro Episcopo sint reservata.

III. Cum autem à Ministrorum electione maxime dependeat bonum Ecclesiæ regimen, voluit Ecclesia, ut si ea conformiter ad jus commune & primævam ac Apostolicam disciplinam Episcopis solis competat, futuro Episcopo illa reservetur.

Hinc inter casus specialiter exceptos, in quibus Capitulum, Sede vacante, non succedit, præcipuum esse, tradunt Canonistæ collationem Beneficiorum; idque sive competat jure collationis strictè dictæ, sive jure præsentationis; sive jure proprio, sive jure devoluto: modo tamen collatio sive præsentatio sit libera, neque conjunctim cum Capitulo, sed soli Episcopo competat.

Si enim collatio vel confirmatio aut institutio tantum competat Episcopo ad præsentationem Patroni Laici vel Ecclesiastici; vel collatio sit quidem libera, sed spectet *conjunctim* ad Episcopum & Capitulum, his casibus Capitulum, Sede vacante, Episcopo succedit; & collationem, confirmationem vel institutionem dare potest; uti communiter docent Interpretes, & communis praxis probat.

Imo si ex aliquo privilegio aut gratia, Beneficium spectans ad solius Episcopi collationem, debeatur *certæ* personæ v. g. Nominato Academico, eo casu posse Capitulum aut Vicarium, Sede vacante, conferre, tradit Garcias *De Benef. part.* 5. *cap.* 7. ubi *num.* 73. docet eam collationem dici necessariam, quæ est debita certæ personæ, seu certo generi personarum. Et ideo, ait *num.* 75. quando Patronus præsentasset plures æquè idoneos, posset nihilominus Capitulum, Sede vacante, instituere quem maluerit ex præsentatis.

Conformiter ad hanc distinctionem, Synodus Diœc. Mechliniensis *tit.* 15. *cap.* 6. declarat: " Beneficia ad „ collationem Archiepiscopi spectantia, per Capitulum „ vel Vicarium non conferantur: Deservitores tamen „ & Administratores ejusmodi Beneficiorum vacantium „ licitè constituentur: & præsentati à Patronis, si idonei judicati fuerint, per Archidiaconum institui „ poterunt.

Et cap. sequenti addit, " Si quam ex novem Præbendis affectis (id est Graduatis) Sede vacante, vacare „ contigerit; reliqui ejusmodi Præbendas obtinentes, „ libere illam, debite tamen qualificato, conferre „ poterunt, Sedis vacatione non obstante: „ idque ideo indubie, quia harum Præbendarum collatio spectat conjunctim ad Episcopum & Canonicos Graduatos; ut infra dicetur.

IV. Quandoquidem, ut collatio dicatur non libera, sufficit, quod Episcopus conferre teneatur uni ex certa familia, vel ex pluribus per Patronum præsentatis, uti ex Garcia superius notatum: mirum non est quod refert Renatus Choppinus de sacra Politia *lib.* 1. *tit.* 5. *num.* 14. si, Sede vacante, simplicia Beneficia ad collationem Episcopi vacare contigerit, in mense graduatis affecto, possit Capitulum, Sede vacante, illa conferre uni Graduatorum, tametsi liberum sit Capitulo uni ex pluribus Graduatis conferre; nihilominus ipsa collatio habetur pro necessaria sive non libera; tamen in Galliis Beneficia simplicia collationis Episcopalis, vacantia in Regalia sunt ad collationem ipsius Regis; uti annotatum est *part.* 2. *tit.* 25. *cap.* 8.

At & illud communiter observant Canonistæ, quod si Episcopus in collatione Beneficii *duntaxat* consilium Capituli petere debeat, eo casu non censeatur provisio *simultanea* penes Capitulum & Episcopum; sed ad *solum* Episcopum spectare, ut proinde Capitulum, Sede vacante, de illo Beneficio disponere nequeat, uti notat Cabassutius in sua Juris Canonici theoria & praxi, *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 17. una observans, quod similiter Capitulum, mortuo Episcopo, aut in longinquis agente, possit Beneficium conferre, licet jubeatur in collatione consilium Episcopi expetere juxta *Capitulum unicum* NE SEDE VACANTE *in VI.*

Neque necessitas expetendi *consilium* Episcopi reddit collationem *simultaneam. Consilium* autem expetendi obligatio cessare videtur, dum aut absolutè expeti nequit, puta mortuo Episcopo, aut admodum difficulter haberi, uti in casu dicti Capituli.

V. Adhæc Ecclesia suo destituta Patre & Pastore, viduæ ac pupillo comparatur. Quare sicuti alienatio bonorum pupilli interdicta est Tutoribus & Curatoribus, pariformiter alienatio bonorum Ecclesiæ seu Episcopatus, sive ad mensam Episcopalem spectantium, Capitulo, Sede vacante, interdicta est; Fagnanus loco citato *num.* 58. & alii ibidem citati.

VI. Ulterius, quia ea quæ Ordinis sunt Episcopalis dependent à caractere Episcopali; qui nec Capitulo nec singulis de Capitulo communicatur, etiam in Capitulum non transeunt quæ ab Ordine Episcopali dependent.

VII. Verum, quia non tam Ordinis, quam jurisdictionis est, licentiam impertiri subditis, ut ab alio quam Diœcesaneo Ordines suscipiant; aut ut Episcopus in aliena Diœcesi quæ Ordinis sunt, exerceat, hinc est, quod Capitulum, Sede vacante, nequeat quidem ea quæ Ordinis sunt, per se sive Vicarium suum exercere, possit tamen vi jurisdictionis ordinariæ per vacationem Sedis ad se devolutæ concedere; ut subditi sui ab alio Ordines suscipiant, *Cap.* 3. *De temporib. Ordinat. in* 6. vel alteri Episcopo licentiam impertiri, etiam in Diœcesi viduata quæ Ordinis sunt exercendi.

VIII. Quemadmodum Capitulum, Sede vacante, semper potuit & hodie potest examinare & deligere eos, quos per sacram ordinationem judicat ministeriis Ecclesiasticis applicandos, consequens est, & Capitulo seu Clero, Sede Episcopali vacante, licuisse deligere & nominare eos, qui in Ecclesia ministrarent, & de proventibus Ecclesiarum participarent, sive ut hodie loquuntur, de *Beneficiis* providere licuisse, quoad usque institutis titulis Beneficialibus, Beneficia separatim ab ipsis Ordinibus conferri cæperunt.

Postquam enim collatio Beneficiorum separari cæpit ab Ordinatione, atque majora & opulentiora Beneficia, puta Canonicatus & Dignitates in Ecclesiis Collegiatis & Cathedralibus potius pene temporalia quam spiritualia, sive officium Ecclesiasticum considerari cœperunt, sensim una invaluit, ut Beneficiorum collatio ad Episcopum spectans quasi inter *fructus* Episcopales numerari cæperit,

Hinc ulterius verisimiliter contigit, ut quemadmodum ipsa alienatio temporalium Capitulo esset interdicta, & Episcopo integra temporalia conservari deberent, pariter creditum fuerit quod collatio Beneficiorum fructibus Episcopalibus annumerata, censeretur integra Episcopo reservanda. Igitur nec mirum hujus reservationis nullum in vetustioribus Canonibus vestigium occurrere.

IX. Hanc tamen Capituli potestatem limitavit Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 10. *De reformat.* " ut non „ liceat Capitulis Ecclesiarum, Sede vacante, infra an- „ num à die vacationis, ordinandi licentiam, aut Litte- „ ras Dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, „ tam ex juris communis dispositione, quam etiam „ cujusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, „ qui Beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi oc- „ casione arctatus non fuerit, concedere.

Hoc Decreto etiam comprehendi Dimissorias pro prima Tonsura notat Garcias *De Beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *n.* 93. non obstante declaratione S. Congregationis Car-

Cardinalium ad calcem hujus Decreti relata his verbis: *Congregatio censuit, textum hunc non comprehendere primam Tonsuram*; quia, ut monet Garcias, intelligenda est, non quoad prohibitionem, sed quoad pœnas in Decreto adjectas: hancque explanationem communis praxis comprobat: notatque Fevretius, Capitula, Sede vacante, non posse infra annum Dimissoriales concedere, tametsi consuetudine immemoriali essent munita. *Traité de l'Abus l. 3. ch. 6.*

Restringit tamen Synodus Tridentina suum Decretum ad eos, qui Beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctati fuerint: his enim Dimissorias etiam à die vacationis Capitulum dare potest. *Arctati* ratione *Beneficii recepti* dicuntur, qui obtinent Beneficium ratione cujus infra determinatum tempus tenentur ad certum Ordinem promoveri; quod tempus si infra annum à vacatione Sedis Episcopalis elabatur, poterit Capitulum ei tanquam *arctato* ratione *Beneficii recepti* Litteras Dimissoriales concedere. Si verò nullum Beneficium habeat, sed præsentetur à Patrono ad aliquod Beneficium, quod certum Ordinem actu requirit, poterunt ei dari Litteræ Dimissoriales tanquam *arctato* ratione *Beneficii recipiendi.*

X. Post annum vero libera est potestas Capitulo, tanquam vices Ordinarii supplenti, dare Dimissorias, etiam titulo patrimonii vel pensionis, si id Ecclesiæ necessitas aut utilitas requirat, conformiter ad *cap.* 2. *Seß.* 21. *de reformat.* quamvis S. Congregatio videatur declarasse, Capitulum, Sede vacante, non posse dare Dimissorias ordinandi *ad titulum patrimonii*; quia uti de Regno Castellæ monet Garcias loco citato *num.* 93. ita & de Belgio dici potest; nimirum declarationem illam non videri receptam, uti monet Zypæus in jure novo *Tit.* DE SEDE VACANTE *num.* 2.

XI. Vacare autem Sedes censetur, saltem de consuetudine Belgii, donec Litteras confirmationis à Pontifice obtentas Regi sive Consilio Regio Episcopus confirmatus ostenderit, illæque placetatæ (*a*) Capitulo exhibitæ sint; atque in vim illarum per se vel per alium possessionem acceperit: quod & in Hispania aliisque Regnis servari testatur Garcias *De Benef. part.* 5. *c.* 4. *n.* 258.

(*a*) Litteræ placetatæ dicuntur illæ, quibus *Placet* Regis vel Superioris adscribitur, ut petitio vim habeat.

CAPUT III.

Qualis Vicarius, Sede vacante, hodie constitui soleat.

1. *Olim Clerus in communi, Sede vacante, Ecclesiam administrabat.*
2. *Hodie ex Decreto Concilii Tridentini constituendus Vicarius.*
3. *Synodus Tridentina Officialem & Vicarium pro uno eodemque accipit, secus obtinet in Belgio.*
4. *Quare Synodus Tridentina Officialem & Vicarium pro eadem persona accepit.*
5. *Moribus Belgii Capitulum Officialem distinguit à Vicario.*
6. *Officiales à Capitulo eligi non solent, sed constituti ab Episcopo continuari.*
7. *Decretum Concilii Tridentini moribus Belgii solum habet locum in Vicario obtinente jurisdictionem voluntariam.*
8. *Intra octo dies à vacatione constitui debet, vel ab Episcopo constitutus continuari.*
9. *Non debet esse graduatus in Jure.*
10. *Moribus hodiernis constituendus est Vicarius distinctus ab Officiali.*
11. *Possunt plures constitui Vicarii.*
12. *Præter Vicarium potest constitui Vicariatus.*

I. DE jure communi jurisdictionem Episcopi devolvi ad Capitulum, Sede vacante, supra ostendimus; illamque per se in communi olim exercere poterat; atque ita Clerum Romanum, vacante Sede, eam exercuisse ex supra relatis ejus ad Clerum Carthaginensem litteris sat manifestum est.

II. At cum compertum esset, etiam hic non raro locum habere illud tritum: *Segnius expediunt commissa negotia plures*, declaravit Synodus Tridentina *Seß.* 24. *cap.* 16. *De reform.* quod "Capitulum, Sede vacante, „ Officialem seu Vicarium infra octo dies post mortem „ Episcopi constituere, vel existentem confirmare om- „ nino teneatur, qui saltem in jure Canonico sit Doctor, „ vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit, ido- „ neus: si secus factum fuerit, ad Metropolitanum de- „ putatio hujusmodi devolvatur.

Pro intellectu hujus Decreti prænotanda sunt sequentia.

III. Primo, Concilium in hoc Decreto pro uno eodemque accipere Officialem & Vicarium; idque juxta usum plurium Ecclesiarum, & quidem totius Italiæ; ubi referente Thomassino *De Disciplina Eccles. part.* 4. *lib.* 1. *c.* 27. §. 5. etiamnum hodie Officialis & Vicarius Episcopi solet esse eadem persona; at in hisce vicinisque Provinciis solent Episcopi habere Officialem, qui contentiosam jurisdictionem, & Vicarium qui voluntariam exerceat; hicque *Vicarius generalis* dici consuevit.

IV. Cur autem Synodus Trident. *Officialem & Vicarium* pro una eademque persona juxta morem Italiæ acceperit, Cardinalis de Luca *Disc.* 31. *in Conc. Trid.* subjicit sequentem rationem: "Cum „ enim (inquit) illud in magna parte ex Italis Cardi- „ nalibus, Episcopis & Prælatis constaret, ita *secun-* „ *dum Italiæ mores* sensisse visum est: atque hinc rectè ulterius observavit, quod *Vicarius Generalis* qui juxta Italiæ praxim simul est *Officialis*, debeat esse Doctor aut Licentiatus in *Jure*. Et *num.* 18. monet quod in Hispania constans sit Ecclesiarum consuetudo eligendi in Vicarium, Sede vacante, etiam *non Doctorem*, indubie, quia & in Hispania Vicarius Generalis distinguitur ab Officiali, neque contentiosam jurisdictionem habeat, sed hæc penes solum Officialem sit.

Ex his itaque habetur, quod mirum quoque non sit, si ob multitudinem Episcoporum & Prælatorum Italiæ, quæ numerum Episcoporum & Prælatorum omnium aliarum Nationum simul collectorum longe superabat, Decreta hujus Concilii ad mores Italiæ magis quam aliarum Nationum fuerint inflexa & formata: quare & nemo mirari debet si in plerisque Regnis extra Italiam Decreta reformationis hujus Concilii non fuerint simpliciter & generaliter recepta; sed cum quadam moderatione conformiter ad mores cujusque Regni & Provinciæ, uti sæpius in hoc opere notatum fuit.

V. Simili modo, Capitulum, Sede vacante, in jurisdictionem Episcopi & contentiosam & voluntariam succedens, alterum Officialem, qui contentiosæ jurisdictioni præsit, & Vicarium Generalem, qui voluntariæ, de novo creare, vel ab Episcopo creatum confirmare consuevit.

VI. Et quidem quoad Officiales constitutos ab Episcopis, hi in officio suo, Sede vacante, continuari consueverunt; raroque à Capitulo novi eliguntur: quin moderna praxis in Regno Galliæ obtinet, sæpius in contradictorio judicio firmata, Capitulum, Sede vacante, Officiales ab Episcopo institutos destituere non posse, nisi Capitulum probet se esse in antiqua possessione contraria, uti late refert Brodeau in *Notis ad Louët. Litt. O. art.* 2.

VII. Decretum proinde Concilii Tridentini, in quantum injungit Capitulo post mortem Episcopi constituere Officialem seu Vicarium infra octo dies, moribus nostris attentis, fere unice locum habet in Vicario Generali *voluntariam* jurisdictionem, & curam spiritualem obtinente.

VIII.

VIII. Et quidem si similem Vicarium infra octo dies non constituerit, vel existentem non confirmarit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvitur: poterit tamen lapso octiduo moram purgare, & Vicarium eligere, quamdiu Metropolitanus manum non apposuit: uti & in his partibus, etiam Collatores & Patroni Beneficia conferunt, & ad ea præsentant, quamdiu Superior nihil præstitit. Zypæus in jure novo *Tit. Ne Sede vacante.*

Hunc Vicarium vel de novo constituere, vel ab Episcopo constitutum confirmare in arbitrio est Capituli.

IX. Cum vero in similem Vicarium Generalem transire non soleat jurisdictio contentiosa, sed ea apud eum, qui *Officialis* dicitur, resideat, etiam non requiritur, ut hic Vicarius sit Doctor aut Licentiatus in Jure Canonico; quam qualitatem requirit duntaxat Synodus Tridentina in Vicario, cui exercitium jurisdictionis contentiosæ committitur; quem & propterea cum Officiali confundit.

Hinc, uti bene notat Zypæus in jure novo *tit. Ne Sede vacante*, videmus hic tam ab Episcopis, quam Capitulis, Sede vacante, in *Theologia graduatos* Vicarios passim constitui ad exercendam voluntariam jurisdictionem.

X. Ulterius, quia Synodus Tridentina Vicarium confundit cum Officiali, videtur, attentis verbis Decreti, unum duntaxat posse constitui à Capitulo Vicarium, qui & contentiosam & voluntariam jurisdictionem exerceat. Verum cum notorium sit, in hisce aliisque multis Provinciis Officialem à Vicario distingui, etiam notorium est, Sede vacante, præter Officialem insuper Vicarium eligi. Unde quando Synodus D. Mechliniensis voluit ut Capitulum Metropolitanum, Sede vacante, infra octo dies non plures Vicarios, sed unum tantum Vicarium constituat, vel existentem confirmet juxta præscriptum Concilii Tridentini, indubiè intelligi debet de illo, qui attento harum Provinciarum usu, Vicarius dicitur, & ab Officiali distinguitur.

XI. Insuper notandum, quod in pluribus, etiam Belgicis Ecclesiis consuetudine immemoriali obtineat, ut plures Vicarii, Sede vacante, cum eadem auctoritate & æquali jurisdictione constituantur: quam consuetudinem à Concilio non esse sublatam multis probat Garcias *De Beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *num.* 36. referens ita à S. Congregatione responsum fuisse.

XII. Ulterius, moribus nostris obtinuit, ut quemadmodum Episcopus aliquos Canonicos interdum eligit, è quibus consilium suum, quod *Vicariatum* vocat, componit, ita quoque Capitulum, Sede vacante, subinde unum nominat Vicarium generalem, ac insuper aliquos è Canonicis, qui *Vicariatum* constituant; cujus consilio vel assensu Vicarius generalis juxta Capituli deliberationem in regimine Diœcesis procedat.

CAPUT IV.

A quo & qualem jurisdictionem accipiat Vicarius.

1. *Vicarius jurisdictionem accipit à Capitulo.*
2. *Jurisdictio devolvitur ad Capitulum non ad Vicarium.*
3. *Cura & solicitudo Ecclesiæ, etiam constituto Vicario, manet apud Capitulum.*
4. *Si Vicarius sit suspectus, Capitulum de causa suspectationis cognoscit.*
5. *Capitulum potest jurisdictionem Vicarii limitare.*
6. *An Vicarius pro libitu & arbitrio Capituli possit revocari.*
7. *Quid circa hoc moribus Belgii obtineat.*
8. *Merito soliciti sunt Canonici ut bonus constituatur Vicarius.*
9. *Ultra Vicarium, à Capitulo constituendus Oeconomus, qui rebus temporalibus Episcopatus intendat.*
10. *Fallit in Episcopatibus qui subjacent Juri Regaliæ.*
11. *Fructus Episcopatus vacantis reservati Cameræ Apostolicæ.*
12. *Oeconomi à Capitulo deputati succedenti Episcopo rationem administrationis reddere debent.*

I. Sicuti Vicarius Episcopi omnem suam auctoritatem & jurisdictionem ab Episcopo recipit; eamque juxta limites & formam sibi ab Episcopo præscriptam exercere debet; ita quoque Vicarius à Capitulo, Sede vacante, nominatus omnem suam jurisdictionem & auctoritatem à Capitulo mutuat.

II. Licet enim Synodus Tridentina voluerit à Capitulo constitui Vicarium, nihil tamen circa jurisdictionis immediatam devolutionem mutavit: sed eam in terminis juris communis reliquit; ut quemadmodum de jure communi tota ad Capitulum devolvebatur, ita & nunc devolvatur, maneatque ipsa jurisdictio radicaliter, etiam constituto Vicario, apud ipsum Capitulum; exercitium vero apud Vicarium; quem fieri mandavit Tridentinum: quia pene impossibile esset, ut, si Capitulum *per se* administraret, singulis Ecclesiæ necessitatibus, præsertim repentinis, & moram non ferentibus, pro debito posset satisfieri: Vide Zypæum *resp.* I. DE SEDE VACANTE.

III. Hinc ulterius consequens est, uti ibidem notat Zypæus, Capitulo post nominationem Vicarii adhuc incumbere solicitudinem Episcopalem in quam successit; neque ab ea constituto Vicario plene exonerari; quod etiam evidenter supponit Epistola Clementis VIII. ad Capitulum Neapolitanum, quam ex Quaranta ibidem refert Zypæus.

IV. Eodem ex fonte, si Vicarius sit in aliqua causa suspectus, providet Capitulum: atque vi jurisdictionis apud ipsum remanentis de causis suspectationis cognoscit, ut tradit Fagnanus ad *cap.* HIS QUÆ ꝟ. *de major. & obed. Num.* 75.

V. Quin eodem ex capite, si Capitulum det Vicario limitatam jurisdictionem & auctoritatem reservando sibi aliqua, ea Vicarius exercere non potest. Garcias *De Beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *num.* 30. cui & Ecclesiarum multarum praxis consentit.

VI. Quandoquidem de ratione Vicarii esse videatur dependere à voluntate & arbitrio constituentis, sive illius cujus vices sustinet, consequens apparet, Vicarium Capituli, non secus ac Vicarium Episcopi, pro libitu & arbitrio Capituli revocari posse; & ita ante Concilium Tridentinum unanimi consensu sentiebant Canonistæ. At cum hodie ex præscripto Tridentini Concilii, Capitulum Vicarium nominare jubeatur; adeoque nominatio Vicarii, vel non designatio non ita sit in arbitrio Capituli, quemadmodum est in arbitrio ipsius Episcopi, hinc etiam penes Episcopum hodie videtur esse liberior revocatio ipsius Vicarii, quam penes Capitulum.

Et quidem Synodus Mechliniensis decernit, " Vicarium semel à Capitulo electum, vel confirmatum, „ postea *sine justa & rationabili causa* removeri non „ posse.

Quin & refertur declarasse Sacram Congregationem, Vicarium à Capitulo nominatum removeri non posse, nisi ex causa à Sacra Congregatione Episcoporum probanda: " Sed, ait Zypæus in Jure novo *loco citato*, „ credo hic non obtinere eum recursum.

VII. Interim tamen; quia Vicarii generales à Capitulo electi solent constitui pro tempore vacantis Sedis, nec nisi rarissimè renovari solent; ægre mores Belgii paterentur, ut sine causæ allegatione, & probatione Vicarius officio suo destitueretur; præsertim cum ea amotio vix sine aliqua infamiæ nota hodie fieri posset.

Ita quippe consuetudine passim obtinuit, ut licet officia seu secularia seu Ecclesiastica sint de natura sua, aut etiam speciali statuto revocabilia; imo teneantur posses-

possessores eorum singulis annis ea ad manus constituentium resignare, nequeant tamen iis privari, nisi ex causa vera, & probata; si talia sint, quæ revocari, & mutari non solent; sed ad vitam continuari, ac ut talia vulgò reputari; adeò ut mutatio, vel revocatio sine nota infamiæ fieri non posset. Vide Wamesium *Consilio Canonico* 301. & Dominum Christinæum in Notis ad Bugnyonium *de Legibus abrogat. libr.* 1. *Satyra* 1.

Interim tamen cùm ex justa & rationabili causâ Capitulum possit Vicarium electum & confirmatum removere, argumentum est nequaquam obscurum, jurisdictionem penès Capitulum etiam constituto Vicario manere: licèt exercitium illius juxta terminos à Capitulo præfixos, sit apud Vicarium, & non apud Capitulum.

VIII. Ex his facilè quisque judicare poterit, quanta debeat esse Canonicorum cura & solicitudo, ut prudens, peritus ac zelosus Vicarius eligatur; quandoquidem bonum vel malum regimen totius Diœcesis unicè penè dependeat à bono vel à malo Vicario.

IX. Ultra Vicarium, cui regimen Ecclesiæ committitur, vult Synodus Tridentina, ut Capitulum, Sede vacante, Oeconomum unum vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Ecclesiasticarum & proventuum curam gerant.

X. Hanc tamen dispositionem Concilium limitat ad casum, ubi fructuum percipiendorum cura Capitulo, Sede vacante, incumbit.

Unde si Episcopatus Juri Regaliæ sint objecti, Sede vacante, rerum temporalium administratio, non ad Oeconomos à Capitulo deputandos, sed ad Officiarios Regios spectare consuevit.

XI. Quod dicitur de Episcopatibus subjectis Regaliæ juxta mores Galliæ, simile obtinet in plerisque Episcopatibus Italiæ.

Quemadmodum enim in Gallia proventus Episcopatuum huic juri subjectorum cedunt, Sede vacante, Ærario Regis, ita in Italia, Sede vacante, sunt reservati Cameræ Apostolicæ, iisque colligendis deputantur collectores, qui œconomos nominare consueverunt, uti notat de Luca *Discursu* 31. *in Concil. Trid. num.* 6. quæ reservatio verisimiliter profluxit ex quadam specie Regaliæ, quam posteriores Pontifices exercuerunt in Episcopatus Italiæ, præsertim in temporalibus sibi subjectos: neque enim pristinis seculis similis reservatio in commodum Cameræ Apostolicæ nota fuit.

XII. Oeconomi à Capitulo deputati solam custodiam & curam rerum ad Episcopatum spectantium habent; unde instar Curatorum nihil de fundis aut rebus Episcopatûs alienare possunt: tenenturque hi œconomi Episcopo ad vacantem Ecclesiam promoto rationem suæ administrationis, si exigat, reddere; tametsi ex ipso Capitulo fuerint assumpti, potestque eos Episcopus punire, si in officio administrationis deliquerint: etiamsi prædicti Officiales, ait Tridentinum, redditis rationibus, à Capitulo, vel deputatis ab eodem, absolutionem, aut liberationem obtinuerint.

TITULUS X.
DE CANONICIS GRADUATIS.

CAPUT I.

Quâ ratione & quomodo Canonici Graduati, præsertim in Belgio instituti.

1. *Ecclesia semper desideravit ut ad Canonicatus Graduatos assumerentur Viri docti.*
2. *Gradus Academicus requiritur tempore electionis.*
3. *Hoc ut assequeretur, Gradus Academicos Canonicatibus annexuit.*
4. *Eumdem in finem in erectione novorum Episcopatuum Belgii instituti sunt Canonici* Graduati.
5. *Hi tenentur specialiter operâ & consilio Episcopo assistere.*
6. *Ex iisdem eligendi Archidiaconus, Archipresbyter & Pœnitentiarius.*
7. *Eligendi per Episcopum & Graduatos, & quare.*
8. *Hæ præbendæ sub nullis reservationibus, &c. comprehenduntur.*
9. *Tres ex iis Canonicis examinant admittendos ad Sacros Ordines & curam animarum.*

I. CANONICOS Cathedrales successisse pristino Presbyterio, quod Episcopo pro Senatu esse in Ecclesiæ suæ administratione solebat, suprà vidimus; ipsosque ex sua institutione ac mente Ecclesiæ debere operâ ac consilio Episcopis assistere; ac unà cum ipsis Episcopis Senatum Ecclesiæ olim constituisse, ostendimus.

Quapropter solicita admodum fuit Ecclesia, ut ad hos præsertim Canonicatus assumerentur viri eruditione ac moribus ita conspicui, ut meritò sperari queat, quòd ex iis Corpus tale coalescat, à quo Episcopi in Ecclesiæ regimine operam & sanum consilium habere queant. " Decet namque (ait Synodus Burdigalensis anno 1624. *cap.* 9.) „ Metropolitanam, aliasque Ca„ thedrales Ecclesias, eas personas ita probitate ac „ scientiâ commendatas ad Canonicatus assumere & „ eligere, ut ex iis Corpus Capituli coalescens, *Sena„ tus* Episcoporum, unde *consilium* accersant, meritò „ dici possit.

II. Gradum Academicum in electione Graduatorum requiri tempore electionis, nec satis esse quòd electus esset *proximè* dispositus ad gradum suscipiendum, resolvit & probat Wamesius *Consilio Canonico* 18. atque id ipsum non obscurè probat textus Bullæ erectionis novorum Episcopatuum in Belgio, cùm in ea dicatur, novem illas præbendas, seu Canonicatus conferendas *Graduatis in Theologia vel Jure*; ita ut ipse gradus Academicus ipsam collationem respiciat: quo casu qualitas expressa exigitur in ipso actu collationis, uti de ordine requisito notatur *part.* 2. *tit. xix. cap.* 1. *num.* 5.

III. Hoc ut faciliùs & efficaciùs consequerentur, Patres Consilii Basileensis *Sess.* 31. voluerunt, " Ut in „ qualibet Cathedrali & Collegiata Ecclesia ultra Præ„ bendam Theologo assignandam, tertia pars Præben„ darum conferreretur *Graduatis.* „ Hoc Decretum non tantùm in Sanctionem Pragmaticam jussu Caroli VII. Galliarum Regis relatum est; sed etiam Concordato inter Leonem X. & Franciscum I. conservatum & de novo confirmatum.

Quin & Synodus Tridentina expendens, quantopere Ecclesiæ intersit, ut ad Canonicatus promoveantur Viri doctrinâ & probitate insignes & probati, hortatur ut " in Provinciis, ubi id commodè fieri potest, Dig„ nitates omnes, & saltem dimidia pars Canonica„ tuum in Cathedralibus Ecclesiis & Collegiatis insig„ nibus conferantur tantùm Magistris vel Doctoribus, „ aut

„ aut etiam Licentiatis in Theologia vel Jure Canonico. „ *Sess.24. cap. 12. De reformat.*

IV. Eumdem in finem in erectione novorum Episcopatuum Belgii, factâ ad instantiam Philippi II. per Paulum IV. statutum fuit, " Ut decem Canonicatus „ sive Præbendæ primò vacantes sic maneant affecti, „ quòd ipse Episcopus unum vel unam omnium primò „ vacaturos tanquam mensæ Episcopali perpetuò unitos obtinere, illorumque ratione personâ Capitularis „ esse, vocemque & auctoritatem etiam in Capitulo „ super Decanum & Canonicos habere possit.

„ Reliqui verò novem Canonicatus & Præbendæ „ prædicti tribus *Magistris* aut Licentiatis in Theologia, & tribus aliis *Doctoribus Decretorum*, seu in iis „ Licentiatis, ac tribus aliis *Nobilibus* ejus Diœcesis, „ etiam in Jure vel Theologia saltem gradu Licentiaturæ in famosa quapiam Universitate Studii generalis, secundùm tenorem prædictarum litterarum promotis, ordine in dicta designatione expresso, in perpetuum concedi & assignari debeant.

V. „ Quodque ad sex priores, tam Nobiles quàm „ alii non Nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad „ reliquos verò tres Canonicatus & tres Præbendas ex „ reliquis novem Canonicatibus & præbendis hujusmodi, nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possunt; ac omnes & singuli ratione suarum „ hujusmodi Præbendarum consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis, cæterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo „ suo requisiti fuerint, tam conjunctim quàm divisim „ præstare teneantur.

VI. „ Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, „ & alius Archipresbyter ad Archipresbyteratum, nec „ non reliquis ex dictis Graduatis, Pœnitentiarius ad „ Pœnitentiariam hujusmodi, ad nominationem Episcopi assumi, & omnium primi post Episcopum vacaturos Canonicatus & Præbendas prædictos simili „ ordine consequi debeant.

Hæc sat patenter evincunt, hanc Graduatorum institutionem unicè factam, ut in Cathedralibus Ecclesiis aliqui ut minùs inter Canonicos essent, qui scientiâ ac eruditione in Sacra Theologia & Sacris Canonibus excellerent; qui Episcopis consilio & operâ in regimine suæ Ecclesiæ assistere possint.

VII. " Ut autem, prosequitur Bulla erectionis, de „ viris spectatæ doctrinæ & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei, accuratiùs prospiciatur, quòd ipsi „ novem Canonicatus & novem Præbendæ hac primâ „ vice per Episcopum duntaxat, & deinde quoties illi „ futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem Episcopi & aliorum Graduatorum præfatorum superstitum per eos conferantur, & in hujusmodi electione suffragium Episcopi non plus juris „ sive momenti, quàm cujusvis Graduatorum habeat; „ nisi vocum paritate occurrente, tuncque iteratum ad „ hoc Episcopi suffragium paritatem dirimat.

VIII. Ex his erectionis verbis intelligant Canonici Graduati electionem loci vacantis sibi esse delatam; ut nimirum, *De Viris spectatæ doctrinæ & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratiùs prospiciatur.* Proinde hinc intelligant, quàm soliciti esse debeant, ut omni humano respectu seposito, hujusmodi viros eligant.

Hac de Episcopis & Canonicis Graduatis spe conceptâ, pro stabiliendâ eorum in hac electione libertate, declaratur & statuitur in ipsa erectionis Bulla, " Quod „ ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ sub nullis specialibus vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris „ clausis, nec non expectativis, coadjutoriis, mandatis, „ facultatibus, indultis de providendo, commendando, & aliàs disponendo, primariis precibus nuncupatis, vel aliis gratiis præventivis, per nos aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, & Sedem „ Apostolicam prædictam, vel ejus Legatos etiam consideratione intuitu, contemplatione, vel ad instantiam Imperatoris, Regis, Ducum, ac aliorum Principum, aut ejusdem S. R. E. Cardinalium, & ex „ quacumque causâ quantumlibet urgenti pro tempore „ factis & concessis comprehendantur, nec etiam tanquam vacantes apud Sedem eamdem, aut ullâ aliâ „ ratione generaliter vel specialiter reservari, nec illorum vacatione per resignationem, etiam ex causâ „ permutationis apud Sedem eamdem pro tempore occurrentem, per Romanum Pontificem aut Sedem hujusmodi de illis provideri, aut aliàs quoquo modo „ disponi possit, sed forma electionis præmissæ omni „ tempore servari nullâque causâ infringi debet.

Adhæc, quòd magna de eruditione cæterisque qualitatibus Canonicorum Graduatorum concepta fuerit idea, & illud non obscurè evincit, quòd è novem Graduatis eligi debeant ab Episcopo tres præcipui ejus Ministri, scilicet Archidiaconus, Archipresbyter Cathedralis, & Pœnitentiarius.

IX. Accedit, quòd in Bulla dicitur, " Ex senioribus præfatis Canonicis duo in Theologia, & unus „ in Jure Canonico, Graduati unà cum Archidiacono „ curam habeant examinandi promovendos ad Sacros „ Ordines, & admittendos ad curam animarum, quâcumque illi auctoritate provisi fuerint.

CAPUT II.

De Graduatis Theologis & Canonistis.

1. *Solent Graduati in Theologia & Jure Canonico æquiparari.*
2. *Objectio contra hanc paritatem.*
3. *Solvitur objectio.*
4. *Canonista Canonibus SS. ut oportet instructus, etiam aliquo modo Theologus est.*
5. *Pluribus seculis Canonistarum & Theologorum distinctio fuit ignota.*
6. *Utiliter Canonista studium Theologiæ & Theologus studium Canonum jungunt.*
7. *Quæ causa quòd Graduati in Jure Canonico SS. Canonibus ut oportet non sint instructi.*
8. *Quare Graduati in Jure Canonico non bene callent disciplinam Ecclesiasticam?*
9. *Conveniens esset ut Gradus in Jure civili non semper jungeretur Gradui in Jure Canonico.*
10. *Ex præmissis ostenditur, Canonistam posse Theologo comparari.*

I. SYnodus Tridentina sive in promovendis ad Canonicatus & Præbendas, sive in promovendis ad primarias Dignitates Ecclesiasticas, etiam Episcopatum, requirens gradum Academicum, ubique gradum in Jure Canonico jungit gradui in Sacra Theologia; ita ut velit promovendum esse Graduatum in Theologia aut Jure Canonico. Similiter Bulla erectionis novorum Episcopatuum in Belgio numerum æqualem Graduatorum in Jure Canonico, & Graduatorum in Theologia instituit; neque in electione ad Dignitates, Theologos Canonistis præfert; sed Episcopo liberam relinquit, vel ex his, vel ex illis assumere.

II. Verùm, cùm Canonici Cathedrales, ac præcipuè ipsi Graduati instituti sint, ut Episcopo in regimine Ecclesiæ consilio & operâ assistant; illudque regimen unicè ferè spiritualem animarum profectum atque directionem respiciat, quâ ratione Canonistæ cum Theologis in hoc munere concurrere, aut his æquari possunt?

Canonistarum quippe scientia, non tam regimini spirituali subservire posse videtur, quàm litibus ac controversiis forensibus terminandis; quæ minima ac infima est regiminis Episcopalis portio.

III. Negari non potest, non paucos hodie inter Gradua-

Graduatos in Jure Canonico reperiri; qui unicè penè incubuerunt Canonibus & Decretalibus, qui ad lites & judicia valent; eosque ferè solos in prælectionibus exponi audiverunt: adeòque forensibus judiciis ac litibus prosequendis aut terminandis idonei duntaxat reperiuntur: sed absit, ut hujusmodi Graduatos in Jure Canonico ad Canonicatus ac Dignitates Ecclesiasticas, ut Episcopis in regimine & cura Ecclesiæ adjutores & Consiliarii essent, Ecclesia ac Fundatores desideraverint; sed veros indubiè voluerunt præfici Canonistas; id est, eâ Canonum scientiâ refertos, qui Patrum acta ac mores repræsentantes, optimam Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continent.

" Hi autem Canones, (uti rectè monuit pius Parisiensis Universitatis Cancellarius Joannes Gersonius *Recommend. in Decretis factâ T.* 2. *p.* 833. *Edit.* 1606.) „ si benè inspiciamus, non sunt nisi conclusio„ nes elicitæ vel illatæ ex principiis Theologicis, id est, „ ex Evangelio & aliis Libris Canonicis per illos, qui„ bus dicitur: *Qui vos audit, me audit.* Luc. c. 11.

IV. Hisce Canonibus si ritè essent instructi Canonistæ, sive in Jure Canonico Graduati, quis non videat, quàm hi possent, non secus ac Theologi, regendæ Ecclesiæ esse idonei?

Imò si hisce Canonibus sese occuparent, qui Juri Canonico operam navant; atque ad Ecclesiæ serviendum se studio illi impendunt, etiam in Theologicis scientiis non essent ignari.

V. Si enim Canones sint *Conclusiones ex principiis Theologicis elicitæ vel illatæ*, qui illorum plenam notitiam ac genuinum assequi sensum desiderat, etiam principiorum, è quibus deducuntur, planè ignarus esse non potest.

Hinc Gersonius asserere non veretur, " per quadrin„ gentos & ampliùs annos ita gubernatam fuisse Eccle„ siam, ut non esset distinctio Theologorum & Cano„ nistarum: licèt Canones Sacri multi essent ultra te„ norem expressè traditum in Evangeliis & cæteris „ Libris Canonicis.

VI. Deinde monet, " Dominum non ita distinxisse „ Theologiam à Sacris Canonibus, & è contra, quin „ utiliter & salubriter possint ab eodem homine, quan„ tùm sibi conceditur, investigari. Si enim reperti „ sunt, qui ultra Canones Sacros Legibus humanis „ dederunt studium suum, & è contra, & profecerunt „ in utrisque; si ultra Philosophiam & Metaphysicam „ multi quotidie in Theologia se vehementer exercent: „ hoc convenientiùs habet fieri, quòd Theologus des„ cendat ad inspiciendum Canones tanquam conclusio„ nes elicitas ex suis principiis Theologicis deducere. „ Sic erit talis ambidexter Theologus Canonista & „ Canonista Theologizans: Et quis est iste & lauda„ bimus eum? Quid autem facilius est ex ambobus aut „ per Theologiam S. cognoscere Canonicam scientiam; „ vel è contra. Existimo, quòd primum, sicut facilius „ est & ordinatius deducere ex principiis conclusiones, „ quàm ex conclusionibus ad principiorum notitiam „ devenire. *Recomm. licentiand. in Decret. T.* 2. *p.* 834.

Si hoc Gersonii consilium attenderent tam Theologi quàm Canonistæ; illi nimirum Sacris Canonibus, utpote conclusionibus practicis ex principiis Theologicis elicitis; hi verò Libris Canonicis & Sanctis Patribus incumbendo, non dubium, quin & illi & hi majori cum fructu Ecclesiæ regendæ, & Episcopis consilio & operâ assistendi forent capaciores.

Ejusdem cum Gersonio sententiæ fuisse S. Carolum, refert in ejus vita Carolus à Basilica S. Petri. " Ea, „ inquit, Canonum scientia ipsi perjucunda erat, quæ „ Patrum mores & acta repræsentans, Ecclesiæ compo„ nendæ atque ordinandæ rationem continet. Dolens „ autem eos communi consuetudine tantummodo Ca„ nones ad interpretandum seligi, qui ad lites judi„ ciaque valent; constituit ipse qui iis declarandis „ præesset, unde sacra Majorum instituta & ritus, „ optimumque Ecclesiæ administrandæ genus haurire„ tur.

Ut ergo scientiam Canonum, quâ Ecclesiæ serviendi reddantur idonei, faciliùs assequerentur Juris Canonici Studiosi, optandum esset ut hi saltem, qui se non forensibus controversiis occupare, sed in Clericali statu Deo & Ecclesiæ servire intendunt, potiùs studium Theologicum, id est, Sacræ Scripturæ & SS. Patrum, quàm Legum Civilium jungerent aut præmitterent studio Sacrorum Canonum.

VII. Et sanè quod hodie Juris Canonici Studiosi penè non imbuantur, nec studeant nisi Canonibus aut Decretalibus, quæ ad lites judiciaque valent, quidni magna ex parte inde proveniat, quod nulli hodie creari soleant Doctores Canonum seu Decretorum, nî unâ & Legum Doctores creentur; paucique Juris Canonici aut Decretorum duntaxat Licentiati fiant?

Cùm enim Legum studium ad forenses controversias, judiciaque terminanda penè unicè spectet, facilè contingit, ut etiam studium Canonum eo conferant.

VIII. Quod studentes juri Canonico vix hodie imbuantur eâ scientiâ Canonum, quibus purior Ecclesiæ disciplina repræsentatur, vel inde magna ex parte oritur, quod in scholis plerumque non exponantur nisi recentiores Romanorum Pontificum Decretales, neglectis magnâ ex parte pristinis Canonibus, qui optimam Regiminis Ecclesiastici rationem, per octo circiter secula solicitè conservatam & renovatam exhibent.

Quod verò ex autore vitæ S. Caroli num. VI. superiùs retulimus, nimirum quod constituerit ipse, qui iis Canonibus declarandis præesset, unde sacra majorum instituta, & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus hauriretur; vix dubium quin id intelligi debeat de eo, qui Decreti Gratiani expositioni & prælectioni à S. Carolo fuerit præpositus.

Certum enim est, quòd licet hoc opus Gratiani magnâ confusione contextum sit, & contineat plurima apocrypha, supposititia, mutilata, ac nonnunquam in alienum sensum à mente autoris ad sui temporis disciplinam & amplificationem Pontificiæ potestatis detorta; nihilominus & illud oportet fateri, in hoc Gratiani Decreto esse respersos Canones & SS. Patrum sententias in omni penè materia, è quibus optima regendæ Ecclesiæ ratio hauriri queat, modò is, cui illud prælegendi & exponendi munus incumbit, sciat falsa à veris, supposititia à sinceris, & contorta ab integris ritè discernere.

Proinde nec ambigendum, quin prælectio hujus Decreti Gratiani multò aptior & convenientior sit, ut ex eâ sacra majorum instituta, & ritus, optimumque administrandæ Ecclesiæ genus hauriri queat, quàm prælectio Decretalium Gregorii IX. & sequentium Pontificum, quæ penè unicè quæstiones de variis materiis incidentes, & ad forum contentiosum pertinentes respiciunt, easque vel decidunt, vel formam & modum decidendi præscribunt; nihil autem vel parum in iis occurrit, unde purior Ecclesiæ disciplina dignosci posset.

Hac ratione inductus Philippus II. pluribus jam institutis prælectionibus juris Canonici in hac Academia Lovaniensi, adjunxit prælectionem Decreti *Gratiani*; uti constat ex litteris Ducis Sabaudiæ Belgii Gubernatoris anni 1557. datis ad Collegium nostrum J. V. & ad calcem hujus vol. sub D. reperiuntur.

IX. Ut ergo verum, ac Ecclesiæ utile Canonum studium ampliùs floreret, optandum esset, ut non tantùm Licentiati, sed & Doctores crearentur, qui unicè se Canonum studio occuparent; verumque sensum è suis fontibus eruerent; quemadmodum in ipsis Universitatis nostræ florentibus exordiis frequens fuisse ipsi Fasti Academici abundè testantur, in quibus referuntur plurimi solius Juris Canonici seu Decretorum Doctores.

X. Hæc sat ostendunt, quâ ratione Graduatus in Jure Canonico, si scientiâ Sacrorum Canonum, qui veram

...ram Ecclesiæ disciplinam, quin & *Patrum mores actaque repræsentant*, sit debitè instructus, quemadmodum publicum Academicum testimonium sive Gradus præfert, possit unà cum Graduato Theologo Episcopis in administratione Ecclesiæ esse admodum idoneus.

Adhæc, quis ultra mirabitur, si ad præcipuas Ecclesiæ Dignitates ac munia vocentur indifferenter Graduati in Jure Canonico & Theologia, qui attenderit, Sacros Canones esse conclusiones è Libris Canonicis & Sanctis Patribus elicitas; ac per consequens peritum SS. Canonum etiam Sacrarum Litterarum ac Patrum non posse esse ignarum; è quorum lectione etiam Theologus suam haurire debet scientiam.

Sicuti enim Canonistæ nomen non meretur, saltem ut ad Ecclesiastica munia assumatur, iis Canonibus tantùm instructus, qui ad forenses quæstiones, judiciaque terminanda conducunt; ita nec Theologi nomine dignus est, qui scientiam suam è Sacris Litteris & Patribus non hausit.

CAPUT III.

De Graduatis Nobilibus.

1. *An probanda consuetudo Capitulorum nullos admittendi nisi Nobiles?*
2. *In electione ad munia Ecclesiastica magis attendenda virtutum quàm generis nobilitas.*
3. *Potest tamen quandoque generis nobilitas attendi.*
4. *Hæc debet attendi cum respectu ad bonum Ecclesiæ.*
5. *Nobilitas potest conferre, ut quis magis prosit Ecclesiæ.*
6. *Quid Nobilibus Canonicis præ reliquis incumbat.*
7. *Nobiles etiam gradu Academico insigniti esse debent.*
8. *Gradus Academici magnâ cautione concedendi.*

I. NONNULLA sunt Canonicorum Collegia, in quibus invaluit consuetudo, quam etiam nonnunquam ex ipsa fundatione originem habere asserunt, ut nullos ad suum gremium admittant, nisi suam nobilitatem legitimis testimoniis asseruerint; contra quam referente Molano *lib.* 2. *de Canonicis cap.* 29. prolixè scribit Guilielmus Peraldus, acriter reprehendens consuetudinem illarum Ecclesiarum, quæ nolunt *canonicare*, ut loquitur, *nisi Nobiles*.

Peraldo consentire videtur Gregorius IX. in *cap.* 37. *X. de Præbendis & Dignitatibus.* Cùm enim auctoritate Apostolicâ Episcopus Portuensis tanquam Sedis Apostolicæ Legatus contulisset jure devoluto Præbendam in Ecclesia Argentina cuidam Clerico, & Capitulum illum admittere nollet, allegans consuetudinem antiquam inviolabiliter observatam, juxta quam nullum nisi *nobilem* & liberum, & ab utroque parente illustrem, honestæ conversationis, ac eminentis scientiæ in suum consortium hactenus admiserant; quæstione ad Sedem Apostolicam devolutâ, respondit Pontifex Gregorius IX. " Nos igitur attendentes, quòd non *generis*, sed virtutum *nobilitas*, vitæque honestas, Deo gratum faciunt & idoneum servitorem, ad cujus regimen non multos secundùm carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eò quòd non est acceptio personarum apud ipsum, & vix ad culmina dignitatum (nedum ad Præbendas) viri eminentis scientiæ valeant reperiri, exceptiones hujusmodi non duximus admittendas.

II. Profectò, quin in electione & vocatione ad Ecclesiastica Ministeria, vitæ merita, ac eruditio potiùs sint attendenda, quàm familiæ prosapia & nobilitas, nemo ambigere potest: ut propterea meritò dicat Molanus loco citato, quòd " reprehendenda & reformanda sunt Collegia, in quibus postposito de pietate & eruditione examine, hoc solùm diligentissimè discutitur; an nominatus sit satis nobilis, qui admittatur, an stemma ejus nusquam deficiat, an tot recensere possit proximos suos parentes aut Barones, aut Comites; an habeat omnia sua quarteria, ut loquuntur, integra, & similia, quæ nec recensere valeo, nec commemorari necesse est.

III. At verò ubi pietas ac eruditio non desunt, quin & ipsa generis nobilitas subinde considerari expendique queat, inficiari nullus potest. Certum enim atque experientiâ notorium est, quòd nonnunquam Nobiles atque Illustres Viri, dum de cætero pietate & eruditione sunt insignes, multa suâ auctoritate in bonum Ecclesiæ præstare possint, quæ alii pari aut majori pietate ac eruditione conspicui præstare non possent.

IV. Tametsi ergo in electione ad munia Ecclesiastica generis nobilitas vel familiæ prosapia nequaquam per se ac simpliciter sit attendenda; nihilominus cum respectu ad bonum Ecclesiæ, sive in quantum ea conferre potest, ut Nobilis majori auctoritate Ecclesiæ serviat, meritò attenditur; poteritque interdum Nobilis ignobili, licèt nonnihil doctiori & capaciori, sine personarum acceptione præferri.

Hæc præ oculis habuisse creditur Pontifex, dum ad instantiam Philippi II. Hispan. Regis, inter novem Graduatos in singulis Cathedralibus Ecclesiis noviter erectis, tres Nobiles Graduatos esse voluit; non quosvis; sed Nobiles ipsius Diœcesis.

V. " Quòd enim, ait Molanus, *l.* 2. *de Can. c.* 29. ad Ministerium Ecclesiæ vocentur, & invitentur, hoc fit, ut non solùm per eruditionem & pietatem, sed per *nobilitatem* quoque suam Ecclesiam Dei juvent. Cùm enim *Nobiles* seculares gladium portent, & per suam potentiam possint Ecclesiæ Dei, & viris Ecclesiasticis multùm prodesse, valde expedit ex eorum familiis in Clero aliquos esse, ut eorum favor, obsequium & reverentia erga Ecclesiam & Ecclesiasticos magis foveatur & conservetur. Imò dum in Clero sunt Nobiles, libenter Nobiles Viri & Illustres Principes eò filios suos destinant, ut nobilitati stemmatis nobilitatem addant morum, animum liberalibus & honestis studiis excolant, & à teneris annis reverentiam Ecclesiastici Ordinis imbibant.

VI. " Nobiles proinde Canonici semper meminerint sui officii, atque suæ vocationis esse, ut Nobiles seculares, apud quos propter carnis & sanguinis nobilitatem plerumque præ reliquis Canonicis gratiores & majoris auctoritatis sunt, adhortentur & doceant, Deum & Ecclesiam ab iis requirere, ut veluti nutritii Ecclesiæ Christi, ante omnia tueantur honorem Dei, fidem Catholicam, pacem Christianorum, pietatem, & bonos mores, Ecclesiam, Viros Ecclesiasticos & Monasticos, eorumque privilegia & immunitates. Et ut filios suos à teneris annis sic institui curent, ut simul cum pietate observantiam Sacerdotii & Cleri imbibant. Ex quo facilè intelligitur, cur conveniat patrios Nobiles exteris præferre, quòd hi plus apud nobilitatem Patriæ & Diœcesis, quàm exteri Nobiles præstare possint.

VII. Neque *Nobilitatem* duntaxat, sed & eruditionem desideravit Pontifex, dum ad instantiam Philippi II. tres Præbendas sive Canonicatus in singulis noviter erectis Ecclesiis Cathedralibus, *Nobilibus* Diœcesanis assignavit: id vel inde intelligitur, quòd ultra Nobilitatem etiam gradum Doctoratûs aut Licentiæ in *Theologia* aut *Jure Canonico* requisiverit; ut scilicet hoc publico Academico testimonio probarent se non tantùm generis, sed & eruditionis nobilitate insignes & idoneos, qui Ecclesiæ operâ & consilio servire possent.

VIII. Ex hactenus dictis quisque facilè intelliget, quàm soliciti esse debeant, quibus incumbit Gradus Academicos annuere, ne aliis annuant, quàm qui eruditionem aliasque animi dotes habent, quas Gradus ille Academicus seu publicum quoddam testimonium præfert.

Ut quid enim Gradus illi requiruntur, nisi ut per illos constet de eruditione & capacitate promovendi; sed de his alibi latiùs.

TITU-

TITULUS XI.

DE DIGNITATIBUS CAPITULORUM.

CAPUT I.

De Præposito.

1. *Quales durante communi Canonicorum vitâ essent Præpositi.*
2. *Hodierni Præpositi ab antiquis in multis distincti.*
3. *Non omnium Præpositorum eadem jura & officia.*
4. *In his attendenda consuetudo, statuta & fundatio.*

I. IN plerisque Ecclesiis Cathedralibus prima post Episcopalem Dignitas, & in Collegiatis absolutè prima est Præpositi.

Officium Præpositorum in Ecclesiis Canonicorum, cum inter Canonicos adhuc vigeret vita communis, describit Synodus Aquisgranensis anno 816. *cap.* 139. „ Quamvis, ait, omnes qui præsunt, Præpositi ritè „ dicantur, usus tamen obtinuit, eos vocari Præpositos, qui quamdam Prioratus curam sub aliis Prælatis „ gerunt. Hi tamen, qui juxta hunc morem Præpositi „ vocantur, tales & tam strenui sunt constituendi, qui „ & vitæ probabilis sint, & ea quæ sibi injuncta sunt, „ fideliter, humiliterque expleant; & pro eo quod aliis „ prælati sunt, nequaquam parvipendent Canonica instituta; sed quanto plus implicantur in fratrum curis, „ tanto magis studeant cœlestibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi esse utiles, „ & de ministerio commisso fideliter prodesse. Ea vero, quæ fratribus dare debent, cum charitate tempore „ opportuno incunctanter præbeant, quatenus à Domino de fideli administratione gradum bonum acquirant. Erga hujuscemodi vero delinquentes, & obedientiam sibi commissam benè administrantes, modus superius comprehensus tenendus est.

II. Si quis attendat, quæ hic Præpositis injunguntur, & incumbunt, facilè apparebit, quantum moderni Præpositi, quos in Belgio habemus, ab illis, quos describit Synodus, discrepent.

Tunc Præpositura erat officium, nunc non solùm est beneficium, sed primaria Dignitas. Tunc cura & regimen Canonicorum & Clericorum in communi viventium Præposito incumbebat; nunc pauci sunt, quibus cura animarum, aut aliquod spirituale regimen incumbit. Tunc Præpositi in congregatione & pervigili cura fratrum assidui erant: hodie verò plures credunt se ab omni residentia personali exemptos: Imo in Diœcesi Leodiensi omnes opulentiores Collegiatarum Ecclesiarum Præpositurae possidentur à Canonicis sancti Lamberti. Uno verbo, uti rectè notat Molanus *lib.* 2. *De Canonicis cap.* 4. " Si nostros Præpositos ad priscos „ illos conferamus, nihil fere aliud videmur reservasse, „ quam umbram quandam Præpositura, quæ adhuc „ relucet in prima sessione, in opimis fructibus, qui „ tamen in nonnullis locis, justi Dei judicio, propter „ intermissam residentiam multum attenuati sunt: „ rursus in collatione Beneficiorum, & nonnullis „ aliis. „ Hæc Molanus; quæ tamen commode intelligenda sunt.

III. Constat enim, & in Belgio nostro esse quasdam Præposituras, quibus Canonicorum & Cleri cura spiritualis est annexa, Præpositusque est Canonicorum Pastor; quique consequenter etiam de jure naturali ac divino ad residentiam tenetur: Alii sunt quibus alia Officia etiamnum hodie incumbunt.

Et quidem Ecclesiæ Coloniensis Præpositos vi sui juramenti adstringi ad defensionem jurium, Privilegiorum & Statutorum Ecclesiæ, apertè supponit Synodus Coloniensis, an. 1536. *Remedio* 3. *cap.* 5.

Et inter Statuta Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis titulo *de Officio Præpositi* legitur: " Absente vel „ impedito Archiepiscopo, ejus vices in divinis supplebit Præpositus, cum huic Ecclesiæ aliquis datus erit, „ celebrabitque Sacrum secundum præscriptum Tabulæ „ capitularis, & in decisionibus capitularibus habebit „ primum suffragium post Reverendiss. & Illustriss. D. „ Archiepiscopum: Post quem etiam habebit primum „ locum in consessibus & actibus publicis; suberit „ tamen Capitulo, Decano autem ut Pastori.

IV. Itaque quoad jura, dignitatem & munia Præpositorum, cujusque Ecclesiæ fundationes, statuta & consuetudines attendenda sunt; ut ex illis, quid præpositis competat aut incumbat, judicari possit: Illud autem merito monet Molanus loco citato, ut Præpositus, qui à cura animarum est liber, " meminerit „ saltem, ut purus sit in conferendis Beneficiis, ne, „ si aliter faciat, gravissimum reportet Dei judicium: „ Et quia nunquam Clericis bonæ voluntatis desunt „ officia & exercitia Ecclesiastica, quibus se & Deo & „ hominibus commendent, meminerit eum qui cæteris „ antistat honore, etiam merito & labore antistare „ debere, seque tanto magis Ecclesiæ Dei debitorem „ esse, quanto abundantiores & majores sunt fructus, „ quos de Altari Dei percipit.

CAPUT II.

De Decano.

1. *Decanorum origo.*
2. *Cura animarum à Præpositis translata in Decanos.*
3. *Hodie unicus est in singulis Capitulis Decanus, cui totius Cleri cura incumbit.*
4. *Solet esse Caput & Præses Capituli.*
5. *Jurisdictio Decani maximè à consuetudine dependet.*
6. *Jurisdictio interdum est non apud Decanum, sed apud Capitulum. Interdum apud utrumque.*
7. *Jure communi non habet jurisdictionem* contentiosam, *sed duntaxat* correctionalem.
8. *Jurisdictio correctionalis competit Capitulo vel Decano, etiam in Capitulo non exempto.*
9. *Etiam Capitulum hanc aliquando exercet in Decanum.*
10. *Potest Decanus & Capitulum Canonicos ob indecentiam in vestibus, aut irreverentiam in Ecclesia suspendere ab introitu Chori & Capituli.*
11. *Officialis Episcopi non potest suspendere resolutiones Capitulares in materia disciplinæ.*
12. *Jurisdictio quæ Decanis & Capitulis competit, solet esse correctionalis.*
13. *Quam grave sit Decanorum officium.*

I. NOtissimum est ex historiis & Regulis Patrum, olim fuisse in plerisque Monachorum Congregationibus, præter Abbatem & Præpositum, varios Decanos, qui singuli sub sua cura habebant decem Monachos. " Si major fuerit Congregatio, ait S. Bene„ dictus *in Regula cap.* 21. eligantur de ipsis Fratres „ boni testimonii, & sanctæ conversationis, & con„ stituantur *Decani*, qui solicitudinem gerant super „ *Decanias* suas.

Cum vero Canonici in communi viventes disciplinam Monasticam in plurimis æmularentur, etiam ad imitationem Monachorum Decanos constituerunt; quare & in plerisque Hispaniarum Ecclesiis Cathedralibus Decani olim vocabantur *Priores*, teste Innocentio III. *Lib.* 1. *Epist.* 77. " Quia Asturicensis Ecclesia „ digni-

„ dignitatem Decanatus à longis retrò temporibus „ noscitur habuisse, licet qui eo fungebatur honore „ promoveretur aliquando & destitueretur pro Episco- „ pi & Capituli voluntate, nec Decani, sed *Prioris* no- „ mine vocaretur, secundum consuetudinem ferè *om-* „ *nium* Ecclesiarum Hispaniæ, quæ tunc temporis ibi „ vigebat, &c.

II. Cum vero Præpositi ob curam temporalium, curam spiritualem negligerent; sæpiusque à Congregatione ob eam temporalium curam abesse deberent, tandem interior cura ad Decanos translata fuit: ipsique Decani in plerisque Ecclesiis capita Congregationis, saltem quoad disciplinæ directionem constituti fuere.

III. Et quidem in plerisque tam Catheralibus quam Collegiatis Ecclesiis Decani solent totius Capituli & Cleri Capitulo subjecti curam spiritualem habere; usuque receptum est, ut quantumcumque numerosum sit Canonicorum Collegium, unicum habeat Decanum, qui tam Canonicorum, quam inferioris Ecclesiæ suæ Cleri curam habeat.

Unde Synodus Coloniensis anno 1260. firmiter præcipiendo Decanis injungit, "Tota eos ad id niti solertiâ, „ quod in Ecclesiis disciplinalis observantia vigeat ho- „ nestatis: & sicubi enervata extiterit, ipsam studeant „ reformare, commissam sibi excessuum correptionis „ potestatem & regimen sui officii totaliter exequendo, „ ut boni dispensatores in Domo Domini super ejus fa- „ miliam dignâ possint commendatione censeri. Et „ hoc quidem se facere arbitrentur, si ipsi disciplinati „ appareant in seipsis, & per bonum exemplum confor- „ tent & animent suos confratres.

Similiter seculo præterito (1536.) altera Synodus Coloniensis iisdem vestigiis insistens, monet utrobique: *Decanis* " curæ sit, ut Clericos suos ad observationem „ piorum rituum provocent ac reducant; ut ad agendam „ vitam Clericis dignam perpetuo cohortentur ac im- „ pellant, ut à negotiis, à tumultibus mundanis re- „ vocent, ne magis seculi quam Christi milites videan- „ tur, ut comessationibus, ebrietatibus, ac omni „ luxui interdicant, denique ut suo Officio satisfacere „ compellant. „ An. 1536. *part.* 3. *cap.* 2.

Et sane de jure communi Decano incumbere curam animarum ostendit Concilium Lateranense in *Cap.* 7. ¶ *de elect.* statuens, " Ut *Decanatum*, Archidiaco- „ natum & alia quæ curam animarum habent annexam, „ nullus omnino suscipiat, sed nec Parochialis Eccle- „ siæ regimen, nisi qui jam 25. ætatis annum attige- „ rit, & qui scientiâ & moribus existat commendandus.

IV. Nec tantum Pastor est, seu curam animarum sustinet totius Cleri, sed & in plerisque Ecclesiis caput est totius Collegii; ipseque in Congregatione Capitulari præsidere, proponere & ex resolutione Canonicorum concludere solet; tametsi etiam in Choro & publicis consessibus Præpositus ipsum Decanum præcedat.

V. Quoad jurisdictionem Decani in Canonicos aliosque Ecclesiæ suæ Clericos plus ex consuetudine & privilegio, quam ex jure dependet; uti monet Glossographus ad Sanctionem Pragmaticam *Tit. Quomodo divinum Officium sit celebrandum* Verbo *Decanus*, ibidem tamen monens, " Ubi Decanus esset Prælatus Ecclesiæ Collegiatæ, „ de jure haberet jurisdictionem ordinariam in illos de „ Collegio. „ Additque, " quod quasi in omnibus Eccle- „ siis Regni Galliæ hæc obtinent consuetudo, quod De- „ cani jurisdictionem habent in Capitulum, & in ali- „ quam partem Cleri.

VI. Hoc Glossographi dictum commode intelligendum est, etiam quoad Ecclesias Regni Galliæ; cum certum sit, non tantum in Belgio, sed & in Gallia plures esse Ecclesias, in quibus de consuetudine jurisdictio est non apud solum Decanum, tametsi caput Capituli, sed vel apud solum Capitulum, vel apud Capitulum & Decanum conjunctim.

Et quidem immediatè post allegata Glossographi verba, observandum subjicit ejus notator Philippus Probus, quod " Decanus Parisiensis jurisdictionem non „ habet in Capitulum, nec in Clerum, sed ipse & „ Capitulum eam simul in singulos Ecclesiæ Ministros, „ etiam Canonicos Præbendatos, etiam Dignitates in „ ea obtinentes habent, quam per Officialem capitula- „ riter institutum exercent.

Inter statuta quoque Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis *Tit. De Officio Decani*, legitur, quod Decano quidem onus curæ animarum in omnes Capitulares & Capitulo subditos incumbat, sed tamen quod „ propria auctoritate graviores pœnas nemini infliget, „ sed monitum & non resipiscentem Capitulo deferet, „ porro puniendum.

VII. Verùm sive Capitulo, sive Decano, sive utrisque conjunctim jurisdictio competat, ea tamen de jure communi non *contentiosa*, sed *correctoria*, seu *correctionalis*, ut loquuntur Canonistæ, esse intelligitur: unde cum diceretur in *cap. 6. de sententia excommunicationis* in VI. quod Decanus usus fuerit gladio spirituali excommunicationis, idque probaretur ab Innocentio IV. observat Glossa, " Quod Decanus iste de *consuetudine* vel „ *privilegio* haberet jurisdictionem ordinariam, vel sal- „ tem potestatem fulminandi censuram.

Itaque nisi consuetudo, aut alius specialis titulus Decano aut Capitulo jurisdictionem contentiosam tribuerit, sola *correctionalis* competet; reliqua apud Episcopum ex jure communi remanente.

Hinc cum Capitulum Nivernense quemdam suum subditum carceri mancipasset; isque ab illo Capituli Decreto tanquam ab abusu, juxta mores Regni Galliæ, ad Senatum Regium provocasset; auctoritate Senatus, Decretum Capituli cassatum fuit; declaratumque, incarcerare Canonicos spectare ad Episcopum, non ad Capitulum. Menardus in suis Arrestis *lib.* 1. *tit.* 3. *Arrest.* 3.

VIII. At ea, quæ correctionem paternam & disciplinam spectant, ad Capitulum vel Decanum, etiam in Capitulis non exemptis, pertinere vulgo receptum est. Quapropter, si quis Canonicus aliusve de Clero Capitulo subjectus, aliquam in divino Officio, aut Capitulo vel alibi irreverentiam, aut insolentiam committat, Capitulum vel Decanus, pro Ecclesiarum diversa consuetudine vel statuto poterit eum punire non *contentiosè*, sed *correctionaliter*; idque per modum jurisdictionis, quam Canonistæ dicunt *correctionalem*: v. g. privando similes irreverentes aut insolentes suis distributionibus, vel ingressu Chori vel Capituli ad certum tempus; vel quod in inferioribus sedilibus aliquanto tempore consistere debebunt, aliave simili leviori pœna mulctando; quæ potiùs ad correctionem quam ad punitionem tendere videtur; argumento *cap.* 13. ¶ *De Offic. Ordin.* ubi notat Panormitanus, quod " qui- „ libet Prælatus habens subditos possit & debeat pro- „ cedere ad correctionem excessuum & reformationem „ morum.

IX. Conformiter ad hanc decisionem, Capitulum Carnutense privaverat Decanum suum distributionibus suis per octiduum, eo quod in pleno Capitulo unum è Canonicis contumeliose tractasset; cumque ab hac Capituli resolutione Decanus tanquam ab abusu appellasset ad Parlamentum Parisiense, resolutio Capituli confirmata fuit. *Fevret. Tract. de abusu lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 3.

X. Similiter quidam Canonici Ecclesiæ Collegiatæ Divæ Virginis Baunensis, ob indecentiam in capellis & vestitu, necnon irreverentiam commissam erga Decanum, per deliberationem Capitularem condemnati fuere, petere veniam à Decano & Capitulo, & abstinere ab introitu Chori per quindenam, & ab introitu Capituli per mensem: A qua deliberatione appellantes dicti Canonici ad Officialem Augustodunensem, obtinuerunt ab eodem Officiali interdictum contra Capitulum procedendi ad executionem istius deliberationis: Quod cum Syndico Capituli esset intimatum, mox à dicto Decreto Officialis interjecit appellationem *tanquam*

quam ab abusu: Atque per Sententiam Parlamenti Regii 31. Maji 1633. declaratum fuit, nulliter & abusive per Officialem fuisse decretum; annullavitque omne quod in vim illius interdicti actum erat, condemnatis Canonicis in expensas, & mulctam 20. librarum: ac jus dicendo super principali, dixit, deliberationem esse exequendam in omnibus suis punctis.

Per hanc sententiam, ait Fevret. loco citato, Senatus Regius duo puncta decidit. Primum, quod Capitulum potuerit uti hac moderata & levi correctione pro conservatione disciplinæ, juxta id quod dicitur in *L. unica Cod. de emendat. propinq. lib. 9.* " Jure patrio „ auctoritas corrigat propinqui juvenis erratum, & „ privata animadversione compescat. Quod si atrocitas „ facti jus domesticæ emendationis excedat, placet „ enormis delicti reos dedi Judicum notioni.

XI. Alterum quod Officialis non poterit dare Decretum suspensivum in materia correctionis. Plures similes sententias, quibus declaratum fuit, Capitulis & Decanis pro varietate Ecclesiarum competere jurisdictionem *correctionalem* in materia disciplinæ, vide apud Tournet *Litt. C. cap.* 49. 53. & 54.

XII. Jurisdictio *correctionalis*, quæ Capitulo vel Decano competere consuevit, pertinet duntaxat ad defectus leviores, præsertim spectantes disciplinam Canonicalem; non autem graviora crimina, quæ manent punienda per Ordinarium, & ordine judiciario servato, uti superius notatum est.

Eandem distinctionem inter leviores defectus contra disciplinam Canonicalem aut modestiam: & honestatem Clericalem, & *graviora* Canonicorum delicta, sive crimina, notavit vir clarissimus, & in materia Canonica non parum versatus Franciscus Pinsonius in notis ad Molinæum ad *cap.* IRREFRAGABILI. 13. *x. de Offic. Ordin.* Relato eam in rem Arresto Parlamenti Parif. de anno 1671.

Monet & ibidem Pinsonius, à sententia correctionali Decani vel Capituli super hujusmodi defectibus, non admitti appellationem cum effectu *suspensivo*.

Insuper notat, quod, si post monitionem Ordinarii Capitulum in corrigendis defectibus maneat in mora, poterit Ordinarius negligentiam Capituli supplere, *cap.* 13. IRREFRAGABILI *x. de officio Judicis Ordinarii*; quia jurisdictio, quæ ab Episcopo consuetudine, vel privilegio transivit ad Capitulum, facilè rursus ad Episcopum redit, uti rectè notat Dandinus Alteserra *lib.* 8. de Jurisdict. *c.* 15.

Porro sicuti hæc correctionalis Jurisdictio nonnisi circa *leviores* defectus versatur, nec ad graviora delicta vel crimina se extendit, ita quoque vigore hujus jurisdictionis graviores pœnæ non decernuntur, sed leviores, puta privatio distributionum vel introitûs ad Chorum vel Capitulum, aut etiam suffragii ad tempus, pro gravitate excessus; quæ pœnæ non absimiles sunt suspensionibus & excommunicationibus, quæ passim occurrunt in regulis Monachorum inter pœnas quas Abbates etiam pro delictis subinde levioribus, Monachis infligere jubentur: quæ nequaquam à jurisdictione aliqua contentiosa, vel potestate clavium, sed solummodo à correctionali & paterna auctoritate procedebant, unde nec similes suspensiones aut excommunicationes *censuris* ecclesiasticis à Clavium potestate procedentibus annumerabantur, uti nec suspensiones Canonicorum pro levioribus excessibus contra disciplinam Canonicalem hodie infligi solitæ pro *censuris* reputari possunt; nec consequenter operari effectum Censurarum. Unde Canonicus ob similem aliquem leviorem excessum suspensus, aut interdictus ab introitu Chori, contra interdictum introeundo Chorum, & Divino Officio assistendo, non fiet irregularis.

XIII. Cæterum non tantum quoad jurisdictionem; sed etiam quoad alia jura Decanorum potissimum inspicienda sunt antiqua singularum Ecclesiarum statuta & consuetudines; & si inspiciantur Ecclesiarum Belgii consuetudines & statuta, in plerisque verissimum esse reperietur, quod monet Molanus *lib.* 2. *de Canonicis cap.* 6. " Multa sanè opus est prudentia, autoritate, „ eruditione & morum probitate, ut Decanus Dignitatem suam tueatur. Pastor est omnium Canonicorum „ & inferioris Cleri, qui pro his omnibus & singulis „ redditurus est Deo rationem. Nec tantum Pastor est, „ sed Caput Collegii, qui, sicut bonus Paterfamilias, „ domi suæ præesse debet. Est enim ei familiæ Ecclesiasticæ regimen commissum, ut honorem Domus „ Dei tueatur, ut disciplinam conservet in Clero, ut „ in rebus spiritualibus & temporalibus conservandis „ ministerium sibi concreditum adimpleat, nec tam „ præesse, quam omnibus & singulis prodesse velit. „ Quàm arduum autem sit hoc munus, non ignorant „ multi viri boni, qui in Collegiis Canonicorum sincerè Deo placere cupiunt. „ Hæc Molanus; quæ utinam attenderent, qui ad Decanatum tanquam ad Dignitatem & Officium sine onere currunt.

CAPUT III.

De Cantore.

1. *Cantor olim dictus* Primicerius.
2. *Officium Cantoris.*
3. *Cantor dictus Chori Episcopus.*
4. *Cantor irreverentes & defectuosos in Divino Officio punire potest.*
5. *Cur baculum in præcipuis Festivitatibus ferat.*
6. *Cantor in plerisque Ecclesiis inter Dignitates computatur.*
7. *Obligationes Cantoris meritò expenduntur.*

I. INter omnes penè Canonistas convenit, *Primicerium*, de quo est titulus Decretalium, esse eumdem quem hodie in plerisque Ecclesiis Canonicorum dicimus *Cantorem*: dictumque credunt *Primicerium*; eo quod in Ecclesiis sit Canonicis & aliis Clericis præfectus, atque Cantoribus instituendis & docendis ad cantum in Choro destinatus; atque ita velut *primus* in Choro, & *primus* in cantu. Primicerius enim dictus est, " *quasi primus* in ordine ceræ seu scripturæ (ait (Vallensis ad Titulum *de officio Primicerii*) „ in omnibus ordinibus dignior: sic enim sæpius legimus in „ Novella 8 *Notariorum Primicerium*, id est, primum, „ seu in Matricula Notariorum primo scriptum: & in „ Codice *Lib.* 12. *Primicerium mensorum*........ Et „ Augustinus vocat Stephanum, *Primicerium Martyrum.* Is vero qui Primicerium in quocumque sequebatur, Secundicerius & sic deinceps dicebatur. „ Hæc ille.

II. Cantoris autem, qui & interdum dicitur *Præcentor*, officium est, Choro præesse, ut ibidem Canonicos reliquosque Clericos & Ministros ad divina dirigat Officia & modum canendi; quod divinæ laudis in communi Choro decantandum est, per eum præordinetur, & solicitè psallendi ordinem, ac orandi modum committat, silentiumque indicat, risus cohibeat & colloquia; ac curet, ne quis in psallendo nimiùm festinet, vel tardet; nec versus alter ante alterius finem incipiatur. Uno verbo, Cantoris oneri incumbit, ut divina Officia graviter & ordinatè Altissimo persolvantur; ut juxta Apostolum omnia *secundùm ordinem fiant* in Ecclesia: 1. Cor. c. 14. v. 40. Ita post Barbosam *de Canonicis cap.* 9. aliosque Canonistas tradit Farmosinus in commentario ad *Titulum de Offic. Primicerii quæst.* 1. *num.* 19.

III. Mirum ergo videri non debet, quod in Synodis Coloniensibus anni 1260. & anni 1536. Cantores dicantur *Chori Episcopi*, sive latine Chori *inspectores*.

IV. Et inter statuta Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis sub *titulo de Officio Cantoris* habetur: „ Cho-

„ Chorum reverenter diriget, discursiones, confabulationes, cachinnationes, omnesque alias insolentias & irreverentias compescet; curamque geret, ut omnes Chori leges & statuta bene observentur; & maximè ut totum divinum Officium tractim, distinctè, articulatim ac reverenter peragatur; & quos in prædictis delinquere videbit, semel monitos propriâ auctoritate corripiet, & distributionibus privabit.„ Tradit quoque Renatus Choppin *Lib.* 1. *de Polit. Eccles. cap.* 3. *num.* 10. ex Glossa Pragmatica, quod in plerisque Ecclesiis sit " Cantor Præses seu Præsul Chori dictus, „ aut Chori Director, cum sacra potestate Juridica in „ Sacrificulos templi, vel Canonicos quidem & alios „ Ecclesiastica præstantes Dignitate.

V. In signum hujus potestatis receptum videtur in quibusdam Ecclesiis, ut Cantor utatur in præcipuis festivitatibus *baculo* argenteo, quem *baculum Cantoralem* vocant; cujus usus præscribitur in ritibus Ecclesiæ Lugdunensis, quos cum observationibus nuper evulgavit Antonius Bellot Lugdunensis Decanus; qui ibidem *pag.* 239. ex Honorio Augustodunensi mysticam illius baculi significationem refert.

VI. Imo in hac nostra Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii, licet Cantoria non sit Dignitas, locumque post omnes Canonicos primæ fundationis in Choro habeat, tamen *personaliter* in solemnioribus Officiis assistens, Canonicos omnes, qui per ordinem ei assistunt, præcedit, quasi in Dignitate constitutus.

VII. Utinam hæc onera, quæ sibi ex officio incumbunt, expenderent Ecclesiarum Cantores; facilè intelligerent, se in Clero digniorem locum habere, proventusque Ecclesiasticos percipere, non ut inde superbiant, aut otientur & commodè vivant, sed majori auctoritate munera sibi incumbentia exsolvere queant, recogitentque serio, defectus & irreverentias Divini Officii, si muneri suo desint, aliquando in districto Dei judicio sibi imputandos.

CAPUT IV.

De Scholastico.

1. *In Collegiis Canonicorum olim fuerunt Scholæ puerorum.*
2. *Ecclesiæ Cathedrales & Collegiatæ suas Scholas retinuerunt.*
3. *Scholasteria olim simplex beneficium sensim ad dignitatis honorem evecta est.*
4. *Decretum Concilii Tridentini circa Scholasterias.*
5. *Scholastici per se formandæ juventuti intendere debent.*
6. *Eorum cura in constituendis Scholarum Magistris.*
7. *Sæpiùs Scholas frequentare & curare debent.*
8. *Primaria cura semper manet apud Scholasticos.*

I. JAmpridem in Canonicorum Collegiis, vigente adhuc vita communi, fuisse adolescentum & puerorum Scholas, in quibus à pueritia paulatim ad vitam Clericalem formarentur, notissimum est.

Ut vero Scholæ illæ non solum essent Scholæ litterarum, sed & virtutum, unus ex probatissimis Senioribus, qui pueros & adolescentes in bonis moribus & vitæ sanctitate erudiret, solicite deputabatur. " Frater (ait Regula Canonicorum *cap.* 135. cui) „ hæc cura committitur, si eorum curam parvipenderit, & aliud „ quam oportet, aut eis in aliquo læsionis maculam „ ingesserit, severissime correptus ab officio amoveatur: „ & Fratri alii id committatur, qui eos & *innocentis* „ vitæ exemplis informet, & ad *opus bonum* peragendum excitet.

II. Vita communi Canonicorum in singularem commutata, licet pueri & adolescentes Canonicis sensim quoque cohabitare desierint, nihilominus mansere puerorum & adolescentum Scholæ Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis subjectæ; mansitque & unus è Clero, qui eam curam ageret, qui hodie *Scholasticus*, sive interdum *Scholarchus*, hoc est, Scholæ Præpositus sive Præfectus nuncupatur.

III. Olim Scholasteria sive munus Magistri Scholarum erat simplex officium, à quo si quis minus conveniens judicabatur, pro arbitrio Superiorum amovebatur; ac stabilita tandem singulari Canonicorum vita, uti & pleraque Canonicorum munia, in Beneficium, imo & in aliquibus Ecclesiis ad Dignitatem evecta est. Hinc ulterius contigit, ut, ob splendorem Dignitatis & proventus amplos annexos, munia illa ambiri cœperint; constituique *Scholastici*, qui vix seipsis regendis essent idonei; autumantes satis esse, si ipsi Dignitate & proventibus potirentur, officium vero à se in alios derivarent. *Ætate nostra*, ait Albertus Krantzius *lib.* 7. *Wandal. cap.* 4. *Scholastici nullum officium est*, *nisi collectas pauperum Scholarium in usus mensæ suæ vertere.*

IV. Huic abusui obviare volens Synodus Tridentina statuit *Sess.* 23. *cap.* 18. *de reformat.* Ut " de cætero „ officia vel Dignitates illæ, quæ Scholasteriæ dicuntur, „ non nisi Doctoribus, vel Magistris aut Licentiatis in „ Sacra Pagina aut in Jure Canonico, & aliis personis „ idoneis, & qui per seipsos id munus explere possint, „ conferantur; & aliter facta provisio nulla sit & invalida, non obstantibus quibusve privilegiis & consuetudinibus etiam immemorabilibus.

V. Hoc Decreto apertissime declarat Synodus, Scholasticos tales esse constituendos, qui *per se* munus suum expleant: id est, curam Scholarum habeant, & formandæ instituendæque juventuti intendant.

VI. Imprimis igitur Scholastici est curare, ut si ad ipsum spectet constituere magistros sive magistras Scholarum, nullum aut nullam admittat, nisi prius de illius capacitate & bona conversatione ac piis moribus apprime sit instructus, de quo merito sperare queat, quod tenellæ juventuti continua virtutum exempla ob oculos ponet; & cui nihil magis curæ sit, quam puerorum malas inclinationes refrænare ac mortificare, & virtutum semina inserere.

Si enim Magistri aut Magistræ non undequaque à vitiis sint immunes, facile aliquam vitiorum illorum maculam juventuti communicabunt. Notum quippe est, quam facile pueri velut novæ & adhuc recentes testæ odorem aliquem, quem diu reservent, recipiant.

VII. Neque hic sistere potest Scholasticus, quasi sufficeret, quod Magistrum aut Magistram Scholis designaverit & instituerit, sed ipse meminisse debet, se semper manere Scholarum Præfectum, ideoque jugem Scholarum curam sibi incumbere; seque invigilare debere, num juventus tam in litteris, quam moribus rite instituatur & proficiat: cumque in finem frequenter *per se* visitet, examen instituat, eaque omnia faciat, quæ ostendant, eum juventuti sedulo invigilare, atque de eorum profectu in litteris ac morum pietate multum esse solicitum, verumque esse Scholarchum sive Scholarum Præfectum. Et quidem tanto vigilantior esse debet Scholasticus, puerorum Magister ab Ecclesia designatus, quanto tenella juventus facilius vel perversa doctrina, vel perversis moribus inficitur; eoque periculosior fit vel minima puerorum infectio, quod ea quæ primum cum lacte quasi imbibunt, etiamsi pessima sint, plerumque usque ad Senectam, imo ad mortem usque retinere soleant.

VIII. Tametsi ergo hodie à Scholasticis aliisve, quibus id ex consuetudine aliove titulo competit, præficiantur instituendæ & formandæ juventuti Magistri vel Magistræ, tamen præcipua ac primaria cura manet apud Scholasticos: quæ sane non exiguam prudentiam, eruditionem ac zelum requirere solus inficiabitur, qui nescit, quanta peritia, quantusque labor & industria requirantur, ut juventutis corrupta natura in novam commutetur; atque in ea conservetur; ut propterea non immerito Synodus Tridentina tam solicite inculcaverit,

verit, ut Scholasteriæ non nisi Doctoribus, vel Magistris aut Licentiatis in Sacra Pagina, aut in Jure Canonico, aliisve personis idoneis, qui per seipsos id munus explere possint, conferantur.

Porrò quâ ratione Scholæ tum in Civitatibus, tum in Pagis ex Synodorum & Principum nostrorum Decretis sint instituendæ, quæque circa eas observanda, pluribus exponetur *Part.* 2. *tit. De Scholis.*

CAPUT V.

De Thesaurario.

1. *Thesaurarius unde dictus?*
2. *Thesauraria interdum simplex Officium, interdum Dignitas.*
3. *Officium Thesaurarii.*
4. *Thesaurario cura suppellectilis Ecclesiasticæ incumbit.*
5. *Custodia actorum & litterarum ad Ecclesiam spectantium incumbit eidem.*
6. *Quomodo Thesaurarius à consuetudine Ecclesiæ sua officia metiri debeat?*
7. *Thesaurario ordinariè plura incumbunt, quàm aprebenditur.*
8. *Monitum Molani ad Thesaurarios notandum.*

I. IN plerisque Canonicorum Ecclesiis solet esse unus *Thesaurarius*, à thesauris Ecclesiæ, qui ejus custodiæ committuntur, nomen habens, inquit Molanus *lib.* 2. *De Canon. cap.* 13.

II. Est autem Thesauraria apud quosdam, ut, exempli gratiâ, in Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii, simplex officium, à quo, si inidoneus appareat, amoveri potest. In plerisque verò Ecclesiis est vel Beneficium vel Dignitas, etiam interdum ex primariis. Et quidem tempore Innocentii III. Thesaurariam Nivernensem fuisse pro dignitate reputatam, inde apparet, quòd Thesaurario Nivernensi causæ cognitio delegata reperiatur in *cap.* 32. ✠ *De Offic. Judicis Delegati.* Notat autem Molanus, " quòd prius, (scilicet esse simplex Officium,) " simplicitati vetustatis magis competat; tunc enim omnia Officia in Clero erant obedientiæ, ut alicubi Clerus Coloniensis loquitur. Posterius verò ex divitiis enatum est, quæ in Cathedralibus, aliisque Capitularibus Ecclesiis varia Officia, non modò in Beneficia, sed etiam in Dignitates evexerunt. Quo fit, ut aliquando is fiat Thesaurarius, qui seipsum custodire ac gerere nesciat, quique ineptus sit ad cujuscumque parvæ domûs custodiam.

III. Officium Thesaurarii describit conformiter ad ea, quæ dicuntur sub titulis Decretalium *De Officio Sacristæ*, & *De Officio Custodis*, Rodericus Zamorensis Episcopus, his verbis: " Thesaurarius sive custos præcipuâ quâdam prærogativâ, ac honoris præeminentiâ in Sacrosancta Ecclesia fulget; illorum enim Dignitati & Officio, Basilicarum primò incumbit custodia & tuitio, Ostiariorum institutio, luminarium incensio, & præparatiô, cura denique baptisterii. Vasorum quoque Sanctorum ac Sacerdotalium vestium, nec non Sacrarum Reliquiarum, ac tandem totius Ecclesiæ Thesauri ad eum principaliùs pertinet custodia. Sed & inter Ecclesiæ Ministros, pro modo obsequii, & personarum differentiis, redditus & oblationes dividit. Meritò igitur S. Synodus idipsum dignitatis officium, ut unam Ecclesiæ columnam, summo studio eligendum, honorique habendum decrevit, ut nullus in ea nisi sanctior & melior ordinetur.

Hæc ille, supponens cum pluribus aliis Canonistis ea quæ in Decretalibus *de officio Sacristæ & Custodis* leguntur, hodiernis Thesaurariis esse applicanda; neque iis qui hodie in Ecclesiis sive Canonicorum, sive Parochialibus *Custodes* seu *Matricularii* vulgò appellantur, applicari posse; quod & supra *titulo IV. cap.* 1. notavi.

IV. Concilium Coloniense anno 1260. Thesaurarios cum Custodibus confundit; monetque, " ut luminaria Ecclesiæ ita fideliter administrent, & generaliter omnis Ecclesiasticæ supellectilis seu Thesauri custodiam, eorum fidei atque curæ commissam ita conservent fideliter & solerter, quòd inde non sint reprehensibiles, & quòd pœnam Canonicæ castigationis evitent.

V. Nec tantùm vasa & ornamenta sacra; sed etiam acta omnia, instrumenta & privilegia, quibus feuda, beneficia & reliqua omnia jura continentur, sub Sacristæ, seu Thesaurarii manu remanere debere ex *Epist.* 57. *lib.* 1. *Innocentii III.* tradit Cironius in commentario ad titulum *De officio Sacristæ*; qui tamen ad titulum *De officio Custodis* rectè monet, de his non esse certi quidpiam statuendum, propter varias Ecclesiarum consuetudines, " ad quas, inquit, omnia hæc Officiorum & Dignitatum jura semper referre debemus.

VI. Hæc tamen nolim ita intelligi, quasi sufficiat Thesaurario alterive Dignitatem aut Beneficium in Ecclesia obtinenti examinare, quid eorum Prædecessores aliqui egerint; aut quid similem Dignitatem in aliis Ecclesiis obtinentes passim agant. Cùm nihil sit frequentius, quàm inter hujusmodi generis homines reperiri, qui nihil penè eorum quæ Officium requirit, adimplent; rati sufficere, si dignitate & proventibus potiantur; sed horum negligentia non pro legitima consuetudine, sed pro enormi & deplorando abusu reputanda est.

VII. Ut ergo de sua obligatione statuat Thesaurarius, aliusve Dignitatem aut Beneficium obtinens, consulere debet Sacros Canones, litteras fundationis sive erectionis, statuta suæ Ecclesiæ aliaque similia monumenta; ut ex illis, quid sui Officii sit intelligat; nec dubitandum, si hæc seriò revolvantur, quin constabit, nullum esse Beneficium aut Dignitatem, cui non sit ex mente Ecclesiæ & Fundatorum onus notabile annexum, atque omne Beneficium dari propter Officium; verissimèque dictum esse à Molano, lib. 2. de Canonicis: *Etsi Thesaurarii nomen perdulce sit, difficile tamen est Officium si rectè geratur.*

VIII. Unum hic præterea monendum censuit Molanus, quod & præsenti temporum calamitati admodum congruit, nimirum, " multos esse nedum Thesaurarios, sed & corpora sive Collegia Canonicorum, qui nesciant, quid sit custodire Thesauros Ecclesiæ. Putant enim tunc demum eos custodiri, si ad ornatum templi Dei custodiantur. Si quis verò vel propter publicam famem, vel propter redemptionem captivorum, eos alienare velit, quàm multi clamabunt non custodiri sed distrahi & dissipari vasa Dei? Quasi verò quod in viva Dei templa ex necessitate impenditur, hoc malitiosè materiali Dei templo detrahatur. Sic carnales homines sapiunt, sed longè aliud est Sanctorum Dei judicium.

CAPUT VI.

De Canonico Theologo.

1. *Decretum Concilii Lateran. de institutione Theologi.*
2. *Decretum Concilii Basileensis.*
3. *Decretum Concilii Tridentini.*
4. *Consectaria ex Decreto Concilii Tridentini.*
5. *Præbenda non intelligitur affecta Theologo nisi per actualem deputationem.*
6. *Quoties & quo tempore Theologus prælegere debeat, Synodus Trid. non determinavit.*
7. *Hac de re S. Caroli Decretum.*
8. *Pleraque Concilia volunt bis aut ut minùs semel per hebdomadam doceri.*

9. Et

9. *Et Canonici lectioni interesse debent.*
10. *Ex mente Ecclesiæ Theologus* per se *docere, & omnes de Clero Ecclesiæ lectioni interesse debent.*
11. *Theologus iis horis quibus docet, etiam* distributiones *in absentia lucratur.*

I. CONCILIUM Lateranense sub Innocentio III. in *cap. 4. De Magistris*, voluit, ut Metropolis Ecclesia Theologum habeat, qui Sacerdotes & alios in Sacra Pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur.

II. Hoc generalis Concilii Decretum per Synodum Basileensem *Sess. 31. cap. 3.* extensum fuit ad Ecclesias Cathedrales, taliter videlicet, " Quòd quilibet „ Collator ipsarum Præbendarum teneatur & debeat „ Canonicatum & Præbendam, quamprimùm facultas se obtulerit & inveniri potuerit, uni Magistro „ Licentiato, vel in Theologia Baccalaureo formato „ conferre, qui per decennium in Universitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ & lecturæ & „ prædicationis subire voluerit, quique bis aut semel „ ad minus per singulas hebdomadas, cessante legitimo impedimento, legere debeat; & quoties ipsum „ in hujusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium Capituli in subtractione distributionum totius hebdomadæ puniri possit. Et si residentiam deservierit, de alio provideatur. Verùmtamen ut liberiùs studio vacare possit, nihil perdat, cùm absens „ fuerit à Divinis.

Decretum illud ad verbum Sanctioni Pragmaticæ, nec non Concordato inter Franciscum I. Regem Galliæ & Leonem X. insertum est.

III. Intelligens autem Synodus Tridentina hæc saluberrima Decreta non ubique suum hactenus obtinuisse optatum effectum, edixit *Sess. 5. cap. 1. De reformat.* Ut " in Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus, si civitas insignis, & populosa, ac etiam in „ Collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, „ etiam nullius Diœcesis, si ibi Clerus numerosus fuerit, ubi nulla Præbenda aut præstimonium seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, Præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, „ primò vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis „ Ecclesiis nulla vel non sufficiens Præbenda foret, Metropolitanus vel Episcopus ipse per assignationem fructuum alicujus simplicis Beneficii, ejusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem „ Beneficiatorum suæ civitatis & Diœcesis, vel aliàs, „ prout commodiùs fieri poterit, de Capituli consilio „ ita provideat, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio habeatur: ita tamen, ut quæcumque aliæ lectiones, vel „ consuetudine, vel quâvis aliâ ratione institutæ, propter id minimè intermittantur. Ecclesiæ verò, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi tam exigua est Cleri & populi multitudo, ut Theologiæ lectio in eis commodè haberi non possit, saltem Magistrum habeant ab Episcopo cum consilio Capituli „ eligendum, qui Clericos aliosque Scholares pauperes „ Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa Sacræ Scripturæ studia annuente Deo, transire possint; „ ideoque illi Magistro Grammatices vel alicujus simplicis Beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perstiterit, assignentur; dum tamen „ Beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio: „ vel ex Capitulari vel Episcopali mensa condigna aliqua merces persolvatur: vel aliàs Episcopus ipse aliquam rationem ineat suæ Ecclesiæ & Diœcesi accommodam; ne pia hæc, utilis, atque fructuosa provisio quovis quæsito colore negligatur. In Monasteriis „ quoque Monachorum, ubi commodè fieri queat, „ etiam lectio Sacræ Scripturæ habeatur.

IV. Ex mente proinde Concilii Tridentini, non tantùm in Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesiis juxta præcedentium Conciliorum Decreta, sed etiam in Collegiatis insignibus, ubi numerosus est Clerus, constituendus Theologus, qui Sacram Scripturam prælegat; eique Præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur.

V. Hoc tamen intelligendum est, modò ipse Episcopus primò vacantem Præbendam huic muneri *actualiter* deputarit & annexuerit, Theologalemque declaraverit. Ante enim hanc actualem Episcopi deputationem, Præbendam non censeri Theologalem; sed manere liberam, communiter tradunt Canonistæ; & ita declarasse S. Congregationem Cardinalium refert Fagnanus ad *cap. 4.* ✠ *De Magistris.* Vide Zypæum *Consult. 2. tit. De Magistris.*

VI. Quoties verò per hebdomadam, & quo tempore docere debeat, Synodus non expressit; censuitque S. Congregatio, teste Garciâ, *De Beneficiis parte 3. cap. 7. num. 155.* quòd de tempore & hora & materia Scripturæ, Theologiæ, quæ in S. Scriptura continetur, super qua legendum sit, relinquitur arbitrio Ordinarii. Et ita Synodi, pro executione Synodi Tridentinæ, celebratæ quoque intellexerunt. Synodus P. I. Cameracensis postquam nonnulla de lectionibus Theologicis in Capitulis & Monasteriis habendis statuisset, in fine adjungit: *Relinquatur autem Episcoporum, Capitulorum & Abbatum judicio, quâ horâ, quibusve diebus sit prælegendum.*

VII. Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo statuit, Ut " quicumque Præbendam Theologalem vel „ Tridentino Decreto, vel alia auctoritate rationevè institutam, in Cathedrali Collegiatisque Ecclesiis obtinet, & is quæ sacrarum lectionum genera, & quibus diebus Episcopus præscripserit, ut interpretationis suæ munere fungatur, accuratè ad illius præscriptum præstet; ita ut etiam, si expedire censuerit, & „ in Seminario & in aliis Clericalibus Sacerdotalibusque Collegiis doceat: in Basilica verò Cathedrali, „ saltem die festo, semper Sacram Scripturam publicè „ interpretetur & exponat, nisi aliquando aliud jusserit „ Episcopus.

Et in Synodo sua Diœcesana XI. declarat S. Carolus, ut si singulis feriis prælegere non possit, *ter* saltem per singulas hebdomadas id præstet: additque, " Clericos porrò inferiorum ordinum aut Catechismi „ Romani doctrinâ, aut aliâ lectione etiam separatim „ à reliquo Clero sæpiùs in hebdomada erudiat, atque „ instituat, ex præscripto regularum nostrarum.

VIII. Alia Concilia pressiùs inhærendo determinationi Concilii Basileensis insertæ Concordato Leonem X. inter & Franciscum I. Regem Galliæ, & probatæ in Concilio Lateranensi sub eodem Leone, decernunt, ut Theologalem Præbendam obtinentes teneantur *bis*, aut ad *minus semel* in hebdomada prælegere, & diebus Dominicis & Festis solemnibus concionem publicam habere. Synodus Turonensis an. 1583. *cap. 13.* Bituricensis 1584. *tit. 34. Can. 7.* Aquensis *tit. De Canonicis*; quæ ultima vult, ut *saltem bis* in hebdomada doceat.

IX. Porrò cùm frustranea esset Theologiæ prælectio, nisi sint qui eum prælegentem audiant; curare debent Episcopi, Capitula, aliique Superiores, ut Clerici instructione indigentes diligenter prælectioni intersint.

" Curent autem Episcopi (inquit Synodus P. I. Cameracensis) „ cum Capitulis & Monasteriis, quâcumque ratione commodiùs fieri queat, propositâ „ sive pœnâ, sive præmio, ut frequens sit auditorium, „ quâ in re plerumque valebit docentis industria, si sit „ efficax in docendo; ut non tantùm rem exponere, „ sed Auditorem retinere, & oblectare possit, „ Atque eum in finem capite præcedenti monuerat, " ut ii qui Theologiam

„ Theologiam in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, „ aut Monasteriis docent, in eo præstando eum ordi„ nem teneant, qui maximè Auditoribus sit commodus „ ut lectionis adminiculo non doctiores tantùm, sed „ & probiores evadant.

Synodus Turonensis jam citata, postquam dixit, cogendos esse ad sui muneris expletionem Canonicos Theologales, tanquam consequens subjungit, " Cæ„ teris Canonicis, Capellanis, Vicariis, Presbyteris & „ Clericis civitatis injungentes, ut prædicationibus & „ lectionibus intersint. „ Bituricensis loco supra allegato vult, ut " etiam *Dignitates* habentes cum reliquis „ Canonicis & Ecclesiasticis concionanti aut prælegenti „ teneantur adesse sub pœnis indicendis : graviore au„ tem pœnâ plectentur, ait, qui semel atque iterum „ moniti abfuerint. „ Synodus Aquensis, ejus lectioni interesse quoque vult Clericos Seminarii, si ita Episcopo videbitur.

X. Itaque ex mente Ecclesiæ, & naturâ ipsius Præbendæ Theologalis, tenetur ejus possessor *per se*, & non per substitutum, cessante legitimo impedimento Scripturam prælegere; ejusque prælectioni Clerus Ecclesiæ interesse.

Hinc cùm Canonicus Theologalis Ecclesiæ Sagiensis esset monitus à Capitulo, ut conformiter ad Conciliorum Sanctiones concionaretur & prælegeret, sub pœna amissionis fructuum suæ Præbendæ; isque replicasset, prælectionem suam futuram inutilem: eò quòd Canonici non interveniant; quòdque Decreta Theologo prælectionem injungentia, similiter injungant Canonicis, ut prælectioni assistant; quæstione ad Senatum Regium delatâ, utrique parti injunctum fuit, ut respectivè Decreta & Canones servarent: id est, Theologus suo muneri satisfaceret, & Canonici assisterent. Tournet *Litt. C. cap.* 18.

XI. Ut verò Theologus utiliùs & fructuosiùs suo muneri satisfacere, studiisque liberiùs vacare possit, *etiamsi absens fuerit à divinis*, ait Synodus Basileensis, *habeatur pro præsente, ita ut nihil perdat.*

Quare non tantùm grossi fructus, sed & quæcumque propriè dictæ distributiones quotidianæ, etiam ex anniversariis provenientes, Theologo absenti debentur, iis saltem diebus, quibus docere debet.

Hac de causa, cùm Officialis Carnutensis privasset Canonicum Theologalem distributionibus quotidianis, quia ordine in tabella Chori designato lectiones nocturni non cantasset, interjectâ appellatione tanquam *ab abusu* ad Senatum Regium, sententia Officialis cassata fuit; declaratumque, Canonicum Theologalem à servitio Chori esse exemptum; nec nomen esse inscribendum tabellæ pendenti in Choro. Tournet *Litt. C. cap.* 17.

Refert quoque Nicolaus de Rebbe Canonicus Insulensis in Tractatu De Canonicatu Theologali *quæstione VII.* Gregorium XIII. ex certa scientia & de consilio Cardinalium sanctione irrefragabili ordinasse, ut Theologus solitus legere, absens à servitio Chori, percipiat integros fructus Præbendæ, exceptis distributionibus quotidianis propriè dictis: quas & percipiet diebus lecturæ.

TITULUS XII.

DE DIGNITATIBUS ECCLESIARUM CATHEDRALIUM.

CAPUT I.

De Archidiacono.

1. *Primus Episcopi Minister est Archidiaconus.*
2. *Amplissima olim erat Archidiaconi autoritas.*
3. *Archidiaconus erat generalis Episcopi Vicarius.*
4. *Ejus autoritas etiam ad Presbyteros extendebatur.*
5. *Archidiaconi autoritas primùm tantùm fuit vicaria sive delegata.*
6. *Quomodo sensim facta sit ordinaria.*
7. *Seculo XIII. erat ordinaria.*
8. *Archidiaconi interdum habuerunt jurisdictionem Fori contentiosi.*
9. *Non omnium Archidiaconorum eadem fuit autoritas & jurisdictio.*
10. *Archidiaconorum potestas multùm diminuta.*
11. *Jurisdictio Archidiaconorum per Concilium Trid. restricta.*
12. *In plerisque Ecclesiis hodie nulla est Archidiaconorum jurisdictio contentiosa, sed sola cura extrajudicialis.*
13. *Distinguenda quæ facit Archidiaconus jure proprio ab iis, quæ agit tanquam Officialis Episcopi.*
14. *Archidiaconorum est Ordinandos præsentare Episcopo.*
15. *Archidiaconi examini ad Ordines &, Beneficia jure suo interveniunt.*
16. *Jure communi Archidiaconi jus habent visitandi Diœcesim.*
17. *An sine consensu Episcopi post Concilium Trid. Archidiaconi visitare possint?*
18. *Consensum suum Episcopus facilè negare non debet.*
19. *Decani Rurales jure communi ab Archidiacono & Episcopo olim dependebant, secus hodie.*
20. *De jure communi institutio corporalis Beneficiatorum ad Archidiaconum spectat.*
21. *De consuetudine institutio* tituli collativa *etiam spectat ad Archidiaconum.*
22. *In nonnullis Ecclesiis adhuc hodie amplissima est Archidiaconorum jurisdictio.*
23. *Exemplum suppeditat Ecclesia Leodiensis.*
24. *Aliud exemplum est in Ecclesia S. Jacobi Lovanii.*
25. *Autoritas Archidiaconorum Ecclesiæ Ultrajectensis.*
26. *Quidquid Archidiacono competit, jure ordinario.*
27. *Quâ ratione Archidiaconus hodie adhuc dicatur Vicarius Episcopi.*
28. *An Archidiaconus Ordinandos præsentare possit, quos indignos novit, si eos Episcopus dignos judicet.*
29. *Archidiaconi debent esse ad minus Licentiati in Theologia aut Jure Canonico, & in Belgio ex Canonicis Graduatis assumi.*

DIACONOS olim fuisse præcipuos Episcoporum, tum in Sacris, tum temporalibus ministros supra *tit.* 1. *cap.* 3. ostendimus.

I. Porrò inter Diaconos eminebant Archidiaconi tanquam primi Diaconorum, sive primi ministrorum.

Archidiaconus itaque quasi *præcipuus* Episcopi minister, negotiis Ecclesiasticis præficiebatur.

Unde S. Leo conqueritur de Anatolio Episcopo Constantinopolitano, quòd eum Archidiaconum constituisset, qui Eutychianæ hæreseos se prodiderat defensorem : " quem quia, inquit, *nunc Ecclesiasticis* „ *negotiis præposuit,* propter hæreticam perversitatem „ eidem favorem suum præstare convincitur. „ *Epist.* 85. ult. ed.

Archidiaconus itaque generalis quodammodo erat Episcopi

Episcopi Vicarius; tantæque propterea auctoritatis, ut de S. Joanne Archidiacono, qui postmodum fuit Episcopus Cabilonensis, loquens Sidonius Apollinaris, dicat, eum diu hæsisse in Officio Archidiaconi priusquam ad Sacerdotium elevaretur, quia non inveniretur, qui dignè Officio illo fungeretur: in quo Archidiaconi gradu, seu ministerio, multùm retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolvi. *Lib.* 4. *Epist.* 25.

II. Amplissimam hanc Archidiaconorum auctoritatem terminis specificis expressit seculo sexto S. Isidorus Hispalensis, & refertur apud Gratianum *Dist.* 25. *can.* 1. " Archidiaconus, inquit, imperat Subdiaconis „ & Levitis: ad quem ista ministeria pertinent, ordi„ natio vestiendi Altaris è Levitis, cura incensi & Sa„ crificii necessaria solicitudo; quis Levitarum Apo„ stolum & Evangelium legat, quis preces dicat, seu „ responsoria in Dominicis diebus aut solemnitatibus „ decantet; solicitudo quoque Parochiarum & ordina„ tio, & jurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis „ Diœcesanis Basilicis ipse suggerit Sacerdoti: ipse in„ quirit Parochias cum jussione Episcopi, & ornamen„ ta, vel res Basilicarum Parochiarum; gesta liberta„ tum Ecclesiasticarum Episcopo idem refert; colle„ ctam pecuniam de Communione ipse accipit & Epis„ copo defert, & Clericis proprias partes idem distri„ buit. Ab Archidiacono nuntiantur Episcopo excess„ sus Diaconorum: ipse denuntiat Sacerdoti in sacrario „ jejuniorum dies atque Solemnitatum, & ab ipso pub„ licè in Ecclesia prædicatur.

III. Hæc Isidori expressio ostendit, Archidiacono integram Episcopalem jurisdictionem tam in spiritualibus quàm in temporalibus fuisse concreditam, eique visitationem Parochiarum & Ecclesiarum demandatam fuisse. Uno verbo, Archidiaconus erat Episcopi generalis & universalis Vicarius; ut meritò Vincentius Fortunatus scribens ad Archidiaconum Meldensem, eum *Magnum* Ministrum dixerit, hocque Poëma cecinerit:

Det tibi larga Deus, qui curam mente fideli
De grege Pontificis, MAGNE *Minister habes.*

IV. Adhæc non tantùm in Laïcos, aut inferiores Clericos, vel etiam Diaconos, sed & in ipsos Presbyteros auctoritatem & potestatem exercebant Archidiaconi; uti ex relatis Isidori Hispalensis verbis colligi potest; qui id ipsum eodem loco evidentioribus & expressioribus terminis declarat dicens: " Archipresby„ ter verò se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis, „ sicut Episcopi sui, sciat obedire.

Attamen verba illa, quibus Archipresbyter jubetur subesse Archidiacono, & ex Isidoro relata, apud Isidorum Hispalensem non exstant; neque apud Burchardum *lib.* 3. *Decreti cap.* 50. ubi hæc epistola refertur, uti nec in Pannormia Ivonis *lib.* 3. *cap.* 41.

Legitur tamen hæc periodus in Decreto Ivonis *parte* 6. *cap.* 20.

Ad hunc locum Ivonis notat Joannes Molinæus Doctor Lovaniensis, quòd " hæc periodus, nimirum „ de superioritate & auctoritate Archidiaconi in Ar„ chipresbyterum, non habeatur in Codice Regio; „ suspectaque (inquit) mihi perpetuò visa sunt quòd „ Archipresbyter subdatur Archidiaconis, quod vetu„ stum non esse, in Canonibus Conciliorum vel medio„ criter versatus nemo ignorat.

Verisimile est, Gratianum nactum fuisse exemplar Decreti Ivonis, in quo prædicta legebantur sub nomine Isidori; atque Gratianum more suo illa sine ulteriori examine in suum Decretum retulisse, tanquam verba Isidori.

Ulteriùs verosimile est verba illa ex Decreto Gratiani relata esse in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 1. *x. de Officio Archidiaconi*, ubi quidem referuntur tanquam ex Concilio Toletano, sed in nullo Concilio Toletano hactenus reperta sunt.

Illud indubitatum est, auctoritatem Archidiaconi supra ipsos Archipresbyteros, per horum verborum relationem in Decretales stabilitam fuisse, & quasi in jure communi fundatam reputari cœpisse.

Hîc rursus videmus auctoritate Gratiani factum esse, ut contra pristinam Patrum disciplinam, ipsamque Sacerdotii dignitatem, nova disciplina fuerit inducta; & Archidiaconi non tantùm supra Presbyteros, sed & Archipresbyteros, altiorem gradum obtinuerint, imò jurisdictionem in eos exercendi *auctoritatem.*

V. Verùm quia Archidiaconorum auctoritas solummodo erat *vicaria* sive delegata, totaque ab Episcoporum delegatione dependens; ea pro diversitate locorum & temporum, nunc extensior, nunc restrictior fuisse legitur.

VI. Cùm verò Episcopi vices suas Archidiaconis generaliter & penè semper committere solerent; & ipsi auctoritatem suam, etiam absentibus Episcopis vi suæ *generalis* & *solitæ* commissionis *per se* exercere: paulatim auctoritas illa Archidiaconorum, origine suâ, *vicaria* & *delegata*, in *ordinariam* mutari cœpit; ipsique Archidiaconi ea agere jure *proprio* cœperunt, quæ priùs jure duntaxat *delegato* seu *vicario* exercuerant. Cumque prius Archidiaconorum ministerium tantùm esset *merum officium* ab arbitrio Episcopi committentis *dependens*, tandem in *beneficium* & *dignitatem* mutatum fuit; ipsique Archidiaconi, qui hactenus Episcoporum duntaxat fuerant *vicarii*, sensim Prælatis *ordinariis* annumerati sunt.

Et quidem jure Decretalium, nec non hodierno ac signanter Belgii, omnis Archidiaconorum auctoritas & jurisdictio reputatur *ordinaria*, ita ut eam jure *proprio* sive *jure dignitatis* exerceant; neque magis ab Episcoporum arbitrio dependeat quàm aliorum Prælatorum *ordinariorum*; tametsi etiam hodiè rectè dicantur *oculi* Episcoporum: utpotè qui ipsi Diœcesi in adjutorium Episcoporum, non auctoritate *vicariâ*, sed *ordinariâ* invigilare debeant.

VII. Hinc Synodus Auxoniensis anno 1287. Archidiaconos Judicibus *ordinariis* annumerat: " singulis „ *Archidiaconis*, eorum Officialibus, cæterisque juris„ dictionem *ordinariam* habentibus, præcipimus, &c. *Can.* 35.

Similiter Innocentius IV. respondit, ab Officialibus Suffraganeorum Remensis Ecclesiæ, non posse appellari ad ipsos Suffraganeos, ne ab *eodem ad eundem* appelletur; sed appellandum esse ad Curiam Archiepiscopi, " At ab Archidiaconis aliisque, ait, inferio„ ribus Prælatis Suffraganeis subjectis eisdem, & eo„ rum Officialibus ad *Suffraganeos* ipsos debet, & non „ ad *eandem Curiam* (omissis dictis Suffraganeis) ap„ pellari. „ *cap.* 3. *de appellat. in* 6.

Supposuit igitur Innocentius, Tribunal Archidiaconi non esse *vicarium*, uti erat & nunc esse solet Officialium.

VIII. Insuper ex hac Decretali aliisque quamplurimis constat, Archidiaconos tunc temporis habuisse jurisdictionem fori *contentiosi*, eamque ordinariam & à delegatione Episcopi *independentem*: quin & ex *cap.* 54. *x. de elect.* intelligitur, quòd Archidiaconus Ambianensis de consuetudine suspenderet, excommunicaret & absolveret Presbyteros & Priores; & Parochiales Ecclesias interdiceret; nec non visitaret & inquireret, quæ viderentur inquirenda, & procurationes ratione visitationis reciperet, ex quibus concludit Pontifex, *evidenter* apparere, quòd hic Archidiaconus curam animarum haberet; ideòque alium Beneficium curatum cum Archidiaconatu habere non posset.

IX. Non omnium tamen Archidiaconorum nec olim fuit, nec hodie est eadem auctoritas & jurisdictio; sed ea ferè à consuetudine dependet. Unde respondit Honorius III. in *cap.* 10. *x. de Off. Archid.* Archi-

diaco-

diacono Senonensi nihil amplius licere jurisdictionis vel auctoritatis in Monasteria exercere, quam constiterit prædecessores ejus *de pacifica sic obtenta consuetudine* exercuisse.

X. Et quidem postquam Archidiaconorum potestas in *ordinariam*, & ab Episcopi arbitrio quasi *independentem* mutata fuit, multùm per Episcopos & Synodos, ac iis faventem consuetudinem restricta fuit; paucique hodie sunt Archidiaconi, qui pristinæ auctoritatis & jurisdictionis insignia, imò vestigia retinuerunt.

XI. Quod enim jurisdictionem *contentiosam* sive fori externi attinet, imprimis receptum est hic in Belgio Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 20. *de reformat.* quo cavetur, ut " causæ matrimoniales & „ criminales non Decani, *Archidiaconi* aut aliorum „ inferiorum judicio, etiam visitando; sed Episcopi, „ tantùm examini & jurisdictioni relinquantur. „ Receptum similiter Decretum *Sess.* 25. *cap.* 14. *de reformat.* quo Clericorum concubinariorum, aut de hujusmodi crimine suspectorum, causa sive cognitio *Archidiaconis* adimitur, & Episcopis reservatur.

XII. Quin & in plerisque Belgicis Ecclesiis consuetudo omnem planè jurisdictionem *contentiosam* Archidiaconis ademit, & ad Episcopos ejusve Officiales transtulit: salva tamen Archidiaconis cura & solicitudine tam in Clerum, quam in populum; ut nimirùm, tanquam *oculi* Episcoporum omnia lustrent, & omnibus intendant; & leviora, quæ emendatione indigent, tanquam *vices* gerentes sui Episcopi corrigant & emendent, idque sine strepitu judicii; majora vero & ardua ad Episcopum referant: uti notat Zypæus *Consult. de Offic. Archid. Num.* 2. ibidem *num.* 3. monens, quod *criminales* causas, quas Synodus Tridentina cognitioni Archidiaconorum subtrahit, accipere oporteat strictè, ut non comprehendat *correctorias*, quæ tantum pro emendatione excessuum proponuntur; sed illas quæ ad punitionem & pœnas *ordinarias* legales & Canonicas.

Et *num.* 4. docet, " secundum eum sensum etiam „ reservari judicio Episcopi causam *concubinatus*; scilicet quando agitur ad *pœnas* ibidem propositas, non „ vero si vel criminaliter non agatur; vel in rigore „ verbi non sit concubinatus: ita ut fornicatio, & „ non assidua frequentatio, monitio etiam concubinarii ad Archidiaconi curam spectent; non autem rigorosa dicti capitis 14. punitio: sed illa jam sit redacta in ordinem arduorum negotiorum, quæ nequeunt sine majoris præsentia terminari, dicto capite „ 7. nec excludatur Episcopus per monitiones aut correctiones Archidiaconi; ut in aliis casibus Synodus „ Mechliniensis decrevit.

XIII. Unde conformiter ad modernam præsertim Belgicam disciplinam rectè monet Carolus Fevret *Tractatu de abusu lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 20. & 21. diligenter esse distinguenda quæ nudè ad Archidiaconi, ut Archidiaconus est, Officium pertinent, & quæ exercere potest non *jure suo* & tanquam Archidiaconus, sed tanquam *Vicarius* aut *Officialis* Episcopi: hæ quippè duæ qualitates disparatæ in eumdem concurrere subinde possunt.

Tamquam Archidiaconus enim regulariter & ex Juris Canonici præscripto levem solùm ac volatilem habet jurisdictionem. Cum enim Officialis Episcopi sit gravium controversiarum Judex, earumque omnium, quæ causæ cognitionem postulant, & ab Ecclesiastica jurisdictione pendent, iniquum profectò videretur duos Judices diversos duoque diversa Tribunalia in una eademque Diœcesi reperiri. Idcirco Archidiaconorum jurisdictio ad levia tantum negotia revocatur, quæ obiter in transitu, in cursu visitationis expediri possunt: & dum hujus levioris correctionis & momentaneæ cognitionis terminos transgredi, sine speciali aliquo titulo præscriptionis aut immemorialis consuetudinis, voluerunt; omne quod egerunt, tamquam abusivum & Sacris Canonibus contrarium cassatum fuit, ait idem Auctor idipsum prolatis nonnullis Parlamentorum Arrestis confirmans.

XIV. De jure communi, quod & hodie adhuc obtinet, Archidiaconorum est, Ordinandos præsentare Episcopo *cap.* 9. *de Offic. Archid.* Cui consonat præscriptum Pontificalis Romani, jubens Ordinandos Diaconos & Presbyteros per Archidiaconum Episcopis præsentari.

Cum ergo ex præscripto Pontificalis Archidiaconi de capacitate testimonium ferre debeant; nemo non videt, quam justum & æquum sit, ut Archidiaconi Ordinandorum examini interveniant, ut Ordinandorum capacitas iis perspecta esse queat.

XV. Nec tantum Ordinandorum, sed & promovendorum ad Beneficia examini jus interveniendi Archidiaconis, jure communi & hodierno competit. Et licet Concilium Tridentinum, aut Synodi Locales, vel Episcoporum Decreta aliquos speciales examinatores nominent, nullatenus ipse Archidiaconus censetur exclusus, sed hi Archidiacono censebuntur adjuncti; uti rectè advertit Zypæus in dicta consultatione. Unde Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii volens, ut duo seniores ex Canonicis Theologis graduatis, & unus in Jure Canonico graduatus curam habeant examinandi promovendos ad Ordines & curam animarum, expressè dicit, examen illud instituendum *una cum Archidiacono*; sat insinuans, Archidiaconum in hoc examine præcipuam personam sustinere.

XVI. Hunc in finem jure communi Archidiaconis visitandi Diœcesim jus est. *Cap.* 1. & 6. *de Offic. Archid.*

XVII. Circa hoc tamen visitandi jus, notandum Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 3. *de reformat.* quo decernitur ut " *Archidiaconi*, Decani & alii „ inferiores in iis Ecclesiis, ubi hactenus visitationem „ exercere legitime consueverunt, debeant quidem „ *assumpto Notario*, de consensu Episcopi deinceps *per* „ *seipsos tantum* ibidem visitare.

Hoc Decretum ita videtur intellexisse Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis (qui Concilio Tridentino interfuit, & in hujus Sessionis apertione coram Patribus peroravit) ut verba illa *De consensu Episcopi* referantur ad *assumendum Notarium*, non ad facultatem visitandi; ita ut *Notarium* de *consensu* Episcopi assumere deberet, qui acta visitationis scribat, sed *consensus* Episcopi, ut visitationem instituat, non esset necessarius.

Nam in Synodo sua Diœcesana anni 1577. *tit. De visitationibus cap.* 1. declarat: " Cum in hac Diœcesi „ nostra Parochialium Ecclesiarum visitatio ex antiqua „ consuetudine sit penes Archidiaconos Ecclesiæ nostræ, quibus ex Decreto Tridentini Concilii mandatur, ut visitationem hanc *adjuncto Notario nostro* per- „ sonaliter obeant, &c. „ Quibus verbis non obscurè innuit, Concilium nihil circa visitationem Archidiaconorum statuisse, nisi ut visitationem, *adjuncto Notario Episcopi*, & *personaliter* obeant.

Non desunt tamen, qui credant, mentem Patrum Tridentinorum fuisse, ut Archidiaconi aliique inferiores, quibus jus visitandi quacumque ex causa competit, illud sine consensu Episcopi posthac obire nequeant: quæ interpretatio magis congruere videtur cum verbis sequentibus ipsius Decreti, quæ volunt, ut "Vi- „ sitatores à Capitulo deputandi, ubi Capitulum jus vi- „ sitandi habet, *prius ab Episcopo approbentur.*

XVIII. Si juxta hunc sensum Concilium accipiatur, rectè monet Zypæus in citata consultatione, id tamen accipiendum esse moraliter; ita ut Episcopus non semper & præfractè dissentire possit, ne Archidiaconus visitet, sed arbitrio boni viri. Non enim intendit Concilium, solicitudinem Archidiaconorum extinguere; sed ut omnia ordinate fiant & concorditer:

Nam *unus ædificans*, & *unus destruens*, *quid prodesset illis nisi labor*. *Ecclesiast.* 34. Unde & decernit Concilium in *eod. cap.* 3. ne inferiorum visitatio Episcopi visitationem impediat; & ut illi huic peractæ visitationis rationem reddant. Hæc Zypæus, qui ibidem iis ex causis dubitat, num Concordatum olim inter Episcopum, & Archidiaconos Cameraci initum, ne scilicet in posterum hi visitarent, sed nomine utriusque Episcopi & Archidiaconi visitaret Decanus Christianitatis, juraque reciperet, undique fuerit rationabile; & an non rationi magis congrueret, ut sicuti Archiepiscopi Cameracenses nunc *per se* visitant, ita quoque Archidiaconi *per se* visitarent, quam quod Decanus loco utriusque non visitantis, jura reciperet?

Illud insuper observandum, uti bene monet Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis loco citato " ut „ visitatio Archidiaconorum diligenter fiat, non autem „ perfunctorie, neque ut tantum cognoscatur de bonis „ Ecclesiasticis, quomodo insumantur; aut de Ecclesiarum rebus cujusmodi, sint ornamenta, libri, altaria, aut „ de Sacrosanctæ Eucharistiæ honesta conservatione, „ aut baptisteriis, & hujusmodi aliis: sed de Sacerdotum, „ Clericorum & Laicorum fide, vita & moribus.

XIX. Ex hoc interim concordato, tametsi undique rationabile non esset, sat apparet, Decanos sive Archipresbyteros ad Episcopum & Archidiaconum habuisse communem aliquem respectum juxta *cap.* 7. §. *fin.* ⁜ *de Off. Archid.* ubi dicitur, "quod cum Decanus *commune* eorum (Episcopi & Archidiaconi) officium exerceat, communiter est eligendus, vel etiam amovendus.

At hisce in locis hujusmodi Decani à solis Episcopis constituuntur, & amoventur juxta Synodum I. P. Mechliniensem *tit. de Decanis cap.* 3.

XX. Insuper institutio corporalis sive missio in possessionem de jure communi competit Archidiacono *cap.* 7. ⁜ *de Off. Archid.* Institutionem vero *authorizabilem* seu tituli attributivam, & de qua loquitur regula Juris: *Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine Canonica institutione obtineri;* de jure communi ad solum Episcopum spectare tradunt Canonistæ ad *cap.* 4. ⁜ *de Offic. Archid.* ipsam scilicet institutionem authorizabilem cum commissione seu datione curæ animarum confundentes, juxta illius Capituli rubricam quæ habet: *Archidiaconus sine mandato Episcopi, non committit curam animarum, id est, non habet institutionem autorizabilem.*

XXI. At in hoc puncto, à jure communi, & hac Canonistarum interpretatione, in his Provinciis per consuetudinem nonnihil recessum est.

His enim in locis, institutionem *corporalem* consuetudo fere ad Episcopos, qui eam Archipresbyteris committere solent, transtulit: Institutio vero *authorizabilis* seu tituli attributiva, etiam in Beneficiis Curatis Archidiaconis competere consuevit: ita tamen ut curam animarum ab Episcopo obtinere debeant: ideoque consuetudo Belgii institutionem authorizabilem à datione curæ animarum distinguit.

Et quidem adeo propria est Archidiaconis Beneficiatorum institutio, ut Collegia Canonicorum, dum Collegas suos ipsi instituunt (uti plerisque in locis consuetudine obtinuit) id *jure Archidiaconali* se facere dicant; satis insinuantes, actum illum proprie esse Archidiaconorum; eumque peragendo se de juribus Archidiaconalibus aliquid participare; & in hoc actu jus Archidiaconale obtinere.

XXII. Ex his sat manifestum est, jura Archidiaconorum magis ex consuetudine, quam è jure communi esse metienda; quæ consuetudo in nonnullis Diœcesibus præsertim latis & diffusis, & ubi Episcopi simul sunt Principes seculares, amplissimam jurisdictionem & auctoritatem iis attribuit, seu potius conservavit.

XXIII. Exemplum suppeditat Belgii nostri Ecclesia Leodiensis quæ octo habet Archidiaconos, anno 799. à Leone III. Pontifice institutos.

Scribit enim Bartholomæus Fisen *Lib.* 5. *hist. Ecclesiæ Leodiensis* §. 28. quod "cum Diœcesim admodum vastam Episcopus lustrare pro munere suo unus ipse non „ posset, magnis potissimum Reipublicæ negotiis alio „ sæpe avocantibus, imo accersentibus è vicino ple„ rumque Regibus ad graviora Regni negotia, id mu„ neris partitus est Pontifex in Archidiaconos octo. Pri„ mum jussit esse ipsum S. Lamberti Præpositum, attri„ buitque Provinciam, civitatem Leodiensem. Reli„ quam omnem Diœcesim in 7. alias portiones distri„ buit, Ardennam, Brabantiam, Campiniam, Con„ drusos, Famennam, Hannoniam, & Hasbaniam. „ Singulas singulis Archidiaconis subjecit, quorum ea „ est dignitas in Ecclesia Leodiensi, ut Abbates etiam „ in consessibus antecellant. „ Hæc ille.

De his Archidiaconis etiamnum hodie verè dici potest, quod in omnibus sint *vicarii* & *oculi* Episcoporum; omnem curam & solicitudinem in Clero & Ecclesiis impendendo; jurgia singulorum audiendo; causasque eorum decidendo; idque non jure *mere Vicario*, uti olim, sed *jure quasi ordinario*; id est jure dignitatis.

Hinc Synodus Leodiensis anni 1618. monet Archidiaconos, ut " visitent Ecclesias suas diligenter; & in „ visitatione facienda contenti sint moderatis & frugalibus expensis. In processibus contra Pastores & alias „ personas Ecclesiasticas, gerant se Archidiaconi, & „ eorum Officiales, mature & circumspectè; ne quid „ in contemptum status illorum temere committatur.

Item vult ut Archidiaconi Synodos consuetas, juxta laudabilem Diœcesis Leodiensis consuetudinem celebrent, ac temerarios à Synodis absentes puniant.

Plura, quæ his Archidiaconis competunt, videri possunt in Concordatis inter Episcopum & Archidiaconos generaliter, & Archidiaconum Brabantiæ specialiter initis 24. Septemb. 1334. quæ utique, ait Zypæus in citata consultatione *n.* 18. "etiam nunc obtinere debent, „ quatenus Canones Tridentini, aut novæ hic erectio„ nes non derogarunt, in iis locis, quæ ab Episcopatu „ Leodiensi sunt præcisa.

XXIV. Similiter Decanus Capituli S. Jacobi (quod ad hanc civitatem an. 1456. translatum est, cum primitus esset Encuriæ in Gallo-Brabantia Diœcesis olim Leodiensis nunc Namurcensis) hic, inquam, Decanus est Archidiaconus cum amplissima jurisdictione etiam in foro contentioso sive judiciali in Parochos & Clericos quatuor Parochiarum, tam in causis criminalibus quam civilibus.

XXV. Non minorem quoque autoritatem & jurisdictionem conservare conati sunt Archidiaconi Ecclesiæ Metropolitanæ Trajectensis ad Rhenum, & aliarum Ecclesiarum ejusdem Provinciæ. Legitur harum Provinciarum Archidiaconos se fortiter opposuisse publicationi Concilii Tridentini quoad Decreta reformationis; quia per hæc Decreta videbantur auctoritas & jurisdictio Archidiaconorum diminui & ad Episcopos transferri: quod tamen sine magnis incommodis fieri non posse prætendebant, uti hæc latius exponuntur in opere, cui titulus *Batavia sacra*, ubi *parte* 2. recitantur Acta Synodi Provincialis hujus Provinciæ sub Frederico Schenkio Archiepiscopo celebratæ anno 1565. & in qua de publicatione Concilii Tridentini agebatur; ubi hæ Archidiaconorum oppositiones recitantur.

XXVI. Porro quidquid consuetudo, aut jus hodiernum Archidiaconis detulit, aut conservavit, illud non jure *delegationis* sive vicario, sed *jure ordinario* sive jure suæ dignitatis exercere censentur, ideoque nec illud proprie *vice* Episcopi, at *jure proprio* agere dicuntur.

XXVII. Verissimum proinde est, saltem inspecto jure hodierno Belgii, quod post Innocentium aliosque Canonistas asserit Fagnanus ad *cap.* Ad Hæc ⁜ *de Off. Archid. n.* 31. Archidiaconos ideo dici Vicarios Episcopi, quia exercent ea quæ etiam ad Episcopos perti-

pertinent; illos tamen non esse *tantum Vicarios*, sed *certa Dignitate* potiri, adeo ut propterea removeri non possint *ad libitum* Episcopi, nec ipse pro suo velle illorum officia exercere, multo minus Archidiacono adimere, & alteri committere.

Quare cum Ordinandorum præsentatio de jure & consuetudine ad Archidiaconum pertineat, eam, excluso Archidiacono, Episcopus alteri committere nequit.

XXVIII. Sed quid, si Episcopus ordinare velit eos, quos Archidiaconus *dignos* non novit, imo *indignos* esse novit, num eos Episcopo præsentare debebit aut poterit? Nequaquam. Quomodo enim juxta Formulam Pontificalis dicet, *Scio & testificor eos dignos esse quantum humana fragilitas nosse sinit*, si nesciat dignos, aut quod amplius, indignos esse sciat?

Verbo, cum Archidiaconi *oculi* sint Episcopi, ut loquitur Conventus generalis Cleri Gallicani an. 1579. *tit. de Eccles. visitat.* " Juxta antiquos & recenter editos Canones Constitutionesque ita suum officium ac munus obeant, ut fidelem hac in re tam sancta tam que necessaria, cum Ecclesiæ, tum Episcopo operam suam comprobent.

XXIX. Ut vero ea eruditione cæterisque dotibus ad id muneris obeundum necessariis instructi assumantur, decrevit Concilium Trid. *Sess.* 24. *c.* 12. *de reformat.* ut Archidiaconi, qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit, Magistri in Theologia, seu Doctores aut Licentiati in Jure Canonico.

Hic in Belgio in Ecclesiis Cathedralibus noviter erectis non tantum debet esse Licentiatus in Theologia aut Jure Canonico, sed assumendus est ex novem Canonicis Graduatis.

Hic rursus advertitur, cujus debeant esse eruditionis, quibus Gradus illi Academici conceduntur; & quanta debeat esse Doctorum cura, ne inidonei ad Gradus illos admittantur, ac ita per illos Gradus ad primarias Ecclesiæ Dignitates inidonei promoveantur.

CAPUT II.

De Archipresbytero Cathedrali.

1. *De hoc Archipresbytero agitur in Decretalibus Titulo* De Officio Archipresbyteri.
2. *Dignitas & officia Archipresbyteri multum pendent à consuetudine.*
3. *Hic Archipresbyter eandem pene auctoritatem habet in Clerum Civitatis Episcopalis quam Decanus Ruralis in Clerum sui districtus, cum quadam tamen differentia.*
4. *Officia Archipresbyteri de jure communi.*
5. *Quoad celebrationem divini Officii spectanda consuetudo cujusque Ecclesiæ.*
6. *Idem pene jus competit huic Archipresbytero jure proprio, quod Decanis Ruralibus jure delegato.*
7. *Archipresbyter assumendus ex Canonicis Graduatis.*

I. INter Dignitates Ecclesiarum Cathedralium post Archidiaconatum in plerisque Belgii Ecclesiis est Archipresbyteratus; de quo in *cap.* 1. 2. & 3. ※ *de officio Archipresbyteri* tractari notarunt Interpretes; diciturque *Archipresbyter Urbicus* sive *Urbicarius*; id est, urbis Episcopalis, ad distinctionem Archipresbyterorum *Ruralium*, quos hodie *Decanos Christianitatis* dicimus, de quibus supra *Titulo* 6. actum fuit.

II. Porro Archipresbyteri Dignitas & munia, quemadmodum de Archidiaconis notatum fuit, magis ex singularum Ecclesiarum consuetudine, quam è jure scripto metienda sunt.

III. Solent autem Archipresbyteri Cathedrales similem curam & auctoritatem eaque jura obtinere in Clerum & personas Ecclesiasticas *urbis Episcopalis*, quam Decani Rurales in suis respective districtibus. Hac tamen differentia, quod Decani sive Archipresbyteri Rurales nullam de consuetudine Belgii dignitatem; sed merum officium habere censeantur; ac in omnibus suis functionibus ab instructionibus Episcoporum dependeant; Archipresbyteratus vero Cathedralis vera sit dignitas; muniaque de jure vel consuetudine annexa, *jure* dignitatis, id est, jure *ordinario* sicuti Archidiaconi, habeant; ideoque nec pro arbitrio Episcoporum tolli aut diminui possint.

IV. De jure communi Archipresbyter in Episcopi sui absentia, ad vicem ejus Missarum solemnia celebrat, collectam dicit, aut is cui ipse injunxerit *cap.* 1. ※ *de Off. Archipresbyt.* Itaque hinc concludunt Canonistæ, Archipresbyterum *in divinis*, non *foris* Archidiaconum præcedere; sed hanc Archipresbyterorum præcedentiam nulla Belgica Ecclesia novit, sed ubique locorum etiam in Choro Archidiaconus solet præcedere Archipresbyterum.

V. Quod celebrationem Officiorum in absentia Episcopi attinet, singularum Ecclesiarum consuetudines & constitutiones attendendæ sunt; quæ subinde eam curam ad Præpositum, Decanum, Archidiaconum, aliumve in Dignitate constitutum transtulerunt, quemadmodum & cura Pastoralis ipsorum Canonicorum & Cleri Cathedralis ad Decanum aliumve plerumque spectat; ita ut Archipresbyteri solum inferiorem Clerum civitatis sibi subjectum habeant.

VI. Porro quid Archipresbytero respectu Cleri & Monasteriorum sibi subjectorum incumbat; & quomodo curam & solicitudinem Pastoralem eis impendere debeat; colligi potest ex iis, quæ de Decanis Ruralibus dicta sunt: cum non minor sit Archipresbyteri Cathedralis obligatio respectu Cleri sui districtus, quam Decanorum Ruralium intuitu suorum subditorum.

Unde indubie hæc Dignitas annumeranda est Dignitatibus, quibus cura animarum subest; & ad quam consequenter ex Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* nemo promoveri possit, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit.

VII. Et quamvis vi Tridentini Concilii necessario conferenda non sit hæc Dignitas Graduatis in Theologia aut Jure Canonico; in Belgicis tamen Ecclesiis noviter erectis, uni è novem Graduatis Canonicis hæc Dignitas conferri debet.

CAPUT III.

De Pœnitentiario.

1. *Jam pridem fuerunt Presbyteri qui Episcopis in excipiendis confessionibus assisterent.*
2. *Horum Presbyterorum potestatem tum quoad personas, tum quoad crimina, Episcopi pro suo arbitrio limitabant.*
3. *Seculo XIII. necdum invaluerat consuetudo approbandi Confessarios pro tota Diœcesi.*
4. *Liberum non erat Confessarium pro libitu deligere.*
5. *Poterat tamen ad Episcopum quisque recurrere.*
6. *Episcopus unum nominabat, ad quem unicuique liberum erat accedere; & quem inferiores Presbyteri in dubiis consulerent.*
7. *Huic graviora crimina reservabantur.*
8. *Ad illum pœnitentes graviorum criminum mittebantur.*
9. *Pœnitentiarius erat quasi Vicarius generalis Episcopi in injungendis pœnitentiis, & arduis causis decidendis.*
10. *Magna requiritur eruditio & prudentia in Pœnitentiario.*
11. *Ex Decreto Concilii Trident. in omnibus Ecclesiis Cathedralibus constituendus Pœnitentiarius, & qualis.*
12. *In Belgio assumi debet ex Canonicis Graduatis.*
13. *De consuetudine Belgii Pœnitentiariatus est Dignitas.*

14. *Vi*

14. *Vi sui officii est Confessarius ordinarius totius Diœcesis, & quilibet ei etiam in Paschate confiteri potest.*
15. *Tenetur confessiones excipere, & ad id ab Episcopo cogi potest.*
16. *Pœnitentiarii eximiæ scientiæ esse debent.*
17. *Quid in illis requisiverit S. Carolus.*

I. INter Coadjutores & Vicarios Episcoporum jam olim fuere Presbyteri, qui excipiendis confessionibus & imponendis pœnitentiis vices Episcopi supplebant.

Hinc illud Concilii Lateranensis sub Innocentio III. in *cap.* 15. ※ *de Off. Ordinarii*: " Præcipimus tam in „ Cathedralibus, quam aliis Conventualibus Ecclesiis „ Viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coad- „ jutores & cooperatores habere, non solum in prædi- „ cationis Officio, verum etiam in *confessionibus au-* „ *diendis* & *pœnitentiis* injungendis.

II. Vicariorum sive cooperatorum horum potestatem & jurisdictionem Episcopi ad quasdam personas, & certa crimina restringere solebant: ut nimirum pro diversa personarum conditione varios assignarent Confessarios; graviora quoque crimina sibi nonnunquam reservantes.

Alii quoque Confessarii Laicis, alii Clericis, alii Monialibus, & alii subinde sublimioribus personis deputabantur: quibus solis & non aliis tales confiteri possent.

" Volumus (inquit Synodus Wigorniensis anno 1240. *can.* 17.) „ ut ad audiendas *Clericorum* confes- „ siones *certi* deputentur in singulis Decanatibus Con- „ fessores, quos in præsenti Synodo per ipsos electos „ volumus nominari.

Et Synodus Cicestrensis an. 1289. *can.* 12. ait: "In „ singulis autem Decanatibus per Capitulum eligantur „ duo Presbyteri, qui moribus & scientia præditi con- „ fessiones audiant *Sacerdotum*.

III. Neque enim hactenus invaluerat consuetudo hodierna approbandi passim Confessarios, quorum potestas se per totam Diœcesim generaliter extendat; qui omnium scilicet *indifferenter* confessiones excipere queant; ita ut *unicuique* liberum sit quemcumque voluerit, sive secularem sive regularem hujusmodi Confessarium approbatum eligere.

IV. Quin nec juri communi, quod Decretalibus Gregorii IX. continetur, hæc moderna disciplina consonat: cum jure Decretalium electio libera Confessarii privilegii loco habeatur, *cap. fin.* ※ *de pœnit. & remiss.*

V. Verum in hac particularium Confessariorum designatione semper manebat salva ipsa auctoritas Episcoporum; ita ut liberum esset ad ipsos Episcopos recurrere ac omissis designatis Confessariis, conscientiam iis aperire.

VI. Cum vero hujusmodi recursus essent tunc temporis frequentiores, Episcopi tum nominare cœperunt prudentiâ, eruditione, ac pietate præstantiorem, ad quem tanquam ad Episcopum omnibus pateret accessus; quem *Confessorem* aut *Pœnitentiarium generalem* nominabant: (*a*) quem similiter inferiores Confessarii, & Pœnitentiarii in casibus dubiis consulere possent; & ad quem tanquam Episcopum graviorum criminum absolutio & pœnitentiæ impositio referrentur. Synodus Oxoniensis an. 1287. *can.* 5. postquam statuit, " ut „ Archidiaconi, qui de Sacerdotum moribus & pru- „ dentia pleniorem habent notitiam, de quolibet De- „ canatu unum vel duos eligant Confessores, quos „ ad hæc (ad audiendas confessiones) scientia & me- „ ritis crediderint magis idoneos; qui vice Episcopo- „ rum, Decanorum Ruralium, Rectorum, Vicario- „ rum & Parochialium Sacerdotum audiant confessio- „ nes, „ subjungit sequentia: " *Pœnitentiarii* nostri „ *generalis* auctoritate in omnibus salva, ad cujus *arbi-* „ *trium* in *dubiis* & *gravioribus* recurratur, nisi forte „ talis emergat articulus, qui nobis inconsultis ne- „ queat expediri.

VII. Et infra: " Majora & notoria crimina *Pœ-* „ *nitentiario* nostro *reservet* (Sacerdos) & pœnitentem „ ibi transmittat cum litteris causam delicti & circun- „ stantias ipsius continentibus. Pœnitentes iterum „ cum litteris Pœnitentiarii, absolutionis & pœniten- „ tiæ modum continentibus, ad suum redeant Sacer- „ dotem; reverventi aliter non credatur. Hæc nedum „ in foro pœnitentiali, sed judiciali præcipimus firmi- „ ter observari.

VIII. Synodus quoque Cicestrensis anno 1289. *can.* 12. enormia delicta Episcopo vel ejus Pœnitentiario ad hoc specialiter deputato, præterquam in articulo mortis, reservat. " Litteras autem, ait, Archidiaconi, „ Decani vel Officiariorum ad Pœnitentiarium *gratis* „ concedi pœnitenti volumus & præcipimus. Et ut „ liqueat, *qualis* fuerit *pœnitentia*, & pro *quo* crimine „ specialiter injuncta, pœnitens litteras *Pœnitentiarii* „ referat ad mittentem.

IX. Itaque Pœnitentiarius erat quasi Vicarius *generalis* Episcopi in injungendis pœnitentiis, & arduis causis in illo tribunali occurrentibus decidendis & resolvendis.

„ Ad illum, inquiebat anno 1218. Episcopus Am- „ bianensis loquens de Pœnitentiario à se recenter in- „ stituto, *tanquam* ad illum quem post *nos* in hoc Offi- „ cio (audiendi confessiones) *proximum* esse volumus, „ *dubitationes*, si quæ emergunt in foro pœnitentiali, „ jubemus *reportari*. „ Hab. *tom.* 12. Spicil. Dacheriani.

Et Synodus Bituricensis anno 1584. *tit.* 21. §. 21. *can.* 15. ait, " confessionibus audiendis præpositi „ dubitantes de casuum gravitate aut differentia, „ consulant Episcopos aut eorum *Pœnitentiarios aut* „ *viros in ea re versatos*, non expressis pœnitentium „ nominibus.

X. Si quis porro expendat, quam graves difficilesque casus & dubitationes in hoc tribunali occurrant, facile intelliget, quanta eruditio, experientia ac prudentia in Pœnitentiario requiratur; quamque optandum esset, ut similis ubique haberetur, quem in difficilioribus casibus, inferiores tuto consulere, & à quo difficultatum suarum optimam ac fundatam resolutionem referre possent: quique majoribus & enormioribus criminibus convenientes pro qualitate criminum & pœnitentium satisfactiones, & remedia salutaria injungere novisset.

XI. Et quidem Synodus Tridentina *Sess.* 24. *c.* 8. *De ref.* voluit, ut " In omnibus Cathedralibus Eccle- „ siis, ubi id commode fieri poterit, Pœnitentiarius „ aliquis cum unione Præbendæ proxime vacaturæ ab „ Episcopo instituatur, qui Magister sit vel Doctor aut „ Licentiatus in Theologia vel Jure Canonico, & an- „ norum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci „ qualitate reperiatur.

Hoc Concilii Tridentini Decretum Belgicæ variæque Ecclesiæ uno consensu recepere.

XII. Bulla erectionis novorum Episcopatuum vult Pœnitentiarium ab Episcopo assumi è novem Graduatis Canonicis; adeoque licet vi Concilii Tridentini Pœnitentiarius etiam non Graduatus assumi interdum posset; id recentiorum illarum Ecclesiarum erectio non permittit.

XIII. Ulterius, consuetudine Belgii vicinarumque Ecclesiarum obtinet, ut Pœnitentiariatus non sit merum Officium, & Pœnitentiarius simplex Episcopi *Vicarius*; sed ut Pœnitentiariatus Beneficium sit, imo & Dignitas, ipseque Pœnitentiarius reliquos Canonicos tametsi seniores præcedat; ita tamen ut novissimum inter digni-

(*a*) Inferius tit. 13. c. 4. n. 1. supponitur existentia Pœnitentiarii antiquior, quam eo loci dicitur; Utrumque locum conferat lector.

Dignitates locum obtineat: nî alia sit particularis Ecclesiæ consuetudo, quæ servanda erit.

XIV. Quapropter verissimum est; in Belgio præsertim, quod communiter tradunt Canonistæ, Pœnitentiarium institutum, eo ipso habere *à jure* facultatem audiendi confessiones Pœnitentium illius Diœcesis; & jurisdictionem ad absolvendum à peccatis, & esse veluti *Parochum* totius Diœcesis, nec requiri novam licentiam Ordinarii: cùm sit ordinarius Confessor Diœcesis; ejusque jurisdictio ordinaria. Vide Fagnanum ad *cap.* GRAVE ℵ *de præb. num.* 12. & Garciam *de benef. parte* 5. *cap.* 4. *num.* 112. qui & *num.* 113. infert: " Unde quilibet poterit ei confiteri peccata & satisfacere præcepto *Capituli* OMNIS UTRIUSQUE SEXÛS *de pœnit.* & *remis.* ut censuit S. Congregatio 16. Feb. 1593. his verbis: An si quis confessus fuerit sua peccata semel in Paschate Pœnitentiario deputato in vim Decreti Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 8. dicatur satisfecisse præcepto contento in dicto *cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXÛS, Congregatio censuit satisfecisse.

XV. Cùm itaque vi sui Officii & Dignitatis Pœnitentiarius sit quasi Vicarius *natus* Episcopi in audiendis confessionibus, etiam tenetur munus illud tempore & loco arbitratu Episcopi designandis obire; & in casum negligentiæ ab Episcopo puniri, imò & Dignitate privari potest; ut censuisse S. Congregationem testatur Garcias loco citato *num.* 117. & *seqq.*

XVI. Qui igitur Pœnitentiarii " munere funguntur, " *eximiæ* scientiæ esse debent (inquit Synodus Turonensis anno 1583. *cap.* 13.) " ut vitium à vitio discernere, & animas, quæ peccaverunt, modò leniter blandisque verbis consolari mœstasque reficere, modò acerbè & graviter increpare, atque etiam instruere valeant.

XVII. Hujus Dignitatis & Officii gravitatem expendens S. Carolus in Synodo Mediol. V. *parte* 3. §. 5. decrevit: " Ut ubi primùm Præbenda pœnitentialis vacaverit, edictum de more proponatur, quo ad concursum evocentur quicumque sint, qui illius muneris causâ examen subire velint, aliosque nominare qui subeant..... Episcopus adhibitis sibi pro arbitrio suo aliis peritis probisque Viris, tum etiam de illorum vita & moribus, ætate, Gradu, Ordine, cæterisque conditionibus ad tale munus necessariis accuratè perquirat. Tum demum Episcopus ipse solùm rebus iis omnibus accuratè perpensis, maturè in Domino deliberet, & liberè deligat, quem pro conscientiæ religione digniorem aptioremque existimet, cui tale munus tantique ponderis rectè committatur. Qui in deliberatione id videat, ut quod præsertim ad Pœnitentiarium attinet, cùm peritiam necessariam spectarit, tum maximè vitæ innocentiam, morum gravitatem, spiritualium exercitationum studium & usum diuturniorem in confessionibus audiendis, exercitationem, prudentiam, cæterasque religiosæ pietatis virtutes perpendat.

Si eum Episcopi in conferenda hac Dignitate delectum facerent, omnibus facilè appareret, quàm meritò hujusmodi Dignitas in Ecclesiis instituta sit: quæ hodie penè inutilis & sine ullo Officio aut onere esse apparet.

CAPUT IV.

De Officiali Episcopi.

1. *Officialis & Vicarius Episcopi jure communi sæpè pro eodem sumuntur.*
2. *Secus moribus Belgii.*
3. *Officialis dicitur qui foro contentioso præest,* olim *dictus* Missus.
4. *De jure communi Episcopus potest creare plures Officiales.*
5. *Quis Officialis principalis, & quis foraneus?*
6. *Moribus hodiernis Episcopi tenentur interdum plures Officiales constituere.*
7. *Officialis principalis jure communi aliquam dignitatem habere videtur.*
8. *Quæ tamen non est propriè Beneficium, nec cum alia dignitate incompatibilis.*
9. *Officialis etiam principalis jurisdictio de jure communi tantùm est vicaria & ad nutum revocabilis, secus moribus nostris.*
10. *Utrum Officiales sint revocabiles ad nutum Episcopi?*
11. *Mornacii hac de re opinio.*
12. *Utrum Episcopi possint per se Jus dicere?*
13. *An Officialis principalis jurisdictio morte Episcopi extinguatur:*
14. *Tribunal Officialis non est distinctum à tribunali Episcopi.*
15. *Qualis constituendus Officialis?*
16. *De hoc Officiali intelligitur Concilium Trid. Sessione 24. cap. 16. de reform.*
17. *Religiosi nequidem de consensu Superiorum possunt esse Officiales.*

I. SI jus commune spectemus, Vicarius & Officialis Episcopi sæpiùs coincidunt; ipseque Officialis, Vicarius Episcopi dicitur. Et quidem toto titulo Sexti Decretalium, qui inscribitur simpliciter, *de Officio Vicarii*, vix de alio quàm *Officiali* Episcopi tractatur; ipsaque hodierna Italiæ praxis est, ut Vicarius Episcopi sit & Officialis; quam secuta Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 16. *de reformat.* Officialem cum Vicario Episcopi confundit; uti suprà notavimus.

II. At moribus Belgii vicinarumque Ecclesiarum Officialis à Vicario Episcopi simpliciter dicto, omninò diversus est.

III. Officialis enim is dicitur, qui jurisdictioni contentiosæ præest; atque in forensibus vices gerit Episcopi, ejusque tribunali præsidet; qui olim *Missus* Episcopi dictus fuit *cap.* 2. ℵ *de Regularib.* & *cap.* 1. ℵ *de frigidis* & *malefic.* notatque Glossa ad *cap.* 2. *Verb.* OFFICIALEM *de off. Vicarii in* 6.

IV. De jure communi Episcopum posse plures creare Officiales expeditum est. *Clem.* 2. *de Rescriptis*, ubi distinguitur Officialis *principalis* Episcopi ab Officiali *foraneo*.

V. Principalis dicitur, qui constituitur in ipsa civitate Episcopali, ut jus dicat in ipso tribunali, in quo ipse Episcopus jus dicere consuevit.

Foraneus verò, qui extra civitatem Episcopalem in aliqua parte Diœcesis juri dicendo præest.

VI. Hæc Officialium multiplicatio licèt spectato jure communi, arbitrio Episcoporum committatur, moribus tamen obtinuit ut, si Diœcesis se in plures Provincias Civiles extendat, Episcopus teneatur in singulis Provinciis tribunal erigere, atque Officialem præficere; ne aliàs contra notoria Belgii aliarumque vicinarum Provinciarum antiqua privilegia & inveteratas consuetudines, subditi in jus vocentur extra Provinciam. Vide Carolum Fevret *Tract. de abusu lib.* 4. *cap.* 3. §. 7. qui ibidem asserit extra hunc casum ordinariè ab Episcopo unicum, idque in ipsa civitate Episcopali Officialem constituendum: testaturque an. 1600. in Parlamento Parisiensi ex eo capite rejectam fuisse tanquam abusivam nominationem Officialis, quem pro loco à civitate Episcopali 12. milliaribus distante nominaverat Episcopus: idque confirmat auctoritate Baldi dicentis: " Neque enim debent esse unius civitatis plures Episcopi, ut nec plures Vicarii aut Officiales." Sed in moribus Belgii receptum non est. Plures enim in una eademque Provincia v. g. Brabantia, ob ejus extensionem, ejusdem Episcopi Officiales creari videmus.

VII. Principalis Officialis, qui in ipsa civitate Episcopali constituitur, etiam jure communi aliquam digni-

dignitatem habere videtur: quandoquidem ei per rescriptum Apostolicum causæ committi possint, *Clem.* 2. *de Rescriptis*: quæ non nisi Canonicis Cathedralibus, aut aliis in Dignitate constitutis committi queunt *cap.* STATUTUM *de Rescriptis in* 6. secus verò de Officiali foraneo; cui nec similes causas committi posse in eadem Clementina deciditur.

VIII. Hæc tamen dignitas nec ut beneficium, nec propriè in titulum possidetur; ut Archidiaconatus, Decanatus & similes; quare nec cum alia Dignitate incompatibilis est, quemadmodum observat Rebuffus in praxi *de Vicariis Episcoporum n.* 4. & 7.

IX. Quin si jus commune spectemus, Officialis tametsi principalis, sive Cathedralis, jurisdictionem habet duntaxat *vicariam* ad arbitrium Episcopi *revocabilem*; quod hodie secus obtinere contendit Carolus Fevret, prætenditque, Officialem semel institutum non posse à constituente, aut ejus successore pro arbitrio removeri. (*a*)

Cùm enim Episcopi non ampliùs soleant *per se*, quæ sunt contentiosæ jurisdictionis exercere, videntur, inquit Fevret, Officiales hodie esse veri & *ordinarii* Ministri jurisdictionis Episcopalis: adeò ut ea de causâ non dicantur Officiales *Episcopi*; sed *Episcopatûs*: ipsaque rescripta Romana inscribantur non Officiali *Episcopi* Mechliniensis, sed simpliciter, *Officiali Mechliniensi.*

X. Quæstionem de revocabilitate aut irrevocabilitate officialium in Gallia sæpiùs fuisse agitatam, variaque Parlamentorum Arresta, nunc pro revocabilitate, nunc pro irrevocabilitate fuisse pronunciata notat Ducasse Archidiaconus & Officialis Condomensis in sua praxi Jurisdictionis Ecclesiasticæ *tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. donec tandem Rex Galliæ anno 1700. declaravit Officiales Episcoporum esse amovibiles; eamque Regiam declarationem dicit in Parlamentis Regiis fuisse registratam: hoc tamen unà observat *num.* 5. Officialem non posse ab Episcopo constitui ad unam particularem causam.

Quoad Belgium: consuetudo & usus Ecclesiarum Belgicarum inamovibilitati Officialium favet: adeò ut cùm Archidiaconus Condrusii (*b*) in Ecclesia Leodiensi Officialem suum in Provincia Limburgensi residentem tentasset amovere; hic à supremo Brabantiæ Senatu, cujus foro dicta Provincia subjacet, fuerit in hoc suo Officio manutentus per solemnem sententiam in contradictorio latam 20. Martii 1700.

Quoad hanc sententiam notandum est quòd Fiscus Regius & status Provinciæ Limburgensis sese eidem Officiali adversus hanc amovibilitatem junxissent. Habetur sententia sub E. in extrem. hoc volum.

XI. Censet Mornacius ad *L.* 1. §. 1. *ff. de Off. ejus cui mandata est jurisdictio*: " Episcopos non posse pro „ animi sui libidine permutare judices, novosque ad „ singulas lites in hanc vel illam partem sufficere: per- „ petuum enim debere esse eum, quem semel elege- „ runt, ut vice suâ judicet; nisi incidat delegandi alte- „ rius causa ex morbo, recusatione aut absentia, quæ „ impedimento sit, quominus ipse cognoscat de Episco- „ palis juridicinæ negotio: „ additque Mornacius, in causa appellationis tanquam ab abusu interjectæ, occasione hujusmodi particularis delegationis, & designationis judicis ad unam causam, à Senatu Regio judicatum, Episcopum abusum fuisse suâ jurisdictione, & in expensas condemnatum. Simile judicatum Senatûs Parisiensis anni 1602. refert Peleus *Lib.* 1. *cap.* 37. *action. forens.* Plura tamen eaque recentiora Parlamentorum judicata, quibus potestas revocandi suos Officiales Episcopis fuit adjudicata, referuntur in Actis Cleri Gallicani *parte* 1. *tom.* 2. *cap.* 15. *n.* 27. 28. 29. 30. & 31. Item *part.* 8. *tit.* 3. *n.* 1. & 2. quin tamen Officiales suos foraneos faciliùs, quàm principalem sive Cathedralem revocare queant, dubium non est.

XII. Quin & prætendit sæpe citatus Carolus Fevret, Episcopos adeò se hodie jurisdictione contentiosâ exuisse; eamque in Officiales suos transtulisse, ut nec possint causas Ecclesiasticas ad forum suum spectantes sibi judicandas & *per se* decidendas reservare; quod num verum sit, multùm sanè dubito.

Contrarium insinuat Concilium Narbonense anno 9. currentis seculi (1609.) habitum *cap.* 42. mandans, " ut Episcopi *per seipsos* causas audiant; quas si *omnes* „ audire nequeant, Officiales deputent. „ Cui conformis videtur Belgii nostri moderna disciplina, quæ Episcopis auctoritatem causarum decisionem sibi reservandi hactenus conservasse videtur.

XIII. Jure communi Officialatus etiam principalis, tanquam Officium merè *vicarium*, morte ipsius concedentis extinguitur; quod Ecclesiarum Belgicarum consuetudinem necdum abrogasse manifestum est; quandoquidem praxis notoria, saltem quarumdam Ecclesiarum habeat, quod Capitulum, Sede vacante, Officialem, etiam Cathedralem vel de novo eligat, vel constitutum confirmet; tametsi Fevretius moribus Galliæ secus obtinere asserat. (*c*)

XIV. Quocumque demum jure, sive titulo Officialis hodie suâ jurisdictione utatur, certum est, illam esse Episcopalem; nec tribunal Officialis distinctum esse à tribunali Episcopi: adeòque & certissimum est etiam moribus hodiernis, ab Officiali sive principali sive foraneo non appellari ad Episcopum, sed provocandum esse ad eum, ad quem esset appellandum, si Episcopus per se sententiam dixisset.

XV. Cùm igitur Officialis jurisdictioni contentiosæ, causarumque forensium decisioni præsit, meritò monentur Episcopi, ut personas providas, & ab omni avaritia vacuas, & in Jure Canonico atque disciplina Ecclesiastica multùm exercitatas, Officiales constituant.

XVI. De hoc quoque Vicario sive Officiali intelligitur Synodus Tridentina *Sess.* 24. *c.* 16. *de reformat.* requirens, " ut Capitulum, Sede vacante, teneatur in- „ fra 8. dies post mortem Episcopi *Officialem* seu Vica- „ rium constituere, vel existentem confirmare, qui „ saltem in Jure Canonico sit Doctor vel Licentiatus, „ vel aliàs quantùm fieri potest idoneus.

Neque Capitulum posse vi finalis clausulæ eligere non *Graduatum*, si in Capitulo adsint Doctores aut Licentiati in Jure Canonico huic Officio idonei, censuit S. Congregatio apud Garciam *de Beneficiis parte* 5. *cap.* 7. *n.* 12.

XVII. Quàm parùm Monasticæ professioni congruat munus Officialatûs, quod totum in strepitu forensi penè versatur, nemo non videt; unde notat Mornacius ad *L.* PLACET *Cod. de Episcopis & Clericis*, moribus hodiernis, ne quidem de consensu Superiorum ad hujusmodi Officium eos assumi posse; ideò ait Mornacius, *abusivum id esset, contrariumque Monasticæ Professioni, si Episcoporum vel Archidiaconorum fierent Officiales Religiosi.* (*d*)

(*a*) Scribebat Carolus Fevret longè ante annum 1700. quo declaratum est à Rege Ludovico XIV. Officiales posse revocari à suis Episcopis. Ista autem revocatio non aliter quàm scripto fieri debet. Quid quod jubetur ut in Tabulario Insinuationum Diœceseos descripta maneat: id enim definitum est Edicto Regio an. 1691. art. 21. cujus hæc sunt verba. *Seront sujettes à semblables insinuation..... les Provisions d'Official, celles de Vicegerent, de Promoteur, de Greffier des Officialités, ou Chapitres, & les Actes de Remercimens faits par les Prélats ou Chapitres auxdits Officiers, pour en pourvoir d'autres en leur place*

(*b*) Le Condrotz entre Liége & Namur.

(*c*) Fevretio contradicit D. de Héricourt, Loix Eccles. p. 1. c. 2. n. 34. *L'Emploi de l'Official n'étant qu'une simple commission*, dit ce sçavant Canoniste, *qui donne une autorité émanée de celle de l'Evêque, il perd de plein droit toute sa Jurisdiction, dès que l'Evêque est dépouillé de la sienne par la mort, ou de quelque maniere que ce puisse être. Quand le pouvoir des Evêques est suspendu par quelque censure, celui de l'Official doit aussi demeurer suspendu.* Vir autem laudatus nititur, Cap. *Romana*, de Officio Vicarii in VI°. ubi Innocent IV. definiit post Excommunicationem Episcopi, ejus Officialem nihil posse gerere *quod vigorem obtineat.*

(*d*) Refragari licet Mornacio; Canones, quos citat, quique

Cæterum

Cæterum plura de observandis ab Officialibus in exercitio suæ jurisdictionis, & de abusibus, qui irrepserunt, dicemus Parte 3. ubi de jurisdictione Ecclesiastica agetur.

CAPUT V.

De Vicario Episcopi.

1. *Moribus nostris Officialis Episcopi distinguitur à Vicario.*
2. *Vicarius Episcopi nullam jurisdictionem contentiosam habet.*
3. *Non potest negotia judicialiter examinare.*
4. *Potest Episcopus unum vel plures pro libitu constituere.*
5. *Potestas Vicarii est tantum delegata ad nutum Episcopi revocabilis.*
6. *Debet habere commissionem suam in scriptis.*
7. *Episcopus potest Vicarii potestatem pro arbitrio restringere.*
8. *Episcopo mortuo vel alias sua jurisdictione destituto, extinguitur etiam jurisdictio Vicarii.*
9. *Quæ forma revocationis Vicarii?*

I. TAmetsi in jure Vicarius Episcopi & Officialis ejus frequenter confundantur & pro synonimis accipiantur, ut supra notatum est, moribus tamen nostris quoad functiones & jurisdictionis exercitium omnino distinguuntur.

II. Officialis enim, de quo capite præcedenti, ea quæ contentiosæ jurisdictionis sunt, exercet; at qui hodie Vicarius Episcopi dicitur, nihil jurisdictionis contentiosæ habet; sed omnis ejus auctoritas versatur circa ea, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt; adeo ut Vicarius limites suæ jurisdictionis excederet; si *judicialiter* partes coram se citari juberet, aut judiciales informationes super commisso crimine caperet.

III. Hoc ex capite, cum quidam Vicarius certam Confraternitatis erectionem examinasset & discussisset *judiciabiliter* sive in forma judiciali, per Senatum Regium judicatum fuit, abusive Vicarium processisse: eo quod nullam jurisdictionem *contentiosam* vi sui Vicariatus haberet, sed ea in solidum penes Officialem resideat: ita refert Germanus Forget in suo Tractatu *de personis & rebus Ecclesi. lib. 1. cap. 42. num.* 10. Vide etiam Fevret *lib. 3. cap. 5. n.* 4. notantem quod si causa alias ad Officium Vicarii spectans more judiciali instituatur & examinetur, agitari debeat coram Officiali, non coram Vicario; & si secus fiat, abusivum esse; atque ita aliquando judicatum fuisse.

IV. Potest Episcopus unum vel plures, uti sibi visum fuerit, Vicarios constituere. Et quidem in quibusdam Ecclesiis Episcopi plures nominant Vicarios, qui simul corpus unum, quod Vicariatus dicitur, componunt; à quo pleraque, quæ jurisdictionis voluntariæ sunt, expediuntur.

Et si Zypæo credimus *Consult.* 17. *n.* 38. *de Regularib.* his in regionibus passim Episcopalia negotia, & singulatim uniones, per Episcopos expediuntur non interveniente Capitulo, sed consilio Vicariatus.

V. Porro autoritas & potestas horum Vicariorum tam de jure quam consuetudine mere vicaria est, & à beneplacito Episcopi dependet; adeo ut eam extendere & restringere libere queat: quare de Vicariorum autoritate ex ipsa commissione judicandum est.

VI. Unde ne fraus aut error in his contingat, Vicarius non debet Officium suum exercere, nisi habeat scripturam suæ potestatis, inquit Rebuffus in praxi benef. *tit. de Vicariis Episc. n.* 9. qui & *n.* 13. monet, „ in constitutione Vicariatus intervenire debere testes; „ alioquin, ait, instrumentum cum signo sui Secretarii tantum esset scriptura privata quæ non probaret. „ Et bonum esset, ait *num.* 14. quod nullus reciperetur „ Vicarius, nisi instrumentum Vicariatus esset registra- „ tum in actis, & ita fuit in Senatu statutum requi- „ rente Dionysio Riaut Advocato tunc egregio Univer- „ sitatis, nunc autem Advocato Regio anno 1548. „ mense Martio. „ Hæc Rebuffus; quæ latius secundum praxim Regni Galliæ deducit Fevretius in suo Tractatu de abusu *Lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 13. & 14.

VII. Si litteræ commissionis mandatum restringant ad certos actus, aut locum vel tempus, termini commissionis servandi erunt. Si vero nulla specialis restrictio sive limitatio facta sit, sed generalis sit, tunc mandata creduntur omnia, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt, complecti; iis exceptis, quæ de jure aut consuetudine sub generali mandato sive commissione non veniunt, sed speciale mandatum requirunt; de quibus consule Rebuffum in praxi *tit. de forma* Vicariatus Archiepiscoporum & aliorum Collatorum.

VIII. Quandoquidem jure communi, cui mores hactenus non derogarunt, Vicarii Episcoporum habeant duntaxat mandatam potestatem, omnis eorum potestas non tantum morte Episcopi, quandocumque ea intervenerit; sed & quoties Episcopus sua auctoritate vel jurisdictione exuitur, v. g. per excommunicationem, vel renuntiationem, plene extinguitur; quandoquidem omnimodo tanquam rivulus à suo fonte, à jurisdictione Episcopi dependeat, imo Vicarii jurisdictio non est nisi ipsa Episcopi jurisdictio mandata sive delegata.

IX. Eodem ex fundamento potest Episcopus Vicarium etiam generalem revocare sive destituere, etiam sine consensu Capituli, sicuti absque ejus consensu constitui potest: debet tamen revocatio insinuari Vicario; quin uti post Rebuffum, Boërium, aliosque, docet Garcias de Beneficiis *parte* 5. *cap.* 8. *n.* 176. & 177. hæc revocationis intimatio adeo necessaria est, ut alias gesta à Vicario valebunt, etiamsi habeat notitiam revocationis, & illa publice sit nota.

Sed hic notandum, Rebuffum aliosque per Vicarium *generalem* Episcopi, intelligere illum, qui non tantum in spiritualibus & in iis, quæ voluntariæ sunt jurisdictionis, constituitur, sed etiam in contentiosis, & Ordinariam jurisdictionem concernentibus; verbo, qui in omnibus Episcopi v. g. absentis vices suppleat, & cui omne regimen Ecclesiæ, omnisque jurisdictio Episcopalis commissa sunt; nequaquam vero illum, quem hodie Vicarium *generalem* hic dicimus, qui ad nutum Episcopi constituitur & revocatur, & cui duntaxat quædam voluntariæ jurisdictionis munia, nec tamen omnia committuntur.

In hoc porro Vicario supradicto omnia requiri, sive in constitutione, sive revocatione, non credimus.

Religiosos viros amovent è munere Judicis, spectant duntaxat Tribunalia Civilia & Secularia; nullus autem Canon, nulla Regum nostrorum Sanctio, nullæ Leges laudari possunt, quibus prohibeatur viris Religiosis, ne munere Officialis fungantur. Quin imo declaravit Senatus Parisiensis 2. Martii an. 1683. Monachum Benedictinum è Congregatione S. Mauri legitime fuisse designatum Officialem Abbatiæ Sanctissimæ Trinitatis Fisci-Campi; (Fescamp). Illud Arestum reperitur in 2. vol. Diarii Palatii.

TITULUS XIII.

DE ELECTIONE ET NOMINATIONE EPISCOPORUM.

CAPUT I.

Quas partes olim populus habuerit in hac Electione.

1. *Populus Electioni olim interveniebat; idque ex Apost. traditione descendit.*
2. *Probatur hæc disciplina ex antiquo Testamento.*
3. *Eadem disciplina seculo 5. erat tam in Ecclesia Græca, quam in Latina.*
4. *Synodus Laodicæna Laïcos ab electione non exclusit.*
5. *Serius in Ecclesia Latina quam in Græca.*
6. *Seculo 9. superstes fuit etiam in his partibus.*
7. *Rationes hujus disciplinæ.*
8. *In hac Electione tamen præcipuas partes habebant Episcopi.*
9. *Poterant Episcopi Electum à populo interdum rejicere.*
10. *Poterant etiam sine prævia plebis Electione ordinare Episcopum.*
11. *Electio populi nullum jus tribuebat Electo.*
12. *Episcopo defuncto, mittebatur Visitator ut populum circa Electionem instrueret.*
13. *Electio examinanda mitti debebat ad Metropolitanum.*
14. *Metropolitanus cum suæ Provinciæ Episcopis Electionem & personam examinabat.*
15. *Auctoritas Episcoporum in electione & confirmatione novi Episcopi ostenditur.*

I. DISCIPLINAM, quam in Electione Episcopi ex traditione Apostolica primis seculis universalis servabat Ecclesia, describit S. Cyprianus *Epist.* 68. editionis Rigaltii: " Propter " quod (nimirum ne indignus promoveatur) diligen- " ter de traditione Divina & *Apostolica observatione* " observandum est & tenendum, quod apud nos quo- " que, & fere per *provincias universas* tenetur, ut ad " Ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem cui " Præpositus ordinatur, Episcopi ejusdem Provinciæ " proximi quique conveniant, & Episcopus eligatur " *plebe præsente*, quæ singulorum vitam *plenissime* no- " vit, & uniuscujusque actum de ejus *conversatione* " perspexit. Quod & apud vos factum videmus in " Sabini Collegæ nostri Ordinatione, ut de *universæ* " *Fraternitatis suffragio*, & de Episcoporum qui in " præsentia convenerant, quique de eo ad vos litte- " ras fecerant, judicio, Episcopatus ei deferretur, " & manus ei in locum Basilidis imponeretur.

II. Et paulo ante; " Quod & ipsum videmus de " divina auctoritate descendere, ut Sacerdos *plebe* " præsente sub *omnium* oculis deligatur, & dignus " atque idoneus publico judicio ac testimonio com- " probetur, sicut in Numeris Dominus Moysi præce- " pit dicens : *Apprehende Aaron fratrem tuum,* " *& Eleazarum filium ejus, & impones eos in montem* " *coram* OMNI *Synagoga, & exue Aaron stolam ejus,* " *& indue Eleazarum filium ejus, & Aaron appositus* " *moriatur illic.* (a) Coram *omni* Synagoga jubet " Deus constitui Sacerdotem, id est, instruit & " ostendit, Ordinationes Sacerdotales non nisi sub " populi assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe " præsente vel detegantur malorum crimina, vel " bonorum merita prædicentur, & sit Ordinatio justa " & legitima, quæ omnium judicio & suffragio fuerit " examinata.

Conformiter ad hanc disciplinam, Cornelium Romæ Clericorum *plebisque* suffragio Episcopum ordinatum, testis est idem Cyprianus *Epist.* 41. & 42. atque de ipso Cypriano testatur Pontius Diaconus in ejus vita, " quod judicio Dei & *plebis* favore ad Officium " Sacerdotii, & Episcopatus gradum adhuc Neophy- " tus, & ut putabatur, novellus, electus est.

III. Quin & eam disciplinam, etiam quoad suffragium *plebis*, non tantum in Ecclesia Latina, sed & Græca, integram ac illibatam fuisse post Synodum Laodicænam sub initio seculi quarti celebratam constat. Nam in Synodo Calchedonensi actione II. Stephanus Episcopus Ephesinus volens ostendere se canonice electum ait : " Me quadraginta Episcopi Asiani, suffragio " Clarissimorum Primatum, & totius Reverendissimi " Cleri, & omnis civitatis ordinaverunt.

Quin & novellæ Justiniani expresse volunt in electione Episcopi una cum Clero *Primates* Civitatis, cui Episcopus ordinandus est, intervenire. *Novella* 123. *cap.* 1.

IV. Admodum verosimile est, Justinianum ad id constituendum permotum fuisse auctoritate Synodi Laodicænæ, cujus Canones ætate Justiniani, Codici Canonum tam Ecclesiæ Græcæ, quam Latinæ inserti, non exiguæ erant auctoritatis.

Porro *Canone* 13. hujus Synodi cautum erat, *turbis non esse permittendum, eorum, qui sunt in Sacerdotio constituendi, electionem facere.*

Itaque Justinianus, ut conformiter ad mentem hujus Canonis tumultuosas electiones præcaveret, non quidem ipsum populum, sed duntaxat *tumultuantem plebem*, & turbas ab electione submovit; atque jus eligendi una cum Clero ad *Honoratos* sive Primates civitatis transtulisse videtur, tanquam qui plebem & populum civitatis repræsentant.

Et revera per dictum Canonem Laodicænum non fuisse ab electione Episcopi laïcos sive populum omnino submotos, evincit tam Ecclesiæ Græcæ quam Latinæ per plura secula, post editum & receptum hunc Canonem, continuata disciplina, populum una cum Clero ad electionem admittens.

Fatendum quidem est hunc Laodicænum Canonem à quibusdam, ac notanter à Gratiano in eum sensum acceptum esse, quasi ab electione *populus* totaliter per eum esset exclusus : nam *Dist.* 63. eum adducit in probationem hujus asserti. *Laïci nullomodo debent se electioni immiscere.*

Verum & hoc notum est, Gratiano fat familiare fuisse Canones detorquere ad disciplinam sui temporis, notanter Ecclesiæ Romanæ, Canonibus sensum plane à mente Patrum alienum affingendo.

Liquet autem ex historicis, eo tempore quo Gratianus Decretum compilavit, laïcos fuisse ab electione Episcopi Romani auctoritate Innocentii II. exclusos, & solis Clericis delatam.

V. Hoc equidem constat, apud Græcos citius quam Latinos, ab Episcoporum electionibus laïcos exclusos fuisse; siquidem seculo 9. Synodus VIII. Oecumenica *can.* " 22. statuit, atque jure promulgat, *neminem laïcorum* " Principum vel Potentum semet inserere electioni vel " promotioni Patriarchæ vel Metropolitæ, ac cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incon- " grua

(a) S. Cyprianus citat eo loci Scripturam Sacram secundum Versionem Italam, quam Patres olim secuti sunt.

„ grua fiat confusio, vel contentio: præsertim cùm „ nullam in talibus potestatem quemquam potestativorum vel cæterorum laïcorum habere conveniat, sed „ potiùs silere, ac attendere sibi, usquequò regulariter „ à Collegio Ecclesiæ suscipiat finem electio futura Pon- „ tificis.

VI. At in Ecclesia Latina seculo 9. etiam laïcos electioni intervenisse; plebisque suffragia fuisse expetita, ex historiis formulisque electionum est notorium. Utque prætereamus quæ remotiores Ecclesias concernunt, una sufficiet Epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum, ut Visitatoris officio fungatur in electione Episcopi Cameracensis, quâ eum his verbis hortatur: Ad eandem Ecclesiam quantociùs studeas properare, ac assiduis hortationibus Clerum, *plebemque* Ecclesiæ publicè admonere festines, ut remoto privato studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant ac eligant Sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis Canonibus nullatenus respuatur..... Quæ electio non tantùm à civitatis Clericis erit agenda, verùm & de omnibus Monasteriis ipsius Parochiæ, & de rusticanarum Parochiarum Presbyteris occurrant Vicarii, commorantium secum concordia vota ferentes; sed & Laïci nobiles ac cives adesse debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri. Habetur hæc epistola tomo 8. Conciliorum generalium collectionis Labbeanæ *col.* 1867. ibi & columnâ sequenti extat ejusdem Hincmari epistola ad Clerum & *plebem* Cameracensem, ut Canonicam electionem faciant cum Visitatore sibi designato.

Non dubium ergo in Cameracensi, uti & in aliis vicinis Ecclesiis, quod formulæ ibidem relatæ ostendunt seculo 9. non Clerum duntaxat, sed & *plebem* ad Episcopi electionem concurrisse.

Præterea probat Liber diurnus Romanorum Pontificum, quem edidit, & notis ac observationibus illustravit Joannes Garnerius è Societate Jesu Presbyter, eam formam servatam fuisse in electione Episcopi Romani etiam seculo VIII.

Refertur etiam Decretum de electione Pontificis cui subscribit Presbyter hac formulâ. " *N.* humilis Presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ huic Decreto à nobis facto in *N.* sanctissimum Presbyterum consensi „ & subscripsi.

Deinde dicitur quòd subscripserint „ totus Clerus, „ Optimates, & Milites, & Cives.

Ex qua formula subscribendi habetur, uti & notat ibidem Garnerius; " eam non esse hominum laïcorum, qui consentiant tantùm, laudentque electionem, sed qui reverà eligant cum Clericis.

Et in eodem Libro diurno *cap.* 2. *tit.* 4. exhibetur relatio de electione Pontificis ad Exarcham, atque exponitur, quòd defuncto Episcopo, *triduo* ab ejus *obitu* " divinâ gratiâ suffragante, & omnium animis „ inspirante, in unum convenientibus nobis, ut moris „ est, à parvo usque ad magnum in personam sanctissimi hujus sanctæ Apostolicæ Sedis Romanæ Ecclesiæ „ Archidiaconi, Deo cooperante & BB. Apostolorum „ annisu concurrerit, atque consenserit electio.

Rectè hìc rursus observat Garnerius, ex verbis hisce constare, non ea tantùm de causa " convenisse tunc „ temporis *proceres* aliosve *laïcos* „ cùm Pontifex eligeretur, ut assensum darent electoribus Clericis, vel testimonium ferrent de probitate eligendi, sed *ut verè eligerent.*

Id ipsum notavit Daniel Papebrochius *Dissertatione* 16. in Conatu Chronico-Historico, subjecta vitæ Gregorii II. *num.* 6.

Probat autem Garnerius prædictum Decretum electionis, uti & hanc relationem ad Exarcham, concernere electionem Gregorii II. qui circa annum 714. electus fuit in locum Constantini Papæ.

Ex his habemus, ad electionem Romani Pontificis, quemadmodum ad electionem aliorum Episcoporum concurrisse *Primores*, populumque cum Clero Romano, etiam seculo octavo.

Ulteriùs ex prædicto electionis Decreto nequaquam obscurum est, electionem quidem factam per Clerum & *populum* Romanum, nequaquam tamen *plebem & vulgum* populi electioni intervenisse, sed solos *Primores* sive *Honoratos* populum repræsentantes, conformiter ad constitutionem Justiniani, de qua superiùs num. IV.

Imò si sit fides erudito Viro Onuphrio Panvino in notis ad Platinam in vita Innocentii II. ea electionis forma per populum, & Clerum in Ecclesia Romana conservata fuit, usque ad tempora hujus Pontificis. Scribit enim sub hoc Pontifice *primùm* populum Romanum à Pontificiis Comitiis omninò fuisse exclusum; atque primum *sine ullo* populi interventu Papam creatum esse, mortuo Innocentio II. Cælestinum II. sub medium seculi XII.

VII. Rationem hujus disciplinæ ex Cypriano suprà audivimus; nimirùm, ut *plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur.*

Alteram dat S. Leo *Ep. ad Episcopos* Provinciæ Viennensis, quæ est 10. in editione Quenelliana. Cùm enim dixisset, " per pacem & quietem Sacerdotes qui „ futuri sunt, postulentur, „ addit: " Teneatur subscriptio Clericorum, honoratorum testimonium, „ Ordinis consensus & *plebis. Qui præfuturus est omnibus ab omnibus eligatur.* „ Vel ut loquitur Cælestinus I. " Nullus *invitis* detur Episcopus: Cleri, Plebis & Ordinis consensus & desiderium requiratur, „ *Ep.* 2. *c.* 5. apud Gratianum *Dist.* 61. *Can.* 13. Aut sicuti exprimitur in citata Epistola Hincmari Remensis: *Quoniam ab omnibus debet eligi, cui ab omnibus debet obediri.*

VIII. Dum verò his rationibus permota Ecclesia, plebem ac Clerum totum in sui Pastoris Electione intervenire, atque audiri voluit, præcipuas tamen in hac momentosa Electione partes esse voluit Metropolitani ac Comprovincialium Episcoporum; atque ab his propriè eligi ac præfici Episcopum; populumque ne in hac nominatione aut postulatione Pastoris errore contingat docere; errantemque in viam rectam reducere.

Hinc Synodus Nicæna *Can.* 4. statuit: " Episcopum „ convenit ab omnibus qui sunt in provincia constitui. „ Si autem hoc difficile, vel propter urgentem necessitatem, vel viæ longitudinem; tres omninò eumdem „ in locum congregatos, absentibus quoque suffragium „ ferentibus, scriptisque assentientibus, tunc Electio- „ nem fieri.

Canonem non tantùm de consecratione, sed etiam de electione loqui ostendimus in Scholiis; neque de hoc esse dubitandum monet Christianus Lupus *parte* 4. *Schol. pag.* 148. Episcopis ergo tribuit Electionem sive ordinationem; quia plebe Cleroque postulante, aut consentiente, ordinatio sive nominatio Episcopi ipsis præcipuè competebat.

Hinc Episcopi Alexandriæ, quorum plures Concilio Nicæno interfuerant, describentes ordinationem S. Athanasii in Episcopum Alexandrinum; eamque ab Arianorum calumniis vindicantes, dicunt, quod cum convenissent ad constituendum in locum Alexandri defuncti, Episcopum, tunc " omnis multitudo & omnis „ populus Catholicæ Ecclesiæ, tanquam ex una anima „ & corpore convenientes, vociferabantur, clamabant „ petentes Athanasium Episcopum Ecclesiæ: hoc precabantur publicè à Christo, & hoc *nos* adjurabant facere, per multos dies & noctes, ipsi neque ab Ecclesia discedentes, neque *nos* sinentes abire: hujus „ rei nos testes sumus, hujus & urbs universa, & Provincia. „ *Vita S. Athanasii in nova Ed. ejus Operum.*

Liquet ergo, Synodum Episcoporum tunc habitam fuisse

fuisse ad celebrandam Episcopi ordinationem, & populum prævie suum testimonium de eligendo tulisse; ac juxta populi postulationem ab Episcopis electum ac ordinatum fuisse Athanasium.

IX. At si populus tumultuosè, aut passione aliquâ præventus, vel ignorantiâ seductus inidoneum, aut minùs convenientem postulasset, eum Episcopi rejicere poterant & debebant; atque de hoc casu scribit Cælestinus I. ad Episcopos Apuliæ & Calabriæ: "Docendus est populus, non sequendus. Nosque (si nesciunt) eos, quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his consensum præbere debemus." *Epist.* 3. *cap.* 3. Et apud Gratianum *Dist.* 62. *Can.* 2.

X. Quinimò interdum, ubi persona aliqua Divino indicio ad regimen Ecclesiæ videbatur vocata, etiam sine plebis consensu Metropolitanus cum Episcopis suffraganeis Episcopum ordinabant: ait enim Cyprianus ad Clerum & plebem suam scribens: "In ordinandis Clericis, fratres charissimi, solemus vos ante consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare; sed expectanda non sunt testimonia humana, cùm præcedunt divina suffragia.

XI. Neque etiam eo tempore electio illa plebis jus aliquod *ad rem* dabat ipsi Electo, sed potiùs erat simplex postulatio ipsius Plebis & Cleri de persona sibi grata ordinanda in suum Pastorem.

Quia tamen voluntati desiderioque populi non consentire difficile erat; atque invitis ac reluctantibus Pastorem dare infaustos non rarò pariebat effectus, hinc multùm soliciti erant Episcopi, ut ritè populus instrueretur, atque ad postulandum idoneum induceretur.

XII. Quapropter durante hac disciplinâ, Metropolitanus mox ut aliquam in sua Provincia Ecclesiam suo viduatam Episcopo intellexerat, Episcopum Visitatorem ad viduatam Ecclesiam destinabat, qui populi Clerique animos ad concordem ac Canonicam digni Præsulis electionem faciendam disponeret; cujus Visitatoris frequens mentio occurrit in Epistolis S. Gregorii, ac signanter *lib.* 2. *epist.* 19. ad Benenatum Visitatorem Ecclesiæ Cumanæ; ubi quæ ejus sint munia latè describit; quæ omnia allegata tum in epistola Hincmari ad Hedenulphum Laudunensem, tum in ejusdem ad Clerum & plebem Bellovacensem; atque in allocutione Visitatoris Episcopi ad Clerum & plebem electionis causâ congregatum, etiam exprimuntur; atque eam disciplinam seculo 9. & in hisce partibus conservatam evincunt. Habentur in dicto tomo 8. Conciliorum *col.* 1867. *& seqq.*

XIII. Illud notandum, quòd in epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Clerum & plebem Bellovacensem, postquam de pluribus in electione servandis eos instruxit; qualitatesque eligendi exposuit; subdit: "Hujusmodi autem, quantùm Dominus dederit, ipso cooperante Electum cum Visitatore vestro, præsente scilicet confratre nostro, & cum Decreto Canonico, ad humilitatis nostræ solicitudinem examinandum adducite: quia, ut longè ante nos dictum est, non *est facilè dimittendus, cui est proximus committendus.* Prænoscere vos denique volo, quia si personam à Sacris Canonibus deviam *scienter* nobis adduxeritis, non solùm ex ea Pontificem non habebitis, verùm etiam pro illicita electione, ut Contemptores Canonum, judicium incurretis. Sed & nostro & Coepiscoporum nostrorum judicio refutatâ rationabiliter electione vestrâ incongruâ, talem secundùm Laodicenses Canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire.

Hæc ostendunt, Metropolitanum & Episcopos Comprovinciales non ita fuisse electione populi & Cleri constrictos, quin eam ex causa legitima rejicere possent.

Electione itaque peractâ *Decretum Canonicum* Electionis, Clericorum, Monachorum ac Laicorum subscriptione munitum, conficiebatur; illudque Metropolitano offerentes, Electum in Episcopum suæ Ecclesiæ ordinari postulabant. Plures hujusmodi *Decreti* formulæ extant *Tomo* 8. *Conciliorum.*

XIV. Hoc decreto accepto, Metropolitanus convocatis suæ Provinciæ Episcopis tum Electionis formam, tum qualitates Electi examinabat; quæ si examine instituto Canonica reperiebantur, Electum cum consensu Episcoporum suæ Provinciæ in Episcopum consecrabat: atque cum Canonicis litteris, quibus novus Episcopus de suo officio instruebatur, ad Ecclesiam sibi commissam mittebat. Exemplar tam dicti examinis, quàm litterarum Canonicarum extat in allegato tomo 8. Conciliorum; atque in illis plura occurrunt, quæ ad notitiam disciplinæ illius temporis conducere possunt.

XV. Quandoquidem Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis in Epistola ad Clerum & plebem Bellovacensem seculo IX. scribat, penes Metropolitanum, & Coepiscopos esse auctoritatem refutandi & rejiciendi electionem, si persona electa judicetur indigna; atque eo casu penes ipsos sit potestas aliam personam dignam eligendi juxta *Canones Laodicenses*; nequaquam obscurum est, etiam eo tempore non solius Metropolitani, sed & aliorum comprovincialium Episcoporum judicio, formam electionis, ipsamque personam electam fuisse submissam.

Constat enim per *Canonem XII.* Laodicensem, electionem Episcoporum ad judicium Metropolitani & Coepiscoporum comprovincialium fuisse remissam; & ipse Hincmarus in citata Epistola expresè monet Clerum, plebemque Bellovacensem, quòd, si personam à SS. Canonibus deviam elegerint & adduxerint, non solùm illam personam electam in Pontificem non sint habituri, sed quòd suo *& Coepiscoporum suorum judicio*, refutatâ rationabiliter eorum electione incongruâ, talem secundùm *Canonem Laodicensem* eligant, qui *vestris*, ait, *vitiosis voluntatibus non valeat consentire.*

Itaque non nisi posterioribus seculis, ac signanter post evulgatas & receptas Gregorii IX. & sequentium Pontificum Decretales, jus confirmandi electum ad solum Metropolitanum fuisse translatum constat; hoc autem ob difficultatem congregandi Episcopos comprovinciales sensim inductum & receptum fuisse credit De Marca, *de Concord. Sacerdotii & Imperii, lib.* 8. *cap.* 8.

Insuper ex prædicta epistola Hincmari, necnon ex relatis ex diurno Romanorum Pontificum in notis ad num. 5. intelligimus *Laïcos*, eâ ætate nondum fuisse ab electione Episcoporum omninò exclusos, neque Hincmarum tametsi Canonum scientiâ instructissimum existimasse, per *Canones Laodicenses* Laïcos ab electione Episcoporum planè fuisse submotos.

CAPUT II.

Quomodo Electio Episcoporum ad Capitula Cathedralia sit devoluta, & unà de Concordatis Germaniæ.

1. *Seculo* 11. *Electio adhuc erat penes populum & Clerum.*
2. *Seculo* 12. *cæpit transire ad Capitula Cathedralia.*
3. *Occasio quâ Electio Episcoporum ad Capitula Cathedralia devoluta sit.*
4. *Seculo* 13. *penes Capitula Cathedralia erat Electio Episcopi exclusis etiam Suffraganeis.*
5. *Per reservationes Pontificias jus illud Capitulis fuit ademptum.*
6. *Reservationes illæ non ubique fuerunt receptæ.*
7. *In Concilio Constantiensi contra dictas Reservationes tractari cæpit.*

8. *De-*

8. *Decretum Concilii Basileensis contra dictas Reservationes Sanctione Pragmaticâ Regis Galliæ probatum.*
9. *Urgentibus Pontificibus Romanis Pragmatica Sanctio quodammodò abolita fuit.*
10. *Sanctio Pragmatica Caroli VII. Francorum Regis hodie salva manet, exceptis articulis, quibus expressè per Concordata fuit derogatum.*
11. *Pro restituendis Electionibus inita sunt Concordata inter Romanum Pontificem & Principes Germaniæ.*
12. *Quid in his Concordatis contineatur quoad Electiones?*
13. *Concordata hæc concernunt duntaxat illos qui sunt sub Imperio.*
14. *Non extendunt se in Brabantiam exceptis paucis civitatibus.*
15. *Ad quas Belgii civitates se extendant Concordata Germaniæ?*
16. *Hæc Concordata tantùm obligant illos qui ea acceptarunt.*
17. *Beneficia extra fines Imperii sita non subjacent Concordatis, licèt Collatores sint sub Imperio.*
18. *Solæ Ecclesiæ Nationis Germanicæ jus Electionis conservant.*

I. CLERUM ac populum electionibus Episcoporum in Ecclesiis Occidentalibus adhuc seculo undecimo intervenisse, testantur epistolæ Gregorii VII. ac signanter *lib.* 1. *epist.* 35. *lib.* 5. *epist.* 8. in qua postrema inter plura contra Episcopum Aurelianensem allegata recenset: " Dicitur siquidem legitimam ætatem " non habens contra Decreta Sanctorum Patrum, sine " idonea Cleri & *populi* electione Ecclesiam invasisse.

II. Quin & seculo duodecimo electiones Episcoporum Cabilonensis & Gebennensis adhuc peractas fuisse cum consensu *populi*, non obscurè innuit S. Bernardus *epist.* 13. & 27. tametsi fatendum sit, seculo illo cœpisse electiones Episcoporum à populo & Clero transire & transferri ad Capitula Cathedralia, tanquam Clerum totius Diœcesis repræsentantia, atque unum cum suo Episcopo Corpus & Collegium constituentia.

III. Quamvis multis seculis, præsertim in Ecclesia Latina, ad electionem Episcopi populus unà cum Clero concurrerit, certum tamen est, Clerum in hac electione præcipuas semper partes habuisse.

Cùm enim Presbyteri & Diaconi, aliique inferiores Clerici unum semper constituerint Collegium, cui Episcopus præsidebat, tanquam Collegii istius caput; justum ac naturale apparuit, ut hi, qui Collegium constituebant, è suo Collegio eligerent, qui Collegio præsidere deberet.

Hinc & illud S. Hieronymi in epist. ad Evagrium apud Gratianum *Dist.* 93. *Can.* 24. *legimus* " Alexandriæ à Marco Evangelista usque ad Heraclem & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum *ex se* electum in excelsiori loco collocatum *Episcopum* nominabant; quomodo si exercitus sibi Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem industrium noverint & Archidiaconum nuncupent.

Postquam igitur ad Capitula Cathedralia pristini Cleri, seu Presbyterii auctoritas sensim fuit devoluta; & creditum fuit Capitula Cathedralia unum cum Episcopo, ut capite, corpus constituere, mirum non est quòd & electio Episcopi ad illa sensim fuerit devoluta: quantùmvis fatendum sit, à forma electionis ab Apostolica Traditione descendente, & per plura secula conservatâ, per hanc devolutionem ad Capitula Cathedralia, excluso reliquo Clero & populo, multùm fuisse recessum, uti capite præcedenti constare potest.

Admodùm itaque verisimile est jus hoc electionis ad Capitula Cathedralia demum transiisse, postquam jus Cleri Romani in electione Romani Episcopi ad solos Cardinales translatum fuit; quod contigisse sub Alexandro III. id est, sub finem seculi XII. notat in hujus Pontificis vita, Onuphrius.

Relato enim diuturno schismate, quod fuit sub hoc Pontifice, ait: " Ex hujus rei occasione, *Clero* ac *populo* omnino à Pontificis electione exclusis, ea ad " *Cardinales solos* tum primùm redacta fuit.

Dum igitur ad solos Cardinales, excluso reliquo Clero, electio Romani Episcopi tandem transiit; ipsique considerari cœperunt tanquam unum cum Romano Episcopo Corpus seu Collegium constituentes, & ipsum Romanæ Ecclesiæ Clerum & Presbyterium repræsentantes, sensim creditum fuit, Canonicos Cathedrales, tanquam Cathedræ Episcopali propiùs adhærentes, posse considerari tanquam unum cum Episcopo corpus constituentes & Clerum, sive Presbyterium Ecclesiæ repræsentantes: atque ita jus electionis, aliaque jura Cleri, sive Presbyterii ad solos Canonicos Cathedrales, seu Capitula Cathedralia transiisse.

Id autem demùm contigisse post tempora Alexandri III. vel inde colligitur, quòd de hac repræsentatione, vel juribus Capitulorum Cathedralium, nihil simile in pristinis Canonibus, imò nec in Decreto Gratiani occurrat, sed simpliciter jus electionis Clero deferatur, asseraturque Episcopum debere majora Ecclesiæ negotia cum consensu sui Cleri absolvere.

Nec scitur ante Innocentium III. hæc Capitulorum Cathedralium jura fuisse stabilita. Legitur enim hunc Pontificem per suas Decretales respondisse, Episcopum cum Canonicis Cathedralibus, tanquam Fratribus suis unum corpus constituere; atque cum consensu vel consilio eorum (nullâ Cleri factâ mentione) negotia Ecclesiæ debere tractare.

Hæ verò Decretales per Gregorium IX. in collectionem Decretalium relatæ in *cap.* 4. & 5. *De his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, &c. pro jure communi receptæ sunt in Italia.

Tandem creditum fuit non tantùm jus electionis, sed & cetera jura Cleri ad Capitula Cathedralia tanquam Clerum repræsentantia transiisse.

Quapropter & creditum est, quòd Episcopi, dum negotia Ecclesiæ peragunt cum consilio vel consensu Capituli, censeantur ea pertractare, & absolvere juxta Canones cum consilio vel consensu sui Cleri.

Hanc indubiè inductam sensim disciplinam præ oculis habuere Patres Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* dum dixerunt, Canonicos Cathedrales constituere Senatum Ecclesiæ, quem SS. Patres ac signanter S. Ignatius per integrum Clerum constitui jam pridem dixere.

Illud ambigi nequit, quin per eam devolutionem jurium Cleri ad solos Canonicos Cathedrales, quasi Clerum repræsentantes, à mente ac spiritu Canonum plurimùm sit recessum.

Certum quippe est quòd Ecclesia, dum voluit, ut Episcopi negotia Ecclesiæ cum consilio & consensu Cleri tractarent, una voluerit, ut negotia regimen spirituale & animarum salutem spectantia plurium consilio tractarentur, præcipuè eorum, quibus perspectum esset, quid huic spirituali regimini animarum esset convenientius, & magis necessarium.

Præterea negari nequit, quin de his instructiores meritò supponantur, & habeantur, qui unà cum Episcopo in hoc spirituali animarum regimine laborant, uti sunt præ reliquis Pastores, sive Curata Beneficia possidentes, necnon Archipresbyteri ac similes curam animarum sustinentes.

Et quidem dum juxta Canones Episcopi unà cum suo Clero negotia tractabant & absolvebant, Decretaque & Ordinationes pro regimine Ecclesiæ formabant, & emittebant, ea reputabantur quasi Synodicè acta.

Quid enim propriè est Synodus Diœcesana, nisi con-

conventus constans ex Episcopo & Clero suæ Diœcesis, præsertim eorum de Clero, qui unà cum ipso curam animarum sustinent.

IV. Circa initium seculi decimi tertii jus Capitulorum Cathedralium circa electiones Episcoporum, planè fuisse stabilitum, colligitur ex epistolis ac responsis Innocentii III. & sequentium Pontificum, quæ Decretalibus Gregorii IX. sunt inserta; adeò quidem ut cùm Canonici Strigoniensis Ecclesiæ Colocensem Archiepiscopum sibi dari in Episcopum ab Innocentio III. postulassent; ac Suffraganei Episcopi prætenderent, eam postulationem non debuisse fieri nisi ipsis consultis, ut qui solerent electioni Strigoniensis Archiepiscopi interesse cum Capitulo; respondit Innocentius Præposito & Capitulo Strigoniensi: " Vobis dedimus in mandatis, ut ad promovendum vobis Pastorem idoneum per electionem Canonicam vel postulationem concordem (requisito Suffraganeorum assensu, si esset de antiqua & approbata consuetudine requirendus) „ procedere curaretis, alioquin nos ipsi provideremus Ecclesiæ viduatæ. „ *Cap.* 4. ✠ *de postulat. Prælat.*

Itaque jus electionis tempore Innocentii III. ita *privativè* spectabat ad Canonicos Cathedrales; ut ne ipsi quidem Suffraganei Episcopi ad electionem sui Metropolitani cum Capitulo concurrerent; imò nec ipsorum assensus requirendus, nisi esset assensus *de antiqua & approbata consuetudine* requirendus.

V. " Duravit (ait Barbosa *Lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* „ 8.) hujusmodi potestas eligendi Episcopum in Capi- „ tulis & Canonicis usque ad tempora Bonifacii VIII. „ & Clementis V. ut constat ex titulis De *Electione in* „ *Sexto* & *Clementinis.*

„ Primùm Cathedrales Ecclesias, quæ apud Ro- „ manam tantùm Curiam vacare contigissent, suæ dis- „ positioni (inquit Barbosa dicto loco) reservare cœ- „ pit Clemens V. in *Extrav.* Et si in temporalium *de præbendis in Comm.* Deinde verò idem „ Clemens V. earum quoque Ecclesiarum provisio- „ nem, quæ Clero & populo Christiano carerent, „ Romani Pontificis dispositioni reservavit, *in Clem.* „ In plerisque *de Elect.* Postea Benedictus IX. „ *in Extravag.* Sancta Romana *de Elect. inter* „ *Comm.* statuit, quatuor Patriarchalibus Ecclesiis va- „ cantibus, illis non posse provideri, Romano Pon- „ tifice inconsulto. Hinc Joannes XXII. *in Extra-* „ *vag.* Ex debito *eodem Tit. de Elect. inter Comm.* „ provisioni suæ reservavit Episcopales, & earum supe- „ riores Sedes, quæ apud Sedem illo vivente vacare „ contigerint. At Benedictus XII. *in Extravag.* Ad „ regimen *de præbendis inter Comm.* dispositioni „ Apostolicæ reservavit omnes Parochiales, Archie- „ piscopales, & Episcopales Ecclesias, &c. tunc apud „ Sedem Apostolicam quomodocumque vacantes, & „ imposterùm vacaturas. Denique per sequentes Ro- „ manos Pontifices reservatio facta fuit simpliciter & „ generaliter quoad omnes Ecclesias Episcopales tam „ apud Sedem Apostolicam, quàm extra Curiam va- „ cantes in *Regula* 2. Cancellariæ.

Per has reservationes ad nihilum redactum esse jus eligendi Prælatum, quod habebant Capitula Cathedralia & Collegiata, etiam post alios Canonistas observat Fagnanus ad *cap.* Nullus ✠ *de Electionib.*

VI. Verùm reservationes illæ non ubique receptæ fuerunt aut probatæ, renitentibus tum Episcopis, Capitulis & Patronis, quibus jus eligendi, conferendi & præsentandi penè omne per has adimebatur; tum etiam Regibus & Principibus Vassallorum suorum atque Subditorum jura tuentibus; quippè qui malebant penes Capitula aliosque sibi subditos esse jus electionis, quàm penes Pontifices.

Nec enim metuebant Principes, ne manente electione apud Capitula sibi subdita, facilè aliquis sibi non gratus, aut in sui Regni negotiis suspectus ad Prælaturam eligeretur; quod è contra manente apud Pontifices provisione, se metuere per promotionem extraneorum dicebant.

VII. Et quidem in Concilio Constantiensi, Prælati, præsertim Regni Galliæ instanter petierunt, ut *jus Electionis* per reservationes quodammodò extinctum restitueretur iis, quibus de jure communi competit. Sed Concilium hoc unicè penè occupatum & intentum extinguendo schismati, quod per plures annos Ecclesiam sciderat, & afflixerat; hunc articulum *de reservationibus Sedis Apostolicæ*; item *de collationibus Beneficiorum & gratiis expectativis*; item *de confirmationibus Electionum*, futuro Romano Pontifici per Concilium eligendo commisit; ut super illo unà cum Concilio aut Deputatis ex qualibet Natione, secundùm æquitatem ac bonum Ecclesiæ regimen ante dissolutionem Concilii provideret.

VIII. Cùm verò Martinus V. à Concilio Constantiensi electus nihil super his articulis statuisset, rursus in Concilio Basileensi institerunt Patres ac præcipuè Ecclesiæ Gallicanæ pro abrogatione reservationum, atque restitutione Canonicarum electionum; ac tandem *Sess.* 23. hoc editum fuit Decretum, quod & in Conventu Bituricensi Cleri ac Procerum Regni Gallicani probatum, ac auctoritate Caroli VII. Galliarum Regis cum aliis pluribus articulis partim ad verbum, partim cum aliqua moderatione ex Synodo Basileensi desumptis, probatum & evulgatum est sub nomine ac titulo *Pragmaticæ Sanctionis.* " Sancta Synodus in Spiritu „ Sancto congregata statuit & definivit, generalem re- „ servationem omnium Ecclesiarum Metropolitana- „ rum, Cathedralium, Collegiatarum, & Monaste- „ riorum, ac Dignitatum electivarum, per Roma- „ num Pontificem de cætero fieri, aut factis uti non „ debere, reservationibus in corpore juris clausis, & „ his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi „ seu utilis dominii mediatè vel immediatè subjectis „ fieri contigerit, semper exceptis: sed quòd per ele- „ ctiones & confirmationes Canonicas, secundùm ju- „ ris communis dispositionem, prædictis Metropolita- „ nis, Cathedralibus, Monasteriis, & Collegiatis Ec- „ clesiis, ac Dignitatibus Electivis vacantibus, debitè „ provideatur: non derogando propterea statutis pri- „ vilegiis & consuetudinibus rationabilibus, quibus- „ cumque postulationibus in dispositione juris commu- „ nis remanentibus. Decernitque hæc Sancta Synodus „ rationi fore consentaneum & Reipublicæ accommo- „ dum, ut contra hoc salutare Decretum Romanus „ Pontifex nihil attentet, nisi ex magna rationabili ac „ evidenti causa, in litteris Apostolicis nominatim ex- „ primenda. Et ut eò firmiùs hoc salubre Decretum „ custodiatur, vult eadem Sancta Synodus, ut inter „ alia, quæ Romanus Pontifex in sua assumptione pro- „ fitebitur, juret Decretum hoc inviolabiliter obser- „ vare. Et quoniam tales (ut prædictum est) oportet „ esse Prælatos, hi, ad quos jus pertinet eligendi, „ omnem curam adhibeant ut dignam coram Deo & „ hominibus electionem faciant, exactamque proinde „ apponant solicitudinem, ut tales eligant, qui tanto „ officio valeant satisfacere; scientes quòd si vel dolosè „ vel negligenter ac timore Domini postposito in re „ tam gravi se gesserint, sicut auctores erunt & causa „ malorum Pastorum, ita participes fient pœnarum, „ quas ipsi mali Pastores in districto Dei judicio patien- „ tur.

IX. Hoc igitur Decreto electio Episcoporum Capitulis Cathedralibus restituta fuit; atque Reservationes magna ex parte abolitæ ac multùm limitatæ. Sed cùm in hac Pragmatica Sanctione non tantùm electiones Capitulis restituerentur, ac Reservationes Pontificiæ abolerentur; verùm & confirmationes Prælatorum inferioribus & Ordinariis reservarentur, aliaque plura præjudiciosa Sedi Apostolicæ in illa occurrere viderentur,

rentur, Pius II. anno 1458. ad Pontificatum assumptus, aliique ejus Successores apud Reges Galliæ vehementer pro ejus abrogatione institerunt; sed quia Prælati, Parlamenta Regia, atque Parisiensis Universitas ejus observantiam ac necessitatem ex adverso vehementer urgerent, contigit, ut per quinquaginta & amplius annos super hac re certatum sit, (uti in historia Pragmaticæ & Concordatorum videri potest) donec tandem anno 1516. initis Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. res tota sopita fuit, atque iterum electiones abrogatæ, nominatione Episcoporum ipsi Regi, confirmatione vero Pontifici delata, ut in capitibus quæ subsequuntur, latius exponetur.

X. Historia Pragmaticæ Sanctionis Caroli VII. Regis Francorum, ad quam superius lector remittitur, latine extat in Appendice Monumentorum ad calcem hujus Pragmaticæ Sanctionis cum Glossis Cosmæ Guimier &c. editionis anni 1666. cura & opera Francisci Pinsonii.

Ex hac historia liquet, quod, licet Romani Pontifices Pius II. Julius II. & Leo X. summopere institerint pro tali ejus abrogatione; ac tandem obtinuerint Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. tamen totalem abrogationem obtinere non potuisse ex hac ipsa historia manifestum est: legitur enim *p.* 730. editionis Francisci Pinsonii, Nuntium Apostolicum obtulisse Regi Galliarum Francisco I. duos libros subsignatos, necnon plumbo sigillatos, quorum alter erat Concordatum à Concilio Lateranensi sub Leone X. comprobatorum; alter vero erat liber, actum continens *Revocationis Pragmaticæ*.

Nuntius vero expetiit à Rege utriusque actus approbationem, & publicationem in Curia Parlamenti habendam. Rex vero cum utramque Bullam recepisset, decrevit *unicam Concordatorum Bullam* publicandam; quoad revocationem vero *Pragmaticæ*, de ea nihil publicari voluit.

Insuper in eadem historia refertur *pag.* 735. " quod „ cum Curia Parisiensis rescivisset Congregationem Ro„ mæ habitam (quæ Concilium Lateranense nuncupabatur) „ omnia tentasse ut Pragmaticam Sanctionem „ rescinderet, ex ejus Decreto Procurator Generalis „ provocaverit, omnium Regnicolarum nomine; quod„ que cum primum Pragmaticæ cassatio ad notitiam „ pervenisset, Curia, cum eidem appellationi adhære„ ret, demum provocaverit ad papam melius consul„ tum, necnon futurum Concilium generale legitime „ congregandum, vel ad illum, vel ad illos, ad quem, „ seu quos, petendo Apostolos instantissime ab Episco„ po Lingoniensi Pari Franciæ ipsi Curiæ præsente.

„ Atque eos quidem *Apostolos* dictus Episcopus „ Lingoniensis ad honorem Dei Omnipotentis, pro „ Ecclesiæ Gallicanæ, Regni & Reipublicæ præsidio & „ conservatione concesserit Reverentiales, & quales „ de jure pro remedio opportuno secundum temporis „ necessitatem concedere possit & debeat; illudque „ amplius, Curia actum sibi authenticum confici postu„ laverit de toto processu ab Actuariis & Manuensibus „ prædictis.

Bulla seu Decretum abrogationis Pragmaticæ Sanctionis, à quo Procurator Generalis dicitur appellasse, & Curiam ejus appellationi adhæsisse, promulgatum fuit à Leone X. *Sess. xj.* Concilii Lateranensis, & integra refertur tom. 14. Concil. General.

Narratur quoque in eadem historia Pragmaticæ Sanctionis, quod ad querelam Universitatis Parisiensis super publicatione *Concordatorum* inter Leonem X. & Franciscum I. inter alia responderit Curiæ Parisiensis Proto-Præses " quod licet ad Concordatorum publica„ tionem procederetur, nullum ex ea præjudicium Aca„ demiæ Parisiensi suboriretur, necnon Curia contro„ versias judiciales definiret secundum Pragmaticæ De„ creta, ut ante publicationem consueverat.

Hinc etiamnum hodie notoria contraventio Pragmaticæ Sanctionis locum facit in Regno Galliæ appellationi tanquam *ab abusu*, uti infra *part.* 3. *tit.* 10. *cap.* 4. notatum est.

Ad hæc & hodie in Parlamentis Gallicanis causæ deciduntur conformiter ad hanc Sanctionem Pragmaticam, crediturque eam in suo mansisse vigore, exceptis solis articulis, quibus nominatim & expresse per dicta Concordata est derogatum.

XI. Neque Galli duntaxat de sublatis per Reservationes juribus Ordinariorum, Capitulorum, Patronorum atque Collatorum conquesti fuere; sed eadem quoque Germanorum fuit querela; quos inter & Sedem Apostolicam pro ipsius tranquillitate inita atque conclusa est *concordia*, quæ vulgo dicitur, *Concordata Germaniæ*; & à Nicolao V. speciali Bulla, quæ incipit, *Ad sacram*, probata.

XII. In his Concordatis quoad electiones Episcoporum hæc habentur: "Placet nobis, quod in Metropo„ litanis & Cathedralibus, etiam immediate non sub„ jectis, Ecclesiis & Monasteriis immediate subjectis, „ Sedi Apostolicæ, *fiant Electiones Canonicæ*, quæ ad „ dictam Sedem deferantur. Quas etiam ad tempus „ Constitutionis felicis record. Nicolai Papæ III. quæ „ incipit: *Cupientes*, expectabimus, & elapso dicto „ termino, si non præsentatæ, vel si præsentatæ minus „ Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ „ fuerint, eas confirmabimus; nisi ex *rationabili & evi„ denti* causa, ac de dictorum Fratrum Cardinalium „ consilio de digniori & utiliori persona duxerimus „ providendum, proviso quod confirmati prædicti & „ per Nos provisi Metropolitanis suis & aliis præstent „ debita juramenta, & alia ad quæ de jure tenentur.

Itaque vi horum Concordatorum, Capitulis Cathedralibus competit jus eligendi suos respective Episcopos, prout jure communi præscribitur; " exceptis tamen Cathedralibus & Metropolitanis, quas apud *Se„ dem Apostolicam* quocumque modo vacare contigerit; „ necnon quæ per mortem Cardinalium aut Officialium „ quorumcumque dictæ Sedis, quamdiu ipsa Officia „ *actualiter* tenebunt, & etiam quorumcumque Lega„ torum seu Collectorum, ac in terris Romanæ Eccle„ siæ Rectorum & Thesaurariorum deputatorum seu „ missorum vacabunt, ubicumque dictos Legatos, vel „ Collectores seu Rectores & Thesaurarios, antequam „ ad Romanam Curiam redierint seu venerint, rebus „ eximi contigerit ab humanis; quæ omnes Sedi Apo„ stolicæ reservantur; uti & quorumlibet pro quibus„ cumque negotiis ad Romanam Curiam venientium, „ seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta „ Curia ultra duas dietas legales non distantibus ab hac „ luce transire contigerit. „ Constitutio Nicolaii III. ad quam textus Concordatorum remittit, refertur in *cap.* 16. *de elect. in 6.*

XIII. Porro *Concordata* hæc inita & conclusa per Fredericum III. Imperatorem; necnon quosdam Principes Nationis Germanicæ ex una parte, & Legatum Apostolicum sufficienti autoritate suffultum ab altera, & per Nicolaum V. confirmata, ultra Nationem Germanicam non extenduntur, nec alios, quam qui sub Imperio sunt, complectuntur.

XIV. Cum igitur Brabantiæ Ducatus Imperatorem pro superiore non cognoscat, nec sub Imperio comprehendatur, neque in Brabantia ullæ Leges Imperiales, Constitutiones aut Decreta locum habeant; nec hæc quoque Concordata Brabantinos concernunt; neque Beneficia in Brabantia sita unquam subjecta fuere regulis aut conditionibus in hisce Concordatis præscriptis: uti late post Wamesium *Consilio Can.* 255. ostendit Zypæus *Consult.* 3. *de Præbendis*; quamvis interim negari non possit, hæc Concordata Trajecti ad Mosam & Nivellis, quantumvis Ducatus Brabantiæ civitatibus, notorie observari: nam, uti notat Zypæus loco citato, " Proclive est credere Dominam Nivellensem „ olim fundationis Imperatoriæ & Principem ipsius „ Impe-

„ Imperii, Imperii concordata acceptasse, & iis con-
„ formes fecisse collationes Præbendarum. Trajectum
„ porro fuit à Philippo Imperatore, Henrico II. Du-
„ ci beneficiario jure concessum (an. 1204.), & à
„ Frederico II. & Henrico ejus filio confirmatum, &
„ à Leodiensibus varie controversum, ut refert Divæus
„ in Brabantia *lib.* 1. *cap.* 11. & Kinschot *tractat.* 1.
„ *cap.* 2. ut quamvis à Carolo V. demum Brabantiæ sit
„ annexum, non desierunt tamen Leodienses indivisa
„ ibi jura possidere. Unde nec erectis novis Belgii Epis-
„ copatibus inde est abscissum, ut mirum non sit, si
„ illa Ecclesia Cathedræ suæ mores sit imitata, cui in
„ spiritualibus & temporalibus non desierat subesse,
„ adeoque Concordata Germanica acceptaverit.

XV. Certum tamen est Concordata Germaniæ, quantum ad articulum de collatione & reservatione Beneficiorum non vigere, nec unquam viguisse in Ducatu Brabantiæ; imo neque hæc in Ecclesia Cathedrali Antverpiensi locum habent, tametsi hæc civitas retinuerit titulum *Marchionatus S. Imperii*, quod inde contigisse verosimile est, quod Dux Brabantiæ hæc Concordata intra terminum in Concordatis præscriptum non acceptaverit: quæ tamen acceptatio requirebatur.

Quod autem civitates & Ecclesias Trajectensem, & Nivellensem attinet; cum hæ civitates tempore initorum Concordatorum nondum essent totaliter ab Imperio avulsæ & emancipatæ, acceptatio Concordatorum facta per Imperatorem sufficere potuit ad introducenda ibidem Concordata; uti observat celebris hujus Universitatis Jurisconsultus Van de Velde in suis Annotationibus mss. ad Regulam Cancellariæ de reservatione mensium, *dubio* 4.

Notat & ibidem, quod Concordata hæc obtineant in Ducatu Luxemburgensi, comprehenso etiam Comitatu Chimacensi, utpote qui fuit sub Imperio usque ad ejus emancipationem postmodum factam, id est post tempus initorum Concordatorum. Monet quoque in civitate Thenensi haberi quidem sex menses sive *alternativam*, quali gaudent Ecclesiæ his Concordatis subjectæ.

XVI. Ulterius quia Concordata illa inita non fuerunt per totam Nationem Germanicam, sed tantum per Imperatorem & aliquos Principes *inclytæ Nationis Germanicæ*, illa nequaquam omnes omnino Imperii Principes comprehenderunt, aut obligarunt, sed eos duntaxat, qui illa acceptanda duxerunt, quemadmodum late probat Zypæus; "Multi siquidem, ait *num.*
„ 6. per Germaniam eadem Concordata non accepta-
„ runt, ut Herbipolenses, Bambergenses aliique, qui
„ ampliora Privilegia, vel sibi forte convenientiora ob-
„ tinuerant.

XVII. Ad hæc notandum, quod tametsi Collatores hæc Concordata acceptaverint, atque sub illis comprehendantur; si tamen Beneficia ad eorum collationem spectantia sita sint extra fines Imperii, in horum collatione Concordatis locum non esse.

Unde nec litteræ Maximiliani Imperatoris scriptæ 11. Januarii 1518. ad Leodienses; & Caroli V. ad Cameracenses 9. Februarii 1554. quibus sub gravissimis pœnis injungitur, ne quem ad Beneficium quodcumque admittant vigore litterarum Apostolicarum, nisi juxta terminos Concordatorum, concernunt Beneficia in Brabantia sita. Et quamvis tam Maximilianus, quam Carolus essent Duces Brabantiæ, non tamen in hac qualitate *Ducis*, sed *Imperatoris* litteras scriptas probat Zypæus; & ipse litterarum contextus ostendit.

XVIII. Ecclesiæ ergo Nationis Germanicæ, quæ hæc Concordata acceptarunt, etiamnum hodie, eæque pene solæ, jus Electionis conservarunt: quæ in sua Electione formam jure communi præscriptam servare debent; nisi ex speciali privilegio, consuetudine, aut fundatione aliquid secus obtinere probetur: cum Concordata nullum specialem Electionis ritum aut formam præscribant. Quæ vero forma in Electionibus sit servanda, infra Parte 2. dicemus. (*a*)

(*a*) Ad calcem Tomi ultimi habetur Dissertatio, quam Editor hujus operis elaboravit: in ea agitur de observatione Concordatorum inter Nicolaum V. Summum Pontificem, & Fredericum III. Imperatorem, initorum.

CAPUT III.

De Imperatorum consensu ad eligendos Episcopos olim requisito.

1. *Ex quo Principes Fidem Catholicam susceperunt, Electioni Episcoporum intenderunt.*
2. *Seculo 6. Episcopos de consensu Principis fuisse Ordinatos, probatur auctoritate S. Gregorii.*
3. *Episcopos Nominatos fuisse ab Imperatoribus, probatur testimoniis Leonis IV. & Stephani IV.*
4. *Electus Pontifex Romanus consecrari non potuit ante obtentum assensum Imperatoris.*
5. *Incertum, est quo tempore Imperatorum consensus requiri cœperit.*
6. *Assensus ille post sextum seculum diu petitus est.*
7. *Ejus defectu Romana Ecclesia suo Pastore quandoque diu viduabatur.*
8. *Huic incommodo ut mederetur Ravennæ Exarcha, aut alter Imperatoris C. P. Legatus suum nomine Principis consensum Electioni Pontificis dabat.*
9. *Exarcha tamen aut Legatus ad Electionem non vocabatur ut ei præsideret.*
10. *Ut ordinaretur Electus expectari solebat consensus Imperatoris aut sui Legati.*
11. *Imperatoris Germaniæ consensum desideravit Greg. VII.*
12. *Dissidium investiturarum, & intentio contendentium.*
13. *Gregorius VII. asserebat investituras libertati Electionum esse contrarias.*
14. *Imperator Henricus V. juri conferendarum investiturarum renunciavit.*

I. UBi Fides Christiana primum prædicari cœpit, ut occulta hæc primum fuit propter metum Principum Ethnicorum, ita inconsultis Principibus Sacerdotales Dignitates ab Episcopis, assentiente *Clero, populoque*, uti supra expositum fuit, conferebantur. Sed simul ac Fidem Christianam susceperunt Principes, & Reges, continuo & ipsi cœperunt curam, & autoritatem adhibere; non quidem ut ad se plenum jus conferendi, aut nominandi avocarent (nam illud etiam aliquot seculis post Constantini ad Fidem Christianam conversionem penes Episcopos, Clerum, populumque mansit) sed quo providerent, ut Sacerdotia rite ac canonice conferrentur; nec quisquam indignus, aut qui Ecclesiæ aut Reipublicæ Statum ac pacem turbaret, intruderetur; ideoque & sine suo assensu consecrari aut confirmari Electos Episcopos ægre sinebant.

Unde recte notat Christianus Lupus in dissertatione *De Regia Nominatione* tomo 3. Scholiorum præfixa, *cap.* 6. Imperatorium consensum electioni dandum, esse antiquum, & à Romana etiam Ecclesia probatum, aut certe toleratum. "Etenim, pergit Lupus, Euse-
„ bianæ factionis Antiochena Synodus, dum ejusdem
„ Civitatis Patriarcham S. Eustachium dejecit, electum
„ à se Eusebium Cæsariensem Constantino Augusto
„ obtulit, & petiit confirmari; factamque de illo ele-
„ ctionem, quod Canon Apostolicus & Nicæna Syno-
„ dus vetarent translationes, Princeps cassavit. Ita in
„ hujus vita scribit ipse Eusebius; & Hermias Sozome-
„ nus. „ Hæc ille; qui ibidem plura refert, quibus ostenditur jam seculo quarto Principes Electioni Episcoporum se immiscuisse.

II. Ut ad recentiora veniamus; S. Gregorius seculo 6. scribit Joanni primæ Justinianeæ Illyrici Episcopo:
„ Quia

" Quia suscepta Fratrum & Coepiscoporum nostro- „ rum relatio, ad locum vos Sacerdotii totius Concilii „ unito consensu, & *Serenissimi Principis voluntate* de- „ clarat accersiri, gratias Omnipotenti Deo Creatori „ nostro magna cum exultatione retulimus. „ *Lib.* 4. *Epist.* 8. apud Gratianum *Dist.* 63. *can.* 9.

III. Et apud Gratianum eâdem distinctione *can.* 16. scribit Leo IV. pro Colono Reatinæ Ecclesiæ Electo ad Lotharium Augustum ac Ludovicum ejus filium: " Vestram mansuetudinem deprecamur, quatenus Co- „ lono humili Diacono eandem Ecclesiam (scilicet „ *Reatinam*) ad *regendum concedere dignemini*, *ut Ve-* „ *strâ licentiâ acceptâ*, ibidem eum, Deo adjuvante, „ consecrare valeamus Episcopum. Sin autem in præ- „ dicta Ecclesia *nolueritis* ut præficiatur Episcopus, Tus- „ culanam Ecclesiam, quæ viduata existit, illi *Vestra* „ *Serenitas dignetur concedere*, ut à nostro Præsulatu „ consecratus, Deo Omnipotenti, Vestroque Imperio grates peragere valeat.

Similis est Epistola Stephani IV. ad Guidonem Comitem quam ibidem *Can.* 18. retulit Gratianus; ad quam respexisse videtur S. Ivo Carnotensis in Epistola ad Hugonem Lugdunensium Primatem, in qua scribit: " Post Canonicam Electionem Reges Apostolicâ aucto- „ ritate à concessione Episcopatuum prohibitos minimè „ videmus. Legimus enim sanctæ recordationis sum- „ mos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Ec- „ clesiarum, ut eis ab *ipsis Regibus* concederentur Epis- „ copatus, ad quos Electi erant, intercessisse; aliquo- „ rum, quia *concessiones Regum* nondum consecuti fue- „ rant, consecrationes distulisse.

IV. Jam pridem obtinuisse, ut ad Episcopatum electi per Clerum & populum, in Episcopos consecrari non possent, priusquam consensus Principis haberetur, observarunt Historici & Canonistæ.

Cùm autem Imperator in Urbe Roma summum obtineret Imperium, jam pridem quoque obtinuit, ut electus in Episcopum Romanum ordinari non posset, priusquam consensus Imperatoris accessisset, & in personam electam consensisset.

Et quidem Platina tanquam singulare notat in vita Pelagii II. quòd propter obsidionem urbis Romanæ à Longobardis, Pelagius *injussu* Imperatoris, tum Pontifex creatus sit, quia extra obsessam ab hoste Urbem mitti quispiam non posset. " Nil (inquit) tum à Cle- „ ro in eligendo Pontifice actum erat, nisi ejus electio- „ nem Imperator approbasset „; additque Platina, quòd ad placandum Imperatorem missus fuerit Constantinopolim Gregorius Diaconus, qui ipsi Pelagio postmodum successit sub nomine Gregorii II.

V. Quo tempore iste Imperatoris consensus requiri cœperit, incertum est. Arbitratur Onuphrius Panvinus in notis ad Platinam, tempore Justiniani Imperatoris hunc morem fuisse inductum, ut electus à Clero & populo Romano in Episcopum Romanum ordinari non posset, neque electus administrationem Pontificatûs suscipere, antequam consensus Imperatoris accessisset: " ut Imperator (ait Onuphrius) certus esset de „ conditionibus novi Pontificis, cujus maxima tum au- „ toritas esse cœperat, Imperatoribus præsertim Ita- „ liâ absentibus.

Quidquid sit de hac Onuphrii annotatione, id satis constat morem hunc à tempore Justiniani pluribus seculis fuisse usitatum.

Et quidem habetur ex Joanne Diacono in vita S. Gregorii, quòd cùm invitus per Clerum & populum in locum Pelagii II. esset electus: " Ipse intelligens se „ esse electum, *omnimodo* tentavit prævenire Princi- „ pem, ut electionem de se factam non approbaret, „ atque ita ordinationem declinaret. „ Evidens argumentum, existimasse Gregorium electionem de se factam, suo frustrandam effectu, si Principis non accederet assensus.

VI. Hunc Principis sive Imperatoris assensum diù etiam post tempora S. Gregorii necessarium fuisse, evincit Liber diurnus RR. Pontificum per Garnerium è Societate Jesu Presbyterum nuper editus ac notis & observationibus illustratus.

In hoc Libro refertur *cap.* 2. *tit.* 3. formula relationis de *electione Pontificis* ad Principem: in qua exponunt electores, " quòd in electionem venerabilis Apo- „ stolicæ Sedis Archidiaconi, omnium, Deo volente, „ declinaverit assensus.

Post hæc supplicant Principi, ut " Dominorum „ pietas servorum suorum obsecrationes dignanter „ exaudiat, & concessa pietatis suæ jussione petentium „ desideria, pro mercede Imperii sui ad effectum, de „ *ordinatione* ipsius præcipiat pervenire.

Ex toto hujus formulæ contextu manifestum est, hanc supplicationem esse libellum, quo approbatio electionis à Principe expetebatur.

Unde & summarium hujus tituli ita expressit Garnerius: *De electione, quæ mox referebatur ad Principem, id est Constantinopolitanum Imperatorem, postulabaturque electionis approbatio.*

VII. Verùm ob hanc habendi Imperatoris Constantinopoli residentis consensûs necessitatem, plerumque multo tempore Romana Ecclesia suo viduata manebat Pastore.

Et quidem Daniel Papebrochius in vita Benedicti II. in suo Conatu Chronologico observat, causam longioris moræ, quæ deprehenditur intercessisse inter electionem & ordinationem hujus Pontificis, necnon Leonis II. immediati hujus Benedicti prædecessoris, in hanc obtinendi Imperatoris consensûs necessitatem esse refundendam.

VIII. Ut autem occurreretur his incommodis, quæ ex mora diuturnæ vacationis proveniebant, contigit ut Imperatores nonnunquam electionis confirmandæ autoritatem Exarchæ suo Ravennæ residenti, & negotia Italiæ, nomine Imperatoris administranti committerent, uti à Constantino Imperatore ad instantiam Benedicti II. factum credit Papebrochius loco citato.

Idipsum probat allegatus liber diurnus Romanorum Pontificum, in quo inter alia *cap.* 2. *tit.* 4. exstat formula precum, sive supplicationis Cleri & Populi ad Exarcham Ravennæ, cujus hoc est summarium per Garnerium huic supplicationi præpositum: *Referebatur etiam ad Exarcham Ravennæ, ut electionem* VEL NO- „ MINE PRINCIPIS CONFIRMET, *vel confirman-* „ *dam curet.*

Ex pluribus autem circumstantiis probat ibidem Garnerius, prædictas preces, sive supplicationem pertinere ad electionem Gregorii II. quæ contigit sub initium seculi VIII.

Quæ hactenus notata sunt, evincunt quidem ad consecrationem electi in Romanum Episcopum procedi non potuisse, nisi electio ab Imperatore, vel ejus nomine, per Exarcham esset probata: sed præviè ad electionem necessarium fuisse Principis consensum, aut ejus Missos, sive Legatos ad electionem debuisse vocari non constat.

IX. Quin & legitur apud Anastasium Bibliothecarium in vita Hadriani II. & ex ipso apud Gratianum *Dist.* 63. *Can.* 29. " Cùm *Hadrianus II. ad Romanum* „ *Pontificatum* ab Ecclesia Dei Genitricis Dominæ no- „ stræ quæ dicitur *ad Præsepe*, traheretur ad Latera- „ nense Patriarchium, certatim à Clero & Proceribus „ & plebe deportatus est: quod audientes *Missi* Ludo- „ vici Imperatoris, moleste tulerunt, indignati scili- „ cet, quòd dum præsentes essent, non fuerunt invi- „ tati, nec optatæ à se futuri Præsulis electioni interesse „ meruerunt: qui acceptâ ratione, quòd non causâ „ contemptûs Augusti, sed futuri temporis prospectu „ commissum hoc fuerit, (ne videlicet Legatos Princi- „ pum in electione Romanorum Præsulum expectandi mos per hujusmodi fomitem inolesceret) " omnem in- „ dignationem medullitus sedaverunt, & ad salutandum „ ele-

„ electum etiam ipsi humiliter accesserunt.

Post enarratam electionem Hadriani II. & datam satisfactionem *Missis* Imperatoris subditur: " Denique „ omnes hunc certatim coram iisdem Legatis rapere & „ ad summum Pontificatûs apicem provehendum trahere, ac anxiè nitebantur portare, nisi blanditiis Se- „ natorum & consiliis aliquantulum sedati fuissent. „ Quorum omnium unanimitatis desiderium audiens „ Ludovicus Christianissimus Imperator, cognoscens „ etiam, qualiter in eo Decretum suum suis subscriptio- „ nibus roboraverunt, gavisus est.

Scripsit & Imperator epistolam ad Romanos, quâ ipsos laudavit, quòd talem Pontificem unanimiter elegerint.

Ex his patescit Romanos prætendisse *Missos* Imperatoris, tametsi in Urbe præsentes, ad electionem non debuisse vocari, neque eorum adventum esse expectandum, priusquàm ad electionem procedatur.

Constat & ex his actis, quòd populus voluerit etiam mox à facta electione, sine Imperatoris consensu ad consecrationem electi procedi, sed Senatorum blanditiis & consiliis aliquantulum fuerit sedatus, & consecratio electi dilata.

X. Itaque etiam eo tempore persuasum erat Romanis *Senatoribus* ad electi ordinationem non esse procedendum, priusquàm haberetur Imperatoris assensus.

Verùm nec id negari potest, quin hoc Populi Romani propositum & desiderium, ut non expectato Imperatoris assensu electus mox ordinaretur (uti in actis legitur) necnon eorum ad querelas *Missorum* Principis responsum innuant, Romanos tum temporis cæpisse aspirare ad excutiendam necessitatem expectandi consensum Imperialem prævie ad consecrationem electi.

Id ipsum Romanorum desiderium & studium insinuant, quæ ex Sigonio refert Daniel Papebrochius in vita hujus Pontificis Hadriani II. quòd " sub Ludovici „ filio Carolo Crasso difficilibus bellis occupato, Ha- „ drianus, compellentibus Romanis, ediderit Decre- „ tum pro libertate Romanorum; ut Pontifex designa- „ tus consecrari sine præsentia Regis aut Legatorum „ ejus possit.

Atque hinc non sine fundamento supponit Papebrochius aliquandiu Pontificum non tantùm electionem, sed & consecrationem liberam habuisse Romanos, quod non obscurè probat Concilium Ravennatense habitum anno 904. sub Joanne IX. ubi imprimis *Can.* 1. deplorat Pontifex, *quòd S. R. Ecclesia plurimas patiatur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperatoris notitia, & suorum Legatorum præsentia, Pontificis fit consecratio, nec canonico ritu & consuetudine ab Imperatore directi intersunt Nuntii, qui violentiam &* SCANDALA IN EJUS CONSECRATIONE NON PERMITTANT FIERI.

His incommodis ut occurratur, eodem Canone statuitur: " *Volumus ut deinceps abdicetur* & constituen- „ dus Pontifex, convenientibus Episcopis & universo „ Clero eligatur, expetente Senatu & populo, qui or- „ dinandus est sic in conspectu omnium, celeberrimè „ electus ab omnibus, *præsentibus Legatis Imperialibus* „ *consecretur.*

Et sanè subsequentes Pontifices, electionem suam non sat firmam existimasse, nisi accesserit consensus & confirmatio Imperatoris, evincunt quæ circa electionem Gregorii VII. acta fuisse narrantur.

XI. Cùm enim facta esset electio per populum & Clerum Romanum de ejus persona, sine speciali licentia & interventu Imperatoris, veritus Hildebrandus electus in Pontificem, ne postmodùm ob defectum consensûs Imperatoris ejus electio & ordinatio in Pontificem irrita & invalida declarari posset, ordinationem suam differendam censuit, quoadusque consensum & approbationem Imperatoris obtinuisset, pro quibus obtinendis Legatos suos misit ad Imperatorem, scribitque Lambertus Schafnaburgensis: " quòd cum Hildebran- „ dus zelo Dei ferventissimus erat, Episcopi Galliarum „ protinùs grandi scrupulo permoveri cœperint, ne vir „ vehementis ingenii, & acris erga Deum fidei districtiùs eos pro negligentiis suis quandoque discuteret, „ atque ideò communibus omnes Consiliis Regem ad- „ orti orabant, ut electionem quæ ejus injussu facta „ fuerat, irritam esse decerneret, asserentes, quòd, „ nisi impetum hominis prævenire maturaret, malum „ hoc non in alium gravius, quàm in ipsum Regem „ redundaturum esset.

„ Statim Rex à latere suo Eberhardum Comitem mi- „ sit, qui Romanos Proceres conveniens causam ab eis „ sciscitaretur, quare *præter consuetudinem Majorum*, „ *Rege inconsulto*, Romanæ Ecclesiæ Pontificem ordi- „ nassent, ipsumque, si non idoneè satisfacerent, illicitè acceptatâ dignitate abdicare se præciperet.

„ Is veniens Romam benignè à prædicto viro suscep- „ tus est, cùmque illi mandata Regis exposuisset, res- „ pondit se, Deo teste, honoris hujus apicem nunquam „ per ambitionem affectasse; sed & electum se à Roma- „ nis, & violenter sibi impositam fuisse Ecclesiastici „ Regiminis necessitatem, cogi tamen nullomodò po- „ tuisse ut ordinari se permitteret, donec in electionem „ suam tam *Regem*, quàm Principes Teutonici regni „ *consensisse* certâ legatione cognosceret.

„ Hac ratione distulisse adhuc ordinationem suam, „ & sine dubio dilaturum, donec sibi voluntatem Regis „ certus inde veniens Nuntius intimaret.

„ Hoc ubi Regi est renuntiatum, libenter suscepit „ satisfactionem, & lætissimo suffragio ut ordinaretur, „ mandavit: quod & factum est anno sequenti in Puri- „ ficatione S. Mariæ. „ Hucusque Lambertus Schafnaburgensis ad annum 1073. p. 191.

Ex his manifestum est Hildebrandum electum in Pontificem, nequaquàm credidisse suam electionem sine consensu Principis factam, firmam satis esse, ipsosque Episcopos Gallicanos existimasse, in arbitrio Regis esse electionem sine suo consensu factam, irritam declarare, prout hæc omnia latiùs prosequitur, & probat Ludovicus Maimbourg, *Histoire de la décadence de l'Empire pag.* 224. *& seqq. Edit. Paris. anni* 1684. Notatque ibidem pag. 404. quòd hac potestate uti desierint Imperatores, post initam Concordiam super Investituris inter Calixtum II. & Henricum V. in Concilio Lateranensi. (*a*)

XII. Et sanè ex historia dissidiorum inter Romanos Pontifices & Imperatores, occasione *Investiturarum*, haud obscurum est, Romanos Pontifices in hac controversia unicè intendisse, Imperatores ab electione sive investitura Prælatorum, ac notanter Romani Pontificis totaliter excludere.

Sufficienter quoque ex eadem historia constat, per *Investituram*, & in hac tota luctuosa controversia, Imperatores id unum prætendisse, ut electione canonicè per Clerum & populum peractâ, electus ordinari non posset, priusquàm electio & persona electa Imperatori fuisset notificata, & Imperatoris assensus accessisset. Deinde quòd electus deberet ab Imperatore de novo recipere Regalia, quæ concessio fiebat per *Investituram*, porrigendo electo *annulum* & *baculum*, quemadmodùm id coram Paschali II. Papa, nomine Imperatoris Henrici V. declaravit Archiepiscopus Trevirensis his verbis: " Talis est Domini Imperatoris, pro qua mit- „ timur, causa: temporibus antecessorum vestrorum „ sanctorum & Apostolicorum virorum, Magni Gre- „ gorii & aliorum, hoc ad jus Imperii pertinere dig- „ noscitur, ut in omni electione hic ordo servetur;

(*a*) Non in Concilio Lateranensi, quod Præside Calixto II. habitum est, definita fuit lis Investiturarum, sed in Curia seu Conventu Germanico, quem habuit Imperator Henricus V. propè Wormatiam. Id enim testantur Otto Frisingensis, Albericus, Conradus Urspergensis, & viginti propè alii Autores tam antiqui quàm recentiores. Hac de re vide pleniùs Meibomium Dissert. de Jure Investiturarum, & P. Barre, Autorem Generalis Historiæ Germaniæ, *Allemagne*, T. 4. p. 521. 522.

ante-

„ antequam electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris perferre, & si personam deceat, assensum ab eo ante electionem factam assumere, deinde in conventu, secundum Canones, petitionem populi, electionem Cleri, assensum Honoratorum proferre: consecratum libere nec simoniace ad Dominum Imperatorem pro *Regalibus*, ut annulo & virga investiatur, redire, & hominium facere.

Et sane hanc fuisse communem electionis & Investiturarum formam sub Imperatoribus ante tempora Gregorii VII. pacifice & sine ulla controversia usitatam, sat constare potest ex iis, quæ tum hoc capite notata sunt, tum passim ex iis, quæ in historicis istius ætatis occurrunt; eamque formam sub S. Henrico servatam fuisse intelligitur ex Ditmaro Episcopo Mersburgensi *lib. 6. pag. 44.* circa annum 1012. qui refert, quod „ defuncto Tagmone, Magdeburgiensi Archiepiscopo S. Henricus Imperator, cum ejus obitum intellexisset, miserit Episcopum Herbipolensem, ut per eum intelligeret intentionem Capituli & Vasallorum Magdeburgensium circa personam ad Archiepiscopatum promovendam; cumque ex iis intellexisset, ipsos inclinari in Walterdum Præpositum ejusdem Ecclesiæ, Rex Henricus eum ad se accersit, cum à Rege ad suos diverteretur, eis *annulum* quem in *urbam* acceperat à Rege, ostendit: post hæc ad canonicam electionem processum fuit, ipseque Walterdus canonice electus; & mox facta electione, Rex electo *Baculum Pastoralem* porrexit, præstitoque juramento fidelitatis Regi, in Ecclesiam introductus fuit. „ Hæc refert Ditmarus, qui ipse præsens adfuit.

XIII. Ulterius constat Gregorium VII. ejusque successores in luctuosa illa de Investituris controversia cum Imperatoribus, prætexisse, hæc ab Imperatoribus prætensa circa Investituram jura, esse contraria *libertati sacrarum electionum*; ipsamque Ecclesiam quodammodo in servitutem redigi, quemadmodum inter alios expressit Paschalis II. Expositis enim per Trevirensem Archiepiscopum, nomine Henrici Imperatoris, verbis supra relatis, respondens dixit: “ Ecclesiam pretioso J. C. sanguine redemtam, & liberam constitutam, nullomodo iterato *ancillari* oportere: si Ecclesia, eo inconsulto, Prælatum eligere non possit, cassata Christi morte ei *serviliter* subjacere, si *virga & annulo* investiatur, cum ad altiora ejusmodi pertineant, contra Deum ipsum usurpare, si sacratas Corpori & Sanguini Dominico manus, laici manibus gladio sanguinolentis obligando supponant, ordini suo & sacræ Unctioni derogare.

Supradicta tum per Archiepiscopum Trevirensem nomine Imperatoris exposita; tum hæc Pontificis responsa referuntur ex Sugerio apud Juretum in notis ad *epist.* 236. Ivonis Carnotensis.

Præterea habetur Henricum V. in solemni illa Concordia super hac luctuosa controversia anno 1122. inter ipsum & Calixtum II. Actam dedisse, in qua hæc inter cætera leguntur: “ pro amore Dei & sanctæ Rom. Ecclesiæ & Domini Papæ Calixti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & sanctis ejus Apostolis, Petro & Paulo & sanctæ Ecclesiæ Catholicæ omnem *Investituram* per *Annulum* & *Baculum*, & concedo in omnibus Ecclesiis fieri electionem & *liberam* consecrationem. „ Integra Acta legitur *tom. x. Concil. General.* columna 901. editionis Labbeanæ.

Cum igitur per hanc Actam non tantum Imperator renunciaret Investituræ per *Annulum* & *Baculum*, sed insuper electionem & liberam consecrationem omnibus Ecclesiis concederet, nequaquam dubitarunt Romani Pontifices Imperatorem remisisse jus probandi, sive confirmandi electionem & personam electam, priusquam electus in Pontificem ordinari vel consecrari posset, quandoquidem ipsi Romani Pontifices in hac controversia contenderent, per hoc prætensum jus Imperatorum libertatem electionis & consecrationis labefactari.

CAPUT IV.

De Regia Episcoporum nominatione.

1. *Reges Hispaniarum nominasse Episcopos ostendit Concilium Toletanum XII.*
2. *Galliæ Reges seculo 8. jus habuerunt nominandi Episcopos.*
3. *Licet Electio fieret à Capitulis Cathedralibus, licentia tamen eligendi petenda erat à Regibus.*
4. *Nullus facile eligebatur à Capitulis, nisi quem Rex electum volebat, & ideo electionibus favebat.*
5. *Reservationes Romanæ Principibus displicuerunt.*
6. *Pontifices maluerunt jus nominandi Regibus concedere, quam Canonicas Electiones & confirmationes restituere.*
7. *Probatur ex Concordatis Leonem X. inter & Franciscum I. initis.*
8. *Jus nominandi, abrogatis Electionibus, Regi Galliæ delatum est per dicta Concordata.*
9. *Hæc Concordata non sine contradictione recepta fuere.*
10. *Exceptæ sunt Ecclesiæ quæ specialibus Pontificum privilegiis jus eligendi se habere, poterant demonstrare.*
11. *Hæc exceptio hodie locum non habet.*
12. *Regi Catholico Indulta nominandi Episcopos à variis Pontificibus concessa fuerunt.*
13. *Jus illud Regibus Hispan. etiam competere dicitur titulo Juris-patronatus.*
14. *In erectione novorum Episcopatuum Belgii jus nominandi Principibus reservatur.*
15. *Idem jus passim aliis etiam Principibus Catholicis concessum.*
16. *Rex Catholicus non tantum Indulti Apostolici, sed etiam Regaliæ in litteris Nominationis meminit.*

I. SEculo 7. Regum Hispaniarum consensum in Electione Episcoporum desideratum fuisse, constat ex istius Regni Autoribus; quin nec quemquam nisi ab eo prius designatum consecrari potuisse manifestum est ex *Canone* 6. Concilii Toletani XII. qui & à Gratiano *Dist.* 63. *can.* 25. refertur in probationem hujus assertionis: *In Electione Episcoporum, Principis desideratur assensus.*

Idem ad citatum Canonem sextum notat Garcias Loaisas, qui ibidem relatis Litteris Isidori Hispalensis, nec non Decreto Concilii Toletani XVI. concludit: „ Unde constat *ad Regiam curam pertinere nominare Episcopos*: quod, ait, fiebat hoc pacto. Rex de ea re nominationem referebat ad Concilium, Concilium autem inquirebat, an nominatus dignus esset eo munere, ut ad Episcopatum eveheretur, quod si inventus esset moribus & doctrina ornatus, statim à Concilio confirmabatur.

II. Nec tantum in Hispania, sed & in Gallia sub primis Regibus nominationem Episcoporum fuisse penes Reges, notat Jacobus Sirmondus in præfatione de antiquo more promovendi Episcopos; quæ extat tom. 8. Conciliorum generalium editionis Labbeanæ; ubi una ex eodem Sirmondo referuntur formulæ antiquæ de *Episcopatu*, quarum usus fuit sub primis Regibus; sub his titulis: Primo, *Cleri plebisque viduatæ civitatis preces ad Regem pro Episcopo instituendo.* Secundo: *Præceptum Regis de Episcopatu, ad Episcopum designatum.* Tertio: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut designatum Episcopum ordinet cum suis Comprovincialibus.* Quarto: *Indiculus alter ad Episcopum, pro eadem designati Episcopi ordinatione.*

Ex his formulis non evincitur, Regibus Galliæ fuisse plenum jus dandi consensum electioni faciendæ, vel factæ; ostendit tamen Petrus de Marca, *de Concord. Sacerdotii & Imperii l. 8. cap. 9. & sequentibus*, hoc jure

jure Reges Galliæ & Hispaniæ, necnon Principes Romanos plene usos fuisse, etiam probantibus Ecclesiæ Proceribus; quin & Synodorum Decretis jus illud Regibus conservatum & confirmatum fuisse docet ac probat.

Legitur seculo nono & sequenti apud Clerum & populum electionem fuisse; sed quasi beneficio Principis aut Regis; nam ad electionem procedere fas non erat, nisi prævia Principis licentia.

Extat etiamnum hodie in appendice ad tomum 8. Conciliorum Generalium Epistola Hincmari Remensis Archiepiscopi ad Carolum Regem Francorum, qua petit, ut Clero & plebi Silvanectensi Episcopi electionem permittat; ac Visitatorem, qui electioni præsit, designet. Et in Decreto Cleri & plebis Senonensis de electione Ansegisi, quo ab Episcopis Provincialibus electum sibi in Pastorem ordinari petunt, asserunt, elegisse se per licentiam Episcoporum, *Domino etiam Christianissimo Carolo annuente.*

III. Et licet seculo 13. electiones Episcoporum ad Capitula Cathedralia fuerint devolutæ; atque inter alios S. Ludovicus Galliarum Rex in sua Sanctione Pragmatica anno 1268. decrevisset, "Item Ecclesiæ Ca„ thedrales, & aliæ Regni nostri liberas electiones, & „ earum effectum integraliter habeant, „ nequaquam tamen hæ electiones sine licentia ac inspectione Principis peragebantur.

Nam hoc ipso anno, quo prædicta Pragmatica Sanctio edita fuit, Decanus & Capitulum Morinense ad S. Ludovicum destinarunt suum Archidiaconum & Scholasticum "ad petendum, inquiunt, nomine nostro à „ supereminenti & magnifica Regia Dominatione & „ munificentia *licentiam eligendi*, & providendi nobis, „ & nostræ Ecclesiæ de Pastore.

Eandem licentiam anno sequenti ab eodem Sancto Rege postularunt Decanus & Capitulum Cenomanensis Ecclesiæ; uti patet ex supplica, quæ una cum prædicta supplica Morinensis Capituli, necnon Pragmatica Sanctione S. Ludovici extat inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ editas per Phitœum tom. 1. *cap.* 15. qui & ibidem plurimas similes supplicas, Regibus subsequentibus exhibitas producit. Voluerunt ergo Reges, ut Ecclesiis Cathedralibus libera electio esset suorum Prælatorum; sed prævia eorum licentia, quo innuerent. Capitula eam eligendi libertatem debere liberalitati Regum acceptam referre. "Quia, ait „ Christianus Lupus, Reges etiam *nominationis* sibi jus „ arrogabant, Canonicam electionem censuerunt esse „ *suum singulare beneficium*; ideoque per singulares pre„ ces singulis vicibus implorandum.

IV. Sive autem electioni faciendæ consensum Principis expectare deberent Capitula, sive electionis factæ approbationem; semper tamen natum erat contingere, ut non alius eligeretur, aut admitteretur, nisi quem Princeps cupiebat.

Non mirum proinde quod Principes Capitulis sibi subjectis annuerent Canonicam electionem, quam vel ipsi pro suo arbitrio fieri permittebant, aut probabant vel improbabant. Quin & facile eis erat sua auctoritate, aut precibus interpositis à Capitulis impetrare, ut illum in Episcopum eligerent, quem Principes desiderabant.

V. Porro cum viderent per reservationes Pontificias Prælatorum nominationes ad Curiam Romanam devolutas, non perinde amplius à suo dependere arbitrio Ecclesiarum Cathedralium provisiones; imo frequenter personas extraneas sibi haud gratas, quin & nonnunquam suspectas ad Prælaturas suorum Regnorum nominari, omni conatu studioque illis reservationibus sese opposuerunt; atque Canonicas electiones restitui voluerunt; suamque quam in iis jam pridem habuerant, auctoritatem reduci.

VI. E contra Pontifices attendentes, quod restitutis Canonicis electionibus reipsa quodammodo ad Reges & Principes devolveretur Prælatorum Nominatio: ipsi vero Pontifices in totum ab eis excluderentur; in tantum ut nec Prælatorum confirmatio quæ de jure communi Metropolitano competit, ad ipsos inposterum spectaret; convenientius crediderunt, si Regibus concederent privilegium seu indultum nominandi, sive præsentandi *ipsi Pontifici* personas ad Episcopatus promovendas; & ita Reges jus nominandi Episcopos ex privilegio aut indulto Sedis Apostolicæ habere viderentur; ac una Sedi Apostolicæ Episcoporum promotio & confirmatio reservaretur.

VII. Et sane Franciscum I. Galliarum Regem non desiderasse abrogationem Canonicarum electionum, quæ per Sanctionem Pragmaticam erant restitutæ, & per famosa Concordata inter ipsum Franciscum & Leonem X. una cum Sanctione Pragmatica sunt abrogatæ, sat innuere videtur in proœmio Concordatorum. Ibidem enim exponens, qualiter sibi cura fuerit, ut Concordata ita essent confecta temperataque, "ut pleraque „ Pragmaticæ Sanctionis firma nobis, ait, posthac rataque futura sint; „ ac tum pluribus articulis Pragmaticæ Sanctionis relatis, qui post Concordata salvi manserunt, ad articulum de electionibus descendens, ait: „ Quod vero ad electiones pertinet, minime *quod op„ tabamus* obtinere potuimus.

E contra Leo X. totus est, ut ostendat electiones esse abrogandas; asseritque, ex electionibus quæ in Ecclesiis Cathedralibus & Metropolitanis à multis in Regno Galliæ fiebant, grandia animarum pericula provenire; idque hac inter alias ratione, quod *pleræque per abusum secularis potestatis* fierent.

Supposuit ergo Pontifex, electiones plerasque ad arbitrium & beneplacitum Principum fieri.

VIII. Itaque post multas discussiones ac deliberationes Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliarum conclusa & recepta fuere anno 1516. quorum primus articulus hic est: "Quod de cætero Ca„ thedralibus & Metropolitanis Ecclesiis in Regno Gal„ liæ, Delphinatu & Comitatu Diensi ac Valentinensi „ nunc & pro tempore etiam per cessionem in manibus „ nostris (Pontificis) & Successorum nostrorum Roma„ norum Pontificum Canonice intrantium sponte fa„ ctam vacantibus, illarum Capitula & Canonici ad ele„ ctionem seu postulationem, inibi futuri Prælati proce„ dere non possint: sed illarum occurrente hujusmodi „ vacatione, Rex Franciæ pro tempore existens, unum „ gravem Magistrum seu Licentiatum in Theologia, „ aut in utroque seu altero Jurium Doctorem aut Li„ centiatum in Universitate famosa & cum rigore exa„ minis & in vigesimo septimo suæ ætatis anno ad mi„ nus constitutum, & alias idoneum infra sex menses à „ die vacationis Ecclesiarum earumdem computandos, „ *nobis* & Successoribus nostris Romanis Pontificibus „ seu Sedi prædictæ *nominare*, & de persona per Regem „ hujusmodi nominata per nos & Successores nostros, „ seu Sedem prædictam *provideri debeat*: & si contin„ geret præfatum Regem personam taliter non qualifi„ catam ad dictas Ecclesias sic vacantes nominare, per „ nos & Successores seu Sedem hujusmodi de persona „ sic nominata eisdem Ecclesiis minime provideri de„ beat, „ &c.

IX. Hæc Concordata tandem post multas tam ex parte Curiæ Regiæ, quam Prælatorum atque Universitatis Parisiensis oppositiones, auctoritate Regia publicata & executioni mandata fuere; atque hodie in vim illorum Rex ad Episcopatus & Archiepiscopatus nominat.

X. Declarat tamen Pontifex, se non intendere per præmissa in aliquo præjudicare Capitulis Ecclesiarum *Privilegia à Sede Apostolica* proprium eligendi Prælatum *obtinentibus*, *quominus* ad electionem libere procedere possint, juxta formam in eorum privilegiis contentam: "Et si in eorum privilegiis forma „ aliqua expressa non fuerit, tum formam Concilii

„ gene-

„ generalis, Capituli QUIA PROPTER tantum servare teneantur: dummodo de privilegiis sibi concessis hujusmodi, per litteras Apostolicas, seu alias authenticas scripturas docuerint, omni alia specie probationis eis in hoc adempta.

XI. Verum, primum ipse Leo X. ac deinde Clemens VII. per speciale indultum concesserunt ipsi Francisco I. suspensionem privilegiorum, si quæ Sedes Apostolica quibusdam Ecclesiis annuisset; permittentes interim Regi nominationem ad Prælaturas. Simile indultum Pius IV. postmodum Carolo IX. dedisse legitur; ac inter ea injungebatur omnibus Capitulis, ut si quæ prætenderent hujusmodi privilegia à Sede Apostolica accepisse, eorum litteras Cancellario Regio examinandas traderent. Post hæc Reges Galliæ manserunt in possessione nominandi omnes sui Regni Ecclesias Cathedrales; vel quod privilegia in forma authentica non fuerint producta, vel quod longa possessio jus illud formaverit & firmaverit; uti observat Pinsonius in Historia de Indultis; qui & ibidem refert plura Indulta Regibus Galliæ à variis Pontificibus concessa, quibus jus nominandi extenditur ad Provincias & Ecclesias Concordatis non comprehensas.

XII. Regi Catholico similia quoque Indulta nominandi ad Cathedrales Ecclesias concessa, testantur unanimiter rerum Hispanicarum Scriptores; atque hodie Præsentatio sive Nominatio fit à Rege teste Garcia *de Benef. part. 5. cap. 1. num. 217.* " cujus juris „ præsentandi, ait, & patronatus præcipuum fundamentum est privilegium Apostolicum, quod habent „ Reges Hispaniæ. „ Deinde ex Mariana in Historia Hispanica *lib. 24. cap. 16.* refert, quod " cum fuisset „ de hoc controversia, Sixtus IV. concessit perpetuo „ Regibus Castellæ, quod in Episcopatibus eligerentur per eos nominati & petiti. „ Quin & teste Mariana *lib. 24. cap. 5.* uti ibidem etiam retulit Garcias, „ Papa Adrianus VI. concessit Carolo Imperatori, Regi „ Hispaniarum & ejus Successoribus jus præsentandi „ Episcopos Hispaniæ, qui ante providebantur ad supplicationem Regum.

XIII. De hoc jure Regum Hispaniæ latius tractat Covarruvias ad *cap. Possessor part. 2. §. 10. num. 5.* ibique observat, quod non tantum ex privilegio, sed vi juris patronatus competat Regibus Catholicis jus præsentandi: " Siquidem, ait, Hispaniarum Reges Patronatus jus obtinent in Ecclesiis Cathedralibus, cum „ eas erexerint, construxerint, & amplis patrimoniis „ dotaverint.

Uno verbo, uti recte monet Covarruvias, " absque „ ulla controversia Hispaniarum Reges jus, & quasi „ possessionem habent ab eo tempore, cujus initium „ memoriam hominum excedit, eligendi & nominandi „ eos, qui à Romanis Pontificibus sunt præficiendi, ita „ quidem, ut nisi à Rege nominatus nemo possit his „ dignitatibus insigniri.

XIV. Et in Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii, Paulus IV. Philippo Regi ejusque Successoribus, qui pro tempore ejusdem Regionis (scilicet ejus partis inferioris Germaniæ quæ Philippo Regi Catholico hæreditario jure subjecta erat) in temporalibus Domini essent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore existenti personas idoneas ad dictas Ecclesias, quotiescumque illas vacare contingeret, per eumdem Pontificem in Archiepiscopos & Episcopos ad Nominationem hujusmodi ordinandos, in perpetuum reservavit.

XV. Pari jure omnes pene Principes & Reges Catholicos suarum respective Ditionum Episcopos nominare asserit Martha Tractatu de Jurisdictione *part. 2. cap. 4.* & latius Michael Roussel in Historia Pontificiæ Jurisdictionis *lib. 2. cap. 7.*

XVI. Porro " Principes nostri (uti post Boëtium Eponem, advertit Zypæus in Jure novo tit. de electione *num. 3.*) „ cum ad Episcopatum aliquem nominant, præfantur, se id facere vigore *Regaliæ*, *Indulti Apostolici*, seu *quovis* alio jure sibi competente. Pontifex vero in litteris confirmationis providet nominato in vim *Indulti Apostolici*, omissa „ *Regaliæ* mentione, utpote quasi rejectæ, si non „ agnitæ.

CAPUT V.

Quæ conditiones in Nominatione Regia sint servandæ.

1. *Nominandus secundum Concordata Galliæ debet esse graduatus in Jure vel in Theologia.*
2. *An magis expediat, ut sit graduatus in Theologia, quam in Jure?*
3. *Exceptio à dicta Regula Concordatorum.*
4. *Rex Catholicus aliique Principes ex præcepto Concilii Tridentini qualem nominare debeant?*
5. *Decretum Tridentini ostendit, non exiguam curam adhibendam in concedendis gradibus Academicis.*
6. *Vi Concordatorum Galliæ nominatio fieri debet intra sex menses à die vacationis.*
7. *Si Rex personam non qualificatam nominaverit, tenetur intra tres menses à die recusationis aliam nominare.*
8. *Quomodo recusatio intimanda, & cui?*
9. *Prædictæ limitationi temporis non astringitur Rex Catholicus nec alii Principes.*
10. *Pontifex vigore prædictorum Concordatorum liberè providere potest de Ecclesiis apud Sedem Apostolicam vacantibus: & quid sit ibidem vacare?*
11. *Interdum Rex Galliæ provisioni Pontificis se opponere posset.*
12. *Regia nominatio Pontifici præsentanda.*
13. *Speciales conditiones in Concordatis seu Indultis in Nominatione Regia sunt servandæ.*

I. PLures conditiones in Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. in Nominatione Regia servandæ præscribuntur. Et quidem quod personam à Rege nominandam attinet, decernitur, Nominandum à Rege esse debere " Virum gravem, Magistrum seu Licentiatum in Theologia, aut in utroque „ Jure seu in altero Jurium Doctorem, aut Licentiatum in Universitate famosa, & cum rigore examinis, & in 27. ætatis suæ anno ad minus constitutum.

II. Notat autem Michael Roussel in Historia Jurisdictionis Pontificiæ *lib. 2. cap. 6. num. 19.* quod Henricus II. statuerit in Comitiis Blesensibus, neminem se nominaturum, nisi qualitates haberet; ac insuper voluerit, ut nominatus examinaretur ab Episcopo vel Archiepiscopo & duobus Theologis: " Sed tutius esset, „ ait Roussellius, neminem nominari, nec nominatum „ admitti, nisi qui *Theologiæ Doctoratum optimo marte* „ *meruisset*: sic enim dignitas Ecclesiæ, quæ maxime „ viget in doctis & bene moratis Præsulibus (à doctrina autem præclari mores plerumque nascuntur, ut ab ignorantia pravi) „ facile restitueretur: idque absolute addi Concordato debuerat; siquidem nemo nescit, quam facile gradus Jurium obtineantur, ut ex illis doctus & capax præsumi non debeat.

Videant qui hodie annuendis Gradibus Academicis præsunt, an hoc Roussellii dictum hodie non verificetur.

III. Porro conditioni de gradu Academico in nominando requirendo, hæc moderatio subjicitur: „ Exceptis consanguineis Regis, ac personis sublimibus ex causa rationabili & legitima, in Nominatione & Apostolicis litteris exprimenda, necnon Religiosis Mendicantibus *Reformatis*, *eminentis* scientiæ, „ & *excellentis* doctrinæ, qui juxta Ordinis Regularis

„ ria Instituta ad Gradus hujusmodi assumi non pos-
„ sunt.

IV. Rex Catholicus aliique Principes, licet legibus horum Concordatorum non astricti, nihilominus easdem pene circa Nominandas personas quoad hunc articulum, leges servare tenentur vi Concilii Tridentini, quod *Sess. 22. cap. 2. de Reform.* præscribit "Ut
„ quicumque posthac ad Ecclesias Cathedrales erit as-
„ sumendus præter cæteras qualitates, scientia ejus-
„ modi polleat, ut muneris sibi injungendi necessita-
„ ti possit satisfacere. Ideoque antea in Universitate
„ studiorum Magister sive Doctor in S. Theologia vel
„ Jure Canonico merito sit promotus, aut publico ali-
„ cujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos
„ ostendatur.

V. Hinc notandum Synodum Tridentinam in defectum Gradus Academici requirere, ut Nominandus sive Promovendus *publico* alicujus Academiæ *testimonio* idoneus ad alios docendos ostendatur; adeoque non obscure insinuare & supponere, Gradus Academicos esse publica eruditionis ac scientiæ testimonia; ac consequenter, qui his muniti fuerint, alio publico Academiæ testimonio non indigeant.

Hinc patet, quam soliciti esse debeant Doctores, quibus admissio ad hujusmodi Gradus incumbit, ne publica illa eruditionis ac capacitatis testimonia annuantur iis, qui scientia atque capacitate, quam Gradus præfert, debite non sunt instructi: ne alias levius illa concedentes, Ecclesiæ ac Fundatoribus, qui Gradus illos tanquam eruditionis testimonia requisierunt, in re summi momenti imponatur.

Unde inter rationes, quibus pius ille Parisiensis Universitatis Cancellarius Joannes Gersonius ad renuntiandum Officio Cancellarii movebatur, hæc una erat:
„ Cogor ad deliberationem aliorum, vel pro consuetu-
„ dine temporis, *ignaros* scientia & *perniciosis* moribus
„ promovere. „ Ad quæ reflectens Joannes Sinnichius ait: " Censuit nimirum, indignorum ad Gradus Aca-
„ demicos promotionem *gravem* esse *iniquitatem*; ideo
„ utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Ecclesiasticæ
„ quam Politicæ infert perniciem. „ Saul Exrex. *lib.* 1. *cap.* 122. §. 465.

VI. Aliæ sunt conditiones in præfatis Concordatis, quæ respiciunt tempus, intra quod Nominatio à Rege fieri debet; nimirum intra *sex menses* à die vacationis Ecclesiarum computandos.

VII. Deinde additur: " Et si contigerit, Regem
„ personam taliter *non qualificatam* ad dictas Ecclesias
„ sic vacantes nominare, nos (Leo X.) & Successores
„ seu Sedes hujusmodi de persona sic nominata iisdem
„ Ecclesiis minime providere debeat: Sed teneatur
„ idem Rex infra *tres alios menses à die recusationis* per-
„ sonæ nominatæ non qualificatæ, solicitatori Nomina-
„ tionem non qualificatam prosequenti, *consistorialiter*
„ factæ intimandæ computando, alium supra dicto
„ modo nominare.

Prima ergo Nominatio per Regem fieri debet *infra sex menses à die vacationis*; si autem nominata sit persona, non qualificata juxta præscripta in Concordatis, eamque Pontifex confirmare recusaverit, alium nominare Rex poterit, sed intra *tres menses*; si vero prima Nominatio Regia non fuerit plene sortita effectum; utpote quia nominatus consentire recusavit, vel post consensum juri suo renuntiat, aut forte diem clausit extremum, seu propter occultum ejus vitium Nominatio irritatur, tunc, inquit Rebuffus, Rex habebit alios *sex menses*, ac si vacatio nova esset.

VIII. Prædicti vero *tres menses* computandi sunt à die *recusationis intimatæ prosequenti* Nominationem.

Hinc infert Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo *de Regia Nominatione*, verbo *prosequenti*, quod *solicitator* Regis debeat prosequi Nominationem factam per Regem; " Atque per hoc infertur, ait Re-
„ buffus, quod Rex tenetur habere Romæ *solicitato-*
„ *rem*. qui Nominationem hanc prosequatur. Quod
„ si *solicitator* mortuus sit, tunc putarem, ait idem,
„ recusationem posse intimari *Procuratori Nominati* vel
„ illi cui directæ sunt litteræ, forte etiam posset eo
„ casu recusatio intimari *Protectori* Galliarum, vel al-
„ teri *negotia* Regis Romæ *gerenti*, vel alteri *solicitatori*
„ prosequenti hanc Nominationem.

Imo juxta stilum hodiernum, Rex tres litteras Romam pro expeditione ac prosecutione Nominationis mittit. Unam ad Pontificem, alteram ad suum Legatum Romæ residentem, & tertiam ad Cardinalem Protectorem Regni Franciæ; qui etiam in Consistorio negotium illud proponit ac refert; uti titulo sequenti dicetur.

Porro hæc *recusationis intimatio* nequaquam fieri debet *consistorialiter*, uti nonnulli ex verbis Concordati concludere voluerunt, sed *recusatio* tantum *consistorialiter*, sive in *Consistorio* concludenda est; quemadmodum observat & probat Rebuffus loco citato, verbo *Consistorialiter*.

IX. Porro ea temporis limitatione per Concordata præfixa nec Rex Catholicus, nec alii Principes Concordatis hisce non comprehensi constringuntur; quinimo Regibus Hispaniæ non currit tempus *quatuor* mensium, quod de jure omnibus Patronis laïcis præscriptum est; etiamsi *sciat* Rex vacationem; idque ex legitima præscriptione, qua omnes Reges Hispaniæ *tuti* sunt, ait Garcias *de beneficiis parte* 10. *cap.* 2. *n.* 34. " eo quod impediti multis occupationibus tam
„ in bello, quam in pace, non possint intra illud tem-
„ pus præsentare. Et ita *semper practicari videmus*,
„ cum Rege enim non curatur de tempore & termino
„ ad præsentandum, tam in Episcopatibus, quam in
„ aliis præsentationibus.

X. Præscribitur præterea in sæpe dictis Concordatis, quod de Ecclesiis per *obitum* apud *Sedem* Apostolicam vacantibus, semper, etiam nulla Regis præcedente Nominatione, *libere* per *Pontificem* provideri possit.

„ Tunc dicitur *apud Sedem* vacare, (ait Rebuffus in verbo, *apud Sedem*) „ etiamsi in locis vicinis per *duas*
„ *dietas* moriatur, sive ibi occasione *Curiæ* moraretur,
„ sive *alia causa* apud *Sedem prædictam* esset.

Restringitur autem vacatio hæc ad vacationem *per obitum*: ideoque si per resignationem aliove modo apud Sedem vacare contigerit, Pontifex providere non poterit, nisi prævia Nominatiône, aut saltem prævio Regis consensu, uti notat Rebuffus verbo, *per obitum*; & latius prosequitur Fevretius *lib.* 2. *de abusu cap.* 7. *n.* 11.

XI. " Posset etiam Rex Franciæ (inquit Rebuffus ibidem verbo, *Provideri possit*) „ in hoc casu quando
„ vacat per obitum in Curia, contra provisum per
„ Papam se opponere & excipere, si timeret *de con-*
„ *juratione*, seu *proditione patriæ*, seu revelatione
„ *secretorum* suorum ratione patriæ, unde provisus est
„ oriundus, vel propter parentes suos, qui semper
„ Regi fuerunt infesti, & tunc esset audiendus, quia
„ satis prosequitur interesse proprium.

XII. Denique vi Concordatorum, Regia Nominatio ad Romanum Pontificem deferenda est; à quo solo provisoria seu confirmatoria diplomata concedi possunt; quod hodie etiam in aliorum quorumcumque Regum ac Principum Nominatione; quin & in electione quæ vi Concordatorum Germaniæ fit, ubique obtinet; idque contra pristinam, ac etiam jure Decretalium stabilitam Ecclesiæ disciplinam, quæ Episcoporum confirmationem, vel Conciliis Provincialibus, vel Metropolitanis deferebat, uti latius titulo sequenti exponetur.

XIII. Si quæ præterea speciales conditiones in Concordatis, aut Indultis vel privilegiis, quibus Regibus & Principibus jus nominandi concessum est, fuerint expressæ & acceptatæ, hæ indubie juxta tenorem expres-

expressum servandæ sunt, præter illa, quæ ipsa ratio & divina lex omnibus, quibus jus nominandi aut eligendi Ministros Ecclesiæ competit, servanda præscribit.

CAPUT VI.

Quædam circa Electionem & Nominationem Episcoporum invariata manserunt.

1. *Qui ad Electionem & Nominationem concurrunt; tenentur bonum Ecclesiæ præ oculis habere.*
2. *Patroni etiam laïci vi sui juris Ecclesiæ Ministros designant.*
3. *In distributione Beneficiorum committitur acceptatio personarum, dum ex humano respectu minùs dignus digniori præponitur.*
4. *Probatur auctoritate S. Thomæ.*
5. *In promotione ad Episcopatum acceptio personarum est grave peccatum.*
6. *Nominationem Episcoporum recusavit Valentinianus Imperator: & quare?*
7. *Ludovicus VI. Galliarum Rex noluit acceptare Privilegium conferendi munia Ecclesiastica.*
8. *Idem fecit S. Ludovicus.*
9. *Quàm solicitus hic fuerit, ut digni ad munia Ecclesiæ promoverentur.*
10. *Qui in Nominatione ad Episcopatus non multùm sunt soliciti de qualitatibus promovendorum, convincuntur non satis æstimare pretium animarum.*
11. *Ab Episcopatu repellendi ambientes.*
12. *Prævié ad Nominationem diligens instituenda inquisitio.*
13. *Pro obtinendo bono Pastore, tum publicæ, tum privatæ preces instituendæ.*
14. *Quomodo ad has populus excitandus?*

VARIAM fuisse circa personas eligentes aut ad electionem concurrentes disciplinam, & electionis formam, ex Historiis & sacris Canonibus, aliisque Ecclesiasticis monumentis in præcedentibus sufficienter est ostensum.

I. Verùm quæcumque in his potuerit pro ratione temporum aut locorum intervenire mutatio, illud semper mansit, & manebit immutabile, ac invariabile, quod quicumque sive Clerici sive Laïci; seu Reges, seu populus ad electionem vel Nominationem concurrant, teneantur in Electione sive Nominatione bonum Ecclesiæ, cui Pastor præficiendus est, præ oculis habere.

II. Indubitatum quippe est, quòd etiam Reges aliique Patroni laïci vigore juris patronatûs, aut indulti vel alterius tituli ad Episcopatus cæteraque Ecclesiastica Beneficia nominantes aut præsentantes, vi illius Ecclesiæ Ministros designent, atque Ecclesiastica munia distribuant.

III. Certum autem est, in distributione Beneficiorum seu Officiorum Ecclesiæ eam qualitatem personæ attendendam esse, quæ personam magis idoneam aut utilem ad ministrandum & serviendum Ecclesiæ ostendit; id est, attendendam esse qualitatem, quæ ad bonum Ecclesiæ facit.

Hinc ulteriùs consequitur, quòd quicumque ad Beneficia nominant, vitium acceptionis incurrant, ipsamque justitiam distributivam lædant, si ex humano aliquo respectu, & intuitu qualitatis personæ aut motivi, quæ nullatenus Ecclesiæ utilitatem respiciunt, nec personam Ministerio, ad quod eligitur, digniorem reddunt, ad nominandum aliquem minùs dignum, relicto digniore, moveantur.

IV. " Si potest haberi aliquis magis idoneus (ait Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 3.) „ erga aliquam dignitatem, & alius præferatur, oportet quòd „ hoc fit propter aliquam causam: quæ quidem si *pertineat ad negotium*, quantùm ad hoc erit ille, qui „ eligitur idoneus, magis: si verò non pertineat ad negotium, id quod consideratur ut causa, erit *manifestè acceptio personarum.*

V. " Nec sanè quantùm arbitror (inquit S. Augustinus *epist.* 54.) „ putandum est, leve esse peccatum in „ personarum acceptione habere fidem Domini nostri „ JESU CHRISTI; si illam distantiam sedendi & standi „ ad honores Ecclesiasticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ, con- „ tempto paupere instructiore atque sanctiore.

Si hoc generatim de *honoribus Ecclesiasticis* putaverit Augustinus, quid non censendum, si hæc personarum acceptio ad *Episcopatus* referatur: Nam, ut meritò monuerunt Patres Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* " Si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus pro- „ videnter scienterque cavendum est, ut in domo Do- „ mini nihil sit inordinatum, nihilque præposterum: „ multò magis elaborandum est, ut in Electione ejus, „ qui suprà omnes gradus constituitur, non erretur. „ Nam totius familiæ Domini status & ordo nutabit, „ si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite.

Ac deinde tanquam ex prædictis consequens subjungit: " Omnes verò & singulos, qui ad proportio- „ nem præficiendorum quodcumque jus quâcumque „ ratione à Sede Apostolica habent, aut alioquin operam „ suam præstant; nihil in iis pro præsenti temporum ra- „ tione innovando, hortatur & monet, ut imprimis „ meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum „ salutem utilius posse facere, quàm si bonos Pastores, „ & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promovere studeant, „ eosque alienis peccatis communicantes *mortaliter* „ peccare, nisi quos *digniores* & Ecclesiæ *magis utiles* „ ipsi judicaverint; non quidem *precibus*, vel *humano* „ *affectu*, aut *ambientium suggestionibus*, sed eorum exi- „ gentibus meritis, præfici diligenter curaverint; & „ quos ex legitimo matrimonio natos, & vitâ, ætate, „ doctrinâ, atque aliis omnibus qualitatibus præditos „ sciant, quæ juxta Sacros Canones, & Tridentinæ „ hujus Synodi Decreta requiruntur.

VI. Hoc periculum in Electione seu Nominatione ad Ecclesiæ Ministeria, præsertim Episcopatûs, expendens Valentinianus Imperator, ad eligendum Mediolanensem Episcopum Synodum Episcoporum quidem convenire jussit; eosque exhortatus est, ut talem eligerent Episcopum, qui *non solo verbo, sed etiam conversatione gubernet subjectos, & totius semetipsum imitationem virtutis ostendat, testemque doctrinæ conversationem bonam habeat*; at cùm Synodus petiisset, ut *magis ipse decerneret* eligendum *sapiens & pius*, mox respondit: *Supra nos est talis Electio. Vos enim gratiâ divinâ potiti, & splendore fulgentes, meliùs poteritis eligere.* Apud Gratianum *Dist.* 63. *Can.* 3.

VII. De Ludovico VI. Galliarum Rege refertur: " Reversus de Hierosolymitana contra Saracenos expe- „ ditione, cùm quidam Clericus Româ Papale quod- „ dam privilegium attulisset, quo in omni Ecclesia Ca- „ thedrali sui regni jus conferendi, cui vellet, primam „ vacaturam cum cunctis fructibus medio tempore pro- „ venientibus, consequebatur, confestim combussit lit- „ teras, dicens " *Malo illas hic comburere, quàm si propter illas in inferno comburerer.* Thomas Walsingam in hypodigm. Neustriæ,

VIII. Scribit Broymarus Cancellarius S. Ludovici Galliarum Regis in ejus vita; " cùm ei instituendi Pa- „ stores à Pontifice potestas facta esset, ad idque di- „ ploma Legatus Româ rediens attulisset: quòd mea, „ inquit, Romæ negotia strenuè obieris, laudo: quòd „ mihi à Pontifice munus hoc retuleris, non probo. „ Intelligo enim *quanto cum periculo animæ meæ* & reg- „ ni id susciperem, ac protinus diploma in ignem pro- „ jecit.

IX. Quàm verò ipse solicitus esset, ut optimè in Eccle-

Ecclesiæ bonum de Beneficiis ad suam Nominationem spectantibus, provideretur, exponit Nangius in ejus vita *pag.* 369. " Sanè in Beneficiis conferendis, quæ „ ad patronatum, sive donationem ipsius pertinebant, „ *Deum semper* præ oculis habebat, & Electus & proba- „ tis personis, quantùm poterat, conferebat. Quas „ personas eligi & *inquiri* faciebat per Cancellarium „ Parisiensem & alios bonos viros.

X. Et profectò Principes eorumque Ministri, qui in nominatione ad Beneficia Ecclesiastica, præsertim Episcopatus, unde salus unius integræ Diœcesis magna ex parte dependet, soliciti non sunt, ut capaciores ac digniores promoveantur, convincuntur non æstimare pretium animarum. Divinitùs enim jam pridem dixit Hormisdas Papa *Epist.* 25. *cap.* 1. " Æstimet quis pretium „ Dominici Gregis, ut sciat quod meritum constituen- „ di deceat esse Pastoris.

XI. Sed proh dolor! frequenter ampliùs inquirunt, magisque anxii sunt, ut fidelem ac expertem constituant civitatis alicujus aut castri Rectorem aut Gubernatorem, cui salus & conservatio temporalis concredatur, quàm quis constituatur Civitatis aut Diœcesis Episcopus, cui tot animarum æterna salus committitur: non rarò hìc aliud considerantes, quàm quis pluribus commendationibus, ne dicam muneribus & obsequiis sit instructus.

Utinam hi expenderint illud nunquam satis expendendum Imperatorum in *L.* 31. *Cod. de Episcopis & Clericis*: " Tantum ab ambitu debet esse sepositus (ordinandus Episcopus) " ut *quæratur cogendus*, rogatus „ *recedat*, invitatus effugiat, sola ei suffragetur *necessitas* excusandi. Profectò *indignus* est Sacerdotio, „ nisi fuerit ordinatus *invitus*.

XII. Laudandum ergo fuit Decretum Henrici II. Galliæ Regis in Comitiis Blesensibus promulgatum, ne Nominatio Regia ad Episcopatus fieret ante mensem à vacatione, ut maturiùs de persona nominanda deliberari ac inquiri posset.

Quàm hæc inquisitio necessaria sit; & quomodò nullatenus excusentur prætextu ignorantiæ, si omissâ sedulâ ac studiosâ inquisitione, Ecclesiæ zelosum ac fidelem Ministrum non dederint, quibus jus eligendi aut nominandi competit, multis ostendit S. Chrysostomus *Lib.* 1. *de Sacerd. cap.* 2.

Ulteriùs, quamvis moderna Ecclesiæ disciplina nec populum, nec Clerum saltem inferiorem ad electionem Episcoporum admittat, tamen illud semper verum manebit, tam populi quàm Cleri plurimùm interesse, ut talis Pastor Ecclesiæ detur, qui boni Pastoris qualitatibus sit instructus.

XIII. Et quia scimus, cor Regis esse in manu Dei, & quòd à Summo animarum Pastore dependeat, mittere operarios in messem suam, illud saltem populo & Clero incumbit, ut precibus ad Deum fusis bonum Pastorem instanter ac humiliter petant.

Quapropter durante disciplinâ, quæ electionem Clero populoque deferebat, Visitator electioni intendens universos monebat. "Magnoperè studendum est, „ dilectissimi fratres, *Deum suppliciter deprecari*, ut ta- „ lem inter vos, ad suum servitium aptum, & vobis „ profectuosum per suam magnam clementiam mani- „ festare dignetur. Ideòque admonemus, ut *triduana* „ *jejunia* ab omnibus in ista Parochia commorantibus „ fieri jubeantur, & ut *eleemosynæ*, quantum quisque „ dare potuerit in suo maneat arbitrio. Simulque omnes „ unâ voce unâque mente omnipotentem Deum depre- „ cemur, ut talis Dei famulus, Deoque dignus, & bo- „ nis hominibus acceptus, ad illam Venerabilem Se- „ dem Pontifex eligatur, qui postmodum nullo vitio, „ nullâ reprehensione arguatur: sed sit bonis moribus „ ornatus, & sanctâ conversatione suffultus, Sacrisque „ Litteris imbutus, & idoneus Minister esse possit ad „ perficiendum ea, quæ ei commissa fuerint.

Eâdem ratione, stante modernâ disciplinâ, Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* statuit, " Ut „ cùm primùm Ecclesia vacaverit, supplicationes ac *pre-* „ *ces publicè privatimque* habeantur, atque à Capitulo „ per civitatem & Diœcesim indicantur; quibus Cle- „ rus populusque bonum à Deo Pastorem valeat impe- „ trare.

XIV. Plurimùm valebit ad excitandum populi devotionem & fervorem, si animarum Directores frequenter ac vivaciter populo exponant, quantum mali immineat sibi, si pro Pastore bono mercenarius, aut etiam lupus aliquis intret; quodque Deus interdum ob peccata populi permittat, ut non mercenarii duntaxat, sed & lupi in ovile suum intrent, illudque tum suis malis exemplis & moribus, tum perversis doctrinis devastent, ovesque spiritualiter occidant.

TITULUS XIV.

DE CONFIRMATIONE EPISCOPORUM.

CAPUT I.

Ad quem spectet Episcoporum Confirmatio.

1. *Primitus ad Metropolitanum cum Episcopis Comprovincialibus spectavit.*
2. *Probatur ex Concilio Nicæno & Laodicæno.*
3. *Confirmatio Romani Pontificis ad quem olim pertinuit?*
4. *Præcipua auctoritas erat penes Metropolitanum; & ad hunc solum sensim devolutum est Jus confirmandi.*
5. *Episcopi suburbicarii à Rom. Pontifice Jure Metropolitico confirmati & ordinati.*
6. *Per* 13. *secula apud Metropolitanum permansit.*
7. *Confirmatio Episcoporum non nisi posterioribus seculis ad Rom. Pontificem devoluta & ab ordinatione sejuncta.*
8. *Per Reservationes Pontificias seculo* 14. *ad Sedem Apostolicam jus confirmandi devolvi cœpit.*
9. *Etiam post sublatas Reservationes mansit jus confirmandi penes Pontificem.*
10. *Concordata Germaniæ illud Sedi Apostolicæ deferunt.*
11. *Item Concordata Galliæ.*
12. *Similiter indulta & Privilegia nominandi Episcopos Regi Catholico aliisque Principibus concessa.*

I. ELECTIONEM Episcoporum multis seculis, præsertim in Ecclesia Latina suffragio Cleri ac populi factam fuisse, suprà ostendimus; unà quoque ibidem notavimus, non eam fuisse hujus electionis vim, sive auctoritatem, ut necessariò is esset Ordinandus, quem populus Ordinandum expetiisset; sed penes Metropolitanum cum Episcopis suffraganeis jus fuisse, electionem, electamque personam examinandi; utrùm nimirum & illa Canonica esset; & hæc ad Ecclesiam regendam, & onus Episcopale sustinendum sufficiens: atque ulteriùs in potestate Metro-

Metropolitani & Episcoporum fuisse, electionem probare, vel improbare; prout eam vel Canonicam, aut minùs Canonicam judicarent. Hoc insuper notandum, quòd nec per ejusmodi electionem, uti hodie, jus aliquod *ad rem* ipsi Electo acquireretur, antequam per Metropolitanum, ac Episcopos Comprovinciales electio seu nominatio populi esset probata & admissa; ipseque electus Ordinatus & in Cathedra collocatus.

II. Itaque Confirmatio electionis, vel nominationis approbatio primis Ecclesiæ seculis omnimoda erat penès Episcopos Ordinatores, id est, Metropolitanum cum Suffraganeis juxta Canonem IV. Nicænum, quo decernitur: " Episcopum oportet maximè „ quidem ab *omnibus* qui sunt in Provincia *constitui*: „ si autem sit hoc difficile, vel propter urgentem ne„ cessitatem, vel viæ longitudinem, tres omnino eun„ dem in locum congregatos, absentibus quoque suf„ fragium ferentibus, scriptisque assentientibus, tunc „ electionem fieri, eorum autem quæ fiunt, Confir„ mationem in unaquaque Provincia *à Metropolitano* „ fieri.

Hoc Canone non de sola ordinatione sive consecratione agi, sat innuit ipse consensus absentium in scriptis requisitus; qui ad confirmationem sive approbationem electionis, nequaquam ad ipsam formalem ordinationem sive consecrationem aliquid conferre potest.

Unde Canone 12. Synodi Laodicænæ edicitur, ut " Episcopi judicio Metropolitanorum & eorum qui „ circumcirca sunt Episcoporum, provehantur ad Ec„ clesiasticam Dignitatem; ii videlicèt qui plurimo tem„ pore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conver„ sationis exemplo.

III. Quemadmodum electio Romani Pontificis eodem ritu, quo aliorum Episcoporum electio per Clerum & populum per decem ut minus secula peracta fuit, uti titulo præcedenti probatum fuit; similiter & electionis confirmatio, & personæ electæ ordinatio juxta præscriptum SS. Canonum ac notanter Nicænorum, sicuti aliorum Episcoporum facta legitur.

Et quidem etiam seculo XI. eam fuisse usitatam formam confirmationis R. Pontificis non obscurè indicat Gratianus *Dist.* 23. *Can.* OMNES. ubi relatâ formâ electionis usitatâ Alexandri II. ætate dicit: *Quia Sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur Ecclesiis, atque ideò super se Metropolitanum habere non possit, &c.*

Cùm igitur Episcopus Romanus nullum haberet supra se Metropolitanum, consequens apparebat, electum in R. Episcopum ad normam Canonum Nicænorum non esse confirmandum. Verùm verba per Gratianum addita evincunt etiam eo tempore R. Episcopum ad instar aliorum Metropolitanorum confirmari consuevisse. Subjicit verbis jam relatis, *Cardinales* Episcopi *procul dubio* METROPOLITANI *officio funguntur qui videlicèt electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehunt.* Quæ verba non obscurè significant electionem R. Episcopi, non secus ac reliquorum Metropolitanorum, confirmationi, examini, ac judicio Episcoporum Provincialium fuisse subjectam.

Scitur enim, quòd Episcopi, quos posterior ætas vocavit *Episcopos Cardinales*, sint ipsi Episcopi Romæ adjacentes, cum Episcopo Romano tanquam Metropolitano unam provinciam constituentes.

Quapropter dum in præcitato Decreto asseritur, *Episcopos Cardinales Metropolitani officio fungi, qui videlicèt electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehunt*, perinde est, ac si diceretur, *Provinciales Episcopos vice Metropolitani fungi*, & electionem perficere & probare; atque hoc sensu Decretum hoc à pristina disciplina non discordat; quandoquidem sciatur Metropolitanos Episcopos ab Episcopis Comprovincialibus fuisse confirmatos & ordinatos, saltem iis temporibus, quibus nondum Patriarcharum jura per Orientem & Occidentem essent stabilita. Scitur enim inter jura Primatûm & Patriarcharum tandem & jus ordinandi Metropolitanos fuisse numeratum.

IV. Synodi Nicæna & Laodicæna, quæ eodem seculo celebratæ fuerunt, deferunt, ut dictum est, Metropolitano & Episcopis Comprovincialibus *constitutionem* sive *provectionem* Episcoporum; idque indubiè ob approbationem & confirmationem electionis; quæ ab ipsis, secundùm temporis illius disciplinam dependebat.

Quoniam tamen inter Episcopos Ordinatores, primus & præses esset Metropolitanus; neque semper omnibus Comprovincialibus Episcopis commodum esset, ad singulas Episcoporum ordinationes convenire, sensim ex quodam ut minùs tacito Ecclesiæ consensu ad Metropolitanum, integrum penè devolutum est jus electiones discutiendi, easque vel ut Canonicas probandi, vel ut minùs Canonicas reprobandi.

Et quidem Nicæna Synodus hanc Metropolitani auctoritatem in Episcoporum ordinatione in relato Canone non obscurè expressit his verbis: " Potestas „ sanè vel *confirmatio* pertinebit per singulas Provincias, „ ad Metropolitanum Episcopum. „ Gratianus *Dist.* 64. *Can.* 1.

Et Canone 6. ait: " Illud generaliter clarum est: „ quòd si quis præter *sententiam Metropolitani* fuerit „ factus Episcopus, hunc magna Synodus definivit, „ Episcopum esse non oportere. „ *Dist.* 64. *Can.* 8.

Hinc illud Innocentii I. " Extra *conscientiam Metro*„ *politani* Episcopi, nullus audeat ordinare Episcopum. „ *Dist.* 64. *Can.* 5.

Quin & si inter Electores circa personam eligendam sit dissensio, Metropolitani est, eum ordinare, qui majoribus meritis juvatur: Ita enim ad Anastasium Thessalonicensem scribit S. Leo: " Cùm ergo de sum„ mi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus „ proponatur, quem Cleri, plebisque consensus, *con*„ *corditer* postulavit; ita ut si in aliam fortè personam „ partium se vota *diviserint*, *Metropolitani judicio*, is „ alteri præferatur, qui majoribus & studiis juvatur & „ meritis.

Synodus VII. *Can.* 2. Metropolitani munus esse declarat, futurum Episcopum examinare, probareque, an sacrâ scientiâ sit satis instructus.

V. Notatum est quòd à primis seculis penes Metropolitanos præcipua fuerit autoritas in electione & ordinatione Episcoporum, atque sine consensu Metropolitani Episcopus ordinari non potuerit, quemadmodum & Synodus Nicæna *Canone* 5. expressit.

Itaque & Confirmatio & Ordinatio Episcoporum spectare censebatur ad Metropolitanum cujusque Provinciæ.

Verùm & hoc scitur, quòd sensim hoc jus Metropoliticum quorumdam Episcoporum extensum sit ad plures Provincias.

Et quidem jus Metropoliticum Episcopi Romani, uti & Alexandrini tempore Concilii Nicæni ad plures Provincias & Ecclesias in illis consistentes se extendebat, uti probat *Canon.* 6. hujus Synodi.

Unde hoc jure usum fuisse Episcopum Romanum, in Provinciis & Ecclesiis Suburbicariis jure Metropolitico subjectis, non tantùm tempore Concilii Nicæni, sed & pluribus sequentibus seculis, evincitur ex Libro diurno Romanorum Pontificum, in quo Libro *cap.* 3. exhibetur per plures articulos sive titulos ritus Ordinationis Episcopi *Suburbicarii* per Pontificem Romanum.

Porrò cùm in hoc Libro diurno nullus ordinationis ritus præterquam Suburbicarii occurrat, imò nec ullius alterius ordinationis tanquam ad Episcopum Romanum spectantis mentio fiat, non sine fundamento concluditur,

ditur, tempore confecti hujus Libri, id est sub initium seculi VIII. Pontificem Romanum nullius Episcopi ordinationem sibi vindicasse, nisi Ecclesiarum Suburbicariarum, sibi jure Metropolitico subjectarum, uti ad Canonem VI. Nicænum probatum est.

Cùm verò eo tempore confirmatio unà cum ordinatione perficeretur, consequens est toto illo tempore nullius alterius Episcopi confirmationem ad Romanum Episcopum pertinuisse.

Ulteriùs, quia eâ ætate confirmatio non sejungebatur ab ordinatione, mirum videri non debet nullum in dicto Libro diurno vestigium apparere confirmationis, prout hodie in usu est.

Quin & ritus ordinationis Episcopi Suburbicarii, uti in hoc Libro describitur, manifestè probat, Episcopum Romanum eodem ritu tum temporis ordinasse & confirmasse Episcopos sibi jure Metropolitico subjectos, quo cæteri Metropolitani suos respectivè Episcopos suffrageneos, sive suæ respectivè Provinciæ.

Et eodem ritu ordinationis ibidem descripto *tit.* 8. habetur, quòd Episcopus ordinatus non tantùm Episcopo Romano tanquam suo Metropolitano & Ordinatori obedientiam promitteret, sed & insuper suo Principi fidelitatem: quare & Garnerius huic titulo præfixit hoc summarium: "Episcopus addebat indiculum de „ obedientia erga Romanum Pontificem, & *fidelitate* „ *erga Principem* servanda.

VI. Hæc disciplina Metropolitano Confirmationem suorum Suffraganeorum attribuens per tredecim facilè secula inconcussa permansit; eamque & jus commune Decretalium Gregorii IX. apertissimè supponit, & confirmat: unde uno consensu tradunt Canonistæ, Episcopum de jure communi confirmandum esse à suo Metropolitano.

Unde Joannes Eckius, ille famosus Lutheri Antagonista *lib.* 3. *de Primatu Petri cap.* 40. ait, ab antiquo constitutum, Episcopum quemlibet à suo Metropolitano confirmandum, & Metropolitanum à Primate, & Primatem à suo Patriarcha: miraturque quomodo contra jura (quæ plurima ibidem profert) suas Confirmationes Episcopi, præsertim Germani, ex Roma petant. Pergit enim: "Quod jugum nescio quo„ modo Episcopi excusserunt, ut Confirmationem, sal„ tem in Germania, omnes ex Roma petant. Forsan „ Viri magni & potentes, ac natalibus illustres, dedig„ nabantur confirmari ab humilis generis Metropoli„ tano. Hoc autem de Confirmatione per Metropo„ litanum facienda, constitutum fuit in Concilio Ni„ cæno, &c.

VII. Quod modò dictum est, confirmationem Episcoporum penes Metropolitanos integram fuisse jure Decretalium, id est etiam seculo XIII. intelligi oportet de *vera* confirmatione electionis, quæ ipsam Episcopi Ordinationem præcedere debebat; ut nec ante hanc confirmationem obtentam electus ordinari in Episcopum posset, neque administrationi seu in temporalibus seu spiritualibus ullatenus se immiscere.

Hujus generis confirmatio, etiam jure Decretalium, Metropolitanis integra mansit, neque à Sede Apostolica per litteras & Bullas obtineri debuit.

Cæterum & hoc verum est, quòd similis confirmatio, qualis hodie ordinationi præmitti debet & per quam Episcopatus quodammodo confertur, ab ipsa ordinatione *omnino separata*, & speciales suos effectus producens, prioribus seculis ignota fuerit; uti numero 5. dictum fuit.

Quo verò tempore confirmatio Episcoporum ab ipsa ordinatione cœperit sejungi & suos speciales effectus producere, incertum est: admodum verisimile est, non nisi circa seculum XI. aut XII. initium habuisse: dum scilicet Beneficiorum collatio & provisio ab ipsa ordinatione separari cœpit. Ipsa enim moderna Episcoporum confirmatio in effectu est Episcopatûs *collatio* seu *provisio*, quæ similiter ut Beneficiorum provisio in ipsa ordinatione fiebat.

Unde & Pontifex juxta hodiernum stilum asserit in litteris confirmationis se Ecclesiæ *vacanti* de Pastore & Episcopo providisse.

VIII. Inquiritur quâ occasione Episcopi aliquando pro sua confirmatione ad Sedem Apostolicam recurrerint. Inter nonnullas occasiones quæ solent afferri, illa certior videtur, scilicet, quòd sicuti per Reservationes Pontificias, quæ potissimùm à Joanne XXII. incrementum accepêre, ad Sedem Apostolicam seculo 14. provisiones sive nominationes fuere devolutæ; atque eo titulo electiones Canonicæ quodammodò abolitæ; pariter jus confirmandi Episcopos Metropolitanis ademptum & Sedi Apostolicæ fuerit reservatum. Indignum quippe credebatur, ut à Romano Pontifice ad Episcopatum designatus, à Metropolitano Confirmationem petere & accipere juberetur. Quid enim id aliud, quàm nominationem Pontificiam, Metropolitani judicio probandam vel improbandam subjicere?

IX. Licèt verò hæ Pontificiæ reservationes quoad Episcopatus & Prælaturas, sive per Concordata sive per indulta ac privilegia Regibus concessa, quoad nominationes & electiones ad Cathedrales Ecclesias fuerint in multis restrictæ; scilicet reservando ipsis Capitulis Canonicas electiones, uti contigit per Concordata Germaniæ; vel jus nominandi Regibus ac Principibus indulgendo: tamen Confirmationes Romano Pontifici hactenus reservatæ manserunt; nec quidquam juris Metropolitanis restitutum est.

X. Et quidem Concordata Germaniæ volunt, "quòd in Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis im„ mediatè non subjectis Sedi Apostolicæ, fiant electio„ nes Canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur; „ quas etiam, ait Pontifex Nicolaus V. ad tempus con„ stitutionis felicis recordationis Nicolai Papæ III. quæ „ incipit *Cupientes*, exspectabimus, & elapso dicto ter„ mino si non præsentatæ, vel si præsentatæ minùs „ Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ „ fuerint, eas *confirmabimus*, nisi ex rationabili & evi„ denti causa, ac de dictorum Fratrum consilio de dig„ niori & utiliori persona duxerimus providendum, „ proviso, quòd Confirmati prædicti, & per nos pro„ visi, Metropolitanis tamen suis & aliis præstent debi„ ta juramenta, & alia, ad quæ de jure tenentur.

XI. Concordata similiter inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Franciæ habent, ut Rex virum gravem, qualitatibus ibidem expressis instructum, & aliàs idoneum infra sex menses à die vacationis Ecclesiarum, Romanis Pontificibus seu *Sedi Apostolicæ nominabit*, & de persona per Regem hujusmodi nominata per *Romanos Pontifices*, seu *Sedem* prædictam *providebitur*.

Itaque etiam vi horum Concordatorum requiritur Papæ provisio; "Alioquin si à Rege nominatus (inquit Rebuffus *de Regia ad Prælaturas nominatione*, verbo *Provideri*) „ receperit fructus Episcopatûs *ante Papæ* „ *provisionem*, amittit jus nominationis & dicitur *in*„ *trusus*. (*a*)

XII. Indulta quoque ac privilegia, quibus Romani Pontifices Regibus Hispaniæ & Principibus nostris jus nominandi ad Cathedrales Ecclesias indulserunt, Confirmationem sive Provisionem Romanis Pontificibus seu Sedi Apostolicæ reservarunt; nec alteri, quàm Sedi Apostolicæ personam à Rege præsentari volunt.

(*a*) In Galliis non diceretur *Intrusus*, si *ante Papæ Provisionem* Episcopo aut Abbati nominato Rex tribueret Beneficii fructus: ea enim Regis Galliarum facultas nititur Jure Regaliæ.

CAPUT

CAPUT II.

Confirmatio dari debet prævia causæ cognitione.

1. *Confirmanti merito applicatur illud Apostoli*: Manus cito nemini imposueris.
2. *Quid sit* manus cito imponere?
3. *Confirmatio danda est prævio diligenti examine.*
4. *Ante Confirmationem citandi, qui electioni se volunt opponere; & quomodo?*
5. *Informatio accipienda etiam circa personam electam.*
6. *Informatio facienda in loco in quo Electus solitus fuit conversari.*
7. *Quam solicite inquisierit circa personam electam ante Confirmationem, S. Gregorius.*
8. *Exactum fuisse institutum examen seculo nono in Provinciis Galliarum, ostenditur.*

I. CUm is quis confirmat electum vel nominatum, eumdem instituat, ac proprie Ecclesiæ Pastorem provideat & constituat; merito Innocentius III. in *cap.* 19. ꝟ *de Elect.* confirmanti applicat illud Apostoli ad Timotheum: *Manus* CITO *nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* 1. *ad Timoth.* 5. 22.

II. „ Quid vero est (ait S. Leo *Epist.* 1. *cap.* 2.) „ CITO *manus imponere*, nisi ante ætatem maturitatis, „ ante tempus *examinis*, ante meritum laboris, ante „ experientiam disciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere *non probatis.*„ Gratianus *Dist.* 78. *Can.* 3.

III. Merito ergo jam pridem Sacris Canonibus cautum fuit, ne Metropolitani aliique Prælati, quibus jus confirmandi seu probandi electiones aut nominationes ad Ministeria Ecclesiastica præsertim Episcopatus competit, præcipitanter sine prævio, maturo ac diligenti examine & informatione ad Confirmationem prosiliant. Hos renovans Concilium Lateranense sub Innocentio III. " irrefragabili Constitutione sancivit, quatenus, cum quisquam ad regimen animarum fuerit „ electus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter *examinet & electionis processum*, & *personam* „ *electi*: ut cum omnia rite concurrerint, munus ei „ Confirmationis impendat: quia si secus fuerit in„ caute præsumptum, non solum dejiciendus est indi„ gne promotus, verum etiam *indigne promovens pu*„ *niendus*. Ipsum quoque decernimus hac animadver„ sione puniri: ut cum de ipsius constiterit negligentia, „ maxime si hominem insufficientis scientiæ, vel inho„ nestæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit: non „ solum confirmandi primum successorem illius careat „ potestate, verum etiam (ne aliquo casu pœnam effu„ giat) à perceptione proprii Beneficii suspendatur, „ quousque (si æquum fuerit) indulgentiam valeat „ promereri. Si vero convictus fuerit in hoc per ma„ litiam excessisse, graviori subjaceat ultioni. „ *Cap.* 44. ꝟ *de Elect.*

IV. Si electus coëlectum aut specialem suæ electionis adversarium habeat, is ante Confirmationem *nominatim* vocandus erit; alias ubi *concors* fuit electio, aut nullus *nominatim* se electioni opponit, generale ac peremptorium edictum proponendum est in Ecclesia, in qua electio facta est: ut si qui sint, qui se volunt opponere, constituto termino veniant. *Cap. fin. de elect. in VI.* ubi & Confirmationes hisce non observatis factæ, declarantur viribus omnino carere, irritæ & inanes.

V. Examen, seu informationem esse faciendam, non tantum circa electionis processum, sed etiam *personam electi*, declarat citatum Lateranensis Concilii sub Innocentio III. Decretum. Et quidem quod tria præcipuè inquirenda sint in persona electi, videlicet, ætas legitima, morum honestas, & litteratura sufficiens, scribit idem Innocentius Archiepiscopo & Capitulo Capuano in *cap.* 19. ꝟ *de Elect.* IN INTEGRA.

VI. Quia vero vita cujusque exactius nosci potest in loco, in quo quis diu conversatus fuit, ibidem inquirendum est de moribus electi, *cap.* 3. ꝟ *de elect.* quod sub nomine Gregorii III. retulit Raymundus; at uti recte notavit Antonius Augustinus in notis ad primam collectionem Decretalium, fragmentum est, licet truncatum, & in nonnullis immutatum, *Epist.* 18. *lib.* 8. S. Gregorii ad Anthemium Subdiaconum Campaniæ; ex qua apparebit, quam fuerit hic S. Pontifex solicitus, ut accurate de vita moribusque electi esset instructus, priusquam electionem suo assensu probaret, atque una intelligetur, quam utile sit ad intellectum Decretalium, recurrere ad fontes è quibus sua Raymundus aut alii Decretalium Collectores hauserunt: uti latius in tractatu Historico-Canonico in Canones *part.* 8. *cap.* 1. §. 6. monui.

VII. Itaque in citata Epistola scribit S. Gregorius: „ Postquam is, qui ad Episcopatum Surentinæ civitatis „ electus fuerat, aptus nobis visus non est, Amandum „ Presbyterum Oratorii S. Severini, quod in castro Lu„ culano situm est, elegerunt. Ea propter experientiæ „ tuæ præcipimus, ut eundem Presbyterum excusatio„ ne postposita, sub omni ad nos studeat festinatione „ transmittere: quatenus petentium desideria cum „ Christi auxilio, si nihil est quod eum impediat, „ impleantur. Cujus vita vel actus, quia melius pos„ sunt illic ubi diu est conversatus, agnosci, curæ tuæ „ sit cum fratre & Episcopo nostro Fortunato de eo „ *diligenter inquirere*. Et si nulla sunt quæ ad Sacrum „ Ordinem obsistere valent, ad nos debet omni postpo„ sita tarditate transmitti.

VIII. Quam exactum examen super electionis processu, & persona electi per Metropolitanum seculo nono, etiam hisce in partibus institueretur, abunde probat examinatio Willeberti Catalaunensis ordinandi Episcopi per Hincmarum Remensem Metropolitanum, assidentibus Provinciæ Remensis, & aliarum Provinciarum Episcopis: quæ extat integra in appendice *Tomi* 8. Conciliorum Generalium editionis Labbeanæ *col* 1878.

Firmum itaque & constans semper fuit, Confirmationem Episcoporum non esse *leviter* annuendam; sed serium tam super qualitatibus electi, quam forma electionis examen esse præmittendum; quamvis ritus hujus examinis, & Confirmationis pro temporum & locorum diversitate varius fuerit; quemadmodum in sequentibus ostendetur.

CAPUT III.

Per quos, & qua forma hodie informatio de Nominatis ad Episcopatus sumatur?

1. *Synodus Tridentina non determinavit, per quem aut qua forma facienda sit informatio.*
2. *Vult dicta Synodus, ut in Synodo Provinciali forma præscribatur.*
3. *Forma examinis in Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. præscripta.*
4. *Eadem in Synodo ejusdem Provinciæ anno 1586. & in Mechliniensi anno 1570. probatur.*
5. *Patres harum Synodorum non crediderunt, per Synodum Tridentinam solis* Nuntiis *Apostolicis informationem demandatam fuisse.*
6. *Neque id in Gallia creditum: & quid in Comitiis Blesensibus super forma examinis decretum?*
7. *Gregorius XIV. & Urbanus VIII. declararunt, informationem non esse sumendam per Ordinarios, nisi* deficientibus *Legatis Sedis Apostolicæ.*
8. *Synodus Provincialis Mechliniensis an. 1607. recepit Bullam Gregorii XIV.*
9. *Conformiter ad illam Bullam in Belgicis Provinciis soli Nuntii Apostolici, exclusis Ordinariis, informationes accipiant.*

10. *In Gallia id non æque receptum.*
11. *Quid anno 1596. Notabiles Regni in conventu Rothomagensi de hac re Regi proposuerint?*
12. *Quid occasione Nominati ad Episcopatum Conventuarum anno 1639. à Parlamento Parisiensi decretum sit.*
13. *Praxis Galliæ habet, quod Nominatus jubeat informationes accipi per Episcopum ultimæ suæ residentiæ.*
14. *Omnes quibus jus nominandi aut confirmandi Episcopos competit, merito de vita & moribus inquirunt.*
15. *Pontifices à facienda informatione excludunt, qui Nominatum in tertio consanguinitatis aut affinitatis gradu contingit.*
16. *Prælati ad faciendam informationem designati, tenentur eam facere* per se.
17. *Prælatus inquirens per se ex officio testes vocare & examinare debet; idque secreto.*
18. *Testes debent esse viri graves, prudentes & pii.*
19. *Testes debent scire, quæ requirantur in promovendo ad Episcopatum.*
20. *Consanguinei & familiares; item æmuli & inimici in testes non recipiendi.*
21. *Non sufficit aliquem gradu Academico esse insignitum, sed major de ejus doctrina habenda notitia.*

I. Synodus Tridentina *Sess. 22. cap. 2. de reformat.* expressis qualitatibus in assumendo ad Ecclesiam Cathedralem requisitis, subjungit: " Quarum rerum „ instructio, si ejus notitia nulla aut recens in Curia „ fuerit, à Sedis Apostolicæ Legatis seu Nuntiis Pro- „ vinciarum, aut ejus Ordinario, eoque deficiente, „ à vicinioribus Ordinariis sumatur.

Decretum hoc nequaquam determinat, per quem aut qua forma in singulis Provinciis informatio sive instructio de qualitatibus assumendi ad Ecclesiam Cathedralem sumenda sit: sed eam vel à Legatis seu Nuntiis Apostolicis, aut Ordinario ejus, qui assumendus est, accipi posse tantummodo dicit: quod & non obscure insinuat *Sess. 24. cap. 1. de reformat.* ubi expresse fatetur, in accipienda hac informatione, *non uniformem* rationem ubique ex nationum, populorum, ac morum varietate posse adhiberi.

II. Quapropter mandat, "ut in Provinciali Synodo „ per Metropolitanum habenda, præscribatur, quibus- „ que locis, & Provinciis *propria examinis*, seu inqui- „ sitionis, aut instructionis faciendæ *forma*, Sanctissi- „ mi Romani Pontificis *arbitrio* approbanda, quæ magis „ eisdem locis *utilis*, atque *opportuna* esse videbitur.

III. Conformiter huic Tridentino Decreto, Synodus Cameracensis Provincialis anno 1565. titulo *de examine Episcoporum*, formam inquisitionis sive informationis de nominato ad Cathedralem Ecclesiam his verbis expressit: " Ubi autem vel electio, vel postulatio, aut „ nominatio facta fuerit; per eos eumve quorum aut „ cujus interfit, auctoritate Metropolitani, aut si defue- „ rit, vicinioris Episcopi Provinciæ, affixis scedulis de- „ nuntiatoriis ad valvas vacantis Ecclesiæ, denuntie- „ tur patere aditum omnibus, qui sciant aut impedimen- „ tum aut vitium esse aliquod, quamobrem electus, „ vel postulatus, aut nominatus minime promoveri „ debeat; ut libere, ac tuto eidem Episcopo aut Ar- „ chiepiscopo denuntianti intra tempus definitum signi- „ ficent: idemque assumptis secum duobus vacantis „ Ecclesiæ Canonicis testes productos audiat, & exa- „ minet: quæraturque de natalium integritate, de „ ætate, an sit annorum triginta; de vita, moribus, „ & exercitiis, de gradu, statu, facultate, an Doctor, „ an doctus saltem; sitque iis virtutibus prædictus, „ quas Apostolus in Episcopo requirit: & an sex men- „ sium spatio in sacro Ordine fuerit constitutus. Quæ „ omnia fideliter descripta, ac ejusdem Episcopi, aut „ Archiepiscopi manu, ac sigillo firmata, & obsignata, „ mittantur ad S. D. Papam, ut sufficienter instructus „ confirmare tutius electum, postulatum, aut nomi- „ natum queat.

IV. Et ejusdem Provinciæ altera Synodus anno 1586. habita, vult, ut " novo Episcopo Electo aut „ Nominato processus super ejus doctrina & moribus „ Romam transmittendus fiat, juxta dispositionem, „ ait, Decreti primi Concilii Provincialis. „ *Tit. 17. cap. 9.*

Similem formam sumendæ informationis in Synodo Provinciali Mechliniensi, titulo *de Episcopis cap. 1.* & 2. præscriptam habemus.

V. Hinc patet, quod tametsi Episcopatuum Belgii tunc temporis provisio ac Confirmatio à Sede Apostolica petenda & accipienda esset, nihilominus instructio seu informatio super qualitatibus promovendorum per Metropolitanum, aut eo absente, per seniorem Suffraganeum fieret; adeoque nec crederent Synodorum harum Patres, vi Decreti Concilii Tridentini solis Legatis, seu Nuntiis Sedis Apostolicæ jus sumendi informationes competere.

VI. In Gallia quoque non obstante prædicto Concilii Tridentini Decreto, informationes nequaquam per Nuntios Apostolicos, sed per Ordinarios pluribus annis factæ sunt.

Nam in Comitiis Blesensibus anno 1576. inter alia decretum fuit, ut priusquam litteræ Nominationis Regiæ ad Pontificem mitti solitæ expediantur, nomina eorum, qui per Regem Nominati sunt, mittantur ad *Episcopum Diœcesanum* loci ubi Nominati *ultimis annis* resederint, & domicilium habuerint; ac etiam ad Capitula Cathedralium Ecclesiarum vacantium, qui respective inquirent de vita, moribus, bona disciplina, & conversatione Catholica dictorum Nominatorum; & de omnibus conficient legitimos processus verbales, quos clausos & obsignatos quantocius transmittent.

Insuper statutum est, ut ante expeditionem litterarum nominationis, dicti Nominati examinentur super eorum in Sacris Litteris eruditione, per unum Archiepiscopum aut Episcopum per Regem designandum, adscitis duobus Doctoribus Theologiæ, qui de Nominatorum sufficientia aut insufficientia testimonium ad Regem mittent.

Post hæc supervenit Bulla Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apostolicæ*, edita 1. Maji 1591. qua prædictum Decretum Concilii Tridentini renovatur, ac multa insuper circa formam faciendæ informationis adduntur & explicantur.

VII. Ac imprimis præcipit, " ut cum extra Ro- „ manam Curiam examen, instructio sive inquisitio fa- „ cienda erit, nemo omnino cujuscumque status, gra- „ dus, conditionisve fuerit, inquisitionem sibi arroga- „ re præsumat, sed integrum hoc negotium iis, qui „ à prædicto Tridentino Concilio designantur, Aposto- „ licæ videlicet Sedis Legatis, seu Nuntiis Provincia- „ rum, aut ejus de quo inquisitio fit, Ordinario, *eoque* „ *deficiente* Ordinariis vicinioribus relinquatur; nisi ju- „ stis de causis nobis aut pro tempore existenti Romano „ Pontifici, per speciale mandatum alicui alteri hoc „ munus quandoque committendum visum fuerit.

Deinde addit: " Quod si forte aliquis prædictorum „ consanguinitate aut affinitate usque ad tertium gra- „ dum inclusive promovendum contigerit, ut omnis „ suspicio carnalis affectus à tam sancto negotio repel- „ latur, ille quidem eo casu censeatur exclusus, atque „ ad eum, qui *proxime* sequitur, hoc est, *si Legatus* „ *excludendus* erit, *ad Nuntium*; si *Nuntius*, ad *Ordi-* „ *narium*; si Ordinarius, ad viciniorem Ordinarium „ inquisitionis Officium deferatur.

Ex quibus non obscurum est, Pontificem in hac Bulla, inquisitionem sive examen de qualitatibus promovendi, duntaxat *deficientibus* Legatis vel Nuntiis Apostolicis,

stolicis, per Ordinarios fieri velle; quod & in sequentibus his verbis rursus insinuat: "Quod si de Episcopo, vel Metropolitano extra Romanam Curiam degente ab una Ecclesia ad aliam ex aliqua gravi & justa causa transferendo ageretur, hoc munus Legato vel Nuntio Apostolico ejus Provinciæ, aut Regni ubi Ecclesia ipsa, à qua transfertur, sita erit; ad Metropolitanum, si Episcopus, ad Suffraganeum vero antiquiorem residentem, si Metropolitanus transferendus erit, pertinere declaramus.

Hanc Sedis Apostolicæ mentem clarioribus terminis expressit Urbanus VIII. anno 1627. in nova ac particulari instructione circa conficiendos processus inquisitionis super qualitatibus promovendorum ad regimen Cathedralium, aut aliarum Superiorum Ecclesiarum.

„ Si processus inquisitionis, ait, conficiendus sit extra Romanam Curiam, hoc munus spectat ad Legatos Sedis Apostolicæ, vel ad Nuntios Provinciarum in locis, in quibus commorantur: *Si non adsint* Legati, neque Nuntii, spectat ad Ordinarios personarum promovendarum, & ipsis deficientibus, ad Ordinarios viciniores, *qui ordo servandus est*, neque quisquam debet sibi hoc munus arrogare præter ordinem supradictum, nisi Romano Pontifici per *speciale mandatum* alicui alteri illud demandare placuerit. Quo casu apparere debet de mandato speciali in principio processus.

VIII. Synodus Provincialis Mechliniensis anno septimo sæculi decimi septimi juxta præcitatam Gregorii XIV. Bullam, processum super qualitatibus promovendi ad Episcopatum fieri mandat. "Facta novi Episcopi nominatione, (inquit *tit.* 16. *cap.* 8.) processus super ejus natalibus, vita, ætate, doctrina & moribus, Romam transmittendus, fiat juxta dispositionem Bullæ Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apostolicæ*.

IX. Porro, quia hæc Bulla, uti jam notatum est, informationem non permittit fieri per Ordinarios, nisi *deficientibus* Legatis aut Nuntiis Apostolicis; in Belgio tandem receptum fuit, ut dicta informatio ac processus fiant per Nuntium sive Internuntium Apostolicum in hisce Provinciis residentem; neque Ordinarii ullas in processu illo formando partes habeant.

X. Galli vero ægre hanc provinciam Nuntiis Apostolicis permittere volunt; sed ad Ordinarios, & alios à Rege committendos spectare contendunt.

Et quidem in reconciliatione Henrici IV. propositus à Pontifice hic articulus, quod *omnes informationes de vita & moribus & religione, quæ posthac fient ratione provisionis Beneficiorum consistorialium in Gallia, fient per Nuntios & alios Ministros Sedis Apostolicæ*, tanquam moribus Regni contrarius à Rege rejectus fuit.

XI. Rursus anno 1596. Notabiles sive Primores Regni congregati Rhotomagi suggesserunt Regi, quod iis in locis, in quibus non videtur hactenus Regiæ suæ Majestati conveniens restituere electiones, dignetur interea in Nominationibus suis jubere observari articulum 2. Comitiorum Blesensium anni 1576. atque eumdem ampliando præcipere, ut informationes super religione, vita, moribus & doctrina promovendorum ad Archiepiscopatus, fiant per Episcopum Provincialem seniorem in ordine Episcopali & residente: Et promovendorum ad Episcopatus per Archiepiscopum in Provincia residentem; & in hujus absentia per seniorem Episcopum Provinciæ similiter residentem, adscitis tribus Canonicis Ecclesiarum vacantium, à Capitulis ad hunc effectum deputatis.

Et ad obviandum abusibus qui committuntur in faciendis informationibus ad Curiam Romanam mittendis per dictos Nominatos ad Prælaturas, pro quibus informationibus faciendis accipiunt commissarios, & testes adducunt, quos sibi convenire judicant; supplicant Regi, quatenus dignetur statuere, ut prædictæ informationes fiant à dictis Archiepiscopis & Episcopis in forma superius descripta; quodque Archiepiscopi & Episcopi has informationes facientes, inquirent quoque de mediis, quibus obtentæ sint nominationes ad Archiepiscopatus vel Episcopatus; etiam de confidentia & Simonia, pensionibus, & pactionibus illicitis, si quæ intervenerint. Et ubi hæc informationum forma observata non fuerit, possint Capitula interponere appellationem tanquam *ab abusu* ab executione provisionum ad Archiepiscopatus & Episcopatus; qua pendente non tenebuntur provisos recipere ad Archiepiscopatus vel Episcopatus, nec ut tales agnoscere.

XII. Rursus cum anno 1639. Pontifex differret dare provisionem Nominato à Rege ad Episcopatum Convennarum, quia informationes ad Curiam Romanam missæ, factæ essent in forma superius descripta; ac insuper à Sacra Congregatione decretum fuisset, ut dictus Nominatus institui juberet novam informationem in Curia Romana, & si desint testes, Dominum Nuntium posse *delegare* Ordinario eos articulos super quibus informatio Parisiis fieri non poterit; Procurator Regius habita eorum notitia, Parlamento Regio exposuit, quod juxta primum articulum Comitiorum Blesensium, informationes super vita, moribus ac doctrina Nominatorum à Rege ad Prælaturas, fieri debent per Episcopos Diœcesanos Galliæ; quod tamen eo non obstante, Nuntii Apostolici eas sibi eousque attribuerint, ut Bullæ aliæque provisiones Romæ non expediantur, nisi informationes per Nuntium sint factæ. Quandoquidem vero, ajebat Procurator Regius, dictæ informationes unice fiant, ut securius ac maturius in Nominationibus, quæ ad Regem pertinent, procedatur; neque Romam mittantur, nisi ut Pontifici ostendatur, Nominatum esse instructum qualitatibus à Sacris Canonibus & in Concordato requisitis: & per consequens Nominatum recusari non posse: justum apparet, ut Decreta & Ordinationes Regiæ per solos Regios Commissarios executioni mandentur. Addebat insuper Procurator Regius, quod per jura ac Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, Nuntii Apostolici in Gallia residentes nullam jurisdictionem exercere possint. Hisce aliisque per Regium Procuratorem expositis, Parlamentum Regium edixit, ut informationes super ætate, vita, moribus & conversatione Catholica Nominatorum à Rege ad Episcopatus aliasque Prælaturas & Beneficia, posthac fiant per Episcopos Diœcesanos illius loci, in quo Nominatus ultimis quinque annis resederit, conformiter ad articulum primum Comitiorum Blesensium. Inhibitione insuper facta Nominatis, utendi aliis informationibus quam per prædictos Episcopos factis, sub pœna excidendi jure per nominationem acquisito. Præterea inhibitum fuit omnibus Regnicolis, depositiones facere, aut testimonia reddere in ordine ad has informationes, aliter quam coram prædictis Episcopis; atque omnibus Banquariis & Expeditionariis alias informationes Romam mittere, sub pœna privationis suorum officiorum, & punitionis, quæ infligitur pacis publicæ perturbatoribus. Mandatumque fuit, ut præsens Decretum ubique publicaretur. Vide Carolum Fevretium *Lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 11. & latius Tractatum Gallicum *de informatione Nominatorum ad Episcopatus.*

XIII. Unde praxis hodierna Galliæ habet, uti asserit D. Fleury in Institutionibus Juris Canonici *part.* 1. *cap.* 10. quod Nominatus curet informationem de vita & moribus suis fieri per Episcopum suæ ultimæ residentiæ.

In Galliis è jure informandi excluditur Nuntius; cum enim careat omni jurisdictione, non potest efficaciter citare testes aut eos ad ferendum testimonium cogere defectu jurisdictionis; atque hinc contingere solet, ut informationes recipiantur ex sola depositione eorum qui per nominatum ad ferendum testimonium mittuntur: plerumque deponentes juxta instructionem sibi à Nominato ejusve amicis datam.

Nec id ambigi potest, quin vita, moresque Nominati

nati soleant Ordinario domicilii in quo Nominatus resedit & vixit, propius esse noti, quam Nuntiis Apostolicis in Metropoli (seu in urbe quæ Caput Regni dicitur) continuo morantibus. (*a*)

XIV. Quin Reges aliique, quibus aut nominatio aut electio Episcoporum incumbit, merito per se vel Ministros suos aliosve, quos ad id convenientiores judicaverint, de vita ac moribus promovendi informationes sumant, nemini dubium esse potest. Cum vero Romanus Pontifex, juxta modernam disciplinam, in danda Confirmatione & provisione ad Episcopatus successerit Metropolitano, merito & ipse inquirit ac informationes de vita ac moribus cæterisque Nominati aut Electi qualitatibus *per se* aut alios capit; formamque informationis capiendæ præscribit; quam ad assequendam convenientem notitiam de capacitate Nominati aptiorem credit.

XV. Imprimis circa personas, quibus inquisitio sive informatio committitur, inter alia decernitur; ut si aliquis ex Prælatis, ad quem in ordine supradicto spectat processum conficere, consanguinitate vel affinitate usque *ad tertium gradum inclusive* Promovendum contingat, ille *excludatur* ab hoc munere quod eo casu deferatur ad illum, qui proxime sequitur, servato eodem ordine & gradu.

XVI. Adhæc Prælati in Bulla designati, " non per
„ suos Vicarios, Auditores vel alios Ministros, sed
„ per *seipsos* inquirendi munus, ait Gregorius XIV.
„ exercere debent; quamvis ab hujusmodi personis,
„ aliisque viris peritis juvari possint. „ Rationem hujus
præmiserat: " Quia Sacrum Concilium Tridentinum
„ non sine *magna* ratione eminentes personas, & quæ
„ negotii *magnitudinem probe* intelligerent, ad hoc
„ officium nominavit.

XVII. " Ad hoc autem, ut mens ejusdem Sacri
„ Concilii (pergit Gregorius XIV.) recte ac fideliter
„ debitæ executioni mandetur, & tale sit examen, quale
„ requiritur in negotio tanti ponderis, declaramus ac
„ statuimus, non esse in vita ac doctrina Promovendi
„ investiganda, eam rationem adhibendam, ut ab ipso
„ Promovendo articuli offerantur, ac testes producan-
„ tur; sed oportet ut Prælatus, qui munus inquirendi
„ suscepit, articulos conscribat, atque ipse ex officio
„ suo illos testes vocet atque examinet, quos de rebus
„ inquirendis sincerum ac fidele testimonium daturos
„ esse existimet. Verum, ut inquisitio prædicta facilius
„ ac plenius perfici atque expediri queat, utile erit, si
„ Prælatus, qui inquisitionem facturus est, vel à Pro-
„ movendo, vel ab aliquo alio confici curet scedulam,
„ in qua sint ordine descripta, nomen Promovendi,
„ cognomen, patria, parentes, ætas, ordo, gradus,
„ professio, functio, si quam is forte exercuit, loca
„ in quibus aut Theologiæ vel Juri Canonico operam
„ dederit, aut longo tempore versatus fuerit, denique
„ amici ac familiares, qui tam ipsum quam parentes
„ ejus intime norint. Quod si Promovendus docu-
„ mentum aliquod exhibere voluerit, unde ipsius
„ ætas, gradus, dignitas, sacri Ordines, functio,
„ officia, muneraque, aut aliquid ejusmodi com-
„ probetur, admittendum, ac processui inserendum
„ erit, modo documentum publicum seu authenticum
„ erit.

Eadem habet instructio Urbani VIII. quæ insuper addit: " Ipse (Prælatus inquirens) ex officio suo
„ *secreto* vocari mandet, & *secreto* examinet, *ipsemet*
„ recipiat in manibus suis singulorum testium juramen-
„ tum.

XVIII. Nec quoscumque testes adhibendos esse voluere Pontifices, sed " Testes sint Viri *graves*, *pii*,
„ *prudentes*, *docti*, & qui de qualitatibus Promoven-
„ dorum rectum judicium ferre valeant, *sincerumque*
„ ac *fidele* testimonium verisimiliter sint daturi; præ-
„ sertim vero hujusmodi qualitates esse debent in testi-
„ bus, qui interrogandi erunt de fide Catholica, vita,
„ moribus, doctrina, & aptitudine promovendi ad
„ regendam Ecclesiam.

XIX. Deinde rationem, quæ testes hujusmodi dotibus instructos assumendos suadet, hanc apprime notandam subjicit: " Scire enim debent ipsi testes, quæ
„ requirantur in eo, qui recturus est Ecclesiam Cathe-
„ dralem, ad hoc ut sit idoneus ad alios docendum,
„ aptus ad illam gubernandam, & dignus qui ad eam
„ promoveatur.

XX. Pergit deinde: " Non sunt recipiendi in testes
„ *Cognati* vel *nimium familiares*; aut *inimici* sive *æmuli*
„ personæ promovendæ. In investigandis testium qua-
„ litatibus, adhibenda est diligentia per Prælatum in-
„ quirentem, ut cognoscere possit quam sint erga Pro-
„ movendum affecti, exindeque conjicere, utrum ex
„ affectu, an ex veritate testimonium dicant. Si ali-
„ quando Prælato inquirenti ita expedire videbitur,
„ testibus ad memoriam reducet vim juramenti & gra-
„ vitatem perjurii, admonebitque ipsos reos futuros
„ apud Deum eorum omnium, quorum vel committen-
„ do, vel omittendo, rei erunt qui promovebuntur,
„ si vel falsa narrando, vel retinendo vera causa erunt,
„ ut homines indigni vel minus idonei Ecclesiis præ-
„ ficiantur.

XXI. Hæc ad verbum desumpta sunt ex *Instructione* jussu Urbani VIII. emanata, quæ præter hæc exhibet quoque interrogatoria, quæ necessaria sunt ad inquirendum in omnes qualitates in Promovendis requisitas, quæ pleraque circa vitam, mores, fidem Catholicam & doctrinam ipsius Promovendi versantur; sed præ reliquis notandus hic articulus: " An sciat eum aliquo
„ gradu in Jure Canonico, vel in Sacra Theologia insi-
„ gnitum esse, quibus in locis, quanto tempore, &
„ quo fructu ipsi Theologiæ, vel Juri Canonico ope-
„ ram dederit, & an *vere ea doctrina polleat*, quæ in
„ Episcopo requiritur, ad hoc, ut possit alios docere,
„ & quæ sit causa scientiæ.

Ex hoc articulo non obscure colligitur, Pontificem haud credidisse, eos omnes sufficienti doctrina pro Episcopatu esse instructos, qui gradu Doctoratus aut Licentiæ in Theologia vel Jure Canonico sunt insigniti; quod apertius expressit Gregorius XIV. Cum enim renovavit Decretum Concilii Tridentini, in Promovendis ad Ecclesias Cathedrales dictum gradum Academicum, aut certe publicum alicujus Academiæ testimonium requirens, subjungit: " Tamen quia circa do-
„ ctrinam plures fraudes committi solent, & sæpe con-
„ tingit, ut nonnulli scientia vacui, de solo Doctoris
„ titulo, aut privilegio glorientur, volumus, ut de
„ eorum etiam doctrina diligenter inquiratur, qui vel
„ Doctoratus vel Licentiæ titulis, & privilegiis gau-
„ dent, vel etiam à publicis Academiis testimonium ha-
„ buerunt; quod idonei essent ad alios docendos; nisi
„ forte aliquorum insignis doctrina ex publica ipsorum
„ functione notoria esset.

(*a*) Id enim constat Arresto quod Supremus Parisiorum Senatus dedit 12. Decembris an. 1639. cujus hæc sunt verba. " *La Cour*
„ *Ordonne.... Que les Informations de l'âge, vie & mœurs, &*
„ *conversation Catholique de ceux que le Roi nomme aux Evê-*
„ *chés, &c. se feront à l'avenir par les Evêques Diocesains des lieux*
„ *où ils auront fait leur demeure & résidence les 5 années précé-*
„ *dentes; Fait défenses à ceux qui auront obtenu du Roi la No-*
„ *mination, de s'en aider d'autres que de celles faites par lesdits*
„ *Evêques Diocésains, à peine d'être déchus de la grace: A tous*
„ *Sujets du Roi de leur rendre les dépositions & témoignages par-*
„ *devant d'autres; A tous Notaires Apostoliques, de les recevoir;*
„ *& à tous Banquiers & Expéditionaires, d'en envoyer à Rome*
„ *d'autres, à peine de privation de leurs Charges, & d'être punis*
„ *comme perturbateurs du repos public.* „ Hoc Arrestum legitur in
„ Notis ad art. 75. p. 593. Operis quod in fronte Titulum hunc
„ gerit, *Preuves des Libertés de l'Eglise Gallicane.*

Notandum tamen est, quod Rex Lud. XIV. permiserit, ut ista morum informatio fieret coram Nuntio Sedis Apost. Sed ea permissio cum data fuerit voce tenus, nec munita sit litteris Regiis, idcirco habetur velut *tolerantia*, non ut *permissio proprie dicta.*

Quam

Quàm hæc cautio etiam hodie omnino sit necessaria, nemo non agnoscet, qui expenderit, quàm leviter & quantâ facilitate hi gradus nonnunquam concedantur.

Ex his breviter ac in compendio relatis non difficulter quoque judicare quisque poterit, quàm exacta notitia Promovendorum ad Prælaturas sperari posset, si seriò & exactè juxta mentem Concilii Tridentini & Pontificum, qui has inquirendi formulas præscripsêre, informatio & inquisitio fieret. Bulla Gregorii XIV. extat in Bullario Romano tomo 2. *pag.* 705. edit. anni 1635. Instructio Urbani VIII. habetur apud Barbosam *Lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 8.

CAPUT IV.

Quo ritu expediatur Confirmatio.

1. *Olim Confirmatio à consecratione vix separata fuit.*
2. *Ex stylo Decretalium Electus ante consecrationem, tametsi Confirmatus, non dicitur simpliciter Episcopus, sed* Electus.
3. *Quæ forma Confirmationis observaretur, cùm electio esset penes populum & Clerum?*
4. *Quomodo peteretur Confirmatio Nominati à Principe?*
5. *Quomodo Capitula Cathedralia Electum Metropolitano præsentarent; & quomodo hic confirmaret?*
6. *Ex Decreto Tridentini Concilii processus inquisitionis mitti debet ad Pontificem, à quo Confirmatio habenda est.*
7. *Moderatio dicti Decreti juxta stylum hodiernum.*
8. *Prælatus qui inquisivit, judicium suum de testibus & persona promovenda transmittere debet.*
9. *Totus inquisitionis processus à Cardinale Relatore cum tribus aliis accuratè examinari debet; & in duobus successivis Consistoriis relatio fieri.*
10. *Quis hodie soleat esse* Relator; *& qui alii tres Cardinales?*
11. *In primo Consistorio fit nuda propositio, vocaturque* præconizatio; *in secundo fit totalis relatio; atque ex suffragiis Cardinalium nominatum Pontifex sub certa forma Episcopum pronuntiat.*

PRISTINA disciplina, quæ facilè per decem secula inconcussa permansit, Confirmationem Episcoporum ab eorum consecratione vix sejunxit; sed Episcopus Electus à Metropolitano & Comprovincialibus examinatus, uno eodemque quasi actu & tempore consecrabatur, & confirmabatur; sive potiùs ordinando confirmabant; neque ante ordinationem Prælatus aut Episcopus dicebatur, nisi ad summum cum addito, *Electus.*

II. Quin ex stylo Decretalium, uti observat cum aliis Fagnanus ad *cap.* EAM TE ✠ *de Rescriptis*; ante consecrationem non dicitur, Episcopus simpliciter, sed *Electus.* " Et meritò, ait, quia electio & consecratio „ *unum* faciunt Episcopum .... Quod locum „ habet non modò in Canonicè Electis & Confirmatis, „ sed etiam in illis, quos *Papa* pronuntiavit *Episcopos*; „ quia ante consecrationem vocantur *Electi* .... „ Nec Electus in Papam ante benedictionem, coronationem & *consecrationem* ex stylo intitulatur *Pontifex*, „ nec scribit *Pontificatum* in *data.*

Hæc sunt, inquit Ludovicus Thomassinus *de Disciplina Ecclesiæ parte* 4. *lib.* 2. *c.* 50. *n.* 8. restantes reliquiæ pristinæ disciplinæ, quæ Confirmationem à consecratione non distinguebant; imò vix apud Veteres ante decimum aut undecimum seculum *confirmationis* Episcoporum, sed electionis, consecrationis, & ordinationis duntaxat mentio fit.

Juxta disciplinam ergo pristinam, quæ per decem & ampliùs secula duravit, Confirmatio hac ferè formâ peragebatur.

III. Quam primum electio à Clero populoque facta erat, Decretum electionis, eligentium subscriptionibus roboratum ad Metropolitanum & Episcopos Comprovinciales mittebatur, ut Electus in Episcopum ab ipsis ordinaretur.

Extat in Appendice tomi 8. Conciliorum generalium Decretum Cleri & Plebis Ecclesiæ Laudunensis de electione Hedenulphi Episcopi ad Hincmarum Metropolitanum Remensem & Episcopos Provinciæ, ut illum in Episcopum ordinent.

Hic postquam præfati sunt, æquum esse, ut ab omnibus eligatur, cui debet ab omnibus obediri, Metropolitanum interpellantes, dicunt: " Quapropter cum „ *Decreto nostræ electionis* manibus singulorum nostrorum roborato ad Paternitatem vestram accedentes, „ Hedenulfum Ecclesiæ nostræ filium, & in Ecclesia „ nostra, suffragantibus stipendiorum meritis, ad onus „ usque Sacerdotale promotum, vitâ & moribus ac sanctâ conversatione idoneum approbatum, quem per „ licentiam vestram, favente Christianissimo Imperatore Carolo pari consensu, ac concordi devotione, „ atque unanimi voluntate eligimus, per *manus vestras*, ac *cæterorum vestræ Diœceseos Sanctorum Episcoporum*, *consecrari*, nobisque & Ecclesiæ nostræ „ *Doctorem* atque *Pontificem institui* imploramus, pre„ camur ac petimus.

Extat quoque ibidem sub *num.* 13. Decretum Cleri Parisiensis de electione Æneæ Episcopi, ad Metropolitanum Senonensem ejusque Provinciales Episcopos, & *n.* 14. Decretum Cleri & Plebis Senonensis de electione Ansegisi Metropolitani, qui ex alia Provincia petitus est, ad Episcopos Provinciæ Senonensis.

Hæc Decreta, præter alia plura ad disciplinam Ecclesiæ spectantia, ostendunt, eo tempore, factâ electione à Clero & Plebe, electionem fuisse oblatam Metropolitano, ut ipse illam cum Episcopis Comprovincialibus examinaret; & Electum in Episcopum ordinaret; si omnia canonicè acta, ipsumque Electum secundùm Canones idoneum reperisset: prout ex actis, quæ in eadem Appendice referuntur, ac suprà *titulo* 13. *cap.* 1. annotavimus, intelligi potest.

IV. Reges quoque nominatum à se ad Episcopatum Metropolitano in Episcopum ordinandum præsentasse, ex Concilio Toletano 12. *Can.* 12. superiùs notatum fuit; & probat forma præsentandi, quæ in sæpiùs citata Appendice *ad tom.* 8. Conciliorum generalium exhibetur sub hoc titulo: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut designatum Episcopum ordinet cum suis Comprovincialibus.*

Verum quidem est, in dictis formulis ac Decretis unicè peti à Metropolitano, ut unà cum Comprovincialibus, Episcopum electum *Ordinet* & *consecret*: quia, ut jam monuimus, disciplina illius temporis Confirmationem à consecratione seu ordinatione non distinguebat; sed Metropolitanus consecrando probabat & admittebat electionem, & Electum Ecclesiæ Pastorem dabat.

V. Et licèt postmodum Confirmatio à consecratione distingui cœperit, atque ob raritatem Conciliorum Provincialium ad solum Metropolitanum Confirmatio fuerit devoluta, tamen illa ferè juxta pristinam formam petebatur, atque cum causæ cognitione à Metropolitano expediebatur. „ Nam Capitulum (ait Barbosa *Lib.* 1. *Juris Ecclesiastici cap.* 9. *n.* 5.) „ ad quod jus eligen„ di suum Episcopum de Jure communi spectat, eidem „ Metropolitano seu alteri Superiori mittebat litteras „ sigillo suo & singulorum munitas, ac per Canonicos „ subscriptas, quæ appellabantur Decretum, in quibus „ Electio facta seriatim narrabatur, & Confirmatio pe„ tebatur.

Hodie verò omnium Episcoporum confirmatio ad Romanum Pontificem spectat; eaque hac ferè formâ expediri solet.

VI. Cùm inquisitio de persona promovenda (forma capite

capite præcedenti expressa) " perfecta fuerit, ea in
" instrumentum publicum redacta (inquit Synodus
" Tridentina *Sess. 24. cap. 1. de reformat.*) " cum toto
" testimonio ac professione fidei ab eo (Nominato ac
" Electo ad Episcopatum) factâ, quamprimum ad
" Sanctissimum Romanum Pontificem omnino trans-
" mittatur, ut ipse Summus Pontifex plenâ totius ne-
" gotii ac personarum notitiâ habitâ, pro gregis Do-
" minici commodo de illis, si idonei per examen seu
" per inquisitionem factam reperti fuerint, Ecclesiis
" possit utiliùs providere.

VII. Quod hic dicitur de transmissione processûs sive inquisitionis ad Romanum Pontificem, intelligi debet juxta stylum hodiernum, si Ecclesiæ non sint ad nominationem vel præsentationem Imperatoris vel Regis alicujus; quia si sit de hujusmodi nominatione vel præsentatione, Prælatus, qui processum confecit, eum transmittet ad Cardinalem illius Regni vel Provinciæ protectorem, in qua est Ecclesia providenda de Pastore.

VIII. " Ipse quoque Prælatus, qui processum exa-
" minis confecit, vel per litteras separatas (juxta Decretum Urbani VIII.) " simul tamen cum processu
" mittendas, vel per subscriptionem hujusmodi pro-
" cessûs significabit, quanta fides testibus examinatis,
" eorumque dictis, & scripturis productis, suo judi-
" cio, habenda sit, simul etiam quid de promovendo
" ipse sentiat.

IX. " Omnes verò inquisitiones, informationes,
" testimonia ac probationes quæcumque de promoven-
" di qualitatibus, & Ecclesiæ statu à quibuscumque,
" etiam in Curia Romana habitæ (ait Synodus Trident. loco citato) " per Cardinalem, qui relationem factu-
" rus erit in Consistorio, & alios tres Cardinales dili-
" genter examinentur; ac relatio ipsa, Cardinalis rela-
" toris & trium Cardinalium subscriptione roboretur;
" in qua ipsi singuli quatuor Cardinales affirment, se,
" adhibitâ accuratâ diligentiâ, invenisse promovendos
" qualitatibus à jure, & ab hac sancta Synodo requisi-
" tis præditos; ac certò existimare sub periculo salutis
" æternæ idoneos esse, qui Ecclesiis præficiantur: ita
" ut relatione in uno Consistorio factâ, quò maturiùs
" intereà de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud
" Consistorium judicium differatur; nisi aliud Beatissimo
" Pontifici videbitur expedire.

X. Cardinalis proponens, ex stylo hodierno, si de Ecclesia spectante ad nominationem Regis agatur, est Cardinalis *Protector* illius Regni. Tres alii Cardinales sunt primus Cardinalis Episcopus, primus Cardinalis Presbyter, & primus Cardinalis Diaconus.

XI. In primo Consistorio fit nuda propositio Nominati ad Ecclesiam vacantem per Cardinalem proponentem; diciturque *Præconizatio*; resolutione tamen dilatâ in alterum Consistorium; ut intereà Pontifex & Cardinales de persona *Promovenda* meliùs se informare queant. In secundo Consistorio idem Cardinalis rursus præsentat Promovendum; ac de omnibus, quæ statum Ecclesiæ, ac qualitates Promovendi spectant, Pontificem & Cardinales informat; vocaturque hæc præsentatio *Propositio*. Omnibus absolutis Pontifex colligit suffragia Cardinalium, & si dicant, Nominatum esse confirmandum, Pontifex pronuntiat ipsum Episcopum, per hæc verba: " Auctoritate Dei Omnipotentis Patris
" & Filii, & Spiritûs Sancti, & Beatorum Apostolo-
" rum Petri & Pauli, ac nostrâ, Ecclesiam N. de per-
" sona N. providemus, ipsumque illi in Episcopum
" præficimus & Pastorem, curam & administrationem
" ipsius eidem in spiritualibus & temporalibus plenariè
" committendo. (*a*)

(*a*) In Galliis agnoscitur Consistorii autoritas, cùm agitur de personis ad Beneficia quæ *consistorialia* dicuntur promovendis: modò illæ personæ à Rege anteà nominatæ sint ad ea possidenda, In aliis autem rebus Decisiones, quæ ex ea Congregatione emanant, Jus in Regno Francorum non constituunt.

Si hæc tam seriò atque exactè observarentur in facienda informatione super moribus atque conversatione Nominati aut Electi ad Cathedrales Ecclesias, quàm à Conciliis & Romanis Pontificibus ordinata sunt, indubiè spes esset, quòd sat exacta etiam haberetur de Promovendis notitia.

CAPUT V.

De effectu Confirmationis; & quæ hodie requirantur, ut plenum effectum sortiatur.

1. *Ante Confirmationem Episcopus electus aut nominatus administrationi se ingerere nequit.*
2. *Episcopi immediatè Romano Pontifici subjecti debent, antequam plenitudinem officii accipiant, se eidem præsentare ex Decreto Concilii Lateranensis.*
3. *Ne quidem sub titulo Oeconomi aut Procuratoris possunt administrationem ante Confirmationem suscipere.*
4. *Hæc non tantùm in Electo, sed quocumque Nominato locum habent.*
5. *Fallit in Electis* concorditer; *in partibus à Curia Romana* remotis.
6. *Sub remotis etiam Angli, Franci & Alemanni comprehenduntur.*
7. *Per Confirmationem Electus aut Nominatus verus Pastor Ecclesiæ constituitur.*
8. *Recentioris disciplinæ est, ut quis electus in Episcopum ante suam ordinationem dicatur Pastor Ecclesiæ.*
9. *Cur Episcopus Confirmatus ante Consecrationem ex stylo Decretalium non dicatur simpliciter Episcopus sed Electus.*
10. *Episcopus confirmatus omnia potest exceptis his quæ* Ordinis *sunt.*
11. *Inspecto Jure Decretalium sola Confirmatio expedita hæc operatur; secus ex Constitutione Bonifacii VIII. & stylo hodierno.*
12. *Juxta stylum hodiernum Episcopus confirmatus non potest accipere possessionem nisi litteris expeditis, & Capitulo exhibitis.*
13. *Debent à Rege* placitari.
14. *Ut provisi de Ecclesiis quæ juri* Regaliæ *sunt subjectæ, plenum effectum Confirmationis obtineant*, Regalia *debet esse* clausa.
15. *Ut* claudatur, *debet provisus præstitisse juramentum Fidelitatis Regi.*
16. *Quæ insuper* ad clausuram *requirantur?*
17. *Quædam notanda pro intellectu* Regaliæ.
18. *Quæ Ecclesiæ in Gallia huic juri sint subjectæ?*
19. *Quid in Germania & Belgio obtineat?*

I. QUEMADMODUM olim Electus à Clero & populo, aut à Rege nominatus, nullatenus Pastor aut Episcopus censebatur Ecclesiæ vacantis, priusquam à Metropolitano & Episcopis Provincialibus confirmatus, atque in Ecclesiæ Pastorem & Episcopum ordinatus esset; ita nec de jure communi & hodierno, Electi à Capitulis Cathedralibus, aut Nominati à Regibus, se administrationi Ecclesiæ sive in temporalibus sive spiritualibus quocumque prætextu immiscere possunt ante confirmationem expeditam *cap.* 17. ꝟ. *de elect.* quia, ut ait ibidem Pontifex, *nemo debet sibi honorem assumere: sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Hebr. c. 5. v. 4.

II. Et Concilium Lateranense sub Innocentio III. vult, " ut qui ad Romanum pertinent immediatè Pon-
" tificem, ad percipiendam sui Confimationem officii,
" ejus se conspectui (si commodè fieri potest) *persona-*
" *liter* repræsentent, aut personas transmittant idoneas,
" per quas diligens inquisitio super electionibus &
" electis haberi possit: ut *sic demùm* per ipsius circum-
" spectionem

„ spectionem consilii, sui *plenitudinem* officii assequantur, cùm eis nihil obstiterit de Canonicis institutis. *cap.* 44. ⁙ *de elect.*

III. Cùm verò nonnulli hanc Concilii sanctionem illudere volentes, sub titulo Oeconomi aut Procuratoris se administrationi Ecclesiarum ante Confirmationem ingererent, Concilium Lugdunense sub Gregorio X. his fraudibus obviare volens, generali Constitutione sancivit, " ut nullus de cætero administrationem dignitatis, (ad quam electus est) priusquam celebrata „ de ipso electio confirmetur, sub œconomatûs vel „ procurationis nomine, aut alio de novo quæsito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel „ per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere; aut illis se immiscere præsumat, omnes illos, „ qui secus fecerint, jure (si quod eis per electionem quæsitum fuerit) „ decernens eo ipso privatos. „ *cap.* 5. *de elect. in* VI.

IV. Nec tantùm in electione obtinet hæc Juris decisio, sed & in præsentatione sive nominatione, uti post alios Canonistas tradit Fermosinus *ad cap.* 15. ⁙ *de elect. quæst.* 2. *num.* 11. " Nam si persona præsentati, ait, se ingerat ante Confirmationem, reverà „ dicitur *intrusus*, & subjectus *pœnis* dicti *cap. Avaritiæ*.

V. Nullo ergo titulo, Electi aut Nominati se administrationi Ecclesiæ viduatæ ingerere possunt ante Confirmationem; eamque juxta stylum hodiernum in Curia Romana expediendam; nisi tamen " *valdè remoti* „ sint, videlicet ultra Italiam constituti: hi si electi „ fuerunt *in concordia* (inquit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in citato *cap.* 44.) dispensativè propter necessitates Ecclesiarum, & utilitates in spiritualibus & temporalibus administrent; sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitùs alienent.

VI. In *cap.* 28. ⁙ *de electione* in integra Decretali inter remotiores hoc Privilegio gaudentes exprimuntur Metropolitani Angliæ, Franciæ & Alemaniæ; hac assignatâ ratione: " Quia si tanto tempore quousque „ posset Electus Confirmationem cum Pallio à Sede „ Apostolica obtinere, *Regalia* non reciperet, Ecclesia, „ quæ interim administratione careret, non modicum „ incurreret detrimentum.

Hic obiter notandum, tempore Innocentii III. Auctoris dictæ Decretalis, in Anglia, Francia & Alemania nota fuisse *Regalia*.

VII. Itaque ex hactenus dictis constat, Electum aut Nominatum ante Confirmationem non tantùm Pastorem aut Episcopum non esse; sed nec administrationi Ecclesiæ ullatenus se posse regulariter ingerere; at obtentâ Confirmatione, tanquam verus Pastor & Episcopus Ecclesiæ vacantis reputatur.

Quod non tantùm olim, dum Confirmatio à consecratione vix sejuncta erat; verùm & hodie, si jus commune Decretalium spectemus, obtinet; ipsaque formula provisionis sive Confirmationis Pontificiæ manifestè exprimit. Dicit enim: " Ecclesiam N. de persona N. providemus, ipsumque illi in *Episcopum* „ præficimus, & *Pastorem*, curam & administrationem „ eidem in spiritualibus & temporalibus *plenariè* committendo.

Verus igitur Pastor & Episcopus per Confirmationem sive provisionem Pontificiam constituitur; omnisque cura Pastoralis & Episcopalis *plenariè* ei competit; eamque tanquam Episcopus & Ordinarius Ecclesiæ Pastor administrare potest, uti uno consensu tradunt Canonistæ.

VIII. Quod hodie obtinet jure Decretalium, ut electus in Episcopum obtentâ Confirmatione Pontificiâ habeatur ut *verus Pastor* Ecclesiæ, possitque omnia quæ jurisdictionis sunt, tanquam Episcopus exercere, contrarium esse primitivæ Ecclesiæ disciplinæ, & primario fini instituti Episcopatûs, dubium non est: constatque decem ut minus seculis ignotum fuisse ut quis diceretur Episcopus, aut jurisdictionem aut munus Episcopi obiret, priusquam in Episcopum esset ordinatus.

Et sanè nequaquam videtur congruum, ut is Ecclesiam tanquam *Episcopus* regat, omnemque in Clerum & populum autoritatem & jurisdictionem exerceat, qui hactenus nec per manuum impositionem, plenitudinem Spiritûs Sancti accepit, nec Sacerdotii Christi particeps factus est, & ob hujus defectum, nec ea, quæ Ordinis sunt & maximè Episcopis propria, exercere potest.

Hac ratione motus Cardinalis Lotharingus coram PP. Concilii Trid. dicere non dubitavit: " Absurdissimum est Cardinalibus *Diaconis* Episcopatum „ committi, abominandum siquidem est, ut is Episcopatum obtineat, qui Episcopus esse non vult.

Nec dissimulavit dicere: " Hæreticis gravi esse offensioni, quòd in causis Religionis ii judicent, qui „ potestatem imponendi manus non habent, & penè „ laïci sunt.

Certum quoque est, quòd nec Romanus Pontifex legitimè electus pro Romano Pontifice reputatus olim fuerit ante suam ordinationem.

Quare electus anno 752. die 6. Martii Stephanus vulgò dictus Secundus, qui ante ordinationem suam obiit, inter Pontifices numeratus non fuit per Anastasium Bibliothecarium, nec alium quemquam ante Baronium, qui cæteros ejusdem nominis uno deinceps gradu submovit; & quem alii omnes appellant *Secundum*, ipse facit Tertium & sic consequenter, uti notavit Daniel Papebrochius in suo Conatu Chronico Historico ad vitam hujus Stephani: qui unà observat, idipsum liquere ex electione Presbyteri Petri post mortem Joannis V. quæ sine dubio legitima fuit, quippe à Clero præcipuè pendens, neque per militarem tumultum irritabilis, nusquam tamen ille inter Pontifices numeratur, quia nunquam processum est ad ejus ordinationem.

IX. Verum quidem est, illum ante *consecrationem* juxta stylum hodiernum non dici simpliciter *Episcopum*, sed cum addito, *Electum*: sed id aliunde non fit, quàm quòd ante consecrationem, *caracterem* seu Ordinem ipsum Episcopalem necdum acceperit; ideóque nec plenitudinem Sacerdotii habeat; quæ requiritur, ut quis simpliciter & absolutè *Episcopus* aut *Summus Sacerdos* dicatur.

X. Hinc concludunt Canonistæ, & communis praxis probat, Episcopum *confirmatum*, *non consecratum*, posse plenariè jurisdictionem suam exercere; eaque omnia, quæ ad curam Pastoralem & Episcopalem pertinent, agere, exceptis his duntaxat, quæ Ordinis seu caracteris sunt Episcopalis; qualia sunt Ordines Sacros *per se* conferre; Chrisma conficere, Sacramentum Confirmationis dare, &c. Ita decrevit Cælestinus III. *cap. Transmissum* ⁙ *de Elect. potest.*

XI. Et quidem si citata provisionis verba, & jus commune Decretalibus Gregorii IX. comprehensum spectemus, sola Confirmatio prædictos effectus parit; posset que Electus aut nominatus mox ab accepta confirmationis notitia, administrationem & curam Ecclesiæ sibi commissæ suscipere; at Constitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in *Extravagante* INJUNCTÆ *de Elect. in Communibus*, & cui praxis hodierna conformis est, sancitum est, " ut Episcopi aliique Prælati superiores quocumque nomine censeantur, qui apud Sedem Apostolicam promoventur, aut *Confirmationis*, „ consecrationis vel benedictionis munus recipiunt, „ ad commissas eis Ecclesias absque dictæ Sedis *Litteris*, „ hujusmodi eorum promotionem, *Confirmationem*, „ consecrationem seu benedictionem continentibus „ accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant; nullique eos absque dictarum Litterarum ostensione recipiant, aut „ eis pareant vel intendant. Quod si forsan contra præsump-

sumptum fuerit, quòd per Episcopos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios Monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quidquam interim iidem Episcopi vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes, de Ecclesiarum vel Monasteriorum proventibus percipiant eorumdem. Capitula verò & Conventus Ecclesiarum, & Monasteriorum ipsorum, & alii quicumque ipsos absque hujusmodi dictæ Sedis litteris recipientes, vel obedientes eisdem, tam diu sint à Beneficiorum suorum perceptione suspensi, donec super hoc ejusdem Sedis gratiam meruerint obtinere."

XII. Itaque Provisus à Sede Apostolica, non potest possessionem adipisci, uti bene notat Zypæus ad titulum *de causa possess.* nisi Litteris in forma expeditis; quin nec sufficit Litteras in Curia Romana in forma esse expeditas, sed insuper desideratur, ut Provisus eas exhibeat & præsentet ipsi Capitulo; neque sufficit per testes earum expeditionem probare.

Ulterius, si consuetudinem ac praxim Belgii spectemus, verissimum est, quod de praxi Hispaniæ testatur post Garciam & alios citatos, Fermosinus ad *cap.* 15. ꝟ *de elect. quæst.* 3. scilicet, Provisum non posse administrare, nisi naturalem & *actualem* possessionem acceperit.

XIII. Quin & illud Belgii nostri praxi planè consonat, quod de Hispania, ex Garcia ac aliis testatur Fermosinus loco citato *quæst.* 4. *n.* 23. "quòd Episcopus etiam Confirmatus, litteras Confirmationis teneatur mittere Regi & ejus Regio Consilio; & quòd antequam ibidem expediantur, non capitur possessio." Quid enim notius, quàm hisce in Provinciis vigore litterarum Curiæ Romanæ non posse accipi possessionem cujuscumque Beneficii, nisi priùs Litteræ Regi in suo Consilio exhibitæ, & ibidem *placitatæ* fuerint?

XIV. Provisi de Ecclesiis Cathedralibus, quæ Juri *Regaliæ* subjectæ sunt, ut post obtentam provisionem Pontificiam, plenam temporalium sui Episcopatûs administrationem, ac Beneficiorum collationem obtineant, debent *manus Regiæ levationem* obtinuisse; sive ut loquuntur, *Regalia* debet esse *clausa.*

XV. Ut verò *clausura* fiat, requiritur primò, ut Provisi juramentum fidelitatis Regi præstiterint, quòd nimirum "Regi erunt *legales*, & *fideles* in suo Episcopali statu, & populum earum Civitatum & Episcopatuum, in quantum poterunt, in obedientia & recognitione supremæ potestatis erga Regem & suam successionis sanguinis posteritatem tenebunt." Ita refert Philippus Probus in Supplemento ad Tractatum *Juris Regaliæ* per Arnulphum Ruzæum, *quæst.* 2. *num.* 6. qui *n.* 7. asserit, ob hoc juramentum, omnes Episcopos Regni Franciæ *fideles Consiliarios Regis* appellari.

XVI. Nequaquam tamen sufficit hoc fidelitatis juramentum præstitum esse, sed insuper requiritur, quòd "Litteræ Regiæ attestantes dictum juramentum sic fuisse præstitum (inquit Philippus Probus loco citato *q.* 3. *num.* 2.) „ præsentatæ, registratæ & expeditæ fuerint in Camera computorum; & quòd Receptor seu Commissus ad receptam ipsius Regaliæ receperit mandatum à prædicta Camera emanatum, per quod mandetur, quòd levet manum Regis, & permittat dictum Episcopum uti & gaudere, ponendo ipsam temporalitatem ad plenam deliberantiam, nec ante receptionem hujusmodi mandati à dicto Recepto seu Commisso, reputatur dicta Regalia clausa, sed usque ad diem ipsius receptionis, tenetur reddere computum & rationem de fructibus hujusmodi temporalibus, & confert Rex Beneficia tanquam in Regalia vacantia, & hoc de jure & consuetudine Regis & suæ Coronæ Franciæ."

XVII. Ut faciliùs intelligantur, quæ hîc de apertione & *clausura Regaliæ* dicuntur, notandum, Jus *Regaliæ* juxta hodiernum, præcipuè Regni Galliæ, stylum & modum loquendi, esse Jus quo Rex, Sede vacante, sibi attribuit dispositionem omnium proventuum Episcopatûs; & collationem *pleno* jure omnium Beneficiorum non Curatorum ad liberam collationem Episcopi spectantium.

Dicitur ergo Regalia *aperta*, quando per mortem Episcopi, aut alio modo Sedes vacat; tunc enim Regi Jus *Regaliæ* jam descriptum acquiritur, sive *aperitur.*

Manet autem *aperta Regalia*, sive Jus illud apud Regem manet, quousque novus Episcopus præstito juramento, ac litteris Regiis obtentis & registratis, & manûs Regiæ levatione factâ possessionem Episcopatûs *per se* acceperit; quo demum, juxta modernam praxim, Regalia *clauditur*: sive Jus Regium tam quoad proventuum dispositionem, quam beneficiorum collationem extinguitur, & plenaria dispositio Episcopo defertur.

XVIII. Porrò de hoc Jure *Regaliæ* plura dicemus parte secundâ, ubi de collatione Beneficiorum tractandum erit; illud equidem sciendum, neque in Regno Galliæ jam pridem omnes Episcopatus huic juri fuisse subjectos, uti passim Autores de illo jure tractantes testantur; atque inter cæteros Philippus Probus qui loco suprà allegato *quæst.* 60. enumerat Archiepiscopatus & Episcopatus, qui huic fuerint subjecti, & qui ab eo exempti: manseruntque plures Ecclesiæ ab hoc jure liberæ; atque per Arresta Regia in ea libertate conservatæ fuerunt usque ad annum 1673. quando in conformitatem Arresti Parlamenti Parisiensis Rex declaravit, jus *Regaliæ* esse inalienabile & impræscriptibile; illudque sibi *generaliter* in *omnibus* Archiepiscopatibus & Episcopatibus sui Regni, ac ditionum suæ Obedientiæ competere, iis solis exceptis, qui titulo *oneroso* sunt exempti.

Conformiter ad hanc Declarationem Regiam, & alteram die 2. Aprilis 1675. prioris confirmativam & explanativam, Jus *Regaliæ*, Rege urgente, ac tandem etiam Clero consentiente, licet nonnullis Episcopis fortiter resistentibus, ad omnes Ecclesias Metropolitanas & Cathedrales extensum est. (*a*)

XIX. In Imperio quoad *Regaliam* moderatiùs agitur, ut notat Zypæus in Jure novo *de electione num.* 3. "ut Episcopi qui & Principes sint (ut sunt plerique) statim per se vel alios juramenta debita præstent quidem, & Regalia ac feuda sua relevent; non tamen, vacante Sede, temporalitas ad manus Imperatoris ponitur, sed Capitulum administrat pro Successore: sed id forte, quia Pontifices Germanos Imperatores Fredericum, Henricum, &c. superarunt: Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum aut Successores non item."

Belgii Episcopatus, si Tornacensem excipiamus, juri *Regaliæ* subjecti non sunt; unde temporalia per Capitulum aut Oeconomum à Capitulo deputandum, Sede vacante, administrantur pro Successore; atque ipsa Beneficiorum collatio novo Episcopo reservatur; juxta ea quæ titulo 9. *cap.* 2. dicta sunt.

(*a*) Ut id clarius evadat, notandum est ineunte 17. seculo motam fuisse hanc controversiam, an jus *Regaliæ* per omnes Regni Cathedrales diffunderetur, an verò ad certas quasdam esset restrictum? hujus quæstionis decisio cùm à Senatu Parisiensi in longiorem deliberationem protracta fuisset, tandem an. 1608. latum ab eo est judicium, quo jus *Regaliæ* in omnes Regni Cathedrales confirmatum fuit. Contra illud Arrestum Clerus Gallicanus apud Henricum IV. conquestus est, & litteras negotii illius avocatorias obtinuit, quibus cognitio illa Senatui fuit interdicta & status Ecclesiarum, quæ se ab eo jure immunes esse credebant, Consilii Sanctioris judicio permissus est. Declaratione an. 1673. statuit Lud. XIV. his verbis: *Declarons le droit de Regale nous appartenir universellement dans tous les Archevêchez & Evêchez de notre Royaume, à la reserve de ceux, qui en sont exempts à titre onereux.* Quod an. 1682. à Comitiis Cleri Gallicani probatum est.

TITULUS

TITULUS XV.

DE CONSECRATIONE EPISCOPORUM.

CAPUT I.

A quibus; intra quod tempus; & quo loco Consecratio fieri debeat?

1. *Præcipua in Consecratione auctoritas erat penes Metropolitanum.*
2. *In conservanda hac Metropolitanorum auctoritate valde religiosi fuerunt Romani Pontifices.*
3. *Suffraganeorum in Consecratione olim requisita fuit præsentia, aut ut minus assensus.*
4. *Tres ut minus Episcopi debent esse præsentes.*
5. *Hæc disciplina tam in Græca quam Latina Ecclesia etiam hodie obtinet.*
6. *Ratio hujus disciplinæ.*
7. *Præsentia plurium Episcoporum spectat duntaxat ad disciplinam.*
8. *Necessitate cogente potest interdum ab hac disciplina recedi; & à duobus Consecratio peragi.*
9. *Ita Ordinatus Pelagius I. Papa.*
10. *Etiam ab uno Episcopo fieri potest Consecratio, nec apud Veteres desunt exempla.*
11. *Probatur auctoritate S. Gregorii.*
12. *Conformis est moderna praxis Curiæ Romanæ.*
13. *Quoad Consecrationem Episcoporum hodierna disciplina difformis est à pristina.*
14. *Consecratio tam ex veteri, quam moderna disciplina debet fieri intra tres menses.*
15. *Est tamen differentia in tempore, à quo tres menses computari debent.*
16. *Quo in loco fieri debeat?*

I. PRÆCIPUAM in confirmatione Episcoporum authoritatem per duodecim & amplius secula fuisse penes Metropolitanos, titulo præcedenti abunde probatum fuit. Cum vero confirmatio ab ipsa Consecratione vix sejungeretur, sed Metropolitanus una cum Episcopis Comprovincialibus, examine supra electionis forma ac persona electa facto, ad ordinationem seu Consecrationem procederet; si electionem canonicam & personam electam idoneam reperisset; mirum non est, si primas quoque in Consecratione Episcoporum partes duodecim seculis facile Metropolitano delatas esse videamus.

Et quidem Canone 6. Nicæno dicitur: " Illud generaliter est clarum, quod si quis *præter sententiam* „ *Metropolitani* fuerit *factus* Episcopus, hunc magna „ Synodus definivit Episcopum esse *non oportere.* Apud Gratianum *Dist. 64. can.* 8.

Hinc illud Innocentii I. ad Victricium Episcopum: „ Extra conscientiam *Metropolitani* Episcopi, nullus „ audeat *ordinare* Episcopum..... Hoc enim & Sy„ nodus Nicæna constituit atque definivit. „ Gratianus ibidem *can.* 5.

II. Eam Metropolitani in consecrandis Episcopis suis Suffraganeis prærogativam pluribus inculcat Gelasius I. apud Gratianum loco citato *can.* 6. atque in illa conservanda adeo erant religiosi Pontifices, ut Stephanus VI. (*a*) ne hanc pertubaret, Episcopum Lingonensem à populo & Clero rite electum, & Romam pro Consecratione cum Decreto electionis missum (recusante Lugdunensi Metropolitano eum consecrare) illum consecrare bis renuerit, ac repulerit, ad Lugdunensem scribens & rescribens, ut ipse suo munere in hujus Consecratione fungeretur; tertio demum interpellatus, vix magna Lugdunensis pertinacia coactus, illum consecravit; uti latius ex Frodoardo in historia Remensi refert Baronius ad *annum* 885.

Similiter Gregorius VII. licet ipse Robertum Carnotensem ab Episcopatu deposuisset; non tamen propterea sibi alterius suffectionem aut ordinationem reservavit; sed ad Ordinarios tam electores, quam Consecratores illum misit. Senonensi enim Metropolitano & Suffraganeis ita scribit: " Ecclesiam illam (Carnotensem) „ Canonicam electionem in aliquam idoneam „ personam facere admonuimus; admonemus & vos, „ ut eidem electioni, eam quam oportet aut per vos, „ aut idoneos Nuntios vestros diligentiam adhibentes, „ quem electum Canonice cognoveritis, & *manus imponere*, & in Episcopum *Consecrare*, nulla occasione „ recusetis. „ *Lib.* 4. *Epist.* 15.

III. Porro licet præcipua fuerit in Episcoporum confirmatione & Consecratione penes Metropolitanum auctoritas, aliorum tamen Suffraganeorum seu Comprovincialium nequaquam negligendus erat consensus, & auctoritas.

Confirmationem enim Episcoporum Metropolitano & Episcopis suffraganeis per Canones Nicænos aliosque subsequentes per continuam decem seculorum seriem delatam fuisse, supra ostendimus. Cumque ordinario sive Consecratio à confirmatione necdum esset sejuncta, etiam Consecrationem Episcoporum, Metropolitano cum Episcopis Comprovincialibus delatam fuisse cognoscimus; idque uno consensu Theologi & Canonistæ fatentur; eamque disciplinam etiam Jure communi seu Decretalium conservatam tradunt ad *cap.* 7. ♃ *de Temporibus Ordinat.*

IV. Verum quia difficile erat ad omnem Episcopi ordinationem omnes Provinciæ Episcopos *personaliter* convenire & assistere, Canone 4. Nicæno cautum fuit, „ ut si hoc difficile fuerit vel aliqua urgente necessitate, „ vel itineris longitudine, certe tres Episcopi debeant „ in unum congregari; ita ut etiam cæterorum, qui „ absentes sunt, consensum in litteris teneant, & ita „ faciant ordinationem. „ Gratianus *Dist.* 64. *can.* 1.

V. Et licet tum præsens Canon, tum plerique alii eamdem disciplinam præscribentes, videantur non tantum de Consecratione, sed vel præcipue de electione & confirmatione Episcopi agere; nihilominus ex hisce Canonibus stabilita ac conservata fuit in Græca pariter ac Latina Ecclesia hactenus disciplina, ut ad Consecrationem Episcopi convenire, eique *personaliter* assistere debeant, præter Metropolitanum aliumve Episcopum ordinantem, duo alii Episcopi.

" Adsint (ait modernum Pontificale Romanum *Titulo de Consecratione Electi in Episcopum*) „ *duo ad* „ *minus Episcopi assistentes.* „ Et Rituale Græcorum ordinem in Consecratione Episcopi servandum præscribens, ait: " *Tres* vero Pontifices, sive etiam plures, „ Pontificium omnem ornatum induti, in sellis suis „ sedent ante sacras sancti altaris fores.

(*a*) Autor noster hunc Stephanum nuncupat Sextum, quamvis propter rationem ab ipso deductam superius c. 5. n. 8. hic Papa vocari solummodo deberet Stephanus Quintus. At satius judicavit Baronii forsan errantis Computum sequi ut clarius scriberet, quam Summorum Pontificum ordinem interturbare in opere Juris Canonici, ubi non de eorum serie & numero, sed de eorum Decretis & autoritate agitur.

VI. Rationem hujus disciplinæ jampridem assignavit Innocentius I. in Epistola ad Victricium apud Gratianum *Dist.* 64. *can* 4. " Ne unus Episcopus ordinare „ præsumat Episcopum, ne, ait, *furtivum Beneficium* „ præstitum videatur. Hoc enim & in Nicæna Synodo „ constitutum est, atque definitum.

Quasi diceret: noluit Synodus, ut Episcopus *furtive* sive tanquam *fur* clam in Ovile Christi ascendat: sed *publice*, id est, Ecclesia universa, per cujusque Provinciæ Episcopos repræsentata, probante & assentiente.

Non absimilem hujus disciplinæ rationem dedit S. Anselmus Cantuariensis in litteris ad Regem Hiberniæ, improbans, in Regno illo *ab uno Episcopo Episcopum sicut quemlibet Presbyterum ordinari*, subjungit: "Minus „ quam à *tribus* Episcopis ordinari non debet, cum „ propter multas alias & rationabiles causas, quas epi„ stolaris brevitas non admittit; tum ut *fides, vita, &* „ *solicitudo ejus, qui invigilare debet, idoneis & legalibus* „ *testibus comprobetur.* „ Lib. 3. Epist. 247.

VII. Hic nota, nec Innocentium, nec Anselmum, Episcoporum Ordinationes sive Consecrationes sine legitimo Episcoporum numero factas, tanquam nullas invalidasque rejicere; sed solum arguere, eas clandestine ac sine legitima quasi approbatione peragi; ipsorumque Episcoporum præsentiam non tam ad substantiam & validitatem Consecrationis, quam ad discutiendam & comprobandam Ordinationem requirere: quod & probat absentium Episcoporum Comprovincialium per litteras requisitus consensus.

VIII. Licet ergo disciplina hæc, utpote ab Apostolis nobis tradita, & hactenus in Ecclesia conservata, merito religiose observetur, nihilominus, sicut in aliis disciplinæ articulis contingit, necessitate cogente, ex Superiorum judicio, ab ea nonnihil recedi posse, & ratio & autoritas probant.

Et quidem in Constitutionibus Ecclesiæ Alexandrinæ sub nomine Apostolorum præcipitur, *Ut ordinetur Episcopus à tribus Episcopis; necessitate vero cogente à* DUOBUS. Apud Guilelmum Beveregium in notis ad Canonem 1. Apostolorum.

Et in Constitutionibus vulgo Apostolorum *lib.* 3. *cap.* 20. " Jubemus autem ut *à tribus* Episcopis Episco„ pus ordinetur, & *ut minimum à duobus*: ita ut ab „ uno constitui non possit; testimonium enim duorum „ & trium firmius est & certum.

IX. Sic Ordinatus est Pelagius I Episcopus Romanus à duobus Episcopis & uno Presbytero, scilicet, „ Dum non essent Episcopi, qui eum ordinarent, in„ venti sunt *duo* Episcopi, Joannes de Perusio, & Bo„ nus de Ferentino, & Andreas *Presbyter* de Ostia, & „ eum ordinaverunt Pontificem, tunc enim non erant „ in Clero, qui poterant eum promovere. „ Anastasius „ Bibliothecarius in ejus vita.

X. Quin & eadem necessitate urgente quidni ab *uno* Episcopo Episcopus ordinari posset? cum sicuti *trium*, ita quoque *duorum* præsentia ad disciplinam, non ad substantiam seu essentiam Consecrationis spectare videatur: nec desunt apud veteres hujusmodi ordinationis exempla.

Synesius Siderium Palæbiscæ Episcopum à Philone Cyrenensi solo ordinatum fuisse refert; additque: *Verum in temporibus formidolosis, summum jus prætermitti necesse est. Epist.* 67.

XI. Sed in hanc rem dignissima notatu est S. Gregorii ad Augustinum Anglorum Apostolum responsio. Interrogaverat eum Augustinus, " Si longinquitas iti„ neris magna interjaceat, ut Episcopi non facile va„ leant convenire, an debeat *sine aliorum* Episcoporum „ præsentia Episcopus ordinari? Respondit Gregorius: „ Et quidem in Anglorum Ecclesia, in qua adhuc *solus* „ Episcopus inveniris, ordinare Episcopum *non aliter* „ *nisi sine Episcopis* potes. „ Ita Beda in Hist. Angl. *lib.* 1. *cap.* 27. à quo primum hanc epistolam accepimus, uti notat Vir eruditus Petrus Gussanvillæus in notis ad hanc epistolam, quæ est 32. lib. 12. observatque tam ex antiquis quam recentioribus editionibus, codicibus manuscriptis, & auctoribus Ecclesiasticis, hanc esse genuinam epistolæ lectionem; vitiosam vero quorumdam exemplarium, quæ habet: *Ordinare Episcopum non aliter nisi cum Episcopis potes.* Idem notat ac solide probat Guilelmus Beveregius Presbyter Anglicanus in notis ad Canonem I. Apostolorum.

XII. Hisce conformis est moderna praxis Curiæ Romanæ. Hodie quippe, teste Fagnano, in Litteris pro Consecratione Episcoporum in Indiis apponitur clausula infra scripta, videlicet: *Tibi Presbytero, ut à quocumque malueris Catholico Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, accitis & in hoc illi assistentibus duabus vel tribus* DIGNITATIBUS, *munus Consecrationis recipere valeas.* Ad *cap.* 7. ✠ *de temporib. Ordinat. num.* 20.

XIII. Quoad ipsum vero Consecratorem Episcopum hodierna disciplina à pristina nonnihil dissona est. Nam juxta disciplinam Sacris Canonibus & Decretalibus Gregorii IX. expressam, ordinarius Consecrator est Metropolitanus respectu suorum Suffraganeorum; hodie vero sicuti Episcoporum Confirmatio, ita & Consecratio ad Pontificem devoluta est. Unde in Pontificali Romano sub titulo *de Confirmatione Electi in Episcopum* præmittitur hoc monitum: " Nemo „ consecrari debet, nisi prius constet Consecratori de „ *commissione* consecrandi, sive per *Litteras Apostoli*„ *cas*, si sit extra Curiam; sive per *commissionem* vivæ „ vocis oraculo, à Summo Pontifice *Consecratori fa*„ *ctam*, si Consecrator ipse sit Cardinalis.

Et ex præscripto ejusdem Pontificalis, Ordinator priusquam Consecrationem inchoet, petit ab Episcopis Assistentibus, & Electum Consecratori, ut eum ad onus Episcopatus sublevet, præsentantibus; *Habetis mandatum Apostolicum?* quo lecto demum ad Consecrationem procedit.

XIV. Jampridem in Concilio Calchedonensi decretum fuit, " ut intra *tres menses* Episcoporum ordi„ nationes fiant, nisi inexorabilis utique necessitas effe„ cerit, ut dilationis tempus prorogetur. „ Gratianus *Dist.* 75. *Can.* 2.

Synodus Tridentina advertens plures Episcopos electos, munus consecrationis negligere; ratos sibi sufficere accepta confirmatione, ea quæ jurisdictionem & temporalium administrationem & usum spectant, pleno jure obtinuisse, edixit: " Ecclesiis Cathedralibus, „ seu superioribus quocumque nomine ac titulo præfe„ cti, etiam si Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales „ sint, si munus Consecrationis intra *tres menses* non „ susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem „ teneantur: si intra totidem menses postea id facere „ neglexerint, Ecclesiis ipso jure sint privati. „ *Sess.* 23. *cap.* 2. *de reformat.*

XV. Sive ergo pristinam sive modernam spectemus disciplinam, Consecrationi peragendæ trium mensium tempus est præfixum; hac tamen differentia, quod Canon Calchedonensis (uti recte monet Lupus) " *à* „ *cœpta vacatione*, Tridentinum vero Decretum à *data* „ per D. Papam *confirmatione*, velit tres menses com„ putari.

Dum enim Metropolitano & Episcopis Comprovincialibus præcipuæ partes essent in eligendo, confirmando & consecrando Episcopo, omnia facile intra tres menses à die vacationis expediri poterant: sed devoluto jure confirmandi & providendi ad Sedem Apostolicam, vix possibile est, ut omnia intra tres menses à die vacationis expediantur: ideoque à die obtentæ provisionis Apostolicæ tempus trium mensium consecrationi præfixum computari cœpit.

XVI. " Consecratio vero (ait Synodus Tridentina loco citato) „ si extra Curiam Romanam fiat, in „ Ecclesia, ad quam promoti fuerint, aut in Provincia, „ si commode fieri poterit, celebretur.

CA-

CAPUT II.

De Juramento ab Episcopis ante Consecrationem Romano Pontifici præstando.

I. PRistina Patrum ætas attendens, quam enixe ac severe Christus inculcasset, & Apostolus Jacobus monuisset, *non jurare omnino... sit autem sermo vester, est, est : non, non : quod autem bis abundantius est, à malo est.* Matth. 5. ℣. 34. & 37. Jac. ep. c. 5. ℣. 12. admodum solicita fuit, ne citra necessitatem inevitabilem juramentum, præsertim à Ministris Ecclesiæ exigeretur.

Hinc illud etiam seculo 9. Concilii II. Cabillonensis: „ Dictum est interea de quibusdam fratribus, quod „ eos, quos ordinaturi sint, *jurare* cogant, quod digni „ sint, & contra Canones non sint facturi, & obedientes sint Episcopo, qui eos ordinat, & Ecclesiæ in qua „ ordinantur. Quod juramentum quia *periculosum* est, „ omnes una inhibendum statuimus. „ *Can.* 13.

Et in Conventu Episcoporum, Abbatum, Comitum, vel Majorum natu Francorum, jussu Ludovici Pii Imperatoris anno 816. Aquisgrani habito decretum est: „ De Episcopis vero in Longobardia constitutis, qui „ ab his, quos ordinabant, *Sacramenta* & munera contra divinam & Canonicam auctoritatem accipere, „ vel *exigere* soliti erant, modis omnibus inhibitum est, „ ne ulterius fiat : quia juxta Sacros Canones uterque „ gradu proprio talia facientes decidi debent. „ *Cap.* 16. & refertur *lib.* 1. *Capitular. Regum Francorum cap.* 91.

II. Ipsam juramentorum exactionem præcipue displicuisse, non vero obedientiæ professionem, sat innuunt illa ipsa Regum Francorum Capitularia; in quibus *lib.* 7. *cap.* 466. legitur : " Quando Presbyteri aut „ Diaconi per Parochias constituuntur, oportet eos „ *professionem* Episcopo suo facere. „ Quid hæc professio contineret, titulus ipsius Capitularis ostendit: „ Ut Presbyteri & Diaconi quando per Parochias constituuntur, *stabilitatis* & *obedientiæ suæ* atque *statuta* „ *servare* promissionem suo faciant Episcopo.

Similem professionem suis Metropolitanis in sua ordinatione faciebant Episcopi. Extat in Appendice tomi 8. Conciliorum generalium *col.* 1881. professio Adalberti futuri Episcopi Morinensis, Hincmaro Rhemorum Archiepiscopo oblata, in qua præter professionem fidei habetur : " Privilegio etiam Metropolis Rhemorum Ec- „ clesiæ ac ejus *Præsulis*, secundum Sacrosanctos Con- „ ciliorum Canones, & Decreta Sedis Apostolicæ ex „ Sacris Canonibus & legibus promulgata, pro scire & „ posse, absque dolo & simulatione, vel indebita & per- „ tinaci contradictione, me *obediturum* profiteor.

Eamdem professionem eidem Rhemorum Archiepiscopo fecisse Hincmarum Laudunensem Episcopum ejus nepotem, scribit Amoinus, aut ejus Continuator ad annum 870. eamque in Concilio apud Attiniacum Episcoporum decem Provinciarum, cum de multis, atque inter alia de inobedientia erga suum Archiepiscopum impeteretur, propria manu subscriptam porrexit.*

Porro in hac professione nullius juramenti mentio occurrit; nec aliud quam Canonicam obedientiam Metropolitano debitam exprimit. Unde Hincmarus Remensis de Laudunensi loquens ait : " Non debuerat „ oblivisci *professionis* & subscriptionis suæ, ante Ordi- „ nationem Episcopalem : qui coram Altari Sanctæ „ Mariæ, & cunctis qui adfuerunt, non solum de Re- „ mensi Ecclesia, & de Laudunensi Parochia, verum „ & de Rhemorum Provincia Episcopis, & aliis diversi „ ordinis Viris, secundum morem Rhemensis Ecclesiæ, „ sicut *soliti erant Episcopi Ordinandi subscribere* : post „ Catholicæ fidei professionem, de *obedientia* sua se- „ cundum sacras regulas erga *Rhemorum Metropolim* „ propria manu subscripsit.

III. Quam fidei professionem absque juramento coram suis Metropolitanis olim emittebant Episcopi, eam quoque obtinuisse in Ecclesia Romana evincitur ex libro diurno Romanorum Pontificum, in quo legitur *cap.* 3. *tit.* 6. professio fidei, quam Episcopus Ecclesiæ suburbicariæ emittebat coram Episcopo Romano tanquam suo Metropolitano, nulla tamen facta mentione juramenti, sed ita simpliciter concluditur:

„ Et

„ Et ut *nostræ fidei* vestro Apostolatui, sanctæque ejus „ Catholicæ Ecclesiæ integritas ac puritas monstraretur, per præsentis *promissionis* nostræ paginam per N. „ Notarium scribendam dictavimus, & sacro scrinio „ sanctæ Apostolicæ beatitudinis vestræ contradimus.

Simplex igitur erat fidei declaratio & professio; unde & titulus habet, *Promissio fidei Episcopi.*

Observat autem Garnerius, hanc promissionis formulam referendam ad annum 683. additque hujus formulæ autorem esse Leonem II. prout ibidem legitur; nam similes formulæ temporum successu varia passæ sunt additamenta, uti ibidem recte monet Garnerius.

Ex his interim patet, quod nec eo tempore ab Episcopis, licet Romani Episcopi ordinationi subjectis, obedientia, aut fidei professio, medio *juramento*, fieri solita esset.

IV. Tametsi circa seculum undecimum professioni Juramentum subinde adjungi cœperit, nihilominus illa professio solam adhuc *Canonicam obedientiam* respiciebat; quod ex professione Thomæ Eboracensis facta B. Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi manifestum est.

Postquam enim anno 1072. multum disputatum fuisset de subjectione, quam Ecclesia Eboracensis debebat Ecclesiæ Cantuariensi, tandem "Lanfrancus Dorobernensis (*a*) Archiepiscopus ex antiqua Antecessorum „ consuetudine ostendit, Archiepiscopum Eboracensem professionem Archiepiscopo Cantuariensi facere „ etiam cum *Sacramento* debere (inquiunt Acta Concilii Anglicani tom. 9. Conciliorum generalium *col.* 1211.) „ sed ob amorem Regis, Thomæ Archiepiscopo „ Eboracensi Sacramentum relaxavit, scriptamque tantum professionem recepit, non præjudicans Successoribus suis, qui voluerint *Sacramentum* cum professione à Successoribus Thomæ exigere. Hactenus Acta dicti Concilii; quibus subjicitur professio Thomæ Eboracensis facta Lanfranco Cantuariensi, in qua hæc leguntur: " ego Thomas Ordinatus jam Eboracensis „ Ecclesiæ Metropolitanus antistes, auditis cognitisque „ rationibus, absolutam tibi, Lanfrance Dorobernensis „ Archiepiscope, tuisque Successoribus, de *Canonica* „ *obedientia* professionem facio: & quidquid à te, vel „ ab eis juste ac canonice injunctum mihi fuerit, servaturum me esse promitto.

V. Sacramentum ergo sive juramentum professioni adjici quidem cœpit; at nihilominus *sola obedientia Canonica* hactenus exigebatur; neque aliam etiam à Romanis Pontificibus exactam fuisse vel in Ordinatione Episcoporum aut Metropolitanorum; imo nec in concessione *Pallii* Archiepiscopalis legitur ante tempora Gregorii VII. qui primus anno 1079. à Patriarcha Aquileiensi in Concilio Romano exegit non *Canonicam* duntaxat obedientiam, sed Juramentum *fidelitatis* non absimile illi, quod Vasallus præstare solet Domino directo: *Non ero in consilio, neque in facto, ut vitam, aut membra, aut Papatum perdant, aut capti sint mala captione.*

VI. Novam fuisse hanc juramenti formulam sufficienter quoque probat epistola Paschalis II. sub finem seculi 11. aut initium seculi 12. scripta ad Archiepiscopum Panormitanum, cujus fragmentum extat in *cap.* 4. ✠ *de elect.* & integra refertur in prima Decretalium collectione Antonii Augustini eodem titulo *cap.* 21. & tomo 10. Conciliorum inter epistolas Paschalis II. ubi tamen inscriptio alia est; *nec mirum*, inquit Vir eruditus Franciscus Florens ad titulum *de electione pag.* 119. edit. anni 1679. *eodem enim exemplo, ad plures Metropolitanos missam fuisse, varietas inscriptionis indicat.*

Ita Litteras orditur Paschalis. „ Significasti Reges „ & Regni Majores admiratione permotos, quod Pallium tibi ab Apocrisariis nostris tali conditione „ oblatum fuerit, si Sacramentum, quod à nobis „ scriptum detulerant *exhiberes*, " vel ut alia lectio habet, *jurares.*

Hæc quid aliud, quam rem hactenus inusitatam, quæ sua novitate admirationem ingerere solet, indicant? Quod & totus epistolæ contextus ostendit; qui unice in hoc collimat, ut evincat, Pontifici liberum esse in concessione Pallii exigere juramentum, quod pro conservanda Ecclesiæ unitate, & obedientia in Sedem Apostolicam judicat necessarium; unaque obloquentium argumentis occurrere conatur; atque ipsius juramenti æquitatem & necessitatem adstruere.

Mirum ergo videri non debet, si nec in Ordine Romano veteri, nec apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum Maurum, atque his recentiorem Rupertum Abbatem, ulla hujusmodi juramenti mentio occurrat; quamvis omnes ex professo de *Pallio* scripserint; cumque omnes vel Galli, vel Germani, aut Scoti fuerint, non obscure innuitur, illis in partibus juramentum hoc, etiam in receptione Pallii, serius notum fuisse.

VII. At seculo decimo tertio in concessione Pallii, Romanos Pontifices à nonnullis saltem Metropolitanis hujusmodi juramentum exegisse, evincunt acta Innocentii III. edita à Francisco Bosqueto; in quibus pagina 64. extat Formula dandi Pallium cum adjuncto fidelitatis juramento simili Gregoriano.

VIII. Quin & eodem labente seculo invaluisse, ut idem juramentum exigeretur etiam ab Episcopis ad ordinationem Pontificis Romani immediate spectantibus; sive, *à suis Coepiscopis sibi immediate subjectis*, testatur Gregorius IX. *in cap.* 13. ✠ *De Majoritate & Obed.* ibidem respondens, simile quoque juramentum exigi posse per Metropolitanum ab Episcopis sibi subjectis; eoque debere esse contentum; hoc est, juramento Gregorii VII. de quo *in cap.* 4. *De Jurejurando*; uti ad dictum *cap.* 13. monet Glossographus, verbo, *forma.*

IX. Postquam vero omnium Episcopatuum provisio ad Sedem Apostolicam, exclusis Metropolitanis & Episcopis Comprovincialibus, translata fuit; atque solius Sedis Apostolicæ auctoritate confirmari & Consecrari cœperunt, etiam ab omnibus, tamquam ordinationi Sedis Apostolicæ immediate subjectis, juramentum hoc Romano Pontifici præstandum exigitur, idque hodie præstatur juxta formulam à Clemente VIII. reformatam & extensam; ac Pontificali Romano insertam.

X. Formula Juramenti prout à Gregorio VII. proposita fuit, & in *cap.* 4. ✠ *De Jurejurando* refertur, septem continet articulos, sive clausulas; quorum tres primi plane conformes sunt iis, qui in Juramento fidelitatis quod Vasallus præstare tenetur Domino directo, continentur, uti videre licet *Lib.* 2. *Feud. tit.* 5. 6. & 7. atque his verbis in formula Juramenti exprimuntur: *Ego N. Episcopus* (Pontificale addit: *Electus Ecclesiæ N.*) *ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ, Dominoque meo Papæ C. ejusque successoribus Canonice intrantibus. Non ero in consilio* (Pontificale addit: *aut consensu*) *neque in facto, ut vitam perdat aut membrum, vel capiatur mala captione* (addit Pontificale: *aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur; vel injuriæ aliquæ inferantur, quovis quæsito colore.*) *Consilium quod mihi aut per se, aut per litteras, aut Nuntium manifestabit, ad ejus damnum* (Pontificale addit: *me sciente*) *nulli pandam.*

Hi articuli sat ostendunt, hoc Juramentum Fidelitatis præcipue concernere Episcopos qui Sedi Apostolicæ non in spiritualibus duntaxat, sed & in temporalibus subjecti sunt.

XI. Quandoquidem plures ex articulis juramenti ab Episcopis in sua ordinatione præstandi sint plane conformes iis, quos continet juramentum à Vasallo præstandum Domino directo, non satis conveniens

(*a*) Cantorbery.

veniens apparet, ut similes articuli proponantur Episcopis, qui Romano Pontifici in temporalibus nec immediatè, nec mediatè sunt subjecti, neque Pontifici tanquam ejus Vassalli ratione temporalium sunt obstricti, præsertim ut idipsum jurejurando obsignent.

XII. Quartus articulus in *cap.* 4. ⁑ *De jurejurando*, exprimitur hac formâ: *Papatum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & regulas Sanctorum Patrum* (pro his finalibus verbis legitur in Pontificali: *Et regalia Sancti Petri*) *adjutor ero ad defendendum & retinendum, salvo ordine meo, contra omnes homines.*

Pontificali Romano consonat formula Gregorii VII. prout refertur in Concilio Romano VI. anno 1079. quæ extat tomo 10. Conciliorum generalium edit. Labbeanæ *col.* 379. Ibi enim legitur: *Papatum Romanum & REGALIA Sancti Petri adjutor ero ad retinendum & defendendum, salvo ordine meo.*

Hanc lectionem sibi *valde placere* dixit Antonius Augustinus ad *cap.* 20. *De elect.* in prima collectione; atque unâ dicit: « Erratum esse videtur ex litterarum „ compendio. In alia formula Sacramenti Roberti Du„ cis Apuliæ, Calabriæ & Siciliæ: Sanctæ Romanæ „ Ecclesiæ, tibique adjutor ero ad tenendum, acqui„ rendum & defendendum *regalia Sancti Petri*, ejus„ que possessiones pro meo posse contra omnes ho„ mines. „ Hæc ille; notatque & vir eruditus Franciscus Florens, hanc esse veram & antiquam lectionem.

XIII. *Regalia S. Petri* hic accipiuntur pro *Patrimonio* Sancti Petri; quod apertè confirmat Formula In„ nocentii III. extans in ejus gestis pag. 64. in qua ita „ explicantur Regalia. *Honores, dignitates & rationes Apostolicæ Sedis defendam pro posse, salvo ordine meo:* & pluribus probat D. Du Cange in suo *Glossario*, verbo *Regalia*: ideóque dici potest, quod sub nomine *Regalium* eorumque defensionis in Formula Gregorii VII. omnia essent comprehensa, quæ latiùs in Pontificali Romano ex præscripto Clementis VIII. his verbis sunt expressa: « Jura, honores, *privilegia* & „ *auctoritatem* Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Domini no„ stri Papæ & successorum prædictorum, conservare, „ defendere, augere, promovere curabo. Neque ero „ in consilio, vel facto, seu tractatu, in quibus con„ tra ipsum Dominum nostrum, vel eamdem Roma„ nam Ecclesiam, aliqua sinistra, vel præjudicialia „ personarum, *Juris, honoris, status*, & *potestatis* „ eorum machinentur. Et, si talia à quibuscumque „ tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro „ posse, & quantò citiùs potero, significabo eidem „ Domino nostro, vel alteri, per quem possit ad ipsius „ notitiam pervenire.

XIV. Quintus Articulus habet: *Vocatus ad Synodum, veniam, nisi præpeditus fuero Canonicâ præpeditione.* In antiqua formula Gregorii VII. ita exprimitur: *Ad Synodum, ad quam me vocabunt, vel per se, vel per suos Nuntios, vel per suas litteras, veniam & Canonicè obediam, aut si non potero Legatos meos mittam.*

XV. Sextus Articulus: *Legatum Apostolicæ Sedis, quem certum esse cognovero* (hæc postrema clausula, *quem certum*, &c. in Pontificali omittitur) *in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo.*

XVI. Septimus est: *Limina Apostolorum singulis annis* (Pontificale: *Singulis trienniis*) *per me aut per certum Nuntium* (Pontificale: *Personaliter per meipsum*) *visitabo: nisi eorum absolvar licentiâ.* Hæc ultima clausula non habetur in Pontificali, sed adduntur sequentia: *Et Domino nostro ac successoribus præfatis, rationem reddam de toto meo Pastorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ Ecclesiæ statum, ad Cleri & populi disciplinam, Animarum denique, quæ meæ fidei traditæ sunt, salutem, quovis modo pertinentibus;* & cætera quæ inferiùs referentur.

Totus hic Articulus de visitatione Liminum Apostolorum deest in formula Gregorii VII. suprà citatâ; sed vice illius habentur hæc, quæ nec in Decretalibus, nec in Pontificali occurrunt: *His, quos nominatim excommunicaverint, scienter non communicabo: Romanam Ecclesiam per* SECULAREM MILITIAM *fideliter juvabo, cùm invitatus fuero.*

Hîc rursus non obscurè innuitur, juramentum hoc primitus conceptum fuisse pro solis Episcopis, qui etiam in temporalibus Sedi Apostolicæ aliquo vinculo obstricti essent.

XVII. Cæterum circa tres posteriores articulos notandum, tria ibidem præscripta, ita commodè & rectè ab Episcopis præstari posse dummodo consensus Regis & Principum interveniat, præsertim in Gallia & hisce Provinciis, in quibus absque consensu Regis, nec Legatum Pontificis ut talem agnoscere, adire, excipere & comitari; nec Regni finibus excedere, vel ad Synodum vel ad Pontificem licet proficisci. De quibus videri potest Franciscus Florens ad titulum *De concessione Pallii pag.* 231. & ab eo citati: & quæ infrà titulo de Nuntiis & internuntiis Apostolicis notata sunt.

XVIII. Observare non erit superfluum nonnullos articulos juramenti ab Episcopis in ordinatione præstandi, ita expressos esse, ut attento expressionis tenore, & spectatis Provinciarum inveteratis moribus, fat ambiguum sit, num Episcopi suo juramento quoad hos articulos, satisfacere possint. Optandum esset, ut ob religionem juramenti, articuli clarioribus terminis, & Provinciarum juribus & consuetudinibus conformibus exprimerentur, atque ita omnis æquivocatio & ambiguitas, quæ in juramentis solicitè vitanda est, evitaretur: quin & satius esset, juxta sanctos Canones, & laudatissimam Patrum disciplinam, ab omni exactione juramenti abstineretur, & sola fidei professio, & obedientiæ promissio exigeretur, quæ sola per decem & amplius secula in usu fuisse legitur.

Etiam hic meritò attendendum, hanc juramenti formam per Gregorium VII. demum fuisse propositam & exactam, qui primus inter Pontifices sibi attribuit plenam & universalem autoritatem in temporalia, uti ex hujus Pontificis litteris ostendit Dominus Fleury in sua Historia Ecclesiastica *lib.* 63. *num.* 2.

XIX. De *Liminum Apostolorum* visitatione mentio fit in Synodo Romana sub Zacharia Papa anno 743. *can.* 4. ex qua desumptus est *Canon.* 4. *dist.* 93. apud Gratianum, uti rectè notarunt Correctores Romani.

In hoc Canone statuitur: « Ut juxta Sanctorum „ Patrum & Canonum statuta, omnes Episcopi, qui „ hujus *Apostolicæ Sedis ordinationi subjacent*, qui *pro*„ *pinqui* sunt, *annuè* circa Idus Maji, Sanctorum „ Principum Apostolorum Petri & Pauli *liminibus* „ præsententur, omni occasione sepositâ: qui verò „ de *longinquo*, juxta *chirographum* suum impleant. „ Nam qui hujus Constitutionis contemptor extiterit, „ præter quam si ægritudine validâ fuerit detentus, „ sciat se *Canonibus* subjacere.

XX. Duo nobis hic Canon aperit. Alterum, quòd Episcopi Liminibus Apostolorum se præsentare deberent, ut Synodo annuè juxta Canones celebrandæ interessent; atque *Liminibus Apostolorum se præsentare*, idem esset, quòd Romam ad Synodum juxta Limina Apostolorum celebrandam convenire.

Alterum, obligationem se præsentandi liminibus Apostolorum solis Suffraganeis Romanæ Metropolis, sive qui ordinationi Sedis Apostolicæ subjacebant, fuisse impositam: nec tamen his omnibus, sed solis *propinquis*; remotiores enim, tametsi ad Romanam Metropolim spectantes, ipsi venire non tenebantur; sed satis erat, si chirographo suo, quæ in Synodo agebantur, confirmarent.

Itaque

Itaque obligatio adeundi limina Apostolorum profluxisse videtur ex obligatione accedendi ad Synodos Metropolitanas; quod apertius indicat S. Leo, qui scribens ad Episcopos Siciliæ, Pontificis Romani ordinationi subjectos, ait: "Illud primitùs pro concordissimæ unitatis custodia exigimus, ut quia saluberrimè à Sanctis Patribus constitutum est, *binos* in annis singulis Episcoporum debere esse *conventus*, *terni* semper ex vobis ad diem tertium kalend. Octobr. *Romani* fraterno *Concilio sociandi*, indissimulanter occurrant."

Hîc ergo manifestum est, obligationem veniendi Romam à Sancto Leone elici ex obligatione accedendi ad Synodos Provinciales.

Cùm verò juxta pristinam Ecclesiæ disciplinam, Episcopi ad ejus spectarent Synodum, à quo ordinationem acciperent, facilè intelligitur, cur Episcopi ordinationi Sedis Apostolicæ immediatè subjecti ad Limina Apostolorum accedere specialiter adstricti essent.

XXI. Hinc ulteriùs intelligimus, quare hæc obligatio citiùs Metropolitanis, quàm Episcopis cæteris imposita sit; uti colligitur ex Epistola 6. Paschalis II. quia scilicet, Metropolitanorum ordinatio citiùs, quàm Episcoporum ad Sedem Apostolicam translata est; atque Metropolitani ab eadem Sede *Pallium*, & cum eo *plenitudinem* Sacerdotii accipere consueverant.

Quod intelligens antiquus Juris Canonici Glossographus ad *cap*. 4 ※ *de Jurejurando*, verbo, *singulis annis*, notavit obligationem visitandi Limina Apostolorum, de qua in citato Capitulo, intelligendam de *Archiepiscopis & Episcopis, qui subsunt Domino Papæ* NULLO MEDIO. Additur in margine ex Joanne Andrea: *Idem servatur in aliis, si confirmationem, Consecrationem vel Pallium à Papa recipiunt.*

XXII. Translatâ ergo non tantùm Metropolitanorum, sed & Episcoporum Confirmatione & Consecratione ad Sedem Apostolicam, unà ipsa obligatio visitandi Limina Apostolorum, sive accedendi ad Sedem Apostolicam, cujus ordinationi omnes immediatè censentur subjici, generaliter ad Episcopos, unà cum juramento extensa fuit.

XXIII. Cùmque jam inter Episcopos huic obligationi subjectos essent nonnulli in Provinciis remotis, quibus singulis triennis Limina Apostolorum visitare, esset non parum incommodum, Xistus V. varia temporum intervalla, pro varietate Provinciarum & Regnorum præfixit; quæ in Pontificali Romano expressa sunt; atque inter alia ait: "Ad tempus singulorum quadrienniorum tenentur Germani, Galli, Hispani, Belgæ, Boëmi, Hungari, Angli, Scoti, Iberni, & cæteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum & Balticum, atque omnium Insularum maris Mediterranei."

XXIV. Per *Limina Apostolorum* in Formula juramenti relatâ in citato *cap*. 4. non intelligi Ecclesias SS. Petri & Pauli, nec mortua eorum corpora, vel sepulchra, sed Papam, vel Sedem Apostolicam, apertè colligitur ex verbis quæ subjiciuntur: *Nisi eorum absolvar licentiâ*: quæ necessariò ita debent exponi, nisi *absolvar* per Papam, qui illis *Liminibus* præest, & illorum Apostolorum vice fungitur; uti post alios Canonistas notat Fagnanus ad citatum *capitulum* 4. Unde obligatio Episcoporum visitandi materiales illas Apostolorum Basilicas, non tam ex juramento, quàm consuetudine atque posteriorum Pontificum Decretis profluit; quod & Fagnanus ibidem notavit.

XXV. Porrò præcipuus scopus hujus visitationis, uti colligitur ex Bulla Xisti V. & hodierno stylo Curiæ Romanæ, est, ut Episcopi Sedem Apostolicam de statu Ecclesiæ suæ plenè informent; eumque Sacræ Congregationi Cardinalium super Interpretatione Concilii Tridentini (quæ ad hoc specialiter deputata est) referat; quod & hodierna formula juramenti in verbis suprà relatis exprimit.

Hic autem status duplex est, materialis & spiritualis. "Materialis versatur circa loca Urbana, suburbana, ruralia, sylvestria. Item circa Cathedralem, Collegiatas, Parochiales & alias Ecclesias & Oratoria. Item circa Monasteria tam virorum, quàm mulierum, Hospitalium, Montem pietatis, Collegia, Confraternitates, & alia pia loca tam Civitatis, quàm Diœcesis, & circa earumdem Ecclesiarum & locorum situm, fabricam, ornatum, bona, redditus, sacram suppellectilem, personarum ac ministrorum numerum, & ordinem, & alia his similia. Et quoad hunc statum materialem praxis est, ut unusquisque Episcopus in prima ejus visitatione plenam exhibeat relationem; in sequentibus autem visitationibus super hoc statu materiali simpliciter se referat ad relationem primò exhibitam, & tantùm adjiciat, si quid additum, imminutum, immutatum fuerit, quod S. Congregationem scire expediat." Hæc Fagnanus ad dictum *cap*. 4. *n*. 73.

Status spiritualis, sive formalis, ut eum vocat Fagnanus, in quo præcipuè eniti debent; versatur circa Pastorale officium atque omnia, quæ ad ipsarum, quibus præsunt, Ecclesiarum regimen & animarum salutem pertinent, de quibus S. Congregatio juxta præscriptum Xisti V. edoceri vult, scilicet, "quæ in Ecclesiis eorum curæ ac fidei commissis, Cleri, populique morum disciplina sit, quæ Concilii Tridentini, cùm in omnibus, tum præcipuè in residentiæ munere executio, quæ item piæ consuetudines, & qui omnium denique in via Domini sint progressus. Sive ut in suo juramento ad præscriptum Pontificalis exprimit Episcopus: "Rationem reddam de toto meo Pastorali officio, de rebus omnibus ad meæ Ecclesiæ statum, ad Cleri & populi disciplinam, animarum denique, quæ meæ fidei traditæ sunt, salutem quovis modo pertinentibus; & vicissim mandata Apostolica humiliter recipiam, & quam diligentissimè exequar.

Et hæc quidem generalia sunt, super quibus S. Congregatio informari debet; quæ pro accuratiore informatione ad specialia descendere solet; quemadmodum monet Fagnanus, qui & articulos illos ibidem annotat: De quibus si sincerè ac pro rei veritate Congregatio informetur. non dubium, quin frequenter perspectum esse debeat Sedi Apostolicæ, quantus sit in pluribus Ecclesiis super hisce defectus; cui per Sedem Apostolicam opportunis remediis meritò occurratur.

XXVI. Formula Juramenti expressa in *cap*. 4. ※ *de jurejurando*, tantùm obstringit jurantem, ut *per se* vel *per certum nuntium* Limina Apostolorum visitet; at formula in Pontificali expressa, obligat, *personaliter* per *seipsum* visitare; nec nisi *legitimo impedimento* detentum, per alium; atque hoc casu, uti habent verba juramenti; "per *certum* Nuntium ad hoc *speciale mandatum* habentem, de *gremio* mei Capituli, aut alium in *dignitate* Ecclesiastica constitutum, seu aliàs *personatum* habentem; aut, his, mihi deficientibus, per Diœcesanum Sacerdotem; & Clero deficiente omninò, per aliquem alium Presbyterum secularem vel regularem spectatæ probitatis & religionis, de supradictis omnibus plenè instructum. De hujusmodi autem *impedimento* docebo per *legitimas* probationes, ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem *Proponentem* in Congregatione *Sacri Concilii*, per supradictum Nuntium transmittendas.

XXVII. Moderna Belgii vicinarumque Provinciarum constans ac uniformis praxis habet, ut visitatio per Nuntium fiat; quasi ob itineris longitudinem, molestias & expensas, atque diuturniorem à Diœcesi absentiam, legitimum ac continuum impedimentum subsit; neque ulli Episcopo hinc difficultatem moveri hactenus intelleximus; in Gallia verò hic articulus non observatur,

tur, ait D. Fleury in Instit. Juris Canonici *parte* 1. *cap.* 11.

XXVIII. Præter septem articulos in formula Juramenti Gregoriani, prout refertur in dicto *cap.* 4. contentos, addit insuper formula Pontificalis moderna: « Regulas Sanctorum Patrum, Decreta, ordinationes » seu dispositiones, reservationes, provisiones & man- » data Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab » aliis observari.

» Hæc clausula (inquit Vir eruditus Franciscus Florens ad titulum de concessione Pallii *pag.* 230.) » latis- » simè patet, nec eam usus noster admittit in plerisque. » Ideóque omissa est in *formula* Gregorii XV.

Formula Gregorii XV. cujus hîc meminit Florens, est illa, quam novum Archiepiscopum Parisiensem eidem Pontifici præstitisse testatur Florens; extatque apud Andream Du Saussai, libro *de mysticis Galliæ scriptoribus.* (*a*)

Quod de Gallia asserit Florens, id quoque de Belgio affirmari posse non dubium. Nihil enim certius, quàm provisiones, reservationes ac mandata Apostolica non generaliter & indistinctè, sed cum certis limitationibus juxta jura ac receptas Provinciarum atque Ecclesiarum consuetudines hîc admitti; credendumque nec eorum observantiam aliter jurari velle Pontifices; videturque usus ac communis intellectus, in hunc sensum juramentum exposuisse, non tantùm quoad hunc articulum, sed etiam reliquos; ut scilicet contenta in illis articulis intelligantur, prout Provinciarum jura ac consuetudines illa observari permittunt.

XXIX. Denique additur in formula *Pontificalis*: « Possessiones verò ad mensam meam pertinentes non » vendam, nec donabo, neque impignorabo; nec de » novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam » cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto » Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem » devenero; pœnas in quadam super hoc edita Consti- » tutione contentas, eo ipso incurrere volo.

XXX. Juramenti ab Episcopis præstandi de non alienandis rebus ad suam mensam spectantibus fit mentio in *cap.* 8. ꝟ *de Rebus Ecclesiæ non alienandis*: illudque vel Pontifici, vel Metropolitano præstandum erat. « Nam (ut ait Glossa ibidem verbo, *Sacramento*) qui- » libet Episcopus, qui *immediatè* Domino Papæ subest, » jurat ei fidelitatem, quòd non alienabit bona Eccle- » siæ, nec infeudabit, & idem juramentum præstant » alii Episcopi *suis Metropolitanis.*

Hîc nota, tempore Glossographi hujus, id est, seculo 14. nondum omnes Episcopos præstitisse hoc juramentum fidelitatis Romano Pontifici; sed tantùm immediatè Pontifici subjectos; reliquos verò illud idem præstitisse suis Metropolitanis; sive Episcopos, ut ante diximus, juramentum præstitisse illi, à quo ordinationem sive confirmationem accipiebant. Et etiamnum hodie extat in Pontificali Romano ordo Consecrationis, quo à Metropolitano electus ordinari solebat; ubi idem penè per omnia juramentum, quod hodie Pontifici præstatur, præstandum præscribitur Metropolitano. Habetur in Pontificali sub titulo, *de scrutinio quo Antiqui utebantur, antequam* ELECTUS *in* EPISCOPUM *consecraretur.* Plura de hoc Juramento dicentur infrà Titulo *de Metropolitanis.*

XXXI. Notandum quoque, hujus clausulæ *de non alienandis rebus* Ecclesiæ, nullam in Formula Gregorii VII. prout vel in Concilio Romano, vel Decretalibus exhibetur, fieri mentionem; unde post tempora Gregorii VII. insertam fuisse rectè observat Franciscus Florens loco citato *pag.* 231. quemadmodum plura alia successu temporis addita fuisse, ex dictis facilè intelligi potest; & utramque formulam inter se conferenti ad oculum patebit.

(*a*) Greg. XV. ille est, qui, postulante Ludovico XIII. Sedem Parisiorum Episcopalem ad Archiepiscopatûs Dignitatem erexit die 20. Octobris 1622.

CAPUT III.

De Moderno ritu Consecrationis.

1. *Electus præsentatur Consecratori.*
2. *Olim interrogabat Metropolitanus, num præsentes scirent electum esse dignum: quod etiam tempore Innocentii III. in usu fuit.*
3. *Inquiritur utrùm ante Innocentium III. ritus iste cœperit usurpari?*
4. *Olim solebat fieri præsentatio electi pridiè ante Consecrationem per Archipresbyterum vel Archidiaconum Ecclesiæ vacantis.*
5. *Hodie Consecrator tantùm petit à præsentantibus electum, an habeant* mandatum Apostolicum; *& quæ hujus ratio?*
6. *De examine electi faciendo ante Consecrationem.*
7. *Formula examinis istius antiqua non est. Professio fidei ab electo Episcopo emittenda.*
8. *In quo hæc examinandi ratio differat à pristina Patribus usitata?*
9. *Consecrator electo exponit, quid Episcopum facere oporteat.*
10. *Liber Evangeliorum cervicibus & scapulis electi imponitur; & Consecrator cum Episcopis assistentibus manus capiti consecrandi imponit.*
11. *Manuum impositio ritus est antiquissimus, semper in Ecclesia tam Latina quàm Græca observatus.*
12. *Impositio libri Evangeliorum etiam est antiquissima, non tamen universaliter ubique eodem tempore recepta.*
13. *Hæc verba:* Accipe Spiritum Sanctum *recitari in ipsa manuum impositione recens est ceremonia; non tamen frustrà dicuntur.*
14. *Oratio Consecratoris pro Consecrato.*
15. *De unctione capitis & manuum Consecrati.*
16. *Hujus unctionis ætas quæritur.*
17. *Benedictio & traditio* Baculi *Pastoralis, & hujus ceremoniæ antiquitas.*
18. *Cur in ordinatione Romani Pontificis, hæc ceremonia omittatur; & an olim non fuerit adhibita?*
19. *Impositio* annuli, *& ejus antiquitas.*
20. *Traditio libri Evangeliorum ipsi Consecrato est recens ceremonia.*
21. *Consecratus offert panem & vinum, quòd antiquitùs etiam à populo fiebat.*
22. *Consecratus cum Consecratore stando Missam peragit; & de eadem Hostia, & eodem Calice communicant.*
23. *Hic ritus olim in Ecclesia Latina, & hodie etiam in Ecclesia Græca est usitatus & ordinarius.*
24. *Impositio* Mitræ, *& quando ejus usus incæperit?*
25. *De* Chirothecis *Pontificalibus.*

I. RITU hodierno, Electus sive Nominatus medius inter duos Episcopos ducitur ad Metropolitanum sive Consecratorem; & senior assistentium cum Consecratori præsentat consecrandum sub hac formula verborum: *Reverendissime Pater, postulat Sancta Mater Ecclesia Catholica, ut hunc præsentem Presbyterum ad onus Episcopatûs sublevetis.*

II. Tempore electionis petebat Metropolitanus: *Scitis illum esse dignum:* Respondebat Episcopus: *Quantum humana fragilitas nosse sinit, & scimus & credimus illum dignum esse.*

Hancque formulam in usu fuisse tempore Innocentii III. patet ex ejus responso relato in *cap. unico* ꝟ *de scrutinio in Ordine faciendo*; ubi interrogatus, an Episcopus assistens hoc responsum dare queat, dum Electi conversatio minùs sibi cognita aut penitùs ignota est, respondit: « In tali responsione aliquem peccare » non credimus, dummodo contra conscientiam non » lo-

„ loquatur: quia non simpliciter illum asserit dignum, „ sed *in quantum humana fragilitas nosse sinit*: cùm „ illum quem indignum esse non novit, dignum debeat æstimare. Hujusmodi ergo responsione securè „ uti poteris, nisi fortè de *indignitate* tibi constiterit „ Consecrandi.

Ad hanc responsionem reflectens antiquus Glossographus, ait: " Mirabilis est responsio ista: potiùs enim „ dicere deberet, *se nullam habere scientiam* de ejus dig- „ nitate vel indignitate. „ Deinde respondet: " Ex eo, „ quòd videt illum electum *à bonis*, quamdam videtur „ habere notitiam de dignitate ipsius, & de tali respon- „ det, quia audivit ab aliis.

Hoc responsum Glossæ attendens Panormitanus, ait: præsumitur hoc in casu dignus, quia præsumptio est pro ejus dignitate; eò quòd per alios est præsentatus *ut bonus*, ad hoc est electus *ut bonus* & Confirmatus: sicut in illo qui petit consecrari; & tunc præsumitur accidentalis bonitas. Hæc quidem vera sunt, quando ipsi testanti constat, in electione aut confirmatione Consecrandi ita fuisse inquisitum in idoneitatem Consecrandi, ut reverà notitiam illius habere censeatur; ideòque de illa testari possit: alioquin, uti rectè monet Joannes Andreas, *Quomodò testificabitur de eo, quod non novit?*

III. Quandonam Formula prædictæ interrogationis & responsionis invaluerit, incertum est.

Constat eam tempore Innocentii III. fuisse usitatam, uti & in textu observatum est, sed pristinis seculis in usu fuisse non legitur. Occurrit quidem in Libro diurno Romano *cap.* 3. de Ordinatione Episcopi Suburbicarii *tit.* 3.

Verùm hæc alia non erat, quàm *Precatoria*, quam Diaconus Ecclesiæ viduatæ missus unà cum electo Episcopo, nomine Cleri, & plebis Ecclesiæ viduatæ secum ferebat, & coram Episcopo Romano, adstante electo prælegebat, *deprecans* electum in Episcopum ordinari, uti in notis latiùs exponit Garnerius: observatque, hujus *Decretalis* meminisse Alcuinum *de Officiis divinis*, dum ait: " Cùm Episcopus civitatis fuerit defunctus, „ eligitur alius à Clero seu populo; fitque *Decretum* „ ab illis, & veniunt ad Apostolicum cum suo electo, „ deferentes secum suggestiones, seu rogatorias litte- „ ras ut eis consecrent Episcopum.

Nulla tamen ibidem hujus interrogationis aut responsionis fit mentio: sed neque in *Ordine Romano*, qui hoc Libro diurno recentior est (uti notat Garnerius) quidquam de hac interrogatione aut responsione occurrit.

Itaque dubitari nequit, quin recentioris ætatis sit hic ritus: qui nec hodie in usu est, uti superiùs notatum est.

IV. Solebat insuper die præcedente ipsam Consecrationem fieri alia præsentatio ipsius Electi per Archipresbyterum, vel Archidiaconum Ecclesiæ cui Electus erat præficiendus, qui Electum medium inter duos Canonicos ejusdem Ecclesiæ Metropolitano præsentabat; qui Metropolitano interroganti: *Fili mi, quid petis?* respondebat: *Ut Deus & Dominus noster concedat nobis Pastorem.* Rursus eum interrogabat Metropolitanus: *Quid vobis complacuit in illo?* Respondebat præsentans: *Modestia, humilitas, patientia, & cæteræ virtutes.* Ulterius Metropolitanus: *Habetis Decretum?* Respondebat: HABEMUS. Tum legebatur Decretum, quo declarabatur, Canonicos præsentem Presbyterum in suum Episcopum elegisse, eumque in Pontificem ordinari postulare: quæ latiùs referuntur in Pontificali Romano sub titulo *de Scrutinio Serotino*.

V. Hodie omnibus hisce interrogationibus & responsionibus omissis, Consecrator postulationi Episcopi offerentis hoc unum reponit: *Habetis mandatum Apostolicum?*

Respondente Episcopo assistente, *habemus*; jubetur legi mandatum, quo auctoritate Sedis Apostolicæ consecrandi potestas committitur.

Cùm ergo *Consecratio* fiat auctoritate Sedis Apostolicæ sive ex ejus delegatione, mirum non est, si Consecrator ex præscripto Pontificalis Romani, non interroget Episcopos assistentes & Electum consecrari postulantes, *num sciant eum esse dignum*; quia, uti refertur in citato responso Innocentii III. Pontifex non in ordinatione Pontificis, sed in ordinatione Diaconi vel Presbyteri id interrogare etiam eo tempore solebat.

VI. Lecto mandato Apostolico, necnon præstito per Electum juramento, de quo capite præcedenti, incipit Consecrator Electum examinare; quod antiquam Patrum institutionem docere asserit; tum observetur illud Apostoli. 1. ad Tim. c. 5. v. 22. *Manus nemini citò imposueris*: tum, ut etiam is, qui ordinandus est, erudiatur, qualiter sub hoc regimine constitutum oporteat conversari in Ecclesia Dei.

Extat formula examinis, modernæ planè similis, in antiquo Ordine Romano; in qua tamen post articulum de obedientia ac subjectione Romano Pontifici exhibenda, subjicitur articulus, quo similis fides & subjectio Metropolitano, ejusque Successoribus promittebatur à Consecrando.

VII. Formula examinis instituendi in ipsa Ordinatione per Metropolitanum Ordinantem: & responsionis Ordinandi ad singulos articulos sibi à Metropolitano propositos recentioris apparet instituti, quandoquidem in Libro diurno Romano per Garnerium evulgato, nulla hujus examinis memoria occurrat, sed præscribitur *cap.* 3. *tit.* 6. formula *Professionis fidei* ab Ordinando emittenda.

Hujus verò professionis fidei non meminit *Ordo Romanus*, qui cum aliis Libris de *Divinis Officiis* editus est; sed vice *Professionis fidei*, exhibet *interrogationem* ab ordinante Pontifice faciendam, non absimilem illi, quæ in hodierno Pontificali exhibetur.

Ex quo non sine fundamento concludit Garnerius hunc Ordinem Romanum esse Libro diurno posteriorem. *Professioni enim*, ait, *interrogatio successit.*

Similem fidei professionem jam pridem emisisse electum in Episcopum Romanum, testis est Joannes Diaconus in vita sancti Gregorii, quam *Symbolum* vocat.

Recentiorem professionis formulam exhibet Garnerius in citato Libro diurno *cap.* 2. *tit.* 9. vocaturque *Indiculum*. Credit autem Garnerius eam referendam ad ætatem Cononis aut Sergii Pontificum.

Ex contextu autem hujus Professionis sive *Indiculi* patet electum in Pontificem Romanum, simplicem, nullo interposito juramento, fidei Professionem fecisse: quod & notavit Garnerius, unà observans in notis ad citatum titulum 9. verbo *Electus*. " Nempe profite- „ batur (ait) orthodoxam fidem, velut *unus fidelium*, „ antequam in Cathedra Petri docturus Ecclesiam sede- „ ret. Additque: Professio hæc videtur fuisse totius „ ceremoniæ initium.

Intelligitur insuper ex hac Professionis formula electum in Romanum Pontificem professum fidem suam & " tam de Sanctæ & Individuæ Trinitatis, quæ unus est „ Deus, quàm de dispensatione, quæ secundùm car- „ nem facta est, Unigeniti Filii Dei Domini nostri Jesu „ Christi, & de Ecclesiæ Dogmatibus, *sicut in Uni-* „ *versalibus Conciliis*, & Constitutis Apostolicorum „ Pontificum, probatorum atque Doctorum Ecclesiæ „ scriptis sunt commendata.

Ad hunc ordinem expressionis in hac fidei Professione observatum, reflectendum monet Garnerius in notis verbo *Universalibus Conciliis*. " Adverte (ait) or- „ dinem regularum fidei à Summis Pontificibus coram „ Ecclesia constitutum.

Deinde monet ibidem Garnerius verbo *nihil de traditione* hujus Professionis fidei, quæ prima in Libro diurno ponitur, meminisse, & ejus partem referre Ivonem Carnotensem *part.* 4. *cap.* 132. *sui Decreti.*

Et

Et in Epistola 57. ad Abbatem Majoris Monasterii: atque hinc concludit, etiam ætate Ivonis, id est, circa annum 1115. Summos Pontifices eam fidei Professionem emisisse.

Ex quo concluditur ad eam usque ætatem Romanos Pontifices in ordine regularum *fidei* coram Ecclesia in sua ordinatione *Universalibus Conciliis* primum locum dedisse, atque Constitutis Apostolicorum Pontificum præposuisse.

Neque sane fundamento caret hoc examen, quod hodie in ordinatione instituitur, & mere rituale est, & hodie inter ritus ordinationis refertur successisse pristinæ Professionis fidei, quam Episcopus etiam Romanus in sua ordinatione emittebat.

Professio enim hæc eosdem pene fidei articulos continebat, qui in hodierno rituali Ordinando proponuntur.

VIII. Indubitatum est, semper Ecclesiam valde solicite inculcasse, ut ante ordinationem Episcoporum serium atque exactum de fide & moribus Ordinandorum examen institueretur; adeoque ritus hic, in quantum prævium illud examen repræsentat, ex Patrum Traditione descendere recte dicitur: At illud dolendum quod, quæ à Patribus serio fiebant, ut exactam notitiam ipsius Ordinandi consequerentur, hodie tanquam mera ac nuda ceremonia, juxta Formulam præscriptis verbis expressam, adhiberi & proponi, neque ad aliud in Pontificali conservari videantur, quam ut omnibus, quibus Episcopos promovendi officium incumbit, in memoriam revocetur, quam enixe semper voluerit Ecclesia, ut de persona promovenda exactum atque serium examen institueretur: ne alias, manus cito imponentes, alienis peccatis communicent.

IX. Examine peracto, Consecrator versus ad Electum dicit: *Episcopum oportet judicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare.*

X. Tum precibus aliquibus cum Litaniis recitatis, Consecrator accepto Libro Evangeliorum, illum apertum, adjuvantibus Episcopis Assistentibus, nihil dicens, imponit super cervices & scapulas Electi: quem unus ex Capellanis Electi, post ipsum genuflexus, quousque Liber ipse eidem Electo in manus tradendus sit, continue sustinet. Deinde Consecrator & Assistentes Episcopi, ambabus manibus caput Consecrandi tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum Sanctum.*

XI. Ritum hunc, in quantum *manuum impositionem* continet, à Judæis ac Synagoga in Ecclesiam traductum atque ab Apostolis observatum, & per eorum Successores ad nos transmissum fuisse, ostendit Guilelmus Beveregius *ad Canonem primum Apostolorum;* notatque Morinus de Sacris Ordinationibus *parte 2. exercit. 1. cap. 1.* tam Græcos, quam Latinos Libros Rituales veteres & recentiores in Consecratione Episcoporum præscribere *manuum Episcoporum impositionem;* imo SS. Patres, cum Episcopatus causam allegant, ad manuum impositionem confugere, semperque dicere, per manuum impositionem aliquem Episcopatus gratiam consecutum, vel ordinatum, vel factum Episcopum.

XII. Nec tantum ritus hic, quoad manuum impositionem est antiquissimus, sed etiam quoad ipsam *Evangelii impositionem* Patribus usitatus fuit; " eamque omnes Rituales antiqui & recentes Latini, Græci, Syri „ commemorant: quam S. Clemens, S. Dionysius, „ Concilium Carthaginense IV. referunt & explicant, „ quam denique laudat S. Chrysostomus in oratione „ qua probat, unum esse Novi & Veteris Testamenti „ Legislatorem, " inquit Morinus loco citato *num. 3.* qui tamen ibidem *num. 5.* observat, quod antiquissima hæc ceremonia non fuerit universaliter ab omnibus Ecclesiis accepta; quod ibi latius prosequitur; asseritque, plures Ecclesias in Gallia & Germania hanc ceremoniam olim non observasse; imo, nec forsan primis temporibus Romanam Ecclesiam.

XIII. Quoad illa verba, *Accipe Spiritum Sanctum,* quæ Consecrator & Episcopi Assistentes in ipsa manuum impositione pronuntiant, recens est ceremonia, solisque Latinis (si Morino credimus) nota. " Nulli „ enim, ait, Rituales Latini antiqui hæc habent verba; „ nusquam comparent; etiam in recentioribus multis „ nulla eorum mentio. Antiqui Scholastici, Hugo de „ S. Victore, Alexander Alensis, Guilelmus Altissiodor. „ S. Bonaventura, S. Thomas, licet quæ ad Ordines „ spectant *diligenter* & *minute* persequantur, eorum „ non meminerunt. Apud Latinos cœpta sunt usurpari „ vix ab annis *quadringentis.* Apud Græcos autem & „ Syros, nec est, nec unquam fuit illorum usus. Itaque „ nulla ratione dici possunt ad Ordinis substantiam pertinere. „ Qui deinde ostendit, quod nihilominus recte pronuntiaverit Synodus Tridentina *Sess. 23 can. 4. de Ordine.* " Si quis dixerit, per sacram Ordinatio„ nem non dari Spiritum Sanctum; ac proinde frustra „ Episcopos dicere, *Accipe Spiritum Sanctum,* &c. „ anathema sit.

„ Catholicis quippe certum est, ait Morinus, Ordina„ tionis ritu, obicem non ponentibus, Spiritum Sanctum „ dari & gratiam produci. Præterea ab *antiquissimis* „ *temporibus* tam apud Latinos, quam apud Græcos „ non modo in Ordinatione Episcopi, sed etiam Pres„ byteri & Diaconi, invocatur Spiritus Sanctus. Invo„ cationem illam nobis repræsentant Rituales *omnes,* „ Latini, Græci, Syri, antiqui & recentiores in hunc „ usque diem.

XIV. Prædicta ceremonia expleta, Consecrator recitat Præfationem, in qua Deum precatur, ut dignetur Electo dare virtutes, quas vestes Summi Sacerdotis Veteris Testamenti figurabant: " Illius nam„ que, ait, Sacerdotii anterioris habitus, nostræ *men*„ *tis ornatus est,* & Pontificalem gloriam non jam no„ bis honor commendat vestium, *sed splendor anima*„ *rum.* Quia & illa, quæ carnalibus *blandiebantur* „ *obtutibus, ea potius, quæ in ipsis erant intelligenda,* „ poscebant.

XV. Interea vero Choro decantante hymnum; *Veni Sancte Spiritus,* Chrismate ungit caput Electi, dicens: *Ungatur, & consecretur caput tuum cœlesti benedictione, in Ordine Pontificali.*

Unctionem hanc apud Latinos antiquissimam esse contendit Morinus *de SS. Ordinat. parte 3. exercit. 6. cap. 2.* in aliquibus tamen Ecclesiis citius, in aliis serius adhibitam fuisse probat; ipsamque Episcopalem Unctionem in Ecclesia Romana antiquiorem esse Presbyterali.

Expleta Unctione, Consecrator resumit Præfationem, precaturque ut Deus virtutum & gratiarum abundantiam, per hanc materialem Unctionem designatam, Electo infundere dignetur. *Hoc Domine,* ait, *copiose in caput ejus influat; hoc in oris subjecta decurrat; hoc in totius corporis extrema descendat, ut tui Spiritus virtus, & interiora ejus repleat, & exteriora circumtegat.*

Finita Præfatione Chorus canit Psalmum 132. qui loquitur de unctione Aaron; atque interea Consecrator ungit Chrismate manus Electi; precaturque, ut ipse Deus eum *Chrismate & mysticæ delibutionis liquore perfundat, & spiritualis benedictionis ubertate fœcundet: Quidquid benedixerit, benedicatur; & quidquid sanctificaverit, sanctificetur; & consecratæ manus istius, vel pollicis impositio cunctis proficiat ad salutem.*

XVI. Ritum Unctionis Episcoporum latius exponit Innocentius III. *in cap. unico de sacra Unctione,* eumque procedere ex *institutione Apostolica* probare contendit auctoritate Decreti, quod sub nomine Anacleti Papæ legerat apud Gratianum *Dist. 76. Can. Ordinationes Episcoporum,* desumptum ex epistola secunda Decretali huic Pontifici adscripta: sed hanc & duas reliquas epistolas Decretales extantes sub nomine hujus Pontificis esse putidas Pseudo-Isidori

merces norunt eruditi: notatque Philippus Labbæus in nota marginali ad primam harum epistolarum; " has „ epistolas non ausus est Bellarminus indubitatas affirmare, nec negat in eas aliquos errores irrepsisse; „ eruditis vero Catholicis videntur suppositæ.

Sed & hoc scitur ab Innocentio III. atque à plerisque Auctoribus illius ætatis pro indubitato & authentico reputatum fuisse, quidquid apud Gratianum legebatur.

Et hinc contigit plurima ab Innocentio III. & subsequentibus Pontificibus & Auctoribus adscribi instituto Apostolico, & reputari tanquam ex *traditione Apostolica* descendentia, quæ demum mediis Ecclesiæ seculis statuta sunt vel sensim post receptas has falsas Decretales, & editum Decretum Gratiani, inducta & recepta fuerunt.

XVII. Post Unctionem Episcopi electi, Consecrator benedicit Baculum Pastoralem, eumque tradit Consecrato, dicens: *Accipe Baculum Pastoralis Officii; ut sis in corrigendis vitiis pie sæviens, judicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate severitatis censuram non deserens.*

Baculi hujus Pastoralis, qui communiter dicitur *Pedum*, meminit quoque antiquus Ordo Romanus; quin Concilium Toletanum IV. anno 633. *can.* 28. inter ornamenta Episcopalia *Baculum* numerat.

Apud Græcos, quemadmodum observat Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 313. edit. Parisiensis anni 1647. " à cunctis, tum Pontificibus, „ tum Monasteriorum Præfectis, manibus fertur; „ illoque utpote breviori & minus pretiosa materia „ conspicuo, (raro namque argenteus est, sæpius autem ebore & ebeno solum variegatur) per viam gradientes se sustentant: Illoque ut potestatis in inferiores exercendæ symbolo, ab Imperatoribus quondam „ donari solitos Patriarchas, & alios præcipuos animarum Præfectos, scribit Codinus *cap.* 20. Patriarcham „ quidem his verbis: *Patriarcha deinde in suggestum „ conscendens, à manu Imperatoris pedum Pastorale „ accipit.*

Non immerito ergo notavit Morinus citata exercitatione 2. *cap.* 2. *n.* 5. hanc ceremoniam esse *admodum antiquam.*

XVIII. Illud tamen notandum, quod Romanus Pontifex *non utatur Baculo Pastorali, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem*, ait Innocentius III. *cap. unico* ¶ *de Sacra Unctione.*

Pontificem hic citare acta S. Martialis Lemovicensis, atque alludere ad historiam in illis relatam recte monet Baronius ad diem 30. Junii; quam historiam Glossa recitat his verbis: "Martialis unus de Discipulis Petri, „ quem posuit Dominus inter Discipulos, cum dixit, „ Matt. c. 18. ℣. 4. *Nisi efficiamini sicut parvulus iste „ non intrabitis in Regnum Cælorum*, &c. quem postea „ Petrus cum alio, scilicet Materno, ad prædicandum „ misit in Germaniam, quo cum iret mortuus est, & „ rediit collega ad Petrum: & Petrus ait: *Accipe baculum*, & tangens eum dic, ut in nomine Domini „ surgat & prædicet, & ivit. Et 40. die à tempore „ mortis tetigit eum & resurrexit, & prædicavit, & „ ita Petrus *removit à se baculum*, & dedit subditis.

Verum adverterunt Eruditi, hæc acta Martialis, quia tanquam ab Aureliano ejus immediato Successore scripta circumferuntur, non obscura præferre suppositionis & falsitatis indicia. Et quidem per crassam inscitiam auctor dicit, Vespasianum successisse *immediate* Neroni. Asserit insuper, Martialem parem cum Apostolis à Christo post resurrectionem accepisse potestatem; eum nunquam esuriisse vel sitivisse aut aliquo dolore laborasse, & alia plura narrantur, quæ non minus fabulosa sunt, quam quæ in Synodo Lemovicensi anno 1031. celebrata pro asserendo S. Martialis Apostolatu, narrantur. Cujus consequenter auctoritatis reputanda sit historia, quæ unice innititur fidei hujusmodi actorum, intelligi potest.

Mysticas rationes plures allegant Glossa, Joannes Andreas, aliique relati ad citatum Cap. *Unicum*, Verbo: *Mysticam rationem*: quæ, an sat sint convenientes, merito Lector expendet: illud interim constat, Romanos Pontifices olim etiam usos fuisse virga Pastorali.

Luitprandus enim loquens de exauctoratione Benedicti V. Pontificis in quodam Romano Conciliabulo facta anno 964. inter alia dicit: " Post hæc Pallium „ sibi abstulit (Benedictus) quod simul cum *Pontificali „ Ferula*, quam manu gestabat, Domino Papæ Leoni „ reddidit, quam *Ferulam* idem Papa fregit, & fra„ ctam populo ostendit. „ Habetur tomo 9. Conciliorum Generalium *Col.* 659. Eadem habet auctor Appendicis ad Reginonem anno 964. Et Cencius Camerarius in Ceremoniali, de inauguratione Cælestini III. Papæ: " Idem Electus sedet ad dexteram in sede Por„ phyretica, ubi Prior Basilicæ S. Laurentii dat ei *Feru„ lam*, quæ est signum *Regiminis & correctionis.*

XIX. Post traditum Baculum Pastoralem, Consecrator benedicit *annulum*; eumque in digitum annularem dexteræ manus Consecrati immittit, dicens: *Accipe annulum, fidei scilicet signaculum; quatenus Sponsam Dei, Sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus, illibate custodias.*

Meminit quoque *annuli* tanquam ornamenti Pontificalis vetus Ordo Romanus, ubi & tres verborum formulæ, per quas annulus tradi possit, referuntur; quarum sola tertia hodiernæ formulæ conformis est.

Et ante annos mille jam citatum Concilium Toletanum IV. *Can.* 28. ornamentis Episcopalibus annumeravit *annulum*: ut proinde etiam hanc ceremoniam jure merito *admodum antiquam* dicat Morinus loco supra citato. Attamen quia apud Alcuinum, Amalarium, & Rabanum de *annulo* summum est silentium, argumentum est sat plausibile, serius in Gallia & Germania fuisse notam; quemadmodum *Græcos Episcopos* ANNULI *usum ignorare*, testatur Jacobus Goar loco citato.

XX. Imposito *annulo*, Consecrator accipit Librum Evangeliorum de scapulis Consecrati, & adjuvantibus ipsum Episcopis assistentibus, tradit eum clausum Consecrato, tangenti illum sine apertione manuum, dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commisso; potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam.*

Huic traditioni vim Consecrationis nonnulli Scholasticorum dare voluere; at eos refutat Morinus, observans, " Quod traditio illa res sit *nupera*, quam, ait, „ nulli Rituales ante quingentos annos scripti, nulli „ Auctores ante idem tempus commemorant, licet „ nonnullis, ut Isidoro, Alcuino, Amalario, & aliis „ commemorationis causa non defuisset. Nec etiam illa „ ætate invenies Authorem aut Ritualem, qui de Ordinationibus Sacris agentes, istius ceremoniæ meminerint.

Deinde judiciose reflectit Morinus, quod & in traditione Baculi Pastoralis, annuli & Evangelii semper Episcopus dicatur *Consecratus*, antea semper, *Electus*. Indicium minime obscurum, quod etiam Liber Pontificalis, ante hanc traditionem, eum habeat pro *Consecrato*; adeoque & traditiones illas ut meras ceremonias Consecrato Episcopo accedentes.

XXI. His peractis, Consecrator pergit in Missa usque ad Offertorium inclusive. Dicto Offertorio, sistit se Consecratus medius inter Episcopos assistentes coram Consecratore; eique offert duo intorticia accensa, duos panes, & duo barilia vino plena; idque juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam, cujus hic memoria conservatur. Ipse enim Ordo Romanus circa seculum 9. aut 10. compositus ritum offerendi describens, ait: " Po„ pulus dat oblationes, id est *panem & vinum*, & offe„ runt

„ runt cum fanonibus (*a*) candidis primo masculi, de„ inde feminæ.„ Sed de his plura infra parte 2. Titulo *de Oblationibus.*

XXII. Post hæc Consecratus ad posterius cornu Epistolæ altaris accedit, & ibi stans medius inter duos Episcopos Assistentes, ante se habens Missale suum, simul cum Consecratore dicit & facit omnia prout in Missali. Deinde cum ad Communionem ventum est; Corporis Christi Communionem accipit à Consecratore reverenter inclinatus, non genuflexus. Unam autem hostiam ambo, id est, Consecrator & Consecratus consecrant, & de ea participant. Similiter Consecrans postquam Sacri Sanguinis partem cum hostiæ particula intincta sumpsit, reliquum Sanguinis Consecrato tradit.

XXIII. Hæc rursus si cum moderno Ecclesiæ Latinæ ritu conferantur, plane extraordinaria apparebunt; at si comparentur cum ritu, qui ante quingentos aut sexcentos annos viguit in Ecclesia Latina, & adhuc hodie viget in Ecclesia Græca, apparebit nihil hic extraordinarii fuisse statutum, sed hic conservatum esse veteris ritus monumentum.

Nihil enim olim tum in Ecclesia Latina, ac etiamnum hodie in Ecclesia Græca usitatius ac frequentius, quam plurium Presbyterorum aut Episcoporum cum uno principaliter celebrante concelebratio; idque eodem pene per omnia ritu, qui hodie in Episcopi Consecratione superest; quemadmodum late probat & describit Morinus *de SS. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 8. *cap.* 1. eumque tempore Innocentii III. id est, sub initium seculi 13. nondum abolitum fuisse advertit, licet tunc abolescere cœperit; ejusque abolitioni multum subservisse Theologiam Scholasticam, quæ sub id tempus præcipue emersit; eo quod mos ille sive ritus fuerit Doctoribus Scholasticis innumerarum difficultatum seges amplissima.

XXIV. Finita Missa Consecrator benedicit *Mitram*; eamque adjuvantibus ipsum Assistentibus Episcopis capiti Præsulis Consecrati imponit, dicens: *Imponimus, Domine, capiti hujus Antistitis & agonistæ tui, galeam munitionis & salutis; quatenus, decorata facie, & armato capite cornibus utriusque Testamenti, terribilis appareat adversariis veritatis, &, te ei largiente gratiam, impugnator eorum robustus existat: qui Moysis famuli tui faciem ex tui sermonis consortio decoratam lucidissimis tuæ claritatis ac veritatis cornibus insignisti, & capiti Aaron Pontificis tui tiaram imponi jussisti.*

Vir eruditus Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 362. de Mitræ usu loquens, ait: " Cujus in Sacramentariis nostris manu„ scriptis, in Ordinibus Romano & Tiliano, in Pontifi„ cali manuscripto, quod servatur in Sacristia Ecclesiæ „ Rothomagensis, & putatur esse Remense in Missa ab „ Illyrico edita, apud Alcuinum, Amalarium, Raba„ num, & alios antiquos Scriptores, qui de Officiis „ Divinis tractavere, & ornamenta Pontificalia recen„ sent, mirum est silentium: ita ut existimem, vix „ *ante annum* post Christum natum *millesimum* Mitræ „ usum in Ecclesia fuisse.

„ A Mitra sive Pontificio pileo capiti imponendo (ait „ Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 314.) „ hucusque vulgo Græci abstinuerunt: „ cujus rationes prolixe ibidem proponit Goarius.

XXV. Post hæc, ex præscripto Pontificalis sequitur benedictio chirothecarum, quas, adjuvantibus Episcopis assistentibus Consecrator imponit manibus Consecrati, dicens: *Circumda, Domine, manus hujus Ministri qui munditia novi hominis, qui de cælo descendit: ut quemadmodum Jacob dilectus tuus, pelliculis hædorum opertis manibus, paternam benedictionem, oblato Patri cibo potuque gratissimo, impetravit; sic & iste oblata per manus suas hostia salutari, gratiæ tuæ benedictionem impetrare mereatur.*

Chirothecarum usum Apostolicæ traditionis esse asserit Honorius Augustodunensis in Gemma animæ *Lib.* 1. *cap.* 215. ubi ait: *Chirothecarum usus ab Apostolis est traditus.* Sed (ait Cardinalis Bona *Lib.* 1. *rerum Liturg. cap.* 24. §. 12.) " hoc credibile non est, cum „ per aliquot secula, nullum earum reperiatur monu„ mentum, nec illis unquam usa sit Ecclesia Orien„ talis.

Meminit interim chirothecarum sive *Manicarum* in Ordinatione Episcopi sub certa verborum formula manibus Præsulis Consecrati imponendarum, vetus Ordo Romanus: earumdem quoque inter ornamenta Pontificalia meminit vetus Liber Sacramentarius, jussu Rothaldi Abbatis Corbeiensis ante annum millesimum scriptus, uti in præfatione ad Sacramentarium Sancti Gregorii monet Menardus, qui primus illum publicavit.

In Missa quoque quam Illyricus sub nomine Missæ veteris Gallicanæ præcedenti seculo edidit; & quam Cardinalis Bona in appendice ad libros suos rerum Liturgicarum sub titulo *Missæ Romanæ variis orationibus interpolatæ*, evulgavit, extat quoque oratio ad *induendas manus:* " Creator totius creaturæ, dignare me in„ dignum famulum indumentis justitiæ & lætitiæ indue„ re, ut puris mentibus ante conspectum tuum assistere „ merear mundus.

Hinc apparet hunc usum non adeo esse in Ecclesia recentem.

Hactenus dicta sat ostendunt, ritus ac ornamenta Pontificalia in Ordinatione Episcoporum, unice ex mente Ecclesiæ ad hoc adhiberi, ut ipsis Episcopis in memoriam reducatur, quas virtutes ministerium Episcopale in ipsis exigat; & qualiter suo Officio eos incumbere oporteat. Hinc videant Episcopi quantopere à spiritu Ecclesiæ aberrent, qui illa Pontificalia ornamenta sibi quasi ad pompam ac fastum mundanum imposita & data credunt.

CAPUT IV.

De Episcopis qui solent nuncupari *Titulares.*

1. *Finis quem sibi semper proposuit Ecclesia in ordinandis Episcopis.*
2. *Episcopi Titulares dicuntur improprie Titulares.*
3. *Eorum origo & progressus.*
4. *Concilium Ravennatense prohibuit ne ad obeunda Episcoporum munia admitterentur.*
5. *Usus hodiernus huic Decreto contrarius.*
6. *Abusus in Episcop. Titul. notati.*
7. *Quid Franciscus de Vargas, nonnullique alii de iis Episcopis senserint exponitur.*
8. *Eorum querelæ non diriguntur adversus quoslibet Episcopos qui Titulares habentur.*

I. SUperiori capite III. n. 20. notatum est, quod in consecratione Episcopi, Ordinans, postquam digito Ordinati imposuit annulum, tradat Librum Evangeliorum Ordinato, dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commisso, potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam.*

Hæc ostendunt Ecclesiam desiderare, ut qui ordinatur Episcopus, commissum sibi habeat populum, cui prædicet Evangelium.

Unde à pluribus deploratum jam pridem legitur ordinari Episcopos, quos Titulares dicimus, non ad regendum populum sibi commissum, quem non habent,

(*a*) Variæ sunt *Fanonum* acceptiones; aliquando sumitur *Fanon* pro Manipulo, aliquando pro Veste Sacra Summi Pontificis, aliquando pro Mappulis lineis candidis, ad rerum oblatarum munditiem servandam & reverentiam, adhibitis. De Fanonibus erudite pertractavit Justus Fontaninus, Dissertatione *de oblat. Mysteriis*, &c. In Ordine Romano agitur de Fanonibus seu Mappulis lineis, quibus panis Eucharisticus involvebatur.

bent, sed duntaxat ut caracterem & dignitatem Episcopatus accipiant.

II. De his Episcopis Titularibus recte notavit Ludovicus Thomassinus de Disciplina Ecclesiæ *part.* 4. *l.* 1. *cap.* 3. *num.* 2. hos Episcopos improprie dici *Titulares*; quandoquidem Episcopi & Clerici dicantur ad *titulum* ordinari, dum certæ Ecclesiæ in sua ordinatione assignantur, sive intitulantur, ut ibidem ordinum suorum functiones & munia obeant.

Hi vero ad certas Ecclesias ordinantur sive *intitulantur*, non ut ibidem munia & functiones Ordinis Episcopalis obeant, sed ut *nudum* Ecclesiæ, ad quam ordinantur, *nomen* mutuent.

Unde recte concludit Thomassinus, hos Episcopos dici *Titulares*, eo quod *nudum titulum* habeant Ecclesiæ ad quam sunt ordinati.

III. Observat quoque Thomassinus *part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 7. hos Episcopos *Titulares* in Ecclesia Latina præcipue originem accepisse circa seculum XII. & XIII. originis illius occasionem & progressum ibidem summatim deducens.

Et quidem ex his quæ ibidem refert Thomassinus, habetur quod primo in Ecclesia Orientali, sive Græca, ac dein in Ecclesia Latina ordinari cœperint Episcopi titulo Ecclesiarum Cathedralium, in quibus quidem erant Episcopi ordinati, sed qui populi idioma ignorarent, uti contigit in quibusdam Ecclesiis Orientalibus seu Græcis seculo XII. & XIII. quando per exercitus Christianorum occupata Terra Sancta populi Latini permixti fuere Græcis: & cum illi idioma Græcum ignorarent, nec ritibus Græcanicis essent assueti, ordinati sunt Episcopi & Presbyteri Latini, qui populis illis Verbum Dei annuntiarent, & Sacramenta ritu Latino administrarent.

Leguntur & nonnunquam Episcopi pro Ecclesiis sub infidelium Principum dominatione constitutis ordinari, ad quas ordinatis Episcopis non patebat accessus, sed adhuc populus Catholicus restabat, qui Episcopo indigebat; vel spes erat fore ut hæ civitates ad Principis Catholici dominationem reducerentur, atque ita Episcopis ordinatis ad eas pateret accessus.

Verum sensim his cautionibus prætermissis cœperunt ordinari passim ad Ecclesias in partibus infidelium consistentes, Populo, Cleroque Catholico omnino carentes; & de quibus reducendis ad Principis Catholici dominationem spes nulla affulgebat: imo & certum erat, quod tum ob ignorantiam idiomatis, aliasque conditiones, ordinatus Episcopus nunquam curam istius Ecclesiæ esset suscepturus, quin ex omnibus circumstantiis & manifestum erat, Ecclesiam illam in ordinatione unice pro mero, & quasi imaginario titulo assignari.

Cum interim similes ordinati Episcopi per hanc ordinationem, Episcopalem dignitatem & Caracterem acciperent, ac omnia munia Episcopalia exercendi jus adipiscerentur, plures etiam in similes Episcopos ordinari ambierunt, qui nullum populum, cui præessent, habentes, per diversa loca discurrentes, & è functionibus Episcopalibus turpem quæstum quærentes, Episcoporum Diœceses & regimen turbabant, & Episcopalem dignitatem in vilipendium vertebant, uti ex querelis illorum temporum contra hos *Titulares* Episcopos intelligitur.

IV. Concilium Ravennatense anno 1314. *Rubrica IV.* ait: "Item exhortamur pro unitate fidei & honore
„ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & affectuose rogamus ac
„ attentius requirimus omnes & singulos exemptos
„ intra Ravennatem Provinciam constitutos, ut nullos
„ Episcopos peregrinos vel ignotos, & populum subditum citra mare non habentes invitent, seu admittant
„ ad ordinationes tenendas, seu alia Pontificalia exercenda in ipsorum Ecclesiis, Monasteriis, vel locis.
„ Quod si contra fecerint, volumus eos privilegiis, beneficiis, & favoribus præsentis Concilii, & omnium
„ aliorum Conciliorum Ravennatis Provinciæ ipso facto esse privatos.

V. Hodie in Galliis usus obtinet, ut Episcopi titulares admittantur ad tenendas ordinationes, proprio Episcopo invitante.

VI. Similes Titulares Episcopatus præ cæteris ambiisse Religiosos, notanter Ordinum Mendicantium, atque sub obtentu horum Episcopatuum etiam sui Ordinis deposuisse habitum, habemus ex Decreto Concilii Salisburgensis anno 1420. in verbis: "Cum plerique *Fratres Ordinum Mendicantium, ac Religiosi Ordinum aliorum intitulati ad Ecclesias Cathedrales* suæ Religionis habitum absque rationabili causa manifeste non deferentes, &c.

Id ipsum de Religiosis indicavit Clemens V. in sua adversus hos *Titulares* Episcopos edita constitutione relata in *Clement.* IN PLERISQUE *de Elect.* Verum neque per hanc Clementis Constitutionem, neque per Synodorum Decreta, aut piorum querelas abusibus & scandalis quæ hæc Episcoporum frequens ordinatio causabat, occurri potuit, quapropter plures viri pii eorum ordinationem non convenire dicebant.

Inter alios Joannes Gersonius de *Statu Prælat. consid.* 8. quamvis admodum moderate loquatur de his Episcopis, asseratque statum Episcopalem esse posse sine populo, & sine usu vel exercitio, nihilominus dicere non dubitat: "quod hoc fieri non conveniat, *quia*, (ait)
„ vanum & *monstruosum videtur in Ecclesia*, *quoniam*
„ *frustra est potestas*, *cui non subest operatio.*

Cumque nec tempore Concilii Tridentini scandala & abusus ex horum Episcoporum ordinatione provenientia cessarent, in ipso Concilio non defuere Patres, qui contra hos abusus & scandala declamarunt, horum Episcoporum totalem abolitionem optantes

VII. Scribit enim è Concilio Franciscus de Vargas in epistola die 26. Nov. 1551. scripta, altera die post celebratam Sessionem XIV. ad Cardinalem Granvellanum Episcopum Atrebatensem, quod Decreta Reformationis hac Sessione edita, nequaquam essent sufficientia pro tollendis abusibus: deploratque quod Decretum contentum *cap.* 2. potius ad obfirmandos quam tollendos abusus conducat, eo quod hoc Decreto confirmentur Episcopi *Titulares in partibus infidelium*, *qui* (ait) *deberent aboleri tanquam contrarii Juri Canonico, & plurimorum in Ecclesia malorum causa sunt.*

Et cum rursus sub Pio IV. tractaretur de Sacramento Ordinis, plures contra hos Episcopos *Titulares* reclamarunt atque inter alios, teste Pallavicino *lib.* 26. *cap.* 16. *num.* 12. Archiepiscopus Granatensis damnavit usum Episcoporum *Titularium*, tanquam quos primæva Ecclesia ignoraverit.

Et Ludovicus Caranza in Tractatu de Residentia Episcoporum, quem sub tempus Concilii Tridentini evulgavit pag. 140. hos Episcopos *Titulares* vocare non dubitavit *monstra à quibus vexatur Ecclesia.*

Et licet eorum usum à Concilio Tridentino toleratum recentiores Canonistæ improbare non audeant, dicere tamen non dubitat Prosper Fagnanus ad *cap.* EX PARTE ¾ *de Clericis non res. n.* 48. "Creare Episcopos
„ *Titulares* sine rationabili causa, & eo tantum fine,
„ ut ea dignitate alicujus persona qualificetur seu decoretur, abusionis est.

Sat bene congruit hisce Episcopis *Titularibus*, quod de Episcopis sine certa Parochia ordinatis seculo XI. scripsit sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis ad Muriardachum Regem Hiberniæ *lib.* 3. *epist.* 167.
„ Dicitur Episcopos in terra vestra passim eligi, & sine
„ *certo Episcopatus loco* constitui: Episcopus, nisi *certam parochiam & populum cui superintendat*, *habeat*.
„ *constitui secundum Deum non potest*, quia nec in secularibus nomen vel officium pastoris habere valet,
„ qui gregem, quem pascat, non habet.

VIII. Ex hactenus notatis intelligi potest; querelas contra Episcopos *Titulares* nequaquam dirigi posse,
nec

nec jam pridem fuisse directas contra eos, qui ordinantur cum respectu ad Ecclesias populum Clerumque Catholicum habentes, quem pascant & regant, sed tamen cum titulo sive nomine alicujus peregrinæ Ecclesiæ in partibus infidelium consistentis ob politicas rationes latere jubentur: licèt reipsâ ut Episcopi & Pastores populi & Cleri prædictarum Ecclesiarum ordinentur.

Exemplum vidimus in Ecclesiis nobis vicinis, nimirum Metropolitanâ Ultrajectensi & Cathedrali Harlemensi, quæ à centum circiter annis in potestate Acatholicorum constitutæ numerosum admodùm populum cum suo proprio Clero & ordinariis Pastoribus retinuerunt; quibus & Episcopus datus fuit, qui tametsi ad eas Ecclesias regendas & administrandas ordinaretur; quin & earum Ecclesiarum vulgò à populo & Clero haberetur, & reputaretur Episcopus, nihilominus propter politicas rationes non finebatur ad titulum earum Ecclesiarum ordinari, sed peregrinæ Ecclesiæ nomen mutuare debebat, & ab eo nomen Episcopi gerere: quæ latiùs deducta sunt in quadam Consultatione ad instantiam Cleri Trajectensis datâ, per Doctores Lovanienses & per Doctores Parisienses ultra centum probatâ, in qua & adstruuntur Capituli illius Ecclesiæ jura, Sede vacante, uti Capituli Ecclesiæ Harlemensis in alio scripto, cui titulus: *Motivum pro Capitulo Harlemensi.*

CAPUT V.

De effectu Consecrationis; ac præcipuè de Vinculo quo Ecclesiæ alligatur Episcopus; & unà de prohibitâ translatione Episcoporum.

1. *Olim ante Consecrationem nullum jus acquirebatur Electo.*
2. *Per Consecrationem olim in Episcopum transibant non solùm quæ erant* Ordinis, *sed &* jurisdictionis.
3. *Hodie sola conferuntur, quæ sunt* Jurisdictionis.
4. *Plenitudo nihilominùs Sacerdotii confertur per Consecrationem.*
5. *Episcopus alligatur Ecclesiæ cui præficitur, eamque sibi desponsat.*
6. *Transmigrationes de una Ecclesia ad aliam vetitæ per Synodum Nicænam.*
7. *Huic obsequens Eusebius Cæsariensis laudatur à Constantino Magno.*
8. *Ariani Episcopi Synodi Nicænæ Decretum contemnunt.*
9. *Patres Sardicenses bisce occurrere volentes, graviori pœnâ transmigrationes Episcoporum prohibent.*
10. *Communione laicâ etiam in fine vitæ privant Episcopos sine causa ad alias Ecclesias transmigrantes; & quæ hujus disciplinæ ratio?*
11. *Sensum Canonis intervertit Raymundus Decretalium compilator.*
12. *Hæc disciplina rigorosè observata in Ecclesia Romana.*
13. *Canon Sardicensis etiam seculo X. renovatus.*
14. *Sub his Canonibus non comprehenduntur translationes Episcoporum factæ necessitate aut utilitate Ecclesiæ cogente.*
15. *Translationes olim fiebant auctoritate Synodi Provincialis.*
16. *Auctoritas illa Synodi Provincialis mansit inconcussa seculo IX.*
17. *Seculo duodecimo Sedi Apostolicæ videtur fuisse reservata.*
18. *Innocentius III. dicit,* Institutione Divinâ *translationem Episcoporum esse reservatam.*
19. *Quomodo illud dictum Innocentii intelligendum?*
20. *Hodie solâ auctoritate Romani Pontificis Episcopus à sua Ecclesia absolvi potest.*
21. *Translatio Episcopi hodie fieri nequit sine consensu Regis, ejusque nominatione.*
22. *Etiam hodie translationes fieri nequeunt sine necessitate, aut majori utilitate Ecclesiæ.*

I. MULTIS seculis Consecrationem Episcoporum haud fuisse ab eorum Confirmatione sejunctam, non semel in præcedentibus notavimus; ac insuper observavimus, olim per electionem Cleri & Plebis nullum propriè jus Electo fuisse acquisitum, multisque seculis ignotum fuisse per electionem acquiri Electo *jus ad rem:* per Confirmationem verò *jus in re:* hæc enim Patrum ætas ignoravit.

II. Hac ergo disciplinâ durante, Electus nullum jus habebat in administratione Ecclesiæ; neque Ecclesiæ Pastor aut Prælatus habebatur ante Consecrationem; sed demum per Consecrationem sive ordinationem Episcopus constituebatur. Unde Patribus idem erat, Ordinare aut Consecrare Episcopum, & constituere Episcopum, aut Ecclesiæ de Episcopo providere: neque inter illa decem primis Ecclesiæ seculis in Sacris Canonibus ullum discrimen reperitur.

Itaque si pristinam illorum temporum disciplinam spectemus, per Consecrationem demum, omnem accipiebant Episcopi auctoritatem & potestatem; tam quoad ea, quæ *jurisdictionis*, quàm quæ *Ordinis* dicuntur. Neque illa sine his in Episcopos transibant.

III. At posterior ætas, quæ Confirmationem à Consecratione distinguere cœpit, etiam ea, quæ *jurisdictionis* sunt ab his, quæ *Ordinis* sunt, tandem separavit: atque per Confirmationem ante Consecrationem, quæ *jurisdictionis* sunt in Episcopum transire voluit; imò per Confirmationem Pastorem ac Prælatum Ecclesiæ sine Consecratione constitui; omneque regimen Ecclesiæ committi; solis iis exceptis, quæ *Ordinis* sunt; quæ tamen, ut in Ecclesia sua, aut Subditis suis per alios Episcopos conferantur & impendantur, permittere, aut delegare potest; uti titulo præcedenti *cap.* 4. latiùs ostendimus.

IV. Itaque juxta hodiernam disciplinam, Consecrationis proprius effectus censetur, Electo & Confirmato conferre caracterem Episcopalem; vi cujus accipit plenitudinem Sacerdotii; & vi hujus consequitur plenissimam Episcopalis Ministerii exercendi auctoritatem, etiam quoad ea, quæ *Ordinis* sunt, atque arctiori quodammodò vinculo Ecclesiæ alligatur seu Consecratur.

Hinc illud Innocentii III. spectatâ recentiori disciplinâ: " Spirituale fœdus conjugii, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, in electione *initiatum*, in confirmatione *ratum*, & in Consecratione intelligitur *consummatum*. " *Cap.* 4. ☓ *de Translat. Episc.*

V. Porrò seu disciplinam veterem, sive recentiorem attendamus, Episcopus semel certæ Ecclesiæ datus & ordinatus, ille tanquam perpetuus illius Minister ac Pastor alligatus est; eamque quodammodò sibi sponsam & uxorem desponsat; ideòque eam facilè deserere, aut aliam desponsare, adulterii cujusdam spiritualis species Patribus visa olim fuit; præterquam quòd transcursiones de una ad aliam Ecclesiam, ipsis Ecclesiis perniciosas, & populo scandalosas existimarent, nec aliunde quàm ex avaritia vel ambitione procedere.

Et quidem à tempore, quo Ecclesia pleniori pace sub Constantino Magno frui cœpit; atque temporalibus magis abundare, necesse fuit huic avaritiæ ac ambitioni frænum per Sacros Canones injicere.

VI. " Propter multum tumultum (ait Canon 15. Nicænus) " & seditiones quæ fiunt, omnino visum " est, ut consuetudo, quæ præter Canonem in nonnullis partibus invenitur, tollatur: ut à Civitate in Civitatem nec *Episcopus*, nec Presbyter nec Diaconus " *transeat*. Si quis autem post sanctæ & magnæ Synodi definitionem tale quippiam aggressus fuerit, vel " se rei ejusmodi dederit, quod factum erit, omninò " reformabitur, & Ecclesiæ restituetur, cui Episcopus, " vel Presbyter ordinatus fuerit.

VII. Hunc Canonem, ejusque rationem perpendens Eusebius Cæsariensis, qui Concilio Nicæno interfuerat, recusavit relictâ Ecclesiâ Cæsariensi ad Antiochenam transire: cujus factum laudans Constantinus in litteris ad Eusebium datis, dixit: " Rectissimè fecit Prudentia tua, quæ & mandata *Dei*, & *Apostolicam* atque *Ecclesiasticam* Regulam custodire statuit, Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ repudians, & in eo potiùs permanere desiderans, quem *Dei mandato* ab initio susceperat. „ Apud Eusebium *Lib.* 3. *de vita Constantini cap.* 61. editionis Valesianæ

Quasi diceret; rectissimè fecisti, quòd Ecclesiam, cui *Dei mandato* ab initio fuisti mancipatus, non deserueris; sive repudiaveris aliâ desponsatâ.

VIII. Non obstante æquissimâ hâc Apostolicâ & canonicâ Regulâ à Synodo Nicæna expositâ & probatâ, Episcopi plures præsertim Ariani, crebris mutationibus & translationibus, eo tempore, omnes Orientales Ecclesias perturbabant; idque tum ambitione, tum avaritiâ ducti; tum etiam ut hæresim suam latiùs spargerent: exemplum secuti Ducis sui Eusebii, (*a*) qui primùm Berytii Episcopus, deinde Episcopatum Nicomediæ; postea Constantinopolis ambivit & obtinuit, ope Imperatoris Constantii: " Quin etiam depositis Episcopis Orthodoxis, aliquando relegatis, imò & necatis, in eorum Episcopatus transferebant Ariani suarum partium Episcopos: ut constat ex epistola Synodi Alexandrinæ; relatâ ab Athanasio in 2. *Apologia de fuga sua*, & in *epistola ad vitam solitariam degentes tom.* 1.

IX. Hisce ut occurrerent, Patres Sardicenses graviore sanctione & pœnâ coercendas hasce transmigrationes censuêre. Itaque Osius Præses Concilii, Patres alloquens, dixit: " Non minùs mala consuetudo, quàm perniciosa *corruptela* funditùs eradicanda est: ne cui liceat Episcopo de Civitate sua ad aliam transire Civitatem. „ Deinde hanc hujus *corruptelæ* rationem notandam, ac utinam non modernarum translationum ordinariam causam! subjicit: " *Manifesta* est causa, quâ hoc facere tentant: cùm nullus in hac re inventus sit Episcopus, qui de majori ad minorem transiret. Unde *apparet avaritiæ ardore* eos inflammari, & *ambitioni* servire, & ut dominationem agant. Si omnibus placeat, hujusmodi pernicies sæviùs (*b*) & austeriùs vindicetur, ut nec laïcam communionem habeat, qui talis est. Responderunt universi: *Placet.*

Canon II. ita habet: " Osius Episcopus dixit: Etiamsi talis aliquis extiterit temerarius, ut fortassis excusationem afferens, assereret, quòd populi litteras acceperit, cùm manifestum sit, potuisse paucos præmio & mercede corrumpi eos, qui sinceram fidem non habent, ut clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum; omnino has fraudes damnandas esse arbitror, ita ut nec laïcam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet statuite. Synodus respondit: *Placet.*

X. Communione ergo laïca, nec in fine vitæ donandos Episcopos, contra Canonicas Sanctiones de una ad aliam migrantes Ecclesiam, decernit Canon: ad quem rigorem reflectens Aristenus, ait: " Hoc enim inauditum & horrendum est, ut neque in discessu communione dignus censeatur, quod alibi in Canonum ullo non invenies cuilibet impositum & inflictum peccato.

A vero forsan non aberravit Aristenus Auctor Græcus, si ad Orientales reflexerit Ecclesias: nam ipse Morinus *lib.* 9. *cap.* 19. *de pœnit.* fatetur, in Orientalibus nulli unquam crimini hanc pœnam impositam fuisse: in aliquibus tamen Ecclesiis, primis seculis, tria crimina, nimirum idololatriam, homicidium, & mœchiam hac pœnâ fuisse vindicata: id est, illi, qui horum aliquod admisisset, etiam in fine vitæ reconciliationem denegatam fuisse, *diffiteri, ut opinor*, ait Morinus, *nemo poterit, qui antiquorum testimonia de hac re tantisper animo versaverit.*

Cùm ergo mœchiæ carnali olim in aliquibus Ecclesiis imposita legeretur hæc pœna; eamdem hîc imponi non abs re censuit Synodus Sardicensis, uti notavit Christianus Lupus scribens: " Episcopi enim sine competenti causâ translatio est *Spirituale adulterium*, nequaquam minus carnali, cui eamdem pœnam antiqua Ecclesiæ disciplina inflixit. „ In Scholiis ad *Dictatum Gregorii VII. Can.* 13.

Si ergo ex rigore & atrocitate pœnæ liceat arguere de enormitate delicti, expendant Episcopi, qui, tam facilè paupere & humili Ecclesiâ desertâ, ad ditiorem ac honorabiliorem transeunt, quanti peccati periculo se exponant.

XI. Canonis 1. fragmentum refertur in *cap.* 1. ⁒ *de Clericis non residentibus.* Canon verò 2. relatus est in *cap.* 2. ⁒ *de Elect.* Sed Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator reflectens ad pœnam hoc Canone inflictam, scilicet, privationem communionis *Laïcæ*, etiam in *fine vitæ*, eamque disciplinæ sui temporis dissonam videns, addidit hanc parenthesim, *nisi de hoc pœnituerit*, non solùm contra omnium Latinorum & Græcorum Codicum, atque ipsius pristinæ Decretalium compilationis fidem, verùm etiam contra manifestum Canonis sensum. Ut vel hinc appareat, quàm necessarium sit ad ipsos fontes, è quibus sua desumpsit Raymundus, recurrere, ut genuinus Canonum sensus habeatur.

Innumeri sunt Ecclesiæ Canones, & Pontificum Decreta, hanc Disciplinam stabilientes Canonesque Nicænos & Sardicenses innovantes; quorum plures à Gratiano *causâ* 7. *q.* 1. referuntur.

XII. Et quidem adeò tenax hujus disciplinæ fuit Sedes Apostolica, ut primus de alia Ecclesia ad Romanam transmigrasse dicatur Formosus circa finem seculi 9. neque in omni illa horrenda barbarie quam adversùs defunctum exercuit Stephanus VII. aliud ei improperasse legitur, nisi, *cum Portuensis esses Episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpasti?*

XIII. Joannes IX. successor Stephani volens reparare, quæ nimiâ atrocitate & odio in Formosum attentaverat Stephanus; & ne tamen factum Formosi ab aliis in perniciosum exemplum traheretur, hunc in Concilio Romano anno 904. Canonem edidit: " Quia necessitatis causâ de Portuensi Ecclesia Formosus pro vitæ merito ad Apostolicam Sedem provectus est, statuimus & omninò decernimus, ut id in exemplum nullus assumat; præsertim cùm Sacri Canones hoc interdicant, & præsumentes tantâ feriant ultione, ut etiam *in fine Laïcam eis prohibeant* communionem, quippe quod necessitate aliquoties inductum est, necessitate cessante in auctoritatem sumi non est permissum.

Ex his quæ in Concilio Romano decreta fuerunt ad cautelam, ne exemplum *Formosi* in consequentiam traheretur, evincitur quàm periculosum sit & exemplum perniciosum obtentu necessitatis & dispensationis à regulis Ecclesiasticis semel recedere. Quandoquidem nec obstante toties iteratâ prohibitione & nominatim oppositâ cautione, nihilominus exemplo *Formosi*, prætextu necessitatis & utilitatis Ecclesiæ, sensim translationes contra sacros Canones in Ecclesia Romana adeò inva-

(*a*) Eusebius, de quo hîc agitur, distingui debet ab altero Eusebio, de quo dictum est superiùs numero septimo, quòd ad Antiochenam Ecclesiam transire noluerit: hic celebris extitit plurimis quas conscripsit lucubrationibus; has inter palmam tulit Historia Ecclesiastica, cujus meritò Parens dicitur, cum nullus in hoc scriptionis genere præiverit Eusebio. Alter verò Eusebius, qui numer. octavo Dux Arianorum dicitur, Nicomediensis Episcopus sæpiùs in vetustis & recentioribus Historicis appellatur; an uterque sanguinis vinculo fuerit conjunctus, ignoratur.

(*b*) In triplici Textu qui in Conciliis Labbæanis legitur, occurrit *sæviùs*, id est severiùs.

invaluisse conspiciamus, ut à pluribus seculis vix ullum in Episcopum Romanum assumptum legamus, qui priùs alterius Ecclesiæ Episcopus non fuerit ordinatus, atque ita de una ad aliam Ecclesiam transferri non debuerit.

XIV. Canon suprà citatus dum ostendit, quantùm Sacri Canones transmigrationes Episcoporum, quarum avaritia vel ambitio causa est, aversentur, unà quoque ostendit, translationem Episcopi, quam necessitas aut utilitas Ecclesiæ exigit, hac prohibitione non comprehendi. Tunc enim non tam dicuntur Episcopi suam Ecclesiam deserere, repudiare, aut ad aliam migrare, aut invadere; quàm, cogente necessitate aut utilitate Ecclesiæ, ab Ecclesia avelli, & ad aliam protrudi sive transferri.

Hanc distinctionem manifestè supponit antiquus Canon 14. Apostolorum: " Episcopo non liceat suâ relictâ Parochiâ ad aliam transire, etiamsi à pluribus cogatur, nisi sit aliqua causa rationi consentanea, quæ eum *cogat* hoc facere, utpotè ad majus lucrum, cum possit ipse iis, qui illic habitant, pietatis verbo conferre, idque non *ex se*, sed ex *multorum Episcoporum judicio* & *maxima* exhortatione.

Et apud Gratianum legitur ex epistola Anteri Papæ: " Non enim transit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minore ad majorem, qui hoc non ambitu nec propriâ voluntate facit, sed aut vi à propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbè, sed humiliter ab aliis translatus, & inthronizatus est. " 7. *q.* 1. *Can.* 34.

Plura in hanc rem ibidem recitat Gratianus, atque inter alia ex Synodo Carthaginensi IV. *Can.* 27. " Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris Ordinis Clericus. Sanè, si *utilitas* Ecclesiæ fiendum poposcerit, *Decreto* pro eo *Clericorum* & Laicorum *Episcopis porrecto*, in *præsentia Synodi* transferatur, nihilominus alio in locum ejus Episcopo surrogato.

Etiam antiquum in hanc rem Canonem, atque plura antiquorum & Sanctorum Episcoporum exempla profert Socrates, *lib.* 7. *Hist. Ecclef. cap.* 35.

XV. Insuper ex citatis Canonibus & aliis innumeris veteris disciplinæ monumentis & historiis compertum est, ad Metropolitani & Episcoporum Comprovincialium cognitionem olim spectasse, an ex translatione hujusmodi emersura sit utilitas Ecclesiæ tanta, aut ea urgeat necessitas, ut omnibus expensis meritò Episcopus à vinculo, quo Ecclesiæ suæ tenetur alligatus, absolvatur, & alteri alligetur.

Et Canon Antiochenus 16. apertè quoque supponit Episcopum auctoritate Synodi Provincialis, quam *perfectam* Synodum vocat, de Ecclesia in Ecclesiam transferri posse; quam disciplinam usque ad seculum decimum inconcussam mansisse ostendit Thomassinus; atque circa illa tempora paulatim ad Sedem Apostolicam devolvi cœpisse Episcoporum translationes; utpotè quæ *majoribus causis*, quæ sub idem tempus Sedi Apostolicæ reservari cœperunt, tunc annumeratæ fuerunt. *De disc. Eccl. par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 40.

XVI. Hinc in epistolis illis, quas primis Romanis Pontificibus supposuit, nescio quis Pseudo-Isidorus circa seculum nonum, integra adhuc circa translationes Episcoporum elucet Synodorum Provincialium auctoritas: " Nam (ait suppostitius sive fictus Anterus in citata epistola) " sicut Episcopi habent potestatem ordinare regulariter Episcopos, & reliquos Sacerdotes, sic quoties utilitas, aut necessitas coëgerit, supradicto modo & *mutare*, & inthronizare potestatem habent.

Additur quidem apud Gratianum: *Non tamen sine Sacrosanctæ Romanæ Sedis auctoritate & licentia*; sed, uti rectè notarunt Correctores Romani, hæc verba non leguntur in epistola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum & Ivonem.

Non obscurum sanè argumentum, tempore Pseudo-Isidori, id est circa seculum IX. adhuc constantem fuisse disciplinam, quæ Synodis Provincialibus translationes Episcoporum tribuit.

XVII. Seculo verò XII. quo Gratianus Decretum suum compilavit, eas Sedi Apostolicæ fuisse delatas; ac propterea dictam clausulam epistolæ Anteri fuisse adjectam.

XVIII. Igitur cum magna moderatione intelligi oportet, quod scripsit Innocentius III. Decano & Capitulo Andegavensi, & refertur in *cap.* 2. ✠ *de translat. Episc.* " Non enim humanâ, sed potiùs *divinâ potestate* conjugium spirituale dissolvitur, cùm per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia removetur; & ideò tria hæc, quæ præmisimus, non tam *Constitutione Canonicâ*, quàm *institutione divinâ* soli sunt Romano Pontifici reservata.

Et rursus in *cap.* 3. *eodem titulo* dicit: " Potestatem transferendi Pontifices, ita sibi retinuit Dominus & Magister, quod soli Beato Petro Vicario suo, & per ipsum Successoribus suis, speciali privilegio tribuit & concessit, sicut testatur antiquitas, cui Decreta Patrum sanxerunt exhibendam reverentiam, & evidenter asserunt Sacrorum Canonum sanctiones. Non enim homo sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) " Ecclesiarum necessitate vel utilitate pensatâ, non humanâ, sed *divinâ* potiùs auctoritate dissolvit.

Hæc, inquam, non severè ad rigorem expressionis sunt accipienda, sed benignâ interpretatione mollienda. Neque enim quidquam evidentius, quàm vinculum conjugii spiritualis inter Episcopum & Ecclesiam solâ auctoritate humanâ inductum, eâdem quoque dissolvi; illudque multis seculis non solius Romani Pontificis, sed & Synodorum Provincialium auctoritate fuisse dissolutum; atque cessiones ac translationes Episcoporum earum auctoritate fuisse factas.

XIX. Quid igitur voluit Pontifex, dum asserit, *non tam Constitutione Canonicâ, quàm institutione Divinâ soli sunt Romano Pontifici reservata*; scilicet, translatio, depositio, & cessio Episcoporum? Ludovicus Thomassinus aliique nonnulli credunt, Pontificem voluisse, translationem, depositionem & cessionem Episcoporum *divinâ* dispositione reservatam, quatenus scilicet *Primatûs jure divino* à Christo collati Petro & ejus Successoribus Romanis Pontificibus, appendix quædam est jus illud cognoscendi de *causis majoribus*; atque Episcopos rationem habuisse hujus Primatûs, cùm *causas majores*, inter quas est *translatio Episcoporum*, ad Sedem Apostolicam referendas sanxêre. Ita Thomassinus *part.* 4. *de discipl. Eccles. lib.* 2. *cap.* 56. *num.* 7.

Et quidem hanc suam fuisse mentem, insinuat Innocentius III. *epist.* 16. *lib.* 1. ad Capitulum S. Anastasiæ scribens: " Ex illo singulari *excellentiæ privilegio*, quòd " *Unigenitus ille Filius Jesus Christus* Apostolorum Principi *Petro* concessit, *Sanctorum Patrum postmodum Instituta manarunt*, ut *majores causæ* ad Sedem Apostolicam perferrentur. " Idem innuit epistola 48. ad Patriarcham Antiochenum, cujus fragmentum proposito subserviens legitur in *cap.* 1. ✠ *de translat. Episcopi.*

XX. Quidquid sit, illud certum est, juxta stabilitam jure communi Decretalium, & hodie per totam Ecclesiam receptam disciplinam, translationes Episcoporum, uti & cessiones soli Romano Pontifici esse reservatas; nec posse sine ejus expressa licentia Episcopum à vinculo, quo suæ Ecclesiæ est alligatus, absolvi; ne quidem auctoritate *Legati à Latere*, sine speciali Sedis Apostolicæ indulto *cap.* 3. ✠ *de Officio Legati.*

XXI. Ulteriùs cùm translatio fieri nequeat, nisi Ecclesia, à qua fit translatio, vacet, & alteri de novo provideatur, hinc usu notorio receptum est, quòd ubi Reges ad Episcopatus jus nominandi habent, nequaquam sine consensu Regis translatio fieri possit.

" Necesse est (inquit Rebuffus in praxi titulo *de translatione Episcopi*) „ Regem translationibus Episcopo„ rum consentire, cùm ejus intersit, tanquam Funda„ toris; alioquin appellaretur ab abusu.

Imò nec solus Regis consensus seu approbatio sufficit, sed debet insuper in ipsa Bulla provisionis fieri mentio nominationis Regiæ; quemadmodum solemni Arresto aliquando decisum esse refert Joannes Tornet in sua collectione Arrestorum *litt. R. cap.* 82. Et ita passim videmus, etiam in Belgio, ad nominationem Regiam Episcopos transferri.

XXII. Porrò licet mutata nonnihil sit disciplina quoad ipsam translationis formam, semper tamen mansit & manebit inconcussa Patrum Regula, quòd non nisi necessitate aut utilitate cogente, translationes Episcoporum fieri possint; nec minùs hodie, quàm ætate SS. Patrum culpabiles sunt Episcopi, qui avaritiâ aut ambitione ducti, de una Ecclesia migrant ad aliam.

Unde in Dictatu vulgo (*a*) Gregorio VII. adscripto Canone 13. dicitur: *Quòd Papæ liceat de Sede ad Sedem*, NECESSITATE COGENTE, *Episcopos transmutare.*

Et inter monita Cardinalis Bellarmini ad Clementem VIII. hoc unum erat: " Translatio Episcoporum se„ cundùm Canones & usum veteris Ecclesiæ, non de„ bet fieri, nisi ob *Ecclesiæ necessitatem*, vel *majorem* „ *utilitatem*. Nec enim institutæ sunt Ecclesiæ propter „ Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc „ autem quotidie fieri translationes videmus, ea solùm „ de causa, ut Episcopi honore vel opibus augeantur.

De hac veritate non minùs persuasus ipse Pontifex, quàm ipse Bellarminus, respondit: *Nos cum difficultate transferimus, & non defuimus monere Principes per nos & per Nuntios nostros.*

(*a*) Dicitur, *vulgò*, quia sunt plurimi Auctores, qui negant hunc Dictatum esse genuinum Greg. VII. fœtum.

CAPUT VI.

De mente Decretalium circa vinculum quo Episcopus suæ Ecclesiæ alligatur.

1. *Decretales Calixto & Evaristo attributæ, vinculum illud nexui matrimoniali comparant.*
2. *Antiquis Patribus ignota fuit hæc comparatio.*
3. *Ex hoc capite aliisque nominibus judicantur suppositiæ.*
4. *Ex prædictis Decretalibus nata est occasio coæquandi vinculo matrimoniali vinculum, quod intercedit inter Episcopum & Ecclesiam.*
5. *Patres suam indignationem adversùs Episcoporum translationes non fundarunt in eo vinculo, sed in avaritiâ & ambitione.*
6. *Seculo 12. autoritas transferendi Episcopum nondum erat generatim reservata Sedi Apostolicæ.*
7. *Ad Metropolitanum & ejus Suffraganeos pertinebat jus examinandi causas Translationis Episcopi suffraganei.*
8. *Ante Innocentium III. per electionem fiebat ejusmodi translatio, deinceps per viam* Postulationis *facta est.*
9. *Observatio in opinionem Thomassini cap. 5. num. 19. expositam.*
10. *Ea confutatur.*
11. *Exponitur illud effatum Canonistarum:* Romanus Pontifex non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris.
12. *Expenditur quanam olim fuerit Gratiani autoritas?*
13. *Seculo circiter 7. penes Synodos Provinciales integrum erat jus transferendi Episcopum ex una Sede ad alteram.*
14. *Indissolubilitas vinculi, quod intercedit inter Episcopum & ejus Ecclesiam, ante Innocentium III. nota non erat.*
15. *Exponitur sententia Guillelmi Barclai & Cardinalis Contareni de potestate quàm nonnulli Canonistæ Summo Pontifici tribuunt.*

I. De vinculo quasi matrimoniali inter Ecclesiam & Episcopum loquuntur epistolæ Decretales sub nomine Calixti & Evaristi Pontificum, quarum fragmenta extant apud Gratianum *causâ* 7. *q.* 1. *Can.* 11. & 39. Et quidem in Decretali Calixti in citato *can.* 39. legitur: " Apostolus ait: *Alligata est uxor legi quam„ diu vir ejus vivit, eo verò defuncto, soluta est à lege viri: similiter & sponsa Episcopi* (quia sponsa uxorque ejus diciturque Ecclesia) „ illo vivente, ei est alligata, „ eo verò defuncto, soluta est, & cui voluerit nubat, „ tantùm in Domino, id est regulariter: si enim, eo „ vivente, alteri nupserit, adultera judicabitur: similiter „ & ille, si alteram sponte duxerit, adulter existimabi„ tur, & communione privabitur.

II. Quin pene à temporibus Apostolorum singuli Episcopi singulis Ecclesiis particularibus fuerint præpositi & alligati, dubitari nequit, sed eum esse vinculi nexum, quo Episcopus Ecclesiæ suæ vinculatur, sive alligatur, qualis est nexus matrimonialis inter ipsos conjuges, nequaquam apud antiquos legitur.

III. Unde vel ex hoc capite hæ epistolæ meritò suppositiriæ haberentur, quantumvis plurimis aliis titulis uti apocryphæ & his Pontificibus falsò adscriptæ ab eruditis jam pridem fuerint repudiatæ, atque inter alios monet Philippus Labbæus in nota marginali ad epistolam Calixti I. " Antonius Augustinus Archiepiscopus „ Tarraconensis *Dialog.* 4. *lib.* 2. de emendatione Gra„ tiani, testatur Calixti epistolas rejectas fuisse à selectis „ viris, qui Romæ operam navarunt Gratiano corri„ gendo; idem sentiunt viri eruditi, & res ipsa clamat.

Non minùs fortiter vinculum inter Ecclesiam & Episcopum comparatione factâ ad vinculum carnalis matrimonii expressum est in fragmento epistolæ Decretalis Evaristi Papæ in citato *Canone* 39. & integra cum alia epistola ejusdem Pontificis extat Tom. 1. Concil. Generalium, atque priori harum hanc notam posuit Labbæus: *Supposititia Antonio Contio, aliisque eruditis Catholicis.*

IV. Interim non dubium, quin hæ epistolæ Decretales, præsertim postquam eas Gratianus in suum Decretum transtulit, occasionem dederint, vinculum illud, quod intercedit inter Episcopum & Ecclesiam, coæquandi vinculo matrimonii inter conjuges intercedenti, prout in Decretalibus sequentium Pontificum ac notanter Innocentii III. hæc coæquatio sæpiùs occurrit, qui & inde concludit vinculum hujus matrimonii spiritualis inter Episcopum & Ecclesiam *solius* Romani Pontificis auctoritate, tanquam *vicem Dei in terris gerentis* solvendum, uti infrà in nota ad num. 18. ostenditur.

V. Verum quidem est, sub gravissimis pœnis jam pridem per sacros Canones, ac notanter Sardicenses vetitum fuisse Episcopis Ecclesiam, cui erant in sua ordinatione adscripti, deserere & ad aliam transire (uti suprà ostensum est) sed hanc suam indignationem contra has de una ad aliam Ecclesiam transitiones, non fundant Patres in violatione vinculi spiritualis matrimonii inter Episcopum & Ecclesiam, sed in *avaritia & ambitione*, quæ solet Episcopos impellere ad transeundum de una ad aliam Ecclesiam.

VI.

VI. Ex epistola Eugenii III. ad Episcopos Germaniæ data, occasione electionis Guicmanni Culmensis Episcopi in Archiepiscopum Magdeburgensem, colligitur quod etiam sub medium seculi XII. auctoritas transferendi Episcopum de una Ecclesia ad aliam nondum esset generatim Sedi Apostolicæ reservata: licet enim Pontifex in hac Epistola acerrime redarguat Episcopos, qui huic electioni consensum præbuerant, ipsamque electionem improbet; ne verbo tamen conqueritur, quod Guicmannus sine auctoritate Sedis Apostolicæ de Culmensi Ecclesia ad Magdeburgensem translatus sit; sed duntaxat conqueritur, quod in hac electione “*solius Principis favor exspectetur*, & nec inspecta necessitate illius Ecclesiæ, nec considerata utilitate personæ, *Clero nolente*, imo ut dicitur, ex *parte maxima reclamante*, in Magdeburgensi Ecclesia eum dicant supplantandum.

Ut proinde ex hisce non obscurum sit, quod Eugenio minime displicuisset electio Guicmanni Culmensis Episcopi in Archiepiscopum Magdeburgensem si modo necessitas Ecclesiæ, vel utilitas personæ in hac electione considerata fuisset; & concors fuisset Cleri & plebis in hac electione consensus.

VII. Insuper ex hac epistola Eugenii & aliis plurimis veterum translationum formulis habetur, quod eadem forma eodemque ritu electio per Clerum & populum peragererur, sive in Episcopum Ecclesiæ vacantis eligeretur aliquis jam Episcopus consecratus, & alteri particulari Ecclesiæ præpositus, sive eligeretur simplex Presbyter aut Diaconus; quodque ipsa electio & electus pariformiter utroque casu à Metropolitano ejusque suffraganeis examinarentur, & discuterentur, hac duntaxat interveniente differentia, quod dum de transferendo Episcopo de una Ecclesia ad aliam ageretur, per Metropolitanum & Episcopos Suffraganeos, non tantum ipsa forma electionis & qualitates electi essent discutiendæ, sed insuper expendendum esset, num causa subesset sufficiens & legitima, ut Episcopus de Ecclesia, cui per ordinationem erat adscripius, ad vacantem Ecclesiam, ad quam erat electus transferri deberet.

VIII. Quod igitur hodie Episcopus uni Ecclesiæ alligatus, non possit per communem formam electionis ad aliam Ecclesiam eligi, sed in ejus electione procedendum sit per viam *postulationis*, recentioris est disciplinæ, neque in Decreto Gratiani aut sanctis Canonibus specialis hæc postulationis forma occurrit; imo nec ante Innocentium III. forma *postulationis* à communi forma electionis distincta, nota fuisse videtur; neque sub titulo Decretalium *De postulatione Episcopi* ulla de hac forma legitur Decretalis antiquior Decretali hujus Pontificis. Unde nec illud olim obtinuisse legitur, ut per electionem, ipsiusque electionis acceptationem jus aliquod acquiratur electo ad Prælaturam; secus vero per postulationem, licet per postulatum acceptatam, nisi prius hæc à Romano Pontifice fuerit probata.

IX. Capite 5. num. 19. superius notavimus Ludovicum Thomassinum in suo opere *de Disciplina Ecclesiæ*, existimare, quod Innocentius III. dum asseruit in *cap.* 2. 3. & 4. ✠ *de translat. Episcopi*, quod *cessio, depositio & translatio Episcoporum, non auctoritate humana*, SED INSTITUTIONE DIVINA *Romano Pontifici esset reservata*, aliud noluerit dicere, nisi quod hæc essent Romano Pontifici *jure divino* reservata; quatenus scilicet Primatus jure divino collati Petro & ejus Successoribus quædam appendix est jus illud cognoscendi de *causis majoribus*; atque *Episcopos* rationem habuisse hujus Primatus, *cm causas majores*, inter quas est translatio Episcoporum, ad Sedem Apostolicam referendas sanxerunt.(a)

Verum ex hac Thomassini interpretatione sequeretur auctoritatem cognoscendi de causis majoribus & transferendi Episcopos, non tam ex institutione *divina*, quam ex positivo & humano Episcoporum constituto esse Romano Pontifici reservatam; tametsi Episcopi in hoc constituto aliquam rationem *Primatus* habuisse viderentur.

X. Sane si verba Innocentii III. necnon argumenta attendantur, quibus hæc tria *cessio, translatio, & depositio Episcoporum* Romano Pontifici, *non humana auctoritate* sed *Divina institutione* docet reservata, nequaquam obscurum est, hunc Pontificem voluisse & existimasse, quod hæc tria essent *speciali* Christi privilegio & institutione Romano Pontifici reservata, idque independenter ab omni Episcoporum positivo constituto. Imprimis enim pro fundamento suæ assertionis supponit in *capitulo* 2. quod fortius sit spirituale vinculum matrimonii, quod dicitur intercedere inter Episcopum & Ecclesiam, quam *carnale* inter conjuges.

Hinc ulterius concludit, dubitari non debere, “quin omnipotens Deus spirituale conjugium, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, *suo tantum judicio reservaverit dissolvendum*, qui dissolutionem etiam carnalis conjugii, quod est inter virum & feminam suo *tantum* judicio reservavit, præcipiens, ut *quod Deus conjunxit, homo non separet*.

Similiter in *cap.* 3. tractans idem argumentum, redarguensque Episcopum Hildesemensem, quod, relicta hac Ecclesia, sine auctoritate Romani Pontificis transiisset ad Herbipolensem Ecclesiam, ait: “Non satis attendens quod Veritas in Evangelio protestetur, Matt. c. 19. v. 6. „ *quod Deus conjunxit homo non separet*, „ evidenter verba illa Christi applicans vinculo spiritualis matrimonii inter Episcopum & Ecclesiam.

Ex his habetur Innocentium credidisse, quod Deus sibi reservaverit dissolutionem *spiritualis* conjugii, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, eo modo quo sibi reservavit dissolutionem carnalis conjugii.

Hoc & evincit consequentia, quam inde format: immediate enim subjungit, & concludit: “Non enim humana, sed *potius* divina potestate conjugium dissolvitur, cum per *translationem, depositionem aut cessionem* auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia removeatur. „ Sive ut loquitur in *cap.* 3. “Non enim homo, sed *Deus* separat, quos Romanus Pontifex (*qui non puri hominis sed veri Dei vicem gerit in terris*) *Ecclesiarum necessitate vel utilitate pensata, non humana, sed* DIVINA *potius auctoritate dissolvit*.

An non eodem argumento concludendum fuisset Romanum Pontificem posse dissolvere vinculum matrimonii *carnalis*, dicendo, quod dum illud dissolvit, non *homo* sed *Deus* dissolvat? Certum enim est, quod Deus sua auctoritate matrimonium carnale, etiam consummatum dissolvere possit.

XI. Quod autem dicit, *Romanum Pontificem non* PURI *hominis sed* VERI DEI *vicem gerere in terris*, nequaquam hoc sensu sine blasphemia intelligi potest, quasi Romanus Pontifex aliquid in se Divinitatis haberet, sed duntaxat, quod tanquam minister & Vicarius Christi constitutus sit, ad regendam Ecclesiam Dei, quodque hac auctoritate à Christo sibi concessa, sit dispensator mysteriorum Dei: quod & indubie de Episcopis & Ecclesiæ Pastoribus, *quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*, act. c. 20. v. 28. eadem ratione affirmari potest: possunt & ipsi, dum peccatores ligant, aut solvunt, dicere quod ligent & solvant, non *humana*, sed *Dei* auctoritate & tanquam vicem Christi in

(a) Quæ in hac & altera columna leguntur, desumpta sunt ex Supplemento, quod D. Van-Espen plurimis annis scripsit post suum de Jure Ecclesiastico Opus editum. Sententiam Innocentii III. de vinculo quo Episcopus suæ alligatus est Ecclesiæ, aliter in suo Supplemento, aliter in priori Opere tit. 15. c. 5. num. 18. videtur exposuisse. Arbitrerer à D. Van-Espen primam explicationem fuisse relictam, ut alteram, quæ in Supplemento legitur, susciperet. Utrumque Textum comparet Lector, & sit ipse judex & arbiter.

diſpenſatione myſteriorum Dei & uſu clavium, gerentes.

Quod autem dicit Innocentius in citato *cap.* 3. *quod poteſtatem transferendi Pontifices, ita ſibi retinuerit Dominus & Magiſter, quod* SOLI *Petro Vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus ſuis* SPECIALI *privilegio tribuit & conceſſit*, evidenter repugnat praxi & diſciplinæ Eccleſiæ, quæ à temporibus Apoſtolorum per decem ut minus ſecula, conſtanter perſeveravit, quæ translationem Epiſcoporum de una ad aliam Eccleſiam Synodis Provincialibus attribuit. (*a*)

Quod in probationem ſui aſſerti ſubjungit Innocentius; *Sicut teſtatur* ANTIQUITAS, *cui Decreta Patrum ſanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter aſſeruut ſacrorum Canonum ſanctiones*, refertur indubie ad Decretalem *Anteri* Papæ, cujus fragmentum refert Gratianus *cauſa* 7. *q.* 1. *can.* 34. ac ſignanter cum hoc additamento: *Non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate & licentia.*

XII. Imprimis ſcitur, quod tempore Innocentii III. Decretales à Pſeudo-Iſidoro primis Romanis Pontificibus affictæ, paſſim pro veris & genuinis illorum Pontificum epiſtolis reputarentur, præſertim poſtquam in Decretum Gratiani erant relatæ; ea enim erat Gratiani auctoritas; ut quidquid in Gratiani Decreto legebatur, pro authentico antiquitatis monumento reputaretur.

Quapropter videmus ab Innocentio III. aliiſque ejus ætatis Pontificibus & Doctoribus ſcholaſticis indiſtincte in auctoritatem aſſumptum quidquid à Gratiano referebatur.

Hujus itaque Decretalis auctoritate, prout à Gratiano hoc additamento aucta referebatur, inductus veroſimiliter fuit Innocentius, ut aſſerere non vereretur, ex *traditione Apoſtolica* deſcendere; quod *ſoli* Petro, ejuſque ſucceſſoribus *ſpeciali* privilegio Dei reſervata eſſet Epiſcoporum de una Eccleſia ad aliam translatio, ſive diſſolutio vinculi ſpiritualis, quo Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ alligatur.

Porro hodie eruditis paſſim notum eſt, dictam Decretalem Antero Papæ à Pſeudo-Iſidoro eſſe falſo ſuppoſitam.

Unde huic Decretali hanc notam marginalem apponit Philippus Labbæus: *Suſpecta pariter viris doctis vel ex unius Hieronymi ſegmentis.* Monent inſuper Correctores Romani (uti num 16. notatum fuit) verba hæc: *auctoritate hujus ſanctæ Sedis*, non legi in epiſtola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum, vel Ivonem: qui & obſervant, idem eſſe de verbis illis prope finem Canonis, *non tamen ſine ſacroſanctæ Sedis auctoritate & licentia.*

XIII. Hæc ſane Anteri Decretalis, prout per Pſeudo-Iſidorum ſeculo circiter VIII. ſuppoſita fuit huic Pontifici, refertur ex collectione Iſidori tom. 1. Conciliorum, idque ſine additamento illo de auctoritate Romani Pontificis in translatione Epiſcoporum. Argumentum evidens, ea ætate nequaquam creditum fuiſſe, in hac translatione licentiam vel auctoritatem Romani Pontificis neceſſariam: id enim à confictore, qui totus erat ad amplificandam Romani Pontificis auctoritatem, nequaquam fuiſſet prætermiſſum; quin vel ex ſuppoſititia Decretali haud obſcurum eſt, ea ætate auctoritatem transferendi Epiſcopos de una Eccleſia ad aliam adhuc integram fuiſſe penes Synodos Provinciales; quandoquidem apertis verbis hæc Decretalis, uti ab Iſidoro Antero ſuppoſita eſt, eam auctoritatem Epiſcopis attribuat: ita enim legitur: *Nam ſicut Epiſcopi regulariter habent ordinare Epiſcopos, & reliquos Sacerdotes; ſic quoties utilitas, aut neceſſitas exegerit, ſupra dicto modo & mutare, & inthronizare poteſtatem habent.*

XIV. Ad hæc quod Innocentius III. in ſua Decretali, quaſi pro fundamento ſuæ aſſertionis aſſumit, vinculum matrimonii ſpiritualis, quod intercedit inter Epiſcopum & Eccleſiam, eſſe *fortius* vinculo matrimonii carnalis inter virum & uxorem, à nemine ante Innocentium dictum fuiſſe legitur; uti nec illud, quod hic Pontifex dixit in allegato Capitulo 4. de *Translatione Epiſcoporum*: "Fœdus ſpiritualis conjugii, quod eſt „ inter Epiſcopum & Eccleſiam, quod in *electione initiatum, ratum in confirmatione, & in conſecratione* „ *intelligatur conſummatum*; „ illaque ex falſis Decretalibus in Decretum Gratiani relatis deducta & deſumpta, ſupra oſtenſum eſt.

XV. Nequaquam proinde mirum, aſſerere virum clariſſimum Guillelmum Barclaium in Tractatu de Poteſtate Papæ *cap.* 28. "Nullum eſſe in jure Pontificio „ locum *verbis* quidem *planiorem & apertiorem, intellectu* autem difficiliorem: adeo ut (ait) in eo explicando interpretum omnia ingenia concidant: nam „ quid magis intelligenter, plane & perſpicue dici poteſt, quam non *hominem* ſed Deum ſeparare, quos „ Romanus Pontifex ſeparat, ſeu diſſolvit? aut cui „ magis conſequens quam hoc illi: Romanum *ergo* „ Pontificem poſſe diſſolvere matrimonium *inter conjuges carnali copula conſummatum*, qua concluſione „ tamen nihil falſius, ac proinde illud, ex quo ſequitur, falſum eſſe fatendum eſt, quemadmodum ſequi „ falſum ex vero nunquam poteſt.

Inſuper ibidem non ſine fundamento obſervavit Barclaius, quod plerique Canoniſtæ nudis verbis Decretalium inhærentes, niſce Innocentii III. Decretalibus abrepti, Romanis Pontificibus non *humanam* duntaxat, ſed quaſi Divinam tribuerent auctoritatem: relatis enim prædictis Decretalibus, de ſimilibus Canoniſtis ſubjungit: "Hæc illa ſunt, quibus homines iſti in præ„ cipitem errorem deferuntur, ut *quidquid à Papa fiat,* „ *à Deo factum eſſe putent.*

Quidni hiſce & ſimilibus Decretalibus adſcribenda eſt iſta quorumdam imperitorum Canoniſtarum perverſa opinio, de qua Cardinalis Contarenus in epiſtola ad Paulum III. "Voluntatem Pontificis regulam „ quamdam eſſe, qua ejus actiones dirigantur: neque „ in jure poſitivo conſtituendo aut abrogando aut diſ„ penſando regulam quampiam Pontifici eſſe conſtitu„ tam.

Et ſane vix credibile eſt, quod juriſperiti illi hanc impiam propoſitionem proponere auſi fuiſſent, niſi in Pontifice aliquid ſupra humanam poteſtatem agnoviſſent, verbis illis Innocentii III. forſan abrepti, quibus aſſerit Pontificem in diſſolvendo vinculo matrimonii ſpiritualis, *non* PURI *hominis ſed* VERI *Dei vices gerere*: nam uti recte advertit Contarenus, *Hæc propoſitio* (de qua ſupra Contarenus) *non tantum adeo falſa, adeo repugnans ſenſui communi, adeo eſt contraria Doctrinæ Chriſtianæ, adeo depravat univerſi Chriſtiani populi gubernationem, ut nihil* PERNICIOSIUS *inveniri potuerit; ſed inſuper* (ait) *Idololatriam ſapit. Cui namque* (pergit Contarenus) CREATURÆ *hoc attribui poteſt, quod actionum ſuarum* VOLUNTAS *ejus ſit regula; an hoc non proprium ſit* SOLIUS DEI?

(*a*) Ad Metropolitani & Epiſcoporum Comprovincialium cognitionem ſpectabat, an ex translatione eventura eſſet utilitas Eccleſiæ, & eo caſu translationem Epiſcoporum decernere poterant. Diſerta prorſus in eam rem ſunt verba Concilii Carthag. IV. Can. 27. "Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non „ tranſeat, nec quiſquam inferioris ordinis Clericus. Sane ſi uti„ litas Eccleſiæ fiendum popoſcerit, decreto pro eo Clericorum & „ Laïcorum Epiſcopis porrecto, in præſentia Synodi transferatur, „ nihilominus alio in locum ejus ſubrogato. „ Canon iſte à Gratiano relatus eſt. Diſt. 7. q. 1. c. *Epiſcopus.* Ea diſciplina obſervata videtur uſque ad Innocentium III. qui *novo jure translationes Epiſcoporum ſedi Apoſtolicæ reſervavit*: ait D. De Marca in ſuo opere de Concordia Sacerdotii & Imperii p. 875.

TITU-

TITULUS XVI.

DE CURA EPISCOPALI.

CAPUT I.

Quomodo Episcopi successerint in locum Apostolorum?

1. *Christus in opere sibi injuncto socios habere voluit.*
2. *Ad hoc elegit specialiter duodecim Apostolos.*
3. *Hos misit sicut ipse missus erat à Patre.*
4. *Dedit Apostolis etiam potestatem alios mittendi.*
5. *Apostoli in suos successores transmiserunt, quæ pro regimine Ecclesiæ essent necessaria.*
6. *Probatur Episcopos esse Apostolorum successores.*
7. *Quæ Apostolis ut* Episcopis *commissa fuerunt, in Episcopos transmissa sunt.*
8. *Nequaquam quæ Apostolis ut* Apostolis *erant propria; & quæ illa sint?*
9. *Episcopatus plenitudinem Sacerdotii continet; & in quo hæc plenitudo consistat?*

I. REDEMPTOR humani generis Christus Homo-Deus, missus à Patre ut perficeret opus ejus, nimirum conversionem hominum ad fidem per prædicationem Evangelii, socios habere voluit & ministros, quorum opera ad ejusdem Evangelii prædicationem uteretur; & quibus idem opus committeret.

II. Ad hoc igitur ex numerosa Discipulorum turba duodecim elegit, *quos & Apostolos* nominavit, L. c. 6. v. 13. quos familiaritate continua, verbis & factis optime instructos, deinde ad prædicationem Evangelii mitteret, tanquam testes oculatos vitæ, doctrinæ, & resurrectionis suæ: *Et vos*, ait illis, *testimonium perhibetis, quia ab initio mecum estis.* Joan. c. 15. v. 27.

III. Hos igitur misit prædicare, & evangelizare; atque post resurrectionem totum illud officium, quod ipse acceperat à Patre, perficiendum generali mandato commisit, dicens: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Joan. 20. Ad idem nimirum opus perficiendum, quod quidem ipse Christus à Patre missus, tanquam præcipuus, propria auctoritate, propriaque doctrina hic existens in terris visibiliter exercuit, *circumeundo civitates & castella*; Mat. c. 9. Marc. c. 6. ipsi vero tanquam ejus ministri, auctoritate *delegata*, & doctrina eis tradita ac jussa & experimentali continuarent; & quod ipse cœperat, ipsi prosequerentur.

IV. Verum Christus, qui est ipsamet increata Sapientia, Ecclesiæ suæ, quam tanquam aciem castrorum ordinatam, Ducibus, Tribunis & Centurionibus bene instructam esse voluit, haud sat prospexisset, si solis eam Apostolis ita commendasset, ut illis extinctis, utpote mortalibus, nulli alii succederent in eodem gubernandi munere.

Verum quidem est, quod Christus, tametsi non amplius visibiliter cum hominibus converfetur, tamen Ecclesiam sponsam suam non omnino deserat, sed Spiritu suo perpetuo præsens, eam ipsemet regat adhuc & gubernet, tanquam Caput & Dominus; cui promisit se adfuturum usque ad consummationem seculi; nihilominus uti voluit ministris & operariis, qui ipsius nomine ea exhibeant ministeria, quæ opere peraguntur corporali, & visibili.

Hi primi fuere Apostoli ab ipsomet Christo, ut dixi, electi, & ad hoc munus assumpti; qui tamen, ut ipsi etiam possent aliquo modo esse perpetui in Ecclesia, dedit & eis potestatem, alios eligendi & assumendi ad idem opus, sicut ipse eos elegerat, & assumpserat. Dixit igitur illis: *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos.* Joan. c. 20. cum commissione & mandato generali; ut sicut ipse habuit à Patre mandatum generale docendi, instruendi & convertendi mundum ad cognitionem veri Dei, & Ministros ad hoc necessarios, necessaria auctoritate instructos deputandi; ita & ipsi haberent idem officium & mandatum, cum eadem potestate Ministros eligendi simili auctoritate instructos; idque continuata successione usque ad consummationem seculi.

V. Apostoli ergo auctoritate à Christo sibi delegata, quidquid pro Ecclesiæ debita administratione necessarium erat, in Episcopos tanquam legitimos Successores transfuderunt.

VI. Hinc illud Psalmistæ; *Pro Patribus nati sunt tibi filii*, sic exponit Augustinus: "Patres missi sunt „ Apostoli, pro *Apostolis* filii nati sunt tibi, *constituti* „ *sunt Episcopi.* Hodie enim *Episcopi*, qui sunt per „ totum mundum, unde nati sunt? Ipsa Ecclesia Pa- „ tres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos con- „ stituit in *Sedibus Patrum.* Non ergo te putes deser- „ tam, quia non vides Petrum, quia non vides Pau- „ lum, quia non vides illos per quos nata es, de prole „ tua tibi crevit paternitas, *pro Patribus tuis nati sunt* „ *tibi filii.*„ In Psalm. 44.

Sanctus Cyprianus ad Cornelium Papam scribit: „ Hoc vel maxime, Frater, laboramus, & laborare „ debemus, ut unitatem à Domino, & per Apostolos „ nobis *successoribus* traditam, quantum possumus, „ obtinere curemus.„ *epist.* 42. Item, " Christus di- „ cit ad Apostolos, ac per hos ad omnes Præpositos, qui „ *Apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit,* „ *me audit.*„ Epist. 69.

Apud nos Apostolorum locum, ait Hieronymus, *Episcopi tenent.*

Et S. Gregorius: " *Horum* profecto (Apostolorum) „ nunc in Ecclesia *Episcopi* locum tenent, ligandi atque „ solvendi auctoritatem suscipiunt, qui *gradum regiminis* sortiuntur.„ *Homil.* 26. *in Evang.*

His aliisque Patribus inhærens Synodus Tridentina declarat, *Episcopos*, qui in *Apostolorum locum successerunt*, ad Ordinem Hierarchicum præcipue pertinere. *Sess.* 23. *De Ordine cap.* 4.

VII. In ipsam ergo Apostolicam auctoritatem succedunt Episcopi, ita nimirum, ut quidquid potestatis Episcopalis, id est, ad regimen Ecclesiæ spectantis, Apostoli habuerunt, id ab ipsis in Episcopos, tanquam eorum in Ecclesiæ administratione & regimine Successores transfusum sit.

VIII. Ea vero, quæ Apostolis non ut Episcopis, sed ut Apostolis sunt propria; neque debito Ecclesiæ regimini & administrationi sunt necessaria, ni forte ad tempus, in Episcopos non transierunt; neque in his Apostolis successerunt: ut propterea, non *Apostoli*, sed simpliciter *Episcopi* dicantur.

Verbo, succedunt Apostolis in *regiminis* Ecclesiastici *ministeriali* potestate, nequaquam vero in hoc, ut sint testes vitæ, doctrinæ, & resurrectionis JESU CHRISTI Domini nostri, & sane testes *oculati*; neque in eo, quod à Christo *immediate* eligantur, & ad evangelizandum mittantur: neque in multis gratiis & prærogativis; ut in *copia* Spiritûs Sancti, in *doctrinæ infallibilitate*, in *plenitudine scientiæ*, in *dono linguarum & miraculorum*, &c. In his enim Apostolorum

lorum proprietatibus nulla datur successio *ordinaria* in Ecclesia: fuerunt enim dona & privilegia *Apostolatus proprie dicti*, in quem Episcopi non successerunt: Quidquid vero reliquæ potestatis ac officii habuere Apostoli, id totum fuit Episcopale; & in Episcopos tanquam eorum Successores pro regimine suarum Diœcesium *plenarie* transfusum est.

IX. Episcopatus ergo *per se* plenam regiminis Ecclesiastici potestatem, & ipsius Sacerdotii plenitudinem continet: adeo ut Episcopi, præveniendo omnem Ecclesiæ restrictionem seu limitationem, eandem in regimine Ecclesiastico illimitatam, quam Apostoli habuere, auctoritatem *vi suæ* Ordinationis accipiant.

Hinc illud Clari à Mascula apud Augustinum *lib. 7. de Bapt. contra Donatist. cap.* 43. " Manifesta est sententia Domini nostri Jesu Christi Apostolos mittentis, & ipsis solis potestatem sibi à Patre datam permittentis, quibus nos successimus, *eadem potestate* Ecclesiam Domini *gubernantes*.

CAPUT II.

De auctoritate regendi Ecclesiam omnibus Apostolis data.

1. *Apostoli missi sunt cum pari potestate ad prædicandum Evangelium.*
2. *Petrus repræsentabat collegium Apostolorum, cum Christus ei dixit*: Tu es Petrus, &c. Pasce oves meas, &c.
3. *Glossema Glossographi de inæqualitate jurisdictionis Apostolorum confutatur.*
4. *Ea æqualitas in regimine non nocet Primatui S. Petri.*
5. *Omnibus Episcopis ut Apostolorum successoribus plenaria gubernandi Ecclesiam auctoritas competit.*
6. *Ea auctoritas agnita fuit à Patribus & Gratiano.*

I. EX verbis quæ capite 20. Joannis relata sunt, manifestum est Christum omnes Apostolos misisse in mundum universum ad prædicandum Evangelium omni creaturæ, idque cum pari auctoritate, neque uni præ alio majorem dedisse auctoritatem in hac missione; sed quod omnes & singuli ex æquo cum ea missi fuerint potestate, qua ipse ut homo missus fuerat à Patre: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Joan. c. 20. v. 21.

II. Scitur quidem Christum nonnunquam singulariter ad Petrum verba direxisse, dum de potestate *clavium*, nec non de Pastura spirituali agebatur, sed & hoc annotatum jam pridem fuit à sanctis Patribus, dicta ad Petrum, Ecclesiæ sive toti collegio Apostolorum eam repræsentanti in persona Petri dicta fuisse.

Apud Gratianum *Caus.* 24. *q.* 1. *Can.* 17. id annotatum occurrit ex sancto Cypriano: " Loquitur Dominus ad Petrum *ego dico tibi*, inquit, *Tu es Petrus & super istam petram ædificabo Ecclesiam meam*, super unum ædificat Ecclesiam: & quamvis Apostolis *omnibus* post resurrectionem suam *parem* potestatem tribuat, & dicat; *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum sanctum*: tamen ut *unitatem* manifestaret *unitatis* ejusdem originem ab uno incipientem auctoritate sua disposuit. Hoc erant utique & cæteri Apostoli, quod fuit & Petrus *pari consortio præditi honoris, & potestatis*. Sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur.

Id ipsum notavit sanctus Hieronymus *lib. 1. contra Jovinianum* circa medium: " At dices, supra Petrum fundatur Ecclesia, licet idipsum alio loco super *omnes* Apostolos fiat &, *cuncti* claves Regni Cælorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim *unus* eligitur, ut *capite* constituto schismatis tollatur occasio.

His consonat sanctus Augustinus *lib. de Agone Christiano cap.* 30. " Non enim (ait) sine causa inter omnes Apostolos hujus Ecclesiæ Catholicæ personam sustinet Petrus. *Huic enim* (Ecclesiæ) claves Regni Cælorum datæ sunt, cum Petro datæ sunt, & cum ei dicitur, *ad* OMNES *dicitur, Amas me? Pasce oves meas.*

Et rursus apud Gratianum *caus.* 24. *q.* 1. *can.* 6. ex tractatu ejusdem Doctoris in Joannem hæc leguntur: " Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis. Si hoc Petro tantum dictum est, non hoc facit Ecclesia... Si ergo hoc in Ecclesia fit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam repræsentavit.

Itaque tametsi Christus subinde verba direxerit ad solum Petrum, hæc nihilominus ad totum Apostolorum collegium, sive *omnes* Apostolos, quorum personam gerebat Petrus, directa fuisse, censuere Patres.

Et quidem adeo constans erat hæc opinio de data *ex æquo* auctoritate omnibus Apostolis annuntiandi Evangelium & regendi Ecclesiam seculo VIII. ut etiam eam de data ex æquo auctoritate opinionem ipse Pseudo-Isidorus expresserit in Decretali Anacleto Papæ supposita; cujus fragmentum refert Gratianus *dist.* 21. *can.* 3. *In novo.*

Post relata enim verba Christi, quibus Petro claves Regni Cælorum, & super eum Ecclesiam se fundaturum promisit, concludit: " Hic ergo solvendi, ligandique potestatem primus accepit à Domino, primusque ad fidem populum suæ prædicationis unitate adduxit, verboque instituit. *Cæteri vero Apostoli* (ait) *cum* EODEM PARI *consortio honorem & potestatem acceperunt.*

Scio Glossographum ad hunc Canonem, verbo, *pari*, uti & ad Canonem LOQUITUR *caus.* 24. *q.* 1. hoc appendisse glossema: " Argumentum quod omnis Episcopus sit *par* Apostolico, quantum ad *ordinem*, & rationem *Consecrationis*. *Petrus enim major* fuit aliis in administratione.

III. Verum quam ineptum sit hoc glossema evincunt verba Christi, quibus Apostolis omnibus Ecclesiam commendavit, eosque pari cum potestate misit, utpote quæ evidenter de ipsius Ecclesiæ regimine & administratione loquuntur; ac ita evincunt, à Christo datam esse plenariam potestatem Ecclesiam instituendi & gubernandi, omniaque ad ejus debitum regimen necessaria ordinandi, tanquam fideles dispensatores mysteriorum Dei, & ministri ac boni Pastores, cum eadem potestate, qua ipse missus fuerat à Patre: quo sensu & textus à Gratiano relati potestatem ex *æquo* datam supponunt.

Id ipsum notavit Cardinalis Cajetanus in tractatu de auctoritate Papæ & Conciliorum, *cap.* 3. Post relata enim Christi verba, quibus misit Apostolos, & propagationem ac regimen Ecclesiæ ipsis commisit, atque ex his conclusit, Apostolos pari auctoritate à Christo fuisse missos, ulterius ita statuit: " Ex his facile est videre, quod Apostoli, in quantum Apostoli, habuerint non solum potestatem *ordinis*, sed jurisdictionis; auctoritas enim gubernandi Ecclesiam, quæ est Apostolatui *propria*, sine *jurisdictionis* potestate non est.

Fatetur igitur Cajetanus, quod sicut ipse Apostolatus æqualis fuit omnibus Apostolis, ita potestas gubernandi Ecclesiam in omnibus fuerit æqualis: utpote quæ est *Apostolatui propria*, eaque non tantum *ordinis*, sed & *Jurisdictionis*, quia sine hac potestas gubernandi Ecclesiam non est.

IV. Hæc tamen inter Apostolos æqualitas nullatenus Petri tollit Primatum. Evidens enim est, inter plures in regimine & auctoritate pares & æquales, unum esse posse primum, & primatum etiam cum quibusdam præro-

prærogativis obtinere; ut proinde ex æqualitate potestatis ac jurisdictionis quam inter Apostolos agnoscunt sancti Patres, nihil concludi queat contra Primatum Petri.

V. Superiùs cap. 1. num. 7. notavimus, Episcopos in ordinaria potestate & auctoritate gubernandi Ecclesiam successisse Apostolis, & quidem omnibus in *communi*, sive Apostolorum Collegio.

Ex his consequens est, omnes Episcopos ex sua institutione præveniendo omne jus positivum esse in potestate & auctoritate gubernandi Ecclesiam æquales; non tantùm quoad ea, quæ ordinis sunt, sed & quæ jurisdictionis sunt, in quantùm hæc ad salutem populi & rectum Ecclesiæ regimen spectant.

Certum quippe est successorem in jura sui prædecessoris succedere, nisi ostendatur hæc in successore restricta esse vel excepta aut legitimè alterata.

Itaque sicut Apostoli cum plenaria ex *æquo* potestate ad propagandam & gubernandam Ecclesiam missi fuerunt, uti num. 1. & 2. probatum est, ita in eandem *plenariam* potestatem & auctoritatem Episcopi præveniendo omne jus positivum ex *æquo* Apostolis succedere dicendi sunt.

VI. Hanc consequentiam notavit sanctus Hieronymus in epistola ad Evagrium relata apud Gratianum *dist.* 93. *can. Legimus*, æqualitatem Episcoporum maximarum & minimarum civitatum ex hac successione adstruens. " Ubicumque fuerit Episcopus, sive Romæ, " sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive " Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est " & Sacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis " humilitas vel sublimiorem vel humiliorem non facit " Episcopum.

Hujus æqualitatis rationem dein subdit: *Cæterum omnes successores Apostolorum sunt*, quasi diceret, cùm omnes æqualiter Apostolis succedant in communi, etiam ejusdem reputandi sunt *meriti* & *Sacerdotii.*

Cui conforme est illud sancti Cypriani apud Gratianum *caus.* 24. *q.* 1. *can.* 16. " Nemo fraternitatem fal- " lat, nemo fidei veritatem perfidâ prævaricatione cor- " rumpat, Episcopatus *unus* est, cujus à singulis pars " in solidum tenetur.

Et rursus in Synodo Carthaginensi super quæstione de validitate aut invaliditate Baptismi collati per hæreticos, ad Episcopos dicere non dubitavit: *Quod habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum judicare, sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi.*

Itaque non dubium quin præveniendo jus positivum, singuli Episcopi habeant plenam auctoritatem statuendi, & agendi omnia, quæ ad populi sibi commissi salutem & rectam ministrorum instructionem judicaverint necessaria, quodque habeat omnis Episcopus suæ potestatis liberum arbitrium, neque ab altero judicari queat, nisi à definitis & decretis Ecclesiæ recedere reperiatur.

Quin & hæc plena auctoritas penes Episcopos septem ut minus seculis mansisse videtur; at subsequentibus seculis præsertim post invectas & receptas falsas decretales, multa sensim Pontifici Romano reservari cœperunt; uti in decursu hujus operis sæpiùs notatum est.

CAPUT III.

Episcopi vocantur ad nudum Ecclesiæ ministerium & & servitutem.

1. *Ostenditur Apostolos ad laborandum vocatos fuisse.*
2. *Munus Apostolorum non nisi laboriosum fuisse.*
3. *Episcopi tanquam Apostolorum successores non nisi ad laborem vocantur.*
4. *Nomen ipsum Episcopi significat eos ad solicitudinem & laborem esse vocatos.*
5. *Monitum Synodi Tridentinæ ad Episcopos.*
6. *Dictum Doctoris Clictovii contra illos qui onus Episcopale in Vicarios conjiciunt.*

I. Si eas Apostolorum prærogativas, quæ dona fuêre temporis, potiùs quàm personarum, ut loquitur Augustinus, exceperis, unicè ad Ecclesiæ ministerium ac populi instructionem, & ipsius Ecclesiæ spiritualem ædificationem ministerialem vocati fuêre; ut propterea Apostoli, seipsos tanquam simplices Ministros & Operarios ad laborandum in vinea Domini, eamque excolendam reputaverint; atque eumdem in finem ad idem ministerium sibi Successores ordinaverint.

Ita Paulus vocat se *Ministrum Evangelii* & Ecclesiæ: *Cujus ego Ecclesiæ*, inquit, *factus sum Minister secundùm dispensationem Dei, quæ data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei.* Ad Coloss. 1. Et alibi plantandi & rigandi officium sibi applicat; quod est, esse merè operarios in vinea Domini: *Dei enim Adjutores*, inquit, *sumus, Dei Agricultura estis; omnia enim vestra sunt;* 1. Cor. c. 3. v. 9. id est, in vestri gratiam; quasi diceret, omnia, quæ agimus tanquam Dei Adjutores & Operarii, in vestri gratiam & profectum spiritalem facimus.

Unde & ipse Christus *dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum* IN OPUS MINISTERII IN ÆDIFICATIONEM *Corporis Christi.* Eph. c. 4. v. 12. En opus Ministerii ad quod Apostoli & Pastores vocantur; nimirum ad ædificationem Corporis Christi, quod est Ecclesia.

II. Rectè ergo Os verè aureum Sanctus Chrysostomus recensens munera Apostolorum, non nisi laboriosa, obsequiosa, ministerialia, protulit: " *Columnæ* " quidem, quoniam virtute suâ Ecclesiæ robur sunt.... " *Gubernatores*, quoniam orbem terrarum viam re- " ctam docuerunt; *Pastores*, quoniam lupos abege- " runt, & Oves conservaverunt; *Aratores*, quoniam " spinas eradicaverunt; *Vinitores*, quoniam labruscas " eradicaverunt, & semina pietatis plantaverunt. " *Serm. de Pentecoste.*

Vocati ergo fuêre Apostoli eorumque Successores ad ministerium, id est, ut Vineam Domini excolant; ejus Gregem custodiant & pascant, atque ad æternæ vitæ pascua perducant.

III. Hæc expendens S. Gregorius, in persona Joannis Episcopi, primæ Justinianæ omnibus Episcopis scribit: " Estote in *custodia* commissi gregis *vigilantes* at- " que *soliciti*, & disciplinæ zelo districti, ne Lupus " insidians, nec ovile turbare Dominicum, nec noce- " re ovibus aliquâ fraudis occasione prævaleat. Ani- " marum lucrum totâ mentis intentione *ferre* festinate: " nomen nos *Pastoris*, *non ad quietem*, sed *ad laborem* suscepisse cognoscite. Exhibeamus ergo in o- " pere, quod signamur in *nomine*. Sacerdotii præro- " gativam si rectâ consideratione pensemus, *solicitis* & " *benè gerentibus* in honore, *negligentibus* autem pro- " fectò erit in onere. Sicut igitur *laborantes*, & circa " animarum salutem *solicitos* hoc nomen ante Deum " æternam ducit ad gloriam; ita *desides* ac *torpentes* ur- " get ad pœnam. " Lib. 4. epist. 8.

IV. Et S. Augustinus, *lib.* 19. *de Civit. Dei*, *cap.* 19. apud Gratianum 8. *quæst.* 1. *Can.* 11. ex ipso nomine *Episcopi* ostendit, Episcopum ad curam & laborem vocari; onus Episcopale, non nisi cogente charitate esse suscipiendum. Verba ejus sunt: " *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, 1. Tim. c. 3. " v. 1.

„ v. 1. Exponere voluit, quid sit Episcopatus: quia „ nomen est *operis*, non honoris. Græcum est enim, „ atque inde ductum vocabulum, quod ille, qui præficitur, eis, quibus præficitur, superintendit, curam „ eorum scilicet gerens: ἐπὶ quippe, super; σκοπὸς verò, intentio est. Ergo Episcopos, si velimus, Latinè „ Superintendentes possumus dicere: ut intelligat non „ se esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque à studio cognoscendæ veritatis nemo „ prohibetur, quòd ad laudabile pertinet otium. Locus verò superior, sine quo regi populus non potest, „ etsi ita teneatur, atque administretur, ut decet, tamen non decenter appetitur. Quamobrem otium „ sanctum quærit *charitas veritatis*: negotium justum „ suscipit *necessitas charitatis*: quam sarcinam si ullus „ imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est „ veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter „ charitatis necessitatem: sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suavitas, & opprimat ista necessitas.

V. Itaque optandum esset, (verbis loquor Synodi Tridentinæ *sess.* 25. *cap.* 1. *de Reform.*) “ ut ii qui Episcopale Ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes „ agnoscant; ac se non ad propria commoda, non ad „ divitias aut luxum, sed ad *labores* & *solicitudinem* pro „ Dei gloria vocatos esse intelligant.

VI. Videant ergo hi qui se Apostolorum Successores esse gloriantur, ne dum rejecto in alios pondere diei & æstûs, reservatis sibi honoribus & divitiis, in ipsis verificetur quod dictum refertur de similibus à Judoco Clictovio Doctore Sorbonico: *Adibunt hujusmodi per* VICARIOS *paradisum*, IN PERSONA *inferos*. Apud Espencæum *lib.* 3. *digress. cap.* 2.

CAPUT VI.

De modo quo summus Pontifex & Episcopi influunt in Ecclesiæ membra.

1. *Summus Pontifex & Episcopi exercent in Ecclesia actus Hierarchicos.*
2. *Per illos actus Christus suæ gratiæ influxum interiorem membris Ecclesiæ communicat.*
3. *Propriè loquendo nec summus Pontifex nec Episcopi dici possunt largiri hunc influxum.*
4. *Christus caput primarium Ecclesiæ, summus Pontifex ministeriale.*
5. *Hac de re quid sentiant Biel, Petrus Alliacensis, & Synodus Basileensis exponitur.*
6. *Declaratur quoque sententia Gersonii & Bellarmini.*

JAM dictum est Apostolos & Episcopos eorum successores, & generatim omnes Pastores, positos tanquam operarios & coadjutores in ministerium Evangelii.

I. Verùm & hoc notandum, ipsos duntaxat à Christo positos ut *meros* ministros, qui per actus hierarchicos & externos applicent & impendant hominibus ea, per quæ Christus voluit *spiritum* suum & interiorem influxum gratiæ suæ largiri; uti sunt verbi divini prædicatio, Sacramentorum administratio, aliaque similia.

II. At verò interiorem illum influxum sui Spiritûs & gratiæ Christus nulli homini aut puræ creaturæ in anima operandi potestatem communicavit, sed eam sibi soli reservavit: hinc illud Apostoli: *Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.*

Igitur nec Episcopi, nec Pastores dici possunt Vicarii Christi vel ejus vicem in terra gerentes, quantùm ad hunc interiorem & spiritualem influxum, sed duntaxat quoad externam Ecclesiæ gubernationem, & sensibilem ac simplicem applicationem eorum, per quæ interiorem eum gratiæ & Spiritûs sancti influxum Christus applicare, & communicare voluit.

III. Unde propriè loquendo nullus ministrorum Ecclesiæ, etiam Romanus Pontifex dici potest dare verum influxum *interiorem*; sed hic influxus soli Christo tanquam unico & propriè dicto capiti essentiali suæ Ecclesiæ competit, per quem etiam, tanquam caput, omnia ejus membra vitam & motum interiorem gratiæ accipere debent.

Proinde impropriè & æquivocè tantùm influxus hic Pontifici aut Episcopis tribui potest; quatenus scilicet extrinsecè per ministeria externa sive actus sensibiles & hierarchicos mysteria Christi dispensant.

IV. Inde & habetur, quòd Episcopi, quin & Romanus Pontifex, non nisi impropriè dici queant *caput* Ecclesiæ; sed solus Christus *Caput* Ecclesiæ dicendus sit: utpotè, qui solus in membra influit ac per interiorem spiritum motum vitalem tribuit, & sine cujus continuo influxu membra motum, & vitam spiritualem amittunt, atque arescunt.

Verùm quemadmodum Episcopi & Pastores dicuntur nonnunquam influere, in quantum per actus hierarchicos externos applicant ea, quibus Christus influxum hunc gratiæ suæ interioris, & sui etiam Sacerdotii communicationem annexuit, ita quoque *capita* ministerialia suarum respectivè Ecclesiarum Episcopi tanquam primi ministri, & Pontifex Romanus utpote primus inter omnes, totius Ecclesiæ *caput ministeriale* appellari potest.

V. Id jam pridem notavit Gabriel Biel accuratè explicans, quâ ratione Romanus Pontifex dici queat influere in corpus Ecclesiæ, aut ejus *caput* nuncupari, *Lectione* 23. in *Canonem Missæ Litt. N.* dicens: “ Præterea Christus est caput Ecclesiæ *principale & primarium*, in se omnia dona & gratiarum charismata continens & propriâ virtute & auctoritate membra vivificans, ac motum & sensus spirituales influens. Papa verò caput est Ecclesiæ *secundarium* & Vicarium, „ non nunquam virtutis gratiæ vacuum: neque enim „ ipse *influit vitam* spiritualem in membra; neque „ enim ipse dat membris sensum & motum, nisi ut „ minister & Vicarius Christi, propter quod dicit Apostolus 2. Corinth. 5. *pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos.* Adde & illud prioris ad Corinth. 3. *neque qui plantat, est aliquid,* „ *neque qui rigat, sed, qui incrementum dat, Deus.*

Et Petrus Alliacensis Cardinalis & Episcopus Cameracensis in tractatu de Ecclesiæ auctoritate, *part.* 1. *cap.* 1. notavit quòd licèt Christus “ solus & *propriè* sit & „ maximè Caput *Ecclesiæ*, tamen nihilominus Petrus „ & quilibet ejus successor Vicarius Pontifex summus, „ potuit dici *caput* Ecclesiæ, in quantum est *pincipalis* „ *inter ministros.*

Hinc ulteriùs *part.* 3. *cap.* 4. concludit: “ quòd quamvis Papa concedatur *caput* Ecclesiæ, tamen hoc est „ sub principali & essentiali Capite Christo, & ideò subordinatio corporis Ecclesiæ ad Papam est solùm *accidentalis*, sed essentialis ad Christum.

Et Synodus Basileensis in responsione Synodali edita anno 1432. (quæ incipit *Cogitanti*, & integra habetur tom. 12. Concil. general. col. 673.) asserit: quòd Papa eatenus sit caput Ecclesiæ, quòd sit *principalis Prælatus*, corporis mystici & propterea sit nihilominus intra corpus: “ Nam si esset extra corpus, tunc „ non pertineret ad corpus, nec tunc caput esset. Corpus igitur hoc totum continet, & ipsum, quod dicitur *caput* & singula membra.

Cùm ergo Romanus Pontifex non nisi caput Ecclesiæ ministeriale dici & reputari queat, tanquam primus minister & principalis Prælatus; neque dici

queat

queat propriè influere in corpus Ecclesiæ, ei motum, aut vitam spiritualem subministrando, consequens est, non posse duci similitudinem à capite *naturali* respectu corporis humani, ad caput ministeriale, quale est Papa, respectu Ecclesiæ: neque prætendi posse integritatem corporis Christi mystici dependere ab incolumitate hujus *capitis*, quemadmodum à capite naturali dependet incolumitas corporis humani.

VI. Id ipsum jam pridem notavit Joannes Gersonius *art.* 11. inter articulos contra Petrum de Luna: " Respondeo (ait) quòd similitudo corporis veri & " mystici non est usquequaque eadem, quoniam sine " capite naturali corpus non potest vivere, sed sine capite *secundario* corpus mysticum potest habere vitam, " sicut in casu nostro patet de Papa, quo remoto, vel " absciso stat unitas & vita in corpore mystico Eccle- " siæ, & hoc in *virtute Capitis essentialis & primi*, " quod est Christus.

His & consentit Bellarminus *lib.* 2. de Concil. auctoritate *cap.* 19. " In corporibus naturalibus amputato " capite totum corpus moritur, at corpus Ecclesiæ " non moritur, moriente Papâ.

Unde, mortuo Papâ, manet *Una*, *Sancta*, *Catholica & Apostolica Ecclesia*, & ut talem publicè per simboli recitationem, etiam nullo existente Romano Pontifice, confitemur.

CAPUT V.

Quisque Episcopus hodie habet distinctam Diœcesim, extra quam jurisdictionem aut Pontificalia exercere nequit.

1. *Christus Apostolos non misit ad certam Ecclesiam, sed in universum mundum.*
2. *Ipsi certas orbis partes singuli delegerunt.*
3. *Apostoli certas Ecclesias fundabant, & his proprios Episcopos assignabant; idque cum potestate rursus alios ordinandi.*
4. *Tempore Apostolorum erant Episcopi quidam certæ Ecclesiæ alligati, quidam nulli, inter quos tamen nullum erat essentiale discrimen.*
5. *Post tempora Apostolorum singulis Episcopis sua fuit assignata Ecclesia.*
6. *Episcopis interdictum fuit quidquam in aliena Diœcesi ordinare aut agere sine licentia Ordinarii.*
7. *Synodus Tridentina interdixit Episcopis exercere* Pontificalia *in alterius Diœcesi sine licentia Ordinarii.*
8. *Quis ad mentem Concilii Tridentini dicatur Ordinarius.*
9. *Episcopus in loco* simpliciter exempto *suæ Diœcesis potest* Pontificalia *exercere.*
10. *Archiepiscopus in Diœcesi sui suffraganei* Pontificalia *ordinariè exercere non potest.*
11. *Quid sub nomine* Pontificalium *continetur?*
12. *Non potest Episcopus in aliena Diœcesi Missam in* Pontificalibus *celebrare; nec solemnem benedictionem impertiri sine licentia Ordinarii.*
13. *Archiepiscopi vel Primates non possunt extra suam Diœcesim incedere* cruce elevatâ.
14. *Actus* voluntariæ *jurisdictionis usum* Pontificalium *non exigentes, in aliena Diœcesi expediri possunt.*

I. CHRISTUS Dominus ascensurus ad Patrem, & Ecclesiam suam visibiliter derelicturus, dixit Apostolis: *Euntes in mundum* UNIVERSUM *prædicate Evangelium* OMNI *creaturæ.* Deinde subdit Sacer Textus: *Illi autem profecti, prædicaverunt* UBIQUE, *Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis.* Marc. c. 16. v. 20.

II. Nequaquam ergo Christus Apostolos suos ad *certam* ac limitatam orbis *partem* misit; sed in mundum *universum*, ut docerent *omnes* gentes, & prædicarent *ubique.*

Verùm cùm singuli non possent *ubique* prædicare Evangelium, & actualiter operi Apostolico incumbere, sed tantùm in ea orbis parte, in qua præsentes erant, initio quidem, ex communi mutuoque consensu, non tamen sine interna Spiritûs sancti inspiratione, quia pauci erant, ut tanquam testes *oculati* vitæ & doctrinæ Christi ejusque Resurrectionis, Evangelium per *universum* mundum disseminarent; admodum latas & diffusas orbis partes, seu, ut hodie loquimur, Diœceses singuli sortiti sunt: adeò ut etiam integra ac latissima Regna pro sua quisque Diœcesi haberet; in qua *actu* quisque operaretur.

III. Adhæc quocumque Apostoli perveniebant, non solùm evangelizabant, atque populos docebant, & Ecclesias fundabant, sed etiam proprios Episcopos creabant, quibus Ecclesias noviter fundatas commendabant: ac insuper quò ipsi pertingere non poterant, Discipulos in doctrina Christi ritè instructos & ordinatos ablegabant; idque rursus ad amplas Diœceses, & cum potestate alios constituendi & ordinandi.

Exemplum habemus in Apostolo Paulo, qui Titum reliquit Cretæ, *ut ea*, ait, *quæ desunt corrigas, &* CONSTITUAS *per civitates* PRESBYTEROS, *sicut & ego disposui tibi.* Ad *Titum* 1. cujus priùs operâ confirmaverat alias quoque Ecclesias, Dalmaticam & Corinthiacam.

IV. Ut proinde dubitari nequeat, tempore quoque Apostolorum fuisse Episcopos, qui non secùs quàm Apostoli, indiscriminatim per Orbem & varias Regiones discurrentes, semina Evangelii mitterent; alios verò particularibus partibus orbis seu Ecclesiis adstrictos & destinatos; quod tamen nullum inter illos essentiale discrimen constituebat.

V. Post mortem verò Apostolorum, cernens Ecclesia ex indiviso illo regimine non rarò oriri confusionem & perturbationem in Ecclesiæ regimine, *singulis Pastoribus* (uti loquitur S. Cyprianus) *portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet.*

VI. Hæcque disciplina confusioni tollendæ adeò necessaria visa fuit, ut eam Ecclesia in hodiernam usque diem conservaverit, variisque Canonibus frequenter stabiliverit; interdixeritque severè Episcopis, in aliena Diœcesi quidquam ordinare aut agere sine licentia Episcopi Diœcesis illius.

" Episcopus (inquit Synodus Antiochena anno 341. *can.* 22.) " in aliam civitatem, quæ ei subjecta non est, " non ascendat, nec in Regionem, quæ ad eum non " pertinet, ad alicujus ordinationem, nec Presbyterum " nec Diaconum constituat in locis alii Episcopo subjectis, nisi cum voluntate proprii illius Regionis Episcopi; si quis autem tale quid ausus fuerit, infirma sit " ordinatio, & ipse à Synodo puniatur.

Apud Gratianum 9. *q.* 1. *can.* 7. ubi plures antiquos Canones in eandem rem profert.

VII. His insistens novissimè Synodus Tridentina *sess.* 6. *cap.* 5. *de reformat.* ait: " Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, " & in personas eidem Ordinario subjectas tantùm; si " secùs factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic Ordinati ab executione Ordinum sint " ipso jure suspensi.

VIII. Ordinarius cujus Licentia hic desideratur, dicitur, qui jurisdictionem & auctoritatem Episcopalem in loco obtinet; sive sit Episcopus, sive alius Prælatus non Episcopus; Episcopalem tamen jurisdictionem vel ex privilegio, aut Jure communi obtinens.

Unde Capitulum, Sede vacante, aut ejus Vicarius exercitium Pontificalium Episcopo extraneo concedere potest.

Eodem ex capite eamdem licentiam impertiuntur Abbates

bates aliique Prælati non *simpliciter* exempti; sed *nullius* Diœcesis; qui Episcopalem jurisdictionem ex privilegio, aut inveteratâ consuetudine exercent. Adeò quidem, ut nec vicinior Episcopus, aut is, qui ad visitanda similia loca in Concilio Provinciali, juxta Decretum Concilii Trident. *sess.* 24. *cap.* 9. *de reformat.* electus est, Pontificalia sine hujusmodi Abbatis, aut Prælati Licentia exercere queat; uti notat Zypæus *Resp.* 1. *de excess. Præl.*

IX. In loco autem *simpliciter exempto*; quique manet illius Diœcesis, intra cujus fines situs est; nullus Episcopus sine licentia Ordinarii istius Diœcesis Pontificalia exercere potest: ipse verò Episcopus Diœcesanus in simili loco exempto, absque consensu Superioris illius loci, *Pontificalia* agere potest: idque ob reliquias jurisdictionis, quas Episcopus in loca quantumvis exempta suæ Diœcesis retinet. Quare dici non potest, hoc casu, Episcopum in aliena Diœcesi Pontificalia exercere. Et ita judicatum fuit à Consilio Privato Regio pro Episcopo Audomarensi contra Abbatem & Conventum S. Bertini in civitate Audomarensi 21. Augusti 1593. & rursùs 25. Septembris ejusdem anni; uti refertur in Registro M.S. Archiepiscopatûs Mechliniensis Centuriâ 2. *art.* 88.

X. Aliud est de Archiepiscopo quoad Diœceses suorum Suffraganeorum. Cùm enim in his jurisdictionem ordinariam non obtineat, citra consensum Ordinarii in his exercere Pontificalia nequit; si casum visitationis excipias. Vide Zerolam in praxi V. *Archiepiscopus:* & Zypæum in jure novo *titul. de excess. Prælat. Num.* 1. item Cardinalem De Luca *ad Concil. Trid. Disc.* 6.

XI. Sub exercitio Pontificalium à Synodo Tridentina comprehenditur, non tantùm Ordinum collatio, quantvis præcipuè ad eam respiciant verba Decreti, sed & alia, quæ aliquam jurisdictionem aut Episcopalem sive Pontificalem auctoritatem requirunt, & præ se ferunt.

XII. Unde nec Missam quidem in Pontificalibus citra licentiam Ordinarii celebrare posse plures docent; atque novissimè Cardinalis De Luca in annotationibus ad Concilium Tridentinum *disc.* 6. qui addit, nec Mozzettam deferre, nec benedictionem impertire posse; quòd ille Pontificalium ornamentorum publicus & solemnis usus aliquam jurisdictionis speciem referat in utente. Et quidem dum Baculus Pastoralis Episcopo in Ordinatione traditur, ex præscripto Pontificalis dicitur: *Accipe Baculum* PASTORALIS OFFICII, *ut sis in corrigendis vitiis piè sæviens*, &c.

Hinc evidens est, Baculum Pastoralem, jurisdictionis & superioritatis cujusdam esse signum; quod & de reliquis ornamentis Pontificalibus facilè esset ostendere. Et hæc Doctorum opinio conformis est modernis Belgii moribus, qui nullum extraneum sine consensu Ordinarii in Diœcesi in Pontificalibus celebrare permittunt: quamvis credat Zypæus in citato responso, non videri tamen ubique quoad pœnam suspensionis ex sola celebratione, esse certo usu receptum.

XIII. Eodem ex capite, judicatum legitur, nec Archiepiscopum, nec Primatem posse extra suæ jurisdictionis terminos, *cruce elevatâ*, procedere: eò quòd *crucis* illa solemnis delatio indicium jurisdictionis præferat: de quo consule Carolum Fevret, & ab eo citatos *Tract. de abusu l.* 3. *cap.* 2. §. 12. & sequentibus.

XIV. Si autem agatur de actibus *voluntariæ* jurisdictionis, qui non exigunt usum Pontificalium; ut sunt provisiones beneficiorum, ac deputationes Officialium, vel delegationes causarum cum similibus, hæ in aliena Diœcesi expediri possunt; uti notat De Luca loco citato; qui addit, quòd propterea prima Tonsura ab Episcopo proprio Subdito in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii conferri possit: quia etiam in camera sine Pontificalibus dari potest; & quia propriè Ordo non est, sed introductio ad Ordines.

CAPUT VI.

De Solicitudine Pastorali, ejus amplitudine & restrictione.

1. *Apostolorum adscriptio certis quibusdam locis nullam inter eos differentiam essentialem induxit, nec inter Episcopos eorum successores.*
2. *Restrictio Episcopalis solicitudinis jure positivo inducta fuit.*
3. *Urgente necessitate videtur, quòd Episcopus possit ad alteram Diœcesim extendere suam solicitudinem vel etiam auctoritatem.*
4. *Ita olim senserunt SS. Epiphanius, Cyprianus, Gregorius Nazianz. Eusebius Samosatenus, &c.*
5. *Urgens* necessitas *vel* charitas *motivum illorum erat.*
6. *Præter solicitudinem omnium Ecclesiarum; Romano Pontifici sua est particularis Ecclesia.*
7. *Licèt Primatum obtinens, est tamen proprius Romæ Pastor & Episcopus.*
8. *Ejus Diœcesis, ut particularis Ecclesia, non est nisi pars integralis Ecclesiæ universæ.*

I. INTER Apostolos, & eorum ætate inter Episcopos quidam certæ Ecclesiæ alligati dicuntur; quidam nulli particulari loco fuerunt adscripti; prout id convenientiùs videbatur. At post tempora Apostolorum vitandæ confusionis causâ singulis Pastoribus certam gregis portionem adscriptam fuisse insuper in textu notatum, quam regat unusquisque & gubernet.

Porrò quemadmodum hæc ad certam Ecclesiam adscriptio nullam inter Apostolos essentialem differentiam induxit, ita nec inter Episcopos de eorum auctoritate & missione ad gubernandam Ecclesiam quidquam diminuit.

Unde quemadmodum Apostoli omnes vi suæ missionis, quam à Christo acceperant, Evangelium annuntiare debebant per mundum universum; ita quoque Episcopi eorum successores, non obstante hac ad certam Ecclesiam adscriptione, vocati censentur ad impendendam curam pastoralem omnibus fidelibus, & annuntiandum Evangelium omni creaturæ, dum necessitas, aut salus proximi id exigit.

II. Quidni igitur pari ratione ex mente Ecclesiæ esse dicamus omnem restrictionem Episcopalis solicitudinis jure positivo inductam, debere cessare, dum necessitas Ecclesiæ, aut charitas proximi eam restrictionem non patitur; sed auctoritatem Episcopalem, & plenitudinem sacerdotii in ordinatione acceptam ad alias Ecclesias extendi postulat?

Omnis enim Episcopalium Diœcesium, non secùs ac Parochiarum divisio, & ad certos terminos restrictio, ex lege positiva dimanat, quæ legi necessitatis & charitatis cedit.

III. Quid igitur si noverit Episcopus Ecclesiam aliquam ministris necessariis & catholicis destitutam videns, neque huic populo esse proprium Episcopum, qui Presbyteros & necessarios ministros ordinet; Quidni, inquam, poterit, imò teneretur, urgente Ecclesiæ hujus necessitate, Episcopalem suam auctoritatem & solicitudinem ad eam Ecclesiam seu populum extendere, ei necessarios ministros ordinando? Quemadmodum Parochus ob defectum proprii Parochi vel Presbyteri potest, quin & tenetur ultra limites propriæ Parochiæ curam pastoralem alteri populo impendere.

IV. De hac mente Ecclesiæ indubiè persuasus erat sanctus Epiphanius, de quo legimus apud sanctum Hieronymum epist. 60. "Quòd, cùm aliquando esset
„ in Diœcesi Hierosolymorum, in monasterio Beth-
„ leemitico, Diaconum *ordinaverit* quemdam, &
„ postea Presbyterum, illiusque monasterii in spiri-

„ tua-

„ tualibus ferme destituti curam gesserit non exiguam, „ illudque egregie instituerit & instruxerit.

Hoc Epiphanii facto offensus *Joannes Hierosolymorum Episcopus*, in ipsum Epiphanium excanduit, uti habetur ex litteris sancti Epiphanii ad ipsum Joannem, quibus ostendit, immerito hanc ob causam in ipsum excanduisse Joannem, tametsi non diffiteatur *monasterium Bethleemiticum*, cujus curam egerat, & cui Presbyterum ordinaverat extra suam Diœcesim & in Diœcesi Joannis Hierosolymorum Episcopi situm, rationem notandam subjiciens: " Ob Dei timorem (ait) „ hoc sumus facere compulsi, maxime cum nulla sit diversitas in Sacerdotio Dei, & ubi Ecclesiæ „ utilitati providetur: Nam etsi singuli Ecclesiarum „ Episcopi habeant sub se Ecclesiam, cui curam videntur impendere; & nemo super alienam mensuram extenditur, tamen præponitur *omnibus charitas* „ *Christi*.

Ex his Epiphanii verbis habemus, ipsum existimasse in sacerdotio Dei nullam esse diversitatem; atque ex Christi instituto nullis locis officium Episcopale sive sacerdotale concludi, atque ita dictante charitate, quæ humanis legibus non adstringitur, singulos Episcopos posse etiam aliorum Ecclesiis curam impendere.

His consonat, quod Alexander Episcopus Alexandrinus, orta hæresi Ariana, scribit in epistola, qua de hac hæresi in sua Diœcesi exurgente, certiores reddit cæteros Episcopos: " cum (ait) in sacris litteris sit unum corpus Ecclesiæ Catholicæ nobis traditum & præceptum, ut concordiæ ac pacis vinculum firmum teneamus. „ Apud Socratem *lib.* 1. *cap.* 6.

Hic videmus, Alexandrum ad movendos Episcopos ad debellationem hujus exorientis hæresis in sua Diœcesi Alexandrina, eo præcipue fundamento ursisse, quod singulis Episcopis, non tantum singularum suarum Diœcesium, sed *unum corpus* Ecclesiæ *omnibus & singulis* traditum & præceptum esset.

Indubie idipsum movit sanctum Cyprianum, ut non tantum Ecclesiæ Carthaginensis (cujus erat Episcopus) curam egerit, sed & eam curam ad Romanam Ecclesiam, cæterasque etiam per Orientem Ecclesias extenderet.

De ipso namque ita scribit Gregorius Nazianzenus *Orat.* 19. in Cyprianum: " Non enim Ecclesiæ Carthaginensium præsedit *soli* seu Africæ, quæ ex illo, & per illum celebris in præsentem usque diem facta est, sed *Hesperiæ universæ*, imo Orienti fere ipsi ad finem usque Meridiei & Septentrionis.

Notissimum est, qualiter sanctissimi Episcopi Athanasius, Basilius, Chrysostomus, aliique, universis Ecclesiis, ubi eas periclitari cernebant, vel forsan etiam à suis Episcopis negligi, vel erroribus, & hæresibus infici, succurrerint; quin & ubi inter Ecclesias dissidia contentionesque nata videbant, sese ut concordiæ & pacis arbitros ex suo pastorali officio impenderint.

Notabile est, quod de Hilario Pictaviensi & Eusebio Vercellensi scribit Theodoretus in sua historia *lib.* 5. *cap.* 4. " Ita dico: isti viri, velut magnifica „ quædam lumina, Illiricum, & Italiam, Galliasque „ suo splendore radiarunt.

V. Quidni & credamus Eusebium Samosatensem Ecclesiæ hujus Episcopum, varios per *Syriam*, & Mesopotamiam ordinasse Episcopos Catholicos, uti testatur de ipso Theodoretus loco præfato, *eadem charitate & necessitate urgente*, ut eas Ecclesias vel ab hæresi Ariana purgaret, vel præservaret.

Neque enim Theodoretus, aliusve ejus ætatis scriptor, vel delegationis alicujus Episcopi, vel ullius Synodi, meminit, cujus auctoritate munitus Eusebius has ordinationes extra suam propriam Diœcesim, quin & Provinciam fecisset.

Omnes igitur hi, aliique vigilantissimi Episcopi persuasissimum sibi habebant, officium Episcopale ipsos obligare non tantum ad laborandum pro una particulari Ecclesia, cui in sua ordinatione fuere adstricti, sed quod hoc officium universæ Ecclesiæ deberent, ubi *necessitas vel charitas* id juxta leges christianæ prudentiæ exigeret, quemadmodum eam extendit S. Eustachius Episcopus Antiochenus, uti scribit S. Chrysostomus in laudibus hujus Episcopi. " Hic edoctus „ probe fuerat à sancti Spiritus gratia, Ecclesiæ Antistitem non de illa solum quæ ipsi à sancto Spiritu sit „ commissa, curam debere gerere; verum etiam de „ *universa* quæ per orbem terrarum degit.

VI. Quamvis Romano Pontifici potissimum incumbat omnium Ecclesiarum solicitudo; ipsi tamen certa dominici gregis portio fuit assignata, quam ipse regat tanquam proprius Pastor & Episcopus.

De Ecclesia Romana ita considerata, atque certis limitibus circumscripta, & uni Episcopo Romano tanquam proprio Pastori concredita, intelligitur illud Hieronymi in epistola ad Evagrium apud Gratianum *Dist.* 93. *Can.* 24. " Ubicumque fuerit Episcopus „ sive *Romæ*, sive Eugubii, sive Constantinopoli, „ sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem „ meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum, „ & paupertatis humilitas vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Cæterum omnes, Apostolorum successores sunt.

Quid manifestius, quam Hieronymum hic considerasse Pontificem Romanum, ut Episcopum Urbis Romanæ, eaque in qualitate cæteris Episcopis æqualem, sive ejusdem meriti, ejusdem & Sacerdotii reputasse?

Et ante ipsum sanctus Irenæus Lugdunensium Episcopus scribens contra hæreses, ac probans Catholicæ doctrinæ veritatem ex Apostolica traditione in certis Ecclesiis per manus & successiones ab Apostolis illarum Fundatoribus accepta longum futurum nimis existimans, si vellet omnium Ecclesiarum numerare successiones; ex omnibus tamen Ecclesiis particularibus sumit tres duntaxat, *maximam & antiquissimam & omnibus cognitam, illam, quæ à duobus Apostolis Petro & Paulo fuit fundata* ROMÆ. Deinde sumit *Smirnensem*, & *Ephesinam*.

Reputavit igitur Irenæus, Ecclesiam Romanam ut Ecclesiam ab Apostolis fundatam, & antiquissimam, sed tamen tanquam unam particularem, & à reliquis distinctam.

VII. Cum igitur Episcopus Romanus, tametsi inter cæteros *Primus* & *Primatum* obtinens, semper ordinatus & reputatus fuit, tanquam Ecclesiæ Romanæ certis limitibus circumscriptæ proprius Episcopus & Pastor, etiam pluribus seculis obtinuit; & religiose servatum est, ut more cæterorum Episcoporum, non nisi à Presbyteris, aut Diaconis Ecclesiæ Romanæ tanquam ejus proprius Pastor eligeretur: uti etiam recenter notavit Joannes Garnerius in secunda appendice ad librum diurnum Romanorum Pontificum, una monens, non reperiri, quod primis septem seculis, Episcopi Romani consecratio ritu alio fuerit peracta, quam aliorum Episcoporum: " Non aperte (inquit) „ constat, utrum in consecratione Pontificis alius ritus „ servatus fuerit primis *septem* seculis, quam qui servari solitus in consecratione aliorum Metropolitanorum, imo & Episcoporum: additque, quod ea tempestate non ex Episcopis summi Pontifices fierent „ (id enim tentatum primo in Formoso) sed ex Diaconis ut plurimum, & Presbyteris Ecclesiæ Romanæ, ut historia Pontificum docet.

Hinc & olim Pontifices Romani ad instar aliorum Episcoporum, qui à sua particulari Ecclesia nomen mutuabant; etiam & ipsi à Romana Ecclesia tanquam à sua particulari Ecclesia dicti fuere *Urbis Romæ Episcopi*.

Ita Hieronymus quoties de Romano Pontifice loquitur, eum Romanæ Ecclesiæ, aut simpliciter *Urbis* Episcopum vocat. Ita enim in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis loquens de epistolis Dionysii Corinthii ait: "Septima Dionysii epistola est ad Romanos quam scripsit ad *Sotherem Episcopum eorum*: Evidenter significans *Sotherem* esse Romanorum particularem Episcopum. Et de Victore loquens: "Victor tertius decimus (ait) *Romæ Urbis Episcopus.*" Et alios plures ibidem Pontifices enumerans, ipsos Urbis *Romæ* Episcopos vocat.

VIII. Porro in quantum Ecclesia Romana consideratur ut particularis Ecclesia, eatenus quoque cum cæteris Ecclesiis particularibus per modum partis *integralis* constituit unam universalem Ecclesiam.

Quare ita considerata, ipsa reputari nequit, nisi per modum partis *integrantis* ipsum corpus, quod universalis Ecclesia dicitur, & ita à Patribus fuit considerata.

Id ipsum observavit Edmundus Richerius *lib.* 1. Historiæ Concil. *cap.* 13. ubi recolligens, quæ in Historia octo primorum Conciliorum Generalium sibi præ cæteris notanda videbantur, *num.* 1. versiculo 5. notandum duxit: "Novem primis seculis, quibus octo universalia Concilia habita sunt, nunquam auditum aut lectum, *Romanam Ecclesiam* alia notione aut significatione sumptam, quam pro *singulari*, aut particulari Ecclesia, atque membro primo Ecclesiæ universalis.

Quapropter & legitur, quod Ecclesia Romana tanquam particularis Ecclesia suas habuerit particulares disciplinæ regulas, seu Canones, & Canonum codicem; nec non ritus & ceremonias, uti in hoc opere, & in Tractatu Historico-Canonico in Canones non semel notatum est.

CAPUT VII.

Cura & regimen totius Diœcesis primario & principaliter incumbit ipsi Episcopo.

1. *Episcopus est primarius Pastor totius Diœcesis, eique cura omnis populi incumbit.*
2. *Ob hanc curam Episcopatus habitus semper fuit pro formidabili onere.*
3. *Ministri inferiores à cura suæ Diœcesis eum non eximunt.*
4. *Presbyteri omnes sunt in adjutorium Episcoporum.*
5. *Nec Presbyteri, nec quicumque Beneficiati quidquam agere possunt in cura animarum nisi cum subjectione ad Episcopum.*
6. *Nulla exemptio quantumvis generalis eximere potest ab obedientia Episcopi, in his quæ concernunt curam animarum.*
7. *Quia Episcopo incumbit cura totius Diœcesis, ideo ad eum de jure communi spectat collatio omnium Beneficiorum in sua Diœcesi.*
8. *Nullus potest dare curam animarum, nisi Episcopus.*
9. *Illud etiam conforme est moribus Belgii.*

I. Spectata disciplina Ecclesiæ à primis seculis accepta, & hactenus conservata, Episcopi in ipsa Ordinatione deputantur singuli ad suam respective singularem Ecclesiam sive Diœcesim, in qua actu quisque laboret, & ministerium suum impleat, juxta illud vulgare Sancti Cypriani: "Singulis Pastoribus portio gregis est adscripta, quam regat unusquisque, & gubernet.

Hujus igitur gregis cura Episcopo tanquam primario & principali Pastori incumbit; propterea Episcopos verbis Apostoli monendos duxit Synodus Tridentina *Sess.* 6. *cap.* 1. *de reform.* "Ut *attendentes sibi & universo gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant.* Act. c. 20. v. 28. 2. ad Timoth. c. 4. v. 5.

Hinc Episcopum, illum esse dicit Canon 38. Apostolorum, "Cujus fidei *populus* est *creditus*, & à quo pro animabus ratio exigetur.

Et Canon 24. Antiochenus vult res Ecclesiæ esse in potestate Episcopi; "Cui, ait, est *omnis* populus creditus, & *eorum animæ*, quæ in Ecclesiam conveniunt.

II. Hanc totius populi curam Episcopis incumbentem expendentes SS. Patres, Episcopatum esse onus humeris Angelicis formidandum dicere haud dubitarunt; eosque ad indefessam ac vigilem gregis custodiam hortati fuere. "Estote (ait S. Gregorius in persona Joannis Episcopi primæ Justinianeæ ad omnes Episcopos) in custodia commissi gregis vigilantes atque soliciti, & disciplinæ zelo districti; ne lupus insidians nec Ovile Dominicum turbare, nec nocere ovibus aliqua fraudis occasione prævaleat. Animarum lucrum Deo nostro tota mentis intentione facere festinate: nomen vos Pastoris non ad quietem, sed ad laborem suscepisse cognoscite." *Lib.* 4. *epist.* 8.

III. Verum quidem est, spectata Diœcesium latitudine & extensione, quæ sæpe etiam centena hominum millia complectitur, solum Episcopum haud posse omnem totius Diœcesis populum actu & continuate pascere ac dirigere; eaque omnia facere, quæ ad spiritualem totius populi curam & Diœcesis regimen requiruntur: ideoque necessarium fuisse, ut & plures sint inferiores Sacerdotes & ministri, qui una cum Episcopo populi curam atque Ecclesiæ regimen suscipiant. At hæc inferiorum ministrorum cura ac solicitudo nequaquam Episcopum à totius Diœcesis cura eximit. Ipse namque est & manet totius Diœcesis Caput & principalis minister, cui omnes inferiores adjutores & administri accedunt, cum quadam ad ipsum Episcopum, in his quæ Ecclesiæ regimen, & functiones hierarchicas spectant, dependentia & subjectione.

IV. Unde Ordinandos Presbyteros, ex præscripto Pontificalis Romani ita alloquitur Episcopus ordinans: "Tales esse studeatis, ut in *adjutorium* Moysis & duodecim Apostolorum, *Episcoporum* videlicet *Catholicorum*, qui per Moysen & Apostolos figurantur, digne per gratiam Dei, eligi valeatis.... Itaque Filii dilectissimi, quos ad nostrum *adjutorium* Fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, servate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem.

Post hæc orat Deum his verbis: "Quapropter *infirmitati* quoque nostræ quæsumus, hæc *adjumenta* largire; qui quanto fragiliores sumus, tanto his pluribus indigemus.

Itaque constat, Sacerdotes in solum *adjutorium* Episcoporum ordinari; non quo Episcopi à cura eximantur, sed in cura sustinenda adjuventur.

V. Quin & omnia Ecclesiæ ministeria, & Ecclesiastica Officia, sive Dignitates, sive Beneficia, juxta modernum loquendi usum, & Ecclesiæ disciplinam dixeris, in adjutorium Episcoporum instituta sunt; atque ipsum Episcopum, in iis quæ regimen Ecclesiæ & curam populi concernunt, tanquam superiorem, & cui primario cura incumbat; & à quo tanquam è fonte omnis Ecclesiastica potestas in inferiores Ministros derivatur, suspicere tenentur.

Hinc illud Viri Apostolici S. Ignatii Martyris: "*Sine Episcopo* nemo *quidquam* faciat eorum, quæ *ad Ecclesiam* spectant; & honora Deum, ut omnium auctorem & Dominum; Episcopum vero, ut *Principem Sacerdotum*; imaginem Dei referentem: Dei, inquam, propter *Principatum*, Christi vero propter *Sacerdotium*." *epist. ad Trallef.*

Item illud Canonis 38. Apostolici: "Presbyteri & Diaconi sine *licentia Episcopi nihil* perficiant: ipse enim est, ait, cujus fidei populus est creditus, & à quo pro animabus ratio exigetur.

VI. Quapropter nulla, quantumvis generalis ab Episcopi jurisdictione, cuicumque seu personæ seu corpori aut congregationi indulta exemptio, eximit à dependentia & subjectione Episcopali, *in his* quæ *curam* populi & *regimen* Ecclesiæ concernunt; uti infra ubi de exemptione Regularium, & ea occasione etiam Canonicorum agendum erit, ostendetur.

VII. Ulterius, eodem ex principio profluit vulgatissimum illud ac fundatissimum Canonistarum principium, nimirum, Episcopum esse de jure communi collatorem Beneficiorum in sua Diœcesi; ideoque qui alicujus beneficii collationem ad exclusionem Episcopi sibi competere asserit, debere probare titulum, vi cujus contra jus commune collatio ipsi, excluso Episcopo, competat. Cum enim totius Diœcesis regimen illi incumbat, merito etiam electio Ministrorum, quales sunt omnes Beneficiati, ei concredita censetur: sed de hoc latius in secunda Parte hujus operis ubi de collatione Beneficiorum agetur.

VIII. Similiter, quia Episcopatus *plenitudinem* Sacerdotii habet; atque ex ejus plenitudine in inferiores ministros defluit, nemo ea, quæ *curam animarum* respiciunt, in ejus Diœcesi exercere potest, nisi auctoritate & facultate ab Episcopo accepta.

Quare Archidiaconum Eliensem reprehendit Alexander III. in *cap.* 4. ℵ. *de Offic. Archidiac.* quod obtentu *consuetudinis* sine licentia & mandato Episcopi *curam animarum* committere præsumat: " Cum satis sit ab„ surdum, ait, & à *sanctorum Patrum* institutionibus „ alienum, ut Archidiaconus auctoritate *propria* debeat „ cuilibet *Ecclesiarum curam* committere.

IX. Quod & moribus Belgii consonum est. Licet enim Archidiaconi quidam, aliique nonnulli ex privilegio vel antiqua consuetudine prætendant non tantum quorumdam Beneficiorum collationem, sed etiam eorum institutionem *authorizabilem*, sive *tituli collativam*, *curam* tamen *animarum* ab Episcopo habendam esse concedunt; & licet vi collationis aut institutionis acceptæ possessionem corporalem ipsius Beneficii accipere posset Beneficiatus, nequaquam tamen his, quæ *animarum curam* spectant, se posse sine licentia Episcopi immiscere concedunt, & usu notorio comprobatur.

CAPUT VIII.

Episcopi jure divino tenentur ad residentiam; & qualis debeat esse illa residentia.

1. *Ex cura Pastorali sequitur obligatio residendi.*
2. *Consequentiam hanc probat Synodus Tridentina.*
3. *Eodem jure, quo Episcopo incumbit cura animarum, etiam incumbit necessitas residendi.*
4. *Nullus Antiquorum negavit Episcopos jure Divino ad residentiam teneri, idque Synodus Tridentina sat patenter declaravit.*
5. *Sancti Patres non ex positivis Decretis, sed ex sacris Litteris necessitatem residendi adstruxerunt.*
6. *Episcopi non eximuntur à residentia substituendo Vicarios.*
7. *Nulla inveterata consuetudo Episcopos à residentia excusare potest.*
8. *Synodus Tridentina veteres Canones circa residentiam tanquam nunquam abrogatos innovat.*
9. *Nulla eminentia personæ Episcopum à residentia eximit.*
10. *Residentia mere corporalis non sufficit, sed debet esse laboriosa.*
11. *Ipsum verbum* RESIDERE *id etiam importat.*
12. *Canones loquuntur non de residentia otiosa, sed laboriosa.*
13. *Etiam Pastores* mercenarii *corporaliter resident, & de hac re discursus Bartholomæi De Martyribus.*
14. *Decretum Synodi Aquilejensis contra otiosam residentiam Episcoporum.*

I. JUxta inveteratam & hactenus conservatam Ecclesiæ disciplinam, Episcopi singuli in sua Ordinatione certæ Ecclesiæ deputantur, in qua actualiter officium Episcopale obeant; è qua particulari deputatione & applicatione sat patenter oritur ipsa Episcoporum in sua Ecclesia residendi necessitas.

Cum enim quis ad Episcopatum promovetur, una fit Pastor & Minister; Christique locum in Ecclesia accipit in ea parte, in qua legitime fuerit per Ecclesiam constitutus; quæ omnia cum sint *personalia* ipsis personis alligata, residentiæ personalis obligationem secum trahunt.

II. Quapropter Synodus Tridentina residendi necessitatem Episcopis aliisque Ecclesiarum Rectoribus persuadere & inculcare volens, munia illa personalia Episcopis aliisque Ecclesiarum Rectoribus incumbentia proponit; atque ex illis obligationem residentiæ sua sponte profluentem educit. " Cum *præcepto Divino* „ mandatum sit omnibus, ait, quibus animarum cu„ ra commissa est, oves suas agnoscere, pro his sa„ crificium offerre; verbique Divini prædicatione, Sa„ cramentorum administratione, ac bonorum omnium „ operum exemplo pascere, pauperum aliarumque „ miserabilium personarum curam paternam gerere, „ & in cætera munia Pastoralia incumbere; quæ om„ nia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, „ qui gregi suo *non invigilant nec assistunt*, sed mer„ cenariorum more deserunt: Sacrosancta Synodus eos „ admonet & adhortatur, ut Divinorum Præceptorum „ memores, factique forma gregis, in judicio & veri„ tate pascant & regant. „ *Sess.* 23. *cap.* 1.

III. Itaque eodem titulo, eodemque jure obligari Episcopos ad residendum credit Synodus, quo eis injunctum est, iis incumbere, quibus sine personali apud gregem residentia satisfacere nequeunt.

IV. Nemo proinde miretur, uti ex Cajetano refert Fagnanus ad *cap.* EX PARTE *de Cleric. non resid. num.* 21. quod "nullus Antiquorum contradice„ bat, quin Pastores animarum tenerentur *præcepto* „ *Divino* ad personaliter residendum. „ Quam Veterum sententiam contra quosdam Neotericos solidissimis ac convincentibus rationibus astruit ibidem Fagnanus: una advertens & ostendens, quod licet Synodus Tridentina eam sententiam verbis formalibus & in terminis expressis, ut ajunt, non definiverit, nihilominus sufficienter eam in allegatis verbis insinuaverit, & virtualiter declaraverit: declarando nimirum, quod illa omnia, quæ *præcepto Divino* Episcopis aliisque curam animarum habentibus incumbunt, nequaquam ab iis præstari & impleri possint, qui gregi suo non invigilant neque assistunt; sed mercenariorum more deserunt.

V. Et sane residendi necessitatem non ex Ecclesiæ positivis Decretis, sed ipsis Sacris Litteris, & ipso Pastorali officio Patres adstruxerunt.

„ Nosti (inquiebat S. Athanasius ad Constantium Imperatorem) „ ex *lectione Scripturarum*, quanti sce„ leris sit Episcopum Ecclesiam suam deserere, & ne„ gligere gregem Dei. Pastorum enim absentia lupis „ invadendi gregis occasionem præstat. Si fugissem, „ quam excusationem apud veros Episcopos, vel potius „ apud eum, qui mihi hunc gregem credidit, habuis„ sem? „ *Apol. ad Constantium.*

VI. Nec obstat si dicatur: Episcopi possunt hæc munia exercere per Vicarios & alios Episcopos pauperes: quoniam, ut verbis utar Cajetani relatis à Fagnano loco citato, *num.* 44. " *Abusionis* est *detestabilis*, „ ut pauper Episcopus relicta sua Ecclesia alteri deser„ viat: cum singuli Episcopi teneantur ad hæc omnia „ *per se* explenda in sua Diœcesi.

Insuper Episcopus pauper vel titularis non est proprius

prius hujus populi Paſtor; ſed alienus; " at grex à Do- „ mino jubetur paſci per *proprium* Paſtorem; non per „ *Mercenarium* ad quem non pertinet de ovibus: „ ait enim Dominus Joan. 10. *Qui autem intrat per oſtium Paſtor eſt ovium; cujus vocem oves ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oves emiſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus; alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.*

Hæc ibi: " Pondera ſingula verba, (ait Fagnanus *n.* 49.), quæ *evidenter* demonſtrant, officium „ Paſtoris animarum eſſe omnino *perſonale* ex *præcepto* „ *Evangelico*, nec poſſe ex ſui natura per alium adim- „ pleri.

Adhæc, quid certius, uti rurſus advertit Fagnanus, quam in electione ad Epiſcopatum conſiderari induſtriam & qualitates perſonæ? In his autem in quibus perſonæ induſtria requiritur, & attenditur, operam vicariam non admitti in confeſſo eſt: Unde merito hic applicatur dictum S. Bernardi relatum ab Hoſtienſi in *cap.* EXTIRPANDÆ ⁑ *de præb. Qui per Vicarium inſervit, per Vicarium remunerabitur.*

VII. Quemadmodum ergo nulla, quantumvis inveterata conſuetudo ſeu potius corruptela efficere poteſt, quin Epiſcopi debeant *attendere ſibi & univerſo gregi, in quo eos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei*; Act. c. 20. v. 28. nec non, implere, quod ipſis in perſona Timothei dixit Apoſtolus, 2. Tim. c. 4. v. 5. *Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple*, ita nec conſuetudo ſufficiens eſt, ut à reſidentia, ſine qua illa præſtari nequeunt, excuſet.

VIII. Unde Synodus Tridentina ſciens Canones reſidentiam Epiſcopis præſcribentes, jus Divinum potius, quam poſitivum continere; ideoque hac in parte conſuetudine quidem conculcari, ſed aboleri haud poſſe, non dubitavit, antiquos Canones, qui *temporum* atque „ hominum *injuria* pene *in deſuetudinem* abierant, ad- „ verſus non reſidentes promulgatos innovare; quem- „ admodum, ait, virtute præſentis Decreti innovat. „ *Seſſ. 6. cap. 1. de reform.*

IX. Uti temporis lapſus, ita nec perſonæ eminens qualitas à gregis ſui cuſtodia & Paſtorali ſolicitudine, ac conſequenter neque à reſidentia, eximere Epiſcopos ſufficit.

Quod probans Synodus Tridentina declarat, " om- „ nes Patriarchalibus, Metropolitanis ac Cathedrali- „ bus Eccleſiis quibuſcumque, quocumque nomine „ & titulo Præfectos, etiamſi Sanctæ *Romanæ Ec-* „ *cleſiæ Cardinales ſint*, obligari ad perſonalem in ſua „ Eccleſia vel Diœceſi reſidentiam, ubi injuncto ſibi „ officio defungi teneantur. „ *Seſſ. 23. cap. 1. de reformat.*

X. Verum, quia ipſa Epiſcoporum reſidentia corporalis, parum prodeſſet, niſi etiam reſidentes ſe Paſtores & Rectores gregis ſibi commiſſi oſtenderent; atque ea obirent, ob quæ ipſa perſonalis reſidentia præcipue exigitur, merito Synodus Tridentina neceſſitatem reſidendi inculcans; Canoneſque adverſus non reſidentes innovans; aliaque pro eorum meliore executione adjungens, omnes Patriarchalibus, Metropolitanis, & Cathedralibus quibuſcumque, quocumque nomine ac titulo præfectos monet ac monitos eſſe voluit, (*ſeſſ. 6. cap. 1. de reform.*) " ut *attendentes ſibi &* „ *univerſo gregi, in quo Spiritus Sanctus poſuit eos regere* „ *Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo, vigi-* „ *lent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omnibus laborent, &* „ *miniſterium ſuum impleant:* implere autem ſe nequa- „ quam poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos, mer- „ cenariorum more deſerant, atque ovium ſuarum, „ quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo „ Judice requirendus, *cuſtodiæ minime incumbant*; „ cum certiſſimum ſit, non admitti Paſtoris ex- „ cuſationem, *ſi lupus oves comedit & Paſtor neſcit.*

Et in alio ſuo de reſidentia Epiſcoporum Decreto, non ſolum ex officio Paſtorali Epiſcopis incumbente, reſidendi neceſſitatem conſequi oſtendit, ſed inſuper declarat, eos obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia vel Diœceſi reſidentiam, *ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur.*

Ex his perquam manifeſtum eſt, non localem & corporalem duntaxat præſentiam requiſiiſſe Synodum; dum Epiſcopos ad reſidentiam obligari declaravit, & edixit; ſed *laborioſam*, id eſt, ut tanquam veri Paſtores gregi ſuo *attenderent* & *invigilarent*, in *omnibus laborarent*, *& miniſterium ſuum implerent*; atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo Judice requirendus, *cuſtodiæ* incumbant, eaſque *à lupis defendant* & præſervent.

XI. Quin & ipſum verbum *reſidere*, uti poſt alios Canoniſtas notat Fagnanus de reſidentia Canonicorum diſſerens, " accipiendum eſt cum effectu, id eſt, Ec- „ cleſiæ in divinis Officiis deſervire: Nam reſidentia „ debet eſſe *laborioſa*, non *deſidioſa*; cum Beneficia „ ad divinum cultum & Eccleſiaſtica munia obeunda „ ſint conſtituta. „ *Ad cap.* LICET ⁑ *de præbend. num.* 23.

XII. Quapropter ſi expendantur Canonum atque SS. Patrum de neceſſaria Paſtorum, ac præſertim Epiſcoporum reſidentia, dicta & Decreta univerſa, apparebit, non mere *localem* ac *otioſam* apud gregem præſentiam, ſed *laborioſam* & *invigilantem* urgeri & deſiderari.

Unde nec Eccleſia in Ordinatione, ſeu conſecratione Epiſcopi tantum ad reſidentiam, ſed ad laborem Epiſcopos mittit, dum Ordinando dicit: *Vade & prædica populo tibi commiſſo*: Quaſi diceret, non tantum ad populum *vade*, ſive accede, ut præſens eis ſis, ſed *prædica*, id eſt, labora, uti infra latius exponetur.

XIII. Et quid magnum eſſet, nudam ac ſterilem reſidentiam ſeu præſentiam Epiſcoporum obtinere, cum hæc in illis, quos Chriſtus odioſo nomine *Mercenariorum* exagitat, etiam reperiatur? Ni enim gregi ſuo adeſſent, non dicerentur fugere, dum vident lupum venientem; quemadmodum pie & docte advertit Bartholomæus De Martyribus Archiepiſcopus Bracarenſis, *Vir* (fatente Palavicino *lib.* 15. *hiſt. Conc. Trid. cap.* 11.) *ſanctitate doctrinaque ſpectabilis*, dum in ipſo Concilio Tridentino ſuper formando Decreto de reſidentia Epiſcoporum ſuum ſuffragium depromeret. Diſcurſum dignum judico, qui in gratiam Lectoris integer hic referatur.

„ Ex Prælatis plures, qui ante me locuti ſunt, plus „ ſatis & magno numero exhibuerunt loca Concilio- „ rum & SS. Patrum, ſpeciatimque S. Thomæ, è „ quibus videre eſt, reſidentiam Paſtorum & indiſpen- „ ſabilem, & *juris Divini* eſſe. Sed ſi quod in ani- „ mo eſt, mihi licet verbis enuntiare; infelices pro- „ fecto videmur, quod ſuper hoc negotio ſententiam „ proferre debeamus. Quo enim, heu! Eccleſia re- „ dacta eſt, ſi illi ipſi, quos Deus protectores & cu- „ ſtodes ejus conſtituit, incumbatne ipſis obligatio cum „ ipſa fideliter remanendi, in dubium revocent? In- „ tolerabile nobis foret, ſi quiſpiam vel dubitaret ſo- „ lum, teneaturne fidelis famulus parvulis ſuæ curæ „ commiſſis, Paſtor gregi ſuo, vel mater filio, quem „ lactat, fideliter adhærere; & dubitamus, an Deus, „ qui curam commiſit nobis filiorum ſuorum, quo- „ rum, teſte Paulo, ſimul & Paſtores & patres & „ matres ſumus, indiſpenſabili vinculo ipſis adhæren- „ di nos adſtrinxerit? Paſtores vocat S. Ambroſius Vi- „ carios amoris Chriſti, *vicarii amoris Chriſti*; vultque, „ quemadmodum Chriſtus ipſos hæredes effecit Sacer- „ dotii ſui, ita fiant & imitatores perfectæ ejus cha- „ ritatis. Propterea à ſancto Petro, & in Petri per- „ ſona ab omnibus Paſtoribus, antequam Paſtorem

„ agne-

„ agnorum suorum eum constituat, triplicem amorem „ exposcit. An ergo dubitabimus, teneamurnè cum „ illis manere, pro quibus omni momento ipsam etiam „ animam ponere paratos nos esse oportet? Disceptamus an nostra præsentia ipsis debita sit, qui tamen „ diffiteri nequaquam possumus, vitam nostram ipsorum magis quàm nostram esse. Qui igitur audent „ quidam prætendere, in his nos & nimis multa expetere & quodammodo excedere? E contrario hac „ super re dicere nobis licet, quod dicebat olim Divus „ Bernardus Eugenio Pontifici: *Non fortia loquimur,* „ *sed possibilia: non exhibemus hic quod maximè perfectum est; sed tantùm quod possibile.* Ne nobis ab„ blandiamur, ne nos ipsos decipiamus, maximum malum, &, velut existimamus, magnum crimen Episcopo est, non residere; sed hinc non sequitur, laudabile esse valdè, quòd resideat. Ita non laudatur „ propterea famulus, quòd semper adsit hero suo, nec „ Gubernator, quòd suum locum non deserat, neque „ Medicus, quòd ægro suo fideliter assistat. His quidem omnibus necessaria est præsentia, ut officio suo „ fungantur, sed sola non sufficit, aliæ insuper conditiones desiderantur, quas assidua illa, & exterior „ præsentia supplere non potest. Dum ergo optamus „ ut residentia stabiliatur tanquam indispensabiliter trahens secum obligationem, non requirimus, ut Ordo Episcopalis primævæ & antiquæ suæ perfectioni „ restituatur, quemadmodum dicunt quidam nos velle; sed solummodo, ut ab eo maxima & maximè „ omnium pudenda exulet inordinatio: maximè, inquam, omnium pudenda: cùm Pastores infra *ipsammet mercenariorum conditionem,* quæ tamen & coram „ Deo & coram hominibus adeò contemptibilis est, *deprimat,* deturbetque. Propterea gemens & suspirans, „ ait, quidam Ecclesiæ Pater, *damnat Salvator Pastores mercenarios,* sed utinam Ecclesia hodie vel *mercenarios* haberet, qui eam regerent. Mercenarius enim, „ saltem prout eum nobis exhibet Evangelium, *apud* „ *gregem suum manet*, cùm fugiat dum videt lupum „ venientem, qui certè non fugeret, nisi ovibus adesset. Sed hodie Pastores, ut gregem suum deserant, „ non expectant donec veniat lupus, quasi ad eos nihil „ de ovibus pertineat, propriâ sponte dimittunt, nihil soliciti, an hostis ille animarum eas dispergat, capiat, dilaniet, nec ne. Præveniunt illi inhumanitate & negligentiâ suâ, quod mercenarii non nisi timentes & periculo tam propinqui exequuntur. Insuper mercenarius, ut loquitur Augustinus, etiam „ dum fugit apud gregem manet: fugit enim à facie „ Dei, non à loco in quo est, dum innocentiam & veritatem deserit, dum timiditas, quâ possidetur, linguam alligat, impeditque ne & agat & loquatur ut „ eas defendat. *Fugisti, quia tacuisti*, inquit iste Sanctus, *tacuisti, quia timuisti.* Amoveamus igitur ab „ Ecclesia tam ignominiosum opprobrium. Ne sinamus, ut Episcopi, qui eam regunt infra mercenarios ipsos deprimantur; dicamus sincerè, residentiam & juris divini esse & indispensabilem. Lachrymas abstergamus Ecclesiæ matris nostræ, quæ undequaque filios „ suos à patribus derelictos circumspicit. Sistamus tandem tam horrendam inordinationem & dissolutionem, „ quæ tam multarum aliarum fons est & origo, ne, si „ adhuc dissimulemus; dum Deus eam in ira sua considerat, dum eam probi omnes cum gemitu deplorant; „ dum eam irrident hæretici; de Ecclesia dicatur, quòd „ plaga ejus incurabilis facta sit & desperata; cum nec „ mala sua, nec remedia perferre valeat. „ Extat in ejus vita Gallicè conscripta *lib.* 2. *cap.* 11.

XIV. Concludamus ergo cum Patribus Concilii Aquilejensis anni 1596. Tit. *de resid. Episcoporum*, " Quod de residentia Episcoporum à Sacro Tridentino Concilio & summorum Pontificum Constitutionibus cautum est, hoc non est intelligendum, ut „ præsentiâ assideant, nihil præterea agant: cùm ex „ Sacris Canonibus residentia sit accipienda, in eum „ sensum, ut sit *laboriosa, non otiosa.* Id quod duobus „ præsertim Tridentinæ Synodi verbis egregiè exprimitur, ut *pascant & regant*: quorum primum ad vitæ „ innocentiam, ad salutaris verbi prædicationem, ad „ Sacramentorum administrationem, & bonorum operum exemplum pertinet: secundum, ad disciplinam „ restituendam, ad mores purgandos & Juris Ecclesiastici ditionem, ad bonorum laudem & vindictam malorum sustinendam spectat. Utrumque si præstiterint „ Episcopi, satis illa, quæ sunt Episcopalis muneris, „ videbuntur præstitisse & implesse.

CAPUT IX.

De legitimis causis absentiæ Episcoporum à suis Diœcesibus.

1. *Interdum Episcopus plus potest prodesse absens quàm præsens.*
2. *Bonum universalis Ecclesiæ interdum absentiam requirit.*
3. *Synodus Tridentina nonnullas absentiæ causas probat.*
4. *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini de causa absentiæ cognoscere debeant?*
5. *Indulgentia absentiæ est quædam species dispensationis,*
6. *Regulæ observandæ in dispensatione, etiam hic servari debent.*
7. *Notandum hac de re Concilium Toletanum anni 1566.*
8. *Bonum Ecclesiæ universalis non est legitima absentiæ causa, si illud per alium procurari possit.*
9. *Residentes in Curia Romana & Curiis Principum non semper à residentia excusantur.*
10. *Synodus Tridentina permittit Episcopis duorum vel trium mensium per annum absentiam.*
11. *Ut licitè hac licentia Episcopus utatur, debet subesse justa causa; quæ an subsit, ejus conscientiæ relinquitur.*
12. *Cavendum ne in solemnioribus Festis ab Ecclesia sua absit.*
13. *Quando corporaliter abesse coguntur, curam tamen gregis sui negligere non possunt.*
14. *Quandonam ob imminentem persecutionem Episcopi Ecclesiam suam deserere possint?*
15. *Quinam spiritualiter fugere censeantur, licèt corporaliter suo gregi assistant?*
16. *Quomodo hodie plures fugiant, & deserant spiritualiter gregem suum, & lupis exponant?*

I. EPISCOPOS aliosque curam animarum habentes, teneri *jure divino* ad residendum in suis Ecclesiis, sive Diœcesibus vel Parochiis; ubi injuncto sibi officio defungi queant, in præcedentibus ostendimus; unà quoque probavimus ex mente Ecclesiæ residentiam requiri non merè corporalem & otiosam, sed *laboriosam,* id est, in Ecclesiæ & gregis sibi commissi utilitatem ac profectum.

Si ergo Episcopus, aut Pastor suâ absentiâ interdum queat plus Ovibus suis prodesse, quàm *corporali* suâ præsentiâ; indubiè intentioni Ecclesiæ requirentis residentiam contra iret, si tali casu localem præsentiam absentiæ corporali præferret.

II. Adhæc, cùm bonum universalis Ecclesiæ nonnunquam præferri debeat commodo particularis Ecclesiæ, contingere quoque potest, ut particularis Ecclesia debeat corporali sui Pastoris præsentiâ, etiamsi cum aliquo forsan suo incommodo, carere, si id bonum notabile universalis Ecclesiæ exigat.

III. Hinc Synodus Tridentina, postquam omnes quâcumque dignitate, etiam Cardinalitiâ fulgentes, Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis ac Cathedralibus Ecclesiis Præfectos ad residentiam obstrictos dixit,

dixit, declarat quidem eos ab Ecclesiis haud posse abesse, sed cum hac clausula: " Nisi ex *causis* & modis in„ fra scriptis, „ id est: " *cùm Christiana charitas*, *ur*„ *gens necessitas*, *debita obedientia*, ac *evidens Ecclesiæ* „ vel *Reipublicæ* utilitas aliquos nonnumquam abesse „ postulant, & exigunt.

IV. Verùm num *Christiana* charitas, *urgens* necessitas, vel *evidens* Ecclesiæ, aut Reipublicæ utilitas absentiam requirant, Synodus noluit proprio Episcoporum judicio permittere; sed decernit: " Has legitimæ ab„ sentiæ causas à Beatissimo Romano Pontifice, aut à „ Metropolitano, vel eo absente, Suffraganeo anti„ quiori residente, qui idem Metropolitani absentiam „ probare debebit, in scriptis esse probandas; nisi cùm „ absentia inciderit propter aliquod munus & Reipub„ licæ officium, Episcopatibus adjunctum; cujus quo„ niam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, „ ne eas quidem significari Metropolitano necesse erit: „ ad eundem tamen cum Concilio Provinciali specta„ bit judicare de Licentiis à se, vel à Suffraganeis datis; „ & videre, ne quis eo jure abutatur; & ut pœnis Ca„ nonicis errantes puniantur.

V. Porrò, quia indulgentia absentiæ, quædam est quasi dispensatio in regula, quæ residentiam præscribit; ideò qui causis absentiæ examinandis præsunt, quique iis uti volunt, regulas in materia dispensationum à Patribus & Sacris Canonibus præscriptas & traditas attendere & observare debent.

VI. Debent itaque ante omnia expendere, num bonum, quod ex absentia proventurum speratur, prævaleat incommodis, quæ Pastoris absentia secum trahere nata est, quam regulam in dispensationibus sequendam post Patres & SS. Canones tradit doctissimus ac sanctissimus Canonum Collector S. Ivo Carnotensis in suo erudito Prologo, qui Decreto præfixus est: " In his, ait, „ quæ propter rigorem disciplinæ vel muniendam sa„ lutem Posteriorum sanxit diligentia, si *honesta*, vel „ *utilis* sequatur *compensatio*, potest præcedere aucto„ ritate Præsidentium diligenter deliberata dispensa„ tio. „ Id est, si incommodum quod secum trahit Canonum infractio, compenseтur per bonum quod ex dispensatione proventurum speratur, honesta ac utilis sequatur dispensatio.

VII. Sapientissimè proinde Patres Concilii Toletani anni 1566. *act.* 2. *Decreto* 1. declarant conformiter ad „ Synodum Tridentinam, " quod non *quævis* causa, „ quæ vel ad Christianam charitatem, urgentem ne„ cessitatem, debitam obedientiam, evidentem Eccle„ siæ vel Reipublicæ utilitatem cuiquam pertinere vide„ bitur, à residentia excusare debeat: sed ea tantùm, „ quæ Superioribus *diligentissimo examine*, *maturo ju*„ *dicio*, *exactâque* censurâ sic probata fuerit, ut *verè* se„ clusâ omni indulgentiâ, aliquâ ex prædictis ratione, „ dubio procul justa sit *omninò* censenda: atque ei uti„ litati, quæ ipsius Pastoris præsentiam exigit, & quæ „ non potest non esse *publica*, sit *nihilominus præfe*„ *renda*.

VIII. Adhæc expendendum, num illud bonum, quod absens Episcopus Ecclesiæ, aut Reipublicæ præstat, per alium curæ animarum non incumbentem, haberi nequeat.

Si enim bonum Ecclesiæ aut Reipublicæ, quod ex absentia Episcopi speratur, aliunde haberi non minùs queat, causa sufficiens non erit legitimæ absentiæ; quandoquidem non requiratur absentia Episcopi eo casu, ut bonum illud Ecclesiæ procuretur; cùm supponatur sine ejus absentia illud haberi per alium posse.

Huic principio insistens Cardinalis Cajetanus, quem refert & sequitur Fagnanus *ad cap.* Ex parte ꝟ *de Clericis non resid. Num.* 85. docet, distinctione opus esse, ut resolvatur, an negotium utile Ecclesiæ aut Reipublicæ sit legitima causa non residentiæ Episcopalis; utrùm nimirum, " negotium universalis Ecclesiæ sit *necessa*„ *riò* exigens *Episcopum*, vel non: nam si negotium „ *necessariò* exigit *Episcopum*, ut ire ad Concilium ge„ nerale, vel Synodum Provincialem, quæ etiam se „ habet ad Ecclesiam Episcopalem ut totum ad com„ partem; constat, quod rationabilis est absentia: sed „ si negotium universalis Ecclesiæ non *necessariò* exigit „ *Episcopum*, putà quia persona Episcopi habet offi„ cium, quo oportet ipsum universalis Ecclesiæ ser„ vitio perpetuò *personaliter* Romæ deservire, v. g. „ est Secretarius Sedis Apostolicæ, vel Auditor Ro„ tæ, aut hujusmodi: *non ex hoc excusatur à residen*„ *tia quoad Deum*.... Et quia servitia quædam, ut „ ire ad Synodum, sunt manifestè in articulo necessi„ tatis Ecclesiæ universalis, vel Provincialis, servitia „ autem, quæ Romæ in hujusmodi officiis exhibentur, „ *nulla necessitate* communiter exigunt, ut *Episcopi* in„ cumbant talibus officiis, sed sunt tales in Ecclesia Dei, „ velut *monstra in natura*: ideò non excusantur à resi„ dentia. Et si instetur, quod residentes in Ecclesia „ communi, qualis est Romana, censentur ubique re„ sidere: Respondetur, quòd si hoc est verum *fictio*„ *ne juris positivi* quod Juristis relinquo, non tamen est „ verum *quoad Deum*.

IX. Hæc post Cajetanum Fagnanus; qui ad *cap.* Qualiter ꝟ *eod. num.* 13. refert expostulationem Cardinalis de Turrecremata contra Episcopos in Aulis Principum, & Curia Romana perpetuò residentes.

" Turpe est, ait, ut Episcopi se inferant ad servitia „ Imperatoris, vel alterius Principis secularis, & de„ serant causam subditorum, & officia devotionis. „ Hoc non facerent, si mortem spiritualem timerent, „ & intelligerent se reddituros rationem de ovibus suis „ Deo summo Judici. Utinam etiam de Curia Roma„ na hoc in parte observaretur, in qua plures Episco„ pi conveniunt non devotionis gratiâ, sed ambitio„ nis spiritu propulsati, ut altiora quærant, aut bene„ ficia addant beneficiis, aut honores honoribus, ut„ que officia & legationes quærant, quæ curæ anima„ rum sibi commissarum adferunt plurimum impedi„ menti! Utinam summi Pontifices considerarent, „ quanta negligentia circa animas committitur ex absen„ tia Prælatorum ab Ecclesiis suis!

Eumdem de Episcopis à sua Diœcesi absentibus, & in Curia Romana honoribus & beneficiis aucupandis intentis, abusum exagitavit seculo præterito Gentianus Hervetus, epistolâ ad Salmeronem S. I. in qua introducit Episcopum alloquentem Pontificem in hæc verba: " Quàm verò hoc est miserandum & planè deploran„ dum, quòd cùm in Italia tot sint Diœceses, vix ta„ men vigesimus quisque Episcopus in sua Ecclesia resi„ deat, & populum pascat! Neque verò hoc te fugere „ potest, Beatissime Pater, cùm omnes ferè, qui Ro„ mæ in Aula tua Magistratus gerunt, & munera ob„ eunt, ex eorum sint numero, & diebus festis in tuo „ Sacello tantam eorum videre possis multitudinem, ut „ ferè ex ea justus conscribi possit exercitus.

Cardinalis Bellarminus proponens Clementi VIII. quædam in Ecclesia reformanda, inter cætera residentiam Episcoporum quoque urgebat; præcipuè eorum, qui ad longum tempus à Diœcesibus suis absunt ob Nunciaturas eis à Pontifice demandatas; vel ob negotia & munia politica, quibus sunt implicati; aut denique, ob officia & ministeria in Curia Romana, quæ per alios quàm Episcopos exerceri possunt. Quin tamen ad tempus aliquod ex justa causa Pontifex Episcopos à residentia eximere queat, non dubitabat Bellarminus: " „ Fateor quidem, ait, aliquos Episcopos à residentia „ per obedientiam excusari: neque istud inficior sum„ mum Pontificem certis de causis, atque ad tempus „ Episcopos aliquos à residentia eximere. Sed nescio, „ an Deo placeat, ut tantus numerus Episcoporum tam „ longo tempore cum tanto animarum detrimento, à „ propriis Ecclesiis absit: quos certè suo muneri satis„ facere non posse perspicuum est.

Illud præterea indubitatum est, causam absentiæ

eò

eò debere esse majorem & urgentiorem, quo absentia est diuturnior.

X. " Quoniam autem, qui aliquantisper tantùm ab-
„ sunt, ex veterum Canonum sententia non videntur
„ abesse, quia statim reversuri sunt: Sacrosancta Syno-
„ dus (Tridentina) vult, illud absentiæ spatium singu-
„ lis annis sive continuum, sive interruptum, extra
„ prædictas causas, nullo pacto debere duos, aut ad
„ summum tres menses excedere; & haberi rationem,
„ ut id æqua ex causa fiat, & absque ullo gregis detri-
„ mento: quod an ita sit, abscedentium conscientiæ
„ relinquit, quam sperat religiosam & timoratam fore,
„ cùm Deo corda pateant. Cujus opus non fraudu-
„ lenter agere, suo periculo tenentur.

XI. Concedit ergo Synodus, conformiter ad veteres Canones, ut Episcopus aliquantisper abesse queat, si nimirum fuerit justa causa, quæ absentiam postulet; idque etiam ad *duos* vel *tres* menses; quia & in hac duorum aut trium mensium absentia justam causam requirit Synodus; ita tamen ut ipsorummet Episcoporum conscientiæ relinquat, num justa ac sufficiens subsit causa temporis illius absentiam postulans; ipsique secum expendant, num eam coram summo Pastore, cui de cura suarum Ovium exactam rationem reddere tenebuntur, sufficientem probare poterunt.

XII. Interim ipsos admonet, & in Domino hortatur, " ne per illius temporis spatium *Dominici Adven-*
„ *tûs*, *Quadragesimæ*, *Nativitatis*, *Resurrectionis Do-*
„ *mini*, *Pentecostes*, item & *Corporis Christi* diebus,
„ quibus refici maximè & in Domino gaudere Pastoris
„ præsentiâ Oves debeant, ipsi ab Ecclesia sua *Cathe-*
„ *drali* ullo pacto absint; nisi Episcopalia munia in sua
„ Diœcesi eos aliò vocent.

XIII. Illud etiam cogitent Episcopi à grege suo justa de causa absentes, ut si corpore adesse nequeant, affectu tamen, & curâ, quantum fieri potest, semper adsint; ad exemplum S. Augustini, qui de sua absentia ita ad Clerum & populum Hipponensem scribit: " Pe-
„ to charitatem vestram, & per Christum obsecro, ne
„ vos mea contristet absentia *corporalis*. Nam *spiritu*
„ *& cordis affectu* puto vos non dubitare nullo modo me
„ *à vobis* posse discedere: quamvis me ampliùs contri-
„ stet, quàm fortè vos ipsos, quòd infirmitas mea suf-
„ ficere non potest omnibus curis, quas de me exigunt
„ membra Christi, quibus me & timor ejus, & chari-
„ tas servire compellit.

XIV. Hæc Augustinus *epist.* 122. qui *epistolâ* 228. ad Honoratum fusè inquirit, & doctè ac piè resolvit, quando Episcopis, aliisque Pastoribus ob imminentem persecutionem fugere liceat; atque imprimis hanc assignat regulam: " Fugiant omnino de civitate in civita-
„ tem, quando eorum quisquam *specialiter* à persecu-
„ toribus quæritur, ut ab aliis, qui non ita requiruntur
„ non deseratur Ecclesia, sed præbeant cibaria conservis
„ suis, quos aliter vivere non posse noverunt. Cùm
„ autem *omnium*, id est Episcoporum, Clericorum, &
„ Laicorum est commune periculum, si qui aliis indi-
„ gent, *non deserantur ab his quibus indigent*. Aut igi-
„ tur ad loca munita omnes transeant, aut qui habent
„ remanendi necessitatem, non relinquantur ab eis, per
„ quos illorum est Ecclesiastica supplenda necessitas, ut
„ aut pariter vivant, aut pariter sufferant, quod eos
„ Paterfamilias volet perpeti.

Post hæc, sermonem vertit ad eos, " Qui sibi putant
„ *indifferenter* obtemperandum esse præcepto, ubi le-
„ gunt; *de civitate in civitatem esse fugiendum*; & mer-
„ cenarium non exhorrent, qui videt lupum venien-
„ tem & fugit, quoniam non est ei cura de ovibus.
„ Cur, inquit, non istas duas Dominicas verasque sen-
„ tentias, unam scilicet, ubi fuga finitur aut jubetur,
„ alteram, ubi arguitur atque culpatur, sic intelligere
„ student, ut inter se reperiantur non esse contrariæ,
„ sicut non sunt? Et hoc quomodo reperitur, nisi atten-
„ datur, quod jam superiùs disputavi, tunc de locis in
„ quibus fuimus, premente persecutione, fugiendum
„ esse Christi ministris; quando ibi aut *plebs* Christi *non*
„ *fuerit*, cui ministretur, aut etiam fuerit, & potest
„ impleri *per alios* necessarium ministerium, quibus ea-
„ dem non est causa fugiendi.

Sed fortè quis dicat. " Ideò debere Dei ministros fu-
„ gere talibus imminentibus malis, ut se pro *utilitate*
„ Ecclesiæ, temporibus *tranquillioribus* servent. Respondet Augustinus: „ *Rectè* hoc fit à *quibusdam*, quan-
„ do non desunt alii *per quos* suppleatur Ecclesiasticum
„ ministerium, ne ab omnibus deseratur; quod fecis-
„ se Athanasium suprà diximus..... Sed quando est
„ *commune* periculum, magisque timendum est, ne
„ quisquam id facere credatur, non *consulendi* volun-
„ tate, sed *timore moriendi*, magisque *fugiendi obsit ex-*
„ *emplo*, quàm *vivendi prosit officio*, nullâ ratione fa-
„ ciendum est.

XV. Hactenus Augustinus; quæ forsan nonnullis videbuntur hodiè rarò aut nunquam locum habere; utpotè Tyrannorum persecutione haud fervente; at cum eodem Doctore advertamus, Pastorem illum etiam esse mercenarium & specialiter fugere, qui publicos peccatores, & in grege grassantes arguere timet, " ne scili-
„ cet *perdat* quod *sectatur*, *humanæ amicitiæ commodi-*
„ *tatem*, & *inimicitiarum humanarum incurrat mole-*
„ *stiam*, tacet, non corripit. Ecce Lupus ovi guttur
„ apprehendit: diabolus fideli adulterium persuasit, *tu*
„ *taces*, non increpas: ò mercenarie, Lupum venien-
„ tem vidisti & fugisti. Respondet forte & dicit: *Ec-*
„ *ce hîc sum*, *non fugi*. *Fugisti* quia *tacuisti*: *tacuisti*,
„ quia *timuisti*. Fuga animi timor est. Corpore ste-
„ tisti, spiritu fugisti. „ *Tract. 46. in Joan. num.* 8.

XVI. Hanc spiritualem fugam, frequenter non minus perniciosam quàm corporalem, si seriò expenderimus; facilè deprehendemus plurimos hodie mercenarios esse, qui videntes Lupum venientem, imò & in grege suo crudeliter grassantem, fugiunt, id est *tacent*; idque hoc prætextu, quod Lupis se opponendo, vitia arguendo, peccantes pro merito increpando & puniendo, Magnatum vel Principum indignationem incurrant; atque ita inidoneos se reddant, ut *prosint* gregi suo.

CAPUT X.

Præcipuum munus Episcoporum est Prædicatio verbi Dei.

1. *Apostoli arbitrati sunt præcipuum munus suum esse prædicare verbum Dei.*
2. *Quare Apostoli per se officium prædicandi, & per alios officium baptizandi obirent?*
3. *Synodus Tridentina iteratò declarat Episcopos* per se-*ipsos teneri ad prædicandum verbum Dei.*
4. *Idem fortiter inculcat S. Carolus.*
5. *Eandem obligationem urgent Synodi Belgicæ.*
6. *Nulla consuetudo Episcopos ab hac obligatione eximere potest.*
7. *Non sufficit ad satisfaciendum huic obligationi aliquoties per annum publicè concionari.*
8. *Episcopi præcipuè intendere debent, ut populus ritè sit instructus.*
9. *Instructioni Cleri & populi servire possunt Instructiones & Epistolæ Pastorales.*
10. *Hoc egregiè præstitit S. Carolus.*
11. *Expenditur Epistola ejus Pastoralis pro orationis in communi agendæ instituto, in singulis familiis tempore vespertino instituendæ.*
12. *Notandæ ejus Epistolæ pro tempore Adventûs & Quadragesimæ.*
13. *Episcopus nihil omittere potest, quod ad instructionem populi sit necessarium.*

I. Præcipuum Apostolorum officium esse ministerium verbi, sive prædicationem Evangelii, sat declarârunt Apostoli, dum convocatâ multitudine Discipulorum, dixerunt: " Non est æquum nos *derelinquere* „ *verbum Dei*, & ministrare mensis. Considerate er„ go, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, „ plenos Spiritu Sancto, & sapientiâ, quos constitua„ mus super hoc opus. Nos verò orationi, & *mini*„ *sterio verbi*, instantes erimus. „ *Act.* 6.

Et Apostolus Paulus audacter pronuntiat, *non misit me Dominus baptizare, sed* PRÆDICARE. 1. *Corinth.* 1. ℣. 18. Et quid rursus aliud indicat vehemens ejusdem Apostoli ad hoc opus in persona Timothei exhortatio & adjuratio? *Testificor coram Deo, & Jesu Christo, qui judicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius, & regnum ejus:* PRÆDICA VERBUM, *insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* 2. ad Timoth. 4.

II. Hinc S. Thomas advertit, " Quòd utrumque „ officium, scilicet *docendi* & *baptizandi*, Dominus A„ postolis injunxit, quorum vicem gerunt Episcopi: „ aliter tamen & aliter. Nam officium docendi com„ misit eis Christus, ut ipsi illud *per se* exercerent tan„ quam *principalissimum*... Officium autem *baptizan*„ *di* commisit Apostolis, ut *per alios* exercendum. . . „ Et hoc ideò, quia in baptizando nihil operatur meri„ tum & sapientia ministri, sicut in docendo. „ 3. *parte q.* 67. *art.* 2. *ad* 1.

III. Utque infinita prope Patrum & Canonum dicta & Decreta, quæ hanc Episcoporum obligationem vehementissimè urgent, sileam, Synodus Tridentina duobus locis iteratò inculcatum voluit, " Prædicationem „ Evangelii, sive prædicationis *munus* esse Episcopo„ rum *præcipuum*; eosque teneri *per seipsos* si legitimè „ impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum JESU „ CHRISTI Evangelium. „ *sess.* 5. *cap.* 2. & *sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.*

IV. Sanctus Carolus fidelissimus Concilii Tridentini executor in sua prima Provinciali Synodo *parte* 1. *tit.* 6. ita loquitur: " Apostoli in quorum locum Episcopi „ successerunt, satis nobis aperuerunt, *verbi Dei præ*„ *dicationem* esse *præcipuum* illorum munus, qui in E„ piscopali Sede collocantur. Quamobrem nos aucto„ ritatem Sacrosancti Trident. Concilii & veterum Pa„ trum secuti, in Domino Episcopos hortamur, ut *toto* „ *pectore* in hanc curam incumbentes, greges sibi com„ missos *ipsimet*, præsertim in Ecclesia sua, *verbo Dei* „ *pascant*. Quòd si *levi* de causâ aut quodam *animi lan*„ *guore* impediti non fecerint, sciant sibi prætermissi „ necessarii officii, Judici Deo præcipuè rationem esse „ reddendam. Sin autem se interdum *verè* impeditos „ cognoverint, per viros idoneos, ex præscripto ejus„ dem Concilii deligendos, hoc munus studiosissimè „ populo præstent.

V. Non minùs hanc obligationem urgent Patres Synodi P. II. Cameracensis *tit.* 17. *cap.* 2. " Et quia in„ ter munia Episcopalia potissimas partes sibi meritò „ vendicat prædicatio verbi Dei, & ab Apostolis me„ moriæ proditum sit, non esse æquum ipsos relinquere „ verbum Dei, & ministrare mensis; quantùm fieri po„ terit, diligentiam adhibere studebunt Episcopi, ut „ negotiis secularibus sese expediant, etiam regiminis „ Episcopalis maximam partem doctis & prudentibus „ viris committendo, & rerum temporalium admini„ strationem Oeconomo fideli concredendo, ut præ„ cationis officio sibi proprio liberiùs vacare possint. „ Quòd si legitimè impediti per seipsos id præstare non „ possint, alios viros doctos tum in suis Ecclesiis Ca„ thedralibus, tum in aliis suæ Diœcesis deputent, qui „ eorumdem nomine hoc assiduè præstent; saltem quo„ ad dictas Cathedrales solemnioribus festis & tempo„ re Adventûs & Quadragesimæ, ut minimùm ter in „ septimana; horam autem, cùm ipsemet Episcopus „ concionatur, sibi commodiorem præscribere possit, „ non obstantibus quibuscumque.

Et Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 16. *cap.* 3. ait: " Inter cætera meminerint Episcopi oneris prædicatio„ nis verbi Dei.

VI. Nulla proinde consuetudo, nulla contraria multorum praxis, Episcopos ab hoc munere prædicationis eximere potest; sed eâdem indispensabili lege, quâ salutem subditorum suorum procurare tenentur, eâdem hoc prædicationis officium eisdem impendere jubentur: quia, ut ait Concilium Lateranense III. sub Innocentio III. in *cap.* 15. ✠ *de offic. Ordin.* " inter cætera, quæ „ spectant *ad salutem* populi Christiani, *pabulum Verbi* „ *Dei permaximè* sibi noscitur esse *necessarium*; quia si„ cut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur.

Unde illud S. Ambrosii de semetipso: *Officium docendi nobis imposuit Sacerdotii necessitudo.* Lib. 1. Offic. cap. 1.

Synodus quoque Tridentina *sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* declarat, PRÆCEPTO DIVINO *mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere ... verbique Divini* PRÆDICATIONE *pascere.*

Nequaquam ergo (uti etiam rectè advertit Fagnanus ad *cap.* INTER CÆTERA ✠ *de officio Ordinarii num.* 12.) in his Episcopi possunt se excusare in vim contrariæ consuetudinis; quia cùm sit contra præceptum Divinum, illa consuetudo reputari debet pro corruptela & abusu.

VII. Verùm cùm præcipuus scopus hujus Pastoralis & Episcopalis muneris, sit debita populi instructio, id est, ut de omnibus, quæ ad salutem consequendam scitu sunt necessaria, sit plenè instructus, Episcopus huic suo muneri haud satisfaciet, si v.g. aliquoties per annum publicè ex Cathedra concionetur; sed vel præcipuè in hoc totis viribus incumbere debet, ut populum sibi commissum *per se*, quantùm potest, aliosque instruat.

VIII. Hinc illæ Sanctorum ac zelosorum Episcoporum non tantùm frequentes ad populum & Clerum publicæ conciones & exhortationes, sed etiam continuæ per vicos & civitates, visitationes & cursationes, ut de populi & Cleri debitâ instructione informarentur, ac mediis opportunis, ubi defectum invenissent, providerent.

IX. Hinc quoque similium Episcoporum epistolæ Pastorales pietate doctrinâque refertæ, quibus totam Diœcesim longè latèque diffusam indesinenter quodammodò de præcipuis Religionis Mysteriis, & hominis Christiani Officiis instruebant.

Huc quoque referri possunt Instructiones, quas ad Cleri præcipuè directionem emittebant & publicabant; ut hoc modo omnes non uno tantùm tempore certisque diebus, aut uno loco; sed semper & ubique, quantùm possibile erat, instruerent & normam vivendi præberent.

X. Ex hoc Episcopali & verè Apostolico zelo, quo in suorum salutem ferebatur S. Carolus, prodierunt tot ejus doctissimæ & piissimæ Instructiones & epistolæ Pastorales, quas in magna copia exhibent Acta Ecclesiæ Mediolanensis, dignæ ut ab omnibus, præsertim Ecclesiasticis, legantur & ruminentur.

XI. Inter has verò valdè notanda est, quam pro orationis in communi deinceps agendæ instituto, quæ in singulis familiis serotinis horis fieri poterit, emisit; atque per omnes suæ Diœcesis parochias publicari fecit. Hic verus animarum zelator vivaciter ob oculos ponit orandi necessitatem atque unà utilitatem præcipuam orationis in communi recitatæ: atque eum in finem mandat: " in civitate Mediolanensi, mediâ horâ circa no„ ctis initium (id est circa vesperam) pulsetur campa„ na in Ecclesia nostra majori aliisque, & ut in univer„ sa Diœcesi idem à singulis Pastoribus eâdem horâ ob„ servetur.

„ Quem-

„ Quamobrem adhortamur, pergit Carolus, pater-
„ noque animo omnes & singulos rogamus in Domino,
„ ut eo ipso quo campanæ signum pro oratione audie-
„ rint, quisque domum suam devote se conferat, ea
„ mente, qua credat non posse se nisi ex pietatis Chri-
„ stianæ nævo & Religionis injuria ex tot diei horis tam
„ pusillum temporis, ut seipsum colligat, & mundi
„ hujus negotiis plene vacuo animo pro sua salute
„ Deum alloquatur, non impendere. Patres-familias,
„ quorum curæ & periculo non propria modo, sed &
„ domesticorum animæ committuntur, omnes è sua
„ familia ad hanc orationem convocent, ita ut nulli
„ servo, aut ancillæ, filiis, aliisve ab ea abesse fas
„ sit.

Post hæc subjicit materiam, circa quam ipsi orantes tempore hujus orationis occupari queant; atque deinde summarium adjungit, quo modus, ritusque habendæ hujus orationis latius exponuntur; ac inter cætera monet, quod " cum opificibus, & officinarum Magistris,
„ eorum famulis, & conductitiis operariis difficile sit,
„ se tum domum suam recipere, poterunt in ipsis offi-
„ cinis operumque locis sese pro oratione, quam ibi ha-
„ bebunt, colligere, magistrorumque erit subditos arti-
„ fices, tyrones, operariosque in suis ædibus degentes,
„ ut hoc quadrantis spatio vacent orationi, præstare.

Optat quidem ut communis hæc oratio ab omnibus simul eodemque tempore ad pulsum campanæ observetur; sed tamen si ob domesticum impedimentum haberi eo tempore nequeat, nequaquam tamen omittatur; sed hora proxime sequenti instituatur, atque ad quadrantem saltem duret.

Hoc pium ac salutare Caroli institutum multum laudans Gregorius XIII. atque desiderans ut illud etiam extra Diœcesim Mediolanensem longe lateque diffunderetur, plures indulgentias huic orationis exercitio incumbentibus elargitus est; quæ Bulla Indulgentiarum una cum prædicta epistola Pastorali refertur, in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *parte* 7. *pag.* 906. & sequentibus, edit. Lugdunensis anni 1683.

Deinde sequuntur *Instructiones pro oratione sine intermissione*, non minus piæ ac salutares; ubi inter calamitates quarum causa hæc oratio habetur, reponit hanc: " Pro persecutionibus & damnis, quæ ab hæ-
„ reticis *Gallia* & *Belgium* sustinent, cum tot anima-
„ rum detrimento, sanctique nominis Dei dedecore.

Quidni ergo jure merito plures civitates, atque præ cæteris hæc Lovaniensis hunc in Patronum assumant; eumque speciali cultu & fiducia colant & invocent, qui etiam vivens Belgii nequaquam oblitus est; & cujus precibus forsan debemus, quod in Catholica fide conservati simus.

XII. Quia vero tempore Adventus & Quadragesimæ præcipue populus debet à suis Pastoribus instrui & ad pietatis exercitia excitari; epistolas Pastorales per universam suam Diœcesim misit, populoque prælegi jussit, quibus mysteria hisce temporibus præcipue recolenda proponit; variaque Christianæ pietatis opera, quibus tempora illa utiliter traducantur, præscribit; quæ lectu dignissimæ cum aliis multis instructionibus & epistolis Pastoralibus, in citatis Actis referuntur.

XIII. Muneris ergo Episcopalis est, nihil omittere quominus populus sibi commissus sciat ea quæ necessaria sunt, ut salutem æternam assequi, & pœnas æternas evadere queat: possitque ipse, consummatione sui cursus instante, dicere ad gregem sibi commissum ad exemplum Apostoli: *Vos scitis quomodo nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiarem vobis, & docerem vos publice & per domus.......... nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum & ministerium verbi, quod accepi à Domino Jesu, testificari Evangelium gratiæ Dei.* Act. c. 20. v. 18. 23. 24.

CAPUT XI.

Nullus sine auctoritate Episcopi publice prædicare potest.

1. *Olim nullus, nisi ex* speciali *commissione Episcopi, Verbum Dei populo annuntiare poterat.*
2. *Sicuti cura animarum, ita auctoritas prædicandi ab Episcopo in inferiorem Clerum diffunditur.*
3. *Synodus Tridentina supponit, neminem posse annuntiare publice Verbum Dei, nisi auctoritate Episcopi.*
4. *Episcopus legitime impeditus deputat Concionatorem, qui ejus vices suppleat in Ecclesia Cathedrali; non obstante etiam consuetudine* immemoriali.
5. *Secus fit in Ecclesiis Cathedralibus, quæ simul sunt Parochiales.*
6. *Etiam Parochi auctoritate Episcopi Verbum Dei annuntiant.*
7. *Olim auctoritas concionandi in omnibus Presbyteris erat revocabilis ad voluntatem Episcopi.*
8. *Aliud hodie obtinet respectu Parochorum: & quare?*
9. *Episcopus nequit hodie pro libitu Parochum suspendere à concionibus.*
10. *Parochis legitime impeditis aut non sufficientibus, Episcopi est mittere Concionatores.*
11. *Episcopi quoque est mittere Concionatores pro Adventu & Quadragesima, etiamsi esset contraria consuetudo.*
12. *Consuetudo tamen* immemorialis *potest nominationem Concionatorum ad alios, etiam Laicos transferre.*
13. *Quæ de nominatione Concionatorum dicta sunt, probantur per Arresta Regia, & notoriam praxim Belgii.*
14. *Jus nominandi Concionatorem est simile juri patronatus ad Beneficia Ecclesiastica.*
15. *Super approbatione Regularium magna fuit inter Patres Concilii Tridentini concertatio.*
16. *Distinctio facta est inter Regulares concionantes in* Ecclesiis suorum Ordinum, *& concionantes in Ecclesiis* non suorum Ordinum.
17. *Hæc distinctio non placuit Episcopo Felusano; eique in oratione publica multa opposuit.*
18. *Juxta Decreta Synodi Tridentinæ nequeunt Regulares etiam in Ecclesiis* suorum Ordinum *sine tacita saltem Episcopi licentia concionari.*
19. *Praxis S. Caroli circa licentiam concionandi indulgendam Regularibus in Ecclesiis* suorum Ordinum.
20. *Synodus Bituricensis requirit licentiam Episcopi, ut Regulares concionari possint in* Ecclesiis suorum Ordinum.
21. *Facultas concionandi data Secularibus aut Regularibus non habentibus Beneficia Curata, potest pro arbitrio Episcopi restringi ac etiam revocari.*
22. *Parochi ad concionandum admittere non possunt Regulares, nisi exhibita licentia Ordinarii in scriptis.*
23. *Episcoporum est intendere Concionatoribus, nec Judices Regii impedire eos possunt in capienda informatione super doctrina ab illis proposita.*
24. *Propositio, quæ Judicibus Regiis attribuit potestatem approbandi Concionatores in defectum Episcopi, censurata.*

I. NUM primis Ecclesiæ seculis soli Episcopi sermonem ad populum habuerint, à multis in controversiam & quæstionem revocatum fuit. Illud equidem expeditum est, prædicandi munus pleno jure exercere, tanquam potiorem Apostolici muneris partem, Episcoporum esse proprium; neque illud unquam Presbytero, aut Diacono, aut cuivis de Clero sine

sine Episcopi auctoritate licuisse. Quod observans Balsamon ad Canonem 64. Trullanum ait: " Populum „ Domini docere, & Divina Decreta interpretari, *so-* „ *lis Antistibus* à Divina Spiritus gratia concessum „ est, & eis quibus ab his permissum est.

Et ad Canonem 19. Trullanum notatum vult, „ Quod populum docere *solis* Episcopis datum est, & „ magnæ Ecclesiæ Doctores Patriarchæ jure docent: Hoc est, ex commissione & auctoritate Patriarchæ.

Ita ex commissione Valerii Hipponensis Episcopi S. Augustinum adhuc Presbyterum ad populum sermonem habuisse, testis est Possidius in ejus vita *cap.* 5. Et de S. Chrysostomo in ordine Presbyteratus constituto refert Palladius: " Agebat *vices Episcopi* in præ- „ dicatione verbi Dei, omniumque corda mirabili fa- „ cundia Scripturarum dulcedine ornata ad se rapiebat.

II. Quemadmodum enim omnis animarum cura & Sacerdotii plenitudo penes Episcopos, atque ab his in inferiorem Clerum diffunditur; ita quoque prædicandi auctoritas, quæ Sacerdotii & Pastoralis officii præcipua portio est, tota & plenarie penes Episcopos est, atque ab his in alios inferiores ministros diffunditur; qui, nisi auctoritate ab Episcopo accepta, id muneris obire non possunt.

Unde Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *cap.* 15. ✠ *De Offic. Ordinarii*; & renovatur à Synodo Tridentina *sess.* 5. *cap.* 2. *de Reformat.* advertens „ Episcopis non sufficere, *per seipsos* ministrare popu- „ lo verbum Dei maxime per amplas Diœceses & dif- „ fusas, generali Constitutione sancivit, ut Episcopi „ viros idoneos ad Sanctæ *Prædicationis* officium salu- „ briter exequendum assumant, potentes in opere & „ sermone, qui plebes sibi commissas *vice ipsorum* (cum per se iidem nequiverint) „ solicite visitantes, „ eas *verbo* ædificent & exemplo.

III. Et Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 4. *De Reformat.* mandat, " ut in Ecclesia sua ipsi Episcopi „ *per se*, aut si *legitime* impediti fuerint, per eos, quos „ ad *Prædicationis munus assument*; in aliis autem Ec- „ clesiis per Parochos, sive iis impeditis, per alios „ *ab Episcopis*, impensis eorum qui eas præstare vel „ tenentur, vel solent, deputandos in civitate, aut „ in quacumque parte Diœcesis censebunt expedire, &c.

Supposuit ergo Synodus Tridentina Episcoporum proprium esse, verbum Dei populo annuntiare; neque alios id nisi ex auctoritate & missione ab Episcopis accepta, præstare posse.

IV. Et quidem in Ecclesia sua propria Cathedrali, si Episcopus *legitime* impeditus *per se* prædicationis munere fungi nequeat, ipsius est Concionatorem eligere, & deputare; & ita quidem, ut nec Canonici sive Capitulum, nec alius quispiam illius deputationi se immiscere queat; tametsi etiam essent in possessione *immemoriali* deputandi Concionatorem; quam sustulisse Synodum Tridentinam non semel respondit S. Congregatio, uti refert Fagnanus ad *cap.* INTER CÆTERA ✠ *de Off. Ordinarii.*

Neque quidquam hac in parte exemptio Capituli juvare potest: atque ita pro Episcopo Catalaunensi contra Capitulum licet exemptum judicavit Senatus Parisiensis, teste Renato Choppino *Lib.* 1. *de S. Pol. tit.* 5. *n.* 8.

V. Si tamen Cathedralis simul sit Parochialis; atque in ea soleat per Parochum verbum Dei, quemadmodum in aliis Ecclesiis Parochialibus annuntiari, exceptis quibusdam diebus solemnioribus Episcopo reservatis, eo casu circa deputationem Concionatoris observandum, quod Synodus Tridentina circa deputationem Concionatorum in aliis Ecclesiis, quam Cathedralibus, decrevit.

VI. Vult itaque, ut Episcopi *legitime* impediti aut non sufficientes ut *per se* toti suæ Diœcesi verbum Dei annuntient, id præstent in aliis Ecclesiis distinctis à Cathedrali per *Parochos*.

Hinc patet, Parochos *vice* quodammodo & *auctoritate Episcopi* verbum Dei annuntiare.

VII. Et sane si pristinam Ecclesiæ disciplinam attendamus, nemo Presbyterorum concionari sive verbum Dei populo annuntiare poterat, nisi ex *speciali* commissione Episcopi; idque *dependenter* ab ejus voluntate & nutu; adeo ut penes Episcopum esset libera facultas, auctoritatem concionandi, quando ei visum esset, renovare; at hodie postquam officia & ministeria Ecclesiæ in Beneficia ac Dignitates transivere, non eadem mansit Episcoporum auctoritas seu libertas.

VIII. Parochi quippe aliique Beneficia curata possidentes; vi suorum Beneficiorum juxta modernam disciplinam jus *quasi ordinarium* & perpetuum accipiunt; ita ut, titulo sui Beneficii jure *proprio* & *ordinario* exerceant ea omnia, ad quæ vi sui Beneficii obligantur.

Itaque Parochus cæterique Beneficia curata possidentes, accipiunt quidem, etiam secundum hodiernam disciplinam, institutionem Canonicam atque curam animarum ab Episcopo; atque eatenus jus concionandi, quod præcipue ad curam animarum pertinet, ab Episcopo in ipsos derivatur; at institutione seu *cura animarum* semel accepta, jam jure sui Beneficii, quod est jus *perpetuum*, functiones Beneficio suo annexas persolvunt.

IX. Sicut ergo Episcopus, non potest illum, spectata moderna disciplina, pro libitu, nullo juris ordine servato, privare Beneficio; ita nec liberum est Episcopo, pro suo arbitrio suspendere aut impedire à functionibus Beneficio suo essentialiter annexis, qualis est, Verbum Dei populo annuntiare.

Quod etiam non obscure innuit Synodus Tridentina, dum vult, ut Epscopi legitime impediti, in aliis Ecclesiis à Cathedrali distinctis, per *Parochos* Divinam legem annuntient; *bis* autem *impeditis*, *per alios ab ipso deputandos*: sat indicans, Episcopos debere *Parochis* tanquam *Ordinariis*, sed subalternis Verbi Dei præconibus, permittere ejusdem prædicationem; neque aliis eam posse committere, nisi dum ipsi *Parochi* legitime fuerint impediti.

X. Parochis autem *legitime* impeditis, Episcopi est deputare & eligere Concionatores; idque per totam Diœcesim; & quidem impensis eorum, qui eas præstare tenentur vel solent.

Unde etiam hodie ex Decreto Concilii Tridentini, Episcopus habet fundatam intentionem deputandi & mittendi Concionatores, qui in civitate, aut in quacumque parte Diœcesis annuntient Verbum Dei, *Parochis impeditis*, aut *insufficientibus*, ut illud *per se* pro necessitate populi annuntient.

XI. " Hinc cum Episcopus Miletensis providere vo- „ luisset, (ait Fagnanus loco citato *num.* 25.) de Con- „ cionatore in suburbio Victoriosæ subditis suis, & „ Officiales ipsius, consulto prius magno Magistro Pe- „ tro de Monte, respondissent electionem dicti Con- „ cionatoris *non spectare ad Episcopum*, sed ad *eos qui* „ *eleemosynam Concionatoribus ex bonis Universitatis* „ *ministrant*, Episcopo super hoc declarationem postu- „ lante, S. Congregatio censuit: Electionem Concio- „ natoris *ad Episcopum* pertinere ex Decreto Concilii *cap.* 4. *sess.* 24.

Quin, etsi populus aut alius ex consuetudine *non immemoriali* eligeret Concionatorem, qui certis diebus Verbum Dei annuntiet, posset nihilominus Episcopus, non obstante hac consuetudine, Concionatorem deputare, uti sæpius resolvit S. Congregatio apud Fagnanum *num.* 27. & 31.

XII. Sed si ex consuetudine *immemoriali* ad populum, Capitulum, Parochum aliosve hujusmodi electio sive designatio spectet, ea servanda erit; nec ad Episcopum eo casu deputatio Concionatoris in Ecclesia non Cathedrali spectabit: " quia, inquit Fagnanus *n.* 28. „ Concilium Trident. *sess.* 24. *c.* 4. *de Reformat.* non „ sustulit

„ sustulit consuetudinem *immemorialem*, secundum „ quam facultas nominandi Concionatorem in Ecclesiis „ *non Cathedralibus*, alii, quam Episcopo competeret, „ ut sæpius fuit resolutum.

Refert Carolus Fevretius in tractatu suo *de Abusu lib.* 3. *cap.* 4. §. 22. esse plura Regiorum Tribunalium Arresta, quibus declaratum fuit, liberum esse Episcopis mittere Concionatores ad concionandum per Adventum & Quadragesimam in Ecclesiis suarum respective Diœcesium, quibus locorum incolæ obligabuntur dare hospitium & victum.

XIII. Et in specie, cum circa an. 1655. Episcopus Augustodunensis misisset ad quamdam suæ Diæcesis civitatem Concionatorem ex Minimorum Ordine ad concionandum per Adventum: ipseque civitatis Magistratus ipsi hospitium & alimenta recusaret; Episcopus, junctis sibi commissariis Cleri Gallicani, recurrit ad Consilium privatum Regium: ubi dictum fuit, ut dictus Magistratus & Syndicus Cleri Gallicani contestarentur; ac interim per provisionem conformiter ad Arresta de 30. Martii 1635. & 26. Augusti 1639. Concionatores qui mitterentur ad concionandum in dicta civitate consuetum hospitium & victum acciperent. Cumque Episcopus ulterius pro definitiva urgeret; & ipse Magistratus civitatis affirmaret, se esse in possessione *immemoriali* præsentandi Concionatores pro Adventu & Quadragesima ipsi Episcopo: die 17. Decembris ejusdem anni 1655. decretum fuit, ut Magistratus & Incolæ illius civitatis probarent *intra tres menses*, se esse in possessione *immemoriali* nominandi & præsentandi dictos Concionatores Episcopo; salva Episcopo probatione contraria; interim per provisionem & sine præjudicio juris alterutrius in principali, declaravit Episcopum esse manutenendum & defendendum in jure eligendi & mittendi Concionatores, quibus prædicti incolæ tenebantur hospitium & victum præbere; nec non permittere solitam quæstuationem. Quæ sententia provisionalis postmodum in definitivam transivit; uti latius in Actis Cleri Gallicani refertur *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 8.

Hic duo, quæ supra diximus, Regio Arresto decisa videmus. Primum, Episcopum de jure habere fundatam intentionem eligendi ac mittendi Concionatores per totam suam Diœcesim, qui, Parochis legitime impeditis, aut insufficientibus, Verbum Dei annuntient.

Secundum, quod consuetudo seu possessio immemorialis possit jus Concionatores eligendi & nominandi transferre non tantum in Capitula, Parochos aliosve Ecclesiasticos, sed etiam in Laïcos; quod aperte supponit sententia provisionalis 17. Decembris anno 1655. prolata; atque in terminis pro Æditius judicatum refert De Fresne in libro cui titulus *Journal des Audiences tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 18. & probat notoria Belgii praxis, quæ electionem & nominationem Concionatoris passim ad Parochos, Capitula, Æditiuos, aliosve, pro varia locorum consuetudine transtulit.

XIV. Hæc porro Concionatoris electio seu nominatio, est instar juris Patronatus ad Beneficia Curata; quod & Laïcis competere potest. Unde sicuti præsentatus à Patrono sive Ecclesiastico sive Laïco se functionibus Pastoralibus immiscere nequit, ni prius ab Episcopo curam animarum acceperit; ita & nominatus seu electus in Concionatorem, debet ab Episcopo concionandi licentiam obtinuisse; neque in vim hujusmodi consuetudinis immemorialis aliud competere potest sive Ecclesiasticis sive Laïcis, quam eligere Concionatorem unum ex approbatis ab Episcopo; vel sub illa clausula, modo licentiam obtineat.

Certum enim est, nec quisquam in dubium vocat, nullum Presbyterum aut Clericum secularem, nisi Beneficium Curatum habeat, sine approbatione & expressa licentia *Ordinarii loci publice* concionari posse.

XV. Quoad Regulares, ob varia quæ prætendebant sibi à Summis Pontificibus indulta in hac materia privilegia, non exigua fuit inter Patres Concilii Tridentini contestatio; de qua videri potest ejusdem Concilii historia à Palavicino conscripta *lib.* 7. *cap.* 4.

XVI. Post hanc concertationem tandem *Sess.* 5. *cap.* 2. *de reformat.* quoad licentiam ab Ordinario obtinendam, distinctio aliqua facta est inter facultatem concionandi in Ecclesiis *suorum Ordinum*, & Ecclesiis *non suorum Ordinum*, ut scilicet " Regulares cujuscumque Ordinis, nisi à Superioribus suis de vita, „ moribus & scientia examinati & approbati fuerint, „ ac de eorum licentia etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, prædicare non possint: cum qua licentia *personaliter* se coram Episcopis *præsentare*, & ab eis *benedictionem petere teneantur*, antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis vero, quæ *suorum Ordinum non sunt*, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam „ *Episcopi licentiam* habere teneantur; sine qua in ipsis „ Ecclesiis *non suorum Ordinum* nullo modo prædicare „ possint. Ipsam autem licentiam Episcopi gratis concedant.

„ Si vero, (pergit Synodus) quod absit, Prædicator „ errores aut scandala disseminaverit in populum, „ etiamsi in Monasterio sui vel alterius Ordinis prædicet; Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod „ si hæreses prædicaverit; contra eum, secundum juris „ dispositionem, aut loci consuetudinem procedat; „ etiamsi Prædicator ipse generali vel speciali privilegio „ exemptum se esse prætenderet. Quo casu Episcopus „ auctoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicæ „ delegatus procedat.

XVII. Hoc Decretum, in quantum Regularibus permittit prædicare in Ecclesiis *suorum Ordinum* ex sola Superiorum licentia ipsi Episcopo *simpliciter* præsentanda, & *benedictione* ab ipsis *petita*; & insuper Episcopis prædicationem Regularibus interdicendi potestatem demum facit, dum Prædicator errores aut scandala in populum disseminaverit: nonnullis è Patribus Tridentinis, atque præ cæteris Brachio Martello Episcopo Fesulano mire displicuit; aiebatque publice in cœtu Patrum super discussione hujus Decreti instituto 15. Aprilis an. 1546. " Acerbe se angi, quod liberum „ esset Regularibus, neque *missis*, neque *vocatis*, suis „ in Cœnobiis per Episcoporum Diœceses concionari. „ *Quod*, exclamavit, *quidnam est aliud, ô Patres, nisi* „ *permittere, ut lupi non per ostium, sed aliunde ingressi* „ *ovile perturbent?* Deinde eosdem per Deum ac Superos obsecrare non destitit, ne id paterentur: si abnuerent, se pro sua virili parte causam sustentaturum, provocantem ad cœleste Tribunal, apud quod „ contestabatur, se insontem in eo esse, & super illos „ populorum crimen ac sanguinem abiturum. „ Hæc Palavicinus loco citato *n.* 3.

Deinde in generali Congregatione habita 10. Maji rursus prolixa oratione coram Patribus, idem vehementissime urgere perrexit, atque ipsos Regulares de privilegiis suis contra auctoritatem Episcoporum gloriantes alloquens, ait: " Nolite nos ita tardo ingenio existimare, ut ista sophismata sive paralogismata non intelligamus, putemusque vos *vestris in Monasteriis* „ *non populo nostro*, sed *Fratribus vestris tantum*, aut „ tectis & parietibus esse concionaturos. Nolite adeo „ inhumaniter, ne dicam irreverenter cum sanctissimis „ Episcopis agere, ut *nostras plebes* docere *sine permissu* „ & *consilio* nostro cogitetis.

His contendebat Antistes ille, nec in Monasteriis *suorum Ordinum* permittendum esse Regularibus *sine licentia Episcoporum* concionari: cum non minus in Ecclesiis suorum Ordinum, quam non suorum Ordinum, populum Episcoporum curæ commissum doceant.

Post hæc prosequitur Fesulanus: " Additum est nescio quid de coercendis his, qui in concionando à „ fide aberraverint. Hic ergo jam illud quod notissimum est, non disputabo, quam non sit facile errantem aliquem & perniciosa docentem redarguere, „ propterea, quod non solum habent isti tot latebras

„ tantosque

„ tantosque recessus, ut etiam deprehensi facile elabantur: sed veniunt ita sæpe ad fallendum instructi atque artificiosa concionandi ratione, ut vel eruditissimas quasque aures atque attentissimas non magno labore fallere, atque in dicendo præterire possint. Sed quæro, utrum tandem ad ulciscendas oves nostras, an ad custodiendas vocati simus. *Pascite*, nobis dictum est, *gregem*, & *custodite*, *non*, *vindicate*. *Mihi* enim *vindicta*, & *ego retribuam*, atque *occisarum* ovium à nobis, non occidentium luporum sanguis requiretur.

Hæc & plura Fesulanus Antistes in oratione coram Patribus Tridentinis pronuntiata, & inserta *tomo* 14. *Concil. Col.* 1636. sub hoc titulo, *Brachii Martelli Florentini, Episcopi Fesulani sententia, qua declarat, Regulares sine licentia Episcoporum, nec in Monasteriis, nec extra Monasteria debere fungi officio prædicandi.*

XVIII. Et licet Patribus Tridentinis tunc visum haud fuerit postulatis hujus Episcopi per omnia consentire, eamque distinctionem inter facultatem concionandi in Ecclesiis *suorum Ordinum*, & *non suorum Ordinum* omnino tollere; his tamen aut similibus rationibus indubie effectum est, ut *Sess.* 24. *cap.* 4. *de reformat.* habita 11. Novemb. 1563. cum jam numerus Episcoporum esset frequentior, & temporum conditio convenientior, decretum sit, ut "Nullus secularis sive Regularis, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, *contradicente* Episcopo, prædicare præsumat. Quo Decreto, si cum Decreto priori combinetur, omne *in effectu*, quod Fesulanus optabat, haberi poterit.

Cum enim ex Decreto *Sess.* 5. *cap.* 2. *De reformat.* Regulares priusquam concionari incipiant, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, ab Episcopis benedictionem petere debeant; & vi posterioris Decreti non possint in Ecclesiis suorum Ordinum, *contradicente* Episcopo, prædicare, nonne in potestate Episcoporum est, efficere, ut nemo Regularium, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum* concionetur, de cujus vita, moribus, doctrina & sufficientia non sint plene instructi; & quem ad id muneris saltem tacite non approbaverint?

XIX. Id sane obtinebunt Episcopi, si ad exemplum S. Caroli statuant, "Ne patiatur Parochus, cujusvis Ordinis Regulares in *Ordinis sui Ecclesiis*, intra fines Parochiæ suæ sitis, concionem habere, nisi ex *scripto testimonio* perspexerit, eos muneris hujusmodi in illis Ecclesiis obeundi causa, *se ad Episcopum* cum concionandi facultate, quam à Superioribus suis ipsi obtinuerint, *contulisse*, & *benedictionem*, ut Tridentino Concilio cautum est, ab *eodem petiisse*." In Concilio Mediolan. III. *cap.* 3.

Hoc quippe pacto fiet quod nullus Regularis etiam in *Ecclesiis suorum Ordinum* concionetur, de quo non constet, eum se præsentasse Episcopo, & benedictionem ab eodem petiisse; adeoque in Episcopi potestate fuisse, ei quoad conciones habendas contradicere, si de ejus moribus & doctrina non satis sit instructus; qua contradictione vi Concilii Tridentini fit, ut nec in *Ecclesiis suorum Ordinum* concionari queat; adeoque si Episcopus benedictionem impertiatur, testimoniumque illius annuat, neque contradicat, an non sat aperte censebitur illum Regularem, saltem *tacite*, ad concionandum approbare, & licentiam concedere? præsertim quia simplex Episcopi contradictio, nulla expressa contradictionis causa, tam in secularibus, quam in Regularibus Beneficium Curatum non habentibus sufficit; eo quod horum concionandi potestas tantum sit *Vicaria* seu *delegata*, quam ad nutum revocari posse apud omnes in confesso est. Unde sine ulla hæsitatione ait Zypæus in jure novo *tit.* 1. *num.* 10. "Episcopo contradicente etiam *non dicta causa* (quamvis sine causa id facere non debeat) "nemo prædicare potest, *quantumvis exemptus*, *quovis privilegio* & appellatione non obstante.

XX. Nullatenus proinde à mente Synodi Tridentinæ aberrasse videntur Patres Synodi Bituricensis anni 1584. *tit.* 3. *can.* 4. decernendo, ut "Regulares cujuscumque sint Ordinis prædicare non præsumant, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, nisi prius examinati & approbati à suo Superiore, & *impetrata* ab Episcopo aut ejus Vicario benedictione & *licentia*." Tacita nimirum *licentia*; quæ data intelligitur, dum benedictione impertita, non contradicendo, ad concionandum dimittitur.

XXI. Ulterius cum facultas concionandi seu Regularibus seu secularibus non habentibus Beneficium Curatum concessa, duntaxat sit delegata & Vicaria, ea ad libitum revocari, restringi & modificari, adinstar jurisdictionis delegatæ, potest.

XXII. Hac de causa præcipiunt passim Synodi, & frequenter Episcoporum Decretis renovatum fuit, ut Pastores neminem in Ecclesiis suis concionari permittant, nisi de *licentia Ordinarii* in *scriptis* prædocuerit. Synod. Mechl. P. II. *tit.* 11. *cap.* 1. Gand. *tit.* 10. *cap.* 1. Namurcensis an. 1659. *tit.* 10. *cap.* 1. &c.

XXIII. Porro sicuti etiam ad Episcopum sive Ordinarium spectat principaliter munus prædicandi, populumque instruendi; atque inferiores quodammodo tantum *vices* ejus suppleant, eique adjutores sint, & ab ipso missionem ac licentiam accipiant; ipsius quoque est, invigilare atque attendere, num Officio in nullo desint; sed diligenter instructioni populi incumbant, eique sincerum & conveniens spirituale Verbi Divini pabulum porrigant; eosque si in eo delinquant, corrigere & punire.

Quapropter cum Senatus Burdigalensis interdixisset Episcopo Vasatensi, inquirere in doctrinam inter concionandum propositam, causa ad Consilium privatum Regium devoluta, Rex, cassato dicto Burdigalensis Senatus Decreto, inhibuit tam prædicto Senatui Burdigalensi, quam aliis Senatibus & Judicibus Laicis, ullo titulo aut prætextu esse impedimento Prælatis in capienda informatione super *doctrina* in concionibus sive à Secularibus sive Regularibus proposita, ipsam religionem concernente.

Similiter inhibitio Regia facta fuit an. 1657. Parlamento Parisiensi, & cæteris omnibus, cognoscendi de materia doctrinæ, missionibus Concionatorum, approbationibus Confessariorum; & aliis materiis mere spiritualibus, & per sententiam Consilii Sanctioris rursus confirmatum fuit. Referuntur hæc Arresta & Decreta in Actis Cleri Gall. *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 20. 22. 23. & 24.

XXIV. Et inter propositiones quas anno 1656. 10. Archiepiscopi cum 73. Episcopis plurimisque Abbatibus aliisque Prælatis Conventum generalem Cleri Gallicani constituentes, tanquam temerarias, scandalosas, falsas, erroneas, in hæresim & schisma inducentes, Sedi Apostolicæ, Conciliis tum Oecumenicis, tum Provincialibus, & præcipue Sacro Tridentino, & Ordini Episcoporum Apostolico contrarias & injuriosas, Ecclesiasticæ Hierarchiæ destructivas, respective damnarunt, erat hæc: "Regulares Mendicantes petere possunt licite à Judicibus secularibus, ut injungant Episcopis, quatenus ipsis mandata concedant, ad prædicandum in Adventu & Quadragesima: quod si renuant facere Episcopi, Decretum Judicum secularium *tantumdem valet*, ac *si permissio dictis Regiosis concessa* fuisset.

Quin tamen interdum Magistratus Regii procedere atque informationes sumere possint contra Concionatores seditiosa aut scandalosa in populum spargentes, quæ magis ad emotionem & seditionem, quam ad pietatem & debitam erga superiores & Magistratus observantiam plebem excitare possent, non est dubium. (*a*)

Unde cum quidam Parochus in urbe Parisiensi aliqua

(*a*) Id quidem constat Litteris Patentibus, quas Henricus IV. Galliarum Rex dedit 22. Septemb. 1595. quæ in Commentarios Senatus Provincialis (*de Provence*) relatæ sunt.

admo-

admodum seditiosa, quæ populum contra Magistratus incitare & commovere nata erant, in concione dixisset, per sententiam Senatûs Regii decreta fuit dicti Parochi incarceratio, quoadusque aliter per Curiam esset statutum, 11. Junii 1590. Rursus 8. Martii 1591. injunctum fuit per Senatum Regium ad instantiam Procuratoris Regii omnibus Concionatoribus, ne in suis concionibus utantur discursibus seditiosis, qui populum ad emotionem excitare possent, sub pœnâ quod adversus contravenientes pro casûs exigentia procedetur; injungens unà locorum Officialibus ut manum adhibeant, atque in contravenientes secundùm rigorem ordinationum procedant. Quæ omnia aliaque plura latiùs referuntur in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 29.

CAPUT XII.

Episcoporum est pro populo orare; populum ad orationem excitare; preces publicas indicere & dirigere; & abusus, si qui irrepserint, tollere.

1. *Instantiam orationis præcipuum esse suum officium, crediderunt Apostoli: & quare?*
2. *Episcopi certam horam orationi destinare debent.*
3. *Episcopo præcipuè incumbit sacrificii incruenti oblatio.*
4. *Quandonam specialiter Episcopus Missæ sacrificium offerre debeat.*
5. *Episcopus populum ad orandum excitare; modumque orandi docere debet.*
6. *Libellos precum examinare Episcopo incumbit.*
7. *Orationes publicas ex causa publica & communi, Episcopi est indicere, & dirigere.*
8. *Episcopi est præscribere orationem,* Quadraginta horarum, *& quomodo hanc instituerit Sanctus Carolus?*
9. *Non sufficit in hac oratione publicè exponi* Venerabile; *sed præcipuè incitandus populus ad solidam devotionem.*
10. *Preces publicas indicere ad Episcopum spectare sæpius declararunt Parlamenta Regia.*
11. *Precibus publicis annumerantur supplicationes, seu Processiones; hasque indicere pertinet ad Episcopum.*
12. *Exemptio non impedit hac in parte auctoritatem Episcopi.*
13. *Episcopi est præscribere quomodo Processiones sint habendæ; & quæ in iis cavenda aut observanda.*
14. *An Episcopus possit præscribere, ut in Processionibus Venerabile non circumferatur cum Imaginibus aut Reliquiis Sanctorum?*
15. *Episcopi est componere controversias de* præcedentia, *quæ inter personas Ecclesiasticas in Processionibus oriuntur.*
16. *Hæ controversiæ* summariè *absolvi debent.*
17. *Interdum super his controversiis ad Tribunalia Regia recurritur.*
18. *Clerici tam Regulares quam seculares ad publicas Processiones vocati accedere debent; & etiam compelli possunt.*
19. *Etiam exempti accedere tenentur.*
20. *Consuetudo nequidem immemorialis eximere potest Capitula Cathedralia ab accessu ad publicas supplicationes.*
21. *Episcopus mutare aut etiam abrogare potest antiquas supplicationes.*
22. *Precibus publicis, quarum directio est apud Episcopum, annumerandum Officium Canonicum.*
23. *Episcopi est, Breviaria, Missalia, aliosque libros ad Divinum Officium pertinentes, revidere, & emendare.*
24. *Correctio Breviarii Aurelianensis nuper ab Episcopo facta; & quæ hic observata.*
25. *Ubi est receptus ritus Romanus, observanda Bulla Pii V. & stylus Curiæ Romanæ.*
26. *Episcopus abusus circa Missæ Sacrificium corrigere debet.*
27. *De retentione particularium Breviariorum in variis Gallorum Diœcesibus.*

I. APOSTOLI convocantes multitudinem Discipulorum, dixerunt: *Non est æquum nos derelinquere Verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto & sapientiâ, quos constituamus super hoc opus. Nos verò* ORATIONI *& ministerio Verbi* INSTANTES *erimus.* Act. 6.

Ministerio ergo Verbi junxerunt Apostoli *instantiam orationis*; scientes, quàm esset necessarium hanc illi jungere, si Prædicationis fructum in populo videre vellent; juxtà illud quod postmodum dixit Apostolus: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed, qui incrementum dat, Deus* 1. Cor. c. 3. v. 7.

Hoc verò incrementum divinum quis suis precibus præcipuè in populum attrahet, nisi is *qui ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis*; id est omnis Pontifex sive Episcopus? *Hebr. c.* 5. *v.* 1.

Hinc illud Apostoli ad Colossenses 1. v. 9. *Non cessamus pro vobis* ORANTES & POSTULANTES *ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni sapientia & intellectu spirituali.*

II. Cùm ergo " in Oratione sanctisque meditationibus eos (Episcopos) frequentes esse oporteat, (verba sunt S. Caroli in Concilio Mediolanensi IV. *parte* 3. *cap.* 1.) " certam sibi horam quotidie sumant; quam in " contemplationum divinarum studio, exercitationeque attentissimis religiosæ mentis cogitationibus ponant. Quâ oratione *non sibi ipsis tantùm* Divini luminis illustrationem deposcant, sed etiam *pro fidelibus* suæ curæ commissis humiles preces fundant; *eorum peccata deplorando*, pioque gemitu & religiosâ supplicatione Deum orando, ut disjectis peccatorum nubibus, pluviam & rorem suæ divinæ gratiæ ac misericordiæ effundat in hæreditatem & agrum Ecclesiæ suæ.

Et Patres Concilii Tholosani an. 1590. " Orationibus & meditationibus singulo quoque die, certis statisque horis incumbant, quibus in cœlestium rerum contemplatione versantes, divinam sibi, suisque gregibus gratiam summâ & veneratione & contritione deprecabuntur. " *Parte* 1. *tit. De Episcopis.*

Idipsum & Concilium Narbonense an. 1609. Episcopis ardentissimè inculcat, " ut quod, ait, in Fidelibus sibi commissis confractum, divinâ bonitate alligetur, quod languidum est sanetur, perditum reparetur, & quod bonum est conservetur.

III. Porrò excellentior & efficacior species orationis cùm sit Missæ Sacrificium, hujus quoque celebratio præcipuè ad Episcopum spectat. Nec primis Ecclesiæ seculis Presbyteris oblatio hujus Sacrificii concedebatur, nisi absente aut impedito Episcopo; imò tam apparuisset insolitum, quòd Episcopus diebus Dominicis festisque conventui Fidelium non præsedisset, verbum Dei non explanasset aut Sacrificium non obtulisset, quàm si Judex diebus juri dicendo designatis pro tribunali non sedisset.

Quare S. Gregorius volens exprimere magnitudinem dolorum, quos ex podagra patiebatur, scribit, " se tantis podagræ doloribus affligi, ut vix in diebus Festis usque ad horarum trium spatium surgere valeat, *Missarumque Solemnia* celebrare. " *Lib.* 8 *epist.* 35.

Non immerito proinde dixit Synodus P. I. Mechliniensis: " Inter cæteras Episcoporum functiones non infimum locum habet *oratio* pro populo, & *communis Sacrificii oblatio*: de quibus si bonum habeant testimonium,

„ monium, non parum inde eis auctoritatis accedet. „ *Tit. de Episcopis cap.* 3.

IV. Rectè ergo Episcopos monuit S. Carolus in suo Concilio Mediol. IV. loco citato, “ Missæ Sacrificium „ frequentiùs celebrare studeant. Dominicis verò fe- „ stisque diebus, ne id præstare omittant. Hoc verò „ ipsum curent crebriùs in Ecclesiis, quàm in privatis „ oratoriis.

„ Præterea Missæ Sacrificium facere studeant illis die- „ bus, quibus Ecclesiastica Beneficia conferent; & ge- „ neralia Clericorum, qui initiandi sunt, & Confessa- „ riorum examina habebunt, cæterasque denique gra- „ viores consultationes & deliberationes inibunt.

V. Nec tantùm ipse pro se populoque suo multùm orare debet, sed insuper populum ad orandum incitare, ipsumque orandi modum docere; nec non preces tum privatas præscribere ac dirigere.

Quantâ curâ & solicitudine S. Carolus populum sibi commissum ad orationis exercitium quotidianum excitaverit, paternoque affectu monuerit, ipsumque orandi modum docuerit, ejus Litteræ Pastorales eâ de re ad universos suæ Diœcesis Fideles missæ ostendunt, quarum compendium suprà *cap.* 7. retulimus.

VI. Quia verò populus ad evitandas distractiones, & ad excitanda in se pia desideria & affectum inflammandum uti solet certis libellis devotionis aut formulis precationum, Episcoporum atque Pastorum est, invigilare in hujusmodi libellos & pecationum formulas, num ad solidam devotionem excitandam & fovendam sint convenientes; utrum nihil sanæ doctrinæ aut solidæ pietati contrarium contineant; utrum nihil superstitionis, aut ad eam inclinans sub specie pietatis misceatur.

“ Libri, quibus preces variæ continentur (ait Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 1. *cap.* 3.) „ plerumque fal- „ sis, superstitiosisque titulis asperguntur: ea omnia *pur-* „ *gari* diligenter, & ad *proportionem fidei reduci Epis-* „ *coporum sedulitate* præcipit Sancta Synodus.

VII. Ad Episcopum quoque spectat, preces publicas & communes instituere, ipsique populo præscribere, modumque in illis servandum constituere.

Hujusmodi preces publicas & communes, non tantùm pro calamitatibus & periculis temporalibus Reipublicæ aut populo imminentibus, sed vel præcipuè ut spiritualia animarum pericula & calamitates avertantur, instituere, exemplo Sancti Caroli, Episcopis incumbit; vel dum de aliquo negotio, à quo multarum animarum salus dependet, tractatur.

VIII. Et quidem de *Oratione* 40. *horarum*, quæ una eaque hodie vulgatissima Orationis *publicæ* species est, dicit Sanctus Carolus in Concilio suo Mediol. II. *tit.* 1. *dec.* 16. “ Oratio, quæ *quadraginta horarum* dicitur, „ neulla in Ecclesia extra ordinem constituatur *sine Epis-* „ *copi concessu.* Isque eam ita sanctè geri curet, ut pii „ illius instituti ratio exigit.

Ut autem hoc assequeretur, plura postmodum statuit in suo Concilio Mediol. IV. *parte* 2. *tit. Quæ ad Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum pertinent*; atque inter alia; “ In iis solum Ecclesiis sive secularibus, sive „ Regularibus fiat celebreturvè, in quibus Sanctissi- „ mum Sacramentum asservatur: nec verò in iis omni- „ bus, sed in illis tantummodò, quas *Episcopus statue-* „ *rit.* Fiat autem in conspectu Sanctissimi Sacramen- „ ti: quod è tabernaculo expositum, in majori, alio- „ vè, *si Episcopus ita censuerit*, altari propalam collo- „ cetur.

Posthæc vult, ut non minùs quàm sex cerei & tres lampades ante Venerabile luceant; nec plures quàm decem cerei, aut 12. vel 13. lampades; *nisi Episcopus ex causa majorem luminum numerum permittat.* Deinde orationis initio cum Sanctissimum Sacramentum palam promovendum est, Clerus omnis ipsius Ecclesiæ superpelliceo indutus Sacerdoti Venerabile exponenti assistat; & si pauciores sint quàm sex in illa Ecclesia, aliunde advocentur; ut ne eo numero pauciores sint, hique *cum luminibus accensis*; tum homines itidem Parochiæ in cujus Ecclesia finibusve oratio exponitur, præsertim Sodalitati Sanctissimi Sacramenti adscripti.

Dum illud in Altari propositum est; interdiu duo Clerici superpelliceo induti, capite aperto ad Altare semper assistant: quorum alter Diaconus saltem sit; noctu verò saltem unus, isque in sacro Ordine constitutus.

“ Ad excitandam populi in statâ hac oratione ver- „ santis pietatem, ait, hoc curetur, ut aliquando, „ quo præsertim tempore, quâve horâ frequens est Fi- „ delium ad eam concursus, *sermo*, *isque brevis*, ad „ *piæ meditationis* studium inflammandum apposité ha- „ beatur.

Præterea vult ab Episcopo designari viros aliquos graves, pietatis spiritualisque vitæ amantes, qui in sua quique regione orationis hujus curam gerant, quo tempore illa celebratur. Qui inter cætera curabunt, ut oratio hæc per 40. horas *continenter* fiat: quem in finem Parochiam, in cujus finibus oratio habetur, in certas classes partientur, singulisque suas horas assignabunt; ut tamen fœminæ noctu ad Ecclesiam non accedant: Et si noctu orantes deessent, Venerabile in tabernaculo reponatur.

IX. Hîc imprimis intelligant Episcopi & Pastores, quibus instituendi ac dirigendi hujusmodi publicas preces officium incumbit, non satis fuisse Sancto Carolo, uti hodie à nonnullis apprehendi videtur, ut Venerabile Sacramentum publicè in Ecclesia exponatur; sed præcipuè curæ fuisse, ut populus ad solidam ac sinceram devotionem excitetur; atque preces illæ vero devotionis affectu agantur.

Insuper videmus, non dubitasse S. Carolum cæterosque, qui ipsi in celebratione Concilii Provincialis astiterunt, quin publicæ hujus orationis institutio & directio *ad Episcopos* spectaret.

Nec mirum, cùm enim similes publicæ orationes populum præcipuè concernant; atque ad populi pietatem & devotionem excitandam instituantur, quis naturalior earum director esse potest, quam Episcopus, cui totius populi cura & directio in his, quæ ad pietatem & religionem sunt, incumbunt.

X. Unde cum Magistratus & intendentes cujusdam Urbis suâ propriâ auctoritate ordinassent cantari solemlemniter *Te Deum laudamus*; ipsosque Ecclesiasticos ad id coëgissent, priusquam intervenisset Decretum Episcopi Diœcesani, factâ insuper inhibitione recipiendi Episcopale mandatum si quod daretur: Re delatâ per Episcopum ad Consilium sanctius, per Arrestum Concilii 14. Decembris 1618. cassata fuit dicti Magistratûs ordinatio; ipsique Ecclesiastici exonerati à mulcta per Magistratum comminatâ, cum inhibitione factâ Magistratui, imposterum quidquam statuendi quod Ecclesiam concernit; aut turbaret Episcopum in functionibus suæ curæ. Refertur in Actis Cleri Gallicani *tomo* 1. *tit.* 2. *cap.* 5. *n.* 6. Ex *num.* 7. (*a*)

(*a*) In Galliis tamen cùm in civitate adsunt aut Gubernator, aut Legatus Generalis Provinciæ, vel Parlamentum, aut supremus vel Rationum, vel Subsidiorum Senatus, cautum est Edicto Regio, ut Episcopus cum eis conveniat de die & hora quibus *preces & processiones* fieri debent. Ecce verba Edicti, quod mense Aprili, an. 1695. datum est à Ludovico XIV. Francorum Rege.

Lorsque nous avons ordonné de rendre graces à Dieu, ou de faire des prieres pour quelque occasion, sans en marquer le jour & l'heure, les Archevêques & Evêques les donneront, si ce n'est que nos Lieutenants Généraux & Gouverneurs pour nous dans nos provinces, ou nos Lieutenants en leur absence, se trouvent dans les villes où la cérémonie devra être faite, ou qu'il y ait aucunes de nos Cours de Parlement, Chambres de nos Comptes & Cours des Aydes qui y soient établies, auquel cas ils en conviendront ensemble, s'accommodant reciproquement à la commodité des uns & des autres, & particuliérement à ce que lesdits Prélats estimeront le plus convenable pour le service divin.

Observandum est in Edicto supponi quòd Rex independenter ab Episcopis habeat jus condicendi diem & horam quibus preces ab ipso imperatæ fieri debeant.

refertur

refertur Arrestum ejusdem Consilii Regii, quo 20. Novemb. 1643. declaratum fuit, Capitulum Burdigalense non debere recipere mandata pro publica gratiarum actione, aliisque publicis precibus, quas Rex judicasset esse faciendas in Ecclesia Burdigalensi, ab alio, quàm *Archiepiscopo*, *ejusque Vicario* generali in ejus absentia.

XI. Et *num.* 8. asseritur, per Senatum Parisiensem 8. Januarii 1647. declaratum, *Processiones generales*, *Te Deum*, aliasque *publicas Preces*, quæ fient ad instantiam Regis, indicendas esse per *Episcopum* ejusve *Vicarium*, de quo Capitulum *gratiosè* monebitur. Particulares verò preces ex communi Episcopi & Capituli resolutione.

Hic precibus publicis, quarum indictio & directio Episcopo adjudicatur, annumerantur *Processiones*; utpotè, quæ & ad populi pietatem promovendam instituuntur.

His consonat resolutio S. Congregationis, quam ex Barbosâ recitat Zypæus in Jure novo *Tit. de majoritate & obed. num.* 12. nimirum, Episcopum in indicendis *Processionibus publicis* non debere habere consensum Capituli; & quidem non obstante quasi possessione contrariâ aut consuetudine.

XII. Neque Prælatum quantumvis exemptum posse impedire Episcopum indicere *Processiones* in sua Ecclesia, judicavit Consilium Privatum pro Episcopo Audomarensi 21. Aug. 1593. & 25. Septemb. eodem anno, contra Abbatem S. Bertini. Habetur sententia in Registro sententiarum Consilii Privati, quod incipit à prima Februarii 1591. fol. 25.

XIII. Nec indicere duntaxat Processiones seu Supplicationes solemnes ad Episcopum spectat, sed etiam quâ viâ & quo ducendæ & dirigendæ; item quo ritu & formâ instituendæ; quæque in iis cavenda aut observanda sint.

Hac ratione mandavit in sua Synodo D. anno 1567. Archiepiscopus Cameracensis Archipresbyteris suis, " Ut solicitè perspiciant in Ecclesiarum visitatione, num „ non irrepserint aliqua superstitiosa & vana *in Processiones*. Ubi verò hujusmodi aliquid compertum habuerint, volumus, ait, nobis nostrisque Vicariis „ quamprimùm denuntiari, ut ab omni irreverentia „ repurgatis Ecclesiis, in vera pietate Fideles omnes „ contineamus.

Eadem ferè ratione vetuêre Episcopi Belgii in suis respectivè Synodis, " Nè in *Processionibus*, quas *dedicationum* vocant, *Venerabile Sacramentum* circumferatur: eò quòd ad hujusmodi Processiones populus „ magis spectandi, quàm orandi causâ accedere soleat.

Et Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 14. *cap.* 2. & 5. " Imagines sacras sæculariter comptas, nec in Templis, „ nec in *Processionibus* tolerent Episcopi; & quæ ad ornatum *Supplicationum* proponuntur, ejusmodi sint, „ quæ oculos spectantium non offendant...... Nunquam etiam Reliquiæ vel Imagines in *Processionibus* „ deferantur, nisi per Clericos sacris initiatos, quantùm fieri potest, neque tam longi itineris circuitu, „ ut aut populi devotio languescat, aut compotationibus aliisque insolentiis occasio præbeatur.

XIV. Similiter licèt *per se* inordinatum non sit, Imagines aut Reliquias Sanctorum unà cum Venerabili Sacramento in *Processionibus* circumferre; *significantes*, ut ait Synodus Coloniensis anno 1549. *illos nunc cum ipso regnare & triumphare in cælis, qui vestigia ejus hic in terris secuti sunt*; si tamen Episcopus videat, cam esse populi sui circa aliquas Sanctorum Imagines aut Reliquias inordinatam devotionem, ut ex externo agendi modo sat appareat, honorem SS. Sacramento debitum ad Sanctorum Imagines potiùs, quàm ad ipsum Venerabile referri; idque etiam non rarò cum summo hæreticorum scandalo: poterit Episcopus præcipere, ne cum ipso Venerabili Sanctorum Imagines aut Reliquiæ circumferantur.

Quod etiam pridem, ob illud indubiè periculum, sæpiùs decretum fuit. " In solemni illa Processione, „ ait S. Carolus, in qua Sanctiss. Domini Corpus per „ urbem religioso cultu defertur, *ne Reliquiæ illæ*, sed „ *illud solum*, ut *veteris* instituti, *Ecclesiæque Romanæ* „ *Matris consuetudinis est*, pio, religiosoque apparatu, „ solemnique celebritate feratur. „ Concil. Med. IV. *parte* 2. *cap.* 4.

Similiter Anno 1639. Synod. Namurc. statuit: " Quando continget Venerabile Sacramentum deferri, „ nullæ aliæ Reliquiæ vel Imagines Sanctorum deferantur... in die verò Patroni sola ejus Imago vel Reliquiæ deferantur.

Quin & An. 51. decimi septimi seculi Maximilianus Henricus Archiepiscopus Coloniensis decrevit, " quod „ tametsi pium & laudabile sit, ut in communibus Processionibus & supplicationibus ac stationibus deportentur Sanctorum (si quæ in Ecclesiis habentur) Reliquiæ, vel sola Imago Divi loci Titularis, in eis tamen Processionibus & supplicationibus ubi SS. Sacramentum circumfertur, nullæ meritò Sanctorum „ vel Imagines vel Statuæ juxta S. Caroli Borromæi „ præscriptum (nisi pia multorum locorum consuetudo aliud postulet) „ deportentur; de qua tamen *consuetudine integrum erit nobis nostrove in spiritualibus* „ *Vicario generali, seu Decanis ruralibus cognoscere, an* „ *cum pietate verâ & persuasâ consistat.*

Hinc patet, dictum Archiepiscopum desiderasse quidem, ut juxta S. Caroli præscriptum cum Venerabili Sacramento Sanctorum Imagines non circumferantur, aliquid tamen consuetudini in re de se minimè inordinatâ detulisse; ita tamen ut sibi integrum esse declaraverit, judicare, num hìc & nunc consuetudo illa veram populi devotionem non impediat, nec ejus erga SS. Sacramentum reverentiam potius diminuat quam promoveat.

Et meritò; in his enim, quæ interdum devotioni congruere, subinde verò ob temporum circumstantias & populi conditionem officere possunt, Episcoporum est invigilare & judicare, quid conveniat; subditorum verò obedire, & judicio Episcopi se submittere; juxta illud Augustini in simili materia indifferenti: *Episcopo tuo in hac re noli resistere, & quod facit ipse, sine ullo scrupulo vel disceptatione sectare.*

XV. Hæc plenam Episcoporum auctoritatem in indicendis dirigendisque *Processionibus*, utpotè publicis precibus populum spectantibus abundè evincunt; quam & Synodus Tridentina supposuit, dum *sess.* 25. *cap.* 13. *De regularib.* voluit, ut "controversias omnes de præcedentia, quæ persæpè maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas, tam Seculares, „ quam Regulares, cum in *Processionibus publicis*, tum „ in iis, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda umbella & aliis similibus; Episcopus, amotâ omni appellatione, & non obstantibus quibuscumque, componat.

XVI. Cum præcipuè in hoc Decreto Synodus intendat obviare scandalis, quæ ex hisce controversiis nata sunt oriri, nî mox & indilatè sistantur; compositio Episcopi eò maximè tendere debet, ut brevi manu, summariè, ac de plano, sine strepitu & figurâ Judicii expediat universa, quemadmodum S. Congregationem declarasse fertur, quæ similiter declaravit, appellationem hìc amotam duntaxat quoad effectum suspensivum; nequaquam verò quoad effectum devolutivum.

XVII. Quia verò interdum Episcopalis auctoritas hujusmodi controversiis diminuendis ac sopiendis haud sat potens & efficax est, Regia nonnunquam accedit; quæstionesque super hisce controversiis ad Consilia Regia, præcipuè si de possessorio agatur, frequenter devolvuntur; quod quotidianâ praxi notius est, quàm ut probari debeat. Et plura Regia Arresta in hac materia refert Renatus Choppinus *lib.* 2. *Monast. tit. ult. n.* 23.

XVIII. Addit deinde Synodus Tridentina: " Exempti autem omnes, tam Clerici Seculares, quàm „ Regulares, quicumque, etiam Monachi, ad *publicas* „ Processiones *vocati* accedere compellantur, iis tantùm exceptis, qui in strictiori clausura vivunt.

Vigore hujus Decreti decisum esse testatur Stephanus Gratianus *Decis.* 232. *n.* 15. in Curia Episcopali Papiæ, " Monachos posse compelli ab Episcopo, & Censuris „ distringi aut saltem pœnis pecuniariis, ut vadant ad „ Processiones publicas.

XIX. Et Erasmus Choquier post Choppinum *de sacra Politia lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 18. refert judicatum, " quòd „ omnes, *quantumcumque exempti*, accedere tenentur ad Processiones consuetas, aut indictas pro bono „ publico vel honore. „ *De Jurisd. in exemptos parte* 2. *quæst.* 45. *numer.* 109.

XX. Fuere quidem nonnulla Capitula Canonicorum, quæ titulo *immemorialis* consuetudinis & possessionis se prætendebant ab hac accedendi ad Processiones obligatione exemptos; sed observat Aloysius Riccius in *praxi sua Neapol.* hanc consuetudinem in Gallia esse reprobatam tanquam illegitimam & irrationabilem. Et in specie Canonici Merenses, quantumvis exempti, declarati sunt non receptibiles ad prætendendum se non esse obligatos comitari suum Episcopum in publica supplicatione, per sententiam Senatûs Parisiensis an. 1583. Similia duo alia Arresta contra Canonicos titulo *antiquæ possessionis* idipsum prætendentes, referuntur per Meynardum *lib.* 1. *Notab.* 44. *cap.* 5.

XXI. Hac eadem auctoritate possunt Episcopi Processiones antiquitùs institutas, ac multo tempore observatas, vel in totum abrogare, aut immutare, si in eas abusus irrepsisse viderint; nec tam ad excitandam devotionem, quàm ad excessus committendos conducere perspexerint.

Hoc motivo Patres Synodi Coloniensis anno 1536. Processiones, quæ per agros & campos peragebantur, abrogarunt, sive voluerunt, ut hæ Processiones de cætero intra septa Ecclesiarum religiosè fierent, ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeaturque tum pius rei ac tempori conveniens sermo commonitorius.

Rationem hujus desideratæ mutationis assignant, quòd Processionum harum institutio rationem quidem habeat, nempè quòd populus oret, *ut segetes ac fruges terræ à Domino conserventur*: " Verùm ut alia plurima, „ inquiunt, ita & hic mos hominum malitiâ depravatus „ est, quòd per occasionem talis deambulationis, quæ „ Deo placando erat instituta, pleraque scelera committantur. Quamobrem nobis satius videtur, ut hæ „ aliæque supplicationes ac Processiones, de cætero intra septa Ecclesiarum religiosè fiant; ac ut in templo, „ loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, „ habeaturque tum pius rei ac tempori conveniens ad „ populum commonitorius sermo.

XXII. Quin inter species orationis publicæ recensendum sit Officium Canonicum, sive Horarum Canonicarum solemnis persolutio, indubitatum est; ut proinde etiam hic cura Episcopalis invigilare debeat, num omnia ritè, devotè ac recto ordine peragantur; nihilque solidæ devotioni, ac Divini Officii majestati contrarium immisceatur.

XXIII. Quapropter non tantùm in pristinis, sed etiam recentioribus, ac nostræ penè ætatis Synodis frequenter inculcatum Episcopis legitur, ut Breviaria, Missalia, Antiphonalia, aliosque ad Ecclesiasticum Officium spectantes libros diligenter examinent; & si quid superfluum aut cultui divino indecens aut minus dignum repererint, tollant.

Concilium Senonense decimo sexto seculo Lutetiæ Parisiorum sub Antonio à Prato S. R. E. Cardinale, nec non Senonensium Archiepiscopo, & Galliarum Primate celebratum, statuit, " ut Diœcesani statim post „ dissolutum præsens Concilium diligenter visitent Breviaria, Missalia, Antiphonalia, ac Sanctorum legendas. Et quæ deprehenderint in illis superflua, aut „ non satis pro Ecclesiæ dignitate convenientia, ipsi „ continuò tollent & resecabunt, & quæ viderint esse „ necessaria, adjicient. „ *cap.* 1.

Similiter sub idem penè tempus, Patres Concilii Coloniensis attendentes, " nonnulla in Divinum Officium „ cæco quodam judicio invecta, judicarunt operæ pretium facturi, si Missalia perinde atque Breviaria per„ videri curarent, ut amputatis tantùm superfluis & „ quæ superstitiosiùs invecta videri possint, ea tantùm, „ quæ dignitati Ecclesiæ & priscis institutis consentanea „ fuerint, relinquantur. „ an. 1536. *part.* 2. *c.* 11.

Concilium quoque Mechliniense intelligens, quoniam in Divino Officio quandoque " & potissimùm in festis, „ quæ certis Diœcesibus propria sunt, in historiis, quæ „ leguntur, & sequentiis Missarum quædam occurrunt, „ quæ subinde pios offendunt; statuit ut curent Episcopi & quod in eo officio purgandum videtur & corrigendum, expurgent & corrigant, aut loco Officii „ hujusmodi jubeant Officium de communi cantari.

Hisce addi possunt, quæ in sua Synodo anno 1570. statuit Episcopus Namurcensis Antonius Haverius, qui Concilio Tridentino interfuit, titulo *de sacra Eucharistia & divini Officii persolutione cap.* 8. " In Divino Of„ ficio, ea tantùm convenit decantari vel legi, quæ solida sunt, & ad ædificationem faciunt tam proferentium quàm auditorum. Quare Ecclesiarum Recto„ res & Præfecti diligenter advertant, an in suis Ecclesiis aliqua sint immixta Officio Ecclesiastico, *falsa, incerta*, vel *non verosimilia*: quæ si deprehenderint, „ ad nos deferant, ut eorum loco, *ex Scriptura, vel* „ *veteribus ac probatis scriptoribus solida substituantur.*

Nullatenus proinde dubitarunt Episcopi, quin Breviariorum aliorumque librorum ad Divinum Officium spectantium visitatio atque correctio sibi incumberet.

XXIV. Hac auctoritate usus Episcopus Aurelianensis anno 1693. novam Breviarii Diœcesis suæ editionem & emendationem procuravit.

In hac verò emendatione seu correctione imprimis observavit, " ut nihil in *Antiphonis*, nihil in *Versibus* „ *& Responsoriis* sit insertum, quod ex *Scripturis sacris* „ non sit descriptum, ita ut (verba ejus sunt in præfatione Breviario correcto præfixa) „ in his omnibus „ vel Deus ipse nos alloquatur, vel verba suppeditet „ quibus ipsum alloquamur. *Amica* enim *& familiaris* „ oratio est (ait S. Cyprianus Martyr & Episcopus *lib. de orat. Dom.*) „ *Deum de suo rogare.*

Ulteriùs in dicta præfatione exponit, " Optandum „ quidem esse, totam utique Scripturam unâ serie in „ Officiis Divinis singulis annis legi potuisse: sed, ait, „ cùm plura contineat, quàm ut integra hoc temporis „ spatio legatur; id saltem effecimus, ut ex Scripturæ „ lectionibus nulla (paucissimis exceptis) unquam „ omitteretur, & lectiones ipsæ ex iis desumerentur „ locis, quæ & scitu magis essent necessaria, & ad animos rerum cœlestium amore inflammandos magis „ efficacia.

„ Lectiones ex *genuinis* & *indubitatis* SS. Patrum „ operibus, inquit, depromptæ sunt, quæ Scripturarum locis difficilioribus lucem afferant, fidei dogmata, firmiùs stabiliant, Christi præcepta luculentiùs „ explicent, peccati odium altiùs in animis imprimant, „ ac vitæ æternæ desiderium ferventiùs excitent.

Psalterium sic disposuit, ut singulis ferè hebdomadis totum reciteretur.

Hoc verò vel maximè cordi fuit huic Antistiti, ne quid falsi aut incerti vel fabulosi in Officio divino legeretur; quare omni studio in hoc allaboratum fuisse ait, " Ut veritati simul ac Fidelium ædificationi consulentes, *falsa* ac *dubia* removerentur; eaque ex Sanctorum historia proponerentur, quæ legentium animos „ ad Deum amandum, & Sanctos imitandos suaviùs „ allicerent.

Deni-

Denique cum nulli Sacerdotum Canones ignorare permittatur; ideo " quæ Clericos & maxime Sacerdo„ tes, qui pro aliorum salute invigilant, circa fidem & „ mores scire apprime convenit, ex Conciliorum De„ cretis, & Sanctorum scriptis excerpsit, & ad calcem „ Breviarii edi curavit: ut singulis diebus ad *Primam*, „ etiam ab iis qui privatum Officium recitant, aliquid „ inde legatur.

Et quidem pro die 29. Aprilis, qua die hæc scribo, hoc à Canonicis Clericisque notandum Synodi Coloniensis Decretum assignatur: " utinam optando, à Deo „ Optimo Maximo consequi possimus, ne quisquam „ lucri causa divinis interesset, alioquin non accessu„ rus sacra; veluti quem nummi magis, quam Dei „ amor in templum trahit, quæstum pietatem esse pu„ tans: qui (non dubium) ex numero eorum est de „ quibus Isaias dixit: omnes diligunt munera, sequun„ tur retributiones. „ Optandum, ut & Breviarii Romani, quo plerique in Belgio utuntur, aliqua nova correctio fieret; qua præsertim apocrypha & dubia tollerentur; atque certa & indubitata substituerentur.

XXV. Sed cum pleræque Ecclesiæ Belgicæ, præsertim seculares receperint Breviarium & Ritum Romanum, attendenda erit circa Librorum Divinorum correctionem Bulla Pii V. quæ Breviario Romano præfici solet; atque stylus Curiæ Romanæ, qui omnia pene ad Ritus spectantia Congregationi, quæ *Rituum* dicitur, commisit; ubi de hac Congregatione agetur, latius ostendetur.

XXVI. Denique Synodus Tridentina hanc circa preces publicas Episcopalem auctoritatem expendens, ipsis Episcopis mandavit, ea omnia, quæ à Sacrificii Missæ dignitate aliena sunt, quæque vel avaritia, vel irreverentia, vel superstitio induxit, è medio tollere sedulo curent, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque; uti fusius dicetur, & abusus è medio tollendi proponentur infra *parte 2. titulo de celebratione Missarum.*

XXVII. Sed, ut ea quæ de Breviariorum emendatione dicta sunt, planius intelligantur, non pigeat excipere quod exeunte 16. & ineunte 17. seculo apud Gallos hac de re contigerit.

Tunc temporis in Gallia plures suum particulare Breviarium retinendum censuerunt, tametsi Curia Romana frequenter, ac præsertim post Concilium Tridentinum institerit, ut Breviarium Romanum cæteris particularibus Breviariis abjectis, in omnibus ubique Ecclesiis reciperetur.

Ita legitur circa annum 1581. Curiam Romanam fortiter institisse ut Ecclesia Parisiensis, abjecto proprio ritu Divini Officii, reciperet ritum Romanum, uti refertur inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 31. *num.* 3. extatque ibidem resolutio Capituli Parisiensis super retentione & reformatione *sui particularis* & antiqui Breviarii; ac una subjunguntur rationes Theologorum Parisiensium, quibus ostendebant nullatenus esse recipiendum ritum Romanum, abjecto Parisiensi; sed potius expedire ut unaquæque Diœcesis suum retineat ritum & particularia sua Breviaria.

Porro inter alia observant dicti Theologi, " quod „ sancti Patres tanta sapientia & prudentia illustres, „ justis de causis, singulis Diœcesibus singula concesse„ rint & ordinaverint Breviaria.

Præterea notant: Quod " reliqui Episcopi habeant „ potestatem politiæ & ordinationis in suis Diœcesi„ bus, ut Romanus in sua. Hoc autem bona ex parte „ convelleretur.

Et infra addunt: " Hi Episcopi in suis Diœcesibus (si intelligant quod sunt) „ habent potestatem, ora„ tionis modum instituendi, sicut Papa in Romana „ Diœcesi & Ecclesia (hoc enim sonat & significat vocabulum *Pontifex Hebr. cap.* 5. & 9.) „ alioquin „ fierent Papæ Capellani.

Præterea observarunt, " quod ubi Deus Optimus „ Maximus dedit Sanctos, ibi quoque velit per illos „ invocari à fidelibus populis, sicuti voluit rogari à fi„ liis Israel per Patres illorum Abraham, Isaac & Ja„ cob, hac de causa retinenda esse singularum Diœce„ sium particularia Breviaria, utpote quæ singularum „ quoque Diœcesium *Sanctorum* officia continere con„ sueverunt.

Non prætermittunt insuper libere edicere, quod hæc particularium Breviariorum abrogatio, & in locum eorum Romani Breviarii inductio, non tam augmentum Religionis, quam Romanæ Curiæ amplificationem pro fine habeat: " Quid enim (inquiunt) „ inde provenit, nisi Romanæ, non dico religionis, „ sed superbiæ & ambitionis auctio.

Hæc Theologorum resolutio integra exhibetur per Pythæos inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 31. *num.* 11. Et ibidem *num.* 12. refertur Arrestum Parlamenti Parisiensis de 27. Feb. 1603. quo ad instantiam Procuratoris Regii cassatur ordinatio Episcopi Andegavensis, qua voluit per suam Diœcesim recitari divinum officium juxta ritum Breviarii & Missalis Romani, abrogato antiquo ritu Ecclesiæ Andegavensis, & injunctum fuit eidem Episcopo; ne ullam circa ritum Ecclesiasticum immutationem aut innovationem induceret absque permissu Regis. Vide utrumque Monumentum in appendice sub litt. F. G.

TITULUS XVII.

DE VISITATIONE EPISCOPORUM.

CAPUT I.

De necessitate & scopo Visitationis.

13. *Episcopus, ut facilius ac celerius cum fructu Visitationem absolvat, debet Ministros inferiores præmittere.*
14. *Hoc etiam probavit S. Carolus.*
15. *Litteræ Pastorales materiam & scopum Visitationis continentes, præmittendæ: & quid hic fecerit S. Carolus.*
16. *Parochi litteras populo prælegere, eumque ad Visitationem obedienter recipiendam inducere tenentur.*

I. ANIMARUM curatio rite peragi nequit, si morbi nesciantur. Hi vero sciri nequeunt, nisi medici ægros visitent, in morbos inquirant & studiose examinent. Quapropter nihil adeo à Patribus & Sacris Canonibus Episcopis inculcatum fuit, quam continua Diœcesium perlustratio & visitatio: præcipuaque Sanctorum Episcoporum occupatio fuit Diœcesium continua circuitio & perlustratio.

II. Cumque labentibus seculis hæc Episcoporum sollicitudo interdum flaccesceret; atque inde sensim, dormientibus Pastoribus, zizania malæ doctrinæ, aut morum abusus seminarentur & crescerent: non defuere Concilia, & Pontifices, qui Episcoporum hac in parte obligationem urgerent, & ob oculos ponerent.

„ Multorum casuum (ait Synodus Tarraconensis III. *can.* 8.) experientia magistrante, reperimus „ nonnullas Diœcesanas Ecclesias esse destitutas; ob „ quam rem hac Constitutione decrevimus, ut antiquæ „ consuetudinis ordo servetur, & *annuis* vicibus ab „ Episcopo Diœcesano *visitentur*; & si qua forte Basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparetur.

Synodus Legionensis in Gallæcia & Portugalia Diœceses multiplicari voluit, " quia in tota Gallæciæ re- „ gione *spatiosæ* satis Diœceses ab Episcopis tenentur: „ ita ut aliquantæ Ecclesiæ per *singulos annos vix* pos- „ sint à suo Episcopo *visitari*.

III. His aliisque infinitis propemodum Canonibus, qui visitationem, tamquam præcipuam ac maxime necessariam Episcoporum functionem urserunt, insistens Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* decrevit, " ut Patriarchæ, Primates, Metropolitani & „ Episcopi propriam Diœcesim per *seipsos*, aut si legi- „ time impediti fuerint, per suum generalem Vica- „ rium, aut Visitatorem, si *quotannis* totam, propter „ ejus latitudinem, visitare non poterunt, saltem ma- „ jorem ejus partem; ita tamen, ut *tota biennio per se*, „ vel *Visitatores suos* compleatur, visitare non præter- „ mittant.

IV. Porro cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, *oves suas agnoscere*, uti loquitur Synodus Tridentina *sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* nullatenus ex mente Patrum Concilii est, quod Episcopi unica Diœceseos Visitatione *annua* aut *biennali* obligationi suæ semper satisfaciant: quandoquidem fieri possit, frequentiores Visitationes requiri, ut oves suas cognoscere, & statum suæ Diœcesis perspectum habere queant.

Et uti recte advertit Cardinalis De Luca Discursu 5. ad Concilium Tridentinum, " terminus *unius* anni, „ vel saltem *biennii* (de quo in Decreto Concilii Tridentini) " quamvis ex præcepto statutus videatur, „ ne id negligi valeat, non tamen adeo *taxativus* est, „ ut intra breviorem terminum, quando Episcopus „ seu Ordinarius opportunum vel salubre credat, vi- „ sitare non possit; cum etiam *bis in eodem* anno, jux- „ ta casuum contingentiam, ac rerum opportunita- „ tem, id facere valeat; dummodo tamen ad bonum „ finem, bonoque zelo id agatur, non autem ut id „ serviat ad solum prætextum exigendi à Capitulis & „ Clericis aliisque subditis procurationes, ac munera, „ victualia, sub quorum prætextu magnæ fieri solent „ extorsiones.

V. Itaque Synodus quidem voluit, ut semel saltem quotannis Diœcesim suam visitarent; permittens de cætero Episcoporum conscientiæ, num pro Diœcesis & ovium sibi commissarum notitia frequentiores requirantur; juxta illud Leonis IV. ad Episcopos Britanniæ apud Gratianum 10. *q.* 1. *can.* 4. " Regenda est una- „ quæque Parochia sub tuitione & provisione Episcopi „ per Sacerdotes vel cæteros Clericos, quos ipse cum „ Dei timore providerit, cui jure pertinere videtur, „ & *circumire*, ut sibi necessarium visum fuerit, Eccle- „ siastica utilitate cogente.

VI. Cum enim Episcopus *per se* curam suæ Diœcesis habere & gerere debeat, merito quoque injungitur, quod eam *per se* lustrare visitareque teneatur; & si vel ob ejus latitudinem aut legitima impedimenta eam toties *per se* circumire ac visitare nequeat, ut perfectam illius notitiam accipiat, satagat, ut per inferiores v. g. Archidiaconos, Decanos seu Archipresbyteros, aut Visitatores specialiter ab ipso designandos, visitatio ita instituatur & agatur, ut per ipsos plenam totius Diœcesis, & ovium sibi commissarum notitiam habere queat.

VII. Ita S. Carolus, quantumvis in visitatione suæ Diœcesis indefessus & assiduus, quemadmodum ejus acta ac vita testantur, cum nimium suæ Diœcesis videret spatium, ac infinita propemodum reformanda comperisset, " ea ab eo inita fuit deliberatio, ut quo di- „ ligentius & visitatio, & per executionis usum per- „ petuo salutaria Decreta inducantur; Ecclesiastici „ aliquot homines, spectata morum probitate, pru- „ dentia, doctrina, disciplinæque Ecclesiasticæ usu pe- „ riti deligerentur, quibus tum visitandi, tum omnem „ executionem procurandi, promovendique munus „ committeretur.

Hæc in præfatione Instructionum pro Visitatoribus; quæ merito ab Episcopis aliisque, quibus visitandi obligatio incumbit, legentur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 4. *pag.* 549. & *seqq. edit.* 1683.

VIII. Synodus Tridentina postquam ostendit, quando Episcopi, Archidiaconi, aliique quibus jus visitandi competere consuevit, visitationem instituere debeant, subjungit " Visitationum autem omnium „ istarum præcipuus sit scopus, sanam orthodoxam- „ que doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, bonos „ mores tueri, pravos corrigere; populum cohortatio- „ nibus & admonitionibus ad religionem, pacem, „ innocentiamque accendere; cætera, prout locus, „ tempus & occasio feret, ex Visitantium prudentia „ ad Fidelium fructum constituere.

IX. Scopum hunc ut assequantur Visitatores, non sufficit informari de iis, quæ externum Ecclesiarum statum concernunt; sed præcipue de interiori statu dignoscendo allaborandum est.

Unde in formula visitationis, quam an. 1579. in generali Conventu proposuit Clerus Gallicanus, non tantum quid de exteriori statu Ecclesiarum (circa quem plerique hodie Visitatores occupantur) sed præcipue, quid de interiori inquirendum sit proponitur; quemadmodum & in ea, quam S. Carolus in sua Synodo Provinciali quarta exhibuit.

X. Unde Synodus P. I. Cameracensis *tit. de visitatione cap.* 2. vult, ut Episcopi in visitatione " pri- „ mum cognoscant de fide, vitæ sanctimonia ac mo- „ ribus: sive visitatio fiat in Monasteriis, sive Capi- „ tulis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, vel etiam „ aliis Ecclesiis. Quoniam id *præcipue* spectandum est, „ ne doctrinæ sinceritas ullo errore corrumpatur; nec „ præterea vitiis vita maculetur. Cognoscant deinde „ de regula ac statutis; an serventur, an negligantur; „ & singula rite ac ordinate constituantur.

Deinde *cap.* 3. " Externa etiam visitando non ne- „ gligant: ut sunt habitus, decens Tonsura, & hujus- „ modi reliqua.

Posthæc subjungit *cap.* 4. " Sed illud *præcipue* spe- „ ctent,

„ ctent, quam recte & diligenter *Pastores* ministeria „ sua obeant : sive docendo, sive Sacramenta ministrando, & Venerabile Sacramentum & Unctiones „ & Baptisteria honeste conservando. Cognoscant praeterea de bonis Ecclesiarum, ac suppellectile, de bibliothecis & aliis hujusmodi, ne quid per negligentiam pereat. Provideant etiam ut & fundationes „ observentur, & eleemosynae liberalitate piorum hominum institutae pauperibus nulla fraude distribuantur.

XI. Haec aliaque similia passim in Synodis, Visitatoribus, atque imprimis Episcopis inculcantur, quae manifeste ostendunt Ecclesiae mentem esse, ut Episcopi " diligentiam omnem visitando adhibeant (verba sunt Concilii Mediolanensis IV. *parte* 3. *titulo de Visitatione*) „ non modo in Ecclesiarum cultu & ornamento tuendo, augendove, sed maxime in omni & „ Cleri & populi pristina Christiana disciplina restituenda; in utriusque item moribus cognoscendis, iisdemque depravatis corrigendis.

XII. Vetus Formula Inquisitionis, juxta quam Episcopi aliique inferiores Praelati olim Visitationem suam dirigere debebant, idem evincit. Nam Formula haec prout eam circa seculum X. evulgavit Regino Abbas Prumiensis in suo Opusculo de Ecclesiasticis disciplinis, in duos libros erat distincta; atque in primo continebatur, quid ab Episcopis circa Ecclesiasticos Viros esset inquirendum; in secundo autem, quid circa Laicos.

Plura de hac Inquisitionis Formula & Opusculo Reginonis observavi Tractatu Historico-Canonico in Canones *parte* 5. *cap.* 1. Neque inutiliter Formula inquisitionis una cum Opusculo Reginonis legetur ab iis, quibus visitandi munus incumbit : plurima quippe & hodie utilia, ac modernis temporibus accommodata diligens lector & peritus scrutator reperiet; eamque consuluisse S. Carolum, aut eos, qui instructionibus Visitatorum, quae in Actis Ecclesiae Mediolanensis parte IV. prostant, formandis fuere occupati, innuit harum cum praedicta Inquisitione in multis consonantia.

Post expositum scopum omnium Visitationum, Synodus Trident. Visitatores instruere pergit; quaeque ad scopum illum assequendum conducant, proponit. „ Quae ut facilius feliciusque, ait, succedant; monentur praedicti omnes & singuli, ad quos Visitatio spectat, ut *paterna charitate Christianoque zelo* omnes „ amplectantur : ideoque modesto contenti equitatu „ famulatuque, studeant *celerrime*, debita tamen *cum diligentia*, Visitationem ipsam absolvere.

XIII. Ut vero Episcopus celerius, debita tamen cum diligentia, visitationem absolvere queat, jam olim decretum fuisse legitur : " Cum Episcopus suam Dioecesim „ circuit, Archidiaconus, vel Archipresbyter cum „ praeire debet uno aut duobus diebus per Parochias „ quas visitaturus est; & plebe convocata, adnuntiare „ debet proprii Pastoris adventum, & ut omnes ad ejus „ Synodum die denominata impraetermisse occurrant, „ omnimodis ex auctoritate sanctorum Canonum praecipere, & minaciter denuntiare, quod si quis absque „ gravi necessitate defuerit, procul dubio à communione „ Christiana sit repellendus. Deinde ascitis secum Presbyteris, qui illo in loco servitium debent exhibere „ Episcopo, quidquid de minoribus & levioribus causis „ corrigere potest, emendare satagat; ut Pontifex veniens nequaquam in facilioribus negotiis fatigetur, „ aut ibi immorari amplius necesse sit quam expensa „ sufficiat. „ Apud Reginonem *lib.* 2. *cap.* 1.

XIV. Hoc Rhotomagensis Concilii Decretum, tanquam visitationi celerius ac fructuosius perficiendae summopere opportunum renovavit, ac observari praecepit S. Carolus in suo Concilio IV. Mediolanensi; permittens tamen Episcoporum arbitrio, num Archidiaconum, Archipresbyterum, aut alium Ecclesiasticum hominem praemittere velit.

XV. Insuper Zelosissimus hic Pastor, ut majori cum fructu ac minori mora Visitationem absolverent Episcopi, Litteras Pastorales, quae Visitationis materiam, scopum, atque alia eo spectantia continebant, Visitationi praemittendas censuit. " Porro Parochus, aliusve „ Ecclesiae Rector vel Praefectus, in qua animarum curam gerit, cum visitandus erit, Pastorales Episcopi „ Litteras, Visitationis nomine editas, duobus ante „ illius adventum proximis festis diebus, intra Missarum solemnia, cum populi frequentia adest, de scripto „ recitet. Itidem Parochus aut Ecclesiae Rector praestet de Litteris, quas de Confirmationis Sacramento „ rite religioseque suscipiendo, Episcopus instructionum monitionumve nomine ediderit.

Deinde monet, " Ut Parochus Litterarum, edictorumve Episcopalium evulgationem recitationemve „ & Sermone, & Concione, & monitionibus, & omni „ alio tum publico tum privato cohortationum officio „ prosequatur, prout expedire animadverterit : quo fidelium animos diligentius praeparet, atque excitet ad „ suscipiendum Episcopalis Visitationis officium.

CAPUT II.

Quae *procurationes* ab Episcopo Visitante exigi, vel recipi possint; & qui ad eas teneantur.

1. *Proponitur Decretum Synodi Tridentinae circa* procurationes.
2. *Ratione* Visitationis *nihil etiam* ultro oblatum *ab Episcopis exigi permittit.*
3. *Non prohibet peti quae alio titulo debentur.*
4. *Ratio cur Synodus nihil voluerit ab Episcopis exigi ratione Visitationis.*
5. *Permisit Synodus accipi* victualia.
6. *Quid veniat nomine* victualium?
7. *Synodus Tridentina ita* victualia *restrinxit, ut omnis luxus excludatur.*
8. *Ex mente Synodi, Episcopi deberent esse contenti iis quae ipsis apponuntur : quod suo exemplo ostendit S. Carolus.*
9. *Victualia tantum subministranda pro temporis* necessitate.
10. *Episcopus eodem die visitans plures Parochias, aut Ecclesias, debet esse contentus unica procuratione.*
11. *Episcopo visitanti Ecclesias Civitatis suae Cathedralis non debetur* procuratio.
12. *Synodus Tridentina intendit sublevare Visitandos ab omni gravamine.*
13. *Permisit arbitrio* Visitandorum *an consuetam procurationem in* pecunia *continuare velint; an convertere in simplicia* victualia.
14. *Praeservat conventiones, & consuetudines de non solvendis etiam* victualibus.
15. *Observanda circa illas consuetudines. Juxta hodiernam Belgii praxim Episcopi visitantes, à Laicis procurationes exigere nequeunt.*
16. *Idem servatur in Regno Galliae; ubi & quaestio de* procurationum *solutione in Tribunali Regio agitari debet.*
17. *Mores hodierni non patiuntur, ut Episcopus per* censuras *cogat subditos ad* procurationes *solvendas.*
18. *Quas poenas Synodus Tridentina decernat in Visitantes qui majores* procurationes *exigunt.*
19. *Decretum de moderatione procurationum; & poenae contra excedentes decretae, etiam ad Familiares & Ministros Episcoporum extenduntur.*

I. UT Visitatio à populo & Clero gratiori animo suscipiatur, vult Synodus Tridentina, " ut Episcopi Visitantes caveant, ne inutilibus sumptibus cui-

„ quam graves onerosive sint: neve ipsi, aut quisquam „ suorum quidquam procurationis causa pro Visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id „ quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis „ nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque „ sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant: non „ obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili.

II. His verbis voluit Synodus, ne quidquam causa Visitationis, etiam *ultro oblatum* à Visitatoribus recipiatur, nequidem pro *Visitatione testamentorum ad pios usus:* quæ eatenus Visitationi Episcoporum de jure communi subjacent, ut perspiciat Episcopus, num juxta voluntatem Testatorum executioni mandentur.

III. Quod vero alio quam Visitationis titulo, ut v.g. ex *relictis piis*, uti loquitur Synodus Tridentina, Episcopo debetur, sublatum non est; ideoque nec *Cathedraticum* Episcopis debitum sublatum esse declaravit S. Congregatio apud Weymsium *ad 24. Constitutiones per Concilium Trident. innovatas constit.* 17. *n.* 21.

IV. Et merito Synodus voluit, Episcopos in ipsa Visitatione ab omni vel specie avaritiæ, aut habendi cupiditate esse alienos. Si enim (teste eadem Synodo *Sess.* 25. *cap.* 1. *de reformat.*) ad restituendam disciplinam præcipuum sit, quod fideles Præpositos suos videant non ea quæ mundi sunt, sed animarum salutem ac cœlestem patriam cogitare; idipsum vel maxime in ipsa Visitatione, quæ tota ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam, vitia eradicanda, virtutesque plantandas dirigenda est, Episcopi suo agendi modo ostendere debent; ut dicere confidenter queant cum Apostolo: *Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos.* 2. Cor. c. 12. v. 14.

V. Exemplo tamen Christi, qui mittens Discipulos suos ad prædicandum Regnum, dixit: *In eadem domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua.... Et in quamcumque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.* Lucæ 10. v. 8. Hoc, inquam, exemplo, Synodus Tridentina generali prohibitioni, quidquam etiam *ultro oblatum* ratione visitationis accipiendi, hanc subjecit exceptionem: " Exceptis tantum *Victualibus*, quæ sibi ac suis *frugaliter* „ *moderateque* pro temporis tantum necessitate, & non „ ultra, erunt ministranda.

VI. Hæc *victualia* sive præstationes comprehenduntur sub nomine *procurationum*, de quibus sæpius in Jure Canonico mentio occurrit; inde dictæ, quod *procurari* sive subministrari debeant ab iis qui visitantur.

VII. Cum hæ procurationes ex Decreto Concilii Tridentini ad sola *victualia*, hoc est, esculenta & poculenta restringantur, " traditum est, ait Weymsius „ ex Zerola, subditos non teneri ad medicinam Visi„ tantium, vel alia similia quæ extra communem vi„ ctum sunt; propterea quod appellatione expensarum „ victualium veniant ea duntaxat, quæ in victu con„ sistunt, non etiam alia, quæ concernunt alias per„ sonarum necessitates, ne alioquin etiam tandem ad „ vestitum cogerentur; neque enim debentur victualia „ nisi actu visitantibus, quorum numero haberi vix „ possunt, qui ægrotant.

VIII. Dum autem addidit Synodus victualia *moderate* ac *frugaliter* esse ministranda, indubie omnem luxum conviviorum & epularum abundantiam exclusam voluit; ut scilicet vel in ipso actu Visitationis mores suos ita componant Episcopi aliive Prælati ut „ reliqui ab eis *frugalitatis*, modestiæ, continentiæ, „ ac, quæ nos tantopere commendat Deo, sanctæ hu„ militatis exempla petere possint, " quemadmodum Synodus Tridentina monet *sess.* 25. *cap.* 1. *de reformat.*

Imo fat ostendit Synodus per moderationem ac frugalitatem, qua victualia subministrari vult, se desiderare, ut Episcopi aliique Visitatores observent id, quod à Christo Discipulis suis inculcatum est, ut scilicet non soliciti de mensarum instructione aut victualium apparatu, contenti essent iis, quæ ipsis apponuntur.

Quod apprime intelligens S. Carolus severe suis inhibebat, ne quid esculenti ac poculenti secum ferrent, sed contenti essent iis, quæ Visitandi ad manducandum apponerent; quo fiebat, ait Godæus in ejus vita *lib.* 1. *c.* 13. ut frequenter pro lecto nihil præter stramina aut arborum folia; & pro cibis delicatioribus, nuces, castaneas, aut caseum reperiret; volebatque ut tam ipse quam sui, tum in manducando, tum in cubando paupertati in montibus habitantium se conformarent.

IX. Ad Synodum Tridentinam revertamur: quæ non *moderate* ac *frugaliter* duntaxat victualia dicit esse ministranda; sed insuper addit; *pro temporum tantum necessitate, & non ultra.* (*a*)

X. Unde si una die Episcopus visitet duas Parochias, „ debet esse contentus una procuratione; etiamsi locus „ quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationem „ integram persolvendam; cum eidem sufficere debeat, „ ut temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro „ *diebus* quibus eis spiritualia subministrat. „ *Cap.* 3. *de censibus in* VI. " Quo fit, inquit Weymsius loco „ citato, ut si secus faciant Visitatores, vel exigendo „ duplices procurationes ab uno vel duobus locis visi„ tatis eodem die, vel etiam procrastinando suam Visi„ tationem eo fine, ut duplicatas procurationes lucren„ tur, male versentur, & ad acceptorum restitutionem „ teneantur, ipsum Deum habituri ultorem; quia sic „ proprium suum compendium quæsiverint, non quæ „ Jesu Christi sunt.

XI. Eodem fundamento, dum Episcopus visitat Ecclesias civitatis Cathedralis, non potest prætendere *procurationem*, aut victualia à Visitatis; " Quia, inquit „ Fagnanus ad *cap.* VENERABILI ꝟ *de censibus num.* „ 15. cessat illa *necessitas temporis*, quam Concilium ad „ hoc præcise requirit: cum, visitatione expleta, possint „ domi suæ victum sumere: & hanc sententiam jam „ pridem probavit Sacra Congregatio ejusdem Concilii „ Interpres: Nam dubitanti Episcopo Tarenti, an in „ Visitatione posset exigere procurationem à Canonicis „ Cathedralis Ecclesiæ, censuit *cap.* 3. *sess.* 24. *de reformat.* „ dum de victualibus subministrandis disponit, „ non habere locum in Visitatione Cathedralis Ecclesiæ, „ sed Diœcesis tantum, ibi, *æquitatis*, ibi, *pro tem*„ *poris necessitate*, &c. Sed & alias censuit, nullam „ deberi procurationem Episcopo visitanti Clerum ci„ vitatis, ubi *est Cathedra.*„ Hæc Fagnanus.

XII. Ex his facile animadverti potest, Synodum Tridentinam exemplo Pontificum, quorum Decreta referuntur in Jure Canonico, huic rei potissimum intendisse, ut subditos, quantum posset, à Visitatorum immoderatis & insuetis oneribus sublevaret.

XIII. Quapropter ut Visitandi etiam procurationes, quæ in solis moderatis ac necessariis victualibus consistunt, facilius ac levius ferre possent, voluit, " ut sit „ in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere „ id quod erat ab ipsis antea solvi, certa pecunia taxa„ ta, consuetum; an vero prædicta victualia submi„ nistrare: (Deinde insuper addit) salvo item jure „ conventionum antiquarum cum Monasteriis, aliisve „ piis locis, aut Ecclesiis non Parochialibus inito, „ quod illæsum permaneat. In iis vero locis seu Pro„ vinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia nec

(*a*) Ea quoque mens extitit Cleri Gallicani in comitiis quæ Meloduni anno 1579. habita sunt. " Justum est, inquiunt Episcopi, „ & æquum sumptus necessarios, juraque consueta (quam procurationem Canones vocant) „ per Paræcianos, Parochosque „ Visitatoribus suppeditari. Cavendum tamen hac tempestate, „ ne Visitatio fiat onus intolerabile, & offensio detur Evangelio: „ sed Visitatores tractent Visitandos ut filios; ac pro sua decuria, „ comitatu ac victu mediocri sint contenti: & si Paræciæ sint „ tenues, benigne & gratis visitentur. „ *Voyez les nouveaux Mémoires du Clergé de France. t.* 7. *col.* 181.

„ pecu-

„ pecunia, nec quidquam aliud à Visitatoribus accipia-
„ tur, sed omnia *gratis* fiant, ibi id observetur.

XIV. Illud porrò circa hujusmodi consuetudinem negativam, quam Concilium præservat, non solvendi *procurationem*, advertendum monet Fagnanus loco citato *num.* 29. " quia ad hoc, ut de tali consuetudine
„ dicatur constare, ex ipsius Congregationis sententia,
„ non sufficit, ut Visitati nunquam Episcopum pro-
„ curaverint, sed probari oportet Episcopum *petiisse*
„ procurationem, & Visitatos *detrectasse* illam solvere,
„ & postea Episcopum per longum tempus acquievisse,
„ prout requiritur in facultativis.

XV. Insuper notandum, Episcopos aliosve jus Visitationis habentes, nec in toto nec in parte posse à Laicis visitatis procurationem exigere, juxta notoriam harum & vicinarum Provinciarum consuetudinem, in eo fundatam, quòd Canones de solis Ecclesiasticis loquantur, quando de procurationibus agunt; uti monet Zypæus in Jure novo *tit. de censibus num.* 9. Et latiùs Grivellius *decis.* 119. qui Litteras Ducum nostrorum Alberti & Isabellæ ad Senatum Dolanum recitat, quibus declaratur, fas non esse Episcopo à Laïcis exigere *procurationes.* (a)

XVI. Idem quoad regnum Galliæ testatur Carolus Fevret tractatu *de abusu lib.* 3. *cap.* 4. qui & ibidem notat, inspectis dispositionibus Juris Canonici, quæstionem de solvendis procurationibus agitandam & decidendam esse coram Judice Ecclesiastico; sed id hodie in Gallia haud observari; futurumque abusum si Judex Ecclesiasticus prætendisset adjudicare hoc jus pecuniarium procurationis.

XVII. Notat insuper, si Episcopus aut Archidiaconus præsumerent excommunicare Parochum, aut Ecclesiam interdicto subjicere ob recusatam procurationem, futurum abusum; & Senatum Regium ita judicasse contra Episcopum Bayonensem refert ex Mornacio *ad l.* 3. *Cod. de Apostatis*; " eò quòd Ecclesiam Harsa-
„ nam, ob solum Diœcesanæ visitationis refusum via-
„ ticum, interdicto subjecisset.

XVIII. Ut verò Synodus Tridentina significaret, quàm sibi cordi esset, ut præscriptam in procurationibus moderationem & frugalitatem Episcopi servarent, decernit: " Quòd si quisquam, quod absit, aliquid
„ amplius in supradictis omnibus casibus accipere præ-
„ sumpserit; is, præter dupli restitutionem intra men-
„ sem faciendam, aliis etiam pœnis juxta Constitutio-
„ nem Concilii generalis Lugdunensis, quæ incipit,
„ *Exigit*; necnon & aliis pœnis in Synodo Provinciali
„ arbitrio Synodi, absque ulla spe veniæ, mulctetur.

Constitutio Lugdunensis Concilii à Tridentina Synodo hic innovata refertur in *cap.* 2. *de censibus* in VI. quâ statuitur: " Ut universi & singuli, qui ob procuratio-
„ nem sibi ratione visitationis debitam exigere pecu-
„ niam, vel etiam à volente recipere, vel aliàs Consti-
„ tutionem ipsam recipiendo munera, sive Visitationis
„ officio impenso procurationem in victualibus, aut
„ aliquid aliud procurationis occasione, violare præ-
„ sumpserint, duplum ejus quod receperint Ecclesiæ,
„ à qua id receptum fuerit, intra mensem reddere te-
„ neantur. Alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepis-
„ copi, Episcopi, duplum ipsum ultrà prædictum tem-
„ pus restituere differentes ingressum sibi Ecclesiæ sen-
„ tiant interdictum. Inferiores verò ab officio & bene-
„ ficio noverint se suspensos, quousque de duplo hujus-
„ modi gravatis Ecclesiis plenariam satisfactionem im-
„ pendant: nullâ eis in hoc dantium remissione, libe-
„ ralitate seu gratiâ valiturâ.

XIX. Hæc interdicta ipsis Visitatoribus, etiam esse interdicta ipsorum Familiaribus & Ministris, ne possint causâ Visitationis quidquam pecuniæ aut muneris etiam ultrò oblati, accipere; & quòd, si acceperint, iisdem pœnis sint obnoxii, tam Constitutio Innocentii IV. in *cap.* 1. quàm Constitutio Concilii Lugdunensis in *cap.* 2. *de censibus* in VI. ac novissimè Synodus Tridentina sat patenter insinuant.

(a) Attamen idem Grivellius deinde observat hanc declarationem mutatam fuisse: quippe anno 1611. Senatus Dolanus annuentibus Principibus Alberto & Isabella pactus est cum Archiepiscopo Vesuntino eâ lege ut Laici solverent partem expensarum in visitationibus fieri solitarum; sed pacto appositæ sunt conditiones, quas exponit *Grivellius in suis Decisionibus pag.* 315. &c. Edit. Antverp. an. 1663.

CAPUT III.

Quæ loca ab Episcopis *visitari* debeant, & possint?

1. *Episcopus fundatus est de jure in visitatione totius suæ Diœcesis.*
2. *Episcopus excludi nequit à visitatione Ecclesiarum Parochialium, aut Beneficiorum Curatorum.*
3. *Synodus Tridentina declaravit Beneficia Curata* visitationi *Episcopali esse subjecta.*
4. *Exemptio* visitationem *in his non impedit.*
5. *Datio in* commendam *etiam non impedit.*
6. *Ecclesiæ Curatæ unitæ aut incorporatæ Monasteriis aut Capitulis exemptis* visitationi *subsunt.*
7. *Etiam ubi Prælati habent utramque jurisdictionem.*
8. *Ecclesiæ Parochiales unitæ Ordini S. Joannis Jerosolymitani subjectæ visitationi.*
9. *Variis Regiis Arrestis confirmatum jus* visitandi, *quoad Beneficia unita Monasteriis exemptis.*
10. *Nulla exemptio aut consuetudo dictas Ecclesias à visitatione eximere potest.*
11. *Clerici meritò* visitationi *Episcoporum subjecti.*
12. *Illos generaliter iterato Decreto Episcoporum* visitationi *subjectos declaravit Synodus Tridentina.*
13. *Capitula Cathedralia etiam* exempta *visitationi Episcopi subjecta.*
14. *Potest in visitatione Episcopus* solus *procedere.*
15. *Quid circa visitationem* Monasteriorum *remissivè.*
16. *Quod jus competat Episcopis hodie* visitandi *Hospitalia & alia pia loca remissivè.*

I. QUEMADMODUM Episcopo totius suæ Diœcesis cura incumbit; omnesque in sua Diœcesi consistentes sunt ejus curæ commissi, ita etiam totius Diœcesis visitatio Episcopo incumbit; quia sine visitatione curam ovium habere nequit. Unde communiter tradunt Canonistæ, uti notat Fagnanus *ad cap.* EX PARTE ii. *de Clericis non residentibus num.* 39. personalem visitationem Prælatorum esse de *jure Divino.*

Hinc concluditur, nullâ consuetudine, nullove privilegio Episcopum impediri posse à visitatione, quæ exigitur, ut animas sibi commissas regere ac dirigere possit.

II. Hoc titulo Episcopus excludi nequit à Visitatione Ecclesiarum, quibus cura animarum personarum secularium, quæ Episcoporum curæ sunt concreditæ, annexa est; saltem quoad ea, quæ curam illam concernunt. Si enim ab hac Visitatione excluderetur, curam animarum sibi commissarum debitam habere non posset.

III. Unde Synodus Tridentina *sess.* 7. *cap.* 7. *de reformat.* declaravit; " Beneficia Ecclesiastica *curata*,
„ quæ Cathedralibus, Collegiatis, seu aliis Ecclesiis,
„ vel Monasteriis, Beneficiis, seu Collegiis, aut piis
„ locis quibuscumque perpetuò unita & annexa repe-
„ riuntur, ab Ordinariis locorum annis singulis visi-
„ tentur.

IV. Et ne Ecclesiarum *exemptio* hanc necessariam visitationem impediret, *cap.* 8. ulteriùs declaravit: " Locorum Ordinarii Ecclesias quascumque, quomo-
„ dolibet exemptas, auctoritate Apostolicâ, singulis
„ annis visitare teneantur, & oportunis juris remediis
„ providere, ut, quæ reparatione indigent, reparentur;
„ & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque
„ debitis obsequiis minimè defraudentur: appellationi-
„ bus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemo-
„ rabili,

rabili tempore præscriptis, Judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitùs exclusis.

V. Ulteriùs cùm titulo *commendationis*, prætenderentur Beneficia etiam *curata* à Visitatione Episcopi libera, statuit Synodus *sess.* 21. *cap.* 8. *De reformat.* " Quæcumque in Diœcesi ad Dei cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri æquum est; proptereà commendata Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpositurae nuncupatæ, in quibus non viget regularis observantia; nec non Beneficia tam curata, quàm non curata, Secularia, & Regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta ab Episcopis, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegatis, annis singulis visitentur; curentque iidem Episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent, aut restauratione, reficiantur: & cura animarum, si qua illis vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia rectè exerceantur; appellationibus quibuscumque, privilegiis, consuetudinibus, etiam immemoriabili tempore præscriptis, conservatoriis, Judicum deputationibus, & eorum inhibirionibus non obstantibus.

Cum verò nonnulli contra mentem Synodi prætenderent hoc Decretum non pertinere ad Ecclesias *nullius Diœcesis*, (de quibus sub titulo de exemptionibus agetur,) Synodus novo edito Decreto mentem suam clarius expressit *sess.* 24. *cap.* 9. *de reformat.* " Quæ aliàs sub fel. rec. Paulo III. & nuper sub Beatissimo Domino nostro Pio IV. in hoc eodem Concilio de adhibenda Ordinariis diligentia in Beneficiorum, etiam exemptorum, visitatione constituta sunt; eadem etiam in iis Ecclesiis secularibus observentur, quæ in *nullius Diœcesi* esse dicuntur; ut ab Episcopo, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior, si id possit, alioquin ab eo, qui semel in Concilio Provinciali à Prælato loci illius electus fuerit, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, visitentur, non obstantibus privilegiis & consuetudinibus quibuscumque, etiam immemorabilibus.

VI. Quandoquidem non minus Episcopo cura populi incumbat; ejusque saluti ac directioni æquè invigilare debeat, sive Regulares sive seculares tanquam inferiores Ministri ipsi in cura animarum assistant, ac curam populi agant, meritò Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 11. *De Regularib.* edixit: " In Monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum seu locorum familia, personæ, tam regulares quàm seculares, hujusmodi curam exercentes, subsint immediatè in iis quæ ad dictam curam & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi in cujus Diœcesi sunt sita.

VII. Et quidem declaravit Pius V. die 4. Sept. 1570. ab hoc nullas Ecclesias, quibus cura animarum personarum secularium annexa, excipi; tametsi etiam essent sitæ in Monasteriis, quorum Præpositi haberent utramque jurisdictionem temporalem & spiritualem; idemque Sacram Congregationem declarasse 7. April 1592. notatur in Declarationibus ad citatum *Cap.* 11.

VIII. Conformiter ad citatum Synodi Decretum anno 1629. Edicto Ludovici XIII. Regis Galliarum declaratum fuit, " Beneficia Curata, Ecclesias, Capellas dependentes ab Ordine S. Joannis Jerosolymitani fore subjectas *visitationi* & correctioni Ordinariorum in his, quæ concernunt correctionem abusuum, qui committuntur in administratione Sacramentorum tam Matrimonii, quàm aliorum; celebratione Divini Officii & ejus assiduitate, salvis Ordinis Privilegiis in reliquis.

IX. Hinc Episcopus Abrincensis per Sententiam magni Consilii Parisiensis fuit manutentus in jure visitandi Ecclesiam Parochialem Montis S. Michaelis dependentem à Monasterio ejusdem loci, spectantemque ad collationem *pleno jure* Abbatis; uti & visitandi Monasterium, tametsi Congregationi S. Mauri unitum, exceptis tamen locis Regularibus, disciplina monastica, & personis Regularibus, quamdiu manebit in dicta Congregatione, 3. Feb. 1648. Eodem Arresto decisum fuit, Parochum dictæ Ecclesiæ Parochialis debere assistere Synodo Diœcesanæ; inhibitumque fuit dictis Religiosis excipere confessiones ullius personæ secularis, aut ad eum effectum quemquam committere sine Episcopi approbatione.

Posthæc 18. Junii 1650. rursus intervenit Sententia arbitralis inter Episcopum & dictum Monasterium, quâ declaratum fuit, Ecclesiam Parochialem unitam dicto Monasterio esse *pleno* jure subjectam Episcopo in omnibus, quæ concernunt curam animarum; tametsi illa etiam exerceretur per Priorem Claustralem dicti Monasterii exempti vigore privilegii Congregationis S. Mauri.

Hæc latiùs referuntur in Actis Cleri Gallicani *parte* 1. *tit.* 2. *cap.* 12. *num.* 19. & 20. Deinde *num.* 21. refertur, Archiepiscopum Viennensem manutentum fuisse in jure visitandi in Ecclesia S. Antonii Ordinis ejusdem Sancti, Fontes baptismales, & Capellam seu Parochialem cum omnibus suis annexis, atque in his exercendi omnia, quæ curam animarum spectant, sicut in aliis Beneficiis curatis suæ Diœcesis, 17. Aprilis 1668. Et *num.* 22. idem judicatum fertur pro Episcopo Ambianensi 5. Feb. 1664.

Uno verbo, nulla exemptio, nullaque incorporatio, aut vetusta consuetudo eximere potest loca seu Regularia seu Secularia qualiacumque à *visitatione* aut correctione Episcoporum; nî unà Episcopalis auctoritas, & Hierarchica subordinatio penitus destruatur; quemadmodum latiùs infra titulo *de exemptionibus* ostendetur.

X. Cum verò nihil sit, (ut loquitur Synodus Tridentina *sess.* 22. *c.* 1. *De reformat.*) " quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dicarunt; sat intelligitur, quantopere intersit Episcopi, ut Clerici seu Seculares seu Regulares ita vitam suam coram populo componant, atque ita in omnibus se exhibeant, ut nihil nisi grave, modestum, ac religione plenum præ se ferant.

XI. Quapropter, ut id Episcopi faciliùs assequi possint, Synodus *sess.* 6. *cap.* 3. *de reformat.* declaravit, quòd " nemo secularis Clericus, cujusvis personalis, vel Regularis extra Monasterium degens, etiam sui Ordinis privilegii prætextu tutus censeatur, quominùs, si deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam super hoc à Sede Apostolica delegato, secundùm Canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat.

Hoc Decretum rursus *sess.* 14. *cap.* 4. *de reformat.* generaliter *omnes Clericos* concernere, nulloque prætextu restringi posse, declaravit. " Omnes Ecclesiarum Prælati, ait, qui ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere debent, & à quibus nullus Clericus per hujus sanctæ Synodi statuta, cujusvis privilegii prætextu, tutus censetur, quominùs juxta Canonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi possit; si in Ecclesiis suis resederint, quoscumque seculares Clericos, qualitercumque exemptos, qui aliàs suæ jurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquam ad hoc Apostolicæ Sedis delegati, corrigendi & castigandi facultatem habeant: quibuscumque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantùm suos obligent auctores, ipsis Clericis, ac eorum consanguineis, Cappellanis, familiaribus, procuratoribus &

„ & aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum contem-
„ platione & intuitu minimè suffragantibus.

Quin & eodem motivo noluit Synodus vel ipsa Capitula Cathedralia ullo exemptionis aliove titulo à Visitatione Episcopi esse libera.

XIII. " Capitula Cathedralium & aliarum majorum
„ Ecclesiarum, (ait *sess.* 6. *cap.* 4. *de reformat.*) illo-
„ rumque personæ, nullius exemptionibus, consue-
„ tudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ
„ tantùm suos obligent auctores, non etiam successores
„ tueri se possint, quominùs à suis Episcopis, & aliis
„ majoribus Prælatis, per seipsos solos, vel illis, qui-
„ bus sibi videbitur, adjunctis, juxta Canonicas san-
„ ctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi,
„ & emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint &
„ valeant.

Hoc Decretum tanquam disciplinæ Ecclesiasticæ retinendæ ac restituendæ summoperè necessarium renovat Synodus *sess.* 25. *cap.* 6. *de reformat.* declaratque, Episcopum dum *visitando* procedit, nequaquam observare debere modum procedendi ibidem præscriptum; sed eum duntaxat observandum esse, dum *extra Visitationem* contra Capitula Cathedralia exempta procedit.

XIV. Quapropter refert Fagnanus ad *cap.* UT JUXTA *¶ de offic. Ordinarii num.* 38. Sacram Congregationem declarasse, Episcopum posse *visitare* Capitulum Cathedrale per seipsum *solum*, *nullis* sibi Capitularibus *adjunctis*: imò posse assumere aliquos extra Capitulum, omissis *Capitularibus suis*, juxta dictum *caput* 4. *sess.* 6. *Concilii Tridentini*, quam resolutionem ibidem pluribus probat.

XV. Quoad Visitationem Monasteriorum tam virorum, quàm mulierum circa disciplinam regularem interiorem & exteriorem, multa statuit Synodus Tridentina; eaque alia circa exempta & non exempta; item diversa circa illa, quæ alicui certæ Congregationi subjecta suos particulares Visitatores habent, & illa, quæ nulli Congregationi sunt incorporata, nec speciales Visitatores hactenus habent; de quibus infrà, ubi de Monasteriis eorumque exemptionibus tractabitur: ibi quoque expendentur casus, quibus hodie etiam Monasteria *exempta* visitationi Episcoporum subsint: & quæ in visitatione Monasteriorum præsertim Monialium inquirenda sint; & quâ formâ visitatio instituenda.

XVI. Synodus Tridentina *sess.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* declarat, quòd " Episcopi, etiam tanquam Sedis
„ Apostolicæ delegati, in casibus à jure concessis, om-
„ nium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate,
„ quàm inter vivos, sint executores; habeant jus visi-
„ tandi Hospitalia, Collegia quæcumque, ac confra-
„ ternitates Laicorum, etiam quas Scholas, sive quo-
„ cumque alio nomine vocant, non tamen, quæ sub
„ Regum immediata protectione sunt, sine eorum li-
„ centia: eleemosynas Montis Pietatis, sive Charitatis,
„ & pia loca omnia, quomodocumque nuncupentur,
„ etiamsi prædictorum locorum cura ad Laicos perti-
„ neat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio
„ sint munita; ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut ani-
„ marum salutem, seu pauperes sustentandos instituta
„ sunt, ipsi ex officio suo juxta sacrorum Canonum sta-
„ tuta cognoscant, & exsequantur: non obstantibus,
„ quacumque consuetudine, etiam immemorabili, pri-
„ vilegio, aut statuto.

Verùm cùm certum sit, hoc Concilii Tridentini Decretum in tota sua generalitate in Belgio aliisque vicinis Provinciis non esse receptum; atque circa hanc Episcopi visitationem non esse statuendum quoad omnia Hospitalia & pia loca; sed varium esse jus Episcoporum pro varietate locorum & superintendentium; idcirco de jure Visitationis quod Episcopis competit in hæc loca, agetur *parte* 2. sub titulo *de Hospitalibus*, *aliisque piis locis*.

CAPUT IV.

Quomodo in Visitatione procedendum; & quem effectum Decreta in Visitatione habeant?

1. *Episcopi in Visitatione maximè intenti esse debent ad morum reformationem ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
2. *In Visitatione non judiciali, sed paterno modo est procedendum.*
3. *Officium Visitatorum non malè comparatur officio Ædilium Romanorum.*
4. *Debent emendare, quæ judiciariam indaginem non requirunt.*
5. *In Visitatione imponi non possunt pœnæ* ordinariæ.
6. *Episcopus visitando processum formare non potest super excessibus non notoriis.*
7. *Decreta in Visitatione circa reformationem morum per appellationem non suspenduntur ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
8. *Idem obtinet Jure Decretalium.*
9. *Neque in Gallia per appellationem tanquam ab* abusu.
10. *Principes nostri noluerunt Episcopum in Visitationes impedire prætextu Jurispatronatus.*
11. *Jam pridem pro faciliore executione eorum, quæ in Visitatione ordinata sunt, Ministri Regii Episcopis adjuncti fuerunt.*
12. *Hæc Ministrorum Regiorum adjunctio non præjudicat Episcoporum auctoritati.*
13. *Egregium hac de re Caroli Magni Decretum.*
14. *Nisi Regia auctoritas accedat, frequenter Visitationes reddantur inutiles.*
15. *Interdum ordinata in Visitatione etiam per appellationem suspenduntur.*

I. SYNODUS Tridentina *sess.* 24. *cap.* 10. *de reformat.* volens providere ne Prælatorum Visitationes suo frustrarentur effectu; atque unà ut illæ ad mentem Ecclesiæ instituerentur, statuit: " Episcopi, ut aptiùs,
„ quem regunt populum, possint in officio atque obe-
„ dientia continere, in omnibus iis, quæ ad visitatio-
„ nem, ac morum correctionem subditorum suorum
„ spectant, jus & potestatem habeant, etiam tanquam
„ Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi,
„ puniendi, & exequendi, juxta Canonum sanctiones,
„ quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emenda-
„ tione, ac Diœcesis suæ utilitate necessaria videbun-
„ tur. Nec in his, ubi de visitatione aut morum cor-
„ rectione agitur, exemptio aut ulla inhibitio, appel-
„ latio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam in-
„ terposita, executionem eorum, quæ ab his mandata,
„ decreta, aut judicata fuerint, quoquo modo impe-
„ diat, aut suspendat.

II. Hoc Concilii Tridentini Decretum planè consonat Decreto Innocentii IV. in *cap.* 1. §. *Sanè de Censibus in VI.* ubi modum quem in visitatione Prælati observare debent, ita describit: " Sanè hujusmodi im-
„ pensurus officium (visitationis) proposito Verbo
„ Dei quærat de vita & conversatione ministrantium in
„ Ecclesiis & locis aliis Divino cultui deputatis, ac cæ-
„ teris, quæ ad officium spectant absque coactione, &
„ exactione qualibet juramenti, ad ipsorum subdito-
„ rum emendationem per salubria monita, nunc levia,
„ nunc aspera, juxta datam sibi à Deo prudentiam dili-
„ genter intendentes. Quòd si de aliquibus orta fuerit
„ infamia, contra eos Ordinariis ipsorum, ut super
„ his solemniter inquirant, denuntiet, si viderit expe-
„ dire. Notoria verò crimina, quæ examinatione non
„ egent, liberè corrigat, pœnam debitam pro illis in-
„ fligendo.

III. Hinc conficitur, visitationem ad morum corre-

ctionem magis, quàm ad judiciarium processum pertinere; ideóque officium Visitatorum non malé conferri cum officio Ædilium Romanorum, quod magis in lustrando & exequendo, quàm cognoscendo consistebat. Si quid enim obvium esset quod politiam notoriè offenderet, Ædiles è medio tolli, frangi, emendari jubebant, magis facti, quàm juris tramitem servantes. Et hodie quid simile fieri videmus in visitandis per Magistratus & Prætores viis & aggeribus, qui si quid inveniant, quod notoriè vias publicas, aut aggeres impediat, mox emendant ac corrigunt; vel emendandum aut corrigendum sine ullo judicii strepitu decernunt.

IV. Itaque Episcopi aliique Visitatores in sua visitatione Diœcesim circumire ac lustrare debent; & quidquid inordinatum repererint, reforment sine strepitu ac formâ ordinariâ judicii, sed summariè, non pœnas ordinarias imponendo, sed correctiones; neque circa dubia & altiorem indaginem requirentia, sed circa notoria versari potissimùm debent; uti bene notat & probat Zypæus in Jure novo *tit. de Accusat. num.* 9.

V. Idem quoque refert, Sacram Congregationem Concilii Tridentini Interpretem respondisse 24. Aprilis 1595. " Episcopum non posse imponere in visitatione „ pœnas ordinarias, sed tantùm extraordinarias, quæ „ magis *morum emendationem & correctionem*, quàm *delicti vindictam* respiciant.

VI. Et teste Fagnano ad *cap.* Dilectus ※ *de rescript. num.* 46. Sacra Congregatio 1. Feb. 1607. præcepit Episcopo Tornacensi, " Ut in visitatione Collegiatæ „ Ecclesiæ exemptæ contineret se intra limites notissimos visitationis, ita ut nec ad *specialem inquisitionem* „ descenderet, nec *processus* conficeret, nec sententias „ ferret; sed in his, quæ morum correctionem & „ emendationem respiciunt, sine *strepitu* Judicii decer„ neret.

VII. Dum hos limites visitationis non excedunt Episcopi, ac unicè morum correctionem ac emendationem intendunt, nulla exemptio, nulla appellatio aut querela executionem eorum, quæ ab ipsis visitando ordinata sunt, impedire potest ex Decreto Concilii; id est, appellatio effectum *suspensivum* in his nullum habet.

VIII. Quod & jam pridem in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statutum fuerat, ut scilicet, *correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere.* Cap. 13. ※ *de Offic. Ordin.*

IX. Similiter refert Choppinus *lib.* 2. *de sacra Polit. tit.* 4. *num.* 28. procurationis sive appellationis tanquam *abusûs interjectu* non suspendi Decreta concernentia correctionem morum. " Quod supra scriptum est, ait, „ provocationis *interjectu* ab executione sententiæ non „ supersedere in multis causarum generibus, id perti„ net etiam ad eas fori controversias, quibus morum „ castigatio reformatioque agitur, Ecclesiasticæ disci„ plinæ vinculum. Nam hoc casu, ait, edixit Princeps „ noster, callidum appellationis perfugium rei judica„ tæ executioni impedimento esse non debere. Lege „ judiciaria Francisci I. an. 1539. & Caroli IX. lata 16. „ Kal. Majas an. 1571. art. 5, quam Ornatiss. Curia „ solemni more comprobavit 7. Idus Septembres eo„ dem anno... Quibus consonat Curiæ Decretum, ad „ quam in emendationis morum negotio fuerat provo„ catum, abusûs nomine, 5. Idus Decembr. an. 1550. se„ cundùm Cathalaunense summi templi Collegium. „ Eodem vergit Allobrogica Sanctio, ne appellationis „ obtentu, quæ abusûs ergò interposita sit, Ecclesia„ stica morum censura correctioque retardetur.

X. Idipsum quoque, uti monet Zypæus loco citato, Philippus II. Hispaniarum Rex expressit in Ordinationibus Parlamenti Mechliniensis *tit. de Requestis art. fin.*

" Sic & Princeps noster (ait Zypæus in Jure novo *tit. de Accusationibus num.* 9.) „ interpellatus ut Patro„ nus Ecclesiæ Insulensis, nullâ ratione induci potuit, „ ut Episcopus Tornacensis à visitatione excluderetur, „ sed si quid ordinando excederet, se querelas auditu„ rum, ante paucos annos respondit.

XI. Cùm verò Episcoporum auctoritas, imò & Ecclesiasticæ censuræ ad emendationem vitiorum & abusuum, præcipuè inveteratorum & longè latèque grassantium frequenter non sufficiant, jam pridem in more positum fuit, ut Episcopis Ministri Regii, quos media ætas *Missos Dominicos* vocabat, adjungerentur.

Dignum ac necessarium est, ait Synodus Moguntinensis an. 813. *cap.* 20. ut Missi per quæque loca directi, " simul cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis perspi„ ciant loca Monasteriorum, Canonicorum pariter & „ Monachorum, similiterque puellarum, si in apto & „ congruo loco sint posita, ubi commodum necessarium „ possit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monaste„ rii, sicut in sancta regula dicitur. „ Quod iisdem verbis repetitur in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 5. *cap.* 143.

XII. Nec id ad imminutionem seu depressionem potestatis Ecclesiasticæ, aut ejusdem usurpationem fiebat; sed ad faciliorem executionem eorum, quæ Episcopi visitando pro morum correctione ordinanda censebant; protestantibus ipsis Regibus, ad hoc à se *Missos* esse constitutos, ut Episcopi eorum adjutorio munus suum & ministerium faciliùs implerent; *lib.* 2. *Capitular. cap.* 26. *ut si quos* (verba sunt Concilii Arelatensis an. 813. *cap.* 17.) *Sacerdotalis admodum non flecteret ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate reduceret ad pietatem & obedientiam.*

XIII. Hanc in rem notandum Caroli Magni Decretum anni 789. directum ad Episcopos & Prælatos Ecclesiæ. In hoc Decreto in primis monet Episcopos & Prælatos, " ut vigili cura & sedula admonitione popu„ lum Dei ad pascua vitæ æternæ ducere studeant, & er„ rantes oves bonorum operum exemplo seu adhorta„ tione humeris intra Ecclesiasticæ firmitatis muros re„ portare satagant, ne lupus insidians aliquem Canoni„ cas functiones transgredientem, vel paternas tradi„ tiones Universalium Conciliorum excedentem (quod „ absit) inveniens devoret.

Ut hoc faciliùs assequerentur, subjungit; " In quo „ opere & studio sciat certissimè Sanctitas Vestra, no„ stram vobis cooperari diligentiam, quapropter & no„ stros ad vos direximus Missos, qui & nostri nominis „ auctoritate, unà vobiscum corrigerent, quæ corri„ genda essent. „ Extat integrum apud Baluzium inter Capitularia Regum Francorum tom. 1. *col.* 209.

XIV. Si & hodie aliqui subinde Regii deputati seu Missi Episcopis visitantibus essent juncti, atque eorum, quæ ad morum correctionem & emendationem Episcopi ordinârunt, executionem Regiâ auctoritate urgerent, & firmarent, major indubiè esset sæpiùs visitationum fructus; ordinataque firmiorem ac stabiliorem sortirentur effectum.

Hoc attendens Sebastianus Zamet Episcopus Lingonensis conquerebatur fructum suarum visitationum, & effectum ordinatorum contra Clericos incontinentes non haberi; eò quòd frequenter eluderentur per appellationes *tanquam ab abusu*, aliasque technas; ideóque resolvit ad obviandum hujusmodi impedimentis petere à Parlamento Dienfi, ut dignaretur assignare unum è Consiliariis Parlamenti, qui visitationibus suis assisteret, & exequi juberet ea, quæ contra Clericos incontinentes ipse in visitatione decerneret, uti refert Carolus Fevretius tractatu De Abusu *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 7.

XV. Quamvis summus sit visitationis favor, nequaquam tamen generaliter ac indefinitè recipiendum est, Decreta in visitatione per appellationem non suspendi; quoniam (ut rectè advertit Cardinalis De Luca Disc. 5. ad Concilium Tridentinum) " id percutit solùm ea, „ quæ concernunt correctionem morum, aliasque pro„ visiones, quas in forma extrajudiciali potiùs more „ prudentis Patrisfamilias promptè dare oporteat, vel „ congruat, non autem in iis, in quibus more judicis,

„ atque

„ atque in figura seu forma judicii procedi debeat; „ cum tunc dispositio Canonum seu juris communis „ incorrecta remaneat; nihilque refert ad effectum ap- „ pellationis, ac Ordinis judiciarii bene servandi, an „ de tempore visitationis, vel extra id fiat. (*a*)

(*a*) Gravis quæstio mota olim est, an Episcopi in decursu suarum Visitationum habeant exercitium *Jurisdictionis contentiosæ*? Hæc nitide pertractata reperitur t. 7. novorum Commentariorum Cleri Gallicani col. 152. 153. 154. &c. usque ad col. 164.

TITULUS XVIII.

DE SYNODIS DIOECESANIS SEU EPISCOPALIBUS.

CAPUT I.

Quoties hæ Synodi celebrandæ, & qui interveniant?

1. *Primis Ecclesiæ seculis frequentissimæ erant hæ Synodi.*
2. *Labentibus seculis* bis *annuatim haberi cæperunt.*
3. *Synodus Lateranensis annuam celebrationem admisit.*
4. *Mansit tamen consuetudo in aliquibus Ecclesiis annuatim* bis *celebrandi has Synodos.*
5. *Synodus Tridentina annua celebratione fuit contenta.*
6. *Decretum Concilii Tridentini hodie non observatur.*
7. *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini Synodo intervenire debeant?*
8. *Regulares quantumvis exempti curam animarum exercentes Synodum accedere debent, & ab Episcopo cogi possunt.*
9. *Sufficit quod Beneficium situm sit in Diœcesi, licet Beneficiatus habitet extra Diœcesim.*
10. *Quinam Synodo interesse debeant multum dependet a consuetudine.*
11. *Probatur ex Synodis Belgicis.*
12. *Quinam Synodo Diœcesanæ S. Caroli intervenerint?*
13. *Sæpe contentiones oriuntur cum exemptis Regularibus an Synodo intervenire debeant.*
14. *Synodo Diœcesanæ interveniant præ cæteris cum Episcopo qui animarum curam sustinent.*
15. *Congregationes Pastorum cum suo Episcopo Synodorum vicem quodammodo supplent.*

I. PRISTINIS Ecclesiæ seculis frequentissimos fuisse Episcoporum cum suo respective Clero, quasi cum suo Senatu, quem *Presbyterium* vocare solebant, Conventus, quos hodie Synodos *Diœcesanas* dicimus, sat constat.

Neque primis seculis hisce Conventibus habendis certa tempora designata fuisse legimus; sed quandocumque ardua quæque negotia occurrebant, Episcopus Senatum seu Presbyterium suum convocabat; ut simul super negotiis deliberarent. Hæc ex Epistolis S. Cypriani aliorumque Patrum manifesta sunt.

II. Labentibus vero seculis harum Synodorum celebratio *bis* in anno haberi cœpit; creditumque fuit duplicem hanc celebrationem sufficere; eo quod Canones Synodum Provincialem *bis* in anno celebrari juberent.

Deinde cum paulatim invaluisset, ut Synodi Provinciales *singulis* annis *semel* duntaxat haberi deberent, una quoque invaluit, ut Synodi Diœcesanæ *semel annuatim* haberentur.

III. Et quidem Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *cap.* 25. *de accusat.* hanc consuetudinem supposuit, & tacite saltem approbasse videtur. Nam jubens *singulis* annis celebrari Synodum Provincialem, una præcipit, ut "ea quæ statuerint, faciant observari; „ publicaturi ea in Episcopalibus Synodis *annuatim* ce- „ lebrandis.

IV. Post hoc Concilii Lateranensis Decretum videmus in plerisque Conciliis injunctum fuisse, ut conformiter ad hoc Concilii Decretum, Synodi Diœcesanæ *annuatim* haberentur; in aliquibus tamen Ecclesiis consuetudo remansit, ut juxta pristinam disciplinam *bis* annuatim haberentur; quam expresse supponit & probat Synodus Basileensis *sess.* 15. decernens, "Synodum „ Diœcesanam *ad minus semel* in anno, ubi non est „ consuetudo *bis annuatim* celebrari.

Ita legimus in Concilio Coloniensi an. 1549. ordinatum fuisse, ut Synodus Diœcesana *quotannis bis*, pro veteri more celebretur; sed addit: "Suffecerit tamen „ in Diœcesi Leodiensi propter ejus latitudinem & „ multitudinem Prælatorum *semel* quotannis recte & „ studio ferventi celebrari.

V. Synodus Tridentina tametsi frequentiorem Synodorum celebrationem pro reformatione morum desideraret, nihilominus amplexa moderationem Concilii Lateranensis, tantum *annuam* harum Synodorum celebrationem injunxit *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.*

VI. Verum nec hoc moderatum Concilii Decretum hodie observatur; cum nullibi *annuam* hanc Synodorum celebrationem fieri videamus; imo in multis Diœcesibus nec spatio quinquaginta & amplius annorum ullam Synodum celebratam; quæ vero sint causæ, quæ ad hanc Synodorum intermissionem inducendam contribuere potuerint, in decursu notabimus.

VII. Qui his Synodis interesse debeant, verbis subsequentibus indicat Synodus Tridentina: "Ad quas „ exempti etiam omnes, qui alias, cessante exemp- „ tione, interesse deberent, nec Capitulis generalibus „ subduntur, accedere teneantur; ratione tamen Paro- „ chialium, aut aliarum secularium Ecclesiarum, etiam „ annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, „ quicumque illi sint, Synodo interesse.

VIII. Vi hujus Decreti Regulares omnes sive sint exempti sive non, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, tenentur & cogi possunt ad Synodum accedere, sub pœna privationis vocis activæ & passivæ ipso facto incurrenda, aliisque pœnis arbitrio Episcoporum, etiam excommunicationis; adeo ut jus declarandi, & pœnas imponendi ad Episcopos, exemptione non obstante, pertineat, quemadmodum S. Congregatio apud Fagnanum ad *cap.* QUOD SUPER *de majorit. & obed. num.* 8. declaravit.

IX. Ut vero quis ratione Beneficii Synodo interesse cogatur attendendum est, num Beneficium tale habeat *in Diœcesi* cujus Synodus agitur, tametsi alibi domicilium habeat; & ita in terminis declaravit S. Carolus in Synodo Mediolanensi V. *parte* 3. *tit. Quæ ad Synodum attinent.*

X. Præter curam animarum exercentes, qui Synodo assistere debeant, non ex Canonum sanctionibus duntaxat, sed & varia locorum consuetudine petendum est.

XI. Quare in Synodorum Belgicarum indictione videmus generaliter vocari Capitulum Episcopale, Reverendos Dominos Abbates, Abbatissas, Præpositos, Archipresbyteros Rurales, Priores, Priorissas, cæterosque omnes, qui *de jure* vel *consuetudine* Synodo Diœcesanæ interesse debent.

Hæc ex convocatione Synodi D. Mechliniensis sub Hovio.

Hovio. In formula indictionis Synodi Antverpiensis sub Miræo præter expressos in dicta formula Mechliniensi, exprimuntur, *Capitula Ecclesiarum Collegiatarum*, *Pastores, Pastoratuumque Deservitores*. In convocatione ultimæ Synodi Namurcensis an. 1659. formula Mechliniensis servata est; eo solo excepto, quod *Capitula Ecclesiarum Collegiatarum* nominatim exprimantur.

Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 26. *cap.* 1. cum pro annua Synodi Diœcesanæ celebratione designasset feriam tertiam post Dominicam *Jubilate*, quæ est tertia post Pascha, subjungit: " Ea propter omnes, qui de jure, vel *consuetudine* illi interesse debent, illo die deinceps compareant. " Quæ manifeste supponunt, Patres illius Synodi non dubitasse, quin à *consuetudine* dependeat, qui Synodo interesse debeant; quod & Sanctus Carolus in sua Synodo V. Mediolanensi supposuit.

XII. Qui Synodis Diœcesanis sub S. Carolo interfuerint ex ejus ad Clerum oratione in ejus Synodo XI. Diœcesana habita colligere possumus. Ita enim ad Synodum loquitur: " Quid agimus, Fratres? Synodum " agimus, & quid Synodi nomen importat? Congre" gationem significat, atque conventum. Et quarum " personarum? Nempe adeo excellentium & eminen" tium in Sancta Ecclesia; Episcopi videlicet, & mem" brorum ei conjunctorum, Canonicorum Metropo" tanæ hujus Ecclesiæ, tum etiam aliarum; Præposi" torum, Parochorum, Sacerdotum, Clericorum.

XIII. Nihilominus tamen (uti notat De Luca *dis.* 30. *ad Concilium Tridentinum*) " Super convo" catione, sive interventu in Synodo, controversiæ " oriri solent, cum Capitulis & Cleris oppidorum, " aliorumque locorum Diœcesis, an scilicet omnes " Presbyteri & Clerici ad Synodum convocari possint, " ut ab aliquibus Episcopis (& utinam non ad industriam, & occasione mulctarum & pœnarum, sive extorsionum & contributionum) " fieri consuevit; " ideoque provisum est, ut sufficiat interventus De" putatorum Cleri cujuslibet loci, & Parochorum, " seu Vicariorum, aut illorum, quibus alias exerci" tium curæ animarum, & administrationis Sacra" mentorum incumberet; licet enim Capituli Cathe" dralis interventus requiratur, attamen id incom" modum non præbet, ex quo in eadem Cathedrali " Synodus celebranda est.

" Majores autem ac frequentiores esse solent con" troversiæ cum exemptis, præsertim Regularibus, " an ipsi, eorumque Prælati in Synodo intervenire " debeant; receptaque distinctio est (ut in Regularium adnotationibus advertitur,) " ut illi intervenire de" beant, atque cogi valeant, qui curam animarum " habeant, & administrationem Sacramentorum exer" ceant; cum in hac parte subditi sint, atque à primo " Pastore, qualis est Episcopus, instruendi sint, quo" modo in sibi commissarum ovium cura & regimine " se gerere debeant; quod etiam procedit in aliis se" cularibus exemptis, suum interiorem Prælatum ha" bentibus cum ordinaria quasi Episcopali jurisdictio" ne; potissime ubi de illis agitur, qui hanc jurisdictio" nem habent in locis intra Diœcesis fines existenti" bus.

XIV. Ex decreto Concilii Tridentini aliisque superius notatis manifestum est ex mente Concilii Tridentini esse, ut Synodo Diœcesanæ hi præ cæteris interveniant cum Episcopo, qui una cum ipso curam animarum & regimen spirituale Ecclesiæ sustinent.

Nec mirum: quandoquidem in hisce Synodis & conventibus præcipue de regimine animarum; & quæ ad illud spectant, tractandum sit: ut propterea Episcopi, quo tempore secundum Canones una cum suo Clero, cujus præcipua portio erant Presbyteri curam animarum sustinentes, negotia suarum Ecclesiarum absolvebant, in effectu Synodaliter regere & causas tractare & examinare dicerentur.

XV. Unde si & hodie Episcopi Archipresbyteros & Parochos saltem annuatim convocarent, & cum illis, quæ ad curam animarum, & regimen spirituale suæ Diœcesis pertinent, sedulo investigarent; & quæ opportuna ex eorum relatione pro salute animarum, & recto regimine Ecclesiæ deprehenderent, in hoc Archipresbyterorum & Pastorum conventu observanda decernerent, non dubium, quin similes conventus vicem & effectum Synodi Diœcesanæ aliquatenus supplere possent.

Cum autem hujusmodi Congregationes sine ulla pene difficultate per Episcopos indici queant; quin & in nonnullis Synodis Belgicis, ut habeantur, Episcopi excitentur (uti supra *titulo* 6. *cap.* 4. notatum fuit) sat ostendunt Episcopi, qui has congregationes negligunt, parum sibi curæ esse, ut exactam suarum Diœcesium notitiam, præcipue eorum, quæ ad animarum curam pertinent, assequantur: quæque pro vitiis exstirpandis, & virtutibus plantandis convenienter essent statuenda & decernenda.

CAPUT II.

Quæ in Synodo Diœcesana tractanda?

1. *Vetus formula habendi Synodum Diœcesanam.*
2. *Juxta hanc formulam ad Synodum conveniunt Presbyteri, Diaconi & aliqui Laici.*
3. *Omnes Presbyteri Synodum cum Episcopo conficiunt.*
4. *Presbyteri hic idem sunt quod Parochi.*
5. *In Synodo omnia non contentiose agenda.*
6. *Controversiæ Laicos inter & Clericos deciduntur.*
7. *Synodi tunc temporis erant quasi tribunalia justitiæ.*
8. *Lites Clericorum aut Laicorum in Synodis hodie raro determinantur.*
9. *In Synodis præcipue de corrigendis excessibus & reformandis moribus agitur.*
10. *Synodi Diœcesanæ habentur, ut Decreta Conciliorum generalium & Provincialium uniformiter executioni mandentur.*
11. *Probatur ex S. Carolo.*
12. *Item ex Synodo Audomarensi.*
13. *Ut fructum Synodorum assequeretur Sanctus Carolus per Vicarios inquiri jussit, quæ in Diœcesi essent reformanda.*
14. *Ante Synodum Congregationes super reformandis moribus à S. Carolo institutæ.*
15. *Antiquum est institutum, ut quæ Clericalem disciplinam spectant, breviter ab Episcopo in Synodo proponantur.*
16. *Formula istius admonitionis extat apud Reginonem & in Pontificali Romano.*
17. *Convenientes admonitiones Clero proponendas S. Carolus proposuit.*
18. *In Synodo Diœcesana constituendi* Examinatores *vulgo* Synodales.
19. *Item Judices Synodales.*

I. APUD Burchardum Wormatiensem reperitur formula habendi Synodum Diœcesanam sub nomine Concilii Salegunstadiensis anni 1022. quod &, teste Baronio, ab auctore Micrologi *Moguntinum* nuncupatur; eoque nomine merito appellari in sua historia Moguntina existimat Nicolaus Serarius, eo quod Salegunstadium jam tum Moguntinæ esset Diœcesis.

II. Juxta hanc formulam, Synodus in Ecclesia celebranda est; atque sella in media ponenda, & super eam *Sacræ Reliquiæ*.

Deinde dicitur: " Convenientes Presbyteri omnes " intrent, & secundum ordinationis suæ tempus resi" deant. Post hos ingrediantur Diaconi probabiles, " quos ordo poposcerit interesse. Exinde introducan" tur Laici bonæ conversationis. Tunc ingrediatur Epis" copus,

„ copus, si voluerit, vel si necessitas exegerit: & si non „ aderit Episcopus, ejus Vicarius eadem faciat.

III. Post hæc Episcopus salutat præsentes, ac varias preces una cum præsentibus recitat; quibus expletis jubentur egredi omnes, *exceptis Presbyteris* & cæteris idoneis Clericis.

IV. Hic nota, omnes indistincte Presbyteros ad Synodum admitti. Nec mirum; quia juxta phrasim illius temporis, nomine Presbyterorum veniebant Parochi; adeo ut *admittere Presbyteros* ad Synodum idem tunc significaret, quod hodie *admittere Parochos*.

V. Presbyteris ergo seu Parochis cum cæteris idoneis Clericis consedentibus, nec non lecto Canone Concilii Toletani modum celebrandi Synodum exprimente, admonitio ab Episcopo vel etiam à Diacono legitur.

In hac inter alia monet: " Quod si forsitan aliquis „ nostrum, aliter quam dicta fuerint, senserit: sine „ aliquo *scrupulo contentionis* in nostrum omnium co- „ pulatione ea ipsa de quibus dubitaverit, conferenda „ reducat, qualiter, Deo mediante, aut doceri possit „ aut doceat.

VI. Prosequitur posthæc admonitio: " Deinde vos „ simili obtestatione conjuro, ut nullus vestrum in „ judicando aut personam accipiat, aut quolibet favo- „ re aut munere pulsatus à veritate discedat. Sed cum „ tanta pietate quidquid cœtui se judicandum intulerit „ retractare, ut nec discordans contentio ad subver- „ sionem justitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum „ in perquirenda æquitate rigor nostri ordinis vel soli- „ citudo tepescat.

VII. En manifestum argumentum Synodos has Diœcesanas æque ac Provinciales fuisse quasi quædam Tribunalia justitiæ, in quibus sine strepitu Judicii, aliisque formalitatibus forensibus, Clericorum & Laïcorum quæstiones summarie deciderentur.

Primum quidem Clericorum, idque prima die Synodi; ideoque immediate post expletam admonitionem subjungitur: " Post hanc exhortationem, *quisquis Clericorum* velit, *querelam* conferat.

Secunda die Synodi, " Tunc si Cleri querelam non „ habent conferendam, *Laïci* intromittantur. Quisquis „ ex *Laïcis* habet querelam, proferat.

VIII. Hodie vero raro querelæ sive lites Clericorum vel Laïcorum in Synodis terminantur; sed illæ vel in Tribunalibus Ecclesiasticis coram Officialibus, vel Tribunalibus Laïcis pro diversitate materiæ & personarum agitari & terminari consueverunt.

IX. In Synodis vero præcipue de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligens cum Dei timore habendus est tractatus, uti loquitur Synodus Lateranensis loco citato.

Hinc juxta præscriptum Pontificalis Romani sub titulo *De Ordine ad Synodum*, ita præsentes in Synodo Episcopus alloquitur. " Venerabiles consacerdotes, „ & fratres nostri charissimi, præmissis Deo precibus, „ oportet, ut ea quæ de divinis Officiis, vel Sacris Or- „ dinibus, aut etiam de nostris moribus, & necessita- „ tibus Ecclesiasticis, à nobis conferenda sunt, cum „ charitate & benignitate unusquisque vestrum susci- „ piat, summaque reverentia, quantum valet, Do- „ mino adjuvante, percipiat; vel quæ emendatione „ digna sunt, omni devotione unusquisque fideliter „ studeat emendare.

X. Adhæc Synodi Diœcesanæ celebrantur, ut Universalium atque Provincialium Synodorum Decreta facilius executioni mandentur; atque interdum in nonnullis articulis Diœcesi particulari accommodentur; habeaturque uniformis totius Diœcesis pro executione resolutio.

XI. Unde S. Carolus in oratione ad Clerum in Synodo XI. Diœcesana congregatum inter alia, ob quæ Synodus esset coacta, hæc proponit: " Hic præterea „ applicatio fit magis particularis Conciliorum tam „ Universalium quam Provincialium: mutuo sese Epis- „ copus cognoscit & Clerus; qui quidem, vel solus „ aspectus, maximam excitat charitatem animosque „ conciliat, ad adjuvandum & promovendum unani- „ miter Dei honorem: Hic consultantur ea, quæ ad hoc „ spirituale regimen pertinent, cum his qui admini- „ strationis participes sunt; hic uniformitas deliberatur „ in executione legum præteritarum; hic abusus qui „ vigent in populo disquiruntur, & opportuna eis ad- „ hibenda remedia statuuntur; ac quam quisque in hac „ re diligentiam adhibeat, cognoscitur. Hic demum „ præterita tempora cum futuris conferentes, & utrius- „ que Decreta ac Constitutiones jam editas applicantes, „ culpas quidem præteritas deflemus, emendare vero „ imposterum deliberamus.

XII. Similiter Episcopus Audomarensis in Synodo Diœcesana anno 1583. allegans causam indicendarum *annuatim* harum Synodorum, ait: " Quædam sunt ita „ communia mala, ut Diœcesim unam integram obti- „ neant, ne facile possint, nisi communi consilio & auxi- „ lio eorum omnium qui in Diœcesi præsunt, exstirpari. „ Adhæc congruit, ut *eadem una* Diœcesis, *eodem uno* „ *modo*, & *eisdem* unis *legibus universa* regatur. Qua- „ re recte à Patribus, & nominatim à Tridentinis sta- „ tutum est, ut præter particulares Ecclesiarum visita- „ tiones, quotannis etiam Synodi Diœcesanæ celebren- „ tur, in quibus, congregatis totius Diœcesis Capitibus „ omnibus, statuantur ea quæ pro communi totius „ Diœcesis bono statuenda videri possint, & caveatur, „ ne, quæ bene constituta sunt, temerentur.

XIII. Hunc Synodorum Diœcesanarum fructum ut uberius assequeretur Sanctissimus Præsul, quem Pastoralis solicitudo gloriosum reddidit, præter ferventes ac instantes preces, ad quas populum Clerumque, instante Synodo, excitandum voluit, insuper præcipit, „ ut & in civitate ii quibus id curæ Episcopus dederit, „ & in Diœcesi Vicarii foranei (qui cum nostris hodiernis Decanis Ruralibus pene coincidunt) & Parochi præ- „ terea tum urbani tum Diœcesani, ipsi Episcopo ad- „ jumentum adferant, ut diligenti aliqua earum rerum „ indagatione ac relatione, quibus per eum consuli aut „ provideri in Synodo præsertim oportebit, sedulo „ videant ac notent: ut ea omnia ad præscriptam ab „ eo rationem & normam tum litteris, tum coram, „ constituto tempore deferant.

„ Primo igitur ii omnes pro suorum quique mune- „ rum officiorumve ratione & cura dispiciant, quæ cleri „ sit in Clericalis vitæ moribus progressio; quæ in vita „ spirituali disciplina, & quam solicitum in divinorum „ Officiorum cultu studium; quam diligens in Ecclesi- „ asticis functionibus obeundis solicitudo, quæ etiam, „ & quam frequens in litterarum exercitationibus cura; „ qui in earum studiis progressus item.

„ Vicarii autem foranei & regionarii in civitate præ- „ fecti, aliive Ecclesiastici homines, quos ob eam cau- „ sam Episcopus delegerit, exquirant; qui præterea „ Parochorum imprimis zelus in animarum salute pro- „ curanda; quæ in Sacramentis ministrandis sedula dili- „ gentia; quam frequens in pascendis verbo Dei fideli- „ bus officium; quæ denique in omnibus Parochialis „ muneris partibus vigilantia, quæve assiduitas.

„ Deinde ii omnes & singuli pro sui officii munere „ investigent, quæ populi in Christianæ charitatis ope- „ ribus exercitatio, quam religiosus festorum dierum „ cultus, quam pia in Ecclesiis conversatio, quæ in „ doctrinæ Christianæ scholis frequentia: tum de aliis „ piis sodalitatibus disquirant, tum denique de reliqua „ omni ejusdem populi disciplina, & in via Domini „ progressu.

Hæc aliaque plura pro instructione Episcopi notari, atque ad Synodum referri voluit, & proponuntur in Concilio V. Provinciali Mediol. *parte 3. tit. Quæ ad Synodum, Congregationesve alias Clericales, & visitationem attinent*; ubi una exponens, qualiter ipsa Synodus

nodus habenda sit, & quam sancte se gerere debeant, Sacerdotes ex tempore quo Synodus agitur; ut " cum „ eos posuerit Deus in acquisitionem salutis, atque in „ ædificationem, officii sui memores, *ambulent digne* „ *Deo*, sancteque, sicut decet Ministros Mysteriorum „ Dei, vivant.

XIV. Eadem quoque intelligi possunt ex litteris quas immediate ante Synodum mittebat ad Vicarios foraneos & Parochos, quarum exemplar habetur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 8. ubi similiter referuntur Congregationes quas cum Vicariis foraneis & visitatoribus suis, Synodali die appropinquante, instituebat; & quæ in illis inquireret; ac dein suse describuntur Acta Synodi XI. & ultimæ, quam celebravit sanctissimus hic Archipræsul; in quibus integra forma celebrandæ Synodi Diœcesanæ repræsentatur.

XV. Pervetus illud quoque institutum est, ut quæ Sacerdotalem Clericalemque disciplinam, officia ac partes ejus maxime attingunt; ea certis monitionibus, iisque brevibus comprehensa ab Episcopo in Synodo Clero proponantur; quo brevius illa expressa, crebriusque repetita, diligentius item non solum animis, mentibusque imprimantur, sed etiam omni studio inviolate serventur.

XVI. Extat veteris admonitionis formula sub nomine inquisitionis duobus libris distincta apud Reginonem Abbatem Prumiensem; de qua egi in Tractatu Historico-Canonico in Canones *parte* 5. *cap.* 1. ibique ostendi, quod pro assequenda notitia disciplinæ Ecclesiasticæ lectio illius non parum conducere queat: & §. 2. ostendi, quomodo in nonnullis articulis hæc formula differat à formula *admonitionis* quæ in hodierno Pontificali Romano prostat; atque ex illa differentia evincatur, hanc esse recentiorem, aut à recentiori manu immutatam.

XVII. S. Carolus in omnibus Sanctorum Patrum vestigia premens, nihilque quod ad instructionem reformationemque Clericorum conducere posset, omittens, monitiones edidit, in unaquaque Synodo Diœcesana, Sessione publica, universo Clero accurate legendas, graviterque pronuntiandas, quæ compendiosam atque accuratam vitæ Clericalis disciplinam atque vivendi rationem continent; una cum annotatione omnium, quæ Clerici præcipue cavere debent; ita ut in hisce Monitionibus Lector reperturus sit totius Clericalis instituti exactissimum & perfectissimum compendium.

Publicavit primum illas Monitiones in Concilio suo Provinciali IV. de Episcoporum suorum Suffraganeorum consilio & assensu, cum hac tamen clausula: " Quibus (Monitionibus) quisque Episcopus addat, & „ detrahat, prout Ecclesiæ suæ Clero pro temporum „ ratione utile esse viderit.

Hanc clausulam utinam notent Episcopi, qui Clero suo in sacris Ordinationibus, aliisque publicis consessibus nihil præter generales & præscriptas jam pridem formulas prælegunt, non attendentes, quid Clero suo pro temporum ratione utile sit.

Aliter exemplo suo docuit Sanctus Carolus, dum has generales *Monitiones* in Synodo sua Diœcesana III. uberiores, accommodatioresque ad usum suæ Ecclesiæ Mediolanensis edidit; & ita auctæ & accommodatæ extant in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 2. *pag.* 299. edit. anni 1683.

XVIII. Ex præscripto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* singulis annis in Synodo Diœcesana ab Episcopo vel ejus Vicario ad minus sex Examinatores proponendi sunt; qui Synodo satisfaciant, & ab ea probentur; advenienteque vacatione cujuslibet Ecclesiæ Parochialis tres ex illis eligat Episcopus, qui cum eo examen in concursu perficiant, indeque succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres quos maluerit, ex prædictis illis sex eligat.

Hi Examinatores quia in Synodo eligendi & probandi sunt, vulgo *Synodales* etiam hodie dici solent; tamen extra Synodum ab Episcopis eligi & probari, ob intermissam Synodorum celebrationem consueverint; de quibus infra *part.* 2. *tit. De concursu ad Ecclesias Parochiales*, fusius tractabitur.

XIX. Præterea idem Concilium *Sess.* 25. *cap.* 10. *De reform.* statuit: " In singulis Conciliis Diœcesanis „ aliquot personas, quæ qualitates habeant juxta Con„ stitutionem Bonifacii VIII. quæ incipit *Statutum*, & „ alioquin ad id aptas designari, ut præter Ordinarios „ locorum, iis etiam post hæc causæ Ecclesiasticæ ac spi„ rituales, & ad forum Ecclesiasticum pertinentes, in „ partibus delegandæ committantur.

Porro quemadmodum Examinatores Synodales ob intermissas Synodos solent extra Synodum ab Episcopis designari; ita quoque consuetudo invaluit, ut hæ personæ, quas Judices Synodales dicimus, ab Episcopis sine Synodo constituantur; de quibus latius Parte 3. agetur.

CAPUT III.

De Testibus Synodalibus.

1. *Synodus Lateranensis vult designari personas in Synodis Provincialibus qui in excessus & abusus inquirant.*
2. *A Canonistis vocantur Testes Synodales.*
3. *Hi jam pridem à Synodis Diœcesanis constituti fuerunt; & Episcopi vigilantiores iis sunt usi.*
4. *Institutum illorum innovavit S. Carolus.*
5. *Quales eligi debeant.*
6. *Testes jurare debent, se officium suum fideliter expleturos.*
7. *Quæ sit formula juramenti.*
8. *Testes sincere & libere officium suum obire debent.*
9. *Circa quæ Testes inquirere debeant.*
10. *Quo tempore relationem coram Episcopo facere teneantur.*
11. *Clerus Gallicanus officium Testium Synodalium descripsit.*
12. *Franciscus Sonnius Antverpiensium Episcopus Testium Synodalium necessitatem agnovit, eosque institui mandavit.*
13. *Ex defectu Testium Synodalium natum est contingere, ut exacta Diœcesis notitia non habeatur.*
14. *Defectum Testium Synodalium aliquatenus supplere posset diligentia Archipresbyterorum.*

I. SYNODUS Lateranensis sub Innocentio III. postquam SS. Patrum institutum de celebrandis Conciliis Provincialibus renovavit, mandavitque in iis de corrigendis excessibus & reformandis moribus diligenter esse tractandum, subjicit: " Ut autem id „ valeat efficacius adimpleri, per singulas Diœceses „ statuant personas idoneas, providas videlicet & ho„ nestas, quæ per totum annum simpliciter & de plano „ absque ulla jurisdictione solicite investigent, quæ „ correctione vel reformatione sunt digna, & ea fide„ liter perferant ad Metropolitanum & Suffraganeos „ & alios in Concilio subsequenti, ut super his & aliis „ (prout utilitati & honestati congruerit) provida de„ liberatione procedant.

II. Hæ personæ communiter à Canonistis dicuntur *Testes Synodales*; eo quod à Synodo sint constitutæ, ut *testimonium* ferant.

III. An de his Testibus loquatur Canon EPISCOPUS IN SYNODO, *Causa* 35. *q.* 6. à Gratiano sub nomine Eutychiani Papæ relatus, fat incertum est; quemadmodum notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum: illud certius est, jam pridem usitatum fuisse, hujusmodi Testes non tantum in Synodis Provincia-

vincialibus, sed & Diœcesanis fuisse nominatos; iisque vigilantiores Episcopos usos fuisse, ut exactiorem totius suæ Diœcesis notitiam accipere possent, atque abusus & excessus in Synodis reformandos & corrigendos faciliùs & exactiùs cognoscere.

IV. Id expendens vigilantissimus Mediolanensium Antistes S. Carolus, ejusque Suffraganei, in Concilio Mediolanensi IV. decreverunt, ut institutum illud nonnullis in locis intermissum restituatur; atque ut non nomine tantùm, sed certis officii partibus rectè per eos geratur, quibus in Synodo vel Provinciali vel Diœcesana committetur, plura ordinarunt.

V. Atque imprimis, ut "Viri Ecclesiastici ætate mo„ ribusque graves, prudentes, ac virtutum Christia„ narum studiosi, & spiritualis vitæ amantes in Conci„ lio Provinciali Metropolitano ex unaquaque Diœcesi „ duo saltem; in Synodo Diœcesana ab Episcopo è „ Diœcesi sua *septem*, pluresve, prout expedire vide„ rit, *Testes Synodales* deligantur.

VI. Qui à Metropolitano delecti & nominati sunt in „ eodem Provinciali Concilio, qui ab Episcopo in ipsa „ Diœcesana Synodo jurati, allatis Sanctorum pigno„ ribus, sanctè spondeant, ex formula verborum infrà „ præscripta, muneris sui partes, infrà constitutas, se „ executuros esse.

„ Si verò à Concilio Provinciali abest, qui à Metro„ politano nominatus est, tunc Episcopus, pro cujus „ civitate, vel Diœcesi ille electus est, unius mensis à „ fine Concilii spatio, eum ad se litteris accersat: eum„ demque ex ipsa præscripta formula jurejurando ob„ stringat, ac jurisjurandi præstiti testimonium, publi„ câ auctoritate munitum, intra alium mensem, ad Me„ tropolitanum omnino mittat.

VII. Posthæc inseritur formula juramenti eadem, quæ habetur apud Gratianum in citato Canone *Episcopus in Synodo*; ut vel hinc appareat, S. Carolum credidisse, Canonem illum de *Testibus Synodalibus* loqui; aut saltem non dubitasse, quin juramentum quod ibidem à septem ex plebe ipsius Parochiæ de dicenda veritate super abusibus & excessibus in Synodo exigendum præscribitur, meritò à testibus Synodalibus exigi posset: utpotè qui similiter eliguntur à Synodo, ut de iisdem inquirant, & postmodum in Synodo aut coram Episcopo sincerè ac veraciter deponant.

VIII. Deinde ipsos Testes monent, ut " hoc per„ petuò meminerint, se non amore, non odio, non „ invidiâ, non spe, non metu, non pœnâ, non præ„ mio, non cognatione, non ullâ denique re commo„ veri, aut impediri debere, quominus liberè & inte„ grè munus suum pro ratione infrà præscripta præ„ stent.

IX. Posthæc quid agere debeant describunt, atque inter cætera: " Quo tempore hoc munus gesserint, „ personas discretas interrogando simpliciter, & de pla„ no, absque ulla jurisdictione solicitè investigent hæc, „ quæ sequuntur; idque singuli, aut in universâ civi„ tate & Diœcesi, aut in regione, unicuique eorum „ potissimùm nominatimque commissa.

„ An Parochi, Canonici, & alii quicumque Eccle„ siastici homines, quos residere oportet, præsentes „ in Ecclesiis suis adsint; anque rursus si præsentes in „ Parochialibus vel Canonicalibus, Clericalibusque æ„ dibus habitent.

„ An Parochi præterea, aliique animarum Curato„ res solicitè, ut debent, Fidelium sibi commissorum „ saluti invigilent.

„ An in Sacramentis sanctè ministrandis, in Verbi „ Dei prædicatione, in salutaribus monitis, in rudium, „ & puerorum ad doctrinam Christianam institutione, „ & in cæteris omnibus curæ Parochialis officiis, dili„ gentis muneris partes præstent.

„ An reliqui, quicumque sint, Ecclesiastici Ordi„ nis homines Ecclesiæ, si quam obtinent, aut in qua „ Dignitatem vel Canonicatum, vel Capellam, vel Ec„ clesiasticum aliquod munus habent, aut in qua ad„ scripti sunt, oneribus satisfaciant, & præscriptas sibi „ functiones obeant.

„ An Ecclesiæ sartæ tectæ sint; an ornamentis, & sup„ pellectili Ecclesiasticâ necessariâ & congruâ instructæ; „ an in illis, aut earum cœmeteriis atriisve aliquid in„ cultum sit, quodque sordibus obsolescat, anve aliquid „ à religioso cultu & pietate alienum.

„ Videant item, an populus in via Domini ambulet, „ frequensque adsit Divinis Officiis & sacris concioni„ bus, & in Ecclesia piè religiosèque versetur, atque „ dies festos colat.

„ An jejunium Quadragesimæ, quatuor Temporum, „ stataque reliqua Ecclesiæ jejunia observet.

„ An idem decimas, primitias, aliaque debita emo„ lumenta, adjumentave præstare, aut solvere recu„ set.

„ An in populo sacrilegi, blasphemi, concubinarii, „ adulteri, incestuosi, virginum raptores, an excom„ municati, an hæresis & magiæ, superstitionumve „ suspecti sint.

„ An denique aliæ in eodem populo morum cor„ ruptelæ, quæ correctionem, emendationemve re„ quirant.

„ Dispiciant item, an quæ Romanorum Pontificum „ Constitutionibus, Oecumenicis, Provincialibus, Diœ„ cesanisque Synodis, Episcoporumque Edictis: quo„ vis de genere decreta, sancitave sunt, ab iis serven„ tur, quorum interest, sive Ecclesiastici, sive Laïci „ homines sint.

X. Ut verò hæc præstent utiliùs, qui à Synodo Provinciali constituti sunt, omnia, quæ reformatione aut emendatione indigere judicaverint in scriptum redacta, tribus mensibus antequam dies Concilio Provinciali præstituta venerit, ad Metropolitanum deferre debebunt: qui verò à Synodo Diœcesana, uno mense ante habendam Synodum Diœcesanam, ad Episcopum. Hæc aliaque habentur in Concilio Mediolanensi IV. *part.* 3. *tit. De testibus Synodalibus.*

Hisce addidit in Synodo sua Diœcesana XI. " Te„ stes Synodales quarto quoque mense, de his, quæ „ pro ratione sui muneris agere debent, ad nos, Vi„ cariumve nostrum generalem, cùm absumus, scri„ bant.

XI. Clerus quoque Gallicanus in Conventu Melunensi anno 1579. meminit *Testium Synodalium*; & quæ in Diœcesi aut Parochia sibi ad visitandum commissa inquirere debeant, describit; atque inter alia hoc meritò notandum: " Si Opiliones Christianè versentur „ in agris curam pecorum agentes.

Quàm enim frequenter illud hominum genus in vitiis abominandis, & crassa fidei & religionis ignorantia versetur, sat notum est; ut proinde non immeritò Episcopi & Pastores in illos inquirerent.

XII. Quin & Franciscus Sonnius primus Antverpiensium Episcopus videns, quia peccandi licentia multùm invaluisset ex eo, quod crimina Superioribus plerumque celentur, hinc in Synodo sua Diœcesana an. 1576. observari voluit Canonem. *Episcopus* 35. *quæst.* 6. " Man„ dantes, ait, Decanis nostris, ut in singulis Parochiis „ constituant duos viros honestos & zelosos Testes „ Synodales, qui concubinarios, adulteros, Clerico„ rum invasores ac percussores, usurarios, contractusque „ illicitos exercentes, & quæcumque crimina ad no„ stram correctionem spectantia, quotannis coram ip„ sis Decanis aut aliis ad hoc à nobis deputandis expo„ nant, ut habitâ inquisitione possit contra eos procedi „ ad emendationem.

XIII. Hæc sat ostendunt, institutum *Testium Synodalium* aptissimum semper judicatum fuisse, ut Episcopi ad plenam abusuum & defectuum corrigendorum notitiam pertingant; eorumque intermissioni & neglectui non immeritò imputari, quod Episcopi nonnum-

numquam in crassa & multùm noxia Diœcesis suæ ignorantia versentur; neque de vitiorum atque abusuum grassantium, quos ignorant, emendatione & correctione anxii sint.

XIV. Illud tamen haud diffitendum, quod si Episcopi in Decanos seu Archipresbyteros Rurales eligerent doctos, zelosos, atque in cura animarum exercitatos, qui diligenter, prout officium exigit, Parochiarum sibi subditarum statum inquirerent (prout supra *titulo* 6. *cap.* 2. & 3. exposuimus) magna ex parte per horum vigilantiam & solicitudinem suppletum iri *Testium Synodalium* defectum; quemadmodùm annuæ Congregationes Decanorum cum Episcopo supplere aliquatenus possent defectum Synodorum Diœcesanarum, uti *eodem tit. cap.* 3. notatum est.

Non parùm quoque conduceret ad supplendum defectum *Testium Synodalium*, si " Decani habeant aliquot probos & sibi fidos Pastores, à quibus excessus vicinarum Ecclesiarum addiscant: Similiter quilibet Pastor habeat viros probos & bonos è sua Parochia, qui sibi defectus Parochiæ referant. " Quemadmodum præcipit Synodus Namurcensis anni 1639. *titulo* 20. *cap.* 35. Idem habet Synodus Tornacensis anni 1589. *titulo* 23. *capite* 7.

CAPUT IV.

Qui his Synodis subdantur, & quæ earum auctoritas?

1. *Synodi Diœcesanæ suam auctoritatem mutuant ab Episcopo.*
2. *Multis seculis omnes Clerici indifferenter Synodis subjiciebantur.*
3. *Nulla hac in parte erat differentia inter Clerum Secularem & Regularem.*
4. *Monachi etiam Synodis subjiciebantur.*
5. *Exemptiones Capitulorum & Monasteriorum quæstiones pepererunt.*
6. *Capitula subjiciuntur Synodis quamdiu* plenè *non probatur exemptio.*
7. *Subjiciuntur Synodis in materia* non exempta.
8. *Item in his, quæ concernunt correctionem morum.*
9. *Regulares etiam exempti Synodis subjiciuntur in materia* non exempta.
10. *Item in his, quibus subjiciuntur Episcopis tanquam Sedis Apostolicæ* Delegatis.
11. *Exemptiones præsertim Regularium circa subjectionem Synodorum pariunt multas quæstiones.*
12. *Constitutiones Synodales in Italia edi non possunt, nisi priùs à S. Congregatione examinatæ & probatæ.*
13. *Hodie etiam Laici quæstiones movere solent super observatione Decretorum Synodalium.*
14. *In Belgio ægrè permittitur promulgatio Synodorum sine consensu Regis, & quare?*
15. *Quæ sint causæ quòd hodie rariùs habeantur Synodi Diœcesanæ.*
16. *Litteræ Regiæ, ut publicè edantur Decreta Synod. Diœcesanæ.*

I. SYNODOS Diœcesanas præcipuam suam auctoritatem, ac vim obligandi mutuare ab Episcopo, qui illis *per se* aut Vicarium suum præest; illarumque statutis obstringi omnes, qui Episcoporum Decretis ac mandatis subjecti sunt, indubitatum est: quandoquidem ambigi nequeat, quin ut minùs tantæ sint auctoritatis Synodorum Diœcesanarum Sanctiones, quàm Episcoporum Decreta.

II. Porrò constat per undecim & amplius secula universum Clerum jurisdictioni & regimini sui respectivè Episcopi fuisse subjectum; nec unquam per ea tempora in quæstionem venisse, num Clerici Decretis Episcoporum in his, quæ morum atque disciplinæ reformationem attinebant, essent subjecti, eisque obedire deberent: ideóque nec ambigebatur, quin Clerici omnes etiam Synodorum Episcopalium sanctionibus tenerentur; iisque in omnibus se subjicere juberentur.

III. Neque hac in parte ulla erat Clericos Regulares inter & seculares distinctio. Hoc ipso enim quò Monachi sive Religiosi Clero adscribebantur, mox in omnibus non secus ac alii de Clero subjiciebantur ipsi Episcopo, tanquam totius Cleri suæ Ecclesiæ Capiti & Pastori.

IV. Quinimo multis seculis juxta Canonicas sanctiones, præsertim Concilii Calchedonensis Canonem quartum, Monachi universi Episcoporum jurisdictioni subjecti fuère; ipsorumque consequenter Episcoporum ac Synodorum Episcopalium Ordinationibus & Decretis subjecti, uti latiùs infrà ubi de exemptionibus Monachorum agetur, probabitur.

V. At postquam hisce posterioribus Ecclesiæ seculis, non tantùm Monachi, sed etiam Clerici præcipuè Canonici exemptionem à jurisdictione Episcoporum à Romanis Pontificibus prætenderunt, & subinde obtinuerunt, quæstiones frequentes excitari cœperunt, circa obedientiam quam Capitula Canonicorum & Monachorum Monasteria deberent Decretis & Ordinationibus Synodorum Episcopalium.

VI. Illud imprimis indubitatum manet, Capitula Canonicorum aliosque Clericos subjici Synodis Episcopalibus, in omnibus, quæ ipsos concernunt, quamdiu plenè non constat de eorum exemptione. Quamdiu enim dubia est exemptio, salva manet ordinaria Episcoporum auctoritas juri communi innixa; uti latiùs dicetur loco citato.

VII. Adhæc certum quoque est, Canonicos etiam exemptos subjici Ordinationibus Synodorum Episcopalium in omnibus, quæ concernunt materiam *non exemptam*; id est, in his, ad quæ exemptio se non extendit; de quibus similiter infrà tractabitur.

VIII. Quinimò cùm ex Decreto Synodi Tridentinæ Clerici in his, quæ correctionem ac reformationem morum & abusuum concernunt, Episcopis subjiciantur, non obstante quacumque exemptione, etiam Synodis Episcopalibus in his subjecti erunt.

Cùm verò Synodi hodie non tam circa forensium quæstionum decisionem, aut judiciarios processus, quam circa reformationem morum & disciplinæ versentur, videtur quod Capitula Canonicorum quantumvis exempta meritò dici possint Decretis Synodorum esse subjecta; atque ita declarasse Sacram Congregationem Concilii Tridentini Interpretem testatur Synodus D. Mechliniensis *tit.* 24. " Sciant, ait, Capitula *exempta*, exemptionemque prætendentia se non tantùm ad Statutorum *Synodi Diœcesanæ*, verùm etiam ad Decretorum Synodi Provincialis, uti à Sacra Congregatione declaratum est, observationem *teneri*. Idem repetiit Synodus Namurcensis an. 1659. *tit.* 25.

IX. Quoad Regulares *exemptos*, ipsos legibus Synodorum Episcopalium teneri in iis omnibus, quæ materiam non *exemptam* concernunt; & generaliter in omnibus, in quibus etiam Episcoporum Decretis, non obstante exemptione, subjiciuntur, ambigi nequit. Unde consequenter ut intelligi queat, in quibus Regulares exempti Synodis Diœcesanis subdantur, scire oportet, ad quæ exemptio ipsa Regularium se extendat, quod infrà titulo *De exemptionibus* latiùs dicetur.

X. Quin si Episcoporum jurisdictioni tanquam Sedis Apostolicæ *Delegatorum* Regulares subdantur, etiam ad Synodum Episcopalem accedere tenebuntur, si ad eam ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ *Delegato* vocentur, ejusque ordinata observare, ut latè probat Fagnanus ad *Cap.* QUANTO ✠ *De Officio Ordin.* & per specia'e Breve declaravit Alexander VII. quod ibidem à Fagnano refertur *num.* 64.

XI.

XI. Quia autem non satis convenit Episcopos inter & exemptos, quæ sit materia *exempta*, quæ *non exempta*; & in quibus obedire teneantur, variæ solent, occasione istarum exemptionum, oriri quæstiones & jurgia Episcopos inter & exemptos, præcipuè Regulares.

XII. Hac de causa, teste Cardinali De Luca *Disc.* 30. *ad Concilium Tridentinum num.* 9. ob illa jurgia, quæ Synodi Diœcesanæ cum exemptis parere solent, " à Sacra Congregatione in Italia injunctum est Episco- " pis, ut jam editas Synodales Constitutiones eidem " examinandas, & confirmandas transmittere debeant, " *istaque*, ait, *est praxis*.

XIII. Ulteriùs, quia in Synodis interdum quædam occurrunt, quæ licèt Ecclesiastica officia, aut functiones, vel Ecclesiasticorum aut Ecclesiarum jura concernere videantur, temporalia tamen etiam attingunt, difficulter Laïci hisce Ordinationibus se subjiciunt, nisi auctoritas Regia accedat.

Neque enim credunt, auctoritatem Episcoporum aut Ecclesiasticorum eò se extendere, ut in his, quæ temporalia sunt, Laïcis absque Regio consensu legem ponant: ut sunt v. g. jura sepulturæ, decimarum, oblationum; item quæ Hospitalium aut etiam mensarum S. Spiritûs aut Fabricæ Ecclesiæ administrationem concernunt; aliaque similia.

Hinc videmus Synodos passim confirmationem Regiam postulasse; atque ultimam Diœcesanam Namurcensem à Rege tam in Consilio Privato, quàm Brabantiæ examinatam & probatam videmus.

XIV. Quin & ægrè hìc in Belgio permitteretur sine prævio Regis consensu Synodorum publicatio; ne fortè aliquid contra jus Regis aut Vasallorum contineretur.

Et quidem cùm anno 1639. Episcopus Namurcensis Synodalia sua Statuta evulgasset sine consensu Regis; Senatus Namurcensis litteris datis ad Consilium Privatum exposuit, Episcopum hac publicatione præjudicare auctoritati Regiæ. Habitâ deliberatione, Consilium Privatum scripsit Episcopo Namurcensi, quod excessisset limites suæ potestatis, atque præjudicasset auctoritati Regiæ publicando sua Statuta Synodalia sine consensu Regis; injunxitque ipsi, ut omnia exemplaria dictorum statutorum retraheret, & eorum executionem suspenderet; deinde Consilio Namurcensi scripsit, ut invigilaret, an hæc mandata executionem haberent. Hæc scripta fuêre anno 1644.

Idem judicavit Consilium Privatum anno 1605. circa Synodum Tornacensem similiter sine consensu Regis publicatam: ac iterum occasione alterius Synodi Tornacensis anno 1645. Hæc latiùs referuntur in sæpius citato Regesto M. S. Archiepiscopatûs Mechliniensis.

XV. Hæ controversiæ & quæstiones, quæ tum ratione exemptionum Regularium & Capitulorum, tum jurium Laïcorum oriri solent inter Episcopos & Exemptos, ac etiam Laïcos super executione Ordinationum Synodalium, non dubium, quin contribuerint ad omissionem Synodorum; quantumvis negari nequeat, quin ex earum omissione magnoperè disciplina Ecclesiæ patiatur, & abusus incrementum accipiant.

XVI. Litteras Regias ad Episcopum Namurcensem, nec non ejusdem Civitatis Senatum super impressione Synodi, de quibus suprà, integras exhibet D. de Laury in sua Arrestorum collectione *Arresto* 122. ibidem adstruens, Synodos sive earum Decreta sine *placito Regio* non posse publicari: ne forsan inter hæc Decreta quidpiam contineretur, quod principis jura, ejusque Vasallorum violaret, vel regimini politico in hisce Provinciis recepto & stabilito officeret. (*a*)

(*a*) In Galliis Episcopi non tenentur Litteras petere Regias, ut Statuta eorum Synodalia vim legis in eorum Diœcesi obtineant. Hæc tamen Statuta eo duntaxat jure gaudent modò nullam includant dispositionem, quæ sit contraria libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, nec adversentur Edictis Regiis, vel Diœceseos usibus, qui sunt legitimi.

TITULUS XIX.

DE METROPOLITANIS.

CAPUT I.

Quando & à quibus Metropolitani instituti?

1. *Antiqua est Metropolitanorum institutio.*
2. *Synodum Nicænam præcessit.*
3. *Metropolitanorum nomen derivatur à Metropoli Civili.*
4. *Episcopus, qui Metropoli præest, dictus est Metropolitanus.*
5. *Metropoles Ecclesiasticæ ad normam Civilium formatæ fuerunt.*
6. *Probatur ex Concilio Nicæno.*
7. *Item ex Concilio Taurinensi.*
8. *Ratio hujus disciplinæ.*
9. *Divisâ per Principem Provinciâ duo constituebantur Metropolitici.*
10. *Posterioribus sæculis Metropolis Ecclesiastica erectio à Metropoli Civili sejuncta fuit.*
11. *Devoluta est illius erigendæ auctoritas ad Romanum Pontificem.*
12. *Intervenire debuit consensus Principis, quod pluribus exemplis probatur.*
13. *Hæc est moderna Ecclesiæ disciplina.*
14. *Archiepiscopus Rhemensis protestatus est contra erectionem Metropolis Cameracensis, quia consensus Regis non intervenerat.*

I. TAMETSI non constet, Metropoliticam dignitatem ab Apostolis esse institutam; vel utrùm Apostoli aliquibus Ecclesiis à se fundatis, aut earum Episcopis quædam jura & privilegia in alias Ecclesias concesserint, eam tamen antiquissimam esse nemo inficiari potest.

II. Synodus Nicæna sub Constantino M. multis locis supponit, Metropolitanorum institutionem ab antiquo factam. Canone IV. ait: " Eorum autem, quæ " fiunt, confirmationem in unaquaque Provincia à " Metropolitano fieri " oportet. Item Canone VI. " Illud autem est omnino manifestum, quod si quis " absque *Metropolitani* sententia factus sit Episcopus, " eum magna Synodus definivit non esse Episcopum. " Imò Canone VII. annuens Episcopo, qui est in Ælia, sive Episcopo Hierosolymitano aliquam honoris prærogativam deberi, addit hanc cautionem: *Metropoli propriâ dignitate servatâ*: quæ omnia Metropolitanorum institutionem, non à Synodo Nicæna primùm institutam; sed jam ab antiquo factam sat patenter supponunt.

III. Unde verò Metropolitanorum institutio originem suam sumpserit, non æquè expeditum. Hoc sat constat, Metropolitanos dici à *Metropoli*. Metropolim verò dici *Urbem matrem*: id est, quasi primam & præcipuam reliquarum veluti *matrem*. Quoniam verò in unaquaque Provincia urbs est aliqua, quæ inter cæteras

teras eminet, hæc dicta est *Metropolis*; ac ideo Episcopus qui hujusmodi urbi præest, *Metropolitanus* dictus fuit; qui quibusdam juribus & prærogativis præ cæteris, & in cæteras Ecclesias donatus fuit.

IV. Illud quoque fat compertum est, jam pridem Metropolitanum dictum fuisse Episcopum, qui *Metropoli*, sive civitati, quæ in certa Provincia prærogativis & juribus cæteras antecellebat, præesset.

V. Neque illud ambigi potest, quin Metropoles Ecclesiasticæ ad normam Metropoleon Civilium formatæ fuerint; sive consuetudine primum introductum, ac postmodum Conciliorum Decretis firmatum fuisset, ut *Metropoles* Civiles simul essent Metropoles Ecclesiasticæ: seu, ut Episcopus qui præesset civitati, quæ in divisione Imperii esset totius Provinciæ prima seu Metropolis, unde aliæ dependerent, etiam in Hierarchia Ecclesiastica esset Metropolitanus, cæterisque Episcopis ejusdem Provinciæ præesset: imo tota Ecclesiarum distributio ad formam Imperii facta est; Urbesque Metropoles etiam Metropoles fuere Ecclesiasticæ; atque earum Episcopus factus Metropolitanus; qui & sensim variis juribus & prærogativis in cæteras Ecclesias ejusdem Provinciæ fuit donatus.

VI. Ecquid enim Nicænos Patres impellere potuit, ut potius Cæsareæ jus Metropoliticum, quam Æliæ conferrent sive conservarent; nisi quod illa Provinciæ esset Metropolis, non hæc; atque propterea jus Metropoliticum ad illam esset translatum: ideoque Patres Nicæni etiam simpliciter dicunt: *Metropoli propria dignitate servata*: fat innuentes, eam *Metropoli* esse *propriam*.

VII. In Concilio Taurinensi statutum est, illi totius Provinciæ *Primatum deberi, qui suam civitatem demonstrasset Metropolim*: quia scilicet non aliunde Metropolitana Ecclesia statuitur, quam ex ipsius urbis Metropolitica Civili dignitate.

VIII. Quod apertiùs expresserunt Patres Antiocheni, qui & rationem illius aliquam addunt *can.* 9. " Episcopum, qui Metropoli præest, etiam curam suscipere „ oportet totius Provinciæ: eò quòd in *Metropolim undequaquè* concurrant omnes qui habent negotia. Unde „ visum est, eum quoque honore præcedere, reliquos „ autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine „ ipso debere.

Constat ergo Metropoles civiles electas fuisse, ut essent Metropoles Ecclesiasticæ; atque Episcopus *Metropolis* foret *Metropolitanus*, qui totius Provinciæ curam ageret, eò quòd ad Metropolim civitatem undequaque concurrant omnes, qui habent negotia: ideoque conveniens quoque videbatur, ut ad eam civitatem negotia Ecclesiastica potius, quam ad ullam aliam, deferrentur; eoque potiùs, quàm alibi, Episcopi, aliique, qui quæstiones haberent, convenirent.

IX. Hinc ulteriùs contingebat, quemadmodum etiam notat Lupus ad Canonem XII. Calchedonensem; „ Ut divisâ per Principem Provinciâ, quomodo duos „ Præsules, seu Civiles Rectores, ita duos acciperet „ Episcopos Metropolitas.

Unde factum, ut Episcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, à quibus obtentâ Metropoleos in urbis suæ gratiam dignitate, Ecclesiastica etiam Metropolitica jura & Provinciarum ordinationes invadebant: uti latiùs exposui *ad Canonem XII. Calchedonensem*; ubi unà ostendi, quomodo Synodus Calchedonensis, salvâ Principum auctoritate in distribuenda una Provincia in plures, hanc Episcoporum ambitionem reprobaverit, & refrænaverit.

X. Labentibus autem seculis Metropoles Ecclesiasticæ paulatim à Metropoli civili disjungi cœperunt; neque urbium evectio ad Metropolim civilem secum traxit Metropolim Ecclesiasticam; sed pro utilitate ac necessitate Ecclesiæ, quædam Ecclesiæ, quæ opportuniores videbantur, in Metropoles erectæ fuerunt.

XI. Porrò hæc Metropoleon institutio & erectio jam à seculis aliquot ad Romanum Pontificem devoluta fuit, ita tamen ut consensus Principis interveniat; nec non Suffraganei aliique interesse habentes audiantur.

XII. Et quidem anno 832. Ludovicus Pius ordinari jussit Ansgarium Amaburgensem (*a*) Archiepiscopum in quadam Synodo Nationali, obtinuitque pro eo *Pallium*, & ordinaria Metropolitanorum jura à Pontifice, uti narrat Adamus Chronologista *lib.* 1. *cap.* 17. his verbis: " Habito Sacerdotum generali „ Concilio, *Pius Cæsar* votum Parentis impleri cupiens, Amaburg civitatem Transalbianorum *Metropolim statuit*, eique Cathedræ primum Archiepiscopum ordinare fecit Ansgarium, &c. Roborante id „ *Gregorio IV.* Apostolicâ auctoritate, & pallii do„ natione.

Eodem seculo Joannes VIII. Ecclesiam Ovetensem (*b*) in Gallecia in Metropolim erexit ad postulationem Regis Alphonsi: " Et Ecclesiæ Ovetensi, ait, quam „ vestro consensu & assiduâ petitione Metropolitanam „ constituimus, omnes vos subditos esse mandamus. „ Et concedimus etiam prædictæ Sedi, ea quæ Reges „ seu fideles justè obtulerunt... rata, firma & inconcussa manere in perpetuum.

De erectione Ecclesiæ Beneventanæ in Metropolim scribens ad recenter evectum illius Ecclesiæ Metropolitanum Joannes XIII. ait, se illam Ecclesiam in Metropolim erexisse hortatu Imperatoris, Episcoporum & Clericorum Ecclesiæ Romanæ in Synodo Romana, & postulante Principe Capuano; uti videri potest in Epistola ipsius Papæ; quæ extat tom. 9. Concil. generalium *col.* 1238.

XIII. Hæcque est moderna Ecclesiæ disciplina; ut & Episcopatuum & Archiepiscopatuum sive Metropoleon institutio seu erectio, non nisi auctoritate Papæ, interveniente tamen Principis consensu, imò ferè non nisi ad ejus postulationem fiat.

Ita quoque ad postulationem Philippi II. Hispaniarum Regis erectos fuisse novos in Belgio Episcopatus & Metropoles, significat ipse Pontifex Paulus IV. in Bulla erectionis.

XIV. Quin protestatum fuisse Archiepiscopum Rhemensem in suo Concilio Rhemensi anni 1564. contra erectionem Ecclesiæ Cameracensis in Metropolim; eò quòd, non audito Rege Christianissimo, ab Archiepiscopatu Rhemensi divulsa esset ipsa Cameracensis aliæque, quæ cum antea essent Suffraganeæ Rhemensis Ecclesiæ, jam essent Suffraganeæ Cameracensis, testantur acta Concilii Rhemensis anni 1564.

(*a*) De Hambourg.
(*b*) D'Oviedo.

CAPUT II.

De prærogativis quibus super alios Episcopos fruuntur Metropolitani.

1. *Istæ prærogativæ referri non debent ad Apostolos Auctores.*
2. *Derivari possunt ex usu.*
3. *Non tantùm dignitas civilis Urbium Metropoleon, sed etiam adminicula alia sensim erexerunt Metropolitanos super alios Episcopos.*
4. *Inter ea adminicula præcipuum videtur jus consecrandi suæ provinciæ Episcopos.*
5. *Quod jus primum fuit liberatis, deinde in necessitatem transiit.*
6. *Episcopi, quos posterior ætas vocavit Archiepiscopos, primitus dicti fuerunt Metropolitani.*
7. *Nomen Metropolitani fuit ignotum in Africa, sed ejus prærogativis Episcopus senior fruebatur.*
8. *Labentibus seculis jus erigendi Metropoles ad Papam fuit devolutum.*

9. *Erectio*

9. *Erectio Metropoleon Papæ reservata fuit auctoritate falsarum Decretalium.*
10. *Eadem auctoritate Romanus Pontifex sibi vindicavit jus erigendi Ecclesias Primatiales.*
11. *Quo tempore in Italia cœperunt multiplicari Metropoles?*

I. PRÆTENDITUR à nonnullis, Metropolitanos, eorumque super alios Episcopos prærogativas, ab Apostolis originem accepisse, atque propterea dici posse *instituti Apostolici.*

Verum decreta Nicænæ Synodi id non evincunt. Probant quidem hæc Decreta Metropolitanorum institutionem, nec non quasdam eorum prærogativas super alios Episcopos præcessisse hanc Synodum; sed nequaquam evincunt speciali aliquo Decreto Apostolorum, hanc institutionem fuisse factam, sive Apostolos instituisse in quibusdam civitatibus, puta *Metropolibus*, Episcopos cum aliqua superioritate, vel prærogativa subordinationis super alios ejusdem Provinciæ Episcopos.

II. Imo Synodus Nicæna sat aperte supponit, jura Metropolitanorum potius ex consuetudine & moribus, quam ex Apostolorum instituto esse petenda & definienda. Siquidem Canone 6. firmans privilegia trium principalium Ecclesiarum, Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ, illa petit ex *consuetudine*, & *moribus*, decernens: " Ut *antiqui mores* serventur, qui sunt in Ægypto, Lybia & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem; quandoquidem & Episcopo Romano *hoc est consuetum.* Sive ut vertunt Dionysius & Isidorus *parilis mos est.*

Deinde eodem Canone prosequitur: "Similiter & in Antiochia, & in aliis Provinciis sua privilegia ac suæ dignitates & auctoritates Ecclesiis serventur.

Nequaquam obscurum est, Synodum Nicænam privilegia & jura illarum Ecclesiarum ex *consuetudine* & *moribus* petivisse; atque decrevisse, ea debere manere firma, quæ probantur *antiquis moribus*, & consuetudine, nulla Decreti Apostolorum facta mentione.

III. Superius probatum est à dignitate civili Urbium Metropoleon etiam in Episcopos earum Civitatum aliquid dignitatis derivasse, atque à nomine Urbis nomen Metropolitani mutuatum esse.

Hæc tamen sola eminentia Metropoleon civilium non videtur fuisse sufficiens, ut Episcopis civitatibus illis Metropoliticis præfectis in alios Episcopos auctoritatem sive superioritatem aliquam conferret, sed alia nonnulla concurrisse videntur adminicula, quæ sensim hos Episcopos super alios Episcopos elevarunt; quin & tandem Metropolitanis subjecerunt.

IV. Inter hæc adminicula præcipuum fuisse videtur ordinatio seu consecratio Episcoporum, quæ sensim Episcopo Metropoli Præfecto delata fuit.

Cum enim antiquitus moris esset, ut Episcopi à vicinis sive ejusdem provinciæ Episcopis ordinarentur, facile contigit, ut ubi paulatim ex civitatum splendore Episcoporum dignitas incrementum accipiebat, & frequentior ad Urbes Metropoles, ob varia incidentia negotia erat aliorum Episcoporum accessus, cœperint in ipsa Urbe Metropoli ordinationes fieri; atque per Episcopum Metropoli præfectum, cæteris provinciæ Episcopis assistentibus, peragi.

V. Hoc, cum ab initio forsan fuisset libertatis, tandem in necessitatem transivit, atque ita *consuetudine* potius, quam positivo aliquo decreto, jus ordinandi Episcopos Provinciales primitus Metropolitanis assertum postmodum Synodus Nicæna per suos Canones firmavit & integrum eis conservatum voluit.

Porro existimatum fuit Episcopos Ordinatori suo quamdam debere reverentiam & subjectionem. Hinc sensim jura Metropolitanorum, in Episcopos ad suam ordinationem spectantes, fluxisse verosimile est.

Et revera veteris disciplinæ fuisse, observat Petrus De Marca *lib.* 1. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 7. *n.* 3. ut Synodis se sisterent Episcopi apud eum, cujus arbitratu ordinati erant: " Unde (ait) profectum est, ut pertinere ad alicujus Concilium, vel ad consecrationem promiscue & passim dicantur Episcopi, qui à Primatibus suis pendent.

Quapropter olim nulli Episcopi accedere jubebantur ad *limina Apostolorum*, sive, quod idem erat, ad *Synodum* Romanam, nisi qui ad Episcopi Romani ordinationem spectabant, uti supra *tit.* 15. *cap.* 2. ostendimus ex sancto Leone.

VI. Postquam vero sensim jura illa Metropolitanorum firmata fuere primum Canone Nicæno, ac deinde aliis canonibus, cœperunt & ipsi vocari Archiepiscopi, quo nomine, nec ævo sancti Leonis, id est, seculo quinto fuisse appellatos, saltem apud Latinos, observavit vir eruditus Paschasius Quesnellius in notis ad *Epistolam* 9. sancti Leonis, monetque ibidem, quod qui hanc epistolam authenticum esse volunt sancti Leonis fœtum, una sustineant vocem *Archiepiscopi* per oscitantiam exscriptoris pro nomine *Episcopi* irrepsisse.

Itaque dubium non est, quin Episcopi, quos posterior ætas vocavit Archiepiscopos, primitus dicti fuerint simpliciter *Metropolitani*, mutuato nomine à civitate Metropoli.

Probat id ipsum Ecclesiæ Africanæ praxis: cum dignitas & jura Episcoporum non peterentur à dignitate civitatum, quibus erant præfecti, sed à *prioritate ordinationis*, ita ut hic juribus & prærogativis Metropolitani gauderet, qui inter Episcopos provinciales erat *ordinatione* senior.

VII. Nomen Metropolitani etiam in Africa ignotum fuit; sed *senior* Episcopus juribus & prærogativis Metropolitani gaudebat & utebatur, uti observat & pluribus probat Petrus de Marca dissertatione de Primatu Lugdunensi, quæ integra extat tom. 10. Concil. General. pag. 520. observatque ibidem, quod in Africa Episcopus *senior* ordinatione etiam dictus fuerit *Primas*, quasi primum locum obtinens inter reliquos Episcopos, sed nomen *Metropolitani* illi datum non legitur.

VIII. At & hoc observatum labentibus seculis hanc dependentiam à Metropoli civili desiisse, atque sensim cœpisse independenter à jure Metropolis civilis, quasdam civitates, vel sedes Episcopales in Metropoles auctoritate Ecclesiastica erigi, quin & tandem hoc jus erigendi Metropoles ad Sedem Apostolicam fuisse devolutum.

Admodum autem verosimile est hoc jus sibi cœpisse vindicare Pontifices Romanos circa seculum decimum, post inductas falsas Decretales.

Et quidem legitur quod Joannes IX. sub initium seculi x. ordinaverit, sive instituerit Metropolitanum, & tres novos Episcopos in terris Sclavorum, qui à sua ad Christianam fidem conversione subjecti fuerant Episcopo Pataviensi. De hac autem nova institutione, tanquam sanctis Canonibus contraria & Episcoporum auctoritati derogante, alte conquesti sunt Pheotmarus Juvavensis Ecclesiæ Archiepiscopus, aliique Episcopi, in Epistola ad dictum Pontificem, quæ legitur tom. 9. Concil. General. *colum.* 498.

Hæc querela Episcoporum de hac per Romanum Pontificem facta erectione sat ostendit nondum eo tempore generaliter agnitam fuisse auctoritatem erigendi Ecclesias Metropoliticas aut Cathedrales, ad Romanum Pontificem contra pristina Canonum instituta & Ecclesiæ consuetudinem, esse devolutam.

IX. Itaque verisimile est erectionem Metropoleon non secus ac Episcopatuum erectionem sibi vindicasse Romanos Pontifices auctoritate falsarum Decretalium; ac signanter Clementis I. ad Jacobum fratrem Domini, cujus fragmentum extat apud Gratianum *Dist.* 80. *Can.* 2. nec non secundæ epistolæ Anacleti Papæ *cap.*

cap. 4. cujus verba retulit quoque Gratianus *Dist.* 99. *cap.* 1. In his enim mentio fit, non solum Metropolitanorum, sed & Archiepiscoporum, Primatum & Patriarcharum, quin & Archiflaminum, quos à *sancto Petro*, & *Clemente* per Provincias constitutos fuisse asseritur.

Et licet omnibus hodie falsitas harum Decretalium sat sit perspecta, sciaturque nomen *Patriarcharum* & *Primatum*, quin & *Archiepiscoporum*, sed vel maxime *Archiflaminum*, ævo dictorum Pontificum Petri & Clementis, in Ecclesia fuisse ignotum, nihilominus & id scitur seculo x. & sequentibus has Decretales in auctoritatem fuisse receptas, præsertim post earum in Decretum Gratiani relationem.

Unde vir clarissimus Claudius Fleury asserere non dubitat auctoritatem instituendi novos Metropolitanos, sive civitates erigendi in Metropoles Ecclesiasticas, ad Sedem Apostolicam devolutam ope dictarum Decretalium.

X. Similiter auctoritate harum Decretalium Romanos Pontifices sibi asseruisse potestatem erigendi particulares Ecclesias in Ecclesias *Primatiales*, cum prærogativa & jurisdictione supra Metropolitanos, observat Petrus de Marca in dissertatione de *Primatu Lugdunensi*, una observans ante confictas & receptas has Decretales nullam fuisse Ecclesiam *Primatialem* cum superioritate & jurisdictione in alias Ecclesias Metropolitanas: neque nomen *Primatum* ante receptas has Decretales datum fuisse nisi Metropolitanis, aut iis qui jure Metropolitani gaudebant, qualis erat in Africa *senior* ordinatione inter Episcopos Provinciæ.

Id ipsum post de Marca observavit Dominus Fleury in sua historia Ecclesiastica lib. 62. cap. 61. & sat patenter intelligitur ex litteris Gregorii VII. quibus Ecclesiam Lugdunensem in Primatialem erigit, eique subjicit tres Metropolitanos, scilicet Rothomagensem, Turonensem, & Senonensem, expresse profitendo in hac erectione, *antiqua sanctorum Patrum vestigia* se imitari desiderare.

Nequaquam obscurum est Gregorium VII. in his verbis reflexisse ad falsam Decretalem Clementis I. cujus fragmentum refert Gratianus *dist.* 80. *can.* 2. quod & manifestius patet ex ejusdem epistola ad prædictos tres Metropolitanos, in qua pro firmando jure sedis Apostolicæ erigendi Ecclesias Primatiales impendit fragmentum prædictæ supposititiæ Decretalis Anacleti I. Papæ relatum apud Gratianum *dist.* 99. quod & ad dictum Canonem Correctores Romani notarunt his verbis. „ Hoc caput integrum repetitur à Gregorio VII. *lib.* 6. „ *Regesti epistola* 35. Rothomagensi, Turonensi, atque „ Senonensi Archiepiscopis scripta, ex qua & originali „ nonnulla sunt restituta.

Ex his nequaquam obscurum est per falsas Isidorianas Decretales originem sumpsisse hunc novum ordinem Primatum sive Ecclesiarum Primatialium, ad quos à judicio Metropolitanorum gradatim esset appellandum: cujus appellationis ante invectas has Decretales nulla memoria occurrit, neque reservationis juris instituendi novos Metropolitanos Romano Pontifici.

XI. Interim postquam auctoritas erigendi novas Metropoles Ecclesiasticas ad Romanum Pontificem fuit devoluta, cœperunt notanter in Italia Metropoles multiplicari; visumque est quod Pontifices nonnunquam civitates aliquas in Metropoles erexerint, ut eas hoc titulo decorarent, uti notavit Dominus Fleury in sua historia loco citato, notatque primitus Metropoles multo fuisse diffusiores, pluresque sub se complectentes Episcopos Suffraganeos; ac propterea Synodos Provinciales ex majori numero Episcoporum coaluisse. Proinde mirum non est, quod legatur antiquitus has Synodos subinde dictas fuisse *plenarias* & *perfectas* Synodos.

CAPUT III.

Quam obedientiam Episcopi Suffraganei debeant suis Metropolitanis?

1. *Canones qui Apostolis vulgo tribui solent, Episcopos suis subjiciunt Metropolitanis.*
2. *Canonis Apostolici meminit Synodus Antiochena.*
3. *Synodus Nicæna Episcopos suis Metropolitanis subjicit.*
4. *Eamdem auctoritatem agnovit Innocentius III.*
5. *Episcopum non obedientem suo Metropolitano increpavit sanctus Gregorius.*
6. *Episcopi jam pridem juramentum fidelitatis præstiterunt suo Metropolitano.*
7. *Refertur formula ex Pontificali Romano.*
8. *Juramentum illud simile est illi, quod hodie exhibetur Pontifici Romano.*
9. *Unde hodie imminuta Metropolitanorum auctoritas.*

I. METROPOLITANORUM auctoritatem in suos Suffraganeos, sive Episcopos suæ Provinciæ jam pridem Canones Conciliorum, & Pontificum Decreta amplissime adstruxerunt.

„ Episcopos (ait Canon 33. Apostolorum) uniuscujusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est „ *primus*, & existimare ut *Caput*; & nihil facere, „ quod sit arduum aut magni momenti, præter illius „ sententiam: illa autem facere unumquemque, quæ „ ad suam Parochiam pertinent, & ad pagos qui ei subsunt. Sed nec ille absque omnium sententia aliquid „ agat: (in aliquorum versione additur: *aliquid in eorum Parochiis.*) „ Sic enim erit concordia, & glorificabitur Deus per D. N. JESUM CHRISTUM.

II. Ad hunc Canonem sat aperte alludunt, eumque innovant Patres Concilii Antiocheni *can.* 9. " Episcopos, qui sunt in unaquaque Provincia, scire oportet „ Episcopum, qui præest Metropoli, etiam curam suscipere totius Provinciæ, eo quod in Metropolim undequaque concurrunt omnes qui habent negotia. Unde visum est eum quoque honore præcedere: reliquos „ autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine „ ipso, ut vult, qui ab initio obtinuit, *Patrum Canon.*

III. Quid plura? " Decreta Nicæna (inquiunt Patres Africani in Epistola ad Cœlestinum Papam) „ sive inferioris gradus Clericos sive ipsos Episcopos suis „ Metropolitanis apertissime commiserunt. „ Habetur tomo 2. Concil. generalium *col.* 1674.

Hinc compertum est, Episcopis quidem semper liberum fuisse Diœcesium suarum regimen seu directionem: neque Metropolitanis fas fuisse in hoc regimine Episcopos turbare; nihilominus Episcopos debuisse agnoscere Metropolitanum tanquam *Caput*, & Superiorem, qui juxta regulas sibi ab Ecclesia præscriptas, vel solus, vel una cum cæteris Provinciæ Coepiscopis ipsos delinquentes, vel à Canonum præscripto in suæ Diœcesis regimine deflectentes, corrigere & interdum punire posset; eoque sensu Metropolitanus, jam pridem habitus fuit ordinarius admonitor, corrector, & judex suorum Suffraganeorum.

IV. Innocentius III. ad Suffraganeos Arelatensis Metropolitani scribens, ipsum Suffraganeorum *Prælatum* vocat; " quatenus ipsi tanquam *Patri*, inquit, „ & *Episcopo animarum vestrarum*, devote studeatis & „ humiliter *obedire*: ad vocationem ipsius, nisi evidens necessitas contradicat, secundum traditionem „ Canonicam sine difficultate qualibet accedentes. „ *Lib.* 1. *epist.* 466. Et ad Suffraganeos Acheruntinæ (*a*) scribit: " Fraternitati vestræ per Apostolica scripta „ mandamus, atque præcipimus, quatenus ad eum (Archiepiscopum Acheruntinum) „ sicut *Patrem* &

(*a*) *D'Acerenza dans le Royaume de Naples.*

„ *Pastorem* pium geratis devotionis respectum. „ *Lib.* 2. *epist.* 159.

V. Indubitatum ergo fuit, quod Episcopi ad reverentiam ac obedientiam tenerentur. Unde S. Gregorius Felicem in Sardinia Episcopum graviter objurgavit, quod suo Metropolitano *obediens* non esset, vindictamque ei, ni obediat, comminatur: " Contristamur, „ ait, quia superbiæ de te manifeste præbes indicium... „ hortamur, ut mentis tumore deposito, *Ordinatori* „ tuo antedicto Fratri & Coepiscopo nostro humilem „ te exhibere, ac parere non desinas. „ *Lib.* 4. *epist.* 10.

VI. Sed nihil est, quod luculentius exprimat obedientiam & subjectionem, quam suis Metropolitanis jampridem debuere Episcopi, quam juramentum, quod in Ordinatione sua præstare debebant, & cujus formula etiamnum in hodierno Pontificali conservatur sub titulo *de scrutinio serotino.*

VII. Sub hoc titulo describitur, quo ritu peragеretur examen Episcopi ejusque consecratio à Metropolitano, dum ipsa Episcoporum electio esset penes Canonicos Cathedrales, & confirmatio & consecratio fiebat à Metropolitano; atque inter alia refertur juramentum ab Ordinato præstandum ipsi Metropolitano sub hac formula: " Ego N. Ecclesiæ N. vocatus Episcopus, pro„ mitto in conspectu omnipotentis Dei, atque totius „ Ecclesiæ, quod ab hac hora in antea fidelis & obe„ diens ero perpetuo more prædecessorum meorum „ Beato N. sanctæque Ecclesiæ N. *nominando Ecclesiam* „ *Metropolitanam*, & vobis Dom. meo N. Dei gratia „ ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo vestrisque successo„ ribus Canonice intrantibus, prout est à SS. Patribus „ institutum, & Ecclesiastica ac Romanorum Pontifi„ cum commendat auctoritas. Non ero in consilio, aut „ consensu, vel in facto, ut vitam perdatis, aut mem„ brum, aut capiamini mala captione. Consilium, „ quod mihi per vos, aut per litteras, vel per nuntium „ credituri estis, ad damnum vestrum, me sciente, „ nulli pandam. Vocatus ad Synodum veniam, nisi „ præpeditus fuero Canonica præpeditione. Vos quo„ que, & nuntios vestros, ac Ecclesiæ N. *nominando* „ *Ecclesiam Metropolitanam*, quos certos esse cogno„ vero, in eundo, stando, & redeundo, honorifice tra„ ctabo, & in suis necessitatibus adjuvabo: possessiones „ vero ad mensam mei Episcopatus pertinentes non „ vendam, neque donabo, neque de novo infeudabo, „ vel aliquo modo contra jus vel consuetudinem Eccle„ siæ meæ alienabo, vobis, vel vestris successoribus in„ consultis.

„ *Deinde librum Evangeliorum, quem Metropolitanus* „ *coram eo apertum super genibus tenebat, Electus amba-* „ *bus manibus supra scripturam tangebat, dicens:*

„ Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evange„ lia.

VIII. Hanc formulam si quis conferat cum formula juramenti, quod Romano Pontifici præstant Episcopi, apparebit, Episcopos eamdem pene obedientiam jurasse Metropolitanis, quam hodie promittunt ipsi Romano Pontifici; atque verissimum esse, quod notavit antiquus Glossographus Juris Canonici, juramentum fidelitatis tantum præstitum fuisse Romano Pontifici ab Episcopis immediate Romano Pontifici subjectis; sive qui ad ejus ordinationem spectabant; reliquos vero illud suis Metropolitanis tanquam suis Ordinatoribus præstitisse; uti supra *Titulo* 15. *cap.* 2. observavimus.

IX. Cum vero circa seculum decimum quartum confirmatio & consecratio Episcoporum ad Romanum Pontificem cœpit devolvi, atque Romanus Pontifex exclusis Metropolitanis, ordinarius Episcoporum Consecrator constitutus fuit, etiam ipsi soli juramentum obedientiæ & fidelitatis præstitum est; atque exinde una cœpit Metropolitanorum in Episcopos Suffraganeos auctoritas nonnihil diminui; eamque hodie non parum imminutam esse recte notavit Zypæus *in Jure Novo, titulo de Officio Ordinarii num.* 15. & ex infra dicendis patebit.

CAPUT IV.

In quibus causis Metropolitanus sit Judex Ordinarius Episcoporum?

1. *Querelæ Episcoporum juxta Canonum Decreta ad Metropolitanum deferendæ.*
2. *Id etiam locum habebat in prima instantia.*
3. *Etiam per censuras contra Episcopos procedere possunt Metropolitani.*
4. *Metropolitanus est Judex Ordinarius suorum Suffraganeorum.*
5. *Metropolitanorum auctoritatem in causis Episcoporum imminuit Synodus Tridentina.*
6. *Causæ criminales, ubi Episcopi personaliter comparere debent, coram Pontifice celebrandæ.*
7. *Majores causæ criminales Episcoporum à solo Pontifice decidendæ.*
8. *Quando hæ causæ Sedi Apostolicæ sint reservatæ, incertum; fuerunt tamen ante Synodum Tridentinam.*
9. *Quædam circa hæc Decreta Concilii Tridentini à Belgicis Magistratibus in publicatione Concilii observata.*
10. *Mores Belgii non patiuntur, ut Episcopi extra suas Provincias judicentur.*
11. *Debent dari Judices* in partibus.
12. *Metropolitani in causis civilibus manent judices suorum Suffraganeorum.*
13. *Quid hic in Belgio obtineat?*
14. *Hodie Episcopi vix in civilibus coram Metropolitanis conveniuntur.*

I. IN Concilio Carthaginensi III. *can.* 7. & apud Gratianum 4. *q.* 5. *can.* 1. legitur: " Quisquis „ Episcoporum accusatur, ad *Primatem* Provinciæ ip„ sius causam deferat accusator, nec à communione sus„ pendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam „ suam dicendam, die statuta, Primatis Litteris evo„ catus minime occurrerit.

Ad intellectum hujus Canonis notandum in Africa *Primates* Provinciarum eosdem fuisse, qui hodie dicuntur *Metropolitani;* adeoque Episcopos accusari apud *Primatem Provinciæ*, est accusari apud *Metropolitanum* Provinciæ.

Indubitatum ergo est, apud Africanos, Primates seu Metropolitanos actus judiciarios in Episcopos exercuisse.

Et ex Concilio Toletano III. refertur apud Gratianum 10. *q.* 3. *can.* 6. " Ut Clerici tam locales, quam „ Diœcesani, qui se ab Episcopo gravari cognoverint, „ *querelas* suas ad *Metropolitanum* deferre non diffe„ rant, & Metropolitanus non moretur ejusmodi præ„ sumptiones coërcere.

II. Patet hic non de appellationibus sermonem esse, sed de excessibus Episcoporum, quos per modum simplicis querelæ læsi deferant contra Episcopum lædentem ad Metropolitanum, tanquam Judicem Primarium & Ordinarium Episcoporum.

Quod & aperte decidit Concilium Matisconense II. ubi *can.* 9. habetur: " Si aliquid contentionis adversus „ Episcopum potentior persona habuerit, pergat ad „ Metropolitanum Episcopum, & ei causas alleget, & „ ipsius sit potestatis honorabiliter Episcopum, de quo „ agitur, evocare, ut in ejus præsentia accusatori res„ pondeat; & oppositas sibi actiones extricet. Quod si „ talis fuerit immanitas causæ, ut eam solus Metropo„ litanus definire non valeat, advocet secum unum, „ vel duos Coepiscopos. Quod si & ipsis dubietas fuerit,

„ Conci-

„ Conciliabulum definito die, vel tempore instituant, „ in quo universa rite fraternitas collecta, Coëpiscopi „ sui causas discutiat, & pro merito aut justificet aut „ culpet.

III. Utque pristina Conciliorum de hac Metropolitanorum in Episcopos ordinaria & judiciali auctoritate Decreta plura omittam, ipse Honorius III. in *cap.* 52. ꝟ *de sententia excom.* Genomanensem Episcopum à sententia excommunicationis in ipsum per Turonensem Archiepiscopum tanquam suum Metropolitanum lata ad cautelam tantum absolvit, ipso Episcopo in præsentia Procuratoris dicti Archiepiscopi præstante corporaliter juramentum, quod parebit mandatis, quæ idem Archiepiscopus sibi propter hoc fecerit; si constiterit ipsum in eo, pro quo fuit lata sententia prædicta, culpabilem esse.

Agnovit proinde Honorius III. in Metropolitano potestatem excommunicandi Episcopum Suffraganeum; quam & in Archiepiscopo Rhemensi respectu suorum Episcoporum Suffraganeorum supposuit Innocentius IV. in *cap.* 1. §. *fin. de Officio Ordin.* in VI.

IV. Hinc uno consensu tradunt Canonistæ, de jure communi Metropolitanum esse judicem ordinarium suorum Suffraganeorum; & contra illos per solam querelam, etiam sine appellatione, posse coram Metropolitano induci accusationes; ipsosque Metropolitanos posse quibusque censuris in Suffraganeos ex justa causa agere, apertissime concedunt. Vide Stephanum Quarantam in summa Bullarii, verbo: *Archiepiscopi auctoritas*; & Panormitanum aliosque veteres Interpretes *ad cap.* Pastoralis ꝟ *de Officio Ordin.*

V. Hanc Metropolitanorum in suos Suffraganeos judiciariam potestatem per Concilium Tridentinum in aliquibus causis, præsertim criminalibus imminutam ac immutatam esse, recte advertit Zypæus loco supra citato.

VI. Et quidem *Sess.* 13. *c.* 8. *de reformat.* decretum est: „ Causæ Episcoporum, cum pro criminis objecti qua„ litate comparere debeant, *coram Pontifice Maximo* „ referantur, ac per ipsum terminentur.

VII. Rursus *sess.* 24. *cap.* 5. *de reformat.* “ Causæ „ criminales graviores contra Episcopos, etiam hæ„ resis, quod absit, quæ depositione aut privatione di„ gnæ sunt, ab ipso tantum summo Romano Pontifice „ cognoscantur, & terminentur. Quod si ejusmodi sit „ causa, quæ necessario extra Romanam Curiam sit „ committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi „ Metropolitanis, aut Episcopis, à Beatissimo Papa eli„ gendis. Hæc vero commissio & specialis sit, & manu „ ipsius Sanctiss. Pontificis signata, nec unquam plus his „ tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant, „ processumque conficiant: quem statim ad Romanum „ Pontificem transmittant; reservata eidem Sanctissimo „ sententia definitiva. Cætera alias sub fel. rec. Julio „ III. super his decreta; nec non & Constitutio sub In„ nocentio III. in Concilio generali, quæ incipit, *Qua„ liter & quando*; quam sancta Synodus in præsenti „ innovat, ab omnibus observetur. Minores vero „ criminales causæ Episcoporum in Concilio tantum „ Provinciali cognoscantur, & terminentur, vel à de„ putandis per Concilium provinciale.

Hoc itaque Decreto causæ criminales contra Episcopum, quæ *depositione* aut *privatione* dignæ sunt, *soli* Romano Pontifici, saltem quoad *sententiam definitivam* reservantur; adeo ut in his causis Metropolitani Judices Ordinarii Episcoporum non sint.

VIII. Quandonam hæ causæ Sedi Apostolicæ fuerint reservatæ, incertum est; illud satis constat, Episcoporum *depositionem* uti & translationem inter *majores causas* jam dudum ante Synodum Tridentinam fuisse computatas; atque ut tales Sedi Apostolicæ reservatas, uti supra de translatione Episcoporum ex Innocentio III. ostendimus, *tit.* 15. *cap.* 4. & in causa hæresis contra Episcopum etiam tempore Bonifacii VIII. reservatam fuisse in tantum, ut Inquisitores hæreticæ pravitatis à Sede Apostolica generaliter deputati, non possent de crimine hæresis contra Episcopos inquirere, aut eo prætextu contra eos agere; nisi in litteris commissionis Apostolicæ, quod hoc possint, contineretur *expresse*: sed si quos scivérint hoc crimine infectos, aut de illo diffamatos, tenerentur Sedi Apostolicæ nuntiare, colligitur ex *cap.* 16. *de Hæreticis in* VI.

IX. Cæterum circa hæc Concilii Tridentini Decreta observandum; quod cum prævie ante Concilii publicationem Decreta reformationis missa essent ad Concilia Regia, ut super iis judicium suum “depromerent, „ ad *cap.* 8. *sess.* 13. speciatim Brabantinos observasse, „ hac ratione subditos extra patriam fore trahendos, „ quod directo adversatur Indulto summorum Pontifi„ cum, Leonis & Clementis, & Constitutionibus suæ „ Majestatis, & Illustrissimorum ejus Prædecessorum, „ qui non sine gravi ac prægnanti causa id concesse„ runt. „ Et ad *cap.* 5. *sess.* 24. “ Brabantini, Flandri, „ aliique monuerunt, posse Regem inhærere veteri juri „ & auctoritati suæ, ad conservandam securitatem & „ tranquillitatem Reipublicæ & subditorum.

X. Neque Belgii Leges ac privilegia, quæ in promulgatione Concilii Tridentini salva voluit Rex Catholicus, patiuntur, ut subditi præsertim Brabantini, extra Provinciam in jus vocentur, & judicentur: de quo usu sic loquitur Renatus Choppinus de S. P. *lib.* 2. *tit.* 4. *n.* 8. “In Belgicis Hispani Regis ditionibus usu re„ ceptum est absque pacto convento inter Regem & „ Pontificem, ne causæ Ecclesiasticæ alibi, quam in „ patriis litigatorum finibus, dirimantur.

De hisce Belgii moribus similiter testatur Guicciardinus in generali descriptione Belgii sub finem, his verbis: “ Pontifex nullius omnino prætensionis vel corre„ ctionis prætextu quemquam hominem, sive Ecclesia„ sticus sit, sive Laicus, evocare potest extra Provin„ ciam. Unde si quid forte occurrat, oportet ut mit„ tat, vel hic deputet commissarios, qui de prætensa „ causa cognoscant.

XI. Profert quoque Antonius Anselmo Jurisconsultus Antverpiensis in appendice ad suum Commentarium in Edictum perpetuum Principum nostrorum Alberti & Isabellæ, declarationem Senatus Brabantiæ datam ad instantiam Procuratoris Regii confirmativam hujus privilegii, atque annullativam cujusdam prætensæ citationis factæ de persona Archiepiscopi Melchliniensis, & Episcopi Gandensis ad Curiam Romanam.

XII. Hæc quidem quoad causas criminales: quoad civiles autem nihil à Synodo Tridentina immutatum apparet, adeoque in his juxta jura communia Episcopi suos respective Metropolitanos tanquam Judices Ordinarios agnoscere tenentur; nisi privilegio exemptionis suffulti, immediate Sedi Apostolicæ sint subjecti.

XIII. Porro in Concordatis initis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem an. 1541. *tit.* 3. *art.* 7. conventum est: “ Abbates, Abbatissæ, & alii de Sta„ tibus Brabantiæ existentes, juri stabunt activo & passi„ ve coram Judicibus illis, coram quibus, de antiqua „ consuetudine, stare juri consueverunt: “scilicet (uti „ monet Zypæus in Jure novo *tit. de Foro competenti n.* 2.) „ coram Duce seu ejus Consilio Brabantiæ, qui „ in hoc Ducatu est supremus Senatus: prout passim „ praxis induxit, ut Prælati ac Collegia Ecclesiastica „ coram Principum Consiliis conveniantur, & alios „ eo trahant. „ Hæc Zypæus loco citato.

XIV. Et tametsi ea jurisdictio Regia non sit privativa & exclusiva jurisdictionis Ecclesiasticæ, quemadmodum monet Zypæus, rarissime tamen videmus Episcopos in Belgio coram alio quam Regiis Senatibus in causis civilibus juri stare: adeo ut Metropolitanorum jurisdictio in his causis respectu Episcoporum Suffraganeorum pene nulla sit.

CAPUT

CAPUT V.

Quam auctoritatem Metropolitani hodie habeant in Diœcesi suorum Suffraganeorum?

1. *Episcopi habent liberam suæ Diœcesis administrationem.*
2. *Metropolitanus nullam habet* immediatam *jurisdictionem in subditos suorum Suffraganeorum.*
3. *Quâ ratione Metropolitanus sit Judex totius Provinciæ.*
4. *Metropolitani auctoritas se non extendit ad Diœceses suffraganeorum, nisi in ipsorum defectu.*
5. *Metropolitani de jure communi Diœceses suorum Suffraganeorum visitare possunt.*
6. *Hæc auctoritas per Synodum Tridentinam restricta.*
7. *Hodie Metropolitani non visitant Diœceses Suffraganeorum, & quare?*
8. *Suffraganei ad Ecclesiam Metropolitanam accedere debebant; sed Synodus Tridentina necessitatem illam limitavit.*
9. *Quomodo intelligendum Decretum Concilii Tridentini.*
10. *Metropolitani etiam hodie manent Superiores suorum Suffraganeorum.*
11. *Causæ à Suffraganeis per appellationem devolvuntur ad Metropolitanum tanquam Superiorem.*
12. *Ex sola negligentia Suffraganeorum etiam ad Metropolitanum transeunt.*
13. *Auctoritatem Metropolitanorum in Diœceses Suffraganeorum rectè explicat Gratianus.*
14. *Auctoritatem Metropolitanorum in supplendis defectibus Suffraganeorum agnovit Synodus Tridentina.*
15. *Super defectu in officio Episcopali Suffraganeos suos monere debent Metropolitani, eosque corrigere.*

I. EPISCOPIS singulis suam esse attributam Diœcesim, ut illam pleno jure regant, suprà *tit.* 15. *cap.* 3. ostendimus: ut ita nullus Prælatus sine ejus consensu actum aliquem vel minimum jurisdictionis, præcipuè in ejus subditos exercere, aut Pontificalibus in ejus Diœcesi uti queat. Nam, ut ait Canon IX. Antiochenus, " Unumquemque Episcopum oportet habere suæ „ Diœcesis potestatem, & administrare pro unicuique „ conveniente religione, & totius regionis curam age- „ re, quæ suæ urbi subest.

II. Et licèt Metropolitanus seu Archiepiscopus aliquam in Suffraganeos jurisdictionem & superioritatem habeat, nullam tamen *immediatam* in subditos Suffraganeorum ejusque Diœcesim habere, expeditum est.

III. Hinc communiter tradunt Canonistæ, quòd Metropolitanus quidem sit Judex totius Provinciæ tanquam habens jurisdictionem Archiepiscopalem; non tamen tanquam habens jurisdictionem Episcopalem seu ordinariam in totam Provinciam, seu singulas ejus Diœceses.

Jurisdictio verò Archiepiscopalis tantummodò se extendit ad ipsos Suffraganeos Episcopos; nequaquam autem in eorum subditos, nisi *mediatè*; quatenus nimirum Suffraganeorum negligentia sive defectus esset supplendus, aut eorum procedendi modus corrigendus.

IV. Quapropter Metropolitanorum auctoritas in Diœceses Suffraganeorum se non extendit, nisi ipsi Episcopi à Sacris Canonibus deflectant, aut in eorum executione sint defectuosi: adeò ut de Metropolitanis dici queat, quod de Sede Apostolica dixit S. Gregorius *lib.* 7. *Epist.* 64. *ind.* 2. " Si qua culpa in Episcopis inve- „ nitur, nescio quis Sedi Apostolicæ Episcopus subje- „ ctus non sit: cùm verò culpa non exigit, omnes se- „ cundùm rationem humilitatis æquales sunt.

Itaque Metropolitanus nullam quidem ordinariam & Episcopalem auctoritatem habet, aut exercere potest in Diœcesibus suorum Suffraganeorum; attamen Archiepiscopalem eatenus obtinet, ut in Suffraganeorum defectus inquirere, eosque corrigere ac supplere possit.

V. Hac de causa " Metropolitanus jure communi „ potest per totam Provinciam vel ejus partem visita- „ tionis officium exercere, civitates, Diœceses, Suf- „ fraganeos suos & eorum subditos, Cathedralium & „ aliarum Ecclesiarum Capitula & Monasteria, Eccle- „ sias & alia religiosa & pia loca, Cleros & populos „ liberè visitando, ac procurationes à locis tantùm re- „ cipere visitatis. „ Prout latè describitur in *cap.* 1. *de Censibus in* VI.

VI. At Synodus Tridentina etiam in hoc articulo Metropolitanorum auctoritatem nonnihil limitavit, decernendo *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* ut "à Metropolitanis, „ etiam post plenè visitatam propriam Diœcesim, non „ visitentur Cathedrales Ecclesiæ, neque Diœceses suo- „ rum Comprovincialium, *nisi causâ cognitâ & pro-* „ *batâ in Concilio Provinciali.*

VII. Cùm verò hodie rarissimè habeantur Concilia Provincialia; ac insuper illa ex pluribus Episcopis Comprovincialibus, (qui visitationem suarum Diœcesium à Metropolitano fieri haud optant) & uno duntaxat Metropolitano constent, etiam Metropolitanorum hæc visitatio in desuetudinem abiit; nec facilè stante hoc Decreto obtinebitur: neque hodie videmus per Metropolitanos visitationem Provinciæ fieri.

VIII. Insuper Metropolitani tanquam Superiores Suffraganeorum poterant ad se vocare suos Suffraganeos; atque in multis Ecclesiis consuetudine invaluerat, quod Suffraganei ad suos Metropolitanos statutis temporibus accedere tenerentur: at hic rursus Synodus Tridentina Episcopis subvenit, statuens: " Ne „ Episcopi Comprovinciales prætextu cujuslibet con- „ suetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam imposterum „ accedere *inviti* compellantur. „ *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.*

IX. Hic de personali duntaxat accessu sermonem esse, aliquando censuerat S. Congregatio Concilii Tridentini interpres; at postmodum de eadem re maturiùs deliberans censuit, Concilium liberasse Suffraganeos etiam ab onere mittendi procuratorem, non obstante contrariâ consuetudine etiam immemoriali. Ita Fagnanus *ad cap.* QUONIAM ¼ *de constitut. n.* 57. qui insuper *ad cap.* SI ARCHIEPISCOPUS *de temp. ordinat.* credit, Concilium non exemisse Episcopos Comprovinciales ab obligatione accedendi ad Ecclesiam Metropolitanam, quæ ex jure communi profluit; sed tantùm ab ea, quæ ex particularibus consuetudinibus, quibus Episcopi nimiùm gravabantur, profluebat; quas tanquam abusus & corruptelas Concilium sustulisse, sacram Congregationem declarasse testatur: adeóque ex sententia Sacræ Congregationis de subjectione Episcoporum Comprovincialium respectu Metropolitani Synodus Tridentina hoc suo Decreto nihil detraxit; quod jure communi erat introductum aut probatum.

Si tamen Palavicino *Lib.* 23. *hist. Concil. Trident. cap.* 10. *num.* 2. credimus, sententia Patrum fuit, ut Episcopi Suffraganei solverentur ab obligatione adeundi Metropolitanorum Sedes, exceptâ Synodi convocatione.

X. Quidquid sit de hujus Decreti sensu, hoc imprimis constat, eam ad Ecclesiam Metropolitanam accedendi consuetudinem, de qua Synodus, passim in desuetudinem abiisse.

Adhæc certum similiter est, Metropolitanos etiamnum hodie post Synodum Tridentinam esse Suffraganeorum suorum Superiores; eisque Suffraganeos esse subjectos, nisi probent se particulari jure aut privilegio esse exemptos.

XI. Hoc ex capite per legitimam appellationem etiam-

etiamnum hodie causæ totius Provinciæ immediatè à Suffraganeis aut eorum Officialibus devolvuntur ad Metropolitanum tanquam *immediatum* Superiorem; de quo jure latiùs *parte* 3. *titulo de Appellationibus.*

XII. Eodem ex capite non tantùm per appellationem, sed etiam ex sola negligentia Episcoporum, causæ Subditorum totius Provinciæ ad Metropolitanum devolvuntur; ut ipse tanquam Superior negligentiam eorum suppleat; juxta illud Hilarii Papæ jampridem ad Ascanium Metropolitanum: " Tuæ solicitudinis est, " Frater carissime, omnia debitâ tibi auctoritate tueri; " & illicitis non modò non præbere assensum, sed etiam " cuncta, quæ contra regulam facta reperis, coërcere: scilicet per totam Provinciam, ubi Episcopi muneri suo deessent; de quo apertè ipsa Epistola loquitur, quæ extat *tomo* 4. Conciliorum generalium *col.* 1037.

XIII. Auctoritatem hanc Metropolitanorum optimè explicat Gratianus: postquam enim aliquot collegit Canones, quibus Metropolitanus monetur, ne se ingerat in regimen Ecclesiarum suorum Suffraganeorum, subjungit: " Sed aliud est, quod ex temeritate assumi-" tur præsumptionis: aliud, quod ex necessitate ge-" ritur charitatis. Cùm Suffraganei Archiepiscoporum " subditis suis ad malum favere cœperint; atque circa " eorum correctiones negligentes extiterint, tunc licèt " Metropolitanis præter illorum voluntatem, & ligan-" dos damnare, & reconciliandos absolvere. Cùm " verò Episcopi zelo divinæ charitatis accensi, bonos " verbo & exemplo ædificant, & malorum vitia asperâ " increpatione redarguunt, absque talium consilio non " licet Metropolitanis in eorum Parochia aliquid agere, " vel disponere. Unde in fine Capituli *Martini Papæ* " non simpliciter dictum est (*nihil agat*) sed cum de-" terminatione (*nihil præsumptivè assumat absque eo-" rum consilio*) ut vitium præsumptionis videatur im-" probatum, non officium charitatis. Sic & Apostolus, " quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem " fornicatoris, suâ auctoritate illum damnavit. Joan-" nes verò, qui Episcopum Ephesiorum vidit para-" tum ad corrigenda vitia subditorum, sine ejus au-" ctoritate illos corrigere noluit; sed illum tantùm de " eorum correctione admonuit. " *Causa* 9. *quæst.* 3. in fine.

XIV. Hanc auctoritatem in Metropolitanis agnoscens Synodus Tridentina voluit, ut " si Cathedralium & " aliarum majorum Ecclesiarum Prælati in Seminarii " erectione, ejusque contributione negligentes fuerint, " ac suam portionem solvere detrectaverint; *Episco-" pum Archiepiscopus*, Archiepiscopum & Superiores " Synodus Provincialis *acriter corripere*, & ad supra-" dicta *cogere* debeat. " *Sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.*

XV. Manent ergo Metropolitani Suffraganeorum Superiores, atque per totam Provinciam Metropoliticam auctoritatem retinent, ut Suffraganeorum defectus suppleant, eosque officii sui admoneant, atque etiam ad ea, quæ sui muneris sunt exequenda cogant. Quare etiamnum hodie si Metropolitani videant Suffraganeos negligentes in instructione populi, etiam ipsos non tantùm monere, sed cogere possunt & debent, juxta illud Concilii Toletani XI. *Can.* 2. " Insisten-" dum ergo semper erit majoribus, ut quos sub regi-" minis sui cura tuentur, fame Verbi Dei perire non " sinant. Sic Metropolitanis in confinitimos cæterosque Ecclesiasticis ordinibus deditos; sic confinitimis " in commisso sibi religiosorum numero vigilandum " est, qualiter nescientia talium divinæ legis traditio-" nibus imbuatur.

CAPUT VI.

Autoritas Metropolitanorum in Diœcesi suorum Suffraganeorum adhuc perpenditur.

1. *Quomodo Episcopus Romanus in Ecclesiis suburbicariis jus Metropoliticum exercuit?*
2. *Quâ occasione auctoritas supplendi defectus Episcoporum ad Metropolitanos devoluta?*
3. *Jus Metropolitani in Episcopos suffraganeos videtur profluxisse ex officio charitatis.*

I. SUPERIORI Capite Num. III. observatum est Metropolitanos non posse ullam immediatam Episcopalem jurisdictionem exercere in Diœcesibus suorum suffraganeorum.

Et id quidem jam pridem adeò religiosè servatum fuit, ut nec Romanus Episcopus, licèt non tantùm jure Metropolitico & Patriarchali, sed & jure Primatûs gauderet, nequaquam tamen primis ut minus octo seculis jurisdictionem *Episcopalem* exercere prætendebat in Ecclesiis jure Metropolitico, sive Exarchico sibi subjectis: nec eam exercuisse legitur, sed singulis Episcopis juxta Canones, præsertim Antiochenos, integrum atque in solidum Ecclesiarum regimen permittebat & conservabat. Probat & id liber diurnus, quem edidit Joannes Garnerius, in quo nihil occurrit eorum, quæ in Ecclesiis Suburbicariis Episcopus Romanus exerceret, præter jura Metropolitica, qualia etiam cæteri Metropolitani in suis respectivè Ecclesiis sibi jure Metropolitico subjectis juxta Canones exercebant.

II. Quantumvis à primis Ecclesiæ seculis, singulis Episcopis sua fuerit assignata Diœcesis, sive portio Dominici gregis, quam singuli regant & gubernent, nihilominus omnes & singulos tanquam membra unius universalis Ecclesiæ, & operarios in vinea Domini etiam reliquis Ecclesiis, ubi *necessitas* vel *charitas* exegerit, succurrere debere, id superiùs *tit.* 16. *de Cura Episcopali*, *cap. VI. num.* 4. & 5. pluribus ostendimus; atque hoc titulo sanctissimos quosque & zelosissimos Episcopos eam curam aliis Ecclesiis impendisse notavimus.

Verùm nec hoc negari potest, quin hoc charitatis officium Episcopi, qui ob locorum vicinitatem arctiori sibi vinculo uniuntur, etiam sibi mutuo hoc speciali titulo meritò impendant.

Insuper & hoc scitur, quod error aut abusus, ob vicinitatem locorum facilè propagetur; atque idcircò Episcopi meritò soliciti sint, ut error aut abusus in vicina Ecclesia exortus, aut in eam irrepens supprimatur.

Hoc indubiè fundamento primùm consuetudine inductum, ac dein sanctis Canonibus firmatum fuit, ut divisis provinciis, Episcopi ejusdem Provinciæ super singulos Episcopos Provinciæ specialiter invigilarent, eorumque negligentiam supplerent & corrigerent, quin & eorum graviores excessus etiam punirent.

Ut autem hæc exactiùs, ac majore auctoritate peragerentur, primùm consuetudine invaluit ac dein Canonibus firmatum, ut Episcopi singularum Provinciarum certis temporibus convenirent, atque in communi de excessibus Episcoporum, & aliis ad rectum Ecclesiarum regimen spectantibus tractarent.

Hanc Synodorum Provincialium auctoritatem in corrigendis Episcoporum excessibus & defectibus patenter agnovit Synodus Nicæna; quæ & eum in finem bis in anno has habendas decrevit, uti latiùs titulo sequenti ostendetur.

Verùm quemadmodum labentibus seculis ob difficultatem toties in Synodum conveniendi, confirmatio & ordinatio Episcoporum ad solum Metropolitanum

ut

ut Synodi Caput devoluta est; ita eâdem ratione sensim ad Metropolitanum devolvi cœpit auctoritas defectus Episcoporum Suffraganeorum supplendi & corrigendi: atque inde natum jus appellandi ab Episcopo ad Metropolitanum.

III. Itaque jus Metropolitani in Episcopos suffraganeos, ejusque superioritas primitùs videtur profluxisse ex officio charitatis, quod omnes & singuli Episcopi, tanquam unius corporis membra, & Sacerdotii Christi participes, ex quodam charitatis officio omnibus Ecclesiæ membris & partibus impendere jubentur; sed ad confusionem vitandam & ordinem debitum servandum, primùm ad Episcopos singularum Provinciarum Synodum Provincialem componentes; ac demum ad ipsos Metropolitanos, tanquam Synodorum Præsides, & Provinciarum Primates devolutum fuit.

Igitur, sicuti hoc charitatis officium ab Episcopis minime erat aliis Ecclesiis impendendum, sed integrè & in solidum permittendum erat singulis Episcopis suam respectivè Ecclesiam regere, nisi à fide aut sanctis Canonibus & Ecclesiæ institutis reperirentur deviare; ita quoque omne jus Metropolitanorum, ac Primatum in suos Episcopos Suffraganeos cessat, omnesque in regimine suarum Ecclesiarum æquales reputandi sunt; nullusque inter eos superior cum auctoritate imperandi aut præcipiendi reperitur, ubi ipsi in Ecclesiastico regimine defectuosi non reperiuntur, vel ut tales non deferuntur; ut consequenter illud sancti Gregorii superiùs relatum hic applicari queat. " Si quæ culpa in Episco„ pis invenitur, nescio quis Sedi Apostolicæ Episco„ pus subjectus non sit; cùm verò culpa non exigit, *omnes* secundùm rationem humilitatis *æquales* sunt.

CAPUT VII.

De Pallio & Cruce Archiepiscopali.

1. *Inter ornamenta Pontificalia* Pallium *proprium est Metropolitanis.*
2. *Ejus antiquitas non sufficienter adstruitur ex Decreto* Donationis *Constantini; neque ex libro Pontificali.*
3. *Tempore S. Gregorii & Justiniani Imperatoris notus usus Pallii.*
4. *Multa circa* Pallium *apud antiquos obscura.*
5. *Forma* Pallii *ex Innocentio III.*
6. *Quid huic formæ additum.*
7. *Ex qua lana conficiantur* Pallia; *& quomodo agni ad hoc specialiter offerantur?*
8. *Quomodo* Pallia *benedicantur?*
9. *Quare dicantur sumpta de* corpore Beati Petri.
10. *A solo Pontifice hodie dantur.*
11. *Quomodo peti debeant?*
12. *Qua forma petentibus dentur.*
13. *Etiam ad absentes mittuntur; & quomodo eis imponantur.*
14. *Qua ratione per* Pallium *dicatur dari* Pontificalis officii plenitudo.
15. *Quæ restrictio quoad loca & tempora in datione Pallii addi soleat.*
16. Pallium *est merè personale.*
17. *Ademptio Pallii est signum exauctorationis.*
18. *De Cruce Archiepiscopali.*

I. PRÆTER ornamenta Pontificalia omnibus Episcopis communia, est unum admodum famosum ipsis Metropolitanis sive Archiepiscopis proprium; nec ullis Episcopis, saltem in Ecclesia Latina juxta modernam disciplinam commune, nisi speciali privilegio Sedis Apostolicæ eis indultum sit; dicitur ornamentum illud apud Latinos *Pallium*; de cujus usu & auctoritate specialis habetur titulus in Decretalibus Gregorii IX.

Quando & quomodo usus illius ornamenti incœperit, sat obscurum est, sive Græcam sive Latinam Ecclesiam spectemus.

II. Si Decretum illud *Donationis* vulgò Constantini, cujus fragmentum refertur à Gratiano *Dist.* 96. *Can.* 14. fide certâ subsisteret, facilè probaretur à Constantini dono ornamentum illud initium accepisse; at cùm eruditis hodie sufficienter persuasum sit, Decretum illud posteriori ætate fabricatum esse, frustra initia illius ex illo adstruere prætenderemus.

Meminit quoque ornamenti hujus liber Pontificalis, qui sub nomine Damasi circumfertur, in quo de *Pallii usu*, vivente adhuc Constantino M. sermo est; ita enim de S. Marco Papa loquitur: " Hic constituit, ut Episco„ pus Ostiensis, qui consecrat Episcopos Urbis, tunc „ *Pallio* uteretur, & ab eodem Urbis Episcopo con„ secraretur.

Sed quàm parva huic libro fides danda sit pariter eruditis notum; ut proinde nec hujus testimonio certa de vetustate Pallii fides haberi queat.

III. Illud equidem certum, tempore S. Gregorii & Justiniani Imperatoris, tam in Ecclesia Latina quam Græca usum Pallii fuisse; uti ex illius Epistolis (quarum plura fragmenta extant apud Gratianum *Dist.* 100.) atque hujus novellis Constitutionibus est manifestum.

IV. A quibus verò antiquitùs sive in Ecclesia Latina sive Græca tradita fuerint; quibus concessa; quæ eorum forma, materia & usus, multùm obscurum est, eaque pluribus discutit Ludovicus Thomassinus in opere suo *de Disciplina Ecclesiastica*: quem curiosus Lector consulere poterit: nobis sufficiet breviter modernam disciplinam proponere.

V. Formam *Pallii* ita describit Innocentius III. *Lib.* 1. *Myster. Missæ cap.* 63. " Pallium fit, ait, de can„ dida lana contextum, habet desuper circulum hume„ ros constringentem, & duas lineas sive fascias ex eo„ dem panno ab utraque parte dependentes; quatuor „ autem Cruces purpureas, antè & retrò, à dextris „ & sinistris: sed à sinistris Pallium est duplex, sim„ plex à dextris; cui in tres partes conciso tres acus „ infiguntur (spinas vocant alii) quibus consuitur.

VI. " Atque ex his Innocentii verbis habemus (inquit Nicolaus De Bralion Presbyter Oratorii in sua particulari de *Pallio* Dissertatione *cap.* 3.) " fidelem & ex„ actam formæ sacri Pallii delineationem, etiam ut „ nunc est, hoc excepto, quod habet nunc sex Cru„ ces ex serico insertas, (additis duabus, paucis, ut opinor, abhinc annis) „ quatuor scilicet in circulo, „ nempe antè, & retrò, à dextris, & à sinistris; & „ præterea unam in medio utriusque lineæ; & quòd „ Cruces intextas, quas dicit esse purpureas, recentio„ res quidam Canonistæ scribant esse nigras, & reve„ rà nigræ apparent, non solùm in Palliis, quibus „ nunc utuntur Archiepiscopi, sed in illo antiquissimo „ quo utebatur Stephanus tertius Papa, qui sedebat „ anno septingentesimo quinquagesimo, quodque ipse „ reliquit apud D. Dionysii Basilicam Mausoleis Re„ gum Christianissimorum celebrem, ubi adhuc osten„ ditur.

Porrò juxta modernum usum, *Pallia* conficiuntur ex lana agnorum priùs in Missa solemni in Ecclesia Sanctæ Agnetis extra muros Urbis, die ejus cultui dicato, oblatorum.

VII. Quâ autem formâ hi agni offerantur, & cum in finem à Pontifice benedicantur, ac postmodùm educentur, describit De Bralion.

Subdiaconi Apostolici seu Ministri Ecclesiastici Papæ, qui quidem quinque numero sunt, procurant ut die festo Sanctæ Agnetis, qui est 21. Januarii, habeantur duo candidissimi agni, qui ponuntur suprà equum hinc

hinc inde in duobus cistellis, in ejus Ecclesiam portandi. Consuetudo autem est, ut conductor primùm cum his transeat per plateam Sancti Petri ante Palatium Vaticanum Papæ, qui è fenestra manu eos benedicit. Dehinc verò per mediam urbem eos defert ad præfatam Ecclesiam Sanctæ Agnetis, in qua ejus sanctum corpus religiosè asservatur, & colitur, ubi in Missa solemni, cum perventum est ad *Agnus Dei* offeruntur à Religiosis hujus Ecclesiæ, qui nunc sunt Canonici Regulares Congregationis Sancti Salvatoris; deinde traduntur duobus Canonicis Basilicæ Lateranensis Sancti Joannis, quæ est Cathedralis Papæ, à quibus eorum cura committitur dictis Subdiaconis Apostolicis, qui primùm eos in pascuis quibusdam particularibus ad tempus servant, deinde eorum lanam à certis monialibus in filum duci curant, ex quo filo, adhibito tamen alio ex ordinaria lana, cùm ista non sufficiat, vel ipsi, vel illæ moniales fasciolas, eas lanas intertexendo conficiunt, & ex iis Pallia, postea benedicenda apud Sanctum Petrum.

VIII. Hæc benedictio Palliorum non fit singulis annis, sed rariùs prout necessitas mittendorum Palliorum exigit: & fit non in altari majori S. Petri, quod cernitur in medio superioris partis Ecclesiæ, sed in alio inferioris partis, quod est sub isto, & ideò sepulturæ S. Petri viciniori. Factâ demum benedictione, relinquuntur Pallia unâ nocte super altare sepulturæ S. Petri; deinde reconduntur in capsula, seu arcula parva, quæ ponitur & asservatur suprà Cathedram S. Petri, in qua primùm Romæ sedit.

IX. Hic intelligitur, cur dicat Paschalis II. in *cap.* 4. ⁊ *de elect.* scribens Panormitano Archiepiscopo, & loquens de Pallio: insignia hæc dignitatis *à Beati Petri tantùm* CORPORE *assumi:* quia scilicet, " *Pallium* benedicitur & consecratur à Papa super altare Beati Petri, & ibi ponitur (uti notat Glossa) & ille, qui debet uti *Pallio*, recipit ipsum de altari, si est præsens: vel alius pro ipso, si est absens, & sic assumitur de *corpore* Beati Petri.

X. Cùm Pallium de *corpore* B. Petri assumi debeat, etiam à solo Romano Pontifice dari potest.

Scribit Will. Tyrius *libro* 15. *capite* 13. Radulphum Patriarcham Antiochenum, Romanæ Ecclesiæ subjacere dedignantem, quòd diceret, utramque *Petri esse Cathedram*, suamque quasi primogenitæ insignem prærogativâ, Pallium de *Altari Antiochenæ* Ecclesiæ suâ sibi sumpsisse auctoritate: sed postmodum eo resignato, aliud ei sumptum de *corpore* Beati Petri more solemni per priorem Diaconorum traditum. Ita refert Du Cange in Glossario, verbo *Pallium.* Col. 70. ed. 1734.

Et quidem ita propria fuit seculo XIII. Pontifici Romano concessio Pallii, ut illud Patriarchæ Constantinopolitano Innocentius III. dederit; atque insuper potestatem ei fecerit, illud auctoritate Apostolicâ Metropolitanis sibi subjectis concedendi. Extat charta concessionis in Actis dicti Pontificis editis à Bosqueto *pag.* 102. quod postmodum privilegium datum fuit omnibus quatuor Patriarchis ab eodem Pontifice, & refertur in *cap.* 23. ⁊ *de Privilegiis.*

Possunt itaque hodie Patriarchæ quidem concedere Pallium Metropolitanis; modò tamen ipsi priùs illud à Pontifice Romano acceperint.

XI. Itaque verum est juxta modernum stylum, illud à solo Romano Pontifice proficisci; illudque peti debet cum *instantia* juxta illud Gregorii apud Gratianum *dist.* 100. *can.* 2. " Prisca consuetudo obtinuit, ut honor Pallii, nisi exigentibus meritis & *fortiter postulantibus* dari non debeat.

Quapropter Archiepiscopi Romæ præsentes per seipsos, vel etiam procuratores absentium petunt à Summo Pontifice in Consistorio suum *Pallium*, idque juxta formam petitionis *instanter*, *instantiùs*, & *instantissimè*. Papa autem petitioni annuens committit priori Diaconorum Cardinalium ut illud det, quod fit sequenti modo.

Statutâ die Prælatus Pallium recepturus, si est præsens, vel ejus Procurator in ejus absentia, cum speciali mandato venit ad locum destinatum, qui sæpè est Capella Palatii ipsius Cardinalis Diaconi: aliquando tamen datur Pallium in ipsa Ecclesia Principis Apostolorum Sancti Petri, & ad altare majus. Adest ipse Cardinalis cum suis capellanis, ac etiam unus ex Subdiaconis Apostolicis, quibus, ut diximus, cura Palliorum committitur, qui Pallium extendit in medio Altaris, & Prælatus indutus Planeta super rochetum, genuflexus ante Cardinalem, qui stat in cornu dextro Altaris, scilicet à parte, in qua legitur Evangelium in Missa, petit sacrum Pallium hac formulâ.

" Ego N. Electus Ecclesiæ N. instanter, instantiùs, & instantissimè peto mihi tradi & assignari Pallium de Corpore Beati Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis Officii.

XII. Quâ autem formâ tradatur, sive præsenti sive procuratori absentis, his verbis describit De Bralion in citata Dissertatione *cap.* 12. " Tum Cardinalis, ait, accipit Pallium de altari, & imponit illud super humeros Prælati genuflexi, dicens:

" Ad honorem Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ semper Virginis, atque BB. Apostolorum Petri & Pauli, necnon Ecclesiæ N. tibi commissæ, tradimus tibi Pallium de corpore B. Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis Officii, cum Patriarchalis, (vel Archiepiscopalis) nominis appellatione; ut utaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in privilegiis ab Apostolica Sede concessis.

XIII. Olim quidem nonnisi Romam & ad Limina Apostolorum venientibus Pallium dari solebat; idque auctoritate Pontificum suorum Antecessorum decretum fuisse, scribit ad Brunonem Episcopum Veronensem Gregorius VII. " Quam utique dilectionem tuam in his, quæ à nobis expostulasti, id est in Pallii concessione, ad præsens non recompensamus, quia Antecessorum nostrorum decrevit auctoritas, nisi præsenti personæ Pallium non esse concedendum. Unde si Fraternitas tua Apostolicæ Sedis privilegiis munita ad nos venerit, honorem quem Romani Pontifices Antecessoribus tuis contulerunt, nos tibi, Deo concedente, conferemus.

Circa idem tempus Lanfranco electo Archiepiscopo Cantuariensi Hildebrandus Archidiaconus Romanus scripsit, quod ipsi missum fuisset Pallium, si vel uno exemplo ostendi potuisset, quod *absenti* Pallium missum fuisset: *Si alicui Archiepiscoporum vestris temporibus hoc concessum fuisse vidissemus.* Ep. 6. inter Epistolas Lanfranci.

Eamdem disciplinam asserit Petrus Damiani *lib.* 7. *epist.* 4. ubi tamen admittit, *Pallium* à Romanis Pontificibus ad plurima loca sæpè per Nuntios fuisse transmissum; sed respondet; quia tunc temporis Legati Romanæ Ecclesiæ vice Papæ fungebantur, per Provincias constituti. Illi igitur eos, qui ad Episcopatûs apicem promovebantur, examinabant, sicque examinati *Pallium* ab Apostolica Sede per Nuntios accipiebant. Quod nonnullis ibidem ex S. Gregorio adductis exemplis adstruit; ac deinde adducit Decretalem quandam sub nomine Damasi Papæ, quæ privat Metropolitanos suâ dignitate, qui ultra tres menses post ordinationem suam Romano Pontifici fidem suam exponere, & Pallium flagitare distulerint: quam Decretalem sub nomine Pelagii retulit Gratianus *Dist.* 100. *Can.* 1. Eam verò nequaquam Damasi esse aut Pelagii; sed unam ex fœtidis mercibus Isidori Mercatoris, jam nôrunt Eruditi. Ex hac tamen Decretali originem sumpsisse disciplinam non mittendi Pallium ad absentes, valde verisimile est, uti notat Ludovicus Thomassius *De Disciplina Ecclesiæ parte* 4. *lib.* 1. *cap.* 38. ut proinde mirum non sit, disciplinam tam infirmo nixam fundamento in desuetudinem jam pridem abiisse; maximè accedente difficultate accedendi personaliter ad Limina Apostolorum;

lorum; quare nec in Decretalibus Gregorii IX. ullum reperitur hujus disciplinæ vestigium. Hodie per Procuratores peti consuevit, & ad Provincias mittitur; atque alicui Episcopo sive Pontifici illud Metropolitano imponendi cura mandatur. Hic vero ex præscripto Pontificalis Romani statuta die cum Electo convenit in Ecclesia sua, si commode fieri potest, vel alia Ecclesia suæ Diœcesis vel Provinciæ magis commoda, in qua Missarum Solemnia peraguntur. Et facta communione per celebrantem, Pallium reponitur supra medium Altaris extensum, & serico in quo involutum portatum fuit, coopertum: deinde peractis Missarum solemniis, ac per Electum fidelitatis "*Juramento præ-* „ *stito*, (de quo infra) *Pontifex* (sive Episcopus) *sur-* „ *git cum mitra, & Pallium de Altari accipit, & illud* „ *super humeros Electi adhuc ante se genuflexi imponit,* „ *dicens:*

„ Ad honorem omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ „ semper Virginis, ac Beatorum Apostolorum Petri & „ Pauli, Domini nostri N. Papæ N. & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, nec non Ecclesiæ N. tibi commissæ, „ tradimus tibi Pallium de corpore Beati Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis officii, cum „ Patriarchalis (*vel* Archiepiscopalis) nominis appellatione; ut utaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in privilegiis ab Apostolica „ Sede concessis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

XIV. Quod autem dicitur in *Pallio* contineri *plenitudinem Pontificalis Officii cum Archiepiscopalis nominis appellatione*, reperitur quoque in *cap.* 3. ✠ *de usu & auct. Pallii.* Id tamen nequaquam hoc sensu accipiendum est, quasi ipsum *Pallium* aliquam revera Ordinis potestatem ipsi Consecrato tribueret; cum sit merum externum aliquod ornamentum; sed quod ante illius receptionem ex jure mere positivo, seu consuetudine jam recepta, Metropolitani nec suas functiones obire, nec nomen Archiepiscopi assumere queant: quæ disciplina, quo præcise tempore invaluerit, incertum est; videtur autem tempore Concilii VIII Oecumenici saltem in Oriente fuisse nota; & ex Oriente ad Latinam Ecclesiam transiisse. Quidquid sit, certum est, quod hodie Metropolitani ante receptum Pallium nec Synodos celebrare, nec Episcopos consecrare valeant; quinimo neque Sacros Ordines conferre, neque Chrisma conficere, nec dedicare Basilicas, quamvis ea Episcopi consecrati sine Pallio possint; (*Cum* ait Innocentius III. *in cap.* 28. ✠ *De electione*) *id non tanquam simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videatur.*

XV. Cum vero *Pallium* designet *plenitudinem Pontificalis Officii*; atque inter Pontificalia ornamenta præcipuum sit, facile hinc deducitur, quod illo in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii uti non possit; cum nec hic Pontificalibus uti ei permissum sit: at ipsius *Pallii* usus restrictior est quam Pontificalium. Nam in ipsa datione Pallii dicitur; *Tradimus tibi Pallium, ut eo intra Ecclesiam tuam utaris.* " Quod ita intelligitur „ (ait Pontifex in *cap.* 1. ✠ *De auctoritate & usu Pallii*) videlicet intra quamlibet Ecclesiam Provinciæ „ tibi commissæ. Si vero sacris indutum vestibus Ecclesiam *processionaliter*, vel alio modo *exire* contigerit, „ tunc tuo Pallio minime uti debes.

In hoc igitur restrictior est usus *Pallii*, quam *Pontificalium*, quod his etiam extra suam Ecclesiam materialem uti queat, non autem *Pallio*.

Quod vero permittatur intra *quamlibet Ecclesiam* PROVINCIÆ *sibi commissæ* Pallio uti, id nequaquam usum *Pallii* extensiorem facit, quam Pontificalium: quia ante Concilium Tridentinum, etiam usus Pontificalium Metropolitano intra quamlibet Ecclesiam Provinciæ sibi commissæ licitus erat. Synodus vero Tridentina usum Pontificalium in aliena Diœcesi sine consensu Ordinarii inhibens, etiam usum Pallii inhibuisse censenda est.

Adhæc non tantum quoad loca, sed & tempora usus Pallii, juxta jus commune & hodiernum restringitur; asseritque Innocentius III. in *cap.* 4. ✠ *de auctoritate & usu Pallii*, quod solus Romanus Pontifex in Missarum solemniis Pallio *semper* utatur & *ubique*: " Quoniam, „ ait, assumptus est in *plenitudinem* Ecclesiasticæ potestatis quæ per Pallium significatur. Alii autem eo, „ nec semper nec ubique, sed in Ecclesia sua, in qua „ jurisdictionem Ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus. Quoniam vocati sunt in *partem* sollicitudinis, *non in plenitudinem* potestatis.

Qui autem sint illi dies & tempora, quibus aliis Metropolitanis, aut Episcopis, quibus ex speciali privilegio usus Pallii est indultus, Pallio uti liceat, annotat Glossa ad citatum Capitulum 4. & latius exprimit modernum Pontificale Romanum.

Et quidem hanc limitationem ad *certa* tempora etiam apud Græcos seculo IX. receptam fuisse, colligitur ex Concilio VIII. Oecumenico, ubi Canone 14. ex editione Græca legitur: " Sancimus, ut designati ad *superhumeralia* gestanda Episcopi *certis statisque temporibus*, temporibus illis ea & locis gestent, nec hujusmodi cultu per fastum & superbiam abutantur, aut „ *quovis* tempore Divini Sacrificii, & quacumque Ecclesiastica functione ferant.

Anastasius Bibliothecarius per *superhumeralia* hic *Pallia* intelligi nequaquam dubitavit: ita enim vertit ex Græco: *Quibus concessum est* PALLIIS *uti*. In hac Anastasii editione hic Canon numeratur 27. atque ex illo Canone præterea elicitur, eo saltem tempore non omnibus Episcopis usum Pallii etiam in Ecclesia Græca concessum fuisse; quamvis hodie omnes illo utantur; uti observat Goarius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 312.

XVI. Denique notandum, *Pallium* esse ornamentum adeo personale, ut Cælestinus III. in *cap.* 3. ✠ *de Auctoritate & usu Pallii* responderit cuidam ipsum interroganti: quod non videatur esse conveniens, " ut „ Pallium tuum alicui commodes: cum Pallium *in personam non transeat*, sed quisque debeat cum eo (sicut „ tua novit discretio) *sepeliri*.

Imo si Archiepiscopus de una Ecclesia Metropolitana ad aliam transferatur, Pallio, quod acceperat, uti non potest; multo minus Prædecessoris defuncti seu translati; sed debet de novo aliud petere & obtinere; & interim ab omnibus functionibus, quæ sine Pallio exerceri nequeunt, abstinere; uti præscribit Pontificale Romanum.

Juramentum quod hodie exigitur in traditione Pallii pene incidit cum juramento, quod ab omnibus Episcopis in consecratione exigitur; illudque in datione Pallii circa seculum XI. exigi cœpisse, ostendimus *tit.* 15. *cap.* 2.

XVII. Denique sicut traditio Pallii perficit Archiepiscopum, & plenitudinem Pontificalis officii confert; ita & ademptio *Pallii* jam pridem signum fuit exauctorationis & depositionis; vel abdicationis sive renuntiationis.

Liberatus Diaconus in Breviario *cap.* 21. ait: *Anthimus videns se Sede pulsum*, PALLIUM *quod habuit, Imperatoribus tradidit.* Et *cap.* 23. ita de Paulo Alexandrino Patriarcha: *Auferentes Paulo* PALLIUM *deposuerunt.* Anastasius in vita Sylverii; " Joannes Sub- „ diaconus tulit *Pallium* de collo ejus, & *exspolians* „ eum induit veste monachica. „ Item apud Flodoardum *lib.* 4. *cap.* 45. ita loquitur Artaldus Remensis Episcopus: " Qui postquam me in potestate sua conspiciunt, „ quærere cœperunt, ut eis *Pallium* à Sede Romana „ mihi collatum traderem, & Sacerdotali me ministerio „ penitus *abdicarem*.

XVIII. Insigne quoque particulare Archiepiscoporum seu Metropolitanorum est *Crux*, quam ante se *elevatam* in signum jurisdictionis & potestatis deferri faciunt.

Hoc insigne primum *Legatis Apostolicis* à Sede Apostolica concessum, ac deinde Patriarchis ac Primatibus indultum fuisse, multis ostendit Ludovicus Thomassinus *de Disciplina Ecclesiæ parte 4. lib. 1. c. 39.* Ac demum cum variis Metropolitanis per speciale privilegium à Sede Apostolica esset indultum, tandem insigne omnibus Archiepiscopis commune factum est; illudque sat aperte supposuit Concilium Viennense V. in *Clementina 2. de Privilegiis*: " Archiepiscopo per *quævis* loca *exempta* suæ Provinciæ facienti transitum, aut ad ea forsan declinanti, ut Crucem ante se libere portare faciat.... sacro probante Concilio, præsentis Constitutionis serie duximus concedendum.

Hanc Clementinam recepit & probavit Clerus Gallicanus an. 1635. nihilominus eam restrigendam ad terminos Concilii Tridentini *sess. 6. cap. 5. de reform.* bene advertit Zypæus ad titulum *de Officio Ordinarii n. 18.* & notatum fuit supra *tit. 16. cap. 2.* ubi quoque *num. 13.* observavimus, Archiepiscopos non posse incedere *Cruce elevata* extra limites suæ jurisdictionis.

CAPUT VIII.

Pallii origo, prærogativæ, & earum progressus observantur.

1. *Pallium primitus fuit ornamentum imperiale.*
2. *E benignitate Imperatorum profectum est.*
3. *Non sine eorum consensu olim à summo Pontifice conferebatur.*
4. *Quo tempore Imperatores Pallium Romano Pontifici & Patriarchis Orientalibus communicarunt, compertum non est.*
5. *Incertum quoque est, qua occasione fuerit proprium Metropolitanis.*
6. *Pallium primitus à Pontificibus datum videtur in signum vicariatus Sedis Apostolicæ.*
7. *Per concessionem censebatur dari iste vicariatus cum potestate ei annexa.*
8. *Septimo & octavo seculo inter Metropolitas Gallos soli Archiepiscopo Arelatensi conferebatur Pallium.*
9. *Synodus Moguntina cui præfuit Bonifacius Archiep. decrevit ut omnes Metropol. Galli Pallium peterent.*
10. *Ratio cur isti Præsules huic decreto noluerint primum obtemperare.*
11. *Tandem, instigante Bonifacio, Pallium petierunt.*
12. *Hodierna Pallii forma à pristina diversa est.*
13. *Quomodo facta est illa mutatio.*
14. *Necessitas petendi Pallium à Romano Pontifice Patriarchis Orientalibus quando imposita?*
15. *Conditiones in concessione Pallii Metropolitanis impositæ.*
16. *Quo tempore & qua occasione impositæ fuerint, conjiciunt tantum Historici & Canonistæ.*
17. *Greg. VII. acriter redarguit Archiep. Rotbomagensem, quod ante obtentum Pallium Clericos ordinaverit.*
18. *Pontifex Romanus omni tempore, & omni loco potest uti Pallio, non ita Metropolitani; ratio istius discriminis.*
19. *Inquiritur Auctor cujusdam Canonis à Gratiano relati, ubi illud discrimen primo refertur.*

I. QUAMVIS non omnino sit compertum in quo constiterit primitus ornamentum illud Pontificale, quod hodie *Pallium* dicitur, uti superiori cap. monuimus, id nihilominus sat constare videtur ornamentum hoc primitus fuisse ornamentum *Imperiale*; hocque primum per Imperatores Patriarchis, ac dein per hos Metropolitanis, ac demum per Metropolitanos aliis Episc. communicatum; saltem apud Orientales in Eccl. Græca, uti post Petr. de Marca, aliosque, probat Ludov. Thomassinus *de Discip. Eccles. p. 3. l. 1. c. 24.* qui & *num. 9.* observat: " Hoc autem pene indubitatum esse aliquot saltem seculis non sine voluntate Imperatoris in Oriente *Pallium* sicut & in Occidente concessum fuisse."

II. " Cum enim (ait) vestimenti id genus initio *Regium* fuisset, eoque voluissent Imperatores, quæ eximia eorum erat & singularis pietas, Regale Christi decorare Sacerdotium; hanc vicissim illis per aliquot secula pietatem, gratitudinemque rependit Ecclesia, ut illo, præter eorum assensum, indueretur nemo.

Refert Liberatus Diaconus in Breviario *c.21.* " Anthimus Patriarcha Constantinopolit. videns se Sede pulsum, *Pallium*, quod habuit, *Imperatoribus* tradidit.

Argumentum nequaquam obscurum, Anthimum, *Pallium*, ut ornamentum Imperiale, & ab horum liberalitate & pietate profectum reputasse; atque idcirco & Imperatoribus reddendum.

Ipsos quoque Romanos Pontifices hoc ornamentum pluribus seculis reputasse ornamentum Imperiale, & ex Imperatorum pietate, & munificentia profectum; ac propterea nec sine eorum assensu aliis communicandum, etiam seculo VI. ex Epist. S. Greg. manifestum est.

III. Scribit hic *lib. 9. epist. xj.* Brunichildæ Reginæ Francorum "Syagrio (Episcopo Augustodunensi) Pallium dirigere secundum postulationem *vestram* voluimus." Deinde subjungit: " Propter quod & *Serenissimi Domini Imperatoris*, quantum nobis Diaconus noster, qui apud eum responsa Ecclesiæ faciebat, innotuit, prona voluntas est, & concedi omnino desiderat.

Ex hac itaque epistola constat, citra consensum Imperatoris *Pallium* non fuisse concessum; ut & ad hanc epistolam notarunt eruditi Monachi Benedictini Operum sancti Gregorii revisores *litt. M.*

Proinde cum expeditum sit, hoc ornamentum fuisse Patriarchis primitus, ut ornamentum Imperiale donatum, non sine fundamento redarguit Baronium Edmundus Richerius Doctor Parisiensis in Historia Concilii VIII. quod privilegium à Valentiniano Imperatore Ecclesiæ Ravennatensi datum, quo eam erigit in Metropolim eo titulo in suspicionem falsi adducat; quia eidem Episcopo conceditur, ut honore Pallii utatur: " Quoniam (ait Baronius) Romanorum est Pontificum, non Imperatoris, dare Pallium Episcopis.

Uti enim recte reflectit Richerius, frustra in auctoritatem adducit Baronius, quæ seculis subsequentibus à Pontificibus in concessione Pallii acta fuere: " Quandoquidem hic non quærendum esset, utrum à Pontificibus, labentibus seculis auctoritas assumpta fuerit in concessione Pallii; sed à quo primitus, ac signanter ævo Valentiniani Imperatoris, usus Pallii indultus fuerit.

IV. Quo autem tempore, & à quo Imperatore, hoc ornamentum Patriarchis Orientalibus, ac Romano Pontifici ut Occidentis Patriarchæ communicatum fuerit, hactenus compertum non est.

Ex facto Anthimi reddentis *Pallium* Imperatoribus (de quo supra) constat, tempore Justiniani, Constantinopolitanum Patriarcham (qualis erat Anthimus) illud ab Imperatoribus accepisse.

Quin seculo nono & sequentibus, à pluribus creditum fuit, inter cætera ornamenta Imperialia, hoc quoque ornamentum *superhumerale* per Constantinum Magnum donatum Silvestro Papæ, ejusque successoribus, idque auctoritate privilegii, quod vulgo vocatur, *Donatio Constantini*, quæ una cum falsis Decretalibus circa seculum VIII. innotuit, & cum hisce Decretalibus in auctoritatem recepta fuit, & hodie paris cum his Decretalibus fidei reputatur.

V. Superius dictum est inter ornamenta Pontificalia unum hodie proprium esse Metropolitanis, scilicet *Pallium.* Quo vero tempore & qua occasione hoc *Imperiale* indumentum Metropolitanis & Episcopis fuerit communicatum, sat incertum: illud sat constat, citius fuisse communicatum Metropolitanis Græcis, quam Latinis: cum enim in Orientalibus Ecclesiis etiam primitus

tus usitatum fuerit, quod Metropolitani à suis respective Patriarchis ordinarentur, videtur hoc ornamentum per Patriarchas *omnibus* Metropolitanis in ordinatione fuisse indultum.

Quod autem in Ecclesia Latina serius Metropolitanis à Romano Pontifice tanquam Occidentis Patriarcha communicatum legatur, inde contigisse verisimile est, quod pluribus seculis multi fuerint per Occidentem Metropolitani, quorum ordinatio erat independens à Romano Pontifice.

Et quidem observat Petrus de Marca. *De concord. Sacerd. & Imp. lib. 6. cap. 7. num. 3.* " quod ævo Divi " Gregorii invaluisset, ut Romanus Pontifex *Pallio* or- " naret præcipuos Metropolitanos, qui ad ejus conse- " crationem pertinebant; aut eos, *quibus vices suas* in " provinciis committebat. Primi generis fuere Episco- " pi Ravennates in Italia, Syracusani in Sicilia, Calari- " tani in Sardinia.

" Secundi vero generis Archiepiscopus Thessaloni- " censis, & Justinianeæ primæ, sive Bulgariæ Metro- " polita, & in Galliis Arelatensis. Leandrum insuper " Episcopum Hispalensem in Hispania Gregorius Pallio " ornavit, rogante Recaredo Rege.

" Quod non ita accipi velim (ait de Marca) ut ea ra- " tione Gregorius Leandri ordinationem confirmasse " dicatur: cum hæc ante multos annos peracta fuerit; " sed ut suam & Sedis Apostolicæ in eum benevolen- " tiam illi ostenderet, novo hoc honore tributo. Ob " eamdem quoque causam eodem honore prosecutus est " Syagrium Augustodunensem Episcopum, qui præci- " pua apud Reges Francorum gratia vigebat.

VI. Non sine fundamento quidam eruditi arbitrantur, *Pallium* primitus à Pontificibus datum in signum collati Vicariatus Sedis Apostolicæ, & ab eo dependentis potestatis Apostolicæ.

Cum enim solis Patriarchis hoc *Pallii* ornamento uti permissum videretur, Metropolitani qui eo utebantur, per hanc vestem exteriorem repræsentare non incongrue videbantur vices Romani Pontificis, cui tanquam *Patriarchæ* Occidentis ornamentum hoc *proprium* videbatur.

Id ipsum non obscure significat Vigilius Papa in epistola ad Auxanium Episcopum Arelatensem, scribens: " Quia digna credimus ratione compleri, ut agenti *vi-* " *ces* nostras *Pallii* non desit ornatus, usum tibi ejus, " sicut Decessori tuo Prædecessor noster sanctæ recorda- " tionis Symmachus legitur contulisse, beati Petri au- " ctoritate concedimus.

Ex his non obscurum est, ideo *Pallium* Episcopo Arelatensi concessum fuisse, quod esset Sedis Apostolicæ Vicarius, ut sicut ipse Pontifex hoc ornatu à reliquis distinguitur, ita quoque ejus Vicarius hoc charactere repræsentativo ab aliis Metropolitan. secerneretur.

VII. Imo per concessionem *Pallii* una censebatur dari Vicariatus Sedis Apostolicæ cum potestate ei annexa; atque inde eveniebat, quod Metropolitani, qui hoc ornamentum à Sede Apostolica impetrarant, cæteris Metropolitanis, tanquam *Vicarii* Sedis Apostolicæ, eamque repræsentantes præeminerent; ut proinde mirum non sit, *Pallium*, & ei annexum vicariatum Sedis Apostolicæ ab Arelatensibus Episcopis fuisse expetitum & magnopere desideratum.

Porro concessionem *Pallii* indicium fuisse concessi Vicariatus Sedis Apostolicæ, etiam significare videtur sanctus Gregorius *lib. 2. epist. 64.* ult. edit. Benedictinorum scribens Augustino, suo apud Anglos Legato, & Vicario, in responso ad nonam interrogationem: " In Galliarum Episcopos nullam tibi auctoritatem tri- " buimus, quia ab antiquis prædecessorum meorum " temporibus *Pallium* Arelatensis Episcopus accepit, " quem nos privare auctoritate percepta minime debe- " mus: Si ergo contingat, ut fraternitas tua ad Galliarum " provincias transeat, & aliquid ex auctoritate agen- " dum fuerit, cum prædicto Arelatensi Episcopo agatur,

Tametsi enim nihil de Vicariatu hic dicat Gregorius, neque de auctoritate Apostolica Episcopo Arelatensi, ut Sedis Apostolicæ Vicario collata, id tamen sat significatum existimat, ubi Augustino indicavit, Arelatensi Episcopo Pallium esse donatum.

Hinc patescit, nequaquam concludi posse à sancto Gregorio quibusdam Metropolitanis donatum fuisse *Pallium* absque Vicariatu Sedis Apostolicæ; eo quod in concessione *Pallii*, nulla concessi Vicariatus mentio fiat, quia ipsa *Pallii* concessio Vicariatum secum trahebat.

Itaque verisimilius videtur, sanctum Gregorium non aliis Metropolitanis usum *Pallii* indulsisse, nisi qui ad ejus ordinationem pertinebant, vel quos Vicariatu Sedis Apostolicæ ornare volebat.

VIII. Cum vero Metropolitani per Gallias constituti à suis respective Episcopis Suffraganeis ævo sancti Gregorii ordinarentur; nullasque in horum ordinatione sibi partes assumeret Romanus Pontifex, etiam nec eos *Pallium* petivisse, nec accepisse legitur, nisi solum Archiepiscopum Arelatensem, qui *Pallium* non in qualitate Metropolitani sed in qualitate Vicarii Sedis Apostolicæ à sancto Gregorio ejusque prædecessoribus accepisse legitur.

Credit autem de Marca loco citato *num.* 4. Galliarum Metropolitanos in qualitate Metropolitani nec postulasse *Pallium* à Romano Pontifice ante seculum VIII.

At sub hoc tempus (uti arbitratur de Marca) videntur Metropolitani Galliarum cœpisse Pallium postulare à Romano Pontifice: idque eos ad hoc inducente Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, qui eo tempore vices Sedis Apostolicæ per Germaniam & Gallias agebat.

Quidquid sit de hac opinione Petri de Marca, hoc constat, quod Bonifacius anno 742. Synodum plurimorum Episcoporum Germaniæ celebraverit, in qua inter cætera statutum fuit, " ut omnes deinceps vive- " rent in unitate & subjectione Ecclesiæ Romanæ, & " Vicarii beati Petri, & Metropolitani à Sede Romana " Pallium *quærerent*, & per omnia canonice obseque- " rentur præceptis beati Petri (ait) decrevimus.

IX. Hujus Synodalis Decreti meminit ipse Bonifacius *epist.* 105. ad Zachariam Papam scribens: " In nostro " Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholi- " cam, & unitatem, & subjectionem Romanæ Ecclesiæ " fide tenuimus servare sancto Petro & Vicario ejus vel " subjici, Metropolitanos *Pallia* ab illa Sede quærere, " & per omnia, præcepta sancti Petri canonice sequi.

Nequaquam obscurum est, uti etiam notat de Marca, scopum Bonifacii fuisse, Metropolitanos Galliarum hac Palliorum à Sede Apostolica postulatione, arctiori vinculo Apostolicæ Sedi obstringere, & ab ea dependentes facere.

Interim conformiter ad hoc Decretum, Bonifacius adstipulante Carolomanno, tria Pallia à Zacharia Papa impetravit pro tribus Metropolitanis, nimirum Rothomagensi, Senonensi, & Rhemensi, uti habetur ex *epistola* 5. Zachariæ Papæ ad Bonifacium.

X. Verum Metropolitani Galliarum subodorantes se per hanc Palliorum petitionem, & receptionem reddi Sedi Apostolicæ magis obnoxios; & veriti, ne per hanc novitatem adigerentur ad insolitam quamdam subjectionem Sedi Apostolicæ, quin & sensim per eam exciderent ab ea auctoritate, quam Canones tribuunt Metropolitanis, dubii & anxii hæserunt, num Decreto Bonifacii, de *petendis Palliis à Sede Apostolica*, se subjicere vellent; quapropter & à petitione Palliorum tempore aliquo cessasse videntur.

De hac cessatione & mora conquestus est Zacharias Papa in præcitata epistola ad Bonifacium, atque non obscure fatetur Bonifacius in responso ad hanc epistolam scribens: " De eo quod jam præterito tempore de " Archiepiscopis & de *Palliis* à Romana Ecclesia peten- " dis, juxta promissa Francorum Sanctitati Vestræ notum feci, *indulgentiam* Apostolicæ Sedis flagito: "

Quia,

Quia, quod promiserunt, tardantes non impleverunt, & ventitatur, & quid inde perficere velint, ignoratur.

XI. Ex his verbis Bonifacii habetur Metropolitanos super postulatione Palliorum à Sede Apostolica hæsitasse, & quid agendum esset, deliberasse. Sed & hoc constat, quod sensim, tum instigante & promovente Bonifacio, tum vero non nihil stimulante quadam æmulatione honoris & præeminentiæ, quæ per Pallii acceptionem & usum videbantur Metropolitanis accedere, tandem Metropolitanos generatim huic necessitati postulandi Pallium se subjecisse.

XII. Hodiernam Pallii formam, de qua superius egimus, esse plane diversam à pristina hujus ornamenti forma, eruditis hodie sat persuasum est; neque enim moderna hæc forma ullatenus ornamento seu Chlamydi Imperiali congruit.

Cum igitur ornamentum Pontificale, quod hodie *Pallium* nuncupatur in sua origine fuerit ornamentum Imperiale (uti supra probatum est) admodum verisimile est *Pallium* primitus fuisse vestem *talarem* in modum Chlamidis, totum quasi corpus contegentis, ut ita vestem Imperialem præferret; hodiernæ vero laneæ fasciolæ hodierna Pallia conficientes, nullatenus Chlamidem Imperialem repræsentare idoneæ sunt, uti recte observat Petrus de Marca *lib. 6. de Concord. Sacerd. & Imp. cap. 6.* ibidemque ait: "Forma porro ejus, ut indicare videntur veterum Pontificum imagines, prorsus referebat indumenta illa, quæ nunc *Cappas* aut *Pluvialia* vocamus.

XIII. Admodum verisimile est, veterem Pallii formam, ornamentum *Imperiale* præferentem, sensim in aliam formam ac tandem in modernam transiisse, postquam Romani Pontifices Pallium independenter à consensu & benignitate Imperatorum sua auctoritate, tanquam ornamentum *Pontificale*, Metropolitanis & Episcopis communicare cœperunt.

Neque enim congruum apparebat ornamentum, quod à solius Pontificis Romani auctoritate, & munificentia communicari prætendebatur, formam Chlamydis *Imperialis* præferre: sed convenientius visum fuit, ut vestis sacræ formam exhiberet; atque ita componeretur, ut ab omnibus tanquam Pontificale ornamentum reputaretur.

Ut autem hoc ornamentum evidentius præferret ornamentum *sacrum & Pontificale*, cœperunt hisce fasciolis laneis imprimi cruces; quin & instar cæterarum sacrarum vestium seu indumentorum, quibusdam adhibitis precibus & ritibus solemniter benedici, prout supra expositum est: quorum omnium apud veteres auctores de hoc ornamento tractantes nihil occurrit.

XIV, Observatum est n. 10. Capitis 7. Innocentium III. concessisse *Pallium* Patriarchis Orientalibus, cum auctoritate illud respective suis Metropolitanis concedendi.

Porro constat, primitus auctoritatem illud aliis communicandi non minus *Patriarchis Orientalibus*, quam Romano Pontifici tanquam *Patriarchæ Occidentis* competiisse.

Neque legitur, quod ante Innocentium III. necessitas impetrandi hoc ornamentum à Romano Pontifice aut auctoritatem illud aliis communicandi *Patriarchis Orientalibus* fuerit imposita. Id & observat Ludovicus Thomassinus *de Discip. Eccles. parte 3. lib. 1. cap. 24. num. 6.* "Postquam enim (ait) sub Innocentio III. Constantinopolitanam Urbem, & Orientale imperium subjecere Latini, hic Pontifex statuit in Concilio Lateranensi, ut Patriarchæ Orientales reciperent Pallium à Papa & suis Metropolitanis communicarent, postquam à Romano Pontifice illud receperint. Ante enim hoc Decretum Patriarchæ Græci non accipiebant Pallium nisi à suis consecratoribus; vel illa accipiebant à solo Imperatore.

Id ad hanc Decretalem Innocentii III. reflectens Edmundus Richerius in historia Concilii VIII. *num.* 13. dicere non veretur: "Certe sequentibus seculis hoc ritu deferendi *Pallium* Pontifices Romani, non modo omnes Ecclesias Occidentales, sed etiam Oriental. monarchice subdere voluisse perspicuum redditur.

XV. Observat Petrus de Marca, quod posteaquam Metropolitani necessitatem obtinendi Pallia à Romano Pontifice sibi passi sunt imponi, Pontifices adjecerint in ipsa datione *Pallii* plures conditiones Metropolitanis admodum graves; & quæ ipsos in suis functionibus à Romano Pontifice dependere facerent; atque inter alias, quod ante receptionem Pallii, nullas Pontificales functiones obire possent: cum mox à consecratione sua *independenter* à consensu Romani Pontificis, suas functiones libere exercerent.

Similiter & Ludovicus Thomassinus *de Discip. Eccles. parte 2. cap. 25. num. 10.* notat, non reperiri, quod primitus Metropolitani, obtenta consecratione, impedirentur obire functiones, quoad usque recepissent *Pallium*.

XVI. Quo autem tempore, & qua occasione similes conditiones in datione Pallii adjici, & Metropolitanis imponi cœperint, incertum est.

Admodum verisimile est, id primum cœpisse post invectas & receptas falsas merces seu Decretales Pseudo-Isidorianas; ipsosque Romanos Pontifices potissimum impendisse auctoritatem epistolæ Decretalis Pelagio I. per Isidorum suppositæ, & cujus fragmentum in suum Decretum postmodum transtulit Gratianus Dist. 100. Can. 1. Hic inter alia dicitur: *Placuit, ut quisquis Metropolitanus ultra* TRES MENSES *consecrationis suæ, ad fidem suam exponendam,* PALLIUMQUE *suscipiendum ad Apostolicam Sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque Metropolitanis aliis licentia, post secundam & tertiam commonitionem, viduatis Ecclesiis cum Concilio Romani Pontificis,* ORDINANDO EPISCOPOS *subministrare*, &c.

Et quidem videmus, quod Concilium Ravennatense anno 877. sub Joanne VIII. celebratum Can. 1. verbis citatæ hujus Decretalis eam necessitatem emittendi professionem fidei coram Sede Apostolica, & ab ea postulandi Pallium Metropolitanis imponat. Verba Canonis sunt: *Quisquis Metropolitanus intra tres menses consecrationis suæ ad fidem suam exponendam,* PALLIUMQUE *suscipiendum ab Apostolica Sede, nulla necessitate inevitabili imminente non miserit, commissa sibi careat dignitate*, &c.

Verum quod auctoritatem harum Decretalium nonnulli Galliarum Episcopi & Metropolitani recognoscere detrectarent, recusarentque à receptis hactenus moribus recedere, etiam seculo undecimo Archiepiscopum Rothomagensem ante postulatum & obtentum à Romano Pontifice *Pallium* Clericos ordinasse, Ecclesias consecrasse, aliasque sacras functiones peregisse, constat ex epistola Gregorii VII. ad ipsum Metropolitanum Rothomagensem; habeturque inter epistolas hujus Pontificis *Lib. 9. epist.* 1.

XVII. Acriter ipsum redarguit Gregorius, quod & *Pallium* à Sede Apostolica postulare neglexerit, & functiones has ante obtentum *Pallium* obire præsumpserit: ac deinde præcipiendo concludit, "Proinde Apostolica tibi præcipimus auctoritate, ut quia sanctorum Patrum statuta parvi pendisti, nullum deinceps Episcopum, vel Sacerdotem ordinare, seu Ecclesias præsumas consecrare, donec honoris tui *supplementum*, Pallii videlicet usum ab hac Sede impetraveris.

Ex toto hujus epistolæ contextu nequaquam obscurum est, Gregorium quoque respexisse ad citatum supposititium Decretum Pelagii Papæ.

Proinde non sine fundamento inter puncta recentioris disciplinæ per falsas Isidorianas inducta, & hoc reponitur, quod auctoritas Metropolitanorum, quoad præcipuas functiones, suspendatur à receptione hujus meri ceremonialis ornamenti.

Quod

Quod ipsum deplorat Edmundus Richerius in historia Concilii VIII. *num.* 12. reflectens ad juramentum in receptione Pallii præstandum, atque ad hanc dependentiam in obeundis sacris functionibus, ab hac Pallii acceptione, his verbis. " Quod primitùs in honoris ac " dignitatis indicium, & notam tribuebatur, tum demum in onus gravissimum transiit, ita ut Curia Romana prohibeat Archiepiscopis ea obire munia, ad quæ jure divino tenentur, antequam Pallium acquisierint, quod tamen est res purè ceremonialis nihil ad potestatem Episcoporum conferens.

XVIII. Non erit superfluum pauló fusiùs pertractare ea, quæ num. 15. c. 7. breviter diximus de Decretali Innocentii III. in *cap.* 4. ✠ *de usu Pallii*, quòd solus Romanus Pontifex Pallio *ubique* & *semper* utatur, alii autem *nec semper*, *nec ubique*, hac subjectâ ratione: Quoniam hic (Romanus Pontifex) assumptus est in *plenitudinem* Ecclesiasticæ potestatis, quæ per Pallium significatur, alii autem eo nec semper nec ubique, Quoniam vocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Hanc rationem adductam fuisse apud Innocentium III. pro adstruenda auctoritate in Romano Pontifice utendi Pallio *ubique* & *semper*; & ejus usum restringendi in cæteris Metropolitanis aut Episcopis ad determinata loca & tempora, non legitur.

Illud autem ex contextu Decretalis perspicuum est Innocentium hac formulâ loquendi significare voluisse pastoralem solicitudinem & plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis Romani Pontificis ad omnes orbis Ecclesias se extendere, eamque Pontificem posse ubique *per se* fidelibus impendere: sed quia ubique præsens esse non potest, ut eam *personaliter* impendat, idcirco hujus *solicitudinis* PARTEM aliis Episcopis per varias regiones & Ecclesias constitutis ipse communicat; ipsâ tamen *plenitudine* potestatis, sive *solicitudinis* formaliter, & jure proprio in Romano Pontifice remanente.

Id ipsum evidentioribus terminis expressit hic Pontifex *lib* 1. *epistolâ* 359. his verbis. " Apostolica Sedes " inter Fratres & Episcopos nostros Pastoralis dispensavit oneris gravitatem, sic eos in creditæ sibi solicitudinis partem assumpsit, ut nihil sibi subtraheret de " plenitudine potestatis.

Eam Romanos Pontifices sibi plenitudinem potestatis, aut Pastoralis solicitudinis asseruisse primis ut minùs septem seculis non legimus; sed Pastoralem & Episcopalem solicitudinem intra suam particularem Ecclesiam, sive uti hodie loquimur, Diœcesim juxta Canones continebant; nec Metropoliticam ultra regiones & Ecclesias Suburbicarias protendebant, uti in hoc opere ostendimus, notanter auctoritate libri diurni Romanorum Pontificum per Joannem Garnerium evulgati & notis illustrati.

Interim certum est, plura tum per Pseudo-Isidorum in suam collectionem esse relata, tum postmodùm per Gratianum assumpta, quæ hanc in Pontifice Romano plenitudinem potestatis, & Pastoralis officii supponunt, & iisdem penè verbis proponunt, quibus eam Innocentius III. expressit.

XIX. Imprimis occurrit ex Isidoriana collectione assumptum & relatum *Causâ* 2. *q.* 6. *can.* 12. fragmentum Epistolæ sub nomine Vigilii Papæ in hæc verba. " Qui " se scit aliis esse præpositum, non molestè ferat, aliquem sibi esse prælatum: ipsa namque Ecclesia, quæ " prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem vocatæ sint solicitudinis, non " in plenitudinem potestatis.

Monent ad hunc Canonem Correctores Romani; " Restitutum est hoc caput Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate: antea verò tribuebatur *Julio*.

Monet & vir clarissimus Stephanus Baluzius in notis ad hunc Canonem: " Multifariam multisque modis in- " scriptum est hoc caput in antiquis Gratiani exempla- " ribus & editionibus. " Indubiè hæc varia hujus Ca- " nonis inscriptio non exiguum præbet suppositionis & " fictionis argumentum.

Fatetur quidem Baluzius extare epistolam Vigilii per Correctores Romanos indicatam, non quidem ad *Eutherium*, sed ad *Profuturum* Episcopum Bracarensem, quod latiùs prosequitur in sua nova Conciliorum Collectione *pag.* 1467. sed unâ ibidem monens, caput *ultimum* hujus epistolæ Vigilii ad Profuturum de *Primatu Romani Pontificis* (quod conficit prædictum Canonem apud Gratianum) in optimo Codice Bibliothecæ Colbertinæ non reperiri à nobis (ait) *propterea omissum*. " Et sane (pergit Baluzius) cum cætera capita referan- " tur integra in *Codice* 408. Colbertino, & Lugdunen- " si, idem tamen non habent, quæ de primatu Roma- " næ Ecclesiæ adduntur in Collectione, quæ præfert " nomen Isidori.

Hinc idem Baluzius in additionibus ad *lib.* 5. Petri de Marca *cap.* 26. *num.* 9. reflectens ad prædicta verba Canonis sub nomine Vigilii, dicere non dubitat: " Po- " stremum caput Epistolæ, quæ circumfertur sub nomi- " ne *Vigilii* Papæ ad Eutherium, esse *additamentum* " *illius Impostoris*, qui nomine Isidori abusus est, in " vulgandis falsis veterum Pontificum Romanorum E- " pistolis.

Similiter hoc fragmentum conficiens prædictum Canonem recentiori manu huic Epistolæ additum notavit Ludovicus du Pin, in sua Bibliotheca Ecclesiastica *tom.* 5. *pag.* 71. editionis 1691. sumptumque ipsi apparet ex suppositia Decretali Julii Papæ ad Orientales.

Refertur & apud Gratianum *eâdem Causâ* 2. q. 6. Can. 11. sub nomine Gregorii fragmentum, quo hæc plenitudo potestatis simili formâ exprimitur his verbis. " Quæ (Ecclesia Romana) vices suas ita aliis imperti- " vit Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, " non in plenitudinem potestatis.

Quis sit hic Gregorius, cui hæc epistola attribuenda sit, titulus Canonis non indicat. Monent autem Correctores Romani hæc verba, " ut *honoretur*, usque ad " verbum *auctoritas*, addita esse ex epistola, quæ extat " in Bibliotheca Dominicana, & videtur esse Gregorii " Quarti. " Extatque sub nomine hujus Pontificis inserta *tom.* 7. *Concil General pag.* 157.

At, cùm hic Pontifex sederit demum circa medium seculi IX. post evulgatam Pseudo-Isidori Collectionem, quidni Pontifex Gregorius auctoritatem hujus Collectionis secutus hanc clausulam de plenitudine potestatis sumpsisse potuit ex suppositia epistola Julii Papæ, prout in Isidoriana Collectione continebatur?

Insuper ex Epistola, prout extat apud Gratianum, & tomo 7. Conciliorum est inserta, habetur, eam scriptam esse in causâ Aldrici Episcopi Cenomanensis, " Cùm autem nulla illius mentio habeatur in gestis ejus " Episcopi, & multa in ea contineantur absurda, non " invitus in eorum sententiam transeo, qui putant eam " esse suppositiam, ait Baluzius in additionibus ad Pe- " trum de Marca *lib.* 5. *cap.* 26. *num.* 9.

Legitur quoque apud Gratianum fragmentum Epistolæ S. Leonis ad Episcopum Thessalonicensem, *Causâ* 3. *q.* 9. *Can.* 8. quo hæc plenitudo potestatis in Romano Pontifice similiter asseri videtur; verùm si integer contextus epistolæ Leonis attendatur, nec non de qua potestate hic agat S. Leo, manifestum erit S. Leonem nequaquam de hac plenitudine, de qua Innocentius III. locutum fuisse, uti ostendetur inferiùs *ad tit.* 21. *cap.* 2. *num.* 10. & fusiùs ostendit Baluzius loco ibidem citato.

Quod verò Innocentius III. ob eam *plenitudinem potestatis* asserit, Pontificem *Pallio semper uti*, *& ubique*, nullum è Pontificibus ante Innocentium asseruisse legimus; neque scitur, quòd primis seculis majori libertate Episcopus Romanus hoc ornamento usus fuerit, quam Patriarchæ Orientales. (*a*)

(*a*) Qui plura de Pallio voluerit, legat eruditam Dissertationem quam de eodem adornavit doctissimus Benedictin. Thierri Ruinart. Hæc reperitur in t. 3. operum posthum. DD. Mabillon & Ruinart.

TITU-

TITULUS XX.

DE SYNODIS PROVINCIALIBUS.

CAPUT I.

Quoties Synodus Provincialis celebranda; & qui illi interveniant?

1. *Synodos Provinciales indicere est Metropolitani.*
2. *Illo impedito, Comprovincialis senioris.*
3. *Olim Synodus Provincialis bis singulis annis haberi debebat.*
4. *Labente tempore semel in anno haberi cœpit.*
5. *Hæc moderatio primùm licet ægrè, tamen admissa fuit ab Ecclesia Græca.*
6. *Eam etiam toleravit Ecclesia Latina.*
7. *Seculo XIII. summus fuit in celebrandis bis Synodis defectus.*
8. *Hic defectus effecit, ut tandem ad* Triennium *protracta sit celebratio Concilii.*
9. *Synodus Tridentina tantùm singulis triennijs jubet celebrare Synodum.*
10. *Optat Synodus Tridentina frequentiorem Synodorum celebrationem.*
11. *Collapsio disciplinæ imputanda pro magna parte defectui Synodorum.*
12. *Synodo interesse debent omnes Provinciæ Episcopi.*
13. *Quid de Episcopis nulli Archiepiscopo subjectis?*
14. *Qui præter Episcopos Synodo interesse debeant pendet à consuetudine.*
15. *Qui primæ Synodo Provinciali Cameracensi interfuerint?*
16. *Soli Episcopi suffragium habent* decisivum; *alii tantùm* consultivum.
17. *Quod si Episcopi dissentiant à Metropolitano, Episcoporum suffragia prævalent.*
18. *Metropolitanus solus Synodum dissolvere; aut aliquid in ea faciendum mandare non potest.*

CONCILIUM Provinciale dicitur, ad quod unà cum suo Metropolitano conveniunt totius Provinciæ Episcopi.

I. Concilium à Metropolitano convocandum esse adeò verum est, ut Episcopi Provinciæ convenire sine ejus consensu nequeant; quemadmodum conceptis verbis definivit Concilium Antiochenum *Can.* 20. Postquam enim conformiter ad Canonem 5. Nicænum statuit, bis in anno celebrandas esse Synodos Provinciales, subjungit: " Nullis verò liceat apud se Synodos per se „ facere sine iis, quibus sunt creditæ *Metropoles*: „ Nimirum Provinciales, de quibus unicè in hoc & aliis istius Synodi Canonibus actum fuit.

Imò illud Concilium *perfectum* dicitur à Patribus Antiochenis, cui Metropolitanus interest. " Sit autem, „ inquiunt, illa *perfecta* Synodus, cui unà quoque ad- „ est Metropolitanus. „ *Can.* 16.

II. Metropolitano verò legitimè impedito Coepiscopus antiquior ex Decreto Synodi Tridentinæ *sess.* 24. *c.* 2. *de reformat.* Synodum Provincialem convocat. Idemque esse, Sede Metropolitanâ vacante, docet post alios Fagnanus ad *Cap.* CUM OLIM ӝ *de accusationibus n.* 17.

III. Synodus hæc secundùm pristinas Patrum Regulas *bis* in anno celebranda erat. „ Synodi autem fiant (nimirum Provinciales) „*una* quidem, ait Synodus Ni- „ cæna *Can.* 5. ante Quadragesimam, ut omnibus ani- „ mi sordibus sublatis, purum munus Deo offeratur: „ *secunda* autem autumni tempore.

Hunc Canonem renovantes Patres Concilii Antiocheni an. 341. *Can.* 20. statuerunt, ut " propter usus „ Ecclesiasticos, & pro componendis controversiis, „ Synodi Episcoporum in unaquaque Provincia fiant *bis* „ in anno.

Patres Synodi Calchedonensis intelligentes, quod in Provincia constituta Episcoporum Concilia minimè celebrarentur, statuêre: " secundùm *Regulas Patrum* BIS „ in anno in unum convenire Episcopos, ubi singula, „ quæ emerserint, corrigantur. „ *Can.* 19.

Hos aliosque plures pristinos Patrum Canones *binas* per annum Synodos præscribentes, refert Gratianus *Dist.* 18.

IV. At labente tempore cum difficilè videretur ac incommodum, toties Episcopos convenire, paulatim ad annum celebratio Synodorum Provincialium protrahi cœpit.

V. Et quidem Justinianus Imperator de his Synodis loquens, ait: " Quando autem quod in Canonibus „ cautum est de Synodis Sanctissimorum Episcoporum „ per singulas Provincias congregandis, huc usque ob- „ servatum minimè est, illud imprimis corrigere ne- „ cessarium est. Deinde adducto Canone 36. Apostolorum quo jubetur, ut bis in anno Synodi Provinciales congregentur, concludit: " nos autem invenientes „ quod ex hujusmodi negligentia multi diversis pecca- „ tis impliciti sunt, jubemus omnibus modis *unam* „ Synodum fieri singulis annis in singulis Provinciis, „ mense vel Junio, vel Septembri. „ *Novel.* 137. *cap.* 4.

Synodus Quini - Sexta seu Trullana volens omnia, quæ à Sanctis Patribus decreta fuerunt, rata ac firma esse, Canonem quoque renovat, qui jubet uniuscujusque Provinciæ *binas quotannis Synodos* fieri, ubi Metropolitanus Episcopus satius esse duxerit. " Quo- „ niam autem propter Barbarorum incursiones, in- „ quit, & quasdam alias incidentes causas non possunt, „ qui Ecclesiis præsident, Synodos *bis* in anno facere; „ visum est, ut omnino *semel* in anno propter Eccle- „ siasticas quæstiones, ut consentaneum est, emergen- „ tes, fiat dictorum Episcoporum Synodus à S. Paschæ „ festo & usque ad Octobris mensis complementum „ singulis annis, in loco, quem, ut prædictum est, „ Metropolitanus Episcopus aptiorem judicaverit.

Hic patet, Synodum hanc optasse quidem, ut Canon duas quotannis Synodos requirens, fuisset servatus; nec eum abrogatum existimasse; sed nonnisi ob necessitatem permisisse, ut *semel* tantùm in anno congregaretur; quod & Synodus VII. *Can.* 6. similiter permisit.

VI. Similem Canonum moderationem quoad celebrationem Synodorum Ecclesia Latina ægrè quidem, sed necessitate coacta paulatim admisit; uti constat ex Concilio Toletano III. *Can.* 18. S. Gregorio *lib.* 7. *Epist. III.* Concilio Parisiensi VI. *cap.* 26. quæ tamen unà innuunt, Canones Patrum *binam* in anno Synodum requirentes in suo robore manere.

Hæc interim moderatio ob solam necessitatem admissa, adeò tandem invaluit, scilicet unam tantùm esse Synodum annuè celebrandam, ut obliteratâ Patrum disciplinâ de bina Synodorum annuatim celebratione, hanc moderationem quasi à Sanctis Patribus promanantem Innocentius III. in Concilio Lateranensi observari

obſervari voluerit in *Cap.* SICUT OLIM ꝟ. *De Accuſationibus*: " Sicut olim, inquit, *à Sanctis Patribus* noſ„ citur inſtitutum, Metropolitani *ſingulis* annis cum „ ſuis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia „ celebrare.

VII. Verùm nec hoc Decretum tantâ moderatione conceptum, potuit vel annuam Synodorum Provincialium congregationem efficaciter perſuadere; adeò ut Gregorius IX. ſcribat ad Archiepiſcopum Narbonenſem an. 1275. „ quod celebratio Conciliorum ubi„ que ferè terrarum, quod, inquit, dolenter referi„ mus, longis temporibus eſſet negligenter omiſſa: „ propter quod idem Clerus ab honeſtate ſui primævi „ ſtatûs non modicum excidit, multipliciter in devium „ declinavit, &c.

VIII. Hæc negligentia in convocandis Conciliis Provincialibus cùm continuò magis magiſque creſceret; ac tandem omnis penè eorum uſus penitùs ceſſaret, cum ſumma in doctrina ac diſciplina deformatione, Patres Baſileenſes attendentes ab una parte neceſſitatem Conciliorum; & ab altera quàm difficulter etiam *annuam* celebrationem reducerent, decreverunt, ut *ad minus ſemel de triennio ad triennium Concilium Provinciale celebretur;* quam moderationem Concilia quædam particularia, nec non Leo X. in Synodo ſua Lateranenſi admiſerunt.

IX. Ipſa tandem Synodus Tridentina hanc moderationem admittens, ſtatuit, ut " Metropolitani per ſe „ ipſos, ſeu, illis legitimè impeditis, Coepiſcopus an„ tiquior intra annum ad minus à fine præſentis Con„ cilii, & deinde quolibet *ſaltem triennio* poſt Octa„ vam Paſchæ Reſurrectionis Domini N. J. C. ſeu alio „ commodiori tempore pro more Provinciæ, non „ prætermittat Synodum in Provincia ſua cogere. „ *Seſſ.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

X. Ex verbis Decreti nequaquam obſcurum eſt, Patres Tridentinos non quidem priſtinos Eccleſiæ Canones frequentiorem Synodorum celebrationem præſcribentes abrogaſſe; ſed duntaxat præſcripſiſſe, ut *ſaltem* ſingulis *trienniis* Synodus Provincialis cogeretur: ut conſequenter voto Patrum Synodi Tridentinæ obſequerentur Epiſcopi, qui frequentiùs, quàm ſingulis trienniis Synodos celebrarent.

XI. Sed proh dolor! ea eſt temporum noſtrorum miſeria ac iniquitas, ut nec ſingulis trienniis; imò nec vicenniis Synodus Provincialis habeatur; imò jam anni ſunt ferè nonaginta quod Belgium noſtrum Synodum Provincialem congregatam non viderit.

Examinent ipſi Metropolitani aliive, qui ut Synodi cogantur curare debent, quomodo Deo & Eccleſiæ (quæ per multiplices pœnas, quas negligentibus minatur, enixam ſuam voluntatem ſufficienter expreſſit) reſpondeant. Hoc ſat conſtat, per hunc Synodorum neglectum, Eccleſiæ diſciplinam ita eſſe collapſam, ut vix veſtigium ſuperſit; vitiaque omnia ubique ita invaluiſſe, & abundare, ut pro nihilo reputentur; & populus iniquitatem quaſi aquam bibere videatur.

XII. Synodo Provinciali intereſſe debere, atque ad eam eſſe vocandos omnes totius Provinciæ Epiſcopos indubitatum eſt; & Canones ſuprà citati exprimunt. Imò " ſi quis Epiſcoporum commonitus à Metropo„ litano, „ (verba ſunt Concilii Tarraconenſis *can.* 6.) „ ad Synodum, nullâ gravi intercedente neceſſitate, „ corporaliter venire contempſerit, (ſicut *Patrum* Statuta ſanxerunt) „ uſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum charitatis communione privetur. „ *Diſt.* 18. *can.* 14.

XIII. Si verò ſint " Epiſcopi, qui *nulli* Archiepiſ„ copo ſubjiciuntur, aliquem *vicinum* Metropolitanum „ ſemel eligant; in cujus Synodo Provinciali, (ait Synodus Tridentina loco citato) „ cum aliis intereſſe de„ beant; & quæ ibi ordinata fuerint, obſervent ac ob„ ſervari faciant.

XIV. Qui verò præter Epiſcopos ad Synodum Provincialem vocandi ſint, non è jure ſcripto duntaxat; ſed vel maximè à conſuetudine deſumi debet; quod & Synodus Tridentina innuit, dum monet Metropolitanum Synodum in ſua Provincia cogere, " quo Epiſ„ copi omnes; & alii, qui de jure vel *de conſuetudine* intereſſe debent, convenire omnino teneantur.

XV. Synodo Provinciali Cameracenſi anno 1565. præter Epiſcopos Suffraganeos interfuere atque eidem ſubſcripſerunt primo loco Capitulorum Cathedralium Deputati; poſt hos, variorum Ordinum Abbates, alii nomine proprio, alii per procuratores; deinde Abbatiſſæ quoque per ſuos procuratores.

Hos ſequuntur Eccleſiarum Collegiatarum Deputati, quos excipiunt nonnulli Præpoſiti, Priores & una Prioriſſa. Denique ſubſcribunt Archipresbyteri ſeu Decani Chriſtianitatis Diœceſis Cameracenſis, tam ſuis, quam Curatorum ſuorum Decanatuum reſpectivè nominibus.

XVI. Quicumque verò præter Epiſcopos ſive de jure, ſive de conſuetudine Synodo Provinciali interſunt, votum *conſultivum* duntaxat habere communiter receptum eſt; refertque Fagnanus *ad Cap.* ET SI MEMBRA ꝟ. *De his, quæ fiunt à Prælato, &c. n.* 53. " Abbates „ Commendatarios & Capitulorum Deputatos vocem „ duntaxat *conſultivam* in Concilio Provinciali habere. „ Epiſcoporum verò procuratores poſſe habere etiam „ *deciſivam*, ſi Concilio Provinciali placuerit.

Ita quoque reſponſum fuit à Pontifice, auditâ prius relatione Congregationis Concilii, occaſione difficultatum, quas ad Sedem Apoſtolicam remiſerant Patres Concilii Rothomagenſis anno 1581. & habentur reſponſa una cum difficultatibus propoſitis tomo 15. Concil. General. *col.* 871.

XVII. Soli itaque Epiſcopi Comprovinciales cum Metropolitano vocem *deciſivam* obtinent; unàque cum Metropolitano judicant: " Si igitur Metropolitanus „ eſt unius ſententiæ & Suffraganei alterius, S. D. N. „ dixit, inquit Fagnanus, ſententiam prævalere Suf„ fraganeorum, & hoc quia habent votum deciſivum, „ & ſunt conjudices. „ *Ad Cap.* SICUT OLIM ꝟ. *De Accuſat. num.* 104.

XVIII. Eodem fundamento, " Archiepiſcopus non „ poteſt diſſolvere Synodum, niſi de conſilio & aſſenſu „ Coepiſcoporum; nec niſi de eorumdem conſilio & „ aſſenſu cuiquam ſilentium indicere, vel jubere ali„ quod ſcriptum aut libellum legi aut non legi, „ ait Fagnanus loco citato.

CAPUT II.

Uſus & utilitas Conciliorum Provincialium; cauſa cur eorum celebratio fuerit interrupta.

1. *Quid S. Leo V. ſeculo cenſuerit de celebrandis Conciliis Provincialibus?*
2. *Olim Romani Pontifices vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decreverunt.*
3. *Decreta Romanorum Pontificum in majoribus negotiis non reputabantur olim Canonica, niſi eſſent Synodalia.*
4. *Romani Pontifices, fideles Canonum cuſtodes & executores.*
5. *Senſim periit conſuetudo celebrandi quotannis Synodos Provinciales.*
6. *Duravit ille mos in Eccleſia Latina, quamdiu duravit Conciliorum Provincialium ſuprema autoritas in judicandis Presbyterorum cauſis.*
7. *Harum Synodorum celebratio & auctoritas Decretalibus potiſſimùm enervatæ ſunt.*
8. *Illarum tamen celebrationem Eccleſia ſæpiùs commendavit.*

I. UT æſtimetur certiùs, quàm frequens extiterit Conciliorum Provincialium celebratio, videndum eſt,

est, quid Ecclesia de eorum utilitate olim senserit. Ad Nicænos Canones evidenter reflexit sanctus Leo scribens *Epistola 16. capite 7.* Universis Episcopis per Siciliam constitutis: " Quare illud primitùs pro custodia concordissimæ unitatis exigimus, ut, quia saluberrimè à sanctis Patribus constitutum est, binos in annis singulis Episcoporum debere esse conventus, terni semper ex vobis ad diem 3. Kalendas Octobris Romam *fraterno Concilio* sociandi indissimulanter occurrant: quoniam adjuvante gratia Dei, faciliùs poterit provideri, ut in Ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, cùm coram Beatissimo Apostolo Petro id semper in *Commune* tractandum fuerit, ut omnia ipsius Constituta, Canonumque Decreta, apud omnes Domini Sacerdotes inviolata permaneant.

Evidens est, Leonem hîc urgere observantiam *Canonis 5.* Nicæni, quo statutum erat bis in anno Synodum Provincialem celebrari.

Unde & hîc loquitur sanctus Leo de solis Conciliis Provincialibus, sive de Conciliis Episcoporum, qui Romano Pontifici tanquam Metropolitano erant subjecti.

Constat enim, quòd jus Metropoliticum Episcopi Romani, etiam tempore Concilii Nicæni, ad plures Provincias, sive Ecclesias plurimarum Provinciarum (quæ *Suburbicariæ* dicebantur) se extenderet: quòdque etiam *Sicilia* sub hisce Regionibus suburbicariis ætate Leonis contineretur; ut proinde mirum videri non debeat, si ad Concilium ab Episcopo Romano tanquam Metropolitano evocarentur Episcopi per *Siciliam* constituti, ut hi cum ipso Episcopo Romano tanquam Metropolitano Concilium Provinciale, juxta Canonem Nicænum *bis* in anno celebrarent.

Quapropter & eosdem Episcopos per *Siciliam* constitutos redarguens in citata Epistola *cap.* 1. quod Baptismus solemniùs & frequentiùs apud ipsos conferretur in *die Epiphaniæ*, quam in *Dominica Resurrectionis*, ait: " Quam in culpam nullo modo potuissetis incidere, si *unde Consecrationem honoris* accipitis, inde legem totius observantiæ sumeretis, & beati Petri Apostoli Sedes, quæ vobis Sacerdotalis est Mater dignitatis, esset Ecclesiasticæ Magistra rationis.

Quo rursus evidenter stabilitur jus Metropoliticum Episcopi Romani per Siciliam, tanquam inter Regiones suburbicarias constitutam.

Scitur enim, ordinationes Episcoporum juxta Canones Nicænos, quorum observantiam Leo mirum in modum urgebat, ad Metropolitanos spectasse.

Quare juxta phrasim istius ætatis, Episcopos ad ordinationem alicujus Episcopi spectare, idem erat, atque illi Episcopo tanquam *Metropolitæ* subjici.

II. Insuper ex his evidens est, sanctum Leonem nequaquam dubitasse, Canones, notanter Nicænos præcipientes *bis* in anno Synodos Provinciales celebrari, ipsam Ecclesiam Romanam, non secus ac alias Ecclesias spectasse: Hinc & indubiè contigit primis seculis frequentissima fuisse Concilia Romana; ipsosque Romanos Pontifices vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decrevisse aut statuisse.

Hoc ipsum notavit Cardinalis Bellarminus *lib.* 1. *de Clericis cap.* 16. inquirens enim, qua ratione primitùs, Episcopi *non Cardinales* præcederent, majorisque dignitatis æstimarentur quam *Cardinales* Presbyteri aut Diaconi, eam inter alias assignat rationem; quòd eo tempore Episcopi *non Cardinales* operâ & consilio in regimine Ecclesiæ, Romano Pontifici solerent assistere, ejusque *Consiliarii* essent, non autem soli Cardinales: " Siquidem (ait) primis sexcentis, vel octingentis annis Summi Pontifices ad graviora negotia dijudicanda cogebant *Concilia Nationalia Episcoporum Italiæ*, quibus Conciliis intererant quidem Cardinales Presbyteri, sed tamen primus locus Episcoporum erat.

Igitur Bellarmino fatente primis sexcentis vel octingentis annis frequentissima celebrabant Romani Pontifices Episcoporum Concilia, eaque ad graviora negotia Ecclesiæ dijudicanda cogebant.

Notavit id ipsum vir eruditus Lucas Holstenius in notis ad Concilium Romanum sub Bonifacio II. anno 531. celebratum; monens, quòd, dum Pontifices consulerentur de negotiis *majoris* momenti, " Synodos Episcoporum cogerent, ut de negotiis his tractaretur & resolutio formaretur.

III. Imò Decreta Romanorum Pontificum in *majoribus* negotiis non fuisse reputata ut *Canonica* nisi essent *synodaliter* probata & edita, neque ut talia à successoribus eorum reputata, probat professio fidei, quam novus Pontifex electus ante suam ordinationem emittebat; extatque in Libro Diurno Romanorum Pontificum *cap.* 2. *tit.* 8. In hac enim profitetur Constituta & Decreta à Romanis Pontificibus prædecessoribus suis observare, sed cum hac restrictione; quæ *synodaliter* statuerunt.

IV. Hoc agendi modo ostenderunt Romani Pontifices, se esse fideles Canonum executores & custodes: nihil enim adeo sacri Canones urgent, quam eam frequentem Conciliorum celebrationem, ut ita majora negotia non unius Metropolitani judicio quasi monarchicè; sed in *communi* tractarentur, & deciderentur, quo possent se de assistentia Spiritûs Sancti reddere securiores juxta illud Christi: *Ubi duo aut tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.* Matth. c. 18. v. 20. Addit Bellarminus, quòd, eo tempore *Episcopi non Cardinales* operâ & *consilio* in regimine Ecclesiæ Romano Pontifici solerent assistere, ejusque *Consiliarii* essent. Si per hæc significare voluerit Bellarminus, Episcopos hisce Conciliis duntaxat intervenisse tanquam Romani Pontificis *Consiliarios*, non autem ut *judices*, quemadmodum cæteris Synodis Provincialibus Episcopi cum Metropolitano suo olim intervenerunt & hodie interveniunt, à vero aberravit Bellarminus.

Certum quippe est, Romanos Pontifices convocasse *bis* in anno Episcopos ad celebrandas Synodos, conformiter ad Canones Nicænos. Porrò evidens est, quòd Patres Nicæni, dum Synodos Provinciales celebrari præceperunt, voluerint, ut de majoribus negotiis Episcopi cum Metropolitano tractarent, & judicarent: idque ad exemplum Apostolorum, qui convenientes super quæstione de observantia Legalium in *communi* deliberârunt, & quid tenendum, & Fidelibus proponendum esset, pariter deciderunt: Decretumque non sub unius Petri, sed omnium nomine conceptum fuit in verbis: *Visum est* NOBIS *& Spiritui Sancto*, &c. Act. c. 15. v. 28.

V. Sensim labentibus seculis celebratio Synodorum Provincialium quasi interiit: sed quo tempore signanter in Ecclesia Latina flaccescere cœperit, incertum est.

VI. Porrò notat Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp. lib. 6. cap. 15. num. 3.* celebrandorum Conciliorum Provincialium morem in Ecclesia Latina perdurasse, quamdiu perduravit horum Conciliorum *suprema auctoritas* in dijudicandis Causis Presbyterorum, Monachorum, aliorumque Clericorum: notatque hanc supremam auctoritatem hisce Conciliis sartam tectam in Occidente conservatam fuisse, etiam ævo Caroli Magni, uti habetur ex Concilio Francofordiensi anno 794. celebrato, ubi *Canone* 6. legitur. " Statutum est à Domino Rege & sancta Synodo, ut Episcopi justitias faciant in suis Parochiis, si non obedierit aliqua persona Episcopo suo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis & cæteris Clericis, vel etiam aliis in ejus Parochia, veniant ad Metropolitanum suum, & ille dijudicet causam *cum suis Suffraganeis*: Comites quoque nostri veniant ad judicium Episcoporum, & si aliquid est, quod Epis-

copus

„ copus Metropolitanus non possit corrigere, vel pacificare, tum tandem veniant accusatores cum accusato, „ cum litteris Metropolitani, ut sciamus veritatem rei.

Nec sane obscurum est, hoc Canone Conciliorum Provincialium supremam auctoritatem in dijudicandis Clericorum causis & stabiliri, & recognosci, nullamque admitti appellationem à judicio Metropolitani cum suis Suffraganeis, sive Concilii Provincialis; hoc solum permittente Canone condemnatis, ut si post sententiam Concilii superfit adhuc aliqua controversia, accusans, & accusatus adeant Principem cum litteris Metropolitani, ut Rex *extrajudicialem* causæ cognitionem suscipiat, auctoritatemque suam tribuat pro executione rei judicatæ; aut suam protectionem subditis, si contingeret eos opprimi in injuriam Legum & Canonum, impartiatur, uti loquitur de Marca citato libro *cap.* 14. *num.* 6.

Cum vero in his Conciliis non tantum causæ Clericorum sed & *Laïcorum*, præsertim, quas hi habebant contra Clericos, agitarentur, & definirentur; non mirum, si & hisce Conciliis juberentur interesse Comites, ut & hi sua auctoritate similes causas secundum leges definirent.

Quapropter *Canone* 30. hujus Concilii Francofordiensis edicitur: " Si forte inter Clericum & Laïcum „ fuerit orta altercatio, Episcopus & *Comes* simul conveniant, & unanimiter inter eos causam definiant secundum rectitudinem.

VII. Indubitatum est harum Synodorum celebrationem multum fuisse interruptam & neglectam, postquam seculo IX. & sequentibus, auctoritate falsarum Decretalium admitti cœperunt Clericorum appellationes ab his Synodis ad Romanum Pontificem; atque suprema auctoritas in hisce causis decidendis enervata fuit.

Et ex Epistola Hincmari Rhemensis nomine Caroli Calvi Imperatoris sub medium seculi IX. ad Joannem Papam VIII. missa habemus, Episcopos Gallicanos contra has appellationes, tanquam sanctis Canonibus, notanter Nicænis & Africanis, nec non inveteratis moribus contrarias insurrexisse, atque inter alia non veritos significare Pontifici, quod, si similes Appellationes ulterius admittantur, à Synodis Episcoporum celebrandis abstinebunt.

Et sane in hac Epistola signanter *Capite* 19. sat bene probatur, per has appellationes Synodorum judicata contra accusatos Presbyteros, cæterosque Clericos & Monachos, etiam atrocium criminum reos, & de his plene convictos omnino reddi inefficacia, ipsosque Episcopos multis molestiis, & gravibus incommodis exponi, si causas per appellationes Romam delatas ibidem prosequi juberentur. Integra epistola extat inter Opera Hincmari Rhemensis.

Quantumvis dubium non sit, quin per admissas has ad Romanum Pontificem appellationes, & enervatam Synodorum in dijudicandis Clericorum causis auctoritatem, earum celebrationem contigerit intermitti, nihilominus & hoc certum est, modernum Synodorum Provincialium neglectum eo titulo seu prætextu justificari non posse.

Certum quippe est hanc Synodorum celebrationem vel præcipue commendatam & præceptam, ut in his de conservanda, vel restauranda disciplina in communi tractaretur: & quod recto spirituali regimini cujusque Provinciæ magis necessarium & opportunum esset, expenderetur, & ad abusus tollendos statueretur.

VIII. Quare harum Synodorum frequentiorem celebrationem urgere, & Episcopis præcipere non intermisit Ecclesia, etiam post erecta & recepta Ecclesiastica tribunalia, iisque præpositos judices, quos hodie *Officiales* dicimus, coram quibus causæ Clericorum seu criminales seu civiles, judicialiter, & juxta stylum forensem instruuntur, & deciduntur, uti Parte 3. latius est expositum.

Unde fatendum est, deplorandam, quam hodie videmus disciplinæ Ecclesiasticæ collapsionem, nec non abusuum & vitiorum inundationem, neglectui harum Synodorum magna ex parte adscribendam esse.

CAPUT III.

Quæ in Concilio Provinciali tractanda?

1. *Synodus Nicæna vult Synodos haberi, ut excommunicationes ab Episcopis inflictæ examinentur.*
2. *Qui se læsos ab Episcopis existimant in Synodis audiendi.*
3. *Accusationes etiam contra Metropolitanum in Synodo discutiendæ.*
4. *Causæ etiam criminales Episcoporum indistincte olim in Synodis terminabantur.*
5. *Hodie distinctio adhibenda.*
6. *In Synodis vitia corrigenda, & mores reformandi.*
7. *Quis modus servandus in vitiis corrigendis?*
8. *Quæ ratio ineunda in reformatione morum?*
9. *Patrum disciplinam Episcopi sibi ob oculos ponere debent.*
10. *Zelus Matthiæ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis in restituenda integra disciplina.*
11. *Ad integram reformationem suos animabat Metropolita Cameracensis.*
12. *Decretum S. Caroli pro assequendo feliciori Synodorum effectu.*
13. *Testes Synodales convenientes pro facilitando Synodorum optato exitu.*
14. *Ut perfecta morum ac disciplinæ reformatio obtineatur, conveniens est crebra Synodorum celebratio.*
15. *Id expertus fuit S. Carolus.*
16. *Quare in Synodis Belgicis immediate post Synodum Tridentinam habitis, non fit expressa perfecta morum disciplina.*

I. SYNODUS Nicæna postquam declaravit, ut obtineat sententia secundum Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti sunt, non esse ab aliis admittendos, subjicit: " Examinetur autem nun„ quid vel pusillanimitate, vel contentione, vel ali„ qua hujusmodi Episcopi acerbitate, congregatione „ pulsi sint. Ut ergo digna hæc possint examinatione „ perquiri, recte visum est, ut *singulis* annis in una„ quaque Provincia *bis* in anno Synodi fiant. „ *Can.* 5.

Hic manifestum est Synodum Nicænam indictas voluisse Synodos Provinciarum, ut examinetur, num Episcopi in excommunicatione ferenda recte processerint.

II. " Propter utilitates Ecclesiasticas, & *absolutiones* „ earum rerum, quæ dubitationem *controversiamque* „ recipiunt, optime placuit (ait Concilium Antioche„ num *Can.* 20.) ut per singulas quasque Provincias „ bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur.... „ In ipsis autem Conciliis adsint Presbyteri & Diaconi, „ & omnes qui se *læsos* existimant, & Synodi experian„ tur judicium.

Plura uno verbo complectens Synodus Calchedonensis vult, " ut bis in anno eundem in locum con„ veniant cujusque Provinciæ Episcopi, ut Metropo„ litanus melius esse perspexerit, & *singula emergentia* „ *corrigant.* „ *Can.* 19.

III. Primo itaque loco in Synodo Provinciali discutiendæ controversiæ seu quæstiones à quibuscumque ad Synodum delatæ. " Quapropter, inquit Fagnanus „ loco citato *num.* 41. expostulantium querelæ & *ac*„ *cusationes* non modo contra inferioris Ordinis Cle„ ricos, sed potissimum contra *Episcopos*, ipsumque „ *Metropolitanum* æquis auribus excipientur, & prout „ justitia suaserit *terminabuntur.*

IV. Et sane negari non potest, quin controversiæ atque querelæ Ecclesiasticorum, & Laïcorum contra Episcopos in Synodis Provincialibus olim terminari solerent; imo & accusationes quascumque etiam in causis criminalibus, quæ depositione mulctandæ erant, in Synodis institui & terminari solitas fuisse expeditum est.

V. Nihilominus quoad causas criminales Episcoporum hodie distinctio est adhibenda ex præscripto Synodi Tridentinæ, ut graviores quidem, quæ *depositione* aut *privatione* dignæ sunt, ab ipso *tantum summo* Pontifice cognoscantur, & terminentur, uti supra monui; *minores* vero in Concilio tantum Provinciali cognoscantur & terminentur; quæ si pleniores probationes & cognitionem postulent, quam ut brevi illo tempore, quo Synodus Provincialis est congregata, expediri possint, Judicibus à Synodo deputatis cognoscendæ committentur ad præscriptum Synodi Tridentinæ *Sess.* 24. *c.* 5. *de reform.*

VI. Præter controversiarum ac querelarum decisionem, Synodis Provincialibus allaborandum est, ut vitia, abususque corrigantur, ac mores ad optimam Sacrisque Canonibus conformem disciplinam revocentur. " Sicut olim à Sanctis Patribus noscitur institutum, ait „ Concilium Lateranense sub Innocentio III. Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant celebrare Concilia: in quibus de „ corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore „ tractatum. „ *Cap.* 25. ※ *de accusat.*

VII. " In delictis corrigendis „ (inquiebat S. Carolus ad Patres in primo Mediolanensi Provinciali Concilio congregatos) „ illa nobis ineunda ratio est, ut „ pro vi & modo morborum, ægrotorumque natura, „ medicinam accommodemus, nunc levibus admonitionis & objurgationis remediis errata castigantes, „ nunc acriori curatione utentes; denique exulceratis „ partibus ferrum & ignem admoventes, quemadmodum mali ratio, & contagionis periculum postulabit, memores semper nos esse Patres, non Dominos.

VIII. „ Morum autem disciplinam (pergit zelosissimus Antistes) „ facile restituemus, si qua ratione, „ quibusve factis primum constituta, diuque conservata est, eamdem nos in restituenda adhibebimus, „ illorum vestigia persequentes, qui hanc bonorum „ amplitudinem nobis, Deo auctore, sua virtute pepererunt. Proponamus nobis quæso, Patres, illorum „ vitæ sanctitatem, & in administratione sui officii „ sapientiam. Erant integri, casti, simplices, modesti, „ humiles, bene morati, in oratione & lectione assidui, sui despicientes, in alienæ salutis cura & cogitatione defixi, consilio, & opera benigni, Hospitales, in domestico cultu & victu parci, in alios benefici & liberales. Erant vigilantes super gregibus „ suis, vineam Domini summa diligentia & labore „ colentes & custodientes. Pascebant assidue oves sibi „ commissas triplici salutis cibo, verbo, exemplo, & „ sacramentis; memores quoque & imitatores summi „ Pastoris Christi, qui pro universo grege suo Sanguinem & vitam profudit, ipsi pro suarum ovium „ incolumitate quemvis excipere laborem, subire omnes casus, omnem vim, atque injuriam perferre, „ denique ut bonus ille Pastor Evangelicus, animam „ suam pro ovibus ponere non dubitabant, nullum „ inde hujus vitæ fructum exspectantes, ut maximos „ cœlestis retributionis fructus consequerentur. Hæc „ si, ut debemus, Patres, ante oculos habebimus, „ facile intelligemus, quid in restitutione Ecclesiasticæ „ disciplinæ nobis sit hoc tempore agendum. In quo „ illud etiam animadvertendum erit, ut, quemadmodum in conformanda, & constituenda Ecclesiastica „ ratione Christus Dominus ab ipsis Apostolis, quos „ Christianæ vitæ magistros esse voluerat, initium „ fecit: sic nos à nobis ipsis Pastoribus quos vivendi „ exempla & præcepta aliis tradere oportet, in conformanda restituendaque morum disciplina exordiamur.

IX. Quam vero morum disciplinam restaurare; aut ut minus præ oculis habere debeant Episcopi, ab ipso rursus Sanctissimo Metropolita accipiamus: " Non „ adumbratam quamdam (ait ad Patres in secundo Provinciali Concilio congregatos) „ sed expressam illam disciplinæ Christianæ formam, afflante Spiritu „ sancto, Decretis nostris restituere curemus, quam „ nascente Ecclesia instituit *vivus sermo Dei & efficax,* „ *penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque* „ *ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque* „ *ac medullarum & discretor cogitationum & intentionum cordis.* Hebr. c. 4. Nam si vitiorum semina non „ funditus tollere studemus, sed satis id esse putamus, „ ut externa quædam tantum, quæ oculis offensionem „ in vulgus præbent, quasi levi manu emendemus, „ id nobis eveniet quod agricolis, qui, dum herbas „ inutiles radicitus evellere negligunt, quæque solum „ è terra extant, amputant, ne agrum quidem à stirpibus noxiis purgant, sed etiam quod plane nolunt, „ id sane efficiunt, ut uberiores paucis post diebus „ emanent. Nec vero est cur à muneris nostri ratione „ deterreamur, vel quia his pastoralibus nostris studiis „ actionibusque animos eorum exulcerari videamus, „ qui filii sunt perditionis; vel quia populares illæ, „ quibus quasi ficus foliis deformes, pravique mores „ contegi solent, voces audiantur: Non ferunt hæc „ tempora veterum Canonum severitatem: sic jamdiu viximus, sic vixerunt; ita egerunt qui ætate antecesserunt; vitæ institutum nihil est quod mutemus. „ At nos hæc, atque adeo alia ejusmodi contemnamus, „ proponamusque nobis ob oculos libertatem illam spiritus, & virtutem, qua armati patres nostri Apostoli, qua muniti martyres, qua instructi nostri ordinis „ sanctissimi homines, Athanasius, Chrysostomus, „ Ambrosius, hujus Ecclesiæ antistes; qua affecti alii „ religiosi viri, Apostolico quodam animorum ardore „ flagrantes, nullis non minis, non hominum clamoribus, non furoribus quasi tribunitiis fracti, nec „ debilitati, pro Dei gloria, pro gregis commissa salute, forti constantique animo adhibuerunt illam „ quasi censoriam virtutem, acerrimam peccatorum „ vindicem. Eorum fere exemplo adducti nos quoque „ Apostolica illa constantia & Evangelica virtute, qua „ una nihil est in Ecclesiasticis Pastoribus illustrius, „ nihil magis necessarium, sine metu, & constantes „ certe agamus, atque adeo perficiamus, quod Evangelium docet, quod Christus jubet, quod ratio præcipit, quod gregis salus, quod Ecclesiæ auctoritas „ dignitasque postulat.

X. Eodem spiritu suos animabat magnus ille Mechliniensis Provinciæ Metropolita Matthias Hovius: „ Evellamus, inquit, quæ in agro Dominico deprehenderimus succrevisse zizania, quæque in atriis „ Domini subnata virgulta: destruamus male fabricata „ per præteritorum temporum nimiam licentiam: plantemus è diverso salutarium legum sanctarumque Constitutionum surculos, unde piorum operum, & vitæ „ vere Ecclesiasticæ fructus proveniant. „ In Oratione habita in Synod. Prov.

XI. Et Cameracensis Metropolita Ludovicus Berlaymontius, postquam exposuisset, quomodo in Synodo summa animorum concordia, ac benignitate & mansuetudine ad emendationem defectuum & morum reformationem esset procedendum, concludit: " Atque ita totius hujus convocationis scopum fuisse cognoscetis, ut mecum pro reformanda Ecclesia nostra „ consideretis sollicite, quæ deesse & deficere nostris „ & ejus rebus videantur: quin etiam quæ impedire „ possint fructus & effectus nostrarum Constitutionum, „ & quibus præcipue remediis & medicamentis languentes

„ guentes tantopere hujus Provinciæ Ecclesias suble-
„ vare, sanare & in pristinam status sui valetudinem
„ restaurare, Deo cooperante, possimus, judicetis.

XII. Ut hic Synodorum fructus haberi commodius possit, saluberrimum est S. Caroli in Synodo sua IV. evulgatum Decretum, nimirum: " Eo religiosius &
„ frequentius Episcopus unusquisque in oratione, &
„ precibus & Sanctissimis Sacrificiis, illo præsertim
„ tempore, quo diem habendæ Synodi instare cogno-
„ verit, versari studebit; quo planius se ad rerum
„ gravium consultationem & deliberationem vocatum
„ esse videt.

„ Quo autem instructior ad Synodalium rerum tra-
„ ctationem conveniat; perquirat primo, quæ Tri-
„ dentina, & Provincialia Decreta executus sit, quæ
„ non item. Videat præterea, quæ ab aliis, quorum in-
„ terest, præstita non sint, quæve non serventur.

„ Hæc vero accurate investiget imprimis, an qui
„ vel jure, vel consuetudine, vel alia quavis ratione
„ residere debent, ipsi resideant, atque residentiæ mu-
„ nera per eosdem præstentur.

„ An regulares exequantur, quæ Tridentina Con-
„ stitutione de eis sancita, in defectum Capitulorum
„ generalium in Provinciali Concilio supplenda, pro-
„ videndave sunt, ejusdem Concilii Tridentini De-
„ creto.

„ Diligentissime quoque indaget, si quæ superiorum
„ Provincialium Synodorum Decreta sunt, quæ in sua
„ Diœcesi executionem non habuerint.

„ Id denique omni Christianæ disciplinæ studio per-
„ spiciat, si quæ sunt, quæ pro corrigendis moribus,
„ pro abusibus tollendis, pro controversiis componen-
„ dis, aut alia pro universæ Provinciæ Ecclesiastica
„ & Christiana morum gubernatione sancte instituen-
„ da, vel restituenda, tractari aut decerni Concilio
„ oportet.

„ Quo studiosius autem id omne præstet, paucis ante
„ diebus, quam Synodi Provincialis stata & indicta
„ dies venerit, urbis Diœcesisque suæ Sacerdotes ali-
„ quot pietatis zelo flagrantes, rerumque Ecclesiasti-
„ carum peritia atque usu præditos, ut expedire vide-
„ bitur, convocet; quibuscum agat de iis singulis Con-
„ ciliarium rerum tractationibus, ac præsertim, quæ
„ ad vitæ Christianæ, & ad Clericalis disciplinæ insti-
„ tuta interesse possunt.

XIII. Præterea ad assequendum Synodorum præcipuum scopum; nimirum vitiorum extirpationem & morum reformationem, non parum efficax erit exacta observatio Decreti Concilii Lateranensis sub Innocentio III. *in cap.* 25. ☧ *de Accusat.* ut Episcopi " per
„ singulas Diœceses statuant personas idoneas, provi-
„ das videlicet & honestas, quæ per totum annum sim-
„ pliciter & de plano absque ulla jurisdictione solicite
„ investigent, quæ correctione vel reformatione sunt
„ digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum &
„ Suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti, ut su-
„ per his & aliis (prout utilitati & honestati congruerit)
„ provida deliberatione procedant.

Hæ personæ vulgo dicuntur Testes Synodales, de quibus supra fusius actum est.

XIV. Hanc perfectam ac integram pristinæ disciplinæ normam, quam Episcopi tanquam formam sibi præscriptam continuo intueri debent, quia temporum ac personarum conditio restitui interdum non patitur, prudenter Ecclesia instituit, ut Synodorum celebratio nunquam intermitteretur; quo fieret, ut quod primo obtineri haud potuit, sequentibus sensim obtineatur; atque ad integram reformationem & perfectam quamdam morum disciplinam gradatim, & suaviter populus ducatur.

XV. Ita expertus fuit S. Carolus, quemadmodum in sua ad Patres Concilii sui secundi oratione aperuit: una vel hoc titulo Coepiscopis suis persuadere studens, quam necessaria esset frequens Synodorum celebratio. " Quo
„ tempore, inquit, huc primo in Concilium conveni-
„ mus; populis nostris, tanquam parvulis, aut certe
„ infirmioribus, si præter lac escam dedimus, ac soli-
„ diorem cibum tum præbere vix potuimus; idque
„ Christo Domino magistro, qui multa cum haberet,
„ quæ Apostolis diceret, non omnia tamen uno tem-
„ pore eos docuit, propterea quod ad ea portanda tunc
„ sane essent minus idonei. Et quemadmodum is longo
„ temporis progressu, tum excitatis Sanctorum Patrum
„ mentibus, tum Sacrosanctis habitis Conciliis, Eccle-
„ siam suam doctrinæ splendore in dies magis atque
„ magis illustrare voluit, cum vel momento temporis
„ id ipsum præstare potuisset: sic nobis, qui Matrem
„ Ecclesiam colimus, atque observamus, illud ab ejus
„ benignitate sperandum est, ut & nunc, & in poste-
„ rum, prout temporum ratio requiret, ea patefa-
„ ciat, atque aperiat, quæcumque superioris nostri
„ Concilii temporibus non opportuna ipsius Dei Spi-
„ ritus non suggessit, ut illa fidelibus nostris tunc tra-
„ deremus.

XVI. Quid igitur mirum, si in Belgicis nostris Synodis sub finem præteriti, vel initium præsentis seculi celebratis, quo summa erat in Clero deformatio & totius pene disciplinæ conculcatio, ac rerum civilium summa perturbatio, integram morum disciplinam restitutam non videamus? Sed illud dolendum, quod qui Ecclesiæ pro Patribus nati sunt filii, tanquam providi Architecti super fundamento, à Patribus posito, superædificare non perrexerint, ipsumque opus ad perfectum perducere non studuerint.

Adhæc consideret quisque (verba sunt Matthiæ Hovii in oratione Synodali) nullum agrum, nullum hortum tam bene excultum, qui non subinde indigeat expurgatione & rastro: Nullam quoque tam exacte ædificatam domum, quæ non aliquando restaurationem requirat. Quocirca & mira providentia Spiritus Sanctus Ecclesiam suam regens, per Sacrum Concilium Tridentinum mandavit, in omni provincia Concilium singulis trienniis, in omni Diœcesi singulis annis cogendum.

CAPUT IV.

Qui Decretis Synodorum Provincialium sint subjecti: & de confirmatione Sedis Apostolicæ super his Synodis.

1. *Qui Episcopis subjiciuntur quocumque titulo, etiam his Synodis subjiciuntur.*
2. *Exhortatio Archiepiscopi Mechliniensis pro obedientia Decretis Synodorum exhibenda.*
3. *Quare postremis temporibus pro confirmatione recursum fuerit ad Sedem Apostolicam?*
4. *Synodus Provincialis Mechliniensis prima petiit confirmationem à Sede Apostolica.*
5. *Nonnulli articuli reformationis istius Synodi missi fuerunt ad Archiepiscopum Mechliniensem.*
6. *Exemplar litterarum, cum quibus dicti articuli missi fuerunt.*
7. *Reformationes seu annotationes editæ non fuerunt, nec Decreta Synodi immutata.*
8. *Referuntur quædam illarum annotationum ex quodam manuscripto; & primum ad Titulum de* Sponsalibus.
9. *Annotatio ad Titulum de* Jejuniis.
10. *Ad Titulum de* Sigillis.
11. *Ad Titulum de* Ministris Ecclesiæ.
12. *Ad Titulum de* Decanis.
13. *Ad Titulum de* Seminariis.
14. *Ad Titulum de* Unionibus.
15. *Synodus Provincialis Mechliniensis secunda confirmationem Sedis Apostolicæ petiit, & obtinuit.*
16. *Aliqua in ea fuerunt mutata, sed quæ, ignoratur.*

17. *Plu-*

17. *Plures Synodi Provinciales similiter in Gallia confirmatæ fuerunt.*
18. *Synodi Mediolanenses Sancti Caroli per speciale Breve confirmationem Sedis Apostolicæ obtinuerunt.*

I. Quin Exempti in omni materia non exempta; & omnibus iis casibus, quibus vel ex speciali Sedis Apostolicæ, vel Concilii Tridentini Decreto Episcopis subjiciuntur, etiam statutis ac ordinationibus Conciliorum Provincialium obedire teneantur, dubitari nequit: cum in hasce ordinationes non unius duntaxat Episcopi, sed omnium Episcoporum totius Provinciæ auctoritas concurrat & influat.

Hinc teste Fagnano ad *cap.* Et si membra ꝟ *de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli num.* 51. & 52. declaravit Sacra Congregatio, "ad observationem „ Concilii Provincialis omnes esse obligatos, *qui juris-„ dictioni* Episcoporum subjiciuntur: exemptos etiam „ in casibus, in quibus à jure communi & Concilii Tri-„ dentini Decretis *specialiter* Episcopis, aut Concilio „ Provinciali in ipsos potestas tributa est, & contra *in-„ obedientes* esse *procedendum*.

II. Optandum sane esset, ut "nemo contra id quod „ verum, justum & sanctum est, quod Canonibus ve-„ teribus, quod denique novo juri Sacrosancti Concilii „ Tridentini conforme, sui Capituli, sui Monasterii, „ suæ Ecclesiæ *consuetudines* alleget, (verba sunt Matthiæ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis in citata oratione) „ sed evelli obedienter patiatur, quod per ino-„ litam consuetudinem male succrevit, ut meliori „ plantæ locus fiat: nemo hic jus acquisitum contra jus „ in sacris Canonibus aut sancto Concilio Trident. san-„ citum alleget: nemo privilegia contra intentionem „ dantis extendat, aut abrogata obtendat: nemo deni-„ que se à Dei lege, aut Apostolicæ Sedis Delegatis, „ exemptum putet. Hortor autem vos paucis, cum „ Apostolo dicente: *Obedite Præpositis vestris & subja-„ cete eis; ipsi enim pervigilant tanquam rationem reddi-„ turi pro animabus vestris.* Heb. c. 13. v. 17. Serio „ consideret quisque, nullum agrum, nullum hortum „ tam bene excultum, qui non subinde indigeat expur-„ gatione & rastro: nullam quoque tam exacte ædifica-„ tam domum, quæ non aliquando restaurationem re-„ quirat. Quocirca & mira providentia Spiritus Sanctus „ Ecclesiam suam regens, per sacrum Concilium Tri-„ dentinum mandavit, in omni Provincia Concilium „ singulis trienniis, in omni Diœcesi singulis annis co-„ gendum. Quod totum indubie frustraneum, & illu-„ sorium erit, nisi adsit, ut ante diximus, vera „ obedientia: quæ ubi deesse solet, & Conciliorum „ celebratio, & ipsa quoque religio tandem perire „ solet.

III. Quia his postremis temporibus frequenter ipsi exempti, præsertim Regulares, prætextu suarum exemptionum se subjicere renuebant Decretis Synodorum Provincialium, etiam in materia non exempta; aut quoad Decreta totius Provinciæ regimen concernentia; indeque Decretorum optata executio impediretur; quin & in contemptum & vilipendium populi adducerentur; dum illa à Regularibus negligi aut etiam contemni videbat, Episcopis visum fuit, ad Sedem Apostolicam recurrere, ut ab ea Decretorum Synodalium approbatione & confirmatione obtenta facilior, promptior atque efficacior Decretorum haberetur executio; atque omnis subtraheretur iis obloquendi, aut ea carpendi occasio; quando ea à Sede Apostolica probata & confirmata intelligerent illi præsertim, qui privilegia sua unice Sedi Apostolicæ accepta referre debent: & cui illa interpretandi auctoritas competit.

Et quidem plerasque Synodos Provinciales post Synodum Tridentinam habitas, Sedis Apostolicæ confirmationem seu approbationem postulasse, & obtinuisse, ex eorum Actis liquet.

IV. Synodi Provincialis Mechliniensis habitæ sub Cardinali Granvellano primo Mechliniensium Metropolita, Decreta Sedi Apostolicæ fuisse præsentata; innuit hæc finalis Synodi clausula: "Submittens se suaque „ omnia *beneplacito Sanctæ Sedis Apostolicæ*, quam hu-„ militer rogat, ut eadem, quo *meliorem* habeant *pro-„ gressum*, *sua auctoritate roborare* dignetur.

V. Nihil quidem impressa Synodi hujus exemplaria de hac Sedis Apostolicæ roboratione, aut judicio ejusdem Sedis de Synodalibus hisce Decretis habent; at in quodam libro, quem Bibliothecæ Collegii Mechliniensis in Academia Lovaniensi dono dedit Claudius Verrydt Archipresbyter Rothnacensis, habetur manu ejus propria exaratum exemplar articulorum reformationis dicti Concilii Mechliniensis, quod post petitam ejusdem Concilii à Sede Apostolica confirmationem, cum litteris clausis missum fuit à Deputatis ex ordine Interpretum Concilii Tridentini ad Cardinalem Granvellanum Archiepiscopum Mechliniensem.

VI. Litteræ erant directæ ad Cardinalem Granvellanum Archiepiscopum Mechliniensem, in hæc verba: „ Illustrissime & Reverendissime Domine noster colen-„ dissime: Cum Amplissimorum Patrum sacri Concilii „ Tridentini Interpretum Ordo Provincialem Syno-„ dum Mechliniensem nobis seorsim tribus inspicien-„ dam atque discutiendam dederit, ea cura, ut si quid „ in ea nobis notatione dignum videretur, id ad Or-„ dinem ipsum referremus: Cumque nos injuncto „ nobis muneri sane & accurate, quantum in nobis „ fuit, satisfecerimus; nonnullaque notaverimus quæ „ attentius consideranda atque etiam reformanda duxi-„ mus: Visum nobis est pro ea, quæ Amplitudini tuæ „ Illustrissimæ à nobis debetur observantia, ea prius „ diligenter præscripta cum his ad eam litteris mittere, „ unaque illi rationem, qua moti sumus, explicare. „ Proinde Amplitudinem tuam Illustriss. rogamus, ut „ cum primum per arduas atque immensas occupa-„ tiones licuerit, quid & ipsa sentiat, quidque nobis „ faciendum judicet, plene nobis aperteque significet. „ Nos interim illi omnia fausta plene felicia cupi-„ mus & precamur: Romæ die 27. Maji 1571. sub-„ scriptum, Stanislaus Cardinalis Warmiensis: J. L. „ Cardinalis Ursinus: Claudius de Aquaviva. „ Et su-„ perscriptum: "Illustrissimo & Reverendissimo Do-„ mino Cardinali Granvellano Domino nostro obser-„ vantissimo.

In eodem libro eadem manu exaratæ sunt annotationes ad plura ejusdem Synodi Decreta; de quibus in dictis litteris trium Cardinalium, quibus à Congregatione super interpretatione Concilii Tridentini, examen Concilii Provincialis Mechliniensis demandatum fuerat.

VII. Quid tandem à Granvellano responsum sit, nescio; id constat, Decreta illius Synodi nullam ex dictis annotationibus mutationem accepisse; sed edita esse, hodieque extare quemadmodum Romam missa fuerant; uti ex collatione Decretorum cum dictis annotationibus, quarum præcipuas hic ex dicto MS. subjicio, poterit videri.

VIII. Titulo de *Sponsalibus & Matrimonio*, ad *cap.* 4. & 5. hæc erat observatio: "Non est permit-„ tendum, ut à volentibus contrahere Matrimonium, „ aliquid *exigatur*: ideo loco illorum verborum: *De-„ cani autem*, &c. opponatur, prohibitio: *Decani au-„ tem & Pastores*, *ratione hujus examinis nihil reci-„ piant*. „ Et in capite sequenti "ibi, *Atque Episcopi*, „ ab illo verbo deleantur: & ibi, *litterarum*, dicatur, „ *quæ gratis dentur*.

Ad *cap.* 7. *ibid.* "Non expedit pecuniariam legi pœ-„ nam apponere; quæ pro modo culpæ quandoque au-„ genda, quandoque minuenda est. Satius esset simpli-„ citer manere præceptum, delendo illud, *sub pœna*.

IX. Titulo *De Jejuniis* ad *cap.* 1. "Exprimantur „ vigiliæ aliorum Apostolorum præter Joannis Evan-„ gelistæ, Philippi & Jacobi, juxta *cap.* 2. *de Observat.*

„ *vat. jejun.* nam communis sententia excludit contra-
„ riam sententiam.

X. Titulo *De Sigillis*, ad *cap.* 2. & 6. " Quoad
„ prius consulenda est Sacra Congregatio, an quoad illa
„ locum habeat Concil. Trident. *Sess.* 21. *cap.* 1. *pro*
„ *litteris*: & juxta illud sit limitandum. Et ex *cap.* 6.
„ delendum est, quod dicitur, *de applicando fabricæ &*
„ *seminario*, ne contra mentem Concilii *cap.* 10. *Sess.*
„ 21. ex hujusmodi proventibus, indirectè commo-
„ dum aliquod proveniat. Et *cap.* 5. ibid. delendum
„ est.

XI. Titulo de *Ministris Ecclesiæ*, ad *cap.* 7. " Con-
„ sulenda est Congregatio, an sit bonum declarare ab-
„ solutionem nullam. Et consideretur *cap.* 15. *Sess.* 23.
„ *Conc. Trident.* Eodem capite, considerandum est,
„ an melius sit omittere *saltem mortalia*, an potius di-
„ cere licet: mortalia tantùm de necessitate confiteri te-
„ neantur: quia tamen periculosum est discernere ve-
„ nialia à mortalibus, doceantur omnes.

XII. Titulo de *Decanis*, ad *cap.* 6. " Ante verbum
„ *dispositionem* dicatur: formam traditam à Concilio
„ Tridentino: & inferiùs post verbum *necessaria* delean-
„ tur illa: *Locorum Episcopis auctoritate ejusdem Con-*
„ *cilii committit*; sed dicatur; servatis tamen, quæ
„ idem Concilium super hoc salubriter statuit. Nam
„ est caput 18. *Sess.* 24. quod quam Episcopis & Pro-
„ vinciali Synodo det facultatem addendi vel minuendi
„ circa formam examinis, non tamen omnia circa exa-
„ men, eorum voluntati remittit, ut etiam, omisso
„ examine, valeat collatio; quod verba Synodi inferre
„ videntur.

XIII. Titulo de *Seminariis* ad *cap.* 2. " Deleatur
„ verbum, *Seminaria*, & addatur post verbum *cura*,
„ *Seminario.* Consulenda tamen est Congregatio, an
„ quæcumque jam instituta Seminaria an verò destina-
„ ta tantùm, credat quòd ad alendos pueros Seminario
„ sint applicanda.

XIV. Titulo de *Unionibus* ad *cap.* 2. " Ibi: *ad pro-*
„ *portionem*, deleantur verba illa: *quatuor* &c. usque
„ ad finem. Ibid. in fine deleantur verba: *Infra dictam*
„ *taxam*: & dicatur, ad proportionem aliquam, prout
„ attentis circumstantiis, judicaverint expedire, redu-
„ ci posse.

Ad *cap.* 3. ibid. " Deleatur illud, *juxta taxam præ-*
„ *scriptam*: & addatur: non admittantur nisi de com-
„ petenti eleemosyna arbitrio Ordinarii Sacerdotibus
„ provisum fuerit. Absonum est in lege inveniri quasi
„ præscriptum pretium Missæ Sacrificio.

XV. Decreta Synodi Mechliniensis sub Hovio anno 1607. habitæ, per Dionysium *Chrystophori* Canonicum & Scholasticum Ecclesiæ Brugensis de mandato Episcoporum, Romam fuisse delata pro obtinenda confirmatione, constat ex Brevi Pauli V. super confirmatione dictæ Synodi, quod ad calcem Synodi extat. Ex quo insuper constat, eadem Decreta recognita fuisse à Cardinalibus Interpretibus Sacri Concilii Tridentini; atque, *nonnullis mutatis*, auctoritate Apostolicâ fuisse approbata, " hortaturque atque auctoritate Apostolicâ, quam
„ à Dei benignitate licet immeriti accepimus, inquit,
„ jubemus, ut ejus Synodi Decreta omnia, quæ ad
„ Sacrorum Canonum præscriptum omnes istius Pro-
„ vinciæ Episcopos, omnesque eorum Diœcesanos ob-
„ stringunt, ab omnibus quàm diligentissimè ac invio-
„ latè serventur.

XVI. Quæ sint *mutata* illa, de quibus in Brevi Apostolico, hactenus mihi scire non licuit; sicuti nec, quæ fuerint *protestationes*, quas Cardinalis Pamphilius in suis secundis litteris ad Archiepiscopum Mechliniensem, in Synodo habitas, ac in ipsa Synodi calce descriptas, atque in ipsa Congregatione perlectas, expensas, ac ponderatas fuisse, asserit.

XVII. Synodi quoque Provinciales sub idem tempus in Regno Galliæ habitæ, Decreta sua Sedi Apostolicæ submiserunt; eaque à S. Congregatione examinata, & in nonnullis plerumque emendata seu mutata receperunt; uti ex actis illarum videre licet.

XVIII. Testatur quoque Fagnanus, " Concilia Pro-
„ vincialia Mediolanensia approbari consuevisse à Sum-
„ mo Pontifice per litteras in forma *Brevis*: cùm ta-
„ men alia Provincialia Concilia non confirmentur, sed
„ tantummodo recognoscantur & emendentur à S. Con-
„ gregatione Concilii, ad præscriptum Sixti V. super
„ institutione ejusdem Congregationis. " *Ad cap.* FIRMITER ✠ *de summa Trinitate n.* 48.

CAPUT V.

Exponitur mos postulandi à Sede Apostolica confirmationem Synodorum Provincialium.

1. *Mos ille ante promulgatas Decretales Epistolas non obtinebat.*
2. *Post receptum Gratiani Decretum invalescere cœpit.*
3. *Tunc ratum non habebatur Concilium, nisi auctoritas Sedis Apostolicæ accederet.*
4. *In Decreto Tridentino præcipitur ut singulis triennis Synodus Episcoporum in singulis Provinciis cogatur; sed nihil occurrit de confirmatione à summo Pontifice petenda.*
5. *Hanc tamen confirmationem esse necessariam declaravit Congregatio Concilii Tridentini interpres.*
6. *Declarationes hujus Congregationis vim legis non obtinent, neque in Belgio, neque in Gallia.*
7. *Quædam in Decretis Synodorum Belgicarum mutaverunt Revisores Romani, sed nulla harum immutationum ratio habita est.*

I. Mos ab aliquot seculis invaluit, ut à Sede Apostolica Synodorum Provincialium confirmatio, & approbatio peteretur; atque etiam post Tridentinam Synodum & in Gallia, & in Belgio postulata per Episcopos aliquando fuit.

Observat autem vir clarissimus Petrus Pithæus in commentario ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 10. " Non reperiri, quod ulla Synodus Gallicana octo pri-
„ mis seculis ullam à Sede Apostolica Decretorum suo-
„ rum confirmationem postulaverit.

II. At post publicatas falsas Decretales, primis Romanis Pontificibus suppositas, ac notanter post editum, & receptum Decretum Gratiani invalescere cœpit opinio, præsertim apud Romanos, nullam Synodum cogi, aut ejus Decreta rata esse posse, nisi Sedis Apostolicæ accesserit assensus.

In supposititia enim epistola Marcelli Papæ ad Maxentium, apud Gratianum *Dist.* 17. *Can.* 1. legitur: " Synodum Episcoporum *absque hujus sanctæ Sedis au-*
„ *ctoritate* (quamquam quosdam Episcopos congre-
„ gare possitis) non potestis regulariter facere.

III. Et ipse Gratianus referens *Dist.* 17. *Can.* 3. fragmentum supposititiæ Decretalis sub nomine Julii Primi ad Orientales, Canoni hoc summarium præfixit: *Non est ratum Concilium quod auctoritate Romanæ Ecclesiæ suffultum non sit.*

Horum itaque auctoritate tandem invaluit opinio, Concilia Episcoporum rata non esse, nisi auctoritas Sedis Apostolicæ intervenerit, quod & notavit vir clarissimus Claudius Fleury in sua Historia Ecclesiastica, & notanter in quarto Discursu historico *num.* 2. unà ibidem observans, ob hanc persuasionem indubiè factum, ut nulla penè Synodus à seculo XII. legatur celebrata, cui non interfuerit, & præsederit Legatus Romani Pontificis.

Hanc fuisse Romanorum persuasionem tempore Concilii Tridentini, testatur Franciscus de Vargas in epistola, quam Tridento scripsit 26. Novembris anno 1551. ad Episcopum Atrebatensem, Cardinalem Granvellanum.

Scribit

Scribit enim, quòd inter articulos instructionis per Carolum V. Imperatorem missos, ut Patribus Concilii Tridentini proponerentur *sessione* 14. sub titulo 3. fuerit articulus de *cogendis Synodis Episcoporum*, quòdque hic articulus Patribus propositus multùm conturbaverit legatum Pontificis.

Post hæc scribit, suam opinionem fuisse, articulum non proponendum; eò quòd ipse jam novisset prætensiones Papæ, ejus Ministrorum: quòdque tot jam essent de celebrandis his Conciliis edita Decreta, ut superfluum videretur, novum rursus ea de re Decretum publicare. Addit denique, quod "Pontifices efficiant, „ ut Synodi Provinciales restitui nequeant, nisi eo, „ quo ipsis placuerit, modo; eaque conditione, quod „ hisce Synodis semper intersint Legati, sive Præsides, „ qui *vice sua* iisdem præsideant; atque hoc pacto fiat, „ quòd Curia Romana integrum Ecclesiæ Corpus sibi „ ita subjectum tenebit; ut tandem nullus particularis „ audeat vel in minimo resistere.

IV. Porrò hac decima quarta sessione sub Julio III. habita nihil de cogendis Episcoporum Synodis Decretum legitur, forsan, quia Cæsaris Oratores id urgere conveniens tunc non judicabant. At nec in Decreto *sessionis* 24. *cap.* 2. quo præcipitur singulis trienniis Synodum Episcoporum cogendam, nihil occurrit de assistentia, aut præsidentia Legati Apostolici; vel confirmatione aut approbatione postulanda aut obtinenda à Sede Apostolica.

Verùm cùm in Curia Romana ea esset recepta opinio auctoritate Gratiani, Decreta Synodorum non posse suum plenum habere effectum, & firmitatem, nisi postquam per Sedem Apostolicam essent probata, Decretum Concilii Tridentini in Curia Romana ita receptum fuit, ut quidem conformiter ad hoc Decretum, de triennio in triennium deberet haberi Concilium Provinciale in singulis Provinciis, sed tamen statuta plenum non haberent effectum, & executionem, antequam per Sedem Apostolicam essent revisa & probata.

V. Cum hac moderatione Decretum Concilii Tridentini in Curia Romana receptum & intellectum fuisse, evincit declaratio sacræ Congregationis Cardinalium super interpretatione Concilii Tridentini sexto die April. 1596. relatâ inter declarationes Cardinalium ad calcem dicti *capitis* 2. *sess.* 24. *de Reformat.* his verbis: *Quæ in Conciliis Provincialibus conduntur, publicari non debent, inconsulto Pontifice.*

Hujus declarationis meminit & Petrus de Marca *lib.* 6. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 4. *num.* 12. sub finem addens: " Dissimulandum non esse, Cardinales per „ hanc declarationem, auctoritatem Synodorum Pro- „ vincialium limitibus quibusdam circumscripsisse, *vim* „ *apertam* inferendo verbis Tridentinæ Synodi.

VI. Monet & ibidem de Marca: *Declarationes illæ vim legis non obtinent in Gallia.*

Neque in Belgio has declarationes vim legis habere, notorium est, & non semel in hoc opere notavimus: ac notanter hanc declarationem in Belgio agnitam non fuisse, neque creditum Decretorum Synodalium auctoritatem à confirmatione Romana dependere, certum est.

VII. Scitur quidem Synodorum Provincialium, quæ post Concilium Tridentinum in Provincia Mechliniensi sub Cardinale Granvellano anno 1570. & sub Matthia Hovio anno 1607. celebratæ fuêre, confirmationem à Sede Apostolica fuisse postulatam, eumque in finem, etiam Decreta Romam transmissa, atque nonnulla ex illis Decretis per Romanos Revisores fuisse immutata: Verùm & hoc scitur, in Belgio nullam harum immutationum rationem habitam fuisse: sed Decreta Synodalia, prout per Episcopos fuerant edita, & à Principe probata vim suam habuisse & juxta illa hactenus observata fuisse, uti in Capite superiori, item Parte primâ *titulo* 30. *cap.* 4. *num.* 16. notatum fuit.

CAPUT VI.

Quæ Principum circa Synodos Episcopales auctoritas?

1. *Synodi interdum per Principes convocatæ sunt.*
2. *Probatur ex actis Synodorum.*
3. *Synodi olim vix sine licentia Principis fiebant.*
4. *Hodie ægrè permitteretur Synodus congregari sine Principis licentia.*
5. *Nulla hîc penè Synodus in cujus indictione mentio licentiæ Principis non occurrat.*
6. *Ex Synodo Turonensi probatur necessitas hujus licentiæ.*
7. *Synodus Rhemensis de licentia Regis indicta.*
8. *Cameracensis prima similiter meminit obtentæ licentiæ.*
9. *Archiepiscopus Mechliniensis in indictione suæ Synodi mentionem quoque illius fecit.*
10. *Quare Principum licentia requiratur?*
11. *Principes non attribuunt sibi auctoritatem decidendi in Synodis.*
12. *Pro faciliore executione aderat interdum Minister Regius.*
13. *Quas partes Principes, vel eorum Legati in Synodis habuerint?*
14. *Difficilis est Decretorum Synodalium sine Regia auctoritate executio; ac ideo petitur confirmatio Regia.*
15. *Id olim solitum fuisse probatur.*
16. *Synodus Cameracensis II. non fuit publicata nisi obtentâ confirmatione Regiâ.*
17. *Nec Synodus Mechliniensis sub Hovio.*
18. *Corollarium ex hactenus dictis.*

I. Synodos jampridem nonnunquam jussione Regum ac Principum convocatas fuisse ipsa Acta Synodalia atque temporum historiæ dubitare non sinunt.

II. Patres Concilii Aurelianensis I. anno 511. scribunt Chlodoveo Regi in hæc verba: " Domino suo „ Catholicæ Ecclesiæ filio Clotovecho gloriosissimo Re- „ gi, omnes Sacerdotes, quos ad *Concilium* venire *jussi-* „ *stis.* Quia tanta ad Religionis Catholicæ cultum glo- „ riosæ fidei cura Vos excitat, ut Sacerdotalis mentis „ affectu Sacerdotes de rebus necessariis tractaturos *in* „ *unum colligi jusseritis*, secundùm voluntatis vestræ „ consultationem, & titulos, quos dedistis, eâ quæ no- „ bis visum est definitione respondimus, ita ut si ea, „ quæ nos statuimus etiam vestro recta esse judicio „ comprobantur, tanti *consensus Regis* ac Domini ma- „ jori auctoritate servandam tantorum firmet senten- „ tiam Sacerdotum.

Et in præfatione ejusdem Concilii legitur: " Cùm „ Auctore Deo ex *evocatione* gloriosissimi Regis Chlo- „ thovechi, in Aurelianensi urbe *fuisset Concilium con-* „ *gregatum* summorum Antistitum, „ &c.

Rursus in præfatione Synodi Aurelianensis II. an. 535. Patres dicunt: " Cùm *ex præceptione gloriosissi-* „ *morum Regum* in Aurelianensem urbem, de observa- „ tione legis Catholicæ tractaturi, Deo auxiliante, *con-* „ *venissemus*, „ &c.

Præfatio quoque Synodi Aurelianensis V. anno 549. Childebertum Regem Synodum congregasse testatur. " Ad divinam gratiam referendum est, quando vota „ Principum concordant animis Sacerdotum, ut, dum „ fit Pontificale Concilium, normam vivendi teneat „ recapitulatio antiqua Canonum, vel, ut locus tem- „ pusque est, in quibuscumque titulis veteribus adhæ- „ rens nova Constitutio sanctionum. Igitur cùm *cle-* „ *mentissimus Princeps* triumphorum titulis invictissi- „ mus *Dominus Childebertus Rex* pro amore sacræ fidei „ & statu Religionis in Aurelianensi urbe *congregasset* „ in unum Domini Sacerdotes, cupiens ex ore Patrum „ audire quod sacrum est, „ &c.

Infinita

Infinita penè sunt hanc in rem veterum Synodorum testimonia, quæ evincunt Regum ac Principum auctoritate & præcepto Synodos congregatas fuisse.

III. Quin si Synodorum atque præteritorum temporum monumenta evolvamus, reperiemus, vix sine licentia Regum ac Principum Episcopos & Prælatos in unum synodaliter convenisse.

" Poscendum (inquiebant Patres Concilii Tullensis apud Saponarias anno 859. „ à Christianissimis & piissimis Principibus nostris, ut *Concilia Episcoporum juxta antiquam Ecclesiæ observantiam*, & studium Catholicorum Principum, tam Patrum suorum, quàm etiam eorum, qui ante illos extiterunt, *nullatenus omittantur*: Sed per singulas quasque Provincias saltem semel per annos singulos cum *eorum favore* & *pia exoratione celebrentur*. In eorum quoque Palatiis saltem semel intra biennium generalis Episcoporum Conventus agatur.

Hic non obscurè Synodi illius Patres innuunt, celebrationem Conciliorum ægrè sperari posse, ni Principum auctoritas, aut saltem licentia accedat.

IV. Quinimò, sicuti in Italia, teste Cardinale De Luca. *Disc.* 30. *ad Concilium Tridentinum*, prohibita fuit convocatio Synodi Provincialis inconsultâ Sacrâ Congregatione, ita quoque hisce in Provinciis ægrè permitteretur Synodorum Congregatio sine prævia Regis licentia.

V. Hinc nullam pene in hisce Provinciis convocatam Synodum videmus. ni unà in ipsis litteris convocationis Principis, aut Regis licentiæ aut assensus mentio fiat.

VI. Patres Synodi Turonensis anno 1583. in proœmio Synodi ita loquuntur: " Imprimis Deo optimo „ hæc Synodus gratias referendas censuit, prout refert, „ quòd divini ejus spiritûs afflatu Christianissimus Rex „ noster, Ecclesiæ Dei statum ac ordinem modis omnibus roborare disponens, Conciliorum Provincialium „ in universo Galliæ regno celebrationem gratam non „ solùm habuerit, sed eam etiam indici procuraverit.

VII. In litteris indictionis Concilii Rhemensis an. 1583. hæc leguntur: " Nos igitur divino favore freti, „ Sanctorum Patrum exemplo adducti, grassantibus „ Ecclesiarum nostrarum morbis pro virili mederi cupientes, huc etiam accedente Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate, nec non Christianissimi Regis nostri „ Henrici *consensu* simul & hortatu, Concilium Provinciale in Ecclesia nostra Rhemensi, Dominica 1. post „ Festum Epiphaniæ celebrare decrevimus & statuimus.

VIII. Et Maximilianus à Bergis Archiepiscopus Cameracensis indicendo Synodum suam Provincialem anno 1565. se ad hanc indictionem potissimùm animatum fuisse dicit, quod intelligeret, Regem celebrationem Synodi probare. Postquam enim multis exposuisset miserum Ecclesiæ Belgicæ statum, atque periculum, quod Belgio immineret, nisi remedium opportunum adhiberetur, subjicit: " Quare cùm sæpiùs inter „ nos de periculo, quod maximum Ecclesiis impendit, „ depellendo quæreremus: hæc una, in cæteris, sacra „ nobis anchora visa est, si maturè Concilium Provinciæ Cameracensis haberetur, in quo cùm de restauranda disciplina, tum verò de doctrina Christiana „ conservanda inter Patres ageretur. Huic autem indictioni addidit animum invictissimi atque religiosissimi *Principis Philippi Regis* Catholici omnium optimi „ & maximi *Pietas*, (in cujus ditiones tota penè nostra Provincia patet) „ qui cùm id sibi *vehementer placere* „ ac *probari* pro suo erga rem Christianam studio *declarasset*; tum nihil potiùs habuimus, quàm ut diem „ indiceremus ejus ineundi Concilii.

IX. Mathias Hovius Archiepiscopus Mechliniensis suam convocans Synodum anno 1607. non omisit quoque in ipsis convocationis litteris significare, ipsam Synodi indictionem & quoad tempus & locum Principi placere. " Synodi Provincialis convocationem existimavimus, inquit, non diutiùs differendam; sed eam „ proximâ hac æstate, Deo opitulante, celebrandam, „ *idque prout etiam Serenissimæ suæ Celsitudini visum est*, „ in civitate Mechliniensi, Ecclesiaque nostra Metropolitana.

X. Ex his cognoscitur, convocationem atque indictionem Synodorum Provincialium semper mansisse penes Metropolitanos, sed tamen hanc convocationem nequaquam fieri solitam esse, ni Principis, in cujus ditione Synodus convocanda est, consensus accedat: tum quia Principis interest scire, qui conventus, præcipuè tam illustres & numerosi in suis ditionibus cogantur; tum etiam quòd Metropolitanorum auctoritas ordinariè esset insufficiens, ut omnes, qui ad Synodum accedere tenentur, in unum convenire cogeret, nisi Regia aut Principalis auctoritas accederet.

XI. Adhæc tametsi videamus frequenter Reges & Principes, tanquam Sacrorum Canonum executores, & disciplinæ Ecclesiasticæ defensores ac protectores, Episcopos ad Synodum celebrandam convocasse; atque eorum auctoritate se convenisse Episcopi frequenter professi fuerint, omnis tamen decernendi atque statuendi auctoritas penes Metropolitanum atque Episcopos inviolata remansit; uti ex suprà allatis Synodorum præfationibus (quibus probatum fuit Regiâ auctoritate Synodos nonnunquam convocatas fuisse) patet.

XII. Aderat quidem nonnunquam in ipsa Synodo Minister Regius, sed nequaquam ut decideret, sed ut suâ auctoritate Synodum tueretur, turbantes coërceret, atque inobedientes ac rebelles in ordinem redigeret; uti rectè notat Archiepiscopus Turonensis anno 1583. in Epistola ad Henricum III. Regem Galliarum, in qua imprimis advertit, " quòd ad Concilia Episcoporum olim etiam Imperatores, Reges, Principes, „ pro Episcoporum virtute, fiducia ac fide, non solùm Clericorum, sed etiam Laïcorum, potentum, „ divitum, Judicumque graviores causas referrent judicandas. „ Deinde adjungit: " Quin etiam ut ne quid „ ex Regia decerperetur auctoritate & dignitate, aderat „ ibi Regius Procurator (quem appellabant *executorem*, „ qui in exequendis contra seculares Ecclesiæ Decretis „ operam navaret strenuam & efficacem.

XIII. Alterum quoque finem sibi proposuerunt Principes, cùm ad Synodos Episcoporum suos mittebant Legatos, aut ipsimet intererant; quamvis inter Episcopos non sederent judices, nihilominus officii sui esse duxerunt, suggerere, & proponere, super quibus à Patribus videbatur esse deliberandum & statuendum, uti inter alia fidem facit Concilium Suessionense II. in Monasterio Sancti Medardi apud Suessiones, præsente Carolo Calvo Rege, à quinque Provinciarum Episcopis celebratum anno Christi 853.

Imprimis enim in Præfatione profitentur Patres, quòd ipsis Synodum celebrare volentibus annuerit Carolus Rex; ipsosque ad Urbem Suessionum in Monasterio sancti Medardi, & sancti Sebastiani 10. Kalendas Maias convenire præceperit.

Insuper, quod ipsemet " Rex dignatus fuerit Synodo interesse, ut se (inquiunt) non solùm devotione „ Ecclesiæ filium esse ostenderet, verùm etiam, sicubi „ opus esset, Protectionem Regiam auctoritate monstraret.

Post hæc, *Can.* 1. subjungunt: " Cum itaque Præsules diversarum Ecclesiarum, pro Rege *multa humiliter & prudenter* PROPONENTE, tractassent potius „ quædam, quam definivissent, VI. Kalendas Maji, præsidentibus Synodo Hincmaro Rhemorum; &c.

Articuli per Regem Patribus exhibiti referuntur ad calcem Concilii tomo 8. Concil. General. *columna* 92. sub hoc titulo, *Capitula à Domino Carolo Rege in eadem Synodo apud Suessionis Civitatem in Monasterio sancti Medardi* proposita anno Incarnationis Dominicæ 853. in mense Aprili.

Nec tantùm in Synodis Provincialibus, sed & in Conciliis Generalibus soliti fuêre Principes Patribus exponere, & suggerere, quæ ipsis pro reformanda disciplina aptiora & magis necessaria videbantur; quod & in novissima Tridentina Synodô per Imperatores, & Reges factum fuisse, acta hujus Synodi testantur, & in decursu hujus Operis ostenditur, quod articulorum à Principibus, Patribus Tridentinis propositorum ratio habita fuerit.

XIV. Id enim licere Regibus Christianis mirum non est; hi quippe sunt Ecclesiæ & ejus Decretorum defensores ac Patroni: eâdem auctoritate & jura sua sanciunt, & oracula Dei ac Ecclesiæ tuentur. *Habet Rex cœlestis*, ajebat Sixtus III. *terrarum Reges suo numini fœderatos.* Et sanè quam difficilis, imò & inefficax sit futura Synodalium statutorum executio, nisi executioni suffragetur, & accedat Regis vel Principis auctoritas, per experientiam plusquam notorium semper fuit.

Hinc etiam jam pridem observatum, ut quæ in Synodo Provinciali Episcopi statuerant & decreverant, Principi præsentarentur, ejusque auctoritate & approbatione confirmari atque roborari peterentur. (*a*)

XV. Archiepiscopum Turonensem in citata Epistola ad Henricum III. Galliarum Regem pro confirmatione Decretorum Synodalium suo & Coepiscoporum suorum nomine supplicantem audiamus: " Offerimus tibi libellum exemplo Patrum Concilii Cabilonensis secundi, (anno 813.) qui Imperatori Carolo Magno sua Decreta duxerunt offerenda, ut sacratissimo ipsius judicio, quæ ab ipsis rectè erant sancita, *confirmarentur*: & sicubi forsan esset omissum quidpiam, ejus prudentiâ suppleretur. Quod quidem & ita fecisse Concilii Turonensis tertii (anno 813.) Patres, ex ipsius fine haud dubiè colligitur. Neque enim dum offerimus, ignoramus, quantùm Ecclesiæ Ministris tribuas, quàm religiosus sis in tractandis Ecclesiæ Decretis, quàm diligenter in mentem tuam introspicias & percuncteris teipsum, antequam de Ministrorum Dei statutis aliquid existimes immutandum. Grato igitur animo accipe, optime Princeps, tuorum humilium Oratorum Canones, *eosque observari* per totam Provinciam *jubeto*. Habetur tom. 15. Conciliorum general. *col.* 1064.

XVI. Patrum ergo exemplo excitati, & executionis difficultatem prævidentes Episcopi Belgii, suarum respectivè Synodorum Decreta Principibus obtulerunt, nec nisi earum obtentâ approbatione promulgare voluerunt.

Et quidem Ludovicus De Berlaymont Archiepiscopus Cameracensis, cùm Synodum suam Provincialem celebrasset & conclusisset 23. Octobris anno 1586. ejusdemque publicationem in diem 25. Septembris anni sequentis distulisset, rationem hujus dilationis in litteris publicationis his verbis expressit: " Ea (Decreta Synodalia) ne in lucem venirent citiùs ex eo accidit, quòd pro feliciore eorumdem executione Regiam Majestatem Catholicam multis de causis implorandam duximus; quæ dum maturo Senatorum suorum consilio modum expendit, quo minore negotio & majore cum fructu per totam Provinciam hæc executio decernatur, supervenientibus interim undequaque gravissimis aliis rei bellicæ negotiis tempus elapsum est, sed ut speramus non sine fructu. Cùm enim dicta sua Majestas pro sua in Deum pietate, in Catholicam religionem zelo, in Ecclesiasticum statum studio, publico edicto ea, pro quibus maximè Regia ipsius auctoritas necessaria visa fuerat, à vobis omnibus juxta mentem Patrum dicti Concilii inviolabiliter observari caverit; confidimus, Deo bene juvante, futurum, ut, dum concordes inter se, in vos autem communemque vestram salutem propensissimas intelligetis Superiorum vestrorum tam spiritualium quàm temporalium voluntates, conjunctis etiam animis in hoc unum incumbatis, ut piissimis eorum desideriis & conceptæ de vobis expectationi modis omnibus respondeatis.

Manifestum ergo est, quod publicationem Decretorum Synodalium sine prævio Principis consensu haud convenire judicaverit Metropolita Cameracensis; atque spem optatæ executionis magna ex parte, in Edicto Regio super executione ipsius Synodi, collocaverit.

XVII. Similiter Matthias Hovius concludens Synodum suam Provincialem 20. Julii anno 1607. de his Patres monuit, quod de *plerisque rebus* in Synodo actis, *sint consulendæ Serenissimæ Celsitudines, quarum protectione*, ait, *speramus faciliorem executionem.*

Posthæc ipsa Decreta Synodalia, tam ipsius Archiepiscopi, quàm Episcoporum Comprovincialium nomine, Serenissimis Celsitudinibus Alberto & Isabellæ oblata fuerunt; atque ab his transmissa ad Consilium Privatum Regium & Senatum Brabantiæ examinanda; quo examine facto, edictum Principum super ejusdem Synodi executione constans 30. articulis ultimâ Augusti an. 1608. prodiit. Quod edictum, uti & edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem (de quo suprà) hodie hîc in Belgio pro lege servantur; uti suprà titulo V. De Æditùis Ecclesiarum notavimus; & in decursu hujus operis sæpiùs adhuc notandum erit.

XVIII. Quòd ergo Episcopi agnoverint, quòd auctoritas etiam Regia in executione Decretorum Synodalium concurrere debeat; atque sine hac auctoritate vix eorum sperandam esse optatam executionem sat manifestum: illud optandum, ut Ministri Regii, quos Ecclesia Canonum suorum vindices & protectores agnoscit, etiam allaborarent, ut juxta toties iteratas Conciliorum, ac signanter novissimi Oecumenici Concilii Tridentini Sacrosanctas Sanctiones, frequentior esset Synodorum celebratio; quarum intermissioni magna ex parte disciplinæ Ecclesiasticæ collapsio, & abusuum vitiorumque multiplicatio adscribenda.

(*a*) Quod si in Galliis Canones Conciliorum nationalium istis muniti sint conditionibus, tunc ad auctoritatem legis, quæ nationem Gallorum obliget, assurgunt.

Statuta verò, quæ in Concilio Provinciali facta sunt, obligant ejus Provinciam, modò etiam auctoritate Regia fuerint confirmata.

TITULUS XXI.

DE LEGATIS ET NUNTIIS APOSTOLICIS.

CAPUT I.

De variis Legatorum speciebus.

1. *Tres Legatorum species.*
2. *Quid Legati à* latere?
3. *Quid Legati* Missi?
4. *Legati* Missi *interdum mittuntur cum potestate Legati à* latere.
5. *Quid Legati* nati?
6. *Variæ Legatorum species ex illis, quæ olim gesta originem sumpserunt.*
7. *Frequentes olim fuêre Legationes Pontificiæ ad Imperatores pro particularibus negotiis Ecclesiæ.*

8. *Huic*

8. *Huic Legatorum generi correspondent hodierni Legati à latere.*
9. *Jam pridem fuere* Legati *Pontificum, qui in Comitatu Principum moras traherent, pro quibuscumque negotiis emergentibus.*
10. *Ex simili delegatione originem sumpsit consuetudo mittendi* Responsales: *& quod horum officium?*
11. *Hi dicti fuere* Apocrisiarii; *quorum frequens apud Veteres memoria.*
12. *Ex his originem habuere Legati* Missi.
13. *Hi subinde vocantur* Nuntii, *interdum* Internuntii.
14. *Olim Pontifices* Legatos *suos constituebant illustrium Ecclesiarum Episcopos.*
15. *Hinc profluxere Legati* nati.
16. *Si Quesnellio credatur, Julianus seculo V. fuit Apocrisiarius S. Leonis.*

I. INNOCENTIUS IV. in *Cap.* 1. *de Officio Legati in VI.* statuit, " ut Ecclesiæ Romanæ " Legati quantumcumque plenam Legationem " obtineant, sive *à nobis Missi* fuerint, sive suarum " *prætextu Ecclesiarum Legationis* sibi vindicent digni- " tatem: ex ipsius Legationis munere conferendi Be- " neficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui " specialiter duxerimus indulgendum. Quod in *fratri-* " *bus* nostris *Legatione* fungentibus nolumus observari: " quia sicut honoris prærogativa lætantur, sic eos au- " ctoritate fungi volumus ampliori.

Ex hac Pontificis decisione notarunt Canonistæ post glossam ad citatum Capitulum, tres esse Legatorum species; nimirum Legatos *à latere*, Legatos *Missos*, & Legatos *Natos*.

II. Legati *à latere* vocantur Legati *Cardinales*: "Et " hoc ideo, ait Glossa, quia assumuntur *de latere* Pa- " pæ. Nam sicut Imperator & Patricii sive Consiliarii " faciunt unum Corpus, cujus Imperator est caput, & " Consiliarii, qui sibi assistunt in secretis, dicuntur esse " membra, ita similiter Papa & Cardinales faciunt " unum corpus, cujus Papa est caput & Cardinales sunt " membra. Ideo quando aliquis assumitur de Cardina- " libus ut mittatur Legatus, dicitur sumptus *de latere*; " & appellatur *Legatus de latere.*

III. Legati *Missi* sunt, qui mittuntur ad aliquam Provinciam, sed non sunt *Cardinales*: & hujus generis esse solent hodierni *Nuntii* & *Internuntii*, apud Reges & Principes tanquam Legati Pontificis residentes.

IV. Notandum tamen quod Legatus non Cardinalis, qui *Nuntius* dici consuevit, mittatur interdum adjecta in ejus Facultatibus hac clausula, *cum potestate Legati à latere*, quæ de stylo Curiæ Romanæ consuevit adjici mandatis Legatorum, qui fimbriam vestimenti Papæ tetigerunt, seu qui ab eo vivæ vocis oraculo mandatum acceperunt; uti post alios monet Barbosa *Lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 5.

V. Legati *nati* vocantur, qui dignitati suæ Ecclesiasticæ officium & munus Legati Apostolici annexum habent. Qui ideo *nati* dicuntur, quia per ipsam dignitatis adeptionem, sine nova ulla Sedis Apostolicæ vel Pontificis commissione Legati Apostolici constituuntur, sive *nascuntur.*

VI. Tametsi hæc Legatorum Sedis Apostolicæ distinctio, præcipue sub his *nominibus*, & cum ea distinctione, quæ juxta modernum Jus Canonicum inter ipsos intercedit, veteribus cognita non fuerit, nihilominus variæ reperiuntur jam pridem Legatorum à Romanis Pontificibus ad Reges & Principes destinatæ Legationes, varique missi Legati, qui si attente considerentur, videbitur has tres Legatorum species ex usitato jam olim vario *delegandi* modo sensim profluxisse.

VII. Præter Legatos enim, quos Pontifices Romani ad Concilia Oecumenica jam olim mittere consueverant, & quorum in Conciliorum Actis frequens mentio occurrit, non erant infrequentes eorumdem Legationes ad Imperatores Christianos pro negotiis Ecclesiæ procurandis.

Hujus generis Legatos ad Constantium Liberius destinavit, ut Concilium Aquileiæ cogendum imperaret, ubi de novo adversus S. Athanasium objecto crimine majestatis, & de veræ fidei restitutione tractari posset. Missi fuere ad Constantium Vincentius Capuensis Episcopus, cum Marcello æque ex Campania Episcopo: qui Arelatem accedentes, Athanasii damnationi minis Constantii inflexi subscripserunt, uti patet ex fragmento Epistolæ Liberii ad Osium Cordubensem Episcopum, & pluribus narrat Baronius ad *annum* 353. Quare fidem Nicænam in causa Athanasii valde periclitari cernens, secunda legatione Constantium adivit, misso Lucifero Calaritano Episcopo, Pancratio Presbytero, & Hilario Diacono, ut Concilium impetraret: " Ad exorandam igitur mansuetudinem tuam (inquit in litteris ad Constantium) " ut benevolo animo alle- " gationes nostras audire digneris, fratrem & Coepis- " copum meum sanctum virum Luciferum cum Pan- " cratio Compresbytero meo & Hilario Diacono pla- " cuit proficisci: quos credimus de Clementia tua *ad pa-* " *cem* omnium *Ecclesiarum* Catholicarum *non difficulter* " *posse Concilium* impetrare. Dei omnipotentis cle- " mentia te nobis custodiat.

Eusebium Vercelensem in Gallia Episcopum litteris quoque suis hortatus est Liberius ut se Legatis suis adjungeret. " Quia scio, inquit, sanctum fidei tuæ calo- " rem cum ejus (Luciferi Calaritani) animo concor- " dare.

VIII. Huic Legatorum generi quidni respondeant extraordinarii illi moderni Sedis Apostolicæ Legati, " qui juxta modernam praxim (ait Cardinalis de Luca) " nonnisi constituti in dignitate *Cardinalitia* depu- " tari solent, & qui *de latere* dicuntur, apud Reges " & Principes *pro bellis* componendis, vel *pro fædere* " adversus infideles vel hæreticos, similibusque *gra-* " *vioribus* negotiis. " In relat. Rom. Curiæ *Disc.* 4. *num.* 11.

IX. Aliæ itidem fuere jam pridem Romanorum Pontificum Legationes, quæ longiores moras in Comitatu sive Curia aut Urbe Regia trahebant; quæque non alicui negotio specialiter adstrictæ, ad quascumque causarum emergentium figuras porrigebantur.

Istius legationis exemplum videre est in persona Juliani Coënsis Episcopi, cui mox post solutam Calchedonensem Synodum S. Leo hanc specialiter curam commendavit, ut prospiceret solerter, ne hæresis Nestoriana vel Eutychiana invalesceret; quæ suggerenda Principibus forent, vice Pontificis insinuaret; de rebus ambiguis Pontificem consuleret, eumque de statu Ecclesiarum Orientis creberrimis relationibus admoneret. " Studeat ergo Dilectio tua (inquit *Epist.* 86. ad Julianum) " piam & necessariam curam solicitudini " Apostolicæ Sedis impendere, quæ tibi apud se nutri- " to, Catholicam contra Nestorianos & Eutychianos " hæreticos actionem materno jure commendat, ut Di- " vino fultus auxilio speculari de Constantinopolitanæ " urbis opportunitate non desinas: ne prædictorum " dogmatum impius usquam turbo consurgat.

X. Ex hac delegatione, ait Petrus De Marca *lib.* 5. *cap.* 16. *de Concord. Sac. & Imp.* " Occasio profecta " est mittendorum ad Urbem Regiam *Responsalium* " Apostolicæ Sedis; præcipue post Justiniani tempora, " qui felicibus armis triumpho de Gothis acto, Italiam " imperio consolidavit. Tunc enim erant assidui in Co- " mitatu Diaconi *Responsales*, qui & *causas proprias* " *Ecclesiæ Romanæ* apud *Principem* prosequebantur, & " pro *negotiis fidei* & *disciplinæ excubabant*; simulque " veluti fidei publicæ obsides in Comitatu degebant, " obsequii Principibus debiti fidei jussionem præstan- " tes.

XI. Legati dicti sunt *Responsales*, sive *Apocrisiarii* ab

ab illius temporis Scriptoribus, quod responsa seu mandata exequerentur eorum à quibus missi erant.

Ita Agapetus Papa apud Imperatorem, Apocrisiarium Ecclesiæ suæ Pelagium Diaconum suum constituit, uti refert Liberatus in Breviario *cap.* 22. Et Gregorium M. dum adhuc esset Diaconus, nomine Pelagii II. Apocrisiarii seu Legati munere apud Imperatorem functum fuisse testatur ipsemet *lib.* 3. *Dial. cap.* 23. his verbis: „ Tempore quo exhibendis *responsis* ad Principem ipse „ transmissus sum. „ Et *Apocrisiariorum* meminit Justinianus in *Novella* 6. *cap.* 2. vetans, " ne Episcopi „ ad Comitatum accedant, sed negotia sua ibidem per „ *Apocrisiarios* agant.

XII. Huic Legatorum seu Apocrisiariorum generi respondent hodierni Sedis Apostolicæ Legati, quos Canonistæ *Legatos missos* vocant, vulgo vero *Nuntii* vel *Internuntii* dicuntur.

XIII. Qui enim nomine Pontificis assistunt apud Imperatorem ac Reges, aliosque supremos Principes, hodie *Nuntii* Apostolici dicuntur. " In iis vero Regnis „ & Principatibus, in quibus ipse Princeps non resi- „ det, sed ejus Vicarius vel alter supremus Magistra- „ tus, Papa deputat (inquit Card. De Luca) Officia- „ les sub nomine Collectorum, *Internuntiorum* seu „ Residentium, qui quandam *Nuntiorum* imaginem ha- „ bent, iisque Facultates majores vel minores com- „ municari solent juxta diversos stylos.

XIV. Denique Pontifices Romani intelligentes, quanti momenti esset ad firmandam auctoritatem suam apud gentes gratia & favor Episcoporum principalium & illustrissimarum Ecclesiarum, quibus ob prærogativam urbium præsto quoque erat Principum favor, illos dignitate Vicariorum Sedis Apostolicæ jam pridem honorarunt.

Et ita Patroclo Arelatensi Episcopo propter summam Urbis celebritatem, quam *Gallicam Romam* vocat Ausonius, vices suas commisit Zosimus Papa; Hilarius rursus Leontio; Gelasius I. Æonio; Symmachus Cæsario Arelatensi; Vigilius Auxonio.

XV. Unde cum per plurium seriem Pontificum Arelatensibus Episcopis continuata fuisset legatio Pontificia per plures annos, generali tandem concessione Pontificum, jus *perpetuæ* legationis *ipsi Sedi* & *Ecclesiæ Arelatensi* fuit tributum & assignatum. Quam in rem notandæ sunt Epistolæ S. Gregorii *lib.* 4. *Epist.* 50. 52. & 54. Item ejusdem responsum 9. ad Augustinum Anglorum Episcopum, relatum à Gratiano 25. *q.* 2. *Can.* 3.

Similia legationis privilegia à Pontificibus illustrioribus Ecclesiis concessa, tum antiqua, tum recentiora Ecclesiastica monumenta plura suppeditant: quemadmodum videre est apud Interpretes ad titulum Decretalium *De Officio Legati*: dicunturque, qui hujusmodi legationis privilegio sunt insigniti, *Legati nati*: eo quod statim, ut Ecclesiis suis præficiuntur & Præsules creantur, id muneris & officii Legati Apostolici nanciscantur; uti superius notatum est.

XVI. Diximus *num.* 9. Julianum Coënsem Episcopum fuisse S. Leonis Papæ Legatum; credit tamen Paschasius Quenellius nota sexta ad Epistolam 84. S. Leonis, Marciano Augusto inscriptam, *Apocrisiarios*, quos hodie *Nuntios* vocamus in comitatu Principis vices Romani Pontificis agentes, primum fuisse institutos in persona hujus Juliani.

Quin & ibidem observat, hinc originem habuisse Vicarios, seu ut nunc loqui consuevimus, *Nuntios* Sedis Apostolicæ.

Observat insuper, hos Vicarios, seu Nuntios à viris doctis non male comparari cum *Apocrisiariis* Patriarcharum Orientalium; licet discrimina nonnulla inter eos intercessisse, observet.

Quo motivo inductus fuerit sanctus Leo, ut ad Urbem Regiam destinaret *Vicarium*, qui ibidem intenderet iis, quæ agebantur, præsertim ab Episcopo Constantinopolitano, latius exponit ibidem Quesnellius; notans quoque, quare præ cæteris in suum Vicarium elegerit sanctus Leo hunc Julianum Episcopum.

De origine autem *Apocrisiariorum*, eorumque apud Imperatores residentia & officiis fusius tractat Petrus de Marca *lib.* 5. *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 16. 17. & 18. observatque *cap.* 16. *num.* 4. ex *Novella* 6. Justiniani *cap.* 3. quod ævo hujus Imperatoris, soli Patriarchæ suos haberent in Aula Imperatoris residentes *Apocrysiarios*, hosque distinctos fuisse à Clericis & Oeconomis cæterorum Episcoporum, qui ad Palatium mittebantur.

Notat insuper *cap.* 17. *num.* 3. quod *Apocrisiarii*, sive *Responsales* nullam jurisdictionis partem attingerent; nisi ex delegatione speciali, quæ aut à Principe fiebat, aut aliquando à summo Pontifice, quod tamen raro contingebat, uti ibidem monet de Marca.

Quoad hunc articulum, hodierni Nuntii sive Internuntii Apostolici cum pristinis illis Patriarcharum Apocrisiariis fere conveniunt. Scitur enim in plerisque Regnis ac notanter in Gallia & Belgio hodiernos Nuntios, nullum jurisdictionis actum exercere posse, imo nec facultatibus suis uti posse, nisi per Principem aut per ejus suprema Auditoria, recognitæ & admissæ fuerint, uti in hoc opere probatum est.

CAPUT II.

De Auctoritate & Dignitate Legatorum.

1. *Legati in Comitatu Principis pro custodia fidei & disciplinæ observantia excubabant.*
2. *Episcopo Thessalonicensi à tempore Damasi Papæ Legatio Sedis Apostolicæ facta fuit.*
3. *Custodia Regularum seu Canonum per omnes Ecclesias Legationi suæ subjectas ipsi incumbebat.*
4. *Curam omnium illarum Ecclesiarum habere debebat; & ordinationi Clericorum intendere.*
5. *Ipso inconsulto Episcopi ordinari non poterant; Metropolitanos ipse ordinare debebat.*
6. *Habebat jus convocandi Synodum.*
7. *Majores causæ Pontifici reservantur.*
8. *Ob non reservatas majores causas Sedi Apostolicæ redarguitur Legatus.*
9. *Metropolitanis sua jura servantur.*
10. *Quomodo in habendis Conciliis se gerere debeat?*
11. *De servanda moderatione in evocandis Episcopis ad Concilia.*
12. *Corollarium ex præcedentibus.*
13. *Major primis septem seculis fuit auctoritas Legatorum quos hodie dicimus* Natos, *quam* Missorum.
14. *Cur sequentibus seculis illorum diminuta, horum aucta.*
15. *Alexander II. necessitatem mittendorum Legatorum desumit ex cura omnium Ecclesiarum Pontifici incumbente.*
16. *Eadem multum ursit & magnificis verbis expressit Innocentius III.*
17. *Hoc posito fundamento omnia pene negotia ad Legatos Missos devoluta sunt.*
18. *Legati reputantur* Ordinarii; *& eorum potestas* ordinaria.
19. *Statuta eorum morte non extinguuntur.*
20. *Poterant de causis in prima instantia cognoscere.*
21. *Legatorum officium morte Pontificis non exspirat.*
22. *Legatis etiam* procurationes *seu necessarii sumptus tandem subministrari debuerunt.*
23. *Excessus Legatorum in harum exactione; & quæ adhibita moderatio?*
24. *Legati reputati fuerunt tanquam* Proconsules *Romani.*
25. *Ad horum exemplum* insigniis *Legationis utebantur extra loca suæ Legationis.*

26. Ne-

26. *Nequidem Patriarcha, præsente Legato, potest jubere sibi præferri* crucem; *nec Episcopus actum jurisdictionis ordinariæ exercere.*
27. *Præsente Legato* à latere, *aliorum Legatorum auctoritas cessat.*
28. *Legati* à latere *jurisdictionem saltem* voluntariam *extra fines suæ Legationis exercent.*
29. *Potest Legatus* à latere *conferre Beneficia juris Patronatus Ecclesiastici.*
30. *Aliqua semper Pontifici sunt reservata.*
31. *Ex his plura vel pauciora pro arbitrio Pontificum Legatis committuntur.*
32. *Non parum obscurum est determinare ex Jure, quæ Legatis competant: & quare?*
33. *Prudenter Pontifices in instructionibus quas Legatis concedunt, exprimunt ea quæ eorum curæ concredunt.*

I. SANCTUS Leo scribens ad Pulcheriam Augustam, Juliani Coënsis Episcopi atque sui ad Urbem Regiam Legati munus eleganter expressit his verbis: „ Cum in *causa fidei*, cui gloria vestra famulatur, *vicem* ipsi meam aliquatenus *delegaverim*, ut ab ea, „ quæ vobis debetur, observantia non recedens, pietati me vestræ præsentare non desinat: exequens *in custodia fidei*, & in *Ecclesiasticis disciplinis* per omnia solicitudinem meam, & *opportunis suggestionibus*, „ quod *universali* Ecclesiæ prosit, *insinuans*: ut in ipso, „ nec Catholicis vestrum præsidium, quibus volumus „ subveniri, nec meum vobis desit obsequium. „ *Epist.* 85. *cap.* 2. editionis Quenellii.

II. Quanta autem esset eo tempore eorum auctoritas quos hodie Legatos *natos* dicimus, facile possumus cognoscere ex litteris S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum.

Pro quo notandum, Episcopo Thessalonicensi jam à temporibus Damasi Papæ vices Sedis Apostolicæ fuisse per Illyricum delegatas; uti sat manifestum est ex Epistola Innocentii I. qui non ita multo post Damasum in Cathedra Petri sedit. Hic enim ad Anysium Thessalonicensem Episcopum scribens ait, se ipsi eamdem potestatem committere, quam à Damaso, Siricio, & Anastasio ante acceperat. " Cui etiam (id est Anysio) tanti „ ac tales viri prædecessores mei Episcopi, id est, sanctæ memoriæ *Damasus*, Siricius, atque supra memoratus vir (vir est Anastasius) ita detulerunt, ut omnia „ quæ in illis partibus gererentur, Sanctitati tuæ, quæ „ plena justitiæ est, traderent cognoscenda.

Et in Epistola ad Rufum Thessalonicensem similiter Episcopum Anysii successorem, qua ei vices suas per Illyricum delegat; " *non primitus* hæc ista statuentes, „ sed *Prædecessores nostros Apostolicos* imitati, qui beatissimis Acholio & Anysio injungi pro eorum meritis „ ista voluerunt. „ Habentur hæ litteræ Innocentii in Actis Synodi Romanæ sub Bonifacio II. anno 531. tom. 4. Conc. *col.* 1701.

Successores Innocentii prædecessorum vestigia prementes, vices suas Episcopo Thessalonicensi demandare perrexerunt, quemadmodum fuse deducit Stephanus Baluzius in appendice ad librum V. Petri de Marca *De concordia Sacerdotii & Imperii cap.* 34. & 35.

III. Quæ autem fuerit Episcopi illius in qualitate Vicarii seu Legati Sedis Apostolicæ per Illyricum auctoritas tempore S. Leonis, ex ejus litteris facile cognosci potest.

Anastasius Thessalonicensis Episcopus à Sixto II. prædecessore Leonis Vicariatu Sedis Apostolicæ fuerat ornatus, eumque per multos annos gesserat; atque eumdem sibi à Leone Sixti successore continuari petiit, quod Leo concessit, ad illum scribens in hæc verba: " Postquam itaque petitio tuæ dilectionis innotuit per filium nostrum Nicolaum Presbyterum, ut *tibi* quoque *à nobis*, sicut *decessoribus tuis*, *per Illyricum* cum „ nostra vice propter *custodiam Regularum auctoritas* „ præstaretur, præbentes assensum, nostra adhortatione compellimus, ut nulla dissimulatio, negligentia „ nulla proveniat circa Ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, *quas* dilectioni tuæ *vice nostra committimus*, beatæ recordationis Siricii exemplum secuti, qui sanctæ memoriæ Anysio prædecessori tuo, bene „ de Apostolica Sede tunc merito, & rebus post sequentibus approbato, certa tum primum ratione commisit: ut per illam Provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit, Ecclesiis subveniret. „ Et infra: Imitatorem te tam prædecessoris tui, quam decessoris, qui pari modo hoc & meruisse & egisse cognoscitur, esse volumus: ut de profectu Ecclesiarum, „ quas tibi vice nostra committimus, gaudeamus. „ *Epist.* 4. edit. Quenellii.

IV. Post narrationem illam, exhortationem subjicit: " Credita itaque tibi, Frater carissime, *gubernacula* pervigil tene, & mentis tuæ oculos per omnia, „ quæ curæ tuæ videas injuncta, circumfer, in mercedem tuam profutura custodiens, & his qui disciplinam Canonum labefactare nituntur, obsistens; Divinæ legis sanctio veneranda, & Canonum specialius Decreta serventur. Per commissas tibi Provincias „ tales Domino Sacerdotes, quibus sola vitæ & Clericalis Ordinis suffragentur merita consecrentur. Nihil „ gratiæ personali, nihil ambitioni, nihil redemptis „ permittas licere suffragiis. Examinentur diligentius, „ & per *longum vitæ tramitem* disciplinis Ecclesiasticis, „ qui ordinandi fuerint, imbuantur. Si tamen illis omnia, quæ à SS. Patribus sunt constituta, conveniant, „ & quæ Beatum Apostolum Paulum de talibus legimus „ præcepisse, custodierint: ut unius uxoris vir sit, & „ hanc virginem, ut auctoritas divinæ legis cavet, acceperit.

V. Docet deinde bigamum vere esse, qui nondum Christianus habuerit uxorem, &, ea mortua, aliam duxit in uxorem. Post hæc pergit in dandis mandatis: „ Nullus, *te inconsulto*, per illas Ecclesias *ordinetur Antistes*; ita enim fiet, ut sint de eligendis matura judicia, dum tuæ dilectionis examinatio formidetur. „ Quisquis vero à Metropolitanis Episcopus contra „ nostram præceptionem, præter tuam notitiam, fuerit „ ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suæ rationem, „ qui hoc præsumpserint, reddituros. Singulis autem „ Metropolitanis, sicut potestas ista committitur, ut „ in suis Provinciis jus habeant ordinandi; ita eos Metropolitanos à te volumus ordinari, maturo tamen & decocto judicio. Quamvis enim omnes Antistites probatos & Deo placitos deceat consecrari, hos tamen præcellere volumus, quos præfuturos his, qui ad te pertinent, Consacerdotibus, noverimus. Quod dilectionem tuam solicitius agere præmonemus & cautius, ut „ illud Apostolicum custodias, quod scriptum est: *Manus cito nemini imposueris.* 1. Tim. c. 5. v. 22.

Duo hic Vicario suo tribuit Leo. Primum, ut nullus Episcopus à suo ordinetur Metropolitano, nisi cum notitia ipsius Vicarii. Secundum, quod Metropolitani non modo consulto prius Vicario Apostolico, sed ab ipso Vicario per omnes Illyrici Provincias ordinentur.

VI. Ulterius in dandis mandatis prosequitur: " Ad „ Synodum *quisquis Fratrum* fuerit *evocatus*, *occurrat*, „ nec Sanctæ Congregationi se deneget: in qua maxime constituendum esse noverit, quod ad disciplinam „ poterit Ecclesiasticam pertinere. Melius enim culpa „ vitabitur, si inter Sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur: & emendationi pariter & charitati „ plurimum præstat adunata societas. Illic, si quæ causæ natæ fuerint, præstante Domino, ita poterunt „ terminari, ut contentio nulla resideat; sed solida inter Fratres charitas coalescat.

His verbis factam esse auctoritatem Episcopo Thessalonicensi evocandi quoscumque Episcopos Illyricianos ad Synodum, evidens est; hocque jam pridem ab Inno-

Innocentio I. Thessalonicensi Episcopo tanquam vices Sedis Apostolicæ gerenti datum fuisse privilegium, colligitur ex litteris Innocentii ad Ruffum Thessalonicensem Episcopum: "Licitum autem & Apostolicæ Sedis „ favore permissum tuæ Fraternitati cognosce, ut cum „ aliqua Ecclesiastica ratio, vel in tua, vel in memoratis Provinciis agitanda, cognoscendaque fuerit, „ *quos velis Episcoporum socios, quibuscumque de Ecclesiis assumas tecum*, quorum & fide & moderatione „ quidquid necessitas, causave flagitaverit, optimus „ dirigas arbiter, & præcipuus, quippe à nobis lectus „ definias intercessor.

VII. Huic mandato hanc adjungit Leo cautionem: „ Si qua vero causa *major* evenerit, quæ à tua Fraternitate illic præsidente non potuerit definiri, relatio „ tua missa nos consulat: ut revelante Domino, cujus „ misericordiæ profitemur esse quod possumus, quod „ ipse nobis aspiraverit, rescribamus: ut cognitioni „ nostræ pro traditione *veteris* instituti & *debita* Apostolicæ Sedis *reverentia*, nostro examine vindicemus; „ ut enim auctoritatem nostram vice nostra exercere „ te volumus; ita nobis quæ illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emiserit, reservamus.

VIII. Unde cum postea Anastasius Thessalonicensis Episcopus, cui hic suas vices & mandata dederat Leo, Atticum veteris Epiri Metropolitanum aspere nimis tractasset, deque ea re idem Atticus querelas suas ad Leonem retulisset, ipse ad Anastasium rescribens de indignissimo modo quo Atticum tractasset (quemadmodum diserte & late describit Leo in *Epist.* 12. edit. Quenellianæ) in memoriam ei revocat illa mandata, eum redarguens, quod ea non servasset. "Nam cum *majora* „ negotia & *difficiliores* causarum exitus liberum tibi esset, sub nostræ exspectationis sententia expendere, „ nec ratio tibi nec necessitas fuit in id, quod mensuram „ tuam excederet, deviandi.

Et inferius eamdem causam repetit, pronuntians Anastasium non debuisse causam Attici, qui Metropolitanus Episcopus erat, judicare, donec ad ejus consulta Leo rescripsisset. "Præsertim, ait, cum etiamsi „ tale aliquid mereretur, exspectandum fuerat quid ad „ tua consulta rescriberem. „ Et paucis interjectis: „ Sed etiamsi quid *grave intolerandumque* committeret, nostra erat exspectanda censura, ut nihil prius „ ipse decerneres, quam quid nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, „ ut in *partem* sis vocatus *solicitudinis non in plenitudinem* potestatis. „ *Epist.* 12.

Sic castigato increpatoque Anastasio ob transgressos suæ auctoritatis limites, nova dat mandata sumpta partim ex veteribus, quæ hic vel explicantur, vel illustrantur, partim de novo addita, atque ex his præcipue notanda sequentia.

IX. Primum quod his verbis exprimitur: "Secundum SS. PP. Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, Metropolitanos „ singularum Provinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, „ jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut à regulis præstitutis nulla „ aut negligentia aut præsumptione discedant. „ Apud Gratianum 25. *q.* 2. *Can.* 5.

X. Septimum pertinens ad gravissimum disciplinæ punctum, quod versatur in causarum judicio. "De „ Conciliis autem Episcopalibus, ait, non aliud indicimus, quam Sancti Patres salubriter ordinarunt: „ ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci adsolent, judicetur. Ac „ si forte inter ipsos qui præsunt de majoribus, quod „ absit, peccatis causa nascitur, quæ Provinciali nequeat „ examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit instruere, ut „ si coram positis fratribus, nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, „ transferatur.

XI. Decimum caput præscribit modum, quo Legatus se gerere debeat in evocandis Episcopis ad generalem Synodum totius Illyrici. "In evocandis ad te „ Episcopis moderatissimum esse te volumus, ne per „ majoris diligentiæ speciem, fraternis videaris gloriari injuriis. Unde si causa aliqua major extiterit, ob „ quam rationabile ac necessarium sit, fraternum advocare conventum: binos de singulis Provinciis Episcopos, quos Metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita ut „ præstituto tempore non ultra 15. dies, qui convenerint, retardentur.

XII. Ex his patet, jam tum tempore S. Leonis non exiguam fuisse Vicariorum Sedis Apostolicæ auctoritatem; ita tamen moderatam, ut Synodorum Provincialium & Metropolitanorum jura illibata esse vellet Leo; nec non graviores ac difficiliores causas, quæ sine multis contentionibus in Provinciis terminari non poterant, ad Sedem Apostolicam per Vicarium esse referendas.

XIII. Adhæc notandum, eam auctoritatem potissimum creditam fuisse Episcopis amplissimarum civitatum; qui, uti supra monui, successu temporis titulo suæ dignitatis *Legatos* Sedis Apostolicæ se dixerunt; atque inde vocati *Legati nati*.

Hos vero, qui ad Principes aut Reges à Sede Apostolica mittebantur, nusquam legimus primis seculis tanta auctoritate instructos; imo plerumque Diaconi duntaxat erant, *Responsales*, sive *Apocrisiarii* dicti, nulla jurisdictione instructi, solis negotiis Sedis Apostolicæ gerendis apud Principes occupati: ideoque primitus auctoritas eorum, qui hodie Legati *nati* vocantur, amplior fuit, quam eorum qui pro certis negotiis ad Provincias mittebantur, vel apud Principes nomine Pontificis residebant: quos hodie *Nuntios* dicimus.

XIV. At cum lapsu temporis jus perpetuæ legationis esset quibusdam Ecclesiis annexum; viderentque Pontifices, personarum quæ illis præficiebantur Ecclesiis, delectum nequaquam à libero suo pendere arbitrio, cœperunt horum Legatorum auctoritatem imminuere; aliorum vero, qui ab ipsorum libera dependebant nominatione, augere; quæ auctoritas circa seculum undecimum summum incrementum accepit.

XV. Legatorum mittendorum necessitatem Alexander II. circa annum 1062. ex eo capite accersit, quod *cura universalis* Ecclesiæ eum cogat mittere ad *vicem* suam personas, quæ visitent Ecclesias, cum id ipse *per se* facere non possit; atque hinc sumit occasionem mittendi in Gallias Petrum Damiani Cardinalem & Episcopum Ostiensem, qui illic personam Pontificis repræsentaret. Epistola hæc scripta est ad Archiepiscopos Galliæ, & extat tomo 9. Concil. generalium *col.* 1131.

Altius hoc jus repetit Gregorius VII. qui Legatum in Gallias mittens, Amatum Episcopum Oloromensem, dicit, "se id facere quod Romana Ecclesia hanc consuetudinem habuit *ab ipsis suæ fundationis primordiis*, ut „ ad omnes partes, quæ Christianæ religionis titulo „ prænotantur, suos Legatos mitteret, quatenus ea, „ quæ gubernator & rector ejusdem Ecclesiæ per suam „ præsentiam expedire non prævalet, vice sua Legatis „ concessa, monita salutis & morum honestatem per eos, „ *cunctis per orbem terrarum* constitutis Ecclesiis nuntiaret, eaque Apostolica doctrina in omnibus quæ Sacræ „ Religioni conveniunt, diligenter instrueret.

XVI. Eamdem veterem consuetudinem & rationem allegarunt passim sequentes Pontifices, ut Legatorum mittendorum necessitatem & eorum auctoritatem astruerent; sed præ reliquis Innocentius III. magnificis verbis elocutus est, quod Prædecessores sui simplici sermone dixerant. Primum igitur scribit, Dominum Jesum Christum Sedem Apostolicam instituisse, totius Christia-

Christiani orbis caput & Magistram, à qua panis intellectûs & vitæ ad alias procedat Ecclesias. Pontificem Romanum portare onera gravia cum plenitudine potestatis. Verùm quia ipsa cuncta per se facere non potest, multos sibi operarios & coadjutores adjungere, ac per eos exequi, quod per se non potest personaliter adimplere, sic vices suas aliis committendo, ut intelligatur ipsemet facere, quod per alios fieri decernit. Cùm autem necessitas Ecclesiæ Constantinopolitanæ postulet illuc mitti Legatum *à latere*, destinasse se in eam rem Pelagium Episcopum Albanensem; " cui nos vices no„ stras commisimus, inquit, ut juxta verbum Prophe„ ticum evellat & destruat, ædificet & plantet, quæ „ secundùm Deum evellenda & destruenda, nec non „ ædificanda cognoverit & plantanda.

Hæc Epistola scripta ad Imperatorem Constantinopolitanum extat *Lib. 16. epist.* 104.

XVII. Hoc posito fundamento, Legatorum Sedis Apostolicæ ita crevit posterioribus seculis auctoritas & dignitas, ut cuncta omnino Provinciarum negotia ad eos deferrentur, sive de judiciis ageretur, sive de confirmationibus privilegiorum; tum de aliis quibuscumque negotiis tractaretur, uti ex actis illorum temporum manifestum est.

Et quidem seculo undecimo ad Regem Anglorum scribebat Paschalis II. " Universum siquidem terrarum „ orbem Dominus & Magister suis discipulis disperti„ vit; sed Europæ fines Petro singulariter commisit & „ Paulo. Nec per eorum tantùm, sed per Successo„ rum Discipulos ac *Legatos* Europæ universitas con„ versa est & confirmata. Unde usque ad nos (licèt in„ dignos) eorum Vicarios hæc consuetudo pervenit; „ ut per *nostræ Sedis Vicarios* graviora Ecclesiarum per „ Provincias negotia pertractarentur seu retractarentur.

XVIII. Quin & licèt *Legati* vices agerent Pontificis: ac ob id Sedis Apostolicæ *Vicarii* dicerentur; atque propterea *delegatam* duntaxat auctoritatem vi suæ legationis viderentur obtinere, nihilominus Clemens IV. cuidam Presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Legato scribit: " Legatos, quibus in certis Provinciis commit„ titur legationis officium, ut ibidem evellant, & dis„ sipent, ædificent atque plantent: Provinciarum sibi „ commissarum ad instar Proconsulum, cæterorumque „ Præsidum, quibus certæ sunt decretæ Provinciæ mo„ derandæ, *Ordinarios* reputantes, „ &c.

Hoc Clementis responsum refertur in *cap.* 2. De *Officio Legati in VI.* atque ejus auctoritate uno consensu tradunt Canonistæ, *Legatos* Sedis Apostolicæ habere *ordinariam* auctoritatem; atque *Ordinarios* per omnes suæ Legationis Provincias reputari.

XIX. Unde sicuti Ordinariorum est, auctoritate *ordinariâ* statuta *perpetuò* duratura edere; ita & Legatorum statuta *perpetua* esse declarârunt Pontifices: " Ne„ mini dubium esse volumus, inquit Gregorius IX. „ quin Legatorum Sedis Apostolicæ *Statuta* edita in „ Provincia sibi commissa, durent *tanquam perpetua*, „ licèt eamdem postmodum sint egressi. „ *cap.* 10. ⁒ *De Officio Legati.*

XX. Ulteriùs, quia *Ordinarii* reputabantur; atque tanquam *Ordinarii* in Provincia constituti, qui vice Sedis Apostolicæ *evellant* & *dissipent*, *ædificent atque plantent*, idcirco jure delegationis non tantùm poterant caussas *per appellationem* ad se delatas cognoscere & decidere; sed etiam, quæ per *simplicem querimoniam* pervenirent ad ipsorum audientiam, uti respondit Alexander III. in *cap.* 1. ⁒ *De Officio Legati.*

XXI. Eodem fundamento declarârunt, Legationis officium non expirare morte Pontificis, à quo missi fuêre, *cap.* 2. *de Officio Legati in VI.*

XXII. Adhæc cùm Legati haberentur tanquam *Ordinarii*, qui vice Sedis Apostolicæ curam Provinciarum in spiritualibus agerent, tandem quoque invaluit, ut ipsis tanquam *operariis* & *ministris* Ecclesiæ *necessarii sumptus* suppeditarentur. Et quidem Gregorius VII. in formula juramenti quam à Metropolitanis in traditione Pallii exegit; & quæ successu temporis ad omnes Episcopos extensa est, addidit clausulam de procurationibus Legatorum, quam hoc verborum tenore expressit: *Legatum Romanum eundo & redeundo honorificè tractabo, & in* NECESSITATIBUS *suis adjuvabo.*

XXIII. Stabilitâ verò semel necessitate suppeditandorum sumptuum, præscriptus ab iis est ordo solutionis, coactique Provinciales immensas nonnunquam auri argentique moles pendere; quæ adeò publica erant ævo Sancti Bernardi, ut scribens ad Eugenium III. cum moneat, ut tales in Cardinales eligat, qui, cùm legatione Sedis Apostolicæ ornati fuerint, " *Ecclesias non* „ *spolient, sed emendent, qui marsupia non exhauriant,* „ *sed corda reficiant & crimina corrigant*, qui cùm ad „ Apostolicam redierint, *redeant fatigati* quidem, sed „ non suffarcinati: simul & gloriantes, non quòd cu„ riosa seu preciosa quæque terrarum attulerint, sed „ quòd reliquerint pacem regnis, legem barbaris, quie„ tem Monasteriis, Ecclesiis ordinem, Clericis disci„ plinam, Deo populum acceptabilem, sectatorem „ bonorum operum.

Hinc frequentes Pontificum atque Conciliorum sanctiones, quæ Legatorum in exigendis *procurationibus* excessum non semel castigârunt, atque intra moderatos *necessitatis* limites concluserunt, ut *nulla Ecclesia, vel Prælatus se indebitè prægravari rationabiliter conqueratur*, *cap.* 17. & 23. ⁒ *de Censibus.*

XXIV. Constat ergo, *Legatos* Sedis Apostolicæ tanquam *Ordinarios* per omnia reputatos fuisse; quin eorum, præcipuè *Legatorum à latere*, ea fuit auctoritas & dignitas, ut instar *Proconsulum cæterorumque Præsidum*, ad regendas Provincias mitti dicerentur, *cap.* 2. *De Officio Legati.*

XXV. Et quidem sicuti Proconsules Romani, euntes & redeuntes è Provinciis sibi concreditis utebantur insigniis suæ dignitatis, ita quoque Legati utuntur insigniis apostolicæ dignitatis, puta, vestibus rubeis, palafredo albo, fræno & calcaribus deauratis, uti post Hostiensem ad *cap.* ANTIQUA ⁒ *de Privilegiis* notant communiter Canonistæ; idque mox ut ex Urbe recesserint.

XXVI. Quin ea erat dignitas Legatorum, ut nec Archiepiscopi, imò nec Patriarchæ possent Dominicæ Crucis vexillum sibi jubere præferri ubicumque præsens esset Summi Pontificis Legatus utens insigniis Apostolicæ dignitatis, *cap.* ANTIQUA ⁒ *de Privilegiis*; quia in præsentia majoris deponitur potestas reverentialis minoris, inquit Barbosa *lib.* 1. *juris Ecclesʃ. cap.* 5. *num.* 21.

Unde, uti ibidem observat Barbosa, Episcopus in civitate & Diœcesi cui præest, non potest, præsente legato *de latere*, benedicere populum, & deferre vestes, scilicet Mozzettam significantem jurisdictionem illius ordinariam.

XXVII. Simili ratione scripsit Gregorius IX. Patriarchæ Hierosolymitano: " Fraternitati tuæ Legatio„ nis officium in Provincia tua duximus committendum, „ ita tamen quod si Legatus ad partes illas *de latere no*„ *stro* contigerit destinari, *executionem* ipsius officii, „ *quamdiu Legatus ipse ibi fuerit*, pro Sedis Aposto„ licæ reverentia omnino *dimittas.* " *Cap.* 8. ⁒ *De Officio Legati.*

XXVIII. Potestas & dignitas Legationis *à latere*, & in hoc supra aliorum Legatorum dignitate eminet, quòd ipsi quoque ad instar Romanorum *Proconsulum* aliquam jurisdictionem, saltem voluntariam exerceant extra fines Provinciæ sibi commissæ; v. g. absolvendo aliquem ab excommunicatione pro injectione manuum violenta in Clericum; quemadmodum ad *cap.* 9. ⁒ *De Off. Legati* post Glossam notant Canonistæ.

XXIX. Potest quoque Legatus *à latere* conferre Beneficia in Provincia sibi credita, licèt sint Juris Patronatûs Ecclesiastici; *cùm plus juris habeat in concessione Prælatus,*

tus, ait Innocentius III. *quam in præsentatione Patronus*, *nec præjudicetur Prælato*, *si quando per Apostolicæ Sedis Legatum*, *eo inconsulto*, *Ecclesia concedatur. Cap.6.* ꝟ. *De Officio Legati.*

XXX. Verùm, licèt amplissima fuerit posterioribus seculis Legatorum, præsertim *à latere*, auctoritas ac potestas, nihilominus tamen plura in signum suæ supremæ potestatis Pontifices reservârunt, quæ eorum Legatis *à latere* non competunt, nisi specialiter & nominatim in eorum facultatibus & mandatis à Pontifice sint expressa; qualia sunt transferre Episcopos aut Archiepiscopos; unire duos Episcopatus, aut alteram Sedem Episcopalem alteri subjicere; aliaque quædam similia, quæ ad *cap.* 4. ꝟ. *De Offic. Legati* annotavit Glossographus.

XXXI. Ex his verò causis Pontifici specialiter reservatis, Pontifices solent suis Legatis, vel plures vel pauciores committere, quatenus gratiâ vel auctoritate apud Pontificem prævalent: easque exprimere solent in mandatis & facultatibus, quas Legatis suis tradere consueverunt.

XXXII. Ex varia hac Bontificum delegatione nunc ampliore, nunc restrictiore factum est, ut verissimè annotavit Panormitanus in *cap.* FIN. ꝟ. *De Confirmat. utili*, adeò perfusoriè & generaliter de Officio Legati in Jure Canonico tractari, ut vix constitui possint ea, quæ jure Legationis propriè ad Legatum pertinent.

XXXIII. Hinc & prudenter hodie Pontifices solent mandatis sive facultatibus Legatorum seu Nuntiorum inserere ea omnia, quæ Legatis committenda esse censent. Unde etiam monet Cardinalis De Luca disc. 33. ad Concilium Tridentinum *num.* 21. quoad jura Legatorum certam regulam statui non posse, *cum totum pendeat à tenore facultatum.* Facultates, quas habuit Decius Caraffa Nuntius Apostolicus in Belgio sub Alberto & Isabella, exhibet Zypæus titulo *De officio Legati*; notatque eas esse, quales plerumque Nuntii habere solent.

CAPUT III.

De quibusdam Legatorum prærogativis, de earum origine & abusu.

1. *Causæ majores ævo Sancti Leonis Sedi Apostolicæ nondum erant reservatæ.*
2. *Causas Majores aliquas ad consultationem magis quam ad judicium evocat Sanctus Leo.*
3. *S. Leo non commisit vices suas Episcopo Thessalonicensi, nisi sub aliqua moderatione.*
4. *In Epist. ad hunc Præsulem S. Leo cogitat tantùm de potestate, quæ Sedi Apostolicæ competebat in Provinciis Illyricianis.*
5. *In Romano Pontifice distinguendæ sunt dignitates Episcopi*, *Metropolitani*, *Patriarchæ & Primatûs*; *ut tollatur obscuritas.*
6. *Sensim Legati Sedis Apostolicæ sibi vindicârunt jura Metropolitanorum.*
7. *Primatus Archiepiscopi Senonensis.*
8. *Adversus eum reclamârunt Episcopi.*
9. *Sensim*, *Primates*, *ac præcipuè Legati ad se traxerunt jura Metropolitanorum.*
10. *Legati Sensim enervaverunt Metropolitanorum auctoritatem.*
11. *Plura Legatis indulta fuêre ad eorum dignitatem extollendam.*
12. *Legati sua abutuntur auctoritate.*
13. *Immensa Legatorum jura vix nota ante finem XII. Seculi.*
14. *Circa hæc tempora Domus summi Pontificis dicta est Curia Romana.*
15. *Displicuit tunc nonnullis ista nuncupatio.*

I. Ex Epistola Sancti Leonis *num.* 7. capitis immediatè præcedentis, descriptâ credi forsan posset, etiam tempore hujus Pontificis, id est, seculo quinto causas *majores* Sedi Apostolicæ fuisse reservatas.

Verùm si pressiùs textus hujus epistolæ attendatur, apparebit sanctum Leonem voluisse duntaxat, ut, *si quæ Majores inter Episcopos causæ sunt*, *quæ in Provinciis suis nequeant terminari*, *ad ejus* (*Vicarii*) *notitiam* referantur, easque non tam à suo Vicario tanquam *judice* discuti, finirique mandat, quam ab eodem *ut* ARBITRO *sub divini timore judicii componantur*, uti loquitur Epistola 13. Cap. 1.

II. Unde rectè notat Paschasius Quenellius, in notis ad dictam epistolam, *notâ primâ*, hinc elici *majorum causarum judicia ad majores sedes referri*, *non ex* DEFECTU POTESTATIS *in Metropoliticis Episcopis*, *sed ex difficultate incurrentium quæstionum*; *quæ dum sæpiùs*, & *à pluribus examinantur*, *tandem ex sapientiorum consilio componuntur.* "Et reverâ (ait Quenellius) saltem „ aliquas illarum ad consultationem magis, quam ad „ judicium evocat sanctus Leo, ut ex his verbis *Epi-* „ *stolæ* 4. ad Anastasium *cap.* 5. fit manifestum: „ Si „ qua (inquit) causa *major* evenerit, quæ à Fraterni- „ tate tua illic præsidente non potuerit definiri, relatio „ tua missa nos *consulat*, ut revelante Domino, cujus „ misericordiâ profitemur esse quod possumus, quod „ ipse nobis aspiravit, rescribamus.

Ex verbis sancti Leonis in citata *epistola* 13. *cap.* 2. insuper habemus, causas illas *majores*, maximasque, quæ in Provinciis terminari nequibant, non ex solius Vicarii nutu pependisse, sed easdem in *Concilio Episcoporum* è diversis Provinciis evocatorum discussas, finitasque fuisse.

Licèt ergo hîc videamus sanctum Leonem *majores* causas sibi reservare sive sibi referri voluisse, nequaquam ex his concludi potest, ævo sancti Leonis *majores* causas fuisse Sedi Apostolicæ reservatas ejus *solius* judicio terminandas: quandoquidem ex verbis sancti Leonis evidens fit, duntaxat, ipsum suo mandasse Vicario, ut si *major* emergeret causa, quæ *ibidem terminari non posset*, ipse eam suo proprio arbitrio, & judicio non terminaret, sed ejus decisionem suspenderet, donec Leonis sententiam intellexisset: quod & habetur, ex verbis ejusdem Leonis in *Epistola* 12. relatis cap. præced. *num.* 8.

III. Ex verbis sancti Leonis ex ejus epistola 12. *num.* 8. relatis, sat compertum est, Leonem per illa verba finalia. " Vices enim nostras ita tuæ credidimus Cha- „ ritati, ut *in partem sis vocatus solicitudinis*, *non in* „ *plenitudinem potestatis*, „ aliud non voluisse significare Episcopo Thessalonicensi, nisi quod ipsum designando suum per *Illyricum Vicarium*, vices suas ei commiserit, sub ea moderatione, ut in arduis negotiis, quæ in Provinciis non possent facilè decidi, deberet consulere Pontificem; ejusque super iis sententiam exspectare, uti superiùs ostendimus.

Præterea ex toto contextu epistolæ manifestum est, sanctum Leonem hîc non loqui de *plenitudine potestatis*, quam Christus dederit Petro & successoribus ejus Romanis Pontificibus, quasi *solus* ille *plenitudinem* istam habeat, cæteri verò Episcopi vocati tantùm ab eo sint in partem solicitudinis; sed de potestate Patriarchali, quam eo tempore, id est, ætate Leonis, Romanus Pontifex per Illyricum obtinebat, uti & observat, & fusiùs probat Stephanus Baluzius in appendice ad Librum 5. Petri de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 26.

IV. Monet ibidem Baluzius *num.* 5. quod occasione hujus epistolæ sancti Leonis, " explicare intendat effa- „ tum illud *ultimorum temporum*, nimirum, cæteros „ Episcopos vocatos esse in *partem solicitudinis*, sed „ solum Romanum habere *plenitudinem potestatis*: o- „ stendamque (ait) Leonem non cogitasse hoc loco de „ suprema auctoritate Romanæ Sedis in *Universum*, „ sed tantùm de potestate, quæ Sedi Apostolicæ com- „ petebat

„ petebat in Provinciis Illyricianis, in cujus potestatis „ exercitio *vices* suas Anastasio tribuerat, ita tamen ut „ ab eo vocatus fuerit in *partem solicitudinis*, non in „ *plenitudinem potestatis*; illius nimirum Exarchicæ, „ vel Patriarchalis, quæ speciali jure vel consuetudine, „ ævo sancti Leonis per Illyricum competebat Romano Episcopo, non titulo Primatiæ, sive sui Primatûs, qui se ad omnes Ecclesias protendit, sed titulo „ Exarchatûs, vel Patriarchatûs intra fines & terminos „ conclusi, uti ibidem ostendit Baluzius.

V. Hic rursus patescit, sedulò in Romano Pontifice distinguendam qualitatem specialis Episcopi Romani; item Metropolitani, nec non Patriarchæ, ac ejusdem Primatûs, ne gesta sub una earum qualitatum, credantur sub alia qualitate, ac signanter titulo *Primatûs*, Romanos Pontifices sibi, etiam primis Ecclesiæ seculis vindicasse.

VI. Ex Epistola S. Leonis *n. c. præc.* 9. relatâ intelligimus sanctum Leonem, enixè injunxisse suis Legatis, sive Vicariis, ut ita Vicarii functiones obirent, ut tamen conformiter ad sanctos Canones, notanter Nicænos, jura Metropolitanorum intacta servarent.

Verùm huic saluberrimo, justissimoque monito Vicarii seu Legati Apostolici non per omnia obsequentes; quin & ipsi Romani Pontifices notanter seculo nono & sequentibus post evulgatas & receptas falsas Decretales, jura & privilegia suorum Vicariorum in præjudicium Metropolitanorum sensim protendentes, varias horum querelas & oppositiones excitàrunt.

VII. Inter alia legimus, quòd Joannes VIII. constituens Ansegisum Archiepiscopum Senonensem, suum per Gallias & Germaniam Vicarium, ei dedit auctoritatem, ut " quoties utilitas Ecclesiastica dictaverit, sive „ in evocandâ Synodo, sive in aliis negotiis exercendis, per Gallias & Germaniam Apostolicâ vice fungatur, & Decreta Sedis Apostolicæ per ipsum Episcopis „ manifesta efficiantur, & rursus, quæ gesta fuerint, „ ejus relatione, si necesse fuerit, Apostolicæ Sedi pandantur, & *majora* negotia ac difficiliora quæque suggestione ipsius à Sede Apostolica disponenda & enucleanda quærantur: „ uti habet epistola Joannis VIII. quâ Ansegiso Vicariatum committit, quæque conscripta est ad Episcopos Galliæ & Germaniæ.

VIII. Nequaquam obscurum est, hac commissione jura Metropolitanorum in convocandis Episcoporum Conciliis & *majoribus* negotiis terminandis labefactari. Quapropter cùm hæc epistola in Concilio, præsente Rege Francorum Carolo Calvo, legeretur; atque peteretur nomine Caroli ab Episcopis ibidem præsentibus, quòd de his jussis Apostolicis responderent, responsio eorum fuit: " Ut *servato singulis Metropolitanis jure* privilegii, secundùm sanctos Canones, & „ juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum, ex ejusdem „ Canonibus promulgata, Domini Joannis Papæ Apostolicis mandatis obedirent.

„ Et cùm Imperator, & Legatus Apostolicus satagerent, ut *absolutè* & *simpliciter* Episcopi responderent, „ se obedituros de Primatu Ansegisi sicut Apostolicus „ scripsit, aliud, nisi quod prædictum est, responsum „ ab iis extorquere non potuerunt.

Imperator autem volens exequi, quod Pontifex Ansegiso concesserat, illum jussit sedere ante omnes Episcopos in qualitate *Primatûs* seu Vicarii Apostolici, etiam ipsa ordinatione anteriores, Rhemorum Archiepiscopo *reclamante*, audientibus omnibus, hoc factum sacris regulis obviare. Referuntur hæc tom. 9. Concil. General. *colum.* 281.

Ex hac Metropolitanorum, & Episcoporum resistentia, & reclamatione noscitur, rectè notasse virum eruditum Franciscum Florentem in commentario ad titulum de officio *Legati.* " Novas hujusmodi Legationes „ Metropolitanis & Episcopis Galliæ exosas fuisse, „ tanquam adversùs antiqua privilegia Metropolitanorum, quam in rem notanda quoque Epistola, quam „ prædictus Rhemorum Archiepiscopus nomine Hincmarus scripsit adversus novam illam Ansegisi Senonensis Archiepiscopi Legationem.

IX. Et sanè sensim labentibus seculis Vicarios, sive Legatos Sedis Apostolicæ omnia penè jura Metropolitanorum ad se traxisse clariùs constabit ex dicendis. *Num.* 16. *cap. præcedentis* notavimus Summos Pontifices seculo undecimo & sequentibus, necessitatem mittendi Legatos per varias Provincias cœpisse adstruere ex *plenitudine* Pastoralis Officii in ipso Romano Pontifice residente, quam & præ cæteris, magnificis verbis expressit Innocentius III. Porrò hanc *Pastoralis officii plenitudinem* à nullo Pontifice in fundamentum mittendi suos Legatos per Provincias assumptam legimus ante seculum x. vel xi. eamque auctoritate falsarum Decretalium Romanos Pontifices sibi asseruisse, supra ostendimus ad *titulum* 19. *cap.* 5. *num.* 15.

X. Notavit autem Dominus Fleury in sua Historia, ac signanter in suo quarto Discursu historico, quod postquam Pontifices auctoritate falsarum Decretalium, & Decreti Gratiani asseruerunt sibi eam officii Pastoralis plenitudinem, coacti fuerint aliis hanc auctoritatem delegare: nam impossibile erat, ut ipsi Pontifices omnes *personaliter* adirent, vel ut adessent, omnes evocarent; atque hinc frequentes esse cœperunt Pontificum Legationes à seculo xi.

Præterea ibidem monet, " Quòd & sub idem tempus, Legati omnia negotia cœperint suâ auctoritate „ tractare & absolvere; atque inde contigerit, ut omnis penè Metropolitanorum auctoritas evanuerit, nihilque Metropolitanis supra reliquos Episcopos superesset, nisi prærogativa Consessûs, nomen Metropolitani, & ornamentum Pallii.

De hac amplificata Legatorum potestate ex hoc jacto fundamento necessitatis mittendorum Legatorum; nec non diminutis Metropolitanorum & Episcoporum juribus fusiùs agit clarissimus Baluzius in appendice ad *lib.* 5. *Petri de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 47. observatque *num.* 6. quòd Legati, tametsi omnia pro suo arbitrio gererent, ut plurimùm tamen cuncta peragerent in Conciliis; ut quæ ipsi statuebant, etiam Episcoporum auctoritate tenerent. Hoc insuper notans, quòd postremis temporibus, postquam solidata fuit suprema illorum potestas, vix habuerint rationem aliquam Episcoporum, satis dignitati illorum prospectum putantes, si coram illis Decreta conderentur.

Unde nonnunquam Decreta in Conciliis Episcoporum, quibus ipsi præsederant, edita suo duntaxat nomine Legati publicabant; & ab omnibus Episcopis observari mandabant; uti à Gerardo Episcopo Sabinensi, & Apostolicæ Sedis per Siciliam Legato, in publicatione Decretorum in Concilio Generali apud Melphiam anno 1284. conditorum, factum fuisse ibidem notat Baluzius; ut proinde omnis penè Episcoporum auctoritas in solis Legatis Apostolicis residere videretur.

XI. Quanta esset Legatorum ambitio, quantoque fastu & pompa Provincias ingrederentur, & se suprà Metropolitanos, & Episcopos efferre ambirent, atque in Conciliis Generalibus Episcoporum præsidere, & suffragii prærogativâ gaudere, pluribus deducit Baluzius in dicta appendice *ad lib.* 5. *Petri de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 25. ibidem unà observans *num.* 15. Insignia Pontificia, de quibus loquitur Innocentius III. in *cap.* ANTIQUA *ii de privil.* fuisse indumenta Pontificalia; atque hinc concludit, indumenta Romanorum Pontificum, quæ rubea erant, communicata fuisse cum Legatis, sicut olim Pallium; conaturque ostendere, vestes Romanorum Pontificum olim fuisse purpureas.

Indubiè hæc ornamenta Legatis suis communicavêre Romani Pontifices, ut hoc ornatu ipsam personam Pontificis manifestiùs exhiberent; & ita honor, & reverentia, quæ Romano Pontifici debetur, legatis personam ejus repræsentantibus exhiberetur.

XII. Ad hæc *cap.* 53. ostendit Baluzius, quòd tantus quondam fuerit Legatorum excessus, & insolentia, ac nimiæ auctoritatis suæ abusus, ut etiam ipsos Romanos Pontifices ad eos revocandos commoverint, ipsosque pœnituerit, tantam auctoritatis amplitudinem suis Legatis dedisse: quia uti rectè reflectit Baluzius ibidem *num.* 1. « Ea est Romanæ Ecclesiæ consuetudo quemadmodum observat Ivo Carnotensis Episcopus, ut neque soleat, neque velit Decretis suis *patenter* obviare; toleranda aliqua fuerunt, ne si statim quorumlibet Legatorum facta in quæstionem adducerentur, bona Romanæ Ecclesiæ fama periclitaretur, quam Sedi illi valde necessariam esse ait idem Ivo.

„ Itaque cùm Legati gradûs, & ordinis sui immemores, potestatem, quam acceperant, in assertam licentiam vertebant, tum verò fremere, & indignari Romanos Pontifices, & si decens fuisset, facta Legatorum mittere in irritum: Verùm quia periculum erat, ne infamiâ Apostolicæ Sedis inconstantia notaretur; & quoniam (ut ait Baronius) *prudentiâ carnis*, & *non spiritûs* perperam facta à Ministris defendi solent ab eorum Dominis, Romani Pontifices non palam quidem rescindebant, quæ acta à Legatis essent in Provinciis, sed tamen interdum eos pœnituit, quòd amplissimam potestatem Legatis concessissent: hæc Baluzius.

Ex his intelligitur, quàm ægrè Romani Pontifices perperam gesta, etiam à suis Legatis & Ministris palam improbare, & in irritum mittere sive emendare jam pridem soliti fuerint; quod meritò Cardinalis Baronius *non spiritûs*, sed carnis prudentiæ adscribit.

XIII. Si quis conferre voluerit ea, quæ in Decretalib. Greg. IX. sub tit. *de Off. Leg.* nec non sub tit. *de Censib. Exactionib. & Procurationibus*: & in 6. *Decretalium* sub eisdem tit. referuntur de auctoritate, dignitate, ac juribus Legatorum, cum iis, quæ Vicariis & Apocrisiariis Romanorum Pontificum à tempore sancti Leonis, & aliquot seculis sequentibus competebant, facilè intelliget pleraque, quæ de eorum dignitate, auctoritate, & juribus à Canonistis conformiter ad jus Decretalium dicuntur, sapere tempora illa, quibus dignitas, & auctoritas, nec non jura Legatorum in immensum excreverant; & quando Romani Pontifices Legatos ad Aulas Principum mittere cœperant ad modum Imperatorum & Regum, quod circa seculum XII. post tempora Gregorii VII. sua initia & incrementa accepisse ex Scriptoribus & Historicis illius temporis compertum est; apud quos de Legatorum, & Ecclesiæ Romanæ in hac missione excessibus querelæ leguntur.

Unde in Decretalibus Gregorii IX. sub titulo de *Officio Legati* nulla occurrit Decretalis antiquior Decretali Alexandri III. qui sub finem seculi XII. demum sedit: ut ea, quæ de juribus ac dignitate & prærogativis Legatorum in libris Juris Canonici dicuntur, nota vix fuisse videantur.

XIV. Circa hæc quoque tempora videtur invaluisse, ut Ecclesia Romana dici cœperit *Curia* Romana cùm huc usque, instar aliarum Ecclesiarum dici soleret simpliciter *Ecclesia Romana.*

XV. In hanc enim nominis mutationem quasi recenter inductam invehitur Gerchus Præpositus Recherspergensis, sancto Bernardo Coævus, in expositione in *Psalmum* 64. sive libro *de corrupto Ecclesiæ statu* ad Eugenium III. Papam; ubi Ecclesiæ Romanæ maculas describere satagens ait: « Neque vel hoc ipsum carere maculâ videtur, quod *nunc* dicitur *Curia Romana*, quæ *antehac* dicebatur *Ecclesia Romana*; nam si revolvantur antiqua Romanorum Pontificum scripta, nusquam in eis reperitur hoc nomen, quod est *Curia* in designatione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ rectiùs *Ecclesia*, quàm *Curia* nominatur: quia nomen *Curiæ*, ut ante nos dictum est, à *curare* derivatur, sive à *curis*, ut ait quidam: „ *quia curarum genitrix, nutrixque malorum, injustos justis, inhonestos æquat honestis.* Extat hic liber *tomo* 5. *Miscellaneorum* Stephani Baluzii *pag.* 63.

Cæterùm nec hodie in Belgio aut Gallia pluribusque aliis Provinciis & Regnis nota & recepta sunt ea omnia, quæ in Decretalibus, Legatis sive Nuntiis Apostolicis attribuuntur; ac signanter, quæ de jure *Procurationum* dicuntur, uti sparsim in hoc opere notatum est.

CAPUT IV.

Quid moribus hodiernis, præsertim Galliæ & Belgii circa Legatos & Nuntios Apostolicos obtineat?

1. *Legati & Nuntii Ordinarios in sua jurisdictione turbare non possunt.*
2. *Olim multùm soliciti fuêre Pontifices, ne per Legatos Ordinariorum jurisdictio & auctoritas impediretur.*
3. *Soliciti quoque erant, ut essent grati Principi, ad quem mittebantur.*
4. *A multis seculis obtinuit, ut sine prævio Principis consensu non mittantur.*
5. *In Gallia, id in usu erat tempore Bonifacii VIII.*
6. *Consuetudo Angliæ de non mittendis Legatis sine prævio Regis consensu, probata à Callisto II.*
7. *Legati debent Bullas suæ Legationis Regi exhibere.*
8. *In Gallia Facultatibus Legatorum modificationes addi solent.*
9. *Idem observatur in Hispania & Belgio.*
10. *Modificationes Facultatum Legatorum à latere annotantur in Registris Curiæ; & ad quid?*
11. *Referuntur articuli modificationum in Gallia apponi soliti.*
12. *Legati etiam* à latere *debent Legationem exercere per se.*
13. *Legatorum potestas hodie non censetur* Ordinaria.
14. *Legati non possunt exercere suam Legationem, nisi quamdiu Regi placuerit.*
15. *Legatus discedens debet Legationis acta reponere ad manus alicujus à Curia Regia designati.*
16. *Articuli modificationum in Gallia apponi consueti, multùm moribus Belgicis consonant.*
17. *In quibus potissimùm hodie versetur Nuntiorum officium.*
18. *Legati & Nuntii plurimùm Ecclesiæ prodesse possunt, si debitis dotibus sint instructi: quæ ibidem referuntur.*

I. SYNODUS Tridentina *sess.* 24. *cap.* 20 *de reformat.* statuit: « Legati quoque, etiam *de latere*, Nuntii, Gubernatores Ecclesiastici, aut alii, quarumcumque facultatum vigore, non solùm Episcopos in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorum jurisdictionem iis præripere aut turbare non præsumant: sed nec etiam contra Clericos, aliasve personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo priùs requisito, eoque negligente, procedant: aliàs eorum processus ordinationesve nullius momenti sint: atque ad damni satisfactionem partibus illati, teneantur.

Hic patet, Synodum Tridentinam in nullo velle auctoritatem & jurisdictionem Ordinariorum per Legatos aut Nuntios perturbari aut impediri: unde etiam notat Zypæus in Jure novo titulo *de Officio Legati*, quòd generatim Nuntiis præscribatur, ut procedant sine præjudicio Ordinariorum: quod & Rex in litteris *placeti* addere solet, ut infrà patebit.

II. Quam soliciti jam pridem fuerint Pontifices, ne Legati jurisdictioni vel auctoritati Episcoporum in aliquo detraherent, liquet ex verbis S. Leonis Legationi Juliani Episcopi Coënsis, de quibus capite secundo, subjunctis. « Consulenti autem dilectioni tuæ de his,

„ in

in quibus putaveris ambigendum; non deerit relationibus tuis meæ responsionis instructio: ut sequestrata earum actione causarum, quæ in quibusque Ecclesiis Præsulum suorum debent cognitione firmari, hanc specialem curam vice mea functus assumas, ne hæresis vel Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte reviviscat, „ &c.

III. Neque minus soliciti erant, ut Legati, præcipue qui eum in finem ablegabantur, ut in comitatu Principis morarentur, Principi grati essent; ejusque patrocinio foverentur. Unde nec facile suos ad Principes Legatos mittebant, ni una benevolentiam Principis solicitarent, omnemque Legatorum erga Principem observantiam sponderent; quemadmodum in Epistolis S. Leonis ad Martianum & Pulcheriam, nec non variis Epistolis S. Gregorii, videre licet.

IV. Imo à multis seculis apud plerasque gentes invaluit, ut Legati Pontificii ad Provincias, sine prævio Principis consensu non admittantur; quemadmodum nec Principum Legati à Pontifice, nisi de ejus consensu, recipiuntur.

Quo tempore, & qua occasione is consensus Principum requiri cœperit, non certo scitur. Verisimile est non ubique eodem tempore, nec eadem occasione inductum.

Extat hac de re notanda Epistola Frederici Imperatoris sub medium seculi XII. data ad Adrianum IV. Pontificem, qua respondit querelæ hujus Pontificis, quod Cardinalibus à se ad Imperatorem destinatis, non tantum Ecclesias, sed & portas civitatis occludi fecisset, respondet Imperator: “ Cardinalibus utique vestris clausæ sunt Ecclesiæ, & non patent civitates: quia non videmus eos Prædicatores, sed Prædatores; non pacis corroboratores, sed pecuniæ raptores; non orbis reparatores, sed auri insatiabiles corrasores: cum autem viderimus eos, quales requirit Ecclesia, portantes pacem, illuminantes patriam, assistentes causæ humilium in æquitate, necessariis stipendiis & commeatu eos sustentare non differemus. „ Habentur hæ litteræ apud Goldast. tom. 1. Constitut. Imper. edit. 1607. *pag.* 58.

Similiter narrat Hector Boëtius lib. 13. *Historiæ Scotorum folio* 282. cum Romani Pontifices frequenter è suo corpore mitterent Legatos in Scotiam, qui Scotiam raptarent sub umbra Legationis, rem eo deductam esse anno 1221. ut cum illuc missus esset ab Honorio Papa Legatus, Alexander Rex consulendos suos ratus, Concilium convocaverit: ibi Præsul quidam præfatus de avaritia & pravis moribus Legatorum, demum huc flexit, ut censeret, non modo hunc non admittendum reclamante populo, ac Regno exhausto, sed ne in posterum quidem hunc, aliumve.

Addit autem Hector Boëtius, ea liberrima Præsulis illius oratione permotos, qui in Conventu aderant, Legatum censuisse in Regnum admittendum non esse. Quæ cum summo Regis (inquit) & assidentium assensu probata essent, Legatus in Regnum admissus non est.

V. Illud in Regno Galliæ tempore Bonifacii VIII. & Philippi pulchri Galliarum Regis obtinuisse, fat manifestum est ex articulo, quem inter alios Bonifacius per suum Legatum Philippo proponi voluit; ipsiusque Philippi dato responso. Articulus proponendus hic erat: „ Item ad denuntiandum vel declarandum eidem Regi, quod Romanus Pontifex Legatos *de latere* ac Nuntios libere mittere potest ad quævis Imperia, Regna & loca, *prout vult*, *absque petitione* cujuslibet vel *consensu*; usu vel consuetudine contrariis nequaquam obstantibus. „ Huic articulo respondit Rex: „ Quod non impedivit, nec impedire intendit Legatos, Nuntios, vel alias quascumque personas, quominus ingredi valeant Regnum suum, nisi *sibi & Regno sint legitima ratione suspecti*, vel alias habeat justam causam. (*a*)

VI. A Callisto Papa II. concessum fuisse Henrico I. Angliarum Regi, ut vetustæ Regni sui consuetudines firmæ manerent; atque inter alias hæc, ut nullus Legatus in Regnum ejus mitteretur, nisi à Rege postularetur, refert Rogerius De Hoveden in priore parte Annalium: verba ejus sunt: “ Rex à Papa impetravit ut omnes consuetudines, quas Pater suus in Anglia & in Normannia habuerat, sibi concederet, & maxime ut *neminem Legati* officio in Anglia fungi permitteret, si non ipse (aliqua præcipua querela exigente, quæ ab Episcopis regni terminari non posset, „ *hoc fieri à Papa postularet.*

Hæc praxis non admittendi Legatos seu Nuntios Apostolicos sine Regio consensu usque ad hæc nostra tempora, non in Gallia aut Anglia duntaxat, sed & in Hispania, ac Belgio nostro constantissime servatur.

VII. Imo quemadmodum olim Proconsules Romani (quibus Legati Apostolici, præsertim *à latere* comparantur) secum ferebant Facultatum seu mandatorum suorum articulos in Provincia sibi demandata exhibendos; ut juxta illos suam auctoritatem ac jurisdictionem exercerent; ita quoque moribus obtinuit, ut Legati sive Nuntii Apostolici Facultates suas habere debeant, easque Regi ejusve Parlamento exhibere; ut iis visis & examinatis expendatur, num nihil in illis contineatur juribus Regiis, aut Regni, vel subditorum contrarium.

VIII. “ Legati *de latere* (ait Franciscus Marcus *Decis. Delphin. parte* 2. *decis.* 14.) „ apud Gallos nusquam funguntur Legationis officio, nisi in eorum ingressu insinuaverint suæ potestatis litteras supremæ Curiæ Parlamenti. „ Et Renatus Choppinus de P. S. *lib.* 2. *tit.* 4. “ Sacri Legati potestas initium sumit apud Gallos, ex quo primum *Curia codicillos Pontificios approbaverit.*

„ Patiuntur Romani Pontifices (inquit Mornacius ad *l.* 1. *Cod. de summa Trinit.*) „ Legatos suos quos mittunt in Galliam, Lugduni semper, atque in hunc diem gradum sistere, donec *singula Legationis capita temperentur à Senatu Francico*, qui indicit & cancellat (*b*) libere, si imminutum in aliquo jus in re profana seu temporali regium viderit.

IX. Quod de Gallia uno consensu Practici testantur, & notoria praxis evincit, idem de Hispania & Belgio refert tanquam indubitatum & Caroli V. edicto firmatum, Didacus Covarruvias *Pract. qq. c.* 35. §. 4.

„ Sicuti apud Hispanos, ait, potestas Legatorum seu Nuntiorum Apostolicæ Sedis examinatur, ut admoneri possint à summo Regis Prætorio, quibus uti conveniat dispensationibus & commissionibus, ne quid fiat in Reipublicæ dispendium: cum plerumque Nuntii Apostolici exteri sint, nec satis noverint, quæ sint omnino præcavenda, ne falsis precibus & suggestionibus decipiantur: ita & idem fieri solet apud Gallos teste Carolo Molin. in Reg. Cancellariæ *de infirmis resignantibus num.* 139. Ita enim, inquit, de Regno Franciæ: in quo nec Legatus quidem Papæ, sive Lateralis, sive Missus quidquam auctoritate Papali exequi potest in regno, nisi prius permissionem expressam à Rege obtinuerit homologatam à supremo Tribunali Regio, in quo Legatus aliquid exequi nec in terris Regni, quæ nuper adhuc erant in possessione Regis Franciæ, sine consensu Comitis Flandriæ, ut vidi per programma Caroli V. Imperatoris, qui ibi idem jus conservat, cujus programmatis exemplar habeo sub dato 13. die Maji anno 1531. Hactenus Molinæus. Ex quo apparet, non tantum in Hispania, sed & in Flandria & apud Gallos hoc ipsum frequentissime fieri. „ Hæc Covarruvias.

X. Ob reverentiam quidem Legatorum *à latere* solet

(a) Summi Pontifices non possunt in Gallias mittere Legatum à *latere*, quin antea rex eum postulaverit aut explicite consenserit Papæ desideranti ad Gallos Legatum dirigere. *Mém. du Clergé, édit.* 1719. *t.* 7. *col.* 1424.

(b) *Raye.*

Curia Regia, teste Fevretio *lib.* 3. *de abusu cap.* 2. ipsis reddere Bullas Legationis nulla facta mentione restrictionum sive modificationum, quæ in registris Curiæ duntaxat annotantur, ut ad illas, cum opus fuerit, recurri possit. Si tamen Legatus his contraveniat, sive voluntariam sive contentiosam jurisdictionem concernant, abusus judicatur, atque ab illo actu *tanquam ab abusu* ad Curiam Regiam appellatur.

XI. Jacobus Thuanus *lib.* 3. *Historiæ suæ ad annum* 1547. in unum redegit & per ordinem retulit modificationes, quæ in verificatione, ut ajunt, Facultatum sive Bullarum Legatorum *à latere* per Curiam Regiam diversis temporibus appositæ fuerunt, quemadmodum ex litteris ipsis verificationum relatis *tom.* 2. *Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap.* 23. videri potest.

Cum vero ex dictis articulis elucescat, quæ sit moderna circa auctoritatem & Facultates Legatorum & Nuntiorum disciplina & praxis, non inutile fore credidi dictos articulos eo ordine, quo à Thuano recitantur, referre.

Ut Legatus “ mandatorum vi nullam jurisdictionem in Regis subditos, ne ipsis quidem consentientibus, exerceat, nec etiam in eos è Sacro Ordine, qui jurisdictioni ordinariæ exempti sunt, & directe ad S.S. pertinent; quibus si opus sit, judices in partibus delegatos dare tenebitur, qui de appellationibus eorum cognoscant, & finem liti imponant: natalium restitutionis beneficium spuriis non impertiatur, nisi ut ad Sacros Ordines admitti, & Sacerdotia obtinere possint, modo ne eo beneficio privilegiis, immunitatibus ac juribus Sacrorum Collegiorum, quæ spurios nullo casu admittunt, derogetur; non autem beneficium ad id porrigatur, ut spurii ad successiones & Magistratus civiles ac hujusmodi publica munia admittantur: nullam Sacerdotiorum unionem sanciat; tantum rescripto judices deleget juxta Synodi Constantiensis statutum: iis qui ob gradus prærogativam ad Sacerdotia per nominationem jus habent, studiorum curriculi gratiam non faciat: nulla pensione Sacerdotia, etiam consentientibus, qui ea obtinent, oneret, nisi commodo eorum, qui ea ejerabunt, aut litigii componendi causa; neque patiatur, ut qui ea ejerabunt, pensionis loco omnes fructus retineant, concedatve, ut qui ea tenent, bona soli ulla de causa aut quovis contractu alienare possint; etiam si ea Sacerdotia nulli regni jurisdictioni subjaceant, & nullo medio ad Sanctitatem suam pertineant: tantum eo casu Judices in regno deleget, qui, causa cognita, juxta juris præscriptum auctoritatem Decreto interponant: Cœnobia Religiosorum utriusve sexus, nulli, vita durante, aut ad tempus, cum titulo attribuere, aut commendare queat, citra Regis nominationem, juxta pacta cum Leone X. inita; neque Sacerdotiorum vacantium gratiam ulli faciat in induiti à P. P. Parisiensis Senatus Assessoribus à Rege nominandis concessi præjudicium: nullam inter Regis subditos jurisdictionem exerceat de falso, usuris, separatione conjugatorum, quoad petitionem dotis, & bonorum per contractus illicitos ablatorum restitutionem; de crimine item novæ sectæ, quæ quietem publicam turbet, cum de facto tantum queretur, non cognoscat; quippe cum eorum omnium cognitio ad Regem ejusque judices pertineat; neque Regis subditos in iis causis absolvat, nisi quod ad conscientiam & pœnitentiam: testandi contra Provinciarum consuetudines, jura Regni ac Constitutiones in Curia promulgatas, ullis Sacerdotia in Regno tenentibus, aut in Cœnobiis vitam Monasticam professis, gratiam non faciat: in diplomatibus suis patronorum aut aliorum Ordinariorum juribus non deroget contra statuta & laudabiles primariarum Ecclesiarum aut Collegialium consuetudines ac privilegia, Regis postulatu à Pontificibus concessa, gratiam nulli faciat: plura Sacerdotia uni sub eodem tecto non conferat: executoribus testamentorum tempus à lege præstitutum non proroget: legata pia in alios usus, quam quos testator voluit, non convertat, nisi eo casu, quo voluntas defuncti plane impleri non possit, & dummodo commutatio in rem fiat, quæ testationi ejus ultimæ æquipolleat: regulæ *de verisimili notitia*, & *publicandis resignationibus* non deroget: de fructibus perceptis cum iis non paciscatur, qui in Sacerdotiorum possessionem se vere intruserint, aut eos ipsis omnino remittat; cum scilicet in usum & utilitatem ipsarum Ecclesiarum, à quibus profecti sunt, resarciri debeant: in conferendis Sacerdotiis, quæ ejerata fuerint, non statuat, ut fides diplomatibus suis adhibeatur, etiam non exhibitis procurationibus, quarum vi ea Sacerdotia ejerata fuerint: in diplomatibus suis clausula, *anteferri*, aut simili, in præjudicium juris jam alteri quæsiti, non utatur: causas Ecclesiasticas ad se evocare, aut de iis agnoscere contra caput, *de causis*, aut rei sequestratione uti non possit: de criminibus, quæ vere Ecclesiastica non sunt, etiam si mista fuerint, contra pure Laïcos non cognoscat, sed tantum contra Ecclesiasticos; neque in criminibus pure Ecclesiasticis mulctas pecuniarias Laïcis irroget; ei tamen contra Ecclesiasticos hujusmodi mulctis uti jus sit, secundum sanctiones Canonicas, dum ne derogetur Sacris Conciliorum Decretis in Censura Canonica comprehensis: restitutiones in integrum, aut contractuum inter Laïcos factorum rescissiones non concedat: de actionibus in rem, etiam si contrahentes Sacris addicti fuerint, aut de contractibus inter qualscumque personas Laïcas aut Ecclesiasticas factis, qui obligationes in personam contineant, si à Notariis Regis publica auctoritate confirmati fuerint, non cognoscat: personas Laïcas infamia notatas famæ & dignitati non restituat, sed tantum Clericos, quoad Sacros Ordines & Sacerdotales dignitates: non permittat iis, qui Sacerdotia ejerando pensiones retinuerint, eas in alium transferre: Sacerdotia Regni, quæ conferre ei, quamdiu in regno erit, jus est, cum extra regnum erit, conferendi facultatem non habeat; & cum è regno discedet, in cujusdam viri spectatæ fidei manus, acta Legationis suæ consignare teneatur: nihil postremo faciat, quod deroget, aut præjudicet sacris Decretis, pactis inter Reges & Pontifices initis, Conciliis Oecumenicis, juribus, immunitatibus, Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Academiis, & publicis regni scholis, idque scripto manu propria idonee subsignato promittat. (*a*)

XII. Ulterius quia in Legatione electa est industria personæ, ideo in verificatione Facultatum seu Bullarum injungitur, ut Legationem suam exerceat *per se*, *non per alios*. Unde Curia Regia anno 1519. admisit quidem Legationem Cardinalis Ambosii, ut tamen ipse nequeat dare in sua absentia, aut alio quocumque prætextu aliquem Vicarium aut substitutum cum pari auctoritate aut facultate: sed posset committere aut delegare duntaxat aliquem Regentem Cancellariæ suæ, & alios Officiarios pro Legationis suæ exercitio. Habentur hæ litteræ verificationis *tomo* 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 23. *num.* 27.

XIII. Legatorum præsertim *à latere* potestatem jure communi *Ordinariam* reputari supra notatum fuit: “At in terra Gallica (ait Renatus Choppinus *lib.* 2. *de sacra Politia tit.* 4. *num.* 4.) quæ unius Regis profanum hactenus dominatum experta est, Legati functionem nos *alienam* potius interpretamur, delatamque à Pontifice, quam illius *propriam* ac *ordinariam.*

XIV. Monet quoque ibidem Choppinus *num.* 3. adjectum fuisse Senatus Consulto, Legatum tamdiu potestate usurum quamdiu ageret in Provincia dun-

(*a*) Clara sunt quæ à Jacobo Thuano de jurisdictione à Legatis exercita in Galliis dicta sunt; attamen non pigeat consulere D. Pithæum in suo Opere *de Libertatibus Gallicanis.*

„ taxat

„ taxat (non si Regno Francico semel exiisset) aut *quo-*
„ *usque placuisset Principi.*

Tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 23. *num.* 30. referuntur litteræ Archiepiscopi Barensis Nuntii Sedis Apostolicæ ad Curiam Regiam, in quibus hæc habentur: "Per has præsentes promittimus ac jura-
„ mus, præfato Christianissimo (Regi Franciæ) quod
„ jam dicta Legatione non utemur in regno suo, terris
„ & Dominiis sibi subditis nisi quamdiu suæ libuerit
„ voluntati: adeo ut cum primum certiores efficiemur
„ quod suæ voluntatis est, ut amplius illa non utamur,
„ statim cessabimus & desistemus illa uti.

Idem scripto promisit Antonius De Prato Cardinalis tituli S. Anastasiæ & Archiepiscopus Senonensis, Legatus *à latere* anno 1529. & extat promissio dicto *cap.* 23. *num.* 39.

XV. Denique notat Choppinus loco citato: "Gallicis
„ autem finibus abscessuro Legato injunctum est, omnia
„ suæ Legationis *acta*, & *commentaria* dimittere *penes*
„ *Curiæ Præsidem* aut *Consiliarium*, quemcumque ei id-
„ circo *Senatus designasset*. Quorum omnium syngra-
„ pham, tesseramque assertoriam Legatus Regi præbe-
„ ret, *Curiæ Regestis* postea *inscribendam*, sicuti hæc om-
„ nia Senatorio Decreto expressa sunt 17. Kalend. Ja-
„ nuar. anno 1551.

In formula juramenti Cardinalis Mauroceni Legati *à latere*, præstiti Henrico III. Francorum Regi anno 1576. ibidem *num.* 70. habentur sequentia: "Juro & promitto
„ in verbo Cardinalis per Sacros Ordines meos manibus
„ ad pectus positis Christianissimo Regi, me Legati mu-
„ nere non functurum, nec Facultatibus mihi a S. Sede
„ concessis usurum, nisi quamdiu in Regno ero, & suæ
„ Majestati Christianissimæ placuerit, adeo ut certior fa-
„ ctus de illius voluntate, illi convenienter Legati no-
„ men, & jus continuo sim depositurus: simulque omni-
„ um quæ gerentur à me, Legatione finita, codicillos re-
„ licturum in manibus ejus, quem voluerit sua Christia-
„ nissima Majestas: item leges & statuta & consuetudi-
„ nes Regni servaturum, nec ullo modo auctoritati & ju-
„ risdictioni Regiæ, juribus, Libertatibus, & Privilegiis
„ Ecclesiæ Gallicæ & Universitatum derogaturum.

XVI. Prædicti articuli modificationum & reliqua usum Regni Galliæ exponentia si attendantur, & conferantur cum moderna Belgii nostri praxi, apparebit, in multis mores Belgicos hac in parte Gallorum moribus consentire.

Et quidem Philippus II. Hispaniarum Rex in litteris *Placeti* super Legatione Caroli Caraffæ in has Provincias, datis Bruxellis 18. Decembris 1557. postquam declaravit, "quod dictus Caraffa sibi exposuisset, se
„ nolle in hisce Provinciis uti Facultatibus seu Bullis
„ suæ legationis sine notitia & consensu Regis, quem
„ postulari fecit, dicit: se consensisse, atque per præ-
„ sentes consentire, ut Legatus suis *Facultatibus* &
„ *Bullis* utatur; ita tamen, quod non poterit præjudi-
„ care Indultis aut Privilegiis Regiis nominandi ad Mo-
„ nasteria, Dignitates ac Beneficia in his Provinciis;
„ neque etiam ordinationibus aut edictis publicis ha-
„ rum Provinciarum: quod non derogabit Juri Patro-
„ natus Laicorum; neque ulli fundationi quovis præ-
„ textu; quod non utetur præventione in præjudicium
„ Ordinariorum Collatorum Beneficiorum; non pote-
„ rit quoque dispensare super retentione duorum Bene-
„ ficiorum Curatorum, neque duorum Beneficiorum in
„ eadem Ecclesia: quodque hi qui ab eodem Legato ob-
„ tinebunt quamcumque gratiam, provisionem aut
„ Bullam, iis uti non poterunt sine præviis litteris *Pla-*
„ *ceti Regii*, quemadmodum, ait, observare solemus
„ in omnibus provisionibus & Bullis Apostolicis.„ Ha-
„ bentur hæ litteræ in quodam libello continente Privilegia nominationum Lovaniensium; nec non diversa alia Indulta nominandi ad Beneficia & Dignitates Principibus Belgii indulta, impresso Leodii apud Matthiam Hovium anno 1663. *pag.* 137.

XVII. Auctoritas itaque Nuntiorum Apostolicorum in Gallia ac Belgio fere in his consistit.

Primo in concedendis rescriptis, quibus designantur Judices Synodales in Partibus, qui de causis per appellationem aut alium quemcumque titulum ad Sedem Apostolicam devolutis, cognoscant & judicent.

Secundo, in concedendis dispensationibus, vel conferendis Beneficiis aliisve gratiis elargiendis, quæ privative ad Sedem Apostolicam spectant; prout scilicet Sedes Apostolica eas per Legationis Bullas seu Facultates ipsis Legatis seu Nuntiis censuerit communicandas. (*a*)

Tertio, ipsi Nuntii etiamnum hodie vice Pontificis in Provinciis pro fidei integritate & conservatione, nec non Canonum custodia excubare debent; atque apud Reges & Principes tanquam Ministri Pontificii negotia Pontificis procurare. Solent quoque Pontifices per Nuntios tanquam suos Ministros apud Principes & Reges in Provinciis agere: omniaque per manus ipsorum transire solent. Ipsi quoque omnia majoris momenti Romano Pontifici atque Curiæ Romanæ referunt; quæque agenda sint à Pontifice exspectant, atque de singulis Pontificem ac Curiam Romanam informant. Quare à vero aberrare non videntur, qui hodiernos Nuntios Apostolicos, pristinis Apocrisiariis & Responsalibus (de quibus capite secundo) comparari posse credunt.

XVIII. Indubitatum quoque est, non exiguam etiam hodie esse Nuntiorum apud Principes & Ecclesiæ Prælatos auctoritatem, propter reverentiam & eminentiam Sedis Apostolicæ, cujus ipsi vices gerunt, & pro qua Legatione funguntur; quodque plurimum Ecclesiæ sua auctoritate prodesse possint, præsertim si tales sint, quales Sanctus Bernardus *lib.* 4. *de Considerat. ad Eugenium cap.* 6. describit: "Qui missi post aurum
„ non eant, sed Christum sequantur. Qui quæstu Le-
„ gationem non æstiment, nec requirant datum, sed
„ fructum. Qui Regibus Joannem exhibeant, Æ-
„ gyptiis Moysem, fornicantibus Phineem, Heliam
„ idololatris, Elisæum avaris, Petrum mentientibus,
„ Paulum blasphemantibus, negotiantibus Christum.
„ Qui vulgus non spernant, sed doceant: divites non
„ palpent, sed terreant: pauperes non gravent,
„ sed foveant: minas Principum non paveant, sed
„ contemnant. Qui non cum turba intrent, nec cum
„ ira exeant: qui Ecclesias non spolient, sed emendent.
„ Qui marsupia non exhauriant, sed corda reficiant,
„ & crimina corrigant: famæ provideant suæ, nec in-
„ videant alienæ. Qui orandi studium gerant, & usum
„ habeant, ac de omni re orationi plus fidant, quam
„ suæ industriæ vel labori. Quorum ingressus pacificus,
„ non molestus exitus sit. Quorum sermo ædificatio,
„ quorum vita justitia, quorum præsentia grata, quo-
„ rum memoria in benedictione. Qui se amabiles præ-

(*a*) Nescio utrum quæ in eo numero dicta sunt de auctoritate Nuntiorum, possint conciliari cum iis, quæ noster Auctor statuit capite 1. hujus tituli num. 16. ubi docet in Belgio, in Gallia, & in plerisque Regnis, nullum jurisdictionis actum posse à Nuntiis exerceri; eo loci excludit tum contentiosam, tum voluntariam jurisdictionem, unde sequitur quod Nuntii concedere nequeant dispensationes nec rescripta quibus designantur Judices Synodales in *partibus*, &c. sicut asseruit num. 17. capitis 4. facultas enim concedendi dispensationes, & designandi Judices supponit auctoritatem jurisdictionis. Quod autem non solum in Galliis, sed etiam in Hispaniis, Nuntii nullius jurisdictionis actum independentes à Regibus possint exercere, constat ex Bobadilla Auctore Hispano, lib. 2. cap. 2. *de la Jurisd. Real y mixto fuero.* Addit non tantum Hispanias, sed Comitatum Burgundiæ, & integrum Belgium nullam in Nuntiis Apostolicis agnoscere jurisdictionem, *si*, inquit, *primero no tienen licentia Real para ello.* Quapropter in iis Provinciis sicut in Galliis Nuntii non possunt cognoscere & ferre judicium de secularisatione Monasteriorum, de unione Beneficiorum, de informationibus quæ vocari solent *de commodo & incommodo*, & de actis cæteris quæ supponunt potestatem jurisdictionis; unde nec Tribunal erigere audent, nec Assessores ad jus dicendum in Galliis & in Hispaniis sibi vindicant.

„ beant

„ beant non verbo, sed opere: reverendos exhibeant, „ sed actu, non fastu. Qui humiles cum humilibus, „ & cum innocentibus innocentes, duros dure redarguant, malignantes coërceant, reddant retributionem superbis. Qui non de dote viduæ, & patrimonio crucifixi se vel suos ditare festinent, gratis dantes quod gratis acceperunt, gratis facientes judicium „ injuriam patientibus, vindictam in nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo denique spiritu, „ illorum instar septuaginta Moysi accepisse, cernantur, „ per quem sive absentes, sive præsentes contendant „ placere tibi, placere Deo.

TITULUS XXII.

DE CONGREGATIONIBUS CARDINALIUM.

CAPUT I.

De Origine, & Dignitate, & Officio Cardinalium.

1. *Qui dicti olim fuerint, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Cardinales?
2. *Unde olim dicerentur* Cardinales?
3. *Quomodo Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Cardinales *distinguerentur à* non Cardinalibus?
4. *Episcopum proprium Ecclesiæ S. Gregorius vocat* Cardinalem.
5. *Eodem sensu dicit Presbyterum* Cardinalem.
6. *Diaconum* Cardinalem *eodem sensu accepit.*
7. *Olim non tantum in Ecclesia Romana, sed etiam in aliis erant Presbyteri & Diaconi* Cardinales.
8. *Etiam seculo XI. Presbyteri Ecclesiarum Parochialium dicti sunt* Cardinales.
9. *Quæ primitus fuerint* Diaconiæ *in Urbe Roma*?
10. *Quomodo paulatim transierint in titulos* Cardinalium?
11. *Quatuordecim primum fuere Diaconorum Cardinalium tituli, quibus quatuor alii additi.*
12. *Primus Leo X. octodecim titulis Diaconorum* Cardinalium *novum addidit.*
13. *Olim fuere 28. tituli Presbyterorum* Cardinalium; *& quamdiu numerus ille manserit immutatus?*
14. *Episcopi* Cardinales *Romæ multis seculis ignoti fuere; & quomodo initium habuerint?*
15. *Quomodo numerus* Cardinalium *subinde diminutus, & subinde nimium auctus fuerit? Hunc Synodus Basileensis limitavit.*
16. *Sixtus IV. numerum primus valde ampliavit.*
17. *Hodie ad septuaginta redactus.*
18. *Antiquitus Cardinales Ecclesiæ Romanæ erant ipse Clerus illius Ecclesiæ; quem* Presbyterium *dicebant.*
19. *Presbyteri aut Diaconi Cardinales olim supra reliquum Clerum non eminebant.*
20. *Multis seculis Episcopi prælati fuere* Cardinalibus.
21. *Dignitas Cardinalitia cum dignitate Romani Pontificis sensim crevit.*
22. *Circa seculum XII. cœperunt* Cardinales Episcopi.
23. *Pileus rubeus aliaque insignia Cardinalibus data.*
24. *Quando Cardinales dicti sint* Eminentissimi?
25. *Cardinales nullo alio titulo quam* Cardinalitio *uti possunt.*
26. *Cardinalitia dignitas omnem aliam suo splendore absorbere videtur.*
27. *Cardinales nonnunquam Episcopos indigne tractarunt.*
28. *Bartholomæus De Martyribus conqueritur, Episcopalem dignitatem per Cardinalitiam in vilipendium venisse.*
29. *Præcipuum officium* Cardinalium *olim fuit intendere Ecclesiis suorum respectivè titulorum.*
30. *Hodie præcipuum ipsorum officium est, assistere Pontifici; ratione cujus postmodum suum nomen mutuarunt.*
31. *Quod si Pontifex Cardinales in Consilium admittat, eorum tamen assensu credit non indigere.*
32. *Cardinales hodie cum Pontifice majora Ecclesiæ negotia agunt.*
33. *Quæ qualitates in Cardinalibus requirantur?*
34. *Quid in Conc. Trid. egerint oratores Galli circa reformationem Cardinalium.*
35. *Cardinalium Congregationes pro negotiis dirigendis.*
36. *Variæ harum Congregationum species.*
37. *Quarum Congregationum notitiam habere hic conveniat?*

I. A MULTIS retro seculis notissimum fuit *Cardinalium* in Ecclesia nomen; sed à modernis Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus plane diversorum.

Episcopus quippe *Cardinalis* antiquitus dictus fuit, omnis ille Episcopus, qui Ecclesiæ alicui Cathedrali erat intitulatus sive *incardinatus*, hoc est, proprius illius Ecclesiæ Episcopus.

Similiter Presbyter, aut Diaconus *Cardinalis* vocatus est, qui alicui Ecclesiæ aut loco pio tanquam *ordinarius*, & *proprius* Presbyter, aut Diaconus erat intitulatus, sive *incardinatus*.

II. Hujusmodi Episcopi, Presbyteri & Diaconi vocabantur *Cardinales*: quia, sicut *cardo* fixus est, & immobilis; ac circa illum valvæ volvuntur; ita quoque circa illos Episcopos, Presbyteros ac Diaconos, tanquam *fixos* & proprios Ecclesiarum *cardines*, populus eorum curæ commissus in Ecclesiastico regimine, & animarum cura quodammodo volveretur.

III. Verbo, Episcopi, Presbyteri & Diaconi *Cardinales* in hoc unice ab aliis *non Cardinalibus* differebant, quod illi tanquam *proprii* & quasi *fixi* ac *immobiles* Ministri, Ecclesiis suis essent intitulati: hi vero tanquam *adventitii* & *subsidiarii* alicui Ecclesiæ essent assignati; atque ita juxta veterem *Cardinalium* nomenclaturam hodierni Parochi vere dicerentur Presbyteri *Cardinales*; Vice Pastores vero *non Cardinales*.

Hoc sensu Gelasius I. in litteris ad Cœlestinum Episcopum apud Gratianum *Dist.* 24. *Can.* 4. Pontificem *Cardinalem* opponit Pontifici seu Episcopo *Visitatori*: qui scilicet duntaxat ad tempus alicui Ecclesiæ tanquam *Visitator* invigilat.

Notant passim viri Eruditiores ante Gelasium, nomen Cardinalis non legi tributum Episcopis, Presbyteris, aut Diaconis. Occurrit quidem in quadam Synodo, quæ habita dicitur sub Sylvestro Papa seculo IV. sed hanc Synodum, ejusque acta demum ævo Caroli Magni conficta, & Sylvestro Papæ supposita esse, plura in ea occurrentia evidenter evincunt, & hodie passim Eruditis sat est persuasum.

IV. Meminit quoque hujusmodi Episcoporum, Presbyterorum ac Diaconorum *Cardinalium* non semel Sanctus Gregorius.

Et quidem, cum Isauriæ Episcopus, ob imminentes hostes refugium habuisset in insulam Corcyram, atque

que ad Ecclesiam quamdam istius insulæ se cum sua plebe recepisset; vellet que in illa non tantùm corpus Sancti Donati, quod secum attulerat, collocare & consecrare; sed insuper *Pontificalia* exercere, atque ea de causa lis inter Episcopum Isauriæ & Episcopum hujus insulæ orta esset, rescribit huic Sanctus Gregorius *lib.* 12. *Ep.* 2. Sacerdotes vel Clerum Isauriæ civitatis ab illa Ecclesia non esse repellendos, " sic tamen, inquit, „ ut Dilectioni tuæ in cujus Parochia (id est Diœcesi) „ castrum ipsum est positum, emissa procuretur cautione munitio, per quam promittat Episcopus Isauriæ, *nullam* sibi in eo *potestatem*, nullum privilegium „ fore, nullam *jurisdictionem*, nullam tanquam *Cardinalis* Episcopus ulteriùs *auctoritatem* defendere: sed „ post pacem Deo propitio redditam ablato venerabili „ Sancti Donati, si maluerint, corpore, ad propria se „ modis omnibus reversuros.

Hîc Gregorium per Episcopum *Cardinalem* intelligere *proprium*, *fixum* & *ordinarium* Episcopum, perquam manifestum est: quapropter Vir Eruditus Petrus Gussanvillæus in notis ad citatam Epistolam, verbo, *Cardinalis Episcopus*, sine ulla hæsitatione hanc notam apposuit, *id est*, TITULARIS sive PRINCIPALIS, *ut in Epistola sequenti*; sive PROPRIUS, *ut in Epistola* 8.

V. Presbyterorum *Cardinalium* & *non Cardinalium* in eodem sensu frequens quoque apud S. Gregorium est memoria.

Et quidem rescribens Castorio Episcopo Ariminensi, ut postulante Timotheâ illustri feminâ Oratorium pro ejus devotione in honorem Sanctæ Crucis absque *Missis publicis* solemniter consecret, hanc cautionem apponit: " ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisterium construatur, nec Presbyterum constituas „ *Cardinalem.* „ *Lib.* 2. *indict.* 10. *epist.* 9.

Similiter scribit Episcopo Firmano, ut cuidam suo Diœcesano Oratorium pro suâ devotione extruat; eâdem rursus additâ conditione, ut consecretur absque *Missis publicis*; & ut in eodem loco nec futuris temporibus *baptisterium* construatur, nec Presbyterum *Cardinalem* constituat.

Hîc videmus Gregorium nolle ordinari *Presbyterum Cardinalem*: at verò scribens eidem Episcopo pro consecratione Ecclesiæ, quam quidam ejus Diœcesis Comes in suo Castro suoque sumptu construere & dotare volebat, vult, Presbyterum ibi constitui *Cardinalem. Lib.* 10. *indict.* 5. *epist.* 12.

Ratio verò cur hîc Presbyterum *Cardinalem* constitui præcipiat, & alibi inhibeat, hæc est; quòd Oratoria, de quibus in prioribus Epistolis, solummodo construerentur & dedicarentur ad alicujus privatam devotionem; nequaquam verò ad publicas synaxes, seu publicos populi conventus. Quare & absque publicis Missis consecrari debebant. Per Missas *publicas* enim intelligit Gregorius, juxta phrasim illius temporis, Missas ad quas unà cum suo Pastore *plebs* convenire debebat.

Oratorium autem, de quo in postrema citata Epistola, non pro privata Comitis devotione destinabatur, sed insuper, ut ad illud populus convenire posset. Sic enim scribit Gregorius: " Presbyterum quoque te illic constituere volumus *Cardinalem*, ut quoties præfatus „ Conditor fieri sibi Missas fortasse voluerit, *vel Fidelium concursus exegerit*, nihil sit, quod ad Missarum „ sacra exhibenda solemnia valeat impedire.

In hoc ergo Presbyterum *Cardinalem*, id est *proprium* & *fixum*, quem hodie *Curatum* sive *Plebanum* diceremus, constitui vult pro populi ibidem convenientis directione; at in illis Presbyterum non *Cardinalem*; sive, uti hodie diceremus, *Capellanum*, sive Presbyterum non fixum; ab Episcopo tamen postulandum, si Fundator Oratorii ibi Missas celebrari velit; uti expressè monet S. Gregorius.

VI. De Gratiano Diacono ad Metropolitanum Episcopum ita scribit idem Pontifex *lib.* 5. *indict.* 14. *epist.* 11. & refertur à Gratiano *dist.* 71. *can.* 5. " Fraternitatem tuam à nobis petiisse recolimus, Ecclesiæ Benafranæ Diaconum tuæ concederemus Ecclesiæ *Cardinandum.* Et quoniam nec Episcopum, cui obsecundare, nec *propriam* habet Ecclesiam, hoste scilicet „ prohibente, quò suum debeat ministerium exhibere; „ petitionem tuam non prævidimus differendam. Idcirco scriptis tibi præsentibus eum necessariò duximus concedendum, habituro licentiam Diaconum „ illum, nostrâ interveniente auctoritate, Ecclesiæ tuæ, „ Deo propitio, constituere *Cardinalem.*

Itaque ætate S. Gregorii, Episcopi, Presbyteri & Diaconi *Cardinales* propriè erant, Episcopi, Presbyteri ac Diaconi, qui Ecclesiis erant intitulati seu *incardinati*, tanquam *fixi* ac *proprii* illarum Ecclesiarum Pastores & Ministri.

VII. Hinc non tantùm in Ecclesia Romana, sed in omnibus passim Ecclesiis erant Presbyteri ac Diaconi *Cardinales*, præter *Cardinalem*, hoc est, *proprium* Episcopum. Et quidem usque ad seculum undecimum, Curiones Ecclesiarum Parochialium in Ecclesiis Gallicanis dictos fuisse *Presbyteros Cardinales*, ostendit ex illius temporis monumentis auctor Tractatûs Gallici *de Origine Cardinalium pag.* 16. *edit.* 1670.

VIII. Atque hoc sensu intelliguntur Sacerdotes *Cardinales* in *cap.* 2. ℣. *De Officio Archipresbyteri*; quos etiam antiquus Glossographus vocat *principales*; & in Corpore Juris Canonici correcto editionis Antverpiensis anni 1648. ad marginem notatur ex Antonio Augustino: " *Cardinales* Sacerdotes hoc loco non Urbis „ tantùm Romæ, sed *aliarum* etiam civitatum *primos* „ interpretamur, quibus tituli, id est, *Parochiæ* committuntur.

Auctor dictæ Decretalis dicitur *Leo Papa*, absque expressione ulteriori; sed Antonius Augustinus monet, *Leonem IX.* appellari, à quibusdam ex veteribus libris: quæ inscriptio si vera sit, vel ex hac Decretali habemus, etiam ætate Leonis IX. id est circa medium seculi XI. Parochialium Ecclesiarum Curiones, fuisse dictos, Sacerdotes *Cardinales.*

Itaque *Cardinales* Ecclesiæ Romanæ, quemadmodum aliarum Ecclesiarum, erant Presbyteri & Diaconi, qui Ecclesiis & titulis Presbyterorum aut Diaconorum erant intitulati seu *incardinati*, tanquam *fixi* ac *proprii* Ministri.

IX. Porrò Diaconiæ erant loca, in quibus per Diaconos Regionarios pauperes, viduæ, pupilli, senes cujusque Regionis alebantur; habebantque hæc loca, quæ quasi publicæ domus hospitales erant, Oratoria seu sacella adjuncta. Qui igitur hisce locis tanquam *proprius* Diaconus ad ministrandum dictis personis, & loca illa regenda præficiebatur, Diaconus *Cardinalis* appellabatur, erantque hujusmodi *Diaconiæ* sive domus hospitales in singulis Urbis Regionibus; atque ideò *Diaconi* illi etiam dicti fuêre *Regionarii.*

X. At usu harum Hospitalium domorum paulatim exolescente, ipsisque ædibus dirutis, solis sacellis ac oratoriis nomen *Diaconiæ* adhæsit, à quibus tandem *Diaconi Cardinales Urbis Romæ* dicti fuêre.

Porrò hæ Diaconiæ per quatuordecim Regiones Urbis distributæ erant; atque hinc primitùs Diaconi hisce præfecti, dicti sunt *Cardinales* primæ, secundæ, &c. Regionis; scilicet à Regione, in qua titulus ipsius situs erat. At successu temporis antiquatâ hac appellatione dici cœperunt, ad exemplum Cardinalium Presbyterorum, Diaconus Cardinalis hujus vel illius Diaconiæ v. g. *S. Theodori*, *S. Adriani*, &c. nimirum à titulo Diaconiæ.

XI. His quatuordecim Diaconiis, sive titulis *Cardinalium* Diaconorum additi jam pridem fuerunt (ait Onuphrius Panvinius in libro *de Episcopatibus, Titulis & Diaconiis Cardinalium pag.* 25.) " quatuor alii Diaconi Cardinales, quorum munus tantùm erat, Lateranensi Basilicæ, vel Pontifici Romano, ibidem cele- „ branti

„ branti ministrare, quos & Altaris Lateranensis mini-
„ stros appellatos fuisse legi, sicque XVIII. numerus ex-
„ pletus.

XII. Hæc Onuphrius, qui ibidem *pag.* 27. enumeratis hisce octodecim Diaconiis sive Titulis Cardinalium addit: " Porrò autem has Diaconias semper fuisse
„ legi, & nunquam vel additis novis, vel antiquis sub-
„ latis mutatas usque ad Leonis X. Pontificatum, qui
„ primus omnium Romanorum Pontificum, Diaco-
„ niam unam novam adjunxit, quæ fuit Diaconia *S.*
„ *Onuphrii in Vaticano*, quam Joanni Cardinali Lo-
„ tharingo à se creato tradidit.

XIII. Titulos *Cardinalium Presbyterorum* viginti octo, qui ante millesimum & centesimum abhinc annum extiterunt, *pag.* 8. enumerat Onuphrius; quorum aliquos circa tempora Gregorii I. mutatos fuisse monet; ita tamen ut numerus viginti octo Presbyterorum Cardinalium integer permanserit, ut habetur ex Pandulpho Pisano in vita Gregorii II. usque ad Honorii Papæ II. tempora, annumque Christi 1125. quo id observari desitum, uti latiùs exponit Onuphrius *pag.* 17.

XIV. Quoad *Cardinales Episcopos*; cùm antiquitùs Episcopus *Cardinalis*, alius non esset, nisi *proprius* & *intitulatus* Ecclesiæ cujusque Episcopus; nullus in Urbe Roma præter Episcopum Romanum sive Pontificem dici potuit Ecclesiæ Romanæ Episcopus *Cardinalis.* Unde & multis seculis ignoti fuêre alii *Episcopi Cardinales* Ecclesiæ Romanæ; atque admodum verisimile est, nonnisi circa seculum XI. aut XII. contigisse quod narrat Onuphrius *pag.* 13. nimirum quòd " Ecclesiæ Latera-
„ nensi, quæ est specialis Sedes Romani Pontificis,
„ propter suam, & Episcopi Romani excellentiam *sep-*
„ *tem* Episcopi ex circumvicinis civitatibus assignati
„ sint, qui suis statis solemnibusque diebus singuli co-
„ ram Romano Pontifice in eadem Basilica celebrarent
„ divina Mysteria, vel Pontifici celebranti assistentes
„ essent, atque ob eam causam postea Episcopi & *Car-*
„ *dinales*, id est, *Principales*, quòd huic Ecclesiæ &
„ Romani Pontificis ministerio adscripti essent, appel-
„ lari cœperunt.

XV. Hi septem Cardinales Episcopi si jungantur cum 28. Cardinalibus Presbyteris, & 18. Diaconis, conficiunt 53. Cardinales; qui numerus tamen circa tempora Honorii II. id est, circa initium seculi XII. minui cœpit; & ad incertum numerum sensim delabi. Imò teste Onuphrio *pag.* 18. ad eam paucitatem redacti sunt, ut non essent nisi septem Cardinales viventes, videlicet tres Presbyteri & quatuor Diaconi, quando creatus fuit Nicolaus III. anno 1277. qui ibidem notat, post tempora Nicolai III. rursùs cœpisse augeri numerum Cardinalium; qui ut nec graves Ecclesiæ essent, nec superfluâ numerositate vilescerent, quòd numerum 24. excedere non possent, in Concilio Basil. cautum est.

XVI. " Primus Papa Xystus IV. nullâ habitâ ratione
„ Decreti Concilii Basileensis, suprà omnes Prædeces-
„ sores suos (si Onuphrio *pag.* 18. credimus) Cardi-
„ nalium numerum maximè ampliavit; cujus exem-
„ plum optimè secutus est Alexander Papa VI. Nullus
„ tamen horum Pontificum antiquum 53. numerum
„ excessit, ut essent videlicet plures quàm 53. quum
„ nec eum numerum attigerint; sed omnium Roma-
„ norum Pontificum primus fuit Leo X. qui antiqui
„ statuti ratione non habitâ, in magna illa 31. Cardi-
„ nalium creatione, veterem & antiquum atque à nullo
„ unquam Romanorum Pontificum excessum nume-
„ rumque longè superârit. Nam sub Leone X. plus mi-
„ nus 65. Cardinales simul viventes fuerunt, quod nun-
„ quam aliàs contigerat post fundatam Romanam Ec-
„ clesiam. Ejus exemplum secuti sunt Paulus III. &,
„ qui nunc vivit Paulus IV. Prior enim ad 63. nume-
„ rum Cardinales auxit, sequens ad 70. quem quoque
„ numerum nunquam fuisse satis constat. „ Hæc ille.

XVII. Hunc numerum tanquam respondentem septuaginta viris, quos de Senioribus in suum adjutorium ex mandato Domini assumpsit Moyses, & septuaginta Discipulis, quos binos ante faciem suam misit Christus, retinendum decrevit Xystus V. in sua Constitutione, quæ incipit, *Postquam Verum ille*, decernens " ut im-
„ posterum connumeratis omnibus cujuscumque ordi-
„ nis Episcopis, Presbyteris & Diaconis *Cardinalibus*,
„ qui nunc sunt, quique in futurum creabuntur, cun-
„ cti simul numerum *septuaginta* nullo unquam tem-
„ pore excedant, ac talis numerus quovis prætextu,
„ occasione vel causâ etiam urgentissimâ minimè au-
„ geatur. „ Declarans insuper electionem ac nominationem alicujus ultra dictum numerum *nullam, irritam* ac *inanem.*

Hic est ergo modernus Cardinalium numerus; quorum titulos quis creaverit, & à quibus Pontificibus novi erecti fuerint, in citato libro enumerat Onuphrius; hoc unà monens, hodie duntaxat esse sex Episcopos Cardinales; eò quòd Ecclesia Episcopalis SS. Ruffinæ & Secundæ aliàs Sylvæ Candidæ Calixto II. unita fuerit Episcopatui Portuensi.

Quemadmodum circa numerum Cardinalium varia pro temporum varietate intercessit disciplina, ita nec minor circa Cardinalium eminentiam ac dignitatem intervenit mutatio.

XVIII. Antiquitùs enim Cardinales Romanæ Ecclesiæ alii non erant, ut ex jam dictis facile est colligere, quam ipse Romanæ Ecclesiæ ordinarius Clerus, constans ex Presbyteris & Diaconis. Unde *Presbyterium* de quo S. Cornelius Papa ad S. Cyprianum, idem fuisse quoad officium & functiones cum hodierno Cardinalium Collegio, notat Pamelius in notis ad citatam Epistolam Cornelii: " Presbyterium, ait, intelligit tum
„ hîc, tum paulo post Collegium, sive Senatum (ut loquitur D. Hieronymus Epistolâ ad Rusticum) „ *Cleri*
„ *Romani*, utpote sine cujus consilio arduum nihil so-
„ leat agere Romanus Pontifex. Atque adeò, tum
„ hinc, tum ex epistolis Cypriani ad Clerum Romanum
„ constat, Presbyteros & Diaconos Ecclesiæ Romanæ,
„ in eadem auctoritate jam olim fuisse, quâ nunc pol-
„ lent, eodem etiam munere functos, quo *nunc Cardi-*
„ *nales*; nempe ut essent Consiliarii, & Assessores Epis-
„ copi Romani. Quod planè perspicuum fit ex verbis
„ illis Epistolæ 55. ad Cornelium: *florentissimo illic Cle-*
„ *ro tecum præsidenti.* Erant tamen illis Episcopi tum
„ temporis superiores. „ Hæc Pamelius.

XIX. Cùm ergo *Cardinales* Romanæ Ecclesiæ non essent nisi Presbyteri ac Diaconi suis respectivè Ecclesiis aut Titulis *incardinati*; ipsum Clerum Ecclesiæ Romanæ eo modo constituentes, quo aliarum particularium Ecclesiarum Presbyteri ac Diaconi suæ respectivè Ecclesiæ Clerum conficiebant, nullâ quoque suprà reliquos prærogativâ in illa qualitate eminebant; quemadmodum sex aut septem illi Episcopi Romæ adjacentes, etiam postquam Romanæ Ecclesiæ Cardinales creati fuêre, ob eam causam (uti monet Onuphrius *pag.* 30.) " neque Patriarchis, neque Metropolitanis vel
„ Archiepiscopis, neque etiam Episcopis aliarum Ci-
„ vitatum, licèt Cardinales non essent, ante se tamen
„ consecratis, digniores erant, nec etiam eos præce-
„ debant: sed eorum præcedentia erat ratione tempo-
„ ris, quo Episcopi creati fuerant: etenim Episcopus
„ *Cardinalis* Ostiensis, si post Episcopum Veronen-
„ sem, qui non erat Cardinalis, vel post alium quem-
„ que creatus fuisset, superiorem eo locum, neque in
„ consessu neque in procedendo habebat; eos tantùm
„ Episcopos præcedebat, qui post eum creati fuerant:
„ quæ omnia idcirco dico, *quod nihil dignitatis* aut
„ *præeminentiæ illis dabat antiquitùs, esse Cardinales.* „ Hæc ille, unà observans, quod usque ad tempora Gregorii VII. & Urbani II. id religiosè observatum fuerit.

XX. Et si Zerolæ in praxi Episcopali, verbo *Episcopus*, aliisque Canonistis credimus, Episcopi usque

ad

ad Clementem V. & Joannem XXII. erant in dignitate supra Cardinales; quin imò, uti post alios Canonistas asserit Barbosa *Lib.* 1. *juris Eccles. cap.* 3. *num.* 17. " usque ad tempora Bonifacii VIII. nullus erat Episco- „ pus, qui vellet fieri *Presbyter Cardinalis*, quia pu- „ tabant non licere descendere *à majore* dignitate *ad* „ *minorem.*

Et Ludovicus Gomesius in procemio ad Regulas Cancellariæ: " Episcopi usque ad tempora Clementis V. „ & Joannis XXII. in Ecclesia Dei, ita in excelso ho- „ noris & existimationis fastigio positi fuerunt, ut dig- „ nitate deprimi ac gradu minui arbitrarentur, si ex „ Episcopis ad Cardinalatûs officium assumerentur.

XXI. Quo verò tempore crescere cœperit Cardinalium Romanæ Ecclesiæ dignitas, nequit præcisè determinari; illud sat constat, sensim atque gradatim ad eam, in qua modo conspiciuntur, eminentiam pervenisse.

Et quidem Cardinalium dignitatem cum Ecclesiæ & Romani Pontificis dignitate semper crevisse, monet Onuphrius *pag.* 34. unà advertens, dignitatem Pontificis Romani maximam fuisse tempore Alexandri III. " Sub quo, ait, Romana Ecclesia ad maximum in ter- „ ris fastigium evecta fuit, Imperatore potentissimo „ Frederico Ahenobarbo, eoque Ecclesiæ Romanæ in- „ festissimo hoste, conculcato, victo, pacemque ab „ Ecclesia petere coacto.

XXII. Tunc ergo, teste Onuphrio, primùm ex Episcopis Cardinales fieri cœpti: hac tamen moderatione, " ut quoties accideret aliquos creari Cardinales, qui „ Episcopi vel Archiepiscopi essent, singulis una ex „ *Cardinalibus* Ecclesiis (Episcopalibus) tradebatur, „ quòd tunc incongruum videretur, ex *Episcopo Pres-* „ *byter* fieri, sed minus inconveniens ex Episcopo vel „ Archiepiscopo fieri *Episcopus Cardinalis.*

XXIII. Succedentes Pontifices Cardinalium eminentiam ac dignitatem continuò magis magisque elevârunt; pluraque eminentiæ atque dignitatis ornamenta & argumenta addiderunt.

" Innocentium IV. ipsis Cardinalibus, cùm à sum- „ mo Pontifice ad Terras Ecclesiæ regendas mitteren- „ tur, *rubeum pileum* tradidisse circa annum Domini „ 1244. „ ex relatis Canonistis refert Barbosa loco citato *n.* 8. additque. " Quod postea vel per consuetu- „ dinem, aut expressam concessionem *omnibus* Cardi- „ nalibus datum est.

Paulus II. " publico Decreto mandavit, propositâ „ pœnâ (teste Ciaconio in ejus vita) ne quisquam *bir-* „ *retam coccineam* præter Cardinales ferret. Quibus „ etiam primo Pontificatûs sui anno, *pannum* ejusdem „ coloris dono dedit, quo equos & mulas sternerent, „ dum equitarent.

Hæc Cardinalitia insignia cum tantùm Cardinalibus è Clero seculari assumptis, essent data, Gregorius XIV. etiam *Regularibus rubrum pileum* concessit, & aliquibus tunc præsentibus propriâ manu imposuit; uti videre est in ejus Constitutione, quæ incipit: *Sanctissimus*, estque nona inter ejus Constitutiones in Bullario Romano.

XXIV. Posthæc sub Urbano VIII. decretum fuit, ut jam non *Illustrissimi* vocarentur, prout hactenus, sed *Eminentissimi*, huncque titulum non esse communicandum nisi solis Electoribus Ecclesiasticis Imperii, & vetitum Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis aliisque Prælatis, sub pœna anathematis titulum illum assumere.

XXV. Denique Innocentius X. anno 1645. confirmavit Decretum Congregationis Sacrorum Rituum, quo præcipitur omnibus Cardinalibus, etiam quacumque natalium seu præcellentium aliarum dignitatum prærogativâ insignitis, ut *solo nomine Cardinalis* contenti, non aliis titulis nuncupentur, nec uti inter eos possint, quàm *Eminentissimi ac Reverendissimi*; nec non *Eminentiæ Reverendissimæ*. Insuper jubentur omnes Cardinales è propriis sigillis & signis quibuscumque vulgò *armis* nuncupatis, amovere " coronas, signa, ac „ omnes notas seculares, præter eas, quibus intra scu- „ tum armorum, eorum familiæ tanquam de essentia, „ & integritate eorumdem armorum utuntur, & ut im- „ posterùm ab illorum usu abstineant, *solo pileo, de pre-* „ *tioso Christi sanguine rubente insigniti*, ac decorati; „ ac ulteriùs sanctissimus Dominus noster inhibuit sub „ excommunicationis latæ sententiæ, ac aliis arbitrii „ sui pœnis, sculptoribus, pictoribus, ac aliis quibus- „ cumque, ne prædictas notas seculares in sigillis, & „ armis, aliisque insignibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ „ Cardinalium sculpere, ac pingere, aut sculpi vel pin- „ gi mandare audeant.

Si ex gravitate pœnæ comminatæ, scilicet *Excommunicationis latæ sententiæ*, judicandum esset de enormitate criminis, indubie Pictores aut Sculptores hujus Decreti transgressores, *judicandi* essent *enormis* criminis rei: sed scitur, similem censurarum comminationem ex consueto, sed nequaquam probando hodierno Curiæ Romanæ stilo omnibus passim Decretis apponi.

Unde nec mirum, similes censurarum comminationes ut meri stili passim reputari & in judiciis pro talibus haberi.

Optandum ut Curia Romana in censuris infligendis seriò attenderet ad Decretum Concilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 3. *de Reform.* in verbis: " Quamvis *excommu-* „ *nicationis* gladius, nervus sit Ecclesiasticæ discipli- „ næ, & ad continendos in officio populos valde sa- „ lutaris, sobriè tamen magnâque *circumspectione* ex- „ erendus est, cùm experientia doceat, si temerè aut „ levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam „ formidari, & perniciem potius parere, quam salu- „ tem.

XXVI. Censura Innocentii X. & Decretum Congregationis Rituum satis demonstrant Cardinalitiam dignitatem tunc tanti fastigii reputatam, ut reliquæ dignitates seu seculares, seu Ecclesiasticæ illius splendore tanquam ad majus lumen, offuscari viderentur. Neque aliam de Cardinalitia excellentia ideam tempore Eugenii IV. habitam fuisse, manifestum est ex litteris ejus ad Henricum Archiepiscopum Cantuariensem relatis in Bullario Romano tomo 1. *pag.* 351. in quibus asserit, tantæ esse dignitatis Cardinalatum, ut quasi absorbeat aliam quamcumque dignitatem, hoc utens argumento: " Cardinales licèt certarum Ecclesiarum dum „ ad Cardinalatum assumuntur Episcopi sint, nihilo- „ minus eos *non Episcopos*, sed *Presbyteros Sanctæ Ro-* „ *manæ Ecclesiæ Cardinales*, Sedes Apostolica appel- „ lat; quinimò si eis suas priores Ecclesias in titulum „ dimittat, non amplius sub *nomine Ecclesiarum*, sed „ *tituli Cardinalatûs* scribit, quasi ad majorem digni- „ tatem & jurisdictionem assumpserit; alioquin non as- „ cendisse, sed descendisse, non honorari, sed deho- „ norari, viderentur.

XXVII. Imò in tantum videbatur aliquibus supra Episcopalem dignitatem Cardinalitia dignitas eminere, ut nonnulli, Episcoporum ministerio ad vilia quæque munia uti non vererentur; quemadmodum refert & reprobat Leo X. in Bulla reformationis Curiæ edita in Concilio Lateranensi *sess.* 9. statuitque: " Eos, quos „ vel nunc habent, vel imposterum sunt habituri, *ho-* „ *norificè, ut fratres*, ac juxta eorum statûs condecen- „ tiam tractent.

XXVIII. In hanc quoque Episcopalis auctoritatis dejectionem & vilipendium, vehementiùs in ipso Concilio Tridentino invectus scribitur nominatissimus ille Bracarensium Archiepiscopus Bartholomæus *De Martyribus*; qui dum durante Concilio unà cum Cardinale Lotharingiæ Romam ivisset, atque ibidem intelligeret, invaluisse consuetudinem, ut in Congregatione aut Conventu coram Pontifice, Cardinales sederent *tectis* capitibus, Episcopi verò & Archiepiscopi essent *erecti*

detectis capitibus, tantâ vehementiâ, totque argumentis indignitatem illius consuetudinis Pontifici exposuit, ut præter omnium exspectationem, Pontifex resolverit, hunc morem tanquam abusum, Episcopali characteri nimium derogantem abrogare; uti & reipsâ abrogavit, mandans in Congregatione eodem die habitâ, ut Episcopi æquè ac ipsi Cardinales sederent *tectis* capitibus. Historiam ac totum ejus coram Pontifice discursum refert scriptor Gallicus ipsius vitæ. *lib. 2. cap. 22.*

XXIX. Si officium Cardinalium expendamus; atque hodiernum cum pristino conferamus, etiam hîc mutationem non modicam intervenisse videbimus.

Cùm enim pristini Romanæ Ecclesiæ Cardinales, essent Presbyteri ac Diaconi, suis respectivè Ecclesiis & titulis tanquam *Ordinarii* atque *fixi* ministri adscripti, etiam *præcipuum* officium eorum erat, illarum Ecclesiarum vel titulorum curam gerere, muniaque Presbyteri seu Parochi, aut Diaconi obire, iisque se totos impendere: quamvis & ipsi tunc etiam Presbyterium constituerent, cujus consilio & operâ Romanus Episcopus uteretur, uti suprà notavimus.

XXX. At si disciplinam à sex circiter seculis stabilitam expendamus, videbimus, præcipuum Cardinalium Romanæ Ecclesiæ officium esse, Romano Pontifici in negotiis gerendis consilio & operâ assistere, atque ex hoc capite Cardinalium eminentiam atque dignitatem præcipuè, ne dicam unicè, fuisse desumptam & consideratam.

Et quidem Leo IX. scribens ad Michaëlem Patriarcham Constantinopolitanum, cùm dixisset, quòd sicut cardine totum regitur ostium, ita in Petro & ejus Successoribus totius Ecclesiæ disponatur emolumentum, mox ut consequens infert: " Unde & Clerici ejus *Car-* „ *dinales* dicuntur; *Cardini* utique illi, quo cætera mo- „ ventur, *viciniùs* adhærentes.

Itaque jam non ab intitulatione aut incardinatione alicujus Ecclesiæ, *Cardinales* vocantur; sed à majori adhærentia Pontifici Romano. Hinc & sub idem tempus *laterales* Pontificis dici cœperunt.

XXXI. Petrus de Marca *l. 1. de Concordia Sacerd. & Imp. cap. 9. num. 7.* observat jam pridem Pontifices jurasse in sua inauguratione, se Ministerium suum cum consilio Cardinalium gesturos. Imò non tantùm cum *consilio* Cardinalium, seu sui Cleri consuevisse jam pridem causas *majores* decidere, aut quæstiones ad se delatas resolvere, sed convocatis Episcoporum Synodis, uti monet de Marca, & suprà latiùs ostendimus.

Sed " Hodie (ait de Marca ibidem *num. 8.*) eo jure „ utitur Romanus Pontifex, ut eos quidem in consi- „ lium adhibeat, sed eorum assensu non indigeat.

Quo tempore eo jure uti cœperint Pontifices, & quasi monarchicè Ecclesiam regere, incertum est. Interim illud notat ibidem de Marca, quòd etiam ævo Petri Damiani, id est anno 1061. Episcopi Cardinales eum locum tenebant, ut de illis Damianus dixerat. " Patriar- „ charum & Primatûm jura transcendunt, & super ip- „ sos quoque Pontifices authenticam prævalent proferre „ censuram. „ Quin & ætate sancti Bernardi, imò & pluribus sequentibus seculis Cardinales eam sibi vindicasse auctoritatem ibidem ostendit de Marca.

XXXII. Hac de causa ad Cardinales Romanæ Ecclesiæ seculo XII. scribens S. Bernardus, ait: " Nulli du- „ bium, quin ad vos specialiter spectet de Regno Dei „ surgentes succidere spinas, sedare querelas... Agite „ pro loco, quem tenetis, pro dignitate, quâ polletis, „ pro potestate, quam accepistis. „ *Epist. 89.*

Hic Bernardum reputare & agnoscere Cardinales tanquam superintendentes *Regno Dei*, id est, *Ecclesiæ* atque unà cum Pontifice illius curam agentes, manifestum est. Unde ad Eugenium III. dicit: " Veniamus „ ad *Collaterales* & Coadjutores tuos. Hi seduli tibi, „ hi intimi sunt...... An non eligendi de toto orbe, „ *orbem judicaturi*?

XXXIII. Quin & inspiciantur citatæ litteræ Eugenii IV. aliorumque Bullæ, quibus dignitas Cardinalium adstruitur; videbitur, argumenta quibus adstruitur, in hoc unum refundi, quòd ipsorum consilio & operâ negotia non tantùm Ecclesiæ Romanæ, sed universalis expediantur; ipsique præcipuas in hisce partes habeant; atque ideo tot quoque eximias dotes in Cardinalibus, tametsi duntaxat *Diaconis*, posteriora Concilia & Pontifices desideraverint; quemadmodum in Concilio Basileensi *sess. 23.* & Tridentino *sess. 24. cap. 1. de reformat.* Ubi " ea omnia & singula, quæ de Episcoporum præ- „ ficiendorum vita, ætate, doctrina & cæteris qualita- „ tibus aliàs in eadem Synodo constituta sunt, eadem „ etiam in creatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ *Cardina-* „ *lium*, etiamsi *Diaconi* sint, exigenda, quos Sanctis- „ simus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis „ nationibus, quantùm commodè fieri poterit, prout „ idoneos repererit, assumet.

XXXIV. Legitur, quòd Decreta hujus sessionis, scilicet 24. ante eorum promulgationem communicata fuerint Oratoribus Regis Christianissimi; quòd hi responderint, quòd " quantùm attinet ad *Cardinales* „ nihil aliud in hac parte placere nobis potest, quàm „ quod de illis aliquando optimè constitutum est, sci- „ licet, ut non plures sint *viginti quatuor*, nec aliquis „ posthac creetur, aut in demortui locum subrogetur, „ antequam totus ordo ad illum numerum redierit. „ Item etiam, ut ex omnibus Christiani orbis regnis, „ & provinciis assumantur, sic tamen ut ex eadem ur- „ be, aut Diœcesi duo eligi non possint: illi autem, „ qui eligendi sunt, moribus, pietate & conditione „ præstent; neque triginta annorum ætate minores sint: „ neque fratres sint, aut nepotes ex fratre, aut sorore „ Romani Pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis, „ nullo etiam Archiepiscopatûs officio, beneficio Ec- „ clesiastico, aut aliâ quavis causâ à perpetua illa assi- „ stendi Romano Pontifici solicitudine, quæ eis incum- „ bit, revocentur: Denique providendum, ut quorum „ eadem est par dignitas, eorum quoque æqualis sit „ omnino redditus.

Hujus suggesti articuli reformationis meminêre Regis Christianissimi Oratores in suis observationibus ad Decreta reformationis in dicta *sessione 24.* publicata, quas miserunt ad Regem; monentque se obtinere non potuisse, ut ab eis suggesta Decreto insererentur; eò quòd *persuasum esset, nemini licere præscribere Romano Pontifici*, quid in eligendis sibi Cardinalibus spectare aut sequi debeat. Habentur hæ notæ in libello, cui titulus: *Mémoires sur le Concile de Trente, pag. 576.*

Ex hac persuasione Curiæ Romanæ; nec non Episcoporum notanter Italiæ huic Curiæ præ cæteris obnoxiorum, scilicet quòd Romano Pontifici in eligendis Ministris & regimine Ecclesiæ à nemine leges præfigi possent, summum in reformandis abusibus præsertim Curiæ Romanæ, obstaculum objectum fuisse, & historia & acta hujus Concilii abundè probant.

XXXV. His obiter dictis, revertamur ad Cardinalium munus quod in dirigendis negotiis maximè hodie elucet ex Congregationibus Cardinalitiis, quæ quidem antiquitùs ignotæ, sed hodie admodum frequentes sunt.

Hæ Congregationes sunt quidam Cœtus sive Collegia quodammodò Cardinalium per Pontifices instituta ad certa aliqua negotia dirigenda, discutienda, quin & terminanda; atque de illis etiam ad judicium ferendum speciem aliquam tribunalis referentia: ideóque & suos Officiales & inferiores Ministros singulæ habere solent.

XXXVI. Harum Congregationum quædam sunt jam pridem à Pontificibus erectæ, atque stabilem statum habentes; dicunturque *Ordinariæ*: alii verò *Extraordinariæ*, quæ scilicet extra ordinem per Pontificem particulariter pro aliquibus negotiis ordinari solent; cessantque, negotiis illis absolutis.

Inter

Inter Congregationes autem ordinarias & stabiles, quædam sunt quæ explent ea omnia, quæ Pontificem non ut Caput Ecclesiæ universalis, aut regimen Ecclesiæ universalis spectant; sed quæ Pontifici tanquam Episcopo particulari Urbis Ejusque districtus incumbunt: qualis v.g. est Congregatio *Visitationis Apostolicæ*, uti ostendit Cardinalis De Luca in relatione Romanæ Curiæ *Discursu* 24.

Aliæ sunt, quæ concernunt regimen temporale Status Ecclesiastici; quales sunt Congregatio *super consultatione negotiorum Status Ecclesiastici*, quæ vulgo *Consulta* dicitur: item Congregatio *boni regiminis*, aliæque, de quibus Cardinalis De Luca in citata relatione *Discursu* 25. 26. & 27.

Aliæ denique Congregationes, illæque præcipuæ sunt, quæ versantur circa regimen universalis Ecclesiæ; sive quæ dirigunt atque expediunt ea negotia, quæ ad Pontificem & Curiam Romanam ex omnibus Provinciis undique deferuntur.

XXXVII. Cumque hic in Belgio videamus multa Decreta ac Resolutiones sub nomine harum Congregat. & signanter Congregationum *Inquisitionis* sive *S. Officii*, *Indicis*, *interpretum Concilii Tridentini*, *Sacrorum Rituum*, & *super negotiis Episcoporum & Regularium* circumferri, atque interdum etiam publicari, non inutile judicavi, si harum Congregationum notitia haberetur: cumque omnes Episcoporum, & nonnullæ quoque Abbatiarum Belgicarum provisiones *consistorialiter* expediantur, etiam aliquid de *Consistorio* Papæ dicere non importunum credidi. (*a*)

(*a*) De origine, & objecto istarum Congregationum legatur vita Sixti V. Summi Pontificis à Gregorio Leti elaborata. Legatur quoque Sixti V. Constitutio, quæ incipit, *Immensa æterna Dei.* 72. in Bull. Rom.

CAPUT II.

De Consistorio Cardinalium.

1. *Quid generaliter Consistorium?*
2. *Unde Congressus Cardinalium dicatur Consistorium?*
3. *Duplex est Cardinalium Consistorium.*
4. *Tempore Innocentii III. tertio per hebdomadam habebatur.*
5. *Hodie rarius ad beneplacitum Pontificis habetur.*
6. *Quo ritu ad Consistorium conveniant Cardinales.*
7. *Quomodo in Consistorio procedatur.*
8. *Olim in Consistorio minores causæ etiam judicialiter examinabantur.*
9. *Hodie nulla negotia in Consistorio judicialiter & contentiose tractantur.*
10. *Inter negotia Consistorialia creatio Cardinalium est primaria.*
11. *Provisio Ecclesiarum Metropolitanarum & Cathedralium* Consistorialiter *fit.*
12. *Etiam aliquibus Abbatiis Consistorialiter providetur.*
13. *Alia negotia* Consistorialia *enumerantur.*
14. *Congregatio vulgo* Consistorialis *instituta est tanquam* Consistorii *consultrix.*
15. *Consistoria vel Congregationes Cardinalium non sunt paris auctoritatis cum Synodis, quas Rom. Pontifex olim celebrabat cum Episcopis.*
16. *Confutatur Bellarminus circa præeminentiam Cardinalium, qui non sunt Episcopi.*

I. CONSISTORIUM generaliter accipiendo, est quivis locus ubi *consistitur*. Ita jam pridem Tertullianus de Resurrectione mortuorum *cap.* 20. terram, in qua homines consistimus, *consistorium* dixit. Interdum vero in strictiori appellatione *Consistorium* Veteres dixere, locum in quo Princeps de rebus publicis consultat ac deliberat cum suis Consistorianis, uti multis probat Gothofredus in notis ad *l.* 3. *Cod. de officio omnium judicum lib.* 1. *tit.* 10.

II. Hinc postmodum invaluit, ut Cardinalium consessus coram Pontifice in ejus palatio per modum Senatus, dictus sit *Consistorium*: atque in ea appellatione hodie sumitur, dum de *Consistorio* Papæ, atque de Beneficiis ac negotiis *Consistorialibus* sermo incidit.

III. Duplex autem hodie est *Consistorium.* Aliud scilicet *extraordinarium*, magisque solemne; cui præter Cardinales intersunt alii quoque Prælati, Ministri ac Principum Oratores, & Magistratus, qui Papæ præsidenti assistunt; quod & *publicum* dicitur.

Alia species *Consistorii* est, quod *ordinarium* vocatur, fitque in forma minus solemni cum solo interventu Cardinalium, pro negotiis pertractandis; soletque *secretum* dici.

IV. Ter in hebdomada Consistorium solemne haberi tempore Innocentii III. solitum fuisse probant ejusdem Pontificis acta, quæ *pag.* 28. ex editione Bosqueti hæc habent: " Ter in hebdomada *solemne Consistorium*, quod in *consuetudinem* jam devenerat *publice* celebrabat, in quo auditis querimoniis singulorum, minores causas examinabat per se tam subtiliter & prudenter, ut omnes super ipsius subtilitate & prudentia mirarentur.

V. Hodie vero illud rarius habetur ad Papæ beneplacitum, prout negotiorum urgentia (inquit Cardinalis De Luca *in relatione Curiæ Romanæ Discursu* 5. *n.* 6.) exigit. Pro frequentiore tamen praxi, bis in mense; atque ordinaria dies est feriæ secundæ de mane; quamvis aliquando alia etiam die habeatur; quia hoc à Pontificis dependet arbitrio.

VI. Resoluta ergo à Pontifice Consistorii in certum diem, horam & locum indictione, & Cardinalibus in Curia præsentibus die præcedente insinuata, " singuli Cardinales cum solemni comitatu & obsequio ad illud accedunt, *more Regio*: adeo ut in hac functione (uti notat De Luca) " magis quam in aliis, Romanæ Curiæ majestas videatur elucere; atque ita verificari id quod antiqui Scriptores de prophanæ triumphantis Romanæ Reipublicæ Senatoribus dicere solent, ut scilicet *tot Reges* reputari mereantur.

VII. Congregatis Cardinalibus, Papa in Sede aliquamtulum elevata sedente, atque adhuc januis apertis, patenteque omnibus Nobilibus, qualificatis Viris ac Prælatis aditu, singulis Cardinalibus petentibus præstatur à Papa privata auricularis audientia super propriis, vel Principum, aut amicorum, vel familiarium precibus aliisque negotiis.

Hac privata audientia, pro Papæ beneplacito, absoluta, omnes à loco Consistorii ejiciuntur, *solis* Cardinalibus cum Papa remanentibus; atque tunc negotia *Consistorialia* tractari incipiunt.

VIII. Tempore Innocentii III. causis minores in Consistorio, auditis utrimque partibus, per Pontificem decisas fuisse, acta hujus Pontificis supra relata evincunt; notatque De Luca, non ita pridem, " *Consistorium* haberi solitum fuisse, pro brevioribus causis in forma *contentiosa*, etiam cum interventu Procuratorum & Advocatorum utriusque partis decidendis per Pontificem cum voto Cardinalium: atque ex hujusmodi decisionibus aliqua pars Canonum registratorum in quinque libris Decretalium, est desumpta.

IX. Negotia vero, quæ hodie in Consistorio explicantur, teste De Luca, forensem, & contentiosam formam amplius non habent: Sed solum *gratiosam* vel *politicam*, ut Principis supremum Senatum decet.

X. Inter negotia *Consistorialia* hodierna, primaria est novorum Cardinalium creatio; atque juxta stylum consuetum (ait De Luca loco citato *n.* 9.) " Papa, vel in Consistorii initio, aut frequentius in fine, dicit Cardinalibus, quod habent Fratres, atque nominando illos quos in Collegium cooptare vult, eos interrogat, quid ipsis videatur: eisque approbantibus " vel

„ vel laudantibus fit Decretum promotionis, quæ illi„ co publicatur extra Consistorium per Curiam; quan„ doque tamen non exprimendo numerum eorum, qui „ promoveantur, aliquorum nomina publicare non so„ let, sed ea, ut dicitur, *reservat in pectore.* Et quam„ vis illa quandocumque etiam extra actum Consistorii „ aperire valeat; quinimo ex integro Cardinalium pro„ motionem ita facere, cum omnia pendeant à jure, „ & à formalitate positiva, dum, ut præcedenti dis„ cursu advertitur, Cardinalium interventus & con„ sensus est voluntarius, & consultivus; attamen ob„ servantia hucusque dedit, quod tam promotio quam „ publicatio jam promotorum, non nisi in Consistorio „ fieri consuevit.

XI. Altera Consistorialis functio est, provisio Ecclesiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium vacantium. Hæc provisio qua forma expediatur in duplici Consistorio describit De Luca loco citato, & à nobis supra *titulo* 14. *cap.* 4. expositum est; hoc tamen monet De Luca, optimum quidem nimiumque commendabile esse institutum, quod scilicet dictæ provisiones non fiant nisi in Consistorio, & quidem iterato ex voto Cardinalium: " sed desiderandam „ videri aliquam meliorem ejus praxim; quoniam, ait, „ ut quandoque fert fama, sive vera, sive falsa, citra Pa„ pæ rectam intentionem sequuntur ejusmodi electio„ nes in personis parum dignis, quarum mali mores, „ vel alii defectus innotescant. Et tamen ex quodam „ usu, vel ex alia causa, nemo loquitur, adeo ut istud „ optimum, nimiumque proficuum institutum quando „ practicaretur, ad formalitatem redactum videatur.

Quod vero Cardinales in Consistorio teneantur detegere crimina & defectus promovendorum, ostendit Cardinalis Palæotus De sacri Consistorii consultationibus *parte* 4. *quæst.* 2.

XII. Consistorialiter quoque providetur nonnullis Monasteriis Regularibus; quæ propterea communiter *Consistorialia* nuncupantur.

Pontifices enim (uti refert Perardus Castel in tractatu de usu & praxi Curiæ Romanæ *pag.* 35. edit. 1693.) jam pridem convenerunt cum Cardinalibus, provisiones de certis Monasteriis non daturos, nisi de eorum consilio & *Consistorialiter*, prout in litteris provisionis exprimitur: " De persona tua nobis & *fratribus no„ stris* accepta, Ecclesiæ N. de *fratrum eorumdem con„ silio* Apostolica auctoritate providemus.

Quæ porro Monasteria sint *Consistorialia*, præsertim in Belgio & Provinciis vicinis, videbitur infra, ubi de Abbatibus eorumque electione & confirmatione agetur. Illud quoque advertendum, quod Monasteria, quæ ex se sunt *Consistorialia*, interdum expediantur extra Consistorium & non Consistorialiter; sed per *Datariam*; cujus rationem sub titulo De *Dataria* videbimus.

XIII. Coadjutoriæ cum futura successione, tam Cathedralium, & Metropolitanarum Ecclesiarum, quam Monasteriorum Consistorialium, similiter *consistorialiter* expediuntur.

Dimissio quoque sive libera, sive per translationem alicujus Ecclesiæ, vel Monasterii *Consistorialis* pariter in Consistorio admittenda est: prout etiam novæ erectiones Cathedralium aut Metropolitanarum cum dismembratione territorii, novæ Ecclesiæ assignandi; sive earumdem Ecclesiarum uniones vel divisiones in Consistorio fiunt; dicunturque causæ *Consistoriales.*

XIV. Quia vero in plerisque illis actibus *Consistorialibus* solent fieri oppositiones; debeatque consequenter auditis hinc inde partibus examen institui, quod speciem disputationis, aut discussionis contentiosæ habet; quæ, ob majorem Consistorii majestatem, uti loquitur De Luca, ab eo exulavit, ideo erecta fuit particularis Congregatio, dictorum negotiorum Consistorialium præparatrix, seu Consistorii consultrix, quæ proinde *Consistorialis* nuncupatur; constituta ex aliquo competenti numero Cardinalium, ac etiam peritorum Prælatorum cum proprio Secretario, qui juxta hodiernam observantiam non est Prælatus, sed peritus togatus; atque in ista Congregatione prius formiter examinantur materiæ, partibus opponentibus auditis in forma mere contentiosa, proportionata tamen stylo Congregationum Cardinalitiarum circa formalitatem telæ judiciariæ. Hæc de Luca.

Verbo, hæc Congregatio *Consistorialis* est ipsius Consistorii pars & quasi Assessor; adeo ut non nisi de ejus voto negotia, quæ controversiam pati possunt, expediantur.

XV. Quamvis negotia Consistorialia, ut est promotio Cardinalium, proponantur Cardinalibus *Consistorialiter* congregatis; eorumque suffragia per Papam ibidem præsentem exquirantur, nihilominus illorum omnium decisio dependet à *solo* Pontifice; votaque Cardinalium duntaxat reputantur *consultativa*; *quod in negotiis* ad alias Congregationes Cardinalium spectantibus, & à Pontifice ad eas remissis obtinere indubitatum reputatur in Curia Romana (quamvis jampridem aliter obtinuerit, uti supra notatum est) utpote quæ omnem auctoritatem & jurisdictionem in *solo* Romano Pontifice residere; ejusque regimen esse plane Monarchicum, existimat.

Nequaquam proinde hæc Consistoria vel Cardinalium Congregationes paris auctoritatis reputanda sunt cum pristinis Synodis, quas in negotiis majoris momenti Romani Pontifices convocare consueverant: in his enim una cum Romano Pontifice interveniebant Episcopi, non tanquam Pontificis simplices Consiliarii; sed ut *veri judices*, & suffragio *decisivo* cum ipso Pontifice gaudentes: ideoque in hisce Synodis decreta & decisa, dicebantur *synodaliter* decreta & decisa, & tanquam Synodorum Decreta evulgabantur.

Interim, ex his, quæ tum hoc capite, de Consistorio, nec non in sequentibus de Officio Cardinalium in hisce Congregationibus observata sunt, verissimum esse constat, quod notavit Cardinalis Bellarminus, hodiernum officium Cardinalium esse Pontifici perpetuo assistere, eumque in regenda *Universa* Ecclesia consilio & industria adjuvare.

XVI. At perperam concludit Bellarminus, quod Cardinalis non Episcopus, sed duntaxat *Presbyter* aut *Diaconus* dignitate emineat supra Episcopum, propterea quod simplices Episcopi non Cardinales, nunquam adhibeantur ad regimen *Universæ* Ecclesiæ, nisi rarissime, id est, cum ad Generale Concilium convocantur; at Cardinales fere quotidie præsto sunt Pontifici neque ullum negotium majoris momenti sine eorum consilio peragitur.

Si enim hinc vel in speciem peti posset Cardinalium præeminentia supra Episcopos, quidni eadem consequentia concludi posset, Presbyteros, Diaconos, exterosque Clericos, è quibus pluribus seculis constitit *Presbyterium* & *Senatus* Romanæ Ecclesiæ, sive quorum consilio Romani Pontifices in negotiis præsertim alicujus momenti utebantur (quemadmodum & reliqui Episcopi suo Presbyterio, sive Senatu) supra Episcopos reliquos dignitate excelluisse? Quod nemo unquam hactenus prætendisse, aut asseruisse legitur.

Scimus quidem, Diaconos Romanæ Ecclesiæ jampridem se voluisse Presbyteris ejusdem Ecclesiæ anteferre; sed eorum superbiam & supercilium acerrimo stylo in hoc perstrinxisse sanctos Patres, & signanter sanctum Hieronymum, passim notum est, de quo videri possunt, quæ observo ad *Canonem* 18. Nicænum, in quo Canone ejus temporis Diaconorum insolentia reprimitur, quemadmodum & in *Canone* 7. Concilii Trullani.

CAPUT

CAPUT III.

De Congregatione S. Officii sive Inquisitionis; atque una de origine Inquisitionis.

1. *Episcopi vi Officii sui jubentur invigilare in hæreses.*
2. *Per* 12. *secula nulli fuere Fidei Inquisitores præter Episcopos.*
3. *Innocentius III. seculo* 13. *primum aliquos Monachos Fidei Inquisitores constituit.*
4. *Episcopi eos aversabantur; sed Pontifex eos sustinebat.*
5. *Multas difficultates tum ab Episcopis, tum à Magistratibus illi Monachi patiebantur; contra quas illos animat Pontifex; eisque auctoritatem magnam impartitur.*
6. *Prædictis Monachis una cum Episcopo Oxomensi jungitur S. Dominicus.*
7. *Dominicus socios aliquos sibi in adjutorium assumit; & Ordinis sui fundamenta Tolosæ jecit.*
8. *Dominicus ejusque socii tanquam fidei Inquisitores in hæreticos insurgunt.*
9. *Primum in Concilio Tolosano sub Gregorio IX. specialis modus contra hæreticos procedendi præscriptus fuit, sed totam auctoritatem procedendi contra hæreticos Episcopis committit.*
10. *Postmodum Gregorius IX. Officium Inquisitionis Fratribus Dominicanis commisit.*
11. *Hi nimio suo rigore populum contra se excitarunt.*
12. *Ipsis adjunxit Fratres Minores, qui ipsorum rigorem temperarent.*
13. *Fredericus Imperator leges in favorem Inquisitionis evulgavit.*
14. *Has Innocentius IV. confirmavit.*
15. *Officium Inquisitionis commisit Dominicanis & Minoritis una cum Ordinariis locorum.*
16. *Plures posthac Inquisitiones per Italiam erectæ sunt, nullæ tamen hactenus in Urbe Romana.*
17. *Primus anno* 1542. *Paulus III. Congregationem Inquisitionis instituit.*
18. *Eamdem confirmavit Pius IV. declarans, acta per majorem partem Cardinalium habenda esse pro actis Congregationis.*
19. *Pius V. declaravit, gesta per majorem partem Cardinalium* præsentium *esse reputanda ac si ab omnibus essent acta, licet etiam* duo *duntaxat fuissent præsentes.*
20. *Auctoritatem Cardinalium hujus Congregationis latius exposuit Sixtus V.*
21. *Præter Cardinales plures Officiales ad hanc Congregationem spectant.*
22. *Qui sint* Consultores?
23. *Consultores cum aliis Officialibus conveniunt feria secunda.*
24. *Quæ in hac Congregatione expediantur?*
25. *Congregatio Cardinalium S. Officii habetur feria* 4. *cujus forma describitur.*
26. *Acta in hac Congregatione per Assessorem S. Officii Pontifici referuntur.*
27. *Qui sint* Qualificatores?
28. *Formula Decretorum, quæ ab hac Congregatione emanavit.*
29. *Feria* 5. *habetur Congregatio eorundem Cardinalium coram Pontifice, quæ proprie est Congregatio S. Officii sive Inquisitionis.*
30. *Quid in hac Congregatione tractetur; & qua forma habeatur?*
31. *Decreta hujus Congregationis eduntur sub nomine Pontificis.*
32. *Hæc Decreta tamen sunt revera Decreta Congregationis.*
33. *Decreta Congregationis quibus potissimum adscribenda?*
34. *De quibus potissimum hæc Congregatio cognoscat?*
35. *Licentia legendi libros prohibitos ab hac Congregatione postulanda.*
36. *An Inquisitionis auctoritas hic in Belgio obtineat?*
37. *Ejus Decreta Galli non admittunt.*

I. EPISCOPOS vi sui muneris Episcopalis obligari, ut populum sibi commissum à periculo aut infectione hæresis præservent, atque Ecclesiam sibi commissam ab omni fermento hæreticæ pravitatis immaculatam custodiant, indubitatum est; ideoque & Episcopos esse naturales Inquisitores Fidei, sive ipsis jure quodammodo naturali, ex Episcopali & Pastorali cura profluente, competere jus inquirendi in hæreticos, aut de hæresi suspectos.

II. Quapropter per duodecim circiter secula, nullos Ecclesia Fidei Inquisitores præter Episcopos & Pastores noverat, neque ullum præter Episcopale notum erat Inquisitionis tribunal, aut speciale officium; sed pari cura eademque auctoritate Episcopi invigilabant & procedebant contra hæresim, sicuti contra alia, non minus subinde perniciosa, vitia; nec non contra hæreticos, atque alios homines sceleratos.

III. Primus sub initium seculi XIII. Innocentius III. contra hæresim Albigensium in Provinciam Tolosanam eique adjacentes misit Arnaldum Abbatem Cisterciensem, Petrum de Castro-novo & Radulphum Monachos Cistercienses, idque plena auctoritate procedendi contra hæreticos, ut patet ex litteris ad ipsos datis 29. Maji anno 1204. in quibus plenam ac omnimodam potestatem eis concessam explicat his verbis. "Ut autem injunctæ vobis non tam nostræ quam divinæ legationis imperio, officium possitis melius & liberius exercere, plenam vobis in Aquensi, Arelatensi, & Narbonensi Provinciis, & vicinis etiam Diœcesibus, si quæ sunt *hæreticorum* labe *pollutæ*, concedimus *facultatem destruendi, disperdendi, & evellendi* quæ destruenda, disperdenda & evellenda noveritis; & ædificandi & plantandi, quæ ædificanda fuerint & plantanda; illos qui contra prohibitionem vestram venire præsumpserint, canonice punituri: si qu's vero pro violenta manuum impositione in latæ sententiæ Canonem inciderit, auctoritate nostra fulsulti, ei absolutionis beneficium impendatis, injungentes eidem, ut contra hæreticos accingatur.

IV. Episcopis autem adversantibus Legatos in causa fidei, Petrus de Castro-novo litteris ad Innocentium III. scriptis, missionem petiit; cui Pontifex rescribens, eum ad fortiter ac viriliter progrediendum animat, ac tandem ita concludit: "Devotionem tuam monemus & exhortamur in Domino per hæc scripta Apostolica mandantes; quatenus opportune, importune instans, arguens & obsecrans in operando in omni patientia, & doctrina, opus Evangelistæ, ac ministerium tibi commissum studeas adimplere: firmiter sperans in Domino Jesu Christo, quod ipse, qui affectum tibi præstitit laborandi, ne tuus labor inutilis habeatur, effectum tribuet & affectum.

V. Hæc aliaque, è quibus intelligitur, quas difficultates & oppositiones Legati illi, tum ab Episcopis, tum secularibus Magistratibus passi sint: videri possunt apud Bollandum in Actis Sanctorum ad diem 5. Martii in commentario historico de *vita & gestis B. Petri De Castro-novo*; ubi quoque fit mentio litterarum Innocentii III. ad Archiepiscopum Narbonensem quibus ipsum reprehendit ob auxilium dictis Legatis negatum. Item litterarum ejusdem Pontificis ad Episcopum Agathensem & Abbatem S. Pontii; in quibus inter alia scribit Pontifex, quod Biterrensis Episcopus requisitus à dictis Petro De Castro-novo & Radulpho, cum iis ire noluerit ad commovendum super hoc negotio auctoritate Apostolica Comitem Tolosanum, nimirum

mirum Raymundum, qui impense Albigensibus hæreticis favebat: deinde, quod idem Episcopus rogatus ab ipsis Legatis, ut Consules civitatis Biterrensis ad abjurandam hæresim, atque contra hæreticos Ecclesiam defendendam commoneret, non solum non obedierit, sed etiam id fieri penitus impedierit; cumque dicti Legati auctoritate Apostolica convocato Clero injunxissent Episcopo, ut nisi infra præfixum diem Consules hæresim abjurarent, ipsos non differret excommunicationis vinculo innodare, nihil tamen præstitisset; atque ideo Petrus & Radulphus ipsum ab administratione, nec non & Episcopali officio suspenderint, donec se Pontificis conspectui præsentaret: Clero Biterrensi, ne interim ei obedirent in aliquo, in virtute obedientiæ, & sub excommunicationis pœna districtius inhibentes.

Verum tametsi hæc sat ostendant, quanta esset Monachorum illorum tanquam Sedis Apostolicæ Legatorum auctoritas; nihilque ab Innocentio III. prætermissum fuerit, quominus suis hisce Legatis in hoc negotio sua auctoritate assisteret, nihilominus parum aut nihil, prædicando contra hæreticos proficiebant; adeo ut præ tædio injunctæ sibi legationi renuntiare intenderent; eo quod jam biennio prædicationi insistentes, nihil aut parum se profecisse viderent, uti testatur Petrus Monachus Cœnobii Vallum-Cernay in historia Albigensium *cap.* 3.

VI. At cum de his Petrus De Castro-novo & Radulphus deliberarent, contigit, quod Didacus Episcopus Oxomensis una cum S. Dominico tunc ejusdem Ecclesiæ Canonico ad Curiam Romanam venerint. Hos idem Pontifex an. 1206. in Provinciam Tolosanam pari auctoritate contra hæreticos misit, qui apud Montem-Pessulanum dictis Monachis se junxerunt; animosque fortiter ac viriliter in hoc prædicationis munere pergendi ipsis addiderunt.

VII. Porro transacto biennio, cum Episcopus ad Ecclesiam suam coactus fuisset reverti, Dominicus, ut felicius & efficacius operi huic incumbere posset, aliquot sibi Presbyteros seculares socios & coadjutores adscivit, quibus tandem circa annum 1215. ab Episcopo Tolosano concessa fuit Ecclesia S. Romani in civitate Tolosana cum omnibus proventibus & juribus, ad quam Dominicus cum sociis illis Presbyteris migravit, primaque sui Ordinis fundamenta jecit; quem anno sequenti Honorius III. confirmavit.

VIII. Hi itaque Fidei Inquisitores quaquaversum per Provincias discurrentes, tum prædicatione, tum exhortatione hæreticis se opponebant; quin & subinde ipsos Magistratus & principes contra hæreticos incitabant; imo & populum concitabant, ut sub nomine Cruce-Signatorum in hæreticos armarentur, indulgentias promittentes iis, qui arma contra hæreticos sumerent.

IX. Nihil tamen hactenus speciale constitutum erat circa modum contra hæreticos procedendi, nullumque certum Tribunal Inquisitionis erectum.

Gregorius IX. summo contra hæresim zelo animatus, Romanum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem Legatum suum ad Provincias illas Albigensium hæresi infectas misit, qui anno 1229. celeberrimum Concilium celebravit Tolosæ, in quo de consilio Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum & Baronum, & Militum edidit 16. Decreta, quibus modus inquirendi ac puniendi hæreticos præscribitur, quæ legi possunt tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 427. Hoc unum notandum, quod Concilium illud totam auctoritatem inquirendi & puniendi Episcopis, tanquam naturalibus Fidei Inquisitoribus, attribuat.

X. Verum idem Gregorius IX, vehementi in hæreticos zelo succensus, existimans Episcopos flaccidius forsan, quam oporteret, in hæreticos armari, anno 1231. hoc Inquisitionis officium solis Fratribus Dominicanis, qui ad id officii obeundum præcipue erant instituti, commisit per litteras ad Priorem Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lombardia; quæ extant tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 335.

XI. Hi ergo quasi defectum aut negligentiam Episcoporum suo zelo supplere volentes, tanto rigore processerunt contra illos, quos hæresi infectos, aut de ea suspectos, aut hæreticorum fautores existimabant, ut Comes & populus Tolosanus à civitate sua omnes illos Fidei Inquisitores, nec non totum Dominicanorum Ordinem una cum Episcopo Tolosano, qui erat ejusdem Ordinis atque illis enixe favebat, expulerint.

XII. Ipsos quidem postmodum auctoritate Apostolica restituit Joannes Viennensis Archiepiscopus; & Inquisitionem exerceri jussit, adjuncto tamen Collega ex Ordine Fratrum Minorum, qui Prædicatorum *rigorem sua mansuetudine temperaret*, inquit Guillelmus De Podio-Laurentii in chronico *cap.* 8. De quo vide etiam Spondanum ad annum 1234. *n.* 3. (*a*)

XIII. Adhæc Fredericus II. Imperator circa annum 1244. Constitutiones acerbissimas contra hæreticos eorumque fautores evulgavit; ipsosque Fidei Inquisitores sub sua ac Magistratuum protectione esse voluit; ac insuper, ut Magistratus, illos, quos ipsi Inquisitores illis ostendissent hæreticos, diligenti custodia detinerent; *ut post Ecclesiasticæ damnationis judicium*, ait, *pœnam subeant, quam merentur.* Hæ Constitutiones habentur apud Goldastum in *Constitutionibus Imperialibus* tom. I. *pag.* 76. 77. & 78.

XIV. Has Frederici leges anno 1251. confirmavit Pontifex Innocentius IV. pluraque pro stabiliendo Inquisitionis Tribunali adjecit per Constitutionem quæ incipit, *Ad extirpandas*, quæ dirigitur *Dilectis filiis, Potestatibus, sive Rectoribus, Consiliis & Communitatibus civitatum, aliorumque locorum per Lombardiam, Romaniolam, & Marchiam Tervisanam constitutis*; in qua per 38. capitula expressit, quæ à Magistratibus contra hæreticos eorumque fautores observanda sunt.

XV. Inquisitionis officium Fratribus Prædicatoribus & Minoribus cum Episcopis commisit Innocentius IV. uti patet ex Constitutionibus ipsius, partim Fratribus Prædicatoribus, partim Fratribus Minoribus Fidei Inquisitoribus inscriptis; quæ omnes extant inter Constitutiones dicti Pontificis in tomo I. Bullarii Romani.

XVI. Itaque jam Inquisitionis Tribunali formato, plures, præsertim in Italia & terris Pontifici Romano temporaliter subjectis, Inquisitiones fuere erectæ; ipsique Inquisitores præcipue ex Ordine Prædicatorum designati fuere: At in Urbe & Curia Romana (uti notat Cardinalis De Luca in relatione Romanæ Curiæ *disc.* 14. *num.* 3.) Inquisitionis Tribunal, per ipsummet Pontificem cum iis Ministris & adjutoribus, quos juxta opportunitates assumere in tempore videbatur, regebatur.

XVII. Primus anno 1542. Paulus III. sex Cardinales constituit, & deputavit suos & Apostolicæ Sedis "in „ omnibus & singulis Reipublicæ Christianæ civitatibus, „ oppidis, terris & locis, tam citra, quam ultra Montes „ ubilibet etiam in Italia consistentibus, ac in Romana „ Curia super negotio Fidei Commissarios & Inquisito- „ res generales & generalissimos; „ Constitutione quæ incipit, *Licet ab initio* 34. in Bull. Rom.

XVIII. Pauli III. vestigia premens Pius IV. octo Cardinales ad idem negotium deputavit, addens & declarans, ut "quidquid per *majorem* partem sanctæ Ro- „ manæ Ecclesiæ Cardinalium, qui in Congregatione „ pro dicto officio convenerint, dictum, gestum, sta- „ tutum, decretum, terminatum, seu sententiatum „ extiterit, sit validum & firmum, ita & taliter, quod „ nullo modo impugnari possit, perinde ac si omnes „ & singuli Cardinales prædicti in dicta Congregatione „ convenissent, & major pars consensisset; „ Constitutione quæ incipit, *Cum Nos* 79. in Bull. Rom.

(*a*) Spondano Comes adjungatur Auctor Benedictinus qui novam Gallico Idiomate Occitaniæ historiam conscripsit: hic t. I. eam historiam nitide narrat, atque eam exhausisse videtur.

XIX.

XIX. Declarationem Pii IV. confirmans & renovans ejus successor Pius V. declaravit, gesta per *majorem* partem præsentium esse reputanda ac si ab omnibus essent ordinata, tametsi tantùm *duo* fuissent præsentes; Constitutione, quæ incipit, *Cum felicis* 23. in Bull. Rom.

XX. Denique Sixtus V. per Constitutionem, quæ incipit, *Immensa æterna Dei* 72. in Bull. Rom. quindecim erigens Cardinalium Congregationes, primo loco Congregationem pro Inquisitione hæreticæ pravitatis, quæ & *Sancti Officii* dici consuevit, instituit sive institutam confirmavit his verbis, quibus Cardinalium ad eam Congregationem pertinentium auctoritatem & officium expressit. " Nos quoque confirmamus & corroboramus, illiusque omnia instituta, omnesque & singulas Facultates à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris Cardinalibus ad eam Congregationem pro tempore delectis concessas; omnemque auctoritatem & potestatem eis communicatam, scilicet inquirendi, citandi, procedendi, sententiandi, & definiendi in omnibus causis, tam hæresim manifestam quam schismata, apostasiam à fide, magiam, sortilegia, divinationes, Sacramentorum abusus, & quæcumque alia, quæ etiam præsumptam hæresim sapere videntur, concernentibus; non solùm in Urbe, & Statu temporali, nobis & huic Sanctæ Sedi subjecto, sed etiam in universo terrarum Orbe, ubi Christiana viget Religio, super omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & alios inferiores, ac Inquisitores, quocumque privilegio illi suffulti sint, quorum, ac aliorum prædictorum series his nostris litteris ad verbum expressa censeatur, confirmamus.

XXI. Præter Cardinales, qui hanc Congregationem propriè constituunt, ac propterea dicitur Congregatio *Cardinalium* Sancti Officii, ad illam quoque pertinent alii Ordinarii & inferiores Officiales, qui hoc Inquisitionis Tribunal regunt & administrant in actuali jurisdictionis exercitio, ac processuum formatione, reorumque examine.

Horum unus, qui Judicis ordinarii partes subit, dicitur *Commissarius Sancti Officii*, de Ordine S. Dominici ex Lombardia.

Hic in Consiliarium sive Assessorem habet Prælatum vel Clericum secularem, qui vocatur *Assessor Sancti Officii.* Alii item sunt Ministri, v. g. Fiscalis & Notarius.

XXII. Deinde ad hanc Congregationem quoque spectant Theologi & Canonum periti, qui *Consultores S. Officii* vocantur, atque ex diversis Religionibus pro Papæ beneplacito soliti assumi; quamvis interdum etiam è Clero seculari assumantur.

Inter Regulares tamen (uti loco citato monet Cardinalis De Luca) fixum locum occupant duo Ordinis S. Dominici Professores, nimirum Magister generalis dicti Ordinis, & Magister sacri Palatii; ac etiam alter Professor Ordinis Minorum Conventualium, cui tanquam fixo & invariabili congruit singulariter nuncupatio Consultoris S. Officii, habens hoc munus magis peculiariter, illudque præ cæteris Consultoribus exercet.

XXIII. Hi Consultores cum Patre Commissario, Assessore, Fiscali, & Notario Sancti Officii. conveniunt singulis feriis secundis in Palatio Sancti Officii prope Basilicam Vaticanam.

XXIV. In hac Congregatione (quæ à Consultoribus, qui præcipuam ejus partem constituunt, *consulta* dicitur) leguntur processus criminales, ac etiam Episcoporum atque localium inquisitorum litteræ, aut relationes aliaque etiam gravioris momenti negotia, quæ Cardinales Consultoribus committunt; idque pro majore instructione Assessoris, ait De Luca, qui ea relaturus est in alia Congregatione ad quam conveniunt Cardinales.

XXV. Hæc Cardinalium Congregatio habetur singulis feriis quartis, in Conventu Fratrum Prædicatorum propè Ecclesiam B. Mariæ *super Minervam.* Congregatis Cardinalibus, primùm habetur Congregatio *secreta*, in qua soli Cardinales cum Commissario & Assessore interveniunt, & deliberatur de negotiis, quæ Consultoribus commissa non fuerunt, majusque secretum requirere videntur.

Postquam verò super his sufficiens discussio facta est, advocantur Consultores, eorumque consilium seu votum expetitur.

XXVI. Eorum verò, quæ in hac Cardinalitia Congregatione decreta aut resoluta sunt, eodem die post meridiem per Assessorem Sancti Officii fit relatio ad Sanctissimum, qui huic Congregationi non intervenit.

Hac de causa, hujus Congregationis Decreta prodeunt sub nomine Cardinalium Sancti Officii, factâ tamen mentione relationis ad Sanctissimum, ac etiam votorum Theologorum, si ad hoc negotium specialiter deputati fuerint.

XXVII. Notandum enim, quòd subinde examen Librorum aut propositionum committatur quibusdam Theologis, qui examine facto, referant Congregationi, an aliquam, & qualem censuram libri aut propositiones mereantur, qui *Qualificatores* à qualificatione censuræ dici solent, nec unquam Congregationi intersunt, nisi cum relationem negotii ipsis commissi sunt facturi.

XXVIII. Formula ergo Decretorum hujus Congregationis ita concipi solet: " Feria IV. Sacra Congregatio Eminentissimorum & Reverendissimorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalium Inquisitorum, habita in Conventu S. Mariæ super Minervam post examen Theologorum specialiter ad hoc deputatorum, factâ relatione ad Sanctissimum, præsenti Decreto declarat, " &c.

XXIX. Feriâ 5. habetur alia Congregatio eorumdem Cardinalium, idque coram Sanctissimo in Palatio Apostolico; hæcque videtur propriè esse Congregatio Inquisitionis sive Sancti Officii, de qua in citata Constitutione Sixti V. *cui*, inquit, *ob summam rei gravitatem, Romanus Pontifex præsidere solet.*

XXX. In hac Congregatione præcipuè tractatur casus seu negotium, quod ex omnibus illâ hebdomadâ relatis præcipuum videtur, quodque præ cæteris coram sua sanctitate discuti meretur.

Postquam casus propositus coram Pontifice maturè discussus fuit, atque Theologi, si negotium ipsorum examini commissum fuerit, relationem suam absolverunt, omnes dimittuntur, exceptis solis Cardinalibus. Hi coram solo Pontifice vota sua depromunt, atque ex eorum suffragiis ipse concludere solet. Quo facto, & signo dato, rursus intrat Assessor Sancti Officii cum Patre Commissario, quibus resolutionem Congregationis significat sua Sanctitas.

XXXI. Tametsi resolutiones, quæ hîc accipiuntur, & Decreta, quæ eduntur, reverà sint resolutiones & Decreta Congregationis Inquisitionis; & ob id à Notario Congregationis signentur; tamen quia ipsi Congregationi Papa præsidet, & concludit, idcircò in Decretis hujus Congregationis, non ipsi Cardinales, sed ipse Papa tanquam decernens & resolvens introducitur, hac ferè formulâ: " Feriâ V. die.... mensis... " anni..... in generali Congregatione S. Romanæ & universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico " Montis Quirinalis " (vel aliàs, *apud S. Petrum*, si ibi Pontifex resideat) " coram Sanctissimo D. N. ac Eminentissimis & Reverendissimis Dom. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis: " *Sanctissimus Pater* prædictus auditis votis eorumdem " Dominorum Cardinalium " (si negotium commissum fuerit examini Theologorum additur, *& Theologorum votis*) " *statuit & decrevit*, " &c.

XXXII. Porro notandum, quòd licèt Decreta

hæc

hæc, non secus ac Congregationis Feriæ IV. sint reverà Decreta Congregationis sancti Officii, hæc tamen Pontifici potiori jure adscribi posse videantur, quam Decreta Congregationis Feriæ IV. In illa enim, quæ Feria V. ipso præsente habetur, ipsemet vota Cardinalium & Theologorum, eorumque rationes audit, & expendit; ubi Decreta Congregationis Feriæ IV. tantùm per Assessorem S. Officii ipsi Pontifici referuntur, ac compendiosè vota Cardinalium & Theologorum exponuntur: inter quæ quantopere intersit, nemo non videt.

XXXIII. Adhæc ex prædictis facilè intelligitur, quod Decreta & resolutiones tametsi in Congregatione coram Pontifice sint facta, potissimùm tamen Cardinalibus sint adscribenda: utpote è quorum votis & suffragiis Pontifex concludere consuevit.

Quinimò in negotiis, quæ Theologorum examini committuntur, præcipuè ipsis Theologis decisiones & resolutiones, quæ super illis accipiuntur, adscribendæ: quia ipsi Cardinales consueverunt sine novo examine se votis Theologorum conformare. Si tamen inter Theologos super resolutione negotii non conveniat, iteratò examen Theologis committitur; aut si res magni momenti sit, v.g. si agatur de proscriptione alicujus Libri, qui auctorem habet in magna dignitate & auctoritate constitutum, subinde aliqui Cardinales librum illum per se legunt & examinant; quin & votum suum cum rationibus in scriptis exponunt, & aliis Cardinalibus communicant.

XXXIV. Hæc Congregatio præcipuè cognoscit de causis fidei, omnibusque eo spectantibus; ideòque & libris invigilat, eosque examinat, & censurâ dignos proscribit, neque hac in parte auctoritas hujus Congregationis per Congregationem Indicis vel in minimo læsa est aut imminuta; uti capite sequenti notabitur.

XXXV. Adhæc Gregorius XV. generatim revocavit omnes licentias legendi quoscumque libros prohibitos à quibuscumque concessas: vetuitque deinceps eas concedi, nisi à Congregatione S. Officii, quæ singulis hebdomadis coram nobis, ait, haberi solet. Constit. quæ incipit, *Apostolatûs Officium* 40. in Bull. Rom. Atque in conformitatem hujus Constitutionis, videmus passim licentias legendi libros prohibitos à Cardinalibus hujus Congregationis signatas.

XXXVI. Tametsi Belgium non agnoscat tribunal ullum Inquisitionis, ut coram illo Belgæ de hæresi accusati aut suspecti judicialiter conveniri queant, uti infrà Parte III. latiùs ostendetur, nihilominus Decreta hujus Congregationis super prohibitione librorum, aut propositionum aliquarum censurâ hic recipi & promulgari solent.

XXXVII. Verùm in Gallia Ministri Regii nullam volunt permittere horum Decretorum publicationem sub nomine hujus Congregationis, ne sensim Inquisitio Romana auctoritatem suam in Regnum Galliæ prætendere videretur.

Hac de re discursum prolixum coram Senatu Regio habuit Advocatus Regius Talonius anno 1647. occasione Decreti hujus Congregationis, quo condemnabatur hæc propositio: *Petrus & Paulus sunt duo Ecclesiæ capita, unum caput constituentes.*

Hoc Decretum Nuntius Apostolicus miserat ad Archiepiscopos, & Episcopos cum mandato illud per suas respectivè Diœceses publicandi; ipsumque Decretum cum annexo hoc Nuntii Apostolici mandato, sine prævia Regis licentia fuerat impressum & publicè venum expositum.

Cùm autem contenderetur, hoc suo mandato Nuntium Apostolicum auctoritatem suam excessisse, & contra Regiam auctoritatem attentasse, jussum fuit Officium Fiscale contra hanc impressionem, & mandatum Nuntii Apostolici coram Consilio Regio, ad ejus cassationem agere.

Inter cætera igitur primo loco huic decreto opposuit Procurator Regius, quod in Gallia publicatum esset decretum emanatum à Congregatione Inquisitionis, quam vocant *Sancti Officii*, sub hoc titulo, *Decretum sanctissimi Domini Nostri Innocentii Divinâ Providentiâ Papæ X.* eo prætextu, quod Papa fuerit præsens in confectione hujus Decreti.

Post hæc exponit Officium Fiscale, quod Regnum Galliæ recognoscat quidem, quemadmodum & omnes Catholici, auctoritatem & potestatem Romani Pontificis ut *Capitis* Ecclesiæ, omnium Christianorum Patris, eoque titulo ipsi exhibendam omnem reverentiam & obedientiam, sed Gallos nequaquam recognoscere *auctoritatem* aut jurisdictionem Congregationum, quæ Romæ habentur; quæ pro arbitrio Pontificis institui possunt: neque Decreta harum Congregationum in hoc Regno executionem aut auctoritatem obtinere.

Unde ulteriùs observat, quòd quotiescumque aliquod Decretum in materia contentiosa ab aliqua Congregatione Romana emanatum in Consiliis Regiis fuerit exhibitum, putà in materia Dispensationis, nullitatis votorum, translationis Religiosorum, Curia declaravit, *Breve* seu Decretum ab hac Congregatione emanatum nullum & abusivum: remittens impetrantes pro obtinenda alia provisione recurrere ad Cancellariam, in qua acta expediantur, sub nomine Pontificis, in quo residet legitima auctoritas.

Monebat quoque, quòd si Decreta ab hac Congregatione *sancti Officii* evulgata passim in Regno reciperentur, & executioni mandari permitterentur, esset introducere auctoritatem *Inquisitionis*: quandoquidem hæc Congregatio Romana assumat hunc titulum, *Generalis & Universalis Inquisitio in* UNIVERSA *Republica Christiana adversùs hæreticam pravitatem*: atque ita tandem prætenderet processum instituere contra subditos Regis, quemadmodum sibi attribuit auctoritatem procedendi contra quoscumque libros pro suo arbitrio.

Meritò & Ministri Principum nostrorum circa hæc Decreta eodem motivo attenderent; quandoquidem non magis in Belgio, quàm in Gallia Tribunal Inquisitionis receptum sit, aut recipi possit, sine multorum incommodorum sequela, neque Belgium Tribunal Inquisitionis Romanæ unquam agnoverit: ut energicè exponitur in Consulta Consilii Brabantiæ non ita pridem data, (*a*) quæ integra habetur in appendice monumentorum Tractatûs nostri *de Recursu ad Principem* sub litt. S.

(*a*) Hoc monumentum in hac nostra editione suum retinebit locum, qui inferiùs notatur.

CAPUT IV.

De Congregatione Indicis.

1. *Synodus Romana anno 494. Catalogum Librorum confecit, quos legere vel non legere liceret.*
2. *Hic tantum actum fuit de lectione publica.*
3. *Non erat hic Index Librorum prohibitorum, prout hodie accipitur.*
4. *Hic Index tantum seculo præterito confici cœpit.*
5. *Facultas Theologica Lovaniensis rogatu Caroli V. Indicem confecit.*
6. *Paulus IV. primus è Romanis Pontificibus Indicem confici jussit.*
7. *Hic Index Pauli IV. in quatuor classes erat distinctus.*
8. *Quid in hoc Pauli Indice à quibusdam reprehensum?*
9. *Variæ fuerunt in Synodo Tridentina Patrum sententiæ circa Indicem formandum.*
10. *Tandem delecti fuere Patres, qui Indicem conficerent.*
11. *Resolutio Patrum Decreto firmata.*

12. *Synodus complementum confectionis Indicis tandem ad Pontificem remisit.*
13. *Pius IV. Indicem probat & evulgat.*
14. *Confectio Regularum Indicis à Synodo Patribus Delectis commissa non fuit: & quare eas composuerint.*
15. *Indicem unà cum Regulis per speciale* Breve *probavit Pius IV.*
16. *Forma ipsius Indicis.*
17. *Hic Index in multis consentit cum Indice Pauli IV.*
18. *Quot sint Regulæ Indicis; & quid præcipuè contineant.*
19. *In prohibitione librorum fit relatio ad pœnas in his regulis præscriptas.*
20. *Qua ratione hic Index dici possit* Tridentinus.
21. *Regulæ Indicis non possunt pari ratione Synodo Tridentinæ adscribi.*
22. *De Instructione postmodum Indici & Regulis adjectâ.*
23. *Libri aliqui interdum una in Provincia rectè vetantur, licèt non in altera, idque variis titulis.*
24. *Ad Episcopos ac Fidei Inquisitores præcipuè spectat librorum examen & censura.*
25. *Qua de causa instituta Congregatio Indicis.*
26. *Qui hanc Congregationem constituant?*
27. *Quid hodie circa librorum examen competat* Magistro S. Palatii?
28. *Habet etiam hæc Congregatio* Consultores.
29. *Soli Cardinales propriè Congregationem constituunt: Et quod eorum præcipuum officium?*
30. *Ob quosvis errores libri non passim prohibendi.*
31. *Huic Congregationi Pontifex non assistit.*
32. *Per hanc Congregationem non est derogatum auctoritati Congregationis S. Officii circa prohibitionem librorum.*
33. *Interdum liber relatus in Indicem postmodum speciali Decreto Congregationis S. Officii ulteriùs proscribitur.*
34. *Episcoporum ac Inquisitorum auctoritati detractum non est.*
35. *His in partibus Index Romanus in omni suo rigore non est receptus.*

I. SUB nomine Concilii Romani habiti tempore Gelasii I. Papæ anno 494. extat Decretum, quo declaratur, qui libri ab Ecclesia Romana recipiantur, & qui non recipiantur; & qui legi, & qui non legi debeant.

II. Verùm ut ex verbis Decreti manifestum est, hic duntaxat agitur de lectione *publica*, sive de lectione in Ecclesia tempore Divini Officii, ad instructionem & ædificationem populi.

Postquam enim acta Martyrum multis encomiis Synodus extulisset; utpotè qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant; asseruitque nec quemquam Catholicorum dubitare, & majora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratiâ Dei & adjutorio universa tolerasse, subjicit: " Sed ideò secundùm antiquam consuetudinem singulari cautelâ in Sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia & eorum, qui conscripsêre, nomina penitùs ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis superflua, aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, scripta esse putantur.

Hæc satis ostendunt, hoc unum voluisse Synodum, à publica lectione & Divino Officio amovere quidquid vel speciem falsitatis, aut aliquam fabulæ mixturam habere videbatur; quod adhuc manifestiùs circa finem Decreti indicatur his verbis: " Cæterùm qui libri in *Ecclesiasticis Officiis* per anni circulum à nonnullis legantur pro fidelium ædificatione, adnotandum censuimus.

III. Itaque Catalogus sive Index ille Librorum nequaquam dici potest, *Index Librorum prohibitorum*, juxta usitatam modernam phrasim; nimirum, Index exhibens Libros, omnibus, tam *privatim*, quàm publicè legi prohibitos; qualis Librorum *Index* ante decimum sextum seculum extitisse non reperitur.

IV. Circa medium verò decimi sexti seculi, cùm invalescentibus Lutheranâ & Calvinianâ hæresibus, Libri plurimi mentito nomine auctoris, ac hæretico fermento conspersi ederentur, qui nec facile à libris Catholicis discerni possent; atque hinc multi simplices incautâ horum Librorum lectione seducerentur, varii cœperunt à Theologis confici Catalogi, seu Indices Librorum, in quibus ipsi notabant Libros, quos vel ab hæreticis confectos, vel hæresi conspersos credebant.

V. Et quidem rogatu & mandato Caroli V. Facultas Theologica Lovaniensis Indicem Librorum hæreticorum, & de hæresi suspectorum, quorum lectionem *pro eo saltem tempore*, uti loquitur, *populo haud convenire judicabat*, confecit, qui & auctoritate ejusdem Cæsaris anno 1546. publicatus fuit.

Cúmque continuò plures hæreticorum libri prodirent, pluresque hæresi respersi notarentur, rursus alium fusiorem Librorum illorum Indicem eadem Sacra Facultas concinnavit, quem addito speciali edicto, publicari idem Carolus mandavit anno 1556. Hi librorum Indices unà cum Cæsareis Edictis referuntur in prima parte Edictorum Flandriæ *Lib.* 1. *Rubr.* 7.

VI. Theologorum atque Cæsaris exemplo excitatus Paulus IV. Pontifex, anno 1557. præcepit iis, qui Inquisitioni contra hæreticam pravitatem erant Romæ præpositi, ut & ipsi Indicem Librorum prohibitorum conficerent; qui anno 1559. absolutus, auctoritate Pontificis publicatus fuit.

VII. Hic Index in tres classes erat distinctus. Prima classis exhibebat nomina eorum, quorum omnia opera cujuscumque argumenti, etsi profani, omninò vetantur: inter quos & quorumdam nomina Catholicorum occurrunt.

Secundâ classe continebantur libri singulatim damnati, dum alii eorum auctorum libri non vetebantur.

Tertia classis complectebatur scripta quædam anonyma, adjectâ clausulâ generali vetante libros omnes anonymos editos ab anno 1519. Denique adjiciebatur Catalogus LX. Typographorum, quorum omnium libri, quos typis suis evulgarunt, prohibentur, à quocumque demum auctore, aut idiomate prodiissent.

VIII. Similem antehac Librorum prohibitorum Indicem à Rom. Pontificibus evulgatum fuisse haud reperitur: unde de hoc Pontifice dicere non dubitat Spondanus, " quod primus exstiterit, qui *universalem* omnium perniciosorum Librorum, cujuscumque argumenti, etiamque profani, à quibuscumque, etiamque religione *Catholicis* scriptorum, vel etiam à suspectis Typographis de quacumque arte editorum Indicem contexere studuerit; cùm ad eum usque diem, Librorum prohibitiones, tam à Pontificibus, quàm ab Imperatoribus factæ, numquam excessissent terminos *Librorum hæreticorum*; aliive pestilentes legi prohibiti fuissent, *nisi* quorum auctores etiam damnati extitissent. " Hæc ille ad annum 1557. §. 5. ibidem addens. " Illud in hoc Indice Pauli rigidius visum, quod pœna legentibus Libros eo Catalogo comprehensos, ac prohibitos denuntiata erat excommunicatio latæ sententiæ Pontifici reservata, privatio, ac incapacitas quorumcumque munerum, ac Sacerdotiorum, perpetua infamia, cum aliis pœnis arbitrariis. Quo factum est, ut Pius IV. Pauli Successor, rigorem hunc temperans, totum illud Librorum negotium ad Concilium Tridentinum retulerit. " Hactenus Spondanus.

IX. Quod ad Concilium Tridentinum attinet, cùm post suspensionem 10. circiter annorum, rursus sub Pio IV. omni suspensione sublatâ, ejus resumptio in sessione habita 18. Januarii anno 1562. communi Patrum assensu declarata esset, habita fuit Congregatio 26. ejusdem

ejusdem mensis, in qua à Præsidibus Concilii inter alia propositum fuit: " ut Libri à diversis auctoribus post „ hæreses natas editi, unà cum Catholicorum contra „ eos censuris examinarentur, quò Synodus, quid su„ per illis habeat decernendum, statuat.

Super hoc articulo varias fuisse Patrum sententias ex actis Concilii constat. Et quidem inter alios Archiepiscopus Granatensis " ab ea occupatione Patres dehor„ tatus fuit, quippe longissimâ, & quæ Synodum ab„ straheret ab altioribus negotiis, magisque indigenti„ bus ipsius proximâ curâ. „ Bartholomæus de Martyribus Archiepiscopus Bracarensis adjecit, *posse id committi Academiis.*

Petrus Contarenus Paphensis Episcopus " non me„ diocri affectus benevolentiâ „ (uti monet Palavicinus *lib.* 15. *hist. Concilii Trident. cap.* 19. *num.* 10.) „ erga Paulum IV. cui familiaris intimus fuerat ante „ Pontificatum, & à quo postea thiaram acceperat, „ suadebat, ut nulla fieret in Indice Pauli mutatio: esse „ verius recentium ingeniorum intemperantiam, quam „ religionis studium, velle decessorum opera reforma„ re, non quo illa meliora redderentur, sed quo ipsi „ præstantiores ostentarentur. Caverent, ne Sanctio„ nes Majorum illi revocantes, posteros stimularent ad „ eorum exempla sequenda in eorumdem Decretis ab„ olendis.

Econtra Daniel Barbarus Adjutor Patriarchæ Aquileiensis monuit, Indicem Pauli IV. correctione plurimâ indigere: cùm eodem modo proscriberet opus licentiæ juvenilis, & opus hæreticæ pravitatis. Christophorus Patavinus existimavit, novum ab initio Indicem construendum non esse, sed Indicem Pauli reformandum. Deinde monebat, " quosdam etiam ex li„ bris esse, qui inter bona plurima mali aliquid conti„ nebant, & hos emendandos quidem esse, non om„ nino refellendos; cùm ea sit terrenarum rerum con„ ditio, ut is, qui mallet omne bonum, quod purum „ non est eliminare, & non potiùs illi defæcando stu„ dere, genus humanum omni bono privaret.

X. Inter has Patrum dissensiones & disputationes, tandem plerisque consentientibus, ut aliquibus conficiendi Indicis cura demandaretur; ac rogatis Patribus, ut librorum Censores, qui eam curam susciperent, designarent, communi suffragio Præsidibus Concilii horum electio delata fuit: à quibus designati fuere Georgius Drascovitius Episcopus Quinqueeclesiensis Orator Cæsarius pro regno Hungariæ, Joannes Trivisanus Patriarcha Venetus, 4. Archiepiscopi, 9. Episcopi, Abbas unus Cassinensis, & duo Generales, scilicet Minorum de observantia & Eremitarum S. Augustini: " Sed ita ut non ante finem Concilii Index „ publicaretur; „ uti refert Spondanus ad annum 1562. §. 17.

XI. Hanc Patrum resolutionem edito Decreto Synodus Tridentina publicavit, *sess.* 18. declaravitque, Synodum censuisse, " ut delecti ad hanc disquisitio„ nem Patres de censuris, librisque, quid facto opus „ esset, diligenter considerarent, atque etiam *ad eandem S. Synodum* suo tempore referrent; quo *faciliùs* „ ipsa possit varias & peregrinas doctrinas tanquam zi„ zania à Christianæ veritatis tritico separare, deque „ his *commodiùs* deliberare, & statuere, quæ ad scru„ pulum ex complurium animis eximendum, & tollen„ das multarum querelarum causas, magis opportuna „ videbuntur.

XII. Post hunc Patrum delectum & publicatum hoc Decretum, nihil de hoc Indicis negotio in Concilio ulterius actum legitur, usque ad illum diem, quo finis Concilio impositus fuit; quando inter alia, etiam Decretum Patribus prælectum & ab ipsis probatum fuit, in quo priùs relatis, quæ Sessione XVIII. decreta erant, subditur: " audiens nunc (Synodus) huic operi ab „ iis (quibus opus conficiendi Indicis fuerat demandatum) „ extremam manum impositam esse, nec tamen „ ob librorum varietatem, & multitudinem possit di„ stinctè & commodè à S. Synodo dijudicari, præcipit, „ ut quidquid ab illis præstitum est, Sanctissimo Ro„ mano Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio & aucto„ ritate terminetur & evulgetur.

Duo igitur in Tridentina Synodo circa Indicem librorum acta sunt. Primum, cura illius conficiendi demandata fuit quibusdam delectis Patribus cum relatione ad Synodum; quò ipsa tunc commodiùs deliberare ac statuere posset. Secundum, omnium eorum, quæ à delectis illis Patribus acta erant, relatio facta ad Sanctissimum, ut ejus judicio opus illud terminaretur & evulgaretur.

XIII. Conformiter ad hoc Decretum Concilii, Index à Patribus delectis confectus, Pio IV. tunc Pontifici oblatus fuit, uti ipse testatur in Brevi quod incipit, *Dominici Gregis*; additque, quod eum doctissimis, probatissimisque Prælatis accuratissimè legendum, examinandumque tradiderit; ipseque etiam legerit.

XIV. Porrò, licet in Synodo Tridentina solummodò actum esset de conficiendo Indice librorum hæreticorum, vel de hæresi suspectorum, aut aliàs perniciosorum, nec aliud delectis Patribus commissum legatur: quò scilicet faciliùs ipsa Synodus *possit varias & peregrinas doctrinas tanquam zizania, à Christianæ veritatis tritico separare*, ipsi tamen Prælati ad hoc opus deputati animadvertentes, in Indice Romæ jam pridem confecto, " nonnulla parum explicatè posita, quæ in„ terpretatione indigerent, re multùm diuque delibe„ rationibus agitatâ, ac viris etiam ex omni natione, „ Theologicæ Facultatis scientissimis, in consilium ad„ hibitis, *subjectas regulas* componendas judicârunt, ut „ quod jure fieri posset, doctorum hominum commo„ dis & studiis, salvâ veritate ac religione, prospice„ retur. „ Hæc ex præfatione P. Francisci Foretii Ord. Prædicat. Deputationis Tridentinæ ad conficiendum Indicem, Secretarii.

Hæ sunt *regulæ*, quæ vulgò dicuntur, *Regulæ Indicis*; ipsique Indici præponi solent; quas non ex mandato aut præscripto Concilii Tridentini compositas esse, ex verbis mox relatis sufficienter constat.

XV. Prædictum ergo Indicem cum regulis subjectis, tandem litteris in forma *Brevis*, quæ incipiunt, *Dominici Gregis.* 24. Martii anno 1564. adeòque tribus à soluta Synodo mensibus, probavit, & ab omnibus observari mandavit Pius IV.

XVI. In hoc Indice unaquæque penè alphabeti littera tres classes habet, ad exemplum Indicis Pauli IV.

In prima classe non tam libri, quam librorum Scriptores continentur, qui aut hæretici, aut notâ hæresis suspecti fuerunt: " horum enim (ait P. Franciscus Foretius in citata præfatione) „ Catalogum fieri oportuit, „ ut omnes intelligant, eorum scripta, non edita so„ lùm, sed edenda etiam, prohibita esse.

Illud insuper monet Foretius, non in omnes hujusmodi auctores à Patribus inquisitum fuisse, *sed iis penè contenti fuêre*, ait, *qui in Romano Catalogo descripti sunt.*

In secunda classe referuntur libri " qui propter do„ ctrinam non sanam, aut suspectam, aut quæ offen„ sionem etiam in moribus fidelibus afferre potest, re„ jiciuntur; etiamsi auctores, à quibus prodiêre ab Ec„ clesia nunquam desciverint.

Tertia " eos libros complectitur, qui sine scripto„ ris nomine exierunt in vulgus, & doctrinam conti„ nent, quam Ecclesia Romana tanquam Catholicæ „ fidei, aut morum integritati contrariam, refutandam „ ac refellendam esse decernit. Non enim omnes li„ bros, qui nomen auctoris non præferunt, damnan„ dos putârunt, quandoquidem sæpe viros doctos ac „ sanctos novimus, ut Respublica quidem Christiana „ ex eorum vigiliis fructum caperet, ipsi verò inanem „ gloriam evitarent, libros optimos sine nomine edi„ disse. „ Hæc ex præfatione Patris Francisci Foretii,

Triden-

Tridentinæ deputationis ad confectionem Indicis, Secretarii.

XVII. Hæc si conferantur cum his, quæ de Indice Pauli IV. dicta sunt, facile apparebit, Patres ad Indicem concinnandum delectos, non quidem Indicem Pauli in omnibus probasse, ejus tamen in multis normam tenuisse.

XVIII. Regulæ à Patribus hisce concinnatæ, quæque Indici hodie præmitti, atque vulgo *Regulæ Indicis* vocari solent, sunt decem numero, multaque continent ab Episcopis, Inquisitoribus, Typographis aliisque circa librorum lectionem, expurgationem, venditionemque observanda; ac tandem edicitur: "Ne „ quis audeat contra harum Regularum præscriptum, „ aut hujus Indicis prohibitionem libros aliquos lege- „ re, aut habere. Quod si quis libros hæreticorum, „ vel cujusvis auctoris scripta ob hæreseos vel falsi dog- „ matis suspicionem damnata, atque prohibita legerit „ sive habuerit, statim in excommunicationis senten- „ tiam incurrat. Qui vero libros alio nomine inter- „ dictos legerit aut habuerit, præter peccati mortalis „ reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum severe „ puniatur.

XIX. Ad has pœnas in hodierna Romana librorum prohibitione fit allusio dum dicitur: *sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis.*

Sed quia pœnæ variæ sunt pro varietate librorum prohibitorum; neque juxta hodiernum Congregationis stylum solet exprimi, quo ex capite liber proscribatur, incerta quoque manet pœna, quam contravenientes incurrunt.

XX. Porro cum ex ante dictis constet, Synodum Tridentinam nullum Indicem librorum prohibitorum composuisse; sed duntaxat Patribus quibusdam ejus curam demandasse; & quidem expresse, *cum relatione ad Synodum*, ut facta relatione, ipsa demum commodius deliberare & statuere posset; atque tandem instante Synodi conclusione, opus à Patribus delectis confectum ad Romanum Pontificem remiserit, eo quod *ob librorum varietatem & multitudinem non posset distincte & commode à Sancta Synodo dijudicari*, evidens est, hunc *Indicem* non alio ex capite posse dici *Tridentinum*, nisi quod Synodus quibusdam Patribus ejus conficiendi curam demandaverit; atque hi, durante Concilio, huic operi *ultimam manum apposuissent*, aut saltem (ut loquitur Clemens VIII. in Bulla quæ incipit *Sacrosanctum*) *in negotio illo non parum essent progressi*; aut denique, quia totum illud negotium à Synodo ad Pontificem remissum fuit.

XXI. De Regulis vero *Indicis* non idem per omnia dici potest. Cum enim, uti supra monui, Synodus Patribus ad Indicem delectis, nullam de componendis hisce regulis curam dederit; atque de solo *Indice* librorum perniciosorum in Synodo actum fuerit, patet, non posse has *Regulas* hoc ex capite *Tridentinas* nuncupari; sed eas solis illis Delectis Patribus, qui illas citra ullum Synodi mandatum, composuerunt, esse adscribendas.

Unde S. Carolus in Synodo sua quinta, Indicem librorum prohibitorum vocat quidem Indicem *jussu* Tridentini confectum; at in prima sua Synodo loquens de his regulis, ait: *Regulas Indicis de libris vetitis* AB IIS *qui illi negotio à Sacrosancta Synodo Tridentina præfecti fuerunt, ex auctoritate Sanctissimi D. N. Pii IV. editas, &c.* ita eas simpliciter dictis Patribus attribuens.

XXII. His Regulis subjicitur insuper *instructio eorum, qui libris, tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis, diligentem, ac fidelem* (*ut par est*) *operam sunt daturi*, non à Delectis Patribus à Synodo Tridentina ad concinnandum Indicem, confecta, sed postmodum adjecta.

In hac instructione inter cætera sub titulo *De prohibitione librorum* §. 5. præscribitur: "Episcopi & In- „ quisitores, seu ab iisdem subdelegati, & deputati, „ tam in Italia, quam extra, penes se habeant singu- „ larum Nationum Indices, ut librorum, qui apud il- „ las damnati ac prohibiti sunt, cognitionem haben- „ tes, facilius prospicere possint, an etiam à suæ juris- „ dictionis terris, eosdem recognitos arcere, vel reti- „ nere debeant.

XXIII. Hæc patenter supponunt, interdum libros aliquos in certa Provincia aut Natione prohiberi, quæ in aliis Provinciis non similiter prohiberi, aut non eodem rigore debeant; quod non uno ex capite contingere potest.

Certum imprimis est, expressiones aliquas posse esse nocivas apud populum minus in fide Catholica, aut Religione instructum, aut hæreticis permixtum, quæ nequaquam offenderent populum melius instructum, vel nullam cum hæreticis communionem habentem; adeoque librum aliquem ob hujusmodi expressiones, esse uno in loco prohibendum, & non alio: idem esto de tempore judicium.

Adhæc contingere subinde potest, ut liber aliquis in certa Provincia aut Diœcesi à Pastoribus & animarum Directoribus, tanquam pius & instructioni populi conveniens fuerit commendatus, & vicissim à populo avide receptus, & sine offensione lectus: vel etiam à viris spectatæ doctrinæ & magnæ apud populum auctoritatis probatus. Quis porro ambigat, quin hujusmodi circumstantiis concurrentibus fieri subinde posset, ut libri illius in tali loco prohibitio non conveniret, tametsi alio loco non esset improbanda?

Quid enim, si liber ille revera quidem obscuriores quasdam contineat expressiones aut etiam leviores aliquos errores, ita ut ex ejus lectione aliquod erroris periculum populo imminere possit; ideoque, sepositis particularibus circumstantiis, merito prohiberetur; sed si periculum ex hujusmodi obscurioribus expressionibus, aut levioribus erroribus populo imminens conferatur cum scandalo, quod ob particulares circumstantias concurrentes, ex libri illius prohibitione in tali loco imminet; fieri potest, ut periculum ex lectione istius libri imminens, nullatenus æquiparari queat scandalo ex prohibitione ejusdem orituro: ideoque convenientius foret à prohibitione supersedere; ipsorumque Pastorum curæ permittere, ut obscuriores expressiones populo clarius exponant.

Facile quippe contingeret, ut ob libri hujusmodi prohibitionem, populus de Pastorum aut Prædicatorum, qui librum illum commendarunt, sinceritate vacillare inciperet; atque suspecta habere, quæ de articulis fidei, aut morum præceptis à Pastoribus audivit: quod malum multo gravius atque populo nocentius esse posse, quam periculum erroris, quod ex lectione illius populo esset metuendum, dubitari nequit.

Cæterum tota prædicta instructio eo præcipue tendit, ut ostendat, qualiter Episcopi, Inquisitores & Universitates in prohibendis & corrigendis libris, procedere, quasque regulas tenere debeant.

XXIV. Ad Episcopos quippe atque Fidei Inquisitores præcipue pertinet invigilare, ne populus ex librorum lectione, hæresi aut aliis perniciosis in fide aut moribus erroribus inficiatur; quare & erecta in Urbe Congregatio *Inquisitionis* sive *Sancti Officii*, invigilare cœpit prohibitioni & correctioni hujusmodi librorum.

XXV. Cum autem hac Congregatione in gravioribus actualibus negotiis fidei magis occupata (uti loquitur De Luca in relatione Romanæ Curiæ *dis.* 19.) ista materia revisionis & prohibitionis librorum forsan non adeo diligenter & accurate ageretur, Sixtus V. hanc Congregationem *Indicis* tanquam dictæ Congregationis *Sancti Officii* Vicariam & adjutricem erexit, eadem primæva potestate penes ipsam matrem adhuc remanente.

XXVI. Congregatio autem hæc constituitur ex competenti numero Cardinalium pro Papæ beneplacito.

cito. Habet præterea Secretarium ex Ordine S. Dominici, qui una cum Cardinale Præfecto Decreta Congregationis signat.

XXVII. Præterea habet perpetuum & fixum Consultorem, Magistrum Sacri Palatii similiter ex Ordine S. Dominici, qui primitus apparet assumptus, ut quasi Theologus in rebus fidei in privatis occurrentiis (ait Cardinalis De Luca in citata relatione *disc.* 8.) Papam informaret, antequam sub Paulo III. erigeretur Congregatio Inquisitionis; quin & ante erectionem dictæ Congregationis Inquisitionis, ac Indicis, ipsi pene soli librorum revisio, expurgatio, ac impressio concredita erat.

Hinc etiamnum hodie, impressio librorum in Urbe ejusque districtu sine licentia Magistri sacri palatii inhibita est. Retinet quoque facultatem, quam forte solus ante erectionem istarum Congregationum exercebat, ait De Luca, revidendi, si velit, libros alibi impressos, qui in urbe ejusque districtu vendantur seu legantur: ut proinde mirum non sit, ipsum tanquam perpetuum ac fixum Consultorem his Congregationibus interesse.

XXVIII. Ad hanc insuper Congregationem pertinet magnus numerus, Theologiæ aliarumque litterarum Professorum, qui, inquit De Luca, frequentius omnes vel pro majori parte sunt Religiosi diversarum Religionum, sub nomine seu vocabulo *Consultorum*.

Partes horum sunt, revidendi vel examinandi libros, qui tanquam suspecti denuntiantur, juxta distributionem, quæ per Secretarium eis fieri solet; cum obligatione referendi & examinandi in plena Congregatione, quæ diem certum non habet; ubi tum determinatur, an liber prohiberi aut expurgari, vel suspendi debeat, vel absolute permitti possit: solentque ut plurimum Cardinales se judicio Consultorum, qui librum reviderunt & examinarunt, conformare.

XXIX. Soli tamen Cardinales votum decisivum obtinent, quibus à Sixto V. in erectione hujus Congregationis injunctum est, ut libros, "qui post Indicem „ Concilii Tridentini jussu editum prodierunt, Catho„ licæ doctrinæ, Christianorumque morum disciplinæ „ repugnantes, expendant & recognoscant, ac ubi no„ bis retulerint, nostra auctoritate rejiciant, hominum „ vero injuria & dolo depravatos emendent, eos li„ bros, qui paucis erroribus rejectis, alioquin utiles „ studiosis esse possent, expurgandi, atque corrigendi „ modum ineant, Indicesque expurgatorios conficiant, „ novos præterea libros approbandi, & imprimendi „ rationem præscribant.

XXX. Hic obiter notandum, mentem Pontificis nequaquam fuisse, ut libri studiosis alioquin utiles, ob leviores aliquos errores, aut duriora aliqua dicta absolute proscribantur. Et sane (ut recte monet De Luca citato *dis.* 19. *num.* 15.) "id apud omnes commen„ dabile reputatur, ut quo magis fieri potest, *parce* „ ac *circumspecte* in hac prohibitione procedatur, ne „ facilitas vel *frequentia* vilipendium causet, aliaque „ producat inconvenientia eo modo, quo in Ecclesia„ sticis censuris, Canones atque Concilia docent, ac „ monent.

XXXI. Huic Congregationi Pontifex non assistit; unde etiam duntaxat sub nomine Cardinalium Congregationis Indicis, nulla Pontificis facta mentione, Decreta edi solent.

Decreta quidem jam formata, priusquam imprimantur, per Secretarium Congregationis Pontifici exhiberi & ostendi consueverunt; sed quia Pontifex nec librum legit, nec Consultorum, qui illum examinarunt & reviderunt, relationem audit, sed Decreto formato simpliciter annuit, nulla ejus in Decreto mentio injicitur, sed sub solius Congregationis nomine publicatur.

XXXII. Cum vero hæc Congregatio tantum sit quasi Vicaria & adjutrix Congregationis Inquisitionis, per ejus erectionem auctoritas Congregationis Inquisitionis proscribendi libros, nec in minimo diminuta est.

XXXIII. Quin & nonnunquam contingit, ut liber aliquis per Decretum hujus Congregationis in Indicem relatus, postmodum etiam per speciale Decretum Congregationis Inquisitionis proscribatur: quemadmodum contigit circa librum Amadæi Guimenii; qui 5. Aprilis anno 1666. à Congregatione Indicis prohibitus, & in Indicem librorum prohibitorum relatus, rursus die 12. Septembris anno 1675. à Congregatione Inquisitionis prohibitus fuit; uti refertur in Brevi Innocentii XI. die 16. Septembris anno 1680. quo eumdem librum iterato proscribit: eo quod non obstante iterata illa per Congregationem Indicis & Inquisitionis prohibitione, *nonnulli propriæ salutis immemores eundem legere & retinere damnabili lectione, usu & praxi præsumerent.*

XXXIV. Episcopis ac Fidei Inquisitoribus salvam manere in suis respective Diœcesibus & districtibus facultatem libros proscribendi, expurgandi & corrigendi, quotidiana praxi manifestum est: quin imo Inquisitio Hispanica (si fides sit Francisco Salgado in Supplicatione ad Sanctissimum *parte* 2. *cap.* 33. *num.* 145.) nec in Sicilia "permittit expurgationem & pro„ hibitionem emanatam à Congregatione de Indice „ Romæ existente publicari, nisi prius per Consilium „ ipsum supremum Sanctæ Inquisitionis Hispaniæ, illi „ libri prohibiti, expurgati noviter, & accurate exa„ minentur & expurgentur, ita ut si quid prohibitio„ nis, aut expurgationis dignum reperiat, sub censura „ duntaxat sua, non attenta quæ à Congregatione de „ Indice emittitur, publicentur. Super quo, ait, plu„ rima exemplaria præ manibus habui ex Registris hujus „ supremi Consilii, quæ facile his potuissem inserere, „ nisi defessus calamus tam ingentem laborem recusa„ ret. „ Hæc ille.

XXXV. Sed neque hisce in Provinciis Indicem librorum prohibitorum in omnibus receptum esse notoria Belgii praxis evincit.

Quis enim inter Juris-Consultos aut Juris studiosos scrupulo angitur; aut cui scrupulus movetur, dum passim legunt Commentaria Joannis Schneiduini ad Institutiones Justiniani; Commentaria Francisci De Amaya in tres posteriores libros Codicis; Commentaria Donelli Enucleati; opera Andreæ Corvini, Matthæi Wesembeccii, aliosque libros quamplurimos Decreto Romano in Indicem librorum prohibitorum relatos.

Imo licet nomen Caroli Molinæi esset relatum in primam classem Indicis Romani, quo indicabatur, omnia ejus scripta, non edita solum, sed edenda etiam, prohibita esse, nequaquam tamen crediderunt Viri auctoritate Philippi II. atque Albani Ducis Consilio anno 1571. delecti ad Indicem expurgatorium pro Belgio concinnandum, omnia generatim Molinæi opera hic in Belgio vi illius relationis in Indicem, esse proscripta; sed ejus opera de novo examinanda censuerunt; atque post examen institutum quædam illorum, prius facta aliquali majori vel minori expurgatione, aliqua vero, nulla purgatione aut correctione adhibita, legi posse judicarunt. Et quidem de ejus ad Consuetudines Parisienses Commentario, hoc testimonium reddunt: *In hoc opere nihil est quod hæresim sapiat, quapropter illud admittatur.* Scripsit idem novum intellectum quinque legum. *Nihil*, inquiunt de illo Expurgatores, *continet quod repurgari debeat, quapropter admittatur.* Idem etiam scripsit novum & analyticum intellectum quatuor & aliarum plurium legum, de quo hoc proferunt judicium: *Nihil repurgatione dignum habet, quapropter admittatur.*

CA-

CAPUT V.

Ulterius quæritur quid Hispani, quid Galli, quid Belgæ sentiant de auctoritate Indicis librorum prohibitorum.

1. *Decreta Congregationis Indicis in Hispania non recipiuntur sine novo examine, & quare?*
2. *Horum Decretorum promulgatio plurima secum trahit incommoda.*
3. *Quædam enumerantur à D. Talonio coram Senatu Parisiensi.*
4. *Auctor sat notus alia prosequitur incommoda.*
5. *Omnia latius exponuntur in tractatu de Publicatione Legum... part. 4.*
6. *Opera Molinæi in primam classem Indicis relata.*
7. *Non idem omnium de ejus operibus judicium.*
8. *Indicis expurgatorii regulæ.*
9. *Edicta Philippi II. Hispaniarum Regis ad recipiendum Indicem, discutiuntur.*
10. *Prædictus Index cum moderatione in Belgio receptus fuit.*

I. SUPERIORI capite observatum est, quod nec in Hispaniis nec in Sicilia permittantur publicari Decreta è Congregatione *Indicis* emanata, nisi fuerint revisa per Inquisitionem, teste Francisco Salgado, qui insuper monet *num.* 144. reflectendum: „ Quod assidue practicari videamus circa libros Catholicorum Auctorum horum Regnorum tractantes, & fundantes Regis Catholici jurisdictionem, aut Regalias maxime in rebus Ecclesiasticis sibi competentes, aut de jure, aut indultis Apostolicis, sive etiam immemorabili consuetudine à Sede Apostolica diu tolerata, qui ob id solum solent integraliter in Romana Curia prohiberi, & vetari, & ad hoc Brevia Apostolica transmitti ad Inquisitionem supremam Hispaniæ publicanda.

II. Adjungit autem, quod Rex Catholicus " omni conatu, cultu tamen reverenti, huic violentiæ suis juribus Regalibus & sibi ipsi illatæ occurrat, agnoscens hanc prohibitionem duntaxat tendere ad infringenda sua jura, nec non in grave, & intolerabile præjudicium suum, ac proinde impediens talis Brevis executionem ad evitanda scandala, penes se illud retineat, interim quod per supplicationem de damnis & inconvenientiis consulat Sedem Apostolicam, ut de remedio paternali clementer provideat.

III. Similem querelam de prohibitione Librorum & Scriptorum jura Regia fundantium coram Senatu Regio deposuisse legimus Regis Christianissimi Advocatum Fiscalem Talonium in discursu super non admissione Decretorum è Congregatione *Inquisitionis* Romanæ emanatorum; inter alia enim inconvenientia ex publicatione horum Decretorum timenda hoc proponit: „ Quod per hanc Congregationem proscripta quondam fuerint Arresta Parlamenti prolata contra Joannem Chastel, Opera Præsidis Thuani, Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, aliique libri concernentes personam Regis, Regiamve Jurisdictionem. (*a*)

(*a*) In Galliis nedum Inquisitionis & Indicis Decreta habeant aliquam auctoritatem; imo eorum promulgatio prohibetur. Spectantur Episcopi Galli ut Judices tum Fidei tum morum, adeoque eorum est cognoscere quæ ab ovibus removenda, quæ vero ipsis præbenda sint pabula cognitionis & doctrinæ; nec solum arcere debent quæ morum puritatem inquinare aut disciplinæ vigorem infringere possunt, sed etiam propellant necesse est libros, unde Fidei integritas in discrimen adducatur. Deinde Francorum Rex non permittit Librum fieri Juris publici, nisi post hujus Operis examen factum à viris quos Gallorum Cancellarius aut Sigillorum Regiorum Custos designavit. Tandem supremi Senatus vetare solent ne vendantur Libri, qui possunt aliquod inferre incommodum vel damnum tranquillitati publicæ, juribus Regis, Libertatibus Gallicanis & bonis moribus.

IV. Nec minus recte, ac vere advertit eruditus atque sat notus auctor difficultatum propositarum Doctori Martino Steyaert, *part.* 9. *difficult.* 93. quod Theologi Romanæ Curiæ quasdam sibi adoptaverint opiniones, quas ab omnibus quasi pro Catholicis veritatibus haberi vellent; licet sciant eas à plurimis Theologis, imo integris Ecclesiis impugnari: puta, quod Papæ possint deponere Reges; quod sint infallibiles; quod sint supra Concilia generalia; quod Episcoporum Jurisdictio immediate proveniat à Pontifice & non immediate à Jesu Christo; quod solus Pontifex possit de materia fidei judicare, &c.

Sed cum asserere non audeant, errorem esse, oppositum sentire; aliud medium impendunt, ut opiniones stabiliant; necnon Theologos à propugnandis opinionibus oppositis deterreant, nimirum prohibendo libros, in quibus oppositæ opiniones reperiuntur, aut stabiliuntur. Quis enim ambigat, quin metu imminentis censuræ seu prohibitionis plures deterreantur se pro opposita sententia declarare super his materiis: probe scientes, quantopere per hanc Romanam prohibitionem, apud plerosque ultramontanis opinionibus imbutos & sibi & scriptis suis præjudicium immineat.

Et quidem in regulis à confectoribus Indicis expurgatorii observandis præscribitur regula septima. *Expungendæ sunt etiam propositiones, quæ sunt contra libertatem, immunitatem & jurisdictionem Ecclesiasticam.*

Cum autem jura, quibus passim Principes supremi, eorumque auditoria utuntur in materiis Ecclesiasticis, à Curialibus Romanis reputentur contraria libertati, & immunitati, ac jurisdictioni Ecclesiasticæ, non mirum, si libros & scripta, in quibus hæc jura Principibus asseruntur & vindicantur, in Indicem librorum prohibitorum relata videamus.

V. De his latius egi in Tractatu *de publicatione legum & placito Regio*, *parte* 4. ubi fusius expositum est, quomodo, & quibus motivis ad proscriptionem librorum in Curia Romana procedatur, & ex quo capite frequenter contingere possit, hanc librorum proscriptionem sub & obreptitie impetrari; & quibus ex causis similia Decreta possint in publica commoda impingere, quibus præcavendis, merito suspendatur & interdicatur eorum publicatio, saltem donec placitum Regium accesserit.

VI. Capite 4. observatum fuit, quod tametsi opera Molinæi in primam classem Indicis Romani essent relata, nihilominus à viris ad conficiendum Indicem expurgatorium in Belgio auctoritate Regia Deputatis, plura ejus opera simpliciter; alia, modica adhibita expurgatione, fuerunt declarata ab omni censura aut prohibitione exempta.

VII. Et sane non soli Galli, sed exteri quicumque Jurisperiti agnoscunt plurima admodum utilia, atque summa eruditione ab hoc Auctore, tam in civili, quam canonico Jure esse scripta.

Inter cæteros nominatissimus Jurisconsultus & Episcopus Segoviensis, qui & Concilio Tridentino interfuit, Didacus Covarruvias pluribus locis suorum operum laudat Molinæum; atque signanter *lib.* 3. *variarum resolut. cap.* 1. *num.* 4. notat Molinæum eleganter interpretatum in commentario ad consuetudines Parisienses *cap.* 1. *x. de feudis*, atque lectorem ad eum remittit.

Ad hanc Covarruviæ citationem reflectens Franciscus Pinsonius in nota ad observationes Molinæi ad tit. Decretalium *de feudis*, ait " Non minimum esse à viro laudatissimo Hispano & Catholico Segoviensis Ecclesiæ Præsule laudatum fuisse (Molinæum) *non inverso vel immutato nomine sed proprio*; ut fecere Romani, & Itali, qui tractatum ejusdem Molinæi *de Usuris*, cujus doctrina indigebant, imprimi curarunt, tum Latine, tum Italice sub *ementito nomine Caballini* ut nomen ipsius tacerent.

Bullam Clementis VIII. contra opera Molinæi, nec hic,

hic, nec in Gallia receptam esse, ostendi in præcitato *Tractatu de promulgatione legum parte* 4. *cap.* 2. §. 4.

Ex his, quæ circa opera Caroli Molinæi, aliaque opera, quæ à confectoribus Indicis expurgatorii declarata sunt à prohibitione & censura exempta, sat constat Indicem librorum prohibitorum per Pium IV. evulgatum hic in Belgio non fuisse simpliciter receptum, uti in citato tractatu fusius ostendimus.

Similiter idem ille Index expurgatorius per speciale edictum Philippi II. Regis Catholici anno 1571. probatus, & recipi jussus, probat nequidem *Regulas Indicis* per Pium IV. Indici Romano adjectas, hic simpliciter admissas esse.

VIII. Confectores quippe hujus Indicis expurgatorii *quatuor* duntaxat regulas, ex decem regulis per Pium IV. Indici Romano subjectis, sub initium sui Indicis expresserunt, reliquarum sex regularum nulla facta mentione.

Indicium non obscurum, visum fuisse hisce Indicis expurgatorii confectoribus has quatuor regulas (quæ pene unice spectant libros hæreticorum, vel hæresim continentes, aut res lubricas seu obscenas tractantes) præ cæteris in Belgio recipiendas & observandas.

Cum autem Philippus II. per suum edictum voluerit, hunc Indicem expurgatorium, prout ab his viris deputatis, erat confectus, per omnia recipi; neque sciatur aut legatur aliud Principis edictum aut placitum super publicatione vel receptione Indicis Romani aut regularum eidem subjectarum post emanasse, aut datum fuisse, concludendum est, nec Indicem Romanum, nec regulas eidem adjectas, hactenus in Belgio fuisse receptas, nisi conformiter ad præscriptum hujus Indicis expurgatorii.

IX. Pro quo ulterius notandum, examen hoc per Collegium Censorum auctoritate Regia inchoatum fuisse & absolutum demum anno 1570. mense Julio, adeoque ab edita Bulla Pii IV. sex circiter annis, necnon post editum edictum Philippi II. die 15. Februarii 1569. Quo præcipiebatur, Indicem Romanum prout per Pium IV. fuerat publicatus observari & recipi, ipsumque edictum ad omnia Consilia Regia transmitti, ut eorum auctoritate per Provincias more solito publicaretur: atque de hoc edicto loquitur Haræus in Annalibus Belgicis ad annum 1570. & ipsum secuti plures alii scribere non dubitarunt, Indicem Romanum hic in Belgio promulgatum, & auctoritate Regia simpliciter receptum fuisse.

Verum admodum verisimile est, Consilia Regia, recepto hoc edicto advertisse, nullatenus convenire, ut hic Index Romanus simpliciter promulgaretur ob multifaria incommoda, quæ ex hac promulgatione in hisce Provinciis obventura prævidebant, & quæ in subsequenti edicto Rex ipse expressit.

Hinc & indubie contigit, ut censuerint à publicatione illius prioris edicti esse supersedendum, & interim monendum atque de iis incommodis instruendum Ducem Albanum, ejusque Ministros qui, re maturius examinata, judicarunt expedire, ut quemadmodum super Decretis Concilii Tridentini factum fuerat, ita etiam circa hunc Indicem fieret, nimirum ut Index in hisce Provinciis publicaretur ea moderatione, ut & populus ab iis, qui in libris hoc Indice prohibitis continebantur, erroribus conservaretur, & nihilominus occurreretur incommodis, quæ ex simplici & generali illius Indicis promulgatione secutura prævidebantur.

Itaque hunc in finem auctoritate Ducis Albani tunc Belgii Gubernatoris institutum fuit prædictum Collegium Censorum, & confectus præmemoratus *Index expurgatorius* eo modo quo supra exposuimus; & in consequentiam illius prodiit edictum Philippi II. anni 1571. cujus supra meminimus.

X. Porro hoc Regio edicto prædictus Index Romanus cum adjunctis regulis non simpliciter sed magna cum moderatione, conformiter ad *Indicem expurgatorium*, auctoritate Regia tandem receptus fuit, prout in Capite præcedenti, nec non in Tractatu de Promulgatione Legum exposuimus.

Cum autem post editum hoc posterius edictum non legatur super prædicto Indice Romano aut regulis eidem annexis aliud examen auctoritate Regia institutum fuisse, aut super iis prodiisse aliud aliquod speciale edictum, imo nec speciale aliquod *Placitum Regium* postulatum, multo minus concessum: concludendum est hunc Indicem Romanum, atque regulas eidem annexas hic in Belgio non esse rite publicata & recepta, nisi cum ea moderatione, quam Collegium Censorum adhibitam voluit, & quam supra, indicatis locis, latius exposuimus.

CAPUT VI.

De Congregatione pro executione & Interpretatione Concilii Tridentini.

1. *Qua ratione Synodus Tridentina voluerit difficultates occasione suorum Decretorum emergentes, resolvi.*
2. *Pius IV. generaliter inhibuit omnibus, Decreta Synodi Tridentinæ interpretari.*
3. *Interpretationem Sedi Apostolicæ reservavit.*
4. *Congregationem Cardinalium pro executione Concilii Tridentini instituit.*
5. *Huic Congregationi non erat auctoritas interpretandi Decreta Synodi; sed tantum exequendi.*
6. *Aliquando dubitavit hæc Congregatio, an propter decisos casus ad Interpretationem Concilii Tridentini spectantes, non incidisset in censuram?*
7. *Sixtus V. interpretandi potestatem huic Congregationi attribuit; & dicitur*, Congregatio pro interpretatione Concilii Tridentini.
8. *Præcipue versatur hæc Congregatio circa Interpretationem Synodi Tridentinæ.*
9. *Quæ executionem Concilii Tridentini spectant, interdum etiam ad alias Congregationes mittuntur.*
10. *Hæc Congregatio curat, ut Synodi locales juxta præscriptum Synodi Tridentinæ habeantur; & Decreta Synodorum Provincialium ab ipsa revidentur.*
11. *Audit quoque postulata Episcoporum visitantium Limina Apostolorum.*
12. *In hac Congregatione nulla adest mixtura Prælatorum, præter Secretarium: & inter Cardinales, unus dicitur* Cardinalis Præfectus.
13. *Resolutionibus nisi debite munitis non creditur.*
14. *Declarationes ab hac Congregatione frequenter dantur super particularibus casibus.*
15. *Declarationes datæ pro casu particulari raro alteri casui applicari possunt.*
16. *Declarationes hujus Congregationis raro publicantur.*
17. *Non habent vim legis.*
18. *Interdum Congregatio à Declaratione data recedit; & contrariam dat.*

I. SYNODUS Tridentina *sess.* 25. in fine *De recipiendis & observandis Decretis Concilii*, declaravit: „ Quod si in his recipiendis aliqua difficultas oriatur; „ aut aliqua inciderint, quæ declarationem, quod non „ credit, aut definitionem postulent: præter alia reme„ dia, in hoc Concilio instituta, confidit Sancta Sy„ nodus, Beatissimum Romanum Pontificem curatu„ rum, ut vel evocatis ex illis præsertim Provinciis, „ unde difficultas orta fuerit, iis, quos eidem negotio „ tractando viderit expedire, vel etiam Concilii ge„ neralis celebratione, si necessarium judicaverit, vel „ commodiore quacumque ratione ei visum fuerit; „ Provinciarum necessitatibus pro Dei gloria, & Eccle„ siæ tranquillitate consulatur.

II. Por-

II. Porrò nullum Concilium generale posthac celebratum est, neque evocationes ex Provinciis frequentatæ; sed Pius IV. in Bulla confirmationis ipsius Concilii, quæ incipit, *Benedictus Deus*, " Apostolicâ auctoritate inhibuit omnibus, tam Ecclesiasticis personis „ cujuscumque sint ordinis, conditionis, & gradûs, „ quàm Laïcis, quocumque honore ac potestate præ„ditis; Prælatis quidem sub interdicti ingressûs Ec„clesiæ, aliis verò quicumque fuerint, sub excommu„nicationis latæ sententiæ pœnis, ne quis sine aucto„ritate nostra audeat ullos commentarios, glossas, an„notationes, scholia, ullumque omnino interpreta„tionis genus super ipsius Concilii Decretis quocum„que modo edere; aut quidquam quocumque nomi„ne, etiam sub prætextu majoris Decretorum corro„borationis, aut executionis, aliove quæsito colore, „ statuere.

III. Deinde subjicit: " Si cui verò in eis aliquid ob„scurius dictum & statutum fuisse, eamque ob cau„sam interpretatione aut decisione aliquâ egere visum „ fuerit; ascendat ad locum, quem Dominus elegit, „ ad Sedem videlicet Apostolicam, omnium fidelium „ magistram, cujus auctoritatem etiam ipsa sancta Sy„nodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficul„tates & controversias, si quæ ex eis Decretis ortæ „ fuerint, nobis declarandas & decidendas, quemad„modum ipsa quoque sancta Synodus decrevit, reser„vamus, parati, sicut ea de nobis meritò confisa est, „ omnium Provinciarum necessitatibus eâ ratione, quæ „ commodior nobis visa fuerit, providere, decernen„tes nihilominus irritum & inane, si secus super his à „ quoquam quâvis auctoritate scienter vel ignoranter „ contigerit attentari.

IV. Mensibus aliquot post Concilii Tridentini confirmationem, & hanc interpretandi Decreta Sedi Apostolicæ factam reservationem, erecta fuit ab eodem Pontifice aliquorum Cardinalium (illorum præsertim, qui Concilio interfuerant, quique de mente Concilii magis credebantur instructi) Congregatio per Constitutionem, quæ incipit, *Alias nonnullas* 18. in Bull. Rom.

V. Hæc Congregatio tametsi non esset instituta pro *Interpretatione* dubiorum, quæ oriri possent circa Decreta Concilii Tridentini, quæ omnia vult Pontifex ad se referri; sed pro executione & observantia illorum Decretorum; tamen eo etiam tempore, uti observat Cardinalis De Luca, aliquâ oriente dubietate, istas partes interpretandi assumebat; atque aliquæ, licèt pauciores, declarationes prodierunt; quæ majoris vel eo titulo auctoritatis reputandæ sunt, uti monet De Luca, " quòd plures tunc in ea Congregatione sedebant Car„dinales, qui vel tanquam Præsidentes & Legati, vel „ tanquam Prælati postmodum ad Purpuram assump„ti, in ipso Concilio intervenerant; ideòque tanquam „ Sessionum, ac disputationum conscii, melius Patrum „ sensum callebant, „ In annotat. ad Concilium Tridentinum *disc.* 1.

VI. Quin & refert Fagnanus, hanc Congregationem aliquando dubitasse, an ipsa incidisset in censuram, de qua in citata constitutione, *Benedictus Deus*, " decidendo multos casus propositos ad interpretatio„nem Concilii pertinentes, absque eo quod ullam re„lationem Sanctissimo fecerit. Et cùm Congregatio „ hac de re consuluisset Pium V. Sanctitas sua dixit, „ se non credere Congregationem incidisse in hujus„modi censuras, quoniam opinabatur hanc prohibi„tionem eos tantùm comprehendere, qui proprio ausu „ interpretari præsumpsissent, ut indicant illa verba, „ *audeant interpretari*; tamen pro futuro, dixit, se tri„buere facultatem Congregationi, ut absque alia dele„gatione posset decidere casus, quos Congregatio tan„quam claros putaret decidendos; quos verò tanquam „ dubios putaret referendos Sanctitati suæ, referret, „ prout postea fecit, ut desertis verbis est adnotatum „ in libris publicis S. Congregationis manu Cardinalis „ Caraffæ. „ *Ad cap.* 12. *de judiciis.*

VII. Postmodum Sixtus V. in sua Constitutione, quæ incipit, *Immensa* 74. in Bull. Rom. inter cæteras Congregationes, hujus quoque Congregationis meminit, eique clariùs, non tantùm exequendi, sed etiam interpretandi Concilii Tridentini Decreta, scilicet *reformationis* (eorum, quæ ad Fidei dogmata pertinent interpretatione sibi reservatâ) facultatem impartitur; ideóque Congregatio, quæ in citata Constitutione Pii IV. dicebatur Congregatio *super* EXECUTIONE & OBSERVANTIA *Sacri Concilii Tridentini*, in hac Sixtina Constitutione vocatur *Congregatio pro executione*, & INTERPRETATIONE *Concilii Tridentini*; quanquam & ante hanc Sixtinam Constitutionem, quæ edita est anno 1588. Cardinales eidem Congregationi Præfecti dici cœperint Concilii Tridentini *Interpretes*; & Congregatio *Interpretum* Concilii Tridentini: uti constat ex litteris super confirmatione primæ Synodi Mechliniensis, de quibus *tit.* 20. *cap.* 3. *num.* 6.

VIII. Et quidem, uti monet De Luca, " hujus Con„gregationis principale institutum versatur in hac par„te *interpretandi*, atque prostandi oracula in abstracto „ super dubiis, quæ proponuntur; & super hac parte „ *interpretativa* aliæ Congregationes se non intromit„tunt, unde propterea hæc facultas est privativa: „ Hoc est, privativè ad hanc Congregationem spectat.

IX. Quæ verò executionem ejusdem Concilii attinent, quamvis frequenter etiam ad hanc Congregationem remittantur; atque propterea Congregatio hæc non rarò etiam particulares casus in forma contentiosâ agitandos & decidendos assumat, nihilominus subinde hujusmodi casus, licèt circa Decreta Concilii Tridentini versentur, ad aliam Congregationem, v. g. Regularium & Episcoporum, mittuntur seu referuntur.

X. Ulteriùs voluit Sixtus V. in dicta Constitutione, ut hæc Congregatio provideat, Synodos Provinciales & Diœcesanas, prout à Synodo Tridentina ordinatum est, celebrari: " Provincialium verò, ait, ubivis terra„rum illæ celebrentur, Decreta ad se mitti præcipiat, „ eaque singula expendet & cognoscet. „ Hinc stylus invaluit, quòd Decreta Synodorum Provincialium, dum pro confirmatione Romam mittuntur, ab hac Congregatione tantummodo recognoscantur & emendentur; uti ex Fagnano suprà, *Titulo* 2. *cap.* 3. *num.* 18. notatum fuit.

XI. Huic quoque Congregationi incumbit, audire postulata Episcoporum *Limina Apostolorum* ad præscriptum sui juramenti visitantium; eisque congrua responsa dare, cæteraque materiam hujus visitationis spectantia expedire, de quibus actum est *Titulo* 15. *cap.* 2.

XII. In hac Congregatione, quemadmodum monet De Luca, nulla adest mixtura Prælatorum, uno excepto, qui Secretarii munus gerit.

Inter Cardinales verò hujus Congregationis unus habet præfecturam pro subscriptione Litterarum & Decretorum, ipsiusque Congregationis cura & directione; diciturque *Cardinalis Præfectus.*

XIII. Subscriptione hujus Cardinalis Præfecti, & Secretarii, nec non sigillo ipsius Congregationis, resolutiones ab hac Congregatione emanantes muniri debent; adeò ut declaraverit hæc Congregatio, probante Urbano VIII. 2. Augusti anno 1632. declarationibus seu impressis seu imprimendis, ac etiam manuscriptis nullam fidem in judicio vel extra habendam, nisi in authentica forma solito sigillo, & subscriptione Cardinalis Præfecti & Secretarii ejusdem Congregationis, fuerint munitæ.

XIV. Declarationes in hac Congregatione frequenter dari occasione casuum particularium, qui ad hanc Congregationem deferuntur, suprà notatum fuit: " Quapropter erroneum est (uti monet Cardinalis De Luca) „ in particularibus Declarationibus cum con„sueta cœcâ fide vim constituere; cùm illæ, quæ sin„gulos, vel particulares concernunt casus, ex eorum „ parti-

„ particulari qualitate & circumstantiis manare soleant; „ ideóque alteri diversas circumstantias habenti, non „ semper sunt applicabiles, cùm diversimodè ob di- „ versam facti qualitatem, sæpiùs decernere congruat. Hæc ille in *Annotat. Concil. Trident. disc.* 1. *num.* 11.

XV. Ut ergo declaratio ab hac Congregatione emanata, alicui casui particulari applicetur, expendendum, ac inquirendum, num forsan hujusmodi declaratio non emanaverit occasione alicujus particularis casûs quibusdam singularibus circumstantiis vestiti: aut certè non cum iisdem, quæ casum occurrentem circumstant.

XVI. Declarationes ab hac Congregatione emanantes per modum Legis aut Constitutionis publicari non consueverunt, sed per litteras sigillo Congregationis, nec non subscriptione Cardinalis Præfecti & Secretarii munitas consulentibus solent intimari; nisi publicationem casu Pontifex fieri mandet; quemadmodum quoad Decretum circa communionem quotidianam ab hac Congregatione 12. Februarii anno 1679. emanatum, contigit.

XVII. Hinc facilè intelligitur, Declarationes has, non ut Leges generales esse habendas; neque pro hujusmodi Concilii Tridentini interpretatione, à qua recedi numquam liceret; quemadmodum plurimis relatis auctoritatibus latiùs deducit Berthrandus Loth in Resolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 18.

XVIII. Et quidem ipsa Congregatio nonnunquam ab interpretatione alicujus Decreti Concilii Tridentini data, postmodum re maturiùs discussa recessit, uti notat Fagnanus contigisse circa intellectum *Cap.* 2. *sess.* 24. *De reformatione.* " Nam cùm antè censuisset, Decre- „ tum, quo ibidem disponitur, ne imposterùm Epis- „ copi Comprovinciales ad Metropolitanam Ecclesiam „ accedere inviti compellantur, intelligendum esse de „ *personali* accessu ipsorum Episcoporum, non autem „ de *Procuratore mittendo*: postea tamen die 17. Julii „ 1578. de eadem re maturiùs deliberans censuit, Con- „ cilium liberasse Suffraganeos etiam ab onere mitten- „ di *Procuratorem*, non obstante consuetudine etiam „ immemorabili. Sed quia prius diversum senserat, „ dixit referendum Sanctissimo, qui probavit senten- „ tiam posteriorem Congregationis, jussitque dari lit- „ teras ad Episcopos, præsertim Regni Neapolitani, „ quibus eis significaretur, etsi aliàs Sacra Congrega- „ tio aliud censuisset; tamen postea perpensis aliis ra- „ tionibus visum est Sanctitati suæ ita fuisse decretum. „ Et iterum cùm antea declarasset in Parochialibus ju- „ ris patronatûs mixti Laicorum & Ecclesiasticorum, „ requiri formam examinis per concursum; tamen po- „ stea animadvertens in mixto prævalere qualitatem, „ quæ magis favet patronatui; factâ relatione Sanctis- „ simo, ac de ejus mandato iterum articulo discusso re- „ cessit à prima declaratione.

CAPUT VII.

De quibusdam momentis, quæ spectant Congregationem Concilii Tridentini Interpretem.

1. *Quid prævidit Concilium circa difficilem suorum Decretorum receptionem.*
2. *Æquitas medii quod proposuit ad illam difficultatem explanandam.*
3. *In plurimis extra Italiam Provinciis Declarationes prædictæ Congregationis non audiuntur.*
4. *Rationes exponuntur.*
5. *In Belgio istæ Declarationes habentur ad summum, ut resolutiones Doctrinales.*
6. *Sixtus V. declaravit petendam esse ab ea Congregatione confirmationem Conciliorum Provincialium.*
7. *Quomodo fit illa confirmatio?*
8. *Fit quandoque ut Decreta per Congregationem Interpretem reformata non possint executioni mandari.*

I. Occurrunt in Concilio Tridentino plurima circa reformationem, Decreta, quæ nullatenus accommodari possunt disciplinæ & libertatibus Ecclesiarum vel Regnorum, quæ extra Italiam vigent. „ Fuit Concilium, inquit Spondanus, ad an. 1564. n. 3. „ Fer- „ dinando Cæsari, Carolo Galliæ, & Philippo Hispa- „ niæ Regibus in nonnullis, quæ rationibus suis & com- „ modis, aut receptis consuetudinibus officere sentiebant, minùs acceptum.

Equidem fatendum est vix fuisse possibile, Decreta reformationis exteriorem Ecclesiæ disciplinam spectantia ita concipi, & efformari, ut omnium passim Provinciarum receptis moribus, & populorum genio convenirent: id profectò notum fuit Patribus Tridentinis: quapropter decreverunt, prout jam notatum est, ut si quæ super his Decretis dubietas oriretur, Romanus Pontifex evocatis è singulis Provinciis, præsertim ex illis, unde difficultas orta est, viris intelligentibus, remedium afferret.

II. Quis ambigat, quin per hos è singulis Provinciis, præsertim ex illa unde difficultas orta est, viros intelligentes faciliùs & certiùs intelligi posset, quâ ratione, & interdum, quâ moderatione vel modificatione Decreti executio esset urgenda, attentis Provinciæ illius moribus, & populi genio, quàm ex Cardinalibus & Prælatis hujus Congregationis plerumque Italis & Curiæ Romanæ opinionibus, & unicè imbutis, & assuetis.

III. Ut proinde nec mirum Decreta seu Declarationes hujus Congregationis in plerisque extra Italiam, ac signanter in his Belgicis Provinciis non recipi; neque Decreta Concilii Tridentini conformiter ad has Declarationes executioni mandari seu recipi, uti in hoc opere sæpiùs notatum est; & signanter inferiùs num. 4. hujus capitis.

Optabant Belgæ, Galli & Germani, ut Sedes Apostolica sequeretur medium à Concilio Tridentino propositum; arbitrabantur enim fore, ut difficultatibus emolliendis inserviret; at Pius IV. neglecto illo medio Constitutionem dedit, quâ reservaret interpretationem Decretorum Concilii Tridentini privativè soli Cardinalium Congregationi; sed nec in Belgio, nec in plerisque aliis Provinciis ea Bulla recepta est; passimque Doctores in casuum resolutione Concilii Tridentini Decreta interpretantur, quemadmodum & plures, tum ex professo, tum incidenter in suis editis operibus Decreta commentantur, & interpretantur non secus atque aliorum Conciliorum Decreta.

IV. Cùm hæc Congregatio super interpretatione Concilii Tridentini ex solis Cardinalibus plerumque Italis constet; interpretatio Decretorum Concilii Tridentini consuevit ab hac Congregatione fieri conformiter ad praxim & opiniones in Curia Romana receptas, quæ cùm frequenter à Provinciarum exterarum moribus, & inveteratis Privilegiis dissentiant, non mirum, quòd interpretationes, & declarationes ab hac Congregatione emanantes Provinciarum moribus & institutis nonnunquam adversentur; quin & ipsa Decreta in eum sensum inflectantur, qui stilo, & opinionibus in Curia Romana receptis consonat: tametsi ipsa Decreti verba alium sensum non obscurè præferant: & Patribus Tridentinis aliud placuisse ex tenore Decreti appareat.

Quod & advertens Franciscus Zypæus *Consult.* 1. *de Elect. num.* 6. monet, Concilium Tridentinum in his Ditionibus receptum esse, prout sonat, *non ut quotidianæ interpretationes, Decreta aut Constitutiones Româ adferri possint.*

V. Certum quoque est, nec in Belgio, nec in plerisque aliis Provinciis hasce declarationes, & interpretationes super intellectu Decretorum Concilii Tridentini, recipi tanquam decisiones Juris, quibus in judicio standum

ftandum fit; fed ut fummum tanquam refolutiones doctrinales reputari. Unde & Petrus de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. *lib.* 6. *cap.* 24. *num.* 12. de hifce declarationibus ait: *Declarationes illæ vim legis non obtinent in Gallia* uti & fupra *num.* 17. ex Bertrando Loth notatum fuit de Belgio.

VI. Juxta Conftitutionem Sixti V. quam num. 10. præcedentis capitis citavimus, omnium Conciliorum Provincialium Decreta & Ordinationes ex judicio & arbitrio hujus Congregationis pendere, manifeftum eft.

VII. Cùm autem hæc Congregatio Cardinalium folicitè attendat, ut omnia fint conformia conftitutionibus fummorum Pontificum, & praxi atque opinionibus in Curia Romana receptis, mirum videri non debet, per hanc Congregationem, Decreta Conciliorum Provincialium, tametfi fpectatis Provinciarum inftitutis, & moribus, nec non populi genio admodum convenientia, reformari, ut Conftitutionibus fummorum Pontificum (quantumvis in Provinciis non fint receptæ) nec non praxi & prætenfionibus Curiæ Romanæ in omnibus conformia reddantur.

VIII. Hinc ulteriùs contingit, ut nonnulla Conciliorum Provincialium Decreta per hanc Congregationem reformata in Provinciis nec obfervari, nec executioni mandari permittantur; eò quòd fic reformata, attentis Provinciarum inftitutis, & moribus, nonnunquam plus obeffent quam prodeffent. Exemplum illius habetur in reformatione Decreti Concilii Provincialis Mechlinienfis anni 1607. fuper obfervantia Claufuræ Monialium, de quo vide, quæ notata funt ex Zypæo *ad tit.* 20. *cap.* 3. *num.* 16. Imò, ut fupra ad *tit.* 20. *cap.* 3. *num.* 3. notatum eft, credunt Belgæ, Decreta Synodorum Provincialium independenter à confirmatione Sedis Apoftolicæ plenam fuam firmitatem & auctoritatem habere.

CAPUT VIII.

De Congregatione fuper negotiis Epifcoporum & Regularium.

1. *Hodiernæ quæftiones inter Regulares olim penè erant ignotæ.*
2. *Quæ hodie quæftiones pariunt, olim erant ignota.*
3. *Unde & quando quæftiones originem fumpferint?*
4. *His controverfiis decidendis erecta eft hæc Congregatio.*
5. *Hodie unica eft Congregatio fuper negotiis Epifcoporum & Regularium.*
6. *Hæc Congregatio habet majorem numerum Cardinalium: & quare?*
7. *Ob multitudinem negotiorum dicitur* occupatiffima.
8. *Eft merè Cardinalitia; & feriâ VI. habetur.*
9. *Quas caufas Regularium audiat?*
10. *Quis Congregationis ftylus dum quæftio eft cum Epifcopis.*
11. *Quis item, dum quæftio eft inter ipfos Regulares.*
12. *Pleræque quæftiones inter Regulares & Epifcopos aut Parochos, moribus hodiernis deciduntur in* Partibus.

I. PLERASQUE quæftiones, quæ hodie inter ipfos Regulares, vel etiam inter Regulares & Epifcopos aliofve de Clero agitantur, pluribus feculis ignotas fuiffe, nec nifi ex mutata Monaftica ac Regulari difciplina variifque fucceffu temporis impetratis privilegiis originem fumpfiffe, manifeftum eft.

II. Nam uti rectè advertit Cardinalis De Luca *Difc.* 1. *De Regularibus*: " Certum eft, atque apud omnes „ Scriptores concorde, quòd antiqui, five Monachi „ five Anachoritæ, aliique Regulares, qui (à Monachis difcreti Mendicantes dicuntur) „ non erant Cle- „ rici; quinimò Clericari prohibiti erant, ideòque mo- „ re reliqui populi fecularis fub Parocho vivebant, à „ quo Sacramenta aliaque divina recipiebant; indeque „ prodiit, quod decimas, reliqui populi more, folvebant; ac etiam ejufdem populi, & Cleri fecularis „ more fubjacebant loci Ordinario, feu Diœcefano ob „ adhuc non introductum ufum privilegiorum fuper „ illa exemptione, quam hodie praxis docet.

„ Hinc proinde fequebatur, quod nulla aderat con- „ troverfiarum occafio inter Regulares, & Ordinarios, „ vel Parochos, aliofque Clericos feculares, quoniam „ fi more reliqui populi Ordinario, & Parocho refpe- „ ctivè in omnibus fubjacebant, atque non fe ingere- „ bant in Divinorum & Sacramentorum adminiftra- „ tione, minufque in funeribus, & anniverfariis, uti- „ que nulla fuberat controverfiarum occafio.

„ Prout ferè nulla fuberat occafio controverfiarum, „ five inter diverfarum Religionum Profeffores, fuper „ præcedentiis, aliifque præeminentiis, ut hodierna „ praxis docet, aut inter ipfofmet Religiofos ejufdem „ Ordinis, vel Inftituti; tum quia cùm non interveni- „ rent in proceffionibus, aliifque Ecclefiafticis functio- „ nibus deerat præcedentiæ occafio; tum etiam quia „ attento eo primævo ftatu, ejufdem Ordinis, vel In- „ ftituti Profeffores, ac Monafteria, non conftitue- „ bant illam univerfitatem, quam penè omnes Reli- „ giones hodie conftituunt fub uno Prælato Generali, „ aliifque Officialibus, ac Prælatis, qui fub Diffinito- „ rum, vel Affiftentium, feu Confultorum, ac Pro- „ vincialium, & Vifitatorum, feu alio vocabulo nun- „ cupantur, cum formalibus comitiis generalibus, ac „ Provincialibus, quæ ftatutis temporibus celebrari fo- „ lent, unde propterea manant inter eofdem Religio- „ fos pro hujufmodi Prælaturis, aliifque muneribus „ contentiones, ac factionariæ æmulationes & divifio- „ nes, cùm folùm aliqua rara diffenfio pro electione „ Abbatis, ac Prælati localis inter fingulorum Mona- „ fteriorum alumnos, antiquitùs audiri folita effet, „ dum quodlibet Monafterium per fe, ac independen- „ ter regebatur.

III. Poftquam verò per exemptiones Monafteria penè omnia præfertim Mendicantium à jurifdictione & fubjectione Epifcoporum fubtrahi cœperunt; atque Ordinum regimen ad formam Reipublicæ vel univerfitatis redactum eft; nec non Regularibus conceffa fuerunt indulta fe clericandi, facrofque Ordines fufcipiendi, ac etiam Sacramenta, aliaque divina miniftrandi; factum eft, ut frequentiffimæ effent Regularium quæftiones & difficultates, vel inter ipfos Religiofos in eadem Religione; vel inter diverfarum Religionum Profeffores; vel cum locorum Ordinariis; aut cum Parochis, & cum Capitulis Canonicorum aliifque Clericis fecularibus.

IV. Porrò cùm etiam ex Juris communis difpofitione, Religioforum caufæ, non per juris apices, neque cum tela judiciaria, fed fummariè, ac potiùs in forma extrajudiciali tractari debeant, Sixtus V. inter plures à fe erectas Congregationes, hanc quoque erexit, fuper negotiis Regularium, eam conjungendo cum altera fuper negotiis Epifcoporum, " Ita ut (ait De Luca *dicto difcurfu num.* 15.) „ unam eamdemque conftituant; „ & meritò, ob hujufmodi negotiorum frequentem „ connexionem, ut ita more Principis, abfque ftrepitu „ & figura judicii, & abfque proceffu vel tela judicia- „ ria, *fummariè*, folâ facti veritate infpectâ, & quandòque, imò frequentiùs, etiam per folas extrajudi- „ ciales, ac fecretas informationes, controverfias ter- „ minet, prudentiales regulas fæpiùs adhibendo po- „ tiùs, quàm rigores legales.

V. Unica ergo eft hodie Congregatio *fuper negotiis Epifcoporum & Regularium*; cùm tamen in ipfa Sixti V. Conftitutione duplex fit Congregatio: una nimirum, quæ dicitur, *pro confultationibus Regularium*; altera verò, *pro confultationibus Epifcoporum & aliorum Prælatorum.*

VI. Cùm ergo duplex hæc Congregatio in unam redacta sit, rectè monet Cardinalis De Luca *discursu 16.* in Relatione Romanæ Curiæ, quòd hæc Congregatio duo peragat negotiorum genera, scilicet Episcoporum & Regularium, " quæ propterea, ait idem, „ quoad negotia Curialia fori Ecclesiastici, quæ non concernunt fidem, sed ad Christianæ Reipublicæ regimen spirituale pertineant, videtur *omnium major*, „ ideoque *majorem* habere solet numerum Cardinalium, „ ob majorem negotiorum multiplicitatem.

VII. Quin & eodem Cardinale teste, " Hæc Congregatio dicitur *occupatissima*, atque in negotiorum „ multitudine omnium *major* ob faciles recursus, querelas, & contentiones Regularium.

Nequaquam obscurum est, hanc negotiorum & difficultatum multitudinem, quæ ad hanc Congregationem deferuntur, pro majori parte oriri ex exemptionibus, aliisque privilegiis per Romanos Pontifices seculis posterioribus Regularibus notanter Ordinum Mendicantium indultis.

Ob has multiplices difficultates quotidie exorientes, integram horum privilegiorum revocationem urgere non destiterunt zelosiores Ecclesiarum Prælati, uti in hujus operis decursu non semel notatum est, ac unà, qua de causâ Curia Romana his Prælatorum postulatis obstiterit, nec ad horum Privilegiorum revocationem inclinari potuerit, ostendemus *part. 2. hujus operis tit. 6. & part. 3. tit. 12.* (*a*)

VIII. Congregatio merè *Cardinalitia* vocatur; quia nullos, præter Cardinales, alios inferiores Prælatos habet, nisi unum, qui Secretarii officium exercet, à quo Litteræ & Decreta Congregationis scribuntur & signantur; unà cum subscriptione unius è Cardinalibus, qui *Cardinalis Præfectus* appellatur.

Hæc Congregatio haberi consuevit feriâ sextâ, cujuslibet hebdomadæ in Palatio Apostolico.

IX. " Causas Regularium non solùm publicas sive „ super regimine Religionis in universum, sive inter „ unam Religionem & alteram, sed etiam privatas inter Religiosos super electionibus, officiis & Prælaturis, aut super præcedentiis, aliisque præeminentiis, „ cæterisque occurrentiis generaliter, inquit De Luca, „ hæc S. Congregatio cognoscit & determinat summariè & de plano, solâ facti veritate inspectâ, quandoque cum extrajudicialibus probationibus, vel cum „ sufficientibus probationibus, per Scripturas, nullo „ tamen adhibito formali processu, cum Notario, & „ cum tela judiciaria.

X. Stylus autem hujus Congregationis est, ut, si quis exhibito libello conqueratur, se à suo v.g. Episcopo gravatum, scribatur Epistola familiaris nomine Congregationis signata per Cardinalem Præfectum, & Secretarium cum incluso libello supplici ad Episcopum, vel alium Superiorem, ut super expositis in libello supplici Congregationem informet; quâ informatione habitâ, si Congregatio videat, quòd circa facta conveniatur; totaque difficultas ad punctum juris reducatur, tunc negotium in Congregatione discutitur & resolvitur; ipsaque resolutio rursus per litteras ut antè signatas intimatur.

Si verò informatio accepta ipsi Congregationi non appareat sufficiens, aut super factis non conveniat cum libello supplice, tunc Congregatio interdum per alias litteras libellum supplicem pro ulteriori informatione mittit ad Metropolitanum, aut viciniorem Episcopum, vel etiam aliam personam in dignitate constitutam.

(*a*) Moventur potissimùm Galli duabus rationibus, ob quas Jurisdictionem prædictorum Tribunalium] nolunt agnoscere: 1mo Quia negotia, quorum cognitio istis Congregationibus tribuitur, debent primò definiri à Judicibus ordinariis, deinde, si adsit appellatio ad Sedem Apostolicam, à Judicibus per Summum Pontificem delegatis, qui litem in loco ubi mota est, definiant. 2do Quia Præsules Galli non agnoscunt extra Regnum Francorum, alium Superiorem Ecclesiasticum præter Papam, qui Ecclesiæ Catholicæ Caput est visibile.

XI. Idem est Congregationis stylus, quando quæstio seu controversia agitur inter ipsos Regulares; hoc uno excepto, quòd hoc casu litteræ pro informatione inscribantur Procuratori Ordinis, qui in Curia semper assistit; quandoque tamen & ipsi Generali Ordinis; à quibus accepta informatio (si Congregationi insufficiens, aut minùs sincera appareat, nec in factis conveniatur) capiuntur aliæ informationes eâ viâ, quæ Congregationi videtur opportunior.

In hac Congregatione, quemadmodum nec in aliis Congregationibus Cardinalitiis, non admittuntur recusationes ex causa suspicionis, sive suspectationes, uti monet De Luca *disc. 16. num. 6.*

XII. Moribus hodiernis, præsertim Belgicis, controversiæ inter Regulares & Episcopos aut Parochos ferè solent in possessorio tractari coram Tribunalibus Regiis, & in petitorio apud Judices Ecclesiasticos ordinarios, aut Delegatos in Partibus. (*a*)

(*a*) In Galliis quid observari solet, accipe ex D. de Hericourt. part. 1. *des Loix Eccles.* p. 62. n. 9. *Les contestations entre les Evêques & les Réguliers*, dit ce savant Avocat, *sont portées devant les Juges séculiers pour le possessoire, ou devant les Juges ordinaires pour le pétitoire, & devant les Juges délégués sur les lieux par le Pape en cas d'appel. Elles sont ordinairement terminées par la voie de l'appel comme d'abus.*

CAPUT IX.

De Sacra Congregatione Rituum.

1. *In quem finem hæc Congregatio instituta?*
2. *Qui huic Congregationi interveniant?*
3. *Præcipuè circa ritus Ecclesiasticos occupatur.*
4. *Aliæ subinde quæstiones ad illam mittuntur.*
5. *Hæ quæstiones etiam ad alias Congregationes interdum mittuntur.*
6. *Stylus hujus Congregationis.*
7. *Congregatio super Canonizatione Sanctorum hodie ab hac nonnihil diversa, & qui hanc constituant?*
8. *Describitur compendiosè modernus ritus Canonizationis.*
9. *Canonizatio Sanctorum hodie privativè ad Sedem Apostolicam spectat.*
10. *Olim solâ Episcoporum auctoritate aliquis* ut Sanctus *publicè coli poterat.*
11. *Id sine multis ceremoniis peragebatur.*
12. *Sedes Apostolica canonizare renuebat sine assensu* plenariæ *Synodi.*
13. *Primus cum suo Consistorio canonizavit Eugenius III. quem sequentes Pontifices sunt imitati.*
14. *Seculo XII. Pontifices Canonizationem Sanctorum sibi privativè reservare cœperunt.*
15. *Etiam Beatificatio Sedi Apostolicæ reservata.*
16. *Belgium* publicum *Sanctorum cultum à* privato *aliquando distinxit.*
17. *Hic privatus cultus Decreto Urbani VIII. sublatus videtur.*
18. *De ritibus Ecclesiasticis jampridem Episcopi judicârunt.*
19. *Pius V. vetuit aliquid immutari circa Breviarium Romanum, inconsultâ Sede Apostolicâ.*
20. *Ecclesiæ, quæ receperunt Breviarium Romanum nihil circa Breviarium mutare possunt sine approbatione Sedis Apostolicæ.*
21. *Auctoritas mutandi aut corrigendi Breviaria mansit integra penes Ecclesias, quæ non receperunt Breviarium Romanum.*
22. *Unde Apocrypha in divinum Officium irrepant?*

I. Hanc Congregationem unà cum pluribus aliis primùm instituit Sixtus V. in Constitutione 74. in Bullario Romano, eique quinque Cardinales præfecit; " quibus, ait, hæc præcipuè cura incumbere „ debeat, ut veteres ritus sacri ubivis locorum, in om-

„ nibus

„ nibus Urbis, Orbisque Ecclesiis, etiam in Capella „ nostra Pontificia, in Missis, divinis Officiis, Sacramentorum administratione, cæterisque ad divinum „ cultum pertinentibus, à quibusvis personis diligenter observentur, ceremoniæ si exoleverint, restituantur, si depravatæ fuerint, reformentur, libros de sacris ritibus, & ceremoniis, imprimis Pontificale, „ Rituale, Ceremoniale, prout opus fuerit, reforment, & emendent, Officia divina de Sanctis Patronis examinent, & nobis prius consultis, concedant. „ Diligentem quoque curam adhibeant circa Sanctorum Canonizationem, festorumque dierum celebritatem, ut omnia, rite & recte, & ex Patrum traditione fiant.

II. Ex his colligitur, quod si primævam hujus Congregationis erectionem attendamus, soli quinque Cardinales eam constituant; at hodie præter Cardinales, quorum numerus dependet à beneplacito Papæ, interveniunt huic Congregationi plures Prælati, quorum unus est Secretarius (inquit Cardinalis De Luca in Relatione Romanæ Curiæ *discursu* 18.) ac etiam aliqui Religiosi Theologiæ Professores, & præ cæteris Magister Sacri Palatii, & Sacrista Papæ; ac etiam unus aut plures Magistri ceremoniarum Papæ.

III. Ulterius ex citatis verbis Constitutionis colligitur, quod primarius finis institutæ hujus Congregationis sit, ut omnia in divinis Officiis, Sacramentorum administratione atque Dei cultu rite & religiose, prout dignitas ac majestas tanti operis exigit, peragantur; nihilque in ritibus aut ceremoniis irreligiosum aut indecens occurrat: ac per consequens, Cardinales, aliosque ad hanc Congregationem spectantes, oportere multum esse versatos circa verum ac genuinum Ecclesiæ sensum, in ritibus ac ceremoniis præscribendis; nec non in discernendis ritibus quos Ecclesia jam pridem probavit, & ad populi devotionem excitandam, ipsiusque divini operis majestatem imprimendam induxit, ab illis, quos posterioribus seculis vel irreverentia, vel superstitio, vel avaritia, vel Prælatorum & Pastorum incuria aut ignorantia invexit.

IV. Præter quæstiones, quæ ritus ceremoniasque concernunt, quæque primario ad hanc Congregationem spectant, plures aliæ etiam quæstiones ad ipsam referri solent, ut v.g. præcedentiarum, aliarumque præeminentiarum in processionibus aliisque publicis functionibus; aut etiam super jure funerandi, vel celebrandi Officium funebre aliisque, quæ divinum Officium turbare possent: quæque eo pertinent, ut rite & recto ordine omnia in Ecclesia peragantur.

V. Hæ tamen quæstiones, præsertim si inter Regulares incidant, non raro ad Congregationem super negotiis Episcoporum & Regularium mittuntur, atque ab ea deciduntur; adeo ut privativa singularis cognitio hujus Congregationis Rituum, (quemadmodum monet De Luca in *Relat. Curiæ Romanæ dis.* 18. *num.* 24.) versetur in præscribendis ritibus in divinis Officiis, ac etiam super Canonizatione Sanctorum.

VI. Stylus hujus Congregationis circa examen controversiarum, earumque decisionem, nec non scriptionem litterarum plane conformis est stylo, quem observat Congregatio super negotiis Episcoporum & Regularium, qui capite præcedenti descriptus est.

VII. Juxta Constitutionem Sixti V. eadem Congregatio, quæ de ritibus & ceremoniis Ecclesiasticis cognoscit & statuit, curam quoque habere debet circa Canonizationem Sanctorum. Inspecta nihilominus hodierna praxi Curiæ Romanæ, Congregatio super Canonizatione Sanctorum vel eorum Beatificatione nonnihil ab hac diversa est; eamque Cardinalis De Luca *extraordinariam* vocat; eo quod in ea ultra Cardinales & Prælatos ad Congregationem *Rituum* spectantes, quasi extra ordinem adjungantur alii Prælati; nimirum Promotor fidei, tres seniores Auditores Rotæ, qui tanquam periti Canonistæ munus Assessorum gerere videntur. Unus quoque ex Protonotariis participantibus. Adhibentur quoque alii Theologi, qui Consultores, vel respective Qualificatores dicuntur. Quin & pro consilio adhiberi solent Medici & Philosophi aliique Professores, qui judicent, an operationes, quæ miraculis adscribuntur, revera dici debeant supernaturales, an vero provenire nequeant à causa aliqua naturali.

VIII. Postquam vero probationes mature in pluribus Congregationibus discussæ fuerunt, atque negotium Canonizationis jam præparatum est, tunc habetur Congregatio magis solemnis coram ipso Pontifice, qui audito voto Congregationis interponit quidem Decretum super Beatificatione aut concessione cultus particularis in aliqua Ecclesia aut Ordine; sed Canonizationem seu absolutam adscriptionem in Catalogum Sanctorum non decernit.

Sed hoc examine peracto in hac solemni Congregatione coram Papa, aliud instituitur in pleno Consistorio secreto; ac denique habetur Consistorium solemnius & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiscopi & Episcopi, qui in Curia præsentes sunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, per quamdam Concilii (cui pridem Sanctorum Canonizatio deferebatur) imaginem.

In hoc Consistorio præmissis precibus aliisque ceremoniis, quæ in Ceremoniali Romano *lib.* 1. *sect.* 6. late describuntur, instante Procuratore causæ Pontifex alta voce sedens cum mitra pronuntiat in hunc modum: " Ad honorem Sanctæ Individuæ Trinitatis, & „ exaltationem fidei Catholicæ, & Christianæ religio„ nis augmentum, auctoritate ejusdem Dei Omnipo„ tentis, Patris & Filii & Spiritus Sancti, & Beatorum „ Apostolorum Petri & Pauli & nostra, de Fratrum no„ strorum consilio decernimus & definimus, bonæ me„ moriæ N. Sanctum esse, & Sanctorum Catalogo ad„ scribendum, ipsumque Catalogo hujusmodi adscri„ bimus.

IX. Si modernam Ecclesiæ disciplinam spectemus, hoc Canonizationis negotium privative ad hanc Congregationem spectat. Nullus enim hodie tanquam Sanctus de novo coli & honorari *publice* potest, nisi per Pontificem ritu jam descripto in Catalogum Sanctorum relatus; seu ut vulgo dicitur Canonizatus fuerit.

X. Multis quidem seculis auctoritate Episcopali hæc Canonizatio sive relatio in Sanctorum Catalogum facta fuit; idque sine ullo exteriori pene ritu seu ceremonia.

XI. Cum enim Episcopis de sanctitate vitæ alicujus defuncti sufficienter constaret, facultas dabatur populo eum publice tanquam Sanctum colendi; ejusque reliquiæ publice populi venerationi exponebantur; atque hoc simplici ritu Sanctorum Catalogo adscriptus censebatur.

Unde Baldericus Tornacensis Episcopus *lib.* 1. Chronici sui Cameracensis & Atrebatensis Ecclesiæ *cap.* 35. describens Canonizationem Hadulfi Episcopi Atrebatensis per Engranum Episcopum Cameracensem, simpliciter dicit: *Sanctum corpus levavit*; id est publice exposuit. *In qua elevatione, ad declaranda Sancti Viri merita, mulier quædam ab immundo spiritu mirifice liberata est. Unde Episcopus lætus, verbo facto ad populum, Beati Hadulfi solemnia in numero Sanctorum notificavit.*

Et de Oberto Leodiensi Episcopo scribit ad annum decimum seculi duodecimi Sigebertus Gemblacensis: „ Sanctus Guibertus Fundator Gemblacensis Monaste„ rii, quem Deus multis miraculis per annos 12. cla„ rificaverat, assensu generalis Synodi ab Oberto Leo„ diensi Episcopo *elevatur*, cum mirabili concursu & „ gaudio populorum.

XII. Circa seculum undecimum hæc Canonizatio à Sede Apostolica postulari à nonnullis cœpta fuit; sed

eam non nisi comprobante generali Synodo, annui consuevisse, respondebant Pontifices.

Benedicto Rempeslegiensi Abbati, Guolgosium Antecessorem suum canonizari postulanti, facile concedi non posse, respondit Urbanus II. hanc addens rationem: " Non enim Sanctorum quisque debet Canoni- „ bus admisceri, nisi & testes adsint, qui ejus miracu- „ la visa suis oculis attestentur, & *plenariæ Synodi* fir- „ mentur assensu.

Similiter Ulricus Constantiensis in Germania Episcopus, Sanctum Conradum Antecessorem suum canonizari supplicans, ad crebras suas litteras hoc immutabilis sententiæ responsum accepit à Romana Ecclesia, vitam ejus in Concilio recitandam & comprobandam fore generali. Hæc ex Chronico Ecclesiæ Constantiensis recitat Christianus Lupus, *tom.* 3. *Scholiorum pag.* 569.

XIII. Notat autem ibidem, quod primus fuerit Eugenius III. qui sine Concilio solus in suo Consistorio canonizavit Sanctum Henricum de potestatis plenitudine, usus hoc fundamento, quod *Romanæ Ecclesiæ auctoritas sit omnium Conciliorum firmamentum*; tametsi una fateretur, *quod hujusmodi petitio* Canonizationis, *nisi in generalibus Conciliis admitti non soleat.* Extat diploma Canonizationis tom. 1. Bull. Rom. *pag.* 61. " Quem (Eugenium) ait Lupus, in Sancto Eduar- „ do & S. Thoma Cantuariensi Alexander III. & in „ aliis Sanctis canonizandis alii Pontifices sunt deinceps „ imitati.

XIV. Quin & circa idem tempus, Pontifices sibi auctoritatem canonizandi privative cœperunt reservare; eaque reservatio generaliter & ab omnibus tandem Ecclesiis recepta fuit, potissimum auctoritate cujusdam Decretalis Alexandri III. relatæ in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 1. *De Reliquiis & veneratione Sanctorum*, asserentis & edicentis: *etiamsi per eum miracula fierent; non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ venerari.*

Et de eodem Pontifice Alexandro scribitur: " Hic „ Papa constituit, ut nullus novus Sanctus in venera- „ tione haberetur, nisi ex auctoritate Apostolica, & „ nisi sit canonizatus à Papa: tamen ante quilibet „ Episcopus suum Sanctum solemniter canonizavit. Hæc Lupus ex incogniti Scriptoris historica compilatione.

XV. Neque tantum Canonizatio sive relatio alicujus in Catalogum Sanctorum, qua tanquam Sanctus toti Ecclesiæ proponitur, permittiturque, ut *publico* cultu ubique & per universalem Ecclesiam, seu Sanctus colatur, hodie Sedi Apostolicæ reservata est; sed etiam *Beatificatio*, qua permittitur non quidem *ubique* & ab *omnibus* tanquam Sanctus coli; at particulari duntaxat Ordini, Provinciæ, aut Ecclesiæ.

XVI. Publicum Sanctorum cultum à privato olim Belgium nostrum palam distinxisse, advertimus ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgii ad 5. Januarii in Sancto Gerlaco, quod inter decantandas Litanias tum Sancti Canonizati sonora voce invocarentur; non Canonizati sine cantu rogarentur, quasi privata cujusque prece. Molanus enim de Beato Gerlaco Eremita in Territorio Falkenburgensi agens, ait: " Commemo- „ ratio ejus fit in vigilia Ephiphaniæ Domini; sed quia „ non est Canonizatus, Missæ Sacrificium peragitur de „ æterna Sapientia, & dum Litaniæ canuntur *submissa* „ voce interseritur, *Sancte Gerlace, ora pro nobis.*

XVII. Verum Urbanus VIII. plura circa Canonizationem Sanctorum servanda præscribens, Constitutione edita 3. Octobris 1625. inter cætera vetuit, ne cujusquam cum sanctitatis aut martyrii fama quacumque defuncti imagines, aut quidquid venerationem aut cultus præ se ferat, in Ecclesiis, Oratoriis, locis publicis seu privatis, ante Apostolicam Beatificationem seu Canonizationem ponantur. Vide latius Zipæum *Consult.* 2. *de Reliq. & Venerat. Sanct.*

Hoc Urbani Decreto sublatum quoque esse prædictum *privatum* cultum olim Sanctis non canonizatis impendi solitum, obscurum non est: quandoquidem dubitari nequeat, per illum aliquam venerationem impendi illi, quem populus, licet voce submissiore, tanquam *Sanctum* invocat: unde nec ulli novo Sancto non canonizato, aut ut minus beatificato, hodie impendi similem cultum videmus vel audimus.

Privative ergo ad Sedem Apostolicam hodie spectat Sanctorum Canonizatio & Beatificatio; eamque per hanc Congregationem, juxta ritum jam descriptum, expedire solet; neque aliæ Congregationes huic materiæ se immiscent.

XVIII. Quoad ritus vero Divinorum Officiorum, de his Episcopos in sua respective Diœcesi potuisse libere statuere & judicare, etiam usque proxime elapsum seculum inclusive, constat ex Synodis, quas supra *tit.* 16. *cap.* 9. allegavimus.

XIX. At Pius V. Breviarium Romanum correctum evulgans, statuit, " Breviarium ipsum nullo unquam „ tempore vel totum, vel ex parte mutandum, vel ei ali- „ quid addendum, vel omnino detrahendum.

Hac proinde Constitutione factum, ut si quid *Breviario Romano* judicaretur addendum vel demendum, aut ex parte mutandum, id à Sede Apostolica esset postulandum: quæ pro hujusmodi quæstionibus aut caussis decidendis, Congregationem Rituum instituit.

XX. Quapropter, Ecclesiæ, quæ Breviarium Romanum receperunt (uti pene omnes Ecclesiæ seculares Belgicæ) nulla nova Officia Breviario addere, vel vetera detrahere, aut lectiones, aliave in Breviario præscripta mutare propria auctoritate possunt; sed ea à Congregatione Rituum & Sede Apostolica postulare & exspectare tenentur & solent.

XXI. Ecclesiæ vero seculares, vel Ordines Regulares, in quibus usus Breviarii Romani non est receptus, etiam auctoritatem pristinam sua Breviaria revidendi, corrigendi, & mutandi retinent; eaque pacifice utuntur; & plura tum Episcoporum, tum Prælatorum Regularium auctoritate Breviaria correcta, & in aliam plane formam redacta, hoc seculo edita & evulgata vidimus.

Neque Ecclesiæ illæ aut Ordines, nova Sanctorum Officia, quæ hodie sub ritu duplici aut semiduplici à Congregatione Rituum frequentius prodeunt, passim recipiunt; sed præscripta Breviariorum suorum sequuntur.

XXII. Finis primarius Congregationis Rituum est, ut illa invigilet, ne quid in Officia Divina irreligiosum, & eorum majestati contrarium irrepat; cum vero illa constet viris eruditis, mirum est, quod in Breviario Romano plurima adhuc reperiantur Apocrypha. Quidquod, illud amplius mirandum subit à Congregatione Rituum Officia Sanctorum probari Breviario Romano jungenda incertis historiis & Divina Majestate indignis referta.

Admodum verisimile est, id contingere è nimis facili Divinorum Officiorum approbatione: ad unius enim *Cardinalis relationem permittuntur seu approbantur*, ait Pater Daniel Papebrochius Jesuita, in conatu chronico-historico ad Vitam Sancti Cleti Papæ; ibidem arguit ille eos, qui ex his, quæ similibus officiis inserta reperiunt suis opinionibus faventia, magni ponderis argumentum reperisse arbitrantur. Illud incommodum timendum non est in plurimis Galliarum Diœcesibus, si quidem aut vetera Breviaria revisa sunt ac reformata, aut nova fuerunt instituta, in quibus nihil, quod sit apocryphum, deprehenditur.

CAPUT

CAPUT X.

Ritus Sanctos canonizandi iterum exponitur.

1. *Veritas miraculorum facilius & solidius in locis, in quibus patrata dicuntur, haberi potest.*
2. *Ad aliquem canonizandum præter miracula, requiritur eminens Sanctitas, quam Eccl. Rom. approbet.*
3. *Veritas Canonizationis fundatur in factis non revelatis.*
4. *Hodie sola auctoritate Summi Pontificis Canonizatio perficitur.*
5. *Canonizandi auctoritas Sedi Apostolicæ sensim reservata.*
6. *Circa finem seculi X. creditur cœpisse morem extra Italiam recurrendi ad Summum Pontificem pro Canonizatione Sanctorum.*
7. *Putat Mabillonius antiquum morem fuisse adhuc XI. & XII. seculo observatum à plurimis Metropolitanis.*
8. *Hæc libertas Sanctos canonizandi mansit usque ad Greg. IX. id est sec. XIII.*
9. *Observat tamen Bailletius sec. XIII. & XIV. quosdam Episcopos antiqua libertate usos fuisse.*
10. *Pompa Canonizationis.*
11. *Interdum Vir defunctus, per simplicem sui nominis insertionem in Breviario Romano censetur canonizatus. Illud quoque fit per Breve Pontificis, vel per Decretum Cardinalium.*

I. NUMERO septimo Capitis præcedentis observatum est ex Constitutione Sixti V. negotium Canonizationis Sanctorum ad Rituum Congregationem pertinere; una quoque notatum est ex Cardinale de Luca, quod juxta modernum stylum Curiæ Romanæ pro negotio Canonizationis Sanctorum, præter Congregationem *Rituum*, habeatur alia Congregatio *extraordinaria*; cui ultra Cardinales & Prælatos ad Congregationem hanc spectantes, plures intersunt personæ, ut acta gestaque, ac signanter miracula in probationem sanctitatis canonizandi adducta, examinent & discutiant.

Si igitur in hac Congregatione acta, & gesta canonizandi, nec non miracula, quæ per canonizandum sive in vita, sive post mortem patrata & facta esse prætenduntur, examinari & discuti debeant; quis ambigat, quin horum veritas facilius & certius haberi potuerit, dum juxta veterem disciplinam & stilum adscriptio in catalogum Sanctorum fiebat auctoritate Episcoporum qui *per se* in locis, in quibus canonizandus sive in catalogum Sanctorum Referendus vitam peregerat, ipsaque miracula perpetrata dicebantur, super his inquirere, omniaque accurate examinare & discutere poterant; atque ita per hanc informationem assequi possent de omnibus accuratiorem & solidiorem notitiam, quam ex relatione aliorum Romanus Pontifex accipere queat: ut proinde nec mirum sit, hunc stilum per novem aut decem secula constanter servatum esse.

II. Quantumvis certum sit, etiam ex moderno stilo præcipuum argumentum pro sanctitate canonizandi peti ex miraculis, quæ per canonizandum seu in vita, seu ad ejus invocationem post mortem perpetrata probantur, recte tamen monet Christianus Lupus tom. 3. Schol. in Can. *pag.* 571. *quod non quævis, licet miraculis illustrata, justitia ad Canonizationem sufficit; esse debet eminens & ab omni etiam* FAMÆ NÆVO *immaculata.* In probationem hujus sui asserti adducit Constantinum magnum, quem (ait) *ob summa in Rempublicam ac Ecclesiam merita Romanus Senatus receptum in cælos variis post mortem picturis est protestatus, quem item in solemnes Sanctorum tabulas accepit omnis Orientalis Ecclesia: hunc, inquam, Constantinum in laudatas tabulas nunquam admisit* LATINA ECCLESIA, *quod is sub vitæ finem vafris Eusebianæ criminationis artibus circumductus, licet nullo pacto orthodoxam fidem, ejus tamen defensorem sanctum Athanasium male tractasset.*

Post hæc pergit Lupus: "Aurelii Carthaginensis „ Archiepiscopi in Africanam Ecclesiam singularissima „ merita, vitamque vere Episcopalem quis ignoret? „ Ipsum tamen, quod adversum *Romanas appellationes*; & *Sardicenses Canones* pertinaciter, quasi pro „ suæ Diœceseos juribus, litigasset, Sanctorum numero „ Apostolica Sedes nunquam adscripsit.

Deinde exemplum adducit Roberti Episcopi Lincolniensis, de quo hæc scribit: "Adversum Romanæ Ec„ clesiæ exactiones, & Apostolicas Ecclesiasticorum „ Beneficiorum reservationes dure olim recalcitravit: „ etenim excommunicatus Innocentium quartum Pon„ tificem appellavit, ac evocavit ad divinum Tribu„ nal; evocatioque à quibusdam dicitur accepisse ef„ fectum. Quidquid sit: scribit Henricus Cnyghtonus „ *lib.* 2. *cap.* 16. *Hac de causa quamvis Robertus perspi„ cuis effulgeret miraculis, non est permissus canonizari.* „ Quod ipsum late exponit Matthæus Parisiensis, ad„ dens, etiam Sewalum Eboracensem Archiepiscopum „ fuisse eadem de causa excommunicatum ab Alexan„ dro quarto, appellasse item ad divinum judicium, „ & tanquam Martyrem in ipso mortis lecto miracu„ lis coruscasse. Hæc Lupus.

Ad exempla per Lupum adducta reflectens vir eruditus A. Bailletius in præfatione ad vitas Sanctorum *num.* 90. monet nonnunquam contingere, ut in catalogum Sanctorum Roma non referat, quantumvis & meritis & miraculis fulgentes, qui Curiæ Romanæ molestiam causarunt, aut scandalum dederunt Ecclesiæ facto vel scripto: "Ceux qui ont donné *quelque cha„ grin à la Cour de Rome*, ou quelque scandale à l'Eglise, „ soit par leur conduite, soit par leurs écrits.

III. Quandoquidem veritas & notitia Sanctitatis ex actis & miraculis canonizandi hauriri debeat, (uti num. 7. cap. præced. intelligitur) mirum videri non debet, quod jam pridem Romani Pontifices, priusquam judicium Canonizationis proferrent, hanc præmitterent protestationem: *Antequam ad pronuntiationem veniamus, protestamur publice apud vos omnes hic præsentes, quod per hunc actum Canonizationis non intendimus aliquid facere*, quod sit contra fidem aut Ecclesiam Catholicam, seu honorem Dei.

Hanc protestationis formulam descripsit Christianus Lupus ex opere Ecclesiasticorum rituum Christophori Marcelli *sect.* 6. *cap.* 6. ad quam reflectens tom. 3. Schol. in Canones *pag.* 574. ait: *quæ protestatio palam supponit errandi possibilitatem.*

Eamdem errandi possibilitatem supponunt quæ in Ordine Romano XIV. apud Joannem Mabillonium tomo 2. Musæi Italici (cujus auctorem esse credit, & probat Jacobum Cajetanum Cardinalem, qui floruit seculo XIV.) in hoc Ordinario, Rubrica 115. describitur *modus, qui servari consuevit circa Canonizationem alicujus Sancti*: atque inter cætera dicitur: *finito vero sermone*, Dominus Papa prædicat *se oraturum. & hortatur alios, ut orent, ut supra, scilicet quod Deus non permittat eum errare in hoc negotio.*

Et sane, cum hic actus super pluribus particularibus factis & testium depositionibus fundetur, in quibus etiam Ecclesiam Universalem errare posse, communi consensu docent Doctores, non mirum, si & ipsi Romani Pontifices, se in hoc actu Canonizationis errori obnoxios esse professi fuerint.

Quapropter & communiter Canonistæ secuti glossam in *cap. unic. de Reliquiis & venerat. sanct. in vj.* verbo *Sedi Apostolicæ*, docuerunt, accidere posse ut Ecclesia in Canonizatione Sanctorum erraret. Recte tamen monet ibidem Glossographus, "quod preces in „ hono-

„ honorem talis acceptæ & gratæ sint; *per fidem enim* „ *Christi* (ait) *omnia purgantur*, *& sic quod veritas Ca-* „ *nonizationis deficiat*, *non deficiat fides.*

Similiter Pater Veronius in doctissima sua fidei Regula ab illustrissimis Fratribus Wallemburgicis laudata & probata *cap.* 2. §. 7. advertens, " Sanctos maxime „ canonizari ex miraculis factis post tempora Apostolorum, „ quorum miraculorum plenæ sunt vitæ Sanctorum, „ tum in vita, tum post mortem ab eis editorum, „ & nullum talium miraculorum esse revelatum „ in verbo Dei, proinde nullum esse de fide divina; „ quomodo ergo (concludit Veronius) Canonizatio „ ex illis facta; seu judicium Ecclesiæ, quod „ sint Sancti, esset fide divina credendum?

„ Ex quo (pergit) rursus dicimus, ne quidem *in-* „ *fallibilem* esse in his Canonizationibus Papam, aut „ Concilia etiam Generalia. Quam suam assertionem & conclusionem ibidem pluribus probat Veronius.

IV. Num. 9. cap. noni observatum est, quod juxta modernam Ecclesiæ disciplinam penes solum Pontificem sit auctoritas per solemnem Canonizationem aliquem referendi in catalogum Sanctorum: licet enim, antequam ad ultimum actum hujus Canonizationis procedat, & super eo pronuntiet, habeatur consistorium solemne & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiscopi & Episcopi, qui in Curia præsentes sunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, uti cap. præced. ex Cardinale de Luca *num.* 8. notatum est; quia tamen Episcopi ad hoc Consistorium convenientes, nec examini nec discussioni factorum, & allegatorum intervenerunt; nec in hoc solemni Consistorio acta illa Episcopis, cæterisque ibidem præsentibus Prælatis exhibeantur examinanda & discutienda, nequaquam Judices esse possunt, sed si quod eorum votum exquiritur, ad meram actus solemnitatem contingit: ut proinde merito notaverit Cardinalis de Luca, in hoc Consistorio Episcoporum votum exquiri per quamdam *Concilii imaginem.*

Primitus autem dum per Pontifices, aut Metropolitanos relatio in Sanctorum Catalogum auctoritate Synodorum decernebatur, omnis discussio & examen meritorum & miraculorum coram Synodo peragebatur; ipsumque Decretum Canonizationis omnium, qui Synodo assistebant, auctoritate & nomine edebatur; omnesque *Judicis* partes in hoc actu obtinebant. Et quidem in ipso Conventu Lateranensi, in quo ab Episcopo Augustano confirmatio sive approbatio Canonizationis Uldalrici Episcopi Augustani postulata fuit, gesta ipsius Uldalrici, atque miracula, quæ per ipsum patrata ferebantur, in ipso Conventu prælecta & exposita fuere; cunctorumque præsentium judicium expetitum fuit, videmusque non tantum Pontificem, sed & Episcopos, aliosque in Synodo præsentes eadem formula cum ipso Pontifice Decreto Canonizationis subscripsisse.

Licet igitur coram Pontifice perageretur actus Canonizationis, non tamen à solius Pontificis judicio fides Canonizationis dependebat, sed omnium Episcoporum ipsi in hoc actu assistentium.

At vero hodie existimatur, quod fides Canonizationis à solius Pontificis judicio dependeat, quodque Consistoria, aliaque in hoc actu Canonizationis juxta præscriptum Romanæ Curiæ stylum intervenire solita non ad substantiam, sed solummodo ad solemnitatem actus pertineant.

Unde cap. præc. num. XI. notavimus ex Bailletio, quod omissis omnibus actus hujus solemnitatibus per simplex Breve Pontificis, & Decretum Congregationis relatio in Sanctorum Catalogum fiat.

Quin & jampridem Gregorium VII. non existimasse solemnem hunc Canonizationis ritum, aut actus illos quasi judiciales, & prævias informationes requiri, ut quis per Romanum Pontificem ut *Sanctus* publico cultu honorari permittatur, probant, quæ de hoc Pontifice referuntur atque inter alios de ipso scribit Christianus Lupus tom. 3. Schol. in Canones pag. 578. *omnium usque ad Siricium antiquorum Pontificum festa Romano Breviario inseruit*, *adeoque ipsos canonizavit.*

V. Superiori capite, num. 10. probatum fuit, auctoritate Episcoporum pluribus seculis relationem in Catalogum Sanctorum peractam fuisse; fateturque Bellarminus, ante seculum VIII. pro Canonizatione Sanctorum ad Romanum Pontificem non fuisse recursum. Imo credit vir eruditus Joannes Mabillonius in præfato ad seculum V. Benedictinorum *num.* 101. demum seculo X. id fieri cœpisse; nec ullum extare authenticum, & indubitatæ fidei monumentum de solemni per Romanum Pontificem, facta Canonizatione, antiquius diplomate Joannis XV. (qui sedit seculo decimo.) Hic in frequenti Episcoporum Conventu, ad preces Lwitolfi Episcopi Augustani Uldalricum ejusdem Ecclesiæ Episcopum in Sanctorum Album retulit anno 995. (*a*) extant integræ hæ litteræ Joannis XV. super hac Canonizatione apud præfatum Mabillonium ad calcem vitæ hujus Uldalrici in prædictis actis *pag.* 471.

Mabillonio consentit Daniel Papebrochius in *dissertatione* 20. ad calcem vitæ Joannis XV. in suo conatu chronico-historico, similiter credens, nullum antiquius extare exemplum Canonizationis ab extero à Pontifice postulatæ: una tamen monens, quod Episcopi *suburbicarii* ad *specialem* ordinationem Romani Episcopi spectantes, auctoritate referendi aliquem in numerum Sanctorum per elevationem corporis defuncti non uterentur sine licentia Episcopi Romani: putatque per Episcopum Romanum tunc temporis hanc in Sanctorum catalogum relationem, in Synodis Romanis, quæ quotannis Romæ habebantur, factam fuisse.

Credit præterea Papebrochius admodum verisimile esse, Episcopos *suburbicarios*, qui ordinationi Episcopi Romani suberant, pro corporis alicujus tanquam sancti elevatione, sive, ut hodie loquimur, Canonizatione, recurrisse ad Romanum Pontificem, quemadmodum aliarum Provinciarum Episcopi pro eadem solemnitate peragenda ad suos *Metropolitanos*, aut *Primates* recurrere consueverant; ut quemadmodum in Synodis Provincialibus, aut Metropolitanis visitantibus Provincias, vel etiam ad comitatum Regium accedentibus, & ibidem pluribus Episcopis Comprovincialibus convenientibus hæc solemnitas in Provinciis peragebatur, ita quoque in Synodis Romanis Præsidente Pontifice, & Episcopis *suburbicariis* convenientibus absolveretur: atque hunc morem durasse, quoad usque magis, magisque invaluit usus, etiam apud exteras Nationes recurrendi in his, aliisque majoribus causis ad Sedem Romanam.

VI. Arbitratur autem ibidem Papebrochius cum Mabillonio, quod id demum circa finem seculi X. cœperit: ac per consequens, quod ad illud usque tempus idem fuerit Ecclesiæ Romanæ mos Canonizationis, qui in aliis Provinciis ab Episcopis servabatur: quod consequenter nec creditum fuerit prioribus illis seculis, ampliorem esse effectum Canonizationis factæ in Synodis Romanis per Episcopum Romanum cum Episcopis suburbicariis, quam esset similis Canonizationis per alios Primates, sive Metropolitanos in suis respective Synodis Provincialibus peractæ: sed eam persuasionem demum sub finem seculi X. invalescere cœpisse, ac propterea tunc à quibusdam pro obtinenda aut confirmanda Canonizatione ad Romanum Pontificem cœpisse recurri.

Quin & ex dictis etiam verisimile est, dum Pontifices ac signanter Urbanus II. responderunt, similes relationes in Sanctorum catalogum fieri non posse, nisi

(*a*) Extat Bulla Canonizationis S. Uldalrici in Codice Constitutionum, quas in unum volumen redegit Justus Fontaninus Arch. Ancyranus an. 1729. sed hæc Bulla data dicitur an. 993. quapropter S. Uldalricus in Sanctorum Album ante annum 995. relatus est.

nisi in Concilio *Generali* (uti notavimus *num.* 12. *cap. praeced.*) per Concilium *Generale* non intellexerint Concilium *Universale* sive *Oecumenicum*, sed duntaxat Synodum ex pluribus Episcopis & Praelatis constantem; uti reflectit vir eruditus Bailletius in praefatione ad tom. 1. de Vitis Sanctorum *num.* 97.

VII. Monet autem suprà citatus Mabillonius, quòd licèt circa haec tempora, scilicet seculum x. & xi. nonnulli Episcopi pro obtinenda Canonizatione recurrerent ad Sedem Apostolicam, nihilominus Episcopi, praesertim Metropolitani in pluribus locis antiquam hac in re facultatem retinerent, eâque uterentur, uti manifestum est ex Canonizatione sancti Guiberti per Obertum Leodiensem Episcopum facta seculo xii. de qua dixi *num.* 11. *cap. praec.*

VIII. Verisimile est, hanc Episcopis libertatem remansisse, donec auctoritate Gregorii IX. fragmentum Epistolae sub nomine Alexandri III. in collectionem Decretalium relatum fuit in *cap.* 1. ✠ *de Reliquiis & venerat. sanct.* & pro jure communi à Canonistis & Theologis sensim haberi coepit.

Verumtamen liber hic Decretalium non statim ubique receptus fuit; neque Decretales in eo contentae tantae apud omnes auctoritatis fuerunt, ut Episcopi, aliique Ecclesiarum Praelati crederent, se jure, & auctoritate, quibus hactenus gavisi fuerant, vigore harum Decretalium esse spoliatos.

IX. Unde notat Bailletius quòd etiam post tempora Innocentii III. quidam Episcopi adhuc usi fuerint auctoritate declarandi Sanctum pro districtu suae Dioecesis. Nam legitur de Episcopo Mindensi (Minden) in Westphalia, qui anno 1373. (id est centum & ampliùs annis post evulgatas Decretales Gregorii IX.) instituit festum Episcopi Feliciani per totam *suam Dioecesim*, mox ut ejus sanctitas per miracula coepit se manifestare.

Evidens est, quòd haec Feliciani Episcopi in catalogum Sanctorum relatio esset duntaxat particularis, ultra eam Episcopi Dioecesim se non extendens.

Notat autem Mabillonius, quòd particularis Canonizatio, usque ad seculum x. in usu fuerit, quae tamen accedente totius Ecclesiae consensu, & approbatione *generalis* evadebat.

X. Quemadmodum posterioribus seculis relatio in Sanctorum numerum, quae hodie Canonizatio dicitur, Sedi Apostolicae fuit reservata, ita quoque peragi coepit non tantùm cum majoribus ceremoniis, sed & actibus quasi judicialibus.

Quin & ipse actus Canonizationis tanto cum fastu, & exteriori apparatu absolvi consuevit, ut sine ingentibus sumptibus fieri nequeat.

De hoc fastu & apparatu, sumptibusque ad eum necessariis, aliquando graviter conquestum fuisse Adrianum VI. in ejus vita testatur Blazius Ortizius, in Canonizatione sanctorum Antonini & Benonis illos fieri vetuisse. Verba hujus auctoris sunt: " Quamvis summa pecuniarum non exigua in ejusmodi actu, tum in " Pontificia familia toganda, tum in aliis impendiis solet insumi, circumspectissimus tamen Papa tales " sumptus, quasi alienos à sanctimonia & puritate Canonizationis fieri vetuit.

Et licèt hujus Pontificis pio desiderio non fuerit per omnia satisfactum, soleantque etiamnum hodie ingentes sumptus fieri in hoc actu Canonizationis, nihilominus subinde Pontifices pepercisse leguntur.

XI. Et quidem monet vir eruditus Bailletius in praefatione ad vitas Sanctorum *num.* 99. quòd interdum per simplicem insertionem nominis alicujus defuncti in Breviario Romano censeatur Canonizatus, vel etiam per speciale Breve Pontificis, & Decretum Congregationis Cardinalium, uti patuit (ait) nostra aetate in Joanne de Matha & Felice Valezio, quorum Ordines parcere voluerunt sumptibus Canonizationis, quia fieri debuissent ex aerario captivorum. (*a*)

(*a*) Qui plura de Canonizatione Beatorum legere voluerit, adeat Codicem in folio Justi Fontanini Romae editum an. 1729. vel tomos 4. in folio, quos dum esset Cardinalis publici Juris fecit Summus ac eruditus Pontifex Benedictus XIV. Nihil eo opere doctius, nihil foecundius, ubi agitur de viris suâ Religione conspicuis, quos Sedes Apostolica in Album Sanctorum retulit.

TITULUS XXIII.

DE OFFICIALIBUS CURIAE ROMANAE.

CAPUT I.

De Vice-Cancellario, & Cancellaria Romana.

1. *Cancellarii olim unde dicti, & eorum dignitas.*
2. *Cancellaria quid significet?*
3. *In Ecclesiis Cathedralibus jam pridem erat* Cancellarius.
4. *A quo tempore creverit auctoritas* Cancellarii *Romani.*
5. *Quare vocetur* Vice-Cancellarius?
6. *Vice-Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium.*
7. *Graviora negotia in Cancellaria expediuntur.*
8. *Primus Officialis Cancellariae post Vice-Cancellarium, est* Regens *Cancellariae; & quod hujus officium?*
9. *Qui sint Praesidentes de* majore *vel* minore *Parco?*
10. *Praesidentes de* majore Parco *etiam dicuntur Abbreviatores, à conficiendis* abbreviaturis.
11. *Quâ formâ* abbreviaturae *expediantur.*
12. *Praesidentes de* majore Parco *dubia plura per modum Collegii decidunt.*
13. *Praesidentes de* minore Parco *quid agant?*
14. *Quomodo ex abbreviatura fiat* Bulla?
15. *Plures enumerantur inferiores Cancellariae Officiales, qui omnes sua habent emolumenta, quae dicuntur* taxae Cancellariae Apostolicae.
16. *In harum exactione excessus.*
17. *Nonnulli Scriptores in istos abusus invehuntur.*
18. *Eos Gregorius XV. reprimit.*
19. *Habet Cancellaria suas Regulas: quae* Regulae Cancellariae *dicuntur.*
20. *Hae regulae pro directione Cancellariae primitùs fuêre editae.*
21. *Hae Regulae perpetuae non sunt; sed à singulis Pontificibus de novo publicantur.*
22. *Hodie etiam quaedam ex his Regulis extra Cancellariam se extendunt, & earum usus quoque in Belgio obtinet.*

I. CANCELLARII olim dicti potissimùm fuêre, qui ad *cancellos forenses*, seu judicum stabant. Papias: *Cancellarius, qui in cancellis primus est.* Hi supplicantes introducebant ad judicem, uti legitur apud Cassiodorum *lib.* 12. *Epist.* 1. ex quo satis colligitur, *Cancellarios* dictos, quòd ad *cancellos* judicum starent, eorumque jussa ac mandata exequerentur; pateque non exiguam fuisse eorum auctoritatem & dignitatem

nitatem; uti ostendit Gothofredus ad *l.* 3. *Cod. Theod. De Assessoribus.*

II. " Cancellaria, vox barbara, inquit Budæus ad „ Pandectas, usurpata pro loco, ubi publicæ litteræ „ à Scribis Principum & Magistratuum conficiuntur. „ Hinc Cancellarius dicitur, cujus eæ primæ sunt partes, videre, ut nulla Principis constitutio, nulla sanctio, nullum rescriptum, nulli codicilli Regii, non è „ Republica, atque etiam à dignitate Reipublicæ principalique exeant. „ Hæc ille.

III. Legitur quoque in Ecclesiis Cathedralibus jam pridem munus Cancellarii fuisse, sigilla ad causas & negotia conferre, litteras Capituli facere & consignare, uti habetur in Statutis Leicheveldensis Ecclesiæ, in Monastico Anglicano *tom.* 3. *pag.* 24.

IV. Quando verò Cancellarii munus ad eam pervenerit eminentiam & prærogativam, in qua hodie in Romana Curia conspicitur, non omnino constat.

" Qui hujus eminentissimæ dignitatis originem ex „ antiquis historiarum monumentis disquisierunt (ait Joannes à Chokier) „ tradunt illam demum post tempora Innocentii III. inventam, & erectam fuisse, „ eamque etiam exercuisse privatæ sortis homines, sed „ probitate & eruditione spectatissimos: postea sub Bonifacio VIII. dignitatem hanc uni ex Illustriss. Cardinalibus tributam; idque ex congruentia rationis, & „ quoniam justitiæ regimen penes Vice-Cancellarium „ residebat, par erat munus illud commendare personis illustribus, in quibus maximè excellunt, familiamque ducunt Illustriss. Cardinales.

V. At illud quæritur, cur hodie, etiam Cardinale eo munere fungente, non dicatur *Cancellarius*, sed *Vice-Cancellarius*; quasi *vices* duntaxat agerer Cancellarii. Varii varia commenti sunt, uti refert Cardinalis De Luca in Relatione Romanæ Curiæ *Discursu* 10. qui verisimilius credit, Vice-Cancellarium dici cœpisse, cùm dignitas Cardinalitia ad tantum fastigium elevata est, ut non videretur huic dignitati Cardinalitiæ congruere, assumere officium inferius sive Prælativum; quod tamen *provisionaliter*, seu jure cujusdam commendationis per Cardinalem administrari non sit incongruum; quemadmodum & in munere *Datarii* praxis docet. Si enim Cardinalis eo munere fungatur, non vocatur *Datarius*, sed *Prodatarius*. Ergo illud adjectum, *vice* quod partes *vicarias* denotat, non statum inferiorem, sed potiùs digniorem hîc significat.

VI. Vice-Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium, eumque admodum conspicuum & illustrem, scilicet Ecclesiæ Collegiatæ S. Laurentii in Damaso; hicque commodam & amplam habitationem in insigni vereque Regio Palatio, quod *Cancellariæ* dicitur: in quo ipsa *Cancellaria* tanquam per speciem magni Tribunalis, statutis diebus tenetur, aliæque functiones publicæ peraguntur.

VII. Primaria & graviora Sedis Apostolicæ negotia publica & solemnia, qualia sunt Consistorialia aliaque plurima, per ejus manus transeunt; adeò ut cum quadam proportione dicendus sit *Cancellarius* Papæ, eo modo, quo in singulis Diœcesibus quilibet Episcopus habet Notarium & Cancellarium majorem, qui acta Synodalia & judicialia, ac etiam Pontificalia conscribit & authentizat; uti notat Cardinalis De Luca loco citato *num.* 5.

Plures habet Vice-Cancellarius Officiales, quorum aliqui sunt majores Prælati, Prælaturam annexam habentes.

VIII. Primarius post Vice-Cancellarium est ille, qui dicitur *Cancellariæ Regens.* Hujus non exigua est auctoritas, quæ ad longum describitur in ultima Regula Cancellariæ, quæ inscribitur: *De potestate Reverendiss. D. Vice-Cancellarii, & Cancellariam* REGENTIS. Imprimis ipse revidet Bullas expeditas & promulgatas, & si quis error irrepserit, eum corrigit; ac ad calcem Bullæ reformatæ manu suâ scribit: *correcta prout jacet.*

IX. Præterea inter Officiales Cancellariæ, qui Prælaturam habent, sunt præsidentes de *majori* vel *minori Parco;* ita dicti à loco Cancellariæ, in quem conveniunt, qui vulgò *Parcus* dicitur.

X. Hi de *majori Parco* nominantur etiam *Abbreviatores*, à conficiendis litterarum Apostolicarum *breviaturis* sive minutis; quas ex signatura Cardinalis Vice-Cancellarii ejusdemque *contra-cedulâ*, tanquam matrice conficiunt.

XI. Pro quo notandum, quòd factâ in Consistorio provisione per Pontificem de Ecclesia Cathedrali, Cardinalis Vice-Cancellarius accipiat Decretum provisionis Papalis, illudque in libro materiarum Consistorialium consignet sub hac formula: *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem.*

Cardinalis Vice-Cancellarius accipit Decretum Provisionis Papalis, quod consignat in libro materiarum Consistorialium sub hac formula: *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, die .... mensis .... anno .... fuit Consistorium, in quo Sanctissimus Dominus noster, referente Cardinale N. providit Ecclesiæ N. per obitum N. vacanti de persona N. cum retentione compatibili, absolutione, clausulis, &c.* Post hæc Cardinalis Proponens conficit *scedam* sive *scedulam*, quæ dicitur *scedula Consistorialis Cardinalis Proponentis*, per quam significat Cardinali Vice-Cancellario Pontificem in Consistorio providisse tali personæ de Ecclesia Cathedrali; quâ receptâ Vice-Cancellarius conficit aliam scedulam, quæ vocatur, *contra-cedula*, in qua summariè narrat, qualiter Pontifex in Consistorio providerit Ecclesiæ N. de Episcopo & Pastore; eamque cedulam Secretarii sui subscriptione, proprii sigilli impressione, & manûs suæ subscriptione munit.

XII. Ulteriùs Prælati de *majori Parco* quoddam quasi Tribunal constituunt, in quo collegialiter convenientes decidunt dubia, quæ oriri contingit super litterarum formula, vel clausulis, & Decretis in eis adjiciendis, ac etiam super emolumentorum solutionibus aliisque contingentiis.

XIII. Prælati de *minori Parco* (ait Petrus Gastelius in sua praxi Curiæ Romanæ *pag.* 24. edit. 1693.) propriè sunt *Officiales otiosi*, exiguam habentes jurisdictionem; in id unum intendentes, ut Bullæ ferantur & tradantur Prælatis de *majori Parco.*

XIV. Factâ minutâ per Prælatum seu *Abbreviatorem* de *majori Parco*, qui est in turno, mittitur deinde ad alium Abbreviatorem ut eam revideat; quæ revisa traditur Scriptori Bullarum.

Tum " per Apostolicos Scriptores, ait De Luca, juxta „ eorum formulas efformantur litteræ, quæ *Bullæ* dicuntur, sub plumbo, in ejusdem Vice-Cancellarii „ aula seu palatio, quod *Cancellariæ* nomen seu vocabulum habet; eodem modo, quo per ejusdem Cancellariæ Scriptores & Officiales aliæ efformantur litteræ super provisionibus aliorum Beneficiorum, nec „ non super Apostolicis dispensationibus, aliisque gratiis & concessionibus, quæ fiant extra Consistorium „ per organum Datarii.

XV. Plures sunt Cancellariæ Officiales, qui Bullis illius revidendis, transcribendis, plumbandis, registrandis occupantur; quorum " alii, inquit De Luca, „ vocantur Summistæ, alii Scriptores, alii Secretarii, „ alii Plumbatores; alii Equites, alii Cubicularii, & „ Scutiferi; alii Prothonotarii, alii Subdiaconi, & alii „ sub diversis vocabulis nuncupantur.

Hi omnes participant vel in annatis, vel in emolumentis, quæ pro litterarum expeditionibus solvuntur; atque jura hæc communiter dicuntur *taxæ Cancellariæ Apostolicæ.*

XVI. Inter Extravagantes Joannis XXII. legitur sub *titulo* 13. Extravagans, quæ incipit, *cum ad Sacrosancta*, in qua designantur & taxantur jura Abbreviatoribus & Scriptoribus litterarum & gratiarum solvenda.

da. Hinc communiter existimatur, hunc Pontificem fuisse eorum emolumentorum, quæ hodie Taxæ Cancellariæ Apostolicæ dicuntur, primum auctorem.

Quidquid sit, hoc habetur ex Joannis XXII. Constitutione, quòd eo tempore Scriptores & Abbreviatores, aliique expediendis in Cancellaria Romanis litteris præpositi, in exigendis juribus multum excederent; atque eorum excessus excitasse multorum murmura, quasi nihil gratis Romæ obtineretur.

Ulteriùs ex eadem Constitutione habetur, quòd ad obviandum his excessibus Joannes XXII. *taxaverit* quid his Ministris pro singulis litteris esset solvendum.

Cùm igitur hæc jura per hunc Pontificem fuerint pro singulis litteris determinata, & *taxata*, non mirum, quòd ab eo tempore *taxæ* Cancellariæ hæc jura fuerint vocata; & hic Pontifex creditus primus earum auctor, tametsi antea quædam jura exigerentur.

Cùm autem plurimi essent in Curia Romana Ministri & Officiales Bullis & litteris scribendis, revidendis, & plumbandis, signandis, ac registrandis præpositi; ac insuper hæ taxæ essent non tantùm proportionatæ labori & operæ in conficiendis his litteris impendendis, sed insuper majores, vel minores pro ratione gratiarum vel provisionum super quibus Bullæ, vel litteræ expediendæ erant, non mirum has taxas multorum querelas excitasse, & tanquam simoniacas, aut saltem ut de ea admodum suspectas fuisse reputatas.

Accedebat, quòd litteræ seu Bullæ non relaxarentur, nisi his taxis solutis; summâ autem facilitate; imò vix negarentur his taxis solutis.

XVII. Inter alios seculo xv. scribens Paulus Anglus Decretorum Doctor in suo *speculo aureo* in has taxas invehitur; atque ex illo habetur, quòd eo tempore accepissent suam stabilitatem, & pro ratione gratiarum & provisionum essent *taxatæ*.

Quo autem tempore hæ *taxæ*, sive jura ad commoditatem Ministrorum litteris Cancellariæ expediendis præpositorum typis mandatæ & evulgatæ fuerint, incertum est.

Hoc scitur, quòd anno 1514. sedente Leone X. Romæ apud Marcellum Silber in Campo Floræ expressus fuerit libellus sub hoc titulo: *Taxæ* Cancellariæ Apostolicæ, & taxæ Sanctæ Pœnitentiariæ, in quo per ordinem designatur quantitas taxæ solvendæ pro quibuscumque litteris dispensationum, absolutionum, &c. in Cancellaria, & Pœnitentiaria Romana obtinendis.

Hujus libelli meminit vir eruditione & pietate clarissimus Claudius Espencæus Doctor Theologus Parisiensis in Commentario Epistolæ Apostoli ad Titum *cap.* 1. qui ibidem describens Curiæ Romanæ avaritiam, & pecuniæ cupiditatem, in ejus probationem inter cætera adducit hunc libellum dicens: " *Prostat & in quæstu* „ *promeretrice sedet.* Liber palam ac publicè hîc impres„ sus, hodieque, ut olim venalis *taxæ Cameræ seu Can*„ *cellariæ Apostolicæ* inscriptus, in quo plus scelerum „ discas licet, quàm in omnibus omnium vitiorum „ summistis, & summariis, & plurimis quidem licen„ tia, omnibus autem absolutio empturientibus propo„ sita.

Quidquid sit de hac Espencæi durissimâ in hunc libellum redargutione, nec non de Curiæ Romanæ pecuniarum aviditate, & gratiarum, absolutionum, atque dispensationum venalitate, per hunc auctorem descriptâ, illud sanè optandum esset, ut tandem Curia Romana suo agendi modo, hunc libellum adeò scandalosum improbaret; omnibusque notum faceret, Romanos Pontifices tanquam fideles dispensatores mysteriorum Dei in mitigandis Canonibus, delictisque condonandis solam ædificationem Ecclesiæ, & fidelium salutem præ oculis habere; atque ab ipsis tanquam Christi Vicariis præ cæteris observari, quod à Christo omnibus mandatum fuit, Matth. c. 10. v. 8. *gratis accepistis, gratis date*, atque ita palam probarent, falsum esse, quod de Curia Romana vulgò dicitur, quòd in relaxandis Canonibus, seu Decretis positivis, tam diversa sit in Curia Romana divitis, atque pauperis conditio, ut vix quidquam prohibeatur, quàm ut ne quis gratis contraveniat, & quod vetatur, numeratâ pecuniâ statim dispensetur, quasi nullum sit peccatum majus, quàm nummis carere, uti fusiùs describit præcitatus Espencæus.

XVIII. In taxarum exactione cùm plures excederent, Gregorius XV. hanc Regulam Cancellariæ proposuit: " Item, idem D. N. exactionibus, ques Sanctitas sua „ non sine displicentia plerumque fieri intellexit per „ Officiales Romanæ Curiæ, qui constitutis sibi emo„ lumentis pro exercitio officiorum, quæ obtinent, non „ contenti, ultra à prosequentibus negotiorum quo„ rumdam expeditionem in eadem exigere non veren„ tur, obviare volens, districtè præcipiendo inhibuit „ omnibus & singulis, quævis officia in eadem Curia „ obtinentibus, ne de cætero quidquam prætextu offi„ ciorum, quæ obtinent, quovis colore, etiam cele„ rioris expeditionis ultra emolumenta ejusmodi exige„ re, seu ad hunc effectum expeditionem eorum, quæ „ eis incumbunt, malitiosè differre, sub excommuni„ cationis, & præter illam suspensionis à perceptione „ emolumentorum hujusmodi pro prima ad semestre, „ & pro secunda ad annum, & pro tertia vicibus, qui„ bus sic excederent, privationis officiorum per eos ob„ tentorum, in quibus sic excesserint, pœnis; ac vo„ luit, quòd S. R. E. Vice-Cancellarius & Camerarius „ excedentes ipsos respectivè, prout eis subsunt, per „ subtractionem emolumentorum eorumdem, ac aliàs, „ ut præmittitur, compellant ab hujusmodi illicitis ex„ actionibus abstinere, & contra eos per prædictas pœ„ nas & alias, prout meliùs expedire viderint, pro„ cedant.

XIX. Habet Vice-Cancellarius, seu Cancellariæ quasdam à Pontificibus Regulas, juxta quas ipse Vice-Cancellarius ejusque Officiales negotia ad Cancellariam spectantia, nec non litteras necessarias gerere & expedire debent; quæ propterea *Regulæ Cancellariæ* vocantur.

XX. Unde Ludovicus Gomesius in prooemio ad Regulas Cancellariæ *quæst.* 2. notat, quòd " Regulæ Can„ cellariæ ab initio introductæ fuerint, ut Officiales „ Cancellariæ per eas in litteris expediendis instrueren„ tur, ut patet, ait, ex Regulis Joannis XXII. & Be„ nedicti ac aliorum. Et licèt à tempore Nicolai V. „ aliquid plus ad eas circa judicia additum fuit, illud ta„ men respicit actum in Curia gerendum.

XXI. Hæ Regulæ *perpetuæ* non sunt, sed morte Pontificis extinguuntur, quod in earum prooemio indicatur his verbis: *Et suo tempore duraturas:* Quare singuli Pontifices altero suæ assumptionis die eas de novo evulgant, atque in Cancellaria per Vice-Cancellarium publicari jubent; idque nonnunquam novis Regulis additis, vel antiquis immutatis, vel etiam subinde aliquibus expunctis & omissis.

XXII. Itaque si ipsam harum Regularum originem primumque instituendi finem attendamus, duntaxat regimen ac directionem Cancellariæ Romanæ spectare videntur; at hodie inter has Regulas non paucæ reperiuntur, quæ etiam collationes Beneficiorum aliasque materias concernunt; & quarum usus se extra Cancellariam Romanam quoque extendit; pluresque in Belgio & Provinciis vicinis receptæ sunt; de quibus in materia Beneficiorum Part. 2. hujus Operis singillatim tractabitur; ostendetur, in quibus recentiores Regulæ à veteribus discrepent; & quomodo in hisce Provinciis receptæ sint.

CAPUT II.

De Datario & Dataria.

1. *Datarii officium olim ignotum.*

2. *Quæ hodie per Datariam expediuntur, olim penè incognita fuerunt.*
3. *Quomodo reservationes Beneficiorum & Pensionum circa seculum* XIV. *invaluerint?*
4. *Ex illis aliisque reservationibus originem habuit Dataria.*
5. *Quare Cardinalis assumptus ad officium Datarii, dicatur* Pro-Datarius*?*
6. *Quod sit officium Subdatarii?*
7. *De Officiali Datariæ, qui dicitur* Concessum; *& quâ formâ hic signet libellos?*
8. *Subdatarius subinde mittit libellos ad aliquam Congregationem Cardinalium; & quâ formâ remittantur?*
9. *De Summario libelli à Subdatario conficiendo: debet esse libello conforme.*
10. *Datarius unà cum Subdatario & Officiali, qui dicitur* Per obitum, *discutiunt libellos Papæ offerendos.*
11. *Quâ formâ Papa signet.*
12. *Libelli Supplices hodie dupliciter signari solent.*
13. *Tres dicuntur partes Signaturæ; quæ describuntur: & quid sit* Signatura?
14. *Cur tertia pars Signaturæ apponatur:*
15. *Subdatarius Supplicam signatam mittit ad Revisorem; & quid officium* Revisorum?
16. *Revisor mittit Signaturam ad Officialem* parvæ Datæ; *& unde dicatur* parva Data?
17. *Ab hoc Officiali Signatura transit ad secundum Revisorem.*
18. *Frequenter mittitur deinde ad Officialem, qui vocatur* Componendæ.
19. *Post hæc ponitur* magna Data: *& quid hæc sit?*
20. *Tum mittitur ad Officialem, qui dicitur,* Missis.
21. *Ab hoc mittitur ad* Registratores: *& quis sit Registrationis effectus?*
22. *Post Registrationem mittitur ad Cancellariam, ut expediantur* Bullæ *necessariæ.*
23. *De differentia inter modum, quo Litteræ sunt per Papam signatæ.*
24. *Quid circa parvas Datas obtineat in Gallia?*

I. OFFICIUM *Datarii*, prout hodie accipitur in Curia Romana, antiquum dici haud posse probat Cardinalis De Luca in sæpiùs citata Relatione Romanæ Curiæ, *Discursu 9. t. 15.*

II. " Antiquitus enim (ait De Luca in loco citato *n.6.*) „ Papa fortè nihil vel parùm se ingerebat in illis „ negotiis, circa quæ penè totum Datarii munus hodie „ versatur; ut nempe sunt collationes Beneficiorum re„ servatorum vel affectorum, nec non reservationes „ pensionum super iisdem, ac dispensationes Matrimo„ niales, aliæve dispensationes putà super natalibus, „ vel super irregularitate, aut super bigamia, vel su„ per ætate, & similes; ac etiam sunt Apostolica be„ neplacita super alienationibus bonorum Ecclesiæ, vel „ concessiones officiorum venalium, & similia, quæ „ omnia moderna sunt, dictis antiquis temporibus in„ congrua.

III. Hæc Cardinalis De Luca; qui deinde ibidem *num.* 12. & 13. deducit, quâ ratione circa seculum XIV. introductæ sint reservationes Beneficiorum; atque ex his deinde originem sumpserint frequentiores pensionum Ecclesiasticarum reservationes.

IV. " Cùm itaque (pergit De Luca *num.* 14.) hu„ jusmodi provisiones non publicè in Consistorio, sed „ privatim in Aula, per supplices libellos, aut per sup„ plicationes manu Papæ signatas, fierent, casus au„ tem præberet, quòd idem Papa ex negotiorum mul„ tiplicitate non valens omnia memoriâ retinere, ea„ dem Beneficia pluribus personis conferret; unde „ propterea continua oriebantur jurgia, super tempo„ ris anterioritate, quæ etiam in beneficialibus, atque „ in gratiarum concessionibus attendenda est, quòd sci„ licet gratia anterior posteriori præfertur; *Burrat. & „ add. dec.* 421. *& passim.* Idcircò quemdam privatum „ potius, seu fiduciarium Ministrum, tanquam per spe„ ciem Secretarii, ad id deputare congruum fuit, qui „ curam hujusmodi supplicationum, & expeditionum „ haberet, atque postquam Papa per ejus signaturam „ gratiam perfecit, ipse adnotaret tempus seu diem, „ ut ita dignosceretur, quænam essent gratiæ anterio„ res, & quæ posteriores; ac etiam (& fortius) ut ita „ convinci posset, an congruo tempore, gratia petita „ & respectivè concessa esset, eò quia absque verisimili „ notitia mortis, Beneficia adhuc non vacantia, quan„ do recens vacatio sperabatur, extorqueri solebant, ut etiam hodierna praxis quandoque docet.

„ Idemque Minister, vel Officialis, qui hanc habebat „ curam, adnotandi scilicet *datam* temporis, tanquam „ rerum beneficialium peritus, gerebat quoque munus „ Consiliarii, vel Auditoris Papæ, ad effectum inspi„ ciendi, idemque consulendi, an ea vacatio caderet, „ nec ne, sub ejus reservationibus, ac provisione; seu „ quomodo pro Beneficiorum qualitate provisio facien„ da esset; aut an Oratores, qui supplicationes porri„ gebant, essent digni, ac idonei, nec ne.

„ Exinde propterea prodiit hoc Datarii nomen, seu „ vocabulum; non quidem à verbo *dare*, quoniam non „ ipse, sed Papa dat Beneficia, aliasque gratias, sed „ ab alio barbaro, ac linguæ Latinæ Professoribus ig„ noto vocabulo *Datare*, quia scilicet adnotabat *datam* „ (*a*) quæ in Principum legibus, ac provisionibus, & „ gratiis ab antiquo tempore adhiberi consuevit, ut do„ cet tenor plurium Imperialium Constitutionum in „ Codice, ac etiam docent Apostolicæ Constitutiones, „ aliaque diplomata etiam antiqua.

V. Porrò Datarii officium juxta modernum Curiæ Romanæ stylum, inter præcipua munia reputatur; adeò ut subinde etiam Cardinales ad id assumantur: eâ tamen differentiâ; quòd si Cardinalis sit, tunc non *Datarius*, sed *Pro-Datarius* dicatur: " Fortè (ait De Luca) „ quia non congruat eximiæ Cardinalitiæ dignitati, „ assumere officium inferius ac Prælatitium, quod ita „ provisionaliter, seu jure cujusdam commendationis „ per Cardinalem administrari non incongruat.

VI. Habet Dataria præter Datarium plures Officiales & adjutores ipsius Datarii; ex quibus duo primi seu majores, alter *Subdatarius*, & alter *Per obitum* dicitur.

Subdatarius propriè loquendo est substitutus Datarii; nequaquam tamen à Datario dependens; sed à Papa immediatè constituitur, & Prælatis Curiæ annumeratur.

Ipsius est revidere omnes libellos supplices, qui Papæ offerri postulantur, exceptis illis, qui sunt pro impetrandis Beneficiis vacantibus per mortem in terris *Obedientiæ*, qui revideri debent per Officialem, quidicitur *Per obitum.* Subdatarius visis libellis, eos pro varietate materiæ distribuit.

VII. Et quidem si in libellis agatur de aliqua ex materiis ordinariis, v. g. de resignatione simplici Beneficiorum, quæ à Papa signari non debent, remittuntur ad Officialem, qui vocatur, *Concessum;* qui signat libellos supplices sibi à Subdatario transmissos, cum hac nota ad marginem libelli apposita, *Ad Ord.* quæ significat *ad Ordinarium.* Hic Officialis signat libellos hac formâ. *Concessum ut petitur in præsentia Sanctissimi Domini Nostri Papæ:* & hoc si fuerit factum in præsentia Papæ; alioquin signat simpliciter, *Concessum*: deinde apponit nomen suum.

VIII. Si Subdatarius videat ex ipsa materia libelli, quòd Papa petitioni non annuet, nisi prævio judicio

(*a*) Origo hujus vocis (Data, unde Datarius) inde manavit, quòd Imperatorum Constitutionibus, quæ Præfectis Prætorio, aut aliis Magistratibus in Provincias mittebantur, dies, quo *Datæ* essent, iis à quibus perferrebantur annotaretur, sicut dies quo acciperentur, seu reciperentur. Hinc crebrò in Constitutionibus iisdem hæc verba leguntur, *Data tali die, accepta tali die.* Mabillonium vide l. 2. de re diplomatica c. 25. 26. &c.

Con-

Congregationis Cardinalium, ad quam illa materia pertinet, tunc Subdatarius libellum ad illam Congregationem remittit, cum hac apostilla : *Ad Congregationem Rituum*, aut aliam. Secretarius autem Congregationis solet respondere per chartulam, quam ipsi libello inferius annectit hac fere forma : *Sacra Congregatio Rituum*, vel alia, *censuit gratiam hanc concedendam, si Sanctissimo D. N. placuerit.*

IX. Quod attinet ad libellos supplices pro gratiis, quæ à solo Papæ arbitrio dependent, illos *Subdatarius* aut aliquis ejus substitutus examinat, atque ad calcem illorum apponit summarium libelli supplicis.

Hoc vero summarium debet esse conforme ipsi libello, quia Pontifex priusquam gratiam annuat, vel neget, non solet integrum libellum supplicem, sed tantum hoc *summarium* legere.

X. Datarius antequam accedat Papam pro signatura, vocare solet *Subdatarium* & *Per obitum*, ut sciat quos libellos Papæ offerre debeat. Ipsi vero inter se discutiunt illos, qui aliquam difficultatem habere videntur, ad informandum Papam. Posthæc plures simul libellos Papæ offerunt signandos; cui tunc Datarius una cum *Subdatario* assistit; Officialis vero *Per obitum* non nisi Subdatario infirmo.

XI. Hi exponunt Pontifici rationes, ob quas gratia sit concedenda vel neganda; iisque auditis, si Papa renuat, Subdatarius scribit, *Nihil*, vel, *Non placet Sanctissimo* : si vero annuat, signare solet hac formula: *Fiat ut petitur*, & apponit primam litteram sui nominis, non quidem Pontificatus, sed baptismatis : v. g. modernus Pontifex Innocentius XII. ponit litteram A. quia ante Pontificatum vocabatur *Antonius.*

XII. Hodie fere, ait Rebuffus, omnes signaturæ solent dupliciter signari; atque primum *fiat* collocatur inter partis petitionem & concessionem; secundum vero *fiat* in margine clausularum seu dispositionis conscribitur.

XIII. Pro quo notandum, supplicam conscribi solere in medio folio chartæ. In summitate exprimitur Diœcesis in qua Beneficium est situm, si de Beneficio agatur; sin vero quæstio sit de gratia Beneficium non concernente, exprimitur Diœcesis supplicantis; v. gr. *Mechlin. Antverp.* &c. Ad latus autem dextrum supplicæ exprimitur gratia petita, ut *Provisio*, *Resignatio simplex*, *Dispensatio in* 3. & 4. *gradu consanguinitatis*, &c. Deinde supplica incipit, *Beatissime Pater*, &c. Ac tum sequitur nomen Oratoris sive Supplicantis, gratia quæ petitur, ac reliqua necessario exprimenda pro impetratione similis gratiæ; diciturque hæc prima pars Signaturæ, eamque vocant Pragmatici Romani, *Corpus Signaturæ*. Tum relinquitur aliquod spatium vacuum pro Signatura Papæ, à qua Papæ Signatura, hæc charta dicitur *Signatura*, uti observat Rebuffus. Post hæc supplica concluditur sub hac solita verborum formula. *Et cum absolutione à censuris ad effectum dumtaxat*, &c. cum omnibus decretis, restrictionibus & clausulis, quibus gratiæ hujusmodi concedi consueverunt : unde, uti monet Rebuffus, hæc tertia pars Signaturæ, est dispositio & Papæ concessio; & quod ipse simpliciter concessit, dicendo, *fiat ut petitur*, hic sigillatim exprimitur.

XIV. Itaque hæc tertia pars apponitur, quia supponitur, quod Papa in spatio illo vacuo, apponet ordinariam Signaturam, quam Rebuffus vocat secundam partem Signaturæ. In Praxi Benefic. tit. *De forma Signaturæ simplicis provisionis;* agens de hac secunda parte Signaturæ inquirit, quid intersit, num signetur per *Fiat*, an vero per *Concessum.*

XV. Postquam supplica fuerit signata, Subdatarius eam mittit ad primum *Revisorem.* Porro duo sunt in Dataria *Revisores*, quibus incumbit revidere omnes supplicas signatas (exceptis Matrimonialibus, pro quibus est specialis Revisor) utrum nimirum *summarium* ad calcem supplicæ adjectum, & cui Papa gratiam annuendo se conformat, uti supra monuimus, sincere exprimat totum contentum supplicæ.

Si primus *Revisor* deprehendat aliquid contineri in supplica non expressum in *summario*, subinde ipse illud è supplica eradit, subinde vero eam supprimit : interdum vero Datarium aut Subdatarium adit, atque cum illis super defectu supplicæ tractat : Et quidem hi judicant, utrum non obstante illo defectu expediri queat: quia primarii hi Officiales censendi sunt *Organum Papæ;* & quia quotidie cum Papa agunt, judicantur scire intentionem Papæ. Dum ergo in casu dubio hi significant primo *Revisori* ut pergat, hic signat ponendo primam litteram sui nominis ad initium *summarii.*

XVI. Hic Revisor pro ulteriore expeditione mittit Signaturam ad Officialem *parvæ Datæ*, qui in calce ipsius summarii ponit *parvam Datam*; quæ propterea dicitur *parva*, quia paucis verbis inscribitur, scilicet, *S. M. M. Kalendis Martii anno* 4. eaque postmodum per Datarium extenditur; cujus proprium officium est, supplicas *Datare* ; imo ipsa *parva Data* (uti observat Pyrrhus Corradus in praxi Dispensationum *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 30.) tantum inservit in signum memoriæ super gratia concessa vel concedenda, ut ad Datam illius temporis retrotrahatur.

XVII. Post positam *parvam Datam*, transit Signatura ad secundum *Revisorem*, qui revidet rursus quod à primo jam revisum est; & si nullum defectum reperiat, ipsamque Signaturam admittendam judicet, illam signat apponendo suum nomen infra nomen primi Revisoris, exprimendo primam nominis sui litteram.

XVIII. Si materia supplicæ sit subjecta juribus *Componendæ*, ut sunt Prioratus titulares, Abbatiæ, Coadjutoriæ, Indulta, &c. tunc ab Officiali *parvæ Datæ* Signatura transit per manus illius, qui *Componendæ* Officialis vel Administrator est : eoque casu unus Revisorum ponit litteram *C.* vel *Comp.* quo insinuatur, esse *componendum* antequam Datarius ponat magnam *Datam.* Si autem materia non sit subjecta *Componendæ*, & requirantur Bullæ, tunc ponitur, *Expediantur litteræ.*

In variis materiis jura non adeo fixa sunt, quin frequenter super iis cum Officiali *Componendæ* & Datario componendum sit; quod in his materiis spiritualibus, quam male nonnunquam oleat, nemo non videt.

XIX. Quando Officiali *Componendæ* est satisfactum, ponit super plicam Signaturæ inferius, *Solvit*: atque ab hoc Officiali transit supplica rursus ad Subdatarium, qui nomine seu vice ipsius Datarii ponit magnam Datam, v. g. *Datum apud S. Mariam Majorem Kalendis Julii anno 4. Pontificatus Innocentii, Divina Providentia Papæ XII.*

XX. Hac *Data* expedita transit Signatura ad Officialem, qui dicitur *Missis* ; eo quod *mittat* Signaturas ad registra.

XXI. Unus ex Registratoribus supplicam registrat, atque in dorso Signaturæ notat librum & folium registri, ac deinde cum ipso registro fert ad unum è quatuor Magistris registrorum, ad *auscultandum*, ut ajunt, *supplicam* ; hoc est, videndum, num supplica plane conformis sit registro. Quo facto, hic Magister registri ponit in dorso supplicæ magnum *R.* & in superiore parte istius litteræ ponit primam litteram sui prænominis, & in calce suum cognomen integrum. Hæc vero littera *R.* significat, *Registrata.*

„ Per hunc registrationis actum, ait De Luca, sequi „ dicitur omnimoda gratiæ perfectio, adeo ut jus quæ„ situm esse dicatur Gratiato, non autem prius.

XXII. Notandum denique, quod secuto hoc registrationis actu, supplica sive Signatura dimittatur è Dataria, & consignatur Expeditoribus, ut per Officiales Cancellariæ expediantur litteræ, quæ pro gratiæ executione necessariæ sunt, & sine quibus supplicationes,

nes, quamvis perfectæ & registratæ, non suffragantur impetrantibus, ob Regulam Cancellariæ 26. *De non judicando juxta formam supplicationum, sed litterarum expeditarum.*

Observat tamen Joannes à Choquier ad Regulam 31. Cancellariæ, dictam Regulam non obstare nec procedere, quando Supplicatio producitur pro declaratione litterarum, & ad probandum circumstantias, & qualitates gratiæ, & an illa sit per *Fiat*, an per *Concessum.*

XXIII. Multum quippe refert, num uno an alio modo signatura sit expedita; quod tamen ex Bulla dignosci nequit: quia Bulla eodem modo expeditur, sive uno sive alio modo signatura facta sit.

Si enim unus habeat signaturam per *Fiat*, & alter eodem die habuerit per *Concessum*, illa huic præfertur juxta Regulam Cancellariæ quæ est 34. Innocentii X. & hoc tenore exprimitur: " Item voluit D. N. „ quod concurrentibus eadem die super quocumque „ Beneficio per *Fiat* & *Concessum*, signaturis, ex iis, „ per *fiat* etiam *ut petitur*, habens, alteri per *Con-* „ *cessum* etiam *motu proprio* habenti præferatur, etiamsi „ in illa per *Concessum*, prægnantiores, & quantum- „ libet privilegiatæ essent clausulæ. " Ideoque bonum „ est (inquit Rebuffus loco citato *num.* 13.) producere „ signaturam, alioqui ex Bullæ tenore dignosci non „ potest. Unde quis cautus esse debet, ut tam Bullam, „ quam signaturam conspiciat, & ex illis veritatem eli- „ cere poterit.

XXIV. Notandum quod circa *parvas Datas* sit speciale Gallorum privilegium. Mox enim ut Cursor è Gallia attulit supplicas in materia Beneficiali, Banquarius Romanus supplicam præsentat Officiali *parvæ Datæ*, qui *datam* ejus diei, quo Cursor advenit, apponit, modo ante mediam noctem illius diei supplica exhibeatur; alias diei sequentis: & licet signatura multo post tempore expediatur, semper tamen manet eadem *data*; scilicet quæ posita fuit eo die quo Cursor è Gallia advenit; hocque est particulare Gallis privilegium. Aliæ enim Nationes accipiunt signaturas *data* currente. Vide latius Perardum Castel in praxi Curiæ Romanæ.

CAPUT III.

De tempore quo erecta est Dataria, & de compositione super fructus male perceptos.

1. *Quis auctor Datariæ?*
2. *Compositio super fructus male perceptos.*
3. *Pontifex interdum concedit absolutionem à crimine, nec tamen censetur* rehabilitare *ad Beneficium.*
4. *Cui restitui debeant fructus ex Beneficio male percepti, quæritur.*
5. *Praxis quam in his restituendis Galli observant.*
6. *Tribus modis in Curia Romana litteræ, quæ Beneficiorum provisionem spectant, expediuntur.*
7. *Ratio, cur provisiones in* Dataria *potius quam in* Cancellaria *expediuntur.*

I. COMMUNIS opinio est, reservationes Beneficiorum potissimum à temporibus Joannis XXII. frequentari cœpisse, atque per has reservationes factum esse, ut necesse fuerit per Pontificem institui Officialem, qui *Datarius* dictus est, admodum quoque verisimile est, totam hanc praxim *Datariæ* cum omnibus suis ministris, nec non taxis, quas vocant Cancellariæ, à temporibus hujus Pontificis Curiam Romanam intrasse, aut saltem suum accepisse incrementum, ut vel inde pateat, quam funestam sequelam habuerint odiosæ illæ Beneficiorum reservationes; & quam perniciosa fuerit Ecclesiæ ea Jurisperitorum persuasio, Pontificem esse *Dominum* omnium Beneficiorum; ac per consequens Pontifici liberum esse, omnia beneficia suæ dispositioni reservare, atque de iis pro libitu disponere.

II. Superius notatum fuit, in Curia Romana esse quasdam materias, quæ dicuntur subjacere *Componendæ*; quo significatur, super his materiis non esse fixa & determinata jura, sed super his esse pro varietate casuum & circumstantiarum *componendum* cum Officiali Datariæ, qui ab hac compositione dicitur *Componendæ.*

De hoc Officiali scribens Perardus Castellus in sua praxi Curiæ Romanæ Gallice conscripta sub hoc titulo. *Usage & Pratique de la Cour de Rome pag.* 27. editionis. 1693. observat hunc Officialem præferre quamdam speciem *Thesaurarii*, seu Receptoris dependentis à Datario; cui incumbit recipere jura solvenda in materia subjecta *Componendæ*; uti sunt (ait Castellus) *causæ matrimoniales*, *pensiones sine causa*, & quæ procedunt ex *fructibus male perceptis*, quales sunt confidentiarii simoniaci, & cæteri, qui fructus Beneficiorum perceperunt sine titulo, consequenter supponuntur fructus *suos* facere non potuisse.

Similiter & pro obtinenda dispensatione, absolutione, & nova provisione ob commissam simoniam; vel vitium quod provisionem reddidit invalidam, quæ solent passim in omnibus casibus concedi.

III. Hoc notari meretur, ex stylo Curiæ Romanæ, uti ibidem monet Castellus, per Pontificem quidem interdum concedi absolutionem à crimine, puta simoniæ, confidentiæ, &c. sed non propterea Pontificem per hanc absolutionem *rehabilitare* ad Beneficium, super quo (ait) *nova* provisio impetranda: id est, non solet Pontifex dispensando super simonia, aut alio vitio reddente provisionem invalidam, ipsam provisionem per datam dispensationem reddere validam; sed vult ut post hanc impetratam super vitio dispensationem & absolutionem, impetretur nova ejusdem Beneficii, & quidem in Curia Romana provisio; & litteræ provisionis solutis juribus, seu taxis leguntur.

IV. Cum autem (ait Castellus) fructus *male* percepti sint frequenter restitutionis incertæ, sive incertum sit, cui debeant restitui; aliquibus sustinentibus, restitui debere Ecclesiæ, aliis successori, nonnullis sustinentibus eos elargiendos esse pauperibus; tandem quæstio hæc decisa fuit in *favorem Cameræ Apostolicæ*, sub obtentu, quod omnium proventuum Ecclesiasticorum dispensatio, & administratio ad nullum in particulari spectantium, censeantur pertinere ad Pontificem.

Itaque hoc titulo Officiales Curiæ Romanæ sustinent, hos fructus *male perceptos* pertinere ad Cameram Apostolicam; & consequenter cum hac Camera super his fructibus esse *componendum*, priusquam litteræ *novæ* provisionis aut rehabilitationis expediantur.

V. Verum, uti ad hunc locum Castelli notat Guillelmus Noyer: " Hæc Curialium prætensio super fru- „ ctibus *male perceptis* in Gallia nec probata, nec recep- „ ta fuit; nam (ait) Pontifici jus non est applicandi „ Cameræ Apostolicæ fructus Beneficiorum Regni Gal- „ liæ, neque permittitur, ut intrusi, simoniaci, alii- „ que, qui gavisi sunt fructibus Beneficiorum absque „ legitimo titulo, componant super fructibus *male* per- „ ceptis in præjudicium Ecclesiarum, quibus sunt resti- „ tuendi, in usum ornamentorum, aut eorum repara- „ tionem. De hac praxi regni Galliæ etiam consuli po- „ terit Commentarius Pytheorum ad *articulum* 51. Li- „ bertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

VI. Monet & hic Castellus, provisiones Beneficiorum Consistorialium ut sunt Abbatiæ, frequenter ad hunc Officialem, qui dicitur *Componendæ* remitti, priusquam litteræ expediri queant; eo quod per Cancellariam super his provisionibus litteræ non expediantur, si requiratur aliqua dispensatio, vel alia specialis difficultas occurrat, quæ Pontificiam dispensationem, aut declarationem requirat.

Pro faciliori horum notitia, observandum, in Curia Roma-

Romana tribus diversis modis litteras Apostolicas, super provisione Beneficiorum expediri.

Primus modus est per speciale Breve Apostolicum, qui rarior est, nec nisi in favorem *sublimium Principum*, & dum gratis Pontifex alicui providere intendit, impendi consuevit.

Alius modus est, qui observatur in provisione Beneficiorum Consistorialium per *Cancellariæ* viam, sive *Consistorialem*: dum nimirum in provisione omnia sunt sine difficultate; ita ut nulla specialis dispensatio, aut declaratio Pontificis requiratur.

Tertius denique modus est per *Datariam*, sive Cameram Apostolicam, qui est modus frequentior: eo quod per hanc expediri debeant omnes provisiones Beneficiorum non Consistorialium, quandocumque in horum provisione defectus, dubietas, aut difficultas per Pontificiam dispensationem aut declarationem tollenda occurrit.

VII. Nec mirum, Curiales solicitos esse, ut provisiones potius in *Dataria*, vel Camera Apostolica debeant expedire, quam in *Cancellaria*; quia in *Dataria* majora jura, quam in Cancellaria solvenda sunt.

Et quidem si provisio Beneficiorum Consistorialium expediatur per Cameram, aut Datariam cum *derogatione Consistorialitatis*, ultra taxam Cancellariæ debet in Dataria solvi præterea *tertia pars istius taxæ*: uti hic monet Guillelmus Noyer in Curia Romana quondam Banquarius Expeditionarius.

CAPUT IV.

De Pœnitentiario & Pœnitentiaria.

1. *Sicuti Episcopi suum habuere Pænitentiarium, ita & Pontifex.*
2. *Pleraque negotia olim tam pro foro externo, quam interno per Pænitentiarium expediebantur.*
3. *Quomodo erecta Pænitentiaria?*
4. *Absolutio obtenta in Pænitentiaria.*
5. *Auctoritatem Pænitentiarii primus restringere cœpit Pius IV.*
6. *Novam plane Pænitentiariæ formam induxit Pius V.*
7. *Numerum Officialium diminuit.*
8. *Officia Pænitentiariæ non sunt venalia.*
9. *Primus Minister Pænitentiariæ est* Major Pœnitentiarius.
10. *Sunt insuper Pænitentiarii Minores ex diversis Ordinibus Religionum assumpti.*
11. *Hi in communi vivunt subjecti Pænitentiario Majori in his quæ Pænitentiariam spectant.*
12. *Præter hos plures sunt Pænitentiariæ Officiales; quorum primus est* Regens *Pænitentiariæ.*
13. *Quod* Regentis *officium?*
14. *De Datario Pænitentiariæ; & qua forma ponat* Datam.
15. *De Procuratoribus Pænitentiariæ, & quod horum munus?*
16. *Consultores Pænitentiariæ.*
17. *De* Sigillatore *Pænitentiariæ.*
18. *Quis* Corrector *sive* Revisor.
19. *De Scriptoribus Pænitentiariæ.*
20. *Juramentum Officialium Pænitentiariæ.*
21. *Major Pænitentiarius quolibet mense Officiales convocat, ad casus occurrentes decidendos.*
22. *Interdum Papam consulit.*
23. *Negotia ad Pænitentiariam spectantia.*
24. *Litteræ expediuntur sub nomine Pænitentiarii Majoris, vel Pænitentiariæ, in forma commissoria.*
25. *Quibus hæ litteræ dirigi soleant.*
26. *De qualitate Doctoris seu Magistri in Commissario requisita.*
27. *De qualitate Confessarii requisita.*
28. *Qua forma concipiatur supplicatio, & commissio.*
29. *Non nisi super* occultis *impedimentis Matrimonialibus in Pænitentiaria dispensatur.*
30. *Absolutiones à censuris, etiam* non occultis *conceduntur; & qua forma expediantur.*
31. *Formula Litterarum, quibus absolutio à censuris committitur.*
32. *Pius V. prohibet ne aliquid in Pænitentiaria exigatur.*
33. *Omnia* gratis *in Pænitentiaria expedienda.*

I. QUEMADMODUM Episcopi jam pridem habuerunt *Pænitentiarium* generalem, ad quem tanquam ad ipsum Episcopum pro absolutione gravium criminum recursus haberetur, & quem in perplexis atque difficilioribus casibus inferiores Confessarii consulerent (uti supra *tit.* 12. *cap.* 3. ostensum fuit) ita & Romanus Pontifex jam pridem Pœnitentiarium suum habuit. (*a*)

Cumque labentibus seculis, plurium criminum ac censurarum absolutiones, nec non votorum atque irregularitatum dispensationes, atque Canonicorum impedimentorum relaxationes ad Sedem Apostolicam devolutæ sunt, etiam major & frequentior pro iis obtinendis fuit ad Sedem Apostolicam accedendi necessitas.

II. His vero solus Pontifex examinandis & decidendis insufficiens, ea omnia Pœnitentiario suo plene commisit; idque primitus, uti notat Cardinalis De Luca, tam in foro externo, quam interno; adeo ut pleraque negotia, quæ hodie per *Datariam* & *Secretariam Brevium* expediuntur, concederentur per organum *Pænitentiariæ*: ita ut tunc temporis non esset necesse super dispensatione v. g. Matrimoniali, pro foro interno recurrere ad Pœnitentiariam, & pro foro externo ad Datariam, quemadmodum hodie fieri debet.

III. Verum cum tractu temporis plura continuo negotia ad Pœnitentiariam Apostolicam devolverentur, tandem necesse fuit, alios Officiales ei adjungere, qui unum quasi cum ipso Pænitentiario tribunal constituunt, quod *Pænitentiaria* dicitur.

IV. Pristina illa praxis, quam jam pridem in Ecclesia Romana viguisse monet De Luca, quod nimirum, tam in foro externo, quam interno valeret dispensatio vel absolutio obtenta à Pœnitentiario, sive in Pœnitentiaria; nec esse pro foro *externo* recurrendum ad Datarium, & pro foro *interno* ad Pœnitentiarium, indubitanter conformior erat pristinæ Ecclesiæ disciplinæ, quæ forum internum ab externo non distinguebat. Hinc videmus Curiam Romanam continuo magis à pristina disciplina deflexisse, dum non tantum in materiis contentiosis, sed & in voluntariis, & gratiosis, puta in dispensationibus, absolutionibus, & similibus, forum externum ab interno separare cœpit; atque utriusque diversum esse effectum voluit.

V. Duravit hæc summa Pœnitentiarii auctoritas usque ad tempora Pii IV. qui anno 1562. Bullam reformationis Pœnitentiariæ Apostolicæ edidit, quæ incipit: *In sublimi* 53. in Bull. Rom.

In hac Bulla præfatur Pontifex, quod ad Pœnitentiariæ Apostolicæ officium considerationis oculis directis, attenderit, in Pœnitentiariæ officium, in quo *morum censura, & animarum salus præcipue vertitur*, plures & diversos abusus, propter superiorum temporum licentiam & injuriam irrepsisse, ideoque hanc præsentem reformationem decrevisse, qua plurimas facultates Pœnitentiario & ejus Officialibus adimit.

(*a*) Quinto seculo, ex Presbyteris Ecclesiæ Romanæ quosdam constituit Simplicius Papa, ut auctor est Anastasius Bibliothecarius, super pœnitentes, ut iis præessent, & eorum exomologeses seu confessiones audirent. De eorum Officiis pluribus egit Octavius Vestrius l. 1. de Judiciis Aulæ Romanæ. Will. Baito l. 12. de Pœnitentiario Eccles. Rom. his verbis cecinit.

Dic Jacobo, Papæ vice qui delicta reorum
Audit, & absolvit confessos rite reatus.

VI. Ulte-

VI. Ulterius progressus Pius V. novam plane formam ipsius Pœnitentiariæ, priore in totum renovata & abolita, induxit per Bullam quæ incipit *In omnibus* 83. in Bull. Romano: " Qua, ait, ipsum Pœnitentiariæ officium certis quibusdam facultatibus, quæ aliis „ magis convenerunt, exoneratum atque expeditum, „ dehinc ea quæ *animarum salutem* præcipue concernunt, *attentiore* studio prosequatur.

VII. Functionibus Pœnitentiarii imminutis, consequens erat, ut & Officialium & Ministrorum quoque numerus diminueretur. Unde in citata Constitutione suppresso & abolito magno numero Officialium & Ministrorum, certos ac paucos, qui hoc Tribunal regant, negotiaque ad illud pertinentia expediant, Pontifex designavit.

VIII. " Illorum autem omnium Officiorum in ipso „ Pœnitentiariæ officio constitutorum (ait Pius V.) „ venditionem, aut quamvis aliam voluntariam, tacitam vel expressam ea dimittentium dispositionem „ expresse prohibemus; sed illa omnia probis & peritis *gratis omnino*, & sine aliqua dimittentium, aut „ aliorum quorumcumque acceptione concedantur; „ quod si secus factum fuerit, quæcumque concessiones „ de illis pro tempore factæ, nullius sint roboris vel „ momenti.

Optandum esset, ut id ad omnia ubique officia, præsertim quæ circa spiritualia versantur, extenderetur; ut scilicet nulla essent *venalia*: notum quippe est illud vulgare: Qui emit, vendere debet.

IX. Primus Pœnitentiariæ Minister est Pœnitentiarius Apostolicus, qui *Pœnitentiarius Major* dicitur; isque juxta Constitutionem Pii V. officium suum per *seipsum* exercere debet; *quare*, ait, *sit Presbyter Magister in Theologia*, *seu Decretorum Doctor*.

X. Præter Pœnitentiarium *majorem* sunt insuper in tribus Patriarchalibus Ecclesiis Urbis *Pœnitentiarii minores*; qui ex diversis Religionibus assumuntur. In *Lateranensi* Basilica Religiosi Ordinis Minorum Observantium reformatorum. In *Vaticana*, Societatis Jesu. In *Liberiana* sive *S. Mariæ Majoris*, Ordinum Prædicatorum. Illi omnes confessiones excipientes, in signum majoris potestatis, *virgam* in manibus tenent, quibus pœnitentes tangere consueverunt.

XI. Hi respective in domo Basilicæ propinqua sub obedientia unius eorum, qui Superior deputatur, regulari modo, tanquam in claustro vivunt; " atque in „ pertinentibus ad hoc munus, ait Cardinalis De Luca, „ sunt subjecti Pœnitentiario, ejusque visitationi & „ correctioni; in iis vero quæ concernunt disciplinam regularem, sunt subjecti Prælato propriæ Religionis.

Hic obiter nota notabilem regulam in materia exemptionis; nimirum quod concurrente diversa qualitate in eamdem personam, illa persona possit esse exempta in una, & subjecta in alia qualitate.

Ad hos minores Pœnitentiarios à majori Pœnitentiario mitti solent absolvendi, aut à voto vel impedimento relaxandi, qui in Curia præsentes, absolutionis aut relaxationis gratiam mereri judicantur.

XII. Alia species Officialium est illorum, qui regunt Pœnitentiariam per quamdam speciem Tribunalis, audiendo scilicet supplicationes super petitis absolutionibus & dispensationibus, præcipue absentium ab Urbe, pro quibus expediendæ sunt litteræ in forma.

Juxta hodiernum Curiæ stylum, & prætactam reformationem Pii V. primus post Pœnitentiarium Officialis est ille, qui vocatur *Regens Pœnitentiariæ*; teneturque ex Constitutione Pii V. esse *Magister in Theologia*, *vel Decretorum Doctor*, *vir eximia doctrina præstans*, *casuumque conscientiæ peritus*; uti & alter Officialis, qui *Datarius* vocatur.

XIII. Regens vices Majoris Pœnitentiarii gerit, habens etiam facultatem plures absolutiones & dispensationes, quæ nimirum negari non solent, non consulto *Majore Pœnitentiario*, concedendi. Has ipse quoque signat, idque per *Fiat*, quemadmodum ipse Pœnitentiarius, sed aliter quam Papa. Hic enim signat hac forma: *Fiat ut petitur*; Pœnitentiarius vero aut ejus Regens: *Fiat de speciali*; vel: *Fiat de expresso*; si nimirum, facto prius verbo cum Sanctissimo concedatur gratis; uti observat Marcus. Leo in praxi Pœnitentiariæ *parte* 1. *capite* 1. *numero* 8.

XIV. Datarius Pœnitentiariæ in calce supplicationum scribit datam diei, mensis & anni Pontificatus Papæ viventis in hunc modum: *Datum Romæ apud Sanctum Petrum*, *sub sigillo Pœnitentiariæ*, si Pontifex in Palatio Vaticano resideat; si vero in monte Quirinali, ponitur: *Apud Sanctam Mariam Majorem*, *quinto Idus Julii Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Papæ Duodecimi anno quarto*.

XV. Adsunt præterea in hoc Tribunali, uti asserunt Marcus Leo & De Luca, tres Procuratores (quamvis duo duntaxat assignentur à Pio V.) seu Secretarii in hac materia bene periti, qui per turnum, ait De Luca, inter se distribuunt libellos, qui porriguntur sine nomine, sub aliquo signo vel cifris, (*a*) ut dignoscantur ab iis qui negotia gerunt; ipsique Procuratores desuper efformant supplicationes juxta stylum Tribunalis, quas in Congregatione (de qua mox dicetur) proponunt.

XVI. Præterea habet Pœnitentiaria duos Consultores, unum scilicet Theologiæ Magistrum, qui Theologus Pœnitentiarii vocatur, & alterum Doctorem in Decretis.

XVII. Habet insuper suum *Sigillatorem*. " Hic (ait Marcus Leo loco cit. *n.* 14.) „ publicum sigillum Sacræ Pœnitentiariæ apud se retinet, litteras „ Majoris Pœnitentiarii nomine expediendas, *intus* „ & *extra*, Bullas vero *intus* subscribit tantum post „ *Correctorem*, subsequenti forma: *Gratis ubique. J.* „ *Rospigliosus*. „ Hæc ille, cujus tempore Sigillator erat Julius Rospigliosus.

XVIII. Corrector seu Revisor est Officialis, qui supplicationes à Procuratoribus Pœnitentiariæ confectas perlegit, & cum necessitas exposcit, corrigit; & pro adimpleti sui numeris signo notulam peculiarem imprimit in extremis Supplicationum paginis: litteras demum omnes in forma Brevis, ac Bullas secundum præscriptam supplicationis formam expediendas, & expeditas subscribit.

XIX. Demum in hoc Tribunali sunt tres Scriptores, qui postquam Supplicatio signata est, de commissione Procuratorum, litteras vel Brevia juxta formam Supplicationis scribunt, ut postmodum subscribantur, & claudantur, ac sigillentur, Oratoribus, vel eorum Agentibus consignanda.

XX. Omnes hi Pœnitentiariæ Officiales juramento interposito promittunt, " quod officium suum fideliter „ exercebunt, ejusque ratione nihil ab aliquibus etiam „ sponte oblatum, vel donatum accipient, præterquam „ salarium sibi constitutum; Secreta Sacræ Pœnitentiariæ, & occultos casus, ac personas de quibus in „ ea tractabitur, nunquam cuiquam extra officium revelabunt.

„ XXI. Major Pœnitentiarius (inquit Marcus Leo *cap.* 2. *num.* 1.) „ semel quolibet mense, & sæpius si „ necessitas poscat, suos convocat Officiales, una cum „ Procuratoribus, seu Secretariis, per Capellanum „ ejusdem Pœnitentiariæ, quæ convocatio appellatur „ Signatura Pœnitentiariæ, eo quod spectantibus Majori Pœnitentiario, prædictisque Officialibus, Memorialia signentur à D. Regente; illorumque interventu graviores casus à prædictis Procuratoribus de „ mandato ipsius Domini Regentis propositos discutit, „ & cum eorum voto gratias concedit, vel negat.

XXII. Interdum tamen, ut monet De Luca, ubi dubitatur de potestate dispensandi, ipsemet Pœnitentiarius, vel quandoque Regens Papam adit, atque ab

(*a*) Chiffre.

eo tam oraculum, quàm auctoritatem recipit.

XXIII. Negotia, quæ cum Brevibus sive litteris in forma Brevis expeditis in Pœnitentiaria explicantur, sunt dispensationes super *occultis* irregularitatibus ex causa homicidii vel illegitimorum natalium, aut alterius defectûs; ac etiam revalidationes Matrimoniorum contractorum cum impedimento dirimenti, sed planè *occulto*; item revalidationes simoniacarum provisionum, modò simonia sit *occulta*.

Item absolutiones à censuris, præsertim ab excommunicatione ob percussionem Clerici; hocque casu in hoc Tribunali conceditur absolutio, tametsi negotium sit publicum, atque excommunicatio judicialiter declarata sit.

XXIV. Porrò litteræ ab hoc Tribunali emanantes, semper prodeunt sub nomine *Pœnitentiarii Majoris*; aut Sacræ Pœnitentiariæ; idque frequentiùs in forma commissoria; id est, committendo aliquem in partibus, qui super irregularitate vel impedimento dispenset, & à crimine absolvat.

XXV. Diriguntur autem alicui Confessario sub hac formula: *Discreto Viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infra scripta specialiter eligendo, salutem in Domino.*

Hæc formula communis omnibus hisce dispensationibus, exprimit qualitates personæ, cui earum executio committitur; sive cui auctoritas dispensandi à Pœnitentiario auctoritate Apostolicâ specialiter munito, committitur.

Duplex autem in Delegato qualitas exprimitur & requiritur.

XXVI. Primò, ut sit *Doctor* Decretorum, vel *Magister* in Theologia, quod est idem (uti bene monet Sanchez *de Matrimonio lib.* 8. *disput.* 34. *num.* 5.) quod in Theologia *Doctor*.

Hinc consequens, has litteras illos exequi non posse, qui in aliqua Universitate publicè Theologiam, vel Jus Canonicum prælegunt & docent, si reverà ad *Doctoris* gradum non sint promoti; nec enim Pœnitentiarius has dispensationes committit nisi illis, qui reverà hoc gradu sunt insigniti, quia, ait Sanchez loco citato, *publicum Academiæ testimonium suæ peritiæ habent.*

Hic rursus obiter nota, quomodo Ecclesiæ perniciosè imponant, qui hos gradus inidoneis annuunt.

Ulteriùs infertur, non posse dispensationes has expediri per Regulares, qui juxta suorum Ordinum instituta quibusdam Magistrorum privilegiis fruuntur, atque in ipso Ordine *Magistri* creantur & vocantur; nisi ipsi verè ad Magisterii gradum in aliqua Academia promoti sint; eò quòd ad hos litteræ dirigantur ob publicum Academiæ testimonium.

XXVII. Secunda qualitas in Delegato requisita, est approbatio ab Ordinario; id est, ut ultra gradum Doctoratûs sit approbatus ab Ordinario, ut possit excipere confessiones hujus personæ, cum qua est dispensandum. Unde approbatus ad excipiendas confessiones certarum duntaxat personarum, non potest exequi has litteras, si lator earum non sit de numero illarum personarum.

XXVIII. Post hæc exprimitur in litteris ipsa Supplicatio Oratoris, quæ pro varietate ejus, quod petitur, varia est.

Subsequitur deinde ipsa commissio dispensandi, quæ pariter diversimodè nonnihil concipitur pro diversitate materiæ; adhibitâ semper cautione, *Auditâ priùs ejus Sacramentali confessione..... In foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis confessionis* TANTUM, *& non aliter*, " neque ullo alio modo; ita quòd hujusmodi „ absolutio & dispensatio in foro judiciario nullatenus „ suffragentur; nullis super his adhibitis testibus, aut „ litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis „ latæ sententiæ laniare tenearis, ita ut nullum earum „ exemplum extet, neque eas latori restituas; quòd si „ eas restitueris, nihil ipsi præsentes litteræ suffragentur.

Hæc ostendunt, quàm solicitè caveatur, ne dispensationes, præsertim Matrimoniales in hoc Tribunali expeditæ ad forum externum extendantur, ut ita frequentiùs ad Datariam recursus habeatur.

XXIX. Additur præterea clausula, *Dummodo impedimentum ex præmissis proveniens sit* OCCULTUM: eò quòd super solis *occultis* in Pœnitentiaria, super aliis verò in Dataria dispensationes concedantur: sed de his plura Parte secunda, ubi de Dispensationibus Matrimonialibus ex professo agetur.

XXX. Illud hîc observandum, quòd licèt dispensationes, præcipuè Matrimoniales, non nisi super *occultis* in Pœnitentiaria concedantur, tamen absolutio à censuris, etiam publicis in Pœnitentiaria sæpiùs expeditur.

Et quidem si innodatus censurâ ob percussionem v. g. Clerici, *personaliter* ad Curiam Romanam accedat, se primò præsentat Pœnitentiario Majori, vel ejus Regenti, atque ab altero eorum absolvitur; vel juxta stylum consuetum ab eis petit facultatem, ut ab aliquo ex ejus minoribus Pœnitentiariis possit absolvi; quâ facultate obtentâ, Pœnitentiarium minorem adit, à quo absolvi petit. Absolutione obtentâ, adire debet unum ex tribus Procuratoribus Pœnitentiariæ, qui conficiat litteras in forma Brevis ad Ordinarium ipsius absoluti dirigendas, quibus Ordinario intimatur, illum in forma Ecclesiæ consueta à censura esse absolutum; eumque ut talem recipiendum.

XXXI. Formulam hanc litterarum, uti & illarum, quibus absolutio à censuris committitur Ordinario, eò quòd ipse Orator ad Urbem *personaliter* accedere nequeat, refert & exponit Marcus Leo *parte* 3. Hoc unum notandum, quòd in litteris, quæ Ordinario diriguntur, Pœnitentiarius Major titulos Episcoporum, aut Archi-Episcoporum præmittat suo nomini hac similive formulâ: *Venerabili in Christo Patri Episcopo vel Archi-Episcopo* N. *Leander Coloredo*, &c. *salutem in Domino.*

XXXII. " Illud autem (inquit Pius V. in citata Constitutione) „ sanctè & inviolatè apud officium prædi„ ctum (Pœnitentiariæ) volumus observari, ut nihil „ prorsus pro litterarum confectione & expeditione, „ nec aliàs etiam pro charta, atramento, cera, capsu„ la, cordulis, aliisque rebus ad ipsam expeditionem „ pertinentibus, exsolvatur.

XXXIII. Unde monet De Luca, omnes expeditiones in Pœnitentiaria concedi *gratis*, absque solutione, ne quidem mercedis Procuratorum & Scriptorum; ideóque aliud solvendum non est, nisi aliquid modicum ipsi Correspondali; " & ad quod adverti debet (ait De Luca) „ ne ab iniquis Curialibus crumenarum „ tortoribus, qui furibus vel grassatoribus assimilari de„ bent, decipiantur, cum assertione, quòd expensas „ pro hujusmodi expeditionibus facere oportuerit.

CAPUT V.

De Secretario Brevium; & de differentia inter Brevia & Bullas.

1. *Olim in Curia Romana nulli erant Secretarii; & quare?*
2. *Primus Secretariorum est Secretarius* Statûs.
3. *Quis dicatur Secretarius* Brevium?
4. *Quid sit* Breve *Apostolicum?*
5. *Jam pridem Pontifices in signandis litteris* privatis *usi sunt annulo Piscatoris.*
6. *Quid sit* Bulla *juxta stylum Curiæ Romanæ?*
7. *Quando inceperint Pontifices litteras* plumbo *obsignare?*

8. *Prima*

8. *Prima differentia inter Bullam & Breve, ex diversitate sigilli.*
9. *Secunda ex diversitate membranarum.*
10. *Tertia ex diversitate characteris.*
11. *Litteræ Pœnitentiariæ, quæ* Brevia *dicuntur, aliam ab his* Brevibus *Pontificiis formam habent.*
12. *Quæ negotia per* Brevia *expediri soleant?*
13. *Forma litterarum nulla specialis olim in Curia Romana.*
14. *Quæ cautio adhibeatur, ne falsitas circa Brevia fieri contingat.*
15. *De conservatione eorum, quæ creduntur in Curia Romana minoris esse momenti.*

I. Antiquo tempore, quemadmodum observat Cardinalis De Luca in relatione Curiæ Romanæ *disc.* 7. nulli erant in Curia *Secretarii*; quia quæ hodie per Secretarios expediuntur, expediebantur per Vice-Cancellarium, qui erat Secretarius Papæ. At postremis hisce temporibus excrescentibus negotiis, plures fuêre constituti Secretarii; iique varii pro diversitate negotiorum & litterarum per ipsos expediendarum.

II. Primus inter illos est, qui vocatur *Secretarius Statûs.* Hic licèt non sit in Ordine Hierarchico Officialium aut Magistratuum Papæ, est tamen summæ confidentiæ & auctoritatis; " Atque de facto, ait De „ Luca, secundum locum occupare videtur in iis, quæ „ concernunt politicam ac etiam in parte civilem utriusque „ statûs administrationem, dum graviora negotia „ majoris confidentiæ cum Regibus & Principibus, ac „ etiam cum Legatis & Nuntiis Apostolicis, per hoc „ organum junctum cum altero Cardinalis Nepotis „ pertractantur, & quandoque etiam in civilibus, & „ Ecclesiasticis negotiis, Ordinariis Locorum, vel Gubernatoribus, „ aliisque Officialibus & Magistratibus „ Statûs Ecclesiastici, oracula & mandata Papæ explicantur.

III. Secretarius *Brevium* dicitur, per cujus organum expediuntur litteræ Apostolicæ, quæ dicuntur in forma *Brevis.* Quædam enim negotia expediuntur per litteras, quæ *Brevia* Apostolica vocantur, alia verò per *Bullas*.

IV. Breve Apostolicum ita definit Rebuffus: " Scriptura „ modica in parvis concessa negotiis, in papyro „ frequenter scribi solita, rubeâ cerâ *annuloque Piscatoris* „ sigillata, ac signo Secretarii subscripta. „ In praxi Benef. titulo *De Brevi Apostolico.*

V. Jam pridem Pontifices in signandis *privatis* litteris usos fuisse *Annulo Piscatoris*, probat Epistola Clementis IV. ad Petrum Grossum nepotem suum data anno 1265. cujus hæc est finalis clausula: " Non scribimus „ tibi nec familiaribus sub Bulla, sed sub *Piscatoris* „ *annulo*, quo Romani Pontifices in suis secretis „ utuntur. (*a*)

VI. Bulla verò juxta stylum Curiæ Romanæ sumitur pro litteris Pontificum plumbeo sigillo notatis, eorum Decreta continentibus.

VII. Originem hujus moris investigans Polydorus Virgilius *lib.* 8. *De Invent. rerum cap.* 2. ait, satis constare Agatonem in cera annulo impressisse sigilla: " Verùm, „ ait, posteacùm Romanus Pontifex multa irrogaret „ privilegia, & diplomata diuturniora forent, „ placuit Stephano III. ac deinde Hadriano I. tabulas „ Apostolicas plumbo obsignari. Fuit is annus salutis „ 772. cùm ipse Hadrianus factus est Pontifex: nam „ *antiquius* non reperitur sigillum *plumbeum*: quemadmodum „ constat, ante Carolum M. Imperatorem, „ litteras auro obsignasse Principum Romanorum neminem.

(*a*) Ex his constat ante annum 1265. *Annulum Piscatoris* jam notum fuisse; imò posset supponi eâ ætate antiquior, quod observandum est adversùs continuatores *Glossarii* D. Ducange, qui asserebant an. 1731. hanc vocem ante 400. annos minimè fuisse notam. *Annulus autem Piscatoris* dicitur; quòd illo, S. Petrus, qui Piscator erat, primus usus fuisse à vulgo existimetur; at revera quòd ejusdem Divi Piscatoris imaginem insculptam habeat.

Vetustiora tamen diplomata Pontificum *plumbo* obsignata reperiri, asserit Dominicus Raynaldus Bibliothecæ Vaticanæ custos, apud D. Du Cange in Glossario suo, Verbo, *Bulla plumbea.* Et quidem Bullam plumbeam Sylvestri Papæ asservari in Archivo Aretino asserit; uti & Leonis I. Gregorii Magni, ac Sergii, vetutissima diplomata in papyro, ex frutice confecta, plumbo obsignata, in Archivo Castri S. Angeli.

Observat quoque idem Raynaldus, *in plumbo* diplomatum vetutissimorum Pontificum non impressas fuisse imagines Petri & Pauli, sed tantùm illius Pontificis nomen, cujus litteræ obsignabantur. Vetustiorem quippe usque adhuc Bullam cum imaginibus Petri & Pauli non se reperisse ait, quàm sub Adriano IV. qui 1153. vixit.

VIII. Quidquid sit de antiquitate ritûs hodierni obsignandi Litteras Pontificias, quas hodie *Bullas* dicimus, illud constat, *Bullas* à litteris in forma *Brevis* in hoc à se mutuo differre, quòd Bulla sigillo *plumbeo* pendente quidem ex *chordis sericeis*, si sit Bullâ *gratiosa*; si verò sit *justitiæ*, ex *filo cannabis*; Breve verò sub Annulo Piscatoris expediatur.

IX. Circa membranas quoque & characteres differentia est. Pro Brevibus enim in usu sunt membranæ subtiles & albæ, pro Bullis autem membranæ magis nigræ & grossæ.

X. Brevia scribuntur in charactere latino, nitido & eleganti ac intelligibili; " in Bullis autem (ait De Luca) „ retinetur antiquus stylus characteris gallici, eo „ quia in Gallia de tempore, quò Sedes Apostolica „ residentiam habebat in Civitate Avenionensi, magis „ practicari cœperunt reservationes, & affectiones Apostolicæ „ Beneficiorum, cum expeditione Bullarum, „ & cum solutione Annatarum aliorumque emolumentorum.

XI. Adhibetur etiam in Curia vocabulum *Brevium* in illis expeditionibus, ait De Luca, quas concedit Tribunal Pœnitentiariæ, sed aliam omnino formam habent, diversumque sigillum, uti suprà notavimus.

XII. Quæ provisiones & gratiæ expediantur per *Bullas* in Cancellaria Apostolica; quæ verò per *Brevia* per Secretarium Brevium, enumerat Cardinalis De Luca, & fusiùs Rebuffus, in Praxi, titulo *De Brevi Apostolico*; notatque De Luca, in summâ omnia per *Breve* expediri, " quæ per Papam concessa, ex Regulis Cancellariæ, „ vel ex stylo non exigunt necessitatem Litterarum „ sub plumbo per viam Cancellariæ. „ Rebuffus verò monet, " quòd Breve in parvis materiis concedatur, „ & ubi non est multa pecunia exponenda: „ & sic in casibus conscientiæ & in absolutionibus dari „ potest, & pauperibus ac viduis.

Ulteriùs monet idem Rebuffus, quòd per *Breve* concedi „ potest, ubicumque in *Signatura* est expressum, „ ut in forma *Brevis* expediri possit. Et hoc solet, inquit, „ à cautis Pragmaticis Curiæ Romanæ in Signatura „ poni, quòd hoc expediatur per *Breve*, vel quòd „ sola Signatura sufficiat, & maximè in modicis, ut expensæ „ vitentur.

XIII. Has expediendi formulas in Curia Romana hodie usitatas, antiquiores sint quam taxæ Cancellariæ, nescio. Hoc sat certum est, plurimis seculis Episcopum Romanum in scribendis litteris, simplici formula, ac aliis Episcopis communi usum esse, uti probant litteræ pristinorum Pontificum, quæ nobis hodie supersunt; nec aliam præter communem litterarum scribendarum formam præferunt.

Imò eas expediendi formulas in forma *Brevis*, & per *Bullas*, nec seculo XIII. notas fuisse, vel inde habetur, quòd nec inter Innocentii III. litteras hæc distinctio observetur; videturque indicare Cardinalis de Luca verbis *num.* 10. relatis, eam diversam formam præcipuè invaluisse seculo XIV. unà cum beneficiorum reservationibus, & Annatarum solutionibus.

XIV.

XIV. Porrò quia Brevia aliud non habent signum authenticum nisi subscriptionem Secretarii, & impressionem *Annuli Piscatoris* in rubea cera facilè delebili & amovibili, hinc pro certitudine expeditionis, non tantùm registrantur in libris seu regestis sub fideli custodia, sed insuper minutæ seu matrices manu ipsius Papæ subscriptæ, per Secretarium pro sua indemnitate conservantur, ac etiam pro verificatione gratiæ concessæ, in Archivo Apostolico diligenter custodiuntur, " illis forsan gratiis vel Brevibus exceptis, quæ conce- „ duntur super rebus *consuetis*, modicique momenti, „ adeò ut penè nemini negentur, unde propterea ge- „ neralis commissio, seu probata fides Secretarii, ac „ impressio dicti annuli Piscatoris sufficientes videntur, „ ut ex. gr. sunt Brevia super dispensatione Interstitio- „ rum pro suscipiendis sacris Ordinibus in tribus die- „ bus festivis, aut super dispensatione ætatis 13. men- „ sium ad suscipiendum Ordines sacros, sive quædam „ species Indulgentiarum, quæ sub certa forma om- „ nibus conceduntur; putà pro Altari Privilegiato in „ una die hebdomadæ, & in Octava Mortuorum, pro „ Indulgentia Plenaria in una tantùm solemnitate totius „ anni alicujus Ecclesiæ, cum similibus gratiis, quæ „ sub certa & generali formula inalterabili, cuique pe- „ tenti conceduntur : quoniam cùm fraudis vel falsita- „ tis timor desuper verisimiliter non cadat, idcirco su- „ perfluæ videntur dictæ majores diligentiæ ; potissi- „ mè ob hujusmodi expeditionum multiplicitatem, „ magnamque copiam, unde propterea quando desi- „ deratur aliquid speciale & alterativum formulæ con- „ suetæ, tum dictæ diligentiæ intrant, pro diversâ ne- „ gotiorum qualitate, diversisque stylis, quibus in his „ materiis deferendum est.

XV. Observatum est numeris superioribus, in Curia Romana concedi plures gratias, ac dispensationes, quæ *modici momenti* dicuntur. Quod si parvi æstimari debeant, cur tot edita fuerunt Decreta Conciliorum, quibus allaboratum fuit, ut disciplina, quæ per has dispensationes, & concessiones evertitur, stabiliretur, vel collapsa restauraretur, uti & in novissima Synodo œcumenica Tridentina quoque factum fuit?

Præterea, si hæc adeò sint *exigui momenti*, ut omnibus *indifferenter* concedantur; quid necesse fuit, ut Episcopis, quibus tanquam Apostolorum successoribus plena auctoritas dispensandi, nec non ligandi, & solvendi, vigore clavium, de jure competit, & per novem ut minùs secula integra permansit, auferri debuerit, & Romano Pontifici reservari; nec non ipsos fideles ad Romanam Curiam pro illis obtinendis remitti ac impensis gravari oportuerit?

TITULUS XXIV.

DE INSTITUTO REGULARIUM ET EORUM ADMISSIONE.

CAPUT I.

De primævo Monachorum Instituto, eorum Regulis & Constitutionibus.

1. *Vita Monastica è vita primorum fidelium originem accepit.*
2. *Probatur ex Cassiano.*
3. *Primi Monachismi Auctores privatâ suâ electione & instinctu vitam illam assumpserunt.*
4. *Vita Monastica principaliter tantùm spectat* privatam *Monachorum salutem.*
5. *Probatur auctoritate SS. Basilii & Hieronymi.*
6. *Superiorum ex tempore data præcepta erant primitùs Monachis* pro Regula.
7. *Probatur ex S. Augustino.*
8. *Veteres Patrum Regulæ tantùm sunt privatæ Institutiones Monachis ex tempore datæ.*
9. *Etiam Regula S. Augustini non nisi privata instructio fuisse videtur.*
10. *Primis seculis vix ullæ Regulæ litteris fuêre consignatæ.*
11. *Antiquitùs Regularum frequens mutatio; & plures frequenter in eodem Monasterio receptæ.*
12. *Primus S. Benedictus Regulas mutandi licentiam tantisper castigavit; & quâ occasione id factum.*
13. *Multis seculis nulla aut Episcoporum, aut Sedis Apostolicæ approbatio Regulæ Monasticæ necessaria fuit.*
14. *Primus approbationem Sedis Apostolicæ requisivit Innocentius III.*
15. *Quædam observantur circa approbationem Sedis Apostolicæ.*
16. *Non dicitur hodie vera* Religio Monastica, *quæ non profitetur* Regulam ex approbatis.
17. *Olim nota non erant discrimina inter* Regulas *Monachorum, & Ordinis* Constitutiones.
18. *Primum discrimen quod hodie inter* Regulam & *Constitutiones intercedere dicitur.*
19. *Secundum discrimen.*
20. *Quâ occasione creditum est solum Pontificem posse derogare Regulæ.*
21. *Tertium discrimen cum quadam reflexione.*

I. VITAM Monasticam, præcipuè Cœnobitarum sive in communi viventium, originem sumpsisse è vita primorum fidelium, de quibus in Actibus Apostolorum legitur, cap. 4. v. 32. *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia,* notavit, & pluribus expressit Cassianus.

II. Postquam enim tria Monachorum genera annotavit *Collat.* 18. *cap.* 4. deinde *cap.* 5. Cœnobitarum originem ita describit: " Cœnobitarum itaque discipli- „ na, à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit ex- „ ordium. Nam talis extitit in Hierosolymis omnis „ illa credentium multitudo, quæ in Actibus Aposto- „ lorum ita scribitur: Multitudinis credentium erat „ cor unum & anima una, nec quisquam eorum, quæ „ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis „ omnia communia. Possessiones & substantias vende- „ bant, & dividebant ea omnibus prout cuique opus „ erat. „ Et iterum: " Neque enim quisquam egens „ erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum „ aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eo- „ rum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apo- „ stolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique „ opus erat. Talis, inquam, erat tunc omnis Ecclesia, „ quales nunc per paucos in Cœnobiis invenire difficile „ est. Sed cùm post Apostolorum excessum tepescere „ cœpisset credentium multitudo, ea vel maximè, quæ „ ad fidem Christi de alienigenis ac diversis gentibus „ confluebat, à quibus Apostoli pro ipsis fidei rudimen- „ tis ac inveterata gentilitatis consuetudine nihil amplius „ expetebant, nisi ut ab immolatitiis idolorum & for- „ nicatione, & suffocatis & sanguine temperarent, at- „ que ista libertas, quæ gentibus propter infirmitatem „ primæ credulitatis indulta est, etiam illius Ecclesiæ

„ quæ Jerosolymis consistebat perfectionem paulatim „ contaminare cœpisset, & crescente quotidie vel in- „ digenarum numerò vel advenarum, primæ illius fidei „ refrigesceret fervor, non solùm hi, qui ad fidem Chri- „ sti confluxerant, verùm etiam illi, qui erant Ecclesiæ „ Principes, ab illa districtione laxati sunt. Nonnulli „ enim existimantes id, quod videbant gentibus pro „ infirmitate concessum, sibi etiam licitum, nihil se „ detrimenti perpeti crediderunt, si cum substantiis ac „ facultatibus suis fidem Christi confessionemque se- „ querentur. Hi autem, quibus adhuc Apostolicus in- „ erat fervor, memores illius pristinæ perfectionis, „ discedentes à civitatibus suis, illorumque consortio, „ qui sibi vel Ecclesiæ Dei remissioris vitæ negligen- „ tiam licitam esse credebant, in locis suburbanis ac se- „ cretioribus commanere, & ea, quæ ab Apostolis per „ universum corpus Ecclesiæ generaliter meminerant „ instituta, privatim ac peculiariter exercere cœperunt, „ atque ita coaluit ista quam diximus discipulorum, qui „ se ab illorum contagio sequestraverant, disciplina. „ Qui paulatim tempore procedente segregati à cre- „ dentium turbis, ab eo quòd à conjugiis abstinerent, „ & à parentum se consortio mundique istius conver- „ satione secernerent, Monachi sive Monazontes sin- „ gularis ac solitariæ vitæ districtione nominati sunt. „ Unde consequens fuit, ut ex communione consortii „ Cœnobitæ, cellæque ac diversoria eorum Cœnobia „ vocarentur.

III. Ex hoc Cassiani discursu non obscurum est, quòd nonnulli salutis suæ securiùs faciliùsque agendæ desiderio succensi, privatâ ac propriâ electione & instinctu secesserint, & quod hodie vocatur *Monachale* Institutum, assumpserint, eique originem dederint.

IV. Patet insuper, hanc secessionem Monasticam non publicum & commune Ecclesiæ bonum (nisi in quantum privatorum virtutes, & vitæ sanctitas, totam Ecclesiam exornant & juvant) sed privatum ipsorum recedentium, seu eam vivendi normam amplectentium commodum & emolumentum, sive salutem propriam principaliter spectasse; eumque in finem à primis illis Monachis fuisse arreptam: quod & manifestum est ex iis, quæ passim à Patribus de Monachis, & eorum vivendi instituto dicuntur.

V. Basilius enim, ait: " Monachorum vitæ ratio, „ *unum* sibi tantummodò propositum habet, *animæ salutem*; & quidquid prodesse ad eum finem potest.

Sanctus Hieronymus de se & Vincentio Monachis loquens idem asserit: " Ob id enim & ego Antiochiam „ & ille Constantinopolim, Urbes celeberrimas reli- „ quimus, non ut te in populo prædicantem (alloquitur Joannem Constantinopolitanum) " laudaremus; „ sed ut in agris, & in solitudine adolescentiæ peccata „ deflentes, Christi in nos misericordiam deflectere- „ mus. „ Et rursus libro adversùs Vigilantium, hæc de Monachis habet: " Monachus non Doctoris, sed „ *plangentis* habet officium; qui vel *se*, vel *mundum* lu- „ geat, & Domini pavidus præstoletur adventum; qui „ sciens imbecillitatem suam, & vas fragile, quod por- „ tat, timet offendere, ne impingat, corruat, atque „ frangatur; unde & mulierum maximè adolescentula- „ rum vitat aspectum; & in tantum castigator sui est, ut „ etiam, quæ tuta sunt, pertimescat. „ Verbo, perlegantur omnes omnino Patrum Regulæ Monasticæ, videbitur, in hoc unum directas, ut Monachi propriam suam salutem, & profectum faciliùs securiùsque, juxta normam Evangelicam, operari queant.

VI. Hinc quidquid pro temporum, locorum, & personarum circumstantiis, in eum finem utilius atque opportunius videbatur, id à Præpositis & Superioribus statuebatur. Voluntas Superiorum eis pro regula erat; atque Superioribus obedire prima Monachorum virtus, & Monasticæ disciplinæ fundamentum.

Neque enim primis seculis Monachi certam fixamque Regulam profitebantur aut promittebant; sed quidquid ad profectum Monachorum videbatur hic & nunc conveniens, à Superioribus ordinabatur; idque Monachis pro Regula erat.

VII. De Patribus Cœnobitarum seu Monachorum in communi viventium scribit Augustinus, *lib. 1. de Moribus Ecclesiæ*, *cap.* 31. " Hi Patres non solùm sanctissi- „ mi moribus, sed etiam divinâ doctrinâ excellentissi- „ mi, omnibus rebus excelsi, nullâ superbiâ consu- „ lunt iis, quos filios vocant, *magnâ suâ in jubendo au-* „ *ctoritate, magnâ illorum in obtemperando voluntate.* „ Conveniunt autem diei tempore extremo de suis quis- „ que habitaculis, dum adhuc jejuni sunt, ad audien- „ dum illum Patrem, & conveniunt ad singulos Patres „ terna, ut minimum, hominum millia: nam etiam mul- „ tò numerosiores sub uno agunt. Audiunt autem in- „ credibili studio, summo silentio, affectiones animo- „ rum suorum, prout eos pepulerit disserentis oratio, „ vel gemitu, vel fletu, vel modesto, & omni clamore va- „ cuo gaudio significantes.

VIII. Si quis seu Orientalium seu Occidentalium antiquas Monachorum Regulas, quas Lucas Holstenius nuper sub titulo *Codicis Regularum* evulgavit, attentiùs expenderit, non difficulter intelliget, plerasque earum non esse, nisi particulares aliquibus Monachis ex tempore aut datâ occasione datas vivendi formulas, sive privatas instructiones, successu temporis aliis communicatas, & à pluribus tanquam disciplinæ Monasticæ utiles & convenientes Regulas receptas; quod etiam ipse Holstenius in præfatione ad dictum Codicem, *cap.* 3, notavit.

Loquens quippe de antiquis Regulis in suo Codice contentis, ait: " Illæ à singulis, ut *præsens usus posce-* „ *bat*, Patribus scriptæ, aliorum similia cupientium stu- „ diis descriptæ in commune proponebantur, ut ex „ his, quique pro locorum & nationum differentia vi- „ tam uniformi, quoad præcipua, disciplinâ tempera- „ rent. Primaria sanè & quasi fundamentalis Monacho- „ rum Regula Evangelium erat: illa, inquam, Christi „ consilia, quæ castrare seipsum propter regnum cœlo- „ rum, quæ abnegare se, & crucem tollere, quæ pa- „ trem & matrem, uxorem, agros propter Christum re- „ linquere, quæ vendere patrimonia & dare pauperibus, „ sicque nudos Christum sequi suadebant. Regulæ par- „ ticulares nihil nisi ejus primæ, ac *universalis* regulæ „ *applicationes* aut *declarationes*, locis & personis *ple-* „ *rumque aptatæ* habebantur.

IX. Quin & S. Augustini Regulam nunc toto orbe per tot Religiosorum virorum ac fœminarum cœtus diffusam, non nisi planè extemporaneam fuisse, quamvis in se dignissimam, scriptionem, ad unius solius Parthenonis usum, in quo ipsa sancti Doctoris soror præposita fuerat, observat R. P. Papebrochius ad vitam S. Alberti, 8. Aprilis. " Etenim, ait, neque Possidius, „ qui vitam Magistri sui scripsit, neque ipse Sanctus „ Doctor, ex cujus scriptis plurima pars rerum ab eo „ gestarum nobis innotescit, uspiam mentionem fecè- „ re curæ impensæ sanctimonialibus per regulæ scrip- „ tionem, & ipsa regula nusquam inter Augustini scrip- „ ta numeratur: licet Possidius post vitam catalogum „ texuerit omnium, quorum potuit notitiam consequi, „ etiam singularium epistolarum, adeò ut videatur pla- „ nè extemporanea, quamvis in se dignissima, fuisse „ scriptio; cujus, tanquam alium deinceps usum non „ habituræ, exemplar servare S. Doctor neglexerit, „ & tamen ex illis aliquando producta angustius quan- „ tam approbationem non retulit!

Verùm Pater Sebastianus à sancto Paulo Ordinis beatæ Mariæ de Monte Carmelo in *exhibitione errorum*, quos in Actis Sanctorum per Papebrochium evulgatis se reperisse contendit, inter alios exhibet & hunc *art.* 13. " Papebrochius cum Erasmo Rotero- „ damensi, sancti Augustini regulam negat esse scrip- „ tam viris.

Huic *errorum exhibitioni* responsionem apologeticam

eam reponens Papebrochius ostendit in responso ad dictum *articulum* 13. non solum Erasmum Roterodamensem (uti prætendere videbatur P. Sebastianus) sed & plures alios viros doctissimos id asseruisse; quod & pluribus ibidem relatis eorum textibus evincit; una notans sancti Augustini Regulam *viris* demum aptatam fuisse per sanctum Benedictum Abbatem Monasterii Anianensis, qui seculo IX. *Concordiam Regularum* compilavit, & plures alias regulas seu instructiones primitus solis fœminis datas, *viris* adaptavit; uti observat Papebrochius.

X. Itaque recte observavit Haeftenus, Disquisi. Monast. *lib.* 1. *Tract.* 1. *Disquisit.* 2. quod "primis seculis „ vix ullæ litteris consignatæ fuerint Regulæ; & ipsimet Regularum Conditores, ait, antequam eas scriberent, communi tantum traditione, consuetudine „ & usu suos regebant; eratque iis *Superioris imperium* „ *instar vivæ cujusdam Regulæ*, sicut Regula mutus qui„ dam Superior.

XI. Hinc antiquitus mutatæ passim Regulæ, & plures etiam in eodem monasterio non raro servatæ, uti de Athanensi testatur Gregorius Turonensis, *lib.* 10. *hist. cap.* 29. in quo, ait, servatas *fuisse Regulas Sancti Basilii, Cassiani, & reliquorum Abbatum*, detractis scilicet & usurpatis iis, quæ pro locorum ac temporum conditione intempestiva aut opportuna videbantur.

XII. Si viro erudito Joanni Mabillonio credimus, vagam illam Regulas mutandi licentiam primus tantisper castigavit Sanctus Benedictus, cujus discipulis susceptam semel Regulam abdicare nunquam fas fuit. „ Id vero inde processit, ait Mabillonius, quod cum „ sanctissimus Legislator primus aut certe inter pri„ mos, solemnis professionis formam, modumque „ præscripserit; intra professionis terminos incluserit „ Regulæ suæ observationem, à qua deinceps recedere „ non liceat. „ In præfatione ad primam partem seculi IV. Benedictinorum, *n.* 53.

Observat vero Holstenius in citata præfatione, quod nec ipse S. Benedictus, "Regulam universalem suis „ ubique omnibus promulgarit; sed *peculiarem* dunta„ xat Cassinensi Cœnobio cui præerat: quæ inde *pri„ vata* diligentia descripta, & imitandi studio publi„ cata est.

Quandoquidem admodum varius sit hominum genius; atque pro varietate temporum & locorum, plurima conveniant uni populo, & non alteri, pro climatis, & morum diversitate, non sine fundamento ambigi posset, num disciplina, quæ inter primos Monachos viguit, nimirum regulam & normam vivendi pro cujusque Monasterii, & temporum ac locorum conditione moderandi & præscribendi (de qua superius) non foret convenientior, quam hodierna, quæ sub una generali Regula universum Ordinem, per dissitas inter se Provincias diffusum immutabiliter vigore ejusdem professionis obstringit; signanter quoad ea, quæ vitæ monasticæ & trium votorum solemnium substantiam non attingunt.

XIII. Quia ergo Monachorum Regulæ à Præpositorum voluntate primitus dependebant, mirum non est, si in antiquis Patrum Regulis, nec Episcoporum, neque Sedis Apostolicæ approbatio vel confirmatio appareat. (*a*)

XIV. Primus Innocentius III. in Concilio Lateranensi in *cap. fin.* ✠ *De Religiosis domibus*, decrevit, ut *qui voluerit religiosam domum de novo fundare*, REGULAM *& institutionem accipiat de* APPROBATIS.

Hoc Decreto vetitum creditur, sine auctoritate seu approbatione Sedis Apostolicæ novam Religionis *Regulam* condere: diciturque ipse Innocentius III. Beato Dominico Ordinis sui confirmationem petenti respondisse, ut Regulam aliquam *approbatam* eligeret; quam & elegit, nimirum Regulam S. Augustini, quæ tum totius Ecclesiæ consensu recepta & probata erat.

XV. Verum circa hanc receptam opinionem duo sunt observanda. Primum ad veram Religionem nec hodie requiri, ut ipsa Religio sive institutum cum omnibus suis constitutionibus per Sedem Apostolicam sit approbata, vel confirmata, ut reputetur vera Religio, & in ea professi veri Religiosi, vel Religiosæ, etiam ad effectum dirimendi matrimonium, post emissum in ea votum castitatis; sed sufficere, quod emittant professionem juxta *Regulam* per Sedem Apostolicam expresse vel tacite approbatam, puta sanctorum Augustini, Basilii, Benedicti, Francisci, &c. sub quibus passim omnes, licet instituti admodum diversi, Ordines tam virorum quam mulierum militant, & pro veris Religiosis reputantur, tametsi aliquorum institutum nunquam per Sedem Apostolicam sciatur probatum.

Secundo notandum, quod ea Sedis Apostolicæ approbatio sive confirmatio, quæ hodie necessaria reputatur, ut vera sit Religio, & in ea professi habeantur veri Religiosi, nequaquam extulerit hodiernum Monachorum sive Regularium Institutum, vel professionem supra pristinos Monachos, quorum Regulæ auctoritate Sedis Apostolicæ, aut etiam Episcoporum non erant approbatæ; nec ista approbatio modernos Religiosos in aliam Monachorum sive Regularium speciem mutavit.

Hæc enim vel Pontificia vel Episcopalis approbatio Regulæ vel Instituti Monachalis nihil ipsi Regulæ vel Instituto addit, sed duntaxat eum in finem posterioribus seculis requiri cœpit ut provideretur, ne sub prætextu novæ Religionis improba conventicula in Ecclesiam irreperent.

Hinc tandem & Principes noluerunt ad suas ditiones sine sua licentia admitti novos Ordines, aut Monasteria, ne sub titulo Religionis intrarent hominum conventicula reipublicæ suæ minus convenientia, uti infra ostendemus.

Itaque hodierni Religiosi Regulam approbatam per Sedem Apostolicam professi manent nihilominus in ordine laïcorum non minus quam veteres monachi.

Similiter nec hodie per solam religiosam professionem Monachi ad Ordinem Hierarchicum magis pertinere noscuntur, quam pristini illi Monachi, qui se in simplici laïcorum statu consistere existimabant, donec ab Episcopis per ordinem Clericalem & Hierarchicum ordinati essent; credebantque se per eam ordinationem in alium statum & ordinem translatos & se tunc Monachatum exuisse censebant, uti in decursu hujus operis non semel annotabitur.

XVI. Quin si quæ mulierum aut virorum hodie congregatio sit, quæ privatam sibi vivendi Regulam præscripserit, atque illam professi, vitam solitariam etiam cum emissione trium votorum agant, nequaquam dicetur Religio; neque *vota* in illa emissa dicentur vota *solemnia* Religionis; eo quod Regulæ & Religionis approbatio desit.

XVII. Adhæc quamdiu Monachis præcepta & ordinationes Superiorum pro Regula fuerunt, quidquid pro bono disciplinæ & vitæ Monasticæ observantia à Præpositis ordinabatur, vice *Regulæ* erat: neque nota erant discrimina inter *Regulam* Monasticam, & inter Constitutiones Ordinis, quæ postrema ætas invexit; quorum hæc præcipua à recentioribus allegantur.

XVIII. Primum desumitur à diversitate auctorum. Regulæ enim dicuntur, quæ à SS. Patribus Ordinum Fundatoribus, aut aliquibus Episcopis jam pridem præscriptæ sunt, & ipsi professionis formulæ solent sub nomine *Regulæ* includi. Constitutiones vero dicuntur quæ à Capitulis generalibus, aut Ordinum Congregationibus, diversis temporibus emanarunt.

(*a*) Constat tamen ineunte nono seculo Regulam Canonicorum Regularium non fuisse positam in voluntate Præpositorum; approbata illa fuit in Comitiis Imperii generalibus, anno 816. Aquisgrani habitis; iis adfuerunt Imperator, Præsules & Proceres omnium Ordinum. Et in celebri illo Conventu fuit injuncta istius Regulæ observatio.

XIX. Secundum discrimen desumitur à duratione vel perpetuitate. Regula enim vix aut ne vix quidem mutari solet: Constitutiones vero pro temporum & locorum varietate non raro mutantur. Unde S. Antoninus *parte* 1. *tit.* 16. *cap.* 1. §. 4. ex Joanne Andræa scribit, quod Regulæ mutari non possint, nisi à Summo Pontifice: Constitutiones vero mutari queant per Prælatos Religionum, qui tantæ sunt auctoritatis, quantæ fuerunt eas instituentes. Hanc S. Antonini sententiam veram esse, moderna Religiosorum Praxis evincere videtur. Passim enim Religiosi Ordines potestate mutandi suas Constitutiones sive Statuta utuntur; Regulam vero mutandi nequaquam.

XX. Quod soli Pontifici credatur esse auctoritas derogandi Regulæ, aut super ea dispensandi, ut modo asserebat Sanctus Antoninus, id verisimiliter invaluit, postquam creditum fuit, nullam esse proprie dictam Religionem, nisi in qua emittitur professio juxta Regulam à Sede Apostolica approbatam.

Postquam enim receptum fuit, Regulam debere esse à Sede Apostolica approbatam, ut vera sit Religio; neque verus sit Monachus vel Religiosus, qui juxta Regulam sic approbatam professionem non emisit; consequens visum fuit, neminem præter Pontificem in Regula sic approbata posse dispensare. Ut proinde hæc inter Regulam & Constitutiones Ordinis differentia, quoad perpetuitatem, demum circa seculum XIII. invaluisse videatur, una scilicet cum opinione eam Sedis Apostolicæ confirmationem requirente, ut vera & proprie dicta Religio habeatur, atque eam professi reputentur veri & proprie dicti Religiosi.

XXI. Tertium discrimen nonnulli constituunt inter Regulam & Constitutiones; quod illa arctius & sub graviori culpa obliget, quam hæ. Et quidem apud Patres Discalceatos declaratum est (uti ex eorum Statutis refert Haeftenus loco citato *Disquisit.* 3.) Regulam, exceptis votis & Officio divino, ad culpam tantum venialem obligare. Constitutiones autem non ad culpam, sed ad pœnam impositam vel à Superiore imponendam, nisi contemptus adsit, aut contrarium ejus quod statuitur, ex natura sua, aut aliunde culpa sit.

Quidquid sit, circa hoc Regulam inter & Constitutiones discrimen, illud indubitatum, neque hoc, neque præcedentia discrimina inter Regulam & Constitutiones antiquitus nota fuisse; nullumque in Canonibus aut Patrum scriptis illorum discriminum esse vestigium; sed jam pridem ipsis Monachis omnia Superiorum Statuta in pari fuisse veneratione.

CAPUT II.

Multis seculis Ordinum Monasticorum ignota diversitas; quomodo postmodum inducta; & quomodo restricta novorum Institutio?

1. *Varietas circa exteriorem disciplinam, diversitatem Ordinum primitus non faciebat.*
2. *Una erat Monachorum societas; & facilis de uno Monasterio ad aliud transitus.*
3. *Uniformitatem Monachorum durasse usque ad seculum XI, observarunt Lucas Holstenius, & Christianus Lupus.*
4. *Primus Benedictinos ab aliorum Ordinum Monachis discrevit Trithemius; optandumque ut hodie super hac discretione quæstiones cessarent.*
5. *Diversitas Ordinum à S. Odone incæpisse videtur.*
6. *Seculo XI. & sequenti multum invaluit.*
7. *Concilium Lateranense sub Innocentio III. novum Ordinem institui vetuit; & quare?*
8. *Hoc Decretum non observatum.*
9. *Prædictum Decretum renovavit Concilium Lugdunense sub Gregorio X.*
10. *Etiam post hoc Concilium nimia Religionum excrescentia.*
11. *Primi approbationem sui Ordinis à Sede Apostolica petierunt SS. Dominicus & Franciscus.*
12. *Quare requiratur approbatio Sedis Apostolicæ?*
13. *Approbatio novæ Religionis hodie Sedi Apostolicæ est reservata.*
14. *Quis hodie hujus approbationis effectus?*

I. QUAMQUAM olim etiam inter Monachos pro temporum & locorum varietate, varia esset exterior aliquantulum disciplina, prout hanc illamve Monasteriorum Præpositi Monachis magis convenire judicabant; nullam tamen hæc exterior disciplinæ varietas, Ordinum diversitatem inducebat; ita nimirum ut ob eam diversi ac distincti Monachorum Ordines haberentur, sicut in uno professi libere ad alium transire non possent.

II. " Una quippe erat eorum societas (ait Mabillonius in præfatione ad primam partem seculi IV. Benedictinorum *n.* 52.) „ facilis & promiscuus in alia „ Monasteria Monachorum invicem cum Præfectorum „ licentia commeatus: tametsi omnia separata erant; „ sed una charitatis lege confœderata. Primaria vitæ „ Monasticæ Regula erat abdicatio rerum omnium, „ tum propriorum studiorum, qualis in Evangelio præ„ scribitur. Adhæc secessio à seculi tumultu: Officia „ divina statis horis, obedientia summa, juge silen„ tium, labor manualis, ciborum tenuitas & delectus, „ corporis castigatio, delictorum etiam levium pœnæ „ graves; in summa, propriæ salutis una fere & maxi„ ma cura; pro aliena continentes ac sollicitæ preces; „ pro Ecclesia etiam suscepti labores, ubi postulabat „ charitas, aut necessitas. Legum-latorum omnium „ Regulæ eo spectabant: & quæ ad id magis condu„ cere videbatur, eam suscipiebant Monachi cujusque „ Monasterii pro Rectorum arbitrio & voluntate apud „ Occidentales seu Latinos.

III. Hanc Monachorum uniformitatem usque ad seculum XI. perdurasse observavit quoque Vir eruditus Lucas Holstenius in *præfatione ad Codicem Regularum*; asseritque, diversitatis Ordinum, qualis hodie inter varios Ordines præsertim Mendicantium cernitur, ne vestigia quidem sibi ante annos sexcentos apparere: „ Quocumque intueor, inquit, *uniformem* ubique „ Monachatus rationem, & *facilem* ac *promiscuum* invi„ cem transitum, mutuumque commeatum professio„ num & Cœnobiorum, cerno. Orientales Monachi „ quando in Occidentem venerant, cum ibi profitenti„ bus religiosam vitam sine discrimine censebantur: vi„ cissim Occidentales in Oriente; quod cum innumeris „ exemplis demonstrari possit, unum tantum hic affe„ ram Cassiani & Germani Gallorum Monachorum, qui „ Ægypti Monasteria peragrarunt, Instituti Monastici „ cognoscendi causa, & animo in patriam referendi „ haustam inde notitiam disciplinæ, in suum & popula„ rium suorum usum, unde satis apparet existimasse ip„ sos unum esse in commune omnium ubique Monacho„ rum modum & usum Religionis profitendæ.

Nullos fuisse *diversos* Monachorum Ordines tempore Gregorii VII. id est, sub finem seculi XI. annotavit quoque Christianus Lupus *tomo* 5. *Schol. pag.* 279.

IV. Et Mabillonius in *citata præfatione num.* 50. asserit, neminem Antiquorum, qui de Monachis scripsere, Benedictinos ab aliis usquam discrevisse ante Trithemii ætatem; id est, ante finem seculi XV.

Optandum, ut & hodie cessarent inutiles illæ altercationes, quæ de Sanctis certo Ordini vindicandis præter modum excitari, ac progredi solent: vigeretque charitas veterum Monachorum, quibus unus Ordo erat, sicque eadem societas; atque omnes invicem æquali charitate complecterentur.

V. Circa seculum X. per Sanctum Odonem Abbatem Cluniacensem, quem Flodoardus in Chronico ad annum

annum 942. *multorum restauratorem Monasteriorum, sanctæque Regulæ reparatorem* appellat, erecta fuit Cluniacensis Congregatio, propriis Ritibus adstricta Regulæ S. Benedicti. Tunc quæ priscos Ritus retinebant Monasteria, alterius Ordinis dici cœperunt, tametsi ejusdem Regulæ unione confœderata: sed exigua erat hæc diversitas.

VI. At seculo XI. Carthusiensi, Camaldulensi, Vallumbrosa, Grandimontensi, ac Cisterciensi familiis exortis, major facta Monachorum discretio, ob varias vestes aut Regulas, variosque ritus, quibus singuli utebantur. *Nigros* appellabant veteres Benedictinos; Cistercienses primum *griseos*, tum *albos* seu *candidos*. Hinc S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem: *Unum Ordinem professione teneo, cæteros charitate.*

Hoc vero seculo ac sequenti ita multiplicari Religiones, totque novæ continuo exurgere cœperunt, ut ex earum multitudine & varietate confusio in Ecclesia timeretur, quin & subinde ne sub specie virtutis ac Religionis superstitio imo & hæresis ac impietas nonnunquam se intermiscerent; quemadmodum in illis qui se *Humiliatos*, aut *Pauperes de Lugduno* vocabant, compertum fuit; quos Lucius III. in *cap. 9. de Hæreticis*, In *Integra*, tanquam hæreticos damnavit.

VII. Itaque his providere volens Ecclesia, sub initium seculi XIII. in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statuit: " Ne nimia Religionum diversitas gravem „ in Ecclesiam Dei *confusionem* inducat, firmiter pro„ hibemus, ne quis de cætero novam Religionem in„ veniat: sed quicumque ad Religionem converti vo„ luerit, unam *de approbatis* assumat. „ Refertur in *cap. 9. fin.* ✠ *de Religiosis Domibus.*

Meminit hujus Decreti Matthæus Parisiensis ad annum 1246. scribens: " In quo Concilio (Lateranensi) „ post Ordines *Prædicatorum* & *Minorum* initiatos & „ auctorisatos, irrefragabiliter sancitum & statutum fuit, „ assensum Fratribus Cardinalibus, cum tota sacri Con„ cilii Universitate præbentibus, ne ex tunc amplius „ *novi* Ordines adinvenirentur, vel adinventi admitte„ rentur, ne scilicet authentici ac jam recepti Ordines „ vilescerent, spreti & similiter damnificati.

VIII. Verum non obstante hoc Conciliari Decreto, variæ nihilominus ac novæ quotidie Religiones exoriebantur, " admirantibus, imo obstupentibus (ait Matthæus Parisiensis *loco citato*) „ viris sapientibus & dis„ cretis, super tot *novis* Ordinibus quotidie exorienti„ bus & emergentibus, quod spretis Beatissimi *Benedi„ cti* pleni spiritu omnium Sanctorum, & magnifici Au„ gustini disciplinis, contra Statutum Concilii sub glo„ riosæ memoriæ Domino Papa Innocentio III. celebra„ ti, tot viri litterati ad inauditos ac noviter inventos „ Ordines subito convolarunt.

IX. Cum igitur contra Decretum Concilii Lateranensis " non solum importuna petentium inhiatio Re„ ligionum multiplicationem extorsisset (uti loquitur Concilium Lugdunense sub Gregorio X.) „ verum „ etiam præsumptuosa temeritas diversorum Ordinum „ præcipue Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) „ effrænatam quasi mul„ titudinem adinvenisset: repetita Constitutione idem „ Concilium districtius inhibuit, (*a*) ne aliquis de cæ„ tero novum Ordinem aut Religionem adinveniat, „ vel habitum novæ Religionis assumat. Cunctas affa„ tim (*b*) Religiones & Ordines Mendicantes post di„ ctum Concilium adinventos, qui nullam confirmatio„ nem Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohi„ bitioni, ait, subjicimus, & quatenus processerant, „ revocamus. „ Refertur in *cap. Unico de Religiosis domibus in VI.*

X. Ingentem numerum Religionum Mendicantium per hoc Decretum reduxisse Concilium, notat Fagnanus, " cum tamen, ait, ab eo tempore usque adeo „ excreverint, ut à multis viris piis Apostolicæ Sedis „ provisio hac in re desideretur. „ Ad *cap.* CUM SIT ARS ✠ *de ætate & qualit. Ordinand. num.* 15.

(*a*) In Textu legitur *Inhibentes.*
(*b*) *Affatim*, id est, *Generaliter.*

XI. Monet Cardinalis Bellarminus *lib. 2. de Monachis cap. 4.* ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. Ordinis seu Religionis novæ institutionem non indiguisse approbatione seu confirmatione Sedis Apostolicæ; primosque fuisse SS. Dominicum & Franciscum, qui sui Ordinis confirmationem petierunt; una monens, Innocentium III. ad edendum jam dictum Decretum, permotum fuisse, ob periculum Ecclesiæ imminens, superstitionum ac rituum à Catholica & solida pietate alienorum, si cuilibet privato novam Religionem instituere liceret.

XII. Si ergo Bellarmino credimus, Sedis Apostolicæ approbatio requiritur vice testimonii, quo constet, ex judicio Sedis Apostolicæ, novum hoc Institutum nihil à doctrina Evangelii aut Ecclesiæ dissentaneum continere.

XIII. Quidquid sit, id certum est, nullam hodie Religionem de novo institui aut admitti posse sine Sedis Apostolicæ prævia approbatione seu confirmatione, atque admissionem & institutionem novæ Religionis numerari inter causas Sedi Apostolicæ reservatas.

XIV. Declaravit insuper Bonifacius VIII. in *cap. Unico de Voto in VI.* votum Religionis demum esse *solemne* atque ad dirimendum Matrimonium contractum efficax, *per professionem tacitam vel expressam, factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis.*

„ Ergo, ait Glossa, si profitetur Religionem non ap„ probatam, si postea contrahat, tenet Matrimonium: „ quod verum puto (pergit Glossa) etiamsi, quando „ profitebatur, credebat illam approbatam.

Neque juxta modernam disciplinam, *Regulares* sive *Religiosi* dicuntur, tametsi in communi vivant & tria vota Religionis emittant, si ea non emittant in Religione *approbata*; uti observat Zypæus ad *tit. de Regularibus.* Elenchum Ordinum approbatorum habemus apud Miræum ad calcem *Codicis Regularum.*

CAPUT III.

De nova constructione Monasteriorum.

1. *Nova Monasteria sine consensu Episcopi loci exstrui non possunt.*
2. *Hæc disciplina hodie magis quam olim necessaria.*
3. *Eam innovavit Synodus Tridentina.*
4. *Causa cognita & auditis interesse habentibus, consensum dare debent Episcopi.*
5. *Regulares aliorum Ordinum in eodem loco existentes audiendi.*
6. *Locorum Incolæ audiendi.*
7. *Hæc conformia moribus Belgicis.*
8. *Expendendum num Incolæ sufficientes sint novis & antiquis intertinendis.*
9. *Ecclesiarum Parochialium Æditui & Pastores audiri debent.*
10. *Multiplicatio Monasteriorum nocere potest Ecclesiis Parochialibus: & quo ex capite?*
11. *Jam pridem Principis consensus expetitus.*
12. *Hic etiam hodie necessarius est.*
13. *Hujus consensus vindicias adversus Paulum V. propugnavit Venetorum Respublica.*
14. *Moribus nostris in admissione novi Conventus adjici solent variæ modificationes.*
15. *Modificatio adjecta admissioni PP. Societatis in Galliam & Belgium, de non præjudicandis juribus Ordinariorum & Parochorum.*
16. *Hæc clausula solet in omni passim admissione addi.*
17. *Variæ modificationes adjectæ admissioni PP. Oratorii ad Urbem Rothomagensem.*

18. Va-

I. " PLACUIT (ait Synodus Chalcedonensis *Can.* 4.) " nullum quidem usquam ædificare, aut construere *Monasterium*, vel Oratorii domum, præter " *conscientiam civitatis Episcopi.*

" Est antiquus (inquit Lupus ad dictum Canonem) " atqui apud Orientales in desuetudinem abierat, Canon. Etenim hac Synodo dudum prior Sanctus Augustinus nullum in Africa Monasterium constituit, " nisi de licentia Episcoporum. Causam scribit S. Ivo " Carnot. Episcopus in litteris ad Goffredum Abbatem " Vindocinensem: *Omnis traditio Religionis novitate " ac raritate viget & floret; antiquitate & numerositate, nisi districte ligetur & servetur, frigescit ac " vilescit.* Genris multiplicatio lætitiæ magnificationem quandoque subnervat. Quocirca non nisi sub " Episcopali oculo & examine congruit Monasteria " multiplicari. (a)

II. Hæc disciplina hisce nostris temporibus magis necessaria est eo titulo; quod Monachi sive Religiosi præsertim Ordinum Mendicantium hodie amplius, quam olim hierarchicis functionibus applicentur; imo tanquam Episcoporum & Pastorum copiæ auxiliares reputentur. " Ordinariorum quippe est (uti bene advertit Zypæus, *tit. de Regular. n.* 35.) " in ea statione " quemque collocare, quam non admittendorum commoditas, qui non sibi, sed ovibus pascendis opportuna quæsituri veniunt, sed salus populi ab eo requirit.

III. Quapropter Canonicam hanc disciplinam injuria temporum collapsam renovare haud dubitavit Synodus Tridentina *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3. statuens, " Ne " de cætero ulla Monasteria seu virorum seu mulierum " erigantur sine *Episcopi*, in cujus Diœcesi erigenda " sunt, licentia prius obtenta.

IV. Hujus saluberrimi Decreti executionem plures Romani Pontifices editis Constitutionibus urserunt; atque inter cæteros Clemens VIII. in Constitutione quæ incipit, *Quoniam ad institutum* 99. in Bull. Rom. Atque insuper addit, " Locorum *Ordinarios* non posse " licentiam ad novos Conventus cujusque Ordinis Mendicantium, in civitatibus, & locis ordinariæ eorum " jurisdictioni subjectis erigendos impertiri, nisi *vocatis* & *auditis* aliorum in iisdem civitatibus & locis " *existentium Conventuum Prioribus* seu Procuratoribus, " & aliis *interesse* habentibus; & causa servatis servandis cognita, constiterit, in iisdem civitatibus & locis " *novos* hujusmodi erigendos Conventus, sine aliorum " detrimento *commode* sustentari posse.

V. " Ut ita, ait Zypæus, novis admissionibus gratificatio fieret, ut veteribus penuriam, egestatem & famem non ingereret.

Hanc Clementis Constitutionem Paulus V. anno 1618. observari injunxit Episcopis Belgii, litteris ad eos datis, ait Zypæus, *tit. de Regularibus n.* 35. eamque innovans Gregorius XV. per Bullam quæ incipit, *Cum alias* 31. in Bull. Rom. addit: " Ne de cætero ullum Monasterium aut domus cujuscumque Ordinis " aut Instituti de novo erigatur, nisi in eo *duodecim* " saltem Fratres, aut Monachi seu Religiosi inhabitare, ac ex redditibus, & consuetis eleemosynis sustentari valeant, ac Priores seu Procuratores aliorum Monasteriorum, non solum in prædictis, sed etiam in " aliis per quatuor millia passuum circumvicinis locis, " ad id vocati & auditi fuerint, ac tali erectioni consenserint; vel alias Ordinariis locorum constiterit, " Religiosos Monasterii vel Conventus sic erigendi, " absque detrimento Religiosorum in Monasteriis seu " Conventibus antea in civitatibus seu locis hujusmodi " erectis degentium; ibi in numero duodecim commode & congrue manuteneri & ali posse.

VI. " Si vero novi Conventus, Domus, Congregatio vel Societas hujusmodi instituendæ erunt; nullique alii Regulares inibi reperiantur, Ordinarii locorum (pergit Gregorius XV.) nihilominus diligenter inquirant, an locorum *Incolæ* & habitatores, " quorum & *consensum* requirant, ac adhibeant, hujusmodi duodecim Religiosos in Conventibus, ut præmittitur, instituendos, *commode* alere & manutenere " valeant.

Constitutionem Gregorii XV. de non construendis novis Monasteriis sine consensu Ordinarii renovavit Urbanus VIII. per Bullam, quæ incipit *Romanus Pontifex* quæ & in Belgio placetata habetur integra, *Parte* 3. *Edict. Fland. lib.* 1. *Rub.* 4. In hac Bulla Pontifex revocat quascumque licentias à Romanis Pontificibus quocumque modo obtentas citra consensum Ordinarii; nec non formam ibidem præscripsit, juxta quam nova Monasteria ædificanda sunt.

Insinuat insuper Urbanus idcirco censuisse revocandas licentias à suis prædecessoribus indultas, eo quod per has indulgentias Decreta Concilii Tridentini, nec non Prædecessorum Decreta enervarentur; imo quodammodo inutilia, & sine effectu redderentur.

Si serio expenderentur licentiæ & indulta, quæ passim per Pontifices conceduntur, seu potius per sub & obreptionem, vel nimiam etiam importunitatem extorquentur, appareret per ea frequenter Decreta Conciliorum, & Romanorum Pontificum enervari & quodammodo inutilia reddi.

VII. Hæc omnia & Belgicis, vicinarumque Provinciarum moribus consona sunt. Neque enim novi Conventus aut Domus Religiosorum, præcipue Mendicantium solent admitti, nisi prius auditis Conventuum, Domorum, & Congregationum Regularium, signanter Mendicantium præexistentium Superioribus aut Procuratoribus: atque insuper Incolis loci, in quo de novo Conventus aut Domus constituenda est.

VIII. " Expendere debemus (ait Carolus Fevret, *Tract. de Abusu lib.* 2. *cap.* 1. §. 10.) " num Conventus, quorum nova constructio prætenditur, sint " dotati, & utrum civitates sint amplæ & abundantes, " ut queant & novis & antiquis Conventibus sufficere. " Nam in parvis civitatibus recipere multitudinem Conventuum Fratrum Mendicantium, est extrahere panem è manibus pauperum, & suffocare avitam pietatem per novam: oportet sanguinis extractionem " attemperare viribus ægri, efficereque ne pietas in " quandam degeneret inhumanitatem, mendico suum " auferendo panem, ut alteri detur.

IX. Præter locorum Magistratum & Incolas, qui in *Corpore*, ut ajunt, congregati, novi Conventus seu Domûs

(a) Carolus Magnus jussit ut illud Decretum executioni mandaretur, ut constat art. 22. Primi Capitularis, quod dedit anno 789.

Ante Caroli Magni ætatem, Concilium Agathense an. 506. celebratum, statuerat his verbis Can. 27. " Monasterium novum nisi Episcopo aut permittente aut probante, nullus incipere aut " fundare præsumat. " Ea lex observata semper fuit in Galliis; ut fusius probatur in novis Cleri Gallicani Commentariis. Tom. 4. tit. 1. *des Ministres de l'Eglise qui sont Réguliers*, c. 4.

Domûs exstructioni consentire debent, insuper audiendi omnes interesse *habentes;* uti loquitur Clemens VIII. in præcitata Constitutione.

His imprimis accensendi sunt Parochialium Ecclesiarum Rectores, & Magistri.

Ecclesiæ Parochiales sunt pristinæ, & primitùs constructæ Ecclesiæ; ac per consequens, ait Carolus Fevret. loco citato. §. 11. præcipuè earum interest; quia populus inescatus novitate, facilè abstrahitur ab ea assidua frequentatione, quam Ecclesiæ Parochiali tanquam matri, quæ eos per Baptismum genuit, debent. Tantùm autem Parochiali Ecclesiæ decrescit, quantùm diminuto concursu accedit aliis. Quapropter, cessante necessitatis causâ, non debent novæ Ecclesiæ & Monasteria in præjudicium Ecclesiarum Parochialium ædificari; uti post Glossam in *cap.* 1. ꝟ. *de Novi operis nunt.* tradit Panormitanus ad *cap.* 1. ꝟ. *de Ædificand. Eccles.*

X. Quantùm Parochialibus Ecclesiis, quæ olim maximè floruerunt; & in quibus extruendis ac dotandis Fidelium avita pietas eluxit, Fratrum Mendicantium similiumque Religiosorum multiplicatio detraxerit, Parochiæ ubique penè dejectæ ac collapsæ sat superque testantur.

Porrò hanc Parochialium Ecclesiarum collapsionem atque egestatem provenire à neglectu frequentationis; atque ex eo quòd populus ad alias Ecclesias & Oratoria divertat, jam pridem advertit S. Carolus: qui ut populum ad frequentationem Ecclesiarum Parochialium incitaret, incommoda ex neglectu frequentationis profluentia recensens, inter alia dicit: „ Hinc Ecclesiis „ Parochialibus, quæ à Majoribus tanto pietatis studio „ exædificatæ sunt, instaurandis, ornandis, sartis te- „ ctisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in „ illisque nulla penè aut exigua Ecclesiastica, ad divina „ Officia obeunda, suppellex.

XI. Principis quoque consensum jam pridem expetitum fuisse, probat Epistola Pipini Regis Francorum, ad S. Bonifacium Archiepiscopum Moguntium; in qua loquens de quodam Monasterio, quod Bonifacius de novo construi jusserat in *solitudine Buconia* juxta flumen Fuldæ, hæc habet: „ Sicut ex auctoritate sancti „ Petri Principis Apostolorum pro quo legatione fungeris, privilegio Sedis Apostolicæ sublimatum con- „ stat esse Monasterium, à te noviter constructum, ita „ etiam *nostræ auctoritatis præcepto* quod actum est, *ro-* „ *borari* convenit.

XII. Si modernam Belgii & vicinarum Provinciarum disciplinam spectemus, nullus novus Ordo admitti, aut novum Monasterium construi sine Principis licentia potest.

Ludovicus XIII. Rex Galliæ, edicto die 21. Novembris 1629. & 13. Decembris sequenti per Parlamentum Parisiense probato, vetuit, ne quodcumque Monasterium, Domus aut Conventus Regularium sive virorum sive mulierum in quocumque loco aut civitate sui Regni, etiam Ordinis jam ante recepti & admissi, construatur, sine *expressa licentia Regis* per litteras ab uno è Secretariis Status signatas, & majori Regis sigillo munitas; ut Rex judicare queat de prædicta constructione, & juxta circumstantias decernere, quibus in locis & civitatibus talis nova constructio admittenda sit pro fidei & Religionis Catholicæ argumento. (*a*)

Et Carolus V. in Ordinatione die 19. *Octob.* 1520. vetuit, in Brabantia novas Ecclesias aut Capellas ædificari, sub pœna ædificatori infligenda, & demolitionis.

Edictum illud deinde per plura recentiora Edicta renovatum; ac nominatim, ne sine præviis litteris Regiis nova Monasteria, aut Conventus extrui queant, quæ habentur *part.* 3. *edict. Brabantiæ lib.* 1. *tit.* 10. atque inter alia *cap.* 7. referuntur litteræ Regiæ ad Concilium Provinciale Namurcense, quibus significatur, quòd, cùm litteræ Placiti Regii fuerint negatæ Monialibus Cœlestinis, intentio Regis sit, ut eas jubeant recedere; bonaque ab eis acquisita in manus secularium transferantur.

Insuper scribitur mentem Regis esse, ut *filiæ de pœnitentia* vulgò dictæ *Repentines* non recipiantur in modum Congregationis, aut Conventûs Religiosi, nec ulla bona habeant in communi.

XIII. Similis quoque lex jam pridem nota fuit apud plerasque gentes: legiturque, quòd anno 1337. Respublica Veneta hanc stabiliverit legem: *Ne vel Ecclesiæ, Monasteria, Hospitalia, vel aliud quidquam Venetiis ipsis sine Magistratûs licentia & consensu fabricaretur;* eamque legem tum 1515. tum 1561. confirmavit.

Cùm autem postmodum hæc Respublica animadverteret, talem provisionem, non tantùm ipsi civitati Metropoli, sed etiam cæteris suæ Ditionis Civitatibus ad mare & alibi sitis necessariam fore, earumdem Rectoribus mandavit, ut nec Religiosis nec laïcis erectionem Ecclesiarum, Monasteriorum, aut Hospitalium sine Superiorum consensu permitterent; sed illud omne sub pœna excommunicationis, & confiscationis tum erectorum ædificiorum, tum etiam ipsius fundi prohiberent.

Hæc fusiùs enarrat Paulus (*a*) Venetus in Tractatu, cui titulus: *Considerationes Censurarum Pauli V. Pontificis contra Serenissimam Rempublicam Venetam,* in quo solidis rationibus & auctoritatibus ostenditur, per hanc à Republica latam legem, nec libertati Ecclesiasticæ, nec auctoritati Pontificiæ ullum præjudicium generari: neque condere talem legem, esse (prout voluit Pontifex Paulus V. in litteris ad Rempublicam Venetorum.) „ Exercere potestatem supra Ecclesiam, „ sed dominari super fundum, aream aut superficiem, „ super qua ædificium illud erigitur, quod etiam nemo „ negare potest, purum & merum seculare esse. Ne- „ que sanè (ut rectè notat idem Auctor) ullus priva- „ tus, qui Ecclesiastico fabricaturam alicujus Ecclesiæ su- „ per suo ipsius fundo recusat, dici potest, quod Ecclesiæ, „ vel Ecclesiastico aliquid præscribat; sed quòd in pro- „ prio suo fundo, prout ipsi placet, disponat, & tan- „ tùm prohibeat, ad quod à legibus non obligatur. „ Non enim illud Ecclesiæ dici potest, quod fabricari „ potest, sed quod jam ædificatum & dedicatum est. „ Et habet privatus quilibet dominium super fundum „ suum proprium; Principes verò super omnes fun- „ dos simul totius seu dominii habent potestatem ma- „ jorem.

Hinc Auctor hic concludit: „ Quemadmodum ita- „ que iniquum est; ædificare Ecclesiam super fundum „ cujusdam privati, absque illius permissu: ita etiam „ æquum esse non potest, in loco Principis, ubicum- „ que libuerit, contra ipsius voluntatem tale quid mo- „ liri.

Quod argumentum ibidem fusiùs prosequitur; ostenditque non minùs Principi, quàm cuilibet privato liberum esse, suum territorium, sive fundos certis ædificiis ædificandis, etiam ad rem sacram, vel cultum divinum dicandis, negare. Extat hic Tractatus apud Melchiorem Goldastum, *tom.* 3. *Monarchiæ pag.* 286. cum aliis pluribus Tractatibus, hujus legis æquitatem & justitiam adstruentibus; atque inter alios, Tractatus Antonii Quirini Patricii

(*a*) Id renovatum est Edicto quod Mense Augusto 1749. dedit Rex Ludovicus XV.

(*a*) Paulus Venetus vulgò nuncupari solet *Fra Paolo Sarpi,* celebris ob Concilii Tridentini Historiam quam conscripsit. Hic non solum in Opere cui titulus; *considerationes censurarum,* &c. sed etiam in aliis scriptis, inter quæ primum obtinet locum, *Tractatus de Juribus Principum vindicatis,* Jura Reipublicæ Venetæ acerrimè propugnavit. Hujus Operis titulus novitius est, suppositusque fuit alteri, quem suo Tractatui Fra Paolo dederat his verbis: *consolationes ad pacem animis timoratis conciliandam,* &c.

& Se-

& Senatoris Veneti, qui inter alia rectè advertit, quòd finis hujus legis sit " Publica pax, & tranquillitas, „ quæ occasione novorum Monasteriorum facilè turbaretur; siquidem novi hominum cœtus hoc modo „ sæpè sunt introducti, & cum iis etiam plerumque „ novi mores, per quos simpliciores, nobiles, & ignobiles sub vario prætextu Religionis non rarò seducuntur, ut huic, vel illi parti, cum ingenti publicæ libertatis præjudicio, & summo dissensionum periculo adhæreant. Et quis, quæso, Princeps (pergit Quirini) „ æquo animo ferret, ut cœtus quilibet „ sibi antea nec visus, nec notus pro suo libitu in quocumque loco suæ Ditionis vellet pedem figere? Nonne priùs de ejusdem conditione, propter quid scilicet venerit, & quid rerum agat, inquireret, aut „ num sibi ipsi, suisque subditis periculum, vel detrimentum aliquod afferre posset, bono jure investigaret? Sæpè enim sub pallio & tegumento Religionis res aliæ occultantur, utì benè hic Auctor reflectit, „ & ostendit.

Cùm verò objiceretur, mentem Pontificis non esse, loqui de omnibus Monasteriis in Republica Veneta ædificandis, sed de illis solùm ædificiis, seu Monasteriis licentiam à Pontifice factam esse, quæ in locis non periculosis, aut suspectis eriguntur, respondet idem Auctor: " Necessarium esse, ut illa distinctio loci, „ temporis, & aliarum circumstantiarum alicui sit nota, quæ tamen cognitio nulli alii debetur, quàm Domino fundi, utpote de cujus periculo, & securitate „ agitur, quæ nullius alterius præjudicio debet submitti; ex quo consequitur, penes ipsum solummodo esse, permittere, aut non permittere, & licentiam dare, vel denegare, hæc vel illa ædificandi, quod unicum est legis nostræ (ait) argumentum.

XIV. Illud quoque notoriâ praxi & moribus nostris receptum est, quòd Senatus Regii in expeditione litterarum, quibus novas Religiones, aut Conventus admittunt, solent adjicere varias conditiones & modificationes, prout, auditis quorum interest, & expensis privilegiis ac legibus Patriæ, Ecclesiæ & Reipublicæ expedire judicaverint.

XV. Parlamentum Parisiense admittens Bullas & Institutiones Patrum Societatis, quæ priùs communicatæ fuerant Episcopo Parisiensi, Decano & Facultati Theologicæ, aliisque quorum intererat, decrevit, ut dictæ Bullæ in libris Parlamenti registrarentur, & Patres Societatis illis uti possent, iis exceptis, in quibus Bullæ illæ contrariari aut præjudicare possent legibus Regni, Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Concordatis inter Pontificem & Regem, juribus Episcopalibus & Parochialibus, in quorum præjudicium nullis Bullis, Indultis, aut Privilegiis uti possent. Hæc latiùs cum modificationibus ac conditionibus admissioni adjectis videri possunt relata in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 14. (*a*)

Similiter Philippus II. admittens dictos Patres Societatis in hisce Belgicis Provinciis, litteris admissionis hanc clausulam adjecit, quòd Socii illius Societatis se non poterunt ingerere exercitio ullius rei spectantis ad Officium Pastorale, sine scitu, consensu & beneplacito tam Curatorum, quàm Episcoporum & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.

XVI. Quin & monet Carolus Fevretius, *lib.* 2. *de Abusu cap.* 1. *num.* 12. prædictam clausulam admissioni Patrum Societatis adjectam, adjici generaliter omnium Regularium utriusque sexûs admissioni.

XVII. Tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 32. *num.* 8. refertur admissio Patrum Oratorii ad Civitatem Rothomagensem anno 1616. cui per Senatum Regium præter dictam clausulam generalem, adjectum fuit, quòd dicti Patres, nullam publicam functionem facient in suo Conventu aut Ecclesia diebus Dominicis & Festis solemnibus, illis horis, quibus Divinum Officium in Ecclesiis Parochialibus celebratur; ne Parochiani à solita Officiorum illorum Parochialium frequentatione abstrahantur. Deinde quòd non administrabunt Sacramenta etiam Pœnitentiæ ulli illorum Parochianorum, nisi de consensu Ordinarii, vel licentia Parochorum: neque ulla Parochorum jura occupabunt: Quòdque nullus hujus Congregationis poterit disponere de suis bonis mobilibus aut immobilibus in favorem Congregationis, sive per testamentum sive inter vivos de ampliore portione, quàm uni ipsorum hæredi cedere posset, idque sub pœna nullitatis.

XVIII. Anno 1664. cùm ageretur de admissione Patrum Recollectorum S. Francisci ad oppidum & territorium de Eecloo Diœcesis Brugensis, initum fuit concordatum inter Pastorem, Clerum, & juratos Ecclesiæ Parochialis Rectores ex una, & Patrem Provincialem nomine sui Ordinis ex altera, partibus: desuper etiam prævié auditis & interpellatis Dominis Ballivo, Burgimagistris & Scabinis præfati oppidi; conclusumque concordatum in palatio Episcopi Brugensis 19. Januarii 1664.

In hoc Concordato inter cætera articulis 7. 8. 9. habetur: " Similiter non licebit prædictis Patribus Recollectis celebrare Missam vel quodcumque aliud Officium, nec concionari, aut Sodalitatem habere eo „ tempore, quo in Ecclesia Parochiali fiet vel Matutina „ vel Summa Missa, Concio, Processio, Officium Vesperarum vel Laudis, utì nec Missam cantare Dominicis & Festis, nisi finitâ Concione seu Catechismo, „ qui pro tempore fiet in dicta Ecclesia Parochiali, neque ante horam undecimam auditam, ad quam tamen ad quadrantem antea poterunt pulsare. Concionari etiam non poterunt in sua Ecclesia tempore matutino Dominicis & Festis, nisi fortè in Festis S. „ Francisci, Portiunculæ & Patroni. Quandocumque „ ab hora octava usque ad undecimam contigerit per „ peregrinos aut adventantes Patres celebrari aliquam „ Missam in Ecclesia PP. Recollectorum, non poterit „ ad eamdem Missam prævié pulsari. Non poterunt „ etiam in Ecclesia PP. Recollectorum (omissâ Parochiali) „ celebrari solemniter Missæ Confraternitatum, „ Opificum, & aliæ ordinarié in Parochiali celebrari „ consuetæ.

Item art. 13. " Nullo modo populum directè vel „ indirectè divertere poterunt à supradicta Ecclesiâ Parochiali, sed hortabuntur ut illam diligenter frequentet, Missæ solemni, aliisque Officiis & Concionibus „ ac Catechismo ibidem intersit, proprio Pastori debitum honorem, reverentiam ac obedientiam impendat, „ illique ad minus semel in anno, idque circa Festum „ Paschæ confiteatur; si qui tamen Patribus Recollectis „ etiam tunc confiteri voluerint, audiri ab illis poterunt „ & absolvi, dato aliquo signo, per quod Pastori de illorum Confessione constare possit.

Denique *art.* 17. & 18. " Præterea quia ratione „ Communionis Paschalis sæpe oritur contentio inter „ Pastores & Clerum Regularem: Rustici etiam alii „ imperiti decipiuntur, dum putant se præcepto Ecclesiæ apud Regulares satisfacere posse, non licebit Patribus Recollectis intra quindenam Paschalem Venerabile publicè in sua Ecclesia exponere, nec etiam „ privatim Sacram Synaxim administrare, nisi illis, „ quos constabit prævié in Parochia satisfecisse. Sicut „ nec ægrotis privatim & in occulto, neque publicè, „ nisi de consensu Pastoris, & eo impedito, Sacram „ Synaxim deferre poterunt.

Eodem Concordato plura continentur, quibus jura Parochialia, tam circa sepulturas Parochianorum, & Officia & jura funeralia, quàm Processiones conservantur, de quibus suo loco dicetur.

Cùmque super observantia hujus concordati quæstio orta

(*a*) Leguntur quoque in novis Commentariis Cleri Gallicani tom. 4. *des Ministres de l'Eglise qui sont Réguliers.* col. 592. 593. &c.

orta esset inter Pastorem dictæ civitatis & Patres Minores Recollectas, per sententiam Vicariatûs Brugensis, vacante Sede Episcopali, 6. Octob. 1683. mandatum & injunctum fuit dictis Patribus, ut præcisè & punctualiter præfatum ipsorum Concordatum, & contractum admissionis observent: nec non virtute illius inhibitum ipsis, ne Missam celebrent diebus Dominicis & Festis ab octava usque ad undecimam, etiamsi in Ecclesia Parochiali *nullum* Officium fiat; nisi casu peregrini aut adventantes eò venirent, cùm ii absque prævio pulsu tum excipiantur.

XIX. Frequens quoque modificatio adjicitur, præsertim admissioni Ordinum Mendicantium, circa numerum Fratrum recipiendorum, vel etiam modum & limites quæstuandi; item quantitatem bonorum acquirendorum.

Sic Parlamentum Rothomagense admittens Fratres Minores vulgò *Recollectas* Cæsortii, quæstuandi facultatem restrinxit ad ipsam civitatem ejusque suburbium. Fevret *Tract. De abusu l. 2. c. 1.*

In admissione PP. Minorum S. Francisci ad civitatem & territorium Turnhautanum Diœcesis Antverpiensis, cautum fuit, ut numerus eorum tantùm 8. aut 9. esset; quòdque tantùm esset eorum Conventus quasi quoddam refugium, cui duntaxat præesset *Vicarius* à Guardiano Herentalensi omnino dependens; ipsique Fratres nullatenus essent oneri ipsi Communitati, neque Ecclesiæ Parochiali in aliquo præjudicarent; quin & sua divina Officia peragere deberent in Ecclesia Parochiali; neque ipsi Capellam, multo minus Ecclesiam habere possent; sed ad summum altare *portatile* usque ad revocationem. Uti latiùs exprimunt Acta admissionis die 23. Januarii 1652.

Senatus Burgundiæ anno 1610. in conformitatem litterarum Regis, consensûs Episcopi Cabillonensis & Magistratûs ac Incolarum Civitatis, admisit Fratres Montis Carmeli ad civitatem Cabillonensem sub expressa conditione, quod *quæstuare non possent:* uti refert Fevretius loco citato.

XX. Parlamentum Divionense admittens litteras Regias obtentas per Ursulinas Cabillonenses in Martio an. 1620. & ut in conformitatem earum construeretur Conventus Ursilinarum in dicta civitate ad instructionem & eruditionem puellarum, has conditiones adjecit; quòd Conventus construi non posset in veteri civitatis parte, neque ipsæ Ursilinæ mendicare possent; quòd prius quam domicilium figerent, ostenderent ipsi Magistratui Civitatis, quòd haberent in capitalibus quinque millia librarum Gallicarum; non possent recipere in suum Conventum puellas habentes Patrem & Matrem, sine horum consensu; neque puellas parentibus orbatas, sine consensu Tutorum vel Curatorum: Quòdque nulla harum puellarum habentium liberam rerum suarum dispositionem, si habeat 12. millia librarum, possit dare Conventui plus quam tria millia, & si minus quam 12. millia librarum Gallicarum in bonis habeat, nequeat dare ultra quartam partem; idque duntaxat quousque dictus Conventus fuerit constructus, & dotatus usque ad 4. millia florenorum; quo casu nihil poterunt à puellis accipere præter pensionem aliquam vitalitiam morte earum extinguendam.

Ita refert Carolus Fevretius loco citato; qui testatur in particularibus casibus conformiter ad jam dictum Arrestum non semel judicatum fuisse. (*a*)

XXI. Si quis Regularium utriusque sexûs admissiones scrutari velit, reperiet, tum in litteris Regiis, tum etiam in Concordatis cum Capitulis, Magistratibus, & Parochialium Ecclesiarum Curatis & Magistris initis, similes passim conditiones & modificationes fuisse additas; at illud experientia docet, lapsu temporis, conditiones & modificationes negligi; atque ex illo neglectu incommoda, quibus per illas restrictiones occurri posse credebatur, plura indies oriri, in grave sæpe populi atque Ecclesiarum, præsertim Parochialium gravamen & nocumentum; adeò ut non rarò satiùs esset, novorum Conventuum exstructionem non admittere, quam hujusmodi modificationibus; & conditionibus, concordatisque, futuris incommodis velle occurrere.

XXII. Adhæc in admissione novorum Conventuum meritò attenditur, num in ordine illo Regularis disciplina sit integra; an verò non ita collapsa, ut nisi priùs in suum primævum statum restituatur, potius expediret numerum Conventuum atque Religiosorum diminui, quàm multiplicari.

XXIII. Ita Sacra Congregatio sub Urbano VIII. die 14. Junii 1628. & die sequenti. Fratrum Minorum de observantia S. Francisci familiæ Cismontanæ consultationibus præposita, volens, quantum potest in Domino ipsorum postulatis satisfacere circa Novitios ad habitum & professionem admittendos; Sanctitate suâ approbante, censuit, tunc demum esse illis permittendum, ut Novitios recipiant, cùm constiterit ex ipsorum Conventibus eos sustulisse *abusus omnes*, qui Regulæ S. Francisci observantiæ adversantur. Fagnanus ad *Cap.* NIMIS PRAVA *De excess. Prælat. n. 55.* subjiciens ibidem abusus, quos S. Congregatio emendatos volebat.

Meminit rursus ejusdem resolutionis idem Fagnanus ad *Cap.* CUM VIRUM ☧ *De Regularib. n. 50.* Additque, ab eadem Congregatione decretum fuisse, " ut Fratribus ad certum numerum decedentibus, illorum Conventus traderentur Fratribus *Reformatis* seu *strictioris* observantiæ ejusdem Ordinis, à quibus tantùm reciperentur Novitii. " Et in hujusmodi prohibitione multos annos perduratum est. " Et utinam, ait " Fagnanus, paulò diutiùs perseveratum fuisset: nam " ubi numerus Fratrum reformationis multùm excre- " visset, pauci in familia superstites depositâ jam spe " vestiendi Novitios, & majores dignitates assequendi, " facilè ad reformationem transiissent. Atque ita nulla " esset in Religione divisio, vel scissura, sed tota ad " primum institutum, & Regulæ puritatem redacta fuis- " set. Verùm fratribus reformationem pollicentibus, " tandem oportuit illis ad vestiendos Novitios aditum " aperire. Docuerunt enim Ordinariorum attestatio- " nibus, se adimplevisse conditiones sibi præscriptas, " & legatis annuis in Curiis Episcopalibus solemniter " renuntiasse. Et sic tributa fuit illis licentia vestiendi " usque ad certum numerum in singulis Provinciis præ- " finitum. Nobis tamen quantum per modestiam li- " cuit *semper reluctantibus.*

XXIV. " Memini etiam, pergit ibidem Fagnanus, " Regem Christianissimum superioribus annis suppli- " casse S. D. N. ut in regno Galliæ de cætero non vesti- " rentur Novitii, nisi in Religionibus, in quibus *verè* " servatur regularis disciplina juxta primævum institu- " tum: quod tamen etsi sanctissimum foret, nihilo- " minus magnopere hæsitatum est, ne prohibitio tam " generalis magnos motus excitaret, ita ut diu postea " sustineri non posset, cùm tamen satiùs sit legem non " condere, quam conditam protinus abrogare. Multò " securiùs & fructuosiùs hæc præstari possent in generali " Concilio, quemadmodum factum legimus in Conci- " lio Lugdunensi sub Gregorio X. ut patet ex *Cap.* " UNICO. *De Relig. Domibus lib. 6. Decretalium.*

(*a*) Jurisprudentiam, quam ea de re observant, vel observare debent Galli, apertè & eruditè demonstrant Auctores novorum Commentariorum Cleri Gallicani t. 4. c. 8. col. 1015. 1016. & & col. 1570. 1571. &c.

TITULUS XXV.

DE ADMISSIONE AD RELIGIONEM, ET DE NOVITIATU.

CAPUT I.

Qualiter probandus admittendus ad Religionem?

1. *Multum nocet disciplinæ Regulari præceps & inconsiderata admissio ad Religionem.*
2. *Nec tantùm Religioni, sed & ipsis intrantibus est nociva.*
3. *Quam probationem requirat Regula Benedictina?*
4. *Similem requirit Clemens VIII.*
5. *Quanto tempore & circa quæ postulans examinari debeat, priusquam ei ingressus annuatur.*
6. *Postulans aliquo tempore in* Cella *Hospitum probandus.*
7. *Hi probandi modi an semper adhibendi?*
8. *Semper diligenter probandus.*

I. Qui collabentis collapsæque Monasticæ disciplinæ causas propiùs attenderit, haud difficulter intelliget, unam è præcipuis esse, præcipitem ac improvidam ad Religionem admissionem.

Hinc quippe contingit, ut inepti, atque Religionis Monasticæ spiritu vacui, imo mundi adhuc spiritu turgidi in Monasteria irrepant, qui tum reliquos inficiant, sensimque omnem Monasticam disciplinam enervent; quin & evertant.

II. Neque ipsi Ordini duntaxat nocet hæc indiscreta & præceps ad Religionem receptio, sed ipsis quoque ita admissis periculosa & plurimum nociva esse solet.

Dum enim sine serio examine discussioneque admittuntur, fit ut sibi ipsis haud sat cogniti, neque de vita Religiosa satis instructi, eam vivendi institutionem amplectantur, ad quam postea experiuntur, se reverà à Deo vocatos non fuisse; neque eas animi corporisque dotes & qualitates habere, quæ huic vitæ instituto ritè obeundo sunt necessariæ, dum interim votorum suorum vinculis ad eam vivendi rationem constricti, in eo vitæ instituto, non rarò maximo cum renisu ac salutis periculo continuare tenentur. Quæ inde anxietates, gemitus & pejora ex illis resultantia incommoda sequantur, quotidiana experientia nimium probat.

Mirum ergo videri nequaquam debet, si prima Patrum cura semper fuerit, ut super vocatione, moribus, animi corporisque dotibus ad Religionem admitti postulantium, serium examen institueretur.

III. " Noviter veniens quis ad Religionem (ait S. Benedictus *cap.* 58. *suæ Regulæ*) „ *non ei facilè* tribuatur „ ingressus, sed sicut ait Apostolus: *Probate spiritum* „ *si ex Deo est.* 1. *Joan.c.*4.*v.*1. „ Id est, utrum spiritus, quo ad vitam religiosam amplectendam ducitur, verè ex Deo sit: utrùm ad Religionem impellatur, ut Deo liberiùs serviat; suamque salutem securiùs operetur; an non potiùs alicujus temporalis commodi adipiscendi, aut incommodi evitandi motivo impellatur; nihilque humani respectûs sese immisceat.

IV. Sancti Benedicti tot Monachorum Patris vestigia premens Clemens VIII. in Decretis pro Novitiorum receptione §. 32. mandat, ut " Superiores *diligenter inquirant*, quo spiritu, quâ mente ac voluntate id Regularis vitæ genus elegerint, quem sibi finem proposuerint, num zelo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, & ut Deo liberiùs famulari possint, an potiùs levitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi motu ducantur. „ In Bullario Romano *parte* 3. *pag.* 128. dixerat jam ante §. 19. ipse Clemens, compertum esse, " nihil ad gravem illam ac „ laudatissimam priscorum Patrum vivendi rationem „ *relaxandam*, *majorem vim* habuisse, quàm vel nimiam in recipiendis Novitiis *facilitatem* supra numerum, quem capere atque alere Monasteria ipsa possent; vel *negligentiam in probando & examinando* eorum spiritu, an verè esset ex Deo, atque ex præcipuo desiderio illi inserviendi; vel denique incuriam „ in eis educandis atque instituendis.

De modo & tempore, quo hoc examen institui debeat, non una fuit omnium Patrum & temporum disciplina.

V. Sanctus Benedictus post citata verba modum & tempus probationis subjungens, ait: "Ergo si veniens „ perseveraverit pulsans, & illatas sibi *injurias* & *difficultates* ingressus, post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare, & persistere petitioni suæ, „ annuatur ei ingressus.

Primum ergo examen institui vult S. Benedictus super vocatione postulantis ingressum per illius humilitatem; ut ex illa appareat, num aliquousque in spiritu humilitatis profecerit; ac se ut reum seu pœnitentem & vilem tractari & despici sustinere possit: quæ dispositio ad statum Monasticum, qui status est humiliationis & pœnitentiæ, cumprimis necessaria est. Unde & in omnium Patrum regulis, super hoc spiritu humilitatis primum examen institui mandatur.

VI. Post hoc examen annuitur quidem ei ex præscripto Regulæ Benedictinæ, *ingressus*; nequaquam ad Cellam *Novitiorum*; sed, ait Regula, *sit in cella hospitum paucis diebus.*

Hic erat quasi secundum postulantium examen. Quid verò facere deberet *noviter* veniens in cella hospitum, S. Benedictus non declarat; sed id ex aliorum Regulis facilè eruitur.

Auctor Regulæ Tarnaensis (*a*) habet: " Ubi de Senioribus deputatus tam diu jubeatur advenientibus „ deservire, quousque devotio ejus fuerit patientiâ teste „ monstrata. „ Et S. Fructuosus *cap.* 21. " Hospitibus, sive peregrinis stramina comportabit, aquam pedibus lavandis calefaciens.

Hæc ergo in cella hospitum mora instituta videtur, ut interim in mores & actiones ipsius noviter venientis adverteretur; atque hinc major de ejus spiritu ac vocatione certitudo haberi posset. Unde S. Isidorus *cap.* 4. *Regulæ*, ait: " *Vitam* enim uniuscujusque in *hospitalitatis* servitio tribus mensibus *considerari* oportet: „ quibus peractis ad cœtum sanctæ Congregationis „ accedere. Neque enim suscipi intus quemquam convenit, nisi prius foris positus, ejus *humilitas* sive patientia probetur.

Verbo, hujus ac præcedentis examinis probationis scopus est, ut noviter venientium spiritus, ac vita aliquousque sit perspecta, priusquam ad Congregationem, ac intra Monasterium cum Novitiis admittantur.

VII. Proinde non sine fundamento jam pridem sustinuit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis, S. Benedictum hoc suæ Regulæ præscripto, solam præcipitem ac temerariam postulantium admissionem improbare; neque vetare alicujus ad Religionem, sine hujus ritûs observantia, admissionem; si modò sat de ejus vocatione constet, & admissionem saluti ejus conducere sat appareat. *Lib.* 1. *Epist.* 28.

(*a*) S. Maurice d'Agaune.

VIII. Quare

VIII. Quare S. Basilius multa circa examen recipiendorum differens, omnia ad unum hoc reducit; quod oporteat inquirere de præterita vita & conversatione: *ne forte simulata quis mente, & fallaci animo* ad Religionem *accedat.* In Regulis fus. disp. *Interrog.* 10.

His consonant Patrum Eremitarum S. Augustini Constitutiones *parte* 2. *cap.* 2. " Si quis in Ordine nostro „ recipi petierit, non statim annuatur ei quicumque sit „ ille, sed *probetur* spiritus ejus si ex Deo est, quia „ desideria *dilatione* crescunt: & in *privatis* colloquiis „ voluntas, mens, & intentio ipsius à Priore Conventus, vel à Magistro Novitiorum seu ab alio *perfecte* „ *exploretur*; quod si perseveraverit in proposito, Prior „ eum faciat *diligenter* examinari à duobus examinato- „ ribus ad hoc munus deputatis. (*a*)

(*a*) Gallicana Canonicorum Regul. Congregatio, quæ regnante Lud. XIII. suum habuit exordium, ad suscipiendam Novitii Vestem neminem olim admittebat, nisi eum antea tribus vel pluribus mensibus in habitu Clericali probasset. *Part.* 2. *constit. cap.* 2. *n.* 12. Verum ea disciplina sensim sine sensu mutata est; post quindecim dies ab ingressu suo Candidatus veste Novitiis destinata induitur; id in more positum est plurimis abhinc annis: quapropter examen Candidati peragitur, dum vitæ Religiosæ & Canonicæ tyrocinium ponit Novitius.

CAPUT II.

De Novitiatu.

1. *Postulans ad Religionem satis probatus admittitur ad Cellam Novitiorum.*
2. *Hujus Cellæ frequens mentio in Regulis Patrum.*
3. *Erat separata à reliquorum Religiosorum habitaculo; & quare?*
4. *Separationem Novitiorum à reliquis Fratribus Professis multum urget Clemens VIII.*
5. *Novitiis præficiendus aliquis* Senior, *qui hodie dicitur* Magister Novitiorum.
6. *Qualis eligendus in Magistrum Novitiorum? Et circa quæ debeat esse solicitus?*
7. *Quid circa Magistrum Novitiorum statuerit Clemens VIII.*
8. *Novitio diligenter exponenda Regula & obligationes Monasticæ.*
9. *Idipsum enixe commendant Synodi Belgicæ.*
10. *Ex Decreto Clementis VIII. etiam Fratres* Conversi *de omnibus rite instruendi.*
11. *Novitiis persuadendum, esse vivendum secundum Regulam, non autem juxta normam vivendi multorum.*
12. *Quid eum in finem statuerit Innocentius XII.*
13. *Tempus Novitiatus non ubique fuit uniforme.*
14. *Jure Decretalium poterant Abbates tempus Novitiatui præfixum ex causa abbreviare.*
15. *Ob excessus in hac abbreviatione commissos multis Decretis opus fuit; quibus Fratres Mendicantes illudebant.*
16. *Contra præcipitem Novitiorum Mendicantium admissionem plures editæ Decretales; & efficacissime illi occurrit Synodus Tridentina.*
17. *Synodus Tridentina sequuta Regulam Benedictinam, tempus Novitiatus esse voluit* annale.
18. *Professionem ante tempus Novitiatus expletum declaravit absolute* nullam; *sustulitque Decisionem* Cap. 2. & 3. De Regularibus in VI.
19. *Nec renuntiatio Novitii, nec consensus Monasterii Professionem anticipatam reddere possunt validam.*
20. *Annus Novitiatus debet esse* integer.
21. *Requiritur annus* continuus.
22. *Quæ interruptio anni Novitiatus reddat Professionem nullam, incertum apparet.*
23. *An qui extra Monasterium aliqua parte anni mansit de licentia Superioris, possit valide profiteri sine novo Novitiatu.*
24. *Si ex speciali Statuto Ordinis prolixius quam annale tempus pro Novitiatu requiratur, huic Synodus Tridentina non derogavit; facta tamen ante tempus ex Statuto præscriptum Professio est invalida.*
25. *Qui anno Novitiatus expleto Monasterium deseruit, reversus valide sine novo Novitiatu profiteri potest.*

I. POSTQUAM postulans rite examinatus ac discussus sufficientia signa vocationis dedit, ad Novitiatum, juxta S. Benedicti aliorumque Patrum Regulam recipiendus est. "Postea autem sit, inquit Benedictus, „ in Cella *Novitiorum*, ubi meditetur, & manducet, „ & dormiat.

II. Hujus cellæ Novitiorum meminere & aliæ Patrum Regulæ. Ferreoli Regula *cap.* 5. de tempore probationis seu Novitiatus tractans, ait: " *Vicinam* tamen „ Monasterio *cellulam*, dum prænotatum tempus observat, accipiat. Victumque quotidianum à Monasterio, si inter reliquos operetur, exspectet, lectioni „ ante omnia & orationi dans operam.

Sanctus Fructuosus *cap.* 21. *Regulæ*, hæc habet: „ Neque interna Fratrum diversoria accedet, sed delegata in exteriore curte *cella* perfruetur.

III. Manifestum ergo est jam pridem ex præscripto Regularum, Novitios ab aliis Fratribus fuisse separatos; " Ne (ait Hugo Menardus ad *cap.* 65. §. 1. *Concord. Regul.*) „ quæ in Monasterio geruntur in eorum notitiam venirent, & discedentes ea sæcularibus revelarent. Id etiam eorum tranquillitati maxime congruum erat; ut ab omni consortio sejuncti, „ facilius contemplationi & vitiorum extirpationi studerent.

IV. Hanc Novitiorum à cæteris Fratribus separationem multum urget & observari præcipit Clemens VIII. in citatis Decretis §. 26. " Quod vero ad loci „ qualitatem uniuscujusque Novitiatus spectat, ait, „ locus hujusmodi propria clausura ab ea parte Conventus & Monasterii in qua degunt professi, segregatus sit, atque distinctus; habeatque tot ad dormiendum cellulas separatas, quot erunt numero Novitii, vel dormitorium ita capax, ut pro singulis „ singuli lectuli commode sterni possint; in quo etiam „ cellula, vel certus ac determinatus locus pro Magistro, ejusque socio reperiatur. In eo etiam præter „ alias communes commoditates, aptus locus adsit ad „ spirituales collationes seu conferentias faciendas, ac „ lectiones, instructionesque Magistri audiendas, & in „ quem hiemis tempore ad calefaciendum se igne communi recipiant. Oratorium insuper seu Capella, si „ commode fieri poterit, ad Novitios in spiritualibus, „ præsertim in ceremoniis, Ecclesiasticisque functionibus exercendos. Hortus quoque peculiaris ad honestam recreationem, bene conclusus atque munitus „ adsit; sin minus, hortum cæteris Fratribus communem recreationis tempore ingrediantur. Ipsis vero „ Novitiis ibi commorantibus, curabit Magister cum „ loci Superioris auctoritate, (si opus fuerit) ne in „ eumdem quisquam alius ingrediatur. Ad hujusmodi „ locum Novitiatus nemini, ejusdem vel alterius Ordinis Regulari, etiam Conventus & Monasterii Officiali, ullo unquam tempore sub quovis prætextu „ aditus pateat, præterquam Magistro, ejusque Socio, „ ac etiam Monasterii aut Conventus Superiori, si „ quandocumque ingrediendum sibi necessario existimaverit; quo tamen casu aliquem semper ex senioribus Conventus vel Monasterii Patribus socium assumat. Hujus loci clausuræ clavis apud Magistrum „ semper asservetur, illique soli liceat ex gravi tantum „ causa ingressum illuc alicui permittere; si quis autem „ Novi-

„ Novitiorum quempiam alloqui voluerit, Magistro „ præsente, & non aliter alloquatur.

V. Subjicit deinde S. Benedictus: " Et Senior ei talis deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas, qui „ super eum curiose omnino intendat, & solicitus sit, „ si revera Deum quærit, si solicitus sit ad opus Dei, „ ad obedientiam, ad opprobria.

Senior, cujus hic meminit Benedictus, est ille, qui hodie appellatur *Magister Novitiorum*. An autem singulis Novitiis Seniores dandi sint, non expressit Benedictus. " Nec puto, ait Menardus, hanc esse mentem „ S. Benedicti, qui fere sequitur Ægyptiorum Mona„ chorum normam, juxta quam *uni* Seniori *decem* junio„ res dantur instituendi, ut constat ex Cassiano *lib.* 4. *de Instit. cap.* 7. " Quod & modernæ disciplinæ Mo„ nasticæ est conforme, quæ uni plerumque Magistro „ plures Novitios committit.

VI. Requirit Benedictus, ut pro Novitiis instituendis eligatur *Senior* aliquis, id est, in exercitiis Monasticis bene exercitatus, qui verbo & exemplo Novitium instruere sit idoneus; qui insuper *aptus sit ad lucrandas animas*: hoc est, aptus ad imprimendum Novitio contemptum mundi, & rerum temporalium, eique inspirandum amorem rerum cœlestium; nec non magnam idæam eorum, quæ mundus despicere solet.

Posthæc, qui *curiose omnino intendat*, & *solicitus sit, si Novitius revera Deum quærat*: id est, num in exercitiis Religionis, ac ipsa vitæ Monasticæ electione unice Deum quærat: utrum nulla humana consideratio se immisceat, quæ ipsum ad hoc vitæ genus eligendum impellat. Denique solicite attendat, num ita Novitius in omnibus se gerat, ut merito ac cum fundamento judicari possit, ipsum ad Religionem à Deo esse vocatum. Quæ sat ostendunt, quanta prudentia non carnis, sed Spiritus in Magistro Novitiorum opus sit.

Merito ergo Patres Eremitæ S. Augustini decreverunt " in Magistrum Novitiorum eligi Fratrem hone„ stum, ac *probatum*, & sui Ordinis *præcipuum Zela„ torem* provectæque ætatis, quantum fieri poterit, à „ quo ad Dei laudem & Ordinis decorem, cum *omni „ sanctimonia* & *bona doctrina* diligenter erudiantur & „ instruantur.

VII. Clemens VIII. in Constitutione sua de recipiendis Novitiis, hæc de Magistro Novitiorum & ejus Socio habet §. 27. " Ipse Magister Sacerdotali Ordine „ sit initiatus, ac in quinto saltem supra trigesimum „ ætatis suæ anno constitutus, & per decennium à pro„ fessione emissa in Religione perstiterit. Socius vero „ trigesimum annum excedat; sintque ambo *doctrina*, „ quantum per Superiorum diligentiam & vires fieri „ poterit, *vitæ* etiam anteactæ exemplo *præstantes*, *ora„ tionis* præterea & *mortificationis operibus addicti*, *pru„ dentia charitateque referti*, non sine affabilitate graves, „ *zelum Dei* cum mansuetudine præ se ferentes, ab om„ ni cordis & animi perturbatione, ira præsertim & „ indignatione, quæ in se & erga alios charitatem im„ pedire consueverunt, quam longissime alieni, & tales „ demum qui *in omnibus seipsos bonorum operum exem„ plum* præbeant, ut ii qui eorum curæ subsunt, illos „ non tam metuant, quam revereantur, nec illis un„ quam detrahere quidquam possint.

VIII. Prosequitur Regula Benedictina citato *cap.* 58. " Prædicentur ei omnia *dura* & *aspera*, per quæ „ itur ad Deum. Si promiserit de stabilitatis suæ per„ severantia, post duorum mensium circulum legatur „ ei hæc *Regula* per ordinem, & dicatur ei: Ecce lex „ sub qua militare vis: si potes observare, ingredere; „ si vero non potes, liber discede. Si adhuc steterit, „ tunc ducatur in supra dictam cellam Novitiorum & „ iterum *probetur in omni patientia*. Et post sex men„ sium circulum legatur *ei Regula*: ut sciat ad quod „ ingreditur, Et si adhuc stat, post quatuor menses ite„ rum *relegatur* ei eadem Regula. Et si habita secum „ deliberatione promiserit omnia custodire, & cuncta „ sibi imperata servare, tunc suscipiatur in Congrega„ tione, sciens se jam sub lege Regulæ constitutum, „ quod ei ex illa die non liceat egredi de Monasterio, „ nec collum excutere de sub jugo Regulæ, quam sub „ tam morosa deliberatione licuit, aut excusare, aut „ suscipere.

Unicus in his omnibus scopus S. Benedicti fuit, ut Novitius exacte de Regula reliquisque vitæ Monasticæ exercitiis & obligationibus instruatur; nihilque leviter ac inconsiderate arripiat, ejusque animi ac spiritus in his omnibus constantia bene probetur.

Et quia ab hoc puncto totius disciplinæ Regularis recta observantia, atque ipsorum etiam Novitiorum salus plerumque dependet, in eo observantiam illius non tantum priscorum Patrum Regulæ, sed & recentiorum Ordinum Constitutiones, & Synodorum Decreta urserunt.

IX. Synodus Cameracensis P. I. *Tit. de Monasteriis cap.* 14. " Mandat omnibus Monasteriorum Superiori„ bus, ut *Regulæ* ac Statutorum Monasterii, in quo juve„ nes cupiunt profiteri, *lectio* & *explicatio* eisdem Novi„ tiis fiat: ne *imprudentius* voveant; si ipsis minus con„ stet, ad quid se per professionem obligent.

„ Novitiorum *diligens* institutio fiat (inquit Synodus Audomarensis) „ neque solum Ecclesiæ Officium, sed & „ *professionem* ipsam ac *Religionis vota* & *Regulam*, nec „ non Monasterii Statuta doceantur, *probeque* ea intelli„ gant, ac *in eis exerceantur*, priusquam ea profiteri aut „ vovere sinantur. „ *Tit.* 17. *cap.* 4. Idem mandat Sy„ nodus Mechl. *D. tit.* 12. *cap.* 5.

X. Quin præcipit Clemens VIII. in jam sæpius citata Constitutione, " ut omnes etiam *Conversi* recipiendi „ de omnibus prædictis, priusquam ad habitum Regu„ larem admittantur, ab iis, quibus munus illud incum„ bit, diligenter instruantur.

XI. Verum frustranea erit, quod & passim experientia docet, Regulæ, Statuorumque prælectio; atque rigida etiam votorum explanatio, ni una persuadeatur Novitiis, vivendum esse juxta præscriptum Regulæ & Statutorum prout sonant; tametsi forsitan vita multorum non sit conformis; neque ipsis attendendum esse, quid passim alicujus Ordinis aut Monasterii Religiosi faciant, sed quid Regula Statutaque præscribant; & ad quid ipsa Religiosa professio Religiosos obliget. Ni enim hæc Novitiis fortiter imprimantur, facile fiet, ut quantumvis aspera ac difficilia in Regula ac Statutis contineri audiant; illa credant tamen cum commoda ac mundana vita componi posse; dum vident Religiosos eamdem Regulam ac Statuta professos similem vitam ducere.

XII. Ut vero Novitii ac recenter Professi haberent ob oculos exactæ Regularis disciplinæ exemplar, quo ipsi efficacius ad illam incitarentur, modernus Pontifex Innocentius XII. ex sententia Congregationis Cardinalium specialiter super reformatione Regularium institutæ, edito Decreto 18. Julii 1695. præcepit singulorum Ordinum Regularium Superioribus " ut in una„ quaque Provincia per Italiam & Insulas adjacentes, „ quamprimum deputent aliquos Conventus, quos „ magis aptos censuerint, vel unum saltem, ibique au„ ctoritate Apostolica statuant omnimodam observan„ tiam Regulæ, Constitutionum uniuscujusque Ordi„ nis, & Decretorum Apostolicorum, præcipue vero „ exactæ Vitæ Communis ad formam eorumdem De„ cretorum, ab omnibus Religiosis, qui in Conventi„ bus, ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi sunt, „ morabuntur, omnino servandæ.

Quæ omnia, quo facilius, efficacius, & durabilius ad praxim deduci valeant, in virtute S. Obedientiæ eisdem Superioribus præcipitur; " ut in supra dictis „ Conventibus non collocent, nisi Religiosos graves, „ devotos, exemplares, Regularis Observantiæ, & pu„ ritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim, ac mor„ tificationi, sine quibus non potest Religiosa vita con„ sistere,

„ sistere, addictos, quique consentiant, exacte servare „ Vitam Communem, atque inde amoveant eos om- „ nes, qui tam Sanctae Ordinationi contradicere, seu „ verbis, aut factis quoquomodo sese opponere au- „ deant.

Notandum tamen, quod ex hac separatione Novitiorum à caeteris Religiosis professis natum sit contingere, quod Novitiis nimium occultentur, tum Monasticae disciplinae collapsio, tum multorum Religiosorum à Regulae observantia deflexio; quae si Novitiis apprime essent cognitae non raro intelligerent, quam difficile ipsis postmodum erit, in tanta disciplinae Monasticae deformitate ac collapsione, & inter tam defectuosos fratres, veram atque integram vitae Monasticae disciplinam observare & emissis votis per omnia satisfacere.

Ex his quoque parentes, nec non adolescentum directores intelligere possunt, sui muneris, & officii esse eos, quos sciunt ingressum in monasterium meditari, subinde de hac disciplinae & regulae collapsione praemonere & instruere, difficultatesque exponere, quas ob hanc deformationem sint habituri, si vitam vere religiosam in his monasteriis ducere, & votis suis per omnia satisfacere intendant.

XIII. Anno integro Novitium probandum esse, Regula Benedictina supponit. Antiquorum Monachorum, praesertim Ægyptiorum Regulae ad triennium Novitiatum passim produxerunt: quas sequutus Imperator Justinianus sancivit, ut accedentes ad vitam Monasticam per *triennium* in veste *laica* maneant, divina addiscentes eloquia; & ut reverendissimi eorum Abbates requirant eos, unde eis desiderium vitae singularis accesserit: & discentes ab eis, quod nulla maligna occasio ad hoc eos adduxit, habeant eos inter eos qui adhuc docentur & monentur: & experimento percipiant eorum tolerantiam & honestatem: *Non enim facilis est vitae mutatio*, inquit, *sed cum animae fit labore.* Novella 5. *cap.* 2.

Utriusque temporis pro Novitiatu conficiendo meminit Gratianus. Et quidem *causa* 17. *quaest.* 2. *Can.* 1. refert sub nomine Alexandri Papae II. quod tum sancti Benedicti, tum sancti Gregorii Papae constitutio Canonica interdicat, *Monachum ante unius anni probationem effici.*

Deinde *can.* 3. sub nomine Decreti Bonifacii (sed quod re ipsa desumptum est, ex Novellis Justiniani, ut notant Correctores Romani) refert: " Si quis *in-* „ *cognitus* monasterium ingredi voluerit, ante *trien-* „ *nium* Monachi habitus ei non praestetur.

Ut autem has auctoritates conciliet Gratianus, ad calcem *Canonis* 2. subjungit: " Auctoritas illa Alexan- „ dri secuta est institutionem beati Gregorii & beati „ Benedicti, quae probandis annum indulget sed tan- „ tum *notis*, *ignotis* vero triennium concedit.

Absona plane restrictio, cujus nulla aut in regula sancti Benedicti, aut apud sanctum Gregorium mentio habetur.

Similiter nec apud Justinianum ullum inter *notos & ignotos* discrimen constituitur: sed simpliciter *triennium* probationis praescribitur. Neque in Novellis Justiniani legitur, quemadmodum hic apud Gratianum in praetenso Decreto Bonifacii, *si quis* INCOGNITUS sed indefinite: *Si quis autem ad monasticam vitam venire voluerit.*

Si Gratianus loca & tempora distinxisset, obvia fuisset conciliandi ratio: scitur enim, nec ubique nec semper eamdem fuisse circa tempus probationis disciplinam.

XIV. Verum cum tempus illud annuum aut triennale unice spectare videretur, ut & Novitii rite de vita Monastica essent instructi, & Monasterium de Novitio cepisset experimentum, nullatenus ad substantiam professionis pertinere visum fuit; quod multis jam pridem probavit Petrus Venerabilis Cluniacensium Abbas *Lib.* 1. *Epist.* 28. & evidenter supposuit Innocentius III. in *Cap.* 16. ꝟ. *De Regularibus*, Annalem probationem asserens esse Patrum institutum, Novitii pariter & Monasterii gratia inductum; cui tamen utriusque consensu. Renuntiari posse asserit; ideoque professionem ante expletum probationis annum factam, validam esse: *Quia*, ait, *multa fieri prohibentur, quae si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.* Post haec subjungit; "Prohi- „ bendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus „ probationis quoslibet ad professionem admittant.

XV. Quia tamen in potestate Abbatum manebat tempus probationis abbreviare, eam abbreviationem vel importunis precibus victi, aut aliquo humano respectu impulsi saepius annuebant: atque inde rursus fiebat, non sat probatos ad professionem admitti; ut propterea iteratis Decretis ad hunc abusum coercendum opus fuerit.

Sed cum " hi Canones spectare viderentur ad so- „ lum S. Benedicti Ordinem (inquit Christianus Lupus *tom.* 3. *Schol. pag.* 627.) „ novelli tunc Fratres Praedi- „ catores & Minores pergebant sine *probationis anno* ad „ professionem admittere. Admittebant etiam *inhabiles* „ personas, atque ita suos Ecclesiae utilissimos Ordines „ *gravabant* ac *vitiabant.*

XVI. Plura quidem tam ab Innocentio IV. quam à Bonifacio VIII. contra hanc praecipitem Fratrum Mendicantium ad professionem admissionem edita fuere Decreta, quae in sexto Decretalium sub titulo de Regularibus referuntur; sed eorum vel non observantiam, vel inefficaciam advertentes Patres Tridentini decreverunt *Sess.* 25. *cap.* 15. *De Regularib.* " Ne in quacum- „ que Religione tam virorum quam mulierum, qui „ *minore* tempore, quam *per annum*, post susceptum „ habitum in probatione steterit, ad professionem ad- „ mittatur. Professio autem facta sit *nulla*, *nullamque* „ inducat *obligationem* ad alicujus Regulae, vel Religio- „ nis, vel Ordinis observationem, aut ad alios quos- „ cumque effectus.

XVII. Sequuta est ergo Synodus Benedictinam Regulam, annuam probationem praescribentem. Quam Regulam S. Benedicti, uti recte notat Lupus loco citato, *esse omnium Regularum Dominam semper censuit Apostolica Sedes.*

XVIII. Omnimodam tamen illam professionis *nullitatem*, ad robur & firmitatem sui Decreti superaddidit Benedictinae Regulae Synodus: quo etiam sublatam esse decisionem *Cap.* 2. & 3. *De Regularib.* in VI. ex resolutione S. Congregationis annotavit Fagnanus ad *Cap.* PERLATUM *De his quae vi metusve causa*, *num.* 20. & 30. quatenus ibi declarabatur, quod professione facta durante anno probationis non obligaret quidem ad individuam religionem quam esset professus, sed tamen professum astringeret ad aliquam religionem in genere: ita ut professo integrum non esset ad seculum reverti. At juxta Decretum Tridentinum, professio ante expletum annum Novitiatus emissa, est nulla *nullitate absoluta*; ut ipsi professo liberum sit non obstante illa professione ad seculum redire.

XIX. Neque ipsius Novitii renuntiatio validam reddere potest professionem: quia annus ille probationis, ut recte notat Zypaeus in *Jure novo tit. De Regularib.* non in illius privati favorem, sed *publicae* politiae causa inductus est: quae etiam ex indiscreta & praecipiti ad professionem admissione, non exigua incommoda saepius experitur.

XX. Annum Novitiatus debere esse integrum; ut etiam defectus unius horae professionem redderet nullam, late docet Fagnanus ad *Cap.* AD NOSTRAM ꝟ. *De Regularibus.*

XXI. Annum probationis ex mente Synodi Tridentinae, debere esse continuum seu nullatenus interruptum, post alios resolvit Zypaeus *Consul.* 18. *De Regularib.* In tantum, ut si Novitius vel die uno religionem deseruerit: reversus teneatur rursus integrum annum

num probationis, sub pœna nullitatis professionis, absolvere. Et duarum horarum interruptionem reddere Novitiatum nullum, resolvit S. Cong. apud Fagn. ad *Cap.* AD NOSTRAM *De Regularib. num.* 27.

XXII. Contrarium tamen innuunt Constitutiones PP. Eremitarum S. Augustini *pag.* 2. *cap.* 3. ubi statuunt: " Si aliquis Novitius infra assignatum sibi tempus probationis, aspexerit retro, si postmodum transacta die eadem suæ egressionis redire voluerit, non recipiatur, nisi ea conditione & modo, ut iterum per annum & diem debeat in probatione manere, nisi ejus vita & conversatio talis fuerit, quod videatur discretioni Prioris Provincialis *misericorditer esse dispensandum.* " Hæc dispensandi facultas data Provinciali videtur indicare, non credidisse Statuti illius conditores, ex mente Synodi Tridentinæ annum probationis debere ita esse continuum, ut vel modica illius interruptio Novitiatum inchoatum omnino reddat invalidum. Supposita enim illa nullitate per Concilium inducta, non posset Provincialis super novo Novitiatu dispensare.

At videntur Patres illi supposuisse, modici temporis interruptionem pro interruptione non esse considerandam, nec impedire, quominus id obtineatur, ob quod requiratur annus Novitiatus *continuus* sive *non interruptus*; nimirum, ut Novitius vitæ Monasticæ austeritates omnes experiatur; quæ uno anni tempore majores esse possent, quam alio; & difficilius est, vitæ alicujus molestias per annum *continuum*, quam per interrupta intervalla sustinere; quæ ratio tunc duntaxat obtinere videtur, dum notabilis esset interruptio. Unde in prædicto statuto additur: " Non tamen cum eo, qui ultra mensem extra Ordinem permanserit, ullo modo dispensari debet.

Nihilominus, si Fagnano credimus, " Procuratori generali Ordinis Minimorum quærenti, an Novitius, qui à Monasterio, ut aliam Religionem ingrederetur, abierat, ac *duas tantum horas* in alio Conventu moram traxerat, moxque facti pœnitens reversus fuerat, teneretur incipere novum annum probationis: Responsum est, teneri ab eo die quo rediit. " Ad *cap.* INSINUANTE ※ *Qui Clerici vel Voventes*, &c. *num.* 26.

Incertum ergo aliquousque apparet, quæ interruptio Novitiatum vitiet, ipsumque Novitium ad novum Novitiatum peragendum obstringat, sub pœna nullitatis professionis secuturæ; uti etiam apparet ex auctoribus in utramque partem adductis per Barbosam in Jure Ecclesiastico *Lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 124.

XXIII. Illud certius esse videtur, si aliquam partem Novitiatus Novitius in Monasterio peregerit, atque durante Novitiatu de mandato Superioris exiverit, ac sub illius obedientia & ex rationabili causa residuo anni tempore extra Monasterium manserit; si expleto anno professionem sine alio Novitiatu emiserit, professionem valere, quemadmodum resolvisse S. Congregationem testatur Fagnanus loco citato *num.* 38. eamque resolutionem multis argumentis adstruens; una tamen monens *num.* 41. id hodie non procedere in eo, qui extra Monasterium habitum Regularem assumpsisset, nec unquam per anni circulum Monasterium esset ingressus.

XXIV. Cum vero Synodus Tridentina annum probationis requirat, ut & Novitius plene sit instructus de his quæ professio secum trahit, & Monasterium de capacitate & spiritu ipsius Novitii, nequaquam Synodus reprobare intendit Statuta aut consuetudines Religionum, quæ prolixius probationis tempus requirunt; sed illa integra ac inviolata permittit: ita tamen, ut si anno probationis expleto, at nondum evoluto ulteriori tempore per Statuta aut consuetudinem requisito, ad Professionem admittatur Novitius, professio propterea non sit invalida: eo quod Statuta tempus illud requirere non soleant sub pœna nullitatis: & ita quoad Novitios in Societate Jesu expresse docet Barbosa loco citato *num.* 133.

XXV. Si autem integro anno Novitiatus absoluto, ante emissam Professionem Monasterium deseruerit, reversus poterit sine novo Novitiatus anno ad Professionem admitti: quia verum est, per annum integrum ac continuum in probatione fuisse: & ita respondit S. Congregatio apud Fagnanum ad *cap.* PRESBYTERUM ※ *De Pœnit. & remiss. num.* 116. nisi Religionis aut personæ conditio sit immutata; id Superiores Religionis diligenter animadvertere debent.

CAPUT III.

De Libertate Novitii deserendi Religionem ante Professionem; & ad eam spectantibus.

1. *Ante emissam Professionem manet Novitio integra libertas redeundi ad seculum.*
2. *Novitii olim probabantur in veste* laicali.
3. *Hæc disciplina seculo XII. adhuc erat in Ordine Cisterciensi.*
4. *Hinc originem sumpsisse videtur* tacita *professio.*
5. *Quomodo hæc disciplina mutata?*
6. *Quare distinctus habitus Novitiorum ab habitu Professorum.*
7. *Non mutabatur habitus Novitii, ut major maneret libertas egrediendi.*
8. *Eundem in finem capilli puellarum ante Professionem non abscinduntur.*
9. *Pueri à parentibus oblati hac oblatione hodie non astringuntur; secus olim.*
10. *Jure communi & ex moderna disciplina nemo ex oblatione parentum Religioni astringitur.*
11. *Æquum est, ut meditantes ingressum Religionis consulant parentes; professio tamen facta invitis parentibus est valida.*
12. *Interdum auctoritate Regia filii-familias jubentur extra Monasterium collocari, ut parentibus detur ad ipsos liber accessus.*
13. *Neque id à jure dissonum est.*
14. *Nulla renuntiatio aut obligatio à Novitio fieri potest, nisi sub certis conditionibus, ut major maneat Novitio libertas.*
15. *Etiam procedit in eo, qui meditatur ingressum.*
16. *Decretum Concilii Tridentini loquitur de omni renuntiatione, modo appareat factam esse animo ingrediendi Religionem.*
17. *Renuntiatio facta à Novitio post 10. menses probationis valet; licet professio ultra annum protrahatur.*
18. *Decretum Synodi Tridentinæ vetans donari ex bonis Novitii ipsi Monasterio.*
19. *Synodus loquitur de* gratuita & ultronea *donatione.*
20. *Synodus non dicit aliquid posse* exigi *pro expensis Novitiatus.*
21. *Nullatenus probat praxim Monasteriorum etiam opulentorum* exigendi *expensas Novitiatus.*
22. *Hæc praxis à multis improbatur.*
23. *Est contra mentem Fundatorum.*
24. *Decretum habet locum in bonis parentum.*
25. *Etiam in Novitio qui est sui juris.*
26. *Etiam facta donatio sub cautione de restituendo.*

I. DURANTE Novitiatu, vel etiam eo finito, necdum tamen emissa Professione, integra manet Novitio libertas Monasterium deserendi, & ad seculum redeundi *cap.* 23. ※ *De Regularibus.* Et in *cap.* 2. *eodem in* VI. Fratribus Minoribus & Prædicatoribus in virtute obedientiæ & sub pœna excommunicationis districtius inhibetur, ne aliquem intra annum probationis constitutum, ante emissam Professionem tacitam vel expressam impedire præsumant, ne ad seculum rediret,

II. Olim

II. Olim Novitii probabantur in veste *laïcali*; neque ante emissam Professionem vestem mutabant; uti colligitur ex Regula Benedictina *cap.* 58. ubi præcipitur, ut post Novitiatum expletum & emissam Professionem " suscipiendus Frater in Oratorio exuatur rebus pro- „ priis, quibus *vestitus* est, & *induatur rebus* Monasterii.

Conformiter ad hanc ejus temporis disciplinam scribit S. Gregorius apud Gratianum *dist.* 53. *can.* LEGEM: milites ad Religionem divertentes, " juxta normam „ Regularem debere in *suo habitu* per triennium *pro-* „ *bari*, & tunc *Monachicum* habitum, Deo auctore, „ suscipere.

Et in Conventibus Regum Francorum de suscipiendo ad Religionem præcipitur: " Ipse verò non *tondeatur*, „ nec *pristina vestimenta* immutet, *priusquam* obedien- „ tiam promittat.

III. Hanc disciplinam tempore S. Bernardi apud Cistercienses in usu fuisse sat apertè innuit S. Bernardus *epist.* 1. ad Robertum, eumdem obsecrans ut meminerit, quòd demum anno Novitiatûs transacto, post annum *sponte* professus, *tunc primùm*, *seculari veste relictâ*, *habitum Religionis susceperit.*

IV. Hinc forsan successu temporis originem sumpsit *tacita* professio per habitûs Monastici susceptionem, cujus frequens in Decretalibus Gregorii IX. mentio occurrit. Cùm enim ante professionem *habitus* Monasticus suscipi non soleret, qui eum suscipiebat, *profiteri* censebatur.

V. Cùm verò, uti suprà notavimus, circa seculum XII. aut XIII. in pluribus Religionibus annus Novitiatûs negligeretur, etiam mox à receptione *habitum* Monasticum induere cœperunt aspirantes. Hoc autem ritu sic introducto; quòd scilicet habitus Monasticus moxà receptione ad Religionem traderetur, quia Novitiatus tum prætermittebatur; cùm postea Pontifices & Concilia Novitiatum urserunt, nec ante illum expletum professionem emitti voluerunt, remansit consuetudo tradendi habitum Monasticum in ipsa receptione; atque ita introducta disciplina ipsum Novitiatum in habitu Monastico peragendi, quæ hodie apud omnes Regulares servatur; neque Novitiatus ante habitum susceptum inchoatus reputatur.

VI. Porrò quia eo tempore adhuc vigebat tacita professio per susceptionem *habitûs Professorum*; ne ex susceptione vestis Monasticæ in ipso Novitiatu dubium oriretur, num professionem emisisset, decrevit Grego. IX. *cap. penult.* ꝟ *de Regularibus*; „ Quòd cùm in lo- „ cis Religiosis Novitiorum habitus non distinguatur „ ab habitu Professorum: professionis tempore bene- „ dicantur vestes, quæ profitentibus conceduntur, ut „ Novitiorum habitus à Professorum habitu discerna- „ tur.

VII. Quidquid sit de origine mutatæ hujus disciplinæ, causam Statuti sui (id est, ut Novitiatus in veste laïcali fieret) eam S. Benedictum habuisse " crediderim (ait Haeftenius *disq. monast. l.* 5. *tract.* 2. *disp.* 2.) „ ut *libertati* Novitiorum consuleretur: eoque minori „ cum infamia Monasterio egredi possent, quòd nun- „ quam Monasticum habitum detulissent.

Et sanè non dubium est, quin major esset libertas Novitiis ad seculum revertendi, si Novitiatus in veste laïcali etiamnum hodie perageretur. Scitur enim vulgò non nihil ignominiosum reputari, si semel susceptus Religionis habitus exuatur; eò quòd per exteriorem vestis religiosæ gestationem, quasi jam Monachi seu Religiosi reputati, redeuntes ad seculum Monachum exuisse videantur & existimentur. Interim nec dubitandum, quin durante modernâ disciplinâ monastica peragendi Novitiatum in habitu monastico, & à laïcali planè distincto minor quasi videatur Novitio egrediendi libertas, adeòque major & exactior in recipiendis ad Novitiatum cura, & morum & spiritûs discussio & disquisitio meritò requiratur.

VIII. Synodus P. 2. Mechliniensis *tit.* 24. *cap.* 7. libertati professionis Virginum Deo dicandarum consulens, renovansque omnia statuta ac consuetudines huic libertati contraria, inter alia prohibet, *Ne quarumcumque virginum* CAPILLI *ante professionem resecentur.*

IX. Ob eamdem libertatem, tandem posterioribus seculis data est facultas integra illis, qui ante pubertatem, id est, masculi, ante 14. & puellæ ante 12. ætatis annum à parentibus Religioni erant oblati, dum ad pubertatem venerint, relictâ Religione, ad seculum redeundi; contra veterem disciplinam, quæ pueros à parentibus ante pubertatis annos oblatos ipsi Religioni ita obstringebat, ac si ipsi per se professionem emisissent; juxta illud Concilii Toletani IV. *Can.* 48. apud Gratianum *Caus.* 20. *q.* 1. *Can.* 3. " Monachum aut „ *paterna devotio*, aut propria professio facit. Quid- „ quid horum fuerit, *alligatum* tenebit. „ Plures in hujus disciplinæ probationem Canones citat Gratianus, ac tandem concludit. " Ex his auctoritatibus colligi- „ tur, quod *paterna professio* pueros tenet *obligatos*; „ nec licebit eis à proposito discedere, quod paternâ „ devotione in *puerilibus* annis susceperunt. „ De hac puerorum oblatione ejusque ritu & effectu latè tractat Haeftenius *Disq. Monast. lib.* 5. *tract.* 1.

X. At juxta responsum Cœlestini III. datum anno 1191. & relatum in *cap.* 14. ꝟ *De Regularibus*, mutatâ veteri disciplinâ, puer in minore ætate à parentibus oblatus, postquam ad annos pubertatis sive discretionis pervenit, si Monachalem habitum retinere noluerit, non est ullatenus compellendus: " quia tunc liberum „ sibi erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex „ successione proveniunt, postulare.

Cui responso moderna Monastica disciplina est conformis; maximè cùm nec ante 16. ætatis annum ullam sive virorum, sive mulierum professionem admittat; uti infrà dicetur.

XI. Quamvis justum sit, ac obedientiæ & reverentiæ parentibus debitæ planè consonum, ut liberi inconsultis ac reluctantibus parentibus professionem non emittant, nequaquam tamen ipsa professionis validitas à parentum dependet consensu; licitumque subinde esse potest, invitis ac reclamantibus parentibus Monasterium ingredi, & professionem emittere. Unde est illud apud Gratianum *Caus.* 20. *q.* 2: *Can.* 2. " Si verò in *fortiori* „ ætate (id est ultra annos pubertatis) adolescentula „ vel adolescens servire Deo elegerit, non est *potestas* „ *parentibus* prohibendi.

XII. Si tamen ex circumstantiis & conjecturis sit non infundata suspicio, quòd per fraudes aut minas vel alia nonnulla humana motiva ad Religionem, insciis parentibus, juvenes aut puellæ fuerint invitati & allecti, nonnunquam officio judicis, petentibus parentibus aut etiam tutoribus, Superiores compelluntur illos parentibus vel curatoribus reddere; aut saltem eos in loco aliquo à Monasterio separato collocare, ut ibidem à parentibus examinentur, atque eorum voluntas, num libera sit & recta ac firma, discutiatur; quemadmodum frequenter auctoritate Senatûs Regii factum fuisse refertur *Tom.* 2. *Libert. Eccles. Gall. cap.* 33. & nuper à Consilio Sanctiori Bruxellis ordinatum fuit in causa Josephi Vande Walle Novitii apud PP. Societatis.

XIII. Neque id dissonum est à jure communi, quo statuitur, pueros ante annos pubertatis non posse invitis parentibus aut tutoribus Religionem ingredi; & si contrà fecerint, posse repelli, & Religiosos officio judicis compelli ad reddendum. *Cap.* 8. & 11. ꝟ *De Regularibus.*

XIV. Ad eamdem libertatem Monasterium deserendi, Novitio conservandam, Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularibus*, decrevit: " Nulla renun- „ tiatio, aut obligatio ante professionem facta, etiam „ cum juramento, vel in favorem cujuscumque causæ „ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive ejus

„ Vicarii

„ Vicarii, fiat intra *duos* menses *proximos* ante professionem; ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, *nisi* secutâ professione: aliter verò facta, etiamsi „ cum hujus favoris *expressâ renuntiatione*, etiam *juratâ*, sit *irrita*, & *nullius effectûs*.

Renuntiatio, de qua in Decreto, non tantùm complectitur renuntiationem rerum aut jurium temporalium, sed etiam renuntiationem Beneficii, quod ante ingressum ipse Novitius possidebat; adeò ut Beneficium illud nequeat validè conferri, nisi renuntiatio juxta formam hujus Decreti facta sit.

Verba enim imprimis generalia sunt, omnem renuntiationem complectentia. Ipse quoque scopus Concilii, ne scilicet per similem renuntiationem adimatur libertas Novitiis Religionem deserendi, in hac renuntiatione militat; quandoquidem dubium non sit, quin per ejusmodi renuntiationem, Novitius mediis vivendi destitutus, cogeretur quodammodo invitus in Religione perseverare; quapropter & S. Congregationem sæpiùs illa resolvisse refert Fagnanus ad *cap.* STATUIMUS ℣ *de Regularib. num.* 19. ac per consequens derogatum esse *cap.* 4. *de Regularib. in* VI. in quantum ibidem Episcopo permitti videtur, conferre Beneficium ejus, qui Religionem ingreditur, intra annum probationis, *si ad id ipsius Novitii accesserit consensus.*

XV. Insuper Decretum Concilii Tridentini procedere, quando renuntiatio fit quidem ante ingressum Religionis, sed tamen *intuitu ingressionis* in Monasterium, declaravit S. Congregatio, referente Azorio, *parte* 2. *lib.* 2. *cap.* 20. *q.* 6. quia aliàs fraus fieret Decreto.

XVI. Insuper Decretum intelligi de quacumque renuntiatione, aut alienatione factâ ante ingressum; modò appareat, eam, intuitu & animo ingrediendi factam, sustinet post Navarrum & alios Zypæus in Jure Novo *tit. de Regularib. num.* 29. creditque Declarationem Cardinalium, quâ contrarium declaratum dicitur, esse accipiendam de casu, quo renuntiatio facta est in seculo, absque intuitu aut intentione ingrediendi; " alioquin, „ ait, non id satis cum intentione Concilii & indistinctis verbis conveniet; adeòque an Declaratio authentica esset, dubitandum esset.

XVII. Porrò renuntiationem sive obligationem factam à Novitio, qui decem mensibus in Novitiatu fuisset, futuram validam, si cum consensu Episcopi ejusve Vicarii facta sit, tametsi Superior ex justa causa professionem ultra annum distulerit, notat ibidem Zypæus: eò quòd facta sit infra duos menses proximos tempori, quo professio legitimè emitti potuisset; atque ita resolvisse S. Congregationem.

XVIII. Adhæc pro asserenda libertate Novitii deserendi Religionem, decrevit Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularib.* " Sed neque ante professionem, „ excepto victu & vestitu Novitii vel Novitiæ illius „ temporis, quo in probatione est, quocumque prætextu, à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus ejus Monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur: ne hac occasione discedere nequeat, quòd totam vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium „ possideat: nec facilè, si discesserit, id recuperare possit.

XIX. Hoc Decreto imprimis decernitur, nihil à parentibus vel propinquis aut curatoribus ex bonis Novitii Monasterio ante emissam professionem quocumque prætextu tribui posse, etiam *liberaliter* seu *ultroneè*, citra ullum pactum aut conventionem cum Monasterio; excepto victu & vestitu illius temporis, quo in probatione est.

XX. Nullatenus ergo ex hoc Decreto elici potest, mentem Concilii fuisse, Monasterium posse *exigere* atque *pacisci* cum ingrediente ejusve parentibus super expensis & vestitu Novitii; nam duntaxat declarat Synodus, quòd Parentes nihil queant tribuere Monasterio ex bonis Novitii, excepto victu & vestitu Novitii vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione est: quod Suaresius aliique recentiores quoque annotârunt. Verum est, (ait Suaresius *lib.* 4. *de Simonia cap.* 17. *num.* 19.) " Concilium Tridentinum non loqui de *pacto*, „ nec de *modo* recipiendi, id est, an possit Monasterium ita sustentationem petere, ut sine illa nolit Novitium recipere.

XXI. Hinc ulteriùs infertur, nec in speciem, Tridentinum hoc loco favere hodiernæ multorum Monasteriorum, etiam admodum opulentorum praxi, exigendi ab ingredientibus eorumve parentibus ea, quæ pro victu & vestitu Novitii aut Novitiæ illius temporis, quo in probatione est, necessaria creduntur.

XXII. Unde prædicta praxis à non paucis, etiam post Concilium Tridentinum reprobata fuit. Et quidem Directorium Ecclesiasticæ disciplinæ, Coloniensi præsertim Ecclesiæ accommodatum, sub initium decimi septimi seculi evulgatum auctoritate Episcopi Tricaricensis Sedis Apostolicæ per Germaniam inferiorem & Belgarum Provincias Nuntii, & à Facultate Theologica Lovaniensi probatum, relato hoc Concilii Tridentini Decreto, ait: " Quin nec pro ipso victu aut vestitu „ Novitii aliquid *ex pacto* detur. Cùm enim Novitiatus „ res sit spiritualis, cui annexum est jus ad victum & „ vestitum, à Simonia abesse non potest, de his pacisci, „ vel pro jure Novitiatûs acquirendo ad victum & vestitum contribuere. Si quis autem, jure Novitiatûs acquisito, sumptus liberaliter refundere velit, licitè id „ facere potest, modò nullum intercedat pactum, conventio, spes, aut mutuus intellectus.

Sententiam hanc ex professo propugnat, & pluribus adstruere conatur Petrus à S. Audomaro, aliàs Wallon-Capelle; Prior Monasterii Montis D. Guinoci; cujus verba retuli in dissertatione de peculiaritate & Simonia circa ingressum Religionis *part.* 2. *cap.* 5. §. 3.

XXIII. Quidquid sit de Simonia, illud indubitatum est, improbandum esse, Monasteria aliunde fundata, ab ingredientibus Religionem exigere expensas pro victu & vestitu, etiam frequenter non sine magno ac notabili Parentum incommodo, ac fidelium scandalo; quia, uti benè advertit Zypæus in Jure novo *tit. de Regularib. num.* 26. Monasteriorum fundationes tam pro Novitiis, quàm pro professis institutæ sunt.

Omnium quippe Fundatorum mens fuit, quam in testamento suo expressit Fundator Cluniacensis Monasterii, his verbis: " Ut illis essent Monasteria ad perpetuum refugium, qui pauperes de seculo egressi, „ *nihil* secum præter bonam voluntatem attulerunt, *ut* „ *nostrum*, ait, *supplementum sit abundantia illorum.*

Latiùs de hac Fundatorum intentione consule S. Augustinum *conc.* 3. *in psal.* 103. Vide citatam Dissertationem *parte* 2. *cap.* 5. §. 4.

XXIV. Ut rursus ad Decretum Concilii, à quo nonnihil deflexímus, redeamus, notandum, quòd Decretum quidem tantùm loquatur verbis expressis de bonis Novitii aut Novitiæ; sed quia bona parentum quodammodo sunt bona liberorum, & Novitii libertas recedendi ad seculum non parum læderetur; si bona parentum alienata sciret, nec facilè recuperari posse; meritò S. Congregatio resolvit apud Fagnanum loco citato *num.* 55. Decretum Concilii habere locum, etiamsi aliquid tribuatur non ex puellæ propriis bonis, sed parentum vel consanguineorum.

XXV. " Et rursus oborto dubio pergit Fagnanus, „ an, si Novitius sit sui juris & non habeat parentes, „ possit in Religionis ingressu, præter victum aliquid „ donare Religioni amore Dei, censuit non posse, ex „ verbis expressis *d. cap.* 16.

XXVI. Denique, teste Fagnano, resolvit eadem Congregatio, Decretum obtinere, etiamsi aliquid ex bonis Novitii aut Novitiæ à Monasterio recipiatur sub nomine depositi, seu sub cautione de restituendo, professione non secutâ.

CAPUT

CAPUT IV.

Quomodo Novitii de bonis suis disponere possint, & debeant?

1. *Novitii liberè possunt de bonis suis per testamentum disponere.*
2. *In hac dispositione Novitius meritò attendit ad verba Christi :* Vade & vende omnia & da pauperibus.
3. *Id inculcant Regulæ Monasticæ.*
4. *Regulæ Patrum nequaquam interdicunt Novitiis aliquid ex suis bonis Monasterio donare.*
5. *Quâ ratione datum Monasterio censeatur datum pauperibus?*
6. *Cavendum Religiosis, ne quem intuitu rerum temporalium ad Religionem admittant.*
7. *In receptione rerum temporalium Novitii cautè procedendum, ne scandalum detur.*
8. *Malebat S. Theresia ut pauperes, quàm divites se offerrent: & quare?*
9. *Quid in dispositione rerum temporalium Novitiorum observari voluerit S. Franciscus?*
10. *Aliqui nihil à Novitiis recipi voluerunt.*
11. *Cavere debent Religiosi, ne à Novitiis dispositionem in favorem Monasterii extorqueant.*
12. *Odiosæ ac suspectæ sunt donationes factæ à Novitiis ipsis Monasteriis.*
13. *Quid in Gallia circa illas obtineat?*
14. *Quid in Belgio?*

I. NOVITIUM ante emissam professionem liberè posse per testamentum de bonis suis disponere jam pridem expressit Justinianus in *Novella* 5. *cap.* 4. neque id per Concilium Tridentinum, *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regularibus*, mutatum esse, omnes consentiunt, & quotidianâ praxi notorium est.

II. Porrò in hac temporalium dispositione, oportet, ut Novitius specialiter meminerit hujus sententiæ Evangelicæ: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Matt. 19. v. 21. Hæc enim tanquam speciatim dicta ad illos, qui vitam Monasticam amplecti volunt, Novitiis proponi Monachorum Patres desiderârunt; ut nimirum ex illis normam disponendi de rebus suis temporalibus assumerent.

III. " Si dives est, ait Regula Patrum, habens multas divitias & converti voluerit, debet primò Dei voluntatem implere, & consequi præceptum illius, præcipuè quod adolescenti diviti dicitur: *Vende omnia tua, & da pauperibus, & tolle crucem tuam, & sequere me.*

Et S. Fructuosus in Regula *cap.* 4. " Qui ingredi petunt acriùs percunctentur, si fecerint illud, quod dives quondam adolescens, qui omnia, quæ in lege præcepta sunt, se implesse jactabat, ad quem Dominus ait: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cælo.* Matt. 19. v. 21.

Auctor Regulæ, qui vulgò *Magister* dicitur, quemque non multò post tempora Gregorii M. vixisse credit Hugo Menardus, qui & de ejus Regula dicere non dubitat: " Hæc Regula magnâ cum simplicitate, fervore, & Regularis observantiæ curâ procedit. " Hic, inquam, cùm ostendit Religionem ingredienti convenire, ut ante omnia, rebus secularibus se privet, mox recipi postulantem alloquens, ait : " Ideòque constituimus salubre consilium, ut audias vocem Domini tibi dicentem: *Vade, vende omnia, & da pauperibus, & veni, sequere me.* Quam ergo si sequi vis vocem, vade & vende, quæ habes, & omne pretium huc ante me defer, ut, te præsente, à me *pauperibus* erogetur. " Rationem deinde suggesti consilii subjicit: " Hanc ideo voluntatem Abbas ingredientibus tribuit, ut non ab introeuntibus judicetur, potius res hominum desiderare, quàm animas.

IV. Sed petet quis, num ergo Ingredientes Monasterium ita res suas *pauperibus* dare debent, ut numquam in favorem Monasterii disponere possint? Nequaquam: nam S. Benedictus in sua Regula expressis verbis recipiendo ad Religionem optionem dat, si quidem sit ætate major, ut res, si quas habet, aut eroget pauperibus aut conferat Monasterio.

V. Nec mirum, quia juxta mentem Patrum, qui res suas offert Monasterio, eas etiam *pauperibus* tribuit: ut nimirum vel pauperes de seculo egressi, & nihil præter bonam voluntatem afferentes, ex iis sustententur; aut certè per ipsos Monasterii Præfectos pauperum usibus impendantur, juxta naturam ac conditionem proventuum Monachalium; nec aliâ intentione Monasteria sibi ab Ingredientibus oblata recipere possunt. Unde citatus *Magister* postquam loco suprà allegato dixisset; Novitium si noluerit sua vendere & dare pauperibus, posse ea Monasterio offerre, monendo adjungit: " Jam de ipsis rebus Ingressi, Abbas, in sua potestate mutatis, quidquid *necessariæ utilitati Monasterii* abundare viderit, pro anima fratris ipsius *propter præceptum supradictum sequendi Dominum per eleemosynam, distractâ illâ re supervacuâ, pretium ejus pauperibus tribuat:* ut quod ille imperitus frater non meruit facere, pro illo isto quasi doctus Magister valeat adimplere.

Ad hæc *Magistri* verba reflectens Hugo Menardus: " Notanda, inquit, hominis integritas, sinceritas, simul & charitas. Quàm longè abest, à quorumdam avaritia, aut curiositate, qui aut bona Novitiorum in arca recondunt, aut ea insanis substructionum moliбus erigendis, similibusque vanitatibus impendunt, Christo in suis membris algente & esuriente.

Nequaquam ergo Patrum Regulæ interdicunt Novitio, aliquid Monasterio hac intentione offerre; neque illicitum Religiosis ea recipere, modò tamen caveant.

VI. Primò, ne quem recipiant amore pecuniæ, ita quòd si possent illam pecuniam habere sine persona ista, non reciperent personam, sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt: & hoc *penitùs impurum est & Simoniacum*, ait S. Bonaventura: " Quia ibi pecunia causa est receptionis personæ, non è converso. Et hoc plerique (pergit Doctor Seraphicus) etiam ex mera inopia faciunt, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta solverentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia construerentur.

VII. Secundò, monet idem Doctor, illicitum quidem non esse, personam recipere non pro pecunia, sed cum pecunia, ita ut si nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo; *sed*, ait, *cautè agendum coram hominibus, ne detur eis occasio scandali, & ne sit ibi affectus avaritiæ ex spe lucri.*

VIII. Hæc omnia expendens Seraphica Mater Theresia; intelligensque quàm facilè ac quasi insensibiliter aliquid ex jam dictis interveniat, dum persona, à qua temporalia, præsertim notabilia, sperantur, Religioni se præsentat; ad Confessarium suum scribit: " Pater quoties filias nihil secum in Conventum adferentes ex solo Dei amore suscipio, inexplicabile mihi gaudium esse pro certo habeas. " *Epist.* 16.

IX. Et S. Franciscus *cap.* 2. *suæ Regulæ* vult, " Ingressuris dicant Ministri Provinciales verbum Sancti Evangelii, quòd *Vadant & vendant omnia sua, & ea studeant pauperibus erogare.* Quod si facere non potuerint, sufficit eis bona voluntas. . Et caveant Fratres, & eorum Ministri, *ne soliciti* sint de rebus temporalibus; ut liberè faciant de rebus suis, quidquid Dominus inspiraverit eis. Si tamen consilium requiratur, licentiam habeant Ministri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum consilio bona sua pauperibus distribuant.

Hæc Franciscus, ut omnem inordinatum affectum ac sinistram suspicionem in receptione rerum temporalium à Fratribus amoliretur.

X. Quin ut occasionem malorum, quæ tum ipsis offerentibus, tum recipientibus Fratribus imminent, efficaciùs removeret S. Fructuosus Episcopus Bracarensis *cap.* 18. *Regulæ*, statuit: " Ut *nihil* de facultatibus In„ gredientis in eumdem locum, ubi ingredi se petit Mo„ nasterium, vel ad *unum nummum* recipiatur: sed & „ ipse *manu suâ* cuncta *pauperibus* eroget.

XI. Tertiò, summoperè cavendum Religiosis, ne dum gratanter, & ex mera offerentium liberalitate superficie tenus recipere videntur, blandimentis, variisque persuasionibus, aut falsis subinde adductis motivis, ab Introeuntibus temporalia extorqueant; quo contingat, ut coactè potiùs extorta, quàm voluntariè oblata accipiant; quod jam pridem Synodus Cabilonensis secunda acriter perstrinxit: " Constituit sanè sacer iste „ Conventus, ut Episcopi, sive Abbates, qui non in „ fructum animarum, sed in avaritiam, & turpe lu„ crum inhiantes, quoslibet homines illectos circum„ veniendo totonderunt, & res eorum tali persuasio„ ne non solùm acceperunt, sed potiùs subripuerunt, „ pœnitentiæ Canonicæ, sive Regulari, ut putà turpis „ lucri sectatores subjaceant.

XII. Et licèt non semper ex parte Religiosorum similes inductiones interveniant, fatendum tamen, rarò donationes & oblationes, quæ fiunt à Novitiis in favorem Monasterii, procedere à libera omninò ac spontanea voluntate; sed frequenter ex timore ut minus reverentiali, atque zelo non satis discreto & prudenti; atque hac præcipuâ ratione jam pridem suspectæ admodùm & odiosæ fuêre hujusmodi donationes & oblationes, uti latè ostendit Ludovicus Servin Advocatus in Parlamento Parisiens. *plaidoyé* 21.

XIII. Et quidem in Gallia (uti testatur Julianus Brodeau in Notis ad Louëtium *Litt. C. n.* 8.) Regula generalis est, quòd Religiosus Novitius neque professione instante, neque ante quidquam possit directè aut indirectè donare aut legare Monasterio, in quo professionem est emissurus in præjudicium suorum hæredum, sive ex propriis bonis sive acquisitis aut etiam mobilibus, tam quoad proprietatem quam usumfructum; atque ita decisum esse Edicti Aurelianensis, *art.* 19. & expressiùs *art.* 28. Edicti Blesensis: quemadmodum, ait, per alias Ordinationes Regias cautum est, quòd pupillus nec directè nec indirectè aliquid possit dare suo tutori, pædagogo, aut alteri suo curatori; æger, durante suo morbo, medico, apothecario, chirurgo, aut suo custodi; discipulus suo pædagogo; famulus aut famula suo hero aut heræ: eò quòd præsumatur, hujusmodi donationes nunquam procedere à voluntate omni ex parte planè libera, sed ex aliquo affectu reverentiali ut minùs, cum quadam violentia & metu, vel ex aliquo zelo immoderato, & liberalitate indiscreta, non conditâ sale prudentiæ: & uti rectè notat Balsamon in Notis ad Can. 40. Epistolæ Canonicæ S. Basilii: *Eorum, qui in potestate sunt, consensus infirmi sunt.*

Senatus Regius, pergit Brodeau, conformiter ad citata Edicta sæpius judicavit, idque tam quoad donationes inter vivos, quàm testamentarias factas in favorem Monasteriorum; idque tam in patria juris scripti, id est, quæ jure Civili utitur & regitur, quàm in patria consuetudinariâ, quæ scilicet proprio jure consuetudinario regitur, quicumque prætextus aut favor donationem comitaretur.

Plura Curiæ Regiæ Arresta ibidem notat & refert Brodæus; atque inter illa occurrunt nonnulla cum specialibus circumstantiis; quæ ostendunt, ægrè admodum admitti donationes factas à Novitiis in favorem Monasteriorum, ad exclusionem consanguineorum hæredum ab intestato. (*a*)

(*a*) Ut innotescat quod in Galliis observari debet, legantur articuli 14. 15. 16. & 17. Edict. an. 1749. Integrum extat in fine T. 1. sub litt. I.

Ulterius refert, quod an. 1635. 11. Jan. editum fuerit celebre regulamentum, per quod ad instantiam Advocati Regii, vetitum fuit generaliter Superioribus Monasteriorum Monialium, recipere, aut permittere ut recipiantur ullæ pecuniæ pro admissione alicujus ad Religionem vel professionem; sed duntaxat recipere possint aliquam pensionem vitalitiam moderatam, & quæ respectu ditiorum excedere nequeat summam quingentarum librarum Parisiensium; idque sub pœna nullitatis, & restitutionis ulterioris summæ; quod & aliis pluribus sententiis postmodum confirmatum fuisse testatur.

Ac rursus an. 1667. ad instantiam Advocati Regii, generalior inhibitio facta fuit per Arrestum in modum Regulamenti emanatum à Parlamento Parisiensi, relatum in Libro cui titulus: Journal du Palais *parte* 2. *pag.* 169.

XIV. Similiter cùm quædam nobilis puella ingressa Monasterium Ursclinarum in Urbe Bruxellensi, dedisset tum donatione inter vivos, tum per testamentum Monasterio quantitatem suorum bonorum ascendentem circiter ad 36. millia florenorum, fratribus puellæ se opponentibus huic dispositioni, quæstio coram Judicibus Regiis dudum agitata, tandem 24. Decembris 1682. per sententiam Parlamenti Mechliniensis limitata & taxata fuit tam ipsa pensio Novitiatûs, quam ipsa dos dictæ puellæ, & quæ inde dependent, ad summam octo millium florenorum; tametsi hi ipsi Fratres puellæ consensissent, & judicassent, quòd Rex posset illi, non obstante sua minorennitate, dare *veniam ætatis*, ad disponendum *liberè* de suis bonis; quam etiam *veniam* à Rege obtinuerat.

Rursùs cum altera soror suprà nominatæ puellæ ingressa esset Monasterium Ursclinarum in civitate Gandensi; ac ejus mater tam pro expensis Novitiatûs, quàm dote promisisset quatuor millia florenorum; ac postmodum ante professionem, matre mortuâ, dicta puella Monasterio donasset bona sua, quæ ascendebant circiter ad 20. millia florenorum, rursus fratres puellæ hanc donationem impugnarunt coram Consilio Flandriæ, à quo 7. Maii an. 1688. declaratum fuit, quod Moniales Ursclinæ deberent esse contentæ dictis quatuor millibus florenorum; omnem ulteriorem donationem & dispositionem in favorem Monasterii indebitè & nulliter factam. A qua sententia cum esset appellatum ad Parlamentum Mechliniense, declaravit 2. Septembris 1690. malè appellatum, & bene fuisse à Consilio Flandriæ judicatum.

Hinc apparet, non tantùm in Gallia, sed & Belgio hujusmodi donationes & dispositiones Novitiorum aut Novitiarum in favorem Monasterii, præsertim excessivas, esse odiosas, & multis titulis suspectas, & rescissioni ac annullationi obnoxias. (*a*)

(*a*) Ea disciplina quatenus observatur in Galliis, constat plurimis Parlamentorum Arrestis; quæ referuntur in novis Cleri Gallicani Collectaneis, t. 4. col. 1018. 1019. &c.

CAPUT V.

De Examine Puellarum ante habitûs susceptionem, & Professionem.

1. *Decretum Synodi Tridentinæ circa hoc examen.*
2. *Decretum Tridentinum quando duplex examen requirat?*
3. *An hodie duplex requiratur?*
4. *Episcopus ejusve Vicarius vocari debet ad examen Puellarum etiam in Monasteriis* exemptis.
5. *Primò examen institui vult Synodus Tridentina super voluntate & intentione Puellarum; & ideò* solæ *examinanda.*

6. *Potest*

6. *Potest etiam examen institui extra septa Monasterii.*
7. *Inquiri debet, quo motivo Puella inducatur ad Religionem.*
8. *Inquirendum num satis deliberavit, priusquam resolverit ingredi Religionem.*
9. *Quærendum utrum nullus metus aut violentia interveniat?*
10. *Interroganda Puella super his quæ ad vitam Religiosam spectant.*
11. *Examinator tenetur Puellæ explicare, quid vota Religionis contineant, & ad quæ vita Religiosa obstringat.*
12. *Quid de hac re decreverit S. Carolus?*
13. *Episcopi soliciti sint, ut doctos & prudentes Commissarios huic examini deputent.*
14. *Debet inquiri circa conditiones Puellæ.*
15. *Item utrum Monasterium sit idoneum.*
16. *Unde desumenda idoneitas? & quomodo hic subinde monenda Puella.*
17. *S. Congregatio aliquando prohibuit recipi Puellas ad Professionem ob relaxationem disciplinæ Regularis.*
18. *Quid inquirendum circa Directores Monialium?*

I. SYNODUS Tridentina libertati professionis Virginum Deo dicandarum prospicere volens, statuit atque decrevit: "Ut, si puella, quæ habitum Regularem suscipere voluerit, major duodecim annis sit, „ non ante eum suscipiat; nec postea ipsa vel alia professionem emittat, quam exploraverit Episcopus, vel, „ eo absente vel impedito, ejus Vicarius, aut aliquis „ eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat „ quid agat: & si voluntas ejus pia ac libera cognita „ fuerit, habueritque conditiones requisitas juxta Monasterii illius & Ordinis Regulam, nec non Monasterium fuerit idoneum; libere ei profiteri liceat: „ cujus professionis tempus ne Episcopus ignoret, teneatur Præfecta Monasterio eum ante mensem certiorem facere: quod si Præfecta certiorem Episcopum non fecerit; quamdiu Episcopo videbitur, ab „ officio suspensa sit.„ *Sess.* 25. *c.* 17.

II. Ex verbis Decreti fat manifestum est, non tantum ante professionem, sed etiam ante habitus susceptionem, puellam majorem annis duodecim ab Episcopo ejusve Commissario examinandam esse; & ita sæpius à S. Congregatione decisum esse refert post Piasecium, Zerolam aliosque, Fagnanus ad *cap.* CUM VIRUM 22. *De Regularib.* Et ita mandat fieri Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 24. *c.* 7. Unde & duplex extat formula examinis, juxta quam in hac Mechliniensi Diœcesi Commissarius Episcopi puellam, tum ante susceptionem habitus, tum ante professionem interrogare debet.

III. Credit quidem Diana, uti refert Zypæus, „ consuetudine obtentum, ut unicum in professione „ sufficiat, non tamen, ait Zypæus, illa est ubique „ uniformis: sed magis reverentes Canonum Sacrorum, „ utrumque examen observant. „ In Jure Novo *Tit. De Regularib.*

IV. Utrumque examen etiam requirit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 20. *cap.* 20. additque: *Etiamsi Monasterium sit exemptum*; quod non tantum S. Congregatio sæpius declaravit, sed etiam quotidiana & notoria praxis confirmat, juxta quam Commissarius Episcopi solet vocari ad examinandas puellas professuras in Monasteriis etiam *exemptis*, & quæ Regularium directioni & jurisdictioni subsunt.

Examen circa tria potissimum institui vult Synodus Tridentina.

V. Primum quidem circa libertatem ac piam voluntatem puellæ habitum suscepturæ, aut professionem emissuræ.

Hunc in finem vult Synodus P. II. Mechliniensis, ut Episcopus ejusve Commissarius, non aliter puellas examinet, *quam eas solas esse certo cognoscat*: ut hoc pacto major sit puellæ, omnia quæ in corde habet, eloquendi libertas.

VI. Quin addit S. Carolus in Synodo P. Mediolanensi V. " Quod si causa sit, probabilisve Episcopi judicii suspicio, quamobrem potius esse censuerit, ut „ etiam è septis Monasterii puella egrediatur, & ut „ alio loco ejus voluntas perquiratur, tunc vel in Ecclesiam Monasterii exteriorem, vel in aliam proximam, prout commodius, decentiusve fieri viderit, „ illam perduci jubeat.

Itaque Episcopi judicio permissum credidit S. Carolus, ut eo loco puellam examinet, quo pro indaganda ac assequenda ejus sincera voluntate ac intentione opportunius judicaverit.

VII. Pro assequenda facilius recta ac pia puellæ in assumenda vita Religiosa intentione & voluntate, merito ante omnia examen instituitur circa motivum, quo inducta fuit ad hunc statum; ubi prudens ac sagax Commissarius per interrogationes ac responsiones facile deprehendet, num humana consideratio sese non nimis immisceat.

VIII. Deinde inquiret, à quo tempore ceperit hanc resolutionem; exponendo, quam periculosum sit, hujusmodi statum stabilem ac perpetuum præcipiti resolutione arripere, ideoque ulterius serio interrogabit, an saltem super negotio tanti momenti mature deliberaverit, & consilium cum proprio Confessario, aut alia persona gravi ceperit. Hic merito advertet Commissarius num Confessarius, aut persona, cui consilium communicavit, non habeat interesse, ut persona Religionem ingrediatur; aut sit satis doctus & prudens, qui sanum consilium det; de quo indubie per Commissarium puella monenda ac instruenda est.

IX. Diligenter ac summa cum sagacitate exploranda, num nullus metus, saltem reverentialis ex parte parentum aut consanguineorum, ut minus indirecte vel oblique interveniat: quod eo diligentius inquirendum, quo circumstantiæ magis aut minus metum hunc insinuant: v. g. quod sit familia quidem illustris, aut juxta vulgi existimationem notabilis, sed multis prolibus gravata, nec sufficiens, quæ omnibus prolibus honeste secundum mundi existimationem in statu Matrimoniali provideat.

X. Ulterius interroganda puella, an sciat quid agat, & ad quæ per Religionis professionem sit obliganda; an Regulam & statuta ac austeritates Religionis expenderit. An expenderit, quid sit vovere perpetuam castitatem, paupertatem, obedientiam, (*a*) clausuram, &c.

XI. Hæc sunt præcipua puncta præscripta in formula examinandi Novitias ante professionem & susceptionem habitus Regularis in hac Provincia Mechliniensi, quæ tamen parum ad dignoscendam voluntatem ac vocationem Novitiæ valebunt, nisi ipse Commissarius non tantum probe sciat quid contineant, & ad quid obligent tria vota Religionis juxta mentem Patrum & Regulæ; sed etiam sciat ea breviter & perspicue Novitiæ explicare, atque ostendere, quod non sufficiat, vota ac Regulam, quam vovere intendit, observare prout in nonnullis relaxatis Monasteriis observatur; sed vota esse exsolvenda, prout vere coram Deo sonant, & Regula præscribit.

XII. Hinc S. Carolus in prima sua Synodo Provinciali vult, ut Commissarius Episcopi " Novitiæ demonstret, quam gravis ea res sit, quamve multas „ res tria illa Religionis vota requirant, ut vinculi vim „ intelligat, quo se obstringi vult.

XIII. Ex quibus patet, quam Episcopi soliciti esse debeant, ut prudentes ac experti doctique Commissarii

(*a*) Id quidem conforme est Edicto Blesensi, quod ab Henrico III. datum est an. 1579. confirmatum fuit in Declaratione Regia 10. Feb. 1742.

ad hoc examen deputentur; ne alias saluberrimum hoc Concilii Tridentini Decretum inane plane reddatur; nihilque exinde proveniat, nisi aliquis nummus aut munusculum in commodum Archi-Presbyterorum aut aliorum Commissariorum.

XIV. Secundo, inquiri vult Synodus Tridentina, num puella *habeat conditiones requisitas juxta Monasterii illius & Ordinis Regulam*: quod indubie tam de conditionibus corporis, quam animæ intelligendum est: idque non tantum ut sustineat Regulam, prout forsan in Monasterio à relaxatis aliquibus servatur, sed prout ea juxta normam professionis servanda est.

XV. Tertio, ex præscripto Synodi Tridentinæ inquirendum à Commissario Episcopi, an *Monasterium sit idoneum*; hoc est, tale sit, in quo ea sit Regularis disciplina, ut merito sperari queat, quod in illo ipsa puella vota sua exacte exsolvere, & vitam Religiosam sine salutis discrimine agere queat.

XVI. Quid enim si Episcopus ejusve Commissarius intelligat, omnes aut plerasque Moniales in illo Monasterio *peculia* possidere, atque vitio proprietatis infici, aliave vitia & Regularis disciplinæ relaxationes ibidem inolevisse; nonne merito judicabit, Monasterium illud esse *inidoneum*, in quo ipsa puella secure vota sua exsolvat, & vitam Religiosam agat? adeoque puellam jure merito monebit, ut attendat, an inter Moniales & Sorores à Regula sua recedentes poterit ipsa Regulam inviolatam observare.

XVII. Sic legimus apud Fagnanum ad *cap.* Monachi ⁊ *de Statu monach.* quod S. Congregatio Cardinalium in pluribus Monasteriis Monialium, in quibus ex relatione Episcoporum intellexerat non servari vitam *communem*, inhibuerit receptionem puellarum ad professionem; *periculosum* existimans profiteri in Monasterio, in quo Moniales omnes essent proprietariæ.

XVIII. Quidni quoque Episcopus ejusve Commissarius præsertim in Monasteriis *exemptis* attendat ad Confessarios & Directores spirituales ipsius Monasterii? Quis enim nescit, quod ab idoneitate aut inidoneitate illorum pro magna parte dependeat bonum vel malum regimen Monialium; quodque graves molestias experiantur, si malos aut saltem parum idoneos Directores sortiantur: ut merito etiam de hoc puncto puella moneatur; ubi serio expendat, num difficultates, quæ hoc ex capite non raro oriuntur, sustinere poterit; ac sufficienter ponderaverit.

TITULUS XXVI.

DE SIMONIA CIRCA INGRESSUM RELIGIONIS.

CAPUT I.

Est Simonia aliquid exigere pro sustentatione Professuri, dum Monasterium est sufficiens.

1. *Disciplinam Monasticam multum enervat temeraria & præceps ad Religionem admissio.*
2. *Ne hoc fiat cavenda est omnis temporalis lucri ex admissione cupiditas.*
3. *Connexio hujus materiæ cum præcedenti.*
4. *Aliquem admittere ad Religionem* amore pecuniæ *Simoniacum est.*
5. *Pro admissione ad Religionem pecuniam accipere est æque Simoniacum, ac eam exigere ad Canonicatum.*
6. *Simoniacum est exigere pecuniam pro sustentatione Professuri, quando Monasterium est sufficiens.*
7. *Eadem ratione qua illicitum est vendere Præbendam annexam Canonicatui, etiam illicitum est vendere jus sustentationis, quando Monasterium est sufficiens.*
8. *Jus sustentationis annexum est admissioni ad professionem.*
9. *Primo, ex intentione Fundatorum.*
10. *Secundo, ex mente Ecclesiæ.*
11. *Admissus ad professionem etiam consequitur jus ad sustentationem.*
12. *Nihil potest accipi pro jure sustentationis, quin una censeatur acceptum pro admissione ad professionem.*
13. *Probatur ex Gratiano.*
14. *Dum quis gratis admissus est ad Religionem, nihil potest accipi titulo sustentationis.*
15. *Proponitur novus titulus, quo aliqui exactiones dotium à Simonia vindicare volunt.*
16. *Primum argumentum quo tituli illius infirmitas ostenditur.*
17. *Secundum argumentum.*
18. *Tertium argumentum.*
19. *Quartum argumentum.*
20. *Quintum argumentum.*

I. Nihil esse quod ipsam disciplinam Monasticam, ipsamque Religionem ita natum sit enervare, imo pessumdare ac totaliter corrumpere, quam indiscretam ac præcipitem ad Religionem non satis probatorum admissionem, titulo præcedenti notatum fuit: ac una ostensum, nihil adeo à Monachorum Patribus & Ecclesiæ Prælatis inculcatum, quam Postulantium atque Novitiorum sedulam probationem, & diligens circa mores & vocationem illorum examen.

II. Ut vero justum de vocatione & idoneitate Postulantium ac Novitiorum formetur judicium, summopere cavendum, ne judicium per spem aliquam lucri vel commodi temporalis ex admissione Postulantis aut Novitii consequendi corrumpatur; atque hinc contingat, ut non tam morum integritas ac vocationis signa in ipso Postulante expendantur, quam commodum temporale quod ex ejus admissione speratur: Nam uti in simili notat S. Gregorius, amor pecuniæ facit, ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla de vita discussio; sed solummodo dignus, qui dare pretium suffecerit, æstimetur. *Lib.* 7. *epist.* 111.

III. Priusquam ergo de ipsa Religiosa professione agam, prius de Simonia, ex ipsa pecuniæ cupiditate seu avaritia profluente, agendum credidi; quam vel eo titulo studiose cavendam in admissione ad Religionem, & Ecclesiæ Canones & Monachorum Regulæ ac Constitutiones inculcant, quod per eam contingat, ineptiores non raro ad Religionem admitti, & capaciores excludi.

IV. Amore pecuniæ alicui Religionis ingressum annuere, cui ille negatus fuisset, si pecunia sine illa persona haberi potuisset; ita ut consequenter persona ad Religionem admittatur *propter pecuniam*, Simoniacum esse cum S. Bonaventura tradunt Theologi & Canonistæ.

„ Frequenter contingit (ait S. Bonavent. in Libello *Apol. qu.* 18.) „ ut personam recipiant *amore pecuniæ*, „ ita, quod si possent illam pecuniam habere sine per- „ sona ista, non reciperent personam; sed ut habeant „ pecuniam, personam recipiunt, & hoc penitus impu- „ rum est & *Simoniacum*: quia ibi pecunia *causa* est

„ recep-

„ *receptionis* personæ, & non è converso. Ubi ergo re„ cipitur persona *propter pecuniam*, *Simonia est*, quia „ ibi venditur spirituale, id est, consortium spiritualis „ societatis pro temporali, scilicet pro pecunia.

V. Imo si pro ingressu Religionis, seu admissione ad consortium spiritualis Societatis, sive vitæ Monasticæ, pecunia exigatur, æque expeditum est apud omnes, Simoniam committi à Religiosis exigentibus; non secus atque à Canonicis exigentibus pecuniam pro admissione alicujus ad Canonicatum sive consortium spiritualis Societatis Canonicalis.

VI. Illud quoque expeditum est, quod sicuti Patronus aut Collator Canonicatus est Simoniacus, atque ipsum Canonicatum vendere censeatur, si pecuniam non quidem directè & principaliter exigat pro Canonicatu, sed pro Præbenda temporali, seu jure recipiendi temporalia emolumenta Canonicatui annexa, ita quoque Simoniam committi à Monasteriis *opulentis* seu *sufficienter dotatis*, si à Postulantibus admitti ad Religionem exigant pecuniam, non quidem directè & principaliter pro *ipso ingressu* sed pro *sustentatione* sive alimentatione, quam ei post professionem, tanquam uni de communitate Monasterium subministrare tenebitur.

VII. Ratio enim ob quam Patronus sive Collator Canonicatus per hujusmodi exactionem fiat Simoniacus, hæc est, quod Præbenda seu jus percipiendi temporalia sit ita annexum Canonicatui, ut Canonicatu obtento necessario illud sequatur; adeoque Canonicatu *gratis* obtento, etiam una obtineatur jus percipiendi temporalia, tanquam ipsi Canonicatui inseparabiliter ex constitutione Ecclesiæ & mente Fundatorum annexum: ita ut de similibus sibi mutuo eo modo annexis, & se concomitantibus, rectè dixerit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 4. *Rebus istis venditis, etiam spiritualia venditioni subjici.* Quia, teste Paschali II. in *can.* 7. *caus.* 1. *q.* 3. *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

VIII. Porro jus ad sustentationem non minus annexum esse admissioni ad Religionem, sive Professionem Religiosam non minus tribuere jus ad alimentationem ex proventibus Monasterii ipsi Professo, quam admissio ad Canonicatum tribuit jus ad Præbendam temporalem Canonicatui annexam; ipsa conditio proventuum Monasticorum, sive mens Fundatorum, sive ipsius Ecclesiæ præscripta attendantur, evincit.

IX. Ea enim est, & semper fuit Fundatorum ac dotantium Monasteria intentio, illudque desiderium, ut ex rebus eorum temporalibus alerentur ii, qui omnibus renuntiantes, tanquam *pauperes* in hoc seculo Christo unice vivere volunt, quemadmodum pie ac doctè exponit S. Augustinus in *Psal.* 103. & ex omnium pene Fundatorum atque dotationum antiquis monumentis est manifestum; eamque præ cæteris fusius ac luculentius in suo testamento expressit piissimus Cluniacensium Fundator Guillelmus Dux Aquitaniæ: qui postquam diutius secum deliberasset, qua ratione per temporales sibi datas divitias æternas mercari posset, dicit; „ Hoc nulla specie vel modo, fieri posse videtur, nisi „ ut juxta Domini præceptum amicos mihi faciam *pau-* „ *peres* ejus: utque hujusmodi actio non ad tempus, „ sed continue peragatur, *Monastica* professione con„ gregatos ex propriis sumptibus sustentem. Ea siqui„ dem fide, ea spe, ut quamvis ipse cuncta contemnere „ nequeam, tamen dum mundi contemptores, quos „ justos credo, susceperim, justorum mercedem acci„ piam.... Præcipimus siquidem, ut *maxime* illis sit „ hæc nostra donatio ad perpetuum refugium, qui „ *pauperes* de seculo egressi, *nihil* secum *præter bonam* „ *voluntatem* attulerint, ut *nostrum supplementum* sit „ *abundantia* illorum.

E quibus perspicuum est, intentionem pii Fundatoris fuisse, ut his bona sua essent in sustentationem & supplementum, qui *pauperes* de seculo egressi non pecuniam, aut aliud quidpiam temporale, sed *bonam* solummodo *voluntatem* secum attulerunt.

X. De hac Fundatorum mente persuasus S. Gregorius, scribit ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum: „ Alicui Monasterio nec tu, nec Presbyteri tui præter „ diligentiam disciplinæ aliquid molestiæ inferatis. Aut „ si quid illic pro diversorum devotione accesserit, vo„ bis vindicare æstimetis: *Cum monachis* ibi *servientibus* „ *debeat proficere, quidquid à fidelibus taliter offerri conti-* „ *git.* „ Refertur in *cap.* 1. ꝟ *de Statu Monach.*

Deinde quidquid ex labore aut industria aliove titulo Religiosis obvenit, non ipsis Monachis *in particulari*, sed ipsi Monasterio seu Communitati acquiritur; ut in omnium, qui de Communitate sunt, necessitates cedat; juxta illud Canonistarum vulgare axioma: *Quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit.*

XI. Quæ ostendunt rectè jam pridem notasse Dionysium Carthusianum, *Lib.* 1. *de Simonia*, *art.* 11. „ Quod (Regulares) recipiendo ad Ordinem seu vi„ tam Monasticam, recipiant eum ad vitam commu„ nem, & *eorum*, quæ habent, faciant *eum participem* „ secundum institutionem & intentionem SS. Patrum, „ qui Ordines fundaverunt.

XII. Cum ergo Monachi vi suæ professionis & admissionis ad Societatem Monasticam consequantur jus vivendi ex bonis Monasterii, æque ac Canonicus vi suæ admissionis adipiscitur jus ad Præbendam, consequens est, quod si quid pro jure alimentationis seu sustentationis ab ingrediente exigatur, nec ipsum quoque ingressum *gratis* dari; atque hic quoque applicari posset illud dictum Paschalis II. supra relatum; *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

XIII. Neque hic illud applicare jam pridem dubitavit Gratianus noster: " Sed adhuc objicitur, ait, quod „ qui ingressuri Monasterium pecunias tribuunt, *non* „ *propositum* Religionis, sed *participationem stipendio-* „ *rum* Ecclesiæ emunt. *Temporalia* ergo, non spiri„ tualia ementes, nequaquam Simoniaci habendi sunt. „ His itaque respondetur, non solum qui *spiritualia*, „ sed etiam qui *temporalia eis annexa pretio* accipiunt „ vel tribuunt, *Simoniaci* judicantur. „ Hæc Gratianus *Causa* 1. *q.* 3. qui in suæ dictionis confirmationem, inter cæteras Patrum & Canonum auctoritates, jam allegatum Paschalis II. dictum adducit.

XIV. „ Itaque spiritualibus (scilicet admissione ad Ordinem & Professionem) „ primo *gratis* exhibitis, „ non possunt Religiosi (ait Dionysius Carthusianus, *lib.* 2. *de Simonia*, *art.* 4.) „ à recepto aliquid tem„ porale exigere per modum *debiti* persolvendum aut „ exhibendum, nec tanquam pretium Religionis, nec „ *tanquam sustentaculum vitæ*, ad quod ei exhibendum „ *jam seipsos* obligaverunt.

XV. Sunt nonnulli qui Simoniam committi fatentur, si vel pro Religionis ingressu, vel pro *sustentatione* ingressi post Professionem *temporale* quidquam exigatur; sed secus, inquiunt, *si ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professum poterit*, & *liberetur ab incommodis ex alimentatione Professuri secuturis.*

XVI. Sed nonne, dum aliquid exigitur à Professuro, ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professurum poterit, reipsa exigitur pro sustentatione vel alimentatione, ipsi Professuro tanquam uni de communitate ex proventibus Monasterii subministranda?

XVII. Num quisquam credat, Simoniam in verbis duntaxat consistere, si dicamus, Simoniam committi, dum ab ingrediente aliquid exigitur pro sustentatione, nequaquam vero committi, si exigatur *ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professurum poterit?*

XVIII. Insuper si hoc colore exigere liceat; atque simili formatione intentionis, & verborum adornatione

tione

tione & expressione, exactiones rerum temporalium à labe Simoniaca eximi possint, nonne non inutilia duntaxat, sed & ridicula reputanda tot Ecclesiæ Decreta, & Monachorum statuta, quibus cavetur, ne ab iis qui ad Religionem transire volunt, aliqua pecunia exigatur? quibus itidem districte inhibetur Religiosis universis, ne à volentibus ingredi eorum Monasteria, nec ante nec post receptionem, pecunias aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum deputatas vel deputandas, directe vel indirecte petere vel exigere quoquo modo præsumant; quemadmodum loquitur Extravagans *Sane in vinea, de Simonia*, nec non alia Decreta inferius citanda.

XIX. An dicemus, Monasteria illa *gratis* ad Religionem postulantes admittere; eo quod Religiosi sciant suam formare intentionem, quod non exigant pro admissione ad Religionem, aut sustentatione Professuri, sed ut *Monasterio provideatur de mediis, unde sustentare Professurum poterit?*

XX. Denique quid opus erat tot iteratis Decretis ad eliminandam hanc Simoniam, si Ecclesia credidisset, Monasteriorum Superiores & Regulares exigentes & stipulantes pecuniam, seu dotem ab Ingressuris, à Simonia immunes, modo intentionem suam formarent, se pecuniam non exigere pro receptione ad Religionem, aut sustentatione Ingressuri post Professiones, at solum ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professum poterunt, & liberetur Monasterium ab incommodis ex alimentatione Professuri secuturis? Quid enim movere potuisset Regulares, ut hac formatione intentionis à Simonia non abstinuissent? cum nihil minus pecuniæ aut commodi temporalis, quod unice intenditur, habuissent.

Utinam illi qui hujusmodi verborum formulis & intentionum restrictionibus Sacris Canonibus & Ordinum suorum Statutis illudunt, attendant ad illud Apostoli: *Deus non irridetur. Gal. c. 6. v. 7.*

CAPUT II.

An titulus paupertatis *exactiones* dotium justificet?

1. *A multis seculis Regulares palliare voluerunt exactiones Simoniacas titulo paupertatis.*
2. *Frequenter prætexitur paupertas Monasterii, quæ revera non subest.*
3. *Plura Monasteria videntur insufficientia, quia proventus male impendunt.*
4. *Falso creditur, quod suppellectilem, mensam, aliaque liceat augere auctis proventibus.*
5. *Unde proveniat, quod Monasteria quædam quo ditiora, eo majorem dotem requirant?*
6. *Exigere aliqua ultra necessaria ad sustentationem Professuri in commodum Monasterii est Simoniacum; etiamsi Monasterium sit* pauper.
7. *Fœda Simonia est exigere pecuniam pro extruendis conviviis in die vestitionis aut professionis.*
8. *Non excusantur à Simonia Monasteria, si exigant pecuniam in communes Monasterii necessitates.*
9. *Monasteria etiam insufficientia incurrunt Simoniam, quia personam recipiunt propter pecuniam.*
10. *Ostenditur quod Ecclesia potuerit generaliter inhibere omnem temporalem exactionem.*
11. *Quod titulum paupertatis excluserit, probatur ex generalitate Canonum.*
12. *Probatur ex Extravagante* Sane in vinea.
13. *Hæc Extravagans clarissime titulum paupertatis excludit.*
14. *Plures Pontifices illam innovarunt.*
15. *Ejus observatio in quibusdam Ordinibus præcipitur.*
16. *Probatur quod Concilium Lateranense sub Innocentio III. titulum paupertatis excluserit.*
17. *Idem probatur ex Constitutionibus Patrum Eremitarum S. Augustini.*

I. PLURES è Regularibus præsertim mulieribus sub prætextu *paupertatis* Simoniacas exactiones in receptione ad Religionem jam pridem exercuisse testatur Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap.* 40. ✠ *De Simonia*, his verbis: " Quoniam Simo„ niaca labes adeo *plerasque* Moniales infecit, ut *vix* „ aliquas *sine pretio* recipiant in Sorores, *prætextu pau*„ *pertatis* volentes hujusmodi vitium *palliare*, &c.

Num hic verus an falsus fuerit *paupertatis prætextus* parum refert; hoc constat, Moniales illo prætextu Simoniacas suas exactiones, teste ipsa Synodo, voluisse palliare.

Et circa idem tempus de Monialibus sui temporis scribit Jacobus à Vitriaco Cardinalis, Historiæ Occidentalis *c.* 15. " quæ *passim* & *publice* pro miserabili Cœ„ nobiorum ingressu pecuniam exigebant, allegantes „ *suam paupertatem*, & de Simoniæ pessimo crimine „ non curantes, domum orationis in forum negotia„ tionis convertebant.

Multis autem titulis contingit falsum, atque infundatum esse paupertatis prætextum.

II. Primo, quod paupertatem ac insufficientiam Monasterii prætexant, quæ revera non subest, eo quod multa prætendant esse necessaria, quæ necessaria non sunt.

„ Religiosi, ait Dionysius Carth. *l.* 1. *de Sim. art.* 17. „ si sub *paupertatis colore* aliquid volunt à recipiendis „ aut receptis personis exigere, considerent, quia, „ ut ait Dominus (*a*) Antissiodorensis in Summa sua „ *parcitas* seu *tenuitas* victus atque vestitus voto pau„ pertatis indispensabiliter est annexa: imo & secundum „ Philosophos natura paucis minimisque contenta est. „ Et sicut ad abstinentiam, prout est virtus naturalis „ & acquisita, pertinet non plus de cibo ac potu acci„ pere, quam expedit homini ad usum rationis expe„ ditum, & convenientem naturæ sustentationem; ita „ ad abstinentiam (ut est virtus infusa) spectat etiam „ aliquid necessariorum naturæ subtrahere, ut pro pec„ catis aliqua recompensatio fiat, & Passioni Christi „ conformet se Christianus per quotidianam quamdam „ sanguinis sui minorationem, ac sui-ipsius salubrem „ mortificationem. Hinc juxta Apostolum, *Qui sunt* „ *Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & con*„ *cupiscentiis.* Certumque est istud ad Religiosos po„ tissimum pertinere. Antequam ergo *sub paupertatis* „ *prætextu* aliquid exigere audeant, diligenter seipsos „ examinent, an ante omnia prætacta jam rite obser„ vent, ne superfluitatem judicent necessitatem; & ne „ sufficientiam judicent indigentiam: ne delicatioribus, „ abundantioribus, pretiosioribus cibis ac potibus, ve„ stimentis ac cæteris utensilibus atque ad corpus perti„ nentibus utantur, quam regula instruit, præcipit seu „ permittit, ne dispositione utantur nimis laxa.

III. Indubie si proventus Monasteriorum juxta Religiosam paupertatem & modestiam impenderentur, plurima Monasteria, quæ indigentiam ac insufficientiam prætendunt, eoque titulo dotes ab ingredientibus exigunt, convenienti numero Religiosorum intertinendo plusquam sufficientia deprehenderentur.

IV. Et unde tot Monasteria abunde fundata & dotata insufficientiam & paupertatem hodie prætendunt? nisi quod persuasum videatur multis Monasteriorum Superioribus, licitum esse pro modo & abundantia proventuum Monasterii, suppellectilem, nec non mensam Religiosorum ac hospitum augere; & splendidius, lautiusque instruere; adeo ut in Monasteriis quibusdam opulentioribus, quæ vulgo *Abbatiæ* vocantur, suppellex etiam argentea, quin & deaurata conveniens, ac quasi necessaria credatur; cænacula Abbatum ac Hospitum aulæis taperibusque, non secus ac Principum

(*a*) *Dominus*, id est, *Guillelmus* Episcopus Antissiodorensis.

aulæ

aulæ decorata esse oportere: Religiosorum ac Hospitum mensam pro ratione proventuum, ferculorum varietate instructam esse debere supponant. His denique Abbatum famulitium atque externum apparatum conformem esse oportere existiment.

Hoc agendi modo, quis miretur, si Monasteria, etiam abundè fundata & dotata, *paupertatem* & *insufficientiam* prætexant?

Quid enim facilius, quam ita redditus Monasterii impendendo, debitis aliquibus gravari; aut aliis, quin & sibi etiam persuadere, redditus annuos Monasterii non esse sufficientes oneribus ferendis, & impensis quotidianis sustinendis, dum jam semel persuasum sibi habent, eam debere esse vivendi rationem?

V. Ex hac quoque perversa Regularium quorumdam persuasione, originem cœpisse videtur abusus, quem suo tempore communem esse dicebat S. Antonius in Summa, *lib.* 1. *tit.* 1. *c.* 5. *n.* 18. & nostro tempore deploravit Joannes Wiggers; nimirum: *Quanto Monasterium est abundantius, tanto volunt majores dotes.* Cum enim suppellex, mensa, totaque Monasterii instructio proventibus Monasterii abundantioribus commensuretur, etiam majores prætendi posse dotes existimant; ut ita data respondeant aliqualiter recipiendis.

VI. Adhæc si Monasterium sit revera *pauper*, ac insufficiens ut ingressum intertineat, paupertatis titulus ipsos Religiosos temporalia à Professuro exigentes à Simonia totaliter non eximet; si non contenti iis quæ alimentationi Professuri sufficiunt, plura in commodum ipsius Monasterii extorqueant; uti post alios etiam ipse Navarrus *Tract. de redditibus Eccles.* tanquam indubitatum tradit. " Illud *pro certo* habeant & animadvertant, ait, ex pacto aliud accipere *ultra id quod necessarium sustentationi Monialis* judicio cordatorum censeatur, esse Simoniacum: nam ex pacto nihil aliud possunt accipere præter *illud quod alendæ Moniali sit necessarium*, eo quòd ei Monasterium præ inopia non potest tribuere. Si ergò aliquid *ultra* acceperint, vel si dotem exegerint, quando Monasterium posset eam alere, illicitè recipiunt.

VII. Post hæc subjungit Navarrus. " Quod si hæc vera sunt, quid, quæso, dicemus ad prodigas illas expensas, & profanos apparatus fieri solitos ex pacto tacito, vel expresso, dum vel ingrediuntur Monasterium, vel professionem emittunt? Quid aliud moderatius, quam ut hæc vehementer interdicantur & culpentur, ac puniantur illæ quæ talia faciunt; & simul etiam doceantur, quantò honestior appareret cunctis hæc inspicientibus, modesta quædam humilisque temperantia spirituali conjuncta contemplationi, quam pomposa intemperantia mundanæ cuidam admixta voluptati in *funeralibus ejus, quæ per professionem moritur mundo, & nascitur vel excrescit Deo.*

Hunc abusum in Cap. 19. ✠ *De Simonia*; nec non in *Extrav.* SANE *De Simonia*, aliisque Conciliorum ac Pontificum Decretis frequenter reprobatum, deplorante Christiano Lupo: *Belgica infirmitas etiamnum hodie* AD SÆVA DISCIPLINÆ DAMNA RETENTAT. Utinam Superiores remedium efficax adhibeant!

VIII. Quin & Monasteria etiam *verè* insufficientia ultra necessaria ad alimentationem Ingressuri exigentia, Simoniam non evadent, si Joanni Wiggerio credamus, tametsi per illa quæ exigunt, intendant communibus Monasterii necessitatibus occurrere: " Nam, inquit, non magis potest Monasterium quæstum facere ex admissione aut receptione ad Novitiatum aut Professionem, quàm Montes Pietatis possunt facere quæstum ullum ex mutuo, quantumvis essent indigentes & in posterioribus: eaque fundantur, pergit idem auctor, *non in probibitione humana, sed in jure Divino.*

IX. Ulterius prætextu paupertatis in Monasteriis *verè* insufficientibus, ac inopia laborantibus, committitur Simonia; quia " frequenter contingit ut personam recipiant (inquit S. Bonaventura loco supra citato) *amore pecuniæ*, ita ut si possent pecuniam habere *sine persona* ista, non reciperent personam; sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt; & hoc *penitus impurum* est & *Simoniacum*.... Et hoc faciunt plerique etiam ex *mera inopia*, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum inopia reparetur, vel debita contracta solverentur. De talibus dicit Ecclesiasticus: *Propter inopiam multi deliquerunt. c.* 27. *v.* 1.

X. Cum ergo titulus paupertatis non raro falsus sit & infundatus, merumque pallium ad tegendas Simoniacas exactiones; aut certe plures eo abutantur, atque in Simoniacas pactiones ejus occasione incidant, satis apparet, quod meritò Ecclesia potuerit prætextum hunc Religiosis eripere; atque ut ab omni pactione & exactione Simoniaca ejusque periculo, & suspicione sint remotiores & tuti, præcipere, ut nullam, etiam *titulo paupertatis* in admissione ad Religionem pactionem stipulationemve interponant; tametsi casu aliquo per se & ex natura sua posset esse licitum, ut Monasterium *verè* insufficiens ab Ingressuro peteret, ut necessaria suæ alimentationi subministraret; diceretque se non aliter admittere posse, eò quod Monasterium reverà destituatur mediis temporalibus alimentationi ejus necessariis: quæ si adessent, libenter *gratis* admitterent; nec quidquam ex ejus velint admissione lucrari.

Si tamen quis attendat, quàm facilè in Simoniacas, suspectas ac scandalosas exactiones Monasteria incidant, si titulus paupertatis admittatur, non difficulter intelliget, quàm meritò Ecclesia omnem in admissione ad Religionem, pactionem atque exactionem prohibuerit; neque titulum paupertatis in ullo suo Decreto tanquam sufficientem ad justificationem hujusmodi exactionis admiserit; quod & reverà fecisse multis argumentis probari potest.

XI. Omnia imprimis Decreta has exactiones proscribentia generaliter ac indistinctè loquuntur; nullâ inter opulenta & non opulenta Monasteria factâ distinctione.

Imprimis Synodus Nicæna II. *Can.* 19. deplorat tantam execrabilem avaritiam Ecclesiarum Præfectos invasisse, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac Religiosi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos qui ad vitam Monasticam accedunt, pecuniâ admittant; ac deinde indistinctè in eos advertens, decernit: " Si quis inventus fuerit hoc facere, si quidem sit Monasterii Præfectus ex Sacerdotali Ordine deponatur; sin autem Præfecta, à Monasterio extrudatur, & alii Monasterio tradatur ad subjectionem.

Concilium Turonense anno 1163. sub Alexandro III. in *Cap.* 8. ✠ *de Simonia*, rursus generaliter ac indefinitè ita loquitur: " Non satis utiliter in populo avaritia redarguitur, si ab his qui in Clero constituti videntur, & *præcipuè* qui *contempto* seculo Religiosum nomen profitentur & regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, inquit, ne *ab iis*, qui ad Religionem transire volunt, *aliqua* pecunia *requiratur.*

Et in Concilio Lateranensi III. sub eodem Pontifice in *Cap.* 2. ✠ *de Statu Monach.* indistinctè iterùm dicitur: *Monachi non pretio recipiantur in Monasterio.*

XII. His generalibus Conciliorum Decretis insistens Urbanus V. in *Extravag.* NE IN VINEA *De Simonia in Communib.* Universis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis & Magistris, nec non Abbatissis & Priorissis, aliisque Prælatis, quovis nomine nuncupatis, & eorum Officialibus quarumcumque etiam Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Domorum & locorum quorumlibet, Religionum, Ordinum etiam militarium, tam exemptorum quam non exemptorum, quocumque nomine censeantur, ac Capitulis & Conventibus singularibus eorum, tenore præsentium auctoritate Apostolicâ (*quamvis*, ait, *sit eis à jure inbibitum*) districtiùs inhibet, " ne tam à maribus quam à " mulie-

„ mulieribus volentibus ingredi eorum Religionem, „ Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domos seu loca, „ in earumdem personarum receptione, aut ante aut „ post illam quoscumque pastus, prandia seu cœnas, „ pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad usum Eccle- „ siasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, „ vel deputanda, directè vel indirectè petere, vel exi- „ gere quoquo modo præsumant. Sed eas potiùs cum „ omnimoda pietate recipiant, ac in victu & vestitu „ sicut alias personas suarum Ecclesiarum, Monasterio- „ rum, Prioratuum, Domorum & locorum sincerâ cha- „ ritate pertractent: illa duntaxat, quæ personæ ipsæ „ ingredientes purè & spontè, & plenâ liberalitate, „ omnique pactione cessante, dare vel offerre Ecclesiis, „ Monasteriis, Prioratibus, Domibus, & locis hujus- „ modi voluerint, cum gratiarum actione licitè recep- „ turi.

XIII. Quomodo clariùs & expressiùs omnem quem-cumque prætextum aut titulum excludere potuisset Pontifex? Unde Dionysius Carthusianus *Lib.* 1. *de Simonia art.* 14. de hac Urbani Constitutione agens dicit, eam tam evidenter excludere titulum *paupertatis* ut verba *nullam recipiant evasionem aut palliationem.*

Et *Lib.* 2. *art.* 10. ait, quòd " Urbanus V. tam evi- „ denter, imò *clarissimè*, omnifariè & rigorosè prohi- „ buit omnem hujusmodi exactionem directè indire- „ ctève factam, sive sub ratione pretii, sive colore „ *indigentiæ* & *sustentaculi vitæ*, ut Constitutio illa nul- „ lam prorsus recipiat *inflexionem*, *retorquentiam*, *epy-* „ *kizationem seu interpretationem ad oppositum*, quem- „ admodum luce clariùs ex verbis ipsius est demonstra- „ tum.

„ XIV. Quam etiam Urbani Constitutionem, per- „ git prædictus Doctor, confirmavit successor ejus „ Gregorius absque exceptione & interpretatione. Ideò „ datò, inquit, NOTA BENE) quòd *Thomas*, *Ray-* „ *mundus*, *Joannes & qui ante Urbanum V. fuerunt*, „ intenderint dicere, quod aliquid *per modum sustenta-* „ *culi vitæ exigi possit* à persona recipienda seu recepta, „ & quod hoc *non sit Simoniacum ex sua natura*, atta- „ men omnia illorum scripta & dicta cessant atque sol- „ vuntur per hoc quod Dominus Apostolicus, post eos „ determinavit & jussit oppositum, per cujus diffini- „ tionem & prohibitionem omnis talis exactio, quæ per „ verba Doctorum jam prædictorum à quibusdam licita „ probatur ac reputatur, absolutè prohibetur, imò & „ *Simoniaca* esse censetur, itaque Simoniaca est ad mi- „ nus de *jure positivo*, ut puta, *quia probibita.*

XV. Hanc Constitutionem Urbani, amplexi Canonici Regulares Capituli Windesemensis, statuerunt: " A Novitiis nec vestis, nec *aliud aliquid exigatur*, ne „ exigens, quod absit, illius Extravagantis Domini „ Urbani, quæ incipit, NE IN VINEA, pœnam incur- „ rat. „ *Parte* 3. *cap.* 1.

Canonici Præmonstratenses anno 1630. decreverunt: " Ut si supplicantes admitti ad Ordinem, examinati & „ probati, fini Ordinis convenire putentur, exclusâ „ omni Simoniâ, & Constitutione Urbani Papæ, quæ „ incipit, NE IN VINEA DOMINI, &c. *integrè* obser- „ vatâ, admittantur.

XVI. Quidquod si Concilium Lateranense in *cap.* ⁝ *De Simonia*, titulum *paupertatis* sufficientem existimasset, ut Moniales ab Ingredientibus dotem sive pecuniam pro alimentatione exigere, atque de ea stipulari citra Simoniam possent, quomodo omnes illas Moniales tam dantes, quam recipientes, sine *ulla distinctione* aut *inquisitione*, num Monasterium *reverà* esset *insufficiens*, potuisset Concilium tanquam *Simoniacas* damnare, & gravissimis pœnis subjectis declarare? cùm omnes illæ Moniales exactiones illas *prætextu paupertatis* vellent palliare; hoc est, non secùs ac hodie titulum *paupertatis* in justificationem harum exactionum allegarent. Neque dubium videtur, si Synodus credidisset titulum *veræ paupertatis* sufficientem, ut exactiones illas ab omni labe Simoniæ purgaret, quin plures è Monialibus illis se à culpa potuissent probare immunes. Quis enim dubitet, etiam eo tempore Monasteria aliqua fuisse æquè ac hodiè indigentia & insufficientia; & quæ consequenter exactiones suas justificare potuissent, si titulus *paupertatis* tanquam legitimus agnitus fuisset.

XVII. Similiter non apparet dubitari posse, quin sub initium decimi septimi seculi; in Ordine PP. Eremitarum S. Augustini fuerint Conventus non minus quàm hodie paupertate gravati; & tamen sine ulla distinctione inter opulenta & insufficientia sive indigentia, anno 25. ejusdem seculi, generaliter " *omnibus* & singulis „ Prioribus & quibuscumque Superioribus, ac aliis „ Fratribus nostræ Religionis, inquiunt, strictè præ- „ cipimus & mandamus, *ut nullus ex eis fratrem ali-* „ *quem ad Ordinem recipiat*, *vel recipi faciat*, *vel ut re-* „ *cipiatur consentiat vel permittat*, RE ALIQUA ACCEPTA „ VEL DETENTA VEL PACTIONE ALIQUA INTERVENIENTE „ TACITA VEL EXPRESSA: quòd si quis immemor suæ „ salutis contra fecerit, si officium habuerit cum cura „ animarum, ipso facto sit tali officio privatus, & ad „ aliquod officium cum prædicta cura in nostro Ordine „ nullatenus assumatur, nisi super hoc secum per Ca- „ pitulum generale fuerit dispensatum, & per quin- „ quennium voce activâ & passivâ careat. Quicum- „ que verò Frater subditus inveniatur Simoniam in eo- „ dem casu commisisse, eidem pœnæ subjaceat, & pœ- „ nam gravioris culpæ per mensem sustinere cogatur.

CAPUT III.

Media convenientia ad extirpandas pactiones Simoniacas.

1. *Convenit ut amputetur prætextus* paupertatis.
2. *Non facilè admittenda Monasteria non sufficienter dotata.*
3. *Sententia S. Caroli super hoc articulo.*
4. *Votum Christiani Lupi de eodem articulo.*
5. *Non admittendi plures ad Religionem, quàm à Monasterio ali possunt.*
6. *Quid circa hoc decreverit Synodus Tridentina?*
7. *Synodus suo Decreto omnia Monasteria, etiam Mendicantium, complectitur.*
8. *Quid sint* consuetæ eleemosynæ *ex mente Synodi?*
9. *Synodus per suum Decretum palam exclusit titulum* insufficientiæ,
10. *Probatur ex Synodis particularibus post Synodum Tridentinam celebratis.*
11. *Pontifices Decretum Synodi Tridentinæ sæpiùs innovârunt.*
12. *Primum incommodum quod ex his actionibus provenit.*
13. *Secundum incommodum.*
14. *Tertium incommodum.*
15. *Quartum incommodum.*
16. *Ostenditur æquitas Decreti Tridentini de non admittendis pluribus, quàm ali possunt è proventibus Monasterii.*
17. *Non semper utile est Religioni, multiplicari numerum Religiosorum.*
18. *Canones exactiones dotium vetantes*, perpetuam *rationem habent.*
19. *An per consuetudinem dici possent abrogati?*
20. *Quid de dotibus Monialium senserit S. Carolus?*

I. UNICUM penè prætextum exigendi dotes ab Ingredientibus Religionem esse, aut prætendi Monasterii *paupertatem*, aut insufficientiam ad alendum Ingressurum ex communibus Monasterii obventionibus, suprà ostensum est. Quapropter præcipuum adversùs Simoniacas hasce exactiones remedium est, auferre,

ferre, sive amputare hunc paupertatis prætextum.

II. Hunc in finem conveniet, ut Episcopi aliique ad quos novi Conventûs admissio spectat, nullos novos, præsertim Monialium, admittant, nisi constet, convenientem Monialium numerum, vel ex redditibus Monasterii, vel consuetis eleemosynis posse sustentari.

III. Sanctus Carolus tantoperè hanc in Monasteriis sufficientiam judicavit necessariam, ut in primo ejus Concilio Provinciali decretum sit: " Monasteria, in „ quibus duodecim non sunt, quæ professæ velo utan„ tur, quæque eum numerum propriis fructibus, aut „ consuetis eleemosynis alere non possunt, transferre, „ & cum aliis Monasteriis ejusdem, aut alterius Ordi„ nis unire studeat Episcopus diligenter; vocatis ad id „ Superioribus Regularibus, si modò res agatur ejus „ Monasterii, cujus cura ad illos pertineat. Si verò ejus„ modi unio minimè expedire videatur, eum nume„ rum Monialium tempore interire, & ad nihilum re„ digi sinat, ademptâ omnino illis Monialibus facultate „ recipiendi Novitias.

IV. Christianus Lupus, quamvis pacta super dote danda cum Ingredientibus aut eorum parentibus interdum licita esse crederet, titulo *transactionis super futura hæreditate* per professionem ingredientis ad Monasterium devolvendâ, (cujus tituli insufficientiam latè probavi in Dissertatione Canonica *de Simonia circa ingressum Religionis, vid. Tom. II. pag.* 478.) tamen pro animi sui candore fatebatur, pacta illa esse de fœdo isto ulcere (Simoniæ) graviter suspecta, frequenterque infecta, esse semper sordida, statui Monastico dedecorosa, imò & graviter perniciosa, ideoque eliminanda. Quid enim, ait, possit esse fœdius, aut perniciosius, quàm stipulatâ pecuniâ solos opulentos ad Monasteria admittere? " Quare ob inopiam patientibus & necessarium fratrum „ & sororum numerum alere non valentibus Monaste„ riis, servanda est antiqua, quàm Regulæ suæ S. Benedi„ ctus inseruit, Patrum lex, ut sponte oblatum accepte„ tur, & nihil penitùs exigatur. Quam legem diversæ „ generales Synodi innovârunt, & usque ad paucos ab„ hinc annos Belgium nostrum observavit sanctissimè. „ Reducenda omnino est illa animi castitas, rogandique „ Episcopi nostri, ut novis & superfluis, à quibus no„ bis oriuntur tantæ sordes, præsertim Monialium Mo„ nasteriis, non sinant suas Ecclesias gravari.

Hæc ille in responsione ad quæstionem: *Num licita pacta de dote danda ab Ingredientibus Monasterium*, cujus responsionis seu resolutionis originale servatur in Monasterio Carmelitessarum in civitate Alostana; ejusque copiam mihi submisit D. Papebrochius Ecclesiæ Collegiatæ B. Martini ibidem Præpositus.

V. Alterum remedium eodem collimans subministravit Concilium Arelatense relatum in *cap.* 1. ⁑ *de Instit.* ut non ampliùs in Monasterio Canonicorum atque *Monachorum* suscipiantur, seu etiam puellarum, nisi quantùm ratio permittit; & in eodem Monasterio *absque necessariorum penuria* degere possunt.

Hæc Canonica disciplina manifestè titulum paupertatis sive insufficientiæ, in justificationem dotalitii pacti adduci solitum, excludit: cùm prohibeat admitti plures, quàm ex proventibus Monasterii ali possunt.

VI. Hanc disciplinam innovans Synodus Tridentina, postquam omnibus Monasteriis utriusque sexûs, exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capucinorum, & eorum, qui Minorum de Observantia vocantur, indulsit, ut bona immobilia in communi possidere eis liceret, subjicit: " In prædictis autem Monasteriis & domibus „ tam virorum quam mulierum bona immobilia possi„ dentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus „ constituatur, ac in posterum conservetur, qui ex red„ ditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis elee„ mosynis, commodè possit sustentari: nec de cæte„ ro similia loca erigantur sine Episcopi, in cujus Diœ„ cesi erigenda sunt, licentiâ priùs obtentâ. „ *Sess.* 25. *cap.* 3. *De Regularibus.*

VII. Ex contextu verborum sat patet, Synodum voluisse suo Decreto generaliter complecti *omnia* Monasteria, etiam Ordinum Mendicantium, tametsi immobilia possidere nequeant, sed ex *solis eleemosynis* vivant. „ Neque obstat (ait Fagnanus ad citatum *cap.* 1. *num.* 13.) „ impossibilitas taxationis, quoniam in Monaste„ riis non possidentibus bona stabilia, fieri potuit *taxa„ tio secundùm* CONSUETAS *eleemosynas.*

VIII. Ulteriùs contextum Decreti expendenti obscurum non erit, per *consuetas eleemosynas* ibidem designari eleemosynas, quas Fratres Ordinum Mendicantium à populo petere & accipere consueverunt; & à quibus pene solis vivunt illi, qui bona stabilia in communi non possident.

Unde Pius V. in Constitutione, quæ incipit: *Cura Pastoralis* 8. in Bull. Rom. dicit, *consuetas eleemosynas*, quarum inspectâ quantitate, numerus Monialium, juxta præscriptum Concilii Tridentini, figendus est, per Conversas Sorores extra Monasterii claustra commorantes colligendas esse, aut si eo modo necessitatibus Monialium provideri nequeat, Ordinarii locorum, aut earum Superiores provideant de aliis personis piis & Deo devotis, quæ *fidelium eleemosynas colligant:* E quibus satis intelligitur, Pium V. per *consuetas eleemosynas*, de quibus in Decreto Tridentino, intellexisse eleemosynas, quæ *ostiatim* à Fidelibus petuntur & colliguntur.

Dicimus ergo cum Joanne Wiggerio de Jure & Justitia *tract.* 7. *cap.* 4. *dub.* 10. „ quòd nullam habeat „ probabilitatis speciem commentarius ille, quem ali„ qui faciunt super verbis Concilii, quod, dum dicitur, „ vel *ex consuetis eleemosynis*, ibi sub *consuetis eleemosy„ nis* comprehenduntur *dotes*, quas vocant, inferen„ das à Novitiis.

„ Quomodo enim illæ sunt *eleemosynæ*, ut rectè ad„ vertit dictus Auctor, quæ ad tam certam summam „ solemni stipulatione seu pactione determinantur, & „ quomodo illæ possunt dici *consuetæ eleemosynæ*, cùm „ per accidens & quasi extra ordinem accedant.

IX. Cùm ergo Synodus Tridentina velit generaliter in omnibus Monasteriis eum tantùm numerum Religiosorum conservari, qui ex redditibus Monasterii vel *consuetis* eleemosynis, hoc est, *eleemosynis*, quæ à Fidelibus colliguntur, commodè possit sustentari, consequens est, Synodum omnem paupertatis aut insufficientiæ prætextum exclusisse. Si enim numerus, qui ex prædictis commodè sustentari potest, expletus est, jam vetante Concilio plures recipere fas non est.

X. De hac Synodi sententia haud dubitasse videntur Patres Synodi Cameracensis P. I. quorum plures Concilio Tridentino interfuerant eo tempore, quo prædictum Decretum confectum & evulgatum fuit. Cùm enim declarassent, se velle omnem etiam speciem detestabilis Simoniæ à Religionis ingressu amovere, tum seriò præcipiunt sacros Canones insecuti, " ne Monachi „ vel Moniales aliquem vel aliquam ad professionem re„ cipiant, mediante alicujus pecuniæ aut muneris pa„ cto; ne ea quidem ex causa, inquiunt, quòd plures „ alere non possint sine aliquo subsidio: cùm Triden„ tina Synodus *cap.* 3. *De Regularibus*, apertè velit, „ ne plures recipiantur in Monasterium, quàm ex pro„ priis Monasteriorum redditibus, vel ex consuetis elee„ mosynis commodè ali possint.

Plura in eandem rem Synodorum Decreta retuli in citata Dissertatione Canonica *parte* 2. *cap.* 4. §. 9. Et §. 10. judicium Joannis Hesselii, qui Synodo Tridentinæ tempore formati allegati Decreti interfuit, atque tanquam indubitatum supponit, quòd Decretum illud à Synodo editum sit, ut omnem Simoniæ committendæ prætextu *paupertatis*, occasionem Monasteriis adimeret.

XI. Ostendi insuper in citata Dissertatione eodem capite §. 7. quòd varii Pontifices Decretum hoc Tridentini Concilii innovârint, & ejus executionem urserint; quòdque inter alios Innocentius X. in Constitutione

tutione, quae incipit: *inter cætera* 23. in Bullario Romano dixerit: " Inter cætera, quæ ad Regularem disciplinam instaurandam conservandamque Sacro-sancta " Tridentina Synodus salubriter decrevit, illud semper " *præcipuum* & *maximi* momenti habitum est, quo injungitur, ut in singulis Monasteriis & Domibus is " *tantùm* numerus constituatur, & imposterum conservetur, qui vel ex *redditibus propriis* Monasteriorum, " vel *consuetis* eleemosynis commodè sustentari possit.

Ulteriùs, ut Monasteria ab his exactionibus pactionibusque caveant, admodùm utile erit expendere incommoda, quæ exactiones pactionesque illæ parere solent.

XII. Imprimis per similes pactiones *decori Ecclesiasticæ & immaculatæ Religionis detrahitur, & in multorum fidelium mentibus scandalum generatur. Extravag.* Sane *De Simonia in Commun.*

Notorium enim est, quomodo per hujusmodi pactiones & contractus super dotibus Ingredientium passim notam avaritiæ, quin & Simoniæ Monasteria incurrant; atque seculares de ipsis Religiosis eam concipiant ideam, quòd etiam in ipsa ad Religionem admissione lucrum quærant, & augmento rerum temporalium studeant, tametsi verbo paupertatem profiteantur; atque hinc contingit, ut minùs illis afficiantur, quin & ipsam Religionem despicere incipiant.

XIII. Deinde cum hominibus secularibus passim Monasteriorum paupertas non innotescat; imò in Ecclesiarum, ædificiorum, supellectilis aliorumque exteriorum apparatu ipsa sæpè Monasterii paupertas non appareat, imò frequenter illorum apparatus contrarium innuat, etiam nonnunquam ob scandalum Fidelium ab exactione dotis esset abstinendum, etiamsi daretur, eo seposito, dotem licitè peti posse; quemadmodum latè ostendit Dionysius Carthusianus *lib.* 1. *De Simonia art.* 6. Locum integrum retuli in Dissertatione citata *cap.* 5. §. 11.

XIV. Nec tantùm seculares, sed etiam Religiosi aliorum Monasteriorum opulentorum offenduntur. Dum enim intelligunt hæc aliave Monasteria sine scrupulo dotes exigere; facilè sibi persuadent, se æquè ac illa indigere; atque ita fit, inquit Joannes Wiggerius, " ut " Monasteria satis dotata idem imitentur, etiamsi possint quoque numerum longè majorem quàm habeant, " commodè alere. " *De jure & justitia, Tract.* 7. *cap.* 4. *dub.* 10. *num.* 57.

XV. Præterea teste Pontifice in citata Extravagante Sane, per hujusmodi pactiones & exactiones contingit, ut *quamplures tam execratione hujusmodi criminis, quàm expensarum onere, à sacræ Religionis proposito retrahantur.*

" Nec dubium (uti rectè advertit Dionysius Carthusianus *lib.* 2. *De Simonia art.* 2.) " quin exactio, pactio, seu temporalium exhibitio ita gravet & à Religione impediat pauperes, dum fit pro *sustentaculo* " vitæ ipsorum, sicut si fiat pro spiritualium exhibitione. Et proh dolor! exclamat idem Doctor, quàm " multæ bonæ *pauperculæ* quotidiè clamant, conqueruntur, & dicunt se esse paratas ad Religionis & vitæ " reclusæ ingressum, sed non posse acquirere locum, " eò quòd jam undique temporalia exigantur. Similiter quædam puellæ & fœminæ divites, Deum timentes, Religionemque ingredi cupientes, paratæ " quoque ad comportandum pro se sufficientiam temporalem, ex consideratione usitatæ exactionis & pactionis Religiosarum quarumdam, retrahuntur ab ingressu ad eas.

Dum verò pauperes defectu temporalium rejiciuntur, & aliæ timoratæ conscientiæ, & vero Religionis spiritu plenæ, horrore hujusmodi pactionum ut minùs de labe Simoniæ suspectarum à Monasteriis hujusmodi retrahuntur; quid inde natum evenire, nisi quòd minùs idoneæ, & spiritum Religionis non habentes ad Religionem admittantur cum maximo Regularis disciplinæ nocumento. Nam, uti benè advertunt Patres Synodi Burdigalensis anno 1583. *tit.* 25. " Experientia docet, " disciplinam Religiosam eorum vitio ex parte collapsam esse, qui in Religiosas familias intrusi, aut aliâ " quâvis ratione humanâ inducti potiùs, quàm à Spiritu Sancto vocati fuerunt.

XVI. Qui hæc aliaque incommoda, quæ hasce stipulationes contractusque super dotibus Ingredientium sequuntur, seriò expenderit, haud difficulter percipiet, quàm meritò Synodus, ut omnem eorum prætextum præscinderet, præceperit, " Ut is tantùm numerus constituatur ac imposterùm conservetur, qui vel ex redditibus propriis Monasteriorum, vel ex *consuetis* eleemosynis commodè possit sustentari.

XVII. Nec obstat, quòd ex hac Decreti exacta observantia numerus Regularium subinde minor solito esset; nam rectè dixit citata Synodus Burdigalensis: " Sancta & Religiosa paucorum congregatio, quantumvis magnâ ineptorum hominum multitudine, Deo & " hominibus acceptior est, & Ecclesiæ utilior.

Quin advertit Cardinalis Bellarminus, quòd postquam Regulares cœperunt multiplicari sine numero, multi non à Deo vocati ad statum perfectionis, sed aliis rationibus adducti, Monasteria repleverint: " & " impletum est, ait, illud Isaiæ: *Multiplicasti gentem,* " *non magnificasti lætitiam.* c. 9. v. 3. Inde nata sunt " scandala gravia & multiplicia omnibus nota, quæ " materiam uberem præbent columbæ gemendi & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem Ordinum Religiosorum. " *Lib.* 2. *De Gemitu columbæ, cap.* 6.

XVIII. Si quis incommoda, quæ exactiones & stipulationes dotium, tametsi titulo paupertatis vestitas, comitantur, expenderit; haud difficulter quoque intelliget, Canones dictas exactiones generaliter vetantes, rationem quamdam *perpetuam* habere; ideoque hisce meritò applicari illud S. Thomæ: " Si maneat ratio " eadem propter quam lex primò utilis erat, non consuetudo legem, sed lex consuetudinem vincit: nisi " fortè propter hoc solùm inutilis lex videatur, quoniam non est possibilis secundùm consuetudinem patriæ, quæ erat una de conditionibus legis. " 1. 2. *q.* 79. *art.* 3. *ad* 2.

XIX. Hinc consequens est, periculosè hisce Canonibus contrariam consuetudinem opponi; præsertim, quia si quid humani ac positivi juris in Canonibus istis occurrat, illud tale est, ut sine exacta illius observantia admodum difficulter caveatur, quod jure etiam naturali veritum omnes agnoscunt; uti suprà *cap.* 3. ostendimus. Legatur Dissertatio prima. *part.* 2. *cap.* 4. *pag.* 10.

Adhæc (uti rectè advertunt Doctores Lovanienses) " consuetudo hæc stipulandi dotes non est universalis, " & sicubi sit, non est attendenda; ubi adeò enixa est " adversùs præfatas exactiones Pontificum voluntas, & " tam seria, solicita, & expressa totiesque repetita Canonum prohibitio, prout est in præsenti materia. " (a)

XX. His, quæ hucusque dicta fuerunt opponi solet Decretum Concilii Mediolanensis II. sub S. Carolo, his verbis expressum: " Episcopus præterea tum impensas " æstimet, quæ & in Religionis ingressu, & tempore " professionis fieri solent pro vestitu, aut pro aliis rebus, ad ipsius puellæ, vel Monasterii usum commoditatemve pertinentibus; tum pecuniæ etiam summam præscribat, quam puella alimentorum nomine " Monasterio det; nisi census, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, ejusdem judicio, ad ea " alimenta satis sint, monasterio attribuantur. Ea au-

(a) Vitium istius Simoniæ fusiùs discutit & damnat Doctissimus Van-Espen in Dissertatione, quæ Titulum hunc in fronte gerit: *de Peculiaritate in Religione & Simonia circa Ingressum Religionis, tom. II. pag.* 451. *& seqq.* Huic Dissertationi addenda sunt varia scripta, quæ sequuntur, quibus occasionem dedit illa Dissertatio.

" tem

„ tem omnis pecuniæ summa, eo nomine ab Episcopo „ decreta, reipsa apud certum hominem, & virum „ bonum deponatur, qui professione confecta, illam „ statim Monasterio tradat.

Advertendum hic nullatenus probari, quod Moniales ab Ingressuris aliquam dotem exigant; aut de ea cum Ingressura ejusve parentibus stipulentur vel contrahant: sed Episcopo duntaxat injungitur, ut is consideratis, in *singularibus* casibus, omnibus circumstantiis tum ex parte Ingressuræ, tum ex parte Monasterii, determinet, an æquum aut justum sit aliquid dari Monasterio.

Quin enim frequenter justum esse possit, ut parentes suas proles Monasterio offerentes, aliquid in earum alimentationem offerant, dubium non est; imo nonnunquam contingere posset, ut etiam ob avaritiam ac tenacitatem parentum, qui proles suas in Monasteria intrudere volunt, ut alias proles ditare & secundum seculum extollere possint, à Monasterio proles repellantur.

Itaque quidquid ex hoc Concilio haberi potest, illud est, ut Episcopus in *singulis* casibus determinet & judicet, quid hic & nunc Monasterio ex bonis Ingressuræ sit attribuendum: nequaquam Monialibus, quæ ex proprio interesse hic sæpius procedunt, permittat dotes exigere aut stipulari; sed hæ recipiant Novitias prout Episcopus hic & nunc spectatis omnibus circumstantiis judicaverit, qui indubie, spectatis circumstantiis, sæpius judicare debebit, nihil ab Ingressura ejusve parentibus petendum esse.

TITULUS XXVII.

DE PROFESSIONE ET EJUS EFFECTU.

CAPUT I.

De Professione solemni ejusque ritu; & an *tacita* hodie obtineat?

1. *Quam vim habeat solemnis Monachorum benedictio antiquitus ignota?*
2. *Ritus professionis à S. Benedicto præscriptus.*
3. *Regula Benedictina requirit, ut Professus petitionem suam signet; quod modernæ disciplinæ est conforme.*
4. *Ritus externi in Regulis & Constitutionibus præscripti non sunt de essentia professionis.*
5. *Jure Decretalium professiones* tacitæ *admittuntur; neque per Synodum Tridentinam omnino sunt sublatæ.*
6. *Moribus Galliæ & Belgii professio non nisi per* scripturam *probari potest.*
7. *Professio* tacita *hodiernis moribus non admittitur.*
8. *Puella quæ 30. annis post Novitiatum habitum professarum gestaverat, & tanquam professam se gesserat, admissa fuit ad hæreditatem paternam tanquam* non professa.
9. *Carthusiani in suis Constitutionibus excludunt* tacitas *professiones.*

I. SOLEMNEM ac publicam Monasticam benedictionem variis ritibus ac ceremoniis vestitam in Professione adhiberi solitam, aliam vim non habere, quam habet super populum Sacerdotis oratio, visum jam pridem fuit S. Ivoni Carnotensi. Eam S. Antonio ac aliis antiquis dicit fuisse ignotam: multiplicatis vero postmodum Monachorum gregibus inductam ex quadam cautela, tanquam Religionis vinculum humanæ infirmitati provisum. "Ut Monasticus „ Ordo, inquit, quanto firmius in conspectu Dei & „ hominum, & solemnius ligaretur, tanto robustius „ ac devotius à Monachis servaretur: & qui vellent „ ab hoc proposito recedere, testimoniis pluribus con„ vincerentur, & tanquam jurati in Christi Sacramen„ ta tyrones ad propositum suum reverti cogerentur. „ Quibus liquet, traditiones hujusmodi nihil esse aliud „ quam quædam Religionis vincula, humanæ instabi„ litati provisa. „ *Epist.* 41.

Hanc S. Ivonis reflexionem probans Christianus Lupus ad *Canonem* 40. *Trullanum*, recte consequenter notat; "Dionysium illum, qui nobis Monachorum be„ nedictiones producit, non esse *Areopagitam* Apostoli „ discipulum, sed Sancto Antonio, ac primis ejus „ Discipulis posteriorem.

Quo tempore hæ Monachales benedictiones, ac professionis ritus primum invaluerint, incertum est.

II. Extat ritus professionis in Regula S. Benedicti non absimilis ei, quem omnes passim Religiones observant; si quasdam orationes ac preces, quas posterior ætas addidit, excipias.

" Suscipiendus in Oratorio coram omnibus (ait Regula Benedictina, *cap.* 58.) „ promittat de stabilitate „ sua & conversione morum suorum, & obedientia, „ coram Deo & Sanctis ejus: ut, si aliquando aliter „ fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet. De „ qua promissione sua faciat petitionem ad nomen „ Sanctorum, quorum reliquiæ ibi sunt, & Abbatis „ præsentis. Quam petitionem manu sua scribat, aut „ certe si non scit litteras, alter ab eo rogatus scribat. „ Et ille Novitius signum faciat, & manu sua eam su„ per altare ponat. Quam dum posuerit, incipiat ipse „ Novitius mox hunc versum Ps. 118. *Suscipe me, Do„ mine, secundum eloquium tuum, & vivam; & non con„ fundas me ab expectatione mea.* Quem versum omnis „ Congregatio ter respondeat, adjungentes: *Gloria „ Patri,* &c. Tunc ille frater Novitius prosternatur „ singulorum pedibus, ut orent pro eo, & jam ex illa „ die in Congregatione reputetur.

III. Quod Regula requirit, ut petitionem suam Profitens *manu sua scribat*, aut certe ab alio scriptam *signo Crucis* signet ad majorem cautelam in casu, quo professio negaretur, merito in omnibus passim Monachorum Congregationibus receptum est: quin & in Constitutionibus Fratrum Eremitarum S. Augustini legitur, "ut quandocumque fit aliqua professio, præ„ sens semper sit *publicus Notarius*, qui eadem die de „ omnibus quæ viderit, & audierit, *publicum* conficiat „ instrumentum, in quo *distincte* notetur, professum „ libere, & sponte, & non vi, vel metu spopondisse; „ idque verbo protulisse.

IV. Verum hæc scriptura, uti & reliqui ritus in Regulis Constitutionibusve Religiosorum quovis modo præscripti, essentiam professionis attingere non solent.

V. Ideoque Jure Decretalium, etiam professiones sine ulla solemnitate; imo & sine verbis, solo aliquo facto exteriori validæ declarantur; easque sine verborum formula, & non expresse factas Canonistæ *tacitas* professiones appellant; quarum species occurrit in *cap.* 22. ※ *De Regularib.* & fusius exponitur in *cap.* 1. *eodem in* 6. creditque Fagnanus ad *cap.* AD NOSTRAM ※ *eodem*, nec per Concilium Tridentinum professionem *tacitam* sublatam, quæ de jure com-

muni censebatur emissa & facta per susceptionem *habitus* professorum; modo hæc nunc fiat completo probationis, & expleto 16. ætatis anno.

VI. Apud Gallos, ex Constitutione Molinensi, *art.* 55I. cautum est, professionem Monachalem non nisi per scripturam probari posse. Similiter apud nos Edicto perpetuo Alberti & Isabellæ *art.* 21. est statutum, ut professio Religiosa fiat per litteras, & non per testes, nisi allegaretur registra esse deperdita; quo casu probatio per testes recipi posset. Qui vero deperdita registra allegat, ei probationis onus incumbit; uti monet Antonius Anselmo ad Edictum perpetuum, *art.* 17. (*a*)

VII. Cum igitur neque in Gallia, neque in Belgio nostro ulla professionis quam per scripturam probatio admittatur, facile colligere est, non professiones *tacitas*, quæ ex solis quibusdam factis, aut modo agendi colliguntur, & de quibus per nullum authenticum, scriptumque instrumentum constat; sed solas professiones *expressas*, de quibus per scripturam constare potest, in judiciis admitti posse.

VIII. Unde non ita pridem certam puellam, quæ post annum probationis per triginta circiter annos habitum Monialium professarum gestaverat, & cum aliis Monialibus tanquam professa Capitulo & deliberationibus intervenerat, ad hæreditatem paternam tanquam *non professam* admittendam judicavit Senatus Parisiensis; eo quod de *expressa* professione non constaret; uti refert D. De Fresne, *p.* 2. *du Journal des Audiences.*

IX. Refert quoque Wamesius in additione ad *consilium* 454. ex secunda parte novæ collectionis Statutorum Ordinis Carthusiensis, *cap.* 18. *Professionem tacitam in nostro Ordine non habemus, neque permittimus, sed omnes volumus expresse & publice professos.* (*b*)

(*a*) Quid Gallis præscriptum sit ut notio certa & firma de Vestitionibus & Professionibus Religiosis competat, reperitur in Declaratione quam Ludovicus XV. Rex dedit 9. Aprilis 1736.

(*b*) Quid Galli de tacitis Professionibus sentire debeant, discent ex novis Cleri Gallicani Collectaneis *t.* 4. *tit.* 1. *col.* 89. 90. &c. ubi quoque exponitur quod non satis clare nec satis vere D. Van-Espen *n.* 8. dixit de Jurisprudentia Senatus Paris. circa succedendi capacitatem eorum qui per annos complures Vestem Religiosam gestarunt.

CAPUT II.

De Ætate Profitentium.

1. *Sanctus Basilius ætatem 16. aut 17. annorum requisivit.*
2. *Hoc tempus Synodus Trullana ad 10. annorum ætatem contraxit; & quare?*
3. *Tempore Sancti Ambrosii eadem ætas ad professionem Monasticam sufficiebat, quæ ad Matrimonium requirebatur.*
4. *Hæc disciplina Juri Decretalium videtur conformis.*
5. *Nonnulli Ordines ob disciplinæ asperitatem maturiorem ætatem requisierunt.*
6. *Ne aliquis immaturæ ætatis ad Religionem admitteretur, ætas 20. aut 18. annorum requisita.*
7. *A Patribus Tridentinis exaratus Canon requirens ætatem 18. annorum; & quare ab eo recessum?*
8. *Perniciosa vulgi opinio, quod Professurum oporteat* mundum novisse.
9. *Decretum Synodi Tridentinæ requirens annum 16. completum.*
10. *Synodus non improbat statuta majorem ætatem requirentia.*
11. *Professio facta completo anno 16. ætatis, sed ante ætatem per statuta requisitam, est valida.*

VARIA jam pridem fuit disciplina circa ætatem in recipiendis ad Vitam Monasticam, requisitam.

I. Sanctus Basilius in Epistola sua Canonica, *can.* 18. professiones Virginum validas non reputabat, quæ ante 16. aut 17. annum fiebant. "Professiones, inquit, „ ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit. Non enim pueriles voces omnino in his ratas esse existimare oportet: sed eam „ quæ supra 16. vel 17. annos nata fuerit, rationisque „ compos; & diu examinata, probataque perseveraverit.

II. Synodus Trullana ætatem à Sancto Basilio requisitam ad ætatem 10. annorum contraxit; volens ut qui Monachicum jugum est subiturus, non sit minor quam 10. annorum natus; ejus quoque rei examinatione in Præsulis arbitrio sita, an augeri tempus conducibilius existimet ad introductionem & constitutionem in vita Monastica. Post hæc Patres illius Synodi rationem allegant, ob quam à Regula Sancti Basilii nonnihil recedendum crediderint: de qua vide notas nostras ad *can.* 40. *Trullanum. in tom. III. pag.* 382.

III. Si Sancto Ambrosio credimus, *lib.* 3. *de Virginibus*, ætas sufficiens ad matrimonium carnale, etiam ad matrimonium spirituale per professionem sufficere debet; adeo ut ætas 12. annorum in puellis, & 14. in adolescentibus sufficiens judicaretur.

IV. Hanc disciplinam Ecclesia Latina tandem recepisse videtur; eamque, si jus commune seu Decretalium spectemus, firmavit; uti colligere est ex *cap.* 8. 11. & 12. *de Regularibus*; addita tamen hac exceptione desumpta ex *epist.* 48. *lib.* 1. Sancti Gregorii: "Quia „ dura est in insulis Congregatio Monachorum, etiam „ pueros in iisdem Monasteriis ante 18. annum suscipi „ prohibemus. „ *Cap.* 6. *eod.*

V. Ex hac consideratione ex vitæ austeritate deprompta, aliqui Monachorum Patres & Superiores ætatem nonnihil majorem, quam jure communi statuebatur, requisierunt.

Et quidem Carthusiani, ut ipsorum pristina Ordinis statuta indicant, ante 20. *annum* nullum ad suum Ordinem recipiebant; haud idoneum judicantes militiæ adeo laboriosæ ante eam ætatem sustinendæ. "Pueros „ sive adolescentes non recipimus, inquiunt, sed viros, „ qui juxta præceptum Domini per manum Moysi, „ 20. ad minus annorum, ad bella sacra possint pro- „ cedere.

VI. Inter statuta Congregationis Cluniacensis à Petro Venerabili seculo XII. collecta, habetur: "Statutum est, „ ut nullus etiam ex concessione futurus Monachus *Regularibus* usque *ad* 20. *annos* vestibus induatur.

„ Causa hujus instituti fuit (inquit Petrus Venerabilis) „ *immatura, nimisque celer infantium susceptio*, qui „ antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere „ possent, sacræ Religionis vestibus induebantur, & ad- „ mixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbabant. „ *Biblioth. Cluniacens. pag.* 1364. *Statuto* 36.

Anno 1238. Otto Sedis Apostolicæ in Anglia Legatus, convocatis totius Regni Abbatibus Ordinis Sancti Benedicti, quædam Statuta eis proposuit, quorum primum erat: ut nullus *ante* 20. *annum completum* ad professionem, & ante 19. ad probationem *in Monasterium* de cætero admittatur. Apud Matthæum Parisiens. ad annum 1238.

Synodus Parisiensis sub initium seculi XIII. vetuerat quemquam ante 18. annum in Monasterium recipi; quod & sub idem tempus Synodus Oxoniensis decreverat.

VII. Si Cardinali Palavicino credimus, à Patribus Concilii Tridentini paratus fuit Canon, quo statuebatur fas non esse regularem professionem emitti ante annum 18. "Sed Archiepiscopus Pragensis, (Bartholomæus de Martyribus) „ vir claustri peritus, ait Palavi- „ cinus, prævalide dehortatus est Patres ab eo consilio, „ affirmans, deteriorem fructum reddi plerumque Cœ- „ nobiis ab iis qui à teneris annis illic sati non fuerint, „ adeoque adhuc illæsi à vitiis laxioris libertatis: satius „ esse, sancire, ut probationis tempus ad duos annos „ pro-

„ produceretur; ita tamen ut fas esset, professionem „ emitti anno decimo sexto. „ *Lib.24.cap.6.*

Verum esse solet quod notavit Bartholomæus à Martyribus; attamen in tenera ætate frequenter occurrit, ut non ea sit adolescentum, aut puellarum maturitas, ut sufficienter cognoscant, ad quæ per professionem monasticam se obstringant, & quas difficultates secum trahat integra votorum persolutio præsertim in Monasteriis in quibus disciplina sensim relaxata, & à præscripto regulæ, quam profitentur, receditur.

Vix dubium, quin ob hanc judicii imbecillitatem, plures etiam sanctissimi Ordinum Fundatores, in admittendis ad professionem majorem & maturiorem ætatem requisierint: quod nec Synodus Tridentina, quæ licet permittat emitti professionem anno decimo sexto, nequaquam tamen improbat statuta Ordinum, majorem in Profitentibus ætatem exigentia: uti nec prolixiorem, quam annalem novitiatum, si eum regula aut statuta requirant.

VIII. Hic obiter nota, quam longe abesset magnus ille Præsul ab ea vulgi opinione, quod priusquam Monasticam vitam quis profiteatur, eum oporteat *mundum novisse*; hoc est, ejusdem vulgi sensu, vitiis & voluptatibus mundi nonnihil fuisse immersum, quod quam ipsis adolescentibus perniciosum, multis ostendit Petrus à S. Audomaro vulgo *Wallon-Cappelle*, Prior Monasterii Sancti Wignoci, *lib. 3. Instit. monast. cap. 24.* exclamatque: " O utinam nulli Religiosorum un„ quam audissent, vidissent, & gustassent quidquam sæ„ cularium, non sane adeo multi perdite viverent in „ suis Cœnobiis, nec tot apostatæ essent, jugumque „ Christi suave detrectarent.

IX. Archiepiscopi Pragensis ratione aliisque motivis inducti Patres Tridentini tandem decreverunt, " in „ quacumque Religione, tam virorum quam mulie„ rum, professio non fiat ante 16. *annum expletum*.... „ Professio autem antea facta sit *nulla*, *nullamque* indu„ cat obligationem ad alicujus regulæ, vel Religionis, „ vel Ordinis observationem, aut alios quoscumque „ effectus. „ *Sess. 25. de Regularibus, cap. 15.*

X. Si quis verba hujus Decreti attendat, facile intelliget, mentem Patrum quidem fuisse, ut *ante 16. annum* facta professio esset nulla & invalida; adeoque noluerit in minori ætate ad professionem nullum seu virum seu mulierem admitti posse: sed tamen nequaquam improbasse particulares Ordinum quorumdam Constitutiones, *majorem* ætatem requirentes; quod & Sacram Congregationem aliquando declarasse testatur Fagnanus ad *cap.* NULLUS ꝟ *de Regularibus, num. 15.* „ Quippe quod Concilium non ponit, inquit, ut Pro„ fessio fiat anno 16. sed non possit fieri *ante*, sed post. Qui & ibidem, *num. 13.* observat, in Religione Fratrum Capucinorum Sancti Francisci, ex statutis Ordinis Novitios non recipi ad habitum *ante 17. annum* completum si Clerici sint, & ante 19. si Laici; & per consequens, non admitti Clericos ad professionem, nisi *exacto* 18. & Laicos 20. *anno*. Et in Religione Minorum Conventualium S. Francisci Novitii Clerici prohibentur ad professionem admitti ante *annum* 19. & Laici ante 25. *completum*, ex Constitutione Pii V. quæ incipit, *Illa nos*. Hæc Fagnanus; qui insuper, *num. 16.* monet, generaliter à Clemente VIII. in Decretis super receptione & educatione Novitiorum, prohiberi, *Conversos* recipi ad habitum Regularem ante annum ætatis 20. & consequenter ad professionem non ante annum 21.

Quousque hoc Decretum extendatur, ac receptum sit, ex usu & consuetudine ipsi Superiores Ordinum intelligere possunt.

XI. Si tamen anno ætatis 16. *expleto*, professio fuerit facta, non expectato anno ætatis ulteriore per statuta Ordinis requisito, non videtur propterea professio futura invalida: eo quod statuta; dum majorem ætatem requirunt, invaliditatem aut nullitatem professionis adjunctam habere non soleant: quemadmodum supra de longiori quam annali Novitiatus tempore in aliquibus Ordinibus præscripto notatum est. *(a)*

CAPUT III.

De Formula Professionis, & quid contineat;

1. *Pristina Professionis formula nullum particulare votum exprimebat.*
2. *Qui vitam monasticam profitetur, omnia ejus essentialia promittere censetur.*
3. *Olim formula professionis nullam determinatam regulam exprimebat.*
4. *Sanctus Benedictus primus formulæ professionis observantiam suæ regulæ inclusit.*
5. *Quæ hodiernæ formulæ professionis Benedictinæ expresse includantur.*
6. *Paupertatis & castitatis vota* tacite *censentur comprehensa.*
7. *Quoad tria vulgaria Religionis vota formula Benedictina reipsa convenit cum recentioribus.*
8. *Etiam votum* stabilitatis *tacite continetur in formulis recentioribus.*
9. Stabilitas *loci in formula Benedictina* expressa, *quid significet?*

I. SI pristinas Monachorum regulas actaque revolvamus, nullam reperiemus professionis formulam, quæ aliquod particulare votum alicujus virtutis aut actionis exprimat; sed simplicem duntaxat Monasticæ vitæ professionem.

II. Noverant enim pristini Monachi, eum, qui se dedicat Monachatui, vovetque vitam ac professionem Monachalem, *virtualiter* vovere omnia, quæ sunt *substantialia* Monachatui: uti sunt vera morum conversio, cœlibatus sive continentia, voluntaria paupertas, obedientia, loci stabilitas, aliaque eo pertinentia.

III. Imo per quinque circiter secula adeo indeterminata ac generalis erat Monachorum professio, ut nequidem certam determinatamque regulam profiterentur; sed eam, quæ ad observantiam vitæ Monasticæ magis conducere videbatur, judicio Superiorum suscipiebant Monachi; ad eamque servandam vi suæ professionis se adstrictos credebant.

IV. Hinc mutatæ passim regulæ, & plures in uno eodemque Monasterio servatæ, uti monet Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad *Part. 1. Seculi IV. Sanctorum Benedictinorum*; & addit, quod „ Sanctissimus Legislator Benedictus, primus aut certe „ inter primos solemnis professionis formam, modum„ que præscripserit, atque intra professionis terminos „ incluserit Regulæ suæ observationem, à qua deinceps „ recedere non liceat.

V. Juxta formulam à S. Benedicto præscriptam, prout hodie extat & à Benedictinis usurpatur, tria explicite promittuntur; nimirum *stabilitas loci*, *conversio morum*, atque *obedientia* secundum Regulam à S. Benedicto conscriptam. " Quanquam (uti monet Mabillonius in citata præfatione, *n. 59.*) „ in veteri Benedi„ ctinæ professionis formula apud Theodemarum; & „ duabus aliis in appendice nostra, ait, relatis, atque „ in Regulæ Magistri, *cap. 89.* (quæ Regula non tam specialis est, quam commentatio Benedictinæ) „ nulla „ etiam

(a) Ut de ætate, quæ ad profitendam vitam Religiosam necessaria est, innotescat Galliarum Jurisprudentia, advertendum est quid de eo tempore statuerit Concilium Tridentinum. *In quacumque Religione*, inquit, *tam virorum quam mulierum, Professio non fiat ante decimum sextum annum expletum.* Sess. 25. c. 15. Huic Decreto conformis est articulus 28. Edicti Blesensis. *La Profession tant des Religieux que des Religieuses ne sera auparavant l'age de 16. ans accomplis, ni devant l'an de Probation après l'Habit pris.* Hanc disciplinam secutæ sunt Synodi quæ in Galliis deinde celebratæ fuerunt.

„ etiam occurrat mentio *conversionis morum*: nimirum „ quia *obedientiæ secundum Regulam* voto satis contineri „ videbatur.

VI. Verum sicuti ipsa *morum conversio*, tametsi in formula professionis non expressa, satis videbatur comprehensa eo quod observantia Regulæ promitteretur, ita quoque voluntariæ paupertatis, ac cœlibatus seu castitatis vota inclusa censebantur; quia etiam illa tanquam vitæ Monasticæ *essentialia* Regula supponit, atque etiam complectitur.

VII. Quapropter formula Benedictina reipsa quoad tria illa vitæ Monasticæ ordinaria vota, non differt à recentioribus quorumdam Ordinum formulis, quibus tria illa vota *explicite* continentur: v. g. in formula Fratrum Minorum S. Francisci, qua promittit Profitens, toto tempore vitæ suæ servare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Honorium Papam confirmatam: vivendo in *obedientia*, *sine proprio & in castitate.* Sic quod recentiores formulæ explicite promitti volunt, id Benedictina ac pristina Monachorum professio virtualiter semper continebat, & modo continet; & hanc Profitentes, eadem quoque vovent, quæ illæ complectuntur.

VIII. Similiter loci *stabilitas* quam exprimit professio Benedictina, etiam in recentioribus professionis formulis *virtualiter* continetur, tametsi explicite de ea mentio non fiat.

IX. Si enim Benedictina Regula rite expendatur, notum erit, voto *stabilitatis* Monachum ita obstringi, ut nunquam vitam Monasticam deserere; aut sine licentia Superioris Monasterio egredi possit, uti recte advertit Cardinalis à Turre-Cremata in commentario ad Regulam S. Benedicti, *tract.* 127.

Postquam enim Novitius anno integro probatus fuit, Regulamque tertio sibi prælectam serio expendit, " si „ habita secum deliberatione, ait Regula, *promiserit* se „ omnia custodire, & cuncta sibi imperata servare, tunc „ suscipiatur in congregatione, sciens se sub lege Re„ gulæ constitutum, quod ei ex illa die *non liceat egredi* „ *de Monasterio*, *nec collum excutere de sub jugo Re*„ *gulæ*, quam sub tam morosa deliberatione licuit aut „ excusare, aut suscipere.

Ecce ipsi Monacho clarissime proponitur, ad quid facta professione voto suo sit constringendus, nimirum, posthac liberum ipsi nequaquam futurum de Monasterio egredi, nec jugum Regulæ excutere; quod omnibus professionibus Monasticis, ac Religiosis commune esse, nemo negaverit.

CAPUT IV.

Professio Religiosa an Professum adstringat stabiliter Monasterio? Et quid ab exeunte Monacho observandum?

1. *Regula Benedictina Monachis solitudinem commendat.*
2. *Eadem passim in Regulis & Canonibus commendata.*
3. *Votum stabilitatis Monachos ad perpetuam clausuram non adstringit.*
4. *Multa circa egredientes Fratres præscripsit S. Benedictus à moderna disciplina Monastica non dissona.*
5. *Egressuri debent se Superioris & Fratrum orationi commendare; hinc hodierna* benedictionis *postulatio.*
6. *Benedictina Regula non sinit Monachum* solum *egredi.*
7. *Regula Orientalium non permittebat Monachum* solum *cum extraneo colloqui.*
8. *Etiam posteriores Regularium, præsertim Mendicantium Constitutiones præcipiunt, egredienti socium adjungi.*
9. *Monachi ad Monasterium revertentes orationem propter excessus petere debent.*
10. *Monachi mensas laïcorum declinare debent dum egrediuntur.*
11. *Quid de hoc articulo recentiores Ordinum Constitutiones?*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ circa Regulares sine licentia à suis Conventibus recedentes.*
13. *Quid circa illos habeant Ordinum Constitutiones?*
14. *Non facile admittenda Regularium evagatio.*

I. PRÆCITATA Regulæ Benedictinæ verba sat insinuant, mentem sancti Patris esse, Regulamque, quam profitentur, exigere, quod Monachis suo arbitrio & propria voluntate de Monasterio exire non liceat. Quod ipsum clarius expressit, *cap.* 66. suæ Regulæ, ubi ait: " Monasterium (si fieri potest) ita con„ strui debet, ut omnia necessaria, id est, aqua, mo„ lendinum, hortus, pistrinum, vel artes diversæ intra „ Monasterium exerceantur: *ut non sit necessitas*, ait, „ *Monachis vagandi foras*: Quia omnino non expedit „ animabus eorum.

II. Neque soli Benedicto hic solitudinis amor insedit, sed omnibus Monachorum Patribus fuit communis, & passim in omnibus Regulis solitudo inculcata, atque Ecclesiasticis Decretis præcepta tanquam perfectionis Monasticæ assequendæ & conservandæ primarium instrumentum: uti videre est in *Can.* 4. Calchedonensi, & 46. *Trullano.* Hinc illud sub nomine Eugenii Papæ apud Gratianum 16. *q.* 1. *Can.* 8. „ Monachus claustro „ sit contentus: quia sicut piscis sine aqua caret vita, „ ita sine Monasterio Monachus. Sedeat itaque solita„ rius, & taceat; quia mundo mortuus est, Deo autem „ vivit.

III. Nequaquam tamen hinc quis concludat, ex S. Benedicti aut Ecclesiæ intentione Monachos seu Religiosos voto stabilitatis obstrictos, vi illius perpetua clausura esse Monasterio conclusos; quia & ipse Benedictus in sua Regula non semel supponit, Monachos è Monasterio causa necessitatis, aut utilitatis cum licentia Superioris egredi posse.

IV. Et quidem *cap.* 67. de Fratribus itinerantibus agens, expressit quæ in exitu, quæ in reditu ipsis agenda sint: quæ nec ab hodierna Religiosorum, etiam recentiorum disciplina aliena sunt.

V. Ac imprimis vult, ut " dirigendi Fratres in via, „ *omnium Fratrum vel Abbatis se orationi commendent.*

Ad idem collimat quod in sua Regula *cap.* 8. habet S. Fructuosus: " Nemo Monachus uspiam sine *benedictione* „ sui Senioris progrediatur.

Ad quæ verba reflectens Hugo Menardus ad *cap.* 61. §. 9. Conc. Reg. ait: " Antiquus & laudabilis in Mona„ steriis mos invaluit, ut nunquam Monachus *sine be*„ *nedictione* vel oratione sui Rectoris foras progredia„ tur, ut hac veluti circumvallatus mundi pericula & „ dæmonum tela declinare possit.

Hujus porro disciplinæ non tantum in *Can.* 64. Trullano, sed etiam in hodiernis ac recentioribus Religiosorum Constitutionibus mentio passim occurrit; nec praxis dissonat.

„ Fratres (inquiunt Constitutiones Fratrum Eremitarum S. Augustini *p.* 2. *c.* 17.) „ antequam domum „ exeant, *genuflexo benedictionem petant à Superiore*, di„ centes, *Benedicite Pater*: Superior vero det illam tan„ quam *deprecans Deum*, quod in eundo, stando, & re„ deundo, eos ab omnibus animæ & corporis periculis „ servare dignetur.

VI. Observat insuper Vir eruditus Hugo Menardus, quod S. Benedictus loquatur in plurali, *Dirigentes Fratres*, " Quia, ait, nunquam solus Monachus, sed duo „ vel tres in via dirigendi sunt, ob *mutuam custodiam* „ *animi* præsertim.

VII.

VII. Quin & ex Regula Orientali notat idem Menardus, " disciplinam antiquam illorum Patrum non " permisisse Monacho *soli* cum *extraneo colloqui*, sed " dedisse comitem, & sermonum testem, non quem- " vis de trivio; sed *probatum moribus*; ne daretur oc- " casio maligno.

VIII. Ab hac provida Patrum disciplina nec recentiores Monachorum ac Religiosorum Regulæ Constitutionesque recesserunt.

" Statuimus, ut nullus Frater nostri Ordinis, sive con- " ventualis sit, sive hospes (verba sunt Constitutionum Eremitarum S. Augustini) " cujuscumque dignitatis vel " gradûs, vadat ad civitatem vel oppidum *absque so-* " *cio Fratre* Ordinis nostri Clerico vel laïco seu con- " verso à Priore assignando, neque aliquem Prior *so-* " *lum* mittat, nisi ob gravem & urgentem necessita- " tem..... Sed nec ipse Prior *solus* vadat, nisi proin- " evitabili necessitate.

Similia in aliorum Ordinum Constitutionibus ac Statutis passim occurrunt, refertque Petrus Martyr in Compendio Constitutionum Ordinis FF. Prædicatorum *parte 2. c. 74.* statutum: " Cùm discursus inutilis & vagus " Fratrum turbationem & scandalum pariat, & ex de- " fectu *combinationis* Fratrum, dissolutiones, & insò- " lentiæ crescant; ideò neque sine licentia, neque *sine* " *socio* itinera conficiant Fratres, & combinati nullo " modo se separent ab invicem, quin se videre possint, " & valeant mutuò testimonium perhibere, in quocum- " que sint loco, vel negotio, & transgressores acriùs " puniantur.

IX. Pergit ulteriùs Benedictus: " Revertentes au- " tem de via Fratres, ipso die, quo redeunt, per om- " nes horas Canonicas, dum expletur opus Dei, pro- " strati solo Oratorii, ab omnibus petant orationem " propter excessus; ne quid forsan subripuerit in via vi- " sus aut auditus malæ rei aut otiosi sermonis.

Laudabilis planè praxis, ut nimirum per hanc humiliationem, atque Fratrum communes preces mundentur regredientes de via ab infectione, si quam à mundana conversatione contraxerint.

Ad idem tendit, quæ in plerisque Religionibus servatur & præscripta est disciplina, ut Fratres ad Monasteria revertentes *benedictionem* à Superiore petant & accipiant.

Addunt Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte 2. c. 17.* " Cùm Fratres debent aliquò ire, eâdem " die non reversuri, in eundo & redeundo ante majus " Altare dicant *Psalmum cum Precibus & orationibus* " prout in Officiis nostri Ordinis continentur.

X. Præterea S. Benedictus *cap. 51. Regulæ* habet: " Fratres, qui pro quovis responso diriguntur, & eâ " die sperant reverti ad Monasterium, non præsumant " *foris manducare*, etiamsi omnino rogentur à quovis, " nisi fortè eis ab Abbate suo præcipiatur.

" Hæc est (ait Hugo Menardus ad *cap. 58. §. 1.* Concord. Regul.) " antiqua Monachorum disciplina *nobis* " *sanè imitanda*, ut *mensas laicorum* præsertim nobi- " lium & divitum, quantùm in nobis situm erit, de- " clinemus. " Hactenus ille, qui ibidem latiùs exponit pericula Monachis ex hisce laïcorum conviviis imminentia.

XI. Eodem indubiè collimat, quòd in plerisque, præsertim Fratrum Mendicantium Constitutionibus seriò inculcatur, ut extra Monasteria in civitatibus *nec bibant*, *nec manducent*.

Et quidem inter novissima Decreta an. 1678. instante Patre Christiano Lupo tunc Ordinis Eremitarum S. Augustini in Belgio Provinciali, per Cardinalem Protectorem, probante S. Congregatione Cardinalium, edita, decimum quartum est: " Omnibus *cujuscumque* " *conditionis* aut *præeminentiæ* Patribus ac Fratribus in " salutaris obedientiæ merito præceptum sit, ne quis " extra Conventum in civitate, vel oppido, aut subur- " biis intra ejusdem civitatis aut oppidi muros compre- " hensis, audeat *comedere vel bibere*, sine expressa & in " *scriptis* habita licentia Patris Provincialis.

XII. Novissimè decrevit Synodus Tridentina *sess. 25. c. 4. de Regul.* " Nec liceat Regularibus à suis Conven- " tibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos ac- " cedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui " verò sine prædicto mandato *in scriptis obtento* repertus " fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam desertor sui " Instituti puniatur.

Hoc Superiorum *mandatum* vulgò dicitur hodiè *obedientia.* Unde in Constitutionibus PP. Eremitarum S. Augustini *parte 2. c. 17.* ubi de licentia exeundi danda à Priore agitur, ad marginem notatur: *Quando* OBEDIENTIA *in scriptis debet dari.*

XIII. Et ibidem præcipitur: " Si autem Frater ali- " quis extra Provinciam sine litteris *testimonialibus* sui " Provincialis exiverit, veniens ad Conventum aliquem " nostri Ordinis ab ostiario intromittatur, & postquam " prædictas litteras non ostenderit, Prior eum in car- " cerem includi faciat, nec inde extrahatur, donec Pro- " vincialis providerit quid de eo sit agendum. Idem " sit omnino judicium de Fratribus ejusdem Provinciæ " sine litteris testimonialibus venientibus.

In aliorum Ordinum Constitutionibus graves quoque pœnæ intentantur iis, qui sine hujusmodi litteris à suis Conventibus recedunt.

XIV. Ex hactenus dictis facilè colligi potest, quòd licèt nec votum stabilitatis, nec professio Monastica astringat Profitentem ad perpetuam clausuram, nihilominus Patres Monachorum judicaverint, evagationem Monachorum ac frequentem cum secularibus conversationem Monasticæ professioni esse contrariam, & Religiosæ perfectioni conservandæ periculosam; unde non nisi ex causa, & multis adhibitis cautionibus egressum è Monasterio concedendum esse præceperunt.

" Evitentur quoad fieri poterit (inquiunt Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte 2. cap. 17.*) Fra- " trum discursus per civitates & oppida; nec enim Re- " ligionis opinio ac *devotio* apud seculares ex eo auge- " tur, immò indies magis ac magis minuitur.

Et in compendio Constitutionum PP. Prædicatorum *parte 2. cap. 71.* refert Petrus Martyr: " Licentia autem " hujusmodi *difficulter* à Prælato concedi debent. Un- " de Romæ 1601. ordinatur, & præcipitur Conven- " tuum Præsidentibus sub pœna absolutionis ab officio, " ne facilè facultatem præbeant, etiam de consilio Pa- " trum, Fratribus vagandi extra Conventum, vel eundi " ad alios Conventus, seu oppida, etiam prætextu ali- " cujus necessitatis, nisi vera sit & urgentissima, cùm " constet hujusmodi discursus magna parere incommo- " da & scandala. Idem confirmatur Romæ 1608.

CAPUT V.

An Professio Religiosa permittat transitum de una Religione ad aliam.

1. *Primitus liber erat & frequens Monachorum de uno ad aliud Monasterium transitus.*
2. *Quid circa peregrinos Monachos statuerit S. Benedictus.*
3. *Rarior cœpit esse Monachorum transitus: & quare?*
4. *Rationes, quæ rariorem transitum suadent.*
5. *Legitima causa transitûs Monachorum.*
6. *Aliquando Monachus tenetur ad aliud Monasterium aut Ordinem transire.*
7. *Suspectus aliquando visus fuit crebrior Monachorum transitus: & quis transitus hîc intelligatur.*
8. *Ex Decreto Tridentino nullus potest transire ad laxiorem Religionem, etiam prætextu privilegii.*
9. *Nulla Regularis superioris licentia ad hoc sufficit; & à quo licentia transeundi peti debeat.*
10. *Qualiter transitus Regularium Mendicantium prohibitus?*

11. *Qua*

11. *Qua de causa concedatur transitus ad* laxiorem *Religionem?*
12. *Ad* Strictiorem *Religionem qualiter permissus transitus?*
13. *Unde judicandum de* rigore *aut* laxitate *Religionis?*
14. *Non facilè ob relaxationem Disciplinæ in aliquo Monasterio transeundum ad diversum planè Ordinem.*
15. *Quid si dubitetur, num Religio sit* arctior?
16. *Monachus meditans transitum tenetur consulere suum Superiorem.*
17. *Quid si Superior consensum transeundi neget?*
18. *In Italia transitus etiam ad* Strictiorem *non fit, nisi de licentia S. Congregationis.*
19. *Transiens ad aliam Religionem, an novum* Novitiatum *absolvere debeat?*
20. *Monachus transitum postulans* exactè *probandus, antequam ad professionem admittatur.*

I. PRIMITUS dum *una* quasi erat omnium Monachorum congregatio, unumque institutum, facilior ac frequentior quam hodie erat Monachorum de uno Monasterio ad aliud transitus.

II. Hinc in Regula S. Benedicti extat caput integrum 61. *De Monachis peregrinis, qualiter suscipiantur*; vultque Benedictus, ut, " Si quis Monachus peregrinus „ de longinquis Provinciis supervenerit, si pro hospi„ te voluerit habitare in Monasterio, & contentus est „ consuetudine loci, quam invenerit, & non fortè su„ perfluitate suâ perturbat Monasterium, sed simpliciter „ contentus sit, quod invenerit, suscipiatur quanto tem„ pore cupit.

„ Si verò postea, pergit Regula, voluerit *stabilitatem* suam firmare, *non renuatur* ei talis voluntas; & maxi„ mè, quia tempore hospitalitatis potuit ejus vita dig„ nosci. Quòd si superfluus aut vitiosus inventus fue„ rit tempore hospitalitatis, non solùm non debet so„ ciari corpori Monasterii, verùm etiam dicatur ei ho„ nestè, ut discedat, ne ejus miseriâ etiam alii vitien„ tur. Quod si non fuerit talis, qui mereatur projici, „ non solùm, si petierit, suscipiatur Congregationi so„ ciandus; verùm etiam suadeatur, ut stet: ut ejus ex„ emplo alii erudiantur: quia in omni loco uni Domi„ no servitur, & uni Regi militatur.

III. Et quantumvis Benedictus loqui videatur Monachis, qui nullam loci stabilitatem, aut determinatam Regulam fuerunt professi; nihilominus, etiam postquam Monachi loci stabilitatem, certamque Regulam vovere cœperunt, ipsis licitum fuit, non tantùm Monasterium, sed & Ordinem mutare; id tamen rariùs contigit, nec nisi ferè urgentibus ex causis. Illa enim Monasterii Ordinisque semel suscepti mutandi prurigo tanquam levis animi nota suspecta habita est à Patribus; multisque titulis improbata.

IV. Et quidem S. Bernardus *lib. de præcepto & dispens. c.* 16. multis de causis hanc mutationem improbat. Primò, " propter scandalum ipsorum quos deserit. De„ inde, quia certa pro dubiis relinquere tutum non est, „ forsan enim hæc tenere potest. Tertiò, suspectam „ habeo, ait, levitatem, quâ id, quod facilè volumus „ antequam probemus, experti jam nolimus, uno pro„ pè momento id ipsum & cupientes & respuentes tam „ leviter, quàm & irrationabiliter.

V. Bernardo consonans S. Anselmus pluribus idem argumentum prosequitur; ac tandem concludit: " Qua„ propter, quicumque Cœnobitarum fortè propositum „ aggreditur; expedit ei, ut in quocumque Monasterio „ professus fuerit, nisi tale fuerit, ut ibi *malum invitus* „ *facere cogatur*, tota mentis intentione, amoris radi„ cibus ibi radicare studeat; atque aliorum mores, aut „ loci consuetudines, si contra divina præcepta non sunt, „ etiamsi inutiles videantur, dijudicare refugiat. *Lib.* 1. *Epist.* 29.

Legitimam proinde causam mutationis aliam agnoscere non videtur Anselmus, nisi *peccandi necessitatem*; quam quis sibi imminere videt, si in Monasterio manere cogatur. Quam rationem S. Bernardus his verbis expressit: Nam si hæc (conversio morum & obedientia) " ibidem pro improbitate nimirum atque irreligio„ sitate cohabitantium *obtineri* fortè nequierint, duce „ spiritu libertatis *indubitanter* suadeo *transire ad alium* „ *locum*, ubi non impediatur homo reddere Deo vota „ sua, quæ distinxerunt labia sua. „ Et rursus *Epist.* 7. *ad Adamum Monachum*; reddens rationem ob quam in suo Monasterio reciperet Monachos propria Monasteria deserentes, ait: " Hac ratione illos suscipimus, quo„ niam non putamus esse malum, si vota labiorum suo„ rum, quæ in locis suis potuerunt quidem promittere, „ sed *nequaquam* persolvere Deo, qui ubique est, ubi„ cumque reddant.

VI. Si itaque Religiosus seu Monachus videat Communitatem suam adeò deformatam, ut nulla videat nec in Fratribus, nec Superioribus observantiæ Regularis exempla, sed è contrario continuas transgressiones, atque ad prævaricandum Regulam, quam vovit, incitamenta; ita ut, spectatâ suâ fragilitate, videat sibi moraliter impossibile esse, in tali Communitate posse vota laborum suorum Deo dignè persolvere, vitamque verè Religiosam agere, indubiè duce spiritu libertatis poterit, imò debet se à tali Communitate, si fieri potest, separare, tutioremque locum quærere.

VII. Ex dictis satis apparet, quòd suspecta ac multis incommodis obnoxia jam pridem visa fuerit Monachorum, qui *loci stabilitatem* promiserunt, & *certam* Regulam vivendi voverunt, mutatio, sive translatio ad aliud Monasterium sive Religionem, eo nimirum sensu, ut desinant esse Monachi Monasterii, vel Congregationis, cui semel per professionem solemnem erant incorporati; atque unà à Regula, cui se astrinxerunt, absolvantur, & alteri Monasterio incorporentur, alterique Regulæ & Religioni alligentur.

VIII. Juxta disciplinam modernam per Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 9. De Regular. " *Nemo Re*„ *gularis cujuscumque facultatis vigore transferri potest* „ *ad* LAXIOREM *Religionem.*

IX. Quin nec Superioris cujuscumque Regularis licentia, sed sola Pontificis ex justa causa dispensatio sufficit, quod & in praxi servari notat Fagnanus ad *cap.* CUM DILECTI ✠ *De Renunt.* " Et hujusmodi licentiæ, „ ait, transeundi ad *laxiorem* Religionem, etiam legi„ timis subsistentibus causis, consueverunt concedi à „ Papa in signatura gratiæ, & à Sacra Pœnitentiaria, „ à qua conceduntur plerumque ad supplicationem Ge„ neralis vel Procuratoris Ordinis, & de utriusque Re„ ligionis consensu S. Pœnitentiariæ exhibito, ut sæ„ pissimè vidi observatum, ait Fagnanus; atque ita ip„ simet Superiores Regulares agnoscunt, se non habe„ re potestatem super hoc dispensandi, cùm pro ea ob„ tinenda recurrant ad Sedem Apostolicam. „ Hæc ille *num.* 28.

X. Ulteriùs cùm experientiâ constaret, nonnullos è Religiosis Mendicantibus ad alios Ordines, præsertim Monasticos convolare, fucatis quidem coloribus, afferentes id fieri ob frugem melioris vitæ aut arctioris observantiæ, sed reverâ, ut liberiùs degerent, dignitatesque & Beneficia Monastica consequi valerent, & ex certis aliis causis honestati non consonis (uti loquitur Pontifex in *Extravagante* 1. *De Regularib. in comm.*) generaliter prohibitus fuit Fratribus Mendicantibus transitus ad alium quemcumque Ordinem non Mendicantium, excepto solo Ordine Carthusianorum, sine licentia Papæ; idque sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ & soli Papæ reservatæ. *Dictâ Extravagante.*

XI. Dispensat autem sacra Pœnitentiaria super transitu ab Ordine strictiori ad laxiorem ob ægritudinem aut infirmitatem: quam esse solam justam causam dispensandi credit Fagnanus, additque: Quinimò bonæ memoriæ

memoriæ Antonius Cardinalis Carafa olim Signaturæ *Sanctissimi* Præfectus, in sua *Glossa manuscripta ad cap.* 19. *Sess.* 25. *De Regularib.* testatur, se nunquam vidisse in Signatura gratiæ concedi transitum ab arctiore ad *laxiorem* Religionem, nisi ob infirmitatem vel debilitatem provenientem ex observantia ipsius Regulæ arctioris, cùm vir Religiosus non possit ipsius statuta servare.

Verùm, ut etiam hæc causa sit justa, videtur expendendum esse, num incommoda, quæ sequerentur in Religione, à qua transitus petitur, ex relaxione aliquali Statutorum aut Regulæ in gratiam illius, qui illa in omni rigore ob corporis infirmitatem servare non potest, tanta sint, ut præponderent incommodis, quæ sequi solent ex translatione Regularis ad aliam Religionem, præsertim laxiorem.

XII. Si quis autem, inspirante Spiritu Sancto, desideret, non fictè, sed sincerè ad frugem melioris vitæ transmigrare, eumque in finem Religionem *arctiorem* amplecti, nequaquam prohibendus, etiam sub prætextu, quòd quibusdam Monachis & Canonicis, nec non Hospitalariis aut Templariis à Sede Apostolica sit indultum, ne postquam aliquis fuerit professus apud eos, ad alium locum *ipsis invitis*, arctioris etiam Religionis obtentu transire valeat: quia *ubi Spiritus Dei est*, ait Pontifex in *cap.* 18. ✠ *De Regularib. ibi libertas: & qui Dei Spiritu aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est posita justo.* 2. ad Cor. c. 3. v. 17. 1. ad Tim. c. 1. v. 9.

XIII. Porrò ut hoc ex capite fiat transitus, ad sensum hujus Decretalis nequaquam est attendendum, uti observat Fagnanus, an Monasterium, ubi primò quis fecit professionem, à principio suæ fundationis fuerit strictioris Regulæ, quàm Monasterium, ad quod fit transitus, sed an secundum Monasterium *modò* sit arctioris observantiæ. Itaque sive laxior vita oriatur ex transgressione Regulæ, sive ex inobservantia Constitutionum, à Religione, in qua remissiùs vivitur, potest quis licitè transire ad minorem meliùs observatam.

Idem observat Cardinalis De Luca *Discursu* 38. *De Regularibus*, atque rectè adverti à Canonistis, " quod „ *strictius* est Monasterium Religionis *laxioris*, in quo „ servatur Regula, quàm illud *strictioris* Religionis, in „ quo Regula non servatur. Neque refert, ait, quòd „ Regula sit stricta, si vita est larga, neque perfectio con„ sistit in Instituto, sed in observantia.

XIV. Quia tamen Monacho certam Regulam professo manendum est in ejusdem Regulæ & Religionis observantia, nî notabilis causa avocet, non immeritò post Joannem Andræam monet Fagnanus, transitum ad aliam Religionem sive Ordinem, ob disciplinæ collapsionem, fieri non posse, nisi totus ordo sit collapsus, nec subsit spes reformationis. Unde si Monasterium v. gr. S. Benedicti sine spe reformationis sit collapsum: nihilominus si plura Monasteria ejusdem Ordinis, saltem in patria vel Provincia reperiantur non collapsa, tunc minimè licebit ad aliam Religionem transmigrare. Hæc ille ad *cap.* SANE ✠ *de Regularibus*, qui & ad *cap.* LICET ✠ *eodem num.* 21. juxta prædicta, ait, quempiam posse transire de arctiore Religione, in qua remissiùs vivitur, ad minorem Religionem meliùs observatam; uti docet S. Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. ubi refert in Collationibus Patrum, Abbatem Joannem dicere de seipso, quòd à vita solitaria, in qua professus fuerat, transiit ad minorem, scilicet eorum, qui vivunt in societate, propter hoc, quòd vita Eremitica cœperat declinare, & laxiùs observari.

XV. Si verò dubitetur, num secunda Religio sit arctior, necessarium videtur judicium Superioris, uti post alios Canonistas notat ibidem Fagnanus.

XVI. Adhæc ne zelo sanctioris vitæ Monachus decipiatur, atque angelus satanæ se transformet in Angelum lucis, tenetur Monachus transire volens petere licentiam Superioris, eique causam transitûs exponere, qui eam sedulò expendat, perspiciatque utrum reverà ex zelo sanctioris vitæ hunc transitum meditetur, nihilque sit quod hìc & nunc eum transitum impediat.

XVII. Si Superior licentiam transeundi neget, poterit quidem juxta juris communis dispositionem, movente Spiritu Sancto, transire; sed meritò hic prudentum atque expertorum judicium expetet, ne aliàs seipsum Monachus fallat, vel etiam zelo præcipiti magna in Religione scandala & contentiones excitet.

XVIII. Quare notat Cardinalis De Luca, " neque „ à *laxiore* ad *strictiorem* transeundi licentiam concedi „ sine licentia Sacræ Congregationis Regularium, quæ „ audito Superiore primæ Religionis, id concedere so„ let certas præscribendo Religiones, in quibus bene„ voli receptores inveniantur, pro facti qualitate ac sin„ gulorum casuum circumstantiis. „ *Disc.* 41. *ad Concilium Trid.* Quod an extra Italiam obtineat, dubito. Quod hìc dicitur, Sacram Congregationem hanc licentiam non annuere, nisi *audito Superiore primæ Religionis*, conforme est Regulæ Benedictinæ, quæ ait: Ca" veat autem Abbas, ne aliquando de alio noto Mona„ sterio Monachum ad habitandum suscipiat sine con„ sensu Abbatis ejus aut litteris commendatitiis: quia „ scriptum est: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* „ *Cap.* 61.

XIX. Cùm verò per veram translationem Monachus à Monasterio sive Religione, in qua professionem emisit, absolvatur, & alteri Monasterio vel Religioni per professionem incorporetur; vitamque suam juxta normam vivendi in hac Religione aut Monasterio observatam instituere debeat; ipsaque Religio eum pro sua facta professione debeat agnoscere, etiam novum Novitiatum seu annum probationis præmittendum esse benè probat Fagnanus ad *cap.* AD APOSTOLICAM ✠ *de Regularibus*, & post ipsum Cardinalis De Luca *disc.* 38. *de Regularibus*, qui tamen ibidem monet, " quòd S. Congregatio „ passim dispensare soleat, aliquo brevi termino con„ tenta, quoties præsertim non agitur de transitu ad „ *strictiorem magisque asperam* vitam: quoniam rigor „ integri & continui anni, qui regulariter dispensari non „ solet, procedit, ubi agitur de imprimendo statum „ Regularem in genere, cum formali ac omnimoda „ mutatione status irretractabilis, de seculari in Regu„ larem ac de libero in servum, seu de vivo in mor„ tuum. Secùs autem ubi, isto statu jam impresso, a„ gitur de accidentali mutatione vitæ potiùs sub una, „ quàm sub altera Regula.

XX. Monet nihilominus seculi nostri Monasticæ disciplinæ zelosus instaurator Abbas Trappensis (*a*) majorem exactioremque probationem meritò exigi in receptione Monachi transeuntis, quàm in receptione alicujus de seculo. " Et sanè, qui per experientiam no„ verunt, inquit, difficilius esse reformare, seu potiùs „ totaliter immutare aliquem venientem ex aliquo Mo„ nasterio, quàm si è medio seculo veniret, non dubi„ tabunt, quin novus Novitiatus sit necessarius, non „ tantùm, uti loquitur quidam Pontifex, ob bonum „ Postulantis, qui se obligat, sed etiam in securitatem „ Congregationis, quæ eum recipit. Qui de seculo im„ mediatè egreditur, est quasi tabula rasa, cui quidquid „ libuerit, insculpitur & imprimitur; essetque res inso„ lita, ut is adeò esset præsumptuosus, ut non recipe„ ret cum submissione & docilitate instructiones & præ„ cepta in re, cujus hactenus nullam notitiam habet. „ At non idem dici potest de Monachis: hi veniunt ab „ observantiis suis Monasticis pleni principiis, præven„ tionibus & imaginationibus falsis, habitibus ibidem „ contractis ferè in perpetuum addicti, ad ea contra„ dicenda atque carpenda, quæ nec suis judiciis, nec „ ideis de Religionis statu præconceptis conformia sunt, „ promptissimi. Tandem tam multa in eis priùs sunt „ evertenda, quàm fiant capaces eorum, quibus & men„ te & corde imbuendi sunt, ut tempus Novitiatûs &

(*a*) Bouthillier de Rancé.

„ probationis non tam contrahendum sit quàm protrahendum. Equidem ex hujusmodi translationibus tam rarus est profectus, ut antiqua Instituta, quæ Ordini, Regularitati, ac paci studuerunt, iis aditum præcluserint, aut saltem eas, nisi quàm maximè præconsultè non admittant.

„ Antiquis majorem admittendi facilitatem conferre potuit integra & non impedita libertas, pacem Congregationis turbantes dimittendi; sed jam cùm non adsit ampliùs æqualis potestas, & etiam ab invitis Religiosi morum non integrorum, quantumcumque sese efferat eorum depravatio, retineri debeant, nulla cura, nullum studium, quo deceptio in ejusmodi Institutis evitetur, non est subeundum. Et dici potest, sanctum Benedictum, si nostris viveret diebus, perspexisset quàm raro in fines exspectatos mutationes hujusmodi deveniant, non tantùm tempus probationi Religiosorum extraneorum destinatum, ad unam diem diminuturum non fuisse, sed potiùs eorum Novitiatum in annos duos protracturum. „ Hæc ille ad *cap. 61. Reg. Bened.*

CAPUT VI.

Quid observandum à Regulari prætendenti Professionem suam fuisse invalidam.

1. *Olim liberum fuit omni tempore allegare & probare nullitatem professionis.*
2. *Decretum Synodi Tridentinæ circa licentiam allegandi dictam nullitatem.*
3. *Nullitas professionis hodie proponi debet intra quinquennium à die professionis.*
4. *Id etiam procedit tametsi nullitas prætendatur ex impedimento* perpetuo.
5. *Per lapsum quinquennii non inducitur tacita professio.*
6. *Reclamatio post quinquennium admittitur, si impedimentum sit* notorii *facti permanentis.*
7. *Contra lapsum quinquennii non admittitur excusatio ignorantiæ.*
8. *Metus aut vis tametsi perpetua non admittitur contra lapsum quinquennii.*
9. *De stylo Curiæ Romanæ datur restitutio in integrum adversùs lapsum quinquennii; & quâ formâ expediatur?*
10. *In Gallia restitutio illa non admittitur.*
11. *Causa nullitatis debet tractari coram Ordinario & Superiore Regulari.*
12. *Quis hic dicatur Superior Regularis; & quis Ordinarius?*
13. *Synodus Tridentina Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non recedit à jure communi.*
14. *Conventus prætendens nullitatem alicujus professionis, eam coram Ordinario idque intra quinquennium allegare debet.*
15. *In Gallia deduci debet coram delegatis per Rescriptum Apostolicum Judicibus* in partibus.
16. *Qui spontè habitum Religiosum dimisit, causam nullitatis allegans, non auditur antequam habitum resumpserit.*
17. *Neque hic attenditur, num justa causa fuerit habitum dimittendi.*
18. *Edictum Caroli V. contra Religiosos abjicientes habitum Religiosum.*

I. Olim, uti notant Canonistæ ad *cap. 1. ✠ de his, quæ vi metûsve causâ fiunt*, si professus, qui è Monasterio exiverat, justam causam timoris, seu nullitatis suæ professionis prætendebat & allegabat, ad suum Monasterium redire non compellebatur, nisi causâ priùs deductâ atque decisâ.

II. At cùm similis à Monasterio recessus atque indefinita ac illimitata contra professionem semel emissam reclamandi licentia, varia secum traheret incommmoda, Synodus Tridentina hisce obviare volens, statuit *sess. 25. cap. 19. de Regularibus.* " Quicumque Regularis prætendat se per vim & metum ingressum esse „ Religionem: aut etiam dicat, ante ætatem debitam „ professum fuisse, aut quid simile; velitque habitum „ dimittere quacumque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia Superiorum, non audiatur, „ *nisi intra quinquennium tantùm à die Professionis*; „ & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, „ deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario. Quòd „ si anteà habitum spontè dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur; sed ad „ Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata „ puniatur; interim verò nullo privilegio suæ Religionis juvetur.

III. Tria hic statuit Synodus. Primò, ut Regularis prætendens professionem suam esse nullam ob *vim metumve* illatum, aut *defectum ætatis*, aut *quid simile*, debeat causas nullitatis allegare, & deducere intra quinquennium à die professionis, aliàs non audiendus.

IV. Cùm verò Synodus nullam causam nullitatis excipiat, sed duabus expressis generaliter dicat, aut *quid simile*; id est, similiter inducens nullitatem professionis, non videtur distinctio facta à Synodo, inter impedimenta temporalia, & perpetua; uti benè probat Fagnanus ad *cap. 1. ✠ de his, quæ vi metûsve causâ fiunt;* docet enim sententiam asserentem, invaliditatem professionis ex impedimento *perpetuo* etiam lapso quinquennio posse proponi, semper à S. Congregatione Regularium fuisse reprobatam; ac discusso articulo respondisse, quod etsi impedimentum sit *perpetuum*, illud tamen deducendum fuisse infra legitima tempora.

Insuper refert, Gregorium XIII. ex sententia sanctæ Congregationis declarasse, Regularem elapso quinquennio non esse audiendum, tametsi professus alleget, vim & metum semper durasse.

V. Hinc ulteriùs infert Fagnanus, Synodi mentem haud fuisse, ut per lapsum quinquennii inducatur tacita professio, sed tantùm, ut post tanti temporis silentium *audientia* negetur: Neque enim absurdum est, ut qui tam diu tacuit, deinceps non audiatur.

VI. Si tamen impedimentum sit notorium facti permanentis, adeò ut nulla super ejus existentia aut non existentia quæstio moveri queat, sed ad oculum pateat; tunc post quinquennium proponi poterit; non quia *perpetuum* est, sed ob notorietatem *facti permanentis:* Ut v. g. si vir in habitu muliebri professionem emiserit in Monasterio Monialium; quo item casu, quemadmodum monet ibidem Fagnanus, non obstat quinquennium Concilii, propter periculum scandali, & peccati.

VII. Quinquennium autem ex verbis Synodi currit à die professionis; ideòque lapso quinquennio à die professionis viâ ordinariâ, & juxta Decretum Synodi, Regularis causas nullitatis deducere volens, non est audiendus; tametsi ignorantiam nullitatis, aut impedimenti prætendat, aut fuisset aliunde impeditus, quominus ipsam causam nullitatis deducere potuerit. Quod & ipsa Synodus non obscurè innuit, cùm dicit: *audiendum non esse, nisi intra quinquennium* TANTUM *à die professionis.*

VIII. Huic conforme est, quod dicitur Gregorius XIII. ex sententia Congregationis Concilii declarasse, nempe eos, qui per vim & metum se Religionem professos prætenderent, nisi intra quinquennium reclamaverint, eo lapso non esse audiendos, tametsi allegarent vim & metum semper durasse. (*a*)

IX. Hunc tamen quinquennii lapsum non impedire, quin ex justa causa detur restitutio in integrum, plures Canonistæ contendunt; eamque opinionem confirmat praxis Curiæ Romanæ; uti notat Cardinalis De Luca,

(*a*) Disciplina, quæ hac de re in Ecclesia Gallicana observari solet, legitur in novis Cleri Gallicani Commentariis *t. 4. col. 289.*

discurs.

discurs. 41. *de Regularibus*; monens ibidem, non pertinere ad Judices de hujus restitutionis in integrum concessione cognoscere vel judicare; cum id *privative* pertineat *ad Papam*; qui eamdem restitutionem concedere non solet, ait, nisi prævia consultatione Sacræ Congregationis Concilii, cui frequentius commissiones super hujusmodi restitutionis petitione dirigi solent; licet quandoque, sed *nimium raro*, etiam huic Congregationi Regularium directæ fuerint: ac propterea in una, vel altera Congregatione assumitur formalis disputatio, an constet necne de sufficienti causa dictæ restitutionis; istaque consultatione accedente, signatur commissio directa præfatis Judicibus à Concilio demandatis.

X. Et hæc quidem juxta praxim Romanam; at in Gallia ubi Decretum Concilii Tridentini quoad hanc quinquennii præfixionem etiam Regio Decreto firmatum est, restitutio in integrum contra hunc quinquennii lapsum recipi non solet; neque executio Rescripti Pontificii cum clausula ejusmodi restitutionis admitti; nisi in casu admodum extraordinario, uti docet Brodeau in notis ad Loüet, *litt. C. n.* 8. ibidem referens plura Parlamentorum Judicata, quibus hujusmodi restitutiones abusivæ declaratæ fuere; & latius prosequitur Carolus Fevret, *tract. de Abusu l.* 5. *c.* 3. Et admodum notandum exemplum refertur in libro cui titulus, *Journal du Palais, tom.* 7. *p.* 65.

Monet insuper Fevretius ibidem, *num.* 26. non sufficere, intra quinquennium fuisse reclamatum; sed constare debere de reclamatione per instrumentum authenticum in scriptis; quemadmodum professio ipsa Religiosa per scriptum, non autem per testes probari debet; uti supra monuimus.

XI. Secundo, juxta Decretum Concilii Tridentini debet Regularis causas nullitatis, quas prætendit, deducere coram Superiore suo & Ordinario.

XII. Superior, de quo in Decreto, intelligitur Superior localis, id est, illius Monasterii, in quo professionem emiserit, seu ubi à Superioribus collocatus fuerit: cum sub nomine Superioris regularis, inquit De Luca, *disc.* 41. *ad Concil. Trident.* veniat ille, qui est Prælatus illius Monasterii, vel Conventus, non autem totius Ordinis.

Huic convenit Arrestum Parlamenti Parisiensis, quo declaratum fuit, Provincialem Minimorum abusive processisse propria sua auctoritate ad declarationem nullitatis professionis alicujus sui Religiosi. *Fevret, dicto loco.*

Similiter Ordinarius habetur ad mentem Synodi, qui est Ordinarius loci, in quo situm est Monasterium, Regularis nullitatem deducentis.

XIII. Porro Synodus ad majorem cautelam Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non plane corrigit jus commune, uti bene observat Fagnanus ad *cap.* NULLUS ⁂ *de Regularibus*; "Quoniam de jure veteri, ait, „ Monasteria subjecta erant Episcopo Diœcesano, *can. Monasteria* 18. *q.* 2. „ & ad eum spectabat cura & solicitudo Monachorum: unde ipse poterat nulliter professos ejicere, sicut poterat illos ad Religionem admittere. „ Hæc Fagnanus; ex his ulterius concludens, Concilium Tridentinum, dum jubet adhiberi Episcopum in judicio nullitatis professionis, esse favorabile, & late interpretandum; cum per illud reditus fiat ad jus commune.

XIV. Quamvis ergo Synodus Tridentina verbis expressis duntaxat loquatur de Regulari *subdito* volente nullitatem professionis deducere, nihilominus prætendit Fagnanus, juxta naturam correlativorum, quod si Religio ipsa seu Conventus contendat nullitatem professionis, eadem quoque deducenda sit coram Ordinario: quin & ex eadem ratione correlativorum, ac insuper ex eo quod sit professio quidam contractus ultro citroque obligatorius inter Professum & Monasterium, in quo consequenter utrimque æqualitas servanda est, conjicit, Monasterium seu Religionem teneri intra *quinquennium* causas nullitatis deducere; eoque elapso non amplius audiendum; quod & sanctam Congregationem censuisse testatur.

XV. Refert autem Fevret loco citato, *num.* 28. in terris Ecclesiæ, & quibusdam Provinciis, quas *Obedientiæ* vocant, causam hanc ad præscriptum Synodi Trident. peragi; at in Gallia usu receptum esse, ut professionis nullitatem prætendens, recurrere teneatur ad Pontificem, à quo obtineat Rescriptum, quo causa delegetur Judicibus *in partibus*; & si aliter fiat, processum tanquam abusivum rescindi. (*a*)

XVI. Tertio, mandat Synodus, ut, si Regularis antequam causam nullitatis coram Superiore suo & Ordinario deduxerit, habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur; interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur.

XVII. Porro ut ad Monasterium redire, habitumque assumere cogatur, donec causa integre deducta & finita sit, non attenditur, num justa causa dimittendi habitum fuerit, vel non; uti monet De Luca citato *disc.* 41. *de Regularibus.* Mandat enim Synodus simpliciter, ut Regularis, qui sponte habitum dimisit, priusquam causa legitime deducta fuit, restituatur, ac si nunquam habitum dimisisset; ne alias, ait, " Ita Religioso sub „ hoc prætextu concedatur licentia vivendi extra claustra, durante lite; quæ ita in longum protrahi posset, „ quamvis agnosceretur, quod litis eventus futurus „ esset malus, dum ita obtineretur intentum vivendi „ interim in seculo.

XVIII. His consonat, quod Carolus V. Edicto anni 1535. Bruxellis edito, declarat. " Ne quis Apostatas „ Religiosos, aut sine licentia exeuntes recipiat aut hospitetur vel assistat; sed denuntiet Officiario loci, qui „ apprehensos restituat Monasteriorum præfectis, unde fugerunt; & si super dispensatione aut professione „ litigandum sit, Judex in habitu eos manere, & in alio „ quo loco Religioso interim degere jubebit. Zyp. in Jure novo, *tit. de Apostatis num.* 9.

(*a*) Nec Fevretius nec Van-Espen optime noverunt hac de re Ecclesiarum Galliæ disciplinam, cum docuerunt in Gallia usu receptum esse, ut Professionis nullitatem prætendens recurrere teneatur ad Pontificem, à quo obtineat rescriptum, quo causa delegetur Judicibus *in partibus*, & si aliter fiat, Processum, tanquam abusivum, rescindi. Neque enim in Gallia rescriptum necessarium est, ut Officialis habeat auctoritatem judicandi, an reclamatio quæ fit adversus solemnem Religionis Professionem sit legitima, & ut possit de validitate votorum decernere. Infinitæ prope sunt sententiæ, quas in eo genere Galli Officiales absque Summi Pontificis rescripto pronunciarunt; cum autem earum multitudo delectum impediat, indicabo duntaxat Opus, in quo illæ vel citantur vel transcriptæ sunt. Legatur potissimum Collectio quam edidit Mongeot Parisiis an. 1655.

In Diœcesibus Italiæ & aliis, in quibus Concilii Tridentini Decreta disciplinam spectant, recepta sunt; Officiales sine ullo Sedis Apostolicæ rescripto, cognoscunt de valore & nullitate Professionis Religiosæ, id testatur Fagnanus in Caput, quod incipit: *Nullus de Regularibus & transeuntibus ad Religionem* num. 27. Quin & Zypæus Canonicus & Officialis Antverpiensis docet in Flandriæ Diœcesibus viros Religiosos teneri confugere ad auctoritatem Episcopi Diœcesani, nec hunc indigere rescriptis, ut de eorum votorum valore vel nullitate Decretum ferat.

CAPUT VII.

An Monachi contumaces & rebelles possint post professionem è Monasterio ejici, & à Religione abscindi?

1. *Olim licitum fuit, Monachum rebellem & incorrigibilem è Monasterio ejicere.*
2. *Tentanda omnia pro ejus emendatione priusquam ejiciatur.*
3. *Monachus ejiciendus induebatur veste seculari, & abscindebatur absolute à Religione; & à Superiorum Regularium cura & regimine solvebatur, & Episcopo subdebatur.*

4. *Hæc disciplina etiam seculo IX. quin & XIII. obtinuit.*
5. *Hæc tamen disciplina paulatim mutari cœpit: & quare?*
6. *Jus Decretalium non admittit ejectionem absolutam è Monasterio vel Ordine.*
7. *Jus Decretalium repugnat antiquis Monachorum Regulis.*
8. *Aliquando acriter disputatum, num jus Decretalium hac in parte esset in usu, & an conveniret in usum deduci?*
9. *Decretum Urbani VIII. circa ejectionem incorrigibilium, aliquo-usque veterem disciplinam renovans.*
10. *Num moribus nostris hoc Decretum sit receptum.*
11. *Circa Monachos Apostatas hodierna disciplina à pristinis Monachorum Regulis recedit.*
12. *Magna cura adhibenda à Superioribus, ut rebelles ad meliorem frugem reducant.*
13. *Veteres Monachorum Patres soliciti fuerunt, ne ovis morbida alias inficeret.*
14. *Merito exactius examen hodie circa recipiendos ad professionem, quam olim præmittitur.*

I. MONACHOS incorrigibiles olim potuisse ejici è Monasterio, ex Monachorum Regulis manifestum est.

Et quidem S. Benedictus, *cap. 28. Regulæ*, præscribens modum, quem Superior in correctione Monachi inobedientis servare debet, si omnibus adhibitis nihil profecerit, vult, ut à Congregatione abscindatur. "Si „ quis Frater frequenter correptus pro qualibet culpa, „ inquit, si etiam excommunicatus non emendaverit, „ acrior ei accedat correptio; id est, ut verberum vin„ dicta in eum procedat. Quod si nec ita correxerit, aut „ forte, quod absit, in superbiam elatus, etiam defen„ dere voluerit opera sua, tunc Abbas faciat quod sa„ piens Medicus. Si exhibuit fomenta, si unguenta ad„ hortationum, si medicamina Scripturarum Divina„ rum, si ad ultimum ustionem excommunicationis, vel „ plagas virgarum, etiam si viderit nihil suam prævalere „ industriam, adhibeat etiam, quod majus est, suam „ & omnium Fratrum pro eo orationem; ut Dominus, „ qui omnia potens est, operetur salutem circa infir„ mum Fratrem. Quod si nec isto medio sanatus fuerit, „ tunc jam utatur Abbas ferro abscissionis, ut ait Apo„ stolus: *Auferte malum ex vobis*: 1. Cor. c. 5. v. 13. „ Et iterum: *Infidelis si discedit, discedat*: 1. Cor. c. „ 7. v. 15. ne una ovis morbida omnem gregem con„ taminet.

II. Vult ergo Benedictus, ut quidem nihil à Superiore omittatur, quo Monachus ad obedientiam, & meliorem frugem, ac præcipue ad humilitatem reducatur; sed si pertinax atque rebellis perseveret, ne modicum fermentum totam massam corrumpat, eum ex Congregatione & Monasterio ejici præcipit.

Sanctus Isidorus vult Monachum inobedientem prius ergastulo coarctari, eoque ad obedientiam reduci: „ Quod si tum in malo perseverans perduraverit, & „ prona voluntate pœnitentiam agere noluerit, & sæpe „ ac sæpe contumax murmurator patule contra Seniores „ vel Fratres in facie perstiterit, & cum propinquis se „ vindicare maluerit, in conlatione deductus *exuatur* „ Monasterii *vestibus*: & *induatur*, quas olim adduxe„ rat, *secularibus*, & cum confusionis nota *à Monasterio expellatur*, ut cæteri emendentur, dum fortassis „ solus tali correptione ille delinquens corrigitur. *Apud* „ *Menardum ad cap. 37. Conc. Reg. §. 4.*

III. Hinc elucet, Monachos rebelles & incorrigibiles è Monasterio non tantum fuisse ejectos, sed etiam veste Monachali exutos, & seculari indutos, à Monastica disciplina, & Abbatum ac Superiorum cura & regimine solutos; atque ita cum reliquis laicis Episcoporum ac Pastorum solicitudini concreditos.

IV. Quod & seculo IX. obtinuisse fit aperte declarant Patres Concilii Meldensis anno 845. decernentes *Canone 59.* "Ut Monachus de Monasterio, sine „ consultu vel præsentia *Episcopi* aut Vicarii ejus ad „ hoc regulariter deductus non ejiciatur: *cujus dispositione* & authoritate *de cætero* vita & conversatio *ejecti*, „ ne perditus perpetuo fiat, si aliquo modo salvari po„ test, ordinari debet atque decerni.

Quin & seculo XIII. scripsit S. Thomas, *Quodlib. 12. q. fin.* "Quandoquidem Apostolus velit, ut auferatur „ malum de Communitatibus nostris, ne modicum fer„ mentum totam massam corrumpat, justum est, ut ab„ scindamus ac ejiciamus Monachum incorrigibilem „ & insolentem.

Nequaquam igitur repugnat professioni Monasticæ, quominus Monachi post emissam professionem propter inobedientiam & rebellionem è Monasteriis ejiciantur, ne contagio ipsorum reliqui inficiantur.

V. Verum cum experientia compertum fuerit, quod nonnulli Prælati ad ejiciendos suos Monachos essent proniores, atque exinde vagandi occasionem acciperent Monachi cum evidenti salutis suæ detrimento, nec non publico Fidelium scandalo, hinc disciplina circa hanc ejectionem mutari cœpit.

Et quidem Gregorius IX. in *cap. fin.* ✠ *De Regularibus.* "Ut Præsidentes Capitulis celebrandis secundum „ Statutum Concilii Generalis, seu Patres Abbates, seu „ Priores fugitivos suos, & ejectos de Ordine suo soli„ cite requirant annuatim. Qui si in Monasteriis suis „ recipi possint secundum Ordinem Regularem, Abba„ tes seu Priores eorum, monitione prævia per Censu„ ram Ecclesiasticam compellantur ad receptionem il„ lorum, salva Ordinis disciplina. Quod si hoc Regu„ laris Ordo non patitur, auctoritate nostra provideant, „ ut apud eadem Monasteria in locis competentibus, si „ absque gravi scandalo fieri poterit, alioquin in aliis „ Religiosis Domibus ejusdem Ordinis ad agendum ibi „ pœnitentiam, talibus vitæ necessaria ministrentur.

VI. Hæc Decretalis, dum mandat ejectos annuatim perquiri, necessario supponit (ut recte post alios Canonistas advertit Fagnanus ad dictum *cap. fin. num. 37. & 38.*) „ de cætero illos ejici non posse, ita ut extra „ loca ipsorum vagentur, sed tantum ne stent cum aliis „ Religiosis; alioquin inutilis esset circuitus, ut cogendi „ essent Superiores Regulares ad recipiendos ejectos in„ corrigibiles, si statim iterum possent illos è Monasterio „ ejicere.... Præcipit ergo Gregorius, ut expulsi de „ cætero ita recipiantur, ut amplius ab Ordine expelli „ non possint, sed in locis competentibus intra idem „ vel aliud Monasterium detineantur ad agendam pœni„ tentiam; quod clarius probatur communi intelligen„ tia, ad *cap.* CUM IN ECCLESIIS ✠ *De majoritate & obedientia*, in verbis: *Alioquin de Fratrum consortio penitus excludatur*; non enim dixit, *incorrigibiles excludi debere à Monasterio*, sed *à consortio*, ita ut „ non stent cum aliis, sed recludantur in locis compe„ tentibus, ut hic præcipitur, ad agendam pœniten„ tiam. Hactenus Fagnanus; qui & ibidem plures refert famosos Canonistas, qui notarunt, per hanc Decretalem expulsionem incorrigibilium è Monasterio vel Ordine esse sublatam; eamque Sententiam probatam esse à sancta Congregatione sub Pio IV. edito Decreto, & Procuratoribus Ordinum intimato, quo prohibetur, ne quis Regularium imposterum ejiciatur è Monasterio, etiamsi sit incorrigibilis, sed peccantes à Superioribus ignominia & carcere castigentur, & acrius etiam, si opus fuerit, pro modo delictorum puniantur.

VII. Non diffitetur equidem Fagnanus huic Decreto ac Decretali contrariari non tantum S. Benedicti, sed & Augustini, aliorumque Patrum Regulas, quæ satis clare permittunt omnimodam expulsionem incorrigibilium ex Religione.

VIII. Neque pariter dissimulat, acriter disputatum fuisse sub initium hujus seculi tempore Urbani VIII. num hæc Decretalis, nec non prædictum Congregationis

tionis Decretum usu recepta essent, conveniretque in usum deduci; prægnantesque rationes à Regularibus fuisse adductas, quibus suadebatur, expulsionem è Monasterio esse permittendam; quas ibidem etiam proponit Fagnanus; sed nec rationes deerant, quæ hujus Decretalis, & Decreti observantiam postulare viderentur.

IX. Omnibus perpensis, S. Congregatio, probante Urbano VIII. inter cætera Decreta de Regularibus Apostatis & Ejectis statuit sequentia: "Adhæc, ut imposterum nullus legitime professus ejici possit, nisi *sit vere incorrigibilis*; vere autem incorrigibilis minime censeatur, nisi non solum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex juris dispositione requiruntur, sublatis in hac parte Statutis, & Constitutionibus cujusque Religionis & Ordinis, etiam à Sede Apostolica approbatis & confirmatis; verum etiam *unius anni spatio in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus*: proindeque Religio privatos habeat carceres in qualibet saltem Provincia. Elapso autem anno si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua pervicacia perseveraverit, *ne contagione pestifera* plurimos perdat, tanquam pecus morbidum ac membrum putre *tandem ejici possit*. sed ab ipsomet Generali tantum, ex consilio, & assensu sex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in singulis Capitulis, vel Congregationibus Generalibus; tumque non nisi instructo secundum eorum stylum & Constitutiones processu, & plene probatis causis expulsionis ad sanctorum Canonum præscriptum.

X. Juxta hujus Decreti tenorem, revocata aliquatenus videtur pristina Monachorum circa incorrigibilium & rebellium Monachorum expulsionem disciplina; sed multum dubito, num moribus nostris hæc congruant; hancque etiam cum tanta moderatione expulsionem patiantur.

Et quidem, teste Zypæo, in Jure novo, *tit. De Apostatis*, mandavit S. Congregatio Nuntio Belgii 29. Februarii 1608. ut Decretalem Gregorii IX. de qua supra, in his regionibus juberet, efficeretque observari per Superiores Regularium.

Neque in Gallia hujusmodi expulsionem permitti, sat indicat Renatus Choppinus in suo Monastico, *lib.* 1. *tit.* 3. atque in contradictorio judicio declaratum fuisse, fas non esse Superiori Monachum è Monasterio ejicere, aut ad triremes condemnare, refert Boniface, *lib.* 2. *tit.* 31. *cap.* 4.

XI. Quoad Apostatas jam notavimus, Edicto Caroli V. cautum fuisse, ne quis Apostatas Religiosos, aut sine licentia exeuntes recipiat, aut hospitetur, vel assistat; sed denuntiet Officiario loci, qui apprehensos restituat Monasteriorum Præfectis unde fugerunt,

Sat aperte significat Edictum, Religiosos Apostatas etiam invitos ac rebelles Monasteriorum Præfectis esse restituendos, ac in Monasterium retrudendos, quo rursum à pristina Monastica disciplina nonnihil receditur.

Pristina enim disciplina nonnisi pœnitentes, & emendationem promittentes, qui à Monasterio propria voluntate se subtraxerant, readmittebat: atque illos, quos in sua Apostasia obstinatos videbat, à Monasterio repellebat.

"Frater (ait Regula Benedictina, *cap.* 29.) qui proprio vitio egreditur de Monasterio, si *reverti voluerit*, spondeat prius omnem emendationem vitii, pro quo egressus est; & sic in ultimo gradu recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas comprobetur. Quod si denuo exierit, usque tertio ita recipiatur; jam postea *sciens* omnem sibi *reversionis aditum denegari*.

XII. Interim ex illa Patrum disciplina quisque sat intelligere potest, quam curam & solicitudinem, ac prudentiam desideraverint ac requisierint Patres in Monasteriorum Præfectis, quo subditos suos ad obedientiam ac meliorem frugem quacumque via reducerent.

XIII. Discere quoque poterunt Monasteriorum Moderatores, ac Monasticæ disciplinæ Zelatores, quam soliciti fuerint Monachorum Patres, ut morbidas, atque putridas ac pene desperatas oves à suis gregibus separarent, scientes quam facile vel ab una infecta ove totus grex inficiatur.

XIV. Denique cum moderna disciplina non permittat, Monachos rebelles ipsamque Religionem quantumcumque turbantes expellere, & à Congregatione omnino dimittere, major merito hodie in recipiendis ad Monasticam professionem cura, diligentiusque atque exactius examen & probatio adhibenda sunt, quam olim, dum similes è Monasterio ejicere licebat, uti recte advertit & monet zelosissimus Monasticæ disciplinæ Abbas Trappensis in commentario ad *cap.* 61. Regulæ Benedictinæ; cujus verba supra *cap.* 5. retulimus.

TITULUS XXVIII.

DE VOTO OBEDIENTIÆ.

CAPUT I.

Qualis debeat esse Obedientia?

1. *Præcipua virtus Monachorum est* Obedientia.
2. *Dета Magister Novitios præcipue instruere debet.*
3. *Qua ratione* Obedientia *dicatur primus gradus humilitatis?*
4. *Obedientia debet esse generalis.*
5. *Obedientia requirit plenam à voluntate Superioris dependentiam.*
6. *Debet esse sine mora.*
7. *Requiritur ut sit* fervens, *non tepida.*
8. *Debet exhiberi* hilari *ac* prompto *animo.*
9. *Debet verus* Obediens *renuntiare propriæ voluntati.*
10. *Tenetur etiam renuntiare proprio judicio.*

I. De Monachis sui temporis loquens S. Hieronymus *epist.* 22. ad *Eustochium*, ait: "Prima apud eos confœderatio est, *obedire* majoribus, & quidquid jusserint, facere." Similiter Sulpitius Severus *Dialogi* 1. *cap.* 11. "Præcipua, inquit, ibi virtus & prima est *Obedientia*.

II. Et Cassianus Magistri Novitiorum officium describens, *lib.* 4. *Inst. cap.* 8. ait: "Hæc erit ejus solicitudo & eruditio principalis, ut doceat juniorem primitus suas evincere voluntates; quem studiose in his ac diligenter exercens, hæc illi semper imperare de industria procurabit, quæ senserit animo ejus esse contraria. Multis siquidem experimentis edocti tradunt, Monachum, & maxime juniores, ne voluptatem quidem concupiscentiæ suæ refrænare posse, nisi prius mortificare per *obedientiam* suas didicerint voluntates.

III. *Primus humilitatis gradus est obedientia sine mora*, ait S. Benedictus in Regula *cap.* 5. Non quidem Ordine, sed utilitate, uti notat Smaragdus *cap.*

13.

13. Diadematis Monachorum : " Obedientia, ait, salus est omnium fidelium, obedientia genitrix est omnium virtutum, obedientia regni cœlorum inventrix est, cœlum aperiens, hominem de terra elevans, obedientia cohabitatrix est Angelorum, obedientia Sanctorum omnium cibus est; ex hac enim ablactati sunt, & per hanc ad perfectionem venerunt.

Cui convenit illud S. Ferreoli Ucetiensis Episcopi in Regula *cap.* 1. " Primum ut Monachus, quem proprie manet multas in se virtutes ædificare, *obedientiæ* in se collocet fundamentum. " Ut vero *Obedientia* Religiosa vera fit ac perfecta, requiritur.

IV. Primo, *Præceptis Abbatis in omnibus* (uti loquitur S. Benedictus *cap.* 4.) *obedire, etiamsi aliter, quod absit, agat.* Vel ut *cap.* 7. dicit, " Pro Dei amore cum *omni* obedientia se subdere Majori.

" Nihil itaque recusandum est (inquit S. Columbanus in Regula *cap.* 1.) " obedientibus veris Christi discipulis, quamvis *durum* & *arduum* sit : sed cum *fervore*, cum *lætitia* arripiendum est. Quia si talis non fuerit obedientia, non erit acceptabilis Deo qui ait : *Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* " Mat. c. 10. v. 38. Et S. Benedictus *c.* 68. " Si cui Fratri aliqua forte gravia aut impossibilia injunguntur, suscipiat quidem jubentis imperium cum omni mansuetudine & obedientia. Quod si omnino virium suarum mensuram viderit pondus excedere, impossibilitatis suæ causas ei, qui sibi præest, patienter & opportune suggerat, non superbiendo, aut resistendo vel contradicendo. Quod si post suggestionem suam in sua sententia Prioris imperium perduraverit, sciat junior ita sibi expedire, & ex charitate confidens de adjutorio Dei obediat.

V. Secundo, perfecta Monachi obedientia exigit, ut Monachus in omnibus à voluntate Superioris dependeat; nihilque sine ejus agat consensu. Hinc S. Benedictus *cap.* 49. suæ Regulæ, loquens de operibus supererogationis, vult ut " hoc ipsum quod unusquisque offert, prius Abbati suo suggerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate : quia quod sine permissione Patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi. Ergo, ait, cum voluntate Abbatis *omnia* agenda sunt. " Et *capite* 67. vindictæ regulari vult subjacere eum, " qui præsumpserit *quidpiam*, etiam *parvum*, sine Abbatis jussione facere.

VI. Tertio, debet esse Obedientia *sine mora.* Hanc conditionem exponens S. Benedictus *cap.* 5. ait de veris obedientibus. " Mox ut aliquid imperatum à Majore fuerit, ac si *divinitus* imperetur, moram pati nesciunt in faciendo : de quibus Dominus dicit : *in auditu auris obedient mihi.* Et item dicit Doctoribus: *Qui vos audit, me audit.* Ergo hi tales relinquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes mox ex occupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes vicino obedientiæ pede jubentis vocem factis insequuntur; & veluti uno momento prædicta magistri jussio, & perfecta discipuli opera, in velocitate timoris Dei, ambæ res communiter citius explicantur.

Benedicto congruens S. Columbanus, ait : " Ad *primum verbum* Senioris *omnes* ad obediendum audientes *surgere oportet* : Quia obedientia Deo exhibetur, dicente Domino nostro Jesu Christo. Luc. c. 10. v. 16. *Qui vos audit, me audit.*

Et S. Bonaventura : " Obediens non est, sed negligens, qui *secundum exspectat mandatum.* Ut obedientia Religiosi Deo sit acceptabilis, debet esse prompta sine dilatione.

VII. Quarto, obediendum *non tepide* monet Regula Benedictina *cap.* 5. sed ferventer, solicite & diligenter : & hoc est ex charitate obedire. Charitas enim excitat fervorem & solicitudinem. Unde *cap.* 71. dicitur : " Omnes juniores Prioribus suis *omni charitate* & solicitudine obediant.

VIII. Quinto, obedientia exhibeatur *hilariter*, sive ut Regula Benedictina exponit; *cum bono animo*; " quia HILAREM *datorem diligit Deus*, 2. Cor. c. 9. v. 7. Nam cum malo animo si obedit discipulus, & non solum ore, sed etiam in corde si murmuraverit, etiamsi impleat jussionem, tamen acceptum jam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis. " *Dicto cap.* 5.

IX. Porro talis nequaquam erit Religiosa obedientia nisi prius propriæ renuntietur voluntati. Unde & S. Benedictus veros obedientes dicit, *voluntatem propriam deserentes.* Et inter instrumenta bonorum operum reponit. *voluntatem propriam odisse.* Et *cap.* 7. suæ Regulæ vult, ut *quis propriam non amans voluntatem desideria sua non delectetur implere.*

X. Nec tantum propriæ voluntati renuntiare, atque Superiorum se voluntati subjicere tenetur obediens Religiosus; sed etiam proprio judicio renuntiando alienum sequi; juxta illud de veris obedientiæ Filiis dictum S. Benedicti, citato *cap.* 5. " Non *suo arbitrio* viventes, vel desideriis suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes *alieno judicio* & imperio in cœnobiis degentes, Abbatem sibi præesse desiderant : " Vel ut ait *cap.* 72. non quod sibi utile *judicat* sequatur, sed quod magis alii. " Atque hæc est illa priscis recentioribusque toties commendata OBEDIENTIA CÆCA; de qua latius capite sequenti.

CAPUT II.

De Obedientia *cæca.*

1. *Veri obedientes alieno judicio vivunt; & hinc obedientia* cæca.
2. *Obedientia an exigat, ut in omnibus obediatur Superioribus?*
3. *Interdum magna in obediendo discretione opus est.*
4. *Non semper Monachorum excusat præceptum aut licentia Prælati.*
5. *Qua ratione obedientia dicitur* cæca?
6. *In quibus obedientia debeat esse cæca?*
7. *In aliquibus cum magna discretione & discussione obediendum est.*
8. *Valde perversum est obedire Superioribus contra legem Dei aliquid præcipientibus.*
9. *Aliquorum obedientia merito dicenda inobedientia.*
10. *Quandonam voluntas Prælati suscipienda ut voluntas Dei.*
11. *Obedientia fiduciam conciliat Monacho in agendis, si Prælatus sit talis; qualis esse debet.*
12. *Subinde major difficultas est, majusque meritum in refragando, quam obediendo Prælatis.*

I. SANCTUS Benedictus de veris obedientibus ait: *Non suo arbitrio viventes, & desideriis suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes* ALIENO JUDICIO *& imperio.* Cap. 5. Regulæ.

Cui congruit illud S. Gregorii in *I. Regum cap.* 14. " Vera obedientia nec Præpositi *interiora discutit*, nec præcepta discernit, quia, qui omne vitæ suæ *judicium* Majori subdidit, hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur, operetur : *Nescit enim judicare, quisquis perfecte didicerit obedire* : quia hoc tantum bonum putat, si præceptis obediat.

Et Joannes Climacus *Gradu* 4. " Obedientia est *inexaminatus* atque *indiscussus* motus, spontanea mors.... Obedientia est sepulchrum voluntatis, & excitatio humilitatis : nihil resistit, nihilque discernit, mortua in malis & in bonis apparentibus. " Ita legit editio Veneta.

Hinc illa à Patribus aliisque vitæ Monasticæ Magistris, tot encomiis celebrata *obedientia cæca.*

II. Quid igitur ? Obediendumne indifferenter ac generaliter

neraliter Superiorum mandatis, nullumque subditis periculum obediendo imminere potest: adeò ut sine discussione aut examine, *cæcâ obedientiâ* in omnibus Prælatorum præceptis obtemperantes in suis actionibus sint omnino securi, quòd nihil Dei voluntati contrarium faciant? Nequaquam sanè.

III. " Admonendi sunt subditi (ait S. Gregorius apud Gratianum 2. *q.* 7. *Can.* 57.) " ne plus *quàm ex-* „ *pedit* sint subjecti, ne cùm student plus quàm neces- „ se est hominibus subjici, compellantur vitia eorum „ venerari.

IV. Cui consonat quod Adamo Monacho, se ob præceptum Superioris, quod sequutus fuerat, excusare volenti respondit S. Bernardus. *Epist.* 7.

" Sed quid ad me, inquiebat Monachus? Ille vide- „ rit, cui mihi contradicere fas non erat. Non est dis- „ cipulus super Magistrum. Docendus, non docturus, „ ejus lateri adhærebam. Sequi debui, non præire præ- „ ceptorem auditor. " Ad hæc exclamabat Doctor mellifluus: " O Monachum obedientissimum, cui ex „ quibuslibet Seniorum verbulis ne unum quidem iota „ prætervolet! Non attendit, quale sit, quod præcipi- „ tur, hoc solo contentus, quia præcipitur. Et hæc „ est obedientia sine mora. Si ita oportet, sine causa „ legitur in Ecclesia: *Omnia probate, quod bonum est* „ *tenete.* 1. Thess. c. 5. v. 21. Si ita oportet, deleamus „ jam de libro Evangelii: *Estote prudentes sicut serpen-* „ *tes,* sufficiente quippe quod sequitur, *Et simplices si-* „ *cut columbæ.* Mat. c. 10. v. 16. Nec dico à subditis „ mandata Præpositorum esse dijudicanda, ubi nil ju- „ beri deprehenditur divinis contrarium institutis, sed „ necessariam assero & prudentiam, quâ advertatur, si „ quid adversatur; & libertatem, quâ & ingenuè con- „ temnatur.

Prudentia ergo Christiana etiam in obediendo necessaria est Monacho.

Et sanè quia omnis Superior homo est, isque peccatis & ignorantiis obnoxius, quidni & in præcipiendo à lege Dei incommutabili recedere possit? Quòd si contigerit, *indubitanter*, uti loquitur Bernardus, *pergendum in Petri sententiam:* Quia *oportet Deo magis obedire, quàm hominibus.* Act. c. 5. v. 29.

V. Quâ ratione ergo *cæca* obedientia? Respondeo, *cæca* est, ad ea, quæ cupiditas seu amor proprius suggerit. Vera enim ac perfecta obedientia non solet discutere, aut inquirere, quæ contra Superiorum mandata amor proprius sive cupiditas suggerit, ut se à mandatis eximere possit; ut putà, quòd naturæ nimium dura & aspera, imò quodammodo *impossibilia*: quòd alteri potiùs quàm sibi id injungendum esset; quòd importuno præcipiatur tempore; quòd ultra Regulam; quòd indiscretè; imò malo & averso animo, aliaque similia: Ad ista, inquam, *cæca* est perfecta obedientia, nihilque eorum solicita attendere, aut discutere; Prælatorum judicio, tanquam Dei Ordinationi se subjiciens.

VI. De his intelligi oportet illud Bernardi, tractatu De præcepto & dispensatione *cap.* 10. " Porrò *imper-* „ *fecti cordis & infirmæ* prorsus *voluntatis* indicium est, „ Statuta Seniorum *studiosiùs* discutere; *hærere ad sin-* „ *gula*, quæ injunguntur, *exigere de quibusque rationem*; „ & *malè* suspicari de omni præcepto cujus *causa latue-* „ *rit*, necunquam libenter obedire, nisi cum audire con- „ tigerit, quòd *fortè libuerit*: aut quod non aliter li- „ cere seu expedire monstraverit vel *aperta* ratio, vel „ *indubitata* auctoritas. Delicata satis imò nimis mole- „ sta est hujuscemodi obedientia. Non planè hæc illa „ est, quæ ex Regula traditur, *obedientia sine mora.*

VII. At cùm de transgressione legis divinæ agitur, nequaquam vera obedientia *cæca* est; sed tota luminosa, & undequaque prospiciens & attendens utporè ex luminosa Dei charitate Superioribus tanquam Deo obediens, solicitè cavet, ne Superioribus obediens, Deo inveniatur inobediens.

VIII. Sciunt hi quod ad Adamum Monachum dicebat S. Bernardus in citata *Epistola* 7. " Valdè autem „ perversum est profiteri te obedientem, in quo nosce- „ ris superiorem propter inferiorem, id est, divinam „ propter humanam solvere obedientiam. Quid enim? „ quod jubet homo, prohibet Deus, & ego audiam „ hominem, surdus Deo? Non sic Apostoli. Clamant „ quippe dicentes: *Meliùs est obedire Deo, quàm ho-* „ *minibus.* Igitur facere malum quolibet etiam juben- „ te, constat non esse obedientiam, sed potiùs inobe- „ dientiam.

IX. Illa ergo obedientia, quâ nonnulli se in omnibus sine ulla discussione Superiorum voluntati subjiciunt; præsertim in his, quæ corruptæ naturæ & concupiscentiis magis favent, & ad Regulæ ac disciplinæ Monasticæ relaxationem tendunt; idque non rarò ut sibi Abbatum aut Superiorum gratiam aut favorem concilient, sæpiùs potiùs *inobedientia*, quàm obedientia dicenda erit; atque hìc meritò applicari potest, quod Adamo Monacho similem obedientiam obtendenti respondit S. Bernardus: " Vanissimam præsumptionem, „ turpissimam levitatem, crudelissimam dissensionem, „ *obedientiæ*, modestiæ, mansuetudinis nominibus velas, „ & velatis sordibus sacra illa vocabula maculas.

X. Itaque dicamus cum S. Basilio in *Regulis breviter disputatis quæst.* 114. " Quòd si quid nobis imperatum „ sit, quod idem sit cum mandato Domini, adjuvetve, „ illud tanquam voluntas Dei studiosiùs diligentiùsque „ à nobis suscipi debet, idque servari convenit, quod „ dictum est, Eph. c. 4. v. 2. *supportantes invicem in* „ *charitate Christi.* Quoties verò aliquid, quod man- „ dato Domini aut repugnat, aut aliqua ex parte vitiet „ contaminetve, facere ab aliquo jussi fuerimus, tunc „ commodè illud usurpabimus: *Oportet obedire Deo ma-* „ *gis, quàm hominibus.*

XI. Illud equidem indubitatum est, per obedientiam Religiosam conciliari fiduciam ac pacem internam, si Monachi nacti fuerint Superiorem, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere (uti loquitur S. Basilius) " sciat commonstrare, qui ornatus virtutibus sit, cu- „ jus universæ totius ipsius vitæ actiones testimonio „ sint, charitatem in eo erga Deum inesse, qui divi- „ narum litterarum scientiam habeat, virum integrum, „ nec ulli distractioni indulgentem, ab avaritia abhor- „ rentem, minimè libenter gerendis se negotiis admis- „ centem, quietum, amantem Deum, egentium stu- „ diosum, minimè iracundum, injuriarum immemo- „ rem, naturâ propensum ad eos docendos, qui ad ip- „ sum accedant, quem gloria inanis non inflet, super- „ bia non extollat, adulatio non frangat, severum at- „ que constantem, cui denique nihil sit præstantius ho- „ nore Dei. " Tunc Monacho rectè dicetur: " Vo- „ luntatem tuam exuito, ac foras projicito: atque ubi „ hoc feceris, dede te illi, ut sincerissimum veluti vas „ quoddam existas, qui quæ in te infundantur virtutes, „ ad laudem Dei gloriamque ab omni vitio castas con- „ serves.

XII. At è contrario si Superior scientiâ convenienti appareat destitutus, plus habens de mundi quàm Religionis spiritu, magis ad relaxationem quàm Religiosam observantiam inclinatus; tunc indubiè non tantùm prudentiâ ac discretione magnâ in obediendo; sed etiam non rarò magnâ virtute & constantiâ opus erit, ut Superiorum voluntati & inclinationi non pareatur: quin & subinde difficilius erit in Monasteriis, quibus similes Superiores præsunt, Deo fideliter servire, & vota sua exactè persolvere, quàm in Monasteriis reformatis ardua quæque ac aspera vitæ Monasticæ exercitia cum plena ac perfecta obedientia subire. (*a*)

(*a*) Sunt quidam alii casus, in quibus non teneretur Vir Religiosus Gallus obedire suo Generali, qui extra Regnum Galliæ versaretur; quales sunt illi, quos complectitur Arrestum Regium datum 8. Jan. an. 1676. En contextus *Veut & ordonne Sa Majesté, conformément à l'usage du Royaume, qu'aucune Sentence, Decret,*

CAPUT

CAPUT III.

An obediendum Superiori aliquid contra vel supra Regulam præcipienti?

1. *Quod ante professionem erat libertatis, post professio fit necessitatis.*
2. *Superiori obediendum est juxta Regulam.*
3. *Promissio obedientiæ fit*, salvâ professione, *sive* secundùm Regulam.
4. *Abbas non potest suo arbitrio Regulam infringere.*
5. *Differentia eorum, quæ in Regula occurrunt.*
6. *In his, quæ ad substantiam Regulæ pertinent Superior dispensare nequit.*
7. *Vitam communem relaxare Superior non potest.*
8. *Superioribus eam auctoritatem sibi asserentibus credendum non esse, declaravit Clement VIII.*
9. *Quædam in Regula præcipiuntur, quæ ad substantiam Regulæ non spectant.*
10. *Quomodo in his Superiores interdum dispensare possint.*
11. *Obedire Superiori relaxanti aliquid de regula plus meriti habet, quam exteriori Regulæ observantiæ insistere.*
12. *Superiori fas non est arctiorem vivendi normam suis præscribere, quàm Regulâ continetur.*
13. *Potest aliquando Superior aliquid subdito imponere, quod Regula non præscribit.*
14. *Id permittit S. Benedictus.*
15. *His non refragatur S. Bernardus.*
16. *Non facilè recusanda obedientia, dum aliquid imponitur, quod supra Regulam videtur.*

I. Quod de Regula S. Benedicti dixit S. Bernardus, id universim de omnium Ordinum Regulis dicendum, nimirum quod illa " omni homini proponi„ tur, imponitur nulli: prodest, si devotè suscipitur & „ tenetur: non tamen, si non suscipitur, obest. Quod „ autem in voluntate est suscipientis, non in potestate „ proponentis, voluntarium meritò dixerim, non ne„ cessarium. Attamen hoc ipsum quod dico volunta„ rium, si quis ex propria voluntate semel admiserit, „ & promiserit deinceps tenendum, profectò in neces„ sarium sibi ipse convertit; nec jam liberum habet di„ mittere, quod ante tamen non suscipere liberum ha„ buit. Ideóque quod ex voluntate suscepit, ex neces„ sitate jam tenebit: quia omninò necesse est eum red„ dere vota sua, quæ distinxerunt labia sua, & ex ore „ suo aut condemnari jam aut justificari.

Uno verbo, quæ in Regula continentur, nec tamen à Deo aut Ecclesia præcepta sunt, non profitentibus quidem libera sunt, nec eos gravant non observata: cùm tamen Profitentibus, ait ibidem Bernardus, *in præcepta prævaricantibus, in crimina fiant.*

II. Quemadmodum ergo non sufficit Religioso velle Superiori obedire, nî unà & Deo obediat; quia, ut ait Bernardus loco citato *cap. 14.* " ut interior oculus verè „ simplex sit, duo illi arbitror esse necessaria, *charita„ tem* in intentione, & in electione *veritatem;* „ ita nec Superiori obediendum, nisi secundùm Regulam imperet. Regulam enim quam professus est, tenetur Religiosus servare; & consequenter obedientiam ita exhibere Superiori, ut Regulæ votique non inveniatur prævaricator.

III. Quod & in ipsa professionis formula indicatum voluit Benedictus; cùm obedientiam exigit, non simpliciter, sed *secundùm Regulam.*

Hoc advertens S. Bernardus; ait: " Hic qui profite„ tur, spondet quidem obedientiam, sed *non omnimo„ dam,* sed *determinatè secundùm Regulam.* „ Et alibi: " Dico ergo Abbati per omnia obtemperandum, sed „ *salvâ professione.* „ *Epist.* 7.

IV. Nequaquam ergo Abbati, aut Superiori obedientia exhibenda, si obediendo constitueretur Regulæ transgressor. Neque enim Abbatis est Regulam invertere, aut ab ea pro suo recedere arbitrio. " Notum est, (ait Bernardus *Epist.* 7.) „ solemniter ac regulariter pro„ fiteri quemque in præsentia Abbatis. In *præsentia* „ ergo *tantùm*, non etiam *ad nutum* ipsius fit cujusque „ professio. *Testis* proinde adhibetur Abbas non *di„ ctator* professionis; *adjutor* non *fraudator* adimple„ tionis; *vindex* non *auctor* prævaricationis. Quod „ igitur? Ponam in manu Abbatis quod absque ulla ex„ ceptione coram Deo & Sanctis ejus propriâ manu & „ ore firmavi, audiens ex Regula, siquando aliter fe„ cero, à Deo me esse damnandum, quem irrideo? Si „ Abbas meus aut etiam Angelus de cœlo contraria „ jusserit, liberè recusabo hujusmodi obedientiam, quæ „ me transgressorem voti proprii, & pejerare faciat „ nomen Dei mei.... Viderit denique Abbas meus „ quid sibi faciendum putet de eo, quòd ex Regula ad „ ipsum specialiter dirigitur, ut *præsentem Regulam in „ omnibus conservet*; & item quod universaliter præci„ pitur, & nemo excipitur: ut omnes scilicet *per om„ nia magistram sequantur Regulam; nec ab ea temerè „ devietur à quoquam.* Ego sic ipsum sequi decrevi sem„ per & ubique magistrum, ut nequaquam à Regulæ, „ quam teste ipso juravi & statui custodire, deviem „ magisterio.

V. Sed numquid Abbas aliusve Regularis Superior in Regula dispensare potest, eique dispensanti à Subditis obedientia exhibenda? Pro hujus quæstionis elucidatione & resolutione prænotandum, quædam in Regula esse, quæ etiam inviolabili, & immobili lege Dei præcepta sunt; ut v. g. quidquid de amore Dei & proximi, de humilitate, mansuetudine cæterisque virtutibus Regula præscribit. Alia sunt, quæ quidem præcepto divino omnibus non sunt, sed tamen talia sunt, ut sine illis professio Religiosa, seu vota emissa nequaquam servari queant.

VI. Quoad hæc nulla est Superiori dispensandi auctoritas; quia ipse non destructor professionis, sed vindex professionis constituitur: nec Regulam ipse destruere, sed conservare jubetur. Unde inter monita, quæ Abbati proponit S. Benedictus illud est *præcipuum, ut præsentem Regulam in omnibus conservet.* " Ne„ que enim, ait Bernardus, Abbas supra Regulam „ est, cui semel & ipse spontaneâ se professione sub„ misit.

VII. Si ergo Abbatis alteriusve Prælati jussio servari nequeat sine manifesta relaxatione vel infractione votorum aut vitæ communis, quæ, ut ait Synodus Tridentina *Sess.* 25. *De Regularibus cap.* 1. " ad *substan„ tiam* Regularis vitæ pertinent; & *bases* sunt & *fun„ damenta* totius Regularis disciplinæ, quibus non exactè conservatis, totum corruat ædificium necesse est, „ nequaquam ei obediendum erit; sed dicere poterit subditus, quod in simili dixit Bernardus: " Liberè re„ cusabo hujusmodi obedientiam, quæ me transgres„ sorem voti proprii constituit, & pejerare faciat no„ men Dei mei.

VIII. Hisce principiis insistens Clemens VIII. in Constitutione, quæ incipit, *Nullus omninò*, propositâ vitâ communi, ad quam vi suæ professionis Regulares obligantur, pœnisque in non observantes decretis, monet universos, se à dictis pœnis nequaquam futuros immunes ob Superiorum quamcumque indultam licentiam: " etiamsi, ait, Superiores asseverent „ se ejusmodi dispensationes, aut licentias dare posse: „ quibus

Ordonnance, Lettres citatoires, Commissions & autres Rescrits envoyés par les Généraux des Ordres Réguliers, ne pourront être exécutés dans le Royaume, Pays & terres de son obéissance, qu'ils n'aient été autorisés par ses Lettres Patentes, scellées du grand Sceau. Enjoignant à tous les Provinciaux, sous les peines du Droit, de faire publier le présent Arrêt dans tous les Couvents de leurs Provinces, & de tenir la main à l'exécution d'icelui, selon sa forme & teneur.

„ quibus ea in re fidem minimè adhiberi volumus.

IX. Tertii denique generis præcepta in Regulis Monasticis occurrunt, quæ quidem ad legis divinæ, ipsiusque professionis Monasticæ observantiam plurimùm conducunt, atque pro facilitanda votorum impletione ordinatissimè præscripta fuêre, nequaquam tamen ita necessaria sunt, quin interdum sine illis non tantùm lex divina, sed etiam ipsa Religiosa professio exactè observari queat; imò si ad litteram Regulæ semper deberent observari, nonnunquam legis divinæ, aut professionis Monasticæ impletioni plus obessent, quàm prodessent, cujus generis sunt jejunia, vigiliæ, aliæque corporales exercitationes.

X. Hæc, quia & per ipsam Regulam, cui & Abbas subjectus est, ordinata sunt, quamdiu charitati (cui augendæ & fovendæ unicè Regula subservit) militant, immobiliter fixa sunt, inquit S. Bernardus, immutarique omnino ne ab ipsis quidem Præpositis sine offensa possunt. At si contraria aliquando charitati visa fuerint, his duntaxat, quibus hoc posse videre datum est, & providere creditum est, nonne justissimum esse liquet, ut quæ pro charitate inventa fuerunt, pro charitate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodius demutentur? Hæc Bernardus *Tractatu de Præcepto & Dispensatione cap.* 2. qui ibidem *cap.* 4. fusè ostendit, neque hæc in Abbatis ita voluntate sita esse ut ejus serviant voluntati, sed magis charitati. “ Esto proinde (pergit Bernardus) „ ut interdum Regulæ littera cedat pro „ tempore charitati, cùm ratio *necessitatis* vel *charitatis* exegerit, absit tamen ut hominis cujuspiam subdatur voluntati. ..... Arbitror namque sanctas illas observantias Prælatorum prudentiæ & fidei creditas, non subditas voluntati.

Licèt ergo Prælati nec in his externis atque corporalibus observantiis Regulam abolere aut mutare queant, possint tamen pro temporum ac personarum circumstantiis in illis ex justa causa dispensare, ut charitati subserviant. Neque in hoc Regulæ repugnant, sed obsequuntur; quæ hæc non quidem Prælatorum voluntati, sed providæ dispensationi relinquit.

XI. Proinde obedientia Religiosa, tametsi à Regula recedere non debeat, nec Prælatus Regulæ prævaricationem sequi, tamen Prælato pro tempore aut personis ex rationabili causa in hisce dispensanti obsequi tenetur; imò & in hisce subinde locum habere potest *cæca* obedientia: ac interdum plus meriti erit in obediendo, quàm in arctiori ipsius Regulæ exteriore & litterali observantia.

XII. Porrò sicuti Prælato fas non est, Regulam pro suo arbitrio relaxare, subditosque ab ejus observantia generaliter & in perpetuum eximere; ita nec illi fas est, ejus rigorem augere, atque subditos arctiori Regulæ subjicere.

“ Is, qui profitetur, (verbis loquor S. Bernardi) „ spondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam, sed determinatè secundùm Regulam, ... ut „ oporteat eum, qui præest, non fræna suæ laxare voluntati super subditos: sed præfixam ex Regula sibi „ scire mensuram. ... Ergo Prælati jussio vel prohibitio non prætereat terminos professionis. Nec ultra „ extendi potest, nec contrahi citra. Nil me Prælatus „ prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat quàm „ promisi. Vota mea nec augeat sine mea voluntate, „ nec minuat sine certa necessitate...... Ponant ergo „ Præpositi metam obedientiæ subjectorum ex votis laborum ipsorum, nec suorum desideriorum: monentes, eos non cogentes ad celsiora; condescendentes eis „ cùm necesse fuerit ad remissiora, non cadentes cum „ eis. *De Præcept. & disp. cap.* 4. & 5.

XIII. Verùm hinc nullatenus consequens, Abbatem aliumve Superiorem non posse subinde in certis circumstantiis, & justis de causis, vel in pœnam delinquentis, vel pro exercitio virtutis huic illive Religioso injungere aliquod opus magis arduum, v. gr. jejunium prolixius, quàm Regula præscribit.

XIV. In his rursus ipsa Religiosa obedientia elucere debet: quod & non obscurè supponit S. Benedictus *cap.* 68. suæ Regulæ, præcipiens, ut Monachus etiam obediat, si aliqua fortè *gravia* aut *impossibilia* injungantur; apertè satis innuens, illa à Prælato ultra Regulam imponi subinde posse.

XV. Dicta igitur S. Bernardi nequaquam accipienda sunt de Præpositis, qui justa de causa in casu aliquo particulari aliquid ultra Regulam imponunt; sed de his, qui *generaliter* atque pro *omni* tempore, subditis suis duriorem arctioremque vivendi normam, quàm per Regulam præscripta est, imponere vellent; atque ita quodammodo alia ipsis Regula præscriberetur: quo casu locum haberet illud Bernardi, *Solùm id à me exigi posse arbitror, quod promisi.*

XVI. Quoad ea verò, quæ in particulari casu, atque certis de causis ultra Regulam subinde injunguntur, verificatur illud ejusdem Doctoris immediatè subjunctum: “ Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur: neque contenta angustiis professionis, largio„ re voluntate fertur in latitudinem charitatis...... „ Quanquam nec istam Regula ipsa tacuerit, ubi mo„ net, si fratri impossibilia injunguntur, *ut confident* „ *de adjutorio Dei, obediat ex charitate.* In eadem de„ nique Regula tertius humilitatis describitur gradus, ut „ *omni obedientia Monachus se subdat majori.* Dicens „ quippe, *omni*, non vult nos in obediendo mensurâ „ esse contentos professionis, non attendere promissi „ debitum, non de pacto sumere modum; sed transire „ alacriter etiam votum, & obedire in omnibus. „ Huc usque S. Bernardus.

CAPUT IV.

An Regularibus à præcepto Superiorum appellare liceat?

1. *Quid agendum Religioso, qui credit sibi aliquid durius, aut supra vires à Superiore imponi?*
2. *Quomodo dura & quasi impossibilia subinde acceptare debeat Religiosus?*
3. *Olim incognita erat à præceptis Superiorum appellatio.*
4. *Alexander III. scribit non admittendas appellationes à correctione Regulari: & quare?*
5. *Concilii Lateranensis sub Innocentio III. Decretum contra similes appellationes.*
6. *Appellatio à correctione Prælatorum de Jure communi non datur quoad effectum suspensivum.*
7. *Facultas appellandi impedit fructum correctionis Monasticæ.*
8. *Nonnulli Ordines contra has appellationes specialibus Pontificum Bullis sibi providerunt.*
9. *Ordo Cisterciensis speciali privilegio munitus est contra appellationes ad Sedem Apostolicam.*
10. *Aliquando per Statuta Ordinum probibita fuit appellatio à correctione sub pœna excommunicationis.*
11. *Senatus Regius similia Statuta subinde in contradictorio Judicio probavit.*
12. *Innocentius IV. concessisse dicitur Ordini S. Benedicti, quòd Superiores appellationi deferre non debeant.*
13. *In aliquibus casibus particularibus Parlamenta Regia solent Regularium appellationes admittere.*
14. *Moribus nostris à correctione Regulari appellatio ordinariè non admittitur.*

I. CONTINGIT quandoque ut Religiosus credat, sibi à Prælato aliquid ultra vires, aut extra Regulam impositum: quid tum agere debeat, docet S. Benedictus

dictus *c.* 68. *Regulæ*: " Quòd si omnino virium suarum
„ mensuram viderit pondus excedere, impossibilitatis
„ suæ causas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè
„ suggerat, non superbiendo, aut resistendo, vel con-
„ tradicendo.

Admittit igitur in duris ac penè impossibilibus excusationem subditi; sed quæ fiat *patienter*, *opportunè*, non *superbiendo*, non *resistendo*, non *contradicendo*; suggeratque potiùs, quàm multâ exaggeratione sibi displicere ostendat.

II. Post hæc subjungit Benedictus: " Quòd si post
„ suggestionem suam in sua sententia Prioris imperium
„ perduraverit, sciat junior ita sibi expedire, & ex cha-
„ ritate confidens de adjutorio Dei, obediat.

" Divino enim adjutorio (ait Haeftenus *Disq. Monast. lib.* 6. *tr.* 2. *disq.* 7.) „ per obedientiam fit non-
„ nunquam possibile, quod erat impossibile per natu-
„ ram, faciet namque gratia, quod abhorret natura;
„ adimplebit charitas, quod abhorret infirmitas.

III. Procul ergo abest à mente Patrum, ut Religiosis, ubi credunt sibi durius aliquid, quàm oporteret, à suis Prælatis impositum aut imperatum, non tantùm contradicendi, sed & à judicio Prælatorum appellandi sit indulta facultas, cujus, vigente avitâ Monachorum simplicitate, nec vestigium occurrit: Imò ubi illa appellandi potestas à Monachis etiam usurpari cœpit, mox illa reprobata fuit, tanquam malum præsentissimum, quo discoli atque inobedientes Monachi se à correctione Prælatorum subtrahere, malitiamque suam liberiùs exercere possent.

IV. Et quidem seculo XII. Abbati S. Petri scribit Alexander III. " Ad nostram noveris audientiam perve-
„ nisse, quòd siquando subditos tuos vis pro suis exces-
„ sibus *secundùm Regulam S. Benedicti*, & institutionem
„ tui Ordinis corrigere & castigare, ipsi ut *malitiam*
„ *suam liberiùs valeant exercere, ad remedium appella-*
„ *tionis confugiunt.* Quia verò remedium appellatio-
„ nis non ideò est inventum, ut alicui à Religionis &
„ Ordinis observantia exorbitanti debeat in sua nequi-
„ tia patrocinium exhibere, mandamus, quatenus, si-
„ quando quilibet subditorum tuorum ad remedium
„ *appellationis* convolaverit; non ideò minùs eum jux-
„ ta tenorem mandati, quod in prædicta Regula con-
„ tinetur, & institutionem corrigas & castiges.

Hoc Alexandri responsum relatum in *cap.* 3. ✠ *De Appellat.* jus commune constituit.

V. Similiter Concilium Lateranense sub eodem Pontifice celebratum advertens, quòd nonnulli " dum Su-
„ perioris sententiam & disciplinam Canonicam refor-
„ midant, sine ullo gravamine appellationem objiciunt,
„ & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad præ-
„ sidium innocentum dignoscitur institutum; voluit ob-
„ servari, ne Religiosi, cùm pro aliquo excessu fuerint
„ corrigendi: contra Regularem (sive ut alii legunt
„ *Regulam*) " Prælati sui & Capituli sui disciplinam
„ *appellare* præsumant, sed humiliter ac devotè susci-
„ piant, quod pro salute sua fuerit eisdem injunctum.
„ *Cap.* 26. ✠ *de Appellat.*

VI. Ex his aliisque juris textibus statuunt Canonistæ, à correctione Prælati Regularis non dari appellationem, saltem quoad effectum suspensivum, si limites correctionis non excedat, neque tela judiciaria procedat in puniendo; uti latiùs exponit Fagnanus ad citatum *Capitulum* 3.

VII. Et sanè quis non videat, omnem disciplinam Regularem pessumdari, omnemque correctionis fructum impediri, si Subditis licitum sit passim à Superiorum correctione appellare, atque per appellationem correctionis executionem suspendere?

VIII. Quapropter nonnulli Ordinum Superiores, ut se contra has appellationes firmiùs & efficaciùs munirent, etiam specialibus Bullis & declarationibus à Sede Apostolica sibi providerunt; uti videre est apud Renatum Choppinum in Monastico *lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 16. & Carolum Fevretium in tractatu de abusu *lib.* 9. *c.* 2. *num.* 8.

IX. Refertur inter alia monumenta Bulla Alexandri III. quâ, auctoritate Apostolicâ conceditur & indulgetur Ordini Cisterciensi, " ut Abbates hujus Ordinis,
„ qui de aliquo crimine convicti, à Patribus Abbati-
„ bus secundùm formam Ordinis depositi, suæ præ-
„ lationi cedere noluerint, *appellandi* ad Sedem Apo-
„ stolicam facultatem non habeant; districtiùs etiam
„ inhibemus, ait Pontifex, ne Religiosus, aut Monia-
„ lis prætextu cujuslibet quæstionis, vel difficultatis in
„ Ordine emergentis, extra ipsum appellare præsu-
„ mant, decernentes eos, qui sic egerint, si sint Ab-
„ bates, sive Monachi, sive Conversi, vigori dicti Or-
„ dinis inibi introducto, omni appellatione cessante
„ subjacere.

Bonifacius VIII. anno 1296. eadem confirmavit his verbis: " Auctoritate vobis Apostolicâ indulgemus, ut
„ ad correctiones & punitiones Monachorum & Monia-
„ lium delinquentium infligendas, Prælati Ordinis ve-
„ stri, ad quos ea spectare noscuntur, liberè providere
„ valeant, secundùm generalia facta, & facienda dicti
„ Ordinis Instituta: ita ut non liceat Monachis, Mo-
„ nialibus & Sororibus ab eisdem appellare.

X. Conformiter ad has aliasque Pontificum declarationes, nec non Patrum Regulas & jus commune, sæpiùs per ejusdem Ordinis Constitutiones ac Deliberationes cautum fuit sub pœnis gravissimis, ne quis, præsertim in materia correctionis & disciplinæ appellare audeat. Notanter in Capitulo generali anno 1223. dictum fuit: " Statuimus atque præcipimus in virtute obe-
„ dientiæ, ne quis de cætero in Ordine nostro vocem
„ *appellationis* emittat; excommunicamus etiam & ana-
„ thematizamus omnes tam Conventum, quàm perso-
„ nam, quæ contra Ordinis Instituta, seu contra obe-
„ dientiam taliter appellaverit, sciatque se statim in Ca-
„ nonem latæ sententiæ incidisse. Denique quicumque
„ contra præsentem Constitutionem appellare præsum-
„ serit; si sit Abbas, sciat se esse depositum; si Mo-
„ nachus aut Conversus, pœnam conspiratorum susti-
„ neat.

XI. Cùmque hæc admodùm conducant, imò penè necessaria sint disciplinæ, quietique Monasticæ conservandæ, nequaquam facilè eis derogari permittendum.

Unde cùm Generalis hujus Ordinis contra quandam sui Ordinis Abbatissam mandasset inquiri, ac ad pœnam condignam procedi; hæcque ad Sedem Apostolicam appellasset, & ab ea Rescriptum ad Judices *in Patribus* obtinuisset, qui de causa appellationis seu conjunctim, seu separatim cognoscerent & judicarent; à Promotore dicti Ordinis interjectâ appellatione *tanquam ab abusu*, tam ab executione Rescripti Apostolici, quàm commissione uni è Judicibus factâ, Parlamentum Regium Diense 4. Februarii 1551. declaravit, bene appellatum; malè & injustè impetratum, & fulminatum fuisse prædictum Rescriptum per Abbatissam; atque Judicem delegatum vi illius malè processisse; uti refert Fevretius *loco cit.*

XII. Scribitur quoque, Innocentium IV. dedisse Bullam Ordini Benedictinorum anno 1252. in hæc verba:
" Quia Monachi refugi disciplinæ frequenter obstacu-
„ lum interponunt; sicque hujusmodi appellationis
„ obtentu, remanent talium excessus impuniti, man-
„ damus quatenus illarum appellationum obtentu non
„ obstante, Superiores officii sui debitum exequi non
„ omittant.

XIII. Similiter Parlamentum Parisiense advertens, frequentes appellationes Monachorum ad Judices Regios plurimùm nocere correctioni morum, atque discolorum & indisciplinatorum audaciam fovere, solemni Arresto 19. Octobris 1543. inhibuit universis Regularibus sub pœna arbitraria recurrere ad Judices Regios *subalternos* per viam *appellationis*; sed solùm per viam requisitionis ac implorationis brachii secularis, idque dun-

duntaxat in casum seditionis, tumultus, aut gravis scandali: permittens nihilominus idem Supremus Senatus recursum ad suum Tribunal casu quo esset *clarus* & *notorius* abusus, infractio Legum & Ordinationum Regni, Arrestorum Curiæ, Statutorum Ordinis per Regem probatorum, Canonum & Decretorum Conciliorum: quo casu & non alio, permittitur Regularibus habere recursum ad Senatum Supremum, idque vel via appellationis tanquam *ab abusu*, aut implorationis brachii secularis. Et siquando pro alio casu ad Curiam recursum haberent, Curia permitteret Superioribus cogere subditos ad obedientiam; atque contra rebelles ea correctione regulari uti, quæ ipsis opportuna videretur.

XIV. Itaque sive spectemus pristinam Monasticam disciplinam, sive jus Decretalium, sive mores nostros, dicere possumus cum Renato Choppino, in Monastico *lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 16. Sublatum est merito omnis appellationis ad Superiorem Judicem perfugium ab indicta pœnali Cœnobitæ vitiorum emendatione, ne impunitatis spe irrita fierent Monasticæ Religionis præcepta, neglectisque iis regulares pœnæ condictæ forent inutiles.

TITULUS XXIX.

DE VOTO PAUPERTATIS.

CAPUT I.

Abdicatio *omnis* proprietatis est *essentialis* Statui Religioso.

1. *In omni professione Religiosa includitur votum paupertatis.*
2. *Abdicatio* proprii *est essentialis Monasticæ professioni.*
3. *Professio Monastica includit observantiam Consilii Evangelici de abdicatione rerum temporalium.*
4. *Quam rerum abdicationem Consilium Evangelicum exigat?*
5. *Monachus omnibus rebus temporalibus se* nudare *debet.*
6. *Monachus nihil vel* minimi *sibi appropriare potest.*

I. TAMETSI formula professionis Religiosæ usitata nullam *paupertatis* aut *proprii* abdicationis expressam mentionem faciat, votum tamen *paupertatis* in omni professione Religiosa includi, ipsumque paupertatis votum esse unum è tribus substantialibus votis Religionis, nemo dubitat.

II. Imo ipsa abdicatio *proprietatis* adeo annexa censetur Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere, uti respondit Innocentius III. in *cap.* 6. ⁑ *de Statu Monach.* " *Proprii* „ carentia (inquit Lupus *tomo* 4. *Schol.* pag. 55.) est „ Evangelicæ perfectionis ac Monasticæ professionis „ portio *essentialis*, ideoque clarum est, quod nec Summus Pontifex possit in ipsa dispensare.

Unde jam pridem ad Monachos dixit S. Basilius: *Si quis* PROPRIUM *esse dicit, absque dubio alienum se facit ab Electis Dei.* In regulis brevioribus *cap.* 27.

III. Nemo enim unquam dubitavit, quin Monachalis professio includeret Evangelicorum consiliorum observantiam; atque illud præsertim quod Christus tanquam assequendæ Evangelicæ perfectioni opportunissimum expressit his verbis: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Matth. 19. v. 21.

IV. Quibus verbis Christus eam rerum terrenarum abdicationem ab hujus consilii Evangelici observatore requisivit, qualis est illius, qui simpliciter res suas omnes venderet, ac earum pretium titulo simplicis & absolutæ donationis in pauperes effunderet, atque ita omnimodo se rebus omnibus terrenis plene exuens nihil sibi proprium retineret.

V. Hinc illud Cassiani in Regula *cap.* 27. " Qui convertitur, præ omnibus erudiri debet, ut nihil ei peculiare liceat possidere, sed ita se *nudatum* ex omni parte „ cognoscat, ut præter tunicam, pallium, calciarium, (*a*) „ vel matulam suam nihil amplius habeat.

Et S. Benedictus: " Ne quis præsumat aliquid ha- „ bere *proprium*, *nullam omnino rem*, neque codicem, „ neque tabulas, neque graphium, sed *nihil omnino.* Cap. 33. Reg.

VI. Itaque vi voti paupertatis Religiosus imprimis nihil sibi proprii, etiam vel minimi vendicare potest, neque rem quamcumque tametsi victui suo subservientem ita habere, ut de illa independenter à voluntate Superioris disponere prætendat. Unde illud S. Isidori in sua Regula *cap.* 5. " Monachi neque in suis cellulis, „ quidpiam quod *ad victum*, vel ad quamlibet rem „ aliam pertineat, sine regulari dispensatione habere „ vel possidere præsumant. (*b*)

(*a*) *Ses Souliers & son petit lit.*
(*b*) Id fusius pertractavit Eruditus Choppin in suo Monast. *l.* 1. *tit.* 3. *edit.* 1624.

CAPUT II.

Religiosi privati sunt omni jure successionis.

1. *Jure Justinianæo Monachi vi suæ professionis à successione parentum non excluduntur.*
2. *Leges Justinianææ de Monachorum jure ad hæreditatem parentum jam pridem hic abrogatæ.*
3. *De immemoriali consuetudine Regni Galliæ excludente Monachos à jure succedendi, testatur Guilielmus Benedictus.*
4. *Ejusdem consuetudinis testis est Rebuffus.*
5. *De simili Belgii consuetudine testantur Petrus Gudelinus & Franciscus Zypæus.*
6. *Hanc Belgii consuetudinem speciali Edicto firmavit Carolus V.*
7. *Succedendi incapacitas omnes generaliter veros Religiosos complectitur.*
8. *Non habet locum in obstrictis voto paupertatis, sed non Religiosis.*
9. *Quid circa Patres Societatis obtineat?*
10. *Dispensatio Papæ an Religiosum reddat successionis capacem?*
11. *Ob penuriam Monasteriorum aliquando parentes tenentur Monacho alimenta subministrare.*

I. INSPECTO Jure Justinianæo, si parentes testamentum faciant, eamdem portionem hæreditatis, sive legitimam relinquere tenentur suo filio Monasterium ingresso & professo, quam illi assignare debuissent, si seculo mansisset. Si vero sine testamento parentes decesserint, ipse eo modo parentibus succedit, quo successisset, si Monachus factus non esset: *Nullo eis* (ait Justinianus in *L.* 56. *Cod. de Episcopis & Clericis*) *impe-* dimento

dimento ex sanctimoniali conversatione generando, sive soli, sive cum aliis ad successionem vocantur.

II. Hæ Justinianeæ Sanctiones an unquam in Gallia aut hisce in Provinciis receptæ fuerint, non constat. Illud certum est, jam pridem sive per contrarias Leges sive per contrariam consuetudinem omnino fuisse abrogatas, ipsosque Monachos quoad successionem in bona parentum reputatos fuisse *civiliter mortuos.*

III. Hujus inveteratæ consuetudinis apud Gallos testis est Guilielmus Benedictus, qui à duobus circiter seculis scripsit, hanc tunc fuisse consuetudinem *immemorabilem*, quod Religiosi Parentibus non succedant. Ad *cap.* Raynutius ꝟ. *De Testam. cap.* 220. *& seq.* 1.

Verba ejus sunt: "Et idem quod in Cordigeris (*a*) „ & Mendicantibus, ut Parentibus succedere non possint, servatur in præsenti Regno Franciæ ex ipsius „ generali consuetudine, de quolibet alio Religioso, „ etiam non Mendicante cujuscumque Ordinis existat; „ in quo Regno fuit *immemorabiliter* observatum, quod „ Religiosi nunquam suis *ab intestato* successerunt Parentibus patri nec matri; & minus cæteris eorum consanguineis; nec jura *suitatis* profitendo retinuerunt, „ & per consequens non succedunt.

„ Nec pariter servatur *lex. fin. Cod. de Episcop. & „ Cler.* nec quod ibi dicunt Doctores, maxime Joannes „ Faber, quod Monachus jure suitatis transmittat in „ Monasterium hæreditatem paternam sicut filius in potestate patris tempore mortis constitutus illam transmittit in quoscumque hæredes: quoniam hæc omnia „ juris communis statuta *in Regno Franciæ non servantur* „ *quoad Religiosos*: quia non subest Imperatori, qui tales leges condidit. In quo Regno etiam Monasteria „ *nunquam successerunt*, nec succedunt: nec visum fuit „ *umquam Monasteria succedere*, nec successiones petere ex personis professorum viventium aut mortuorum, saltem quam obtinuerunt: nec etiam jure proprio tanquam loco filiorum existunt. Cum etiam „ vere Monasterium loco filii non sit, ut clare decidit „ Panormit, 15. *Constit.* Felinus magis plene 18. *col. in* „ *C. In præsentia* ꝟ. *De probationibus.* Imo notorie eis „ & quibuscumque Religiosis partagium ab intestato „ petentibus à suis fratribus vel aliis Parentibus, in „ Cancellaria Regia litteræ denegantur, obstante eis „ generali Regni consuetudine.

IV. De eadem consuetudine testatur Rebuffus dicens: "Nullus Religiosus professus, quamvis filius „ vel propinquior cognatus sit, ex consuetudine Regni „ Franciæ potest suis succedere Parentibus vel consanguineis, nec Monasterium pro eo.. Ratio hujus consuetudinis esse potest, quia Religiosi pro mortuis habentur. Ideo non tenetur Pater in hoc Regno de „ consuetudine observata filium suum Religiosum hæredem instituere; vel aliquam ei ficto mortuo legitimam relinquere. „ In prœmio ad *Constit. Reg. glossa* 5. *num.* 22. *&* 24.

Moribus Galliæ in hoc articulo plane conformes esse Belgii nostri mores & consuetudines, & quotidiana praxis ostendit, & Practici Nostrates uno consensu testantur.

V. Et quidem Petrus Gudelinus in suo tractatu De Jure novissimo *Lib.* 6. *cap.* 10. variis propositis quæstionibus pro elucidatione Juris Justinianæi, deinde jus consuetudinarium more suo subjiciens, ait; "Magna „ pars superiorum quæstionum cessat moribus seu legibus harum Regionum & Regni Franciæ, utpote quibus is, qui professus est Religionem, adeo pro mortuo, adeo ex numero hominum civiumque per omnia sublatus habetur, ut sit deinceps omnis hæreditatis expers atque incapax, nec legitima portio liberorum ipsi debeatur, omnemque testamenti factionem „ etiam inter liberos amittat; ac succedant ei mox „ propinqui ipsius ab intestato, non secus quam si è „ vita migrasset; nihilque prorsus rerum ejus Monasterio, quod intrat, acquiratur, absque expressa dedicatione seu donatione.

Franciscus Zypæus in Notitia Juris Belgici *Tit. De Episc. & Cler. num.* 10. de hac Belgica consuetudine testatur his verbis: "Professus Religionem adeo *pro mortuo* „ est apud nos, *ut omnis hæreditatis* sit *incapax*, legitima liberorum ei non debeatur, testamenti factionem „ etiam inter liberos non habeat, succedant ei propinqui qui ab intestato tanquam mortuo, nihil Monasterio „ cedat, nisi quod expresse donavit, legavit.

VI. Hanc Belgicam inveteratam consuetudinem speciali Edicto firmavit Carolus V. 21. Februarii, anno 1588. ordinans & statuens, ut nulli Religiosi professi, „ neque ulla Monasteria aut claustra pro eis, se poterunt „ dicere hæredes in aliqua domo mortuaria, neque titulo successionis habere aut capere aliqua bona.

VII. Hæc vero succedendi incapacitas, & omnimoda exclusio omnes Religiosos voto paupertatis obstrictos comprehendit, quocumque etiam Sedis Apostolicæ privilegio vel indulto munitos; etiam Fratres & Sorores tertii Ordinis Sancti Francisci vulgo *De Pœnitentia*; si claustraliter, & instar Religiosorum in unum claustrum congregati vivant: quemadmodum judicatum fuisse Fevretius loco citato refert, & tradit Choppinus de S. P. *Lib.* 2. *Tit.* 8.

VIII. Monet tamen ibidem Choppinus eos non excludi à Parentum successione, si certis votis aut regulis vivant extra claustrum in domo Parentum, aut inter seculares.

Eadem distinctio adhibenda circa Eremitas & Hospitalarios, uti videri potest apud Fevretium, & ab ipso citatos *lib.* 4. *De Abusu cap.* 7. *n.* 15.

IX. In admissione PP. Societatis in Regno Galliæ addita fuit clausula, quod Sodales hujus Societatis, tam hi qui tantum vota *simplicia* emiserunt, quam alii, non poterunt acquirere in hoc Regno quæcumque bona immobilia quocumque titulo, sine Regis licentia: Item quod non poterunt Sodales ejusdem Societatis capere ullam successionem, sive directam sive lateralem, non magis quam cæteri Religiosi: in casum tamen quo è Societate dimitterentur, in suum jus reintrarent sicut ante.

Itaque juxta hanc Declarationem, post emissionem votorum simplicium Patres Societatis omnis successionis sunt incapaces; ea tamen limitatione, quæ in aliorum Ordinum Religiosis non obtinet, quod si post emissa Religionis vota dimittantur, rursus successionis capaces reddantur; & ita aliquo tempore post dictam Declarationem observatum fuisse refert Carolus Fevretius *lib.* 4. *de Abusu cap.* 7. *num.* 14. ibidem una monens, quod cum per experientiam constaret, multas familias turbari, & in multa graviaque incommoda incidere, dum paternorum bonorum facta divisione, & bonis nonnumquam distractis, ipsaque familia juxta statum bonorum instituta, tandem aliquis de eorum familia per plures annos in Societate professus post emissionem vototum simplicium dimittitur, & cum aliis ad successionem admitti prætendit; ac ipsam consequenter hæreditatis divisionem, & bonorum applicationem invertere, tandem, ait Fevretius, hæc moderatio adhibita fuit, ut si quis è Societate dimittatur ante elapsum quinquennium ab emissione votorum simplicium, is admittatur ad petendam successionem; secus vero si dimittatur elapso quinquennio à die professionis: idque, inquit Fevretius, hodie ubique observatur; ita ut de eo amplius non dubitetur; annotatis pluribus Parlamentorum Regiorum Arrestis, quæ idipsum confirmarunt. Quin & judicatum est anno 1631. Jesuitas dimissos è Societate qui absoluto biennali Novitiatu emiserunt vota simplicia, non posse, exemplo aliorum Religiosorum, succedere; uti refertur apud Le Prestre *Centur.* 1. *c.* 28. in Annotationibus. (*a*)

(*a*) Cordigeri, *Porteurs de cordes ou Cordeliers*, sic dicti à S. Ludovico Francorum Rege propter Cordam seu Restem, qua cincti sunt.

(*a*) Legatur Declaratio quam Lud. XIV. dedit 16. Julii 1715.

X. Tanta

X. Tanta est Religiosorum moribus nostris succedendi incapacitas, ut teste Masuero in sua Praxi *tit.* 32. *num.* 18. per consuetudinem Regni Franciæ, Papa non possit dispensare ut Monachus succedat, etiam dato quod factus sit Episcopus, & maxime in his, in quibus non habet jurisdictionem temporalem. Quapropter Rescripta Apostolica Religiosos à voto absolventia cum facultate *succedendi*, in Gallia nequaquam admittuntur. „ Quinimo, ait Durant. *quæst.* 13. licet ab executione „ hujusmodi dispensationis appellare ad Senatum tan„ quam *ab abusu.* „ Videri potest Julianus Brodeau in notis ad Louëtium *litt. C. n.* 8. ubi allegat plura Arresta, quibus declaratum fuit, Milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani excludi à successione in hæreditatem, eo quod essent veri Religiosi.

Neque promotionem Monachi ad Episcopatum, illum reddere capacem successionis in bona Parentum, non semel judicatum esse refertur in recentioribus Additionibus ad *Cap.* 27. *Cent.* 1. Claudii Le Prestre. (*a*)

XI. Si tamen Monasterium per injuriam temporis, aliove infortunio destrui, aut in ruinam cadere contingat, imporensque fiat Monachis necessaria subministrandi, æquitas sane hoc suadet, ut hi ad quos Monachi notabilis hæreditas devoluta est, eo casu illis in necessariis subveniant; atque ita in certis casibus & circumstantiis judicatum fuisse refert Tornet *litt. P. num.* 85. condemnatosque hæredes Monachi ad aliquam annuam & alimentariam portionem Monacho subministrandam, attenta & paupertate Monasterii, & quantitate bonorum ad hæredes per professionem Monachi devoluta.

Decernit Jurisprudentiam quæ hac de re in Galliis observari debet circa Ex-Jesuitas.

(*a*) Itaque cum in Galliis Vir Religiosus ad Episcopatum evectus in bona parentum non potest succedere; opportunum quoque videtur, ut ejus parentes in ejus peculium non succedant, sed bona ipsius addici deberent pauperibus Diœceseos, cujus erat Episcopus; nihilominus Arresta vigent, quibus Episcopi, qui fuerat Religiosus, successio parentibus ejus adjudicata est.

CAPUT III.

Paupertas Religiosa permittit bonorum etiam immobilium possessionem in communi; hodie necessaria *amortizatio.*

1. *Monachi olim in Ægypto ex quotidiano manuali opere victitarunt.*
2. *Opus manuale semper & ubique Monachis commendatum.*
3. *An prætextu orationis Monachus ab opere manuali excusandus sententia S. Augustini.*
4. *S. Benedictus opus* manuum *suis discipulis commendat.*
5. *Monachus non tantum sibi, sed etiam aliis opere manuum succurrere studeat: neque prætextu lectionis ab eo excusandus.*
6. *Varia Monachorum opera, quorum præcipuum aliquando fuit describere libros.*
7. *Seculo XII. S. Albertus in Regula opus* manuum *commendabat, & seculo XIII. S. Franciscus.*
8. *Aliqua etiam olim fuere Monasteria, in quibus non è solo opere manuum Monachi victitabant.*
9. *Sanctus Benedictus supponit aliqua esse Monasteria, in quibus è solo opere manuum Monachi vivere non deberent.*
10. *Id ipsum indicat S. Augustinus.*
11. *Fideles multa offerebant Monasteriis in sustentationem Monachorum.*
12. *Tanta divitiarum copia ad Monasteria sensim devoluta est, ut etiam quædam deberent* militiam *Regibus præstare.*
13. *Seculo XI. summa fuit Fidelium ad fundanda & dotanda Monasteria propensio.*
14. *Collapsionem disciplinæ in Ordine Cisterciensi ex abundantia divitiarum deplorat Alexander III.*
15. *Prohibita rerum immobilium in Monasteria, & alia corpora vulgo* manus mortuæ, *translatio.*
16. *De prima hujus prohibitionis lege.*
17. *Constitutio Philippi Pulchri.*
18. *Edictum Caroli V.*
19. *Abbates se huic Edicto opposuerunt.*
20. *Edictum alterum Caroli V. quod hodie est in usu.*
21. *Quid Carolum ad hoc edendum moverit?*
22. *Quod hic statuit Carolus, etiam primis seculis ab Imperatoribus decretum fuit.*
23. *Quid intelligatur in Edicto Carolino per* manum mortuam?
24. *Ut aliquid censeatur relictum* manui mortuæ, *debet esse relictum corpori ut corpori.*
25. *Quid proprie sit* amortizatio?
26. *In Gallia solus Rex amortizat.*
27. *Quæ bona in Brabantia censeantur amortizata ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem?*
28. *Amortizatio denegari non solet, quando Pastoribus aut Monasteriis de competentia non est provisum.*
29. *Quomodo incommodis ex translatione bonorum in manus mortuas orituris, occurratur?*

I. COENOBITARUM seu Monachorum suo tempore per Ægyptum in communi viventium Institutum describens S. Augustinus de Moribus Ecclesiæ *lib.* 1. *c.* 31. ait: " Nemo quidquam possidet propri„ um, nemo *cuiquam onerosus* est. *Operantur mani„ bus* ea, quibus & corpus pasci possit, & à Deo mens „ impediri non possit.... Sane quidquid necessario vi„ ctui redundat (nam redundat plurimum ex *operibus* manuum & epularum restrictione) „ tanta cura egen„ tibus distribuitur, quanta non ab ipsis qui distribu„ unt comparatum est. Nullo modo namque satagunt ut hæc sibi abundent, sed omni modo agunt, „ ut non apud se remaneat, quod abundaverit, usque „ adeo ut oneratas etiam naves in ea loca mittant, quæ „ inopes incolunt.

Et Theodoretus scribit: " In Ægypto ferunt quædam „ esse Monasteria, quæ virorum habeant quinque mil„ lia *opus facientium*, Deumque interea laudantium, „ qui *opificio* suo non solum victum parant necessarium, „ sed peregrinis etiam egentibus subveniunt.

Hæc non obscure evincunt, Monachos Ægyptios nihil præter quotidianum opus manuum suarum unde victitarent habuisse; unde & quidam Solitarius apud Socratem *lib.* 4. *hist. c.* 23. dixisse fertur: *Monachum qui opus non faceret, non secus ac alieni cupidum, judicatum iri.*

II. Sane *opus manuum* universis Monachis, tam per Occidentem, quam Orientem summopere commendatum fuisse, tum ex scriptis & historiis pristinis, tum Monachorum Regulis notum est.

III. Et quidem " cum Carthagine cœpissent esse „ Monasteria (ait Hugo Menardus in Concord. Regul. *cap.* 55. §. 1.) „ orta inter Monachos contentione, an „ è re Monastica magis esset, aut animum duntaxat ad „ orationem & contemplationem appellere, & piorum „ Christianorum oblationibus vitam sustentare, juxta „ illud Evangelii; Matt. c. 6. *Nolite soliciti esse quid „ manducetis aut bibatis*: aut juxta Apostolum: *Qui non „ laborat, non manducet*, 2. Thessal. cap. 3. labore „ manuum victum sibi comparare: Aurelius Carthagi„ nensis Antistes totam litem S. Augustini arbitrio per„ misit, qui obtemperans librum illum præstantissi„ mum de *Opere Monachorum* composuit, atque ita, „ qui laborem manuum à Monachorum disciplina re„ movendum esse contendebant, lite ceciderunt, ut „ ipse testatur *cap.* 1. ejusdem libri & *lib.* 2. *Retracta„ tionum cap.* 21.

IV. Utque veterum Orientalium Regulas omittam, S. Be-

S. Benedictus in Regula sua *cap.* 48. ait: "Otiositas „ inimica est animæ. Et ideo certis temporibus occupari „ debent Fratres in *labore manuum*; certis iterum horis „ in lectione Divina..... Si autem necessitas loci aut „ paupertas exegerit, ut ad fruges colligendas per se oc- „ cupentur, non contristentur, quia tunc vere Mona- „ chi sunt, si *labore manuum* vivunt, sicut & Patres no- „ stri & Apostoli.

V. Sanctus Isidorus Regulæ suæ *c.* 6. "Monachus „ semper *operetur manibus suis*, ut quibuslibet variis „ opificum artibus laboribusque studium suum impen- „ dat, sequens loquentem Apostolum, qui dicit: *Neque* „ *panem gratis manducavimus: sed in labore & fatiga-* „ *tione nocte & die laborantes.* Et iterum: *Qui non vult* „ *operari, non manducet.* „ 2. Thessal. c. 3. Deinde adducto exemplo Patriarcharum, Apostolorum alio- rumque multorum summæ auctoritatis virorum, qui corporale opus fecerunt, unde vitam corporis sustenta- bant, subjicit: "Si igitur tantæ auctoritatis homines „ laboribus & operibus, etiam rusticanis inservierunt, „ quanto magis Monachi, quos oportet non solum vi- „ tæ necessaria propriis manibus exhibere, sed etiam „ indigentiam aliorum laboribus suis reficere... Qui sic „ volunt vacare lectioni, ut non operentur, ipsi lectioni „ contumaces existunt, quia non faciunt, quod ibi le- „ gunt. Ibi enim scriptum est: *Operantes suum panem* „ *manducent.* Et iterum: *Ipsi enim scitis, quomodo oportet* „ *imitari nos: quia non inquieti fuimus apud vos, neque* „ *panem gratis ab aliquo manducavimus, sed in labore &* „ *fatigatione die & nocte operantes, ne quem vestrum* „ *gravaremus.* 2. Thessal. cap. 3. v. 7. & 8. Qui per „ infirmitatem corporis operari non possunt, huma- „ nius, clementiusque tractandi sunt: nec contra eos „ murmurandum est ab eis, qui vires laborandi habent; „ sed magis consulendum est eis, quos sciunt corpore „ infirmos. Ipsi autem, qui non possunt, eos qui labo- „ rant & possunt, meliores sibi feliciores que fateantur. „ Qui vero languidus est, & laborem operum corpora- „ lium sustinere non potest, consulendum est illi, & „ ejus infirmitas temperanda est. Qui vero sani sunt, „ & fallunt, procul dubio dolendi atque lugendi sunt: „ quia non corpore, sed (quod pejus est) mente ægroti „ sunt: quique, etsi humanis oculis convinci non pos- „ sunt, Deum tamen non fallunt. Tales igitur ferendi „ sunt, si ægritudo latet; aut distringendi, si sanitas „ pateat. Monachi operantes, meditari aut psallere de- „ bent: ut carminis verbique Dei delectatione conso- „ lentur ipsum laborem. Si enim seculares opifices in- „ ter ipsos labores suorum operum amatoria turpiaque „ cantare non desinunt, atque ita horam suam in can- „ tibus & fabulis implicant, ut ab opere manus non „ substrahant: quanto magis servus Christi sic manibus „ operari debet, ut semper laudem Dei in ore habeat, „ & lingua ejus psalmis atque hymnis inserviat. Labo- „ randum est ergo corpore, animi fixa in Deum inten- „ tione: sicque manus in opere implicanda est, ut mens „ non avertatur à Deo. Propriis autem temporibus „ oportet operari Monachum, & propriis, orationi, „ lectioni incumbere.

VI. Aliæ Patrum Occidentalium Regulæ idem passim inculcant, decernitque S. Ferreolus Episcopus Regulæ *cap.* 28. Monachum absque certis solemnitatibus, vel manifesta ægritudine diem sine operatione transigentem à convivio excludendum, jubente beato Apostolo: *Qui non laborat, non manducet.* Hic deinde varia Monacho- rum illius temporis opera recenset; atque inter cætera ait, *scribere* esse *præcipuum opus.* Nec sane dubium, antiquum & usitatissimum Monachorum opus fuisse, libros scribere.

Id abunde testantur veteres Bibliothecæ Monasterio- rum multis adhuc codicibus MSS. refertæ, in quibus scribendis Monachi desudantes doctrinam posteritati conservaverunt.

VII. Ex hactenus allegatis habemus, Monachis ubi- que commendatum fuisse *opus manuale*, illudque & S. Albertus seculo XIII. Fratribus Montis Carmeli in Re- gula multum commendans exemplo S. Pauli, concludit his verbis: *Hæc via sancta & bona; ambulate in ea.* Et S. Franciscus idem inculcat, ut capite quinto vide- bimus.

Insuper nequaquam obscurum est, plurimos Mona- chos ex opere manuum suarum victitasse.

VIII. Sed illud quoque constat; nonnulla etiam anti- quitus fuisse Monasteriorum claustra, in quibus non è so- lis Monachorum laboribus quotidianis Monachi susten- tarentur, sed vel ex oblationibus parentum eorum, qui ingrediebantur, vel etiam ex bonis fidelium in sustenta- tionem Monachorum ipsis Monasteriis donatis.

IX. Regula enim S. Benedicti, uti ex allegatis ver- bis patescit, Monachos ad colligendas *per se* fruges ob- stringit sub hac expressa conditione, *Si necessitas loci, aut paupertas exegerit*, non obscure supponens, non semper loci *necessitatem*, aut *paupertatem* opus illud manuale à Monachis exigere.

Et *capite* 58. vult, ut Novitius ante professionem, „ res si quas habet, aut eroget prius pauperibus, aut „ facta solemniter donatione, *conferat Monasterio*, ni- „ hil sibi reservans ex omnibus. „ Et S. Isidorus *cap.* 4. „ Qui relicto seculo ad militiam Christi pia & salubri hu- „ militate convertuntur, omnia sua primum aut indi- „ gentibus dividant, aut *Monasterio* conferant... Qui „ aliquid habentes in seculo convertuntur, non extol- „ lantur, si de *suis facultatibus* quodcumque *Monasterio* „ *contulerunt*, sed potius timeant, ne per hæc in super- „ biam labantur, & pereant, quibus melius esset, si „ divitiis cum humilitate in seculo perfruerentur, quam „ ut jam pauperes effecti, de earum distributione ela- „ tione superbiæ extollerentur.

X. Quin duobus ut minus seculis ante hos scribit S. Augustinus: "Quæ aliquid habebant in seculo, quan- „ do ingressæ sunt Monasterium, libenter velint esse „ *commune.* „ *Epist.* 109. *cap.* 4. (*a*)

Non tantum ergo ex labore manuum, sed etiam ex oblationibus eorum, qui Monasterium ingressi sua Mo- nasterio obtulerant, Monachi vivebant.

XI. Nec Ingredientes duntaxat in sustentationem eorum, qui pauperes è seculo ad Monasteria diverte- bant, de suis rebus offerebant; sed vel præcipue ipsi Fideles Laici Monasteria ex bonis suis fundantes, vel fundata dotantes.

Sanctus Augustinus explicans *Psalmum* 103. dicit per *Cedros Libani* posse intelligi nobiles seculi, excelsi ge- nere, opibus & honoribus: per *Passeres* vero, minu- tos & parvos ac humiles hujus seculi, "id est, ait; „ sunt quidam servi Dei audientes in Evangelio, di- „ mitte omnia tua, vel vende omnia tua, & da pau- „ peribus, & habebis thesaurum in cœlis, & veni & „ sequere me.

Quomodo hi pauperes tanquam Passeres nidificent in Cedris Libani, subjicit: "Etenim & Cedri Libani, „ nobiles & divites & excelsi hujus seculi, quoniam „ cum timore audiunt, *Beatus qui intelligit super egenum* „ *& pauperem*, attendunt res suas, villas suas, & om- „ nes superfluas copias, quibus videntur excelsi, & *præ-* „ *bent illas servis Dei*; dant agros, dant hortos, ædificant „ Ecclesias, *Monasteria*, colligunt Passeres, ut in Cedris „ Libani nidificent Passeres. Ergo *satiantur* Cedris Li- „ bani, quas plantavit Dominus, & illic Passeres nidifi- „ cabunt. Attendite totam terram si non ita est.

XII. Quanta fundorum ac divitiarum copia, tum per oblationes ingredientium, atque effusam fundato- rum, aliorumque fidelium liberalitatem ad Monaste- ria sensim devoluta fuerit, notius est, quam probari debeat: in tantum, ut seculo IX. legamus, Abbatias plures ad eas divitias pervenisse, ut etiam ipsis Regibus

(*a*) Hanc Epistolam nuncupant Sancti Augustini Regulam; quicumque viri Regulares & Moniales Augustinum ut sui Ordinis vel Parentem vel Patronum agnoscunt.

dona

dona annua & *militiam* suppeditare deberent; uti videre est apud Labbeum *tomo* 7. *Conciliorum generalium col.* 1513. ubi refertur Constitutio Ludovici Pii edita circa annum 817. seu notitia de Monasteriis, " quæ in „ Regno, vel Imperio suo *dona* & *militiam* facere pos- „ sunt, quæ sola dona sine militia, quæ verò nec dona „ nec militiam, sed solas orationes pro salute Impera- „ toris, vel filiorum ejus, & stabilitate Imperii.

XIII. Quæ fuerit seculo XI. Laïcorum in Monachos liberalitas, & ad fundanda dotandaque Monasteria propensio, ex iis solis, quæ sub initio Ordinis Cisterciensis acta sunt, colligi potest.

Vix enim primum hujus Ordinis Monasterium, scilicet Molismense, fundatum erat à S. Roberto Ordinis hujus Auctore, quin ex eo Monasterio Religiosi à Principibus in vicinia, ad nova in eorum fundis constituenda cœnobia petiti sint. Quin & adhuc vivente Molismi primo Fundatore S. Roberto, ad tantas divitias ascendit, ut brevi sancta Molismi initia collapsa sint, & ex nimia temporalium felicitate & abundantia remissior facta disciplina; tantâ paulatim eam remissionem subsequente morum corruptelâ, ut quantumcumque S. Robertus exemplo & monitis anniteretur, revocari Monachi non possent ad pristinam integritatem. Vide Papebrochium in commentario prævio ad vitam S. Roberti 29. Aprilis §. 1: *n.* 7.

XIV. Quin & unius seculis spatio Ordo ille tantâ divitiarum affluentiâ auctus fuit; atque in illa affluentia à pristina vitæ sanctitate, & disciplinæ Monasticæ integritate adeò decidit, ut de illo hæc seculo XII. scribat Alexander III. " Recolentes qualiter hæc plantatio san- „ cta, hæc vitis fructifera, hæc denique vinea Domi- „ ni Sabaoth, sub primis Ordinis patribus pullulavit; „ & palmites longè latèque producens ad mortifera cir- „ cumquaque venena pellenda protulit flores, & odores „ effudit; pervigili custodiâ custodiatis eorum in omni- „ bus inhærere vestigiis, per quos, cooperante Domi- „ no, in deserto hujus mundi flos hujuscemodi plantatus „ est honestatis. Hi enim Monasticæ frugalitatis con- „ tentissimi, optimum ponentes in paupertate princi- „ pium, totius sufficientiæ assecuti sunt complementum, „ Ecclesiæ cari, Episcopis & Prælatis accepti, atque in „ conspectu Regum ac Principum famâ & merito glo- „ riosi. Nunc autem, quòd dolentes dicimus, & si non „ ab omnibus, neque in omnibus, à plerisque tamen, „ & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur decli- „ natum, in tantum, ut aliqui ex vobis primæ institu- „ tionis obliti penitus, vel ignorantes contra Ordinis „ vestri Regulam, villas, molendina, Ecclesias, & al- „ taria possident, fidelitates, (*a*) & hominia suscipiunt, „ justitiarios, & tributarios tenent, & omne studium „ adhibent, ut termini eorum dilatentur in terris, quo- „ rum conversatio debet esse in cœlis. Læditur hinc „ Ordo penitus, & vitiatur, (nec est mutatio dexteræ „ excelsi,) quin imò potiùs de dextera transeunt in si- „ nistram; qui cùm, relicto seculo, sub paupertatis ha- „ bitu Deo militare decreverunt, in negotiis denuò se- „ cularibus implicantur. Inde est, quod verbis ab iis, „ qui foris sunt, contentiones, & litigia suscitantur, & „ Abbatibus in causis forensibus occupatis, plurimùm „ in commissis domibus & tepor Ordinis, & dissolutio „ nascitur charitatis, maximè quia charitas in pauper- „ tate plus proficit, & cupiditatis dedignata consortium, „ nisi illa restringatur, hæc tepescit. Ideò sanctum, ac „ venerabile collegium vestrum precibus, & monitis, „ quibus possumus, exhortamur; quatenus domus il- „ læ, quæ à prima sui origine in Ordine ipso sunt fun- „ datæ, constitutis, & ordinatis terminis sint conten- „ tæ; nec velint inordinatè ad ea manus extendere, „ quæ sine laboribus, & periculis multis, & demum „ sine criminibus, & magnâ confusione non poterunt „ retinere. „ *Cap.* 3. ⁒ *de Statu monach.*

XV. Cùm verò continuò magis ad Monasteria, aliaque Corpora Ecclesiastica, bona devolverentur; idque non sine gravamine Principum & Laïcorum: eò quòd bona sic ad Corpora illa devoluta eximerentur à variis oneribus, quibus Respublica sublevari, & Principis ærarium conflari debet; tandem Principes huic ad Corpora Ecclesiastica bonorum devolutioni modum ponere debuerunt.

(*a*) Fidelitates, *des Sermens de fidélité.*

Et quidem Principes nostri edixerunt, ne res *immobiles* cujuscumque naturæ & conditionis in Monasteria, Capitula, aliaque Corpora, quæ vulgò *manus mortuæ* dicuntur, quovis titulo transferri possent.

XVI. " Primum in Belgio Edictum prohibitorium, „ ait Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* „ 50. §. 6. (quod ad manus meas pervenit) est Guido- „ nis Comitis Flandriæ de anno 1293. Verùm illud „ promulgatum pro Flandris solis, & non pro Braban- „ tis. „ Hæc ille; qui §. 7. dicit, " primò Religiosis „ & Monasteriis bona stabilia in Brabantia acquirere „ vetitum est in Tabulis Ducis Joannis de anno 1312. „ *art.* 12. „ Extat *Vol.* 1. Edictorum Brabantiæ *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. Loquiturque generaliter de personis Ecclesiasticis.

XVII. Huic prohibitioni accessit deinde Constitutio Philippi Pulchri de 20. *Sept.* 1301. extans in citato volumine Edictorum *Lib.* 2. *tit.* 3. *cap.* 4. vetaturque Ecclesiasticis Brabantinis titulo emptionis acquirere bona immobilia sita in Brabantia, nisi sub conditione, quòd venditor aut ejus hæredes ea semper poterunt redimere.

XVIII. Cùm verò, uti loco citato §. 8. notat Anselmo, hæc Constitutio usu recepta non esset, nova prohibitio de non acquirendo Ecclesiasticis facta est *art.* 14. in additione novi Introitus Caroli V. 26. Aprilis 1515. extatque in dicto volumine *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 17. quo cavetur, nulla bona seu allodialia, seu feudalia, seu emphyteuticaria, vel censualia posse vendi, transferri, aut cedi quacumque ex causa vel titulo in Monasteria, Hospitalia, Capitula, Collegia, aut alias Manus mortuas; nisi hujusmodi translatio fieret de unanimi Principis & Magistratûs Metropolis Civitatis, sub qua bona illa sita sunt, consensu.

XIX. Sed neque hæc Constitutio statim suum habuit effectum. Nam Abbates sive Status Ecclesiasticus Ordinum Brabantiæ, Libello supplice exposuerunt Consilio Brabantiæ, dictam Constitutionem à Civitatibus Brabantinis subreptitiè, ipsis inauditis, fuisse extortam; super quo libello ordinatum fuit, ut partes hinc inde summariè coram Commissariis audirentur; ac interim executio istius Constitutionis esset in suspenso, 26. April. 1516. Habentur litteræ in allegato volumine Edictorum. *Lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2.

XX. Verùm cùm Abbates & Prælati eorumque Mandatarii causam non prosequerentur, tandem ad instantiam Fiscalium suspensio sublata fuit, prodiitque Constitutio Caroli V. per formam Edicti perpetui 19. Octobris 1520. relata in citato volumine Edictorum *lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. quâ statuitur, quòd nemo quocumque titulo, prætextu, vel colore, neque quacumque de causa, ratione, aut occasione, poterit quamcumque rem immobilem sitam in Brabantia vendere, aut quocumque modo alienare in usum aut favorem alicujus Monasterii, Ecclesiæ, Collegii, Conventûs, Hospitalis, vel personarum Ecclesiasticarum seu in *Manus mortuas*, sine expresso consensu Principis, Vasallorum, & Magistratûs civitatis Metropolis sub cujus districtu bona erunt sita: quòdque nulli Prætores, Viri Feudales, Scabini, (*a*) Magistratus, aut alii Judices & Officiales intervenient, aut patientur hujusmodi venditiones, cessiones vel permutationes in *Manus mortuas*, fieri; neque dicta Corpora Ecclesiastica in bona illa inhæredari.

Declarans insuper omnem hujusmodi translationem

(*a*) Scabini, *Echevins, ou Assesseurs du Prêteur ou du Bourg-Maitre.*

bono-

bonorum immobilium in dictas *Manus mortuas*, nullam & sine effectu.

Denique decernit, ut nulla bona immobilia per particularem & generalem successionem, vel testamentum, ordinationem, donationem, vel ab intestato, devolvantur vel cedant quibuscumque Monasteriis, Collegiis, Capitulis vel aliis Manibus mortuis; declarans quidquid in contrarium forsan statueretur à quocumque & quacumque ex causâ, nullum ac nullius effectûs; utque in perpetuum tanquam nullum reputetur & habeatur.

XXI. In narrativa ipsius Constitutionis declarat, se ad hanc Constitutionem edendum impulsum fuisse, quòd expendisset, tantam jam bonorum tam feudalium, quàm allodialium & aliorum copiam penes Corpora Ecclesiastica possideri, ut ex illis se honestè ac sufficienter intertinere possint. Attentâ quoque magnâ Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium, Conventuum, Capellaniarum & fundationum multitudine, per quam suos subditos & Vasallos multùm gravari asserit.

Neque ergo in odium Ecclesiasticæ immunitatis aut libertatis hæc constituit Carolus V. aliique ante ipsum Principes nostri; sed ne cives & incolæ suis facultatibus exhaurirentur.

XXII. De hac Carolina Constitutione ita loquitur Tuldenus noster in Codice *Tit. De Sacrosanctis Ecclesiis num.* 4. " Vetuit Edicto suo Carolus quintus bona „ Immobilia Ecclesiis aliisque piis locis ultra acquiri abs- „ que consensu Principis. Quod providentissimus Im- „ perator neque sine magna ratione, neque sine ex- „ emplo constituit. Idem enim olim Imperator Nice- „ phorus Phocas edixerat, Zonar. *Tom.* 2. *Annal.* alii- „ qui Christiani Imperatores *lib.* 20. & 27. *C. Theod.* „ *De Episcopis & Cleric.* etiam D. Hieronymo laudan- „ te *lib.* 2. *ep.* 12. *Non de lege*, inquit, *conqueror*, *sed* „ *de causa*, *quâ hanc legem meruimus*. Namque in sa- „ cri Officii reverentiam congestæ Majorum pietate „ opes penè causam reverentiæ imminuerant, quo- „ rumdam (ante salubrem Concilii Tridentini medelam) „ fastu, luxu, desidiâ. Nam, ut ait Salvianus „ *lib.* 2. *ad Eccles. Cathol.* „ *Nimiâ profusione opum non* „ *suffulcitur Religio*, *sed evertitur*.

XXIII. Pro intellectu hujus Carolinæ, quâ hodie utimur, notandum, *manum mortuam* in hac materia appellari, " Ecclesiam, civitatem, Collegium (ait Pecquius Tractatu De Amortizatione *cap.* 2.) „ sive illud „ quodcumque Corpus, vel Ecclesiasticum, vel secu- „ lare, quod bonorum capax est. „ Ideo verò *manus-mortua* hujusmodi Corpus appellatur, " quod quemad- „ modum, ait Pecquius, morientis hominis manus, id „ quod comprehendit, firmissimè conclusum tenet, „ neque facilè remittit: sic etiam, quidquid Ecclesia „ seu Corpus istiusmodi semel acquirit, & in manum, „ hoc est, potestatem suam semel accipit, non nisi mag- „ na cum difficultate & solemnitate in commune homi- „ num commercium deinde remittit, sed accumulan- „ do conservat.

XXIV. Ut ergo aliquid censeatur relictum *manui-mortuæ*, debet illud esse relictum *Corpori* ut *Corpori*: nam si singulis de Corpore sit relictum, non censetur relictum *manui mortuæ*.

Hoc ex capite, si quis pauperes certæ urbis vel Parochiæ instituit hæredes, vel cognationi suæ annua cibaria reliquerit in sumptus studiorum, institutâ fundatione in Collegio Academico, defendi probabiliter potest (ait Stockmannius *Decis. Brabantinâ* 4.) non *manum-mortuam*, seu Corpus aliquod vel Collegium esse vocatum, sed singulas personas esse vocatas certo ordine, inter quæ multùm interesse ostendit *L.* Cum Senatus 20. *ff. De rebus dubiis*, in verbis: *Nisi singulis legetur*, *hi enim non quasi Collegium*, *sed quasi certi homines admittentur ad legatum*. Hæc Stockmannius, qui & addit: " Unde & res immobiles sic relin- „ qui posse non improbabiliter audivi sustineri in lite „ quapiam. (*a*)

XXV. Amortizatio juxta hodiernum loquendi usum nihil aliud est, quam indulgentia, dispensatio, & concessio facta iis, quos *manus mortuas* vocamus, bona immobilia acquirendi & possidendi.

XXVI. Hanc hodie in Gallia solus Rex indulget; uti testatur Paponius in suis Arrestis *Lib.* 1. *tit.* 14. *Arresto* 1. In his Regionibus Carolus V. in sua Constitutione cavit, Amortizationem non concedendam, nisi de expresso, unanimi, & communi assensu ipsius Principis, & Magistratûs urbis Metropoliticæ, sub qua bona amortizanda sita sunt.

XXVII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem initis 10. Mart. 1541. *tit.* 3. *num.* 1. dicitur: " Illa bona *tantùm* censeri debent *amorti-* „ *zata*, quæ à jurisdictione seculari per Principem sunt „ exempta, litteris desuper ritè expeditis, vel quæ à „ 70. aut 80. annis tanquam amortizata per Ecclesiam „ possessa sunt.

XXVIII. " Diploma Amortizationis, (ait Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 87. §. 2.) „ vix negari „ solet, quando Principi cæterisque constat, Pastori- „ bus, seu Monasteriis non esse provisum de compe- „ tentia.

XXIX. " Quia verò (pergit Anselmo) per hujus- „ modi concessionem Regi, vel Dominis loci dam- „ num infertur propter laudimia (*b*) & publicationes, „ seu confiscationes, & per eas bona immobilia subdu- „ cuntur è potestate seculari, adeòque impositionibus „ gravari non possunt, sicut cætera bona in manibus „ Laïcorum existentia: hinc pro obtinendo jure mor- „ ticinii (*c*) solent supplicantes Regi pro jure confisca- „ tionis offerre censum aliquem irredimibilem, & cum „ Domino loci ratione laudimiorum componere, & de- „ nique bona amortizanda subjicere, & obnoxia red- „ dere impositionibus, talliis, contributionibus, pre- „ cariis aliisque oneribus, perinde ac si essent in potestate „ seculari. Hoc modo cessant incommoda, seu ratio- „ nes, ob quas prohibitum est Ecclesiasticis & Monaste- „ riis acquirere.

Si quis plura scire desideret de hac Amortizationis materia, consulat Pecquium in tractatu *De Amortizatione bonorum*; & Zypæum in Jure novo tit. *De foro competenti*, & alios ab illis citatos.

(*a*) Hoc Legatum existimatur factum manui-mortuæ, quia addicitur Collegio, quod est Communitas.

(*b*) Laudimium dicitur præmium, quod præstatur pro renovatione Emphyteuticæ. *In Long. legib. lib.* 4. *cod.*

(*c*) Morticinii nomine intelligitur Tributum, quod Dominus post sui Vasalli mortem exigebat ab hæredibus defuncti.

CAPUT IV.

De Amortizatione iterum differitur.

1. *Inquiritur origo Amortizationis.*
2. *Quid Reges Galli & Hispani hac de re sanxerint.*
3. *Dissidium hac de re inter Sedem Apostol. & Rempub. Venetam.*
4. *Hanc interdicto subjecit Paulus V.*
5. *Causa Reipubl. à Paulo Veneto propugnatur.*
6. *Probatur quod Respublica in sua lege de rebus Ecclesiæ non disposuerit.*
7. *Juramentum in alienatione bonorum immobilium.*

I. Capitis præced. num. 26. dictum est acquisitionem bonorum immoblilium fieri non posse à Communitatibus, quæ *Manus-mortuæ* nuncupantur, nisi principis consensus accesserit, " Necessarius ille „ fuit ex quo sub finem secundæ stirpis Regum Fran- „ corum adventitia feudorum jura in mutationibus in- „ troduci cœperunt, *Ait D. Ducange Dict. verbo Ad-* „ *mortizatio:*

„ *mortizatio:* Nam ante ea tempora fundos liberè acquirebant Ecclesiæ, acceptis tantùm à Regibus litteris „ *Emunitatis*, soluto censu annuo, redditisque Domino feudali debitis servitiis pro quibuscumque possessionibus suis obnoxiis, præter mansum integrum, „ qui ab omni redhibitione immunis erat. „ *Jancitum est*, inquit Carolus Magnus, ut *unicuique Ecclesiæ unus mansus integer absque ullo servitio attribuatur*.

Mansus Ecclesiasticus dicitur ea agri portio, quæ ipsi Ecclesiæ in dotem assignari solebat, vel presbytero Ecclesiæ deservienti, cum aliquot mancipiis, quæ quidem portio ab omnibus oneribus immunis erat. Quo præcisè tempore quodlibet Ecclesiæ bonum *immobile* fuerit *amortizationi* obnoxium, assignari non potest?

II. Galli & Hispani Reges diversis temporibus prohibuerunt, ne bona *immobilia* transferrentur in Monasteria aliaque Corpora Ecclesiastica, sive, ut vocant *manus mortuas*, nisi obtentis litteris amortizationis.

Non desunt, qui ausu temerario scribere & docere tentârunt Principes seculares similem legem ferendo suam excedere potestatem, eamque legem tanquam immunitati & libertati Ecclesiasticæ contrariam omnino esse reprobandam.

III. Et quidem legitur, quod cum Respublica Veneta sub initium decimi septimi seculi similem legem edidisset, eam Paulus V. declaraverit per specialem Bullam, ut Ecclesiæ libertati, & immunitati contrariam, atque per Rempublicam revocari mandaverit.

IV. Cùm verò Respublica mandato Pontificis non parendum; editamque hanc legem nullatenus libertati aut immunitati adversam arbitraretur, imò eam conservationi Reipublicæ planè necessariam; tandem idem Pontifex Rempublicam Ecclesiastico interdicto subjecit; cui interdicto tanquam subreptitiè vel obreptitiè à Pontifice extorto nullatenus obtemperandum censuit Respublica, omnibusque suis subditis tam laïcis, quàm Ecclesiasticis seu secularibus, seu regularibus vetuit sub gravissimis pœnis huic interdicto obtemperare; sed illud voluit, ut nullum atque invalidum ab omnibus haberi, & ut tale publico edicto declaravit.

Hac occasione plures singulares tractatus editi leguntur, quibus æquitas & justitia hujus legis solidissimè astruitur, & Principum auctoritas in ferenda simili lege vindicatur.

V. Plures ex his tractatibus inserti leguntur tomo 3. Monarchiæ Imperii per Melchiorem Goldastum; atque inter alios doctissimus tractatus Pauli Veneti sub hoc titulo: *Considerationes censurarum Pauli V. Pontificis contra serenissimam Rempublicam Venetam*, ubi advertit, quod lex, quæ prohibet, ne quis laïcorum *immobilia* sua bona ad Ecclesiasticos transferat, " nihil Ecclesiasticis præcipiat, sed laïcis solummodo; & secularibus legem imponat, & quam injuriam facere Princeps eo potest, dum subditis, ne cum hoc vel illo certo hominum genere contractus ineant, prohibet? In omnibus enim regnis usitatissimum est, ut prohibeatur, ne omnis generis merces aut exportentur, aut etiam sine discrimine inferantur, hoc itaque fiet in offensionem exterorum? Non credo quemquam in hanc consequentiam assensurum; idque tantò magis, quando privati talem legem de suis ipsorum bonis statuunt, & in contractibus has conditiones inferunt, ne is, quicumque ipsis in societate est, commodum suum Ecclesiis vendere, aut alio quovis modo ad easdem alienare possit. Quemadmodum etiam nonnulli, ut bona ab iis parta inter suos maneant, in testamentis præcavent, ne quid ad Ecclesias transferatur: & ita sanè omnes leges de fideicommissis libertati Ecclesiæ repugnarent, dum scilicet bona in Ecclesiis relinquere prohibent.

VI. Post hæc probat, in hac lege Principem non disponere de rebus Ecclesiæ, sive ad Ecclesiam jam spectantibus, sed de rebus suæ jurisdictioni planè subjectis; & eatenus sibi propriis disponere; ac propterea posse statuere, ne ad Ecclesiasticos, sive *manus mortuas* bona illa transferantur; præsertim quod per eam translationem quodammodo ejus jurisdictioni subtrahantur, nec jura Principis salva & integra esse possint.

Quapropter sicut privatus quisque potest præcavere, ne sua bona ad Ecclesiam transferantur citra violationem libertatis Ecclesiasticæ, non dubium, quin idem liceat Principi, si ex ea translatione sua jura inverti prævideat.

VII. Non obstantibus iteratis iisque admodum rigorosis Principum edictis, vetantibus omnem bonorum *immobilium* quocumque titulo alienationem, & translationem in corpora Ecclesiastica, sive *manus mortuas*, nihilominus deprehensum fuit, plurima hujusmodi, suppositis aliorum privatorum hominum nominibus, in Monasteria, aliasque *manus mortuas* cum non exiguo Reipublicæ detrimento transferri. Quare ad obviandum hisce fraudibus, necessaria visa est nova rursus Principis ordinatio, quæ prodiit 3. Decembris anni 1638. relata Parte 1. Edict. Brab. *lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 9. quâ inter cætera ad præveniendas fraudes, per quas nonnulli nomen suum supponebant in alienatione bonorum immobilium, quasi in ipsos bona illa immobilia transferrentur, cum tamen reverà hæc alienatio esset in commodum *manûs mortuæ*, injungitur tam venditoribus, quam emptoribus dictorum bonorum immobilium, ut in venditione & emptione, eorumque inhæredatione declarent sub *juramento* hanc alienationem non fieri *directè*, seu *indirectè* in commodum alicujus *manûs mortuæ*: utque in ipso actu inhæredationis fiat expressa mentio factæ hujus declarationis.

Dolendum sanè, quod Ecclesiasticorum, & Religiosorum quorumdam nimia aviditas copulandi agrum agro, Principes coëgerit, subditis suis simile juramentum imponere, eos periculo perjurii sæpiùs exponendo; ita ut hîc meritò applicaretur, quod occasione similis legis suo tempore dixit sanctus Ambrosius: legem non reprehendo, sed doleo, quod talem legem meriti fuerimus. (*a*)

(*a*) Ut possit innotescere hodierna Francorum Jurisprudentia, legatur Edictum, quod Rex noster Ludovicus XV. dedit mense Augusto anno 1749. Refertur inter monumenta hujus voluminis sub littera L. pag. 917.

CAPUT V.

Qui Ordines *Mendicantes*; & eorum specialis paupertas; ac quæ Religiosa *Mendicitas*.

1. *Qui Religiosi dicantur* Mendicantes?
2. *Ordines* Mendicantes *olim redditus habere non poterant*.
3. *Aliqui sunt Mendicantes ex* Regula, *alii ex* Constitutionibus.
4. *Soli Franciscani sunt Mendicantes ex* Regula.
5. *Meritò S. Franciscus dicitur primus* Mendicantium *auctor*.
6. *Ordo S. Dominici in prima sua fundatione redditus in communi possedit*.
7. *Similiter Ordo Eremitarum S. Augustini*.
8. *Ordo Carmelitarum dici non potest Mendicantium ex* Regula.
9. *Tempore editi libri Decretalium non videntur Ordines Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum fuisse Ordines* Mendicantes.
10. *Hi Ordines videntur sensim Ordinibus* Mendicantibus *fuisse annumerati*.
11. *Circa medium seculi* XIII. *videtur Ordo Carmelitarum Ordinum mendicantium institutum cœpisse arripere*.
12. *Similiter circa idem tempus Ordo Eremitarum S. Augustini eam vitæ normam cœpit imitari*.
13. *Ex Decreto Concilii Lugdunensis sub finem seculi* XIII.

XIII. constat hos Ordines necdum tanquam Ordines Mendicantes fuisse approbatos.
14. Decretum Concilii Lugdunensis mutilatum tempore Bonifacii VIII.
15. Ex illa mutilatione colligitur Ordines illos tunc fuisse tanquam Mendicantes probatos.
16. Ordo Minimorum Ordinibus Mendicantibus annumeratus.
17. Ordo Societatis Jesu declaratur esse verè de Ordinibus Mendicantibus: & quo titulo?
18. Similiter Ordo Discalceatorum Ordo Mendicantium declaratur.
19. Ordines Mendicantes olim renuntiârunt possessioni bonorum etiam in communi.
20. Creditum fuit hanc paupertatem Ordinibus illis maximè convenire: & quare?
21. Experientia postmodum docuit, quòd, multiplicato Religiosorum & Monasteriorum numero, difficile esset sine multis incommodis hanc paupertatem servare.
22. Imbecilliores & imperfecti difficulter molestias ex hac paupertate provenientes sustinere possunt.
23. Hi ut molestias & incommoda evadant, pro vitæ subsidiis ad media inordinata recurrere cœperunt.
24. Id evincitur ex Epistolis S. Bonaventuræ.
25. Plures Ordines Mendicantes cœperunt etiam ante Concilium Tridentinum redditus in communi possidere.
26. Synodus Tridentina id omnibus concessit, exceptis Minoribus de observantia & Capucinis.
27. Synodus non vult plures recipi quàm ex redditibus Monasterii & consuetis eleemosynis sustentari possunt.
28. Cur Minores de observantia & Capucini in Decreto Tridentino excepti?
29. Quid in publicatione Concilii Tridentini in Belgio circa prædictum Decretum fuerit notatum?
30. Licèt Ordinibus Mendicantibus concessum sit possidere redditus in communi, non tamen desierunt dici Mendicantes à Mendicitate.
31. Quod S. Franciscus de Mendicitate dixit, id meritò pro norma Religiosæ Mendicitatis accipitur.
32. S. Franciscus noluit ut Fratres mendicarent, nisi deficientibus aliunde vitæ subsidiis.
33. Ut Fratres à solicitudine anxia vitæ necessariis acquirendis liberaret, voluit, ut non erubescerent in necessitate eleemosynas ostiatim petere.
34. Petere aut accipere eleemosynas extra necessitatem & ultra necessitatem, speciem furti reputavit Franciscus.
35. S. Franciscus tantùm voluit Fratres mendicare, dum ex labore manuum vivere non possunt.
36. Nicolaus III. declaravit à labore manuum exemptos, qui studiis aut Ecclesiasticis ministeriis obeundis vacant.
37. S. Thomas docet tribus titulis Religiosos posse ex eleemosynis vivere.
38. Hodie penè solo titulo ministerii populo impensi Religiosi ad eleemosynas petendas admittuntur.
39. Sine consensu civilis Magistratûs ægrè hic admittitur collectio eleemosynarum.
40. Viventes eleemosynis debent tanquam pauperes paucis esse contenti.
41. Non debent Ordines otiosis & non laborantibus gravari.
42. Cavere debent in eleemosynarum collectione speciem avaritiæ, & turpis quæstûs.
43. Solicitè cavere debent vitia & abusus Quæstorum.

I. HI dicuntur Mendicantes (ait Glossographus ad „ *Cap. Un. De Excessibus Prælat. in VI.* in „ Verbo, *Mendicantes*) quibus victum tribuit incerta „ mendicitas: & qui redditus aut possessiones ex Re„ gula vel Constitutionibus habere non possunt. Quæ definitio accepta ex *Cap. Unico* §. CONFIRMATOS *De Religiosis Domibus in VI.* in quo dicitur, Ordines aliquos per Sedem Apostolicam confirmatos, & post Concilium Lateranense sub Innocentio III. institutos, " quibus ad congruam sustentationem redditus aut „ possessiones habere professio sive Regula quælibet in„ terdicunt, sed per *quæstum publicum* tribuere victum „ solet *incerta mendicitas*.

II. Si igitur jus commune inspiciamus, Religiosi, quos *Mendicantes* dicimus, nec *in commum* redditus aut possessiones ad congruam sustentationem habere possunt, victumque tanquam pauperes ex eleemosynis etiam, si opus fuerit nec ultrò offerantur, *ostiatim* emendicatis accipere debent.

III. Duo verò, ut ex allegatis intelligitur, sunt hujusmodi Ordinum Mendicantium genera. Alii enim sunt tales ex *Regula*, alii verò ex *Constitutionibus* ipsi Regulæ, quam profitentur, postmodum adjectis.

IV. Prioris generis sunt soli Franciscani; quorum Regula à S. Francisco dictata. & ab Honorio III. probata in Constitutione, quæ incipit: *Solet annuere* 5. *in Bull. Roman. cap* 6. hæc habet: " Fratres *nihil* sibi „ *appropprient*, nec domum, nec locum, nec aliquam „ rem, sed tanquam peregrini, & advenæ in hoc seculo, „ in paupertate & humilitate Domino famulantes, *va„ dant pro eleemosyna* confidenter. Nec oportet eos „ verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pau„ perem in hoc mundo. Hæc est illa celsitudo altissi„ mæ paupertatis, quæ vos carissimos fratres meos, „ hæredes & reges regni Cœlorum instituit, pauperes „ rebus fecit, virtutibus sublimavit. Hæc sit portio ve„ ra, quæ perducit in terram viventium, cui, dilectissi„ mi Fratres, totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomi„ ne Domini nostri in perpetuum sub cœlo habere ve„ litis.

Et rursus in suo Testamento, quod in Bullario Romano ipsi Constitutioni Pontificiæ subjicitur, de hac paupertatis professione ita loquitur: " Et ego manibus „ meis laborabam & volo laborare, & omnes alii fra„ tres mei firmiter volo quod laborent de laboritio, „ quod pertinet ad honestatem. Et qui nesciunt, dis„ cant, non propter cupiditatem accipiendi pretium „ laboris, sed propter bonum exemplum, & ad repel„ lendam otiositatem. Et *quando non daretur nobis pre„ tium laboris, recurramus ad mensam Domini, petendo „ eleemosynas* OSTIATIM.

V. Nullæ aliæ Monachorum Regulæ hujus abdicationis redditium ac possessionum etiam in *communi*, aut *mendicitatis* ullibi meminêre: ut meritò S. Franciscus primum hujus instituti fundamentum posuisse dicatur; atque primus Ordinum Mendicantium Fundator eo titulo jure merito dici queat.

Tametsi enim aliorum Ordinum, qui hodie Mendicantes dicuntur, institutio, Ordinem S. Francisci præcessisse potuerit, nonnisi tamen post institutum Ordinem S. Francisci, atque ab eo exaratam hanc Regulam, hoc vivendi institutum acceperunt: ac propterea Mendicantes non *ex Regula* sed ex *Constitutionibus* dicuntur.

VI. Et quidem Dominicani Regulam S. Augustini à suo Fundatore acceperunt; nec aliam hucusque receperunt, quæ de hac abdicatione redditium aut mendicitate loquatur.

Unde & Ordinem Dominicanorum in suo exordio redditus ac fundos quin & decimas, & Ecclesias cum suis proventibus *in communi* possedisse, evidens est ex Bulla Honorii III. hujus Ordinis confirmatoriâ, quæ incipit: *Religiosam vitam*. Quin imò nonnisi quadriennio post Ordinis confirmationem in generali Conventu Bononiæ coacto, à Beat. Dominico aliisque Ordinis Fratribus omnium bonorum abdicatio facta est; & ne imposterùm habere liceat, Constitutione editâ sanxerunt; atque tunc ex eleemosynis, etiam *Mendicato* acquirendis, vivere cœperunt; idque ad exemplum & imitationem, ut dicitur S. Francisci.

VII. Simi-

VII. Similiter Eremitas S. Augustini eamdem cum Dominicanis Regulam S. Augustini profitentes nequaquam Mendicantes *ex Regula* dici posse, compertum est.

VIII. Nec Ordo Montis Carmeli, sive Carmelitarum talis dici potest. Regula enim S. Basilii, sive Regula Albertina Regulæ Basilianæ conformis, quam hi primitus acceperunt & nunc profitentur, redditituum & bonorum immobilium *in communi* possessionem non prohibet: Imo ex ipsa Regula Albertina *cap.* 7. sat constat, Fratres Montis Carmeli primitus bona *in communi* possedisse.

IX. Quo vero tempore hi duo Ordines, nimirum Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum, fuerint Ordinibus Mendicantibus annumerati, & tanquam tales à Romanis Pontificibus recogniti ac probati, non satis constat.

Illud sat constare videtur, tempore Gregorii IX. neutrum illorum Ordinum *Mendicantibus* fuisse annumeratum: quia uti observat Azorius *Institutionum Moralium parte* 1. *Lib.* 12. *c.* 23. in toto libro Decretalium jussu hujus Pontificis collecto, solummodo referuntur duo Ordines Mendicantes, *Prædicatorum* scilicet & *Minorum*.

X. Verisimile est, hos Ordines *sensim* & citra ullam specialem & expressam Pontificiam Constitutionem Ordinibus Mendicantibus fuisse annumeratos.

XI. Siquidem Innocentius IV. in Bulla, qua Regulam à S. Alberto Fratribus Eremitis de Monte Carmelo traditam declaravit, & in aliquibus mitigavit, quæ incipit, *Quæ honorem* 6. in Bull. Rom. *cap.* 13. testatur, Fratres Ordinis illius *mendicare consuevisse*: "Ab esu „ carnium abstineatis, nisi pro infirmitatis vel debilita„ tis remedio sumantur. Et quia, ait, oportet vos fre„ quenter *mendicare* itinerantes, ne sitis hospitibus one„ rosi, extra domos vestras sumere poteritis pulmen„ ta cocta cum carnibus.

Plura in eadem Regulæ mitigatione contineri, quæ innuunt, jam tum Carmelitas (qui primum more Eremitico vixerant, atque adhuc *Eremitæ de Monte Carmelo* in Bulla Honorii III. Regulæ Albertinæ confirmatoria, dicebantur) ad vitam Cœnobiticam, atque ad normam aliorum Mendicantium cœpisse regulari; uti ex collatione Regulæ Albertinæ, quemadmodum in Bulla Honorii III. continetur, cum eadem Regula per Innocentium IV. mitigata & mutata, facile videri potest.

XII. Alexander IV. immediatus Innocentii IV. successor in Bulla, qua diversas Eremitarum Congregationes, quarum quædam *S. Guillelmi*, quædam *S. Augustini* Ordinum, nonnullæ autem Fratris *Joannis Boni*; aliquæ vero *de Fabali*, aliæ vero *de Britinis* censebantur, univit in unam Congregationem sub denominatione *Fratrum Eremitarum S. Augustini*, ejusque Regula, ac uniformis habitus delatione, ibidem §. 6. hæc habet: "Vos universos, & successores vestros à bacu„ lis & ferulis deportandis, & quod non cogamini ad „ *recipiendas possessiones aliquas, vel habendas*, decer„ nens perpetuo liberos, & exemptos.„ Incipit Bulla, *Licet Ecclesiæ* 6. in Bull. Rom.

Refert insuper Azorius Institutionum Moralium *parte* 1. *lib.* 12. *c.* 23. ex S. Antonino, quod Innocentius IV. immediatus Prædecessor Alexandri IV. decrevisset jam dictos Eremitas sub variis nominibus & Ordinibus viventes in unum corpus redigere, ut more Prædicatorum & Minorum *cibo mendicato* viverent, ad populum conciones haberent, pœnitentium confessiones exciperent, & cæteras functiones Ecclesiæ obirent; sed cum morte præventus perficere non potuerit, Alexander IV. ejus successor perfecit.

Ex his non obscurum est, circa hoc tempus, scilicet sub medium seculi XIII. hos Ordines incœpisse redditus ac possessiones etiam in *communi* abdicare; adque ad exemplum Fratrum Minorum & Prædicatorum ex *eleemosynis* vivere; ac in cæteris quoque *Mendicantium* Institutum arripere.

XIII. Hos tamen Ordines inter Ordines Mendicantes *specialiter* nec eo tempore fuisse relatos, neque pro talibus à Sede Apostolica recognitos, indicat Gregorius X. in Concilio Lugdunensi an. 1274. celebrato; ubi Ordinum præcipue Mendicantium multiplicationem nimiam redarguens; ipsosque Ordines Mendicantes post Concilium Lateranense subinductos & S. A. approbationem necdum commeritos, censens supprimendos: atque una declarans, quod ad *Prædicatorum* & *Minorum* Ordines (quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet *approbatos*) præsentem non patiatur Constitutionem extendi; de Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum Ordinibus ita loquitur: "Cæ„ terum *Carmelitarum* & *Eremitarum* Ordines, quorum „ institutio dictum Concilium generale præcessit, in *suo* „ *statu manere concedimus*, DONEC de ipsis aliter fue„ rit ordinatum. Intendimus siquidem tam de *illis*, „ quam de reliquis, etiam non Mendicantibus Ordini„ bus, prout animarum saluti, & eorum statui expe„ dire viderimus, providere.

Ita habet Decretum à Gregorio X. in Concilio Lugdunensi editum, extatque tomo 11. Conciliorum generalium *col.* 989. Ex quo non obscurum est, Gregorium X. concessisse quidem, ut hi Ordines in *suo statu*, prout tunc erant, permanerent, donec de ipsis aliter provideretur, sed nequaquam *positive* probasse, aut positive *probatos* credidisse.

XIV. Scio quidem in *cap. unico* §. SANE *De Religiosis domibus in* VI. ubi hoc Decretum refertur, pro his verbis, in SUO *statu*, legi, in SOLIDO *statu*; sed scio quoque jam pridem Glossographum ad citatum Capitulum verbo, *In solido*, notasse: *alias* SOLITO: „ Et hoc, ait, detrahit Bonifacius (scilicet VIII. Sexti Decretalium Auctor) „ de Concilio Gregorii: „ sic enim dicebat littera, *in* SUO *statu* volumus per„ manere, donec de ipsis fuerit ordinatum: Intendi„ mus siquidem, &c.„ prout supra ex Concilio relatum est. Subjungit deinde Glossographus: "Et dicebatur „ quod Gregorius nolebat aliquem de Mendicantibus „ dimittere, nisi Prædicatores & Minores: De non Men„ dicantibus tres, Cisterciensem, Ordinem Nigrorum, „ & de Templariis & Hospitalariis unum Ordinem fa„ cere.„ Hæc Glossa.

XV. Interim ex illa textus mutatione & mutilatione non obscurum est advertere, tempore Bonifacii VIII. id est, sub finem seculi XIII. aut initium XIV. Ordines Carmelitarum & Eremitarum S. Augustini Ordinibus Mendicantibus fuisse *stabiliter* annumeratos, atque ut tales agnitos ac receptos: ideoque & ab eo tempore passim quatuor famosi Ordines Mendicantium recensiti fuere; scilicet, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum; de quibus loquens Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 4. *cap.* 7. ait: „ Aliquot retro seculis in Ecclesiam recepti sunt quatuor „ Mendicantium Fratrum Ordines, quo Parochorum „ in verbi Ministerio cooperarii forent.

XVI. His quatuor Ordinibus successu temporis plures accesserunt, atque inter Ordines Mendicantes recensiti. Ordinem S. Francisci De Paula vulgo *Minimorum*, inter Ordines *Mendicantes* comprehendi speciali Bulla declaravit Pius V. quæ incipit, *Apostolicæ Sedis*. 49. *in Bull. Rom.*

XVII. Idem Pontifex per Bullam quæ incipit, *Dum indefessæ*. 131. *in Bull. Rom.* Religionem Clericorum Regularium Societatis Jesu, esse *vere* de *Ordinibus Mendicantibus* declaravit; "Tum quia, ait, ipsa Societas „ MENDICANS existit, quippe quæ ex ejus Instituto „ & Constitutionibus à Sede Apostolica confirmatis, „ *bona stabilia possidere nequit*, sed *incertis* eleemosy„ nis, fideliumque largitionibus & subventionibus vi„ vit; tum quia non minus quam cæteri Mendicantes „ in *excolenda* vinea Domini assidue laborat.

XVIII. Carmelitarum Discalceatorum Ordinem esse unum è quatuor Ordinibus Mendicantibus, scili-

cet, Ordinem *Carmelitarum*, cujus Religiosi Regulam ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano habitantibus in Monte Carmelo traditam & ab Innocentio IV. confirmatam, profitentur & observant, declaratur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Romanum Pontificem* 101. in *Bull. Rom.*

XIX. Ex hactenus dictis habemus, Ordines Mendicantes, partim ex Regula, uti S. Francisci, partim ex Constitutionibus & consuetudine, jam pridem renuntiasse redditibus & possessionibus, non tantum in particulari, sed etiam *in communi*; ita ut nec ipsa *Communitas* redditus & possessiones, è quibus singuli sua necessaria acciperent, habere posset.

XX. Hanc paupertatem Ordinibus sive Religionibus Mendicantibus, quæ non tantum ad contemplandum, sed etiam ad *contemplata* aliis tradendum ordinantur, magis convenire docuit S. Thomas 2. 2. *q.* 187. *art.* 7. "Quia, inquit, illis Religionibus quæ ordinantur ad contemplata aliis tradenda, competit vitam habere maxime ab exterioribus solicitudinibus expeditam. Quod quidem fit dum *modica*, quæ sunt *necessaria* vitæ, *congruo tempore procurata* conservantur.

Non dubium, quia, si vitæ necessaria suo tempore subministrarentur iis, qui ad contemplandum ac contemplata per prædicationem aliis tradendum sunt ordinati, sine minore solicitudine, ac consequenter sine minore impedimento suis functionibus insistere possent: "Nam, ut ait idem Doctor, possessiones communes multas solicitudines ingerunt de ipsis conservandis, & custodiendis & excolendis.

XXI. Verum vix Ordinibus hisce exortis, & nonnihil multiplicatis, visum fuit, quam difficile, quamque molestum sit, tantum Religiosorum numerum Fidelium eleemosynis sustentari; adeo ut ex Matthæo Parisiensi ad an. 1258. in suo Monastico referat Dadinus Alteserra *lib.* 1. *cap.* 11. "Universitas insuper Parisiaca per Prædicatores & Minores non mediocriter est perturbata; tot autem Ordines exorti sunt, quod hi hos & è converso supplantant: *nec sufficit*, ut consuevit populus, eos *plebeiis eleemosynis* sustentare.

XXII. Insuper altissima illa paupertas, quæ nec *in communi* redditus possessionesque admittit; sed jubet vitæ necessaria à Fidelium mera liberalitate, quasi *mendicato* exspectare, frequenter non exigua secum trahit incommoda ac molestias, quibus ferendis pene non sufficiunt etiam illi, qui ad vitæ Monasticæ perfectionem jam aliquatenus pervenerunt.

Unde S. Thomas in Opusculo 15. *cap.* 16. expresse fatetur, quod expediat propter eos qui non sunt *summæ* perfectionis capaces, *communes* possessiones possideri.

Hinc plurimæ inordinationes, & ipsa quoque Regularis disciplinæ collapsio tandem in multis Monasteriis secutæ sunt.

XXIII. Cum enim multiplicatis Ordinum Mendicantium Fratribus, cœpissent & imbecilliores minusque perfecti inter ipsos reperiri, qui molestias & incommoda, ex summa illa & utilissima paupertate provenientia, animo Christiano ferre non possent; compertum fuit, quod multi, ut se à molestiis ac indigentiis eximerent, recurrerent ad media ab Instituto suo, & mente Patrum aliena, ac ipsius Religionis disciplinam enervantia, imo quæ ipsi populo ac Clero hos Ordines odiosos redderent.

XXIV. Et quod mirum, eodem seculo quo primum exorti fuerunt Mendicantes, ad Provinciales & custodes sui Ordinis scribit Seraphicus Doctor Bonaventura, tunc Ordinis Minorum Minister Generalis electus: "Perquirenti mihi causas, cur splendor nostri Ordinis quodammodo obscuratur, Ordo exterius inficitur, & nitor conscientiarum interius defœdatur; occurrit negotiorum multiplicitas, qua pecunia nostri Ordinis paupertati super omnia inimica avide petitur, incaute recipitur, & incautius contrectatur. Occurrit quorumdam Fratrum otiositas, quæ sentina est omnium vitiorum; qua plurimi consopiti, monstruosum quemdam statum inter contemplativam & activam eligentes, non tam carnaliter quam crudeliter sanguinem comedunt animarum. Occurrit evagatio plurimorum, qui propter solatium suorum corporum, gravando eos per quos transeunt, non exempla post se relinquunt vitæ, sed scandala potius animarum. Occurrit importuna petitio, qua omnes transeuntes per terras adeo abhorrent Fratrum occursum, ut eis timeant, quasi prædonibus obviare. Occurrit ædificiorum constructio sumptuosa & curiosa; quæ pacem Fratrum inquietat, amicos gravat, & hominum perversis judiciis multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatum, quam Regula nostra prohibet, ex qua suspiciones, infamationes, & scandala plurima oriuntur. Occurrit improvida commissio officiorum, qua Fratribus nondum usquequaque probatis, nec carne maceratis, nec spiritu roboratis, imponuntur officia vix portanda. Occurrit etiam sepulturarum & testamentorum avida quædam invasio, non sine magna turbatione Cleri, & maxime Sacerdotum.

Similia deploravit idem sanctus Doctor in alia Epistola ad eosdem Provinciales & custodes Ordinis sui iterato data, & in Ordinis Annalibus ac temporis illius historiis latius relata.

Neque alii Mendicantium Ordines ab iis incommodis immunes fuisse, eorum chronica & antiqua monumenta, & iis eliminandis opposita Statuta, abunde evincunt.

XXV. Prudentiores autem proprius expendentes, aucto Religiosorum numero, nec non ipsius primo Religionis fervore, & Laicorum in eos affectu defervescente, difficulter posse sine magnis incommodis, absque communibus redditibus & possessionibus Ordinem ejusque disciplinam in sua puritate stare, consultius crediderе, ut illi saltem Ordines, quibus non *ex Regula*, sed solum *ex Constitutionibus* vetitum erat *in communi* redditus & possessiones habere, ab his Constitutionibus nonnihil recederent; atque ad Regulam, quæ redditus & possessiones *in communi* possidendas permittebat, redirent.

XXVI. Quod cum jam pluribus in Religionibus esset per licentiam Sedis Apostolicæ, vel Ordinis contrarias Constitutiones inductum, tandem Synodus Tridentina probavit, "concedendo omnibus Monasteriis & Domibus, tam virorum quam mulierum, & Mendicantium exceptis Domibus Fratrum S. Francisci *Capucinorum*, & eorum, qui Minorum *de Observantia* vocantur, etiam quibus ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia possidere liceat." *Sess.* 25. *De Reformat. Regul. & Monial. cap.* 3. (*a*)

XXVII. Utque Synodus efficacius occurreret incommodis, quæ ex nimia Monasteriorum egestate, & necessariorum ad vitæ sustentationem carentia, nata sunt oriri, eodem Decreto sancivit: "In prædictis autem Monasteriis tam virorum quam mulierum bona immobilia possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari.

XXVIII. Ab hoc Decreto circa possessionem bonorum immobilium excipi voluere *Capucini* & *Minores de observantia*, eo quod non tantum eorum Constitutiones, sed ipsa S. Francisci *Regula*, quam profitentur, hujusmodi bonorum possessionem interdicat, eosque ad altissimam illam paupertatem adstringat.

(*a*) Eo Decreto primum offensus fuit supremus Parisiorum Senatus; sed cum Ordines Mendicantes in possessione quorumdam bonorum immobilium jam versarentur, usu factum est, ut iis ordinibus sua bonorum possessio permitteretur. *Diss. sur la recept. du Conc. de Trente. p.* 41.

XXIX. Circa Decretum Tridentinum bonorum immobilium possessionem Monasteriis Ordinum Mendicantium permittens, prævie ad publicationem ipsius Concilii in Belgio, id notarunt Regia Consilia, non aliter admitti posse, ut Monasteria illa bona immobilia deinceps possideant, quam si ex *consensu Principis bona amortizentur*. Brabanti addiderunt, si id aliter accipiatur, fore contra articulos inaugurationis, seu læti Introitus suæ Provinciæ, quibus custodiendis Regia Majestas jurejurando astringitur. Ita refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 43.

XXX. Quantumvis vero Monasteriis Ordinum Mendicantium, exceptis Capucinis & Minoribus de Observantia S. Francisci, facta sit licentia possidendi bona immobilia *in communi*; atque ea facultate pleraque hodie utantur; nequaquam tamen propterea desierunt esse, & vocari Ordines *Mendicantes*.

Mendicantes quippe præcipue dicti sunt à *Mendicitate*, quam etiam hodie cum bonorum immobilium & redituum *in communi* possessione tanquam partiale medium, quo sibi vitæ subsidium procurare queant, adhuc retinent.

XXXI. Porro sicuti nulla Monachorum Regula ante S. Franciscum vetuit bonorum redituumque in communi possessionem, ita primus ipse Franciscus in sua Regula, *Mendicitatis* seu conquirendi eleemosynas *ostiatim* mentionem fecit; occasionemque nomenclaturæ *Mendicantium Fratrum* dedit.

Quidni igitur quod S. Franciscus de hac mendicitate dixit, pro norma Religiosæ Mendicitatis habeatur ac reputetur?

XXXII. Voluit S. Franciscus in sua Regula, ut Fratres, quibus dedit Dominus gratiam *laborandi*, laborent fideliter & devote; ita tamen ut per laborem sanctæ orationis & devotionis spiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deservire.

Insuper vult, "ut de mercede laboris, pro se & „ suis Fratribus necessaria corporis recipiant, & hoc hu„ militer sicut decet servos Dei, & *paupertatis sanctissi„ mæ* sectatores.

Hæc *cap.* 5. ac tum *cap.* 6. subjungit: "Fratres ni„ hil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec „ aliquam rem, sed tanquam peregrini & advenæ in „ hoc seculo, in paupertate & humilitate Domino fa„ mulantes, *vadant pro eleemosyna*. „ Quasi diceret, si merces laboris vitæ necessariis non sufficiat, tunc Fratres tamquam peregrini & advenæ in hoc seculo *vadant pro eleemosyna*. Quod apertius indicat in suo Testamento.

Hic enim rursus non verbis duntaxat, sed suo exemplo Fratres ad laborandum excitans, dicit: "Et ego „ manibus meis *laborabam* & *volo laborare*, & omnes „ alii Fratres mei firmiter volo quod laborent de labo„ ritio, quod pertinet ad honestatem. Et qui nesciunt, „ discant, *non propter cupiditatem* recipiendi pretium „ laboris, sed propter bonum exemplum, & ad repel„ lendam otiositatem.

XXXIII. Ut vero amplius Fratres à cupiditate & solicitudine lucri ex laboritio suo acquirendi avocaret, §. sequenti subdit. "Et quando non daretur nobis pre„ tium laboris, recurramus ad mensam Domini, pe„ tendo *eleemosynas ostiatim*.

Quasi diceret, laboremus strenue manibus nostris; sed sine anxietate, & cupiditate lucri. Si enim contingat nobis non dari *pretium laboris*, tunc non erubescamus, ut tanquam peregrini & advenæ in hoc seculo in paupertate & humilitate Domino famulantes, *vadamus pro eleemosyna confidenter*, sive recurramus *ad mensam Domini*, petendo eleemosynas ostiatim.

Quare nequaquam obscurum est, S. Franciscum noluisse, Fratres recurrere ad mensam Domini petendo eleemosynas ostiatim, nisi dum jam omnibus rebus & facultatibus, etiam in communi abdicatis, ipsoque laboris pretio deficiente, necessariis vitæ subsidiis destituuntur.

XXXIV. Hinc illud ejusdem Patris legitur apophthegma 41. "Fratres quantoties hortabatur ut inanes „ discursus, & nimias solicitudines in acquirendis vel „ colligendis eleemosynis vitarent, & omnino quæstus „ superfluos abhorrerent, dicens: Fratres, petite tan„ tum victui & vestitui necessaria. Ego de me fateor, „ & gratias ago Deo, quod nonquam fui fur aut latro „ eleemosynarum; semper enim minus accepi, quam „ me contingeret, ne alii pauperes sua sorte frauda„ rentur; quia contrarium facere semper furtum repu„ tavi.

Nihil ergo superflui quæstus ex eleemosynis conquiri voluit S. Franciscus, ipsius mendicitatis Religiosæ atque altissimæ illius paupertatis primus inter Monachorum Patres institutor; quin & *furtum* eleemosynarum aliis pauperibus debitarum esse reputavit, si quid præter victui & vestitui necessaria acciperetur.

XXXV. Adhæc manifestum est, S. Franciscum enixe commendasse Fratribus, ut *manibus laborarent*: & casu quo ex laboritio pretium sufficiens victui & vestitui non acciperent, tunc in subsidium, tanquam pauperes & advenæ in hoc seculo, *ad mensam Domini recurrerent, petendo eleemosynam ostiatim.*

XXXVI. Verum Nicolaus III. in *Cap.* EXIIT *De Verborum Significatione in* VI. elucidans nonnulla dubia circa Regulam S. Francisci, quam ipse aliquando professus fuerat, & exponens verba illa Regulæ, quibus Fratribus labor MANUUM præcipitur, declarat: "Quod „ consideratis verbis prædictis & forma seu modo lo„ quendi, sub quibus Fratres ad hujusmodi exercitium „ inducuntur, non videatur ea fuisse instituentis inten„ tio, quod *vacantes studio* vel *Divinis Officiis*, & *mi„ nisteriis* exequendis manuali labori seu operationi sub„ jiceret, vel ad hoc illos arctaret.

XXXVII. Et ante Nicolaum III. S. Thomas docuit, Religiosos posse ex eleemosynis vivere: primo propter *necessitatem*, quæ provenit vel ex corporis infirmitate, ex qua contingit, quod non possint sibi labore manuum victum quærere, vel si illud, quod ex opere manuum conquirunt, eis ad victum non sufficiat.

Secundo possunt juxta S. Thomam Religiosi ex eleemosynis vivere, si *prædicent* auctoritate Prælatorum, aut altari ministrent & Sacramenta administrent; vel etiam si *studio Sacræ Scripturæ* ad *communem* utilitatem totius Ecclesiæ insistant.

Post hæc subdit S. Thomas, "Si vero aliqui sint „ Religiosi, qui absque necessitate & utilitate quam af„ ferant, velint *otiosi* de eleemosynis quæ dantur pau„ peribus, vivere, hoc est iis *illicitum*. Unde S. Au„ gustinus dicit in libro *De Opere Monachorum*: Ple„ rumque ad hanc professionem servitutis Dei & ex „ conditione servili aliqui veniunt, & ex vita rustica„ na, & ex opificum exercitatione & plebeio labore, „ de quibus non apparet utrum ex proposito servitutis „ Dei venerint, an vitam inopem & laboriosam fu„ gientes vacui pasci atque vestiri voluerint, & insu„ per honorari ab eis, à quibus contemni conterique „ consueverant. Tales ergo se, quominus operentur, „ de infirmitate corporis excusare non possunt. Præ„ teritæ quippe vitæ consuetudine convincuntur. „ Et postea subdit: "Si nolunt operari, non manducent. „ Neque enim propterea ad pietatem divites humilian„ tur, ut pauperes ad superbiam extollantur. Nullo „ enim modo decet, ut in ea vita ubi Senatores fiunt „ laboriosi, ibi fiant opifices otiosi, & quo veniunt, re„ lictis deliciis suis, qui fuerant prædiorum Domini, „ ibi sint rustici delicati. „ Hactenus S. Thomas 2. 2. *q.* 187. *art.* 4. *in C.* qui ibidem cum sibi objecisset in argumento 5. quod "Apostolus nolebat vivere de sump„ tibus Fidelium, ut occasionem auferret pseudo-Apo„ stolis, & ne scandalum poneretur infirmis, ergo „ videtur, quod propter easdem causas Religiosi de-

„ beant

„ beant abstinere, ne de eleemosynis vivant. „ Respondet, “ Quod quando apparet *manifesta* necessitas „ & utilitas; propter quam aliqui Religiosi de eleemo„ synis vivant absque opere manuali, non scandali„ zantur ex hoc infirmi; sed malitiosi, more Pharisæo„ rum, quorum scandalum contemnendum Dominus „ docet *Matth.* 5. Sed si non esset *evidens* necessitas & „ utilitas; posset exinde generari scandalum infirmis: „ quod esset vitandum.

Igitur juxta S. Thomam, cui & S. Bonaventura variis in locis consentit, Religiosi ex eleemosynis vivere possunt, tametsi *manibus* non laborent, si pro Ecclesia spiritualiter ac utiliter *laborent*; atque hoc fere unico titulo hodie Fratres Mendicantes ad colligendas eleemosynas admittuntur.

XXXVIII. Moribus siquidem Belgii vicinarumque Provinciarum passim obtinuit, ut Religiosi ad civitates cum facultate eleemosynas ostiatim petendi, sive *quæstuandi*, ut ajunt, admittantur, modo veniant tanquam Parochialium Ecclesiarum & Ordinariorum Sacerdotum ac Ministrorum coadjutores & subsidiarii, & cum onere inserviendi populo in spiritualibus, ubi id necessitas postularit.

Neque extra civitates alii è Religiosis ad quæstuandum sive ad eleemosynas quærendas admitti solent, nisi qui iis in locis stationes habentes, certis diebus ibidem Parochis in prædicatione aut Sacramentorum administratione assistunt.

XXXIX. Pro hoc notandum, quod hodie in hisce aliisque Provinciis ægre permitteretur, ut Religiosi etiam ex Ordine Mendicantium aliquo in loco eleemosynas colligerent vel peterent, nisi consentiente Magistratu loci. Neque licitum esse, sine consensu Regis, collectam aliquam publicam, etiam pro pauperibus, aut Religiosis, tametsi Bulla Pontificia munitis instituere in Gallia aliisque Regnis, ostendit Carolus Fevretius *lib.* 3. *de Abusu cap.* 1. *num.* 18. quod & in Belgio ægre permitteretur; præsertim si de notabili collecta ageretur.

XL. Porro quocumque titulo hæc Religiosa Mendicitas sive quæstuatio instituatur, semper in illa observanda est moderatio & modestia, quam ipsi Ordinum Fundatores, & ipsæ Regulæ Religiosæ paupertatis & modestiæ requirunt.

Atque imprimis in hac eleemosynarum collectione ipsi Religiosi ex iis viventes, merito attendere debent, se tanquam *pauperes* & *advenas* in hoc seculo vivere; hancque esse præ cæteris Religionibus, Fratrum Mendicantium professionem; atque eo titulo *paucis*, tam in victu quam vestitu debere esse contentos.

Quod evidenter supponit S. Thomas 2. 2. *q.* 188. *art.* 7. *in C.* probans Religionibus institutis ad contemplandum & contemplata aliis tradenda convenire, non habere *possessiones* in *communi*; quia minorem adfert sollicitudinem, dum *modica*, inquit, quæ sunt *necessaria* vitæ, congruo tempore procurata conservantur; non obscure supponens, quod Religiones hujusmodi *modicis* debeant esse contentæ.

Ad quæ reflectens S. Thomæ Commentator Cardinalis Cajetanus, ait, unam ex causis, ob quas experientia teste hodie plus sollicitudinis adferat, vivere ex eleemosynis, quam ex moderatis possessionibus, esse *nimios* Religiosorum *sumptus*. “Nam, inquit, quod triginta Religiosi hodie exigunt, paulo ante *centum* for„ te sufficiebat.

XLI. Ulterius cum hodie pene solo titulo *laboris spiritualis* eleemosynæ à populo petantur; easque eo intuitu populus det, merito quoque Ordines illi attendunt, ne populus nimium gravetur sustentatione eorum, qui ad spiritualem hunc laborem impendendum nullatenus conducunt. Quare, ut ait Cajetanus loco citato, “ non deberent omnes ad harum Religionum „ professionem recipi, sed soli idonei ad officium præ„ dicandi & confessiones audiendi, & ministri eorum „ necessarii.

Hac de causa Magistratus locorum in admissione Ordinum Mendicantium nonnumquam numerum admittendorum ad hunc Conventum limitant, ne alias excessivus eorum numerus administrandis populo spiritualibus haud necessarius, nimium oneri sit; uti supra notavimus.

XLII. Solicite insuper adlaborare debent, ut ita in hac eleemosynarum collectione se exhibeant, ut notam cupiditatis & avaritiæ non incurrant, ipsique populo suadeatur, prædicationem cæteraque spiritualia officia quæstus causa non institui.

Hac de re laudabile est Ordinis PP. Prædicatorum statutum: “ Cum prædicatores se tanquam veros Re„ ligiosos, & viros Apostolicos exhibere debeant, & „ nulli materiam scandali præbere, & ab omni specie „ mali abstinere, idcirco nullo modo debent permit„ tere, ut dum actu prædicant, colligantur pecuniæ, „ sive pro domo, sive pro quacumque persona, ne no„ tam cupiditatis, vel avaritiæ incurrant, & prædica„ tionis officium in vilipendium veniat. Et ob id sub „ pœna excommunicationis mandatur omnibus fratri„ bus, ne de cætero prætextu cujuscumque extranei „ quæstus, & indulgentiæ prædicandæ quovis modo „ discurrant, pretium, aut salarium, pro hujusmodi „ prædicationibus accipiant, vel ad hoc fratrem ali„ quem inducant. Et nihilominus tales divini verbi „ corruptores, qui labe cupiditatis, & quæstuaria il„ lusione splendorem nostræ Religionis offuscant, offi„ cio prædicationis, & bonis ad usum concessis, sint „ ipso facto privati, & per annum ad carceres depu„ tentur. Poterunt tamen Prædicatores, & fratres Con„ ventum commendare, & populo paupertatem, & ne„ cessitatem exponere, ut suo tempore eis eleemosy„ nas conferat, & ad hoc adhortari. „ Hæc ex Summario Constitutionum, declarationum & ordinationum pro regimine Sacri Ordinis Prædicatorum, *parte* 2. *cap.* 59.

XLIII. Denique in hac quæstuatione se ita exhibere debent, ut suo modesto & religioso agendi modo ab odioso illo *quæstorum* hominum genere à Concilio Tridentino abolito se plane distinguant; non minis, aut fraudibus inducant Fideles ad eleemosynas, non petant tanquam debitum, aut solitum, neque ulla arte, etiam prætextu dicendi aliquas orationes, aut lucrandi certas indulgentias, aut aliter extorqueant pecunias aut alia bona, sed *simpliciter*, *pie*, & *modeste* petendo eleemosynam pro sustentatione Fratrum, accipiant tantum quod sibi sponte offertur, nec super iis eleemosynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipsorum Monasteriorum, quemadmodum Pius V. & Gregorius XIII. ex sententia S. Congregationis Concilii Tridentini in simili quoad collectionem eleemosynarum ac intertentionem (*a*) Hospitalium responderunt; uti refert Fagnanus ad *Cap.* Cum ex eo 11. *De Pœnit. & remiss. num.* 21. 22. & 23.

(*a*) Entretien.

CAPUT VI.

Omnia undecumque Religiosis obvenientia in communes usus Fratrum sunt dispensanda.

1. *Norma dispensandi Monasteriorum proventus recte desumitur è norma primorum Christianorum.*
2. *Inter primos Christianos omnia erant communia.*
3. *Erant communia ut in singulorum usus pro cujusque necessitate distribuerentur.*
4. *Eandem dispensandi normam inculcat Regula S. Augustini; estque basis totius vitæ Monasticæ.*
5. *Augustino consonat S. Benedictus.*
6. *Quidquid à parentibus datur Religioso, debet dari Prælato ut in communes usus distribuatur.*

7. S. Bene-

7. *S. Benedictus voluit ut res alicui Religioso à parentibus donata, potiùs uni alteri per Abbatem detur: & quare?*
8. *Hanc proventuum in communes usus dispensandorum normam probat Synodus Tridentina.*
9. *Mentem Synodi Tridentinæ exposuit Clemens VIII.*
10. *Hanc Clementis declarationem & Constitutionem innovavit Urbanus VIII. ac novissimè Innocentius XII.*
11. *Synodus* P. I. *Cameracensis sequuta mentem Concilii Tridentini, declaravit omnia undecunque Religiosis obvenientia, ut* communia *esse dispensanda.*

I. BONA ac proventus Religiosorum in *communi viventium*, quos Cœnobitas dicimus, quomodo sint dispensanda, ostendit ipsa dispensationis norma, quam servârunt primi Christiani Hierosolymis *in communi* viventes, qui ipsam Cœnobitarum vivendi rationem prælineârunt. Hanc Sacer Textus his verbis expressit: *Multitudinis autem Credentium erat cor unum & anima una: nec quisquam, eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis* OMNIA COMMUNIA. *Act.* 4. *v.* 32.

II. Asserit Sacer Textus, quòd nemo istius multitudinis aliquid *suum* esse diceret; id est, nihil sibi appropriaret, sed illis *omnia* essent *communia*; nimirum ut in *communem* multitudinis *usum*, non tanquam uni magis quàm alteri propria, sed tanquam *omnibus* indifferenter *communia* dispensarentur; quemadmodum Scriptura in sequentibus exponit. *Quotquot enim*, ait, *possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem* SINGULIS *prout* CUIQUE *opus erat.*

Capite 2. dixerat Auctor Sacer: *Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia* COMMUNIA. Ad quid erant *communia*? Exponit sacer textus addens: *Possessiones & substantias vendebant, & dividebant ea omnibus, prout* CUIQUE OPUS *erat. Act.* 2. *v.* 44. & 45.

III. Erant ergo omnia illis *communia*, ut multitudini sive Congregationi illorum Fidelium seu Credentium in *communem* usum, sine respectu, à quo plura vel pauciora obvenissent, distribuerentur; imo *singulis* indifferenter prout *cuique opus* erat.

IV. Hæc est illa dispensandi norma, quam Patres tanquam vitæ Cœnobiticæ primarium fundamentum, & totius disciplinæ Regularis basim in suis Regulis fortissimè inculcârunt.

In Regula, quæ S. Augustini dicitur, quamque hodie tum Canonici Præmonstratenses, & qui vulgò simpliciter *Canonici Regulares* dicuntur, tum Eremitæ S. Augustini, item Dominicani pluresque alii utriusque sexûs Ordines profitentur, hæc habentur *cap.* 1. "Primum propter quod in unum congregati estis, ut unanimes habitetis in domo, & sit vobis anima una & cor unum in Deo, & non dicatis aliquid *proprium*, sed sint in vobis *omnia communia*, & distribuatur unicuique vestrûm à Præposito vestro victus & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, sed potiùs unicuique sicut opus fuerit. Sic enim legitur in Actis Apostolorum: *Quia erant ipsis omnia communia.*

Ecce Augustinus voluit, ut nullus aliquid haberet *proprium*, sed omnia essent *communia*; ita scilicet *commune* opponens *proprio*. Sed quare *omnia communia*? Ut distribuatur unicuique de Congregatione prout *opus* est; sive ut in *communem omnium usum* pro cujuscumque *necessitate* omnia *indifferenter* dispensarentur.

Audiamus id Augustinum clariùs *capite* 8. suæ Regulæ exponentem: "Etiam cum quis suis filiis aut aliquâ necessitudine ad se pertinentibus in Monasterio constitutis, aliquam contulerit vestem, sive quodlibet aliud inter necessaria deputandum, non occultè accipiatur, sed sit *in potestate Præpositi, ut in rem communem redactum, cui necesse fuerit, præbeatur.*

Augustinus ergo communia esse *omnia* voluit, etiam à parentibus aut consanguineis alicui *particulari* de congregatione oblata, ut *cui necesse fuerit præbeantur*; id est, indifferenter dispensentur, tanquam toti Congregationi sive *omnibus communia*, nulli autem peculiaria.

V. S. Benedictum etiam audiamus: "Ne quis, inquit, præsumat aliquid habere *proprium*, *nullam omnino rem*, neque codicem neque tabulas, neque graphium, sed nihil omnino: quippe quibus nec corpora sua, nec voluntates suas licet habere in propria potestate: omnia verò necessaria à Patre sperare Monasterii: nec quidquam licet habere, quod Abbas non dederit aut permiserit. *Omniaque omnibus sint communia:* ut sicut scriptum est: *Nec quisquam suum aliquid dicat vel præsumat.*

Nulli aliquid *proprii* esse vult Benedictus, sed omnia *communia*; ut scilicet ex illis quisque omnia necessaria à Patre Monasterii speret; sive accipiat.

VI. Utque hanc communionem ampliùs persuaderet, mandat: "Ut si à parentibus Religioso quidquam directum fuerit, non præsumat suscipere illud, nisi priùs indicatum fuerit Abbati, quod si jusserit suscipi, in Abbatis sit potestate, cui illud jubeat dari. Et non contristetur Frater, cui fortè directum fuerit, ut non detur occasio diabolo." *Cap.* 54. *Regulæ.*

Ergo etiam filiis à parentibus directa sive oblata, ita voluit esse *communia*, ut in potestate Abbatis sit, cui voluerit illa jubere dari.

VII. Et ne *occasio diabolo detur*, persuadendi scilicet filio Religioso, rem sibi à parentibus directam magis sibi, quàm alteri esse debitam, neque omnibus planè communem, voluisse S. Benedictum potiùs alteri dari, quàm filio, cui erat directa, non obscurè citata verba Regulæ innuunt; & jampridem observavit Dionysius Carthusianus, dum citatis hisce Regulæ verbis subjicit: "Rursus ex hoc, quòd rem alicui Monacho missam voluit S. Benedictus *potiùs alteri* datam, quàm illi, concluditur quam *seriosè* & *integrè* volebat, omnem à suis proprietatem, peculiumque excludi." *In Tract. de reformat. claust. art.* 14.

VIII. Hanc rerum omnium perfectam communionem in omnium Patrum Regulis, & Ordinum Constitutionibus expressam & enixè commendatam, Synodus Tridentina tanquam fundamentum ac basim totius Regularis disciplinæ ab omnibus Superioribus observari præcipit; eamque inter substantialia Regularis vitæ reponere non dubitavit: mandatque Superioribus, ut omnis cura diligentiaque ab iis adhibeatur, ut ab illa non recedatur: "Cùm compertum sit, ab eis non posse ea, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent, relaxari: si enim illa, quæ *bases* sunt & *fundamenta* totius Regularis disciplinæ exactè non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse est." *Sess.* 25. *de Regularib. cap.* 1.

Post hæc subjicit cap. 2. tanquam ex priori Decreto consequens: "Nemini ergo Regularium, tam virorum quàm mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere: sed statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usum-fructum, vel usum, administrationem, aut commendam. (*a*)

Quasi diceret, vita Regularis requirit, ut *omnia* sint *communia*; id est, in usum communem totius Communitatis sive Fratrum dispensentur: igitur nemini Regularium quocumque prætextu licet aliqua bona tanquam pro-

(*a*) Hoc Concilii Tridentini Decretum receptum est à Clero Gallicano, simulque confirmatum in ejus Comitiis Generalibus Meloduni habitis an. 1579. *tit.* 23. *cap. de reform. Regularium.*

propria aut etiam nomine Conventûs possidere & tenere; sed ea Conventui incorporanda sunt, tanquam bona ipsius Conventûs sive Congregationis, in usum Conventûs & Congregationis dispensanda.

IX. Hunc Synodi Tridentinæ sensum clariùs exposuit Clemens VIII. in Constitutione edita pro reformatione Regularium, quæ incipit, *Nullus omnino*, 60. in Bull. Rom. ubi §. 2. de hoc Concilii Decreto ita loquitur: " Quo Tridentini Concilii Decreta de paupertatis „ voto custodiendo fideliùs observentur, præcipitur, „ ut nullus ex Fratribus, etiamsi Superior sit, bona immobilia, aut pecuniarios proventus, census, eleemosynas sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quàm ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitiones, legata aut donationes fuerint, tanquam propria, aut etiam nomine Conventûs possidere possit; sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, redditibus, pecuniis ac proventibus confundantur, quò communis inde victus & vestitus omnibus suppeditari possit.

Manifestum est ex sententia Pontificis, *Conventui bona incorporari*, idem esse, atque omnia undecumque Religiosis obvenientia cum cæteris Monasterii seu Conventûs bonis, redditibus, pecuniis, ac proventibus confundi, quò *communis inde victus & vestitus omnibus* suppeditari possit; sive ut verbo dicatur: ut omnia inter Regulares sint communia, & dividantur *singulis prout cuique opus erit*.

X. Citatam Clementis Constitutionem innovârunt Urbanus VIII. in Constitutione, quæ incipit, *Sacra Congregatio* 28. in Bull. Rom. ac Pontifex Innocentius XII. in Decreto edito 18. Julii 1695. hic enixè mandat, vitam *communem* juxta Decreta suorum Prædecessorum in Monasteriis observari; atque certos Conventus designari ad Novitios educandos, in quibus vita communis exactè observetur, uti suprà *tit. 25. cap. 2. num. 22.* annotavimus.

XI. Biennio post absolutam Synodum Tridentinam habita Synodus Provincialis Cameracensis, cui & plures, qui Synodo Tridentinæ interfuerant, astiterunt, decrevit: " Ut omnis illa pecunia vel res quam Monachus vel Monialis acquirere labore sive industriâ, „ sive amicorum liberalitate, seu denique aliâ quâlibet „ occasione possit, Superiori tradatur, ita ut ad nutum „ ejus *tanquam res communis* expendatur. „ *Tit. 8. cap.* 10.

Nequaquam ergo dubitârunt hujus Synodi Patres, quin mens Synodi Tridentinæ esset, ut res omnes Religiosis undecumque obvenientes, Superiori essent tradendæ eum in finem, ut tanquam *res communes* expenderentur.

CAPUT VII.

Peculia Monachorum contrariantur voto paupertatis, & communi vitæ.

1. *Describitur peculium servorum, cum quo peculium Monachorum in multis convenit.*
2. *Ostenditur quomodo hæc duo peculia conveniant.*
3. *Peculium Monachorum est separatum à proventibus Monasterii, sicuti peculium servorum à rationibus Dominorum.*
4. *Ubi habentur peculia, non possunt esse* omnia *communia.*
5. *Quemadmodum peculium servi rectè dicitur* patrimonium *servi; ita & peculium Monachi, ejus* patrimonium *bene dicitur.*
6. *Peculium Monachi rectè asseritur spectare ad Monachum, licèt proprietas civilis esset penes Monasterium.*
7. *Peculium &* proprium *in Monacho sunt synonima.*
8. *Monachi peculia habentes reputantur* proprietarii.
9. *Reservationes redditicum vitalitiorum aut cujuscumque alterius rei in* particulares *usus voto paupertatis adversantur.*
10. *Rerum reservationes in particulares usus adversantur vitæ communi, quam Religiosi profitentur.*
11. *Sententia Christiani Lupi de similibus reservationibus.*
12. *Superiorum dissimulatio, aut dispensatio has reservationes licitas reddere nequit.*
13. *Reservationes illæ diametraliter professioni Religiosæ opponuntur.*
14. *Subditi credere non debent Superioribus asserentibus se posse in vita communi dispensare.*
15. *Non eximuntur à vitio proprietatis, qui peculia tenent* dependenter *à voluntate Superiorum.*
16. *Licentia Superiorum facit subinde Religiosos liberiùs peccare.*

I. PECULIUM Monachorum, cujus frequenter in Regulis Monachorum & Canonibus Conciliorum mentio occurrit, in multis cum peculio servorum (de quo in Jure Romano multa dicuntur) convenit: imò ex hoc originem sumpsisse non difficile ex utriusque descriptione apparebit.

Peculium servorum ita definiri potest: " Patrimonium *pusillum*, quod servus Domini permissu *separatum* à rationibus Dominicis habet. „ *L. 5. ff. de peculio.*

" Peculium (ait Florentinus in *l. 39. ff. eodem*) & „ ex eo consistit, quod *parcimoniâ* suâ quis paravit, „ vel *officio* meruit à quolibet sibi donari: idque *velut* „ *proprium* patrimonium servum suum habere quis voluerit.

II. Hæc quomodo conveniant peculio Monachorum, nequaquam obscurum est videre.

Quid enim aliud est peculium Monachorum, nisi aliqua pusilla pecunia, aut pusillus redditus, aliudve simile, quod Monachus parcimoniâ, vel proprio labore, aut parentum, consanguineorum, sive amicorum liberalitate sibi acquisivit, atque à rationibus Conventûs permissu Superioris *separatum*, servat sive retinet in suos usus *particulares*, & non in *communes* totius Conventûs sive Fratrum, tanquam rem omnibus ad usum communem expendendam.

III. Sicuti ergo peculium servi est separatum à rationibus seu proventibus Dominicis; eò quòd *permissu* Domini in *particulares* usus servi sit concessum, ita & peculium Monachi à rationibus sive proventibus Monasterii verè dicitur separatum; eò quòd reservetur in usus, non totius Conventûs, quemadmodum reliqui proventus ipsius Conventûs, sed in *singulares hujus Monachi*.

Hinc non difficulter intelligitur, quâ ratione peculia Monachorum vitam communem, quam Religiosa professio requirit, labefactent.

IV. Neque enim possibile est, inter illos Religiosos *omnia* esse communia, ut *dividantur singulis prout cuique opus erit*; sive ut ex illis tanquam ex rebus communibus victus & vestitus aliaque necessaria indifferenter subministrentur, ubi aliqua reservantur ad *usus particulares* hujus illiusve Monachi, & consequenter nec Conventui incorporantur, sive cum cæteris Monasterii redditibus ac proventibus confunduntur, ut in omnium usus *indifferenter*, prout cuique opus erit, dispensentur.

Id rectè advertit pius ac eruditus Petrus Wallon-Capelle Prior Monasterii S. Winoci, dicens: "Quod *alicui certo* præfixum servatur, *commune* dici non potest.

V. Ulteriùs quemadmodum peculium servi rectè vocatur *patrimonium*; imo *proprium patrimonium* servi, tametsi proprietas *civilis* (cujus servus Jure Romano est

est incapax) sit penes Dominum, quia tota utilitas & plenus usus est apud servum, ita quoque peculium Monachi rectè dicitur pusillum imò & *proprium patrimonium* Monachi, tametsi ipsa civilis & nuda proprietas sit apud Monasterium: eò quòd peculii sive redditûs vitalitii aliarumque rerum plenus usus Monacho sit reservatus.

VI. Cùm enim rerum temporalium utilitas unicè ferè in earum usu consistat, quidni res aliqua dicatur *propria* sive *appropriata* illi, cui ejus usus est *appropriatus* seu reservatus.

Neque rerum temporalium nuda proprietas vel possessio multùm prodest aut nocet, sed earum usus. Quod jam pridem in Monachis notandum duxit Dionysius Carthusianus, dicens: " Magis nocet Religioso „ habere *usum peculii* sine proprietate *civili*, quàm habere *proprietatem sine usu*. Proprietas namque in se „ non est peccatum, nec ad peccandum inducit, nisi „ *per usum rei...* Imò quantùm ad progressum de malo „ in malum, parùm aut nihil refert, an habetur *usus* „ *sine proprietate, an cum proprietate.* „ Tract. de Reformat. Claust. *art.* 16.

VII. Meritò ergo *peculium* & *proprium* pro synonymis accipiuntur à Glossographo, qui in nota marginali ad *cap.* MONACHI ✠ *de statu Monachi*, ad verbum *peculium* apposuit hanc notam, *id est* PROPRIUM.

Idipsum præterito seculo in Conventu Canonicorum Regularium Congregationis Windesemensis, quidam ejusdem Congregationis Canonicus in sua contra *proprietarios* oratione notavit & expressit. " Quamvis, „ ait, secundùm proprietatem vocum aliud sit *peculium* „ aliud *proprium*, in præsenti tamen materia, *proprium* „ SEMPER *pro peculio* sumitur. „ Habetur hæc oratio ad calcem libri cui titulus, *Regula S. Augustini cum Constitutionibus Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis*, &c. impressi Ultrajecti an. 1553. in qua fortissimè ipsa Religiosorum peculia retunduntur, omnesque prætextus præscinduntur.

Vidimus quoque capite præcedenti, quod Augustino omne id sit *proprium*, quod non est *commune*, ad hoc ut singulis de Congregatione ex eo distribuatur *prout cuique opus erit*; ideòque quodcumque reservatur [in] unius *particulares usus*, Augustino *proprium dici*.

VIII. Non mirum proinde si passim proprietariis, & vitam communem infringentibus annumerentur Religiosi, qui redditus vitalitios, aut pecunias aliasve res propriâ industriâ, labore, aut parentum vel amicorum liberalitate partas, in suos *particulares* usus reservant.

" Proprietarii (inquit Directorium Coloniense) similiter censeantur, & *contra* vitam *communem* agere „ Religiosi, qui in *proprios* ac *particulares* usus, redditum aliquem sibi emunt, aut emptum retinent. „ Directorium hoc Ecclesiasticæ disciplinæ Coloniensi præsertim accommodatum, editum est à Domino Octavio Frangipano Mirtho Episcopo Tricaricensi, Apostolicæ Sedis per inferiorem Germaniam & Belgarum Provincias Nuntio; & à Sacra Facultate Theologica Lovaniensi probatum.

IX. Synodus P. I. Mechliniensis volens vota Religionis exactè observari, inter alia præcipit: " Pensiones autem vitales, aut redditus perpetuos nulli per- „ mittantur recipere, neque liceat eis ratione officio- „ rum, vel ministeriorum pecuniam corradere, aut *conservare*, etiamsi in *pios usus* convertere velint, sed „ omnia in *communem usum* convertantur. „ *Tit. De Regular. cap.* 2.

Nequaquam obscurum est, Synodum hanc supposuisse, voto paupertatis esse contrarium, rem quamcumque in usus particulares reservare, nec in *communem* usum convertere.

Similiter Synodus P. I. Cameracensis, ut " huic pestifero vitio (proprietatis) obviam eatur, omnibus „ omnium Ordinum Superioribus mandat, ut rescindant & aboleant prorsus universa illa emolumenta & „ jura, quæ antiquo more quibusdam Monasteriorum „ Officialibus concedi solebant. Breviter, pergit Sy- „ nodus, omnis illa pecunia, vel res quam Monachus „ vel Monialis acquirere sive labore, sive industriâ, „ sive amicorum liberalitate, seu denique quâlibet aliâ „ occasione possit, Superiori mox tradatur: ita ut ad „ nutum ejus, tanquam *res communis*, expendatur. *Tit. De Monasteriis capite* 10.

Judicavit hæc Synodus, vitio proprietatis haud obviam iri, nisi omnis pecunia Monacho quocumque titulo obveniens Superiori mox tradatur, ut ad ejus nutum tanquam *res communis* expendatur: argumento haud obscuro, Synodum judicasse, reservationes pecuniarum aliarumque rerum ad usus *particulares* hujus illiusve Religiosi, voto paupertatis & vitæ communi esse contrarias.

X. Viderunt id quoque Patres Ordinis Eremitarum S. Augustini, qui advertentes, quòd *radix & fomes omnium ferè malorum sit* PROPRIETAS, injungunt Superiori Generali sui Ordinis ut *eam omnino eradicare procuret*, " nulloque modo in nostra Religione, in- „ quiunt, tolerari permittat, sed quòd juxta SS. Apo- „ stolorum morem & D. P. N. Augustini Regulam, *communis omnibus* vita, ac *omnium* rerum temporalium „ inter ipsos Fratres sit beata *communitas*, unde omnia „ bona profluenter prosperèque succedant. „ *Part.* 3. *cap.* 4.

Patenter supponunt hi Patres, nullatenus vitium *proprietatis* eradicari posse, nisi *communis omnibus* vita, & *omnium rerum* temporalium inter Fratres beata *communitas*, rerum reservationi ad usus particulares hujus illiusve Religiosi è diametro repugnans, stabiliatur.

XI. Quapropter Christianus Lupus ejusdem Ordinis Professus, & quondam Prior Provincialis, tertiæ classis *proprietarios* (de quibus Cassianus *Monast. Instit. Lib.* 7. *cap.* 14.) ait esse illos, qui omnia quidem sua Monasterio dant aut pauperibus, sed sibi aliquam *reservant* pensionem aut censum. " Ipsorum, ait, exor- „ dium est omninò vitiosum. Monastica quippè pro- „ fessio non est aliud, quàm omnium temporalium abre- „ nuntiatio, atque ita adversùm illos rectè dixit in ter- „ tia collatione Abbas Paphnutius: *Necdum Evangeli-* „ *cum implet mandatum; qui omninò sibi adhuc ex suis* „ *facultatibus aliquid* RESERVAT. „ Et adjungit: „ *Sicut* „ *nonnulli tepidorum faciunt.* Utroque pede claudi- „ cant: nec Monachum induunt, nec secularem depo- „ nunt. „ Hæc Lupus *tomo* 4. *Schol. ad Can.* 6. *Tolosanum*; qui deinde relatis variis vitiis ex hac pensionum aut censuum reservatione profluentibus, quæ ipsa Cœnobia pedetentim ad universam formam omnis Monasticæ disciplinæ expertem transvertunt, infert: „ Qua- „ re qualiscumque professioni adjecta pensionis reser- „ vatio est *adversa* communi substantiæ, aut certè *fœda* „ conditio, ideòque habenda pro non apposita. Eam „ Præfecti obligantur circumducere & in communem „ substantiam evocare. Nulla hìc dotalis eleemosyna, „ nec similis quis humanæ infirmitatis palpo fucus va- „ leat patrocinari.

XII. Si ergo hujusmodi peculiorum, vel pensionum reservationes adversæ sint professioni Religiosæ, utpote voto paupertatis & vitæ communi, contrariæ, sequitur, quòd eas nec Superiorum dispensatio vel indulgentia licitas reddere queat: " Cum compertum sit, ait Sy- „ nodus Tridentina, ab eis (Superioribus) non posse „ ea, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent, re- „ laxari. „ *Sess.* 25. *De Regularib. cap.* 1.

XIII. Unde Synodus Audomarensis habita præterito seculo sub Joanne Six, in hac Universitate quondam Majoris Collegii Theologorum Præside, deplorans, ex quo in oblivionem abiit exemplum initio nascentis Ecclesiæ in Ananiam & Saphiram editum, invasisse pleraque Monasteria exitiosam rerum proprietatem, ex diametro Monasticæ professioni contrariam; præcipit, ut Præfecti & Præfectæ vigilent, si suæ suorum-

que saluti consultum velint, ut exterminetur hæc pestis, curentque, ut, ablatis ab omnibus, iis omnibus rebus, quas ut proprias possident, victus & vestitus, cæteraque vitæ necessaria, æqualiter omnibus, pro indigentiæ uniuscujusque necessitate & Monasterii facultate, placidè ac benignè ex *communi* thesauro ac penu subministrentur, non pecuniis æstimata ac compensata, sed ipsis rerum speciebus præsentia. Id enim, inquiunt, eis in virtute sanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus, quam, id quod Superiores quidem ex officio prorsus curare tenentur, *nullâ ipsis relictâ dispensandi facultate*, Religiosi verò, ex ea quam Deo fecerunt sponsione, observare. Deinde postquam ostenderunt ex *Cap.* CUM AD MONASTERIUM ✠ *De Statu Monach.* quòd nec Summus Pontifex possit super propritate habenda cum Monacho dispensare, tanquam ex præcedentibus consequens subjiciunt: “ Quare aboleatur ea consuetudo, quâ consueverunt Superiores Religiosis singulis annuam numerare aut permittere pensionem, atque ita redimere necessaria vitæ eorum: nec alicui pecunia permittatur, nisi pro injuncta à Prælato administratione; sed *prorsus omnia in communem usum convertantur*; ita ut impleatur à Religiosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & ad *quod Religione sempiternâ se obligârunt* (*non potest res ista inculcari satis*) illud primitivæ Ecclesiæ: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una: nec quisquam, eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia; dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.* Act. Ap. c. 4. v.v. 32. & 35.

XIV. Et ne Religiosi crederent se Superiorum auctoritate aut indulgentiâ posse reddi securos; aut temerè Superioribus dispensandi facultatem sibi asserentibus fidem haberent, Clemens VIII. in citata Constitutione, postquam declaravit, ac præcepit, ut res omnes undecumque & quacumque ex causa Religiosis obvenientes, cum cæteris Conventûs redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo *communis* victus & vestitus *omnibus* suppeditari possit, addit, quòd “ Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantùm ad bona mobilia vel immobilia, fratres excusare possit, quominus culpæ & pœnæ ab ejusdem Concilii Decreto impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint: etiamsi Superiores asseverent se ejusmodi dispensationes aut licentias concedere posse: quibus in ea re fidem minimè adhiberi volumus.

XV. Ad quæ verba reflectens Fagnanus, ait: “ His verbis improbantur opiniones illorum, qui asserunt Regulares excusari à *proprietate*, cum habent peculium de *licentia Superioris, & dependenter ab eorum voluntate & nutu:* jam enim patet non pendere *à voluntate & dispensatione Superiorum*, pergit Fagnanus, *quin omnia sint confundenda cum cæteris bonis Monasterii pro communibus necessitatibus.*

XVI. Non ineptè proinde Religiosis peculia ac pensiones suas vitalitias auctoritate Superiorum vindicantibus respondit Petrus à Wallon-cappelle Prior Monasterii S. Winoci: “ Utinam non ex consensu eorum & indulgentia fierent! Siquidem minus in Deum peccaretur. Nam per crudelem hanc dispensationem & conniventiam fit, ut sine ullo conscientiæ scrupulo, ac proinde sine ullo pœnitentiæ remedio peccetur. (*a*)

(*a*) Bonorum Proprietatem in singulis Religiosis esse vitium immane, demonstrant duo monumenta, quæ integra transcripsit D. Van-Espen: primum inscribitur *Statutum Capituli Generalis Cisterciensis*, &c. alterum verò, *Decretum Episcopi Tornacensis*, &c. Extant ad calcem hujus voluminis, consignata sub littera K. *pag.* 921. De isto vitio plura dabit Dissertatio, cui titulum *de Peculiaritate* fecit D. Van-Espen, quæque inter varias Dissertationes ejusdem Auctoris primum locum obtinet. Habetur tom. II. 451.

CAPUT VIII.

Omnibus ex *communi* Monasterii substantia necessaria subministranda, & quæ in horum usu observanda?

1. *Vitio proprietatis occasionem dant Superiores vitæ necessaria non subministrantes.*
2. *Sanctus Benedictus omnibus vult necessaria dari, ut vitium proprietatis extirpetur.*
3. *Idem solicitè inculcat S. Augustinus.*
4. *Palmare fundamentum communitatis Monachalis est subministratio necessariorum.*
5. *Quid Synodi Tridentinæ & Synodorum Belgicarum de hac obligatione Superiorum Decreta?*
6. *Unica via eliminandi vitium proprietatis est necessariorum placida subministratio.*
7. *Ut huic obligationi satisfacere queant Superiores, voluit Synodus Tridentina, ut non plures quàm ex obventionibus ali possunt, recipiantur.*
8. *Hunc fuisse scopum Synodi ostenditur ex Bellarmino.*
9. *Multùm conducit ad observantiam Regularem observantia dicti Decreti Tridentini.*
10. *Religiosi cavere debent, ne quidquam eorum, quæ ad usum conceduntur, possideant ut proprium.*
11. *Qui eo affectu possidet, coram Deo est proprietarius.*
12. *Ut veteres Monachi se ab eo affectu immunes ostenderent, dicere non poterant tunicam* meam, *tabulas meas, &c.*
13. *Quid ad præcavendum hunc affectum in Religiosis fecerit S. Theresia?*
14. *Quando meritò eodem, quo usa est, remedio utantur Superiores Religiosorum?*
15. *Cavere debet insuper Religiosus ne concessis ad usum* utatur ut propriis.
16. *Hoc præcipuè cavendum in his, qui extra Monasteria morantur.*
17. *Prudentissimum circa hoc Canonicorum Præmonstratensium Decretum.*

I. EXPERIENTIÂ semper compertum fuit, nullo ex capite vitium proprietatis tantùm in Monasteriis sumere incrementum, quàm ex negligentia & duritia Superiorum subditis placidè ac benignè vitæ necessaria, ex *communi* Monasterii substantia non subministrantium.

Hinc nihil tantopere in Patrum atque Conciliorum Regulis commendatum Superioribus, quàm ut cuique, prout opus est, ex communi Monasterii penu placidè ac benignè suppeditent; tanquam efficacissimum vitio proprietatis arcendo ac extirpando remedium.

II. “ Ut hoc vitium *peculiare* radicitus amputetur (ait S. Benedictus in Regula *cap.* 55.) „ dentur ab Abbate omnia, quæ sunt necessaria; id est, cuculla, tunica, pedules caligæ, bracile, cultellus, graphium, acus, mappula, tabula: *ut omnis auferatur necessitatis excusatio.*

III. Quàm solicitè inculcet S. Augustinus, ut Prælati omnibus, non quidem æqualiter, sed pro cujusque necessitate, victus & vestitus ex communi Monasterii substantia suppeditent, tota ejus Regula clamat.

IV. Synodus Tolosana anno 1056. jussu Victoris II. Pontificis convocata, assistentibus tribus Archiepiscopis Arelatensi, Aquensi & Narbonensi, aliisque Coepiscopis *Canone* 6. decrevit, “ ut Abbates curam Monachorum, & Monasteriorum, exerceant, & eis victum & vestitum secundùm Regulam S. Benedicti præbeant, & hoc agentes *proprium* eos habere nullatenus permittant.

Ad hunc Canonem notas suas apponens P. Lupus: „ Ad eradicandam plenè *proprietatis* lepram, Canon, inquit, rectè addit, *eis victum & vestitum præbeant.*

„ Hoc

„ Hoc enim est primum & palmare Monachalis com-„ munitatis fundamentum.

V. Synodus similiter Tridentina postquam vitium proprietatis è Monasteriis eradicandum esse monuit; mox etiam Superioribus præcipit, ut *nihil subditis, quod sit necessarium, denegetur.*

Quamque hac in parte Synodi nostræ Belgicæ solicite monuerint Monasteriorum Prælatos, hæc bina earum Decreta ostendunt.

Synodus Cameracensis apprime intelligens omnia à se Decreta ad eliminandum proprietatis vitium fore inutilia & inefficacia, ni ex communi Monasterii proventu necessaria Religiosis suppeditentur, hæc suo decreto adjicere voluit: "Tandem quo ea omnia facilius, „ diligentius, nec non absque tædio queant observari, „ præcipit Sancta Synodus cunctis cunctorum Mona-„ steriorum sexus utriusque Superioribus: quatenus se-„ cundum Regulam, ac Majorum instituta benigne, nec „ non placide subministrent omnia in universum, quæ „ suis subditis necessaria fuerint & convenientia, ne „ inferioribus præbeant ansam detrimenti voto pauper-„ tatis valde gravidi; in qua quidem re, si negligentio-„ res extiterint, admoniti à suo Superiore omnino com-„ pellantur.

Eodem motivo Synodus P. I. Mechliniensis, cum pestiferum hoc proprietatis vitium penitus eliminandum censuisset, tanquam consequens præcipit, " ut „ victus, vestitus, cæteraque vitæ subsidia singulis ex „ *communi* pro necessitate indigentiæ, & Monasterii fa-„ cultatibus subministrentur. „ *Tit. De Regularibus cap.* 2.

VI. Non sine fundamento proinde supra nominatus Canonicus Regularis in Oratione coram Congregatione Canonicorum Regularium Windesemensi, volens Prælatis ostendere excellentiorem & breviorem viam ad obviandum vitio *proprietatis*, hanc ostendit; " ut facia-„ tis quæ fecit Dominus & discipuli ejus. Cum enim „ vidisset Jesus turbas esurientes, nec haberent quod „ manducarent, noluit ut irent in villas & vicos, & „ procurarent sibi; nec etiam voluit eos dimittere je-„ junos in domos proprias, ne deficerent in via; sed „ ait Discipulis suis: vos date illis quod edant. Ita, „ Venerandi Patres, vos date subditis vestris necessaria, „ ne opus habeant ab amicis quidquam emendicare. Si „ vestes, si cultellos, si devotos libellos, aut simile „ quid desideraverint, vos (si tamen superflua non „ quæsierint) „ in charitate emite illis: sic occasionem „ *proprietatis* amputabitis, & ex domibus vestris eli-„ minabitis.

„ Sed reperiuntur, proh dolor! Prælati parum cu-„ rantes, quid subditi faciant, aut unde sibi quæ deside-„ rant, acquirant: dummodo ipsi sua marsupia resolvere „ non cogantur, pecunias plus diligentes, quam Fra-„ trum animas Christi Sanguine redemptas. Hinc est „ quod Fratres sibi ipsis provideant. Hinc proprietas „ incrementum capit. Quæ ubi ingressa semel fuerit, „ multas secum trahit pedissequas, inobedientiam, in-„ temperantiam, ebrietatem, & id genus pestes alias.

VII. Ne vero Superioribus detur prætextus negandi subditis necessaria, eo quod Monasterii proventus communes omnibus non sufficiant, merito conformiter ad anteriores Canones & jus commune in *cap.* 1. ꝟ. *de Institut.* præcepit Synodus Tridentina, " ut in Monaste-„ riis & domibus tam virorum quam mulierum, bona „ immobilia possidentibus vel non possidentibus, is *tan-„ tum* numerus constituatur, ac impossterum conserve-„ tur, qui vel ex redditibus propriis Monasteriorum, „ vel ex consuetis eleemosynis *commode* possit susten-„ tari. „ *Sess.* 25. *de Regularib. cap.* 3.

VIII. Quin etiam in formando hoc Decreto fuerit is Patrum Tridentinorum scopus, haud dubitavit Cardinalis Bellarminus, dum inter media extirpandi vitium proprietatis, reponit hujus Decreti maxime necessarii observantiam: " Tunc enim Præpositi, ait, jure „ cogere poterunt ad omnem proprietatem fugiendam „ & execrandam, si Ordo ipse singulis ea præbeat om-„ nia, quæ singulis necessaria sunt. „ *De gemitu columbæ lib.* 3. *cap.* 6.

IX. Ob hæc aliaque, quæ exacta illius Decreti custodia à Monasteriis incommoda avertere posset, dixit Innocentius X. in Bulla quæ incipit, *Inter cætera* 23. in Bull. Roman. quod " inter cætera quæ ad Regularem „ disciplinam instaurandam conservandamque Sacro-„ sancta Tridentina Synodus salubriter decrevit, illud „ semper præcipuum & maximi momenti habitum est, „ quo injungitur ut in singulis Monasteriis, & domibus „ regularibus is tantum numerus constituatur, & impo-„ sterum conservetur, qui vel redditibus propriis Mo-„ nasteriorum, vel consuetis eleemosynis commode „ possit sustentari.

Quantopere Pontifices allaboraverint, quotque Decreta iterato edita fuerint, ut hoc Concilii Tridentini Decretum exacte observaretur, colligi potest ex illis, quæ de hac re recitat Fagnanus ad *cap.* RELATUM ꝟ. *Ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant.*

X. Sed ne in ipso *necessariorum* usu vitium proprietatis se immisceat, duo à Religioso observanda sunt, quæ Clemens VIII. in sæpius citata Constitutione his verbis expressit: " Ne eorum quæ ad necessitatem concessa „ erunt, ullus quidquam possideat *ut proprium*, neque „ *ut proprio* utatur.

Primum igitur in his, quæ ad *necessitatem* Religioso conceduntur, cavendum est, ne quidquam eorum possideat *ut proprium*; id est, eo loco habeat, quasi in illud *aliquid juris præ aliis* de Conventu prætenderet; illudque *ad nutum* Superioris sibi auferri, atque alteri applicari posse haud crederet.

XI. Quin Religiosus, qui hoc animo res sibi ad necessitatem concessas possidet, affectu *proprietarius* sit, nemo ambigit. Hinc illud S. Augustini in sua Regula *cap.* 8. „ Si fieri potest, non ad vos pertineat, quod vobis in-„ dumentum pro temporum congruentia proferatur; „ utrum hoc *recipiat* unusquisque, *quod deposuerat*, *an* „ *aliud quod alter habuerat*: dum tamen unicuique, pro-„ ut cuique opus est, non negetur.

XII Imo ut ab hoc affectu Monachi se ostenderent plane exemptos, jam pridem vitio vertebatur Monachis, si vel verbo dixissent, *tunicam* MEAM, *tabulas* MEAS, *graphium* MEUM; uti videre est in Concordia Regularum edita per Hugonem Menardum *cap.* 42. qui ibidem ad §. 18. ait: " Non minima hæc hominis infir-„ mitas, ut qui in mundo multas opes & pretiosa quæ-„ que reliquerit, in claustro ad nescio quas gerras & „ quisquilias *animum* adjungat, quæ sane nos à Deo „ separant, cum illis affectu serviamus, non Deo; no-„ bisque illæ dominentur, non Deus. Quamobrem, „ ait, antiqui illi Patres id unum maxime studebant, „ ut animum discipulorum ab ejusmodi rerum affectu „ averterent: quemadmodum fecit S. Dorotheus, qui „ discipulum suum Dositheum elegantis cujusdam cul-„ telli usu prohibuit, quod animum ejus erga ejusmodi „ reculam propensum videret. Ut ipse Dorotheus in „ ejus vita refert.

XIII. Patrum spiritu plena S. Theresia in suis Constitutionibus *c.* 53. habet, " ut si quam Sororum adver-„ terit Priorissa cuipiam rei, sive cellæ, sive cuilibet „ alteri rei cum affectu tenacius adhærere, magna soli-„ citudine curet ab illa Sorore rem illam auferri: idque „ in omnibus Monasteriis, sive ea proprios habeant „ proventus sive non, exacte & cum rigore observetur. „ Hoc ipsa Superior solicite exequatur, nec patiatur „ ab aliis contra iri; quod si factum fuerit, ipsa à Pro-„ vinciali severe puniatur.

XIV. Hoc saluberrimo remedio merito utentur Ordinum quorumcumque Prælati & Superiores, dum ex modo agendi aut loquendi advertunt, aut non infundate metuunt, ne quis subditorum rem aliquam sibi ad usum

usum concessam, affectu *proprietatis*, sive *ut propriam* detineat, quemadmodum supra citatum Directorium Coloniense monet; ac de hoc præ cæteris esse suspectos, qui aliqua pretiosiora aut elegantiora in usum suum habent, quam reliqui de Communitate, quæ non *fine murmure* resignare vellent; monetque, vel eo solo titulo res hujusmodi Religiosis esse auferendas, *quia erga res minimas potest esse inordinatissimus affectus, qui sit peccatum mortale.*

XV. Alterum in his, quæ *ad necessitatem* conceduntur, à Religiosis solicite cavendum est, ne concessis utantur ut *propriis*; sive ne utantur rebus suo usui & ad necessitatem concreditis, tanquam *proprietarii*. Quod tunc facere censebuntur, si rebus illis utantur non tanquam *alienis* & ad *necessitatem* sibi concessis, sed de illis tanquam *Domini* & *proprietarii* libere disponant.

XVI. Hoc vero præcipue metuendum in his, qui extra Monasterium morantur, quorum conditio non permittit, ut *necessaria* sua *quotidie* à Superiore accipiant, sed requirit, ut aliqua pecuniæ summa eis credatur, quam in conquirendis sibi necessariis suo tempore expendant; qua occasione contingit, ut illa pecunia non tanquam *pauperes* & *nihil proprii* habentes, sed tanquam pleni domini & proprietarii in quoscumque usus etiam non *necessarios*, nec à Superiore intentos, utantur.

XVII. Prudentissime ergo Canonici Præmonstratenses in suis Constitutionibus *distinct.* 2. *cap.* 23. monuerunt " sui Ordinis Parochos, eorumque Capella„ nos, & quosvis alios foris aliquod Beneficium vel „ Officium obtinentes, ut memores sint se Religiosos „ esse, *& tanquam pauperes nihil possidere.* „ Cui Decreto tanquam consequens præcipiendo subnectunt, ut nulla notabilia dona sive Parentibus, sive quibuscumque absque suorum Prælatorum consensu largiantur: aliaque nonnulla adjungentes, quæ pro *usus* illius *restrictione* servire possunt; quo fiat ut nec ipsi, utpote voto paupertatis obstricti, rebus ad usum concessis *ut propriis* utantur.

CAPUT IX.

Quomodo bona Monasterii à Superioribus dispensanda?

1. *Modum dispensandi præscribit norma Apostolica in Actibus Apostolorum descripta.*
2. *Hanc à Superioribus servari volunt Regulæ Monasticæ.*
3. *Superior singulorum necessitates sine personarum acceptione attendere debet.*
4. *Ægrorum solicitam curam habere debet.*
5. *Præcipua radix* peculiorum *est neglecta cura infirmorum.*
6. *Providendum infirmis de necessariis, etiamsi exinde Monasterium debita aliqua contrahere deberet.*
7. *Ita dispensandæ res Monachis à parentibus aut aliunde obvenientes, ne videantur hi plus juris habere quam reliqui de Communitate.*
8. *Periculum hujus persuasionis erit, si Superiores rerum illarum usum passim illis concedant, quibus illæ obveniunt.*
9. *Statutum Canonicorum Regularium, quo huic periculo occurritur.*
10. *Ut necessitatibus singulorum ex communi Monasterii substantia queat provideri, congruit ut necessaria statui paupertatis sint commensurata.*
11. *Religiosi vi suæ professionis debent omnem in vestibus & suppellectile fastum vitare.*
12. *Decretum Canonicorum Præmonstratensium de servanda modestia & paupertate Religiosa.*
13. *Difficile est in magna divitiarum affluentia paupertatem servare.*
14. *Collapsio disciplinæ & observantiæ Monasticæ ex affluentia divitiarum profluit.*

I. MODUM, quem in dispensandis bonis *communibus* inter primos Fideles (qui normam vivendi Cœnobitarum sive Religiosorum in communi viventium delineaverunt) Sacer Textus paucis his verbis expressit: *Distribuebatur singulis prout cuique opus erat*; hoc est, secundum uniuscujusque indigentiam.

II. Hanc dispensationis normam ut Prælati & Superiores servent, solicite Monachorum Regulæ inculcant. *Est ejus*, ait S. Basilius, *penes quem dispensandi munus est, illud exequi diligenter*: DISTRIBUEBATUR SINGULIS PROUT CUIQUE OPUS ERAT. *In Regulis brevioris. resp.* 131.

„ Victus & tegumentum (inquit S. Augustinus in Regula *cap.* 8.) „ *non æqualiter* omnibus distribuatur, „ quia *non æqualiter valetis omnes*, sed potius unicui„ que, sicut *cuique opus* fuerit: sic enim legitur in Acti„ bus Apostolorum: *Quia erant eis omnia communia*, „ *& distribuebatur unicuique*, PROUT CUIQUE OPUS ERAT. Act. Ap. c. 2. v. 44. 45.

Quibus consonat illud S. Benedicti in Regula *cap.* 34. " Sicut scriptum est: *dividebatur singulis prout cui„ que opus erat.* Ubi non dicimus ut personarum, quod „ absit, acceptio sit, sed *infirmitatum* consideratio. Ubi „ qui minus indiget agat Deo gratias, & non contriste„ tur; qui vero plus indiget, humilietur pro infirmi„ tate, & non extollatur pro misericordia; & ita om„ nia membra erunt in pace.

III. Igitur Superior ut justam rectamque dispensandi normam teneat, debet singulorum conditiones & infirmitates considerare, atque ita singulis sine personarum acceptione ex communibus Monasterii proventibus, ad quos nullus præ alio plus juris habet, distribuere, *prout cuique opus fuerit.* " Non ab eo (uti loquitur de Abbate S. Benedictus *cap.* 2.) „ persona in Monasterio discer„ natur, non unus plus ametur, nisi quem in bonis acti„ bus & obedientia invenerit meliorem; æqualis sit ab „ eo omnibus charitas; una præbeatur omnibus secun„ dum merita disciplina.

IV. Illud vero solicite in hac temporalium dispensatione attendere debent Superiores, ut ægrorum & infirmorum curam habeant, providentes ut nihil necessarii ipsis desit.

„ Infirmorum (ait S. Benedictus *cap.* 36.) cura *ante* „ *omnia* & *super omnia* adhibenda est, ut sicut revera „ Christo, ita eis serviatur, quia ipse dicturus est: „ *Infirmus fui, & visitastis me.* Et, *Quod fecistis uni de* „ *his minimis meis, mihi fecistis... Math. c.* 25. *v.* 36. *& v.* 40. „ Ergo cura *maxima* sit Abbati, ne aliquam ne„ gligentiam patiantur. Quibus Fratribus infirmis sit „ cella super se deputata, & servitor timens Deum, & „ diligens, ac solicitus... Curam autem *maximam* „ habeat Abbas, ne à Cellariis, aut servitoribus negli„ gantur infirmi: quia ad ipsum respicit, quidquid à „ discipulis delinquitur.

De Monachis sub Regula S. Pachomii viventibus scribit in præfatione ejusdem Regulæ S. Hieronymus: *Ægrotantes ministrorum sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis.*

„ Ægrotantium cura, sive post ægritudinem reficien„ dorum, sive aliqua imbecillitate etiam sine febribus „ laborantium, uni alicui debet injungi (ait S. Augustinus in Regula) „ ut ipse de Cellario petat, quod *cui„ que opus* esse prospexerit.

Sanctus Fructuosus in sua Regula *cap.* 7. vult, ut infirmi " tanto ministerio foveantur, ut nec propinquo„ rum affectus, nec urbium delicias requirant; sed „ quod *necesse habuerint*, Cellarius & Præpositus pro„ videant.

V. Et quid mirum, in omnium Ordinum Regulis & Con-

Constitutionibus adeo enixe commendari curam infirmorum! Experientia enim manifestum est, nullam esse Religiosis majorem tentationem, privata peculia sibi corradendi, & conservandi, quam si videant, ex communi Monasterii penu infirmis necessaria non subministrari.

Unde citatum Directorium Coloniense deplorans, quod " procul à *voluntaria paupertate* abessent, qui ut „ in lecto ægritudinis suæ non egeant, & penuriam alia„ que paupertatis incommoda non sentiant, pecuniam „ corradunt atque seponunt, vel redditus vitales aut per„ petuos habent, unde tempore ægritudinis & necessi„ tatis suæ consolationem habeant, & se à molestiis pau„ pertatis tueantur atque defendant. „ Causam horum abusuum in ipsos Prælatos refundere non dubitat. „ Quorum, ait, immisericordia huic irreligiosæ soli„ citudini, & nefariis ausibus occasionem dedit, & ja„ nuam aperuit; ut qui famulos Dei, qui omnia prop„ ter Christum dereliquerunt, dum ægrotabant ita de„ reliquisse visi sunt, ac si eorum cura tum ad eos non „ pertineret.

VI. Merito proinde Patres Eremitæ S. Augustini in suis Constitutionibus *parte* 2. *cap.* 14 volunt, ut, " so„ licite intendat Prior ne aliquid desit *infirmario*, quod „ necessitati expediat infirmorum, etiamsi ob remedium „ eorum opus esset apud creditores *magna debita* con„ trahere, vel etiam *bona* Conventus *distrahere* & *ven„ dere*; quando aliter *medicari* non possent.

VII. Attendere quoque tenentur Superiores; ut res quas Religiosi vel sua propria industria vel labore, aut Parentum sive amicorum liberalitate acquirunt, ita in ipsorum Fratrum necessitates dispensentur, ne ex modo dispensandi ipsis Religiosis ingeratur opinio, quasi plus juris ad harum usum haberent ipsi, quorum industria & labore sunt acquisitæ, vel in quorum gratiam à Parentibus datæ sunt, quam cæteri de Communitate.

VIII. Hujus vero persuasionis periculum erit, si advertant Superiores haud difficulter usum earum rerum concedere his, quorum labore partæ sunt, aut in quorum gratiam à parentibus oblatæ fuerunt, tametsi aliunde sciatur, Religiosos illos præ cæteris illarum rerum usu non indigere; imo esse interdum non paucos in communitate, quibus usus earum rerum magis conveniret, quin & subinde esset necessarius.

IX. Hoc periculum ut præveniant Superiores, admodum est conveniens, ut sæpius observent, quod in Constitutionibus Canonicorum Congregationis Windesemensis legitur *parte* 2. *cap.* 7. " Quod si alicui no„ strum, vestis aut cultellus aut aliud quid missum fue„ rit, ad Priorem deferatur; *& ex bona consuetudine non* „ EI CUI *missum est*, *sed* ALII *potius detur*.

X. Ut autem omnium necessitatibus provideri possit ex *communibus* Monasterii *proventibus*, multum juvare poterit, si *necessaria* dispensentur secundum quod ipsa professio Religiosæ *paupertatis* requirit.

„ Mobilium vero usum (ait Synodus Tridentina) ita „ Superiores permittant, ut eorum suppellex statui *pau„ pertatis*, quam professi sunt, conveniat; nihilque su„ perflui in ea sit. *Sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularib.*

XI. Si omnibus in Christo baptizatis recte dixerit Augustinus: *Quid tibi cum pompis seculi, quibus renuntiasti?* nonne potiore ratione id Religiosis dicitur, qui præ reliquis Christi Fidelibus specialiter paupertatem & mundi contemptum profitentur; ita ut diametraliter eorum professioni videatur opponi, quidquid in eorum suppellectile aut Monasterii divitias aut mundi fastum præfert? Quod intelligens S. Benedictus in Regula *cap.* 7. ait „ Sextus humilitatis gradus est, si *omni vilitate* vel ex„ tremitate contentus sit Monachus.

Vilitate, ait Hugo Menardus, *in cibo & potu, vestimento, calceario, & quocumque opere injuncto.* Ad Concord. Regul. *cap.* 16. §. 1.

Et *cap.* 55. loquens S. Benedictus de vestibus Monachorum, post varias earum designatas species, ait: „ De quarum rerum omnium colore & *grossitudine* non „ causentur Monachi, sed quales inveniri possunt in „ Provincia, in qua habitant, aut quod *vilius* compa„ rari potest.

Si Sanctus Thomas recte resolvat, *vilitatem* vestium Religiosis convenire, *quia Religio est status pœnitentiæ &* CONTEMPTUS MUNDANÆ GLORIÆ; quidni eadem consequentia inferatur, vilem suppellectilem, humilia ædificia, cæteraque quæ *mundanæ gloriæ contemptum* exhibent, Religiosis convenire?

Unde jam pridem S. Bonaventura sui Ordinis Provinciales monuit, ut sumptuositatem ædificiorum, " libro„ rum ac ciborum ita statuant amputare, ut à *professionis* „ *excellentia vitæ observantia non discordet.*

Et ante S. Bonaventuram, dixerat S. Bernardus de Ordine Cisterciensi: *Ordo noster abjectio est*, *humilitas est*, *voluntaria paupertas est.* Epist. 142.

XII. Ut Patrum ac veterum statuta de hac *paupertate* & moderatione in suppellectile ac toto vitæ genere exhibenda omittam, unum hic è novissimis Canonicorum Præmonstratensium statutis adducam. Monent ipsi Ordinis sui Prælatos, ut memores *suæ professionis*, „ ac SS. Patrum vestigiis inhærentes, modesta suppel„ lectili & mensa, ac frugali victu semper utantur. In „ reliquo etiam vitæ genere, ac in tota sua domo ca„ veant, ut quid appareat, quod à sancto *paupertatis* „ instituto sit alienum, vel quod non simplicitatem, „ Dei zelum ac contemptum vanitatum præ se ferat. *Dist.* 2. *cap.* 4. §. 1. & 2.

XIII. Scio quidem difficile esse Religiosis & Abbatibus in magna illa divitiarum abundantia, quæ hodie in pluribus Abbatiis habetur, paupertatem in *omni* vitæ genere conservare; nihilque vel in suppellectili, vel mensa, aut domo, vel comitatu habere, quod non paupertatem & mundanæ gloriæ contemptum præferat: Sed nec illud ignoro, quod in ipsam divitiarum copiam, Religiosæ disciplinæ & perfectionis casum & collapsionem plures veri Religiosi refuderint.

XIV. „ Posteaquam census Monachi habere cœ„ perunt & redditus (inquit Trithemius *Homil.* 7.) „ pristina mox *humilitatis* studia defecerunt, crevitque „ paulatim cum divitiis, rerum temporalium *superbia.* „ Quamdiu fuerunt pauperes Monachi Deum in veri„ tate coluerunt, postea vero quando *divitiis abundasse* „ cœperunt, *simplicitatem* fugavit duplicitas: Integri„ tas namque observantiæ regularis abundantiam pe„ perit rerum temporalium; sed paulatim *divitiæ* „ Monachorum *puritatem* Ordinis *funditus* extinxe„ runt.

Item *Sermone* 2. ad Monachos, cum dixisset, Ordinem Benedictinum mirum in modum orbem illustrasse, à suoque splendore tandem sensim decidisse, causam illius casus assignans, ait: " Contulit Monachis Religio „ sancta divitias, donec matrem filia suffocavit. Nam „ ut Scriptura dicit: *Omnes qui volunt divites fieri, inci„ dunt in tentationes diaboli*: ad Tim. c. 6. v. 9. incrassa„ tus est dilectus, & recalcitravit; impinguatus & dila„ tatus terrenis possessionibus, dereliquit institutionis „ *primæ sancta studia*: abiit post *vanitates* falsas, quem „ copia rerum temporalium, divitiis spiritualibus ino„ pem & miserum fecit.

Sed de his latius infra ubi de causis collapsionis disciplinæ Monasticæ agetur.

CAPUT X.

Titulus administrationis in simplici Monacho est pallium (*a*) *proprietatis.*

1. *An in* Cap. 2. ꝟ De Statu Monach. *permittatur*

(*a*) Pallium eo loci significat prætextum, simulationem, *dissimulationem*.

Mo-

Monacho peculium de licentia Abbatis titulo administrationis:
2. *Sententia Glossæ.*
3. *Veteres Canonistæ docuerunt administrationem tantum posse concedi* Officialibus.
4. *Decretum Synodi Tridentinæ Veterum Canonistarum expositioni conforme.*
5. *Superiores non possunt Bonorum* stabilium *administrationem simplici Monacho committere.*
6. *Synodus etiam vetat administrationem concedi* simplici *Monacho cum* dependentia *à voluntate Superioris.*
7. *Licentia Superiorum non reddit Monachum immunem à vitio* proprietatis; *nec fidem adhibere debet Superiori asserenti se talem licentiam dare posse.*
8. *Ostenditur Synodum Tridentinam non permittere, ut concedatur administratio* simplici *Monacho tametsi ad* nutum *Superioris* revocabilis.
9. *Nulla ex causa, nec ullo casu administratio* simplici *Monacho dari potest.*
10. *Dum conceditur* simplici *Monacho, constituitur in effectu usufructuarius.*
11. *Tametsi concedatur tantum* dependenter *à nutu Superioris.*
12. *Administratio concessa Officiali illum non facit proprietarium: & quare?*
13. *Officialis potest constitui* proprietarius, *si proventus expendat in usus* proprios.
14. *Proprietarii erunt, si emolumenta seu jura recipiant & reservent in usus proprios.*
15. *Decretum Synodi Cameracensis contra jura Officialium.*
16. *Titulus administrationis pallium proprietatis aliquando erit, tametsi administratio committatur Officialibus Monasterii.*
17. *Diebus Dominicis proprietarii anathemate feriuntur.*

I. CREDUNT nonnulli, Monachis permissa esse peculia titulo administrationis de consensu Abbatis aut Superioris, juxta illud quod ex Concilio Lateranensi refertur in *cap. 2.* ✠ *de Statu monach.* "Qui vero peculium habuerit, nisi ab Abbate fuerit ei pro injuncta administratione permissum, à communione removeatur altaris.

Ergo, inquiunt, Monacho peculium habere licet, si ei ab Abbate injuncta fuerit administratio; atque ipso peculio utatur de *licentia* Abbatis, & *dependenter* ab ejus voluntate.

II. Verum, uti recte notat Glossa ad citatum Capitulum, Monachus potest habere peculium de licentia Abbatis, sed *causa administrationis*; id est (uti advertit Fagnanus ad dictum Capitulum *num.* 42.) propter officium administrandi, quia Officialis est Monasterii. Et Innocentius famosus & antiquus Canonista exemplificat in Officialibus puta *Vestiariis*, vel *Eleemosynariis*.

III. Et Hostiensis in Commentario ad hunc textum expresse dicit, non comprehendi nisi Officiales pro administratione *temporalium* deputatos. "Puta" ait, quia „ est Vestiarius vel Eleemosynarius, vel Cellarius, vel „ alius quicumque certum habens officium, ratione „ cujus habet recipere & expendere in *usus Monasterii* „ sive Monachorum temporalia, sive sint pecuniæ vel „ quæcumque alia.

Idem asserit Joannes Andræas, additque, " Monachum non posse etiam *de licentia* Abbatis habere pe„ culium, si ejus officium tantum versetur *circa spiritua„ lia*; ut si sit Prior Claustralis, Sacrista, vel quis alius „ audiens confessiones, vel tantum vacans observantiæ „ Regulari.

Verbo, juxta mentem Glossographi & veterum illorum Canonistarum, permittitur Monacho habere peculium, si ab Abbate sit constitutus Officialis Monasterii, qui vi sui officii administrationem habeat peculii in utilitatem Monasterii, nequaquam vero in utilitatem propriam.

IV. Hanc Doctorum responsionem tanquam menti Concilii Lateranensis consonam amplexa Synodus Tridentina *sess. 25. c. 2. de Regularib.* statuit: " Nec dein„ ceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari „ concedere, etiam ad usumfructum vel usum, admi„ nistrationem aut commendam. Administratio autem „ bonorum Monasteriorum aut Conventuum ad solos „ Officiales eorumdem, ad nutum Superioris amovi„ biles, pertineat.

V. Nulli ergo Regularium, bonorum stabilium administrationem concedi à Superioribus posse declarat Synodus, sed *solis* Officialibus; idque *dependenter* & ad nutum Superiorum; id est, quod etiam illam administrationem possint illis Officialibus semper auferre.

VI. Unde, ut monet Fagnanus loco citato *num.* 49.) „ valde inepta est illorum interpretatio, qui asserunt „ Concilium hoc loco non prohibere administratio„ nem, quam habent Regulares *dependenter à voluntate* „ *suorum Superiorum.* Siquidem verba Concilii non di„ riguntur in subditos, sed *in Superiores* tantum, ibi: (*nec deinceps liceat Superioribus*) „ unde cum improbe„ tur administratio illa, quæ conceditur à Superioribus, „ sequitur evidenter ut proprie improbetur administra„ tio, quam habent Regulares *dependenter à voluntate* „ eorumdem Superiorum; nam si Superioribus non li„ cet concedere alicui administrationem stabilium, er„ go non pendet ab eorum voluntate efficere admini„ strationem licitam, vel illicitam: sicuti videmus usum „ superfluum bonorum non fieri licitum ex eo, quod „ Regularis dicat: *Ego teneo immobilia superflua depen„ denter à voluntate meorum Superiorum, & ad eorum „ nutum*, quia Superiores non habent super hoc dispen„ sandi facultatem.

VII. Testatur quoque ibidem *num.* 51. quod " consul„ ta S. Congregatio, an propter talem dispensationem „ seu licentiam Superiorum possidentes vel tenentes bo„ na immobilia, vel mobilia superflua, à culpa vel pœna „ excusentur; responderit, non excusari neque à culpa, „ neque à pœna ipso facto incurrenda; ac insuper, Su„ perioribus asseverantibus hujusmodi se licentias posse „ concedere, fidem non esse adhibendam.

VIII. Præterea cum Concilium Tridentinum primo constituat Regulam negativam per hæc verba: *Non liceat deinceps Superioribus, &c.* ac deinde subjiciat exceptionem à regula, dicens: *Administratio autem ad* SOLOS *Officiales ad* NUTUM AMOVIBILES *pertineat*: Si Concilium in dicta regula (ait Fagnanus loco citato *num.* 52.) " non prohibuisset simplici Monacho admini„ strationem ad nutum; regula non differret ab excep„ tione, quia eodem modo esset permissa administra„ tio ad nutum simplici Monacho, atque Officiali Mo„ nasterii, quod esset absurdum, quia de natura excep„ tionis est, ut sit contra regulam, & eam vitiet in casi„ bus exceptis.

IX. Ex his aliisque argumentis ex ipso Decreto Tridentino desumptis concludit tandem Fagnanus *num.* 59. „ Administrationem bonorum stabilium, seu peculium, „ ex nulla causa & nullo casu Regularibus esse permis„ sam, *solis* Officialibus duntaxat exceptis.

Ratio vero diversitatis inter simplicem Monachum & Officialem quoad administrationem rerum temporalium nequaquam obscura est.

X. Dum enim *simplici* Monacho conceditur administratio, ea conceditur, ut proventus in suos particulares usus convertat; atque ita " *in effectu* potest dici usufru„ ctuarius bonorum, (ait Fagnanus *num.* 42.) nam cum „ possit de fructibus disponere, dicitur habere jus uten„ di & fruendi, & sic *usumfructum.* Nec refert quod „ non possit de illis disponere, nisi in honestos usus: „ nam nec Clerici seculares possunt erogare fructus su„ perfluos Beneficiorum suorum, nisi in usus pios, & „ tamen in vita dicuntur usufructuarii.

XI. "Et

XI. " Et similiter, pergit Fagnanus, nihil refert
" quod administratio possit eidem auferri ad nutum Abbatis; siquidem hoc non tollit, quin, durante administratione, habeat jus utendi & fruendi. Unde propriè dici potest usufructuarius *ad beneplacitum*.

" Quapropter, infert idem, Titulus *administrationis* nihil est aliud, quàm *palliamentum* quoddam ad cohonestandum *proprium*; verè enim usufructuarius est Dominus fructuum.

XII. At secus est in Officiali Monasterii, quia is constituitur administrator in utilitatem Monasterii sive Communitatis; adeòque de proventibus nequaquam disponere potest in usus proprios; sed omnia convertere ac dispensare debet in usus Monasterii, sive illos, ad quos ejus officium seu administratio illum adstringit; alioquin si in privatos suos usus impendat, nec furti, nec *proprietatis* crimen evadet.

XIII. " Solicitè etiam observabit Procurator (inquiunt Constitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis *parte* 2.) " ut concreditas sibi pecunias in *nullos* quàm *officii sui* usus expendat, exactè ad id Prioris sui ordinationem & voluntatem exequendo, ne alioquin *furti* judicio, & tanquam *proprietarius* condemnetur.

XIV. Quin nec Officiales immunes erunt à vitio proprietatis, si ipsi ratione suæ administrationis seu officii aliqua jura accipiant, eaque non in communes, sed privatos suos usus reservent impendenda: cùm non minus illa, quàm alia quæcumque Religiosis quocumque titulo obvenientia debeant Conventui incorporari, ut in communes usus expendantur.

XV. Hinc Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Regularib. cap.* 10. volens pestifero proprietatis vitio obviare inter alia mandat: " Rescindant insuper Superiores & aboleant prorsus universa illa *emolumenta*, & *jura*, quæ antiquo more quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi solebant.

XVI. Si ergo Officialibus ad nutum Superiorum etiam amovilibus, tantùm possit concedi bonorum stabilium administratio, ut proventus in usus *communes*, tanquam *Communitatis* Officiales administrent, facile est videre, quod titulus administrationis non desinit esse merum *palliamentum ad cohonestandum proprium*, si v. g. administratio redditum vitalitiorum Officialibus quidem Monasteriorum committitur, non in communem Monasterii, sed in privatam illius, in cujus favorem sunt reservati, utilitatem.

XVII. Ut à crimine proprietatis Religiosos deterreat Concilium Montis-Pessulani habitum an. 1214. mandat Canone 19. ut in quolibet Monasterio, vel Canonia Regulari, diebus Dominicis proprietarii in Capitulo excommunicentur.

TITULUS XXX.

DE VOTO CASTITATIS.

CAPUT I.

Professio Religiosa includit votum Castitatis saltem implicitè: & ad quid obliget?

1. *In pristinis Monachorum formulis professionis nulla occurrit* expressa *voti Castitatis mentio.*
2. *Etiam plures recentiores illius* expressam *mentionem non faciunt.*
3. *Primus illius expressam mentionem fieri voluit S. Franciscus.*
4. *Hodierna Franciscanorum formula votum Castitatis expressè continet.*
5. *Exemplo S. Francisci nonnulli Ordines cœperunt votum Castitatis in formula professionis exprimere.*
6. *Formula professionis Eremitarum S. Augustini hodie exprimit votum Castitatis.*
7. *Similiter formula Carmelitarum, licèt Regula id non exprimeret; quare, & quando exprimere cœperit?*
8. *Etiam Monachi, in quorum professionis formula votum Castitatis non exprimitur, voto Castitatis obstringuntur; & quomodo?*
9. *Votum Castitatis duo includit.*
10. *Monachi Matrimonium contrahentes olim excommunicabantur.*
11. *An votum Castitatis olim dirimeret Matrimonium, incertum; at hodie certum est.*
12. *Ut votum Religionis* dirimat *Matrimonium, debet emitti in Religione per Sedem Apostolicam* approbatâ.
13. *Solemnitas voti, uti & efficacia ad* dirimendum, *pendet à jure positivo.*
14. *Ipsa professio non dat voto illam efficaciam, sed positiva Constitutio ei accedens.*
15. *Primum votum, quod emittunt Scholares Societatis* JESU, *quodam sensu rectè dicitur* solemne.

I. IN nullis Veterum Monachorum Regulis; quin nec in Benedictina, ulla expressa & specialis professio sive promissio servandæ Castitatis sive continentiæ occurrit; imò nec in hodierna Benedictinorum professionis formula Castitatis servandæ ulla mentio habetur.

II. De suo similiter Carthusiensium aliisque Ordinibus testatur Petrus Dorlandus: " Nos Carthusienses, sed & Cluniacenses, & Camaldunenses & Cistercienses & Canonici Regulares, nec paupertatis, nec *Castitatis* votum palam emittimus.

Neque in primigenia Carmelitici Ordinis Regula à S. Alberto exaratâ ulla *Castitatis* professio continetur; sed *capite* 1. dicitur duntaxat, quod Priori *obedientiam promittat quilibet aliorum, & promissam studeat operis veritate servare.*

III. Primus, qui Castitatis & paupertatis expressam mentionem professionis formulæ adjecit, videtur fuisse S. Franciscus; qui *capite* 1. suæ Regulæ habet: " Regula & Vita Fratrum Minorum hæc est, scilicet Domini Nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, *vivendo in obedientia*, *sine proprio*, & *in* CASTITATE.

Deinde *capite* 2. ait: " Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam & Regulam istam semper observare.

Ex quibus fat manifestè habetur, quòd juxta Regulam S. Francisci Professuri promittere deberent, idque verbis *expressis*, vivere in obedientia, *sine proprio*, & in CASTITATE.

IV. His consonat hodierna formula professionis Fratrum Minorum, quæ hoc tenore exprimitur. " Ego frater N. voveo & promitto Deo & Beatæ Mariæ Virgini & Beato Francisco, ac omnibus Sanctis, & tibi, Pater, toto tempore vitæ meæ servare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Honorium Papam confirmatam, vivendo *in obedientia*, *sine proprio*, & *in* CASTITATE.

V. Ordinis Minorum formulam tanquam clariùs & ex-

expressiùs tria illa vota exprimentem, nonnulli alii Ordines postmodum imitati sunt; atque tria illa, vivere in *obedientia*, *sine proprio*, & *in Castitate*, in formula suæ professionis exprimere cœperunt.

VI. Ita Fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini expressè vovent obedientiam, & *vivere sine proprio*, & *in Castitate*, secundùm Regulam Patris Augustini usque ad mortem: quanquam ipsa Regula Augustini nullam professionem expressam *Castitatis* præscribat: quam nec Ordo Prædicatorum nec Canonicorum Regularium, tametsi uterque Regulam Augustini profiteatur, in suæ professionis formula exprimit. (*a*)

VII. Professioni Carmelitarum per Innocentium IV. in Constitutione, quâ Regulam Albertinam declarat & mitigat, additâ fuêre hæc verba: *cum Castitate & abdicatione proprietatis.* " Verebantur enim (ait R. P. Papebrochius in commentario prævio ad vitam S. Alberti 8. Aprilis *cap.* 11. *num.* 115.) „ ne absque *explicita* „ trium Religiosorum votorum professione, negarent „ aliqui pro verè Religiosis habendos Carmelitas; ex „ vulgi scilicet imperiti sensu: Nam explicita trium „ votorum professio usitata non fuit in Monachatu veteri. „ additque, " quòd ante *Mendicantium* tempora „ nunquam fuit tam clarè expressa trium votorum Religiosorum distinctio.

VIII. Num igitur veteres Monachi, atque etiam moderni, qui in suæ professionis formula *Castitatis* mentionem non faciunt, CASTITATIS voto non obstringuntur? Omnino. Nam qui se Deo per susceptionem vitæ Monachalis dedicat, vovetque, is se obstringit vivere secundùm eam vivendi normam, quam vovet.

Porrò vita Monastica includit, ac semper inclusit *essentialiter* cœlibatum sive custodiam continentiæ seu obligationem vivendi *in Castitate*; ita ut si cœlibatum destruas, ipsum Monachatum destruas.

Qui ergo Regulam ac vitam Monasticam olim vovebat, quique hodie eam vovet, etiam consequenter vovet vivere *in Castitate*; tametsi formula professionis votum Castitatis explicitè non contineat; eò quòd Regula & vitæ norma, quam professus est, obligationem vivendi in Castitate *essentialiter* includat; juxta illud Innocentii III. in *cap.* CUM AD MONASTERIUM ꝟ *de Statu Monach.* " Abdicatio proprietatis & *custodia Castitatis* adeò est annexa Regulæ Monachali, ut contra „ eam nec summus Pontifex possit dispensare.

IX. Duo verò includit votum *Castitatis* in Religione emissum. Primùm, vivere in *Castitate* extra Matrimonium; sive omnia peccata seu interna seu externa contra *Castitatem* vitare; idque etiam ex voto: adeò ut, si Religiosus peccet contra Castitatem, non tantùm committat simplex peccatum *carnis*; sed etiam contra votum; & votifragus fit.

Secundùm, quod includit votum *Castitatis*, est abstinere à conjugio, & ab omni actu conjugali.

X. Unde jam pridem in Concilio Calchedonensi *can.* 16. Decretum legitur: " Virginem, quæ se Domino „ Deo dedicavit, similiter & *Monachos* non licere ma„ trimonio conjungi. Sin autem hoc fecisse inventi fue„ rint, sint excommunicati. Ostendendæ autem in eos „ humanitatis auctoritatem habere statuimus Episco„ pum ejus loci. „ Gratianus *caus.* 27. *q.* 1. *can.* 22.

XI. Num professio Monachalis, ipsumque votum Castitatis *implicitè* saltem in professione Monastica contentum, etiam olim matrimonium contractum *dirimeret*, nullumque redderet, non æquè expeditum est.

Illud expeditum est, votum Castitatis sive explicitè sive implicitè in Religione approbata emissum, hodie matrimonium contractum *dirimere*; atque tale votum ponere impedimentum *dirimens*; uti expressum est in *cap. unico de Voto in* VI.

XII. Hoc quoque ex eadem Decretali habetur, hodie illud votum duntaxat dici " solemne, ac ad matri„ monium dirimendum efficax; quod solemnizatum „ fuerit per susceptionem sacri Ordinis, aut professio„ nem expressam vel tacitam factam alicui de Religio„ nibus per Sedem Apostolicam approbatis.

XIII. Constat insuper, hanc efficaciam votorum dirimendi matrimonium contractum, esse ex mero jure positivo.

Si enim præveniendo jus positivum, votum Castitatis à Monacho emissum efficaciam habuerit dirimendi matrimonium postea contractum, indubiè etiam illam efficaciam habuit votum Castitatis emissum in Religione per Sedem Apostolicam *non approbatâ*.

Certum quippè est, ante seculum XIII. nequaquam receptum fuisse, ut nova Monachorum institutio à Sede Apostolica approbationem vel confirmationem habere deberet, uti suprà *tit.* 24. *cap.* 2. notavimus.

Cum verò hodiè hæc efficacia solis votis in Religione per Sedem Apostolicam approbatâ emissis tribuatur, manifestum est, hoc totum à jure positivo dependere. Unde illud Glossæ ad citatum Capitulum unicum: " Non est ipsum votum, quod matrimonium dirimit: „ sed est ipsa *Constitutio* Ecclesiæ.

XIV. Hinc quoque elicitur, non esse ipsam externam formam professionis seu emissionis, quæ faciat votum *solemne* ad hunc effectum *dirimendi* matrimonium; sed ipsa Constitutio positiva dans hanc efficaciam alicui voto, unà illud reddit *solemne* ad hunc effectum; atque ita juxta modernam phrasim, vota dicuntur *solemnia*, quibus jus positivum similem vim attribuit: & hoc titulo rectè dicitur in allegato Capitulo unico, " quòd voti *solemnitas ex sola* Constitutione Ec„ clesiæ est.

XV. Hinc consequens, quòd propriè loquendo, votum primum in Societate, postquam à Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit, *Ascendente Domino*, efficax factum est ad dirimendum matrimonium, (*a*) non incongruè *solemne* dici possit; quamvis adhuc *simplex* vulgò dicatur, ideò forsan, quòd non *stabiliter* statui alicui adstringat: eò quòd post emissionem hujusmodi voti, possit adhuc è Societate dimitti, & à voto absolvi.

(*a*) Id non est accuratè verum de omnibus Canonicis Regularibus; siquidem ii, qui in Galliis nuncupantur Canonici Congregationis Gallicanæ, expressam *castitatis* mentionem in suorum votorum formula efficiunt.

(*a*) Opinionem contrariam docuerat Dominus de *Hericourt* in *prima & 2da editione*, quam de Legibus Ecclesiasticis vernaculo idiomate conscripsit; Motus rationibus R. P. Tournemine suam revocavit sententiam in responsionibus, quas dedit in observationibus quæ *capiti editionis* an. 1743. appositæ sunt. Ecce ejus contextus: *ces vœux* (*il parle de ceux des Jésuites*) *forment un empêchement dirimant, suivant la Bulle de Grégoire XIII.* Ascendente Domino, *de l'année* 1584. *& suivant le Rituel de Paris*, *p.* 344. Vide pag. 22. & 23. *Observationum*, quibus D. de *Héricourt* responsiones annexæ sunt; & *Diaria Trevoltiana* 1723. pag. 1757.

CAPUT II.

Mulierum ad claustra & Oratoria Monachorum ingressus quomodo vetitus?

1. *Antiqua Patrum Regula omnem mulierum conversationem Monachis severè interdixit.*
2. *Quarumcumque mulierum ingressus in Monasteria Monachorum vetitus.*
3. *Ægerrimè tulit S. Gregorius mulierum in Monasteria ingressum; & vetuit Monachis habere Commatres.*
4. *Abbas permittens mulierem ingredi Monasterium festivitates videndi causâ, pœnitentiæ subjicitur.*
5. *Interdum etiam excommunicandus dicitur.*
6. *Nonnullæ mulieres illustriores obtinuerunt licentiam intrandi Monasteriorum septa; at eam revocavit Pius V.*

7. *Gre-*

7. *Gregorius XIII. Constitutionem Pii V. renovavit; & declaravit in illa* omnes *generaliter mulieres comprehendi.*
8. *Decretum Eremitarum S. Augustini contra ingressum mulierum in Monasteria.*
9. *Olim etiam ad Ecclesias Monachorum mulieribus non patebat accessus.*
10. *Ea disciplina fuit seculo VII. in Monasterio Laubiensi.*
11. *Etiam seculo V. in Monasterio S. Bertini.*
12. *Ut mulieres à suis Oratoriis Monachi arcerent, Missas* publicas *in iis fieri noluerunt: Quid Missæ publicæ?*
13. *Hæc disciplina etiam usque ad seculum* XIII. *durasse videtur.*
14. *Hæc disciplina etiam hodie & populo & Monachis sæpe esset conveniens & utilis.*
15. *Dum mulieres ad Ecclesias Religiosorum admittuntur, curandum ut à Religiosis sint sejunctæ.*
16. *Laudabile quoad hoc PP. Prædicatorum Decretum.*
17. *Etiamsi juxta modernam disciplinam liberior sit mulierum ad Ecclesias & Monasteria Religiosorum accessus, omnis tamen familiarior conversatio vitanda.*
18. *Salubre in hoc Eremitarum S. Augustini Decretum.*

I. MULIERUM conversationem Monachis in Castitate vivere desiderantibus, & ad eam servandam vi suæ professionis adstrictis admodùm periculosam existimantes Patres, omne, quantùm possibile est, commercium mulierum Monachis interdixerunt.

" Familiaritatem omnium mulierum (ait vetus Patrum Regula, quam Lucas Holstenius *tertiam* vocat) „ tam parentum quàm extranearum pro custodienda „ vita, vel cavendis laqueis diaboli, ab omnibus Mo„ nasteriis vel culturis Monachorum; seu frequentatio„ nem Monachorum à Monasteriis puellarum, sicut „ Regula docet, prohibere censemus. Neque ulla mu„ lier in interius atrium Monasterii ingredi audeat. „ Quòd si cum consilio vel voluntate Abbatis Monaste„ rium vel cellulas Monachorum quædam fuerit ingres„ sa, meritò ipse Abbas & nomen Abbatis deponat, „ & inferiorem se omnibus Presbyteris recognoscat, „ quia talis sancto gregi præponi debet, qui eos imma„ culatos Deo offerre procuret; non per quaslibet fami„ liaritates diabolo sociare festinet.

II. Regula S. Cæsarii Episcopi Arelatensis, *cap.* 11. " Mulieres in Monasterio nunquam ingrediantur." Et fortiùs alius Arelatensis Episcopus S. Aurelianus in Regula, *cap.* 15. " Mulieres verò, nec Religiosæ nec se„ culares, nullæ omninò, nec Abbatis, nec cujus„ cumque Monachi mater, aut quælibet propinqua „ aut nota ad salutandum, aut ad orationem ingredi „ permittatur.

III. Quàm ægrè tulerit S. Gregorius mulierum in Monachorum domos ingressum, colligi potest ex Epistola ejus ad Valentinum Abbatem, *lib.* 3. *Epist.* 40. in qua scribit: " Pervenit ad nos, quòd in Monaste„ rio tuo passim mulieres ascendant, & quod adhuc „ est gravius, Monachos tuos sibi commatres facere, „ & ex hoc incautam cum eis communionem habere. „ Ne ergo hac occasione humani generis inimicus suâ „ eos, quòd absit, calliditate decipiat: ideò hujus te „ præcepti seriò commonemus, ut neque mulieres in „ Monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas „ ascendere, neque Monachos tuos eas commatres sibi „ facere. Nam si hoc denuò ad aures nostras quocum„ que modo pervenerit, sic te severissimæ noveris ul„ tioni subdendum, ut emendationis tuæ qualitate cæ„ teri sine dubio corrigantur.

IV. Quin & jam pridem Antissiodorensi Concilio decretum fuit: " Si quis Abbas mulierem in suo Mo„ nasterio ingredi permiserit, aut festivitates aliquas „ ibi spectare præceperit, tribus mensibus in alio „ Monasterio retrudatur, pane & aquâ contentus. „ *Can.* 26.

V. Et Concilium Turonense II. *Can.* 15. " Ut mulier „ intra septa Monasterii *nullatenus* introire permittatur. „ Si Abbas in hac parte, aut Præpositus negligens ap„ paruerit, qui eam viderit, & non statim ejecerit, „ *excommunicetur.*

Plures in hanc rem Canones refert Grat. *caus.* 18. *q.* 12.

VI. Cùmque nonnullæ mulieres, præcipuè illustrium familiarum à Romanis Pontificibus licentiam contra hanc Canonicam institutionem accepissent; atque hac licentiâ prætenderent sibi liberum in ipsa Monasteriorum etiam virorum septa patere introitum, Pius V. expendens periculum ex hujusmodi mulierum ingressu & conversatione Religiosis imminens, Constitutionem in forma *Brevis* edidit, quâ omnes hujusmodi licentias quocumque titulo, & quibuscumque mulieribus concessas revocavit & annullavit, " districtè „ prohibentes, ait, mulieribus quidem prædictas fa„ cultates & licentias prætendentibus, sub excommu„ nicationis latæ sententiæ pœna, Postquam harum „ litterarum notitiam habuerint, à qua non possint nisi „ à nobis, aut à Romano Pontifice qui pro tempore „ fuerit, absolvi, præterquam in mortis articulo, ne „ dictas domos & Monasteria ingredi audeant.

„ Ipsis verò Monasteriorum & Conventuum Abba„ tibus, Præpositis, Prioribus, & aliis Præsidentibus „ quocumque nomine vocentur, & eorum Monachis, „ Canonicis, & Fratribus, sive mendicantibus, sive „ non mendicantibus, sub privationis officiorum, quæ „ in præsentia obtinent, & inhabilitatis imposterùm ad „ illa & alia omnia, & suspensionis à divinis ipso facto, „ sine alia declaratione, incurrendis pœnis, ne eas in„ troducere, admittereve præsumant.

VII. Hanc Constitutionem rursus renovavit Gregorius XIII. in Constitutione, quæ incipit, *Ubi gratiæ*, 28. in Bull. Rom.

Cùmque postmodùm dubitaretur, num hoc Decreto tantùm comprehendere voluisset mulieres hujusmodi licentias habentes, respondit idem Pontifex, mentem suam fuisse, comprehendere *omnes & quascumque mulieres alias tam in genere, quàm in specie.* Habetur hæc declaratio in Bull. Rom. ad calcem citatæ Constitutionis.

Disciplinam hanc Patrum Regulis, atque Conciliorum & Pontificum Decretis expressam & firmatam, passim Ordinum Constitutiones inculcant; seriòque ac solicitè conservari præcipiunt.

VIII. Et Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte* 2. *cap.* 13. de hac disciplina ita loquuntur: " Stri„ ctè prohibemus, ne aliquis frater Prælatus vel sub„ ditus mulierem cujuscumque statûs, gradûs, Ordi„ nis, conditionisve sit, quâcumque etiam dignitate „ ac præeminentiâ præditam, etiam Comitissam, Mar„ chionissam, aut Ducissam in Monasteria Fratrum Or„ dinis nostri introducere vel admittere præsumat, *sub* „ *privationis officiorum, quæ in præsentia obtinuerint &* „ *inhabilitatis imposterum ad illa & alia omnia, ac sus*„ *pensionis à divinis ipso facto* sine alia declaratione, „ pœnis incurrendis, præterquam in casibus sequenti„ bus. Videlicet; quando fiunt processiones, vel mor„ tui sepeliuntur, ac etiam pro iis suffragia fiunt: tunc „ namque ad illa loca, in quibus dicta pia opera exer„ centur, accedere mulieribus licitum est; ita tamen „ quòd porta, quâ intratur ab Ecclesia in claustrum, non „ claudatur ullo modo quamdiu mulieres intra steterint, „ quæ, eo finito, propter quod intraverunt, exire com„ pellantur.

IX. Non tantùm ingressus mulierum in *interiora* ipsorum Monasteriorum septa olim vetitus erat; sed etiam ab ipsis Ecclesiis sive Oratoriis Monachorum mulieres passim arcebantur; neque ad ea ipsis patebat ingressus.

X. Refertur à Fulcuino in libro de gestis Abbatum Laubiensium *cap.* 1. de S. Ursmaro Abbate Laubiensi, & Episcopo in *functoria* tantùm prædicatione sacrato (de quo Episcoporum genere vide Mabillonium in præfatione ad partem I. seculi III. Benedictinorum *num.* 33. 34. & 35.) quòd cum Ecclesiam Monasterii dedicasset anno 697. nolens " pollui cadaveribus mortuorum, „ fecerit aliam in honore B. Mariæ in montis verti- „ ce, cui subjacet prædictum Monasterium; ubi cœ- „ meterium esset Fidelium, & ad quam conflueret po- „ pulus. Nam *illicitus*, ut *nunc quoque* nisi certo tem- „ pore, apud aliam (Monasterii Ecclesiam) erat *femi-* „ *narum* accessus. „ Extat apud Mabillonium in Actis Benedictinorum seculo III. *parte* 1. *pag.* 247.

XI. In *libro* 2. *De miraculis S. Bertini Abbatis Sithiviensis* (*a*) narratur: "Adala nobilissima conjux Arnulfi „ Comitis, cùm sæpissimè magis infirmitatibus esset „ aggravata, cœpit desiderare, ut in hoc Monasterio (S. Bertini) „ ei licentiam Monachi darent intrare, „ ut coram *Altari S. Bertini* pro salute sua deprecatura „ liceret se prosternere. Hujus igitur rei causâ, ait „ auctor, advocatis venerabilibus Episcopis Wicfrido „ Tarvennensis (*b*) Ecclesiæ Episcopo, & Folberto „ Cameracensis, denudavit eis desiderium suum, acceptâ „ etiam licentiâ à Monachis anno Nativitatis Domini „ 938. annoque quinto Ludovici Regis (*c*) feriâ secun- „ dâ Paschæ introduxerunt eam præfati Episcopi in eo- „ dem Monasterio, non sine *tremore maximo*: quoniam „ hoc illa *prima* facere præsumpserat, quod ante *Regi-* „ *narum nulla* concupiscere vel audebat. „ Apud Mabillonium loco citato *pag.* 138.

En seculo decimo quanta cum difficultate, & Episcoporum auctoritate huic Comitissæ ad *Altare* S. Bertini datus est accessus!

XII. Quid plura? cùm notorium sit, plurimis seculis in more positum fuisse; imò & vice privilegii interdum in Fundatione cautum, ut Missæ *publicæ*, id est, ad quas populus conveniret, in Monachorum Ecclesiis non fierent; " ne scilicet (ut ait Gregorius *lib.* 4. *Epist.* 43.) „ in servorum Dei secessibus occasio præ- „ beatur popularibus conventibus, & simpliciores ex „ hoc animas plerumque, quòd absit, in scandalum „ trahat: frequentior *etiam introitus mulierum* arcea- „ tur.

XIII. Hancque disciplinam, Missas *publicas*, sive ad quas esset publicus populi conventus, in Monasteriorum Ecclesiis non celebrandi, usque ad tempora S. Bernardi permansisse, ex Philippo Abbate Bonæ Spei *lib. De continentia Clericorum cap.* 83. observat Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13. *num.* 3. quin & Innocentium III. Veterum vestigiis insistentem prohibuisse, ne Diœcesis Episcopus in Monasterio Carroffensi, cujus privilegia confirmabat, Missas *publicas* ageret.

XIV. Scio quidem contrariam Disciplinam hodie præsertim post exortos Ordines Mendicantes invaluisse, atque in Ecclesiis sive Oratoriis Monachorum *publicas* Missas, à conventu populi adstantis & offerentis ita dictas, passim celebrari: at & illud scio, quòd non rarò magis cautum esset & populo & Monachis, si juxta disciplinam Patrum suorum, à suis Ecclesiis præcipuè hi, qui ad instructionem populi specialiter non sunt vocati, publicum populi conventum arcerent. Populo quidem ut in matrice seu Parochiali Ecclesia à suis nutrirentur Pastoribus; Monachis verò, ne secularium contagione polluerentur, aut in sua devotione saltem distraherentur.

XV. Similiter, quamvis horum temporum disciplina mulieres ad plerasque Religiosorum Ecclesias admittat, illud tamen solicitè cavendum, ut quantùm fieri potest, Religiosi à mulieribus sint sejuncti; neque psallentium choris intermisceantur.

(*a*) *De Sithieu, aujour d'hui S. Omer.*
(*b*) *Therouenne.*
(*c*) *Louis d'Outremer Roi de France.*

XVI. Qua de re prudenter in suis Constitutionibus caverunt PP. Prædicatores: " Mulieres Claustrum vel „ *Oratorium*, vel alias officinas nostras non ingredian- „ tur, nisi in die consecrationis Ecclesiæ, & *tunc* lice- „ bit eis ingredi *Chorum* & Claustrum. In Parasceve „ verò *tantum Chorum* intrare poterunt usque ad offi- „ cium.

Quin ut Chorus à secularium conventu magis esset liber, decreverunt sequentia: " In Ecclesiis nostris de- „ bent esse *intermedia*, quæ dividunt *Chorum à secularibus*, & debent ubique ita esse disposita, ut Fratres „ *Chorum* ingredientes non possint à secularibus videri, „ nec ipsi seculares videre. Poterunt tamen aliquæ fe- „ nestræ aptari, ut tempore elevationis Dominici Cor- „ poris aperiantur, & Sacramentum à secularibus ado- „ retur. „ In Constitutionibus editis per Petrum Martyrem *parte* 1. *cap.* 16.

XVII. Insuper quæcunque disciplinæ intervenerit pro temporum varietate immutatio, illud tamen invariatum manet, omnem Religiosis, non minùs ac Clericis, familiariorem & non necessariam cum mulieribus conversationem esse interdictam: ipsisque Superioribus solicitè esse invigilandum: ut omnem similem conversationem rescindant, & occasionem præveniant.

XVIII. Qua in re notandæ Constitutiones Eremitarum S. Augustini, quæ *parte* 2. *cap.* 13. hæc habent: " In Ecclesia, seu ad ostium Conventûs nullus Fra- „ ter cum mulieribus loquatur sine licentia Prioris & „ sine socio à Priore assignato, qui audiat, & videat, „ nisi talis cum matre vel sorore carnali, seu alia mu- „ liere maximè sibi consanguinitate vel affinitate con- „ juncta loqueretur. In quo casu sufficit. quòd socius „ videat, licèt non audiat: excipimus tamen viros gra- „ viores & ætate maturiores. Omnia tamen supradicta „ quoad omnes Fratres serventur, quoties contigerit „ aliquem extra Monasterium egredi, ut cum mulieri- „ bus loquatur.

„ Caveat autem Prior ne nimis frequenter eidem Fra- „ tri licentiam concedat cum eadem vel eisdem mulie- „ ribus colloquendi, vel eas ad proprias domos visi- „ tandi, nisi fortè talis persona esset tantæ scilicet au- „ thoritatis & tam claræ famæ, quòd ex ejus collocu- „ tione potiùs Religioni nostræ honor quàm dedecus „ accederet.

„ Fratres verò foras missi pro necessariis domui pe- „ tendis, loqui poterunt cum mulieribus etiam alter „ sine altero, si tunc necessitas sic loqui exigit, intrare „ tamen domum ad sedendum vel confabulandum non „ licebit.

„ Procurator & Fratres alii cùm ad procurandum ne- „ cessaria Fratribus vadunt, poterunt præsente socio suo „ & vidente de hujusmodi cum muliere sola loqui, ita „ tamen quòd cum una eademque muliere frequens non „ sit talis collocutio.

CAPUT III.

De Clausura Monialium vetante egressum Monialium.

1. *Ab initio Ecclesiæ fuerunt nonnullæ mulieres in perpetua castitate viventes.*
2. *Pro conservanda castitate convenit secularium personarum fuga.*
3. *Egressus è Monasterio Monialibus jam pridem interdictus.*
4. *Quæ cura olim haberetur ut castitati Virginum extra Monasteria habitantium consuleretur.*
5. *Seculo V. Clausura Monialium nota fuit.*
6. *Fixa & generalis non fuit circa Monialium Clausuram disciplina ante seculum* XIII.

7. *Con-*

7. *Constitutio Bonifacii VIII. circa Clausuram Monialium.*
8. *Decretum Concilii Tridentini eandem Constitutionem innovans.*
9. *Pius V. declaravit omnes quascumque Moniales Decreto Tridentino comprehendi.*
10. *Idem Pontifex egrediendi licentiam nonnisi ex tribus causis concedi posse, edixit.*
11. *Vigore Concilii Tridentini Episcopus habet auctoritatem in omnia generatim Monasteria Monialium in his, quæ Clausuram concernunt.*
12. *Episcopus potest visitare Monasteria Monialium etiam Regularibus subjecta, quoad ea quæ* Clausuram *spectant.*
13. *Primus effectus Clausuræ est prohibitus egressus Monialium è Monasterio.*
14. *Quæ sit* justa *causa dandi licentiam egrediendi, non determinavit Tridentinum: tres expressit Pius V.*
15. *Prima causa est*, magnum incendium; *& quid per illud intelligatur.*
16. *Quæ sit* infirmitas *ratione cujus egressus sit permittendus?*
17. *Causæ à Pio V. expressæ etiam in Synodis fuerunt probatæ.*
18. *An aliquando liceat indulgere egressum ob rationes à Pio V. non expressas.*

I. AB ipso Ecclesiæ exordio fuisse mulieres virginitatem servantes, etiam ipsa Acta Apostolorum testantur *Cap.* 21. ℣. 9. ubi de Philippo refertur: *Huic autem erant quatuor filiæ* VIRGINES *prophetantes.*

Idem confirmant Patrum de Virginibus multiplicia scripta; quibus suam erga illas specialem curam ac solicitudinem expresserunt.

„ Nunc Nobis (ait S. Cyprianus *de disciplina & habitu Virginum*) „ ad Virgines sermo est, quarum quo „ sublimior gloria est, eo major & cura est. Flos est ille „ Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gra„ tiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus in„ tegrum atque incorruptum; Dei imago respondens „ ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis „ Christi. Gaudet per illas atque in illis largiter floret „ Ecclesiæ matris gloriosa fœcunditas: quantoque plus „ copiosa virginitas numero suo addit, tanto plus gau„ dium matris augescit. Ad has loquimur, has adhor„ tamur affectione potius quam potestate: non quod „ extremi & minimi & humilitatis nostræ admodum „ conscii, aliquid ad censuram licentiæ vindicemus; „ sed quod ad solicitudinem magis cauti, plus de dia„ boli infestatione timeamus.

II. Inter cætera autem quæ pro custodia Virginitatis Patres suggessere, fuit hominum secularium, atque præcipue alterius sexus fuga, atque ab omni mundana & externa hominum conversatione sequestratio.

III. Et quidem, dum circa seculum IV. formari cœperunt Virginum Monasteria, cœpit quoque eis egressus è Monasterio, si non totaliter, saltem extra necessitatis casus, & citra Superioris licentiam interdici.

Sanctus Basilius De Institutione Monachorum, inter alia præcepta seu regulas habet, “ Egredi vero *extra* „ *Monasterium*, præterquam ubi statutis temporibus „ *necessitas* postulaverit, nemini licitum esto.

Ne vero crederetur, quæ ab eo tradita sunt, ad solos Monachos spectare, monet ea non tantum in Virorum, sed & Virginum Monasteriis esse servanda; atque in his eo accuratius, quanto in his majus est periculum. „ Verum, ait, quoniam non Virorum modo Conventus „ sunt, sed etiam *Virginum*, cætera quidem omnia „ quæ hactenus præcepta tradidimus, æque utrisque „ communia sunto. Unum tamen illud scire convenit, „ longe accuratiorem, majoremque in fœminarum vita „ quam in virorum, disciplinam requiri, veluti vo„ luntariæ paupertatis virtutem, quietem atque silenti„ um, obedientiam, studium in sorores, cautionem *in* „ *publicum prodeundi*, diligentem quibuscum colloqui„ um sit, animadversionem, parem inter ipsas mutuo „ benevolentiam, & illud, quod nulla seorsim apud eas „ conventicula sint. In his enim omnibus in virginum „ vita accurandis, majore quodam multo opus est stu„ dio. „ Hæc Basilius *de Instit. Monach.*

Hinc lucet, quam solicite Basilius Virginibus clausuram Monasterii commendaverit.

De Monasterio Virginum in Thebaide, in quo seculo IV. vixit S. Euphrasia, legitur in hujus vita: „ Nulla earum *januas exibat*. Erat autem janitrix per „ quam responsa omnia fiebant matura. „ Apud Bollandum ad 13. Martii.

IV. Eodem seculo in Concilio Carthaginensi III. *Can.* 33. decernitur: “ Ut Virgines sacræ, cum paren„ tibus, à quibus custodiebantur, privatæ fuerint, „ Episcopi, vel Presbyteri, ubi Episcopus absens est, „ providentia, gravioribus fœminis commendentur, „ aut simul habitantes invicem custodiant: ne passim „ vagando, Ecclesiæ lædant existimationem.

V. S. Cæsarius in Regula ad Virgines *cap.* 1. “ Si qua, „ relictis parentibus suis, seculo renuntiare, & san„ ctum ovile voluerit introire, ut spiritualium luporum „ fauces, Deo adjuvante, possit evadere, usque ad mor„ tem suam de Monasterio non *egrediatur*, nec de Ba„ silica, ubi ostium esse videtur.

VI. Qua solicitudine Virginibus clausura omnibus seculis inculcata fuerit, speciali Tractatu novissime ostendit Joannes Baptista Thiers, qui tamen recte advertit, non semper nec ubique eamdem fuisse circa clausuram sacrarum Virginum disciplinam; neque fuisse aliquam generalem Ecclesiæ legem, omnibus indifferenter Monialibus clausuram perpetuam imponentem ante Bonifacium VIII. qui sub finem seculi XIII. & initium XIV. Pontificatum gessit.

VII. Hic edita Constitutione quæ refertur in *cap.* PERICULOSO, *De Statu Regular. in* VI. generaliter omnibus Monialibus perpetuam clausuram imposuit. “ Periculoso & detestabili quarumdam Monia„ lium statui (quæ honestatis laxatis habenis, & Mo„ nachali modestia, sexusque verecundia impudenter „ abjectis, extra sua Monasteria nonnumquam per ha„ bitacula secularium personarum discurrunt, & fre„ quenter intra eadem Monasteria personas suspectas „ admittunt, in illius, cui suam integritatem volunta„ te spontanea devoverunt, gravem offensam, religio„ nis opprobrium & scandalum plurimorum) provide„ re salubriter cupientes, præsenti Constitutione perpe„ tuo irrefragabiliter valitura, sancimus, universas & „ singulas Moniales præsentes atque futuras, cujuscum„ que Religionis sint vel Ordinis, in quibuslibet mundi „ partibus existentes, sub perpetua in suis Monaste„ riis debere de cætero permanere clausura: ita quod „ nulli earum Religionem tacite vel expresse professæ, „ sit vel esse valeat quacumque ratione vel causa (nisi „ forte tanto & tali morbo evidenter earum aliquam „ laborare constaret, quod non posset cum aliis absque „ gravi periculo seu scandalo commorari) Monasteria „ ipsa deinceps egrediendi facultas.

VIII. Hanc Bonifacii Constitutionem innovavit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *de Regularibus cap.* 5. atque “ universis Episcopis, sub obtestatione Divini ju„ dicii, & interminatione maledictionis æternæ, præ„ cipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis, ordi„ naria, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate, clau„ suram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligen„ ter restitui, & ubi inviolata est, conservari maxime „ procuret: inobedientes atque contradictores per Cen„ suras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumque ap„ pellatione postposita, compescentes, invocato etiam „ ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Quod „ auxilium ut præbeatur, omnes Christianos Prin-

„ cipes hortatur S. Synodus, & sub excommunicatio-„ nis pœna, ipso facto incurrenda, omnibus Magistra-„ tibus secularibus injungit. Nemini autem Sanctimo-„ nialium liceat post professionem exire à Monasterio, „ etiam ad breve tempus, quocumque prætextu, nisi „ ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda: „ indultis quibuscumque & privilegiis non obstanti-„ bus.

IX. Pontifices Romani, signanter Pius V. & Gregorius XIII. dictam Bonifacianam Constitutionem, nec non hoc Concilii Decretum suis respective Bullis non tantum particulatim approbarunt, ac denuo innovarunt, sed aliquatenus etiam adauxerunt.

Etenim cum dubitari potuisset, num Synodus Tridentina suo Decreto comprehenderet Monasteria Monialium, in quibus clausura numquam fuit recepta, & quæ ex sua Regula aut Institutione ad clausuram non adstringuntur, Pius V. declaravit, "universas & singulas „ Moniales, præsentes atque futuras, cujuscumque „ Religionis, Ordinis vel Militiarum, etiam Hierosolymitanæ sint, quæ vel jam receptæ sint, vel impo-„ sterum in quibusdam Monasteriis sive Domibus reci-„ pientur, & tacite vel expresse Religionem professæ, „ etiamsi *conversæ*, aut quocumque alio nomine appel-„ lentur, etiamsi ex institutis, vel fundationibus ea-„ rum regulæ ad clausuram non teneantur, nec un-„ quam in earum Monasteriis, seu domibus, etiam ab „ immemorabili tempore ea servata fuerit, sub per-„ petua in suis Monasteriis, seu domibus debere de cæ-„ tero permanere clausura, juxta formam dictæ Con-„ stitutionis fel. record. Bonifacii Papæ VIII. prædeces-„ soris nostri, quæ incipit, *Periculoso*, in sacro Con-„ cilio Trident. approbatam, & innovatam, quam nos „ auctoritate præfata etiam approbamus & innovamus, „ in omnibus & per omnia, ac illam districte observari „ mandamus.

Insuper cum Synodus causam legitimam egrediendi Monasterium Episcopi judicio permisisset, Pius V. indeterminationem ac generalitatem restringens, nulla occasione, nullove alio prætextu licentiam indulget, „ *nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis lepræ,* „ *aut epidemiæ*, quæ tamen infirmitas, præter alios Or-„ dinum Superiores, quibus cura Monasteriorum in-„ cumberet, etiam per Episcopum, seu alium loci Or-„ dinarium, etiamsi prædicta Monasteria ab Episcopo-„ rum & Ordinariorum jurisdictione exempta esse repe-„ riantur, cognita & expresse in scriptis approbata sit, „ à Monasteriis præfatis exire, sed nec in prædictis casi-„ bus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare li-„ cere. (*a*)

X. Si ergo Bonifacianam Constitutionem, atque Decretum Synodi Tridentinæ, una cum Bulla Pii V. spectemus, in omnibus Monialium Monasteriis indistincte clausura erit servanda; atque per Episcopos partim ordinaria, partim delegata auctoritate, ubi recepta non fuit, aut violata, introducenda aut reducenda erit, & ubi hactenus inviolata mansit, solicite conservanda.

XI. " Ex quo manifeste fundata dignoscitur (ait Stephanus Weyms) „ Episcoporum, & Ordinariorum „ quoad clausuram hanc aliaque eo spectantia, juris-„ dictio in cujusvis Ordinis Moniales, etiam eas quæ „ à Regularibus reguntur, & alias sunt exemptæ. „ Hæc ille ad Constitutiones 24. per Tridentinum innovatas, *constit.* 15. *n.* 11. quod & clare expressit Pius in citata Bulla *Cura Pastoralis*; & manifeste supponit §. 10. ejusdem Bullæ, qui ita habet: " Per hoc autem in Mona-„ steriis exemptis, Ordinarii locorum, *quoad alia*, nul-„ lam credant sibi jurisdictionem vel potestatem aliqua-„ tenus attributam.

XII. Unde fertur declaratum à S. Congregatione Concilii 17. Julii 1597. " Episcopos posse Moniales „ *Regularibus subjectas*, in iis quæ clausuram concer-„ nunt, toties visitare, quoties vere cognoverint expe-„ dire.

Et Concilium Aquense an. 1585. *tit. de Visitatione*, ait: " Monialium Monasteria *Regularium juri curæve* „ subjecta, Episcopi, quoad *clausuram* attinet, accurate „ visitent. Loca ipsa introspectent, atque è superiori „ etiam parte circumlustrent, & caute solerterque in-„ spiciant prospectus omnes, aditus, & cætera denique „ omnia, quæ ad clausuram recte tuendam ullo quovis „ modo pertinent.

Atque ita in contradictorio judicio in Consilio Privato Regio Parisiensi pro Episcopo Podiensi contra Moniales S. Claræ, judicatum fuisse 26. Augusti 1563. refert Claudius Henrys in suis Decisionibus sive Arrestis *tomo* 2. *lib.* 1. *q.* 1.

XIII. Porro hujus clausuræ modus & effectus est, uti ex citatis Pontificum Bullis, & Decreto Concilii Tridentini constat, primo, ut Monialibus post professionem egredi non liceat Monasterii sui claustra sive interiora septa, etiam ad *breve* tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda, indultis quibuscumque & privilegiis non obstantibus, uti loquitur Tridentinum.

XIV. Quæ autem censenda sit *justa causa*, Synodus Tridentina non expressit; eamque judicio Episcopi permisisse videtur: at Pius V. nulla occasione aut prætextu egressum permittit, *nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ.*

XV. " Nomine *magni incendii*, ait Barbosa, intel-„ ligitur incendium ita magnum & evidens, ut certum „ sit, aut saltem probabile multum esse videatur, quod „ nisi Moniales omnes statim à Monasterio exeant, „ omnes simul sint moriturae ac consumendæ præ nimia „ exustione ignis.

XVI. „ Sub nomine vero *infirmitatis lepræ*, ait idem, intelligitur infirmitas quædam adeo contagiosa, „ quod si ipsius radix & origo foras non ejiciatur, (hoc est Monialis eo morbo infecta,) „ cito omnes ejusdem „ Monasterii Sorores inficeret...... Sub nomine deni-„ que *epidemiæ*, quantum ad præsens attinet proposi-„ tum, intelligitur morbus quidam *pestiferus*, similiter „ ac eadem ratione contagiosus Communitati præjudi-„ cialis. „ Hæc Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 44. post plures alios ibidem *num.* 73. relatos.

XVII. Et longo tempore ante Pium V. Synodus Moguntina an. 1549. *c.* 79. egressum non permittit, nisi fuerint *inevitabili* necessitate compulsæ, *aut tali morbo infectæ, unde ex contagione aliis periculum immineat.*

Synodus quoque Cameracensis D. an. 1550. inter causas concedendi egressum, reponit *morbum, quo cum aliis absque gravi periculo commorari non posset.*

XVIII. Credit nihilominus idem Barbosa post alios ab ipso citatos, quod non obstante restrictione Pii V. Moniales possint exire è Monasterio ex aliis causis similibus aut urgentioribus in Bulla Pii V. nominatim non expressis, v. g. tempore belli, cum periculum imminet invasionis à militibus, multaque incommoda sustinendi, nisi se in locum tutum recipiant.

Synodus Tridentina causam exitus ab Episcopo *approbandam* statuit; Pius V. vero vult, ut " *infirmitas* „ ratione cujus egressus permittitur, præter alios Ordi-„ num Superiores, quibus cura Monasteriorum incum-„ beret, etiam per Episcopum seu alium loci Ordi-„ narium, etiamsi prædicta Monasteria ab Episcopo-„ rum & Ordinariorum jurisdictione exempta esse re-„ periantur, cognita & *expresse* in *scriptis* approbata „ sit. „ Additque " Sed nec in prædictis casibus extra „ illa (Monasteria) nisi ad *necessarium* tempus stare „ liceat.

(*a*) Id quoque in Galliis & quidem clarius & strictius constat Declaratione, quam Rex noster Ludovicus XV. dedit. 10. Februarii 1742. *articulo* 2.

CAPUT

CAPUT IV.

De Clausura vetante ingressum in Monasteria; quæ sit circa clausuram Belgica disciplina?

1. *Per clausuram Monialium vetitus personarum extranearum in Monasteria ingressus.*
2. *Nullus Monasteria Monialium intrare potest sine licentia in* scriptis *obtenta; nec illa dari potest nisi in casibus* necessariis.
3. *Quando Episcopi aliive Superiores ingredi possint; & quid ab illis observandum?*
4. *Casus* necessarii *quibus ingressus annui potest, intelligi debent respectu Monasterii,* non respectu Ingredientis.
5. *Synodus Cameracensis non permittit Episcopum ingredi nisi causa visitationis, aut necessitatis.*
6. *Non licet Sacellanis ingredi chorum Monialium, prætextu ibi celebrandi aut concionandi.*
7. *Neque in Vestitione, aut professione licitus est ingressus; nec personis necessariis, nisi cum magna cautela.*
8. *Per frequentiora ad cancellos colloquia violari clausura potest.*
9. *Ad Episcopum spectat hujusmodi colloquiis modum ponere, etiam in Monasteriis curæ Regularium subjectis.*
10. *Episcopus punire potest Regularem etiam exemptum ob colloquium cum Moniali.*
11. *Multum conducit ad conservationem clausuræ prohibitio colloquendi cum Monialibus.*
12. *Episcopis Belgii volentibus introducere clausuram multæ difficultates oppositæ.*
13. *Synodus Cameracensis rationes Monialium* clausuram *recusantium censet Pontifici exponendas.*
14. *Proponuntur rationes, quæ potuerunt introductioni clausuræ opponi.*
15. *Clausura non in omnibus Belgicis Monialium Monasteriis recepta.*
16. *Concilium Tridentinum quoad clausuram in Belgio in omni suo rigore non est receptum; uti nec Constitutio Pii V.*
17. *Multæ in Belgio sunt Moniales, quarum Institutum rigorem clausuræ non compatitur.*
18. *Non dubium per clausuram multis periculis occurri.*
19. *Allaborare debent Superiores, ut in Monasteriis exterioris clausuræ rigori non subjectis, finis clausuræ habeatur.*
20. *Vetitus secularium personarum in Monasteria clausuræ non subjecta ingressus.*
21. *Omnis periculosa & suspecta conversatio generaliter Monialibus interdicenda.*
22. *Vetita Institutio conviviorum quibus intersint personæ extraneæ in Monasteriis Monialium etiam clausuræ non subjectis.*
23. *Egressus è Monasterio Monialibus quamvis clausuræ non adstrictis, concedi debet cum magna moderatione.*
24. *Septa Monasterii facta sunt, ut Moniales sejunctæ à seculo vivant.*
25. *Circumspecti esse debent Superiores, dum egressum permittunt; Decretum Synodi Cameracensis circa egressum Monialium ægris ministrantium.*
26. *Simile Decretum Archiepiscopi Mechliniensis pro nigris Sororibus.*
27. *Olim in plerisque Xenodochiis erant* utriusque *sexus Religiosi ad serviendum* utrique *sexui infirmo.*
28. *Laudabile hoc institutum, modo caveantur incommoda ex simultanea cohabitatione timenda.*
29. *Merito advocantur viri ut sexui virili ministrent.*
30. *Decretum Tridentinum de transferendis Monasteriis Monialium ad urbes.*
31. *Hoc Decretum hic effectum habere non potuit.*

I. SECUNDUS effectus clausuræ Monialium est, prohibitus quarumcumque personarum extranearum ad Moniales accessus, quem hisce verbis expressit Bonifacius VIII. " Nullique aliquatenus inhonestæ personæ, " nec etiam honestæ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia) " ingressus vel accessus pateat ad easdem: ut sic " à mundanis conspectibus separatæ, omnino servire " Deo valeant liberius, & (lasciviendi opportunitate sublata) " eidem corda sua, & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.

II. Synodus vero Tridentina vetat, quemquam "ingredi intra septa Monasterii, cujuscumque generis, " sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris " licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis " pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus aut superior licentiam debet, ait Synodus, in " casibus *necessariis*; neque alius ullo modo possit, etiam " vigore cujuscumque facultatis, vel indulti hactenus " concessi, vel imposterum concedendi.

III. Hæc autem *necessitas* ingrediendi à Tridentino requisita, sic accepta & intellecta est, ut etiam ipsi Prælati tam seculares quam regulares, quibus cura & regimen Monasteriorum incumbit, ita demum auctoritate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria Monialium uti possint, si id faciant in casibus *necessariis*, & à paucis iisque *senioribus* ac religiosis personis comitati, quemadmodum declaravit Gregorius XIII. in Bulla quæ incipit: *Dubiis*, edita pro majore declaratione alterius Bullæ ejusdem Pontificis quæ incipit: *Ubi sacra* 28. in Bull. Rom. per quam revocatis quibuscumque licentiis seu indultis, etiam à Romanis Pontificibus concessis, ingrediendi Monialium Monasteria, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, prohibet ac interdicit " omnibus & quibuscumque personis Ecclesiasticis & Secularibus, ac etiam Ordinum quorumcumque etiam Mendicantium Regularibus, ne prætextu licentiarum ab Episcopis vel Superioribus quibus illas concedendi in casibus necessariis tantum ex " Decreto Concilii Tridentini tribuitur, Monasteria " ipsa Monialium pro libito, sed necessitatibus urgentibus duntaxat ingredi, neve Moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere præsumant.

IV. Casus *necessarii*, quibus Episcopis licet ingressum personarum secularium permittere, intelliguntur *respectu Monasterii*, non autem respectu ingredientis; sive necessitas debet se tenere ex parte *Monasterii:* uti sæpius declarasse sanctam Congregationem, testatur Fagnanus ad *cap.* CUM VIRUM, ꝟ *De Regularibus, num.* 20.

V. Ad citatam Gregorii XIII. Constitutionem respexisse apparet Synodus P. II. Cameracensis, an. 1586. *tit. de Regularibus, cap.* 14. ubi habet; " Sed nec ipsi " Episcopi, aut eorum Vicarii, aut alii Superiores Monialium unquam ingrediantur septa clausuræ, nisi *visitationis*, aut alia *necessaria causa*, sub pœnis contra " ingredientes à jure decretis.

VI. Præcedenti vero capite de Præfecto Monialium ita loquitur: " Præfectus quoque ejusmodi Monialium, " seu ejus Capellanus, aut alius Sacerdos eam Ecclesiæ " partem, ubi ipsæ psallunt, ne quidem prætextu ibidem " celebrandi vel concionandi ingrediatur. Quod si quis " ibi celebrare, aut concionari ausus fuerit, suspensionis à divinis, Præfecta quæ eum admiserit, excommunicationis pœnam ipso facto incurrant.

VII. Similiter *cap.* 12. vult: ut " ad eas (Moniales) " nullus omnino aut viris aut mulieribus etiam illustribus, etiam in *vestitionum* aut *professionum* solemnitatibus pateat accessus, sed per cancellos, cum *necessitas* " erit, colloquantur, exceptis tamen personis *necessariis*, utpote Confessario, (cum ad ægrotantium Mo- " niali-

„ nialium, quæ ad confessionale accedere non possunt, „ confessiones audiendas, aut sanctissimum Eucharistiæ „ vel Extremæ Unctionis Sacramentum ipsis deferenda, „ & similia charitatis officia iisdem ægrotis impertienda, „ erit admittendus) Medico, Chirurgo, bajulo vini „ aut cerevisiæ, fabris, & similibus personis, quibus ta„ men non nisi in necessitate ingressus pateat, quos duæ „ antiquiores Sanctimoniales comitentur.

VIII. Quod vero Synodus Cameracensis citato *c.* 12. nonnisi cum *necessitas* habuerit, etiam ad cancellos colloquia Monialium cum viris aut mulieribus permittat, omnino ad finem clausuræ obtinendum conducit.

Quis enim nesciat, ex hujusmodi colloquiis non tantum quietem atque tranquilitatem Monialium turbari, sed & corda earum humano & mundano pulvere conspurcari; quin & nonnunquam castitati earum periculum imminere, earumque integritatem violari.

IX. Hinc consequens est, per illa colloquia clausuram aliquatenus violari; & consequenter ad Episcopum pertinere, hujusmodi colloquutionibus modum ponere, etiam in Monasteriis regimini Regularium subjectis.

„ Ideoque cum Episcopus Bellunensis (*a*) olim re„ tulisset S. Congregationi Concilii nonnullos abusus „ circa facultatem *alloquendi* Moniales Regularibus sub„ jectas, S. Congregatio respondit, hoc caput, quod „ *clausuram*, ejus conservationem ac restitutionem res„ picit, ad Jurisdictionem Episcopi tanquam Sedis „ Apostolicæ delegati (*b*) pertinere. „ Hæc Fagnanus ad *cap.* QUANTO ※ *De Privilegiis num.* 13.

X. Cumque Gregorius XV. in Constitutione sua quæ incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. declaraverit, Episcopum punire posse Regulares etiam exemptos delinquentes *circa clausuram*, ex consequenti resolutum fuit (uti asserit idem Fagnanus loco citato, *num.* 9.) Regularem accedentem sine legitima licentia ad Monasterium Regularibus subjectum, ibique in loco *colloquiis* destinato cum Moniali colloquentem ab Episcopo puniri posse.

XI. Experientia enim docet (ait Fagnanus ad *cap.* „ QUANTO ※ *De Privilegiis, num.* 11.) ad clausuræ „ conservationem magnopere pertinere, ut Regulares „ ad Monasteria Monialium non accedant, nec *cum* „ *Monialibus colloquantur*, absque legitima licentia: „ idcirco enim tot prohibitiones sub gravibus pœnis hac „ in re à Sede Apostolica emanarunt; ergo Episcopus „ potest illos arcere, & contrafacientes punire. Et re„ vera maxime absurdum videtur, ut Episcopi gravis„ simo illo Decreto præcipiantur clausuram inviolatam „ custodire; & tamen nequeant ab illa arcere, quos ex„ pedire judicaverint.

Hactenus Fagnanus, qui & ibidem docet, Episcopum posse prohibere, ne quis sine sua, aut Commissarii sui licentia ad Monasteria Monialium etiam colloquendi causa accedat, (quemadmodum decrevit Sanctus Carolus in sua Synodo P. VI. *tit. De Monialibus*) atque eo Decreto Regulares quantumvis exemptos ligari; & contravenientes puniri ab Episcopo posse.

XII. Episcopos Belgii non parum solicitos fuisse, ut conformiter ad Sacros Canones, nec non Concilii Tridentini Decretum & Apostolicas Bullas, clausura Monialium vel violata restitueretur, vel inviolata conservaretur, ex citatis Synodis & pluribus eorum Decretis manifestum est; at & illud constat, nec paucas nec leves ipsis oppositas difficultates, dum Moniales, quæ hactenus clausuram non erant professæ, neque ex sua Regula ad illius rigorem astringebantur, ad rigorosam illam clausuram juxta Decretum Tridentinum & Pontificias Constitutiones, constringere voluerunt; quod vel ex ipsa Synodo Cameracensi, quæ multa circa clausuram Monialium decrevit, manifestum est.

XIII. Immediate post Decreta de clausura subdit *cap.* 16. " Quia vero *non paucæ*, *neque leves* in pleris„ que Monasteriis claudendis difficultates suboriuntur, „ supplex totius Synodi nomine libellus conficiatur, „ qui expressis omnibus & singulis incommodis diffi„ cultatibusque, nec non Monialium clausuram recu„ santium rationibus & argumentis diligenter expositis, „ Sanctissimo Domino nostro offeratur, rogeturque il„ lius Sanctitas, ut hujus Provinciæ necessitatibus & „ incommodis pro sua paterna charitate peculiari ali„ qua ratione providere, ac succurrere dignetur: habito „ autem ab illius sanctitate responso, & cum Reve„ rendissimis Dominis Episcopis per litteras commu„ nicato, quæcumque ad hanc materiam pertinebunt, „ certius explicari poterunt.

XIV. Quæ fuerint rationes & argumenta ex parte Monialium proposita, atque ex Decreto Synodi per libellum supplicem Pontifici exhibita; aut quid ad libellum responderit Pontifex, hactenus mihi assequi non licuit.

Verisimile vero est, rationes Monialium potissimum fuisse, quod in Belgio haud ita militare videantur ea, quæ alibi clausuræ hujus rigorem exigunt, ut etiam propterea Moniales *clausuram* non professæ, neque vi Regulæ suæ ad eam obstrictæ, nihilominus ad eam suscipiendam constringi deberent; tanquam medium conservandæ castitati atque virginali integritati promissæ pene necessarium.

Si enim Belgici climatis constitutio, genius populi & mores gentis attendantur, non apparet eum clausuræ rigorem esse adeo necessarium, ut etiam Moniales ad clausuram non professæ, neque ad eam vi suæ Regulæ constrictæ, invitæ ac reluctantes per Censuras & pœnas essent cogendæ: præsertim ubi etiam quædam ex sua fundatione ad ægrorum curam agendam destinantur, quæ cum rigorosa & arcta clausura nequaquam consistit.

Accedit quod hic in Belgio laudatæ matronæ intaminatæque Virgines plateas ac templum publice passim frequentent sine ullius offensa aut scandalo populi, ita quidem ut si quæ hic clausura Italica teneretur, proxima videretur infamiæ & censuræ. Videmus insuper tot millia Beginarum ab aliquot jam seculis in Belgio sine illo clausuræ rigore caste & religiose viventium, quæ simplici voto castitatis adstrictæ sunt: tot item Virgines, quas Filias *devotas* vulgo vocant, in ædibus paternis, aut simul commorantes absque ulla clausura, sine periculo, scandalo aut opprobrio à Bonifacio indicatis, caste & devote viventes.

Hæc aliaque videntur Moniales nonnullæ contra introductionem rigorosæ clausuræ ursisse.

XV. Quidquid sit, certum & indubitatum est, nequaquam in omnibus Monasteriis Monialium hic in Belgio clausuram in omni suo rigore, qui in Constitutione Bonifacii & Decreto Concilii Tridentini expressus est, esse receptam, multaque Monialium Monasteria partim sub regimine Regularium, ut Cisterciensium, partim sub regimine Episcoporum, sine clausura tolerari, & vivere.

XVI. Unde Tridentinum, quoad clausuræ rigorem, hic in Belgio universaliter receptum negat Zypæus *Consult.* 9. *de Regularibus*, multo minus Constitutionem Pii V. notatque quidem in Synodo P. II. Mechliniensi *Tit. de Regularibus*, *cap.* 3. haberi, quod "San„ ctimoniales etiam *exemptæ* scire debeant, sibi non „ licere post professionem, etiam ad *breve* tempus, „ Monasterium egredi; nisi ob aliquam ex tribus causis „ expressis in Constitutione sanctæ memoriæ Pii V. „ hac de re edita, quæ *inviolabiliter est observanda*; „ sed observat, quod Synodus, cum Principi probanda offerretur, in iis articulis qui Principi fuerunt exhibiti, haberet, *ut Episcoporum conscientiæ committeretur observantia clausuræ, qui eam urgerent, prout prompti-bus*

(*a*) *Belluno Ville d'Italie.*

(*b*) In Galliis Episcopus non agit ut Sedis Apostolicæ Delegatus; sed proprio jure utitur, ubi medetur abusui, quem Superior Monasterii exempti reformare negligit. Consule *acta & novos Cleri Gallicani commentarios*, *t.* 4. ubi de *Reformatione Regularium* agunt.

tudo, vel pervicacia Monialium permitteret. Verùm Romani substituerunt, *ne Sanctimoniales egrederentur, nisi tribus ex causis in Piana expressis*, *eaque* INVIOLABILITER *observaretur.* Hæc Zypæus, qui & inde infert non constare, Constitutionem Pianam hîc esse debitè placitatam & publicatam.

XVII. Et reverà si Bulla Pii V. hîc esset ritè publicata & recepta, etiam clausura obstringerentur Moniales illæ, quarum fundatio cum clausura non consistit: nam dicta Bulla absolutissimas habet derogationes etiam *fundationum*, & tamen, uti observat Zypæus in Jure Novo *tit. de Regularib. num.* 4. " In infinitis per Belgium " Xenodochiis mulierum *Grisearum & Nigrarum*, ut " vocant, Sororum Monasteriis, etiam reformatissimis, " & sub Episcopis Religiosissimis æquè ut doctissimis, " videmus clausuram eam non observari, quòd earum " fundatio & institutum cum ea incompatibile sit.

XVIII. Hæc licèt in Belgio ita tolerentur, neque Monialibus, quæ hactenus strictam clausuram non receperunt, scrupulus moveri debeat ex dictis Pontificiis Constitutionibus, " fatendum tamen est, uti rectè advertit " Zypæus loco citato, pericula multa per clausuram submoveri. Perire solet, qui amat periculum. Et quamvis de more gentis majus id minusve sit, meritò tamen & ibi vigilatur, ubi non est summum.

XIX. Quapropter & in Monasteriis strictæ ac rigorosæ clausuræ non subjectis, invigilare solicitè debent eorum Superiores, ut eatenus clausura servetur, atque secularium conversatio cum Monialibus ita limitetur, ut ipsæ Moniales sine offensâ, Religionis opprobrio, & scandalo populi vivere, à publicis ac mundanis conspectibus separatæ omnino Deo liberiùs servire, & eidem corda sua, & corpora in omni sanctitate custodire valeant.

XX. Hinc Synodus P. II. Cameracensis in dicto *cap.* 16. quo declaravit, aliqua Monasteria sine clausura permittenda donec Sanctissimus fuerit consultus, ait: " Interea verò in dictis Monasteriis, quæ clausuram " non admittunt, observari curent Episcopi, ut nec viris, nec mulieribus intra loca regularia dictorum " Monasteriorum pateat accessus.

XXI. Sanctus Augustinus *lib.* 1. de moribus Ecclesiæ *cap.* 23. de Sanctimonialibus in Ægypto sine rigore clausuræ suo tempore viventibus, loquitur " quæ habitaculis segregatæ ac remotæ à viris quàm *longissimè* " decet, piâ tantùm charitate illis junguntur & imitatione virtutis: ad quas juvenum nullus accessus est, " neque ipsorum quamvis *gravissimorum & probatissimorum senum*, nisi usque ad vestibulum, necessaria " præbendi, quibus indigent, gratiâ.

Itaque Episcopi aliique Monasteriorum strictam clausuram non habentium, meritò impediunt omnem quamcumque periculosam ac familiariorem Monialium cum secularibus, aliisve etiam viris Religiosis conversationem, atque congressum.

XXII. Cùm verò non parùm periculosus multisque incommodis obnoxius sit congressus Monialium cum secularibus in conviviis; meritò Alphonsus Archiepiscopus Mechliniensis Decreto suo 19. Novembris 1679. inhibuit omnibus Monasteriis Monialium sive clausuræ subjectis, sive *non subjectis*, institui convivium in die professionis, vel vestitionis Monialium, aut occasione jubilæi aut medii jubilæi alicujus Monialis vel die Regalium, aut Patroni vel Patronæ, cum invitatione aut congressu personarum extranearum sive Laïcarum sive Ecclesiasticorum, tametsi etiam consanguinitate conjunctæ fuerint.

XXIII. Quoad egressum, is sanè etiam in Monasteriis clausuræ non subjectis, cum magna cautela & moderatione permittendus erit.

Si ad Eustochium Virginem nullo claustro inclusam scribit S. Hieronymus: *Rarus* sit egressus in publicum... Nunquam causa deerit procedendi, si semper, quando *necesse* est, processura sis,.... Sorores tuæ cursitent & quærant quomodo Christum hospitem suscipiant. Tu semel, seculi onere projecto sede ad pedes Domini, & dic: *Inveni eum, quem quærebat anima mea: tenebo eum nec dimittam....* Cant. c. 3. v. 4. Semper te cubiculi tui *secreta* custodiant, semper tecum Sponsus ludat intrinsecus..... Cave ne domum exeas, & velis videre filias regionis alienæ: quamvis fratres habeas Patriarchas, & Israel parente læteris. *Dina egressa corrumpitur.* Gen. c. 34.

Si hæc Hieronymus ad Eustochium in domo parentum commorantem scribat pro custodia castitatis, quidnî potiori ratione ad Moniales dicta censeantur, quæ non tantùm voto castitatis solemni obstrictæ, sed etiam vi sui statûs & professionis specialiter à mundana conversatione sejunctæ sunt, nec nisi violentè quodammodo, & Ecclesia dissimulante ab omnimoda & absoluta clausura eximuntur.

XXIV. " Ad hoc enim septa Monasterii vobis facta " sunt (scribebat seculo XI. S. Ivo Carnotensis ad Sanctimoniales Dunenses) ne mundi amatores intra claustra mundum fugientium recipiatis, ne ad *publicum* " *prodeatis*, ac de corporali mundi visione tractis introrsum fœdis imaginibus, atque expugnatâ intus " virginitate, corpus quoque corruptioni subjici permittatis.

XXV. Valde ergo circumspecti, & parci esse debent Monasteriorum Directores, ut Monialibus egressum concedant, & si illum necessitate urgente concedant, eam adhibeant cautelam, quæ periculum aut scandalum ejusmodi egressui conjunctum præveniat.

Eam cautelam circa Moniales infirmis curandis ex fundatione aut instituto deputatas, observatam cupientes Patres Synodi P. II. Cameracensis, statuunt: " Religiosæ verò etiam Mendicantes, quæ ægrotorum " ab immemorabili tempore, atque adeò ex fundatione agunt, *solæ* nunquam emittantur ad ægrotos, nec " *juniores* quantum fieri potest, sed eæ, quæ Matris " seu Præfectæ judicio probabuntur. " *Tit. de Reg. c.* 17.

XXVI. Hæc cautio in omnibus passim Nigrarum atque Grisearum similiumque Monialium Constitutionibus occurrit.

Et signanter in Constitutionibus *Nigrarum* Sororum hujus Mechliniensis Diœcesis à Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi præscriptis, habetur: " Mater " nunquam permittet aliquam Sororum *solam* ire ad infirmos, quæcumque sit, sed *duas* simul; quæ nunquam se mutuò possunt dimittere, sive vadant ad templum, sive forum, sive alio quocumque, & quando " una Sororum in cubiculo infirmorum dormiet, tunc " altera pro servitio infirmi invigilabit.

Quàm ejus exacta observantia optanda sit, nemo non intelliget, qui expenderit pericula imminentia hisce Monialibus, dum solæ inter seculares in domo seculari versantur.

XXVII. Quæ pericula augentur in junioribus præcipuè, dum etiam alteri sexui inservire debent; ut propterea non sine magno fundamento Majores nostri Xenodochia ac domos leprosarias fundantes, voluerint esse instituti religiosi utriusque sexûs, ut utrique sexui ægroto ministrarent. Tales sunt (ait Zypæus Jure Novo *Tit. De Regularib. num.* 41.) fundationes Xenodochii Antverpiensis, Lirani & aliorum.

Fundatio etiam *Leprosariæ* extra mœnia hujus oppidi Lovaniensis vulgò *Ter Banck*, primitus fuit pro novem mulieribus, & novem viris, qui utrique sexui leprâ infecto servirent; uti patet ex Bulla Honorii III. quâ domum illam directioni Abbatis Villariensis subjicit; & inter monumenta hujus domûs asservatur.

XXVIII. Indubiè laudabile esset institutum, ut utrique sexui infirmo sui respectivè sexûs personæ assisterent; modò tamen ipsi inservientes mulieres & viri ita essent separati & à se mutuo sejuncti, ut ex mutua cohabitatione nullum periculum, nullumque scandalum esset metuendum.

XXIX.

XXIX. Ex iis interim facile est intelligere, laudabiliter ac prudenter nonnullos Collegiorum Academicorum Moderatores advocare potius Viros aliquos Religiosos, quàm mulieres, qui infirmis studiosis assistant.

XXX. " Et quia Monasteria Sanctimonialium extra „ mœnia urbis vel oppidi constituta, malorum hominum prædæ, & aliis facinoribus sine ulla sæpe custodia sunt exposita; curent Episcopi, & alii Superiores, si ita videbitur expedire, ut Sanctimoniales ex iis ad nova, vel antiqua Monasteria inter urbes vel oppida frequentia reducantur, invocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachii secularis. Impedientes verò, vel non obedientes, per Censuras Ecclesiasticas parere compellant. „ Synod. Trident. *Sess.* 25. *De Regularibus*, *cap.* 5.

XXXI. Verùm cùm de publicatione Concilii Tridentini in Belgio tractaretur, eumque in finem ad Consilia Regia ejus Decreta reformationis examinanda essent transmissa, circa hoc Decretum notatum fuit in litteris responsoriis ad Gubernatricem Belgii Margaritam Parmensem: *Negant Consilia id in Belgio ad effectum perduci posse, ob sumptus ingentes, aliaque incommoda.* Ita refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 52. §. 45.

Unde etiam videmus plurima etiamnum hodie Sanctimonialium Monasteria extra mœnia urbis & oppidi; prudenter tamen invigilant Superiores, ut tempore bellorum tempestivè ad urbes transferantur; ut hoc pacto saltem ab incommodis & periculis, de quibus Synodus Tridentina, eximantur.

TITULUS XXXI.

DE MONASTERIORUM SUPERIORIBUS.

CAPUT I.

Quid Abbates & Abbatissæ; & varia eorum distinctio?

1. *Præfectis Monachorum & Canonicorum in* communi *viventium*, *nomen* Abbatis *generaliter datum.*
2. *In aliquibus Ecclesiis secularium Canonicorum nomen* Abbatis *mansit.*
3. *Quid propriè significet* Abbas?
4. *Quâ ratione nomen illud congruat Monasteriorum Præfectis.*
5. Abbas *semper meminisse debet, quid nomen illud significet.*
6. *Idem, qui dicitur Abbas, etiam aliquando vocatur* Major.
7. *Etiam olim* Prælatus *dicebatur, uti & hodie, sed aliâ ratione quàm olim.*
8. *Dictus quoque* Præsul: *& qua de causa?*
9. *Quid hodie nomen* Præsulis *indicare soleat?*
10. *Olim iidem, qui dicebantur & erant* Abbates, *etiam vocabantur* Priores.
11. *Olim omnium Monasteriorum Præfecti dicti sunt Abbates.*
12. *Quare recentiores Ordines nomen* Abbatis *rejecerint?*
13. *Præfectæ Monialium dictæ* Abbatissæ.
14. *Sicut nomen* Abbatis *ita &* Abbatissæ *in quibusdam Religionibus rejectum.*
15. *Olim Monasteriorum Præfecti omnes erant* perpetui.
16. *Aliqui Ordines, qui perpetuos habuerant, posterioribus seculis maluerunt* temporales, *uti & Ordines Mendicantes, & quare?*
17. *Abbates alii* perpetui, *alii* Triennales.
18. *Olim Abbates & Monachorum Præfecti, uni tantùm Monasterio erant Præfecti, neque alteri Superiori Regulari subjecti.*
19. *Seculo X. cœperunt constitui Abbates* Generales.
20. *Quid* Pater Abbas, *& quæ ejus auctoritas?*
21. *Recens est Abbatum* Commendatariorum *exordium.*

I. Cœnobii Præfectum atque Monasticæ Congregationis Caput veteres Monachi, & ipse S. Benedictus *Abbatem* nominârunt. Similiter Præfectis Canonicorum, dum in *communi* vivebant, atque Monasticam disciplinam aliquatenus tenebant; nomen *Abbatis* tributum legimus. Concilium Turonense II. *can.* 24. " Simili modo & *Abbates* Monasteriorum, in quibus *Canonica* vita antiquitùs fuit, vel „ nunc videtur esse, solicitè suis provideant Canonicis. „ Et Parisiense VI. *can.* 37. " Decet imò necesse est, „ ut *Abbates Canonicorum* attendant, ut quid *Abbates* „ vocentur.

II. Atque hinc factum, ut etiam postquam Canonici ad vitam singularem transierunt, in aliquibus Ecclesiis adhuc nomen *Abbatis* penes eorum primarium Præfectum manserit, uti ostendit Molanus *lib.* 2. *de Canonicis cap.* 5. observatque non rectè colligi, Ecclesiam Canonicorum olim fuisse *Monachalem*, eò quòd nomen *Abbatis* Præfecto Canonicorum tribuatur.

III. Porrò Præfectus seu Superior Congregationis Monasticæ sive Monasterii dictus fuit *Abbas* ab officio; quod singulari ratione inter Monachos debet esse *paternum.* Abbas enim linguâ Hebraicâ & Siriacâ idem sonat quòd Latinè *Pater*. Hieronymus in *epist. ad Galatas cap.* 4. " Abba Pater, *Abba Hebraicum* est, idipsum „ significans quod & Pater: & hanc consuetudinem in „ pluribus locis Scriptura conservat, ut Hebraicum verbum cum interpretatione sua ponat.

IV. Itaque jam pridem Monachorum Præfecti, *Abbates* sive *Patres* appellabantur, ut etiam ipsâ expressione nominis, officii sui admonerentur. Nam, ut ait, Tertullianus *lib. De oratione cap.* 2. *appellatio ista & pietatis est, & potestatis. Pietatis*, quia Superiores instar parentum debent subditos tanquam filios diligere: *Potestatis*, quia eosdem peccantes corrigere & castigare debent.

Hinc S. Benedictus *Abbatem* monet, *ut miscens terroribus blandimenta; dirum magistri, pium Patris ostendat affectum.* In Reg. *cap.* 2.

V. Hanc nomenclaturam inculcat & urget idem Sanctus Legislator, dicens: " Meminisse *semper* debet *Abbas* quod est, meminisse *quod dicitur.* „ In Reg. *cap.* 2. quod caput ita exorditur: " Abbas, qui præesse „ dignus est Monasterio, semper meminisse debet, „ quod dicitur, & nomen *Majoris* factis implere. Christi enim agere vices creditur in Monasterio, quando „ ipsius prænomine vocatur, dicente Apostolo: *accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus* „ ABBA PATER. „ Rom. l. 8. v. 15.

VI. Interdum Abbas etiam *Major* dictus fuit, sumendo nomen illud substantivè, adeò ut ipsam dignitatem & præeminentiam Abbatis denotet; atque ita accipitur in Regula Benedictina *cap.* 5. " Mox ut aliquid imperatum à *Majore* fuerit, ac si divinitus imperetur, moram pati nesciunt in faciendo.

In Regula Pachomii: " Ægrotantem absque concessu „ *Majoris* nullus audeat visitare. „ Et in Regula Magistri: " Nam non venia *Majoris* ad ipsos pertineat, „ nisi pœnitentiæ similis satisfactio ab eis æqualiter „ fuerit

„ fuerit operata. „ In his nomen *Majoris* pro Abbate sumi sat apertum est; unde etiam hodie apud Camaldulenses Eremitas, Monasterii Præfectus dicitur *Major.*

VII. Abbas quoque communiter vocatur *Prælatus*, quòd subditis suis præferatur. Unde de Præposito dicit Regula Benedictina; " Quantò *Prælatus* est cæteris, „ tantò eum oporteat solicitiùs observare præcepta Re„ gulæ. „ *Cap.* 65.

Hodie Abbates dicuntur *Prælati*, & Prælatis annumerantur tanquam quandam præeminentiam & dignitatem obtinentes, uti communiter observant Canonistæ ad *cap.* 2. ✠ *de Judiciis*, quos citat Ascanius Tamburinus De jure Abbatum *tom.* 1. *disp.* 1. *quæst.* 3.

VIII. Abbates etiam vocati sunt *Præsules.* " Dicitur „ autem *Præsul* (inquit Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 5. *disq.* 2.) „ quasi *præsultor*, qui in sacris præsiliebat: nam „ in omnibus pompis, ludisque Circensibus juvenes „ ibant in numerum saltantes, & subsilientes, qui Lu„ dii, & Ludiones dicebantur, ut annotat Turnebus. „ *Præsul* dicebatur, qui primus erat inter Salios, id „ est, Martis Sacerdotes, à saliendo dictus. Onomasti„ cum: *Præsul* χοροςάτης, id est, qui chorum instituit „ & ei cantu vel saltu præit. Unde non ineleganti me„ taphorâ *Præsul* vocatur, qui cæteris in officio aut „ munere, præsertim Ecclesiastico, præest.

IX. Moribus hodiernis *Præsul* nomen dignitatis sonat, & Abbatibus tanquam in dignitate constitutis tribuitur; quanquam non immeritò Abbates attendant, qua de causâ eis hoc nomen primitus datum sit, atque opere complere satagant, quod nomine præferunt.

X. Abbates subinde quoque *Priores* olim dicti fuêre; sive Priores iidem fuêre quod Abbates. Ita in Regula Benedictina aliisque nonnullis, *Priores* pro Abbate sumptos esse multis ostendit Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 6. *disq.* 2. quasi *Prior* sive *primus* inter suos.

XI. Distinctio autem hodierna invaluit; ut in quibusdam Religionibus, Monasteriorum atque Congregationum primi Præfecti dicantur *Abbates, Prælati*, &c. in aliis verò vocentur Priores, Guardiani, Rectores, &c. sed ea distinctio suâ canitie veneranda non est. Ante enim recentiores Ordines seculo XI. & sequentibus exortos, omnium Monasteriorum Præfecti sive Capita dicebantur *Abbates* sive *Patres*; quæ voces officium Superioris in subditos convenienter exprimunt.

XII. Quod verò recentiorum Ordinum Fundatores nomen *Abbatis* Monasteriorum Præfectis datum noluerint, inde contigisse apparet. Cùm, disciplinâ Monasticâ sensim collabente, & unâ Monachorum humilitate & pietate imminutâ, cœpissent Monasteriorum Præfecti, *Abbates* dicti, ad non exiguum tum in Ecclesia, tum in Republica eminentiæ gradum elevari, nomen quoque *Abbatis* dignitatem & gradum eminentiorem sonare cœpit; atque ita *Abbates* reputari pro personis in dignitate constitutis. Itaque recentiorum Ordinum sanctissimi Fundatores, omnem suis filiis superbiæ ac fastûs occasionem eripere volentes, aliud eis nomen humilius & mundo abjectius inditum voluêre.

XIII. Quemadmodum Monachorum summi Præfecti, *Abbates* seu Patres jam pridem dicti fuêre, eâdem ratione Monacharum seu Monialium Præfectæ *Abbatissæ* dictæ sunt: eò quòd & ipsæ tanquam *Matres* erga sibi subditas sese exhibere debeant. Unde Abbatissa in Concilio Parisiensi VI. *Can.* 39. *Mater spiritualis* dicitur.

XIV. Abbatissæ autem ad exemplum Abbatum cœperunt quoque sensim aliquam sibi dignitatis & eminentiæ secularis speciem arrogare; adeò ut *Abbatissæ* nomen aliquid mundanæ excellentiæ præferre cœperit; atque hinc contigisse apparet, ut posteriores Monialium Ordines, humilitatis causâ nomen *Abbatissæ* declinaverint, ipsasque Præfectas potiùs *Priorissas*, Matres aliove simili nomine appellandas censuerint.

XV. Antiquitùs Monasteriorum Præfecti sive Abbates perpetui, sive ad vitam fuisse videntur; neque ullâ veteri Monasticâ Regulâ aut Constitutione, de Abbatibus aut Abbatissis triennalibus mentio fit.

XVI. Verùm postremis hisce temporibus plures Congregationes & Ordines, qui hucusque perpetuos habuerant, maluerunt habere temporales; & quidem Congregationi Cassinensi Eugenius IV. & Alexander VI. concesserunt facultatem uniendi sub eadem Congregatione omnia ejus Monasteria, & Abbates in eis *ad tempus* creandi juxta determinationem Capituli Generalis & Diffinitorium; quorum Bullæ extant apud Tamburinum in appendice ad Tomum I. De Jure Abbatum; qui ibidem *Disp.* 1. *quæst.* 3. notat idcircò hoc factum fuisse, quia omnes ferè Abbatiæ & Prælaturæ Regulares excedentes valorem 200. florenorum auri de Camera, Clericis secularibus commendabantur; ad quod evitandum Congregationes Regulares nisæ sunt, illas *manuales* efficere, mediante indulto Apostolico; quia tunc " Summus Pontifex non solet de illis providere; cùm „ enim collatio debeat esse de sua natura perpetua, Pa„ pa non solet providere de manualibus ad evitandum „ absurdum, quod provisus ab illo possit ab inferiori „ removeri.

Hac aliisque rationibus moti Mendicantium Ordinum & eorum, qui sub iis comprehenduntur Moderatores, suorum Ordinum Prælatos & Superiores ad tempus duntaxat constitui voluerunt, atque plerumque triennales constituerunt.

XVII. Itaque juxta hodiernam disciplinam, Abbates, Priores, aliique Monasteriorum Præfecti, alii dicuntur *perpetui*, alii verò *temporales* seu etiam *triennales.*

Et quidem ex Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit: *Exposcit*, *Abbatissæ* nonnisi ad *triennium* eligi possunt; at in Belgio quoad hoc punctum Constitutio hæc recepta non est; sed passim eliguntur Abbatissæ perpetuæ. Triennales verò & perpetuos Abbates quoad dignitatem ac privilegia inter se non differre multis astruit Tamburinus loco citato; ita ut Abbates triennales aut ad tempus gaudeant iisdem privilegiis, quibus Abbates perpetui: nihilominus quoad jus nominationis Regiæ & electionis, inter hos esse differentiam infrà ostendetur.

XVIII. Adhæc olim omnes Abbates erant *locales*, sive uni duntaxat Monasterio præpositi: atque unumquodque Monasterium suum duntaxat *Abbatem* ut Superiorem agnoscebat, ac illi tantùm & non alteri subjiciebatur & obtemperabat: " Nec unus Abbas (ait „ Tamburinus De Jure Abbatum *tom.* 1. *disput.* 3. *quæst.* 1.) „ alteri Abbati, sed omnes Episcopis loco„ rum subditi erant juxta *can.* ABBATES, & *Can.* MONAS„ TERIA 18. *q.* 2. atque ita observatum fuisse tempore „ SS. Basilii, Augustini, & Benedicti ex eorum Regulis „ arguitur.

XIX. Hæc disciplina penè intacta mansit usque ad seculum X. quando primùm per S. Odonem Abbatem Cluniacensem ejusque Successores, infinita propemodum Monasteria sub unius Abbatis regimine se unierunt, & *Principi* Monasterio Cluniacensi subjecerunt; ex quo originem traxit Congregatio Cluniacensis; cujus Monasteriorum Abbates *locales* Abbati Cluniacensi tanquam Abbati *generali*, ab eo tempore subjecti fuerunt.

Hanc Cluniacensem Congregationem seculo XI. & sequente secutæ Camaldulensis Congregatio auctore S. Romualdo, Vallumbrosana auctore S. Joanne Gualberto, Cisterciensis auctore S. Roberto Abbate Molismensi, aliæque quamplures omnes unum Generalem constituerunt, cui singulorum Monasteriorum Abbates subjicerentur.

Atque ita tandem Abbatum *localium* & *generalium* distinctio, quæ erat primitùs ignota, invaluit.

XX. Abbatibus Generalibus aliquomodo similes sunt, quos hodie vocamus *Patres Abbates.* Dicitur enim *Pater Abbas*, Domûs illius Abbas, quæ alteram genuit, sive Monasterii, à quo aliud Monasterium ortum habuit qui

qui *Abbas Majoris Ecclesiæ* dicitur apud Cistercienses in charta vulgò *Charitatis cap.* 5. Qui quidem Abbas jus superioritatis & visitationis habebat in Monasteriis, quæ genuerat, ut habent Institutiones Capituli generalis ejusdem Ordinis.

XXI. Recentior est Abbatum Titularium & Commendatariorum distinctio, atque ipsius disciplinæ Monasticæ declinantis surculus; uti infrà ubi ex professo de Abbatibus Commendatariis, quorum in Gallia & Italia frequens usus est, ex professo tractabitur.

CAPUT II.

De Priore Claustrali, Obedientiario, & Conventuali, eorumque differentiis.

1. *Qui olim dicebatur* Præpositus, *hodie dicitur* Prior.
2. *Hodie primus post Abbatem solet vocari* Prior.
3. *Priores alii hodie* Claustrales, *alii* Conventuales.
4. Claustralis *quis: & unde dicatur; & quis hodie* Supprior?
5. *Claustrali non absimiles Priores* Obedientiarii: *& hi unde dicti?*
6. *Quæ olim dictæ* Obedientiæ?
7. Cellæ *Obedientiariæ unde originem sumpserint?*
8. *Ab his* Cellis *originem habuerunt* Prioratus forenses.
9. *His Prioratibus præesse debet unus* Prior.
10. *Hujusmodi Prioratus uni* soli *Monacho tradi non potest.*
11. *Prioratus hi per Clericos* seculares *deserviri debent, si* plures *Monachi poni nequeant.*
12. *Priores horum Prioratuum dicti Obedientiarii & forenses; & debent esse* amovibiles.
13. *Prioratus illi ad* firmam *dari vetantur; & quid sit firma?*
14. *Abbates Monachis Prioratus dantes ad* firmam, *Simoniam committebant, & proprietatem fovebant.*
15. *Litteræ Pontificiæ, quibus conceditur Monachis facultas hujusmodi Prioratus in perpetuum possidendi, subreptitiæ judicantur.*
16. *Synodus Tridentina improbat dari* Prioratus *in perpetuum possidendos.*
17. *Priores Claustrales & Obedientiarii semper sunt ad* nutum *Abbatum amovibiles, tametsi non consueverint revocari.*
18. *Priores Conventuales etiamsi sint tantùm* triennales, *non possunt amoveri, nisi ex causa & servato juris ordine.*
19. *Minor causa requiritur, ut amoveatur Prior Conventualis, quàm ut amoveatur Clericus à suo Beneficio.*
20. *Prior* Claustralis *sub Abbate* Commendatario *ad hujus* nutum *amoveri non potest.*
21. *Provinciales & Generales non sunt ad* nutum *amovibiles.*
22. *Priores* Conventuales *censentur in* dignitate *constituti.*
23. *Prior Conventualis potest delegari* judex *à Sede Apostolica, secus* Claustralis.

I. Qui olim apud Monachos *Præpositi* dicebantur, posterioribus seculis *Priores* dicti fuêre.

Præpositus enim antiquitùs dicebatur in Regulis Monachorum, qui curam Monasterii gerebat post Abbatem, atque ita accipitur in Regula S. Benedicti *cap.* 65. ubi præcipitur, "Ut Præpositus illa agat cum reverentia, quæ ab Abbate suo ei injuncta fuerunt, nihil contra Abbatis voluntatem aut ordinationem faciens.

Sicuti ergo, qui primam post Abbatem curam Monachorum agebat, olim *Præpositus* vocatus fuit, ita posterior ætas eum vocavit Priorem. Hinc illud in Statutis Lanfranci *cap.* 3. "Servatâ Abbati in omnibus reverentiâ, *Prior*, qui & *Præpositus in Regula* nominatur, *honorabilior* est reliquis Ministris Domûs Dei.

II. Hac notione à tempore Petri Damiani *Priorem* dictum esse constat ex ejus Opusc. 13. *c.* 16. ubi ordine describens officia Monasterii, immediatè post Abbatem subjicit *Priorem*, nullâ factâ mentione Præpositi; "quod postea quoque (ait Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 6. *disq.* 2.) servatum videri potest in usu Cisterciensi, Ceremoniali Bursfeldensi, Constitutionibus Vallisolitanis. (*a*) Quin & generaliter usus obtinuit, ut in Monasteriis Abbatialibus prima post Abbatem persona dicatur *Prior*.

III. Cùm verò, uti suprà notavimus, in quibusdam Ordinibus & Congregationibus usus obtinuerit, ut primarius Monasterii Præfectus non dicatur *Abbas*, sed *Prior*, hinc etiam tandem invaluit, ut quidam Priores dicti fuerint *Claustrales*, quidam *Conventuales*.

IV. Prior *Claustralis* dicitur, qui curam Monasterii & Monachorum gerit sub Abbate; ita ut ipse Abbati subsit.

Claustralis dictus fuit hujusmodi Prior, tanquam ipsius *Claustri* continuam curam agens. "Cùm enim (ait Haeftenus loco citato) „ in aliqua parte Claustri, „ sive peristylii, aut ambitûs, Monachi communiter „ ad lectionem residerent, nec sine licentia *Claustrum* „ egrederentur; constitutus est, qui ex officio illis intenderet, dictusque *Prior Claustri* vel *Claustralis*. Hinc Lanfrancus in statutis *cap.* 3. "*Prior Claustri* „ quocumque *Major* Prior eat, si fieri potest, in *Claustro* semper, aut circa *Claustrum* debet semper esse, „ & *ordinem Claustri* in omni solicitudine servare.

Notandum hîc dici Priorem *majorem*, qui Monasterio tanquam Caput & primarius Prælatus præest; quem hodie Priorem *Conventualem* dicimus: Priorem verò *Claustri* dici illum, qui Prior illi *Majori* subest, & sub illo curam Claustri agit; quem hodie *Suppriorem* dicere solemus. Nec enim juxta hodiernam disciplinam & modum loquendi Prior *Claustralis* sive *Claustri* dici consuevit, nisi in Monasteriis, quibus præest Abbas *Regularis*; in Monasteriis verò, quibus præest Prior Conventualis, ille, qui sub tali Priore Monasterio præest, *Supprior* appellari solet.

V. Prioribus *Claustralibus* non absimiles sunt Priores *Obedientiarii*, sive etiam *Forenses*, ita dicti, quòd in *Obedientiis* sive *Cellis* à principalibus Monasteriis dependentibus (quas etiam *Prioratus* recentior ætas vocavit) curam haberent Monachorum extra Monasterium sive *foris*, sub ipso tamen Abbate principalis Monasterii.

VI. "*Obedientiæ* dictæ fuerunt *Cellæ*, *Præpositura*, „ & *grangiæ* (ait D. Du Cange in Glossario mediæ & infimæ latinitatis, Verbo: *Obedientia*) „ à Monasteriis „ dependentes, quòd Monachi ab Abbate illuc mitte- „ rentur vi *ejusdem Obedientiæ*, ut earum curam age- „ rent, aut eas deservirent.

Cellæ verò dicebantur Monasteriola, seu ut eas olim vocabant, *Abbatiolæ*, quæ majoribus Abbatiis suberant.

VII. Cùm enim Monachi variis in locis prædia possiderent; eò interdum aliquot è suis mittebant, qui fruges colligerent, vel redditus reciperent, & ad Monasterium suo tempore deferrent; unde nonnunquam *Grangiæ* dictæ. Subinde verò ad eas destinati Monachi ut vitam solitariam agerent, vel denique *Cellæ* subinde ædificatæ propter nimium Monachorum numerum, ut ex Monasteriis eò mitterentur Monachi, aliisque identidem *pulsantibus* locum darent, uti notat Du Cange in citato Glossario, Verbo: *Cellæ*.

VIII. Ab istis cellis Obedientiariis originem duxêre *Prioratus* rurales seu Forenses. Cùm enim interdum plures ad eamdem *Obedientiam* sive Cellam mitti necesse esset; "Monachi Obedientiarii subinde capellas „ & Ecclesiolas ibi construxêre, quò in iis sacrum peragerent Officium, & Monastica munia obirent, qui- „ bus præerat, qui *Prior* dicebatur. „ Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis *cap.* 51. "Fratres, qui ad obedientias

(*a*) *Valladolid, Ville d'Espagne dans l'ancienne Castille.*

" com-

„ commorantur singulis locis *tres*, si fieri potest, aut „ *duo* ad minus esse debent. In victu & vestitu & ton- „ sura à communi institutione non recedant: ad men- „ sam silentium teneant: in Ecclesia non loquantur: „ Completorium & in æstate & in hyeme tempestive „ dicant: per vicos non discurrant, &c. In quocum- „ que loco ubi duo vel plures simul habitant, *unus* eo- „ rum, cui *Abbas* hoc injunxerit, inter eos *Prioris* of- „ ficium agat, & cæteri obediant ei.

IX. Et in Concilio apud Montempessulanum à Petro Beneventano Legato Sedis Apostolicæ, à quinque Archiepiscopis & 28. Episcopis anno 1214. celebrato, statuitur *can.* 30. " Ut si talis fuerit Prioratus, in quo *tres* „ Fratres valeant commorari, tres ad minus Fratres ibi- „ dem ponantur, & unus ex iis *Prior* fiat, qui *curam* „ omnium habeat.

X. De his obedientiis seu Prioratibus loquitur Concilium Lateranense in *cap.* 2. ☩ *de Statu Monach.* „ Prioratus quoque seu *obedientiæ* pretii donatione nulli „ tradantur. „ Et in *cap.* 3. ☩ *de Capellis Monach.* Litteræ, quibus concessum dicebatur à Sede Apostolica Monachis quibusdam, ut in *singulis* ipsorum Prioratibus *singuli* Monachi commorentur, si pluribus non suppetunt facultates eorumdem, judicantur ab Apostolica Sede non emanasse; quia obviant Concilio Lateranensi, vetanti Monachos *singulos* extra Monasterium in Ecclesiis commorari, nulla facta ipsius Concilii Lateranensis mentione.

XI. Archiepiscopo Burdigalensi rescripsit Honorius III. " Cum ad audientiam nostram pervenit, „ quod nonnulli Monachi lege tibi diœcesana subjecti, „ in quibusdam Prioratibus habitant *solitarii*, contra „ statutum generalis Concilii: Ideoque mandamus, qua- „ tenus ipsorum Abbates seu Priores, ut vel ipsos ad „ claustrum revocent, facientes in ipsis Ecclesiis deser- „ viri per Clericos seculares: vel alios Monachos eis- „ dem associent, cum quibus vitam possint ducere re- „ gularem, monitione præmissa, per Censuram Ec- „ clesiasticam compellas. „ Refertur in *cap.* 4. ☩ *De Capellis Monach.*

XII. Priores ergo in hisce Cellis seu obedientiis constituti, dicti fuere *obedientiarii* seu *forenses*; erantque *Claustralibus* in hoc similes, quod similiter ut hi, ab Abbate constituerentur, & ad *nutum* Abbatis essent amovibiles, sive revocari possent; imo nec ad vitam constitui poterant juxta Decretum Innocentii III. in *Cap.* 6. ☩ *De Statu Monach.* ubi dicitur: " nec ali- „ cui committatur aliqua obedientia *perpetuo* possiden- „ da tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportue- „ rit amoveri, sine *contradictione* revocetur.

XIII. Circa idem tempus Synodus Oxoniensis ait: „ Monachus Ecclesiam vel Monasterium vel quodli- „ bet prædium Ecclesiæ suæ non audeat retinere *ad* „ *firmam.*

„ Firma (ait D. Du Cange in citato Glossario, Verbo: *Firma*) „ est prædium seu villa alteri elocata ad *certum* „ tempus, sub præstatione annua vel annonaria, vel re- „ rum ad victum necessariarum, vel denique pecuniaria. „ Hinc *datio ad firmam* pro contractu, quo sub annuo „ reddity fundi ad aliquot annos possidendi dantur.

XIV. „ Vacuas *Cellas* seu Præposituras Abbates elo- „ cabant suis Monachis atque ita Simoniam commit- „ tebant (ait Christianus Lupus) fovebantque proprie- „ tatem ac inobedientiam. Conductor enim Monachus „ gerebat se, non ut *manualem*, sed ut *firmum* ac *im-* „ *mobilem*, & tam quoad administrationem, quam ejus „ resignationem dependere nolebat à voluntate Abba- „ tis. „ Hæc Lupus in Scholiis ad *Can.* 6. Concilii Tolosani *tomo* 4. *pag.* 77.

XV. Deinde addit: " Et Monachi & Regulares Cle- „ rici, quod *Cellas* aut Præposituras à suis Abbatibus „ aut Episcopis deinceps conducere, & ad vitæ finem „ *firmi* retinere non possent, firmitatem illam ab Apo- „ stolica Sede flagitabant, & quandoque impetrabant: „ Et quidem suæ professionis qualitate suppressa. Om- „ nes hujusmodi gratias esse subreptitias, communis „ vitæ professioni ac paupertatis voto *substantialiter* ad- „ versas, ideoque nullas, declarat Pontifex, & ab om- „ nibus exsufflandas, *in Cap.* 5. & 6. ☩ *De Confirma-* „ *tione utili vel inutili.*

XVI. His consonat Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularib.* in verbis: " Nec deinceps liceat Superio- „ ribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam „ ad usumfructum vel usum, administrationem aut com- „ mendam. Administratio autem bonorum Monaste- „ riorum, seu Conventuum ad solos Officiales eorum- „ dem, ad *nutum* Superiorum *amovibiles*, pertineat.

XVII. Ex his unanimi consensu concludunt Canonistæ, Priores *Minores*, quales sunt Claustrales & Obedientiarii, aliosque Monasteriorum Officiales ad *nutum* & *beneplacitum* Abbatum esse amovibiles & revocabiles, (*a*) quemadmodum videre est apud Fagnanum ad *cap.* CUM AD MONASTERIUM ☩ *De Statu Monach. n.* 23. & sequentibus; ampliatque *n.* 37. conclusionem, ut " locum habeat non obstante, quod Priores manuales „ *non consueverint* revocari: quia cum sit in facultate „ Abbatis, si non sit usus tali facultate, consuetudo „ non introducitur, cum in actibus *mere facultativis* „ non inducatur consuetudo.

XVIII. Priores autem Conventuales, qui ut supra dictum est, sunt Monasteriorum primarii præsertim & Capita, quique à Capitulo sive Congregatione eligi, & per Superiorem confirmari solent, nequaquam sunt *ad nutum* amovibiles. Et quamvis in pluribus Religionibus Præfecti Mendicantium sint triennales, tamen (ait Fagnanus *ad Cap.* PER TUAS ☩ *De Simonia n.* 8.) durante triennio removeri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato. Textus est clarus in *Cap.* MONACHI ☩ *De Statu Monach.* cujus hæc sunt verba: *Priores autem cum in Ecclesiis* CONVENTUALIBUS *per electionem Capitulorum suorum fuerint Canonice instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur.*

XIX. Notat tamen ibidem Fagnanus ex *cap.* QUALITER ☩ *De Accusationib.* in mutatione Priorum & Prælatorum Regularium, causam non requiri adeo gravem, sicuti exigitur ad privandum Clericos seculares suis dignitatibus & Beneficiis, sed quod ex levioribus causis ab administratione removeri possint.

XX. Et quamvis in Monasteriis habentibus Abbatem Commendatarium, ex usu Regni Galliæ Prior intendens Regulari disciplinæ dicatur *Claustralis*, quia tamen quoad disciplinam est Caput Monasterii, neque in his, quæ disciplinam Regularem concernunt ab Abbate Commendatario dependeat, etiam ab Abbate amoveri non potest; & ita non semel judicatum fuisse pro Priore Claustrali contra Abbatem Commendatarium, refert Joannes Tornet in sua Collectione Arrestorum, *lit. A. cap.* 9.

XXI. Quod de Prioribus *Conventualibus* docuere communiter Canonistæ, idem obtinet in *Provincialibus*, qui à Capitulo provinciali; & *Generalibus*, qui à Capitulo generali eliguntur; ut nimirum durante termino sui regiminis sine causa & ordine judicii amoveri nequeant.

XXII. Cum Priores *Conventuales* sint non secus ac ipsi Abbates Conventuum suorum quasi Prælati & Capita: quin & vi suæ electionis seu institutionis *perpetui*, nisi ex speciali statuto aut præscripto Regulæ ad tempus duntaxat eligantur, etiam & ipsi in dignitate constituti intelliguntur, secus vero Priores *Claustrales* & *Obedientiarii.*

(*a*) Illud non est accurate verum quod Priores Canonicorum Regularium Congregationis Gallicanæ: Prior enim S. Genovefæ Parisiensis est *claustralis*, nec tamen est amovibilis ad nutum Abbatis. Siquidem igitur à Capitulo Generali ejusdem Congregationis, ut per triennium curam Domus gerat sub Abbate Regulari; durante triennio, Prior ab Abbate removeri non potest ad nutum, sed tantum justa de causa, & juris ordine servato.

XXIII. Quapropter cum ex Constitutione Bonifacii VIII. in *cap.* STATUTUM *de Rescriptis in* VI. nullis nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, causæ auctoritate litterarum Sedis Apostolicæ, vel legatorum ejusdem committi possent, dictum est in *Clementina* 2. *de Rescriptis*, causas à Sede Apostolica delegari posse, Priori *Conventuali*, non autem *Claustrali*; idque non alia de causa, nisi quod *Conventuales* in dignitate constituti intelligantur, secus Claustrales, uti ad dictam Clementinam notant Canonistæ.

CAPUT III.

De Auctoritate Prælatorum regendi & corrigendi Subditos.

1. *Abbates & Priores Conventuales sunt Monasteriorum Pastores.*
2. *Curam animarum habent.*
3. *In deligendis Prioribus Conventualibus mature procedendum.*
4. *Abbates & Priores debent Subditos verbo & exemplo instruere.*
5. *Debent ea esse doctrina instructi, ut omnibus prodesse possint.*
6. *Præcepto Divino illis mandatum est, Oves suas agnoscere & eas pascere.*
7. *Debent habere exactam subditorum notitiam; & quare?*
8. *Quomodo se diversimode ad omnes pro varietate dispositionis ipsorum habere debeant?*
9. *Debent continuo suis invigilare, ut notitiam habere queant.*
10. *Quid de hac Prælatorum vigilantia senserint Canonici Præmonstratenses?*
11. *Penes Abbates & corrigendi ac puniendi auctoritas.*
12. *Multa mala timenda, si hac auctoritate Superiores abutantur.*
13. *Prudentia hic præcipue in Superiore exigitur.*
14. *Primo, expendere debet qualitatem personarum, & qui durius increpandi?*
15. *Qui obsecrandi, & qui arguendi?*
16. *Correctio fit verbis aut verberibus; & quibus hæc illave impendenda?*
17. *Superiores in correctione considerare debent causam.*
18. *Tempus quoque attendendum est.*
19. *Superior modum in puniendo servare debet.*
20. *Superiori cavendum, ne nimis culpas subditorum dissimulet.*
21. *Variæ sunt pœnæ Monasticæ.*
22. *Etiam pœnæ corporales inter Monachos usitatæ.*
23. *Etiam carceris pœna olim nota, sed hodie usitatior.*
24. *Excommunicatio usitata apud Monachos.*
25. *Qui ex Regula Benedictina excommunicationi subjecti?*
26. *Effectus excommunicationis Monasticæ.*
27. *Colloquens aut conversans cum excommunicato, incidit in excommunicationem.*
28. *Quam curam circa excommunicatos habere debeat Abbas?*
29. *Quomodo excommunicati reconciliatio fiat?*
30. *Etiam pro levioribus delictis excommunicatio inflicta.*
31. *Excommunicatio non accipitur hic pro Censura Ecclesiastica.*
32. *Quid cum Monacho incorrigibili agendum remissive, & quare hodie frequentior incarcerationis usus?*

I. ABBATIBUS Regularibus, uti & Prioribus Conventualibus incumbere curam animarum, sive eos esse non tantum Patres, sed & quasi Pastores Religiosorum quibus præsunt, non tantum veteri disciplinæ, sed etiam modernæ conforme est. Hinc etiam Abbatiæ & Prioratus à Canonistis, Beneficiis & dignitatibus *curam animarum* annexam habentibus annumerantur, in *cap.* CUM IN CUNCTIS ⁒ *de Electione.*

II " Semper cogitet (Abbas) ait Sanctus Benedictus, quia *animas* suscepit *regendas*, de quibus & rationem redditurus est... Sciatque, quia qui suscipit *animas regendas*, præparet se ad rationem reddendam. Et quantum sub *cura sua* Fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, quia in die judicii ipsarum *omnium animarum* est redditurus Domino rationem." *Cap.* 2. *Regulæ.*

III. Ad institutionem Priorum Conventualium matura deliberatione procedendum esse monent Constitutiones PP. Eremitarum Sancti Augustini, hac addita ratione: " Nam licet omnia mature debeant Pater Præsidens & alii Diffinitorii Patres determinare, specialem nihilominus ac *præcipuam diligentiam* debent adhibere in institutione *Priorum*, quibus ex officio incumbit *cura animarum*, quæ est *ars artium* & *scientia scientiarum*, scientes nihil esse quod Religioni magis officiat, quam quod ad curam animarum assumantur indigni: necesse est enim, ut tales sint familiæ, quales earum existunt Priores." *Parte* 3. *cap.* 7.

IV. Imprimis ergo Abbates & Priores tanquam Pastores & animarum sibi creditarum Directores, debent verbo & exemplo suos instruere, & ad ipsam observantiam Regulæ & professionis Monasticæ incitare & urgere.

V. Unde Sanctus Benedictus postquam dixisset, Abbatem magnum onus, scilicet curam animarum in se suscipere, mox tanquam consequens infert: " Oportet ergo eum esse *doctum lege divina*: ut sciat, & sit, unde proferat nova & vetera." *Cap.* 64. *Reg.*

Et *cap.* 2. suæ Regulæ, idem ex eodem fundamento latius adstruit, dicens: " Ergo cum aliquis suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina suis præesse discipulis; id est, omnia bona & sancta *factis* amplius quam verbis ostendat: ut capacibus discipulis mandata Domini verbis proponat; duris vero corde & simplicioribus, *factis* suis divina præcepta demonstret. Omnia vero, quæ discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda; ne aliis prædicans, ipse reprobus inveniatur.

Sanctus Isidorus, *cap.* 2. Regulæ, ita de Abbate loquitur: " Iste *se imitandum* in cunctis operum exemplis exhibebit... Singulos autem hortamentis mutuis excitabit, alloquens cunctos, exhortans, vel ædificans in eis, si quid eorum vitæ pro uniuscujusque gradu prodesse perspexerit.

VI. Quid plura? Synodus Tridentina, *sess.* 23. *cap.* 1. *de Reform.* supponit & declarat, præcepto *divino* mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, verbi divini prædicatione, ac bonorum omnium *operum* exemplo pascere.

Ad hoc Decretum reflectentes Canonici Præmonstratenses anno 1630. edixerunt, ut " omnes Prælati (prout sibi *à Domino mandatum* atque commissum est) subditis suis, *tum verbis*, *tum factis* (si enim absint opera, parum efficient verba) vera dogmata, & vitæ perfectæ normam tradant." *Dist.* 2. *cap.* 2. §. 7. Et rursus eadem *dist. cap.* 3. §. 1. Prælatos monent, " ut ante omnia anxie caveant, ne vel scandalosa, vel aliqua statum suum minus decentia perpetrent, considerantes quod tot mortibus digni sint, quot ad subditos perditionis exempla transmittunt; sed econtra sic virtutibus studeant, ut eorum vitam quicumque intueantur, omnium virtutum exemplar ante oculos propositum habeant.

VII. Ut Abbates aliique Monasteriorum Superiores *boni Pastoris* partes rite expleant, necesse est, ut subditorum suorum exactam notitiam habere satagant. Nec enim oves recte pasci poterunt, nisi Pastor exactam earum notitiam habeat; alia enim, & alia pascua & alimenta

alimenta spiritualia conveniunt, aliter & aliter dispositis.

„ Non una eademque cunctis exhortatio congruit (ait Sanctus Gregorius in *Prologo 3. partis de Cura Past.*) „ quia non cunctos par morum qualitas astrin- „ git. Sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis prosunt: „ quia & plerumque herbæ, quæ hæc alia animalia nu- „ triunt, alia occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, „ catulos instigat. Et medicamentum quod hunc mor- „ bum imminuit, alteri vires jungit, & panis qui vitam „ fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igi- „ tur audientium formari debet sermo Doctorum, ut „ & ad sua singulis congruat, & tamen à communis „ ædificationis arte nunquam recedat.

VIII. Quæ ad Pastores generaliter, dixit Sanctus Gregorius, jam dixerat ad Abbates Sanctus Benedictus, *cap. 2.*

„ Sciat Abbas quam difficilem & arduam rem suscepit, „ regere animas, & *multorum servire moribus....* Et „ alium quidem blandimentis, alium vero increpationi- „ bus, alium suasionibus: & secundum uniuscujusque „ qualitatem vel intelligentiam, *ita se omnibus conformet „ & aptet*, ut non solum detrimenta gregis sibi com- „ missi non patiatur, verum in augmentatione boni „ gregis gaudeat. „ Et paulo supra. " Tantumdem erit „ liber (Abbas) ut si inquieto, vel inobedienti gregi „ Pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis „ earum actibus universa fuerit cura exhibita.

IX. Porro hæc omnia nullatenus præstare Superior poterit, nisi assidue, tanquam vigilans Pastor, omnibus suis attendat, ut per continuam vigilantiam non exteriora tantum, sed vel præcipue interiora, id est affectus ac animi motus ovium suarum exquirat; sicque oves suas agnoscat, quod præcepto quidem Divino, declarante Concilio Tridentino, mandatum est omnibus, quibus cura animarum commissa est.

X. Quid de memorata indefessa solicitudine, ac continua super gregem vigilantia Prælatis incumbente senserint anno 30. decimi septimi seculi Præmonstratenses, ex statutis illo anno conceptis & evulgatis cognoscere licet. " Qui Abbatialem functionem suscipiunt, inquiunt, „ quæ suarum sunt partium, agnoscere studeant; & „ intelligant se non ad propria commoda, ad divitias & „ luxum, sed ad labores & solicitudines pro Dei gloria „ vocatos; & se obstrictos esse, ut attendant sibi, & „ gregi sibi commisso; ac proinde obligatos, juxta „ Apostolum, ut *vigilent, in omnibus laborent, ac mi- „ nisterium suum impleant* 2. Tim. c. 4. v. 5.

„ Omnes Prælati, prout omni jure obligantur, stri- „ cte resideant, ut suo gregi, cujus sanguis à Supremo „ Pastore de ipsorum manibus aliquando requiretur, „ *vigilanter* intendere queant.

„ Rarissime autem absint, nisi aliud officii eorum ra- „ tio postulet; quo in casu domui suæ bene prospiciant, „ ac assidue curent, ne subditi per eorum absentiam, „ aliquod detrimentum patiantur; scientes quod non „ sit admittenda Pastoris excusatio, si oves lupus co- „ medit, & ipse earum custodiæ minime incumbens „ nescit.

„ Habeant cum Priore, aliisque Superioribus, de „ suorum moribus, profectu atque defectu, frequentes „ inquisitiones & collationes.

„ Sæpe Filios suos visitent, vel ad se vocent, eosque „ tanquam veri Patres, in spiritu lenitatis instruant, „ moneant, consolentur ac dum opus est, corripiant, „ objurgent atque castigent.

„ Vultum pecoris sui agnoscere studeant, & omnia „ interiora penetrare nitantur, quo facilius, & interio- „ rum vitia extirpare, & virtutes inserere queant.

Hisce non contenti ulterius adjiciunt: " pro sua ac „ subditorum salute, necessitatibus, atque profectu (prout sunt obligati) „ ardentes ac nunquam intermis- „ sas fundant preces.

XI. Penes Abbates & Priores Conventuales, qui sunt Monasteriorum Capita & Pastores, esse auctoritatem subditorum excessus corrigendi & puniendi indubitatum est; atque omnes Regulæ Monasticæ illam auctoritatem Abbatibus jam pridem attribuerunt.

XII. Non minima sane officii Abbatis aliusve cujuscumque Superioris pars est, hac auctoritate rite defungi. Ut enim correptio subditorum cum fructu fiat, magna opus est prudentia & dexteritate; imo & discretione & charitate erga subditos.

Si enim hæc in Superiore desint, fortitudo quæ Superiori inesse debet, degenerabit in asperitatem, suavitas in remissionem, zelus in furorem; compassio vertetur in noxiam conniventiam; patientia sine discretione audaciam & consuetudinem gignet peccandi.

XIII. Monet Abbatem S. Benedictus *cap. 64. Regulæ*: *Oderit vitia, diligat fratres. In ipsa autem correptione prudenter agat.*

Prudentia hæc requirit, ut Abbas in correctione hæc quatuor serio expendat & diligenter distinguat.

XIV. Primo, personarum, quibus correctio impendenda, qualitatem & conditionem consideret. Quam considerationem clarissime explicat S. Benedictus.

Apostolicam enim illam sententiam 2. *ad Timoth.* 4. *Argue, obsecra, increpa*, tribus hominum generibus ab Abbate vult applicari, *cap.* 2. suæ Regulæ.

Indisciplinatos & inquietos, ait, *debet Abbas* DURIUS *arguere.*

Indisciplinati proprie dicuntur, qui disciplinam recipere nolunt, sive qui nullatenus corrigi volunt.

Inquieti vero dici possunt, qui nullo loco quodammodo consistentes, continuo per Monasterium vagantur & cursitant de uno loco ad alium. Hi quia suo exemplo & modo agendi alios provocant ad relaxationem, & ordinem perturbant, durius argui debent: uti latius exponit Hæftenus, *lib.* 8. *tract.* 8. *disq.* 5.

XV. Ad alterum genus personarum pergens Benedictus, ait: *Obedientes autem & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obsecrare debet Abbas.*

Hi sunt, qui cum deliquerunt, mox aut intus moti à Spiritu, aut foris correpti ab homine, ad pœnitentiæ remedium confugiunt.

De tertio hominum genere sic loquitur Benedictus: *Negligentes & contemnentes, ut increpet & corripiat.*

XVI. Cum vero correctio vitiosorum *verbis* fieri possit & *verberibus*, quibus hæc illave impendenda sit subjicit: " Honestiores quidem atque intelligibiles ani- „ mos prima vel secunda admonitione *verbis* corripiat: „ improbos autem & duros ac superbos, vel inobe- „ dientes, *verberum* & corporis castigatione ipso initio „ peccati coërceat.

XVII. Secundo, prudentia Superioris attendere debet causam, sive gravitatem culpæ: Nam, ut ait S. Benedictus *cap.* 23. *Secundum modum culpæ, excommunicationis, vel disciplinæ debet extendi mensura.*

Spectandum igitur quale peccatum sit, quod reprehenditur; an Communitati valde noxium, an relaxationi viam sternat; an malo exemplo & contagio alios inficiat; an ex consuetudine sæpius perpetratum, an vero rarius & ex infirmitate.

Culparum distinctio in leviores & graviores in Regulis Monasticis notissima est; & quæ leviores, quæ graviores reputandæ sint, passim indicatur.

XVIII. Tertio, considerat *prudens* Superior, *quando* corripiendum. Hoc intendit Benedictus cum Abbatem monuit *miscere temporibus tempora*: Quod explanans S. Bernardus *Sermone* 2. *De Resurrect.* ait: " Habeat mens nostra spiritum discretionis, ut miscens „ apte *temporibus tempora* opportune æmulari, & nihi- „ lominus ignoscere sciat. Samaritanus sit custodiens „ & observans, quando oleum misericordiæ, quando „ vinum fervoris exhibeat.

XIX. Denique prudens Superior in corripiendo & puniendo modum servare debet, juxta illud Benedicti *cap.* 64. " In ipsa correptione prudenter agat (Abbas) „ & ne

„ & ne quid nimis : Ne dum nimis cupit eradere æru- „ ginem, frangatur vas: suamque fragilitatem semper „ suspectus (*a*) sit : memineritque *calamum quassatum* „ *non conterendum.* Isai. c. 42. Mat. 12. In quibus non „ dicimus, ut permittat nutriri vitia : sed prudenter „ & cum charitate ea amputet, ut viderit cuique expe- „ dire, sicut jam diximus: & studeat plus amari, quam „ timeri. Non sit turbulentus & anxius : non sit nimius „ & obstinatus : non sit zelotypus, & nimis suspiciosus, „ quia nunquam requiescet.

XX. Sed dum timet Superior in correctione excedere, cavendum ne in alterum extremum labatur; nimiaque remissione sive indulgentia delinquat. Quare monet Abbatem S. Benedictus *cap.* 2. „ Neque dissimu- „ let peccata delinquentium, sed mox ut cœperint oriri, „ radicitus ea, ut prævalet, amputet, memor periculi „ Heli Sacerdotis de Silo.

Hæc omnia evincunt, quam vere dixerit Benedictus: *Sciat* (Abbas) *quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum servire moribus.*

XXI. Quemadmodum in Regulis Monasticis defectuum leviorum & graviorum varia distinctio occurrit, ita quoque magna pœnarum varietas passim legitur.

XXII. Et quidem præter pœnas leviores, quæ ad humiliationem sive confusionem Monachorum potissimum spectabant, vel ad aliquam mortificationem & pœnitentiam pertinebant, ut dierum aliquot jejunium, aut abstinentia à certo potu vel cibo, etiam corporales pœnæ usitatæ erant. Nihil enim usitatius in Regulis Monasticis quam virgarum inflictio.

In Regula Pachomii, *art.* 87. de eo qui fratres ad peccandum sollicitat, & simpliciorum animos pervertit : *Separabunt*, ait, *eum extra Monasterium*, & VERBERABUNT *cum ante fores triginta novem* : id est, triginta novem plagis, idque juxta morem Judæorum, qui in flagellatione non excedebant numerum 39. plagarum; uti notat Menardus ad *Concord. Regul. cap.* 30. 4.

Apud S. Isidorum in Regula *cap.* 17. *Gravior culpa diuturna excommunicatione purgatur*, & FLAGELLIS *emendatur.*

In Regula Benedictina crebra hujus pœnæ fit mentio; Et quidem *cap.* 28. vocat *acriorem correctionem, id est*, VERBERUM *vindictam* & PLAGAS VIRGARUM : & *cap.* 23. vocat *vindictam* CORPORALEM.

XXIII. Subinde etiam carcere includebantur; & quidem vinculis nonnunquam constricti, uti legitur in Regula S. Fructuosi *cap.* 16. VINCULISQUE *arctatus ferreis*, CARCERALI *sex mensibus angustia maceretur.*

In recentioribus tamen Ordinum Constitutionibus frequentior quam in pristinis Monachorum Regulis incarcerationis mentio occurrit, cujus ratio infra notabitur.

XXIV. Præter has pœnas corporales, frequens & in Regula præsertim Benedictina notissima erat *excommunicatio*; de qua multis capitibus suæ Regulæ disseruit Benedictus.

XXV. “ Si quis frater contumax, aut inobediens, „ aut superbus, aut murmurans, aut in aliquo contra- „ rius existens sanctæ Regulæ, & præceptis Seniorum „ suorum contemptor repertus fuerit (ait Benedictus *cap.* 23.) „ hic secundum Domini nostri præceptum „ admoneatur semel & secundo secrete à Senioribus „ suis. Si non emendaverit, objurgetur publice coram „ omnibus. Si vero neque sic correxerit, si intelligit „ qualis pœna sit, *excommunicationi* subjaceat.

(*a*) Iste modus loquendi, *suam fragilitatem semper suspectus sit*, nonnihil obscuritatis involvere videtur; has dissipat tenebras hujus textus conversio, quam è Latino in Gallicum idioma fecit D. *de Vert* his verbis. *Qu'il ne perde jamais de vue sa propre fragilité, & qu'il se souvienne qu'il est défendu d'achever de briser le roseau qui est déja éclaté.* Regle de S. *Benoit*, p. 195. *édit.* 1689.

XXVI. Deinde *cap.* 25. ait : “ Si autem Frater, „ qui gravioris culpæ noxa tenetur, suspendatur à men- „ sa simul & ab Oratorio; nullus ei Fratrum in ullo „ jungatur consortio neque in colloquio. Solus sit ad „ opus sibi injunctum, persistens in pœnitentiæ luctu, „ sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicentis: „ 1. Cor. c. 5. v. 5. *Traditum hujusmodi hominem satbanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die* „ *Domini.* Cibi autem refectionem solus percipiat, „ mensura, vel hora, qua prævideri ei Abbas compe- „ tere. Nec à quoquam benedicatur transeunte, nec „ cibus qui ei datur.

Sanctus Fructuosus loquens de Monacho excommunicato, *cap.* 14. decernit : “ Ut in solo pane & aqua in „ vespera post cœnam Fratrum medium accipiat paxi- „ matium, & non ad satietatem aquam, & hoc ab „ Abbate *exsufflatum non sanctificatum.*„ Nimirum hoc est, quod Benedictus dixit : *Neque benedicatur cibus, qui ei datur.*

Paximatium, cujus hic fit mentio, videtur fuisse panis *bis coctus* & siccus; de quo consule Menardum ad *Concord. Regul. cap.* 31. §. 17.

XXVII. In tantum Fratrum separationem ab excommunicatis ursit S. Benedictus, ut *cap.* 26. decernat : “ Si quis Frater præsumpserit sine jussione „ Abbatis fratri excommunicato quolibet modo se „ jungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei „ dirigere, similem sortiatur excommunicationis vin- „ dictam.

XXVIII. Porro quia omnis hæc pœna tendit unice in emendationem ac correctionem excommunicati, declarat S. Benedictus *cap.* 27. quam solicitus esse debeat Abbas circa excommunicatos, ex quo discere possunt Superiores, quam curam & affectum erga delinquentes & infirmiores Fratres exhibere debeant. “ Om- „ ni solicitudine curam gerat Abbas, inquit, circa de- „ linquentes fratres; quia *non est opus sanis medicus, sed* „ *male habentibus.* Mat. c. 9. v. 12. Et ideo uti debet „ omni modo, ut sapiens medicus : immittere synpæ- „ ctas, id est Seniores sapientes fratres, qui quasi secre- „ te consolentur fratrem fluctuantem, & provocent ad „ humilitatis satisfactionem : & consolentur eum, ne „ abundantiori tristitia absorbeatur; sed sicut ait Apo- „ stolus : *Confirmetur in eo charitas, & oretur pro eo ab* „ *omnibus.* Magnopere enim debet solicitudinem gere- „ re Abbas, & omni sagacitate & industria curare, ne „ aliquam de ovibus sibi creditis perdat. Noverit enim „ se infirmarum curam suscepisse animarum, non super „ sanas tyrannidem : & metuat Prophetæ comminatio- „ nem, per quem dicit Deus : *Quod crassum videbatis*, „ (*a*) *assumebatis ; & quod debile erat projiciebatis.* „ Ezech. c. 34. v. 3. & 4. Et Pastoris boni pium imi- „ tetur exemplum, qui relictis nonaginta novem ovi- „ bus in montibus, abiit unam ovem, quæ erraverat, „ quærere, cujus infirmitati in tantum compassus est, „ ut eam in sacris humeris suis dignaretur imponere, „ & sic reportare ad gregem.„ *Mat. c.* 18.

XXIX. Quomodo tandem excommunicatus, si se emendaverit, reconciliandus esset, exponitur, *cap.* 44. Regulæ Benedictinæ : “ Qui pro gravioribus culpis ab „ Oratorio & à mensa excommunicatur, hora qua opus „ Dei in Oratorio celebratur, ante fores Oratorii pro- „ stratus jaceat, nihil dicens, nisi tantum posito in ter- „ ra capite stratus pronus omnium de Oratorio exeun- „ tium pedibus se projiciat. Et hoc tamdiu faciat, us- „ que dum Abbas judicaverit satisfactum esse. Qui dum „ jussus ab Abbate venerit, volvat se ipsius Abbatis, „ deinde omnium vestigiis, ut orent pro ipso. Et tunc „ si jusserit Abbas, recipiatur in Choro, vel in ordine, „ quo Abbas decreverit, ita sane, ut Psalmum, & le- „ ctionem, vel aliud quid non præsumat in Oratorio

(*a*) In *vulgata editione* legitur *Quod crassum erat occidebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis.*

„ impo-

„ imponere (*a*) nisi iterum Abbas jubeat. Et in omni„ bus horis, dum completur opus Dei, projiciat se in terra in loco, in quo stat, & sic satisfaciat, usque dum „ ei jubeat iterum Abbas, ut quiescat jam ab hac satis„ factione.

Hìc notandum, quòd excommunicatus paulatim & per partes communioni & officiis restituatur; in quantùm nimirum viderit Abbas illum sensim magis humiliatum & pœnitentem.

XXX. Subjicit deinde S. Benedictus: " Qui verò „ pro *levibus* culpis excommunicantur tantùm à mensa, „ in Oratorio satisfaciant usque ad jussionem Abbatis: „ tamdiù hoc perficiant, usque dum benedicat, & dicat, „ sufficit.

XXXI. Porrò cùm Benedictus etiam pro levioribus culpis *excommunicationem* infligendam supponat, admodum verisimile est, neque apud Benedictum, neque alios pristinos Monachorum Patres, *excommunicationem* sumptam esse pro Censura Ecclesiastica, sive propriè dictà excommunicatione *majori*; qua Monachus ab ipso *corpore* Ecclesiæ abscissus censeretur; quam nonnisi pro gravissimis criminibus infligi posse in confesso est; & infra *parte* 3. *titulo de Censuris latiùs ostendetur*.

Accedit quòd *cap.* 24. mensuram *excommunicationis* velit extendi juxta *modum culpæ*, quod excommunicationi propriè dictæ applicari nequit; quæ simpliciter excommunicatum à corpore Ecclesiæ rescindit.

Adhæc cùm Abbates olim essent *laïci*, non apparet, quâ ratione Censuras Ecclesiasticas à potestate Clavium dependentes infligere potuissent.

Verisimilius proinde est, hujusmodi *excommunicationes* tantùm fuisse aliquas pœnas Regulares Monachis inflictas ad propriam & aliorum emendationem & præcautionem.

Nihilominus quia per illas Monachi separabantur à reliquorum consortio, & oratione, pro magna sanè habebatur pœnâ; & qui illâ mulctabantur, sathanæ tradi videbantur; eò quòd jam reliquorum oratione & consolatione destituti, viderentur sathanæ insidiis magis expositi. Uti latiùs exponit & ostendit Josephus Mege in Commentario ad *caput* 25. Regulæ Benedictinæ.

Quòd tamen hodie Abbates aliive Monasteriorum Prælati excommunicationem *majorem*, quæ sit Censura Ecclesiastica, ferre possint, ostendemus, dum de Censuris Ecclesiasticis agemus; ubi unà Regulas observandas notabimus.

XXXII. Si Frater excommunicatus, neque *excommunicatione*, neque corporali correctione emendetur, potest Abbas juxta præscriptum Regulæ Benedictinæ & aliarum Regularum, è Monasterio illum ejicere & abscindere, quemadmodum supra *Titulo* 27. *cap.* 7. probavimus; ubi tamen unà observavimus, hanc disciplinam moribus hodiernis esse mutatam; neque posse Superiores hodie Monachos incorrigibiles à Monasterio rescindere; sed esse ergastulis coërcendos; uti & apostatas, si ad Monasteria reducantur; quemadmodum rectè observasse Boërium observo, cujus verba hic addo: " Oportet supplere hodie ubicumque invenitur in Re„ gula, Monachus *projiciatur vel expellatur à Monaste*„ *rio*: id est *retrudatur in ergastulum*, sive in carcerem, „ sive in aliud Monasterium ad agendam pœnitentiam „ transmittatur.

Hinc non obscurum est, cur in posterioribus Regulis frequentior *incarcerationis* mentio fiat, quàm in antiquis; dum olim rebelles & incorrigibiles è Monasterio expelli, & à Religione abscindi poterant. (*b*)

(*a*) Iste contextus, quem vox *imponere* obscurum facit, Gallicæ fidei sic creditus est à D. *de Vert*. *Il n'entonnera point de pseaumes, & il ne dira ni leçons ni autres prieres semblables, si l'Abbé ne lui en donne un ordre exprès*. Régle de *S. Benoît*, p. 138. *édit*. de 1689.

(*b*) Legatur hac de re Renatus Choppin, Monasticon *lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 17. Refert plurima Arresta, quæ Superioribus Regularibus vetant, ne suos Religiosos criminis cujuslibet reos è suis Monasteriis vel Ordinibus ejiciant; solius est Magistratûs civilis ejusmodi reos è Monasterio educere, ut vel ad mortem vel ad Triremes, &c. pro criminum gravitate condemnet. Consulatur quoque Papon. *lib.* 24. *tit.* 16. *art.* 4.

CAPUT IV.

Quandonam Superior debeat petere *consilium* vel *consensum* Capituli; & qui Capitulum constituant?

1. *Regimen Abbatis ex præscripto S. Benedicti est* Monarchicum.
2. *Abbati opus est* consilio.
3. *Consiliarios ab Abbate adhiberi vult S. Benedictus.*
4. *In rebus* arduis *totam Congregationem consuli vult Benedictus.*
5. *Ad Congregationem spectant tam laïci, quàm Clerici.*
6. *Ex Regulis Monasticis tam laïci, quàm Clerici in Capitulis* suffragium *habent; quod & nunc in Ordine S. Francisci obtinet.*
7. *Seculo XIV. admitti cœperunt ad Capitulum* soli, *qui in Ordine* Subdiaconatûs *sunt.*
8. *Ratio hujus Decreti.*
9. *Aliquando Regulares ad Ordines suscipiendos cogi debuerunt.*
10. *In quibus Ordinibus id præcipuè contigerit.*
11. *Hodie nimius in Regularibus ad Ordines suscipiendos pruritus; & unde hæc mutatio?*
12. *Hodie in omnibus penè Monasteriis Fratres laïci, & Clerici sacro Ordine non insigniti, suffragio etiam* consultivo *privati sunt.*
13. *In Monasteriis Monialium solæ Moniales* Choristæ *exclusis* Conversis, *Capitulum constituere solent.*
14. *Sorores* Conversæ *in Ordine S. Francisci manutentæ in electione Abbatissæ: & unde distinctio Sororum* Conversarum & Choristarum?
15. *Quando requiritur consilium aut consensus Capituli, debet* Capitulariter *dari.*
16. *Abbatis est, negotium Congregationi proponere: & quomodo proponendum?*
17. *Quomodo consilium Fratrum Abbas excipere debeat.*
18. *Quid Abbati faciendum audito Fratrum* consilio.
19. *Abbas cavere debet præformare suam opinionem.*
20. *Abbas consilium audire*, non sequi *tenetur.*
21. *Tenetur Abbas in omnibus sequi Regulam.*
22. *In casibus* levioribus *vult S. Benedictus adhiberi consilium* Seniorum.
23. *Qui nomine* Seniorum *intelligantur?*
24. *Hodie in plerisque Ordinibus regimen Superiorum est pro parte* aristocraticum.
25. *Quæ sint negotia* graviora, *quæ expediri nequeunt* sine consensu *Capituli sive Congregationis.*
26. *An solus Abbas possit admittere ad professionem sine consensu Communitatis.*
27. *Abbas etiam hodie non tenetur habere consensum* Capituli, *nisi in casibus specialiter designatis.*
28. *Dum* consensus *Congregationis exigitur, non requiritur* omnium.
29. *Actus est nullus, si Abbas* consilium *non petierit, si petere teneretur, etiamsi sequi non deberet.*

I. REGIMEN Monarchicum institutum fuisse à sancto Benedicto, manifestum est ex *cap.* 65. suæ Regulæ.

Cùm enim advertisset per ordinationem *Præpositi*, qui quasi secundus Abbas esse prætendebat, "scandala „ gravia in Monasteriis oriri, dum sunt aliqui, ait, ma„ ligno spiritu superbiæ inflati, existimantes se *secun*„ *dos Abbates* esse, assumentes sibi tyrannidem, scan„ dala nutriunt, & dissensiones in Congregationibus „ faciunt.

Deinde ut his aliisque incommodis obviet, subjicit:

„ Ideó-

„ Ideóque nos prævidemus expedire propter pacis cha„ ritatisque custodiam, in *Abbatis* pendere *arbitrio or*„ *dinationem* Monasterii sui: „ ita ut alii omnes, quocumque etiam officio fungantur, illi subditi, non æquales sint, nec parem cum eo magistratum gerentes.

II. Sed cùm arduam & difficilem rem susceperit, scilicet *regere animas*, opus ipsi est consilio, ut videat, quæ ei agenda sint. Nam ut ait Sapiens *Proverb.* 13. *Qui agunt omnia cum consilio, reguntur sapientiâ.*

III. Quapropter S. Benedictus postquam Abbati oneris sibi impositi gravitatem & agendorum difficultatem fusè & distinctè proposuit *cap.* 2. suæ Regulæ, capite sequenti subjungit de ejus *Consiliariis*, sive quos in *consilium* adhibere debeat; & quæ in expetendo consilio ab Abbate, & quæ à *Consiliariis* sunt observanda.

" Quoties aliqua præcipua agenda sunt in Monaste„ rio, inquit, convocet Abbas omnem Congregatio„ nem, & dicat ipse unde agatur. Et audiens consilium „ Fratrum, tractet apud se; & quod utilius judicave„ rit, faciat.

IV. Imprimis vult S. Benedictus in rebus præcipuis tractandis per Abbatem convocari *omnem* Congregationem; id est, omnes, qui sunt de Congregatione sive Monasterio; etiam *juniores*, *quia*, ait, *sæpe juniori Dominus revelat, quod melius est.*

V. Cùm ergo omnes tam laïci, quàm Clerici ad Congregationem pertineant; imò tempore S. Benedicti nulli aut pauci essent in Monasterio Clerici, manifestum est ex præscripto Regulæ, tam *laïcos*, sive ut hodie loquuntur, *Fratres conversos*, quàm Clericos, seu *ad Chorum* professos, Congregationem sive Capitulum (quod in causis arduis congregari & consuli debet) constituisse; atque æquale suffragium habuisse.

VI. Neque in antiquis Monachorum regulis, neque recentioribus, ut S. Francisci, ulla hujus distinctionis inter Fratres laïcos & Clericos mentio fit.

Quamvis Novitia sit distinctio inter Monachos ad chorum professos, & *Fratres*, quos dicimus *Conversos*, qui ad obeunda opera manualia recipiuntur; nihilominus quidam è Monachis olim *conversi* dicebantur; nimirum hi, qui ad provectam usque ætatem secularem vitam duxerant & postmodum vitam monasticam amplectebantur; & morum *conversionem* profitentes ab ea *conversi* appellati: iique distinguebantur hac appellatione ab iis, qui *ab infantia* in Monasteriis enutriti, eamdem vitam amplexati erant; atque inde *nutriti*, sive *oblati* propter oblationem parentum de ipsis factam dicebantur, uti observat du Cange in Glossario mediæ & infimæ latinitatis, verbo: *conversi*; atque de his *nutritis* & *conversis* agi apud sanctum Anselmum in libro *de similitudinibus cap.* 78. ex ipso contextu manifestum est: quapropter rectè notavit dictus Auctor, errasse Haeftenum, qui credit ibidem agi de his, quos hodie fratres *conversos* dicimus, qui & *laïci* dicuntur, & à Monachis *ad Chorum* professis distinguuntur; quos non nisi circa seculum XII. Hortum habuisse observat Claudius Fleury in historia sua Eccles. *lib.* 63. *num.* 58. qui occasionem hujus distinctionis inde ortam credit, quod *laïci* litteras non discerent, & lingua latina vulgaris esse desisset; atque ita *laïci* idioma latinum non callentes, officio divino, quod latinè peragebatur, inidonei essent.

Quidquid sit de origine, indubitatum est, distinctionem modernam inter *laïcos* sive *conversos*, & professos *ad Chorum* prout hæc in plerisque Monasteriis est in usu, recentioris disciplinæ esse; quòdque in ratione Monachatûs non distinguantur; sed omnes eodem vinculo, iisdemque votis Religioni sint adstricti.

Unde etiamnum hodie in Ordine Fratrum Minorum Fratres *laïci* concurrunt, & suffragium habent cum aliis Clericis in electione *Discreti*; modo tamen à *quinque* annis professionem emiserint; cùm illi, qui Ordine Sacro sunt insigniti, suffragio gaudeant, tametsi *duobus* tantùm annis sint professi. *Cap.* 7. §. 3. *Constit.*

VII. Hæc disciplina, quæ omnes indifferenter ad Congregationem sive Capitulum admittebat, primùm mutari cœpit seculo XIV. quando sub nomine Concilii Viennensis in *Clementina*. UT II. *De Ætate & qualit. Ordinand.* decretum fuit: " Ut nullus de cætero in hu„ jusmodi Ecclesiis (Cathedralibus vel Collegiatis, se„ cularibus vel *Regularibus*) vocem in Capitulo habeat, „ etiamsi hoc sibi ab aliis liberè concedatur, nisi saltem „ in *Subdiaconatûs* Ordine fuerit constitutus.

VIII. Ratio Decreti in præfatione exprimitur: " Ut „ ii„ qui Divinis in Cathedralibus vel Collegiatis, se„ cularibus vel *regularibus* sunt mancipati Officiis vel „ mancipabuntur imposterùm, ad *suscipiendos* Sacros „ Ordines *propensius inducantur.*

IX. Hic obiter notandum, eo tempore in quibusdam Ecclesiis *Regularibus* Religiosos ita fuisse morosos in suscipiendis *Sacris* Ordinibus, ut etiam pœnis ad id adigi deberent; quod & indicat aliud sub nomine ejusdem Concilii Decretum in *Clementina* NE IN AGRO *De Statu Monach.* quo decernitur: " Ad ampliationem „ autem cultûs Divini statuimus, quòd Monachi *quili*„ *bet* ad monitionem Abbatis se faciant ad omnes Or„ dines Sacros (excusatione cessante legitimâ) promo„ veri.

X. Nomen *Abbatis* insinuat, hoc Decretum potissimùm Monachos *Abbatiales* spectasse: utpotè qui aliunde divitiis abundantes, nihil è susceptione Ordinis Sacri lucri aut commodi sperarent, malebant otii delicias, quam Ordine Sacro initiati Divinis Officiis peragendis vacare. Unde ad hoc Decretum reflectens Christianus Lupus, ait: " Post ablatum per divitias opus manuum, „ cœperunt Monachi ab otio invadi, ideóque sacro sal„ tem ministerio adversùs illud muniendos Pontifex ju„ dicavit. „ Ad *Can.* 6. *Calched.*

XI. Hodie verò postquam ex susceptione Ordinis Sacri aliquod emolumentum, uti ex celebratione Missarum apud Mendicantes, vel aliqua Prærogativa haberi cœpit, tantus est ad Sacros Ordines pruritus, ut nullus penè nisi ætate destitutus ad eos non ascendat; imò ascendere ambiat; idque ferè nullâ capacitatis habitâ ratione; ut meritò hodie desiderarentur Decreta, quibus à Sacris Ordinibus suscipiendis arcerentur; uti infrà *parte* 2. Titulo De Sacramento Ordinis ostendetur.

XII. Itaque post hoc Viennensis Concilii Decretum, ac præsertim sequutam ejusdem innovationem per Synodum Tridentinam *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.* cœperunt in plerisque Religionibus Fratres *Laïci* aliique Sacro Subdiaconatûs Ordine non insigniti, à Congregationibus Capitularibus excludi, & suffragio activo etiam *consultivo* privari.

XIII. Cùm verò in Monasteriis virorum Fratres *Laïci* seu *Conversi* à Congregationibus Capitularibus essent exclusi, solique Clerici seu *ad Chorum*, ut aiunt, *professi*, Congregationem sive Capitulum conficerent, horum exemplo in Monialium Monasteriis sub eisdem Regulis militantibus, sensim etiam primò recepta fuit distinctio Sororum *Laïcarum* seu *Conversarum*, & Sororum *Choristarum* sive ad *Chorum* professarum; ac dein Sorores illæ *Laïcæ* è Congregationibus Capitularibus excludi cœperunt, prout hodie in plerisque Monasteriis excluduntur.

XIV. Quia tamen omnes Moniales seu *Laïcæ* seu *Choristæ*, verè sunt de Congregatione seu Conventu, nec ullum Ecclesiæ Decretum sit hanc exclusionem probans, meritò Senatus Parisiensis anno 1642. per sententiam manutenuit Sorores Laïcas seu Conversas Ordinis S. Claræ sive Urbanistas, in possessione dandi suum suffragium in electione Abbatissæ, uti refertur in appendice ad Opera *Claudii Le Prestre pag.* 86. narraturque discursus Advocati Regii in favorem Sororum *Conversarum*; qui inter alia notabat, primitus nullam fuisse inter Sorores eandem Regulam professas differentiam,

tiam, sed successu temporis eam distinctionem esse inductam potiùs ex necessitate divitiarum, quàm meritorum aut aliâ rationabili consideratione; ut nimirum solæ *pauperes* admittantur tanquam *Conversæ*, *divites* verò *ad Chorum*: tametsi subinde illæ capaciores sint præ his, ut Divinis Officiis occuparentur, & hæ manualibus operibus exercerentur. Hi, qui Monasteriis intendunt, expendere poterunt, quid in hisce fieri conveniat.

Ut ad Regulam Benedictinam, à qua nonnihil deflexímus, redeamus, dicit ab Abbate *convocandam Congregationem.*

XV. Pro quo notandum, quòd si negotium aliquod sit *Capitulariter* tractandum; sive ut *consilium* Capituli audiatur, sive *consensus* obtineatur, tunc debeant omnes *Capitulariter* congregati audiri, & consilium aut consensum suum dare; neque sufficiat, si *singuli* audiantur & suffragium suum singuli privatim depromant; imò actus sic expeditus ob defectum non *congregati Capituli* esset nullus; uti communiter docent Canonistæ relati à Tamburino De Jure Abbatum *tomo* 3. *disp.* 1. *quæst.* 2. *num.* 25.

XVI. Deinde ait Benedictus: *Dicat ipse, unde agatur.* Hoc est, negotium ipse Abbas proponat, idque juxta modernam disciplinam Præsidenti Congregationi competere solet.

Ita autem proponat, ut meri proponentis partes agat; & suam *propriam celet sententiam*, ait Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 5. *disq.* 6. " Ne fortè assentatores ei placere studentes, ejus potiùs sequantur voluntatem, quàm rei utilitatem: aut ne timidiores metu displicendi, verum dicere vereantur. Vitabit proinde, ne quis in unam magis, quàm in alteram partem propensum ejus animum percipiat.

XVII. Pergit Benedictus: " *Audiat consilium Fratrum*, scilicet *omnium*, qui Congregationem constituunt. " " Audiendi autem benignè, patienter, sine molestâ interruptione, concesso loquendi spatio & libertate, nec verbo aut signo alieniorem à quoquam animum ostendat, " ait Haeftenus.

XVIII. Audito omnium consilio, *tractet apud se*, ait Benedictus, id est, singulorum sententias & rationum momenta expendat, examinet & ponderet; nec enim semper quod plures sentiunt, hoc melius. Proinde ubi negotium non dependet à pluralitate suffragiorum, quæ numeranda sunt, Abbas non tam numeret sententias, quàm æquâ lance appendat. Ac præcipuè attendat illud monitum Tobiæ ad filium suum: *Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo ut vias tuas dirigat, & omnia* CONSILIA *tua in ipso permaneant.* Tobiæ 4.

XIX. Ut verò æquâ lance consilia Fratrum appendat Abbas, necesse est, ne uni potius quàm alteri opinioni ex humana aliqua ratione adhæreat, quousque Fratrum consilia audiverit; quod rectè expressit S. Dorotheus *Doct.* 7. his verbis: *Nihil decretum & præfixum in mente, vel sensu habeat.* Si enim antequam consilium petit, aliquam animo agglutinatam opinionem habeat, vix unquam ullo Fratrum consilio, quamvis salubri, ab ea deducetur.

XX. Post expensa Fratrum consilia, *quod utilius judicaverit*, ait Benedictus, *faciat* Abbas.

Hæc manifestè supponunt, ex præscripto Regulæ Benedictinæ non competere Monachis in rebus tractandis, nisi solum votum *consultivum*; ultimam verò decisionem pendere à *solo* Abbate: adeoque regimen Abbatis, ut suprà monuimus, à S. Benedicto fuisse institutum *monarchicum.*

Quod ulterius in verbis sequentibus inculcat, dicens: " Sic autem dent Fratres *consilium* cum omni humilitatis subjectione, ut non præsumant procaciter defendere, quod eis visum fuerit; sed magis in Abbatis pendeat *arbitrio*, ut quod salubrius *judicaverit*, ei cuncti obediant.

XXI. Ne tamen *Abbas* hac sua auctoritate abutatur, & subditis graviora, quam professio eorum exigit, imponat, addit: " In omnibus igitur *omnes* magistram sequantur *Regulam*, neque temere ab ea declinetur à quoquam.

Et ne quis ambigat, num sub hac generali expressione comprehendatur ipse Abbas, mox subjungit: "Ipse tamen *Abbas* cum timore Dei, & observatione *Regulæ* omnia faciat, sciens, se procul dubio de omnibus judiciis suis æquissimo judici Deo rationem redditurum.

XXII. Totius Congregationis *consilium* expeti vult S. Benedictus; si *præcipua* agenda sint in Monasterio; hoc est, in causis *gravioribus*: " Si quâ verò, ait, *minora* agenda sunt in Monasterii utilitatibus, *Seniorum* tantùm utatur consilio, sicut scriptum est: *Omnia fac cum consilio, & post factum te non pœnitebit.* Ecclesiastici c. 32. v. 24.

XXIII. Qui hîc per *Seniores* intelligantur, non determinat Benedictus. Cardinalis à Turrecremata *Tract.* 15. *in cap.* 3. *Regulæ*, ait: " Senior hoc loco non semper videtur notare senectutem ætatis, aut prioritatem conversionis: quia quandoque in multis hujusmodi nec abundat consilii maturitas, nec rerum experientia. Sed Seniores credimus hîc prudentiores & magis expertos, appellandos, secundùm illud Tobiæ c. 4. v. 19. *Consilium à Sapiente require.* " Verum quia invidiosum sæpe est, relictis professione senioribus, designare alios tanquam prudentiores, & magis discretos; hinc apud quosdam in usu est, consulere seniores secundùm Ordinem professionis.

In aliis nonnullis Ordinibus eliguntur *Assistentes*, aut *Discreti*; quorum *consilio* vel *assensu* Superiores omnia agant; de quorum electione & auctoritate singulorum Ordinum Constitutiones consulendæ & sequendæ sunt.

XXIV. Illud insuper ex omnium penè Ordinum & Congregationum Constitutionibus, etiam eorum, qui sub Regula Benedictina militant, intelligi potest, hodie ob depravatos hominum mores, ac naturæ humanæ corruptionem, & quia (ut ait Ascanius Tamburinus loco citato *quæsito* 2. *num.* 2. & 3.) non omnes, qui regunt, esse possunt Augustini aut Benedicti, nec subditi Possidii, factum esse, ut Religiones loco Monarchiæ absolutæ, cum ea simul Aristocratiam amplexatæ sint: imò ferè omnes Religiones tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, regimen Aristocraticum elegerunt, relicto Monarchico, ait Tamburinus; qui ibidem relatis variorum Ordinum Constitutionibus ostendit, eorum regimen esse Aristocraticum.

XXV. Atque inter alia recitat ex Joanne Trithemio aliqua, quæ Abbas non tantùm sine consilio, sed nec sine *consensu* Monachorum exequi potest: ut sunt v. g. " Res Monasterii immobiles, agros, prata, & alia hujusmodi vendere. Secundò dicit, quod non potest recipere ad professionem Monachum sine consensu Conventûs. Tertiò, quod non potest Monasterium gravare pignoribus, & aliis cautionibus, magnam summam recipiens pecuniarum super bona Monasterii, absque evidenti necessitate, & Fratrum suorum *consensu.* Quartò, quod non licet Abbati dimittere Monachum ad aliud Monasterium ejusdem Ordinis, sine prædicto *consensu.* Quintò, non potest aliqua Statuta ipsis imponere, quæ se ultra Regulam extendant, nisi *consentiant* Monachi. Sextò, non potest aliquem ad Confraternitatem spiritualem totius Monasterii accipere, nisi concurrant Monachi subditi. Septimò, non potest præbendarios perpetuos recipere ad Monasterium, sine *voluntate* Conventûs. Deinde subdit hæc verba: Sunt & alii casus, in quibus, si non est semper necessarium, est tamen honestum, ut sine Fratrum suorum assensu Abbas, eorum nihil attentet. In disciplina autem conservanda potest Abbas, sine ipsorum consensu, vel voluntate, si " tamen

„ tamen expedit, limites Regulæ non omittens, agere,
„ prout sibi melius visum fuerit expedire.

Quæ hic asserit Trithemius sine *consensu* Monachorum à solo Abbate expediri non posse; etiam hodie in plerisque Religionibus cum *consensu* totius Congregationis expediri consueverunt.

XXVI. Inter ea, quæ per Abbatem *de consensu* Congregationis expedienda sunt, ex Ascanio Tamburino notata refertur receptio & admissio Novitii ad professionem.

Verùm si inspiciantur sola verba Regulæ Benedictinæ, videtur quòd admissio ad professionem *soli* Abbati competat *de consilio* Congregationis: quod & supponere videtur Josephus Meige in Commentario ad hanc Regulam; unà tamen asserens, quòd jus commune hac in parte Regulæ Benedictinæ derogaverit; & auctoritatem Abbatis restrinxerit: ita ut hodie non tantùm *consilium*, sed & consensum Congregationis habere debeat; atque non tantùm ex constitutionibus totius Ordinis, prout existimasse videtur Trithemius, & post eum Ascanius Tamburinus; sed etiam ex jure communi receptio & admissio Novitii ad professionem esset una ex causis gravioribus, quæ sine *consensu* Congregationis per solum Abbatem absolvi non possent: quâ in re Ordinum & Monasteriorum constitutiones, & continuata praxis maximè sunt attendenda.

Contingere enim potest, ut alicujus Congregationis, aut Provinciæ Monasteria pressiùs, & constantiùs Regulæ Benedictinæ adhæserint; atque conformiter ad Regulam Abbatibus hac in re pristina auctoritas fuerit conservata.

Quidquid sit de hac Abbatum auctoritate, hoc certum est, quòd Abbas tanquam Pater suorum Monachorum, non nisi summâ cum prudentia hac suâ auctoritate, in admittendis Novitiis ad professionem sine consensu sui capituli, uti debeat: quandoquidem similis admissio ad professionem vix fieri queat, sine charitatis & unionis inter fratres detrimento; ac notanter si ex parte Abbatis carnalem aliquem erga Novitium affectum in hac ad professionem admissione concurrere circumstantiæ ostendant.

XXVII. Quia tamen ex sua institutione Abbatum regimen est monarchicum, nec nisi *consilium* etiam in rebus arduis expetere debet ex præscripto Regulæ, dicendum, quòd *consensus* Capituli sive Congregationis ad validitatem actûs non exigatur, nisi in casibus à Jure vel Constitutionibus Ordinis *specialiter* expressis; quemadmodum Episcopus *consensum* sui Capituli habere non debet, nisi in casibus à jure designatis; uti suprà *titulo* 8. *cap.* 4. *num.* 5. notavimus.

XXVIII. Illud insuper notandum, quòd dum *consensus* Congregationis requiritur, non *omnium* de Congregatione requiratur; sed ordinariè sufficiat *major* pars totius Congregationis; aut etiam interdum sufficiat præsertim in electionibus, *major* pars comparata ad alias partes, quæ alios elegerunt, nisi aliquo statuto aliud fuerit expressum.

XXIX. Denique licèt Abbas aliusve Superior in casibus, in quibus tantùm debet requirere *consilium*, non teneatur *consilium* datum sequi; tamen actus esset nihilominus *nullus*, si à Capitulo aut Congregatione debitè convocata consilium non expetiisset; uti docent communiter Canonistæ, quos citat Ascanius Tamburinus loco citato *quæsito* 8. *num.* 1.

CAPUT V.

De Cura temporalium Abbatibus incumbente; & Officialibus ab ipsis constituendis.

1. *Cura temporalium primariò Superioribus Monasteriorum incumbit.*
2. *Superior dispensare debet sine acceptione personarum in usus Communitatis.*
3. *Superiores tantùm sunt* Dispensatores, & *finem à Fundatoribus præfixum attendere debent.*
4. *Monitum Synodi Cameracensis.*
5. *Quibus debeantur bona Monasterii, quæ necessitatibus Religiosorum supersunt.*
6. *Prælati utentes rebus Monasterii ut* propriis, *censendi sunt* proprietarii.
7. *Alienatio rerum Monasterii soli Abbati vetita, etiamsi sint annexæ mensæ Abbatiali.*
8. *Superiores tenentur reddere computum suæ administrationis.*
9. *An Episcopus interveniat computui?*
10. *Superiores ita circa temporalia versentur, ut spiritualia non negligant.*
11. *Superiores temporalibus curandis deputant Officiales.*
12. *Præcipuus inter hos Cellerarius, sive Procurator; & qualis eligendus?*
13. *Cavendum ne Procurator ita circa temporalia versetur, ut exercitia spiritualia omittat.*
14. *Periculosum est in Procuratorem constitui, qui in virtute non est multùm exercitatus; & quare?*
15. *Convenit, ut negotia Monasterii multùm distrahentia committantur secularibus.*
16. *Officiales in administratione temporalium dependent à Superiore Monasterii.*
17. *Potest Abbas eorum auctoritatem restringere vel ampliare.*
18. *Cavenda in administratione temporalium species avaritiæ.*

I. PRÆCIPUAM rerum temporalium inspectionem & superintendentiam esse penes Abbates aliosque Monasteriorum primarios Præfectos, eosque esse præcipuos rerum illarum dispensatores, tam ex Sacris Canonibus, quàm Regulis Monasticis constat.

" Universa (ait Gelasius Papa in *can.* NULLAM *caus.* 18. *q.* 2.) „ quæ vel ad Divini cultûs reverentiam, „ vel ad *utilitatem* Monasterii pertinent, *Abbatis solicitudo*, ad quem potestas *tota* pertinere convenit, „ debeat adimplere.

Regula Benedictina pluribus locis, ac signanter *cap.* 2. 32. 33. 54. & 57. hanc in dispensandis rebus temporalibus auctoritatem in Abbate manifestè supponit, quam Regula S. Augustini non obscurè expressit, ubi ait: " Non dicatis vos aliquid habere proprium, sed „ sint vobis omnia communia; & distribuatur unicui„ que vestrûm *à Præposito vestro.*

Circa hanc Abbatum aliorumque Superiorum dispensandi ac regendi res temporales potestatem plura observanda sunt.

II. Imprimis Superiores in rebus communibus dispensandis tenere debent normam sibi in Actis Apostolicis his verbis præformatam: c. 2. & c. 4. *Dividebatur autem* SINGULIS *prout* CUIQUE *opus erat*: hoc est, ut sine personarum acceptione *singulis* Religiosis distribuatur prout *cuique* opus erit; de qua dispensandi normâ egimus *tit.* 29. *cap.* 5. & 7. atque insuper in hac dispensatione eam tenere moderationem, ut ea, quæ Religiosis ad *necessitatem* dantur, limites paupertatis Religiosæ non excedant; uti eodem titulo *cap.* 8. ostendimus.

III. Cùm verò rerum proventuumque Monasterii sola dispensatio Abbatibus concredita sit, non autem eorum ipsis data sit proprietas, tenentur ipsi Abbates se tanquam fideles dispensatores & administratores, nequaquam verò ut *proprietarios* aut *rerum dominos* exhibere; ac per consequens in rebus illis dispensandis semper præfixum habere finem, quem ipsi Fundatores, qui hanc eis dispensationem crediderunt, intenderunt.

IV. De hoc puncto seriò monet Abbates & Abbatissas Synodus P. I. Cameracensis, titulo *De Monasteriis cap.* 16. " Cæterùm monet S. Synodus, Abbates, Abbatissas, & alios Monasteriorum Præfectos, & Præfe-

„ ctas,

„ tas, ut sui meminerint officii, seque non esse dominos bonorum Monasterii, imo ne fructuum quidem; sed tantum dispensatores & administratores: neque se pro libitu dispensare posse, sed secundum intentionem Ecclesiæ & piorum Fundatorum. Proinde valde reprehensibile esse eorum factum, qui ex bonis, vel etiam fructibus Monasterii sui ditant propinquos, vel amicos suos. Itemque eorum, qui superfluum & nimis fastuosum habent famulitium & comitatum, nimium equorum numerum, quique nimium splendide & sumptuose ædificant, præsertim ædificia non sacra.

V. Hoc Decretum innovans ejusdem Provinciæ Cameracensis Synodus Diœcesana Audomarensis sub Joanne Six anno 1585. addit: " Id quod necessariis usibus superfluit, debetur Pastoribus, quibus tenuius quam oportet provisum est, debetur alendis pauperibus, ædificandis Dei templis, augendæ ornandæque Christianæ Reipublicæ, & similibus finibus.

Deinde monet Prælatos, ut meminerint, *nec se à voto paupertatis absolutos : sed bonorum communium duntaxat dispensatores esse.*

VI. Et revera si Prælati bona Monasterii non tantum non fideliter dispensent, sed tanquam *propriis* in quoslibet usus pro arbitrio suo utantur, & de iis disponant; non tantum *injustitiæ*, quemadmodum alii rerum temporalium dispensatores, sed *proprietatis* & voti infractionis rei reputabuntur coram Deo; uti apposite jam pridem notavit Petrus à S. Audomaro vulgo Wallon-Capelle, *l.* 2. *Instit. Monast. cap.* 9. " Quoad dispensationem rerum temporalium ipsis (Prælatis) commissam, inquit, iis casibus quibus contingit Dispensatorem dominorum temporalium *furtum* in sua dispensatione committere opere vel voluntate, *peccatum proprietatis* incurrunt... *Proprietarii* igitur sunt, infert dictus Auctor, imo fures & sacrilegi, non minus quam Judas loculos Christi expilans, quoties facultatibus Christi & Ecclesiæ utuntur, vel possident tanquam *proprias*: quod maxime cavebat S. Augustinus, ipso teste: Cum datur mihi vestis pretiosa, ait, vendo eam, ut quia vestis non potest esse communis, pretium commune sit. Maxime vero *proprietarii* sunt, pergit Auctor, " quando iis abutuntur in statuendis sibi magnificis monumentis, aut celebribus exequiis, vel anniversariis sibi præfigendis, magnis Ecclesiæ sumptibus, in erigendis superbis ædificiis, eisque decorandis tapetibus variisque picturis, in luxu, in exquisitioribus cibis & vinis pretiosis, mensæ superfluo apparatu, in vasis argenteis & aureis, in ludis, in alenda multitudine famulorum, canum, equorum, &c.

Non immerito ergo notavit Joannes Hesselius in *Decalogum cap.* 147. Præfectis Monasteriorum *speciale* periculum imminere peccandi vitio *proprietatis*, propter *temporalium dispensationem* eis creditam.

VII. Adhæc, quia sola administratio & dispensatio Abbati credita est, idcirco adinstar aliorum administratorum nullam habet auctoritatem bona immobilia, aut etiam pretiosiores res mobiles sine consensu Conventus alienandi; quod & locum habere quoad bona mensæ Abbatiali specialiter addicta, iis in Monasteriis, in quibus bona inter Conventum & Abbatem sunt divisa, notat Renatus Choppinus *l.* 2. *Monasticon tit.* 2. *num.* 16. refertque sæpius in judicio contradictorio ita fuisse declaratum.

VIII. Sicuti administratores & Curatores rerum alienarum tenentur suæ administrationis & curatelæ reddere rationes sive computum, ita " in multis Ordinibus (uti observat Zypæus *consult.* 6. De Regular.) Regula, Constitutiones aut mores habent, ut Abbates & Abbatissæ quotannis coram Conventu *computum* faciant,

IX. Insuper decrevit Gregorius XV. in Constitutione quæ incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. " Sed & administrantes bona ad eadem Monasteria Sanctimonialium, ut præfertur, etiam Regularibus subjectarum, pertinentia, sive Regulares extiterint, sive sæculares quomodolibet exempti, Episcopo loci, adhibitis etiam Superioribus Regularibus, singulis annis rationes administrationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad idque juris remediis cogi, & compelli queant.

„ Sed (uti monet Zypæus, citata Consultatione) ea Bulla nondum hic omnino recepta est : Et Abbas S. Vedasti contra Episcopum Atrebatensem Concilii Mechliniensis judicio obtinuit, ne illam ibi via regia possit exequi.

Neque hactenus in Belgio usu obtinere videmus, ut Episcopi computibus Monasteriorum exemptorum interveniant; at illorum, quæ sub Episcopi directione & auctoritate consistunt, Episcopus *per se*, aut per suum Commissarium, idque frequentius intervenire solet.

X. Abbatibus aliisque Monasteriorum Superioribus administrationem habentibus, serio expendendum illud S. Benedicti monitum *cap.* 2. *Regulæ* n. 7. : " Ante omnia ne dissimulans aut parvipendens salutem animarum sibi commissarum, non plus gerat sollicitudinem de rebus transitoriis, terrenis atque caducis; sed semper cogitet, quia animas suscepit regendas, de quibus rationem redditurus est. Et ne causetur de minori forte substantia, meminerit scriptum : *Matt.* c. 6. & *Luc.* c. 12. „ *Primum quærite Regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* „ Et iterum : " *Nihil deest timentibus eum.* Ps. 33. v. 10. Sciatque, quia qui suscepit animas regendas, præparet se ad rationem reddendam.

XI. Ne autem Abbates & Superiores, quibus cura spiritualis Monasterii incumbit, nimium se debeant temporalibus negotiis immergere, passim in Regulis, Constitutionibus Monasticis, & Synodorum Decretis cautum fuit, & moribus comprobatum, ut rebus temporalibus administrandis & curandis aliqui inferiores Officiales à Superioribus deputentur.

XII. Inter hos præcipuus reputatur, qui in Regula Benedictina *cap.* 31. dicitur *Cellerarius*, vel uti alii legunt, *Cellarius*, atque idem est, qui hodie in quibusdam Monasteriis *Oeconomus*, *Provisor* vel *Procurator* appellatur.

Qualis esse debeat Cellarius dicit S. Benedictus: „ Eligatur, ait, de Congregatione sapiens, maturus moribus, sobrius, non multum edax, non elatus, non turbulentus, non injuriosus, non tardus, non prodigus, sed timens Deum, qui omni Congregationi sit sicut Pater. Curam gerat de omnibus: sine jussione Abbatis nihil faciat. Quæ jubentur custodiat; fratres non contristet. Si quis frater ab eo forte aliqua irrationabiliter postulat, non spernendo eum contristet, sed rationabiliter cum humilitate male petenti deneget. Animam suam custodiat, memor semper illius Apostolici : *quia qui bene ministraverit, gradum bonum sibi acquirit.* 1. Tim. c. 3. v. 13.

XIII. Ad hæc verba : *animam suam custodiat*, addunt Patres Congregationis Cassinensis *num.* 2. " Cellerarii non sic se immergant temporalibus, quin vacent spiritualibus, sed sic transeant per bona temporalia, ut non amittant æterna.

Eumdem in finem monent Bursfeldenses, *Dist.* 2. *c.* 5. „ Cellerarius quamvis exemplo Marthæ circa multa sollicitari & turbari necesse habeat, non tamen se prorsus à Conventualibus alienare, aut silentium & quietem cellæ penitus abjicere & abhorrere; sed potius quantum sinit opportunitas, necessariis expeditis, ad opus Dei & Conventum, sed & ad cellam, tanquam ad quietissimum & tutissimum portus sinum recurrat, ut legendo, orando, meditando turbulentos animi sui motus ex cura & dispositione exteriore surgentes, sedare possit, & spiritualibus consolationibus refrigerari.

Eadem iisdemque pene verbis habent Constitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis *parte* 2. *cap.* 38. & Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte* 3. *cap.* 17.

Canonici quoque Præmonstratenses in ultimis suis Constitutionibus monent Abbates, ne Oeconomum seu Provisorem alium constituant quam Sacerdotem, nisi gravis premat necessitas, adducta hac ratione: *Quia in ruinam agitur, qui nondum in virtute bene roboratus, suæ libertati relinquitur.*

XIV. Ante omnia ergo in electione eorum, qui administrandis temporalibus præficiuntur à Superioribus attendendum, ut præficiendi in omni virtutum genere in tantum sint exercitati, & in charitate adeo fundati & radicati, ut merito confidere liceat, quod interiorum curam per exteriorem occupationem non minuent, atque exteriorum providentiam, interiorum sollicitudine sedulo curabunt: qui, ut de Gerardo ait S. Bernardus, non petulanti (ut assolet) in eo officio detineantur affectu, sed solo intuitu charitatis; qui quantum in ipsis est, semper optent quietem, sibi intendere, Deo vacare, nec implicitos tenent, nisi timor Dei, voluntas Fratrum, ac studium obediendi. Nisi enim solitudine piisque Religionis exercitiis, quibus anima pascitur, & mens à terrenis ad cœlestia revocatur, multum afficiantur; magnopere verendum, ne sensim, illis neglectis, rerum terrenarum curis implicentur: atque ita paulatim gustum rerum spiritualium amittentes, tandem sub habitu Religionis cor seculare inveniant. Quod vel eo magis in Officialibus metuendum, quia ipsis, ob varia quæ in temporalium administratione occurrere solent negotia, major præ reliquis Fratribus concredi debet absentandi ab ordinariis Religionis exercitiis libertas: per consequens nisi tantum in Religione profecerint, ut non timore ad ea pietatis exercitia adigendi sint, sed spiritu charitatis ad illa agantur; non parum timendum, ne libertate illa abutantur.

XV. Porro ne Procurator Monasterii nimium distrahatur, ac vagandi nimiam occasionem habeat, provide decernitur, in Constitutionibus Eremitarum S. Augustini loco citato: "Poterit etiam in principalioribus „ Conventibus Procurator *secularis* constitui pro illis „ negotiis, quæ per laicum tractari poterunt, ad evi„ tandos nimios discursus Procuratoris Religiosi, & ne „ etiam habitus nostræ sacræ Religionis in locis inde„ centibus quandoque compareat.

Optandum sane, ut id in omnibus Monasteriis præsertim Abbatialibus, in quibus negotia sæpius in judiciis, & foris agenda occurrunt, observaretur.

XVI. His Officialibus concredita administratio non impedit, quin penes Abbatem & Superiores remaneat primaria ipsa cura; atque ipsi Officiales in hac administratione ab ipsis dependeant.

De Cellerario ait S. Benedictus: *Sine jussione Abbatis nihil faciat.* Item: *Omnia mensurate faciat, & secundum jussionem Abbatis.*

XVII. Quin non obscurum est, quod ex præscripto Regulæ Benedictinæ liceat Abbati Cellerarii potestatem ampliare aut restringere; plura aut pauciora ei committere; ait enim: "Omnia quæ ei *injunxerit Abbas*, „ ipse habeat sub cura sua: à quibus *eum prohibuerit*, „ non præsumat.

XVIII. Dicit insuper S. Benedictus *cap.* 57. Regulæ, ut si quid ex operibus artificum Monasterii aliquid vendendum sit, illi, quibus cura vendendi facta est, videant, ne in ipsis pretiis subrepat avaritiæ malum; sed semper aliquantulum *vilius* detur, quam ab aliis secularibus datur, ut in omnibus glorificetur Deus.

Indubie monitum hoc S. Benedicti à Superioribus & Officialibus Monasteriorum merito attendendum; ut hoc pacto in administratione rerum temporalium omnem avaritiæ speciem apud homines seculares evadant.

CAPUT VI.

De usu *Pontificalium* Abbatibus indulto.

1. *Pontificalium usus quo tempore ab Abbatibus postulari, vel impetrari cœperit?*
2. *Querela Sancti Bernardi de Abbatibus qui multo pretio sibi Pontificalia impetrarunt.*
3. *Usus Pontificalium in Ordine Præmonstratensi & Congregatione Bursfeldensi olim probibitus.*
4. *Usus Pontificalium competit Abbatibus jure* privilegiario.
5. *Quæ singulis competant, ex tenore privilegiorum judicandum.*
6. *Usus* Baculi *ante alia Pontificalia Abbatibus competit; & quare?*
7. *Quid* Sudarium *baculo appensum indicet; & qui illud appensum habeant?*
8. *Pontificalibus non contenti etiam* Benedictionem solemnem *impartiendi auctoritatem impetrarunt.*
9. *Solemniter benedicendi auctoritas olim Pontificalium usui non erat annexa.*
10. *Inter Pontificalia hodie reponitur collatio Ordinum, quamvis ea usui Pontificalium non sit annexa.*
11. *Potestas conferendi Tonsuram & Lectoratum Abbatibus asseritur Canone Synodi Nicænæ II.*
12. *Synodus Nicæna nullam mentionem fecit specialis &* solemnis *Benedictionis Abbatialis.*
13. *Tempore hujus Synodi nondum nota erat solemnis hodierna Abbatum Benedictio, nec distinctio inter Abbates & Priores Conventuales.*
14. *Gratianus Canonem referens, Benedictionis Abbatialis mentionem addit.*
15. *Canon ex Gratiano in Decretales relatus, pro jure communi receptus est.*
16. *Hinc invaluit, Monasterii Præfectum non posse Tonsuram & Ordines conferre, nisi sit Abbas* solemniter *benedictus.*
17. *Error Gratiani mutationi disciplinæ occasionem dedit.*
18. *Synodus VII. non permittebat Monasteriorum Præfectis Ordinem conferre, nisi* solis *Monachis sibi subjectis.*
19. *Abbates potestatem suam paulatim extenderunt.*
20. *Decretum Synodi Tridentinæ potestatem Abbatum restringens.*
21. *Juxta hoc Decretum Abbas non potest Tonsuram Monachis alterius Monasterii conferre etiam de consensu Abbatis, nec secularibus habentibus* Dimissoriales *sui Episcopi.*
22. *Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, sive* nullius *Diœcesis, comprehenduntur Decreto Concilii Tridentini.*
23. *Qui censeantur Abbates* nullius *Diœcesis?*
24. *Simplex exemptio Monasterii non facit illud esse* nullius *Diœcesis.*
25. *Abbates non possunt citra* speciale *privilegium solemniter* benedicere *populo, nisi in Ecclesiis sibi* pleno *jure subjectis.*
26. *Neque alia Pontificalia extra dictas Ecclesias exercere.*
27. *Præsente Episcopo, Abbas* solemniter *benedicere non potest: & quare?*
28. *Abbates in Synodis cum Episcopis comparentes quibus* mitris *uti possint?*
29. *Usus Pontificalium in Abbatibus metiendus ex tenore privilegii.*
30. *Abbates Pontificalibus cum humilitate uti debent.*

I. INCERTUM est quo tempore ornamenta Pontificalia ex privilegio Romani Pontificis fuerint

rint Abbatibus indulta; sat constat, ante seculum septimum, aut octavum nullum hujusmodi privilegium per Romanos Pontifices fuisse Abbatibus concessum; sed demum seculo nono, aut decimo similia privilegia per Romanos Pontifices cœpisse concedi: postquam scilicet auctoritate falsarum decretalium sibi plenitudinem potestatis asseruerunt; atque ea potestate prætenderunt, se posse aliis communicare, quæ Episcopis erant propria.

Quin & credit Christianus Lupus, inter Pontifices primum fuisse Joannem XVIII. (a) qui dederit Abbatibus usum Pontificalium sub initium seculi XI.

Hoc præterea notandum est, quod primitus non omnia, sed quæ minora reputabantur, duntaxat Abbatibus fuerint indulta; puta sandaliorum, Dalmaticæ & Chirotecarum usus; uti observavit vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem seculi VI. Benedictinorum *num.* 54. ibidem inter alia observans, quod Leo IX. qui sedit sub medium seculi XI. indulserit Richerio Abbati Cassinensi, ad exemplar suorum prædecessorum, usum *sandaliorum*, Dalmaticæ, nec non Chirothecarum.

Insuper notat quod idem Pontifex eumdem usum Pontificalium tribuerit Warmino Abbati sancti Arnulphi, exceptis (ait) Chirothecis.

Hæc ostendunt, primitus in concedendo Pontificalium usu Pontifices admodum fuisse moderatos atque Leonem IX. existimasse usum *Chirothecarum* quid amplius, quam sandaliorum, aut Dalmaticæ.

Hoc sat constat inter ornamenta illa externa Pontificalia semper enituisse usum *mitræ*, quem Abbatibus serius communicatum fuisse credit Mabillonius; primumque fuisse Egelsinum Abbatem sancti Augustini, prope Cantuariam, cui Alexander II. usum *mitræ* indulsit, *ob ipsius* (ait) *Romanorum alumni & Anglorum Apostoli dignitatem.*

II. Seculo XII. nonnullos Abbates ex privilegio sedis Apostolicæ usos fuisse *mitra*, *annulo* atque *sandaliis*, testatur S. Bernardus tract. *de Mor. & Off. Episc.* c. 9. simul asserit hoc privilegium à ditioribus Abbatibus vel Monasteriis in Curia Romana fuisse impetratum; quandoquidem ipse Bernardus aperte redarguat Abbates, quod similes prærogativas non tantum labore, sed & *pretio* sibi comparent. Postquam enim graviter reprehendisset Abbates, qui sub obtentu libertatis privilegia emancipationis, sive exemptionis à jurisdictione Episcoporum in Curia Romana, non sine multo labore & *pretio* impetrabant; tandem verum & genuinum in hisce impetrandis Monachorum scopum esse ambitionem & superbiam sat exinde lucere scribit: "Multo (ait) labore, & *pretio* Apostolicis adeptis privilegiis per ipsa vindicant *insignia Pontificalia*, utentes & ipsi more Pontificum *mitra*, *annulo*, atque *sandaliis*.

„ Sane si attenditur (pergit Bernardus) rerum dignitas, hanc Monachi abhorret professio, si ministerium, solis liquet congruere Pontificibus; profecto esse desiderant, quod videri gestiunt, meritoque nequeunt esse subjecti, quibus jam ipso se comparant desiderio. Quid si & nomen eis conferre privilegiorum posset auctoritas, *quanto* putas *auro* redimerent, ut appellarentur *Pontifices*. Quo ista, o Monachi! ubi timor mentis, ubi rubor frontis? quis unquam probatorum Monachorum tale aliquid aut verbo docuit, aut reliquit exemplo. Hæc Bernardus de Abbatibus sui temporis.

Illud habetur ex verbis sancti Bernardi, quod suo tempore Abbates non tantum multo labore, sed & *pretio* usum insignium Pontificalium, obtinerent; quod & de sui temporis Abbatibus testatur Thomas Cantipratanus *lib.* 1. de Apibus *cap.* 6. ubi de infulis loquens ait: "Secundum statuta Ecclesiæ fere, *solis* Episcopis uti licet: *abusive* tamen quidam Abbates de novo *in magna pecuniæ mole bis* utuntur.

III. Quid de *mitra*, *annulo & sandaliis olim* cogitatum fuerit in Ordine Præmonstratensi, declarat statutum, quod ineunte XIII. seculo Concilia hujus Ordinis Generalia confecerunt. In eo Decreto Abbatibus Præmonstratensibus prohibitus fuit usus Pontificalium ornamentorum: nedum illud sedi Apostolicæ displicuerit, imo laudatum probatumque est in litteris, quas Innocentius III. ad Ordinem Præmonstratensem direxit; in iis habemus Innocentium III. usum hunc Pontificalium in Abbatibus existimasse contrarium humilitati religiosæ, & incentivum esse superbiæ, & ambitionis, ideo & statutum, quo is usus inhibetur, in favorem esse Religionis; utpote ad subtrahendam dissolutionis materiam conveniens, ac propterea merito Apostolico communiendum præsidio. Verba ejus sunt: "Quæ in favorem Religionis ad subtrahendam dissolutionis materiam sunt provide instituta, firma debent, & illibata servari, & ne infringi valeant, Apostolico præsidio communiri. Significasti siquidem nobis, quod communi consilio Abbatum vestri Ordinis statueritis, quod nullus Abbatum vestrorum *mitra* vel *chirothecis* utatur; ne forsan ex ipsis supercilium elationis assumat, aut sibi videatur sublimis, cum his uti se viderit, quæ Pontificibus, & majoribus Ecclesiarum Prælatis à Sede Apostolica sunt concessa, Nos igitur institutionem ipsam sicut à vobis provide facta est & recepta, auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus, statuentes, ut si qua forsan Ecclesia laxioris Ordinis vestram voluerit regulam profiteri, hujusmodi Pontificalibus, etiamsi ea prius habuerit, ulterius non utatur, imo potius humilitatem servet, & in ea statuta vestri Ordinis imitetur.

Similiter Abbates Congregationis Bursfeldensis non absimilem de hoc usu Pontificalium ideam habuisse verba constitutionis probant: "Nemo (inquiunt c. 28.) ex Abbatibus nostris etiam Apostolico suffultus privilegio, mitra, & cæteris hujusmodi insignibus, & apparatibus Pontificalibus uti præsumat: hæc enim licet interdum simplici animo rationabiliter fieri possint, tamen à lippientibus & ad judicandum pronis curiosæ vanitati magis, quam religiosæ simplicitati deputari solent.

Insuper ex supra relatis verbis Innocentii III. constat, usum Pontificalium in Ordine Præmonstratensi tunc temporis assumptum fuisse in quibusdam monasteriis *relaxatæ* disciplinæ; rejectum vero fuisse in Monasteriis reformatis; ut proinde mirum non sit, quod labentibus seculis relaxata in plerisque Monasteriis regulari prorsus disciplina, usus Pontificalium assumptus fuerit & toleratus. (a)

Et sane legimus jam pridem nonnullos Abbates hunc Pontificalium usum modestiæ causa & ad suorum reprimendam superbiam, etiam ultro oblatum vel indultum, recusasse.

Refert Mabillonius in præfatione ad partem primam seculi VI. Benedictinorum, Leonem IX. *sandaliorum* usum obtulisse Gervino Abbati Certulensi; *sed ille* (ait) *ut insigniter modestus erat, hæc ornamenta recusavit.*

Refert & post Baronium Christianus Lupus, Urbanum II. sub finem seculi XI. Beneventano Petro Abbati Monasterii Cavensis concessisse usum *mitræ*: *At ille uti noluit ad reprimendam superbiam aliorum Abbatum.*

IV. Constat tamen Pontificalium usum successu tem-

(a) Alii asserunt fuisse Joannem vigesimum; constat à Joanne XV. usque ad Joannem XX. seriem Pontificum hujusce nominis esse valde obscuram. Quare non patet quis fuerit ille Joannes?

(a) Epistola Innocentii numeratur 197. in *lib.* 1. *Epistolarum hujus Pontificis.* Constitutiones autem Congregationis Bursfeldensis citavit Renatus Choppin *l.* 1. *Monast. tit.* 2. *n.* 18. Sed plura dedit Tamburinus, *l.* 1. *de Jure Abbatum*, *disp.* 20. *quæst.* 1.

temporis, ac præcipue seculo XV. & sequenti omnium pene Congregationum Abbatibus sensim fuisse indultum; ut relatis singularum Congregationum specialibus privilegiis ostendit Ascanius Tamburinus *l. 1. de Jure Abb. disp. 20. q. 1.*

Adhæc certum est (uti etiam notat Tamburinus ibidem *disp. 21. quæst. 1.*) *Pontificalium* insignium exercitium & usum Abbatibus ex jure *privilegiario* competere, non autem *ratione dignitatis*. Unde nullus Abbatum uti potest Pontificalibus insignibus, nisi jus *privilegiarium* ostendat; quod sat evidenter expressit Pontifex in *cap.* Ut Apostolicæ, *De Privilegiis in* VI. in verbis: „ Ut Apostolicæ Sedis *benignitas* quæ nonnullis Abbatibus, aliisque Prælatis, quibus non competit ex „ propria dignitate, concessit in Ecclesiarum suarum „ gloriam & honorem, quod mitra & aliis Pontificalibus „ uti possint, provideat, ne inde, &c.

Ad quæ verba reflectens Tamburinus post Panormitanum aliosque Canonistas, ait: " Ex quibus plane *ex-* „ *presse* probatur, Abbatibus non ratione *dignitatis*, „ Pontificalium insignium usum & exercitium, sed jure „ *privilegiario* competere.

V. „ Unde provenit, ait idem Tamburinus, ut non „ omnes Abbates eadem habeant insignia: sed alii plu- „ ra, alii vero pauciora juxta *tenorem* privilegiorum, „ & prout à Sede Apostolica eis indultum fuerit, ideo „ si unumquodque privilegium percurramus, quo Pon- „ tificalia hæc Monachorum Religionibus concessa sunt, „ inveniemus aliquibus solius *Baculi* usum, aliis vero „ majora concessa fuisse, quæ omnia ex privilegiis col- „ ligi possunt.

VI. Inter Pontificalia hic enumerat Tamburinus *Baculi* usum, atque hujus *solius* usum aliquibus Abbatibus privilegio Sedis Apostolicæ concessum.

Verum Benedictus Haeftenus *lib. 3. Disquisitionum Monast. tract. 5. Disquisit. 5.* postquam ostendit, jam pridem variis nominibus appellatum fuisse *Insigne* quod hodie *Baculum* aut frequentius *Pedum* dicimus, tandem quærit, " An ex veteri Monachorum consuetudine Ab- „ batibus relictus, an ex similitudine & participatione „ quadam Episcopalis solicitudinis, auctoritatisque eis „ sit communicatus.

Quidquid sit de hac quæstione, hoc sat constat, *Baculum* Pastoralem Abbatibus competiisse, antequam alia Pontificalia insignia, ut sunt *mitra*, *annulus*, *sandalia* & similia, ipsis fuerint communicata.

Unde S. Bernardus aliique ejus temporis Scriptores, dum loquuntur de insignibus Pontificalibus, quæ Abbates à Sede Apostolica solicitabant, nequaquam *Baculum* enumerant; quem quasi jure *Pastorali* Abbatibus competere supponebant.

Hinc quoque videmus, Abbatibus, imo & Abbatissis, nullam aliorum Pontificalium communicationem præter Baculum Pastoralem competere.

Admodum verisimile est, hoc ornamentum primitus fuisse *simplex Abbatiale*, sive Pastorale ornamentum; at successu temporis *Pontificalibus* fuisse annumeratum.

VII. Hoc addendum, Abbatiali *Baculo* appendi jam pridem solitum fuisse *sudarium*; ad differentiam (ait Gavantus in Rubricis Missalis *parte 1. tit. 9.*) Baculi Episcopalis. Quod etiam in Actis Ecclesiæ Mediolanensis exprimitur; ibi enim inter varias de suppellectile Ecclesiastica instructiones legitur hæc titulo *De Baculo Pastorali*: " Oratio aut sudario non ornatur, si „ Episcopalis est: quo *Insigni Abbatialis* ab illo *distin-* „ *guitur*. „ Pag. 523. edit. anni 1683.

Notat quoque Haeftenus, hoc sudarium seu velamen appendi solitum in signum *subjectionis*; quemadmodum mulieri datur velamen supra caput, *subjectionis* indicium sub viro: Quare Abbatissæ etiam hodie *Baculo* hujusmodi *velamen* appensum habent; at Abbates *exempti*, uti observat Haeftenus, hoc *sudarium* prætermittunt. Additque: " Significat porro hoc *sudarium* multo la- „ bore & sudore Dominicum gregem pasci.

VIII. Sed nec ornamentis Pontificalibus contenti, ut etiam adinstar Pontificum *solemnem* populo *benedictionem* impendere, & Ordines conferre, aliaque Pontificalia sive Episcopalia exercere possent, solicitarunt.

IX. Neque enim privilegio utendi ornamentis Pontificalibus primitus annexa erat ipsa *solemnis* benedictio, uti ex S. Bernardo manifestum est. Ipse enim adversus infulatos Abbates declamans, ait: *Cur non & sacros Ordines celebratis*, & *datis* BENEDICTIONES *in populis*? Tanquam absonum plane supponens, quod Abbates darent benedictiones in populis.

X. Inter Pontificalia, quæ Abbatibus competere solent, etiam hodie numeratur potestas conferendi Tonsuram Clericalem & minores Ordines; quamvis ipse usus Pontificalium ornamentorum secum non trahat hanc potestatem, ut notant Doctores ad *cap.* Abbates *de Privilegiis in* VI. & declaravit S. Congregatio apud Fagnanum ad *cap.* Quanto ꝟ *De consuet. num.* 30.

XI. Hanc potestatem Abbatibus jam pridem competiisse compertum est ex *Canone* 14. Synodi Nicænæ II. sive septimæ; in quo dicitur; " Lectoris autem ma- „ nuum impositionem licet in proprio Monasterio eti- „ am *soli unicuique Præfecto* facere; si ad ejus præfectu- „ ram ab Episcopo *manuum impositio* fiat ipsi Præfecto, „ qui scilicet & ipse est Presbyter.

XII. His verbis refertur hic Canon apud Balsamonem & alios Græcos commentatores; è quo non obscurum est, eo tempore omnibus Monasteriorum Præfectis licuisse *Lectoratum* in suo Monasterio conferre, modo manuum impositionem ab Episcopo accepissent; id est, modo Presbyteri ab Episcopo essent ordinati. Neque enim de alia manuum impositione hic agi, & contextus Canonis satis insinuat, & Balsamon cæterique Græci Commentatores uno consensu supponunt.

XIII. Et revera tempore hujus Synodi, id est, seculo VIII. nondum *solemnis* illa, quæ postmodum una cum Pontificalium usu invaluit, Abbatum benedictio fiebat, neque distinctio Abbates inter & Priores Conventuales aliosve similes Monasteriorum Præfectos nota erat: uti supra notatum est.

XIV. Gratianus hunc Canonem *Dist.* 69. *Can.* 1. ita refert: " Lectoris autem manus impositione licen- „ tia est Abbati solummodo in proprio Monasterio fa- „ ciendi, si dumtaxat eidem Abbati manus impositio „ facta noscatur ab Episcopo, *secundum morem præfi-* „ *ciendorum Abbatum*, dum constet illum esse Presby- „ terum.

Qua lectione non obscure specialis Abbatum benedictio ab ipsa Presbyterali ordinatione distincta insinuatur. At omnibus notum est, quam parum Gratiano in relatione Canonum fidendum; quamque frequenter ab ipso originali Canonum textu recedat. Et quidem ad hunc Canonem monent Correctores Romani, hæc verba, *secundum morem præficiendorum Abbatum* non esse in Græco Canone.

XV. Innocentius III. secutus Gratianum & neglecto textu originali ipsius Canonis, rescribens Archiepiscopo Rothomagensi, ipsum Canonem eisdem verbis, quibus apud Gratianum extabat, retulit: quod præscriptum relatum in Decretales Gregorii IX. in *Cap.* Cum contingat ꝟ *De ætate & qualit. præficiendorum*, partem Juris communis (*a*) constituit.

XVI. Hinc uno consensu conclusere Decretalium Interpretes, duo necessaria esse, ut jure communi Abbas sit fundatus in collatione Tonsuræ & Minorum Ordinum; Ordinem scilicet *Presbyteratus*, ac insuper benedictionem *solemnem* Abbatialem.

Unde juxta modernam disciplinam, si quis non sit Abbas *solemniter benedictus*, Tonsuram conferre nequit, nisi speciali & expresso privilegio Sedis Apostolicæ sit munitus.

(*a*) In Italia, non autem in Galliis, ubi Gratiani Decretum auctoritatem legis non habet.

Quaprop-

Quapropter cum quæreretur à Sacra Congregatione Cardinalium, an Generalis Ordinis Sylvestrinorum facultatem haberet conferendi Tonsuram & Minores Ordines, responsum fuit, teste Fagnano, de jure ipsi hanc facultatem non competere: " Nam, ait Fagnanus, ex „ Juris communis dispositione ad hoc ut Abbas suos „ subditos Ordinibus Minoribus initiare valeat, duo „ necessariò requiruntur, id est, ut sit *solemniter benedictus*, & sit Presbyter, ut statutum est in *Can.* Quoniam 69. *Dist.* & *Cap.* Cum contingat *De ætate* „ & *qualit. Præficiend.* „ Hæc ille ad *Cap.* Quanto ※ *De consuetud. num.* 20. & 21.

XVII. Hic obiter nota, quòd error Gratiani mutationi disciplinæ occasionem dederit; ut nimirum facultas dandi Tonsuram & Lectoratum cuilibet Monasterii Præfecto, modò Presbyter esset, ex Decreto Synodi septimæ competens, ad solos Abbates *solemniter* benedictos restricta sit: quod & in nonnullis aliis disciplinæ punctis contigisse, in Commentario ad Canones notatum fuit; ac notanter ad *Can.* 6. Calchedonensem.

XVIII. Hæc autem facultas juxta dictum Canonem Synodi VII. limitata erat ad Monasterium cujuslibet Abbatis; sive quòd cuilibet Abbati in *proprio* Monasterio tantummodo liceret ea facultate uti.

XIX. At Abbates continuò magis ad Pontificalem auctoritatem dignitatemque aspirantes, hac limitatâ facultate non contenti, ejus extensionem à Sede Apostolica sensim extorserunt; atque imprimis obtinuerunt, ut non tantùm in proprio Monasterio *suis* subditis Tonsuram conferre possent, sed *omnibus*, in quos Ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent: obtentis insuper sæpenumero privilegiis, omnibus indifferenter eam impartiendi, ut videre est in *Cap.* Abbates *De Privilegiis in VI.*

XX. Cùm autem hæc extensio non parùm Episcopale regimen, & Hierarchicum ordinem turbaret, Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 10. *De Reform.* pristinam disciplinam renovans, statuit: " Abbatibus ac aliis „ quibuscumque quantumvis *exemptis*, non liceat im„ posterum, intra fines alicujus Diœcesis consistenti„ bus, etiam si *nullius* Diœcesis, vel exempti esse di„ cantur, cuiquam, qui Regularis subditus sibi non sit, „ Tonsuram, vel Minores Ordines conferre: nec ipsi „ Abbates, & alii exempti aut Collegia vel Capitula „ quæcumque, etiam Ecclesiarum Cathedralium, lit„ teras dimissorias aliquibus Clericis secularibus, ut ab „ aliis ordinentur, concedant, sed horum omnium or„ dinatio, servatis omnibus, quæ in hujus sanctæ Sy„ nodi Decretis continentur, ad Episcopos, intra quo„ rum Diœcesis fines existant, pertineat: non obstan„ tibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut con„ suetudinibus etiam immemorabilibus.

XXI. Ortâ difficultate super intellectu hujus Decreti inter Episcopum Cathaniensem, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, Sacra Congregatio auditis utrimque rationibus, inhærendo anterioribus ejusdem Congregationis resolutionibus, resolvit die 23. Novembris 1641. " Abbates Regulares *Bene„ dictos* ejusdem Congregationis Cassinensis, seu alterius „ Congregationis vel Ordinis aut Instituti, habentes „ etiam *jura Episcopalia*, seu quasi Episcopalia, usum„ que Mitræ, baculi, & benedicendi, ac facultatem pri„ mam Tonsuram, & Minores Ordines conferendi, „ non posse dictam primam Tonsuram, nec alios Or„ dines Minores, nisi *suis* subditis *Regularibus* confer„ re, non autem Regularibus alterius Congregationis, „ Ordinis, vel Instituti, etiamsi habeant litteras dimis„ sorias suorum Superiorum, & consensum Ordina„ riorum, intra quorum Diœcesum fines ipsi Regula„ res ordinandi existant; & multò minus personis se„ cularibus, etiam habentibus litteras dimissorias à suis „ Ordinariis. Ac propterea inhibuit Archiepiscopis, „ Episcopis, & aliis Prælatis inferioribus, ut in futu„ rum concedere non audeant supradictas litteras di„ missorias hujusmodi Abbatibus directas, nec ab istis „ recipi. Quod si secus fiat, tam concedentes, quàm „ ordinantes à collatione Ordinum suspensi remaneant, „ præter alias pœnas arbitrio ejusdem Congregationis „ reservatas.

XXII. Hactenus Fagnanus ad *Cap.* Aqua ※ *De Consecrat. Ecclesiæ num.* 19. referens idipsum rursus anno 1658. à Sacra Congregatione responsum. Atque ita per Synodum Tridentinam derogatum est, citato *Cap. Abbates*, in quantùm ibidem conceditur Abbatibus, Tonsurare illos omnes etiam *non Regulares*, in quos jurisdictionem Ecclesiasticam & *quasi Episcopalem* obtinent, uti etiam advertit Fagnanus ad *Cap.* Cum inter vos ※ *De sent. & re judicata num.* 6.

XXIII. Abbates Ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem habentes, sunt illi, qui distinctum habent territorium, sive quasi separatam Diœcesim nulli Episcopo subjectam, neque in *nullius* Episcopi Diœcesi consistentem; in qua tanquam Ordinarii omnem Episcopalem jurisdictionem exercent; atque Ordinarii in illo territorio reputantur; dicunturque Abbates *nullius Diœcesis*, quorum non semel in Synodo Tridentina mentio occurrit; & de quibus latè Fagnanus ad *Cap.* Cum contingat ※ *De foro competenti*; ibidem *num.* 35. monens, quòd quotiescumque Abbates, vel alii inferiores Prælati habent territorium *separatum*, illud dicitur esse *nullius Diœcesis*; ita ut nec in Diœcesi, nec de Diœcesi alterius censeri possit, sed sit *proprium* territorium, respectu cujus etiam ipsi, *Diœcesani* vocantur.

XXIV. Deinde *num.* 39. notat, simplicem & ordinariam exemptionem non eximere à Diœcesi: ideóque esse incompatibilem cum statu *nullius Diœcesis*; cùm constituti in hoc statu non agnoscant ullum Diœcesanum Episcopum, in cujus Diœcesi consistant, & à cujus jurisdictione sint exempti; sed habeant ipsi *propriam* quasi Diœcesim, sive territorium extra omnem Episcopi Diœcesim constitutum; in quo ipsi ordinariam jurisdictionem exercent, & quasi Ordinarii reputantur; adeò ut etiam de causis matrimonialibus & criminalibus cognoscere queant, non obstante Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 20. *De Reformat.* uti latè probat Fagnanus ad *Cap.* Accedentibus ※ *De Excessibus Prælat.*

XXV. Cùm verò Abbates passim usum Pontificalium ornamentorum, atque una ipsa munia Episcopalia obeundi auctoritatem, obtentu privilegiorum sibi arrogarent; ac eisdem cum vilipendio & imminutione dignitatis & auctoritatis Episcopalis uterentur, Alexander IV. in *Cap.* 3. *De Privilegiis in VI.* declaravit, quòd " Abbates, quos Sedes Apostolica in exhibitione *be„ nedictionis* super populum speciali privilegio insigni„ vit, in Ecclesiis, quæ ad eos pertinent, *pleno jure*, „ quando in eis Divina Officia celebrant, possint post „ Missarum solemnia, & vespertinas ac matutinas Lau„ des benedictionem *solemnem* super populum elargiri. „ Alibi autem *publicè*, aut per vias, civitates, castra „ & villas, populis & plebibus *benedictionem* facere vel „ impartiri non valeant: nisi hoc eis *expressò* Apostoli„ co privilegio sit concessum.

Hinc colligunt Canonistæ, Abbates, quibus *simpliciter* privilegium impartiendi *solemnem* benedictionem datum est, quantumcumque etiam generaliter loquatur privilegium, illam non posse extra Ecclesias *pleno jure* sibi subjectas impartiri, nisi id in privilegio specialiter sit expressum.

XXVI. Idem à paritate seu identitate rationis statuendum censent de quocumque usu Pontificalium: eò quòd usus Pontificalium non secus ac ipsa benedictio solemnis, jurisdictionem seu auctoritatem quamdam in utente demonstret. Unde sicut Episcopis non licet Pontificalibus extra propriam Diœcesim uti; quemadmodum suprà *titulo* 16. *cap.* 2. ostensum fuit, ita nec Abbati-

Abbatibus extra Ecclesias *pleno* sibi jure subjectas, id est, in spiritualibus & temporalibus; uti exponit Glossa ad citatum *Capitulum* 3. ibidem quoque notans, hoc privilegium Abbatum, " non extendi extra Monasterium ipsius Abbatis, & loca sibi *pleno* jure subjecta, „ nam, ait, istud privilegium tendit in diminutionem „ auctoritatis Episcopalis: ideò debet strictè interpretari, ut minùs lædat.

XXVII. Adhæc, jure communi privilegium *solenniter benedicendi* locum non habet *præsente Episcopo*; uti jam pridem notavit Joannes Andræas in additione ad Glossam in *Capit.* 3. *De Privilegiis in VI.* Rationem assignat Tamburinus De jure Abbatum *tomo* 1. *Disput.* 21. *quæst.* 9. quia minor non debet majorem benedicere; subditque: Juri etiam communi consona sunt quamplurima privilegia per Sedem Apostolicam Abbatibus concessa, ut possint in Ecclesiis *pleno* jure sibi subjectis populum benedicere, & in his addita est clausula. *Dummodo in benedictionibus hujusmodi aliquis Antistes, vel Sedis Apostolicæ Legatus præsens non fuerit.* Vide quoque Choppinum *lib.* 1. *Monast. tit.* 2. *num.* 18. ibi referentem privilegium simile Pauli III. in favorem Valisscholarium, cum eadem clausula, additâ tamen hac disjunctivâ: *Vel si præsens fuerit, ejus ad id expressus accedat assensus.*

XXVIII. Ulteriùs cùm Episcopi offenderentur, quòd in Synodis Abbates mitrati ab Episcopis in habitu non distinguerentur, Clemens IV. de consilio suorum Fratrum statuit *Cap.* 6. *De Privileg. in VI.* ut Abbates & " alii, quibus *mitræ* usus est ab eadem Sede (Apostolica) concessus, exempti quidem in Provincialibus „ Conciliis & Episcopalibus Synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) mitris tantummodo *aurifrisiatis* (non tamen aureas vel argenteas laminas „ aut gemmas habentibus) uti possint: Non exempti „ verò *simplicibus* & *albis* ac *planis* utantur, in aliis verò locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis „ uti, prout concessa eis ab eadem Sede indulta permittunt.

XXIX. Ex hac Decretali aliisque statuunt Canonistæ, Abbatibus nulla ornamenta Pontificalia jure suæ dignitatis competere; sed tantùm ex speciali privilegio; atque ipsum privilegii tenorem esse inspiciendum, ut de usu ejus judicari queat: nihilque Abbatibus in hoc usu licere, nisi quod in ipso privilegii tenore expresse est comprehensum. *Inspiciendus est*, ait Glossa, *tenor privilegii & servandus.*

XXX. Ex hactenus dictis intelligi potest, Pontificalium usum ab Abbatibus, in quorum Monasteriis hactenus non est receptus, non esse ambiendum; & ubi receptus est, magna cum simplicitate & cautione esse assumendum.

CAPUT VII.

De Abbatibus Laïcis & Commendatariis; & horum origine & Juribus.

1. *Ecclesiam* commendare, *est idem quod* custodiendam *dare.*
2. *Commendarum olim usus probatus quoad Ecclesias Pastore destitutas.*
3. *Commendæ illæ non erant in commodum Commendatarii, sed Ecclesiæ* Commendatæ.
4. *Exempla hujusmodi* Commendarum *quoad Ecclesias Cathedrales & Parochiales apud veteres nota.*
5. *Idem primitùs contigit circa Monasteria.*
6. *Hæ Commendæ sensim in* perpetuas, *& in commodum Commendatarii commutatæ sunt.*
7. *Monasteria cœperunt etiam Laïcis tradi*; *& Laïci* Abbates *constitui.*
8. *Etiam Belgii nostri Abbatiæ Laïcis sic datæ fuerunt.*
9. *Nobiles hæc Monasteria obtinentes, se* Abbates *dicebant; atque hinc* Abbi-comites.
10. *Hi Abbates constituebant* Decanos, *qui curam spiritualem Monasteriorum haberent.*
11. *Episcopi Imperatoribus exponunt, quanto cum animarum suarum periculo Monasteria* Laïcis *concedant.*
12. *Postulant Viros Religiosos Monasteriis præfici; & ne ob paucorum nequitiam loca sacra Laïcis committantur.*
13. *Discrimen salutis eorum, qui res Ecclesiæ inutiliter dissipant.*
14. *Quomodo ob necessitatem temporis permittantur Canonicorum & Sanctimonialium Monasteria* Laïcis *committi.*
15. *Consectaria ex hactenus dictis.*
16. *Quâ ratione se Reges tuerentur contra Episcopos?*
17. *Adhuc seculo decimo erant Abbates seculares; & qualis esset Monasteriorum sub illis Abbatibus status.*
18. *Abbatiæ à Patre in filium quasi hæreditario jure transibant.*
19. *Abusus hic duravit usque ad regnum Hugonis* Capeti.
20. *Episcopi cœperunt, præsertim seculo undecimo & duodecimo, Monasteria in* Commendam *retinere subventionis gratiâ.*
21. *Prætextu reformationis cœperunt Episcopi & Cardinales Monasteria habere in* Commendam.
22. *Apparuit reformandi studium merum fuisse* prætextum *insumendi proventus Monasteriorum in proprios usus.*
23. *Monasteria & Ecclesiæ Cathedrales à Pontificibus dabantur Clericis secularibus in* perpetuas Commendas.
24. *Quibus motivis ad eas concedendas Pontifices interdum inducerentur.*
25. *Quæ mala ex hujusmodi* Commendis *orta sint?*
26. *Clemens V. omnes hujusmodi* Commendas *improbavit.*
27. *Constitutionem Clementis V. non habuisse effectum suum constat ex libello Durandi Concilio Viennensi oblato.*
28. *Usus* Commendarum *incrementum accepit, durante schismate inter Pontifices decimo quarto seculo.*
29. *Seculo quinto decimo Commendarum usus sub quibusdam conditionibus, & intuitu quarumdam personarum probari videbatur.*
30. *Refertur quid in hac re à Leone X. in Concilio Lateranensi decretum sit.*
31. *Qualiter ex præscripto Leonis X.* Commendatarii *proventus Monasteriorum percipere valeant.*
32. *Post hoc Leonis X. Decretum, Commendarum usus per Italiam passim invaluit.*
33. *In Gallia per Concordata inter Franciscum I. & Leonem X.* Commendæ *Monasteriorum videbantur sublatæ.*
34. *Quâ ratione post Concordatum, in Gallia usus* Commendarum *manserit?*
35. *Usus Commendarum in Gallia etiam hodie perseverat.*
36. *Ob auctoritatem Concilii Tridentini à Commendis liberæ manent Abbatiæ, quæ sunt* Ordinum Capita.
37. *Commendæ hodiernæ dantur in utilitatem* Commendatarii, *antiquæ verò in utilitatem* Ecclesiæ.
38. *Pristinæ* Commendæ *erant* ad tempus; *hodiernæ* perpetuæ.
39. *Pristini Commendatarii non poterant de proventibus Ecclesiæ* Commendatæ *disponere; secus hodierni.*
40. *Hodierni* Commendatarii *censentur veri* Titulares.
41. *Solus Papa Beneficium Regulare Clerico seculari in Commendam dare potest.*

42. Com-

42. *Commendæ hodiernæ cum aliis Beneficiis permutari possunt, & per mortem Commendatarii Beneficium vacat.*
43. *Commendatarius factus Religiosus non potest sine nova collatione Beneficium retinere.*
44. *Alibi Commendatarii etiam jurisdictionem in Monachos quoad disciplinam regularem exercent.*
45. *In Gallia eam non habent* Commendatarii, *nisi sint Cardinales.*
46. *Nonnulli Ordines speciali privilegio obtinuerunt, quòd Commendatarii jurisdictionem exercere nequeant; nec Officiales Claustrales destituere.*
47. *Quæ cautio in provisione Commendarum adhibeatur, ut Monachis & Monasterio de necessariis provideatur?*
48. *Quæ cautio adhibita à Leone X., quæ non observatur.*
49. *Ut magis cautum esset Monasteriis Commendatis, ordinata est separatio mensæ Abbatialis à Conventuali.*
50. *Quem locum inter Abbates Titulares, & alios dignitatem habentes, habere debeant* Commendatarii?
51. *Commendatarii teneantur aliquatenus ad normam vitæ* Regularis *suam instituere.*
52. *Breve Sixti IV. ad Ducem Brabantiæ, quo eum à datione Commendarum dehortatur.*
53. *Abbates Belgii se* Commendis *opposuerunt: & Principes nostri promittunt, quòd* Commendas *non permittent.*
54. *Quæ media maximè efficacia ad* Commendas *excludendas?*

I. COMMENDÆ à verbo *commendare*, originem suam ducunt. Commendare verò propriè significat *deponere* sive *custodiæ* alicujus committere, sive commendare. Unde Ecclesiam alicui commendare, est Ecclesiam alicui custodiendam committere. Quapropter Ecclesiam habere in *commendam*, idem sonat, quod habere Ecclesiam suæ *custodiæ* commissam sive depositam.

II. Hoc sensu antiquissimus est, ac probatissimus in Ecclesia *Commendarum* usus. Cùm enim interdum contingeret, ut Ecclesiæ vacanti non statim de Pastore aut Rectore provideri posset, ne interea ob defectum Rectoris Ecclesia detrimentum pateretur, cura illius alicui Episcopo aut Clerico committebatur, qui ad tempus illi intenderet.

III. Hic non in *suam*, sed in *Ecclesiæ* utilitatem Ecclesiam commendatam accipiebat, seu ut curam ejus ageret atque, quantum in se esset, electionem novi Pastoris promoveret; neque ut fructus & emolumenta Ecclesiæ in suum usum acciperet; at ea tanquam fidelis Administrator, seu *Commendatarius* aut *Depositarius* Pastori futuro servaret; unicè intentus, ne, vacatione durante, Ecclesia detrimentum pateretur, ipsique populo spiritualia non deessent.

IV. Similium *Commendarum* plurima in Epistolis Sancti Gregorii exempla occurrunt; atque de hisce intelligendum, quod sub nomine Leonis IV. refertur apud Gratianum: " Qui plures Ecclesias retinet, unamqui„ dem *titulatam*, alteram verò sub *Commendatione* re„ tinere debet. „ *Can.* 3. *caus.* 21. *q.* 1.

V. Quod circa Ecclesias Cathedrales, & Parochiales primitùs contigit, id quoque nonnunquam circa Monasteria evenit; ut nimirum cura eorum ad tempus alicui commendaretur; qui illis non in suam, sed duntaxat Monasteriorum utilitatem, ad tempus intenderet, atque commendata haberet.

VI. Verùm sicuti lapsu temporis Commendæ Ecclesiarum Cathedralium & Parochialium sensim in *perpetuas* commutatæ sunt; idque non tam in Ecclesiarum utilitatem, quam Commendatariorum emolumentum; atque Clericis pro pallio tegendi pluralitatem Beneficiorum subservierunt, (uti infrà *parte* 2. *tit. De pluralitate Beneficiorum ostendetur*) ita circa Monasteriorum commendas contigit; ut scilicet injuriâ temporis in *perpetuas* transiverint: atque Laïcis & Clericis occasionem dederint, proventus Monasteriorum *titulo Commendarum* sibi appropriandi; atque *Abbatum* nomen usurpandi.

VII. Circa seculum octavum & nonum proventus non tantùm Abbatiarum, sed ipsas Abbatias à Regibus & Imperatoribus datas fuisse Laïcis, ut etiam nomen Abbatum sibi arrogarent, ex Historiis & Conciliis illorum temporum est manifestum.

Legi possunt Epistolæ Lupi Ferrariensis, signanter 11. 24. & 42. in quibus deplorat Monasteriorum proventus à Fundatoribus in Monachorum & pauperum usus ac eleemosynas destinatos, à Laïcis possideri ex largitione Regum. Testatur Amoinus, *lib.* 5. *De gestis Francorum, cap.* 24. Carolum Calvum filio suo Carolomanno plurimas dedisse Abbatias; quem propterea vocat Amoinus, *plurimorum Monasteriorum Abbatem*; quin & de eodem testatur, quod, ut quosdam sibi conciliaret, iis Abbatiolas, sicut erant, *integras* dederit; quibusdam de Abbatia Marciana *quam diviserat*, *beneficiola* dederit; refertque ibidem ab eodem Rege Carolo datam fuisse Abbatiam Sancti Mauritii Comiti Bosoni. *Etc.* 36. De Ludovico Caroli filio & hærede hæc refert: " Ludovi„ cus autem accepto nuntio in Andriaca villa de morte „ patris sui Caroli, quos potuit, conciliavit sibi, dans „ eis *Abbatias*, & Comitatus ac villas, secundùm *uniuscujusque postulationem*.

VIII. De Isaaco Comite Cameracensi scribit in suo Chronico Baldericus, *lib.* 1. *cap.* 70. " Comes *Abba„ tiunculam* beati Humberti possidebat, ipsamque re„ giam, ac locupletem Abbatiam sanctissimi Gaugerici, „ cum omnibus appendiciis sibi *beneficiatam* de regio „ jure tenebat.

In Diplomate Caroli Calvi, quo confirmat donationem prædiorum factam Monasterio Sancti Bavonis in civitate Gandensi, apud Miræum, in Codice piarum donationum, *cap.* 18. hæc habentur. " Carissimus fidelis „ noster Adelmus Comes, qui & *largitu* nostro *Rector „ Monasterii* Sancti Petri & Sancti Bavonis, quod voca„ tur GAND. super fluvium SCHALD. siti, &c.

IX. Hi autem Comites ex beneficentia Regum Abbatias obtinentes, etiam se Monasteriorum *Abbates* nuncupabant; atque hinc in antiquis monumentis passim dicuntur *Abbacomites*, vel *Abbicomites*; uti videre est apud D. Du Cange in Glossario, verbo: *Abbicomites*.

X. Hi verò *Abbates* nihil nisi temporalia Abbatiarum desiderantes, & ambientes, statuebant *Decanos* (quos hodie *Priores* dicimus) *qui curam Monachorum haberent*, ut est apud Continuatorem Amoini, *cap.* 42.

XI. Quanta ex hac Laïcorum Abbatum usurpatione Monasteriis, tum in temporalibus, tum spiritualibus ruina inferretur, abunde testantur & probant seculorum illorum historiæ, nec non summorum Pontificum atque Episcoporum adversùs illas usurpationes querelæ.

Illustre illius ruinæ testimonium reddunt Episcopi anno 844. in Synodo apud Theodonis villam congregati, cui Drogo Metensis Episcopus præsedit. Hi Apostolico zelo succensi, Lothario, Ludovico, & Carolo Calvo Imperatoribus intrepidè exponunt, se dolere, " Sacrum Monasticum Ordinem à Deo inspiratum, & „ ab ipsis Apostolis fundatum, seu à nominatissimis ac „ sanctissimis Patribus excultum; atque à vestris, aiunt, „ piæ memoriæ prædecessoribus propagatum, & quæ„ dam etiam loca specialiùs venerabilia, contra om„ nem auctoritatem ac rationem, ac Patrum vestro„ rum seu Regum præcedentium consuetudinem, *Laï„ corum* curæ & potestati, in maximo vestro periculo, „ & illorum perditione, & Dei ac Sanctorum non „ modicâ ad irascendum provocatione vos commisisse „ dolemus.

XII. Deinde obsecrant, ut tam magnam offensam & justam reprehensionem, atque periculosam sine exemplo præcedentium præsumptionem ab animabus suis, & felicitate sui regni pellant; postulantes, " ut „ viris

„ viris ex Clericali, & *Ecclesiastico* vel *Monastico* Ordine Religiosis, seu & in suo sexu fœminis Deo dicatis atque edoctis, & in Schola Christi devotis, loca venerabilia, atque Ordinem sacrum ad custodiendum, & providendum committant, qui & *quæ Dei sunt Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddant.* Matt. c. 22. Marci c. 12. Luc. c. 20. Qui, inquiunt, si minus perfectè & in divina religione, & in reipublicæ utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substituantur; & non propter *pravorum nequitiam* Ordo Religionis, & loca sacratissima eis, quibus licitum non est, committantur.

XIII. Tum vivaciter Principibus ob oculos ponunt discrimen salutis, quod ipsis ex illa horribili rerum Ecclesiasticarum dissipatione ac profanatione imminet; asseruntque quod *peccata populi comedant*, “ qui contra auctoritatem divinam res Ecclesiasticas indebitè pervadunt, & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocumque divino auxilio, pro peccatis eorum, qui eas dederant, laborant, nec pio operi ad quod fides fidelium eas tradiderat, inservire permittunt.

XIV. Considerantes verò eas esse temporum ac rerum conditiones, ut nec Principum auctoritate omnia ad rectum ac integrum Ordinem reduci possent, dicunt, quædam dissimulanda, quædam etiam gemenda & usque ad tempus perferenda. “ Et ideo, aiunt, *cap.* 5. de Canonicorum Monasteriis & Sanctimonialium, quæ sub eadem forma vivere dicuntur, consideravimus, sicut Apostolus Paulus dicit, *secundùm indulgentiam* 1. *Cor. c.* 7. *v.* 6. non secundùm imperium, ut si propter imminentem Reipublicæ necessitatem Laïcis interim committuntur; Episcopi providentiâ in cujus Parochia consistunt, adjuncto sibi aliquo Abbate viro religioso, studeatur qualiter restauratio locorum, & studium ac custodia officii & Religionis, atque subsidium temporalis necessitatis in eisdem locis degentibus, juxta qualitatem & quantitatem moderationis, adhibeatur & ministretur. Et qui eadem loca tenuerint, eis inde, sicut & de aliis Christianæ Religionis negotiis, pro Christi & vestra reverentia obediatur.

XV. Ex his intelligimus, seculo nono non solùm virorum, sed & mulierum Monasteria à Laïcis fuisse occupata.

Secundò, quòd Episcopi non probaverint, Laïcis bona Monasteriorum dari, eo prætextu seu motivo, quòd Præfecti seu Prælati rebus Monasterii abutantur; aut minus religiosè conversentur. Nec enim ob *paucorum pravitatem, debent eis, Ordo Religionis aut loca sacratissima, quibus licitum non est, committi.*

Tertiò, habemus quòd ex illo abusu, ædificia Monasteriorum jacerent destructa; studium ac custodia Officii Divini & Religionis periisset, & temporalia subsidia Monachorum defecissent.

XVI. Sub idem tempus frequentes fuêre coactæ Episcoporum Synodi, quæ omnes in hanc Laïcorum sacrilegam usurpationem acerrimè insurrexerunt; nec tamen remedium integrum adferre potuerunt; cùm Principes dicerent, res Ecclesiasticas sublatas ex integro se restituere non posse, *ne suæ Reipublicæ militiam defraudare viderentur*, ut est in Epistola Nicolai I. ad Odonem Episcopum Beluacensem, in qua hæc præterea habentur: “ Non est leve ante oculos summi Judicis discrimen religiosis locis & Monasteriis Deo dicatis secularem præficere potestatem, & ei contradere Pastoralis curæ sollicitudinem, qui quid sit Pastor ignorat, nec quærit lucrum animarum, sed pecuniæ censum; nec ut in Divinis cultibus servitium impendatur, sed ut suis usibus ad dominationis votum deserviatur.

XVII. Neque seculo decimo Abbates hosce seculares desiisse palam facit Concilium Trosseianum (*a*) habitum ab Archiepiscopo Rhemensi ejusque Suffraganeis, inter quos erat quoque Episcopus Cameracensis, qui & eidem Concilio subscripsit.

Itaque, *cap.* 3. vivis coloribus miserum, ac planè deflendum Monasteriorum statum describens hæc Synodus, eum potissimum Abbatibus secularibus attribuit. “ Respectum siquidem timoris Dei habentibus, ait, auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoscitur horribile, quando contra omnem paratum, (*a*) & totius Christianæ Religionis auctoritatem & consuetudinem, in Monasteriis regularibus Laïci in medio Sacerdotum, & cæterorum Religiosorum, ut Domini ac Magistri residentes, velut Abbates de illorum vita & conversatione ac Regula sibi penitus ignota, perverso ordine dijudicant. Quæ pro certo abominatio illa est, quam Dominus in Evangelio præsignat, dicens: *Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco ubi non debet, qui legit, intelligat.* Mat. 24. Marc. 13.

Deinde adjungunt: “ Censemus igitur, ut status Monasteriorum inviolatus, juxta antiquam Regulæ traditionem & Canonum constituta, servetur: & ut *Abbates* sint *Religiosæ* personæ, & regularem noverint disciplinam.

XVIII. At nec Conciliorum statuta, nec Episcoporum exhortationes, & comminationes, Monasteria è manibus Comitum & Laïcorum liberare potuerunt: Nam Robertus Comes Parisiensis seculo decimo *cupiditate* magis ductus (ait Amoinus, *lib.* 5. *cap.* 41.) “ quam de cura animarum sollicitus, *Abbatiam* Sancti Germani accepit, seque *Abbatem* vocitari fecit. Roberto mortuo, Hugo ejus filius *Abbatis* nomen sumpsit, ait Amoinus *ibidem*, *cap.* 42. enumerans quoque Decanos, qui sub Hugone Abbate curam Monachorum gesserunt.

Transivit dicta Abbatia quasi jure hæreditario & successionis usque ad Hugonem Capetum, qui ut refertur, speciali Spiritûs Sancti instinctu eidem Abbatiæ renuntiavit in favorem Gualonis, qui eamdem sanctissimè rexisse fertur.

XIX. Quin de hoc Hugone Capeto legitur: “ Pietate Regnum stabilivit, Ecclesiis Monasteriisque jus electionis & reditus à Carlovingiæ familiæ postremis Regibus usurpatos, publicarum necessitatum specie, restituit; & quantum in novi Principatûs exordiis fieri poterat, à Proceribus restitui curavit. Quam ob rem *Ecclesiæ sanctæ amator* appellatus fuit, „ ut docet fragmentum Historiæ Aquitanicæ apud Duchesnium, *tomo* 4. *pag.* 80.

Quidquid sit post hujus Hugonis imperium non legitur, à Laïcis Monasteria ulterius occupata fuisse, neque Laïcis à Principibus Abbatias fuisse concessas; atque ita ab eo tempore abusus cessasse videtur.

XX. Verùm Episcopi subinde vel propriâ auctoritate, vel auctoritate Romani Pontificis sibi Abbatias titulo *commendæ* vel administrationis adhuc retinebant: quod circa seculum XII. & XIII. frequentiùs contigit. Cùm enim sub id tempus Terra sancta ab infidelibus occuparetur, multi Episcopi suis Ecclesiis deturbati fuêre, qui consequenter tunc erant quasi Episcopi *titulares in partibus*; quibus propterea in sustentationem Pontifices alios Episcopatus vel Monasteria in *commendam* perpetuam concedebant.

XXI. Post hæc, cùm disciplina Monastica in multis tum Monachorum, tum Canonicorum Monasteriis multùm esset collapsa; vita communis penè ubique desiisset; bona Monasteriorum dilapidarentur; Abbates Regulares viverent, non ut Monachi aut Canonici paupertatem professi, sed ut Comites aut Barones; suosque consanguineos & familiares ex bonis Monasterii ditare studerent; jamque bona Monasterii, & bona Abbatiæ

(*a*) Trosseium, ut observat Jacobus Sirmondus, Vici nomen est paucis millibus distans ab Augusta Suessorum; ubi alia seculo decimo habita sunt Concilia, quæ Flodoardus in Chronico commemorat.

(*a*) *Omnem paratum*, id est, *omne Jus*, vel *omne id quod decet.*

batiæ essent in pluribus Monasteriis divisa, hisque uterentur Abbates tamquam pleni domini: hinc occasionem arripuere Cardinales, aliique Prælati auctoritate apud Pontifices & Reges pollentes, postulandi ea Monasteria sibi *in commendam* dari, prætextu ea reformandi & restaurandi; atque ita Monasteria è Laicorum manibus erepta, in Cardinalium, Prælatorum, ac Clericorum manus devenerunt prætextu commendæ seu administrationis, speciosiori, ut apparebat, titulo, sed haud feliciori fortuna.

XXII. Mox quippe apparuit reformandi atque restaurandi studium, non fuisse nisi merum *prætextum* deglutiendi Monasteriorum proventus. Monasteria enim sic *commendata* non restaurabantur aut reformabantur, sed magis continuo collabebantur, & deformabantur. Hoc enim unicum agebant Abbates illi Commendatarii, ut ampliores proventus haberent; quo fiebat, ut parum aut nihil Monachis intertinendis, Divino Officio celebrando, hospitalitati exercendæ, pauperibus sublevandis, fabricæ Monasterii sustinendæ aut reparandæ relinquerent.

XXIII. Quam frequens esset sub initium seculi XIV. *commendarum* usus, declarat Clemens V. in Constitutione edita anno Pontificatus sui II. id est anno 1305.

In hac Constitutione imprimis fatetur Pontifex, se in primordio sui Pontificatus, nonnullis Clericis & personis Ecclesiasticis, religiosis & secularibus, diversorum Ordinum Monasteria destituta suis Pastoribus, sub *commendæ*, vel custodiæ seu curæ, vel guardiæ aut administrationis titulo nomineve duxisse perpetuo, ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda.

XXIV. Deinde subjungit, quæ ipsum ad concedendas has *commendas* impulerint: " Ex antiqua noti„ tia Regum, Prælatorum, Magnatum & aliarum nobi„ lium personarum Ecclesiasticarum & secularium me„ mores; ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris mo„ rantes eorum gradum hujusmodi promotionis habui„ mus, tum quia solitæ ad eos amicitiæ affectibus du„ cebamur: aliquibus vero ex assueta Romanorum Pon„ tificum liberalitate, quam in suis exercere soliti sunt „ novitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluen„ tia complacere; ad eorum *importunas* tamen & *mul„ tiplicatas* precum instantias, &c.

Refertur hæc Constitutio in *Extrav.* 2. *De Præbendis in Communib.* Ex qua hoc primum discimus, Pontifices agnoscere, se homines esse, & in suis actionibus interdum etiam humanis affectibus subjacere; neque velle, suas particulares actiones esse normam aliis agendi.

XXV. Deinde in eadem Constitutione narrat, quod mala ex hujusmodi *commendis* provenientia haud satis perspexerit, quousque ipsum *infirmitate satis periculosa* visitavit Omnipotens; tum enim à negotiorum utcumque discussione semoti, ait " ad hoc sub diligenti „ examine direximus aciem nostræ mentis, demumque „ prospeximus evidenter, quod Ecclesiarum & Mona„ steriorum eorumdem cura negligitur, bona & jura „ dissipantur ipsorum, ac subjectis eis personis & po„ pulis spiritualiter plurimum & temporaliter deroga„ tur, eisque redundant ad noxam, quæ dicebantur ce„ dere ad profectum.

XXVI. Post hæc, malis hisce remedium adferre cupiens, " Omnes & singulas promissiones hujusmodi „ per nos, ut præmittitur, factas, ait, quibuscumque „ cujuscumque Ordinis, dignitatis aut status: sed etiam „ S. E. R. Cardinalibus quocumque modo vel tempore „ factæ noscantur, auctoritate Apostolica ex nunc ex „ certa scientia revocamus, cassamus, & annullamus, „ & decernimus de cætero non habere aliquam roboris „ firmitatem.

XXVII. Hanc ordinationem non habuisse optatam executionem, fat manifestum est ex libello reformationis à Durando vulgo *Speculatore* Episcopo Mimatensi, Consilio Viennensi quatuor annis post dictam ordinationem exhibito, in quo *part.* 2. *tit.* 21. deplorat, quod Cardinales " Ecclesias etiam Cathedrales & ultrama„ rinas sub diversis coloribus faciant commendari. Ex „ hac peste etiam noviter, inquit, introductum est „ contra jura, quod *Prioratus Conventuales*, & alia „ Beneficia Ecclesiastica consueta regi per Monachos & „ alios Regulares, Domini Cardinales, ac si Beneficia „ secularia nequaquam sufficiant, sibi & suis faciunt „ assignari, quanquam non efficiantur Monachi, &c. „ Ex quibus in dictis Prioratibus & Beneficiis Regula„ rium periit in totum Regularis observantiæ disciplina: „ cum non sit inter eos, qui corrigat, non sit qui do„ ceat, &c. Fraudatur hospitalitas in dictis Prioratibus „ & Beneficiis consueta, & jura ac bona Prioratuum „ hujusmodi dissipantur.

XXVIII. Hunc Commendarum usum neque auctoritate Concilii Viennensis abolitum fuisse, sed lapsu temporis præsertim durante schismate, quod incœpit ab Urbano VI. usque ad Martinum V. majus continuo incrementum & firmiores radices egisse, ex actis illorum temporum constat.

Referente Cardinali Papiensi *Epist.* 93. respondit Paulus II. (qui obiit an. 1471.) Cardinali Portuensi exaggeranti mala ex commendis promanantia, *credere se à Pontificatu Calixti* (qui 10. circiter annis ipsum præcesserat) *in eam diem, amplius quam* QUINGENTA *Monasteria esse jam commendata.*

XXIX. Tantum abest, ut post hæc, maxime in Italia & Gallia, commendæ minus frequentes fuerint, ut etiam usus earum jam palam, si non omnino probari, saltem sub quibusdam conditionibus, ac intuitu quarumdam personarum tolerari posse videretur.

XXX. Leo X. in Concilio Lateranensi anno 1514. in Bulla reformationis Curiæ *Sess.* 9. publicata, primo deplorat, quod " ex commendis Monasteriorum „ (ut magistra rerum experientia sæpius docuit) „ Monasteria ipsa tam in spiritualibus quam in tempo„ ralibus graviter lædantur, quippe quorum ædifi„ cia, partim Commendatariorum negligentia, par„ tim avaritia & incuria collabuntur, & indies Divi„ nus cultus in his magis diminuitur, passimque oblo„ quendi materia personis præsertim secularibus præ„ betur, non absque dignitatis Apostolicæ Sedis dimi„ nutione, à qua commendæ hujusmodi proficiscun„ tur.

Indemnitati Monasteriorum consulere volens, vetat quidem Monasteria hactenus *non commendata* cuiquam posse commendari, hanc tamen subjiciens clausulam: „ Nisi pro conservatione auctoritatis Apostolicæ Sedis, „ & ad occurrendum malitiis eam impugnantium, pro „ temporum qualitate aliter nobis de Fratrum nostro„ rum consilio visum fuerit expedire.

„ Ea vero Monasteria, pergit, quæ *commendata fue„ rint*, cum per eorum cessum vel decessum, quibus „ erant commendata, commendæ hujusmodi cessave„ rint, Cardinalibus dumtaxat ac personis qualificatis & „ bene meritis, commendari possint.

XXXI. Postmodum subjicit quasdam modificationes, sub quibus hujusmodi Commendatarii proventus Monasteriorum percipiant: ut scilicet cujuscumque conditionis Commendatarii, etiamsi Cardinales fuerint, " si mensam habuerint separatam, ac seorsim à „ mensa Conventuali, quartam suæ mensæ partem „ pro instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, „ vestibus, paramentis emendis farciendisque, aut „ pauperum alimonia, aut sustentatione, ut major „ exiget ac suadebit necessitas; si vero mensa fue„ rit communis, tertiam omnium fructuum dicti „ Monasterii sibi commendati partem pro supra dictis „ oneribus supportandis, & sustentatione Monacho„ rum, omnibus aliis deductis oneribus, impartiri „ teneantur. Ac litteræ, quæ super Monasteriorum „ hujusmodi commendis expedientur, cum clausula „ hoc ipsum specifice exprimente debeant expediri.

„ Alioquin, si aliter expediantur, nullius sint roboris „ vel momenti.

XXXII. Hic tandem videmus Commendarum usum intuitu certarum personarum, ac sub certis quibusdam modificationibus permitti, aut saltem tolerari; earumque concessionem judicio Sedis Apostolicæ reservari; unde & post hoc Concilium usus Commendarum per Italiam sine ulla interruptione usque modo subsistit.

XXXIII. At in Concordatis inter eundem Pontificem & Franciscum I. anno 1515. initis, ipse Commendarum usus plane sublatus apparet. (a)

In his enim cavetur, quod Rex vacatione Monasterii occurrente, Religiosum ejusdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus constitutum, Sedi Apostolicæ nominare teneatur; quod si Rex nominaret Presbyterum secularem, aut Religiosum alterius Ordinis, tunc Pontifex aliquem nominare possit; quod ipsas commendas palam excludit. Nam si Pontifex Clericum secularem in Abbatem aut Priorem instituere posset, qua specie, nominationem Regiam respueret eo solo titulo, quod *Presbyterum secularem* nominasset? Quin ipsum Concordatum expresse declarat, quod casu quo libera collatio ad Pontificem spectare continget, provisi qualitates ante expressas habere debeant in verbis: *Prioratus vero personis, ut refertur, qualificatis dumtaxat conferri libere possint.*

Deinde pro majore præmissorum robore subjicit Pontifex: "Electiones autem nec non provisiones per nos & „ successores nostros *contra præmissa* pro tempore fa„ ctas, *nullas*, *irritas* & *inanes* esse decernimus.

XXXIV. Verum quia Concordatum hoc Regem inter & Pontificem sive Sedem Apostolicam duntaxat initum est, etiam utriusque consensu ab eo recedi nihil vetat. Unde etiam post hoc Concordatum, usus Commendarum in Regno Galliæ usque modo perdurat; atque Rex ad plerasque Abbatias & Prioratus Clericos seculares in *Commendatarios* perpetuos nominat & Papæ præsentat; quibus Papa commendas annuendo, à Concordato communi consensu recedi videtur; & nunc longo temporis usu quodammodo videtur recessum.

Et quidem Rebuffus quadraginta circiter annis post dictum Concordatum, Commendarum quidem abusus late describit, eas tamen in Gallia & Italia communiter receptas supponit; ac stylum in earum collatione servari solitum exponit.

XXXV. Quin & *Commendarum* usum tam firmiter stabilitum & profundas radices egisse viderunt Episcopi Gallicani etiam post Concilium Tridentinum, ut de earum totali abolitione desperarent, unice propterea solliciti, ut dum totaliter aboleri non possent, saltem abusus, quantum possibile esset, rescinderentur.

„ Nihil nisi desiderium nobis superest (inquiunt Pa„ tres Concilii Rhemensis anno 1583. *Tit. de Regula„ ribus*) ut Abbatiæ Prioratusque nonnisi Regularibus „ spectatæ virtutis & per electionem conferantur. Quod „ à Deo optimo maximo supplicibus votis contendi„ mus, ut ad id excitare dignetur Dominos nostros „ Sanctissimum Romanum Pontificem & Regem no„ strum Christianissimum.

Quæ pro bono usu Commendarum Synodi præscripserint, mox dicentur, si antea disciplina moderna, præsertim Regni Galliæ, circa Commendas & Commendatarios Monasteriorum expressa sit.

XXXVI. Itaque tam in Gallia, quam in Italia *Commendarum* usus usque modo quoad Abbatias & Prioratus Conventuales, quibus Abbates & Priores perpetui Regulares alias præfici solebant, perdurat; si ea sola pene exceperis, quæ Ordinum Capita sunt; idque ob Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 25. *cap.* 21. *De Reform.* quemadmodum observat Fagnanus ad *Cap.* CUM AD NOSTRAM ꝟ *De Elect.*

Creditum enim fuit, quod Concilium in priore parte, ubi de Monasteriis inferioribus agit, non loquatur *præceptive*, sed *consultive*: eo quod utatur verbo *confidit*: At in posteriori parte agens de *Capitibus Ordinum*, loquatur *præceptive*, utendo verbo *teneantur*.

Quidquid sit de hac Concilii interpretatione, illud certum est, quod Romani Pontifices qui pleraque Monasteria S. Benedicti & Cisterciensis Ordinis (uti ibidem refert Fagnanus) dederunt in *commendam* secularibus Clericis, non commendaverint Monasterium Cassinense, quod est *caput* illius Congregationis: nec Monasterium *Cistercii*, quod est *caput* Ordinis Cisterciensis.

XXXVII. Porro *commendæ* juxta hodiernum stylum & praxin, multum à *commendis* antiquitus cognitis, & à Sacris Canonibus jam pridem probatis, distant.

Commendæ enim antiquæ concedebantur principaliter in favorem Ecclesiarum; ut scilicet, Ecclesiæ Pastore viduatæ interea de Rectore esset provisum: commendæ vero nostri temporis, ait Fagnanus, fiunt principaliter non in favorem Ecclesiæ, sed personæ, ut ex fructibus sustentari valeat. Quapropter ubi olim in concessionis diplomate causa his verbis reddebatur: *Ut Ecclesia interea recte atque ordine administretur, eam vobis commendamus*; hodie hoc tenore exprimitur "ut „ *commodius* sustentari valeas, de alicujus subventio„ nis auxilio providere cupientes, tale Monasterium „ auctoritate Apostolica concedimus & commenda„ mus, &c.

XXXVIII. Pristinæ commendæ tantum erant ad tempus, pro tempore nimirum vacationis, quemadmodum hodie solent esse *deservituræ* Ecclesiarum Parochialium vacantium: hodiernæ vero perpetuæ sunt; id est, ad vitam Commendatarii juxta clausulam diplomatis: *Per te quamdiu vixeris tenendum & possidendum.*

XXXIX. Commendatarii ad exemplum dictorum Deservitorum olim non poterant de fructibus Ecclesiæ commendatæ disponere; nec præter moderata alimenta quidquam percipiebant: at moderni libere de proventibus Beneficii Commendati adinstar veri Beneficiati & Titularis disponunt juxta consuetam formulam diplomatis Pontificii: " Ita quod durante commenda „ hujusmodi de fructibus, redditibus & proventibus „ Monasterii *disponere* & *ordinare* valeas, sicuti *veri* Ab„ bates aut Priores ipsius Monasterii, qui fuerunt pro „ tempore ordinare potuerunt, & etiam debuerunt; „ alienatione tamen bonorum immobilium & pretio„ sorum mobilium ipsius Monasterii tibi penitus inter„ dicta.

Hinc hodie Commendatarius potest præsentare ad Beneficia; item eligere & conferre (ait Rebuffus in Praxi Benefic. *Tit. De Commendis*) sicut alius, qui titulum habet, quia præsentare, eligere & conferre est *fructus* Beneficii.

„ Locare etiam potest fructus, ait Rebuffus, & pos„ sessiones sicut habens titulum. „ Uno verbo, moderni Commendatarii quoad perceptionem fructuum eorumque administrationem sunt per omnia similes veris Titularibus.

XL. Quin & "Commendatarii hodie pro veris *Ti„ tularibus* habentur (ait Fagnanus ad *cap.* IN EC„ CLESIIS ꝟ *De Capellis Monach. num.* 5.) tam in „ Galliis, quam extra, & jura *omnia* de Abbatibus & „ Prioribus loquentia habent etiam locum in hisce „ Commendatariis.

Commenda quoque rationem veri tituli habet; & pro titulo reputatur.

XLI. Cum ergo Clerici seculares de jure Beneficium Regulare in *titulum* possidere nequeant juxta Regulam, *Regularia Regularibus*; & tamen Commenda per-

(a) Observandum est, quod Bulla Concordatorum Romæ data fuerit an. 1516. & Francisci Regis Litteræ patentes pro eorum executione nonnisi 22. Martii 1517. datæ fuerint. Omnium exemplarium, quæ *Concordata* continent, haud scio an ullum sit accuratius ac magis completum, quam illud quod reperitur in Conciliorum Collectione, quam adornavit P. Labbe. Consule *tom.* 14. *col.* 358.

perpetua pro *titulo* reputetur; solus Papa similem *Commendam dispensative* concedere potest; unde juxta Canonistas commenda hodierna est provisio Papæ *dispensatoria*: & via providendi per commendam dicitur *extraordinaria* & *dispensatoria*.

Ut tamen jura aliquatenus servari viderentur, Papa Clericis sæcularibus in *Commendam* dare mavult Beneficia Regularia, quam in *titulum*.

XLII. Hinc ulterius contingit, quod, licet olim *Commenda* adinstar hodiernæ *deservituræ*, permutari cum alio Beneficio non posset, hodie tamen non secus ac verum Beneficium cum alio Beneficio permutari possit: quia, ait Rebuffus loco citato *num.* 53. " reputamus Commendam *verum titulum*, & sic *permutari* potest. Unde sæpius vidi Beneficium commendatum permutari cum alio in titulum, etiam coram Ordinario. „ Hæc ille: qui ibidem *num.* 51. quoque observat, quod in Francia per mortem Commendatarii impetretur vacans Beneficium, *sicut si tenuisset in titulum.*

XLIII. Cum vero juxta Canonistas, mutatio tituli semel collati non fiat sine nova collatione, hinc praxis Galliæ habet, quod si Commendatarius profiteatur in Monasterio cujus est *Commendatarius*, illud Beneficium, quod habebat in *commendam*, sine nova provisione non transeat in *titulum*; neque illud tanquam *regulare* retinere queat; sed Beneficium vacare censeatur, non secus ac si sæcularis Clericus obtinens Beneficium in *titulum*, professionem Regularem emisisset; & tanquam vacans, mox à professione Commendatarii de novo possit conferri, uti post Louetium tradit Fevretius, *lib.* 2. *de Abusu, cap.* 6. *num.* 25.

XLIV. Ulterius, " Commendatarius Monasterii „ perpetuus licet non sit professus Regulam Ordinis, „ cujus est Monasterium, habet tamen (ait Antonius „ Faber, *in Cod. lib.* 1. *tit.* 2. *defin.* 34.) in Monachos „ *eandem* jurisdictionem, quam haberet si ex vero titu- „ lo Beneficium possideret: quia pro *vero Prælato* & „ *Titulario* habetur, etiam quod ad hoc, quandoqui- „ dem Commenda ipsa est *titulus dispensatorius*: nec „ inter Commendatarium & Titularium Ecclesiæ Re- „ ctorem *effectu* ipso quidquam interest, sed nominis „ tantum *sono*. „ Hæc ille, qui & ibidem asserit, Commendatarium posse jurisdictionem in Monachos exercere, tametsi in eodem Monasterio sit aliquis ex Monachis Prior Claustralis; quin & Priorem illum ad *nutum* Commendatarii esse *amovibilem*: testaturque anno 1591. in Senatu Sabaudiæ pro Abbate Ambronicensi Commendatario, qui jurisdictione sua in Monachos usus fuerat ad morum correctionem, judicatum fuisse contra Monachos, qui ab illa correctione *tanquam ab abusu* appellaverant ad Senatum; ac rursus anno 1617. contra eosdem Monachos: " Hoc tamen, ait, adhibi- „ to æquissimo temperamento, ut non aliter jurisdi- „ ctionem hanc exercere posset Commendatarius, quam „ si in Beneficio ipse resideret, & ordinarius Prælatus, „ ejusve Vicarius abesset, cujus sane jurisdictionem „ præcipuam conservari, & salvam esse convenit, ut „ Commendatarii jurisdictio tantum subsidiaria esse „ videatur.

XLV. Hæc vero ampla potestas seu jurisdictio in Monachos de moribus Galliæ Abbatibus Commendatariis, exceptis *solis Cardinalibus* (a) non competit: Sed omnis jurisdictio & correctio, ac omnia disciplinam interiorem Monasterii spectantia ad Priorem Claustralem spectant; nec iis Abbas Commendatarius se immiscere potest, uti sæpius à Senatu Regio conformiter ad *art.* 11. Decretorum Aurelianensium judicatum fuisse, refert Joannes Tournet, *litt. A. num.* 9. ipsaque Novitiorum ad habitum & professionem receptio, ad Priorem Claustralem, non ad Commendatarium spectat; neque Priorem illum Commendatarius removere potest; *alioquin*, ait Tournet, *Abbas Commendatarius semper revocaret Priorem utilem Monasterio, quod non esset ferendum.*

Quinimo si Commendatarius obtinuisset indultum à Sede Apostolica cognoscendi de disciplina regulari, esset locus appellationi tanquam *de abusu* ab executione hujusmodi Rescripti, inquit Frevetius loco citato, *num.* 26. (a)

XLVI. Refert insuper Fagnanus ad *cap.* EDOCERI 2. *De Rescriptis*, Breve Innocentii X. quo ad instantiam Generalis Ordinis Cisterciensis, statuitur, " non licere „ Commendatariis, Priores, Superiores aut Officiales „ Claustrales instituere ac destituere, visitare Monachos, „ eosdemque corrigere, nec facultates eisdem in litteris „ Apostolicis (scilicet provisionis Commendarum) con- „ cessas & expressas, ad ea quæ institutum *regulare* con- „ cernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & „ sacri Concilii dispositione Monastico regimini relin- „ quuntur, trahi posse, ac debere. „ Hæc in illo Brevi quod ibidem integrum refertur; additque Fagnanus: „ Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulensibus, sub die 20. Martii 1657.

XLVII. Ut vero Monasterium non destituatur convenienti numero Monachorum, neque divinum servitium intermittatur, hospitalitas ac consuetæ eleemosynæ non negligantur, nec Monasterii fabrica collabatur, in litteris Commendarum adjici solet hæc clausula: " Volu- „ mus autem, quod propter hujusmodi commendam, „ divinus cultus, ac solitus Monachorum & Ministro- „ rum numerus in dicto Monasterio N. nullatenus mi- „ nuatur: sed illius ac dilectorum filiorum Conventus „ ejusdem congrue supportentur onera consueta, " &c.

XLVIII. Deinde juxta Decretum Concilii Lateranensis sub Leone X. supra relatum, injungitur Commendatariis, etiam *Cardinalibus*, ut si mensam habuerint separatam à Conventuali, *quartam* suæ mensæ, alias *tertiam* partem *omnium* proventuum Monasterii, impartiri teneantur pro instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, vestibus & paramentis emendis sarciendisque, aut pauperum alimonia, aut sustentatione, ut major exiget aut suadebit necessitas.

Hæc latius referuntur à Rebuffo loco citato, qui & *num.* 18. sic concludit: " Ex his constat Papam velle, „ ut cultus divinus non diminuatur, & onera consueta „ solvantur: ut patet in litteris commendæ. „ *Sed*, ait, *nihil fit à multis.* Ostendens, quod ratione istarum commendarum, Monasteria tam in spiritualibus, quam temporalibus prorsus collabantur; *qui extranei*, ait, *qui istas Abbatias possident, nil nisi lac & lanam quærunt*, *id est, utilitatem.*

XLIX. Porro Gregorius XIII. in sua Constitutione quæ incipit *Superna* 18. in Bull. Rom. edita pro Ordine Cisterciensi, ut securius ipsis Monachis ac Monasterio de proventibus annuis cautum sit, §. 9. statuit, ut in Monasteriis omnibus commendatis vel commendandis, " ubi non fuerit, instituatur mensa Conven- „ tualis ab Abbatiali mensa distincta & separata, cum an- „ nuis fructibus, redditibus, & proventibus, juxta „ Monasteriorum ipsorum facultates competentibus, „ & honestis, pro sufficienti Conventus & Monacho- „ rum, aliorumque Religiosorum ejusdem Ordinis nu- „ mero, in unoquoque ex ipsis Monasteriis per ipsos „ Generalem, & cæteros Ordinis ipsius Superiores, „ aut eorum Vicarios ordinando; quam quidem men- „ sam, quia etiam ædificiorum, & locorum ad disciplinæ „ monasticæ observationem pertinentium, scilicet tem- „ plorum, ornamentorum, jocalium, librorum Eccle-

(a) Id Juris hodie in Galliis non competit Abbatibus Commendatariis, qui dignitate Cardinalitia fulgent. Etenim omni Jurisdictione in Monachos exciderunt; ut agnovit Magnum Consilium Arresto, quod in gratiam Religiosorum Aquicincti dedit 30. Martii 1695.

(a) Auctor novorum Commentariorum Cleri Gallicani, *t.* 4. *tit.* 2. *c.* 1. *col.* 1090. *&c.* fusius exponit, quæ spectant obligationes Commendatariorum, eorum Jura circa administrationem bonorum Monasterii, prærogativas honorificas, &c. saltem in Galliis.

„ siastico-

„ siasticorum, dormitorii, refectorii, aliorumque loco-„ rum regularium, nec non Monasteriorum clausuræ ne-„ cessariis, & ordinariis reparationibus faciendis obliga-„ tam & obstrictam esse volumus, ut in ea instituenda „ expensarum annuarum ad hæc necessariarum ratio ha-„ beatur, statuimus, & mandamus, ac ad eamdem „ mensam sic instituendam, congruosque redditus assig-„ nandos ipsi Commendatarii omnino teneantur, & ad „ id etiam per Censuras Ecclesiasticas, fructuum, reddi-„ tuum, & proventuum sequestrationes, & alia oppor-„ tuna juris remedia cogi possint, & debeant.

L. In Concilio Rothomagensi anno 1581. orta est difficultas, an Abbates Commendatarii in Synodis Provincialibus recipiendi essent inter Abbates ad sedendum & deliberandum: Item, inter Dignitates ac Procuratores Capitulorum Cathedralium mota est lis contra Abbates Regulares & Commendatarios, de præeminentia in processione, sessione, & deliberatione. Difficultatibus ad Sedem Apostolicam delatis, ab eadem responsum est, quoad primam: *Commendatarios inter Abbates recipiendos esse.* Ad secundam: *Canonicos Cathedralium Ecclesiarum præferendos esse, quando capitulariter procedunt: Abbates benedictos, & qui usum Mitræ habent, præcedere Commendatarios: post hos locum obtinere dignitates: & post dignitates collocandos esse Procuratores.*

LI. Eadem Synodus expendens, Commendatarios quodammodo in locum Regularium succedere, atque proventus Monasteriorum tanquam Beneficiatos & Ecclesiæ Ministros percipere, eosdem monet: "Ut quam-„ vis ad regularem observantiam non obligentur, ne ta-„ men sint sine jugo atque omni regula, decet eos me-„ dium statum atque ordinem sequi ac ostendere inter „ regulares & seculares Clericos in vestitu, in victu, & „ in omni ornatu. Tonsura utantur ampliori quam Sa-„ cerdotali, habitu propius ad regularem accedente: „ nec existiment sibi commendatum Monasteriorum „ regimen ad luxum & prodigalitatem, aut ad augen-„ dum rem suam, & consanguineorum familiam, sed „ ad piam & justam alienarum rerum dispensationem, „ & quarum non habent proprietatem, Deoque de om-„ nibus reddendam esse rationem.

LII. Sub finem seculi XV. via sterni videbatur, ut & in Belgio Commendarum usus introduceretur. Quod advertens Theodoricus Abbas Parcensis totius Ordinis Præmonstratensis in Curia Romana Agens, à Sixto IV. impetravit *Breve* ad Carolum Ducem Burgundiæ & Brabantiæ, in quo relatis variis incommodis, quæ ex Commendarum usu ipsa Monasteria tam in spiritualibus, quam temporalibus paterentur, dicit: "se Com-„ mendis hujusmodi quæ non nisi ob gravem Ecclesia-„ rum necessitatem, ac in illarum favorem, cum alias „ instaurari nequirent, admittendæ noscuntur, finem „ imponere cupere; atque propositi sui esse, quan-„ tum cum adjutorio Dei posset, ab hujusmodi *Com-„ mendis* & concessionibus penitus abstinere; „ ac deinde ad Ducem se convertens, ait: " Et sicuti ple-„ risque aliis Principibus Catholicis, quibus pari modo „ scribimus, Excellentiæ tuæ notum esse volumus, „ eamdem exhortantes in Domino, ac requirentes, ut „ sacras nobiscum Religiones confovens, ac conscien-„ tiæ tuæ consulens, quæ in supplicando super hujus-„ modi commendis, non parum gravari creditur, nos-„ que & te à multis molestiis eximens, commendas hu-„ jusmodi à nobis petere amplius non fatigeris, & no-„ bis desuper scribere nolis: quin potius talia petenti-„ um ambitiones, sic pro tempore refellas, ut nemo „ nos & te desuper inquietare præsumat.

Subjungit deinde hæc merito notanda: " Et ne sug-„ gestionibus quorumdam movearis, quod propter re-„ ligiosarum personarum forte corruptos mores, eorum „ loca secularibus commendanda veniant, easdem per-„ sonas & loca tam in capite quam in membris refor-„ mare, & corrigere multo satius est, quam in com-„ mendam & direptionem dare: ad quod faciendum „ operam adhibere, & diversis per orbem Religionibus, „ scribere decrevimus.

Datæ sunt hæ litteræ 2. Martii 1476. & juxta copiam authenticam servatam in archivo Parcensi editæ sunt in Chronologia Parcensi, *cap.* 14.

Post hæc eodem capite subjicitur Bulla ejusdem Pontificis, qua declarat, liberam electionem Abbatum Ordinis Præmonstratensis spectare ad singulos Conventus; neque Abbatias Ordinis illius sub ullis quantumvis generalibus reservationibus Apostolicis, etiam in Regulis Cancellariæ expressis, comprehendi; omnesque *Commendas* illarum Abbatiarum quacumque auctoritate concedendas, *nullas* & *irritas* declarat.

LIII. Verum, ut refertur in dicta Chronologia, Lucas Episcopus Sibinicensis, in partibus Belgii Nuntius Apostolicus cum potestate Legati *à latere*, & Philibertus, titulo *Sanctæ Luciæ in Silice* Presbyter Cardinalis Matisconensis, ita subreptitie & obreptitie Romæ agere sciverunt, ut, præscriptis Bullis non obstantibus, eodem anno 1476. à *Sixto IV.* impetraverit Episcopus Sibinicensis Abbatiam *Sancti Michaëlis*, & Cardinalis Matisconensis Abbatiam *Tongerloënsem* sibi dari in *Commendam*.

Hic exurgens Ordo Præmonstratensis, ac signanter Theodoricus Abbas Parcensis, causam Ordinis sui prosequens, totis viribus se opposuit, quibus & Ordines Brabantiæ, Duces & Principes patriæ se junxerunt; omnique studio & via *Commendatarios* à capienda possessione dictarum commendarum impedire studuerunt; uti fusius ibidem narratur: referturque quomodo tandem post quatuor annorum concertationem, nec non septem Bullas in favorem dicti Episcopi Sibinicensis ab eodem Pontifice datas, emanaverit Bulla, qua declaratur, in Bullis datis Episcopo Sibinicensi non fuisse sufficienter derogatum privilegiis Ordinis Præmonstratensis; adeoque Episcopo Sibinicensi per reservatorias, & alias Bullas nullum jus in Monasterii Sancti Michaëlis administrationem unquam quæsitum fuisse, vel quæri potuisse; & eadem *Commenda* prout de facto processit, cassatur, revocatur, irritatur & annullatur; & Sibinicensi perpetuum silentium imponitur. Integra Bulla ibidem refertur, additque auctor *Chronologiæ*; " Eodem anno „ 1480. aliam Bullam emisit Pontifex, qua annullavit „ *Commendam* Abbatiæ *Tongerloënsis* datam Cardinali „ Matisconensi.

Sic *Commendarum* memoria in Belgio quievit usque ad annum circiter 20. decimi sexti seculi, quando (ut narratur in citata Chronologia) Carolus V. Erardo à Marca Episcopo Leodiensi addixit primam vacantem Abbatiam dare in *Commendam*; cumque fors cecidisset super Abbatiam Sancti Michaëlis Ordinis Præmonstratensis Antverpiæ, Carolus ad eam vacantem nominavit dictum Episcopum Leodiensem; cui nominationi fortiter restiterunt Conventuales dictæ Abbatiæ, memores eorum, quæ ob *Commendam* datam Episcopo Sibinicensi à quadraginta circiter annis facta essent; ac inter alia Carolo exposuerunt, ipsum in suo læto introitu Abbatibus addixisse & promisisse, nunquam Abbatiam aliquam dandam in *Commendam*. Quibus aliisque tandem effectum, ut agente Rege & Episcopo condescendente, mediante aliqua notabili pensione, Episcopus à prætensione Abbatiæ destiterit, & is qui electus à Conventu fuerat, Abbas institutus sit.

Num ab eo tempore aliquid ultra pro introducendis *Commendis* in Belgio tentatum sit, nescio; hoc scio, Principes nostros in suo læto Introitu, *articulo* 56. promittere, " quod nullas Abbatias, Prælaturas, aut Dig-„ nitates Brabantiæ dabunt in *Commendas*, nec jubebunt „ aut sinent dari ullo modo.

LIV. Ut hoc jus sibi illibatum conservent Abbatiæ & Monasteria, Abbatesque Laïcos & Commendatarios excludant: nihil efficacius aut convenientius, quam ut in ipsis Monasteriis habeatur perfecta bonorum omnium, ac proventuum communio; rejecta distinctione

seu

seu separatione mensæ Abbatialis à Conventuali: quæ distinctio (uti observat P. Thomassinus, De Disciplina Ecclesiæ, *parte 4. lib. 2. cap. 3.*) pro magna parte occasionem *Commendis* subministravit. Deinde ut juxta leges Ecclesiæ, intentionem Fundatorum, necnon Regulas professionis Monasticæ, proventibus Monasteriorum ita moderatè Abbates utantur, ut in omni ipsorum supellectile, aut domo nihil appareat à professione *paupertatis* alienum, vel quod mundi fastum redoleat: & quod reliquum fuerit in Christianam hospitalitatem, & pauperum alimoniam impendant: ut hoc pacto reipsâ ostendant, bona Monasteriorum esse *patrimonium pauperum*, quod sine sacrilegio in usus profanos impendi non potest.

CAPUT VIII.

Discutitur Decretum Concilii Tridentini, sessione 25. *cap.* 21. relatum.

1. *Exponitur status quæstionis.*
2. *Conc. Trid. indistinctè videtur prohibere, ne Monasteria vacatura in Commendam Clericis secularibus conferantur.*
3. *Mens Patrum Tridentinorum exponitur.*
4. *Forma, quam præscripserunt, ut Monasteriis vacaturis provideretur, satis indicat Concilii scopum.*
5. *Auditores de Rota rectiùs senserunt in exponendo Decreto & ad mentem Concilii Tridentini proximiùs accesserunt quàm Cardinales Concilii interpretes.*

I. NUMERO 36. Capitis præcedentis observatum est, quòd in Italia usus Commendarum, etiam post Concilium Tridentinum ibidem publicatum & receptum, perseveret, ac passim omnes Abbatiæ dentur in Commendam Clericis secularibus, si sola Monasteria, quæ *Ordinum Capita* dicuntur, exceperis, idque conformiter ad resolutionem Cardinalium super interpretatione Decreti Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 21. de Regularibus*, quâ declaravit per hoc Decretum vetari in Commendam dari Monasteria, quæ sunt *Ordinum Capita*: quoad reliqua verò Monasteria nequaquam positivè vetitum esse, ea in Commendam Clericis secularibus concedi: sed id conscientiæ, & judicio Romani Pontificis committi, uti refert Prosper Fagnanus cap. præcedenti citatus.

II. Verum si textus Concilii Tridentini ritè expendatur, non obscurum apparebit per hoc Decretum Concilii Tridentini absolutè & indistinctè ac generatim vetari *vacatura* Monasteria, quæcumque ulterius in Commendam Clericis secularibus dari.

Imprimis in hoc Decreto deplorat Concilium; " Quòd pleraque Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpositura, ex eorum, quibus commissa fuerunt, administratione non levia passa fuerint, tam in spiritualibus, quam in temporalibus detrimenta.

Post hæc declarat Concilium, " cupere se ut hæc Monasteria ad congruam vitæ Monasticæ disciplinam revocarentur.

Porrò adverterunt Patres, uti in ipso Decreto significant: " Quòd adeò dura, difficilisque ejus esset temporis conditio, ut nec statim omnibus, nec commune ubique, quod optaret, remedium possit adhiberi.

III. Cùm igitur Patres attenderent ob hanc duram ac difficilem temporis conditionem nec omnibus, nec ubique remedium quod optarent, adferri posse, ut nimirum Monasteria tum temporis, Clericis secularibus *commendata* possent *statim & ubique* commendatariis illis eripi & regularibus in titulum conformiter ad sacros Canones & Patrum Regulas assignari, curam illius Romano Pontifici committendam censuit Synodus, " *confidens*, quod ipse pro sua pietate & prudentia curaturus sit, quantùm hæc tempora ferre posse viderit, ut iis, quæ *nunc* commendata reperiuntur, & quæ suos Conventus habent, regulares personæ ejusdem Ordinis, expressè professæ, & quæ gregi præire & præesse possint, præficiantur.

Ex his evidens est Synodum Tridentinam in hac priori parte Decreti duntaxat loqui de Monasteriis, quæ tunc in Commendam à Clericis secularibus possidebantur, & quæ sic possessa, non videbantur ob duram difficilemque temporis conditionem, statim omnibus & ubique Commendatariis illis auferri posse; & ad regulares personas Ordinem expressè professas transferri. Unde satius duxit Synodus curam providendi his ita Commendatis Monasteriis Romano Pontifici committere, ut ipse pro sua pietate & prudentia provideret.

Hæc autem difficultas cùm non occurreret quoad Monasteria etiam hactenus Commendata, quæ per cessum, vel decessum Commendatariorum vacare contingeret, Synodus quoad similia *vacatura* seu *vacantia* Monasteria decrevit in verbis: " Quæ verò *imposterum* vacabunt, non nisi regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur.

Planum est ex textu Decreti, Synodum in priori parte loqui de solis Monasteriis, quæ *tunc* in Commendam possidebantur, atque iis providendi curam confidisse Romano Pontifici, atque verbum illud *confidit*, non nisi ad similia commendata Monasteria referri posse.

In altera verò periodo, quæ incipit ab his verbis: *Quæ verò*, evidenter Synodus loquitur de Monasteriis imposterum vacaturis atque ibidem modum præscribens, quo iis provideri desiderat, evidenter *præceptivè* non autem *consultivè* loquitur in verbis: *Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur.*

IV. Præterea nequaquam obscurum est periodum, quâ præscribitur forma providendi Monasteriis imposterum vacaturis, omnino sensum perfectum habere; neque verbum illud *confidit* ullatenus posse referri ad Decretum in posteriori hac periodo expressum; sed in hac Decreti parte sive periodo absolutè mandatur, ut Monasteria *imposterum vacatura*, *regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur.*

Cùm autem inter Commendata Monasteria reperirentur quoque quædam Monasteria, quæ essent *capita* & Primates Ordinum, voluit Synodus ut hæc non tantùm, cùm in posterum per cessum vel decessum Commendatariorum vacare contingeret, Regulares personæ iis præficerentur, sed insuper voluit Synodus: " Ut teneantur illi, qui *in præsenti* ea in Commendam obtinent, nisi sit eis de Regulari successore provisum, infra sex menses Religionem illorum Ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere: aliàs Commendæ prædictæ ipso jure vacare censeantur.

Non itaque in hac periodo Synodus loquitur de Monasteriis vacaturis, sed de Monasteriis, quæ in Commendam possidebantur.

Igitur à verbis & mente Patrum Concilii Tridentini alienum est, quòd Synodus sola Monasteria, quæ sunt *capita* & Primates Ordinum, præceperit, dum ea vacare contingeret, *ulterius* in Commendam non dari, uti conformiter ad quoddam Decretum Congregationis Cardinalium prætendit Fagnanus suprà relatus.

Sed (uti ex verbis Decreti probatum est) Synodus voluit, ut quæcumque Monasteria *imposterum vacatura*, Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur.

V. Non dubium proinde, quin conformius ad textum Concilii Tridentini processerint Domini de Rota dum, referente Prospero Fagnano ad cap. *Cum ad nostrum* 11. de Elect. *num.* 10. declarârunt hanc periodum: quæ

quæ verò imposterum vacabunt, regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur, habere sensum perfectum, ne de cætero alicui non regulari conferantur.

Ut proinde hæc Congregationis Cardinalium interpretatio non immeritò reputari posse videatur ex iis, per quas Decreta Concilii Tridentini nonnunquam in alienum sensum inflexa reperiuntur, de quibus loquitur Zypæus *Conf.* 1. *de Elect. n.* 6. ibidem propterea monet, Decreta Concilii Tridentini hic in Belgio esse recepta, prout verba sonant, non autem juxta interpretationes Cardinalium. Denique ex his patescit, praxin Belgii, quæ similes Commendas non agnoscit neque admittit, esse sat conformem Decreto Concilii Tridentini.

CAPUT IX.

De Electione & Nominatione Superiorum.

1. *Regulæ Monasticæ Monachis dant liberam electionem Abbatis.*
2. *His consonat lex Justiniani.*
3. *Canones etiam hanc electionem Monachis deferunt.*
4. *Jure Decretalium electio spectat ad Monachos.*
5. *In electione Abbatum servanda forma præscripta in* Cap. Quia propter ♓ *De Elect.*
6. *Quæ forma servanda in electione Abbatissæ?*
7. *Qui Prælati eligendi juxta formam præscriptam in* Cap. Quia propter?
8. *Quomodo eligendi Abbates & Abbatissæ temporales?*
9. *An Concilium Tridentinum derogaverit formæ præscriptæ in dicto* Cap. Quia propter?
10. *Decretum Concilii Tridentini super forma electionis.*
11. *Electio censetur* secreta, *licèt Episcopus aliquos deputet ad excipienda vota.*
12. *An publicatio voti, post vel ante electionem, reddat electionem nullam ex mente Concilii Tridentini?*
13. *Quibus competat electio vel nominatio Superiorum, petendum etiam est ex Regulis & Constitutionibus singulorum Ordinum.*
14. *In Italia vigore Regulæ Cancellariæ pleræque Abbatiæ sunt Pontifici reservatæ.*
15. *Regula Cancellariæ non concernit nisi Beneficia Regularia* perpetua.
16. *In Gallia vi Concordati Rex nominat ad Abbatias virorum.*
17. *Concordatum non comprehendit nisi viros Prælatos, qui habent titulum* perpetuum.
18. *Hoc titulo Abbatiæ* triennales *à nominatione Regia sunt exemptæ.*
19. *Priores Carthusianorum etiam exempti.*
20. *Similiter & Cælestinorum.*
21. *Ordinis Sanctissimæ Trinitatis quoque sunt exempti; & quare?*
22. *Videtur separatio mensæ Abbatialis à Conventuali occasionem dedisse nominationi Regis.*
23. *Verba Concordati non comprehendunt Monasteria* Monialium; *usu tamen ad illa extenditur Concordatum.*
24. *Nominatio Regia non extenditur ad Abbatissas triennales.*
25. *Neque ad Abbatissas Ordinis Sancti Francisci; & quare?*
26. *In quo disciplina Belgica cum jure Gallicano in hac parte conveniat.*
27. *Principes Belgii Monasteriis sæpiùs liberam electionem addixerunt.*
28. *Difficultas orta inter Principem & Abbates occasione indulti Leonis X.*
29. *Compromissum fuit in arbitros.*
30. *Pendente controversiâ inita Concordata super forma providendi vacantibus Abbatiis.*
31. *Quomodo hodie juxta hanc formam in electione & nominatione procedatur?*

I. Ut Monachi suum eligant Abbatem, antiquorum Patrum Regulæ, nec non Ecclesiasticæ ac Civiles Sanctiones jam pridem præscripserunt.

Regula Benedictina *cap.* 64. " In Abbatis ordinatione " illa semper consideretur ratio, ut hic constituatur, " quem sibi *omnis concors Congregatio* secundùm timorem Dei, sive etiam pars, quamvis parva, Congregationis *saniori* concilio *elegerit*. Vitæ autem merito " & sapientiæ doctrinâ eligatur, qui ordinandus est, " etiamsi *ultimus* fuerit in *ordine* Congregationis.

Unum circa citatum locum notandum, vocem *parva* ibidem accipi pro voce *minor*; *Hellenismus* (ait Vir eruditus Hugo Menardus ad Concord. Reg. *cap.* 5. §. 1.) positivus pro comparativo. *Id est minor* comparatione ad totam Congregationem eligentium, uti rectè notat & explicat Josephus Mege in Commentario ad *cap.* 64. Regulæ Benedictinæ.

II. Huic legi Benedictinæ planè conformis est sanctio Justiniani Imp. in *L.* 47. *Cod. de Episcopis & Clericis:* " Sacris nostris legibus existimavimus oportere & hanc " addi; quæ ex virtute non autem ex temporibus Religiosas Abbatias seu præfecturas tribuit: ita videlicet ut in piis Monasteriis aut asceteriis, non omni " modo mortuo Abbate, vel Abbatissa, is vel ea, qui " vel quæ tempore antiquior est, aut secundus, secundave deinceps eligatur. Consentimus enim naturæ, " neque omnes similiter bonos, neque omnes in æquo " facienti malos; sed quem utique & vita optima, & " mores honesti & circa pium exercitium constantia, & " *commune reliquorum Monachorum* complimentum, " aut *maxima* eorum pars idoneum ad hoc putaverit, " & Sacris Evangeliis propositis *elegerit*, ad præfecturam vocari.

III. Electionem Abbatis ab Ecclesia Monachis deferri sat manifestum est ex Canonibus relatis à Gratiano *caus.* 18. *q.* 2. ubi notat Glossa, quòd hæc sit secunda pars quæstionis à Gratiano per 7. Canones probata, quòd de *jure communi ad Monachos tantùm spectat electio Abbatum.*

IV. Glossam uno consensu sequuti Canonistæ docent, de jure communi, etiam *Decretalium*, electionem Abbatum spectare ad Monachos illius Monasterii, cui Abbas est præficiendus; idem & in Priori Conventuali, qui in suo Monasterio est, quasi Abbas (uti suprà dictum fuit) & Abbatissis respectu Monialium obtinere asserunt.

V. Quin & in electione Abbatum, qui scilicet verè intitulati, hoc est, *perpetui* sunt, observandam esse formam electionis præscriptam in *cap.* Quia propter ♓ *De Elect.* communiter asserunt; & latè probat Fagnanus ad dictum Capitulum.

VI. Eamdem formam servari quoque volunt in electione Abbatissarum, hoc *uno* excepto, quod electio Abbatissæ debeat fieri à *duabus* Collegii *partibus*, nullâ habitâ collatione zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, juxta *cap.* Indemnitatibus §. Sane *De Elect. in VI.* quæ collatio quamvis per dictum *cap.* Quia propter requiri videatur, eò quòd requiratur major & *sanior* pars, hodie tamen in desuetudinem abiit; solentque in electionibus *vota numerari, non ponderari*; nisi ob aliquod Canonicum impedimentum, alicujus votum annullari queat.

VII. Hæc forma electionis in dicto Capitulo Quia propter, generaliter servanda est in electione ad omnes dignitates tam Regulares, quàm seculares, per quas earum possessores constituuntur, ac dicuntur *Sponsi* Ecclesiæ, & per quorum obitum Ecclesia dicitur *viduata:* quales reputantur inter Regulares, Abbates & Abbatissæ; item Priores & Priorissæ Conventuales, eas dignitates in titulum *perpetuum* & ad vitam obtinentes: uti notat Fagnanus ad dictum Capitulum. De forma

ma hujus electionis agemus infrà *parte* 2. ubi de electione ad dignitates tractabimus.

VIII. Abbates verò & Abbatissæ *temporales* aliique Officiales Monasteriorum titulum perpetuum non habentes, non reputantur *Sponsi* Ecclesiæ, nec per ipsorum mortem Ecclesia dicitur *viduata;* " ideóque (ait „ Fagnanus) in eorum electione non sunt necessariæ „ formæ hic (in Capitulo Quia propter) præfinitæ, „ sed sufficiunt singulares consensus Capitularium dum„ modo præstentur in communi, & omnibus collegia„ liter congregatis, & electio fiat à majori & saniore „ parte Capituli. „ Hæc ille.

IX. Ostendit quoque ibidem Fagnanus, Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 6. *De Regularibus*, præscribens formam in electione Regularium observandam, non derogare Constitutioni Concilii Lateranensis, de qua in sæpius citato *cap.* Quia propter; sed hanc etiamnum hodie observari debere in electione Abbatum *perpetuorum* & *intitulatorum*; formam verò à Concilio Tridentino præscriptam in electione aliorum Superiorum Regularium: quod etiam insinuasse videtur Concilium ad vocem *Abbatum* addendo vocem *temporalium*.

X. Vult ergo Concilium *Sess.* 25. *De Regularib. cap.* 6. " In electione Superiorum quorumcumque, Abbatum „ *temporalium* & aliorum Officialium, ac Generalium „ & Abbatissarum, atque aliarum Præpositarum, quo „ omnia rectè & sine ulla fraude fiant..... omnes su„ pradictos eligi debere per vota *secreta:* ita ut singu„ lorum eligentium nomina *nunquam publicentur*. Nec „ imposterum liceat, Provinciales, aut Abbates, Prio„ res aut alios quoscumque titulares ad effectum ele„ ctionis faciendæ, constituere, aut voces & suffragia „ absentium supplere. Si verò contra hujus Decreti „ Constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit: „ & is, qui ad hunc effectum se in Provincialem, Ab„ batem aut Priorem creari permiserit, deinceps ad „ omnia officia in Religione obtinenda, inhabilis ex„ istat: facultatesque super his concessæ eo ipso abro„ gatæ censeantur, & si imposterum aliæ concedantur, „ tanquam subreptitiæ habeantur.

XI. Reputatur electio *secreta* ad mentem Concilii, licèt Episcopus aut Capitulum designaverit aliquos, qui omnium eligentium vota secretò exciperent, modo postea nomina singulorum eligentium non publicentur: atque ita censuit Sacra Congregatio, quòd in electione Abbatissarum, de qua in *cap.* 6. Concilii Tridentini, possit Episcopus cum suo Vicario vel Secretario, vel alio ab ipso assumpto vota singularum Monialium *oretenus* expressa audire; apud Garciam De Benef. *parte* 5. *cap.* 4. *num.* 190. & huic resolutioni praxis hodierna conformis est. Solent enim Episcopi Archipresbyteros aliosve Commissarios deputare, qui in electione Superiorum excipiant Monialium suffragia; eaque in scriptum redacta *secretò* Episcopo mittuntur, qui iis visis & computatis, electionem publicat & confirmat, nullâ facta votorum publicatione.

XII. Quinimò si aliquis eligentium vel ante electionem diceret, quem esset electurus; vel post electionem factam publicaret, quem elegisset, non propterea electio desineret esse *secreta* & valida, uti à S. Congregatione resolutum esse refert Garcias loco citato *num.* 196. quia aliàs in potestate particularium esset, electionem Canonicam sibi non placentem irritare.

Sed neque publicationem votorum factam post electionem ac confirmationem ritè peractam; electionem irritare rectè notat Zypæus *Tit. De electione num.* 8. " Quamquam enim, ait, id sit adversus intentionem „ Concilii, in verbis: *nunquam publicentur;* tamen „ extra causam finalem est illius Decreti, in verbis: *Quo* „ *omnia rectè & sine ulla fraude fiant*. Is finis cum ele„ ctione ritè factâ confirmatâque obtentus sit, eam, „ quæ ex post facto accidunt, infectam seu nullam red„ dere nequeunt.

XIII. Hactenus dicta de jure Conventûs in electione Abbatum & Abbatissarum ac aliorum Superiorum, procedunt de *jure communi;* à quo per speciales Constitutiones & consuetudines in aliquibus Ordinibus nonnihil recessum est; dum electionem seu designationem transtulerunt ad Generalem Ordinis, vel ad Provincialem cum suis Diffinitoribus seu assistentibus, uti videri potest ex singulorum Ordinum usu, & particularibus Constitutionibus.

XIV. Adhæc in Italia Abbatum & Priorum *perpetuorum* & *intitulatorum* electio hodie ferè cessat, postquam per *regulam* 2. *Cancellariæ* Pontifex sibi reservat *omnia Monasteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, nunc quomodocumque vacantia, & imposterum vacatura.*

XV. Hanc regulam non comprehendere Monasteria, quæ ex indulto Apostolico sunt *manualia*, notat Ascanius Tamburinus De Jure Abbatum *tom.* 1. *disput.* 5. *quæst.* 2. Neque de illis Pontifex providere solet: Unde cùm Abbatissæ in Italia passim sint *triennales* ex Constitutione Gregorii XIII. non consuevit Pontifex de Monasteriis Monialium providere.

XVI. In Gallia vigore Concordatorum, vacantibus Monasteriis & Prioratibus *verè electivis*, videlicet in quorum electionibus forma Capituli Quia propter servari, & confirmationes electionum hujusmodi solemniter peti consueverunt, Conventus ad electionem seu postulationem Abbatis seu Prioris procedere non possunt; sed Rex, illorum occurrente vacatione, Religiosum ejusdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus constitutum infra sex menses à die vacationis Sedi Apostolicæ nominat; ut per Sedem Apostol. Monasterio vacanti de persona nominata provideatur.

XVII. Cùm autem Concordatum tantùm loquatur de Monasteriis *verè electivis*, in quorum electionibus servatur forma *cap.* Quia propter, & quorum confirmationes solemniter peti consueverunt, deducitur, Concordatum non comprehendere nisi *Abbates* & *Priores*, qui sunt veri *Prælati*, id est, juxta Rebuffum, quorum obitu Ecclesia est *viduata* Pastore, de quibus suprà. " Unde si probetur, ait, quod Prior habet „ alium supra se, non dicitur Ecclesia *viduata*: ergo „ in illo non habebit locum, dictum, *cap.* Quia prop„ ter, nec consequenter Concordatum.

Adhæc, uti suprà notatum est, Abbates & Priores non censentur *Sponsi* Ecclesiæ, per quorum obitum Ecclesia *viduata* dicitur, nisi in *titulum* eumque *perpetuum* dentur; unde etiam Concordatum intelligendum esse, post Rebuffum tradit Choppinus *lib.* 1. *Monast. tit.* 1. *num.* 5. " cum civili moderatione de *perpetuis* „ jurisque perpetui Sacerdotiis, non de *temporariis* „ Ecclesiæ dignitatibus, quæ *vivo* abrogari possint ali„ quando, ex statuta Ordinis regula ac disciplina.

XVIII. Hoc titulo à Regia nominatione quædam Monasteria Ordinis Benedictini Congregationis Casæ exempta sunt, " quod *triennii* lege teneantur sacræ „ ejusmodi potestates, nec ultra *triennium* vulgò pro„ ducantur.

Similiter ibidem testante Choppino, *Gulielmitæ* seu *Albi Mantelli* Priorem sibi eligunt, eò quòd in Ordine Priores sint *triennales*.

XIX. Regia insuper ad Sacrosanctas Potestates nominatio non procedit in Carthusiensi ejusque Primatu Conventûs Monastici, ait Choppinus. " Nam etsi is „ Primatus purè demandetur Cœnobitæ, nec præfini„ tum in tempus: abrogari tamen huic ex causâ potest „ à summo Ordinis Præsule, post inspecta lustrataque „ regionatim ejusdem familiæ Cœnobia. Singulorum „ adhæc Conventuum Præfecti ita decernunt statuunt„ que de profanis Monasterii redditibus annuis, ut ni„ hil *proprium*, sed *communem* in usum omnia refe„ rant: quorum etiam proventuum ratiocinia quotan„ nis medio in cœtu sacrorum sodalium excutiuntur, „ & dispunguntur.

XX. In Ordine Cœlestinorum, " qui Conventibus „ singulis præficiuntur, haud nominantur à Principe, „ quasi *Priores Conventuales*, juxta cit. §. *Monasteriis* in „ Concordatis (ait Choppinus ibidem *num.* 7.) sed le- „ gitimis suffragiis designantur à Monastico Provinciali „ Magistratu. „ Rationem illius subjicit: " hi sacro so- „ dalitio præsunt *nudâ* temporarii officii auctoritate ve- „ riùs, quàm *Beneficii* Ecclesiastici: nec *privatim* suos „ faciunt fructus Monasticorum prædiorum.

XXI. Ex hisce non obscurum est, Choppinum haud dubitasse, eos solos Prioratus, sive Abbatias Regiæ nominationi subjacere, qui instar *Beneficii* Ecclesiastici possidentur; & vi quorum ipsi Priores partem proventuum quasi sibi *propriam* administrant ac dispensant. Unde probans Ministros Ordinis SS. Trinitatis vulgò *De redemptione captivorum*, esse à Regia nominatione exemptos, inter alia adducit dicti Ordinis regulam, qua præcipitur: " Omnes res undecumque licitè veniant in „ tres partes dividantur æquales: & in quantum duæ „ partes sufficiunt, exequantur ex illis opera misericor- „ diæ, cum sui ipsorum, & eis necessariò famulantium „ moderata sustentatione: tertia verò pars reservetur „ ad redemptionem captivorum, qui sunt incarcerati „ pro fide Christi à Paganis, vel dato pretio rationabili „ pro redemptione ipsorum, vel pro redemptione Pa- „ ganorum captivorum: ut postea rationabili commu- „ tatione redimatur Christianus pro Pagano.

Deinde his relatis subjicit: " Unde elicias, Cœnobii „ cujusque Magistrum seu Ministrum potiùs vulgò di- „ ctum, omnia habere cum Sodalitio communia, nec „ fructuarii instar *Beneficiarii* profanos templi redditus „ privatim dispensare. „ Quasi diceret, non mirum si Ministri hi nominationi Regiæ non subjacent, cum non *instar Beneficiarii* proventus dispensent.

XXII. Quare credendum est, quod separatio mensæ Abbatialis à Conventuali occasionem dederit non tantùm introducendis Commendis; sed etiam *nominationi* Regiæ: dum per hanc divisionem, Abbates facti sunt quasi *Beneficiarii*, & Abbatiæ & Prioratus transierunt in Dignitates & Beneficia, quibus annexum esset jus percipiendi certos proventus: quanquam jam introductâ nominatione, etiam extensa fuerit ad Abbatias, quæ hanc divisionem non fecerunt: uti & in Commendis contigit.

XXIII. Monialium Monasteria Concordato non comprehendi post Rebuffum notat Choppinus *num.* 11. Quapropter vi Concordati, Regiæ nominationi nulla Monialium Monasteria subjacent, uti etiam in contradictorio judicio per Senatum Regium aliquando judicatum esse refert Choppinus; qui tamen observat, sensim nominationem Regiam ad Abbatias Monialium esse extensam, Regemque personas Monasterio præficiendas Pontifici nominasse, quamvis ipsi Pontifices ægrè ejusmodi nominationem admittere voluerint. " Ideò vidi (in- „ quit Rebuffus ad Concordata *pag.* 559. edit. Paris. „ (1664.) quasdam nominationes per Regem factas, „ in quibus dicebat Papa, providemus tali N. dummodo „ Monialium majoris & sanioris partis consensus inter- „ venerit. „ Quin & postquam nominatio Regia invaluit, adhuc tamen, teste Choppino, in litteris provisioni à Pontifice additur hæc clausula: *Dummodo consensus majoris partis Monialium accedat.*

XXIV. Ulteriùs, sicuti Regis nominatio vigore Concordati non respicit Abbates aut Priores *temporales*; ita nec Concordati extensio postea facta ad Monasteria Monialium comprehendit Abbatissas, aut Priorissas *temporales*, quemadmodum observat Rebuffus.

XXV. Adhæc, usum illum Regiæ nominationis ad Virginum Monasteria " benignè interpretati sunt Judi- „ ces (ait Choppinus *Lib.* 1. *Monast. tit.* 1. *num.* 11.) „ ex animo sensuque Principis non habere locum in „ muliebribus Franciscanæ sectæ Monasteriis. Quan- „ quam enim horum Magistræ, titulo decorantur Ab- „ batum fœminarum, communibusque nunc fruantur „ possessionibus, parando victui idoneis: haud propte- „ rea utique à Franciscanis Constitutionibus descivere, „ quæ singulis proprium quidvis abnuerint rerum pro- „ fanarum. Nil quippe Monastica Antistes particulare „ sibi sumit ex communi fundorum Ecclesiæ proventu „ ac redditu: verùm annui & ordinarii illorum fructus „ communem in mensam Conventûs haud dubiè infe- „ runtur & insumuntur.

Hic rursum videmus, Choppinum exemptionem horum Monasteriorum à Regia nominatione in hoc refundere, quòd nulla in Ordinis istius Monasteriis *mensæ Abbatialis* à Conventuali fuit nota *divisio*.

XXVI. In Belgio, quoad Monasteria Regiæ nominationi non obnoxia, praxis ac usus congruit cum usu Regni Gallicani, non autem per omnia, quoad Monasteria seu virorum seu mulierum Regiæ nominationi obnoxia.

XXVII. Prælatis enim sive Abbatibus Brabantiæ multoties à Principibus libera electio juxta sanctiones Canonicas & Ordinum Constitutiones, eorumque privilegia addicta fuit.

XXVIII. Porrò circa initium decimi sexti sæculi Carolus V. à Leone X. obtinuit indultum, ut in his Ditionibus Belgicis nullus ad Dignitates Abbatiales aut quorumcumque Monasteriorum, etiam per Priores aut Præpositos regi & gubernari solitorum, regimina per Pontificem aut Sedem Apostolicam, seu ejus Legatos & Nuntios præfici; nec illis de quorumcumque personis quovis modo provideri possit: nisi, ait Pontifex, habitis prius per Nos, aut Sedem Apostolicam, intentionem & consensum, tuis de personis ad hujusmodi dignitates & regimina promovendi. Ita est expressum in Bulla prout habetur parte 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 7. *cap.* 2. & in citata Chronologia Parcensi; at credo legi debere: *intentione & consensu tuis*: ut sit sensus: *Nisi habitis prius per Nos aut Sedem Apostolicam intentione & consensu tuis*, de personis, &c.

Vigore hujus Bullæ cum instinctu quorumdam suorum Ministrorum vellet Carolus, neglectâ Religiosorum liberâ electione nominare personas sibi *gratas* ad dignitates Abbatiales; unanimiter Abbates & Abbatissæ, Præpositi ac Priores Conventuales se opposuerunt; allegantes tum vi suarum fundationum, tum titulo variorum privilegiorum ac immemorialis consuetudinis, Religiosis competere liberam electionem suorum respectivè Abbatum, Abbatissarum, Præpositorum, & Priorum; neque huic juri electionis per Bullam ullatenus esse derogatum; imo Bullam in corroborationem ac præservationem istius juris in favorem Monasteriorum à Carolo fuisse solicitatam & impetratam: quemadmodum hæc omnia latiùs deducuntur in Compromisso, quo de consensu Caroli & Abbatum & aliorum hæc difficultas quibusdam arbitris commissa fuit 12. Feb. 1521. Habetur *parte* 4. Edictorum Brabantiæ *lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 6.

Verùm cùm quæstio hæc ob varias difficultates per arbitros non decideretur, tandem sub Philippo II. Caroli immediato successore inita est Concordia super modo Monasteriis vacantibus de Abbatibus providendi: quæ saltem *provisionaliter* quousque quæstio principalis coram arbitris indecisa pendens terminaretur, observari deberet. Cùm autem quæstio nec hactenus decisa fuerit, is modus providendi *provisionalis* quasi in absolutum transiit, atque hodie juxta illum proceditur. Impressa est hæc Concordia in dicta *parte* 4. Edictorum loco citato *cap.* 12.

XXIX. In hac Concordia promittit Princeps, quòd, siquando aliquam Abbatiarum vacare contigerit, mittet aliquos Commissarios, duos nimirum ex Abbatibus Brabantiæ ejusdem Ordinis quatenus reperiantur, & quos judicaverit magis idoneos, aut alterius Ordinis, illis deficientibus, unà cum aliquo alio tertio Commissario (qui hodie esse solet Cancellarius Consilii Brabantiæ) qui Commissarii super idoneitate & qualitate

litate Religiosorum ejusdem Monasterii diligenter inquirant, ac informationem suam Principi cum suo *adviso* (id est *judicio*) remittant, ac deinde eum, ait Princeps, quem maxime idoneum inveniemus, si quis modo idoneus reperiatur, desumemus, habita ratione tam advisi eorum Commissariorum, quam vitæ conversationis & idoneitatis electorum, idque ex depositionibus eligentium, ex quibus constabit, quis ex electis in spiritualibus & temporalibus sit magis idoneus: "Et casu „ quo (pergit Princeps) aliquod Canonicum seu legitimum obstiterit impedimentum contra hujusmodi „ electos seu, ut præfertur, Religiosos designatos, „ curabimus novam informationem capi, tam super „ ejusdem Monasterii, quam aliorum ejusdem Ordinis „ in Brabantia successive Religiosis, ad finem ut ex „ designatis desumamus seu approbemus, quem reperiemus magis idoneum.

XXX. Itaque juxta normam hujus Concordiæ, qua hodie hic utimur, Religiosi coram Commissariis Regiis aliquos in Abbatem eligunt, sive proponunt, idque ordine illo, quo eos ad Prælaturam digniores credunt; atque tres ex illis pluralitate suffragiorum electos, solent Commissarii suo adjuncto, super designatorum capacitate & meritis, judicio, Principi proponere; è quibus Princeps unum designat, qui Religiosis Capitulariter congregatis per Episcopum vel alium Superiorem, auctoritatem confirmandi seu installandi habentem, proponitur; atque ab ipsis per quandam imaginem seu speciem electionis in Abbatem recipitur.

XXXI. Eadem forma servari solet in designatione & electione Abbatissarum; sustinentque, Principem vi prædictæ Concordiæ non posse nominare nisi unam ex electis & propositis à Monialibus.

CAPUT X.

De Confirmatione & Benedictione Abbatum.

1. *Abbates electi vel nominati debent à Superiore confirmari.*
2. *Abbates à suo Episcopo confirmandi; nisi sint exempti.*
3. *Interdum Abbates & Superiores electi una censentur confirmati.*
4. *A quo confirmatio postulanda juxta Concordata Germaniæ.*
5. *In Gallia Abbates à Rege in vim Concordati nominati, tenentur à Sede Apostolica confirmationem habere.*
6. *In Belgio aliquando quæstio suborta fuit circa Abbates à Rege nominatos.*
7. *Usu obtinuit, ut Abbates in Belgio confirmentur, juxta jus commune & Ordinum particularia privilegia.*
8. *Quomodo Abbatum confirmatio & provisio expediatur juxta stylum Curiæ Romanæ.*
9. *Ex taxa Cameræ Apostolicæ constat, Abbatias Belgicas plerasque esse* consistoriales.
10. *Abbates in vim provisionis Apostolicæ possessionem non accipiunt sine placito Regio.*
11. *Solemnis Benedictionis Abbatialis nulla in Regulis Monasticis mentio.*
12. *Verisimiliter una cum Pontificalium usu invaluit.*
13. *Benedictio* solemnis *non facit Abbatem.*
14. *Etiam hodie sine illa benedictione potest esse verus Abbas.*
15. *Ante benedictionem vocatur simpliciter Abbas.*
16. *A quo benedicendus Abbas?*
17. *Ritus in multis convenit cum ritu consecrationis Episcopalis.*
18. *Promittit fidelem rerum Monasterii dispensationem.*
19. *Traditur ei Regula ad regendum Monasterium.*
20. *Abbatissæ etiam solemniter benedicuntur; & regere Monasterium juxta Regulam promittunt.*
21. *Abbatissæ spirituale & temporale regimen Monasterii committitur.*

I. ABBATES aliosque Monasteriorum Superiores, qui vel per electionem Conventus, vel per nominationem Regiam constituuntur, necessario à Superiore confirmandos esse, priusquam se administrationi immisceant, uno consensu tradunt Canonistæ ad *cap.* QUALITER ⁒ *De Electione.*

II. Jure communi Abbates *non exempti*, postquam à suo Conventu fuerint electi, ab Episcopo Diœcesano, cui *immediate* subjiciuntur, confirmandi sunt; uti communiter tradunt Canonistæ ad *cap.* STATUIMUS ⁒ *De Suppl. neglig. Prælat.* Exempti vero confirmationem petere debent à Pontifice; quando scilicet exempti *immediate* sunt Papæ subjecti; "Secus autem (ait „ Ascanius Tamburinus De Jure Abbatum *tomo* 1. *dis-* „ *put.* 6. *quæst.* 2. *num.* 2.) si Abbas habet alium Prælatum *medium* cui subsit, prout Abbates & Prælati locales habentes Abbatem & Præsidentem *Generalem* vel „ *Provincialem* à quo confirmentur.

III. Deinde Abbates & Prælati locales, qui non per electionem *Conventuum* eliguntur, sed à Generali cum diffinitorio constituuntur, non indigent confirmatione, uti recte ibidem *num.* 4. monet Tamburinus: "Quia „ quando ad eumdem spectat electio & confirmatio „ eodem jure, tunc eo ipso, quod eligit, etiam confirmare censetur. (*a*)

Hinc in Italia Abbates *perpetui*, qui à Pontifice *consistorialiter* designantur, nulla alia indigent confirmatione.

IV. Concordata Germaniæ concedunt, quod in Monasteriis *immediate* subjectis Sedi Apostolicæ fiant Canonicæ electiones, quæ ad *dictam Sedem deferantur*, „ quas etiam, ait Nicolaus V. ad tempus Constitutionis, felicis recordationis Nicolai Papæ III. quæ incipit *Cupientes*, exspectabimus, & elapso dicto termino, si non præsentatæ, vel si præsentatæ minus „ Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ „ fuerint, *confirmabimus*.... Et in Monasteriis dictæ „ Sedi *immediate non subjectis* & aliis regularibus Beneficiis, super quibus pro *confirmatione*, vel provisione ad dictam Sedem non consuevit haberi recursus, electi, seu illi, quibus providendum est, pro „ *confirmatione* & provisione hujusmodi ad Curiam Romanam venire non tenebuntur.

V. In Gallia vigore Concordatorum Rex nominat personas ad Monasteria vacantia Sedi Apostolicæ; ut ab hac Sede *provisionem* accipiant; quæ provisio pro confirmatione reputatur. Quare quoad Abbatias & Prioratus Regiæ nominationi subjectos, *confirmationes* seu provisiones à Sede Apostol. peti & obtineri debent.

VI. In Belgio aliquando quæstio fuisse legitur, num Abbates per Regem designati à Sede Apostolica *confirmationem* sive provisionem obtinere tenerentur: eo quod in indulto Caroli V. Philippi II. & Alberti Archiducis, de nominando ad primarias Ecclesiarum dignitates habeatur, *quod sic nominati à Sede Apostolica obtinebunt confirmationem*; sed quoad primas dignitates seculares post Episcopales quoad hoc punctum indultum non est receptum: nec enim ullus à Rege ad hujusmodi dignitatem nominatus, confirmationem à Sede Apostolica petit. Quoad Abbatias vero, Principes hoc indulto uti non videntur, sed jure quo prius potiebantur; ut nimirum Monasteriis quidem sua maneat Canonica electio, hoc tamen temperamento, ut eligant, quem Princeps, prius facta inquisitione juxta supra citata Concordata, sibi *gratum* & maxime idoneum designaverit.

(*a*) Observandum est Abbates triennes confirmatione non indigere, ut res suorum Monasteriorum spirituales & temporales possint administrare; istud enim jus statim ab eorum electione illis competit.

VII. Unde moribus Belgii, Abbatum confirmatio peti, & obtineri consuevit juxta jus commune, & particulares cujusque Ordinis Constitutiones & privilegia. Paucissima autem, eaque à jurisdictione Ordinariorum *exempta* Ordinis *Benedictini* Monasteria, à Sede Apostolica provisionem seu *confirmationem* petere consueverunt.

VIII. Provisio Abbatiarum excedentium valorem annuum ducentorum florenorum *auri* de Camera expeditur consistorialiter, sive in Consistorio Cardinalium, idque prævia informatione ac propositione, quæ in Cathedralium Ecclesiarum provisione servari consuevit: uti expresse declaravit Gregorius XIV. in sua Constitutione, quæ incipit: *Onus Apostolicæ*, de qua supra *tit.* 14. *cap.* 3. actum fuit; ubi & ritus informationis latius descriptus fuit.

IX. Ex taxa autem Abbatiarum & Monasteriorum, quam exhibet Ascanius Tamburinus ad calcem tomi primi De Jure Abbatum, *ad exemplar libri Sacri Collegii, & Reverendissimæ Cameræ Apostolicæ*, patet, Abbatias Belgii omnes futuras *Consistoriales*, si earum provisio Romæ peteretur: taxa enim illarum ibidem notata, multum excedit valorem annuum *ducentorum* florenorum auri de Camera.

X. Circa Abbatias, quarum provisio à Sede Apostolica habenda est, notandum, quod licet Pontifex in Consistorio det provisionem, nequaquam tamen in vim istius provisionis, possessionem Abbatiæ aut ejus administrationem accipere queat provisus, ante expeditionem Bullarum; & priusquam placetum Regium hisce in partibus accesserit, quemadmodum in provisione Cathedralium Ecclesiarum obtinere supra *tit.* 14. *cap.* 5. ostensum est.

XI. De solemni, quæ hodie in usu est, Abbatum benedictione nihil in Regulis Monasticis, aut antiquis historiis, aut Ecclesiasticis monumentis occurrit.

Meminit quidem Canon 14. Synodi VII. Abbatum, qui ab Episcopo *manus impositionem* acceperunt: sed uti bene notant ad dictum Canonem Balsamon, Zonaras aliique Græci Commentatores, tantum sermo est de impositione manus, qua Abbas in Presbyterum ab Episcopo fuit ordinatus. Unde errat Glossa dum ad *Can.* 1. *dist.* 69. apud Gratianum *hanc manus impositionem* pro *benedictione Abbatiali* accipit.

XII. Admodum verisimile est, solemnem illam Abbatum benedictionem, quæ ad Episcopalem consecrationem non parum accedit, invaluisse, quando Abbates cum ornamentis Pontificalibus ad ipsam quodammodo Pontificalem sive Episcopalem eminentiam, ac dignitatem ascendere cœperunt.

XIII. Quidquid sit, illud certum est, benedictionem illam *solemnem* non constituere aut efficere Abbatem; nec ita necessariam esse hanc benedictionem in Abbate, uti est consecratio in Episcopo. Unde seculo XI. scripsit S. Ivo Carnotensis; *Promotionem Abbatis non facit Episcopalis Benedictio, sed Fratrum communis electio.*

XIV. Adhæc Alexander III. in *cap.* 1. ⁊ *De Suppl. negl. Prælat.* concessit Cisterciensibus, ut "si „ Episcopus *tertio* cum humilitate, ac devotione, sicut „ convenit, requisitus, Abbates *benedicere* renuerit, „ liceat Abbatibus proprios Monachos benedicere, & „ alia, quæ ad hoc officium pertinent, exercere." Ex quo conficitur, benedictionem nullatenus esse Abbati constituendo necessariam.

Quin nec hodie Abbates *triennales* benedicuntur (ait Tamburinus De Jure Abbatum *tom.* 1. *disput.* 11. *quæst.* 3.) & tamen gaudent prærogativis, quibus benedicti.

XV. Notantque ulterius Canonistæ, electum & confirmatum, tametsi *necdum benedictum*, vocari simpliciter *Abbatem* in citato *cap.* 1. & *cap.* 13. ⁊ *De Accusationibus*; idemque de stylo Cancellariæ Romanæ servari scribit Oldradus *consil.* 14. subdens, Abbatis Beneficia vacare post adeptam possessionem *ante benedictionem.*

XVI. Benedictionem de jure communi Abbates accipere debent à proprio Episcopo, uti notatur in citato *cap.* 1.

Martinum V. Abbati S. Pancratii de Florentia Congregationis Vallis Umbrosæ; & Eugenium IV. Congregationi Cælestinorum concessisse privilegium, ut à quocumque maluerint Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, benedictionem accipiant, refert Tamburinus loco citato *quæstione* 10.

Et teste Choppino *lib.* 2. *Monast. tit.* 1. *num.* 7. per Bullam Innocentii VIII. Cistercienses habent privilegium speciale pro Abbate capite Ordinis, ut possit novis Abbatibus & Abbatissis sui Ordinis sacræ benedictionis munus impendere, *citra Episcopi* auctoritatem, edita Bulla an. 1484.

Deinde hoc privilegium extendit Clemens VIII. per Bullam 24. Julii 1599. concedendo Abbati Capiti Ordinis Cisterciensis constituendi ac delegandi Abbates Commissarios per Provincias cum potestate benedicendi novos Abbates & Abbatissas sui Ordinis: quo privilegio etiamnum hodie utitur in Belgio Ordo Cisterciensis.

XVII. Ritus hodiernus benedicendi Abbates, pene per omnia coincidit cum ritu consecrationis Episcopalis, refertur que in Pontificali Romano, in quo hæc duo notanda occurrunt.

XVIII. Primo, quod inter articulos examinis hic recenseatur: *Vis res Monasterii tibi commissi fideliter custodire, & in usus Ecclesiæ, Fratrum, Pauperum & Peregrinorum distribuere?* Respondet Benedicendus: *Volo.*

XIX. Secundo, ubi Episcopo consecrando traditur liber Evangeliorum, Abbati traditur Regula sui Ordinis, his verbis: *Accipe Regulam à Sanctis Patribus traditam, ad regendum custodiendumque gregem tibi à Deo creditum, quantum Deus ipse te confortaverit, & fragilitas humana permiserit.*

XX. Abbatissæ etiam solemniter benedici consueverunt ritu in Pontificali descripto, in quo inter cætera hæc notanda sunt.

Primum, quod Prælatus benedicens tradat electæ Abbatissæ Regulam, dicens: "Accipe Regulam à Sanctis Patribus traditam, ad *regendum custodiendumque gregem* tibi à Deo commissum, quantum Deus ipse te confortaverit, & fragilitas humana permiserit. „ Accipe gregis Domini *maternam* providentiam, & „ *animarum procurationem*; & per divinæ legis incedendo præcepta, sis ei Dux ad cælestis hæreditatis pascua.

XXI. Deinde absoluta benedictione Prælatus eam inthronizat, dicens: "Accipe *plenam* & *liberam* potestatem regendi hoc Monasterium, & Congregationem „ ejus, & omnia quæ ad illius regimen *interius* & *exterius* spiritualiter & temporaliter pertinere noscuntur.

Ex his videmus, Abbatissæ regimen non tantum exterius & temporale, sed & interius ac spirituale; quin & *procurationem animarum* committi.

CAPUT XI.

Quis Ordo & ætas in Superioribus Regularibus requiratur?

1. *Abbates olim non erant Presbyteri.*
2. *Hanc disciplinam supponit Conventus Aquisgranensis seculo IX.*
3. *Non refragatur huic disciplinæ Regula Benedictina.*
4. *Gratianus censuit ex Regula Benedictina Abbates debere esse Presbyteros.*
5. *A mente Regulæ aberravit Gratianus.*
6. *Alius Gratiani error.*

7. *Ad*

7. *Ad disciplinam sui temporis respexisse videtur Gratianus.*
8. *Jure Decretalium Abbates tenentur ad Presbyteratum promoveri.*
9. *Idem est de Priori Conventuali.*
10. *Hodie cura animarum requirit Sacerdotium: & quare?*
11. *Jure communi requiritur ætas 25. annorum in Abbate & Priore.*
12. *Per Concordatum Gallicanum recessum est ab hoc jure communi.*
13. *Qua ratione in Gallia Abbates compellantur ad suscipiendum Presbyteratum?*
14. *Quæ ætas jure communi in Abbatissa & Priorissa requiratur?*
15. *Concilium Tridentinum requirit annum 40. completum.*
16. *Quid Concilium Tridentinum velit dum in Monasterio non reperitur, quæ has qualitates habeat?*
17. *Quandonam ex alio Monasterio eligi possit vel debeat?*
18. *In electione Superiorum magis ad merita quam ad ætatem attendendum.*

I. OLIM non omnes Abbates Presbyteros fuisse ex antiquis Monachorum Regulis & vitis sat manifestum est; unde jam pridem sine ulla hæsitatione Rupertus Abbas *l. 2. in Regulam Benedictinam cap. 10.* postquam loquutus esset de disciplina requirente in Abbate Presbyteratum, ait: *Olim non ita erat: multi Abbates erant, qui sacros Ordines non habebant.*

Ad quæ aliaque reflectens Hugo Menardus in appendice 3. *ad cap. 23. Concordiæ Regularum*, ait: "Quare „ quorumdam Recentiorum opinioni suffragari non „ possum, qui dicunt Abbatem teneri ad Sacerdotium „ ex Regulæ S. Benedicti instituto.

Deinde refert plura exempla Abbatum, qui nunquam Presbyteri fuerunt; atque inter alia S. Eugendi qui nunquam ad hunc Ordinem promoveri voluit: "& cum de „ hoc Ordine suscipiendo sollicitaretur, dixit, utilius „ multo esse Abbati propter *juniorum ambitionem* liberum à Sacerdotio præesse fratribus.

II. Hanc pristinam disciplinam non obscure supponit Conventus generalis Abbatum anno 817. Aquisgrani coram Ludovico Pio habitus ad reformationem Monachorum, ubi *c. 62.* dicitur: "Ut Abbas, Præpositus, „ vel Decanus, quamvis *Presbyteri non sint*, Lectori„ bus benedictionem tribuant.

III. Neque his refragatur, quod ex Regula Sancti Benedicti, Abbas animas regendas suscipiat, atque ita *curam animarum* habeat; quæ videtur Sacerdotium supponere; ita ut communiter tradant Canonistæ, Beneficium curam animarum annexam habens exigere in Beneficiato, ut saltem ad Sacerdotium intra tempus à jure definitum promoveatur. Verum *regimen animarum*, de quo S. Benedictus, comprehendebat quidem omnem auctoritatem & jurisdictionem in Monachos, statuendi, præcipiendi, corrigendi, puniendique, quantum saluti Monachorum, & disciplinæ Monasticæ congruit; sed Eucharistiæ, pœnitentiæ, aliorumque Sacramentorum administrationem, quæ Ordinem Sacerdotalem exigunt, non complectebatur; quo sensu etiamnum hodie Abbatissis, necnon quibusdam Superioribus laicis, ut apud Cellitas seu Alexianos, cura seu regimen animarum & spiritualis jurisdictio absque potestate Clavium competere dicitur, uti late probat Zypæus *Resp. 10. de Regular.* & quoad Abbatissas, manifeste supponit Pontificale, eis *animarum procurationem* incumbere, ut capite præcedenti notatum est.

IV. Gratianus tamen censuisse videtur, quod ex præscripto Sancti Benedicti Abbas deberet ad Sacerdotium promoveri; eo quod Abbatis sit egredientibus Fratribus *Benedictionem* impartiri; quam non nisi à Sacerdote dari posse credidit Gratianus. Verba ejus sunt, subjecta Canoni 39. *caus. 16. q. 1.* "Superiori auctoritate „ non prohibentur Abbates Sacerdotes fieri: cum bea„ tus Benedictus jubeat Abbatem Fratribus egredienti„ bus, & regredientibus *Benedictionem* dare: quod non „ nisi *Sacerdotum* est.

V. Verum ut notat Haeftenus in *prolegomeno 18. §. 11.* in vitam S. Benedicti, Gratianus hic à sensu ac mente Patrum aberravit, dum credidit *Benedictiones*, de quibus in Regulis Monasticis, non nisi à *Presbyteris* dari potuisse. Nam, uti bene monet Haeftenus, hæ Monasticæ observantiæ, uti & benedictiones Ministrorum & Lectorum mensæ nullam cum Sacerdotali Ordine habent connexionem, nec ab eo dependent. Paternas potius has dixerim, ait Haeftenus, quibus abeuntes vel redeuntes prosequuntur filios.

Plura ibidem ait Haeftenus, quibus etiam ex ipsa Regula Benedictina evincit, *Benedictiones* hujusmodi non fuisse Presbyterales; multisque ostendit, Abbates ex præscripto Regulæ non debuisse esse Presbyteros, atque contrariis argumentis occurrit.

VI. Notat insuper Haeftenus ibidem, Gratianum multum aberrare, ac sibi quasi contradicere, dum eodem loco ait, *Lectionem Evangelii cum subsequente oratione dicere, Sacerdotalis esse officii*: cum ipsemet *Dist. 25. Can.* PERLECTIS ex Isidoro scripserit, ad *Diaconum* pertinere *Evangelium prædicare. Nam sicut Lectoribus vetus Testamentum, ita Diaconis novum prædicare præceptum.*

VII. Cæterum Gratianus benedictiones Monasticas, atque lectionem Evangelii asserens esse *officii Sacerdotalis*, forsan ad disciplinam sui temporis reflexit; eo quippe tempore Abbates plerique Presbyteri erant. Imo tum in Synodo Pictaviensi sub finem seculi undecimi decretum erat *canone 7.* "Ut *Abbates*, Decani & Præ„ positi, qui Presbyteri non sunt, *Presbyteri fiant*, „ aut Prælationes amittant.

VIII. Hic Canon postmodum relatus in Decretales Gregorii IX. in *c. 1.* ✠ *de Ætate & qualit. Ordinand.* partem juris communis constituit.

Hinc nullus dubitat, quin juxta Juris communis dispositionem atque hodiernam disciplinam, Abbates Regulares & Titulares debeant esse Presbyteri, aut infra annum ad Presbyteratum, quemadmodum alii Dignitatem aut Beneficium cum cura animarum annexa possidentes, promoveri.

IX. Quod de Abbatibus hic statuitur, idem quoque in *Priore* Conventuali juxta modernam disciplinam ex eadem ratione obtinere receptum est: utpote cui non minus, quam Abbati cura animarum imminet; atque ita Beneficiis *curatis* annumeratur: quæ Presbyteratum requirere nullus ambigit.

X. Curam enim animarum hodie involvere potestatem Clavium aliaque à Sacerdotali charactere dependentia, receptum est; nec illi *proprie curam animarum* juxta modernam phrasim habere censentur, qui vi sui muneris non debent Sacramenta & cætera à Clavibus & Sacerdotio dependentia suis subditis administrare; quamvis alias sano sensu curam animarum habere dici possint; ut supra est expositum.

XI. Ulterius, quamvis in Regula Benedictina aut aliis Regulis Monasticis non determinetur *ætas* Abbatum aut Priorum Conventualium, hodie tamen ex jure communi, nec Prioratus Conventuales, uti nec Abbatiæ, sunt conferendi aut committendi cuiquam, nisi annum 25. attigerit; *Clemen. 1. §.* CÆTERUM *De statu Monach.* quæ est ætas legitima ad Sacerdotium. Priore ergo disciplina quoad Sacerdotii necessitatem in Abbate stabilita, consequens erat, & hanc introduci.

XII. Hinc Rebuffus reflectens, quod vi Concordati Rex Galliæ possit ad Abbatiam nominare Regularem in 23. dumtaxat ætatis anno constitutum, non dubitat concedere, non tantum esse derogatum Juri communi quoad ætatem, sed etiam per consequens dispensatum censeri in susceptione Sacerdotii: ut nimirum illud

infra

infra annum conformiter ad Jus commune suscipere non teneantur. Ad Concordata titulo *De Regia & Prælat. Nominatione* §. *Monasteria*, Verbo: *viginti trium annorum*; ibidemque addit, quod de Jure communi requireretur, quod Abbas esset Sacerdos: "tamen hodie, ait, consuetudo se habet in contrarium... „ sed non est secundum Lucam, Abbatiæ fructus devorare, & Deo non servire, & non promoveri (ad Sacerdotium) & tales sunt Deo exactam rationem redituri, sed conscientias eorum oneramus.

XIII. Huic abusui obviam itum est Decreto Blesensi *art.* 9. quo cavetur, ut Abbates & Priores Conventuales, qui ætatem legitimam attigerint, teneantur intra annum ad Ordinem Presbyteratus promoveri à tempore provisionis computandum: quod si infra biennium subsequens non fuerint promoti ad illum Ordinem, Beneficia per ipsos obtenta declarabuntur vacantia & impetrabilia; ac insuper cogentur restituere fructus perceptos impendendos in pios usus. Le Prestre *Cent.* 2. *cap.* 78. *in Annotationibus.* (*a*)

Ibidem quoque in corpore notat, pro obtinendo simplici Prioratu Regulari sive in titulum sive in Commendam, requiri ætatem 14. annorum; tametsi nullus Ordo requiratur, sed simplex Tonsura sufficiat; & ita sæpius judicatum fuisse asserit.

XIV. In Abbatissa & Priorissa Conventuali jure communi in *cap.* Indemnitatibus *De Elect. in* VI. requiritur ætas 30. annorum completorum; neque per Concordata Galliæ huic articulo derogatum esse monet Rebuffus loco citato; quia Concordata non loquuntur de Monialibus.

XV. Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 7. *De Regularibus*, vult, ut, "Abbatissa & Priorissa, & quocumque alio nomine appelletur, eligatur non minor „ annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit.

Requiri annum quadragesimum *completum* post Garciam probat Fagnanus ad *cap.* Cum in cunctis *De Elect. num.* 123.

XVI. „Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem Monasterio, pergit Synodus, ex alio ejusdem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præest, videatur; ex iis qui in eodem Monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem recte vixerint, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, eligatur.

XVII. Refert autem Fagnanus ad *cap.* Cum in cunctis *De Elect. num.* 114. quod si reperiatur in Monasterio Monialis quadragenaria cum qualitatibus à Synodo requisitis, tunc non possit eligi ex alio Monasterio etiam ejusdem Ordinis. Sin autem talis in ipso Monasterio minime reperiatur, tunc etiam poterunt de consensu Episcopi aut Prælati electioni præsidentis, eligere aliam, quæ *trigesimum* annum excesserit, & *quinque* annis saltem post professionem recte vixerit. Quod si nec talis in proprio Monasterio reperiatur, nec quadragenaria in alio Monasterio ejusdem Ordinis, tunc poterunt ex alio Monasterio ejusdem Ordinis eligere, quæ *trigesimum* ætatis annum expleverit, & ad præscriptum Decreti Tridentini professa sit. Nulla tamen, ait, minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda à Sede Apostolica; idque ob prohibitionem in citato *cap. Indemnitatibus.*

XVIII. Cæterum in electione Abbatum & Abbatissarum præcipue ad merita & capacitatem attendendum est, quemadmodum optime expressit S. Benedictus in Regula, & Justinianus in sua Sanctione; quorum verba capite nono *num.* 1. & 2. relata sunt; neque certa ætas, aut tempus professionis jure positivo præscripta fuerunt, nisi quia credebatur, quod hæc conducerent, ut melius de capaciore provideretur Monasteriis.

(*a*) Hanc obligationem suscipiendi Sacerdotii Gallis Abbatibus & Prioribus Commendatariis esse impositam, sub iisdem pœnis declaravit Arrestum Consilii Magni datum 27. Martii an. 1623.

TITULUS XXXII.

DE REGULARIUM REFORMATIONE ET VISITATIONE.

CAPUT I.

Præcipuæ causæ collapsæ disciplinæ Monasticæ recensentur.

1. *Omnia humana mutabilitati obnoxia.*
2. *Ordines etiam sanctissime instituti eam senserunt.*
3. *Prima causa relaxationis* peculiaritas.
4. *Hæc eradicanda est.*
5. *Recessus à paupertate in victu, vestitu, ædificiis, & supellectile, disciplinæ Monasticæ exitialis.*
6. *Hic recessus trahit ad Monasteria homines carnales.*
7. *Facit ut in admissione ad Religionem humana multa intercurrant.*
8. *Similis ad Religionem introitus & admissio relaxationi Religionis occasionem subministrat.*
9. *Secularium hominum ad Monasteria confluxus Monasticam disciplinam labefactat.*
10. *Omissio orationis Religionis spiritum extinguit.*
11. *Hæcque & alia multa oriri solent ex divitiarum affluentia.*
12. *Ex rerum temporalium nimia abundantia collapsam Monasticam disciplinam plures deplorarunt.*
13. *Rerum temporalium abundantia non omnino repugnat cum perfectione vitæ Monasticæ.*
14. *Est tamen difficile utramque simul componere.*
15. *Quid ad obviandum periculis orituris ex hac abundantia, statuerit Ordo Carthusianorum.*
16. *Ordines Mendicantes omnem rerum temporalium possessionem ideo abdicarunt.*
17. *Penuria horum Ordinum ex nimia Fratrum multiplicatione orta, plures relaxationi causas dedit.*
18. *Prima est negotiorum multiplicitas.*
19. *Secunda, evagatio nimia.*
20. *Tertia, affectata amicitia & familiaritas cum divitibus & Magnatibus seculi.*
21. *Quarta, occupatio jurium Parochialium.*
22. *S. Bonaventura restrictum voluit numerum Fratrum; uti & primi Capucinorum Patres.*
23. *Penuria facit, ut plures non satis probati ad Religionem admittantur; quod Monasticæ disciplinæ exitiale est.*
24. *Regularum interpretationes & mitigationes, disciplinæ rigorem relaxandi occasionem dederunt.*
25. *Secularium confessiones excipere Ordinum Mendicantium prolapsioni occasionem dare potest.*
26. *Applicatio ad functiones Hierarchicas hisce Ordinibus relaxandi materiam subministrare nata est.*

I. "ÆTERNA lex (ait Lipsius *l.* 1. *de Constantia cap.* 16.) " à principio dicta omni huic „ mundo, nasci, denasci, oriri, aboriri: „ nec

„ nec quidquam stabile aut firmum arbiter ille rerum „ esse voluit, præter ipsum. „ *Apud quem,* teste Apostolo, *non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio.* Jac. c. 1. v. 17.

II. Hanc rerum humanarum vicissitudinem ac mutabilitatem experti quoque fuère quotquot etiam sanctissimè instituti sunt Monachorum atque Religiosorum Ordines.

Quis nescit, quàm sancta fuerint Ordinum illorum initia! quàm bonum per Ecclesiam universam sparserint odorem! quàm sanctè Patres illorum, ac etiam horum filii vixerint! Sed nec hoc ignoratur, à perfectione & sanctitate sua Ordines illos sensim ad magnam subinde prolapsos fuisse deformitatem; cujus prolapsionis penè tot sunt testimonia, quot de rebus Monasticis sunt Scriptores.

Illi consuli poterunt. Nos hîc eorum testimoniis omissis, causas præcipuas collapsionis & defectionis Monasticæ disciplinæ breviter annotabimus; ut qui reformationi Monasteriorum intendere ac invigilare jubentur, causas & radices collapsæ disciplinæ intelligentes, iis tollendis & eradicandis præcipuè incumbant & allaborent.

III. Harum facilè præcipua jam pridem reputata est *peculiaritas*, sive vitium *proprietatis.*

Et quidem Sanct. Gregorius *l.* 10. *epist.* 22. mandat Episcopo Mariano, ut *peculiaritatem* à 4. aut 5. Monachis, in quibus hactenus corrigi minimè potuit, studiosissimè compescat, & Monasterium à tali *peste* mundare festinet: " Quia, ait, si illic peculiaritas à Mona„ chis habetur, neque *concordia*, neque *charitas* in „ Congregatione eadem poterit permanere.

Si autem *concordia* & *charitas* à Congregatione Monastica exulet, sanè quid exurget nisi confusa Babylon, & vitiorum spelunca?

Unde Dionysius Carthusianus tractatu *De Reform. claust. art.* 16. dans rationem cur Patres Monachorum proprietatem sive peculium tam rigorosè prohibuerint, ait: " Consideraverunt enim, quòd ex proprietate seu „ peculio tanquam ex venenosa radice multa peccata „ proveniunt, ut putà contumacia, superbia, conten„ tio, partialitas, avaritia, vana gloria, invidia, men„ dacium, luxuria, occupatio infructuosa, cura super„ flua, multiplex dissolutio, varia mentis distractio, „ acedia, negligensque Divini Officii persolutio, at„ que similia.

IV. Pluribus hæc ibidem prosequitur Dionysius, uti videri poterit in Dissertatione mea Canonica *de peculiaritate, parte* 1. *cap.* 3. §. 5. ibi plura eam in rem referuntur.

Qui igitur reformationi intendunt ante omnia allaborare debent, ut vitium hoc radicitùs evellant, occasionesque peculiaritatis Monachis adimere studeant; juxta ea, quæ tum in citata Dissertatione, tum suprà *titulo* 29. notavimus.

V. Exitialis quoque Monasticæ disciplinæ est recessus à paupertate religiosa in victu, vestitu, suppellectile, ædificiorum structuris & ornatu, totoque vitæ genere.

Dum enim semel à paupertate ac simplicitate Monastica in his deflectitur, facilè ad delicias & excessus in cibo & potu, mollitiem in vestibus, seculi pompam & fastum in supellectile, superfluitatem in ædificiis; & à Christiana hospitalitate ad secularia & mundana convivia & epulas devenitur.

Hæc verò ubi semel invaluerint, sensim omnem paupertatis, simplicitatis nec non mortificationis & pœnitentiæ spiritum in Monachis extinguent; ac de spiritualibus carnales & mundanos efficient: quemadmodum de similibus suo tempore dixit S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem.

VI. Ulteriùs, dum in Monasteriis mensa lautè instructa, ædificia ut Principum penè palatia, supellex superba habentur; natum est fieri, ut Monasteria hujusmodi non tam ambiant illi, qui rejectis pompis ac deliciis mundi, Christo pauperi in paupertate & humilitate vivere desiderant, quàm illi, qui commodè & lautè vivere volunt; ac sub Christo paupere quærunt; quod in seculo invenire non possunt.

Hinc deinde fit, ut plures in similia Monasteria irrepant, " quos non traxit Divina vocatio ad humilitatem „ Christi (verba sunt Bellarmini *l.* 2. *cap.* 6. *de Gemitu columbæ*) „ sed carnalis affectus, qui mentem excæcat, „ duxit illos, vel ad vitam commodiorem, cùm essent „ pauperes, vel ad honores ambiendos in Religione, „ cùm in seculo non invenerunt, quâ viâ possent ascen„ dere: vel alio humano consilio vestem induerunt, „ sed mores non mutaverunt.

VII. Quin & ipsa quotidiana experientia docet, quòd Monasteria hujusmodi secundùm seculum commoditatibus & apparatibus externis instructa reputent pro non exiguo, etiam juxta mundi æstimationem, beneficio, quod multâ solicitatione & amicorum interpellatione interdum obtinendum est, alicujus ad Religionem admissionem: in tantùm, ut non rarò hîc humanæ plures considerationes interveniant.

VIII. Hujusmodi autem ad Religionem introitus & admissiones, quid aliud, quàm ipsius Monasticæ disciplinæ integram ruinam parere possunt.

Senserant malum illud seculo IX. Monachi Fuldenses, supplicantes idcirco Carolo Magno, ut " nullus ante „ probationem suscipiatur, neque corpori Monasterii „ societur: ne fortè, inquiunt, aliquis propter *com„ moda terrena* potiùs quàm propter *æternæ vitæ* amo„ rem se sociare voluerit; & receptus inhonesto suo „ more conturbet fratres.

IX. Adhæc dum ita omnia in Monasteriis splendent & abundant; atque à Monastica paupertate, frugalitate & simplicitate receditur, quantus ad Monasteria hominum mundanorum confluxus? qui ipsis Monachis non tantùm quietem adimunt, sed suâ visitatione, conversatione & colloquiis spiritum seculi inspirant, eosque totos seculares efficiunt; ut de Monachis propterea non rarò verificari queat illud Prophetæ Regii: *Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.* Psalm. 105. v. 35.

X. Quàm facilè insuper in Monasteriis hisce orationis ac meditationis spiritus extinguatur, probè intelligit, qui novit, quàm parùm cum abundantia ac deliciis in cibo & potu aliisque corporis oblectamentis hujusmodi spiritus consistat. Spiritu verò orationis semel refrigescente, etiam ipsa religio refrigescat necesse est; uti benè & fusè ostendit Joannes De Lezana *de Reform. Regularium cap.* 3. & 4.

XI. Hæc aliaque, ut sunt otium, evagandi libertas, rerum temporalium cura, atque de hisce cum hominibus secularibus tractandi usus; imò & lites ac forenses contentiones sustinendi & prosequendi necessitas, Monasticæ disciplinæ adeò exitialia, unde primitus oriri solent, nisi ex ipsa divitiarum & rerum temporalium nimiâ affluentiâ? è qua & ipsos Abbates Laicos & Commendatarios progenitos esse suprà vidimus.

Hinc jam pridem à multis animadversum est, ipsam divitiarum affluentiam, Monasticam disciplinam avitamque pietatem in multis Ordinibus extinxisse.

XII. Quid hac de re dixerit Trithemius suprà *tit.* 29. *cap.* 7. *n.* 14. notatum est: Cui adde Arnoldum Abbatem Lubecensem in supplemento Helmoldi *l.* 3. *cap.* 9. " Crevit possessio, & evanuit religio, siquidem ex „ *temporalium abundantia*, dum cœperunt *carnaliter* „ vivere, cœperunt etiam carnaliter sapere; refrixit „ charitas, subintravit mundialitas.

Quid mollem ac dissolutam Monachorum vitam, luxum & ornatum in vestibus & supellectile, splendidum Prælatorum apparatum, nec non luxum & abusum in templis & ædificiis, à S. Bernardo tam acriter exagitatum, in Ordinem Benedictinum invexerat, nisi ipsa rerum temporalium abundantia?

Quid

Quid rursus Ordinis Cisterciensis, qui tanquam *vitis fructifera, & Vinea Domini Sabbaoth sub primis suis Prioribus pullulaverat, & palmites suos longè lateque producens ad mortifera pellenda circumquaque venena flores protulit*, uti loquitur Alexander III. quid, inquam, Ordinis hujus sanctitatem labefactavit, nisi ipsa rerum temporalium affluentia? quemadmodum idem Pontifex deplorat in epistola ad Abbates Cistercienses relata in *cap.* 3. ⁒ *De Statu Monach.* & suprà *tit.* 29. *cap.* 3. *num.* 14. exhibitâ.

XIII. Ex his nequaquam tamen concludendum, divitias, multarumque rerum temporalium abundantiam nullatenus cum integritate disciplinæ Monasticæ, ipsoque spiritu Religionis posse consistere.

" Certè multas opes olim possedit Ordo S. Benedicti „ in quibusdam Monasteriis (uti notat Mabillonius in „ præfatione ad primam partem seculi IV. Benedictinorum *num.* 143.) sed eis rectè usi sunt, ait, Majores nostri. In Cœnobio Cluniacensi unâ die septemdecim millia pauperum congruâ stipe donati sunt, ut „ legitur apud Udalricum *lib.* 3. *Consuetudinum Cluniacensium*, *cap.* 12.

Nostra quoque ætas conspicit Monasteria in magna rerum temporalium copiâ, summam austeritatem & paupertatem, cum summa in pauperes effusione & Christiana hospitalitate conjunctam, servantia; atque per totam Europam vitæ Monasticæ perfectionis odorem spargentia.

XIV. Negari tamen nequit, quin summæ difficultatis, magnæque perfectionis sit, inter divitias, eam tenere moderationem, ut à paupertate & simplicitate Monastica non devietur, easque omnes suprà memoratas collapsionis & dissolutionis causas totaliter evitare.

Unde, qui reformandæ Monasticæ disciplinæ intendunt, nequaquam abundantiam divitiarum desiderare debent; & si adsit, multùm ac præcipuè satagere, quomodo dissolutionum rivulos ex hac abundantia divitiarum tanquam ex infecto fonte emanantes, occludere vel exsiccare queant.

XV. Hoc expenderunt primi Ordinis Carthusiensis Fundatores, de quibus refert Robertus Montensis in supplemento Sigeberti ad *an.* 1133. " Carthusienses præ „ cæteris continentes, pesti avaritiæ, quâ plurimos „ sub religionis habitu laborare videmus, terminos posuerunt, dum certum numerum hominum, (id est, „ colonorum seu feudatariorum) animalium, possessionum, quem eis prætergredi nullo modo liceat, „ statuerunt. „ Et de eisdem Jacobus à Vitriaco in historia Occidentis *l.* 2. *cap.* 18. " Habent autem certum animalium numerum & certas metas possessionum, quibus *mediocriter austeram* vitam valeant sustentare.

XVI. Similiter S. Franciscus aliique Ordinum Mendicantium Patres videntes ex ipsa rerum temporalium possessione, præcipuè Monasticæ disciplinæ relaxationem & dissolutionem promanasse, omnem rerum temporalium possessionem non tantùm in particulari, sed etiam in communi, suis interdixerunt, uti suprà notatum fuit: ut ita occasiones relaxationis è divitiarum abundantia profluentes in ipsa radice amputarent.

XVII. Verùm ea est rerum humanarum instabilitas, ut nec hi Ordines in ea paupertate fundati, diu ipsam relaxationem & casum evitare potuerint; quin & ipsa paupertas, quàm pro firmanda ac fortiter stabilienda disciplina Patres sanctissimè ordinârunt, causas relaxationis subministravit.

Cùm enim Ordines illi sensim multiplicarentur, modusque certus & moderatus in recipiendis Fratribus non servaretur, eorum paupertas, & necessariorum defectus, & quæ hinc consequuntur molestiæ, eos ad conquirenda vitæ subsidia etiam cum relaxatione disciplinæ quodammodo coëgit.

XVIII. Hinc " illa (quam ordine primam inter causas collapsionis Ordinis sui exprimit S. Bonaventura „ in *Epist.* 2. ad Provinciales sui Ordinis) negotiorum „ *multiplicitas*, quâ pecuniâ (ait ipse Doctor) nostri „ Ordinis paupertati super omnia inimica, avidè petitur, incautè recipitur, & incautiùs contrectatur.

XIX. Ex eadem multiplicatione Fratrum, & exinde proveniente mediorum temporalium penuria, profluebat quoque " evagatio plurimorum, qui propter solatium suorum corporum (ait Doctor Seraphicus) gravando eos, per quos transeunt, non exempla post se „ relinquunt, sed scandala potius animarum.

XX. Inde ulteriùs cum divitibus ac Magnatibus hujus seculi familiaritas nimia: adeò ut vix 30. annis ab ipso FF. Minorum & Prædicatorum exortu de quibusdam eorumdem Ordinum scribat Matthæus Parisiensis Monachus Benedictinus, ad ann. 1235. " Erant enim „ Magnatum consiliatores & Nuntii, etiam Domini Papæ Secretarii, nimis in hoc gratiam sibi secularem „ comparantes. „ Testaturque idem auctor Pontificem iisdem Fratribus torvo vultu dixisse: " Quid est „ hoc, Fratres? quò prorumpitis? Nonne professi estis „ paupertatem spontaneam, ut discalceati & inglorii „ peragrantes vicos & castella & loca remotiora, prout „ opus Dei exigit, Verbum Dei humiliter seminetur? „ Præsumitis jam, invitis dominis, feudorum mansiones vobis usurpare. Jam videtur in magna sui parte „ Religio vestra expirare.

XXI. Ulteriùs, paupertatis ac necessitatis sublevandæ prætextu in Ordinem paulatim invecta est, uti ibidem deplorat Bonaventura, sepulturarum & testamentorum avida quædam invasio, non sine magna turbatione Cleri & maximè Sacerdotum. Sic in alia ad eosdem Provinciales epistola scribit: " Sed & sepulturarum ac testamentorum litigiosa & avida quædam invasio cum „ exclusione illorum, ad quos animarum cura spectare „ dignoscitur, non modicum nos Clero toti fecit exosos, sicut experientiâ docente percepimus.

XXII. Has similesque dissolutionis Ordinum Mendicantium causas & occasiones, quidni Fratrum nimiæ multiplicationi, & ex ea profluenti necessariorum defectui adscribamus; ut propterea S. Bonaventura in citata epistola his abusibus remedia adhibere volens, inter alia Ordinis sui Provincialibus præcipit: *Restringatis receptionem multitudinis; quia modis omnibus volo, quòd constitutio de receptione strictè servetur.*

Quare in illa reformatione Fratrum Minorum, quæ Ordini Capucinorum originem dedit, in primis illius Constitutionibus hæc habentur: " Statuimus ut Conventus familiæ *septimum vel octavum* Fratrum numerum non excedant præterquam in magnis civitatibus, „ ubi decem vel duodecim circiter Fratres commodè „ habitare poterunt. In reliquis urbibus aut oppidis „ non ampliùs, quàm septem vel octo Fratres commorentur: ob id potissimùm ut perfectiùs & sine impedimento, Regula ac *sancta paupertas* observentur. „ Ea siquidem erat S. Patris Francisci voluntas, ut in „ chronico Ordinis habetur; ut *pauci* duntaxat Fratres „ in locis degerent.

XXIII. Præterea temporalium rerum penuria, nec non Ordinem multiplicandi studium, fecit, ut plures haud sat probati & exercitati ad Ordinem reciperentur; uti ex multis contra præcipitatam ac indiscretam admissionem, Ordinum illorum, nec non Pontificum Decretis, variis temporibus editis cognoscitur, quæ suprà *tit.* 25. *cap.* 2. *num.* 16. notata sunt. Præcipuè verò præcipitanter, & sine sufficienti examine admittebantur, à quibus temporalia suis Monasteriis obventura sperabant; ut hoc pacto suæ inopiæ consulerent.

Quod notavit S. Bonaventura. Scribens enim, quòd Simonia committeretur à recipientibus ad Ordinem; " si personam recipiant *amore penuriæ*, ita quòd si possent illam pecuniam habere sine persona illa, non „ reciperent personam; sed ut habeant pecuniam, personam

„ sonam recipiunt, „ subjicit: " Et hoc plerique faciunt „ etiam ex *mera inopia*, optantes aliquem venire cum „ pecunia quem reciperent, ut eorum inopia repara- „ retur, vel debita contracta. De talibus dicit Eccle- „ siasticus: *propter inopiam multi deliquerunt. cap.* 27. Hæc Bonaventura in Apolog. *quæst.* 18.

Hi porrò haud sat probati, & ex humana aliqua consideratione faciliùs, quàm oportebat admissi, rigorem Regulæ non ferentes, eam per subtiles interpretationes mitigare studebant.

XXIV. Hisce interpretationibus, quæ omnes ad rigorem Regulæ mitigandum tendebant, accesserunt mitigationes & privilegia successu temporis à Sede Apostolica importunè sæpius impetrata, quibus à Regulæ ipsius rigore sensim recedebatur, uti videre est in *cap.* EXIIT *De V. S. in VI.* Clem. EXIVI; item Extravag. Joannis XXII. *Quorumdam*, & QUIA NONNUMQUAM *eodem titulo*; in quibus de difficultatibus & mitigationibus Regulæ Franciscanæ agitur; qualia & superaliorum Ordinum Regulis Romanorum Pontificum Bullæ & Brevia extant in Bullario Romano.

Regulæ suæ ac Ordinis collapsionem ex illa glossarum & interpretationum inventione prævidens Franciscus, in suo Testamento omnibus suis Fratribus Clericis & Laicis præcepit per obedientiam, " ut non mittant *glossas* in Regula, neque in istis verbis, dicen- „ do, ita voluit intelligi: sed sicut Dominus dedit mi- „ hi simpliciter, ait, & purè dicere, & scribere Regu- „ lam & ista verba, ita purè & simpliciter sine glossa „ intelligatis; & cum sancta operatione observetis us- „ que in finem.

XXV. Allegatis prolapsionis causis, non immeritò tanquam non minima accensenda est, secularium utriusque sexûs confessionum exceptio; cui functioni Fratres nonnunquam non satis in virtute ac vita religiosa exercitati & soliditate perfecti, dum ipsi à peccatorum sordibus alios purgare volunt, nonnunquam contingit, ut plus ipsi inficiantur, quàm pœnitentes ipsorum operâ expurgentur. Quare in Ordinum Constitutionibus nihil adeò solicitè inculcatur, quàm ut non nisi admodum probati & ætate jam provecti ad secularium, præsertim mulierum, confessiones excipiendas admittantur.

Imò ut hoc à Fratribus periculum averterent, primi Ordinis Capucinorum Patres, à Gregorio XIV. impetrârunt Bullam, quâ omnibus Ordinis Fratribus quacumque dignitate vel auctoritate suffultis interdictum fuit secularium quorumcumque etiam Clericorum confessiones excipere; prout refertur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Aliàs* 82. in Bullario Romano, quâ dictam Gregorii XIV. Constitutionem nonnihil mitigat, & moderatur, nimirum, " ut Minister gene- „ ralis ejusdem Congregationis Capucinorum & diffi- „ nitores in capitulo generali congregati, & in eodem „ capitulo tantùm, quibusvis ejusdem Congregationis „ Religiosis, ad confessiones audiendas approbatis, „ prout ipsis Ministro generali & diffinitoribus videbi- „ tur, licentiam audiendi secularium utriusque sexûs „ confessiones usque ad novi capituli generalis celebra- „ tionem & non ultra, & sic de capitulo generali in „ capitulum generale concedere respectivè possint & va- „ leant.

XXVI. Adhæc quis nescit, quàm multas hæc Hierarchicarum functionum occupatio hisce Mendicantium Ordinum Religiosis subministraverit, cum secularibus & mundanis hominibus conversandi occasiones, ipsius Religionis sævissimas pestes!

Quot hîc non habentur evagandi & egrediendi occasiones & prætextus, imò & necessitates, quæ tamen sine dispendio vitæ religiosæ rarò contingunt.

" Religiosum & honestum Monachum (ait Sanctus Thomas à Villa Nova *Serm.* 2. *in Dominica* 1, *Quadr.*) " sub charitatis prætextu, ad pacem inter fratres com- „ ponendum, ad solatium infirmis exhibendum, & „ alia pietatis opera exercenda extra Cœnobium ducit „ Satan: ut sic per plateas vagantem, libidine inficiat; „ curiositate sauciet; ambitione inflet; curis seculari- „ bus disturbet, & à devotionis fervore distrahendo te- „ pefaciat & infrigidet.

Quàm soliciti fuerint Monachorum Patres, ne facilè è Conventu Fratres egrederentur; quotque præcautionibus usi sint, ostendimus suprà *tit.* 27. *c.* 4.

Singulari sanè titulo Religiosis congruit illud Augustini *l.* 19. *de Civitate Dei, cap.* 19. " Otium sanctum „ quærit caritas veritatis; negotium justum suscipit ne- „ cessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponit, „ percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati: „ si autem imponitur, suscipienda est propter caritatis „ necessitatem.

Interim expendant hi, quibus reformandi & corrigendi cura & auctoritas credita est, quâ ratione hisce relaxationis causis & occasionibus pro tempore & loco occurrere aut mederi possint; ipsamque Religionem collapsam ad pristinam perfectionem reducere (qui est unicus reformationis scopus, ut infrà videbitur) vel integram conservare, & contra prolapsionis pericula munire queant.

CAPUT II.

Ad quos reformandi auctoritas pertineat?

1. *Olim Episcopi & Abbates reformationi Monasteriorum intendebant.*
2. *Præcipua penes Episcopos erat auctoritas.*
3. *Juxta hodiernam disciplinam prima correctio Monachorum est penes Abbates; & his negligentibus, penes Episcopos.*
4. *Episcopus solus procedere non potest; sed assumptis Religiosis ejusdem Ordinis.*
5. *Abbates Commendatarii non habent auctoritatem reformandi disciplinam Regularem.*
6. *Statuta circa disciplinam Regularem fieri possunt sine interventione Abbatis Commendatarii, secus circa temporalia.*
7. *Sæpiùs ad effectum reformationis necessaria est Principum auctoritas.*
8. *Auctoritate Ludovici Pii multa pro reformatione Monasticæ disciplinæ facta.*
9. *Principes olim mittebant suos legatos ad inspiciendum statum Monasteriorum.*
10. *Parlamentum Regium aliquando compellit Episcopum, ut nominet Consiliarium Regium, qui reformationi præsit.*
11. *Senatus quomodo nominat subinde personas pro reformandis Monasteriis.*
12. *A Senatu Regio Superiori Regulari mandatum ut ad reformationem procedat, adjuncto Consiliario Regio.*
13. *Episcopis aliisque Reformatoribus adjunguntur interdum à Senatu Regio præter Consiliarios certæ personæ Regulares.*
14. *Aliquando injunctum fuit Episcopis, ut Consiliariis aut aliis personis reformandi curam darent.*
15. *Quando Superior non est Regnicola, injungitur ut committat Vicarios.*
16. *Non minor hodie, quàm olim in hac re Principum auctoritas; & Synodus Tridentina curam Principum hac in parte excitat.*
17. *Reformationis executio non suspenditur per appellationes.*
18. *Generales Ordinum in Regno non residentes, sine licentia Regis ad reformandum non admittuntur.*
19. *Delegatus ad reformandum non potest alium subdelegare.*

I. SI pristinam Monasticam vivendi normam attendamus, reformationem Monasteriorum tum penes Episcopos, tum Abbates fuisse; atque hos illosque indifferenter Ordinum ac Monasteriorum reformationi intendisse, constabit.

Et quidem seculo IX. Episcopos Abbatesque reformandis Monasteriis; atque ad pristinam disciplinam reducendis, in ipsis etiam Synodis intentos legimus.

In Concilio Moguntino anno 813. in secunda Turma consedisse dicuntur " Abbates ac probati Monachi Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem statum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuissent.

II. Quæ autem post discussionem Regulæ reperta sunt pro observantia disciplinæ Monasticæ opportuna, Synodi, quæ præcipuè ex Episcopis constabat, auctoritate decreta fuerunt.

Simili auctoritate usi fuêre Episcopi in Conciliis sub idem tempus coactis, non dubitantes, quin præcipua reformandi Monasteria auctoritas sibi competeret, juxta illud Concilii Arelatensis apud Gratianum *caus.* 18. *q.* 2. *can.* 17. " Monasteria vel Monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cujus sint territorio constituta.

III. At inspectâ disciplinâ in Decretalibus Gregorii IX. expressâ, Abbatibus ac Ordinum Regularium Moderatoribus prima reformandi ac corrigendi Monachos cura & auctoritas incumbere videtur; uti colligitur ex *cap.* QUANTO ⁏ *de Officio Ordinarii*; ubi dicitur, tum demum correctionem Monachorum delinquentium circa disciplinam & regulam Monasticam, pertinere ad Episcopum, si ipsi Prælati sive Abbates post factam ab Episcopo monitionem neglexerint: quod hîc notat Glossographus, dicens: " Nota quòd *correctio* Regularium *primò* pertinet ad *Prælatos* ipsorum, & si Prælati sunt negligentes, tunc Episcopi eos corrigant secundùm quod hic dicitur.

Sicuti Monachorum correctio, Abbatibus aliisve Prælatis negligentibus, ad Episcopum spectat, ita & reformatio Regularium, saltem quoad non exemptos.

IV. " Hoc autem Episcopus potest, ait Rebuffus, vocatis aliquibus Abbatibus & Reigiosis reformatis: sed non solus, ut fuit dictum in Senatu contra Episcopum Carnotensem, qui *solus* processerat contra Religiosos Sancti Patris (*a*) anno 1526. die 13. mensis Decembris. " Hæc ille in Commentario ad Concordata *pag.* 557. Verbo: *Reformatis*, edit. 1664.

Imò in negotio reformationis assumendos esse Religiosos ejusdem Ordinis, & eamdem regulam professos, cujus sunt Monasteria reformanda, docet Panormitanus ad *cap.* EA QUÆ ⁏ *de Statu Mon.* atque ita judicatum fuisse 9. Martii anno 1473. refert Fevretius *l.* 3. *de Abusu cap.* 4. (*b*)

V. Porro sicuti Abbates Commendatarii in his, quæ disciplinam Monasticam ac observantias Regulares concernunt, nullam planè habent auctoritatem nisi fuerint Cardinales, uti suprà *tit.* 31. *cap.* 7. notatum est; sed tota illorum directio est penes Priores Claustrales, ita quoque reformatio Monasteriorum, quantùm ad disciplinam modumque vivendi, ad solos Superiores Regulares pertinet, exclusis Commendatariis.

VI. Unde cùm anno 1581. quædam Abbatiæ certa statuta pro stabilienda suorum Monasteriorum reformatione edidissent sub hoc titulo: *Statuta & reformationes Congregationis Benedictinorum exemptorum, & Abbatiarum trium Provinciarum Senonensis, Turonensis & Bituricensis à Sancta Sede dependentium*, interjectâ appellatione tanquam *ab abusu* per quosdam Abbates Commendatarios ad Supremum Regis Parlamentum, à quibusdam dictorum statutorum articulis, dictum fuit per arrestum 30. Octobris 1583. rectè statutum fuisse quoad ea, quæ concernunt statum spiritualem Religiosorum, Regulam & disciplinam Monasticam: quoad verò concernentia temporalia Monasterii, malè, abusivè & nulliter fuisse statutum; idque rectè, ait Fevretius, quia ad statuendum aut ordinandum quidpiam circa temporalia, consensus Abbatum Commendatariorum requiritur.

VII. Porrò frequenter contingit, ut Episcoporum & Prælatorum reformandi studium & labor sint sine fructu, ni Principes manum adjutricem addant.

Quod sciens piissimus Imperator Ludovicus cognomento *Pius*, in diplomate de Ordine in Monasterio S. Dionysii ejus auctoritate per Episcopos restituto, ita loquitur: " Quapropter sæpissimè Sacerdotes Domini, quorum id officii esse noveramus, admonere curavimus, ac nostram principalem auctoritatem *adjutricem* ad eorum ministerium juxta voluntatem Dei exequendum, promptè exhibuimus: ut quidquid in Ordinibus Ecclesiasticis, vel in quacumque persona emendatione dignum invenirent, pastorali auctoritate, postpositâ quâlibet torporis negligentiâ, vel personarum acceptione, incunctanter corrigere, & ad statum rectitudinis perducere decertarent. " *Tomo* 7. *Concil. col.* 1774.

VIII. De hoc Ludovico inter alia refert Amoinus *de Gestis Regum Francorum*, *l.* 5. *cap.* 9. " Itidemque constituit Deo amabilis Imperator Benedictum Abbatem, & cum eo strenuæ Monachos per omnia vitæ, qui per omnia Monachorum euntes redeuntesque Monasteria, uniformem traderent cunctis Monasteriis (tam viris quàm Sanctimonialibus fœminis) vivendi secundùm regulam S. Benedicti, incommutabilem morem.

Eodem pietatis zelo " anno quarto sui imperii idem Imperator, Aquisgrani in Palatio cum pluribus Monachis Conventum faciens (ait Leo Ostiensis Monachus Benedictinus in Chronico Cassinensi. *l.* 1. *c.* 16.) utilissima nostri Ordinis observationi septuaginta duo generalia Capitula constituit. " Deinde subjicit de his Capitulis dictus auctor; " Quæ omnia apud nos perinde ferè ac Regula S. Benedicti observantur.

Extant hæc Capitula apud Labbeum *tomo septimo* Conciliorum *ad annum* 817. & apud Haeftenum ad calcem Disquisitionum Monasticarum, eruditis notis illustrata.

IX. Ulteriùs, ad promovendam Monasteriorum reformationem mittebant Imperatores suos Legatos, quos *Missos* dicebant, qui Monasteria adirent; quæque esset Monachorum vita & conversatio diligenter inspicerent: quemadmodum in Capitularibus Regum Francorum videmus, atque Capitulare quintum anni 806. *cap.* 4. habet: " Ut prædicti *Missi* per singulas civitates ...... diligenter inquirant de conversatione singulorum, vel quomodo emendatum habeant, quod jussimus de eorum lectione, & cantu, cæterisque disciplinæ & Ecclesiasticæ Regulæ pertinentibus.

Hæc Principum auctoritas non minor est hodie quàm olim fuit, nec minus etiam hodie necessaria, ut reformatio executionem sortiatur.

X. " Parlamentum in hoc Franciæ Regno (ait Rebuffus loco citato) " concessit & compellit Episcopum, ut creet Vicarios generales certos *Consiliarios* Clericos, qui faciant statuta & alia ad *reformationem* pertinentia, ut vidi sæpius, inquit, servari in hoc Senatu.

XI. Testa-

(*a*) Id est *S. Petri.* Anno 1551. Senatus Parisiensis Arrestum dedit, quo Religiosorum hujus Abbatiæ reformatio decreta est, cui Ludovicus de Guillard Episc. Carnotensis deinde allaboravit, adjutus à duobus Monachis Ordinis S. Benedicti.

(*b*) Diversis tamen temporibus plurima in Galliis Arresta data sunt, quibus reformationis cura commissa est viris, qui ejusdem Ordinis non erant, aut qui erant Clerici seculares. Inter plurima, quæ in novis Cleri Gallicani Collectaneis occurrunt ejusmodi Arresta, celebre illud est, quod è *Consilio Status Regis* die 15. Nov. 1669. exiit, ut Ordo Cælestinorum in Galliis reformaretur A. D. de Contes Decano Ecclesiæ Parisiensis. D. Porcher Doctore Sorbonico, N. Abbate de *Prieres*, & Patre L'Allemant S. Genovefæ Priore & Parisiensis Universitatis Cancellario.

XI. Testatur quoque Joannes Tournetius in sua collectione arrestorum *Littera A. artic. 9.* quod, incidente quaestione & materia reformationis, Senatus Regius consueverit ad hoc deputare unum è Consiliariis suis, vocatis seu adjunctis uno vel duobus ejusdem Ordinis Religiosis, qui subinde per ipsam Curiam nominantur; subinde vero eorum electionem ipsi Consiliario deputato committit.

XII. Anno 1513. 18. Novembris evocatus ad Curiam Regiam Provincialis PP. Praedicatorum Provinciae Franciae, cui insinuatis arrestis Curiae super reformatione Prioratus Pisciaci eidem injunctum fuit ab eadem Curia, dictae reformationi diligentissime incumbat, eamque absque ulla dissimulatione aut fictione perficiat; quod ni faciat, Curia providebit; utque efficacius aut convenientius reformationem exequi valeat, ipsaque reformatio pleniorem sortiatur effectum, Curia unum è suis Consiliariis adjunxit; qui secum accipiat unum è Clericis Camerae Computuum, cui exhibeantur computus temporalium ipsius Prioratus. Ita refertur à Pithaeo *tomo* 2. Libertatum Ecclesiae Gallicanae *cap.* 34. *art.* 11. Et rursus (ut *art.* 12. dicitur) 20. Decembris 1520. eidem Provinciali per Curiam Regiam mandatum fuit, ut indilate ad dicti Monasterii reformationem realiter procedat, eamque indilate perficiat, ac de ejus perfectione Curiam informet ante festum Purificationis proximum; utque ad executionem ejusdem reformationis viriliter pergat, ipsosque Religiosos dicti Prioratus ad ejusdem observationem modo ac forma in arresto Curiae expressis compellat; deputans dicta Curia unum è suis Consiliariis, qui eidem reformationi assistat, ac manum adjutricem concedat.

XIII. Item eodem anno 1520. injunctum fuit per arrestum Parlamenti Tholosani Archiepiscopo Tholosano reformare Conventum PP. Augustinianorum dictae Civitatis Tholosanae, in eum finem ipsi adjungendo Inquisitorem Fidei, Guardianum Conventus Minoritarum extra muros dictae civitatis, & Priorem Carmelitarum ejusdem civitatis; deputans idem Parlamentum duos Consiliarios, qui ipsi Archiepiscopo ejusve Officialibus in facienda reformatione assistant: injungendo Officiariis & Magistratui Tholosanis porrigendi manum adjutricem pro executione reformationis.

Similiter injunctum fuit Priori Sancti Martini in Campis, ut titulo Vicariatus sibi per Abbatem Cluniacensem dati, procederet ad reformationem Collegii Cluniacensis in civitate Parisiensi, advocatis sibi in consilium Abbate S. Victoris, Priore Caelestinorum, & Vicario S. Germani, conformiter ad arresta ante hac data, adjuncto uno Consiliario. Ita per Curiam resolutum 1529.

XIV. Et anno 1532. cum Episcopus Silvanectensis exposuisset, se non esse sufficientem, ut reformationem cujusdam Conventus Ordinis S. Augustini sibi à Curia injunctam perficiat, dictum fuit, ut aliquos ex Consiliariis Regiis suos pro facienda reformatione Vicarios constitueret, qui tum reformationem in ea qualitate praescriptam, auctoritate Regia observari juberent. *Art.* 20.

Quin interdum injunctum fuit Episcopo, ut aliquibus Religiosis per Curiam designatis committat potestatem reformandi Monasterium in capite & in membris. *Art.* 21.

Testatur Rebuffus in Concordatis *t. de Regia ad Praelatur. nominatione* §. 1. in verbo *reformatis*, se pluries in Galliis vidisse Senatum Regium ex officio extra ordinem cognoscere de reformatione Monasteriorum & solere compellere Episcopum Dioecesanum, ut creet Vicarios Generales quosdam Senatores Clericos, qui edant statuta & alia, quae pertinent ad reformationem.

Similiter in Belgio nostro Principes eorumque Magistratus nequaquam dubitarunt, sibi jus esse Monasticae ac regulari disciplinae conservationi, & restaurationi intendere, & suam, ad eam conservandam, aut restaurandam, auctoritatem impendere.

Et quidem cum circa annum 1556. Principi innotuisset, in quadam Abbatia disciplinam Monasticam admodum esse collapsam, gravesque abusus irrepsisse, adeoque reformatione omnino opus esse, Princeps ad vacantem hanc Abbatiam novum Abbatem nominando, ipsi nominato instructionem pluribus articulis constantem dedit, secundum quam, ipse se & Religiosos suos reformare teneretur, sub poena destitutionis quantum *ad se*; & sub poena translationis ad aliud Monasterium reformatum, vel poena carceris, quantum ad Religiosos, si in his, quae in hac instructione continebantur, non obedierint.

Huic instructioni in haec verba consensit & subscripsit nominatus Abbas: "Supra scriptam instructio„nem, & articulos in ea contentos ex jussu Regiae Ma„jestatis mihi exhibitos ego N..... ab eadem Majestate „Sua ad dignitatem Abbatialem Monasterii N...... „nominatus promitto in verbo Sacerdotis cum omni „diligentia observare, & observari facere, executio„nique fideliter mandare. Actum Bruxellis die 27. „mensis Augusti annno 1556. ego Frater N.... fateor „ita esse, & manu propria hoc scripsi anno 1683. Simile regulamentum à Consilio privato Bruxellis praescriptum fuit alteri Abbatiae N... in Belgio.

Et rursus circa annum 1702. cum Principi innotuisset quoddam Monasterium Canonicorum Regularium tam in spiritualibus, quam in temporalibus, admodum collapsum atque in multis indigere reformatione, per supremum suum Senatum Brabantiae provisionale praescripsit regulamentum, quo tam circa administrationem temporalium, quam circa spiritualia exercitia imposterum regi deberet. Tria haec regulamenta exhibentur in appendice monumentorum, ad calcem hujus vol. sub litt. L. pag. 922.

XV. Ad praxim Gallorum redire iterum non pudeat. An. 1543. Curia Regia informata de dissolutione cujusdam Conventus PP. Augustinianorum, injunxit Generali Ordinis, ejusve Commissario residenti ultra Montes, ut Vicarios suos designet duos ejusdem Ordinis notabiles & reformatos Religiosos, qui secum adjunctis quatuor aliorum Ordinum Religiosis in Arresto designatis, aut saltem duobus ex illis, reliquis impeditis, ad integram illius Monasterii reformationem procedant; atque statuant & ordinent, quae eum in finem necessaria videbuntur; adjunctis pro faciliore executione duobus Consiliariis Regiis. Ibidem *art.* 25.

XVI. Plura similia Parlamentorum arresta, ac Regia mandata super reformatione, ejusque forma, nec non executione & confirmatione reformationis, referuntur tum in citato tomo Libertatum Ecclesiae Gallicanae *cap.* 34. tum à Joanne Tournetio loco supra indicato; è quibus patescit, non minorem nunc esse Principum ac Magistratuum curam & auctoritatem circa negotium reformationis, quam olim fuerit. Quae Principum cura in reformationis negotio promovendo menti & desiderio Synodo Tridentinae plane consonat, quae hortatur Principes, atque in virtute sanctae obedientiae praecipit, ut Episcopis & aliis Praelatis in reformationis executione suum auxilium & auctoritatem impendant, quoties requisiti fuerint. *Sess.* 25. *cap. ult. de Regular.*

XVII. Intelligimus quoque ex hactenus indicatis Parlamentorum arrestis, quod juxta hodiernum stylum, ipsa reformatio per appellationem etiam tanquam *ab abusu*, nequaquam suspendatur. Passim enim in Arrestis Curiarum in negotio reformationis additur expressa clausula, quod reformatio suum sortietur effectum, *non obstante oppositione aut appellatione quacumque.*

XVIII. Patet insuper, quod Generales Ordinum Romae residentes, ad reformationem seu visitationem Monasteriorum in Gallia procedere nequeant, nisi de consensu Regis; neque Vicarios, nisi Regnicolas deputare queant, uti videre est *tomo* 2. Libertatum Ecclesiae Gallicanae *cap.* 33 ac signanter *art.* 45. & *cap.* 34. *art.* 31.

31. 36. 39. Eadem est Belgii nostri notoria praxis. (*a*)

XIX. Notat quoque Tournetius, quod Commissarii super reformatione *Reformatores* alios subdelegare nequeant; atque ita ex Joanne Gallo *q.* 18. judicatum refert; quod etiam juri communi conforme est: eo quod in hac delegatione præsumatur electa industria personæ; quæ sane nec mediocris in hoc negotio requiritur.

(*a*) Nemo arbitretur his Arrestis à Regibus Francorum sibi arrogatam fuisse potestatem Ecclesiam regendi, vel Monasteriis ubi de spirituali Jurisdictione agitur, tradendi leges: suam tantum interposuere auctoritatem; ut Regulæ, quas Ecclesia viris Religiosis dedit, executioni mandarentur. Cum enim Deus Tutores curandis populorum bonis Reges instituerit: religionem certe, qua nihil est in omni bonorum genere præstantius, Regum Tutelæ ante omnia commendavit. Hinc adeo summa iis divinitus delata potestas est, qua & Reipublicæ cum imperio præessent, & essent Ecclesiæ præsidio; ut eadem auctoritate & sua jura sancirent, & divina tuerentur; *haberetque Rex cælestis*, quod ait Sixtus III. Pontifex, *terrarum Reges suo numini fœderatos.*

CAPUT III.

De Congregationibus & Capitulis Regularium.

1. *Multis seculis ignota fuit plurium Monasteriorum in unum corpus adunatio.*
2. *Seculo IX. aliqua illius species fuit: sed evanuit.*
3. *Prima Congregatio fuit Cluniacensis, exorta seculo decimo.*
4. *Quantopere aucta fuit hæc Congregatio?*
5. *Monasterio Cluniacensi hujus Congregationis capiti præest tanquam Abbas Commendatarius Cardinalis Bullionius; cujus auctoritate prodiit Breviarium reformatum Cluniacense.*
6. *Quædam circa hoc Breviarium observata.*
7. *Seculis sequentibus ad exemplum hujus Congregationis, plures institutæ sunt.*
8. *Exordium Congregationis Bursfeldensis; cui & Monasteria Belgica nonnulla subjecta sunt.*
9. *Hæc Congregatio à reformatione originem sumpsit.*
10. *Describitur origo Congregationis Windesemensis Canonicorum Regularium.*
11. *Unde nomen acceperit?*
12. *In humilitate & paupertate fundata fuit; & multa Belgica Monasteria complectitur.*
13. *Ordines Mendicantes qua ratione dici queant* Congregationes?
14. *Plurium Monasteriorum in unam Congregationem unio servit ad reformationem.*
15. *Ordo Cisterciensis instituit Capitulum* generale.
16. *Capitula generalia ad reformationem sunt opportuna; eaque celebrari voluit Concilium Lateranense IV.*
17. *Nomine* Priorum, *qui Capitulis intervenire debent, qui intelligantur?*
18. *Decretum Concilii Lateranensis sæpius innovatum.*
19. *Decretum Concilii Tridentini de redigendis Monasteriis in Congregationes.*
20. *In Ordinibus Mendicantibus duplicis generis sunt Capitula* communia.
21. *Quoties hæc Capitula instituenda sunt?*
22. *Præter Capitula generalia habenda etiam Capitula* quotidiana.
23. *Hæc Capitula haberi solebant à Canonicis & Monachis post recitatam* Primam.
24. *In his Capitulis legebatur* Martyrologium.
25. *Deinde Versus* Pretiosa *cum subsequentibus precibus; & quare?*
26. *Sequebatur lectio Regulæ; quæ hodiernæ* lectioni *Breviad finem Primæ recitari solitæ, respondet.*
27. *Versus* Pretiosa *& sequentia proprie ad* Primam *non pertinent.*
28. *Regula in Capitulo etiam exponebatur; quod & juri communi conforme est.*
29. *Quomodo se habere debeant Monachi tempore lectionis Regulæ.*
30. *Capitula hæc præcipue pro defectuum ac abusuum correctione & reformatione habenda.*

I. PER septem secula ignota fuit plurium Monasteriorum in unam Congregationem seu Corpus adunatio, quæ unum ac eumdem Præfectum sive Abbatem generalem recognoscerent; sed singula Monasteria ab invicem erant omnino discreta ac separata, proprios suos habentia Abbates & Rectores; idque sub eadem, vel sub diversa Regula; nullatenus sibi mutuo aut uni subjecta. (*a*)

II. Primus seculo nono fuit Benedictus Abbas Anianensis, cui Ludovicus Pius plura Monasteria sub Regula S. Benedicti militantia regenda commisit; quibus omnibus ipse loco Abbatis Primarii præesset: atque hic prima plurium Monasteriorum adunationis seu unionis vel Congregationis species enituit; sed quæ cito evanuit. Mortuo enim Benedicto Aniano: eadem illa Monasteria, quæ sub ipso tanquam *primario* Abbate aliquousque unita fuerant, rursus translata sunt ad proprios Rectores, qui hanc Benedictinæ Congregationis veluti primam idæam violarunt, & ad diversos ritus iterum redacti sunt, uti observat Mabillonius in præfatione ad seculi quarti Benedictinorum *partem* 1. *n.* 26.

III. At seculo decimo fundato per Guilelmum Arvenniæ Comitem Monasterio Cluniacensi in Burgundia, S. Odo, secundus ejusdem Monasterii Abbas, reformationem strenuam Ordinis Benedictini aggressus, plurima Monasteria Cluniacensi Monasterio adunavit, ut unum corpus constituerent; atque ritus & disciplinam Cluniacensis Monasterii sequerentur; ipsumque Cluniacensem Abbatem pro suo *Primario* Abbate recognoscerent.

De hoc Odone scribit Glaber Rodolfus *lib.* 3. *hist. cap.* 5. " Hic in tantum hujus instituti (Benedictini) „ propagator extitit, ut à Beneventana Provincia, quæque habebantur in Italia, & in Galliis usque ad Oceanum mare potiora Monasteria, illius ditioni gratularentur esse subjecta.

Illum à studio reformationis, & Ordinis propagatione mirifice deprædicat Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis *lib.* 6. *Epist.* 17. una describens miserandam Monasticæ disciplinæ collapsionem tempore Odonis; adeo ut dicat: *In cunctis pene Europæ nostræ finibus, de Monacho, præter Tonsuram & habitum nihil* " Institit ille Divino operi fere tunc solus, & Cluniaci „ prima jaciens fundamenta, post huc illucque Religionis semina, quamdiu advixit, serere non cessavit.

IV. Reformationem atque Monasteriorum sub Cluniacensi adunationem Odonis successores continuo promoverunt, ac propagarunt, in tantum, ut infinita pene Monasteria sensim huic Congregationi se univerint, & Abbati Cluniacensi subjecerint; quæ omnia recensentur in Bibliotheca Cluniacensi sub hoc titulo: *Catalogus Abbatiarum, Prioratuum & Decanatuum, mediate & immediate Abbatiæ seu Monasterio Cluniacensi subjectorum.* In hac quoque Bibliotheca referuntur Pontificia ac Regia diplomata, quibus hæc Congregatio variis temporibus firmata, ac privilegiis & rebus temporalibus aucta fuit; ac insuper varia Statuta, quæ in variis hujus Congregationis seu Ordinis generalibus conventibus edita fuere.

V. Hæc prima videtur fuisse sub Regula S. Benedicti instituta Congregatio, sive plurium Monasteriorum sub uno Abbate Cluniacensi adunatio; quæ hodie dicitur Congregatio, vel etiam Ordo Cluniacensis; cui modo

(*a*) Auctor Historiæ Ordinum Religiosorum *t.* 1. *p.* 158. arbitratur Sanct. Pachomium, qui obiit an. 348. extitisse patrem plurium Monasteriorum, quæ in unam Congregationem ante an. 348. adunata fuerunt. Enumerat 7. Monasteria quibus tanquam Superior generalis præfuit. Non igitur ignota fuit per septem secula plurium Monasteriorum adunatio.

tan-

tanquam Abbas Commendatarius præest Eminentissimus Cardinalis Bullionius, (*a*) sub cujus nomine & approbatione anno 1683. prodiit novum & reformatum *Breviarium Monasticum ad usum sacri Ordinis Cluniacensis*: in quo Breviario præcipue observatum fuit, ut Officium Divinum ad Regulam S. Benedicti, & veterem ac probatum Ecclesiæ morem, ac Patrum mentem diceretur.

VI. Atque hinc nonnulla à Breviario Romana ac ritu hodierno, etiam Benedictinorum, diversa occurrunt; ut v. g. quod in Officio tridui ante Pascha canteur Psalmus, *Venite*, & *Hymnus*, item versiculus, *Gloria Patri*; quod tempore Adventus & Quadragesimæ cantetur, *Te Deum laudamus*, quorum hæc sola ratio est, quia illa S. Benedicti Regulæ consona sunt.

Insuper ea Psalmorum servata distributio, ut singulis hebdomadibus omnes recitentur: in quo non tantum mens S. Benedicti servata, sed & pristinus Ecclesiæ mos retentus est; ut hac ratione Psalterium Scripturæ Sacræ quasi compendium, Clericis & Monachis familiare redderetur; quod ut etiam memoriter scirent, jam pridem Synodus Nicæna II. *Can.* 2. desideravit.

Hoc insuper observatum, ut omnia fere, tum in Responsoriis, Antiphonis, Versibus, aliisque ex Scriptura Sacra sint desumpta; quod in Ecclesia jam pridem usitatum fuisse sat constat; adeo ut in Concilio Coloniensi I. *cap.* 6. hæc legantur: " Cum olim à Sanctissimis " Patribus institutum fuit, ut *solæ Scripturæ Sacræ* in " Ecclesia recitarentur, nescimus qua incuria acciderit, " ut in eorum locum successerint alia cum his nequiquam comparanda, " &c.

Cura quoque fuit, ut per annum tota Scriptura legeretur, & si quando Scriptura occurrens in choro legi non posset, legeretur in refectorio.

Denique studium sedulum impensum fuit, ne quid falsi aut de falsitate suspecti in Sanctorum festis adferretur; quod Ecclesiæ menti conforme esse, & Divini Officii majestati congruum alibi ostendimus. Cætera in compilatione hujus Breviarii observata breviter in præfatione exponuntur.

VII. Post hanc Cluniacensem Congregationem, plures sub Regula S. Benedicti exortæ sunt Congregationes sive Ordines, quorum Monasteria in unum corpus adunata uni *supremo* Moderatori subjiciuntur; ut Ordo Camaldulensis, auctore S. Romualdo; Vallis-Umbrosus, auctore S. Joanne Gualberto; Cisterciensis à S. Roberto Abbate Molismensi primum institutus, à Stephano ejus successore auctus, ac demum à S. Bernardo Abbate Clarevallensi mirum in modum propagatus. Aliæ deinceps plurimæ sequentibus seculis exortæ fuere, tam sub S. Benedicti, quam Basilii, Augustini & Francisci Regulis militantes Congregationes, quas post Miræum in *Originibus Monasticis*, recenset Ascanius Tamburinus De Jure Abbatum *T.* 2. *q.* 24.

Inter has sub S. Benedicti ac Augustini Regula militantes Congregationes, duæ sunt admodum famosæ, & per Germaniam ac Belgium late diffusæ; nimirum una Benedictinorum, quæ dicitur *Bursfeldensis*, altera Canonicorum Regularium, quæ vocatur *Windesemensis*.

VIII. Bursfeldensis demum seculo XV. initium sumpsit; nimirum post finitam Synodum Constantiensem anno circiter 1420. à qua Synodo Joannes Rodius Abbas Cœnobii S. Mathiæ apud Treviros Visitator generalis per Germaniam constitutus, seipsum imprimis ac Monasterium suum reformavit, & Decretorum à se editorum confirmationem à Romano Pontifice impetravit; uti refert Aubertus Miræus in *Originibus Monasticis Lib.* 2. *cap.* 25. originem & progressum hujus Congregationis his verbis exponens. " Inter cætera vero Ordinis hujus Monasteria *Bursfeldia*, pauperculum Saxoniæ Cœnobium, Reformationis Decreta primum suscepit anno millesimo quadringentesimo trigesimo septimo, & in *Reinhausense*, aliaque vicina aliquot Saxoniæ Monasteria derivavit. Mortuo deinde Joanne Rodio, *Joannes Hagensis*, Abbas Bursfeldensis, qui in Monasteriis aliquot veterem disciplinam jam instauraverat, agente *Jacobo* Trevirensi Archiepiscopo, successor illi datus est. Sed cum nollet is pauperculum Bursfeldense suum Cœnobium relinquere, alius in Rodii locum ut generalis Reformator est suffectus, sed exiguo admodum fructu. Itaque temporibus illis in Germaniam venit *Nicolaus Cusanus*, Cardinalis, & Sedis Apostolicæ Legatus, qui *Joannem Hagensem* pietatis opinione celebrem ad se evocatum generalem Ordinis Reformatorem pronuntiavit. Quo factum est, ut idem Cusanus conventum seu Capitulum, ut vocant, annuum pro conservatione Reformationis institueret, Præsidis seu Præfecti domicilium è sancti Mathiæ Trevirensis Cœnobio Bursfeldiam transferret omniaque Reformationis Decreta à Romano Pontifice curaret approbanda.

IX. Deinde *capite* 26. Catalogum Monasteriorum huic Congregationi variis temporibus unitorum subjicit, inter quæ plura è Belgicis sunt; una notans annum quo singula Congregationi accesserunt.

Hic observa, Congregationem hanc à reformatione sumpsisse exordium; sive Monasteria reformationem desiderantia in unam Congregationem coaluisse. Unde de hac nascente Congregatione loquens Trithemius, ait: " Hæc est quæ carnem castigat, vitia fugat, abstinentiam colit, pauperes pro posse largiter sustentat. O " Sancta Monachorum unio in qua charitas imperat, humilis subjectio obtemperat, obedientia militat, castitas sancta triumphat, oratio vigilat, perseverantia " bonorum operum fructificat. " Hæc Trithemius *De viris illustribus Ord. S. Benedicti cap.* 12.

X. Seculo XIV. fuit in Oppido Daventriæ quidam Gerardus vulgo *De Groot*. Hic zelo Religionis excitatus, Conventum Clericorum Daventriæ collegit, inter quos erat Florentius Radivini Daventriæ Episcopi Vicarius, cujus suasionibus, " iidem Clerici, probante Gerardo, vitam communem inter se statuerunt, quam postea summa cum laude non modico " tempore tenuerunt: quin & considerantes communem vitam esse viam ad eam vitæ perfectionem assequendam, quæ vigebat in primitiva Ecclesia, quæque summopere laudatur in Actis Apostolorum, illud vitæ communis institutum perpetuo tenere sub obedientia ejusdem Domini Florentii, excepta solemni professione Votorum, communi Decreto firmaverunt, victum, vestitum, & cætera necessaria " labore manuum in communi procurantes.

Hæc ex Joanne Buschio in Chronico Capituli Windesemensis refert Gabriel Pennotus in historia Canonicorum Regularium *lib.* 2. *cap.* 63. qui ibidem subdit: Cum autem præfatus vir Venerabilis Gerardus animadverteret, illud vitæ genus, quod sub nullo instituto regulari à Sede Apostolica probato esset fundatum, diu subsistere non posse, maxime quod infensos sibi haberet nonnullos ex Ordinibus Mendicantium, morti proximus Fratribus suis persuasit, ut Ordinem Canonicorum Regularium assumerent: " Quia, inquiebat, non multum à vestra jam devota conversatione videtur discrepare, nisi quod in illo professi servant ex professione & voto, vos sine voto servatis " charitatem & tria vota substantialia.

XI. Defuncto Gerardo, Florentius una cum aliis hujus Congregationis Fratribus consilium ipsius Gerardi de constituendo Monasterio & assumendo Ordine Canonicorum Regularium, sedulo cogitare ac deliberare cœperunt: ac tandem omnibus expensis locum opportunum prope Swollam, *Windesem* nuncupatum, nacti, ibidem de consensu Episcopi Trajectensis anno 1386.

(*a*) Scribebat Doctissimus Van-Espen exeunte XVII. seculo: quo tempore Cardinalis Bullionius Ordini Cluniacensi præerat Abbas-Generalis; cui successit Cardinalis ab Alvernia: hodie, id est, anno 1750. hujus Ordinis Abbas-Generalis habetur Eminentissimus Cardinalis Rupefucaldius Archiepisc. Bituricensis.

1386, Monasterium ædificare cœperunt; quod adjuvantibus collata pecunia viris piis, anno sequenti absolutum fuit, atque mox in eodem Monasterio sex de Fratribus Daventriensibus sub Gerardo Magno pie institutis, Ordinem & Regulam Canonicorum Regularium professi sunt: atque in summa paupertate ac humilitate vitam Regularem instituentes, plura sensim Monasteria ipsis reformationis causa, unita fuere; atque in unam Congregationem seu Capitulum, quod à loco fundati primi Monasterii *Windesimense* nuncupatur, coaluerunt.

XII. Unde recte notavit Pennotus, hujus amplissimæ Congregationis exordia humilia quidem fuisse secundum seculum, sed alta secundum Deum, in humilitate, & paupertate profunda & asperitate fundata.

Catalogum Monasteriorum, quorum plura in Belgio sita sunt, huic Congregationi sive Capitulo unitorum, exhibet Miræus in *Originibus Canonicorum Regularium cap.* 13.

XIII. Ordines Mendicantes aliique post illos instituti, in unum Corpus sub uno Capite coadunati sunt, & tot dici possunt Congregationes seu Corpora, quot Ordines; licet & ipsi tamen in plures particulares quasi Congregationes seu Capitula soleant per Provincias dividi; ita tamen, ut hæ Congregationes seu Capitula simul in unam generalem Congregationem sive Capitulum sub uno generali Ministro conveniant.

XIV. Porro unio illa Monasteriorum in unum Corpus seu Congregationem ad disciplinam Monasticam, aut regimen Monasteriorum rite ordinandum & conservandum, vel collapsum restaurandum, maxime conveniens & opportunum apparuit; eo præcipue titulo, quod frequentius in unum convenientes Monasteriorum Superiores, communi consilio deliberare, & communi opera ac studio allaborare in bonum ipsius Religionis melius & efficacius valeant.

XV. Unde Cisterciensis Congregatio seu Ordo in sua primigenia Constitutione (quæ vulgo dicitur, *Charta charitatis*) probata ab Eugenio III. in Constitutione quæ incipit: *Sacrosancta Romana* 2. in Bull. Rom. (cui ipsa *charta charitatis* subjicitur) statuit, " ut omnes Abbates de Ordine nostro, singulis annis ad generale Capitulum Cisterciense omni postposita occasione, conveniant; illis solis exceptis quos corporis infirmitas retinuerit: qui tamen idoneum nuntium delegare debebunt, per quem necessitas remorationis eorum valeat Capitulo nuntiari. Et illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes eo termino venient, qui eis fuerit in Capitulo constitutus. Quod si quis, alia quacumque occasione quandoque remanere à nostro generali Capitulo præsumpserit, pro culpa veniam petat, nec sine gravi animadversione transeat.

Hujus Capituli generalis meminit S. Bernardus *epist.* 28. ad Petrum Abbatem Cluniacensem scribens: " Decretum est mihi ultro non egredi Monasterio, nisi ad *Conventum Abbatum* apud Cistercium.

Refert Matthæus Parisiensis ad annum 1151. " In *Capitulo* Cisterciensi statutum est, ne de cætero aliqui novam construerent Abbatiam, quia numerus Abbatiarum illius Ordinis usque ad quingentas excrevit.

Et in *capite* NUPER 3. *de Decimis*, fit mentio Constitutionis factæ per Abbates Ordinis in *generali Concilio* congregatos, ne de cætero Fratres ipsius Ordinis emant possessiones; de quibus decimæ Ecclesiis debeantur, &c.

XVI. Cum vero deprehenderetur, hæc *Capitula* in Ordine Cisterciensi instituta, & annuatim celebrari solita, admodum convenientia esse disciplinæ Monasticæ sustinendæ, aut collapsæ rursus restaurandæ, Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. desiderans, disciplinam in multis Monasteriis & Ordinibus non parum collapsam restaurari, & primævam Regulam reformari, statuit: " Ut in singulis regnis sive Provinciis fiat, de triennio in triennium (salvo jure Diœcesanorum Pontificum) " *commune* Capitulum Abbatum atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non consueverunt tale Capitulum celebrare: ad quod universi conveniant præpeditionem Canonicam non habentes, apud unum de Monasteriis ad hoc aptum.

Additque deinde Concilium: " Hoc ipsum Regulares *Canonicos* secundum Ordinem suum volumus & præcipimus observari.

Et quia Cistercienses præ cæteris erant in celebrandis hisce Capitulis magis experti, ordinat Concilium: " Advocent autem in hujusmodi novitatis exordiis duos Cisterciensis Ordinis Abbates ad præstandum sibi consilium & auxilium opportunum, cum sint in hujusmodi *Capitulis* celebrandis ex longa consuetudine *plenius* informati.

XVII. Nomine *Priorum* in Decreto Concilii Lateranensis, videntur intelligi omnes illi Priores, qui curam animarum in Monasterio sustinent; nec alium in eodem Monasterio Superiorem in regimine immediato Monasterii agnoscunt; quales sunt Priores *Conventuales*: de quibus supra *tit.* 30. *cap.* 3.

XVIII. Hanc Concilii Lateranensis Constitutionem plures Pontifices, ac inter alios Benedictus XII. in Constitutionibus pro reformatione Benedictinorum, & Canonicorum Regularium; & Clemens V. in *Clem.* NE IN AGRO §. *fin. de Statu Monach.* expresse innovarunt, & observari mandarunt.

XIX. Demum Synodus Tridentina perpendens non obstante prædicta Concilii Lateranensis Ordinatione, ejusque iterata innovatione, multa esse Monasteria admodum deformata, & de quorum reformatione nulla spes superesse videretur, quamdiu ab omni Congregatione ac Capitulo, præsertim si etiam ab Episcoporum jurisdictione & visitatione essent exempta; voluit, ut " Monasteria omnia, quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios regulares Visitatores, sed sub *immediata* Sedis Apostolicæ protectione ac *directione* regi consueverunt, teneantur infra annum à fine præsentis Concilii, & deinde quolibet triennio sese in Congregationes redigere, juxta formam Constitutionis Innocentii III. in Concilio generali, quæ incipit, *In singulis*: ibique certas Regulares personas deputare, quæ de modo & ordine, de prædictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent & statuant: Quod si in his negligentes fuerint; liceat Metropolitano, in cujus Provincia prædicta Monasteria sunt, tamquam Sedis Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis convocare. Quod si intra limites unius Provinciæ non sit sufficiens talium Monasteriorum numerus ad erigendam Congregationem, possint duarum vel trium Provinciarum Monasteria unam facere Congregationem." *Sess.* 25. *cap.* 8. *De Reform.*

XX. Hæc Capitula sive comitia in Ordinibus Mendicantibus, aliisque recenter institutis sub uno Præfecto *generali*, solent esse duplicis generis: alia nimirum *generalia*, ad quæ omnium Provinciarum Præfecti & Deputati conveniunt, atque universum Ordinem repræsentant; & in quibus totius Ordinis *generalis* Præfectus eligi consuevit.

Alia vero *Provincialia*, ita nuncupata, quia ad illa conveniunt soli Monasteriorum Præfecti & Deputati, unius Provinciæ. Ordinum enim Mendicantium aliorumque sub eadem forma viventium Monasteria, dividuntur in varias Provincias; atque unicuique Provinciæ, unus præficitur, dictus *Provincialis*, tamquam totius Provinciæ moderator.

In Ordine autem Benedictinorum & Canonicorum Regularium, quorum Monasteria ex prima institutione sunt magis à se mutuo distincta, tantum habetur unius generis Capitulum *generale*, nimirum omnium Mo-

nasterio-

nasteriorum singularum Congregationum, in quas tandem Monasteria illa se redegerunt, & univerunt.

XXI. Qua formâ & ritu hæc Concilia sint celebranda, ex singulorum Ordinum Constitutionibus præcipuè peti debet. Hoc unum monet Concilium Lateranense, & novissimè Tridentinum, ut saltem de *triennio in triennium* commune Capitulum habeatur; id est, ut ultra triennium non differatur; nequaquam improbans Ordinum illorum Constitutiones, aut consuetudines, frequentiorem Conciliorum illorum celebrationem præscribentes.

Unde cum dubitatum esset, an ob hoc Decretum Concilii Lateranensis & Tridentini aliquid esset immutandum in iis Religionibus vel Congregationibus Monachorum, in quibus Capitula celebrantur *singulis annis*, & Præsides eliguntur *annales*, responsum fuit à S. Congregatione; nihil esse immutandum; imó retinendos esse Præsides *annales*, ne si *triennales* fierent, etiam forsan Capitula non ampliùs singulis annis haberentur, quæ fieri potissimùm solent pro electione Præsidis; " & tamen, inquit, quis neget frequentiam Ca„ pitulorum Congregationem prodesse ad regularem „ disciplinam vel conservandam, vel ubi collapsa est, „ reparandam? „ Apud Fagnanum ad *cap.* IN SINGULIS *De Statu Monach. num.* 12. (a)

XXII. Præter Capitula generalia & Provincialia, jam pridem usitata fuisse tam apud Monachos, quàm Canonicos in communi viventes Capitula quotidiana, tum ex Conciliis, tum Monachorum Regulis & Constitutionibus notissimum est, utì ex mox dicendis patebit.

XXIII. Hæc verò Capitula haberi solebant post Primam absolutam, priusquam ad sua opera Fratres diverterent. Unde in Constitutionibus Congregationis sive Capituli Bursfeldensis *Dist.* 1. *cap.* 4. legitur: *Omni* " tempore, *Primâ* regulari finitâ, itur ad locum capi„ tularem.

XXIV. In hoc Capitulo primò legi consueverat Martyrologium. In Synodo Aquisgranensi anno 817. *cap.* 69. *Ut ad Capitulum primitùs Martyrologium legatur*, & Radulphus De Rivo Decanus Tungrensis enumerans, quæ suo tempore, id est, seculo XV. in Capitulo, quòd fit post Primam, legebantur, dicit: *Primò, memoria Sanctorum in recitatione Martyrologii.* De Canonum observantia *propos.* 14.

XXV. Sequebatur deinde, eodem Radulpho teste, Versus *Pretiosa* cum Capitulo *Sancta Maria.* Quod & citatus Canon Aquisgranensis significat, ubi post allegata verba subjungit: *Et dicatur* VERSUS.

Post hæc, utì scribit Radulphus, & ante ipsum Amalarius Fortunatus, " quia tunc ad labores diurnos præ„ parari debemus, adduntur preces congruentes, di„ cendo ter, *Deus in adjutorium.* Deinde ter *Kyrie* „ *eleison. Pater noster* cum Versu *Respice*, & oratione „ *Dirigere.*

XXVI. Tandem sequebatur lectio Regulæ, utì in dicto Canone Aquisgranensi præscribitur; & seculo VIII. Monachi Fuldenses supplicantes Carolo M. ut liceat eis orationum & psalmodiæ modum tenere, quem Patres eorum habuerunt, inter olim usitata referunt: *Manè quando in unum convenimus*, CAPITULUM IN REGULA *coram fratribus legebatur. L.* 3. *antiq. Fuld. cap.* 12.

Hæc quotidiana lectio Regulæ non dissonat à mente S. Benedicti, qui *cap.* 64. Regulæ, ait: " Hanc autem „ Regulam *sæpius* volumus *in Congregatione* legi, ne „ quis fratrum se de ignorantia excuset.

Ab hac lectione alicujus *Capituli* ex Regula, postmodùm locus ipsius consessûs, *Capitulum* dictus fuit, ut observat Haeftenus *l.* 8. *disquis. Monast. tract.* 1. *disq.* 1. unà observans, hanc lectionem Regulæ, respondere *lectioni Brevi*, quæ hodie juxta ritum Breviarii Romani dicitur in fine *Primæ.* Cúmque diceretur olim sub finem consessûs, sive post preces alias in Capitulo recitatas, facilè intelligitur, antiquæ illius disciplinæ vestigium esse, quod etiamnum hodie in rubrica Breviarii Romani præscribatur, hanc brevem lectionem dicendam *ad absolutionem Capituli.*

XXVII. Obiter quoque hîc observat, multisque probat Haeftenus, lectionem Martyrologii, versum *Pretiosa* & reliqua, quæ sequuntur in Breviario Romano post orationem Primæ, consuetamque clausulam *Benedicamus Domino*, non esse propriè partem Primæ, sed recenter, Capitulis quotidianis, præsertim apud Canonicos abolitis, per modum appendicis adjecta esse, utì etiam testatur Durandus *l.* 5. *Divin. Off. cap.* 5.

XXVIII. Nec tantùm legebatur Regula in Capitulo, sed ut eam præcipuè juniores intelligerent, à Superiore erat exponenda.

Unde Clemens V. in *Clem.* NE IN AGRO §. SANE *de Statu Monach.* ait: " Regula quoque cùm in Capitulo „ legitur, ab illo, qui præest ipsi Capitulo, vel alio, cui „ hoc ipse injunxerit, propter juniores vulgariter ex„ ponatur. „ Idipsum mandat Benedictus XII. in Constitutione super reformatione Monachorum S. Benedicti *cap.* 5.

His conformes sunt Constitutiones Capituli Bursfeldensis, quæ præcipiunt: " Lector, finitâ lectione Regu„ læ, præsentet librum Præsidenti omni tempore. At „ ille omnibus expeditis, *exponat* lectionem Capituli, „ si expositione indigerent.

XXIX. Ad hanc autem Regulæ lectionem, pium admodum ac utile exercitium tradit Trithemius in *Ex. Monast. tract.* 3. *consid.* 2. " Dum lector, ait, passum (a) „ unum de more ex regula recitat, devotus Cœnobita „ in corde dicat: Adjuva me, dulcissime Domine JESU „ CHRISTE, ut secundùm hanc normam servi tui *Benedicti* religiosè possim vivere, & in tuo sanctissimo „ servitio fideliter permanere. Deinde cogitet, quo„ niam, sicuti regula bonis & devotis ad profectum „ quotidie legitur, sic tepidis, malis, seu negligenti„ bus, ut sint inexcusabiles, ad damnationis cumulum „ recitatur. Denique noverit se ad fidelem conatum „ obligari omnium, quæ regula continet, quemadmo„ dum tenor professionis habet.

XXX. Ultimus isque præcipuus Capituli actus est, culparum ac defectuum Monachorum ultronea confessio & agnitio (de qua latè tractat Haeftenus *l.* 8. *Disq. Monast. tract.* 2.) atque earum correctio & abusuum reformatio.

In citata Benedicti XII. Constitutione *c.* 5. postquam dictum esset, quòd per quotidianam & ordinariam factionem Capituli regularis fortificatur & durat nervus Monasticæ disciplinæ; statutumque ut quotidie hujusmodi Capitulum habeatur, subjungitur: " In quo „ priusquam ad quævis alia procedatur, plenè (secun„ dùm Regulam Monasticam & Ecclesiarum, Monaste„ riorum Conventualium & aliorum locorum præfato„ rum consuetudines approbatas) Monachorum seu „ Fratrum excessus, transgressiones, & negligentiæ „ corrigantur, ac de disciplina & reformatione regulari „ agatur in illo.

Similiter in ejusdem Pontificis Constitutione totius Ordinis

(a) His, quæ dicta sunt de Capitulis Generalibus Ordinum Regularium, non erit supervacaneum addere Edictum quod Ludovicus XI. Gallorum Rex dedit 3. Septembris 1476. quodque direxit ad Supremum Parisiorum Senatum, & ad Magistratus aliarum Urbium sui Regni, his verbis. *Nous vous mandons & commandons... que vous faites crier & publier à son de trompe & cri public... Que nul Abbé, Prieur, Religieux ou autre de quelque état, qualité, nation ou condition qu'il soit, ne soit saut osé ou hardi d'aller au Chapitre des Abbaïes de Citeaux, Cluni, la Grande Chartreuse, n'a aucun des autres Chapitres Généraux ou Provinciaux hors de nosdits Royaumes & obéissance, & ce sur peine; c'est a savoir aux dits Religieux de Cluni & de Citeaux de non avoir, ne jamais obtenir, ne possédar aucun Bénéfice en notredit Royaume, de bannissement de notredit Royaume...... Et aux-dits Religieux Mandiants sur peine dudit bannissement, & d'extirper, de jetter & mettre hors de notredit Royaume tous les Religieux de l'Ordre de ceux, qui feront le contraire.*

(a) Passus, *Passage ou Verset de la Règle.*

Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, post ordinatum Regulare Capitulum præcipitur §. 7. " In „ quo antequam ad tractanda alia procedatur, Cano- „ nicorum excessus, transgressiones & negligentiæ cor- „ rigantur, ac de disciplina & de reformatione regulari „ tractetur salubriter & agatur, nullo ibidem protervè „ aut clamosè, seu irreverenter se habere quomodoli- „ bet præsumente.

Similia passim in aliorum Ordinum Constitutionibus occurrunt, quæ si sedulò observarentur, appareret, Capitula hæc ad conservandam vel restaurandam Monasticam disciplinam morumque correctionem piè utiliterque esse instituta.

CAPUT IV.

De. Visitatione Monasteriorum.

1. *Frequens Visitatio multum ad conservandam disciplinam Monasticam conducit.*
2. *Visitatio Monasteriorum pluribus seculis ad Episcopos pertinuit.*
3. *Etiam seculo IX. eadem erat Episcoporum auctoritas.*
4. *Exemptio Monasteriorum Visitationi Episcoporum obicem injecit.*
5. *In Capitulis debent designari* Visitatores.
6. *Quandonam Episcopus Monasteria* immediatè *Sedi Apostolicæ subjecta visitare possit?*
7. *Monasteria Commendata etiam* exempta, *quando ab Episcopo visitari possint?*
8. *Exemptio non se extendit ad functiones hierarchicas.*
9. *Monasteria, quibus cura animarum personarum secularium imminet, Episcoporum Visitationi subjacent.*
10. *Constitutio Gregorii XV. pro faciliori bujus Decreti executione.*
11. *Beneficia curata Monasteriis* exemptis *unita subjecta Visitationi Episcoporum.*
12. *Confraternitates personarum secularium erectæ in Ecclesiis Regularium, Episcoporum Visitationi subsunt.*
13. *A quibus visitanda Monasteria Monialium?*
14. *In Capitulis generalibus designandi* Visitatores *Regulares.*
15. *Hi Visitatores cumulativè cum Episcopo concurrunt.*
16. *Synodus Lateranensis volens Visitatores designari, etiam de* non exemptis *loquitur.*
17. *Synodus Tridentina non præcipit, omnia Monasteria in Congregationes redigi, & Visitatores Regulares accipere.*
18. *Monasteria Episcopis subjecta possunt in Congregationem redigi, & habere* Visitatores *Regulares.*
19. *Habere* Visitatores *Regulares non est sufficiens argumentum exemptionis.*
20. *Generales & Provinciales Ordinis etiam visitare tenentur.*
21. *Si sint* extranei *solent in Galliis petere veniam Principis.*
22. *In Regno Galliæ tenentur constituere Vicarios Regnicolas.*
23. *Generales exteri suorum Ordinum Monasteria in Belgio sita non possunt visitare sine licentia Principis.*

I. Duo sunt præcipui disciplinæ Monasticæ axes: Capitulorum exacta & crebra celebratio, in quibus Monahorum culpæ & defectus discutiuntur & emendantur, & *visitatio* frequens Monasteriorum, *cap.* In singulis ⁒ *de Statu Monach.*

His duobus axibus in suis primordiis sustentatus fuit Ordo Cisterciensis, si Cæsario *l.* 1. *cap.* 1. *de Initiis Cisterciensium* credimus hæc scribenti: " Quid est *visitatio*? Disciplinæ conservatio. Duo enim Primitivi „ Patres instituerunt ad vitiorum correctionem & cha- „ ritatis conservationem, videlicet generale Capitulum, „ & *singulis annis visitationem* Monasteriorum.

II. Primis seculis, quibus incognita erat Monasteriorum vel Monachorum à jurisdictione Episcoporum exemptio, Episcopis visitandi Monasteria suæ Diœcesis, tam virorum, quàm mulierum, cura incumbebat.

Hinc illud apud Gratianum ex Synodo Aurelianensi: " Non semel, sed *sæpius* in anno Episcopi *visitent Mo-* „ *nasteria Monachorum*; & si aliquid corrigendum fue- „ rit, corrigatur. „ *Can.* 29. *caus.* 18. *q.* 2.

Et in Canone præcedenti ex S. Gregorio *l.* 7. *Epist.* 18. refertur: " *Visitandi* exhortandique gratiâ ad Mona- „ sterium, *quoties placuerit*, ab Antistite civitatis acce- „ datur: sed sic charitatis officium illic Episcopus im- „ pleat, ut gravamen aliquod Monasterium non incur- „ rat.

III. Quin & seculo IX. Concilium Tullense jus visitandi Monasteria ipsis Episcopis competere supponit, ubi *Can.* 9. statuit: " Ut Congregationes Canonico- „ rum & Monachorum ac Sanctimonialium, secun- „ dùm Canonicam Institutionem à *propriis Episcopis* „ strenuè visitentur, & eorum religio & habitus exqui- „ ratur.

IV. At labentibus seculis exortâ Monasteriorum ac Regularium à jurisdictione Episcoporum exemptione, cœperunt Monasteria exemptionis privilegio munita visitationem Episcoporum rejicere, atque ab ea se exemptos prætendere; utpote, quæ superioritatem aliquam & jurisdictionem in visitante respectu visitati requirit.

V. Cùmque experientia ostenderet Monasteria ita exempta paulatim defectu debitæ visitationis in summam dissolutionem prolabi, ipsosque Abbates ab omni penè correctione exemptos pro libitu dominari, ac ipsam Monasterii substantiam dilapidare, Concilium Lateranense sub Innocentio III. statuit, ut in Capitulis generalibus, quæ de triennio in triennium celebrari mandat, (de quibus capite præcedenti actum est) ordi- " nentur religiosæ ac circumspectæ personæ, quæ *sin-* „ *gulas* Abbatias ejusdem regni ac Provinciæ, non so- „ lùm Monachorum, sed etiam Monialium, secundùm „ formam sibi præfixam, vice Sedis Apostolicæ stu- „ deant *visitare*, corrigentes & reformantes, quæ cor- „ rectionis & reformationis officio viderint indigere.

VI. Quod Decretum probans Synodus Tridentina, decernit: Quòd si Monasteria, quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios Regulares Visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione ac directione regi consueverunt, si nec, instante Metropolitano, in Congregationem se redegerint, neque Capitulis generalibus subdiderint, *Episcopis, in quorum Diœcesibus sita sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis subdantur. Sess.* 25. *cap.* 8. *De Regul.*

VII. Ulteriùs Synodus Tridentina considerans Episcopis primariò ac quasi naturaliter ipsam Monasteriorum curam, atque ex ea resultantem visitandi auctoritatem incumbere, decernit *Sess.* 21. *cap.* 8. *De Reformat.* " Ut si quæ sint Monasteria commendata, etiam „ exempta, & si vigeret in iis regularis observantia, „ provideant Episcopi paternis admonitionibus, ut eo- „ rum Regularium Superiores juxta eorum regularia in- „ stituta debitam vivendi rationem observent, & obser- „ vari faciant, & sibi subditos in officio contineant, ac „ moderentur. Quòd si admoniti intra sex menses „ eos non visitaverint, vel correxerint; tunc iidem „ Episcopi, etiam ut Delegati Sedis Apostolicæ eos „ visitare possint & corrigere, prout ipsi Superiores „ possent, juxta eorum instituta: quibuscumque ap- „ pellationibus, privilegiis, & exemptionibus penitùs „ remotis, & non obstantibus.

VIII. Deinde quia Regularium exemptio ultra regularem disciplinam, & ea, quæ Regulares *ut tales* concernunt,

concernunt, non extenditur; neque ad hierarchica sine confusione hierarchiæ divinitùs institutæ extendi potest, (uti infra *parte* 3. titulo *De Exemptionibus Regularium* ostendetur) etiam Monasteria quacumque exemptione munita quoad hierarchica Episcoporum visitationem recipere tenentur.

IX. Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 11. *De Regul.* decrevit: " In Monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum seu locorum familia, personæ, tam regulares, quam seculares, hujusmodi curam exercentes subsint *immediatè* in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, *visitationi* & correctioni *Episcopi*, in cujus Diœcesi sunt sita.

X. Pro Decreti hujus elucidatione, atque faciliori & efficaciori ejus executione edita est Constitutio à Gregorio XV. quæ incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. in qua inter cætera §. 4. hæc habentur: " Maturâ deliberatione nostrâ, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac generali ac perpetuò valiturâ Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, ut deinceps tam regulares, quam seculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum secularium Monasteriis, seu domibus regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel Beneficiis sive regularibus, sive secularibus incumbentem exerceant; sive aliàs Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent sine prævia Episcopi licentiâ & approbatione, sive quoquomodo in dictæ curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione de facto, absque ulla auctoritate se ingerant, in his, quæ ejusmodi curam seu administrationem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Diœcesani Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, *plenè* in omnibus subjiciantur.

XI. Eodem fundamento, Beneficia curata Monasteriis annexa seu unita, ab Ordinario loci visitanda esse, non obstante ipsorum Monasteriorum quacumque exemptione, declaravit Synodus Trident. *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reform.*

Plura Regia Edicta, & Parlamentorum Arresta, quibus Episcopis jus visitandi Ecclesias Parochiales Monasteriis *exemptis* unitas; aut etiam ipsas *Ecclesias Regulares*, quibus cura personarum secularium incumbit, asseritur, referuntur in actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 12.

XII. Confraternitates personarum secularium erectas in Ecclesiis Regularium, tametsi *exemptis* Episcopus jure Ordinario visitare potest; quin & earum sacella, & oratoria quantum ad administrationem Confratrum attinet; uti decisum à S. Congregatione refert Fagnanus ad *cap.* GRAVE ⁑ *De Officio Ordinarii num.* 46.

XIII. Quoad Monialium Monasteria statuitur in *Clem.* ATTENDENTES *De Statu Monach.* " ut singula Monialium Monasteria per Ordinarios, *exempta*, videlicet, quæ ita Sedi Apostolicæ subjiciuntur, quòd nulli alii subjecta noscuntur, *Apostolicâ: non exempta* verò, *ordinariâ* auctoritate, ac exempta alia per alios, quibus subsunt, annis singulis debeant visitari.

His conforme est Decretum Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 9. *De Regularib.* quo decernit, ut " Monasteria Sanctimonialium Sedi Apostolicæ *immediatè* subjecta, etiam sub nomine Capitulorum sancti Petri, vel sancti Joannis, vel aliàs quomodocumque nuncupentur; ab Episcopis tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscumque, Quæ verò à Deputatis in Capitulis generalibus, vel ab aliis Regularibus reguntur, sub eorum cura & custodia relinquantur.

Quomodo Episcopi vi Concilii Tridentini visitare possint Monasteria Monialium, quantumvis *exempta*, & à Regularibus *regi* solita, circa ea, quæ clausuram ejusque custodiam concernunt, supra *tit.* 30. *c.* 3. *n.* 11. 12. notatum fuit.

XIV. Præter Episcopos, naturales quodammodo Monasteriorum in suis Diœcesibus consistentium Visitatores, sunt insuper Visitatores Regulares à Capitulis generalibus seu Provincialibus designandi; quemadmodum ex verbis Concilii Lateranensis suprà relatis constat.

XV. Hi Visitatores nec per Visitationem Episcoporum à sua visitatione excluduntur; uti nec ipsi Visitationem Episcopi, quoad Monasteria illi subjecta, aut circa ea, in quibus Monasteria etiam *exempta* Episcopis subjiciuntur, impedire possunt: & ita judicatum fuisse anno 1602. refert Tournetius in sua collectione Arrestorum *Lit. A. cap.* 11. idque conformiter ad jus commune.

XVI. Synodum enim Lateranensem in hac Constitutione non tantùm de Monasteriis *exemptis*, sed etiam de *non exemptis* sive jurisdictioni ac Visitationi *Ordinariorum immediatè* subjectis loqui, dubitari non sinunt, tum verba in initio Decreti apposita: *Salvo jure Diœcesanorum Pontificum*, tum hæc finalia: " Porro Diœcesani Episcopi Monasteria *sibi subjecta*, ita studeant reformare, ut cùm ad ea *prædicti Visitatores accesserint*, plus in illis inveniant, quod commendatione quam quod correctione sit dignum.

XVII. Sed rectè advertit Zypæus *consult.* 1. *De Censibus num.* 16. quòd Synodus Tridentina, licèt velit à Monasteriis in Congregationem redactis observari formam à Concilio Lateranensi in Capitulo *in singulis* præscriptam, non tamen jubeat omnia generaliter Monasteria etiam *non exempta* & *Ordinariorum Visitationi subjecta*, quemadmodum Synodus Lateranensis voluit, in Congregationes redigi; sed duntaxat Monasteria, quæ Episcopis *non subsunt*, nec suos habent *Ordinarios* Regulares *Visitatores*; sed sub *immediata* Sedis Apostolicæ protectione ac *directione* regi consueverunt.

Quare hodie multa, etiam in Belgio sunt Monasteria, præcipuè mulierum, Episcopis *immediatè* subjecta, *nulli* Congregationi Regularium unita; neque ullos *Regulares Visitatores* habentia.

XVIII. Nullatenus tamen repugnat juri communi, nec Concilio Tridentino Monasteria in Congregationem esse redacta, & consequenter Visitatoribus à Capitulis generalibus designatis subjecta, & tamen unà Episcoporum jurisdictioni ac Visitationi subjici. Nec enim Synodus Tridentina vetuit, uti monet Zypæus, Monasteria *Episcoporum* jurisdictioni ac *Visitationi* subdita, in Congregationem redigi, ipsosque Regulares Visitatores ab eadem Congregatione accipere: licèt idipsum quoad similia Monasteria non mandaverit.

XIX. Itaque Monasteria esse in Congregationem redacta, atque *Visitatoribus Regularibus* subjecta, nullum est exemptionis argumentum; neque titulus sufficiens, ut Episcopus à visitatione excludatur; ut infrà *parte* 3. *titulo de Exemption.* latiùs ostendetur.

XX. Insuper, " Abbates, qui sunt Ordinum Capita, ac cæteri prædictorum Ordinum Superiores Episcopis non subjecti, quibus est in alia inferiora Monasteria Prioratusque legitima jurisdictio, eadem illa sibi subdita Monasteria & Prioratus, suo quisque loco atque ordine, ex officio *visitent* (ait Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *capite* 20. *de Regular.*) " etiamsi *commendata* existant. ..... Teneanturque quicumque prædictorum Ordinum Monasteriis præsunt, prædictos *Visitatores* recipere, & illorum ordinationes exequi.

Unde in omnium passim Ordinum Mendicantium, iisque communicantium Constitutionibus, injungitur, Ordinum illorum Generalibus & Provincialibus, ut Monasteria sibi subjecta solicitè visitent.

XXI. Sed quia Ordinum istorum Generales ferè solent esse Itali, aut saltem extranei, suam in Galliis visitationem, utpote jurisdictionis aliquam speciem præferentem, sine consensu Principis facere non permittuntur; videmusque passim quòd priusquam ad Francorum Provincias veniant, ipsum Principem aut ejus Ministros certiores reddant; ejusque beneplacitum expetant, cujus plura exempla referuntur *tomo secundo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ*, *cap.* 33. (*a*)

XXII. Refert insuper Fevretius *l.* 3. *de Abusu cap.* 5. §. 12. quòd in Gallia, Generales Ordinum extra regnum residentes, debeant constituere Vicarium generalem regnicolam, qui Monasteriis in Gallia sitis intendat: atque ita non semel judicatum fuisse testatur. Idem testatur Brodæus in notis ad Louërium *litt. D. n.* 49.

XXIII. Eadem quoque in Provinciis Belgicis Jurisprudentia observatur: legitur quòd anno 1593. Generalis Ordinis Cisterciensis in Gallia residens, desiderans visitare Monasteria sui Ordinis in Belgicis partibus sita, jusserit per duos Prælatos à Principe facultatem illam visitandi postulare, quam facultatem Princeps reformationem Monasteriorum impedire nolens benignè annuit, eâ tamen conditione, quòd Generalis in ipso actu visitationis deberet secum adhibere duos Prælatos ejusdem Ordinis hisce in Provinciis residentes.

Cúmque anno 1551. quidam Religiosi Ordinis FF. Prædicatorum in Gallia residentes, sine Regio *Placito* tentassent quædam in his partibus Monasteria ejusdem instituti visitare: Regina Hungariæ Belgii gubernatrix (*b*) eosdem visitatores ad se evocavit, eisdemque ulteriorem visitationem interdixit: quorum per litteras acriores die 6. Junii horum Monasteriorum Provincialem & Religiosos reddidit certiores; unà, sub pœna regiæ indignationis, seriò inhibens ullos visitatores Gallos aut alios imposterum admittere, nisi prius eis de *placito* & consensu suæ majestatis constiterit. Anno 1616. Belgii Gubernator similes scripsit litteras 27. Junii ad Abbates Truncinienſem juxta Gandavum ac sanctorum Cornelii & Cypriani Ninoviæ Ordinis Præmonstratensis super eo quòd sui Ordinis Generalem etiam sine prævio Regis *placito* ad visitationem admisissent. Extant hæ litteræ sub *litt.* M. inter monumenta ad calcem hujus voluminis posita. *pag.* 925.

Adhæc praxis Belgii in hoc conformis est praxi regni Galliæ (de qua *num.* 22.) quòd Generales Ordinum extra has Provincias residentes, nullam possint *per se* in Monasteria, aut Religiosos harum Provinciarum auctoritatem, aut actum jurisdictionis exercere; sed teneantur in hisce partibus constituere Commissarium Generalem, qui nomine eorum Monasteriis, quæ in hisce Provinciis sita sunt, intendat; quemadmodum videmus Ordinem Cisterciensem, nec non Præmonstratensem suum respectivè habere Commissarium Generalem, eò quòd horum Ordinum Generales habeant fixam residentiam in Regno Galliæ.

(*a*) Undecimo die Ap. 1680. exiit è Consilio Regis Francorum, Arrestum, quo prohibetur Franciscanis Conventualibus S. Bonaventuræ, ne in suis Conventibus patiantur residere Religiosos sui Ordinis, nisi sint Galli & subditi Regis; permittit tamen Rex ut in iisdem Conventibus suam figant residentiam extranei Franciscani modò licentiam scripto exaratam à Rege obtinuerint; insuper decernit Doctores, qui suos Gradus in Regni facultatibus non receperunt, excludendos è prærogativis, quas Statuta Ordinis Franciscani Doctoribus in Galliis concedunt. Inde concluditur nullum Franciscanum posse ad Dignitates sui Ordinis in Gallia promoveri, nisi Gallus sit; aut si extraneus est, nisi consensu Regis sit munitus. Acta Cleri Gallicani *t.* 4. *col.* 575.

Arresto, quod Parlamentum Aquarum Sextiarum dedit 30. Maii 1628. statutum fuit ut Domibus Carmelitarum *Provinciæ* non alii præessent Priores quàm Regnicolæ. Act. Cleri Gall. *col.* 668. *t.* 4.

(*b*) Hæc erat Maria Austriaca, Imperatoris Caroli V. Soror.

CAPUT V.

De Scopo & Forma Visitationis & Reformationis.

1. *Scopus Visitationis est corrigere & reformare Monasteria in spiritualibus & temporalibus.*
2. *Hic scopus exprimitur in formula delegationis Visitatoris Apostolici.*
3. *Idem patet ex Ordinum Constitutionibus.*
4. *Visitatores eligendi, qui sunt observantiores strictioris disciplinæ.*
5. *Forma Visitationis petenda ex singulorum Ordinum Constitutionibus; & qualem præscribat Congregatio Bursfeldensis? & quid in hac præcipuè notandum?*
6. *Visitatorum auctoritas ex singulorum Ordinum Constitutionibus plurimùm dependet.*
7. *Visitatorum Apostolicorum ex Pontificum diplomate petenda auctoritas.*
8. *Quomodo fiat hodie Visitatorum Monialium deputatatio per Episcopos?*
9. *An acta Visitatorum Regularium per appellationem suspendantur?*
10. *Reformationis scopus est Regulæ restauratio.*
11. *Monachi ultra Regulam, quam professi sunt, non sunt constringendi.*
12. *Omnes jam pridem factæ Reformationes unicè ad Regulæ restaurationem factæ. Ostenditur exemplo Cisterciensium.*
13. *Exemplo Patrum Capucinorum.*
14. *Exemplo item Patrum Discalceatorum.*
15. *Nihil aliud intendit in sua Reformatione Synodus Tridentina.*
16. *In reformando distinguenda essentialia Religionis ab accidentalibus.*
17. *In his moderatiùs, quàm in illis procedendum.*
18. *Interior Reformatio præcedere debet exteriorem.*
19. *Monasteria solùm* exteriùs *reformata facilè deformantur.*
20. *Reformatio suaviter &* pedetentim *introducenda.*
21. *Reformationes Ordinum ab uno passim Monasterio incohatæ.*
22. *Ad formandam Reformationem conducit Monasteriorum in unam Congregationem adunatio.*
23. *Ex Reformatione ortæ sunt pleræque Congregationes.*
24. *Ostenditur origo Congregationis quatuor Abbatiarum Belgicarum.*
25. *Ex articulis & actis hujus Congregationis ostenditur, hanc Congregationem ad stabiliendam Reformationem institutam esse.*
26. *Quâ ratione pro firmanda Reformatione Congregationes in distinctos Ordines transiverint?*
27. *Extensio & multiplicatio Reformationis frequenter Reformationi retinendæ nocet, eamque destruit.*

I. SCOPUM visitationis expressit Honorius III. in *cap. fin.* ✠ *de Statu Monachorum*, his verbis: "Cùm
„ Visitatores secundùm Statutum generalis Concilii or-
„ dinati à generali Capitulo Abbatum processerint ad
„ visitationis officium exequendum, de statu Monaste-
„ riorum & observantiis regularibus diligenter inqui-
„ rant, & tam in spiritualibus, quàm in temporalibus
„ corrigant & reforment, quæ corrigenda viderint:
„ ita tamen quòd Monachos delinquentes per Abbatem
„ loci corrigi faciant, eisque injungi pœnitentiam sa-
„ lutarem juxta *beati Benedicti Regulam*, & Apostolica
„ Instituta, non secundùm normam pravæ consuetu-
„ dinis, quæ quasi pro lege, in quibusdam Ecclesiis in-
„ olevit.

II. Et in formula facultatis visitandi Monasteria Monialium ex delegatione Apostolica apud Barbosam inter for-

formulas Episcopales *form.* 44. injungitur Visitatori, ut "de ipsorum Monasteriorum statu, ac ipsarum Monialium vita, & moribus, regularibus institutis, ac Monasticæ disciplinæ observantia diligenter inquirant, ac super his & quibuscumque abusibus, nec non criminibus, excessibus & delictis, si quæ deprehenderit, processus faciat, informationes quascumque sumat, & quæcumque in præmissis & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna fuerint, faciat, gerat & exequatur.

III. Hic est visitationis ac reformationis scopus, quem Visitatores præ oculis præcipue habere debent, & singulorum Ordinum Constitutiones, diversis quidem verbis, sed eodem plane sensu exprimunt inculcantque: ut nimirum Visitatores tam in spiritualibus, quam in temporalibus Provinciam reformare, & ad debitum modum vivendi redigere conentur; uti loquuntur Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte* 3. *cap.* 12.

IV. Merito ergo monent Patres Capituli seu Congregationis Bursfeldensis, ut "singulorum Monasteriorum Visitatores maturiori deliberatione, altiorique consilio tales deputentur, qui districtionem regularis disciplinæ promovere & efficaciter conservare posse præsumuntur. Ex illorum quippe idoneitate, diligentia, & fidelitate, inquiunt, directio & observatio totius observantiæ non mediocriter dependere creditur." Et rursus de visitatione loquentes, dicunt: "Visitatores esse convenit Religionis præcipuos zelatores, moribus maturos & discretos; nec non circa explendum actum visitationis suæ, multum sollicitos & circumspectos." *In Constitut. dist.* 1. *cap.* 2. & 3.

Unicus ergo Visitatorum scopus esse debet, ut videant, num tam in spiritualibus quam temporalibus Monasteria juxta Regulam ac laudabiles Constitutiones regantur; & quidquid his contrarium invaluisse intelligant, corrigere & reducere ad normam Regulæ & regularis observantiæ studeant. (*a*)

V. Circa formam & modum in visitatione servandum, Ordinum singulorum Constitutiones præcipue attendendæ sunt, quæ formam modumque visitationis latius, prout Ordini magis convenire videbatur, exprimere solent. Illud in omnibus pene saltem in substantia præscribitur, quod in Constitutionibus Bursfeldensibus his verbis exprimitur: "Quod quidem Fratres per Visitatores moneantur atque in virtute sanctæ obedientiæ ipsis præcipiatur, ut de Abbate, de Priore, vel de seipsis, Fratres invicem, de Conversis etiam, ac totius domus statu, quidquid super iis, de quibus interrogati fuerint, accusatione dignum, vel emendatione cognoverint, nullatenus amore vel odio, seu timore cujuscumque, veritate suppressa, singuli edoceant evidenter. Eadem Abbas loci Fratribus sua auctoritate præcipiat," addita tamen hac clausula: "Alias indiscrete nemo constringatur, utpote per extorsionem juramenti, aut excommunicationem: nisi forsan quis deprehendatur, malitiose veritatem celans." Clausula hodie non immerito notanda: cum non raro videamus, subditorum conscientias, etiam in levibus ac modicis materiis exactione juramentorum, & censurarum comminatione nimium constringi & vexari.

VI. Potestas seu auctoritas Visitatorum rursus non parum à Constitutionibus & consuetudine singulorum Ordinum dependet; quæ nonnunquam limites aut formam, quos in statuendo aut decernendo observent, præscribunt.

Sic videmus in Constitutionibus Eremitarum S. Aug. *parte* 3. *cap.* 12. statutum: "Cum autem ad determinationem visitationis ventum fuerit, si aliquas novas ordinationes relinquere voluerint custodiendas, debent primo super his cum Priore & quatuor Patribus deputatis, vel duobus in minoribus Conventibus conferre, & eorum sensui, qui noverunt plenius statum domus & patriæ, fidem adhibere.

Item *cap.* 11. dicunt: "Ad officium Prioris Provincialis pertinere saltem semel in anno omnes Conventus tam Fratrum quam Monialium suæ Provinciæ personaliter visitare, & in eis corrigere ac reformare, quæ secundum Regulam S. Augustini, & Constitutiones ac ordinationes sui Ordinis, ac diffinitiones tam generalis Capituli, quam Provinciæ invenerit corrigenda ac reformanda." Deinde addunt: "Nihil tamen poterit Prior Provincialis præcipere toti Provinciæ sub pœna sanctæ obedientiæ vel excommunicationis, nisi de consilio & assensu Diffinitorum. Idem intelligi volumus de Provinciæ Visitatoribus.

VII. Si qui sint per speciale diploma Pontificum, aut litteras Regias, vel per Episcopum deputati alicujus Monasterii, vel Provinciæ Visitatores, eorum auctoritas & potestas ex ipso litterarum tenore dignosci debet.

VIII. Docet quotidiana praxis ab Episcopis deputari, qui Monasteria, præsertim Monialium, visitent, non quidem ut ipsi sua auctoritate aliquid statuant aut decernant, sed acta visitationis fideliter ac secreto ad Episcopum mittant; qui iis visis & examinatis, statuat ac decernat, prout convenire judicaverit. Quales deputati dici consueverunt *Commissarii* potius quam *Visitatores*: cujus generis nonnunquam & à Rege deputari contingit, præsertim ut circa temporalia Monasteriorum inquirant & referant.

IX. Decreta ac ordinata in visitatione ejus sunt auctoritatis ac firmitatis, ut nulla appellatio aut ad Superiorem recursus, eorum suspendat executionem, quemadmodum supra titulo 17. *cap.* 4. circa acta visitationis Episcoporum ostensum est; modo tamen nec circa materiam, nec circa modum limites visitationis excesserint Visitatores. Nam si hos limites excedi contingat, nonnunquam etiam Regularium appellatio effectum suspensivum habebit; quemadmodum notat Zypæus *Consult.* 1. *De Majorit. & Obed.* & *Resp.* 1. *De Appellat.*

X. Scopus reformationis idem esse debet qui visitationis, idemque Reformatorum studium. Quid enim est reformatio, nisi deperditæ formæ restauratio? Forma autem sive norma vivendi Monachorum, est ipsa, quam professi sunt, *Regula*; adeoque reformatio Monastica non aliud sonat, quam formæ illius vivendi deperditæ restaurationem.

Unde, ait Haeftenus in notis ad *Canonem* 1. *Conventus Aquisgranensis* anni 817. ad calcem Disquisitionum Monasticarum: "Qui collapsam Monasticæ vitæ disciplinam meditantur restaurare, primo omnium in ipsam *Regulam*, ceu *primigeniam formam* oculos conjiciunt, ut ad ejus amussim, quidquid vel hominum negligentia vel temporum malignitate dilapsum fuerit, postliminio revocetur.

XI. Et sane uti post Glossographum in *Canone* INTEGRITAS *caus.* 33. *q.* 1. tradunt Canonistæ, Monachi *inviti* non possunt compelli ad districtiorem vitam, quam Regula præscribit: quia ea res est magis voti, quam præcepti; magis liberæ voluntatis, quam coactionis.

XII. Pervolvantur omnium Ordinum reformationes, & primæ Regulæ restaurationem intentam fuisse facile reperietur.

De S. Roberto ejusque Sociis, qui Ordinis Benedictini reformationi (unde Cistercienfium Ordo exortus est) initium dederunt, scribit auctor *Exordii Magni lib.* 1. *cap.* 24. "*Regulam* B. Benedicti in loco illo ordinare, & *unanimiter* statuerunt *tenere*, rejicientes à se *quidquid Regulæ refragabatur*. Sicque *rectitudinem Regulæ* supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in Ecclesiasticis, quam in cæteris observationibus, Regulæ vestigiis sunt adæquati & conformati." Quare in ipsa sui Ordinis *charta* fundamentali,

(*a*) Eadem est mens Edicti Blesensis dati an. 1579. *art.* 30.

tali, quam *charitatis* vocant, articulo primo præscribitur: *Regula D. Benedicti observetur sine novo sensu, sine mutatione aliqua.*

XIII. Utque antiquiores Ordinum varias reformationes prætercam, quid seculo decimo sexto aliud intenderunt, Mathæus Baschius aliique, qui reformationi unde Ordo Capucinorum exortus est allaborarunt. nisi genuinam Regulæ S. Francisci, rejectis mitigationibus diversis temporibus adjectis, observantiam? uti ex Constitutione Clementi VII. quæ incipit: *Religionis zelus.* 21. in Bullario Romano, manifestum est.

XIV. Similiter S. Theresia reformando Ordinem Carmeliticum, unde originem habet Ordo Carmelitarum Discalceatorum, quid voluit, nisi primævam Regulam S. Alberti Patriarchæ Hierosolymitani, rejecta illius mitigatione per Eugenium IV. facta, reducere? uti late refertur in Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit: *Pia consideratione*, 64. in Bull. Rom. in qua relata mitigatione Eugeniana, dicit, hosce Fratres huic mitigationi ac relaxationi renuntiasse, atque *primitivam* Regulam observare: Unde Clemens VIII. hunc Ordinem eximens ab omnimoda dependentia & subjectione Patrum Carmelitarum, qui à dicta mitigatione dicuntur *Mitigati*, voluit, ut hujus Generalis imposterum vocaretur, *Præpositus Generalis Discalceatorum sive* PRIMITIVORUM, *videlicet* PRIMITIVAM *Regulam Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo observantium*, in Constitutione quæ incipit: *Pastoralis*. 23. in Bullario Romano.

XV. Quid plura? cum ipsa etiam Synodus Tridentina reformationi Regularium intenta hoc unum præ oculis habuerit; hocque unum Superioribus reformationi invigilantibus præceperit, ut in hoc sedulo incumbant, ut " omnes regulares, tam viri, quam mu„ lieres, ad *Regulæ* quam professi sunt, præscriptum, „ vitam instituant, & componant; atque inprimis, quæ „ ad suæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, „ paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus „ Regulæ & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad „ eorum respective *essentiam*, nec non communem „ vitam, victum, & vestitum pertinentia, fideliter „ observent.

XVI. Porro in hoc reformationis negotio, plura notanda & observanda sunt.

Imprimis distinguenda sunt. quæ ad Religiosæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ & Ordinis particularia vota & præcepta, ad eorum respective *essentiam*, nec non communem vitam, victum & vestitum conservanda pertinent, ab his quæ minus principalia, & quasi *accidentalia* sunt; & sine quibus ipsa Religiosæ professionis perfectio absolute, licet forsan difficilius, obtineri & conservari potest: uti non obscure distinguit Synodus Tridentina loco citato.

XVII. Si quid circa priora collapsum sit, omni modo Superiores ad ejus reformationem intendere tenentur, nihilque omittere, quod huic reformationi conveniens & oportunum judicaverint: quia, ut ait Synodus Tridentina " si illa, quæ bases sunt & funda„ menta totius Regularis disciplinæ, exacte non fue„ rint conservata: totum corruat ædificium necesse „ est.

Si circa posteriora vero, id est, *accidentalia*, minusque necessaria ad Religiosæ professionis perfectionem assequendam, aliquid relaxatum sit; atque in his ipse rigor Regulæ nonnihil mitigatus fuerit, major potest esse Superiorum moderatio in reductione ipsius Regulæ: præsertim si hæc mitigatio longo usu, aut forsan etiam auctoritate Sedis Apostolicæ aliquando probata sit.

XVIII. Secundo, ut vera reformatio Ordinis alicujus aut Monasterii rite fiat, & stabiliatur, oportet primum & ante omnia, Superiores allaborent, ut verbo & exemplo subditos doceant & inclinent, ut *voluntarie* & affectuose mores suos ad Regulæ præscriptum componant; atque ita prius reformationi interioris hominis studeant, quam ad exteriores Regulæ austeritates cogant.

Si enim solum reformatio circa exteriora quædam fiat, atque ad eam *inviti* quodammodo pœnarum forsan metu, aliove humano motivo constringantur, non vera, sed simulata quædam erit reformatio; nec stabilis, utpote carens firmo fundamento, erit: Perruptis enim & disjectis humanis illis vinculis sive claustris, quibus ad exteriorum illorum aliqualem observantiam Monachi constringebantur, rursus ad laxitates recident; & ubi impune poterunt, ab exteriore illa se reformatione eximent, & ad ea quibus animus afficitur, relabentur.

XIX. " Quis enim confidat firmum & stabile per„ mansurum, quod ab *invito* laxitatem aucupante pen„ deat? „ ait pius Joannes Midotius in Commentario communitatis Norbertinæ *antiqui rigoris pag.* 99. edit. 1633. Qui ibidem subjicit: " In quo si me ratio defi„ ceret, id tamen abunde comprobant exempla Ordi„ num, qui reformationem captarunt ab ista tantum „ exteriori observantia regulari. Meminisse enim potes „ (ita loquitur ad suum Ethiconem) eorum qui à vi„ ginti quinque annis tentarunt suorum reformationes, „ ob idque severe regularem observantiam juxta Ordi„ nis instituta suis edixerunt, frequentiores congressus „ cum secularibus, itiones crebras ad amicos & man„ siones diutinas, certam religiosæ puritatis perniciem „ planissime vetuerunt, cælestium rerum meditatio„ nem, & corporis afflictationes desuetudine omissas ad „ reliquam Regulæ observantiam addiderunt. Diceres „ nullum hoc seculo specimen aliud reformationis san„ ctius vel religiosius excogitatum. At quam diuturna „ stetit hæc pulchra species reformationis? Semestris „ ut maximum, sensimque observantia revoluta est ad „ consuetudinem.

XX. Tertio, si de reformatione alicujus Ordinis agatur, ea non simul ad omnes sed pedetentim introducenda: Neque enim facile Religiosi alicujus Ordinis omnes & simul reformantur, aut à mitigata disciplina, solitaque vivendi norma abducuntur: sed pedetentim ab ea monitionibus & suasionibus suaviter abducendi sunt.

Uti enim advertit citatus auctor, " quia potissimum „ in animo consistit, isque liber & voluntarius ad re„ formationem adferendus est, neque omnibus tan„ quam cæleste quoddam beneficium inest, aut contra„ rio affectu obsistente inesse potest, fit ut universus „ aliquis Ordo ex tot hominibus sensu affectuque di„ versis compositus, simul statim restitui non possit, „ singulorum animis non ferentibus hanc morum reco„ ctionem & veluti repastinationem.

XXI. Hinc videmus, reformationes Ordinum, passim ab uno Monasterio inchoatas, sensim ac pedetentim ad plura Monasteria propagatas; imo & unius Monasterii reformationem subinde non ab omnibus: sed à quibusdam duntaxat, ac præsertim junioribus, laxiori disciplina necdum assuetis, primo fuisse susceptam: ipsosque Abbates aliosve Superiores etiam ipsam laxiorem disciplinam in Senioribus dissimulasse & tolerasse.

XXII. Ulterius, ut firmior esset Monasteriorum reformatio, jam pridem opportunum visum fuit, ut Monasteria eodem spiritu animata, & sub eadem severiori disciplina militare desiderantia, se in unam Congregationem redigant; ut ita communia inter Capitula Conventusque celebrantia communi opera & consilio reformationem, ipsamque puriorem disciplinam fovere & integram servare possent.

XXIII. Hinc ex reformatione Congregationem Cisterciensem, Bursfeldensem, & Windesemensem originem habuisse capite 2. notavimus; atque nostra pene ætate ortum habuit unio sive Congregatio quatuor Abba-

Abbatiarum sub nomine & patrocinio Beatæ Mariæ; scilicet S. Dionysii juxta Montes in Hannonia, S. Adriani Gerardimonte, affligemensis juxta Alostum, & S. Gisleni.

XXIV. Anno enim 1625. in Monasteriis S. Dionysii & S. Adriani suscepta fuit reformatio, quæ paulo post ad Monasterium Affligemense transivit, quando Cornelius Jansenius S. T. Doctor & Sacrarum Litterarum Professor Regius in hac Lovaniensi Academia, ac postmodum Iprensium Episcopus, piam illam ac numquam satis laudatam orationem de interioris hominis reformatione ibidem pronunciavit.

Hæc vero tria reformata Monasteria, ut se in suscepta reformatione firmarent, anno 1628. univerunt se, & in Congregationem redegerunt; cui se anno 1643. Abbas S. Gisleni cum suo Monasterio adjunxit.

XXV. Quod vero hæc Congregatio ad stabiliendam reformationem unice facta fuerit; solamque stabilitatem reformationis in hac unione ob oculos habuerint ipsius Congregationis Auctores, ex conditionibus & articulis ipsius unionis sat manifestum est.

Acta unionis sic incipit: " Ad stabiliendam reformationem introductam seu inchoatam in Monasteriis SS. Petri & Pauli Affligemensis, S. Dionysii in Borgueroia, & S. Adriani Gerardimonte Ordinis S. Benedicti, Prælati eorumdem Sequentes articulos conceperunt, & exacte in perpetuum observare promiserunt.

Deinde articulo primo statuitur: " Singulis annis Capitulum celebrabitur, in quo convenient præfati Prælati nec non Deputati singulorum Conventuum; ita tamen quod soli Prælati sint habituri vocem decisivam, alii tantum consultivam.

Quid vero in hisce Capitulis præcipue tractandum sit, sequenti articulo declaratur: " Tractabitur autem & ordinabitur in eisdem Capitulis de iis, quæ pertinebunt ad felicem statum præfatorum Monasteriorum, & *exactam observantiam dictæ reformationis*, juxta Regulam S. Patris Benedicti & Constitutiones seu declarationes super ea editas, & cum Regula impressas Tulli apud Simonem Belgrand anno 1625. quatenus nimirum concernunt ritus, mores, observantiasque Monasticas, & exceptis capitibus & articulis Constitutionum seu declarationum, qui tangunt jurisdictionem, regimen, exemptiones, & alia ejusmodi, textu Regulæ non specifice determinata.

Articulo V. hæc habentur: " Visitatores in prædictis Capitulis à Prælatis deputandi singulis saltem annis aut sæpius, si ita visum fuerit, prædicta Monasteria visitabunt, & corrigenda absque mora *secundum Regulam*, & præfatas Constitutiones seu declarationes supra receptas, debite corrigent.

Articulus decimus habet: " Nihil umquam fiet aut statuetur, quod directe aut indirecte vergat *in detrimentum reformationis*, pro cujus *conservatione* omnes strenue semper laborare tenebuntur.

Quæ omnia evincunt, unicum scopum institutæ hujus Congregationis fuisse, per eam firmius susceptam reformationem stabilire, & conservare atque promovere.

Ut vero ostendant, se nolle per hanc unionem subterfugere correctionem & vigilantiam Ordinariorum, articulo II. hanc expressam adjiciunt clausulam: " Per hæc omnia nihil intenditur, neque unquam quovis modo aut prætextu quidquam attentabitur, vel contra Jus Principis, vel contra jurisdictionem, sive auctoritatem Ordinariorum, neque etiam Archiepiscopi Mechliniensis, tanquam Prælati Monasterii Affligemensis. Sed omnia eorum jura & auctoritas (non modo Abbates confirmandi aut benedicendi, sed etiam Monasteria visitandi, defectus corrigendi, & quæcumque alia ad ipsorum jurisdictionem & officium pertinentia faciendi) integra & illibata manebunt, qualia erant ante reformationem: hoc unico excepto, quod nihil in ejusdem reformationis detrimentum dicti Ordinarii neque Archiepiscopus ut Prælatus Affligemensis agere vel pati poterunt.

XXVI. Denique, quia admodum difficile, imo pene impossibile est, ut in una Congregatione ac Conventu laxioris ac strictioris observantiæ Monachi concorditer vivant; aut reformatio stabilis maneat in Monasteriis, si illa à Superioribus non reformatis dependeant, idcirco Congregationes Monasteriorum reformatorum se paulatim à dependentia ac subjectione non reformatorum eximere studuerunt, atque Superiores suæ Congregationis accipere; quemadmodum & in recentioribus etiam nonnullis, ut Capucinis, Discalceatis, aliisque plurimis visum est; qui propterea tandem in Ordinem plane è non reformato seu *mitigato* distinctum transierunt, & à Sede Apostolica per speciales Bullas ab omni aliorum Superiorum non reformatorum subjectione & dependentia subtracti sunt.

XXVII. Sed sicuti difficile est integrum Ordinem collapsum simul reformare; atque ab inveterata vivendi norma ad strictiorem reducere; ita quoque summæ difficultatis est, Congregationem aut Ordinem jam multiplicatum in primævo reformationis spiritu conservare. Cum enim Ordo aut Congregatio est Conventibus multiplicata, natum est fieri ut sensim nonnulli irrepant, qui spiritu reformationis destituuntur; quique laxiorem vivendi disciplinam strictiori præferant; eamque sensim in alios etiam propagent juxta illud Apostoli: *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Gal. c. 5. v. 9. Quod maxime verendum in illis Ordinibus & Congregationibus, quorum Monasteria ita inter se uniuntur, sibique conjunguntur, ut Religiosi passim de uno ad aliud migrent: tunc enim contingit, ut si aliquot Monasteria reformationis spiritu destituantur, etiam alia facile per communicationem corrumpantur.

TITULUS XXXIII.

DE QUASI-REGULARIBUS.

CAPUT I.

De Patribus Oratorii.

1. *Sanctus Philippus Nerius sermones ad populum instituens Congregationi Oratorii initium dedit.*
2. *Postulatur à Florentinis ut Ecclesiæ eorum curam suscipiat.*
3. *Philippus postulatis annuens Congregationis fundamenta ponit.*
4. *Quam vivendi normam tenuerint primi Congregationis Patres.*
5. *Congregatio hæc specialem sibi Ecclesiam assignari petit, & suam Congregationem à Sede Apostolica confirmari.*
6. *Erigitur Congregatio auctoritate Sedis Apostolicæ; & Ecclesia Parochialis eidem unitur.*
7. *Eidem conceditur facultas condendi statuta.*

8. *Quan-*

8. *Quando prima Congregatio* Oratorii *plene formata?*
9. *Hæc Congregatio primitus specialia statuta non habuit.*
10. *Sub initium hujus seculi statuta collecta sunt, & à Paulo V. confirmata.*
11. *Institutum hoc in Belgium aliasque Provincias propagatum.*
12. *In Gallia alia Congregatio* Oratorii *instituta, & à Paulo V. probata.*
13. *Petrus Berullus hujus Congregationis Generalis institutus, & quæ ejus auctoritas?*
14. *Huic impartitur Pontifex auctoritatem, Congregationem ubique Terrarum instituendi, & statuta condendi; vel mutandi.*
15. *Hæc Congregatio à Neriana independens in varias Provincias propagata.*
16. *Cura Jacobi Boonen Archiepiscopi Mechliniensis hujus Congregationis fundamenta hic jacta sunt.*
17. *Accersitus è Gallia P. Bourgoin qui recenter institutas domos visitaret, & formaret.*
18. *Epistola Archiepiscopi ad Superiores domorum, ut Visitatori obediant.*
19. *Visitator hic è Gallia missus domos Oratorii Provinciæ Mechliniensis in unam Congregationem univit.*
20. *Hæc Congregatio amplectitur institutum Congregationis Gallicanæ; est tamen ab ea* independens.
21. *Nulla alia Congregatio hujus instituti est à Gallicana independens.*
22. *Domus instituti Neriani nullam inter se habent communionem; nec Congregationem Generalem constituunt.*
23. *Congregatio Oratorii nulla vota religionis, aut professionem religiosam in suis alumnis agnoscit.*
24. *Præcipuus scopus Congregationis est, alumnos suos functionibus Sacerdotalibus applicare: & quid Neriana hic præstet?*
25. *Congregatio Gallicana suos vult ad omnia munia Sacerdotalia obeunda esse paratos.*
26. *Vult ut hæc munia suscipiantur, & exerceantur ad nutum & arbitrium Episcoporum.*
27. *Describitur status Congregationis Gallicanæ & Belgicæ.*
28. *Regimen Congregationis quoad personas & res ipsas spectat ad Præpositos, & primario residet in Congregatione.*
29. *Quando, & qua forma indicenda Congregatio?*
30. *A Congregatione eligitur Præpositus, & duo Assistentes: Quæ horum auctoritas?*
31. *Præpositi est Superiores domorum constituere & mutare.*
32. *Ipsius est novos ad Congregationem admittere.*
33. *Præpositi est domos visitare; novas erigere non potest.*
34. *Cujus sit statuta condere?*
35. *Singularum domorum sunt immediati Superiores, iique* triennes.
36. *Quod horum officium?*
37. *Quomodo domus sibi mutuo in temporalibus succurrere debeant?*
38. *Quid Superiores præcipue inculcare debeant?*
39. *Ad Superiores spectat inferiorum Ministrorum deputatio.*
40. *Tempus* institutionis *supplet vices* novitiatus.
41. *Institutionis tempore elapso, probati Congregationi incorporantur; & quis hujus incorporationis effectus?*
42. *De Fratrum laïcorum incorporatione.*
43. *Incorporati pro libitu è Congregatione recedere possunt; sed non facile* inviti *dimitti.*
44. *Incorporati retinent rerum suarum dominium; & liberam de iis disponendi facultatem.*
45. *An divites de proventibus communibus domus vivere possint?*
46. *Disciplina vivendi ostendit, institutum Oratorii merito dici* Quasi-Regulare.

I. SANCTUS Philippus Nerius Presbyter Romanus, annis aliquot in Ecclesia sancti Hieronymi crebros ad populum sermones, & exhortationes, magno cum fructu & populi concursu habuit; atque nonnullos discipulos, qui in hoc opere assistebant, adscivit.

II. Deinde circa annum sexagesimum quartum decimi sexti seculi cives Florentini ejus fama excitati, illum conveniunt postulantes, ut Ecclesiæ suæ in Urbe Romana, quæ Sancti Joannis Baptistæ nomine celebris habetur, curam susciperet.

III. Philippus post maturam rei discussionem, & cum Deo factam consultationem, Florentinorum precibus annuit, sibique id placere dicit; cupere tamen aliquot è suis discipulis Sacerdotio primum initiari; seque præterea à templo S. Hieronymi haudquaquam recessurum eisdem significat. Accipiunt Florentini conditionem, domum ad habitandum attribuunt: stipendium unde vivant, offerunt. Tres igitur è suis Philippus Sacris initiari facit; inter quos unus erat Cæsar Baronius ob Annalium Ecclesiasticorum editionem toti orbi notissimus.

Cum his tribus ad Sacerdotium promotis, quibus alii duo se junxerunt, Philippus se ad domum à Florentinis assignatam contulit, communem victum instituit, atque Congregationem instituere aggressus est. Hæc ex vita ejusdem Sancti scripta per Antonium Gallonium, & descripta per Papenbrochium ad 26. Junii.

IV. Deinde *cap.* 8. *num.* 89. vitam occupationesque dictorum Sacerdotum ita prosequitur: "Qui Patres „ unanimes in Domino ambulantes, magno cum animorum fructu in Christi vinea excolenda apud Florentinos pro viribus laborare cœperunt: accedentium „ confessiones audire: Eucharistiæ Sacramentum, qui „ per Sacerdotium poterant, ministrare: à prandio ad „ Ecclesiam S. Hieronymi se recipere, ut ubi de more „ sermones de rebus piis ad multitudinem facerent. „ Dominicis diebus, præter Oratorii sermones quotidianos, modo Baronius, modo Bordinus in æde sacra „ Florentinorum, populo qui aderat cupidissime audiente, è suggestu concionabatur. Quibus rebus brevi factum est, ut tam Sacerdotum numerus, quam „ confluentium ad eum locum multitudo mirifice augeretur,

Deinde *num.* 90. ait: "Hoc quidem vivendi genere „ plures annos usi sunt Patres, eadem domo viventes, „ seque suaque Divino obsequio & animarum lucro „ tradentes. Erat omnium marsupium unum, communis mensa, eaque sobria ac frugalis: oratio & meditatio plurima: Sacerdotibus, qui illis initiis quinque „ erant, rem Divinam facientibus, cæteri aut quotidie, aut alternis diebus cœlesti pane reficiebantur. Id „ vitæ institutum ita multis probatum est, ut plerique „ ingeniis doctrinaque præstantes, cum Sacerdotes tum „ laïci, ultro sese in Patrum contubernium contulerint: „ non enim omnes religionis vinculis se astringere omnino audent. Hæc igitur fuere nostris hominibus „ Congregationis initia.

V. Porro cum maximus hujus Congregationis fructus continuo magis se manifestaret, nec tamen hactenus esset ei firmitas, nullaque propria Ecclesia, tandem circa annum septuagesimum quintum à Gregorio XIII. petierunt hujus Congregationis Sacerdotes, ut Ecclesiam Beatæ Mariæ *à Valli Cella* huic Congregationi assignare, ac in perpetuum unire vellet; atque in ea Congregationem Presbyterorum & Clericorum secularium *de Oratorio* nuncupandam, erigere & instituere.

VI. Huic petitioni annuens Gregorius, per Bullam quæ incipit, *Copiosus* 101. in Bull. Rom. in prædicta Ecclesia Congregationem Presbyterorum & Clericorum secularium *de Oratorio* nuncupandam auctoritate Apostolica

ſtolicâ perpetuò erexit & inſtituit: illique Congregationi ſic erectæ & inſtitutæ præfatam Eccleſiam cum onere curæ animarum Parochianorum, aliiſque omnibus & ſingulis oneribus & honoribus ac annexis, nec non omnibus bonis & proventibus auctoritate Apoſtolicâ conceſſit & aſſignavit.

VII. Inſuper eidem Congregationi illiuſque Rectori ac Presbyteris & Clericis pro tempore exiſtentibus liberam conceſſit facultatem, ut pro ſalubri ſtatu & directione ejuſdem Congregationis, illiuſque perſonarum, quæcumque honeſta & rationabilia Statuta & Ordinationes de novo edere, aut edita limitare aut mutare valeant; quæ à Sede Apoſtolica approbata ab omnibus inviolabiliter obſervari deberent.

VIII. Huic Congregationi ſic inſtitutæ & probatæ non ſtatim ſe junxit Philippus. Scribit enim Antonius Gallonius *cap.* 10. *num.* 126. " Quamquam Philippus „ omnium, quæ à ſuis alumnis apud Vallicellam gere„ bantur, auctor eſſet & dux; non tamen ita ſubitò ha„ bitationem templi S. Hieronymi ut deſereret, induci „ potuit; id enim multis annis poſt, Petri Donati Cæ„ ſii Cardinalis operâ impetratum eſt: anno ſcilicet 1583. „ Atque tunc primum Congregationis Corpus, arctio„ re vinculo colligatum, totum integrum, capite cum „ membris conjuncto, conſpici cœpit.

IX. Statuta aliqua, vivente Philippo, Congregationi præſcripta fuiſſe non legitur. " Etenim Philippus om„ nium conſilia pro cujuſque ingenio, ſolitus paterno „ moderari affectu, ſatis habuit ad pietatem ſimul in„ flammatos in ipſa rerum humanarum deſpicientia „ amore ferventiores videre ſuos & quæ diuturnâ expe„ rientiâ ad probitatem aſſequendam, Deumque pro„ merendum eis placere noverat, & indies prodeſſe, „ tanquam à Domini ſpiritu probare & confirmare.

X. Hæc ille, qui circa annum 1612. illa, quæ ipſe Philippus Nerius hac ratione condenda curavit, vel ab ejus inſtitutione inter Congregationis hujus homines conſuetudine recepta, ac deinceps perpetuò ſervata erant, in unum collegit, atque in ſeptemdecim capita diſtinxit: quæ Paulus V. poſt cognitionem aliquam auctoritate Apoſtolicâ etiam approbavit, illiſque omnibus & ſingulis perpetuæ & inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjecit, anno 1612. per Bullam, quæ incipit: *Chriſti Fidelium.* 92. in Bull. Rom.

Hæc ſunt Congregationis *de Oratorio* vulgò *Nerianæ* Statuta, quæ prædictæ Bullæ Paulinæ inſeruntur; & referuntur à Miræo inter Regulas & Conſtitutiones Clericorum in Congregatione viventium unà cum præfatione Collectoris, è qua præfatione ſuperiora verba accepta ſunt.

XI. Hæc Congregatio, quæ primum fundamentum Romæ in Eccleſia B. Mariæ *à Vallicella* accepit, longè lateque ſenſim ſuos palmites extendit non tantùm per Italiam, ſed in Belgium uſque.

Hujus enim Congregationis *Oratoria*, id eſt, quæ Statuta normamque ejus vivendi tenent, atque filias Congregationis Nerianæ ſe profitentur, hæc in Belgio enumerat Miræus:

Apriſcollenſe in Brabantia ab Alberto & Iſabella Belgarum Principibus fundatum ac dotatum; cum onere Parochiali. Duacenſe in Gallo-Flandria ab Hermano Ottembergio Epiſcopo Atrebatenſi fundatum anno 1626. Cervienſe in Hannonia cum onere Parochiali. Branienſe in Hannonia etiam cum onere Parochiali.

XII. Alia Congregatio ſub nomine *Oratorii* JESU CHRISTI *Domini Noſtri*, ſub initium 17. ſeculi inſtituta, & à Paulo V. per Bullam, quæ incipit: *Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ.* 91. in Bull. Rom. approbata eſt.

In hac Bulla ad poſtulationem Mariæ Reginæ Francorum & Henrici Pariſiorum Epiſcopi, Pontifex erigit & inſtituit unam Congregationem ſub nomine *Oratorii* JESU CHRISTI *Domini Noſtri*, in honorem, ait, „ *orationum*, quas in diebus carnis ſuæ fudit; ut ii qui „ Congregationem ipſam ingredientur, eundem Jeſum „ Chriſtum pro nobis in *oratione* poſitum & perno„ ctantem revereantur, atque etiam inſtituti, ad quod „ vocati ſunt, moneantur, & præſertim ſemper hanc „ præcipuam omnibus, communem & omni tempore „ congruentem Officii eorum partem, quæ in oratio„ nibus pro populo, ac in Dei laudibus celebrandis ver„ ſantur, habeant.

XIII. Adhæc cùm dicta Regina & Epiſcopus à Pontifice petiiſſent, ut Petro de Berulle Presbytero Pariſienſi (cujus miniſterium felici progreſſui & directioni ipſius Congregationis utile futurum confidebant) cura erectionis & inſtitutionis committeretur, Pontifex illorum precibus hac in parte annuens, eundem Petrum in Præpoſitum generalem hujus Congregationis deputat & aſſumit.

XIV. Impartitur itidem Pontifex auctoritatem dicto Petro, ut hanc Congregationem tam in civitate Pariſienſi, quàm in omnibus aliis civitatibus, oppidis, terris, & locis, ad quæ à locorum Epiſcopis vocatus fuerit, & non aliàs inſtituat.

Ipſi unà dans facultatem condendi nova Statuta pro felici directione & ſtatu Congregationum opportuna; factaque, edita & condita quoties pro rerum ac temporum qualitate & viciſſitudine, ſeu aliàs videbitur, corrigendi, immutandi, alterandi, aliaque omnia, & ſingula à ſimilium Congregationum, nec non quorumcumque Ordinum approbatorum Conſtitutoribus, aut aliis Superioribus etiam generalibus, de jure vel conſuetudine ſive ex privilegio aut aliàs quomodocumque fieri & exequi ſolita, faciendi & exequendi.

XV. Hæc Congregatio Oratorii Jeſu Chriſti Domini Noſtri planè independens à Romana, quæ à ſuo primo ſancto Inſtitutore dicitur *Neriana*, mox non tantùm per Galliam, ſed hoc etiam Belgium noſtrum propagata fuit. Domos ac familias à Congregatione progenitas recenſet Miræus loco citato, ſub titulo: *Congregatio* JESU CHRISTI *à Petro Berullo Cardinale inſtituta*, cap. 3.

XVI. Ad Belgium quidem, rogante ac inſtante zeloſiſſimo ac nominatiſſimo Mechlinienſium Archi Præſule Jacobo Boonen, miſſus fuit à Petro Berullo tunc S. R. E. Cardinale, Pater Franciſcus Bourgoing cum uno alterove Congregationis hujus Patribus, qui ſub auctoritate prædicti Archi Præſulis prima Lovanii anno 1626. Oratorii fundamenta poſuerunt; quæ poſtmodum Mechliniam anno 1629. deinde Bruxellas, aliaque loca vicina propagata ſunt.

XVII. Ut verò novellæ plantæ incrementum majus acciperent, atque adinſtar Congregationis Gallicanæ dirigerentur, eodemque ſpiritu animatæ cohærerent, dictus Mechlinienſium Archi-Præſul Superioribus Domorum Lovanienſis & Mechlinienſis ſignificavit datis litteris 21. Octobris 1631. quòd præfato Patri Bourgoineo (qui à Generali Congregationis Gallicanæ Viſitator generalis conſtitutus fuerat) dederit facultatem & auctoritatem, eaſdem domos tàm quoad ſpiritualia, quàm temporalia, quoad perſonas & res, viſitandi; ac in viſitatione corrigendi, immutandi, ſtatuendi & ordinandi, prout judicaverit; idque, quantùm poterit, conformiter Conſtitutionibus Congregationis generalis in Gallia habitæ; quæ omnia latiùs continentur in dictis litteris Archi Epiſcopi Mechlinienſis, quas hìc ex originali, quod aſſervatur in domo Lovanienſi, ſubjiciam.

XVIII. " Jacobus Dei & Apoſtolicæ Sedis gratiâ, „ Archiepiſcopus Mechlinienſis, omnibus & ſingulis „ Presbyteris & Clericis Congregationis Oratorii D. N. „ JESU CHRISTI, Domorum Lovanienſis & Mechlinien„ ſis noſtræ Diœceſis, Gratiam, Benedictionem, & „ Pacem in CHRISTO JESU, qui eſt pax noſtra.

" Cùm jam pridem plurimi in hac noſtra Belgica, & „ peculiariter in hac noſtra Diœceſi, ad pium aliquod „ Sacerdotum in Congregatione viventium Inſtitutum „ aſpirare præ ſe ferrent, qui propriæ perfectioni Sa-

„ cer-

„ cerdotali incumbendo, fervorem antiquæ pietatis in „ Clero renovare, ac velut ignem, quem Dominus „ misit in terras, accendere pro viribus studerent; il- „ lud autem Institutum à fel. mem. Eminentissimo Car- „ dinale Petro de Berulle cœptum, & in Galliis, Bur- „ gundia & aliis in locis longè latèque cum bono Chri- „ sti odore jam propagatum, maximè nostris desideriis „ conveniens esse cerneremus; utpote cujus sit pro- „ prium functiones Ordini Sacerdotali essentialiter con- „ venientes & sibi à Reverendissimis Hierarchis præ- „ scriptas exercere, eisdemque Reverendissimis in il- „ larum exercitio obedire, & ad illorum nutum præstò „ esse, nec non & alios Sacerdotes in usu scientiæ & in „ pietatis exercitiis instituere, atque omnem pro modu- „ lo suo operam Pastoribus aliisque curam Animarum „ habentibus impendere, & opem ferre; ad præfatum „ Cardinalem, velut ad fontem, unde Congregationis „ illius spiritus manavit, recurrendum esse, cum bonâ „ eorum, ad quos spectat, veniâ duximus. Qui qui- „ dem nostris benignè votis annuens Reverendum ad- „ modum Patrem Franciscum Bourgoing unum è pri- „ mis hujusce spiritalis ædificii vivis lapidibus, atque in „ multis aliàs probatum, cum uno aut altero suæ Con- „ gregationis in has partes, rei hujusce causa, desti- „ navit. A quo, sub nostra auctoritate, prima, Lo- „ vanii, Oratorio Fundamenta posita, & postmodum „ Mechliniæ, & aliis in locis collocata fuerunt, adeo „ ut felicioris & amplioris indies progressus major spes „ affulgeat. Cùm insuper à Reverendissimo Patre Ge- „ nerali dictæ Congregationis in Gallia factâ potestate, „ tanquam primus ejusdem Assistens & Visitator Ge- „ neralis ad universas domos, non sine fructu & reno- „ vatione animorum, idem P. Bourgoing nuper mis- „ sus fuerit, & postmodum habita sint ejusdem Con- „ gregationis generalia Comitia, in quibus multa ad „ bonum illius regimen & ordinationem constituta fue- „ runt. Ut hæ novellæ plantæ in agro nostro, divinâ „ irrigante gratiâ, incrementum, ad Christi Domini „ gloriam, accipiant; & quatenus opportunum sit, „ adinstar ejusdem Gallicæ Congregationis, dirigan- „ tur, eodemque spiritu animatæ cohæreant, eidem „ Reverendo Patri Superiori Domorum Lovaniensis „ & Mechliniensis nostræ dictæ Diœcesis, easdem tam „ quoad spiritualia, quam temporalia, quoad perso- „ nas & res nostrâ Auctoritate, visitandi, & in Visita- „ tione corrigendi aut immutandi, quæ correctione, „ aut immutatione indigere judicaverit, nec non sta- „ tuendi & ordinandi, quantùm fieri poterit, confor- „ miter Constitutionibus dictæ Congregationis gene- „ ralis in Gallia habitæ, aliaque monita & Statuta pia, „ & patriæ moribus convenientia dandi, omnia à no- „ bis postea videnda, ac probanda, & confirmanda „ facultatem concedimus; ac singulos & omnes dicti „ Oratorii in hac nostra Diœcesi in Domino plurimùm „ exhortamur, ut in ejus honorem, qui fuit *obediens* „ *usque ad mortem*, hanc visitationem, debita cum „ animorum submissione & devotione suscipiant, & „ omnia in illa, ut suprà, statuta & ordinata humiliter „ observent. Ita Deus & Pater Domini nostri Jesu „ Christi benedicat vos in omni benedictione spiri- „ tuali in cœlestibus in Christo Jesu. Datum Lova- „ nii nostræ Diœcesis sub manu & Sigillo nostris, an- „ no Domini millesimo sexcentesimo trigesimo pri- „ mo, die vigesimâ primâ Octobris. Rev. P. Fran- „ ciscus Bourgoing. Jacobus Archiepiscopus Mech- „ liniensis. De Mandato Illustriss. & Reverendiss. Do- „ mini Archiepiscopi, Tim. Hojus Secret. 1631.

XIX. Post varias visitationes, in quibus etiam pia valde ac utilia exercitia & ordinationes pro directione Domorum illarum præscripsit; nec non post habitas multiplices deliberationes, tandem anno trigesimo quarto decimi septimi seculi visum fuit dicto Patri Bourgoineo, nec non Mechliniensium Archiepiscopo, & Antonio Triest Gandensium Antistiti (in cujus etiam Diœcesi nonnullæ Congregationis Oratorii Domus erectæ erant) particularem Congregationem ex omnibus Domibus seu familiis in Diœcesi Mechliniensi & Gandavensi, aut etiam aliis Archiepiscopo Mechliniensi suffraganeis, jam institutis aut posthac instituendis erigere; prout dictus Bourgoineus erexit, probantibus dictis Prælatis; eique Constitutiones decem capitibus comprehensas præscripsit; quibus & hodie hæc Congregatio utitur & regitur.

XX. Voluit quidem ut in omnibus, quantùm fieri posset, esset hæc Congregatio conformis Congregationi Gallicanæ, ejusque spiritu animaretur; sed eam tamen in regimine à Congregatione Gallicana independentem esse voluit.

Unde in dictis Constitutionibus habetur *c.* 4. " Domus *Oratorii Domini* Jesu erectæ vel erigendæ in „ *Provincia* Mechliniensi, constituent simul unam Con- „ gregationem à *nulla* alia *dependentem*.

XXI. Et quidem hæc unica est Congregatio à Gallica progenita, ejusque vivendi normam imitata, quæ ab ea sit independens.

Sunt enim & aliæ Congregationes ejusdem Instituti, quæ è pluribus particularibus domibus sive familiis unam Congregationem constituunt; atque unum Præpositum Congregationis habent, qualis in Hannonia est Congregatio Montensis; sed omnes hæ à Congregatione Gallicana dependent, atque Præpositum hujus Congregationis pro suo Generali agnoscunt; à quo etiam Præpositi singularum Congregationum confirmationem accipere debent: secùs Præpositus Congregationis Provinciæ Mechliniensis, ut infrà dicetur.

XXII. Hæc dependentia & unio minor est inter Domos, quæ normam vivendi Congregationis Romanæ sive Nerianæ sequuntur.

Hæ enim Domus omnes separatim & per se independenter planè à se mutuò per suos respectivè immediatos Superiores reguntur, sine ulla ab alia dependentia aut mutua unione; ideóque nec ulla harum domorum sive familiarum nota communia aut generalia comitia; nullusque generalis Præpositus aut Superior, qui omnibus familiis intendat.

XXIII. Congregationi Oratorii tam Romanæ, quàm Gallicanæ, atque ab his progenitis Congregationibus commune est, quòd Congregationi adscripti, nullo Religionis voto, aut religiosâ professione Congregationi obstringantur; sed in simplici ac primævo statu Sacerdotali ac Clericali vivant; imò nec ulla similia vota Congregatio admittere queat; sed " ipsa Congre- „ gatio in primævo & puro statu Sacerdotii, quale „ Christus Dominus instituit, & in Ecclesia sua reli- „ quit, nihil addendo, vel detrahendo, perpetuò sit „ permansura, adeò ut quocumque loco & tempore & „ Congregationis Conventu, nulla in ea *professio* sive „ *vota* admittantur: & casu, quo aliqui *professionem* emit- „ tere vel admittere vellent, quamvis essent plures nu- „ mero, ipso tamen facto è corpore Congregationis se- „ parati erunt, & bona quælibet & cujuscumque natu- „ ræ ac domos, cæteris, qui in primævo instituto ac purè „ Sacerdotali, licèt pauciores numero remanserint, re- „ linquere tenebuntur. " Ita Constitutiones Congregationis Belgicæ *cap.* 2. quæ iisdem penè verbis in Statutis Nerianis exprimuntur *cap.* 4.

XXIV. Presbyterorum verò hæc Congregatio potissimùm instituta fuit, ut in communi viventes functionibus Sacerdotalibus fructuosiùs & cum majore populi ædificatione incumbere possent.

Nerianæ seu Romanæ Congregationis scopus sive spiritus fuisse videtur, Parochialis alicujus Ecclesiæ curam agere, eamque dirigere; nequaquam verò omnibus indifferenter Sacerdotalibus functionibus applicari.

Hinc in Congregationis statutis *c.* 8. legitur: " Cùm „ sint multi in Ecclesia Dei, qui audiendis Monialium „ confessionibus aut dant operam, aut dare optimè pos- „ sint;

„ sint; propterea ne quis ab instituto Congregationis „ nostræ proprio possit abduci, statutum est, ne no- „ strorum aliquis sese obliget aut dedat confessionibus „ audiendis, moribus reformandis, rebusque earum „ gerendis. Idem dicimus de Seminariis, Collegiis, „ Congregationibus, Societatibus, aut aliis Universi- „ tatibus, rebusque earum quomodolibet tractandis.

Hinc passim domus seu familiæ hujus Neriani instituti uni Ecclesiæ Parochiali regendæ præfectæ sunt, eamque jure Parochiali regunt; nullas præterea hierarchicas functiones obeuntes.

XXV. At Congregationis Gallicanæ, & Belgicæ ab ea progenitæ præcipuum Institutum est, ut illis adscripti omnibus quibuscumque functionibus hierarchicis, ad quas ab Episcopis locorum vocabuntur, applicentur.

Unde in Constitutionibus Congregationis nostræ Belgicæ sive Provinciæ Mechliniensis, unus è præcipuis finibus institutæ Congregationis assignatur, " ut omnia „ quæ sunt Sacerdotum munia & functiones, ex fonte „ gratiæ & Spiritu Christi summi Sacerdotis & Sacer- „ dotii institutoris peragat: hinc Congregatio gratiæ „ spiritum & institutum *Catholicum* seu *universale*, non „ autem ad certas aliquas functiones limitatum, habet. „ *Cap.* 8.

Deinde tanquam consequens subjicitur: " Proinde „ mores regionis & ritus Ecclesiæ loci, in quo fundata „ est, quantum potest & decet, sequitur, ac etiam *om-* „ *nia planè* munia Ordini Sacerdotali aut Pastorali offi- „ cio convenientia (uti sunt SS. Sacramentorum admi- „ nistratio, prædicandi, exhortandi, catechizandi mu- „ nus, juventutis institutio, Monialium directio, & „ hisce similia) exercere potest, & sese ad ista ministe- „ ria paratam exhibere debet.

XXVI. Has autem functiones non nisi ad arbitrium & nutum Episcoporum exercendas ac subeundas eadem Congregatio profitetur, his verbis in citato capite 8. expressis: " Ad illas porrò functiones obeundas, nul- „ lam Congregatio facultatem, jurisdictionem aut po- „ testatem sibi vindicat, aut propriam habet à summo „ Pontifice, sed omnimodam accepit à Reverendissimis „ Dominis Episcopis, ita ut ipsi non tantùm impedien- „ di, prohibendi, interdicendi; sed etiam præcipien- „ di, injungendi, & in virtute sanctæ obedientiæ ad „ exercenda dicta munia Sacerdotalia & Pastoralia, ubi „ & quæ expedire videbuntur, obligandi erga Con- „ gregationem, & singulos ex ea, auctoritate polleant. „ Intendit namque Congregatio, quantum in se est, „ normam vitæ Sacerdotalis ad primævam Christi Do- „ mini institutionem continuâ priorum & puriorum „ temporum praxi observatam reducere, ac ad origi- „ nem sui revocare principii, & votum seu promissio- „ nem obedientiæ, quam Sacerdotes in consecratione „ emittere solent, quasi renovare, & in praxim om- „ nino reducere. Ut sicut Religiosi postmodùm in Ec- „ clesia magno ejus bono exorti, ex vi votorum suo- „ rum, Prælatis suis per omnia obediunt, ita sint in „ hac Congregatione è Clero simul viventes, qui Re- „ verendissimis Dominis Episcopis in usu sui Ordinis „ omnino & immediatè subjaceant, eisque ex amore „ ejus, qui Patri suo *obediens fuit usque ad mortem*, ad „ Philip. c. 2. v. 8. planè submittere se debeant: unde „ ipsi Reverendissimi Domini Episcopi plures ad manum „ semper habeant operarios, quibus ad omnia munia „ prædicta uti possint ad nutum.

XXVII. Quare in ipsa præfatione harum Constitutionum declaratur, quod hujus Congregationis, sta- „ tus firmus & perpetuus alius non est, *Quàm Insti-* „ *tutum Sacerdotum vel ad Sacerdotium aspirantium* „ *simul & in communi viventium, sub directione Præ-* „ *positorum sive Superiorum*, & sub plena auctoritate „ & Jurisdictione Illustrissimorum seu Reverendissi- „ morum Hierarcharum: quorum principale & præ- „ cipuum institutum sit perfectioni Sacerdotali tota- „ liter incumbere, & in humilitatis spiritu ac piæ vitæ „ studiis Altissimo famulatum exhibere, singulasque „ actiones & functiones Ordini Sacerdotali propriè „ convenientes, sibi à Reverendissimis præscriptas & „ non aliàs amplecti, nec non Sacerdotum & aliorum „ ad Sacros Ordines aspirantium in usu præsertim sci- „ entiæ & in pietatis exercitiis institutioni vacare, „ &c.

XXVIII. Porrò hæc omnimoda in exercitio functionum Sacerdotalium ab Episcopis dependentia nequaquam impedit quominùs directio, " sive regimen „ Congregationis quoad personas, bona, & domus ad „ ejusdem Præpositos spectet: cujus quidem directio- „ nis potestas primaria in ipso corpore sive Conventu „ Congregationis legitimè convocatæ, cui etiam Præ- „ positus Congregationis suberit, & in quo pluralita- „ tem suffragiorum tenebitur sequi, residere decerni- „ tur. „ Ita Constitutiones Belgicæ *cap.* 2.

XXIX. Convocatio verò Congregationis juxta dictas Belgicas Constitutiones fieri debet uno quoque trien- „ nio de consensu Episcoporum, loco & die indicen- „ dis ab ejusdem Patre Præposito, neque ultra tres men- „ ses post expletum triennium prorogari potest.

Penes Congregationem legitimè convocatam est jus eligendi Præpositum Congregationis; " Qui debebit „ pro hac Mechliniensi Diœcesi per Archiepiscopum „ confirmari; imò & pro Provincia, petito tamen „ prius consilio Episcopi Ordinarii ejus, qui electus erit, „ si is alterius, quam Mechliniensis Diœcesis in hac „ Provincia fuerit. „ *cap.* 4.

XXX. Præter Præpositum, à Congregatione legitimè convocata & congregata ex pluralitate suffragiorum, eliguntur duo *Assistentes*, qui Præposito in negotiis dirigendis assistant.

Hi unà cum Præposito in omnibus deliberationibus circa res *temporaneas* jus habent vocis *decisivæ*: " Quo- „ ad spiritualia verò, directionem, ordinem, politiam „ & regulas, & res hujusmodi, etiam exteriores, *con-* „ *sultivæ* solùm.

XXXI. Solius item Præpositi est, Superiores domorum ab Episcopis loci approbandos constituere, vel destituere, seu deponere & mutare, quandocumque judicaverit: idem tamen ex causa faciendi jus est etiam penes Congregationem convocatam.

XXXII. Item ejusdem Præpositi est, quos à Deo vocari viderit, admittere; & alia omnia circa personas, domos, spiritualem profectum & bona Congregationis, ex consilio tamen Assistentium peragere.

XXXIII. Præterea quamvis Congregatio à visitatione Episcopi non eximatur, nihilominus quoad ea, quæ sunt directionis, jus etiam visitandi ad Præpositum Congregationis spectat; qui à visitatione domestica per se, vel alium nunquam prohiberi potest; eamque ad minimum unoquoque triennio instituere debet.

Novas domos erigere solus Præpositus non potest; sed id ad Episcopos loci Ordinarios spectat.

XXXIV. Nova statuta quoque & leges condere ad solam Congregationem convocatam spectat, postmodum ab Episcopis confirmanda: potest tamen Præpositus mandata & ordinationes ad tempus seu usque ad proximam convocationem servandas, ad omnes domos, modò his Constitutionibus ac Episcoporum auctoritati nihil detrahant, destinare.

XXXV. Præter generalem Congregationis Præpositum, penes quem omnium domorum totiusque Congregationis cura & directio quædam eminens residet, sunt insuper singularum domorum sive Conventuum immediati Superiores: quorum tempus Superioritatis triennio concludi debet; & ad secundum triennium tantummodo & non ultra prorogari potest.

XXXVI. Horum proprium officium est " personas „ & domos suæ curæ commissas tam quoad spiritualem „ statum, quàm quoad temporalium administrationem „ diri-

„ dirigere & conservare, & quantùm in se est, pro-
„ movere. „ *Cap.* 6.

Quoad temporalem tamen domorum statum aut exteriorem earum faciem, nihil innovare aut mutare, vel contractum aliudve negotium notabile res temporales spectans concludere, sine auctoritate Præpositi Congregationis possunt.

XXXVII. Licèt singulæ domus seu familiæ sua habere soleant bona separata; tamen quia in unam Congregationem omnes sunt unitæ, ut unitas spiritûs per charitatis vinculum conservetur, & fortiùs colligetur, monentur Superiores domorum, " ut studeant & se „ invicem charitate complecti, atque etiam quando „ secundùm Deum se posse judicabunt, præsertim „ cùm domus certis & perpetuis redditibus fundatæ „ erunt, aliqua domibus magis indigentibus subsidia „ temporalia præstare ex iis, quæ honestæ & mode„ stæ suarum sustentationi & intertentioni superesse „ possent.

XXXVIII. In spiritualibus studium Superiorum eò præcipuè collimare debet, ut Spiritum vitæ Jesu Christi D. N. Sacerdotis in æternum, in suis excitent; atque intendant maximè Animarum profectui & perfectioni, occurrendo omnibus impedimentis, succurrendo infirmitati & necessitatibus singulorum: denique firma in illis solidæ virtutis, veræque pietatis fundamenta jaciant & stabiliant.

XXXIX. Ad domorum Superiores prætereà pertinet, inferiores quoscumque singularum suarum respectivè domorum ministros sive officiales instituere, & mutare prout judicaverint; & illis in eorum exercitio superintendere, eosque dirigere, atque defectus supplere.

XL. Quia Congregatio *Oratorii* nulla Religionis vota, nullamque religiosam professionem agnoscit, idcircò nec propriè *novitiatum* habet; ne tamen haud probati Congregationi incorporentur, probationis tempus præmitti quoque voluit, quod *institutio* dicitur; eò quòd illo durante in exercitiis pietatis, aliisque ad Congregationem spectantibus functionibus *institui* debeant, & probari.

Hoc *institutionis* tempus ex præscripto Congregationis Belgicæ extenditur ad triennium cum trimestri, ad honorem ejusdem spatii vitæ conversantis Jesu Christi in terris, quo suos Apostolos formavit atque instituit.

XLI. *Institutionis* tempore elapso, si reperti sint tales, qui Congregationi judicentur convenire, " Sacer„ dotes vocem activam habebunt, atque omnes cen„ sebuntur *incorporati*: nec poterunt quacumque oc„ casione è Congregatione dimitti, nisi ob causam val„ de notabilem, quæ de novo acciderit, & talis à Pa„ tre Præposito Congregationis, nec non à tribus Pa„ tribus domorum, in quibus illi habitarent, judica„ ta sit, vel ab ipso solo, si res communicari non pos„ sit. „ *Cap.* 9.

XLII. Fratres verò *servientes* sive Laïci debent scripto declarare, se nullâ spe mercedis velle servire: atque per duos ut minus annos conversari & servire debent in habitu seculari, & tunc vestiri poterunt, & post duos alios annos censebuntur *incorporati*: nec dimitti poterunt nisi ob rem valdè gravem, & modo, quo Sacerdotes, aut ad Sacerdotium aspirantes. Poterit tamen Præpositus dispensare ut citiùs vestiantur, vel etiam tempus prorogetur. *Cap.* 10.

XLIII. Porrò quamvis jam *incorporati*, è Congregatione nisi ob gravem causam inviti dimitti nequeant, ipsi tamen nullâ assignatâ causâ semper pro libitu è Congregatione recedere possunt.

XLIV. Adhæc cùm nullum paupertatis votum emittant, per hanc *incorporationem* nihil perdunt aut amittunt de suis juribus, gradibus, Beneficiis, aut bonis temporalibus; de quibus etiam liberè, non secus ac alii Clerici seculares disponere possunt.

XLV. Si, qui tamen redditus sufficientes vel ex Beneficiis, vel ex patrimonio habent, meritò tantùm in commune conferent, quantùm eorum necessitatibus impendi debet, ne aliàs ex proventibus communibus in usum pauperum destinatis viventes, suum censum cum aliorum detrimento augere velint.

Qua de re in Statutis Congregationis Nerianæ *cap.* 8. hæc leguntur: " Quicumque admittuntur in Con„ gregationem, sciant cujuslibet anni redditus expen„ dendos in bonos, quos ipsi judicaverint, usus, ne„ que quidquam cumulandum: ne quis scilicet è no„ stra Congregatione ullam curam ponat in divitiis pa„ randis: imò verò ex censu pro suis cuique facultati„ bus in commune commodum Congregationis libe„ rè conferendum est. Quod à nostris adeò servatum „ est hactenus, ut si quis ob inopiam id non præstite„ rit, vel præstare intermiserit, statim atque de suo „ abundantior quoquo modo factus est, pecuniam pro „ rata portione dare ac solvere non destiterit. Ita eis „ conveniens ac consentaneum semper visum est sti„ pendiis propriis militare, & à rebus etiam Congre„ gationis tanquam ab alienis abstinere, quibus ipsa de„ bet, imprimis non habentes unde vivant, sustentare „ suos.

Hæc planè consona sunt regulis, quas in rebus temporalibus dispensandis observare debebant Canonici in communi viventes (quorum vivendi normam Congregationis hujus Presbyteri æmulantur), quarum summarium *cap.* 107. in Synodo Aquisgranensi expressum ita habet: *Cum quo damno animæ suæ ab Ecclesia, quæ pauperes pascit, accipiunt illi, qui sibi de suo sufficiunt.*

Porrò sicuti Canonici in *communi* viventes, licèt non essent verè *Regulares*, utpote voto paupertatis non adstricti, tamen quasi Regulares reputabantur; atque propterea eorum domus tunc *claustra*, *Monasteria* & *Abbatiæ* dicebantur; & eorum Superiores *Abbates*; quidni ob earundem vivendi rationem Monasticæ disciplinæ multùm similem, Sacerdotes Oratorii dicantur *quasi Regulares*?

Unde videmus, quod etiam subinde quasi pro Regularibus aliquatenus reputentur; atque in eorum admissione ipsi Magistratus adjiciant modificationes similes iis, quæ Regularium admissioni adjici consueverunt; cujus exemplum suprà *Tit.* 24. *cap.* 3. *n.* 16. relatum est.

XLVI. Hactenus tamen dicta sufficienter ostendunt, Institutum Oratorii nullatenus dici posse institutum *Religiosum*, prout id hodie accipitur, utpote ipsa Religionis substantialia vota non agnoscens. Si tamen vivendi disciplina in ipsis Constitutionibus præscripta, & hucusque observata attendatur, apparebit, eam esse planè conformem cum disciplina Clericorum & Canonicorum in communi viventium, quam Synodus Aquisgranensis anno 816. expressit; & compendiosè descripsi in Dissertatione Canonica de Instituto Canonicorum *parte* 3. *cap.* 6. §. 2.

CAPUT II.

De Canonissis.

1. *Canonissarum Belgica Collegia.*
2. *Judicium Miræi de Canonissarum origine.*
3. *An hodierna Collegia Canonicarum fuerint Monasteria* duplicia *Sanctimonialium & Monachorum.*
4. *An Canonissæ hodiernæ successerint Sanctimonialibus? & quo tempore primùm audiri cœperit nomen* Canonicarum?
5. *Canonissis in Synodo Aquisgranensi Seculo IX. Regula præscripta; sed ab his multùm desciverunt hodiernæ.*

6. Ca-

6. *Canonicæ, de quibus Synodus Aquisgranensis, votum* perpetuæ *castitatis & stabilitatis emittebant.*
7. *Disciplinam plane Regularem & communem vivendi normam observabant; neque* ignobiles *excludebantur.*
8. *In Canonicarum Monasteria, virorum introitus solicite cavetur.*
9. *Erant Sanctimonialibus similiores, quam hodiernis Canonicis.*
10. *In quo à veris Monialibus differrent?*
11. *Quamdiu disciplina hæc inter Canonicas fuerit servata?*
12. *Ad exemplum Canonicorum videntur Canonicæ seculo XII. & XIII. ad vitam singularem transiisse.*
13. *Exemplo Canonicorum cœperunt Canonicæ se à voto castitatis eximere.*
14. *Ad exemplum Canonicorum singulariter viventium, Canonicæ dictæ sunt seculares.*
15. *Canonicarum secularium meminit seculo XIII. Bonifacius VIII.*
16. *Quomodo seculo XIII. ad vitam secularem transiissent Canonicæ; & quæ earum vivendi norma?*
17. *Ad Collegia Canonicarum hodie nonnisi* nobiles *puellæ admittuntur.*
18. *Ad nuptias transire possunt, excepta Abbatissa, & quibusdam Officialibus: & quæ hujus exceptionis ratio?*
19. *Quis hodiernus Canonicarum vestitus?*
20. *Canonici hodie Collegiis Canonicarum adjuncti; quod eorum officium?*
21. *Unde contingat Canonicos à Canonissis despici?*
22. *Abbatissa aliquando jurisdictionem in Clericos exercet.*
23. *De Jurisdictione Abbatissæ Collegii Canonicarum Nivellensis.*
24. *Qualis data sit, & hodie competat Collegio Canonicarum Montensi.*
25. *Malbodiensium Canonicarum Jurisdictio.*
26. *Canonicæ seculares ex mente Fundatorum debent etiam* canonice *vivere.*
27. *Eas reformari seculo XVI. desideravit Synodus Coloniensis.*
28. *Quid in illis observatum voluerit Synodus Augustensis?*
29. *Collegium Canonicarum, abjecta vita seculari, ad Regularem transivit.*
30. *Collegia Canonicarum reputantur corpus* Ecclesiasticum.
31. *Abbatissæ horum Collegiorum ad Synodos vocantur.*
32. *Collegia hæc solent esse sub* immediata *Principis protectione; & consequenter sine ejus consensu visitare nequeunt.*

I. HABEMUS hic in Belgio nostro nonnulla Canonicarum sive Canonissarum Collegia, quæ una cum aliis in Germania & Lotharingia fundatis & hodiedum exstantibus recenset Miræus ad calcem notarum in Regulam Canonicorum. Et in notis ad *caput* 13. *Cod. Donat.* de Canonissis Belgicis, hæc habet: "Canonissarum nobili stirpe progenitarum, quæque ad „ nuptias transire possunt, Collegia in Hannonia sunt „ duo, Montense, & Malbodiense: totidem in Comitatu Namurcensi, Andennense & Monasteriense, & „ unum in Brabantia Nivellense, omnium apud Belgas „ (ut arbitror) antiquissimum.

II. De origine Canonicarum hæc scribit idem Auctor libro de Collegiis Canonicorum *cap.* 19. "Non sum „ nescius multos contendere olim Canonicarum istarum, ut cæterarum virginum Collegia, si non omnia, saltem pleraque *voto* sese *castitatis perpetuæ* solita obstringere, etsi id ipsæ Canonicæ ægre forsan „ admittant.

III. Vir eruditus Joannes Mabillonius de Canonicarum exordio differens, contendit in plerisque Canonicarum Collegiis primitus fuisse ordinatas *Sanctimoniales* sub Regula S. Benedicti; iisque Monachos Præfectos; atque ita primitus fuisse *duplicia* Monasteria, scilicet Sanctimonialium & Monachorum. "Quemad- „ modum, ait, in Belgica provincia successerunt Col- „ legia *Canonicarum* Monachabus, ita & Monachis „ Canonicorum Conventus: ut sicut primitus Monachi „ Monachabus, ita postmodum Canonici Canonicabus „ Sacramenta administrarent. Puellas in illis Cœnobiis „ degentes (pergit Mabillonius) velo consecratas & „ voto castitatis obstrictas fuisse, clarius est, quam ut „ probatione indigeat.

IV. Hæc ille in præfatione ad seculum II. Benedict. *n.* 32. qui & alibi asserit: "Ante seculum IX. inaudi- „ tum fuit in Galliis Canonicarum nomen & institu- „ tum: audiri primum cœpit in Concilio Cabilonensi „ (anno 813. habito) quod Sanctimonialibus à primæ- „ va religione deficientibus, & Canonicas sese jactanti- „ bus, primum *instructionem pro Sanctimonialibus, quæ* „ *se Canonicas vocant*, *cap.* 53. ac sequentibus præscrip- „ sit. Notanda capitis 53. hæc verba, „ *Libuit namque huic sacro Conventui quasdam admonitiunculas breviter iis* SANCTIMONIALIBUS *scribere, quæ se* CANONICAS VOCANT: *quoniam hæ quæ sub Monasticæ regulæ norma degunt, totius vitæ suæ ordinem in eadem quam profitentur regula scriptam habent.* "Novum er- „ go, inquit Mabillonius, tum erat Canonicarum no- „ men, nova Religio, quibus Concilium dictat regu- „ las, quas Ludovicus Augustus anno post tertio, in „ Concilio Aquisgranensi (in quo sua Canonicis, & „ sua Canonicabus regula condita est) explicari cura- „ vit. „ In observationibus præviis ad vitam S. Gertru- „ dis *ad an.* 658. sec. II. Benedictinorum.

Itaque si Mabillonio credimus, circa seculum IX. quædam Sanctimonialium Monasteria in Canonicarum Collegia, quemadmodum nonnulla Monachorum in Canonicorum Capitula, degenerarunt.

V. Quidquid sit de hac Mabillonii opinione, id satis constat, Canonicas quibus in Synodo Aquisgranensi anno 817. Regula præscripta fuit, multum in vivendi disciplina ab hodiernis Belgicis Canonicabus fuisse diversas.

VI. Imprimis Canonicæ de quibus Synodus, non secus ac reliquæ Sanctimoniales, *perpetuo* castitatis vinculo obstringebantur; uti constat ex *cap.* 8. *Regulæ*; ubi præcipitur, ut non facilis ab Abbatissis detur ingressus iis, qui Monasteria expetiverint: "Quia, ait, „ postquam se Domino in hac militia devinxerint, ne- „ quaquam sibi licitum erit propriis uti consiliis, nec „ secularibus penitus implicare posse negotiis; nec fre- „ quentiam virorum, aut collocutionem familiarem „ absque causa inevitabili habere debent. Proinde scru- „ tentur prius arcana cordis sui, simulque super adno- „ tatas SS. Patrum sententias assidua meditatione perle- „ gant, ne inconsulte & minus caute *vinculum continentiæ* & virginitatis arripientes, redeant post satan, & „ fiant sicut canis reversus ad vomitum.

VII. Debebant in Monasteriis *jugiter* residere. Vestibus *nigris* utebantur. Omnes *in communi* dormitorio, sed singulæ in singulis lectis dormiebant. In refectorio quotidie *pariter* reficiebantur, nisi cum infirmitas, aut ætatis imbecillitas id facere prohibuisset. Omnes *sibi* charitatis officio vicissim *serviebant*. Illis in refectorio comedentibus & silentium religiose tenentibus, continuatim legebatur lectio. Ad collationem quotidie veniebant: & hanc institutionem seu Regulam sive aliarum scripturarum lectiones perlegebant, & de animæ suæ salute petractabant, ubi etiam delinquentes juxta modum delicti corripiebantur: uti hæc omnia constant ex *cap.* 10. Regulæ: ex quo pariter intelligitur, quod non tantum nobiles, sed & ignobiles in Canonicarum Cœnobia admitterentur. *Nobiles genere*, ait, *nequaquam ignobilioribus se præferant, scientes quia personarum acceptor non est Deus.*

VIII. Sedulo curabatur, ut virorum ad Monasteria Canonicarum non pateret accessus; omnisque virorum familiaritas & conversatio caveretur *cap.* 19. 20. & 26. Regulæ. Quin & *capite* 27. decernitur, ut "Presbyteris, „ qui ipsis Missarum solemnia celebrare debent, extra „ Monasterium sit locus, & Ecclesia, ubi cum ministris „ suis habitent, & Divinæ servitutis obsequium ex- „ pleant: & non nisi statuto tempore Monasterium in- „ grediantur puellarum, & cum eis Diaconus tantum „ & Subdiaconus, qui scilicet & vitæ honestate clares- „ cant, & non se, sed JESUM CHRISTUM amare „ cupiant; nec sua quærant, sed quæ JESU CHRISTI: „ & non amplius ibi immorentur, nisi in Missarum ce- „ lebrationibus ad Sanctimoniales publice faciendis, „ quibus rite & devote celebratis, illico foras egre- „ diantur. Sanctimoniales namque velo ante posito, ut „ moris est, Horas Canonicas & Missarum solemnia „ celebrent. Sed & hoc caveant, ut nulla illarum cum „ iisdem Presbyteris, eorumque ministris aliquam ser- „ mocinationem familiarem habeat. Si qua igitur pec- „ cata sua Sacerdoti confiteri voluerit, id in Ecclesia „ faciat, ut ab aliis videatur, sicut in dictis SS. Patrum „ continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id „ facere necesse est.

IX. Hæc omnia sat ostendunt, Canonicas, quales Regula Aquisgranensis describit, multum ab hodiernis in vivendi norma fuisse distinctas; magisque *Sanctimonialibus* & *Monialibus*, quam modernis Canonicabus fuisse similes; unde etiam passim *Sanctimoniales*; earumque Collegia *Monasteria* vocantur.

X. Differebant autem à veris *Sanctimonialibus*, quod paupertatem sive rerum suarum abdicationem non voverent; sed tamen ante ingressum (siquidem facultates suas nollent offerre Ecclesiæ) ita jubebantur disponere, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occasione patiantur perturbationem: utque remota quarumcumque forensium rerum occupatione, suum liberius & quietius possint custodire propositum. *Capite* 9. *Regulæ*.

XI. Quanto tempore hæc vivendi norma apud Canonicas viguerit incertum est. Illud notat Aubertus Miræus, Collegium Canonicarum Nivellense (quod inter Belgica Canonissarum Collegia videtur antiquissimum) in communione bonorum, ac possessionum usque ad annum 1059. perstitisse: "quo anno, ait, prædia illius „ Ecclesiæ in tres portiones, Henrico IV. Imperatore „ agente fuerunt divisa: In Xenodochium, in Benefi- „ cium Abbatissæ, & in Præbendas 72. Fratrum ac San- „ ctimonialium. Divisionem istam Lotharius Imp. anno „ 1136. approbavit. „ Hæc Miræus in notis ad calcem Indicis Collegiorum Canonicarum, qui habetur in Codice Regularum, qui & utrumque illud diploma transcripsit in Notitia Eccles. Belgii *cap.* 89. & 147.

Hinc habemus, quod circa seculum XI. proventus Canonicarum cœperint dividi; atque in *præbendas* degenerari; ac consequenter paulatim magis magisque à disciplina Sanctimonialium seu Monialium recedere.

XII. Imo admodum verisimile apparet, quod sicuti Canonici circa seculum XII. & XIII. deserta vita communi transierunt ad vitam singularem, ita quoque Canonicæ circa idem tempus à vita communi transire cœperint ad vitam singularem.

De Monasteriensi S. Petri Collegio Canonicorum 10. & Canonissarum 15. scribit Miræus: "Relicta vita *com- „ muni* anno 1282. ad *proprietariam* transierunt.

XIII. Quemadmodum Canonici vi sui Canonicatus non existimarunt se voto *perpetui* cælibatus constringi, solamque Clericalem Tonsuram sufficere crediderunt; atque dimisso Canonicatu posse transire ad statum Matrimonialem: ita sensim quoque invaluit, ut Canonicæ à voto perpetuæ castitatis se exemerint; liberumque sibi esse existimarint, statum Matrimonialem, relicta vita Canonicali, assumere.

XIV. Porro sicuti Canonici post dimissam vitam communem, & arreptam singularem, dicti fuere *Seculares*, ad distinctionem eorum, qui vivunt sub certa Regula *in communi*; ita Canonicæ post transitum ad vitam singularem dici cœperunt *Canonicæ seculares*.

Recte proinde notasse videtur Molanus *lib.* 1. *de Canonicis c.* 15. talem fuisse seculo IX. "Canonicarum „ proportionem erga Sanctimoniales, seu Monachas, „ qualis erat Canonicorum erga Monachos, licet sicut „ Canonici à veteri illa Regulæ disciplina plurimum „ recesserunt, ita & Canonicas hac in parte sequaces „ habuerunt.

XV. De his Canonicabus *secularibus*, seu vitam singularem agentibus, disceptatur in *c.* 43. *§. penult. de Elect. in* 6. cujus auctor est Bonifacius VIII. qui sedebat sub finem seculi XIII. declaratque formam præscriptam in Electione Abbatissarum & Præfectarum Monialium, etiam servandam in illis (Monasteriis) "ubi sunt juxta „ quarumdam Provinciarum consuetudinem mulieres, „ quæ nec propriis renuntiant, nec professionem fa- „ ciunt Regularem, sed vivunt ut in secularibus Eccle- „ siis Canonici. „ Vocanturque in *Rubrica* Decretalis *Canonicæ seculares*.

Cæterum una declarat Bonifacius VIII. quod per hanc suam Constitutionem, earum statum, Ordinem & Regulam nolit nec intendat approbare; quæ eadem clausula legitur in Clementina ATTENDENTES, *de Statu Monachorum*, ubi mulieres illæ expresse dicuntur *Canonicæ seculares*, & *ut seculares Canonici vitam ducunt*.

XVI. Qua ratione ad exemplum Canonicorum secularium cum vita singulari, ad secularem quodammodo, seculo XIII. transiissent Canonicæ, narrat illius temporis non contemnendus Historicus Cardinalis De Vitriaco in Historia Occid. *cap.* 13. "Ad imitationem & „ exemplum prædictorum Canonicorum (secularium) „ in partibus Hannoniæ & Brabantiæ, & in quibusdam Theutonicorum & Alemannorum Provinciis „ sunt mulieres, quas Canonicas seculares seu Domi- „ cellas appellant. Non enim Moniales nominari vo- „ lunt, sicut Canonici seculares Monachi non dicun- „ tur. Hæ siquidem adeo personas accipiunt, quod non „ nisi filias militum & nobilium in suo Collegio volunt „ recipere; religioni & morum nobilitati seculi nobi- „ litatem præferentes. Purpura autem & bysso, & pel- „ libus griseis, & aliis jocunditatis suæ vestibus in- „ duuntur, circumdatæ varietatibus, cum tortis crini- „ bus & ornatu pretioso circumamictæ..... Pellibus „ autem agninis quantumcumque subtilibus & delica- „ tis utuntur..... Clericorum autem & puellarum & „ juvenum servorum etiam sibi ministrantium cinctæ „ obsequio in domibus propriis honorifice & splendide „ epulantur, nec desunt mensis eorum consanguinei in „ primo gradu sibi propinqui, quos cognatos suos ap- „ pellant. In dormitorio autem juxta Ecclesiam suam „ de nocte quiescunt... Sunt autem in iisdem Ecclesiis „ pariter Canonici seculares in diebus festis & solemni- „ bus ex altera parte chori cum prædictis Domicellis „ canentes, & earum modulationibus æquipollenter „ respondere studentes.... Similiter in Processionibus „ compositæ & ornatæ Canonici ex una parte & Domi- „ næ ex alia parte concinentes procedunt. Quædam ex „ ipsis postquam diebus plurimis de Christi patrimonio „ vixerunt, relictis Præbendis & Ecclesiis, carioribus „ sibi personis matrimonio copulantur.

Quod de sui temporis Canonicabus scribit Vitriacus, hoc pene totum de hodiernis Belgicis Canonicabus verificatur.

XVII. De Nivellensibus scribit in sua descriptione Belgii Guicciardinus: Nec in sodalitium hoc admittuntur, nisi magnatum & virorum Principum filiæ, quæque quadruplæ minimum nobilitatis membra paterni simul & materni stemmatis numerent. Idem de Canonicarum Montensium & Malbodensium & aliis Belgicis Collegiis testatur, & notoria praxis docet, nullas scilicet

ficet in harum fodalitium, nisi nobilitate infignes admitti.

XVIII. Similiter quod de tranfitu ad ftatum matrimonialem fcribit Vitriacus, etiam de noftris Guicciardinus afferit; nimirum iis licere, oblata occafione, & pro arbitrio nubere; exceptis Abbatiffa & Officialibus, quæ perpetuæ caftitatis *voto* aftringuntur; exemplo forfan Canonicorum, inter quos Decanus aliique in dignitate conftituti, ad Sacros Ordines, iifque annexum votum caftitatis, fufcipiendos conftricti effe folent.

XIX. Veftes & ornatum noftratium Canonicarum ita defcribit Guicciardinus de Nivellenfibus differens: „ Mane quidem & dum Religioni operantur, cultu „ fpirituali, five Ecclefiaftico, fed qui nobiles deceat, „ & ut ipfæ funt, candido pellibufque pretiofis fuffulto; à meridie vero, feculari, ut vocant, vefte, è „ ferico vel id genus materiæ, nobilium puellarum in „ morem, ornatæ. „ *Pag.* 253.

XX. Habebant Presbyteros, qui Canonicabus facra miniftrarent; eaque exequerentur, quæ Ordo Ecclefiafticus fexui fœmineo non permittit.

Hi primitus etiam ex communibus Monafterii bonis alebantur; at dum Canonicæ ad vitam fingularem tranfiere, etiam ipfi Presbyteri fenfim in Canonicos feculares tranfierunt; atque hinc hodie duplex Capitulum, alterum Canonicarum, & alterum Canonicorum.

Hi Canonici, ait Miræus in notis ad Regulam Canonicarum, " in Sanctimonialium Canonice viventium „ templis Miffarum folemnia celebrant; & habent ii „ infuper fua propria ac peculiaria templa, in quibus horas Canonicas cantant, & alia facra munia obeunt.

Quibufdam etiam diebus folemnioribus, in templis cum Canonicabus divinum Officium peragunt; & in fupplicationibus procedunt; uti de Canonicis fui temporis retulit Cardinalis De Vitriaco.

XXI. Illud notat Molanus. Paffim hujus ordinis „ Canonicæ, fuos confratres in Præbendis, pares in „ dignitate, propter Sacerdotium, longe fuperiores, „ vix alio loco habere dignantur, quam ut Sacellanos „ fuarum generofarum Dominationum, quamvis quædam inter eas fint nuptiarum expectatrices & folicitatrices. Quod, ait, ex eo capite fieri arbitror, quia „ Abbatiffæ jurifdictioni fubfunt. „ *Lib.* 1. *De Canonicis cap.* 15.

XXII. De jurifdictione Abbatiffæ in fuas Canonicas & Clericos habemus Decretalem Honorii III. in *Cap.* DILECTA ✠ *De Majoritate & Obed.* ex qua quoque intelligimus, quod Abbatiffa Clericos *fuæ jurifdictioni fubjectos propter inobedientias & culpas eorum officio beneficioque fufpenderet*; mandatque Pontifex Abbati S. Michaëlis Abradenfis Diœcefis; " quatenus dictas Canonicas & Clericos, ut Abbatiffæ „ præfatæ obedientiam & reverentiam debitam impendentes, ejus falubria monita & mandata obfervent, „ monitione præmiffa per cenfuras Ecclefiafticas, appellatione remota, compellat.

XXIII. Abbatiffæ Canonicarum Belgicarum fimiliter Clericos fuæ jurifdictioni fubjectos effe prætendunt; atque de Abbatiffa Nivellenfi refert Guicciardinus. " Eft autem hæc ipfa Antiftita, non facri tantummodo hujus Collegii caput, verum etiam Domina „ fpiritualis fimul & temporalis, ut vocant, Nivellæ „ & territorii ejus, haudquaquam exigui. „ *Pag.* 253. *edit.* 1652.

XXIV. Collegio Canonicarum Diva Gualtrudis „ præeffe voluit, ait Guicciardinus, Abbatiffam, & „ luculentam profecto ditionem, cum civili pariter „ atque facra jurifdictione & ampliffima poteftate ex „ patrimonio fuo attribuit..... Factum deinde, ut „ lapfu temporis, Abbatialis, ut fic dixerim, dignitas, „ & Imperatoris Romani in eam jus hereditate obvenerit Hannoniæ Comiti Balduino. Ex quo tempore „ Comites fucceffores in hunc ufque diem funt Antiftites feculares, Patroni, cuftodes, Judices, Protectores ac defenfores dictæ ædis divæ Gualtrudis, „ perfonarum in ea degentium, & bonorum Collegio „ relictorum, quibus & fine ullo prorfus obftaculo hactenus perfruuntur, & Antiftitæ fuas regendi vices „ mandant. Quæ ex legibus in æternam memoriam „ tam infignis Fundationis tantam habet Auctoritatem „ ac præeminentiam, ut fuccedente novo Hannoniæ „ Comite, ipfa eum (ut coram nuper fpectavimus in perfona Philippi Regis) magna folemnitate fufcipiat, ac „ in Comitatus & dignitatis Abbatialis, aliorumque bonorum à Collegio dependentium poffeffionem immittat: ipfo contra jurejurando fe obftringente ad privilegia omnia, immunitates, exemptiones, confuetudines, & poffeffiones templi atque Cœnobii Divæ „ Gualtrudis confervandas. „ *Pag.* 456.

XXV. De Malbodienfi Canonicarum Collegio loquens Guicciardinus, dicit: " Eft autem & penes „ iftas Canonicas fuprema in oppidum & territorium „ ejus jurifdictio, fic ut civilem fimul & criminalem „ juftitiam adminiftrent. Gaudent infuper eo privilegio, ut fignare poffint quotannis definitam quamdam & certam fummam mitarum (ita nuncupant „ minutiffimum illud ex plumbo monetæ genus Divæ „ illius effigiem præferens) quarum duodecim fingulos „ valent denarios five (ut vulgo loquimur) groffos „ Flandriæ. Et exponitur quidem plumbea ifta monetula per totam quam late patet Hannoniam, ufque „ ad ipfam Bruxellam, fic ut nemini liceat eam defugere. „ *Pag.* 469.

XXVI. Cæterum ficuti Canonicorum ad vitam fingularem tranfitus, nullatenus ipfos Canonicos exemit, quin juxta fuam inftitutionem *Canonice* vivant; uti latius fupra *tit.* 7. *cap.* 4. oftenfum fuit; ita nec fimilis Canonicarum à vita communi ad vitam fingularem tranfitus efficere poteft, quin juxta mentem Fundatorum, quamdiu de proventibus Ecclefiafticis vivunt, fe divino cultui confecrent. Certum quippe & indubitatum eft, proventus illos non alium in finem illis Collegiis Canonicarum attributos, quam ut puellæ in illis fufceptæ, & ex illis viventes, cultui Divino vacent, & Canonice & regulariter vivant.

Hodie vero præter Divini Officii, five Horarum Canonicarum perfolutionem nihil pene de vita Canonicali & Religiofa in vivendi ratione apud Canoniffas noftrates fupereft, de reliquo inftar puellarum nobilium fecularium, fed ex bonis & proventibus Ecclefiafticis viventes.

Hi ad quos horum Collegiorum cura & regimen pertinent, defpicere poffint, num fimilis vivendi difciplina conformis fit menti ac voluntati Fundatorum, & utrum Ecclefia vitam illarum *fingularem* tolerans, eam quoque vivendi rationem permittat.

XXVII. Eas reformari defiderabat Synodus Colonienfis an. 1536. habita, atque in Ordinem & quamdam Ecclefiafticam difciplinam revocari " Vitam, converfationem ac mores Canoniffarum, quæ feculares ob id „ appellantur, quod perpetuæ caftitatis, ac reliqua vota Monaftica non emittant, reformari omnino ducimus neceffarium. Nam vitam agunt plures nimio licentiofam, ac plerifque fcandalofam. Quæ ut in ordinem & Ecclefiafticam quamdam difciplinam, quoad „ fieri poteft, revocentur, nobis cum vifitationem aggrediemur, curandum eft.

XXVIII. Circa idem tempus Synodus Auguftenfis *cap.* 12. voluit, ut " Canoniffæ continentiæ ftudium „ nulla voti folemnitate obftrictum fectantes, commune habeant dormitorium, habitu modefto, mundo „ & caftitatis indice utantur. Magna quoque inftituti „ fui commoda (ait Synodus) ex menfæ communione „ perciperent: fi contra inveteratum apud eas morem „ adduci ad hoc poffent: quod ut faciant, eas in Domino hortamur.

XXIX. Canoniffarum vitæ laxioris genus cum iniquius

iniquius ferrent puellæ Monasterii Horreensis apud Treveros, abjecto Canonicarum indumento & vitæ genere, ad S. Benedicti leges se revocarunt anno 1494. Eximio sane exemplo & hortatu D. Joannæ de Berrstein Abbatissæ (ait Mabillonius loco citato) quæ avitam Ordinis Monastici disciplinam vetustate & morum corruptela collapsam reduxit.

XXX. Tametsi Canonicæ hodiernæ à vita communi transierint ad vitam singularem; & è Sanctimonialibus, aut Canonicis quasi Regularibus factæ sint *seculares*, nihilominus reputantur etiamnum hodie Corpus *Ecclesiasticum*; nam uti recte notat Bertrandus Loth in suis Resolutionibus Belgicis *tract.* 9. *q.* 2. *art.* 2. " Præsens horum „ Collegiorum status est, ut sint Ecclesiæ Collegiales „ seculares, & tales agnoscantur ab Ordinariis locorum; „ Capitula habeant & Ecclesias, quæ non sunt nomina „ laïca. Visitantur auctoritate Ecclesiastica, vitæ insti- „ tutum ab eadem recipiunt, & ordinationes, cum opus „ est. In Processionibus non tantum inter Ecclesiasticos „ procedunt, Sacerdotes, Sacellanos producunt & Ca- „ nonicos de suo Collegio; sed & supra reliquum Cle- „ rum supereminent, dignissimum locum sustinente ip- „ sa Abbatissa, pedo, Prælatorum Ecclesiasticorum in- „ signi, ante lato.

XXXI. Quapropter Abbatissæ horum Collegiorum, etiam ad Synodos, non secus atque aliæ Abbatissæ Regulares, & Capitula Ecclesiarum Collegiatarum vocantur. Et quidem Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. subscribunt: " Margaretæ De Hinkaert Abbatissæ de „ Malbodio, Joannes de Rametz Procurator. Margare- „ tæ De Noyelles Abbatissæ de Nivella Alphonsus Deyl- „ leren U. J. Licentiatus Procurator. Domicellarum „ Capituli Sanctæ Valdetrudis Montensis Simon Bos- „ quet Procurator.

XXXII. Hæc Collegia pleraque à Regibus fundata, etiam sub *immediata* Regis protectione esse reputantur: ideoque juxta Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 22. *cap.* 8. *de Reformat.* ab Episcopis sine Principis licentia visitari non posse. Declarando enim quod Episcopi habeant jus visitandi Hospitalia, Collegia quæcumque ac Confraternitates laïcorum, etiam quas scholas, sive quocumque alio nomine vocant, subjicit hanc exceptionem: *Non tamen quæ sub Regum* IMMEDIATA *protectione sunt, sine eorum licentia.*

CAPUT III.

De Beguinis.

1. *Quo tempore incæperint* Beguinæ, *incertum.*
2. *Seculo XIII. erant mulieres quæ dicebantur* Beguinæ.
3. *Mulieres illæ etiam seculo XIV. videntur vixisse sicut hodiernæ* Devotariæ *in domibus privatis.*
4. *Quædam illarum simul habitare, & sub certis legibus vivere cæperunt.*
5. *Ecclesias Parochiales frequentabant & Presbyteris Parochialibus erant subjectæ; nec proprium Parochum habebant.*
6. *Habebant Directores & Directrices sicut hodiernæ Devotariæ.*
7. *Interdum ex speciali privilegio dabatur Capellanus, salvo jure Ecclesiæ Parochialis.*
8. *Hodie plerisque Beghinagiis est proprius Parochus.*
9. *Olim Beguinæ à suis Directoribus & Directricibus normam vivendi accipiebant.*
10. *Primitus nullam professionem emittebant: Quæ hodierna professionis formula?*
11. *Vivendi disciplina in singulis pene Congregationibus olim erat diversa; hodie secus.*
12. *Quo tempore Beghinagia pleraque instituta; & quis primus Fundator?*
13. *Seculo XIV. institutum hoc non modicas subiit vexationes.*
14. *Varii illis adscripti errores, & status earum damnatus; atque hinc & Belgicæ vexatæ fuerunt.*
15. *Joannes XXII. declaravit non omnes* Beguinas *in damnatione comprehendi.*
16. *Idem præcepit, ut Belgicas Beguinas à vexatione Episcopi tutarentur.*
17. *In Gallia institutum Beguinarum desiit, & quare?*
18. *In quibus Beguinarum institutum & moderna vitæ disciplina conveniat cum Regulari.*
19. *Qua ratione Beguinæ censeri possint statum assumpsisse; idque potiore ratione, quam Filiæ devotæ.*

I. QUO tempore Beguinæ, quarum hodie in Belgio & vicinis aliquibus Provinciis magnus est numerus, initium sumpserint; ac præsertim ad eam, quam modo observant vivendi normam, redactæ sint, non parum obscurum est.

II. De S. Ludovico Rege Galliarum scribit Thomas Cantipratanus *lib.* 2. *De Apibus cap.* 29. *num.* 40. " Rex „ devotissimus Ludovicus, in tantum amplectitur vir- „ gineæ dignitatis pudicitiam sectantes, ut Parisiis col- „ legerit *Beghinarum* maximam multitudinem, ut se in „ humilitatis obsequiis exerceat & salute.

Et de Philippo Monmiraltio testatur ibidem *cap.* 38. quod octo Monasteriorum Ordinis Cisterciensis Fundator extitit, " exceptis, ait, Congregationibus *Beghi-* „ *narum*, quas ad *quinque millia* & eo *amplius* in diversis „ locis in Christi servitio mancipavit.

Quam vivendi rationem hæ mulieres, quæ Beghinæ hic dicuntur, tunc tenerent, incertum est.

III. In *Extrav.* RECTA RATIO *de Relig. domibus inter communes*, cujus auctor est Joannes XXII. dicitur: " In multis mundi partibus plurimæ sunt mu- „ lieres, quæ vulgo *Begbuinæ* vocatæ, segregatæ, „ quandoque in parentum domibus, aut suis, inter- „ dum vero in aliis, aut conductis sibi communibus do- „ mibus simul habitantes.

Similiter idem Pontifex in litteris ad Episcopum Cameracensem, quas refert Miræus *lib.* 1. *Diplom. Bel. cap.* 91. testatur, quod relatione fide digna didicerit, plurimas esse in civitate & Diœcesi Cameracensi mulieres, *Beghinas* simpliciter nuncupatas, " quæ in sancta „ & solida simplicitate viventes, aliquæ proprias, ali- „ quæ parentum, aliquæ conductas, vel sibi commu- „ nes, & cum honesta familia domos inhabitantes, „ aliquæ vero, rerum cogente defectu, simul in iis- „ dem domibus & diversis Beginagiis, ad majorem ca- „ stitatis observantiam, commorantur.

Ex his aliisque monumentis recte colligit Petrus Coens Canonicus Antverpiensis in Disquisitione historica de Origine Beghinarum *sect.* 3. non tantum eas, quæ in Congregationibus seu Beghinagiis habitabant, sed omnes Devotarias tunc fuisse vocatas communiter *Beghinas*.

IV. Illarum quædam successu temporis sibi fecerunt Congregat. & ordinationes, ac elegerunt Magistras, etiam antequam designatis locis simul in communi habitarent.

Cui consonat quod ex Petro Herentalio refertur in magno Chronico Belgico ad *annum* 1207. " Multæ mu- „ lieres tam senes quam juvenes, contempto seculo, „ cum suis delectationibus, sponso qui in cœlis est ser- „ vire desiderantes, fecerunt sibi Congregationes simul „ commorantes, & vocabantur *Beghinæ*.

V. In citata Extravag. Joannis XXII. uti & in ejusdem litteris ad Episcopum Cameracensem de his mulieribus *Beghinis* refertur: " Vitas deducunt honestas, Ecclesias „ de nocte frequentant, Diœcesanis locorum & Paro- „ chialium Ecclesiarum reverenter obediunt.

VI. Hinc constat, Beghinas illas subjectas Presbyteris *Parochialibus*, nec tunc proprium Parochum habuisse. Si Petro Coensio credimus in dicta Disquisitione *sect.* 5. *n.* 2. " Habitabant mulieres istæ & puellæ sparsim per civi- „ tates, & habebant Directores & directrices, quæ ze- „ lo pietatis cum vivendi modum promovebant.

Sic scribit Thomas Cantipratanus *lib.* 2. *de Apibus cap.* 30. §. 31. Vidi sanctum virum magistrum Guidonem Presbyterum Beghinarum in Nivella. Et *cap.* 54. §. 10. memi-

meminit Elizabeth de Gravio apud Nivellam in Brabantia *magistræ* 2oco. *Beghinarum*; cui tamen, uti observat Coensius, nullum tunc Nivellæ esset Beginagium; sed Beghinæ habitarent sparsim per civitatem, ut ea de causa necesse fuerit, ibidem multiplicare Parochias.

VII. Ex archivis Capituli Antverpiensis profert Coensius loco citato *num.* 4. fragmentum litterarum Episcopi Cameracensis de anno 1315. per quas Beghinis Antverpiensibus, " de gratia *speciali*, usque ad revo-„ cationem concessit, ut in Capella *infirmariæ* Beghi-„ nagii dicti loci possent Missas & alia Divina Officia „ facere celebrari per Sacerdotes, quorum Ecclesiæ de-„ bitis propter hoc officiis non frustrentur, *salvo jure* „ *Parochiali.*

Et anno 1239. Episcopus Cameracensis concedens licentiam construendi Valencenis in vico *de Salice* Hospitale pro Beghinis unà indulget, quòd " Capellanus „ qui in dicto Hospitali deserviet, omnibus tam ma-„ nentibus in ipso Hospitali, quàm aliis Religiosis mu-„ lieribus, quæ *Beghinæ* dicuntur, in vico eodem & „ vicinia commorantibus, quæ per consilium Capellani „ ipsius Hospitalis Religiosum tenebunt propositum, „ Ecclesiastica Sacramenta poterit ministrare, ubi quo-„ que celebrabitur solemniter Divinum Officium, &c... „ His autem omnibus salvis, Presbyter S. Nicolai in „ omnibus personis prædictis curam Parochialem ha-„ bebit, &c. Ibidem *num.* 6.

VIII. Cùm verò multiplicatis Beghinis videretur inconveniens, imò & periculosum, quòd earum tanta multitudo quotidie per civitatem transire deberet ad Ecclesiam Parochialem. Beghinagiorum Fundatores, quin & sensim ipsæ Beghinæ ab Episcopis postulârunt, & obtinuerunt separationem Beghinagii, sive Ecclesiæ suæ à Parochia; nec non proprios Pastores Parochiarum Pastoribus non subjectos, neque ab his dependentes, quales hodie pleraque Beghinagia habent.

IX. Quemadmodum hodiernæ mulieres, quas *Devotarias* dicimus, tametsi etiam plures simul in una Congregatione vivant, non solent ab Episcopis, sed à suis Directoribus aut etiam à suis Magistrabus statuta & normam vivendi accipere; ita & Beghinæ primitùs à suis Pastoribus & Magistrabus vitæ normam accipiebant.

In litteris Episcopi Cameracensis, quibus communicatur Bulla Joannis XXII. (de qua suprà) conceditur, ut Beghinæ sub *obedientia Magistrarum* in habitu griseo, humili & honesto remaneant, nullâ statutorum factâ mentione; ut non obscurum sit, tunc temporis nulla adhuc fuisse Beghinarum statuta specialia, sed in vivendi norma à directione & voluntate Magistrarum & Directorum dependisse, sicuti hodie filiæ illæ, quas *Devotarias* dicimus.

X. Notat Coensius *sect.* 2. *num.* 17. quòd primitus Beghinæ, quemadmodum hodie nostræ Devotariæ, nullam solerent professionem facere, sed solâ vestium mutatione, & cum aliis communi habitatione fierent Beghinæ: atque posterioribus duntaxat temporibus præscriptam esse hodiernam professionis formulam, quæ his verbis exprimitur: *Ego N. promitto tibi D. Parochiano & Magistrabus nunc existentibus & futuris obedientiam & castitatem, tam diu ac in Curia Beghina habitabo.*

XI. Cùm verò vivendi disciplina penderet à singularum Congregationum Directoribus & Directricibus, varia erat penè singularum Congregationum vivendi norma; quam diversitatem minus convenientem judicans Archiepiscopus Mechliniensis Hauchinus sub finem decimi sexti seculi, " ex variis ordinationibus selegit „ puncta utiliora & convenientiora, quibus omnes *una-„ nimiter*, salutariter & virtuosè in ejusmodi Congre-„ gatione possènt conservari & perseverare, renovans „ & annullans omnes præcedentes ordinationes & sta-„ tuta, quæ Beghinagia in communi concernebant, un-„ de & habitum, quem modo gestant, votum quod emit-„ tunt, præscripsit; quæ etiam in aliis quibusdam Diœ-„ cesibus absque Ordinatione proprii Episcopi fuerunt „ acceptata vel iis conformia ab Ordinariis, prout ab „ Illust. D. A. Bergis Antverpiæ, fuêre proposita, ita „ ut Illust. D. Hauchinus saltem in Brabantia, meritò „ dici possit Patriarcha Beghinarum, cum Institutum „ istud eo modo reformavit, & ad majorem perduxit „ perfectionem, quàm antea ibidem unquam habuit, „ & Beghinagia Diœcesis istius, quæ prius propter di-„ versitatem Statutorum erant quasi diversi instituti, „ fecit esse ejusdem & unius moris.

Ex hactenus dictis facilè est colligere, Beghinas sensim, nec ubique eodem tempore ad eam vivendi rationem, quam hodie plerisque in locis observant, pertigisse.

XII. Pleraque in Belgio ac locis circumvicinis Beghinagia seculo XIII. & XIV. erecta fuisse, ex fundationum monumentis ostendit Coensius in sæpius allegata Disquisitione *sect.* 4. creditque omnium antiquissimum esse Leodiense institutum, ut ipse putat, à quodam Lamberto *Le Begues* vel *Begge*, de quo in Belgii Chronico legitur ad *an.* 1168. " Apud Leodium electus est in „ Episcopum Radulphus: ille Præbendas & Beneficia „ per Udelinum carnificem vendebat, ad quem propter „ hæc multi confluebant, contra quod homo quidam „ publicè prædicavit, & quidem sine malitia. Prælati „ indignati, per Episcopum capi illum faciunt, & du-„ centes per Ecclesiam, unguibus impingunt: ipse verò „ prophetando dixit: heu, heu, dies venient cum sub-„ tus altare B. Mariæ porci terram effodient, quod post „ accidit. Vocabatur ille Lambertus Begghe, à cujus „ nomine adhuc Beghinæ vocantur, quia primus inve-„ nit Ordinem Beghinarum, & eis primùm castitatis „ normam verbo & exemplo prædicavit.

XIII. Quidquid sit de Beghinagii Leodiensis antiquitate, aut Beghinarum primo Auctore, aut earum origine, illud certius est, quod seculo XIV. non modicas aut leves hoc Institutum subierit difficultates; eò quòd nonnullæ mulieres, præsertim in Alemannia dictæ Beguinæ, & viri earum Institutum æmulantes dicti *Begardi* apud Sedem Apostolicam fuissent infamati, quasi de Summa Trinitate & Divina essentia disputarent & prædicarent, ac circa articulos fidei & Ecclesiastica sacramenta opiniones Catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diversos errores inducerent.

XIV. Errores illis adscripti referuntur in *Clementina* AD NOSTRAM *De Hæreticis*, & in *Clementina* CUM DE QUIBUSDAM *De Religiosis Domibus*, sub nomine Concilii Viennensis, ubi erroribus Beguinarum relatis, earum statûs damnatio his verbis exprimitur: " Nos „ tam ex his, quàm ex aliis de ipsarum opinione sini-„ stra frequenter auditis, eas meritò suspectas haben-„ tes, statum earumdem sacro approbante Concilio „ perpetuò duximus proscribendum, & à Dei Ecclesia „ penitùs abolendum: eisdem & aliis mulieribus qui-„ buscumque sub pœna excommunicationis, quam in „ contrarium facientes incurrere volumus ipso facto, „ injungentes expressè, ne statum hujusmodi dudum „ fortè ab ipsis assumptum quoquo modo sectentur, „ vel ipsum aliquatenus de novo assumant.

Ob hanc damnationem Belgicæ Beghinæ etiam à nonnullis in criminis suspicionem vocatæ fuerunt; adeò ut Antverpiæ (referente Zypæo in Jure novo *tit. De Regularibus num.* 9.) omnia earum bona Fiscales Rationatores arripuerint.

XV. Sed cùm habitâ informatione intellexisset Joannes XXII. immediatus Clementis V. (sub quo Concilium Viennense celebratum fuerat) successor, multas esse in variis mundi partibus Beghinas nullatenus de prædictis erroribus suspectas, editis litteris declaravit, hasce sub *probibitione aut abolitione prædictis non contineri*: " Locorum Ordinariis nihilominus injungen-„ tes, ut eas sub prætextu hujusmodi nullatenus mo-„ lestari

„ lestari permittant. Et si quid forsitan ex hoc in bonis „ aut juribus, à quibuscumque contra eas attentatum „ est hactenus, vel attentari contigerit in futurum: per „ illos prædictos Ordinarios auctoritate nostrâ in statum reduci debitum volumus: invocato (si opus „ fuerit) auxilio brachii secularis.

Refertur in *Extrav.* Ratio recta *De Religiosis Domib. in Comm.*

XVI. Præter hanc generalem declarationem, etiam specialibus litteris ad Episcopos Cameracensem, Leodiensem, & Ultrajectinum (quibus penè totum Belgium tunc temporis in spiritualibus parebat) id ipsum declaravit; uti monet Zypæus loco citato *num.* 10. addens in litteris, ut factâ inquisitione in mores & religionem Beghinarum, suarum respectivè Diœcesium, si tales invenirentur, quales in dicta *Extravagante* describuntur, non paterentur innocentes cum nocentibus ad paria judicari, sed ab omni molestia eximerent: molestatores, si qui fuerint, per Censuram Ecclesiasticam, appellatione remotâ, compescendo.

Episcopi inquisitione factâ ipsas passim tutati sunt; atque ab eo tempore Beghinæ hîc in Belgio pacificè vivere, ac indies magis magisque multiplicari, & ad uniformem atque regularem quamdam vivendi normam redigi cœperunt.

XVII. Non eadem fuit Beghinarum sors in Gallia. “ Cùm enim (ait D. Du Cange in suo Glossario, verbo „ *Begbinæ*) Beghinarum institutum haberetur con„ temptui, sensim desiit, & in earum locum successêre „ Sorores *tertii Ordinis S. Francisci*, quibus indidem „ traditæ in urbibus Galliæ earum ædes.

Neque mirum videbitur, eam fuisse in Gallia Beghinarum sortem, qui attenderit, Philippum Pulchrum Galliarum Regem præcipuum fuisse Concilii Viennensis (in quo Beghinarum abolitio decreta erat) promotorem, ejusque particulare interesse postulasse, ut ejus Decreta executioni mandarentur; ideóque, uti notat Thomasinus in Disciplina Ecclesiastica *parte* 4. *lib.* 1. *cap.*62. §. 11. fieri facilè potuisse, Philippum Pulchrum omnes Beghinarum Congregationes abolevisse, ut Clementi V. & Concilio Viennensi faveret.

XVIII. Norma vivendi Beghinarum, earumque institutum hodiernum in Belgio, mixtum, ac medium quodammodo est inter Regulare & seculare, sive laïcum.

Imprimis si vestes & habitum consideremus, is planè à laïcali est diversus; atque Religioso vestitui conformis; solentque pleraque veste nigrâ uti; atque capitis velamento instar Monialium.

Secundò, professionem aliquam, votumque castitatis & obedientiæ saltem temporaneum; ritu etiam quodam solemni sub formula superiùs relatâ, instar Monialium emittunt.

Tertiò, leges & ordinationes vivendi ab Ordinariis locorum non secùs ac Moniales accipiunt; atque eorum visitationi æquè ac Moniales subjacent. Parochum quoque proprium ferè ubique habent, cujus directioni & curæ subduntur.

Fatendum nihilominus, etiam modernum Beghinarum vivendi genus in multis à Religioso Monialium instituto discrepare.

Primò, nullum votum Religionis *perpetuum* emittunt, sed tantùm *temporaneum* castitatis & obedientiæ, non diutiùs astringens, quàm Beghinæ manere volunt; ita ut omni horâ liberè exire & ab omni voto se eximere, atque matrimonium contrahere possint.

Secundò, paupertatis votum nullum, ne quidem temporaneum faciunt; sed etiam Beghinæ existentes, manent rerum suarum proprietariæ, capacesque acquirendi & retinendi, non secùs atque aliæ mulieres laïcæ & seculares; iisque liberè utuntur, & tam inter vivos, quàm mortis causâ pro suo arbitrio de illis disponunt.

Tertiò, licèt pleræque in Beghinagiis muro & claustro nocturno vallatis habitent, proprias tamen ac separatas ædes inhabitant; in quibus rem domesticam administrant; quasi laïcæ & seculares matres-familias, mensam, suppellectilem, totamque domesticam œconomiam pro suo arbitrio instituentes. Unde vita communis inter eas quoque exulat.

Quartò, clausuram Monialium non servant sed liberè exeunt, atque per civitatem sua negotia & rem familiarem procurant; consanguineos familiaresque invisunt, & domos civium frequentant, nisi quòd certis legibus quoad dies & horas exeundi & redeundi libertas, per ordinationes & statuta in plerisque Beghinagiis nonnihil limitata & restricta sit.

Quintò, nullam certam Regulam à Sede Apostolica probatam profitentur; atque hoc ex capite juxta Decisionem Concilii Lugdunensis in *cap.* 1. *De Religiosis Domibus* in 6. earum institutum Ordo Religiosus vel status Religiosus dici nequit.

Hoc sensu accipiendum, quod Joannes XXII. in allegata Extravagante, de Beguinis in diversis mundi partibus piè & ab erroribus immunem vitam agentibus dicit: “ Cæterùm statum *Beguinarum* hujusmodi, quas „ esse *permittimus*, nullatenus ex præmissis intendimus „ *approbare*, „ id est tanquam novum Ordinem seu statum Religiosum.

Neque enim dubium est, Beguinarum vivendi rationem haberi ab Ecclesia & à Romanis Pontificibus (qui illis multa jam pridem privilegia ac immunitates concesserunt, quæ in earum archivis etiamnum hodie repeꝛiuntur) tanquam laudabilem; & eatenus probatam, ut institutum illud sequentes salutem suam securè queant operari.

XIX. Adhæc nec illud negandum, quòd licèt susceptio habitûs Beguinarum, aut earum professio non efficiat eas verè *Religiosas*; neque dici queant assumpsisse propterea statum omnino *fixum* & immutabilem, uti est status religiosus, tamen quia per habitûs illius assumptionem se à seculo & mulierum secularium vestitu & vivendi ratione ac contubernio separant, atque ad aliquod particulare vitæ institutum transferunt; idque ea intentione, ut toto vitæ tempore in eo permaneant; tametsi absolutè possint sine peccato ad seculum & communem secularium vivendi rationem reverti, etiam verè dici potest, Beguinas eatenus *statum* seu vitæ conditionem assumpsisse; & ita vulgò creditur, filias professione Beguinarum emissâ ad *statum* pervenisse: ac propterea si consuetudo aut testator aliquid detulerit Filiabus cùm ad statum aliquem pervenerint, id debetur Filiabus factis Beguinis, nisi ex circumstantiis appareat, quòd consuetudo vel testator per *statum*, intellexerit statum *Religiosum*, vel statum *Matrimonialem* sive omnino *stabilem* & *fixum*: uti latiùs deducit Zypæus *Resp.* 14. *De Regularibus.*

Denique certum est, Beguinas potiori ratione dici posse ad statum etiam Ecclesiasticum pervenisse, *quam* filias, quas hodie *Devotarias* sive *Spirituales* dicimus; utpote nullam professionem castitatis etiam ad tempus, saltem publicè ac vi sui instituti emittentes; neque à secularium contubernio, & vivendi communi vulgarium instituto æquè ac Beguinæ se separantes; neque in Congregationem sub obedientia Superiorum se redigentes, sed quæ vi sui instituti possunt etiam inter seculares aut privatim, uti maluerint, vitam vulgarem in cœlibatu sine ullo voto agere; idque in veste à veste Religiosa planè disparata, & à vulgari honestarum matronarum parùm diversâ: ubi è contrario vestis *Beguinarum* ad vestem Religiosam proximè accedit.

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS SECUNDA.

DE REBUS.

SECTIO I. (a) DE SACRAMENTIS.

TITULUS PRIMUS. DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM. DE SACRAMENTORUM ESSENTIA, NUMERO, ET DIVISIONE.

1. *Variæ significationes vocis* Sacramenti.
2. *Quid propriè hodie dicatur* Sacramentum; *ejusque definitio.*
3. *Quid de Sacramentorum institutione eorumque numero habeat hodierna Fidei professio?*
4. *Quid doceat Synodus Tridentina?*
5. *Quoad numerum conveniunt Ecclesia Latina & Græca.*
6. *Quando incœperint Sacramenta explicari per formas & materias?*
7. *Unde hæc explicandi methodus initium habuerit?*
8. *Quæstiones hic moveri solitæ Theologis relinquuntur.*
9. *Divisio Sacramentorum in* necessaria & voluntaria; *& quomodo hic Canonistæ à Theologis dissentiant?*
10. *Sacramenta alia imprimentia* characterem, *alia non imprimentia.*
11. *Quid sit* character?
12. *Sacramenta alia reiterabilia, alia non reiterabilia.*
13. *Patres, dum dixerunt quædam Sacramenta iterari non posse, etiam* characterem *imprimi dixerunt.*
14. *Explanantur Decretalia sub titulo* De Sacramentis non iterandis.
15. *Olim Sacramenta non iterabilia rursus conferebantur, dum rationabiliter de eorum validitate dubitabatur; idque sine expressione conditionis.*

(a) Ut Volumina hujus Operis commodiùs distribuantur, Partis secundæ divisio in quatuor Sectiones opportùna videtur: levis illa mutatio methodo, quam prudens D. Van-Espen sibi præscripsit, non nocebit.

16. *Quando invaluerit forma conferendi sub conditione?*
17. *Quandonam Sacramenta characterem imprimentia & præcipuè Baptismus, sint sub conditione reiteranda?*
18. *An baptizati ab Hæreticis sint hodie rebaptizandi sub conditione?*

I. VOCIS *Sacramentum* variæ sunt tam apud profanos, quàm Ecclesiasticos Auctores, significationes.

Primò quidem significat juramentum, divino testimonio firmatum, uti in *Authentica* SACRAMENTA PUBERUM, *Cod. Si adversus vendit.* Secundò, sumitur pro secreto sive arcano sacro, prout id accipit Apostolus ad Ephesios 1. *Ut notum faceret Sacramentum voluntatis suæ*, id est, arcanum suæ voluntatis circa prædestinationem Electorum. Tertiò, extenditur etiam ad designanda mysteria, licèt non sint sacra. Ita apud Joannem in sua Apocalypsi *cap.* 17. res illæ occultæ significatæ per *bestiam & mulierem*, vocantur *Sacramentum bestiæ & mulieris.* Quartò, Sacramentum interdum sumitur pro abstracto à Sacramentis propriè dictis, & à Sacramentalibus, quales sunt cæremoniæ in Sacramentorum administratione adhiberi solitæ. In hac significatione legitur apud Augustinum *lib.* 2. *de peccat. meritis cap.* 26. Quintò, accipitur subinde pro ipsa *Missarum* liturgia, uti nonnullis adductis testimoniis notat Du Cange in Glossario, verbo, *Sacramentum.*

II. Denique vox *Sacramentum* jam pridem à Patribus, & hodie communiter accipitur pro Sacramento propriè dicto; definiturque in *Can.* 32. *Dist.* 2. *De Consec.* sub nomine S. Augustini: *Invisibilis gratiæ visibilis forma.* Verùm, uti sat innuunt Correctores Romani ad citatum Canonem, hæc definitio apud Augustinum iis verbis expressa non reperitur; sed in libro de catechizandis rudibus *cap* 26. hæc leguntur: " De Sacramento sanè quod accepit, cùm ei benè commendatum fuerit, signacula quidem rerum divinarum esse visibilia, sed res ipsas invisibiles in eis honorari. In Epistola autem 166. hæc: Si autem malus est, operatur per illum Deus visibilem Sacramenti formam, ipse autem donat invisibilem gratiam. " Hæc Augustinus. Ex quibus locis (inquiunt Correctores Romani) videtur colligi potuisse vulgata ista Sacramenti definitio.

Hodie à Theologis sequutis Catechismum Romanum traditur communiter hæc *Sacramenti* definitio: *Invisibilis gratiæ visibile signum ad nostram justificationem institutum.*

Definitionis illius expositionem latè post citatum Catechismum prosequuntur passim Theologi Scholastici, præsertim, qui ex professo de Sacramentis scripserunt.

III. Fidei professio à Pio IV. præscripta, & hodie ubique per Ecclesiam Catholicam recepta, de Sacramentorum institutione & numero habet: " Profiteor quoque septem esse verè & propriè Sacramenta novæ legis, à Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licèt non omnia singulis, necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium: illaque gratiam conferre.

IV. Hæc quoad Sacramentorum institutionem, eorumque numerum, & gratiæ infusionem, suis Canonibus *Sess.* 7. *De Sacramentis*, ita expressit Synodus Tridentina: " Si quis dixerit Sacramenta novæ legis, non fuisse omnia à JESU CHRISTO Domino Nostro instituta; aut esse plura, vel pauciora, quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse verè & propriè Sacramentum; anathema sit, " *Can.* 1. & *Canone* 6. ait: " Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit. " Rursus *Canone* 7. " Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi ritè ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus, anathema sit. " Denique *Canone* 8. " Si quis dixerit, per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem Divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

V. Quoad numerum Sacramentorum nobiscum consentiunt Græci, tametsi ab Ecclesia Latina schismate divisi; uti ex professo ostendit Petrus Arcudius de *Concordia Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis in septem Sacramentorum administratione*; ubi *lib.* 1. *cap.* 2. hæc habet: " Sacra Mysteria seu Sacramenta tot esse numero apud Græcos, quot apud Latinos, nimirum septem, nemo unquam (quidquid dicant utriusque gentis communes hostes hæretici nostri temporis) in dubium revocavit. Horum enim sunt paginæ plenæ Sanctorum Patrum tam Græcorum quàm Latinorum. Tametsi enim numerum Sacramentorum antiqui Auctores non expresserint, expressuri sanè, si suo ævo Sacramentarii extitissent, res tamen ipsas, ubi sese offert occasio tractant. Et usus Ecclesiæ Orientalis hoc idem clarè confirmat. Sed & posteriores Græci, abhinc tamen multis annis ad nostra tempora, hunc numerum docent; atque testantur, Simeon Archi Episcopus Thessalonicensis, qui librum integrum eumque satis prolixum de septem Ecclesiæ Sacramentis edidit, sic habet: Septem sunt dona Spiritûs S. teste Esaiâ c. 11. septem item Ecclesiæ Sacramenta, quæ ab eodem Spiritu S. vim operandi habent, quæ nimirum sunt Baptisma, Chrisma, Communio, Manûs Impositio, Matrimonium, Pœnitentia, & Sanctum Oleum.

Hæc Arcudius, qui plura ibidem Græcorum testimonia producit, uti & Leo Allatius *de Ecclesiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua consensione lib.* 3. *cap.* 16. qui insuper aliqua profert ex Synodis quibusdam Constantinopolitanis, & Græcis auctoribus, quibus probat, Græcos nobiscum in septenario Sacramentorum numero consentire.

VI. Quoad effectum Sacramentorum, quomodo & quando gratiam producant, multa disputant Theologi; uti & circa materiam & formam Sacramentorum varias quæstiones movent; quæ præcipuè circa seculum XII. aut XIII. exoriri & mirum in modum excrescere cœperunt. Nam si Morino credimus, nonnisi circa illa tempora Sacramenta per materias & formas explicari cœperunt. " Primus Scholasticorum, ait, quem legi, qui hanc Sacramenta explicandi methodum amplexus est, & docuit, Guilelmus est Antisiodorensis, qui scribebat paulò post annum Christi 1215. " Hæc Morinus *De SS. Ordinat. parte* 3. *exercit.* 1. *cap.* 3. *num.* 6. additque *num.* 10. ante hæc tempora, Theologos totam hanc Sacramentorum materiam explicasse " per verba *Signi & rei sacræ* seu *invisibilis*, dicentes Sacramentum constare signo & re sacrâ seu invisibili. Per *signum* intelligebant, quod postea per *materiam* significatum est; atque etiam quod per *formam*, quidquid scilicet sensibus percipitur. Per *rem sacram* seu *invisibilem*, effectum Sacramenti, gratiam scilicet sanctificantem. Hic est apud Antiquos frequentissimus explicandi modus; unde illa definitio, Sacramentum *est invisibilis gratiæ visibilis forma.* Formam vocant speciem, quæ sensibus percipitur.

VII. Notat

VII. Notat autem ibidem Morinus *num* 3. istam explicandi Sacramenta rationem è Philosophia Peripatetica natam esse; utpote quæ rerum naturas sub his nominibus formæ & materiæ inquirere & examinare solet. Hac ergo Philosophia (quæ circa seculum XII. scholas intravit) Doctores Theologi imbuti, eamdem philosophandi rationem in Theologiam, atque potissimum in Sacramentorum doctrinam introduxerunt. „ Hinc, ait Morinus, potissima eorum cura fuit, „ definire quæ fuerint Sacramentorum materiæ, quæ „ formæ, & sub horum nominum insigniis princi- „ pales de Sacramentis quæstiones efformare & pro- „ tendere.

VIII. De quæstionibus illis circa Sacramenta in generali, tum singula in particulari, si quis instrui desideret, consulere poterit Theologorum Scholasticorum commentarios in S. Thomam, & particulares eorum de Sacramentis tractatus; neque enim hasce quæstiones, quæ nec ad externam Sacramenta administrandi rationem, neque Canonicam disciplinam spectant, movere aut discutere intendo; sed eas Theologis relinquo; contentus circa Sacramenta breviter proponere & discutere disciplinam quam Sacri Canones, Synodalia Decreta, & Ritualia in eorum administratione servandam præscripserunt.

IX. Prima Sacramentorum divisio à Canonistis sequutis Gratianum ad Canonem 39. *caus.* 1. *q.* 1. & Pontificem in *Cap.* 8. ※ *De Transactionibus*, statuitur; quod aut sunt *necessaria* aut *voluntaria*. Necessaria dicunt esse quinque: scilicet, Baptismum, Confirmationem, Pœnitentiam, Eucharistiam, & Extremam Unctionem, quæ omnia ad particularem cujusque profectum (ait Paulus Lancelottus in Institutionibus Juris Canonici *lib.* 2. *tit.* 2. §. 1.) sunt principaliter instituta. Rationem vero, cur dicantur *necessaria*, assignat ibidem Lancelottus: ' Quia sine „ interitu salutis æternæ prætermitti & contemni non „ possunt. „ Vel ut aliis verbis expressit Glossa ad citatum Capitulum 8. " Quia sine istis homo salvari „ non potest, si ex contemptu omittuntur, & haberi „ possunt.

„ Voluntaria dicuntur, quæ sine salutis dispendio pro „ cujusque arbitrio recipi possunt & refutari, inquit „ Lancelottus; qualia sunt Ordo sacer & Matrimoni- „ um: & hæc ad totius Ecclesiæ profectum & subsi- „ dium principaliter pertinent.

Hinc ille versiculus à Canonistis relatus:

Ordo voluntatis, thorus est, dare quinque necesse.

Quem exponens Panormitanus ad Rubricam tituli Decretalium *De Sacramentis non iterandis*, ait: "Per quæ „ patet quod Ordo & Matrimonium sunt *voluntatis*: „ reliqua *necessitatis*: quod est dicere, nolens ordinari „ vel uxorari bene potest esse in statu salutis; sed reli- „ qua quinque contemni non possunt.

Theologi vero necessitatem *absolutam* considerantes; nullum Sacramentum præter Baptismum necessarium vocare solent; eo quod hoc solum sit, sine cujus susceptione saltem in voto, homo salvari nequit.

X. Ulterius Sacramenta à Canonistis & Theologis dividuntur in ea, quæ *characterem* imprimunt, & ea quæ illum non imprimunt. Quam divisionem sat aperte stabilivit Synodus Tridentina *Sess.* 7. *De Sacramentis in genere Canone* 9. anathema pronuntians in eum, qui dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine non imprimi characterem.

XI. Quid sit ille *character*, qui in tribus illis Sacramentis imprimi dicitur, à quatuor circiter seculis anxie & copiose à Theologis Scholasticis inquiri cœpit, uti notat Morinus *De SS. Ordinat. parte* 3. *exercitat.* 3. *cap.* 1. una observans, plures ingenue fassos, nihil apud Patres aut in antiquis Canonibus de hoc charactere solidi occurrere; sed ad ipsius Ecclesiæ auctoritatem, quæ characterem illum agnoscit, esse recurrendum; atque præcipue ab antiquis Scholasticis recursum fuisse ad Decretalem Innocentii III. in *cap.* MAJORES ※ *de Baptismo*, ubi expressis verbis dicitur, in Baptismo *characterem* imprimi.

Verum in quo consistat hujus characteris essentia, non determinavit Innocentius III. ipsaque Synodus Tridentina simpliciter quoque dixit, imprimi per dicta Sacramenta *Characterem in anima, hoc est, signum aliquod spirituale & indelebile.*

Quid vero sit *signum* illud, inter Theologos & Canonistas non convenit. Verisimilius est, aliud dicere noluisse Synodum, nisi quod per hæc Sacramenta imprimatur in anima ens quoddam morale, quale solet imprimi dum quis ad dignitatem aut conditionem aliquam *stabilem* & *permanentem* assumitur; ut exempli gratia, ad dignitatem Regalem, Doctoralem, &c. In horum enim adeptione & collatione accedit ipsi accipienti hujusmodi dignitatem vel conditionem quoddam ens morale, ratione cujus perpetuo reputetur Rex, Doctor, &c.

Unde non male Joannes Doujatius in notis ad Institutiones Lancelotti *lib.* 2. *tit.* 2. §. 3. loquens de hoc signo ait: "Hoc signum tria Sacramenta, Baptismus, Con- „ firmatio & Ordo, ideo, ni fallor, imprimere cense- „ tur in anima suscipientium, quod per ea homines spe- „ cialiter ad Dei cultum destinentur.

XII. Ex ipsa divisione Sacramentorum in ea quæ imprimunt *characterem*, & ea quæ illum non imprimunt, profluit alia divisio; scilicet in Sacramenta quæ reiterari possunt, & ea quæ reiterari non possunt. Imo ipse character, uti jam descriptus est, supponit per Sacramenta quæ illum imprimere dicuntur, aliquem *stabiliter* & *firmiter*, ad conditionem aliquam & functiones Ecclesiasticas deputari vel assumi: adeo ut ipse character vel ideo impressus credatur, quia per Sacramentorum illorum susceptionem aliquis stabiliter & permanenter ad aliquam conditionem & functionem est deputatus.

Id non obscure innuit Synodus Tridentina citato Canone 9. dum ex ipsa impressione characteris mox infert: *Unde ea iterari non possunt.*

XIII. Quapropter Augustinus dum frequenter urget ipsam indelebilitatem Baptismi, ipsumque Baptismum neque per schisma, neque per apostasiam amitti; licet nomine *characteris* non utatur, tamen idem quod nomine *characteris* significatum voluit postmodum Ecclesia, sufficienter expressit; atque signanter *lib.* 1. *de Baptismo contra Donatistas cap.* 1. apud Gratianum *Can.* 40. *Dist.* 4. *De Consecrat.* dicens: " Nullus autem „ illorum negat habere Baptismum etiam Apostatas, „ quibus redeuntibus, & per pœnitentiam conversis „ dum non redditur, amitti non potuisse judicatur. „ Sic & illi qui per sacrilegium schismatis ab Ecclesiæ „ communione discedunt, habent utique Baptismum, „ quem priusquam discederent acceperunt. Nam & „ ipsi, si redeant, non eis iterum datur. Unde osten- „ ditur illud, quod acceperant in unitate positi, non „ potuisse amittere ab unitate separatos.

Similiter *Professio fidei* nullam *characteris* mentionem facit; sed simpliciter credere jubet, *Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse*; supponens, satis indicari *characteris* impressionem, dum ea reiterari non posse definit.

XIV. Porro in Decretalibus extat titulus *De Sacramentis non iterandis*; vel ut in aliquibus codicibus habetur, *De Sacramentis iterandis vel non.*

Refertur sub hoc titulo responsum Innocentii III. super dubio ipsi ab Episcopo Heliensi proposito: „ Utrum scilicet permitti debeat ministrare, qui sine „ manuum impositione fuerit ad Ordinem Subdiaco- „ natus assumptus. Et si Confirmationis Sacramentum „ in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non „ chrismate, sed oleo delinitus. „ Ad quod breviter respondendum duxit Innocentius, *quod in talibus non est*

est aliquid iterandum, sed CAUTE *supplendum*, *quod* INCAUTE *fuerat prætermissum*.

Conformiter Gregorius IX. in *cap.* 3. ☧ *eod.* ait: „ Presbyter & Diaconus cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt: quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore, ad hujusmodi Ordines conferendos, *caute* supplendum, quod per errorem extitit prætermissum. „

Nequaquam obscurum est, Innocentium III. in hoc suo responso, uti & Gregorium IX. attendisse ad Theologiam Scholasticam, quæ seculo XI. invalescere jam cœperat, & de materia & forma, aliisque ad Sacramenta spectantibus multa scrupulose inquirebat, quorum nihil aut parum apud antiquos Patres legitur: quod hisce, aliisque hujus ætatis Pontificibus sat familiare fuisse eorum Decretales & responsa evincunt.

XV. Supposuisse tam Innocentium III. quam Gregorium IX. Sacramenta in casibus sibi propositis nequaquam *invalide* fuisse collata, vel inde evincitur, quod ea reiteranda non dicant; sed solummodo supplendum, quod incaute fuerat omissum.

Neque enim unquam dubium fuit, quin Sacramenta, etiam Baptismi, Confirmationis & Ordinis iterum essent conferenda, si rationabiliter de eorum *validitate* dubitabatur; imo simili casu antiquitus ea sine ulla expressione conditionis reiterata fuisse, multa evincunt.

Et quidem ex Concilio Carthaginensi V. ubi *Can.* 5. legitur apud Gratianum *Can.* 3. *Dist.* 4. *De Consecrat.* „ Placuit, ait Synodus, de infantibus, quoties non inveniuntur *certissimi* testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi Sacramentis respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos: ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari.

Idem habetur ibidem *Can.* 112. & 113. ex Sancto Leone: *Quoniam*, ait, *non potest in iterationis crimen venire, quod omnino factum esse nescitur.* Vel ut alio loco: *Conferendum eis videtur quod collatum esse nescitur: quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis.*

XVI. Quo autem tempore invaluerit, Sacramenta hæc non iterabilia reiterari sub expressa conditione *si suscepta non sunt*, non omnino constat; illud sat verisimile, eam administrandi formulam invaluisse, postquam responsum Alexandri III. de quo in *cap.* 2. ☧ *De Baptismo*, Decretalibus Gregorii IX. fuit insertum; ac pro jure communi in scholis prælectum: in quo responso dicitur: "De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis: *Si baptizatus es, non te baptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo*, &c.

Juxta hanc Decretalem tandem à Canonistis & Theologis Scholasticis hæc baptizandi formula recepta fuit; ac Ecclesiarum Ritualibus passim præscripta.

Rituale Romanum sub titulo De forma Baptismi, ita habet: "Cum Baptismum iterare nullo modo liceat, si quis sub conditione sit baptizandus, ea conditio explicanda est hoc modo: *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

XVII. Deinde monet Rituale: "Hac tamen conditionali forma, *Non passim* aut *leviter* uti licet; sed *prudenter*, & ubi re *diligenter* pervestigata, *probabilis* subest dubitatio, infantem non fuisse baptizatum.

Eodem pene tenore hanc formulam expressit Rituale nostrum Mechliniense, eamdem moderationem in ejus usu præscribens; una tamen designans *probabilem dubitationem* ordinarie esse, quando infans ab obstetrice baptizatus dicitur; facile enim ab illa vel turbatione, vel ignorantia erratur, & aliquid essentiale omittitur.

XVIII. Deinde ulterius subjungit: "Et quia nostri temporis Hæretici pro insatiabili suo in Ecclesiam odio, Sacramentorum formas plerumque invertunt, materiam contemnunt, aut legitimam intentionem non habent, merito Baptismus, ab eis collatus, de nullitate suspectus haberi debet. Proinde ab eis baptizati sub conditione baptizentur, ac omissæ cæremoniæ suppleantur.

Nonnulli, qui propius Hæreticorum hodiernorum baptizandi modum investigarunt & observarunt, non probant eam in rebaptizandis ex illorum hæresi ad Ecclesiam revertentibus facilitatem. Et quidem Patres Concilii Rothomagensis anno 1581. fatentur in plerisque Diœcesium hujus Provinciæ locis, morem fuisse, ut baptizati ab Hæreticis, præsertim à Calvinistis, redeuntes ad Ecclesiam iterum baptizarentur sub conditione: " Quia dubitabant nonnulli de valore Baptismi ab hujusmodi Hæreticis collati, eo quod non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum. Verum quoniam illa formula baptizandi sub conditione fuit introducta propter Baptismata occulta, & de quibus non apparebat, nec uni mulieri seu alteri privatim baptizanti credi debeat. Contra vero constabat Calvinistas in cœtu publico baptizare in forma verborum & materia à Christo instituta, nec de hoc facto ambigi poterat: vetamus ablutionem repeti cum quibuscumque verbis à Calvinismo aut aliis hæresibus similiter baptizantibus ad nostras Ecclesias transeuntibus, ne de anabaptismo redarguamur.

Hactenus Concilium Rothomagense titulo *De Sacramentis num.* 2. cujus verba pene exscripsit & adoptavit Concilium Aquense anno 1585. titulo *De Sacramento Baptismi.*

Quid vero circa Baptismum ab Hæreticis collatum agendum sit; quidve pro certo aut dubio habendum sit, ut Baptismus aliave Sacramenta characterem imprimentia sub conditione iterari queant præcipue Episcoporum est judicare & præscribere.

CAPUT II.

Quæ in Sacramentorum administratione servanda; & quis eorum præcipuus Minister.

1. *Pastores ut semper sancte Sacramenta administrare queant, sancte vivere debent.*
2. *Quomodo ante eorum administrationem se præparare debeant.*
3. *In administratione Sacramentorum eorum effectus & usus exponendus?*
4. *Nec tantum suscipientium, sed & adstantium ratio habenda.*
5. *In quorum Sacramentorum administratione id præcipue faciendum?*
6. *Pastores ad Sacramenta administranda semper debent esse parati.*
7. *An Pastor teneatur administrare peste infectis?*
8. *Quare cæremoniæ in administratione Sacramentorum adhibeantur?*
9. *Quid de cæremoniis credendum tradat Synodus Tridentina; & moderna Fidei professio?*
10. *Cæremoniæ pro arbitrio privatorum immutari nequeunt.*
11. *Illæ adhibendæ juxta præscriptum librorum Ritualium, qui illum in finem sunt conscripti.*
12. *An liceat à Ritibus præscriptis recedere prætextu quod contrarii sint conformiores primitivæ Ecclesiæ disciplinæ?*
13. *Episcopi subinde libros Rituales revidere debent.*
14. *Decreta circa administrationem Sacramentorum potissimum ad Parochos diriguntur.*

15. Pa-

15. *Parochus in sua Parochia est* ordinarius *Sacramentorum minister.*
16. *Nullus in aliena Parochia, aut alienis Parochianis Sacramenta administrare potest.*
17. *Parochus qua ratione dicatur* proprius *Sacerdos*, Pastor, *aut* Curatus?

I. "CUM in Ecclesia Dei nihil sanctius, aut utilius, „ nihil excellentius, aut magis divinum habeatur, quam Sacramenta ad humani generis salutem à Christo Domino instituta (ait Rituale Romanum) Parochus, vel quivis alius Sacerdos, ad quem eorum administratio pertinet, meminisse imprimis debet, se *sancta* tractare; atque omni fere temporis momento ad tam *sanctæ* administrationis officium paratum esse oportere. Quamobrem illud perpetuo curabit, ut integre, caste pieque vitam agat: nam etsi Sacramenta ab impuris coinquinari non possunt, neque à pravis ministris eorum effectus impediri; impure tamen & indigne ea ministrantes, in æternæ mortis reatum incurrunt.

Eadem Pastoribus & Sacerdotibus enixe commendant Synodi nostræ tum Provinciales, tum Diœcesanæ Belgicæ; *Ne dum aliis cœlum aperiunt, ipsi sibi viam muniant ad gehennam*, ait Synodus Buscoducensis sub Masio Episcopo *titulo* 2. *cap.* 1.

II. Censuit insuper Cameracensis D. anno 1567. „ monendos Pastores omnes, ut Sacramenta administraturi, summa animi devotione Omnipotentis Dei implorent auxilium, quo in illis plane divinis functionibus mundam rectamque mentem afferant. „ Quin & addit Rituale Romanum: " Ipse vero (Parochus) antequam ad hujusmodi administrationem accedat, paululum, si opportunitas dabitur, orationi & sacræ rei quam acturus est meditationi vacabit.

III. Ut autem fidelis populus ad suscipienda Sacramenta majori cum reverentia atque animi devotione accedat, præcipit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 7. *De Reform.* "Episcopis omnibus, ut non solum, cum hæc per seipsos erunt populo administranda, prius illorum *vim & usum* pro suscipientium captu explicent, sed etiam idem à singulis Parochis, pie prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit, & commode fieri poterit, servari studeant.

IV. Idipsum in suis passim Synodis, ac Ritualibus libris Episcopi sedulo inculcant; monentque, ut in administratione Sacramentorum non tantum suscipientium, sed etiam præsentium & adstantium ratio habeatur.

„ In administratione quorumcumque Sacramentorum, (ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 2. *cap.* 3.) vis & efficacia eorum, pro captu sumentium ac *præsentium*, sæpe à Pastoribus explicentur.

Similiter Synodus P. II, Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 6. „ omnes qui administrant Sacramenta, illorum vim & usum, pro eorum qui sumpserint & *adfuerint* capacitate & intelligentia diligenter explicent.

Et Synodus Attrebatensis sub Francisco Richardoto titulo de *Sacramentis in genere cap.* 1. " præcipit omnibus Pastoribus, ut in Sacramentorum administratione semper aliquid adferant ad explicandam institutionem & utilitatem Sacramenti; ex quo *præsentes* ædificationem aliquam capiant.

V. Quantumvis in omnium Sacramentorum administratione id faciendum injungatur Pastoribus, facilius tamen ac fructuosius id fieri posse videtur in administratione Baptismi, Eucharistiæ per modum Viatici, & Extremæ Unctionis; tum quod in horum administratione plures soleant adesse, tum quod major appareat, quam in aliorum administratione opportunitas.

Cum enim in ipso Baptismo infans renascatur; atque specialiter fiat professio vitæ Christianæ, & abrenuntiatio satanæ & pomparum seculi; opportunissimum videtur, tunc ipsis præsentibus in memoriam revocare, quomodo & ipsi aliquando in Christo renati eam professionem emiserint & renuntiationem solemniter fecerint; expendantque num conformiter ad eam sponsionem hactenus vixerint.

In administratione Viatici & Extremæ Unctionis ipsa hominis morientis præsentia attentionem majorem in ipsis adstantibus, præsertim consanguineis & familiaribus morientis, nata est conciliare.

VI. „ Pastores ad administranda Sacramenta vocati „ (ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 2. *cap.* 5.) officio suo fungi non tardent, *graviter* alioqui puniendi; *gravissime* vero, si quem ipsorum negligentia, sine Baptismo, Confessione, Sacro Viatico, aut Extrema Unctione, ex hac vita migrare contigerit.

Idem omnes passim Synodi inculcant, additque Synodus Antverpiensis sub Miræo, *tit.* 2. *cap.* 3. " Ac ubi populus est numerosior, bis in die, mane circa horam septimam, & vesperi sub Laudibus, in templo (Pastor) sese præsentem exhibeat omnibus opera illius uti volentibus.

VII. Cumque Pastor animam suam debeat ponere pro ovibus suis, concluditur, Pastorem neque ob periculum contagionis seu infectionis pestis posse subditis suis negare administrationem Sacramentorum, si alius non adsit, qui ejus vices suppleat; quapropter an. 1668. judicatum fuit in Parlamento Parisiensi, Pastorem potuisse privari suo Pastoratu ob non administrata Sacramenta tempore pestis, ut refertur in opere cui tit. *Journal des Audiences p.* 3. *lib.* 4. *cap.* 1.

Hanc esse Pastorum obligationem tanquam notoriam supposuit & expressit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 10. " Tamen quia experientia cognitum est, ait Synodus, eam esse multorum Parochianorum infirmitatem & pusillanimitatem, ut à proprio Parocho abhorreant, simul atque eundem alicui vel leviter de peste suspecto Sacramenta administrasse intelligunt, præcipit ut tempore pestis Capellani constituantur sumptibus ærarii publici, vel collectis singulorum Parochianorum, in quorum utilitatem evidenter hoc cedere intelligitur, qui Sacramenta dictis peste infectis, iisque solis administrent, quibus Capellanis Episcopi dent curam animarum.

Quæ cura & cautio in administrandis Sacramentis, aliisque spiritualibus subsidiis impendendis adhibenda sit tempore pestis, fuse exposuit S. Carolus in sua Synodo Provinciali V. *parte* 2. Constitutionum; quæ merito ab Episcopis & Pastoribus hujusmodi occasione incidente consuli poterunt.

VIII. Ulterius ut major sit erga Sacramenta rudioris populi devotio & reverentia, jam pridem à primis Ecclesiæ seculis ritus seu cæremoniæ quædam in Sacramentorum administratione adhiberi consueverunt; quibus & ipsi Sacramentorum effectus subinde explanantur, & populo sensibiliter proponuntur; mentemque Fidelium ad rerum divinarum contemplationem excitant.

Unde Synodus Tridentina *Sess.* 22. *de Sacrificio Missæ cap.* 5. postquam dixisset varias cæremonias, in Sacrificio Missæ ex Apostolica disciplina & traditione adhiberi, finem earum subjicit his verbis: " Quo & majestas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia Religionis & pietatis signa, ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

IX. De his ritibus sive cæremoniis definit Synodus Tridentina *Sess.* 7. *Can.* 13. " Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.

Professio fidei hæc habet: " Receptos quoque & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione, recipio & admitto.

X. Ri-

X. Ritus hi tametsi ad ipsum Sacramentorum valorem vel substantiam non pertineant, possintque salva eorum validitate omitti & mutari, imo pro temporum ac locorum diversitate ritus hi varii fuerint, & etiamnum sint; tamen sapienter Ecclesia declaravit, eos non posse arbitrio quorumcumque inferiorum Pastorum vel Ministrorum mutari aut de novo introduci: ne alias sub specie Religionis & pietatis, superstitio, aut avaritia, vel irreverentia in Sacramentorum administratione sensim immisceantur: quod aliquot ante Synodum Tridentinam seculis non infrequens fuit; ipsisque hæreticis, ritus Ecclesiasticos explodendi ac generatim rejiciendi prætextum dedisse videtur.

XI. Quapropter, absoluta Synodo Tridentina, varii ab Episcopis pro suis respective Ecclesiis seu Diœcesibus compositi fuere libri, quos vulgo *Ritualia* vel *Pastoralia* aut *Manualia* vocare solent.

Horum librorum scopum esse, præscribere ritus, quos in administrandis Sacramentis, & celebrandis Divinis Officiis Parochi aliique Ecclesiæ ministri observent, non autem quæstionum Theologicarum aut dogmatum decisionem facere, indicat ipsa librorum nomenclatura, & in præfatione ad suum Rituale expressit Paulus V. his verbis: " His ita constitutis, restabat, ut " uno etiam volumine comprehensi, sacri & sinceri Ecclesiæ Catholicæ *ritus*, qui in Sacramentorum administratione, aliisque Ecclesiasticis functionibus servari debent ab iis, qui curam animarum gerunt, Apostolicæ Sedis auctoritate prodirent, ad cujus voluminis præscriptum, in tanta Ritualium multitudine, sua illi ministeria tanquam ad publicam & obsignatam normam peragerent, unoque ac fideli ductu inoffenso pede ambularent cum consensu.

XII. Quamvis non omnes ritus seu cæremoniæ in libris Ritualibus singularum Diœcesium præscripti, ex Apostolica disciplina & traditione descendant; sed plures postremis Ecclesiæ temporibus sint introducti; imo nec omnes & singuli haberi debeant tanquam ab Ecclesia Catholica probati; nihilominus Parochis aliisque inferioribus ministris fas non est citra necessitatem privata auctoritate in publica Sacramentorum administratione, aut Divinorum Officiorum persolutione à ritibus in Rituali vel Pastorali suæ Diœcesis præscriptis facile & passim recedere; eo etiam titulo, quod ritus contrarius puriori primitivæ Ecclesiæ disciplinæ videatur conformior; ne alias hæc licentia paulatim latius serpens, confusionem aliaque incommoda in ipsos sacros ritus, & Sacramentorum administrationem inducat.

" In administrandis Sacramentis (ait Synodus P. II. " Mechl. *titul.* 2. *capit.* 1.) *Pastorale* suæ Ecclesiæ Cathedralis omnes sequantur; & eo deficiente, Ecclesiæ Metropolitanæ, nihil temere addendo, demendo, " vel immutando. " Idipsum cæteræ quoque Synodi Belgicæ mandant; rationemque mandati hanc præmittit Synodus D. Cameracensis anno 1567. tit. *De Sacramentis capit.* 3. " In signis externis ac cæremoniis, ne qua " malevolis relinquatur offensio, utque juxta Apostoli " sententiam, idipsum dicamus omnes, *perfecti in eodem sensu atque sententia.* 1. Cor. c. 1. v. 10.

XIII. Cæterum, sicuti Synodus Tridentina aliæque eam sequutæ Synodi sæpius monuerunt Episcopos, ut suarum respective Ecclesiarum Breviaria & Divini Officii libros reviderent & expurgarent ab omni eo, quod cum Divini Officii majestate non convenire judicaretur, ita & Episcoporum est Rituales libros suarum Diœcesium subinde revidere & diligenter examinare, num nihil in ritus, vel per negligentiam aut ignorantiam intrusum sit, quod pietatem ac reverentiam Sacramentis debitam minuat, aut saltem minus promoveat, vel etiam superstitionem aliquam redoleat; vel Fideles facile in superstitionem natum sit inducere. Ac denique expendant, an ritus aliqui hoc tempore induci haud possint, qui & usui ac instituto Sacramentorum sint conformiores, & ad pietatem & reverentiam erga Sacra Mysteria in mentibus Fidelium excitandam convenientiores & efficaciores.

XIV. Ex citatis hactenus Synodorum ac Ritualium Decretis & monitis circa observanda & cavenda in administratione Sacramentorum illud perspicuum est, ea potissimum ad Parochos dirigi; hosque præcipue circa Sacramentorum administrationem instrui.

XV. Nec mirum, cum enim Parocho totius Parochiæ cura spiritualis incumbat, quemadmodum *parte* 1. *titulo* 3. *cap.* 1. ostensum fuit, etiam ipsi principaliter & jure ordinario competit Sacramentorum administratio ad exclusionem omnium aliorum inferiorum Sacerdotum: adeo ut si qui in ejus Parochia, aut ejus Parochianis Sacramenta administrent, id nonnisi ut ejus coadjutores & subsidiarii, ac de ipsius tacito vel expresso consensu facere censeantur.

Hoc Parochorum jus non obscure expressit Synodus Tridentina, monens Episcopos *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* ut pro tutiori animarum eis commissarum salute, distincto populo in certas propriasque Parochias unicuique *suum perpetuum peculiaremque Parochum* assignent, qui eas cognoscere valeat, & *à quo*, ait, SOLO *licite Sacramenta suscipiant.*

XVI. De hoc Parochorum jure haud dubitans Martinus Rythovius Episcopus Iprensis, qui Concilio Tridentino interfuerat, in sua Synodo anno 1577. *tit.* 11. *cap.* 5. ita loquitur: " Cum in omnibus rebus, pro " pace & tranquillitate, sit certus ordo servandus, ne" que conveniat quempiam in *alienam* messem manum " suam mittere; sed unusquisque super grege sibi cre" dito vigilare debeat: Ordinamus ut nullus Sacerdos " (cessante periculo & citra necessitatem) extra limites " suæ Parochiæ, aut etiam in sua Parochia alienis Pa" rochianis Sacramenta, absque proprii Pastoris con" sensu, aut nostra speciali licentia, administrare præ" sumat.

Idipsum iisdem pene verbis expressum est in Synodis Buscoducensibus sub Metsio & Masio Præsulibus; Cameracensi anno 1567. item anno 1604. Audomarensi anno 1585. aliisque; adeo ut jure communi & etiam Belgico, Parochi sint *ordinarii* Sacramentorum ministri in suis respective Parochiis; & respectu suorum Parochianorum.

XVII. Hoc ex capite Parochus *proprius Sacerdos* respectu populi sibi commissi vocatur in *cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS ꝟ. *De Pœnitentiis & Remiss.* utpote cui jure *proprio* competit Sacerdotale officium populo impendere. Item antonomastice *Pastor* dici consuevit; utpote cui incumbat populum divini verbi prædicatione & Sacramentorum exhibitione spiritualiter pascere. *Curatus* quoque nonnunquam appellatur; eo quod *cura* populi ipsi primario incumbat.

Quomodo & quousque Sacramentorum, signanter Eucharistiæ & Pœnitentiæ administratio etiam aliis Sacerdotibus, præsertim Regularibus, sive vigore privilegiorum, sive consuetudinis, communicata fuerit; eaque in Ecclesiis Parochialibus, aut extra eas, ipsis tamen Parochianis exhibere sine licentia Parochorum liceat, tractando de singulis Sacramentis notabimus.

CAPUT III.

De idiomate quo administrari possunt Sacramenta.

1. *An conveniat preces Patrio idiomate recitari?*
2. *Quid S. Cyrillus Gentis Sclavonicæ Apostolus expertus fuerit in usu suæ linguæ.*
3. *Idioma Patrium in divinorum officiorum recitatione non displicuit Joanni VIII. Summo Pontifici.*
4. *Duci Uratislao petenti ut in Bohemia* Sclavonico *idiomate Officium divinum recitaretur, negavit Gregorius VII.*
5. *Sententia D. Fleury historici exponitur.*

6. *Ab*

6. *Ab usu hodierno recedere non debent ministri sine superiorum licentia.*
7. *Parochi tamen utiliter exponunt quid ritus significent, quid Ecclesia suis precibus impetrare velit.*

I. Capite praecedenti, num. 3. 4. & 5. observatum est Synodum Tridentinam, aliasque Synodos mandasse omnibus curam animarum sustinentibus, ut in administratione Sacramentorum populo exponant eorum virtutem sive effectum; nec non quae sint in suscipientibus necessaria, ut cum fructu ea suscipiant.

Cùm igitur in precibus atque collectis, quas in administratione Sacramentorum & divinorum officiorum, celebratione Ecclesia praescribit in suis passim ritualibus, manualibus & libris ecclesiasticis recitandas, plurima occurrant, per quae fideles in horum notitiam venire possent, quis ambigat, quin ad populi instructionem, atque excitandam pietatem, & erga sacra reverentiam plurimùm valeret, si haec linguâ vernaculâ sive idiomate patrio recitarentur, (*a*) quemadmodum pluribus seculis in Ecclesia usitatum fuit.

II. Idipsum expertus dicitur sanctus Cyrillus Apostolus Gentis Sclavonicae, de quo legitur in ejus vita apud Bollandum ad 9. Martii in secundis actis, *pag.* 22. " Apostolicus (Adrianus II.) & reliqui rectores Ecclesiae corripiebant beatum Cyrillum, cur videlicet ausus fuisset, *in Sclavonica lingua* horas canonicas statuere. At ille humiliter respondens dixit: Attendite, vos fratres & Domini, sermonem Apostoli dicentis: *Loqui variis linguis nolite prohibere.* Secutus ergo Apostolicam doctrinam (linguam) quam impugnatis institui. At illi dixerunt quamvis Apostolus loqui variis linguis persuaserit, non tamen per hoc in ipsa, quam statuisti, linguâ, divina solemnia voluit decantari.

" Cùm autem propter hujusmodi institutionem plus & plus apud eos cresceret altercatio, beatus Cyrillus dictum Davidicum protulit in medium dicens: Scriptum est enim: *Omnis lingua laudet Dominum*; & si omnis spiritus laudando magnificat Dominum, cur me prohibetis sacrarum missarum solemnia & horarum Sclavonicè modulari? Siquidem si quivissemus illi populo aliter aliquando cum caeteris nationibus subvenire in lingua Graeca, vel Latina, omnino, quae reprehenditis non sanxissem: sed quia idiotas & viarum Dei totaliter eos reperi ignaros, solum hoc ingenium almiflua sancti Spiritûs gratia cordi meo inspiravit, per quod etiam *innumerum* populum Deo acquisivi. Quapropter, Patres & Domini cogitate consultiùs, si institutionis meae normam hanc expediat immutare. At illi audientes, & admirantes tanti viri industriam, & fidem studiosâ deliberatione praehabitâ, statuerunt supradicto ordine & sermone, in illis partibus, quas beatus Cyrillus Deo acquisierat, sicut statuerat, canonicas horas cum missarum solemniis ita deberè deinceps celebrari.

III. Neque hanc missarum, & horarum canonicarum aliorumque divinorum officiorum decantationem, & recitationem, in idiomate Patrio ad populi aedificationem, displicuisse Joanni VIII. habetur ex ejus epistola sub idem pene tempus scriptâ ad Suantopulkon gloriosum comitem Moraviae, in qua haec scribit: " Nec sanè fidei vel doctrinae aliquid obstat, sive *missas in Sclavonica* lingua canere, sive sacrum Evangelium, vel lectiones divinas novi & veteris testamenti bene translatas, & interpretatas legere, aut alia *horarum officia omnia* psallere, quoniam, qui fecit tres linguas principales Hebraeam scilicet, Graecam, & Latinam, ipse creavit & alias omnes ad laudem & gloriam suam.

(*a*) Tridentinis Patribus visum est *sess.* 22. c. 8. usum praesentem non esse mutandum; saltem si agatur de liturgia. Petierunt nonnunquam principes, ut Patrio idiomate sacra mysteria celebrarentur, verùm repulsam passi sunt.

Itaque nec sub finem seculi IX. quando sedit Joannes VIII. vetita videtur fuisse divinorum officiorum lingua vulgari decantatio vel recitatio.

IV. Credit D. Claudius Fleury in sua historia Ecclesiastica *lib.* 63. *num.* 8. primam originem prohibitionis legendi sacram scripturam & ecclesiastica officia in lingua vulgari referendam esse ad tempora Gregorii VII. (*b*) qui postulanti Uratislao Regi, vel Duci Bohemiae, ut divina officia linguâ *Sclavonicâ* apud gentem Sclavorum recitari possent, absolutè renuit, & ut populi hac in parte postulatis Rex obsisteret, mandavit. Istius prohibitionis hanc rationem assignat, quòd " omnipotenti Deo sacram scripturam placuerit quibusdam locis esse occultam, ne si ad liquidum cunctis pateat, fortè vilesceret, & subjaceret despectui, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem induceret.

V. Hoc à Gregorio hîc positum prohibitionis fundamentum, nequaquam sat firmum visum fuit octo primorum seculorum Patribus, qui licèt non ignorarent in sacris scripturis nonnulla obscuriora & abditiora contineri, nihilominus & sacram scripturam, necnon divina officia idiomate vulgari, & singulis populis proprio, legi & publicè recitari permiserunt, uti rectè notat D. Fleury loco citato, qui & *suo discursu* 3. *historico num.* 24. ait: " (*c*) Non moveor ratione, quâ praetendunt varii moderni (veterem disciplinam recitandi divina officia linguâ vulgari, meritò abrogatam esse) ad conservandam reverentiam religioni debitam: haec enim caeca reverentia, ait, non convenit nisi falsis religionibus fundatis super fabulis & frivolis superstitionibus. Vera religio tantò in majori pretio erit, quantò meliùs nota fuerit. Idem pluribus ostendit Daniel Papebrochius in erudita dissertatione XVIII. in conatu suo chronico historico vitae Nicolai I. subjectâ; in qua notat, quòd Innocentius IV. etiam seculo XIII. permiserit cuidam Episcopo, ut conformiter ad consuetudinem apud Sclavos receptam, divinum officium in lingua ibidem usitatâ recitaret, hac subjecta ratione. *Quod sermo rei, & non sit res sermoni subjecta.*

VI. Cùm à veteri & Patrum disciplina hoc in puncto recessum sit, & jam in Ritualibus seu Manualibus auctoritate suâ Episcopi praescripserint, ut hae preces dicantur linguâ *latinâ*; summâ prudentiâ hîc opus est; ne praetextu majoris utilitatis, aut pristinae Patrum disciplinae, ab hoc usu & Ritualium praescripto, Parochi, aliique inferiores Ecclesiae ministri sine legitima superiorum licentia recedant.

VII. Quin tamen vel ante vel post administrata Sacramenta parochi utiliter pro populi captu, quid per externos illos ritus & preces, Ecclesia significare, & à Deo impetrare velit, linguâ vernaculâ exponere queant, dubium non est.

(*b*) Obiit ille Pontifex summus ao. 1085.

(*c*) *Je ne suis point touché de la raison*, ait D. Fleury, *qu'alleguent plusieurs Modernes, de conserver le respect pour la Religion. Ce respect aveugle ne convient qu'aux fausses Religions, fondées sur des fables & des superstitions frivoles. La vraie Religion sera toujours d'autant plus respectée, qu'elle sera mieux connuë.* Textum Patrio idiomate conceptum ipse retulit. D. Van-Espen.

CAPUT IV.

An aliquid in Sacramentorum administratione exigi possit?

1. *Populi devotioni officit, Sacerdotum ex Sacramentorum administratione quaestûs captatio.*
2. *Primi Christiani omnem temporalium exactionem abesse volebant, sed voluntariè offerebant.*
3. *Eamdem disciplinam Ecclesia semper retinuit.*
4. *Neque sub obtentu consuetudinis temporalia exigi permisit.*
5. *Quid circa hoc statuerint Synodi Belgicae.*

6. Nec

6. *Nec titulo paupertatis haec exactio permittitur.*
7. *Ecclesia vult retineri oblationum usum; nec vetat voluntariè oblata accipi.*
8. *Cavenda in oblatorum receptione tacita exactio.*
9. *Sacramenta æquè promptè administranda pauperibus ac divitibus.*
10. *Cavendum, ne voluntariæ Fidelium oblationes transeant in coactas.*
11. *Aliquando prohibita etiam ultronea temporalium oblatio in receptione Sacramentorum.*
12. *Quid voluerit observari S. Carolus?*
13. *Quomodo omnis turpis quæstus ejusve species in administratione necessariò cavendus.*
14. *Difficulter omnis* mali species *cavetur, dum Ministri ex oblatis in administratione Sacramentorum vivere debent.*
15. *Danda Ministris Ecclesiæ ea competentia, ut in administratione Sacramentorum oneri non sint Fidelibus.*
16. *Decimatorum dandi eam competentiam obligatio.*
17. *Offerenda in Sacramentorum administratione aliquando à Superioribus taxata, & quare?*
18. *Sic taxata dici solent* jura *Pastoralia; & in administratione Matrimonii & sepulturis potissimùm obtinent: & quare?*
19. *Videntur successisse in locum decimarum personalium.*
20. *Jura illa hic ægrè sine consensu Regis imponi possunt.*
21. *Minùs incommodi habebat decimarum personalium, quam hodierna jurium Pastoralium in administratione Sacramentorum solutio.*
22. *Laïci ab impositione onerum per Judicem Ecclesiasticum, subinde ad Senatum Regium appellare possunt.*
23. *Vix jura illa sine offensione exigi possunt; & quid hic à Superioribus faciendum?*
24. *Circumspectè in horum jurium exactione Ministri Ecclesiæ se gerere debent.*

I. NIHIL est quod populi erga sacra Religionis nostræ Mysteria reverentiam & existimationem pietatemque ita minuat, quàm si videat, ea à Sacerdotibus atque Ecclesiæ ministris ad quæstum torqueri; ipsosque ex eorum administratione commoda temporalia sibi aucupari.

Hinc nihil unquam magis exhorruit Ecclesia, quàm pactiones, conventiones, atque exactiones cujuscumque rei temporalis in Sacramentorum administratione, quæ speciem Simoniæ, aut ut minùs turpis quæstûs apparentiam præ se ferre solent.

Abusum hujusmodi exeunte XIII. seculo notavit, & summopere deploravit Guillelmus Durandus Episcopus Mimatensis, vulgo *Speculator*, in Tractatu *de modo Generalis Concilii celebr. Parte secunda, rubrica* 68. " Quòd sepulturæ in multis locis vendantur, & „ in aliis pro baptismo, Pœnitentia, Eucharistia & aliis „ Sacramentis pecunia ex quadam pestifera consuetu- „ dine recipiatur, & levetur: neque prosunt remedia „ super hoc constituta, pro eo quòd multi ex majori- „ bus columnis & Prælatis Ecclesiæ in hoc peccant; „ & ideò quia ab his male agitur, facilè trahitur à sub- „ ditis in exemplum.

Utinam nec hodie pestifera ejusmodi consuetudo exemplo similium Prælatorum firmaretur! qui Parochos ipsos aliosque Ecclesiæ ministros ad sordidum hunc quæstum ob defectum congruæ & honestæ competentiæ quodammodo cogunt.

II. De primis Christianis in suo Apologetico *capit.* 39. scribit Tertulianus: " Præsident probati quique „ Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio „ adepti: neque enim pretio ulla res Dei constat; „ etiamsi quod arcæ genus est, non de *honoraria* summa „ quasi redemptæ religionis congregatur. Modicam „ unusquisque stipem menstrua die, vel cùm velit, „ & si modò possit, apponit: nam nemo compel- „ litur, sed spontè confert. Hæc quasi deposita pie- „ tatis sunt.

In antiquis, ac etiam Pamelii editionibus Operum Tertuliani, pro his verbis, *non de honoraria summa*, legitur, *non de oneraria summa*; sed priori modo legi in vetustissimo codice observat Rigaltius; quasi diceret: " In nostris conventibus congregatur summa, quæ „ non sit tamen *de honestamento* religioni, nec ideo ve- „ nalis aut redempta dici debet religio nostra. „ Hæc Rigaltius.

Primi ergo Christiani prompto animo offerebant, quæ Ecclesiæ Ministris pauperibusque sustentandis sufficiebant; sed pecuniæ quamcumque exactionem in Sacramentorum aut aliorum sacrorum administratione exhorrebant.

III. Et licèt in nonnullis disciplinæ articulis Ecclesia coacta fuit, aliquando à primitiva Patrum puriore disciplina nonnihil recedere, in hoc tamen articulo, eam semper retinuit disciplinam, ut omnem in ipsa Sacramentorum exhibitione temporalium exactionem omnemque turpis quæstûs speciem abesse voluerit.

IV. Seculo XII. Concilium Lateranense sub Innocentio II. *Can.* 2. pecuniam dari aut exigi pro quocumque Sacramento vetat, additque: " Et nec pro pa- „ stu, nec sub obtentu *alicujus consuetudinis* ante vel „ post à quoquam aliquid exigatur, vel ipse (qui Sa- „ cramenta suscipit) dare præsumat: quoniam Simo- „ niacum est.

Et rursus eodem seculo Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. in *Cap.* 9. *De Simonia*, *horribile nimis* reputat, quòd in quibusdam Ecclesiis pro Sacramentis aliquid requiratur. " Putant autem, inquit, " plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa con- „ suetudine invaluisse arbitrantur, non attendentes, „ quod tantò graviora sunt crimina, quantò diutius in- „ felicem animam tenuerunt alligatam.

Sub idem tempus Concilium Turonense prohibens pro Chrismatis aut olei receptione aliquam pretii exactionem attentari, subjicit: " Nec sub *obtentu cujusdam consuetudinis* reatum suum quis tueatur: quia „ temporis diuturnitas non diminuit peccata, sed au- „ get" *Cap.* 8. ✠ *De Simonia.*

V. His Conciliorum Decretis insistentes posteriores Belgii ac vicinarum Provinciarum Episcopi, omnem tum in suis Ritualibus libris, tum in Synodorum Decretis, temporalium exactionem in Sacramentorum administratione proscripserunt; eaque *gratis*, & sine ulla quæstûs specie dari jusserunt.

„ Cùm Sacramenta Ecclesiæ (ait Synodus P. II. „ Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 5.) non solùm sine Simoniæ „ labe, verùm etiam sine *avaritiæ suspicione* admini- „ stranda sint, caveant omnes, ne in eorum admini- „ stratione quidquam exigant directè vel *indirectè*.

Synodus D. Mechliniensis *titulo* 2. *cap.* 3. ait: " Sa- „ cramenta omnia liberè conferantur, nihilque *omninò* directè vel *indirectè* in eorum administratione exi- „ gatur.

Hæc hisque similia passim Synodi & libri Rituales inculcant.

VI. Et quia nonnulli paupertatis aut necessitatis prætextu hasce exactiones colorare prætendunt, plures Synodi expressè, & hunc prætextum, tanquam insufficientem rejiciunt.

„ Illud præterea diligenter caveant Parochi, omnes- „ que alii, ad quos cujusvis Sacramenti administratio „ spectat, ne pro illis administrandis ab ullo, vel *om- „ nium rerum inope* Sacerdote, verbis aut etiam signis „ quidquam prorsus vel *minimum quovis* modo peta- „ tur, exigaturve; „ ait Synodus Aquensis anno 1585. *tit. De Sacramentis.*

" Pro Sacramentorum ministerio, nullus Sacerdos, „ quamvis egens, verbis vel *nutibus* quidquam prorsus „ vel *minimum* petat, exigatve; „ inquit Synodus Avenionensis anno 1594. *tit.* 11.

VII.

VII. Verùm dum adeò severè Sacramentorum Ministris omnis cujuscumque rei temporalis exactio in administratione Sacramentorum vetatur, intentio tamen Ecclesiæ in hac prohibitione non est, laïcos fideles à veteri & in Ecclesia probato oblationum & eleemosynarum usu etiam in ipsa Sacramentorum administratione retrahere; aut ipsis Ministris inhibere à Fidelibus liberali animo oblata accipere.

Quinimò Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. in *cap.* 42. ※ *De Simonia*, sicuti vetat aliquid à Ministris in Sacramentorum ministerio exigi, ita pariter, vult laudabiles consuetudines aliquid offerendi à laïcis observari.

Et Rituale Romanum Pauli V. postquam omnem exactionem in Sacramentorum administratione proscripsit, immediatè subjungit: " Si quid verò nomine eleemosynæ, aut devotionis studio, *peracto* jam Sacramento, à fidelibus *spontè* offeratur, id licitè pro *consuetudine* locorum Minister accipere poterit.

Nonnulla verò in hac oblatorum receptione à Parochis aliisque Sacramentorum Ministris observanda sunt.

VIII. Primò, ne in similium oblatorum receptione tacita saltem exactio, Simoniæ aut avaritiæ suspicionem ingerens, intercedat.

Tacitæ hujus exactionis frequenter sunt rei, qui verbo aut facto eos arguunt avaritiæ aut inhumanitatis, qui post administrationem Sacramentorum nihil aut parùm offerunt. Quis enim ambigat, quin sic agendo cogant quodammodo Fideles ad dandum, dum negando, avaritiæ aut inhumanitatis notam sibi impingendam nôrunt.

IX. Secundò, solicitè cavendum, ne Sacramenta majori promptitudine & hilaritate administrentur illis, à quibus plura offerenda scitur; facilè enim major illa promptitudo & hilaritas, avaritiæ turpisque quæstûs suspicionem insinuabunt.

X. Tertiò, cavendum est, ne gratuitæ oblationes ex devotione Fidelium procedentes, facilè in præceptum & necessitatem vertantur; adeò ut si quis offerre prætermittat, avarus imò injustus audiat.

Hinc enim continget, ut Fideles vel paupertate, præsertim occulta, vel expensarum gravitate territi, Sacramenta aut non suscipiant, aut saltem diutius, quàm oportet, differant. Quod hodie, proh dolor! non rarò circa susceptionem Viatici & Extremæ Unctionis evenire, nimis quàm manifestum est.

XI. Ob hæc aliaque ex oblatorum receptione pullulantia incommoda, quæ difficulter in totum præcaventur, olim Synodus Elliberitana decrevit: *Hi, qui baptizantur, ut fieri solebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod* GRATIS *accepit*, PRETIO *distrahere videatur*. Statuti illius rationem exposuit in Concilio Basileensi Julianus Cardinalis: " Apostolus præcipit ab omni *specie* mali abstinendum 1. Thess. *c.* 5. *v.* 22. Nonne *gratis* offerre, & eleemosynam dare est pium & charitatis opus? sed quoniam tempore Baptismi nummos projicere in concham prætendebat *speciem* mali, emendari & aboleri jussit Ecclesia.

XII. Quin Sanctus Carolus, noluit, ut Presbyteri quamcumque rem pro administratione Sacramentorum acciperent; etiam sub *obtentu eleemosynæ*; ut omnem *occasionem* & *notam avaritiæ* adimeret; utque exactè per omnia observarent hæc verba: *Gratis accepistis, gratis date.* Matt. c. 10. v. 8.

XIII. Scio quidem hanc disciplinæ puritatem nec ubique vigere, nec in omnibus Ecclesiis hodie in præcepto esse, ut nimirum Ministri non possint, jam administrato Sacramento, *gratis* oblata recipere; ipsa tamen Sacra Ministerii functio omnes Ministros adstringit, ut in oblatorum receptione, eam servent moderationem, & agendi modum, ne avaritiæ, turpisve quæstûs notam incurrendo, Ministerium ipsorum vituperetur; & Sacramentis debita reverentia vilescat. Caveantque sedulò ne liberales fidelium oblationes tandem in suspectas exactiones degenerent; quo fiat, ut vel fideles à Sacramentorum receptione retrahantur, aut diutiùs quam convenit, differant.

XIV. Multopere sanè dolendum, quod in multis Parochiis Belgicis Pastores, ac præcipuè Vice-Pastores adigantur ex oblationibus in Sacramentorum administratione fieri consuetis, victitare; neque aliunde ad honestè vivendum ipsis suppetat; hincque contingat, quod ipsâ necessitate compellente, si non directè, & expressè temporalia in Sacramentorum administratione exigantur, *indirectè* tamen & *tacite* satis insinuetur dandi necessitas: adeò ut ipsis Laïcis quasi persuasum sit, oblationes illas non esse voluntarias, sed se ad offerendum constrictos credant.

XV. Sanè dispiciendum est Episcopis aliisque Superioribus & Magistratibus, " ut Parochis Evangelii Prædicatoribus (verba sunt Synodi Coloniensis anno 1536. *parte* 8. *cap.* 2.) certa ac competens subministratio victûs & vestitûs fiat, idque ad eum modum, ne in administrandis Sacramentis quidpiam exigendo, oneri sint Parochianis, aut cibum vicatim discurrendo emendicare cogantur, quo nihil turpius aut sordidius.

XVI. Hoc quoque indubitatum est, quòd Episcopi & alii decimas possidentes Prælati, eorumque Capitula & Monasteria " (uti loquitur Christianus Lupus Dissert. 2. proœmiali ad tomum 3. Scholiorum in Canones *cap.* 7.) rigidum coram Deo onus portent dandæ Parochis sustentationis integræ, & *miseras* plebes liberandi ab exactionibus variis suspectis & offensivis, ad quas isti à necessitate coguntur.

XVII. Interim dum aliunde Parochis & Sacerdotibus Sacramentorum aliorumque spiritualium officiorum ministris sufficienter nequit succurri, coguntur que necessitate quodammodo ex oblatis vivere, non inconveniens visum est, ut Episcopi aliique Superiores & Magistratus determinent sive taxent: quid à fidelibus Parocho aliisque Ministris in administratione Sacramentorum aliisque functionibus sit dandum.

Hoc quippe pacto contingit, ut Pastoribus aliisque Sacerdotibus adimatur occasio, conventiones pactionesque Simoniam aut saltem turpem quæstum redolentes cum Parochianis incundi.

Ulteriùs per hanc Superiorum taxationem fit, ut Parochiani contra Parochum & Sacerdotes conqueri nequeant, quasi Parochianos injustis & excessivis juribus & exactionibus gravent, dum id duntaxat petunt, quod Superiores judicârunt à subditis in Parochorum & Ministrorum sustentationem solvendum.

XVIII. Hæc jura, quæ Pastoralia dici solent, potissimum in administratione Sacramenti Matrimonii, & sepulturis locum habent: eò quòd in his sine minoribus incommodis, & scandalo peti posse videantur.

Atque imprimis hîc periculum non est, quòd ob jura solvi consueta & taxata Matrimonium differetur aut omittetur; neque in ejus dilatione multùm incommodi esse consuevit; nec sepultura ideò omittitur; aut si forsan non eâ, quâ aliàs pompa fiat, nihil aut parum inde incommodi timendum; quemadmodum (uti antè monuimus) timendum est, dum Viaticum aut Extrema Unctio, propter oblationes & expensas faciendas, differtur, aut etiam omittitur: unde nunquam legitur, quòd aliqua jura in horum administratione solvenda, taxata aut præscripta fuerint.

XIX. Jura hæc in Funeralibus aut contractu Matrimonii solvi solita, & à Superioribus ad certam quantitatem taxata, videntur in locum decimarum personalium (quæ de jure communi debentur, & hodie passim in desuetudinem abierunt) successisse; ut sicuti laïci eo titulo debebant de omni suo lucro decimas dare Sacerdotibus, ita vice illarum solvant jura illa vel viventes,

tes, dum Matrimonium ineunt, vel post mortem, dum sepeliuntur.

Hanc surrogationem in locum decimarum personalium non obscurè expressit Synodus Atrebatensis sub Francisco Richardoto *titulo de Sacramentis cap.* 3. Cùm enim *cap.* 2. mandasset, ut Pastores in administratione Sacramentorum, " omnes avaritiæ sordes, & „ quæstûs inhonesti & reprobati suspiciones evitent; „ ne mercedem (quasi in rebus sanctis & spiritualibus „ commutatio ulla justa esse queat) vel captent, vel „ exigant sordidè; „ deinde capite sequenti subjungit: " Sed tamen ubi solidi fructus nulli sunt, aut exigui „ Beneficiorum Curatorum; & minores quàm sufficiant alimoniæ Pastorum: si populus se durum & „ avarum præbeat, nec liberaliter pro suo quisque „ modulo aliquid conferat Pastoribus Sacramenta mi„ nistrantibus; agi debebit cum Majestate Regia, ut „ iisdem Pastoribus greges necessaria commodè provi„ deant, sive per decimas personales, quas certum est „ cessisse consuetudini laudatæ, quâ populus pro admi„ nistratione Sacramentorum liberaliter honorarium ali„ quod impendere solebat; sive aliâ quavis ratione: „ alioqui valde esset inhumanum laborem pastoralis of„ ficii requirere sine justa mercede. & sublatâ omni ra„ tione parandi victûs & vestitûs.

XX. Præterea in hoc Decreto notandum, quòd dicatur, agi debere cum Majestate Regia, ut laïci ad similia jura solvenda cogantur. Sciebant quippe hujus Synodi Patres, ægrè permitti in Belgio vicinisque Provinciis, ut temporalia hujusmodi onera laïcis citra consensum & auctoritatem Regis imponantur; neque facilè ad eorum solutionem se constringi patiantur, nisi consensum Regis accessisse constiterit. (*a*)

Hinc teste Antonio Anselmo in suo Triboniano Belgico, *cap.* 33. cùm de publicatione Concilii Tridentini hîc tractaretur; eumque in finem ad Consilia Regia reformationis Decreta expendenda missa essent, *ad cap.* 4. *Sess.* 21. *De Reformat.* ubi datur Episcopis facultas novas Parochias erigendi, & si necesse fuerit *compellendi* populum ea subministrare, quæ sufficiant ad vitam Sacerdotum sustentandam " *communis* nota „ fuit, compulsionem illam populi, & exactionem fieri non posse sine *auctoritate Regia*, neque hanc jurisdictionem Ecclesiasticis Judicibus unquam compe„ tiisse.

XXI. Quamvis, ut dictum est *num.* 19. jura in funeralibus & contractu Matrimoniali solvi solita, probabiliter successerint in locum decimarum *personalium*, illud tamen incommodi habent hæc jura præ decimis *personalibus*, quòd horum jurium exactio, & persolutio faciliùs nata sit ingerere speciem simoniæ aut turpis quæstûs, quàm persolutio & exactio decimarum *personalium*, eò quòd prædicta jura solvantur & exigantur cum respectu ad *singulas* sepulturarum aut matrimoniorum celebrationes, eaque ratione suspicionem facilè ingerant; ea persolvi vel exigi quasi pretium exhibiti ministerii divini.

Decimæ verò personales, non secùs atque hodiernæ decimæ prædiales & mixtæ solvebantur & exigebantur sine respectu ad *singulas* functiones Ecclesiasticas: neque plus minusve solvebatur aut exigebatur, sive sacra illa sæpius vel rarius administrata essent. Proinde nulla ex earum solutione vel petitione suspicio oriri nata erat, functiones has intuitu retributionis temporalis impendi: quam non raro horum jurium exactio & receptio ingerere solet.

Hinc ulteriùs sequitur, quod imputatio decimarum personalium in competentiam Pastoralem non esset obnoxia iisdem incommodis, quibus esse solet imputatio dictorum jurium in dictam competentiam: hæc enim jurium illorum imputatio quodammodo Pastores cogit ad *rigidam* horum jurium exactionem, quæ vix sine suspicione simoniæ, vel ut minùs turpis quæstûs, fieri solet.

XXII. De Sacerdotis honorario ex funerarii Sacrificii opera agendum apud prophanum Judicem, & non apud Ecclesiasticum, judicatum fuisse anno 1532. refert Renatus Choppinus *lib.* 2. *de Sacra politia tit.* 2. *num.* 2. & pluribus confirmat Carolus Fevretius tractatu *De Abusu lib.* 4. *cap.* 8. asseritque Senatum Regium solere improbare & cassare suspectas ac minùs honestas exactiones, quæ in sacrorum administratione fiunt tametsi longâ consuetudine firmatas; & à sententia Judicis Ecclesiastici similes exactiones adjudicante, *tanquam ab abusu* ad Senatum Regium laïcos appellare posse.

Decanus & Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Engolismensis tanquam Pastores Primitivi cujusdam Ecclesiæ Parochialis condemnaverant Parochianos, ad solvendum quid modicum pro vino quoties communicarent, interjectâ per Parochianos appellatione *tanquam ab abusu*, dictum fuit per Parlamentum Parisiense anno 1551. malè & abusivè judicatum.

XXIII. Cæterùm, quacumque auctoritate jura illa sint taxata, nemo non scit, quàm difficulter illa sine omni fidelium scandalo, & offensione exigantur: & quàm facilè horum exactio nata sit populo ingerere suspicionem Sacramenta aliaque sacra officia à Sacerdotibus intuitu retributionis administrari; ipsorumque Sacerdotum quæstui Sacra subservire; dum vident, illa non nisi constitutâ mercede administrari; idque eo majore, quo solemniùs administrantur.

Hinc non difficulter intelligitur, Superioribus tum Ecclesiasticis, tum secularibus allaborandum esse, ut quantum rerum conditio patitur, Pastoribus aliisque Ecclesiæ Ministris ita de temporalibus provideatur, ut ab ejusmodi scabiosis & suspectis jurium exactionibus abstinere queant: quod nec difficile esset, si proventus Ecclesiastici iis, qui in Vinea Domini laborant, juxta mentem Ecclesiæ & Fundatorum assignarentur: de quo latiùs infrà ubi de Decimis & bonis Ecclesiæ tractabitur. (*b*)

XXIV. Denique ex dictis concludant Pastores aliique Ecclesiæ Ministri, quòd, dum ob temporum duritiem aliunde quàm ex his juribus necessaria vivendi media non suppetunt, in horum jurium & oblationum receptione aut petitione, eam saltem servare studeant moderationem & circumspectionem, ne avaritiæ turpisve quæstûs notam incurrant, quâ ipsorum apud laïcos ministerium vituperetur, & Sacramentorum aliorumque Sacrorum usus vilescat. (*c*)

(*a*) Jus Canonicum decernit cogi posse laïcos ad jura pecuniaria Ministris Ecclesiæ solvenda, quæ usu veteri sunt legitimè determinata. Ita cap. *Ad Apostolicam* l. 5. Decretalium. tit. 3.

(*b*) Addendus quoque est tractatus, quem Doctissimus Van-Espen elucubravit *de jure Parochorum ad Decimas & Oblationes* &c. tractatus iste suum obtinet locum inter dissertationes ab eodem auctore elaboratas.

(*c*) Consule quod autor noster hac de re scripserit *parte* 2. *sect.* 4. *tit.* 7. c 4. n. 43. 44. &c.

TITULUS

TITULUS II.

DE BAPTISMO.

CAPUT I.

De Necessitate, Forma & Materia Baptismi; quomodo hæc adhibenda?

1. *Primum & maxime necessarium Sacramentum est Baptismus.*
2. *Dicitur aliorum Sacramentorum* janua.
3. *Innocentius III. dubitavit num Ordo à* non Baptizato *susceptus esset invalidus: aliqua Sacramenta ab illo valide recipi posse credidit.*
4. *Credidit* tutius *Ordines à tali susceptos reiterandos.*
5. *In quo fundata fuerit resolutio Innocentii.*
6. *Non temere de suscepto Baptismo dubitandum.*
7. *Describitur Baptismus* Flaminis.
8. *Per Baptismum Flaminis quis salvari potest?*
9. *Patrum sententiis acquiescendum.*
10. *Quid sit Baptismus* Sanguinis?
11. *Solus Baptismus* Fluminis *habet rationem veri Sacramenti.*
12. *Forma Baptismi Latinorum.*
13. *Forma Græcorum nonnihil in verbis diversa; eamque ut sufficientem probat Ecclesia Latina.*
14. *Expositio* Cap. 1. ✠ De Baptismo.
15. *Materia Baptismi aqua naturalis.*
19. *Quæ censenda aqua* naturalis?
17. *Extra causam necessitatis cum dubio liquore baptizari non potest.*
18. *Ritus adhibendi aquam in Baptismo non ubique est idem.*
19. *Ecclesia Græca olim usa fuit* Immersione; *& eam hodierna eorum Ritualia præscribunt.*
20. *Idem ritus etiam apud Latinos aliquando usitatus fuit.*
21. *Ritus baptizandi per* immersionem *multis seculis in Ecclesia Latina perseveravit.*
22. *Baptizare per* immersionem *non spectat ad valorem Baptismi, sed ad disciplinam.*
23. *An per* infusionem, *an per* immersionem *Baptismus sit conferendus, pendet à consuetudine & præscripto Ecclesiarum.*
24. *Debet aqua sic adhiberi ut sit* ablutio, *non* aspersio.
25. *Aqua sic infundenda, ut ipse Baptizandus censeatur vere* ablutus.
26. *Quæ censenda pars notabilis ratione cujus Baptizandus dicatur* ablutus.
27. *Quomodo Græci aquam infundant.*
28. *Trina immersio multis Canonibus olim præcepta fuit.*
29. *Licet* trina *immersio videatur ab Apostolis descendere, non spectat tamen ad essentiam Baptismi.*
30. *Aliquando præceptum ut* unica *fieret immersio, & quare?*
31. *Regula quæ in hac disciplinæ diversitate tenenda est.*

I. PRIMUM inter Sacramenta numeratur *Baptismus*, de quo in Symbolo fidei Constantinopolitano dicitur: 1. *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Et Synodus Tridentina: *Si quis dixerit. Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem; anathema sit*, Sess. 6. *De Baptismo. Can.* 4.

II. Quin & jam pridem à Theologis dicitur, Baptismum esse januam aliorum Sacramentorum: id est, alia Sacramenta ad sui valorem requirere prævie in suscipiente Baptismum: quod sequutus Bonifacius VIII. in *cap.* 2. *De Cognat. spirituali in* VI. vocat Baptismum Sacramentorum *fundamentum & januam reliquorum.*

III. Tempore Innocentii III. id est, seculo XIII. ineunte, dubium fuisse, an non baptizatus, qui tamen crederet se baptizatum, non posset *valide* ordinari, manifestum est responso ipsius Innocentii in *cap.* 3. ✠ *De Presbytero non baptizato*; ubi ipse Pontifex multa adducit, quæ validitatem Ordinis ita suscepti evincere videbantur; atque inter alia tanquam certum supponere apparet, quod "illud non sit generaliter verum, „ neque de novis, neque de veteribus Sacramentis, „ quod Baptismus sit *fundamentum* illorum, quoniam „ & Sacramentum Conjugii & Eucharistiæ à non baptizatis recipi potest.

IV. Post hæc subjungit: "Quia vero in Concilio „ apud *Compendium* legitur constitutum, si quis in Presbyterum ordinatus deprehenderit se non baptizatum, „ baptizetur, & iterum ordinetur: nos circa latorem „ præsentium in hoc dubitabili casu quod tutius est sequentes, mandamus, quatenus ipsum per singulos „ Ordines, usque ad Sacerdotium promovere procures, & permittas eum in Sacerdotio ministrare, quia „ non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum: nec male de Sacramento sentitur, cum illud „ non Religionis contemptus, sed articulus necessitatis „ excludit.

Ex his haud obscurum est, Innocentium de validitate suscepti Ordinis à non baptizato dubitasse; neque credidisse, Baptismum esse fundamentum omnium Sacramentorum.

V. Adhæc sat patet, Innocentium dubium suum de invaliditate Ordinis, suamque resolutionem de iterando Ordine fundasse in quodam Decreto Concilii *apud Compendium*; quod refertur sub nomine illius Concilii apud Gratianum *caus.* 1. *qu.* 1. *Can.* 60.

Verum adverterunt Eruditi, hoc Decretum in nullo Concilio *apud Compendium* reperiri. Extat autem *lib.* 6. *Capitularium Regum Francorum c.* 94. neque antiquior ejus fons reperitur.

Ea Criticorum animadversio satis ostendit Innocentium III. usum fuisse auctoritate Gratiani sine discussione; quod quidem non tantum in superiori responsione sed in plurimis aliis contigisse videtur: neque enim summus Pontifex solebat discutere, num à Gratiano relata, essent genuina vel authentica. Hinc ulterius contigit (uti in hoc opere sæpius notatum) plura sensim, post evulgatas & receptas has decretales Innocentii III. & aliorum Pontificum, qui similiter sine examine, Decreto Gratiani usi sunt, à Canonistis & Theologis pro indubitatis fuisse recepta, quæ vel Patribus fuerant ignota, aut saltem nondum determinata.

VI. Ut vero scrupulosis anxietatis, & dubitationis occasionem adimat Innocentius, addit: "Et certe de „ illo qui natus de Christianis parentibus, & inter Christianos est fideliter conversatus, tam violenter præsumitur, quod fuerit baptizatus, ut hæc præsumptio „ pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.

VII. Dicit præterea Innocentius in citato Capitulo 3. „ Quod quis non solum per Sacramentum fidei, sed per „ *fidem* etiam Sacramenti efficitur procul dubio membrum Christi.

Illud autem quod dicit *Fidem Sacramenti* per quam quis efficitur membrum Christi, vocari solet *Baptismus Flaminis*, de quo verbis Augustini dicitur apud Gratianum in *Can.* 34. *Dist.* 4. *De Consecrat.* " Invenio non „ tantum passionem pro nomine Christi, id, quod ex „ Baptismo deerat, posse supplere, sed etiam *fidem*, con- „ versionemque cordis, si forte ad celebrandum My- „ sterium Baptismi in angustiis temporum succurri non „ potest. Neque enim latro ille pro nomine Christi cru- „ cifixus est, sed pro meritis facinorum suorum : nec „ quia credidit passus est, sed dum patitur, credidit. „ Quantum itaque valeat etiam sine visibili Sacramento „ Baptismi, quod ait Apostolus ad Rom. c. 10. v. 10. „ *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad* „ *salutem*; in illo latrone declaratum est. Sed tunc im- „ pletur invisibiliter, cum Mysterium Baptismi non „ contemptus Religionis, sed articulus necessitatis ex- „ cludit. (*a*)

VIII. De eodem Flaminis Baptismo agit Pontifex in *cap.* 2. ✠ *De Presbytero non baptizato*, respondens Cremonensi Episcopo : " Presbyterum, quem sine un- „ da Baptismatis extremum diem clausisse significasti, „ quia in S. Matris Ecclesiæ fide, & Christi nominis „ confessione perseveraverit, ab originali peccato so- „ lutum, & cœlestis patriæ gaudium esse adeptum asse- „ rimus incunctanter.

Antonius Augustinus in notis ad primam collectionem Decretalium, ad hæc verba : *Esse adeptum*, ait: „ *Potuisse adipisci*, malim. Quid enim si alicujus oc- „ culti peccati reus mortuus est? Quod si non satisfecit „ pro aliis etiam confessis?

IX. Post hæc Episcopum remittit ad libros SS. Augustini & Ambrosii, addens hanc notandam sententiam : " Sopitis igitur quæstionibus Doctorum, *Pa-* „ *trum sententias teneas*, & in Ecclesia tua juges preces, „ hostiasque Deo offerri jubeas pro Presbytero memo- „ rato.

X. Præter Baptismum *Flaminis*, meminit quoque Augustinus in citato *Canone* 34. & in *Canone* 37. Baptismi qui vulgo vocatur Baptismus *Sanguinis*; qui consistit in morte pro Christo tolerata, sive *Martyrio*; in quo proprio sanguine pro Christo fuso fidelis abluitur, antequam præ angustiis temporis aliove impedimento vivificis Baptismi undis regeneretur; de quo in dicto *Canone* 37. sub nomine Augustini : " Catechumenum „ quamvis in bonis operibus defunctum vitam æternam „ habere non credimus, *excepto Martyrio*, ubi tota „ Baptismi Sacramenta complentur. „ Et apertius ipse Augustinus *lib.* 3. *De Civitate Dei cap.* 7. " Quicumque „ etiam non percepto regenerationis lavacro pro *Christi* „ *Confessione moriuntur*; tantum eis valet ad dimitten- „ da peccata, quam si abluerentur sacro Fonte Baptis- „ matis.

XI. Verum licet ex his sufficienter constet, Baptismum *Flaminis* (qui in perfecta peccatorum detestatione ex Dei amore, & desiderio recipiendi Sacramentum Baptismi consistit) & Baptismum *Sanguinis* supplere vices Sacramenti Baptismi, nihilominus certum est, neutrum esse Sacramentum; neque verum *Baptismum* de quo loquitur Christus, dum ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Joan. 3. ℣. 5. Et rursus: *Euntes docete omnes gentes, Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Matth. 28. ℣. 19.

Hic Baptismus aquæ, sive *Fluminis* est proprie dictus Baptismus; atque solus rationem veri Sacramenti novæ legis habet; appellaturque communiter, Sacramentum *Regenerationis*; eo quod per illum homo spiritualiter *regeneretur*, sive *renascatur*; constituaturque *Filius Dei*; & de hoc solo Baptismo hoc titulo tractabitur.

XII. Formam hujus Sacramenti clare expressit Christus, dum *Matthæi* 28. in jam relatis verbis Apostolos jussit baptizare in *nomine Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti.*

Unde Ecclesia Latina jam pridem hac forma usa fuit: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti* : quæ extat in Sacramentario S. Gregorii; & in veteri ordine Romano paulo post tempora S. Gregorii composito. (*a*)

XIII. Ecclesia Græca, uti legitur in eorum Rituali apud Jacobum Goar, pag. 355. utitur hac forma : *Baptizatur servus Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.*

Hanc formam tanquam sufficientem probavit Eugenius IV. in Decreto Unionis Armenorum, quod extat in appendice Concilii Florentini tom. 13. Concil. col. 5291. " Quoniam, ait, cum principalis causa, ex „ qua Baptismus virtutem habet, sit S. Trinitas, instru- „ mentalis autem sit Minister qui tradit exterius Sacra- „ mentum; si exprimitur actus, qui per ipsum exerce- „ tur ministrum, cum S. Trinitatis invocatione perfi- „ citur Sacramentum.

Itaque invocationem Sanctæ Trinitatis atque ipsarum Personarum distinctam expressionem in ipsa Baptismi collatione juxta Christi verba & mandatum Ecclesia observavit; eamque ad essentiam ac validitatem Baptismi necessariam supposuit, minus solicita quibus præcise verbis ipse actus Ministri exprimeretur de quo nec Patribus cum hæreticis fuisse contentionem legimus : modo tamen (uti loquitur Eugenius IV. in citatis verbis) sufficienter *exprimatur actus qui per ipsum exercetur* Ministrum.

XIV. Unde credendum est, quod Pontifex (*b*) *cap.* 1. ✠ *De Baptismo*, dicens, " quod si quis puerum ter „ in aquam immerserit in nomine Patris, & Filii, & Spi- „ ritus Sancti, Amen, & non dixerit, EGO BAPTIZO „ TE in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, *non* „ *est* puer baptizatus; „ eam invaliditatem non refundat in omissionem illorum formalium verborum, *Ego baptizo te* ; cum illa verba Græci non adhibeant, sed in hoc potius, quod actus qui per Ministrum exercetur, non censeretur sufficienter expressus.

XV. Quemadmodum ex verbis Christi *Matth.* 28. ad Apostolos dictis, Ecclesia intellexit, invocationem SS. Trinitatis, & trium divinarum Personarum distinctam expressionem esse necessariam in Baptismo; ita ex verbis Christi ad Nicodemum *Joan.* 3. *Nisi quis renatus fuerit ex* AQUA *& Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei*, intellexit, fideles esse regenerandos sive baptizandos in vera ac naturali *aqua*.

Unde à quodam Episcopo interrogatus Innocentius III. " Utrum parvuli sint pro Christianis habendi, „ quos in articulo mortis constitutos propter *aquæ pe-* „ *nuriam*, & absentiam Sacerdotis, aliquorum simpli- „ citas in caput ac pectus ac inter scapulas pro Baptismo „ *salivæ* conspersione linivit? „ Respondit Innocentius in *cap.* 5. ✠ *De Baptismo* : " Quod cum in Baptismo „ duo semper, videlicet verbum & *elementum* necessa- „ rio requirantur, juxta quod de verbo Veritas ait: „ *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium* „ *omni creaturæ*, & *baptizate omnes gentes in nomine* „ *Patris*, & *Filii*, & *Spiritus S.* Eademque dicat de „ elemento : *Nisi quis renatus fuerit ex* AQUA & *Spi-* „ *ritu S. non intrabit in regnum cœlorum*; dubitare non „ debes, illos *verum non habere* Baptismum, in quibus „ non solum utrumque prædictorum, sed eorum alte- „ rum est omissum.

Et Synodus Tridentina *Sess.* 7. *Can.* 2. *de Baptismo*: „ Si quis dixerit, aquam *veram* & *naturalem* non esse „ de *necessitate* Baptismi, atque ideo verba illa Domini „ Nostri JESU CHRISTI : *Nisi quis renatus fuerit*

(*a*) Hoc S. Augustini testimonium à Gratiano desumptum est ex lib. 4. S. Doctoris de Baptismo. cap. 22.

(*a*) Circa septimum seculum in lucem prodiisse Ordo Romanus creditur.

(*b*) Pontifex ille, de quo agitur, erat Alexander III. qui obiit an. 1181.

„ *ex*

„ *ex aqua & Spiritu sancto*, ad metaphoram aliquam „ detorserit, anathema sit.

XVI. Quæ vero dicenda sit *vera* & *naturalis* aqua, ex communi & vulgari loquendi usu judicandum est; neque extra casum necessitatis adhibendus est liquor, de quo dubium sit, num sit *vera* ac *naturalis* aqua, prout hæc communiter & vulgariter intelligitur: tametsi subtiliter philosophando speculative defendi posset, liquorem illum essentialiter ab *aqua* naturali non differre.

XVII. Ubicumque vero morale aliquod dubium subest, num liquor aliquis sit *vera* ac *naturalis aqua* (extra casum necessitatis ubi alius haberi nequit) nequaquam adhibendus est: imo si Pastor aquam *veram* & *naturalem* habere posset, tametsi cum *evidenti periculo vitæ*, nequaquam posset cum liquore *dubio*, tali casu infantem baptizare; sed deberet tunc juxta Christi *mandatum*, *animam suam ponendo pro ovibus suis*, aquam veram ac naturalem comparare; ne alias salutem æternam illius infantis periculo exponat: uti recte advertit, & multis prosequitur Farvacquius *De Baptismo cap. 2. q. 2. casu* 4. §. 1. & 2.

XVIII. Quo ritu aqua adhiberi debeat, an per *immersionem*, ita ut ipse baptizandus *aquæ* immergatur; an per infusionem sive aspersionem; ut nimirum aqua infundatur ipsi baptizando, non una olim fuit, nec hodie est omnium Ecclesiarum disciplina.

XIX. In Ecclesia Orientali jam pridem *immersionem* usitatam fuisse, constat ex Cyrillo Hierosolymitano *catechesi mystagogica* 2. ubi alloquens recenter baptizatos, ait: " Et confessi estis salutarem confessionem, „ & *mersi* ter in aqua, rursus *emersistis*: atque ita per „ hæc symbola triduanam Christi significastis *sepulturam*." Meminit quoque Sanctus Chrysostomus *Homil.* 6. *in Epistolam ad Colossenses*. IMMERSIONIS in Baptismo adhibitæ; quin & hodie cum baptizandi ritum Euchologia sive Ritualia Græcorum præscribunt; atque post expressam formam Baptismi monitum subnectitur: *Unaquaque prolatione* DEMERGENS & EDUCENS *eum ex aqua*.

Ad hæc verba reflectens Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 365. *num.* 24. ait: *Antiquus* IMMERSIONIS *mos hic annotatur*.

XX. Quin & in Ecclesia Latina hunc *immersionis* ritum multis seculis usitatum fuisse diffiteri non possumus. Et quidem seculo II. ordinarium solitumque fuisse testatur Tertullianus *libro de Corona militis cap.* 3. ubi relatis nonnullis quæ Baptismum præcedunt, ait: *Dehinc ter* MERGITAMUR. Imo adeo constans erat hic baptizandi ritus, ut quidam dubitasse videantur de valore Baptismi per *infusionem* collati; uti colligere est ex quæstione à Magno proposita S. Cypriano: " Quæsisti „ (ait S. Cyprianus *Epist.* 75. ad Magnum) etiam Fili „ charissime, quid mihi de illis videatur, qui in infirmitate & languore gratiam Dei consequuntur, an habendi sint *legitimi* Christiani, eo quod aqua salutari „ non *loti* sint, sed *perfusi*.

XXI. Et quidem ritus ille multis seculis etiam in Ecclesia Latina perseveravit, uti videre est apud Auctores qui de Divinis Officiis scripserunt; adeo ut S. Thomas etiam suo tempore judicaverit, *tutius esse baptizare per modum* IMMERSIONIS: *quia*, ait, *hoc habet* COMMUNIS *usus* 3. parte *q.* 66. *art.* 7.

Constat tamen ex ipso Sancto Thoma ibidem *art.* 8. quod eodem tempore ritum *infusionis* seu *aspersionis* nonnulli adhibere inciperent.

XXII. Imo licet ritus *immersionis* esset communis, ac in omnibus passim Ecclesiis usitatus, tamen eum non esse de essentia Baptismi satis indicabant, qui de ejus usu scribebant.

Walfridus Strabo seculo IX. scribit: " Notandum „ autem, non solum *mergendo*, verum etiam *desuper* „ *fundendo*, multos fuisse baptizatos, & adhuc *posse* „ *ita* baptizari, si *necessitas* sit, sicut in passione B. „ Laurentii quemdam urceo allato legimus baptizatum. „ Hoc etiam solet evenire, cum provectiorum grandi„ ditas corporum in minoribus vasis hominem tingi „ non patitur." *Libro de Rebus Eccles. cap.* 26.

Similiter S. Cyprianum validum existimasse Baptismum illius qui tantum esset *perfusus*, patet ex responsione ipsius ad quæstionem sibi à Magno propositam; dum ait: *Unde apparet* ASPERSIONEM *quoque aquæ instar lavacri salutaris obtinere*. Quam resolutionem tamquam suo tempore certissimam, amplectitur & probat S. Augustinus *lib.* 6. *contra Donatistas cap.* 7.

Unde etiam Græci quamvis ex præscripto suorum Ritualium deberent baptizare *immergendo*; tamen teste Jacobo Goar loco jam citato, *infusione sæpius utuntur*.

XXIII. Itaque ritus ille *immersionis* annumerandus est punctis disciplinæ, quæ pro temporum & locorum varietate mutari & variari possunt: quod etiam Rituale Romanum Pauli V. notat, & singularum Ecclesiarum consuetudinem hic esse retinendam mandat. " Baptis„ mus licet fieri possit aut per *infusionem* aquæ aut per „ *immersionem*, aut per *aspersionem*; primus tamen vel „ secundus modus, qui magis sunt in usu, pro Eccle„ siarum consuetudine retineantur.

XXIV. Cæterum circa *infusionem* observandum, eam debere esse talem, ut revera moraliter & vulgariter loquendo, Baptizandus censeatur *ablutus*; unde Pastorale Mechliniense loquens de aqua in Baptismo adhibenda, ait: " Eam vero adhibeat Baptizans in „ *notabili* quantitate, sic ut *ablutio*, *non aspersio* me„ rito censeatur.

Nullatenus ergo probandum, quod Pastor tempore pestis, veritus infici peste, infantem recenter natum ex matre peste infecta *aspergillo* baptizaret; eo fere modo, quo Sacerdotes in templis populum aspergunt aqua lustrali; quam praxim late improbat Farvacquius *cap.* 5. *q.* 4. *casu* 2.

XXV. Ulterius *infusio* aquæ ita adhibenda est, ut *ipse* baptizatus dicatur vere *ablutus*; ideoque imprimis monet Pastorale Mechliniense, ut Baptizans sit *solicitus*, *ut ablutio non tantum fiat in capillis*, *sed* IN CUTE. Deinde requiritur, ut abluta sit pars aliqua notabilis, ratione cujus ipse baptizandus moraliter dici queat *ablutus*.

XXVI. Quæ vero sit dicenda notabilis pars, vix aliter quam ex communi Ecclesiæ praxi & piorum fidelium fide determinari potest; censeturque communi existimatione talis pars ipsum *caput* infantis: neque aliud membrum hodie saltem in Ecclesia Latina ablui solet; sed nec alterius solius membri ablutionem extra casum necessitatis permittit Rituale Romanum, dicens: „ Nemo in utero matris clausus baptizari debet. Sed „ si infans *caput* emiserit, & periculum mortis im„ mineat, baptizetur in *capite*; nec postea si vivus eva„ serit, erit iterum baptizandus. At si aliud membrum „ emerserit, quod vitalem indicet motum, in illo, „ si periculum impendeat, baptizetur, & tunc si natus „ vixerit, erit sub conditione baptizandus eo modo, „ quo supra dictum est: *Si non es baptizatus*, *ego te* „ *baptizo in nomine Patris*, &c. Si vero ita baptizatus „ deinde mortuus prodierit ex utero, debet in loco „ sacro sepeliri.

XXVII. Jacobus Goar ubi testatur Græcos hodie interdum per *infusionem* baptizare, una monet: " Quoad „ enim licuit observare puerum sedentem in vase, vel „ pelvi, ad cubitum profundo, ter superinfusa *non modicæ* quantitatis aqua *calida* purificat. Vel certe ne „ aquæ copia obruatur, & forte nimiam epotet, pro„ num positum, & sinistra in ventre sustentatum, Sa„ cerdos capite & toto corpore salutaribus aquis abluit „ & lustrat.

XXVIII. Trinam mersionem olim usitatam fuisse constat ex S. Augustino aliisque Patribus quos refert Gratianus *Dist.* 4. *de Consecratione Can.* 78. & sequentibus;

tibus; quin & Canone 50. vulgo *Apostolorum*, relatus à Gratiano ibidem *Can.* 79. vult ut " si quis Presbyter aut „ Episcopus *non trinam* mersionem unius mysterii celebret, sed *semel* mergat in Baptismate, deponatur.

Quin & ibidem apud Gratianum *Can.* 82. sub nomine Pelagii Papæ ad Gaudentium refertur : " Multi „ sunt qui in nomine *solummodo* Christi *una* etiam mersione se asserunt baptizare. Evangelicum vero præceptum ipso Deo, & Domino Salvatore nostro Jesu „ Christo tradente, nos admonet in nomine Trinitatis, „ *trina* etiam *mersione* sanctum Baptisma unicuique tribuere, dicente Domino Discipulis suis : *Ite; baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus „ sancti.* Mat. c. 28. v. 19.

XXIX. Hæc aliaque à Gratiano relata testimonia sufficienter evincunt, *trinam* mersionem jam à primis seculis fuisse usitatam, atque ex Apostolica quodammodo traditione descendere; at eam spectare ad essentiam Baptismi nequaquam evincunt : imo non nisi ad disciplinam (circa quam varia potest esse Ecclesiastica consuetudo) pertinere sine ulla dubietate respondit S. Leandro Hispalensi Episcopo Sanctus Gregorius *lib.* 1. *Epist.* 41. referturque à Gratiano loco citato *Can.* 80. „ De *trina* mersione baptismatis, nihil responderi verius potest, quam quod ipsi sensistis, quia in una fide „ nihil officit S. Ecclesiæ consuetudo diversa : Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ sepulturæ Sacramenta, signamus : ut dum tertio infans ab aquis „ educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. „ Quod si quis forte etiam pro Summæ Trinitatis veneratione existimet fieri, neque illud aliquid obsistit „ baptizandos semel in aquis mergere, quia dum in „ tribus Personis una substantia est, reprehensibile esse „ nullatenus potest, infantem in Baptismate vel ter, vel „ semel immergere : quando & in tribus mersionibus „ Personarum Trinitas, & in una potest Divinitatis singularitas designari.

XXX. Circa idem tempus Patres Concilii Toletani IV. intelligentes inter Sacerdotes summas esse de *trina* vel *simpla* mersione contentiones; atque Arianos ex *trina* illa mersione arguere *trinitatem essentiæ* in Personis, auctoritate S. Gregorii freti decreverunt *Can.* 6. „ Propter vitandum schismatis scandalum, vel hæretici „ dogmatis usum, *simplam* teneamus Baptismi *mersionem*; ne videantur apud nos, qui *tertio* mergunt, „ hæreticorum probare assertionem, dum sequuntur „ & morem. Et ne forte sit dubium hujus *simpli* „ mysterium Sacramenti..... videat in eo unitatem „ Divinitatis, & Trinitatem Personarum ostendi: „ Unitatem dum *semel* immergimus; *Trinitatem*, „ dum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti „ baptizamus.

In antiquo Sacramentario Gallicano, quod ex antiquo Codice manuscripto Monasterii Bobiensis edidit vir eruditus Joannes Mabillonius *tomo* 1. *Musæi Italici* (quem Codicem scriptum ante annos mille ex charactere conjicit Mabillonius) extat formula Baptismi his verbis expressa *pagina* 324. *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, UNAM *habentem* SUBSTANTIAM, *ut habeas vitam æternam, partem cum Sanctis.*

Si Sacramentarium illud compositum sit ad usum Ecclesiæ Gallicanæ ante annos mille; adeoque circa seculum VII. quo dictum Toletanum Concilium habitum fuit, mirum non est, si hæc verba, *unam habentem substantiam*, ad vitandum Arrianorum errorem addenda censuerint, sicuti Patres Toletani eodem motivo *simplam* mersionem adhiberi voluerunt.

Interim hic notare possumus, Ecclesiam interdum ritus aliquos quantumvis antiquitate venerandos mutare, ubi id ob nascentes errores magis convenire judicat.

XXXI. Pastores vero aliique inferiores ministri in his observare debent regulam, quam in similibus tradit S. Augustinus *Epist.* 54. *n.* 2. ad Januarium : " Nec „ disciplina ulla est in his melior gravi prudentique „ Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere „ viderit Ecclesiam, ad quam forte devenerit. Quod „ enim neque contra fidem, neque contra bonos mores „ esse convincitur, indifferenter est tenendum, & „ propter eorum, inter quos vivitur, societatem, servandum est.

CAPUT II.

Discutitur illorum verborum : *ego te Baptizo*, necessitas ad constituendam Baptismi formam.

1. *Dubium hac de re Pontii Claromontani.*
2. *Mauritius Ep. Parisiensis dubium solvit.*
3. *Stephanus Ep. Tornacensis dubium primo fovere videtur.*
4. *Summo deinde studio amplectitur Clausulam*, ego te Baptizo.
5. *Ex dubio Pontii & responso Stephani concluditur laicos in casu necessitatis solitos olim fuisse baptizare absque prædicta clausula.*
6. *Relata in corpus Decretalium Decretali Alexandri III. creditum est validum non esse baptismum sine bis verbis* : ego te Baptizo.
7. *Nemini, cum baptizat, fas est ea omittere.*

I. SUPERIORI Capite num. 14. leviter perstricta est quæstio de necessitate horumce verborum, *ego te baptizo*, in Baptismi administratione proferendorum; quocirca non erit superfluum eam profundius discutere, ac primo examinare, quis huic movendæ occasionem dederit.

Duodecimo seculo Pontius Episcopus Claromontanus dicitur consuluisse Mauritium Episcopum Parisiensem, & Stephanum S. Genovefæ Abbatem, qui post modum fuit Episcopus Tornacensis, de quodam puero, " qui cum natus esset, nec posset Sacerdos ad „ baptizandum eum congrue reperiri, Pater ejus immersit eum aqua dicens : *In nomine Patris, & Filii,* „ *& Spiritus Sancti* : Additque. Et hæc est pessima „ consuetudo in terra nostra, ut in talis necessitatis „ articulo dicant : *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, nec totam exprimant verborum formam, „ quæ debet exprimi in baptismo, quod *undiare* vocant. „ Quærit igitur Episcopus, utrum baptismus „ sic collatus sit validus, vel utrum puer postea debeat „ baptizari?

II. Super hoc per Episcopum Claromontensem proposito dubio, respondit Mauritius Episcopus Parisiensis: „ Quia in quem modum forma baptismi tradi vel recipi „ debeat, scripturarum divinarum auctoritate & sanctorum Patrum testimonio traditum habemus in hunc „ modum, scilicet : *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Et tanta est verborum vivacitas, ut nihil immutari, nihil innovari oporteat, „ nisi vero tota hæc verba simul à quocumque, & quacumque lingua proferantur, baptismum esse non credimus. Quia ergo sicut litterarum vestrarum testimonio cognovimus, præsentium lator in submersione filii sui, *ego te baptizo*, siluit, & tantum, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, protulit, baptismus non fuit, & ideo puer ille baptizandus est, quia „ baptismum nunquam suscepit.

III. Stephanus vero, quantumvis Episcopi Parisiensis auctoritati plurimum deferens, ejus opinioni difficulter se refragari audere profiteretur, tamen rescribere non veretur, sibi videri baptismum in necessitate collatum sub hac formula : *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, esse validum, neque infantem sub ea formula baptizatum, esse rebaptizandum : " Quia, „ inquit, qui Sacramentum Baptismi instituit, formam „ tradidit baptizandi : ite, inquit, docete omnes „ gentes

gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, Spiritus sancti: qui baptizandi sibi potestatem retinuit in hac forma, ministerium aliis concessit: Nemo dixerit, pergit Stephanus, quia quod dicitur, *Ite docete omnes gentes*, vel Sacramenti obtineat substantiam, vel exprimat formam. Teneamus quod sequitur, *baptizantes eos in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus sancti*, nondum ibi legi, *baptizantes eos* & dicentes, *Ego te baptizo in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus sancti*. Si baptizare est intingere, & baptismus intinctio est, quid aliud sunt, *baptizantes*, nisi intingentes? Intingendo ergo cum intentione baptizandi, si proferat quod veritas jubet, id est: *In nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus sancti*, baptizasse videtur, & formam à Christo traditam complevisse.

Post hæc adductis in hanc sententiam plurium Patrum, ac signanter sancti Augustini testimoniis, quibus relatis, ita concludit: "Vides, Pater, quia solis verbis Evangelicis consecratur baptismus, nusquam in toto Evangelio lego: *Ego te baptizo in nomine Patris*, *& Filii*, *&c.* sed tantùm, *baptizantes eos in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus sancti*.

IV. Quantumvis autem crederet, tum scripturarum, tum Patrum auctoritate suam opinionem de validitate baptismi in necessitatis articulo, omissis his verbis: *ego te baptizo*, collati, sufficienter probatam; fatetur nihilominus, clausulam hanc, *ego te baptizo*, eo etiam tempore fuisse inductam, & præscriptam: Clausulam enim (ait) quæ à baptizantibus debet, & solet dici, scilicet, *ego te baptizo*, summa reverentiâ deosculor, summo studio amplector; eam mater Ecclesia sic induxit, ut esset de *solemnitate ministerii*, non de *substantia sacramenti*: nam si aliud dixerimus, absque medio confitebimur damnatos, quos in necessitatis articulo à laïcis novimus baptizatos. Hoc enim dicere solent, qui litteras ignorantes, parvulos *undaisant* in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, in quibus verbis eamdem virtutem inesse, quàm in latinis syllabis, idem significantibus, & credimus & fatemur.

Ex his habemus, eo tempore receptam & præscriptam fuisse hodiernam baptismi formulam: *Ego te baptizo in nomine Patris*, *&c.* eamque in solemni baptismo à sacerdotibus fuisse usitatam, quin & præceptam impendi.

Unde licèt crederet Stephanus, hæc verba, *ego te baptizo*, non pertinere ad *substantiam baptismi*, scribere tamen non dubitat, "arguendos vehementer, & pœnitentiâ afficiendos sacerdotes, qui vel per negligentiam, aut imperitiam aliquid omiserunt de verborum solemni dignitate.

Neque ignorabat vir hic tum eruditione, tum sanctitate celebris, nefas esse sacerdotibus, à præscriptis & receptis formulis recedere, aut eas mutare sub prætextu, quod hæ formulæ in Evangelio aut sanctis Patribus non reperiantur expressæ, nec ad substantiam sacramenti pertinere dignoscantur.

V. Insuper ex hac Stephani responsione & Pontii Claromontensis Episcopi proposito dubio habetur, *laïcos* in casu necessitatis absque cæremoniis præscriptis infantem immergentes, sive baptizantes, solitos fuisse uti simplici invocatione sanctissimæ Trinitatis, sine expressione horum verborum, *Ego te baptizo.* (*a*)

Interim quia moderna forma: *Ego te baptizo*, *in nomine Patris*, *&c.* ubique in solemni baptismo adhibebatur, & à sacerdotibus adhiberi præceptum erat, admodum probabile est Mauritium Episcopum Parisiensem, more scholasticorum, credidisse, eam formulam, quam videbat, exeunte XII. seculo, jam receptam, scripturarum & sanctorum Patrum testimoniis esse traditam: quantumvis nec scriptura, nec Patres ullibi hæc verba: *Ego te baptizo*, pro forma baptismi requisivisse legantur.

Eodem verisimiliter fundamento, Alexander III. in decretali, in textu citato, respondit: Quòd si puer *tertiò in aquam* immersus fuerit *sub hac formula: in nomine Patris*, *&c. non sit baptizatus*, *si baptizans non dixerit*, *Ego te baptizo*.

VI. Postquam autem hæc decretalis Alexandri III. relata fuit inter decretales Gregorii IX. communi canonistarum & theologorum scholasticorum consensu creditum fuit baptismum sine horum verborum, *Ego te baptizo* expressione, invalidum esse.

Nec dubium, quin ad hanc Alexandri III. decretalem; necnon ad receptam in Ecclesia latina formulam baptizandi cum hisce verbis, *Ego te baptizo*, respexerit Eugenius IV. in suo decreto pro Armenis, dicens: "Principalis causa, ex qua baptismus virtutem habet, est sanctissima Trinitas. Instrumentalis autem est minister, qui tradit exterius Sacramentum; *si exprimitur actus*, qui per ipsum exercetur ministrum, cum sanctissimæ Trinitatis invocatione perficitur Sacramentum.

Non enim obscurè innuit, expressionem actûs ministerialis in baptismo requiri ad ejus effectum; adeò solicitè requirens ut actus, qui per ministrum exercetur, exprimatur.

VII. Et quamvis, his non obstantibus, aliqui dubitaverint, utrum hæc verba, *Ego te baptizo*, ad substantiam pertineant baptismi, cum nec iis etiamnum hodie utantur Græci, uti superiori Capite num. 13. dictum est, nec in Evangelio aut sanctis Patribus hæc verba occurrant, uti notavit Stephanus Tornacensis; nihilominus indubitatum est fas non esse Sacerdotibus ea in solemni baptismo, imò nec laïcis in necessitate baptizantibus omittere; eosque solicitè instruendos & monendos, ut servatâ formulâ hodie receptâ, *Ego te baptizo in nomine Patris*, *&c.* baptizent, nihilque ex prædicta formula intermittant.

(*a*) Ea agendi ratio niti videtur auctoritate Theologorum, qui circa XII. seculum visi sunt negasse hæc verba, *ego te Baptizo*, ad valorem Baptismi esse necessaria. Hos inter Theologos appellatur Præpositivus, qui 4. parte suæ summæ sic disserit de forma Baptismi: *Quæri solet utrum verba hæc in nomine Patris*, &c, *sufficiant*, *an hoc verbum*, *Baptizo*, *sit de essentia Sacramenti*; *Magistri nostri omnes dixerunt*, *quod hoc sufficit*, *in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Præpositivo suffragatur Petrus Cantor cujus de Sacramentis summa Parisiis in Bibliotheca Sancti Victoris asservatur Manuscripta. Eandem quoque opinionem propugnasse visus est Hugo à Sancto Victore l. 2. pag. 6. c. 13. *De Sacramentis fidei.* Mirum igitur videri non debet, quod Petrus Claromontanus dubius hæserit de valore Baptismi absque his verbis, *Ego te baptizo*, collati.

CAPUT III.

De Ministro, loco, & tempore administrandi Baptismi.

1. *Ordinarius Minister Baptismi olim fuit Episcopus.*
2. *Olim Episcopi per se Baptismum conferebant.*
3. *Quomodo Parochi hodie jus baptizandi ab Episcopo accipiant?*
4. *Parochi hodie sunt* ordinarii *Ministri Baptismi.*
5. *Baptizare solemniter nemo potest sine consensu Parochi.*
6. *Presbyteris & Diaconis administratio Baptismi delegari potest; non autem inferioribus.*
7. *In casu necessitatis etiam* laïci *baptizare possunt.*
8. *An laïcus* bigamus, *aut qui Baptismum suum* integrum *non habet*, *in necessitate baptizare possit?*
9. *Mulier in necessitate potest baptizare.*
10. *Hæretici validè baptizant.*
11. *An Baptismus collatus à non Christiano seu non baptizato sit validus?*
12. *Quilibet homo in casu necessitatis potest baptizare.*

13. *Nemo*

13. *Nemo seipsum potest baptizare.*
14. *Olim ferè in sola Ecclesia Cathedrali Baptismus solemniter dabatur.*
15. *Olim Ecclesiæ Baptismales distinctæ à Parochialibus.*
16. *Unde factum ut Parochiales factæ sint pleræque Baptismales?*
17. *An in domibus privatis Baptismum administrare liceat?*
18. *Antiquitùs tempus Paschatis & Pentecostes administrando Baptismo præstitutum erat.*
19. *Consuetudo extra illud tempus conferendi Baptismum aliquando improbata.*
20. *Quare illud tempus administrationi Baptismi sit conveniens.*
21. *Multis seculis hæc disciplina viguit; semper tamen exceptus fuit casus necessitatis.*
22. *Quomodo hæc disciplina sensim abrogata fuerit?*
23. *Baptismus infantium nullo prætextu differendus.*
24. *Quid pro conservanda pristina disciplina decreverit S. Carolus?*
25. *Plura hodie adhuc supersunt veteris ritûs vestigia.*

I. ORDINARIUS Baptismi minister imprimis est Episcopus; tanquam populi sibi commissi primarius & ordinarius Pastor. " Dandi (Baptismi) jus „ habet (ait Tertullianus *lib. de Baptismo cap.* 16.) „ summus Sacerdos, qui est *Episcopus*, dehinc Pres„ byteri & Diaconi, non tamen *sine Episcopi*, aucto„ ritate.

Et S. Hieronymus contra Luciferianos: " Sine Chris„ mate, & Episcopi *jussione*, neque Presbyter, neque „ Diaconus jus habent baptizandi.

Quin & seculo VIII. Synodus Veronensis *Can.* 8. decrevit, " ut omnes Presbyteri, qui in Parochia „ sunt, sub potestate Episcopi esse debeant, & de eo„ rum ordine nullus Presbyter præsumat in illa Paro„ chia *baptizare*, vel Missas celebrare sine *jussione* Epis„ copi.

Hinc evidens ex sententia Patrum, solis Episcopis jure proprio & ordinario competere collationem Baptismi.

II. Et quidem olim Episcopi *per se* Baptismum conferre solebant. De S. Ambrosio scribit in ejus vita S. Paulinus: " Erat etiam in rebus Divinis implendis for„ tissimus, in tantùm, ut quod implere solitus erat cir„ ca *baptizandos*, quinque postea Episcopi à tempore „ quo decessit, vix implerent.

Dixitque suo tempore S. Hieronymus de Episcopis generaliter: *Dant Baptismum, Catechumenos erudiunt.* In *cap.* 3. *Sophoniæ.*

III. Sed nec hodie Baptismum solemniter & extra casum necessitatis conferre licitè possunt Presbyteri, nisi potestate ab Episcopo acceptâ, & in ipsos ex plenitudine Sacerdotii Episcopalis derivatâ; hac tamen modernam inter & pristinam disciplinam intercedente differentiâ: quòd juxta modernam, Parochi accipiant quidem curam animarum ab Episcopo, & per eam jus administrandi Sacramenta; sed eâ acceptâ, illa tunc independenter ab Episcopo, ac quasi jure *proprio* & *ordinario*, id est, jure sui Officii & Beneficii Parochialis administrent: ubi econtra olim Presbyteri quantumvis curam animarum exercentes *à jussione* Episcopi, in ipsa Sacramentorum administratione continuò dependerent.

IV. Quapropter hodie Parochi sive Presbyteri Parochiales sunt in suis respectivè Parochiis *ordinarii* Ministri Baptismatis; illudque jure *proprio* & *ordinario* ministrant.

Unde ait Pontificale Romanum Pauli V. " *Legitimus* „ quidem Baptismi Minister est *Parochus*, vel alius Sa„ cerdos à Parocho vel Ordinario delegatus.

V. Et Pastorale Mechliniense: " Jure datum est Sa„ cerdotibus baptizare, sed id in *aliena* Parochia, aut „ alienos Parochianos exequi non licet, nisi de Paro„ chi, aut Ordinarii licentia.

Nulli ergo Presbytero, Diacono, aut Clerico sive seculari sive regulari licet baptizare cum consuetis cæremoniis, & extra casum necessitatis in aliqua Parochia sine *licentia Parochi* aut *Episcopi*; quam tamen licentiam Episcopus in præjudicium Parochi, nec dare solet, nec facile dare debet.

VI. Presbyteris & Diaconis officium baptizandi in ipsa Ordinatione assignatur, atque ad baptizandum quodammodo destinantur: Quandoquidem Episcopus ordinans ad Sacerdotem dicat: *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, &* BAPTIZARE. Et in Diaconi Ordinatione: " *Diaconum oportet ministrare „ ad altare,* BAPTIZARE, *& prædicare.* „ Quare his baptismi solemnis administratio delegari potest; secus dicendum de inferioribus Clericis aut laïcis.

Quin *cap.* 1. ꝟ. *De Clerico non ordinato ministrante*, sub nomine Hormisdæ Papæ refertur: "Si quis baptiza„ verit, aut aliquod Divinum Officium exercuerit, *non „ ordinatus*, propter temeritatem abjiciatur de Eccle„ sia, & numquam ordinetur.

VII. Sine cæremoniis & in casum necessitatis non tantum Presbyteris, Diaconis, & Clericis, sed & laïcis jus est baptizandi; illudque jus eis aperte vindicat Tertullianus libro de Baptismo *cap.* 17. *Alioquin etiam laïcis jus est dandi Baptismi. Quod enim*, ait, *ex æquo accipitur, ex æquo dari potest.... Proinde & Baptismus, æque Dei census, ab omnibus exerceri potest.*

Et Augustinus apud Gratianum *Dist.* 4. *De Consecrat. Can.* 21. " In necessitate cum Episcopi, aut Presbyteri, „ aut quilibet Ministrorum non inveniuntur, & urget „ periculum ejus qui petit, ne sine isto Sacramento hanc „ vitam finiat, etiam laïcos solere dare Sacramentum „ quod acceperunt, solemus audire.

VIII. Sed hæc non de omnibus laïcis intelligi insinuare videtur vetus *Canon* 38. Eliberitanus; qui à ministrando Baptismo etiam in necessitate, arcere videtur laïcum, qui suum Baptismum *integrum non habet*, aut *bigamus* est. Verba Canonis sunt: " Peregrè navi„ gantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse „ Fidelem, qui Lavacrum suum *integrum* habet, nec „ sit *bigamus*, baptizare in *necessitate* infirmitatis posi„ tum Catechumenum; ita ut si supervixerit, ad Epis„ copum eum perducat, ut per manus impositionem „ proficere possit.

Ut hic Canon intelligatur, notandum cum Viro erudito Albaspinæo Episcopo Aurelianensi in notis ad hunc Canonem, per illa verba: *Qui Lavacrum suum integrum habet* id indicari, " quod quis post lavacrum „ *non peccavit*, neque *pœnitentiam ullam* subierit: quod „ peccato post Baptismum commisso, omnium, ut ita „ loquar, gratiarum ac beneficiorum quæ acceperat, „ jacturam faceret: ideoque Baptismum ejus qui deli„ quisset, *non integrum* aut incorruptum videri ampli„ us; quod ex illo Divinæ gratiæ, qua instructus erat, „ quasi gradu excidisset.

Sicuti ergo juxta pristinam Patrum disciplinam nullus bigamus, aut *pœnitens*, hoc est, qui enormi peccato Baptismum violasset, ad Sacerdotium promoveri poterat, aut Sacerdotale officium exercere; ita nec *laïcum bigamum* aut *pœnitentem* ad hujus muneris *Sacerdotalis* exercitium admittendum censent Patres Eliberitani; uti observat Albaspinæus, & post illum Franciscus Le Roy Antecessor Andegavensis, in suis Institutionibus Juris Canonici, *lib.* 2. *tit.* 3. *De Baptismo*; una monentes, " nec illud ita intelligendum, quasi ab eo „ laïco Baptismus conferri non possit, qui solus etiam „ in necessitate occurrat *bigamus*, & *pœnitens*: sed ut „ ex multis laïcis ibi præsentibus, ille solus baptizare „ possit, qui adhuc *integrum* Lavacrum habeat, & non „ sit *bigamus*.

Hic obiter nota, quantam vitæ innocentiam Patres desideraverint etiam in laïco, ut vel necessitate quodammodo cogente aliquod *Sacerdotale* munus obire possit.

IX. Mulieres à baptizandi officio excludere videtur

Canon

Canon Concilii Carthaginensis IV. apud Gratianum *Dist.* 4. *De Consecrat. Can.* 20. " Mulier quamvis docta, „ & sancta, viros in Conventu docere, vel aliquos „ *baptizare* non præsumat.

Verùm ex ipso contextu satis intelligitur, quòd sicuti ibidem agitur de *publica* instructione; ita quoque agatur de *solemni & publica* administratione Baptismi, idque extra casum necessitatis. Unde jam pridem ad citatum Canonem hanc clausulam adjecit Gratianus: *Nisi necessitate cogente*; remittens ulteriùs ad *Can.* Super quibus *caus.* 30. *qu.* 3. ubi refertur hoc, sub nomine Urbani, Vitali Presbytero Brixiensi datum responsum: " Hoc videtur nobis ex sententia respondendum: ut „ & Baptismus sit, si instante necessitate *femina* puerum „ in nomine Trinitatis baptizaverit.

Hoc responsum post Eugenium IV. in Decreto pro Armenis amplectitur Ecclesia Catholica; censetque etiam mulierem *validè* baptizare posse. (*a*)

X. Quoad Hæreticos, an Baptismus ab iis in forma legitima & secundùm intentionem Ecclesiæ collatus esset validus, tempore S. Cypriani magnas fuisse motas difficultates notum est; nimirum Cypriano & Episcopis Africanis hujusmodi Baptismum invalidum sustinentibus, de quo est *Can.* 70. *caus.* 1. *q.* 1. apud Gratianum: Verùm vicit sententia Stephani, & Cornelii Romanorum Pontificum, aliorumque Baptismum validum esse asserentium; eamque tanquam indubitatam suo tempore tradidit S. Augustinus, è cujus scriptis desumpti sunt Canones 28. 29. & 34. *Dist.* 4. *De Consecrat.*

XI. De infideli autem vel Judæo, qui in Christum nunquam credidit, qui nec Baptismum accepit, etiam ipse Augustinus dubius hæsit. " Et hæc quidem alia „ quæstio est (ait *libro* 2. *contra Epist. Parmeniani cap.* „ 13.) utrum & ab iis, qui *nunquam* fuerunt *Christiani*, „ possit Baptismus dari: nec aliquid temerè inde affir- „ mandum est sine auctoritate tanti Concilii, quantum „ tantæ rei sufficit.

Quin & seculo IX. Bulgaros de validitate Baptismi à *Judæo* vel *Pagano* collati dubitasse, ex Epistola Nicolai I. ad consulta Bulgarorum colligitur. In ea enim, ait Pontifex: " A quodam *Judæo*, nescitis utrum Chri- „ stiano, an *Pagano*, multos in patria vestra baptiza- „ tos asseritis; & quid de illis agendum sit *consulitis*. En hæsitatio Bulgarorum; cui respondet Pontifex: Hi " profectò si in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantùm „ in Christi nomine, sicut in Actibus Apostolorum legi- „ mus, baptizati sunt (unum quippe idemque est, ut S. Ambrosius exponit) „ constat eos non esse rebapti- „ zandos. „ Apud Gratianum *Dist.* 4. *De Consecr. Can.* 24.

Post hoc Pontificis responsum ab omnibus creditum est, etiam *infideles* si de cætero essentialia Baptismi adhibeant, validè Baptismum conferre; illudque tanquam Ecclesiæ doctrinam in instructione pro Armenis expressit Eugenius IV. *In casu necessitatis*, inquit, *etiam* Paganus *baptizare potest.*

XII. Hinc omnia passim Ritualia & Pastoralia monent, Baptismi Ministrum, quoties infans in vitæ periculo versatur, esse *quemlibet* hominem; quòd si plures, qui baptizare possint, adsint, ordinem inter illos servandum præscribit Rituale Romanum his verbis: " Si ad- „ sit Sacerdos, Diacono præferatur, Diaconus Subdia- „ cono, Clericus laico, & vir feminæ; nisi, ait, pudo- „ ris gratiâ deceat feminam potius quàm virum bapti- „ zare infantem non omnino editum, vel nisi meliùs fe- „ mina sciret formam & modum baptizandi. „ Quod ultimum non rarò contingit in concursu alicujus vulgaris laici cum *obstetrice*; quæ solet & debet esse magis de forma baptizandi instructa, ut infrà dicemus.

Ordinem in Rituali Romano præscriptum, iisdem planè verbis exhibet quoque Pastorale Mechliniense. (*b*)

XIII. Tametsi à ministrando Baptismo in casu necessitatis nemo repellatur, nequaquam tamen quemquam posse seipsum baptizare respondit Innocentius III. in *cap.* 4. ※ *De Baptismo:* resolvitque Judæum, qui in mortis articulo existens, nec alius adesset, qui ipsum baptizaret, in aquam seipsum immersit, dicendo: *Ego* me *baptizo in nomine Patris*, &c. denuò ab alio esse baptizandum; cùm inter baptizantem & baptizatum debeat esse discretio.

XIV. Quemadmodum primis seculis penè soli Episcopi Baptismum solemnem conferebant; atque Baptismi soli Ministri *Ordinarii* reputabantur, ita in sola Ecclesia Cathedrali seu Episcopali, vel certe Baptisterio illi Ecclesiæ juncto, Baptismus *solemnis* administrabatur: notatque Christianus Lupus, quòd olim sola principalis Ecclesia habuerit Baptisterium. *De Africanæ Ecclesiæ appellat. cap.* 28.

Illius vestigium hodie visitur Florentiæ in Italia. In ea enim civitate (uti observat Du Cange in Glossario, Verbo: *Baptisterium*) " è regione maximi templi Ec- „ clesia est rotunda S. Joanni Baptistæ sacra: Hanc *Bap-* „ *tisterium* appellant, tota & hæc marmorea, habens „ januas, quas æneæ valvæ operis egregii occludunt. „ In medio illius Ecclesiæ Baptisterium è marmore luci- „ dissimo visitur, in quo Florentini omnes Baptismi la- „ vacrum percipiunt, neque alibi quisquam, prætér- „ quam in hoc Baptisterio aquis salutaribus tingitur. „ Quæ quidem adnotare libuit, tanquam veteris mo- „ ris institutum; cùm olim in civitatibus, in Ecclesiis „ tantum Cathedralibus, aut iis adjunctis Baptisteriis „ Baptismus conferretur, in quibus etiamnum super- „ sunt ejusmodi Baptisteria, tametsi nulli ferè usui.

XV Multiplicato postmodum Fidelium numero, etiam in una eademque civitate plura *Baptisteria* construi cœpêre; non tamen nisi in principalioribus Ecclesiis, aut prope eas, quas propterea *Baptismales* dixerunt, *Can.* 54. & 55. *caus.* 16. *q.* 1. ad distinctionem earum Ecclesiarum etiam Parochialium, quæ *Baptisterio* carebant; quemadmodum etiamnum hodie in aliquibus civitatibus plures cernuntur Ecclesiæ Parochiales *Baptisterio* destitutæ.

Et quidem in civitate Leodiensi, licet sint triginta circiter Ecclesiæ Parochiales, tamen nonnisi quinque sunt *Baptismales*; atque earum una, quæ Cathedrali juncta est; quæ forsan olim ipsius Ecclesiæ Cathedralis *Baptisterium* constituebat.

XVI. Dum sequentibus seculis Parochi facti sunt *ordinarii* Ministri Baptismi; illudque ministerium penè totum ad illos fuit devolutum; tunc quoque contigit, ut omnes passim erectæ Parochiales Ecclesiæ *Baptisterium* acceperint; in quo omnes Parochiæ incolæ solemniter baptizarentur, & spiritualiter renascerentur; atque hoc titulo Ecclesiam Parochialem tanquam *matrem*, quæ in Christo ipsos genuit, recognoscerent & venerarentur. Hæc omnia fusiùs exponit & probat Josephus Vicecomes, in Observationibus Ecclesiasticis de antiquis Baptismi Ritibus *lib.* 1. *cap.* 8. & 9.

Itaque Parochiani singuli in sua respectivè Ecclesia Parochiali (si Baptismalis fuerit) baptizandi sunt; neque magis fas est aliquem in *aliena* Parochia, quàm ab alieno Parocho baptizari.

XVII. Prohibuit autem Concilium Viennense relatum in *Clem. unica de Baptismo;* " Ne quis de cætero „ in aulis vel cameris, aut aliis privatis domibus, sed „ duntaxat in Ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes spe- „ cialiter deputati; aliquos (nisi Regum vel Principum, „ quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, „ aut talis necessitas emerserit propter quam nequeat „ ad Ecclesiam absque periculo, propter hoc accessus „ haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præ- „ sumpserit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit,

(*a*) Id observandum est adversùs Calvinum, qui in suo *Antidoto* negat laïcos & feminas posse in casu necessitatis baptizare.

(*b*) Idem quoque præscribunt aut supponunt alia Diœceseon Ecclesiæ Occidentalis Ritualia: At de Græcorum & Orientalium Euchologiis id non omnino certum est: si quidem testatur Arcudius tract. de Bapt. c. 2. plurimos è Græcis Schismaticis contendere, quòd peccent laïci, qui in casu necessitatis Baptisma conferunt.

„ taliter per Episcopum suum castigetur, quòd alii attentare similia non præsumant.

Hanc Clementinam insequens Rituale Romanum addit, quòd dum in Principum domibus Baptismus confertur, " id fiat in eorum Capellis, seu Oratoriis, & in „ aqua Baptismali de more benedicta. " Adjungitque Pastorale Mechliniense: " Et præmissis exorcismis & „ catechismo aliisque adhibitis cæremoniis in Pastorali „ præscriptis.

XVIII. Olim solemni Baptismo duo tempora scilicet Paschatis & Pentecostes præscripta fuisse, testis est Tertullianus *libro de Baptismo cap.* 19. scribens: *Diem Baptismo solemnem* PASCHA *præstat.* Et paulò post: *Exinde Pentecoste ordinandis lavacris latissimum spatium est.*

XIX. Cumque seculo IV. apud quasdam Ecclesias invaluisset consuetudo baptizandi passim ac liberè in Natalitiis Christi seu apparitionis, nec non Apostolorum seu Martyrum festivitatibus, Siricius Papa scribens ad Himerium Tarraconensem *cap.* 2. non dubitat dicere, quod hæc consuetudo sit *improbabilis & emendanda confusio*, " quæ, ait, à nostris Consacerdotibus (quod commoti dicimus) „ non ratione auctoritatis, sed so„ la temeritate præsumitur..... Cùm hoc sibi privile„ gium & apud nos, & apud *omnes* Ecclesias. Domi„ nicum specialiter cum *Pentecoste* sua *Pascha* defendat, „ quibus solis per annum diebus ad fidem confluenti„ bus generalia Baptismatis tradi convenit Sacramenta „ Deinde concludens ait: " Hactenus erratum in hac „ parte sufficiat: nunc præfatam regulam omnes te„ neant Sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ Petræ, „ super quam Christus universalem construit Ecclesiam, „ soliditate divelli. „ Fragmentum hujus Epistolæ habetur *Dist.* 4. *De Consecrat. Can.* 11.

Cúmque rursus seculo V. nonnulli Episcopi per Siciliam constituti in vigilia & die Epiphaniæ Dominicæ Baptismum conferre præsumerent, S. Leo in Epistola ad universos Episcopos per Siciliam constitutos, non dubitat asserere, ipsos ab *Apostolicæ institutionis consuetudine discrepare*; ac se mirari, ipsos ac prædecessores ipsorum *tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse.*

XX. Post hæc *cap.* 2. ostendit, servandam esse temporum ac mysteriorum distinctionem. Deinde *cap.* 3. docet, diem Resurrectionis Dominicæ sive Paschatis convenienter baptizandis fidelibus esse destinatum: Quia *apparet regenerandis filiis hominum & in Dei filios adoptandis, illum diem esse & illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterii, ea, quæ geruntur in membris, his, quæ in ipso sunt capite gesta congruerent:* " dum in Baptismatis regula & mors intervenit „ interfectione peccati, & sepulturam triduanam imi„ tatur trina demersio, & ab aquis elevatio, resurgen„ tis instar est de sepulchro.

Paschati " additur etiam Pentecostes, ait Leo, ex „ Adventu Spiritûs sancti sacrata solemnitas, quæ de „ Paschalis festi pendet articulo. Et cùm ad alios dies „ alia festa pertineant, hæc semper ad eum diem, qui „ Resurrectione Domini est insignis, occurrit.

Tandem adductis nonnullis argumentis, quibus hanc disciplinam probet, concludit: " His itaque, fratres „ charissimi, tot ac tantis existentibus documentis, „ quibus omni ambiguitate submota, evidenter agnos„ citis, in electis baptizandis..... *duo tantum tempo„ ra*, id est, *Pascha & Pentecosten* esse servanda, hoc „ vestræ indicimus charitati, ut ab Apostolicis institutis „ nullo ulteriùs recedatis excessu. Quia inultum post „ hæc esse non poterit, si quisquam Apostolicas regu„ las in aliquo crediderit negligendas.

Epistolam Leonis in plures partes divisam refert Gratianus citatâ *Dist.* 4. *Can.* 12. 13. 14. Ac deinde *Can.* 15. 17. & 18. referuntur Decreta Concilii Gerundensis & Gelasii Papæ eamdem disciplinam confirmantia.

XXI. His addi potest Epistola 4. Gregorii II. quâ ostenditur, disciplinam duabus duntaxat his Festivitatibus baptizandi adhuc seculo VIII. obtinuisse. Quin & seculo XI. eandem disciplinam superstitem fuisse probat Concilium Rothomagense anno 1072. *Can.* 24. decernens: " Item juxta sanctorum Patrum Decreta, scilicet „ Innocentii Papæ, & Leonis, statuimus, ne *generale „ Baptisma*, nisi *Sabbato Paschæ & Pentecostes* fiat. „ Hoc quidem servato quòd parvulis, quocumque „ tempore, quocumque die petierint, regenerationis „ lavacrum non negligatur. Vigiliâ vel die Epipha„ niæ ut nullus nisi infirmitatis necessitate, baptizetur, „ omninò interdicimus.

Porrò quòd excipiatur casus necessitatis, id jam pridem in Decretis Siricii ac Leonis cautum fuit, nimirum: " Si qui *necessitate* mortis, ægritudinis, obsidio„ nis, persecutionis, & naufragii urgentur, *omni* tem„ pore debent baptizari: uti loquitur S. Leo in citata „ Epistola, & apud Gratianum dicta. *Dist.* 4. *Can.* 16.

Quia autem infantibus ordinariè morale periculum imminet, rectè hoc Concilium decernit, " ut parvulis „ quocumque tempore, quocumque die petierint, re„ generationis lavacrum non negetur.

XXII. Ulteriùs, quia tandem invaluit ut vix alii quàm infantes ad Baptismum veniant, hinc quoque factum est, ut, pristinâ disciplinâ totaliter penè abrogata, Baptismus etiam *solemnis* non tantùm infantibus, sed etiam adultis conferri quovis tempore cœperit. Dicit tamen Rituale Romanum: " Antiquum ritum (scilicet solemni cæremoniâ in Sabbato Sancto Paschæ, & Sabbato Pentecostes baptizandi) „ quantùm fieri commodè po„ test, in adultis baptizandis, nisi vitæ periculum im„ mineat, retineri decet, aut certè non omninò præ„ termitti, præcipuè in Metropolitanis aut Cathedrali„ bus Ecclesiis.

Hoc desiderio retinendi pristini ritûs Patres Concilii Redingensis (*a*) in Anglia anno 1279. censuerunt, " declarandum vel statuendum, ut pueri per *octo* dies „ *ante Pascha*, & per dies totidem *ante Pentecosten* de „ matrum uteris nati, si absque periculo reservari va„ leant, reserventur usque illa tempora (Paschatis & „ Pentecostes) baptizandi.

XXIII. Verùm cùm in tam tenera ætate vix sine periculo aliquo infantes sine Baptismo per tot dies reservari possint, meritò Synodi nostræ, nec non libri Rituales præscribunt, ut infantes quamprimùm baptizentur; atque signanter Pastorale Mechliniense ait: Hor" tetur Parochus subditos suos, ut infantes non diffe„ rant ad Baptismum offerre, ut saltem *intra triduum* „ à partu baptizentur; neque etiam ipsi puerulo Bap„ tismum impendere differat, etiamsi illegitimus sit, „ nec habeat fidejussorem pro alimentatione.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 6. *cap.* 2. vult, ut " Parochi pro pueris baptizandis vocati, quanto *bre„ viorem* poterunt, præfigant horam, quâ puer ad Ec„ clesiam deferatur, eâque ad Ecclesiam se conferant: „ quòd si propter ipsorum moram puer sine Baptismo „ moriatur, graviter puniantur.

Et Synodus Diœcesana Cameracensis anno 1567. *tit. De Baptismo cap.* 1. injungit Pastoribus, " ut studiosè „ fideles doceant, eisque nostra etiam, ait, auctoritate „ injungant, ut *quò citiùs & commodiùs* possint, proles „ suas regenerandas Ecclesiæ offerant. Nec suscepto„ rum quorumvis vel absentiâ vel morâ, Baptismum „ sine licentia Parochi differant diutiùs, quàm ad *secun„ dum* diem à partu. Neque hujus rei gratiâ infantes „ per *laïcas* personas baptizari procurent, nam illud „ maximo salutis periculo non caret; istud verò extra „ necessitatem factum, ut Ecclesiæ traditioni est contra„ rium, ita irregularitatis censurâ castigatur.

Eadem reliquæ Belgicæ Synodi passim inculcant; præsertim, ne ob susceptorum absentiam aut moram Baptismus differatur, aut per laïcas personas conferatur.

XXIV. Sanctus Carolus veteris disciplinæ, nec

(*a*) *Reding* aut *Reading*, urbecula ad Tamesim fluvium sita.

non

non Apostolici instituti tenacissimus, non ignorans vetus fuisse ac religiosum institutum, Baptismum in festis Paschalibus in Ecclesia Cathedrali solemniter conferre, ut hujus instituti memoria, quantum sine infantium periculo fieri posset, conservaretur, in suo Concilio P. IV. *parte* 2. §. 2. statuit : " Si qui infantes intra alicujus urbanæ Parochialis Ecclesiæ fines à Sabbato sancto, usque ad Sabbatum in albis, & à Sabbato item vigiliæ Pentecostes, usque ad Sabbatum proximum nati, baptizandi sunt; ad Cathedralem Ecclesiam cui pro observantiæ officio, proque veteris instituti usu, statis illis hebdomadis hoc tribui debet, deferantur: si modo cuiquam ob mortis periculum, in Parochiali Ecclesia, quæ propius adest, Baptismum statim administrare necesse non sit.

Hæc Carolus, qui ibidem præscribit quod Fontis Baptismalis benedictio in vigilia Paschatis & Pentecostes, frequenti Sacerdotum & Cleri ad Ecclesiam Cathedralem conventu & solemni ritu sit peragenda.

XXV. Hæc Fontis Baptismalis illis diebus benedictio, veteris moris conferendi his diebus Baptismatis est vestigium; uti & lectio Prophetiarum tunc fieri solita; indicans catechismum Catechumenorum, qui immediate ante Baptismum prælectione Scripturarum instituebatur.

Similiter orationes quæ tempore Paschali pro Renatis fonte Baptismatis specialiter funduntur; ac signanter quod per totam octavam Paschatis & Pentecostes in Canone Sacerdos orans dicat: *Pro his quoque quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu sancto*, manifesta sunt pristinæ disciplinæ relicta vestigia.

CAPUT IV.

De Ritibus Baptismi.

1. *Pristina Ecclesiæ disciplina aperit hodiernorum rituum originem.*
2. *Plures olim fuere Catechumenorum ordines.*
3. *In primo ordine Catechumeni catechizabantur.*
4. *Sacra Scriptura ipsis compendiose exponebatur.*
5. *Explorabatur quo motivo ad fidem Christianam accederent.*
6. *Aliter rudiores, aliter eruditiores instruebantur.*
7. *Describitur secundus Catechumenorum ordo, qui* Audientes *dicebantur.*
8. *Tertius Catechumenorum ordo, qui* Orantes *vel* Genuflectentes *dicti sunt.*
9. *In tertio ordine constituti &* peccantes *interdum ad secundum rursus retrudebantur.*
10. *Catechumeni secundi ordinis exire debebant ex Ecclesia ante Catechumenos tertii ordinis.*
11. *Catechumeni suos habebant speciales Catechistas.*
12. *Origo hodierni Catechismi, & qua ratione à pristino differat.*
13. *Catechumeni in tertio ordine exercitati per suos Catechistas baptizandi Episcopo offerebantur, &* nomina *eorum* dabantur.
14. *Quid hæc* nominum datio?
15. *Quartus ordo Catechumenorum, qui* Competentes *dicti.*
16. *Quo die* nomina danda?
17. *Catechumeni* Competentes *dicti* Electi.
18. *Per signum* crucis & manus *impositionem ad hunc ordinem admittebantur.*
19. *Hujus ritus etiam hodie supersunt vestigia.*
20. *Symbolum Fidei competentibus tradebatur, & exponebatur.*
21. *Etiam hodie hic ritus inter Cæremonias Baptismi superest.*
22. *Catechumeni ante Baptismum debebant* reddere Symbolum; & *quid hæc* redditio Symboli?
23. *Hæc* redditio *Symboli etiamnum inter cæremonias Baptismi superest.*
24. *Non tantum circa fidem, sed vivendi præcepta Catechumeni instruebantur & examinabantur.*
25. *Illud examen potissimum instituebatur, quando Catechumeni erant in quarto gradu.*
26. *Vitæ mutationem æque ac fidei professionem publice Catechumeni profitebantur.*
27. *Hodie similis quoque fit professio.*
28. *Dies Baptismi annue recolendus.*
29. *Catechumeni exorcismis, crucis signationibus & orationibus exercebantur.*
30. *Exorcismi & exsufflationes super infantes dicuntur.*
31. *Manus impositio antiquissima.*
32. *Ritus illi adhuc in Ecclesia perseverant.*
33. *Catechumeni utebantur* minutis *Sacramentis; & quare?*
34. *Sacramentum Catechumenorum erat* sal.
35. *Quid hodie huic ritui respondeat?*
36. *Catechumeni demum ad Baptismum admittebantur, quando sufficienter erant probati.*
37. *Idem hodie in adultis observandum.*
38. *Recenter baptizati induebantur veste alba.*
39. *Vestis hæc totum corpus tegebat.*
40. *Veste illa utebantur per septem dies Paschales.*
41. *Quid hodie de hoc ritu observetur?*
42. *Neophytis sive recenter baptizatis dabantur ardentes cerei.*
43. *Gestabant hos cereos per septem dies.*
44. *Hodie etiam datur candela accensa.*
45. *Olim Neophyti post susceptum Baptismum statim confirmabantur.*
46. *Hodie chrismantur à Sacerdote in vertice.*
47. *Neophytis etiam antiquitus dabatur S. Eucharistia.*
48. *Dabatur quoque Neophytis lac & mel.*
49. *Etiam adultis illud dabatur.*
50. *Quid Mysterii hæc mellis & lactis gustatio denotaret?*
51. *Propter recenter baptizatos voluit Ecclesia dies Paschales esse dies lætitiæ.*
52. *Eo etiam hodierna lætitiæ signa tempore Paschali tendunt.*

I. COMPLURA quæ hodie circa baptizandos, aut recenter baptizatos ex præscripto Ecclesiæ peraguntur, facilius percipientur, si attendamus disciplinam, quam olim in baptismo adultorum, extra casum necessitatis Ecclesia observavit.

Hinc quippe facile intelligemus, quid plerisque hodiernis ritibus occasionem dederit, quæ circa illos sit ac fuerit vera Ecclesiæ intentio; & qua ratione etiam hodie pristinam Ecclesiæ disciplinam, si non secundum litteram, & exteriorem corticem, saltem juxta ejus spiritum ac interiorem quasi medullam, servare possimus.

II. Plures primitus fuere eorum, qui ad Baptismum disponebantur, classes sive ordines, in quibus sensim ad Christianismum & Baptismum disponebantur, & gradatim quasi ascendebant.

III. Dum enim homini pagano seu gentili desiderium aliquod divinitus injiciebatur convertendi se ad Christianismum, primum *privatim* in domo circa vanitatem & superstitionem paganismi, nec non ipsa prima *Christianismi* principia ac fundamenta edocebatur; illudque munus Diaconi aliive inferiores Clerici obibant.

Hinc ille tractatus S. Augustini *de Catechizandis rudibus*, scriptus ad postulationem cujusdam Diaconi Carthaginensis hujusmodi instructionibus occupati; uti ex his Augustini verbis intelligimus: " Petiisti à me, Frater *Deo gratias*, ut aliquid ad te de Catechizandis *rudibus*, quod tibi usui esset, scriberem. Dixisti enim quod sæpe apud Carthaginem, ubi *Diaconus* es, ad te adducuntur, qui fide Christiana *primitus* imbuendi sunt.

IV. In hoc tractatu Augustinus modum perutilem & concinnum instruendi sive Catechizandi rudiores præscribit, atque imprimis vult, ut catechizando historia veteris Testamenti breviter exponatur; ut ex hac ipsa historia Catechizandus ad Christum ejusque Ecclesiam ducatur.

„ Nequaquam tamen propterea integram sacram „ Scripturam debemus memoriter reddere, vel nostris „ verbis, ait, omnia quæ his continentur voluminibus „ (Sacræ Scripturæ) narrando evolvere & explicare; „ quod nec tempus capit, nec necessitas postulat: sed „ cuncta *summatim generatimque* complecti; ita ut eligantur quædam mirabiliora quæ suavius audiuntur.

Quare veteris Testamenti expositio convertendis ad Christum & Ecclesiam conveniat, subjungit: " Neque „ enim ob aliud ante adventum Domini scripta sunt „ omnia quæ in Sanctis Scripturis legimus, nisi ut „ illius commendaretur adventus, & futura præsignaretur Ecclesia, id est, populus Dei per omnes gentes „ quod est corpus ejus; adjunctis atque adnumeratis „ omnibus Sanctis, qui etiam ante adventum ejus in „ hoc seculo vixerunt, ita credentes eum venturum „ esse, sicut nos venisse.

V. Monet deinde *cap.* 5. à Catechista diligenter inquirendum, quo motivo Catechizandus moveatur ad fidem Christianam suscipiendam. "Si enim, ait, aliquod „ commodum expectando ab hominibus, quibus se aliter placiturum non putat, aut aliquod ab hominibus „ incommodum devitando, quorum offensionem aut „ inimicitias reformidat, vult fieri Christianus; non „ fieri vult potius quam fingere.

Hæc merito attendunt, qui hodie convertendis & instruendis hæreticis incumbunt; utpote qui non raro spe commodi alicujus temporalis consequendi ad fidem Catholicam amplectendam desiderium aliquod ostendunt, vel potius fingunt.

VI. Ulterius, *cap.* 5. ostendit Augustinus, aliter idiotas, aliter eruditiores Paganos esse Catechizandos; pluraque alia deinde præscribit, quæ tractatus illius utilitatem præsertim pro illis qui Catechizandis populis occupantur, evincunt; probantque pristinum Catechizandi modum multo sublimiorem fuisse hodierno.

VII. Postquam autem per hanc privatam instructionem aliquousque essent de Religione Christiana instructi, tum ad publicas instructiones, quæ in Ecclesia per Episcopum habebantur, accedebant; atque inde *Audientes* dicebantur; tumque primum proprie *Catechumeni* vocari poterant; " Quia (ait Isidorus *lib.* 8. „ *De Origine vocum cap.* 14.) Catechumenus dictus pro „ eo, quod adhuc doctrinam fidei *audit*, necdum tamen „ Baptismum percepit. „ Quare & à Latinis Patribus Catechumenus passim *Auditor* vel *Audiens* nuncupatur; uti notat & probat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 129.

VIII. Postquam vero Catechumeni in hoc ordine aliquo tempore perseverassent; & in excipiendis publicis instructionibus diligentes fuissent; animumque ad amplectendam fidem Christianam testati ad altiorem gradum ascendebant, ubi participes consortesque fiebant orationum, & exorcismorum, qui super Catechumenos fundebantur; quem in finem in genua in ipsa Ecclesia procumbebant, inde *Orantes* vel *Genuflectentes* appellati.

IX. Duplicis hujus Ordinis Catechumenorum, scilicet *Audientium* & *Genuflectentium* meminit *Can.* 5. Neocæsariensis, qui ex versione Gentiani Herveti ita habet: " Catechumenus si n Dominicum ingrediens, in „ Catechumenorum Ordine steterit, is autem peccat: „ si *genu* quidem *flectens*, *audiat*, non amplius peccans. Sin autem etiam *audiens* adhuc peccet, extrudatur.

Hunc Canonem sic exponit Aristenus: " Nonnulli „ modo accedunt; quocirca & ut *imperfectiores* post „ Scripturarum & Evangeliorum *auditionem* statim „ emittuntur. Alii autem *ante tempus aliquod* advenerunt, & *perfectiores* evaserunt: quare post Evangelium & *preces* pro Catechumenis factas expectant, & „ dum dicitur, *Catechumeni, capita vestra Domino flectite*, GENUFLECTUNT. Perfectiores itaque, ut qui „ bona Dei verba prægustarunt, si lapsi fuerunt, *statione* sua moventur, & cum *Audientibus* collocantur; „ si autem & cum *Audientes* sint, peccant, ab Ecclesia „ *perfecte* expellantur.

Hanc Aristeni expositionem eruditiores Canonum Interpretes, tum Græci tum Latini, communi consensu amplectuntur; agnoscuntque ex mente hujus Synodi, Catechumenum in altiori gradu, scilicet *Genuflectentium*, constitutum & ibi peccantem, rursus ad inferiorem, quasi in pœnam retrudi; qui vero in primo gradu Catechumenorum, id est, *Audientium* constitutus in peccatum labitur, ab Ecclesia *perfecte*, sive absolute pellatur, seu non amplius tamquam Catechumenus admittatur.

In eumdem sensum accipiendus *Canon* 14. *Nicænus*: „ De Catechumenis, qui *lapsi* sunt, visum est & sanctæ „ magnæ Synodo, ut ii tribus tantum annis *Audientes*, „ postea *orent* cum Catechumenis.

X. Insuper hic observant Canonum Commentatores *Catechumenos Audientes*, sive primi ordinis, tantum potuisse lectioni Scripturarum interesse, ac ea finita mox exire debuisse, at vero *Genuflectentes* mansisse quousque à Diacono diceretur: *Quicumque Catechumeni discedite.*

XI. Catechumeni vero in *Audientium* aut *Genuflectentium* classe suos interim Magistros seu Catechistas habebant, qui eosdem in fide & vita Christiana instruerent; atque eorum profectui, modoque vivendi invigilarent. „ Optatum inter Lectores *Doctorem Audientium* con„ stituimus, „ ait S. Cyprianus *Epist.* 24.

XII. Hinc collige, originem hujus Catechismi, qui inter cæremonias Baptismi hodie reponitur; eumque primitus fuisse verum Catechismum seu instructionem Catechumenorum vel baptizandorum.

XIII. Dum convenienti tempore in hisce gradibus essent exercitati, judicarenturque idonei, qui Baptismum accipere possent, à suis Catechistis ad Episcopum ducebantur; atque testimonium de Catechumenorum scientia & vita reddentes, ac quodammodo spondentes (unde *Sponsores*, vel etiam *Fidejussores* dicti) illos ad Baptismum præsentabant; quando & una Catechumeni *nomina* sua dabant; ut nimirum annotarentur inter illos, qui jam proxime ad suscipiendum Baptismum erant destinati seu *electi*.

XIV. De hac *nominum datione* frequens in pristinis Canonibus & Patribus mentio occurrit: " Baptizandi „ *nomen suum dent*, ac diu sub abstinentia vini & „ carnium ac manus impositione crebra examinati, „ Baptismum percipiant, „ ait Synodus Carthag. IV. *Can.* 85.

Sanctus Augustinus multis locis *dationis nominum* meminit; atque signanter libro *De Fide & operibus*, ubi ait: " Quod autem fit per omne tempus, quod in Eccle„ sia salubriter constitutum est, ut ad nomen Christi ac„ cedentes, Catechumenorum nomen accipiant: hoc „ fit multo diligentius & instantius his diebus, quibus „ *competentes* vocantur: cum ad percipiendum Baptis„ mum *sua nomina* jam *dederunt*.

XV. Datis nominibus, Catechumeni in perfectiore & superiore classe collocabantur; dicebanturque *competentes*, ut ex relatis S. Augustini verbis constat.

Sanctus Isidorus *lib.* 2. *De Ecclesiast. Officiis cap.* 21. Competentes dicit, " qui jam post doctrinam fidei, post „ continentiam vitæ, ad gratiam Christi percipiendam „ festinant: ideoque appellantur *competentes*, id est „ gratiam Christi *petentes*.

Eamdem rationem nomenclaturæ insinuat Augustinus libro *De fide & operibus cap.* 6. dicens: " Cum „ fontis

„ fontis illius Sacramenta *peteremus* atque *ob hoc compe-* „ *tentes* etiam vocaremur.

XVI. Quo tempore, & die nomina danda essent, varia fuit pro varietate temporum & Ecclesiarum disciplina.

Initium Quadragesimæ primitus ad hoc ordinatum fuisse, non obscure innuit S. Augustinus *Sermone* 13. *ad Neophytos* : " Per omnem *Quadragesimam* vacave- „ runt (Competentes) orationibus & jejuniis, in sacco „ & cinere dormierunt, futuram vitam peccatorum „ suorum confessione quærentes.

Sub idem tempus ad Episcopum Tarraconensem scribit Siricius Papa : " Generalia Baptismatis tradi „ convenit Sacramenta, his dumtaxat electis, qui „ ante *quadraginta* dies *nomen dederint*, & exorcismis, „ quotidianisque orationibus atque jejuniis fuerint „ expiati.

In Ordine Romano, qui circa tempora S. Gregorii scriptus creditur, hoc tempus ad quartam feriam hebdomadæ quartæ Quadragesimæ contractum est; uti videre est sub titulo *De Denuntiatione scrutinii ad Electos*.

De hac varietate consule Notas ad Sermonem 212. Augustini in editione novissima Parisiensi.

XVII. Quidquid sit de varia in hoc puncto Ecclesiarum disciplina, id constat, Catechumenos in hoc *Competentium* ordine constitutos, etiam vocatos fuisse *Electos* tamquam jam ad Baptismum proxime suscipiendum adscriptos; imo jam inter *Fideles* computatos; uti docet S. Isidorus loco citato, ubi ipsos *Audientes* asserit esse *quasi hospites* & *vicinos* Fidelium; *de foris*, ait, audiunt Misteria, audiunt gratiam, sed *adhuc non* appellantur *Fideles*. " Competentes autem (pergit Isi- „ dorus) jam petunt, jam accipiunt, jam Catechizan- „ tur, id est, imbuuntur instructione Fidei & Sacra- „ mentorum. Istis enim salutare Symbolum traditur, „ quasi commonitorium Fidei, & sanctæ confessionis „ indicium, quo instructi agnoscant, quales jam ad „ gratiam Christi exhibere se debeant.

XVIII. Ad hanc ultimam classem per *crucis* signum ac *manus impositionem* recipiebantur, quemadmodum testatur Augustinus *lib. De Peccatorum Meritis & Remiss. cap.* 26. " Nam & Catechumenos secundum quem- „ dam modum, per signum *crucis* & orationem manus „ impositionis puto sanctificari.

Et clarius *libro De Catechizandis Rudibus cap.* 26. ubi ex professo dicit, quod postquam Catechizatus, est instructus, ac interrogatus, an quæ audivit credat, atque observare desideret, si responderit, ait, *solemniter utique* SIGNANDUS *est*, & Ecclesiæ *more tractandus*.

XIX. Hujus ritus etiam hodie superest memoria; quia juxta Rituale Romanum, post factam exorcizationem & varias preces fusas super infantem, tandem prævie ante introductionem in Ecclesiam, signat Sacerdos infantem in fronte *signo crucis*, & *imponit manum super caput infantis*.

XX. His itaque Catechumenis non tantum prima Religionis rudimenta sive elementa tradebantur, quemadmodum incipientibus, sed etiam abstrusiora mysteria, quæ passim infidelibus occultabantur. Atque imprimis Fidei Symbolum *Competentibus* tradebatur, & exponebatur.

Id aperte tradit S. Augustinus *lib.* 1. *Retractat. cap.* 17. ubi rationem reddens scripti à se libri *De fide ac symbolo*, ait : *In quo de rebus ipsis ita disseritur, ut tamen non fiat verborum illa contextio*, quæ *tenenda* memoriter competentibus *traditur* : quasi diceret, in exponendo Symbolo non facta est illa verborum contextio, quæ solet esse dum Symbolum traditur ad discendum *Competentibus*; quam contextionem ipse Augustinus in tractatu *De Symbolo ad Catechumenos* observavit; ubi & in ipso limine hunc ritum ita exponit: „ Accipite, Filii, Regulam fidei, quod *Symbolum* di- „ citur. Et cum acceperitis, in *corde* scribite, & *quo-* „ *tidie* dicite apud vos; antequam dormiatis, antequam „ procedatis, vestro symbolo vos munite. Symbolum „ nemo scribit ut legi possit : sed ad recensendum, ne „ forte deleat oblivio, quod tradidit diligentia, sit vobis „ codex vestra memoria. Quod audituri estis, hoc cre- „ dituri, & quod credideritis, hoc etiam lingua red- „ dituri; ait enim Apostolus, *ad Rom. c.* 10. *v.* 10. „ *corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad* „ *salutem*. Hoc est enim symbolum, quod *recensuri* „ estis & *reddituri*.

XXI. Huic traditioni Symboli respondet, quod hodie ad præscriptum Ritualis Romani, cum fuerint ingressi Sacerdos, infans & Susceptores, efficitur : Sacerdos procedens ad fontem cum Susceptoribus conjunctim clara voce dicit Symbolum; si autem adultus fuerit baptizandus, tum is cum Sacerdote illud recitat.

XXII. Quod hic & alibi sæpius de *redditione* Symboli dictum est, id significat ritum multis seculis usitatum, recitandi publice ac solemniter ipsum *Symbolum* ante Baptismi susceptionem per modum cujusdam professionis fidei.

Totum hunc redditionis ritum, & rationem exponit S. Augustinus *lib.* 8. *Confess. cap.* 2. ubi loquitur de Victorino nobili Rhetore Romano, qui cum primo se Christianum esse occulte Simpliciano Episcopo Mediolanensi intimasset, sed palam profiteri erubescebat, tandem hortatu dicti Episcopi, deposito timore, subito dicit Simpliciano : " Eamus in Ecclesiam, Christianus „ volo fieri. At ille non se capiens lætitia perrexit cum „ eo. Ubi autem imbutus est primis instructionum Sa- „ cramentis, non multo post etiam *nomen dedit*, ut „ per Baptismum regeneraretur, mirante Roma, gau- „ dente Ecclesia.

Post hæc subjicit Augustinus : " Denique ut ventum „ est ad horam *profitendæ fidei*, quæ verbis certis, con- „ ceptis, retentisque memoriter, de loco eminentiori „ in conspectu populi fidelis Romæ reddi solet ab iis, „ qui accessuri sunt ad gratiam tuam, oblatum esse di- „ cebat Victorino à Presbyteris ut secretius redderet, „ sicut nonnullis, qui verecundia trepidaturi videban- „ tur, offerri mos erat; illum autem maluisse salutem „ suam in conspectu sanctæ multitudinis profiteri.

Hæc ergo Symboli *redditio* erat quædam publica *fidei* professio; de qua etiam loquitur S. August. *Sermone* 58. & 59. ult. edit.

XXIII. Huic redditioni Symboli sive professioni fidei, respondet illa professio fidei, quam immediate ante Baptismum ad interrogationem Sacerdotis facit baptizandus per se, si sit adultus; per Susceptores vero, si fuerit infans.

XXIV. Nec tantum circa fidem cura & sollicitudo Pastorum & Episcoporum versabatur, sed vel maxime circa præcepta ac principia vitæ Christianæ, morumque disciplinam solliciti erant Pastores; ut de illis ipsi Catechumeni ante Baptismum rite essent instructi; ipsisque constaret, Catechumenos sincere diabolo ejusque operibus renuntiasse, ac Christum induisse; caventes vel maxime ne Baptismum indignis nec à peccatis suis debite conversis annuendo, darent sancta canibus.

Hac de re librum integrum *De Fide & Operibus* scripsit S. Augustinus, in quo ex professo ostendit, non tantum fidem, sed etiam morum doctrinam esse tradendam ante Baptismum; multisque probat & invictissime adstruit, peccatis prius esse renuntiandum, vitamque mutandam, quam quis ad Baptismum (extra casum necessitatis) admittatur; atque *cap.* 6. hæc habet : " Vi- „ deamus unde agitur, id est, utrum ad percipiendum „ Baptismum sic admittendi sunt homines, ut nulla ibi „ vigilet diligentia, ne *Sanctum canibus* detur : usque „ adeo ut nec apertissimi adulterii perpetratores & ejus „ perseverantiæ professores, à Sacramento tantæ sancti- „ tatis videantur arcendi : quo sine dubio non admitte- „ rentur, si per ipsos dies, quibus eandem gratiam per- „ cepturi,

„ cepturi, suis nominibus datis, abstinentia, jejuniis, „ exorcismisque purgantur, cum suis legitimis & veris „ uxoribus se concubituros profiteretur, atque hujus „ rei, quamvis alio tempore licite, paucis ipsis solem- „ nibus diebus nullam continentiam servaturos. Quo- „ modo igitur ad illa sancta recusans correctionem adul- „ ter admittitur, quo recusans observationem non ad- „ mittitur conjugatus?

Ex hoc Augustini discursu insuper discimus, Catechumenos tempore Catechumenatus, abstinentia, jejuniis, exorcismisque exercitatos ac purgatos; & etiam conjugatos actu conjugali abstinuisse.

XXV. Hoc quoque ibidem indicat Augustinus, exercitia illa Catechumenorum, ac Pastorum circa Catechumenos solicitudinem, nec non scrutinium sive examen super eorum fide & vitæ mutatione potissimum instituta fuisse eo tempore, quo in hoc gradu *Competentium* versabantur, quod inferius adhuc apertius declarat, dicens: " Quod autem fit per omne tempus, quo in Ec- „ clesia salubriter constitutum est, ut ad nomen Christi „ accedentes Catechumenorum *gradus* excipiat.„ (hoc est, uti notant Operum Revisores, ipse *gradus* Catechumenorum eos *excipiat* qui ad Christi nomen accedunt) „ hoc fit multo diligentius & instantius his diebus, qui- „ bus *Competentes* vocantur, cum ad percipiendum „ baptismum sua *nomina* jam dederunt.

In veteri Ordine Romano circa tempora S. Gregorii scripto dicitur, " præscribuntur septem scrutinia Cate- „ chumenorum à die quo *nomina* data sunt, usque ad „ Vigiliam Paschatis, qua Baptismus conferendus erat.

XXVI. Porro sicuti Catechumeni per Symboli recitationem *publice* suam profitebantur fidem; ita quoque vitæ suæ mutationem testabantur, renuntiando *publice* diabolo ejusque operibus ac pompis.

Unde in hæc verba S. Pauli ad Timotheum 1. *Tim. c.* 6. *v.* 12. *Apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, confessus bonam confessionem coram multis testibus*, scribit S. Hieronymus: " Confessus es bonam confessionem „ in Baptismo, *renuntiando seculo & pompis ejus* coram „ *multis* testibus, coram *Sacerdotibus*, vel *Ministris*, „ Virtutibusque cælestibus.

Hunc renuntiandi morem ex traditione ad nos dimanasse asserit S. Basilius *libro de Spiritu Sancto cap.* 27. „ Ter immergi hominem unde est traditum? Reliqua, „ item quæ fiunt in Baptismo, veluti *renuntiare satba-* „ *næ*, ex qua scriptura habemus? nonne ex privata & „ arcana traditione?

Sanctus Ambrosius *libro de Initiandis cap.* 2. " In- „ gressus es regenerationis sacrarium; repete quid in- „ terrogatus sis, recognosce quid responderis. *Renun-* „ *tiasti* diabolo & operibus ejus, mundo & luxuriæ ejus „ ac voluptatibus.

XXVII. Huic renuntiationi respondet hodierna renuntiatio, quam Catechumenus vel per se vel per Susceptores ad interrogationem Sacerdotis pronuntiat.

XXVIII. Sed quia hæc professio plerumque hodie in infantia fieri solet per Susceptores, monet S. Carolus in sua Synodo VI. *cap.* 8. ut Parochus & Confessarius cohortationis officio in id incumbant, ut Fidelium unusquisque annue recolat diem suum Baptismatis, atque eo potissimum die, " sancte sese excitet ad præcla- „ ram illam sponsionem & Christianam professionem, „ quam in sacro lavacro per sponsores solemniter edidit. „ *Repete*, inquit Sanctissimus Pater noster Ambrosius, „ *quid interrogatus sis, recognosce quid responderis. Re-* „ *nuntiasti diabolo & operibus ejus: mundo & luxuriæ* „ *ejus ac voluptatibus: memor esto sermonis tui, & nun-* „ *quam tibi excidat tuæ series cautionis.*

XXIX. In hoc quoque Catechumenorum gradu frequentiores erant orationes & exorcismi, iisque adjunctæ manuum impositiones, ut iis mediantibus Catechumeni à vitiis contractis in Gentilitate amplius purgarentur, & ad Baptismum digne suscipiendum disponerentur.

Unde Augustinus *libro de Fide & operibus cap.* 6. *num.* 9. ait: " Vel non intueamur alios, qui per singulos an- „ nos ad lavacrum regenerationis accurrunt, quales „ sint ipsis diebus, quibus catechizantur, *exorcizantur*, „ scrutantur, quanta vigilantia conveniant, quo studio „ ferveant, qua cura pendeant?

XXX. Exorcismos & exsufflationes etiam super infantes baptizandos suo tempore dici solitos fuisse, testatur Augustinus; atque ex illo Ecclesiæ ritu probat, Ecclesiam agnoscere infantes peccato originali obnoxios nasci. Sic enim scribit ad Sixtum Presbyterum *Ep.* 194. *num.* 43. ult. edit. " Circumstipantur enim & Divina- „ rum auctoritate lectionum, & antiquitus tradito & „ retento firmo Ecclesiæ ritu in Baptismate parvulorum, „ ubi expertissime demonstrantur infantes, & cum *exor-* „ *cizantur*, & cum ei se per eos, à quibus gestantur, „ *renuntiare* respondent, à diaboli dominatione libe- „ rari.

Et infra *num.* 46. " Quid ad hoc respondeant, quod „ *exorcizantur* & *exsufflantur* infantes; hoc enim pro- „ cul dubio fallaciter fit, si diabolus eis non dominatur. „ Si autem dominatur, & ideo non fallaciter *exorcizan-* „ *tur* & *exsufflantur*, per quid dominatur, nisi per *pec-* „ *catum* (*a*) princeps utique peccatorum?

XXXI. Manuum impositionis quoque super Catechumenos frequens est apud Veteres mentio. " Non „ uniusmodi est sanctificatio, nam Catechumenos se- „ cundum unum suum quemdam modum per *signum* „ *Christi*, & orationem sub *manus impositione* puto san- „ ctificari: „ ait Augustinus *lib.* 2. *de Baptismo Parvul. cap.* 37. Plura testimonia idipsum probantia notat Du Cange in suo Glossario, verbo: *Manus impositio.*

Per *signum Christi* in citatis verbis intelligere Augustinum *signum Crucis*, perspicuum est; & ipsos Catechumenos Cruce signari solitos fuisse pluribus locis testatur. Et quidem *lib.* 1. *Confessionum.* ubi suæ inter Catechumenos relationis mentionem faciens, ait: *Signabar jam signo* Crucis *ejus.*

XXXII. Hinc facile intelligimus, quam immerito Hæretici ritus nostros Baptismi, qui potissimum in exorcismis, exsufflationibus, manuum impositionibus, crucis signationibus, & orationibus variis consistunt, tanquam novos & quasi superstitiosos explodant: cum eos videamus jam pridem à Patribus fuisse adhibitos & nobis traditos.

XXXIII. Catechumeni in quarto ordine (*b*) constituti, jamque Baptismo proximi, minutis quibusdam Sacramentis, sive Sacramentalibus utebantur: ut nimirum per ea ad vera Ecclesiæ Sacramenta suscipienda paulatim disponerentur, quemadmodum exponit Vir eruditus Gabriel Albaspinæus *lib.* 2. *Observat. cap. fin.* „ Inter cæteros ritus, ait, quibus olim formabantur Ca- „ techumeni, *minutis* quibusdam Sacramentis uteba- „ tur Ecclesia, non solum ut Mysteriorum rudes Eu- „ charistiæ paulatim assuescerent, sed etiam ut vitæ „ Christianæ semina, quæ in ipsa auditione animis com- „ biberant, horum Sacramentorum usu foverent. Nam „ quamvis Corporis Christi perfecta illi (*c*) & omnino „ formata membra non erant, utcumque tamen ei ad- „ hærebant, Christianitatisque spiritum quodammodo „ ducere incipiebant.

XXXIV. Sacramenti Catechumenorum meminit S. Augustinus *libro De Catechizandis Rudibus cap.* 26. „ De Sacramento *sane* (scilicet salis,) ait, quod accipit „ (Catechumenus) cum ei bene commendatum fuit, „ signacula quidem rerum divinarum esse visibilia, sed „ res ipsas invisibiles in eis honorari; nec sic habendam „ esse illam speciem benedictione sanctificatam, quem-

(*a*) Diabolus eo loci vocatur *peccatum*, quia autor est peccati.

(*b*) Sunt Theologi qui arbitrantur non extitisse olim nisi tres classes Catechumenorum, 1am. *Audientium*, 2am. *Genuflectentium*, 3am. *Competentium*; 4am. Classem admittit noster Autor, quia videtur distinguere gradum *Competentium* à gradu *Electorum*, dum alii utrumque non secernunt.

(*c*) Scilicet Catechumeni qui in quarta classe versati dicuntur.

„ admo-

„ admodum habetur in usu quolibet: dicendum etiam „ quid significet & sermo ille, quem audivit, quid in „ illo *condiat*, cujus illa res similitudinem gerit.

Notant hic eruditi Operum Augustini Revisores, Lovaniensem editionem legere, *condiatur*; sed ipsi notant: " Verius *MSS.* & *Am.* CONDIAT. Nam agitur hic, inquiunt, de Sacramento *salis*, quo Catechumenus „ initiatur. Huc pertinet illud Augustini *libro* 1. *Conf.* „ *cap.* 11. *Et signabar jam signo crucis ejus, & condiebar ejus sale, jam inde ab utero Matris meæ.* Ipsa „ est, quam hic dixit *speciem benedictione sanctificatam*: „ adeóque pauló suprà, loco *sanè* legendum videtur, „ *salis*.

Per Sacramentum ab Augustino intelligi *salem* Catechumeno tradi solitum, probat quoque Concilium Carthaginense III. cui ipse Augustinus interfuit, *Canone* 5. hæc decernens: " Item placuit ut per solemnissimos „ Paschales dies Sacramentum Catechumenis non de„ tur, nisi *solitum sal*, quia si Fideles per illos dies Sa„ cramentum non mutant, nec Catechumenis oportet „ mutari.

XXXV. Hic habemus originem benedictionis *salis*, quæ hodie in collatione Baptismi fieri debet, atque in os infantis immitti sub hac verborum formula: *N. Accipe* SALEM *sapientiæ: propitiatio tibi sit in vitam æternam.*

XXXVI. Catechumeni jam sufficienter probati & instructi ad Baptismum admittebantur: Nam ut ait *Canon.* 2. Nicænus, *Catechumeno tempore opus*; ut scilicet ritè disponatur: " Quid enim agit totum tempus, quo Ca„ techumenorum locum & nomen tenent, nisi ut au„ diant, quæ fides, & qualis vita debeat esse Christia„ nis, ut cùm *seipsos probaverint*, tunc de Mensa Do„ mini manducent, & de Calice bibant, inquit Augu„ stinus *lib. De Fide & bonis Operibus cap.* 6.

XXXVII. Nec minus hodie ipsi baptizandi *adulti* prævié probandi sunt quam olim; utrum scilicet in fide sint sat instructi, & vitam anteriorem reverà detestentur. Hoc probè intelligentes & expendentes duo zelosissimi decimi septimi seculi Præsules, Franciscus Episcopus Heliopolitanus & Petrus Episcopus Berytensis, qui in Tunchini & Cochinnæ regnis multo cum fructu Evangelium annuntiàrunt, quasdam ediderunt Instructiones, quas Cardinalis Bona jussu Congregationis de propaganda fide recensens, Apostolico spiritu scriptas fuisse testatur; easque ejusdem Congregationis Typographus Romæ evulgavit.

In his conqueruntur Prælati illi, de quibusdam Missionariis, qui de numero potiùs, quàm de virtute à se baptizatorum gloriantes, *obvios quosvis, vix explorata illorum voluntate, unâ aut altera instructione contenti, sacro Baptismi fonte abluunt.*

Post hæc declarant sibi visum esse, " Catechismi tem„ pus non breviori quàm quadraginta dierum spatio „ vulgò definire, nec alios ad Baptismum admittendos „ esse, nisi qui ante quadraginta dies nomen dederint. „ Cùm enim experientiâ, quæ sacris Canonibus con„ sona est, satis notum sit, diuturniorem moram esse „ perutilem ad obtinendam in Christiana fide perseve„ rantiam; diutiùs probari debent rudiores, & obtu„ sioris tardiorisque ingenii servi, & qui temporalis „ pœnæ vitandæ gratiâ fidem amplecti velle videntur „ aut sperant aliquid lucri & commodi se consecuturos „ ex eo quod Christiani fiant: Ii denique, qui levis & „ inconstantis animi signa aliqua dederunt.

Declarant prætereà, Missionarios, qui passim tempus illud præoccupant, fidei Christianæ & animarum saluti plurimum nocere. " Enim verò, inquiunt, comproba„ tum est experientiâ Christianos pejores non inveniri, „ quàm qui ante competentem instructionem ad Baptis„ mum admissi sunt; quippe quâ facilitate Christo no„ men dederunt, eâdem ut plurimùm nuntium ei re„ mittunt.

Tertiò, declarant Missionarios non posse ad Baptismum admittere Catechumenos tametsi in fide benè instructos, & eum ardenter petentes, nisi antè ex bona conversatione exploratum sit, eos pristinis vitiis ac criminibus renuntiasse, moresque verè Christianos induisse.

Nolunt quoque ad Baptismum admitti Gentiles, quantumvis emendationem vitæ spondeant, nisi ante illius susceptionem *operibus*, non verbis tantùm suam emendationem probaverint. " Sicut à sacro Baptismatis fon„ te rejiciendi sunt (inquiunt) qui vitiis ac peccatis „ obstinatè adhærent: ita populi ab eo expellendi, qui „ nolunt interioris conversionis signa *operibus* dare: cùm „ inde pateat, infectam peccati amore voluntatem ad„ huc gerere.

Denique declarant, nullam esse habendam rationem nonnullorum, qui de Baptismatis dilatione conqueruntur, quasi propter inopinatos casus, Catechumenos morti ac proinde æternæ damnationi exponant.

Hæc omnia latiùs videri possunt apud Gasparem Jueninum in Commentario historico & dogmatico De Sacramentis *Dissert.* 2. *quæst.* 7. *cap.* 2. *art.* 2. (*a*)

XXXVIII. Baptizati è fonte Baptismatis educti vestibus albis induebantur, de quo ritu testatur Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi myst.* 4. ejus ritùs rationem reddens: " Exutis vestibus antiquis, & iis, quæ secun„ dùm spiritum *albæ*, indutis, perpetuò jam in albis „ incedere oportet. Non hoc ideò dicimus, quasi alba „ te semper vestimenta habere necesse sit; sed quòd his, „ quæ verè alba, splendida, & spiritualia sunt, vestiri „ te oporteat.

Ejusdem ritûs meminit S. Ambrosius *libro De Initiandis cap.* 7. " Accepistis (ait ad recenter baptizatos) „ post hæc vestimenta *candida*, ut esset indicium, quod „ exueritis involucrum peccatorum, indueritis inno„ centiæ casta velamina. „ Gratianus *Dist.* 4. *de Consec. Can.* 92. Et Canone præcedenti idem adstruitur auctoritate Rabani Mauri; pluresque ejus mysticæ rationes redduntur.

Infinita sunt penes omnes omnium seculorum tam Latinos, quàm Græcos Scriptores, hujus ritûs testimonia.

XXXIX. Vestem hanc totum corpus baptizati tegisse, ac propterea baptizatos exteriori habitu totos albos & candidos apparuisse, innuunt non obscurè omnia illa Patrum testimonia, quibus testantur simpliciter & indefinitè, baptizatos accepisse *vestem candidam*; quòd *induerentur* vestibus albis; quódque dicerentur *Nivei*, *Albi*, *Candidi*: quæ omnia dici non potuissent, nisi ipsi baptizati *vestem* toti corpori congruentem accepissent.

Ad recenter baptizatos sermonem habens S. Augustinus in Vigiliis Paschalibus, ita loquitur: " Infantes isti, „ quos cernitis exteriùs *dealbatos*, interiùsque munda„ tos, qui *candore vestium* splendorem mentium præ„ figurant, &c.„ *Serm.* 223. ex edit. Benedictinorum, qui ibidem notant, *infantes* dictos fuisse novissimè baptizatos etiam ætate majores.

XL. Vestem hanc in omnibus penè Ecclesiis septem diebus retinebant Neophyti; id est, eâ in Sabbato sancto egredientes de fonte Baptismatis induebantur, & Sabbato sequenti eam deponebant. Hujus disciplinæ luculentus testis est S. Augustinus *Sermone* 157. de Dominica in Octava Paschatis: " Paschalis solemnitas, ait, „ hodierna festivitate concluditur, & ideò *hodie* Neo„ phytorum *habitus commutatur*, ita tamen, ut *candor*, „ qui de habitu deponitur, semper in corde teneatur.

Quare septem has dies, *albas* vocabant teste Rabano *libro* 2. *De Instit. Cler. cap.* 39 " Alios septem dies in „ memoriam ejusdem Resurrectionis Dominicæ con„ gruâ festivitate subjungens, quos septem dies, *albas* „ vocitamus propter eos, qui in sancta nocte baptizati

(*a*) Jueninus loco citato observat circa Baptismi collationem vim antiquorum Canonum his etiam temporibus adhuc vigere; quamvis ritus eorum externus multis abhinc seculis non obtineat.

„ *albis*

„ *albis* per *totam* hebdomadam utuntur vestibus.

Nequaquam etiam obscurum est, ex allatis testimoniis, Neophytos seu recenter baptizatos *vestem candidam* integris illis septem diebus tanquam ordinariam & vulgarem vestem detulisse: nec tantùm in Ecclesia, sed ubique cum ea incessisse; quod & aliis testimoniis confirmat Vicecomes dicto loco *cap.* 14.

XLI. Hodie ex præscripto Ritualium imponitur capiti recenter baptizati *linteolum* candidum loco vestis albæ, sub hac verborum formula: *Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini nostri* Jesu Christi, *ut habeas vitam æternam.*

XLII. Neophytis olim cereos traditos fuisse in manibus refert Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi* 1. *mystag.* & ejusdem meminit S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 40. *De Baptismo*: ubi Baptismi cæremonias describens, in earum numerum gestationem cerei quoque reponit: & *oratione* 39. de baptizatorum luminibus loquens, ait: "Baptismus porrò *luminum* nomine appel„ latur; quod purget & illustret. Quo etiam fit, ut *fa*„ *ces* eo tempore in lætitiæ signum accendamus.

Et seculo IX. scripsit Amalarius Fortunatus *lib.* 1. *De Eccles. Officiis cap.* 26. "Clamante voce Sacerdo„ tis, ut descendat virtus Spiritûs Sancti in aquam, *ce*„ *rei* Neophytorum deponuntur in aquam. Quare „ hoc? Nisi ut demonstretur modò *cereus* signare Spi„ ritum Sanctum.

XLIII. Cereo septem diebus, quemadmodum veste candida Neophytos olim usos fuisse, clarè expressit seculo VIII. (*a*) scribens Alcuinus *De Divinis Officiis*, *cap. De Sabbato in albis*; ubi postquam dixisset, quòd Neophyti septem diebus *vestibus albis* uterentur; id est, à *Sabbato Sancto* usque ad *Sabbatum in albis*, subjicit: " Ita nostri baptizati, extinctis peccatis præteritis, du„ cuntur quotidie ad Ecclesiam, *columnâ cerei illumi*„ *natâ* præcedente eos.

XLIV. Hodie Sacerdos dat Neophyto vel Patrino candelam accensam, dicens: *Accipe lampadem ardentem, & irreprehensibilis custodi Baptismum tuum: serva Dei mandata, ut cùm Dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei unà cum omnibus Sanctis in aula cælesti; habeasque vitam æternam & vivas in secula seculorum.*

XLV. Post susceptum Baptismum statim baptizati Chrismate ab Episcopo in fronte ungebantur; sive confirmabantur. " Oportet (ait Canon 48. Laodicenus) „ eos, qui illuminantur (sive, ut legit Dionysius Exi„ guus, *qui baptizantur*) post Baptisma inungi super „ cœlesti Chrismate, & esse regni cœlestis participes.

Hujus disciplinæ apud primæ & mediæ ætatis Scriptores Græcos & Latinos infinita sunt & obvia testimonia, quæ citat Menardus in notis ad Sacrament. Gregorii *pag.* 144. additque: " Nec ungebatur Neophytus in „ *vertice* à Presbytero, cùm ejusmodi unctio instituta „ sit ob defectum Episcopi. „ Quinimò, ut rectè advertit Gabriel Albaspinæus *lib.* 1. *Observat. cap.* 25. " Nemo *Christiani* nomen olim sortiebatur, nemo *per*„ *fectus* existimabatur *Christianus*, qui dono Spiritûs „ sancti *confirmatus* & donatus non esset.

Hocque est, quod Canone 39. Eliberitano dicitur: " Gentiles si in infirmitate desideraverint sibi manum „ imponi; si fuerit eorum ex aliqua parte vita honesta, „ placuit, eis manum imponi, & fieri Christianos.

Idipsum Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi* 3. *Mystag.* evidenter expressit, dicens: "Hujus sancti Chris„ matis dono accepto, meritò appellamini *Christiani:* „ veram efficientes appellationem in ipsa regeneratione; „ ante enim quam hæc gratia vobis donata esset, non „ eratis propriè digni eo nomine, sed pergentes eo us„ que progressi estis, ut efficeremini Christiani.

Plura in hanc rem adducit Christianus Lupus in notis ad librum Tertulliani *De Præscriptionibus cap.* 41.

XLVI. Hodie Neophytus à Presbytero cum Chrismate ungitur in vertice; (quæ unctio, uti suprà ex Menardo notatum est, olim non fiebat) his verbis: *Deus Omnipotens Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua & Spiritu sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum, ipse te liniat* Chrismate *salutis in eodem Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam.*

XLVII. Post Confirmationis Sacramentum Neophytis collatum, etiam Eucharistiæ participes efficiebantur. Quem ritum evidenter expressit S. Ambrosius libro *De Initiandis cap.* 8. & aliorum veterum testimoniis asserit Hugo Menardus loco cit. *pag.* 106. ostenditque; non tantùm adultis, sed & *infantibus* recens baptizatis Sacram Eucharistiam datam fuisse; quod & August. pluribus locis expressit; quamvis nunquam crediderit, Eucharistiæ sumptionem *infantibus* necessariam esse ad salutem, ut rectè probat Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum liturgic. cap.* 12.

XLVIII. Datum quoque fuit Neophytis *lac* & *mel:* cujus ritûs non obscurè meminit Tertullianus *libro de Corona militis*, *cap.* 3. ibi referens quid in Baptismate ageretur, ait: *ter mergitamur amplius aliquid respondentes, quàm Dominus in Evangelio determinavit. Inde* (ex aqua) *suscepti* Lactis & Mellis *concordiam prægustamus.* Ejusdem ritûs meminit quoque *lib.* 1. *contra Marcionem*, dicens quod per Lactis & Mellis *societatem* Christus *suos infantes lactet.*

Hinc illud Canonis 40. in Codice Ecclesiæ Africanæ: " Primitiæ verò, *lac* & *mel*, quòd uno die solem„ nissimo ad *infantium mysterium*, solet offerri, quam„ vis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam „ benedictionem, ut à Sacramento Dominici Corporis „ & Sanguinis distinguantur.

XLIX. Hæc verba ad *mysterium infantium*, non significant, *lac* & *mel* solis *infantibus*, & non adultis recenter baptizatis datum fuisse; sed quod daretur Neophytis ad indicandum mysterium *infantiæ*; hoc est, ut per hoc indicaretur recenter baptizatis, quòd per Baptisma omni malitiâ & dolo depositis, debeant semper infantium simplicitatem conservare, juxta illud S. Petri ad Neophytos: *Quasi modò geniti infantes sine dolo lac concupiscite.* 1. Petr. c. 2. v. 2.

L. In antiquo Ordine Romano extat specialis benedictio *lactis* & *mellis*, his verbis: " Benedic Domine „ has creaturas lactis & mellis, & pota famulos tuos „ *fonte* perenni, qui est spiritus veritatis, & *enutri* eos „ de hoc lacte & melle. „ Deinde subjungit: " Tu enim „ Domine promisisti Patribus nostris Abraham, Isaac, „ & Jacob, dicens: Introducam vos in terram repro„ missionis, terram fluentem *lac* & *mel.* „ Quibus verbis indicatur alia ratio mystica, nimirum quod baptizati, relicto Ægypto, id est, gentilitate, ingrediantur in Ecclesiam, terram fluentem lacte & melle; id est, omnibus deliciis spiritualibus.

Tandem subjicitur oratio, quæ indicat, *lac* & *mel* fuisse in unum commixta. " Conjunge Domine famulos „ tuos spiritu charitatis & pacis, sicut *conjunctum* est „ hoc *lac* & *mel*, in Christo Jesu Domino nostro.

LI. Propter recens baptizatos Ecclesia in festis Paschalibus ingentia lætitiæ signa jam pridem exhibuit; ut propterea objicienti cuidam: " ipsum Dominum post „ *lavacrum* statim tentationes circumsteterunt, quadra„ ginta diebus jejuniis functum: „ Ergo & nos, *à lavacro* potius jejunare oportet, responderit Tertullianus *libro de Baptismo cap.* 20. Et quis enim prohibet, nisi *necessitas gaudii* & gratulatio salutis. Et auctor Sermonis 163. *de tempore* inter sermones Augustini; nunc 168. in appendice ad tomum 5. operum Augustini, ait: „ Hic igitur dies est, Dilectissimi, quem fecit Domi„ nus, ut audistis, celsior cunctis, lucidior universis, in „ quo sibi *novam* plebem, ut ipsi videtis, *regenerationis* „ spiritu conquisivit, in quo singulorum mentes *gaudio* „ & *exultatione* perfudit.

LII. Neque lætitiæ signa in Officio Divino tempore Paschali aliò tendere, quam ad demonstrandum gaudium

(*a*) Alcuinus obiit an. 784.

dium

dium de nova generationis prole, jam pridem expressit Rupertus Abbas *lib.* 7. *De Divinis Officiis cap.* 11. ubi ait: " Quia nox illa sacratissima, in qua jam, ut di„ ctum est, primâ resurrectione resurgunt, qui bapti„ zantur, novi Ecclesiæ filii, protinus tanquam de sa„ licibus direpta nostra certatim organa persultant, *al„ leluia.* „ (Et mox infrà.) " Hoc *alleluia* sicut & re„ liquum hujus diei Officium, maximè *baptizatorum* „ est *exultatio*, eò quòd primâ, ut dictum est, resur„ rectione jam consurrexerunt cum Christo.

Pluribus hæc prosequitur Josephus Vicecomes de antiquis Baptismi ritibus *lib.* 5. *cap.* 48. ostenditque in signum majoris gaudii ac lætitiæ spiritualis, septem dies Paschales *Festos* olim fuisse; uti & Pentecostales; atque exinde apud nos etiamnum hodie *Octavas* superesse.

CAPUT V.

De Patrinis & Obstetricibus.

1. *Catechistæ Catechumenorum olim dicti* Sponsores.
2. *Interdum etiam* Susceptores *dicti.*
3. *Quando alius in Baptismo, alius in Catechismo* Susceptor *adhibitus fuerit, incertum.*
4. *Primitùs soli viri in Baptismo virorum, & solæ mulieres in Baptismo mulierum adhibebantur: & quare?*
5. *Quando, & quare hæc disciplina mutata?*
6. *Susceptorum officium olim fuit Neophytos ad Baptismum præsentare.*
7. *Hi ipsos baptizatos egredientes è fonte Baptismatis suscipiebant: & quid huic ritui hodie respondeat?*
8. *Qui curam Neophytorum ante Baptismum habuerant, eam post Baptismum continuare debebant.*
9. *Hodie Patrinorum officium circa curam baptizatorum ferè unicè versatur.*
10. *Monitum Concilii Coloniensis de hac obligatione; eamque omnes Synodi Belgicæ inculcant.*
11. *Pastores attendere debent, quos in Patrinos admittant.*
12. *Qui ab hoc munere rejiciendi?*
13. *Eligendi potius, qui animæ prolium, quàm qui inopiæ consulere possint.*
14. *Patrini non defunguntur suo munere dando munusculum.*
15. *Quid circa muneris dationem Edictis Caroli V. hic in Belgio decretum fuerit?*
16. *Parochi aliique Ecclesiastici & Monachi non facilè officium Patrini assumere debent; & quare?*
17. *Parentes olim suas proles offerebant ad Baptismum.*
18. *Quomodo, & quare id fuerit vetitum?*
19. *Epistola supposititia Papæ* Deusdedit *mutatæ disciplinæ occasionem forsan dedit.*
20. *Obstetrices ad procurandum Infantibus Baptismum concurrunt; & quid de his decreverit Synodus Mechliniensis?*
21. *Obstetrices non admittendæ, nisi à Pastore loci examinatæ & instructæ.*
22. *Synodorum Decreta confirmârunt Principes; voluntque in earum admissione ut interveniat Magistratus loci.*
23. *Obstetrices quam curam adhibere debeant circa proles ex illegitimo concubitu, earumque matres.*
24. *Obstetrices instruendæ circa formam & materiam Baptismi.*
25. *Quid agendum, si mulier gravida antequam pariat moriatur, ut proli Baptismus conferri queat?*

I. EX dictis capite præcedenti intelligi potest, olim nonnullos fuisse instructioni & directioni Catechumenorum specialiter intendentes; qui ipsos Catechumenos, cùm tempus Baptismi instaret, ad Episcopum adducerent, sive præsentarent, à Tertulliano *De Baptismo cap.* 18. *Sponsores*, & ab aliis frequenter *Fidejussores*, aut etiam *Fideidictores*, tanquam qui de fide ac sufficiente instructione Catechumenorum *fidem darent* vel *spondèrent*, vel subinde *Offerentes* dictos, eò quòd Catechumenos ad Baptismum *offerrent*.

II. Nonnunquam & *Susceptores* appellabantur, eò quòd Catechumenos ex aquis Baptismalibus exeuntes *susciperent*, abluerent, & vestirent. Hinc illud S. Basilii ad Posthumianum *Epist.* 128. " Primo Baptismate „ initiatus es ad pietatem: utinam te è sacro *fonte levas„ sem!*

Et in antiquo Ordine Romano post datum Baptismum, subjungitur: " Et sint parati, qui eos *suscepturi* „ sunt cum *linteis* in manibus eorum, & accipiant ip„ sos à Pontifice & Presbyteris vel Diaconis, qui eos „ baptizant.

III. Gratianus sub nomine Higini Papæ *Dist.* 4. *De Consecrat. Can.* 100. refert: " In *Catechismo* & *in Bap„ tismo* & in Confirmatione unus *Patrinus* fieri potest; „ si necessitas cogit. Non est tamen consuetudo Ro„ mana: sed per singulos singuli suscipiunt.

Si Decretum hoc Higino Papæ, qui sedit seculo II. adscribi posset, exinde haberemus, etiam antiquitùs in Baptismo & in *Catechismo* diversos fuisse Patrinos, sive Susceptores. At cùm omnibus vel parùm eruditis hodie compertum sit, Decretum illud Higino Papæ adscribi non posse, nihil pro hujus disciplinæ antiquitate ex illo elici potest. Sed nec apud pristinos Scriptores, aut in antiquis Canonibus quidquam occurrit, quod vel insinuet, antiquitus solitum fuisse, alium in Baptismo, alium in Catechismo Patrinum adhiberi.

Quin tamen interdum contingeret, ut alius instructioni Catechumeni præesset, eumque ad Baptismum offerret; ac alius tempore Baptismi accederet, qui eum de aquis Baptismatis emergentem susciperet vel levaret; & curam illius post Baptismum susciperet, dubitari nequit: sed nulla de eo specialis lex aut disciplina apud antiquos occurrit. (*a*)

IV. Cùmque frequens esset adultorum Baptismus; ac toti penè *nudi* immergerentur aquis Baptismatis, etiam plerumque viri viros, & mulieres feminas de Baptismo suscipiebant; uti colligitur ex antiquo auctore Constitutionum Apostolicarum *lib.* 3 *cap.* 16. ubi ait: " Deinde aut tu Episcope aut *Presbyter* tuus, qui sub „ potestate tua est, factâ super eos nominatim sacrâ in„ vocatione Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, bapti„ zabis. Ac *virum* quidem suscipiat *Diaconus*, *mulie„ rem* verò *Diaconissa*, ut *honestè* & à quibus decet fiat „ signum infractum.

Quin & olim mulieres electas fuisse, quæ etiam mulierum baptizandarum instructioni, ac Catechismo præessent; omniaque peragerent circa Neophytas mulieres, quæ Diaconi circa Neophytos viros; multis ostendit Morinus de SS. Ordinat. *parte* 3. *Exercit.* 12. *cap.* 3.

V. Postquam verò Baptismus adultorum rarior, & parvulorum frequentior esse cœpit, ipseque Baptismus per infusionem aut immersionem alicujus duntaxat partis corporis conferri, etiam mulieres in Matrinas masculorum: & viri in Patrinos puellarum admissi sunt.

VI. Horum susceptorum munus sive officium multa olim complectebatur.

Primum, uti ex Patribus notissimum est, & observat Josephus Vicecomes de antiquis Baptismi ritibus *lib.* 1. *cap.* 35. horum munus erat, Neophytos ante Baptismum fidei mysteriis imbuere; vitæque Christianæ normam docere; atque sufficienter instructos Episcopo ad Baptismum offerre.

(*a*) Tres habuit Patrinos Philippus Ludovici VII. Francorum regis filius, scilicet Hugonem Sancti Germani Parisiensis Abbatem, Herveium Abbatem Sancti Victoris & Odonem Sanctæ Genovefæ Abbatem. Tribus Patrinis adjunctæ sunt tres Commatres nimirum Constantia Ludovici Regis Soror, & Duæ viduæ Parisinæ. Legatur historia Lud. VII. apud Chesnium t. 4

Hinc forsan hodiernus ritus in administratione Baptismi haber, ut juxta præscriptum Ritualis Mechliniensis Presbyter baptizaturus interroget Patrinos; *Quid petitis?* quò non obscurè innui videtur, *Patrinorum* esse, baptizandos ad Baptismum offerre.

VII. Post hæc, ut jam dictum est, hi ipsos baptizatos è fonte Baptismatis egredientes suscipiebant, & complectebantur; vesteque candidâ operiebant; & propterea *Susceptores* dicebantur.

Hujus ritûs vestigium in hodiernis Ritualibus apparet, ubi præscribitur, ut tempore, quo infans baptizatur, Sacerdos *jubeat Patrinum vel Matrinam vel utrumque (si ambo admittantur infantem suscipere)* APPONERE MANUM *baptizando:* quasi nimirum hoc pacto ipsum infantem de fonte susciperent & levarent.

Imò hac solâ manuum impositione verum Patrinum effici; ac contrahi cognationem spiritualem inde resultantem communiter creditur; qua de re latiùs infra ubi de impedimento Matrimonii ex hac cognatione spirituali resultante agetur.

VIII. Qui verò ipsos baptizandos ante Baptismum instruxerant, & tanquam sat instructos & ritè dispositos Episcopis baptizandos obtulerant; seque quasi *Vades* pro rectâ illorum fide, & vitæ Christianæ desiderio constituerant, illos non mox à suscepto Baptismo deserebant, sed in suam curam recipiebant; ut hoc pacto sponsionem suam liberarent; quod vel præcipuè cùm infantes baptizarentur, exigebatur.

Seculo IX. Concilium Parisiense VI. *lib.* 1. *cap.* 19. eandem obligationem in Patrinis & parentibus naturalibus agnoscit: " Ut parentes, ait, filios suos, & *pa-* „ *trini* eos, quos de fonte lavacri suscipiunt, erudire „ summopere studeant, illos, quia eos genuerunt, & „ eis à Domino dati sunt; & istos, quia pro eis *fide-* „ *jussores* existunt.

IX. Cùm verò hodie infantum Baptismus hic frequens sit; imò ferè solus administretur, etiam officium Susceptorum seu Patrinorum potissimùm in eo versatur, ut baptizatis infantibus, cùm ad ætatem legitimam & usum rationis pervenerint, curam omnem impendant; ut in fide Catholica ritè instruantur; & innocentiam baptismalem integram conservent.

X. " Susceptores infantis (Patrini qui dicuntur) „ meritò admonentur (ait Synodus Coloniensis anno „ 1536. *parte* 7. *cap.* 4.) quòd ipsi sint, qui Ecclesiæ „ *nomine*, & in Ecclesiæ fide Christi parvulos *offerant* „ per Baptismum, ac se propemodum pro parvulis *fide-* „ *jussores* constituant, nomine parvuli respondentes: „ quem etiam postquam adoleverit, Symbolum simul „ & Orationem Dominicam edocere, atque vitam „ Christo ac professione in Baptismo factâ dignam perpetuò „ agere, saltem ubi id necessitas poscere videbitur, „ cohortari non omittent.

Similiter Synodus Buscoducensis sub Masio ejusdem Urbis Episcopo *tit.* 3. *cap.* 6. vult, ut " moneant Pa- „ stores, ut quicumque viri, quæcumque feminæ „ proles de sacro fonte spiritualiter susceperint, cog- „ noscant se fidejussores pro iis apud Deum extitisse, „ & ideò super eos sollicitudinem veræ charitatis im- „ pendant, & admoneant, ut castitatem custodiant, „ virginitatem usque ad nuptias servent, cantica tur- „ pia vel luxuriosa ex ore non proferant, non super- „ biant, non invideant, à maledicto & perjurio lin- „ guam custodiant, &c. quæ fusè persequitur Augu- „ stini *Serm. de Resurrect.* ad quem Pastores remitti- „ mus.

Sermo, ad quem hæc Synodus remittit, aliquando inter Sermones S. Augustini relatus fuit; sed in ultima Operum Augustini revisione tanquam supposititius in appendicem tomi quinti rejectus est; constituitque ibid. Serm. 168. notantque eruditi Revisores, partem posteriorem, in qua citata verba continentur, Cæsarii Arelatensis stylum referre.

Quidquid sit, hanc Patrinorum obligationem omnes passim Synodi Belgicæ inculcant; Patrinosque de illa à Pastoribus seriò monendos volunt.

XI. Quia autem Susceptores sponsores sunt pro iis, qui baptizantur, fidei ac vitæ Christianæ, quam illis debent, rectè instruantur, & Paternam in se curam Spiritualium filiorum antè & post Baptismum suscipiant necesse est: " videant Pastores (verba sunt Synodi „ Audomarensis ann. 1585. *tit.* 3. *cap.* 6.) quibus te- „ nellas Christi oviculas credant: caveantque ne quos- „ vis ad hoc Officii genus admittant, & parentes mo- „ neant, ne quosvis promiscuè eligant; verùm eos „ tantummodo, de quibus probabile fiat, fore ut præ- „ stent, id quod promittunt. Alienum enim est, re- „ cens in Christo renatis oviculis ejusmodi in Christo „ parentes aut dare aut admittere, de quorum paterna „ sollicitudine spes verosimilis non concipiatur.

XII. Deinde tanquam consequens infert: " Rejician- „ tur proinde ab hoc munere quicumque hæretici, qui- „ cumque excommunicati, quicumque notoriè crimi- „ nosi & scandalosè viventes; rursus ii, qui ipsimet „ nesciant ea, quæ docere oporteat Neophytum, & „ qui per ætatem aut mentis inopiam ipsi notitiam non „ habent fidejussionis ejus, ad quam se offerunt, deni- „ que alii quicumque à quibus fidei liberationem, ex- „ onerationemque verosimiliter non exspectant.

Idem inculcat Synodus Mechliniensis anno 1609: & addit: " *Eadem cautio sit de Commatribus*; cui & aliæ „ Synodi passim conveniunt.

XIII. Monet autem citata Synodus Bursfeldensis *cap.* 7. " Fideles in Baptismo filiorum suorum eos potius „ Patrinos & Matrinas eligant, qui eorum *animæ* con- „ sulere, quàm qui *inopiæ* subvenire possint.

XIV. Et quia " persuadent sibi quidam (ait citata „ Synodus Audomarensis *cap.* 7.) sponsioni suæ se fe- „ cisse satis, si munus aliquod post Baptismum offe- „ rant baptizati parentibus, quod quasi ad educatio- „ nem institutionemque prolis serviat: idcirco consul- „ tum foret abrogare prorsus illam munerum offeren- „ dorum consuetudinem, quemadmodum Edicto Cæ- „ sareo aliquando cautum fuit, si temporum iniquitas „ pateretur. Interim rectè faciant in Patrinos electi, „ si non tam *munera* offerre, quàm promissorum me- „ minisse curent, *muneribus* neutiquam redimendo- „ rum: ita fiet, ut idonei Patrini & quærantur & inve- „ niantur.

XV. Edictum Cæsareum, cujus meminit Synodus, editum est à Carolo V. 7. Octob. 1531. ubi *art.* 12. præcipitur omnibus cujuscumque statûs aut conditionis, ne eligant in Patrinos suarum prolium aliquos, ut ab iis munus aliquod accipiant, imò si quid à Patrinis offeratur, vetat illud à parentibus prolis baptizatæ accipi; inhibens insuper Patrinis aliquid dare sub pœna dupli illius quod datum est; nisi essent proles pauperum & miserabilium personarum. Habetur *libro* 1. Edictorum Flandriæ *pag.* 751.

Verùm hujus Edicti rigorem idem Carolus edito Decreto anno 1545. *art.* 3. nonnihil mitigavit, permittens dare munusculum trium florenorum non excedens. Habetur eodem libro Edictorum *pag.* 782.

Licèt hoc Edictum hodie non observetur, interim ex his omnibus apparet solicitos fuisse & Ecclesiæ & Reipublicæ Magistratus, ut Parentes in electione Patrinorum potius attenderent, qui spiritualiter, quàm qui temporaliter prolibus prodesse possent, nec in electione Patrinorum spe munerum excæcarentur.

Addit nihilominus prædicta Synodus: " Porró pro- „ hibere id nolumus, quin subveniant tenuioris fortu- „ næ puerperis Patrini ii, quibus res lautior est, quin- „ imo modis omnibus id probamus & desideramus.

XVI. Instructio seu Decreta pro Pastoribus civitatis & Diœcesis Leodiensis per Episcopum Vigiliarum (a) & Nuntium Apostolicum in visitatione Apostolica anno 1613. evulgata, inter alios ab officio Patrini exclu- den-

(a) Bisceglia urbs Regni Neapolitani in Apulia.

dendos recenset eos, de quibus constat, vel est verisimile, quod hoc officium *passim* præstare nequeant, ut qui, ait, curæ Pastoralis, vel alia vitæ professione prohibentur, cujusmodi sunt "Pastores, & omnes utriusque sexus Religiosi, ut in Religiosis disponit Capitulum IN BAPTISMATE *De Consecratione Dist.* 4. quæ ratio militat etiam in aliis Ecclesiasticis, ut prudenter consideravit Synodus Mediolanensis II. *Decreto* 17. Hoc idem docet Catechismus Romanus; nam quanto minus istis involvuntur curis Pastores, tanto melius cum illis agitur.

Canon, cujus auctoritate utitur hoc Statutum, est 103. apud Gratianum *De Consecrat. Dist.* 4. qui incipit: *Non licet;* estque Canon 25. Synodi Antissiodorensis habitæ anno 578.

Declarat Synodus Gandensis *tit.* 3. *cap.* 8. innovata in Decretis evulgatis per Episcopum Triest, sub Monachis etiam comprehendi *Monasteriorum Præfectos*, ut *per se*, ita quoque *per Procuratorem*, infantem è sacro fonte suscipere prohibeantur.

De Parochis vero hæc habet: "Et ne Parochi aliique curam animarum gerentes, onus hujusmodi suscipiant, peroptamus; & nisi rogati ex causa gravi id præstare debeant, quatenus opus est, inhibemus.

XVII. Parentes olim proles suas præcipue parvulas ad Baptismum obtulisse evidens est ex S. Augustino, *Epist.* 98. ad Bonifacium Episcopum, ubi ita scribit *num.* 6. "Illud autem nolo te fallat, ut existimes reatus vinculum ex Adam tractum aliter non posse disrumpi, nisi parvuli ad percipiendam Christi gratiam *à Parentibus* offerantur. Sic enim scribens dicis, ut sicut parentes fuerunt auctores ad eorum pœnam, per *fidem* parentum identidem justificentur: cum videas multos non offerri à parentibus, sed etiam à quibuslibet extraneis, sicut à Dominis servuli aliquando offeruntur.

Evidenter hic supponitur, ordinarie parentes filios suos solitos fuisse offerre ad Baptismum, alias inepta fuisset Bonifacii hæsitatio, & non satis congrua Augustini responsio.

Idipsum clarioribus verbis expressit S. Cæsarius Arelatensis Episcopus seculo VI. *Homilia* 12. inter editas à Stephano Balusio, ubi post expressam professionem fidei & renuntiationem diaboli in Baptismo fieri consuetam, subjicit: "Quod quia infantes *per se* minime profiteri possunt *parentes ipsorum* pro eis *fidejussores* existunt.

XVIII. Pluribus id probat Josephus Vicecomes De antiquis Baptismi ritibus *lib.* 1. *cap.* 33. hoc una observans, quod nunc consuetudo illa *penitus* abrogata sit.

„ Causam, cur id factum fuerit, ait Josephus, apud Patres non reperio; si conjecturis utendum, existimo fuisse, vel ut admonerentur Fideles eam *spiritualem* educationem à *carnali* longe distare, vel ut Mysteriorum fidei Christianæ peritioribus illa Provincia demandaretur: cum parentes in maxima rerum divinarum ignoratione versari sæpe contingat.

Verisimilius crediderim, parentibus officium Patrini in Baptismo proprii filii fuisse interdictum, postquam cognatio spiritualis, atque ex ea resultans impedimentum Matrimonii inter Patrinum & baptizati matrem inductum fuit; cujus cognationis & impedimenti apud pristinos Auctores mentio nulla occurrit.

XIX. Meminit quidem illius impedimenti Epistola quæ sub nomine *Deusdedit* Papæ, fato functi an. 676. extatque apud Gratianum *caus.* 30. *q.* 1. *Can.* 1. sed eam Epistolam falsam, ac illi Pontifici suppositam eruditis omnibus compertum est; & monet Labbæus in nota marginali ad hanc Epistolam *tomo* 5. Conciliorum *Col.* 1648. Hæc tamen supposititia Epistola non obscure indicat hujus impedimenti saltem aliquod initium tunc fuisse: unde & post seculum VII. videmus in Conciliis hujus impedimenti mentionem fieri; ac nominatim in Concilio Moguntino an. 813. statuitur: „ Nullus *proprium filium* aut *filiam* de fonte Baptismatis suscipiat: nec *Commatrem* ducat uxorem, filiolam, nec illam, cujus filium, vel filiam ad Confirmationem duxerit: ubi autem factum fuerit, separentur. „ *Can.* 55. sed de his latius infra, ubi de impedimentis Matrimonii agetur.

XX. Cum obstetrices non parum concurrant ad Baptismi administrationem infantibus procurandam, non erit importunum etiam de illis hic agere, de quibus ea de causa etiam Synodi tractare solent. Et quidem Synodus Provincialis II. Mechliniensis *cap.* 7. Prohibet singulorum locorum Magistratibus, ne quam "ad obstetricandum parturientibus admittant, nisi prius à Curato loci ubi obstetrix moratur, testimonium sinceræ & Catholicæ fidei habeat, professionemque fidei coram Archipresbytero suo faciat, nec non materiam formamque Baptismi testimonio ejusdem Curati probe calleat; & ultra consuetum juramentum, jure etiam, quod infantes à se suscipiendos quantocius, vel saltem intra tres dies, baptizare curabit; aut si obsistentibus parentibus vel amicis id efficere non possit, mox Pastori loci eos denuntiet.

XXI. Similiter Synodus Provincialis Cameracensis secunda *tit.* 6. *cap.* 11. "mandat, ut nullæ mulieres deinceps ad hujus officii exercitium admittantur, nisi prius per Pastorem loci examinatæ, &, si opus sit, instructæ fuerint. Rogentur autem Magistratus, ut inter cætera ab iisdem obstetricibus juramentum exigant, quod pueros baptizandos, ante diem tertium omnino Parochis denuntiabunt.

XXII. Decreta utriusque Synodi Provincialis illarum Provinciarum Synodi Diœcesanæ recipiunt & renovant; insuper & ipsi Principes Belgii Synodorum Decreta suis respective Edictis pro confirmatione Synodorum Provincialium Cameracensis & Mechliniensis editis, probaverunt: additque præterea Edictum Principis ad Synodum Mechliniensem *art.* 8. "Eas ab Officiali & Magistratu loci debere admitti ad id muneris; qui tamen nullas admittant, nisi prævie bene sint instructi de earum capacitate & religione, idque per attestationem scriptam Pastoris, in cujus Parochia morantur.

XXIII. Si aliquando contingat prolem illegitimam adferri ad ædes patris nolentis eam pro sua agnoscere, „ talis proles, inquiunt Decreta Gandensia sub Antonio Triest 1650. *cap.* 11. nullo pacto ibidem deposita relinquetur, nisi deferens eam curaverit baptizari. Quare Pastores frequenter moneant obstetrices aut alias Mulieres quæ parturientibus vel ex charitate vel lucri causa assistunt, ut huic nostro Decreto sese conforment, ac insuper ne officio suo fungi & puerperas adjuvare differant causa eliciendi nomen patris, quando ex illicito concubitu conceperunt.

XXIV. Et quia experientia docet, obstetrices aliasque mulieres interdum parvulos in necessitate baptizantes errare in forma & ritu, & forte in materia Baptismi, mandat idem vigilantissimus Præsul (quod merito ubique observetur) in prædictis Decretis *cap.* 12. Parochis, „ ut sæpius pro concione & in Catechismo singula ad baptizandum requisita, clare & distincte explicent, ita ut facile omnes intelligant, aquæ naturalis perfusione super parte nuda & vivente principali, & simul formæ pronuntiatione à Christo Domino institutæ, hujusmodi Sacramentum à baptizante & formam ita pronuntiante conferri.

XXV. Præterea, cum summum discrimen sine Baptismo discedendi immineat proli, si mulier gravida priusquam pariat, moriatur, monuit jam pridem Synodus Coloniensis 1280. *cap.* 4. "Ut si certum sit quod mulier prægnans moriatur, teneatur os ejus apertum: & cum magna cautela uterus ejus aperiatur: & si infans vivus fuerit, educatur & baptizetur: „

Hoc ipsum iisdem verbis reperitur inter antiqua Decreta Diœcesis Cameracensis, renovata in Synodo Cameracensi anno 1550.

Porro cum non raro contingat, nullum in Parochia reperiri, aut saltem hic & nunc haberi posse, qui peritiam modumque convenientem aperiendi uterum, absque periculo exscindendi infantem habeat, oportet ut ipsimet Pastores, præcipue rurales hujus rei aliquam notitiam à perito aliquo Medico accipiant, qua subinde, cogente necessitate, uti possint.

CAPUT VI.

De Purificatione post partum.

1. *Lex Mosaïca quid præscripserit mulieribus parturientibus?*
2. *Diva Virgo huic legi se ex humilitate subjecit; atque hinc Festum* Purificationis.
3. *Solebant mulieres honorare* puerperium *Divæ Virginis; quod inhibuit Synodus VI.*
4. *Quid agerent Fideles?*
5. *Quare id inhibuerit Synodus: & quid* puerperium *ad mentem Synodi?*
6. *Mulieres Novi Testamenti legi Purificationis non subjectæ, & quare?*
7. *Pium tamen est, ut mulieres à partu aliquo tempore ab ingressu Ecclesiæ abstineant; & hodie mulieres Catholicæ aliquo tempore abstinent; & nonnisi* purificatæ *intrant.*
8. *Purificatio fieri debet in Ecclesia Parochiali; & à proprio Parocho.*
9. *Sententia Sacræ Congregationis Cardinalium super hoc jure Parochorum.*
10. *Sententia hæc de mandato Episcopi Antverpiensis publicata, cum inhibitione facta Regularibus mulieres purificandi.*
11. *Decretum Synodi Cameracensis huic sententiæ conforme.*
12. *Quo ritu mulieres in templum introducantur?*
13. *Ex ritibus patet purificationem fieri ad exemplum Divæ Virginis.*
14. *Mulieres solent Sacerdoti nummum offerre: & quare?*
15. *Mulieres numquam possunt extra Ecclesiam aut per substitutas purificari.*

I. JUXTA legem Mosaïcam, de qua *cap. 12. Levitici*, „ Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ. Et die octavo circumcidetur infantulus: Ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ. Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, & tradet Sacerdoti, qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & sic mundabitur à profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculum aut feminam. Quod si non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccato, orabitque pro ea Sacerdos, & sic mundabitur.

Mulier interea ingredi sanctuarium seu templum non poterat, donec implerentur dies purificationis.

II. Diva Virgo, etsi huic legi non subjecta, quia *non suscepto semine* pepererat; nihilominus voluntarie & ex humilitate se subjicere voluit; eamque legem subivit: uti legitur *Lucæ 2.* Atque hinc originem sumpsit festum Purificationis B. Mariæ Virginis; quod circa tempora Justiniani Imperatoris institutum fuisse notat Baronius in notis ad Martyrologium ad diem 2. Februarii.

III. Occasione hujus festi consuetudo ex quadam plebeia ignorantia invaluerat seculo VII. ut hoc die homines *placentas* sive *similam* coquerent, ac sibi mutuo mitterent, *honoris scilicet prætextu* PUERPERII *impollutæ Virginis Matris*, ait *Canon 79.* Synodi VI. sive Trullanæ, adjungens: *Statuimus, ut deinceps nihil tale fiat à Fidelibus.*

IV. Exponens hunc Canonem Zonaras, ait: „Nonnulli, se in eo semper Virginis ac Dei Matris honori aliquid deferre existimantes, die qui sanctam Christi Natalis Festivitatem proxime consequitur, quædam facere soliti sunt, ex eis quæ in *aliarum* quoque mulierum *puerperio* agi consuevere.

Mulieres autem consueverant propter periculi & doloris evasi gaudium, convivia cum ferculis & placentis facere.

V. Hoc ergo cum etiam in honorem Virginis agerent; atque ita indicarent, Divam Virginem adinstar aliarum mulierum *puerperio* fuisse obnoxiam, Patres Synodi sextæ id præsenti Canone fieri prohibent: „ Absque *puerperio* editum ex Virgine Divinum Partum esse confitentes, ut qui sine semine constitutus sit: idque toti gregi annuntiantes, eos qui ex ignorantia faciunt quod non decet, correctioni subjicimus.

„ Puerperium (de quo in præsenti Canone) est (ait Zonaras) emissio fœtus, quam doloris sensus ac profluvium sanguinis comitantur: quibus quidem malis nullatenus obnoxiam fuisse Deiparam credimus.

VI. Porro sicut Deipara ob rationem jam dictam legi purificationis subjecta non fuit; similiter mulieres novi Testamenti, tametsi *puerperio* omnibusque quæ illud consequuntur, non secus ac mulieres veteris Testamenti subjectæ, hac lege cæremoniali non constringuntur: quia, ut ait Innocentius III. *in Cap. unico* ꝟ. *De Purificatione post partum.* "Licet secundum legem Mosaïcam certi dies determinati fuissent, quibus mulier post partum à templi cessaret ingressu, *lex per Moysen data est, gratia & veritas per* JESUM CHRISTUM *facta* est. Joan. c. 1. v. 17.

Hinc ulterius infert & respondet Archiepiscopo Armachano in Hibernia, "quod postquam umbra legis evanuit & illuxit veritas Evangelii: si mulieres post prolem emissam acturæ gratias Ecclesiam intrare voluerint, *nulla* proinde peccati *mole* gravantur, nec Ecclesiarum est eis aditus *denegandus*, ne pœna illis converti videatur in culpam.

Et sub nomine S. Gregorii refertur *Can. 2. Dist. 5.* "Si mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo pondere peccati gravatur.

VII. Addit nihilominus Innocentius III. in citata Decretali: " Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam.

Unde & hodie mulieres sive ex quadam erga Ecclesiam ac Divina mysteria, quæ in ipsa peraguntur, veneratione, sive exemplo Divæ Virginis, quæ ex humilitate legi se subdidit, cui non erat subjecta, etiam consueverunt ad tempus aliquod ab ingressu Ecclesiæ abstinere; nec in eam intrare, nisi se Sacerdoti præsentaverint, & ipse precibus aliquibus præmissis introduxerit, juxta ritum præscriptum in modernis Ritualibus sub titulo: *Ordo introducendi mulierem in Ecclesiam post partum.*

VIII. In Synodo P. II. Mechliniensi *tit. 3. cap. 8.* dicitur: " Puerperæ, cum à puerperio domum exeuntes se ad Ecclesiam contulerint, à *proprio* Parocho juxta probatissimam Ecclesiæ consuetudinem purificentur.

Hæc

Hæc Synodus patenter supponit, ritum hunc purificationis in Ecclesia Parochiali, atque à proprio Parocho esse celebrandum; quod & generalis Belgii consuetudo confirmat; atque Sacra Congregatio Cardinalium nuper probavit. (a)

IX. Cum enim in civitate Antverpiensi nonnulli Regulares in suis Ecclesiis mulieres ad purificationem post partum admitterent; ac ea de re Pastores civitatis illius ad sacram Congregationem querelas detulissent, prodiit Sententia hujus tenoris.

„ Conquerebantur Parochi civitatis Antverpiensis „ quod non obstante contraria consuetudine, nec non „ Constitutione Synodi Provincialis, per sacram Congregationem recognitæ, & per Sedem Apostolicam „ approbatæ, Regulares Mendicantes functionibus Pastoralibus se immisceant: & præsertim audeant in suis „ Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere: addebantque, à Domino Episcopo Antverpiensi, utpote Regulari, hujusmodi præjudiciis per „ Regulares illatis minime consuli. Quare ab Apostolicæ Sedis auctoritate subsidium ac tutelam suppliciter „ petentes, quærebant: An prædictis Regularibus civitatis Antverpiensis liceat in propriis Ecclesiis mulieres „ post partum ad purificationem admittere.

„ Die 18. Novembris M. DC. LXII. sacra Congregatio Eminentissimorum S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, utraque parte audita, „ censuit, prædictis Regularibus civitatis Antverpiæ „ non licere. *Signatum* I. Episcopus Sabinensis Cardinalis Scachetti Præses, & C. de Vechiis Ep. Clus. S. „ R. C. Secret. *& à latere impressum erat sigillum præfati* „ *Cardinalis Præsidis in rubro pane.* (b)

X. Hæc sententia ex mandato Episcopi Antverpiensis publicata fuit, ac per publicum programma locis consuetis affixa 20. Novembris 1663. per Petrum Van den Perre tunc Episcopi officialem; una vigore auctoritatis sibi commissæ, " inhibens præfatis *Regularibus*, ne „ deinceps aliquas mulieres post partum *ad purificationem* admittant: mulieribus autem puerperis injungens, ut juxta sententiam præmissam ad Ecclesias *suas* „ respective *Parochiales* pro *purificatione* se conferant, „ ut ibidem, juxta probatissimam Ecclesiæ consuetudinem à *proprio Parocho* benedicantur.

(a) Eadem consuetudo viget quoque in Galliis: in earum Ecclesiis vetus est ille mos, ut constat antiquo Rituali Catalaunensi, & Lemovicensi, ubi ritus mulieris post partum purificandæ describitur. Consule Doctissimum Edmundum Martene Benedictinum de Antiquis Ecclesiæ ritibus t. 2. p. 378. 382. Edit. Antverp. an. 1736.

(b) Hoc decretum reperitur integrum ad hujus voluminis finem, littera N. designatum. Pag. 926.

XI. Quod hic à sacra Congregatione declaratum fuit, etiam in Synodo P. II. Cameracensi, *tit.* 6. *cap.* 13. decretum fuerat his verbis: " Prima vice qua mulieres à puerperio domum exeunt, juxta antiquam „ Ecclesiæ consuetudinem ad Ecclesiam recta se conferant, gratias acturæ Deo pro beneficio puerperii, & „ ut à *proprio Pastore*, seu ejus vicem gerente, & *non* „ *ab alio* purificentur.

XII. Sicut autem in festo Purificationis Deiparæ solent Fideles cereos accensos in manibus portare, ita quoque mulier purificationem faciens, candelam accensam in manibus habet.

Sacerdos introducturus mulierem porrigit stolam ex collo dependentem manui mulieris, dicitque: *Ingredere in templum Dei, & adora Filium Beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fæcunditatem tribuit prolis.*

XIII. Ex hac formula, uti & ex precibus à Presbytero recitandis haud obscurum, hanc mulierum purificationem ad exemplum purificationis Divæ Virginis institui: unde Pastorale Mechliniense etiam monet, quod si Missa celebretur, *aptissime huic laudis officio congruat Missa de Purificatione beatæ Mariæ, quæ incipit:* SUSCEPIMUS.

XIV. Omnibus cæremoniis ac precibus absolutis, Sacerdos præbet mulieri osculandam Crucem libri Sacramentalis dicendo: *Dominus det tibi suam pacem*; respondet Minister: *Et vitam æternam.*

Inter osculandum solet mulier nummum aliquem ipsi libro per modum oblationis imponere, qui in usum Sacerdotis & Ministri, pro locorum consuetudine, cedere consuevit.

Hac oblatione imitari voluere piæ mulieres Christi parentes, de quibus legitur: *Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: quia omne masculum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur, & ut darent* HOSTIAM *secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.* Lucæ 2. vers. 22.

Circa has oblationes merito expendent & observabunt Parochi aliique Sacerdotes ea, quæ circa oblationes in administratione Sacramentorum fieri consuetas observanda notavimus.

XV. Pastorale Mechliniense deinde monet: Si contigerit mulierem adversa valetudine, certo tempore à „ purificatione impediri, differatur purificatio, donec „ utcumque restituta, in Ecclesiam ingredi possit, etiamsi mortis immineat periculum, quia purificatio extra „ Ecclesiam facienda non est, neque substituenda alia „ mulier purificanda in locum defunctæ puerperæ.

TITULUS III.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

CAPUT I.

Qui confirmandi, & quomodo instruendi; & quo tempore confirmandi?

1. *Quæ de hoc Sacramento credenda proponat Synodus Tridentina?*
2. *Hoc Sacramentum variis nominibus olim appellatum fuit.*
3. *Olim non vocabatur* Confirmatio; *unde hoc nomen derivatum sit?*
4. *Olim recenter baptizatis dabatur Sacramentum Confirmationis.*
5. *Quomodo, & qua occasione hæc disciplina apud Latinos defierit?*
6. *Quare conveniens Ecclesia judicaverit parvulos non mox à suscepto Baptismo confirmare?*
7. *Baptizati olim non credebantur* perfecti Christiani *ante Confirmationem.*
8. *Quæ esset illius ratio: & quare hodie dicantur* Christiani?
9. *Synodi Belgicæ passim requirunt in confirmando ætatem ut minus 7. annorum.*
10. *Quomodo confirmandi, instruendi, & præparandi?*
11. *Populus de dignitate, vi, & effectu hujus Sacramenti à Parochis instruendus.*
12. *Pueri confirmandi testimonium Parochi adferre debent de sufficienti instructione.*
13. *Olim hoc Sacramentum conferebatur in Paschate & Pentecoste; quod & hodie fieri optavit S. Carolus.*

14. Epis-

14. *Episcopus ægrum non confirmatum invisere & confirmare debet.*
15. *Episcopus Parochos tempestive monere debet, quando hoc Sacramentum conferre intendit: & quid hic observavit S. Carolus.*

I. SYNODUS Tridentina *Seff.7. de Confirmatione, Can.* 1. ait: " Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum otiosam cæremoniam esse, & non potius verum & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesim quamdam qua adolescentiæ proximi fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant: anathema sit.

Deinde *Can.* 2. " Si quis dixerit injurios esse Spiritui Sancto eos, qui sacro Confirmationis Chrismati virtutem aliquam tribuunt: anathema sit.

Insuper *eadem Sessione de Sacramentis in genere Can.* 9. anathemate percutit eum, qui diceret in hoc Sacramento non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde illud iterari non possit.

Hæc Ecclesiæ dogmata contra modernos & nobis vicinos Hæreticos, ex Patribus & pristinis Ecclesiæ Canonibus adstructa videri possunt apud Theologos, qui ex professo de hac materia contra Hæreticos scribunt.

II. Illud singulariter pro intellectu Canonum notandum, hoc Sacramentum multis diversisque nominibus olim dictum fuisse.

Imprimis apud veteres frequenter vocatur simpliciter *manus impositio*; quia licet in omnibus pene ritibus Ecclesiasticis fieret *manuum impositio*; specialiter tamen huic Sacramento tribuebatur, quod in Actibus Apostolorum *c.* 8. per *manuum impositionem* esset expressum. Hoc nomine appellabatur à S. Augustino, *lib.* 3. *contra Donatistas*, *cap.* 6. Item à S. Isidoro, *lib.* 2. *De Offic. Eccl. c.* 26. Amaralio Fortunato *lib.* 1. *de Off. Eccl. c.* 27.

Dicitur etiam nonnumquam *Supercæleste Chrisma*; ut in *Can.* 48. Laodicæno ubi dicitur; " Quod oportet eos qui illuminantur, post Baptisma inungi Supercœlesti Chrismate, & esse regni Christi participes.

III. Olim hoc Sacramentum frequentius *Chrismatio* à Chrismate, vel etiam *manuum impositio* dicta fuit, quam *Confirmatio*; quo nomine apud Veteres non occurrit designatum.

Quod indicare videtur Innocentius III. in *Cap. unico*: §. 4. ✠ *De sacra Unctione*; una indicans unde *Confirmationis* nomen derivatum sit. " Per frontis *Chrismationem*, ait, manus impositio designatur; quæ alio nomine dicitur *Confirmatio*: quia per eam Spiritus Sanctus ad *augmentum* datur & *robur*.

Cui congruit instructio ab Eugenio IV. data Armenis, ubi effectum hujus Sacramenti exponens, ait: " Effectus hujus Sacramenti est, quod in eo datur Spiritus Sanctus ad *robur*, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut scilicet Christianus audacter confiteatur nomen Christi.

IV. Ut vero hic effectus Christianis non deesset, fortesque redderentur ad fidem, quam in Baptismo professi erant, generose ac libere verbo & opere profitendum, olim in more positum fuit, ut baptizati mox accepto Baptismo confirmarentur; ut titulo præcedente *cap.* 4. monuimus, & clare citatus Canon Laodicænus indicat.

Et apud Latinos Tertullianus de Baptismo, *cap.* 7. ait: " Exinde egressi de *Lavacro* perungimur *benedicta Unctione* de pristina disciplina, qua ungi oleo de cornu in Sacerdotium solebant.... Dehinc *manus imponitur*, per benedictionem advocans & invitans Spiritum Sanctum.

Hujus pristinæ disciplinæ innumera sunt tum apud Veteres, tum apud Recentiores obvia testimonia; quæ recitat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 144. additque quod, hac durante disciplina, non ungebatur Neophytus in *vertice* à Presbytero, cum hujusmodi unctio instituta sit ob defectum Episcopi.

Hæc disciplina, scilicet confirmandi Neophytos mox post datum Baptismum adhuc hodie servatur in Ecclesia Græca, uti ex eorum Rituali colligitur, & probat Jacobus Goar in notis ad Rituale *pag.* 367. & propterea nec aliam Chrismatis unctionem adhibent.

V. Quando disciplina confirmandi Neophytos, sive Sacramentum Confirmationis una cum Baptismo conferendi in Ecclesia Latina desierit, incertum est.

Admodum verisimile est, quod quamdiu frequens fuit adultorum Baptismus, etiam hæc perduraverit disciplina. Nec enim dubium, quin Ecclesia semper optaverit, ut Christiani in Christi militiam ingressi, spiritualibus armis ad pugnam instruerentur; & robur spirituale ad pugnandum in hac Christiana militia per Sacramentum Confirmationis acciperent.

Hinc in moderno Rituali Romano sub titulo De Baptismo adultorum, præscribitur: *Si adsit Episcopus, qui id legitime præstare possit, ab eo* NEOPHYTI *Sacramento Confirmationis initiantur.*

Dum vero Baptismus adultorum desinere cœpit; atque solus pene infantium invaluit, ipsum Confirmationis Sacramentum conjungi Baptismi dationi paulatim desiit.

VI. Visum enim fuit satius esse Sacramentum Confirmationis differre in eam ætatem, in qua Baptizati ratione utentes majori cum fructu illud accipere possent; maxime, quia parvulis usum rationis non habentibus nondum cum hoste pugnandum est: neque si morte præveniantur, ob ejus defectum salutis dispendium incurrunt: cum jam per Baptismum regenerati à peccato originali generatione carnali contracto, sint liberati.

VII. Sed dicet quis, observat & probat Vir eruditus Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis, *lib.* 1. *Observ. cap.* 25. quod nemo *Christiani* nomen olim sortiebatur, nemo *perfectus* existimabatur *Christianus*, qui dono Spiritus Sancti *confirmatus* & donatus non esset.

Quod ipsum insinuat Canon 39. Eliberitanus, dicens: " Gentiles si in infirmitate desideraverint sibi *manum* imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte vita honesta, placuit eis *manum imponi*, & fieri *Christianos*.

Hic per *manum imponi*, intelligi *Confirmari*, multis ostendit ad hunc Canonem nominatus Episcopus Aurelianensis, citans etiam Cyrillum Hierosolymitanum *Catechesi* 3, *Mystagogica*, qui similiter docet per Chrismationem Neophytos primum fieri *Christianos*: " Hujus Sancti Chrismatis dono accepto, ait, merito appellamini *Christiani*: veram efficientes appellationem in ipsa regeneratione: ante enim quam hæc gratia vobis donata esset, non eratis proprie digni eo nomine, sed pergentes eo usque progressi estis, ut efficeremini Christiani.

VIII. Ut verum sit, olim Neophytos seu recenter Baptizatos nequaquam fuisse dictos Fideles, aut *perfectos Christianos*; vel etiam simpliciter *Christianos*, priusquam Confirmationis Sacramentum accepissent; id non propterea contigit, quod ante Confirmationem non crederentur per Baptismum vere in Christo regenerati; sed quia ante Sacramenti Confirmationis susceptionem nondum omnibus armis spiritualibus instructi videbantur, quibus Jesu Christi milites instructos ad prælium oportebat, ideoque sicuti milites seculi non habentur pro perfectis militibus quousque armis idoneis sint instructi, ita nec Neophyti illi perfecti ac veri milites Christi seu Christiani reputabantur; quamvis revera jam essent per Baptismum regenerati & militiæ Christi adscripti, imo Christum induissent, & cum illo surrexissent.

Adhæc olim dum Confirmatio jungebatur Baptismo, nulla Chrismatio nisi sola Sacramentalis Neophyto impendebatur. Cum vero à *Chrismate* dicamur *Christiani*, proprie eo nomine appellari ante hanc *Chrismationem* non poterant.

Hinc

Hinc postquam Chrismatio Sacramentalis Baptismo jungi desiit, introducta est Chrismatio *cæremonialis*, quâ Neophytus non *in fronte*, sed *in vertice* à Presbytero *Chrismate* ungitur, ut observat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 144. Unde hodie Christiani dicimur, non à Chrismatione Sacramentali, quâ ab Episcopo *in fronte* ungimur, sed à Chrismatione cæremoniali, quâ immediatè post Baptismum in vertice à Presbytero ungimur sive chrismamur. *(a)*

IX. Passim Synodi Belgicæ juxta modernam Ecclesiæ disciplinam requirunt, ut confirmandi saltem *septennio* non sint minores; " ut melius (ait Synodus Mechliniensis anno 1609. (*tit.* 4. *cap.* 4.) suscepti Sacramenti „ memores esse possint; nisi ex rationabili causâ Con„ firmanti aliud videatur.

Idem passim inculcant aliæ Synodi; adduntque conformiter ad Pontificale Romanum, ut non admittantur ad hoc Sacramentum, nisi ritè instructi & dispositi.

X. Parochis præcipit Synodus Audomarensis, ut subditos suos sedulò moneant, " quò pueros suos Confir„ mationis Sacramento nondum insignitos, qui quidem „ sextum superaverint ætatis annum, ad illud reveren„ ter suscipiendum præparent, edoctos orationem Do„ minicam & Symbolum Apostolorum, quantùm fert „ ætas atque capacitas, jejunos, si permittat valetudo, „ confessione expiatos, si doli sint capaces, corporis ha„ bitu & capite imprimis mundos.

Idipsum omnes Synodi uno consensu inculcant, monetque S. Carolus in suis Instructionibus de Confirmatione *pag.* 420. *edit.* 1683. " Illud verò maximè hor„ tabitur (Parochus) ut cùm hoc Sacramento Spiri„ tûs Sancti gratia uberrimè conferatur, ad eam con„ sequendam se jejuniis, eleemosynâ, qui per facultates „ possunt, aliisque pietatis officiis & operibus parent: „ atque imprimis frequentiori & ardentiori religiosæ „ orationis studio devotè sese exerceant, exemplo SS. „ Apostolorum; qui dum exspectarent Spiritum San„ ctum, *perseverantes erant in oratione & jejunio. Act.* „ *c.* 1.

XI. Ut verò fideles sint de hoc Sacramento ampliùs instructi; ac convenientem ideam concipiant; præcipitur Parochis, ut " de dignitate, vi, & effectu hujus „ Sacramenti subditos suos sæpè diligenterque instruant, „ maximè sub id temporis, quo illud Episcopus in iis „ locis administraturus est. „ Ita Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 4. *cap.* 1. idipsum aliæ Synodi similiter inculcant; monetque Synodus Buscoducensis sub Masio, *tit.* 4. *c.* 9. ut id præstent præsertim *in festis Pentecostes*; & quandocumque Episcopum ad ipsorum locum venturum esse audiunt.

Dum Parochi populum de hisce instruere volent, meritò legent jam citatas instructiones S. Caroli, in quibus piè & fusè ejus effectus & dignitas, aliaque eò pertinentia explicantur.

XII. Ut confirmandorum curam rectè gerere possint Parochi multum conferunt Episcopi, qui neminem confirmare volunt, nisi qui testimonium à suo Parocho attulerit; quemadmodum edito Decreto 6. Febr. 1681. declaravit Alphonsus de Bergues Archiepiscopus Mechliniensis.

XIII. Quamdiu hoc Sacramentum ipsi Baptismo quodammodò conjunctum fuit, etiam nonnisi in Paschate & Pentecoste, seclusâ necessitate, conferebatur; & licèt mutatâ disciplinâ, Episcopo liberum sit etiam alio tempore hoc Sacramentum conferre, tamen monet meritò S. Carolus in suo Concilio IV. *parte* 2. titulo de Sacramento Confirmationis, *ne statâ* PENTECOSTES *solemnitate id præstare prætermittant*; adjungitque in Concilio V. eodem titulo, ut " non solum „ sacris solemnibus *Pentecostes* diebus, sed etiam (si ita „ civitatis suæ ingens frequentia, multitudoque postu„ lârit) & Paschæ Resurrectionis tempore, & in Ad„ ventu sacro Domini, & quoties visitationem obibit, „ Sacramentum Confirmationis ministret: & ob eam „ causam, ut Concilio provinciali quarto cautum fuit, „ ad ministrandum sæpè accurret, quibus in locis Diœ„ cesis opus erit.

XIV. Post hæc monet: " Quòd si quis cùm pericu„ losè ægrotat se Chrismatis Sacramento confirmatum „ non esse meminerit, ac propterea id sibi ministrari „ petat; tunc Episcopus, si eo loci est, ubi ille ægro„ tat, ne sine hoc Sacramento discedat, cum charitate „ paterna invisat, & ritè confirmet.

Insuper in suis Instructionibus inter cætera à Parochis circa hoc Sacramentum observanda, præcipit: Ægro„ tos præterea nondum confirmatos designabit, eos„ que Archiepiscopo denuntiabit, ut ne ingravescente „ morbo, sine hoc Sacramento discedant.

Ex his constat, quam ideam de fructu hujus Sacramenti concepisset hic zelosissimus Archi-Præsul; quamque solicitos esse debere Episcopos ostenderit, ut nemo hoc Sacramento destitueretur.

XV. Volunt quoque Synodi, ut Episcopus Sacramentum hoc administraturus, diebus aliquot ante moneat Parochos, ut populum interea pro ejus digna susceptione disponere, & specialiter instruere valeant; voluitque S. Carolus, eum in finem ab Episcopo Litteras Pastorales, ad Parochos dandas; è quibus ipsi, quæ potissimùm iis incumbant, haurire queant, easque populo publicè prælegant: ita habetur in Concilio Mediolanensi IV. *part.* 3. *tit. de Visitatione*: & in Instructionibus præcipit, (meritò ab omnibus Parochis æmulandum:) " Paucis ante ministrationem diebus, Paro„ chus, in cujus Parochia hujus Sacramenti ministra„ tio indicitur, primò orationem publicam instituet; „ ut sui divinæ gratiæ dona uberrimè recipiant.

CAPUT II.

De Ministro Confirmationis, & de Chrismate.

1. *Primis seculis solos Episcopos fuisse Ministros Confirmationis malè adstruitur ex Epistola Eusebii Papæ.*
2. *Probatur testimonio Innocentii I.*
3. *Presbyteri apud Græcos etiam hodie hoc Sacramentum administrant; neque hanc disciplinam Ecclesia Romana improbat.*
4. *An eam Innocentius III. improbaverit?*
5. *Etiam in Ecclesia Latina Presbyteri* dispensatoriè *administrare possunt.*
6. *Neque contrarium asserit Eugenius IV. aut definivit Synodus Tridentina.*
7. *Sepositâ reservatione positivâ posset Presbyter confirmare.*
8. *Disciplina, quæ solis Episcopis dat auctoritatem confirmandi, occasionem dedit sejungendi confirmationem à Baptismo.*
9. *Episcopi curare debent, ne quis ex eorum negligentia sine hoc Sacramento discedat.*
10. *Incommoda ex hujus Sacramenti dilatione nata sequi.*
11. *Chrismatis benedictio soli Episcopo competit.*
12. *Primitùs Episcopus* omni *tempore Chrisma conficere poterat.*
13. *Quandonam invaluerit ut in Cœna Domini Chrisma esset conficiendum?*
14. *Olim Presbyteri à suis Episcopis Chrisma accipiebant.*
15. *Hodie singulis annis; secùs olim Chrisma renovandum.*
16. *Quomodo hodie ex præscripto Synodorum Chrisma accipiatur: & renovari debeat?*

(a) Ex dictis colliges nullam olim ætatem ad excipiendum Confirmationis Sacramentum definitam esse; sed nihil adeò majori sollicitudine præcavebant antiqui, quàm ne segnes aut pigri hac in re invenirentur.

17. *Ali-*

17. *Aliquando Archidiaconi Chrisma distribuebant; & in illius distributione pecuniam exigebant.*

I. Solum Episcopum hujus Sacramenti Ministrum esse, nec ab aliis quàm ab Apostolis eorumque successoribus Episcopis unquam peractum fuisse, aut administrari posse, claris testimoniis declarat Epistola, quæ sub nomine Eusebii Papæ refertur apud Gratianum *Dist.* 5. *De Consecrat. Can.* 4. " Manûs quoque *impositionis* Sacramentum magnâ veneratione tenendum „ est, quòd ab aliis perfici non potest, nisi à *summis* Sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab aliis, quàm „ ab ipsis Apostolis legitur, aut scitur peractum esse: „ nec ab aliis quàm ab illis, qui eorum tenent locum, „ unquam perfici poterat, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, *irritum* habeatur & *vacuum* & inter Ecclesiastica nunquam reputabitur Sacramenta.

Verùm nôrunt hodie eruditi, quàm exigua sit hujus ac duarum aliarum Epistolarum, quæ sub nomine hujus Pontificis extant, fides, de quibus in nota marginali ad earum primam intrepidè pronuntiat Labbæus: *Confictæ ac spuriæ omnes*: & deinde de hac, quæ ordine tertia est, notat: *Tota conficta est.* T. I. Conc.

II. Hoc ergo testimonio prætermisso, aliud habetur, licèt nonnihil posterius, certius tamen, nimirum Innocentii I. in Epistola ad Decentium, *cap.* 3. " De consignandis verò infantibus manifestum est, non ab alio „ quàm ab Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri, licèt „ sint Sacerdotes, Pontificatûs tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus solis deberi, ut vel „ consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solùm consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verùm & „ illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit Petrum „ & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent „ Spiritum Sanctum.

Hoc Innocentii testimonio utuntur communiter Auctores de Officiis Ecclesiasticis scribentes, ut probent Episcopum esse hujus Sacramenti ministrum.

Nequaquam tamen hinc inferre licet, Episcopum ita esse à Christo designatum ministrum, ut ea potestas nullo casu inferioribus Presbyteris communicari possit.

III. Nam Græci non tantùm olim, sed etiam hodie eam auctoritatem in Presbyteris agnoscunt; hique baptizatos Chrismate in fronte consignant; eamque praxim Ecclesiam Latinam non improbasse, ex iis, quæ in Concilio Florentino acta sunt, non obscurum est.

In hujus quippe Concilii conclusione Eugenius IV. inter alias quæstiones hanc ordine sextam Græcis proposuit: *Quare Pontifices non inungerent sacro chrismate, sed Sacerdotes; cùm hoc Pontificibus sit datum?* Et statim subditur in textu: *Hæc à Latinis objecta Mytylinensis canonicè omnia, legitimèque dissolvit.*

Hinc patet, quòd etiam tempore hujus Concilii, Græci Sacerdotes confirmarent. Secundò, quòd super ea praxi disputatum fuerit. Tertiò, quòd Græci suæ disciplinæ Canonicas rationes dederint; atque Latinorum argumentis satisfecerint. Quartò, quòd Eugenius IV. aliique Latini Episcopi acquieverint; nec Græcos ad aliter confirmandum adegerint; neque de nullitate Confirmationis sic collatæ scrupulum moverint.

IV. Contrarium prorsùs his videtur responsum Innocentii III. in *cap.* 4. ꝟ. *De consuetudine*, ubi eam praxim Græcorum omninò improbare videtur; atque Confirmationem à Presbyteris etiam *Constantinopoli* collatam pro invalida habere.

Verùm omnis difficultas evanescet, si consulatur ipsa Decretalis Innocentii, prout extat in tertia Decretalium collectione apud Antonium Augustinum; è qua eam desumpsit Raymundus omissâ voce *Latinis* ad vocem *Presbyteris*; quæ ostendit Innocentium tantùm respondisse de Presbyteris *Latinis* Constantinopoli degentibus; quibus præcipit ut consuetudinem Ecclesiæ Latinæ sequantur. Hîc obiter notent Canonistæ, quàm utile, imò necessarium sit, interdum ad veteres Decretalium collectiones habere recursum; uti monui & pluribus ostendi in commentario ad Canones.

V. Cæterùm tametsi disciplina Ecclesiæ Latinæ habeat, ut soli Episcopi hoc Sacramentum administrent, quin tamen Presbyteri subindè extraordinariè & absente Episcopo, dispensatoriè id ministerii exercere queant, evidenter jam pridem probavit S. Gregorius.

Scripsit ipse Episcopo Calaritano in Sardinia *lib.* 3. *Epist.* 9. " Presbyteri baptizatos infantes signare sacro „ in frontibus chrismate non præsumant: sed Presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut Episcopi postmodùm ungere debeant in fronte. „ Apud Gratianum *De Consecrat. dist.* 4. *Canon.* 19.

Cùm verò intellexisset Gregorius quosdam è Sardis hoc responso scandalizatos fuisse, rescribit eidem Episcopo in hæc verba: " Pervenit quoque ad Nos quosdam scandalizatos fuisse, quòd Presbyteros chrismate „ tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundùm usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus. Sed si omninò hac de re aliqui „ contristantur, ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri „ etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus. „ *Epist.* 26. ejusdem libri; & refertur à Gratiano, *Dist.* 95. *Can.* 1.

Observatu digna sunt hæc epistolæ verba: *Nos quidem secundùm usum veterem* Ecclesiæ nostræ *fecimus:* tacitè innuens aliam esse Ecclesiæ Orientalis consuetudinem, se autem scripsisse Episcopo Calaritano in priori Epistola, ut procederet juxta consuetudinem *Ecclesiæ suæ*, id est, Romanæ; quæ Presbyteris non permittebat baptizatos sacro chrismate in frontibus consignare.

Sed cùm hinc offenderentur Sardi, in hac Epistola (quæ ad priorem refertur,) permittit Gregorius, *ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chrismate tangere debeant.*

VI. Itaque non dubitavit Gregorius, quin Presbyteri etiam subinde esse possent hujus Sacramenti ministri; quod & supposuit Eugenius IV. dum in Instructione pro Armenis dixit: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem* simplicem Sacerdotem *Chrismate per Episcopum consecrato hoc administrasse Sacramentum Confirmationis.*

Unde Synodus Tridentina *Can.* 3. De Confirmatione, dicens, Ministrum hujus Sacramenti esse Episcopum, expressè ad vocem *ministrum* addidit, *ordinarium.*

VII. Plura in eamdem rem vide apud Franciscum Farvacquium, De Sacramento Confirmationis, *cap.* 4. *q.* 4. §. 1. 3. & 4. Et *quæstione* 5. ostendit, sepositâ reservatione, posse etiam in Ecclesia Latina Presbyterum ex sola Episcopi commissione confirmare juxta illud Synodi Toletanæ I. " Statutum est Diaconum non chrismare, „ sed *Presbyterum absente Episcopo;* præsente verò, si „ ab ipso fuerit præceptum. „ *Can.* 20.

VIII. Quidquid sit, certum est juxta modernam Ecclesiæ Latinæ disciplinam, quam & à sæculo IV. in usu fuisse, testis est Innocentius I. solis Episcopis fas esse hoc Sacramentum conferre; quæ disciplina verisimiliter occasionem dedit sejungendi Confirmationem à Baptismo.

Cùm enim invaluisset Baptismus infantium isque à Presbyteris plerùmque conferretur, contigit, ut hi potestate confirmandi destituti, Confirmatio differretur quousque præsentia Episcopi haberetur; quæ, populo Christiano multiplicato, cùm frequenter ad longum tempus expectaretur, tandem conveniens visum fuit, differri quousque baptizati usum rationis attigissent.

IX. Quia ergo ad Episcopos pertinet hoc Sacramentum administrare, debent quoque hi omni curâ invigilare, ne quis ex eorum negligentia hoc Sacramento diutiùs quàm oportet, destituatur; quemadmodum multis ostendit Farvacquius loco citato in sua *Charitate;* optatque,

optatque, " ut Episcopi omnes tam vigiles sint ad mi-
" nistrandum ovibus Confirmationis Sacramentum,
" quàm alacres & expediti sunt ad suscipiendum, (uti-
" nam non solicitandum!) sublimioris Cathedræ fasti-
" gium. Certè (pergit Farvacquius) Armacanus Pri-
" mas Hiberniæ, *lib.* 9. *cap.* 30. non dubitat asseveran-
" ter scribere: *Qui Sacramentum Confirmationis retardant; sine quo plurimi suorum subditorum ab hac luce recedunt, graviter valde coram Deo delinquunt.*

X. Ex hac insuper Episcoporum mora in administrando hoc Sacramento contingit, tantam subinde multitudinem confirmandorum concurrere, ut vix confusio tempore administrationis vitari queat; nequeatque Episcopus notitiam convenientem de confirmandis accipere: circa quæ non inutiliter consulent Episcopi, quæ in suis Instructionibus præscripsit S. Carolus, titulo *De Modo procedendi ad sumendum Confirmationis Sacramentum;* in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *pag.* 421. edit. 1683.

XI. Sicuti ipsius Confirmationis Ministrum *ordinarium* solum Episcopum agnoscit Ecclesia Latina, ita nec *chrismatis* conficiendi, sive benedicendi alium ministrum agnoscit; nec jam pridem agnovit; de quo præter plures Canones Africanos apud Gratianum, *Caus.* 26. *quæst.* 6. *Can.* 1. & 2. hæc habet Canon 20. Concilii Toletani I. sub initium seculi V. " Quamvis penè ubique
" custodiatur, & absque Episcopo Chrisma nemo con-
" ficiat; tamen quia in aliquibus locis, vel Provinciis,
" Presbyteri dicuntur Chrisma conferre, placuit ex hac
" die nullum alium, nisi Episcopum Chrisma facere,
" & per Diœcesim destinare.

XII. Quod verò in eodem Canone subjicitur: *Episcopo sanè* OMNI TEMPORE *licere Chrisma conficere*, manifestè evincit, nequaquam eo tempore adhuc stabilitam modernam disciplinam, quæ vult ut Chrisma tantùm *feria* v. ante Pascha, sive in *Cœna Domini*, ab Episcopo conficiatur.

Hinc quoque ostenditur supposititiam esse Epistolam, quæ sub nomine Fabiani Papæ (qui sedit circa initium seculi III.) ad omnes Orientales Episcopos extat, & è qua hoc fragmentum refert Gratianus, *Dist.* 3. *de Consecrat. Can.* 18. " Litteris vestris inter cætera insertum
" invenimus, quosdam regionis vestræ Episcopos à ve-
" stro nostroque ordine discrepare, & non per singu-
" los annos in *Cœna Domini* Chrisma conficere. Er-
" rant verò, qui talia excogitant, & mente vesanâ po-
" tiùs quàm rectâ sentientes, hæc audent. Sicut enim
" ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebran-
" da, ita ipsius S. Chrismatis confectio per *singulos*
" *annos* est agenda, & de anno in annum revocanda &
" fidelibus tradenda: quia novum Sacramentum est per
" singulos annos, & jam dicto die innovandum, & ve-
" tus in sanctis Ecclesiis cremandum. Ista à sanctis A-
" postolis & successoribus eorum accepimus & vobis
" tenenda mandamus.

XIII. Videtur autem seculo VII. præsens disciplina de conficiendo Chrismate *in Cœna Domini* invaluisse, nam illius mentio fit in Sacramentario S. Gregorii, & antiquo Ordine Romano, aliisque, qui circa ea tempora de Divinis Officiis scripserunt.

XIV. Prædictus Canon Toletanus, vult, ut de singulis Ecclesiis ad Episcopum ante *diem Paschæ* Diaconi destinentur, aut Subdiaconi, ut confectum ab Episcopo Chrisma possint accipere.

Et in Concilio Carthaginensi IV. *Can.* 36. apud Gratianum *Dist.* 95. *Can.* 4. " Presbyteri, qui per diversas
" Ecclesias regunt, non à quibuslibet Episcopis, sed à
" *suis*; nec per juniorem Clericum, sed aut per seip-
" sos, aut per illum, qui Sacrarium tenet, ante Paschæ
" solemnitatem *Chrisma* petant.

XV. Addit Gratianus post particulam *sed*, OMNI ANNO; idque forsan more suo inflectendo Canonem ad sui temporis disciplinam, quæ Chrisma *singulis annis* renovari volebat; quæque etiam hodie obtinet: nisi dicere malimus cum Stephano Baluzio in notis ad hunc Canonem Gratiani, mendum hîc esse in editionibus Gratiani, & pro *omni anno* legendum *omninò*.

XVI. Hodie non singuli Parochialium Ecclesiarum Rectores *per se* aut *alium*, Chrisma accipiunt ab Episcopo; sed Archipresbyteri id pro suis respectivè Districtibus accipere solent; qui illud Rectoribus Ecclesiarum distribuunt, aut in civitatibus Chrisma solemniter ad Ecclesiam primariam sive matricem defertur, ad quam inferiores Ecclesiæ accedentes id quærere solent.

Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 2. *cap.* 6. ait: Non
" modò Archipresbyteri *singulis* annis ab Ordinario
" suo, vel, Sede vacante, à Vicario Generali, sa-
" crum Chrisma & sacra Olea tempestivè petant, & per
" Sacerdotem, Diaconum, vel saltem Subdiaconum,
" in mundis & honestis vasculis (scilicet stanneis aut
" argenteis, nullo modo verò cupreis, testaceis aut
" vitreis) ad locum residentiæ suæ ferri curent: sed
" Pastores etiam singuli quotannis ab Archipresbytero
" suo, vel ex ea Ecclesia unde consueverunt, per se
" aut alium Sacerdotem, non autem illo inferiorem,
" in similibus vasculis Sacrum Chrisma, sanctaque
" Olea ferre non omittant; iisque receptis, veteri-
" bus non utantur: sed quidquid ex illis superfuerit,
" si liquidum, lampadi, quæ lucet ante Venerabile
" Sacramentum infundatur; sin autem bombyci, vel
" gossipio immixtum fuerit, super piscinam combu-
" ratur.

Huic consonat Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 8. & 9. atque hodiernam in requirendo ac deferendo sacro Chrismate disciplinam Belgicam hæ Synodi exprimunt.

XVII. Seculo IX. Parochos ab Archidiaconis aliquando Chrisma accepisse testis est Hincmarus Rhemensis in Capitulis anno 877. Archidiaconis datis *cap.* 5. ubi unà vetuit ne à Presbyteris, *dum pro Chrisma accipiendo veniunt*, *eulogias exigant*.

Et in Concilio Cabilonensi II. anno 813. *Can.* 16. apud Gratianum *caus.* 1. *quæst.* 1. *Can.* 106. statutum,
" ut sicut pro dedicandis Basilicis, & dandis Ordinibus
" nihil accipiendum est, ita etiam pro balsamo, sive
" luminaribus emendis, nihil Presbyteri *Chrisma* ac-
" cepturi dent.

Idem in Concilio Toletano XI. Braccarensi II. & Triburiensi decretum fuit; quorum Canones refert Gratianus loco citato *Can.* 101. 102. & 103. ad quod reflectens Innocentius III. reprobat consuetudinem quorumdam Episcoporum Provinciæ Cantuariensis, exigendi certam pecuniæ quantitatem pro *Chrismate*, idque per *anticipatam* solutionem; ne viderentur pro *Chrismate* accipere. Refertur in *cap.* 36. *de Simonia*.

CAPUT III.

De Ritibus Confirmationis.

1. *Antiquus est ritus manus imponendi.*
2. *Manûs impositio aliquando sumpta pro Confirmatione.*
3. *Ecclesia Romana nunquam rejecit manûs impositionem.*
4. *Confirmandus* Chrismate *ungitur in* fronte.
5. *Unde Chrisma conficiatur?*
6. *Incertum est, an unctio* Chrismatis *spectet ad essentiam Confirmationis.*
7. *Quam convenienter Balsamum adhibeatur, remissivè.*
8. *Confirmandus apud Latinos ungitur in* fronte, *apud Græcos in pluribus partibus corporis.*
9. *Unctio fit adhibito signo* crucis.
10. *De verbis in unctione proferendis non convenit inter Græcos & Latinos; nec formula unctionis pertinet ad substantiam Sacramenti.*

11. *Ob formulam unctionis hodiernam Latinorum invaluit nomen* Confirmationis.
12. *Ritus percuſſionis poſt factam unctionem, quid ſignificet?*
13. *Epiſcopus confirmato pacem impertitur.*
14. *Hodie etiam aſſumuntur Patrini; quorum antiquitùs mentio non occurrit.*
15. *Quales in Patrinos adhibendi; & quis delectus habendus?*
16. *Quod eorum officium?*
17. *Cavendum, ne per horum Patrinorum adhibitionem nimis multiplicentur impedimenta Matrimonii.*
18. *Quæ in adminiſtratione ſervanda modeſtia.*
19. *Quid nominis mutatio ſignificet?*

I. IMPRIMIS Apoſtolicus eſt ritus *manuum impoſitio* ſuper confirmandos, de quo in Actibus Apoſtolorum c. 8. *Oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum.....* Tunc IMPONEBANT MANUS *ſuper illos & accipiebant Spiritum ſanctum.*

Eumdem ritum apud Patres paſſim expreſſum & adhibitum videmus: falſumque quod Innocentius III. dixerit eum in *Chriſmationem* eſſe mutatum; quaſi Eccleſia Romana (uti clamant Hæretici) abrogato ritu Apoſtolico ſolâ Chriſmatione uteretur.

II. Scribit quidem Innocentius III. in *cap. unico* §. 4. tit. *De ſacra unctione: Per frontis chriſmationem manûs impoſitio deſignatur: quæ alio nomine dicitur Confirmatio*; nequaquam dicere voluit, *manûs impoſitionem* ſeparari à *Chriſmatione*; ſed tantùm, quòd frontis Chriſmatio deſignet ſive ſignificet illud idem, quod olim ſimpliciter dicebatur *manûs impoſitio*; & hodie alio nomine vocatur *Confirmatio.*

Idem dicere intendit Eugenius IV. in Inſtructione pro Armenis, dicens, quòd Apoſtoli *per manûs impoſitionem darent Spiritum Sanctum, & loco illius impoſitionis detur in Eccleſia Confirmatio*, nimirum, Sacramentum, quod Apoſtolorum tempore dicebatur *manuum impoſitio*, hodie dicitur *Confirmatio.*

III. Neque Eccleſiam Romanam rejeciſſe *manuum impoſitionem* in adminiſtratione hujus Sacramenti, ſat manifeſtum eſt ex Pontificali Romano, ubi præſcribitur, ut Epiſcopus orationem recitet *extenſis verſus Confirmandos manibus*; ſive ut legitur in Sacramentario S. Gregorii *Levatâ manu*; quibus idem reipsâ indicatur, ac ſi diceretur, IMPOSITIS *ſuper Confirmandos manibus*; iis, ſiquidem tribus formulis idem ritus ſignificatur, nempe oratio, quam quis fundit ſuper eo, quem *manu* indicat. *Quid enim eſt aliud manûs impoſitio* (ait Auguſtinus *lib. 3. de Baptiſmo cap. 16.*) *quàm* ORATIO SUPER *hominem?*

IV. Ultra manuum impoſitionem & orationem ſuper confirmandos, ungitur confirmandus Chriſmate in fronte.

De hac unctione frequens eſt apud Antiquos mentio; & plura apud Theologos obvia ſunt teſtimonia; quæ unà quoque oſtendunt, jam pridem orationibus Chriſma fuiſſe benedictum; nec non magnam unctioni efficaciam datam fuiſſe. Unus pro omnibus S. Cyrilli Hieroſolymitani locus ſufficit *Catecheſi* 3. *Myſtagogicâ* his verbis conceptus: " Quemadmodum panis Euchariſtiæ poſt S. Spiritûs invocationem, non amplius eſt „ panis communis, ſed eſt *Corpus* Chriſti: ſic & ſanctum hoc unguentum, non amplius eſt *unguentum nudum*, neque (ſi quis ita appellare malit) *commune*, „ poſtquam jam *conſecratum eſt*, ſed eſt *Chriſma Chriſti*, quod adventu Spiritûs Sancti per ipſius Divinitatem *energiam* habet. Quo *frons* & alii ſenſus corporis tui ſymbolicè inunguntur: & corpus quidem „ iſto viſibili unguento perungitur, anima verò Sancto „ vivifico Spiritu ſanctificatur.

V. Chriſma hodie conficitur ex oleo olivarum & balſamo, de quo ita loquitur inſtructio pro Armenis. " Secundum Sacramentum eſt Confirmationis, cujus „ materia eſt chriſma confectum ex *oleo*, quod ſignificat nitorem conſcientiæ, & *balſamo*, quod ſignificat „ odorem bonæ famæ, per Epiſcopum benedicto.

VI. Nequaquam tamen certum eſſe num Chriſmatis unctio ipſi Sacramento ſit eſſentialis, ita ut illâ omiſſâ eſſet tanquam nullum *reiterandum* Sacramentum, ſat manifeſtum eſt ex reſponſo III. in *cap.* 1. tit. *de Sacramentis non iterandis*; nam ad quæſtionem, num " Sacramentum Confirmationis in eo debeat iterari, „ qui per errorem fuit *non chriſmate* ſed *oleo* delinitus? non reſpondit Innocentius, Sacramentum eſſe *iterandum* tanquam nulliter collatum, *ſed cautè* SUPPLENDUM, *quòd incautè fuerat prætermiſſum*; uti fieri ſolet, dum quædam non ad eſſentiam requiſita per errorem omiſſa ſunt.

Cæterùm hoc indubitatum eſt, hodie licitum non eſſe, ſine vero *chriſmate* hoc Sacramentum conferre.

VII. Quàm convenienter *balſamum* hîc adhibeatur, & quomodo virtutes homini Chriſtiano neceſſarias, nec non pinguedinem cœleſtis gratiæ, quæ per hoc Sacramentum infunditur, deſignet; pulchrè explicat Sanctus Carolus in ſuis Inſtructionibus, De Sacramento Confirmationis *parte* 4. Actorum Eccleſiæ Mediolanenſis, *pag.* 419.

VIII. Signatur autem *in fronte*; idque ritu antiquiſſimo: Nam Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus verbis ſuprà relatis immediatè ſubjungit: " Ac primùm quidem *fronti* illinitur; ut eum abſtergat à vobis pudorem, quem primus homo tranſgreſſor perpetuò circumferebat: ſimulque efficiat, ut poſſitis vultu non „ velato gloriam Domini intueri.

Subdit poſt hæc Cyrillus: " Deinde verò *aures* unguntur, ut ad audiendum divina myſteria aures accipiatis: de quibus Iſaïas dicebat c. 50. v. 4. *Et addidit mihi Dominus aures ad audiendum*: Et Dominus in „ Evangelio Luc. c. 8. v. 8. Matth. c. 11. v. 15. *Qui habet aures audiendi, audiat.* Poſtea *nares*: ut divinum recipientes, ait, unguentum, dicatis: Chriſti „ gratus odor eſt Deo, in his, qui ſalvantur. Tum verò „ & *pectus* inungitur; ut induti thoracem juſtitiæ, fortiter adverſus inſultus diaboli conſiſtatis.

Hæc Cyrillus *Catech.* 3. *Myſtag.* conformiter ferè ad diſciplinam Græcorum, qui hodie ungunt baptizatum non tantùm in fronte, ſed & in oculis, & in naribus, & in utraque aure & pedibus. Ita Euchologium editum à Jacobo Goar, *pag.* 356.

IX. Conveniunt Græci & Latini, quòd ſignent ſive ungant adhibito *ſigno crucis*. Hîc appoſitè exponet Parochus, ait Sanctus Carolus, " illo *crucis* ſigno, quo „ Chriſtus Dominus triumphavit, Chriſtianum hominem, in cujus *fronte* dum confirmatur, in numerum „ adſcribi *fortiſſimorum* ejus *militum.*

X. Chriſma per modum crucis fronti confirmandi illiniens Epiſcopus, ritu latino dicit: *Signo te ſigno crucis & confirmo chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.*

Quo tempore hac formulâ Eccleſia Latina uti cœperit, incertum eſt; hoc certum eſt, Græcos hac formula nec olim uſos fuiſſe, neque hodie uti; creduntque plures (*a*) formam hodiernam Græcorum eſſe: *Signaculum doni Spiritûs Sancti:* Neque Eccleſiam Latinam Confirmationem ritu Græcorum ita factam improbare, certum quoque eſt, formulam illam Latinorum primis decem ſeculis notam non fuiſſe, neque ullum auctorem ante ſeculum XII. illius meminiſſe, ac conſequenter dici non poſſe *formam eſſentialem* hujus Sacramenti; uti latiùs oſtendit Farvacquius in Opuſculo de hoc Sacramento, *cap.* 3. *quæſt.* 2. ubi §. 2. monet, quòd mens Eugenii IV. in Inſtructione pro Armenis non fuerit

(*a*) Theologi, de quibus loquitur D. Van-Eſpen, ſunt Arcudius, Goarius, &c. At Doctiſſimus Sambovius aliique complures cenſent formam Confirmationis apud Græcos eſſe eam orationem, quæ in eorum Euchologiis unctionem Neophyti præcedit, quæque ſic incipit, *Benedictus es Domine*, &c.

eſſentia-

essentiales Sacramentorum formas, sed ad summum assignare formas *ordinarias* in Ecclesia Latina usitatas; ut ita Armeni de ritu Ecclesiæ Romanæ essent instructi.

XI. Non dubium, quin post addita hæc verba: CONFIRMO *te chrismate salutis*, Sacramentum hoc vulgari nomine *Confirmationis* nuncupari cœperit; quo nomine nunquam vel raro apud Veteres nuncupatum legitur; quibus tamen verbis & nomine convenienter præcipuus Sacramenti effectus recte indicatur; qui est spiritualis *Confirmatio* sive roboratio ad resistendum diabolo, & fortiter standum pro Evangelio & Christi nomine; quemadmodum loco citato exponit Sanctus Carolus.

XII. Ubi frontis inunctio peracta est, Episcopus confirmatum leviter in *maxilla cædit.* Non perantiquam esse eam cæremoniam, probat silentium omnium Auctorum, qui de Officiis Ecclesiasticis seculo IX. & X. scripserunt; illius tamen rationem piam hanc assignat Sanctus Carolus: "Ut sciat homo Christianus, se jam militem esse, cujus pugna & victoria eluceat in patiendis „ injuriis, non illis inferendis: deinde se in Christiana „ militia constitutum esse, in qua non hujus vitæ jucunditates, & commoda quærat, sed incommoda potius, „ atque adeo mala multa patienter ferat: ac præterea „ intelligat officii sui esse in acie stare; telaque unde veniant observare; ita ut quamvis illis telorum ictibus „ corpus, honor, opesque lædantur, anima tamen „ nullo pacto offendatur.

XIII. Demum pacem impartitur confirmando Episcopus ritu antiquo; utpote cujus meminit pristinus Ordo Romanus seculo VII. conscriptus.

Pacem dari ostendet Parochus, ait S. Carolus, "ut „ intelligant se gratiæ cœlestis plenitudinem, & pacem, „ quæ exsuperat omnem sensum, consecutos esse.

XIV. Denique juxta hodiernum Ecclesiæ Latinæ morem in hoc Sacramento, non secus ac Baptismo, adhibentur *Patrini & Matrinæ*; atque ratione susceptionis etiam hic cognatio spiritualis constituens impedimentum, etiam dirimens matrimonium, contrahitur.

Quod apud Veteres horum Patrinorum mentio non fiat, mirum apparere non debet: quandoquidem, uti supra monuimus, pluribus seculis hoc Sacramentum à Sacramento Baptismi vix separaretur; ideoque admodum verisimile est, disciplinam adhibendi speciales Patrinos seu Sponsores, vel susceptores Confirmationis incœpisse, postquam Confirmatio desiit una cum Baptismo administrari. Dum enim conjunctim conferebantur Confirmatio & Baptismus, credebantur Patrini sive Sponsores pro utroque intervenire; unde contigit, ut facta separatione, etiam separatim adhiberi cœperint Patrini; ut ita antiquus ritus manere videretur.

XV. Synodus Audomarensis anno 1583. *titul.* 4. *cap.* 5. ne Patrinorum hæc adhibitio in Confirmatione reddatur inutilis, voluit, "ad id muneris non quoslibet „ absque discrimine adsumi, sed ejusmodi omnino, qui „ ut spirituales parentes & possint & velint eorum, quos „ ad Confirmationem obtulerint, paternam curam gerere eosque instruere, quomodo adversus visibiles & „ invisibiles salutis hostes, sit dimicandum certandumque viriliter. Habeatur itaque delectus & ratio talis, „ qualem Patrinorum in Baptismo habendam esse præscripsimus.

Et Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 4. *cap.* 2. declarat, "eos qui in Baptismo Patrini esse non possunt, „ nec hic esse posse.

XVI. Synodus Cameracensis P. II. *tit.* 7. *cap.* 1. vult, ut Parochus Patrinorum officium exponat populo; "nempe quod eorum puerorum, quos susceperint tanquam filiorum spiritualium curam gerere, „ eosque prima fidei rudimenta docere debeant, si ea „ ignorent.

Addit hæc Synodus, ut singuli puerorum ab aliquo præsentandi adducantur, "mares quidem ait, quoad „ fieri poterit à viris, & puellæ à mulieribus.

XVII. Synodus Buscoducensis, tam sub Metsio, quam Masio, monet consulendum parentibus, ut pro præsentantibus seu tenentibus assumant, quantum fieri poterit, consanguineos aut affines, aut eos qui in sacris Ordinibus constituti sunt. Rationem addit Synodus sub Masio: *Ne multiplicentur matrimonii impedimenta.* Id ipsum monent Decreta Diœcesis Gandensis sub Antonio Triest, *tit.* 4. *cap.* 2.

XVIII. "Dum Sacramentum hoc ministratur (ait Synodus Buscod. sub Masio, *cap.* 7.) „ non modo qui „ illud suscepturi sunt, quique eos offerunt, sed quotquot etiam præsentes sancto illi ministerio adsunt, „ sancte pieque orent, ac summa animi intentione spectent, quod in illa solemni ministerii celebritate peragitur: tum vero mente reputent cœlestia illa Spiritus Sancti dona, quæ illius Sacramenti virtute Fidelibus impenduntur; imprimisque tacita meditatione videant, quas in illis progressiones habeant, & „ an vitam agant tanta cœlestium donorum ubertate „ dignam.

Hoc laudandum suum Decretum, & hodie merito sæpius inculcandum, desumpsisse videtur Synodus ex Concilio V. Mediolanensi sub Sancto Carolo, *cap.* 8. ubi ad verbum exhibetur.

XIX. Addit deinde clausulam quæ nominis mutationem in hoc Sacramento fieri solitæ rationem indicat: „ Ut qui hactenus non ad normam Christi Domini „ vitam instituit, jam abjecto nomine ejusmodi, depositoque veteri homine, & antiqua socordia, rursusque novo ac sancto suscepto nomine, virilem in „ sancte agendo constantiam perpetuo deinde præstet.

TITULUS IV.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

CAPUT I.

De Materia, Forma & Ministro hujus Sacramenti.

1. *Quid de hoc Sacramento habeat moderna professio fidei?*
2. *Quid Synodus Tridentina?*
3. *Contentio inter Patres Tridentinos occasione tertii Canonis.*
4. *Materia Eucharistiæ est verus panis triticeus; & vinum de vite.*
5. *Non refert quæ sit species vini, modo sit vinum de vite.*
6. *Græci utuntur pane fermentato; an eo etiam Latini aliquando usi fuerint?*
7. *Agnoscunt Latini utrumque esse materiam sufficientem.*
8. *Quisque debet servare in usu panis consuetudinem & præscriptum suæ Ecclesiæ.*
9. *Forma hujus Sacramenti sunt verba quibus Christus illud confecit.*
10. *Non iisdem verbis in omnibus Liturgiis exprimitur forma consecrationis Panis.*

11. *Varietas est in forma consecrationis Calicis.*
12. *Forma hodierna consecrationis Latinorum præsertim Calicis integra, non est de essentia Sacramenti.*
13. *Forma hodierna necessario ab omnibus exacte servanda.*
14. *Forma consecrationis Calicis non continetur quoad omnia in Scriptura; est tamen conveniens.*
15. *Solus Sacerdos potest hoc Sacramentum conficere.*
16. *Diaconi aliquando hoc Sacramentum populo distribuerunt.*
17. *Diaconi id faciebant ut Ministri Sacerdotum.*
18. *Distributio Calicis magis propria fuit Diaconis, quam Panis consecrati.*
19. *Quamdiu hæc disciplina duraverit; & quæ hodie illius vestigia?*
20. *Hodie soli Presbyteri distribuunt; & quidem soli Pastores jure* ordinario.
21. *Aliquando Religiosis vetitum fuit Eucharistiam sine consensu Parochi populo distribuere.*
22. *Hodie, excepta Communione Paschali, in omnibus passim Ecclesiis, & ab omnibus Presbyteris distribuitur.*
23. *Unde hæc licentia invaluerit?*
24. *Quæ hinc incommoda?*

I. EUCHARISTIA vox Græca, proprie Latine significat *gratiarum actionem*: quare Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi dictum est Sacramentum *Eucharistiæ*, vel simpliciter *Eucharistia*, à facto Salvatoris; qui illud instituendo *gratias egisse* Patri, Evangelistæ & Paulus testantur.

De hoc Sacramento habet hodierna fidei professio: „ Profiteor in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, esse „ vere, realiter & substantialiter Corpus & Sangui- „ nem, una cum anima & divinitate Domini nostri Jesu „ Christi, fierique conversionem totius substantiæ pa- „ nis in corpus, & totius substantiæ vini in Sanguinem, „ quam conversionem Catholica Ecclesia *Transubstan-* „ *tiationem* appellat. Fateor etiam sub altera tantum spe- „ cie totum atque integrum Christum, verumque Sa- „ cramentum sumi.

II. Hæc à Pio IV. hujus formulæ professionis auctore desumpta fuerunt ex Canonibus Concilii Tridentini, *Sess.* 13. ubi tres sequentes Canones in hanc rem editi sunt.

Primus: "Si quis negaverit in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri vere, realiter & substantia- „ liter Corpus & Sanguinem, una cum anima & divi- „ nitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum „ Christum: sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in „ signo, vel figura, aut virtute: anathema sit.

Secundus: " Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, „ una cum Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu „ Christi; negaveritque mirabilem illam & singularem „ conversionem totius substantiæ Panis in Corpus, & „ totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dum- „ taxat speciebus panis & vini; quam quidem conver- „ sionem Catholica Ecclesia aptissime Transubstantia- „ tionem appellat: anathema sit.

Tertius: " Si quis negaverit in venerabili Sacra- „ mento Eucharistiæ sub unaquaque specie, & sub sin- „ gulis cujusque speciei partibus; separatione facta, „ totum Christum contineri: anathema sit.

III. Circa tertium Canonem observat Pallavicinus, *lib.* 12. *Hist. Concilii Trident. cap.* 2. *num.* 15. " Cum „ hic Canon à Patribus delectis ita fuisset conformatus: „ *Si quis dixerit, sub qualibet specie; & sub qualibet ip-* „ *sius parte non contineri totum Christum, sit anathema*; „ Joannem Æmilianum Hispaniensem, Tudætanum „ Antistitem monuisse, ut adjiceretur, *facta separatio-* „ *ne*; si quidem variabant sententiæ, an Christus esset „ sub qualibet particula hostiæ integræ; atque ita effe- „ ctum est.

Veritatem horum dogmatum contra nostri temporis Hæreticos varii Theologi doctissimis tractatibus ex Scriptura & Traditione solidissime adstruxerunt, atque præ cæteris eruditus Auctor operis Gallici cui titulus: *Perpétuité de la Foi.*

IV. Materia hujus Sacramenti, prout exprimitur in Decreto Eugenii IV. pro Armenis (quod extat tom. 13. Concil. General. pag. 529.) *est panis triticeus, & vinum de vite.*

Quid sit *panis triticeus*, quid *vinum de vite*; petendum ex vulgari æstimatione & judicio. Unde omissis Philosophorum, aut aliorum subtilibus de his disputationibus, numquam pro materia hujus Sacramenti aliud adhibendum, extra casum necessitatis, nisi illud quod juxta vulgare & commune judicium habetur & dicitur proprie *panis triticeus*, & *vinum de vite.*

V. Quæ sit species vini parum refert; modo revera sit *vinum de vite*: & uti advertit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 23. *num.* 1. " nulla unquam de *vino* in- „ ter Catholicos quæstio fuit; omnes enim *vini* no- „ mine audito, illud statim mente concipiunt, quod „ ex uvis exprimitur, & hominibus in potum exhibe- „ tur.

VI. De *pane* vero, pergit Cardinalis Bona, inter Orientales & Occidentales acerrimæ motæ sunt lites; nam Orientales *fermentato* utuntur, & hunc solum legitimam esse materiam hujus Sacramenti affirmant; Occidentales autem in *azymis* conficiunt, utentes tamen *fermentato* non damnant. Adhærent Latinis in usu azymorum Maronitæ & Armenii, sed quo tempore his uti cœperint præter morem cæterorum Orientalium difficile est invenire. Hæc ille, qui ibidem post Jacobum Sirmondum sustinet, etiam Ecclesiam Latinam multis seculis usam fuisse pane *fermentato*; nec nisi post schisma Photianum usum azymorum introductum: econtra vero Christianus Lupus, tomo 3. Scholiorum, Dissertatione de Actis Leonis IX. *cap.* 7. & *sequentibus*, & post ipsum eruditus Mabillonius in singulari Dissertatione *De pane Eucharistico, azymo & fermentato*, multis ostendere volunt; usum *Azymorum* in Ecclesia Latina antiquissimum esse, & multis seculis schisma Photianum antecessisse.

VII. Quidquid sit de hac facti quæstione, multis difficultatibus intricata, illud sat certum, utrumque panem, tam *azymum*, quam *fermentatum* esse veram & sufficientem hujus Sacramenti materiam; ipsumque diversum usum esse unum è punctis disciplinæ, de quibus recte dixit S. Anselmus Cantuariensis: "Quoniam mul- „ tæ sunt diversitates, quæ non in substantia Sacramen- „ ti, neque in virtute ejus, aut fide discordant, neque „ omnes in unam consuetudinem colligi possunt: æsti- „ mo eas potius pro pace concorditer tolerandas, „ quam discorditer cum scandalo damnandas. Habemus „ enim à sanctis Patribus, quia si unitas servatur chari- „ tatis in fide catholica, nihil officit consuetudo diver- „ sa. „ Hæc ille in Responsione ad Vauleranni querelas *cap.* 1.

VIII. Illud quoque certum est, unumquemque teneri hac in re ritum & morem suæ Ecclesiæ servare; adeoque juxta modernam disciplinam, Presbyteros in Ecclesia Latina non posse uti pane *fermentato*: imo eo utentes *graviter* peccaturos; ita quidem ut qui id scienter perpetrasset, officio & Beneficio privandum esse, ex *Cap. finali* ꝟ. *De Celebrat. Missarum* concludant Canonistæ.

IX. De forma hujus Sacramenti Instructio pro Armenis loquitur his verbis: "Forma hujus Sacramenti „ sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit Sacramen- „ tum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc „ conficit Sacramentum.

Omnes sive Orientales, sive Occidentales, tam antiquas, quam modernas Liturgias in hoc conspirare notat Vir eruditione celeberrimus Benignus Bossuet Episcopus Meldensis in explicatione quarumdam difficulta-

tum

tum circa preces Sacrificii Missæ *n.* 45. quod ipsa Consecrationis vis ipsis verbis Christi à Sacerdote prolatis adscribatur: quamvis non eodem modo ubique proferantur.

X. Forma consecrationis panis in Liturgia Ambrosiana edita à Pamelio est: *Hoc est enim corpus meum quod pro multis confringetur.*

Forma consecrationis panis in Liturgia Græcorum exprimitur his verbis: *Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur.* Et in Missali antiquo Mozarabum, quod olim erat Hispanorum exprimitur hac formula: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.*

XI. Forma consecrationis calicis in Græcorum Liturgiis hæc est: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis & multis effunditur in remissionem peccatorum.* Ita Liturgia S. Basilii & S. Chrysostomi; Liturgia S. Jacobi post verbum *effunditur*, addit, & *datur*.

Ambrosiani ritus formula consecrandi calicis in Liturgia à Pamelio edita hæc est: *Hic est enim sanguis meus.*

In recentioribus quidem Missalibus ritus Ambrosiani, quibus hodie utitur Ecclesia Mediolanensis, eadem est formula consecrationis tam panis quam vini cum Romana: quia multi ritus Ordinis Romani in Ordinem Ambrosianum à recentioribus inducti sunt, ait Mabillon. *lib.* 1. *De Liturgia Gall. c.* 2. *n.* 8. qui & ibidem *c.* 4. *n.* 3. notat, eamdem fuisse Mozarabicam formulam: at & hanc & illam nonnihil seculo X. immutatam fuisse, magisque Romanæ accommodatam: cujus mutationis occasionem ex Ambrosio Morales (*a*) refert Baronius ad annum 918.

Extat hoc Missale Mozarabicum apud Mabillonium in citato tractatu de Liturgia Gallicana in appendice, ubi & dicta consecrationis verba leguntur, *pag.* 448.

XII. Ex his facile est intelligere: non omnia quæ in hodierna Romana consecrationis, præsertim Calicis formula (qua universa hodie Ecclesia Latina utitur,) occurrunt, esse plane necessaria pro validitate consecrationis: quandoquidem videamus hodie Ecclesiam Orientalem, & olim plures Ecclesias etiam Latinas alia formula usas fuisse; unde S. Thomas non aliam consecrationis formam agnovisse videtur, tanquam necessariam pro *validitate* Sacramenti, nisi hanc: *Hoc est Corpus meum.* Et, *Hic est Sanguis meus*; 3. *part. q.* 78. *art.* 1. & 3. concluditque proinde; " Quod si Sacerdos *sola* prædicta verba „ proferret cum intentione conficiendi hoc Sacramen- „ tum, perficeret hoc Sacramentum.

XIII. Nihilominus quia hodierna Ecclesiæ Latinæ formula consecrationis usitata, scilicet Panis: *Hoc est enim Corpus meum*; Et Calicis: *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, extat in omnibus Missalibus; atque à pluribus seculis in Ecclesia Latina religiose observata fuit, nemo ab ea vel in minimo recedere potest; atque graviter delinqueret, gravique castigatione dignus esset Sacerdos, qui vel scienter, vel negligenter, eam sive quidquam omittendo, sive addendo, aut alio quovis modo immutaret, aut mutilaret.

XIV. Prædicta quidem formula Calicis; " non est „ in Scriptura sacra, nec in Liturgiis, (ait Menardus „ ad Sacrament. S. Gregorii *pag.* 19.) extat tamen in „ versione Codini: estque optima, quia continet sen- „ sum aliarum formularum, quæ sunt apud Evangeli- „ stas & Sanctum Paulum. „ Hæc ille, qui ibidem notat, hæc verba: *Mysterium fidei*, non extare in antiquo Ordine Romano.

Quæstiones plures, quæ tum inter ipsos Theologos; tum etiam inter Catholicos & Hæreticos circa materiam & formam hujus Sacramenti agitantur, hic non attingo; utpote quæ vel disciplinam Ecclesiasticam non tangunt, vel minoris momenti sunt, & ab ipsis Theologis sufficienter excussæ.

(*a*) Hanc occasionem retulit Ambros. Morales Chron. Hispan. l. 15. c. 47.

XV. Si ipsius Sacramenti confectionem seu consecrationem spectemus, ejus Minister est Sacerdos legitime ordinatus: solisque Sacerdotibus competere hujus Sacramenti confectionem, non obscure indicat, *Canon* 18. Nicænus; dum arguit Diaconos, quod quibusdam in locis Eucharistiam darent Presbyteris: „ Quod ait, nec Canon, nec consuetudo tradidit, ut „ qui *offerendi* potestatem *non habent*, iis qui *offerunt*, „ dent Corpus Christi.

Dicens enim, Diaconos non habere potestatem *offerendi*, sed eam Presbyteris competere; non obscure significat; nec Diaconis conficiendi Eucharistiam potestatem competiisse: quia consecratio Eucharistiæ non nisi in ipsa Sacrificii oblatione, etiam antiquitus fieri solebat.

XVI. Si vero Eucharistiæ jam confectæ administrationem, sive distributionem spectemus; eam aliquando etiam Diaconis competiisse sat innuit, citatus *Canon* 18. Nicænus. Cum enim prohibeat dumtaxat Diaconis eam *Presbyteris* administrare; idque hac ratione: " quod neque Canon neque consuetudo tra- „ didit, ut qui offerendi potestatem non habent, iis „ qui offerunt, dent Corpus Christi; „ sat insinuat inferioribus Clericis & Laicis Diaconos potuisse distribuere Eucharistiam.

Et sane ante Nicænam Synodum hanc Diaconorum functionem clare expressit Justinus Martyr, *Apol.* 2. „ Et iis quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, „ unusquisque participat, eademque ad eos qui absunt, „ *Diaconis* dantur perferenda.

XVII. Hæc vero Diaconi faciebant, tanquam Episcoporum & Sacerdotum Ministri. Diaconus enim Græce, Latine *minister* dicitur, eo quod Episcopis & Presbyteris ministret, ut supra *parte* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. notavimus. Unde auctor Constitutionum Apostolicarum *lib.* 8. *cap.* 28. ait: "Oblatione vero à Presbytero aut „ Episcopo facta, ipse Diaconus dat populo, *non tan-* „ *quam Sacerdos*, sed tanquam qui *ministrat* Presbyte- „ ris.

Hac de causa jam pridem in Concilio Carthaginensi IV. *Can.* 38. apud Gratianum; *Dist.* 93. *Can.* 18. decretum fuit: " Præsente Presbytero, Diaconus Eu- „ charistiam Corporis Christi populo, si necessitas co- „ gat, *jussus* eroget.

XVIII. Nota, hic agi de datione *Corporis* Christi; qua indicatur datio Eucharistiæ, sub specie *Panis*. Dispensatio enim *Sanguinis* Dominici sub speciebus *Vini* specialius ac frequentius in omnibus passim Ecclesiis Diaconis competiit; atque de hac sola loquitur Sanctus Cyprianus, *libro De Lapsis*, dicens: " Ubi vero so- „ lemnibus adimpletis *Calicem* Diaconus offerre præsen- „ tibus cœpit, &c. „ Hinc & illud à Sancto Laurentio Diacono dictum ad Xystum Papam: " Experire „ utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti „ *Dominici sanguinis* dispensationem; „ Apud Sanctum Ambrosium, *lib.* 1. *De Officiis*, *cap.* 41.

XIX. Quamdiu hic dispensandi usus per Diaconos in Ecclesia duraverit, incertum est. Admodum verisimile est, eam desiisse, quando Communio Laicorum sub specie *Vini* desiit; id est, circa seculum XII. aut XIII. Vestigium nihilominus hujus disciplinæ esse videtur, quod Diaconus in Missa solemni juxta hodiernum ritum, offerat cum Presbytero celebrante, *Calicem*, atque una cum celebrante verba *oblationis* pronuntiet; non autem *Panis*; ideoque & in oblatione Calicis dicitur pluraliter; *Offerimus*, cum in oblatione Panis dicatur *singulariter*, uti notat Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 9. *num.* 5.

XX. Cæterum hodie soli Presbyteri Eucharistiam administrant. Et quidem cum soli Episcopi ac Parochi vi curæ animarum sibi jure *ordinario* incumbentis habeant jus administrandi Sacramenta, ut supra *titulo* 1. observavimus, & aperte declarat Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* consequens est, non omnibus

nibus Presbyteris, sed solis Parochis competere, Eucharistiam jure *ordinario* suis respective Parochianis administrare; eosque esse sicuti aliorum Sacramentorum, Baptismi, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis & Matrimonii, ita & hujus Sacramenti *ordinarios* Ministros.

XXI. Conformiter ad hoc Parochorum jus decernitur in *Clementina I. De Privilegiis*, quod "Religiosi, „ qui Clericis aut Laïcis Sacramentum *Eucharistiæ* ministrare, non habita super his *Parochialis* Presbyteri „ *licentia speciali*, præsumpserint, Excommunicationis „ incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi: quos etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publice nuntiari, donec de absolutione ipsorum ipsis super hoc fuerit facta fides, nullo „ Religiosis super hoc exemptionis, vel alio privilegio „ suffragante.

Insecuta hanc Clementinam declaravit Synodus Moguntina anno 1549. *parte* 1. *Can.* 27. "Nulli Religioso (etiamsi ad confessiones audiendas, ut præmittitur admissus fuerit) licere volumus cuiquam laïco „ Sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramentum, sine speciali „ consensu Parochi, ad cujus curam ille pertinet, porrigere.

XXII. His tamen non obstantibus non tantum Religiosi, sed quicumque Presbyteri, etiam seculares, solent passim sine ulla *speciali* Parochialis Presbyteri licentia, quibusvis petentibus Eucharistiam, saltem extra tempus Paschale, administrare: & illi quidem in Monasteriorum suorum Ecclesiis; & hi in Sacellis aut Ecclesiis, in quibus publice conveniente populo Missas celebrandi facultas est. Quæ consuetudo verisimiliter invaluit, postquam etiam in Religiosorum Ecclesiis & aliis Sacellis publicæ Missæ, id est, ad quas populus admittitur, celebrari cœperunt.

XXIII. Cum enim communio sit quasi pars ipsius Sacrificii, consequens visum fuit, quod ubi Sacrificio interesse liceret, ibi & Communionem accipere possent; atque ita tandem jus Ecclesiæ Parochialis ad solam Communionem Paschalem, & Parochorum ad hujus, nec non Viatici administrationem redactum creditur.

XXIV. Cæterum sicuti ex Parochialis officii neglectu plurima incommoda nata sunt oriri, uti verbis S. Caroli ostensum est *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 10. ita hæc libera & generalis à quocumque Sacerdote, & ubique accipiendæ Eucharistiæ libertas, secum nata est trahere inter alia incommoda, Sacramenti illius multiplicem profanationem; dum scelestis quibusque & etiam notoriis peccatoribus, via aperta est, sine ullo repulsionis metu ad Sacram Eucharistiam accedendi. Quid enim facilius est, quam neglecto Parochiali Presbytero, cui ejus vita nota esse posset, ad alium aliquem ignotum Presbyterum recurrere, atque ab eo Eucharistiam petere & accipere?

Quis non videat, quam parum efficacia sint futura, durante hac consuetudine, quæcumque de repellendis publicis & notoriis peccatoribus à Sacra Communione in Synodis toties decreta fuerunt? Episcopi aliique Prælati, quibus disciplinæ Ecclesiasticæ conservatio, & restauratio (præsertim quæ ad dignam Sacramentorum susceptionem exigitur aut saltem multum conducit) specialiter incumbit, expendere poterunt, quid secundum temporum & locorum conditionem fieri aut statui expediat, ut hisce incommodis occurri possit.

CAPUT II.

Qui ad Communionem admittendi, qui repellendi?

1. *Eucharistia semper considerata ut cibus spiritualis.*
2. *Recenter baptizatis etiam* infantibus *olim data.*
3. *Hæc disciplina seculo XI. adhuc vigebat in Ecclesia Latina; & hodie viget apud Græcos.*
4. *Synodus Tridentina hanc disciplinam non improbat; sed Eucharistiam infantibus non esse necessariam docet.*
5. *Hodie pueri non admittendi, ni ad usum rationis pertigerint, & rite sint instructi.*
6. *In pueris admittendis ad Communionem non tantum scientiæ, sed præcipue probitatis ratio habenda.*
7. *Quæ ratio in præparandis pueris ad primam Communionem servanda.*
8. *Quæ cura adhibenda circa pueros, qui pene ad ætatem convenientem pervenerunt.*
9. *Consultum ut pueri prævie aliquoties Parocho fuerint confessi.*
10. *Ecclesia semper fuit solicita, ne indignis Eucharistia detur.*
11. *Olim ante Communionem alta voce dicebatur à Diacono*, Sancta Sanctis.
12. *Hodie Parochus sæpius monere debet populum, qua præparatione accedere debeat.*
13. *A Sacra Communione indigni repellendi.*
14. *Si notorie & publice indigni sint, etiam publice repellendi.*
15. *Hi repellendi, nisi de eorum pœnitentia constet; & scandalo satisfecerint.*
16. *Etiamsi Sacramentaliter confessi; & absolutionis obtentæ testimonium habeant.*
17. *Non tantum* nominatim *in Ritualibus expressi sunt repellendi sed quicumque peccatores publici.*
18. *Qui revera sunt conversi, sed hactenus non est* nota *conversio*, occulte, *non publice admittendi.*
19. *Qui* publici *peccatores communi & vulgari acceptione dicantur?*
20. *A mente Ecclesiæ recedunt, qui hic requirunt* notorietatem juris.
21. *Ex hac restrictione inutilia redduntur Decreta Ecclesiæ in hac materia.*
22. *Minus verendum quod hic excedent Parochi, quam quod deficient: & quare?*
23. *Opus tamen est quadam Christiana prudentia.*
24. *Hodie damnatis ad mortem in quibusdam Ecclesiis datur S. Eucharistia.*
25. *Alia olim fuit disciplina: & quæ hujus ratio?*
26. *Quid circa occultos peccatores ad Communionem accedentes observandum?*

I. SEMPER in Ecclesia considerata fuit Eucharistia tamquam cibus & potus spiritualis, quo in Christo spiritualiter renati, vitam hanc spiritualem alere, confortare & conservare deberent.

II. Hac consideratione multis seculis usitatum fuit, ut mox post collatum Baptismum etiam ipsa Sacra Eucharistia, tamquam spirituale alimentum recenter in Christo renatis porrigeretur; ut supra *titulo* 2. *cap.* 2. monuimus. Idque adeo generaliter observabatur, ut & ipsis pueris in tenera & infantili ætate baptizatis Eucharistia daretur.

Hujus disciplinæ plurima eaque evidentissima testimonia extant, præsertim apud Patres sex aut septem primorum seculorum. Imo in ipso S. Gregorii Sacramentario *titulo De Sabbato Sancto*, de infantibus baptizatis dicitur: "Qui etiam non prohibentur lactari ante Sa- „ cram *Communionem*, si necesse fuerit.

Quod & præscribitur in veteri Ordine Romano, qui ipso Gregorio recentior putatur.

III. Hanc disciplinam dandi sacram Communionem *infantibus* adhuc seculo XI. viguisse in aliquibus Ecclesiis Latinis, innuit non obscure Hugo à S. Victore, qui eo seculo scripsit: "Pueris *recens* natis „ idem Sacramentum in specie *Sanguinis* est mini- „ strandum digito Sacerdotis, quia tales naturaliter „ sugere possunt.

Apud

Apud Græcos eadem etiamnum hodie disciplina servatur, uti ex modernis eorum Ritualibus sive Euchologiis colligitur, testaturque Græcorum rituum peritissimus Arcudius *lib.* 3. *De Sacram. Eucharist. cap.* 11.

IV. Ecclesia Latina tametsi nec antiquam Latinorum Patrum disciplinam, nec modernam Græcorum improbet, nihilominus ob reverentiam tanto Sacramento debitam, contrariam disciplinam seculo XII. & sequentibus sensim inductam, in Synodo Tridentina declaravit meritò esse retinendam; ipsosque *infantes* nullâ *necessitate* obligari ad sacram Communionem; ac per consequens declarat, contrariam antiquorum praxim, ad disciplinam duntaxat pertinuisse. Verba Synodi sunt *Seff.* 21. *cap.* 4. *De Communione:* " Denique eadem sancta Synodus docet parvulos usu rationis carentes nulla necessitate obligari ad Sacramentalem Eucharistiæ Communionem: siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt: neque ideò tamen damnanda est antiquitas, si eum morem, in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt: ita certè, eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.

V. Conformiter ad hoc Decretum & disciplinam jam ab aliquot seculis in Ecclesia Latina stabilitam, Rituale Mechliniense à Jacobo Boonen Archiepiscopo revisum, & in aliquibus emendatum, de parvulorum Communione hæc habet: " Pueri ad primam Communionem non admittantur, nisi priùs *diligenter* examinati & instructi, eaque discretione & ætate sint, ut dijudicare possint Corpus Christi. " Addebatur in veteri Manuali sub Hovio: " Communiter ætas huic rei apta esse solet ab anno decimo usque ad decimum quartum: " sed illud in hodierno deletum, relictumque judicio Parochi aut Confessarii sive Directoris, qui judicet, qua ætate pueri Communionis sint capaces; cùm alii citiùs, alii multò seriùs signa capacitatis ostendant.

VI. Favendum quidem citæ Communioni, ut ejus virtus malitiam ætatis præveniat; sed habitâ ratione non solùm capacitatis & instructionis ipsorum; verùm etiam & maximè probitatis ac pietatis, bonæ indolis atque educationis.

Unde Rituale Romanum in pueris ad sanctam Communionem admittendis, non tantùm requirit ut habeant *cognitionem* hujus Sacramenti; sed insuper *gustum* exigit; qui sine probitate ac pietate in suscipiente non habetur: " Iis etiam, ait, qui propter ætatis imbecillitatem nondum hujus Sacramenti cognitionem & *gustum* habent, administrari non debet.

VII. Ut autem pueri ritè ad sacram Communionem disponantur, statuit sanctus Carolus in sua Synodo Diœcesana XI. ut " Parochi singulis mensibus semel certa constituta die, pueros, qui annos novem attingunt, ad Ecclesiam evocent: sigillatimque ad rectam confitendi rationem instruant regulis in Sacramentali libro traditis: illos autem, qui decennium attigerint, hebdomadæ septuagesimæ initio accersant, & sigillatim instruant, atque erudiant ad cognitionem, cultumque sanctissimi Sacramenti Eucharistiæ: doceantque quàm humiliter & religiosè reverenterque ad eam sumendam accedant, ex regulis item præscriptis ejusdem libri sacramentalis.

Deinde post pauca: " Cum de pueris deliberatur, qui ad sacram Communionem accedunt, Parochus quidem perquirat etiam à parentibus, de eorum pietate, & ingenii præstantia, usuque rationis.

VIII. Adhæc in instructionibus pro administranda Eucharistia monet Parochum, ut cùm noverit pueros ad decem annorum ætatem venisse, ita ut capaces sint, qui intra aliquod tempus Communionem excipiant: " Prima potissimum quadragesimæ hebdomadâ, vel si melius visum fuerit in Nativitatis festis, & hiemis tempore maximè in villis, pro eorum commoditate, qui alio tempore pecoribus invigilant, animarum statum cognoscendo incumbat, & ut valuerit, eos, qui ad supradictam ætatem pervenerint, aut singulos, aut multos simul cogat, ut suprà dictum est, ad instructiones audiendas. Qui autem ex iis capaces fuerint, proximo Paschate communicaturi segregentur; dimissis in aliud tempus aliis, ut novam circa eos diligentiam adhibeat.

IX. Insuper vult, ut Parochus " moneat se neminem ad primam Communionem admissurum, nisi præter supradictam instructionem, eum ter aut quater audierit confitentem.

Excipe tamen ab hac prævia trina aut quaterna confessione adolescentem solitum alteri Confessario confiteri, " qui testimonium suæ capacitatis & ad communicandum sufficientiæ, peccataque ter aut quater confessum fuisse, à Confessore; *qui timoratus & pius aliunde habeatur*, attulerit.... Interea tamen, ait, ut suo satisfaciat, debito, Parochus eum interroget: an sit capax, examinet; deficientibusque in hac parte suppleat; & si capacem invenerit, poterit ei sanctam Eucharistiam impartiri; licèt in hoc casu ter aut quater non audiverit in confessione; cui Confessoris attestatio supplebit. " In Actis Mediol. *pag.* 601.

Hinc patet quantam in Parocho solicitudinem requisierit sanctus Carolus, ut pueri ritè ad *primam* Communionem, à qua sequentes non rarò dependent, disponerentur; eamque curam principaliter Parocho incumbere judicaverit.

X. Porrò sicuti Ecclesia solicita fuit, ut renati in Christo hac spirituali alimoniâ vitam suam spiritualem nutrirent & foverent, ita non minùs solicita fuit, ne contra Domini præceptum *Sanctum daretur canibus*; Matt. c. 7. v. 6. & ne quis indignus ad Sacramentum accedens, *judicium sibi manducaret & biberet, non dijudicans Corpus Domini*, 1. Cor. c. 11. v. 29.

XI. Hac de causa jam pridem usitatum fuit, ut ante Communionem *Diaconus magnâ voce, terribili clamore*, (ut loquitur S. Chysostom.) *tanquam præco manum tollens in altum, stans excelsus, & omnibus manifestus*, clamaret SANCTA SANCTIS: quasi diceret, *Si quis non est* Sanctus, *non accedat. Non solùm*, inquit, *à peccatis purus, sed etiam* Sanctus. *Sanctum enim non facit solùm liberatio à peccatis, sed etiam præsentia Spiritûs, & bonorum operum copia. Non solùm*, inquit, *volo vos à cœno esse liberatos, sed albos esse & speciosos.* Hæc ille, *Homil.* 17. *in cap.* 9. Epistolæ ad Hebræos.

XII. Quamvis ritus ille jam à multis seculis, saltem in Ecclesia Latina in desuetudinem abierit; nihilominus juxta hodierna Ritualia, ac Synodorum decreta Parochus tanquam alter *præco* populum sæpius admonere debet, " quâ præparatione, & quantâ animi religione ac pietate, & humili etiam corporis habitu ad tam divinum Sacramentum debeat accedere. " Ita post Rituale Romanum, Rituale Mechliniense.

Quæ animi dispositio requiratur, ut quis fructuosè, & frequenter communicet, Theologorum est è Patrum Scriptis examinare, & determinare. Illud ad disciplinam externumque forum aliquatenus spectat, qui per Parochos aliosve Sacerdotes à Sacra Communione, etiam inviti & reluctantes repellendi & excludendi sint.

XIII. Juxta invariabile Christi præceptum in Apostolorum personis datum omnibus Ecclesiæ Pastoribus, *Nolite dare sanctum canibus*, invariata hactenus mansit Ecclesiæ disciplina, ut pastores, quantùm in ipsis est, & ipsa temporum, personarum ac locorum conditio patitur, allaborare debeant: ne administrando hoc Sanctissimum Sacramentum contra Domini præceptum *dent sanctum canibus.* Matt. c. 7. v. 6.

XIV. Atque hinc imprimis non tantùm pristina sed etiam moderna disciplina Ecclesiæ vult, ut à sacra Com-

Communione repellantur publici & notorii peccatores, tametsi etiam publicè eam petant.

XV. Modernum Rituale Romanum de his ita loquitur: " Arcendi sunt (à sacra Communione) publicè „ indigni, quales sunt excommunicati, interdicti, manifestéque infames; ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sacrilegi, blasphemi, & alii ejus „ generis publici peccatores, nisi de eorum pœnitentia „ & emendatione constet, & publico scandalo priùs satisfecerint.

XVI. Rituale Mechliniense iisdem penè verbis loquitur, nisi quòd addat: *Etiam si fuerint Sacramentaliter confessi.* Idipsum passim & Synodi Belgicæ inculcant. Synodus Cameracensis D. anno 1604. *tit.* 5. *cap.* 3. Ritualium & Synodorum mentem quasi exponens, ait: " Publicæ meretrices, usurarii, & alii QUILIBET peccatores notorii, etiam *sanctissimè* confessi, ad publicam Sacramentorum perceptionem non admittantur „ nisi publicè pœnitentiam egerint; aut ex ipsorum bona conversatione, aliove legitimo modo, de vitæ „ emendatione *publicè* constet.

Huic consonat Decretum S. Caroli in Instructionibus pro Pastoribus, pro administranda in suis Ecclesiis Eucharistia. " Neminem peccatis publicis irretitum ad „ Communionem excipiet (Parochus) nisi priùs scandalo publico satisfecerit, etiamsi absolutionis, à Pœnitentiariis aut Confessoribus etiam regularibus, acceptæ testimonium produxerit. „ In Actis Ecclesiæ Mediolanensis *pag.* 601. edit. 1683.

XVII. Ex his perquam manifestum est, non tantùm nominatim in Ritualibus expressos, tanquam publicos peccatores à Communione arcendos; sed quoscumque, mòdò *publici* & notorii peccatores verè dici queant: quod & ratio & ipse contextus Ritualium sufficienter evincunt.

XVIII. Adhæc ex hisce Decretis constat, nequaquam sufficere, quòd hujusmodi publici notorii peccatores sint *Sacramentaliter*, etiam *sanctissimè* confessi; & *absolutionis acceptæ* testimonium habeant, ut *publicè* ad sacram Communionem admittantur; nisi *publicè* scandalo satisfecerint, aut *publicè* de eorum vitæ emendatione constet; ne scilicet eorum ad sacram Communionem admissio, scandalo sit iis, quibus hactenus eorum emendatio incognita est. Unde de hisce publicis peccatoribus, *qui reverà* conversi sunt; sed tamen nondum eorum conversio publicè nota est, addit Manuale Cameracense: OCCULTE *ipsis dari poterit* (Communio) *si iis, qui adsunt, nota sit eorum conversio.*

XIX. Qui nomine *publicorum* peccatorum veniant, ex communi hominum æstimatione potissimum desumendum est, qui pro publico habent, quod quovis modo *publicè* constat. Publicum enim, uti post Bartholum aliosque Canonistas notat Fagnanus ad *Cap.* VESTRA *De Cohabitat. Cleric. & mulier*, *num.* 52. est illud quod omnibus patet; item illud, quod ponitur in porta Ecclesiæ. " Ad hoc tamen, ait Fagnanus, ut aliquid dicatur publicum, non requiritur, ut ipsius notitia singulorum auribus inculcetur, sed satis est, quod publicè „ sit actum. (*a*)

XX. Cùm ergo Ritualia atque Synodalia Decreta velint, universim *publicos* & notorios peccatores à Communione repelli, manifestum est, à verbis & mente Ecclesiæ omninò deviare, qui hujusmodi peccatores non priùs volunt esse repellendos, quàm per sententiam Judicis sint ut *notorii* peccatores declarati. Quasi non possent per notorietatem *facti* esse verè *notorii* & *publici* peccatores, antequam per sententiam tales essent declarati. Num forsan scandalum non esset; aut *sanctum* non daretur *canibus*, si *notoriis* peccatoribus *notorietate* facti administraretur publicè Eucharistia: quamvis necdum per sententiam Domini Officialis *ut tales* condemnati essent?

XXI. Deinde si sententia Judicis super *notorietate* requiratur, priusquam *notorii & publici* peccatores à Communione sint repellendi, facilè quisque intelliget, inutilia ac sine executione futura omnia illa de arcendis *publicis* peccatoribus Decreta, qui expenderit, quàm difficile sit, quamque sumptuosum ac tædiosum, vel unam hujusmodi sententiam obtinere; quamque facilè sit futurum, ut hujusmodi perditissimi homines litem ad longum tempus; imò ad finem vitæ protrahant; ipsosque Pastores vexent, & tædio afficiant.

XXII. Neque verendum est, ne Parochi aut Sacerdotes sint nimis proclives ad repellendos à S. Communione *publicè* petentes; aut forsitan nimis leviter tanquam *notorios & publicos* peccatores à Communione arceant, qui tales reverà non sunt. Scitur enim quàm soleant hac in parte plerique esse tepidi & timidi ob difficultates & obloquia, quæ hinc sibi imminere prævident: ut propterea tot iteratis Decretis opus fuerit, ut pastorum zelus excitaretur; nullum verò Synodale Decretum hactenus reperiatur, quo eorum nimius zelus reprimatur.

XXIII. Illud tamen negare nolim, & in Pastoribus & Sacerdotibus prudentiam Christianam requiri; atque non rarò expedire, ut dum publicos aliquos ac notorios peccatores in sua Parochia habent, Superiores consulant; & quid agendum sit ab iis experant.

XXIV. *Damnatis ad mortem debet dari Eucharistia*, ait Pastorale Mechliniense; addit tamen: *Sed id fiat ante diem supplicii.*

Ejusdem disciplinæ testis est S. Carolus, in Concilio V. Mediolanensi *part.* 1. *tit.* 9. hæc decernens: " Reus „ capitis damnatus, quo die pro viatico sanctissimum „ Corpus Domini sumpsit, Christo redemptori, qui pro „ illius etiam anima sanguinem in ara crucis profudit, „ à piis Judicibus Magistratibusque illo ipso sanguine „ redemptis tribuatur, ut ne eo die supplicio afficiatur, „ multis in locis piæ & laudatæ consuetudinis est. (*a*)

XXV. Aliam fuisse pristinam disciplinam, fat notorium est; eamque etiamnum hodie vigere in Gallia & Hispania asserit Gaspar Juenin Presbyter Oratorii in suo Opere de Sacramentis *Dissert.* 4. *q.* 6. *cap.* 4. ubi hujus disciplinæ varias rationes adfert; nec non unde originem habuerit inquirit; atque inter alias ex Dominico Soto hanc allegat: " Et fortassis ortus hujusmodi consuetudinis fuit, ait, quòd cùm damnati ad mortem „ à Communione Reipublicæ abscindantur, in signum „ hujus abscissionis negatur eis Sacramentum Communionis tanquam Reipublicæ hostibus.

Quidni verisimilius vera illius disciplinæ causa fuerit, quòd hujusmodi publicè de scelere perpetrato convicti, & per sententiam ut tales declarati, non crederentur, publicè satisfecisse, ut ad sacram Communionem admitterentur.

XXVI. Quoad occultos peccatores Parocho sic præcipit Rituale Romanum: " Occultos verò peccatores, „ si *occultè* petant, & non eos emendatos agnoverit, „ repellat; non autem si *publicè* petant, & sine scandalo „ ipsos præterire nequeat. „ Idem habet pastorale Mechliniense. Manuale Cameracense similiter decernit, occultum peccatorem, si *publicè* petat, quando sine scandalo præteriri nequit, repelli non posse; arcendum verò si *occultè* petat; additque: *Et monendus ne publicè petat.*

(*a*) Ad calcem hujus vol. exarata legitur resolutio Doctorum Lovaniensium circa repulsionem publicorum peccatorum à Sacra Communione: sub littera O. *pag.* 926.

(*a*) Non solùm apud Italos sed etiam apud Germanos ea est consuetudo, ut reis ultimo supplicio damnatis Eucharistica Communio conferatur. Mos ille Hispanis & Gallis communis quoque olim extitit; sed in utroque Regno abrogatus est, ac potissimùm in Galliis an. 1396. Edicto quòd eodem anno dedit Rex Carolus VI. quodque integrum refert Fontano t. 1. Constitut. Regum Franciæ. tit. 68. p. 660.

CAPUT

CAPUT III.

De Communione Paschali.

I. IN primordiis Ecclesiæ certum atque exploratum est, omnes Fideles, *quorum erat cor unum & anima una*, quotidie perseverasse in *communicatione fractionis panis*; ut Acta Apostolorum c. 2. & c. 4. testantur: nec ullus sacris mysteriis interesse permittebatur, nisi qui offerre poterat, & de oblatis participare; quam consuetudinem diu perstitisse evidens est, ait Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 17. *n.* 2. " Nam ex „ Justino *Apol.* 2. ex Constitutionibus Apostolicis *lib.* 8. *cap.* 20. ex Dionysio *cap.* 3. *Eccl. Hierarchiæ*, & aliis „ constat, Pontificem, confectis Mysteriis, sumpsisse „ Eucharistiam, & *singulis* præsentibus *tradidisse*, sive „ per Diaconos, sive per seipsum.

Quotidianam Communionem suo tempore adhuc Romæ viguisse, testatur Sanctus Hieronymus Epist. 5. *ad Pammachium*, his verbis: " Scio Romæ hanc esse „ consuetudinem, ut Fideles *semper* Christi Corpus ac„ cipiant, quod nec reprehendo, nec probo.

Augustinus *Epist.* 52. ult. edit. hac de re varias fuisse in Africa consuetudines scribit.

Ex quibus colligimus, in Ecclesia Latina etiam usque ad seculum quintum, in aliquibus saltem Ecclesiis *quotidianam* fuisse Eucharistiæ sumptionem.

II. At fervore Fidelium postea refrigescente, rarior esse cœpit Eucharistiæ sumptio, gustusque hujus spiritualis alimoniæ deficere, ut qui tanquam famelici ad hunc cibum accurrebant, debuerint tandem tanquam ægri ad medicamenta non tantùm invitari, sed & urgeri, imò & pœnis quodammodo constringi; idque non ut *quotidie*; sed ut saltem in præcipuis festivitatibus hoc divino alimento reficerentur.

III. In Synodo Agathensi seculo VI. decretum est, *Can.* 18. " Seculares, qui in *Natali* Domini, *Pascha*, „ & *Pentecoste* non communicaverint, Catholici non „ credantur, nec inter Catholicos habeantur. „ Apud Grat. *Dist.* 2. *De Consec. Can.* 19.

In Concilio Turonensi III. anno 813. *Can.* 50. legitur. " Et si non frequentiùs, vel *ter* laïci homines com„ municent, nisi fortè quis majoribus quibuslibet cri„ minibus impediatur.

Refert hæc Gratianus sub nomine Fabiani Papæ, *dist.* 2. *De Consecrat. Can.* 16. additis his verbis: *In Pascha videlicet, & Pentecoste & Natali Domini*; sed Decretum hoc Fabiano falsò adscribi agnoscunt eruditi; neque disciplinam hanc sapere ætatem Fabiani, qui sub initium seculi III. vixit, nimis notorium est: quò ex capite rectè quoque notavit Ferdinandus de Mendoza in Commentario ad Concilium Eliberitanum *lib.* 1. *cap.* 6. Gratianum falsò, *Canonem* 21. *dist.* 2. *De Cons.* quo referuntur verba Synodi Agathensis supra relata, adscribere Concilio Eliberitano: " Nam tempore hujus „ Concilii, ait Mendoza, fervente adhuc antiquâ nas„ centis Ecclesiæ devotione, *non ter* in anno, *sed quo„ tidie* communicasse solitos Hispanos, testis est D. „ Hieronymus in Epist. 28. ad Lucinium Bæticum.

IV. Illud ex allegatis Canonibus fat constat, seculo IX. laïcos constrictos fuisse *ter* in anno communicare. Quàm diu hæc disciplina duraverit incertum est; hoc constat, quòd labente per universum orbem pietatis studio, tandem Ecclesia coacta fuerit præceptum suum ad annuam communionem restringere, de qua in Concilio Lateranensi relato in *cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS *De Pœnit. & Remiss.* statutum est: " Omnis utriusque „ sexûs Fidelis, postquam ad annos discretionis per„ venerit, omnia sua solus peccata saltem semel in an„ no fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injun„ ctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adim„ plere, suscipiens reverenter *ad minus* in *Pascha* Eu„ charistiæ Sacramentum: nisi fortè de proprii Sacer„ dotis consilio ob aliquam rationabilem causam, ad tem„ pus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: „ alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & „ moriens Christianâ careat sepulturâ.

V. Hunc Canonem præ oculis habens Synodus Tridentina declarat *Sess.* 13. *Can.* 9. *De Eucharistia*: " Si „ quis negaverit, omnes & singulos Christi Fideles „ utriusque sexûs, cum ad annos discretionis pervene„ rint, teneri *singulis* annis, saltem in *Paschate* ad com„ municandum, juxta præceptum sanctæ Matris Eccle„ siæ, anathema sit.

Verùm Synodus probans ac innovans prædictam Concilii Lateranensis ordinationem, declarat quidem, adstringi omnes Christi Fideles præcepto *positivo* Ecclesiæ, ut *minùs semel* in anno in Paschate communicare; sed tamen alio in loco declarat, votum suum fuisse, ut Christi Fideles *frequentiùs* ad Sacram Communionem accedant; imò ut in singulis Missis Fideles adstantes non solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicent. *Sess.* 22. *cap.* 6. *De Sacrificio Missæ.* (*a*)

VI. Variæ regulæ, quas Parochi aliique animarum Directores in suadenda frequentiore aut rariore Communione sequi debent, ex sanctis Patribus à Theologis assignari solent: & nuper aliquas expressit Innocen-

(*a*) Ut Concilii Tridentini mens de frequenti Communione exponeretur, plurimi scriptores ore & calamo desudârunt, unum appellare SS. Papam Benedictum XIV. satis erit; extat ejus testimonium *lib.* 7. *de Synodo Diæcesana cap.* 12. *pag.* 282. *&* 283. exaratum his verbis. " Hæc perpendentes Sapientissimi Tridentini „ Patres, duobus à se editis decretis, fideles hortati sunt ad san„ ctissimæ Communionis frequentiam, sibique in votis esse de„ monstrârunt, ut quilibet tantâ emineat morum integritate, ut „ dignè possit etiam quotidie Christi carnibus pasci: consultò ta„ men abstinuerunt ab universali regula hac de re tradenda; cum „ satis exploratum habuerint eam unicè desumi posse à cujuslibet „ peculiari statu, devotione & charitate. „ Peccem profectò, si expositioni tam claræ, tam sapienti, comites alias Concilii Tridentini interpretationes tentarem addere.

tius XI. in Decreto circa *Communionem quotidianam* edit. 12. Februarii 1679.

VII. Itaque spectando ipsum solum positivum Ecclesiæ præceptum, huic juxta modernam disciplinam satisfit *semel ad minus* communicando in Paschate; sive tempore Paschali, quod comprehendere hebdomadam Sanctam & Octavam Paschatis ex mente Concilii declaravit Eugenius IV. in Bulla, quæ incipit: *Fide digna* 20. in Bull. Rom. quam declarationem ubique nunc servat Ecclesia; ita ut quis Ecclesiæ præcepto de Communione *Paschali* satisfecisse censeatur, modò intra *quindenam* Paschalem incipientem à Dominica *Palmarum* & finientem in Dominica *in Albis*, communicaverit.

VIII. Hæc Communio Paschalis in propria Parochia fieri debet; quemadmodum hodierni libri Rituales & Synodorum Decreta uno consensu declarant; eamque esse mentem Concilii Lateranensis evidenter supponunt: ipsaque moderna Ecclesiæ praxis ostendit.

" Quilibet annos discretionis habens communicare „ debet ut minimùm in Paschate in Ecclesia sua *Parochiali*, „ ait Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 7. *cap.* 5.

IX. Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit.* 7. *cap.* 3. insuper declarat, quòd non satisfaciant communicantes in aliis Ecclesiis quorumcumque etiam Ordinum *privilegiatorum*. Addit Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 7. *cap.* 17. *Ut declaravit sacra Congregatio:* Atque post hæc tanquam consequens infert: " Laici proinde „ famuli, quicumque Regularium Monasteriis operam „ navant, tametsi in illis habitent, stato Paschatis tem„ pore in sua quique Ecclesia Parochiali sacram commu„ nionem sumant, nisi ex speciali concordia aliud ipsis „ sit permissum. „ Idem habet S. Carolus in Concilio Mediol. V. *parte* 1. *cap.* 9.

X. S. Carolus veritus ne quis tempore Paschali extra propriam Parochiam communionem accipiens, præcepto Ecclesiæ non satisfaceret, in Concilio suo Provinciali II. *tit.* 1. *Decreto* 12. statuit, ut Parochi, " Sin„ gulis diebus, cùm in Pascha Resurrectionis Domini „ nostri Jesu Christi Sacramentum Eucharistiæ admi„ nistrabunt, *antequam* illud cuiquam præbeant, ad „ populum conversi denuntient, ut si quis eorum, qui „ adsunt, Parochiæ suæ incola non est, ad *suam* quis„ que *Parochialem* Ecclesiam abeat, ubi quemadmo„ dum Canonum sanctionibus jussum est, eo tempore „ sacram Eucharistiam sumat.

XI. Legitur in Synodo Avenionensi habita à trium Provinciarum, scilicet Arelatensis, Ebredunensis, & Aquensis Episcopis anno 1337. *Can.* 4. sancitum, quòd " Curati nulli Parochiano suo, cujuscumque conditio„ nis vel sexûs existat in festo Paschæ, nec in octo die„ bus immediatè præcedentibus & octo subsequentibus, „ concedant licentiam recipiendi, nisi ex causa infirmi„ tatis, nec etiam alicui conferendi vel administrandi „ Sacramentum Eucharistiæ extra Ecclesias suas Paro„ chiales, vel alias Ecclesias, ubi per ipsos Curatos mi„ nistrari extitit consuetum..... Prælati autem sic præ„ sens statutum diligenter observent, ut alicui, nisi ex „ causa rationabili, recipiendi Sacramentum prædi„ ctum illo tempore, alibi quam in Parochiali Ecclesia, „ licentiam non concedant. „ Hoc statutum iisdem verbis recepit, & observari præcepit Synodus Biterrensis celebrata ab Episcopis Provinciæ Narbonensis anno 1351.

XII. Quamvis circa administrationem Eucharistiæ tempore Paschali extra Ecclesiam Parochialem non videatur ille rigor esse in usu, nihilominus si ex conditione personæ aliisque circumstantiis non constet, personam sacram communionem postulantem, jam satisfecisse, aut certè satisfacturam præcepto de communione Paschali in Parochiali facienda, meritò Sacerdos seu regularis seu secularis ante administrationem communionis eam de hoc præcepto instruet, & ut in sua Parochia communicet, monebit.

XIII. Hoc præcepto tenentur omnes generaliter Christi Fideles utriusque sexûs, ubi ad annos *discretionis* pervenerint: quare & pueri, quando ad eos ætatis annos pertigerunt, & ad sacram communionem sat instructi & probati sunt, huic præcepto satisfacere debent. Unde in Congregatione Archipresbyterorum Diœcesis Mechliniensis assistente Domino Archiepiscopo an. 1663. resolutum fuit, ut " tempore quadragesimæ Pa„ stores instruant pueros, qui annos discretionis attige„ runt, aut aliàs tanti Sacramenti suscipiendi capaces „ visi fuerunt, ut in proximo Paschate, vel in festo As„ censionis Domini, aut alio opportuno die *primam* com„ munionem reverenter & cum debita animi & corpo„ ris præparatione sumant *in Parochia*, aut alibi de *con„ sensu proprii* ipsorum *Pastoris*.

XIV. De infirmis ita loquitur Pastorale Mechliniense conformiter ad Rituale Romanum: " Ægrotis quo„ que Parochialibus, etiamsi communionem extra præ„ scriptos Paschales dies sumpserint, in Paschalibus die„ bus (Parochus) illam deferet ac ministrabit.

Si tamen appareat paulò post expletos dies Paschales infirmum in eo futurum statu, ut ipse communicaturus ad Ecclesiam accedat, tunc ipse Parochus tempus Paschale prorogare poterit.

XV. Porrò Ecclesia omnes Christi Fideles ad communionem ita demum adstringit, " Nisi fortè de consi„ lio *proprii Sacerdotis*, ob aliquam rationabilem cau„ sam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinen„ dum.

Si enim Pastor aliusve spiritualis Medicus judicet; hactenus sacrum hoc alimentum ægro non convenire: idque potiùs mortem, quàm vitam allaturum, absit ut pia Mater Ecclesia filios suos simili casu ad sacram communionem cogere intendat: mavult enim ut diutiùs abstinendo dignè accedant, quàm præcipitanter accedendo judicium sibi manducent & bibant.

Vult ergo Ecclesia, ut filii sui non ex socordia & negligentia, aut contemptu sacram communionem ultra annum differant; at si ex consilio prudentis Medici sive Directoris abstineant, ut se ad eam escam majori cum fructu & reverentia sumendam interea præparent, procrastinationem hujusmodi non reprobat; sed potiùs laudat.

Quamvis certum sit per *proprium Sacerdotem* in Canone *Omnis utriusque Sexûs*, intelligi proprium cujusque Parochum, nihilominus juxta modernam Ecclesiæ disciplinam, quicumque in Paschate habet potestatem excipiendi confessionem, etiam habet potestatem tempus communionis Paschalis respectu sui pœnitentis prorogandi: utpotè qui solus possit judicare, quid huic pœnitenti conveniat: ac per consequens hodie molestari non potest propter omissam communionem Paschalem, qui se probato Confessario confessum, ejusque consilia sequutum esse ostendit.

XVI. Pœna autem non communicantis in Paschate est, ut *vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.*

Ex tenore verborum, quo pœna exprimitur, nequaquam obscurum est, hanc pœnam non esse *latæ*, sed duntaxat *ferendæ* sententiæ. Quod & sat manifestè significat Synodus P. II. Mechliniensis, decernens: " Qui „ huic mandato Ecclesiæ non obedierint, vel in Paschate „ à Parochia abfuerint, & reversi intra octo dies non „ docuerint se alibi in Paschate communicasse, mox „ Episcopo denuntientur, ut ejus judicio, nisi legiti„ mam excusationem attulerint, & vivi ab ingressu Ec„ clesiæ arceantur, & mortuis Ecclesiastica denegetur „ sepultura.

Idem iisdem penè verbis decernit Synodus P. II. Cameracensis, *tit.* 9. *cap.* 6.

XVII. Fatendum tamen est, verba, quibus Concilium pœnam expressit, esse ambigua, utrum scilicet *latæ*, an *ferendæ*, sententiæ. Quod & observavit Du Casse, Archidiaconus & Officialis Condomensis in

suo

suo Tractatu *de Jurisdictione Eccles. tom.* 1. *cap.* 9. §. 9. *num.* 15. Asseritque in quibusdam Ecclesiis eam accipi ut *latæ* sententiæ, in aliis vero ut *ferendæ*, atque ibidem exponit praxim Ecclesiæ Gallicanæ, qua Officialis Episcopi, contra Parochianum de neglecta communione Paschali delatum procedere debeat; una monens, officium Parochi esse iteratis vicibus monere & exhortari ipsos defectuosos, ut se ad Communionem rite præparent, & ad eam se præsentent, priusquam ipsos ut defectuosos Episcopo ejusve Officiali denuntiet.

Et sane Parochi in hac defectuosorum delatione seu denuntiatione, magna prudentia & moderatione uti debent; quia coactio illa judicialis per censuras canonicas, aliasve pœnas, quibus similes defectuosi ad sacram Communionem adiguntur, plus subinde nocet, quam prodest ipsorum saluti, & magis in scandalum quam in ædificationem aliorum cedere potest, dum ex modo vivendi, aliisque circumstantiis vident ad sacram communionem adigi eum, qui nulla anteactæ vitæ emendationis signa hactenus præbuit; neque de criminibus, aut de vita parum christiana anteacta publica pœnitentiæ opera ostendit.

Et licet jam pridem sancti Patres fideles ad sacram communionem hortarentur; imo ut ad eam sæpius per annum accederent, non tantum monuisse, sed & præcepisse reperiantur; nequaquam tamen legimus quod ante hoc Concilii Lateranensis decretum ad eam sub comminatione censurarum fuerint adacti.

XVIII. Synodorum Lateranensis & Mechliniensis Decreta insuper non obscure supponunt, nequaquam penes Parochos esse auctoritatem, aliquem ob omissam Communionem Paschalem vivum ab Ecclesiæ ingressu arcendi, sed dumtaxat deferendi ad Episcopum, qui re maturius examinata hominem delatum vel absolvat vel ad pœnam in Canone decretam condemnet.

Neque enim in sepultura illud est timendum sacrilegium quod verendum ex admissione publicorum peccatorum ad sacram Communionem. Præterea cum non ita ordinarie sit notorium; neque tam facile populo innotescere queat, num quis Communionem Paschalem non fecerit; aut forsan eam omiserit de consilio alicujus Confessarii, aut consensu Parochi, etiam eo ex capite minus timendum est scandalum, si quispiam ad sepulturam admittatur, etsi Communionem Paschalem vivus omiserit, quam si *notorius* criminosus, antequam publice satisfecerit, ad sacram Communionem admittatur.

CAPUT IV.

De Communione Infirmorum.

1. *Olim infirmis, & in mortis periculo constitutis data fuit Eucharistia.*
2. *Eucharistia danda moribundis hodie dicitur* Viaticum.
3. *Vox* Viaticum *olim aliter quam hodie accepta.*
4. *Multum à sensu Canonum aberrant, qui per* Viaticum *credunt semper intelligi Eucharistiam.*
5. *Hodie duplex est infirmorum Communio Eucharistica, una per modum* Viatici; *altera* ex devotione.
6. *Inter utramque notatur differentia quoad jejunium à communicante servandum.*
7. *Altera differentia quoad formam distribuendi.*
8. *Utriusque Communionis solus Parochus est minister.*
9. *Privilegia Regularium ad administrationem hujus Communionis se non extendunt.*
10. *Synodi Belgicæ jus hoc Parochis asserunt; illudque Regularibus non competere declarant.*
11. *Pœnæ decretæ in Regulares* occulte *deferentes Eucharistiam infirmis.*
12. *Parochus semper debet esse paratus Eucharistiam infirmis administrare; etiam noctu.*
13. *Eucharistia solius adorationis causa ad infirmum non deferenda.*
14. *Quid faciendum Parocho, si infirmus Viaticum sumere nequeat.*
15. *Ægrotus instruetur à Parocho, quomodo debeat spiritualiter sumere.*
16. *Eucharistia ad infirmum* publice *deferenda est.*
17. *Id etiam observandum, quando per modum* devotionis *sumenda est.*
18. *Eucharistia non est* occulte *deferenda, quia infirmus morbum* occultare *vult.*
19. *Populus monendus, ut Sacramentum ad infirmum deferendum comitetur.*
20. *Multum in hac re potest pastorum zelus.*
21. *Quid hic statuerit S. Carolus?*
22. *Indulgentiæ concessæ iis, qui comitantur.*
23. *Confraternitates erigendæ, quarum Sodales Sacramentum associent.*

I. JAM pridem S. Eucharistiam ægris administratam fuisse probat imprimis Epistola Synodica Ecclesiæ Africanæ ad Cornelium Papam, inter Epistolas Cypriani est ordine 54. quæ est de pace lapsis danda *maturius* ob persecutionem ingruentem; quibus eam ob causam Communionis *sacræ* munimentum concedunt Patres, ut *tuti contra adversarium* essent, licet revera infirmi corpore non essent, ita scribentes: " Nunc non infir-
„ mis, sed fortibus pax necessaria est, nec morientibus,
„ sed viventibus communicatio à nobis danda, ut quos
„ excitamus & hortamur ad prælium, non inermes
„ & nudos relinquamus, sed protectione Sanguinis &
„ Corporis Christi muniamus: & cum ad hoc fiat Eu-
„ charistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tu-
„ tos esse contra adversarium volumus, munimento
„ Dominicæ saturitatis armemus.

Hic manifeste supponitur, morientibus datam fuisse Eucharistiam; quod & Canon 13. Nicænus supponit, ubi ait: " In summa autem de quolibet excedente, id est, moribundo, & *Eucharistiæ* participationem petente Episcopus cum examinatione oblationem impertiat.

II. Eucharistia quæ morituris administratur hodie *Viaticum* dicitur; imo nomine *Viatici* hodie unice ipsa communio Eucharistica morituris administrata intelligitur; secus apud veteres.

III. Hi enim omnia nomine *Viatici* comprehendebant, quæcumque morientibus prodesse possent, ut securius, tutiusque in alteram vitam proficiscantur.

Unde quidquid pœnitentes aut Catechumenos morti proximos communioni Ecclesiæ restituere, atque Deo reconciliare poterat, *Viatici* nomine comprehendebatur. Unde Baptismus, Confirmatio, Absolutio, Extrema Unctio, imo & bona opera morituris impertita, nomine *Viatici* veniebant; uti notat & late probat Vir eruditus Gabriel Albaspinæus *Lib.* 1. *observat. cap.* 1. una tamen notans, Eucharistiam etiam antiquitus, cum daretur pœnitenti ad mortem præcipitanti, venisse nomine *Viatici*; imo *tutissimum, absolutissimum & potentissimum Viaticum* reputatum esse: nequaquam tamen *maxime necessarium*; sed hujus nomine venisse *absolutionem* respectu Pœnitentium, & Baptismum respectu Catechumenorum.

IV. Hinc idem auctor credit per *ultimum & necessarium Viaticum*, de quo in parte Canonis 13. Nicæni, non intelligi Eucharistiam, sed reconciliationem: ostenditque, à sensu antiquorum Canonum non minus aberraturos, qui ubicumque *Viatici* nomen occurrit, crederent ibidem de Eucharistia sermonem esse; quam qui in pristinis Canonibus Eucharistiam significari putarent, ubicumque vocem *communio* reperiunt; eo quod hæc juxta modernam phrasim pro sola communione Eucharistica sumatur; cum olim esset vox generalis, complectens omnes species *communionis*, quibus aliquis quocumque modo *communioni* fidelium aut Sacramentorum restituebatur; quod cum fieret potissimum per Eucharistiam,

charistiam, per illam dicebatur quis *perfectissime* communioni restitui, eaque communio *perfectissima* appellabatur, ut multis ostendit Albaspinæus, *lib. 1. Obs. c. 1.*

Hæc si rite expendantur, constabit, non modo conveniens, sed pene necessarium esse, pro assequendo genuino Canonum sensu, ut quis aliqualem saltem habeat notitiam mutatæ vocum & verborum, pro temporum & locorum varietate significationis; quemadmodum latius ostendi in tractatu Historico - Canonico, ubi *de mediis perveniendi ad veram & utilem sacrorum Canonum scientiam* disserui.

V. Hodie nomine *Viatici* venit Eucharistia non cuivis infirmo administrata, sed ea sola, quæ datur, cum probabile est, quod eam amplius sumere non poterit, uti loquitur Rituale Romanum. Præcipit enim, ut „ hortetur Parochus infirmum, ut sacram Communio„ nem sumat, etiamsi *graviter non ægrotet*, aut mortis „ periculum non immineat; maxime si festi alicujus ce„ lebritas id suadeat; neque ipse illam administrare re„ cusabit. „ Deinde subjungit: " pro *Viatico* autem mi„ nistrabit, cum *probabile* est, quod eam *amplius* sumere „ *non* poterit. Quod si æger, sumpto *Viatico*, dies ali„ quot vixerit, vel periculum mortis evaserit, & com„ municare voluerit, ejus pro desiderio Parochus non „ deerit.

His consonant Rituale Mechliniense, aliaque passim moderna Ritualia; atque hinc invaluit duplex infirmorum communio, alia *devotionis*, alia per modum *Viatici*.

VI. Inter utramque hæc notatur diversitas; quod „ possit quidem *Viaticum* brevi morituris dari non je„ junis.... Cæteris autem infirmis, qui ex *devotione* in „ ægritudine communicant, danda sit Eucharistia ante „ omnem cibum & potum. „ Ita Pastorale Mechliniense, & Rituale Romanum, quod postremum addit: " Non „ aliter ac cæteris fidelibus, quibus nec etiam per mo„ dum medicinæ ante aliquid sumere licet.

Permittit tamen Manuale Cameracense: " In pericu„ lo mortis constitutus communicare potest *non jejunus*, „ etiam *pluries* in eadem infirmitate, si periculum plu„ ribus diebus perseveret, nec possit æger permanere je„ junus. (*a*)

VII. Similiter aliam formam distribuendi Eucharistiam per modum *Viatici*; aliam per modum *devotionis* Ritualia præscribunt.

Dum enim infirmo datur per modum *Viatici*, dicit Sacerdos: *Accipe Frater* (*vel Soror*) VIATICUM *Corporis Domini nostri Jesu-Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat ad vitam æternam.* Si vero non per modum *Viatici* datur, dicit more ordinario; *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam.* Ita passim hodierna Ritualia. Num hæc duplex infirmorum communio etiam Antiquis nota fuerit, nescio; nullum saltem hujus distinctionis in antiquis Canonibus vestigium hactenus reperi.

VIII. Illud utrique communioni infirmorum commune est, quod etiam juxta modernam disciplinam à Parocho ad infirmos Eucharistia deferenda, atque à solo Parocho infirmis distribuenda sit: nullusque Sacerdos extra casum necessitatis, sive secularis, sive Regularis eam ad domos infirmorum deferre sine Parochi licentia possit.

IX. Quapropter privilegia data Regularibus distribuendi sacram Communionem, etiam quibuscumque Fidelibus, intelligi de administratione in propriis suis Ecclesiis, post Canonistas notat Augustinus Barbosa *De Officio Parochi, parte 2. cap. 20. num. 8.*

(*a*) Intervallum plurium dierum intercedat necesse est, ut æger in eodem lecto graviter decumbens pluries communicet non jejunus. Rituale Parisiense dies decem inter utramque Communionem per modum *Viatici* præscribit. " Quod si per aliquod „ tempus in eodem periculo constitutus remaneat, vel postquam „ periculum mortis evaserit, denuo, in illud incidat, & sacrum „ Viaticum iterum devote petat; annuet ipsi Parochus, dum „ modo saltem dies decem ab altera Viatici sumptione intercesse„ rint. „ Ita Rituale Paris.

X. Illudque Parochorum jus non obscure supponunt Ritualia & Synodi, dum semper ad Parochos verba dirigunt ubicumque de infirmorum communione loquuntur; atque nonnullæ nominatim declarant, Regularibus eam esse vetitam. " Sciant Regulares nec ullo „ tempore deferre posse publice, aut *privatim* Eucha„ ristiam ad ægros extra septa Monasterii sui, " ait Sy„ nodus Namurcensis anno 1659. *tit. 6. cap. 6.* Et *cap. 7.* subjicit: " Multominus *Viaticum* secularibus aut „ Ecclesiasticis in mortis articulo existentibus, saltem „ nonnisi cum licentia & de consensu expresso nostro „ (Episcopi) vel Vicarii nostri generalis, aut Pastoris „ loci extra casum necessitatis. „ Hæc ibi citata ad marginem Constitutionem Gregorii XV. anno 1622. data, ac deinde capite sequenti pœnas in contravenientes decernit: " Si qui ex illis præsumpserint præmissis „ contravenire, sciant se subjacere censuris, & tam „ per subtractionem eleemosynarum Cleri, quam „ ademptionem Stationum eos cogendos iri ad obser„ vationem eorum.

Et Archiepiscopus Mechliniensis in Decreto evulgato 6. Februarii 1680. *art. 9.* ait: " Cum juxta Decre„ tum Concilii Tridentini, *Sess. 24. cap. 13. De Re„ format.* solis Parochis competat, ratione suæ curæ, „ administrare Sacramenta suis respective Parochianis, „ districte inhibemus, ne ullus Sacerdos *secularis* aut „ *Regularis*, cujuscumque Ordinis aut instituti sit, „ tam sit temerarius, aut potestatis suæ immemor, ut „ *occulte* ferat Sacramentum *Eucharistiæ* aut Extremæ „ Unctionis ad aliquem infirmum, aliumve cujus„ cumque fuerit conditionis, eos admonentes ut me„ minerint pœnarum & censurarum per Ecclesiam de„ cretarum contra eos, qui contraveniunt Decretis dicti „ Concilii.

XI. Censuræ, quarum in hoc Decreto, & citata Synodo Namurcensi fit mentio, sunt excommunicatio quæ in *Clementina I. de Privilegiis*, decernitur in Regulares, qui Clericis aut laicis Sacramentum *Eucharistiæ* ministrare, non habita super hoc Parochialis Presbyteri licentia speciali, præsumpserint. Cum enim privilegia data Regularibus dumtaxat concernant administrationem Eucharistiæ in propriis Ecclesiis & Monasteriis, manet decreta censura in illos, qui eam ultra privilegiorum tenorem, administrant extra proprias Ecclesias & septa Monasterii; atque ita quoque ad interrogationem Pastorum civitatis Antverpiensis responderunt die 23. Junii 1664. quatuor Doctores Theologi Lovanienses, nimirum *Gerardus Van Wern*, *Jacobus Pontanus*, *Joannes Sinnich*, & *Andreas Laurent*; una addentes: posse, imo & teneri Episcopum, prohibere delationem *occultam* hujus Sacramenti, sub pœnis in dicta Clementina expressis; signanter quando leviores pœnæ judicantur non sufficere ad obviandum efficaciter abusibus contrariis. (*a*)

XII. Parochus autem omni tempore paratus esse debet administrare infirmis hoc Sacramentum, tam post prandium, quam ante, tam noctu, quam interdiu. Monet tamen Rituale Romanum, *noctu hoc Sacramentum deferri non debere, nisi necessitas urgeat.* Et Synodus Buscoducensis sub Masio, *tit. 7. cap. 15.* arguit abusum, tunc frequentem, deferendi Eucharistiam ad ægros *sub vesperam*: monendumque vult populum, ut, quantum fieri potest, nonnisi jejuni hoc Sacramentum ægri percipiant, nec expectent tempus ultimæ necessitatis. " Numquam tamen Pastor, (inquit Synodus,) „ tempore nocturno aut alias quantumvis importuno „ vocatus, cum id infirmi status postulat, ab officio „ faciendo se excuset, *gravissime puniendus*, cujus cul„ pa infirmus non munitus Sacramentis è vita excesserit. Idem habet Synodus Antverpiensis sub Miræo, *tit. 7. cap. 7.*

XIII. „ Cavendum autem imprimis esse monet Ri-

(*a*) Vide hanc responsionem sub littera O. inter monumenta quæ huic volumini finem imponunt.

„ tuale

„ tuale Romanum, ne ad *indignos* cum aliorum scandalo deferatur, quales sunt publici usurarii, concubinarii, notorie criminosi, nominatim excommunicati aut denuntiati, nisi sese prius sacra confessione purgaverint, & *publicæ* offensioni, prout de jure satisfecerint.

XIV. Monet insuper Synodus Buscoducensis sub Masio *tit. 7. cap. 13.* „ Sacra Communio ad ægrotum non deferatur nisi ad eum, qui vere eam sumpturus est. „ Et Manuale Cameracense nec deferri vult Sacramentum *ad adorandum, seu devotionis seu cujusvis rei prætextu ad ostendendum.* Ratio hujus præcipua videtur, quia Sacramentum neque ad hoc institutum est, neque hanc consuetudinem habet Ecclesia Dei. Si vero (ait Synodus) aliquando fiat, ut dum ad eum Parochus venit, morbi vi ita illum affectum inveniat, ut eam tunc illi recte administrare non possit, cum aliis qui adsunt, sancte oret: & si ægrotus optet, aperta pixide, liceat ostendere adorandum. Pastorale Mechliniense, uti & Manuale Cameracense dicunt, simili casu, exhibendum esse Sacramentum ad *adorandum, sed*, inquiunt, *non detur ad osculandum.*

XV. Utrumque etiam Manuale monet, Parochi tunc officium esse, ut ægrum doceat, quo pacto possit illud spiritualiter sumere, id est, fructum & utilitatem ejus consequi, nimirum per ejus desiderium & votum, ac fidem vivam, quæ per dilectionem operatur; consolando cum his Augustini verbis: *Crede & manducasti.* Tractatu 25. in cap. 6. Joan.

XVI. Quo ritu olim ad ægros Eucharistia fuerit delata non satis est expeditum. Illud constat ex præscripto Honorii III. in *cap.* SANE ※ *De Celebrat. Missarum*, mandari Sacerdoti, ut " eam in decenti habitu superposito mundo velamine ferat, & referat *manifeste* ac *honorifice* ante pectus cum omni reverentia & timore, semper lumine præcedente, cum sit Candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur.

Quod publicam seu manifestam delationem attinet, eam non tantum moderna Ritualia sive Manualia, sed & Synodi uno consensu urgent & inculcant; additque nostrum Pastorale Mechliniense: " Non enim toleranda est eorum licentia & abusus, qui sine *gravi necessitate* sub clamide *occulte* sine lumine & honore illud deferunt.

XVII. Idque observandum esse, sive per modum *Viatici* sive *devotionis* causa deferatur, ex ipsorum Decretorum expressione & ratione perquam manifestum est; ideoque Synodus P. II. Mechliniensis postquam decrevit, ut " Pastores & quicumque alii Sacerdotes venerabile Corporis Christi Sacramentum ad ægrotos, aut alios *numquam* perferant, nisi decenter & reverenter ornati stola & superpelliceo, &c. „ addit: Idque observetur, etiamsi infirmus *frequentius* in ægritudine sua *Viaticum* salutis sibi deferri petat, alioquin pœna arbitraria punientur.

Statuta Synodalia Antverpiensia sub Sonnio anno 1570. publice deferri volunt Eucharistiam, *quandocumque extra Ecclesiam* administranda est.

Et in Congregatione Archipresbyterorum Diœcesis Mechliniensis coram ipso Episcopo anno 1663. *articulo* 15. decretum fuit: " Numquam deferatur Venerabile in *occulto* ad infirmos, sed semper *palam* cum debita reverentia, & accensis luminaribus: qui secus fecerit citra *necessitatem inevitabilem*, correctioni arbitrariæ subjacebit. „ Deinde *articulo* 26. " Si autem Religiosi aliqui *exempti* id præsumpserint attentare, non tantum per promptam substractionem eleemosynarum & stationum, sed etiam per alia opportuna juris remedia procedetur contra eosdem.

Similiter Episcopus Gandensis edito Decreto 17. Maji 1668. præcepit omnibus suæ Diœcesis Pastoribus aliisque Sacerdotibus, " ne *umquam* sive *noctu* sive *interdiu* sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum *clanculum* & *latenter* ad infirmum deferant, quacumque tandem de causa; nisi, ait, à Nobis aut Archipresbytero nostro prius examinanda & approbanda. " Post hæc mandat, ne ullus Regularis, cujuscumque Ordinis aut Instituti, sibi arroget Eucharistiam *latenter cuivis* infirmo conferre extra septa sui Monasterii, nequidem ut *ex devotione* communicetur.

Hoc Decretum cum quidam è Clero tum seculari tum Regulari ægre reciperent; eique nescio quæ objicerent, illud solidissime tum ex sacris Canonibus, tum Synodorum Decretis stabilivit Ignatius Gillemans Cathedralis Ecclesiæ Gandensis Canonicus & Archipresbyter in Epistola ad amicum Pastoralem; in qua etiam ad longum refert resolutionem Doctorum Lovaniensium supra citatam.

XVIII. Synodus P. II. Cameracensis " improbat abusum eorum, qui sanctam Eucharistiam ægris, qui morbum dissimulare volunt, seu alio quocumque prætextu *occulte* sine lumine, & sine honore deferunt, nisi, ait, de *expressa* Episcoporum licentia id faciant. „ *Tit. 9. cap. 2.*

XIX. Deinde *cap.* 3. subjungit: " Admodum etiam indecens est, quod solus Pastor cum Clerico suo præeunte, ut plurimum ad ægros deferendum hoc Sacramentum procedat, aut pauci ex populo sequatur. Quare sæpe populum suum moneant Parochi, ut frequens hoc sanctissimum Sacramentum prosequatur, maxime ii qui sunt Confratres Sodalitatum Corporis Christi, quas optaret S. Synodus ubique per Episcopos erigi atque institui.

Post hæc *cap.* 4. " Antequam autem ad ægros deferatur, certis campanæ pulsibus signum detur, ut fideles, quibus vacat convenire possint.

XX. Instructio & Decreta generalia pro Pastoribus civitatis & Diœcesis Leodiensis facta per Antonium Albergatum Nuntium Apostolicum in visitatione Apostolica anno 1613. habent: " Cum defertur Venerabile Sacramentum ad infirmos, Pastor pulsandam curet campanulam; qua deputati Scholæ ad Ecclesiam congregentur, ut illud debita cum reverentia, & honore comitentur, nec umquam prodeat, nisi associatus ad minus à sex viris si commode haberi poterunt, cum luminaribus accensis, nec super hoc excusationes essent adducendæ, nec est credibile quin populus monitus à Pastore de gravitate negotii, & de mandato sanctissimi, non sit plene pariturus. Si enim debitam adhibere voluerit diligentiam, certum est Pastores in hoc genere à populo libenter admodum omnia obtenturos esse.

Verissime id prædixisse horum Decretorum auctorem ostendit concursus populi, atque luminis copia in delatione Eucharistiæ iis in locis, in quibus Pastorum zelus in excitanda populi pietate ac reverentia erga hoc augustissimum Sacramentum elucet.

XXI. Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi VI. *tit.* 9. vult, ut " Parochus hortetur & curet, ut unusquisque Paterfamilias præsertim dato campanæ Parochialis signo, quo sacræ Eucharistiæ ad ægrum deferendæ significatio fit, sine mora in Ecclesiam Parochialem conveniat, vel alium de familia digniorem mittat, ad illam cerei candelæve lumine prosequendam. Si quando autem is, qui Paterfamilias est, per necessariam occupationem non potest, saltem certum aliquem hominem, vel filium natu majorem, vel denique famulum, aliumve mittat, qui id pietatis officium præstet. Atque eam ob causam domi etiam omnis Paterfamilias perpetuo funale cereum, aut candelam unam, pluresque habeat, quæ ad id pietatis opus officiumque usui sint.

Eadem pene habet Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 14. *cap.* 9. Et *cap.* 10. addit: " Quotquot autem Sacerdotem deferentem hoc venerabile Sacramentum

„ con-

„ concomitantur, omnes, tam eundo, quam redeundo „ à fabulis abstineant; sed pro salute infirmantis, devota „ mente, Dominum Deum deprecentur.

XXII. " Atque ut id fiat cum summa religione, „ populus pro concione moneatur & excitetur, eique „ inculcetur, nos omnibus & singulis Fidelibus um„ bellam hujusmodi deferentibus, vel devote comi„ tantibus *quadraginta dierum indulgentias* impertiri, ait, Antonius Triest Gandensium Antistes in statutis Synodalibus anno 1605. *tit. 6. cap. 6.*

Similes indulgentiæ passim in Decretis Synodalibus & Episcopalibus adducuntur, additque Synodus Namurcensis anno 1604. *tit. 6. cap. 14* quod si qui impediti comitari nequeunt, in domibus suis saltem pro salute corporali & spirituali ipsius ægroti Dominum deprecati fuerint, 20. *dierum indulgentias* habebunt.

XXIII. Adhæc optant Synodi nostræ in omnibus Ecclesiis Parochialibus saltem celebrioribus erigi Confraternitates SS. Sacramenti; quarum Sodales specialiter honori & cultui hujus sanctissimi Sacramenti intendant; atque ipsum Sacramentum quoties ad infirmos defertur, *per se*, vel *per alium*, legitimo impedimento occurrente, devote associent, juxta articulum erectioni hujusmodi Confraternitatis inseri solitum.

Confraternitates hujusmodi in pluribus Ecclesiis Belgicis sub finem præteriti seculi, nec non hoc seculo sunt institutæ & à Sede Apostolica, aut Ordinariis locorum probatæ, ad normam hujusmodi Confraternitatis primitus institutæ in Urbe, (*a*) in Ecclesia Domus Beatæ Mariæ super Minervam Ordinis Fratrum Prædicatorum, quam probavit Paulus III. 1. Julii 1539. Bulla, quæ incipit *Dominus Noster* 20. in Bull. Rom. In hac Bulla articulus de associatione Eucharistiæ deferendæ ad infirmos exprimitur his verbis §. 4. „ Ac quod Rector cujuslibet ex Ecclesiis prædictis (Parochialibus) „ seu illius locum tenens, quoties„ cumque esset necessarium Sacramentum hujusmodi „ alicui infirmo ministrari, & ad illius domum deferri, „ campanam suæ Ecclesiæ certis ictibus pulsari facere „ teneretur, ad hoc ut Confratres vicini Parochiæ „ illius Ecclesiæ se moneri & convocari ad associandum „ Sacramentum ipsum cognoscerent, & per seipsos „ associarent si legitimo impedimento detenti non fo„ rent, alioquin per unum de suis dignioribus fami„ liaribus Sacramentum prædictum ad domum dicti „ infirmi, facibus accensis associari & comitari facere „ tenerentur.

(*a*) Quoties in nostro Autore vox illa (Urbs) sola reperitur, toties Roma intelligi debet: secutus ille est loquendi modum à Romanis & Canonistis usurpatum; qui summum Pontificem vocant Episcopum *Urbis & orbis*, id est Romæ & terræ universæ.

CAPUT V.

De Circumgestatione & expositione Eucharistiæ.

1. *Incertum quo tempore inceperint Processiones cum Venerabili.*
2. *Primis decem seculis ignotæ.*
3. *An aliqua apud Græcos nota sit?*
4. *Non videtur cum solemnitate Corporis Christi incepisse.*
5. *Videtur seculo XIV. sensim invaluisse.*
6. *In quibusdam Ecclesiis citius, in aliis serius recepta.*
7. *Sub initium seculi XV. erat usitata.*
8. *Probat hunc Processionis ritum Synodus Tridentina.*
9. *Episcoporum est has Processiones dirigere.*
10. *Olim extra Missam etiam in Ecclesia Latina Venerabile* palam *populo adorandum non proponebatur.*
11. *Incertum an primitus Venerabile* palam *in processione portaretur.*
12. *Non videtur ante recepta* Ostensoria *palam delatum fuisse.*
13. *Qua ratione ex usu processionum profluxerit publica Venerabilis expositio?*
14. *Ritus hic expositionis licet recentior, non est tamen improbandus.*
15. *Eucharistiam posse adorandam exponi sequitur ex reali Christi præsentia.*
16. *Penes Episcopum est auctoritas hanc expositionem dirigendi.*
17. *Sacra Congregatio declaravit, nec* Exemptos *posse sine licentia Episcopi Eucharistiam* palam *exponere.*
18. *Idem declaravit Clerus Gallicanus.*
19. *Sententia Synodi Catanensis de hac Episcoporum auctoritate.*
20. *Regulares etiam exempti acceptare non possunt fundationes cum onere exponendi Venerabile, nisi accedat licentia Episcopi.*
21. *Cavendum ne nimia expositionis frequentia minuat reverentiam.*
22. *Querela Joannis Gropperi de nimia frequentia; quæ & hodie verificari posset.*
23. *In oratione 40. horarum non semper exponendum Venerabile, & contrarius hodiernus usus an probandus?*
24. *Non exponendum in Ecclesiis, in quibus prævidetur non servanda conveniens reverentia.*
25. *Convenienter & cum decenti ornatu Venerabile exponendum.*
26. *Instruendus populus quo mentis affectu coram Venerabili exposito consistere debeat.*

I. QUANDO in Ecclesia sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publice per plateas solemni pompa circumferri, ipsæque processiones sive supplicationes cum Venerabili frequentari cœperint, valde obscurum & incertum est.

II. Hoc expeditum est, primis decem seculis hujusmodi processiones sive circumgestationes Eucharistiæ fuisse penitus ignotas. Nec publicas processiones istiusmodi cohæsisse cum disciplina antiqua Ecclesiæ, etiam notat Christianus Lupus in Tractatu *De sacris processionibus cap. 2.* " Ista namque disciplina, ait, Sacro„ sanctam Eucharistiam rigidissime abscondebat, non „ Judæis dumtaxat ac Gentilibus, sed etiam Catechu„ menis ac Pœnitentibus.

III. Insuper constat has solemnes processiones cum Venerabili nunquam notas fuisse, nec hodie esse in Ecclesiis Græcorum: unde hujus cæremoniæ seu ritus nulla in eorum Ritualibus mentio occurrit; hoc uno excepto, quod species aliqua Processionis apud illos frequentetur, similis illi quæ apud nos fieri solet in die Parasceves, dum Sacra Hostia pridie consecrata; & in parvo altari ad hoc specialiter adornato reposita, *processionaliter* præcedentibus luminaribus, & Clero populoque comitantibus defertur ad summum altare, ut ibi per Sacerdotem Missam Præsanctificatorum celebrantem sumatur.

Græci enim omnibus diebus Sabbati & Dominicis quadragesimæ per Sacerdotes aut Diaconos ferunt in modum *processionis* ipsa *Præsanctificata* sive hostiam præconsecratam ex parvo Altari, quod *Propositionis* vocant, ad summum Altare: sed Diaconus vel Presbyter illa gestat imposita capiti & longo velo contecta: quemadmodum in Ecclesia Latina in die Parasceves Hostia fertur imposita calici velo contecta & involuta. Præter hanc processionem nulla apud Græcos legitur, in qua Eucharistia vel *occulte* vel *aperte* circumferatur.

IV. Plures credunt, hodiernas cum Venerabili processiones institutas fuisse, & in Ecclesia Latina originem habuisse sub Urbano IV. qui anno 1264. solemnita-

lemnitatem Corporis Christi feriâ V. post octavam Pentecostes celebrandam instituit, aut saltem jam in Ecclesia S. Martini in civitate Leodiensi institutam per omnes Ecclesias celebrari voluit: editâ Bullâ, quæ incipit *Transiturus*; quæ à Joanne XXII. sub nomine Clementis V. in Concilio Viennensi inserta est in lib. 3. Clement. cap. *unico* tit. 16. *De Reliquiis & Veneratione Sanctorum.*

Verùm in Bulla, qua Urbanus, prædictam festivitatem instituit, nulla hujusmodi processionis mentio occurrit. Deinde Urbanus peculiares indulgentias concedit iis, qui vel uni ex horis Canonicis, quas speciatim recenset, interfuerint, nullas tamen concedit iis, qui processioni assistunt. Indicium sanè haud obscurum, processionem tunc temporis nondum notam fuisse.

Deinde S. Thomas, qui dicitur jussu Urbani IV. SS. Sacramenti Officium composuisse, de hac processione non loquitur; cùm tamen de omnibus Officii Divini partibus disserat, hanc utique non prætermissurus, si instituta fuisset: utpote quæ partem Officii Divini nec exiguam nec levis momenti constituisset.

Sed & auctores, qui sub idem tempus de instituta hac solemnitate per Urbanum IV. scripserunt, de processione silent: uti & ipse Urbanus in Bulla, quæ incipit: *Scimus*, inscripta Evæ reclusæ S. Martini Leodiensis; scribit quidem se festivitatem Corporis Christi instituisse; at de institutione Processionis nihil. Extat hæc *tomo* 11. Concil. *col.* 817.

Itaque non apparet institutionem processionis Urbano IV. adscribi posse; neque illam tunc temporis adhuc partem illius solemnitatis constituisse.

V. Verisimile est, eam seculo XIV. paulatim invaluisse; atque non simul in omnibus Ecclesiis; sed in aliquibus citiùs, in aliis seriùs fuisse institutam, ad solemnitatem institutæ festivitatis augendam.

In Concilio Senonensi habito anno 1320. *loco* 1. hæc habentur: " Circa verò *processionem solemnem*, quæ „ dictâ quintâ feriâ fit à Clero & populo in *delatione* „ *dicti Sacramenti* (Corporis & Sanguinis Domini) his „ diebus, cùm quodammodo divina inspiratione intro„ ducta videatur, nihil quoad præsens injungimus, de„ votioni Cleri & populi relinquentes.

VI. Evidens hinc est, eo tempore in Ecclesia Senonensi notam fuisse solemnem processionem Venerabilis Sacramenti, eamdemque in Ecclesia Tornacensi anno 1325. notam fuisse, ex actu Capitulari dictæ Ecclesiæ probat Joannes Baptista Thiers in Dissertatione *De expositione Venerabilis lib.* 2. *cap.* 1. uti & in Ecclesia Carnotensi anno 1330. ex quadam charta ejusdem Ecclesiæ, idipsum ibidem probat.

Quod ergo scribit Donatus Bossius Jurisconsultus Mediolanensis in Chronico ad annum 1492. " Anno „ Domini millesimo quadringentesimo quarto, vige„ sima nona Maii, die Jovis, Corpus Christi *solemniter*, „ ut postea factitatum est, per Papiam urbem circum„ ferri cœptum, „ nequaquam probat tunc in Ecclesia primum hujusmodi circumgestationem inchoatam (uti colligit Genebrardus) sed solummodo, quòd ante illud tempus *Papiæ* instituta non fuisset.

VII. Quidquid sit, processionem cum Venerabili sub initium seculi XV. fuisse usitatam sat innuit Martinus V. in Bulla, quæ incipit: *Ineffabile*, 12. in Bull. Rom. Post duplicatas enim indulgentias, quas Urbanus IV. dederat iis, qui Officio Divino in festo Corporis Christi interessent, subjicit: " Illi præterea, qui processiones, „ in quibus ipsum vivificum Sacramentum dicto festo „ juxta præfatarum Ecclesiarum ritus deferetur, con„ tinuò secuti fuerint, centum dies singulis annis de in„ junctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus.

VIII. Synodus Tridentina de hoc processionum usu tum in Ecclesia Latina recepto & stabilito *Sess.* 13. *cap.* 5. *De Eucharistia*: " Declarat piè & religiosè admodùm „ in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, „ ut singulis annis peculiari quodam & festo die præ„ celsum hoc & Venerabile Sacramentum singulari ve„ neratione ac solemnitate celebraretur, utque in pro„ cessionibus reverenter & honorificè illud per vias, & „ loca publica circumferretur.

IX. Cùm verò hæ *processiones* præcipuè institutæ sint ut debitus honor Venerabili Sacramento exhibeatur; atque populi erga idem Sacramentum devotio magis excitetur, Episcoporum ac Pastorum est invigilare, ne per eam frequentiam populi devotio & reverentia defervescat; nil *processionibus* illis admisceatur, quod debitum cultum hujus Sacramenti imminuat, aut in illius vilipendium tendat, vel oculos Fidelium offendere, vel ab adoratione hujus Sacramenti eorum mentem avocare posset, quemadmodum latiùs *parte* 1. *tit.* 16. *cap.* 9. agendo de auctoritate Episcoporum in dirigendis & inducendis precibus publicis, ostendimus.

X. Unà cum processionum ritu, credunt nonnulli, etiam publicam expositionem Venerabilis solius adorationis causâ originem accepisse. Illud satis compertum, Eucharistiam multis seculis etiam in Ecclesia extra ipsius sumptionem & Missarum solemnia publicè populo ad adorandum expositam non fuisse.

XI. Hoc non proinde compertum est, num in ipsis Processionum initiis, Venerabile Sacramentum ita circumgestaretur, quemadmodum hodie moris est, an verò, quemadmodum in processione diei parasceves fieri solet, velo aliquo coopertum portaretur; quod verisimilius credit Joannes Baptista Thiers in citata Dissertatione; creditque ex primævo illo usu, adhuc in quibusdam Ecclesiis superesse quasdam processiones, in quibus Sacramentum *occultè* sive *contectum* circumfertur: quin asserit necdum elapsos esse 120. annos, à quibus in omnibus Galliæ Ecclesiis, etiam in processione *solemni* Festi Corporis Christi Sacramentum visibiliter delatum sit.

XII. Certum quippe apparet, Sacramentum visibiliter non fuisse delatum ante usum *Ostensoriorum*; hæc verò multò recentiora esse ipsis processionibus omnes agnoscunt: neque eorum mentio reperitur in aliquo Concilio aut Decreto alicujus Pontificis vel Episcopi ante Concilium Coloniense anno 1452. in quo statuitur, " quod deinceps ipsum sanctissimum Sacramen„ tum, nullatenus *visibiliter* in quibuscumque *Monstran-* „ *tiis* ponatur aut deferatur, nisi in Sanctissimo Festo „ Corporis Christi cum suis octavis semel in anno, in „ qualibet civitate aut oppido, seu Parochia, vel ex „ singulari indulto Ordinarii; aut aliàs pro pace aut alia „ necessitate imminente, ex indispositione rempublicam „ prægravante.

Hinc constat, seculo XV. Ostensoriorum sive Monstrantiarum usum, saltem in aliquibus Ecclesiis, repertum fuisse; atque ipsum Sacramentum in illis positum fuisse *visibiliter* in processionibus delatum; sed num eodem tempore etiam extra processiones in altari ad adorandum publicè expositum fuerit, non perinde compertum est.

XIII. Admodum verisimile est, ut notat Joannes Baptista Thiers in citata Dissertatione *pag.* 225. publicam & visibilem Sacramenti expositionem ex ipsius visibili in processione circumgestatione originem sumpsisse.

Cùm enim usus invaluisset, ipsum Sacramentum in plateis & Ecclesiis in processione exponendi; haud inconveniens visum fuit, illud quoque in altari aliove eminentiori loco extra tempus processionis ad adorandum *visibiliter* exponere; idque primùm durante Officio Divino aut ejus aliqua parte in *Festo Corporis Christi*; deinde integro illo die; postmodum per ejus octavam; ac tandem nonnullis aliis diebus & solemnitatibus; atque ita sensim ad modernam disciplinam delapsi sumus.

XIV. Quamquam ergo agnoscere debeamus, ritum hunc publicè ac visibiliter ad adorandum Sacramentum

tum

tum Eucharistiæ exponendi esse recentiorem, illud tamen expeditum est, ritum hunc nihil ipsius Eucharistiæ institutioni, aut fidei Ecclesiæ Catholicæ contrarium continere; imò ejus legitimum usum ex ipsa fide Ecclesiæ probari.

XV. Supposita enim reali ac substantiali præsentiâ Christi in hoc Sacramento, consequens est ipsum non minùs hìc sub speciebus *Panis* & *Vini* jam gloriosum latentem cultu Latriæ adorari posse, quam eum Apostoli viventem & mortalem adoraverunt.

Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 13. *De Eucharistia*, cùm *capite* 4. asseruisset realem præsentiam Christi in Eucharistia, tanquam consequens infert *cap.* 5. " Nul„ lus *itaque* dubitandi locus relinquitur, quin omnes „ Christi fideles pro more in Catholica Ecclesia semper „ recepto *Latriæ* cultum, qui vero Deo debetur, huic „ sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant.

Et Canone 6. ait: " Si quis dixerit in sancto Eucha„ ristiæ Sacramento Christum Unigenitum Dei Filium „ non esse cultu latriæ etiam externo adorandum; at„ que ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, „ neque in processionibus secundùm laudabilem & uni„ versum Ecclesiæ ritum & consuetudinem, solemniter „ circumgestandum, vel *non publicè*, *ut adoretur populo* „ *proponendum*, & ejus adoratores esse idololatras; „ anathema sit.

XVI. Porro sicuti Episcoporum est, publicas Venerabilis Sacramenti circumgestationes aliasque processiones ordinare & dirigere, ut & devotioni populi, & reverentiæ huic Sacramento debitæ subserviant; ita quoque penes Episcopos est auctoritas, hanc publicam Eucharistiæ expositionem ordinare atque dirigere: adeò quidem ut nec Regulares quantumvis exempti, Venerabile sine Ordinarii sive Episcopi licentia, seu alia ex causa quam ab Episcopo probata, in suis Ecclesiis *publicè* exponere queant.

XVII. Hanc Episcoporum auctoritatem non semel probavit S. Congregatio Cardinalium; atque signanter, cùm anno 1644. super publica hac expositione quæstio incidisset inter Archi Episcopum Burdigalensem & Patres Dominicanos, re delatâ ad sacram Congregationem & ritè examinatâ, missum fuit ad Cardinalem Grimaldum Nuntium Apostolicum in Gallia, & per eumdem publicatum Decretum tenoris sequentis; " Con„ gregatio Concilii censuit non licere Regularibus, „ etiam in eorum Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ „ Sacramentum *publicè* adorandum exponere, nisi ex „ *causa publica, quæ probata sit ab Ordinariis.*

XVIII. Conformiter ad hanc declarationem; & ipsam auctoritatem Episcopalem, quâ intendere jubentur Episcopi omnibus, quæ ad populi devotionem ab Ecclesia sunt ordinata, declaravit Clerus Gallicanus anno 1655. *nullos exemptos* sive *seculares* sive *Regulares* posse *exponere palam* SS. Sacramentum, illudve deferre in *publicis processionibus*, nisi in solemnitate SS. Sacramenti aut diebus devotionum extraordinariis pro *publicis* causis indictis & *per Episcopum approbatis*, *obtentâque ejus permissione.* (a)

XIX. Utque plura Synodorum Decreta his consona omittam, anno 1661. Synodus Cataneënsis, cui præsidebat Michael Angelus *Bona dies* Episcopus Cataneënsis quondam totius Ordinis FF. Minorum Generalis, hoc notabile in hac materia Decretum emisit *Sess.* 1. *cap.* 4. *num.* 72. " Regulares quid in *propriis Ecclesiis* „ circa *expositionem* SS. Eucharistiæ facere possint, do„ centur à decisione S. Congregat. ritûs, quam omni„ nò observari præcipimus sub *mulcta interdicti Eccle*„ *siæ*, & *Superiorum suspensionis.* Nimirum ne sine „ speciali Sedis Apostolicæ privilegio, quod *nobis* osten„ dere teneantur, illam exponant absque causa, *quam* „ *approbare ad nos spectat*; & quidem illa *publica* esse „ debet, non verò privata.... Quare Superiores om„ nes Regularium jubemus, intra mensem ab hujus Sy„ nodi publicatione nobis demonstrare, quibus tempo„ ribus Synaxim in populorum conspectu dare hacte„ nus consueverunt velintque imposterum, ut *nos causas* „ *recognoscamus*, & *facultatem litteris obsignatam im*„ *pertiamur*; qui negligentes fuerint, annuam *suspen*„ *sionem* incurrunt à divinis. Declaramus præterea ne„ mini *Regularium* licere extra claustra quacumque oc„ casione, nobis *inscìis* & *non approbantibus* cum Eu„ charistia processionem instituere.

XX. Addit insuper Clerus Gallicanus, fas non esse Ecclesiasticis sive Regularibus sive secularibus, *exemptis* vel non exemptis, se obligare per contractum vel conventionem quamcumque publicè & in aperto exponere Venerabile; aut recipere ullam fundationem eum in finem; nisi ex ordinatione, aut consensu Episcopi Diœcesani. In Actis Cleri Gall. *tomo* 1. *tit.* 2. *cap.* 4. *art.* 22.

Hanc Cleri declarationem & ordinationem ut justam an. 1665. probavit Consilium Sanctius Regis Francorum unà declarans, fas non esse PP. Dominicanis sine licentia Episcopi Eucharistiam in suis Ecclesiis *palam* populo exponere. In causâ Episcopi Trecoriensis contra Dominicanos urbis Morlæi; uti latius refert Thiersius *lib.* 5. *cap.* 10.

XXI. Illud imprimis in hac expositione ab Episcopis & Ecclesiarum Prælatis attendendum, ne ejus frequentia minuat reverentiam.

Hinc Synodus P. I. & II. Mechliniensis volens ut extra Festum Corporis Christi ejusque octavam *rarius* & non nisi in *arduis* causis pacis & *publicæ* necessitatis vel utilitatis Venerabile in processionibus circumferatur, hanc allegat rationem: *Ne nimia frequentia minuat reverentiam.*

Sanctus Carolus in sua Synodo Diœcesana, II. ait: " Sanctissima Eucharistia, ne quavis causâ, sed *publicâ* „ tantummodo, eâque *gravi* exponatur.

Et rursus in instructionibus Sacramentalibus titulo *De exponenda Sacra Eucharistia in oratione quadraginta horarum*, statuit: " Coram Sanctissima Eucharistia ora„ tio 40. horarum in Ecclesiis fiat, ubi Archi-Episco„ pus statuerit, & quando id concesserit. Ne *quavis* „ *causâ* tamen Eucharistia *palam* & apertè exponatur, „ sed *publicâ* tantum eâque *gravi*: aliis verò de causis „ orationem licebit instituere, sed *non Sacramento aper*„ *tè* exposito.

Plura Synodorum atque Episcoporum Decreta, quibus hæc publica Eucharistiæ expositio restringitur ad causam publicam per Episcopum approbandam, adducuntur in sæpius allegata Dissertatione Joannis Baptistæ Thiers *lib.* 2. *cap.* 5. & *sequentibus.*

Inter cætera allegat hic auctor dicto *cap.* 5. querelam Joannis Gropperi Archiepiscopi Coloniensis Consiliarii omnibus ob præclara sua merita notissimi, de frequentiori Eucharistiæ expositione. " Venerabile Sacra„ mentum, ait, in processionibus nimis crebrò circum„ fertur, & populo plus nimio & plerumque *palam* spe„ ctandum exhibetur. Hæc præterquam quod piis & „ Deum timentibus non probentur, hæretici & impro„ bi quique offendicula inde nascentia ad suas hæreses „ & improbitates stabiliendas ac tuendas arripiunt.

Post hæc concludit: " Utinam Deus ea corrigat, „ iisque ut ea corrigant, inspiret, qui ex ratione fun„ ctionis suæ corrigere jure obligantur!

XXII. Si hodie viveret Gropperus, quid non diceret, dum quotidie etiam ex levissimis & privatis causis in omnibus passim Ecclesiis Venerabile exponi videmus; imò ad cujuslibet penè, nescio quam devotionem, Missas votivas cum expositione Venerabilis, modò sat pingue stipendium offeratur, celebrari conspicimus. Ex hac frequentia, quam exigua sit populi in conspectu Venerabilis devotio & reverentia, atque exterior religionis cultus, omnibus notum est.

(a) Huic declarationi adjungi potest, quod Clerus Gallicanus in Comitiis Generalibus ann. 1625. & 1635. decreverat de causis publicis, quæ ad Eucharistiæ expositionem requiruntur.

XXIII.

XXIII. Adhæc, ex præcitatis S. Caroli instructionibus apparet, nequaquam ex mente hujus zelosissimi Præsulis, Sacram Eucharistiam *palam* exponendam esse in omni 40. horarum oratione; quod nec pridem usitatum fuisse in simili oratione, tametsi ex causa *publica* instituta, probat Thiersius *lib.* 3. *cap.* 9.

Hodie verò invaluit, ut nunquam penè in aliqua Ecclesia oratio instituatur, quin unà expositio Venerabilis adjungatur: quo fit, ut frequenter cum magno scandalo, & SS. Sacramenti vilipendio & irreverentia, per majorem diei partem Venerabile uno alterove præsente, quasi ad ostentationem, expositum maneat: quod haud dubiè sæpius maledictionem pro benedictione in populum attrahere natum est.

XXIV. Præterea, si juxta Synodum Tridentinam in Decreto de *evitandis & observandis in celebratione Missarum*, Sacerdos Missam inchoare nequeat, "nisi priùs, „ qui intersunt, decenter composito corporis habitu, „ declaraverint se mente etiam, ac devoto cordis affectu, „ non solùm corpore adesse, „ quidni & Episcopi iis in Ecclesiis, eoque tempore Eucharistiam palam exponi meritò vetarent, in quibus prævident, & experientiâ notum est eam non esse hominum ad Ecclesias illas convenientium devotionem & reverentiam, quæ tanto Sacramento conveniat: imò multas passim in conspectu Venerabilis insolentias committi; confabulationes, aliaque subinde pejora frequentari.

XXV. Multùm quoque ad excitandam populi devotionem & reverentiam erga Venerabile conducit, quòd exponatur convenienti cultu & ornatu.

In Concilio IV. Mediolanensi, *part.* 2. *cap.* 3. statuit S. Carolus, ut dum Venerabile exponendum est, "Pro„ cessio in exponendo sanctissimo Sacramento per Ec„ clesiam agatur, Litaniis statisque antiphonis, preci„ bus & orationibus, tum cereis accensis: itidemque „ in eo reponendo servetur.

Vult autem ut huic processioni non minùs quàm sex Clerici, licèt ex alia Ecclesia essent advocandi, cum accensis cereis assistant.

" Cerei præterea in altari accensi ad summum de„ cem; minimum verò sex decenti crassitudine, ac lon„ gitudine colluceant.

Hic videmus, etiam in cereorum accensione moderationem voluisse S. Carolum: sciebat enim in similibus ipsum quoque excessum populi devotionem nonnunquam impedire, atque reverentiam imminuere.

Instructio pro Pastoribus civitatis & Diœcesis Leodiensis edita par Antonium Albergatum Nuntium Apostolicum in visitatione Apostolica anno 1613. *pag.* 29. decernit, ut sanctissimum Sacramentum, " debita cum „ reverentia honoretur, nunquam populo adorandum „ exponatur, quin sint accensa ad minùs *sex luminaria* „ circa ipsum; multò enim melius est, ait, ut non ita „ frequenter exponatur, & tunc cum debita reverentia, „ quàm ut frequentiùs & sine debito obsequio, & re„ verentiæ significatione id fiat; ut cum nostra animi „ commotione multis in locis exponi vidimus, & in„ venimus.

Conformia Synodorum & Episcoporum Decreta plurima citat sæpius allegatus Thiersius, *lib.* 5. *cap.* 8.

XXVI. Plurimum ad excitandam populi solidam devotionem valebit, si sedulò instruatur, quomodo & qua de causa Venerabile palàm exponatur: ut nimirum Christus ibidem sub speciebus panis verè & realiter præsens, ut verus Deus pro nobis homo factus, cultu Latriæ adoretur; atque specialis memoria passionis ejus recolatur: majorique quasi fiducia præsente Advocato nostro ad thronum gratiæ accedamus.

TITULUS V.

DE CELEBRATIONE MISSARUM.

CAPUT I.

De varia *Missæ* significatione; nec non Liturgiarum & Cæremoniarum diversitate.

1. *Missa dicitur à missione seu dimissione populi.*
2. *Missa Catechumenorum à dimissione Catechumenorum.*
3. *Missa fidelium à dimissione populi.*
4. *Missa olim in varia significatione etiam accepta.*
5. *Missa hodie sumitur pro integra sacrificii incruenti celebratione.*
6. *Quid de Missa sic accepta habeat Synodus Tridentina & professio fidei?*
7. *Circa dogmata nulla est Ecclesiarum Catholicarum varietas, secus circa ritus.*
8. *Christus simpliciter sacrificium illud celebravit, sicuti in Scriptura est expressum.*
9. *Dedit potestatem Apostolis eorumque successoribus ritus ordinandi & immutandi.*
10. *Hac potestate usa est Ecclesia, dum à* jejunis *Eucharistiam sumi voluit.*
11. *Quo ritu Apostoli Missam celebraverint?*
12. *Refertur ritus Missæ à Justino descriptus.*
13. *Ex descriptione hujus Liturgiæ convincitur falsitas Liturgiarum, quæ sub nomine Apostolorum circumferuntur.*
14. *Pace Ecclesiæ redditâ plures ritus & cæremoniæ additæ fuerunt.*
15. *Unde Ecclesiarum in cæremoniis varietas?*
16. *Mediolanensis Ecclesia speciali Liturgiâ utitur, eamque retineri voluit S. Carolus.*
17. *Hispani singulare officium habuêre, quod* Mozarabicum *dicebatur.*
18. *Quo tempore Hispani, hoc officio abrogato, receperint Romanum; & quid de antiquo supersit?*
19. *Ordo Gallicanus diversus fuit à Romano usque ad tempora Caroli magni.*
20. *Quis fuerit antiquus ille ritus, inquirit Cardinalis Bona.*
21. *Missalia Gallicana evulgavit in suo de Liturgia Gallicana opere Mabillonius; & quid in illo contineatur?*
22. *Ipse ritus Ecclesiæ Romanæ non semper fuit idem.*
23. *Varietas rituum non officit unitati Fidei.*
24. *Unusquisque ritus suæ Ecclesiæ servare debet; nec privatâ auctoritate ab iis recedendum.*
25. *Optandum ut periti cæremoniarum Magistri constituerentur.*
26. *Ex horum ignorantia multa à Patrum antiquitate aliena inducta sunt.*
27. *Quædam ex Missa privata contra ordinem in Missam publicam irrepserunt.*
28. *Multa hodie in cæremoniis habentur pro lege, quæ ex abusu irrepserunt.*
29. *Unde plura in Missis privatis sint obscura?*
30. *Ex mutatione disciplinæ, & Missæ abbreviatione magna in cæremoniis obscuritas & perturbatio orta est.*

I. NOMEN *Missa* esse Latinum derivatum à *missione* sive *dimissione* populi, multis ostendit Cardinalis Bona, *Lib.* 1. *Rer. Liturg. cap.* 1. §. 6. atque ita accipi in Concilio Carthaginensi IV. *Can.* 84. ubi dicitur: " Episcopus nullum prohibeat usque ad „ *Missam* Catechumenorum, neque Hæreticum, ne„ que Judæum, neque Gentilem Ecclesiam ingredi „ & audire verbum Dei. „ Hoc est usque ad *missionem* Catechumenorum, qui post habitum sermonem ante offertorium, clamante Diacono, *Catechumeni recedite*, exibant.

II. Et Augustinus serm. 49. *cap.* 8. *De Verbis Domini*, dum dicit: " Ecce post sermonem fit *Missa* Cate„ chumenorum, manebunt fideles, venietur ad locum „ orationis: „ quid aliud significatum voluit, quàm post sermonem, *missionem* seu dimissionem fieri Catechumenorum.

Unde S Isidorus, *lib.* 6. *De orig. vocum*, *cap.* 16. " *Missa* est tempore Sacrificii, quando Catechumeni „ foras mittuntur, clamante Levitâ: *Si quis Catechume„ nus remansit, exeat foras*: & inde *Missa*, quia Sacra„ mentis Altaris interesse non possunt, qui nondum re„ generati noscuntur.

III. Porrò sicuti *Missa* Catechumenorum dicta fuit à missione sive dimissione Catechumenorum; ita & Missa Fidelium nomen accepit à missione sive dimissione Fidelium, clamante similiter Diacono: *Ite, Missa est.*

Id non obscurè indicatur in Sacramentario S. Gregorii apud Pamelium, ubi descripto Officio feriæ VI. Parasceves, tandem in fine dicitur: *Deinde communicat ipse & omnis Clerus*, & *fiunt* MISSÆ. Ubi quoque ad marginem monet Pamelius: " Ex postrema hac „ clausula colligere est, cur *Missa* nuncupetur, nempe „ à *dimittendo* populo.

Eodem sensu sumitur à Cassiano, dum *cap.* 13. *lib.* 2. *Instit.* ita inscribit: *Quare post Missam nocturnam dormire non oporteat*: id est, post missionem Monachorum à nocturnis Officiis.

IV. Quamvis *Missa* primitus dicta fuerit à *missione* seu dimissione, nihilominus hoc etiam constat, varias fuisse jampridem *Missæ* significationes; neque nomen *Missa* in eadem significatione ubique fuisse acceptum.

Missam pro quovis Ecclesiastico Officio, quod in ædibus sacris peragebatur, interdum sumptam fuisse, præsertim in regulis Monachorum, ostendit Cardinalis Bona, *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 2. *num.* 3. & latiùs Du Cange in Glossario, verbo *Missa*.

Missa quoque Catechumenorum olim accepta fuit & hodie communiter accipitur pro ea parte Liturgiæ, quæ Missam fidelium antecedit: id est, ab introitu usque ad lectionem Evangelii ejusque expositionem inclusivè. Similiter *Missa* Fidelium sæpius appellata ea Liturgiæ pars, quæ sequitur Missam Catechumenorum usque ad finem.

Adhæc *Missa* frequenter sumitur pro festo alicujus Sancti, ut ostendit Du Cange loco citato; notatque verisimiliter inde à Germanis, *Missæ* nomen inditum *nundinis* publicis, quæ ad alicujus Sancti festum vel Ecclesiam celebrari solent. Verbi gratia, *Francofurter-misse*, *Strasburger-misse*, idem valet ac *Francofordienses*, & *Argentoratenses* nundinæ.

V. Denique sumitur *Missa* pro tota Sacrificii divini celebratione, quatenus comprehendit utramque scilicet Catechumenorum & Fidelium Missam: quæ acceptio posterioribus seculis adeò invaluit & hodie communis est, ut recentiores, ait Bona, vix aliam agnoscant hujus nominis significationem. Notatque hinc Theologum magni nominis errandi occasionem accepisse, dum solum nostri temporis usum attendens, quoties apud Cassianum & Benedictum *Missæ* nomen invenit, illud de Sacrificio Missæ intellexit: " ex quo sequeretur (ait „ Bona) pluries in die, imò etiam post prandium, Sa„ crificia olim à Monachis oblata; quia etiam post Ve„ speras & Completorium S. P. Benedictus sua illa phrasi „ utitur: & *Missæ fint*, & *Missæ fiant*. Hoc autem „ errore nihil absurdius.

Interim hoc titulo de Missa tractaturi, eam in hodierna vulgari significatione pro ipsâ Sacrificii divini integra celebratione accipiemus.

VI. De Missa ita sumpta, id est, pro incruento Altaris Sacrificio definivit Synodus Tridentina: " Si quis „ dixerit in Missa non offerri Deo verum & proprium „ sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quàm no„ bis Christum ad manducandum dari; anathema sit.

Item: " Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in „ meam commemorationem, Christum non instituisse „ Apostolos Sacerdotes: aut non ordinasse, ut ipsi alii„ que Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum; „ anathema sit.

VII. Circa hæc dogmata; atque ipsam Sacrificii essentiam unus semper fuit omnium Ecclesiarum, tam Orientalium quàm Occidentalium consensus, uti latè ostendunt Theologi, qui ex professo varietatem horum dogmatum, atque Missæ Sacrificium contra hæreticos nostri temporis adstruxerunt.

At circa ritus & modum peragendi ipsius Sacrificii varia fuit, tam pro temporum, quam locorum diversitate disciplina.

VIII. Neminem latet, Christum Sacrificium illud incruentum in ultima Cœna instituisse, illudque celebrasse eo modo, quem apud tres Evangelistas Matthæum, Marcum & Lucam, nec non in prima Epistola Pauli ad Corinthios descriptum legimus.

IX. Verùm etsi Christus Discipulis præceperit in ipsa institutione Sacrificii, ut quod à se factum fuerat, idem & ipsi deinceps in suam commemorationem facerent; certum tamen est, ipsum Apostolis suis, totique Ecclesiæ, in eorum persona, potestatem auctoritatemque dedisse, ea omnia in augustissimi hujus Mysterii ritibus seu cæremoniis addendi, demendi, immutandi, quæ illius dignitati, & populorum devotioni pro temporum & locorum diversitate, magis congruere judicarent.

De hac Christi intentione ita certus erat Paulus, ut eâ sibi tradita potestate in Corinthiorum Ecclesia uti se posse significet, cum ad eam scribit: *Cætera autem cùm venero disponam.* 1. *Cor. c.* 11. *v.* 34.

X. Persuasum quoque erat Augustino, Ecclesiam accepisse plenam mutandi hos ritus potestatem; eaque usam esse sine temeritate aut arrogantia asserit, quando voluit, Eucharistiam à *jejunis* accipi; quam à Christo Apostolis non jejunis, sed jam sumptâ cœnâ porrectam noverat. " Et ideò (ait) non præcepit, quo dein„ ceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ec„ clesias dispositurus erat, servaret hunc locum. „ *Epist.* 54. §. 8.

XI. Quænam ipsi Apostoli circa modum ritusque peragendi Sacrificii, post Christum addiderint aut immutârint, varia admodum fuit & antiquorum atque recentiorum scriptorum opinio seu potius conjectura.

De Liturgia sive ritu celebrandi incruentum Missæ Sacrificium tempore Apostolorum aut certè eorum, qui ipsis immediatè successerant, & ab ipsis instructi fuerant, nullum apparet luculentius & certius testimonium, quàm illa Liturgiæ descriptio, quamvis breviter contracta, quâ Christianos crudelissimo persecutionis tempore, id est, circa medium seculi secundi usos fuisse testatur, qui eodem tempore vixit, S. Justinus Martyr in *apologia* 2. quam ipse ethnicis Imperatoribus sub idem tempus obtulit. Neque enim credibile est, multas Liturgiæ tempore Justini post Apostolos factas fuisse additiones, aut immutationes; cùm non longo post Apostolica tempora intervallo apologiam scripserit. Is enim à proximis decessoribus suis, ex quibus non pauci Apostolos audierant & viderant, accipere potuit, quæ qualisque fuerit, cui sæpius interfuerant, eorum Liturgia. Deinde per durissima persecutio-

secutionum tempora Christianis non licuit in iis, quæ ab Apostolis acceperant, maxime vero in rebus Liturgicis plurima addere vel immutare. Adde, his primis persecutionum Ecclesiæ temporibus Christianos multo scrupulosius iis inhæsisse, quæ Apostoli scriptis suis, viva voce, exemplo, ac per manus ipsis tradiderant.

XII. Liturgiam sui temporis ita delineat Justinus: *Die Solis*, id est, die Dominica, *omnes qui in oppidis vel agris morantur, conveniunt in eumdem locum:* qui, cum nondum essent ædificata Christianorum templa, vel Ecclesiæ, domus quædam privata esse debebat. Deinde omnibus coactis, *commentaria Apostolorum aut scripta Prophetarum; quantum per tempus licet, leguntur.*

Post lectiones ac " lectore quiescente, Præsidens „ orationem, qua populum instruit, & ad eorum „ quæ pulchra sunt, imitationem adhortatur, habet. „ Tum simul consurgimus omnes, & precationes fundimus; & sicuti jam diximus, finitis precationibus „ nostris, panis offertur & vinum & aqua. Consimiliter Præpositus ipse, quantum potest, vota & „ gratiarum actiones effundit; & populus fauste acclamat, dicens: Amen. Et distributio communicatioque fit eorum, super quibus gratiæ sunt actæ, „ cuique præsenti; absentibus autem per Diaconos „ mittitur.

XIII. Hactenus Liturgia à Justino descripta prout seculo II. à Christianis fiebat: quæ si conferatur cum Liturgiis, quæ sub nomine SS. Jacobi, Matthæi & Marci extant, facile apparebit, eas tam esse à simplicitate Liturgiæ à Justino exhibitæ remotas, ut licet nullum aliud suppeteret argumentum, quo probaretur Liturgias illas non posse Apostolis illis adscribi, hoc unum sufficeret; uti docte ac solide ostendit Vir eruditus Nicolaus Le Nourry Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri, in suo apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum, *Dissertat.* 2. *cap.* 2. §. 10.

XIV. Illud equidem constat, pace Ecclesiæ reddita, ipsa Missarum solemnia sensim majori cum pompa cœpisse celebrari; plurimaque pro temporum ac locorum conditione esse addita & immutata.

XV. Et quidem; quia dispares diversarum Nationum mores & ingenia diversos ritus & cæremonias, ut in politicis, ita & in Ecclesiasticis exigunt, hinc in ritibus magna Ecclesiarum varietas; præsertim quia nullo extante de his Christi vel Apostolorum præcepto, libera potestas Episcopis relicta erat, id sentiendi & decernendi, quod unicuique salva fide magis expediens videbatur.

Quis nescit, quanta sit, & jam pridem fuerit inter Græcos & Latinos in his diversitas; quamque horum Liturgiæ diversæ: quanta rursus inter ipsas Orientales Ecclesias rituum varietas; quemadmodum ostendit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 9.

Fuisse jam pridem etiam in Ecclesia Latina varias Liturgias diversarum gentium ac regnorum, notorium est.

XVI. Quis enim nescit, aliam fuisse & hodie esse Liturgiam Ambrosianam, qua usa jam pridem fuit, & nunc utitur Ecclesia Mediolanensis, à Liturgia Ecclesiæ Romanæ?

Liturgiam hanc Ambrosianam edidit Jacobus Pamelius tomo primo Liturgicorum. Ordinem autem Missæ Ambrosianæ compendiose refert Cardinalis Bona loco citato *cap.* 10. Porro ex ibidem relatis facile videri poterit, quæ hanc inter & Romanam Liturgiam intercedat varietas. S. Carolus veteris Ambrosiani ritus conservandi zelo, in Synodo sua Diœcesana III. *Decreto* 20. statuit: " Ne Sacerdos ullus qui ritu Ambrosiano „ Missæ sacrum facere debet, id (Missam) per quadragesimam *sextis feriis*, ne in Regularium quidem Ecclesiis faciat, etiam vel funeris, vel exequiarum, vel „ alterius cujusvis rei oblata causa. „ Et in Synodo XI. hujus antiquæ consuetudinis hanc reddit rationem: „ quod illa dies plena *mæroris* sit ob *acerbissimam* Christi passionem; Sacrificium vero *spiritualem* populi præ „ se ferat *lætitiam*. „ Tum statuit, " ut illis diebus *Crux* „ in Altari solemni ritu adoranda exponatur, & concio „ de *passione* habeatur.

XVII. Hispaniam pridem distinctum à Romano Officium, sive ritum Missarum habuisse, in confesso est: dictumque fuit Officium illud *Mozarabicum*: quia cum Arabes Hispaniam pene omnem occupassent, Christiani *Mixtarabes*, & corrupto vocabulo *Mozarabes*, id est, mixti cum Arabibus dicti sunt: atque inde Officium eorum *Mozarabicum*.

XVIII. Quo tempore Officium illud compositum fit, incertum est. Nonnulli credunt, S. Isidorum Hispalensem illius auctorem; alii vero cum Cardinale Bona illud esse Isidoro antiquius existimant. Quidquid sit, illud indubitatum est, ritum illum diu in Hispania viguisse, neque ante tempora Gregorii VII. id est seculum XI. ritum Romanum, abrogato Mozarabico, fuisse inductum. Extant ea de re variæ Epistolæ Gregorii VII. è quibus constat, quanta difficultate id tandem hic Pontifex obtinuerit. Et primum quidem à Sancio Rege Navarræ & Arragonum, quem propterea laudat *libro* 1. *Epist.* 63. ac deinde in Regno Castellæ, rem illam promovente Constantia Alphonsi Castellæ Regis uxore, quæ in Gallia enutrita, Romano Officio à tempore Caroli Magni illic recepto assueta erat; qua de causa ipsum Regem laudat *lib.* 9. *Epist.* 2. hæc inter cætera scribens: " Noverit excellentia tua dilectissima, illud „ unum admodum nobis, imo clementiæ divinæ placere, quod in Ecclesiis Regni tui, Matris omnium „ S. Romanæ Ecclesiæ *Ordinem* recipi, & ex antiquo „ more celebrari feceris.

Tunc igitur in Hispania Romana ritus, abrogato Mozarabico, receptus fuit; qui tamen teste Roderico Toletano *lib.* 6. *De rebus Hispaniæ cap.* 26. in aliquibus Monasteriis aliquanto tempore custoditus fuit. Et ne tantæ antiquitatis ritus omnino interiret, Franciscus Ximenius Cardinalis, & Archiepiscopus Toletanus superiori seculo Missale Mozarabicum recudi jussit, instituto Sacerdotum Collegio, à quibus Divina Officia ritu illo usque in hodiernum diem celebrantur in Sacello quod in majori Toletana Ecclesia ædificavit.

Ritum hunc compendiose recitat Cardinalis Bona *cap.* 11. multaque notanda in illo occurrunt. Integram Missam exhibuit Jacobus Pamelius *tomo* 1. Liturgicorum; & Vir eruditus Joannes Mabillonius in appendice probationum ad Liturgias Gallicanas *pag.* 440.

XIX. Ordinem Missæ Gallicanum olim diversum fuisse à Romano, manifestum est ex secunda interrogatione Augustini Anglorum Apostoli proposita S. Gregorio: " Cur, cum una sit fides, sunt Ecclesiarum consuetudines tam diversæ: & *altera* consuetudo Missa„ rum est in *Romana* Ecclesia, atque *altera* in *Galliarum* Ecclesiis tenetur?

Hanc diversitatem minime negans Gregorius, scribit: " Mihi placet, ut sive in Romana, sive in Gallicana, sive in qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod „ plus omnipotenti Deo possit placere, sollicite eligas... „ Non enim pro locis res, sed pro rebus loca nobis „ amanda sunt.

Hunc ritum conservasse Ecclesias Gallicanas usque ad tempora Caroli Magni notat Mabillonius in præfatione ad Libros tres de Liturgia Gallicana; ibidem una inquirens, quæ fuerit hujus mutationis causa.

XX. Quis fuerit antiquus Ordo Gallicanus sollicite inquirere cœpit Cardinalis Bona; ac multa tandem inquisitione facta, notas nonnullas hujus Ordinis ex antiquis Scriptoribus & Canonibus indicavit; atque insuper duo antiqua Missalia, unum Bibliothecæ Vaticanæ, alterum serenissimæ Suecorum Reginæ indicavit; quæ collata cum notis veteris Ordinis Gallicani, pro genuinis antiquis Missalibus, quibus Ecclesia Gallicana ante

ante receptum Ordinem Romanum usu fuit, habenda esse ostendit.

XXI. Hæc duo Missalia integra anno 1683. protulit in lucem Josephus Thomasius Clericorum Regularium in Urbe Presbyter, tertio Missali addito; quod itidem ad priscum Gallicanæ Ecclesiæ ritum pertinere existimavit.

Deinde Vir rerum sacrarum studiosissimus Joannes Mabillonius libros tres composuit & evulgavit anno 1685. *De Liturgia Gallicana*, quorum tertius complectitur prædicta tria Missalia Gallicana à Thomasio jam ante publicata : additis hinc inde eruditis notis. Primum illorum vocat *Gothico-Gallicanum* : eo quod in usu fuerit apud Gallos *Gothorum* imperio subjectos, nempe apud Septimanos vel Novem-populanos. Hoc Missale exaratum fuisse ante annos nongentos, post Cardinalem Bona asserit Mabillonius in prologo ad librum tertium *num.* 4.

Secundum Missale vocatur, *Francorum*; idque præcipue ob mentionem *regni Francorum*, quæ in benedictione Regum non semel occurrit : tertium Missale vocatur, *Gallicanum vetus*.

Multa de antiquitate, ac ordine illorum Missalium discutit in citato prologo Mabillonius, asseritque; in primo scilicet *Gothico*, contineri purum Ordinem Gallicanum : in aliis vero Ordini Gallicano aliqua ex Ordine Romano admixta esse.

Præter tria hæc Missalia exhibet Mabillonius antiquum Ecclesiæ Gallicanæ *Lectionarium*, quod à se repertum dicit in Luxoviensi Benedictinæ Congregationis sancti Vitonis percelebri Monasterio, litteris Franco-Gallicis seu Merowingicis ante annos mille scriptum. Continet vero Lectiones Prophetiarum, Epistolarum, & Evangeliorum per totum annum in Missa, & in aliis majorum solemnitatum Officiis recitandas.

Hoc *Lectionarium* una cum eruditis, ac perquam utilibus notis & observationibus ad ejus antiquitatem demonstrandam, ac usum ejus vindicandum Ecclesiæ Gallicanæ, nec non obscuriora quædam illustranda, & pro veterum rituum notitia simul constituit librum secundum Mabillonii.

In primo libro, postquam de variis Ecclesiæ Latinæ Liturgiis breviter actum est, Gallicanæ indicia, veræque notæ afferuntur, expenduntur, & probantur. Deinde facta ejusdem Liturgiæ Gallicanæ cum Mozarabica comparatione, totam ejus seriem ex Gregorio Turonensi aliisque priscis monumentis eruit & illustrat. Deinde vetus sacræ supellectilis apud Gallos, Ecclesiarumque forma & apparatus describitur. Denique tam in exordio, quam fine libri ostendit ex antiquis Liturgiis Gallicanis, eandem fuisse eo tempore Gallorum de Sacra Eucharistia & Missæ Sacrificio fidem & persuasionem, quæ hodie est.

Evulgavit insuper ipse Mabillonius veterem Codicem sub nomine *Sacramentarii Gallicani* parte 2. tomi 1. Musæi Italici; quem invenisse se scribit in Bibliotheca percelebris & perantiqui Monasterii Bobiensis; eumque scriptum esse asserit ante annos mille, & quidem Litteris majusculis : variisque argumentis contendit, ibi contineri ritum Gallicanum præter Canonem, qui Romanus est: atque inde conjicit, Gallos prius Romanum Canonem, quam integrum Romanum Missæ ritum suscepisse.

Plurima admodum notanda & utilia circa ritus Ecclesiasticos reperiet, qui dictos libros viri eruditi pervolvere voluerit : quibus libri duo Cardinalis Bona *de Rebus Liturgicis* magna quoque eruditione conscripti, addi merito poterunt, ut rituum Ecclesiasticorum plena notitia habeatur.

XXII. Non tantum Ecclesiarum Orientalium, nec non particularium Occidentalium in ritibus & à se invicem & à Romana jam pridem fuit discrepantia; sed nec ipsa Romana Ecclesia eumdem semper ritum retinuit, ut cuilibet notorium erit, si recentiores & hodiernos ritus, cum antiquioribus Missæ Ordinibus Ecclesiæ Romanæ contulerit : & nonnullis in exemplum adductis ostendit Mabillonius in Commentario prævio ad *tomum* 2. *Musæi Italici*, qui veteres Ordines Ecclesiæ Romanæ, cum aliis nonnullis antiquis monumentis eo pertinentibus complectitur.

XXIII. De hac rituum diversitate dici potest, quod jam pridem de variis Ecclesiarum consuetudinibus dixit S. Augustinus *Epist.* 36. ad Casulanum : " In „ his rebus, de quibus nihil certi statuit divina Scrip„ tura, mos populi Dei vel instituta Majorum pro „ Lege tenenda sunt : de quibus si disputare volueri„ mus, & ex aliorum consuetudine alios improbare, „ orietur interminata luctatio.

Item, quod Sanctum Ambrosium in simili materia sibi respondisse refert Augustinus *Epist.* 54. *num.* 3. „ Ad quam forte Ecclesiam veneris, ejus morem serva, „ si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam „ tibi.

XXIV. Itaque singularium Ecclesiarum ritus, atque cæremonialia sive Ritualia servanda sunt; neque Presbyteris aliisve Ecclesiæ Ministris privata auctoritate ritum præscriptum immutare licet; eo etiam prætextu, quod contrarius ritus pristinæ Ecclesiæ disciplinæ esset conformior; videreturque magis ad excitandam populi devotionem, nec non explicanda Mysteria aptior & convenientior.

„ Novæ cæremoniæ nullæ in Ecclesiis recipiantur sine „ Episcopi judicio," ait Synodus P. I. Cameracensis *tit.* De cultu & cæremoniis *cap.* 6.

Similiter Synodus P. II. *tit.* 3. *cap.* 7. " interdicit qui„ busvis Sacerdotibus, ne quidquam in officio Missæ, „ maxime in Canone, etiam prætextu pietatis intermit„ tere, aut novas cæremonias inducere præsumant.

XXV. Et capite primo præceperat, ut " deputent „ quamprimum Episcopi cum suis Capitulis viros ali„ quos in Officio Divino, ac cæremoniis ad illud perti„ nentibus exercitatos, qui imprimis cæremonias ipsas „ scripto mandent, ac etiam dictorum veterum usuum „ repurgationi, & novæ editioni incumbant, quibus „ peractis, non liceat dictis Parochialibus, & in eisdem „ Beneficialibus, etiam privatim uti alio usu quam Ec„ clesiæ Cathedralis.

Optandum ut periti essent cæremoniarum Magistri, qui non tantum modernorum, sed & antiquorum rituum veram ac germanam notitiam haberent.

XXVI. Ut enim recte animadvertit & deplorat harum rerum notitia excellens Joannes Mabillonius in commentario prævio ad *tom.* 2. Musæi Italici *cap.* 21. „ Qui novos sacrorum rituum libros novissimis tempo„ ribus scripserunt, mirum est quantum sibi tribuerint „ in pervertenda venerabili antiquitate, cujus institutio„ nes, nedum institutionum rationes, omnino ignora„ bant. Cumque quod suo tempore fieri cernebant, id „ omnibus retro seculis semper actitatum fuisse autu„ marent, probabiles ut sibi videbantur, receptæ novi„ tatis rationes adinvenerunt, quæ penitus veterum „ sententiis non raro adversantur.

Nonnulla illius exempla ibidem profert Mabillonius; & plura in suo opere *De Rebus Liturgicis* Cardinalis Bona; ac signanter *lib.* 2. *cap.* 7. §. 3.

XXVII. Inter alia observat Bona ibidem quod antiquitus cum Evangelium in ambone legebatur, erantque in templo distincta loca pro viris & mulieribus, Diaconus verteret se adversus meridiem ad partem *virorum* : at nunc se vertat ad aquilonem, partem *mulierum*; eamque mutationem ex Missis privatis ex quodam abusu in Missas publicas irrepsisse notat ex Micrologo *de Eccles. observat. cap.* 9.

XXVIII. Deinde subjicit hoc generale monitum: „ Hinc patet quam verum sit, quod à nobis in hoc tra„ ctatu sæpius inculcatur, multa hodie pro lege haberi „ in his, quæ pertinent, ad Ecclesiasticas observationes, „ quæ sensim ex abusu irrepserunt, quorum originem „ cum

„ cum recentiores ignorarent, varias conantur con„ gruentias, & mysticas rationes invenire, ut sapienter „ instituta vulgo persuadeant. Porro isti, ut scite Hie„ ronymus de Origene dixit, ingenii sui adinventiones „ faciunt Ecclesiæ Sacramenta.

XXIX. Sicuti nonnulla in Missam publicam & solemnem è Missis privatis sensim introducta sunt, quæ nullatenus illis conveniunt; ita quoque non pauci ritus seu cæremoniæ in Missis privatis adhiberi soliti, difficulter intelliguntur, ac ipso Sacrificio parum convenientes videntur, eo quod primitus non pro Missis privatis, sed publicis instituti sint. Uti enim advertit Cardinalis Bona *lib.* 1. *cap.* 23. §. 2. "Ab initio sic sacrificium principa„ liter institutum fuisse, ut publice ac solemniter fie„ ret, Clero & populo adstante, offerente, ac com„ municante, ipse tenor Missæ, & veteris Ecclesiæ „ praxis evincunt.

XXX. Adhæc ritus Missæ eo tempore plerique ordinati præscriptique fuere, quando adhuc populus oblationes suas inter Missarum solemnia solemni ritu offerebat, & quando non tantum spiritualiter, sed etiam Sacramentaliter communicabat: quando item frugum aliorumque benedicendorum benedictiones in ipsa Missa peragebantur: quæ dum partim abolita, partim, tepescente successu temporis populi fervore, ne Missa prolixior esset, ab ea sejuncta fuerunt, magna rituum obscuritas, quin & perturbatio contigit; uti monet Cardinalis Bona *lib.* 2. *cap.* 14. §. 5.

CAPUT II.

De Missa publica sive Parochiali.

1. *Missa publica olim dicta à conventu populi cum suo Pastore.*
2. *Conventus hic unitatem Ecclesiæ repræsentat.*
3. *Qui à Missa publica sive Parochiali se absentabat, ab Ecclesiæ unitate recedere credebatur.*
4. *Nullus alienum Parochianum ad Missarum solemnia recipere potest.*
5. *Ante seculum XIV. de obligatione frequentandi Missam Parochialem dubitatum non legitur.*
6. *Seculo XV. exorta super hac obligatione controversia, declaratum est, populum de jure teneri Missam Parochialem frequentare.*
7. *Synodus Tridentina eandem obligationem supposuit; & Synodi Belgicæ expresserunt.*
8. *Missæ peculiares ita in publico fieri vetantur, ne populus à Missa Parochiali abstrahatur.*
9. *Missæ fundationum & confraternitatum ita celebrandæ, ut per eas à Parochiali non abstrahatur populus.*
10. *Officia in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, & Monasteriis ita ordinanda, ut populus à Parochiali officio non impediatur.*
11. *Missa Parochialis statuta hora semper celebranda.*
12. *Non differenda aut acceleranda ad nutum Nobilium.*
13. *Ut populus magis ad frequentationem Parochiæ excitetur, decretum, ut Parochialis majores campanas habeat.*
14. *Olim etiam juridice contra absentes à Missa Parochiali procedebatur.*
15. *Hodie fere solis monitionibus.*
16. *Missa Parochialis specialiter pro populo offertur.*
17. *Antiquitus instructio populi pars erat Missæ Parochialis.*
18. *Synodus Tridentina vult, ut inter Missarum solemnia fiat Parochorum instructio.*
19. *Hodie in Ecclesiis ruralibus id observatur; atque observari voluit S. Carolus.*
20. *Canones urgentes Missæ frequentationem, una urgent auditionem Verbi Dei in Parochia.*
21. *Potissimum ob concionem in Missa Parochiali habendam ejus frequentatio urgetur.*

I. MISSA publica dicta est jam pridem non à loco; quia & olim in cryptis, abditisque locis agebatur; sed à conventu populi circumstantis, offerentis, & communicantis, ait Cardinalis Bona, *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13. *num.* 3.

De hac Missa loquitur Sanctus Gregorius, *lib.* 4. *Epist.* 43. vetans in Monasteriis Monachorum, "Missas „ *publicas* per Episcopum fieri; ne in servorum Dei „ secessibus occasio præbeatur *popularibus conventibus* „ & simpliciores ex hoc animas plerumque, quod ab„ sit, in scandalum trahat; frequentior quoque introi„ tus mulieribus arceatur.

Et lib. 4. *Epist.* 46. scribit Felici Episcopo Pisaurensi, cum ipsi mandatum esset, ut locum sive Oratorium Monasterii absque Missis *publicis* dedicaret, ad se delatum esse, quod nihilominus *Cathedra* posita Sacra illic *publice* Missarum solemnia celebrentur. "Quod si ve„ rum est (ait Gregorius) his vos hortamur affatibus, ut „ omni excusatione cessante, Cathedram vestram exin„ de amoveri modis omnibus faciatis, nec denuo illic „ Missas *publicas* peragatis.

Similiter *lib.* 2. *indict.* 10. *Epist.* 9. Item *lib.* 7. *indict.* 2. *Epist.* 72. vult Oratorium Monasterii absque Missis *publicis* solemniter consecrari; ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisterium construatur, nec Presbyter constituatur Cardinalis, id est, Parochus, ut ostendimus *part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 1.

II. Hinc haud obscurum est, antiquitus Missas *publicas* dictas fuisse illas, ad quas populus una cum suo Pastore conveniebat.

Cum enim *una* sit Ecclesia Catholica, quæ ex singulis particularibus Ecclesiis coalescit, eodem vivens spiritu, iisdemque sub eodem Pastore communicans Sacramentis; etiam quæque particularis Ecclesia Parochialis *una* est, quæ suo modo generalem illam sanctorum fidelium communionem repræsentat, Pastorem habens proprium, à quo regi debeant membra singula, foveri, ac nutriri, ut *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 1. ostensum est.

III. Itaque vetat S. Gregorius in Oratoriis Monasteriorum Presbyterum *Cardinalem* ordinari, aut Missas *publicas* celebrari, hac quoque inter alias ratione, uti notat eruditus Revisor Operum S. Gregorii in notis ad *Epist.* 9. *lib.* 2. *indict.* 10. quia verebatur, ne per alias Missas extra Matrem Ecclesiam celebratas, distractis populis, *unitas* tam sancta solveretur.

Eadem Sardicensis Concilii *Canone* 15. mens fuisse videtur, dum vult, ut Episcopus, si quando *necesse est*, *eum ruri morari*, accedat ad proximum locum, in quo *Presbyter est*, *ne sine* ECCLESIA *videatur facere diem Dominicum.*

Et Canone 14. dum dicit, in superiore Concilio constitutum fuisse, ut si quis Laïcus in ea, in qua commoratur civitate tres Dominicos dies, id est, per tres septimanas non celebrasset *conventum*, communione privetur; ibidem per *conventum* intelligere conventum populi ad publica Missarum solemnia, ubi una cum suo Presbytero, sive Pastore populus congregatus, quasi *unam* Ecclesiam constituit, communiter tradunt Canonistæ, & expresse supponit S. Carolus in Concilio suo VI. Mediolanensi, ex illo Canone obligationem frequentandi Missam Parochialem adstruens.

Ad hunc quoque Canonem indubie reflexit Synodus VI. *Can.* 80. decernens, "ut si Clericus in Civitate „ agens tribus diebus Dominicis in tribus septimanis „ una non conveniat, deponatur; laïcus vero segrege„ tur.

IV. Huic obligationi ut satisfieret, jam pridem in Concilio Nannetensi cautum fuit *Can.* 1. "Ut Domi„ nicis & Festis diebus Presbyteri antequam Missas ce„ lebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus „ in

„ in Missa sit, qui proprio contempto Presbytero, ibi „ Missam velit audire. Quem si invenerit statim ab „ Ecclesia ejiciant, & ad suam Parochiam redire com„ pellant.

Refertur hoc Decretum apud Gratianum, *caus.* 9. *quæst.* 2. *Can.* 4. ac inde relatum in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 2. *X. De Parochiis*, partem juris communis constituit.

In Concilio Nannetensi *Can.* 5. additur: " ut nullus „ Presbyter alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, „ vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat.

V. Et sane hæc obligatio tam perspicue Sacris Canonibus expressa est, ut ante seculum XIV. aut XV. vix dubitatum fuisse legatur; an de jure tenerentur fideles diebus Dominicis & Festis Missarum solemnibus in propria Parochia interesse. At seculo XIV. & XV, nonnulli Fratrum Mendicantium cœperunt prætendere juri illi, per privilegia Ordinibus illis à nonnullis Pontificibus indulta, esse derogatum.

VI. Ac signanter suscitata fuit hæc controversia sub finem seculi XV. in Germania, ac præsertim in oppido Estingensi Diœcesis Constantiensis, inter Parochos & nonnullos Ecclesiarum Prælatos ab una, & nonnullos Prædicatorum, Minorum & Carmelitarum Ordinum Professores ex altera parte. Controversia delata ad Sixtum IV. qui ex ordine Minorum ad Pontificatum fuerat assumptus, partibus utrimque coram Commissariis auditis, atque rationibus utrimque allegatis mature discussis tandem anno 1478. 17. Junii, Sixtus IV. quæstionem decidit, edita Constitutione quæ incipit, *Vices illius*, relata in Corpore Juris in *Extravag.* 2. *De Treuga & Pace in communibus*, ubi inter alia ordinat: " Ut „ Fratres Mendicantes non prædicent, populos Paro„ chianos non teneri audire Missam in eorum Parochiis „ diebus Festis & Dominicis; cum jure *cautum* sit, illis „ diebus Parochianos *teneri* audire Missam in eorum „ *Parochiali* Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab „ ipsa Ecclesia se absentarent.

Hic notandum, Pontificem nequaquam per hanc Constitutionem jus *novum* voluisse condere; sed simpliciter declarasse; ita de *jure cautum esse*, neque huic juri per privilegia, uti Fratres Mendicantes prætendebant, esse derogatum: ideoque in fine addit, hanc declarationem esse servandam, *non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ac* PRIVILEGIIS *eisdem Fratribus in genere vel in specie concessis.*

VII. Huic juri insistens Synodus Tridentina *Sess.* 22. *Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ*, dicit: " Moneant (locorum Ordinarii) etiam „ eundem populum, ut frequenter ad suas Paro„ chias, saltem diebus Dominicis & majoribus Festis „ accedat.

Synodi Belgicæ passim idipsum urgent; monetque Namurcensis anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 27. " Parochiani, „ etsi vicini alicui Capellæ sub finibus Parochialis ex„ structæ, præcipuis anni Festivitatibus & in Domini„ cis Ecclesiam parochialem frequentare non omit„ tant; qui vero tribus continuis Dominicis ab illa se „ absentaverint, admoneantur primum à suis Pastori„ bus, & si monitionem contempserint, ad nos defe„ rantur. (*a*)

VIII. Et quidem sub nomine S. Augustini legitur apud Gratianum, *Dist.* 1. *De Consecrat. Can.* 52. " Et „ hoc attendendum est, ut Missæ peculiares, quæ per „ dies solemnes à Sacerdotibus fiunt, non ita in publi„ co fiant, ut propter eas populus à *publicis* Missarum „ solemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abstra„ hatur.

Hæc quidem per errorem tribui Augustino; & esse desumpta è Capitulari S. Theodulphi Episcopi Aurelianensis, *cap.* 45. quod circa annum 797. editum fuit, notarunt Correctores Romani, at illud interim constat hic de Missa parochiali agi; atque Missas peculiares vetari in publico fieri, ne ab ea populus abstrahatur.

IX. Concilium Senonense, anno 1528. *cap.* 15. vult ut si quæ Missæ ex tenore fundationis dici debeant die Dominico, *non dicantur, nisi post Missam Parochialem.* „ Deinde monet Episcopos, non facile admittant funda„ tiones Capellarum, quibus ordinatur celebratio Mis„ sæ die Dominica, ea potissimum hora qua populus „ universus convenire debet ad audiendum divina, præ„ ceptaque Dei & Ecclesiæ.

Concilium Rothomagense, anno 1581. *tit. De Curatorum & Parochorum Officiis, num.* 23. hæc decernit. „ Quoniam videmus multos adduci ad præceptorum „ Ecclesiæ & ministrorum ejusdem contemptum, non „ facile admittantur fundationes & erectiones Capella„ rum & fraternitatum, in quibus ordinatur *celebratio* „ *Missæ* Dominico die, *ea potissimum hora*, qua populus „ universus convenire debet ad audiendum divina præ„ cepta Dei & Ecclesiæ. In Missis vero charitatum at„ que aliarum fraternitatum ab antiquo eo die consti„ tutarum, nec aqua nec panis benedicantur: & inter „ illarum Missarum solemnia moneatur, non esse præ„ termittendas Missas Parochiales propter assistentiam „ in ea Missa, quæ ex devotione & consilio celebratur. „ Quisquis vero Presbyter in alia Missa quam Paro„ chiali aquam & panem benedixerit, sit suspensus à „ divinis.

X. Quin in Concilio Turonensi, anno 1583. *cap.* 15. cautum est " ne pretextu divinorum Officiorum, quæ in „ aliis Ecclesiis quam parœcialibus celebrari solent, re„ vocari aut distrahi possint, majorem Missam & Vespe„ ras in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis & Monaste„ riis post parœciale Officium peractum, tantum debe„ re inchoari decernimus. Quod ut fiat commodius, „ Episcopi seu eorum Officiales, ipsis Rectoribus seu „ parœcis certas horas, quibus majorem Missam & Ves„ peras in suis Ecclesiis celebrare teneantur, ita præscri„ bant, ut parœcialibus divinis peractis, ipsi parœciani „ ad Cathedralem & Collegiatas, aliasque Monasterio„ rum Ecclesias, ad divina in his audienda, pro sua de„ votione se transferre valeant.

Conformiter ad hos Canones & Ecclesiastica Decreta anno 1574. declaravit Officialis Metropoliticus Senonensis, Presbytero fas non fuisse, tempore Missæ *Parochialis* in eadem Ecclesia celebrare Missam *privatam*, contradicente Parocho, quam sententiam Parlamentum Parisiense confirmavit; quantumvis allegaretur & probaretur contrarius usus in omnibus Ecclesiis ejusdem civitatis; uti post Renatum Choppinum refert Fevretius De abusu *lib.* 3. *capite* 1.

XI. Insuper ut populus ad Missam Parochialem frequentandam incitetur, decretum est, ut Parochi statuta eaque populo commodiori hora Missam Parochialem diebus præsertim Dominicis & festis celebrent. " In „ omnibus pagis totius Provinciæ Missa *Parochialis* Do„ minicis & festis diebus *certa* & *eadem* hora semper „ fiat, quacumque ratione in contrarium non obstante, „ sub pœna arbitraria; „ ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 12. *cap.* 6.

Hanc horam pro Diœcesi Mechliniensi determinans Synodus Diœcesana anno 1609. *tit.* 11. *cap.* 6. " Man„ dat ut à Festo Paschæ usque ad Festum S. Remigii, seu „ Kalendas Octobris, Missa Parochialis celebretur hora „ octava, vel circiter, à Kalendis vero Octobris usque „ ad Pascha, hora nona.

Eamdem horam per totam Provinciam servari voluit Synodus P. I. Cameracensis titulo, *De Cultu, Cæremo-*

niis

(*a*) Ex dictis concluditur jure tum veteri tum novo teneri fideles interesse Missæ Parochiali diebus Dominicis & Festis; quapropter Clerus Gallicanus in Comitiis quæ Parisiis an. 1655. habita sunt sequens decretum edidit. " Fideles Festis diebus & „ Dominicis, aut saltem ex tribus Dominicis altera, jure te„ nentur sistere se præsentes Missæ Parochiali; ad hujus vero legis „ observationem, adhibitis etiam Ecclesiæ Censuris ab Episcopis „ compelli possunt.

niis & Officio Divino, cap. 15. & innovavit Synodus P. II. *tit.* 3. *cap.* 10. " Eamque uniformiter & exactè per „ totam Provinciam, quacumque in contrarium allega- „ tione non obstante, mandat observari, sub pœna sus- „ pensionis à Divinis ipsis Parochis contravenientibus „ infligenda, nisi fortè superveniente Concionatore ho- „ ram servare nequeant.

XII. Monet Synodus Turonensis, anno 1583. *cap.* 8. ut Missam Parochialem Parochi celebrent hora convenienti; " nec priùs aut tardiùs celebrent hi, quibus in- „ cumbit, etiam Nobilium, aut aliarum personarum „ favore aut precibus, minis seu comminationibus in „ contrarium non prævalituris.

Et Synodus Bituricensis, anno 1584. *tit.* 23. *can.* 8. ait: " Non celebretur Missa Parochialis ad nutum No- „ bilium aut Laïcorum, sed consuetâ & opportunâ „ horâ.

XIII. Eodem motivo, nimirum promovendi officium sive Missam Parochialem, jam pridem constitutum, ut Ecclesia Parochialis plures, easque majores campanas habeat, quarum pulsu populum ad officium convocet: Regularium verò Ecclesiæ, & particularia sacella sive oratoria unam tantùm campanulam habeant. *Extrav. Un. de officio Custodis in Comm.* quam in Concilio Mediolanensi IV. part. 1. tit. *De Campanis*, innovat Sanctus Carolus his verbis: " Parochialis Ecclesia, „ si campanas tres grandiorem scilicet, mediam, & „ minimam habere non possit, saltem duas, ubi fieri „ potest, habeat, easque distincto soni concentu inter „ se rectè consentientes, pro varia divinorum Officio- „ rum, quæ fiunt, ratione & significatione. Simplex Ec- „ clesia, Oratoriumve, unam tantùm campanulam ha- „ beat, ut Joannis XXII. Pontificis Constitutione san- „ citum est.

XIV. Ex his patescit, quanta fuerit solicitudo Pastorum, ut populus ad Missam Parochialem accederet: quin & olim in more fuisse, ut qui à Missa Parochiali abessent, etiam juridicè coram Episcoporum Officialibus puniendi convenirentur, constat ex variis Synodorum Decretis; & signanter ex concordato inito anno 1542. inter Episcopum Cameracensem & Consiliarios Regios Hannoniæ, quo conventum est; quòd " qui „ Missam Parochialem non audient, imposterùm non „ citabuntur, nisi qui absuerint diebus solemnibus, aut „ abesse *consueverint* sine excusatione legitima, unde „ malum exemplum aut scandalum oriatur.

XV. Citatio juridica ob omissam Missam Parochialem hodie fieri non solet; neque censuris mulctisve ad frequentationem populum urgere solent Episcopi; sed monitionibus contenti, populo tum in suis Decretis, tum per Parochos aliosque Concionatores obligationem & fructum inde provenientem proponere consueverunt; conformiter ad Synodum Tridentinam, quæ vult, " ut Episcopi moneant populum, ut frequenter „ ad suas Parochias saltem diebus Dominicis & majo- „ ribus festis, accedant.

XVI. Ut autem faciliùs intelligatur, qua ratione tantopere Missa Parochialis præ cæteris commendata fuerit, ipsiusque frequentationem tantopere urserint, notandum, quòd ipsa Missa Parochialis primariò fit instituta, ut in illa unius particularis Ecclesiæ populus unà cum suo Pastore adunatus, uno animo, unoque spiritu Deum oret atque Sacrificium offerat; atque Parochus specialiter pro populo preces & sacrificium ad Deum dirigat.

XVII. Præterea ex mente Ecclesiæ, in Missa Parochiali non tantùm Evangelium legi aut cantari debet, sed etiam explanari, & à Parocho populus instrui; sive ipsa concio Missæ Parochiali jungi debet.

Veteris enim instituti est; ut mox Evangelio recitato ipsius sequatur explanatio, quam hodie concionem dicimus. " Hic mos (ait Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 7. *n.* 6.) „ nunquam interrupta serie ab initio Ec- „ clesiæ usque ad nostra tempora servatus est, ut proxi- „ mè post Evangelium sermo sive homilia vel tractatus „ ad populum haberetur.

XVIII. Hunc morem non obscurè supposuit Synodus Tridentina *Seß.* 22. *cap.* 8. *De Sacrificio Missæ:* " mandans Pastoribus & singulis curam animarum ge- „ rentibus, ut frequenter inter Missarum celebratio- „ nem vel per se, vel per alios ex iis, quæ in Missa „ leguntur aliquid exponant, atque inter cætera San- „ ctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent, „ diebus præsertim Dominicis & festis.

Atque generaliter *Seß.* 24. *cap.* 7. *de Reform.* præcipit, ut Episcopi curent, ut Parochi " inter Missa- „ rum solemnia ac divinorum celebrationem *sacra elo-* „ *quia* & salutis monita vernaculâ linguâ singulis die- „ bus festis vel solemnibus explanent.

Itaque supposuit Synodus Tridentina, inter *Missarum solemnia* à Parochis *sacra eloquia* populo esse explananda; atque ita conciones Parochiales debere fieri in ipsa Missa Parochiali; ut sicuti lectio Evangelii, ita ejusdem explanatio partem quodammodo Missæ constituat.

XIX. Ita videmus in omnibus Parochiis ruralibus concionem immediatè post Evangelium haberi; idque ut ubique servaretur S. Carolus desiderabat. " Curent „ Episcopi, quod veteris Ecclesiæ instituti est, sermo- „ nem sacramve concionem ubique inter Missarum so- „ lemnia potissimum haberi, sive ab illo eodem Sacer- „ dote, qui Missam tunc celebrat, canitve; sive ab „ alio habeatur. „ Concil. Mediol. IV. parte 1. tit. *De Verbi Dei prædicatione.*

XX. Nequaquam proinde mirum videri debet, in sacris Canonibus atque Pontificum Decretis frequentiùs urgeri obligationem frequentandi Missam Parochialem, quam obligationem audiendi Verbum Dei in Parochia. Cùm enim instructio populi sive explanatio Evangelii juxta Ecclesiæ institutum, esset pars quædam Missæ; urgendo Missam Parochialem etiam urgebatur auditio Verbi Dei in Parochia.

XXI. Unde Episcopi urgentes Missæ Parochialis frequentationem, ejusque utilitatem, eam potissimum ex instructione à Parocho fieri solitâ petunt.

Atque signanter anno 1594. Archi Episcopus Cameracensis & Episcopus Atrebatensis in suis Litteris Pastoralibus declarantes, quòd Fideles ipsis subditi obligarentur & tenerentur audire Missam Parochialem in Dominicis & festis solemnibus, nisi ob legitimam aliquam causam se absentaverint; quodque consuetudo à mille & amplius annis frequentandi Missam Parochialem fuerit custodita magno cum animarum profectu & consolatione, Ecclesiæ disciplinæ manutentione, Ecclesiarum Parochialium decenti ordine & decore, tandem fideles suos alloquentes subjiciunt: " In quibus „ comparentes ultra persolutionem servitii Deo à vo- „ bis debiti, Sancto nimirum Missæ Sacrificio interes- „ sendi, Dei verbo reficimini; insuperque instruimini „ quomodo debeatis vos regulare tam erga vos ipsos, „ familiamque vestram, quàm proximum vestrum: „ annuntiato vobis per Pastorem in particulari, quo- „ modo vos ipsos per totam hebdomadam dirigere de- „ beatis: Quæ festa, jejunia & abstinentiæ sint obser- „ vandæ: Quæ peculiares preces, quæ erga infirmos, „ captivos, aliosque afflictos misericordiæ opera sint „ exercenda; ubi publicationem matrimoniorum in- „ telligitis, quæ de impedimentis respondere possitis, „ & similia multa, quæ vestræ instructioni, & in bo- „ nos Christianos educationi deserviunt.

CAPUT III.

De Missa privata.

1. *Missa privata, quæ hodie dicatur?*
2. *Quæ dicatur solemnis.*
3. *Olim Missa* Legitima *dicebatur, cui aderant offerens & communicans præter Sacerdotem.*
4. *Missa primitus instituta, ut assistentes etiam communicarent; solique communicantes interesse sinebantur.*
5. *Disciplina communicandi quomodo ad solos Altaris Ministros redacta?*
6. *Optat Ecclesia, ut assistentes Missæ Sacrificio etiam Sacramentaliter communicent.*
7. *Parochi meritò allaborant, ut populus volens communicare, intra Missam communicet.*
8. *Ostendendum populo tempus legitimum communicandi esse post Communionem Sacerdotis.*
9. *Orationes specialiter recitantur pro communicantibus in Missa.*
10. *Communio est, quasi pars ipsius Sacrificii.*
11. *Communio in Ecclesiis per XII. secula vix extra Missarum solemnia populo distributa.*
12. *Rituale Romanum hanc disciplinam expressit: ut & S. Carolus.*
13. *Retinetur in omnibus communitatibus Ecclesiasticis.*
14. *Antiquitus præter communicantes requirebatur assistentia populi, ut Missa diceretur* publica.
15. *Seculo IX. invaluerant Missæ privatæ, quæ solitariæ dictæ, & in Monasteriis primum frequentatæ fuerunt.*
16. *Hæ à pluribus Synodis reprobatæ.*
17. *Missæ illæ dicebantur à* solo *Sacerdote, nemine assistente aut ministrante.*
18. *Videntur Veteres voluisse, ut plures assisterent Missæ; & quare?*
19. *Duo Ministri etiam in Missis privatis aliquando requisiti videntur.*
20. *Petrus Damianus* solitarias *Missas propugnavit.*
21. *Ex argumento Damiani consequens videtur solo* jure *positivo Ministrum in Missa requiri.*
22. *Missæ solitariæ hodie prohibitæ; & privatæ hodie justo frequentiores.*
23. *Antiqui Canones volunt adhiberi* Clericum; *quod & functio requirere videtur.*
24. *Synodi Belgicæ idipsum non obscurè requirunt.*
25. *Carolus apertè requisivit.*
26. *Voluit Clericum probatum.*
27. *Insuper requisivit ut ministret in habitu Clericali & decenti; quod & aliæ Synodi requirunt.*
28. *Clericus Missæ assistens non debet aliis intendere.*
29. *Mulieribus vetitum Missæ ministrare, vel ad altare accedere.*
30. *Indignum, quod Missæ assistant pueri etiam immorigeri ac petulantes.*
31. *Sanctitati ac dignitati Sacrificii hic usus repugnat.*
32. *Sacrificium per hujusmodi pueros profanatur.*
33. *Usus hic repugnat Synodi Tridentinæ.*
34. *S. Carolus voluit per Ministrum Missæ incompositos moneri.*
35. *An conveniat Sacerdotem Missam celebrare cum Ministro immorigero & sordido?*
36. *Non convenit ut similis Minister suppleat in Missa vices populi.*
37. *Hic abusus scandalizat Hæreticos, & exiguam de Missæ Sacrificio ideam in Catholicis arguit.*
38. *In hoc abusu patescit, quid possit mala consuetudo.*
39. *Unde hic abusus originem habeat; & quomodo etiam pueris mercenariam de Missa ideam imprimat.*
40. *Episcopi huic abusui abolendo meritò incumbunt.*

I. MISSA privata hodie communiter dicitur illa, quæ fit sine cantu & solemni pompa, à solo Sacerdote, uno alterove ministro Sacerdoti respondente & assistente; sive in publico sive privato loco fiat; sive plures sive pauci vel etiam nulli intersint, aut etiam communicent.

II. Missa verò solemnis prout huic privatæ opponitur, hodie vocatur omnis illa, quæ fit cum cantu & aliquali saltem solemni cæremoniarum apparatu; tametsi etiam pauci assistant, & nemo præter Sacerdotem celebrantem communicet.

Veteres verò, ut Missa diceretur solemnis ac publica, huic exteriori pompæ addebant *frequentiam populi offerentis & communicantis*, ait Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13.

III. Hæcque Missa, cui nimirum populus assistebat, & communicabat, *Legitima* vocabatur. Imò teste Walafrido Strabone *libro de Rebus Eccles. cap.* 22. " Fatendum est, illam esse *Legitimam*, cui intersunt Sacerdos, respondens, offerens, atque communicans; sicut (ait) ipsa compositio precum evidenti ratione demonstrat. (*a*)

IV. Quantum ad *communicantes*. Certum est, Missam primitùs sic institutam; omnesque orationes ita esse ordinatas, ut non tantum Sacerdos, sed & adstantes communicare supponantur; imò antiquitùs soli ferè communicantes Sacrificio Missæ interesse sinebantur.

" Sciendum est (inquit Micrologus *De Eccles. observ. c.* 51.) " juxta antiquos Patres, quòd SOLI *communicantes* divinis Mysteriis *interesse* consueverunt, unde & ante oblationem juxta Canones jubebantur exire Catechumeni, & pœnitentes: videlicet, qui nondum se paraverunt ad communicandum. Hoc quoque ipsa Sacramentorum innuit confectio; in qua Sacerdos *non* pro *sola* sua oblatione & communicatione, sed & aliorum rogat, & maximè in oratione post communionem pro *solis communicantibus* orare videtur. Nec *propriè communio* dici potest, nisi *plures* de eodem Sacrificio participent.

Idipsum pluribus adstruit Cardinalis Bona loco citato; additque *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. *Hanc consuetudinem diu perstitisse evidens est.*

V. Sensim verò defervescente fidelis populi fervore, communio illa quotidiana sub singulis Missis redacta est ad solos sacros Ministros altari assistentes; atque hinc etiamnum hodie (notat Bona *l.* 2. *cap.* 17. *n.* 2.) " In Missa solemni retenta est ab aliquibus Ecclesiis " *communio Ministrorum, quæ Romæ nunc* permanet " in insignioribus Basilicis, & ubi desierat, Apostolicæ " visitationis Decreto *restituta* est. Sapientissimo sane " consilio, ne in desuetudinem abeat *antiquissimus* " Ecclesiæ ritus, sine quo vix possunt intelligi, quæ " in liturgicis orationibus quotidie recitantur.

VI. Quin optandum sit, quemadmodum & Synodus Tridentina optavit, ut fideles Missæ assistentes quotidie etiam sacramentaliter communicarent; atque etiam fatendum sit, orationes & ritus Missæ supponere, plures esse cum Sacerdote communicantes, dubitari nequit: perperam tamen hinc infertur, Sacrificii Missæ integritati quidquam deesse, si excepto Sacrificante nullus communicet; aut Missas, in quibus solus Sacerdos *Sacramentaliter* communicat, illicitas esse; ideòque abrogandas; " siquidem illæ quoque Missæ (ait Synodus Tridentina *Sess.* 22. *de Sacrificio Missæ cap.* 6.) " verè " communes censeri debent: partim quod in eis populus

(*a*) Iste Walafridi Locus ita intelligendus est, quòd ubi desunt Fideles Communicantes, Missa non sit legitima quoad finem secundarium, spiritualem nempe populi Fidelis nutritionem; sed non negat eam tunc esse absolutè legitimam, cùm per eam Deo Cultus supremus exhibeatur, & preces fundantur pro populo, ad quem finem præcipuè institutum fuit Sacrificium.

" *spiritualiter*

spiritualiter communicet: partim verò, quòd à *publico* Ecclesiæ Ministro non pro se tantùm, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur.

VII. Ut tamen ad antiquum morem & ab Ecclesia multis seculis servatum, atque etiam hodie desideratum, pro temporum & populi conditione rediri possit: eatenus saltem ut in Missis solemnibus præsertim Parochialibus, semper aliqui è populo communicarent, Parochi in hoc saltem meritò incumberent, ut Sacra Communio sine rationabili causâ extra Missarum solemnia in Ecclesia non distribueretur; sed postquam Sacerdos communicavit, ipsa quoque Communio populo communicare volenti daretur.

VIII. Neque difficile erit praxim hanc introducere, eamque populo persuadere, si ostendatur, “ tempus legitimum communicandi esse ante ultimam orationem, quæ dicitur *ad complendum:* quia ejus petitio maximè est pro iis, qui communicant, “ uti loquitur Walafridus Strabo loco citato *cap.* 22. Oratio, quæ à Walafrido dicitur *ad complendum*, hodie vocari solet, *Post-Communio*, utpote post Communionem dicenda.

IX. Imprimis itaque populo dicendum, quòd ex mente Ecclesiæ illa oratio specialiter recitetur pro iis, qui communicaverunt; uti & hæc, quam, postquam omnes communicaverunt, dicit Sacerdos sub silentio: *Quod ore sumpsimus, pura mente capiamus, & de munere temporali fiat* Nobis *remedium sempiternum*; quemadmodum monet Rodulphus Decanus Tungrensis, *De Canonum observantia, proposit.* 23. addens: “ Quæ utique orationes non pro his, qui *communicaturi* sunt, sed qui jam *communicaverunt*, juxta proprietatem sui nominis agunt: ergo & *ante ipsas* communicare non negligunt, quicumque earumdem orationum benedictione foveri desiderant.

X. Ulteriùs populo exponendum, quod ipsa *Communio* sive participatio Sacramenti partem quodam modo Sacrificii constituat: ideòque summopere conveniens esse, ut dum unà cum Sacerdote Sacrificium offerunt, etiam unà de Sacrificio *Sacramentaliter* communicando participent.

XI. Hinc indubiè factum, quòd duodecim & ampliùs seculis constanter sit observatum, ut in Ecclesiis sacra Communio extra Missarum solemnia non distribueretur.

Et si fides Morino *lib.* 8. *De Pœnit. cap.* 14. *num.* 2. “ Nec in Ecclesia conservabatur Corpus Christi alium in finem, quàm propter infirmos, una scilicet ex pane consecrato particula. Quocirca sanis non erat extra sacrificii actionem communicandi locus. Consuetudo moderna Corpus Christi propter fidelium communionem reservandi *recens* est, *à Monachis mendicantibus* primùm introducta, deinde ab aliis plerisque usurpata, quæ nondum tamen *Romani ritûs rubricas* expungere potuit.

XII. quod de *rubricis* hic asserit Morinus, verissimum esse evincit *rubrica* Ritualis Romani Pauli V. quæ *titulo de Sacramento Eucharistiæ* hæc præscribit: “ Communio autem populi intra Missam statim post communionem Sacerdotis celebrantis fieri debet, (nisi quando ex *rationabili* causa post Missam sit accipienda) cùm orationes, quæ in Missa post communionem dicuntur, non solùm ad Sacerdotem, sed etiam ad alios communicantes spectent.

Hujus ritûs venerandam antiquitatem, atque utilitatem haud ignorans S. Carolus, in Concilio V. Mediolanensi *part.* 1. *tit.* 9. statuit: “ Hoc institutum quod *antiquissimi* ritûs est, Sacerdos religiosè servet, ut *intra Missarum solemnia*, postquam scilicet Sanguinem ipse sumpserit, fidelibus sacram communionem ministret.

XIII. His addere poterit Parochus, etiam hodie in omnibus Ecclesiasticis Communitatibus ritum illum servari; ut communio præcipuè Conventualis intra Missarum solemnia distribuatur.

XIV. Præter communicantes requirebant insuper antiqui populi frequentiam & assistentiam, ut Missa diceretur solemnis, & publica. Unde Missæ illæ ipsis erant *publicæ*, in quibus unà cum Episcopo aut Pastore populus conveniebat, tametsi etiam sine cantu fierent, quo sensu eas frequenter accepit S. Gregorius, dum vetat in Monasteriis *publicas* Missas eo fine, ne in servorum Dei secessibus occasio præbeatur popularibus conventibus; ut pluribus ostensum capite præcedenti.

Hoc sensu Missæ, quæ in Monasteriis etiam cum cantu & exteriori pompâ, atque circumstante Monachorum conventu fiebant, *privatæ* dicebantur.

XV. At seculo IX. invaluit aliud genus Missæ privatæ: quæ à quibusdam *solitariæ* dictæ fuerunt; eò quòd Sacerdos solus etiam nemine ministrante aut præsente *solitariè & privatim* eas perageret.

Hæ primùm in Monasteriis à Monachis frequentatæ sensim etiam ad Presbyteros seculares transierunt.

XVI. At hæ, ubi primùm invaluerunt, à pluribus improbatæ fuerunt, tanquam primario Missæ instituto, ritibusque Ecclesiasticis parùm consonæ. Concilium Moguntinum anno 813. *Canone* 43. “ Nullus Presbyter, ut nobis videtur, *solus* Missam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet, *Dominus vobiscum*, vel *sursum corda* admonebit habere, & alia multa his similia, cùm alius nemo cum eo sit?

Et fortiùs circa idem tempus Concilium Parisiense VI. *lib.* 1. *cap.* 48. Irrepsit in plerisque locis, partim incuriâ partim avaritiâ reprehensibilis usus, & congruâ emendatione dignus, eò quòd nonnulli Presbyterorum sine Ministris Missarum solemnia frequentent: quod nec verba Domini Salvatoris, quibus mysteria Corporis & Sanguinis sui Discipulis celebranda tradidit; nec Apostoli Pauli documenta declarant; nec etiam in ipsis Actis Apostolorum, si enucleatim legantur, ita fieri debere ullo modo invenitur. Unde conveniendus imò interrogandus nobis videtur hujusmodi Corporis & Sanguinis Domini solitarius consecrator, quibus dicit: *Dominus vobiscum*, & à quo illi respondetur: *Et cum spiritu tuo:* vel pro quibus supplicando Domino inter cætera: *Memento Domine & omnium circumstantium*, cùm nullus circumstet, dicit? Quæ consuetudo, quia Apostolicæ & Ecclesiasticæ auctoritati refragatur, & tanto mysterio quamdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in communi visum est, ut deinceps hujuscemodi usus inhibeatur; provideatque unusquisque Episcoporum, ne in sua Parochia quisquam Presbyterorum, Missam solus celebrare præsumat, & si hanc definitionem superbiendo transgressus fuerit, Canonicæ correctioni subjaceat.

Simile Decretum Concilii Nannetensis refertur apud Yvonem *parte* 3. *cap.* 7. additque: “ Quapropter illa periculosa superstitio, maximè à Monasteriis Monachorum exterminanda est. Provideant autem Prælati, ut Presbyteri in cœnobiis & aliis Ecclesiis *cooperatores* habeant in celebratione Missarum.

XVII. His aliisque Decretis relatis concludit Bona *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 5. “ Rejectæ itaque & reprobatæ fuerunt Missæ *solitariæ*, quæ à solo Sacerdote nemine adstante & respondente dicebantur, hac potissimum ratione, quia absurdum visum est, quòd Sacerdos diceret *Dominus vobiscum, Sursum corda, Gratias agamus*, cùm nullus responderet: aut invitaret ad adorandum dicens *Oremus*, nemine præsente, qui secum oraret; & in Canone memoriam faceret omnium circumstantium, cùm nemo adesset.

Quin si verba prædictorum Canonum, necnon orationes atque ritus Missarum propius attendantur, videntur præcipuè intendisse Patres, ut Missa publicè, *pluribus* assistentibus & circumstantibus diceretur.

XVIII. Et quidem Gratianus Decretum suum scribens seculo XII. *Dist.* 1. *De Consecrat. Canon.* 61. refert Decretum sub nomine Soteris Papæ: “ Hoc quoque

„ statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus ipse tertius habeatur: quia cùm pluraliter ab eo dicitur (*Dominus vobiscum*) & illud in secretis (*Orate pro me*) aptissimè convenit, ut ipsius respondeatur salutationi.

Decretum hoc nonnulli Anacleto Papæ adscribunt, at neutri adscribi posse rectè notavit Bona loco citato: " eò quòd nihil magis alienum à praxi & spiritu illius „ seculi, quam *solitariæ* Missæ celebratio; nec puto, „ ait, voluisse sanctos illos editâ lege tollere abusum, „ qui nonnisi post aliquot secula inter Monachos irrepsit.

XIX. Nihilominus ex supposititio hoc Decreto non obscurum est, aliquos circa tempora illius supposititii Decreti dubitasse num Missa, uno ministro assistente, ritè celebrari posset; quod & Bona ibidem annotavit.

Quin observat Boetius Epo *ad cap.* 5. ✠ *De vita & honest. Cleric. num.* 7. " Sanè nostratibus olim in Sacris „ etiam quotidianis & inferioribus vel secundariis, id „ est non summis, *insolentissimum* fuisset visum, si Sacerdos ullus, absque *duobus* inservientibus & respondentibus (altero ad Altaris cornu dextrum, altero ad „ sinistrum constituto,) celebrasset.

XX. Non tamen defuerunt, qui *solitarias* has Missas propugnarent, atque Sacerdotem tametsi *solus* esset; posse omnia etiam *pluraliter* ad circumstantes dicta veraciter enuntiare. Et præ reliquis B. Petrus Damiani in Opusculo ad Leonem *inclusum* sive Eremitam quod intitulavit *Dominus vobiscum*, quo pluribus ostendere conatur, quòd Sacerdos in Missa possit veraciter dicere *Dominus vobiscum*, aliaque similia; atque sibi etiam respondere, æquè quàm Clericus privatim Horas Canonicas recitans, potest similia pronuntiare, & sibi ipsi respondere.

XXI. Ex quo consequens esset, quòd nisi Decreta positiva obstarent, non minùs liceret Sacerdoti sine Ministro, Missam facere, quàm privatim Horas Canonicas persolvere: quam sequelam ut legitimam non obscurè quoque agnoscit Cardinalis Bona.

XXII. Quidquid sit, hoc certum est Missas has *solitarias*, quæ à solo Sacerdote, nemine præsente aut ministrante, dicebantur, pristinis seculis ignotas fuisse; privatas verò olim rariores quàm hodie; hasque posterioribus seculis nimiùm esse multiplicatas, ut infrà notabitur.

Ad hæc constat, juxta modernam disciplinam ob reverentiam Sacrificii vetitum esse (saltem extra casum necessitatis) sine Ministro seu assistente Missam celebrare; atque ad minus unum requiri ministrum Sacerdoti celebranti assistentem.

XXIII. Cùm autem dubitari nequeat, quin hæc functio, nimirum ministrandi ac respondendi Sacerdoti in Missæ Sacrificio, sapiat aliquo modo conditionem functionis Ecclesiasticæ, tribuatque jus ad ipsum altare accedendi; jam pridem creditum fuit, eam Clericalem esse, solisque Clericis committendam.

Unde antiquus Decreti Gratiani Glossographus commentans *Canonem* 61. *Dist.* 1. *De Consecrat.* ubi dicitur, ut *nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus*, quærit. " Numquid necessarium est, ut sint duo „ *Clerici*, aut numquid duo laïci, aut unus Clericus „ & alter laïcus, aut alter masculus, & alter femina „ sufficerent? „ Respondet: " Satis videtur quòd debent esse *duo Clerici*.

XXIV. Antiqua Statuta Diœcesis Cameracensis renovata in Synodo Diœcesana anno 1550. *tit. De Eucharistia*, habent: *Nullus sine* CLERICO *celebrare præsumat.*

Nonne idipsum Synodi Belgicæ quodam modo supponunt, dum non alia de causa exigunt in Ecclesiarum Parochialium custodibus statum & Tonsuram Clericalem, nisi quod Custodes tanquam Ecclesiæ ministri, teneantur Parocho in celebratione Missarum, & reliquis functionibus pastoralibus assistere & ministrare? uti *parte* 1. *tit.* 4. *cap.* 1. & 2. ostensum fuit.

XXV. Idipsum apertius declaravit S. Carolus, dum statuit in sua Synodo Diœcesana IV. *Decreto* 28. " In „ Missæ etiam sacro, *non laïcus*, sed *Clericus*, qui altari „ ministret, semper adhibeatur.

Deinde subjungit: " In omni igitur Parochiali Ecclesia illum talem Parochus habeat, ut est Provincialibus nostris Conciliis præscriptum.

Nec tantùm in Ecclesiis Parochialibus, sed etiam Capellis & Oratoriis *Clericum*, qui Sacerdoti ministret constitutum esse vult; & nisi similis Clericis fuerit, vetat in iis ab ullo Sacerdote celebrari, *nisi*, ait, *hujus rei facultatem* NOMINATIM SCRIPTO *expressam* A NOBIS *impetrârit.*

XXVI. Sed quia inter Clericos nonnunquam inveniuntur, qui huic sacræ functioni obeundæ aut digni, aut convenientes non sunt, decrevit ipse Carolus ibidem: " Clericus ne Sacerdoti in altare ante ministret, „ quàm in illius ministerii functione ritè instructus sit, „ & ab eo (Magistro cæremoniarum) probatus.

Et paucis interjectis: Nec verò Ecclesiasticus homo, Cantoris, Sacristæ Custodis, *Clerici in Missæ Sacro ministrantis* munus, aliamve Ecclesiasticam functionem in quavis Ecclesia suscipiat; nisi illius uniuscujusque muneris in ea Ecclesia gerendi à nobis facultatem scriptam *quotannis* renovandam, *vita etiam ac moribus à nobis probatus*, impetrârit.

XXVII. Neque ipso Carolo suffecit, ut Minister esset Clericus, atque circa suum ministerium, vitam, moresque probatus; sed insuper voluit, ut vestitu exteriori se tanti ministerii dignum ministrum exhiberet. Unde in Concilio Mediolanensi IV. *part.* 2. *cap.* 10. voluit, ut " Clericus Sacerdoti ministrans semper indutus sit superpelliceo puro & mundo eoque non lacero, neque ulla alia ratione indecenti; si contra fecerit, „ tum ipse, tum Sacrista, tum Ecclesiæ præfectus, tum „ Sacerdos etiam, qui sibi ministrare permiserit, plectatur arbitratu Episcopi.

Similiter Concilium Aquense anno 1585. titulo *De celebratione Missæ*, decernit: " in celebratione Missæ „ Sacerdos ne se conferat ad altare, nisi *Clericum* in decenti habitu, & cum superpelliceo mundo cum manicis, sibi inservientem habuerit. Quibus verò in „ locis propter inopiam Clericus ita commode haberi „ non poterit, caveat, ne celebret absque hujusmodi „ Clerico, nisi facultatem ab Episcopo in scriptis impetraverit.

Synodi Belgicæ injungentes custodibus, ut parati sint quacumque horâ Parocho celebranti, etiam *privatim* assistere in habitu decenti & superpelliceo induti, sat indicant, se quoque desiderare habitum Clericalem & honestum in Ministro Sacrificii. Decreta Synodorum videri possunt superiùs, *tit.* 4.

XXVIII. Sanctus Carolus addidit in Concilio Mediol. VI. " Clericus, qui in Missæ Sacrificio ministrat, „ dum eam functionem obit, ne preces horarias, neque „ aliud quidquam de libro aliove officio recitet; sed toto „ intimæ pietatis studio ad ministerium attentus sit, „ quod tunc piè religiosèque exequi debet. „ Titulo, *quæ ad Missam pertinent.*

XXIX. Si laïcos huic functioni adhibere ægrè tulerint Concilia, multò minùs mulieres adhibendas esse nemo non intelligit.

Scitur jam pridem dictum fuisse, *non oportere mulierem ad altare ingredi*, Canone 44. Laodicæno.

Et seculo V. ad Episcopos Lucaniæ scripsit Gelasius I. " Impatienter audivimus tantum divinarum rerum subiisse despectum, ut *feminæ* sacris Altaribus *ministrare* ferantur. *Epist.* 9. *cap.* 26.

Idipsum prohibet Concilium Nannetense *Can.* 3. idque *secundùm Canonum auctoritatem.* Et seculo XIII. ad Othonem Cardinalem Tusculanum scribit Innocentius

tius IV. " Mulieres autem servire ad altare non audeant, sed ab illius ministerio omnino repellantur. *Epist.* 10. *cap.* 14.

Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 15. *cap.* 2. expresse statuit, ut non permittantur in altari ministrare celebrantibus feminæ, *quantumvis religiosæ.*

Antiqua Decreta Cameracensia in Synodo Diœcesana anno 1550. renovata loco citato " præcipiunt sub " pœna 20. solidorum Parisiensium, ne quis Presby" ter permittat altari, vel circa altare, mulierem insi" stere, dum divina celebrabuntur.

Novissime quoque Synodus Namurcensis sub Wachtendonck *tit.* 6. *cap.* 11. " Inhibet omnibus mulieribus " tempore celebrationis Missæ vel Laudum, quæ cele" brabuntur cum Venerabili Sacramento, se inter sepi" menta vel cancellos altarium illorum sistere propter " reverentiam Sacramenti, ne & Sacerdos celebrans, " aut alias Venerabile tenens, earum aspectu tentetur, " sub pœna publicæ admonitionis aut alia simili.

Plurima sunt & Synodorum & Episcoporum Decreta, quibus inhibetur mulieribus accessus ad altaria, præsertim dum ipsa Divina in illis celebrantur; quæ consequenter ostendunt, omnino alienum à mente illorum esse, ut mulier quæcumque ipsi Sacerdoti celebranti in altari assistat.

XXX. Ostendunt præallegata Decreta, quam indignum sit, ut actioni functionive tam sanctæ ac sublimi in ministrum hodie, non laïcus modo, sed nescio quis vilissimus ac immorigerus puerulus, seu juvenis adhibeatur; quem nec honestiores laïci, imo opifices sibi ministrum adsciscere vellent.

Imo adeo apud plerosque viluit Missæ Sacrificium, ut vel laïcum honestiorem quasi pudeat, sibique quasi dedecori vertat, Sacerdoti in Missæ celebratione ministrare; illudque quodammodo proprium puerorum, aut famulorum credatur.

XXXI. Si sanctitati ac dignitati alicujus actionis merito respondeat sanctitas & dignitas Ministrorum; non obscurum erit colligere, quam alienum sit à sanctitate hujus actionis, admittere pueros seu juvenes, qui, non dico nullam vitæ morumque sanctitatem, sed è contra magnam deformitatem frequenter præ se ferunt.

XXXII. Si sancta sancte sint tractanda; quid indignius, quam in ministrum tam sancti mysterii admittere pueros, qui nullam hujus functionis ideam habentes, omnia quæ agunt, aut dicunt, sine ullo pietatis sensu, aut cordis affectu tanquam psittaci nihil intelligentes, aut alio distracti enuntiant, aut intra dentes sæpe balbutiunt?

XXXIII. Synodus Tridentina non vult à Sacerdote Missam celebrari, " nisi prius, qui intersint decenter composito corporis habitu declaraverint se " mente, ac devoto cordis affectu, non solum corpore " adesse.

Hæc si in assistentibus indifferenter requirat; an minus forsan in ministrante, qui propius Sacerdoti assistit; atque tanquam minister Sacerdotis magis ad Sacrificii oblationem, tanquam actionem concurrit;

XXXIV. Imo S. Carolus vult, ut " cum Sacerdos ad " altare accesserit Sacrificium Missæ facturus, Clericus, " qui tunc illi ministraturus est, ubi alius non sit qui " tunc hoc officium præstare possit, circumspiciat adstan" tes; & si quempiam animadverterit marem vel femi" nam incomposito corporis habitu, vel alias cum inju" ria vel irreverentia sanctissimi illius Sacrificii interesse, " moneat graviter..... Missa vero inchoata, si quid " hujusmodi fiat, hoc idem officium admonendi itidem " ille minister Clericus præstet modeste & graviter." Concil. Mediolanense IV. *parte* 2. *cap.* 10.

Nostro hoc seculo si vixisset Carolus, vidissetque nullum pene nisi pueros aut viliores homines in Missæ administros adhiberi, cavisset profecto hoc monendi officium illis committere; quin potius designasset, qui removendis repellendisque à sacris altaribus hujusmodi immorigeris ac vilibus ministris invigilassent.

XXXV. Quandoquidem ob hujus Sacrificii sanctitatem ac reverentiam Sacerdos ex præscripto Concilii Tridentini Missam celebrare nequeat, nisi prius qui intersunt, externo habitu ostendant, se mente ac devoto cordis affectu adesse, an licitum erit Sacerdoti Missam celebrare priusquam adsit ministraturus, qui externo corporis habitu declarat, se mente, ac devoto cordis affectu adfuturum & ministraturum?

XXXVI. Adhæc, Minister Sacrificii Sacerdoti respondens, vices totius populi supplet; & publici Ecclesiæ Ministri partes agit.

Porro an quidquam indecentius, quam ut nomine Ecclesiæ sive fidelis populi, in actione adeo sublimi deputentur vilissimi quique pueruli, aut juvenes, qui nec quid agatur intelligunt, nec attendunt.

XXXVII. Quis sane infidelium, aut Hæreticorum non putet esse actionem ludicram, aut vilissimam quamdam tragediam, dum videt Sacerdotem, cum nescio, quo immorigero, ac verba vix balbutiente puero, in altari alternatim Psalmum & orationes recitantem; ipsam confessionem facientem, aliaque agentem? Quis unquam infideli aut hæretico persuadebit, ibi actionem sublimissimam, & qua ipsa Religio Christiana sanctiorem aut digniorem non habet, peragi?

XXXVIII. Imo ni abusus hic adeo invaluisset; atque Fidelium fides ob multiplicitatem Missarum circa hujus actionis dignitatem ac sublimitatem pene elanguisset, etiam ipsis Catholicis indubie hic abusus appareret execrandus & intolerabilis, utpote ipsum Sacrificium in summam profanationem ac vilipendium adducens.

XXXIX. Sane si ullibi hic verificatur, quod mala consuetudo sive corruptela, nisi citius eradicetur, in privilegium & jus assumatur, ac pro lege venerari incipiat. *Can.* 3. *Dist.* 8.

Neque hic abusus aliunde, quam ex nimia Missarum privatarum multiplicatione; & mercenario multorum Sacerdotum celebrandi modo originem & incrementum habuisse certum est; atque inde una quasi invaluit, quod sæpius nec pueri illi ad ministrandum haberi queant; ni & ipsi munusculo aliquo alliciantur; imo quidam ex ipsa Missæ assistentia, non secus ac Sacerdotes ex celebratione quæstum aucupentur & sollicite quærant: atque ita ab infantia quasi mercenariam ideam de divinis Officiis & functionibus concipiant.

XL. Episcopi aliique Ecclesiarum Prælati & Pastores facile ex his perspicere poterunt, quam merito totis viribus conentur hunc abusum, ipsi Missæ Sacrificio adeo indignum, & ipsum Sacrificium profanantem & quasi risui hæreticorum exponentem, penitus eradicare; attendentes, " ut non nisi gravissime, & ut " summum quoddam totius Ecclesiæ negotium cele" bretur hoc Sacramentum, neque quilibet etiam nul" lius sensus puerulus ad ministrandum admittatur: " ut loquitur Petrus de Soto, *De Sacrament. Eucharist. lect.* 15.

CAPUT IV.

De Oblationibus populi inter Missarum solemnia.

1. *Oblationum usus antiquus.*
2. *Quis oblationum ritus in Ordine Romano?*
3. *Seculo VI. præcipitur panis & vini oblatio.*
4. *Ex pane oblato Eulogiæ populo distribuebantur; in quarum locum successit Panis benedictus.*
5. *Formula benedicendi Eulogias.*
6. *Panis benedictus sumebatur olim ex pane à populo oblato pro consecratione.*
7. *Hodie pro Pane benedicto offertur specialis panis.*
8. *Hic Panis est symbolum unionis; & non nisi in Missa Parochiali offerendus?*

I. UT populus ad ipsius incruenti Sacrificii oblationem se concurrere amplius ostenderet; atque una cum Sacerdote sacrificium offerre, vetus in Ecclesia Christianorum mos fuit, qui ad Missarum solemnia conveniebant, suam unusquisque partem sacrificii offerret.

Ad hunc ritum non obscure alludit Sanctus Cyprianus *libro De Operibus & Eleemosyna*, dicens: " Locuples & dives es; & Dominicum celebrare te credis, „ quæ in Dominicum sine *Sacrificio* venis, quæ partem „ de *sacrificio*, quod pauper *obtulit*, sumis.

Hæc verba Cypriani expendens vir eruditus Nicolaus Rigaltius, scribit: " Sacrificia dicit eleemosynas in „ usus fidelium collatas. Inter eleemosynas erant *panes* per Eucharistiam *sacrandi*. De panibus autem istis „ quandoque dives parcus & sterilis, hoc est, qui nihil „ contulerat in eleemosynam, sumebat Eucharistiam. „ Quod pudendum esse, ait Cyprianus.

II. Plurima sunt pristini illius moris apud Antiquos testimonia; eumque per plura secula in Ecclesia perdurasse, evincit antiquus Ordo Romanus post tempora Sancti Gregorii conscriptus; in quo legitur. " Transit Sacerdos ad suscipiendas oblationes. Interim Cantores cantant offertorium cum versibus, & populus „ dat oblationes suas, id est, *panem & vinum*, & offerunt cum fanonibus candidis, primo masculi, deinde feminæ. „ In Ordine Romano II. apud Mabillonium *tomo 2. Musæi Italici*, *pag.* 47. notatque *pag.* 554. Fanones hic accipi pro *panno oblongo* ad offerendas, recipiendasve oblationes.

III. Quin & hujus ritus tanta fuit apud Majores nostros religio, ut dum sub finem seculi VI. deprehendissent Patres Concilii Matisconensis II. Christianos nonnullos ad Missarum solemnia accedere, *nullam admoventes hostiam*, decreverint *Can.* 4. " Ut in omnibus „ Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & „ mulieribus offeratur tam *panis* quam *vini*, ut per „ has oblationes, & peccatorum suorum fascibus (*a*) „ careant, & cum Abel, vel cæteris juste offerentibus „ promereantur esse consortes.

IV. Hunc ritum indicare quoque videtur Concilium Nannetense (quod seculo IX. celebratum creditur) *Can.* 9. Pesbytero mandans, ut de oblationibus quæ offeruntur à populo & consecrationi supersunt, partes *incisas* habeat in vase nitido, quas post Missam illis distribuat, qui non communicarunt. Quas particulas Canon *Eulogias* vocat; quarum vices hodie in nonnullis Ecclesiis supplet *panis benedictus*: quem in locum *Eulogiarum* successisse omnes agnoscunt; ut propterea dixerit Honorius Augustodunensis in *Gemma cap.* 47. panem illum vocari *Eulogiam*.

(*a*) *Fascibus*, id est onere vel congerie.

V. Benedicebantur Eulogiæ hac formula, quæ in dicto Canone præscribitur. " Domine sancte, Pater „ omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc „ panem tua sancta & spirituali benedictione, ut sit „ omnibus salus mentis & corporis, atque contra omnes morbos & universas inimicorum insidias tutamentum. Per Dominum nostrum Jesum Christum „ Filium tuum panem vitæ, qui de Cœlo descendit, & „ dat vitam ac salutem mundo, & tecum vivit & regnat, &c.

VI. Præterea ex hoc Canone patet, Eulogias sive panem benedictum olim desumptum esse ex panibus oblatis pro consecratione, quod & apud Græcos servatum fuisse testatur Cabasilas in expositione Liturgiæ *cap. ult.* " Sacrificio peracto, ait, Sacerdos *oblatum* panem, ex quo *sacrum* panem abscidit, in *multa* divisum tradit *fidelibus*: ut qui sanctus sit, eo quod Templo fuerit dedicatus & oblatus. Illi autem cum reverentia suscipiunt, & dextram deosculantur.

VII. Postquam vero hodiernæ illæ graciles & rotundæ hostiæ pro consecratione confici cœperunt, Parochiani, aut unus pro omnibus, *panem* offerre cœperunt, qui per Parochum benedictus, Parochianis inter Missarum solemnia distribuitur in signum communionis; sive ut tesseram, quam Christiani à suo Parocho accipiunt, in signum fraternæ communicationis in fide & charitate.

VIII. Cum autem hæc unio & contesseratio specialiter esse debeat inter fideles unius Parochiæ; utpote unam quasi Ecclesiam constituentes, etiam hoc unitatis & charitatis symbolum in solis Ecclesiis Parochialibus, sub Missa Parochiali distribuendum est. V. Concil. Rothomag. 1581. *tit.* 9. *n.* 23.

IX. Optandum esset, ut nobiles aliique, tum in recipiendo, tum offerendo pane benedicto, meminissent, panem hunc esse *vicarium* sacrosanctæ Eucharistiæ, ideoque à sanctis Patribus appellari ἀντίδωρον, & ita cum humilitate accipiendum, uti monet Franciscus le Roy Antecessor Aurelianensis, in tractatu De Juribus honorificis in Ecclesia *lib.* 1. *cap.* 12.

X. Hic ostendit insuper eodem loco, hujus panis oblationem & acceptionem Juribus honorificis eatenus annumerari, quod nobiles, aliique honoratiores personæ in illius præsentatione & receptione aliqua prærogativa gaudeant; quod & asserit Matthias Marefchal in suo tractatu gallico *Des Droits honorifiques*, *titulo De distributione panis benedicti*; testaturque, " panem benedictum ordinarie præsentari Toparchis, Nobilibus, Officialibus aliisque secundum gradus & officii „ prærogativam; quantumvis rationi magis consonum „ videretur, eum distribui primo occurrenti, quemadmodum sacra Eucharistia distribui solet, cujus hic „ panis est quoddam symbolum. „ Hæc ille.

XI. Occasione prærogativæ nonnunquam quæstiones litesque oriri notat idem Matthias; ac signanter sub initium hujus seculi quæstionem fuisse super præsentatione hujus panis inter uxorem Patroni & Parochianos; illa sustinente sibi privative competere vice sui mariti prærogativam præsentandi panem benedictum; quod & ipsi per tres sententias conformes adjudicatum fuit.

XII. Insuper ex citato Canone Nannetensi constat ipsam Eucharistiam ex pane quem populus offerebat, fuisse confectam, quod & indicat Sacramentarium sancti Gregorii apud Pamelium *pag.* 179. Postquam enim præcepit cantari Offertorium, ait: " Et offeruntur à populo oblationes & *vinum*, è quibus in altari „ ponuntur; ut *sacrentur*.

Item Ordo Romanus loco citato, ait: " Archidiaconus accipiens oblatas ponit tantas super altare, „ quantæ possunt populo sufficere.

XIII. Quin & nonnullæ, quæ etiamnum hodie extant in Missali, orationes *secretæ*, quæ olim dicebantur *super oblata*, hunc morem evidenter supponunt; ac præ cæteris oratio *secreta* dicenda Dominica V. post

Pen-

Pentecosten, his verbis expressa. " Propitiare, Domi- „ ne, supplicationibus nostris: & has *oblationes* fa- „ mulorum famularumque tuarum benignus assume; ut „ quod *singuli* obtulerunt ad honorem, singulis profi- „ ciat *ad salutem*.

XIV. Quo tempore populus desierit panem & vinum in Missa offerre, incertum est. Hoc constat, quod tempore Honorii Augustodunensis moris jam esset, loco panis sive farinæ *denarios* offerri; creditque Honorius, mutationis hujus originem rariori Fidelium communioni adscribendam. " Quia, ait, populo non „ communicante, non erat necesse, panem tam mag- „ num fieri, statutum est, eum in modum *denarios* „ formari; & ut populus pro oblatione farinæ *denarios* „ offerret. „ In Gemma animæ, *cap.* 58.

XV. Addit deinde Honorius: " Qui tamen denarii „ in usum pauperum, qui membra sunt Christi, cede- „ rent, vel in aliquid quod ad hoc sacrificium perti- „ net.

Verum, ut advertit Christianus Lupus *Dissertatione 2. proœmiali ad tomum 3. Schol. in Canones cap.* 11. „ Hæc puritas, quod non esset Apostolicæ legis, & „ quod priorum oblationum emolumentis aut non pos- „ sent, aut nollent privari Sacerdotes, non diu per- „ mansit: uti antea panis & vinum & farina, ita & „ hi denarii illis pedetentim appropriari cœperunt. „ Et hæc fere ubique est hodierna disciplina, ut oblati denarii inter Missarum solemnia ad altare cedant Sacerdoti, nisi alio titulo alteri competere ostendantur: sed de hoc jure latius infra, ubi de Decimis aliisque Ecclesiasticis proventibus agetur.

XVI. Illud hic insuper monet Christianus Lupus, quod, postquam denarii oblati in usum Sacerdotum cedere cœperunt, " hinc ob avitam populi, de Cleri ava- „ ritia & nimiis proventibus calumniam, defecerit „ paulatim etiam denariorum oblatio, contracta fere „ ad solam Missam in exequiis defunctorum. Accedens „ (pergit Lupus) Ecclesiarum, Altarium in eadem „ etiam Ecclesia, Sacerdotum, plurium quotidie in eo- „ dem quoque Altari Missarum multiplicatio istam con- „ tractionem strenue adjuvit.

XVII. Hunc oblationum morem & institutum ab Apostolorum tempore ad nos devolutum; at injuria temporum pene abrogatum, variæ Synodi posterioribus his temporibus restituendum decreverunt: atque præ cæteris Synodus Mediolanensis IV. sub sancto Carolo *parte 2. cap.* 15. declarat: " Oblationum insti- „ tutum quo gravius his temporibus à fidei doctrinæ- „ que Catholicæ hostibus exagitatur, & languescente „ pietatis studio, quo magis à Fidelibus negligitur, „ hoc diligentius servari, atque ad executionis usum, „ ubi intermissum est, revocari convenit, cum præ- „ sertim & ad divinum cultum pertineat, & populis sa- „ lutare sit, ad expiandaque peccata utile.

Postea monet Episcopos, ut omni modo curent: „ ut in solemnitatibus Domini, diebusque Dominicis „ ac Festis item, quos coli, aut præcepti, aut con- „ suetudinis est, omnis Christianus aliquid, prout sua „ quisque *pietate devotioneque maluerit*, Deo offerre „ procuret, idque in Ecclesia vel Cathedrali, cum ad „ Missæ Sacrificium, quod solemniter celebratur, vel „ in Parochiali cum Parocho convenerit.

Quo gratius autem Deo sit quod offerunt, ad præ- „ standum accedant *Fideles intima animi pietate, spi-* „ *rituali hilaritate, sancta charitate, omnique Christia-* „ *næ devotionis testificatione.*

XVIII. Hujus quoque instituti restitutionem multum ursit Synodus Coloniensis, anno 1549. *cap.* 20. declaratque illud pene totum abire cœpisse in desuetudinem, *hominibus piis causam & originem offerendi ad Altare ignorantibus, & impiis cupiditate Sacerdotum usum illum introductum calumniose asserentibus.*

Quapropter præcipit Verbi Divini Concionatoribus, ut populo veritatem rei istius & utilitatem exponant; hortenturque omnes sequi Majorum studia, ut vel exigui munusculi oblatione suam pro rebus à Deo acceptis ostendant gratitudinem.

En primum motivum, quo populus ad hunc ritum excitandus est.

Deinde subjungit alterum motivum: *Quo etiam preces Ecclesiæ in eos conquadrent.* Certum enim est, jam pridem Ecclesiam voluisse specialem in Missa memoriam offerentium fieri; atque plures etiamnum recitari orationes ad offerentes specialiter directas; uti capite sequenti latius ostendetur.

Præterea monet Concionatores, " ut inculcent eis, „ quod Deus non tam ad dona, quam ad voluntatem & „ mentem piorum respiciat: quamquam locupletes & „ divites convenit esse liberaliores, *quo gratitudinis sig-* „ *num de se amplioris præbeant, & testentur se à Deo ad* „ *Dei honorem & cultum, habere quidquid habent.*

Merito hic præmonuit Synodus, ut hæc populo proponantur & inculcentur à Concionatoribus, *illis præsertim, qui de oblationibus populi non participant*, AD CUPIDITATIS SPECIEM TOLLENDAM.

XIX. Denique S. Carolus paternarum traditionum atque Canonicæ disciplinæ zelosissimus conservator, & instaurator, in citato Concilio IV. decrevit: " ab iis „ oblationes ne recipiantur, ut antiquo Canone veti- „ tum est, qui scilicet inter se iniquo animo dissidentes, „ inimicitias exercent, qui usurarii, meretrices, sacri- „ legi, raptores, quive alio nomine publice notorieque „ criminosi sunt.

Canon antiquus, cujus hic meminit S. Carolus, est *Canon* 93. Concilii Carthaginensis IV. relatus apud Gratianum *Dist.* 9. *Can.* 2.

XX. Tametsi optandum esset, ut juxta mentem Ecclesiæ, purioremque ejus disciplinam, hujusmodi notorii & scandalosi peccatores ab altaribus removerentur, nec ad offertorium admitterentur; nihilominus magna prudentia & moderatione opus est, ut Parochi præsertim ac inferiores Presbyteri eam disciplinam, ubi plane abolita est, revocent, meritoque priusquam quidquam attentent, Episcopos, aliosque Superiores consulant; qui & sacris Canonibus ab una parte; & temporum, personarum conditione, aliisque circumstantiis ab altera parte rite expensis, judicent, qualiter expediat, Canonicam hanc disciplinam esse executioni mandandam.

XXI. Neque illud dubium est, quin publici ac notorii peccatores nonnumquam ad offerendum oblationes ad altare admittendi sint; tametsi ad sacram Eucharistiam nullatenus essent recipiendi, imo publice etiam rejiciendi, ob evidens periculum sacrilegii in hac admissione, non item in illa concurrens, nec non ob majus scandalum ex admissione ad sacram Eucharistiam, quam ex admissione ad offerendum verisimiliter oriturum.

CAPUT V.

De Honorario Missæ, & de quibus ejus occasione populus instruendus.

1. *Unde factum est, ut Denarius extra Missam Sacerdoti offerri cœperit?*
2. *Quo tempore hoc cœptum fieri?*
3. *Pecuniaria eleemosyna sæculo IX. nota fuit.*
4. *Ex hac eleemosyna paulatim invaluit, ut laïci voluerint Missas* speciales *pro se celebrari, quod initio vetitum videtur.*
5. *Idipsum erroris arguit Walafridus Strabo.*
6. *Olim arbitrio Sacerdotis relictum, utrum unum pro multis, an* singula *pro* singulis *offerentibus Sacrificia celebraret.*
7. *Hodie prohibitum plura honoraria à pluribus accipere; & uno Sacrificio satisfacere.*

8. *Sacri-*

8. *Sacrificium quod hodie pro offerente Honorarium*, specialiter *offertur*, *pluribus commune est.*
9. *Proponitur dubium circa probibitionem accipiendi plura honoraria pro uno Sacrificio.*
10. *Hodie non minus quam olim, Sacrificium infiniti valoris est.*
11. *Olim offerentes in Missa non petebant* speciales *pro singulis Missas.*
12. *Offerentes Honoraria hodie volunt celebrari pro se* speciales *Missas.*
13. *Sacerdotes ea lege Honoraria accipientes tenentur pro* singulis *Missas* singulas *celebrare.*
14. *Decretum Alexandri VII. in materia Honorarii.*
15. *Resolutio S. Congregationis in eadem materia.*
16. *Decreta Pontificum & resolutiones S. Congregationis infidelitatem & avaritiam Sacerdotum duntaxat feriunt.*
17. *Idipsum seculo XIII. ostendit Archiepiscopus Cantuariensis.*
18. *Conciliatur doctrina Walafridi Strabonis cum censuris Pontificum.*
19. *Non minus hodie quam olim Sacrificium pluribus Missæ assistentibus pro ratione devotionis prodest.*
20. *Honorarium hodiernum est quædam oblationis species, & ita à populo offerendum.*
21. *Monendus est, ne nimium fidat multitudini* Honorariorum.
22. *Ut quis sit particeps Sacrificii, quid requiratur?*
23. *Sacrificium non applicatur pro solo Sacerdotum arbitrio.*
24. *Quæ fuerit occasio eam opinionem imputandi Ecclesiæ?*
25. *Pauperes æque ac divites Sacrificii participes esse possunt.*
26. *Quid operetur specialis Sacerdotis applicatio?*
27. *Plus prodest devote Missæ assistere, quam curare pro se* specialiter *celebrari.*
28. *Ecclesia præcepit Missæ interesse, sed numquam præcepit curari Missas speciales celebrari.*

I. CUM invaluisset vice *panis* & *vini* offerri in Missa *denarios*, idque in usum Sacerdotis celebrantis, tandem visum est, idipsum, quod in Missa offerre licebat, quoque ante vel post Missam offerri posse.

Itaque dum jam sensim oblatio inter Missarum solemnia pene cessasset, atque in Missis præcipue privatis oblatio parum nota esset, tunc qui pro se *specialiter* tanquam *offerente* Missam celebrari, & orari volebat, id oblato *denario* à Sacerdote postulabat, atque hinc ille *denarius*, quem hodie *Honorarium* aut *stipendium* Missæ vocamus.

II. Quo tempore denarii in Missa oblati in usum Sacerdotum cedere cœperint, & quando cessante oblatione in Missa, *denarius* extra Missam Sacerdoti offerri ab his, qui pro se Missam celebrari petebant, incertum est.

Sæpius laudatus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem seculi III. Benedictinorum *num.* 62. fatetur oblationi panis & vini à laicis antiquitus fieri solitæ, successisse eleemosynam pecuniariam Presbytero factam, quam *stipendium* vocant, videturque ipsi id fieri cœptum seculo VIII. saltem in Missis privatis, non tamen ubique passim ante seculum XII.

III. Pecuniariam eleemosynam satis aperte designat Chrodegangus Metensis Episcopus, in regula Canonicorum scripta sub initium seculi IX. *cap.* 32. Et seculo XI. pecuniam in usum Sacerdotis, etiam extra Missarum solemnia, oblatam fuisse testatur Petrus Damiani, *lib.* 5. *Epist.* 15. at hujusmodi *pecuniæ oblatæ admissionem & in Clerico & in Monacho tunc male oluisse*, advertit Christianus Lupus. Vide Dissertationem meam *De pensionibus.*

IV. Hinc factum, (ait Mabillonius,) ut laici ob modicam stipem singulas quique missas sibi arrogarent.

Hunc usum introduci cœptum reprehendere videtur Eugenius Papa II. in Concilio Romano anno 826. *cap.* 17. "Presbyteri nullius blandiantur aut suadeantur sermonibus, ut *non omnium* ad se concurrentium in *quibuslibet* sacris locis oblationes ad Missarum solemnitates recipiant: quia cum mediatores Dei hominumque existant, in exercendis votis relaxandisque peccatis largissimam debent orationem peragere." Idipsum repetit Leo IV. in Synodo Romana.

V. Eodem tempore Walafridus Strabo nascentem ejusmodi morem erroris arguit in libro *De rebus Eccles. cap.* 22. "Sed & in hoc *error non modicus* videtur, quod quidam se non posse aliter *plenam* commemorationem eorum facere pro quibus offerunt, nisi *singulas* oblationes pro *singulis* offerant, vel pro vivis & defunctis non simul æstimant immolandum, cum vere sciamus unum pro omnibus mortuum, unum panem esse & sanguinem, quem universalis Ecclesia offert. Quod si cui placet, pro singulis singulatim offerre: pro solius devotionis amplitudine, & orationum augendarum delectatione id faciat, non autem pro *stulta* opinatione, qua putet unum Dei Sacramentum, non esse generale medicamentum."

VI. His Walafridi Strabonis verbis relatis, ait Cardinalis Bona, *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 8. *num.* 7. "Hactenus ille, cujusque Sacerdotis arbitrio seu devotioni relinquens *unum* pro *multis* offerentibus Sacrificium, aut *singula* pro *singulis* celebrare. Nostrorum vero temporum alia conditio est, alii mores: nec ullus ignorat, quid de hac re ab Apostolica Sede Statutum sit."

Finalibus his verbis indicari, quæ tum sub Urbano VIII. tum Alexandro VII. in hac materia decreta fuere, haud obscurum est.

VII. Et quidem sacra Congregatio Cardinalium super interpretatione Concilii Tridentini, auctoritate Urbani VIII. anno 1625. declaravit: "Ubi pro pluribus Missis, etiam ejusdem qualitatis celebrandis stipendia quantumcumque incongrua & exigua, sive ab una sive à pluribus personis collata fuerunt, aut conferuntur in futurum Sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, Collegiis, Hospitalibus, Societatibus, Monasteriis, Conventibus, Congregationibus, domibus, ac locis piis quibuscumque tam secularibus quam Regularibus, sacra Congregatio sub obtestatione divini judicii mandat ac præcipit, ut absolute tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant; quin imo graviter peccent, & ad restitutionem teneantur."

VIII. Quid igitur? probavitne Urbanus VIII. ita pro uno offerri posse Missæ Sacrificium, ut illi soli & non aliis pluribus prosit; aut pro uno solo, reliquis exclusis, offerri possit, quod *errorem non modicum*, & *opinionem stultam* esse, dixit Walafridus? nequaquam sane. Nec enim minus Sacrificium Missæ hodie, quam olim, etiam illud quod ratione accepti *stipendii* à Sacerdote pro aliquo particulari sub *stricta*, ut vocant, *intentione*, celebratur pro *omnibus fidelibus Christianis, vivis atque defunctis offertur.* Nec minus in Missis illis, quas accepto stipendio, pro aliquo particulari celebrat Sacerdos, quam in aliis *liberæ*, ut ajunt, *intentionis*, à Sacerdote instituitur *memento vivorum & mortuorum*, ubi Sacerdoti liberum manet, non obstante *stricta intentione*, specialem aliquorum memoriam facere; quin ex præscripto Missalis subjicit: *Et omnium circumstantium quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, &c.*

Unde & Synodus Tridentina docens, Missas nullas esse proprie *privatas*; sed omnes censendas esse *communes*,

munes, hanc inter cæteras rationem reddit: "Quod à „ publico Ecclesiæ Ministro non pro se tantum, sed „ pro *omnibus fidelibus*, qui ad corpus Christi perti- „ nent, celebrentur. „ *Sess. 22. De Sacrificio Missæ, cap. 7.*

IX. Cur ergo Sacerdos à pluribus *honorarium* sive *stipendium* accipiendo non satisfacit, *unum* pro omnibus Sacrificium offerendo: quemadmodum olim dum oblatio panis & vini in Missa fieri solebat, uno eodemque Sacrificio pro pluribus offerentibus oblato satisfaciebat? Num forsan qui hodie *specialiter* pro se petunt, *dato stipendio*, Missam celebrari, aliquid plus de Sacrificio participant, quam olim participabant *offerentes* in Missa: vel offerentes plus participabant, si pauci quam si plures offerrent?

X. Sicuti ipsum Sacrificium Missæ semper fuit quantum ex parte Christi primarii offerentis, & Hostiæ oblatæ infiniti valoris; ita semper incertum fuit, quantum ex illo infinito cuique offerenti, aut adstanti applicaretur; quidve ipsa Sacerdotis celebrantis intentio in hac fructus Sacrificii applicatione, ex mero Dei beneplacito dependente, valeret.

XI. Primitus ergo fideles sua munera offerentes, non petebant Missam *specialiter pro se* celebrari; sed sufficere credebant, si Missæ Sacrificio devote conjungerentur; atque una cum Sacerdote ipsum Sacrificium offerrent; divinæ Misericordiæ confidentes, Sacrificii fructum sibi applicandum pro ratione Sacrificii & dispositionis.

XII. At alia est hodierna offerentium *honoraria* sive *stipendialis* Missarum intentio. Hi enim ea mente & conditione *stipendia* offerunt, ut tot Missæ, quot dantur stipendia *specialiter pro se* vel *alio* quem nominant, celebrentur & specialiter applicentur.

XIII. Et licet incertum sit, quid hæc specialis applicatio valeat; imo sub sola intentione *generali* stando *non minus sæpe apud Deum mereatur, quam particularius exigendo*; uti monet Pius Gersonius *tract. De Solicit. Eccles.* nihilominus Sacerdotes *honoraria* ea intentione & lege à Fidelibus oblata accipientes, ipsius quasi justitiæ leges infringerent; suamque avaritiam proderent, si intentioni Fidelium non satisfacerent: hancque solam injustitiam, atque Sacerdotum avaritiam suo Decreto Urbanus VIII. merito jugulavit; nihil de valore Sacrificii pro pluribus oblato; aut de efficacia applicationis ipsius Sacerdotis definiens.

XIV. Eodem imo majori fundamento hanc, quam quorumdam Sacerdotum sordida avaritia & cæca cupiditas parturiverat, opinionem damnavit Alexander VII. anno 1665. "Non est contra justitiam pro plu- „ ribus Sacrificiis stipendium accipere & Sacrificium „ *unum* offerre; neque etiam est contra *fidelitatem*, „ etiamsi promittam, promissione etiam juramento „ firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio „ offeram.

XV. Similiter proposito dubio Sacræ Congregationi: „ An cum Ordinarius præscripserit eleemosynam congruam juxta qualitatem loci, personarum ac tempo- „ rum, Sacerdotes accipientes stipendium minus con- „ gruum, teneantur Missas illis ab offerente præscriptas „ celebrare? Respondit S. Congregatio: *Teneri.*

Item, cum quæsitum esset ab eadem Congregatione; „ An Sacerdotes qui tenentur Missas celebrare ratione „ Beneficii, seu Capellæ, legati aut salarii possint etiam „ manualem eleemosynam pro Missis votivis, aut De- „ functorum, recipere, & unico Missæ Sacrificio utri- „ que oneri satisfacere?

Censuit Congregatio: "Sacerdotes quibus diebus „ tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Ca- „ pellæ, legati, aut salarii, si eleemosynas pro aliis „ etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem „ Missa utrique obligationi satisfacere.

XVI. Hæc aliaque sententiarum monstra, quæ sacrilega Sacerdotum quorumdam aviditas adinvenit, si quis una cum censuris hisce attendat, facile intelliget, Pontificum in censurandis propositionibus mentem duntaxat fuisse, injustitiam & avaritiam Sacerdotum, Fidelibus Laicis imponentium, refrenare.

XVII. Quod & non obscure seculo XIII. (quando Honorarium Missæ jam invaluerat) ostendit Archiepiscopus Cantuariensis anno 1281. in suis Constitutionibus *Can. 2.* decernens: "Nullus plura recipiat annalia „ celebranda, quam habet Socios celebrantes; illo casu „ excepto, in quo procurans suffragia fieri pro Defun- „ cto, *consentit expresse* Defuncti memoriam alii, vel „ aliis copulari. Nec credat celebrans se dicendo Missam unam posse satisfacere pro duobus, pro quo utro- „ que *promisit specialiter* & in solidum celebrare.

XVIII. Quod ergo suo tempore dixit Walafridus, *errorem non modicum, & stultam opinionem* esse illorum, qui prætendebant, non posse satisfieri *pluribus* Offerentibus, nisi pro *singulis singulæ* Missæ celebrarentur: ideo dixit, quia tum temporis nondum invaluerat mos hodiernus dandi stipendium Sacerdoti *ea lege*, ut pro dante *specialiter* Missam celebret, sed oblatio simpliciter fiebat; ea duntaxat conditione, ut in Sacrificio *specialis* commemoratio fieret in ordine Offerentium.

Cum ergo ex parte Offerentium nihil esset, quod ad *singulas* Missas pro *singulis* Offerentibus celebrandas cogeret; nihil quoque impediebat quominus *uno* Sacrificio, quod ex parte Sacrificii est infiniti valoris, omnibus satisfieret. At postquam populus incœpit offerre Honorarium, sive stipendium Sacerdoti, ea lege, ut pro se *specialem* Missam celebret, justitiæ leges refragantur, ut uno Sacrificio, contra fidem, saltem tacite datam, pluribus satisfiat.

XIX. Manet ergo etiam hodie verum, quod Missæ Sacrificium, quantum est ex parte Christi primarii Sacrificantis, & Hostiæ oblatæ, sit infiniti valoris; atque Fidelibus assistentibus cum proportione devotionis & fidei fructus illius communicetur æqualiter, sive pauci, sive multi assistant.

XX. Deinde hoc quoque indubitatum est, hodiernum Missarum *stipendium* esse considerandum, ut voluntariæ cujusdam oblationis speciem; in locum oblationis in Missa primitus fieri solitæ, surrogatam.

Instruendus ergo est populus, ne *honorarium* illud habeat tanquam pretium Sacrificii, sed ut voluntariam oblationem; qua Deum tanquam rerum temporalium auctorem recognoscens, una cum Sacerdote Sacrificium offerre, & ipsius Sacrificii, ac signanter precum quæ pro offerentibus funduntur, particeps esse mereatur.

XXI. Monendus insuper est populus, ne in numero aut magnitudine *honorariorum* nimium confidat; quasi eorum sola oblatione virtutem Sacrificii consequatur: cum non tam ad oblationum magnitudinem, quam offerentis affectum respiciat Deus.

Unde post alios dicit Petrus De Soto De Sacrificio Missæ *Lect. 7.* "intentionem Sacerdotis offerentis & „ applicationem ejus prodesse quidem, sed juxta *dispositionem illorum pro quibus* offertur: Non enim „ quantum celebrans aut intendit, aut vult, consequi- „ tur is pro quo celebrat, sed quantum *sua fides & devotio* digna vel capax est.

XXII. Quapropter Synodus Tridentina *Sess. 22. De Sacrificio Missæ cap. 2.* docens hoc Sacrificium esse vere propitiatorium; per ipsumque fieri, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in tempore opportuno, hanc requirit conditionem: *Si vero corde & recta fide; cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus.*

Et S. Thomas ait: "Hoc Sacrificium, quod est me- „ moriale Dominicæ passionis, non habet effectum nisi „ in illis, qui conjunguntur huic Sacramento per fidem „ & charitatem. „ *3. parte q. 79. art. 7. ad 2.* Et *art. 5.* „ Quamvis hæc oblatio (Sacrificii) ex sui quantitate „ sufficiat

„ sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna; tamen sit „ satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus secundùm qualitatem devotionis, & non „ pro tota pœna.

Populus ergo sæpius monendus, ut potius satagat fidem & charitatem piumque cordis affectum in se excitare, quibus ipsi Sacrificio jungatur, quàm accumulare nummos, quibus multa Sacrificia pro se offerri procuret.

XXIII. Hinc ulteriùs inculcandum populo, falsam omninò esse opinionem, quam per calumniam Ecclesiæ imputant hæretici, & non pauci è Catholicis, si non verbis saltem suo agendi modo probare videntur: quòd " Missam ejusmodi actum externum esse sentiamus, quem Sacerdos suo arbitratu, quibus velit seu „ vivis seu mortuis accommodare queat, etiamsi is nullâ „ fide, nullaque voluntate præditus sit. Qui aliquem „ ex hoc Sacrificio ad se utilitatem redire volunt, ejusmodi sint oportet, qui ad divinam sperent misericordiam, alioqui citra propriam fidem & devotionem „ aliena actio neminem salvum & beatum facere potest, „ & Ecclesia Dei hac suâ Sacrosanctâ victimâ homini „ impio nonnisi hactenus conferre aliquid potest, quàm „ ut precibus illius causâ id agat apud Deum, ut pro „ sua clementia hujusmodi hominum corda convertat.

XXIV. Hæc Michael Episcopus Mersoburgensis *concione* 17. *De Sacrificio Missæ*, apud Georgium Cassandrum in consultatione de articulis religionis ad Imperatores Ferdinandum I. & Maximilianum II *cap.* 24. ibi pluribus ostendit, hanc opinionem falsò Catholicis affingi.

XXV. Ex his quoque facilè intelligent pauperes, se posse non secùs ac divites esse Sacrificii participes; modò ferventi charitate & viva fide Sacrificio jungantur; memores quòd Sacerdos specialiter memoriam agens *omnium circumstantium*, addat: *Quorum tibi fides cognita est & nota devotio.* Quibus rursus evincitur, ut notat Cajetanus, " applicationem hujus Sacrificii non *sola intentione*, sed *devotione* adjunctâ perfici: cujus rei ratio sit, quia in Sacrificiis & oblationibus, *quantitas devotionis* magis pensatur quàm *rei oblatæ*.

XXVI. Quid igitur? Nihil operatur intentio sive applicatio Sacerdotis? Respondet Petrus De Soto loco citato: " Intentio quidem celebrantis, maximè quando „ ille Deo gratus est, multùm prodest, sed nihil determinati tamen haberi potest, nec id opus est inquiri: „ cùm procul dubio magis valeat devotio accedentis. „ Sacerdos verò hanc applicationem applicans (uti loquuntur) isti aut illi, hoc agit, ut eos Deo commendans, ipsi æstimationem valoris relinquat, & „ hoc quidem tam in ipso Sacrificio, quàm in suis, quas „ vel ex Ecclesiæ ordinatione, vel voluntate propria „ Deo fundit, precibus.

XXVII. Inde hanc sine ulla hæsitatione format conclusionem: " Unde non est dubitandum, melius & utilius esse fidelibus, adstare Sacrificio Missæ, & fide & „ devotione illi conjungi, quàm curare ut pro se sæpius „ celebretur.

Et licet Sacerdos etiam pro absentibus orare & Sacrificium offerre queat; nihilominus indubitatum est; & constat ex precibus, quæ tempore Sacrificii dicuntur, Missam specialiter pro circumstantibus, sive præsentibus offerri; ipsosque fideles præsentes unà cum Sacerdote offerre; adeò ut ipse Sacerdos conversus ad populum dicat: *Orate Fratres; ut meum ac* VESTRUM *Sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.*

XXVIII. Hinc Ecclesia à suis primordiis rigidè mandavit fidelibus, diebus Dominicis festisque Missarum solemniis devotè assistere; at nullibi mandavit, ut quis Missam pro se celebrari curet. Neque hactenus ullus unquam asseruit, neque asserere cum aliqua veri specie posset, utilius esse hominibus divitibus, etiam sepositâ lege positivâ, jubere diebus Dominicis & festis Missam pro se celebrari, quam illi devotè assistere.

CAPUT VI.

Quid Sacerdotes in receptione Honorarii servare debeant; & quæ incommoda ex Honorario profluant?

1. *Honorarium accipi debet à Sacerdote ut* oblatio *voluntaria.*
2. *Honoraria habenda sunt ut alia bona Ecclesiastica.*
3. *Indignum est, ut honoraria habeantur ut rerum profanarum pretia.*
4. *Cavendum Sacerdoti, ne de his Honorariis mercari videatur.*
5. *Nihil pro Missis* exigendum.
6. *Synodi Tridentinæ Decretum contra conventiones super Honorariis Missarum.*
7. *Decretum Synodi Mechliniensis contra similes stipulationes.*
8. *A Missæ celebratione abesse debet animus* mercenarius.
9. *Modus agendi aliquorum Sacerdotum indicat Missas ad quæstum celebrari.*
10. *Indicium animi mercenarii in Sacerdotibus.*
11. *Secundum illius indicium.*
12. *Nonnunquam mercenario modo pro ratione stipendii major vel minor est Missæ solemnitas.*
13. *Indecens est, quòd ex Honorariis Missarum Sacerdotes vivere debeant.*
14. *Hinc contingit plures non solo pietatis affectu Missam celebrare.*
15. *Verendum ne hodie plures ex humano affectu ad Altare accedant.*
16. *Plures hodie videntur ordinari Sacerdotes, ut ex Missis victitent.*
17. *Ob Honoraria Sacerdotes facilè se Divitum obsequio cum vilipendio Sacerdotii addicunt.*
18. *Quod remedium contra hos abusus.*
19. *Sanctus Franciscus veritus Missas* quæstuarias, *tantùm unam celebrari voluit.*
20. *Sanctus Ignatius Honoraria accipi noluit.*
21. *Monasteria omne etiam sponte oblatum Honorarium respuentia meritò laudanda.*

I. HODIERNUM Missarum *honorarium* speciem quamdam esse voluntariæ oblationis, atque in locum oblationum successisse capite præcedenti ostendimus; consequenter, sicut Laïci illud tanquam Deo acceptam oblationem Sacerdoti offerre debent, ita quoque illud Sacerdotes non tanquam pretium Missæ, sed ut *voluntariam* oblationem *grato* animo accipere tenentur: unàque ostendere, se velle Deo *voluntariè* sacrificare. " Et „ si quando nihil aut aliquid minus *liberali* animo *honorarii* loco eis donatum fuerit, non in hoc contristentur, miniméque aliquod indignationis dent indicium; „ quin potiùs ut ostendant se magno liberalique animo *gratis* dare quòd gratis acceperunt; ab omni „ cogitatione & desiderio muneris ac *honorarii* se semper contineant; & si quando aliquid accipere cogantur, illud quamvis *exiguum* lætiori lubentiorique „ animo accipiant, quàm paupercula illa vidua æra minuta duo, quæ sola habebat, in gazophylacium „ mittebat. „ Ita Directorium Ecclesiasticæ disciplinæ, Coloniensi præsertim Ecclesiæ accommodatum sub finem decimi sexti seculi per Octavium Frangipanum Mirthum Episcopum Tricaricensem Sedis Apostolicæ per Germaniam inferiorem & Belgarum Provincias Nuntium; nec non per Facultatem Theologicam Lovaniensem approbatum, *lib.* 1. *tit. De Divinis Officiis num.* 53.

II. Hinc consequitur, *honoraria* hæc tanquam Fidelium

Fidelium *oblationes* in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ Deó factas, non secus ac alias oblationes & decimas, bonis Ecclesiasticis esse annumerandas; uti recte docet Boetius Epo apud Duacenses olim SS. Canonum Primarius Antecessor, ad *cap.* 1. ☩ De Testamentis *num.* 80. adeoque falsam esse Doctorum de his *Honorariis* ideam, qui ea *quasi patrimonialibus* Clericorum accensent, atque à proventibus *vere* Ecclesiasticis distinguunt.

III. Pejorem adhuc de *Honorariis* his ideam formant illi, qui asserere non erubescunt, quod *stipendia* Missarum *ad modum pretii rerum habeant medium, infimum & summum*: considerantes sane illa non tanquam *voluntarias* fidelium religiosas oblationes; sed ut quædam profanarum rerum pretia. Quo quid turpius, ne dicam abominabilius cogitari potest!

IV. Cavendum autem Sacerdotibus, ne suo modo agendi, eam se de stipendio sive Honorario Missarum ideam habere ostendant; conventiones directe aut indirecte super hisce Honorariis ineundo.

De qua infami mercatura quorumdam Sacerdotum ita anno 1324. conqueruntur Patres Synodi Toletanæ *Can.* 6. " Multa mentis amaritudine concitamur, gravisque „ doloris aculeus perfodit mentem nostram, intelligentes, quod aliqui Presbyteri detestanda & abominabili „ ambitione cœcati, pro Missis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & super hoc ac si vellent vendere „ rem profanam, *impudenter mercantur*: quandoque „ etiam publice qui eas faciunt celebrari, æstimantes, „ quod ex eorum facto pernicioso vendant gratiam Dei, „ quæ in Sacramento Missæ confertur, vel verius ipsum „ Deum, qui nobis sub specie dicti Sacramenti se exhibet, pecunia posse vendi.

V. Post hæc abominandum hunc abusum ex sordida Sacerdotum avaritia promanantem extirpare volentes, subjungunt: " Verum cum dictum Sacramentum super „ omnia pretiosum, sit *liberaliter* sicut cætera Sacramenta celebrandum: districtius prohibemus, ne aliquis Presbyter pro Missis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; sed *grate* accipiat, „ si aliquid per facientem Missas celebrari oblatum sibi „ *charitative* fuerit, *absque pacto & conventione quacumque*: Qui vero contrarium fecerit, à celebratione Missæ per annum noverit se suspensum, & „ alias pro tam gravi excessu ad arbitrium proprii Episcopi puniendum.

VI. Synodus Tridentina advertens, Sacerdotes cupiditate excœcatos nequaquam à profano illo mercimonio cessare, injunxit Episcopis, ut è medio tollant, quidquid avaritia contra reverentiam Sacrificii Missæ induxit; atque imprimis, " cujusvis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur; nec non importunas atque illiberales „ eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, aliaque hujusmodi quæ à Simoniaca labe, vel „ certe à turpi quæstu non longe absunt, omnino prohibeant. „ In Decreto *De observandis & evitandis in celebratione Missæ.*

VII. Decreto Synodi Tridentinæ satisfacere cupiens Synodus P. I. Mechliniensis *tit. De Decanis cap.* 11. „ Pastoribus & quibuscumque Sacerdotibus inhibet sub „ pœna suspensionis, ne per se vel alium, *directe* vel „ *indirecte stipulentur* pro Missis votivis, ad piorum „ postulationem celebrandis, sed quod eis *sponte* oblatum fuerit, accipiant.

VIII. Dum vero Synodi adeo solicite cavent, ne quæ conventio aut illiberalis eleemosynarum exactio; aliunde turpem quæstum sapiens, occasione celebrationis Missarum interveniat; quid aliud voluerunt, nisi generaliter præcavere, ne Sacrificium Missæ, mercenario & sordido modo à Sacerdotibus tractetur, seu potius profanetur? quod & ipsa ratio clamat; ac dignitas & sanctitas Sacrificii expostulant.

„ Quod si enim fatemur (ait Synodus Trident. loco „ citato) nullum opus adeo sanctum ac divinum à „ Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum Mysterium, quo vivifica illa hostia, qua „ Deo Patri reconciliati sumus, in Altari per Sacerdotes quotidie immolatur; satis etiam apparet, omnem „ operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut „ quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia „ & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur.

IX. Si hodiernum plurimorum Sacerdotum, præsertim tenuioris fortunæ inter Seculares, & inter Regulares, quorum Monasteria hisce Missarum *honorariis* victitant, modum agendi vel leviter attendamus, proh dolor! verendum ne & hodie verissimum sit, quod jam pridem deploravit Alvares Pelagius, *lib.* 2. *De Planctu Ecclesiæ, art.* 5. quod tot dicantur Missæ *quæstuariæ*, ut apud populum vel Clerum Corpus Domini jam vilescat.

Nonne plurimos hodie conspicimus Sacerdotes ad domos mortuarias cursitare, ubi stipendia, præsertim pinguiora se accepturos sperant; non secus atque opifices ac mercenarii quique, operum suorum pinguiores mercedes venantur?

X. Quam paratos & obvios reperies Sacerdotes plurimos ad Missæ Sacrificium quacumque hora, & quocumque loco, tametsi etiam parum opportunis & canonicis, celebrandum, si congruentia ad ipsorum placitum offerantur Honoraria! econtra quam difficiles & refractarios habebis, ut hora & loco quantumvis populo maxime opportunis, & subinde fere necessariis, Missam celebrandam suscipere velint, si Honoraria congrua desint! quasi Sacerdotes ordinati non tam essent ad offerendum Sacrificium tanquam Ministri Ecclesiæ, ad devotionem & ædificationem fidelium, quam ut ex celebratione Missarum sibi comparent *Honoraria* sive stipendia, atque ex iis vivant. Unde similes Sacerdotes parum attendere solent, num celebratio Missarum tempore aut loco magis congruis fiat, modo hoc loco aut tempore celebrando majus Honorarium accipere possint. Quid hæc nisi mercenarium Sacerdotum illorum animum in Missarum celebratione indicant?

XI. Adhæc non paucos conspicimus, tam è Secularibus quam Regularibus, mercenariorum seu opificum more, stipendia Missarum pro mensura laboris & temporis in earum celebratione impendenda taxantes atque commensurantes.

Quid hodie familiarius, quam majora taxari stipendia, dum in hoc illove Altari celebrantur; eo quod ob quamdam devotionem populi erga certam Imaginem vel Sanctum, plura ad illud Altare petantur fieri Sacra? Quo fit ut pluribus Sacerdotibus concurrentibus ad celebrandum, nonnumquam tempore aliquo sit expectandum, ob quam expectandi moram, Sacerdotes illi quasi mercenarii, Missæ celebrationem ampliori stipendio compensatam volunt.

Si Ecclesiæ utilitas postulet, ut certis destinatisque horis Sacra legantur, nonne videmus, quod more mercenariorum majus stipendium requiratur, quam si libertas hora quacumque celebrandi Sacerdotibus illis relinquatur? Quo quid evidentius, in oblatione Sacrificii non tam inspici, quid hic & nunc postulet utilitas Ecclesiæ, quam quid exigat quantitas stipendii.

Si ulterius similes Sacerdotes requirantur, ut ad dissitam aliquam Ecclesiam celebrandi gratia accedant, nonne mox ut quidam bajuli aut nuntii volent stipendium labori itineris, & tempori impendendo præcise esse proportionatum?

XII. Nec hic Sacerdotum sistitur mercenarius animus. Eo enim hodie mercenarius ille taxandi modus devenit, ut ipsa Sacrificii Solemnitas, non jam à Festi solemnitate atque Ecclesiæ præscripto, sed à quantitate stipendii persoluti aut persolvendi desumenda videatur.

Quid hodie frequentius, quam Missæ Sacrificium pro cujusque privato affectu, nulla publica causa aut Festi solemnitate occurrente, solemnissime peragi, modo stipendium pro ratione solemnitatis, more mercenario à Ministris illis taxatum, offeratur? econtra si desit hujusmodi stipendium, occurrat quantumvis magna festivitas, non ritus solemnis, sed ritus simplicior stipendio proportionatus habebitur. Quinimo, in nonnullis Ecclesiis conspicimus, per similes mercenarios Ministros, ipsum ritum ab Ecclesia præscriptum nonnumquam truncari, & fœde mutilari: quia stipendium ipsorum judicio, quo nonnisi stipendium ponderatur, non correspondet labori, quem Sacrificii decantationi cum integro ritu peragendi impendere deberent? O mercimonia!

XIII. Dicet forsan non nemo, quid mirum si honoraria, stipendiave Missarum tam anxie à nonnullis Sacerdotibus quærantur; nec faciles se ad celebrandum, nisi hæc adsint, præbeant; cum vel ipsi, vel ipsorum Conventus majore ex parte ex hisce honorariis stipendiisve vivere cogantur? Haud diffiteor, ita in more positum esse: Sed quis & illud non deploret, imo exhorrescat, ipsum tremendum divinissimumque, atque Religionis nostræ augustissimum Mysterium, eo esse vilitatis redactum, ut ceu quoddam opificium victui quotidiano parando subservire debeat?

Quis ambigat, quin temporalia modo mercenario & sordido facile ex Missarum celebratione sint quæsituri, qui Missæ celebratione tanquam medio ad vitæ necessaria paranda uti coguntur?

XIV. Atque hinc contingit, quod Sacerdotes ex Missarum honorariis victitantes, ex humano potius affectu, aut consuetudine, aut sane ex necessitate vitæ subsidia consequendi, quam devotionis affectu, & Spiritus sancti impulsu quotidie ad Missam celebrandam accedant.

XV. Imo si horum Sacerdotum ratio agendi propius attendatur, verendum ne cum Patribus Synodi Coloniensis anno 1536. *parte 2. capit.* 10. dicere etiam hodie debeamus: "Terret nec immerito, nos sermo „ Dominicus, qui vetat nos sanctum dare canibus, „ & margaritas nostras projicere ante porcos, dum „ quosdam leviculos Sacerdotes, illotis manibus pedi- „ busque, ut in Proverbio est, audacius in hæc sacra- „ tissima Mysteria, quam in profana irrumpere com- „ perimus. Quales sunt, *Qui humano affectu tantum* „ *& potius ex more, quam devotionis ardore* ad Altare „ accedunt, quorum polluta es mens & conscientia, „ quos merito horrendum Evangelii exemplum (quod „ Joannis decimo tertio legimus in hæc verba: *Et post-* „ *quam accepisset buccellam introivit in eum Satanas*, „ & cætera quæ sequuntur) ad meliorem vitæ fru- „ gem, altioremque tanti mysterii contemplationem „ revocaret.

An non magna cum Sacrificii irreverentia hodie conspicimus, Sacerdotes vitam otiosam, imo multis defectibus, ne dicam criminibus obnoxiam agentes, necessitate victum quærendi ex stipendiis Sacrorum quodammodo compulsos, accedere ad *quotidianum* Sacrificium, non secus fere atque opifices ad opus suum manuale lucelli causa indies properare solent?

Non dubium quin & hodie verum sit, quod olim dixit Sanctus Augustinus, *Omnem conditionem includere bonos & malos, esseque Clericos perinde falsos ac Monachos. Sunt*, ait, *& Monachi falsi, & nos novimus tales, sed non periit fraternitas pia propter eos, qui profitentur quod non sunt; tam sunt enim Monachi falsi, quam Clerici falsi & fideles falsi;* & tamen nonne inviti hodie videmus, quod in plerisque Monasteriis nulla bonos inter & malos, veros & falsos fratres intercedente differentia, omnes frequentissime, si non quotidie, tremendis Altaribus assistant, quin assistere jubeantur: in illis præsertim Congregationibus, quibus vivere ex Sacrorum stipendiis in more positum est. O quot exinde non timenda sacrilegia?

XVI. Hi plerumque sunt è Sacerdotibus illis, de quibus ad Nepotem suum scribit Cardinalis Bellarminus: "Plurimi ordinari cupiunt pro utilitate sua, non „ Ecclesiæ, & de *celebratione Missæ faciunt artem de pa-* „ *ne lucrando:* Unde Sacerdotium contemptibile red- „ ditur, & Ecclesia scandalis scatet.

Nec hæc tantum in ordinatione Sacerdotum secularium metuenda; sed & Regularium, præsertim illorum Ordinum, qui ex honorariis Missarum victum quærere solent: omnesque, modo ætatem Sacerdotio prærequisitam attigerint, ad Sacerdotium mittere consueverunt; atque Sacerdotes ordinatos honorarii quotidiani lucrandi causa, ad quotidianum Sacrificium quodammodo adigunt. Sed de hoc latius infra *tit.* 9. ubi de *Ordine* agetur.

XVII. Ex hoc quoque Sacerdotum mercenario agendi modo evenit, ut Sacerdotes se magnatibus & divitibus quibusque celebrandi causa Capellanos constituant; quos hi ut servos admittunt, nec honestius plerumque tractant, quam artifices, qui ad opera sua elocanda spe mercedis invitantur; gloriosum autumantes, inter famulos seu pedissequos suos, non tantum vile aliquod hominum genus; sed ipsos quoque Sacerdotes numerare. At de hoc abusu latius capite 8. ubi de Oratoriis domesticis agitur.

XVIII. Hæc aliaque, quæ ex hodiernis Missarum stipendiis profluunt; ipsumque Missæ sacrificium horrendum in modum profanant, vileque ac contemptibile Catholicis pariter & Acatholicis reddunt, Ecclesiarum Prælati, ac præcipue Episcopi ex mandato Synodi Tridentinæ omnibus viribus, tanquam abusum vere magnum & execrandum eradicare tenentur; omniaque remedia adhibere, quæ eum in finem subservire queunt. Inter media autem illud non minimum videtur, ut neminem ad Sacerdotium admittant, quem verisimiliter intelligunt, eo præcipue fine Sacerdotio initiandum præsentari, ut vel sibi, vel Communitati suæ ex celebratione Missarum victum conquirat; atque ita verendum sit, ne ex celebratione Missarum faciat artem de pane lucrando. De quo latius infra, *titulo De Ordine.*

XIX. Profanationem hanc aliaque incommoda veritus Sanctus Franciscus, teste Alvare Pelagio, "voluit „ quod in quocumque loco Fratres contenti essent una „ Missa, præsciens, Fratres se velle justificare per „ Missas, & *ad quæstum eas reducere:* sicut videmus ho- „ die fieri. „ Hæc ille loco supra citato.

XX. Similiter Sanctus Ignatius Societatis Fundator, parte 6. Constitutionum cavit: "Omnes qui sub obe- „ dientia sunt Societatis meminerint, se gratis dare de- „ bere, quæ gratis acceperunt, nec postulando, *nec* „ *admittendo stipendium*, vel *eleemosynas ullas, quibus* „ *Missæ*, vel confessiones, vel prædicationes, vel „ lectiones, vel visitationes, vel quodvis aliud offici- „ um ex iis, quæ Societas juxta nostrum Institutum exer- „ cere potest, compensari *videatur*: ut sic majori cum „ libertate possit & proximorum ædificatione, in divi- „ no servitio procedere.

XXI. Unde & Christianus Lupus in Dissertatione 2. proœmiali ad *tomum* 3. *Schol. cap.* 11. ait: "Reforma- „ ta quædam, omnem etiam *sponte* oblatum denarium „ refutantia, Monasteria sunt plurimum laudanda, & „ orandus est Deus, ut ad omni saltem coactioni re- „ nuntiandum nos promovere, atque ita casta Patrum „ corda in nos reducere dignetur.

CAPUT

CAPUT VII.

De Anniversariorum & Missarum Fundationibus, eorumque Reductione.

1. *Primis Seculis anniversaria dies obitus celebrata; sed an annuatim recurreret incertum.*
2. *Seculo IX. anniversaria annuatim recurrentia nota fuere.*
3. *Anniversaria Regum & Abbatum celebrabantur in Monasteriis.*
4. *Anniversaria jam pridem cum Missa & Psalmorum cantu peracta.*
5. *In die anniversaria antiquitus campanæ etiam pulsabantur; & eleemosynæ pauperibus distribuebantur.*
6. *Occurrente anniversario Monachis & Canonicis refectio dabatur.*
7. *Apud Canonicos hæ refectiones in denarios Canonicis præsentibus distribuendos conversæ sunt.*
8. *Anniversaria olim pro Fundatoribus & Benefactoribus fieri solebant; nec quidquam* speciale *pro eorum celebratione assignabatur.*
9. *Hodie pro celebrante, Ministris & etiam Ecclesiæ fabrica certa summa relinqui solet.*
10. *Qua celebritate anniversaria celebranda, pendet præcipue à Fundantium voluntate.*
11. *Anniversaria nunc valde multiplicata; & unde?*
12. *Accesserunt Missarum multarum fundationes.*
13. *Fundationis Missæ quotidianæ meminit Alexander III. eamque nonnihil restringit.*
14. *Fundationes Missarum quotidianarum non facile admittendæ sunt.*
15. *Missarum quotidianarum celebratio injuncta uni Sacerdoti ignota olim fuit.*
16. *Tempus quo illa injunctio cœperit.*
17. *Qui Capellaniam cum onere Missæ* quotidianæ *habet, an debeat* quotidie *Missam celebrare?*
18. *Obligatus ratione Beneficii ad celebrandum, satisfacit dando substituto conveniens Honorarium.*
19. *Potestne semper possessor simplicis beneficii sub onere Missarum sibi retinere partem fructuum, dum alteri Sacerdoti committit celebrationem Missarum?*
20. *Qui accipit Honorarium pro Missa, non potest alteri eam committere, parte Honorarii retenta.*
21. *Quæ disparitatis ratio.*
22. *Qui Beneficii etiam simplicis fructus percipit, debet se ut Ecclesiæ Ministrum exhibere.*
23. *Nulla Capellaniarum cum solo onere celebrandi Missam utilitas esse solet.*
24. *Debet Fundatorum mens impleri; & quis soleat esse defectus.*
25. *Anniversaria & Missæ fundatæ, frequenter admodum negligenter peraguntur.*
26. *Quæ Pastorum circa hæc cura esse debeat?*
27. *Qui animo mercenario his officiis interesse censeantur? quibus distributiones dandæ?*
28. *Vitandus animus mercenarius in persolvendis anniversariis.*
29. *Unde factum ut omnibus fundationibus Missarum satisfieri non potuerit.*
30. *Synodus Tridentina dat Episcopis facultatem anniversaria & Missas reducendi ad minorem numerum: & quare?*
31. *Sacerdotes privata auctoritate ea reducere non possunt.*
32. *An Episcopi extra Synodum habeant illam facultatem?*
33. *Decretum Sanctæ Congregationis potestatem Episcoporum restringens, in Belgio non receptum.*
34. *Reductiones faciendæ prævio examine; & auditis quorum interest.*
35. *Episcopus in reductione non tam utilitatem privatorum, quam augmentum divini cultus attendere debet.*
36. *Non multum urgendi Fideles ad Missarum fundationes, præsertim à Presbyteris; & quare?*
37. *Si Fundator voluerit Missam certo loco aut tempore fieri, voluntas servanda est.*
38. *Potest Episcopus has conditiones interdum tollere aut mutare.*

I. A PRIMIS seculis defunctorum extremum diem annua celebritate cultum fuisse, testis est Tertullianus, *De Corona Militis cap.* 3. *Oblationes pro Defunctis, pro Natalitiis annua die facimus.*

Et apud Cassianum, *Collat.* 19. *cap.* 1. legitur: "Nam „ prioris Abbatis, qui eidem Cœnobio præfuerat, *anni-* „ *versaria* depositio solemniter celebrabatur. „ Plura ibidem vide apud Gazæum in notis.

An vero anniversaria illa Officia semel tantum, an perpetuo recurrerent, non ausim affirmare, ait Mabillonius in præfatione in primam partem seculi III. Benedictinorum, *num.* 101.

II. In Vita Sancti Eigilis Abbatis Fuldensis scribit Candidus Monachus: "Simili namque consilio atque Fra- „ trum nostrorum de hac luce defunctorum in Natale „ sancti Ignatii Martyris Christi, qui paulo inferius ab „ hac *anniversaria* numeratus, propter intercessionem „ tanti Patroni, in Missarum celebratione, psalmodiis „ & oratione sancta celebrari sancivit. Hujus rei si qui- „ dem Constitutio, dum cunctæ Congregationi prælecta esset, ac deinde si placeret, interrogatum fuisset, „ respondebatur ab omnibus: Placet. Sed ne cui forte „ tasse hæc celebratio superstitiosa, & cassa esse videatur, „ legat collationes Sanctorum Patrum, & ibi reperiet „ hujus Festivitatis exemplum.

Ex his non obscurum est, similia Anniversaria ut minus seculo IX. quo dictus Sanctus vixit, nota fuisse.

III. Unde & eodem seculo Synodus Pistensis multorum Episcoporum & Abbatum ratas habuit *refectiones*, quas Hilduinus Abbas constituit Dionysianis Monachis in Festivitatibus Sanctorum, quorum corpora in eodem loco sunt humata, atque ANNIVERSARIO *Dagoberti Regis ex Auriaco.* Deinde subdit: " Caritates etiam „ in *Anniversariis* Regum & Abbatum de cellario Abba- „ tis juxta solitum accommodentur. Item *refectiones*, „ Fratribus de rebus Ecclesiæ ac thesauri, veluti Hil- „ duinus ordinaverat subministrandas, hoc est in Puri- „ ficatione sanctæ Mariæ, Assumptione ejusdem, Na- „ tivitate, Missa sancti Petri Apostoli, *Anniversarii Hlu-* „ *dovici Imperatoris*, Festivitate omnium Sanctorum, „ dieque *depositionis* suæ decernimus. „ Habentur Tomo 8. Concil. General. col. 756.

Quin & sub initium ejusdem seculi in Conventu Abbatum Aquisgranensi *cap.* 73. decretum est, "ut pro Abba- „ te defuncto *anniversarium* fiat Officium.

Scribit quoque circa idem tempus Amalarius, *lib.* 3. *De Ecclesiæ Officiis, cap.* 44. " Anniversaria dies ideo „ *repetitur* pro Defunctis, quoniam nescimus qualiter „ eorum causa habeatur in alia vita.

IV. Quo ritu Anniversaria hæc antiquitus celebrarentur, incertum est. Hoc satis constat, non eodem ritu, nec eadem celebritate ubique fuisse peracta.

Ex verbis supra è Vita S. Eigilis relatis patet, quod Anniversarium Sturmii Abbatis Fuldensis, *in celebratione Missarum Psalmodiis & Oratione celebrari sanciverit peragi* S. Eigilis Abbas.

Illud quidem Anniversarium etiam ante Eigilis Decretum, fuisse à Monachis Fuldensibus celebratum, sed minus solemniter, evincit eorum libellus supplex Carolo Magno oblatus, in quo dicunt: *Pro Sturmio quoque Abbate in* ANNIVERSARIA *obitus die, unam Vigi-*

Vigiliam & unum Psalterium per singulos annos legimus.

V. Apud Ordericum Vitalem, *libro* 3. *historiæ* refertur, Osbernum Abbatem Uticensem constituisse *generale anniversarium* singulis annis fieri pro patribus & matribus, pro fratribus & sororibus omnium Monachorum Cœnobii Uticensis. " Anniversarium vero de „ quo loquimur, (ait Vitalis,) sexto Kalendas Junii sic „ agitur. *Omnia signa sero & mane* ad Officium de„ functorum *diu pulsantur*, volumen mortuorum super „ Altare dissolutum palam expanditur : & deprecatio „ prius pro defunctis, postea pro vivis parentibus & „ benefactoribus cunctis Fidelibus Deo offertur. Missa „ vero matutinalis ab Abbate celebriter canitur : ab elee„ mosynario autem tot *pauperes*, quot Monachi sunt, „ ipsa die in Cœnobio colliguntur.

Hinc habemus, nequaquam recens esse, quod omnia signa, id est, campanæ sero & mane ante Officium *diu* pulsentur.

Ulterius habetur, quod in die anniversaria specialiter eleemosynæ in pauperes distribuerentur.

VI. Hoc quoque jam pridem in usu fuisse videtur, ut die anniversaria recurrente, Fratribus refectio amplior daretur, uti supra ex Synodi Pistensis Decreto vidimus. Et verbis è vita S. Eigilis supra relatis ab auctore subjicitur : "Eadem vero die ob reverentiam tantæ „ solemnitatis, secundum congruentiam Monasticæ „ vitæ ad *victum* fraternum *cultius* quid *solito jucundius*„ *que* fieri demandavit.

Apud Miræum in Donationibus Belgicis, *tom.* 1. *p.* 388. *cap.* 62. occurrit diploma Godefridi Barbati Ducis Brabantiæ, quo fit donatio Collegio Canonicorum Lovanii in Ecclesia Sancti Petri *de Rode* cum universa dote sua, ea adjecta lege, "ut in anniversario Domini Ducis, „ quandocumque occurreret, Fratres simul essent *in* „ *charitate*: & si res aliquando ad ea concresceret in anni„ versariis uxoris ejusdem Ducis Dominæ Idæ (*a*) & ma„ tris ejus Aleidis similis ageretur *lætitia*.

Si quis Capitulorum & Monasteriorum antiqua monumenta revolvat, plura ejusmodi anniversaria reperiet; habenturque in Collegiis Academicis pleraque defunctorum præsidum & Benefactorum anniversaria cum refectione Communitati ea die danda ; quam vocabulo barbaro *pitantiam dicere consueverunt*.

Quin & in regno Hispaniæ seculo XI. usitata fuisse convivia defunctorum, ad quæ tum Laïci, tum Clerici conveniebant, colligitur ex Synodo Coyancensi (*b*) habita in Hispania, anno 1050. in qua legitur hoc pium Decretum, *Can.* 5. " Clerici & Laïci, qui ad „ convivia defunctorum venerint, sic panem defuncti „ comedant, ut aliquid boni pro ejus anima faciant ; ad „ quæ tamen convivia vocentur *pauperes* & *debiles* pro „ anima defuncti.

VII. In Collegiis Canonicorum posterior ætas has refectiones, in denarios inter Canonicos celebrationi anniversariorum assistentes distribuendos ubique fere convertit; quarum distributionum mentio fit in *Cap. Unico de Clericis non residentibus in VI.* Decernit ibidem Bonifacius VIII. id quod statutum erat de distributionibus Horarum Canonicarum, *De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis, largiendis observandum.*

VIII. Antiquitus anniversaria illa nonnisi pene pro Fundatoribus & Benefactoribus agebantur ; neque aliqua certa ac determinata summa, quæ Celebranti & Ministris in honorarium cederet, assignari solebat.

IX. At postquam Missarum honoraria invaluerunt, etiam pro celebrandis anniversariis *honoraria* Sacerdoti celebranti, & Ministris assistentibus assignari cœperunt; idque pro ratione celebritatis qua celebranda sunt ; insuper nummus aliquis ipsi Fabricæ Ecclesiæ pro impensis in Sacrificium & ornamenta faciendis constitui.

X. Porro celebritas anniversariorum, necnon relictorum vel in pauperes, vel Ministros Ecclesiæ aliave pia opera distributio dependent à Fundatorum voluntate & arbitrio, quæ illorum prima lex esse solet.

XI. Sicuti cuilibet particulari liberum tandem fuit, dato Honorario, sibi *specialem* Missam juberi fieri ; ita quoque eadem ratione invaluit, ut quisque potuerit *speciale anniversarium* fundare ; atque hoc pacto postremis hisce seculis anniversaria in immensum excrevere.

XII. His accessere insuper crebræ Missarum fundationes, quæ vel quotidianam, vel plures per mensem, aut hebdomadam vel annum, pro ratione stipendiorum, & voluntate fundatorum Missas requirunt.

XIII. Fundationis Missæ quotidianæ mentio occurrit in *cap.* 11. ☧ *De præbendis* : ubi narratur, quod Præpositus & Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ Insulensis in Flandria, communi voluntate cuidam Sacerdoti Præbendam unam dedissent in Ecclesia sua, ita quod *Missam de Sancta Maria* (nisi corporis infirmitate gravatus sit,) debeat *quotidie* celebrare, & Ecclesiam nonnisi communi tam Præpositi, quam Capituli assensu posset deserere, vel cuiquam præbendæ illius *anniversarium* delegare. Pontifex Alexander III. interpellatus hanc concessionem hoc tenore firmavit : " Quam si quidem „ institutionem eatenus confirmamus, ut prædictus Sa„ cerdos, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, „ *assidue* debeat obsequium suum impendere Ecclesiæ „ memoratæ, & *quanto* frequentius potest (*salva bo*„ *nestate* sua, & *debita devotione*) Missarum solemnia „ celebrare : nec sibi liceat hoc illi substrahere : sive „ causa voluptatis, sive se ad aliam Ecclesiam trans„ ferendo.

XIV. Hujus restrictionis, *salva honestate sua & debita devotione*,) ratio notanda est, quam ex Panormitano assignat Prosper Fagnanus his verbis : " Quia „ talis institutio præberet multoties occasionem seu „ materiam peccandi, cum facile non contingat sa„ cerdotem *quotidie* devotum existere ad celebratio„ nem.

Hæc sane ratio si ab Episcopis & Prælatis attenderetur, agnoscerent indubie similes Missarum fundationes, nec facile admittendas, nec sacerdotibus quibuscumque esse committendas; cum paucissimi repeariantur, præsertim inter illos qui solent hujusmodi Missarum celebrationem suscipere, ea devotione & pietate, ut quotidie sint dispositi digne sacris altaribus adstare & merendum sacrificium offerre.

XV. Hinc pluribus seculis hujusmodi Missarum quotidianarum celebratio, uni Sacerdoti injuncta, ignota fuit.

Habetur quidem ex antiquis formulis fundationum ac dotationum Monasteriorum & Ecclesiarum, quod fundatores solerent bona sua in Monasteriorum fundationem aut dotationem pro remedio animæ suæ, aut parentum suorum offerre, nullus tamen determinatus Missarum numerus expressus reperitur pristinis illis seculis.

Quin nec legitur primis Ecclesiæ seculis, vel in Monachorum regulis, vel in aliqua Episcoporum Synodo injunctum fuisse Presbyteris *quotidie* Missæ sacrificium offerre.

XVI. Primum de hac quotidiana Missæ celebratione decretum occurrit in quodam Concilio Compostellano, anni, 1056. quod ex schedis Antonii Augustini annalibus suis inseruit Baronius ad eundem annum, & prout expressum ibidem fuit, insertum legitur tomo 9. Conciliorum Generalium pag. 1087. ut proinde fides hujus Concilii unice innitatur prædictis schedis Antonii Augustini.

In hoc Concilio inter alia, quæ ad Disciplinam Ecclesiasti-

(*a*) Ida fuit prior uxor Godefridi Barbati, eam alii Sophiam non recte nuncupant.

(*b*) Terraconensis Hispaniæ olim oppidum, nunc pagus *Valentia* dictus prope Ovetum Urbem Asturiæ, ut testatur Mariana.

clesiasticam conservandam spectant, illud sancitum legitur : *Ut Sacerdotes omnes*, Episcopi atque Presbyteri Missam quotidie celebrarent.

Ad hoc statutum reflectens Mabillonius in Praefatione ad secundam partem seculi VI. Benedictinorum *num.* 95. ait : " Hæc *prima* de hac re constitutio legi„ tur, & quidem id maxime probandum, si modo „ Sacerdotum omnium mores tanti mysterii dignitati „ & sanctitati responderent, abesset sordidus quæstus, „ & lex consuetudinis, quæ in trivialem usum dege„ nerat.

Neque eamdem Missarum multitudinem à Sancto Francisco seculo XIII. probatam fuisse sufficienter indicavit idem Sanctus, dum jussit fratres suos in suis Ecclesiis una Missa esse contentos, uti hoc tit. *cap.* 6. *num.* 19. dictum est.

XVII. Quamvis usus fundandi Missas quotidianas deinceps obtinuerit, censet tamen Fagnanus *num.* 8. *ad cap.* 11. ※ *de præbendis* " statutum vel pactum quo „ Sacerdos obligatur ad celebrandum unam Missam „ *quotidie* & de uno Sancto non adeo stricte esse intel„ ligendum, ut *singulis* diebus absque ulla intermissio„ ne, vel semper de illo Sancto celebrare teneatur; sed „ hanc interpretationem admittere, ut illam celebret „ quanto frequentius poterit, *salva honestate* & *devotio„ ne*, prout ejusmodi ordinationem & pactum hic tem„ perat & moderatur Pontifex.

Imo quia onus quotidie celebrandi gravius visum fuit, Cælestinus Pontifex Præbendam illam in duas divisit, uti testatur Innocentius III. *Lib.* 2. *Registri pag.* 487. his verbis: " Verum prædecessor Papa memora„ tus, uni Presbytero esse nimis onerosum attendens, „ *divina singulis diebus* celebrare, Præbendam ipsam „ divisit in duas.

Verum pro resolutione hujus Decretalis notandum, quod Presbyter, cui hæc Præbenda cum onere Missæ *quotidianæ* erat assignata, ex vi institutionis esset obligatus eam Missam quotidie *per se* celebrare; uti colligitur ex finali hac clausula : *Vel cuiquam Præbendæ illius anniversarium delegare*; & communiter notant Canonistæ, concluduntque ad hunc casum, resolutionem seu moderationem Pontificis esse restringendam.

Si enim in fundatione aut institutione *expresse* cautum non sit, Presbyterum fundatione gaudentem debere *per se* Missam celebrare, potest toties, quoties ei videbitur abstinere, atque *per alium* oneri satisfacere; & consequenter cum hic cesset ratio illa *honestatis* à Pontifice pro fundamento restrictionis assumpta, cessat quoque ipsa moderatio.

XVIII. Quæsitum aliquando fuit à Congregatione sub Urbano VIII. " An Rector Beneficii, qui potest „ *per alium* celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti, „ dare stipendium ad rationem redditutum Beneficii. „ Respondit : Satis esse, ut Rector Beneficii, qui potest „ Missam per alium celebrare tribuat Sacerdoti cele„ branti eleemosynam congruam secundum morem ci„ vitatis, vel provinciæ, nisi in fundatione ipsius Be„ neficii aliud cautum fuerit.

XIX. Ista Congregationis Cardinalium declaratio speciem justitiæ præfert, si præter onus Missarum, aliud officium sive onus ipsi beneficiato in fundatione sit injunctum, ratione cujus proventus beneficii percipiat.

Si vero huic beneficio nullum onus præter celebrationem Missarum annexum est, ipse fundator proventus hos reliquisse censetur in Honorarium Missarum, adeoque hujus beneficii proventus, vicem Honorarii in singulas Missas ex mente fundatoris habere videntur, atque propterea circa proventus similis beneficii idem apparet statuendum, quod circa Honoraria Missarum, quæ pro singulis Missis à fidelibus offerri consueverunt Presbyteris

Igitur non apparet quo titulo hic beneficiatus retinendo sibi partem proventuum hujus beneficii, committendo alteri Sacerdoti celebrationem Missarum, ab injustitia magis eximeretur, quam Sacerdos qui partem honorarii sibi pro Missa celebranda oblati retineret, & partem duntaxat illius alteri Sacerdoti Missam celebranti daret.

Cum enim fundator beneficii non requisierit, nisi certarum Missarum celebrationem, sat innuit intentionem suam fuisse, ut proventus fundationis cederent Missas illas celebranti, non secus ac alius qui offert Honorarium Sacerdoti Missam celebraturo.

XX. Sin autem Sacerdoti oblata fuerit eleemosyna major solita, pro celebratione Missæ, si per alium jubeat Missam celebrari, tenetur eandem *integram* celebranti dare; nec *ullam* illius partem sibi retinere potest, uti eadem Congregatio interrogata respondit. Habenturque prædicta dubia cum responsis, tomo 4. Bull. Rom. *pag.* 90. & 91.

XXI. Dictum est num. 18. à Congregatione Cardinalium definitum fuisse, quod satis sit ut Rector Beneficii, qui potest per alium Missam Beneficii celebrare, tribuat Sacerdoti eleemosynam congruam secundum morem civitatis vel provinciæ; quamvis eadem Congregatio decreverit Sacerdotem, cui data est eleemosyna major solita, pro celebratione Missæ, teneri, eandem integram conferre alteri Sacerdoti, qui pro ipso hanc Missam celebraret. Ratio hujus diversæ decisionis videtur fuisse, quod in priori casu Fundator non assignaverit redditus annexos Capellaniæ *præcise* pro *stipendio* sive *honorario* Missarum; sed simpliciter fundaverit Capellaniam, eique assignaverit dotem cum onere aliquot Missarum celebrandarum; atque ita videatur titulo Beneficii, exsoluto hoc onere, posse fructus excrescentes retinere. In posteriori vero casu; quia eleemosyna *unice* offertur Sacerdoti pro celebratione Missæ; si illam alteri committat, nullus superest titulus legitimus, quo posset sibi partem eleemosynæ applicare : unde lucrum tale vocat S. Congregatio *damnabile lucrum*.

XXII. Quidquid sit, illud constat, quod qui hujusmodi Capellaniam possidet, atque titulo Beneficii fructus sibi applicat, considerare consequenter debeat, Beneficium omne dari propter officium *cap. fin. de Rescriptis in* VI. ac proinde etiam se exhibere debere tanquam Ministrum Ecclesiæ; *officium* ipsi Ecclesiæ præstare : neque bona Ecclesiæ, ut sunt omnium Beneficiorum etiam simplicium proventus, otiando consumere posse.

XXIII. Qui vero vitam modumque agendi similium Capellanorum vel Beneficiatorum expenderit, facile videbit, quam parum utilitatis & ædificationis ex hujusmodi fundationibus provenire soleat, quodque fere ad nihil valeant, quam ut otiosos, ne dicam scandalosos Clericos faciant, & nutriant; quamque proinde merito in Concilio Tridentino plures optaverint similia Beneficia extingui, aut aliis uniri, vel aliter reformari; de quo latius infra ubi de Beneficiis agetur.

XXIV. Adhæc, similium beneficiorum possessores etiam attendere debent, se onera à Fundatoribus imposita ita debere adimplere, ut non verbis dumtaxat; sed menti atque intentioni Fundatorum plene satisfacere studeant.

Qua in re haud satisfaciunt, qui, ut plures sibi fundationis proventus retinere queant, Sacerdotibus Sacra illa celebranda, aliave onera exsolvenda committunt, quos viderint minoribus Honorariis onera illa velle exsolvere; nihil aut parum soliciti, qualiter onera illa à similibus Sacerdotibus sint exsolvenda; imo probe noverint, Sacerdotes illos mercenario modo, non secus atque opifices sua opera, sacra illa ministeria peracturos. Et hinc fit, ut occasione hujus fundationis, præter mentem fundatoris, plus interdum maledictionis, quam benedictionis & in Ecclesiam & Fundatores accersatur.

XXV.

XXV. Insuper quia sacra illa aliaque divina officia similibus Sacerdotibus, qui ex stipendiis Missarum vivunt; atque de Missarum celebratione quasi artem de pane lucrando faciunt, committuntur, fit ut plerumque plane perfunctorie & irregulariter peragantur; piaque Fundatorum voluntas, dum exterius adimpleri videtur, revera tamen negligatur. Ipsi enim indubie, & ut animæ suæ consuleretur, ipsaque Ecclesia ædificaretur, hæc Officia devote ac reverenter & modeste, prout officiorum illorum dignitas requirit, celebrari voluere.

Unde merito Synodus Tridentina *Sess.* 25. in Decreto *De Purgatorio*, mandavit Episcopis, "Curent „ ut fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet sa„ crificia, orationes, eleemosynæ aliaque pietatis opera, „ quæ à fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri con„ sueverunt, secundum Ecclesiæ instituta *pie & devote* „ fiant, & quæ pro illis ex testatorum fundationibus, „ vel alia ratione debentur, non *perfunctorie*, sed à „ Sacerdotibus, & Ecclesiæ Ministris, & aliis qui „ hoc præstare tenentur, *accurate* & *diligenter* per„ solvantur.

XXVI. In Decretis Synodalibus Diœcesis Gandensis sub Antonio Triest *tit.* 11. *cap.* 11. statuitur: "Pasto„ res sedulo advigilabunt, & strenue adlaborabunt, ut „ *vigiliæ & exequiæ* fidelium defunctorum, *solemniter*, „ *tractim*, *& graviter & devote* decantentur, sub gra„ vi mulcta in eos decernenda, qui in Officiis hujusmodi „ fuerint defectuosi.

Si hoc Decretum ubique observaretur, sperari posset, quod solito majori cum fructu atque fidelium ædificatione hæc divina Officia exsolverentur; ipseque populus veriorem ac religiosiorem de hisce Officiis ideam conciperet; nec tantum ut mundo aliquousque satisfaceret, & se à vexis Sacerdotum eximeret (quemadmodum non raro hodie fit,) sed animo voluntario, & pia plane intentione Vigilias, exequias aliaque Officia celebrari postularet.

XXVII. Canonici quoque & Clerici sat ostendunt, quo animo hisce divinis Officiis intersint, qui *Offertorio* absoluto & distributionibus acceptis seu lucratis, mox, quasi flagellis abacti, Ecclesiam deserunt: quos ut compesceret Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 14. *cap.* 7. decrevit, ut illud, quod Clero ob funus, aut exequias defunctorum datur, iis qui *eidem Officio ab initio usque ad finem adfuerint*, *distribuatur*.

Et Synodus D. Mechliniensis *tit.* 11. *cap.* 10. privari vult distributionibus illos, "qui in Missis votivis & „ *anniversariorum*, quæ ex fundatione sine commenda„ tionibus canuntur, *ante primam collectam*, in Vigiliis „ vero *ante finem secundi Psalmi Vesperarum*; & in „ commendationibus *ante initium Psalmi* In exitu „ usque ad *finem* non intersunt.

Sacerdotes & Clerici, qui Officia hæc omittunt, mox ut honoraria seu stipendia consueta deficiunt, sat ostendunt, quo affectu hæc Officia persolvant & frequentent. De quo latius supra actum est. *Parte* 1. *tit.* 7. *cap.* 8.

XXVIII. Merito laudat Pæresius *de Lara* in tractatu suo de Anniversariis & Capellanis *lib.* 1. *cap.* 15. Canonicos Ecclesiæ Compostellanæ, in qua ita adimplentur Anniversaria illa, pro quibus *unum* dipondium datur cuilibet præbendato, etiam Canonico, acsi magna quantitas distribueretur, cujus exemplo (ait) reliquæ Ecclesiæ deberent facere, dum tamen non egeant, sed habeant sufficientes redditus ad sui sustentationem.

Hoc enim modo agendi ostenderent Canonici, se non mere intuitu temporalium distributionum sive animo mere mercenario hæc divina officia celebrare, & iis assistere.

XXIX. Postremis hisce seculis numerus Missarum potissimum multiplicatus fuit, postquam honorarium sive Denarius Missarum invaluit; eo quod offerentes singuli velint *pro se* specialem Missam fieri. Eadem quoque ratione factum, ut *anniversaria* atque Missarum fundationes in tantum tempore Concilii Tridentini excrevissent; ipsæque Ecclesiæ & Monasteria tot Missis onerata deprehenderentur, ut iis omnibus persolvendis non sufficerent.

Ulterius postquam invaluit Missarum *honorarium*; atque una populus voluit tot Missas celebrari, quot darentur *honoraria*, etiam multi requirebantur Sacerdotes & Ministri qui illis fundationibus satisfacerent.

Cum vero successu temporis fundationum redditus vel essent deperditi, vel decrescente pecuniarum valore, & rerum pretio è contra excrescente, contingit, ut vix invenirentur Sacerdotes, qui fundationum onera vellent suscipere.

XXX. Duplici hoc titulo contingebat, uti deplorat Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 4. *De Reformat.* ut deperirent piæ testantium voluntates; & eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio daretur.

Igitur "Sancta Synodus cupiens hæc ad pios usus re„ licta, quo plenius & utilius fieri potest, impleri, fa„ cultatem dat Episcopis, ut in Synodo Diœcesana, „ itemque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in „ suis Capitulis Generalibus, re diligenter perspecta, „ possint pro sua conscientia in prædictis Ecclesiis, quas „ hac provisione indigere cognoverint, statuere circa „ hæc; quidquid magis ad Dei honorem & cultum at„ que Ecclesiarum utilitatem viderint expedire.

XXXI. Decretum hoc sat ostendit, Sacerdotibus non licere privata auctoritate onera Beneficiis aut fundationibus imposita reducere vel immutare; sed id quoad Ecclesias seculares spectare ad Episcopos.

Quapropter anno 1639. Synodus Namurcensis *tit.* 3. *cap.* 31. conformiter ad Decretum Synodi Tridentinæ statuit: "Nullus propria auctoritate reducat Missas, „ anniversaria, & alia quæcumque onera suis Beneficiis „ incumbentia.

Deinde *cap.* 32. addit "Et quia intelligimus plures „ pauciora sacra exonerare, quam primæva ipsorum „ Beneficiorum institutio requirit; mandamus, ut de „ illorum reductione nos doceant intra trimestre.

XXXII. Quin si verba Synodi Tridentinæ attendantur, reducendi aut immutandi has pias fundationes potestas Episcopis, nonnisi in Synodo Diœcesana competere videtur; uti etiam notat Garcias *De Beneficiis parte* 7. *cap.* 1. *num.* 135. addit tamen *num.* 138. "Verum esse tamen, quod in aliquibus Episco„ patibus non sit usu receptum hoc Decretum Con„ cilii Tridentini: Semper enim fiunt (inquit) *sine* „ *Synodo* reductiones, non tantum Missarum, Capel„ laniarum, sed etiam anniversariorum & dotationum „ Ecclesiarum.

Notoria & quotidiana Belgii praxis evincit, Episcopos has reductiones absque Synodis, sua ordinaria auctoritate facere; vel quod credant quoad hanc formam præscriptam Synodum Tridentinam hic non fuisse usu receptam; vel quod putent eam sibi facultatem jure communi competentem, à Synodo Tridentina non fuisse ademptam, dum Synodi Diœcesanæ non habentur.

Quidquid sit, hoc constat, quod sive Synodi Tridentinæ Decretum, sive juris communis dispositio attendatur, hanc Episcoporum potestatem generaliter ad Missas, anniversaria aliaque pia opera extendi; tametsi etiam post Concilium Tridentinum, & in limine fundationis constituta sint; uti recte notat Zypæus *Consult. I. De Celebratione Missarum*, & quotidiana praxis confirmat.

De eadem non receptione in aliquibus Ecclesiis testatur Diana *tomo* 1. *tract.* 14. *resol.* 3. Et *resol.* 4. dicit Abbates & Generales Religionum nullatenus posse reducere absque Capitulo generali: "Quia (ait) Epis„ copi id facere possunt ex jure communi; neque quoad

„ eos

„ eos Concilium statuit jus novum, sed statuit antiquum jus servari: quo vero ad Abbates & Generales „ jus novum constituit.

XXXIII. Extat quidem Decretum S. Congregationis editum anno 1625. probante Urbano VIII, in quo *art.* 1. " districte prohibet atque interdicit, ne Episcopi in „ Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel alias quoque modo reducant onera ulla „ Missarum celebrandarum, aut *post* idem Concilium „ imposita, aut in *limine fundationis*; sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis vel commutandis, „ ad Apostolicam Sedem recurratur.

Sed ut notat Zypæus in citata consultatione *num.* 7. utitur S. Congregatio vocabulis, *prohibet atque interdicit*; quæ Concilii Tridentini non declarationem, sed *novi* juris constitutionem indicant: "Et ut in Italia, ait, facilis est ad S. Sedem accessus, adeoque Decreti non „ incommoda observatio; ita in dissitis regionibus odiosa est Concilii constrictio; nec hactenus hic recepta; „ nisi forsan apud Regulares, ad quos à suis Superioribus Roma talia mitti solent.

XXXIV. Requirit autem Synodus, ut reductio hæc fiat *re diligenter perspecta*: id est, prævio diligenti examine, num causa reductionis aut mutationis sufficiens sit.

In hac reductione si qui sunt Patroni Fundationum, aut alii interesse habentes, necessario audiendi: & si quæ opponenda habent examinari. Unde prævie ad publicationem Synodi Tridentinæ in Belgio, ad citatum *cap.* 4. hæc à Consiliis Regis Hispaniarum annotata fuerunt: " Relinquitur arbitrio Episcoporum, Abbatum, &c. ut ob tenuitatem eleemosynarum, statuant „ de numero Missarum, uti judicaverint expedire. Visum Consiliis, vocandos & audiendos esse Pastores, „ Magistros Fabricæ, aliosque quorum interesse ex „ probabili causa poterit. (*a*)

XXXV. Permittit autem Synodus, ut *re diligenter perspecta*; id est, præmisso diligenti examine, & auditis quorum interest, Episcopi possint " statuere circa hæc, „ quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem viderint expedire.

Itaque ex mente Synodi, Episcopi in hac reductione & dispositione, non tam ipsorum particularium Sacerdotum, qui è stipendiis Missarum, aut proventibus fundationum emolumentum quærunt, utilitatem, quam *Dei honorem & cultum*, *atque Ecclesiarum utilitatem* attendere debent.

Unde si Episcopus videat, ob multitudinem Missarum & anniversariorum celebrandorum, non ea qua decet reverentia ac devotione & modestia hæc peragi; atque insuper ob hanc Missarum celebrandarum multitudinem, plurimos ineptos & otiosos, mercenariosque Sacerdotes ordinari, quidni Missarum fundationes reducere, aut in alia pia convertere poterit? si inde videat Missas, licet pauciores, majore cum reverentia, modestia ac pietate celebrandas; numerumque Sacerdotum illorum otiosorum diminuendum: cum id ad honorem & cultum Dei, atque utilitatem Ecclesiarum expedire, nemini ambiguum esse possit.

(*a*) Quæ in eo numero dicta sunt, spectant Jurisprudentiam in Belgio & Hispania observandam. Quæ in Galliis exercetur non multum ab illa recedit. Quamvis Concilium Tridentinum permittat Episcopis fundationes reducere, ab iis tamen exigit ut in Diœcesana Synodo id fiat. Quod si Præsules absque suis Synodis licentiam fundationes reducendi sibi vendicaverint; ea agendi ratio nedum supremos Galliarum Senatus offenderit; imo ab ipsis probata est; plurimis enim Arestis fundationum reductiones quas Episcopi absque suis Synodis peregerant, confirmarunt:. Quod si nulla fiat oppositio, tunc reductio revocatur ad actus qui sunt jurisdictionis voluntariæ: At si quædam intercedat oppositio, tunc ejus mediorum cognitio ad Officialis tribunal deferatur, ut de iis suum pronunciet judicium, antequam Episcopus suum de reducenda aut conservanda integra fundatione Decretum conficiat. Quod ea reductio fieri non possit absque Episcopi Diœcesani consensu constat Arresto quod profectum est è Sanctiori Regis Galliarum Consilio 26. Jan. 1644. Consule T. 6. novorum Collect. Cleri Gallicani Col. 1121.

XXXVI. Incommoda quæ ex hac multiplicatione Missarum & fundationum nascuntur, facile quoque persuadent, Parochos aliosque, quibus incumbit procurare quæ magis ad honorem Dei & Ecclesiarum utilitatem spectant, non debere ipsos Fideles multum ad hujusmodi Missarum fundationes (quæ fere ad nihil serviunt, nisi ut mercenarios Sacerdotes nutriant) incitare: quod vel eo etiam titulo merito cavent Parochi, ne suadendo anniversaria, aliasve similes fundationes, avaritiæ turpisve quæstus suspicionem incurrant.

Quod prævidens Antonius Albergatus Episcopus Vigiliarum & Nuntius Apostolicus, in instructione quam anno 1613. pro Pastoribus Civitatis & Diœcesis Leodiensis edidit, *pag.* 40. dedit hoc Monitum: "Caveant Pa„ stores in suadendis *anniversariis* mortuorum, ne in „ *avaritiæ* notam incidant.

XXXVII. Si Missarum fundatio requirat, ut Missæ certa hora, certoque loco, vel ad determinatum altare celebrentur, circa ea etiam voluntatem Testatoris servandam esse declaravit Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi IV. *parte* 2. *tit. Quæ pertinent ad SS. Missæ Sacrificium*, statuens: "Quicumque Sacerdos in altari „ *certo* Missam celebrare debet, si in *alio* celebrarit, „ ne, quod debet, præstitisse censeatur; nisi Episcopi „ alteriusve, cui ille id curæ commiserit, jussu, con„ cessu, & permissione aliquando fecerit.

XXXVIII. At si Episcopus videat Missas certis locis, aut horis celebrandas, convenientius ad populi ædificationem, ac Dei cultum alio loco & tempore celebrari, facilius in his mutationem aliquam facere poterit, eo quod ipsa fundatio in suo principali hic ordinarie non alteretur: atque non minus Fundatori, imo magis ordinarie prosint Missæ celebratæ in loco & tempore convenientiori, quam si juxta Fundationis tenorem in locis designatis, sed minus convenientibus populi ædificationi, & cultui divino celebrarentur.

Sic Sanctus Carolus voluit ut in Capellis aut Oratoriis infra limites Parochiæ diebus Festis nonnisi *una* Missa privata, eaque in aurora, ante Missam Parochialem celebretur, additque: " Quod si die Festo „ etiam per illud Missæ Sacrificium quod in aurora fit „ populus à Parochiali avocetur, tunc Episcopus illud „ etiam Festo die post Missam Parochialem celebrari „ jubeat.

CAPUT VIII.

De Oratoriis privatis sive domesticis.

1. *Jam pridem quædam loca pro Missarum celebratione destinata.*
2. *Fideles unum in locum conveniebant.*
3. *Qui se è conventu hoc separabat*, unitatem *Ecclesiæ scindere censebatur.*
4. *Olim vetitum est extra publicum conventum ad Missam convenire.*
5. *Sanctio Justiniani contra privatos conventus.*
6. *Excrescente turba Sacerdotum Ditiores cœperunt habere Capellanos domesticos.*
7. *Quam indigne habiti hi Capellani à suis Dominis.*
8. *Nobiles hac occasione Ecclesias Parochiales deserebant.*
9. *Hic abusus labentibus seculis multum crevit*, & *unde?*
10. *Altaria* portatilia, *quæ seculo XIII. invaluerunt, abusum hunc propagarunt.*
11. *Decretum Synodi Tridentinæ contra privata Oratoria.*
12. *Privilegium datum Mendicantibus utendi altari* Viatico *sublatum.*
13. *An Episcopi hodie possint concedere licentiam celebrandi in Oratoriis* privatis?

14. *An*

14. *An Synodus Trident. ademerit Episcopis auctoritatem dandi licentiam celebrandi in Oratoriis domesticis?*
15. *Abusus celebrandi in Oratoriis privatis jam pridem reprobatus.*
16. *In his concedendis parci debent esse Episcopi.*
17. *Quæ in iis designandis Episcopo inquirenda?*
18. *Danda sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis.*
19. *Etiam facultas celebrandi in his Oratoriis, ad certos dies restringi solet.*
20. *Diebus solemnioribus ad Ecclesiam Parochialem accedendum.*
21. *Quæ personæ in his Oratoriis Missam audire possint.*

I. AB ipsis Apostolorum temporibus fuisse loca specialiter deputata celebrandis Missarum solemnibus, non obscure indicat ipse Apostolus, ipsum Eucharistiæ sumendæ ritum & populi ad eam celebrandam conventum describens *I. ad Corinth. cap.* 11. *Convenientibus*, ait, *vobis in* ECCLESIAM *audio scissuras esse inter vos.* Et paucis interjectis: *Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut* ECCLESIAM *Dei contemnitis?* Hic *Ecclesiam* accipi pro loco ad quem Fideles sacra Mysteria celebraturi accederent, hancque privatis *domibus* ibidem opponi, non obscurum est: eumque locum ita exponunt SS. Basilius in regulis brevioribus *interrogat.* 301. & Augustinus *quæst.* 57. *in Leviticum.*

Ejusdem disciplinæ testis est Sanctus Justinus Martyr, *Apol.* 2. ubi ritum celebrandi divina Mysteria seculo secundo describens, ait: "Solis qui dicitur die, omnium „ qui vel in oppidis, vel ruri degunt, in eundem lo„ cum conventus fit, & commentaria Apostolorum, „ aut scripta Prophetarum quoad tempus fert, legun„ tur. Deinde lectore quiescente, Præsidens orationem, „ quæ populum instruit, habet.

II. Ad unum ergo locum Fideles conveniebant, ut in unam quasi Ecclesiam coadunati, ipsa Unitatis mysteria convenientius agerent, atque orantes facilius exaudirentur.

„ Corpus sumus (ait Tertullianus) de conscientia re„ ligionis & disciplinæ unitate & spei fœdere. Coimus „ ad Deum quasi manu facta precationibus ambiamus. „ Hæc vis Deo grata est. „ *In Apolog. cap.* 39.

III. Hinc qui se à conventu publico, ac loco huic conventui deputato separabant; atque particulares conventus instituebant, unitatem quodammodo Ecclesiæ scindere; seseque ab unitate separare putabantur.

IV. Unde Synodus Gangrensis *Can.* 6. anathemate percellit Eustathii asseclas, qui publicum Fidelium cœtum contemnentes, extra Ecclesiam *privatim* conveniebant, ac sacra mysteria celebrabant. (*a*)

Et sub idem tempus Synodus Laodicena, *Can.* 58. decrevit. "Quod non oportet in domibus fieri oblationes „ ab Episcopis vel Presbyteris.

V. Multis quoque contra privatos hos conventus egit seculo VI. Justinianus Imperator in suis Constitutionibus Novellis, atque signanter *Novella* 58. ait, omnibus interdicimus magnæ hujus civitatis (Constantinopolis) habitatoribus, magis autem etiam totius nostræ ditionis, in *domibus* suis habere quasdam quasi *orationum domos*: & in his *sacra celebrare mysteria*: "& „ hinc fieri quædam Catholicæ & Apostolicæ traditioni „ extraordinaria. Sed siquidem *domos* ita simpliciter „ aliqui habere putant oportere in sacris suis, *ora*„ *tionis* videlicet *illius* gratia, & *nullo celebrando* peni„ tus horum quæ sacri sunt mysterii, hos eis permitti„ mus.

(*a*) Quisnam ille fuerit Eustathius, incertum est. Arbitratur Baronius ad an. 361. num. 45. &c. esse mendum in textu Concilii & Loco Eustathii legendum esse Eutactum, quem Monachum Hæreticum fuisse asserit S. Epiph. hæresi 40.

VI. Verum cum sensim labentibus seculis continuo magis excresceret numerus Sacerdotum, Missæque multiplicarentur, potentiores ditioresque, quibus non libebat certa determinataque hora, ipsis subinde minus commoda ad Ecclesias Parochiales Missarum solemnia cum reliquo vulgo audituri accedere; illicque per longius temporis spatium, in Missarum solemnibus quæ & concionem comprehendebant, permanere, facile Sacerdotem reperire potuerunt, qui ipsis in aliquo Oratorio aut Sacello domibus ipsorum propinquo, pro eorum nutu & commoditate, tanquam alter quidam famulus mercede conductus, celebraret.

VII. Quam hi Sacellani domestici seu conductitii frequentes fuerint, quamque indigne habiti à suis Dominis Seculo IX. vel unius Sancti Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis testimonium evincit. Hic in tractatu *De privilegio & jure Sacerdotii*, *cap.* 11. ita scribit: "Increbuit consuetudo *impia*, ut pene nullus in„ veniatur anhelans, & quantulumcumque proficiens „ ad honores & gloriam temporalem, qui non domesti„ cum habeat Sacerdotem, non cui obediat, sed à quo „ incessanter exigat licitam simul atque illicitam obe„ dientiam, non solum in divinis Officiis, verum etiam „ in humanis; ita ut plerique inveniantur, qui aut ad „ mensas ministrent, aut saccata vina misceant, aut „ canes ducant, aut caballos, quibus feminæ sedent, „ regant, aut agellos provideant. Et quia tales de qui„ bus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in domibus suis „ habere non possunt, (nam quis esset bonus Clericus „ qui cum talibus hominibus dehonestari nomen & vi„ tam suam ferret?) non curant omnino quales Cle„ rici illi sint, quanta ignorantia cœci, quantis crimi„ nibus involuti; tantum ut habeant Presbyteros pro„ prios, quorum occasione deserant Ecclesias, seniores, „ & officia publica. Quod autem non habeant eos prop„ ter religionis honorem, apparet ex hoc, quod non „ habent eos in honore. Unde & contumeliose eos „ nominantes, quando volunt illos ordinari Presbyteros „ rogant nos aut jubent, dicentes; Habeo unum Cle„ ricionem, quem mihi nutrivi de servis meis propriis, „ aut beneficialibus, sive pagensibus; aut obtinui ab „ illo vel illo homine, sive de illo vel illo pago. Volo „ ut ordines eum mihi Presbyterum. Cumque factum „ fuerit, putant ex hoc quod majoris ordinis Sacerdo„ tes non eis sint necessarii, & derelinquunt frequenter „ publica officia & prædicamenta.

VIII. Sub idem tempus Concilium Ticinense: "Qui„ dam Laici & maxime *Potentes* ac *nobiles*, quos studio„ sius ad prædicationem venire oportebat, *juxta domos* „ *suas Basilicas* habent, in quibus divinum audientes „ Officium, ad majores Ecclesias rarius venire consue„ verunt, & dum soli afflicti & pauperes veniunt, quid „ aliud quam ut mala patienter ferant illis prædicandum „ est? Si autem divites, qui pauperibus injuriam facere „ soliti sunt, venire non renuerint, admoneri utique „ possent, ut eleemosynis peccata sua redimerent, ut „ à fluxu rerum temporalium se abstinerent. Admo„ nendi sunt igitur Potentes, ut ad majores Ecclesias „ ubi prædicationem audire possint, conveniant, & „ quantum dono Omnipotentis Dei divitiis & honori„ bus cæteros antecedunt, tanto ad audiendum præ„ cepta conditoris sui alacrius festinent.

IX. Porro hic abusus sequentibus seculis, jam invalescente Missarum Honorario; atque cum illo Sacerdotum de hoc Honorario pene victitantium multitudo, incredibile quantum acceperit incrementum, quantaque hinc Ecclesiarum Parochialium, atque Verbi Divini neglectus; atque Sacrificii, & Sacerdotii contemptus & vilipendium, uti ex historiis atque Conciliorum Decretis illorum temporum constat.

X. Adhæc cum seculo octavo cœpisset Altarium *portatilium* sive *Viaticorum* usus (nec enim ante illud seculum agnitus fuit, ut monet Joannes Thiers in Dissertatione *De præcipuis Altaribus cap.* 2.) tandem seculo

culo XIII. à Sede Apostolica privilegia im petrari cœperunt, utendi hujusmodi *Altaribus*, atque ubicumque locorum, etiam locis Deo non dedicatis, celebrandi.

Et quidem Honorium III. Fratribus Prædicatoribus & Minoribus indulsisse, ut ubicumque fuerint, sine Parochialis juris præjudicio, cum Altari *Viatico* valeant celebrare, ipse Honorius testatur in *cap.* 30. ※ *De Privilegiis*, declarans eam indulgentiam sic interpretandam, ut ea etiam sine licentia Prælatorum uti queant.

Similia Privilegia & Regulares & Seculares tum à Sede Apostolica, tum à propriis Episcopis impetrantes, Missas passim in locis privatis & sæpius parum dignitati ac reverentiæ Sacrificio convenientibus celebrabant.

XI. Synodus Tridentina mandans Episcopis, ut ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulo curent, quæ vel avaritia, idolorum servitus, vel irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix à tanti Sacrificii dignitate aliena induxit, inter cætera vetat : "Ne patiantur „ *privatis* in domibus, atque omnino *extra Ecclesiam*, „ & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab „ eisdem Ordinariis designanda & visitanda, Sanctum „ hoc Sacrificium à Secularibus, aut Regularibus qui-„ buscumque peragi.... Non obstantibus *privilegiis*, „ *exemptionibus*, *appellationibus* ac *consuetudinibus* qui-„ buscumque. Sess. 22. in decreto *de observandis & „ evitandis in celebratione Missæ*.

XII. Imprimis textus Concilii manifeste evincit, sublatum esse privilegium indultum Prædicatoribus & Minoribus utendi Altari *Viatico* sive *portatili*, uti post Barbosam *De Officio Episcopi parte* 2. *Allegat.* 23. aliosque docet Fagnanus ad *cap.* IN HIS ※ *De Privilegiis*.

XIII. Quin & ibidem cum Barbosa aliisque nonnullis prætendit Fagnanus, Concilium hoc Decreto ademisse auctoritatem Episcopis concedendi licentiam celebrandi quacumque de causa in *domibus privatis*, tametsi in illis essent exstructa Oratoria ad divinum tantum cultum destinata ; eamque interpretationem sæpius secuta est Sacra Congregatio, inquit *num.* 18. easque declarationes refert Azorius Institut. Moralium *lib.* 10. *cap.* 26. quem citat Zypæus titulo *De Celebrat. Missarum num.* 8. qui tamen huic sententiæ non acquiescens, subjungit: "Certe, salva Sedis Apostolicæ censura, „ locus hic tantum est ad abusus extirpandos eorum, „ qui id sua auctoritate præsumunt, quos ne patiantur, „ monentur Episcopi, sed ea verba (*non patiantur*) si „ ad rigorem examinentur, non inferunt, ut permittere „ non possint; vel derogationem auctoritatis Episcopis „ competentis, ne id queant, ubi justa ex causa id per-„ mittendum censuerint.

Hæc ibidem latius prosequitur Zypæus; cujus interpretationem Belgii vicinarumque Provinciarum Episcopi notorie amplectuntur; concedentes licentiam celebrandi in Oratoriis privatis quantumvis in *domibus privatis* exstructis.

XIV. Quod Synodus Tridentina nullatenus per suum decretum voluerit Episcopis eam facultatem adimere ; sed duntaxat abusibus remedium adferre; evidenter supposuit sanctus Carolus Concilii Tridentini præcipuus director & fidelissimus executor ; quippe in suo Concilio Mediolanensi I. *parte* 2. titulo, *quæ pertinent ad celebrationem Missæ*, expressit, quæ in annuendis similibus privatis & domesticis oratoriis, per Episcopos sint observanda & examinanda, prout superius retulimus. Hæc palam evincunt sanctum Carolum non dubitasse, quin penes Episcopos post Synodum Tridentinam salva esset auctoritas similia oratoria concedendi.

Hinc habetur quam merito monuerit Zypæus, decreta reformationis Concilii Tridentini hic in Belgio fuisse publicata & recepta, *prout*, *sonant*, non autem juxta interpretationes Romanas, sive quæ sub hujus Congregationis Cardinalium nomine quotidie prodeunt, & circumferuntur, ut in hujus operis decursu non semel notavimus.

Hoc tamen Zypæi assertum, de receptis Concilii Tridentini decretis, *prout sonant*, intelligendum est ad exclusionem interpretationum dictæ Congregationis, non autem cum exclusione modificationum, quæ decretis hujus Concilii, auctoritate Principis, pro faciliore eorum executione, appositæ fuere in ejus publicatione, uti & ex textu Zypæi manifestum est.

XV. Quanta moderatione & cautione uti debeant Episcopi in concedendis oratoriis domesticis, jam notavimus. Porro quia hæc oratoria domestica plerumque à potentioribus & ditioribus ex quadam innata superbia, quæ singularitatem, & à reliquis distinctionem appetit, solicite quæruntur, hinc videmus hunc abusum jam pridem invaluisse ; extatque ea de re Decretum Concilii Parisiensis anni 829. *Can.* 47. contra hunc abusum, etiam consuetudine quorumdam sacerdotum introductum, qui, relictis Basilicis Deo dicatis, in domibus Missarum celebrationem contra divinam auctoritatem & Canonicam institutionem facere præsumunt. Additque Concilium : "Et hoc similiter ad Episcoporum cul-„ pam pertinere perspicuum est.

Hinc ulterius concludit, necesse esse ut unusquisque Episcoporum hujusmodi temerariam consuetudinem à Parochia sua penitus amoveat.

Nequaquam ambiguum est, si abusus & corruptelæ, quæ sub obtentu consuetudinis hodie circa celebrationem Missarum invaluerunt, rite expenderentur, facile intelligerent Episcopi, etiam frequenter ad eorum culpam abusus hos pertinere : eo quod illis obviandis aut extirpandis non satis allaboraverint , uti & tanti mysterii sanctitas requirit, & Synodus Tridentina ipsis injunxit.

Post hæc prædictum Concilium Parisiense monet ipsos laicos, non esse sui officii, ut, relictis Basilicis Deo dicatis, & Episcopali auctoritate contempta, ad libitum suum in domibus vel certis ædiculis, quas juxta domos suas construunt, & palliis exornant, altaria erigi faciant, & Missarum celebrationes Presbyteros facere compellant.

Quin & hic legitur monitum illud, quod & in sua Synodo postmodum dedit Martinus Rithovius Episcopus Iprensis, supra relatum, scilicet, *satius illis esse Missam non audire, quam eam ubi non licet, nec oportet, audire.*

XVI. Constat mentem Synodi Tridentinæ fuisse, ipsam Sacrificii reverentiam, nec non Ecclesiæ disciplinam multis titulis requirere, ut Episcopi admodum parce nec nisi necessitate, gravibusque de causis & cautelis licentiam celebrandi Missam in Oratoriis domesticis indulgeant.

Intentionis Concilii Tridentini, cui interfuerat, perquam conscius Martinus Rithovius; momentumque hujus disciplinæ expendens in Synodo sua anno 1577. *tit.* 15. *cap.* 4. relata ordinatione Concilii Tridentini, subjicit : "Quæ quidem ordinatio, ut pro rei „ gravitate, fideliorem observationem habeat, man-„ damus omnibus Presbyteris nobis subditis, ne quis „ prætextu antiquorum Statutorum aut consuetudinis, „ extra Ecclesiam, aut intra hujusmodi Oratoria dein-„ ceps Missam celebrare præsumat: Injungentes omni-„ bus Pastoribus, & Presbyteris, ne deinceps dictæ ordi-„ nationi Concilii Tridentini contraveniant : & etiam „ Laicis quibuscumque, ne per aliquos Presbyteros „ etiam exemptos, in suis ædibus Sacrosanctum Mis-„ sæ Officium, aliqua ratione celebrari patiantur, aut „ petant ; in pœnam arbitrariæ correctionis. Pastores „ autem subditos suos, qui morbo detenti, Ecclesiam „ visitare non possunt, doceant ; ut pia devotione, „ suas preces jungant cum illis, qui corporali præsen-„ tia divinis Officiis intersunt. Et, ut ad excitandam „ devotionem, observent divinorum Officiorum tem-

„ pora, vel campanarum pulsum, per quem significa-
„ tio Sacrorum, quæ in Templis peraguntur, & ubi
„ corpore adesse non possunt, corde, & piis orationi-
„ bus se præsentes statuant.

Deinde his notandis verbis concludit: "Quod dum
„ Religiose faciunt, & obedienter Ordinationibus pa-
„ rent, per quas antiqui Canones in usum revocantur,
„ plus in vera pietate proficient, quam, si ex privata
„ devotione, ad domestitas Missas importune consen-
„ sum extorqueant, vel sub prætextu Privilegii, irre-
„ ligiosam singularitatem foveant.

Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi I. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ*, ait: "Ora-
„ toriorum autem ædificationem, aut usum ne facile,
„ sed *magna* de causa permittant iidem Episcopi.

XVII. Dum vero hæc Oratoria necessitate, magnave causa exigente, concedenda videbuntur, vult Sanctus Carolus loco citato, ut Episcopi in iis designandis, vel probandis, hæc servent.

„ Ne sint in interiorum ædium partibus, in quibus
„ domini, vel familia frequentius versentur, sed com-
„ modo & honesto loco, à cubiculis, tricliniis, & ab
„ aula separato, ad templi formam & regulam propius
„ accedant. Nec ita angusta sint, ut qui Missam audie-
„ rint, ad ostium aut fenestram stare cogantur, aut de-
„ nique ibi sacris interesse, ubi promiscue profanum ali-
„ quod exerceatur, quod fieri omnino prohibemus.

XVIII. Ulterius ne populus per hæc Oratoria à frequentatione Parochialis Ecclesiæ nimium distrahatur, addi consuevit de stylo curiæ Romanæ, & etiam hodierno Episcoporum, quod hæc concessio fiat sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis, uti notat Barbosa *De Officio Episcopi*, *parte* 2. *Alleg.* 23. Et in formulario Episcopali quod extat ad calcem ejusdem operis, refertur *num.* 85. formula *facultatis construendi oratorium simplex in quo celebretur* cum hac clausula: *Sine Parochialis Ecclesiæ præjudicio.*

Ut vero hæc clausula melius servaretur, voluit etiam Sanctus Carolus loco citato, ut "cui id permissum
„ fuerit, is eo rarius utatur, ne distracti homines illa
„ commoditate, Ecclesiam Dei minus frequentent;
„ quod exemplo etiam noceat aliis.

XIX. Adhæc de stylo ordinario in concessione Oratoriorum & Capellarum excipi solent præcipuæ per annum Festivitates; ut nimirum non liceat tunc ibidem celebrare; idque conformiter ad vetus Decretum Synodi Agathensis apud Gratianum, *Dist.* 1. *De Consecrat. Can.* 35. quo decernitur: "Si quis extra Paro-
„ chias, in quibus *legitimus est ordinariusque* conven-
„ tus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis fe-
„ stivitatibus, ut ibi Missas audiat, propter fatigatio-
„ nem familiæ justa ordinatione permittimus. Pascha
„ vero, Natali Domini, Epiphania Domini, Ascen-
„ sione Domini, Pentecoste, & Natali Sancti Joannis
„ Baptistæ, & si qui maximi dies in festivitatibus ha-
„ bentur, nonnisi in Civitatibus, aut in Parochiis au-
„ diant. Clerici vero, si qui in festivitatibus, quas
„ supra diximus (nisi jubente sive permittente Episco-
„ po) Missas celebrare voluerint, Communione pri-
„ ventur.

Hic nota, Parochias sive Parochiales Ecclesias esse proprie loca illa, in quibus *legitimus ordinariusque* conventus habetur.

XX. Secundo notandum, mentem Ecclesiæ semper fuisse, ut saltem diebus *solemnioribus*, Ecclesia Parochialis non deseratur; tametsi etiam cum aliqua incommoditate frequentatio fieri deberet: cui & conforme est ipsum Decretum Synodi Tridentinæ præcipiens Episcopis, ut "moneant populum, ut frequenter ad
„ suas Parochias, saltem *diebus Dominicis & majoribus*
„ *Festis* accedant.

Unde Synodus Namurcensis an. 1639. *tit.* 3. *cap.* 27. "Parochiani etsi vicini alicui Capellæ sub finibus
„ Parochialis extructæ, præcipuis anni Festivitatibus
„ & Dominicis, Ecclesiam Parochialem frequentare
„ non omittant, qui vero tribus continuis Dominicis
„ ab illa se absentaverint, admoneantur primum à suis
„ Pastoribus, & si monitionem contempserint, ad Nos
„ deferantur.

XXI. Denique stylus hodiernus addit in concessionibus hujusmodi Oratoriorum, ut alii præterquam servitio personæ, cujus intuitu Oratorium conceditur, necessarii, ibidem audientes Missam, ab obligatione eam in Ecclesia audiendi per hoc non liberentur.

CAPUT IX.

Quædam observanda & cavenda pro reverentia Sacrificii.

1. *Perniciosum est, ignotos & vagantes Sacerdotes ad Missas celebrandas admittere.*
2. *Jam pridem vetitum, Clericum externum sine litteris commendatitiis admittere.*
3. *Postremis seculis id magis necessarium: & quare?*
4. *Decretum Synodi Tridentinæ de non admittendo ignoto Sacerdote sine litteris commendatitiis.*
5. *Quid Synodi Belgicæ decreverint circa ignotos Sacerdotes?*
6. *Sanctus Carolus voluit litteras commendatitias non esse nimis antiquas: & quare?*
7. *Ex Decreto Sancti Caroli nullus potest ad sua Sacella aut Oratoria admittere Sacerdotem sine licentia Episcopi.*
8. *Decretum de non admittendis Clericis ignotis etiam obtinet in Ecclesiis* Regularium.
9. *Hoc Decretum à jure communi non discrepat.*
10. *Nullus ex aliena Diœcesi admittendus sine litteris Ordinarii sui.*
11. *Litteræ hæ non tantum Ordinum susceptorum; sed & vitæ morumque testimonium perhibere debent.*
12. *Parochi admittere non debent quoscumque Sacerdotes Litteris Episcopalibus munitos.*
13. *Sine Parochi licentia nullus in Ecclesia Parochiali celebrare potest.*
14. *Jus Parochi per Sententiam Regiam firmatum.*
15. *Notorie criminosus ad ministerium Altaris non admittendus.*
16. *Non admittendus nisi vita emendata maculam eluerit.*
17. *Si pridie temulentus, aut in notorium crimen lapsus se ad celebrandum obtulerit, ob scandalum castigandus.*
18. *Qui pridie impudicitiam etiam secretam commisit, ad celebrandum se præsentare non potest, tametsi confessus.*
19. *Nullus malæ famæ ad Divina celebranda admittendus.*
20. *Sacerdotes solum quæstum sectantes ad celebrandum non recipiendi.*
21. *Merito à Divinis repellendi notorii aleatores, & tabernarum frequentatores.*
22. *Sacerdos Missam celebrare non potest, nisi adstantes externo habitu rite dispositi appareant.*
23. *Quid hac in re statuerit Sanctus Carolus?*
24. *Ad excitandam populi devotionem exponenda à Parocho quæ in Missa aguntur.*
25. *Scopus hujus instructionis est, ut populus instructus se jungat Sacerdoti, & voto id agat, quod Sacerdos* ministerio.
26. *Menti Ecclesiæ conformius est attendere iis quæ in Missa aguntur, quam ex libro preces recitare.*
27. *Simultanea plurium Missarum in eadem Ecclesia celebratio minus conveniens: & quare?*
28. *Vetitum ne inter Missarum solemnia adhibeatur cantus non satis gravis.*

29. *Ho-*

29. *Hodierna Musica parum gravis; & de hac querelæ Cardinalis Bona.*
30. *Ecclesiæ quæ hactenus Musicam non admiserunt, laudantur.*
31. *Quod Episcoporum ac Pastorum circa hoc Officium?*
32. *Attendendum ne organa quid lascivi sonent.*
33. *Idem est de tintinnabulis; & quomodo contravenientes puniendi?*
34. *Omnes actiones seculares ab Ecclesiis arcendæ.*
35. *Penes Episcopos est summa auctoritas abusus in Missarum celebratione occurrentes tollendi.*
36. *Prælati Ecclesiarum non debent abusus permittere, quia jam inoluerunt.*
37. *Quam perniciosum sit argumentum; quod à tolerantia aut facto Prædecessorum petitur.*

I. SEMPER omnibus persuasum fuit, quam perniciosum, malique exempli esset, si Sacerdotes & Clerici de una Ecclesia ad aliam transeuntes & vagantes, indifferenter ad sacra Mysteria celebranda admittantur; quam inde natum sit fieri, pessimos quosque perditissimosque homines in sacra involare, eaque profanare.

II. Hinc jam pridem à primis Ecclesiæ seculis cautum fuit, ne quis Clericus externus & ignotus sine litteris commendatitiis sui Episcopi recipiatur.

Canon 41. Laodicenus ita habet: "Quod non oportet eum, qui est sacratus vel Clericus sine canonicis „ litteris iter ingredi.

Et apertius *Canon* 13. Calchedonensis vetat: "Externos Clericos & ignotos in alia civitate sine proprii „ Episcopi commendatitiis litteris nusquam ullo modo „ ministrare." Apud Gratianum, *Dist.* 71. *Can.* 7. Sed per errorem & contra fidem textus Græci originalis pro *ignoto* legit *Lectori*, uti recte notat Cujacius ad *cap.* 5. ** *De Clericis non resid.*

III. Postremis hisce seculis, postquam invaluit titulus *Patrimonii*, quo solo plures ordinantur, nullius particularis Ecclesiæ servitio *adstricti*, multo magis hæc disciplina necessaria fuit.

Cum enim hi nulli Ecclesiæ essent adstricti, liberior ipsis de una ad aliam Ecclesiam discurrendi videbatur indulta libertas: atque hinc facile fiebat, ut immorigeri, quin & multis titulis notorie infames, Ecclesiam, in qua noti erant, deserentes, ad aliam ubi eorum vita ignorabatur, aut ubi scirent Pastores minus esse vigilantes, aut disciplinæ Ecclesiasticæ observantes, convolarent; ibique se in Ecclesiastica munia intruderent: ipsumque Missæ Sacrificium multis modis profanarent.

IV. Hæc advertens Synodus Tridentina statuit, *Sess.* 23. *cap.* 16. "Nullus Clericus peregrinus, sine „ commendatitiis sui *Ordinarii Litteris*, ab ullo Episco„ po ad *divina celebranda* & Sacramenta administranda „ admittatur.

Adhæc volens Synodus, ut in Sacrificio Missæ omnis irreverentia vitetur, mandavit Episcopis, ut "singuli „ in suis Diœcesibus interdicant, ne cui *vago* & *ignoto* „ Sacerdoti Missas celebrare liceat." In Decreto, *De observandis & evitandis in celebratione Missæ.*

V. His Synodi Tridentinæ Decretis obsequi volentes Episcopi, in suis respective Synodis prohibuerunt, Sacerdotem exterum & ignotum ad Missam celebrandam admitti, nisi litteris testimonialibus Episcopi instructum.

Synodus P. I. Mechliniensis, tit. *De Ministris Ecclesiæ*, *cap.* 8. "Præcipit etiam Pastoribus, & Ecclesiarum Rectoribus, ne quem vagum & ignotum Sa„ cerdotem, sine licentia Episcopi sui Diœcesani in „ scriptis obtenta, ad celebrationem Missarum, aut Sa„ cramentorum administrationem admittant, sub pœna „ duorum florenorum per Pastores seu Rectores incur„ renda, & vagorum Sacerdotum correctione arbitra„ ria: Episcopi autem prædictam licentiam non conce„ dant, nisi visis litteris Sacerdotii & commendatitiis, „ & testimonialibus Episcopi vel Vicarii loci ultimæ „ residentiæ eorum.

Et Synodus P. II. *tit.* 12. *cap.* 16. "Vago ac igno„ to Sacerdoti, etiam *Regulari* Missam celebrare non „ liceat, nisi ostensis testimonialibus vel commendatitiis „ litteris sui Ordinarii.

VI. Prævidens Sanctus Carolus Sacerdotum mores vitamque nonnunquam temporis successu vel immutari, aut certe amplius innotescere & manifestari, in Concilio Mediolanensi I. *part.* 2. *tit.* 5. decernit: "Clericis alienæ Diœcesis rei divinæ faciendæ facultatem „ ne permittat Episcopus: nisi ostendant litteras testi„ moniales seu dimissorias Ordinarii sui, *duobus*, tan„ tum mensibus ante, si in provincia, si extra provin„ ciam in Italia, *quatuor*, *sex* vero, si extra Italiam „ datas: vel si eæ *antiquiores* sint, afferant etiam scrip„ tum testimonium de vita, & moribus ab iis Ordi„ nariis, in quorum Diœcesi post illud tempus ali„ quamdiu permanserint.

VII. Quin & ibidem præceperat: "Nemo Clericus „ vel Laicus in suis secularibus Ecclesiis, Capellis, vel „ Oratoriis quamvis ab Ordinario probatis, etiam si „ juris Patronatus sint, quemquam secularem vel re„ gularem Sacerdotem celebrare patiatur, qui scriptum „ celebrandi testimonium, singulis sex mensibus reno„ vandum, ab Episcopo non impetraverit.

VIII. In Concilio III. Mediolanensi *tit.* 11. declarat: "Quod primo Concilio Provinciali interdictum „ est, ne peregrino Sacerdoti sine dimissoriis, testimo„ nialibusve litteris Missæ Sacrum facere liceat, id ei „ vetitum sit in *Regularium* etiam *cujusvis* Ordinis „ Ecclesiis.

IX. Hoc Decretum nec à mente Concilii Tridentini, nec à jure communi discrepat: licet enim plures Regulares, præsertim Ordinum Mendicantium, gaudere dicantur privilegio exemptionis; eoque titulo prætendant Ecclesias etiam suas esse à jurisdictione Episcopi exemptas: Indubitatum tamen est, Episcopum posse præcipere, ne quis sacerdotum secularium exterorum sine sua licentia in scriptis obtenta celebret in oratoriis, vel Ecclesiis Regularium etiam exemptorum, & mandare superioribus dictorum locorum, ne quemquam sacerdotem sine prædicta licentia ad celebrandum admittant. Uti post Barbosam aliosque ab eo citatos tradit Du Casse Archidiaconus & Officialis Condomensis in suo tractatu de Jurisdictione Ecclesiastica *tom.* 1. *cap.* 7. §. 7. *num.* 11.

Cum enim ad curam Episcopi spectet occurrere scandalis & irreverentiis, quæ ex admissione promiscua similium sacerdotum ad celebrandum nata sunt obvenire, nequaquam exemptio huic curæ Episcopi obstaculo esse potest.

X. Synodus Burdigalensis anno 1583. *tit.* 5. vetat ab Ecclesiarum Rectoribus, quemquam vagum ac ignotum ad celebrandum admitti, *nisi prius diligenter explorata Ordinarii licentia & facultate.* Deinde adjungit: „ Nullumque pariter alienæ Diœcesis admittant, nisi „ acceptas ab Ordinario suo litteras, sibi concessæ fa„ cultatis, & *anteactæ vitæ*, *morumque* ac religionis „ testes adhibeat: quæ vetustiores non appareant, quam „ quæ intra annum scriptæ sunt.

Celebrata anno 9. decimi septimi seculi Synodus Narbonensis *cap.* 20. non vult ab Episcopis facultatem celebrandi concedi Clericis alienæ Diœcesis, „ nisi visis litteris Ordinum Clerici, & attestatione „ proprii Episcopi, super *vita* & *moribus* eo anno „ concessis.

XI. Hactenus adducta Decreta manifeste evincunt, litteras Episcopales, non tantum requiri, ut testes susceptorum Ordinum; sed vel præcipue ut testes probæ vitæ & bonorum morum: ipsosque Episcopos has litte-

ras haud annuere posse, nisi præmissa & facta diligenti inquisitione super vita & moribus Sacerdotum dimittendorum.

Si ea cautione in litteris expediendis procederent Episcopi; neque ullus Sacerdotum in Ecclesiis, sive secularibus sive regularibus sine hujusmodi litteris, conformiter ad sacros Canones & Synodorum Decreta, ad celebrandum admitteretur, quam multi scandalosi, otiosi ac vagabundi Sacerdotes ab Altaribus arcerentur; quantæque irreverentiæ per similes Sacerdotes in sacrificio Missæ committi solitæ, vitarentur.

XII. Porro quia litteræ hæ testimoniales, nonnumquam facilius quam oportet conceduntur, aut subreptitie vel obreptitie impetrantur, nequaquam Parochi aliique Ecclesiarum Præfecti omnes quoscumque Sacerdotes hujusmodi litteris munitos ad celebrandum admittere debent.

Quid enim si aliunde vita scandalosa Parocho vel Rectoribus innotescat; nullusque titulus aliunde sit, qui Sacerdoti huic jus celebrandi in tali Ecclesia tribuat, indubie poterit, imo & non raro debebit à celebrando repelli.

Adhæc Canones quidem vetant quempiam *extraneum* & *ignotum* sine litteris Episcopi ad celebrandum admitti, sed nequaquam Parochis aut Ecclesiarum Rectoribus præcipiunt, ut omnes hujusmodi litteris instructos in suis Ecclesiis ad celebrationem admittant.

XIII. Imo cum Parochus sit quasi caput Parochiæ, & primarius & ordinarius Ecclesiæ Rector, nullus (ni speciali aliquo titulo munitus) potest in Ecclesia Parochiali sine speciali licentia Parochi sacras quascumque functiones obire.

Hinc Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 43. ait: "Nullus aliquod officium in aliena Ecclesia, sine Pa„storis ejusdem loci licentia, facere præsumat.

Eodem fundamento Synodus P. I. Cameracensis, tit. *De Ministeriis Ecclesiasticis*, *cap.* 9. voluit, ut "qui „ præsunt fabricis Ecclesiarum, nullos Sacerdotes ad„ mittant ad suffragia & sacrificia legatorum piorum „ causa præstanda; nisi ab Episcopo, aut ejus Vicario „ probatos, & ad id ministerium destinatos Pastoris „ voluntate. Cui, quod ad officium Ecclesiasticum „ pertinet, pareant: ne per licentiam aditus improbis „ & vagis ad Ecclesias concedatur cum detrimento & „ scandalo publico.

Denique, addit Synodus: "Et qui admissi fuerint, „ Pastorem adjuvent in cultu & Officio divino.

Si nulli ad celebrandas fundatas Missas & anniversaria admitterentur, nisi cum onere juvandi Pastores in officio Pastorali, quam multi otiosi Sacerdotes ab Ecclesiis removerentur!

XIV. Cum anno 1672. quidam in suo testamento ordinasset Missam pro refrigerio animæ suæ solemniter celebrari in Ecclesia Parochiali per Patres Carmelitas; disputatumque esset, num vi hujus testamentariæ dispositionis Carmelitæ essent admittendi ad celebrandam Missam illam, judicatum fuit à Parlamento Parisiensi, id in Ecclesia Parochiali Carmelitas non posse sine Parochi licentia. Uti refertur, *part.* 3. Journal des Audiences, *lib.* 6. *cap.* 29.

XV. Præterea ut irreverentia vitetur, præcipit Synodus Tridentina Episcopis, "neminem qui *publice* „ & *notorie* criminosus sit, aut sancto Altari ministrare, „ aut Sacris interesse permittant.

XVI. Decretum hoc quoad primam partem innovans Sanctus Carolus in Concilio I. Mediolanensi, *tit.* 5. ait: „ Sacerdotes qui publice & notorie criminosi fuerint, „ à celebratione arceantur, nisi *emendata vita* sceleris „ maculam eluerint.

XVII. Synodus P. I. Cameracensis, *tit. De Cultu, Ceremoniis & Officio Divino*, *cap.* 2. vult, ut "qui„ cumque ad celebrandum se obtulerit, ac pridie temu„ lentus, insolensve fuerit, aut crimen ullum *notum* „ admiserit, à Rectore Ecclesiæ castigandus non modo „ propter crimen admissum, sed & propter scanda„ lum, & irreverentiam illatam Sacramento denuntietur „ Episcopo, aut ejus Vicario, vel Officiali. Rector ve„ ro si denuntiare neglexerit, tanquam tanti sceleris dis„ simulator puniatur.

Subjicit deinde notandam hanc rationem: "Est enim „ valde præposterum & indignum, quod velint Sacer„ dotes omnem à laïcis reverentiam huic Sacramento „ exhiberi: nec ipsi tamen moribus & religione sua „ exhibendam declarent.

XVIII. Addit ejusdem Provinciæ Synodus Diœcesana Audomarensis anno 1583. *tit.* 6. *cap.* 2. nec *confessione prævia* hujusmodi Sacerdotes ad celebrandum se præsentare præsumant, *qui pridie, quamcumque* SECRETAM *impudicitiam admiserint.*

XIX. Præcitata Synodus Burdigalensis, "Sacerdotes „ aut quoscumque alios, *publice* & *notorie criminosos*, „ rem divinam facere, vel ad altare ministrare prohi„ bendos censet, nisi qui ad meliorem frugem redierint, „ & morum vitæque pristinæ commutatione facta, præ„ teritorum scelerum veniam meruerint, eamque ab „ Ordinariis suis impetraverint.

Namurcensis Synodus anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 4. præcipit: "Nullus *malæ famæ*, Pastori in Divinis Officiis „ assistat.

XX. Quod hic Synodus Tridentina, aliæque subsequentes decrevere, illud Carolus V. in formula reformationis ejus nomine anno 1548. publicata expresserat; atque præter publicis criminibus infames, etiam *solum quæstum sectantes* ad celebrationem Missæ non admittendos censuit.

XXI. Quis ambigat, horum Sacerdotum, Clericorumque generi adscribendos, quos publice notorieque popinas frequentare; aleis, illicitisque lusibus, cum magno populi scandalo vacare videmus. Merito proinde Episcopi aliique Ecclesiarum Prælati secum expendant, num sacris Canonibus obtemperent, dum similes Sacerdotes sacris Altaribus continuo adstare vident, & silent.

XXII. Ulterius pro reverentia tanti Sacrificii vult Synodus Tridentina, ut Sacerdos non aliter Missam celebrare incipiat, "nisi prius, qui intersint, decenter „ composito corporis habitu, declaraverint se mente „ etiam, ac devoto cordis affectu, & non solum corpore „ adesse.

XXIII. Sanctus Carolus Decretum hoc renovans, & executioni mandari volens, in Concilio Mediolanensi IV. *part.* 2. *t.* 10. præcipit, ut Clericus Missæ Sacrificio ministraturus aliusve cui hoc munus incumbit, mox ut Sacerdos ad Altare accesserit, circumspiciat modeste „ adstantes; & si quempiam animadvertit marem vel „ feminam incomposito corporis habitu, aut alias con„ tra præscriptas regulas Provincialibus nostris Conci„ liis cum injuria vel irreverentia sanctissimi illius Sa„ crificii interesse, moneat graviter ut opus erit: neque „ Sacerdos ante Missæ initium faciat, quam omnes „ qui adsunt, quemadmodum Tridentino Concilio „ curæ Episcopi commissum est, decenter composito „ corporis habitu declaraverint se mente etiam ac de„ voto cordis affectu, non solum corpore adesse. Missa „ vero jam inchoata, si quid ejusmodi fiat, hoc idem „ officium admonendi itidem ille Minister Clericus „ præstet modeste & graviter. Si quis vero ab iis de „ ejusmodi monitus non resipuerit, quamprimum eo„ rumdem cura deferatur ad Episcopum, ut jure cum „ eo efficacius agatur.

XXIV. Ut vero populus majori cum reverentia & attentione ad ea, quæ in Missa aguntur, assistat, uberioremque Sacrificii fructum percipiat, præcipiunt passim Synodi nostræ, conformiter ad Synodum Tridentinam, *Sess.* 26. *De Sacrificio Missæ cap.* 8. "Pasto„ ribus & singulis curam animarum gerentibus, ut „ frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, „ vel per alios, ex iis quæ in Missa aguntur, aliquid „ expo-

„ exponant; atque inter cætera sanctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis & Festis.

XXV. Porro scopus Synodorum est, ut Fideles Missæ assistentes; eaque, quæ à Sacerdote aguntur, intelligentes, iis sint intenti, "& voto id agant, quod „ Sacerdos agit ministerio; ut scilicet discant & ipsi „ suam totiusque Christiani orbis salutem tam salutaris „ & gratæ hostiæ interventione & Christi Jesu meritis, „ Deo Patri commendare: „ uti loquitur Concilium Moguntinum anno 1549. *cap.* 58.

Et antiqua Attrebatensia statuta renovata in Synodo anno 1570. sub Francisco Richardoto, qui Tridentino interfuit, volunt de his populum instrui, ut *Religiosius & libentius quæcumque Sacerdotes in Missa agunt, observet.*

Idem aliæ quoque Synodi innuunt, desiderantes populum instrui de his quæ in Missa aguntur, *ut quæ in illa geruntur debita cum attentione perpendat*, quemadmodum loquitur Synodus Namurcensis anno 1659. *tit.* 16. *cap.* 1. vel ut *majore reverentia sacris intendat*, uti expressit Synodus Cameracensis anno 1567. *tit. De Eucharistia*, *cap.* 4.

XXVI. Neque dubium est quin populo utilius sit, & menti Ecclesiæ conformius; ipsique Sacrificio convenientius, intendere iis quæ in Missa aguntur, quam preces alias, quantumvis pias, sed Sacrificio Missæ haud respondentes è libro legere.

Quapropter Synodus Rhemensis anno 1583. *tit. De Eucharistia num.* 5. præcipiens ut laici *preces horarias* tempore divini Officii nonnisi submissa voce recitent, addit: "Qui tamen inter eos doctiores, reique Chri„ stianæ peritiores extiterint *præclarius* agent, si loco „ precum ex scripto recitandarum, à præfatione, qua „ pertractantur mysteria, animo defixo mentisque fer„ vore complectantur atque contemplentur.

XXVII. Formula reformationis jussu Caroli V. scripta, & anno 1550. evulgata, dicit: "Neque sub „ sacro solemni convenit, ut coram populo eodem le„ gantur etiam Missæ speciales, quibus huc illuc popu„ lus *distrahatur*, avoceturque ut nulli Sacro *satis in„ tendat.*

Idipsum in executionem hujus formulæ circa idem tempus Synodi Moguntina & Coloniensis anno 1549. ordinarunt: atque sub initium decimi septimi seculi Synodus Sylvæducensis sub Masio *tit.* 11. *cap.* 9. judicavit plane conveniens, ut in Ecclesiis Monasteriisve, ubi est magna Missarum frequentia, singulæ *distinctis* horis legantur: "Ne, ait, simultanea illa plurimorum celebran„ tium turba decori Domus Dei, aut mysteriorum ve„ nerationi aut gravitati aliquid decedat.

XXVIII. Si ea omnia inter Missarum solemnia cavenda sint, quæ populum ab hac sancta actione, alio distrahere possent, quis non videt, quam merito Synodus Tridentina arceri præcipiat "ab Ecclesiis musi„ cas eas, ubi sive organo, sive cantu *lascivum* aut „ *impurum* aliquid miscetur.

Synodus P. I. Cameracensis, *tit. De Cultu & Caremoniis*, *cap.* 3. de musica in Missa adhibenda agens, statuit, ut quæ in Missa ad eruditionem & doctrinam Fidelium leguntur aut canuntur, ut Epistola, Evangelium & Symbolum, ita legantur aut canantur, ut præsentes, *distincte* exaudire *singula* verba possint. "Qua„ re, ait, in Symbolo canendo placet nec organa nec „ musicam adhiberi; nisi sit simplex, ac talis ut singu„ la verba sine repetitione possint intelligi. Quæ vero „ ad laudes pertinent, ut sunt Hymni, *Gloria in ex„ celsis*, *Sanctus*: in his musica locum habeat: sed nec „ lasciva, nec choreis potius, quam choro congruens, „ sed gravis & movens pios affectus.

Fortius hunc abusum proscripsit Synodus P. I. Mechliniensis an. 1570. *tit. De Officio & Cultu divino*, *c.* 10. „ Cohibeant Episcopi Cantores, Organistas, Campa„ narios, & alios quoscumque à lasciva, militari, & „ quavis indecora musica in cantu, organis & campa„ nis, sub pœna decem stuferorum (*a*) ad pios usus „ arbitrio Episcopi applicanda. Et si semel puniti non „ abstinuerint, pœna carceris aut alia arbitraria ple„ ctantur.

Synodus P. II. Mechliniensis an. 1607. *t.* 12. *c.* 7. monet, ut "gravis tantum, & quæ ad *pios* affectus moveat „ musica, Officio divino adhibeatur, non etiam lasciva „ vel secularis.

XXIX. Cardinalis Bona, tractatu *De Divina Psalmodia*, *cap.* 17. §. 3. advertit, musicam sæpius fuisse mutatam; at illud ab antiquis observatum esse, nunquam ab aliqua gente mutatam fuisse musicam, quin & ipsa in *deterius* mutata sit.

Post hæc multorum auctorum relatis sententiis testantium, Musicam veterem fuisse *virilem*, recentiorem vero *effractam & effæminatam*, tandem concludit his verbis: "Has veterum sententias eo libentius „ transcripsi, quo magis hodiernæ Musicæ deplora„ bilis status innotescat: fastidit ætas nostra concen„ tum gravem & stabilem, amatque modulos quos„ dam, quibus in frusta concisus cantus dissiliat & ener„ vetur.

XXX. Musicæ & Musicorum parum gravem, & ad pietatem haud conducentem sonum multis deplorat nominatissimus Gandensium Antistes Wilhelmus Lindanus in *Panopl. Evang. lib.* 4. *cap.* 78. ac tandem relata hodierna musicæ confusione & infractione, dicere non veretur: "Illarum magis constantiam ad„ miror Ecclesiarum, quæ istum prævidentes divini „ cultus abusum, semel Musicam illam choro malue„ runt excludere; uti Trajectensis, & quod audio, Lug„ dunensis, quam illarum veneror magnificam, quam „ ipsi & putant & jactant adeo majestatem, qua Dei „ chorum omni phonascorum syntagmate, vocum „ omnis generis discrimine, imo & tubarum clangore, „ cornutorum stridore, alioque strepitu vario, nequid „ prætermittere videantur, quod cantici verba semel „ obscuret, sensumque sepeliat, & obruat, sibi præ„ clare gloriantur adimplesse.

XXXI. Episcopi atque Prælati, qui Musicam in Officio divino retinendam autumant, videant, ut "pro „ illo Musices genere, quod nunc passim Ecclesias oc„ cupat, aliud introducatur & gravius, & rebus ipsis „ convenientius: & si non, ut oportet, pronuntiationi „ quam cantui vicinius, saltem rebus quæ canuntur ap„ tius atque accommodatius; „ uti loquitur Lindanus loco citato. Vel ut in Concilio Mediolanensi I. *parte* 2. *cap.* 51. S. Carolus: "Cantus & soni graves sint, pii ac „ distincti, & Domui Dei, ac divinis laudibus accom„ modati; ut simul & verba intelligantur, & ad pieta„ tem Auditores excitentur.

XXXII. Synodus P. II. Mechliniensis verbis supra relatis subjungit: "Similiter & organa, & quæcum„ que instrumenta Musica, tam in processionibus quam „ in Ecclesiis, modulatione sua *lascivas* cantiones non „ imitentur.

XXXIII. Deinde capite sequenti: "Tintinnabula „ quoque & campanas ad harmoniam quamdam pul„ santes, ejusmodi pulsatione turpes, inhonestas vel „ scandalosas cantiones non exprimant, vel imitentur, „ sed potius hymnorum, & canticorum Ecclesiæ mo„ dulationes. Et sicubi necesse fuerit cum Magistratu „ desuper agatur.

Idem de tintinnabulis habet Synodus P. I. Cameracensis loco citato *cap.* 15. addens: "Si quis non „ paruerit, puniatur; ut qui multis labendi occasio„ nem præbuerit, & in re Sacris dicata, spurca & in„ honesta attulerit.

XXXIV. Denique Synodus Tridentina omnem irreverentiam à locis sacris remotam desiderans, præmissis addidit: "Item seculares omnes actiones, vana „ atque adeo profana colloquia, deambulationes,

(*a*) Stuferus, id est, solidus, *un sou.*

„ stre-

„ strepitus, clamores arceant: ut domus Dei vere do-
„ mus orationis esse videatur ac dici possit.

Multa pro executione hujus Decreti observanda proposuit S. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi *parte* 1. *cap.* 17. cujus hic est titulus: *De profano usu à sacris locis tollendo.*

XXXV. Ut autem hæc omnia facilius executioni mandari queant, Synodus Tridentina vult, ut Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati corrigant, statuant, prohibeant, & mandent ea, quæ opportuna videbuntur; atque ad ea inviolate servanda censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis fidelem populum compellant, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscumque.

XXXVI. Verendum, ne plures Ecclesiarum Prælati in resecandis abusibus, qui hoc titulo notati sunt, segniores reddantur vulgari illo, sed admodum pernicioso argumento: Hoc jam diu ita observatum fuit; hoc Prædecessores nostri toleraverunt; cur nos illis volumus esse sapientiores aut meliores? sufficit nobis vivere, ut illi vixerunt.

Perniciosum sane argumenti genus, quo detestandi, maximique abusus, cum semel invaluerint, justificari poterunt.

XXXVII. Nonne hoc specioso argumento jam pridem nonnulli justificare, ac retinere contenderunt *festum fatuorum*; "ubi videbat populus Sacerdotes &
„ Clericos Divini Officii tempore larvatos, monstruo-
„ sos vultibus, aut in vestibus mulierum, aut lenonum
„ vel histrionum choreas ducere, in choro cantilenas
„ inhonestas cantare, offas pingues supra cornu Altaris
„ juxta celebrantem Missam comedere, ludum taxil-
„ lorum exarare, thurificare de fumo fœtido ex corio
„ veterum sotularium, (*a*) & per totam Ecclesiam
„ currere.

Ita hanc celebrationem descripsit Facultas Theologica Parisiensis in Epistola Prælatis & Capitulis Ecclesiarum Regni Galliæ inscripta, & in appendicem operum Petri Blesensis relata *pag.* 782. qua ipsos multis argumentis, ad hunc abusum longa consuetudine & multarum Ecclesiarum praxi inolitum, tollendum movere conatur; atque inter alia argumentum à tolerantia & facto Prædecessorum præveniens, tale de illo judicium depromit: "Nolite subdolas hominum voces audire sic
„ dicentium: Prædecessores nostri, qui erant notabi-
„ les viri reputati, istud permiserunt, sufficit nobis vi-
„ vere ut ipsi: procul dubio istud argumentum *diaboli-*
„ *cum* est; *infernalis* hæc *persuasio*: vos illorum exitum
„ ignoratis, an bonus an malus fuerit.

(*a*) Genus Calceamentorum.

TITULUS VI.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

CAPUT I.

De variis Nominibus, Partibus, Forma & Effectu hujus Sacramenti.

1. *Sacramentum olim dictum Sacramentum reconciliationis.*
2. *Secundo*, Confessionis.
3. *Tertio*, Absolutionis.
4. *Quarto frequenter*, Manus impositio.
5. *Quinto*, Communio *seu* Pax.
6. *Sexto*, Secunda post naufragium tabula.
7. *Septimo*, Laboriosus Baptismus.
8. *Octavo*, *olim & hodie frequentissime*, Sacramentum Pœnitentiæ.
9. *Quid significet apud veteres etiam Ethnicos* pœnitere?
10. *Quem facti sui* pœnitet, *is punit in se quod fecit.*
11. *Definitio pænitentiæ à Gratiano & Canonistis tradita.*
12. *Quid de hoc Sacramento habeat Decretum Eugenii IV. & quid ejus prima pars, sive* Contritio?
13. *De Confessione, secunda hujus Sacramenti parte.*
14. *Etiam circumstantiæ peccatorum exprimendæ; & quare?*
15. *Quare* confessio *præcipue requiratur?*
16. *De satisfactione, tertia parte hujus Sacramenti.*
17. *Ratio Divinæ justitiæ exigit, ut difficilius dimittantur peccata post Baptismum, quam ante commissa.*
18. *Justitia Divina non permittit, ut ordinarie sine ulla satisfactione peccata remittantur.*
19. *Satisfactiones habent vim suam ex meritis Christi.*
20. *Forma hujus Sacramenti.*
21. *Effectus ejusdem.*
22. *Variæ quæstiones circa præmissa omittuntur.*

I. Sacramentum hoc jam pridem diversis nominibus appellatum fuit.

Primo quidem dictum fuit Sacramentum *reconciliationis*; nimirum ab effectu; eo quod homo virtute hujus Sacramenti Deo *reconcilietur.*

II. Secundo, Sacramentum *confessionis*, à parte conspicua & ante remissionem peccati, sive reconciliationem necessaria; qua peccator sua peccata Sacerdoti aperire atque *confiteri* debet.

III. Tertio, Sacramentum *absolutionis*, ab actu Sacerdotis formam Sacramenti proferentis cum dicit: *Ego te absolvo*, &c.

IV. Quarto, antiquitus frequenter dictum fuit: *manuum impositio*, à cæremonia externa. Sæpius enim in decursu agendæ pœnitentiæ ipsis Pœnitentibus *manus* imponebantur ab Episcopis & Presbyteris; idque vel dum orationes super pœnitentes fundebantur, vel absolutione donabantur. Ita accipitur in *Can.* 76. Concilii Carthaginensis IV. "Si continuo creditur moriturus,
„ reconcilietur per *manus impositionem.*

Porro cum & in aliis Sacramentis manus impositio fieret, atque inde etiam nomine *manus impositionis*, præsertim Sacramentum Confirmationis indicaretur, ne ex nominis identitate confusio oriretur, dicere solebant hoc Sacramentum, *manuum impositionem reconciliatoriam*, uti videre est in Can. 3. Concilii Arausicani I. (*a*)

V. Quinto, dictum fuit *Communicatio* sive *Communio* & *Pax*, eo quod lapsi per pœnitentiæ actionem & absolutionem Sacerdotis restituerentur Communioni, &

(*a*) Sunt inter Theologos qui docent manuum impositionem esse partem essentialem in Sacramento Pœnitentiæ; hi sunt Guilelmus Altissiodorensis *lib.* 4. *summæ*; Vincentius Bellovacensis *lib.* 8. *Speculi Histor. c.* 43. Alexander Halensis 4. *parte summæ q.* 5. *memb.* 1. *art.* 1. Guillelmus Parisiensis *de Pænit.* p. 461. Quidquid sit de ea opinione quæ multis tamen veterum Patrum testimoniis nititur; agere imprudenter & pericula pœnitentibus afferre videntur confessarii, qui dum absolutionem pœnitentibus impertiuntur, manus iis imponere non curant.

Eucha-

Eucharistiæ percipiendæ facultati, atque ad eam dignè sumendam præpararentur.

VI. Sextò, *Secunda post naufragium tabula* sæpe à Patribus vocatur; eamque nomenclaturam tanquam huic Sacramento convenientem probavit Synodus Tridentina *Seff.* 6. *cap.* 14. *De Justificatione*, his verbis: " Qui verò ab accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cùm, excitante Deo, per pœnitentiæ Sacramentum, merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint. Hic enim justificationis modus est lapsi reparatio, quam *secundam* post naufragium deperditæ gratiæ *tabulam* SS. Patres aptè nuncupàrunt.

VII. Septimò, à Patribus dicitur *laboriosus Baptismus*; quam rursus appellationem huic Sacramento convenire dixit Synodus Tridentina *Seff.* 14. *cap.* 2. *De Pœnitentia*; rationem illius dictionis præmittens; eò quòd ad vitæ novitatem & integritatem in Baptismo acquisitam, & per peccatum amissam, " per Sacramentum Pœnitentiæ sine *magnis nostris fletibus & laboribus*, divinâ id exigente justitiâ, pervenire nequaquam possumus. " Quod nuper è Patribus fusè ac solidè adstruxit Vir eruditus Joannes Opstratius in speciali tractatu *de laborioso Baptismo*.

VIII. Denique hoc Sacramentum & olim & hodie frequentiùs & usitatiùs, aptissimèque dicitur Sacramentum *Pœnitentiæ*, à contritione, quæ primum locum inter actus Pœnitentiæ habens, dicitur animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, uti docet Synodus Tridentina citata *Seff.* 14. *cap.* 4.

IX. Pœnitere enim apud Latinos auctores etiam Ethnicos dicimur, *cùm quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate, nostroque consilio facta sunt, ea nobis post incipiunt displicere, sententiamque in his officiis nostram demutamus*: uti latiùs prosequitur Morinus de administratione Sacramenti Pœnitentiæ *lib.* 1. *cap.* 1. notatque, hanc esse vulgatissimam apud probatissimos Linguæ Latinæ quosque auctores significationem; atque inde concludit, etiam juxta Ethnicos auctores, Pœnitentiam duo complecti, consilii sive sententiæ mutationem & animi dolorem propter factum aliquod inde consequens.

Post hæc subjungit: Tertium addi debet, quod ex utroque necessariò videtur emanare, cautio scilicet, ne postea idem consulat, aut exequatur. Vix enim aliquem facti sui seriò pœnitet, qui etiam sibi non proponat ab eo imposterum abstinere, & incommoda ex priori consilio & facto exorientia impedire, & à se avertere.

Lactantius *lib.* 6. *cap.* 24. *Institutionum* hæc tria significata complectens, ait: " Is quem facti sui pœnitet errorem suum pristinum intelligit. Ideóque Græci meliùs & significantiùs μετάνοιαν dicunt, quam nos possumus resipiscentiam dicere. Resipiscit enim ac mentem suam quasi ab insania recipit, quem errati piget, castigatque seipsum dementiæ, & confirmat animum ad rectiùs vivendum; tum illud ipsum maximè cavet, ne rursus in eosdem laqueos inducatur.

X. Dolor autem ille, qui pœnitentiæ semper comes est, si exardescit, eo animum facti pœnitentem ducit, & impellit, ut pœnas à seipso sumat: quemadmodum ibidem notat & probat Morinus; subditque: " Hinc appositè admodum ad geminam hanc pœnitentiæ significationem, quæ omnibus auctoribus Ecclesiasticis ab ipsis Ecclesiæ incunabulis familiarissima & acceptissima fuit. S. Isidorus in exhortatione ad Pœnitentiam, hanc nobis tradit istius nominis etymologiam. *A punitione Pœnitentia nomen accepit, quasi Punitentia, dum ipse homo punit pœnitendo quod malè admisit.*

XI. Et apud Gratianum *Dist.* 3. *De Pœnitentia*, *Can.* 4. auctor libri *de vera & falsa Pœnitentia* sub nomine S. Augustini: " Continuè dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis virtus. Pœnitere enim est pœnam tenere, ut semper puniat *in se* ulciscendo quod commisit peccando.

Ex his hanc definitionem à Canonistis & Theologis communiter probatam, elicit Gratianus: *Pœnitentia itaque est vindicta semper puniens in se quod dolet commisisse.*

Hinc manifestum est, convenientissimè hoc Sacramentum à contritione tanquam præcipua sua parte, *Pœnitentiæ* nomen mutuasse.

XII. De hoc Sacramento habet Decretum Eugenii IV. pro Armenis: " Quartum Sacramentum est Pœnitentia cujus materia sunt actus Pœnitentis, qui in tres distinguunter partes. Prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.

De prima hac parte latiùs agit Synodus Tridentina *Seff.* 14. *De Pœnitentia cap.* 4. declaratque quòd fuerit, " quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic *contritionis* motus necessarius; & in homine post Baptismum lapso ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.

Declarat præterea, hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere. Quod ibidem multis Scripturæ testimoniis confirmat.

Post hæc duplicem contritionem asserit. Unam charitate perfectam, Alteram *imperfectam*; quam & *Attritionem* nuncupat; atque utriusque effectum exponit.

XIII. Secunda pars in Decreto Eugenii " est *oris Confessio*; ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur *integraliter*.

Hanc partem fusiùs exponit Synodus Tridentina loco citato *cap.* 5. declarans imprimis hanc integram peccatorum confessionem à Christo esse institutam, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere.

Cùm enim Sacerdotes in hujus Sacramenti administratione sustineant personam judicis, constat, judicium hoc, incognitâ causâ, illos exercere non posse, nec æquitatem quidem in pœnis injungendis servare posse, si in genere duntaxat, & non potiùs in specie, ac sigillatim sua ipsis peccata declararentur. Atque hinc concludit Synodus, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in Confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, & adversus duo ultima Decalogi præcepta commissa.

Quod ipsum Judicis officium exigit, idipsum & Medici munus, (quod & hic Sacerdotes spiritualiter exercere debent) requirit: " Si enim, ait Synodus, erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat.

XIV. Ex his rectè colligit præterea Synodus etiam eas " circumstantias in Confessione exprimendas esse, quæ speciem peccati mutant, quòd sine illis peccata sua neque à pœnitentibus integrè exponantur; nec judicibus innotescant: & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.

XV. Quæ hoc capite Synodus pro astruenda necessitate Confessionis adducit, ostendunt, quod finis Confessionis omnium peccatorum Sacerdoti factæ, non sit sola & *nuda* Confessio sive revelatio peccatorum; sed remediorum morbis spiritualibus convenientium applicatio, quibus anima curationi disponatur, & disposita per reconciliationem perfectè sanetur, uti loquitur Morinus loco citato *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 9. atque per consequens, omnia in Confessione esse aperienda, per quæ ipse Sacerdos tanquam medicus spiritualis veniat in convenientem notitiam vulnerum animæ; possitque conve-

convenientia medendis vulneribus pharmaca præscribere & applicare.

XVI. Tertia pars, ait Eugenius in suo Decreto, est „ *satisfactio* pro peccatis secundùm arbitrium Sacerdotis; quæ quidem præcipuè fit per orationem, jejunium & eleemosynam.

De hac parte agit Synodus Tridentina citatâ sessione *cap.* 8. declaratque imprimis, falsum omninò esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin & universa etiam pœna condonetur. Perspicua enim & illustria in sacris Litteris exempla experiuntur, quibus præter divinam Traditionem, hic error quàm manifestissimè revincitur.

XVII. Ulteriùs dicit, " quòd & divinæ justitiæ ratio exigere videatur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui semel à peccati & dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritûs sancti dono, scienter templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidârint.

XVIII. Præterea monet Synodus, " & Divinam Clementiam decere ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione acceptâ peccata leviora putantes, velut injurii, & contumeliosi Spiritui sancto, in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnoperè à peccato revocant, & quasi fræno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum Pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis; & vitiosos habitus, malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quàm ut hæc Pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd, dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quòd si compatimur, & conglorificabimur.

XIX. Ne verò videretur effectum illum humanis meritis tribuere, declarat, satisfactiones nostras & opera pœnitentiæ omnem suam efficaciam & meritum accipere ex meritis Christi. " Neque verò, ait, ita nostra est satisfactio hæc, quam peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum...... Facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.

Ut autem optatum effectum in peccatoribus satisfactiones à Sacerdotibus injunctæ sortiantur, ipsis peccatis & personis convenientes sint oportet; de quo latius infrà *cap.* 3. & 4.

XX. Decretum Eugenianum post expressas tres partes hujus Sacramenti, de forma ejusdem subjicit: " Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert, cùm dixit: *Ego te absolvo*, &c.

Similiter Synodus Tridentina docet, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illis " Ministri verbis positam esse: *Ego te absolvo*, &c. " quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti Administrationem sunt necessariæ. „ *Sess.* 14. *De Sacram. Pœnit. cap.* 3.

XXI. Effectus hujus Sacramenti est absolutio à peccatis, " ait Decretum Eugenianum. Et Synodus Tridentina citato *cap.* 3. " Sanè verò res & *effectus* hujus Sacramenti; quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, conscientiæ pax, ac serenitas cum vehementi Spiritûs consolatione consequi solet.

XXII. Plurimæ tum circa singulas suprà enumeratas Sacramenti partes, tum circa formam, effectumque quæstiones à Theologis Scholasticis agitantur, quas, utpote à proposito meo alienas (*a*) Theologis relinquo; pluresque à Veteribus ignotas, & à Recentioribus moveri cœptas recitat Morinus, *Lib.* 8. *cap.* 2. 3. & 4.

(*a*) Inter quæstiones, quas Theologi movent de partibus Pœnitentiæ, ea potissimum eminet, quæ de necessitate amoris Dei super omnia in Sacramento Pœnitentiæ differit; porrò amoris Dei necessitas est fundamentum *Juris Ecclesiastici*, de quo pertractat auctor noster; amoris enim Dei præceptum, quod primum in jure naturali & Evangelico obtinet locum, eundem quoque sibi vindicat in jure Ecclesiastico: cùm ergo hoc postremum jus dependeat ab utroque priori jure; Auctor noster, ut suarum decisionum auctoritas stabiliretur, debebat saltem amoris Dei necessitatem in Sacramento Pœnitentiæ vindicare, nec illam assertionem cum aliis quæstionibus, quas à suo proposito alienas dixit, confundere; nihil enim juri magis repugnat, quàm si æterna justitia, quæ Deus est, super omnia non diligatur, aut negligatur.

CAPUT II.

De publica, solemni & privata Pœnitentia.

1. *Quid Pœnitentia publica?*
2. *Pluribus seculis pro peccatis* occultis *pœnitentiam* publicam *impositam fuisse credit Morinus; & primum hujus argumentum.*
3. *Secundum Morini argumentum.*
4. *Tertium ejusdem argumentum.*
5. *Quartum argumentum.*
6. *Pro peccatis* occultis *pœnitentia tametsi* publica, *non tamen* publicè *imponebatur; nec Pœnitens publicè reconciliabatur.*
7. *Simplices Presbyteri poterant, inconsulto Episcopo, peccatores* occultos *reconciliare.*
8. *Utrumque probatur ex Concilio Carthaginensi III.*
9. *Peccator* occultus *per censuras ad agendam* publicam *pœnitentiam cogi non poterat.*
10. *Plures nullius gravioris criminis rei ultrò pœnitentiam* publicam *amplectebantur.*
11. *Magna Veterum de utilitate pœnitentiæ* publicæ *æstimatio.*
12. *Ex impositione pœnitentiæ publicæ pro peccatis occultis non sequebatur infractio* sigilli.
13. *Circa seculum VIII. disciplina imponendi pœnitentiam* publicam *pro peccatis* occultis, *cœpit desinere.*
14. Sensim *hæc disciplina mutata fuit.*
15. *Postquam pro peccatis* occultis *cœpit agi pœnitentia* publica, *adhuc magnus erat Pœnitentium numerus; & quare?*
16. *Per censuras aliaque media* publici *peccatores ad publicam Pœnitentiam cogebantur.*
17. *Studium & constantia Episcoporum ad conservandam, aut reducendam pœnitentiam publicam pro peccatis publicis.*
18. *Multis seculis Pœnitentia etsi* occulta *ad Canonum Pœnitentialium præscriptum imponebatur.*
19. *Usque ad seculum XII. non fuit nota distinctio inter* publicam & solemnem *Pœnitentiam.*
20. *Hujus distinctionis origo.*
21. *Quæ hodie dicatur Pœnitentia* solemnis: *& quæ* publica, *& quæ* privata?
22. *Plura olim omni Pœnitentiæ* publicæ *competentia ad* solemnem *restricta.*
23. *Primò, quòd à solo Episcopo imponeretur.*
24. *Secundò, quod semel duntaxat imponi posset.*
25. *Tertiò, quòd qui eam egerant à Clericatu dejicerentur, aut ad illum promoveri non possent.*
26. *Pœnitentiam publicam à solemni distinctam, à Presbytero imponi posse docent Canonistæ.*
27. Publicam *Pœnitentiam pro peccatis* publicis *imponendam esse multis ostenditur.*

28. *Illip-*

28. *Idipsum probavit Synodus Tridentina.*
29. *Conformia sunt hodierna Ritualia & Concilia.*
30. *Qualiter hodie* debeant *Presbyteri Pœnitentiam* publicam *imponere pro peccatis* publicis?
31. *Qualis esse debeat species* Pœnitentiæ publicæ?
32. *Pœnitentiam* solemnem *ab Episcopis etiam hodie Ecclesia imponi optat.*
33. *Quid circa hanc statuerit S. Carolus?*

I. PUBLICA Pœnitentia dicitur, quæ in facie Ecclesiæ palam & publicè peragitur.

Hanc primis sex seculis unicè ferè impositam fuisse notat Morinus *lib.* 4. *De Administratione Sacramenti Pœnitentiæ c.* 10. §. 5. nullumque ante seculum septimum usum fuisse, ait, Pœnitentiæ *privatæ Canonicæ*; cùm omnia crimina graviora Pœnitentiâ publicâ punirentur, minùs gravia Sacerdotis arbitrio & consilio.

II. Publicam hanc Pœnitentiam etiam pro peccatis *occultis* primis sex Ecclesiæ seculis juxta sacros Canones actam, & à Sacerdote, cui peccatum secretò detectum fuerat, impositam fuisse, contendit Morinus *libro* 5. *capite* 9. idque tribus potissimum argumentis ex antiqua disciplina erutis.

Primò, quia certum est, pœnitentias Canonibus illorum temporum expressas, & pro singulorum criminum gravitate præscriptas, fuisse pœnas *publicas*, easque palam & in facie Ecclesiæ peragendas: cumque in Canonibus illis nulla occurrat publicorum ab occultis criminibus distinctio; sed indifferenter crimina exprimantur, indicium est, de utrisque Canones illos indifferenter quoque intelligendos esse.

III. Secundum argumentum ex veteri disciplina erutum ita proponit Morinus: “ Sequetur antiquos Patres de publicis criminibus curam tantum gessisse, de occultis verò nullam. Si enim Canones illi de peccatis publicis intelligendi sunt, de occultis homicidiis, fornicationibus, &c. nulli ampliùs supersunt. Atqui crimina, ejusmodi sexcenta perpetrantur occultè, dum unum aut alterum publicè deprehenditur. Consequeretur igitur gravissimorum animi morborum sanationem antiquos Patres prorsus neglexisse; quod cogitare nefas est, nedum dicere. Si Pœnitentiæ rationem tantùm haberent pœnarum, tolerari forsan hoc posset. Verùm cùm medicamentorum rationem potissimum induant, hancque rationem Patres præ cæteris spectent, dici non potest ulcerum tam pestiferorum nisi publicè & in propatulo serperent (quod quam rarissimè, & vix contingit,) curationem deseruisse, susque deque habuisse, & de levibus tantùm venialibusque peccatis sanandis curiosos fuisse & solicitos.

IV. Tertium argumentum Morini hoc est: “ Si crimina quis spontè enuntiasset, minori tempore in Substratione, Auditione, &c. commoraturum, quàm si accusatus & convictus esset. Plerique enim Canones, & Patrum pleraque dicta hanc legem Reis criminum dictant, cujus rei testimonia multa legere potes *lib.* 2. *cap.* 6. Si crimina ponas publica pro specie istarum legum explananda, quæ ratio fingi potest istius temperamenti? Si crimen publicum est, jam convictio per se facta est. Ipsa facti, ut ita dicam, notorietas, convictioni æquivaluit. Delatus tergiversari non potest. Imò ne delatore quidem opus habet Episcopus, cùm ponatur crimen publicum & notorium; sed monitore, ac ne monitore quidem: cùm eo casu Episcopus solâ muneris peragendi conscientiâ stimulatus publicum peccatorem, & resipiscentem Pœnitentiâ castigare possit.

V. His argumentis plura ex Sanctis Patribus testimonia eandem disciplinam adstruentia subjicit Morinus ibidem *cap.* 9. *& sequentibus*; & denique *cap.* 11. speciale argumentum desumit ex Canonibus, qui Clericos in crimen quantumvis *occultum* lapsos, non modò ab officio suspendebant; sed etiam deponebant, ita ut per aliquot seculorum spatia, ab omni spe restitutionis dejicerentur. “ Non video, ait, qua ratione idem de publica Laïcorum Pœnitentia dici non debeat. Si consulendum honori & famæ, id sanè factum potius oportuit Clericis, quàm Laïcis. (*a*)

VI. Non diffitetur tamen Morinus, multiplicem fuisse inter pœnitentiam publicam impositam pro peccatis *publicis*, & eandem impositam pro peccatis *occultis* differentiam.

Pro peccatis publicis ac notoriis, quæ totam Ecclesiam commovebant, manus imponebantur ab Episcopo vel Presbytero *publicè* in medio Ecclesiæ ante *absidem*, hoc est in gremio navis Ecclesiæ. *Absis* enim vel absida est sanctuarium Ecclesiæ. Eaque manus impositio eo ritu fiebat, tam in pœnitentiæ impositione, quàm pœnitentis absolutione, seu reconciliatione.

Dum verò *occulta* erant crimina, necesse non erat, *publicè* in medio Ecclesiæ per manus impositionem pœnitentiam imponere; aut pœnitentem actâ pœnitentiâ publicè reconciliare: Sed sicuti peccata illa *secretò* Sacerdoti aperiebantur, ita quoque *secretò* pœnitentia imponebatur, & reconciliatio fiebat.

VII. Hinc altera consequebatur differentia; quòd *publicè* pœnitens ob crimen *occultum*, actâ pœnitentiâ publicâ, *secretò* posset, *inconsulto* Episcopo, à Presbytero reconciliari. Secus verò pœnitens ob peccatum *publicum*. Hic enim cùm nonnisi *publicè* reconciliari posset, etiam sine *speciali* Episcopi licentia (nisi extrema necessitas licentiæ petendæ tempus intercluderet) à Presbytero reconciliationem obtinere nequibat. Interdictum enim erat Presbyteris, pœnitentem *publicè* reconciliare.

VIII. Utrumque non obscurè indicat *Canon.* 32. Concilii Carthag. III. qui in duas partes divisus refertur à Gratiano *caus.* 26. *q.* 6. *Can.* 14. Et *q.* 7. *Can.* 5. verba Canonis sunt: “ Ut Pœnitentibus secundùm differentiam peccatorum Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, & ut Presbyter, *inconsulto* Episcopo, non reconciliet pœnitentem: nisi absentiæ Episcopi necessitate cogente. Cujuscumque autem Pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod universam Ecclesiam commoverit, ante *absidem* manus ei imponantur.

IX. Altera differentia eaque notabilis erat. Cùm publicum erat peccatum, ad agendum *publicè* pœnitentiam peccatores excommunicatione & omnimodâ ab Ecclesia expulsione cogi poterant. At cùm peccatum erat occultum, Pœnitentiæ *publicæ* actio erat *spontanea*, hoc est, ad eam cogi non poterant ullâ excommunicatione, aut Sacramentorum publicâ denegatione. Peccatori equidem ejusmodi *secretò* confitenti, nisi Pœnitentiam Canonicam agere vellet, reconciliationem *secretò* denegabat Sacerdos, sed quod ultra in eum ageret, nihil habebat.

X. Neque verò soli *occulti* gravium criminum rei publicam pœnitentiam sibi à Sacerdotibus *secretò* impositam & indictam *spontanea* quadam voluntate suscipiebant, & *publicè* cum aliis pœnitentibus, etiam *graviorum* criminum reis peragebant; sed & leviorum duntaxat aut nullorum criminum sibi conscii, eam ultrò amplectebantur; quemadmodum notat Morinus *lib.* 5. *cap.* 7.

(*a*) Si publica pœnitentia eos loci quatuor gradus, quos inferiùs enumerat Auctor noster, complectebatur, certum est omnia crimina in omnibus circumstantiis non fuisse olim publicæ pœnitentiæ obnoxia. V. G. Mulieres adulteræ, quæ delicti conscientiâ stimulante vulnus suum Sacerdoti aperiebant, non ante vulgi oculos juxta Ecclesiæ Canones, pœnitentiâ defungebantur, sed occultè ne hujus flagitii suspectæ aut à viris acciperentur inclementiùs, aut ad judices delatæ capitali supplicio afficerentur; quod observat S. Basilius *Epist. ad Amphil. Canone* 34. Diffiteri tamen non possumus, quin plurima extiterint peccata lethalia occultè commissa, quæ publicæ pœnitentiæ fuerunt subjecta. Hac de re consulantur Tertullianus *de Pœnitentia & pudicitia*, Basilius *Ep. ad Amphiloch.* Gregorius Nyssenus *Ep. ad Letoium* compluresque alii patres vetusti, quibus adjungere non pigeat Marianum Victorium in libello *de antiquis Pœnitentiis.*

XI. Ex hac praxi deducit ibidem Morinus, quanta fuerit de Pœnitentiæ publicæ utilitate Veterum æstimatio. Verba ejus sunt: " Quanta fuerit antiquitus Pœ-
" nitentiæ publicæ æstimatio, quàm efficax auxilium ad
" dolorem de peccatis concipiendum, & de iis remissio-
" nem obtinendam, afferre judicata sit, nullo mihi vi-
" detur illustriore argumento demonstrari posse, quàm
" eâ consuetudine, quæ præsertim in Hispania viguit,
" illius sponte suscipiendæ & agendæ, nullâ præcedente
" criminum atrocium conscientiâ, nullâ criminum pub-
" licorum, aut occultorum confessione publicâ, nedum
" convictione.

XII. Hinc ulteriùs deducitur, Pœnitentiam publicam pro peccatis *occultis* potuisse fine ullo sigilli confessionalis periculo imponi & peragi. Ipsa enim Pœnitentiæ impositio secretò à Sacerdote fiebat; & publica Pœnitentiæ actio erat etiam innocentibus, nullorumque criminum reis communis: ac per consequens, crimen occultum ex actione Pœnitentiæ publicæ haud facilè concludi poterat. Si tamen prævidèrent Patres ex impositione Pœnitentiæ publicæ crimen *occultum* revelandum iri; tunc pœnitentias *publicas in privatas*, ob revelationis periculum, commutasse monet Morinus *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 20. Ita enim Pœnitentias *publicas* usurpabant, ut privatis & secretis virtutem non adimerent.

XIII. Disciplina imponendi pœnitentiam publicam pro peccatis *occultis* in Ecclesia Latina perseveravit usque ad finem seculi septimi aut initium seculi octavi, si Morino credimus *lib.* 7. *cap.* 1. atque ab eo tempore vulgari cœpit commune atque hodie ab omnibus receptum axioma: *De peccatis publicis publicè*; *de occultis occultè esse pœnitendum.*

XIV. Hoc autem observat Morinus, quòd mutatio illa facta non sit physico more in momento temporis, aut Concilii generalis alicujus Decreto, sed paulatim, & tacito quodam Ecclesiarum consensu. Atque hinc factum, ut alibi seriùs, alibi citiùs hæc mutatio recepta fuerit.

XV. Quamvis jam receptâ hac distinctione inter peccata *publica & occulta*, desierit pœnitentia *publica* pro peccatis *occultis*, magnus tamen seculis aliquot sequentibus numerus pœnitentium *publicorum*, veste, loco, victu, luctu, totâque vitæ diætâ à Fidelibus divisus in Ecclesia remansit, uti ostendit Morinus loco citato *cap.* 2. Et *cap.* 3. demonstrat, quàm sollicitè &
" diligenter providerent illorum seculorum Episcopi,
" non modò ut peccatorum publicorum, quæ per varias
" Diœcesis parœcias perpetrabantur, cognitio illos non
" lateret, sed etiam ut occulta ipsos non effugerent.
" Ea enim disciplina & cautione in iis inquirendis ute-
" bantur, ut difficile esset crimina occulta, nedum pu
" blica, eorum solertiam & solicitudinem effugere.
" Quamobrem hoc? Non peccantium odio, sed amore
" & studio; non ut malum malo medicarentur, sed
" ut optimi Medici, sanitatis ægrotorum desiderantis-
" simi. Omnis enim eorum cura & solicitudo eò ten-
" debat, ut vulnera per crimen animæ illata curaren-
" tur, ne mors Pœnitentiam præveniens animæ ut cor-
" poris interitum afferret.

XVI. Post hæc *cap.* 4. & 5. probat, Episcopos per censuras, ac subinde etiam per invocationem brachii secularis peccatores *publicos* ad agendam *publicam* pœnitentiam adegisse.

Nec id mirum videbitur, si attendatur, atrociora crimina non rarò publicè, & cum gravi populi scandalo à potentioribus & opulentioribus seculi perpetrari: atque hos præ aliis difficiliùs ad agendam *publicam* pœnitentiam pro commissis criminibus & datis scandalis induci posse.

Unde & legimus, quòd dum Patres Concilii Cabillonensis II. anno 813. deprehendissent, agere pœnitentiam juxta antiquam canonicam constitutionem in plerisque locis ab usu recessisse, neque antiqui moris ordinem reconciliandi servari, hæc decreverunt Can. 25. " Ut à *Ludovico Imperatore* impetretur ad-
" jutorium, qualiter si quis publicè peccat, publicâ
" mulctetur pœnitentiâ, & secundùm ordinem Ca-
" nonum pro merito suo excommunicetur, & recon-
" cilietur.

Discant Episcopi exemplo horum Patrum, non mox abjiciendum esse studium reducendi canonicam Patrum sanctissimam disciplinam circa pœnitentiam publicam pro peccatis publicis, dum conspiciunt hanc disciplinam totaliter vel Pastorum negligentiâ, vel incuriâ collapsam, imò quodammodo abolitam, & in desuetudinem abiisse.

XVII. Legitur quoque, quòd dum Episcopi pro gravitate criminum & publico scandalo pœnitentias *publicas* injungere pro debito sui officii, & zelo Ecclesiasticæ disciplinæ voluerunt, criminum rei hujusmodi Pœnitentias refugientes, ipsos subinde Principes contra Episcopos suscitârint, ac tandem seculo X. & sequentibus, ad curiam Romanam refugerint, ut illic absolutionem criminum sine Pœnitentia *publica* obtinerent, quam à suo Episcopo obtinere non poterant.

Exemplum occurrit in vita sancti Dunstani Archiepiscopi Cantuariensis, qui sedit seculo X.

Legitur quòd hic sanctus Præsul Comitem quemdam præpotentem, qui cognatam suam illicito sibi matrimonio copulaverat, quem cùm semel, secundò, & tertiò redarguisset; tandem contumacem, & perseverantem in incestu, à liminibus Ecclesiæ ut publicum incestuosum excluserit.

Hunc Dunstani agendi modum typho superbiæ inflatus Comes non ferens, regem adiit adversus Dunstanum, ipsum impiæ & immoderatæ severitatis accusans; precaturque, ut regiâ sanctione à Tyrannide (ut ipse aiebat) Dunstani liberaretur.

Rex autem nimiùm facilis ad credendum, Dunstano mandavit, ut hominem cùm ea, quam duxerat, in pace manere sineret, & à quibus ipsum suspenderat, liminibus sacris restitueret.

Hoc audito dolebat Dunstanus, religiosissimum regem per mendacem hominis linguam ante rei inquisitionem & examinationem esse seductum.

Interim Dunstanus, ut regis postulatis, salvâ tamen disciplinâ, satisfaceret; hominem ad satisfactionem, tam pro commisso crimine, quàm & propter injustam sui criminationem apud Principem terræ factam, paulò duriùs increpat, cupiens modò ad pœnitentiam & correctionem cor illius emollire. Sed Dunstanus videns se nihil proficere, sed hominem magis furere, zelosissimus hic Præsul, nequaquam regiis mandatis contra Ecclesiasticam disciplinam obsecuturus, hominem illum non tantùm à liminibus Ecclesiæ exclusum retinuit, sed & insuper à fidelium communione exclusit.

Tunc ille seipso deterior effectus, immani est furore correptus, & nihil eorum, quæ possidebat, alicujus esse momenti reputans, ad hoc solum se totum studebat impendere, ut Dunstano excitaret scandalum, & Christianæ legis jugum, quo à sua libidine coercebatur, sibi faceret alienum. Legatos itaque suos Romam destinat, & talibus assueta quorumdam Romanorum corda, & ora in suam causam *largo munere*, *largiori sponsione* permutat.

" Quid inde? (pergit historicus) Præsul Apostolicæ
" Sedis Joannes XIII. Dunstano, peccatori homini
" condescendere verbis ac litteris, mandat, & eum
" Ecclesiæ gremio integrè conciliare monet, hortatur,
" imperat.

His mandatis Apostolicis Vir sanctus hæc reposuit:
" Equidem cùm illum, de quo agitur, sui delicti pœ-
" nitudinem gerere videro, præceptis D. Papæ lubens
" parebo; sed ut ipse in peccato suo jaceat, & immu-
" nis ab Ecclesiastica disciplina nobis insultet, & exin-
" de gaudeat, nolit Deus.

" Avertat etiam Deus à me, ut ego causâ alicujus
" mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei
" post-

„ postponam legem quam servandam statuit in sua Ec„ clesia idem Dominus Jesus Christus Filius Dei.

Hæc omnia latius referuntur tom. 9. Conciliorum Generalium colum. 700. ac una refertur, qualiter tandem hic Comes intelligens inflexibilem Dunstani pro disciplina Ecclesiastica constantiam, pœnitudine ductus, abdicato illicito conjugio, pœnitentiæ sibi cultum imposuerit, ac tandem in Generali Angliæ Concilio per Dunstanum indicto, ritu publici pœnitentis, nudis pedibus, laneis indumentis, se ad Dunstani pedes provolverit atque ab eo, instantibus Episcopis, absolutionem obtinere meruit.

Hinc discant Episcopi, aliique Ecclesiæ Pastores, quid possit Pastoralis pro Ecclesiastica disciplina perseverans, & ad restaurandam pœnitentiam publicam non timida constantia.

XVIII. Jam vero qui ritus in impositione nec non actione pœnitentiæ publicæ observati fuerint, præsertim à seculo septimo usque ad duodecimum, late exponit Morinus *capite 7. & sequentibus*; atque *capite 21. 22. & 23.* probat, multis seculis, etiam postquam invaluit pœnitentia *occulta*, sive privata pro peccatis *occultis*, semper impositas fuisse pœnitentias *Canonicas* pro peccatis *occultis*; sive secundum Canones pœnitentiales, non secus atque pro peccatis publicis; atque ita Pœnitentiam privatam à pœnitentiæ publicæ impositione & actione per solius solemnitatis omissionem discrepasse. Confessio igitur peccatorum *occultorum* secreta erat: omne pœnitentiæ exercitium *secreto* & extra faciem Ecclesiæ agebatur, & absolutio secreta: at ipsa opera pœnitentiæ exercitiaque juxta Canonum præscripta imponebantur. Neque enim minus curandis peccatis occultis, quam publicis invigilabant Ecclesiæ Pastores: ideoque remedia utrisque curandis indifferenter suis Canonibus præscribebant.

XIX. Cum autem pœnitentia publica semper quibusdam externis ritibus ac solemnitatibus vestita fuerit, multis seculis omnis pœnitentia publica etiam *solemnis* reputata fuit; nec primis seculis distinctio inter publicam & solemnem pœnitentiam nota fuit: quin si Morino *lib. 5. cap. 25.* credimus, ante seculum XIII. hæc distinctio incognita fuit; atque primum illo currente seculo recipi cœpta.

XX. Credit Morinus Theologos Scholasticos distinctionis hujus occasionem sumpsisse ex varia disciplina circa pœnitentiam publicam, quæ variis temporibus à Patribus decreta fuit: quam cum in Canonibus apud Gratianum *distinctione 50.* suo aspectu expressam viderent; nec attendentes, qua ratione omnia quæ dicebantur, uni eidemque pœnitentiæ publicæ possent pro varietate temporum & locorum applicari; pœnitentiam publicam in solemnem & non solemnem distinguere cœperunt; atque hac distinctione Canones apparenter sibi contrarios conciliare.

„ Aberrationis istius causa, non postrema (ait Mo„ rinus ibidem *num. 14.*) fuit Gratiani in discernendis „ Autoribus, corumque ætate cæcutientia, quæ erudi„ torum nemini ignota est. Hinc sæpius apud eum præ„ postera diversorum Canonum concordia, qui tem„ porum distinctione nullo negotio vere & pie conci„ liari poterant. Hunc secuti Scholastici & Canonistæ, „ Decreta & Canones variorum seculorum uni & eidem „ tempori tribuerunt, & reconciliationem, quæ obvi„ am sæpe occurrebat, in transversum egerunt.

XXI. Quidquid sit, apud Canonistas atque Theologos Scholasticos receptissima hodie est, Pœnitentiæ in tres species distinctio; nimirum solemnem, publicam & privatam.

De triplici hac pœnitentiæ specie agens Cardinalis Hostiensis in Summa, titulo *De Pœnitentiis & Remissionibus*, ait: " Proprie dicitur illa solemnis quæ fit „ in capite quadragesimæ cum illa solemnitate de qua „ habes *Dist. 50. Can.* IN CAPITE. „ In hoc citato Canone sub nomine Synodi Agathensis describitur ritus impositionis publicæ pœnitentiæ, eodem fere modo quo in hodierno Pontificali Romano descriptus habetur. Unde & notant Correctores Romani: " Sententia „ vero hujus capitis magna ex parte habetur in Pon„ tificali & Ordine Romano: „ Pœnitentia hoc ritu imposita, à Canonistis hodie communi consensu dicitur *solemnis*.

„ Publica proprie dicitur illa, inquit Hostiensis, quæ „ fit in facie Ecclesiæ, non cum prædicta solemnitate, „ sed quando injungitur peregrinatio per mundum cum „ baculo, & pera benedictis.

Verum pœnitentia publica etiam merito dicitur, quæ fit in facie Ecclesiæ, tametsi prædictus ritus non adsit. Publica enim proprie appellatur, ab eo quod in publico fiat.

„ Privata autem Pœnitentia dicitur illa, quæ quo„ tidie fit à justis, & quæ saltem semel in anno est fa„ cienda, quando scilicet aliquis solus & secrete Sacer„ doti confitetur, „ ait Hostiensis.

XXII. Recepta hac inter solemnem & publicam pœnitentiam distinctione, plura ex his quæ pœnitentiæ publicæ jam olim tributa erant, Canonistæ ad solemnem restrinxerunt; eique soli convenire crediderunt.

XXIII. Imprimis cum pristinis Canonibus cautum esset, pœnitentiam à *solo* Episcopo; vel à Presbyteris de Episcopi *speciali* consensu imponi; id ad pœnitentiam *solemnem* restrinxerunt Canonistæ, hancque à solo Episcopo imponi posse asserunt; eaque sententia etiam hodie recepta est: cum tamen Canones de omni *publica* pœnitentia saltem pro peccatis *publicis* imponenda loquerentur. Vide Fagnanum ad *cap.* MANIFESTA ※ *De Pœnit. & Remiss. num. 5.*

XXIV. Ulterius cum in nonnullis Canonibus dictum reperirent, Pœnitentiam publicam reiterari non posse, illud huic *solemni* Pœnitentiæ appropriarunt; cum tamen pluribus seculis saltem in Ecclesia Latina omni publicæ Pœnitentiæ commune fuerit, juxta illud S. Augustini Epistola ad Macedonium. " Caute salubriterque pro„ visum est, ut locus illius humillimæ Pœnitentiæ *semel* „ in Ecclesia concedatur, ne medicina vilis minus uti„ lis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quan„ to minus contemptibilis fuerit.

Hanc disciplinam in Ecclesia Latina usque ad seculum VIII. durasse ostendit Morinus *Lib. 5. cap. 28.*

XXV. Præterea ad hanc *solemnem* Pœnitentiam pertinere crediderunt Canonistæ, quod Canones dicunt, Clericos pœnitentes Ordinibus suis nec post actam Pœnitentiam publicam restitui; nec Laicos ad Ordines promoveri posse: cum id de qualibet Pœnitentia publica, juxta Canonum præscripta intelligeretur; non quidem ratione Pœnitentiæ, sed ratione criminis commissi ex mente Patrum; uti infra titulo *De Irregularitate* ostendetur, ac una dicetur, quæ fuerit Canonistis errandi occasio.

XXVI. Pœnitentiam publicam, ut à *solemni* distinguitur; id est, quæ quidem in facie Ecclesiæ seu publice peragitur; sed sine solemnitate, in citato Canone *In Capite*, & Pontificali Romano descripta, à Presbytero etiam sine speciali mandato Episcopi, pro peccatis publicis imponi posse communiter tradunt Canonistæ, conformiter ad *Cap. 1.* ※ *De Pœnit. & Remiss.* ubi dicitur: *Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda.*

XXVII. Et sane pœnitentiam publicam pro peccatis *publicis* non tantum ipsa Ecclesiastica disciplina, sed ratio naturalis ipsaque Divina justitia exigere videtur.

Quid enim rationi justitiæque divinæ congruentius, quam ut pœnitentia sit peccatis proportionata; adeoque publica pro publicis peccatis?

Adhæc cum per peccata publica plerumque aliis scandalum generetur, dum videntes publice peccata committi, ad eadem etiam committenda provocantur, nisi pœnitentiæ alicujus timore coërceantur, ratio exigit

exigit ut quos publice peccando ad peccandum incitavit, publice pœnitendo à peccatis revocet.

Denique dum pro peccatis *publicis* agi pœnitentiam populus non videt, idæa de peccatorum magnitudine adeo paulatim minuitur, ut nisi per manifesta pœnitentiæ publicæ exempla aliquando magnitudo peccatorum eorum oculis objiciatur, futurum sit, ut sine ullo timore peccata committant; atque peccata alioquin gravia, appareant levia aut nulla.

Hinc illud Apostoli I. ad Timoth. c. 5. v. 20. *Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.*

XXVIII. Hoc Apostolicum monitum assumens Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 8. *De Reformat.* declarat: "Quando igitur ab aliquo publice, & in „ multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde „ alios scandalo offensos commotosque fuisse non sit „ dubitandum; huic condignam pro modo culpæ pœ„ nitentiam publice injungi oportet; ut quos exemplo „ suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis „ testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen „ publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum po„ terit commutare, quando ita magis judicaverit ex„ pedire."

Ex his verbis evidens est, voluisse Synodum, pro peccatis *publicis*, & in conspectu multorum commissis pœnitentiam *publicam* à Confessariis esse imponendam; eatenus saltem, ut *publico* scandalo satisfiat; utque eo pacto peccator, *quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam.*

XXIX. His conforme est quod decernitur in Rituali Romano & Pastorali Mechliniensi titulo *De Sacramento Pœnitentiæ*: "Videat autem diligenter Sa„ cerdos..... ne absolvat eos qui publicum scandalum „ dederunt, nisi *publice* satisfaciant & scandalum „ tollant.

Sanctus Carolus in primo suo Concilio Mediolanensi, titulo *Quæ pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ*, decernit: "Iidem (Confessarii) quemadmodum à Sancta „ Tridentina Synodo jussum est, *publice* peccantibus „ *publicam* Pœnitentiam imponant: neque illud pœni„ tentiæ genus, nisi data ab Episcopo facultate, secreta „ alia pœna commutare audeant.

XXX. Igitur eatenus saltem hodierna Ecclesiæ disciplina Pœnitentiam *publicam* retineri, & à Presbyteris imponi vult, ut per eam scandalum per publica peccata datum reparetur; utque sua pœnitentia peccator eos quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam, eamque Pœnitentiam pro peccatis publicis ac notoriis à Presbyteris ita imponendam censuit Synodus, ut soli Episcopo facultatem tribuat, publicæ hoc Pœnitentiæ genus in aliud secretum, quando ita magis judicaverit expedire, commutandi.

XXXI. Quod vero genus Pœnitentiæ hic requiratur, non expressit Synodus; sed illud Confessariorum prudentiæ permisit; qui criminis, personæ, loci & temporis conditione diligenter expensa, judicent quæ Pœnitentia publica pro scandalo reparando imponenda sit: qua in re ne subinde præcipiti zelo aberret Confessarius, nonnunquam expediet, Superiores aliosque peritiores consulere.

XXXII. Quod vero ad Pœnitentiam *publicam* omnibus illis ritibus externis vestitam, quam *solemnem* vocant Canonistæ, attinet, eam à Patribus utiliter præscriptam, atque cum fructu non exiguo impositam agnoscit Ecclesia; atque etiamnum hodie ipsis Episcopis in Pontificali exhibet, ejusque ritum exacte describit, ut pro temporum, locorum atque criminum gravitate & personarum qualitate eam reducant.

XXXIII. Huic Ecclesiæ voto obsequens S. Carolus in Concilio Mediolanensi III. *titulo De iis quæ ad pœnitentiæ Sacramentum pertinent*, statuit: "Studeat Epis„ copus ad sacrorum Canonum & Tridentini Concilii „ præscriptum, pro publicorum delictorum gravitatis „ ratione, & publicam & *solemnem* pœnitentiam in „ usum revocare. Quos vero ita solemniter pœnitere „ oportet, mense ante quadragesimæ initium ad se per „ Parochos deferri curet, ut primum ineunte quadra„ gesima illi pœnitentia affici, tum die cœnæ Domini „ Ecclesiæ reconciliari possint stato solemni ritu.

Hoc Decretum rursus renovavit in Concilio Mediolanensi V. utque utriusque Concilii Decretum eam executionem habeat, in Synodo sua Diœcesana II. voluit, „ ut si qui tale facinus commiserint, ut pœnitentia *publica* „ & *solemni* satisfacere debeant, eorum nomina Paro„ chi mense ante quadragesimæ initium ad nos deferant, „ ut ineunte quadragesima ex instituto Ecclesiæ rite ea „ pœnitentia imponatur.

Solemnem ergo pœnitentiam à solis Episcopis imponi vult, quando ipsi pro gravitate delicti & scandali dati, temporum atque personarum conditione, non politice, sed juxta Evangelicas & Ecclesiasticas regulas expensa, imponendam judicaverint.

CAPUT III.

De Canonibus & Libris Pœnitentialibus.

1. *Quid proprie Canones* Pœnitentiales?
2. *Eorum usus antiquissimus: & quare?*
3. *In determinandis Pœnitentiis admodum circumspecti & soliciti erant olim Episcopi.*
4. *Insigniores etiam Episcopi non audebant* soli *aliquid determinare; sed alios consulebant.*
5. *Exemplum in Episcopis Africanis.*
6. *Alterum in Clero Romano.*
7. *Argumentum hujus disciplinæ suppeditant priscorum Conciliorum Canones.*
8. *Epistola Canonica S. Gregorii Thaumaturgi & Petri Alexandrini non leve argumentum subministrant.*
9. *Omnium fœcundissima est hanc in rem Epistola Canonica S. Basilii.*
10. *Pontifices etiam sæpius super pœnitentia imponenda consulti, & ejus exemplum ex Gratiano.*
11. *Ex cura Patrum circa pœnitentias orti sunt Canones Pœnitentiales.*
12. *Qua ratione mediis seculis compositi Libri Pœnitentiales?*
13. *Horum librorum descriptio.*
14. *Ex præscripto horum librorum Presbyteri pœnitentias imponere debebant.*
15. *Episcopi sedulo invigilabant, num juxta Canones pœnitentia imponeretur.*
16. *Pro assequenda Canonum pœnitentialium notitia intelligendi 4. Pœnitentium gradus.*
17. *Quatuor hi gradus recitantur.*
18. *Descriptio primi gradus.*
19. *Hic gradus erat extra templum.*
20. *Quid in hoc gradu agerent Pœnitentes?*
21. *In hoc gradu existentes, nondum erant proprie Pœnitentes.*
22. *Hic gradus non ubique, nec semper inter gradus pœnitentiæ computatus.*
23. *Descriptio secundi gradus pœnitentialis.*
24. *Quo loco hic gradus consisteret.*
25. *Quæ Pœnitentium in hoc gradu exercitia.*
26. *In hoc gradu nulla super Pœnitentes manus impositio aut oratio; nec opera pœnitentialia eis imponebantur.*
27. *Qua ratione auditio Scripturæ sacræ huic gradui Pœnitentiali esset propria.*
28. *Quid per admissionem ad primum & secundum gradum consequeretur peccator?*
29. *Tertii gradus pœnitentialis descriptio.*

30. *In*

30. *In hoc gradu crebræ fiebant super Pœnitentes manuum impositiones & orationes.*
31. *Quo tempore hæ fierent?*
32. *In hoc gradu imponebantur opera corporis afflictiva.*
33. *Hic gradus* proprie *pœnitentialis; & in illo existentes, proprie Pœnitentes fuere.*
34. *Quarti gradus descriptio.*
35. *In hoc existentes manebant toto Sacrificii tempore.*
36. *Non tamen poterant* offerre; *vel communicare.*
37. *Plura hominum genera ad hunc gradum redigebantur.*
38. *Quanto tempore in unoquoque gradu subsistendum?*
39. *Episcopi tempus abbreviare poterant.*
40. *Poterat Episcopus, omisso inferiori gradu, collocare pœnitentem in altiori gradu.*
41. *Præcipuus scopus œconomiæ pœnitentialis, erat, ut sciretur, an peccator vere esset conversus.*
42. *Episcopi diligenter observabant modum agendi Pœnitentium; & monebant Presbyteros ut sincerum de Pœnitentibus testimonium redderent.*
43. *Quomodo citra dispensationem Pœnitentes de uno ad alium gradum ascenderent.*
44. *Quando Canones Pœnitentiales cœperint abrogari?*
45. *Quæ occasiones abrogationis.*

I. CANON Græce, Latine *regula* nuncupatur, ait Isidorus apud Gratianum *Dist.* 3. *Can.* 1. Hinc Canones Ecclesiastici proprio & Antiquis usitato modo loquendi, sunt regulæ morum Directrices, non unius, sed plurium Ecclesiæ Præsulum consensu præscriptæ.

Itaque Canones *Pœnitentiales* sunt *regulæ*, quibus Pontifices, Concilia, atque SS. Patres *pœnitentiæ* peragendæ normam peccatoribus præscripserunt; opera pœnosa & laboriosa cuique crimini proportionata & opportuna decernendo, ac injungendo.

II. Horum usus antiquissimus est, & ab ipsis propemodum Ecclesiæ incunabulis exordium sumpsit.

Cum enim Patribus esset persuasum, pœnitentias convenientes peccatis impositas plurimum ad sanationem peccatoris, & remissionem criminum valere, uti variis Patrum testimoniis ostendit Morinus *lib.* 3. *De Administ. Sacr. Pœn. cap.* 12. magnopere soliciti fuere Episcopi, ut scirent, quæ qualesque pœnitentiæ singulis quibusvis criminibus congruerent.

III. Utque in re tanti momenti, à qua ipsius animæ curatio potissimum dependet, securius procederent, nihil fere circa hanc rem pronuntiabant aut statuebant, quod antea à multis Episcopis serio deliberatum & examinatum non esset.

Quapropter, "quoties peccatum aliquod novum occurrebat, aut peccati nova species vel magni momenti circumstantia, toties in unum conveniebant Episcopi, & scrupulose admodum inquirebant, quo pœnitentiæ genere peccatum illud esset expiandum: & re deliberata & definita singulis Parœcis suis id quod communi consensu statutum erat significabant, ut Episcopi omnes & Presbyteri crimen illud juxta Canonem recens conditum pœnitentia imposita curarent." Tanto studio cavebant, ne reconciliationem cum indignis communicarent!

IV. Hæc Morinus *lib.* 6. *cap.* 14. qui ibidem addit: "Videre est insignes & doctissimos Episcopos, emergente aliquo novo crimine, hærentes qua pœnitentia esset eluendum, jubentesque criminis Reos tantisper apud se flere, orare, jejunare, donec Episcopi convenientes deliberassent, quo pœnitentiæ medicamine essent sublevandi & curandi. Videre est alios in ejusmodi casu suspensos nihil de pœnitentia statuentes, donec à vicinis Episcopis responsum tulissent.

"Nec ista (ait Morinus) diligentia tribus tantum aut quatuor seculis in Ecclesia viguit, sed undecim integris ita constanter perduravit, ut de ea nihil prorsus remissum fuerit."

V. Antiqui hujus moris locupletissimus testis est S. Cyprianus in variis suis Epistolis, ac signanter *Epistola* 53. ubi sex Episcopi eum consulunt, an tuto post *triennii* pœnitentiam iis reconciliatio concedi posset, qui fortissime coram Magistratu & populo frequente tormenta passi fuerant, & vicerant, deinde à Proconsule tenti, & gravissimis pœnis diutissime excruciati, tandem ceciderant, & gloriam priore certamine partam maculaverant. Neque tantum de hac re Cyprianum consulunt, sed etiam rogant, ut cum aliis Episcopis quæstionem illam communicet.

Verba Cypriani sunt "Quoniam tamen scripsistis, ut cum pluribus Collegis de hoc ipso plenissime tractem, & res tanta exigit majus & impensius de multorum collatione consilium, & nunc omnes fere inter Paschæ prima solemnia apud se cum fratribus demorantur, quando solemnitati celebrandæ apud suos satisfecerint, & ad me venire cœperint, tractabo cum singulis plenius, ut de eo quod consuluistis, figatur apud nos, & rescribatur vobis firma sententia, multorum Sacerdotum consilio ponderata.

VI. Hujusmodi plurima inter Epistolas Cypriani testimonia illius disciplinæ occurrunt; atque inter alia etiam testimonium Cleri Romani tempore Cypriani, Sede vacante per mortem Fabiani Papæ, ita ad ipsum Cyprianum de causa lapsorum scribentis; "Quamquam *nobis* in tam ingenti negotio placeat, quod tu & ipse tractasti prius; Ecclesiæ pacem sustinendam; deinde sic collatione consiliorum cum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Confessoribus, pariter ac stantibus Laicis facta, Lapsorum tractare rationem.

Hæc Clerus Romanus *Ep.* 31. inter Epist. Cypriani. Et ne horum lapsorum interim cura ac salus neglecta prorsus videretur, moderamen quidem aliquod excogitarunt, sed iterum nonnisi de consilio plurium Episcoporum, uti liquet ex subsequentibus: "Cujus temperamenti moderamen hic tenere quærentes diu, & quidem multi, & quidem cum quibusdam Episcopis vicinis nobis & appropinquantibus, & quos ex aliis provinciis longe positis persecutionis istius ardor ejecerat, ante Constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, sed lapsorum curam mediocriter temperandam esse credimus, ut interim dum Episcopus dari à Deo nobis sustinetur, in suspenso eorum, qui moras possunt dilationis sustinere, causa teneatur.

VII. Ejusdem diligentiæ ac sollicitudinis argumenta insignia sunt singuli fere Canones Eliberitani, Ancyrani, Nycæni, Concilii Arelatensis I. In his enim pene omnibus agitur de pœnitentia certis criminibus imponenda; criminum variæ species, circumstantiæ, peccantium voluntas, necessitas, occasio discutiuntur, & unicuique speciei circumstantiis aggravatæ aut sublevatæ analoga pœnitentia à Patribus injungitur; ut pluribus annotavi in Commentario ad Canones præsertim *Ancyranos.*

VIII. Argumentum quoque non leve suppeditat Epistola Canonica S. Gregorii Thaumaturgi. Hic interrogatus à vicinis Episcopis, quæ pœnitentia certis criminibus imponenda esset in eorum Diœcesibus, occasione incursionis Barbarorum, perpetratis, illis hac Epistola respondet; eosque modum pœnitentiarum docet: ac præterea Presbyterum à se bene instructum ad eos ablegat; una addens, nonnullis peccatis pœnitentiam se definire non audere, sed expectandam Episcoporum Synodum, ac interim criminum reos ab Ecclesia pellendos. Sic scribit *Can.* 5. "Propterea ergo Fratrem & consenem nostrum Euphrosynum ad vos misimus; ut secundum formam, quæ hic est, & ipse similiter det, & quomodo accusationes admittere oporteat, & quos *à precibus* abdicare." Et *Can.* 7. de quodam speciali crimine loquens, ait: illius criminis reos, "etiam ab auditione arcere oportet, donec *de iis, congregatis* Sanctis, *aliquid commune* visum fuerit, & ante eos Sancto Spiritui.

Insigne

Insigne quoque istius disciplinæ exemplum est Epistola Canonica S. Petri Alexandrini constans 14. Canonibus, in quibus singulæ species lapsorum examinantur, & singulis pœnitentia conveniens assignatur; ut eam formam universæ Patriarchatus Alexandrini Ecclesiæ teneant.

IX. Sed nihil est in hanc rem præclarius aut fœcundius, quam Epistola Canonica S. Basilii continens 85. Canones, qui, vix uno excepto, nihil aliud spectant, quam pœnitentias singulis peccatis injungendas. Id autem fecit S. Amphilochii Iconiensis Episcopi interrogatis stimulatus, qui à tanto & tam celebri viro edoceri volebat, quibus pœnis peccata curari possent: Non enim à seipso vir alioquin magnus id audebat statuere.

X. Pontifices quoque sæpe consulti sunt, quæ pœnitentia nonnullis criminibus esset imponenda & agenda, ut peccator reconciliationem à Deo, & ab Ecclesia mereretur: "Tanti enim æstimatum est ab Antiquis (ait Morinus *lib.6. cap.* 15. *num.* 7.) dignam „ & sceleribus æquatam Pœnitentiam agere, ut non „ modo Episcopi quorum erat Pœnitentiam dictare, „ sed etiam ipsi criminum rei doctissimos quosque & „ in Canonum lectione optime versatos diligenter con„ sulerent, ut eorum consilio, & ductu Canonicam „ Pœnitentiam agere ejusque omnes molestias perpeti „ possent. Pontificem autem adibant, non ut relaxa„ tionem, nedum immunitatem à pœnitentia Cano„ nibus instituta obtinerent; Hoc erat seculis illis inau„ ditum; sed ut eam integre, & juxta Canonum pla„ cita, mentemque præstarent. Fixum enim erat eo„ rum animis, pœnitentiam, ejusque labores omnes „ auxilia Dei impetrare, quibus peccatores adjuti mul„ to facilius, securius, & efficacius ad gratiam Dei „ & remissionem peccatorum obtinendam dispone„ bantur.

Exemplum insigne illius consultationis, & Pontificii responsi refertur apud Gratianum *Caus.*12. *quæst.* 2. *Can.* 17. & plura à Morino loco citato,

XI. Ex his perquam manifestum est, summam jam pridem fuisse Patrum curam & studium, ut quibusque criminibus convenientes & dignas pœnitentias, atque peccatorum remedia præscriberent; eaque certis Canonibus seu regulis exprimerent, qui à pœnitentia præscripta *Pœnitentiales* dicti fuere.

XII. Cum vero sensim hi Canones ac Patrum præscriptiones & responsa de pœnitentiis imponendis multiplicarentur; atque in Canonum collectionibus nonnulla intercurrerent quæ alio spectabant; nec non in Patrum Tractatibus sparsim multa de remediis peccatorum immiscerentur, opportunum visum fuit, pro majore inferiorum Presbyterorum (ad quos circa seculum VIII. impositio pœnitentiæ, præsertim pro peccatis *occultis* devolvi cœperat) commodo, Canones illos in certum ordinem & compendium colligere; certosque libellos, nihil nisi hujusmodi Canones continentes componere; ut ita unusquisque Presbyter in promptu semper haberet regulam pœnitentiæ imponendæ. Hi libelli à materia subjecta vulgo dicti fuere *Pœnitentiales*; multaque in illis pro commoditate Presbyterorum occurrebant quæ in Canonibus deerant.

XIII. Hæc exponit Morinus in Præfatione ad libros Pœnitentiales; atque una horum librorum utilitatem adstruit; eosque *lib.*6. *cap.* 14. *num.* 17. ita describit.

Omnes hæ collectiones quotquot sunt, inquit Morinus ibidem *num.* 17. "nihil aliud sunt quam præceden„ tium Canonum, & sententiarum Paternarum colle„ ctiones inter se tantum differentes, quod & ordinem „ varium sequuntur, & varias librorum, titulorum & „ capitum distinctiones. Quum enim quæstioni propo„ sitæ respondent, nihil de suo proferunt, sed nudos „ Canones, & nuda Patrum verba afferunt. Annis „ 1160. nullus doctor privatus inventus est qui aliter „ de pœnitentia & remediis, quibus peccata per Sacra„ menta pœnitentiæ puniuntur & curantur, scribere „ tentaverit.

XIV. Libri hi Pœnitentiales auctoritate Episcoporum probati & evulgati, Presbyteris inferioribus tradebantur; ut juxta quod in illis erat præscriptum, Pœnitentias imponerent, & Pœnitentes dirigerent.

Unde in Ordine ad celebrandam Synodum circa seculum X. composito, inter cæteras admonitiones Episcopi ad Presbyteros una hæc erat: "Feria IV. ante Qua„ dragesimam plebem ad confessionem invitate, & ei „ juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungite, *non ex* „ CORDE, sed sicut in *Pœnitentiali* scriptum est.

Quod hic dicitur, *non ex corde*, idem est ac si diceretur *non ex animi sui motu*, non ex impetu quodam mentis & voluntate, sed prout in *Pœnitentiali* scriptum est; uti recte exponit Vir eruditus Stephanus Balusius in notis ad *art.* 57. *lib.* 1. Reginonis, ubi citatus Ordo refertur.

Et formula visitationis Episcopalis *art.* 95. interrogare jubet: "Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel à „ Theodoro Episcopo, vel à Venerabili Presbytero Be„ da editum, & *secundum quod ibi scriptum est*, inter„ roget confitentem, & confesso *pœnitentiam* imponat.„ Apud Reginonem *lib.* 1.

XV. Episcopi autem multum soliciti erant & invigilabant ne Sacerdotes aliter quam juxta *Canonicam auctoritatem* pœnitentiam imponerent; quemadmodum ex Conciliis seculo IX. celebratis videre est; atque signanter Parisiensi VI. anno 829. quod *lib.* 1. *cap.* 32. præcipit ut unusquisque Episcoporum in sua Parochia instruat Presbyteros "qualiter & confitentium peccata audire, dis„ creteque inquirere, eisque congruum modum pœ„ nitentiæ secundum *Canonicam auctoritatem* noverint „ imponere.„ Ratio quam reddunt notatu dignissima est: "Quoniam hactenus eorum incuria & ignorantia „ multorum flagitia manserunt impunita.

XVI. Pro assequenda horum Canonum (quorum tanta per undecim circiter secula in Ecclesia fuit veneratio; atque constans saltem in Ecclesia Latina usus) exactiore notitia, nonnulla necessario notanda, atque exponenda sunt.

Primum, in hisce Canonibus frequenter occurrit mentio diversorum *graduum* sive *ordinum* vel *stationum* per quos pœnitentes gradatim quasi ascendebant, priusquam omnimodæ ac perfectissimæ communioni restituerentur.

XVII. Communiter autem quatuor *gradus* assignantur; quos expressit Canon qui vulgo Canonibus Epistolæ Canonicæ S. Gregorii Thaumaturgi subjicitur, atque jam pridem ex ipsis Canonibus Gregorii collectus videtur. Porro primus *graduum* ibidem occurrentium dicitur *Fletus*, secundus *Auditio*, tertius *Substratio*, & quartus *Consistentia*.

XVIII. Primus gradus in citato Canone describitur his verbis: "Fletus seu luctus est extra portam Oratorii; „ ubi peccatorem stantem oportet Fideles ingredientes „ orare ut pro se precentur.

XIX. Ex hac descriptione planum est, Flentium stationem fuisse extra Ecclesiam; quod & non obscure docet S. Basilius *Can.* 56. dicens: *Debet quatuor annis* DEFLERE *stans* EXTRA *fores Oratorii.* Et *Can.* 75. *Triennio* DEFLEAT *stans ad fores domus oratoriæ.*

Idipsum pluribus confirmat Morinus *lib.* 6. *cap.* 2. asseritque *num.* 1. in omnibus antiquis Ecclesiis Baptismalibus aream quamdam fuisse & spatium ante templum & ejus vestibulum, in qua collocata erat statio *flentium*; nec ultra progredi fas illis erat.

XX. Quid in hac *statione* agerent pœnitentes indicat citatus Canon S. Gregorii Thaumaturgi in his verbis: *Ubi peccatorem stantem oportet Fideles* ORARE, *ut pro se precentur.* Et S. Basilius citatis verbis Canonis 56. subnectens: *Et fideles ingredientes rogans ut pro eo precentur, suam iniquitatem pronuntians.*

Hæc

Hæc evincunt, in hoc *gradu* Pœnitentes duo præcipuè egisse: nimirum peccata sua publicè ac palam confiteri, seu iniquitatem suam pronuntiare; atque Fidelibus Ecclesias ingredientibus adgeniculari, ut pro ipsis apud Deum, Episcopum ac Clerum intercederent, quatenus ad Pœnitentiam recipi possent.

XXI. Neque enim stantes in hoc gradu adhuc propriè erant pœnitentes; sed dumtaxat orabant & gemebant, ut possent ad pœnitentiam admitti: quare hic gradus potiùs quoddam præambulum erat ad Pœnitentiam quàm verus Pœnitentiæ gradus. Unde nihil ad hos pertinebat Missa Catechumenorum: nullæ super eos orationes recitabantur; imò ne ad prædicationem quidem admittebantur; utpotè è templi vestibulo exclusi.

XXII. Hac de causa nonnulli auctores & Canones etiam veteres hunc gradum non annumerant gradibus Pœnitentiæ; quin & monet Morinus hanc *stationem* eatenus fuisse Græcis propriam, & in Ecclesia Latina septem ut minùs seculis incognitam, in quantùm sumitur pro certa statione, cui ex Ecclesiæ mandato Pœnitentes *certo* tempore adstringebantur. Ac insuper monet ipse Morinus *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 5. quòd ante Novatum *Fletus* non esset statio Pœnitentialis, in qua certo tempore manere juberentur; licèt nonnulli extra fores Ecclesiæ etiam tunc Fidelium preces postularent, ut ad Pœnitentiam recipi mererentur; sed *voluntariè*, ac sine determinatione temporis id faciebant.

XXIII. Secundus gradus dicitur *Auditio*, qui in citato Canone S. Gregorii Thaumaturgi his verbis describitur: " Auditio est intra portam in Narthece, ubi „ oportet eum, qui peccavit, stare usque ad Catechu„ menos, & illinc egredi. Audiens enim Scripturas & „ doctrinam ejiciatur, & precatione indignus censea„ tur.

XXIV. Locus hujus Stationis erat porta Ecclesiæ seu porticus magnis Ecclesiæ portis connexa. Notandum autem monet Morinus *lib.* 6. *c.* 3. *n.* 2. "antiquarum Ec„ clesiarum portis ædificiolum quoddam conjunctum „ semper fuisse, quod vestibulum προπύλαιον, πρόθυρον „ & πρόναον meritò dici potest; quale visitur in omni„ bus antiquis Romanis Ecclesiis quod ingentibus co„ lumnis marmoreis innititur, quæ Constantinianum „ opus manifestissimè arguunt, & nonnullæ operâ unius „ aut vix alterius post Constantinum seculi. Huic ædi„ ficiolo similia videre est in singulis ferè Galliæ rusti„ corum Ecclesiis: sed ea nunc profanis inserviunt „ usibus, quos in Ecclesiis religione ducti exercere non „ audent.

Quæ de Ecclesiis Galliæ asserit, idem de Belgicis quoque dicendum. In his enim simile ædificiolum passim habetur; atque in illis mulieres post partum venientes ad Ecclesiam *purificationis* causâ tantisper subsistunt, quousque Parochus eas in Ecclesiam introducat. (*a*)

XXV. Exercitia verò Pœnitentium in hac Statione erant, diligenter audire lectionem Scripturæ sacræ, ejusque interpretationem sive sermonem: quod significat citatus Canon Thaumaturgicus, verbis suprà allegatis subdens: *Audiens Scripturas & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus censeatur.* Hæc desumpta apparent ex *Can.* 75. Basilii qui ait: *Scripturam ac doctrinam Audiens ejiciatur, & oratione indignus habeatur.*

Ex his duo elicit Morinus *lib.* 6. *cap.* 3. *num.* 5. uti & Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 17. Primum, exercitia horum pœnitentium propria, & publicè ipsis imposita fuisse, diligenter auscultare Scripturam sacram ejusque expositionem.

XXVI. Alterum, nullas manuum impositiones, unâ exceptâ, quæ fiebat in ipsa ad hanc Stationem admissione, nullasque orationes expiatorias aut alterius generis super eos specialiter fusas fuisse: uti nec opera pœnalia ac laboriosa ipsis imposita, quæ erant tertiæ stationis specialia exercitia; ut infrà dicetur. Si quæ verò à pœnitentibus in hac Statione suscipiebantur, ea voluntariè ex Spiritûs fervore obibant: sed in hac, uti & *Flentium* statione *imperata non lego*, ait Morinus *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 4.

" Auditio enim (pergit Morinus) in secundum pœ„ nitentiæ gradum constituta est veluti opprobrii causâ, „ ut ad eum relegati pœnitentes fidei rudimenta iterum „ edocerentur, non secus ac infimæ classis Catechume„ ni. Ea enim non didicisse censebantur, qui regene„ rationis lavacro abluti gravissimis sceleribus iterum „ sese polluerant; necdum digni censebantur, quibus „ opera laboriosa ad promerendam Dei gratiam & re„ dimenda peccata imperarentur. Fundamenta Dei, „ quæ tam malè & negligenter didicerant, in eorum ani„ mis iterum jacere necessarium judicabatur.

XXVII. Verum quidem est, quòd ad audiendam lectionem Scripturæ Sacræ ejusque expositionem præter Pœnitentes in hac Statione admissi fuerint etiam Ethnici, Judæi, Hæretici, Catechumeni aliique hujusmodi generis homines juxta Canonem Carthaginensem: " Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & „ *audire* Verbum Dei sive Gentilem, sive Hæreticum, „ sive Judæum usque ad Missam Catechumenorum: „ sed in nullis nisi Pœnitentibus, qui *Audientes* dicebantur, *auditio* hæc Scripturarum rationem *Stationis Pœnitentialis* habebat: Nam aliis, ut ibi starent in pœnam aut Pœnitentiam injunctum non erat.

Hi enim voluntariè ac sine ullo Ecclesiæ mandato ibidem consistebant, & Verbum Dei audire permittebantur. Pœnitentes verò ex mandato Episcopi ibi manebant, certo temporis spatio iis constituto; tenebantur que huic Stationi adesse quoties fiebat Synaxis, & ibidem subsistere donec voce Diaconi ejicerentur: uti latiùs prosequitur Morinus *Lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 5.

XXVIII. Porrò, cùm per admissionem ad hanc Stationem, uti & ad Stationem *Fletûs* reciperentur graviorum criminum rei in numerum Pœnitentium; atque *Fletus & Auditio* in pœnitentiam imponerentur; etiam in ipsa Stationum assignatione eis manus adjunctâ oratione imponebantur: & insuper in gravissimis delictis, propter quæ peccator ab Ecclesia pulsus & excisus fuerat, per hanc Pœnitentiæ impositionem *excommunicationis* vinculo solvebatur; & qui ad Ecclesiam non pertinebat, quique cum ea nullo Religioso commercio devinciebatur, per eam Pœnitentiæ impositionem incipiebat ad Ecclesiam pertinere, eique curæ esse, jusque ad communionem, etiam perfectissimam recipiebat, quæ ab eo tempore si periculo mortis urgebatur, illi denegari non debebat. Ita Morinus *Lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 2. Atque hinc apparet, non fuisse gravium criminum reis infructuosam ad hasce Stationes admissionem; tametsi ipsa Stationum exercitia etiam non Pœnitentes obire possent,

XXIX. Tertius gradus seu Statio vocabatur *Substratio* vel *Subjectio*, de qua hæc leguntur in citato Canone Thaumaturgico: *Subjectio autem, seu Substratio est, ut intra portam templi stans cum Catechumenis egrediatur.*

Dicebatur autem Substratio sive Subjectio, eò quòd tempore hujus Stationis essent quasi continuò sub manu Episcoporum & Sacerdotum tanquam rei & humilitati, prostrati, sive subjecti.

XXX. Toto quippe tempore hujus Stationis fiebant crebræ manuum impositiones super Pœnitentes; juxta illud Felicis Papæ III. *Epist.* 7. " Tribus annis inter „ Audientes sint; septem autem annis *subjaceant* inter „ Pœnitentes *manibus* Sacerdotum. „ Et illud Concilii Carthaginensis IV. *Can.* 80. " Omni tempore jejunii „ *manus* Pœnitentibus à Sacerdotibus imponantur.

Plura testimonia hujus disciplinæ refert Morinus *lib.* 6. *cap.* 8. qui *cap.* 9. multis probat, huic manuum impositioni semper conjunctam fuisse orationem: ideóque quem-

(*a*) Ritus iste Purificationis Mulierum observari solet non in Belgio tantùm, sed in quibusdam Provinciis Vicinioribus, et etiam in Germania.

quemadmodum crebra erat super Pœnitentes durante hac Statione manuum impositio, sic quoque frequens super iis fundebatur oratio; ut scilicet per eas ad veram cordis contritionem & pœnitudinem excitarentur & promoverentur.

XXXI. Hæc autem manuum impositio & oratio super Pœnitentes fiebat post lectionem Scripturarum, & sermonem habitum ad populum. His enim absolutis voce Diaconi ejiciebantur *Audientes*, aliique qui hisce interesse potuerant; quibus ejectis, sub manum Episcopi succedebant hujus Stationis Pœnitentes; atque oratio ipsis propria recitabatur: hisque peractis etiam ipsi, jubente Diacono, dimittebantur; eâque dimissione factâ, Fidelium Missa inchoabatur.

XXXII. Nec tantùm impositio manuum atque frequens oratio super pœnitentem ad curanda expiandaque peccata in hac Statione fiebant; sed longè acriora & austeriora pro uniuscujusque vulneris ratione, & pœnitentis conditione medicamenta applicabantur. Imponebantur enim in hac Statione pœnitentibus varia opera laboriosa & corpus ac corporis pravos affectus exterminantia, privatim exercenda. Quanti verò essent hi pœnitentiæ labores, & quàm dura opera pœnitentialia ostendit Morinus *lib.* 6. *cap.* 11. notatque antiquos Patres *interitum carnis* apud Apostolum ubi dicit se incestuosum Corinthium *tradidisse Sathanæ in interitum Carnis*, intellexisse, de *interitu* per pœnitentiæ labores. 1.Cor. c. 5. v. 5.

XXXIII. Quia in hac statione præcipuè peccatores per crebras manuum impositiones, orationes, & propria opera Pœnitentiæ purgabantur, hinc hæc statio propriè erat *Pænitentialis*; atque ideò (ait Morinus) in Ecclesia nunquam non viguit; cùm aliæ Stationes tantùm disciplinæ causâ fuerint adjectæ. Ubi verò erat rarus Stationum *Fletus* & *Auditionis usus*, ut in Occidente, & ubique ante Novatiani hæresim, tota Pœnitentia in hac statione peragebatur, teste Morino *lib.* 6. *cap.* 8. ac propterea soli in hac Statione Consistentes dicebantur propriè *Pænitentes*.

XXXIV. Quarta Statio dicta fuit *Consistentia*, de qua in Canone Thaumaturgico: " Congregatio sive
,, Consistentia est, ut cum Fidelibus consistat, & cum
,, Catechumenis non egrediatur: Postremò est parti-
,, cipatio Sacramentorum.

Id ipsum clariùs expressit S. Basilius *Can.* 75. " Post-
,, quam pœnitentiæ fructus dignos ostenderit, decimo
,, anno in Fidelium *orationes* suscipiatur, *sine oblatione*;
,, & cum duobus annis unà cum Fidelibus ad orationem
,, *substiterit*, sic deinceps dignus habeatur *boni* commu-
,, nione.

Et Felix III. in citata Epistola 7. *De Consistentibus*, ait: " Duobus annis oblationes modis omnibus non si-
,, nantur offerre, sed tantùm secularibus in oratione
,, socientur.

XXXV. Hac descriptione docemur, Consistentes jus habuisse, unà cum Fidelibus orationi assistendi, id est, Sacrificio & omnibus, quæ ad Sacrificium pertinent ritibus, usque ad finem; neque cum Pœnitentibus sive Substratis potuisse dimitti: atque ab hac cum Fidelium assistentia *Consistentes*, sive simul *sistentes* dicti fuère.

XXXVI. Alterum ex illa descriptione habetur, quòd *Consistentes* cum Fidelibus quidem Sacrificio assisterent, sed *absque oblatione*; id est, quòd ipsorum munera seu oblationes ad altare non reciperentur. Moris olim fuit, ut Fideles omnes, nisi extremâ paupertate premerentur, ad Missarum solemnia sua munera in altari offerrent; eâque oblatione quodammodo Sacrificio communicarent; uti titulo præcedenti ostendimus.

" Pœna igitur, qua mulctabantur Consistentes, hæc
,, erat (inquit Morinus *libr.* 6. *cap.* 17. *num.* 6.) quòd
,, munera eorum ut Fidelium non acciperentur; un-
,, de consequens erat, eos Corpori Christi non com-
,, municare. Quibus enim non licebat offerre, unde
,, Corpus & Sanguis Christi consecrarentur, iis non
,, judicabant licere ipsum Corpus & Sanguinem man-
,, ducare & bibere. Quapropter ista sunt æquipollen-
,, tia communicare precibus sine oblatione, & non
,, communicare Corpori Christi.

XXXVII. Quæ pluribus ibidem adstruit Morinus, qui *capite* 18. ostendit, plura horum genera hanc Stationem complexam fuisse: illos tamen præcipuè ad hanc Stationem spectasse, qui tanquam Pœnitentes, Inferiores Stationes absolverant; atque tandem ad hanc ascenderant: " Imò propter illos (ait) in *pæ-*
,, *nitentialem* Stationem instituta fuit hæc antiqua
,, Censura, ut post toleratas graves molestias pœni-
,, tentiæ, aliquanto tempore experirentur Patres, an
,, iis liberati vitam ducerent Fideli dignam, atque
,, possent illis tutò credere Christi Corpus & Sangui-
,, nem.

XXXVIII. Quanto tempore in una Statione sive Gradu esset subsistendum, ex gravitate criminis Canones plerumque determinabant. Ordinariè tempus *Substrationis* prolixius erat, quàm aliarum Stationum; eò quòd in hac præcipuè ipsi Pœnitentes purgarentur; ipsaque esset propria statio *pænitentialis*.

XXXIX. Notandum autem tempora atque exercitia istarum stationum Canonibus ita fuisse præfixa, ut tamen in Episcopi esset potestate, attentâ vitâ, conversatione Pœnitentium, eorumque in peragenda pœnitentia fervore, ea contrahere aut mutare, atque humaniùs agere.

Hanc Episcopi auctoritatem his verbis expressit *Canon.* 5. Ancyranus: " Statuimus autem ut Episcopi mo-
,, do conversationis examinato potestatem habeant, vel
,, utendi *clementiâ*, vel plus temporis adjiciendi. Ante
,, omnia autem, & præcedens vita, & quæ consecuta
,, est, examinetur, & sic eis *clementia* impertiatur.

Eandem auctoritatem Canon. 12. Nicænus; item Canon ultimus Trullanus aliique plures, quos citat Morinus *lib.* 1. *cap.* 15. attribuunt.

XL. Ex his Canonibus quoque evincitur, in potestate Episcopi fuisse, Pœnitentem ex inferiori Statione, prætermissâ mediâ, ad superiorem transferre: cùm videret pœnitentem in ea Statione ita conversatum, & ita ferventer pœnitentiam peregisse, ut de ejus conversione dubitare nequiret. Ita ab *Auditione ad Consistentiam* transire permittit Canon 12. Nicænus (*a*), " qui-
,, cumque & metu & lacrymis, & tolerantiâ & bonis
,, operibus, conversionem & opere & habitu osten-
,, dunt. ,, Hæc latiùs prosequitur Morinus *libr.* 6. *cap.* 19. & breviter expressit Auctor *Canonis* 86. *De Pænit. Dist.* 1. apud Gratianum: " Ipsa tempora pœ-
,, nitentiæ pro fide & pro conversatione Pœnitentium
,, abbrevianda præcipiunt, & pro negligentia prote-
,, landa.

XLI. Hujus indulgentiæ primum ac originarium fundamentum nos docet paucis verbis S. Gregorius Nyssenus in Epistola ad Letoium, de hujus indulgentiæ causis doctissimè differens; " Quemadmodum enim (in-
,, quit) porcis margaritas projicere est vetitum, ita &
,, pretiosâ margaritâ privare eum, qui jam per aliena-
,, tionem à vitio & purgationem homo factus est, ab-
,, surdum est.

Monet hîc Gregorius Letoium, Pœnitentiam Canonicam ita moderandam esse per Episcopos, ut si videant quòd peccatores, " diligentiori conversatione usi
,, fuerint & vitâ ad id quod bonum est reditum osten-
,, derint, liceat ipsis pro Ecclesiasticæ œconomiæ utili-
,, tate, tempus contrahere & celeriùs ad conversionem
,, deducere; ,, ut in eadem Epistola loquitur *cap.* 4.

Pœnitentialis enim œconomia licèt etiam alios fines haberet, unus tamen è præcipuis erat, ut per eam peccator à vitiis suis expurgaretur, & Sacerdotibus de vera ejus conversione constaret. " Ut quid temporis

(*a*) Vide quid noster Auctor dixerit in suis Scholiis ad Canonem 12. Conc. Nicæni Dissert. de Syn. Nicæna.

mora?

mora? " (petit Morinus *lib. 6. cap. 16. num. 6.*) Tot „ Pœnit. Stationes, tam longa duratio, tot corporis af- „ flictationes? Ut experirentur an vera esset animi con- „ versio, & eò vehementiæ pervenisset, quæ deside- „ batur. Si brevi tempore ista contritio erat Episcopo „ comperta, quod ex animi zelo & ardore in constan- „ ter subeundis in unaquaque pœnitentiæ statione præ- „ scriptis laboribus innotescebat, brevioriquoque tem- „ pore reconciliabatur Pœnitens.

Quod ibi multis adductis ac Canonum testimoniis confirmat. " Non negabant peccatoris compunctio- „ nem tam ardentem & inflammatam esse posse (ait „ Morinus ibid. *cap. 17. num. 4.*) ut uno momento per- „ fectam à Deo peccatorum remissionem obtineret, „ omnesque inferorum pœnas extingueret; sed hoc & „ rarum esse, & sibi quando contingeret, incognitum „ esse profitebantur. Ideò ut Pœnitentium conversio- „ nem explorarent, atque illius inflammationem Pœ- „ nitentes à Deo promererentur, opera varia injunge- „ bant, quibus diligenter peractis eos purgatos esse & „ sanatos, Deo œconomiam Ecclesiasticam approban- „ te, non dubitabant; atque ut verè tales à Deo habi- „ tos reconciliabant, & communione donabant.

XLII. Hinc Episcopi Pœnitentium conversationem, mores, vitæque institutum, tum per se, tum per alios diligenter toto pœnitentiæ curriculo explorabant, ut ex iis de interiore animi conversione judicium forma- rent.

Solicitè propterea monebant Presbyteros ac Diaco- nos, quos pœnitentibus dirigendis ac invigilandis præ- ficiebant, ne de pœnitentis in peragenda pœnitentia diligentia, munere aut gratia inducti testimonium fal- sum ferrent. Seculo IX. Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis in Capitulis datis Presbyteris *art. 13.* "Ne- „ mo Presbyterorum à quocumque Pœnitente aut gra- „ tiam, aut favorem, aut munus suscipere præsumat, „ ut minus dignè Pœnitentem ad reconciliationem ad- „ ducat, & ei testimonium reconciliationis ferat, & „ quocumque livore alium quemlibet digniùs Pœni- „ tentem à reconciliatione removeat, quia hoc Simo- „ niacum, & Deo & hominibus abominabile est.

Quin & in visitationis Episcopalis formula his inter- rogationis faciendæ est *articulus 38.* " Si aliquem mi- „ nùs dignè pœnitentem favoris aut familiaritatis aut „ consanguinitatis gratiâ ad reconciliationem adducat „ aut ei testimonium reconciliationis ferat.

Id ipsum vetatur in *Cap. 14.* ✠ *De Sim.* sub nomine Alexandri III. pronuntiaturque *Simoniacum* esse.

XLIII. Si Episcopus inspectis pœnitentis conversio- ne & modo peragendæ pœnitentiæ nihil deprehendisset, quod ipsum ad *indulgentiam* inclinaret, pœnitens tem- pora pœnitentiæ in unaquaque Statione absolvere de- bebat; atque tempore unius Stationis absoluto ad Su- periorem Stationem quasi suo jure ascendebat; nec po- terat denegari, nisi novi criminis reus fuisset peractus: uti fieri etiam nunc videmus in Clericorum ab officio vel Ordinibus suspensione, ubi elapso tempore limita- to cessat ipso jure suspensio; nec ulla opus est ad pera- gendam cessationem accedat solemnitas. Ita Morinus *lib. 6. cap. 5. num. 6.*

XLIV. Canonum Pœnitentialium usum & rigorem in Ecclesia Latina integrum perseverasse usque ad ini- tium seculi duodecimi observat Morinus; at " hoc se- „ culo ineunte, pœnitentiæ exterioris severitas decres- „ cere, minui & obsolescere cœpit & consequenter „ cum ea severitatis adminicula, scilicet antiqui illi ri- „ tus publici, tam qui pœnitentiæ actionem, quàm „ qui pœnitentium reconciliationem spectabant. " Ita Morinus *lib. 10. cap. 16. num. 1.* monetque *num. 2.* " Numquam juris rigor auctoritate Ecclesiasticâ remis- „ sus est; sed in privatis causis & justis rigoris species „ in aliam frequenter commutata, plurimis occasionem „ dedit Pontificum Beneficio ad præposteram relaxa- „ tionem abutendi.

XLV. Occasiones plures hujus relaxationis Cano- num Pœnitentialium assignat Morinus; quarum præci- cipuæ fuère; commutatio pœnitentiarum Canonicarum cum opere aliquo laborioso propter evidentem aut ap- parentem Ecclesiæ utilitatem, qualis erat susceptio ar- morum contra Infideles aut Hæreticos.

Ex hac verò altera orta est, nimirum remissio alicu- jus partis Pœnitentiarum Canonicarum ob collatum denarium in reparationem, aut ædificationem alicujus Ecclesiæ, aliudve opus pium; quin & ad refectionem pontium, itinerum aliasve res seculares hæc remissio extensa fuit. Quomodo autem hæc ex priori orta sit; & qua ratione ex utraque, præcipuè tamen ex poste- riore Canonum Pœnitentialium relaxatio & abrogatio sequuta sit, titulo sequenti *cap. 1.* paucis ostendetur.

Tandem hisce accessit, ut notat Morinus *Libr. 10. cap. 25. num. 1.* redemptionum antiquarum facilitas, quam tum unusquisque Sacerdos arbitrio suo commu- tare continuavit; unde factum est more hominum soli- to, ut ex facilibus facillimæ redderentur.

" Deinde Confessorum ordinariorum universalis sen- „ tentia eodem seculo prævalescens, Pœnitentias quas- „ cumque in foro conscientiæ Sacerdotum arbitrio esse „ infligendas, ultimam operi (abrogationi Canonum „ Pœnitentialium) coronidem imposuit. „ Hæc Mo- rinus, qui ibidem ex auctoribus seculi XIII. hanc suam assertionem adstruit; ostendens, quòd quidem Pœni- tentia Canonica eo tempore adhuc Pœnitentibus à Confessariis proponeretur; sed jam inciperent magnâ auctoritate in ea remittenda & relaxanda uti; atque ul- teriùs progrediendo, tandem invaluerit ea opinio, quòd Pœnitentiæ imponendæ arbitrio Sacerdotum essent re- lictæ; nec consequenter ipsos amplius Canonibus esse obstrictos.

CAPUT IV.

De remissiori Canonum Pœnitentialium disciplina.

1. *Neglectus Canonum Pœnitentialium fuit occasio mul- torum abusuum.*
2. *Querelæ Conciliorum Toletani III. & Parisiensis.*
3. *Quædam statuuntur remedia.*
4. *Invitis Conciliorum monitis, negliguntur Canones Pœnitentiales.*
5. *Proponuntur remedia, ut abusus, qui in administra- tione Sacramenti Pœnitentiæ irrepserunt, refor- mentur.*
6. *Vetus praxis in prioribus Ecclesiæ seculis observata.*
7. *Directio pœnitentium publicorum committebatur Dia- conis & Presbyteris, reconciliandi auctoritatem non habentibus.*
8. *Guillelmi Parisiensis hac de re sententia.*

I. SUPERIORI Capite *num. 45.* enumeratæ sunt oc- casiones, quæ relaxationi pœnitentialium Cano- num originem dederunt. Experientia satis docuit, quan- tus in illis exequendis extiterit Presbyterorum defectus, quantaque animarum pernicies; dum neglectis sibi præscriptis Canonibus, sive regulis, tentârunt *ex cor- de*, seu pro suo arbitrio & affectu pœnitentias & vul- nerum remedia præscribere, & pœnitentes reconci- liare.

II. De his ita conqueritur Concilium Toletanum III. anno 589. Can. 11. " Quoniam (ait) comperimus „ per quasdam Hispaniarum Ecclesias, non secundùm „ Canones, sed fœdissimè homines pro suis peccatis „ agere pœnitentiam, ac quoties peccare libuerit, to- „ ties à Presbyteris se reconciliari postulent.

Et unde hæc tam perniciosa præsumptio? Non aliunde quam ex neglectu Canonum, uti ex verbis Concilii habetur. " Ideò (ait) pro coërcenda *tam execrabili* præsumptione, à sancto Concilio jubetur, „ ut

„ ut secundùm formam *Canonum antiquorum* detur „ pœnitentia.

Similiter Patres Concilii Parisiensis anno 829. *lib.* 1. *cap.* 32. deplorant, quòd multi sacerdotum, partim incuriâ, partim ignorantiâ, *modum pœnitentiæ*, reatum suum confitentibus, secùs quàm Canonica decernant, imponunt...... & ob id non vulnera peccatorum curant; sed potiùs foventes palpant, incidentes in illud propheticum: *Væ quæ consulunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas. Ezech. c.* 13. *v.* 18.

III. Ut huic pernicioso abusui mederentur, statuerunt, " ut Presbyteri, etiam imperiti, ab Episcopis „ sint instituendi solerti studio, qualiter & confiten„ tium peccata discretè inquirere, ipsisque congruum „ modum, secundùm *Canonicam auctoritatem*, pœni„ tentiæ imponere noverint.

Necessitatem hujus instructionis subjiciunt: " Quo„ niam hactenus eorum incuriâ, & ignorantiâ multo„ rum flagitia remanserunt impunita; & hoc ad ani„ marum ruinam pertinere dubium non est.

Monent præterea Sacerdotes, qui aut muneris, aut amoris, aut timoris, aut favoris causâ, tempus modumque pœnitentiæ ad libitum pœnitentium indicunt, audiant, quod Dominus per Ezechielem Prophetam terribiliter dicat: " Hæc dicit Dominus Deus: Quia „ locuti estis vana, & vidistis mendacium: ideò ecce „ ego ad vos, dicit Dominus Deus: Et erit manus mea „ super Prophetas, qui vident vana, & divinant men„ dacium: in concilio populi mei non erunt, & in „ scriptura domûs Israël, non scribentur, nec in terram „ Israël ingredientur, & scietis, quia ego Dominus „ Deus. *Eò quòd deceperint populum meum dicentes:* „ *Pax, & non est pax.* Et post non multa. *Cùm ca*„ *perent animas populi mei, vivificabant animas eorum,* „ *& violabant me ad populum meum propter pugillum hor*„ *dei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ* „ *non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt,* „ *mentientes populo meo credenti mendaciis.* Ezech. c. 13.

IV. Quis igitur miretur, tam exiguos hodie apparere hujus Sacramenti salutares effectus, verasque pœnitentium conversiones, quando tandem pristinis sanctorum Patrum regulis sive Canonibus, modum & tempus pœnitentiæ præscribentibus, penitus abjectis & obliteratis, pœnitentiæ etiam pro enormibus criminibus imponendæ, factæ sunt arbitrariæ; & cuivis confessario permittitur *ex corde* sive suo arbitrio pœnitentias imponere, nullo ad Canones pœnitentiales habito respectu.

Accedit, plurimos ex hisce esse, qui ex pœnitentium oblationibus, favore, & amicitia sibi aut communitati suæ emolumentum sperant: ideóque numerum pœnitentium ambiunt, pœnitentesque, ne ad alios divertant, palpant & iis adulantur.

Nonne hinc contingit, ut hodie verissime dici possit, etiam pro gravissimis peccatis & criminibus, homines *fœdissimè* pœnitentias agere, & quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris reconcilientur, si reconciliari postulent.

V. Si Episcopi aliique Ecclesiæ superiores existiment, quod attentâ præsentis temporis dispositione, & disciplinæ Ecclesiasticæ collapsione, non esset conveniens reducere pristinam Canonum pœnitentialium disciplinam; ipsisque Presbyteris præcipere, ut juxta Canones pœnitentiales, non autem *ex corde* pœnitentias imponant; nihilominus muneris Episcopalis est, ut saltem, quantum in ipsis est, Presbyteros, antequam ad excipiendas fidelium confessiones admittant, solerti studio instituant, vel instructos noverint qualiter & confitentium peccata discretè inquirere; ipsisque congruum modum pœnitentiæ secundùm Canonicam auctoritatem imponere noverint, uti Episcopos monuit Concilium Parisiense.

Præterea exemplo sancti Caroli Presbyteros moneant, ut Canones pœnitentiales benè noverint, quin præcipiant, ut examinandi interrogentur: *An Canones pœnitentiales ritè teneant*?

Deinde ut hujus sancti præsulis exemplo Presbyteris ostendant, quàm utilis sit horum Canonum notitia, prout hæc latiùs exponam *cap.* 6. hujus tituli, & fusiùs exposuit vir clarissimus Claudius Fleury in suo discursu 2. historico num. 8.

Ulteriùs Patres Concilii Parisiensis deprehendentes, abusum leviores & incongruas pœnitentias imponendi, & reconciliationem pœnitentium nimiùm præcipitandi provenire partim ex incuria, partim ex ignorantia, hancque vel inde maximè provenire, quòd uterentur *quibusdam codicillis contra Canonicam auctoritatem scriptis, quos pœnitentiales vocant*, declarant „ quòd ipsis omnibus in commune salubriter visum sit, ut unusquisque Episcoporum in sua Parochia eosdem *erroneos codicillos* diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos Sacerdotes imperiti homines decipiant. Indubiè si Episcopi sedulò attenderent in codicillos sive libros prælegi solitos in seminariis & collegiis Theologorum his, qui ad munus Confessariorum aliquando obeundum destinantur, facilè indubiè deprehenderent plures ex illis non secundùm *auctoritatem Canonicam* scriptos, nec minùs Theologis perniciosos, quàm codicillos illos, quos Concilium Parisiense igni tradendos declaravit, ne aliàs Sacerdotes hisce utentes, homines deciperent.

Similes libri si è manibus Theologorum eriperentur, nec ipsis prælegi finerentur, sed his substituerentur libri Canonicam sanctorum Patrum normam in hujus Sacramenti administratione continentes, sperandum esset quòd & sensim Patrum saluberrima disciplina pœnitentialis restitueretur; atque Sacerdotes ad præscriptum Concilii Tridentini: " Quantum spiritus & „ prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & „ pœnitentium conditione salutares & convenientes „ satisfactiones injungerent; haberentque præ oculis, „ ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad „ novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicinam, „ sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & „ castigationem.

Non parum quoque conducet, si Episcopi solerti circumspectione, & moderatione utantur in approbandis his, quos verisimile est hoc munus Confessarii expetere, quo sibi vel communitati suæ directè vel indirectè emolumentum temporale obventurum sperent.

Nihil enim est perniciosius in hujus Sacramenti administratione, quàm si à ministris hujus Sacramenti aliquod temporale quovis prætextu directè vel indirectè quæratur aut speretur, ut pluribus ostenditur *cap.* 5. hujus Tituli.

VI. Ignotum Antiquis Ecclesiæ seculis fuisse illud vitium, constat ex diligentiâ, quâ integrum satisfactionis publicæ pensum à pœnitentibus exegerunt olim Præsules. Quamdiù perdurârunt artificiales publicæ pœnitentiæ classes, absolutio Sacramentalis pœnitentibus non conferabatur nisi in exitu substrationis, seu postquam pœnitentes decurrerant tres priores stationes, fletum scilicet, Auditionem & substrationem.

Huic Praxi suæ tamen fuerunt exceptiones; scilicet dabatur absolutio ante expletam satisfactionem, 1mo. Cùm mortis periculum urgebat, 2do. Ut Pœnitentes subeundo martyrio idonei redderentur; id docet Epist. 54. S. Cypriani ad Cornelium. 3tio. Remittebatur pars quædam pœnitentiæ publicæ cum ex ea Indulgentia ingens aliquod bonum in Ecclesiam redundabat. Id colligitur ex modo, quo summus Pontifex Cornelius se gessit erga eos, qui in persecutione lapsi fuerant. Hac de re consulatur Ep. 52. S. Cypriani ad Antonianum.

VII. Ut Episcopis innotesceret, quâ ratione pœnitentes publici classes publicæ pœnitentiæ decurrebant, seligebantur Presbyteri & Diaconi, qui pœnitentium curam, durante pœnitentiæ peragendæ tempore, gererent, ipsis-

ipsisque sedulo invigilarent, & eorum in peragendis pœnitentiis zelum fervoremque attenderent: ut exinde de eorum sincera conversione justum judicium ferre, atque Episcopo ut vere conversos pro obtinenda reconciliatione præsentare tuto possent.

Certum quidem est, solis Episcopis, spectata ætatis illius disciplina, publice pœnitentium sacramentalem & plenam reconciliationem fuisse reservatam. Sed nec hoc negari potest, Presbyteros & Diaconos, quibus pœnitentium cura, & directio ab Episcopis demandata esset, non parum ad conversionem & reconciliationem pœnitentium concurrisse: adeo ut quodam modo dici posset, ipsam pœnitentiæ agendæ rationem, & modum hisce Presbyteris & Diaconis fuisse creditum, Reconciliationis Sacramentalis impendendæ auctoritate Episcopis reservata.

VIII. Simile quid etiam seculo XII. in usu fuisse, testatur Guillielmus Parisiensis Episcopus in tractatu de Sacramento Pœnitentiæ dicens, quod confessio ita *possit dividi, ut alius audiat ad* CONSILIUM ET INJUNGENDAM PŒNITENTIAM SALUTAREM, *alius autem* BENEDICTIONEM SACERDOTALEM, *&* ABSOLUTIONEM *faciat super pænitentem.*

Hoc autem licitum est (ait) "Ubi Sacerdos simplex, & sanctarum litterarum ignarus: ibi enim potest advocare socium tanquam *consiliarum* & *assessorem* sibi in judicio pœnitentiali: Si enim in judicio Forensi, & seculari hoc licet, ne erretur in illo, quanto fortius in isto judicio, ubi error incomparabiliter perniciosior? Cum enim Diaconus claves non habeat, & scientiam medicinæ Cælestis habeat, non est dubitandum defectum Sacerdotum in hoc ipsum posse & debere supplere.

Quod hi Sacerdotes & Diaconi, quos ad *consilium* & ad *imponendam pœnitentiam* adhiberi vult Episcopus Parisiensis, similes sunt illis, quos dirigendis pœnitentibus jam pridem Episcopi impendebant. Notavit quoque Edmundus Richerius tom. 2. defensionis suæ *cap.* 3. *num.* 56. relatis enim verbis Guillielmi Parisiensis, ex illis hoc notabile haberi notat: scilicet confessionem dividi posse; ita ut uni Sacerdoti aut etiam Diacono medicinalis, & directiva fiat confessio, deinde Sacramentalis & absolutoria, alteri Sacerdoti, qui pœnitentem reconciliat: "Profecto (ait) tempore primitivæ Ecclesiæ pœnitentiarius Presbyter, de quo loquitur Socrates, pœnitentes ad veram confessionem & pœnitentiam dirigebat, & exhortabatur, qui postea ab illis Sacerdotibus reconciliabantur, & ad sacram Synaxim admittebantur.

CAPUT V.

De moderna circa Pœnitentias imponendas disciplina; & quis hodie Canonum pœnitentialium usus;

1. *Modernam disciplinam circa imponendas pænitentias expressit Synodus Tridentina: & pænitentiarum fructum.*
2. *Quales debeant esse pænitentiæ.*
3. *Quid in pænitentiis imponendis attendendum.*
4. *Pænitentiarum imponendarum determinatio arbitrio Sacerdotum committitur; & eatenus moderna disciplina à pristina differt.*
5. *Hodierna disciplina consentit veteri, si scopus Canonum pænitentialium attendatur.*
6. *Quomodo Synodus Tridentina geminam Patrum disciplinam Sacerdotibus proposuerit.*
7. *Etiam hodie Confessarii sunt spirituales animarum medici.*
8. *Ut tanquam medici facilius in morbum inquirere queant, Fideles tempestive ad confessionem urgendi.*
9. *Confessarius more periti medici conditionem vulnerum, & ægrorum diligenter attendere debet in pænitentiis imponendis.*
10. *Confessarii in pænitentiis injungendis omnem speciem quæstus fugere debent.*
11. *Si Missa celebranda, aut aliena restituenda, hæc per Confessarium fieri non convenit.*
12. *Confessarius etiam Judicis partes sustinet.*
13. *Debet ideo gravitatem criminum sedulo attendere.*
14. *Hoc officium monet Confessarium ab omni temporalium exspectatione debere esse alienum.*
15. *Quomodo munera excæcaverint olim falsos Prophetas.*
16. *Synodi Belgicæ monent Confessarios ut à temporalium spe caveant.*
17. *Merito Confessarii expendunt, quæ cura in decernendis pænitentiis adhibita olim fuerit.*
18. *Multis titulis hodie Confessariis conveniens Canonum Pænitentialium notitia: primo ut judicent de gravitate.*
19. *Secundo, ut facilius pænitentes ad suscipiendas impositas pænitentias inducant.*
20. *Tertio, ut statuant, quando protrahenda, quando acceleranda absolutio.*
21. *Quarto, ut sint Sacerdotibus regulæ directivæ pro pænitentiis præscribendis.*
22. *Quid de horum notitia senserit Corporis Canonici Collector.*
23. *Quam utilem horum scientiam judicaverit Sanctus Carolus?*
24. *Canones Pænitentiales editi à S. Carolo.*

I. MODERNAM Ecclesiæ disciplinam, nec non sincerum pœnitentiarum seu satisfactionum spiritum, quem in ipsis etiam Canonibus Pœnitentialibus sibi Patres propositum habuere, expressit Synodus Tridentina *Sess.* 14. *cap.* 8. *De Sacramento Pænitentiæ.*

Imprimis harum pœnitentiarum seu satisfactionum multiplices fructus præmittit; atque inter alios, hunc; Quod "magnopere à peccato revocent, & quasi fræno quodam coerceant hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum Pœnitentes efficiant; medeantur quoque peccatorum reliquiis, & vitiorum habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollant.

II. Ut vero pœnitentiæ à Sacerdotibus impositæ illum salutarem in Pœnitentibus effectum operentur, docet, quales debeant à Sacerdotibus pœnitentiæ imponi. "Debent ergo Sacerdotes Domini (inquit) quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro *qualitate criminum & Pænitentium qualitate* salutares & convenientes satisfactiones injungere: ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.

III. Deinde instruit Sacerdotes, quid præcipue in determinandis pœnitentiis attendere debeant. "Habeant autem præ oculis (ait) ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad vitæ novæ custodiam, & infirmitatis medicinam, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.

IV. Hoc Decretum ostendit, eatenus saltem hodiernam Ecclesiæ disciplinam à pristina discrepare; quod hæc obstringeret Sacerdotes, pœnitentias seu satisfactiones imponere prout hæ in Canonibus & libris pœnitentialibus erant expressæ, quemadmodum capite tertio ostensum fuit: idque ante absolutionem tam eas, quæ necessariæ erant ad acquirendam cordis conversionem, eamque Sacerdoti probandam, quam quæ requirebantur ad satisfactionem pro culpa & pœna, ad eradicandos vitiosos habitus, &c.

At moderna disciplina Sacerdotes ab exacta & exteriori

riori Canonum Pœnitentialium observantia eatenus absolvit, ut non constringantur, pœnitentias Canonibus præscriptas imponere, sed earum determinatio Sacerdotum prudentiæ & arbitrio committatur, tam quoad eas quæ necessariæ sunt ante absolutionem pro acquirenda debita dispositione & eam Sacerdoti probandam, quam quoad eas, quæ necessariæ post absolutionem (de quibus specialiter Synodus Tridentina) ad satisfaciendum Deo pro pœna temporali aliosque effectus in Decreto Synodi Tridentinæ expressos.

V. Ostendit præterea Decretum illud, modernam disciplinam à pristina non discrepare, si non tam exteriorem Canonum Pœnitentialium rigorem attendamus; sed interiorem eorum spiritum, seu scopum, quem in his Canonibus condendis, atque eorum exactam observantiam urgendo Patres habuerunt.

Quid enim aliud in his omnibus Patres intenderunt; nisi ut Sacerdotibus per hos Canones ostenderent, quæ pœnitentiæ singulorum peccatorum gravitati convenirent; quæque essent his illisve animæ vulneribus medendis, nec non in futurum præcavendis convenientiores. Et ne Sacerdotes in imponendis pœnitentiis aberrarent, eos ad Canonum illorum observantiam constringebant.

VI. Dum ergo Synodus Tridentina in allegato Decreto præcipit Sacerdotibus, pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere; atque præ oculis habere, ut satisfactio, quam imponunt, *non sit tantum ad novæ vitæ custodiam & infirmitatis medicinam, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem*, ipsam genuinam Patrum disciplinam, quoad pœnitentias post absolutionem injungendas, quam in figendis & exequendis Canonibus Pœnitentialibus intenderunt, expressit; atque eatenus hodierna per Synodum Tridentinam stabilita disciplina Patrum disciplinæ consona est: idemque modernus & pristinus Ecclesiæ spiritus.

Et sane non minus hodie, quam olim Confessarii sunt spirituales animarum medici.

VII. Unde seculo XIII. postquam jam Canonum pœnitentialium exterior rigor & observantia magna saltem ex parte defecerat, dixit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in Capitulo OMNIS UTRIUSQUE SEXUS ☧ *De Pœnit. & Remiss.* "Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti *medici* super infundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatorum circumstantias & peccati; quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum.

VIII. Porro ut Confessarius tanquam spiritualis medicus facilius & animæ vulnera, & qualitatem ac conditionem ægri perspecta habere, atque cum otio examinare & curare queat, monent Synodi nostræ, ut qui rarius confiteri solent, & tamen in Paschate ad Sacram Communionem accedere intendunt, sub initium quadragesimæ, aut saltem ante Dominicam *Lætare* ad Confessionem accedant.

„ Antiquam consuetudinem confitendi in initio quadragesimæ continuari, vel in usum revocari peroptamus," ait Synodus Gandensis anno 1610. *Tit. 5. capite 5.* innovata per Decreta Synodalia sub Antonio Triest. *Titul. 5. capite 9.*

Synodus Sylvæducensis sub Metsio *Tit. De pœnit. Sacramento capite 3.* præcipit Parochis, ut "adhortentur & inducant eosdem (Parochianos suos) ut tempore quadragesimali statim in *principio*, vel saltem ante Dominicam *Lætare* proprio Sacerdoti, aut ejus vicem gerenti confiteantur, & nihilominus circa Festum Paschæ illud idem reiterent, antequam ad Sacræ Eucharistiæ sumptionem accedant.

Idipsum in sua Synodo rursus renovavit Gisbertus Masius *Tit. 6. cap. 5.* atque aliæ Synodi Belgicæ passim inculcant.

IX. Diligenter ergo adinstar periti medici Confessarius, & animæ vulnera & ægri conditionem ac spirituale temperamentum examinare & attendere debet; ut iis rite expensis non unam eandemque omnibus, iisque plane disparatis morbis medicinam applicet; sed singulis eam, quæ iis medendis conveniat.

Hinc monet Synodus Audomarensis *Tit. 7. cap. 13.* ut "Confessarii confessione audita injungant Pœnitentibus salutares Pœnitentias, peccatis commissis (ait) quantum fieri potest, *contrarias*.... Pro peccato itaque luxuriæ, jejunium præcipiant & abstinentiam; pro avarita, eleemosynam, pro furto, aut rei alienæ detentione primo restitutionem, deinde orationes & eleemosynam, pro ira mansuetudinis opera, pro superbia, humilitatis; pro peccatis spiritualibus meditationes, orationes & similia, prout observaverint Pœnitentium saluti expedire posse.

Hæc omnia latius proponit & inculcat S. Carolus in Instructionibus pro Sacramento Pœnitentiæ; quæ habentur in Actis Ecclesiæ Mediol. *pag.* 433.

X. Adhæc Confessarius adinstar Medici spiritualis, ita sua spiritualia pharmaca præscribere debet, ut ostendat, se illa unice ad ipsius ægri salutem procurandam præscribere; nihilque se in eorum præscriptione lucri quærere.

Hac de re ita loquitur S. Carolus in Instructionibus Confessariorum *parte 2. cap. 8.* "Ut liberior sit Confessarius in exequendo officio, quod illi cum Pœnitente est, majoreque apud eundem in auctoritate habeatur in decernendis iis omnibus, quæ ad Pœnitentis salutem referuntur, non solum fugiet studiose avaritiam, sed etiam *omnem ejus vel minimam suspicionem.*

XI. Deinde pro fugienda omni specie lucri nominatim in Pœnitentiis injungendis, subjungit: "Cum Pœnitenti jubebit ut Missæ Sacrificium faciat uspiam peragi, *nec directe nec oblique* significet quasi velit ipse celebrare, vel in sua *Ecclesia* aut *Monasterio* curare celebrari.

„ Idem faciat, pergit S. Carolus, in satisfactionibus iis, cum pœnitens vel debita incerta reddere pauperibus, vel pro votorum commutatione aliquid solvere debebit.

Tandem ut Confessarius omnem vel speciem avaritiæ subterfugiat, cum monendum censuit, "ut neque pecunias aliave, quæ à pœnitente restituenda sunt propriis Dominis in se provinciam reddendi assumat, nisi necessitas id requirat, ut videlicet hoc modo pœnitens non prodatur, quod cum erit ab eo factum, curet ut is, cui rem restituit, chirographum suum in testimonium ei tribuat, ut illud pœnitenti consignet, ac plane eo modo procedat, ut *omnem speciem ac signum avaritiæ subterfugiat.*

XII. Nec tantum Medici sive medentis officio Confessarius in pœnitentiis imponendis fungi debet juxta allegatum, Concilii Tridentini Decretum; sed etiam Judicis punientis sive vindicantis & castigantis.

Neque enim pœnæ satisfactoriæ, declarante Concilio, tantum debent esse ad medicinam vulnerum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem; "Nam Claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent," ait eodem loco Concilium.

XIII. Hoc judicis officium ut rite exerceant, debent imprimis prudenter & circumspecte gravitatem criminum & Pœnitentium qualitatem discutere; iisque discussis, tanquam integri ac incorrupti judices solvere & ligare, majorem vel minorem pœnitentiam injungendo: "ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiant," uti loquitur Synodus Tridentina.

XIV.

XIV. Ex hoc quoque judicis officio Confessariis incumbente, id est statuendum, admodum cavendum Confessariis, ne à Pœnitentibus occasione Confessionis quidquam temporale accipiant, aut sperent. Præterquam quod id, ut minus speciem aliquam Simoniæ aut saltem turpis quæstus præferat, illud etiam constat ipsa veritate teste, *Munera excæcare oculos Sapientum & mutare verba justorum.*

Hinc de filiis Samuelis testatur sacer Textus 1. *Regum cap.* 8. *Declinaverunt post avaritiam acceperuntque munera*; ac dein tanquam consequens subjicit: *Et perverterunt judicium.*

XV. Nonne hæc fuit excæcatio, quæ jam pridem pseudo-Prophetas induxit, ut falsa prophetarent & populum seducerent, pacem dando, quam Dominus non dederat? "Hæc dicit Dominus Deus (ait Ezechiel *cap.* „ 13.) væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis „ ad capiendas animas, & cum caperent animas populi „ mei, vivificabant animas eorum.

Quæ porro tam perversi judicii ratio? Audi Prophetam: "& violabant me ad populum meum, ait, *propter pugillum hordei & fragmen panis*, ut interficerent „ animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas „ quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti „ mendaciis. *Ezech.* c. 13.

Si munera aliaque temporalia olim prophetarum judicium perverterint, & eorum verba mutaverint; num forsan minus efficacia hodie illa censebimus ad oculos Sacerdotum excæcandum, eorumque judicium pervertendum?

XVI. Meritò proinde monuit in suis Ordinationibus Episcopus Gandensis anno 1629. *tit.* 3. *cap.* 2. "Caveant etiam Confessarii, ne quæ commoda temporalia, „ sibi vel suis (occasione Confessionis) à pœnitentibus „ aucupentur; neque convenit, ut ipsorum temporalibus bonis administrandis se misceant.

Idem in suis Ordinationibus habet Gaspar Nemius Episcopus Antverpiensis *tit. De Sacr. Pœnit. num.* 13.

Item Synodus Namurcensis anno 1659. *tit.* 5. *cap.* 16. Verbo: "ad audiendas Confessiones, non inani glo„ ria, non lucri cupiditate, non curiositate, non deni„ que ullo humano affectu ductus; sed salutis fidelium „ procurandæ studio inflammatus accedet; „ ut loquitur S. Carolus loco citato.

Plura hanc in rem videri possunt in Tractatu meo *De Simonia circa Beneficia & administratione Sacramentorum parte* 1. *cap.* 7. ubi una ostendi, qui de hac munerum, aut temporalium expectatione merito habeantur suspecti; ac dein §. 3. monui, quam periculosum sit, multisque incommodis obnoxium, quod Sacerdotes cogantur vivere ex honorariis à Pœnitentibus oblatis; quodque pro Pœnitentium numero etiam augeantur temporalia vitæ subsidia.

XVII. Si secundum modernam Ecclesiæ disciplinam, atque invariabiles Evangelii regulas, Sacerdotes debeant hodie non secus ac olim, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere, convincitur, quam merito ipsi etiam Confessarii reflectant ad eam curam & solicitudinem, quam jam pridem Patres in discernendis ac statuendis Pœnitentiis & peccatorum remediis adhibuerunt, quam capite tertio exhibuimus; eo fine ut Confessarii intelligant, quam moderate, & circumspecte ipsi in his procedere debeant; cum nec in scientia, nec vitæ sanctitate Patribus istis comparari queant.

XVIII. Hactenus dicta insuper ostendunt, quod tametsi Confessarii hodie non adstringantur ad imponendas pœnitentias juxta præscriptum Canonum Pœnitentialium, horum tamen notitia non uno titulo sit etiamnum hodie perutilis.

Primo quidem, ut ex horum notitia aliquousque possint de criminum gravitate judicare.

Si enim non tantum in certis casibus aut singularibus circumstantiis, sed constanter & ubique uni peccato præ alio gravior ac diuturnior pœnitentia imposita deprehendatur, pro indubitato erit, ex mente Patrum, illud præ hoc gravius esse: cum semper fixum fuerit & indubitatum, pœnitentias, sepositis particularibus circumstantiis, secundum gravitatem criminum esse imponendas.

Exempli gratia, dum in omnium temporum ac locorum Canonibus & libris pœnitentialibus videbitur pro fornicatione etiam simplici, non minorem unquam, sed frequentissime majorem, quam *annalem* pœnitentiam, in jejuniis aliisque carnem cruciantibus operibus peragendam, fuisse impositam; pro ebrietate vero, etiam in homine Ecclesiastico, atque etiam cum aliqua circumstantia aggravante, 40. duntaxat dierum, aut in Laico 15. aut 7. dierum, nequaquam dubium esse poterit, quin fornicationem multo graviorem quam ebrietatem Patres & Concilia Canonum illorum auctores existimaverint.

XIX. Secundo, notitia horum Canonum utilis erit; ut ipsis peccatoribus ostendatur (uti etiam monet celebris ille Canonum interpres Antonius Augustinus in præfatione ad libros pœnitentiales à se evulgatos) quam pœnitentiam & vindictam illis peccatis olim Patres imposuerint; ut ita levius ferant pœnitentias leviores & modum leviorem, quibus nunc cum illis agitur; videbuntque verissimum esse quod observat Eminentissimus Aguirius *Dissert.* 8. *ad Concil. Tolet. III. num.* 159. "Satisfactiones imponi solitæ hoc tempore ante „ vel post absolutionem pro gravioribus peccatis (etiam „ ab iis Confessariis qui *rigidi* habentur, & *crudelitatis* incusari solent, tanquam *conscientiarum carnifices*) „ non æquant ne centesimam quidem partem ejus „ pœnitentiæ, quam imponebant Canones illi nec pe„ nes durationem, nec secundum acerbitatem: ut patebit consideranti.

XX. Tertio, hi Canones ostendent, quomodo de acceleratione vel procrastinatione reconciliationis, non tam ex verbis, quam operibus pœnitentium statuendum sit. Ut enim *Canone* 12. Nicæno cavetur Episcopus de iis pœnitentibus aliquid humanius statuere, & tempus pœnitentiæ contrahere poterit iis, qui *lacrymis, tolerantia* & *bonis* Operibus *conversionem* & Opere & *habitu ostendunt*. E quibus quoque facile constabit ut loquitur Aguirius, "quam injuste & imprudenter ii „ (delicati peccatores) criminentur Confessarios (quam„ vis doctos, pios, ac notæ prudentiæ) nolentes abso„ lutionem impendere *statim*, sed illam differentes do„ nec ea *pœnalia opera* exhibeantur per aliquot hebdo„ madas, vel dies saltem, juxta prudens ipsorum ju„ dicium.

XXI. Serviet denique horum Canonum notitia, ut sint ipsis Sacerdotibus regulæ directivæ, in quibus tanquam in speculo videant, quæ Pœnitentiæ ex mente SS. Patrum his illisve peccatis convenientes judicatæ fuerint; ac tum ipsi pro conditione temporum, personarum aliarumque circumstantiarum judicent, qualiter has Pœnitentias moderari aut mutari oporteat.

XXII. Unde nullatenus horum Canonum notitia tanquam inutilis rejicienda.

Et quidem qui ad studiosæ Juventutis instructionem, Corpus Canonicum compilavit, ad calcem Decreti Gratiani Canones Pœnitentiales exhibet cum hac epigraphe: *Canones Pœnitentiales quorum notitia viris Ecclesiasticis est* VALDE NECESSARIA: *sunt enim regulæ* DIRECTIVÆ *ad Pœnitentias imponendas.*

XXIII. Notitiam horum Canonum præterito seculo non inutilem credidisse zelosum ac sanctorum Canonum scrutatorem & instauratorem S. Carolum, patet ex ejus Concilio I. *parte* 2. *tit.* 6. ubi ait: *Confessores Canones Pœnitentiales bene noverint.* Et in Concilio V. *parte* 3. §. 2. præcipitur, ut examinandi interrogentur: *An Canones Pœnitentiales rite teneant.*

Fructus qui ex horum Canonum notitia hauriendi sunt,

sunt, non uno loco exposuit: "Patres docuerunt (ait „ in præfatione ad Canones pœnitentiales à se editos) „ quam *necessaria admodum* sit Sacerdotibus Canonum „ pœnitentialium scientia. Etenim si omnia quæ ad pœ- „ nitendi modum pertinent, non prudentia solum ac „ pietate, sed justitia etiam metienda sunt; certe norma „ hæc è Canonibus Pœnitentialibus sumatur oportet. „ Sunt namque ii quasi regulæ quædam, quibus tum ad „ culpæ commissæ gravitatem recte dignoscendam, „ tum ad imponendam pro illius ratione VERAM POE- „ NITENTIAM Sacerdotes Confessarii dirigantur, aut „ ibi singula, & quæ ad peccati magnitudinem & quæ „ ad pœnitentis statum, conditionem, ætatem, inti- „ mumque cordis contriti dolorem, pertinent, accu- „ rate perpenderint; tum demum pœnitentiam judi- „ cio ac prudentia sua moderentur.

Et alibi postquam monuit, quod in imponenda pœnitentia Confessarius prudens esse debeat, ne forsan aut leviores, aut graviores & diuturniores, quam oportet, imponat, pro remedio non errandi, subjungit: "Ideo „ Sacerdos *Canones pœnitentiales* consulet, quibus licet „ cum prudentia, discretione & modo, pro pœnitentis „ contritione, qualitate, statu, aliisque circumstantiis „ uti debeat, observandi tamen sunt, ita ut juxta eos, „ quasi traditam sibi regulam, Sacerdos se gerat, prout „ expedire ei visum fuerit; & quando pœnitentiam „ Canonum rigori omnino conformem non imponet, „ eam tamen pœnitenti significabit, ut ad contritionem „ eum moveat, & leviorem injunctam pœnitentiam ipse „ ardentius exequatur; motus scilicet ex hodiernæ „ Ecclesiæ benignitate, qua antiquioris disciplinæ rigor „ mitigatur.

XXIV. Ut vero facilius horum Canonum notitiam haurire possent Confessarii, illos ex variis Conciliis & Canonum Collectionibus juxta ordinem Decalogi disponi curavit; atque una cum instructionibus pro Sacramento Pœnitentiæ evulgavit; & hodie habentur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *parte* 4. has Canonum collectiones Confessarii merito consulent, & expendent.

CAPUT VI.

De Ordinario Pœnitentiæ Ministro.

1. *Olim soli Episcopi Pœnitentes reconciliabant.*
2. *Hæc auctoritas multis seculis ipsis competiit quoad peccatores* publicos.
3. *Præcipua cura circa Pœnitentes Episcopis incumbebat.*
4. *Hi Diaconos & Presbyteros invigilandis Pœnitentibus delegabant.*
5. *Postquam pro peccatis* occultis *cœpta est agi pœnitentia* occulta, *pœnitentium reconciliatio ad Presbyteros devolvi magis cœpit.*
6. *Seculo VIII. & sequentibus Presbyteri erant frequentiores Pœnitentiæ ministri.*
7. *Non omnibus Presbyteris, sed fere solis Parochis respectu suorum Parochianorum hæc auctoritas competebat.*
8. *Pluribus seculis absolutio ab alieno Sacerdote sine licentia* proprii *habita fuit nulla.*
9. *Idem supponit Concil. Lateran. sub Innocentio III.*
10. *Seculo XIII. cœpit dari facultas excipiendi Confessiones Fratribus Mendicantibus; & sensim aliis Presbyteris.*
11. *Creditum fuit, Fidelibus liberum esse eligere unum ex his Presbyteris in Confessarium.*
12. *Quomodo hæc privilegia & facultates concessa sint sine præjudicio* proprii *Sacerdotis.*
13. *Post concessa hæc privilegia & facultates, mansit obligatio confitendi semel in anno* proprio *Sacerdoti.*
14. *Id declaravit Martinus IV.*
15. *Declaratio Concilii Basileensis conformis.*
16. *Idipsum in contradictorio judicio decisum per Xystum IV.*
17. *Eamdem obligationem agnovit S. Carolus.*
18. *Synodus Atrebatensis idipsum declarat.*
19. *Non tantum à Laicis; sed & Clericis Synodi Belgicæ id exigunt; & quis sit singulorum* proprius *Sacerdos declarant.*
20. *Hanc obligationem fuse declararunt Archiepiscopus Cameracensis, & Episcopus Atrebatensis.*
21. *Quid de hac obligatione sentiat Ecclesia Gallicana?*
22. *Sententia Archiepiscopi Rhemensis super hoc jure Parochorum.*
23. *Ratio hujus juris & disciplinæ.*
24. *An ubique hoc Parochi æque urgere debeant?*
25. *Parochi haud facile licentiam alteri Sacerdoti confitendi negare possunt; eorumque moram Episcopus supplere potest.*

I. PRÆCIPUAM circa pœnitentes curam; nec non reconciliandi potestatem olim fuisse penes Episcopos dubitari nequit.

Sanctus Cyprianus *Epistola* 11. conquerens de quibusdam Presbyteris, qui pœnitentes ante actam pœnitentiam, contempta Canonica disciplina reconciliabant, inter alia reprehendit quod se inconsulto id facerent. Verba ejus sunt: " Audio quosdam de Presbyteris nec „ Evangelii memores, nec quid ad nos Martyres scrip- „ serint cogitantes, nec *Episcopo honorem* Sacerdotii „ sui & Cathedræ reservantes, jam cum lapsis commu- „ nicare cœpisse, & offerre pro illis, & Eucharistiam „ dare, quando oporteat ad hæc *per ordinem* perveniri. „ Nam cum in minoribus delictis, quæ non in Do- „ minum committuntur, pœnitentia agatur justo tem- „ pore, & exomologesis fiat, inspecta vita ejus qui agit „ pœnitentiam, nec ad communicationem venire quis „ possit, nisi prius illi ab Episcopo & Clero manus im- „ posita, quanto magis in his gravissimis & ex- „ tremis delictis caute omnia & moderate secundum „ disciplinam Domini observari oportet?

Perspicuum hinc est, Cyprianum existimasse, reconciliandi præcipuam auctoritatem fuisse penes Episcopum; Presbyterosque eam sine auctoritate Episcopi dando, Canonicam disciplinam infregisse: quod etiam Morinus advertit, addens: "Exigebat enim Ecclesiæ „ disciplina, ut publicæ pœnitentiæ rei *ab Episcopo*, „ aut illius *jussu* reconcilientur. „ *Lib.* 9. *Cap.* 23. *num.* 7.

II. Hanc disciplinam pluribus seculis perseverasse, ut *publici* saltem criminosi & pœnitentiæ *publicæ* subjecti, nonnisi ab Episcopo ejusve jussu reconciliarentur, constat ex *Can.* 3. *Concilii Carthaginensis II.* ubi legitur: „ Ab universis Episcopis dictum est: Chrismatis con- „ fectio, & puellarum consecratio, à Presbyteris non „ fiant, vel *reconciliare* quemquam in *publica* Missa Pres- „ byteris non licere; hoc omnibus placet. Apud Gra- „ tianum *caus.* 26. *quæst.* 6. *Can.* 1.

III. Hinc pristinis illis seculis summa Episcoporum vigilantia & cura fuit de pœnitentibus, toto tempore pœnitentiæ; ut intelligerent, an opera pœnitentiæ quemadmodum erant imposita ipsi Pœnitentes exequerentur; item quo animi affectu, diligentia, perseverantiaque pœnitentiam peragerent.

Ad hanc vigilantiam excitat Episcopos Synodus Nicæna *Can.* 12. " In his omnibus examinare convenit „ propositum & speciem pœnitentiæ; quicumque enim „ & timore & lacrymis, & tolerantia & bonis operi- „ bus conversionem reapse non specie tenus demon- „ strant, hi impleto auditionis tempore quod præfini- „ tum est, merito orationum communionem habebunt, „ postmodum vero liceat *Episcopo* humanius aliquid de „ iis statuere.

Pluribus hæc prosequitur Morinus *Lib.* 6. *cap.* 16. ostenditque, hanc in Episcopis vigilantiam & curam necessariam fuisse, ut de conversione, & dispositione juste judicare possent, atque dignoscere, qui citius, qui tardius ad reconciliationem essent recipiendi.

IV. Ob-

IV. Observat præterea; quòd cum Episcopi non possent *per se* convenientem de omnibus pœnitentibus curam agere, Diaconos Presbyterosque delegisse, qui Pœnitentibus invigilarent; atque opportuno tempore statum vitamque ipsorum ad Episcopum referrent.

V. Hæc Episcoporum auctoritas in pœnitentiis imponendis, moderandis, & tandem pœnitentibus reconciliandis, post seculum septimum sensim Presbyteris magis communicari cœpit.

Cùm enim post sæculum septimum pro peccatis *occultis* desiit imponi pœnitentia *publica*, unà quoque vulgatum fuit, pœnitentiam *occultorum* criminum Presbyteris concessam; *publicorum* verò Episcopis reservatam. Quo magis ergo labentibus seculis pœnitentia *publica* desiit; atque pœnitentia *occulta & privata* facta frequentior, etiam auctoritas pœnitentias imponendi & Pœnitentes reconciliandi ad Presbyteros magis magisque devolvi cœpit; adeo ut tandem nonnisi *solemnis* pœnitentia Episcopis reservata remanserit; uti *cap. 2.* notatum fuit.

VI. Hinc videmus, libros pœnitentiales, nec non Canones pœnitentiales octavo & sequentibus seculis conditos, præcipuè ipsos Presbyteros, tanquam pœnitentiæ ministros respicere; cùm antiquiores Canones ferè solos Episcopos instruant, atque dispensatores pœnitentiarum supponant.

VII. Verùm hæc auctoritas non omnibus Presbyteris ita competebat, ut omnes indifferenter Presbyteri indistinctè quoslibet pœnitentes reconciliare possent; sed erat penes solos illos Presbyteros, qui specialiter ad curam animarum tanquam *proprii* Sacerdotes erant populo præpositi & deputati.

Sicuti enim his solis Sacramentorum & Divini verbi dispensatio respectu populi sibi concrediti competebat; ita quoque iis solis pœnitentiarum impositio & Pœnitentium reconciliatio concredita erat.

VIII. Imò pluribus seculis obtinuit, ut confessio facta alieno Sacerdoti, & absolutio ab illo sine licentia proprii Sacerdotis obtenta, invalida reputaretur. Neque ulli eo tempore licebat præter proprium Sacerdotem alium Confessarium, à quo validè absolveretur, eligere; nisi speciali privilegio esset munitus, quemadmodum in *cap. fin. De Pœnit. & Remiss.* dicitur: « Ne „ pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat ani„ marum, *permittimus Episcopis* & aliis Superioribus, „ nec non minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præ„ ter sui Superioris licentiam providum & discretum sibi „ possint eligere Confessorem.

Ad hunc textum rectè notat Glossographus: « Sic „ ergo videtur, quod Episcopi vel alii inferiores Prælati „ exempti ante istam permissionem non poterant se sub„ jicere alicui Confessori sine licentia Superioris: quia „ nullus Clericus sine licentia sui Episcopi potest eligere „ judicium non sui judicis, personæ vel rerum; ergo „ multò minùs judicium animæ, quod majus est.

Hujus Decretalis cum auctor scribatur Gregorius IX. apparet, adhuc seculo XIII. hanc disciplinam viguisse; ut quisque suo proprio Sacerdoti sive Superiori confiteri deberet; nec sine hujus licentia alteri fas esset.

IX. Idipsum non obscurè supponit Concilium Lateranense sub Innocentio III. sub initium illius seculi celebratum in *cap.* Omnis utriusque sexus ꝟ. *De Pœnit. & Remiss.* Cùm enim statuit, ut omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno proprio Sacerdoti: & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere; nonnullis de perceptione Eucharistiæ, & hujus Decreti promulgatione interjectis, subjicit: « Si quis autem „ *alieno* Sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri „ peccata, licentiam priùs postulet & obtineat à pro„ prio Sacerdote, *cùm aliter ille ipsum non possit solvere* „ *vel ligare.*

Finalis hæc clausula sat patenter supponit, secundùm disciplinam illius temporis, *alieno* Sacerdoti non fuisse potestatem solvendi vel ligandi sine licentia proprii Sacerdotis: cùm aliàs ineptè à Concilio hæc ratio adduceretur, ad probandum, licentiam proprii Sacerdotis esse necessariam, ut quis *alieno* Sacerdoti confiteri posset. (*a*)

X. At exortis hoc & sequenti seculo Fratribus Mendicantibus, concessum iis fuit à variis Pontificibus, ut Fidelium ad eos accedentium confessiones liberè excipere, iisque convenientes pœnitentias, & debitè dispositis absolutionem impartiri valerent; quibus etiam ipsi Episcopi eamdem facultatem dare cœperunt: quam & ad alios quoque Presbyteros, nullam specialem curam animarum habentes, extenderunt.

XI. Vigore horum privilegiorum, ac Episcopalis auctoritatis cœperunt Fratres Mendicantes, atque alii Presbyteri seculares nullam curam animarum habentes, omnium indifferenter fidelium ad se accedentium, pro tenore privilegii & auctoritatis Episcopalis, confessiones excipere; persuasumque fuit fidelibus, sibi liberum esse, hujusmodi Presbyteris etiam sine licentia *proprii Sacerdotis* confiteri; atque validè & licitè ab iis reconciliari.

XII. Verùm quemadmodum in privilegiis communiter salvum censetur *jus tertii*; ita quoque Pontifices & Episcopi hæc privilegia & facultates Regularibus aliisque Presbyteris concessa voluêre, salvo *jure Parochi* sive *proprii* Sacerdotis; cui titulo curæ animarum sibi concreditæ competit *jure suo* sive *ordinario* Sacramenta populo sibi subjecto administrare.

Sed quia juxta Ordinationem Concilii Lateranensis populus non videtur, saltem ex præcepto Ecclesiæ adstrictus nisi *semel in anno* sua peccata confiteri; non videbatur *juri* proprii Sacerdotis aliquid detractum; si permitteretur populo ex devotione *alieno* Sacerdoti confiteri, si modò semel confiteretur in anno proprio Sacerdoti, sicut nihil detractum videbatur juri Ecclesiæ Parochialis, licèt Fidelibus indulgeretur in Ecclesiis Regularium Sacram Eucharistiam sumere, modò *semel* in Paschate in Ecclesia *Parochiali* communicarent.

XIII. Ne ergo juri Parochi sive *proprii* Sacerdotis videretur per privilegia aut licentias generales Mendicantibus concessas derogatum, non semel declarârunt Pontifices & Episcopi, ita liberum esse Fidelibus confiteri quoties voluerint Presbyteris Regularibus legitimè approbatis, ut tamen annuè semel *proprio* Sacerdoti confiteantur, aut alieno de *hujus licentia.*

XIV. Imprimis Martinus IV. anno 1281. in Bulla quâ Fratribus Minoribus impartitur licentiam excipiendi Fidelium confessiones, expressè declarat, quòd ii, qui Fratribus confitebuntur, *suis Presbyteris Parochialibus* confiteri, *saltem semel in anno, prout Concilium generale statuit*, teneantur, quodque iidem Fratres eosdem diligenter ad hæc & efficaciter secundùm datam eis à Domino gratiam exhortentur.

XV. Referente Augustino Patricio in Historia Concilii Basileensis, inter cæteras Mendicantium assertiones à Concilio damnatas, erat hæc. « Fratres Mendicantes „ etiam non præsentatos Ordinariis, omnium Con„ fessiones posse audire, illosque, qui apud ipsos sint „ confessi, *non obligari* etiam *semel* in anno confiteri „ *proprio* Sacerdoti, nec petere confitendi veniam. „ *cap.* 137. Extat *tom.* 13. *Concil. col.* 1608.

XVI. Rursus seculo XV. Sixtus IV. in *Extrav.* Vices *De Treuga & pace in Communib.* præcipit, ut „ ipsi Mendicantes desistant prædicare, quòd Paro„ chiani non sint obligati, saltem in Paschate *proprio* „ confiteri Sacerdoti: Quia (ait) *de jure tenetur* Pa„ rochianus *saltem in Paschate proprio* confiteri Sacer„ doti.

Post hæc subjungit Pontifex: « Per hoc tamen ipsi „ Fra-

(*a*) Legi possunt, quæ de eo Canone Auctor noster retulit t. 4. in suis observationibus ad Canones Concilii 4. Lateranensis de Sacramentis

„ Fratres Mendicantes non censeantur exclusi, quomi-„ nus secundùm *juris* communis & *privilegiorum* eis „ concessorum dispositionem confessiones audire & pœ-„ nitentias injungere valeant.

Ex sententia igitur Pontificis, ipsa Privilegia Fratrum Mendicantium non intelliguntur, nisi cum hac clausula, *salvo jure Parochi* ad *annuam* confessionem suorum Parochianorum secundùm Ordinationem Concilii Lateranensis.

Hanc privilegiorum expositionem utpote æquitati ac juri communi consonam, Synodi & Episcopi passim in suis Decretis expresserunt; nec aliter Regularium approbationes, tametsi illimitatas intelligendas declararunt.

XVII. Sanctus Carolus in Concilio Mediol. I. *parte* 2. *cap.* 6. ait: " Innocentii III. Constitutionem in „ generali Concilio editam, quâ sancitum est, ut Fide-„ les saltem semel in anno *proprio* Parocho peccata sua „ confiteantur, inviolatè omnes servent.

Non ergo sufficit Sancto Carolo, quòd Fideles semel in anno confiterentur Confessario ab Episcopo legitimè approbato; sed voluit, ut *proprio* Parocho semel in anno confiterentur juxta Constitutionem Concilii generalis.

XVIII. Synodus Atrebatensis sub Francisco Richardoto an. 1570. ita statuit: " Pastores diligenter consi-„ derent ovilia sua, & inscribant singulos, qui (semel „ in anno saltem) confessi fuerint peccata propria, id-„ que *proprio* Sacerdoti aut alteri idoneo, qui hujus „ rei *potestatem* habeat ab ipso *Pastore*, ut intelligat & „ planè cognoscat in suis gregibus, an sint aliqui, qui „ hoc sanctum Ecclesiæ præceptum negligant, quos „ tenebitur notare & deferre. „ *De Sacramento Pœnit. cap.* 2.

Quid evidentius quàm Synodi hujus Patres supponere, Parochianos semel in anno teneri confiteri *proprio Pastori*; aut alteri de Pastoris speciali licentia.

XIX. Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.* 7. *cap.* 2. mandat districtè observari *Canonem* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, ac deinde *cap.* 5. declarat, illum non de solis laicis, verùm etiam de *Clericis*, & omnibus, qui in Ordinibus constituti sunt, sive sacris, sive non sacris intelligendum esse, ac tandem *cap.* 6. quis sit singulorum *proprius* Sacerdos ad mentem dicti Canonis exponit his verbis: " Proprium autem Sacer-„ dotem illum intelligi declaramus, cujus curæ quis-„ que propriè subjectus est. Sic Parochus *proprius* Sa-„ cerdos est Parochianorum suorum, tam Sacerdotum „ ac Clericorum Parochiæ subservientium, aut in Pa-„ rochia habitantium, nec ad certam Ecclesiam perti-„ nentium, quàm laïcorum. Sic Archipresbyterum „ seu Decanum Christianitatis cujusque loci, *proprium* „ Sacerdotem esse & agnosci volumus Pastorum sui „ decanatûs, sic Archipresbyterum civitatensem, *pro-„ prium* Sacerdotem, ut Pastorum sui decanatûs, ita & „ cæterorum Archipresbyterorum sive Decanorum „ Christianitatis. Eorum, qui dignitatem, Canonica-„ tum, Beneficium, vel officium, in Ecclesiis Colle-„ giatis nobis subditis obtinent, *proprius* Sacerdos est „ is, cui ratione dignitatis animarum cura incumbit, aut „ ubi hujusmodi non est, cui nos id muneris credide-„ rimus, Monachorum, est Prælatus. Singuli itaque, „ juxta præscriptum hoc, *proprium* suum Sacerdotem „ agnoscant; aliquoties annis singulis, & ut minimùm „ semel, suo quique confitentes.

Idipsum de Canonicis & Capellanis in Ecclesiis Collegiatis præcipit Synodus Cameracensis anno 1567. *tit. De Pœnit. cap.* 8. ut nimirum saltem semel in anno confiteantur suis Decanis aut Præpositis tanquam *propriis* Pastoribus, videlicet in Paschate, aut saltem eo tempore alteri confitendi *licentiam* impetrent.

Idem non tantùm à Canonicis & Capellanis, sed & Pastoribus aliisque Clericis observari vult Synodus Buscoducensis sub Metio *Tit. De Pœnit. Sacram. cap.* 4. Similiter Synodus Iprensis sub Rithovio idipsum inculcat; additâ ab omnibus hac ratione: *Non enim minus Ecclesiasticos, quam laïcos obligat dictum Capitulum* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS.

Similia in aliis Synodis Belgicis sub idem tempus celebratis leguntur; additque Synodus Tornacensis anno 1574. *Tit. De Sacram. Pœnit. cap.* 3. " Et ob id „ nullus Sacerdos regularis vel secularis, etiam privile-„ gii Apostolici prætextu, tempore quadragesimæ, „ pœnitentium confessiones excipere præsumat, nisi de „ impetrata à Pastore licentia, eidem innotuerit.

XX. Demum sub finem præcedentis seculi, occasione cujusdam controversiæ inter Parochos & Fratres Mendicantes in civitate Duacensi; & Brevis Clementis VIII. hac de causa missi ad Nuntium Apostolicum Bruxellis residentem, Archiepiscopus Cameracensis & Episcopus Atrebatensis litteris suis Pastoralibus datis 26. Februarii 1594. id est, biennio post emanatum Breve Clementis VIII. scripserunt: " Juxta laudabilissimam „ consuetudinem observatam in Cameracensi Diœcesi „ nostra, & per totam Rhemensem Provinciam, unde „ antea dependebat; huc etiam additis Synodalibus „ nostris, nostrorumque Prædecessorum Decretis; quo-„ rum aliqua trecentis annis & ampliùs vetusta sunt; „ *obligati* estis confiteri semel in anno, scilicet pro Pas-„ chate *proprio* vestro Curato vel alii de ejus licentia: „ ut post Pascha rationem nobis, prout per præfata De-„ creta tenetur, de defectuosis reddere valeat

Hæc in litteris Archiepiscopi Cameracensis, quibus ad verbum respondent litteræ Episcopi Atrebatensis; hoc solo excepto quod pro his verbis: *Et per totam Rhemensem Provinciam, unde antea dependebat* in litteris Atrebatensis habeatur: *Et per totam Provinciam Cameracensem, quondam Provinciam Rhemensem unde ante Diœcesis nostra dependebat.*

Declarant præterea, huic præcepto & consuetudini *per Sanctissimum Dominum nostrum Papam* (Clementem VIII. intelligunt) *vel Prædecessores ejus, minimè derogatum fuisse.* Quod latiùs ostendit Bonaventura Basseau in suo Theophilo Parochiali *part.* 4. *art.* 15.

XXI. Quid de hac disciplina censeant Episcopi Ecclesiæ Gallicanæ, præterquam quòd eam in omnibus penè suis respectivè Synodis stabiliant, dignoscitur ex declarationibus, quas non semel Clerus Gallicanus edidit; ac signanter novissimè anno 1665. in generali Congregatione Cleri habita Parisiis, eam his verbis expressit: " Juris obligatio, qua Fideles *tenentur confiteri* & com-„ municare semel in anno, præscripta à Concilio Late-„ ranensi sub Innocentio Papa III. confirmata in Con-„ cilio Trident. & explicata à S. Carolo in priore Syno-„ do Mediol. religiosè observari debet. Quamobrem „ curabunt Fideles, ut Paschatis tempore *confiteantur*, & „ communicent in *sua Parochia*, nisi ab Episcopo, ge-„ nerali illius Vicario vel *Parocho*, extra Ecclesiam con-„ fiteri permissi fuerint.

XXII. Conformiter ad has Cleri Gallicani declarationes, nec non Decretum Concilii Provincialis Rhemensis anni 1583. *tit. De Pœnitentia*, orta super hoc jure Parochorum controversiâ in civitate Ambianensi, atque per appellationem causâ devolutâ ad Archiepiscopum Rhemensem tanquam Metropolitanum, hic per sententiam definitivam 22. Martii 1687. declaravit: " Quod hæc obligatio confitendi *proprio* Parocho, aut „ ab eo petendi & obtinendi licentiam confitendi alteri „ Sacerdoti, intelligenda sit de confessione annua, ad „ quam omnes utriusque sexûs Fideles tenentur infra „ quindenam Paschalem, conformiter ad usum Ecclesiæ „ Gallicanæ; & signanter hujus Provinciæ (Rhemensis) „ ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ expresso in Ca-„ none *Omnis utriusque sexûs* Concilii Lateranensis IV. „ Quòd Canon Concilii Provincialis Rhemensis inter-„ pretatus juxta usum constantem illius Provinciæ, tali-„ ter obliget utriusque sexûs Fideles, ut iis licitum non „ sit instituendi confessionem suam *annuam* omni alteri „ Sacerdoti

„ Sacerdoti sive seculari sive regulari, etiam legitimè „ & indefinitè approbato, sine *speciali* licentia sui Parochi aut Episcopi Diœcesani; qui Episcopus eam cum „ cognitione causæ dare potest, recusante Parocho; imò „ & concedere in certis casibus, & ob rationes ipsi notas & bonum conscientiarum, illis, qui in his casibus „ non habuerint recursum ad Parochum, quem ordinariè Fideles suo Parocho debent, sed directè se Episcopo præsentârunt. Quódque Confessarii seu seculares seu regulares etiam legitimè & indefinitè approbati nequeant absolvere illos, qui ad satisfaciendum „ *annuæ* confessioni per Concilium Lateranense præceptæ, non petiissent & obtinuissent licentiam *specialem* sui Curati aut Episcopi modo suprà descripto.

XXIII. Rationem hujus disciplinæ jam pridem exposuit S. Bonaventura in Tractatu, *Quare Fratres Minores prædicent:* " Primò quidem ut Pastor cognoscat „ in quo statu quilibet sibi commissorum sit, ut saltem „ sciat medicinam ei competentem exhibere, instructionis, correctionis, consolationis. Secundò, ut noscat „ quibus possit corpus Christi indulgere, vel quos à „ Sacramentis arcere. Deinde ut discernantur obedientes à negligentibus vel hæreticis, per observantiam talis statuti.

XXIV. Cæterum cùm præceptum *annuæ* confessionis juxta *Canonem* OMNIS UTRIUSQUE faciendæ *proprio* Sacerdoti in pluribus Belgii hujus Diœcesibus, nec ab Episcopis nec à Pastoribus urgeatur, neque à tempore immemoriali aliquod speciale Decretum super hujus præcepti observantia emanavit, apparet, Fideles illarum Diœcesium per tacitum Prælatorum & Pastorum consensum, hactenus ab ea obligatione solutos; saltem quousque Episcopi & Superiores eam novis Decretis urgebunt.

Inferioribus verò Curatis in hujusmodi Diœcesibus hanc disciplinam sive obligationem privatâ auctoritate urgere, & introducere non convenit; ne aliàs silentibus aut secus sentientibus Episcopis, plus destruant, quàm ædificent; ipsasque Parochias suæ curæ commissas sine fructu turbent, animosque Fidelium inquietent.

At ubi Episcopi hactenus eam disciplinam urgent ac tuentur, suisque Decretis stabiliunt, & Fideles ei obedire, & inferiores Curati aliique Confessarii seu seculares seu regulares se illis conformare tenentur.

XXV. Ne verò stante hac disciplinâ conscientia subditorum nimiùm constringatur, præcipiunt passim Synodi, ne Parochi postulantibus licentiam alteri confitendi eam facilè negent.

De hac licentia in sua Synodo Diœcesana XI. ita loquitur S. Carolus: " In Diœcesi autem & generatim & „ sigillatim Parochus se facilem præbeat in consentiendo Parochialibus suis, de quibus nulla sit suspicio, „ eos medicinæ vitandæ causâ Parochi judicium subterfugere, ut ad alios Confessarios à nobis testimonio „ scripto probatos se conferant, qui peccatorum suorum confessionem audiant. Imò verò eam facultatem sponte sigillatim offerre debet iis, qui lites, controversias, dissentionesve secum exercuerint, exercentve, de iis præsertim rebus, quæ ad munus spirituale Parochialis curæ non attinent. Quâ in re si Parochus defuerit, tunc Vicarius foraneus facultatem „ concedat, ut alios Confessarios adire possint. Verùm „ ne idem Vicarius foraneus & Parochus generatim „ consentiat, eos, à quo voluerint Confessario audiri, „ sed ab eo, quem ipse, vel Parochus, vel Vicarius „ maluerit; vel ab illo, quem è pluribus piis & peritis ab „ eodem Parocho & Vicario propositis, Pœnitens ipse „ sibi delegerit.

Quin & istud constat, ipseque Carolus in præallegatis verbis expressit, si Parochus in concedenda licentia justo morosior fuerit, Episcopum ejusve Vicarium eam licentiam dare, & defectum Parochi supplere posse; quin & interdum eam licentiam dare iis, qui eam à Parocho non petierunt.

CAPUT VII.

De jure Parochorum, & Mendicantium Privilegiis ubi de Confessionibus excipiendis agitur.

1. *Parochis jure proprio competit suorum Parochianorum confessiones audire.*
2. *Gersonii sententia.*
3. *Huic conforme videtur Decretum Concilii Tridentini Sess. 21. cap. 4.*
4. *Primùm de Confessionibus cujuslibet Christiani audiendis concessum ad Greg. IX. auctorem refertur.*
5. *Innocentius IV. Mendicantibus confessariis novâ Bullâ patrocinatur.*
6. *Dissidia inde orta inter Pastores & Mendicantes.*
7. *Bonifacius VIII. discordiam sedare aggreditur.*
8. *At spes sua ipsum fefellit, si Benedicto XI. credatur.*
9. *Ipse Benedictus nedum ignem extinxerit, novâ Bullâ illum aluit.*
10. *Eam abrogavit Clemens V.*
11. *Ejus successores suis constitutionibus litem non definierunt.*
12. *Parochorum causam suscepit Gersonius.*
13. *In Concilio Trident. plurimi præsules petierunt ut hæc Mendicantium privilegia revocarentur.*
14. *Obstiterunt Superiores Generales ordinum regularium.*
15. *Curiæ Romanæ intererat, ut eorum privilegiis patrocinaretur.*
16. *Inter eorum Patronos emicuit S. Thomas.*
17. *Horum Privilegiorum defensor acerrimus fuit Rogerius Chonnoe.*
18. *Fundamentum, quo nitebatur illa defensio.*
19. *Cardin. de Luca ardens patronus Privilegiorum, quæ Regularibus concessa sunt, movebatur eo principio:* Papa est ordinarius ordinariorum, *&c.*
20. *Quid senserit D. Fleury Historicus?*
21. *Abytonis, qui IX. seculo floruit, sententia exponitur.*
22. *Necessitas confitendi proprio Episcopo vel Parocho intacta mansit usque ad XIII. seculum.*
23. *Eam agnovit Innocentius IV.*
24. *Fuerunt nonnulli Theologi, qui docuerunt esse iterum faciendas Parocho confessiones, quæ alieno Sacerdoti peractæ antea fuerant.*
25. *Quid de ea opinione senserint Benedictus XI. & Joannes XXII.*

I. OBSERVATUM est superiori capite num. 7. quòd jus excipiendi confessiones parochianorum annexum sit beneficio parochiali, ipsique parocho sive curato competat *jure ordinario*; non secus ac jus annuntiandi verbum Dei vel alia Sacramenta administrandi.

Hinc sequitur, hoc jus excipiendi confessiones suorum parochianorum sibi confiteri volentium parocho non magis adimi posse, quàm jus annuntiandi verbum Dei, vel cætera Sacramenta administrandi, aut functiones ad curam animarum spectantes exercendi.

II. Idipsum jam pridem notavit Cancellarius Universitatis Parisiensis Joannes Gersonius in sermone *contra bullam* Mendicantium; in quo asserit, imprimis curatos succedere in locum 70. discipulorum, quemadmodum Episcopi succedere dicuntur in locum 12. Apostolorum, ipsosque curatos esse in Ecclesia *minores Prælatos*, & Episcopos *majores Prælatos*.

Ex his tanquam consequens infert: " Quod de ordinatione essentiali & stabili sanctæ Ecclesiæ æque „ bene est status curatorum, sicut ille Prælatorum, „ Cardinalium, Archiepiscoporum: imò verò sicut „ status ipsius Papæ, quamvis non sit adeò perfectus.

" Sequitur (pergit Gersonius) Papam hunc statum „ de-

„ destruere, aut annihilare non posse: cùm hic status „ non proveniat ex sua positiva ordinatione, sed sine „ medio ex Dei ordinatione.

His positis concludit: “ Ad curatos pertinet jus audiendi „ confessiones suorum parochianorum, aut procurare „ ut audiantur, & committendi, si Presbyter „ non est, aut si minùs sufficiens.

Sequitur (pergit) “ Papam aut alterum non debere „ auferre illam potestatem, aut jus ipsis curatis, abs„ que ipsorum placito & voluntate, saltem expediens „ non est.

Igitur ex sententia Gersonis, non tantùm est curatis jus audiendi confessiones suorum parochianorum; nec curato sine legitima causa potest adimi; sed insuper si ad eos audiendum non sit capax, ob defectum ordinis presbyteralis, aut si minùs sufficiat, ipsius est *procurare ut audiantur, & jus committendi.*

III. Huic Gersonis asserto conforme est Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 21. *cap.* 4. *de Reformat.* quo injungitur Episcopis, “ ut in omnibus Ecclesiis Paro„ chialibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut „ unus rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacra„ mentis ministrandis, & cultui divino peragendo, „ *cogant rectores vel alios*, ad quos pertinet, *sibi tot „ Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad „ Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebran„ dum.*

Evidens est Concilium supposuisse, ad rectores Parochialium Ecclesiarum pertinere sibi adjungere tot Sacerdotes, in casu, quo ipse solus non sufficiat, quot sufficiunt Sacramentis ministrandis & cultui divino peragendo. Ad Episcopos verò pertinet cogere Rectores seu Parochos, ut in casu non sufficientiæ tot sibi adjungant Sacerdotes, quot ipsis sunt necessarii; & in casu negligentiæ defectum Parochorum legitimè suppleant, Sacerdotes mittendo.

Verum est, Concilium supponere etiam ad *alios* posse spectare jus & obligationem adjungendi, Sacerdotes in adjutorium parochi (*a*); sed ex contextu sufficienter constat, jus illud primariò Episcopis deferri; verùm aliis primitivis pastoribus non competit, nisi alio speciali accedente titulo, uti suprà *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. notavimus.

IV. At Romani Pontifices arbitrati sunt sibi jus competere concedendi cuilibet Presbytero licentiam excipiendi Fidelium confessiones. Id satis constare videtur privilegiis, quæ mendicantibus religiosis hac de re contulerunt.

Primus, qui simile Privilegium dedit, videtur fuisse Gregorius IX. scribit enim Matthæus Parisiensis ad annum 1246. quòd Fratres Prædicatores impetraverint à Papa Gregorio IX. (qui specialiter eorum fautor erat) INAUDITUM *privilegium, hoc etiam ipsis temporibus novum.*

Bullam sive privilegium hoc exhibet ibidem Parisiensis, datum Anagniæ IV. Kalend. octob. Pontificatûs sui anno 1. id est anno 1227.

In hac Bulla mandat omnibus Prælatis per Angliam constitutis, “ ut Fratres Prædicatores benignè reci„ piant, & populos sibi commissos sedulò admoneant, „ ut ex ore ipsorum verbi Dei semen devotè suscipiant, „ *& confiteantur: Cùm ipsis* (inquit) *auctoritate nostra „ liceat confessiones audire, ac pœnitentias injungere.*

V. Cùm autem nonnulli Prælati Anglicani Fratres Prædicatores in hujus privilegii usu turbare viderentur, scilicet hos Fratres sine sua licentia ad prædicationis officium, vel confessiones excipiendas admittere renuentes, Fratres hi recursum habuerunt ad Innocentium IV. qui mox à sua ad Pontificatum assumptione, scilicet anno 1243. Bullam expedivit in favorem horum Fratrum, inscriptam Episcopis Vintoniensi, Vigorniensi, & Norwicensi, quibus mandat, ut dictos Prælatos auctoritate Apostolicâ compescant, iisque præcipiant ut juxta *Apostolica scripta* Fratribus Prædicatoribus permittant *liberè* fidelium confessiones excipere. Bullam hanc exhibet ibidem historicus præfatus.

Post hæc narrat idem historicus quantâ *insolentiâ* Fratres hisce privilegiis muniti sese erga Prælatos, & ordinarios pastores gesserint: atque fideles à propriis pastoribus abstrahere, & ut sibi confiterentur inducere studuerint. Ut & hinc factum sit, prout subjicit idem auctor: “ *Quòd multi præcipuè Nobiles, & Nobilium „ uxores, spretis propriis Sacerdotibus & Prælatis, ipsis „ Prædicatoribus confitebantur. Unde non mediocriter „ viluit Ordinariorum dignitas & conditio, & de tanto „ sui contemptu, non sine magna confusione, doluerunt.*

“ Nec sine evidenti causâ (inquit Historicus) vi„ debant hunc ordinem Ecclesiæ, jam enormiter per„ turbari, quem constat, longis retroactis temporibus, „ in Deo placitâ simplicitate ambulantem, multos è se„ culo migrantes Deo præsentasse Sanctos, de quo„ rum sanctitate nefarium judico dubitare. Videbant „ desuper, Parochianos suos *audacter jam peccare, & „ impudenter*, scientes se coram Presbytero *proprio „ non erubescere*, sua enormia peccata confitendo; quod „ magnum reputatur periculum, cùm rubor & confu„ sio pars sit maxima & potissima pœnitentiæ. Dice„ bantque susurrantes peccaturi ad invicem: *Perpetre„ mus, quæ nobis voluptuosa videntur, & placentia; „ aliquibus enim Prædicatorum vel Minorum per nos „ transitum facientibus, quos nunquam vidimus vel nun„ quam visuri sumus, cùm consummatum fuerit quod „ desideramus, sine aliqua molestia confitebimur.* Et „ sic contemptis Ordinariis, & eorum disciplinis, pec„ catum copiosiùs exuberavit.

VI. Hæc dissidia inter Prælatos & Parochos ab una, & Fratres Ordinis Prædicatorum & Minorum ex altera partibus, occasione ejusmodi Privilegiorum, non tantùm fuisse in Anglia, sed etiam sensim in reliquas christiani Orbis regiones se diffudisse testatur Bonifacius VIII. sub finem hujus seculi XIII. in Constitutione, quæ incipit, *super Cathedram*, relata inter Extrav. communes, sub titulo *de Sepulturis.*

VII. In hac enim Constitutione declarat Pontifex: “ Quòd ab olim inter Prælatos & Rectores, seu Sa„ cerdotes, ac Clericos Parochialium Ecclesiarum per „ diversas mundi provincias constitutos ex una parte, „ & Prædicatorum & Minorum Ordinum Fratres ex „ altera, gravis & periculosa discordia extitit suscitata „ super prædicationibus fidelium populis faciendis, „ *eorum confessionibus audiendis, pœnitentiis injungen„ dis eisdem*, & tumulandis defunctorum corporibus, „ qui apud Fratrum Ecclesias sive loca noscuntur eli„ gere sepulturam.

Hanc gravem, & periculosam discordiam hac suâ Constitutione, “ intendens paternæ solicitudinis studio „ (ut ipse loquitur) prorsus evellere, ac omnimodè „ submovere, nullis unquam temporibus futuris, fa„ vente Domino, suscitandam. „ Plura circa tria hæc discordiæ semina constituit; ac signanter super articulo de audiendis fidelium confessionibus, & injungendis pœnitentiis statuit, ut Superiores Ordinum illorum “ se conferant *per se* vel *per Fratres*, quos ad

„ hoc

(*a*) Anno 1700. 14. Julii. Cardinalis Noallius à Supremo Parisiorum senatu obtinuit Arrestum adversùs Nicolaum Coignet Sancti Rochi Parisiensis Pastorem: illud autem declarat nullum reperiri abusum in instrumentis, quibus Card. Noallius concedebat Presbyteris Ovein, Nouet, & Joanni Nouet licentiam audiendi Confessiones in Ecclesia Sancti Rochi, quamvis Parochus eos recipere renueret. Ut hujus Arresti motivum innotescat; notandum est, quòd cùm querelæ ad Card. Noallium delatæ fuissent adversùs Pastoris incuriam & confessariorum paucitatem in ejus Paræcia, admonitus Sancti Rochi Pastor, ut Confessarios ex Sacerdotibus approbatis assumeret, sui Archiepiscopi monitis obtemperare renuit. Quapropter cùm Præsul Eminentissimus querelas iterùm adversùs confessariorum paucitatem accepisset, ad media, quæ jus suppeditat, confugit, coëgitque viis justitiæ, ut aiunt, Pastorem ut admitteret tres prædictos Sacerdotes, qui confessiones in Paræcia S. Rochi audirent.

„ hoc idoneos fore putaverint, humiliter petituri à „ Prælatis, ut Fratres, qui ad hoc electi fuerint, in „ eorum civitatibus & Diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium, audire „ libere valeant, & hujusmodi confitentibus (prout „ secundum Deum expedire cognoverint) pœnitentias „ imponant salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito „ eorumdem.

„ Et si eidem Prælati (pergit Pontifex) petitam licentiam Confessionum hujusmodi audiendarum concesserint, illam præfati Magistri, Ministri & alii cum „ gratiarum recipiant actione: dictæque personæ sic electæ, commissum sibi officium exequantur.

Post hæc subjungit: "Quod si forte jam dicti Prælati „ quemquam ex dictis Fratribus præsentatis eisdem, ad „ hujusmodi officium nollent habere, vel non ducerent „ admittendum; eo amoto, vel subtracto, loco ipsius „ similiter eisdem præsentandus Prælatis, possit & debeat alius surrogari. „ Si vero iidem Prælati præfatis „ Fratribus ad Confessiones (ut præmittitur) audiendas electis hujusmodi exhibere licentiam recusarint, „ nos ex nunc ipsis, ut Confessiones sibi confiteri volentium, libere liciteque audire valeant, & eisdem „ pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impertiri gratiose concedimus *de* „ *plenitudine Apostolicæ potestatis.*

VIII. Bonifacius hac sua Constitutione sperabat hanc gravem & periculosam discordiam omnino evellendam; sed spes sua ipsum fefellit, si Benedicto XI. ejus in Pontificatum successori credimus.

Hic enim Benedictus XI. ad Pontificatum ex Ordine Fratrum Prædicatorum assumptus, ut hæc dissidia extingueret, novam edidit Constitutionem, quæ incipit, *Inter cunctas*, relatam inter Extravagantes communes sub titulo *de Privilegiis.*

In hac sua Constitutione præfatur, quod debeat, „ quantum ex alto permittitur, pacem inserere, scandala removere, jurgiorum removere materiam, & „ *intelligere super egenum & pauperem*, *quia non in* „ *finem oblivio erit pauperum*, *& patientia pauperum* „ *non peribit in finem.*

Quæ finalia verba evidenter Fratres Mendicantes, è quorum Ordine erat assumptus, respiciunt.

Post hæc subjungit: "Sane dudum bonæ memoriæ „ Bonifacius VIII. prædecessor noster quandam specialem inter Prælatos, Rectores, seu Sacerdotes & „ Clericos Parcecialium Ecclesiarum, ex parte una; & „ Prædicatorum ac Minorum Ordinum Fratres ex altera super faciendarum prædicationum, *audiendarum* „ *Confessionum* per eosdem Fratres, ac de eis relictis; „ & de funeralibus canonicæ portionis articulis, Constitutionem edidit, certum his modum imponens, „ prout in eadem Constitutione plenius continetur. Sed „ (inquit) pro ea, quam intendebat, quiete, *turbatio* „ mota est, pro concordia sunt suborta *dissidia*, & *pullulatæ inquietudines pro tranquillitate nascuntur.* Sic „ que dum ansam solvisse se credidit, nodum ligasse „ videtur, & septem uno hydræ amputato capite suscitasse.

„ Nec mirum (pergit Benedictus) quia plerumque „ pariunt novitates discordiam, præsertim dum ab eo, „ quod diu æquum visum est, per novam Constitutionem receditur: nec quare recedatur, utilitas evidens vel alia causa subest.

Ipse autem cupiens, "ut *gregi cura eo plenior impendatur*, quo amplior in agro Domini operariorum „ numerus operatur, *super egenum* (ait) *intendentes* „ *& pauperem*, ac novitatem removentes per eandem „ Constitutionem inductam, " hanc ipse novam Constitutionem, sive Extravagantem, Bonifacii VIII. Extravagantis abrogatoriam, evulgavit.

Evidens est hunc Pontificem credidisse, & publice per suam Extravagantem declarasse, ex Constitutione Bonifacii VIII. qua ipse Bonifacius credebat gravi & periculosæ discordiæ finem imponendum, *pro concordia fuisse suborta scandala, & pullulasse inquietudines pro tranquillitate.*

Insuper ex relatis verbis hujus Extravagantis Benedicti XI. intelligitur, hunc Pontificem existimasse, Bonifacium per suam Constitutionem modificando & intra suos limites Ordinum Prædicatorum & Minorum Privilegia reducendo, non satis *intellexisse super egenum & pauperem*: ipse autem per Constitutionem suam, ampliando hæc Privilegia, intendat *intelligere super egenum & pauperem*, scilicet Fratrum inopiæ & paupertati ope horum Privilegiorum succurrendo.

IX. Ut igitur Fratribus ampliorem favorem impendat, atque hac ratione intelligat super egenum & pauperem, hac sua Constitutione declarat, " quod „ *libere* AUCTORITATE APOSTOLICA *absque* „ *licentia Diœcesanorum & aliorum Prælatorum inferiorum Exemptorum*, *& non Exemptorum. quibus sub-* „ *sunt qui ad confitendum accedunt*, *audiant*, *eis peccata* „ *sua confiteri volentes.*

„ Ut autem (ait Pontifex) Diœcesanis honor debitus „ reservetur, præcipimus, ut Provinciales, Priores Prædicatorum, & Ministri Minorum Ordinum præfatorum, per se vel alios, verbo vel scripto, eis significent se Fratres ad hujusmodi Confessionum audiendarum, & pœnitentiarum injungendarum officium „ elegisse, & non nominando, aut coram ipsis sistendo „ eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter à Diœcesanis eisdem, quod iidem electi Fratres „ de ipsorum beneplacito, & licentia dictum possint in „ eorum civitatibus & Diœcesibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegent, vel „ *intra triduum* non concedant, ex tunc iidem Fratres „ nihilominus Auctoritate eadem hujusmodi officium „ exequantur. Datam vero licentiam per Diœcesanorum mortem nolumus terminari.

Imprimis probat hæc Constitutio, quod & à pluribus annotatum est, similia Privilegia à Fratribus sollicitata, & per Pontifices indulta fuisse, ut per ea Fratrum necessitatibus in temporalibus succurreretur: quod & Fidelibus perniciosum, & Fratribus admodum periculosum esse non ambigitur, & à multis deploratum fuit.

Atque inter alios jam pridem per Richardum Archiepiscopum Armachanum in *Defensorio Curatorum* coram Innocentio VI. notatum est, quod & eo titulo salubrius & tutius sit Parochianis confiteri proprio Sacerdoti, sive Curato, quam Fratribus Mendicantibus, quod hi à suis pœnitentibus temporale subsidium expectantes, congruas pœnitentias injungere non audeant, ne pœnitentium in se affectum amittant.

Præterea quis non videt, per hanc Constitutionem dictos Fratres, qui duntaxat in subsidium Prælatorum & Parochorum Ordinariorum sunt instituti, & ut tales ab Ecclesia admissi, ad præcipuas Hierarchicas ac Pastorales functiones, & à quibus rite administratis, recta animarum directio præcipue dependet, independenter à licentia Prælatorum & Pastorum Ordinariorum admitti.

X. Non mirum proinde quod Clemens V. hujus Benedicti XI. immediatus successor hanc Constitutionem omnino cassaverit, & præfatam à Bonifacio VIII. editam innovaverit; „ ut pote quæ (teste hoc Pontifice Clemente V.) ut probavit effectus, nedum pacis ab Auctore „ speratæ fructum non attulit, quin imo discordiæ pro „ qua sedanda processerat, fomentum non modicum „ ministravit. „ Hæc Clementis V. Constitutio extat in Clementina, *dudum de Sepulturis.*

XI. Verum sicuti per Constitutionem Bonifacii VIII. dissidia & scandala non fuerunt extincta, ita nec per hanc Clementis V. Bonifacianæ Constitutionis confirmatoriam; uti probant succedentium Pontificum pro his dissidiis extinguendis editæ Constitutiones & Bullæ.

Atque inter alios Alexander V. ex Ordine Minorum anno 1409. ad Pontificatum assumptus, Bullam emisit, quæ incipit, *Regnans in cælis*; Fratribus Mendicantibus non minus favet quam Benedicti XI. Constitutio. De Bulla Alexandri V. loquens Natalis Alexander in Historia Ecclesiastica seculi XV. in vita hujus Pontificis, asserit quod Fratres Prædicatores & Carmelitæ palam professi sint, hanc se insciis impetratam fuisse, nec eam approbare; " Fratres vero Minores de Alexandri V. exaltatione intemperantius exultantes, ejusque in Ordinem suum amore & benignitate abusi, pertinaciores fuerunt; quibus juncti Augustiniani, cum Privilegiis nova illa Constitutione collatis cedere nollent, Edicto Regio, publica Præconum voce, Parochis prohibitum est gravi mulcta, ne ipsos in Ecclesiis Confessiones audire, aut Conciones habere sinerent.

XII. Bulla hæc, utpote Statum Hierarchicum non parum perturbans, multum offendit Episcopum & Academiam Parisiensem; quorum causam suscepit celeberrimus ejus ætatis Doctor Joannes Gersonius in sermone quem coram populo habuit; extatque inter ejus Opera sub hoc titulo: *Sermo factus ad populum Parisiensem ex parte Universitatis super facto Bullæ Mendicantium anno* 1409.

In hoc sermone asserit in Ecclesia à Deo institutum Ordinem Hierarchicum ex Prælatis majoribus, ut sunt Papa & Episcopi, & minoribus qui sunt curati, nec posse hunc à Deo institutum Ordinem inverti, quemadmodum ibidem exponit; atque una quæ sint jura Prælatorum, signanter Minorum Prælatorum sive Curatorum describit, ostenditque hæc per Fratres Mendicantes sive Privilegiatos infringi non posse.

XIII. Dissidia & discordias inter Prælatos & Mendicantes etiam post Constitutionem Alexandri V. perseverasse; imo nec tempore Concilii Tridentini, Prælatorum querelas contra hæc Privilegia cessasse, ex Actis & Historia hujus Concilii evincitur: quin & constat plures ex Patribus institisse, ut auctoritate Concilii hæc Privilegia totaliter revocarentur, ut scilicet his Privilegiis revocatis, Fratres Mendicantes reducerentur ad primævam suam institutionem, ad quam reducti ipsi ut auxiliares & subsidiarii Prælatorum & Pastorum Ordinariorum in functionibus Hierarchicis, plenarie subderentur Prælatis & Parochis.

XIV. Porro ex Actis & Historia Concilii Tridentini & hoc intelligitur, postulatæ Privilegiorum revocationi restitisse non tantum Ordinum illorum Generales, eorumque Patronos; sed vel præcipue Curiales Romanos: qui & hanc revocationem urgentes, ut Sedis Romanæ & Authoritatis Pontificiæ adversarios palam traducebant.

XV. Nec sane mirum apparebit, Curiam Romanam, hisce Fratrum Mendicantium Privilegiis conservandis favisse, si attendatur per Privilegia, *plenitudinem Potestatis Pontificiæ* stabiliri: quin & ipsa Privilegia, signanter in quantum per illa indulgetur Fratribus excipere Confessiones Fidelium; & eis annuntiare verbum Dei in Episcoporum Diœcesibus & Curatorum Parochiis, sine eorum licentia, huic *plenitudini potestatis* & jurisdictionis tanquam basi & fundamento inniti.

Vidimus enim Pontifices, in concessione horum Privilegiorum, eam *de plenitudine Potestatis Pontificiæ* impendisse.

Et quidem Bonifacius VIII. in Extravagante *supra Cathedram*, & renovata per Clementinam, *dudum*, postquam præscripsit modum, quo Fratres debeant per Superiores Ordinum ad audiendas Confessiones electi, Episcopis præsentari atque licentia ad audiendas Confessiones peti, subjungit: " Et si iidem Prælati præfatis Fratribus ad Confessiones (ut præmittitur) audiendas electis, hujusmodi exhibere licentiam recusarint: " Nos (ait) ex nunc ipsis ut Confessiones sibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impertiri, gratiose concedimus de *plenitudine Apostolicæ potestatis*.

Ulterius nec ignorabant Pontifices, quod Fratres Mendicantes his Privilegiis muniti, eam *plenitudinem Pontificiæ Potestatis* & jurisdictionis, tanquam suorum Privilegiorum basim & fundamentum, eodem quo sua Privilegia zelo & studio propugnaturi essent.

Et sane videmus quotquot in defensionem horum Privilegiorum scripserunt, eam in Pontifice plenitudinem potestatis supposuisse & asseruisse, ac in fundamentum & basim Privilegiorum assumpsisse.

XVI. Et inter alios S. Thomas in opusculo contra Guillelmum de sancto Amore, propugnans Privilegia Fratrum Mendicantium, signanter de audiendis Confessionibus, pro fundamento ponit *cap.* 3. §. 14. *Quod Papa habeat immediatam Jurisdictionem in omnes Christianos.*

Deinde postquam dixit Christum esse proprie dictum Sponsum Ecclesiæ, monet, quod ministri Ecclesiæ tantum dicantur *Sponsi*, in quantum vicem *veri Sponsi gerunt*; *& ideo* (ait) *Papa, qui obtinet vicem in tota Ecclesia*, (sponsus) *Universalis Ecclesiæ dicitur*: Episcopus autem suæ Diœcesis, Presbyter autem suæ Parochiæ.

Planum est S. Thomam asserere voluisse Papam habere immediatam jurisdictionem in *omnes* Christianos, qualem habet Episcopus in Christianos suæ Diœcesis, & Curatus in subditos suæ Parochiæ: idcirco juxta D. Thomam Papa dici potest *Sponsus Universalis Ecclesiæ* tanquam *vicem* gerens veri sponsi in tota Ecclesia, quemadmodum Episcopus dicitur sponsus suæ Ecclesiæ, & Presbyter suæ Parochiæ.

Hoc posito fundamento, consequens est in Papa esse *plenitudinem Pontificiæ Potestatis*, eo sensu quod totam & Universalem Ecclesiam ex omnibus particularibus Ecclesiis constantem, habeat pro sua Diœcesi, atque ad omnes illas ejus Pastoralis sollicitudo & auctoritas se extendat, ac si immediate ipsi essent, tanquam Episcopo & Pastori subjectæ, uti eam potestatis Apostolicæ plenitudinem exposuisse Innocentium III. ostendimus 1. *parte*, *tit.* 19, *cap.* 8.

Ex his ulterius concludere poterat S. Thomas, quod sicuti potest Episcopus Presbyteris dare licentiam audiendi Confessiones per totam suam Diœcesim, similiter possit Papa eam dare per *totam* Ecclesiam, tanquam per suam Diœcesim.

Habemus plura opuscula Sancti Bonaventuræ quibus hæc Fratrum Mendicantium Privilegia tuetur, in quibus etiam plenitudinem potestatis Pontificiæ exemplo Sancti Thomæ pro fundamento assumit, asserendo à Papa emanatam omnem jurisdictionem Ecclesiasticam, uti observat D. Fleury *lib.* 84. *Hist. Eccles. n.* 43.

XVII. Similiter Magister Rogerius Chonnoé Ordinis Fratrum Minorum, suscipiens defensionem privilegiorum, sive Fratrum Mendicantium contra defensorium Curatorum Richardi Archiepiscopi Armachani, pro fundamento defensionis assumpsit, & supposuit eam in Papa potestatis Apostolicæ plenitudinem.

Hæc Rogerii defensio constat octo capitibus, atque primo capite, ut omnem tollat æquivocationem, præmittit distinguendam esse duplicem potestatem ligandi & solvendi in foro pœnitentiæ. " Quædam est (ait) quæ confertur ex vi Ordinis Sacerdotalis, vel Ordinationis in Sacerdotem. Et hæc potestas est in omnibus Sacerdotibus æqualis.... perpetua & inamissibilis, sicut character Ordinis Sacerdotalis: & est causa remota ab actu & exercitio, quod magis proprie dicitur potentia quam potestas.

" Alia est (inquit) Potestas jurisdictionis quæ requirit relationem super plebem aliquam vel personam,

„ tan-

„ tanquam super materiam, in quam tam prima quam „ secunda debeat exerceri. Unde sicut Faber vel Artifex „ quicumque non potest operari nisi habeat materiam „ in qua operetur; sic nec Sacerdos potest quemquam „ solvere vel ligare, nisi sibi ministretur materia supra „ dicta. Quam materiam *solus Papa* mediate vel im- „ mediate tribuit Sacerdotibus, vel aufert, sicut suæ „ *placuerit voluntati* tanquam ille in quo *solo* hujus- „ modi plenitudo Potestatis *extra de usu Pallii ad* „ *honorem*.

XVIII. Et rursus *cap.* 2. ponit pro regula, eaque *tam per se nota*, quod ejus (ait) impugnator esset *igne vel gladio puniendus* scilicet, “ quod in Hierarchia „ Ecclesiastica semper est, aut debet esse sub Christo „ Summus Princeps, in quo Ecclesiæ plane secundum „ *se tota residet auctoritas, jurisdictio seu potestas*, à qua „ in reliquos Præsidentes quoscumque mediate vel „ immediate omnis Ecclesiastica jurisdictio quam obti- „ nent, sine sui detrimento juxta Summi Pontificis „ *arbitrium* derivatur.

Hinc tandem effectum est, ut hæc de plenitudine Potestatis Apostolicæ opinio, quasi articulus fidei ab ipsis proponi cœperit, & contrarium sustinentes pro Hæreticis reputari, & ut tales *igne* vel *gladio* puniendi proclamari, uti ex Rogerio jam vidimus, idque Curia Romana applaudente.

Dicitur enim & in hac Curia eam de plenitudine Potestatis Pontificiæ opinionem pro indubitata & quasi fidei esse receptam.

XIX. Et quidem Card. de Luca *tom.* 15. in *Relatione Curiæ Romanæ* referens opiniones in hac Curia receptas ponit *Discursu* 2. *num.* 37. hoc summarium: *Papa est Ordinarius Ordinariorum, eosque prævenire valet.*

Hoc summarium in textu exponens & prosequens ait: “ Quamvis item nonnulli Episcopi aliique Prælati „ & Magistratus ultra montes, quorum aliquibus, „ ubi etiam schismatis macula objici non valeat, aliqua „ tamen *proximitas* forte congruere videtur, *antiquas* „ *retineant opiniones* super æqualitate eorum potestatis „ in propria Diœcesi cum Papa, qui non possit citra „ casus appellationis & recursuum in eorum potestatis „ ac jurisdictionis exercitio se ingerere, eosque impe- „ dire, quasi quod quilibet dicatur Pontifex in propria „ Diœcesi. Attamen (ait) eodem themate retento, „ conclusive scilicet insinuandi opiniones in Curia, „ tam firmas ac receptas. Hæc opinio pariter damnata „ est, atque receptum, quod Papa tanquam Ordina- „ rius Ordinariorum, à quo omnis Episcoporum juris- „ dictio ordinaria immediate descendit, concurrere „ potest cum quolibet Ordinario.

Quin hic Cardinalis per Episcopos & Prælatos ac Magistratus *ultra montes*, quos saltem *proximitatis schismati* forte argui posse scribit, intellexerit Episcopos & Prælatos atque Magistratus Gallicanos dubitari nequit, utpote qui præ cæteris eam in Pontifice *plenitudinem potestatis* & jurisdictionis constanter negent; cumque ut *Ordinarium Ordinariorum*, à quo omnis jurisdictio ordinaria in Episcopos aliosque Prælatos derivetur, recognoscere renuant: imo contrariam opinionem tanquam basim & fundamentum libertatum Ecclesiæ Gallicanæ tuentur & propugnant.

At hoc notatu dignum est, quod licet hic Cardinalis & in Curia Romana Patronus non vereatur aliquali *schismatis*, aut saltem ejus *proximitatis* macula aspergere Gallicanos Antistites & Magistratus ob defensionem dictæ opinionis, fateri nihilominus debuerit per hos Prælatos vel Magistratus non esse inductas novas opiniones, sed quod *antiquas opiniones retineant.*

XX. Notare quoque non dubitavit Vir clarissimus & in Disciplina Ecclesiastica versatissimus Claudius Fleury, hanc de *plenitudine Potestatis Pontificiæ* opinionem in fundamentum Privilegiorum à S. Thoma, aliisque Privilegiorum Propugnatoribus assumptam, esse novam.

Referens enim per Compendium Apologiam, quam S. Thomas in defensionem Fratrum Mendicantium opposuit libello Guillelmi *de S. Amore*; relatisque verbis S. Thomæ supra citatis, quibus hanc plenitudinem potestatis Pontificiæ expressit, monet *libro* 84. suæ Historiæ num. 42. has opiniones fuisse novas. *Ces maximes touchant l'autorité du Pape étoient nouvelles.*

XXI. Nec sub initium seculi noni fuisse opinionem quod Pontifex Romanus posset Episcopalem Auctoritatem in omnibus Diœcesibus exercere, puta quod posset alienos Parochianos sine licentia proprii Episcopi absolvere, constat ex Capitulari Ahytonis Episcopi Basileensis ad suos Presbyteros directo *anno* 821.

Postquam enim eos monuit, qualiter seipsos & plebem sibi commissam caste & juste regere atque in Religione divina confirmare debeant, subjungit *cap.* 18. “ Et „ hoc omnibus fidelibus denuntiandum ut qui devotio- „ nis causa ad limina beatorum Apostolorum pergere „ cupiunt, domi confiteantur peccata sua, & sic profi- „ ciscantur, quia à proprio Episcopo suo aut Sacerdote „ ligandi aut exsolvendi sunt, non ab extraneo.

Manifestum est Ahytonem existimasse, idcirco fidelibus proficiscentibus Romam ad limina Apostolorum esse intimandum, ut domi confiteantur proprio Episcopo aut Sacerdoti: eo quod Romæ Episcopus aut Sacerdos esset extraneus: quod & notavit D. Fleury in sua Historia lib. 46. num. 15. relatis enim verbis Ahytonis subdit, “ Hic sub nomine Episcopi extranei mani- „ feste comprehensus est Papa, sicut cæteri Episcopi. „ *Ici sous le nom d'Evêque étranger le Pape est manifestement compris comme les autres.*

XXII. Præterea ex Ahytonis Capitulari evincitur, eo tempore eam viguisse disciplinam, quod fideles tenerentur proprio Episcopo aut Sacerdoti sua peccata confiteri, nec alieno aut extraneo posse sine illius licentia: quam disciplinam usque ad seculum XIII. perdurasse notavimus num. 7. & 8. capitis præcedentis.

XXIII. Cur expediat potius proprio quam alieno Sacerdoti confiteri docuit Innocentius IV. in Bulla quæ incipit, *Etsi animarum*, ubi inter alia incommoda quæ sequuntur ex eo, quod Fratres Mendicantes Parochianos ad Confessiones sibi faciendas indifferenter reciperent, hoc addit: “ Sicque eorum prædicti „ Sacerdotes qui curam suscipiendo, ipsorum suam pro „ eis animam obligant, dum sibi taliter subtrahuntur, „ statum eorum ignorantes non possunt, quod in eis „ est, ægrotum sanare, nec consolidare infirmum, nec „ alligare confractum; & sic dum cura commissa non „ adhibentur remedia invalescentibus morbis usque ad „ interemptionem, læsio debacchatur, & iidem Sacer- „ dotes nullam possunt de sic pereuntibus animabus su- „ premo Judici reddere rationem.

Ulterius in hac Bulla monet Pontifex: “ Quod ex re- „ cursu ad Fratres Confessionis causa, relicto *proprio* „ Parocho, non tantum indevotio & contemptus in po- „ pulo prodeunt contra proprios Sacerdotes, verum „ etiam *erubescentia* quæ est magna pars pœnitentiæ, „ tollitur, dum quis non proprio Sacerdoti quem ha- „ bet continuum & præsentem, sed alieno & aliquan- „ do transeunti, ad quem difficilis & quandoque im- „ possibilis est recursus, sua crimina confitetur.

Nobiles & divites ex libero hoc recursu ad Fratres Mendicantes sibi ignotos, occasiones liberius peccandi accepisse deplorarunt Prælati Angliæ, uti superius notavimus.

XXIV. Quin & fuere nonnulli qui asseruerunt, quod ex mente Concilii Lateranensis in Canone, *omnis utriusque sexus* fideles teneantur saltem semel in anno confiteri *proprio* Sacerdoti *omnia* sua peccata, etiam illa quæ antea fuissent confessi *alieno* Sacerdoti: idque ob rationes ex sancto Bonaventura & Innocentio IV. jam adductas, ac notanter, ut per hanc omnium peccatorum Confessionem à proprio Sacerdote haberetur exactior de statu spirituali Parochiani notitia.

XXV.

XXV. Et licet Joannes XXII. hanc opinionem, in quantum fidelibus imponit necessitatem reiterandi Confessionem peccatorum, reprobaverit in Extravagante, quæ incipit, *Vas electionis* sub tit. *De Hæreticis* inter *Communes*, eandemque opinionem etiam reprobasse videatur Benedictus XI. in Constitutione quæ incipit: *Inter cunctas* (ut supra diximus) Nihilominus hic Pontifex in eadem Constitutione declarare non dubitavit, *salubre* esse ut Parochianus *omnia* sua peccata proprio Sacerdoti confiteatur, in verbis: " Cæterum „ licet (sicut prædicitur) *de necessitate* non sit *iterum* „ *eadem* confiteri peccata, tamen propter erubescen- „ tiam, quæ magna est pœnitentiæ pars, ut eorumdem „ peccatorum iteretur confessio, reputamus *salubre: districte injungimus ut Fratres ipsis confitentes attente moneant. & in suis Prædicationibus exhortentur, quod suis Sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno asserendo id ad* ANIMARUM PROFECTUM PROCUL DUBIO PERTINERE.

CAPUT VIII.

De Approbatione Confessariorum, & ejus Limitatione ac Revocatione.

1. *Primis seculis Presbyteri non erant* ordinarii *Ministri Sacramentorum.*
2. *Qua ratione Presbyteri cœperint functiones obire* iure ordinario?
3. *Obtinentes Beneficia Curata jure* ordinario *seu* proprio *administrant Sacramentum Pœnitentiæ.*
4. *Parochiale Beneficium obtinens ex Decreto Concilii Tridentini vi sui Beneficii excipere potest Confessiones.*
5. *Ratio hujus Decreti; & ea obtinet in omni Beneficio Curato.*
6. *Dimisso Beneficio Curato, exspirat facultas audiendi Confessiones.*
7. *Curatum Beneficium possidens non est approbatus per totam Diœcesim.*
8. *Sanctus Carolus supposuit Parochum titulo sui Beneficii extra Parochiam non posse excipere Confessiones.*
9. *Vi consuetudinis Parochi sine* speciali *Episcopi approbatione excipiunt Confessiones extra Parochiam; & in quo hæc consuetudo fundata?*
10. *Etiam in quibusdam Ecclesiis Parochi unius Diœcesis possunt excipere Confessiones in alia Diœcesi sine speciali Episcopi approbatione.*
11. *In quo hæc consuetudo fundata; & quare de ea interdum inquirendum?*
12. *Presbyteri non habentes Beneficium Curatum sine approbatione Episcopi, Confessiones excipere nequeunt.*
13. *Approbatus in una Diœcesi non potest in alia Diœcesi vi hujus approbationis Confessiones excipere.*
14. *Propositio contrarium asserens censurata.*
15. *Nec sine hac approbatione Confessiones excipere potest in Monasteriis* exemptis.
16. *Presbyter quantumvis doctus & capax non potest excipere Confessiones, nisi* reipsa *approbatus.*
17. *Approbatio Presbyterorum non habentium Beneficium Curatum, pro arbitrio Episcopi limitari potest.*
18. *Contraria assertio censurata.*
19. *Hæc limitatio etiam procedit quoad* personas.
20. *Solent excipi in Belgio Moniales.*
21. *Regulares sine Episcopi approbatione nequeunt excipere Confessiones Monialium Regularibus subditarum, ex Constit. Gregorii XV.*
22. *Dubia occasione hujus Constitutionis; & eorum resolutio.*
23. *Possunt quæcumque personæ à generali approbatione excipi.*
24. *S. Carolus excepit Clericos; & quare?*
25. *Potest etiam approbatio limitari ad locum; & quomodo ea auctoritate usus sit S. Carolus.*
26. *Quomodo approbatio semel data possit revocari?*
27. *Auctoritatem Episcopalem in limitanda & revocanda approbatione etiam Regularium, speciali Edicto roboravit Rex Galliæ.*
28. *An Vice-Pastorum approbatio tam facile revocari queat, quam aliorum?*

I. PRIMIS Ecclesiæ seculis præcipuam auctoritatem & curam imponendi ac moderandi Pœnitentias; nec non Pœnitentes reconciliandi fuisse penes Episcopos, ostendimus capite sexto.

Imo hæc auctoritas ita propria erat Episcopis, ut non nisi auctoritate & licentia ab his accepta, Presbyteri inferiores quicumque Pœnitentias injungere, atque Pœnitentes reconciliare possent.

Quin pluribus seculis, sicut in aliis Ecclesiasticis functionibus, ita in hac Presbyteri non nisi *Delegata* quasi ac *Vicaria* auctoritate Episcoporum fungebantur.

II. Postquam vero labentibus seculis Beneficiorum Ecclesiasticorum tituli erecti fuerunt, cœperunt Presbyteri, qui Beneficia Curata obtinebant, functiones Beneficiis illis annexas jure *ordinario*; sive *jure* suorum Beneficiorum seu titulorum obire; atque functionum illarum dici Ministri *Ordinarii*.

III. Cum igitur præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, atque *Sacramentorum administratione pascere*, ut loquitur Tridentinum *Sess.* 23. *cap.* 1. *De reform.* etiam *jure divino* quodammodo mandatum censetur Sacerdotibus quibus cura animarum commissa est, Fidelibus hoc Sacramentum administrare.

Cum vero juxta modernam Ecclesiæ disciplinam Presbyteri Beneficium Parochiale aliudve Curatum in titulum possidentes censeantur habere curam animarum *jure ordinario*, seu vi sui tituli Beneficialis, etiam reputantur hujus Sacramenti *Ordinarii* Ministri; sive habere auctoritatem excipiendi confessiones eorum, ad quos cura animarum Beneficio annexa se extendit.

IV. Unde Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 15. *De Reformatione*, decernens, nullum Presbyterum etiam Regularem posse confessiones secularium audire, nec ad id idoneum reputari, nisi ab Episcopo approbationem obtineat, excepit tamen: *Nisi Parochiale Beneficium obtineat:* qua exceptione ostendit, Presbytero *Parochiale* Beneficium obtinenti, nullam specialem approbationem Episcopi necessariam esse, ut confessiones excipere queat. (a)

V. Neque ratio obscura est: Quandoquidem enim hujusmodi Beneficium obtinendo una curam animarum annexam obtineat, etiam cum cura animarum auctoritatem administrandi hoc Sacramentum accepisse censetur; idque eodem titulo sive jure, quo ipsam animarum curam accepit, scilicet *jure ordinario.*

Et licet Synodus loquatur duntaxat de habentibus Beneficium *Parochiale*; idem nihilominus eadem ratione & fundamento obtinet in quocumque Beneficio sive Dignitate seculari & regulari, cui vera & interna cura animarum incumbit: ut hi qui hujusmodi Beneficia aut dignitates obtinent, & curam animarum iis annexam acceperunt, censeantur una accepisse facultatem excipiendi confessiones eorum ad quos eorum cura se extendit; atque eatenus *ordinarios* hujus Sacramenti Ministros reputari; neque speciali approbatione ad confessiones excipiendas indigere: quod notoria praxis in Decanis Canonicorum nec non Abbatibus, Prioribus Conventualibus aliisque similibus ostendit.

(a) Laudatum Concilii Tridentini Decretum vim habet in Galliis, ut patet ex Synodis, Rothomagensi an. 1581. Burdigalensi an. 1583. Aquensi an. 1585. Tolosana 1590. Narbonensi 1609. & ex Generalibus Cleri Gallicani Comitiis an. 1625. 1635. 1645. &c. Legantur nova ejusd. Cleri collectanea. *Tomo* 5. *tit.* 5. *part.* 3.

VI. Porro

VI. Porrò cùm hæc auctoritas excipiendi Confessiones profluat ex ipsa cura animarum Beneficio Parochiali aut Curato annexa, si curam animarum per dimissionem Beneficii aliove titulo habere desinat, auctoritatem quoque excipiendi Confessionem à cura animarum unicè dependentem amisisse censebitur; quod in terminis tradit Piasecius in praxi Episcopali *parte* 2. *cap.* 1. *num.* 10.

VII. Similiter quia cura animarum non se extendit ultra limites Parochiæ aut personarum, in quas vi sui Beneficii curam accepit, neque auctoritas excipiendi confessiones in consequentiam illius competens se ulteriùs extendere potest: etiam nullatenus vi sui Beneficii Curati dicendus est habere facultatem excipiendi Confessiones per totam Diœcesim.

Unde interrogata S. Congregatio, " An provisus de „ Parochiali per concursum, censendus sit approbatus „ idoneus minister ad audiendas Confessiones in illa „ Diœcesi, in qua illam Parochialem obtinet? Respon„ dit: Censeri duntaxat in ea civitate vel oppido ubi „ sita est Parochialis; non autem passim per totam Diœ„ cesim. „ Apud Piasecium ibidem.

VIII. Sanctus Carolus dans facultatem Parochis, ut tempore Paschali aliorum Parochorum ministerio ad audiendas Confessiones uti possent, declavit in Synodo sua Diœcesana XI. " Id de Parochis tantùmmodò in„ telligi, quibus *extra Parochiæ propriæ* fines ad au„ diendas confessiones probatis, in scriptis *facultas* da„ ta est.

Hic manifestè supponit. S. Carolus, facultem excipiendi confessiones Parocho vi suæ Curæ pastoralis competentem, extra fines propriæ Parochiæ non extendi; tametsi etiam alterius Parochi consensus accedat.

IX. At cùm jam passim invaluisset, ut Presbyteri tam Seculares quam Regulares etiam nullum Beneficium Curatum habentes, simpliciter approbati ad audiendas Confessiones, haberentur approbati per totam Diœcesim, ac possent in omnibus Parochiis Diœcesis, saltem de consensu Parochorum Confessiones excipere; consuetudine tandem ac tacito Episcoporum consensu invaluisse videtur, quòd Parochiale Beneficium obtinens, in vim illius censeretur approbatus ad audiendas Confessiones per totam Diœcesim, & in omnibus Parochiis hujus Diœcesis de solo consensu Parochorum; tametsi nullam specialem approbationem ad audiendas Confessiones ab Episcopo obtinuerit, præter eam, quæ cum ipsa cura animarum data fuit.

Apparebat enim injustum, quòd Vice-Pastores aliique inferiores Presbyteri ad Confessiones audiendas, etiam duntaxat ad certum tempus, approbati, possent per totam Diœcesim ea facultate uti de solo Parochorum aut aliorum, quorum interest consensu, Parochi verò hujus Sacramenti *ordinarii* Ministri auctoritatem haberent adeò arctatam.

Hinc passim Parochus unius Parochiæ advocare solet vicinos Parochos, ut sibi in Confessionibus audiendis subsidio sint; iique publicè Confessiones in aliorum Parochiis excipiant; tametsi nullam specialem approbationem habeant: quam praxim non obscurè probavit Synodus Namurcensis anno 1659. *Tit.* 5. *cap.* 7. permittens " Pastoribus, qui in aliquo tempore veniunt auxilium, „ tempore Indulgentiarum, vel Turni, Confraternita„ tum, aut aliâ justâ causâ, etiam audire Confessiones „ in illorum Ecclesia Parochiali.

X. Quin ulteriùs addit: " Prout etiam Pastores, qui „ in alia Diœcesi approbati sunt; quod similiter locum „ habebit in Ecclesiis Regularium. Videant tamen, ut „ ii, quos in subsidium admittent, apti sint, scientes con„ scientiam suam desuper onerari.

Cæterùm cùm hæc Parochorum facultas excipiendi Confessiones extra fines propriæ Parochiæ & personarum sibi non subditarum, non profluat ex ipsa Cura Pastorali, sed ex consuetudine tacito consensu Epis„ coporum probata; si de hac consuetudine & tacito Episcoporum consensu alibi sit dubium, meritò Episcopi & Archi-Presbyteri de ea consulentur; ne aliàs ipsum Sacramentum vitio nullitatis exponatur.

Hæc tamen inquisitio præcipuè requiritur de Parochis ex aliena Diœcesi adventantibus. Major enim difficultas est, ut Parochus alienæ Diœcesis sine ulla Episcopi Diœcesani approbatione admittatur ad excipiendas Confessiones de sola Parochi aut Superioris Regularis licentia; quemadmodum Synodus Namurcensis permittere videtur. Neque enim id passim receptum videtur, neque pro recepto habendum, nisi de Episcoporum consensu satis constet.

XI. Ante Concilium Tridentinum Parochis jus fuit cuicumque Presbytero nec Parochiale Beneficium habenti, nec per Episcopum specialiter ad audiendas Confessiones approbato, dandi licentiam excipiendi Confessiones suorum Subditorum, quemadmodum hodie Parochus potest dare licentiam cuilibet Presbytero assistendi Matrimonio, administrandi Viaticum, &c. uti communiter docent Canonistæ, & satis indicat *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, dum præter licentiam *proprii* Sacerdotis nihil requirit, ut Fideles alteri Sacerdoti confiteri queant.

Proinde non ita absonum apparet, si Episcopi Parochis permitterent licentiam assumendi in subsidium ad Confessiones audiendas non quemlibet Presbyterum, sed Parochum, qui ut ordinarius hujus Sacramenti minister admissus est, saltem in sua Parochia: quia tamen hæc à consuetudine & Episcoporum consensu dependent, de his antea inquirendum priusquàm quidquam in praxim deducatur.

XII. Quoad Presbyteros seu seculares seu regulares Beneficium Parochiale non habentes, decernit Synodus Tridentina, " Nullum etiam regularem posse confes„ siones secularium etiam Sacerdotum audire, nec ad „ id idoneum reputari, nisi ab Episcopis per examen, „ si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus „ judicetur, & approbationem obtineat.

Ex hoc Decreto manifestum est, Synodum quoad approbationem & examen, hic per omnia Presbyteros seculares & regulares Beneficium Parochiale non habentes æquiparare; ita ut eadem in utrisque requirantur; atque æqualiter in hoc puncto ab Episcopis dependeant; & excipiendi confessiones auctoritatem accipere debeant, idque *privilegiis, & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus*; uti in fine sui Decreti declarat Synodus.

XIII. Cùm verò Presbyteri nullam in populum jurisdictionem sive Clavium potestatem vi sui Beneficii habentes, eam juxta Decretum Concilii Tridentini accipere debeant ab Episcopo vigore approbationis ab ipso obtentæ; ipsa autem Episcopi jurisdictio se ultra fines suæ Diœcesis non extendat, consequens est; nec Episcopum per suam approbationem eam ultra suam Diœcesim extendere posse; & consequenter, quòd approbatio Episcopi, quantùmcumque generaliter & illimitatè concessa, nequeat approbatum idoneum reddere ad confessiones excipiendas extra Diœcesim; quandoquidem ad confessiones audiendas & absolutionem impendendam requiratur in Sacerdote jurisdictio seu potestas Clavium in Pœnitentem, quam extra limites suæ Diœcesis, & in non suos subditos Episcopus dare non potest.

XIV. Quapropter meritò in generali Cleri Gallicani Conventu constante ex 10. Archiepiscopis, 73. Episcopis, pluribusque Abbatibus, aliisque Prælatis, damnata fuit hæc quorumdam assertio: " Regulares „ Ordinum Mendicantium semel approbati ab *uno Epis„ copo* ad confessiones audiendas *in sua* Diœcesi, haben„ tur pro approbatis *in aliis* Diœcesibus, *nec nova* in„ digent Episcoporum approbatione.

Eandem postmodùm in suo ad Henricum Episcopum Andegavensem misso Decreto reprobavit Alexander VII. tanquam *falsam, & saluti animarum perniciosam.*

XV. Quin eodem nixus fundamento, declaravit S. Ca-

S. Carolus: " Ne in Monasteriis quidem & locis, ubi „ Regulares spiritualem temporalemque jurisdictionem „ habent, quisquam Sacerdos etiam *regularis & exemptus* confessiones audiat; nisi primùm ab Episcopo, „ *intra cujus Diœcesis fines* ea Monasteria locaque sunt, „ ad id probatus fuerit.

XVI. Ulteriùs cùm regularis Presbyter æquè ac secularis per approbationem accipere debeat jurisdictionem ad excipiendas Confessiones necessariam, sequitur, quòd nec ille quantumvis doctus & capax ad excipiendas Confessiones auctoritatem habere censendus sit, nisi reipsâ approbationem obtinuerit; tametsi etiam *injustissimè* ab Episcopo eam negari supponatur; quod sat clarè expressit Pius V. in Bulla, quæ incipit *Romani Pontificis* 133. in Bullario Romano, declarans, nec Lectores Theologiæ posse Confessiones excipere, nî *priùs* ab Episcopo *approbationem obtinuerint*. Et Alexander VII. in Decreto die 24. Septembris 1665. inter varias propositiones hanc ordine 13. damnavit: " Satis- „ facit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur „ Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo *injustè* re- „ probato.

" Hinc fit ut si aliquis Doctor, vel in Sacra Theolo- „ gia Professor licentiam petierit, & *injustè* ei negetur, „ non censeatur approbatus; „ ita post alios citatos resolvit Barbosa De Officio Episcopi *Allegat.* 25. *num.* 15.

XVII. Sicuti Presbyteri seculares Beneficium Parochiale seu Curatum non habentes, nullam *ordinariam* seu Beneficio annexam jurisdictionem habent, vi cujus Confessiones excipere queant; sed solam *Delegatam* sive *Vicariam*; similiter Presbyteri Regulares, etiam Mendicantes, nulli Beneficio Parochiali præfecti, solam jurisdictionem *delegatam* per approbationem Episcopi accipiunt.

Jurisdictionis autem *Delegatæ* ea est natura, quòd pro arbitrio ac voluntate Delegantis restringi ac limitari ad tempus, personas, atque materiam possit.

Huic notissimo juris principio innixi Episcopi aliique Prælati Clerum Ecclesiæ Gallicanæ constituentes; sæpius in suis generalibus Conventibus declarârunt, quòd " Regulares, qualiacumque privilegia aut immunita- „ tem obtendant, Secularium Confessiones audire non „ poterunt, quin Episcopi Diœcesani examen subierint, „ & ab ipso, vel ejus Generali Vicario fuerint appro- „ bati, è *quorum nutu & arbitrio pendebit iis vel tempo-* „ *rariam, vel perpetuam Confessiones excipiendi facul-* „ *tatem facere, vel sub quacumque restrictione placuerit* „ *concedere.*

Quin & anno 1650. idem Clerus Gallicanus per litteras circulares significavit omnibus Episcopis; ut *quemadmodum in Italia*, quin & ROMÆ, *& plurimis aliis Provinciis & Diœcesibus observatur, posthac nulli Regulari detur facultas excipiendi Confessiones nisi ad* CERTUM TEMPUS *limitata*: hac insuper formulâ admissionis Regularium ad excipiendas Confessiones, & annuntiandum Verbum Dei præscriptâ: *N. Ecclesiæ N. Episcopus, dilecto nobis in Christo N. Ordinis vel Societatis N. Presbytero, salutem & benedictionem. Cùm multa Jesu Christi messis nos cogat, ut undequaque ad auxilium nostrum operarios advocemus, teque Charissime Frater, pium & doctum examine noverimus, aptumque ut sub nostri regiminis magisterio procurandæ fidelium saluti inservias, Verbo Dei prædicando, administrandoque Pœnitentiæ Sacramento admovere statuimus.* AD (hic debet exprimi tempus) PRÆSENTIBUS POST ILLUD TEMPUS NON VALITURIS; *eâ tamen conditione, ut à casibus nobis reservatis non absolvas.*

XVIII. Cùm verò non obstante hac perspicuâ juris ratione; atque iteratâ totius Cleri Gallicani declaratione; nec non notoriâ praxi, etiam Ecclesiæ Romanæ, quidam in Diœcesi Andegavensi sustinere veriti non essent hanc assertionem: *Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi* RESTRINGERE *vel* LIMITARE *approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas*; eam primùm Clerus Gallicanus censuravit; ac postmodùm Alexander VII. in citato Decreto ad Episcopum Andegavensem, *falsam, temerariam, scandalosam, in hæresim & schisma inducentem, Sacro Concilio Tridentino, & Sedi Apostolicæ injuriosam* declaravit.

XIX. Quemadmodum Judex delegans suam jurisdictionem, illam ad certas personas restringere potest; ut nimirum Judex delegatus nonnisi inter certas personas jus dicere queat; ita quoque Episcopi potestatem clavium seu jurisdictionem Presbyteris delegando, eam quoad personas limitare & restringere possunt.

XX. Hac auctoritate passim utuntur Episcopi, dum declarant in suis respectivè Synodis ac Ritualibus, sub generali approbatione non comprehendi *Moniales* clausuram servantes, ad quas formulæ generales, & ordinariæ approbationes ad confessiones audiendas minimè extenduntur; nisi clarè & expressis terminis ad eas extendantur; uti loquuntur Decreta Synodalia Diœcesis Gandensis sub Antonio Triest. *tit.* 5. *cap.* 3.

XXI. " Confessarii sive Regulares, sive seculares „ etiam *generaliter* approbati, non immisceant se au- „ diendis confessionibus Monialium etiam sibi *subdita-* „ *rum*, nisi ad id habeant *specialem* facultatem, juxta „ Constitutionem Gregorii XV. editam anno 1622. „ Ita Synodus Namurcensis anno 1659. *tit.* 5. *cap.* 1.

Constitutio Gregorii XV. cujus meminit hæc Synodus, incipit *Inscrutabili* 18. in Bullar. Rom. atque in illa §. 5. decernitur: " Confessores verò, sive seculares, „ sive Regulares quomodocumque *exempti*, tam *Ordi-* „ *narii*, quàm *extraordinarii*, ad confessiones Monia- „ lium, etiam *regularibus subjectarum*, audiendas nul- „ latenus deputari valeant, nisi *priùs ab Episcopo Diœ-* „ *cesano* idonei judicentur, & *approbationem*, quæ gra- „ tis concedatur, obtineant.

XXII. Occasione hujus Constitutionis quædam dubia Congregationi Cardinalium fuêre proposita; quæ unà cum resolutione Congregationis subnectuntur ipsi Constitutioni in Bullario Romano; quorum nonum, decimum & undecimum his verbis erant proposita

Nonum " An Regulares generaliter ab Episcopo ap- „ probati ad Confessiones personarum secularium au- „ diendas, censeantur etiam approbati ad audiendas „ Confessiones Monialium sibi subjectarum?

Decimum: " An Regularis ad audiendas Confessiones „ Monialium unius Monasterii ab Episcopo approbatus, „ Confessiones Monialium alterius Monasterii audire „ possit?

Undecimum: " An Confessores Regulares extraordi- „ narii semel ab Episcopo deputati, & approbati ad au- „ diendas Monialium Confessiones pro una vice infrà „ annum ad præscriptum Sacri Concilii Tridentini; „ possint virtute dictæ approbationis, pluries tanquam „ Confessores extraordinarii, earumdem Confessiones „ audire absque nova Episcopi licentia?

His propositis dubiis respondet S. Congregatio in hunc modum: " Ad IX. Regulares generaliter ab Epis- „ copo approbatos ad Confessiones personarum secula- „ rium audiendas, nequaquam censeri approbatos, ad „ audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, „ sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione.

" Ad X. Regularem ad audiendas Confessiones Mo- „ nialium unius Monasterii ab Episcopo approbatum, „ minimè posse audire Confessiones Monialium alterius „ Monasterii.

" Ad XI. Confessores extraordinarios semel depu- „ tatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium „ Confessiones pro una vice audiendas, haud posse plu- „ ries in vim approbationis ejusmodi illarum Confessio- „ nes audire: sed ab Episcopo toties esse approbandos, „ quoties casus deputationis contigerit.

XXIII. Sicut Monialium; ita & aliarum personarum confessio à generali hujusmodi approbatione excipi

cipi potest: modò eam Episcopi sufficienter exceptam declarent.

Ita in quibusdam Diœcesibus ac signanter Antverpiensi, non tantùm Monialium clausuram servantium, sed & Begginarum, à generali & ordinaria facultate audiendi Confessiones excepta est.

XXIV. Constat quoque hac eâdem auctoritate usum fuisse S. Carolum, deputando certos ac speciales Confessarios ad audiendas *Clericorum* Confessiones; uti videre est in Synodo Diœcesana IV. *Decreto* 24.

Hoc S. Caroli institutum si Episcopi sequerentur, deputando speciales Confessarios eruditione, prudentiâ ac pietate præcellentes, qui Clericorum Confessiones exciperent, non dubium, quin paulatim Clerum suarum Diœcesium multò reformatiorem viderent. Nemo quippe ignorat, quàm magno auxilio sint boni Confessarii ipsis Pœnitentibus ad vitæ emendationem & progressum in virtutibus. Unde monet Synodus Tornacensis anno 1585. *Tit. De Sacram. Pænit. cap.* 2. ut Sacerdotes bonum probatumque eligant Confessarium, cùm bonus Confessarius, ait, magno sit auxilio ad obtinendam veram contritionem, & seriam vitæ emendationem. Neque illud quis inficiabitur, magnâ prudentiâ, & eruditione opus esse, utquis non tantùm bonos Christianos; sed bonos Clericos, Christianorum futuros magistros, formare queat.

XXV. Eâdem auctoritate possent Episcopi secularium & regularium approbationes limitare quoad loca, ut v. g. non possent in domibus privatis *infirmorum* Confessiones excipere; aut saltem nonnisi habitâ Parochorum licentiâ, vel ut minùs eo præmonito; quemadmodum in Institutionibus Confessariorum præscribit S. Carolus, " Regulares ad infirmos audiendos convo„ cati (ait) si ex temporis angustia aliud non potuerint, „ hujus infirmi Pastorem adeant, quæ spectant ad ejus „ statum sciscitaturi, ut diligentiùs illum examinent, „ utpotè in hoc vitæ termino constitutum, à quo salus „ aut æterna damnatio pendet: quòd si ante confessio„ nem Pastorem convenire tempus non fuerit, saltem „ post eam quamprimùm Confessor adeat, ut ambo „ de infirmi necessitatibus, eoque spiritualiter adjuvan„ do statuant.

XXVI. Quemadmodum ex natura jurisdictionis delegatæ est penes Episcopos auctoritas, jurisdictionis illius usum limitandi ac modificandi; ita ipsis eâdem ratione competit facultas, eam jurisdictionem revocandi vel suspendendi.

De hac auctoritate minimè dubius S. Carolus in Synodo sua Mediolanensi VI. *De his, quæ ad Sacram. Pœnit. pertinent*, statuit, " ut Episcopus à confessioni„ bus audiendis suspendat aut omnino amoveat Con„ fessarios etiam regulares jam approbatos, quos pro „ suæ timoratæ conscientiæ religione viderit in eo mu„ nere non ita sincerè integreque, & cum ædificatione „ se gerere, quemadmodum & tanti ministerii illis com„ missi sanctitas & animarum salus deposcit, quæ suæ „ fidei concreditæ sunt.

XXVII. Episcopalem hanc licentiam tam limitandi, quam revocandi Confessariorum jurisdictionem auctoritate Regiâ nuper roboravit, stabilivitque Rex Christianissimus edito Decreto mense Aprili anno 1695. & à Parlamento Regio probato, concernente jurisdictionem Ecclesiasticam, cujus articulus 11. hic est: " Presbyteri „ seculares & Regulares, non poterunt administrare „ Sacramentum Pœnitentiæ, sine obtenta licentia ab „ Archiepiscopis aut Episcopis, qui illam poterunt li„ mitare quoad loca, personas, tempus & casus, uti „ convenire judicaverint; & eam revocare, etiam ante „ elapsum terminum, ex causis, quæ ad eorum notitiam „ post datam licentiam pervenerunt, nec eas exprime„ re debebunt; ita ut dicti seculares & Regulares in ex„ cipiendis Confessionibus continuare non possint sub „ quocumque prætextu, nisi in casu extremæ necessita„ tis, quousque obtinuerint novam licentiam, quin & „ subierint novum examen, si prædicti Archiepiscopi „ aut Episcopi judicent necessarium; volens, ut dictæ „ licentiæ sine expensis dentur; atque ordinationes, quæ „ factæ fuerint per Archiepiscopos vel Episcopos super „ hac materia executionem habeant, non obstante om„ ni appellatione *simplici vel tanquam ab abusu*, tamen „ sine ejus præjudicio.

Articulo sequenti declarat, " sub articulis præcedentibus non comprehendi *Curatos* sive seculares sive re„ gulares, qui concionari & Sacramentum Pœnitentiæ „ in suis Parochiis administrare poterunt.

XXVIII. Vice-Pastores hic in Belgio non solent quidem habere verum titulum Beneficii, ratione cujus dici possent habere curam animarum jure ordinario seu *proprio*; attamen cùm revera cura animarum ipsis incumbat ratione Vice Pastoratûs; atque ipse Vice-Pastoratus sit species officii Ecclesiastici aliquatenus ad naturam Beneficii accedentis; non videtur ipsa facultas excipiendi Confessiones tam facilè & pro nutu Episcopi Vice-Pastoribus adimi posse, uti aliis Presbyteris secularibus seu Regularibus, nullum hujusmodi speciale officium cum cura animarum habentibus; cùm adimendo alicui facultatem excipiendi Confessiones, quodammodo privetur suo officio seu Vice-Pastoratu, cui sine hac facultate satisfacere nequit.

CAPUT IX.

De Reservatione Casuum.

1. *Quid reservatio casuum.*
2. *Duplex hodie casuum reservatio; & quid Episcopalis?*
3. *Quid Papalis?*
4. *Utilitas reservationis casuum; & in Ecclesia jam pridem usitata.*
5. *Hæc reservatio non est tantùm quoad externam politiam.*
6. *Olim omnia graviora crimina Episcopis erant reservata.*
7. *Hodierna Episcopalis reservatio minor est, quàm antiquitus fuit.*
8. *Primis seculis reservatio Papalis non æquè nota.*
9. *Discutitur, quo tempore cœperit invalescere quorumdam criminum absolutio Papæ reservata independenter ab Episcopis.*
10. *Circa seculum XI. cœpit absolutio Pænitentium ad Papam deferri.*
11. *Etiam subinde aliquorum criminum absolutio ipsi reservari.*
12. *Ratio illius factæ reservationis.*
13. *Primitùs nemo à casibus reservatis Papæ absolvebatur, nisi eum personaliter adiret; & hinc à peccatis retrahebat reservatio.*
14. *Qui à personali accessu excusarentur?*
15. *Quando potestas absolvendi à casibus reservatis Papæ communicari cœperit.*
16. *De reservationibus Papalibus latiùs remissivè.*
17. *Reservatio criminum pertinet ad populi Christiani disciplinam.*
18. *Primò, quia incutit horrorem criminum.*
19. *Secundò, quia minuit facultatem veniæ.*
20. *Tertiò, quia majoribus morbis animæ curandis præficit peritiores Medicos.*
21. *Cavendum ne reservationes nimiùm multiplicentur.*
22. *In criminibus reservandis temporum & locorum conditio attendenda.*
23. *Hanc attendit Sanctus Carolus.*
24. *Quàm moderati fuerint etiam seculo *XIII. Episcopi in danda facultate absolvendi à casibus reservatis.*
25. *Etiam seculo XIII. habebant facultatem absolvendi à casibus reservatis, restrictam ad eos, qui ad Episcopos*

copos ejusve Pœnitentiarios accedere non poterant.
26. *Reservationes suo frustrantur effectu, dum facultas absolvendi à reservatis facilè communicatur.*
27. *Privilegia Ordinibus, aut Ecclesiis concessa, non dant facultatem absolvendi à casibus* reservatis *Episcopo.*
28. *Regulares nequeunt absolvere à casibus* reservatis *sine speciali licentia Episcopi; & contraria assertio censurata.*
29. *Nullâ privilegiorum auctoritate id possunt.*
30. *Non obtentu cujusquam Confraternitatis.*
31. *Facultas absolvendi à reservatis Papæ non infert facultatem absolvendi à reservatis Episcopo.*
32. *Episcopi possunt hanc facultatem restringere ad certos casus.*
33. *Unde hauriendi notitia casuum reservatorum.*
34. *Moderatè utendum facultate absolvendi à reservatis.*

I. RESERVATIO casuum juxta modernam phrasim dicitur ea, quâ nonnulla graviora peccata majoribus Ecclesiæ Prælatis reservantur, ita ut inferiores ea remittendi potestatem non habeant; nisi hæc potestas ipsis *specialiter* data fuerit.

II. Reservatio alia dicitur Episcopalis, alia Papalis seu Pontificia.

Prior est, quâ ipsi Episcopi quædam peccata sibi vel generaliter per totam Diœcesim & respectu omnium generaliter Confessariorum, reservant; ita ut nulli inferiores Confessarii quantumvis indefinitè & illimitatè approbati, ab iis Sacramentaliter absolvere queant sine speciali facultate; vel specialiter respectu hujus illiusve Confessarii, aut pro quadam suæ Diœcesis parte reservant.

Sicuti enim Episcopus potest Presbyterorum tam secularium, quàm regularium, præsertim Parochiale Beneficium non habentium, approbationem ad tempus limitare; ita eamdem quoad materiam sive peccata restringere potest.

III. Reservatio Papalis sive Pontificia, est illa, quâ nonnulla atrociora crimina Papæ reservantur, ut nullus ab iis præter Papam aut ab eo potestatem habentem, absolvere ordinariè queat.

IV. De hac casuum reservatione, atque Pontificum & Episcoporum auctoritate loquens Synodus Tridentina *Sess.* 14. *cap.* 7. *De Pœnitentia*, declarat: "Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere „ Sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora „ quædam & graviora crimina, non à quibusvis sed à „ summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde „ meritò Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi „ in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum „ graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. „ Neque dubitandum est, quando omnia, quæ à Deo „ sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diœcesi, in ædificationem tamen, „ non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, „ præsertim quoad illa, quibus excommunicationis „ censura annexa est.

V. Et Canone II. " Si quis dixerit, Episcopos non „ habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam „ politiam, atque ideò casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos à reservatis verè absolvat; anathema sit.

Igitur Synodus non tantùm in Pontifice, sed & in Episcopis hanc auctoritatem agnovit, & ab omnibus agnoscendam esse definivit.

VI. Quod Episcopos attinet, jam pridem penè omnia graviora peccata ipsis reservata fuisse non sine fundamento asseritur.

Constat enim, pluribus seculis penes solos Episcopos fuisse pœnitentium publicorum reconciliationem; neque Presbyteris inferioribus fas fuisse Pœnitentes reconciliare, nisi vel Episcopo absente ac necessitate urgente; vel ex speciali Episcopi delegatione; quemadmodum *capite* 3. ostensum est.

Cùm verò de gravioribus quibuslibet peccatis multis seculis pœnitentia *publica* acta fuerit (uti *cap.* 2. dictum fuit) etiam graviorum criminum absolutio Episcopis reservata censebatur.

VII. Dum autem sensim pœnitentia *publica* pro occultis agi desiit; etiam *occultorum* criminum absolutio Presbyteris concredita fuit; publicorum verò, pro quibus *publica* pœnitentia erat peragenda, absolutio Episcopis longo tempore reservata fuit; ut proinde reservatio quorumdam criminum sive casuum hodie ab Episcopis fieri solita, nonnisi exigua sit pristinæ auctoritatis Episcopalis particula.

VIII. De reservatione Papali non idem per omnia dici potest. Nam uti notat Ludovicus Thomassinus *de disciplina Ecclesiastica parte* 4. *lib.* 1. *cap.* 71. *num.* 1. pluribus seculis penes Episcopos fuit plena ac omnimoda auctoritas absolvendi in foro pœnitentiali cujuscumque, quantumvis enormis, sceleris reos; neque iis seculis ulla erat reservatio Papalis in foro illo pœnitentiali nota.

IX. Ineunte undecimo seculo nondum ubique invaluerant casus summo Pontifici in orbe christiano reservati: Criminum aliquorum absolutio non ita tunc Romano Pontifici erat reservata, ut extra casum necessitatis ab his absolvendi nec Episcopus sine licentia Pontificis haberet auctoritatem, tametsi constet eo tempore plures criminum reos Romam pro obtinenda à Romano Pontifice pœnitentia & criminum relaxatione se contulisse.

Legitur enim in Actis Concilii Lemovicensis *anni* 1031. quòd quidam coram Patribus dixerit. " Vidi „ nuper de Episcopo Engolismensi, qui præsens est, „ quod dico; quòd quidam ex suis Parochianis excommunicatus ab eo, dum satisfacere nollet, non poterat „ impetrare ab eo pœnitentiam, *qui sine licentia sui* „ *Episcopi* Papæ Romano subripuit pœnitentiæ legem, „ & litteras ex nomine ejus Episcopo detulit in Cœna „ Domini, quibus Episcopum rogabat Apostolicus, „ quatenus illi pœnitentiam, quam imposuerat affirmaret.

Post hæc subjungitur: " Episcopus verò intelligens „ fraudem, ait homini: Versâ vice quod ego debueram „ petere ab Apostolico, Apostolicus postulat à me. Non „ credere possum Mandatum hoc ab eo exortum: hoc „ tibi nihil utile est; & donec aut *à me*, vel ab *hujus* „ *Sedis Archidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam,* „ permane in Excommunicatione, & ejecit eum foras „ de Ecclesia.

Patres hujus Synodi probantes resolutionem hujus Episcopi, dixerunt: " Hoc ab ipsis Apostolicis cautum „ tenemus, ut Parochiano suo Episcopus, si pœnitentiam ponit, eumque Papæ dirigit, ut judicet, utrum „ sit, an non, pœnitentia digna pro tali reatu: potest „ eam confirmare auctoritas Papæ aut levigare, aut „ super adjicere; judicium enim totius Ecclesiæ in „ Apostolica Romana Sede constat.

" Item. Si Episcopus Parochianum suum cum testibus vel litteris Apostolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet „ reatibus, in quibus *Episcopi* ad dignam *hæsitant* pœnitentiam imponendam, hinc talis licenter à Papa „ remedium sumere potest: nam, *inconsulto* Episcopo „ suo, ab Apostolico pœnitentiam, & absolutionem „ nemini accipere licet. Hæc fusiùs narrantur tom. 9. Concil. General. pag. 908. & seq.

Ex his habetur, quòd Episcopi eo tempore crediderint, fas non esse Parochianis, *inconsulto* Episcopo, ad Romanum Pontificem recursum habere pro obtinenda etiam gravissimorum criminum pœnitentia aut absolutione.

Hinc consequens est Episcopos nequaquam credidisse,

se. etiam gravissimorum criminum pœnitentiam imponendam, aut eorum absolutionem Romanis Pontificibus reservatam, quandoquidem nemini suorum Parochianorum pro quocumque crimine permitterent inconsulto Episcopo ad Romanum Pontificem habere recursum.

Fatentur quidem Episcopi quod Parochiani cum testibus vel litteris ad pœnitentiam accipiendam Apostolico subinde dirigantur: verum id non faciebant Episcopi ob defectum potestatis absolvendi hos criminum reos; sed duntaxat quia subinde *hæsitabant* qua pœnitentia similia crimina essent punienda: subjungitur enim in Actis, " ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam *hæsitant* pœnitentiam imponendam.

X. Sensim sine sensu post initium seculi undecimi cœperunt Episcopi nonnullos graviorum criminum reos ad Sedem Apostolicam mittere, idque vel ut à Pontifice reconciliarentur; vel ut à Pontifice Pœnitentia imponeretur; qua demum peracta ab Episcopis absolverentur.

XI. Nec tantum in particulari aliquo casu Pœnitentes ad Sedem Apostolicam mittebant; sed subinde etiam generali Decreto criminis alicujus reos non ab Episcopis aut Archiepiscopis, sed à solo Pontifice absolvendos decernebant. Hoc vero hac ratione factum videtur; ut hac reservatione difficilior esset obtinendi à crimine commisso absolutionem occasio, atque hac difficultate à crimine committendo retraherentur.

De Concilio Londinensi habito anno 1143. à Wilhelmo Wintoniensi Episcopo, loquens Matthæus Parisiensis asserit, sancitum ibi esse, & generaliter constitutum, " ne aliquis, qui Ecclesiam, cœmeteriumque violaverit, vel in Clerico, aut viro Religioso manus injecerit violentas, ab alio quam ipso Papa possit absolvi.

XII. Rationem hujus Decreti præmisit his verbis expressam: " Nullus enim honor vel reverentia ferebatur Dei Ecclesiæ vel ejus Ordinatis, à prædonibus, sceleratis, sed æque Clerici & laici capiebantur, redimebantur, & in vinculis tenebantur.

Idipsum testatur Rogerius in Annalibus, qui relato superiori Decreto addit: " Unde Clericis aliquantulum serenitatis vix tandem illuxit: " Hæc tum Matthæi Parisiensis, tum Rogerii testimonia extant tomo 10. Concil general. *Col.* 1033.

XIII. Qua ratione difficultas obtinendæ absolutionis nata esset retraherea committendo crimine Sedi Apostolicæ reservato facile apparebit, si attendatur, quod juxta disciplinam illius temporis, nemo à Pontifice absolutionem impetraret, nisi personaliter Pontifici se sisteret & ab eo Pœnitentiam accepisset; adeo ut vel ipsa itineris fatigatio pars Pœnitentiæ judicaretur. Exemplum suppeditat Epistola incerta Ivonis Carnotensis. Quidam nobilis audacia inaudita mutilaverat quemdam Religiosum Presbyterum; imposuerat ei Ivo 14. annorum Pœnitentiam, quam susceperat nobilis: sed cum in decursu Pœnitentiæ iterato instititisset, ut pro sua adversus quemdam suum inimicum defensione sibi liceret arma portare, Ivo tandem eum ad Pontificem Romanum pro indulgentia obtinenda remisit; " reservantes itaque hanc indulgentiam Apostolicæ moderationi ad Apostolorum eum limina direximus, quatenus & fatigatione itineris hujus peccatum suum diluat, & apud pietatis vestræ viscera misericordiam, quam Deus vobis inspiraverit, inveniat.

XIV. Hac quoque de causa qui personaliter Pontificem adire non poterant, ut v. g. Mulieres, valetudinarii & similes, ab Episcopis absolvi poterant à censuris alias Pontifici reservatis, v. g. pro violenta injectione manuum in Clericum. *Cap.* 6. & 13. ;; *De Sent. Excom.*

XV. Quo tempore Pontifices absolutionem à casibus sibi reservatis inferioribus Presbyteris & Confessariis delegare cœperint, incertum est. Hoc constat, quod seculo XV. pius ac doctus Gersonius desideraverit, ut hæc absolvendi facultas pluribus fuisset communicata; quo intelligitur, eo adhuc tempore parce datam esse. Verba ejus sunt: " Saltem det facultatem Papa absolvendi transgressores Superioribus Monasteriorum & Ecclesiarum, ut quando dederit Dominus spiritum compunctionis, inveniant promptum remedium, & non in desperationis præcipitium ruant, pro difficultate Papam vel suam Curiam adeundi. " Apud Thomassinum *pag.* 4. *lib.* 1. *cap.* 70. *num.* 11.

Verum ut notavit Thomassinus, fateri oportet, quod indulgendo, quod pio affectu desideravit Gersonius, & facilitando absolutionem illorum enormium criminum Papæ reservatorum, dirutum fuerit, quod de veteri pœnitentia supererat; rupta sunt fræna, quæ scelestos refrænabant; atque præcipua ac fundamentalis ratio harum reservationum destructa est.

XVI. Cæterum de his reservationibus Papalibus, quomodo scilicet postremis hisce seculis fuerunt multiplicatæ; Episcoporum, atque præsertim quoad crimina occulta, & aliorum inferiorum Confessariorum circa illas auctoritate, aliisque eo pertinentibus latius agetur *parte* 3. ubi de *Censuris Papæ reservatis* tractabitur.

XVII. Docet Synodus Tridentina in citato Decreto, " Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere jam pridem Patribus sanctissimis visum esse, ut *atrociora quædam & graviora* crimina, non à quibusvis; sed à *summis duntaxat* Sacerdotibus absolverentur. (*a*)

XVIII. Hic autem reservationis effectus habetur primo ex eo, quod per criminum quorumdam reservationem, populo criminum horror aliquis major objiciatur; dum ea ob sui enormitatem *summis* Sacerdotibus reservata intelligit; atque ab iis absolvendi auctoritatem inferioribus Confessariis subtractam.

XIX. Secundo, dum populus intelligit crimen aliquod reservatum, ac per consequens eodem semel involutum, non posse per obvium quemcumque Confessarium ab eo absolvi; sed pro absolutione obtinenda ad Episcopum aliumve speciali auctoritate insignitum recurri, eique conscientiam suam pandere debere, natum est fieri, ut à crimine illo committendo aliquatenus saltem retrahatur. Notum enim est quod sicut facilitas veniæ est incentivum delinquendi; ita econtrario difficultas veniæ minuat facilitatem peccandi.

XX. Denique magnopere ad populi Christiani disciplinam pertinet, ut morbis spiritualibus periti medici, atque congruentia pharmaca & remedia adhibeantur.

Cum vero compertum sit morbos, quo graviores sunt, peritiores requirere medicos, atque majore cum discretione remedia esse applicanda; etiam hoc titulo reservatio ad populi Christiani disciplinam pertinet, quod graviora crimina, quæ sunt graviora animæ vulnera, non omnibus indifferenter spiritualibus Medicis curanda committantur; sed his curanda reserventur, qui præ reliquis peritiores in applicandis remediis, & morbis spiritualibus curandis creduntur.

XXI. Ex his non obscurum est colligere, ad assequendum scopum & finem reservationum à Patribus & Ecclesia intentum, requiri imprimis in reservandis criminibus non modicam discretionem: ac imprimis ut non ita reservationes multiplicentur; ut ex multiplicatione tandem earum auctoritas vilescat; nec ipsa reservatio consequenter ulterius peccatorum reservatorum enormitatem persuadeat, aut horrorem peccatorum incutiat.

XXII. Insuper ut jam notatum est, præcipuus reserva-

(*a*) Per hæc verba *à summis Sacerdotibus* Episcopos profecto intellexit Concilium, cujus Decretum confirmarunt summi Pontifices, Greg. XIII. an. 1577. Clemens VIII. an. 1601. Paulus V. an. 1617. Urbanus VIII. an. 1625. Alexander VII. an. 1659. Clemens X. an. 1670. Quibus adde Clerum Gallicanum tum in Conciliis Provincialibus tum in suis generalibus Comitiis.

servationum finis est populum à peccatis per difficultatem obtinendæ absolutionis tanquam quodam fræno cohibere. Cum ergo populus uno tempore, & uno loco ad certum peccatum sit proclivior quam altero, sequitur, quod subinde ad populi Christiani disciplinam magnopere pertinebit, unum idemque peccatum uno tempore, & uno loco reservari, quod alio tempore aliove loco reservationem non exigit: eo quod hoc tempore, vel hoc loco non ea sit ad hoc peccatum populi proclivitas, & peccati hujus frequentia, ut ab eo hoc reservationis fræno cohiberi debeat aut conveniat.

XXIII. Hanc in reservandis casibus Episcoporum prudentiam ac discretionem ut necessariam supposuisse S. Carolum ostendit ejus Decretum Concilio V. Mediolanensi *cap.* 10. his verbis expressum: "Cum pro „ temporum varietate casuum reservationem ab Epis„ copo aliquando mutari expediat, quo planius illos „ casus ei reservatos Confessarii Sacerdotes perpetuo „ norint, eos Episcopus singulis annis, vel in Synodo „ Diœcesana, vel ineunte Januario promulget, ita ut „ quæ illorum casuum reservatio proxime facta est, „ vim habeat, quoad altera fiet.

XXIV. Adhæc ut hic effectus reservationum facilius & efficacius obtineretur, jam pridem Episcopi raro admodum, & paucis facultatem à reservatis absolvendi indulgebant: sed sicuti eorum absolutionem sibi reservabant, ita quoque volebant, ut criminum rei à se absolutionem acciperent.

In Concilio Arelatensi anno 1260. *Can.* 16. legitur, quod propter *imbecillium* & *impotentium* & *pauperum occupationes* & *penuriam*, aliquando per villas & oppida consuevissent Episcopi *Pœnitentiarios* suos in quadragesima destinare, qui eos *à casibus*, qui *Majoribus reservabantur* absolverent: indicium haud obscurum, inferioribus Confessariis per villas & oppida constitutis facultatem à reservatis absolvendi non fuisse communicatam: neque Pœnitentiarios ab Episcopis destinatos potuisse quoslibet à casibus reservatis absolvere; at dumtaxat illos, qui per impotentiam aut penuriam ad Episcopum facile accedere non poterant; quod ipsa Synodus clarissimis terminis in fine sui Canonis expressit: "Nec Præ„ lati, ait, super casibus sibi reservatis, ad Parochia„ nos suos Pœnitentiarios destinent, *nisi* eos, qui *com*„ *mode* suos Prælatos *adire non possunt*.

XXV. Rursus ejusdem Provinciæ Synodus quinquennio post priorem, id est, anno 1265. congregata, postquam *Can.* 12. & 13. plures casus Episcopis reservatos enumerasset, tandem in fine *Canonis* 13. inhibet, „ quod illi qui confessiones audiunt, se intromittere „ non debeant de absolutionibus peccatorum (reserva„ torum) nisi personæ quæ in aliquos prædictorum „ casuum inciderint, fuerint adeo senes vel valetudina„ riæ, quod ad Episcopos, vel eorum Pœnitentiarios, „ venire non possint, vel nisi fuerint in mortis articulo „ constitutæ. Et tunc eis nihilominus injungatur, quod „ si recuperaverint sanitatem, pro prædictis se debeant „ Episcoporum aspectibus præsentare.

XXVI. Et sane nisi Episcopi in deleganda hac potestate admodum fuerint moderati; ut eam non nisi paucis, iisque pietate, eruditione atque prudentia præcellentibus communicent, ipse reservationum usus omni suo frustrabitur effectu; quemadmodum hodie multis in locis nullum pene ejus fructuum & effectum videmus.

XXVII. Cum vero nequaquam præsumendum sit, privilegia, sive personis Regularibus sive secularibus, vel confraternitatibus aut Ecclesiis à Sede Apostolica indulgeri cum disciplinæ Ecclesiasticæ, atque auctoritatis Episcopalis destructione aut immutatione; nequaquam verisimile est, privilegia à Sede Apostolica emanasse, quibus potestas absolvendi à casibus Episcopis *reservatis* sub generalibus terminis Confessariis indulgeretur.

XXVIII. Unde inter propositiones damnatas ab Alexandro VII. anno 1665. hæc ordine 12. refertur: "Men„ dicantes possunt absolvere à casibus Episcopo *reserva*„ *tis*, non obtenta ad id Episcoporum *facultate*.

Et rursus in Decreto ad Episcopum Andegavensem idem Pontifex hanc propositionem; "Regulares habent „ potestatem absolvendi seculares à peccatis Episcopo „ reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas illa ipsis „ indulta non fuerit „ damnavit, ut *falsam*, *auctoritati Episcoporum* & Sedi Apostolicæ *injuriosam*.

Eamdem & Conventus Gallicanus in causa Episcopi Andegavensis jam ante reprobaverat.

XXIX. Quin & S. Carolus Synodo Mediolanensi III. *tit.* 8. prohibens, "ne Confessarii Regula„ res, eorum peccatorum, quorum *absolutio* Episcopo „ *reservata* est, vinculis irretitos Pœnitentes absolvant. „ Addit: "Quemadmodum *à Sede Apostolica* declara„ tum est, id eis non licere, *quavis privilegiorum* suo„ rum auctoritate.

Deinde in Concilio Mediolanensi V. *cap.* 10. ait: „ Ab iis vero casibus (reservatis) proxime promul„ gatis, si quis Confessarius *cujusvis ordinis* sine fa„ cultate scripta, ab Episcopo data, aliquem absol„ vere attentarit, *excommunicationis* pœnam ipso facto „ subeat.

XXX. Et infra: "Ne facultatum, privilegiorum„ que jure quæ cuicumque etiam Rosarii, & cruce „ signatorum Scholæ, confratriæ, collegiove, etiam „ laicorum, quæve collegis, confratribusve in eo „ adscriptis ante, vel post Concilii Tridentini confir„ mationem, concessa sunt; Confessarius, cujusvis „ ordinis sit, ab iis casibus, quos sibi Episcopus in sua „ Diœcesi reservaverit, pœnitentes sine illius facultate „ absolvat. Si contrafecerit, suspensionem à divinis „ ipso facto incurrat.

XXXI. Neque Confessarii habentes specialem facultatem à Pontifice absolvendi à casibus *reservatis Sedi Apostolicæ*, propterea censendi sunt habere facultatem absolvendi à reservatis Episcopo; tametsi reservati Episcopo essent quoque inter casus reservatos Sedi Apostolicæ.

Pontifex enim dans eam licentiam, tantum concedit licentiam ab illis casibus absolvendi *ut sibi* reservatis; Episcopalem vero reservationem tangere non præsumitur, ut Episcopis sua integra maneat auctoritas; & ita habet Clemens X. in Bulla quæ incipit *Superna*; & Innocentium X. declarasse Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi testatur Bosco *Tomo* 4. *Disp.* 8. *De Ministro Pœnit. Sect.* 5. *concl.* 11.

XXXII. Porro sicuti Episcopi possunt facultatem absolvendi restringere & modificare; ita quoque licentiam absolvendi à *reservatis*, & quoad personas & casus. Quin & declarare, quoddam speciale peccatum ob sui gravitatem non comprehendi sub generali licentia absolvendi à *reservatis*: quemadmodum in Congregatione Archipresbyterorum anno 1663. *art.* 65. declaravit Archi-Episcopus Mechliniensis, quod "nul„ lus Confessarius (extra mortis articulum) etiamsi „ alias *habeat potestatem* absolvendi à casibus *reservatis*, „ absolute possit à peccato quolibet mortali & externo „ contra castitatem, si forte id contingeret (quod Deus „ avertat) complicem in eodem secum peccato, absol„ vere: Quem proinde casum Illustrissimus Dominus „ respectu Confessarii complicis in casus reservatos re„ fert, subtrahendo omnem ad id jurisdictionem, imo „ etiam declarando, neminem ad istiusmodi casum „ censeri approbatum; & approbationes hactenus ge„ neraliter datas ita se restringere, & pro restrictis „ haberi velle & quatenus opus est, ad istum omnino „ revocare restrictionis modum, statim à publicatione „ hujus Decreti, quam vult quamprimum fieri per „ Archipresbyteros in Congregatione Pastorum, atque „ ipse Illustrissimus Dominus Religiosorum etiam Supe„ rioribus curabit intimari.

XXXIII.

XXXIII. Cæterum qui sint casus in singulis respective Diœcesibus reservati, videri poterit ex Synodis, & Pastoralibus seu Ritualibus singularum Diœcesium; præcipue vero ac certius ex litteris approbationis Confessariis dari solitis, in quibus casus tunc *reservati* referuntur. Conveniens autem erit, ut casuum illorum habita notitia, etiam subinde Parochus populo notificet casuum illorum reservationem; ut vel inde gravitatem criminum illorum concipiat; & horrorem aliquem de peccatis illis populo incutiat. (*a*)

XXXIV. Merito autem monet Synodus Gandensis *tit.* 5. *cap.* 6. ut " qui à casibus reservatis absolvendi " potestatem accepit, non ad destructionem, sed ad " ædificationem ea utatur, exponendo Pœnitentibus " gravitatem peccatorum, & convenientes satisfactio- " nes, prout spiritus suggesserit, prudenter injungendo. Idipsum innovatum est in Decretis Synodalibus sub Antonio Triest *tit.* 5. *cap.* 11.

XXXV. An quilibet Sacerdos in casu extremæ necessitatis jus habeat absolvendi ab omnibus casibus reservatis, diu multumque à Theologis disputatum est; eam difficultatem solvisse videtur facultas Theologica Lovaniensis an. 1565. in explicatione articulorum, qui ipsi eodem anno propositi sunt. En ejus verba in explicatione 3. articuli pag. 100.

" Jure divino jurisdictionem habet quilibet sacerdos " quemlibet absolvendi ab universis peccatis in casu " necessitatis. Nam cum Christus in necessariis non " defuerit, Ministrum Sacramenti Pœnitentiæ instituendo, sicut providit quod in mortis periculo, " à quolibet etiam excommunicato, hæretico, & schismatico quilibet cum fructu baptizari posset, non " obstante quacumque censura aut prohibitione: ita " etiam disposuit quod in eodem casu à quolibet Sacerdote, licet hæretico aut excommunicato, possit à " peccatis absolvi, imo debeat ei confiteri, & petere " absolutionem, cum utrumque sit necessitatis Sacramentum, & jure divino præceptum. Propter quod " probabilior est sententia Petri de Palude distinct. " 25. *in* 4. *Sent. q.* 1. & Sylvestri in verbo *Confessor.* " 1. §. *ult.* quod ab excommunicato hæretico & præciso liceat suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, sicut " Baptismum, quamvis non Sacram Eucharistiam, " juxta cap. *capit. Hermenegildus* 24. *q.* 1. *c. ult.* quod " desumptum est ex 3. lib. Dialogorum beati Gregorii " *c.* 13. probabilior, inquam, est, quam sententia Glossæ dist. 32. *Præter hoc* in fine, facientis differentiam " inter Sacramentum Baptismi & Pœnitentiæ in casu " necessitatis, quoad quæstionem unde derivetur talis " Jurisdictio, & quomodo, an mediate, an vero immediate à Christo: ad quam tamen, probabiliorem " sententiam accedere videtur Gratianus cap. *ita Dominus*, dist. 19. & Major in cap. *subdiaconis.* 24. *q.* " 1. & B. Thomas. 3. *parte. quæst.* 82. *art.* 7. *ad* 2. & " *in* 4. *sent. dist.* 19. *q.* 1. *art.* 2. nam præcepta & Ordinationes Ecclesiæ semper cedere oportet, quando " concurrunt cum præceptis Christi contrariis. Nulla " igitur censura impedire potest, quin ab hæretico " & excommunicato absolutio Sacramentalis accipi " possit & debeat, sicuti & Baptismus in necessitate " .... modo tamen seductionis non immineat " verisimile periculum, ut respondet Joannes Capreolus. (*a*)

(*a*) Quos casus Superiores Regulares reservare possint, docet Clemens VIII. in Decreto quod incipit *Sanctissimus*, dato 26. Maji 1593.

(*a*) Ista desumpta sunt ex Epistola quam D. Van-Espen conscripsit die 7. Maji an. 1699. ad Rev. Patrem Esterlin Canonicum Regularem; hic à nostro auctore inquisierat, an Sacerdos quilibet excommunicatus jus habeat in casu necessitatis absolvendi ab omnibus casibus reservatis. Hæc Epistola asservatur in Bibliotheca Sanctæ Genovefæ.

TITULUS VII.

DE INDULGENTIIS.

CAPUT I.

De variis Indulgentiarum Speciebus sive Formulis.

1. *Indulgentiæ olim dictæ remissiones.*
2. *Unde hoc nomen derivatum?*
3. *Prima species Indulgentiæ ex Apostolo.*
4. *Quam Apostolus Indulgentiam concesserit; & quare?*
5. *Describitur secunda Indulgentiæ species.*
6. *Tertia species Indulgentiæ ad preces Martyrum; & quomodo moribundis daretur?*
7. *Quomodo eis prodesset?*
8. *Etiam sanis & bene valentibus dabatur.*
9. *Quarta species Indulgentiæ propter opus laboriosum susceptum: & quæ hujus formula?*
10. *Insigne hujus exemplum sub Urbano II.*
11. *Potius erat Pænitentiæ commutatio, quam indulgentia.*
12. *Quare plurimi mallent hoc opus laboriosum suscipere, quam Canonicam pænitentiam agere.*
13. *Quomodo hæc indulgentia occasionem dederit abrogationi Canonum pænitentialium?*
14. *Quinta species indulgentiæ ex præcedenti orta.*
15. *Formula hujus indulgentiæ; & quomodo hæc indulgentia sensim extensa?*
16. *Hæc indulgentia dicta à sua origine* relaxatio *pænitentiarum Canonicarum, & quare?*
17. *Hujus indulgentiæ usus demum seculo XI. cæpit.*
18. *Episcopi mox admodum liberales fuere in concedenda hac indulgentia.*
19. *Non extat hujus indulgentialis formulæ monumentum ante seculum XI.*
20. *Quidam credunt similem indulgentiam concessam à S. Gregorio; sed erronee.*
21. *Quæ erroris occasio?*
22. *Nonnulli credunt concessam à Leone III. auctoritate Epistolæ S. Ludgeri.*
23. *Hujus Epistolæ fictio ostenditur.*
24. *Indulgentia falso adscripta Sergio II. & quæ falsitatis origo?*
25. *Indulgentiæ S. Sylvestro sine fundamento adscriptæ.*
26. *Nullus Catholicus asserit usum indulgentiarum primum seculo XI. cæpisse; sed fatentur verum quod Tridentinum dixit; & professio fidei exprimit.*
27. *Multa circa indulgentias à Theologis moventur & traduntur; sed pauca certitudinem fidei attingunt.*

I. NOMEN *Indulgentia* derivatur à verbo *indulgere*, atque idem valet, quod aliquid remittere seu relaxare. Unde quod hodie phrasi Ecclesiæ dicitur *Indulgentia*, olim frequentius dicebatur *remissio*; atque inde titulus Decretalium *De Pænitentiis & Remissionibus.*

Et

Et in Capit. 4. ꝟ *De Pœnit. & Remissionibus*, scribit ad Archi-Episcopum Cantuariensem Alexander III. „ Quod autem consuluisti, utrum *remissiones*, quæ fiunt in Dedicationibus Ecclesiarum, aut conferentibus „ ad ædificationem Pontium, aliis prosint quam his, „ qui remittentibus subsunt. Hoc volumus Tuam Fraternitatem tenere; quod cum à non suo judice ligari „ nullus valeat, vel absolvi, remissiones prædictas prodesse tantummodo arbitramur, quibus ut prosint, „ proprii judices specialiter indulserunt.

Hic à Pontifice vocari *remissiones*, quæ hodie dicuntur *Indulgentiæ*, evidens est ex ipso contextu.

II. Videtur autem Ecclesia nomen hoc derivasse ab usu veterum Imperatorum & Juris Consultorum: siquidem illi *Indulgentiam* solemni proprioque vocabulo appellant *remissionem* generalem criminum, quam aliquando Principes seculi publicæ lætitiæ causa faciebant; quemadmodum videri potest in Codice Theodosiano titulo *De Indulgentiis criminum*; ac nominatim videre est in *lege* 3. *Indulgentiam* fuisse *remissionem* criminum, quoad solam pœnam legibus debitam. Hoc pluribus ostendit Bellarminus *lib.* 1. *de Indulg. cap.* 1.

Plures hujus Indulgentiæ Ecclesiasticæ species sive formulæ, aliæ antiquiores, aliæ recentiores, occurrunt.

III. Prima eaque antiquissima est illa, qua usus est Apostolus erga incestuosum Corinthium; his verbis expressa: "Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, „ quæ fit à pluribus; ita ut è contrario magis *donetis & consolemini*, ne forte *abundantiori tristitia absorbeatur* „ qui ejusmodi est. Propter quod obsecro vos, ut *confirmetis* in illum *charitatem*.... Cui autem aliquid „ donastis, & ego: Nam & ego quod donavi, si quid „ donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur à sathana: Non enim ignoramus cogitationes ejus. „ 2. *Corinth.* 2.

De quo hic loquitur Apostolus, est *incestuosus* ille *Corinthius*, quem ob fornicationem, qualis nec inter gentes audiebatur, commissam, tradiderat sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus esset in die Domini nostri Jesu Christi; quemadmodum in priore sua Epistola ad Corinthios *cap.* 5. scripserat.

Hunc igitur vult à Corinthiis in gratiam ac communionem nunc recipi; non quod jam *totaliter* satisfecisset, atque pœnam tanto crimini debitam *integram* persolvisset; sed ei indulgeri voluit, quod agendum supererat, *ne abundantiori tristitia absorbeatur*: "Nam „ quamvis peccatum confessus fuerit, ipsiusque *pœnituerit*: ostendit tamen eum, non tam pœnitentiæ „ opera, quam gratia & beneficio veniam consequi, „ ait S. Chrysostomus *Homilia* 4. *in Epistolam* 2. ad Corinth. Et subdit: " ob idque, ait, DONETIS & *consolemini*. „ Et quod sequitur, idem declarat. "Non „ enim, inquit, quod id promereatur, nec quod eam, „ quam par sit, pœnitentiam præstiterit: sed quia *infirmus* est, idcirco hoc peto. Unde etiam subjunxit; „ *Ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui est ejusmodi*. Quæ verba sunt hominis magnæ pœnitentiæ „ testimonium ipsi tribuentis, nec eum in desperationem ruere sinentis.

IV. Itaque ob incestuosi hujus infirmitatem; & ne diuturniori ac acerbiori pœnitentia gravatus *abundantiori tristitia absorbeatur*; atque forsan in *desperationem* adigatur, voluit Apostolus ei aliquid donari sive *indulgeri*, ut nimirum illum ante *peractam totalem* pœnitentiam, in gratiam & communionem recipiant.

V. Secunda species Indulgentiæ, est de qua loquitur Synodus Nicæna *Can.* 11. & Ancyrana *Can.* 4. & 5. aliique veteres Canones decernentes, ut Episcopi modo conversationis ipsorum Pœnitentium considerato, potestatem habeant, vel *clementia* utendi, vel plus temporis adjiciendi: quemadmodum titulo præcedenti *cap.* 3. ostensum est.

Licuit ergo, uti recte Suaresius *Disp.* 49. de Indul. *sect.* 3. *n.* 1. " Episcopis ex Canonicis pœnitentiis publicis, quæ pro diversis criminibus imponi solebant, „ aliquid Pœnitentibus remittere, si eorum vita & „ laudabilis conversatio id mereretur. „ Hæc ille, qui „ ibidem fatetur ex illis Canonibus, pro adstruendis Indulgentiis nihil amplius *efficaciter* elici posse. Quin tamen hæc Episcoporum remissio seu relaxatio aut mitigatio dici possit quædam species Indulgentiæ, dubitari nequit: cum revera pœnitentibus per Episcopos aliquid remitteretur sive indulgeretur.

VI. Tertia species *Indulgentiæ* occurrit apud Veteres & præsertim apud S. Cyprianum; quæ dabatur ab Episcopis ad preces & intercessionem Martyrum.

De hac Indulgentia hæc scribit S. Cyprianus *Epist.* 15. „ Si quis libello à Martyribus accepto de seculo excederent, exomologesi facta, & manu eis in pœnitentiam „ imposita *cum pace* sibi *à Martyribus* promissa ad Dominum remitterentur. „ Hoc est, lapsi in idolatriam, etiamsi *vita durante Pœnitentes non fuerint*, *nec* pœnitentiam *petierint*, si periculo mortis urgente, pœnitentiam cum lacrymis & magno affectu desideraverint, eis hæc *indulgebatur*; manu in pœnitentiam imposita *cum pace*, id est, reconciliati ad Dominum dimittebantur, si modo *libellis* Martyrum essent muniti. Hoc œconomice sive per Indulgentiam in favorem Martyrum decretum fuisse scribit Cyprianus.

VII. Neque id exiguum erat Martyrum privilegium. Juxta Canonicam enim disciplinam illius ætatis, qui sanus pœnitentiam neglexerat, eam nec in vitæ periculo constitutus accipiebat, sed sine reconciliatione è vita migrabat; uti late probat Morinus *lib.* 9. *cap.* 24. ibidem ostendens, quod ante hoc œconomicum ac dispensatorium Decretum nunquam moribundis illis *pax* seu *reconciliatio* data fuerit ab Episcopis, qui sani nunquam pœnitentiam egerant, aut petierant: at illud primum in favorem lapsorum & Martyrum à S. Cypriano & Episcopis Africanis, ac postmodum à Clero Romano inductum fuisse.

VIII. Nequaquam tamen hoc solum fuit Martyrum privilegium; neque hæc sola *Indulgentia*, intuitu precum & libellorum Martyrum Pœnitentibus data. Certum enim est, etiam sanis ac bene valentibus pœnitentibus ob preces Martyrum, concessam fuisse aliquam indulgentiam; uti ex epistolis S. Cypriani probat Morinus *lib.* 9. *cap.* 26. & ostendetur capite sequenti, ubi exponendum erit, qua cautione & moderatione hæc Indulgentia ab Episcopis daretur; & quid à Martyribus observatum vellent in datione Libellorum.

IX. Quarta species Indulgentiæ dici potest illa pœnitentiarum sive pœnarum remissio, quæ seculo X. fieri cœpit intuitu alicujus operis laboriosi propter evidentem aut apparentem Ecclesiæ utilitatem suscepti.

Indulgentia illa proponi solebat hac fere formula: „ Qui hoc opus egerit, aut ut peragatur, pro viribus „ annixus fuerit, peccatorum omnium remissionem „ consequatur.

Magnum illud opus fere semper fuit, arma contra Ethnicos, Hæreticos, aut Schismaticos ferre; vel si ipse per se ferre non posset, suis sumptibus alere qui ferret.

X. Insigne & memorabile hujus *Indulgentiæ* sive remissionis exemplum fuit expeditio Hierosolymitana, hortante Urbano II. à Gallis anno 1096. suscepta; & descripta à Guillelmo Tyrio *De Bello Sacro*; qui *libro* 1. relata exhortatione Urbani II. ad hanc expeditionem suscipiendam, subjicit verba, quibus suam exhortationem finiebat Pontifex: " Nos autem misericordia Dei „ & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate „ confisi, fidelibus Christianis qui contra eos arma susceperint, & onus sibi hujus peregrinationis assumpserint, immensas pro suis delictis pœnitentias relaxamus: Qui autem in vera pœnitentia decesserint, & „ peccatorum indulgentiam, & fructum æternæ mercedis se non dubitent habituros.

Hæc exhortatio habita fertur à Pontifice in Concilio Claromontano, in quo etiam hic Canon conditus est:

est. " Quicumque pro *sola devotione*, non pro honoris „ vel pecuniæ adeptione, ad liberandam Ecclesiam Dei „ Hierusalem *profectus* fuerit, *iter illud* pro *omni pœnitentia* ei reputetur.

Hanc Indulgentiam seu remissionem plures sequentes Pontifices confirmârunt, uti ostendit Morinus *lib.* 10. *capite* 19.

XI. Si hujus expeditionis labores, expensæ, itineris molestiæ, patriæ familiæque abdicatio, aliaque his adjuncta incommoda expendantur, facilè apparebit, quòd expeditio hæc longissimis Pœnitentiis non immeritò æquiparari possit; ac proinde, qui hanc expeditionem Pœnitentiis Canonicis permutabant, non χρύσεα χαλκείων, (*a*) sed paria paribus rependebant.

XII. Quia tamen hanc expeditionem susciperent omnis generis homines, etiam innocentissimi, ex sola devotione, aut spiritu voluntariæ pœnitentiæ, tegebatur hoc titulo ipsa criminis professio, quæ aliàs Pœnitentiæ Canonicæ præsertim *publicè* peragendæ annexa videbatur; ac propterea peccatores publici hanc expeditionem præ Canonica pœnitentia eligebant.

Adhæc notum est: quàm multos ad suscipiendas peregrinationes, quantumvis laboriosas & periculosas ac dispendiosas incitet curiositas; præsertim si specie religionis insuper velari queat; ipsæque peregrinationes etiam ab honestioribus suscipiantur, & laudentur, imò tanquam ad opus admodum pium suscipiendum Superiorum exhortatio accedat.

Denique si hominum secularium genius attendatur, videbatur, quomodo sese militiæ potiùs, tametsi cum summo discrimine magnisque incommodis, addicant, quàm duriusculam aliquam pœnitentiam à Sacerdotibus impositam acceptare, & sub Sacerdotum directione peragere velint.

Hæc si quis expenderit, non mirabitur adeò ingentem multitudinem hanc expeditionem suscepisse, exhortantibus præsertim Pontificibus & Episcopis, atque omnium peccatorum & integræ pœnitentiæ remissionem addicentibus; ut de hac multitudine scribens S. Bernardus *Ep.* 246. dicat: " Vacuantur Urbes & castella; & penè jam non inveniunt, quem apprehendant septem mulieres virum unum, adeò ubique viduæ vivis remanent viris.

XIII. Hinc ulteriùs colligitur, quâ ratione hæc indulgentia sive potiùs Pœnitentiæ Canonicæ commutatio, occasio fuerit abrogationis pœnitentiæ Canonicæ, & Canonum Pœnitentialium, dum plerique, omissâ Canonicâ Pœnitentiâ, expeditionem hanc suscipiebant.

Sed hæc abrogatio majus incrementum adhuc cœpit, quando ea remissio etiam facta fuit, iis, qui cum legitimè impediti *personaliter* ad expeditionem non pergebant, saltem militem suis sumptibus eò mittebant, & alebant. Quis enim hos sumptus ferre non maluisset, quàm multorum annorum laboriosam illam pœnitentiam ad præscriptum Canonum subire?

XIV. Ex hac Indulgentia altera sequuta est remissionis seu Indulgentiæ species sive formula.

Cùm enim jam invaluisset & persuasum esset, licere integram pœnitentiam remittere, & omnium peccatorum remissionem dare iis, qui pecuniam contulissent in expeditionem contra Infideles aut Hæreticos, non apparebat, cur non liceret quoque integram aut saltem partem pœnitentiæ remittere illi, qui eleemosynam conferret in aliud pium opus; verbi gratiâ, ædificationem aut reparationem Ecclesiæ, Monasterii, hospitalis alteriusve ædificii Ecclesiastici.

XV. Formula hujus *Indulgentiæ* erat: " Qui denarium in ædificationem aut reparationem hujus Ecclesiæ, aut Oratorii contulerit, tertiam, vel quartam, &c. partem pœnitentiarum imponendarum illi in Domino relaxamus.

Ita refert Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 2. qui & ibidem monet, quod eodem tempore extensa fuerit ista relaxatio ad res seculares, Pontium, itinerum, rerumque similium refectionem.

Denique Indulgentia hæc extensa fuit ad alia pietatis opera; verbi gratiâ, visitationem alicujus Ecclesiæ cum obligatione ibidem orandi ad intentionem concedentis Indulgentiam, & tenorem Bullæ indulgentialis.

XVI. Notat Morinus, quòd " hæc relaxatio meritò dici possit causa remissarum & tandem obsoletarum pœnitentiarum Canonicarum. Quis enim longissimis & durissimis pœnitentiis noctu diuque incumbere velit, qui uno denario, aut etiam obolo juxta Episcopi mandatum erogato, tertiæ Pœnitentiarum Canonicarum parti summâ quadrantis satisfacit, & triplicato denario totam summam albo expungit? Quidquid subtiliter dicatur, & disputetur, hoc axiomate posito difficillimè Pœnitentiæ Canonicæ actio persuadebitur, cùm ad se ab ea redimendum tam facile & parabile unicuique præstò semper sit remedium. Stupidissimus quisque ad hanc consequentiam intelligendam idoneus est. Quis verò, quæ contra subtiliter opponi possunt, animo capit? Hoc paulò post demonstravit experientia, & in hunc usque diem demonstrat.

XVII. Hactenus Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 3. qui & *num.* 8. advertit, hunc remissionum usum demum circa tempora Petri Cantoris, id est, circa medium seculi XII. ortum habuisse; " brevi tamen, licèt multi contradicerent, alii variè de iis, earumque effectu dubitarent, magnos progressus fecisse. Nec hoc creditu difficile est, cùm lucrum temporale, & maxima commoda in Ecclesiarum fabricas, & Episcopos hinc redundent.

XVIII. Advertit insuper ex verbis Petri Cantoris, „ privatos Episcopos certatim hanc consuetudinem stabilisse; sed cùm scribebat Cantor, Romanos Pontifices eam, quantùm ille rescire potuit, nondum vulgò usurpasse, & pœnitentiæ actionem huic relaxationi longè prætulisse.

XIX. Circa epocham exortæ hujus indulgentialis formulæ Eruditi passim Morino assentiuntur; atque fatentur nullum authenticum illius monumentum seculo duodecimo antiquius hactenus repertum esse.

XX. Scribit quidem Gulielmus Altisiodorensis in summa *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 9. *his verbis* " Sanctus „ Gregorius instituit Romæ ejusmodi relaxationes, „ (nimirum quæ dantur visitantibus Ecclesias Stationum) & si aliquis est Romæ per quadragesimam, „ habet de relaxationibus plusquam quadraginta annos. „ Plures celebres Scholastici idipsum post Altisiodorensem scripserunt; & in probationem hujus indulgentialis formulæ adduxerunt.

Sed uti advertit Morinus apud S. Gregorium ista nunquam occurrunt, nec quid aliud quod aliquatenus id confirmet. Et si hujusmodi Indulgentiarum formula usitata fuisset tempore S. Gregorii, indubiè ob suam commoditatem & utilitatem frequentissima fuisset; cùm tamen nec eo tempore, nec multis antè & post seculis ulla memoria, ullum vestigium, ulla umbra illius occurrat.

Ad auctoritatem Scholasticorum, qui fidem Altisiodorensis secuti sunt, respondet: " Quis nescit, quâ critice „ valerent in antiquis operibus discernendis & dispungendis plerique istorum seculorum auctores?

XXI. Admodum verisimile est hunc Scholasticos vulgarem, qui tunc erat, errorem sequutos fuisse.

Cùm enim seculo XIII. Pontifices soliti essent dare aliquas *Indulgentias*, Ecclesias Stationarias visitantibus; atque apud Joannem Diaconum legeretur, Sanctum Gregorium *Stationes per Basilicas vel beatorum Martyrum cœmeteria ordinasse*, vulgus ex præsentibus de præteritis judicans, supposuit, Sanctum Gregorium Stationes ordinando, etiam Indulgentias concessisse; quemadmodum à posterioribus Pontificibus factum viderat.

(*a*) Id est, non aurea pro æreis permutabant.

Scho-

Scholastici, qui facta non examinabant juxta regulas historiæ aut critices, sed ad sua principia Theologica, facilè recipiebant quidquid vulgò credebatur, modò principiis suis Theologicis haud repugnaret.

XXII. Nonnulli cum Baronio credunt à Leone III. sub initium seculi IX. Indulgentias similes concessas: idque ex fide Epistolæ S. Ludgeri Episcopi Monasteriensis, quæ extat ad calcem vitæ Sancti Ludgeri ad diem 26. Martii apud Bollandum: in qua scribitur, Leonem III. anno 803. venisse ad Carolum Magnum, multas Ecclesias, Capellas & Altaria consecrasse, *ubique Indulgentias concedendo*; ac dein Leonem Papam cum Carolo Imperatore *Verdum* se contulisse, ac ibidem S. Swibertum in Catalogum Sanctorum retulisse: *Obtulit autem*, ait, *idem Sanctus Papa eidem Ecclesiæ* SPECIALES INDULGENTIAS cunctis *Fidelibus celebrantibus festum S. Swiberti*, *& ad Divina confluentibus*.

XXIII. Verùm hujus Epistolæ fides ob varia, quæ in ipsa occurrunt, apud Eruditos non tantùm vacillat; sed uno penè consensu judicatur conficta, & S. Ludgero ab aliquo recentiore supposita.

Imprimis enim ipsa S. Swiberti Canonizatio eo modo & ordine enarratur, quo nunc & ab annis quadringentis celebrari solet. Certum est autem, hanc celebritatem trecentis & minùs annis post Leonem III. cœpisse: usque ad illud tempus enim simplex admodum erat Canonizationis ritus; de quo vide dicta *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. (*a*)

Adhæc auctor hujus Epistolæ sæpius recitat Episcopos, Archiepiscopos, Cardinales & Proceres Pontifici assidentes, sed semper primo loco Cardinales collocat contra morem illius temporis & seculorum sequentium, ait Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 11. qui ibidem plura illius Epistolæ suppositionis indicia allegat, atque ex iis statuere non dubitat, " eam esse confictam ante trecen„ tos annos, aut ut maximè quadringentos, nomine „ S. Ludgeri ab aliquo Verdensi Monacho in sui Mo„ nasterii commodum & gloriam.

XXIV. Pro antiquitate harum Indulgentiarum allegat quoque Baronius aliique eum sequuti quemdam antiquum marmoreum lapidem, qui Romæ in Ecclesia SS. Sylvestri & Martini extat; in quo lapide insculptum legitur, à Sergio Papa varia Sanctorum Corpora ibidem fuisse recondita; additurque: " Et dictus „ Pontifex concessit singulis ad hanc Ecclesiam venien„ tibus, in festivitatibus istorum Sanctorum *tres annos* „ *& tres quadragenas de vera Indulgentia.*

Verùm cùm in lapide non notetur æra positionis aut insculptionis; quis dicet, hunc lapidem positum fuisse, aut sculpturam factam tempore ejus Pontificis? aut si lapis aliquis positus fuerit, & inscriptio facta; quis scit, an successu temporis lapide trito, & litteris exesis, lapis renovatus & inscriptio alia insculpta non fuerit; præsertim, quia Anastasius Bibliothecarius in vita hujus Pontificis referens hunc Pontificem, Ecclesiam in meliorem & pulchriorem statum à fundamentis perfecisse; atque in eadem ipsum plura Sanctorum (quorum nomina exprimit) corpora condidisse; nullam tamen *Indulgentiarum* facit mentionem; nec non alia nonnulla ita refert, ut non obscurum sit, manu recentiore nonnulla addita fuisse ab eo, qui lapidem posuit, & inscriptionem cudit: quemadmodum pluribus probat R. P. Papebrochius in Propyleo ad Acta Sanctorum mensis Maii *Differt.* 17.

XXV. Indulgentiæ plenariæ, quæ à S. Sylvestro concessæ dicuntur visitantibus Ecclesiam Lateranensem, nullam apud eruditos fidem merentur.

(*a*) Legatur quoque quid hac de re scripserit Eruditus Pontifex Benedictus XIV. opere quod de Canonizatione sanctorum scripsit, quod absolvit, antequam Pontificia dignitate insigneretur.

Quid enim Sylvester Papa ad ornatum Basilicarum Romanarum suo tempore & suasu structarum contulerit, fusissimè prosequitur Anastasius Bibliothecarius; sed nec hic nec alius fide dignus Historicus, antiquus aut novus meminit *Indulgentiæ plenariæ*, quam omnibus ad Lateranensem Basilicam venientibus largitus sit; quemadmodum in magna tabula Basilicæ istius hodie inscriptum est. Argumentum sanè, tametsi negativum, vel solùm sufficiens ad falsitatem illarum *Indulgentiarum* convincendam; licet nec alia positiva desint illius falsitatis argumenta.

Anastasius enim, qui omnia donaria à Sylvestro Basilicæ isti collata retulit, potestne præsumi rationabiliter, fuisse silentio præteritus donarium hoc *plenariarum Indulgentiarum*, tantò quam aliorum donariorum pretiosiorem thesaurum?

Firmum itaque manet Morino, quem Eruditiores plerique hodie sequuntur, ante seculum saltem XI. hujusmodi formulas Indulgentiarum nec Episcopis, multò minus Romanis Pontificibus usitatas fuisse.

XXVI. At hinc nemo concludat, Morinum ullumve Catholicum credere, *Indulgentiarum* usum duntaxat seculo XI. in Ecclesia notum fuisse; aut potestatem concedendi Indulgentias ab Episcopis & Pontificibus illo seculo usurpatam.

Omnes enim Catholici libenter fatentur: *Indulgentiarum potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse*; *illarumque usum Christiano populo maximè salutarem esse*, uti habet hodierna *Professio Fidei*; atque unà cum Synodo Tridentina in Decreto *de Indulgentiis*, eos damnant, *qui aut inutiles esse asserunt*, *vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant*.

Verùm quâ formâ, & modo concessæ jam pridem fuerint; aut quando primùm hæc aliave formula usitari cœperit, ad disciplinam historiamque, nequaquam ad fidem pertinere dicunt.

XXVII. Similiter de causa ex parte dantis; de dispositione ex parte lucrantium aliisque similibus, jam pridem, uti & hodie multæ, præsertim à Theologis quæstiones, salvâ fide agitantur & discutiuntur; quæ quia ad dogmata magis, quam ad disciplinam, aut historiam spectant, eas, ne falcem in messem alienam mittam, Theologis relinquo; intra materiam disciplinæ & historiæ me concludens: præsertim quia pauca quæ à Scholasticis in hac materia Indulgentiarum agitantur aut traduntur, ad certitudinem Fidei & doctrinam Ecclesiæ Catholicæ pertingunt; uti ostendit Veronius in *Regula Fidei* à Wallemburgicis probata & adoptata, ac sufficienter insinuat Episcopus Meldensis (*a*) in Expositione doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ à variis Cardinalibus, Episcopis & Prælatis, nec non speciali *Brevi* Innocentii XI. probata ac laudata, in qua de Indulgentiis tanquam doctrinam Ecclesiæ Catholicæ hæc duntaxat proponit: " Cùm aspera peccatori„ bus & laboriosa opera injungit, iique illa submisso „ animo subeunt, ea dicitur satisfactio: cùm autem „ propter eximiam Pœnitentium pietatem, aliave bo„ na opera, quæ iis ipsa præscripserit, è debita aliquid „ ipsis pœna remittit, ea dicitur indulgentia. Nihil „ aliud de Indulgentiis credendum proponit Triden„ tina Synodus, quàm *potestatem eas conferendi à Chri„ sto Ecclesiæ concessam esse*, *earumque usum esse saluta„ rem.* „ Additque: " *retinendum illum, adhibitâ ta„ men moderatione, ne nimia facilitate* Ecclesiastica dis„ ciplina *enervetur.* „ Unde patet Indulgentiarum dispensandarum modum ad disciplinam pertinere.

(*a*) Id est, Doctissimus Benignus Bossuet.

CAPUT

CAPUT II.

Iterum discutiuntur variæ Indulgentiarum species, earum effectus & incommoda exponuntur.

1. *De Diuturnitate temporis, quo viguit indulgentiæ species Conciliis Nicæno & Ancyrano exposita.*
2. *Seculo IX. inclinante invaluit usus Canonicas pœnitentias redimendi precibus & eleemosynis.*
3. *Species indulgentiarum & pœnitentiarum seculo XI. XII. &c. usitatæ.*
4. *Antiquis Patribus ignotæ.*
5. *Pœnitentiam publicam antiquis Canonibus statutam extinxerunt.*
6. *Hujus mutationis rationes fusiùs expositæ à Guillelmo Parisiensi.*
7. *Brevius relatæ à D. Fleury historico cum ejus observationibus.*
8. *Antiquitas indulgentiarum stationariarum discutitur.*
9. *In Concilio Tridentino de materia indulgentiarum disputatum est.*
10. *Quid hac de re definitum fuerit.*
11. *Doctissimi Bossuet Episc. Meldensis sententia refertur.*
12. *Limites, quibus contineri debent Theologi, ubi de indulgentiis disputant.*

I. SUPERIORI capite *num.* 5. exposita est indulgentiarum species quam Patres Nicæni & Ancyrani suis canonibus quarto seculo expresserunt. Ea quoque sequentibus proximè seculis nota fuisse videtur: sub medium seculi noni adhuc in usu fuisse constat ex Synodo Regiaticina, seu potius in urbe Regia Ticino celebrata *anno* 850. uti præfert titulus tom. 8. Conciliorum generalium *col.* 61. in qua cap. 7. decernitur, quòd " oporteat per oppida singula villasque curam „ gerere Presbyteros, qualiter Pœnitentes impositam „ sibi abstinentiæ formam custodiant, & utrum eleemosynam largiantur, vel aliis remissionem peccatorum promerentibus piis operibus inserviant, & quâ cordis contritione vel lamentatione seipsos afficiant, ut hac consideratione pœnitudinis tempus rationalem possit accipere terminum, & vel extendatur, si pœnitens negligenter injuncta prosecutus est, vel brevietur, si desideranter veniæ placationem studuit promereri.

Si hæc erga pœnitentes hodie esset Presbyterorum cura & vigilantia, eâque moderatione tempora pœnitentiæ, ejusque opera abbreviarentur, indubiè major appareret indulgentiarum & pœnitentiarum fructus, scilicet vera peccatorum conversio.

II. Verùm ea Presbyterorum vigilantia in imponendis & exigendis pœnitentiis sensim sine sensu deferbuit. Labente seculo IX. invaluit usus canonicas pœnitentias redimendi, piis quibusdam operibus, quales erant preces vocales, eleemosynæ pauperibus datæ: redemptionem factam precibus & eleemosynis recenset Concilium Triburiense an. 895. celebratum. De iis Abbas Regino in veteri collectione quam Morinus manuscriptam vidit, hæc habet: " Si quis non potuerit „ jejunare, & habuerit unde possit redimere; si dives „ fuerit, pro septem hebdomadibus det solidos viginti: „ si non habuerit tantum unde dare possit, det solidos „ decem, si autem multùm pauper fuerit, det solidos „ tres..... pro uno mense quod in pane & aqua pœnitere debet aliquis, psalmos decantet mille ducentos „ genu flexo, & si non genu flexo, mille sexcentos & „ octoginta.. „

III. Ea pœnitentiarum redemptio dedit occasionem redimendi peregrinationibus satisfactionem publicam; quapropter exeunte seculo undecimo adæquata satisfactionis canonicæ relaxatio, iis indulta est, qui peregrinationem seu expeditionem Jerosolymitanam contra Saracenos aggrederentur.

Circa XII. seculum pœnitentia publica redimi cœpit pecuniis ad ædificationem templorum datis. Hac viâ Mauritius Episcopus Parisiensis ingens illud, quod Parisiis templum visitur, B. Virgini Mariæ extruxit. Onere etiam pœnitentiarum Canonicarum levabantur qui in propria cute flagellationibus cædebantur, aut qui aliis pecunias dabant, aut eos precabantur, ut isti pro ipsis se flagro verberarent. Hac de re legatur vita S. Dominici Loricati quam Petrus Damianus auctor coëtaneus elucubravit: testatur enim quòd B. Dominicus aliorum pœnitentiam trium aut ampliùs annorum redimeret seipsum flagellando, ita ut uno quoque die semel aut bis psalterium recitaret, sibi utrâque manu acciduando continua flagella. Id enim Petrus Damianus asserit *cap.* 7. ubi expressè docet novam pœnitentias computandi rationem, & quomodo quinquaginta vel centum annorum satisfactiones paucis diebus redimerentur. (*a*)

IV. Ecclesia permiserat quidem arbitrio & discretioni Episcoporum abbreviare tempora pœnitentiæ, vel ejus opera mitigare, aut in alia commutare, prout id saluti pœnitentium pro eorum conditione congruere videretur, exemplo Apostoli rogantis Corinthios mitius & indulgentiùs agere cum incestuoso, ne *nimiâ tristitiâ absorberetur:* sed ut pro uno eodemque opere omnibus indifferenter pœnitentibus partialis vel totalis pœnitentiæ remissio sive indulgentia addiceretur, pristinis Patribus fuit ignotum, & uti observavit Dominus Claudius Fleury in suo sexto discursu historico num. 2. id & disciplinæ pœnitentiali in Ecclesia hactenus conservatæ, erat contrarium.

V. Anteà observaverat Morinus L. 10. *de pœnitentia*, quòd formula indulgentialis, quâ pœnitentiæ remissio promittebatur, his, qui eleemosynas conferrent in pium aut etiam publicum aliquod opus, vel Ecclesias certis diebus visitarent, præscriptas preces ibidem recitaturi, fuerit canonicarum pœnitentiarum omnimoda abolitio, & Canonum pœnitentialium obliteratio.

VI. Rationes, quibus ejus temporis Doctores eam indulgentialem formulam hactenus ignotam sustinerent, exponit Guillelmus Episcopus Parisiensis in tractatu *de Sacramento Ordinis cap.* 13. *tom.* 1. operum *pag.* 551. Edit. Londinensis *anni* 1674.

Imprimis pro fundamento harum indulgentiarum ponit; " quòd cujus potestas est Pœnitentiales satisfactiones injungere, ejusdem est eas augere, minuere, „ & mutare, prout ad Dei honorificentiam & ad animarum salutem & ad publicam & specialem utilitatem viderit expedire. „

Hòc præmisso fundamento concludit " Quare & pœnitentialem afflictionem in eleemosynas & orationes, „ & in omne quod Deo magis acceptum viderit esse, „ licitum est Prælato, suæque potestatis est & officii mutare, prout ipsi pœnitenti aut Ecclesiæ, de qua est, „ aut civitati, aut patriæ, aut toti Ecclesiæ viderit expedire. „

Post hæc descendens ad ea, quæ in litteris sive formulis indulgentialibus, fidelibus pro demerenda indulgentia injungi solebant, puta eleemosynas in ædificationem vel refectionem, vel etiam ornatum alicujus Basilicæ, &c. subjicit: " Manifestum est, quòd & major honor Deo sit, majorque utilitas animabus, ut „ sacrificiis & orationibus assiduè succurratur, Sanctorum suffragia, qui quæcumque voluerint, apud Dominum possunt, die ac nocte ab eis impetrentur, in „ qua incessanter hostes invisibiles impugnentur, cæteraque bona, quæ numeravimus & nominavimus „ ibi sine intermissione animabus impendantur, ma-

(*a*) Quæ num. 2. & 3. relata sunt de redemptione pœnitentiarum, ea fuerunt excerpta ex Epistola quam D. Van-Espen die 21. Octobris 1699. ad R. P. Esterlin scripsit? ut legitur in autographo, quod in Bibliot. Sanctæ Genovefæ asservatur.

„ jor, inquam, est honor Deo, majorque animabus utilitas, quam quantacumque afflictionum pœnitentialium carnificina: Episcopalis ergo potestatis & officii est, carnificialem illam afflictionem quantamcumque sive pro parte, sive pro toto, sicut expedire viderit, in hujusmodi bonum vel simile vel etiam alterius modi, quod publica requirit utilitas, commutare amplius, quia omnis servus bona Domini sui in honorem ipsius & gloriam, & regni vel domûs suæ utilitatem tenetur expendere, & ubi majorem vel honorem, vel utilitatem, vel ambos videt, ibi largiùs, cùm ejus fidei commissa sit eorum dispensatio, additiones aut diminutiones, commutationes & relaxationes pœnitentialium satisfactionum Prælatis indubitanter commissæ sunt: manifestum ergo est ad eos pertinere ut bona ista, quæ nominavimus, expendant largiùs aut parciùs, prout negotia vel opera ex pravitate vel magnitudine divini honoris, spiritualisque utilitatis plus aut minus requisierint: & propter hoc, quia maximus Dei honor est in terra Christiana Religio maximaque animarum utilitas & privata & publica: certum est, quòd pro ea plantanda, conservanda, amplianda & defendenda, necesse habent hujusmodi expendere præfati servi Dei de prænominatis bonis quidquid prædictæ necessitates requirunt: necesse ergo habent relaxationes, diminutiones, commutationes pœnitentiarum facere, quantumcumque requirit plantatio, conservatio, amplificatio defensioque Christianæ Religionis sive ultra mare, sive in Provincia, sive alibi ubicumque: & hæc est causa propter quam largissimæ indulgentiæ fiunt ab Ecclesia pro subsidio terræ sanctæ, & generaliter contra inimicos Fidei & Christianæ Religionis. Amplius. Si Rex vel Princeps bellum habeat, dat potestatem ducibus suis perquirendi & conducendi bellatores, dignisque stipendiis remunerandi. Quia ergo Rex regum & Dominus dominantium Christus bellum habuit à tempore, quo cœpit Ecclesia, bellum, inquam, non solùm spirituale, sed etiam litterale, seu corporale sive materiale contra hæreticos & alios christianæ Religionis inimicos, videlicet Paganos, & à tempore Machometi Saracenos, necessariò dedit potestatem ducibus suis, id est, Prælatis, perquirendi bellatores materiales, & congruis stipendiis remunerandi. Quid autem est prædicare indulgentias, & promittere hujusmodi bellatoribus, nisi eos perquirere & conducere Regi Regum Christo Domino? Et quid est pœnitentias eis injunctas remittere, nisi partem aliquam stipendiorum eis dare? Quemadmodum stipendia peccati mors, sicut legitur 6. ad Rom. sic stipendia hujusmodi bellatorum pro maxima & nobilissima sui parte, remuneratio æterna erit....... Indulgentiæ autem, quæ fiunt pro Basilicis vel ampliandis, vel quolibet alio modo meliorandis, etiam propriam probationem habent: cùm enim quilibet Sanctorum majoris incomparabilis gratiæ sit apud Deum, quàm quilibet servus malus apud dominum suum, vel etiam amicus apud amicum. Manifestum autem est impetrare unumquemque servum gratiosum à domino suo, vel amicum ab amico: innumeras ergo remissiones peccatorum & pœnitentiarum inæstimabiliter veneratoribus ac cultoribus suis à largissimo bonorum omnium largitore Deo Sanctos impetrare verisimile est. Et si isti ex igniculo dilectionis & stilla benevolentiæ ita solliciti sunt pro necessitatibus charorum suorum, quantò fortiùs Sancti ex camino charitatis, quo toti ardent, & diluvio redundantissimo benevolentiæ, quo toti defluunt, soliciti erunt pro necessitatibus sibi devotorum seque venerantium atque colentium......... Indulgentiæ verò, quæ fiunt pro pontibus ædificandis, pro viis sternendis, sive pro pavimentis sive faciendis aut meliorandis illam habent rationem per se propriam. Quia ergo licet unicuique Dispensatori conducere operarios ad agenda opera domini sui: Dispensatores autem in domo Dei magna, quæ est Ecclesia, Prælati sunt: licet ergo Prælatis conducere operarios ad præfata opera quocumque pretio, quo cum eis convenerint, sive indulgentiarum & remissionum, sive alterius cujuscumque rei: laborantibus autem in hujusmodi operibus possunt Prælati Ecclesiarum dare indulgentias, quas viderint expedire. Communis autem ratio seu probatio de indulgentiis istis & eis, quæ fiunt Benefactoribus Religiosorum, est ipsa communicatio; serviunt enim hujusmodi peregrinantibus, & aliis propter pias causas iter agentibus.

VII. Rationes in justificationem harum indulgentiarum per Guillelmum Parisiensem brevi compendio referens D. Claudius Fleury in suo quarto discursu historico num. 16. reflectit, quòd " (*a*) si hæ rationes essent solidæ, debuissent movere sanctos Episcopos priorum seculorum, qui Ecclesiæ præfuerunt, & determinaverunt pœnitentias canonicas: sed (ait) hi longiùs prospiciebant & comprehendebant ipsi, Deum infinities plus honorari per morum puritatem, & virtutem Christianorum, quàm per constructionem & decorationem templorum materialium, cantum, cæremonias, & omnem cultum exteriorem, qui non est nisi cortex Religionis, cujus anima & essentia est virtus.

„ Cùm autem, (pergit idem Historicus) (*b*) major numerus Christianorum non conservet innocentiam baptismalem, hi sapientissimi Pastores ab Apostolis instructi, summo studio inquisierant media opportuniora & efficaciora ad lapsos peccatores convertendos & à relapsu præservandos.

„ Porrò utiliora remedia non invenerunt, quàm si ipsi Pœnitentes cogerentur pro perpetratis delictis seipsos voluntariè punire in proprio corpore per jejunia, vigilias, solitudinem, silentium & omnium oblectamentorum rescissionem; ipsæque eorum piæ resolutiones oratione & veritatum æternarum meditatione firmarentur; ac denique exercitia hæc per longa temporum spatia protraherentur, ut interea de solida conversione securitas haberetur.

„ Nec dubium, quin hæc à Patribus præfixa pœnitentiæ tempora & pia exercitia directiùs tenderent ad veram cordis conversionem & humiliationem, & consequenter magis ad gloriam Dei, (cui præ cæteris placet cor contritum & humiliatum) quàm eleemosyna in ædificationem aut ornatum Ecclesiæ alicujus materialis, collata.

„ Et sanè si experientiæ credamus, nunquam Christiani sanctiores fuêre, quàm dum pœnitentiæ canonicæ maximè viguerunt: ubi è contra nunquam fuerunt

(a) *Ces raisons, si elles étoient solides, auroient dû toucher les saints Evêques des premiers siécles, qui avoient établi les pénitences canoniques; mais ils portoient leurs vues plus loin. Ils comprenoient que Dieu est infiniment plus honoré par la pureté des mœurs & la vertu des Chrétiens, que par la construction & l'ornement des Eglises matérielles, le chant, les cérémonies, & tout le culte extérieur, qui n'est que l'écorce de la Religion, dont l'ame & l'essentiel est la vertu.*

(b) *Comme les Chrétiens, pour la plûpart, ne sont pas assez heureux pour conserver l'innocence baptismale: ces sages Pasteurs, instruits par les Apostres, avoient étudié tous les moyens possibles de relever les pécheurs, & de les préserver des rechûtes, & n'avoient point trouvé de meilleurs remédes, que de les engager à se punir eux-mêmes en leurs propres personnes, par des jeûnes, des veilles, la retraite, le silence, le retranchement de tous les plaisirs; d'affermir leurs bonnes résolutions par la priere & la méditation des vérités éternelles; enfin, de continuer ces exercices pendant longtems pour s'assurer de la solidité des conversions..... Ces pratiques tendoient plus directement au salut des ames & par consequent à la gloire de Dieu, que des aumônes pour le bâtiment & la décoration d'une Eglise. Enfin croyons-en l'expérience: jamais les Chrétiens n'ont été plus saints que lorsque les pénitences canoniques ont été le plus en vigueur, jamais ils n'ont été plus corrumpus, que depuis qu'elles sont abolies.*

„ magis

„ magis corrupti quam ab eo tempore quo pœnitentia „ lis disciplina abolita fuit.

Hæc ille; qui & in suo sexto discursu historico ostendit quam parum conveniret pœnitentibus in compensationem pœnitentiarum canonicarum injungere iter Hierosolymitanum sive susceptionem militiæ: recteque reflectit, quod sancti Patres inter opera pœnitentiæ injunxerint pœnitentibus cessationem ab armis & militia.

VIII. Canonicarum pœnitentiarum raritati, vel etiam oblivioni contulerunt indulgentiæ *stationariæ*: earum origo antiquior non videtur XIII. Seculo. Nam quod de communi vulgi errore circa indulgentias *Stationarias* per sanctum Gregorium concessas notavit Morinus, ut *num.* 21. *cap.* præcedentis retulimus, pluribus prosecutus est Daniel Papebrochius in suo conatu chronico-historico *Dissert.* 17. *subjecta vitæ Sergii II.* ubi præterea notat quod postquam communem vulgi errorem de Indulgentiis *Stationariis* per sanctum Gregorium concessis, amplexi essent Theologi Scholastici, „ mirum non sit si disciplinis ipsorum conformatos „ Pontifices, etiam in eo puncto (quod alioquin non „ Theologicum, sed Historicum erat) sua auctoritate pertraxerint, eo tempore quo nemo adhuc ap„ plicabat animum eruderandis Antiquitatibus Eccle„ siasticis, sacrarumque cæremoniarum originibus il„ lustrandis.

Hinc ulterius concludit, nec mirum esse quod Bonifacius VIII. Pontificatus sui anno 3. Christi autem 1298. non dubitaverit in hunc modum scribere "fre„ quenti considerationis indagine perlustramus, & in„ tra claustra pectoris solicita meditatione discutimus, „ qualiter Doctor optimus, Ecclesiæ sanctæ lumen „ beatus Gregorius dum adhuc in terris gereret vices „ Christi, Patriarchalibus, & aliis ejusdem urbis Ec„ clesiis primo (prout tradit *Antiquitas*) & alii post„ modum Romani Pontifices..... de Apostolicæ Se„ dis liberalitate munifica diversorum tenorum *Stationarias indulgentias* concesserint."

Porro evidens est Bonifacium non dubitasse, quin à sancto Gregorio institutæ non tantum essent *Stationes*; sed & visitantibus Ecclesias *Stationarias* Indulgentias fuisse ab ipso concessas.

Hinc discimus, uti recte ibidem advertit Papebrochius, "*Pontifici etiam frequenti considerationis inda„ gine aliquid perlustranti, & intra claustra pectoris „ solicita meditatione discutienti in iis quæ pure histo„ rica sunt, obrepere posse quidquam.*

IX. Aliæ sunt Indulgentiarum species, quarum antiquitatem libere discutiunt Theologi, sicut eadem libertate plurimas de Indulgentiarum materia movent quæstiones; nam paucæ admodum fidei certitudinem attingunt; inde contigisse verisimile est, durante Concilio Tridentino, materiam *Indulgentiarum* sæpius & acriter inter Theologos & Patres Concilii fuisse agitatam; plurimasque fuisse super ea exortas difficultates; præsertim unde effectus Indulgentiarum esset petendus, & quis earum esset effectus.

Ob Patrum & Theologorum dissensiones contigit quod in hac materia Indulgentiarum nihil definitum, nullumque decretum editum legatur ante instantem finem & conclusionem Concilii; postquam "Epis„ copus Mutinensis Patres monuit, si de Indulgentiis „ tractationem instituere vellent eum in modum, „ quo de justificatione tractatum esset, causis omnibus „ consideratis, & quæstionibus excussis, rem fore lon„ gam admodum & difficilem, multumque temporis „ desiderantem: neque enim caput illud satis dilucide „ explicari posse, nisi prius illud constitutum sit, an „ sint absolutiones, an vero compensationes & suffra„ gia: & utrum pœnas tantum à Confessore impositas „ remittant, an quascumque debitas. Itidem an the„ saurus qui fundamenti loco substernitur, ex solis „ Christi meritis constet, an vero opus sit insuper „ meritis Sanctorum: an dari possint sine ulla acci„ pientis opera; an ad mortuos etiam se extendant, „ & alia non minoris difficultatis.

X. "Verum ad hæc determinanda (pergebat Epis„ copus) Ecclesiam earum concedendarum potestatem „ habere, semperque eas concessisse, quodque per quam „ utiles sint fidelibus eas digne percipientibus, tanta „ disputatione opus non esse: constat enim auctoritatem „ eas concedendi in sacris Litteris haberi, usum con„ tinuatum ex Traditione Apostolica & Conciliorum „ auctoritate, totiusque materiæ dilucidam cognitio„ nem ex concordi doctrina Theologorum Scholasti„ corum. Hisce de rebus confici posse Decretum nullis „ difficultatibus obnoxium." Ita refertur ab Historico Concilii Tridentini, qui & addit. "Hæc sententia „ magno coronæ assensu accepta est, deputatusque ipse „ est cum aliis Episcopis & Fratribus ad Decretum in „ hanc sententiam formandum, adjuncta ad abusus „ tollendos provisione.

Et sane Decretum Concilii manifeste probat juxta mentem & monitum hujus Episcopi, Patres Concilii doctrinam de Indulgentiis ita expressisse, ut à quæstionibus & difficultatibus in hac materia Indulgentiarum, præsertim quoad earum effectum seu valorem inter Theologos agitatis, omnino abstinuerit.

XI. Hoc indubie intelligens Doctissimus Bossuet Episcopus Meldensis in sua expositione fidei, tanta moderatione locutus est de hac materia Indulgentiarum, ut dicere non dubitaverit quod nihil aliud de Indulgentiis credendum proponat Tridentina Synodus, quam *potestatem eas conferendi à Christo Ecclesiæ concessam esse, earumque usum esse salutarem.*

Quin ex verbis hujus Episcopi Meldensis c. 1. n. 27. relatis manifestum est ipsum existimasse *Indulgentiam* unice consistere in condonatione sive remissione pœnitentiæ, in satisfactionem criminum pœnitentibus impositæ, quæ est illa species Indulgentiæ cujus meminere Canones Nicæni, Ancyrani, aliique veteres Canones, de qua specie Indulgentiarum actum est num. 5. cap. 1.

XII. Nec mirum; quandoquidem nec in Decretali quæ refertur in *cap.* 14. ✠ *De Pænitentiis & Remissionibus*, sub nomine Innocentii III. in Concilio Lateranensi, aperte dicatur *Indulgentiam* in hac pœnæ sive pœnitentiæ remissione proprie consistere: præfigens enim terminos intra quos Auctoritas Episcoporum in concedendis Indulgentiis se continere deberet, expresse declarat, ut tempus ibidem præfixum *de injunctis pænitentiis indulta remissio non excedat.* Si Theologi Controversistæ se intra hos limites continerent, minor ipsis esset cum adversariis in hac materia difficultas.

CAPUT III.

De Moderato Indulgentiarum usu.

1. *Apostolus magna usus moderatione in concessione Indulgentiæ.*
2. *Hanc sequutæ pristinæ Synodi.*
3. *Ne hic excederent Episcopi Pænitentibus sedulo invigilabant.*
4. *Ut moderatio hæc servaretur, jubentur Martyres, priusquam dent libellos statum Pænitentium expendere.*
5. *Arguuntur Martyres, qui sine prævio examine libellos tradunt.*
6. *Martyres de disciplina Ecclesiæ per Diaconos instruebantur.*
7. *Libelli non dandi nisi iis, qui erant satisfactioni* proximi.
8. *Non omnibus libellos Martyrum habentibus Indulgentia dabatur.*
9. *Episcopi libellos Martyrum examinabant; & non-*

nisi prævia matura discussione, Indulgentia datur.

10. *Indulgentia extra casum imminentis mortis, non nisi sedata persecutione, & post mortem Martyrum dabatur; & quare?*
11. *Hæc species Indulgentiæ quando desierit?*
12. *Seculo XII. cœperunt Episcopi aliqui in dandis Indulgentiis excedere; & quæ ratio excessus?*
13. *Romani Pontifices in dandis Indulgentiis etiam seculo XII. moderationem tenuerunt.*
14. *Indulgentiæ aliquot centenorum aut millium annorum fictitiæ.*
15. *Romani Pontifices applicationem Indulgentiarum aliquando commiserunt Episcopis: & quare?*
16. *Morini reflexio in Gelasii Epistolam modeste confutatur.*
17. *Concilium Lateranense culpat excessum Indulgentiarum.*
18. *Episcoporum auctoritas in dandis Indulgentiis per Concilium restricta.*
19. *Concilium excitavit Episcopos ad moderationem exemplo Pontificum Romanorum.*
20. *Ostenditur Pontifices etiam seculo XIII. parce dedisse Indulgentias; sed sensim fuisse liberaliores.*
21. *Ostenditur exemplo Indulgentiarum concessarum in canonizatione Sanctorum.*
22. *Sixtus IV. Indulgentias nimias à se & à Prædecessoribus indultas restrinxit; & quare?*
23. *Quare ægre debita moderatio in usu Indulgentiarum obtineri potuerit?*
24. *Moderationem juxta veterem usum servari voluit Synodus Tridentina.*
25. *Synodi nolunt adhiberi fidem libellis promittentibus plurimas Indulgentias ex levissimis causis.*
26. *Merito Parochi hodie de his populum monent.*
27. *Hallucinantur & nocent peccatoribus, qui tempore Indulgentiarum pro gravibus peccatis imponunt leves pœnitentias.*
28. *Regula Cancellariæ volens exprimi Indulgentias anteriores.*
29. *Quomodo hæc regula mutata?*
30. *Regula Cancellariæ vetans dari Indulgentias* adinstar.
31. *Congregatio Indulgentiis concedendis & examinandis præposita.*

I. APOSTOLUM Paulum Corinthio incestuoso Indulgentiam dedisse ostendimus capite primo: „ at non nisi post afflictionem Pœnitentiæ tam gravem, ut ex ea desperationis periculum metueretur, „ illi Corinthio residuum donat Pœnitentiæ, " ait Estius in IV. *Sentent. Dist.* 20. §. 10. Unde intelligitur, quanta moderatione hæc Apostolica Indulgentia concessa fuerit.

II. Eam attendentia antiqua Concilia declararunt quidem, Episcopis esse potestatem dandi Pœnitentibus Indulgentiam seu remissionem: at cum summa moderatione & circumspectione eam concedendam monuerunt.

„ Statuimus ut Episcopi, modo conversationis examinato, potestatem habeant vel utendi *clementia*, vel „ plus temporis adjiciendi, „ ait Synodus Ancyrana *Can.* 5. additque: " Ante omnia autem & præcedens „ vita, & quæ consecuta est, examinetur, & sic eis „ *clementia* impertiatur.

Idipsum indicat Canon 12. Nicænus, permittens iis Pœnitentibus Indulgentiam concedi, sive *humanius* cum illis agi, " quicumque & metu & lacrymis & tolerantia, & bonis operibus, conversionem opere & „ non tantum habitu ostendunt (*a*)

Recte proinde Estius post supra citata verba immediate subjungit: " Et vetera Concilia statuunt circa „ eos Pœnitentes *humanius* aliquid cogitandum, qui „ cum omni tempore & lacrymis perseverantibus conversationem bonam ostendissent.

III. Hinc tanta jam pridem fuit Episcoporum vigilantia ac diligentia, ut modum conversandi, peragendique statutam Pœnitentiam ipsorum Pœnitentium probe noscerent. Idcirco Presbyteros vel Diaconos constituebant, qui continuo Pœnitentibus invigilarent, eorumque curam agerent, atque statuto tempore de conversatione & statu Pœnitentium sine odio aut humano affectu sincerum testimonium Episcopis darent: quo Episcopi intelligerent quam clementiam seu indulgentiam attento modo conversationis & statu Pœnitentium, dare conveniret.

IV. Hæc moderatio ut servaretur in largiendis Indulgentiis ad *preces* Martyrum, imprimis Episcopi volebant, ut Martyres lapsorum personas & criminum qualitates diligenter expenderent, antequam Indulgentiæ beneficium pollicerentur, sive *libellos* darent.

Unde ad Martyres scribit Cyprianus *Epist.* 10. „ Oro vos quibus possum precibus, ut Evangelii memores, & considerantes quæ & qualia in præteritum „ Antecessores vestri Martyres concesserint, quam *solliciti* in omnibus fuerint, vos quoque *sollicite* & „ *caute* petentium desideria *ponderetis*. Ipsorum quoque „ *delictorum genera & qualitates* cogitetis; ne si quid „ abrupte & indigne vel à vobis promissum, vel à nobis „ factum fuerit, apud Gentiles quoque ipsos Ecclesia „ nostra erubescere incipiat.

V. Cum quidam Lucianus & ipse *unus de Confessoribus fide quidem calidus & virtute robustus, minus tamen Dominica lectione fundatus* (ut de ipso scribit Cyprianus *Epist.* 23.) his non attentis, promiscue sine examine lapsis pacem dedisset, graviter à Cypriano reprehenditur; uti & à Clero Romano *Ep.* 30. inter Epistolas Cypriani; ubi & istam quorumdam Martyrum seu Confessorum imprudentiam, & lapsorum qui illa abutebantur temeritatem acriter increpat.

VI. Et quia sub sævissima Deciana persecutione tempore S. Cypriani, magna esset copia Confessorum, hoc est, qui fidei causa in carceribus detinebantur, etiam plures idiotæ, nec litteras callentes, & disciplinæ Ecclesiasticæ plane ignari inter illos inveniebantur; ideoque erant *Diaconi ad carceres commeantes, qui Martyrum desideria consiliis suis, & Scripturarum præceptis gubernarent*; teste Cypriano *Epist.* 10. ne Martyres temere nec satis moderate hos *libellos* Indulgentiarum annuerent.

Eandem ob causam in libellis *nominatim* designari volebant à Martyribus, quibus pacem seu Indulgentiam dari rogarent. " Sed & illud (ait eadem Epistola 10.) ad „ diligentiam vestram redigere, & emendare debetis, „ ut *nominatim* designetis eos, quibus pacem dari desideratis: audio enim à quibusdam sic libellos fieri ut „ dicatur: *Communicet ille cum suis*. Quod numquam „ omnino à Martyribus factum est, ut *incerta & cæca* „ petitio invidiam nobis postmodum cumulet: *late* „ enim patet quando dicitur; *ille cum suis* & possunt „ nobis *viceni & triceni*, & *amplius* offerri, qui propinqui & affines & liberti ac domestici esse asseverentur „ ejus, qui accipit libellum.

VII. Deinde hæc notanda subjicit: " Et ideo peto, „ ut eos, quos ipsi videtis, quos nostis, quorum *pœnitentiam satisfactioni* proximam conspicitis, designetis „ *nominatim* libello, & sic ad nos fidei ac disciplinæ „ congruentes litteras dirigatis.

En quanta circumspectione & moderatione hos *Indulgentiarum* libellos à Martyribus dandos esse judicaverint Patres.

VIII. Nec tamen omnes qui Martyrum libellos accipiebant, ideo Indulgentiam seu pacem consequebantur.

Martyres enim pacem lapsis non concedebant, sed Epis-

(*a*) Integrum Canonem & ejus sensum diserte exponit noster Auctor in sua Dissert. de Nicæna Synodo Scholion in 12. Canonem.

Epiſcopis duntaxat pro lapſis ſupplicabant; ut ad ſuas preces & deſideria Indulgentiam lapſis dare vellent.

IX. Porro Martyrum deſideria & preces Epiſcopi diſcutiebant, examinabantque, num his pro quibus Martyres rogabant, ob honorem & reverentiam Martyrum, eorumque preces & merita, aliquid eſſet indulgendum; atque ante actam pœnitentiam *pax* danda foret.

Ad plebem ſuam ſcribit adverſus quoſdam Presbyteros Martyrum libellos exequi, & Indulgentiam dare auſos S. Cyprianus exul: "Audiant, quæſo, pa„ tienter noſtrum conſilium, expectent regreſſionem „ noſtram, ut cum ad vos per Dei miſericordiam ve„ nerimus, convocati Coepiſcopi plures, ſecundum „ Domini diſciplinam & Confeſſorum præſentiam, „ Beatorum Martyrum *litteras & deſideria examinare* „ poſſimus." *Epiſt.* 12.

Rationem aſſignat in litteris ad Clerum ſuum: „ Hoc enim & verecundiæ & diſciplinæ & vitæ ipſi „ omnium noſtrum convenit, ut Præpoſiti cum Clero „ convenientes præſente, & ſtantium plebe, quibus & „ ipſis pro fide & timore ſuo honor habendus eſt, „ diſponere omnia conſilii communis religione poſſi„ mus. *Epiſt.* 13.

Tanta circumſpectione procedendum eſſe in elargiendis his Indulgentiis credit Cyprianus, "ut cen„ ſeat nec à *ſe ſolo Primate* totius Africanæ Diœceſeos; „ ideoque nec à quovis alio Epiſcopo Indulgentias „ dandas, ſed à Synodo; & quidem præſente Clero & „ Stantium plebe," uti advertit Lupus in citata Diſſertat. procemiali *cap.* 7.

X. Ulterius veriſimile eſt, Indulgentias has datas non fuiſſe, niſi ſedata perſecutione ſeu pace Eccleſiæ data, extra caſum neceſſitatis; nec libellos Martyrum vim habuiſſe ante eorum obitum. Hoc non obſcure indicat Cyprianus *Epiſt.* 10. in qua quorumdam Presbyterorum temeritatem exaggerat, quod "contempta „ Domini Lege & obſervatione, quam Martyres & „ Confeſſores tenendam mandant, ante *extinctum perſecutionis metum* communicent cum lapſis, & offe„ rant, & Euchariſtiam tradant.

Metuebant enim ſæviente perſecutione Indulgentias dare, ne ſpe Indulgentiæ conſequendæ minus generoſe & fortiter tormenta Tyrannorum ſuſtinerent; atque facultas veniæ, incentivum eſſet delinquendi.

Ante mortem Martyrum ſimiliter difficulter eas dabant: eo quod à morte & merito Martyrum vim ſuam libelli & preces Martyrum præcipue acciperent.

XI. Hæc interim Indulgentiarum ſpecies, uti monet Morinus *lib.* 9. *cap.* 27. *num.* 8. cum Martyribus defecit, „ Ab eo enim tempore ut Ethnicorum perſecutiones „ deſierunt, ſic & Indulgentiarum libelli: imo Eccleſiæ „ monumenta poſt S. Cyprianum nihil hujuſmodi com„ memorant.

XII. Moderationem magnam in dandis Indulgentiis ab Epiſcopis ſervatam fuiſſe uſque ad ſeculum XI. ſatis eſt in comperto; nec vix ullæ de Indulgentiarum exceſſu ante illud ſeculum querelæ apud Antiquos extant.

At jam exorta & invaleſcente circa hoc ſeculum quinta Indulgentiarum ſpecie, capite primo expoſita, vix conveniens moderatio ſervari potuit; idque ob lucrum ex iſtius ſpeciei Indulgentiis proveniens; adeo ut ſenſim ex nimia harum Indulgentiarum extenſione ſumma diſciplinæ Eccleſiaſticæ collapſio, & pœnitentialis ſatisfactionis enervatio ſequuta fuerit, uti oſtendit Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. quam tamen facilitatem, & effuſiorem Indulgentiarum conceſſionem nec Eccleſia, nec ipſi quoque Romani Pontifices probabant.

XIII. Romani enim Pontifices etiam ſeculo XI. & XII. in elargiendis Indulgentiis moderatos & parcos fuiſſe variis teſtimoniis oſtendit Baronius. Et quidem ad annum 1177. relatis Indulgentiis *unius* anni conceſſis ab Alexandro III. in dedicatione majoris Altaris in Eccleſia Ferrarienſi, ſubjicit: "Quibus videas uſum „ ejus temporis concedendi per Pontifices Romanos „ Indulgentias, quæ *unius anni* terminum non excede„ rent, præterquam in expeditione terræ ſanctæ, ut „ conſtat ex aliorum etiam Pontificum diplomatibus.

XIV. Hæc Baronius, qui deinde quaſi conſequens ſubinfert: "Quibus redarguuntur ſcripta, quibus pro„ ditur, conceſſum ab eodem Pontifice primis Domi„ nicis ſingulorum menſium Anconitanis tantum Indul„ gentiarum, quantum arenæ poſſent capere ambæ „ manus ſimul junctæ.

Hic obiter nota, quam à diſciplina & moderatione etiam eo ſeculo à Pontificibus ſervata, ſit aliena Indulgentiarum in annos centenos aut millenos liberalitas; quam & abſurdam & Sedi Apoſtolicæ minime adſcribendam, ſed vel *mere commentitiam* vel *imprudenter extortam* aſſerere non dubitat Eſtius in IV. *Sent. Diſt.* 20. §. 20.

Similiter Dominicus Soto *in* IV. *Sentent. Diſt.* 21. *articulo* 1. *quæſt.* 2. dicit: "Quinimo ſolent nonnumquam „ divulgari Indulgentiæ, quibus remittuntur quinque „ annorum millia aut plura pœnitentiæ, & quadragenæ „ totidem. Ad hoc prima fronte reſponſio dari poſſet „ cum Gerſone Cancellario Pariſienſi in ſuo tractatu *de* „ *abſolutione Sacramentali*, atque in alio *de Indulgentiis*, „ quod iſtæ *portentoſæ* Indulgentiæ non emanant à Papa, „ ſed ſunt *Quæſtorum impoſturæ*. Quare præfatus Do„ ctor eas *irridet*. Et revera tam immodicus exceſſus „ non eſt ferendus: nam audies nonnumquam Indul„ gentias viginti mille annorum & ampliores.

Hactenus ille, qui deinde nonnullis interpoſitis quærit: "Quid de Indulgentiis *centum* aut *mille* annorum? „ Dicendum (ait) quod hujuſmodi *portenta* numquam „ Papa concedere cogitavit.... Præterquam quod nul„ latenus negari poteſt, quin Indulgentiarum Quæſto„ res, cum ſint homines non nimis ad religionem atten„ dentes, *deridenda* nonnumquam prædicent, qui ideo „ eſſent publica auctoritate cohibendi.

XV. Refert inſuper Baronius ad annum 1118. Epiſtolam Gelaſii Papæ II. ad *Exercitum Chriſtianorum*, qua Indulgentiam concedit omnibus aliquid conferentibus in exercitus hujus ſuſtentationem cum hac clauſula: „ Secundum laborum & beneficiorum ſuorum Eccleſiæ „ impenſorum quantitatem, ad *Epiſcoporum arbitrium* „ in quorum Parochiis degunt, pœnitentiarum ſuarum „ remiſſionem, & Indulgentiam conſequantur." Litteræ Pontificis una cum litteris Epiſcopi Cæſarauguſtani, quibus has Indulgentias publicavit, habentur *tom.* 10. Concil. General. *col.* 820.

Hæ oſtendunt, Romanos Pontifices etiam ſeculo XII. & *partiales* duntaxat Indulgentias dediſſe & inſuper earum determinationem arbitrio Epiſcoporum commiſiſſe. "Non abs re ſane, cum paria non ſint omnium „ ſcelera & merita, ſanitas & infirmitas," inquit Morinus *lib.* 10. *cap.* 23. *n.* 7.

XVI. Veriſſima profecto eſſet Morini reflexio & Epiſtolæ Gelaſii convenienter applicata, ſi Gelaſius in moderanda vel extendenda hac Indulgentia vel remiſſione voluiſſet pœnitentium *ſingulorum* conditionem, ſeu *ſanitatem* & *infirmitatem*, necnon *ſcelerum gravitatem* attendi, atque ita his mature conſideratis, conformiter ad ſacros Canones, tempora pœnitentiæ contrahi, vel extendi auctoritatem Epiſcoporum ſcripſiſſet.

Verum Gelaſius hanc ſcribens epiſtolam poſt inductam quartam ſpeciem formulæ indulgentialis (de qua *cap.* 1. *n.* 9.) duntaxat in hac moderatione Indulgentiarum per Epiſcopos attendi voluit *laborem & eleemoſynarum quantitatem*, quæ in refectionem Eccleſiarum & ſuſtentationem Clericorum in partibus Saracenorum conſiſtentium conferretur: "Cæterum qui pro eodem Domi„ ni ſervitio vel *laborant* vel *laboraverint*, & qui præfa„ tæ urbis Eccleſiæ à Saracenis & Moabitis dirutæ, unde „ *reficiatur*, & *Clericis* ibi Deo famulantibus, *unde paſ*„ *cantur aliquid donant vel donaverint*, *ſecundum labo*„ *rum ſuorum & beneficiorum ſuorum Eccleſiæ impenſo*„ *rum quantitatem, ad Epiſcoporum arbitrium, in quorum*

„ *Parochiis*

„ *Parochiis degunt, pœnitentiarum suarum remissionem*
„ *& indulgentiam consequantur.*

Hanc Epistolam Gelasii Papæ, Episcopi Hispaniæ in Synodo congregati, recognoverunt atque Indulgentiam à Gelasio propositam probarunt, eidem in hunc modum subscribentes: *hanc absolutionem facio & confirmo.*

Cum his litteris Gelasii per Episcopos dicta forma signatis miserunt per suas respective Diœceses suos Archidiaconos, qui eleemosynas fidelium colligerent, uti ex Hieronymo Blanca in Commentariis rerum Arragonensium refert Baronius ad annum 1118.

Proinde nequaquam obscurum est, hanc esse formulam indulgentialem, quæ sub finem seculi XI. sedente Urbano II. induci cœpit, ac tandem labentibus seculis dicta fuit Indulgentia *Quæstuaria* à *Quæstoribus*, qui hac formula indulgentiali ad sordidum quæstum abutebantur. De quibus cap. 4. agetur.

XVII. Ineunte seculo XIII. in concedendis Indulgentiis Pontifices specialem moderationem tenuisse; sed Episcopos nonnullos non parum in iis concedendis justo liberaliores fuisse testatur Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. in *cap.* 14. *¶ De Pœnit. & Remiss.* his verbis: " Quia per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati „ facere non verentur, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur: decernimus, ut cum dedicatur Basilica, non extendatur „ Indulgentia ultra annum, sive sub uno solo sive à „ pluribus Episcopis dedicetur, ac deinde in anniversario dedicationis tempore 40. dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat. Hunc quoque „ dierum numerum Indulgentiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties „ conceduntur, cum Rom. Pontifex, qui plenitudinem „ obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit observare.

Hic videmus, Concilium improbasse effusiorem Episcoporum in dandis Indulgentiis liberalitatem; eo quod per indiscretas & superfluas indulgentias *claves Ecclesiæ contemnantur, & pœnitentialis satisfactio enervetur.*

XVIII. Ut hunc excessum Episcoporum præpediret Concilium, Episcoporum in Indulgentiis dandis auctoritatem restrinxit ad annalem Indulgentiam in Ecclesiarum dedicatione; & in aliis ad 40. *dierum*; quæ restrictio & hodie servatur. Ante hanc enim restrictionem, Episcopi dare poterant *plenariam* Indulgentiam; at ex illo tempore *plena* Indulgentia fuit Summo Pontifici reservata, ait Lupus loco citato *pag.* 638.

XIX. Denique constat, ad eam moderationem Concilium Episcopos incitasse exemplo Pontificis; dum pro ratione injunctæ moderationis addit: " Cum Romanus „ Pontifex, qui plenitudinem habet potestatis hoc in talibus moderamen consueverit observare: „ Constat & eam in Pontificibus moderationem probasse, dum eam imitandam Episcopis proposuit.

XX. Et sane Pontifices adhuc seculo XIII. in Indulgentiis elargiendis non modicam moderationem servasse, ex variis illius temporis diplomatibus habetur.

Urbanus IV. instituens Festum Venerabilis anno 1264. tametsi maximo desiderio in celebritatem illius festi ferretur, ultra *centum dierum* tamen Indulgentiam horis Canonicis illius festi interessentibus non concessit. Has Indulgentias Martinus V. seculo XV. duplicavit: quas rursus ejus immediatus Successor Eugenius IV. duplicavit per Bullam quæ incipit *Excellentissimum* 6. in Bull. Rom.

XXI. Seculo XIII. primum cœperunt dari Indulgentiæ in canonizatione Sanctorum; at quam parce! Primus qui eas concessisse legitur, fuit Honorius III. qui anno 1225. in canonizatione S. Laurentii Archiepiscopi Dublinensis " omnibus vere pœnitentibus & „ confessis qui ad Ecclesiam ubi corpus ejusdem sancti „ requiescit, in *die* solemnitatis ejusdem, vel infra „ *octavas* cum devotione accesserint ejus orationum „ suffragia petituri, *viginti dies* de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxavit. „ In Bulla quæ incipit *Ineffabilis* 7. in Bull. Rom.

Ejusdem seculi anno 33. Gregorius IX. in canonizatione S. Antonii De Padua, omnibus vere pœnitentibus & confessis sepulchrum hujus Sancti in festivitate ipsius usque ad octavum diem cum reverentia visitantibus *annum unum* de injuncta eis pœnitentia relaxavit. Bulla quæ incipit, *Cum dicat.* 4. in Bull. Rom. similem concessit in canonizatione S. Dominici; at paulo post in canonizatione S. Elisabet ad *annum* addidit *dies quadraginta.*

Clemens IV. in canonizatione S. Hedwigis Ducissæ Poloniæ anno 1267. sepulturam ejus visitantibus in die festivitatis ejusdem *annum unum & quadraginta dies*; accedentibus vero ad prædictam sepulturam infra ejusdem festi *octavas*, *centum dies* de injuncta sibi pœnitentia relaxavit. Bulla quæ incipit *Exultat.* 9. in Bull. Rom.

Calixtus III. seculo XV. in canonizatione S. Vincentii Ferrerii accedentibus ad sepulchrum & Ecclesiam hujus Sancti, *septem annos* & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis relaxavit: uti habetur in Litteris à Pio II. expeditis quæ conficiunt primam Bullam hujus Papæ in Bullario Romano. His addidit Sixtus IV. eodem seculo in canonizatione S. Bonaventuræ, *Dominicis singulis per annum dies centum.* In Bulla quæ incipit *Superna* 21. Bull. Rom.

Deinde Leo X. in canonizatione S. Francisci De Paula anno 1519. in loco sepulturæ die depositionis suæ, videlicet 2. Aprilis Officio divino devote assistentibus perpetuo duraturam *quadraginta annorum totidemque quadragenarum* Indulgentiam condonavit.

Insuper dedit Indulgentiam *plenariam* omnibus qui ipsi Officio divino ipsius solemnis canonizationis adstiterant; qualem nullus ante hunc Pontificem hujusmodi causa dedisse legitur. Quod autem hic Pontifex concessit assistentibus solemni canonizationis Officio, hoc subsequentes tandem extenderunt ad visitantes Ecclesias Sanctorum, uti hodie passim observari videmus.

Hinc perspicuum est, Pontifices etiam seculo XIII. moderatos fuisse in concedendis Indulgentiis; sed illud manifestum est, sensim eorum in concedendis Indulgentiis liberalitatem crevisse; verissimumque esse quod notavit Christianus Lupus, posteriores Pontifices in largiendis Indulgentiis *longe liberaliores* fuisse prioribus; loco supra citato *pag.* 145.

XXII. Indulgentias nimias & extensas tum à se, tum suis à Prædecessoribus concessas, sive importunitate multorum extortas deplorans Sixtus IV. plurimas revocavit; atque moderationem quandam adhibuit in *Extravag.* 5. *De Pœnit. & Remiss. in communib.* præmissa hac ratione, " ne cujusvis Indulgentiæ, remis„ sionis, vel facultatis obtentu Christi Fideles pro„ cliviores ad illicita imposterum committenda red„ dantur; aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat in„ centivum.

XXIII. At cum ex Indulgentiis præsertim quintæ speciei, quæ concedebantur iis, qui in ædificationem, vel utilitatem hujus illiusve Ecclesiæ vel Hospitalis vel Monasterii denarium obtulissent, notabile lucrum in Monasteria, Ecclesias, Hospitalia, aliosque de collectis illis participantes redundaret; non facile dictu, quam difficile fuerit, omnem in earum largitione & usu excessum cohibere.

XXIV. Synodus Tridentina non tantum abusus qui in usum Indulgentiarum ex Quæstorum avaritia & fraudibus irrepserant, quorum occasione insigne hoc Indulgentiarum nomen ab Hæreticis blasphemabatur, emendatos & correctos voluit; sed insuper, " in his „ concedendis *moderationem* juxta veterem & probatam „ in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit; ne nimia „ facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur. „ In Decreto *De Indulgentiis.*

Notandum tamen est quod Patres Tridentini non

non ignorarent Episcoporum auctoritatem concedendi Indulgentias à tempore Concilii Lateranensis sub Innocentio III. anno 1215. restrictam fuisse ad *dies* 40. excepto solo die Consecrationis Ecclesiæ, quo ipsis permittitur unius anni Indulgentiam concedere; quare non videtur, quòd Patres in suo Decreto, tam respexerint ad Episcopos, quorum auctoritas intra moderatos terminos sciebatur conclusa, quàm ad Romanam Curiam, à qua non ea moderatio, quam Synodus exoptabat adhiberi, servabatur in his Indulgentiis concedendis.

Cùm ergo Synodus velit *moderationem* in his concedendis juxta *veterem & probatam* in Ecclesia consuetudinem adhiberi, nemo non intelligit, quanta in iis dandis moderatio ex mente Synodi etiam hodie sit servanda; nam jam ostensum est, quàm moderati fuerint Veteres in Indulgentiis dispensandis.

XXV. Hinc meritò Synodus P. I. Cameracensis tit. *De Indulgentiis*, præcipit, ut Parochi populum suum " diligenter admoneant, ne circumforaneis quibusdam, aut etiam impressis libellis temerè fidem adhibeant, qui ex levibus, vanis, & superstitiosis causis exorbitantes Indulgentias pollicentur: cùm Indulgentiæ non nisi ex piis, & rationabilibus causis concedi debeant.

De eadem re suos pios filios monitos voluit Synodus P. I. Mechliniensis tit. *De Indulgentiis*, additque: " Potissimum, si promissiones contineat certorum effectuum, periculorum scilicet evitationem, à gladiis, à tormentis, ab aquis, à peste, aut liberationem certam à purgatorio; quemadmodum & Missis quibusdam, & precibus certo numero recitandis affixas, alicubi videre licet.

XXVI. Quàm conveniens, imò necessarium sit, ut Parochi conformiter ad hæc Synodalia Decreta populum de his sæpiùs moneant, haud difficulter agnoscet, qui vel paulisper reflectit ad omnes illos Confraternitatum circumforaneos libellos, refertos Indulgentiis penè quotidianis, iisque vel plenariis, vel centenorum aut millium aliquot annorum, tam pro vivis, quàm pro defunctis; idque levissimis ex causis, etiam frequenter cum promissione certæ liberationis ex purgatorio; vel non discedendi ex hac vita sine confessione & pœnitentia, aliisve similibus privilegiis: per quæ passim fideles procliviores ad illicita committenda, aut tardiores redduntur ad faciendos dignos fructus pœnitentiæ.

XXVII. Ulteriùs cùm certum sit, juxta veterem & probatam consuetudinem, Indulgentias jam pridem datas fuisse prout merita & fervor Pœnitentium merebatur, Synodus Tridentina declarans Indulgentias juxta *veterem & probatam* consuetudinem dandas esse, sat insinuat, Indulgentias esse concedendas cum ea moderatione ut opera pœnitentiæ non negligantur; ne aliàs per Indulgentias *Disciplina Ecclesiastica enervetur.* Unde meritò dicit Christianus Lupus in citata Dissertatione *cap.* 8. "Pœnitentiales Presbyteri, qui tempore Indulgentiæ pro gravibus peccatis imponunt leves pœnitentias hallucinantur insigniter, & peccatoribus plurimùm nocent. Quò major eis pœnitentia imponitur, eò fiunt viciniores satisfactioni, & ad Indulgentiæ fructum aptiores.

XXVIII. Pro moderatione Indulgentiarum videtur jam pridem confecta Regula Cancellariæ, quæ erat 57. Innocentii VIII. nunc verò est 53. solita jam pridem his verbis exprimi: " Item voluit, quòd in litteris Indulgentiarum ponatur, quòd si Ecclesiæ seu Capellæ vel aliàs aliqua Indulgentia fuerit *per ipsum* concessa, de qua inibi specialis mentio facta non sit, hujusmodi litteræ sint nullæ.

Notat enim Alphonsus antiquus Regularum Cancellariæ Glossator, quia Papa " si sibi fuisset facta mentio de alia Indulgentia, fortè illam non dedisset, saltem non ita de facili.

At si Indulgentia aliqua data sit eidem Ecclesiæ à Prædecessoribus hujus Pontificis secundùm Indulgentiam concedentis; credit Alphonsus, & post eum Joannes Choquier, & alii ab eo citati, litteras Indulgentiæ non esse nullas, licèt prioris Indulgentiæ jam concessæ mentio *specialis* facta non sit, ob verba Regulæ *per ipsum*, quæ regulam restringere videntur ad Pontificem Indulgentiam *secundam* concedentem.

XXIX. At hodie in regula illa prout à summo Pontifice Innocentio XII. promulgata est, prædicta verba *per ipsum* non habentur, uti etiam notavit R. P. Hunoldus Plettenbergius in *Notitia Congregationum & Tribunalium Curiæ Romanæ pag.* 468. Ideò forsan expuncta, ut major in Indulgentiis moderatio servetur; nec facilè plures, etiam sub prætextu, quòd à diversis Pontificibus indultæ sint, in eâdem Ecclesia aut Capella habeantur: atque ita aliquando paulatim perficeretur, quod aggressus fuerat Clemens VIII. de quo Baronius, relatâ antiquâ Indulgentiarum moderatâ formâ, ita scribit: " Ad quam laudabilem antiquam formam S. D. N. Clemens VIII. non sine divino instinctu effusas nimis Indulgentiarum concessiones restringere aggressus est; fiunt enim potiùs remissiores vastâ Indulgentiarum laxitate Fideles. " Hæc ille ad annum 847.

XXX. Altera Regula Cancellariæ 54. habet: "Item voluit idem D. N. quòd litteræ super Indulgentiis non expediantur *adinstar*, nisi specificentur.

Adinstar, nimirum aliarum Indulgentiarum aliis Ecclesiis, locis aut personis concessarum, super quibus non vult Pontifex expediri litteras, nisi Indulgentiæ antea concessæ specificentur; tum ne nimiùm multiplicentur Indulgentiæ, tum ut præcaveantur fraudes, quæ facilè in hujusmodi generalitate irrepunt.

XXXI. Clemens IX. anno 1669. instituit novam Congregationem Cardinalium & aliorum Prælatorum, " cum facultate omnem difficultatem ac dubietatem in Indulgentiis emergentem, quæ ad fidei dogma non pertineat (circa graviora & difficiliora Romano Pontifice priùs consulto) expediendi. Abusus quoque, qui irrepsisse possent, judicii tamen formâ planè postpositâ, corrigendi & emendandi...... Falsas, apocryphas indiscretasque Indulgentias typis imprimi vetandi, impressas recognoscendi & examinandi; & ubi Pontifici retulerit, ejus auctoritate rejiciendi..... Ac in Indulgentiis concedendis *moderationem* adhiberi, omniaque piè, sanctè & incorruptè fieri curandi. " In Constit. quæ incipit: *In ipsis* 36. in Bull. Rom.

CAPUT IV.

De Abusu Quæstorum Eleemosynarum; eorum abolitione; & de quæstu in usu Indulgentiarum vitando.

1. *Quæstores unde dicti; & quo potissimùm tempore cœperint?*
2. *Formula litterarum hujusmodi Quæstoribus dari solitarum.*
3. *Quæstores non admittendi nisi ostensis litteris, & juxta earum tenorem.*
4. *Quæ à Quæstoribus cavenda ex Decreto Concilii Lateranensis.*
5. *Quæstores subinde falsum Religionis habitum assumebant.*
6. *Referuntur multiplices illorum Quæstorum excessus.*
7. *Decretum Concilii Viennensis contra Quæstores.*
8. *Hoc Decretum effectum non habuit; & quare?*
9. *Quæstores à Joanne XXIII. missi in Belgium.*
10. *Quanti essent horum abusus tempore exortæ hæresis Lutheranæ.*
11. *Horribilem & infamem horum mercimoniam, & mala ex ea provenientia proponit Conventus Principum Germaniæ.*

12. De-

12. *Decretum Synodi Tridentinæ, quo usus Quæstorum aboletur, & ratio hujus Decreti.*
13. *Omnes Indulgentiæ, pro quibus* manus adjutrices *essent porrigendæ; aut quæ quæstuandi dant facultatem, revocatæ.*
14. *Ecclesia voluit arceri omnem quæstum ab Indulgentiarum usu.*
15. *Indulgentiæ hodie per Episcopum adhibitis duobus de Capitulo publicari & recognosci debent.*
16. *Id obtinet in omnibus Indulgentiis, quæ locis quibuscumque, etiam exemptis, concessæ sunt.*
17. *Eleemosynæ & charitatis oblata sine ulla* mercede *colligenda; & à quibus?*
18. *Quid S. Carolus ad hunc effectum decreverit?*
19. *Monendus populus non esse necessariam pecuniæ dationem pro lucranda Indulgentia.*

I. " ELEEMOSYNARIA Indulgentia post institutum „ ab Urbano II. sacrum bellum cœpit admodum frequentari„ (ait Christianus Lupus in Dissert. *De Peccatorum & satisfactionum Indulgentiis cap.* 4.) " Dari cœpit omnibus, qui sanctum illum Domini exercitum suis eleemosynis adjuvarent. Extendi item „ ad sustentanda pauperum hospitalia, reparandas Basilicas, aliasque causas similes. Et tam à Romano Pontifice, quam ab aliis Episcopis instituti sunt Prædicatores, qui per singula oppida & pagos adjuvarent Indulgentias suis concionibus, & pœnitentium oblationes colligerent. Et hos ista ætas titulavit *eleemosynarum Quæstores*, ac Prædicatores *quæstuarios*.

II. De his loquitur Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. in *cap.* 14. ✠ *De Pœnit. & Remiss.* expressâ ibidem formulâ litterarum Apostolicarum, quæ hujusmodi eleemosynarum Quæstoribus à Sede Apostolica dari consueverant; erat autem hæc: " Quoniam „ (ut ait Apostolus *Rom. c.* 14. *v.* 10.) *omnes stabimus* „ *ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit, sive malum:* oportet nos „ diem messionis extremæ, misericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, „ quod, reddente Domino, cum multiplicato fructu „ recolligere debeamus in cœlis, firmam spem fiduciamque rectam tenentes: quoniam (teste Apostolo 2. Cor. c. 9. v. 6.) *qui parcè seminat, parcè & metet:* „ *& qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus* „ *& metet* vitam æternam. Cùm igitur ad sustentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hospitale, propriæ non suppeditant facultates; universitatem vestram monemus & exhortamur in Domino, „ atque in remissionem vobis injungimus peccatorum, „ quatenus de bonis vobis à Deo collatis pias eleemosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis: ut „ per subventionem vestram ipsorum inopiæ consulatur, & vos per hæc bona & alia, quæ, Domino „ inspirante, feceritis, ad æterna possitis gaudia pervenire.

III. Forma autem idcirco imprimitur, ut ex illa Episcopi litteras falsas à veris discernere possent. Quidam enim, testante Concilio, se *alios mentiendo abusiones nonnullas in sua prædicatione proponebant.* Unde Quæstores admitti prohibet, nisi priùs litteras veras exhibeant: *Et tunc præter id quod continebitur in ipsis litteris, nihil populo proponere permittantur.*

IV. Deinde addit: " Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti sint, & discreti, nec „ in *tabernis*, aut in aliis locis *incongruis* hospitentur; „ nec *inutiles* faciant aut *sumptuosas* expensas, caventes omninò ne *falsæ* religionis habitum gestent.

V. Notanda sunt verba: *alios se mentiendo ne falsæ Religionis habitum gestent.* ' Quò populum in largas „ eleemosynas circumscriberent, isti Parasiti assumebant Monasticum habitum: Simulabant Curios, & „ ex alienis peccatis vivebant Bacchanalia: „ ait Lupus loco citato.

VI. De Quæstorum illorum excessibus in *Clem.* 2. *De Pœnit. & Remiss.* sub nomine Concilii Viennensis refertur: quòd " non sine multa temeritatis audacia, „ & deceptione multiplici animarum, Indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super „ votis dispensent, à perjuriis, homicidiis, & peccatis „ aliis sibi confitentes absolvant, malè ablata & incerta „ (datâ sibi aliquâ pecuniæ quantitate) remittant, tertiam aut quartam partem de pœnitentiis injunctis relaxent, animas tres, vel plures parentum, vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de „ Purgatorio (ut asserunt mendaciter) extrahant & „ ad gaudia Paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum Quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos „ à pœna & à culpa (ut eorum verbis utamur) absolvant.

Hæc autem omnia; quemadmodum monet Concilium; ut *simplices decipiant, & aurum subtili vel fallaci potiùs ingenio extorqueant ab eisdem.*

VII. Hos omnes excessus cohibere studuit dictum Concilium, atque inter alia districtè prohibuit, " ne „ Quæstores aliqui (nisi Apostolicas vel Diœcesani „ Episcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur (cùm solùm ipsis competat „ Indulgentias sibi concessas insinuare populo, & charitativa postulare subsidia suppliciter ab eodem) ullatenus ipsi populo prædicare, nec aliud exponere, „ quàm quòd in litteris continebitur supradictis. Litteras quoque Apostolicas Diœcesani Episcopi (ne „ quid fraudis committi valeat per easdem) antequam „ admittant Quæstores ipsos, examinent diligenter.

VIII. At frustraneum & sine effectu fuit hoc Decretum. Hoc enim hominum genus ad quæstum unicè intentum, simili repagulo cohiberi non potuit.

" Nec soli quorumdam hinc inde Episcoporum, sed „ etiam Romanorum Pontificum Quæstores commiserunt gravissimos abusus, „ inquit Christianus Lupus loco allegato.

IX. Et quidem inter articulos contra Joannem XXIII. in Synodo Constantiensi allegatos erat hic ordine 23. " Dominus Joannes Papa Nicolao Mercatori in Legatione existenti concessit, indulsit, & „ commisit, ut idem Nicolaus quibuscumque hominibus utriusque sexûs ad suæ libitum voluntatis deputare posset Confessores. Et quòd hujusmodi Confessores deputati absolvere possent à pœna & à culpa, „ certis tamen pecuniis taxatis mediantibus. Quas quidem prætensas Indulgentias idem Mercator publicavit & publicari fecit in certis locis, Civitatibus & „ Villis, utpote Trajecti, Mechliniæ, Antverpiæ, & „ alibi, de quibus maximas pecuniarum summas exhausit & extorsit, Christi fideles seducendo, ac statum & vitam totius Ecclesiæ Catholicæ enormiter „ scandalizando.

X. Quàm horribilis esset Quæstorum illorum excessus tempore exortæ hæresis Lutheranæ, narrat Joachimus Camerarius de Bello Smalcaldico: " Venales „ proponebantur defunctorum animæ, quas licebat „ redimere certo soluto pretio, & peccatis suis quisque qualibuscumque hanc veniam impetrare poterat „ numeratâ pecuniâ, quantùm Institor petebat. Ac „ nummi collecti ab illis negotiatoribus insumebantur „ in varias voluptates, cùm de Germanorum stolidorum opibus animo illi quieto delicatissimè vivere rent. Hæc autem mercatura vocabatur venia peccatorum.

XI. Has Quæstorum nundinationes sub idem penè tempus exposuit Conventus Norimbergensis (*a*) in sua ad Adrianum VI. Legatione; asseritque, quòd hi Indulgentiarum Buccinatores " Laudes suis mercibus occinerent; miras & inauditas condonari per emptitias

(*a*) Conventus iste habitus est an. 1522. de quo vide Morinum c. 22.

„ has

„ has condonationes, nedum noxas præteritas, aut futuras viventium; sed & functorum vitâ, existentium „ in purgatorio igne, modò muneretur aliquid, modò „ tinniat dextra. „ Post hæc, quid ex hac mercimonia natum sit oriri subdit: " Atque his mercedum nundi- „ nationibus, simul & spoliata est ære Germania, & „ Christi pietas extincta, quando quilibet pro pretii, „ quod in has merces expenderat, modo, peccandi im- „ punitatem pollicebatur. Quod enim malorum am- „ pliùs jam horrebunt mortales, quando sibi peccandi „ licentiam ac impunitatem, nedum in vita, sed & „ post obitum, ære licèt immodico, comparari posse à „ nundinatoribus illis Indulgentiariis, semel persuasum „ habent? Maximè Germani, quibus hos veræ pietatis „ fucos, sub religionis persona, nihil non persuaderi „ difficile est, ut ingenio planè ad pietatem credulo est „ Germania.

XII. Cumque Patribus Tridentinis hi Quæstorum excessus nimis quàm noti essent; atque ab ipsis materiam hæresi Lutheranæ præbitam esse scirent; ipsisque sat persuasum esset, à diversis Conciliis adversus horum abusus adhibita remedia fuisse frustranea; eorumque malitiam & fraudem, ita quotidie magno Fidelium omnium scandalo & querela excrescere, ut de eorum emendatione nulla spes ampliùs relicta videretur, unanimi consensu decretum est, " ut posthac in quibuscumque Christianæ religionis locis eorum nomen, „ atque usus penitus aboleatur; nec ad officium hujus- „ modi exercendum ullatenus admittantur, non obitan- „ tibus privilegiis, Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, „ piis locis, & quibusvis, cujuscumque gradûs, statûs, „ & dignitatis personis, concessis, aut consuetudini- „ bus, etiam immemorabilibus. „ *Sess. 21. cap. 9. De Reformat.*

XIII. Cùm non obstante hoc Concilii Decreto, nonnulli prætextu Indulgentiarum certis Ecclesiis, Hospitalibus & Monasteriis per Romanos Pontifices concessarum, lucrum ex illis quærere pergerent, Pius V. " om- „ nes & singulas indulgentias etiam perpetuas, & pec- „ catorum remissiones quibuscumque Ecclesiis, Hospi- „ talibus, Monasteriis, Confraternitatibus aliisve piis „ locis etiam per ipsum aliosve Romanos Pontifices, „ sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum qui- „ busvis clausulis & Decretis, etiam motu proprio & „ ex certa scientia, ac ex quibusvis etiam urgentissimis „ causis, etiam causâ redemptionis captivorum & aliàs „ quomodolibet concessas; pro quibus *manus sunt porrigendæ adjutrices*, & quæ *quæstuandi* facultatem quo- „ modolibet continent, auctoritate Apostolicâ perpetuò „ revocavit, cessavit, irritavit, & annulavit, ac viri- „ bus vacuavit. „ Constit. quæ incipit, *Etsi Dominici* 30. in Bull. R. Est & alia ejusdem Pontificis Constitutio, quæ incipit, *Quam plenum* 99. in Bull. R. qua similem abusum in quibusdam Hispaniarum Ecclesiis adhuc vigentem reprobat.

XIV. Ex Decreto Concilii, & hisce Pontificiis Constitutionibus non obscurum est præcipuum Ecclesiæ in abrogatione Quæstorum scopum fuisse, omnem quæstum ab Indulgentiarum usu arcere, " ut tandem cœ- „ lestes hos Ecclesiæ thesauros (indulgentiarum) non „ ad quæstum, sed ad pietatem exerceri omnes verè „ intelligant, „ uti in citato Decreto loquitur Synodus Tridentina.

XV. Ut autem fideliùs dispensentur, mandat, In- „ dulgentias aut alias spirituales gratias deinceps per „ Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, „ debitis temporibus publicandas esse.

Synodus P. II. Mechliniensis tit. 6. expresso hoc Tridentino Decreto, addit: " Quod ab eis (Episcopis) „ erit *diligenter* observandum, *summâ* in illis indulgen- „ tiis recognoscendis adhibitâ *diligentiâ*.

XVI. Sanctus Carolus in Concilio Mediol. V. *parte 1. tit. De Indulgentiis*, conformiter ad citatum Tridentini Decretum declaravit: " Ne cuivis Rectori Ecclesiæ „ etiam *exemptæ* quovis modo, neque ulli ordini Regu- „ larium, neque cuiquam scholæ, confratriæ, etiam „ Rosarii & Cruce signatorum, locive pii Collegio, „ prætextu, causave vel privilegiorum etiam antiquo- „ rum, vel indulgentiarum, quas sibi quovis modo „ concessas, etiam instar Ecclesiarum locorumque pio- „ rum, confratriarumve Urbis Romæ habet, liceat illas „ ipsas in suis Ecclesiis promulgare; sed, ut Decreto „ Trid. cavetur, per Episcopum adhibitis duobus de „ Capitulo, illæ quot annis publicentur atque evulgen- „ tur.

Si hoc exactum examen prævîè ad publicationem Indulgentiarum ubique ab Episcopis institueretur, spes esset, majorem futuram in earum publicatione moderationem; atque illæ exorbitantes, quæ in multis Confraternitatum libellis, multisque Ecclesiis proponuntur, rescinderentur.

XVII. Addit insuper Synodus Tridentina eodem hoc Decreto: " Quibus (Episcopis adjunctis duobus „ de Capitulo) etiam eleemosynas atque oblata sibi cha- „ ritatis subsidia, nullâ prorsus mercede acceptâ, fide- „ liter colligendi facultas datur.

XVIII. Hoc Decretum innovavit Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi V. loco suprà citato; ac unà omnem quæstûs faciendi speciem in hac materia remotam cupiens, cavit: " Ne Indulgentiarum litteræ, in- „ scriptionesve earum nomine exaratæ, eo loco, ubi „ *capsa* ad *eleemosynam colligendam* apparata est, etiam „ extra Ecclesiam proponantur, affiganturve, sed vel „ in altari majori vel in alio, ubi Indulgentiæ causâ, sta- „ tio, oratiove, constituta est.

XIX. Deinde addit: " Ac proinde statis iis diebus, „ quibus Episcopus Indulgentiam promulgandam de- „ creverit, cùm fideles ad eleemosynam Ecclesiæ, lo- „ covè pio tribuendam, ubi illius Indulgentiæ celebri- „ tas agitur, Parochus, Concionatorvè excitabit, do- „ ceat simul diligenter, ejus consequendæ causâ non „ esse necessariò præstitutam eleemosynæ largitionem: „ ut cœlestem eum Ecclesiæ thesaurum, spiritualiaque „ munera exponi omnes intelligant, non ad quæstum, „ sed ad peccatorum satisfactionem, & ad pietatis ex- „ ercitationem. Si verò aliquando Episcopi concessu „ capsa in quam eleemosyna fidelium conjiciatur, pa- „ lam ponatur, intus in Ecclesia loco longè ab altari, „ ubi Indulgentiæ statio agitur, decorè collocetur.

CAPUT V.
De Jubilæo.

1. *Primus hujus formulæ Indulgentialis Auctor creditur Bonifacius VIII.*
2. *Formula Indulgentialis ex præscripto Bonifacii.*
3. *Conditiones pro lucranda Indulgentia à Bonifacio requisitæ.*
4. *Qui plus participent? & quid per* plenissimam *Indulgentiam intelligatur?*
5. *Bonifacius VIII. non concessit Indulgentiam nisi* personaliter *Basilicas Apostolorum visitantibus.*
6. *Annum Jubilæi Clemens VI. contraxit ad annum quinquagesimum.*
7. *Clemens in sua Bulla Indulgentiæ adstruit thesaurum Indulgentiarum.*
8. *Cui thesauri hujus dispensatio à Christo credita sit, explicat.*
9. *Rationes contracti Jubilæi ad annum quinquagesimum.*
10. *Extensa Indulgentia à Clemente ad aliquos* personaliter *non visitantes Basilicas.*
11. *Quanta hominum multitudo ad lucrandas Indulgentias Romam pervenerit.*
12. *Annum Jubilæi rursus contraxit Urbanus VI. ad annum trigesimum tertium, & indixit.*

13. *Bonifacius IX. successor Urbani Jubilæum ab Urbano indictum celebravit, sed plures illud non agnoverunt; & quare?*
14. *Romana Ecclesia reductionem Urbani VI. non admisit.*
15. *Sixtus IV. reductionem Pauli II. Jubilæi ad annum 25. probavit: & illo anno omnes alias Indulgentias suspendit.*
16. *Quomodo Bonifacius IX. Indulgentias Jubilæi etiam ad alias Ecclesias extenderit? & quare hæ Indulgentiæ à nonnullis parùm æstimarentur.*
17. *Sub medium seculi XV. Indulgentia hæc nondum generaliter omnibus Ecclesiis communicabatur.*
18. *Primus extensionem fecisse legitur ad omnes Ecclesias Paulus II.*
19. *Sub medium seculi XV. nondum Confessariis facultas absolvendi à* reservatis, *aut commutandi* vota *per Bullam Jubilæi data.*
20. *Usque ad seculum XVI. Jubilæum non dabatur aliis Ecclesiis, nisi anno Jubilæi Romæ absoluto.*
21. *Sixtus V. primus videtur Jubilæum extra annum sequentem annum Jubilæi Romani dedisse; & quomodo subsequentes eum secuti?*
22. *Conditiones in hodierna Jubilæi forma præscriptæ.*
23. *Populus à Parocho instruendus quomodo hæ conditiones implendæ.*
24. *Datur libera electio Confessarii approbati, idque cum facultate absolvendi à reservatis & vota commutandi.*

I. FAMOSA admodum Indulgentiæ species est, quæ *Jubilæum* vocari solet; eaque omnium largissima æstimatur.

Hujus Indulgentialis formulæ monumentum hactenus non reperitur antiquius Constitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in Extravagante ANTIQUORUM, *De Pœnitentiis & Remiss. in Communib.*

Dicit quidem Pontifex in hac Constitutione: " Antiquorum habet fida relatio, quòd accedentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de Urbe, concessæ sunt magnæ remissiones & Indulgentiæ peccatorum; " sed quia harum Indulgentiarum olim concessarum non reperitur authenticum & sufficiens testimonium, hactenus hic Pontifex Bonifacius VIII. habetur primus hujus Indulgentialis formulæ promulgator.

II. In hac Constitutione Bonifacius VIII. ait: " Nos de Omnipotentis Dei misericordia, & eorumdem Apostolorum ejus (Petri & Pauli) meritis & auctoritate confisi, de Fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo à festo Nativitatis Domini nostri Jesu Christi præterito proximè inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo ad Basilicas ipsas accedentibus reverenter, verè pœnitentibus & confessis; vel qui vere pœnitebunt, & confitebuntur in hujusmodi præsenti & quolibet centesimo secuturo annis, non solùm plenam, & largiorem, imò plenissimam omnium suorum concedemus & concedimus veniam peccatorum.

III. Post hæc, conditiones lucrandæ Indulgentiæ exprimit his verbis: " Statuentes, & qui voluerint hujusmodi Indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes: si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis seu interpolatis, & saltem semel in die: Si verò peregrini fuerint aut forenses, simili modo diebus 15. ad Basilicas easdem accedant. " Romanos ad 30. peregrinos ad 15. visitationis dies adstrinxit: quòd nempe ad Urbem laboriosa peregrinatio fit in partem satisfactionis computanda.

IV. Hoc deinde monet: " Unusquisque tamen plus merebitur, & Indulgentiam efficaciùs consequetur, qui Basilicas ipsas ampliùs & devotiùs frequentabit.

Dum ergo dixit, se non *plenam*, aut *largiorem* duntaxat, sed & *plenissimam* Indulgentiam dare; idem est, ac si dixisset, omnem *possibilem*; atque unumquemque eò amplius de ea percepturum, quo se magis per devotam Basilicarum visitationem ad lucrandam Indulgentiam præparaverit.

Antiquus Glossographus quærens, *quomodo ista se compatiantur*, PLENAM, LARGIOREM & PLENISSIMAM. Respondet: " Dico Papam interpretatum fuisse in Consistorio, me præsente, hanc Indulgentiam adeò plenam, prout Clavium potestas se extendit.

V. Hanc Indulgentiam Bonifacius VIII. iis solis concessit, qui recurrente *centesimo* anno *personaliter* ipsas Basilicas Principis Apostolorum reverenter & devotè visitarent, nullâ alterius Basilicæ, aut *absentium*, qui ipsum iter suscipere, aut perficere non possent, factâ mentione.

VI. Necdum à prima Indulgentia Bonifaciana anni quinquaginta erant elapsi, cum Clemens VI. ad instantiam & supplicationem Romanorum, qui de hac re ad eum nuntios miserant, mutaverit magnum Jubilæum de anno quinquagesimo in quinquagesimum, quod Bonifacius VIII. voluerat esse de centesimo in centesimum; atque ita Clemens VI. anno 1350. voluit esse Jubilæum; cum juxta Constitutionem Bonifacii annus Jubilæus tantùm recurrisset anno 1400. voluitque Clemens VI. ut imposterum de quinquagesimo in quinquagesimum annus Jubilæus semper recurreret.

Extat diploma hujus Jubilæi in *Extrav.* UNIGENITUS *De Pœnit. & Remiss. in Communib.*

VII. In hac ante omnia fusè ostenditur, Ecclesiæ relictum esse thesaurum ex meritis Christi constantem: " Ad cujus quidem *thesauri* cumulum beatæ Dei Genitricis, omnium Electorum à primo Justo usque ad ultimum merita adminiculum præstare noscuntur.

VIII. Deinde dicit, quòd Christus " hunc thesaurum non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per beatum Petrum cœli Clavigerum ejusque Successores suos in terris Vicarios commisit Fidelibus salubriter dispensandum: ex propriis, & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter quàm specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent) verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum.

IX. His expositis, adducit rationes contracti temporis indicendi *Jubilæi*. Primò, quòd Jubilæum Judaïcum non quovis anno centesimo duntaxat, sed quovis *quinquagesimo* recurreret; ipsumque fuisse imaginem *Jubilæi* Christiani.

Secundò, quòd " numerus *quinquagenarius* in Testamento veteri ex Legis datione, in Novo ex visibili Spiritûs Sancti in Discipulos missione, per quem datur remissio peccatorum, singulariter honoratur.

Tertiò, quòd vellet, " quamplurimos ejusmodi Indulgentiæ fore participes, cùm pauci multorum respectu propter vitæ hominum brevitatem valeant ad annum centesimum pervenire.

X. Præterquam quòd Jubilæum ad annum quinquagesimum reduxerit Clemens VI. addidit insuper: " ut ii etiam, qui pro ea consequenda ad easdem Basilicas & Ecclesiam accedent, at post iter arreptum *impediti legitimè*, quominus ad urbem illo anno valeant pervenire, aut in via, vel prætaxato numero dierum non completo, in urbe decesserint, verè pœnitentes & confessi, eamdem Indulgentiam consequantur. " Atque ita rursus hoc titulo Indulgentiam Bonifacii extendit, qui iis tantùm, qui *personaliter*, & quidem præfinito numero dierum, Basilicas Apostolorum visitassent, Indulgentiam concesserat.

XI. De hac Clementis liberalitate agens magnum Chro-

Chronicum Belgii, scribit: " Anno illo Jubilæo à Clemente VI. instituto & publicato per totam Christianitatem, innumerabilis populus utriusque sexus turmatim Romam perrexit pro Indulgentiis impetrandis. Cujus tanta fuit multitudo, sicut quidam ex peregrinantibus narravit, ut *quotidie* intra dictum annum 5000. peregrinorum intrantes & exeuntes Romæ computarentur. " Hæc ibi.

XII. Rursus anno quinquagesimo à celebratione Jubilæi nondum expleto Urbanus VI. (à quo famosum ac diuturnum schisma Avenionense incœpit) tempus Jubilæi contraxit ad annum trigesimum tertium; ita enim de eo scribit Theodoricus A Niem *lib.* 1. *De Schismate*, *cap.* 88. " Urbanus ultimo anno Pontificatus annum Jubilæi abbreviavit, scilicet ad singulos triginta tres annos, & constituit quod tunc anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo octavo in festo Natalis Domini inciperet annus Jubilæus in Urbe, & duraret per annum inclusive. Prout & factum fuit. Sed ipse Urbanus illum non vidit: Quia prius ab hac luce migravit. Et innumerabiles peregrini toto illo anno, postquam incœpit Jubilæus, præsertim de Allemannia, Hungaria, Polonia, Bohemia, Anglia, & aliis Regnis ac Provinciis, quæ fuerunt de obedientia Urbani, ad Urbem venerunt: Unde & maxima offertoria Ecclesiis & Basilicis Urbis per visitatores data fuerunt, sed residuum & major pars ad manus Bonifacii IX. & quorumdam aliorum devenit.

XIII. Idipsum quoque refertur in magno Chronico Belgii, *pag.* 300. additque de Bonifacio IX. Successore Urbani VI. " Anno Pontificatus Bonifacii primo, juxta ordinationem Domini Urbani Papæ VI. & ex hujus approbatione, plurimi qui obedientiam Bonifacio præstabant, pro Indulgentiis anni Jubilæi consequendis de universis mundi partibus ad Urbem Romanam confluxerunt. Illi vero, qui de Regno Franciæ erant, & alii ejus obedientiam repudiantes, hoc anno pro hujusmodi Indulgentiis Romam non venerunt, sed juxta primam ordinationem Clementis VI. anno Domini millesimo quadringentesimo, in maxima multitudine pro eisdem Indulgentiis obtinendis Romam venientes Limina Sanctorum visitabant.

Grassabatur enim eo tempore schisma; sedentibus duobus, qui se pro Pontifice gererent; altero Romæ scilicet Bonifacio IX. altero Avenione in Gallia Petro de Luna qui dicebatur Benedictus XIII. huncque ut solum legitimum Pontificem Galli & alii nonnulli agnoscebant; atque Urbanum & Bonifacium pro intrusis Pontificibus habebant; ideoque alteratum ab ipsis Jubilæum non agnoscebant.

XIV. " Quin & post Concilium Constantiense & extinctum schisma, etiam Romana Ecclesia abjecit illam Urbani novitatem, rediitque ad Decretum Clementis VI. Et ita fuit usque ad Paulum II. qui Jubilæi Indulgentias esse voluit quovis anno vigesimo quinto. " Hæc Lupus loco citato.

XV. Reductionem à Paulo II. factam confirmavit Sixtus IV. cujus Constitutio refertur in *Extrav.* QUEMADMODUM, *De Pænit. & Remiss. in Communib.* atque una omnes quascumque Indulgentias etiam plenarias adinstar Jubilæi quibuscumque Ecclesiis aut locis extra Urbem, & sub quacumque forma à Sede Apostolica non concessas, durante anno Jubilæo suspensas esse voluit, nec interim alicui suffragari. Et ita etiamnum hodie vivimus.

XVI. Verum Bonifacius IX. non tantum probavit reductionem Jubilæi ad annum trigesimum tertium factam per Urbanum VI. sed insuper anno Jubilæi Romæ absoluto, easdem Indulgentias per modum Jubilæi ad alias civitates extendit, de quo in citato Chronico Belgii hæc leguntur *pag.* 333. " Postquam annus Jubilæus juxta Constitutionem Urbani, & approbationem istius Bonifacii transiit, Dominus Bonifacius unum annum sub anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma, Coloniensi civitati concessit. Ita ut venientes Coloniam, vel ibidem habitantes, isto anno mediante visitantes certas Ecclesias ad hoc directas cum oblationibus suis, possent consequi Indulgentias, quæ visitantibus urbem Romanam in anno Jubilæo concessæ erant, videlicet plenissimam remissionem omnium peccatorum. Quo anno elapso, similis annus ab eodem Bonifacio sub eadem forma concessus est civitati Magdeburgensi. Et ad utramque hanc civitatem missus est Collector Papæ, qui certam partem recepit oblationum. Deinde Indulgentias similes concessit visitantibus alias nonnullas civitates Germaniæ ad certos menses. Unde in Misnia & Praga ex hujusmodi concessione concursus magnus populorum fuit. Deinde idem concessit multis locis Allemanniæ, ut visitantes certas istorum locorum Ecclesias consequerentur Indulgentias similes, quæ erant quondam concessæ tali vel tali loco, seu tali Ecclesiæ, quæ in ipso privilegio concessionis exprimebantur. De quibus locis vel Ecclesiis fama vulgaris erat, quod ea vel eas visitantibus concessæ olim essent à Sede Apostolica Indulgentiæ plenissimæ. Prædictæ vero Indulgentiæ non solum concedebantur in locis insignibus, sed in villis etiam non muratis, & in Monasteriis vel Ecclesiis sitis in campis. Et in omnibus privilegiis concessionum prædictarum ponebatur clausula: *Porrigentibus manus adjutrices.* Ita ut hujusmodi Indulgentias, nisi qui ipsis locis vel Ecclesiis manum porrigeret adjutricem, nemo consequi posse videretur.

Subjicit denique auctor: " Unde quidam concessiones hujusmodi non magni faciebant, ut quas lucro magis, quam ex zelo, tum institutas à Papa suspicabantur.

Illud equidem constat nullum extare vestigium extensionis hujus Indulgentiæ sive Jubilæi ad alias civitates ante Bonifacium IX. unde & communiter ipse hujus extensionis auctor reputatur.

XVII. In citato Belgii Chronico *pag.* 380. legitur: " Anno 1450. sedente Nicolao V. fuit annus Jubilæus Romæ, & magnus populus ex omni natione perrexit Romam pro Indulgentiis.

Deinde paucis interjectis prosequitur: " Anno sequenti Dominus Nicolaus Papa ad instantiam illustris Ducis Burgundiæ Philippi, unum annum, sub anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma, concessit oppido Mechliniensi, ita ut venientes Mechliniam, vel ibidem habitantes, si illo anno durante certas Ecclesias ad hoc decretas cum oblationibus suis visitarent, consequi Indulgentias omnium peccatorum possent.

Ex his discimus, quod Nicolai V. tempore (id est sub medium seculi XV.) " Jubilæa Indulgentia necdum ad omnes civitates, oppida & pagos extenderetur sequenti anno, sed duntaxat ad unam Regni aut Provinciæ civitatem; & quidem ad preces Regias, ac de singulari gratia; " uti recte reflectit Lupus loco allegato, *pag.* 652.

XVIII. Hanc generalem ad omnes Ecclesias extensionem primus fecisse creditur Paulus II. ann. 1464. ad Pontificatum assumptus, qui ad Indulgentias & Gratias dandas facillimus esse cœpit; adeo ut videns ex nimia sua facilitate pœnitentialem disciplinam non parum lædi, suam liberalitatem moderari debuerit per Constitutionem quæ refertur in *Extrav.* 3. *De Pænit. & Remiss. in Comm.*

XIX. Refert præterea Belgici Chronici Compilator, *pag.* 380. & sequenti; quod sub dicto Nicolao V. eodem anno 1451. venerit in Allemaniam tanquam Papæ Legatus Nicolaus Cusanus Cardinalis; atque omnibus qui in terminis suæ legationis habitabant, postquam ad ipsos pervenerat, vere contritis & con-

confessis, & qui ad cistas in diversis Allemaniæ Ecclesiis de consilio suo & loci Episcoporum ordinatis certam pecuniæ summam juxta bonorum suorum facultatem voluntarie in pios patriæ illius usus mox convertendam contribuerunt, concesserit *Jubilæum*, id est, plenam omnium peccatorum remissionem..... " Ut autem „ omnem Clerum & devotum populum suæ Legationis „ redderet aptum ad hujusmodi Indulgentias promerendas, certos Confessores in civitatibus constituit, „ qui sine pecunia, auctoritate Sedis Apostolicæ, etiam „ in casibus *reservatis* confitentes absolverent, dicens, „ non esse absolutos, nec Jubilæi gratiam promereri, „ qui suis Confessoribus contra mandatum dare quid- „ quam præsumerent.

Hinc colligitur, nec tempore Cardinalis Cusani litteris Jubilæi insertam fuisse hodiernam clausulam, qua omnibus Confessariis fit facultas absolvendi à casibus reservatis, & commutandi vota, paucis exceptis.

Quæ omnia evincunt, etiam in hac Indulgentiarum specie locum habere, quod capite præcedenti notavimus, nimirum, in concedendis Indulgentiis posteriores Pontifices longe fuisse liberaliores.

XX. Hactenus tamen nullus Pontificum Jubilæi Indulgentiam ad alias Ecclesias extenderat, nisi tantum in anno qui sequebatur immediate annum Jubilæi Romæ absolutum: ut qui Romæ Indulgentias lucrati non essent, ex speciali gratia eas in suis Ecclesiis lucrari possent; neque nota erat alia indictio generalis Jubilæi ex quacumque causa.

XXI. Primus qui Jubilæum indixit initio suæ assumptionis ad implorandum Dei auxilium pro bono regimine Reipublicæ Christianæ, videtur fuisse Sixtus V. qui mox à sua ad Pontificatum assumptione, Bullam Jubilæi publicavit; extatque in Bullario Romano *tomo* 2. *pag.* 490. neque alia anterior hujusmodi Jubilæi indictio in Bullario occurrit; monetque simpliciter Angelus Cherubinus Bullarii Collector: „ Similem indictionem omnes fere Pontifices promul- „ gare solent, eas tamen præterii, hac duntaxat pro „ exemplo retenta, & alia addita Pauli V. „ Quibus haud obscure innuit, hanc indictionem à Sixto V. primum factam, à sequentibus Pontificibus in exemplum sumptam esse.

Nec tantum in initio Pontificatus ad implorandum Divinum auxilium; sed etiam aliis ex causis subsequentes Pontifices generale Jubilæum indixerunt; uti & modernus Pontifex Innocentius XII. iterato publicavit, & ad omnes Ecclesias misit.

XXII. Forma ac conditiones Jubilæi in Bulla Sixti V. expressæ, eædem sunt, quæ hodie in Bullis Jubilæi exprimi solent: ut vel inde quoque verisimile sit, ipsum primum subsequentibus Pontificibus exemplum dedisse. Imprimis assignantur duæ hebdomadæ, in quarum altera conditiones requisitæ impleri debent; nimirum ut quis intra hebdomadam illam tribus diebus jejunet; eleemosynam, quantum pro sua facultate visum fuerit, in pauperes eroget; atque unam ut minus Ecclesiam ex designatis ab Ordinario visitet; atque ibidem oret, ad finem in Bulla expressum; peccata sua omnia humiliter & contrito corde confiteatur, & Eucharistiam devote accipiat.

XXIII. Circa modum & rationem hæc fructuose adimplendi, populus à Parochis, occasione occurrente, rite instruendus est; atque eum in finem Parochis conducere poterunt litteræ Pastorales, quas Sanctus Carolus scripsit & emisit occasione Jubilæi concessi à Gregorio XIII. Ecclesiæ Mediolanensi anno 1576. postquam scilicet anno præcedenti qui erat *annus* 25. jam pro tertia vice seculo illo recurrens, annus *Jubilæus Romæ* erat absolutus. Nec enim adhuc hactenus Indulgentiæ Jubilæi alio tempore aliis Ecclesiis fuerant concessæ. Extant hæ litteræ in actis Ecclesiæ Mediolanensis, *pag.* 936.

XXIV. Adhæc ut fideles ad prædicta omnia peragenda magis idonei efficiantur, conceditur omnibus Fidelibus, ut possint hac vice, vigore Jubilæi eligere Confessarium, sive secularem, sive regularem ab Ordinario approbatum, qui audita ejus Confessione, possit eum à quibuscumque criminibus, quacumque ratione reservatis, ac etiam à sententiis, censuris & pœnis Ecclesiasticis per eum quomodolibet incursis, injuncta ei pro culpæ modo pœnitentia salutari, absolvere in foro conscientiæ duntaxat; ac quæcumque per eum emissa vota (præterquam castitatis & Religionis) in alia pietatis opera commutare valeat.

Plures occasione hujus potestatis Confessariis factæ quæstiones præsertim apud Theologos Scholasticos moventur; quarum decisio ibidem videri poterit.

CAPUT VI.

De Bullis ad consequendam Jubilæi indulgentiam concessis à Bonifacio VIII. & Clemente VI.

1. *Discutitur origo formulæ indulgentialis.*
2. *Momentum de illius origine à Bonifacio allatum non bene convenit cum historia Jubilæi.*
3. *Hæc historia refertur.*
4. *Ineunte anno* 1300. *circa valorem indulgentiæ, quæ anno quolibet centesimo conferri debebat, nihil adhuc fuerat determinatum.*
5. *Promulgata Bulla* Antiquorum *die* 22. *Februarii* 1300. *incredibilis hominum multitudo Romam fluxit.*
6. *Discutitur quid de antiquitate indulgentiæ centesimi anni in ea Bulla fuerit insinuatum.*
7. *Infirmum videtur testimonium, quo Bonifacius VIII. nititur.*
8. *Ipse non meminit Jubilæi judaici sed Clemens VI.*
9. *Clemens Moysis æmulus Jubilæum ad an.* 50. *reduxit.*
10. *Ad preces populi Romani facta est illa mutatio.*
11. *Inde nomen Jubilæi datum indulgentiæ plenariæ anni quinquagesimi in Ecclesia.*
12. *De Thesauro indulgentiali cujus meminit Clemens VI. nihil certi ex antiquitate habetur.*
13. *Sententia Veronii Jesuitæ refertur.*
14. *Primitus Episcopis relicta est integra indulgentiarum concessio.*
15. *Vigilius Papa à Theodeberto Rege consultus favet huic Episcoporum juri.*

I. His quæ de Indulgentia Jubilæi jam dicta sunt, quædam addere non erit supervacaneum. Observatum est hujus Indulgentialis formulæ auctorem esse Bonifacium VIII. quantumvis in sua Bulla asserere non dubitet, quod " *Antiquorum habeat fida relatio*, „ quod accedentibus ad honorabilem Basilicam Princi- „ pis Apostolorum de Urbe concessæ sint magnæ re- „ missiones & indulgentiæ peccatorum.

II. Verum quam infirma fuerit hæc, de qua loquitur *Antiquorum fida relatio*, cujus auctoritate hanc indulgentialem formulam tanquam *Antiquitati* notam promulgavit, & à novitate vindicare voluit Bonifacius, intelligitur ex Historia institutæ hujus indulgentialis formulæ descripta per Jacobum Cardinalem sancti Georgii ad *velum aureum*, qui eo tempore Romæ præsens erat.

III. Scribit hic, quod " finiente seculo XIII. & „ instante seculo XIV. id est anno trecentesimo supra „ millesimum increbuerit in Urbe Romana rumor qui „ pollicebatur, *tantam fore ejus anni vim*, ut ad Basi- „ licam Principis Apostolorum Petri pergentes, *omnium plenissimam peccatorum luitionem sortirentur.*

Hujus rumoris conscius factus Pontifex Bonifacius VIII. vetustorum evolvi librorum monumenta edixit, sed in his nihil ejus quod quærebatur, inventum.

Interim

Interim advenit prima dies anni hujus trecentesimi supra millesimum, nihilque præter solitum decurrente die illo visitur; at demum sub mediam noctem, seu ut loquitur Historicus, ad mediæ fere noctis intempestæ silentium, ipsi Romani ad sacram Basilicam beati Petri frequentes properant: oppressi altaria stipant, alternatimque se, ut vix accedere fas esset, impediunt, quasi ea brevi finienda die expirare, gratiam vel majorem autumarent.

„ His actis initiis (ait Historicus,) indies civium „ exterorumque fides & peregrinatio augeri cœpit, „ quibusdam prima centesimi die omnium culparum „ sordes deleri asserentibus; cæteris annorum indul„ gentiam fore, sicque fere usque ad trimestre tempus, „ similiter die, qua toti orbi venerabilis revelatur „ *effigies* vulgo *Sudarium*, seu *Veronica*, (quæ incidit „ in Dominicam post Epiphaniam) longe plus solito „ compactis turbis convenirent, utrimque dubii spe„ rantes erant.

Itaque usque ad hunc diem *dubii hærebant*, etiam Romani circa centesimi anni indulgentiam. Interim Pontifex Bonifacius VIII. " ut erat ingenio vigilans, „ refertusque solertia, conservabat hæc omnia, confe„ rens in corde suo: suoque more præsentia, dum „ haud prohibebat, frequentiam acceptam conjiciebat, „ venientiumque firmabat votum.

IV. Itaque hactenus Pontifex circa hujus indulgentiæ valorem nihil determinaverat, eo quod in vetustorum librorum monumentis nihil de hac indulgentia *Jubilæi* reperisset, interim tamen devotioni populi favebat.

Pontifice autem sic dubio hærente, & populi Romani devotionem, & exterorum advenientium votum fovere desiderante, accessit tandem " vivus præterito„ rum testis, qui (inquit Historicus) peregrinationis „ suæ centum & septem asseverans annos (multis „ eodem Præsule Bonifacio VIII. coram adscitis) „ adstrueret meminisse Patrem alio centesimo anno „ Romæ, quousque, quem secum detulit agricola, „ suffecit victus, ob Indulgentiam moratum, sese ad„ monuisse ut si quod non putaret, advenisset futuro „ centesimo anno, Romæ nequaquam puer adesse pi„ gritaret, nobisque idem sciscitantibus intulit quin „ quaque ejusdem anni die illi centum annorum In„ dulgentiam lucrifieri posse, ob quam peregrinaturus „ accesserat.

Si fides huic testi esset, sola *centum annorum Indulgentia* anno centesimo promissa fuerat: " At eodem „ Historico teste, Romæ plenissime culpas dilui apud „ Gallos vulgatum, tanti ævi duos adhuc testes Diœcesis „ Bellovacensis, pluresque alios Italici soli superesse, „ qui meminissent, nobis assertum.

His factis informationibus, Pontifex convocavit Collegium Cardinalium, atque de eorum consilio confecta fuit famosa illa Bulla quæ incipit *Antiquorum*, relata inter Extravagantes communes; citata est Superius *c.* 5.

V. Publicata fuit hæc Bulla Romæ in festo Cathedræ sancti Petri Antiochiæ 22. Februarii 1300. atque summo plausu à Romanis recepta.

Incredibilem porro hominum multitudinem non modo ex Italia, Sicilia, Sardinia, Corsica, sed & ex Galliis, Hispania, Anglia, Germania, Hungaria concurrisse, nec solum juvenes ac vegetæ ætatis, sed etiam septuagenarios & infirmos qui lecticis deferebantur, confluxisse scribit dictus Cardinalis.

Tradit his conformia Joannes Villanus Florentinus *lib.* 8. *cap.* 36. additque tantam fidelium multitudinem Romam convenisse, ut præter Romanos ducenta peregrinorum millia in urbe viderit, quibus omnia necessaria abunde suppeditabantur.

Hæc fusius narrat Odoricus Raynaldus ad annum 1300. qui & addit ex Annalium Colmariensium Scriptore, quod tantus fuit factus concursus Romam, *ut sæpius una die egressi sint triginta millia hominum, pariterque ingressi.*

VI. In hac Bulla asserit Bonifacius VIII. quod " *Anti„ quorum* habeat *fida relatio*, quod accedentibus ad ho„ norabilem Basilicam Apostolorum de urbe, concessæ „ sint magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorum.

Nequaquam obscurum est eam *Antiquorum fidam relationem* referri ad relationem eorum peregrinorum excedentium ætatem centum annorum, qui ætatem puerilem in præcedenti anno ducentesimo supra millesimum agentes, simile aliquid intellexisse se affirmabant.

VII. Verum quam infirmum sit hoc testimonium ex auditu similium hominum datum ad requisitionem Pontificis & populi, id enixe desiderantium, nemo non videt, præsertim de re, quæ nemini potuerat fuisse ignota, & cujus tamen nulla apud temporis illius historicos, aut in vetustis Pontificum regestis aut epistolis memoria occurrebat, atque notanter Innocentii III. qui ipso anno ducentesimo supra millesimum Pontifex erat, & cujus registra in quibus ejus epistolæ & acta per annos singulos descripta continebantur, & in Bibliotheca Vaticana asservabantur, hujus remissionis peccatorum aut populi ad eam lucrandam ad Basilicam Principis Apostolorum concursus non meminerunt. (*a*)

Mirum videri non debet, quod tam infirmis innixa depositionibus relatio, ut *fida* per Pontificem relata fuerit, cum aliunde constet, hunc Pontificem Bonifacium VIII. sat fuisse facilem, ut sine discussione vulgi opinionem sequeretur, uti ex Papebrochio supra *cap.* 2. hujus tit. *num.* 8. notatum est circa indulgentias Stationarias.

Illud nihilominus observandum est Bonifacium VIII. equidem declarare, quod *Antiquorum fida relatio* habeat, quod accedentibus ad Basilicam Principis Apostolorum concessæ sint *magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorum*, sed nequaquam declaret num essent *plenariæ*, an vero duntaxat *centum annorum*, de quo nec *Antiquorum* relatio, nec populi rumor conveniebat.

VIII. Præterea notandum, Bonifacium in hac Bulla non meminisse Jubilæi *Judaïci*, sed primus fuit Clemens VI. qui in Bulla sive Extravagante; quæ incipit *Unigenitus*, hujus Jubilæi Judaïci exemplum adduxit, ut inde occasionem captaret, anno quinquagesimo post datam à Bonifacio hanc Bullam indulgentialem, rursus renovandi, atque declarandi (idque ad instantes preces populi Romani) quod hæc *Plenaria* indulgentia non tantum de centesimo in centesimum annum recurreret, uti edixerat Bonifacius, sed de quinquagesimo in quinquagesimum.

IX. Verba Clementis VI. referre opus est. " Nos, „ inquit, attendentes quod annus *quinquagesimus* in lege „ Mosaïca (quam non venit dominus solvere, sed „ spiritualiter adimplere) *Jubilæus* remissionis & gau„ dii, sacerque dierum numerus, quo lege fit remis„ sio, censebatur, quodque ipse quinquagenarius nu„ merus in testamentis, veteri quidem ex legis datio„ ne,

(*a*) Non ita censet Benedictus XIV. Summus Pontifex in sua epistola Encyclica *de præparatione* ad annum universalis Jubilæi 1750. Nostra non interest, inquit, longiorem sermonem hic attexere de frequentiori Regum, Episcoporum atque Ecclesiæ prælatorum, nec non fidelium pene omnium accessu ac assiduis ad limina Apostolorum peregrinationibus, cum Provinciam hanc universam præoccupaverint celebres aliquot eruditi, nimirum Onuphrius Panvinus, Jacobus Gretserus, &c. enumeratis quibusdam aliis auctoribus, eorum probat sententiam eruditus Pontifex Formula Marculfi qui floruit seculo VII. S. Chrisostomi, Eginardi, ac Nicolai I. qui vivebat IX seculo. En Nicolai I. testimonium desumptum ex Epist. 8. ad Michaelem Imperatorem. " Tanta „ millia hominum protectioni ac intercessioni Beati Apostolorum „ Principis Petri ex omnibus finibus terræ properantium sese quo„ tidie conferunt, & usque in finem vitæ suæ apud ejus limina „ semel mansura proponunt, ut „ &c. Hæc satis demonstrant in vetustis Pontificum litteris etiam IX seculo, multitudinem fidelium venisse Romam ut Apostolorum limina colerent, atque indulgentiarum thesauros sibi compararent.

„ ne, novo, ex viſibili Spiritus ſancti in diſcipulos „ miſſione, per quem datur peccatorum remiſſio, „ ſingulariter honoratur: quodque huic plura & „ grandia divinarum adoptantur myſteria Scriptura- „ rum: & *clamorem peculiaris populi noſtri Romani*, „ videlicet, hoc humiliter ſupplicantis, ac nos adinſtar „ Moyſi, & Aaron per proprios & ſolemnes nuntios, „ ad hoc deſtinatos ſpecialiter orantis pro toto chri- „ ſtiano populo, & dicentis: *Domine, aperi eis theſau- „ rum tuum fontem aquæ vivæ*; deſiderantes benignius „ exaudire, non quidem ut ſicut illius Iſraëlitici populi „ indurati ceſſet murmuratio, ſed ut iſtius prædicti „ populi & cunctorum fidelium augeatur devotio, „ fides ſplendeat, ſpes vigeat, charitas vehementius „ incaleſcat: volenteſque quam plurimos hujuſmodi in- „ dulgentiæ fore participes, cum pauci multorum reſ- „ pectu propter vitæ hominum brevitatem valeant ad „ annum centeſimum pervenire, de Fratrum noſtro- „ rum conſilio prædictam conceſſionem indulgentiæ ex „ ſupra ſcriptis, & aliis juſtis cauſis ad annum quin- „ quageſimum duximus reducendum.

X. Non mirum ſane Populum Romanum tam inſtanter apud Pontificem inſtitiſſe, ut terminus hic ad quinquageſimum annum contraheretur, cum non ignoraret quantus fuiſſet ob hanc evulgatam indulgentiam per Bonifacium VIII. ad urbem concurſus, quantaque ejus occaſione pecuniæ moles Romanis obveniſſet, non dubitans quin idem contingeret per hanc indulgentiæ publicationem.

XI. Præterea quia Clemens VI. in hac Extravagante in motivum hujus contractionis aſſumpſit Jubilæum de quinquageſimo in quinquageſimum annum recurrens, admodum veriſimile eſt, demum ab edita hac Extravagante, huic indulgentiali formulæ nomen Jubilæi adhæſiſſe.

XII. De indulgentiarum theſauro, cujus meminit Clemens VI. in *Extravagante Unigenitus*, nulla mentio occurrit ante ſeculum XII. in ordine ad valorem & effectum indulgentiarum: à pluribus enim obſervatum eſt quod circa hoc tempus, invaleſcente Theologia Scholaſtica, cœperit inter Theologos diſputari & inquiri, unde petendus eſſet *indulgentiarum* effectus; quodque hac occaſione hujus theſauri meminerint, & eum impenderint, ut adſtruerent indulgentiarum valorem, atque inter cæteros Alexander de Hales & Albertus Magnus. (*a*)

XIII. Quapropter merito obſervat Veronius in ſua *Regula fidei*, quidquid de hoc theſauro ejuſve applicatione ad effectum indulgentiarum paſſim aſſeritur ad fidei dogma non ſpectare, quandoquidem nihil fidei certitudinem attingere poſſit, niſi à Deo fuerit revelatum, idque conſtet vel Dei verbo ſcripto, vel non ſcripto, ex Traditione Apoſtolica, ad nos tranſmiſſo.

XIV. Clemens VI. poſtquam aſſeruit conformiter ad quorumdam Theologorum Scholaſticorum tunc invaleſcentem opinionem, fructum ſive effectum indulgentiarum petendum eſſe ex applicatione *theſauri* conſtantis ex meritis Chriſti, ſubjunxit, quod Chriſtus hunc theſaurum per beatum Petrum cœli clavigerum, ejuſque ſucceſſores ſuos in terris Vicarios commiſerit fidelibus ſalubriter diſpenſandum.

Verum quemadmodum ante ſeculum undecimum vel duodecimum nullam invenimus factam mentionem de applicatione hujus *theſauri* ad effectum ſeu fructum Indulgentiarum, ita nec reperitur apud veteres ulla mentio de hujus *theſauri* diſpenſatione ſpecialiter à Chriſto commiſſa beato Petro, ejuſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus ejus in terris Vicariis.

Sed hæc opinio demum veriſimiliter invaluit, poſtquam invaluit opinio, notanter in Curia Romana de *plenitudine* poteſtatis & juriſdictionis in Romano Pontifice, de qua tum *part.* 1. *tit.* 19. *cap.* 7. tum *part.* 2. *tit.* 6. *cap.* 6. latius actum eſt.

Et quantum ad hanc materiam Indulgentiarum, illud certum eſt uſque ad ſeculum XIII. plenam fuiſſe penes Epiſcopos concedendi Indulgentias auctoritatem, ac demum per Innocentium III. factam reſtrictionem, uti notatum eſt ſupra *cap.* 3.

Præterea & hoc negari nequit, quin *Indulgentiarum* ſive remiſſionum conceſſio potius Epiſcopis in ſuis reſpective Diœceſibus diſpenſanda conveniret, quam per Romanum Pontificem, dum hæ Indulgentiæ, ſeu remiſſiones fiebant ad præſcriptum Canonum Nicænorum, Ancyranorum, aliorumque, quemadmodum per novem & amplius ſecula facta fuit, ut in *cap.* 1. notatum eſt.

Cum enim vix poſſibile ſit, ut Romanus Pontifex, tum de facti ſeu criminis qualitate, necnon vita & conditione peccatoris ſive pœnitentis in remotis partibus agentis, rite ac plene ſit informatus, ſatius viſum eſt, modum pœnitentiæ pro gravitate criminis determinandum, necnon ejuſdem mitigationem vel condonationem ſeu indulgentiam Epiſcopis reſpectu ſuorum reſpective ſubditorum relinquere.

XV. Id & ſeculo VI. vidit & judicavit Vigilius Papa. Hic conſultus à Theodeberto Galliarum Rege, cujuſmodi pœnitentia illius poſſit purgari delictum, qui cum uxore fratris ſui illicitum præſumpſit inire conjugium? Scripſit Vigilius ad ſanctum Cæſarium Epiſcopum Arelatenſem his verbis: “ Charitas tua, „ totius facti qualitate, ac pœnitentis ipſius compun- „ ctione perſpecta, prædictum glorioſum Regem fi- „ lium noſtrum, & de temporis obſervatione non omit- „ tat inſtruere, & ne ulterius tale aliquid præſumatur „ inſtanter expoſcat

Rationem hujus commiſſionis hanc præmittit Pontifex: “ Qua (ſicut charitatem tuam bene noſſe con- „ fidimus) modus pœnitentiæ *præſentium* potius Sa- „ cerdotum inſpectioni committitur, ut *juxta com- „ punctionis meritum, veniæ quoque poſſit indulgeri re- „ medium*, tuæ hoc potius æſtimationi credimus relin- „ quendum.

(*a*) Theologi inter articulos fidei Indulgentiarum Theſaurum collocant. Unum laudabo Jueninum *quæſt.* 5. *de Indulgentiarum virtute c.* 2. *concluſione* 1. quæ his concipitur verbis. *Fide certum eſt admitti debere in Eccleſia Theſaurum, qui conſtet ex meritis ſuperabundantis ſatisfactionis, quam Chriſtus Deo Patri pro hominibus exhibuit.* Quod eſt de fide, debet referri ad Chriſtum Auctorem: quapropter Theſaurus Indulgentiarum ſuam Chriſto refert originem, notus ergo fuit ſanctis Patribus, qui fidei ſequeſtres extiterunt, unde Conc. Tridentinum loquens de quibuslibet Indulgentiis, *in his concedendis moderationem juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi* cupit. Quod ſupponit antiquitus ab Eccleſia agnitum fuiſſe Indulgentiarum Theſaurum, & ejus applicationem quoad effectum fuiſſe cognitam.

TITU-

TITULUS VIII.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

CAPUT I.

De Materia, Forma & Partibus inungendis.

1. *Extrema Unctio est verum Sacramentum.*
2. *Effectus hujus Sacramenti.*
3. *Materia oleum ab Episcopo benedictum.*
4. *Quando oleum benedicatur; & quo ritu à Parochis accipiatur?*
5. *Quomodo oleum benedictum sit servandum; & annis singulis renovandum?*
6. *Apud Græcos oleum etiam à Presbyteris benedicitur.*
7. *Quæ hujus disciplinæ origo?*
8. *Ecclesia Latina hanc disciplinam Græcorum non improbat.*
9. *Quâ ratione Synodus Tridentina dixerit materiam esse oleum ab* Episcopo *benedictum.*
10. *Forma hujus Sacramenti ex Decreto Eugenii IV. & Synodi Tridentinæ, & præscripto Ritualium.*
11. *Hæc forma non est necessaria ex Institutione Divina.*
12. *Eam nunquam adhibuit Ecclesia Græca.*
13. *Ecclesia Latina multis seculis eamdem ignoravit, & forma indicativa fuit usa.*
14. *Forma Ambrosiana erat* indicativa; *atque usque ad præteritum seculum in quibusdam Ecclesiis Latinis talis usitata fuit.*
15. *Usus antiquus formæ* indicativæ *non repugnat Decreto Concilii Tridentini; neque eam Synodus improbavit.*
16. *Christus nullam specialem formam hujus Sacramenti instituit.*
17. *Partes inungendas Apostolus Jacobus non expressit.*
18. *Non constat primis seculis* plures *corporis partes fuisse inunctas.*
19. *Seculo VI. moris fuisse videtur* pectus *tantùm inungere.*
20. *Seculo VII. cœperunt* plures *inungi; sed non eadem ubique.*
21. *Aliquando moris fuit, ut pars magis affecta inungeretur: & quæ hujus ratio, & quare postea vetitum?*
22. *Circa ritum inungendi pridem fuit Ecclesiarum varietas.*
23. *Synodus Tridentina Ecclesiæ Romanæ ritum probando, aliarum Ecclesiarum alios ritus non reprobavit.*
24. *Quæ partes ex præscripto Ritualis Romani inungendæ?*
25. *An ultra quinque sensuum organa aliæ partes sint necessariò inungendæ?*
26. *Quomodo hodie in partium Unctione forma pronuntianda?*
27. *In morbis contagiosis & morte imminente quid servari velit Manuale Cameracense?*
28. *Non facilè omittenda inunctio quinque sensuum organorum.*

I. SYNODUS Tridentina *Sess.* 14. *De Sacramento Extremæ Unctionis*, inter alia definit *Can.* 1. " Si quis dixerit Extremam Unctionem non „ esse verè & propriè Sacramentum à Christo Domino „ nostro institutum, & à beato Jacobo Apostolo pro„ mulgatum; sed ritum tantùm acceptum à Patribus, „ aut figmentum humanum; anathema sit.

II. Deinde *Can.* 2. effectum hujus Sacramenti adstruit his verbis: " Si quis dixerit, Sacram Infirmorum „ Unctionem non conferre gratiam, nec remittere pec„ cata, nec alleviare Infirmos; sed jam cessasse, quasi „ olim tantùm fuerit gratia curationum; anathema sit.

III. Eugenius IV. in Instructione pro Armenis materiam hujus Sacramenti dicit esse Oleum Olivæ per Episcopum benedictum. Idem docet Synodus Tridentina citatâ *Sess. cap.* 1. ubi relatis verbis Jacobi Apostoli ex Epistola Canonica *cap.* 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum* UNGENTES *eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum; & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, dimittentur ei*; Immediatè subjicit? " Qui„ bus verbis, ut ex Apostolica Traditione per manus „ acceptâ, Ecclesia didicit, docet materiam, formam, „ proprium Ministrum & effectum hujus salutaris Sa„ cramenti. Intellexit enim Ecclesia, materiam esse „ *Oleum ab Episcopo benedictum.*

IV. Oleum hoc dictum *Infirmorum* semel in anno juxta ritum Ecclesiæ Latinæ benedicitur ab Episcopo inter Missarum solemnia, feriâ quintâ in Cœna Domini.

Illud quoque annis singulis, eodem ritu, quo sacrum Chrisma (de quo suprà *tit.* 3. *cap.* 3.) Parochi singuli accipiunt: nec Sacramentum hoc sine Oleo sic benedicto administrare possunt.

V. Unde passim Ritualia conformiter ad Rituale Romanum præcipiunt: " Habeat Parochus loco nitido & „ decenter ornato in vase argenteo seu stanneo, dili„ genter custoditum Sacrum Oleum Infirmorum, quod „ singulis annis feriâ quintâ in Cœna Domini ab Epis„ copo benedictum, veteri combusto, renovandum est. „ Id tamen si fortè infra annum aliquo modo ita defi„ ciat, ut sufficere non posse videatur, neque aliud „ benedictum haberi queat, modico oleo non bene„ dicto in minori quantitate superinfuso, reparari po„ terit.

VI. Testatur Jacobus Goartius in notis ad Rituale Græcorum, *pag.* 436. *notâ* 22. " Cùm Sacerdotalis sit „ ministerii ægrotos *Oleo Sacro* linire, usu consentien„ te factum esse, ut non à Græcis Pontificibus, sed à „ *Sacerdotibus* consecratum, & quoties urget necessitas „ renovatum & recens benedictum huic Sacramento „ conferendo proferatur.

VII. Benedicit quidem & ipse Episcopus ritu Græcorum feriâ quintâ in *Cœna Domini*, Sacrum Oleum; sed mox post factam benedictionem, totum Oleum benedictum consumitur: nam more Græcorum, "cun„ cti accessuri ad Sacram Sinaxim in peccatorum expia„ tionem sese *ungendos* offerunt; & Episcopus ipse pri„ mus omnium œconomi manu unctionem suscipit; „ quem deinde omnes alii sequuntur, & ab Episcopo „ unguntur, „ ait ibidem Goartius.

Hac itaque unctione quantumvis tantùm *cæremoniali* " cùm oleum totum consumitur, facultatem illud de„ nuò consecrandi privato cuicumque Parocho ipsi Pon„ tifices tacitè, ex antiquo more videntur remittere. „ Ita Goartius.

VIII. Quidquid sit de origine hujus moris, hoc constat, Ecclesiam Latinam nunquam improbasse hanc Græcorum consuetudinem: imò eam sat apertè probavit

vir Clemens VIII. in sua instructione ad Episcopos Latinos, quâ inter cætera dicit: "Non sunt cogendi Presbyteri Græci Olea Sancta, præter Chrisma, ab Episcopis Latinis Diœcesanis accipere: cùm ejusmodi Olea *ab eis*, in ipsa Oleorum & Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu *conficiantur & benedicantur*.

IX. Hinc ulteriùs statue, Synodum Tridentinam non eo sensu, *Oleum ab Episcopo benedictum* materiam hujus Sacramenti reputasse, quasi ex institutione *divina* sine hujusmodi Oleo conferri hoc Sacramentum *validè* non posset; sed duntaxat, eam esse veram & sufficientem; ac etiam *necessariam*, spectatâ scilicet Ecclesiæ Latinæ consuetudine.

X. Formam hujus Sacramenti hanc esse dicit Decretum Eugenii IV. *Per istam Sanctam Unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti.* Et similiter in aliis membris.

Eamdem assignat Synodus Tridentina citato *cap.* 1. eamque omnia Ritualia proponunt & à Sacerdotibus exactè observari præscribunt: neque aliam hodie agnoscit Ecclesia Latina.

XI. Cæterùm quod circa materiam suprà notatum est, id quoque circa hanc formam notandum; nimirùm, eam non ita huic Sacramento ex Institutione Divina esse essentialem, ut sine illa nunquam Sacramentum validè conferri posset aut potuisset.

XII. Imprimis certum est, Ecclesiam Græcam nec hodie uti, nec unquam usam fuisse hac formulâ: & tamen Ecclesia Latina nunquam de validitate collati hujus Sacramenti cum forma à Græcis usitata, ipsis quæstionem movit.

XIII. Adhæc constat, in Ecclesia Latina hanc formam antiquitùs usitatam non fuisse. Et quidem in Sacramentario Sancti Gregorii apud Hugonem Menardum *pag.* 251. legitur sub hoc titulo, *Oratio ad infirmum ungendum*: "Inungo te de Oleo Sancto, sicut unxit Samuel David in Regem & Prophetam. Operare, creatura Olei, in nomine Patris omnipotentis: ut non lateat illic spiritus immundus, neque in membris illius neque in medullis, neque in ulla compagine membrorum: sed in te habitet virtus Christi altissimi, & Spiritus Sanctus per eundem.

Ad quæ verba reflectens ipse Menardus in notis, *pag.* 332. ait: "Olim forma hujus Sacramenti fuit *indicativa*, ut hîc apparet, (quamvis hic appelletur *Oratio*, sed impropriè, verè etenim Oratio non est) & clarè constat ex Codicibus manuscriptis Ratoldi, & Tiliano Monasterii Sancti Remigii, & Manuali excuso Ecclesiæ Suessionensis, quæ *indicativam* habent, *deprecatoriam* ignorant." Hæc ille, qui contextum dictorum Codicum exhibet *pag.* 336. & sequentibus; in quibus nulla forma *deprecatoria*, qualis est nostra hodierna, sed sola *indicativa* occurrit.

XIV. Ostendit insuper Menardus ibidem, formam Ambrosianam relatam à Sancto Bonaventura esse indicativam; eamque à Bonaventura, aliisque antiquis Scholasticis non fuisse improbatam; adeóque crediderint, formam *deprecatoriam* non esse de substantia hujus Sacramenti ex Institutione Divina; idque supposuisse Facultatem Theologicam Parisiensem, dum anno 1633. permisit sustineri publicè hanc positionem: *Etiam unicâ Olei unctione in necessitate, verbisque* INDICATIVE *prolatis perfici posse.* Sententiam Menardi probat quoque Morinus *De Administratione Sacramenti Pœnitentiæ, lib.* 8. *cap.* 16. & novissimè Joannes Launoius in speciali libro *De Sacramento unctionis infirmorum:* qui ulteriùs probat, à multis Ecclesiis illustrioribus formam indicativam usque ad proximè elapsum seculum retentam fuisse; ac tandem ubique *deprecatoriam* assumptam. Unà exponens quomodo sensim hæc mutatio contigerit.

XV. "Neque hæc doctrina (ait Menardus) adversatur Concilio Tridentino, cùm ait *Sess.* 14. *cap.* 1. *Formam deinde esse illa verba* PER ISTAM UNCTIONEM, &c. nam Concilium deprecatoriam non ita adstruit, ut rejiciat indicativam, quam olim in usu fuisse, luce meridianâ clarius est; ut nec ita adstruit per illa verba, *per istam unctionem*, ut destruat formam Græcorum, quæ licèt deprecatoria sit, ejusmodi verba non tamen agnoscit.

Et revera, Synodum Tridentinam non improbasse formam *indicativam* probat allegatus Launoius; idque ex variis Manualibus, in quibus exhibetur forma *indicativa*, editis post declarationem factam à Synodo Tridentina; & quidem ab Episcopis, qui ipsi Synodo interfuerant.

XVI. Notat insuper Launoius, Christum nullam specialem formam hujus Sacramenti instituisse; sed eam instituendi libertatem Ecclesiæ suæ reliquisse. Meminit quidem Jacobus Apostolus *Orationis & Unctionis*; sed quibus verbis Oratio fundenda; & quomodo aut quâ verborum formâ perficienda sit Unctio, non determinat: quare hæc arbitraria esse credidit Ecclesia: ideóque unusquisque in his Ecclesiæ suæ morem sequi tenetur.

XVII. Hæc Ecclesiarum varietas non tantùm circa verba, quibus Orationes & Sacra Unctio exprimi debent, intercessit; sed etiam circa partes corporis inungendas magna fuit Ecclesiarum diversitas: eò quòd Jacobus Apostolus nullam partem corporis ungendam in particulari designaverit.

XVIII. Plurimos tam veteres, quam recentiores libros Rituales & Sacramentarios, hanc diversitatem manifestè ostendentes, profert Launoius in citato libro sub hoc titulo: *Explicata Ecclesiæ traditio circa* PARTES *corporis, quæ unguntur in Sacramento Extremæ Unctionis cap.* 1. Et *cap.* 2. *Observat.* 1. ex allegatis monumentis concludit, nullum apud primorum seculorum auctores reperiri testimonium, quo probetur, antiquitus *plures* corporis partes inunctas fuisse.

XIX. Qui Sancti Eugendi vitam scripsit, tantùm *unius* partis, scilicet *pectoris*, inunctæ meminit. "Vocato, ait, uno ad se de Fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendi infirmos opus injunxerat, secretissimè quoque sibi *pectusculum* petiit (*ut moris* est) inungi." Ergo tunc *moris* erat, *pectusculum* tantùm inungere. Quòd & in præfatione ad primum seculum Benedictinorum, observat Mabillonius *num.* 97. Vixit autem Sanctus Eugendus seculo VI.

XX. Deinde *Observat.* 2. ex præallegatis libris Ritualibus concludit Launoius, post tempora Sancti Gregorii paulatim invaluisse, ut plures corporis partes inungerentur; sed non eædem in omnibus Ecclesiis; imò in aliquibus quasdam debuisse inungi, quas in aliis inungi vetitum erat.

XXI. Constat in pluribus Latinis Ecclesiis visum fuisse, eam esse ungendam corporis partem, quæ *majori dolore* cruciaretur. Sic in Codice Tiliano apud Menardum *pag.* 340. legitur: "Et sic perungant singuli Sacerdotes infirmum de Oleo sanctificato, cruces faciendo in collo & gutture & pectore, & inter scapulas, seu in loco *ubi dolor plus* imminet.

Hæc autem unctio suam habet rationem in Jacobi Apostoli verbis: *Et alleviabit eum Dominus*; sed anni jam plures sunt, cùm hæc unctio ubique planè desiit: ne forsan videretur *Unctio* hæc Sacri Olei ad medicinam corporis magis, quàm animæ adhiberi.

XXII. Circa ritum ungendi infirmum, non eadem quoque fuit semper Ecclesiarum disciplina: nam in quibusdam sub *unica* verborum formula omnes *partes* inungebantur; in aliis *singulæ* partes sub *diversa* verborum formula. In aliquibus etiam uno Sacerdote ungente, alius formam proferebat; uti notat Menardus *pag.* 332.

XXIII. Unde prudenter processit Synodus Tridentina, dum aliarum Ecclesiarum ritum non reprobando simpliciter definivit: "Si quis dixerit Extremæ Unctionis ritum & usum, quem observat Sancta Romana Ecclesia repugnare sententiæ beati Jacobi Apostoli; ideóque

„ ideóque eum mutandum, posseque à Christianis absque peccato contemni; anathema sit. „ *Can.* 3.

XXIV. Quoad partes inungendas, ritum hodiernum Ecclesiæ Romanæ exhibet Rituale Pauli V. his verbis. " Quinque verò corporis partes præcipuè ungi „ debent, quas veluti sensuum instrumenta homini natura tribuit, nempe oculi, aures, nares, os & manus; attamen pedes etiam & renes ungendi sunt; sed „ renum unctio in mulieribus, honestatis gratiâ, semper omittitur: atque etiam in viris, quando infirmus commodè moveri non potest. Sed sive in mulieribus, sive in viris, alia corporis pars pro renibus „ ungi non debet.

XXV. Quoad quinque partes corporis, quæ sunt præcipua sensuum instrumenta Rituali Romano consentiunt nostra Belgica, sed nullum præter hæc inungendum membrum præscribit Manuale Cameracense: & indubiè horum unctio ad validitatem Sacramenti sufficit. Unde Pastorale Mechliniense, tametsi ultra inunctionem horum quinque membrorum, requirat etiam inunctionem pectoris & pedum, disertè tamen monet: Prioribus partibus inunctis, *Presbyteri animus quiescat, quod jam infirmus receperit Sacramentum.* Et in morbis contagiosis, & peste grassante dicit, *posse inungi* TANTUM *organa quinque sensuum.*

XXVI. Quoad formam in ipsa partium unctione pronuntiandam vult Rituale Romanum, ut *eandem* ac *integram* formam ad *singulorum* membrorum unctionem Sacerdos pronuntiet; monetque " dum oculos, „ aures & alia corporis membra, quæ *paria* sunt, Sacerdos ungit, caveat ne altero eorum inungendo, Sacramenti formam priùs absolvat, quàm *ambo* hujusmodi „ *paria* membra inunxerit.

Pastorale novum Mechliniense, tametsi in morbis contagiosis & peste grassante permittat *tantùm quinque sensuum organa* inungi, vult tamen ad singulas unctiones dici *integram* formam, sensui, qui inungitur accommodatam.

XXVII. Cameracense Manuale in morbis contagiosis ac peste grassante, atque insuper etiam morte urgente, permittit, ut " ungantur *celeriter* quinque sensuum organa in capite, dicendo *semel*: Per istam Unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat „ tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, &c. „ Quin & addit hoc Manuale: " Quod „ si tantùm sit contagii vel mortis periculum, ut nec „ *consuetæ* partes ungi, nec illa forma pronuntiari possit; ungatur organum sensûs magis ad unctionem „ expositum, dicendo: *Per istam sanctam Unctionem, &c. quidquid deliquisti per quinque sensus tuos.*

Ulteriùs ad vitandum contagium adjicit idem Manuale: " In rabidis ungatur pars ori vicina, ne saliva, „ quæ inficiendi vim habet, tangatur. In pestiferis uti „ licebit virgâ oblongâ oleo tinctâ, quæ deinde comburatur, aut servanda purgetur.

XXVIII. In variis Diœcesibus moris est, ut etiam extra periculum contagii, unctio fiat non pollice, sed virgulâ.

Interim ex citato Manuali Cameracensi colligitur, ab Auctoribus illius Manualis creditum non fuisse, alicujus determinatæ partis unctionem ad Sacramenti validitatem requiri: At quia hoc certum non est, haud facilè Sacerdotes quinque sensuum organorum inunctionem ob infectionis periculum, præsertim si propinquum non sit, omittere possunt; præcipuè iis in locis ubi Ritualia licentiam omittendi expresse non tribuunt.

CAPUT II.

Quibus & quando hoc Sacramentum administrandum?

1. *Solis infirmis, ex sententia sancti Jacobi, & Traditione Ecclesiæ.*
2. *Id confirmat Synodus Tridentina.*
3. *Quàm gravis debeat esse infirmitas, incertum.*
4. *Non requiritur extrema omni convalescentiæ spe destituta.*
5. *Græci extremam non requirunt.*
6. *Hodierna Ecclesiæ Latinæ disciplina requirit eam, quæ morale mortis periculum ingerit.*
7. *Non sufficit morale mortis periculum; nisi adsit infirmitas.*
8. *An mulieribus in partu graviter laborantibus?*
9. *Quomodo pueris administrandum?*
10. *Amentibus quomodo dandum?*
11. *Infirmis sensu & ratione destitutis quomodo administrandum?*
12. *Nequaquam differendum quousque infirmus sit sensibus destitutus.*
13. *A Parochis monendi Fideles, ne nimiùm hoc Sacramentum differant.*
14. *Olim stulta fuit persuasio, quòd hoc Sacramento suscepto fas non esset infirmo condere testamentum.*
15. *Evellenda persuasio, de adempta spe convalescentiæ post susceptum hoc Sacramentum.*
16. *Aliquando persuasum fuit, non licere conjugatis post semel acceptum hoc Sacram. uti matrimonio.*
17. *Item non licere vesci carnibus.*
18. *Ob vulgarium deliramenta sensim hoc Sacramentum dilatum fuit ad extremum mortis articulum; & Viatico postpositum.*
19. *Deliramenta hæc invaluerunt, eò quòd Extrema Unctio reputata esset pro solemni pœnitentia.*
20. *Infirmus ungendus cinere & cilicio operiebatur.*
21. *Fusiùs ostenditur deliramentorum præfatorum origo.*
22. *Extrem-Unctio tanquam Pœnitentiæ complementum credebatur olim Viatico præmittenda.*
23. *Hic Ritus præscribitur in Sacramentario Sancti Gregorii.*
24. *Ritus usque ad annum 1000. ubique retentus.*
25. *Etiam seculo XIII. perduravit, & in Belgio notus.*
26. *Demum circa finem decimi sexti seculi aut decimo septimo mutatus.*
27. *Inquiritur causa mutati ritûs.*
28. *Hodie etiam ex præscripto Ritualium Viaticum Sacræ Unctioni præmittendum.*
29. *A præscripto suorum Ritualium inferiores Presbyteri facilè recedere non possunt.*
30. *Episcopis expendendum, num & quousque pristina disciplina revocanda.*

I. Ex Epistola Apostoli Jacobi, ad quam, quidquid de vera hujus Sacramenti natura dicitur, tanquam in certam regulam transferendum est, nequaquam obscurum est, solis *infirmis* corpore hoc Sacramentum esse administrandum: nam de his solis loquitur, dicens: SI QUIS INFIRMATUR *in vobis, inducat Presbyteros*, &c.

Quapropter constans fuit Ecclesiæ, præsertim Latinæ traditio, non nisi ægris hoc Sacramentum exhibendum esse.

Innocentius I. in Epistola ad Decentium, *cap.* 8. relatis verbis Apostoli Jacobi: *Si quis infirmatur in vobis*, &c. subnectit: " Quod non est dubium de Fide- „ libus *ægrotantibus* accipi, vel intelligi debere, qui „ sancto Oleo Chrismatis perungi possunt: quo ab „ Episcopo confecto, non solùm Sacerdotibus; sed „ omnibus Christianis uti licet in sua, aut suorum *ne-* „ *cessitate* ungendis.

II. Traditioni huic & Apostoli Jacobi verbis inhærens Synodus Tridentina *Sess.* 14. *cap.* 3. *De Extrema Unctione*, declarat, " esse hanc Unctionem *infirmis* „ adhibendam; illis verò præsertim, qui tam periculosè „ decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur; „ unde & Sacramentum *exeuntium* nuncupatur.

III. Quàm gravis autem corporis *infirmitas* requiratur,

ratur, ut ad mentem Apostoli Jacobi, Sacramentali hac unctione infirmus inungi queat, facilè determinari nequit: quia simpliciter & indefinitè dicit: *Si quis* INFIRMATUR *in vobis, inducat Presbyteros, &c.*

IV. Hoc sat videtur expeditum, non eam infirmitatem requiri, quæ extrema sit, nullam reconvalescentiæ penè spem relinquens; sed *gravem* sufficere.

De Sancto Eugendo, cujus suprà meminimus, refertur, quòd cùm Unctionem sibi impertiri petiit, ultra sexagenariam ætatem sex ferè mensibus *inæqualitate* corporis laborasset, adhuc tamen corpore firmus, quòd *nunquam Canonico usque ad horam defuisset cursu, nec bis in die fesso corpusculo coactus fuerit aliquid impertiri.*

V. Notat Goartius ad Rituale Græcorum *pag.* 432. apud Græcos moris esse, ut ægri plurimi Unctionem Sacram accepturi, " aliorum manibus & ope ad Ecclesiam se deferri faciant; ibique plurium nonnunquam dierum spatio in Catechumenæis jaceant, pernoctent, morentur & Sacrâ tandem Unctione sibi remedium exposcant. " Indicium, Græcos non credere, *extremam* planè infirmitatem ad suscipiendum Unctionis Sacramentum esse necessariam.

VI. Quidquid sit de pristino Ecclesiæ usu, quoad gravitatem infirmitatis in ungendo requisitam; hodie saltem in Ecclesia Latina, requiritur infirmitas *periculosa*; & quidem talis, ut ob eam videatur morale mortis periculum imminere.

D. Rituale Romanum ait: " Debet autem hoc Sacramentum infirmis præberi, qui cùm ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut *mortis periculum* imminere videatur, & iis, qui præ senio deficiunt, & in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate.

VII. Pastorale Mechliniense præscribit: " Nemini, qui *gravi* morbo affectus non sit, Sacramentum Unctionis dare licet, quamvis *periculum mortis* adeat, vel quia periculosam navigationem parat, vel quia prælium initurus sit, à quo certa mors illi impendeat; vel etiam capitis damnatus ad supplicium raperetur.

Non ergo sufficit imminens *mortis periculum*; sed requiritur; ut hoc vi *morbi* immineat: conformiter ad verba Sancti Jacobi: *Si quis infirmatur*, &c.

VIII. Idipsum expressit Rituale Romanum, item Sanctus Carolus in suis Instructionibus Extremæ Unctionis, additque: *Neque mulieribus in partu laborantibus.* Manuale tamen Cameracense vult hoc Sacramentum administrari *feminis in partu deficientibus*: adjungitque: " Rabidis; peste infectis; lethaliter vulneratis; ex hausto veneno periclitantibus; etiam dum adhuc *robusti* sunt, si postea suscipiendæ Unctionis opportunitatem non habent.

IX. *Non ministretur pueris rationis usum non habentibus*, ait Rituale Romanum: idem habet Pastorale Mechliniense; unà tamen monens: " Secus de pueris periculosè ægrotantibus, qui peccati mortalis, ac confessionis capaces sunt, licèt sint solùm octo aut novem annorum, & quamvis nunquam communicaverint; ita tamen, ut si eos mori contingat, non sint eorum parentes urgendi ad exequias more adultorum.

X. " Amentes, qui ab ipso ortu nunquam fuerunt mentis compotes, ungendi non sunt, " ait Pastorale Mechliniense. " Amentes autem & furiosi (ait idem Pastorale) habentes interdum rationis usum, si eo potissimùm tempore piam animi significationem dederunt, aut hoc Sacramentum petierunt, licèt postea in furorem, aut insaniam incidant, ungendi sunt, nisi tanta sit frenesis, ut infirmus aliquid contra reverentiam Sacramenti facere posset; quo casu non ungantur, nisi periculum tollatur omninò.

XI. " Infirmis autem, qui dum sanâ mente & integris sensibus essent, illud petierunt, seu verisimiliter petiissent, seu dederint signa contritionis (ait Rituale Romanum) etiamsi deinde loquelam amiserint, vel amentes effecti sint, vel delirent, aut non sentiant, nihilominus præbeatur.

Dicit Pastorale Mechliniense: " Quamvis non petierit; si tamen erat bonæ vitæ, quia non præsumitur immemor suæ salutis in morte plus quam in vita. Unde præsumitur, quòd petat, vel quòd petiisset, si advertisset; & quod petere voluit, sed non potuit.

XII. Itaque juxta modernam disciplinam, signanter Ecclesiæ Latinæ, Sacramentum Extremæ Unctionis dandum non est, nisi infirmitas tanta fuerit, ut *mortis* periculum vi istius infirmitatis imminere videatur; hæc tamen infirmitatis gravitas non eousque extendenda est; nec administratio hujus Sacramenti tam diu differenda est, ut vel nulla omninò spes convalescentiæ supersit; aut ipse infirmus sensibus & ratione destitutus sit, uti expressè inculcant Synodi nostræ.

XIII. Parochi ægrotos sæpè invisant, hortenturque " *ne ad extremum* Sacramenti hujus susceptionem differant; ac potiùs *sensibus rationisque usu adhuc integris*, illud sibi administrari petant, ut ita uberiorem ejus fructum percipiant, " ait Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 8. *cap.* 1.

XIV. Idipsum passim omnes Synodi præcipiunt; uti & illud quod dicta Synodus Mechliniensis immediatè subjicit *cap.* 2. " Falluntur, qui existimant, suscepto hoc Sacramento vel testamentum condi non posse, vel spem convalescendi ob id imminui; ideóque Pastores contrarium subinde populum doceant. Etsi fortè alicubi usu introductum sit, ut testamentum à susceptione hujus Sacramenti conditum non subsistat, declarat hæc Synodus ejusmodi consuetudinem pro corruptela habendam esse, utpote causam, cur tam salutaris Sacramenti susceptio, ad extremum vitæ spiritum à plerisque differatur; iique interim effectus Sacramenti non percipiant, & sæpe etiam sine eo moriantur.

Communis atque vulgaris hæc de adempta facultate condendi testamentum opinio in hoc Belgio fuisse videtur; quandoquidem omnes passim Synodi moneant, ut stultam hanc opinionem convellant: hacque forsan Synodorum monitione effectum, ut hodie contrarium sit persuasum, & quotidie testamenta post hujus Sacramenti susceptionem ab infirmis fieri videamus; nec ullus eo titulo invaliditatis arguere testamenta præsumat.

XV. Utinam æquè è mente Fidelium evulsa esset altera de adempta omni spe convalescentiæ stulta opinio, quâ etiamnum hodie contingit, ut frequenter hoc Sacramentum ad extremum usque vitæ spiritum differatur; atque hinc ulteriùs fiat, ut sine ullo devotionis affectu, non rarò sine omni effectu recipiatur.

XVI. Observat Joannes Mabillonius in Præfatione ad primum seculum Benedictinorum *num.* 100. quòd seculo XIII. invaluisset, præsertim in Britannia, stulta opinio, quod uxoratis post susceptam Sacram Unctionem non liceret reverti ad opus conjugale; eamque superstitionem ad alia nonnulla erroris capita sensim prolapsam.

Richardus Episcopus Sarisberiensis in Constitutionibus editis anno 1217. *cap.* 68. ait: " Dicant etiam ac denuntient confidenter Sacerdotes, quòd post susceptum hoc Sacramentum licitum est reverti *ad opus conjugale.* " Habetur *tom.* 11. *Concil. general. col.* 264. Idipsum reperitur in Constitutionibus cujusdam Anonymi editis anno 1237. & habetur *eodem tomo col.* 550.

XVII. Synodus Wigorniensis anno 1240. *cap.* 19. hæc inter alia habet: " Sunt autem quidam, ut audimus, qui post perceptionem hujusmodi Sacramenti sanitati pristinæ restitui nefas reputant, vel uxores suas cognoscere, vel carnes comedere, vel etiam aliqua ratione nudis pedibus ambulare. Horum autem

" errorem

„ errorem utpote doctrinæ sanæ contrarium execra-
„ mur, & eos excommunicationibus & monitionibus
„ duximus esse corrigendos.

Has erroneas vulgarium opiniones rursus anno 1287. Synodus Exoniensis, & anno 1307. Synodus Wintoniensis acriter convellunt; ut vel inde appareat, eas opiniones altas radices in mentibus vulgarium egisse.

XVIII. Ad iterata hæc Decreta reflectens Mabillonius dicit, verisimile esse, " ob ea vulgi deliramenta Unctionem infirmorum *in mortis articulum* reservari cœpisse; ac sensim usum in omnes Ecclesias fuisse propagatum. „ Cui forsan & stulta opinio de adempta facultate condendi testamentum non parum contulit.

Credit quoque Mabillonius ex hac vulgi perversa opinione factum esse, ut seculo XIII. contra hactenus observatam disciplinam Sacræ Unctioni Viaticum præmissum fuerit.

XIX. Prædicta autem deliramenta hinc ortum suum habuisse videntur, quod veteres habuerint Sacram Unctionem pro complemento *Pœnitentiæ:* adeo ut propterea Græci etiam sani Sacra Unctione utantur in pœnitentiæ signum & peccatorum expiationem, ut multis docet Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 432. quamvis eam non ut Sacramentalem, sed ut *cæremonialem* duntaxat à *sanis* adhiberi credat.

XX. Hinc vetus quoque cæremonia pœnitentialis in exhibitione hujus Sacramenti, in quibusdam Ecclesiis adhibita, signandi scilicet ægrum signo crucis *ex cinere;* atque imponendi ægro *cilicium.*

In antiquo Codice Rotaldi Abbatis apud Menardum in notis ad Sacramentarium Sancti Gregorii *pag.* 337. in ritu Unctionis dicitur: " Tunc Sacerdos facit crucem *ex cinere* super pectus ejus, & imponit *cilicium* desuper, dicens: Si quis infirmatur, agat *pænitentiam,* etiam ex necessitate, quia misericors est.

Idipsum habent alii veteres Sacramentarii libri editi ibidem à Menardo; quibus Joannes Launoius addit Librum Pontificalem MS. Ecclesiæ Cameracensis, in quo ritus Unctionis describitur; atque inter alia, Benedictio *cineris,* Benedictio *cilicii* & nonnullæ Orationes, ac dein dicitur: " Tunc Sacerdos facit crucem ex *cinere* cum aqua super pectus ejus, & imponit *cilicium* desuper.

De hoc ritu in pluribus Ecclesiis olim religiose at non ubique uniformiter observato, ex libris Ritualibus late agit citatus Launoius sub titulo: *Explicata vetus Ecclesiæ traditio circa usum* CINERIS & CILICII *in infirmis, & circa lectum seu stratum cinere respersum in morituris.* Advertitque ex Breviario Romano, S. Carolum se huic disciplinæ submisisse: de ipso enim legitur: " Mediolanum reversus, ingravescente morbo, *cinere* ac *cilicio* coopertus, & oculis in Crucifixi imaginem defixis, migravit in cœlum.

XXI. Cum ergo Extrema Unctio jam pridem reputata fuerit pro pœnitentia; quin & quidam ritus in *solemnis* pœnitentiæ impositione adhiberi solitus hic quoque adhiberetur; quidni hinc sensim aliquibus persuasum fuisse credamus, comestionem carnium, actum conjugalem, & similia vetita esse post impositam hanc quasi publicam pœnitentiam; quandoquidem constaret, similia Pœnitentibus fuisse jam pridem interdicta, uti multis ostendit Morinus *lib.* 7. *cap.* 10. & sequentibus.

Quidquid sit de horum deliramentorum & falsarum opinionum origine seu fundamento; duo tamen certa sunt.

XXII. Primum, quod Extrema Unctio reputata fuerit ut complementum pœnitentiæ; atque ad reliquias peccatorum abstergendas efficax, juxta illud S. Jacobi: *Et si in peccatis fuerit, remittentur ei.*

Alterum quod reputaretur, Sacramentum hoc convenienter post Sacramentum Pœnitentiæ suscipi; ut si quæ peccatorum reliquiæ superessent, Sacra hac Unctione abstergerentur; atque ita majore cum puritate Viaticum Corporis & Sanguinis Domini ab infirmo sumeretur.

XXIII. Unde in Sacramentario S. Gregorii apud Menardum post recitatas preces & Unctionem infirmi, subditur: *Deinde communicet cum Corpore & Sanguine Domini.* Ad quæ verba notat Menardus *pag.* 334. „ Ita in Codice Rotaldi & Ratoldi & Tiliano, & S. Remigii & S. Germani à Pratis, in quibus datur Eucharistia post ipsam Unctionem. Quod valde notandum est: quia olim ungebatur infirmus antequam sumeret Viaticum Corporis & Sanguinis Domini. „ Hæc ille, qui hanc disciplinam ibidem pluribus adstruit; atque latius prosequitur Joannes Launoius sub titulo: *Explicata vetus Ecclesiæ Traditio de data infirmis post Unctionem Eucharistia.*

XXIV. Prima parte hujus tituli profert Launoius monumenta & exempla, quæ hanc traditionem adstruant ab anno 700. usque 1000. atque inter cætera *Canonem* 5. Concilii Aquisgranensis anno 836. celebrati: " Si quis infirmitate depressus fuerit, ne confessione atque oratione Sacerdotali nec non *Unctione* sanctificati *Olei* per ejus negligentiam careat; denique si finem urgentem perspexerit, commendet animam Christianam Domino Deo suo more Sacerdotali, cum acceptione Sacræ Communionis.

Hic videmus, non tantum Unctionem datam ante Sacram Communionem; sed insuper, data jam Unctione, demum Sacram Communionem fuisse datam, si ulterius Sacerdos *finem urgentem perspexerit.*

XXV. Parte secunda sui tituli refert Launoius Scriptorum testimonia, eandem traditionem adstruentia ab anno millesimo ad millesimum trecentesimum: ac inter cætera monumenta adfert antiquum Librum Pontificalem MS. Ecclesiæ Cameracensis, ubi in Ordine ad visitandum infirmum primo ponuntur orationes à Sacerdote recitandæ, deinde ipsa Unctio infirmi, qua absoluta sequitur oratio: " Domine Sancte Pater omnipotens, æterne Deus te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro Sacrosanctum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi Filii tui, tam corporis quam animæ sit salus. Per eundem Dominum nostrum, " &c.

Hoc hic referendum credidi, ut appareat, etiam in Belgio nostro pridem hanc disciplinam viguisse.

XXVI. Tertia parte refertur ex Ritualibus praxis quarumdam Ecclesiarum, probans eandem disciplinam ab anno millesimo trecentesimo ad annum millesimum sexcentesimum; atque ibidem notat, in plerisque Ecclesiarum Gallicanarum Ritualibus sive Manualibus, etiam decimo sexto seculo excusis, veterem ordinem administrandi Sacramentum Unctionis ante Viaticum, fuisse servatum; at illum mutatum fuisse in plerisque illis Ritualibus, decimo septimo seculo recusis. Unum tamen Manuale Cenomanensis Ecclesiæ, quod anno 1608. recusum est, antiquum ordinem retinuisse observat.

Ex his constat, in multis Ecclesiis etiam usque ad XVII. seculum, aut saltem finem XVI. perseverasse praxim dandi Sacram Unctionem ante Viaticum; at eam in aliquibus Ecclesiis mutari cœptam seculo XIII. ac tandem sub finem XVI. aut initium XVII. seculi ubique pene in Ecclesia Latina mutatum esse ordinem; atque Viaticum Unctioni præmissum fuisse.

XXVII. Putat autem Launoius, quod " ad illam mutationem plurimum valuit male percepta *Extremæ* Unctionis notio, quæ quorumdam è Schola Theologorum animis *Extremum* Sacramentum objecit. At profecto sonat tantum Unctionem quæ in genere Unctionis *Extrema* est, non quæ *Extremum* Fidelium Sacramentum. „ Hæc ille *observ.* 5. ad citatum titulum; qui dein *observ.* 6. ostendit, apud veteres nullum occurrere testimonium quo probetur, Sacram hanc Unctionem fuisse dictam *Extremum* Sacramentum,

Launoio consentit Mabillonius in citata præfatione *num.* 98. asserens, *Extremam* vocari cœptam sub finem seculi XII. idque antequam Unctio Viatico posterior esset: ut proinde nomenclatura illa, Viatico eam postponendi occasionem aliquam dedisse potuerit.

XXVIII. Tametsi occasio mutati ritus nonnihil obscura sit; ac forsan non una fuerit in omnibus Ecclesiis, illud tamen constat, ritum illum præmittendi Sacram Unctionem Viatico in omnibus Ecclesiis Latinis, solis Cistercienfibus & paucis forsan Ecclesiis exceptis, desiisse; contrariumque ordinem non tantum consuetudine invaluisse; sed etiam in plerisque Ritualibus & Synodis præscriptum.

Rituale Romanum Pauli V. sub initium decimi septimi seculi de hoc ritu præmittendi Viaticum Unctioni, tanquam jam generali Ecclesiæ consuetudine recepto loquitur, hæc statuens; "In quo illud imprimis ex *generali* „ Ecclesiæ consuetudine observandum, ut si tempus, „ & infirmi conditio permittat *ante Extremam Unctionem* Pœnitentiæ & *Eucharistiæ* Sacramenta infirmo „ præbeantur. (*a*)

Pastorale Mechliniense præscribit: "Licet Sacramentum Extremæ Unctionis *regulariter post* Pœnitentiæ „ & *Eucharistiæ* Sacramenta ministrari debeat, ei tamen qui ob insaniam, furorem vel alium morbum, „ hæc Sacramenta recipere non potest, conferenda est „ Extrema Unctio sine prævia confessione aut commu- „ nione.

Similia aliarum Ecclesiarum Ritualia præscribunt; atque hodiernum ritum à veteri diversum stabiliunt.

XXIX. Hæc Ritualium præscripta oportet, ut inferiores Presbyteri sequantur; nec facile hic recedendum quasi antiqua disciplina ipsius Sacramenti institutioni videatur conformior; eo quod institutum sit ad tollendum peccatorum reliquias; & consequenter ad disponendum infirmum, ut fructuosius Sacrum Viaticum recipiatur; quia cum hic de puncto disciplinæ agatur, non facile Presbyteris inferioribus à consuetudine suæ Ecclesiæ, præsertim jam in Ritualibus libris auctoritate Superiorum stabilita, recedendum est. Si tamen infirmus aliquis de veteri Ecclesiæ disciplina instructus, desideraret sibi ad abstergendas peccatorum reliquias, ante Viaticum administrari hoc Sacramentum, etiam posset infirmi desiderio interdum satisfieri; modo non timeretur inde Fidelium scandalum aut Superiorum offensio; quemadmodum non ita pridem duo hujus Academiæ eximii Doctores ex Ordine Eremitarum S. Augustini, Christianus Lupus & Franciscus Farvacquius optime de antiqua Ecclesiæ praxi instructi, sibi ante Viaticum dari Extremam Unctionem postularunt, & obtinuerunt.

XXX. Episcopi autem aliique Prælati, quibus disciplinæ conservatio & restauratio præcipue incumbit, expendere possunt, quid pro locorum & temporum conditione retinendum aut mutandum vel restaurandum sit; illud attendentes, per antiquam disciplinam dandi Sacram Unctionem ante Viaticum, futurum esse, non tantum, quod infirmi à reliquiis peccatorum expurgati, cum majore puritate, majorique fructu Viaticum sint recepturi; sed insuper futurum sit, quod Extrema Unctio non differatur usque ad extremum vitæ spiritum, & frequenter negligatur.

Etenim non est dubium, quin pristina Ecclesiæ disciplina administrandi hoc Sacramentum ante Viaticum videretur congruentior primariæ rationi instituti hujus Sacramenti, quæ est abstergere reliquias peccatorum, purioremque reddere infirmum ad sumendum Viaticum. (*a*)

Optandum esset ut revidendis Ritualibus antiquis adhiberentur viri qui veterem Patrum disciplinam, & veram Rituum ac cæremoniarum rationem, & originem perspectam haberent.

Nec enim dubium, quin ex ignorantia in pluribus antiquæ disciplinæ articulis, à pristina & meliori Patrum disciplina sit recessum, plurimaque in ritus & cæremonias irrepserint, quæ parum aut nihil ad devotionem populi excitandam, vel ad majorem erga res sacras venerationem conciliandam conferant: imo ipsos ritus ac cæremonias, spectata moderna Ecclesiæ disciplina, ita obscurarunt, ut vix, quid per eas intendat Ecclesia, intelligi queat; atque ad sensus mysticos à cujusque judicio pendentes sit recurrendum.

(*a*) Ecclesia Parisiensis superiori seculo Eucharistiam infirmis conferebat ante Extremam Unctionem ut constat ex ejus Rituali quod an. 1651. prælo mandatum est, verum à plurimis annis hunc mutavit ritum ut veterem eo sequeretur modo. 1. Curandum est, inquit recentius Rituale, ut quantum status ægroti permiserit Extremam Unctionem Sacramenti Pœnitentiæ administratio præcedat. 2. Conveniens est, ut cum diversis temporibus Extrema Unctio & Eucharistia infirmo præbendæ sunt, Eucharistiam sequatur Extrema Unctio, si tamen devotio infirmi aliud postulaverit, id ei concedatur. 3. Ut quoties cum oleo infirmorum Viaticum ad ægrotum defertur, antequam æger Viaticum sumat, inungatur à Sacerdote. 4. Si periculum adsit ne infirmus sine Viatico decedat, statim Viaticum ante Unctionem administretur.

In omnibus Ecclesiis Germaniæ Catholicæ, Viaticum ante Extremam Unctionem more Romano administratur.

(*a*) Suis quoque momentis nititur usus conferendæ Eucharistiæ ante Extremam Unctionem; vide Bellarminum *l.* 2. *de Arte bene vivendi c.* 7. Cæterum in Sacramentorum dispensatione quisque tenetur sequi ritum, qui suis temporibus obtinet in Ecclesia, cujus est minister.

CAPUT III.

De Ministro, Ritu, & Iteratione hujus Sacramenti.

1. *Ministros hujus Sacramenti esse Presbyteros docet S. Jacobus, & traditio Ecclesiæ.*
2. *Idipsum declarat Synodus Tridentina.*
3. *Sanctus Jacobus* plures *Presbyteros inducit; unde & ritu Græcorum plures interveniunt.*
4. *Nec tantum intersunt, sed etiam inungunt.*
5. *Etiam in Ecclesia Latina* plures *adhibiti.*
6. *Seculo XII. dubitatum, an* plures *requirerentur; unum sufficere resolutum est.*
7. *Conveniens est, ut* plures *interveniant; & quare?*
8. *Sanctus Carolus desideravit ut* plures *intervenirent.*
9. *An conveniat, ut solus Parochus cum Custode preces recitet?*
10. *Regulares Presbyteri sine licentia Parochi administrare non possunt.*
11. *Solus Parochus hodie est* ordinarius *Minister.*
12. *Monere debet populum ut tempestive petant administrari.*
13. *Interdum ultro infirmum adire & monere debet.*
14. *Quam periculosum Parocho si ejus culpa negligatur.*
15. *Nec tempore pestis administratio negligenda; & an danda cum manifesto vitæ periculo?*
16. *Parochus delaturus Sacrum Oleum superpelliceo & stola indutus sit oportet.*
17. *In delatione S. Olei* nola *pulsari non potest; & quare?*
18. *An lumen præferendum?*
19. *Ante delationem Sacri Olei campana pulsanda; & quare?*
20. *Eundo & redeundo à fabulis abstinendum; & orationi instandum.*
21. *Monendus populus ad orandum, eo quod effectus hujus Sacramenti singulariter orationi adscribatur.*
22. *Manus Infirmo, Unctione peracta imponitur.*
23. *Infirmo cereus ardens porrigitur.*
24. *Imago Crucifixi datur.*
25. *Quando hi duo ritus verisimiliter adhiberi cœpti? Et quid occasione illorum adstantibus dicendum?*
26. *Ritus veteres in administranda Monachis extrema unctione, observati.*
27. *Olim etiam in Ecclesia Latina in eodem morbo hoc Sacramentum reiterabatur.*

28. *Ne-*

I. HUJUS Sacramenti Ministros sat patenter expressit Jacobus Apostolus, dicens: *Si quis infirmatur in vobis inducat* PRESBYTEROS *Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum Oleo in nomine Domini.*

Unde Innocentius I. respondens Decentio Episcopo Eugubino *cap.* 8. repetens jam relata verba Apostoli, subdit. "Cæterum illud superfluum videmus adjectum, „ ut de Episcopo ambigatur, quod *Presbyteris* licere „ non dubium est. Nam idcirco *Presbyteris* dictum est, „ quia Episcopi aliis occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non possunt.

Tam constans igitur eo tempore erat persuasio, *Presbyteros* esse hujus Sacramenti Ministros, ut dubitaret Decentius, num Episcopus & illud administrare posset.

Porro evidens est Innocentium ibidem de veris & legitime ordinatis *Presbyteris* loqui; ipsumque non dubitasse, quin Jacobus Apostolus de hujusmodi Presbyteris loqueretur; quemadmodum & omnia tam Græcorum, quam Latinorum antiqua & recentiora Ritualia intellexerunt uno consensu ministros hujus sacræ Unctionis, nominando Presbyteros seu Sacerdotes; idque auctoritate Apostoli Jacobi.

II. Unde contra nostri temporis Hæreticos definivit Synodus Tridentina *Sess.* 14. *Can.* 4. *De Extrema Unctione:* "Si quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ, quos „ Beatus Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate; ob „ idque proprium Extremæ Unctionis ministrum non „ esse solum Sacerdotem: Anathema sit.

III. Cum vero Jacobus non unum Presbyterum ad infirmum induci velit, sed *plures*, dicendo: *inducat* PRESBYTEROS; videntur in administratione hujus Sacramenti, non unus duntaxat, sed *plures* Presbyteri adhibendi.

Et quidem Græcorum ritu, *septem* Presbyteri hoc peragunt; aut si copia tot Presbyterorum desit ad minus *tres* adhiberi debent; quapropter titulus Officii *Olei* Sancti in eorum Rituali apud Goartium *pag.* 408. his verbis exprimitur: *Officium Sancti* OLEI *decantatum à* SEPTEM *Sacerdotibus congregatis in Ecclesia; aut in domo.* Deinde relato Officio pro infirmo ante Sacram inunctionem recitando, nec non oratione in ipsa Unctione dicenda, subjicitur in Rituali: "Hæc „ oratio ab *unoquoque* Sacerdotum dicitur, postquam „ dixerit Evangelium & orationem, cum videlicet in„ firmum oleo perungit.

IV. Hic nota, Græcorum ritu, non tantum plures Sacerdotes in hujus Sacramenti administratione adesse, ut simul pro infirmo precentur; sed ut etiam in eadem infirmitate, nec non ejusdem *temporis tractu*, plures, id est, septem eorum Sacerdotes, *easdem* infirmi partes, Oleo Sacro, repetitaque debita verborum forma, perungant, quemadmodum idipsum observat Goartius *pag.* 438.

V. Neque Græcorum duntaxat; sed & Latinorum praxis jam pridem fuit, ut plures Presbyteri ad Sacræ Unctionis ministerium vocarentur; atque simul pro infirmo orarent.

In veteri Codice Sacramentarii S. Gregorii apud Menardum *pag.* 253. dicitur: MULTI *Sacerdotum infirmos perungent insuper in quinque sensus.* Et in Codice Tiliano apud Menardum in notis ad Sacramentarium Gregorii legitur: "Imponunt manus super infirmum *omnes* Sa„ cerdotes, jubente, vel tantum permittente Episco„ po, quia Canonicus sic ordo docet.

VI. Quin & seculo XII. dubitasse videtur Episcopus Carnotensis, num Sacerdos uno tantum Clerico præsente infirmum inungere posset; uti colligitur ex Decretali Epistola Alexandri III. ad dictum Episcopum, apud Antonium Augustinum in prima Decretalium Collectione *lib.* 5. *tit.* 27. *cap.* 9. ubi hæc leguntur: "Quæsivit à nobis tua Fraternitas, utrum „ Sacerdos *uno* Clerico *tantum* præsente infirmum de„ beat inungere... Nos itaque duximus responden„ dum, Sacerdos uno præsente Clerico, & etiam *solus* „ infirmum ungere potest. „ Fragmentum Epistolæ continens responsum Pontificis refertur in *Cap.* 14. ≋ *De U. S.*

VII. Ex his duo habemus, unum, jam pridem apud Latinos, & hodie etiam apud Græcos, plures Sacerdotes in administratione hujus Sacramenti intervenisse. Alterum, nequaquam tamen plurium Sacerdotum concursum ita necessarium esse, quin unus solus valide hoc Sacramentum administrare queat.

Utrumque expressit S. Thomas *lib.* 4. *contra Gentiles cap.* 73. "Quia hoc Sacramentum (Unctionis) „ perfectæ curationis effectum habet, & in eo requi„ ritur copia gratiæ, competit huic Sacramento quod „ *multi* Sacerdotes intersint, & quod oratio *totius* Ec„ clesiæ ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet. Unde „ Jacobus dicit: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & oratio* „ *fidei sanabit infirmum;* si tamen unus solus Presbyter „ adsit, intelligitur hoc Sacramentum perficere in vir„ tute totius Ecclesiæ, cujus Minister existit, & cujus „ personam gerit.

Non dubium quin, institutioni hujus Sacramenti esset convenientius, ut plures Sacerdotes & Clerici ad infirmum inungendum accederent: ut ipsa plurium Sacerdotum simul convenientium *oratio fidei* efficacius impetraret, & infirmo gratiam accerseret.

VIII. Hinc S. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi *parte* 2. *capit.* 6. monet Parochum, ut "id Ex„ tremæ Unctionis Sacramentum ministraturus, *quot* „ commode potest, *Presbyteros* & Clericos adhibere stu„ deat superpelliceo indutos: qui ipsum & ministran„ tem & *precantem*, pietatis orationisque studio in eo „ ministerio adjuvent.

Optandum sane esset, ut Episcopi & Parochi excitarent Sacerdotes & Clericos, ut officium hoc pietatis infirmis, quando occasio se offert, & aliis necessariis negotiis non impediuntur, impenderent; atque sua pietate & precibus hujus Sacramenti uberiorem gratiam in infirmum quodammodo attraherent.

IX. Sane cum juxta Jacobi Apostoli verba, non tantum S. Unctioni; sed & *orationi fidei* effectus Sacramenti tribuatur; atque propterea ex præscripto Ecclesiæ, etiam multo plures in hujus, quam aliorum Sacramentorum administratione, preces recitandæ sint, dolendum est, unum duntaxat Sacerdotem cum Clerico seu custode adhiberi; eosque non raro has preces seu formulas quasdam sibi præscriptas sine intimo pietatis affectu, & fidei ardore recitare: ut merito dubitetur, num ex parte ipsorum dici queat *oratio fidei*, quam

S. Ja-

S. Jacobus requirit; & an non merito adscribi queat defectui *orationis fidei*, quod hujus Sacramenti tam exiguus appareat fructus. Licet enim Sacramentum suum operetur effectum ex *opere operato*, ut loquuntur, dubitari tamen nequit, quin pietas atque fides ministrantium & adstantium, ac multorum adunata & charitate fideque fervens oratio non parum conferant, ut uberiorem effectum in suscipiente habeat.

Hic quoque obiter reflectendum, quam merito in Synodis sæpius decretum sit, ut in custodes Ecclesiarum Parochialium eligantur pietate ac morum probitate insignes; uti supra *parte* 1. *tit.* 4. *cap.* 2. annotavimus; quandoquidem ipsi sint, qui una cum Sacerdote preces in administratione hujus Sacramenti pro infirmo recitare solent.

X. Secundum modernam disciplinam non quilibet Presbyter est hujus Sacramenti Minister, sed soli Parochi; in tantum ut in *Clem.* 1. *De Privilegiis* decernatur, quod " Religiosi, qui Clericis aut Laicis Sacramen-„ tum *Unctionis Extremæ*, non habita super hoc *Parœ-„ cialis* Presbyteri licentia *speciali*, ministrare præsu-„ munt, excommunicationis incurrant sententiam ipso „ facto, per Sedem Apostolicam duntaxat absolvendi; „ quos etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis „ constiterit) excommunicatos faciant publice nuntiari, „ donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, „ nullo Religiosis eisdem super hoc *exemptionis*, vel „ alio privilegio suffragante.

XI. Insuper Synodi, ac Ritualia alium hujus Sacramenti ministrum (excepto casu necessitatis) quam Parochum non agnoscunt; omniaque Decreta, ac instructiones omnes ad Parochos diriguntur.

Sanctus Carolus in Synodo Mediol. V. *parte* 1. *tit.* 11. expresse habet: " Ne alius Sacerdos, nisi *Parochus* hoc „ Sacramentum ministret. Si porro is impeditus aut alias „ in mora est, mortisque periculum instat, tunc Sacer-„ dos alius ministret licet. „ Et Catechismus Romanus *parte* 2. *De Sacramento Extremæ Unctionis* §. 21. ait: „ Neque tamen ex Ecclesiæ Decreto cuivis Sacerdoti; „ sed *proprio Parocho* qui jurisdictionem habet, sive alte-„ ri cui ille hujus muneris fungendi potestatem fecerit, „ hoc Sacramentum administrare licet.

XII. Imprimis autem monent, ut " Parochi ægro-„ tos sæpe invisant, hortenturque, ne ad extremum „ Sacramenti hujus susceptionem differant; at potius „ sensibus rationisque usu adhuc integris, illud sibi ad-„ ministrari petant, ut ita uberiorem ejus fructum per-„ cipiant; uti loquitur Synodus P. II. Mechl. *tit.* 8. *cap.* „ 1. & aliæ passim Synodi inculcant.

XIII. Quin, ubi infirmum esse resciverit Parochus de quo veretur, ne forte negligentia aut malignitate domesticorum aut propinquorum non munitus Sacramentis moriatur, adeat ædes infirmi, etiam non vocatus, eumque ad suscipienda Sacramenta excitare conetur; quemadmodum habet Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 8. *cap.* 2. aliæque plures.

XIV. " Ut vigilanter Pastor hoc Sacramentum in-„ firmis impendat (ait citata Synodus Buscoducensis „ *cap.* 4.) non tantum officii sui ratio eum excitare „ debet, sed etiam exemplum B. Malachiæ Episcopi, „ de quo scribit Bernardus in ejus vita, quod cum ad „ nobilem feminam Oleo Sacro ungendam vocatus „ esset, & illa tamen sine hoc Sacramento expirasset; „ ita Vir Sanctus consternatus est, ut juxta eam stans, „ pro Oleo Sacro, largissimo lacrymarum imbre mor-„ tuam perfuderit, totaque nocte gemitibus consump-„ ta, non prius animo quietem restituerit, quam de-„ functa ad vitam revocata gratia hujus Sacramenti, qua „ caruerat, frueretur.

XV. Neque tempore pestis aut alterius morbi contagiosi hujus Sacramenti administrationem negligendam esse passim Ritualia & Synodi indicant, ritum & cautionem designantes, quibus morbis hujusmodi infectis administrari possit.

Imo contrariam opinionem, quæ alicubi invaluerat, quod peste infecto ministrari non deberet, tanquam perniciosum errorem reprobat Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 14. *cap.* 9. dicens, " Saluti subditorum „ nostrorum consulere volentes, ordinamus, ut Pasto-„ res suis subditis pestilentia correptis, quamvis Sacra-„ menta Pœnitentiæ & Eucharistiæ eis administraverint, non omittant etiam Extremam Unctionem illis „ dare, si id absque manifesto vitæ periculo præstare „ possint.

Deinde *cap.* 10. " Qui autem peste afflatus, non est „ confessus, nec potest confiteri, Pastor teneatur illi „ Extremam Unctionem, etiam cum periculo vitæ „ dare.

Ideo indubie, quod priori casu, ipsa Confessio & absolutio quodammodo vices Extremæ Unctionis, saltem quoad remissionem peccatorum, & Viaticum quoad infusionem gratiæ suppleverint; posteriore vero casu, ipsa Extrema Unctio tanquam species Pœnitentiæ, defectum Confessionis & Sacramenti Pœnitentiæ supplere aliquo modo debeat.

XVI. Cum juxta modernam praxim, non nisi post Viaticum, & in *gravi* valde infirmitate Sacra Unctio conferri soleat; nec ægri illam in Ecclesia (quemadmodum olim frequenter fiebat) sed domi suæ decumbentes accipere consueverint; ideoque Sacrum Oleum per Sacerdotes ad ædes decumbentium sit deferendum, pro reverentia ipsius Sacri Olei & Sacramenti, in plerisque Synodis & Ritualibus statutum est, ut Sacerdos ægrotum uncturus, indutus sit superpelliceo & stola, comitante & præcedente Custode, similiter superpelliceo induto.

XVII. Ut tamen populus sciat, Sacro Oleo non deberi eum cultum adorationis, qui exhibetur Eucharistiæ, monent Synodi uti & Ritualia, ut dum Sacrum Oleum solum defertur, Custos Sacerdotem præcedat, sed sine *Nola*; cujus sonitu populus ad adorationem Eucharistiæ excitari & moneri solet.

XVIII. Quin & Synodus Namurcensis anno 1639. *titul.* 14. *cap.* 1. vult quidem " ut Parochum Sacrum „ Oleum infirmorum ad ægrotos deferentem Matricu-„ larius detecto capite comitetur; „ sed addit: " Non „ tamen LUMEN, aut *nolam sonantem* præferat, nisi „ simul deferatur Sanctissimum Sacramentum Eucha-„ ristiæ.

Quod de vetita *luminis* gestatione ante Sacrum Oleum hic decernitur, hodie non observatur; imo in plerisque Synodis & Ritualibus expresse decernitur, ut Custos lumen præferat. In numero tamen tædarum aliove externo cultu convenit, ut sit differentia in delatione Eucharistiæ & Sacri Olei, ut inde populus intelligat, alium plane cultum & reverentiam Eucharistiæ, quam Sacro Oleo exhibendum esse.

XIX. Adhæc monent Synodi, ut cum Sacrum Oleum ad infirmum deferendum est, " campana aliqua „ pulsetur ex Parochiis, cujus sono omnes intelligant, „ deferendum Extremæ Unctionis Sacramentum, mo-„ neanturque Fideles, ut hoc signo dato, se ad Eccle-„ siam conferant, & Sacerdoti se jungant, pro salute „ ægri cum eodem deprecaturi; & ad hoc opus chari-„ tatis, etiam propositis Indulgentiis, ubi expedire ju-„ dicaverit Episcopus, invitentur: cæteri, quibus non „ vacat, erigant saltem animum in cœlum, & pro sa-„ lute decumbentis aliquam oratiunculam offerant „ Deo; extrema enim hac necessitate, fidelium preci-„ bus ægri maxime indigent, & iisdem maxime ju-„ vantur.

XX. Ita Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 12. *cap.* 1. quod & in aliis Synodis scilicet Rhemensi an. 1564. & Tolosana 1590. &c. Statuitur, additurque, ut tam eundo quam redeundo à fabulis omnes abstineant, devoti in fundendis precibus pro salute infirmi, uti loquitur Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 17. *cap.* 2. monetque Pastorale Mechliniense, ut inter eundum Parochus

rochus recitet Psalmum *Miserere*, aut alios ex Pœnitentialibus, vel Psalmum *Beati immaculati in via.*

XXI. Opportunè hic monebit Parochus ipsos Fideles, ut meminerint, effectum hujus Sacramenti singulariter adscribi *orationi fidei*, juxta illud Jacobi Apostoli: *Et oratio fidei salvabit infirmum*; ac propterea sperandum sit, quòd quò ferventiùs orationi instabunt, tantò uberiorem fructum ex hoc Sacramento infirmus sit accepturus.

XXII. Ex præscripto Pastoralis Mechliniensis, post peractam Unctionem, Sacerdos manum suam super caput infirmi ponens, aut, si id horror morbi vetat, versùs infirmum elevans, orationem ibidem præscriptam recitare jubetur.

Hic in datione Extremæ Unctionis ritus publicæ Pœnitentiæ apparet. Scitur enim crebras manuum impositiones & orationes, tum in ipsa Pœnitentiæ datione, tum in ejus decursu, atque Pœnitentium reconciliatione intervenisse.

XXIII. Ex præscripto ejusdem Pastoralis, Unctione peractâ, porrigit Sacerdos infirmo *cereum ardentem*, dicens: " Accipe lampadem ardentem, custodi Un-„ ctionem tuam, ut cùm Dominus ad judicandum ve-„ nerit; possis occurrere ei cum omnibus Sanctis, & „ vivas in secula seculorum.

XXIV. Post hæc addit; *Adhibere debet infirmo imaginem Crucifixi, ut in eam oculos conjiciat, cum salubri confidentia in Passionis merita*; adjiciens orationes binas hic recitandas.

XXV. Hi ultimi ritus, qui mortem admodum vicinam designant, verisimiliter adhiberi cœperunt, postquam Extrema Unctio non nisi morti valde vicinis dari cœpit: neque enim in Rituali Romano aut Manualibus aliarum Diœcesium hi ritus occurrunt.

Interim occasione horum rituum, & aliorum, quæ in administratione hujus Sacramenti interveniunt, occasio admodum opportuna datur Parocho, piam ac salutarem exhortationem, præsertim de morte, extremo judicio, & ratione vitæ præteritæ danda, ad circumstantes habendi, quemadmodùm suprà *tit.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. dictum est.

XXVI. Monachi ordinis Sancti Benedicti videntur olim habuisse quosdam speciales ritus, dum suis infirmis extremam Unctionem conferrent. Edmundus Martene, Monachus Benedictinus è Congregatione sancti Mauri *tom.* 3. de Ritibus Ecclesiasticis cap. 15. *Ordine* 13. profert Ritum vel Ordinem inungendi Monachos infirmos ex Codice manuscripto Abbatiæ Sancti Audoëni Rhotomagensis, annorum (ut ipse putat) circiter 400.

Ex hoc Ordine habetur quòd inunctio partium seu membrorum sub eadem penè formula verborum fieret, quæ hodie usitata est; sed illud speciale occurrit, quòd ad singulas membrorum unctiones decantaretur Antiphona cum Psalmo.

Præterea ex eodem Ordine patet quòd ex ætate adhuc ipsa Unctio *præmitteretur Viatico.*

Post datum autem Viaticum seu sacram Communionionem dicitur in eodem Ordine: " Offertur ei Crux „ ad adorandum & osculandum; deinde osculatur „ eum Sacerdos, & reliqui omnes per ordinem, ad „ quam osculationem quisque Fratrum petit ei duas „ venias, alteram quidem ante osculum, alteram vero „ post.

Itaque si huic Codici fides sit, notus fuit Ritus offerendi Crucem osculandam infirmo, etiam eo tempore, quo sacra Unctio præmittebatur Viatico.

Cùm verò nulla fiat in illo Ordine mentio porrectionis *cerei*, verisimile est hunc Ritum esse recentiorem, saltem in aliquibus Ecclesiis.

XXVII. In Codice sancti Remigii (quem circa annum millesimum scriptum credidit Hugo Menardus, & ex quo ordinem ad visitandum infirmum in suis notis ad Sacramentarium sancti Gregorii publicavit) hæc leguntur: " Et *septem* dies vel multò plures, si „ necessitas fuerit, tam de communione, quam *de alio* „ *officio* circa infirmum fiat.

Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Gregorii *pag.* 335. reflectens ad citata verba, ait: ' Ubi „ τὸ *de alio officio* significatur de Unctione, quam Mat-„ thæus Galeous restrinxit ad partes *laborantes*, quia, „ ut vult, Sacramentum non repetebatur. Verùm „ (pergit Menardus) id quod ait; *non repeti* olim so-„ litum Extremæ Unctionis Sacramentum in eodem „ videlicet morbo, non videtur probabile, quia verba, „ *quam de alio officio*, sunt generalia, nec possunt re-„ stringi ad Unctionem membrorum affectorum.

XXVIII. Hanc expositionem & sententiam Menardi referens & probans Jacobus Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 440. observat, Græcos non mereri aerem alicujus reprehensionem, quamvis in eodem morbo septem diversi Sacerdotes infirmum sacro Oleo perungant; atque ita Sacramentum iterare videantur: cùm aliquando id & apud Latinos servatum fuerit.

XXIX. Verùm seculo IX. opposita planè opinio aliquorum circa iterationem hujus Sacramenti orta est; nimirum, hoc Sacramentum semel susceptum nullatenus iterari posse; eò quòd Extrema Unctio species esset *solemnis* Pœnitentiæ; quæ cùm juxta Canonum antiquorum rigorem repeti non posset, nec Unctionem repeti posse credebant.

Horum unus fuit Sanctus Ivo Carnotensium Episcopus, qui *Epist.* 255. scribit: " Unctionem verò, quam „ semel accepisti *non æstimo repetendam.* Unctio enim „ infirmorum *publicæ* Pœnitentiæ Sacramentum est, „ quam non esse repetendam, sicut nec Baptismum, „ testatur Augustinus, testatur Ambrosius.

Sub idem tempus Goffridus Abbas Vindocinensis, *lib.* 11. *Epist.* 19. ad ipsum Ivonem scribens, conqueritur quòd quasdam consuetudines sive institutiones in Monasteriis quidam Monachi sibi pro lege vindicent, quas ratio nullatenus admittit, nec Sanctorum quilibet Patrum invenit, sed insipientium hominum consuetudo instituit. " Et ut cætera taceamus, ait, in „ hoc, ut nobis videtur, *non mediocriter errant*, quòd „ *Unctionem infirmorum*, cùm à sancta Catholica & „ Apostolica Sede Sacramentum vocetur, & cum nul-„ lum Sacramentum iterari debeat, iterandam putant.

XXX. Verùm cùm certum sit, nonnulla Sacramenta iterari; atque ipsam etiam *publicam & solemnem* Pœnitentiam iterari posse, si ipsum rigorem disciplinæ seponas, plures fuère circa idem tempus Doctores, qui Unctionem infirmorum iterari posse, non secus atque Sacramentum Pœnitentiæ, sustinebant; tametsi & ipsi faterentur, aliquos dubitare.

Alanus Porretanus *De Maximis Theologiæ num.* 113. " Sunt, qui dicunt de hoc Sacramento, quod iterari „ non possit, sicut nec Baptismus; sed quia Sacramen-„ tum Pœnitentiæ est, & pœnitentia iterari potest, pro-„ babile est hoc Sacramentum iterari posse.

XXXI. Magister Sententiarum *lib.* 4. *Distinct.* 23. fatetur, suo tempore quæsitum fuisse ab aliquibus, an hoc Sacramentum *iterari* posset; eò quòd Augustinus dicat, Sacramentum non iterandum, & Sacramento non faciendam esse injuriam: " Sed, ait Magister, hoc „ dicit, ubi agit de Sacramento Baptismi, Confirma-„ tionis & Ordinationis, quæ nullatenus sunt repeten-„ da, quia semel tantùm & non sæpiùs datur Baptis-„ mus, Confirmatio & Ordinatio. Sacramentum verò „ Altaris & Pœnitentiæ & Conjugii sæpè iterari vide-„ tur, quia sæpe Sacramentum Corporis percipitur, „ frequenter Pœnitentia agitur, conjugium sæpè con-„ trahitur. Quare ergo Unctio similiter iterari non „ potest? Si morbus non revertitur, medicina non ite-„ retur: si verò morbus non potest cohiberi, quare „ medicina debet prohiberi? Sicut oratio iterari potest, „ ita & Unctio iterari posse videtur.

Guil-

Guillelmus Antissiodorensis *lib.* 4. *Summæ tract.* 7. *cap.* 11. concedit, quòd quandocumque invalescit morbus, iteranda sit medicina; & quia sæpè invalescit morbus, docet sæpè iterandam esse Extremam Unctionem.

XXXII. S. Thomas in supplemento *quæst.* 33. *art.* 1. resolvit, *iterari* posse; " quia sanitas corporis & mentis, quæ est effectus hujus Sacramenti, potest amitti, *postquam* fuerit per Sacramenta effecta, ideò hoc Sacramentum sine sui injuria potest iterari.

Videtur hîc indicare S. Thomas, Sacramentum hoc iterari posse, si effectus, id est, sanitas corporis, semel obtenta, rursus amittatur, hoc est, non eodem morbo durante, sed alio superveniente.

XXXIII. Clariùs id dixit Richardus à S. Victore in IV. *Sent. Dist.* 23. *art.* 11. *quæst.* 6. resolvens, " hoc Sacramentum circa eumdem infirmum, eâdem infirmitate, respectu ejusdem infirmitatis status, *iterari* non debere.... In eadem infirmitate in numero possunt esse status diversi, in quorum quolibet infirmus est in notabili & probabili periculo mortis. Ideò cùm infirmo nullum imprimat effectum indelebilem, potest & debet eidem homini pluries conferri, vel pro diversis infirmitatibus, vel pro ejusdem infirmitatis diversis statibus. " Hæc ille.

Idipsum docet Durandus additâ hac ratione: " Extrema enim Unctio non solùm respicit infirmitatem absolutè, sed statum infirmitatis, qui quoties iteratur sive in eadem infirmitate, sive in diversis, potest & Unctio iterari.

XXXIV. Synodus Tridentina *Sess.* 14. *cap.* 3. *De Extrema Unctione*, doctrinam de *iteranda* Unctione amplexa, docet: Quòd si infirmi post susceptam hanc Unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti subsidio juvari poterunt, cùm in *aliud* simile vitæ discrimen inciderint. " An eodem morbo, eodemque infirmitatis statu durante iterari possit, Synodus non determinat; cùm id à disciplina pendere sciret.

XXXV. Interim moderna disciplina in Synodis ac Ritualibus recentioribus præscripta, S. Thomæ, atque Scholasticorum, qui ipsum sequuti sunt opinioni penè per omnia conformis est.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 11. *cap.* 4. ait: " Nec unâ ægritudine, etiam ad plures menses durante, eidem sæpius conferri debet, quamvis in diversis ægritudinibus liceat.

Pastorale Mechliniense ita habet: " Infirmus periculosè decumbens, in una infirmitate, semel tantùm ungendus est; quòd si post susceptam Unctionem convaluerit, quoties postea in idem vitæ discrimen inciderit, toties hujus Sacramenti subsidio juvari poterit.

XXXVI. Sed quid, si infirmus non quidem omninò convaluerit; sed morbus ita remiserit, ut mortis discrimen evasisse videatur; at post Unctionem susceptam, adhuc eodem morbo durante, quamvis remisso, rursus in vitæ discrimen relabatur. an Sacra Unctio reiterari poterit? Omninò: quia status morbi mutatus fuit; & aliud mortis discrimen obvenit.

Hunc casum claris terminis resolvit Manuale Cameracense editum anno 1562. " Animadvertat Sacerdos administraturus infirmis Sacramentum Extremæ Unctionis, sæpius iterari posse, etiam *in eadem* infirmitate ad diversos periculorum casus, post intervalla aliquanti temporis incidentes, quoties videlicet nunc remittente, nunc rursus ingravescente, periculum mortis imminere creditur.

Et Manuale Ecclesiæ Rhemensis (cui olim Ecclesia Cameracensis erat suffraganea) quod ex Decreto Concilii Rhemensis anno 1585. prodiit, hæc habet: " Denique, potest hoc Sacramentum iterari, & quidem *in eadem* infirmitate, quandoquidem quis est in articulo mortis, modò sit casus diversus, ut qui in hydropisi, aut longa febri, postquam evasit periculum, rursus post aliquot menses de vita periclitatur.

His consonum apparet Concilium Tridentinum, docens hoc Sacramentum iterari posse, *cùm in aliud simile* VITÆ DISCRIMEN *inciderint* infirmi; non requirens, ut id vitæ discrimen ex alio planè morbo provenerit.

Synodus Namurcensis anno 1639. tit. 4. *cap.* 8. vult, ut in eadem ægritudine, etiam ad plures menses perdurante, nemini hoc Sacramentum sæpius conferatur; additâ tamen hac notandâ exceptione: *Nisi peritorum judicio, status morbi mutatus fuerit.*

XXXVII. Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 17. *cap.* 3. declarat in quacumque gravi infirmitate posse *iteratò* administrari; ac deinde tanquam consequens subjicit; " Proinde consuetudinem, secundùm quam non consuevit hoc Sacramentum *intra annum secundò* suscipi (etiamsi altera gravis obveniat infirmitas) tanquam noxiam abrogamus.

Plura diversarum Ecclesiarum Manualia seculo decimo sexto evulgata præscribebant, non posse hoc Sacramentum reiterari pro eadem infirmitate, etiamsi *intra annum* status ejusdem ægritudinis varius esse queat; atque sæpius in mortis discrimen reincidere possit infirmus.

XXXVIII. Hinc patet, quòd quæ circa reiterationem hujus Sacramenti variis temporibus & in variis Ecclesiis statuta & servata sunt, magis ad disciplinam, quàm ad dogma aut essentiam Sacramenti pertinere.

Hoc imprimis satis innuebant illi, qui sacram Unctionem *reiterari* non posse contendebant eo titulo, quòd esset Sacramentum *Pœnitentiæ publicæ*; ac per consequens, sicut rigor Canonicus hanc iterari non permittebat, ita nec illam esse iterandam.

Adhæc plures Synodi & libri Rituales vetantes reiterationem in eadem infirmitate, hanc reddunt rationem ad disciplinam, non dogma spectantem: *Ne Sacramentum illud vilescat.* Ita legitur in Statutis Synodalibus Archiepiscopatûs Senonensis anno 1524. evulgatis; & Episcopatûs Carnotensis evulgatis anno 1526. & recitantur à Launoio, *pag.* 360. & 361.

XXXIX. In his itaque unusquisque Ecclesiæ suæ legem & consuetudinem sequi debet; aliàs si disciplina non obstaret, absurdum non esset, *pluries* in eadem etiam infirmitate eodemque infirmitatis statu, hoc Sacramentum juxta antiquum Ecclesiæ Latinæ, & hodiernum Græcorum morem conferre; " quia (uti notat Hugo Menardus loco citato) non cessante morbo, homine adhuc existente in peccatis; ob peccata saltem venialia, quæ nobis quotidie obrepunt, quia *septies in die cadit justus*, (*a*) jure posset hoc Sacramentum sæpius in eodem morbo repeti, ipsis causis manentibus, ob quas ipsum Sacramentum conferri solet.

XL. Ex his discat Parochus, ab iteratione hujus Sacramenti se non debere *scrupulosè* abstinere ob periculum nullitatis Sacramenti: sed duntaxat, ne in disciplinam jam stabilitam impingat: adeòque si *dubium* sit, num forsan morbi *status* ita fuerit mutatus, ut etiam juxta modernam disciplinam reiterari queat, magis pro *reiteratione* inclinandum; eò quòd hæc reiteratio conformior sit veteri Ecclesiæ consuetudini, tum quòd per eam novum ipsi infirmo subsidium spirituale sperari possit.

(*a*) Observandum est, quod in *cap.* 24. *prov. v.* 13. unde iste contextus derivatus est, non legatur *in die*: Simpliciter dicitur, *septies enim cadet justus.* In Luca c. 17. legitur quidem: *Si septies in die peccaverit*, sed conditionaliter, & ejus verba possunt intelligi de homine peccatorum mortalium reo, non autem de justo.

TITULUS

TITULUS IX.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

CAPUT I.

De Materia & Forma hujus Sacramenti.

1. *Plures in Ecclesia dari Ordines etiam minores, definit Synodus Tridentina.*
2. *Ordo verum est Sacramentum.*
3. *Quomodo definitio Synodi Tridentinæ verificetur quoad Ordines minores?*
4. *Ordines quatuor minores non semper, nec ubique fuerunt.*
5. *Non sunt* immediatè & propriè *à Christo instituti.*
6. *Non habent rationem Sacramenti; nec id Tridentina Synodus definivit.*
7. *Materia Ordinis ex Decreto Eugenii IV.*
8. *Eugenii mens non fuit essentiales & planè necessarias formas & materias assignare.*
9. *Traditio instrumentorum in Ordinatione Presbyteri apud Græcos incognita.*
10. *Neque semper à Latinis adhibita.*
11. *Idem dicendum de traditione Evangelii in Ordinatione Diaconi.*
12. *Verba, quibus fit traditio instrumentorum non potest dici* forma *planè necessaria.*
13. *Traditio instrumentorum primitus post Ordinationem facta fuit; & quare?*
14. *In collatione Ordinum minorum traditio instrumentorum citiùs facta, quàm in collatione majorum.*
15. *Quæ hodie pro forma & materia præscribuntur exactè observanda.*
16. *Certum non est, an Ecclesia non possit aliquid requirere ut* essentiale, *quod olim essentiale non fuit.*
17. *Unctio in Ordinatione est tantùm cæremonialis; nec semper fuit adhibita.*

I. SYNODUS Tridentina *Sess.* 23. *Can.* 2. *De Sacramento Ordinis*, ait: "Si quis dixerit, præter „ Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica „ alios Ordines & Majores & Minores, per quos ve„ luti per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur; „ anathema sit.

II. Deinde *Canone* 3. "Si quis dixerit, Ordinem, „ sive Sacram Ordinationem, non esse verè & propriè „ Sacramentum à Christo Domino institutum, vel esse „ figmentum quoddam humanum excogitatum à viris „ rerum Ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantùm „ ritum quemdam eligendi ministros Verbi Dei, & Sa„ cramentorum; anathema sit.

III. Quod hic Synodus definit, præter Sacerdotium esse in Ecclesia alios Ordines & *Majores* & *Minores*, quoad Majores semper verificatum fuit in Ordine Diaconatûs, quem Majoribus Ordinibus tam Latina quàm Orientalis Ecclesia semper annumeravit; at quoad Ordinem Subdiaconatûs, verùm quidem erat tempore conditi hujus Canonis, saltem in Ecclesia Latina, eò quòd hæc & Subdiaconatum Majoribus & sacris Ordinibus jam à quatuor ut minùs seculis annumerasset; tametsi Ecclesia Latina primis circiter decem aut undecim seculis inter Minores Ordines, quemadmodum & hodie Ecclesia Græca, habuisset Subdiaconatum; uti ostensum est suprà *parte* 1. *cap.* 3.

IV. Tempore conditi Canonis præter Sacerdotium & alios Majores Ordines, fuisse in Ecclesia Latina quatuor Minores receptos notorium est; licèt in Ecclesia Græca unus solus ex illis quatuor, nimirum *Lectoratus* notus sit; uti annotat Morinus *De SS. Ordinat. parte* 3. *Exercit.* 11. *cap.* 1. & fusiùs probat *Exercit.* 14. *cap.* 1. nunquam tres illos Minores Ordines apud Græcos collatos, aut Ordinibus fuisse annumeratos.

Ostendit præterea Morinus citatâ *Exercitat.* 11. etiam in quibusdam Ecclesiis Latinis aliquando pauciores, aliquando plures Ordines Minores collatos fuisse, imò olim apud Latinos, saltem in aliquibus Ecclesiis non secùs ac hodie apud Græcos, *Cantoratum* seu *Psalmistatum* fuisse *Ordinem* Minorem; uti & Fossariorum (qui mortuorum corpora curabant) Ordinem olim in quibusdam Ecclesiis celebrem fuisse; qui tamen à multis seculis desiit.

V. Ex his concludit Morinus post antiquos Scholasticos, Subdiaconatum atque Minores Ordines non esse à Christo neque ab Apostolis *immediatè* institutos: sed ab Ecclesia, crescente Fidelium multitudine pro locorum & temporum necessitate & opportunitate esse constitutos: quamvis tamen non diffiteatur, eos eatenus posse dici juris divini, aut institutionis Apostolicæ, in quantùm illi Minores Ordines eminenter & formaliter in Diaconatu continebantur; atque postmodùm crescente Fidelium & Ministrorum numero, de Diaconatu istos Ordines ab Ecclesia deductos fuisse, ut quædam munia ex illis, quæ primitùs obire solebant Diaconi, specialibus Ministris delegarentur.

Illud paucis verbis expressit Gratianus *Dist.* 21. Le" vitas autem ab Apostolis ordinatos legimus, quo„ rum maximus fuit beatus Stephanus, Subdiaconos & „ Acolythos procedente tempore Ecclesia sibi consti„ tuit.

VI. Minores Ordines cùm nec à Christo, nec ab Apostolis primitùs fuerint instituti, illos quoque nec Sacramenta esse, nec rationem Sacramenti habere posse, concludit Morinus.

Neque id refragatur allegato *Canoni* 3. Synodi Tridentinæ; quia veritas hujus Canonis subsistit, tametsi etiam solus *Presbyteratus* esset Sacramentum & rationem Sacramenti haberet; quia tunc etiam verum esset, quòd Ordo sive sacra Ordinatio esset verè & propriè Sacramentum, à Christo Domino institutum: & consequenter, contrarium asserentes meritò damnarentur; uti in dicto Canone damnantur.

VII. Quæ verò sit hujus Sacramenti materia aut forma, Synodus Tridentina non expressit; at Eugenius IV. in Decreto pro Armenis de hoc Sacramento loquens, ait: Cujus materia est illud per cujus traditio" nem confertur Ordo: sicut Presbyteratus traditur „ per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectio„ nem: Diaconatus verò per libri Evangeliorum da„ tionem: Subdiaconatus verò per calicis vacui cum „ patena vacua superposita traditionem; & similiter de „ aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assig„ nationem. Forma Sacerdotii talis est: Accipe po„ testatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis & „ mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs san„ cti; & sic de aliorum Ordinum formis prout in Pon„ tificali Romano latè continentur.

VIII. Hic rursus observandum est, quòd Eugenii IV. in hoc Decreto seu instructione mens non fuerit, *essentiales* & à Christo institutas materias & formas Sacramentorum assignare; sed ad summum, formas &

& materias ordinarias in Ecclesia Latina tunc usitatas; ut hoc Decreto Armeni de ritu Ecclesiæ essent instructi.

IX. Sanè traditionem illam instrumentorum, cujus meminit Eugenius non posse dici materiam *essentialem* Ordinum; ita ut sine illa nunquam potuissent, aut etiamnum hodie possent validè Ordines conferri, evidenter, ut apparet, evincit Morinus, idque duobus potissimum argumentis.

Primò quidem ex ritu, quem Ecclesia Græca semper servavit & hodie servat. Certum est, Ecclesiam Latinam, Presbyteros Græcos, ritu Græcorum ordinatos, semper habuisse, & hodie habere pro legitimè & validè ordinatis Presbyteris; atque Sacerdotium ab ipsis eo ritu collatum, ut *verè & propriè* dictum Sacramentum.

Certum autem est, apud Græcos in Ordinatione Presbyterorum semper fuisse, & hactenus esse incognitam illam instrumentorum traditionem in Decreto Eugeniano expressam; uti ex eorum Ritualibus antiquioribus & recentioribus, nec non Auctoribus, qui de ritu Græcorum scripserunt, manifestum est.

Ex quibus per evidentem consequentiam deducitur, hanc instrumentorum traditionem non posse dici materiam *essentialem* à Christo institutam, ita ut ex Christi institutione validitas Sacramenti ab ea dependeret.

X. Alterum argumentum non minùs concludens suppeditat pristinus Ecclesiæ Latinæ sacrarum Ordinationum ritus. Si enim consulantur Rituales libri Ecclesiæ Latinæ; itemque Auctores, qui ante seculum X. scripserunt, atque ritum Ordinationum apud Latinos tunc usitatum exactissimè descripserunt, videbitur, nullam tunc temporis in Ordinatione Presbyterorum traditionem instrumentorum intervenisse; cùm nullum istius traditionis vestigium occurrat. Argumentum ut apparet, evidens, hanc traditionem, materiam *essentialem* hujus Sacramenti tunc reputatam non fuisse; cujus nec in Ritualibus, nec in exactioribus rituum descriptionibus mentio fit. Alia nonnulla positiva argumenta, quibus ostenditur multis seculis, etiam apud Latinos in Ordinatione Presbyterorum, incognitam fuisse instrumentorum traditionem hodie usitatam, & ab Eugenio tanquam *materiam* hujus Sacramenti expressam, allegat Morinus loco citato.

XI. Quod de traditione instrumentorum in Ordinatione Presbyterorum dictum est, idem de traditione libri Evangeliorum in Ordinatione Diaconorum (quam similiter pro materia hujus Ordinis assignat Eugenius) dicendum est.

Observat etiam Morinus *Exercitat.* 9. *cap.* 1. *num.* 4. quòd antiqui omnes Rituales nongentorum annorum spatio scripti, nec Dalmaticæ, nec *traditionis Evangeliorum* mentionem faciant. " Vix sexcenti sunt anni „ (inquit) cùm in Ordinatione Diaconi *Evangelium* „ tradi cœptum est.

Adhæc, Ecclesia Græca traditione hac in Ordinatione Diaconi nec olim usa fuit, nec hodie utitur; & tamen nemo de validitate Ordinis Diaconatûs ritu Græcorum à Græcis collati, dubitat; eamque etiam Ecclesia Romana ut validam & legitimam agnoscit.

XII. Eisdem argumentis, quibus ostenditur, traditionem instrumentorum neque Presbyteratûs, neque Diaconatûs materiam essentialem à Christo institutam constituere posse, evincitur quoque, verba, quibus instrumenta illa hodie traduntur, non posse dici *formam* essentialem horum Ordinum; quandoquidem æquè certum sit, illa verba non fuisse adhibita, nec hodie adhiberi in illis Ecclesiis, quæ instrumentorum traditionem vel olim non agnoverunt, vel etiam nec hodie agnoscunt: quia verba illa tantummodò ipsi traditioni instrumentorum, tanquam quædam formulæ, subserviunt.

XIII. Videtur primitùs hæc instrumentorum traditio facta fuisse post Ordinationem, ut hac traditione indicaretur, quid vi Ordinationis susceptæ ipsis Ordinatis agendum esset.

Hugo à sancto Victore, qui à sexcentis circiter annis scripsit, *lib.* 2. *De Sacrament. fidei*, *part.* 3. *cap.* 12. De Presbyteris, ait, *Accipiunt & calicem cum vino, & patenam cum hostiis de manu Episcopi.* Rationem subjungit: *Quatenus his instrumentis potestatem se* ACCEPISSE *agnoscant, placabiles Deo hostias offerendi.*

Similiter Magister sententiarum, *lib.* 4. *Dist.* 24. cùm dixit, quod Presbyteri *accipiant etiam calicem cum hostiis*, eamdem rationem reddit: *ut per hoc sciant, se accepisse potestatem placabiles Deo hostias offerendi.*

XIV. Simili ratione in Ordinatione Subdiaconorum, & collatione Minorum Ordinum, *instrumenta*, quibus eorum ministerium exprimeretur, porrecta fuisse, admodum verisimile; quamquam ritus tradendi instrumenta in horum Ordinum collatione multis seculis, saltem apud Latinos fuerit usitatus, antequam in Ordinatione Presbyterorum, aut Diaconorum esset notus; uti ostendit Morinus *Exercitat.* 11. *cap.* 5. ibidem inquirens hujus moris diversitatem; unà monens, nec in Subdiaconatûs, nec minorum Ordinum collatione in Ecclesia Græca, traditionem instrumentorum unquam factam esse; sed hos Ordines, non secus ac Presbyteratum & Diaconatum, per *impositionem manuum* fuisse collatos.

XV. Quamvis autem hactenus dicta abundè evincant, traditionem Instrumentorum non posse dici *formam essentialem* Ordinum; ita ut illa *semper* fuisset necessaria, aut nunc ubique ita requireretur, ut defectu illius Ordo *invalidè* censeretur collatus; tamen in his omnibus cum omni exactitudine servanda sunt singularum Ecclesiarum Ritualia; nec quidquam omittendum, eo prætextu quòd illud cæremoniale duntaxat videatur; præsertim, quòd licèt satis constet, traditionem *Instrumentorum*, & verba ei respondentia, aliaque recenter in Ordinum collatione adhibita, non posse dici *semper* fuisse materias aut formas essentiales à Christo institutas; tamen certum non est, an postquam ab Ecclesia communiter præscripta sunt, & recepta cum reliquis, quæ antiquitùs semper adhibita sunt, non constituant *nunc* materiam & formam essentialem, à qua validitas Ordinis dependeat.

XVI. " Quamobrem enim (ait Morinus *Exercit.* 7. „ *cap.* 6. *num.* 2.) non poterit Ecclesia Sacramento Or- „ dinis, ut sæpe fecit Sacramento Matrimonii, novas „ pro materia & forma conditiones apponere, qua- „ rum prævaricatio Sacramentum reddat irritum & „ nullum? cùm Christus nullam materiam aut formam „ hujus Sacramenti, non secus ac Matrimonii in specie „ definiverit.

XVII. De Unctione in Ordinatione Episcoporum & Presbyterorum adhiberi solita, ait Synodus Tridentina *Can.* 5. " Si quis dixerit Sanctam Unctionem, „ quâ Ecclesia in Sancta Ordinatione utitur, non tan- „ tùm non requiri, sed contemnendam & pernicio- „ sam esse similiter & alias Ordinis cæremonias; ana- „ thema sit.

Hìc à Synodo, Unctionem inter cæremonias reponi satis evidens est. Et meritò; nam eam nec in Episcoporum nec Presbyterorum Ordinatione unquam adhibuit Ecclesia Græca; & Ecclesia Latina, præsertim in Ordinatione Presbyterorum non semper adhibuit, imò plures Ecclesiæ satis serò eam admiserunt; uti ostendit Morinus, *De SS. Ordinat. Exercitat.* 6. *cap.* 1. & 2.

CAPUT II.

A quo Ordines recipiendi.

1. *Semper Ordinum collatio Episcopo delata.*

2. *Jus hoc Episcopis Patres uno consensu tribuerunt.*
3. *Eugenius IV. & Synodus Tridentina Episcopum Ordinationis Ministrum dixerunt.*
4. *Id de* Ordinaria *potestate intelligendum; non de extraordinaria seu delegata.*
5. *Episcopi jus Ordinationis ultra suas Diœceses extendere non possunt.*
6. *Episcopus olim alienum Clericum ordinare non poterat titulo* Originis *aut* Domicilii.
7. *Titulus originis aut domicilii olim vix attendebatur.*
8. *Unicus pene titulus Ordinationis erat alicujus in Clerum adscriptio.*
9. *Hodie Beneficium Clericum Ecclesiæ adstringit, uti olim Ordinatio.*
10. *Ratione Beneficii hodie quis ab Episcopo ordinari potest.*
11. *Clericus Beneficiatus hodie, secus ac olim, triplici titulo,* Beneficii, Originis & Domicilii, *ordinari potest.*
12. *Triplex hic titulus probatus per Decretalem Bonifacii VIII.*
13. *Episcopus* Originis *idem est qui* Nativitatis.
14. *Non attenditur origo seu nativitas paterna; sed* propria *Ordinandi.*
15. *Quis Episcopus* Domicilii; *& olim hic titulus parum notus.*
16. *Quando quis* Domicilium *habere censetur?*
17. *Commoratio longi temporis in aliquo loco non sufficit.*
18. *Exemplum in Academicis.*
19. *Aliquando quis dicitur habere* Domicilium *sufficiens ad suscipienda aliqua Sacramenta, & non ad suscipiendos Ordines.*
20. *Ordinarie potior habenda ratio* Originis, *quam* Domicilii; *& quare?*
21. *Decretum sancti Caroli ad præveniendam fictam domicilii electionem.*
22. *Ratione Beneficii dicitur* proprius *Episcopus in cujus Diœcesi Beneficium est situm, licet alius sit Collator.*
23. *Indifferens est, quale sit Beneficium; modo veri Beneficii rationem habeat.*
24. *Licet non sufficiat in proventibus pro* titulo *Ordinationis.*
25. *Si plura in diversis Diœcesibus possideat, poterit à diversis ordinari.*
26. *Beneficium impetratum ad subterfugiendum examen* proprii *Episcopi non sufficit.*
27. *Episcopi in Gallia optant solum Episcopum* Originis *pro Ordinatione Ordinarium reputari; & quare?*
28. *An hoc Episcoporum votum laudandum?*
29. *Aliquando convenit, Clericum ab Episcopo Beneficii ordinari.*
30. *Quocumque titulo quis sit* proprius *Episcopus, potest etiam dare Dimissoriales.*
31. *Noluit Synodus Tridentina, ut Episcopi alienos subditos ordinarent; sed quo titulo constituatur* proprius *non definivit.*
32. *Episcopi Titulares hoc Decretum violabant; & quomodo occursum?*
33. *Ex Decreto Synodi Tridentinæ nullus ordinari potest; nisi à* proprio *Episcopo.*
34. *Id etiam procedit quoad primam Tonsuram.*
35. *Nullus potest ordinari vigore rescripti Apostolici, nisi Ordinarii sui testimonio commendatus.*
36. *Etiam Regulares à proprio Episcopo ordinandi.*
37. *Bulla Pii V. contrarium insinuans ad terminos Concilii Tridentini reducta.*
38. *Regularium Superiores debent suos mittere pro Ordinibus suscipiendis ad* proprium *Episcopum; & qui habendus eorum* proprius?
39. *Quomodo nonnumquam hic fraus committatur.*
40. *Possunt ad alium mittere, si* proprius *non ordinet; & quæ hic cautio adhibenda?*
41. *Quæ fraudes hic possint intervenire.*
42. *Quæ mala ex hujusmodi fraudibus timenda.*
43. *Decretum Innocentii XII. circa Ordinationes.*

I. A PRIMIS Ecclesiæ seculis, tam apud Latinos, quam Græcos, ut ordinarium hujus Sacramenti ministrum habitum fuisse Episcopum, manifestum est ex Canonibus & Patribus; qui ubi de Ordinatione, præsertim Presbyterorum ac Diaconorum, loquuntur, ejus ministrum non nisi Episcopum agnoscunt.

II. Et quidem Sanctus Epiphanius Aërium Hæreticis annumerans, quod Episcopos ad eandem cum Presbyteris sortem redigeret, atque æque his ac illis ordinandi jus vindicaret; errorem illum *stoliditatis* arguit, eo præcipue titulo, quod Episcopalis ordo *Patres* Ecclesiæ generet per Ordinationem; Presbyteralis *Filios* duntaxat Ecclesiæ per Baptismum; ac deinde hos Ordines ita inter se comparat; "Siquidem unus Ordo (Episcopalis) ad gignendos *Patres* præcipue pertinet: hujus enim est, *Patrum* in Ecclesia *propagatio*: Alter, cum Patres non possit, *Filios* Ecclesiæ, lotionis generatione produxit, non tamen Patres aut Magistros." Hæresi 56. alias 77. *n.* 3. & 4.

Has prærogativas unanimi consensu Patres passim Episcopali Ordini tribuunt; & quidem nonnulli ita loquuntur, quasi hoc solo jure Episcopi Presbyteris eminerent: *Sola quippe Ordinatione superiores illi* (Episcopi) *sunt, atque hoc tantum plusquam Presbyteri habere videntur* (*a*), ait Chrysostomus, *Homil.* 11. *in Epist.* 1. *ad Timoth. ad cap.* 3. Et Hieronymus, *Epist.* 85. *ad Evagrium*: *Quid facit Episcopus, excepta Ordinatione, quod Presbyter non faciat?*

Quanquam sciam etiam alias prærogativas Episcopis supra Presbyteros competere, ac olim competiisse; ac citata Patrum dicta commoda interpretatione mollienda: nihilominus hæc evincunt, Patribus indubitatum fuisse, *Ordinationem* Episcopis propriam esse.

III. Recte proinde dixit Eugenius IV. in Instructione pro Armenis: *Ordinarius Minister hujus Sacramenti est Episcopus.*

Similiter Synodus Tridentina, *Sess.* 23. *cap.* 4. *De Ordine*; "Docet Episcopos Presbyteris superiores esse; ac Sacramentum Confirmationis conferre; *Ministros Ecclesiæ ordinare*; atque alia pleraque peragere ipsos posse: Quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent."

IV. De *Ordinaria* potestate hic loqui Synodum, non est dubitandum: cum optime novissent Patres Tridentini Abbates jure saltem *privilegiato*, ministros Ecclesiæ inferiores ordinare; Ordines nimirum Minores conferendo; de quo jure *part.* 1. *tit.* 31. *cap.* 6. Notum quoque erat Patribus, multos è Theologis & Canonistis sustinere, nec sine fundamento, Presbyterum posse auctoritate *delegata* ordinare Diaconum, quin & Presbyterum, juxta illud Glossæ *ad Can.* 4. *Dist.* 5. *De Consecr. Ordinatus Ordinem quem habet, confert, Papa delegante.* Quod ex antiquis Canonistis & Scholasticis latius prosequitur Morinus, *De SS. Ordinat. part.* 3. *Exercitat.* 4. *cap.* 3.

V. Hoc interim habetur, *Ordinarium* Ordinationis Ministrum esse Episcopum. Sed quia singulorum Episcoporum auctoritas & potestas ab ipsis pene Ecclesiæ exordiis, certis terminis circumscripta fuit; atque confusionis evitandæ causa statutum, ne quis in alienos terminos suam extenderet jurisdictionem; sed suis singuli essent limitibus contenti, uti *part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 5. dictum est, tanquam consequens jam pridem decretum fuit,

(*a*) Græce legitur; πλεονεκτεῖν, id est, *plus habere*; si ad litteram fiat interpretatio; at Doctissimus Pater de Montfaucon ita vertit, *atque hinc tantum videntur Presbyteris præstare.*

fuit, ne quis Episcopus alterius Episcopi Ecclesiam turbaret, jura Ordinationis sine ejus licentia in alienos subditos exercendo.

Synodus Nicæna *Can.* 16. postquam vetuit, Presbyteros aut Diaconos à suis Ecclesiis sine Episcopi licentia recedere, subjungit: " Si quis autem ad alium " (Episcopum) pertinentem audaciter invadere, & " in sua Ecclesia *ordinare* tentaverit, non consentiente " Episcopo, à quo discessit is qui regulæ mancipatur; " ordinatio hujusmodi irrita comprobetur. (a)

Similiter in Synodo Sardicensi, suggerente Osio, unanimi sententia Patres dixerunt: " Et hoc Universi constituimus, ut quicumque ex alia Parochia voluerit " alienum ministrum sine consensu Episcopi ipsius, & " sine voluntate ordinare, non sit rata ejus Ordinatio. " Quicumque autem hoc usurpaverit, à Fratribus & " Co-Episcopis nostris, & admoneri debet & corrigi.

Rationem Decreti præmiserant: " Quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

De hac disciplina seculo V. ita loquitur Synodus Venetica: " Episcopus quoque ab aliis Episcopis *ordinatos* Clericos, sine permissu eorum, à quibus fuerint ordinati, promovere ad superiorem Ordinem " non præsumat, *ne concordiam fraternam* injuria illata " *contaminet.*

Infiniti pene sunt Canones antiqui, & recentiores hanc disciplinam stabilientes, quos ordine seculorum servato, refert Franciscus Hallier, *De SS. Electionibus & Ordinationibus*, *part.* 2. *Sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 1. §. 1.

VI. Sed quid si *Clericus* unius Ecclesiæ, ex alia Diœcesi oriundus esset; aut forsan alibi domicilium haberet, nonne ab Episcopo *Originis* aut *Domicilii* ad *altiorem* gradum promoveri poterat; etiam *sine licentia* Episcopi, cujus Ecclesiæ per Ordinationem erat adscriptus? Nequaquam: Id enim pristina Patrum disciplina non admittebat.

Hoc ipso enim, quo quis in Clericum aut Ministrum Ecclesiæ ordinabatur, mox ei Ecclesia vinculo perpetuo, nec sine voluntate Episcopi solubili, alligabatur, & in subditum Episcopi illius Ecclesiæ transibat; ut amplius nec originis, nec domicilii ratio haberetur: credebaturque Clericum nec alibi, quam in sua Ecclesia, cui servire tenebatur, domicilium habere.

VII. Imo, uti advertit, & multis exemplis probat Hallierius loco citato §. 4. olim in Ordinatione vix *Domicilii* aut *Originis* ratio habebatur; nec pœnam ullam decretam reperimus in Episcopum, qui alienum *Laïcum* in *Clericum* suum ordinasset; adeo ut omnes Canones eo tendere viderentur, ne quis *alienum Clericum* seu Ministrum ab Ecclesia cui addictus erat, abstraheret; atque per Ordinationem suæ Ecclesiæ adscriberet.

VIII. Præcipuus ergo titulus, ratione cujus quis *proprius Episcopus* quoad Ordinationem, juxta pristinam patrum disciplinam existimabatur, erat alicujus in Clerum adscriptio; qua semel facta, licebat huic Episcopo Clericum hunc ad superiores Ordines promovere: alius vero nullus, sine hujus licentia, illum ordinare poterat.

IX. Porro, quemadmodum olim ipsa Ordinatio Ordinatum certæ Ecclesiæ adstringebat: ita hodie Beneficii Ecclesiastici adeptione Clericus Ecclesiæ, in qua est titulus ipsius Beneficii, adscriptus censetur; & Clericus seu Minister illius Ecclesiæ reputatur.

X. Itaque sicuti antiquitus Ordinatio subjiciebat Ordinatum Episcopo illius Ecclesiæ, ad quam ordinatus erat, ita hodie Beneficium subjicit Clericum Episcopo, sub cujus Diœcesi situm est Beneficium; habeturque eatenus *proprius* ipsius Episcopus, ut ab illo tanquam proprio Episcopo ad Ordines superiores promoveri queat: cum notabili tamen differentia inter modernam & pristinam disciplinam.

(a) Hunc Canonem docte & dilucide exponit D. Van-Espen in sua dissertatione de Concilio Nicæno, Canone 16.

XI. Pristina enim disciplina, non nisi *unicum* ipsius Clerici, alicui Ecclesiæ per Ordinationem adscripti, *proprium* Episcopum agnoscebat; ita ut nullus alius Episcopus citra hujus licentiam posset jure *ordinario* Clericum ad superiores Ordines promovere; at moderna disciplina, præter titulum Beneficii agnoscit insuper *duos* alios titulos, scilicet *Originis* & *Domicilii*; in tantum ut ratione omnium trium titulorum quis dici queat eodem tempore, & respectu ejusdem Clerici *proprius* Episcopus: atque per consequens queat Clericus Beneficiatus tres habere Episcopos *proprios*, ut à quolibet illorum sine alterius licentia ad Ordines promoveri valeat.

XII. Quo præcise tempore hæc mutatio disciplinæ incœperit, incertum est; hoc constat, nullum reperiri Canonem, nullamque Decretalem qua hic *triplex* titulus probetur, ante Decretalem, Bonifacii VIII. relatam in *cap.* 3. *De Temporib. Ordinat. in* VI. Sedit autem Bonifacius sub finem seculi XIII. & initium seculi XIV.

In hac Decretali, dicit Bonifacius VIII. " Cum " nullus Clericum Parochiæ alienæ, præter Superioris " ipsius licentiam debeat ordinare: Superior intelligitur in hoc casu Episcopus, de cujus Diœcesi est is, " qui ad Ordines promoveri desiderat, *oriundus*; seu " in cujus Diœcesi *Beneficium* obtinet Ecclesiasticum, " seu habet (licet alibi natus fuerit) *Domicilium* in " eadem.

XIII. Episcopus originis, de quo in citata Decretali, dicitur Episcopus loci è quo ipse Ordinandus est *oriundus*, hoc est, *originem* habet, sive *natus* est; quemadmodum sat indicat ipse Pontifex, quando loquens de *Domicilio*, ponit hanc parenthesim: *licet alibi* NATUS *sit*; quibus verbis manifeste idem indicat, quod ante dixerat de *origine*, ita ut juxta Pontificem eadem sint, *natum* esse, & *oriundum*.

Quapropter, tametsi olim major soleret esse respectus ad locum ubi quis esset *Baptizatus* seu spiritualiter *regeneratus*, quam in quo esset *carnaliter natus* seu *generatus*; tamen hodie spectata hac Decretali, si contingeret, aliquem uno loco esse *natum*, & alio *Baptizatum*, videretur potior ratio habenda quoad susceptionem Ordinis, Episcopi *nativitatis*, quam Baptismi.

XIV. Similiter, tametsi leges habere videantur pro loco *originis* filii illum, in quo pater ejus natus est *l.* 6. §. 1. *Ad Municipalem.* Tamen verius est, juxta hanc Decretalem, per Episcopum *originis* intelligi Episcopum loci in quo ipsemet Ordinandus *originem* habuit, sive *natus* est; non autem loci è quo pater ejus oriundus est. Unde Nicolaus Garcias, *De Beneficiis*, *part.* 7. *cap.* 9. *num.* 25. postquam dixit, de stylo Curiæ verbum *oriundus* accipi pro *orto*, tanquam consequens docet, quod *oriundus* de aliqua civitate est, qui *natus* est in illa civitate, non in qua pater ejus *natus* fuit: Neque in Gallia, uti monet Hallierius, *part.* 2. *sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 3. §. 2. *Paternæ originis*, quoad Ordines recipiendos ulla solet haberi ratio; ideoque monet, tutum non esse, quod quis ad Episcopum loci nativitatis *paternæ* pro suscipiendis Ordinibus accedat; si nullo alio titulo is *proprius* Episcopus sit: quod & in Belgio merito attenditur; quia nec hic originis paternæ rationem haberi videmus; maxime quia nec cum Decretali Bonifacii VIII. congruere videtur.

XV. Episcopus *Domicilii* censetur Episcopus ejus loci in quo Ordinandus *Domicilium* habet.

Hic titulus olim parum notus erat; uti notat Hallierius loco citato *art.* 4. §. 1. qui deinde §. 2. ostendit, qua ratione, necessarium fuerit posterioribus seculis magis, quam olim remittere Ordinandos ad Episcopum *Domicilii*; atque hinc tandem legem Ecclesiasticam natam, quæ Episcopum *Domicilii* pro *proprio* Episcopo Ordinationis agnoscit.

Ut

Ut vero quis hoc titulo Episcopum pro Ordinibus suscipiendis accedat, requiritur, ut revera *Domicilium* in ejus Diœcesi fixum habeat.

XVI. Quando vere quis Domicilium alibi fixisse censeatur, explicant Imperatores in *L.* Cives *Cod. de Incolis* dum ajunt: " In eodem loco singulos habere „ Domicilium non ambigi, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum suarum summam constituit: unde „ rursus non sit discessurus, si nihil avocet: unde cum „ profectus est, peregrinari videtur; quo si redit, peregrinari destitit.

XVII. Ut vero quis hujusmodi domicilium fixum firmumque elegisse censeatur, potius ab animo atque circumstantiis, quam à temporis spatio desumendum est.

Fieri enim potest, ut quis pluribus annis in loco aliquo moretur, nec tamen eo in loco domicilium fixum firmumque habere credatur, ratione cujus posset ab Episcopo illius loci ad Ordines promoveri.

XVIII. Exemplum est notorium in degentibus studiorum causa in Academia; quin & in nonnullis Professoribus inferiorum præsertim scientiarum, qui multis subinde annis continuo in Academia morantur; sed tamen *fixum firmumque* domicilium non videntur habere; eo quod ea sit professionum illarum conditio, ut aliquot annorum curriculo absoluto, eam deserere & alio migrare Professores soleant; nec eo animo videantur suscipi, ut perpetuo in ea functione persistant.

Unde nec Professores Humaniorum litterarum, nec Philosophiæ; neque Pædagiorum Regentes vel Vice-Regentes solent pro Ordinibus recipiendis ad Archiepiscopum Mechliniensem, in cujus Diœcesi Universitas Lovaniensis est constituta, pro Ordinibus accipiendis recurrere; neque credo, eos facile hoc solo titulo recipiendos.

XIX. Quin nec commoratio in aliquo loco sufficiens sit, ut quis dicatur ibidem habere *domicilium* ad suscipienda alia Sacramenta, v. gr. Communionem Paschalem, quin & Matrimonium contrahendum, semper sufficit pro constituendo *domicilio* sufficiente ad recipiendos Ordines. Firmius enim magisque fixum domicilium videtur pro recipiendis Ordinibus requiri, uti loco citato notat Hallierius, & quotidiana praxis in juventute Academica evincit.

XX. Cæterum, quia *domicilii* probatio difficilis est; nec facile vera *domicilii* electio à ficta ac simulata discerni potest, merito laudat Hallierius loco supra indicato §. 9. Episcopos Galliæ, quod " ab Ordinatione „ Clericorum qui alibi nati sunt, sibi temperare so„ leant, non quod ut opinor (ait) id sibi interdictum „ putent, sed quod originis probatio facilior sit & ex„ peditior, ad cujus proinde Episcopum remittunt, „ nisi in extranea quis patria, vel extra paternum do„ micilium fortuito natus sit, quo casu *domicilii*, quod „ *originis* locum quodammodo obtinet, rationem ha„ bent, & Ordines eis conferunt, qui apud eos *domi„ cilium* habuerint.

Hæc Hallierius, qui ibidem notat, jus originis multum præponderare juri domicilii: Quod jus originis naturale sit, jus domicilii tantum civile; jus originis necessarium, jus domicilii voluntarium; hoc variabile & temporarium, illud immutabile.

XXI. Sicuti commoratio plurium etiam annorum non sufficit, ut quis habere censeatur fixum firmumque domicilium; ut ratione illius possit ab Episcopo aliquo ordinari; ita nec ea semper requiritur, ut verum domicilium in aliquo loco figatur. Potest enim aliquis sine mora temporis ad aliquem locum vere migrare; ibique animo semper manendi, larem, rerumque ac fortunarum summam constituere; atque ita firmum fixumque domicilium eligere; sed quia similis subitanea domicilii electio fraudibus & fictionibus obnoxia est, nisi temporis mora juvetur, merito S. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi *parte 2. tit.* 8. decrevit, ne quis ratione *domicilii* ab Episcopo ordinetur, nisi ut minus decem annis in eodem loco commoratus esset; volens, " ut suscepturus Tonsuram vel Ordines probet, „ se vel origine, vel Beneficio Ecclesiastico, quod in „ Diœcesi obtinet, vel decennali *domicilio*, vel „ alia quavis legitima ratione Diœcesanum esse.

XXII. Titulo Beneficii, *proprium* Episcopum constitui illum, in cujus Diœcesi Beneficium situm est, manifestum est ex citata Decretali Bonifacii VIII. eumque titulum ex veteri disciplina originem traxisse supra notavimus.

Nec refert si Beneficii hujus provisio seu collatio spectet ad alium Episcopum; modo revera titulus Beneficii sit in Ecclesia huic Episcopo subjecta; sive quod Beneficium quoad Episcopalia Jurisdictioni Episcopi subjiciatur; ita Garcias *De Beneficiis parte* 2. *cap.* 4. *num.* 15.

XXIII. Adhæc, attentis verbis ipsius Decretalis, indifferens est, quale sit Beneficium; an simplex; an cum cura animarum; an requirens residentiam, an eam non requirens; an multos, an paucos proventus annexos habeat; modo tamen sit verum Beneficium, & in titulum Beneficii possideatur.

XXIV. Imo licet Beneficium adeo esset tenue in proventibus, ut non esset sufficiens pro *titulo* Ordinationis, nihilominus, si sit verum Beneficium, valebit ut ratione illius efficiatur subditus Episcopi, cui Beneficium illud subjicitur, atque possit ab illo tanquam *proprio* Episcopo ordinari, etiam ad titulum alterius Beneficii aut patrimonii.

XXV. Quin si plura Beneficia in diversis Diœcesibus possideat, habebit & ratione Beneficii tot *proprios* Episcopos à quibus ordinari possit, etiam sine Dimissorialibus, quot possidet Beneficia.

XXVI. Si tamen ex circumstantiis appareat, Beneficium esse tantum impetratum, ut subterfugiat, proprii Episcopi examen, & alieno se subjiciat, Beneficium ita impetratum eum non subjicere Episcopo illius Beneficii, non semel, declaravit S. Congregatio: uti refert Fagnanus his verbis: " Clericus primæ Ton„ suræ, qui Beneficium obtinet in alia Diœcesi, etsi „ promoveri possit ad minores Ordines ab Episcopo „ Beneficii *quantumvis tenuis*, ad præscriptum capitis „ *cum nullus, tit. De Temporibus Ordinationum in* „ *sexto*, tamen si illud Beneficium sibi in *fraudem* con„ ferri curavit, *ut eludat examen ac judicium sui Or„ dinarii*, censetur *male* promotus, & remanet suspen„ sus ab executione Ordinum tanquam ordinatus à non „ suo Episcopo juxta *caput* 8. *Sess.* 23. ut Sacra Con„ gregatio declaravit.

XXVII. Episcopi Gallicani animadvertentes, ex multiplici titulo quo quis *proprius* Episcopus efficitur, occasionem suppeditari Clericis ineptis in Sacros Ordines involandi; & Episcoporum, quibus vita illorum nota est, & quorum examen subire metuunt, subterfugiendi, in generali Conventu Cleri Gallicani anno 1657. declaraverunt: " Vix dignosci posse, quantum „ annorum ad domicilium figendum requiratur, & vix „ posse rationem haberi Episcopi Beneficii; cum non „ ita jam (ut olim) quique Clerici Ecclesiæ suæ affi„ gantur: cum Beneficio renuntiare sine sui Episcopi „ consensu, cum plura possidere possint in variis Diœ„ cesibus, quo Clericis evagandi & elevandæ obedien„ tiæ ansa præbetur, Decretum Bonifacii VIII. de *tri„ bus* Episcopis *propriis* vix in Gallia receptum un„ quam fuisse; porro expeditissimum jam esse, ut Epis„ copus proprius non esset, nisi unus à quo posset or„ dinari. Denique decretum est, monendos hortandos„ que Episcopos, ne quos ordinarent, nisi ex suis „ Diœcesibus oriundos. (*a*)

Hæc declaratio ostendit, Episcopos Gallicanos præ-

(*a*) Hæc leguntur in novis Cleri Gallicani Collectaneis *t.* 5. *tit.* 7. *part.* 3. *col.* 477. 478.

cipuam

cipuam rationem haberi voluisse Episcopi *originis*: eo quod hic titulus non sit ita mutabilis: neque tot „ fraudibus subjectus, sicut titulus *Domicilii* aut *Beneficii*.

XXVIII. Hanc Episcoporum Galliæ declarationem & consuetudinem, quæ licentiam ordinandi passim ad unum Episcopum *originis* restringit, nec licentiam à variis Episcopis recipiendi Ordines passim indulget, non improbat Hallierius; " tamen exoptat quam „ maxime, neminem qui Beneficium residentiam re„ quirens, præsertim vere curatum habet, absque ejus, „ in cujus Diœcesi tale Beneficium obtinet, licentia „ à quopiam ordinari: posset enim ille, quem forte ad „ Beneficium non admisit, ab Ordinatione, si indignus „ esset, rejicere; posset & eundem si post obtentum „ Beneficium aliquid rejectione dignum fecisset, vel „ olim fecisse de novo deprehenderetur, ab Ordinatione „ repellere, qui sine ejus licentia ordinatus Ecclesiæ „ scandalo & infamiæ futurus est.

XXIX. Et sane, si quis in aliqua Ecclesia Beneficium possideat, eique jam notabili tempore deservierit; atque ex conditione Beneficii aut aliunde sufficienter pateat, eum perpetuo eidem deserviturum, omnino rationi ac pristinæ disciplinæ consentaneum est, ut is non nisi ab Episcopo Beneficii ordinetur. Similis enim Clericus, cum titulo Beneficii, perpetuo vinculo quasi Ecclesiæ illi censeatur alligatus, rationem Canonum, qui adeo enixe vetarunt, alienum Clericum à quovis Episcopo ordinari, hic locum habere non obscurum erit, si, quæ supra de his Canonibus dicta sunt, expendantur.

XXX. Quocumque autem titulo sive *Beneficii*, sive *Domicilii*, sive *Originis* constituatur *proprius* Episcopus, habebit licentiam non tantum conferendi Ordines; sed etiam dandi *Dimissoriales*, dispensandi super *interstitiis*, aliaque faciendi quæ passim ab Episcopis circa Sacras Ordinationes respectu suorum subditorum licent, uti post alios docet Barbosa De Potestate Episcopi *parte 2. allegat.* 4. & quotidiana praxis probat.

XXXI. Synodus Tridentina nihil circa titulum, quo quis *proprius* Episcopus efficitur, mutavit aut definiit; sed id non uno Decreto stabilire studuit, ut nullus ab alieno Episcopo, nisi de proprii licentia, ordinetur.

Imprimis *Sess. 6. cap. 5. De Reformat.* statuit: " Nulli Episcopo liceat, cujusvis privilegii prætextu, Pon„ tificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordina„ rii loci expressa licentia, & *in personas eidem Ordina„ rio subjectas*.

XXXII. Huic Decreto nonnulli Episcopi mere Titulares fraudem facientes, " Cathedram collocabant „ in aliquo loco *nullius* Diœcesis; atque ibi quoscum„ que ad se venientes, etiamsi suorum Episcoporum „ seu Prælatorum Litteras commendatitias non habe„ rent, Clericali charactere insignire, & ad Sacros „ etiam Presbyteratus Ordines promovere præsume„ bant; quo plerumque fiebat (ait Synodus Trident. „ *Sess.* 14. *cap.* 2. *de Reformat.*) ut minus idonei, & „ rudes ac ignari, & qui à suo Episcopo tanquam „ inhabiles & indigni rejecti fuerunt, ordinati, nec „ divina Officia peragere, nec Ecclesiastica Sacramenta „ recte valeant ministrare.

Incommoda quæ hic notat Synodus, hodie etiam difficulter evitantur ob libertatem adeundi plures Episcopos pro Ordinibus recipiendis, quemadmodum ante indicavimus.

Synodus ut iis occurrat, decernit: " Nemo Epis„ coporum, qui Titulares vocantur, etiamsi in loco „ *nullius* Diœcesis, etiam exempto, aut aliquo Mo„ nasterio cujusvis Ordinis resederint, aut moram „ traxerint, vigore cujusvis privilegii sibi de promo„ vendo quoscumque ad se venientes pro tempore „ concessi, alterius subditum, etiam prætextu familia„ ritatis continuæ commensalitatis suæ, absque sui „ proprii Prælati expresso consensu, aut Litteris di„ missoriis, ad aliquos sacros aut minores Ordines, „ vel primam Tonsuram promovere seu ordinare va„ leat.

XXXIII. Cum autem incommoda supra recitata non minus metuenda sint, si unicuique liceat à quocumque *vero* & non Titulari Episcopo ordinari, quam si à Titulari, Synodus suum Decretum extendens, statuit generaliter *Sess.* 23. *cap.* 8. *De Reformat.* ut " Unus„ quisque à *proprio* Episcopo ordinetur. Quod si quis „ ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cu„ jusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii „ prætextu, etiam statutis temporibus permittatur; ni„ si ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio com„ mendentur; si secus fiat, Ordinans à collatione Or„ dinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordi„ num executione, quamdiu proprio Ordinario vide„ bitur expedire, sit suspensus.

XXXIV. Tametsi Synodus hoc Decreto specifice non exprimat *Tonsuram* Clericalem, tamen quia generaliter vult, unumquemque à *proprio* Episcopo ordinari, etiam sub illa generalitate comprehendisse videtur ipsam *Tonsuram*: cum eam suscipiens, etiam, in latiore saltem significatione, dicatur *ordinari*. Et ratio quæ vetat quempiam in alienum subditum Pontificalia exercere, etiam in collatione Tonsuræ Clericalis militat: quod scilicet, exercitium Pontificalium sit species jurisdictionis, saltem voluntariæ, quæ in non subditum exerceri nequit.

XXXV. Adhæc, quia Synodus Tridentina etiam suo Decreto excludit *cujusvis generalis vel specialis rescripti* prætextum, " consulta S. Congregatio Concilii „ Interpres, an qui facultatem à Sede Apostolica ob„ tinuit, ut possit ordinari ab alio quam à suo Ordina„ rio, debeat nihilominus probitatem suam, & mores „ Ordinarii sui testimonio comprobare? Respondit ita „ debere, prout Signatura Gratiæ jamdudum solita est „ in hujusmodi facultatibus ponere clausulam, *De Li„ centia Ordinarii*, cujus testimonio mores & probitas „ commendentur. „ Ita Fagnanus ad *cap.* CUM SECUNDUM ☧ *De Præbendis*, *num.* 54.

XXXVI. Decreti prædicti generalitas; nec non expressa clausula, *etiam cujusvis generalis vel specialis privilegii prætextu*, sat ostendunt, Synodum voluisse non tantum seculares, sed etiam *Regulares* quocumque privilegio munitos suo Decreto comprehendi.

Deinde *cap.* 10. ejusdem Sessionis, nec Abbati permittit, *Regulari* cuicumque Tonsuram aut Minores conferre, qui *non sit ejus subditus*; sed horum omnium Ordinationem ad Episcopos intra quorum Diœcesis fines existunt, pertinere vult. Quo satis ostendit, *Regularium*, qui Abbatibus illis non subsunt, Ordinationem ad Episcopos, *intra quorum Diœcesis terminos existunt*, pertinere; idque ut subdit Synodus, *non obstantibus quibusvis privilegiis*, *præscriptionibus aut consuetudinibus etiam immemorabilibus*.

XXXVII. Indulsit quidem Pius V. Constitutione sua quæ incipit: *Etsi Mendicantium* 41. in Bullario Romano, Fratribus Mendicantibus, quod Sacros Ordines à quolibet Antistite, gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habente, Ordinarii loci licentia minime requisita, in locis seu domibus Fratrum hujusmodi sive alibi recipere possent, sed Pii V. immediatus successor Gregorius XIII. hanc Constitutionem Pii V. reduxit ad terminos Juris communis & Concilii Tridentini, per Bullam quæ incipit: *In tanta* 9. in Bull. Rom. atque omnia ita esse voluit, quo futura essent, si Litteræ illæ Pii V. non emanassent; *ad quam dispositionem & decisionem*, *suumque integrum statum*, *ac terminum illa omnia* (ait) *reducimus*.

Itaque attenta hac reductione, ad terminos Juris communis & Concilii Tridentini, hodie Regulares non possunt ab Episcopis ordinari, etiam in suis domibus sine

sine licentia Diœcesanorum, uti rectè advertit Barbosa, *De Officio Episcopi, parte 2. Allegat. 4. num. 61.*

XXXVIII. Postmodùm emanavit Declaratio, quædam Sacræ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, probata à Clemente VIII. quâ declaratum est: " Superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, Litteras dimissorias concedere, ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, is Regularis positus fuerit.

Hîc duo declarantur: Primùm, Regularem pro Ordinibus suscipiendis non posse à Superioribus suis mitti, nisi ad Diœcesanum suum.

Secundùm, Diœcesanum Regularium censeri Episcopum illius Monasterii, in cujus Diœcesi situm est Monasterium, in quo Regularis Ordinandus collocatus fuit ab iis, ad quos pertinet; ita scilicet ut de familia illius Monasterii censeatur; sive incorporatus sit illi Conventui; adeòque verè dicatur jam esse de illo Conventu seu familia, ac ibi secundùm disciplinam Regularium, qui Conventum de voluntate Superiorum mutare subinde solent, verè dicatur ibi habitare & domicilium habere.

XXXIX. Unde Superiores Regulares, qui subditos suos mittunt ad certos Conventus ea duntaxat intentione, ut ab Episcopis illorum Conventuum ordinari queant; mox eosdem Ordinatos ad priores Conventus revocaturi, indubiè Concilio Tridentino, & Constitutionibus Pontificiis fraudem faciunt; ac reverà subditos à non Diœcesano Ordines suscipere permittunt; quandoquidem evidens sit, Regulares sic ad alios Conventus euntes, priorem Conventum reverà non deserere, neque *familiam* mutare; sed de familia seu Conventu priori manere; ac per consequens, Episcopo hujus Conventûs subjectos.

Itaque Regulares censentur esse de Diœcesi Episcopi, in qua situm est Monasterium, in quo verè habitant, sive cujus familiæ sunt incorporati; etiamsi aliunde sint oriundi, juxta *cap.* 3. §. RELIGIOSI, *De Temporibus Ordinat. in VI.* neque alium Diœcesanum sive Ordinarium habere censentur: eò quòd per professionem Religiosam, *origini* quodammodò renunciaverint.

Si tamen de Regularibus agatur, qui Beneficiorum sunt capaces, non apparet, quare non possint quoque titulo Beneficii Regularis promoveri ab Episcopo in cujus Diœcesi situm est Beneficium.

XL. Additur deinde in citata Declaratione Congregationis: " Etsi Diœcesanus abfuerit, vel non esset habiturus Ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum, dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam; & dum ipsi Regulares, non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus quo Diœcesanus, vel abfuturus, vel nullas habiturus Ordinationes esset. Verùm cùm à Superioribus Regularibus, Episcopo Diœcesano absente, vel Ordinationes non habente, Litteræ dimissoriæ dabuntur, in eis utique hujusmodi causam absentiæ Diœcesani Episcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam esse; quod qui non fecerint, officii, & dignitatis seu administrationis, ac vocis activæ, & passivæ privationis, ac alias arbitrio ejusdem S. D. N. Papæ reservatas pœnas, incurrent.

Declaratione illâ relatâ, subdit Hallierius loco citato: " Hanc, ni fallor, moderationem & interpretationem Tridentinæ Synodi Regularium importunæ flagitationes extorserunt, cui tamen ne sic quidem parere aliqui ipsorum volunt.

XLI. Quidquid sit de hoc Hallierii asserto, fraudem apertam illi declarationi faciunt, & menti Pontificis contraveniunt, qui credunt & asserunt, Superiores posse *ex industria* differre dationem dimissorialium suis subditis usque ad id tempus, quo Episcopus sit absens, vel nullas habiturus sit Ordinationes. " In quocumque casu, in quo Regulari Prælato constat, subditos suos esse, & quantùm ad mores, & quantùm ad doctrinam sufficienter idoneos, & tamen habeat unde probabiliter timeat fore, ut ab Episcopo rejiciantur: quia tunc rationabiliter movetur, & verè utitur jure suo, non faciet contra Decretum Clementis VIII. si exspectet tempus, in quo non sunt habendæ Ordinationes in Diœcesi, ut subditos suos extra Diœcesim dimittat Ordinandos.

Ita nuperus Auctor Consultationum Canonicarum, *Consult.* 3. *resolut.* 6. *n.* 809.

XLII. Quo posito, quid sequitur, nisi quòd quandocumque Superior probabiliter timet fore, ut ab Episcopo non sint admittendi ad Ordines, quos ipse præsentandos duxerit (hos enim & *quantùm ad mores & quantùm ad doctrinam sufficienter idoneos* judicat) tunc non faciet contra Decretum Clementis VIII. si exspectet tempus, in quo non sunt habendæ Ordinationes in Diœcesi, ut subditos suos extra Diœcesim dimittat Ordinandos; sive quod secundùm modernam praxim loquendo idem est, si probabiliter timeatur fore, ut ab Episcopo non *omnes indifferenter* Regulares, præsertim Mendicantes, ætatem & certum in Religione tempus habentes, admittantur.

Quid enim notius, quàm omnes planè Regulares, si illos, quos Laïcos vocant, excipias, mox ut ætatem attigerint, certoque tempore in Religione vixerint, Ordinibus sacris, & *quantùm ad mores & quantùm ad doctrinam sufficienter idoneos* à Superioribus judicari?

Si hoc non sit *fraudem* facere Declarationi & Ordinationi Pontificis, nescio quid tandem erit *fraudem* facere; sed de hac aliisque similibus fraudibus, quibus nonnulli se conantur subducere examini suorum Episcoporum, qui secundùm suum genium rigidiores videntur, fusiùs egi in libello cui titulus: *Repagulum Canonicum adversùs nimiam exemptionum à jurisdictione Episcoporum extensionem* §. 10. 11. *&c.*

XLIII. His aliisque incommodis, quæ ex recursu ad varios Episcopos pro Ordinibus suscipiendis oriuntur, medendis, summus Pontifex Innocentius XII. Constitutionem edidit, quæ incipit, *Speculatores*; qua penè omnia, quæ tunc ex declaratione S. Congregationis; tum Decretis Episcoporum circa *proprium* Episcopum relata sunt, confirmantur; unde textum Constitutionis, quo hæc exprimuntur, hîc apponendum credidi.

" Decernimus, ac declaramus, nulli Episcopo seu cujusvis loci Ordinario, tametsi Cardinalatûs honore fulgeat, licere externum quempiam, ac sibi ratione Originis, seu Domicilii, juxta modum inferiùs declarandum, legitimè contracti, non Subditum ad Clericalem Tonsuram promovere, cujusvis Beneficii Ecclesiastici ei statim ac Tonsurâ hujusmodi insignitus fuerit, seu ad quod is à Patronis jam præsentatus, seu nominatus fuerit, prætextu, etiam si Beneficium prædictum de novo eâ expressè adjectâ lege fundatum fuisse constiterit, ut quis immediatè post Clericalem characterem susceptum ad illud instituatur; præterea Clericum, qui legitimè jam à proprio Episcopo ad eamdem Clericalem Tonsuram, seu etiam ad minores Ordines promotus fuerit, non posse ab alio Episcopo ratione, ac titulo cujuscumque Beneficii in illius Diœcesi obtenti, ad ulteriores Ordines promoveri, nisi ante eorumdem susceptionem Testimoniales litteras proprii Episcopi tam Originis, quàm Domicilii super suis Natalibus, ætate, moribus, & vita sibi concedi obtinuerit, easque Episcopo ordinanti in actis illius Curiæ conservandas exhibuerit. Licèt verò Clericus ratione cujusvis Beneficii in aliena Diœcesi obtenti, subjici dicatur jurisdictioni illius Episcopi, in cujus Diœcesi Beneficium hujusmodi situm est, eam tamen de cætero hac in re inconcussè servari volumus Regulam, ut nemo ejusmodi subjectionem ad effectum suscipiendi

„ cipiendi Ordines acquirere censeatur; nisi Beneficium prædictum ejus sit redditûs, ut ad congruam vitæ sustentationem sive juxta Taxam Synodalem, sive, eâ deficiente, juxta morem Regionis pro promovendis ad Sacros Ordines, detractis oneribus, per se sufficiat, illudque ab Ordinando pacificè possideatur, sublatâ quacumque facultate supplendi quod deficeret fructibus ejusdem Beneficii cum adjectione Patrimonii etiam pinguis, quod ipse Ordinandus in eadem, seu alia quavis Diœcesi obtineret; ac Episcopus sic Ordinans tam de prædictis Testimonialibus litteris, quàm de redditu Beneficii hujusmodi expressam in consueta collatorum Ordinum attestatione mentionem facere debebit. Cæterùm, Subditus ratione Originis in tantùm sit, ac esse intelligatur, qui naturaliter ortus est in ea Diœcesi, in qua ad Ordines promoveri desiderat, dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, Officii, Legationis, Mercaturæ, vel cujusvis alterius temporalis moræ; seu permanentiæ ejus Patris in illo loco; quo casu nullatenus ejusmodi fortuita nativitas, sed vera tantùm, & naturalis Patris origo erit attendenda. Quòd si quis tanto temporis spatio in eo loco, in quo ex accidenti, sicut præmittitur, natus est, moram traxerit, ut potuerit ibidem Canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci litteras Testimoniales, ut suprà, obtinere, illasque Episcopo Ordinanti per eum in collatorum Ordinum testimonio similiter recensendas, præsentare teneatur. At si Pater in alieno loco, ubi ejus filius natus est, tamdiu, ac eo animo permanserit, ut inibi verè Domicilium de jure contraxerit, tunc non origo Patris, sed Domicilium per Patrem legitimè, ut præfertur, contractum pro Ordinatione ejusdem filii attendi debeat. Subditus autem ratione Domicilii ad effectum suscipiendi Ordines is duntaxat censeatur, qui, licèt alibi natus fuerit, illud tamen adeò stabiliter constituerit in aliquo loco, ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum suorum partem cum instructis Ædibus in locum hujusmodi transferendo, ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque suum perpetuò ibidem permanendi animum demonstraverit; & nihilominùs ulteriùs utroque casu se verè & realiter animum hujusmodi habere jurejurando affirmet. Si quis tamen à propriæ Originis loco in ea ætate discesserit, quâ potuerit alicui Canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii suæ originis testimoniales litteras, ut suprà, afferre debebit, ac de illis expressa similiter mentio in susceptorum Ordinum litteris facienda erit.

CAPUT III.

De Litteris Dimissorialibus.

1. *Quæ essent apud Veteres Litteræ Dimissoriales?*
2. *Harum Litterarum mentio occurrit in antiquis Canonibus; sed alio sensu, quam hodie accipiuntur.*
3. *Litteræ Dimissoriales hodie dantur, ut quis ab* alieno *Episcopo ordinetur.*
4. *Dare Litteras Dimissoriales propriè ad Episcopos pertinet.*
5. *Olim quibusdam inferioribus Prælatis facultas dandi Dimissoriales competiit.*
6. *Synodus Tridentina hanc facultatem sustulit.*
7. *Decretum S. Congregationis conforme.*
8. *Auctoritas dandi Dimissoriales competens Capitulo, Sede vacante, per Synodum Tridentinam restricta.*
9. *Pœna in contravenientes decreta.*
10. *Episcopus* confirmatus *non consecratus, potest dare Dimissoriales; & Archiepiscopus ante receptionem* Pallii.
11. *Facultas hæc ab Episcopis delegari potest.*
12. *Synodus Tridentina desiderat, ut Episcopi* per se *Ordines conferant.*
13. *Jure communi in litteris Dimissorialibus exprimenda causa, ob quam Episcopus non ordinet; sed hodie non observatur.*
14. *Non est conveniens, ut Episcopus passim suos aliò mittat.*
15. *Synodus Tridentina non vult dari Dimissoriales, nisi* jam probatis.
16. *Synodi posteriores idem inculcant.*
17. *Justitia horum Decretorum.*
18. *Interdum examen aliis delegandum; & quæ cautio à S. Carolo hic adhibita?*
19. *Studentium in Academia examen sæpè aliis committitur; & quid hic præcipuè attendendum?*
20. *Synodus Tridentina videtur ultra examen Ordinarii etiam requirere examen* alieni *Ordinantis vigore Dimissorialium.*
21. *Idque in aliquibus Diœcesibus observatur.*
22. *Sacra Congregatio declaravit, id esse arbitrarium.*
23. *In Belgio non solet secundum examen institui.*
24. *Meritò attendunt Episcopi, à quo Dimissoriales concessæ sint.*
25. *Sanctus Carolus noluit sine necessitate Dimissoriales dari.*
26. *Noluit eas dari, nisi pro Ordinibus unâ ordinatione recipiendis.*
27. *Voluit in iisdem præscribi tempus intra quod Ordines sint suscipiendi.*
28. *Dimissoriales ad tempus vel certos Ordines restrictæ, quando exspirent?*
29. *Litteræ Dimissoriales per mortem Episcopi non exspirant.*
30. *Concessæ à Capitulo, Sede vacante aut Vicario, durant etiam extinctâ horum potestate.*
31. *Poterit novus Episcopus Litteras Dimissoriales à Capitulo datas revocare.*

I. LITTERARUM *Dimissorialium* sive *Dimissoriarum* frequens est etiam apud Veteres mentio; sed alio nonnihil sensu, quàm hodie accipiuntur.

Antiquitùs enim ferè ejusmodi litteræ non dabantur, nisi Clericis, qui ad aliam Ecclesiam mittebantur non reversuri.

Cùm enim secundùm disciplinam illius temporis, Clerici omnes vi suæ ordinationis adstringerentur certæ Ecclesiæ, à qua sine consensu Episcopi recedere non poterant; si Clericus ad aliam Ecclesiam transire vellet, petebat ab Episcopo *dimissionem*; si Episcopus consentiebat, expediebantur litteræ, quibus significabatur, quòd Episcopus hunc Clericum à vinculo, quo Ecclesiæ suæ tenebatur, absolveret, atque à se *dimitteret*; alterique Episcopo eum cederet; jusque omne quod in eum habebat, in alterum transferret: atque hæ propriè dicebantur Litteræ *Dimissoriæ*, à verbo Latino *dimittere*.

II. Hoc sensu Litteræ *Dimissoriæ* accipiuntur à Concilio Carthaginensi I. *Can.* 5. litteras has ideò solùm requirens, ne alienus Episcopus alterius Clericum usurpet; id est, suæ Ecclesiæ adscribat, & alteri eripiat, ut " nullus omninò Clericus in quocumque sit gradu, potestatem habeat sine proprii Episcopi scripta *Dimissoria* in alienæ Ecclesiæ *catalogum* referri.

Hic *Dimissoria* requiritur, non ut Clericus ab alio Episcopo simpliciter ordinetur; sed ut in alienæ Ecclesiæ catalogum referatur; quod fieri mores illorum temporum non permittebant, nisi ab Ecclesia cui priùs fuerat adscriptus, *dimitteretur*; quod fiebat mediante *Dimissoriâ*.

III. Hodie verò vulgari nomine Litteræ *Dimissoriæ* sive

five *Dimissoriales* vocantur, quibus Clerici non absolutè à suis Ecclesiis dimittuntur; sed quibus ad alienum Episcopum, Ordinum suscipiendorum causâ duntaxat *dimittuntur*; seu quibus facultas fit alicui à *non suo* Episcopo Ordines suscipiendi; ita ut Episcopus in eum Clericum pristinum jus & auctoritatem sibi retineat; nec à se *dimittat*, nisi ad hunc solum effectum, ut ab *alieno* Episcopo, Ordinem in litteris expressum suscipiat.

IV. Sicuti autem Episcopi sunt Ordinarii Ordinum Ministri; atque ad ipsos *propriè* spectat Ministrorum Ordinatio & electio, ita quoque semper ad Episcopos primariò spectavit, & hodie spectat Dimissoriales litteras dare.

„ Inferiores Prælati, Religiosi vel alii, nisi eis, quòd suos Clericos, aut subditos, possint à quo voluerint Episcopo facere ordinari, à Sede Apostolica *specialiter* sit indultum, vel Officialis Episcopi (cùm ad hoc se ipsius officium non extendat) hujusmodi nequeunt licentiam impertiri. „ *Cap.* 3. *De Temporib. Ordinat in* IV.

Hîc supponit Pontifex, Episcopis jure ordinario competere facultatem dandi litteras *Dimissoriales*; inferioribus verò nonnisi ex speciali Sedis Apostolicæ indulto; quemadmodum etiam indicatur in *Cap.* 8. ✠ *De officio Archid.* ubi mandatur Episcopo, ut “ interdicat Archidiacono suo, ne sine conscientia sua & auctoritate litteras suas promovendis concedat Clericis.

Ad quæ reflectens Glossographus, ait: “ Et ita patet: quòd Archidiaconus non potest dare commendatitias (litteras) ad Ordines suscipiendos, sed solus Episcopus.

V. Subjicit tamen Glossographus hanc exceptionem: “ Si Episcopus absens esset extra Parochiam suam, & necessitas vel utilitas Ordinandorum immineret, tunc posset illos præsentare aliis Episcopis, per quos ordinentur: quia absente Episcopo supplet vices; sic & Archipresbyteri; & hoc intelligo (ait) si Archidiaconus habet hoc *de Consuetudine*, aliàs non, nisi haberet *speciale* mandatum.

Ex his quoque non obscurum est, olim nonnullis inferioribus Prælatis, ut Archidiaconis, Archipresbyteris, vel Abbatibus, sive per indultum, sive per consuetudinem, facultatem hanc fuisse communicatam.

VI. Verùm Concilium Tridentinum *Sess.* 23. *cap.* 10. *De Reformat.* postquam interdixit Abbatibus, ac aliis quibuscumque quantumvis exemptis, cuiquam qui *Regularis subditus* sibi non sit, Tonsuram vel Minores Ordines conferre, subdit: “ Nec ipsi Abbates & alii exempti, & Collegia, vel Capitula quæcumque, etiam Ecclesiarum Cathedralium Litteras Dimissorias aliquibus Clericis secularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, sed horum omnium Ordinatio, servatis omnibus, quæ in hujus sanctæ Synodi Decretis continentur, ad Episcopos intra quorum Diœcesis fines existant, pertineat: non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Hoc Decreto auctoritatem dandi Dimissoriales competentem Prælatis inferioribus, vel ex privilegio vel consuetudine vel præscriptione esse revocatam, nequaquam obscurum est. (*a*)

VII. Unde cùm Capitulum Antverpiense obtinuisset privilegium à Leone X. quo dabatur facultas dandi *Dimissoriales* de promovendo etiam extra tempora; eâque auctoritate, non obstante Decreto Concilii Tridentini, uti vellet Capitulum; quæstione per Episcopum Romam delatâ, & S. Congregationi propositâ, rescriptum est ad Episcopum, Sacram Congregationem censuisse: “Facultatem concedendi *Dimissorias* litteras Capitulo ademptam esse Decreto *cap.* 10. *Sess.* 23. Litteræ extant apud Zypæum in Jure novo *tit de Officio Ordinarii*, *num.* 20.

(*a*) Monitum velim lectorem in Comitiis Cleri Gallicani habitis an. 1657. statutum fuisse, ut admoneretur Nuntius Apostolicus, litteræque scriberentur ad exorandum summum Pontificem, ut prohiberet tanquam subreptitias impetrationes Rescriptorum, quibus permittebatur, ut quis attonderetur in aliena Diœcesi: denique ut Encyclis Litteris Episcopi Regni omnes invitarentur ad eos Tonsurâ Ordinibusque arcendos, qui istiusmodi rescripta proferrent; nisi, ut sancitum est à Concilio Tridentino, litteras afferrent Episcopi Diœcesani testimoniales de vita, moribus & Doctrina? Vide quoque acta Comitiorum Cleri Gallicani an. 1635. & 1665.

VIII. Quia, Sede vacante, Capitulum succedit in jurisdictionem Episcopalem, jam olim obtinuit, ut Capitulum, Sede vacante, Dimissorias ad suscipiendos Sacros Ordines statim à morte Episcopi dare posset; at Synodus Tridentina per Decretum sub Paulo III. editum *Sess.* 7. *cap.* 10. *De Reformat.* hanc Capituli auctoritatem aliquatenus restrinxit, uti suprà *parte* 1. *tit.* 9. *cap.* 2. notavi. (*a*)

IX. Ulteriùs pœnam interdicti Capitulo, si Decretò contraveniat, comminatur: & insuper ut “ Ordinati, si in Minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præsertim in criminalibus, gaudeant: in Majoribus verò, ab executione Ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati, sint ipso jure suspensi.

Hanc pœnam Synodus *Sess.* 23. *cap.* 10. *De Reformat.* “ ad illos, qui easdem litteras non à Capitulo, sed ab aliis quibusvis, in jurisdictione Episcopi locò Capituli, Sede vacante, succedentibus, obtinerent contra Decretum sub Paulo III. mandat extendi. Concedentes autem Dimissorias contra formam Decreti, ab Officio & Beneficio per annum sint ipsò jure suspensi.

X. Cæterùm, quia concessio Dimissorialium ad Ordines suscipiendos, non ad ea, quæ Ordinis Episcopalis sunt, sed ad ea, quæ jurisdictionis sunt, pertinet; nemo ambigit, quin Episcopus electus & confirmatus, licèt nondum consecratus, Dimissorias dare queat; eò quòd post confirmationem, etiam ante consecrationem Episcopus exerceat omnia, quæ sunt jurisdictionis, quemadmodum *parte* 1. *tit.* 14. *cap.* 5. ostensum est. Idem esto judicium de Archiepiscopo ante acceptum *Pallium* Archiepiscopale, sine quo Ordines conferre nequit, licèt quæ jurisdictionis sunt exercere valeat; uti similiter *parte* 1. *tit.* 10. *cap.* 7. probatum est.

XI. Eadem ratione facultas dandi *Dimissorias* Vicariis seu Officialibus Episcoporum competere potest, modò Episcopi eam specialiter ipsis delegaverint. Hanc auctoritatem in Provincia Coloniensi competiisse Officialibus supposuit Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 1. *cap.* 29. prohibens, “ Ne Officiales Litteras *Dimissorias*, quæ vulgò *Licenciatoriæ* Ordinandi vocantur, alicui temerè concedant: illarum enim prætextu, qui suæ ruditatis & inscitiæ sibi conscii sunt, nostrorum Vicariorum in Pontificalibus disquisitionem subterfugiunt, ac aliò migrant, ubi nullus Canonicæ traditionis respectus habetur.

Idipsum supposuit Synodus Moguntina anno 1549. *cap.* 14. dicens: “ Commissariis nostris seriò inhibemus, ne imposterùm alicui Litteras Dimissorias sine magna & necessaria causa, quam bene exploratam habere debent, concedant.

Profectò cùm à certa ac Canonica Ministrorum electione & sublimatione præcipuè rectum Ecclesiæ regimen & populi salus dependeat, Episcopi summâ circumspectione in ea procedere debent, neque temerè aut facilè aliis Ordinationem suorum Ministrorum credere.

(*a*) Observandum est, Episcopali Sede vacante, nonnisi completo vacationis anno, Capitulum posse Laicos ad Tonsuram & Clericos ad Ordines dimittere; quamquam intra vacationis annum potest litteras dimissorias concedere iis, quos jura *Arctatos* dicunt: seu qui ratione Beneficii tenentur intra annum sub Beneficii perdendi periculo certum quemdam Ordinem suscipere.

XII. Et quidem Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 3. *De Reformat.* vult, ut " Episcopi per *semetipsos* Ordines „ conferant: quod si ægritudine fuerint impediti, sub- „ ditos suos non aliter, quàm jam probatos, ad alium „ Episcopum ordinandos dimittant.

Quamvis Synodus non exprimat nisi causam *ægritudinis*, ob quam suos ad alium Episcopum mittere queat, nequaquam tamen aliæ graves & necessariæ causæ exclusæ censentur, quibus legitimè præpeditus Episcopus, ad alium Episcopum Ordinandos dimittat; quemadmodum expressit Concilium Mediolanense III. sub S. Carolo tit. *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*.

XIII. Et quidem Clemens IV. in *cap. De temporibus Ordinat. in VI.* non vult aliquem Ultramontanum ab Episcopo Italo ordinari, nisi in Litteris Dimissoriis *causa legitima* contineatur, quare illum Episcopus *originis* nolit aut nequeat ordinare.

Unde jam pridem creditum fuit, & S. Carolus observavit, quod in Litteris *Dimissoriis* deberet exprimi causa, ob quam Episcopus *proprius* ordinare nequeat aut nolit; quod tamen nec in Gallia nec in Belgio observatur, uti advertit Rebuffus in *Praxi Benef.* titulo *De formula Dimissoriarum num.* 28.

XIV. Interim ex Decreto Synodi Tridentinæ sat intelligitur, mentem Ecclesiæ nequaquam esse, ut Episcopi passim suorum subditorum Ordinationes aliis committant, quasi rem ipsis nimis molestam, aut nimis vilem; quod planè à pristinis ac Sanctis Episcopis remotissimum fuisse, multis exemplis probat Hallierius *parte* 2. *sect.* 3. *cap.* 3. *num.* 11. § 5.

XV. Si verò justa fuerit causa mittendi subditum ad alienum Episcopum pro Ordinibus suscipiendis, meritò addit Synodus Trident. *non aliter quàm probatos* mittendos esse; id est, Dimissoriales dandas non esse, nisi *jam probatis*, quod & alio loco sufficienter expressit; vetans aliquem ab alieno Episcopo ordinari, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti aut privilegii prætextu, *nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur. Sess.* 23. *cap.* 8. *De Reformat.*

XVI. Has Concilii Tridentini Sanctiones explicans S. Carolus in Synodo sua Mediolanensi III. titulo, *Quæ pertinent ad Ordinis Sacramentum*, ait: " Infirmâ va- „ letudine, aliâve justâ causâ impeditus Episcopus, si „ statos Sacros Ordines habere non potest, & aliquem „ propterea Clericum suum ad alium Episcopum mit- „ tere velit, à quo alicui Ecclesiastico Ordini adscri- „ batur; testimonialibus litteris ei datis, hæc adscribat, „ & testata faciat, vitæ imprimis & morum probita- „ tem, doctrinam, quâ idoneus, examine habito ju- „ dicatus est, Ecclesiasticum Ordinem, quo est proxi- „ mè initiatus, tum præterea natales, aut dispensatio- „ nem, si quam super illis obtinuerit: si verò majori „ Ordini adscribendus est, ætatem item, & titulum „ sufficientemque censum Beneficii, vel pensionis, vel „ patrimonii quod ille habet.

Et Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 5. Epis- " copi subditos suos non nisi *jam probatos* & examina- „ tos ad alium Episcopum dimittant, juxta Decretum „ Concilii Tridentini.

XVII. Justissima sanè Constitutio. Cùm enim nemini magis nota esse debeat, quàm proprio Pastori & Episcopo sufficientia ac capacitas sui subditi; atque ipsius maximè intersit, ne quis inidoneus è suis subditis, & in suæ Diœceseos Clerum ordinetur; nihil sanè justius, quàm ut ejus testimonium requiratur, ut appareat, an ipse, qui ad Ordines suscipiendos subditum suum mittit, de ipsius capacitate, antequam mittat, ritè sit instructus; atque de ea testetur.

XVIII. Quia tamen interdum contingere potest, ut Ordinandus à Diœcesi, aut civitate Episcopali sit absens; nec sine magno incommodo ad Episcopum personaliter pro examine accedere possit, hanc cautionem addidit S. Carolus in sua Synodo Mediolanensi V. *parte* 3. *de Initiandis Ordinis Sacramento*, ut " hoc casu „ liceat examen illud speciatim Episcopo delegare, in „ cujus Diœcesi illi morantur: at verò tunc Litteras „ dimissorias ne det, antequam examinis facti litteras „ ab eo acceperit, cui illud delegavit.

XIX. Ita hodie non raro solent concedi Litteræ *Dimissoriæ* Studentibus in Academia, præsertim remotis à suis Diœcesibus, hac insertâ clausulâ, si prævio examine à suo Præside Collegii, aut aliis in litteris designatis idonei judicentur; in quo hæc cautio præcipuè necessaria est, ut Episcopi examen illud non committant, nisi iis, quorum sufficientia & integritas probè ipsis fuerit nota; & de quibus securi sint, quòd non nisi benè idoneis testimonium capacitatis sint daturi.

XX. Videtur insuper Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 11. *De Reformat.* præter examen proprii Episcopi ad alienum mittentis, nec non illius de sufficientia ordinandi testimonium, insuper requirere examen ipsius Episcopi Ordinantis; cùm expressè statuat, " Faculta- „ tes de promovendo à quocumque non suffragentur, „ nisi habentibus legitimam causam, ob quam à pro- „ priis Episcopis ordinari non possint, in litteris expri- „ mendam, & tunc non ordinentur, nisi *ab Episcopo* „ in sua Diœcesi residente, aut pro eo Pontificalia ex- „ ercente, & *diligenti prævio examine*.

XXI. Et conformiter ad hoc Decretum, etiam à propriis Episcopis examinatos, iterum examinari ab Episcopo ordinaturo, Mediolani & Neapoli, ex Bonacina & Quaranta refert Hallierius loco citato §. 6. dicitque & in Gallia se id ab aliquibus vidisse observari.

XXII. De hac quæstione consulta S. Congregatio, " An scilicet, Episcopus Ordinans alienos subditos se- „ culares cum dimissoriis proprii Episcopi asserentis, „ eos examinatos fuisse, & idoneos repertos, hujusmo- „ di attestationi deferre teneatur, vel etiam possit eos- „ dem Ordinandos examinare; Sacra Congregatio cen- „ suit, esse arbitrarium, & ideò posse, sed non teneri. „ Apud Fagnanum ad *cap.* CUM SECUNDUM ☓ *De Præbendis num.* 56.

XXIII. Conformiter ad hanc resolutionem, solent hîc Episcopi dimissorialibus & attestationi proprii Episcopi deferre, atque sine novo examine ordinare; prædictum Decretum Concilii Tridentini intelligentes de his, qui *facultates de promovendo non à proprio* Episcopo, sed à Sede Apostolica obtinuerunt.

XXIV. Addit tamen meritò Fagnanus ibidem *num.* 57. quòd si Episcopus alienus sciret, eum, qui habet Dimissoriales esse criminosum, peccaret ordinando: quia reverà *manus imponendo* indigno, etiam Sacramentum indignè administraret. Quare laudandi Episcopi, qui non adeò faciles sunt, ut admittant dimissoriales, dum sciunt, Episcopum in concedendis Dimissorialibus & Ordinandis admodum facilem esse, ac quosvis passim se præsentantes ad Sacros Ordines admittere.

XXV. Ne occasione concessarum litterarum Dimissorialium fallantur Episcopi; eò quòd interdum contingat, ut vel hominis mores mutentur, vel quod de illius vita antea minùs notum erat atque exploratum, id postea patefiat, quò fiat, ut quem Episcopus aliquando Sacro Ordine dignum judicavit, illum ipsum postmodum inveniat indignum, ut ulteriore Ordine insigniatur, meritò voluit Sanctus Carolus in Synodo sua Mediolanensi IV. titulo *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*: imprimis, ne " Episcopus cuiquam, ante- „ quam Sacræ Ordinationis tempus *proximè* instet, „ Litteras hujusmodi testimoniales *Dimissoriasve* pro „ Ordinibus ab alio Episcopo suscipiendis, sine *necessaria* causa unquam concedat.

XXVI. Secundò, " Neque item iisdem litteris fa- „ cultatem det plures Ordines suscipiendi, quàm illos „ ipsos tantùm, quos uno eodemque tempore ab eo „ suscipi

„ suscipi voluerit, ac per sacros Canones Conciliaque „ licuerit.

XXVII. Tertio, " Præfiniat præterea in illis ipsis „ certum suscipiendi Ordinis, cui quisquam adscribendus est, tempus, menstruum scilicet vel bimestre „ vel longius, ut pro loci distantia, pro aliave ejusmodi causa opus esse viderit.

Hæc ostendunt quanta cautione in dandis litteris dimissorialibus procedendum judicaverit S. Carolus; ne occasione hujusmodi litterarum indignus quispiam ad Ordines promoveretur. Episcopi has cautiones pro locorum personarumque conditione adhibere poterunt; ubi eas vel necessarias vel convenientes in eumdem finem judicabunt.

XXVIII. Subjicit deinde S. Carolus : " Quo præstituto tempore transacto, eas litteras eo nomine à se „ concessas, ei imposterum nihil suffragari nihilque roboris habere iisdem litteris declaret: Quas etiam Cancellario Episcopali ab illo, cui concessæ sunt, reddi „ decernat.

Verum licet hæc declaratio in litteris esset omissa, nihilominus, si *Dimissoriales* restrictæ sint ad certum tempus, intra quod ad Ordinem promoveri teneatur, tempore præstituto elapso, litteræ illæ suum amittunt valorem & effectum; quia cum facultas seu mandatum non sit nisi ad tempus, etiam ultra tempus extendi nequit.

XXIX. Si autem litteræ Dimissoriæ sint sine præfinitione temporis, tunc catenus perpetuæ sunt; ut nec per mortem Episcopi revocatæ censeantur, uti tradit Rebuffus in praxi Benef. titulo *De Formula Dimissoriarum num.* 39. & communiter Canonistæ, atque praxis moderna probat.

XXX. Addit prærerea Rebuffus *num.* 43. Nec etiam, si gratia ista suscipiendi Ordines ab alieno Episcopo concessa sit à Capitulo, exspirabit, finita Capituli potestate; quia gesta à Capitulo valida sunt, & durant si recte facta sunt. Idipsum plurimis citatis docet Barbosa, De officio Episcopi *parte* 2. *Allegat.* 7. *n.* 24.

Quod de Dimissoriis datis à Capitulo, Sede vacante, concessis dicitur; idem dicendum de concessis à Vicario Episcopi, eas nimirum durare etiam extincta potestate Vicarii; uti expresse notat Hallierius loco citato § 8.

XXXI. Hæc de validitate Dimissoriarum sive ab Episcopo, sive à Capitulo vel Vicario concessarum non procedunt, si Episcopus eas re integra, id est, ante Ordinem susceptum revocaverit. Unde Rebuffus postquam dixerat, litteras Dimissorias nec per mortem Episcopi, nec per extinctam potestatem Capituli esse effectu suo evacuatas, immediate subjungit *num.* 44. Poterit tamen Episcopus revocare ea, quæ nondum sunt fortita effectum : quam opinionem Rebuffi probans Barbosa dicto loco *num.* 25. ait : " A novo enim Antistite revocari possunt per edictum omnes & quæ„ cumque à prædecessoribus Præsulibus, vel Capitulo, „ Sede vacante, concessæ. (*a*)

(*a*) Clerus Gallicanus in Comitiis anni 1657. hortatur Episcopos recens promotos, ut ejusmodi litteras à suis Decessoribus aut à Capitulo concessas revocent : deinde ut tempus figant, quo litteræ à se concessæ vim habituræ sint, v. g. trium, quatuor, quinque vel sex mensium.

CAPUT IV.

De Examine Ordinandorum.

1. *Episcopo cito* manus imponere *vetitum.*
2. *Quid sit* cito manus imponere?
3. *Ordinandi primum probandi.*
4. *Synodus vult Ordinandos examini Episcoporum subjacere.*
5. *Decretum hoc etiam Regulares comprehendit.*
6. *In omni Congregatione solent esse boni & mali.*
7. *Major perfectio requiritur in Presbyteris, quam in Monachis.*
8. *Non omnes qui Professionem Religiosam emiserunt, ad Ordines Sacros admittendi.*
9. *Examen Ordinandorum primario ipsi Episcopo competit.*
10. *Si jus examinandi Ordinandos alicui competat, non censetur exclusus Episcopus.*
11. *Officiales aliique inferiores Prælati examen aliquando sibi vindicarunt, & quid hic decreverit Synodus Coloniensis.*
12. *Convenit Episcopum in examine esse præsentem.*
13. *Episcopus examen aliis delegare potest.*
14. *Episcopus ultra Examinatores ordinarios, potest alios assumere; & præcipue è Canonicis Cathedralibus.*
15. *Non adstringitur Episcopus Canonicos Cathedrales assumere.*
16. *Examinatores quales esse debeant?*
17. *Monita S. Caroli ad Examinatores.*
18. *Examen imprimis instituendum circa vitam Ordinandorum.*
19. *Ordinandi mense ante Ordinationem se sistere debent Episcopo; & quare?*
20. *Nomina Ordinandorum publice populo proponenda; idque conforme veteri disciplinæ.*
21. *Pristinam disciplinam exprimit Pontificale.*
22. *Huic pristinæ publicationi successit hodierna per Parochum fieri solita.*
23. *Hæc publicatio potissimum fit, ut de vita Ordinandorum exactior notitia habeatur.*
24. *Proclamationes fieri mandant Synodi Belgicæ.*
25. *Volunt ista fieri instar Bannorum Matrimonialium.*
26. *Decretum Synodi Leodiensis praxi hodiernæ conforme.*
27. *Non solent hodie Ordinandi mense ante Ordinationem Episcopum adire; quod tamen esset conveniens.*
28. *Populus à Parocho monendus de harum Proclamationum scopo.*
29. *Excitandus ut pro Ordinandis oret; & quam hic sollicitus fuerit S. Carolus.*
30. *Populus monendus ad quid jejunia* Quatuor Temporum *instituta.*
31. *Ordinandi aliquo die ab Episcopo designando examini se sistere debent.*
32. *Examen circa mores ipsorum quomodo instituendum; & quid de Seminaristis?*
33. *Quam difficulter habeatur exacta notitia eorum qui extra Seminarium morantur.*
34. *Non semper deferendum testimonialibus Directorum.*
35. *Regularium testimoniis non semper fidendum.*
36. *Quanto se periculo exponant, qui passim quorumcumque testimoniis credunt.*
37. *Qualiter super scientia examen instituendum?*
38. *Quæ sigillatim inquiri voluerit S. Carolus?*
39. *Voluit ut Examinatores sibi certam formulam examinandi proponerent.*
40. *Examen unius horæ an sufficere queat?*
41. *Exercitia spiritualia Ordinationi præmittenda; & quis horum scopus?*

I. Dictum est ab Apostolo omnibus Episcopis in persona Timothei, *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* 1. ad Timoth. 5. v. 22.

II. „ Quid est autem, *cito manus imponere* (ait S. „ Leo *Epistol.* 87. *capit.* 21.) nisi ante ætatem maturita„ tis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, „ ante experientiam disciplinæ, Sacerdotalem honorem „ tribuere non probatis.

Et ante Leonem Sanctus Chrysostomus prædicta verba Apostoli exponens *Homil.* 16. *in Epist. ad Timoth.*

moth. ait: " Quid est illud, *cito*? Non ex prima pro„ batione, nec secunda, nec tertia, sed ubi considera„ ratio *diuturna* præcessit, *exactissimaque* discussio, „ tunc imponito manus.

III. Jubet rursus in eadem Epistola *cap.* 3. Apostolus, ut Ordinandi *probentur primum*, & *sic ministrent.*

Hinc toties in pristinis Canonibus præceptum, ne Episcopi cito manus imponant; sed prius exacte probent & examinent vitam, mores, aliasque Ordinandorum qualitates.

IV. His insistens Synodus Tridentina, neminem, nisi prævia exacta de vita ac moribus inquisitione, & præmisso super ejus doctrina examine, ordinari voluit; uti pluribus capitibus *Sess.* 23. *de Reformatione*, expressum est; ac signanter *cap.* 12. ubi postquam ætatem singulis Sacris Ordinibus præscriptam exposuit, subjicit: „ Sciant tamen Episcopi, non singulos, in ea ætate „ constitutos debere ad hos Ordines assumi: sed dignos „ duntaxat, & quorum *probata* vita senectus sit. *Regulares* quoque nec in minore ætate, nec sine diligenti „ Episcopi examine ordinentur; *privilegiis* quibuscum„ que quoad hoc penitus exclusis.

V. Voluit igitur Synodus generaliter omnes, non tantum Seculares, sed & *Regulares*, ante Ordinationem examini Episcopi esse subjectos; ut nimirum Episcopus examinare queat, num digni sint ad Ordines promoveri; ne alias contra præceptum Apostoli alicui *cito manus imponendo*, peccatis alienis communicet: "Neque „ enim, ut præcitatis verbis subjungit Chrysostomus, „ ea res periculo caret: eorum, quæ ille peccaverit, tu „ quoque pœnam dabis, qui initium dedisti etiam præ„ cedentium delictorum.

VI. Vita quidem Religiosa ex suo instituto, atque regulariter acta plurimum valet, ut quis ad Sacros Ordines disponatur; at notum est illud Augustini *Ep.* 132. „ Omnem conditionem includere bonos & malos, esse„ que Clericos proinde falsos ac Monachos. Sunt & „ Monachi falsi, & nos novimus tales: sed non periit „ fraternitas pia per eos, qui profitentur quod non sunt; „ tam enim sunt Monachi falsi quam Clerici falsi, & „ fideles falsi.

VII. Notum quoque est, non omnem, quæ Monachis sufficeret perfectio, ad Sacros Ordines, præsertim Presbyteratus sufficere: *Multo major*, inquit S. Chrysostomus, *vitæ integritas huic* (Presbytero) *quam illis* (Monachis) *necessaria.* Hinc illud Augustini, *Aliquando bonus Monachus vix bonum facit Clericum. Lib.* 2. *De Sacerdot. c.* 2.

Quibus consonat illud Doctoris Angelici: "Ordines „ Sacri præexigunt sanctitatem: sed status Religionis „ est exercitium quoddam ad sanctitatem consequen„ dam: unde pondus Ordinum imponendum est parie„ tibus jam per sanctitatem desiccatis, sed pondus Re„ ligionis desiccat parietes, id est, homines ab humore „ vitiorum." 2. 2. *q.* 189. *a.* 1. *ad* 3.

VIII. Quapropter SS. Patres, etiam in primo Religionis Monasticæ fervore, non omnes passim ad Ordines Sacros promovendos judicabant, sed *quos morum gravitas*, & *vitæ ac fidei institutio sancta commendat*, ut loquitur Siricius Papa. *Ep.* 1. *c.* 13. Unde ad Aurelium scribit Augustinus: *Cum ex his qui in Monasteriis permanent, non tamen nisi* PROBATIORES *atque* MELIORES *ad Clerum assumere soleamus.* Et Sanctus Gregorius Candido Episcopo scribens, ut de Monasteriis in sua Diœcesi positis cum consensu Abbatis aliquos accipiat in Presbyteros ordinandos, hoc monitum subjungit: "Sed illius præ omnibus estote solliciti, ut „ vitam actusque eorum, qui in hoc sunt officio consti„ tuendi, *subtiliter debeatis inquirere*, & tunc eos, si „ digni fuerint, ordinare." *Lib.* 5. *Epist.* 27.

IX. Cum ad Episcopum spectet Ordinandis manus imponere; atque juxta Apostolum, si *manus* cito *imponat*, ipse communicet peccatis alienis, quid mirum si ubique in Sacris Canonibus & Patribus prima examinis cura ipsi Episcopo imponatur & deferatur; utpote cujus præcipue interest; ne indigni promoveantur. Hinc illud Innocentii III. in *Cap.* VENERABILEM ꝟ. *De Electione*: "Est enim regulariter & generaliter obser„ vatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad „ quem impositio manus spectat.

Adhæc cum Episcopo totius populi cura & Diœcesis regimen primario incumbat, quid æquius aut justius, quam ut Episcopus examinet ac inquirat in illos, qui per sacram Ordinationem in Ministros & cooperatores Episcoporum assumendi sunt?

X. Unde si in aliqua Ecclesia sit consuetudo, quod Archidiaconus Ordinandos examinet, nequaquam tamen excluditur Episcopus, ut etiam ab Archidiacono examinatos rursus de novo examinet, uti docet Glossographus ad *cap.* ACCEPIMUS ꝟ. *De Ætate & qualitate Ord.* verbo: *Examinari.*

XI. Seculo decimo sexto invaluerat in quibusdam Diœcesibus Provinciæ Coloniensis, ut in Scholasticos Cathedralium Ecclesiarum, in aliis vero in Prælatos alios cura examinationis Ordinandorum relegata esset; iisque examinandi jus esset quæsitum, & majora quam cæteris Canonicis stipendia ab Ecclesia decreta.

Verum plerique Scholastici, & illi penes quos erat examinandi potestas, jura quidem sua tuebantur, nec tamen docebant juventutem nec examinabant: Officiumque & curas alias aliis, non multo melioribus examinatoribus interdum delegabant: quo fiebat, ut alio in alium hanc curam transferente, aut nullæ aut perfunctoriæ & admodum frigidæ fierent examinationes Ordinandorum; uti deplorat Synodus Coloniensis anno 1549. titulo *De altero medio ad reformationem necessario cap.* 2. Cui malo ut mederetur subjungit: „ Quem defectum supplere cupientes, & examen ad „ sua principia, hoc est, ad Episcopos revocare, qui„ bus ex lege divina incumbit *nemini cito manus im*„ *ponere*, matura deliberatione præhabita, declaramus, „ Episcopos non debere ejuscemodi examinationibus „ (quando non ignorant eas perfunctorie factas) sta„ tim acquiescere, & inquisitionis specie, quam ex „ reliquiis antiqui moris retinent, in altari cum ro„ gant utrum sint digni, justi & sancti, putare se „ satis fecisse; atque ita inutiles & indignos homines, „ nonnunquam etiam sceleratos, ab aliis forte (quos „ ea cura non admodum tangit) dignos judicatos, Sa„ cris illis Ordinibus contra conscientiam propriam in„ signire. Eaque de causa requirimus Provinciæ nostræ „ Episcopos in Domino, ut vel ipsimet huic suo muneri „ satisfaciant, vel curam illam imponant viris piis, „ doctis, & de Ecclesiæ profectu soliciti, quorum „ diligentia sit eis explorata, nisi certissimo experimen„ to cognoverint Scholasticum, vel eum ad quem hoc „ pertinet, diligentiam talem, cui merito fidant, ad„ hibuisse.

XII. Hic supponit Concilium, examen Ordinandorum proprie ac primario ad Episcopum spectare; unde S. Carolus in sua Synodo Mediolanensi V. *parte* 3. *titulo De Examinandi ratione*, examinis initium fieri vetat, nisi præsentes adsint Episcopus vel Vicarius ipsius. Et in Synodo Mediolanensi IV. *parte* 2. *titulo Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*, præscribit, ut „ id Episcopus, quantum sibi per occupationes licet, „ maxime curet, ut cum experimentum examenve de „ iis instituitur, qui *Ordinibus* præsertim Majoribus „ initiandi, quique Ecclesiis Parochialibus præficiendi „ sunt, ipse præsens in eo examine adsit.

XIII. Supponit insuper Concilium posse subinde aliquibus esse jus aliquod examinandi Ordinandos; quod & juri conforme est. Nam de jure Archidiaconorum est, examini Ordinandorum interesse, uti supra *parte I. tit.* 12. *cap.* 1. *num.* 14. & 15. ostensum est.

Bulla quoque erectionis novorum Episcopatuum in Belgio, vult, ex senioribus Graduatis Canonicis duo

in

in Theologia, & unus in jure Canonico Graduati una cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines.

XIV. Ulterius Concilium Coloniense supponit, quod licet quibusdam specialiter imposita sit cura examinis, nihilominus penes Episcopum maneat auctoritas aliquos sibi coexaminatores assumere.

Hos vero examinatores praecipue de gremio Cathedralis Ecclesiae assumendos esse sat insinuavit jam pridem Concilium Nannetense *cap.* 11. apud Gratianum *Dist.* 24. *Can.* QUANDO, dum dixit: Examinatores à *Latere* suo eligere debere Episcopum. Qui enim à *Latere* Episcopi dicuntur, nisi Canonici Ecclesiae Cathedralis? Hi quoque Clerum & Senatum Ecclesiae repraesentant; quare sicuti olim cautum fuit, ne Episcopus sine Clericorum suorum Concilio Clericos ordinet *Can.* EPISCOPUS *Dist.* 24. ita consentaneum apparet, ut potius Canonici Cathedrales, quam alii in Examinatores (caeteris paribus) assumantur.

XV. Non apparet nihilominus Episcopo adempta libertas assumendi Examinatores Ordinandorum, etiam non Canonicos Cathedrales. Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* simpliciter dixit: "Episcopus autem sacerdotibus & aliis prudentibus, peritis divinae legis, ac in Ecclesiasticis functionibus exercitatis sibi adscitis, Ordinandorum genus, personam, aetatem, institutionem, mores, Doctrinam & fidem diligenter investiget & examinet," Nulla hic Canonicorum Cathedralium aut aliorum Clericorum aut sacerdotum specialis praerogativa quoad hoc examen insinuatur; sed arbitrio Episcoporum, Examinatorum electio apparet esse concredita; & ita probat praxis hodierna Belgii.

Quamquam monuimus *num.* 13. per bullam erectionis novorum Episcopatuum in Belgio fuisse statutum, ut tres ad minus è Canonicis Cathedralibus, quos *Graduatos* dicimus, una cum Archidiacono curam examinandi Ordinandos subirent; dicit enim Bulla: "Ex senioribus praefatis Canonicis duo in Theologia, & unus in jure canonico Graduati, una cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad sacros Ordines & admittendos ad curam animarum, quacumque illi auctoritate provisi fuerint.

Porro Synodus Tridentina deferens Episcopis electionem Examinatorum ad sacros Ordines promovendorum, huic Statuto nequaquam derogasse censetur: quandoquidem certum sit generale Decretum, quale est hoc Decretum Concilii Tridentini, non derogare specialibus Statutis, praesertim in limine fundationis expressis, cujus generis est Statutum, praedictos Canonicos Graduatos ad examen Ordinandorum vocans, utpote in ipsa erectione seu fundatione novorum Episcopatuum expressum.

XVI. Dotes Examinatorum à Synodo Tridentina expressae, etiam in Concilio Nannetensi loco citato occurrunt. Gemina Synodus statuit, ut Episcopus in Examinatores eligat Sacerdotes & alios prudentes viros *gnaros divinae legis, & exercitatos in Ecclesiasticis functionibus.*

Longe antea S. Gregorius scripserat Adeodato Episcopo *lib.* 2. *Epist.* 48. "Si quando de his recipiendis (nempe ad SS. Ordines) tractari necesse est, *graves expertosque* viros consiliis vestris adhibete participes, & cum eis communi de hoc deliberatione pensate.

XVII. Monet autem universos Examinatores S. Carolus in sua Synodo Mediolanensi V. *parte* 3. *tit.* 2. "ut quicumque sint, noverint, sibi munus adeo grave committi, ut si negligenter, aut male se ullo modo gesserint, Deo imprimis culpae in eo munere admissae exactam rationem reddituri sint.

„ Quare non spe, non metu, non praemio, non personarum ratione, non aliquo affectu ducti, muneris sibi commissi curam gerant.

„ Proposito sibi imprimis timore Dei, ne quemquam, quem indignum norint, probent: rursus, experimento, periculove facto, idoneum dignumque comperiunt, ne rejiciant. Itaque graviter, mature, prudenter, recteque tum de probando, tum de rejiciendo deliberent.

„ Cum in locum convenerint, ubi moris est, Clericorum experimentum fieri, priusquam aggrediantur, à stata prece, orationeque congregationum usui praescripta, quam de libro pronuntiet, qui examini praesidet, initium faciant, hoc pie intimeque precantes, ut Dei ope inprimis illud recte, prudenter, divinaeque voluntati congruenter conficiant.

XVIII. Examen hoc imprimis institui debet super vita & moribus ipsorum Ordinandorum, quemadmodum statuit Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* ut nimirum expendant, an tales sint Ordinandorum mores, ut eorum *probata vita senectus sit*, uti loquitur Synodus Tridentina dicta *Sess. cap.* 12. vel uti de Ordinandis in Presbyteros ait Synodus eadem sessione *cap.* 14. *Ita pietate ac castis moribus conspicui, ut praeclarum bonorum operum exemplum, & vitae monita ab iis possint exspectari:* vel uti loquitur Pontificale in Ordinatione Presbyterorum; *quod odor vitae eorum sit delectamentum Ecclesiae Christi; ut praedicatione atque exemplo aedificent domum, id est, familiam Dei.*

An promovendorum in Diaconos ea sit vitae integritas, ut spes sit, illos futuros tales, qui tanquam veri successores Ordinis Levitici, *Ecclesiam Dei velut Tabernaculum portare, & munire debeant ornatu sancto, praedicatu divino & exemplo perfecto*; uti ad Ordinandos Diaconos loquitur Pontifex ordinans.

Si promovendorum ad Subdiaconatum talis sit vita, ut de iis sperari queat, ut *si humana fragilitate contingat in aliquo fideles maculari, praebenda sit ab iis aqua caelestis doctrinae, qua purificati ad ornamentum altaris, & cultum divini Sacrificii redeant.*

XIX. Ut vero Episcopus de vita ac moribus ipsius Ordinandi facilius instruatur, vult Synodus Tridentina citata sessione *cap.* 5. ut "hi qui ad singulos Majores Ordines erunt assumendi, per mensem ante Ordinationem Episcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur committat, ut nominibus, ac desiderio eorum, qui volent promoveri, publice in Ecclesia propositis, de ipsorum Ordinandorum natalibus, aetate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat; & litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat.

Si juxta tenorem hujus Decreti, Ordinandi mense uno ante Ordinationem se Episcopo sisterent, indubie id plurimum conduceret, ut Episcopi se praevie ante Ordinationem de moribus, atque capacitate, caeterisque Ordinandorum qualitatibus informare possent.

XX. Quod vero Synodus velit, nomina ac desideria eorum, qui Ordinandi sunt, per Parochum, aut alium cui Episcopus commiserit, publice in Ecclesia proponi, id pristinae disciplinae conforme est. Jampridem enim Patribus usitatum fuit, nomina promovendorum ad Ecclesiasticum Ministerium publice populo proponere; eorumque testimonium de Ordinandorum vita ac conversatione exquirere, teste Cypriano Epist. ad Clerum & plebes in Hispania; ubi docet, *Ordinationes non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe praesente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita praedicentur.*

Hinc illud Concilii Carthaginensis IV. *Can.* 22. apud Gratianum *Dist.* 24. *Can.* 6. "Episcopus sine Consilio Clericorum suorum Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam, & *testimonium* quaerat.

XXI. Patrum disciplinam hodiernum Pontificale in Presbyterorum Ordinatione, exprimit his verbis: „ Quoniam, fratres charissimi, rectori navis & navigio deferendis eadem est vel securitatis ratio, vel communis timoris; par eorum debet esse sententia, quorum

„ rum causa communis existit. Neque enim fuit frustra „ à Patribus institutum, ut de electione illorum, qui „ ad regimen altaris adhibendi sunt, consulatur etiam „ populus: quia de vita, & conversatione præsentan- „ di, quod nonnunquam ignoratur à pluribus, scitur à „ paucis, & necesse est, ut facilius ei quis obedientiam „ exhibeat ordinato, cui assensum præbuerit ordinan- „ do. Horum siquidem Diaconorum, in Presbyte- „ ros, auxiliante Domino, ordinandorum conversatio „ (quantum mihi videtur) probata & Deo placita ex- „ istit, & digna (ut arbitror) Ecclesiastici honoris „ augmento. Sed ne unum fortasse, vel paucos, aut „ decipiat assensio, vel fallat affectio, sententia est „ expetenda multorum. Itaque quid de eorum actibus „ aut moribus noveritis, quid de merito sentiatis, „ libera voce pandatis; & his testimonium Sacerdotii „ magis pro merito, quam affectione aliqua, tribuatis. „ Si quis igitur habet aliquid contra illos, pro Deo, „ & propter Deum, cum fiducia exeat, & dicat; verum „ tamen memor sit conditionis suæ.

XXII. Verum cum adverterent Patres Tridentini, hanc populi consultationem inter ipsa Ordinationis solemnia ex præscripto Pontificalis fieri solitam, tandem factam esse mere cæremonialem, aliam prævie ante Ordinationem fieri voluit publice in Ecclesia. Unde Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 18. *cap.* 6. postquam egit de inquisitionibus per hujusmodi publicam nominum in Ecclesia denuntiationem, addit: „ Quæ inquisitiones eo pertinere creduntur, ut aptius „ juxta *Pontificalia* cohæreant, quæ de *testimonio po-* „ *puli*, in Ordinibus, ex veteri consuetudine requi- „ runtur.

XXIII. Hæc sat ostendunt, mentem Ecclesiæ in hac nominum proclamatione esse, ut omnes admoneantur, si quid contra Ordinandos notabile opponendum sciant, illud manifestent, atque ita de vita & conversatione, nec non de reliquis ad Ordines requisitis necessaria & justa informatio haberi queat.

Neque illum Ecclesiæ scopum obscure expressit Synodus Tridentina, dum satis insinuat, hanc nominum publicam in Ecclesia propositionem fieri, ut Episcopus de Ordinandorum natalibus, ætate, moribus ac vita diligenter à fide dignis inquirere valeat.

De hoc Ecclesiæ scopo non dubius S. Carolus, voluit, ut hæc nominum publicatio fieret à Parocho, ab eove cui Episcopus id negotii dederit, publice die festo inter solemnia, in Ecclesia Cathedrali & Parochiali propria, & in illa quoque, in cujus finibus postremo domicilium habuerit, & præterea ubi Episcopus censuerit.

XXIV. Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 3. vult, ut " fiant proclamationes promovendorum ad *singulos* „ Ordines Majores juxta Decretum Concilii Tridentini, „ & qui de iis non docuerint, rejiciantur.

Synodus P. I. Cameracensis *tit. de Ministeriis Eccles. cap.* 3. similiter requirit, ut " Dominica die ante, si- „ ve per mensem ante Ordines futuros, aut prius, „ Pastores Ecclesiarum *nominatim* denuncient populo „ eos, qui promoveri velint ad Sacros Ordines, ut „ liceat opponere, si quid vitii deprehendi possit, & „ hujus proclamationis factæ adferant testimonium „ Ordinandi.

XXV. Fusius ejusdem Provinciæ Synodus Diœcesana Audomarensis *tit.* 9. *cap.* 6. " Curent autem, & „ ipsi, à Parocho loci domicilii sui, nomina sua ac „ desiderium, tribus diversis Dominicis aut festis die- „ bus publice in Ecclesia proponi, ubi ad formam „ Bannorum Matrimonialium, omnibus & singulis „ sub excommunicationis pœna mandetur, ut si quod „ noverint Canonicum impedimentum, ob quod illi „ à suscipiendis Ordinibus repelli, aut non admitti de- „ beant, statim denuncient, sive illud malam & Eccle- „ siæ Ministris indignam conversationem concernat, „ sive aliud quilibet. Quibus legitime peractis, cu- „ rent etiam litteras testimoniales Parochi, hujusmodi „ inquisitionem & bannorum proclamationem factam „ continentes, quamprimum ad nos transmitti, cum „ declaratione an aliquod impedimentum, ob quod ad „ sacros Ordines admitti non debeant, denunciatum „ sit, nec ne.

Similiter Rithovius Episcopus Iprensis in sua Synodo *tit.* 18. *cap.* 5. mandat, " nomina ac desideria „ Ordinandorum, *tribus distinctis* Dominicis, aut Fe- „ stivis diebus publice in Ecclesia proponi; „ utque Parochus aut alius cui Episcopus commiserit, " omni- „ bus & singulis (ad formam bannorum matrimonia- „ lium) sub pœna excommunicationis mandet; ut si „ quod noverint Canonicum impedimentum, ob quod „ Ordinandi, à suscipiendis Ordinibus repelli debeant, „ statim denuntient.

XXVI. Et Synodus Leodiensis anno 1618. *tit.* 8. *cap.* 4. præcipit, ut " Ordinandi teneantur Parochum „ suum ante adire, curareque, ut populo suo ad Mis- „ sarum solemnia quodam die Dominico, vel festivo „ congregato, idipsum denuntiet, ut si quis sit, qui „ contra natalia, ætatem, vel *mores* ipsorum quid ha- „ beat, Pastori suo quamprimum indicet: litterasque „ testimoniales ejusmodi publicationis factæ, & nullius „ impedimenti reperti secum deferat.

Post hæc exprimit illos qui ordinari prohibentur, atque inter alios, " qui rudes & ignari sunt: Qui lapsi „ sunt post Ordinem susceptum: Ebrietati, gulæ aut „ impudicitiæ dediti: Qui in adolescentia mæchati fue- „ rint.

Hæc Synodus volens, ut Ordinandi Parochum proprium adeant, curentque ipsi ut nomina sua per Parochum proponantur, hodiernam fere praxim expressit. Neque enim solent hodie nomina Ordinandorum ab Episcopo ad Parochum mitti, imo frequenter ipsi Ordinandi usque ad extremos dies Ordinationem præcedentes, plane ignoti sunt Episcopis, sed ipsimet Ordinandi nomina sua in scedula descripta publice proponenda Parocho exhibere; Neque etiam Parochi Testimoniales de inquisitione aut publicatione facta ad Episcopum mittere, sed Ordinandis simplex publicationis factæ testimonium dare solent; quod ipsi postmodum Episcopo exhibent, uti etiam dicta Synodus fieri vult.

XXVII. Dubium tamen non est, quin convenientius, & Decreto Concilii Tridentini conformius esset, ut Ordinandi uno ante Ordinationem mense Episcopum adirent, & nomina sua darent, ac tum Episcopus nomina ipsorum ad Parochum aliumve quem huic rei aptiorem novisset, publicanda mitteret, cum obligatione de vita ac moribus Ordinandorum diligenter inquirendi.

XXVIII. Hoc interim ex Synodis allegatis constat, scopum harum denuntiationum seu proclamationum esse, ut etiam populus de vita ac moribus Ordinandorum testimonium dare queat. Quare populus subinde monendus, ut libere Parocho aliisve, quibus magis opportunum videbitur, pandat, si quæ vitia Ordinandorum noverit; ostendendo quantum malum populo & Ecclesiæ ex indignorum Ordinatione immineat; quodque forsan ipsis imputabitur, si vitia ex humana aliqua consideratione vel timore celantes, inidonei aut vitiosi ordinentur.

XXIX. Insuper occasione hujus publicationis nominum Ordinandorum, Parochus excitet populum, ut specialiter oret, quatenus Deus dignos mittat operarios in messem suam; & Ordinandis ministerium suum adimplendi gratiam infundere dignetur.

Hac de causa S. Carolus in suo Concilio Provinciali II. *tit.* 1. *Decreto* 21. jussit, " ut Dominico die, qui „ stata quatuor temporum jejunia, quibus Ordinis Sa- „ cramentum administratur, antecedit, Parochi in sua „ unusquisque eorum Parochiali Ecclesia, supplicatio- „ nes, litaniasque pie ac religiose vel intus habeat, vel „ prosequente fidelium multitudine foris Ecclesiam,

„ sicut

„ sicut moris, obeat; ut Dei, Sanctorumque ope im-
„ ploratâ, tum Episcopus in eorum delectu, quibus
„ Ordines conferet, Spiritûs sancti lumine illustretur:
„ tum illi, quibus conferuntur, in vitæ sanctitate, do-
„ ctrina, religiosisque virtutibus proficiant.

Et rursus ejusdem supplicationis indicendæ meminit in Concilio Mediolanensi IV. part. 2. tit. 8. *Impedimento irretiti hi sunt*; monetque iterum, populum ad orandum esse excitandum, atque preces publicas instituendas, " quibus unusquisque secum mente reputans,
„ *quam pauci operarii in messe multa* sint, hoc Deum
„ toto corde exoret, ut qui *Dominus est messis*, *ipse*
„ *mittat operarios in messem suam*...... Quod ut eo
„ nomine Deum populus supplex sæpius oret; id illum
„ singulis Dominicis diebus per mensem ante sacræ Or-
„ dinationis tempus, crebrâ cohortatione Parochi intra
„ Missarum solemnia præmoneant.

XXX. Adhæc meritò monebunt Parochi in promulgatione jejuniorum *quatuor temporum*, ea potissimum instituta esse ab Ecclesia, ut hac piâ corporis castigatione, & pœnitentiæ operibus, à Deo digni Ecclesiæ Ministri impetrentur; ideoque jam pridem in Ecclesia institutum, extra hæc jejuniorum tempora Ordinationes fieri non posse; adeò ut contrariam consuetudinem tanquam abusum & corruptelam jam pridem reprobaverit Alexander III. scribens ad Episcopum Herfordiensem in *cap.* Sane ※ *De temporibus Ordinat.*

XXXI. Post hæc Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* Antiquorum Canonum vestigiis inhærendo, decernit, " ut, quando Episcopus Ordinatio-
„ nem facere disposuerit, omnes, qui ad sacrum mini-
„ sterium accedere voluerint, feriâ quartâ ante ipsam
„ Ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, ad
„ civitatem evocentur. Episcopus autem Sacerdotibus
„ & aliis prudentibus viris, peritis divinæ legis, ac in
„ Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, sibi adscitis,
„ Ordinandorum genus, personam, ætatem, institu-
„ tionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter in-
„ vestiget & examinet.

Hoc Decretum desumptum est ex Concilio Nannetensi in *Can.* Quando *Dist.* 24. atque conformiter ad hoc Decretum, solent ordinandi in feriam 4 aut 5. ante diem Ordinationis evocari ad civitatem Episcopalem, ut ibidem examen subeant ad præscriptum Concilii Tridentini. Quoad ætatem difficultas esse non solet; hæc enim extracto ex Registro Baptismali facilè probari potest.

XXXII. Circa institutionem, mores, cæterasque personales qualitates Ordinandorum, major difficultas est; hicque diligentior atque exactior requiritur investigatio atque circumspectio.

Imprimis eorum, qui in Seminariis Episcopalibus educantur, si Episcopus eam, quæ necessaria est, in visitando ac curando suo Seminario curam impendat (de qua infra titulo 11.) poterit aliqualem notitiam habere: multùmque indubiè hîc adjutorii habebit Episcopus, si eruditum, pium atque in disciplina Ecclesiastica exercitatum Seminarii sui Rectorem adeptus sit; qui convenientem de sanctitate atque morum integritate in Ordinandis requisitâ ideam habeat: cujus testimonialibus litteris de moribus Ordinandi securè fidem adhibere queat.

XXXIII. At illorum, qui vel in Academiis aut parentum domibus hactenus habitârunt; atque antehac Episcopo parùm noti fuerunt, maxima sæpius oritur difficultas; ut de moribus vitæque integritate Episcopi sufficienter instruantur, ut securè ipsis manus imponere possint.

Neque enim similes alia solent adferre morum vitæque rectè actæ argumenta, nisi vel Præsidum seu Rectorum suorum respectivè Collegiorum, aut Parochorum testimonia; quibus hi testantur, Ordinandos esse tales quoad mores & vitam, ut eos ad Ordinem suscipiendum capaces judicent.

XXXIV. Verùm quid ex his testimoniis securitatis ordinariè habere poterunt Episcopi, nisi apprimè noverint, Præsides aut Parochos esse tales, qui ejus sint eruditionis, prudentiæ & pietatis, ut meritò confidant, quòd nulli hujusmodi testimoniales sint daturi, nisi iis, quos sciunt qualitates Ordinibus sacris necessarias habere.

Aliàs quis nescit, quàm fragile sæpe sit argumentum, quod hujusmodi litteris testimonialibus innititur?

Quis enim ausit negare, plures hodie juventuti formandæ in Collegiis Academicis præesse; itemque Parochos quamplurimos, qui aliam eamque multò inferiorem ac viliorem, imò planè diversam de morum integritate vitæque sanctitate in Ordinandis requisita ideam habent, ab illa, quam in Sacris Canonibus & suo Pontificali Ecclesia expressit?

Nonne plures videmus hujusmodi juventutis Magistros, omnibus passim ad Sacros Ordines litteras testimoniales annuere, modò annorum trium aut quatuor studium perfecerint, & saltem ab exterioribus gravioribusque criminibus se continuerint; parum attendentes, num ea sint vitæ morumque integritate, quæ Ministrum Ecclesiæ decent?

XXXV. Frequenter nec certius de Ordinandorum Regularium meritis & idoneitate ad Sacros Ordines requisitis, argumentum habebunt Episcopi ex testimonio Superiorum.

Quàm multos enim videmus Monasteriorum præsertim eorum, quæ ex Missarum honorariis victitare solent, Superiores, qui suos Religiosos, mox ut debitam ætatem attigerint, ad sacrum etiam Presbyteratûs Ordinem mittunt; atque testimoniales litteras concedunt? Cùm tamen certum sit, nec ipsi dubitare possint, quin in omni communitate sint, qui non ita pietate ac castis moribus sunt conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab iis possint exspectari; quemadmodum in promovendis ad Presbyteratum requirit Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 14. *De Reformat.*

Certitudinem de idoneitate Ordinandorum ex testimonio hujusmodi nullam sibi formare potest Episcopus, nî credat, omnes in Monasteriis illis professos, ubi ætatem legitimam attigerunt, ea pietate & castis moribus esse conspicuos ut Sacris initiari queant.

Hoc expendens Hallierius dicere non dubitavit:
" Non adeò Superiorum Regularium fidei credendum
„ est, ut quos illi tanquam dignos obtulerint, absque
„ ullo alio examine, atque discussione ad Sacros Or-
„ dines Episcopi recipiant..... maximè cùm notum,
„ sit, inquit, totius Monasterii interesse, ut quam-
„ plurimos Ordinibus Sacris initiatos habeat; & facilè
„ probi etiam & boni, insitâ hominibus omnibus cupi-
„ ditate Ordinis sui gloriam promovendi (qua Regu-
„ lares præ cæteris maximè flagrant, quòd Ordinis sui
„ amplificationem & ornamentum ad Dei gloriam &
„ Ecclesiæ utilitatem spectare præsertim arbitrentur)
„ facilè, inquam, hac cupiditate ducti abripiantur,
„ ut leviùs de suis censeant, quàm par sit, & in pon-
„ dere, & pondere judicent suorum industriam, ac
„ dotes magnificè; Sacerdotii, & reliquorum Ordi-
„ num Ecclesiasticorum dignitatem tenuiter æstiment.„
De SS. Ordinat. *in append. ad sect.* 1. §. 3.

XXXVI. Hæc satis probant, quàm leviter procedant Episcopi; quantoque periculo quasi ultrò se exponant, manus citò aliquibus imponendi, & communicandi peccatis alienis, qui nullâ præviâ de Ordinandis, eorumque Superioribus & Præfectis inquisitione, omnes, quantùm ad mores vitæque integritatem & castitatem, tanquam sat probatos admittunt, qui qualecumque suorum Superiorum & Præfectorum testimonium adferunt; tametsi sciant, aut facilè scire possint, quàm hi faciles sint in dandis hujusmodi testimoniis.

XXXVII. Examen verò Ordinandorum, coram Episc-

Episcopo circa scientiam, ferè unicè institui solet: idque non rarò fat perfunctoriè, propositis per Examinatores quæstionibus nonnullis sterilibus ac speculativis, v.g. quot sint filiæ superbiæ; quot partes potentiales temperantiæ, aliisque similibus; quem examinandi modum pro merito exagitat eruditus auctor notarum in *Epistolam 26. lib.* 13. S. Gregorii *Nota* 4. additque: " Censerem primò quidem inquirendum " esse de moribus, tum de prudentia, de sensu communi, an sciendi modum habeant, an lectioni Scripturarum Sacrarum vacent, quodnam sit eorum Canonum studium, an sint & doceri & docere habiles?

Hic examinandi modus si conferatur cum his, quæ in Concil. Mediol. V. *part.* 3. *t.* 2. *De examinandi ratione*, à S. Carolo traduntur, apparebit, examinandi rationem ibidem præscriptam, non esse à modo examinandi jam descripto multùm diversam; atque inter alia vult de omni Ordinando inquiri; an in orationis sanctæ studio sit usque versatus? Quibus meditationibus instructus Deum tacitus oret? Qui orationis modus? Qui illius fructus, quæve utilitates? Quot quibusve partibus illa constet? Quæ regulæ præparationis ad orationem?

XXXVIII. Deinde in examine Ordinandorum in Presbyteros inter cætera hæc sigillatim studiosè perquiri voluit. An piè & fideliter in ministeriis anteactis se gesserint? An spectatâ pietate, atque castis moribus? An præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eo expectari possint?

Post hæc nonnullis inquirendis circa Sacrificium Missæ propositis, subjungit. " Cùm verò à cæteris " omnibus, ut præscriptum paulò antè est, qui Clericali militiæ adscribuntur, de vitæ spiritualis sanctiorisque institutis, atque exercitationibus perquiratur, " tum maximè ab iis, qui vel Sacerdotio initiantur... " A quibus omnibus & singulis, cùm ad examen veniunt, præter cætera, quæ ad sanctæ spiritualis vitæ " usum pertinent, ea maximè explorentur, quæ de " orandi modo, deque omni sanctarum meditationum " cælestiumque contemplationum exercitatione ab aliis, " qui in eo genere religiosè se exercuerunt, tradita " sunt.

XXXIX. " Ut autem Examinatores certam sibi " formulam proponant (inquit) qua illorum, qui examinantur & litterarum doctrinam, & vitæ Clericalis " disciplinam, & rei Ecclesiasticæ peritiam experiantur, in omni experimenti, examinisve ratione, sacris " Bibliis, Catechismo Romano imprimis, Concilio " Tridentino, sacrorum Canonum Decretis, & aliis " Pontificiis Constitutionibus, Synodisque tum Provincialibus, tum Diœcesanis utantur, unde suas interrogationes hauriant, quibus, prout est illorum ingenii captus, explorent eorumdem & scientiam & " Ecclesiasticarum rerum notitiam atque usum.

Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* requirens ab Episcopo assumendos in Examinatores, Viros *prudentes*, *peritos divinæ legis*, *ac in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatos*, nonne sat insinuat, in hisce præcipuè examen Ordinandorum instituendum?

XL. Interim ex hactenus dictis non difficulter intelligitur, quàm parùm juvare possit examen unius mediæ aut etiam integræ horæ, ut plena ac conveniens de Ordinandorum capacitate & idoneitate hauriatur notitia; quamque temerè ad Ordinationem vi hujusmodi examinis procedatur, nisi Episcopus jam prævie circa Ordinandos se informaverit; aut saltem eam habeat securitatem de Præfectis ac Directoribus Ordinandorum, ut meritò horum testimoniis deferre queat.

XLI. Ut autem se ad sacros Ordines meliùs præparent, magnâque discretione se adstringant, voluit S. Carolus in Concilio Mediolanensi IV. *part.* 2. *tit.* 8. ut " Subdiaconatum suscepturus, quò diligentiùs vitæ " perpendat rationem, cui se, illum suscipiendo, sanctè " obstingit; ac proinde de re totâ accuratiùs deliberatâ, puriori mente ardentiorique animi voluntate, ad " rem tanti momenti accedat, priusquam eo sacro Ordine initietur, aliquem semotum locum adeat, " ubi ab omnibus curis & occupationibus liber, cùm " omnis anteactæ vitæ suæ diligenti conscientiæ discussione peccata ritè confiteatur: tum in salutaribus " meditationibus, aliisque spiritualibus exercitationibus totus versetur, duce & moderatore sibi adhibito, religioso viro, earum usu perito, quem Episcopus imprimis probârit.

" In illis autem, vel mense, vel longiori, breviorive tempore persistat, prout de moderatoris consilio " Episcopus expedire censuerit. Quas item exercitationes, eodem præscripto, & modo, eo tempore " Diaconi, cùm ad Sacerdotii gradum accessuri sunt, " piè ineant ac præstent.

Hæc spiritualia exercitia plures Synodi Belgicæ etiam præscribunt; & signanter Synodus Namurcensis anno 1659. *tit.* 8. *cap.* 5. decernit: " ante quemlibet Ordinem Majorem quilibet Ordinandus in loco aliquo à " secularibus remoto, per novem dies continuos exercitiis spiritualibus se fideliter probet, ibique anteactæ " vitæ exomologesim faciat, & per sacras meditationes, " & pias orationes Dei voluntatem exquirat, & ad Sacrum Ordinem suscipiendum se præparet.

Sed quia illa pietatis exercitia multùm dependent à pietate & prudentia Directoris, hinc meritò addidit S. Carolus, ut agantur sub Directore, *quem Episcopus imprimis probârit.*

CAPUT V.

De Ordinum Interstitiis.

1. *Ordinum interstitia olim nota.*
2. *Adhibita ut Ordinandi probarentur.*
3. *Varia circa moram temporis; quæ intercedere debebat, Ecclesiarum disciplina.*
4. *Antiquitùs etiam necessaria erant inter Minores Ordines.*
5. *Ordines etiam Minores non conferebantur, nisi illi qui* actualiter *functiones erat peracturus; nec duo eidem simul conferri poterant.*
6. *Interdum quis, omisso Ordine Minore, suscipiebat Majorem; nec tamen* per saltum *promotus censebatur.*
7. *Hodie Ordines Minores requiruntur ante Majores, non tantùm ad probationem; sed quasi ad integritatem Ordinis.*
8. *Ordines Minores hodie conferuntur, licèt Ordinatus nunquam functionibus illorum sit applicandus.*
9. *Si quis, Ordine Minore omisso, ad Majorem sit promotus, dicitur promotus* per saltum; *& debet omissus suppleri.*
10. *Quæritur, quo tempore invaluerit necessitas præmittendi sacris Ordinibus Minores Ordines.*
11. *Minores Ordines non requiruntur pro validitate superioris Ordinis.*
12. *Optat quoque hodie Ecclesia, ut Ordinati incumbant aliquo tempore Minoribus Ordinibus, priusquam ad Majores promoveantur.*
13. *Inter Sacros Ordines requiritur interstitium unius anni.*
14. *Annus non intelligitur Civilis, sed Ecclesiasticus.*
15. *Episcopus, & Capitulum Sede vacante, possunt dispensare.*
16. *Episcopus ordinandum vigore Dimissorialium non potest dispensare.*
17. *In hac dispensatione præcipuè attendendum, num Ordinandi sint sufficienter probati.*
18. *Quomodo in pluribus hodie dispensandi ratio obtineat.*

19. *Duo*

19. *Duo Sacri Ordines nec ex dispensatione Episcopi uni eodem die conferri possunt.*
20. *Ordines Sacri extra statuta tempora, nec dispensante Episcopo, conferendi.*
21. *Corollarium ex præcedentibus.*

I. ANTIQUA Ecclesiæ lex est, ut uno inferiore Ordine suscepto, aliqua temporis mora interponatur, priusquam ad ulteriorem ascendatur; neque è Laïco mox ad supremum Sacerdotii gradum quis sublimetur, sed gradatim à minore ad majorem ascendat.

II. Unde in Concilio Sardicensi *Can.* 10. Hosius Episcopus dixit: " Hoc quoque necessarium existimo, „ ut cum omni cura & omni diligentia examinetur; „ ut si quis dives, vel ex foro Scholasticus Episcopus „ fieri dignus habeatur, non prius constituatur, quàm „ Lectoris & Diaconi & Presbyteri ministerium pere- „ gerit: ut in unoquoque gradu, si dignus existima- „ tus fuerit, ad Episcopatûs fastigium per progressio- „ nem possit ascendere. Habebit autem uniuscujusque „ Ordinis gradus non minimi scilicet temporis longi- „ tudinem, per quod & fides, & morum probitas, & „ constantia & moderatio possit cognosci: & ipse di- „ vino Sacerdotio dignus existimatus maximum hono- „ rem assequetur.

Hæc temporum intervalla, quibus in inferioribus Officiis est sistendum, antequam ad superiores ascendatur, posterior ætas Ordinum *interstitia* nuncupavit.

III. Circa moram temporis, quæ inter hæc temporum intervalla intercedere debet, licèt non eadem semper & una fuerit omnium Ecclesiarum disciplina, illam nihilominus, quæ ab Ecclesia præscripta erat, religiosè servandam esse, tam Pontifices, quàm Concilia frequenter sanxerunt; quorum plura Decreta referuntur apud Gratianum *Distinct.* 77.

IV. Nec tantùm inter Sacros sive majores; sed & minores Ordines, hæc temporum intervalla religiosè servabantur; uti ex relatis Decretis apud Gratianum videri potest; imò ipsa quodammodò temporis illius disciplina aliud fieri vix permittere poterat.

V. Pristinis enim illis seculis, nemo etiam minore Ordine initiabatur, nisi ut illius functiones *actualiter* exerceret, & tanquam Ostiarius v. g. aut Acolytus Ecclesiæ ministraret. Et cum singulorum Ordinum essent diversæ functiones, nemo eodem tempore duobus initiabatur; quia inconveniens visum fuisset, duobus Ordinibus aliquem insignire, qui non nisi unius Ordinis functionibus esset applicandus.

VI. Quare ea erat uniformis omnium Ecclesiarum praxis, eaque multis seculis invariata, quòd Ordinum etiam Minorum collatio eum duntaxat in finem fieret, ut quis functionibus Ordini annexis applicaretur; si verò judicaretur aliquem altiorem Ordinem mereri, nec in Minore esse probandum, Minor Ordo omittebatur; eodemque omisso ad Majorem promovebatur; neque taliter promotus dicebatur *per saltum* promotus; aut Ordo omissus priusquam in superiore Ordine suscepto ministrare posset, suppleri debebat; quemadmodum latè & solidè probat Morinus *De SS. Ordinationibus parte* 3. *Exercit.* 11. *cap.* 2.

VII. At recentior ac moderna disciplina, Ordines inferiores non tantùm requirit, ut quis eorum functionibus applicetur & insistat; sed insuper ut necessariò prærequisitos ad majorem Ordinem; ita ut Ordini superiori aliquid quasi deesse videretur, si, omisso inferiore, esset collatus.

VIII. Hinc si etiam Ecclesiæ necessitas aut utilitas postulet, ut quis simplex Clericus repentè ad Sacerdotium promoveatur; sciaturque, illum nunquam inferiorum Ordinum functionibus applicandum, nihilominus omnibus inferioribus Ordinibus erit initiandus, quantumvis eodem die, antequam Sacerdotio initiari queat.

IX. Et quidem si, vel uno omisso, promoveretur, *per saltum* promotus censeretur; atque de hujusmodi promotis agitur sub titulo Decretalium *De Clerico per saltum promoto*, & in Concilio Tridentino *Sess.* 23. *cap.* 14. *De Reformat.* ubi dicitur: " Cùm promotis *per saltum* „ si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa „ possit dispensare: „ nimirum ut in Ordine suscepto ministret, postquam Ordinem omissum susceperit; uti colligitur ex *cap. Unico* ⁏ *De Clerico per saltum promoto.*

X. Quamvis invalida non sit sacrorum Ordinum susceptio, etiamsi iis non præmittantur Minores Ordines, constat tamen eum graviter peccare, qui in Ecclesia Latina eos omitteret. Quo autem tempore hodierna necessitas præmittendi *omnes* quatuor Minores Ordines susceptioni sacrorum Ordinum invaluerit, & quæ ejus inducendæ fuerit occasio vel fundamentum, non omninò constat.

Illud admodùm verisimile est multùm ad eam persuasionem contulisse Epistolam Decretalem ab Isidoro vulgò *Mercatore* confictam, & Caio Papæ suppositam, quæ extat integra tom. 1. Conciliorum General. *colum.* 925. ubi in margine notat Labbæus: *Supposita ab Isidoro Mercatore.*

In hac ficta Decretali sub nomine dicti Pontificis, *ab omnibus servari mandatur, ut ad Ordines Ecclesiasticos sic ascendant, in Ecclesia, cui ordinari merentur; id est. si quis Episcopus esse meretur, sit primò Ostiarius, deinde Lector, &c.*

Hoc fragmentum sub nomine Caii Papæ Decreto Gratiani insertum *Distinct.* 77. *Can.* 1. tanquam authenticum passim receptum fuit, creditumque quòd etiam à primis Ecclesiæ seculis, Ordines omnes, etiam Minores, reliquis essent præmittendi.

Quin & sensim auctoritate hujus Decretalis creditum fuit, superiorum Ordinum validitatem dependere à susceptione inferiorum, etiam Minorum Ordinum: ac tandem constitutum & receptum fuit, quòd promotus ad superiorem Ordinem, omisso vel uno ex Minoribus censeretur promotus *per saltum*, eoque titulo irregularitatem contraxisset.

Hinc indubiè profluxit deploranda hodierna disciplinæ Ecclesiasticæ circa Minores, imò & sacros Subdiaconatûs & Diaconatûs Ordines collapsio.

Effectum quippe inde est, ut hi Ordines non suscipiantur, ut ad eos promoti functiones eorum obeant, atque per eorum Ordinum exercitia probentur, ac iidem probati ad altiores promoveri digni inveniantur, uti ætate Patrum & vigente pristinâ disciplinâ fieri consueverat: sed duntaxat ut quasi quidam ritus ad validitatem Presbyteratûs aut Episcopatûs spectantes.

Idipsum circa alia plurima disciplinæ puncta & opiniones à Canonistis & Theologis communiter hodie receptas occasione fictarum Decretalium contigisse, in decursu hujus operis notatum est.

XI. Cæterum quatuor Minores Ordines ex Christi instituto non requiri pro integritate aut validitate Superioris Ordinis indubitatum est: quandoquidem pluribus seculis non omnes hi Ordines noti fuerint in Ecclesia Latina, nec etiam hodie sint in Ecclesia Græca.

Quod igitur *num.* 9. observatum est, quòd Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 14. *de Reformat.* permittens Episcopis dispensare cum promoto *per saltum*, modò in Ordine suscepto non ministraverit, loquatur etiam de promoto, vel uno Minore Ordine omisso; quòdque hic Ordo omissus supplendus sit, dicendum est Synodum in hoc processisse conformiter ad opinionem & praxim eo tempore in Ecclesia Latina receptam.

XII. Verùm tametsi hodierna disciplina collationem inferiorum Ordinum prærequirat, tanquam partes quodammodo integrales Ordinis superioris, nihilominùs etiamnum hodie optat Ecclesia, ut Ordinibus illis insigniantur, qui functionibus Ordinum illorum incumbant, atque certo tempore in illis probentur, priusquam ad altiores assumantur.

Quid Synodus Tridentina, ac Synodi Belgicæ de *interstitiis* inter Minores Ordines servandis dixerint, sufficienter expositum est suprà *parte* 1. *titulo* 1. *cap*. 2. quare hîc duntaxat de *interstitiis* servandis inter Sacros Ordines dicendum.

XIII. Synodus Tridentina *Sess*. 23. *cap*. 13. *De Reformat.* ait: " Promoti ad Sacrum Subdiaconatûs Ordinem, si per *annum* saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.

Et *cap*. 14. agens de assumendis ad Ordinem Presbyteratûs, " Et hi sint, qui non modo in Diaconatu ad minus per annum integrum, ni ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videatur, ministraverint, " &c.

Itaque ex Dispositione Concilii Tridentini, cui praxis hodierna Ecclesiæ est conformis, inter Sacros Ordines requiritur ut minus unius integri anni interstitium.

XIV. Annus hîc non intelligitur civilis constans integris duodeim mensibus; sed Ecclesiasticus, verb. gr. à vigilia Paschæ hujus anni usque ad vigiliam Paschæ anni sequentis; tametsi contigeret, ob mobilitatem festi Paschalis nondum duodecim integros menses à susceptione ultimi Ordinis Sacri effluxisse: quemdmodum communiter tenent Canonistæ, uti videre est apud Barbosam De Potestate Episcopi *part*. 2. *Allegat*. 18. *num*. 2. & notoria praxis comprobat.

XV. Tribuit autem Synodus Episcopis potestatem dispensandi super his interstitiis, modò utilitas ac necessitas Ecclesiæ suæ dispensationem postulent.

Hanc eamdem potestatem esse penes Capitulum, Sede vacante; eò quòd in jurisdictionem Episcopi succedat; & hæc dispensandi auctoritas jurisdictionis Episcopalis esse censeatur; uti & in Vicarium Capituli, observat Barbosa loco citato *num*. 6. & quotidiana praxis ostendit.

XVI. Episcopus autem, cui vigore litterarum Dimissorialium facta est potestas aliquem sibi non subditum ordinandi, illum ordinare nequit non observatis interstitiis, nisi proprius Episcopus dispensaverit, & in litteris Dimissorialibus id expresserit. Hic enim Episcopus cùm tantùm possit in hunc non suum subditum potestatem exercere vigore litterarum Dimissorialium, tenetur ejus tenorem observare, nec quidquam sibi arrogare potestatis ultra illam, quæ litteris expressa est.

XVII. Porrò quia hæc *interstitia* jam pridem, uti & hodie præscripta sunt, ut Ordinandi in functionibus inferiorum Ordinum probentur, atque ex eorum recta administratione pateat, num ad altiorem gradum promoveri mereantur, juxta illud Apostoli de Diaconis Tim. c. 3. v. 13. *Qui enim benè ministraverint, gradum bonum sibi acquirent*, præcipuè hic attendendum erit Episcopis, num promovendi ad sacros Ordines sint sufficienter probati.

XVIII. Quid enim si per plures annos in Seminariis aut Collegiis Academicis fuerint versati; seseque idoneos ad sacros Ordines etiam Presbyteratûs multis argumentis probaverint, tametsi vel ob defectum tituli, vel ob aliam rationabilem causam, suscipere Ordines sacros distulerint? cum his indubiè faciliùs Episcopi dispensare poterunt: eò quòd finis interstitiorum jam haberi supponatur. Accedit, quòd cùm hodie Subdiaconatûs functiones ad solam publicam in Missa solemni Epistolæ decantationem, & Diaconatûs ad Evangelii decantationem penè sint redactæ, nulla aut admodùm exigua hodie haberi potest probatio capacitatis seu idoneitatis pro Ordinibus Superioribus ex functionibus Subdiaconatûs vel Diaconatûs, quæ non eadem à Clericis aut Theologis in Seminariis Episcopalibus vel Collegiis Academicis studentibus, & nondum hisce Ordinibus insignitis, haberi queat.

Igitur præcipua cura Episcoporum in conferendis Ordinibus, & in dispensando super interstitiis esse debet, ut intelligant, an Ordinandi satis sint ipsis quocumque modo probati; ut securè eis manus imponere possint.

XIX. Dispensatio Episcopalis super interstitiis non eò usque tamen se extendere potest, ut nullum inter Ordinem sacrum jam susceptum & suscipiendum temporis intervallum intercedat, eodemque die plures conferantur: quia Synodus Tridentina citato *cap*. 13. expressè decernit: " Duo Sacri Ordines *non eodem die*, etiam Regularibus conferantur, privilegiis ac indultis quibusvis concessis, non obstantibus quibuscumque.

XX. Adhæc " ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbato sancto, vel Sabbato ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquem ordinare. " *Cap*. 3. ⁑ *De Temporibus Ordinat.* Quod de Subdiaconatu dicitur in hac Decretali, id generaliter de sacris Ordinibus asseritur in *cap*. 4. ⁑ *eod.*

Verùm notandum has Decretales esse Alexandri III. qui sedit sub medium seculi XII. quando Pontifices plurima sibi reservare cœperunt, quæ prioribus seculis, præsertim ante invectas falsas Decretales, & receptum Gratiani Decretum omnibus Episcopis erant communia, ut iis pro utilitate vel necessitate suarum respectivè Ecclesiarum uterentur.

Optandum esset, ut per has similesque reservationes labentibus seculis inductas canonicæ disciplinæ firmata esset observantia, & rarior ab ea recessus haberetur, ut omnibus appareret has reservationes esse inductas, ut Canonum fidelior haberetur custodia, & rarior eorum relaxatio.

XXI. Itaque cùm Episcopus extra statuta hæc tempora Ordines sacros conferre nequeat; ac insuper vetitum sit, eodem die duos sacros Ordines dare, consequens est, quòd non obstante Episcopi dispensatione, debeat is, qui uno die horum temporum ordinatus est, exspectare alterum proximum tempus Ordinationum, ut ulteriorem suscipere possit.

Hinc moris est, ut recurrant ad Sedem Apostolicam pro speciali dispensatione, qui vel extra statuta tempora Ordinationum ordinari volunt, vel uno eodemque plures sacros Ordines suscipere intendunt.

CAPUT VI.

De Titulo Ordinationis.

1. *Ecclesia, cui in Ordinatione Clericus adscribebatur, olim dicebatur ejus* Titulus.
2. *Titulum mutare non poterant.*
3. *Ordinari sine* Titulo, *erat ordinari sine adscriptione alicui Ecclesiæ.*
4. *Ordinari ad* Titulum, *& ad certam Ecclesiam olim coincidebant.*
5. *Titulus Ordinationis olim publicè coram populo denuntiabatur.*
6. *Disciplina hæc nullum alium* Titulum *agnoscens duravit usque ad seculum XII.*
7. *Concilium Lateranense loquens de* Titulo, *aliquam patrimonii mentionem primùm fecit.*
8. *Concilium Lateranense pristinam disciplinam labefactare non intendit.*
9. *Occasio recedendi à pristina disciplina ex Decreto Concilii Lateranensis sumpta.*
10. *Verisimile dictum Decretum Titulo patrimoniali initium dedisse.*
11. *Seculo XIII. planè diversa de Titulo Ordinationis idea à pristina invaluit; quæ & hodie obtinet?*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ circa Titulum Ordinationis.*
13. *Synodus Tridentina Titulum patrimonialem duntaxat ut* extraordinarium *agnovit.*
14. *Synodus Tridentina non vult in* Titulo *solùm attendi, an sufficiat ad honestam sustentationem.*

15. *Re-*

15. *Requirendo Titulum beneficialem una voluit pristinam disciplinam reducere.*
16. *Quomodo intentioni Ecclesiæ non semper satisfaciant Episcopi, ad Titulum* beneficialem *ordinantes.*
17. *Qua ratione aliquando magis satisfaciant, ordinantes ad Titulum* patrimonii.
18. *Quid nomine* Beneficii *hic intelligatur?*
19. *Fundatio alicujus Missæ quando pro* Titulo *servire possit?*
20. *Quid veniat nomine* patrimonii*?*
21. *Quomodo Beneficium censeatur vere &* pacifice *possideri, ut pro Titulo admittatur?*
22. *Quandonam patrimonium* ficte *possideatur?*
23. *Qui* ficte *patrimonium pro Titulo supponit, habetur pro Ordinato sine Titulo.*
24. *Juramentum Ordinandorum de* vera *Tituli possessione.*
25. *Quibus speciale perjurii periculum immineat.*
26. *Ad occurrendum fraudibus circa Titulos patrimoniales, quid statuerit S. Carolus?*
27. *Ut quis ordinetur ad Titulum patrimonii, non sufficit habere patrem divitem.*
28. *Pater cogi potest ad assignandum filio Titulum.*
29. *Patrimonium assignandum super re* certa.
30. *Requiritur Titulus sufficiens ad sustentationem* Ordinandi.
31. *Quid sufficiat aut requiratur, relinquitur determinationi Episcopi.*
32. *Magna requiritur in hac determinatione circumspectio.*
33. *Periculosum aliquid generaliter pro Tituli sufficientia determinare.*
34. *Nonnulli Episcopi justo rigidiores.*
35. *Quid in Tituli determinatione præcipue attendendum?*
36. *In Titulum Honoraria Missarum non imputanda.*
37. *Titulus alienari vetitus.*
38. *Juramentum Ordinandorum de non alienatione Tituli.*
39. *Edicta Principum de non alienandis Titulis.*
40. *Prohibitio alienationis intelligitur*, salvo jure tertii.
41. *Redditus redimibilis in Titulum assignatus potest redimi; sed reapplicandus.*
42. *Titulus* patrimonialis *an alienari queat mox adepto Beneficio?*
43. *Filius mortuo patre, an bona in Titulum data retinere queat?*
44. *Quæ sit pœna sine Titulo Ordinatorum?*
45. *An Ordinati sine Titulo irregularitatem incurrant, si ministrent in Ordine suscepto?*
46. *De obligatione Episcopi providendi Ordinato de necessariis.*
47. *Unde contingat Episcopos esse plus sollicitos de titulo Ordinandi quam de ejus idoneitate.*

I. TITULUS Ecclesiasticus olim dicebatur Ecclesia, ad quam deserviendam ordinabantur Diaconi aut Presbyteri; itaut in ea *stabilitatis* promissionem facere tenerentur, & ab ea recedere non possent.

II. Hinc Capitulare datum in Synodo, cui interfuit Bonifacius Apostolicæ Sedis Legatus circa annum 744. *cap.* 5. "De Sacerdotibus qui suos titulos absque licen„ tia Episcopi dimittunt aut dimiserunt, statutum est, „ ut tamdiu à communione habeantur alieni, quousque „ ad suos titulos revertantur.

In Canonibus Isaaci Episcopi Lingonensis seculo IX. legitur *titulo* 10. *cap.* 2. "Ut Bresbyteri qui in *titulis* „ consecrantur secundum Canones, antequam ordinen„ tur, promissionem *stabilitatis* loci illius faciant.

Synodus Rhemensis anno 813. *Can.* 20. "Ut Presby„ tero de minore titulo ad majorem non liceat transmi„ grare.

Addit sub idem tempus Synodus Turonensis III. *cap.* 14. *Sed in eo permaneat ad quem ordinatus est.*

Neque alio sensu accipiebatur in Synodo Londinensi anno 1125. ubi statuebatur: "Nullus in Presbyte„ rum, nullus in Diaconum nisi ad *certum titulum* or„ dinetur: qui vero absolute fuerit ordinatus, sumpta „ careat dignitate.

III. Jam enim pridem *Canone* 6. Concilii Chalcedonensis vetitum erat; aliquem *absolute* vel *simpliciter* ordinare; Canonis verba sunt: "Placuit nullum *absolute* ordinari, nec Presbyterum, nec Diaconum, nec „ omnino aliquem eorum, qui sunt in Ordine Ecclesiasti„ co, nisi specialiter in Ecclesia civitatis, vel pagi, vel „ martyrio, vel Monasterio, is qui ordinatur, destine„ tur. Eos autem qui absolute ordinantur, decrevit S. „ Synodus irritam ac invalidam habere ejusmodi manu„ um impositionem, & nusquam exercere ac operari „ posse ad ejus qui ordinavit, injuriam.

Hic ordinari *absolute* opponi Ordinationi ad certam Ecclesiam, sive Oratorium vel Monasterium cui ipsa Ordinatione alligetur, ut ibidem functiones Ordinis sui obeat, ipse Canonis contextus sufficienter probat.

Vigente disciplina, qua Clericus Ordine sacro insignitus certæ Ecclesiæ adscribebatur, nulla erat quæstio de titulo, sive Ecclesiastico, sive Patrimoniali, è quo Ordinandus honestam sustentationem vitæ haberet: illaque omnia juramenta quæ Ordinandos frequenter periculo perjurii exponunt, aliæque circa titulos Ordinationis exorientes difficultates fuerunt ignota.

Proinde vel hoc motivo Episcopi merito allaborarent, ut pristina illa Patrum disciplina in usum revocaretur; quod & menti Patrum Concilii Tridentini conforme videtur, dum statuerunt *Sess.* 23. *cap.* 16. *de Reformat.* „ Vestigiis *Canonis VI. Concilii Chalcedonensis* inhæ„ rendo, ut nullus imposterum ordinetur, qui illi Ec„ clesiæ aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate „ assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur mu„ neribus. (*a*)

IV. Unde ad *titulum* promoveri olim idem sonabat, quod alicui Ecclesiæ in ipsa Ordinatione adscribi, aut eidem intitulari.

Antiqua admonitio Synodalis: "Res & facultates quas „ post diem Ordinationis vestræ acquiritis, ad Ecclesi„ am ad quam *titulati* estis, pertinere sciatis. „ Et Ratherii Veronensis Episcopi Epistola Synodica ad Presbyteros: "Nullus Ecclesiam ad quam *titulatus* est, relin„ quat, & ad aliam quæstus causa migret. „ Ita quoque habetur in Capitularibus Caroli M. *lib.* 3. *cap.* 5. Adde Concilium Placentinum anno 1095. *cap.* 15.

Itaque antiquitus ordinari *ad titulum* nihil aliud erat, quam ordinari ad certam Ecclesiam, sive alicui Ecclesiæ *intitulari* seu adscribi ad hoc, ut Ordinis suscepti functionibus incumberet.

V. Hic autem titulus sive Ecclesia cui quisque Ordinandorum adscribebatur, in ipsa Ordinatione *publice* denuntiabatur: cujus denuntiationis formula in antiquo Ordine Romano exprimitur his verbis: "Ascendit „ lector ambonem, & elevata voce legit *Brevem* in au„ res populi continentem: Agnoscat caritas vestra, quia „ ille & ille advocantur in tali officio vel in tali gradu: „ si quis habet contra hos viros aliquam querelam, „ exeat confidenter propter Deum & secundum Deum, „ & dicat.

Quod si nullus aliquid opponeret, tunc vel ab Episcopo, vel ab Archidiacono pronuntiatio hæc coram populo fiebat: De domo sanctæ Mariæ eligimus Petrum in *Presbyterum ad eumdem* TITULUM, *vel in Diaconum aut in Subdiaconum in tali Ecclesia.* Istiusmodi publicationis & intitulationis meminit Glossa ad *cap.* 54. in *De Elect.* Verbo, *Intitulatum.*

VI. Hæc disciplina quæ alium titulum non agnoscebat, nisi Ecclesiam cui Clerus per Ordinationem adscribebatur, in ea perpetuo ministraturus, duravit usque ad seculum XII. ita ut toto illo tempore, cum de *titulo* Ordinationis agebatur, nunquam mentio pa-

(*a*) Vide quid Doctissimus Van-Espen de istis Ordinationibus dixerit tomo 3. Scholion in Canonem VI. Chalcedonensem.

trimonii aut proventuum, unde Ordinandus sustentationem accipere posset, ullibi fieret.

VII. Primo, Concilium Lateranense sub Alexandro III. habitum an. 1179. de *titulo* Ordinationis aliquam mentionem *Patrimonii* fecit. Refertur Decretum in *cap.* Episcopus ꝟ *De Præbendis*, his verbis: "Episcopus „ si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit: „ tamdiu ei necessaria subministret, donec in aliqua Ecclesia ei convenientia stipendia militiæ Clericalis assignet..... Nisi talis Ordinatus de sua vel paterna hæreditate, subsidium vitæ possit habere.

VIII. Sat manifestum est, Concilium Lateranense hoc suo Decreto nequaquam voluisse, pristinam & tot Canonibus stabilitam disciplinam de non ordinandis Presbyteris aut Diaconis *fine titulo*, id est sine *adscriptione certæ Ecclesiæ*, revocare aut immutare; sed duntaxat pœnam decernere in Episcopos sine titulo ordinantes; nimirum, quod ipsi tenerentur hujusmodi Clerico tamdiu necessaria subministrare, donec in aliqua ei Ecclesia convenientia stipendia militiæ Clericalis assignet. Sed quia æquum non videbatur obligare Episcopum, ad subministrandum necessaria Clerico sine titulo ordinato, qui sufficientia habebat ex patrimonio, addidit Concilium hanc exceptionem: *Nisi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua. vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere.* (a)

IX. Interim quia Concilium nullam aliam pœnam contra Ordinantes *sine titulo* decrevit, nisi quod Ordinantes Clericis sic ordinatis *necessaria* subministrare tenerentur; atque ab hac pœna etiam ex Decreto Concilii eximerentur, si Clericus sic ordinatus aliunde haberet vitæ sufficiens subsidium, paulatim creditum fuit Ordinationes *sine titulo* licitas esse, modo Ordinandis de sufficienti vitæ subsidio foret provisum.

X. Quare non sine fundamento creditur, hoc Decretum Concilii occasionem & originem dedisse titulo *Patrimoniali*, nec non mutationi disciplinæ per undecim secula circa titulum Ordinationis religiose observatæ; tametsi id præter intentionem Concilii accidisse videatur. Vide Ludovicum Thomasinum De Disciplina Ecclesiæ *parte* 4. *lib.* 2. *cap.* 2.

XI. Quidquid sit, hoc negari nequit, titulum patrimonii à seculo XIII. passim invaluisse, atque *titulum* Ordinationis non amplius acceptum fuisse pro *Ecclesia* cui Ordinandus adscriberetur, eum in finem, ut ibidem stabiliter functiones Ordini proprias obiret; sed pro proventibus è quibus ipse Ordinandus honeste vivere possit: adeo ut dum hodie de titulo tractatur, hoc unum bene examinetur, an Ordinando sat provisum sit, ut honeste vivere queat; ne alias incidat in incommoda, quæ ex penuria & necessariorum defectu oriri contingit.

XII. De titulo Ordinationis sic sumpto agit Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 2. *De Reformat.* decernitque: „ Cum non deceat eos, qui Divino ministerio adscripti „ sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere: compertumque sit, „ complures plerisque in locis ad sacros Ordines nullo „ fere delectu admitti; qui variis artibus ac fallaciis „ confingunt, se Beneficium Ecclesiasticum, aut etiam „ idoneas facultates obtinere: statuit sancta Synodus, „ ne quis deinceps Clericus secularis, quamvis alias sit „ idoneus moribus, scientia & ætate, ad sacros Ordines „ promoveatur, nisi prius legitime constet, eum Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste „ sufficiat, pacifice possidere. Id vero Beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius „ Beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio „ admittatur, nisi constet, quod aliunde vivere commode possit: & aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari „ posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate „ Ecclesiarum suarum; eo quoque prius perspecto, „ patrimonium illud, vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam „ satis sint.

Ex hoc Decreto patet, Synodum quidem agnovisse duos titulos Ordinationis, *Beneficialem* scilicet & *Patrimonialem*; non eodem tamen modo.

XIII. Nam decernendo, ne quis deinceps Clericus secularis ad sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum *Beneficium Ecclesiasticum* pacifice possidere, satis indicat, titulum Beneficii esse titulum *ordinarium*; eumque solum ut talem agnosci à Synodo; Patrimonialem vero, tanquam *extraordinarium*; ad quem nullum ordinari permittit, nisi quem Episcopus admittendum judicaverit pro *necessitate* vel *commoditate* Ecclesiæ suæ.

Hinc colligit Fagnanus ad *cap.* Episcopus ꝟ *De Præbendis num.* 24. Synodum Tridentinam sustulisse dispositionem *cap. Tuis* ꝟ *eod.* in quantum ibi concedebatur, *indifferenter* ordinari ad titulum *Patrimonii* vel Beneficii: "Nam, ait, hodie solum Beneficium est titulus *legitimus* ad Sacros Ordines, patrimonium vero „ non nisi *dispensative*, quemadmodum alias etiam declaravit S. Congregatio Concilii interpres. (a)

XIV. Inde ulterius concludendum, Synodum Tridentinam non voluisse, in titulo Ordinationis solum attendi, utrum Ordinandus habeat sufficiens vitæ subsidium. Id enim æque ex patrimonio, quam ex Beneficio haberi potest: sed insuper, ut Clericus alicui Ecclesiæ vi sui tituli adscriptus esset, ubi *stabiliter* functionibus sui Ordinis incumberet; quemadmodum Patrum disciplina religiose servavit; quæ Clericos otiosos & vagantes nulli speciali Ecclesiæ adscriptos exclusos volebat.

XV. Per Beneficium autem ex moderna disciplina Clericus constituitur minister specialis illius Ecclesiæ in qua ipsum Beneficium est fundatum; atque ita Synodus decernendo nullum ordinandum, nisi qui Beneficium Ecclesiasticum possidet, una censetur decrevisse, nullum esse ordinandum, nisi certæ Ecclesiæ tanquam illius Minister foret inscriptus: quod postmodum *Sess.* 23. *cap.* 16. *De Reformat.* apertius declaravit, ubi "inhærendo „ vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis, statuit, ut nullus imposterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate „ assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus.

XVI. Porro cum hodie plura sint Beneficia, quæ vel non requirunt residentiam, aut personale servitium, aut adeo exiguum, ut Clerici ea obtinentes, pene tota die otiosi esse, aut incertis sedibus vagari queant, nullatenus Episcopi mentem Decreti assequuntur, qui quoslibet, etiam Beneficium Ecclesiasticum habentes ordinant; si ulterius non examinent, num Ordinatus vi sui Beneficii ita censebitur Ecclesiæ adscriptus, quod ibi convenienter ad suam vocationem muneribus Ecclesiasticis fungetur, nec incertis sedibus vagabitur.

XVII. Econtrario, si Episcopus Clericum, nullum quidem Beneficium habentem; sed doctum, pium, & non obscura vocationis ad statum Ecclesiasticum signa præferentem; quemque paratum videt ad obeundas functiones Pastorales aut Ecclesiasticas, quas ipsi imponere Superiores judicaverint, ad sacros Ordines solo titulo *Patrimonii* admittat vel assumat; haud dubium,

(a) Vide quid noster auctor de eo Canone disseruerit. Dissert. in Conc. Lateranense III. Schol. in Can. 5. & Can. 14.

(a) Hic lector advertat Decretum, quod de titulis à Conc. Tridentino latum est, fuisse in Galliis promulgatum à Synodis Provincialibus, Rhemensi 1564. Rothomagensi 1581. Burdigalensi an. 1583. Turonensi 1583. Aquensi 1583. Tolosana 1590. Edicto Blesensi, art. 7. Plurima leguntur Arresta Supremorum Senatuum, quibus titulorum patrimonialium necessitas Clericis ad Sacerdotium promovendis asseritur, ubi Beneficium sufficiens deest. Consule hac de re nova Cleri Gallicani Collectanea t. 5. tit. 7. part. 3. n. 59. 60. &c.

quin

quin hic ipsam Decreti mentem, & Ecclesiæ intentionem assequetur.

Et sane, plurimos hodie videmus Seminariorum & Collegiorum Academicorum alumnos ad titulum *Patrimonii* ordinatos, qui strenue & in magnam Ecclesiarum utilitatem functionibus Ecclesiasticis, vel tanquam Vice-Pastores, vel Confessarii, aliove titulo incumbunt: ita ut nullatenus titulus *Patrimonii* sit reprobandus, modo hoc unum caveatur, ne passim eo titulo otiosi ac vagabundi in sacros Ordines involent; quod jam pridem Ecclesia præcavere voluit, dum neminem *absolute* ordinari voluit; uti supra notatum est.

XVIII. Cæterum in Decreto Concilii Tridentini nomine Beneficii venit *verum* Beneficium, quod nimirum in *titulum perpetuum* per Canonicam institutionem obtinetur.

Unde ad titulum Vicariæ *temporalis*, aut alicujus fundationis Missarum, vel alterius officii ad *nutum amovibilis*, neque in titulum dari soliti, nemo potest promoveri tanquam ad titulum *Beneficii*; imo nequidem pro titulo Ordinationis servire potest, quamdiu manet in terminis *amovibilitatis ad nutum*: quia per hujusmodi officium, tametsi opimos proventus haberet annexos, non satis consultum esset Ordinato de sufficienti vitæ subsidio: cum illi *ad nutum* alterius posset auferri. Neque ipse Episcopus aliquem ordinando ad hujusmodi Vicariam, fundationem, aut officium, potest illud ex temporali seu amovibili facere *perpetuum* sive *inamovibile*, uti recte advertit Barbosa *De potestate Episcopi part.* 2. *Allegat.* 19. *num.* 15.

XIX. Si tamen fundatio Missarum alteriusve officii Ecclesiastici ad aliquem pleno jure spectaret, ut si v. g. ipsemet fundasset ea conditione, ut pro suo arbitrio Sacerdotem ei præficeret, non apparet, cur de consensu hujusmodi Fundatoris non posset hujusmodi fundatio in titulum Ordinationis admitti. Hoc ipso quippe, quo eam in titulum assignat, censetur eam non ad tempus duntaxat, sed *in perpetuum* ipsi Ordinando assignare. Et licet per hoc in Beneficium non transiret, nec consequenter in titulum *Beneficialem* assumi possit, saltem ut *titulus Patrimonialis* admitti poterit.

XX. In hac quippe materia, *Patrimonii* vocabulo intelligitur, non solum quidquid ex bonis patris filio obvenit, verum etiam omne quod aliunde, & quavis ex causa illi delatum est; quia satisfit intentioni Decreti Concilii Tridentini, undecumque habeat victum, ne mendicet. Barbosa loco allegato *n.* 52.

XXI. Ut quis ad titulum Beneficii ordinetur, requiritur, ut illud *vere* & non *ficte* possideat, idque *pacifice*; id est, sine ulla lite, sive quod nullam patiatur controversiam sive juris, sive facti super ipso titulo Beneficii, in judicio vel extra judicium; Barbosa loco citato *num.* 16. tametsi esset aliqua difficultas aut controversia super aliqua parte proventuum etiam majore; quia equidem verum manet, ipsum Beneficium *pacifice* possideri. Posset tamen fieri, quod tanta pars proventuum esset controversa, ut Beneficium in titulum admitti non deberet; non quia *pacifice* non possideatur; sed quia dubium & controversum est, num *sufficiens* sit ad honestam Ordinandi sustentationem.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 9. ait: "Nemo ad „ Ordines ad titulum Beneficii quantumvis opimi pro- „ moveatur, nisi Canonicam institutionem, & *pacifi-* „ *cam* possessionem antea obtinuerit.

XXII. Similiter ut titulo *patrimonii* quis ordinetur, requiritur, ut patrimonium *vere* & non *ficte* possideat, sive quod revera tanquam *proprium* illud habeat; ut proventus illos libere sibi suisque usibus applicare queat. *Ficte* autem possidere censetur, qui illud accepit ea conditione tacite vel expresse adjecta, quod illud quidem in titulum Ordinationis supponere & affectare queat, sed quod numquam proventus illius accipiet, at illos integros aut majorem illorum partem danti relinquet.

XXIII. Ordinatus autem ad titulum *patrimonii* ex simili *ficta* donatione procedentis, "non manet securus „ in conscientia, imo revera esset tanquam ordinatus „ sine *titulo*, & incurreret pœnam suspensionis positam „ contra ordinatum sine titulo, per Constitutionem „ Sixti V. contra Clericos male promotos; „ ita post alios citatos Barbosa citata *allegatione* 19. *num.* 57. qui deinde addit ex Garcia De Beneficiis, *parte* 2. *cap.* 5. *num.* 169. "Si tamen pactum & conditio in patrimonio adsit „ de illo reddendo cum Ordinatus habuerit Beneficium „ sufficiens, vel alias, unde vivere possit, nulla tunc „ incurritur suspensio, cum non sit contra mentem & „ dispositionem Concilii Tridentini.

XXIV. Ut prædictis fraudibus obviarent Episcopi nostri in suis respective Synodis statuerunt, ut "juret „ quilibet Ordinandus ad titulum patrimonialem, aut „ beneficialem, quod titulum, quem pro futura sua pro- „ motione exhibet, *vere* & sine ulla *fraude* possideat. „ Ita Synodus P. II. Mechliniensis, *t.* 9. *c.* 8.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 10. *cap.* 4. proponit formulam juramenti præstandi ab iis, qui *patrimoniali* titulo ad Ordines sunt promovendi, juxta quam Ordinandus inter alia jurat; "Quod in acquisitione bonorum „ meorum patrimonialium, ad quorum titulum sum „ promovendus ad Sacros Ordines, nulla fraus aut do- „ lus intercessit, quodque illa vere possideo.

XXV. Singulare hic imminet periculum Clericis tenuioris fortunæ, qui à consanguineis suis interdum emendicant, aut ex quadam compassione aut respectu aliquo humano accipiunt bona aliqua in titulum, vel à parentibus bona omnia aut majorem partem eorum, etiam consentientibus aliis prolibus sat indigentibus, in titulum assumunt; facile enim hic si non expressa, saltem tacita promissio intervenit, de non convertendis proventibus illorum bonorum in proprios usus; ita ut duntaxat ficte & specie tenus bona illa in ordinandum transferantur.

XXVI. Sanctus Carolus in suo Concilio Mediolanensi IV. *parte* 2. *cap.* 8. voluit, ut Beneficium vel census in titulum assignatus etiam à Parocho publice in Ecclesia proponeretur ante Ordinationem; idque potissimum in ea Parochiali Ecclesia, intra cujus limites major ejus census sive Ecclesiastici, sive alterius generis pars posita est.

XXVII. Ulterius quia requiritur ut *patrimonium* in titulum assignandum *vere* possideatur ab ordinando, non sufficit, quod ordinandus habeat patrem divitem, amplamque ex successione paterna hæreditatem exspectet; sed requiritur ut aliquam bonorum partem à Patre sibi in titulum assignatam habeat, & *vere* possideat; uti post alios notat Barbosa loco citato *numero* 60. & late Fagnanus ad *cap.* EPISCOPUS ꝟ. *De Præbendis numeris* 26. 27. & 28.

XXVIII. Si autem filius Ordines assumere intendat; atque ad eos vocatus videatur, pater autem titulum dare recuset, poterit ad eum assignandum cogi, non secus atque ad dandam dotem filiæ nubere volenti; quemadmodum aliis citatis monet Barbosa ibidem *num.* 63.

XXIX. Patrimonium vero in titulum assignandum constitui debet super re certa: si enim esset res incerta, sciri non posset, num annui proventus essent sufficientes honestæ sustentationi Ordinandi: unde nullus potest promoveri titulo lucri quod ex industria acquirere posset; puta quod sit Musicus, Magister Grammatices, &c. & ita sæpius decisum, ait Barbosa ibidem *num.* 57.

XXX. Adhæc non quodcumque Beneficium aut qualecumque patrimonium pro titulo Ordinationis sufficit; sed requirit Synodus Tridentina, ut tam illud, quam hoc sit sufficiens in proventibus & valore, quod Ordinando ad victum honeste sufficiat; ita ut periculum non sit, quod defectu necessarii vitæ subsidii, cum Ordinis dedecore sit mendicaturus, aut sordidum aliquem quæstum exerciturus.

XXXI.

XXXI. Quantum autem requiratur ad honestam illam sustentationem, non expressit Synodus; neque generaliter determinari poterat: quandoquidem uno loco, unove tempore aliqua sufficere queant, quæ alio loco aliove tempore non sufficerent. Merito ergo hanc determinationem Synodus permittit Episcopis; illud generaliter injungendo, ut nullum admittant, nisi Beneficium, aut patrimonium, pensionemve habeat, quæ *ad victum* HONESTE *sufficiant*, aut talia quæ eis *ad vitam sustentandam satis sint*; atque hoc pacto provideant, ne Ordinati cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum, urgente vivendi necessitate, exercere cogantur.

XXXII. Unde ipsi Episcopi hic magna circumspectione procedere debent, ut rite & diligenter expendant Beneficii proventus, ac præcipue ipsius patrimonii conditionem; attendentes conditionem temporis, loci, nec non circumstantias omnes, ob quas ipse valor Beneficii, ipsiusque patrimonii decrescere, aut proventuum solutio deficere possit; atque ita ipsos Ordinandos ad egestatem redigendos, cum sequela eorum incommodorum, quæ per tituli sufficientiam averti desideravit Synodus Tridentina.

Utinam non videremus hodie Sacerdotes seu titulo Beneficii seu patrimonii ordinatos; cum Ordinis dedecore quasi mendice vivere, & sordidum quæstum exercere; idque non in rebus profanis; sed maxime sacris, v.g. Missarum celebratione!

XXXIII. Requirant Episcopi Beneficium aut patrimonium, quod annue etiam ad trecentos florenos æstimatur & taxetur, si communi æstimatione sint contenti, nonne frequenter continget, quod vel proventus injuria temporum, vel aliunde decrescent, vel solutio deficiet; atque ita Clerici eo titulo ordinati necessariis vitæ subsidiis destituentur?

Quid ergo remedii, cum vix amplior titulus requiri posse videatur? Sane si Episcopi nullum ordinarent, præsertim ad titulum *patrimonii*, nisi quem judicarent pro necessitate aut commoditate Ecclesiarum suarum assumendum; id est, quem scirent, quod tanquam Minister Ecclesiæ posset & vellet militare & operari, non tam soliciti esse deberent de valore tituli; hujusmodi enim facile per Episcopos servitio Ecclesiæ, unde honeste vivere possent, applicarentur.

XXXIV. Hinc Episcopi nonnulli in admittendis & exigendis titulis interdum justo rigidiores apparent, præsertim respectu Clericorum, quos vident eruditione, pietate, aliisque dotibus Clericalibus adeo insignes, ut nullus fundatus videatur subesse metus, quod hi defectu necessariorum cum Ordinis dedecore mendicare aut sordidum aliquem quæstum exercere cogentur; ubi econtrario, per nimis rigorosam in his titulis exactionem, sæpius defraudant Ecclesiam optimis & strenuissimis operariis.

XXXV. Itaque in titulorum præfixione & exactione primum & ante omnia ad hoc allaborare debent Episcopi, ut præcaveatur omnis vilis & sordida mendicitas, & qualiscumque sordidus quæstus in Ecclesiæ Ministris, quapropter solicite cavere debent, ne quocumque titulo admittant ad sacros Ordines, quos admodum verisimile est non alium in finem Ordines expetere, nisi ut de celebratione Missarum faciant artem de pane lucrando, qui est quæstus longe sordidissimus.

XXXVI. Quare procul à mente Synodi Tridentinæ aberrant Episcopi, qui in supplementum tituli computant honoraria, quæ ordinatus in Presbyterum ex celebratione Missarum lucrari poterit; cum hac computatione ipse Ordinandus quodammodo adigatur ad sordidum quæstum exercendum: dum scilicet cogitur ex celebratione Missarum ceu quodam opificio vitæ necessaria quærere, sive de *celebratione Missarum facere artem de pane lucrando.*

XXXVII. Ut autem titulus Ordinationis sit firmus & perpetuus; nec unquam contingat, Ordinandum in eam penuriam incidere, ut ea quasi cogente cum Ordinis dedecore ad mendicitatem redigatur, aut sordidum aliquem quæstum exercendum, statuit Synodus Tridentina, quod Beneficium in titulum Ordinationis assignatum & admissum resignari non possit, nisi facta mentione, quod ad illius Beneficii titulum Resignans sit promotus: neque ea resignatio admittatur, nisi constiterit, quod aliunde vivere commode possit; & aliter facta resignatio nulla sit.

De patrimonio similiter & pensione in titulum datis eodem capite decrevit Synodus: "Atque illa deinceps „ sine licentia Episcopi alienari aut extingui, vel re„ mitti nullatenus possint; donec Beneficium Eccle„ siasticum sufficiens sint adepti; vel aliunde habeant, „ unde vivere possint.

XXXVIII. Synodi Belgicæ pro efficaciore executione hujus Decreti, decreverunt, ut "juret Ordinan„ dus, quod titulum non resignabit, vel alienabit, nisi „ ei de alio titulo sufficienti sit provisum; neque tunc „ quidem aliter, quam cum scitu & consensu sui Epis„ copi, in litteris ipsius resignationis exprimendo: item „ quod titulum illum, qui in locum prioris tituli succes„ serit, absque simili consensu non resignabit vel alie„ nabit„ Ita Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 8. „ Similis formula juramenti præstandi ab iis, qui ad ti„ tulum patrimonii ordinantur, extat in Synodo P. II. „ Cameracensi *t.* 10. *c.* 4.

Et *capite* 3. desiderat Synodus Cameracensis, ut impetretur à Regia Majestate seu Consilio Regio Edictum, quo fraudibus eorum, qui titulos patrimoniales, contra juramentum à se præstitum, sæpe alienant, occurratur.

XXXIX. Huic Synodi desiderio satisfacere volens Philippus II. in Edicto ad eam Synodum *art.* 10. voluit, „ omnes alienationes, obligationes, oppignorationes, „ donationes, aut dispositiones hujusmodi bonorum in „ titulum assignatorum esse *nullas, nulliusque valoris,* „ nisi reservato usufructu, & libero usu horum bono„ rum, durante vita naturali eorum qui ad Ordines Sa„ cros titulo patrimonii promoti fuerunt. (*a*)

Idipsum statuerunt Principes nostri in Edicto ad Synodum Mechliniensem *art.* 11. & 12. utque fraudibus obvietur, volunt insuper, ut in instrumento tituli vel Ordinum, bona patrimonialia in titulum assignata specificentur.

XL. Porro hæc alienationis prohibitio ita intelligenda est, ut tamen tertio præjudicium non generetur; neque bona in titulum assignata naturam vel conditionem suam mutent in præjudicium tertii.

Unde si bona in titulum assignata subjaceant retractui gentilitio; aut certe ante assignationem pignori seu hypothecæ fuerint subjecta, etiam postquam in titulum fuerint assignata, eisdem conditionibus manent subjecta, poteruntque à proximioribus consanguineis retrahi; aut à creditoribus evinci, non secus ac si non fuissent in titulum data.

XLI. Similiter redditus redimibilis in titulum assignatus, non fit irredimibilis; sed liberum semper manet debitori eum redimere, sive capitale refundere; quod & Zypæus advertisse videtur, monens: "Cum reddi„ tus in titulum assumitur, caveri debet, si fiat redemp„ tio, ex Episcopi judicio disponatur.

XLII. Si pater bona filio in titulum assignaverit, poterit filius, patre mortuo, ea retinere; neque ea in divisionem hæreditatis veniunt; imo si filius se à paterna hæreditate abstineat, poterit ea sibi retinere; tametsi multum portionem hæreditariam fratrum vel sororum excedant: at si ad hæreditatem concurrere velit, illa aut saltem eorum æstimationem conferre debere verisimilius est, exemplo dotis, & donationis propter nuptias, quas conferendas esse nemo dubitat.

XLIII. Formula juramenti à Synodo Mechliniensi præscripta sat innuit, patrimonium in titulum Ordina-

(*a*) Id pro Gallis Edicto Aurelianensi an. 1560. declaratum est.

tionis

tionis assignatum, non esse liberum, aut liberè alienari posse hoc ipso, quo Ordinatus Beneficium Ecclesiasticum fuerit assecutus; sed insuper requiri, ut de consensu Episcopi titulus patrimonii sit exoneratus, & titulus Beneficii surrogatus; idque esse conforme Decreto Concilii Tridentini, multis probat Fagnanus ad *Cap.* EPISCOPUS ✠ *De Præbendis num.* 46. & addit: " Hanc interpretationem sæpius videri sequutam fuisse „ S. Congregationem; quia aliquando censuit Decretum Concilii Tridentini, dum prohibet resignationem Beneficii, ad cujus titulum, quis fuit ordinatus, non comprehendere resignationem illius Beneficii, quod postea consequutus est Clericus jam promotus ad titulum patrimonii, sed patrimonium ipsum manere *inalienabile*.

XLIV. Synodus Tridentina in fine sui Decreti addidit hanc clausulam: *Antiquorum Canonum pœnas super his innovando.*

Antiqui Canones relati apud Gratianum *Dist.* 70. Ordinationes Clericorum *sine titulo* irritas, ac vacuas esse ad injuriam ipsius ordinantis decernebant; quemadmodum ipse quoque Innocentius III. in *cap.* 16. ✠ *De Præbendis*, notavit his verbis: " Licèt autem Prædecessores nostri Ordinationes eorum, qui sine „ certo titulo promoventur, in injuriam ordinantium „ *irritas* esse voluerint & *inanes*,„ &c. Hinc nonnulli crediderunt, ex Decreto Concilii Tridentini antiquorum pœnas innovante, ordinatos sine certo titulo esse à Sacris Ordinibus suspensos, & si ministraverint, futuros irregulares.

Verùm quia per citatum *cap.* 16. ✠ *De Præbendis*, pœna suspensionis per antiquos Canones inflicta abrogata erat; communi penè Canonistarum consensu receptum fuit, Synodum Tridentinam *antiquos* Canones duntaxat intellexisse eas Decretales, quæ Episcopum obligant ad subministrandum vitæ necessaria Ordinato sine titulo; de qua obligatione agitur in *cap.* 2. 4. & 16. ✠ *De Præbendis*, & in *cap.* 36. *eod. in VI.* Hancque sententiam, proposito dubio, sanctam Congregationem Concilii interpretem amplexam esse, testatur Fagnanus ad *cap.* CUM SECUNDUM APOSTOLUM ✠ *De Præbendis*, *numero* 63.

XLV. Unde cum quidam sine titulo ad Ordines promoti ministrassent; quæsitumque fuisset, an irregularitatem propterea incurrissent, respondit sancta Congregatio, Oratores quidem minimè debuisse ad Sacros Ordines absque titulo sufficientis Beneficii vel patrimonii promoveri, debuisseque observare, quod providè statuitur Decreto, *cap.* 2. *Sess.* 21. Cæterùm Ordinatos ante felicis record. Sixti V. Constitutionem hac de re editam, nequaquam propterea esse suspensos neque irregulares, tametsi in susceptis Ordinibus ministraverint; uti refert Fagnanus ibidem *num.* 64.

Constitutio Sixti V. cujus meminit sancta Congregatio, incipit, *Sanctum & salutare* 40. in Bull. Romano, atque in ea Clerici sine titulo sufficientis Beneficii aut patrimonii ad Sacros Ordines promoti, declarantur perpetuò suspensi ab executione dictorum Ordinum, & si in eis ministraverint, irregulares. Sed quoad hunc articulum postmodum Clemens VIII. hanc Constitutionem Sixti V. reduxit ad terminos Concilii Tridentini per Constitutionem, quæ incipit, *Romanum Pontificem* 30. in Bull. Romano.

Si tamen Clericus fictis instrumentis, aliisve fraudibus decepisset Episcopum ordinantem, falsum titulum supponendo & fingendo, eo casu juxta antiquos Canones Clericum suspensum fore ab executione susceptorum Ordinum; eamque pœnam quoad hunc casum à Synodo Tridentina innovatam esse, multis probat Fagnanus loco citato; atque ita aliquando respondisse sanctam Congregationem refert *num.* 68.

XLVI. De obligatione Episcopi subministrandi Clerico sine sufficienti titulo ordinato & egenti, vitæ necessaria; & quando ejus hæredes, aut successores etiam teneantur; & quibus titulis ab hac obligatione eximi interdum possit, satis latè tractat Fagnanus ad dictum *cap.* CUM SECUNDUM APOSTOLUM, qui, casu incidente, consuli poterit.

XLVII. Idem Canonista probat, quòd Episcopus, qui sine titulo ordinavit, non tantùm ad alimenta Ordinando præstanda teneatur, sed & ejus successor: quin & subinde ejus hæredes ad ea subministranda urgeri possint.

Quidni & inde contingere dicamus, quod quidam Episcopi admodum soleant esse soliciti & anxii de titulo Ordinationis ejusque sufficientia, ut scilicet se, suosque hæredes ab hac obligatione, ejusve periculo eximant securosque reddant, quos interim parum solicitos & anxios videmus circa mores & doctrinam, aliasque qualitates Ordinandorum.

TITULUS X.

DE IRREGULARITATE EJUSQUE SPECIEBUS.

CAPUT I.

De Irregularitate in genere.

1. *Quomodo apud Veteres nota Irregularitas?*
2. *In quo præcipuè antiquitùs fundata Irregularitas?*
3. *Multis seculis solum* crimen *causa fuit Irregularitatis.*
4. *Qua ratione collapsio disciplinæ modernis Irregularitatibus occasionem dederit.*
5. *Descriptio Irregularitatis.*
6. *Quare dicatur impedimentum* Canonicum?
7. *Hodie non contrahitur Irregularitas, nisi in casibus in jure expressis.*
8. *Non nisi certa & determinata sunt crimina, quibus Irregularitas est annexa.*
9. *Irregularitas crimini annexa, non censetur contracta nisi crimine consummato.*
10. *Irregularitas directè tantùm concernit susceptionem Ordinum eorumque usum.*
11. *Antiqui Canones huic disciplinæ occasionem dedisse videntur.*
12. *Irregularitas, in quo distinguatur à Censura.*
13. *Proprium est Irregularitati, quòd per pœnitentiam non tollatur.*
14. *Id consonum est pristinæ disciplinæ.*
15. *Irregularitas non semper supponit culpam.*
16. *Irregularitas ferè per solam dispensationem tollitur.*
17. *Duplex species Irregularitatis.*

I. VERBUM illud *Irregularitas* in antiquis Canonibus non occurrit, ait Francisc. De Roye Antecessor Andegavensis in Institutionibus Juris Canonici *lib.* 3. *cap.* 16. sed cùm regulas præscripserint, ex quibus innotescat, quinam ordinari possint, vel non, hi, qui ab iis regulis alieni sunt, sive qualitates in regulis præscriptas non habent, dicebantur à regula

tur à regula *alieni*; uti legitur in *Can.* 17. *Nicæno*, ubi decernitur, quod si quis Clericus inventus fuerit usuras ex mutuo sumere, vel turpe lucrum sectari, *è Clero deponatur*, *& fit* ALIENUS À CANONE; uti vertit Hervetus; vel ut legit Dionysius Exiguus: *Dejiciatur à Clero, &* ALIENUS *existat à* REGULA.

Quid vero est aliud, *alienus à Canone* vel *Regula*, nisi *irregularis*, sive secundum Regulam non probatus; vel à Regula devius.

Adhæc eadem Synodus *Can.* 9. loquens de quibusdam Presbyteris sine examine ordinatis, & peccata ante Ordinationem commissa confitentibus, ait: *Tales Regula non admittit.* Quid his verbis aliud indicat, quam Presbyteros illos esse *irregulares*; sive quod Regula eos ad Ordines non admittat, sive ex Regula seu Canone excludantur.

II. Specialiter autem notandum, quod post relata verba immediatè subjicit dictus *Canon* 9. *Quia quod* IRREPREHENSIBILE *est*, *Catholica defendit Ecclesia*: quasi diceret, quod *irreprehensibile* est recipit ac tuetur Ecclesia.

Hinc non obscurum est, Synodum irregularitatem præcipue fundasse in præcepto Apostoli volentis ordinandum in Episcopum esse *irreprehensibilem* & *sine crimine*. 1. Tim. c. 3. v. 2.

III. Et revera multis seculis irregularitas sive exclusio à Sacris Ordinibus, eorumve functionibus, unice fere in crimine ejusque suspicione constitit; omnisque ille censebatur *irregularis*, qui non erat *irreprehensibilis* & *sine crimine*; ipsumque crimen commissum irregularem constituebat committentem; hoc est, eum à Sacris Ordinibus in perpetuum arcebat, si nondum iis esset initiatus; aut si jam initiatus esset, à functionibus illorum suspendebat: adeo ut nec acta pœnitentia restitueretur: atque ita revera irregularis censebatur; uti infra *capite* 6. ostendetur.

IV. At cum sensim labentibus seculis disciplina circa admittendos reos alicujus criminis, præsertim occulti, nonnihil fuit relaxata; persuasumque tandem fuit, crimine per Pœnitentiam & Sacramentalem absolutionem remisso, sublatum esse impedimentum; atque ipsum reum posse libere ad Sacros Ordines promoveri, aut ad susceptorum functiones restitui, coacta fuit tandem Ecclesia, hanc libertatem ex disciplinæ prolapsione progenitam restringere: nonnullaque crimina defectusque nonnullos notare, quæ per Pœnitentiam quidem eatenus aboleri possint, ut quis ad justitiam, & cum communibus Fidelibus usui Sacramentorum restituatur, ita tamen ut qui illis semel fuerint inquinati à Sacris Ordinibus eorumque functionibus perpetuo maneant exclusi.

Qui itaque ob hujusmodi crimen aut defectum à Sacris Ordinibus aut eorum functionibus excluduntur, hodie dicuntur *irregulares*; & simile impedimentum vocatur *irregularitas*.

V. Unde irregularitas communiter definitur, *Impedimentum canonicum acceptionem Ordinum Ecclesiasticorum, aut aliquem eorum usum directe impediens, etiam post Pœnitentiam.*

Emmanuel Gonzales in Commentario ad *Capitulum* 4. *de Clericis Excomm. minist. num.* 5. monet, eam in hac significatione à nullo Pontifice fuisse usurpatam ante Innocentium III.

Quidquid sit, de Epocha usurpatæ hujus vocis *irregularitas*, illud admodum verisimile est, circa tempora Innocentii III. demum invaluisse, quæ modernam disciplinam in materia irregularitatis constituunt; & inter quæ nonnulla sunt à pristina Patrum disciplina dissona: uti sæpius notatum est & adhuc observabitur.

Nec id mirum videri debet: certum enim est, circa seculum XII. & XIII. post evulgatum Decretum Gratiani in multis circa sacros Ordines, Ministrorum electionem, necnon eorum qualitates, à pristina Patrum disciplina sensim recessum esse, multaque introducta, & hodie esse recepta, notanter à tempore Alexandri III. & Innocentii III. quæ pristina Patrum ætas ignoraverat; ac signanter in hac materia irregularitatis: uti inferius notabitur.

VI. Irregularitas dicitur impedimentum *canonicum*, id est, Jure Canonico seu Ecclesiastico inductum. Cum enim jam per disciplinæ collapsionem eo deventum esset, ut etiam gravissimorum criminum rei post actam dignam de crimine pœnitentiam, & absolutionem à Sacerdote obtentam, ad Sacros Ordines promoveri, aut eorum functionibus restitui possent, nullum amplius ratione criminum aut defectuum videbatur post peractam pœnitentiam superesse impedimentum; visum itaque fuit, omne hujusmodi impedimentum adscribendum esse positivo Ecclesiæ Decreto; quo ipsa declarat, huic illive crimini aut defectui obnoxios *in perpetuum* à Sacris Ordinibus eorumve functionibus esse exclusos.

VII. Hinc ulterius pro regula invaluit, irregularitatem sive hujusmodi impedimentum non censeri contractum, nisi in casibus à jure expressis; quæ regula sat aperte probatur à Pontifice in *cap.* 18. *De Sentent. Excommunicat. in VI.* ubi respondet Pontifex, quod „ is qui in Ecclesia sanguinis aut seminis effusione pol- „ luta, vel qui præsentibus majori excommunicatione „ nodatis scienter celebrare præsumpsit, licet in hoc „ temerarie agat, irregularitatis tamen laqueum non „ incurrit:„ Adducta hac expressa ratione: *Cum id non sit expressum in jure.*

Itaque si non ostendatur, jure positivo huic delicto vel defectui irregularitas annexa, non debet hujus delicti reus se pro irregulari gerere, neque ut talis reputari. Si autem constet alicui delicto vel defectui irregularitatem esse annexam, sed *dubium* sit, num quis simile delictum admiserit, eo casu propter *dubium* contractæ irregularitatis, tenetur se pro irregulari gerere, atque ab Ordinum susceptione, vel eorum functione, stante hoc dubio, abstinere: atque de hoc casu intelligi debere responsum Pontificis in cap. 12. de Homicidio, & in *cap.* 5. *de Cler. Excom. minist.* asserit Franciscus de Roye in *instit. juris Canon. lib.* 3. *cap.* 16.

Porro rationem suæ decisionis allegat Pontifex: *Quia in dubio oportet sequi partem tutiorem.*

Aliam insuper rationem conciliandi prædictos textus ex Fagnano adducam infra *cap.* 7. *num.* 22. & 23. ibidemque ex eodem Auctore notatum est, quam turpiter à regula in citatis Decretalibus assumpta & probata ab Innocentio III. recesserint quidam Casuistæ, ut suam de Probabilismo opinionem tuerentur contra evidentem à Pontificibus expressam regulam; quod *in dubiis semita sit tutior eligenda.*

Pro intellectu hujus regulæ, videri quoque possunt, quæ conformiter ad reflexiones Prosperi Fagnani notavi, & exposui in dissertatione ad hanc regulam: *in dubiis semita tutior est eligenda*, quæ integra habetur inter Dissertationes post tertiam partem hujus operis editas.

VIII. His per transennam dictis de semita tutiore in observanda irregularitate; constat hodie vix posse dubium moveri circa crimina, quæ irregularitatem pariunt; certa illa sunt & determinata, quibus nimirum jus ipsum eam expresse annectit: neque ab uno ad alterum ob ejus forsan majorem vel æqualem gravitatem argumentum duci potest, quandoquidem juxta modernam disciplinam, crimen non pariat irregularitatem, nisi id in jure sit expressum.

IX. Hinc ulterius infertur, quod si alicui crimini v. g. homicidio aut mutilationi annexa sit *irregularitas*, hæc contracta non censeatur, nisi *reipsa* homicidium vel mutilatio sit sequuta; tametsi adfuisset plena voluntas & exterior conatus; cujus executio etiam casu quasi fortuito fuisset impedita.

X. Dictum fuit in descriptione: receptionem Ordinum, aut aliquem eorum usum *directe* impediens; eo quòd irregularitas *primario ac directe* tendat ad impediendam

pediendam Ordinum receptionem, vel eorum usum impediendum.

Unde cùm hodie Beneficia & Ordines, eorumque functiones sint planè disparata; neque Ordo supponat Beneficium; ipsumque Beneficium sine Ordinum usu haberi & retineri possit; etiam receptum est, irregularitatem, quamvis privet usu & exercitio Ordinum, non tamen privare Beneficio, nisi specialiter in jure fuerit expressum, quemadmodum de homicidio per Assasinos perpetrato decernitur in *cap.* 1. *De Homicidio in VI.*

XI. In antiquis quidem Canonibus, ubi de hoc impedimento agitur, tantùm Ordinum & eorum usûs fit mentio; at notandum quòd Beneficia juxta disciplinam illius temporis sacris Ordinibus essent necessariò annexa: Nam rectè advertit Franciscus de Roye loco citato, " cùm olim Ordines & Beneficia simul omninò " conferrentur, eadem irregularitas ad utrumque simul " etiam præcludebat aditum.

Postquam ergo Beneficia ab ipsis Ordinibus separari, atque eorum provisio ab ipsa Ordinatione sejungi cœpit; ipsaque disciplina, quæ utramque confundebat, jam esset oblitterata, cœpit quoque ipsa irregularitas ad solos Ordines restringi; eò quòd Canones de solis Ordinibus loquerentur: atque ita tandem receptum est contra pristinam disciplinam, quòd irregulares suis Beneficiis non censeantur privati, nec ab eorum functionibus suspensi, modò ab Ordinum functionibus abstineant.

XII. Deinde quia irregularitas *directè* ac primariò tendit ad impediendam Ordinum susceptionem, aut eorum usum; ideò species *censuræ* non reputatur. Quia licèt Censura etiam impediat Ordinum susceptionem & usum; non tamen *directè ac primariò* ad hoc infligitur; nec directus ac primarius est hic Censurarum effectus, sed duntaxat indirectus & per consequentiam: v.g. Censura impedit Ordinum functiones quatenus sunt communicatio quædam fidelium, ut *excommunicatio*: aut quatenus sunt officia quædam Ecclesiastica; hoc est, à personis Ecclesiasticis exercenda, ut *suspensio*: aut quatenus sunt usus Sacramentorum, ut *interdictum*: at sola irregularitas *directè* eas impedit, quatenus illæ functiones specialiter spectant ad exercitium Ordinum.

XIII. Denique dicitur in descriptione irregularitatis, *etiam post pœnitentiam*; quia proprium est irregularitati, etiam ex crimine contractæ, quòd crimine per pœnitentiam remisso, nihilominus maneat irregularitas, impediens Ordinum susceptionem aut eorum usum.

XIV. Id conforme est pristinæ disciplinæ. Licèt enim crederent Patres, graviora quoque crimina per pœnitentiam deleri; atque post remissionem peccatores ad justitiam redire, & sine crimine esse; nequaquam tamen credebant, eos, qui hujusmodi crimina commiserant, mox à peracta pœnitentia & obtenta reconciliatione, dici posse *irreprehensibiles & sine crimine* ad sensum Apostoli requirentis ut Ordinandus in Episcopum sit *irreprehensibilis & sine crimine.*

Quòd ergo irregularitas maneat, etiam postquam crimina, ex quibus hæc orta est, per pœnitentiam sunt deleta; atque ipse reus ratione commissorum criminum impediatur ad Sacros Ordines ascendere, aut in illis ministrare, pristinæ disciplinæ reliquiæ sunt, uti infrà *cap.* 6. latiùs ostendetur.

XV. Neque tantùm ob crimina incurritur irregularitas; sed ob defectus quosdam tum corporis tum mentis ea contrahitur; licèt hi defectus ex nulla culpa contracti sint, neque ullam in subjecto culpam arguant: eò quòd defectus illi vel naturale impedimentum Ordinum executioni ponant vel aliquam indecentiam annexam habeant, ob quam Ecclesia non judicat passim hujusmodi defectuosos ad Ecclesiastica Ministeria admittendos.

XVI. Sive autem ex defectu, sive ex crimine oriatur irregularitas, semper parit impedimentum ad Ordines suscipiendos, aut in susceptis ministrandum; neque illud impedimentum per pœnitentiam, sed nonnisi per dispensationem ordinariè & propriè tollitur.

XVII. Duplex igitur est irregularitas, altera ex defectu, altera ex crimine orta; & utraque varias sub se species complectens: præcipuas magisque hodie usitatas duntaxat proponam, ac primùm, quæ ex defectu, dein quæ ex crimine oriuntur.

CAPUT II.

De Irregularitate ex Bigamia.

1. *Apostolus vult Episcopum & Diaconum esse* unius uxoris virum.
2. *Quis sit sensus Apostoli?*
3. *Quare Apostolus voluerit Episcopum esse* unius *uxoris virum?*
4. *Secundæ nuptiæ nunquam reprobatæ: licèt eas contrahentibus subinde pœnitentia fuerit imposita.*
5. *Patres Græci Bigamum non putârunt, qui ante Baptismum plures habuit uxores: & quare?*
6. *Irregularitatem ex nuptiis cum vidua, unde desumerent Patres Græci?*
7. *Sanctus Hieronymus Græcis consentiens.*
8. *Innocentius I. aliam rationem hujus irregularitatis esse credidit.*
9. *Augustinus Innocentio consentit; & uterque credidit Bigamiam ex nuptiis ante Baptismum contractis oriri; & quare?*
10. *Sanctus Augustinus non in ratione morali, sed mystica hanc irregularitatem fundavit; & quæ hæc ratio?*
11. *Eamdem probavit Sanctus Leo.*
12. *Exponitur quomodo in defectu Sacramenti hæc Bigamia ex Sententia Sancti Augustini consistat.*
13. *Fundamentum irregularitatis ab Augustino assignatum sensim ubique receptum.*
14. *Sententiam Augustini fusiùs expressit & probavit Innocentius III.*
15. *Bigamus hodie habetur, qui duas successivè cognovit uxores, quamvis antè Baptismum.*
16. *An extra hunc casum* vera *detur Bigamia, incertum est.*
17. *Datur Bigamia* interpretativa *æquivalens* veræ *Bigamiæ.*
18. *Talis est Bigamia orta ex* iteratis *nuptiis* nulliter *contractis à constitutis in Ordine Sacro.*
19. *Similis est Bigamia ex nuptiis invalidis cum* vidua.
20. *Similis Bigamia oritur ex matrimonio cum unica, sed ab alio prius corrupta; at hodie in usu non est.*
21. *Contrahens validè cùm vidua quoad effectus Juris est* verus *Bigamus.*
22. *Olim Bigami tantùm à Sacris Ordinibus excludebantur.*
23. *Hodie ab omni Ordine, etiam primâ Tonsurâ excluduntur.*
24. *Id quoque obtinet in Bigamo ex nuptiis cum vidua; nec ad ullum Ministerium Ecclesiasticum admittuntur Bigami.*
25. *Bigami etiam à Ministerio quorumcumque Ordinum antè susceptorum suspenduntur.*
26. *Episcopus hodie nec cum Bigamo* interpretativo *dispensare potest.*
27. *Nequidem ad Minores Ordines, aut Beneficia simplicia.*
28. *Quare potius cum criminosis, quàm cum Bigamis liceat Episcopis dispensare?*
29. *Disciplina hodierna circa Bigamos est rigidior quàm pristina erat.*
30. *Olim faciliùs cum Bigamis, quàm cum criminosis dispen-*

dispensatum fuisse, præsertim ex sententia Græcorum.
31. *Quid sit Bigamia similitudinaria, & unde dicta?*
32. *Antiquis patribus incognita: nec recentiores Canonistæ de ea conveniunt?*

I. APOSTOLUS in prima sua Epistola ad Timotheum *cap.* 3. describens qualitates in Episcopis ac Diaconis necessarias, inter alia dicit: *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse*, UNIUS UXORIS *virum*. Deinde de Diaconis loquens: *Diaconi sint* UNIUS *uxoris viri*. Et rursus in Epistola ad Titum *cap.* 1. præcipiens Tito ut constituat per civitates Presbyteros, ait: *Si quis sine crimine est*, UNIUS *uxoris vir*.

II. Verus ac genuinus sensus hujus Apostolici præcepti verbis allegatis expressi, est: *Oportere Episcopum esse unius uxoris virum*, id est, oportere, ut si uxorem habeat aut habuerit, non tamen secundam acceperit, sed *unam* tantùm, sive eam habuerit, sive adhuc habeat. Sic enim & paulò post vult, *eum filios habere subditos cum omni castitate*, id est, si filios habeat, ut subditi sint: ita Estius in Commentario ad citata verba Epistolæ ad Timotheum; eumque sensum à plerisque Patribus traditum esse ibidem notat multisque ostendit hunc sensum esse menti & textui Apostoli conformem; unà advertens, quòd propter hanc Apostolicam hoc sensu intellectam sententiam, Ecclesia *Bigamos* à Sacris ordinibus semper excluserit; *Bigamos* utique intelligens eos, qui, priore uxore mortuâ, duxissent secundam.

III. Si ipsum Apostoli contextum, sive in Epistola ad Timotheum, sive in ea ad Titum propiùs expendamus, apparebit, Apostolum hîc præcipuè præ oculis habuisse incontinentiam seu ejus suspicionem; hancque tanquam fundamentum hujus irregularitatis considerasse. Dum enim scribens ad Timotheum, dicit: *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse*, UNIUS UXORIS VIRUM, *sobrium*, *prudentem*, *ornatum*, *pudicum*, quid aliud intendit, nisi exprimere vitia, à quibus immunem volebat Episcopum; & virtutes, quibus eum instructum oporteret? Idem vult cùm de Diaconis loquitur. Describens enim virtutes Diaconis necessarias, & vitia, à quibus eos immunes esse oporteat, inter alia addit: *Diaconi unius sint uxoris viri: qui filiis suis benè præsint, & suis domibus.*

Nec id obscurius expressit in Epistola ad Titum, ubi exponens quis in Episcopum ordinandus sit, ait: *Si quis sine crimine est*, UNIUS UXORIS VIR, *filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. c.* 1. *v.* 6.

Nonne hîc liquet, scopum Apostoli fuisse, omne crimen, & criminis præsertim incontinentiæ seu luxuriæ suspicionem ab ordinando Episcopo removere? adeò ut à filiis remotam voluerit luxuriæ accusationem; ne filiorum luxuria patrem in suspicionem adducat.

Et quia non tantùm ab Episcopis aut Diaconis incontinentiæ omnis vel levis suspicio abesse debebat; sed & à feminis, quæ in ministerium Ecclesiæ eligebantur, ideò & hanc conditionem in Vidua eligenda requirit. *Vidua eligatur nonminùs sexaginta annorum, quæ fuerit* UNIUS VIRI UXOR, *in operibus bonis testimonium habens, &c.* 1. ad Timoth. 5.

Unde ad verba Apostoli reflectens S. Chrysostomus *homiliâ* 2. *in Epistolam ad Titum*, ait: " Castigat hoc „ ipso etiam *impudicos*, dum non eos permittit post „ *secundas* nuptias ad Ecclesiæ regimen, dignitatem„ que Pastoris assumi.

Eadem ferè fuit omnium Græcorum Patrum sententia; quibus & nonnulli è Latinis consensêre, ut mox ex verbis eorum citandis apparebit.

IV. Quamvis enim tam Græci, quàm Latini Patres secundas nuptias nunquam crediderint illicitas, persuasum nihilominus iis erat, quòd tam viri quàm mulieres nuptias iterantes, insolitâ ac immoderatâ in luxuriam libidine ferrentur, aut ut minùs illius suspicionem non levem ingererent.

Hinc Bigamis sive nuptias iterantibus jam pridem pœnitentiam Canonicam impositam, præsertim apud Græcos legimus.

Synodus Neocæsariensis *Can.* 3. " De his, qui in plu„ res nuptias inciderunt, tempus quidem præstitutum „ manifestum est, sed conversatio eorum, & fides tem„ pus abbreviat.

Priorem Canonis partem exhibet Gratianus *causa* 31. *q.* 1. *Can.* 8. his verbis: " Qui frequenter uxores du„ cunt, & de his, quæ sæpius nubunt, tempus qui„ dem *pænitentiæ* his manifestum constitutum est: sed „ conversatio, & fides eorum tempus abbreviat.

Hæc lectio sat innuit, hîc de veris Bigamis, id est, qui successivè plures duxerunt legitimas uxores, agi, quemadmodum & de his agit *Canon.* 7. ejusdem Synodi, statuens; " Ne Presbyter in nuptiis ejus, qui Diga„ mus efficitur, conviveteur. Cùm enim requirat, *pæ„ nitentiam* Digamus, quis erit Presbyter, qui eò quòd „ sit convivio acceptus, nuptiis assentiatur? " Hoc est (ait Zonaras ad hunc Canonem) " qui fieri potest ut „ *pænam* à Digamo exigere non pudor sit ei, qui Di„ gami factum à se non improbari, cùm nuptiis secun„ dis ipse interfuerit, satis ostendit.

His Canonibus de veris Bigamis seu Digamis agi, uno consensu docent Græci Canonum Commentatores; ipseque Baronius fatetur ad *annum* 313. *num.* 91. agnoscens Bigamis *pænitentiam* aliquam impositam fuisse: " Non quòd (ait) secundum matrimonium contrahen„ do peccent, sed quòd suam ipsi *incontinentiam* ma„ nifestent; & Bigamiam, quæ in humanæ infirmitatis „ remedium instituta est, *licentiùs* usurpent.

V. Græci itaque hanc rationem moralem, nimirùm incontinentiam ejusve suspicionem, tanquam fundamentum hujus irregularitatis statuebant; atque inde tanquam consequens ulteriùs inferebant, Matrimonium in ipsa gentilitate, sive ante susceptum Baptismum contractum, non ponere hanc irregularitatem; eumque ad sensum Apostoli habendum *unius uxoris* virum, qui post Baptismum *unam duntaxat* habuit, licèt alteram ante Baptismum habuisset: eò quòd per Baptismum omnis macula contracta deleatur; atque è veteri novus homo regeneretur.

Canon. 16. Apostolorum ita habet: " Qui *post Sanctum Baptismum duobus* conjugiis fuerit implicitus, „ vel habuerit concubinam, non potest esse Episcopus, „ vel Presbyter vel Diaconus, vel omninò ex numero „ Sacerdotali.

Duo ex hoc Canone habemus. Primum, quòd irregularitatis fundamentum non obscurè in ipsam incontinentiam seu ejus suspicionem reponat; cùm eum, qui duobus conjugiis implicitus fuit, confert cum habente concubinam.

Ulteriùs, cùm tantùm eum irregularem pronunciet, qui POST *Sanctum Baptismum* duobus conjugiis implicitus fuit, sat innuit, conjugii *ante* Baptismum contracti rationem habendam non esse: quod & Balsamon annotavit, dicens: " Eum, qui *post Sanctum Baptismum* „ Digamus fuerit vel fornicatus sit, prohibet Canon fieri „ Episcopum, vel Sacerdotale quidpiam exercere. Quæ „ enim *ante Baptismum* admissa sunt omnis generis pec„ cata prætermittit, cùm factus sit *novum opus* solâ gra„ tiâ Sancti Spiritûs.

Idem notat Zonaras scribens: " Divinum Lavacrum " Sancti Baptismatis *omnes* credimus abluere *sordes* ipsis „ Baptizatis illitas ante Baptismum, nullumque pecca„ tum quod ante Baptismum ab aliquo fuerit patratum, „ prohibet ad Sacerdotium promoveri Baptizatum, „ Quòd si post Baptismum scortatus fuerit, aut nuptiis „ duplicibus adhæserit, indignus qualicumque Sacer„ dotio judicatur.

VI. Græci itaque hujus irregularitatis rationem desumentes ex incontinentia, ejusque suspicione; irregula-

gularitatem quoque provenientem ex conjugio *cum vidua* desumendam crediderunt ex incontinentia ejusve suspicione, nimirum ipsius mulieris nuptias iterantis, quam per mulierem in maritum aliquo modo redundare supponebant.

Unde hanc irregularitatem non fundabant in his Apostoli verbis, *unius uxoris vir*; sed potius in his quæ idem Apostolus subjungit: *Filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ.* Ep. ad Tit. c. 1.

Licet enim peccata filiorum non imputentur parentibus in culpam, si ipsi in iis dissimulandis aut fovendis nullam culpam habuerint, tamen (ut notat Sanctus Hieronymus in citata verba Apostoli) tam sanctum nomen Sacerdotii est, "ut nobis etiam ea, quæ extra „ nos sunt posita, reputentur, non quod propter vitia „ nostra Episcopi non fiamus, sed quod propter filiorum „ incontinentiam ab hoc gradu arcendi simus. Qua „ enim libertate possumus alienos filios corripere, & „ docere quæ recta sunt, cum nobis statim possit, qui „ fuerit correptus, ingerere, *ante doce filios tuos*... Non „ itaque justus polluitur ex filiorum vitiis, sed libertas „ ab Apostolo Ecclesiæ principe reservatur, quod talis „ fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extra„ neos reprehendere.

Itaque sicuti Apostolus incontinentiam liberorum credidit redundare in Patrem; atque libertatem adimere reprehendendi incontinentes, & docendi quæ recta sunt, eadem ratione uxoris maculam, suspicionemve incontinentiæ cum eodem effectu redundare in maritum; atque maritum ad Sacerdotium irregularem reddere existimarunt.

Hanc creditam fuisse fundamentalem hujus irregularitatis rationem, sat aperte indicat *Canon* 18. Apostolorum: "Qui *viduam* accepit, (*a*) vel ejectam, vel me„ retricem, vel servam, vel mimam seu scenicam, non „ potest esse Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, „ vel omnino ex numero Sacerdotali.

Hunc Canonem commentatus Balsamon, ait "Nota „ præsentem Canonem: vult enim non solum eum, qui „ est sacratus esse modestum & continentem, sed etiam „ ejus conjugem: & ideo mulieres, quæ hic comprehen„ duntur, prohibuit cum sacratis hominibus matrimo„ nio jungi, utpote quod eas continenter vivere non „ credatur, propter earum sordes & improbitatem.

VII. Sanctus Hieronymus multo tempore apud Græcos versatus, & eorum principiis instructus, in hoc quoque articulo Græcis adhæsit; atque irregularitatem Bigamiæ in hac morali ratione fundatam credidit. Unde in Epistolam ad Titum scribit: "Quod autem ait, *unius uxoris vir*, sic intelligere debemus, ut non om„ nem monogamum digamo putemus esse meliorem, „ sed quod is possit ad monogamiam & continentiam „ cohortari, qui sui exemplum præferat in docendo.„ Quasi diceret, ideo vult Apostolus, ut Episcopus sit *unius uxoris vir*, ne alias non possit ad continentiam cohortari, qui iteratione nuptiarum, ipse non sat præferat continentiæ exemplum.

Hinc mox conformiter ad Græcorum sententiam dicit: "Multi superstitiosius magis quam verius, etiam „ eos qui cum *Gentiles* fuerint, & unam uxorem ha„ buerint, qua missa, *post* Baptismum Christi alteram „ duxerunt, putant in Sacerdotio non legendos; cum „ utique, si hoc observandum sit, illi magis ab Episco„ patu arceri debeant, qui vagam per meretrices ante „ exercentes libidinem, unam regenerati uxorem acce„ perint, & multo detestabilius sit fornicatum esse „ cum pluribus, quam digamum reperiri, quia in alio „ infelicitas matrimonii est, in alio ad peccandum „ prona lascivia.

Idem fusius adstruit, & contrarium sustinentes acerrime perstringit in *Epist.* 83. ad Oceanum, atque inter alia hanc format conclusionem: "Si Baptismus novum „ hominem facit, & ex toto novum creat, nihilque in „ eo veteris hominis reservatur, non potest novo im„ putari, quod in veteri quondam fuit.„ Sententia Hieronymi refertur apud Gratianum *Dist.* 26. *Can.* 1. & *Caus.* 28. *q.* 3. *Can.* 1.

VIII. Patres Latini plerique attendentes licitum secundarum nuptiarum usum, nec ita ad incontinentiæ suspicionem eisdem annexam reflectentes, crediderunt ab Apostolo in hoc præcepto non incontinentiam, sed ipsam nuptiarum iterationem simpliciter fuisse consideratam.

Innocentius I. in *Epistola* ad Victricium Episcopum Rothomagensem *cap.* 6. postquam dixit Clericum non esse ordinandum, qui secundam duxit uxorem, subjicit: „ Ac ne ab aliquibus existimetur, ante Baptismum, si „ forte quis accepit uxorem, & ea de seculo recedente, „ alteram duxerit, in Baptismo esse dimissum, satis er„ rat à regula: quia in Baptismo peccata remittuntur, „ non acceptarum uxorum numerus aboletur.

Hæc satis ostendunt, Innocentio visum fuisse, irregularitatem simpliciter ex plurali uxorum numero esse desumendam; atque ei sufficeisse ut quis revera habeatur Bigamus, si probetur, ductam ante Baptismum fuisse veram uxorem.

IX. Eamdem sententiam amplexus est Sanctus Augustinus, libro *De bono conjugali cap.* 18. "Propterea „ Sacramentum nuptiarum temporis nostri, sic ad „ unum maritum (ait) & unam uxorem redactum est, „ ut Dispensatorem Ecclesiæ non liceat ordinari, nisi „ *unius uxoris virum.* Quod acutius intellexerunt, qui „ nec eum qui Catechumenus, vel Paganus habuerit „ alteram, (*a*) ordinandum esse censuerunt:„ Rationem addit: "*De Sacramento enim agitur, non de pec„ cato: nam in Baptismo peccata omnia dimittuntur.* „ Sed qui dixit: Si acceperis uxorem non peccasti, & si „ nupserit, non peccavit, & quod vult faciat, non „ peccat, si nubat; satis declaravit, nuptias nullum esse „ peccatum: Propter Sacramenti sanctitatem sicuti fe„ mina etiamsi catechumena fuerit vitiata, non potest „ post Baptismum inter Dei virgines consecrari; ita non „ absurde visum eum qui excessit uxorum numerum „ singularem, non peccatum aliquod commisisse; sed „ *normam* quamdam *Sacramenti* amisisse; non ad vitæ „ bonæ meritum, sed ad Ordinationis Ecclesiasticæ „ signaculum, necessariam.

X. Hic videmus, Augustinum hanc irregularitatem non in aliquam incontinentiæ labem refudisse, sed in quemdam Sacramenti defectum; eo quod contrahens secundas nuptias *quamdam Sacramenti normam amisisse* visus sit.

Quæ sit hæc *Sacramenti norma*, dein subjicit: „ Ac per hoc sicut plures uxores antiquorum Patrum „ significaverunt futuras nostras ex omnibus gentibus „ Ecclesias *uni* viro subditas Christo, ita noster An„ tistes unius uxoris vir significat ex omnibus gentibus „ *unitatem* uni viro subditam Christo: quæ tunc per„ ficietur, cum revelaverit occulta tenebrarum, & ma„ nifestaverit cogitationes cordis, ut tunc laus sit uni„ cuique à Deo. Nunc sunt manifestæ, sunt latentes „ dissensiones, etiam salva charitate, inter eos qui „ unum & in uno futuri sunt: quæ tunc utique nullæ „ erunt. Sicut ergo Sacramentum pluralium nuptiarum „ illius temporis significavit multitudinem futuram „ Deo subjectam in terrenis omnibus gentibus: sic

(*a*) *Qui viduam accepit*, ὀχήραν λαβών. Hic canon lege Mosaica fundatus videtur, qua Sacerdotibus prohibetur, ne viduam, nec dimissam, nec profanam, nec meretricem ducant, sed puram Virginem. Levit. *cap.* 21. *v.* 13. & 14.

(*a*) Superius *num.* 5. D. Van-Espen observavit apud Græcos irregularem eum duntaxat habitum fuisse qui post Baptismum duobus conjugiis implicatus fuit, nec conjugii ante Baptismum contracti rationem esse habendam: at *num.* 9. in Ecclesia Latina ea distinctio admissa non erat tempore S. Augustini; nec deinceps recepta videtur ut claret ex Fagnano quem auctor noster inferius *num.* 15. citavit. Quapropter Latinis persuasum fuit eum esse bigamum, qui successive primum & secundum inierit matrimonium, quamvis ante Baptismum primas contraxerit nuptias.

„ Sacramentum nuptiarum singularum nostri tempo-
„ ris significat unitatem omnium nostrum subjectam
„ Deo futuram in una cœlesti civitate.

XI. Mysticam hanc Augustini rationem non obscure probavit Sanctus Leo *Epistola* 1. *cap.* 3. editionis Quenellianæ; inter rationes præcepti Apostolici, de non ordinando Episcopo, nisi fuerit *unius uxoris* vir, adducens hanc: quod si in Sacerdotibus etiam in veteri Testamento figurabatur *Christi & Ecclesiæ* spirituale conjugium, illud vel magis servandum in novo.

XII. Cum enim secundæ nuptiæ hanc perfectam unitatem Christi cum Ecclesia, tanquam unici cum unica immaculata sponsa repræsentare nequeant; utpote non *unius* cum *unica* immaculata sponsa, videtur Sacramentum secundarum nuptiarum aliquem defectum pati, seu quandam *Sacramenti normam amisisse;* nimirum vim repræsentativam istius conjunctionis seu conjugii spiritalis Christi cum Ecclesia.

In hoc ergo defectu hanc irregularitatem positam esse credidit Augustinus; indecens existimans, ut is esset Sacramentorum dispensator, qui ipse in suscepto Sacramento defectum patiebatur.

XIII. Hæc irregularitatis fundamentalis ratio à tanto Doctore proposita, sensim ita invaluit, tantoque, præsertim in Ecclesia Latina, applausu recepta est, ut nequaquam dubitatum sit, quin hinc omnis Bigamiæ irregularitas esset desumenda; atque ratio illa moralis ab incontinentia ejusve suspicione, quasi ad hanc irregularitatem impertinens, neglecta quodammodo fuerit; nullaque tandem reputata vera & proprie dicta Bigamia, nisi quando vere defectus hic Sacramenti occurrit.

XIV. Hanc sententiam expressit Cælestinus III. in *cap.* 5. ⁒ *De Bigamis non ordinandis.* Consultus enim à Metensi Episcopo, an is qui mulierem ab alio ductam, sed nondum cognitam matrimonialiter sibi copulavit, valeat ad Sacerdotium promoveri? Ita respondit: " Quod cum duo sint in conjugio, videlicet
„ consensus animorum; & commixtio corporum,
„ quorum alterum significat charitatem, quæ consistit
„ in spiritu inter Deum & justam animam, ad quod per-
„ tinet illud, quod dicit Apostolus 1. Cor. c. 6. *Qui*
„ *adhæret Deo, unus spiritus est cum eo.* Reliquum vero
„ designat conformitatem, quæ consistit in carne inter
„ Christum & Ecclesiam, ad quod pertinet illud quod
„ Joannes Evangelista testatur c. 1. *Verbum caro fa-*
„ *ctum est, & habitavit in nobis,* profecto conjugium
„ illud, quod non est commixtione corporum consum-
„ matum, non pertinet ad illud conjugium designan-
„ dum, quod inter Christum & Ecclesiam per Incarna-
„ tionis mysterium est contractum, juxta quod Paulus
„ exponens illud quod dixerat Protoplastus Gen. c. 2.
„ *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; &*
„ *propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & ad-*
„ *hærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una:* statim
„ subjungit, Eph. c. 5. *hoc autem dico magnum Sacra-*
„ *mentum in Christo & Ecclesia.* Cum ergo propter Sa-
„ cramenti defectum inhibitum sit, ne Digamus, aut
„ maritus viduæ præsumat ad Sacros Ordines promo-
„ veri, quoniam nec illa est unica unici, nec iste unus
„ unius: profecto ubi deficit inter hujusmodi conjuges
„ commixtio corporum, non deest hujusmodi signa-
„ culum Sacramenti. Unde is, qui mulierem ab alio
„ viro ductam, sed minime cognitam duxit uxorem,
„ quia nec illa, nec ipse carnem suam divisit in plures,
„ propter hoc impediri non debet, quin possit ad Sa-
„ cerdotium promoveri.

XV. In hoc itaque hodie Canonistæ conveniunt, veram ac proprie dictam Bigamiam esse, cum quis diversis temporibus successive habuit & cognovit duas legitimas uxores, etiam prius non corruptas, quamvis utramque vel alteram habuerit ante Baptismum; ita Fagnanus ad *cap.* NUPER A NOBIS ⁒ *De Bigamis non ordinandis num.*3.

XVI. An extra hunc casum contrahatur *vere* ac *proprie* dicta Bigamia, inter Canonistas non convenit; eo quod hoc solo casu vere ac proprie Sacramentum cum prædicto defectu contractum videatur, & sic contrahens *Bigamus*, id est, duarum uxorum vir proprie dici queat.

XVII. Quidquid sit, hoc constat, aliquos tanquam Bigamos repelli, & pro Bigamis reputari, qui tamen *vere* Bigami non sunt; sed duntaxat juris interpretatione pro talibus habentur; diciturque hæc Bigamia communiter *interpretativa.*

XVIII. Hujusmodi Bigami *interpretativi* omnium consensu reputantur Clerici, qui in Sacris Ordinibus constituti, more nuptiali secundas in contubernium sibi mulierculas adjunxerunt; cum quibus an dispensare posset, consulit Innocentium III. Episcopus Ratisbonensis, cui respondet Pontifex, articulum illum difficultate non carere, ac propositis in utramque partem argumentis, tandem resolvit: " Nos autem in hac
„ quæstione tibi respondemus, quod cum hujuscemo-
„ di Clericis, qui quantum in ipsis fuit, secundas mu-
„ lieres sibi matrimonialiter conjunxerunt, tanquam
„ cum Bigamis non liceat dispensari, licet in veritate
„ Digami non existant, non propter Sacramenti de-
„ fectum, sed propter affectum intentionis cum opere
„ subsecuto. „ Responsum Pontificis habetur in *cap.* 4. ⁒ *De Bigamis non ordinandis;* ad cujus elucidationem merito legitur integra Epistola quæ est 66. *lib.* 2. editionis Baluzii; ibi ipse casus, prout supra est expressus, refertur; qui in ipsa Decretali est omissus: & pro Ratisbonensi legitur *Vratislaviensi.*

XIX. Similiter convenit inter omnes Bigamiam *interpretativam* duntaxat incurri, si quis *invalide* cum *vidua* contraxerit, juxta responsum ejusdem Pontificis in *cap.* 6. ⁒ *eod.* ubi decidit, quod Subdiaconus qui de facto duxit *viduam* in uxorem, " profecto Bigamus non ex-
„ istit; sed nec viduæ potest *in veritate* dici maritus, cum
„ inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritale con-
„ tractum: cum eo tamen (ait) contra doctrinam Apo-
„ stoli, tanquam cum marito *viduæ* dispensare non li-
„ cet, non propter Sacramenti defectum, sed affectum
„ intentionis cum opere subsecuto.

Hæc ratio cum etiam obtineat in nuptiis quibuscumque cum impedimento *dirimente* initis, decisio quoque eadem obtinere debet; unde & in his Bigamiam *interpretativam* intervenire communiter tradunt Canonistæ; & probat Fagnanus loco citato *num.* 43.

XX. Similis Bigamia contrahitur, si quis contrahat & consumet matrimonium cum *unica*, sed prius ab alio licet extra matrimonium, *cognita*, *Can.* 2. *Dist.* 33. At monet Vir eruditus Janus à Costa Antecessor Aurelianensis in Summario ad titulum *De Bigamis*, „ Quod, quamvis meretricem quis duxerit, vix ex
„ novo jure definire possimus, maritum contrahere
„ irregularitatem.

XXI. Illud à Canonistis controvertitur, num contrahens *valide* matrimonium cum *vidua*, censendus sit *verus* Bigamus, an vero duntaxat *interpretativus;* eo quod revera non videatur *plurium uxorum* maritus, neque in plures carnem divisisse; nihilominus *verum* esse Bigamum, post alios citatos pluribus probat Fagnanus loco allegato *num.* 12. & sequentibus.

Sed an *verus*, an *interpretativus* Bigamus sit dicendus, parum videtur referre: cum satis constet, illum qui matrimonium contraxit cum vidua, hodie æque, quoad omnes juris effectus haberi pro Bigamo; ac illum, qui successive duas habuit uxores.

XXII. Olim Bigami etiam *veri*, tantum à *Sacris* Ordinibus exclusi videntur; eo quod Apostolus non nisi de Episcopis (sub quibus & Presbyteri comprehenduntur) & Diaconis loqueretur.

Et quidem in *Can.* 3. Concilii Toletani I. relato apud Gratianum *Dist.* 34. *Can.* 18. legitur: " Lector si *vi-*
„ *duam* alterius uxorem acceperit, in lectoratu perma-
„ neat, aut si forte necessitas fuerit, Subdiaconus fiat,
„ nihil

„ nihil autem ſupra. Similiter & ſi Bigamus fuerit. „ Tunc enim temporis Subdiaconatus necdum inter Ordines Sacros numerabatur, uti *parte* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. notatum eſt.

XXIII. Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. edidit Decretum relatum in *cap. Unico De Bigamis in VI.* quo declarat, " Digamos omni privilegio Cleri- „ cali eſſe nudatos, & coercitioni fori ſecularis addi- „ ctos : Conſuetudine contraria non obſtante. „ Additque : " Ipſis quoque ſub anathemate prohibemus de- „ ferre Tonſuram vel habitum Clericalem.

XXIV. Dicit autem Concilium : *Altercationis antiquæ dubium præſentis declarationis oraculo decidentes.*

Notat vero Gloſſographus *altercationem* Doctorum fuiſſe ſuper *Canone* QUISQUIS *Diſt.* 84. ubi ex Epiſtola Siricii Papæ refertur, " Quiſquis Clericus aut viduam, „ aut certe ſecundam uxorem duxerit, omni Eccleſia- „ ſticæ dignitatis privilegio mox *nudetur*, Laïca ſibi „ tantum communione conceſſa. Et per illud : *nudetur*, „ videbatur non eſſe privatus, ſed *privandus* : præſens „ ergo Conſtitutio declarat hoc : „ Ita ille.

Quia ergo Canon *Quiſquis* loquitur tam de eo qui *viduam*, quam qui binas ſucceſſive uxores duxit, etiam Conſtitutio pro illius declaratione edita, de utriſque intelligi debet; & ita hodie obtinet. Tam enim maritus viduæ, quam duarum ſucceſſive uxorum, omni privilegio Clericali cenſetur nudatus.

Neque hodierna diſciplina Bigamum etiam ob contractum matrimonium cum *vidua*, ad ullum Ordinem vel Minorem, eiuſve functiones; ullumve Beneficium Eccleſiaſticum admittit; imo nec ad ulla quantumvis infima Eccleſiæ miniſteria eos admittendos ſat inſinuat Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 17. *De Reformat.* Permittens enim quod ſi miniſteriis quatuor Ordinum Minorum exercendis Clerici cælibes præſto non erunt; ſuffici poſſint etiam conjugati vitæ probatæ, addit hanc cautionem, *dummodo* NON BIGAMI; quo oſtendit, etiam nec ad horum Ordinum exercitia Bigamos eſſe admittendos : quemadmodum & Synodi Belgicæ, tametſi conjugatos in Cuſtodes Eccleſiarum Parochialium admittant, *Bigamos* tamen excludunt; uti ſupra *part.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2. notatum eſt.

XXV. Imo non tantum juxta modernam diſciplinam Bigami ab Ordinibus excluduntur, ſed & " Ordinatores eorum, poteſtate & officio ordinandi; & „ Ordinati ſi ad ſacros Ordines fuerint promoti, eis ideo „ ſunt privandi, quia in Digamis contra Apoſtolum diſ- „ penſare non licet, ut debeant ad Sacros Ordines „ promoveri, vel in eis, ſi promoti fuerint, remane- „ re. „ Ita reſpondit Pontifex in *cap.* 2. ✠ *De Bigamis non ordinandis.*

Hinc habemus; Bigamum non tantum ab Ordinibus ſuſcipiendis repelli; ſed etiam prohiberi in ſuſceptis miniſtrare.

XXVI. Ulterius uno conſenſu hinc concludunt Canoniſtæ Epiſcopum non poſſe diſpenſare cum Bigamo, nequidem ut in Ordine Sacro jam ſuſcepto miniſtret; quod & in Bigamia *interpretativa* (ut ſi Subdiaconus nulliter contrahat matrimonium cum vidua) obtinere deciditur in *cap. finali* ✠ *eod.*

XXVII. Quin communis eſt Canoniſtarum opinio, quam ſequitur, & pluribus adſtruere conatur Fagnanus ad *cap.* SUPER EO ✠ *De Bigamis non ordinandis*, Epiſcopum cum Bigamo nequidem ad minores Ordines, aut ſimplicia Beneficia deſpenſare poſſe; atque ita declaraſſe Sixtum V, refert ibid. *num.* 46. idque præcipue eo fundamento, quod Epiſcopis contra Apoſtolum diſpenſare non liceat.

XXVIII. Verum idem Apoſtolus etiam prohibet *criminoſos* in Epiſcopos & Diaconos aſſumi; & tamen Epiſcopis licet cum *criminoſis* diſpenſare, quemadmodum expreſſe reſpondit Innocentius III. in *cap.* 6. ✠ *De Bigamis non ordinandis*, circa Sacerdotem in fornicationem prolapſum; ideoque pari & fortiori ratione, videtur Epiſcopis concedenda diſpenſandi facultas cum Bigamo : quia minus inordinatum apparet, Bigamum, qui contrahendo ſecundas nuptias non peccavit, quam prolapſum in fornicationem ad Ordines promoveri.

XXIX. Huic argumento cum Gloſſa reſpondet Fagnanus loco citato *num.* 9. & 10. " Criminoſus poſt per- „ actam pœnitentiam reſtitutus videtur in priſtinum ſta- „ tum, & incipit eſſe quod non fuit, cap. *Ferrum.* cap. „ *Ponderet*, & cap. *Domino ſancto*, 50. *diſtin.* & ideo „ cum talibus diſpenſatur. Sed Bigamus non prohibe- „ tur promoveri propter crimen, ſed propter Sacra- „ menti defectum, ut in *cap.* DEBITUM; *infra eodem* „ C. ACUTIUS, 26. *Diſt.* quia carnem ſuam diviſit in „ plures ab unitate recedendo, & hoc Sacramentum „ amplius reſtitui non poteſt per aliquam ſatisfactionem, „ cum non ſit crimen; & ita aliud conſideravit Apoſto- „ lus, cum dixit non Bigamum; & aliud conſideravit, „ dum dixit, non criminoſum.

XXX. Verum num hæc ratio ſat fundata ſit, ſi verus ſenſus Apoſtoli attendatur, non ſine fundamento ambigitur.

Uti enim in textu probatum eſt, Apoſtolus, dum dixit : Epiſcopus eligatur *unius uxoris vir*, intendit, ut omnis vel levis incontinentiæ ſuſpicio ab eo, qui ordinandus eſſet in Epiſcopum, abeſſet.

Quis vero dubitet, hanc incontinentiæ ſuſpicionem, majorem eſſe in eo, qui publice in crimen carnis eſt prolapſus, quam qui duas ſucceſſive uxores duxit : atque facilius ſuſpicionem incontinentiæ purgandam in ſimili Bigamo, quam in hujuſmodi prolapſo.

Hinc admodum veriſimile eſt, priſtinos Patres, præſertim Græcos, potius diſpenſaturos fuiſſe cum Bigamo, quam cum ſimili criminoſo, ſive in crimen carnis prolapſo. Interim illud indubitatum mentem Eccleſiæ eſſe, ut Ordinandus ab omni incontinentiæ ſuſpicione ſit liber.

XXXI. An antiqui Patres cum Bigamis ſimilitudinariis diſpenſàverint, prius examinandum eſt quam definiendum. Bigamia ſimilitudinaria nomen ſuum mutuavit à ſimilitudine quadam intercedente inter matrimonium carnale, & matrimonium ſpirituale, quod per ſolemnis voti profeſſionem contrahi dicitur inter virginem voventem ſe Chriſto, & ipſum Chriſtum; atque ita attentans matrimonium carnale cum ſimili virginitatis voto obſtricta, videtur matrimonium attentare cum ea quæ ſpiritualiter Chriſto nupſerat : & ſi ipſi Monachi vel Presbyteri voto ſolemni obſtricti cum virgine matrimonium carnale attentarent, iterare nuptias quodammodo viderentur; ideoque quadam ſimilitudine deducta, à carnali matrimonio, Bigami ſimilitudinarii dicti fuere.

Hanc bigamiam ſimilitudinariam Canoniſtæ deſumpſiſſe videntur ex *Canone* 24. *cauſ.* 27. *quæſt.* 1, ubi refertur Canon 18. Synodi Ancyranæ ex verſione Iſidori, diciturque; quotquot virginitatem pollicitam prævaricatæ ſunt, profeſſione contempta, inter Bigamos, id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt.

Unde & notat Gloſſa quod repellantur ab Ordine ſicut Bigami.

Verum merito dubitari poteſt, utrum Patres Synodi Ancyranæ hoc Canone intenderint, voventes, & ſuum votum violantes quaſi Bigamos, ad effectum irregularitatis haberi.

Si enim Canonis verba juxta temporis illius diſciplinam expendantur, veriſimilius apparebit ſimiles voventes ad claſſes Bigamorum rejici, in ordine ad pœnitentiam ſubeundam per Canones veris Bigamis, ſive nuptias iterantibus injunctam; quod & aperte indicat verſio Græcorum hujus Canonis (cui congruit verſio Gentiani Herveti) quæ habet : " *Quicumque virginitatem profitentes profeſſionem ſuam irritam reddunt; ii* „ *Bigamorum definitionem impleant.* Quibus verbis non aliud ſignificari videtur, quam quod ſimiles voti-

fragi

fragi teneantur definitionem, sive tempus pœnitentiæ definitum & Bigamis præfixum adimplere.

Hinc Theodorus Balsamon in Commentario Canonum hujus Synodi, ita hunc Canonem interpretatur: „ Eos, qui suam Deo professionem, votumque de virginitate servanda irritum reddunt, Patres Bigamorum definitioni, hoc est, pœnæ subjiciunt.

In eundem sensum hunc Canonem commentatus est Zonaras; additque: " Definitionis enim nomine Canonem, & Constitutionem intelligit, ut quæcumque nimirum de Bigamis constituta, ac decreta sunt, ab iis quoque serventur, ac nonnisi lapso demum anno admittantur. (*a*)

Hæc igitur similitudinaria Bigamia, potius ex interpretatione Canonistarum, quam ex genuino Canonis sensu originem suam habere videtur, utpote qui ad sui temporis disciplinam respicientes, solam irregularitatem, non autem pœnitentiam Bigamis inflictam noverant, ac proinde reputabant votifragos, dum ad classem Bigamorum rejectos videbant, non in ordine ad pœnitentiam, sed in ordine ad contrahendam irregularitatem Bigamorum, Bigamis comparari.

XXXII. Unde, & non mirum apud veteres, nullam hujus Bigamiæ similitudinariæ mentionem fieri. Monet Fagnanus ad *cap.* NUPER ✠ *De Bigamis*, nec hodie inter Doctores convenire, num hic dici queat *Bigamia*; atque nonnullos credere hujusmodi votifragos nuptias contrahentes esse quidem irregulares, non ex ulla specie Bigamiæ, sed propter præsumptionem incontinentiæ, & ad majorem sacri Ordinis reverentiam: Alios vero affirmare, tales nulla ratione esse irregulares, sed solum suspensos tanquam notorie criminosos; ac tandem concludit, sibi videri hanc quæstionem fere esse inutilem; cum parum intersit, an ministrare aut promoveri non possint tanquam similitudinarii Bigami, an vero ut irregulares & suspensi; quandoquidem etiam inter omnes conveniat, Episcopum super hujusmodi Bigamia dispensare.

(*a*) In editione Lovaniensi n. 30. & 31. hujus capitis desiderantur.

CAPUT III.

De Irregularitate ex defectu Natalium.

1. *Hæc irregularitas multis seculis incognita.*
2. *Tempore Gratiani nondum nota fuisse videtur.*
3. *Non ubique eodem tempore recepta.*
4. *Innocentius III. originem retulit ad seculum XI.*
5. *Circa seculum XI. plures Canones & statuta edita ad exclusionem illegitimorum.*
6. *Ob Cleri incontinentiam his Canonibus opus fuit; & quare?*
7. *Jure Decretalium stabilita irregularitas.*
8. *Primum actum fuit de excludendis filiis Presbyterorum.*
9. *Tandem generaliter irregularitas extensa ad omnes illegitimos.*
10. *Hæc irregularitas etiam hodie excludit à Minoribus Ordinibus & Beneficiis simplicibus.*
11. *Prima inductæ irregularitatis ratio petita ex dignitate Sacerdotum.*
12. *Secunda ratio ad reprimendam quorumdam incontinentiam.*
13. *Tertia ob periculum incontinentiæ in filiis, & successionis hæreditariæ.*
14. *Irregularitas hæc tollitur per dispensationem; & qualiter Episcopus dispenset?*
15. *In quibus solus Pontifex cum illegitimis dispenset.*
16. *Non omnis species illegitimitatis est æque turpis; & pro obtinenda dispensatione species exprimenda.*
17. *Dispensatus ad obtinendum Beneficium, unicum tantum potest obtinere.*
18. *Qui semel obtinuit dispensationem, debet hujus in secunda facere mentionem.*
19. *Dispensatio restringenda; nec comprehendit nisi expressa.*
20. *Specialiter inordinatum est, ut Filius illegitimus habeat Beneficium in Ecclesia, in qua Pater habuit.*
21. *Decretum Concilii Tridentini circa eundem Articulum.*
22. *Synodus Tridentina excludit filium, etiam à simplici Beneficio, quod Pater habuit.*
23. *Etiamsi persona* media *fuerit inter patrem & filium.*
24. *Non potest quocumque modo filius illegitimus ministrare in Ecclesia, in qua Pater unquam Beneficium habuit.*
25. *Nec ad hoc dispensatio quantumvis generaliter concepta se extendit.*
26. *Dispensatio contra hoc Decretum haud facile annuenda.*
27. *Modus tollendi hanc irregularitatem est Religiosa Professio.*
28. *Ratio cur tollatur hoc modo irregularitas.*
29. *Illegitimi in Religione Professi non egent dispensatione pro sacris Ordinibus; secus si tantum sint Novitii.*
30. *Illegitimus per Religiosam Professionem non fit capax Prælaturæ.*
31. *Solus Pontifex hic dispensat; & quis sit stylus Pœnitentiariæ?*
32. *Per subsequens Matrimonium tollitur defectus natalium.*
33. *Fallit si inter Parentes tempore conceptionis fuerit impedimentum dirimens.*

I. IN pristinis Conciliorum Canonibus aut Pontificum Decretis non legitur illegitimos ab Ordinibus aut Ecclesiasticis functionibus seu ministeriis ob solum defectum natalium fuisse exclusos; modo cæteræ dotes ad Sacerdotium requisitæ ipsis non deessent. Nec enim parentum vitia aut merita, sed propria merita aut demerita in assumendis ad Ecclesiæ munia attendenda esse credebant; quemadmodum multis Veterum Patrum testimoniis adstruit Gratianus *Dist.* 56. ubi postquam Canoni primo præmiserat hoc quasi summarium: *Presbyterorum etiam filii ad sacra officia non sunt admittendi*, immediate post recitatum hunc Canonem Concilii Claromontani sub Urbano II. *Presbyterorum filios à sacris Altaris ministeriis removemus*, subjungit: „ Sed hoc intelligendum est de illis, qui paternæ *incontinentiæ imitatores* fuerunt. Verum si morum honestas eos commendabiles fecerit, exemplis & auctoritatibus, non solum Sacerdotes sed summi Sacerdotes fieri possunt.

II. Videtur ergo Gratianus supponere, quod filii illegitimi à sacris Altaris ministeriis non essent excludendi, si paternæ incontinentiæ imitatores non fuerint: & consequenter, quod solus *natalium defectus* neminem sacris Altaris ministeriis excluderet, aut irregularem faceret.

III. Quidquid sit de mente Gratiani & disciplina eo tempore vigente, hoc sat constat, quod irregularitatem ex solo defectu natalium Ecclesia *dudum* ignoraverit, uti recte etiam notavit Christianus Lupus tomo 3. Schol. *pag.* 79. " Etenim, ait, inter Nicephori Confessoris Canones habemus & hunc. „ *Qui ex concubina, scorto, Digamis aut Trigamis nati sunt, si virtutibus præditi appareant, & sint Sacerdotio digni, ordinentur.* Extant Canones tomo 9. Bibliothecæ sanctæ.

Quando hæc irregularitas primum inducta sit, haud constat; videtur non ubique eodem tempore, sed in aliis Ecclesiis citius, in aliis serius introducta & recepta.

IV. In-

IV. Innocentius III. primos hujus irregularitatis auctores videtur supposuisse Urbanum II. & Synodum Pictaviensem: Andreæ enim Lundensi Episcopo ac Danorum Metropolitæ, & suo per Septentrionem Legato, interroganti: " Si Presbyterorum filii sint indifferenter „ ad Sacros Ordines promovendi „ respondit: " De „ Presbyterorum filiis, tam ex Decreto *Urbani secundi*, quàm ex Concilio colligitur *Pictaviensi*, quòd „ ad sacros non sunt Ordines promovendi, nisi aut in „ Cœnobiis, aut in Canonica Regulari religione fuerint conversati. „ *Lib.* 4. *Epist.* 118.

Tam Canon Urbani II. (relatus à Gratiano *Dist.* 57. *Can.* 1.) quàm Canon Concilii Pictaviensis (relatus in *Cap.* 1. ✠ *De Filiis Presbyterorum*) editi sunt circa finem seculi undecimi; atque ita ad illud tempus hujus irregularitatis initia retulisse videtur Innocentius III.

V. Hoc equidem non ambiguum est, imprimis circa hæc tempora plures Canones, nec non plurimarum Ecclesiarum statuta ad exclusionem illegitimorum edita esse. " Eo namque tempore, (ait Christianus Lupus „ *pag.* 79.) Duces & Comites suos passim ex ancillis „ bastardos violenter intrudebant in Sacras dignitates, „ atque ita servili simul & adulterino sanguine fœdabant „ Ecclesias. Adversum illos solemni juramento se ad„ strinxerunt plura Capitula, de nullis deinceps in suum „ Collegium admittendis *Bastardis*, nullisque servis, „ nisi ex Ecclesiæ suæ familia legitimè natis.

VI. Adhæc constat, eo tempore vitio incontinentiæ suprà modum Clerum fuisse infectum; ac præsertim Anglicanum, uti patet ex *Epist.* 99. & 102. Paschalis II. sub idem tempus scriptis, ut & notat Vir eruditus Franciscus Florens in commentario ad *Cap.* 6. *De jure Patronatûs*, unà observans plerasque Decretales, quæ tum sub titulo *De Clericis conjugatis*, tum sub titulo *De Filiis Presbyterorum* extant, pertinere ad Angliam: " Ex quibus colligimus (ait) quamvis sæpius in An„ glia, Conciliis & Apostolicis Constitutionibus pro„ hibita fuerint Matrimonia, vel potius contubernia „ eorum, qui in Sacris erant constituti, prævalente „ tamen corruptelâ, non obtemperatum.

Hi verò nefandi ac impudici Sacerdotes, omnibus artibus filios suos in Ecclesias, quasi jure hæreditario intrudebant; fiebatque tandem ipsum Dei Sanctuarium, quasi hæreditarium.

VII. Si quis attenderit varia Ecclesiarum statuta, quæ ad exclusionem illegitimorum seculo XII. & sub initium seculi XIII. condita sunt; nec non dubia occasione hujus irregularitatis Pontificibus proposita; atque ipsorum Pontificum super illis responsa, ac signanter Innocentii III. in *Cap.* 5. *De Electione*, in tertia collectione apud Antonium Augustinum, facilè videbit, quòd non videatur hæc irregularitas firmiter & generaliter stabilita ante ultimam Decretalium collectionem factam & evulgatam auctoritate Gregorii IX. quæ pro Jure communi Ecclesiastico, uno consensu recepta fuit.

In hac Collectione *Titulus* 17. *libri* ita inscribitur: *De Filiis Presbyterorum ordinandis vel non*: At in prima Decretalium apud Antonium Augustinum, additur: *Nec in paternis Ecclesiis tolerandis.* In quodam manuscripto legitur, uti notatur in margine Corporis Canonici editionis Antverpiensis apud Meursium: *De Filiis Presbyterorum* & ALIIS ILLEGITIME NATIS *ordinandis vel non.*

VIII. Quidquid sit de hac tituli varia inscriptione; hoc satis constat, primùm ac præcipuè in Conciliis actum fuisse de excludendis filiis Presbyterorum; ideóque mirum non est, si horum tituli inscriptio præcipuè meminerit. Adhæc expeditum est, maximè curæ fuisse, ne filii Presbyterorum simul cum parentibus in eadem Ecclesia tolerarentur; ad quod ipsa tituli inscriptio in antiqua Decretalium collectione respexit.

IX. Denique ex Decretis & responsis Pontificum; nec non Canonibus Conciliorum in Decretales Gregorii IX. relatis, patescit, non solum filios Presbyterorum & spurios; sed quoscumque illegitimos tandem irregulares fuisse declaratos. „ Ut filii Presbyterorum „ & *cæteri ex fornicatione* nati, ad Sacros Ordines non „ promoveantur, ait *Cap.* 1. ✠ *De Filiis Presbyterorum ordinandis vel non.*

Et in *Cap. fin.* ✠ *eod.* Archiepiscopo Turonensi scribit Gregorius IX. " Nimis in tua Provincia Ecclesiæ „ deformatur honestas, ex eo quòd filii Sacerdotum & „ *alii non legitimè nati* ad Dignitates & Personatus, & „ alia Beneficia curam animarum habentia, sine dispen„ satione Sedis Apostolicæ promoventur.

Imò etsi procreati essent ex legitimo Matrimonio; sed tempore illo, quo conjuges se mutuo consensu vo„ to solemni castitatis obstrinxerant, irregulares censentur. *Cap.* 14. ✠ *eod.*

X. Nec tantùm ad sacros Ordines, & majora Beneficia; sed ad primam Tonsuram, Minores Ordines & simplicia quæcumque Beneficia, hæc irregularitas paulatim extensa est; uti expressè habetur in *Cap.* 1. *De Filiis Presbyterorum in VI.*

XI. Triplex hujus inductæ irregularitatis causa communiter à Canonistis post Glossam in *Cap. fin. De Filiis Presbyterorum in VI.* assignari solet. Prima petitur ex Sacri Ordinis prærogativa seu dignitate: quam etiam tangit S. Thomas in IV. *Sentent. Dist.* 25. *art.* 11. *quæst.* 3. " Ordinati (ait) in quadam dignitate præ aliis con„ stituuntur... Et quia obscuratur hominis claritas ex „ *vitiosa origine*, ideò etiam de *illegitimo* thoro nati à „ susceptione Ordinum repelluntur.

XII. Secundam rationem jam pridem expressit in sua doctissima præfatione S. Ivo Carnotensis, dicens: " Quidam Romani Pontifices decreverunt, ne *filii* „ *Presbyterorum* assumerentur ad Presbyteratum, non „ quòd personarum acceptio apud Deum alicujus sit „ momenti: vel natura, quæ omnium par est genitrix, „ ab aliquo possit reprehendi, vel filius pro iniquitate „ patris condemnari..... Sed ad reprimendam quo„ rumdam Presbyterorum incontinentiam, vel tutiùs „ muniendam aliorum continentiam.

XIII. Tertia ratio petitur ex incontinentia, quæ in filio timetur juxta illud vulgare: *Sæpè solet similis filius esse patri.* Qua ratione utitur Sixtus V. in Constit. contra illegitimos edita (de qua infrà) §. 1. in verbis; *Illegitimè genitos, qui ut plurimùm parentum vitia & incontinentiam imitari solent*, &c.

Unde in formula dispensationis super hac irregularitate, juxta stylum Curiæ Romanæ inseritur hæc clausula: *Si ipse paternæ incontinentiæ imitator non sit, sed bonæ conversationis & vitæ.*

Addi meritò posset periculum successionis quasi hæreditariæ in Ministeria Ecclesiastica; quam ad excludendos filios Presbyterorum ab omni Ecclesiastico Ministerio non parum consideratam fuisse; imò & primam huic irregularitati originem dedisse, fat verisimile est.

XIV. Irregularitas hæc tolli potest, primò per dispensationem. Unde S. Thomas verbis suprà allegatis hanc exceptionem immediatè subjicit: *Nisi cum eis dispensetur*; & *tantò est difficilior dispensatio, quantò origo est turpior.*

Juxta hodiernam disciplinam quoad Minores Ordines ac simplicia Beneficia Episcopus dispensare potest, *Cap.* 1. *De Filiis Presbyterorum* in VI. ubi dicitur: " Is, qui defectum patitur natalium, ex *dispensatione* „ *Episcopi* licitè potest (si ei aliud Canonicum non ob„ sistat) ad Ordines promoveri Minores, & obtinere „ Beneficium, cui animarum cura non imminet, dum„ modò sit tale, super quo per ipsum Episcopum valeat „ dispensari.

Per finalem clausulam intendit excipere Beneficia, quibus non imminet quidem *cura animarum*; sed tamen aliunde excepta sunt; ut sunt *Personatus*, aliaque Beneficia *majora*, tametsi curam Animarum *propriè* dictam

annexam

annexam non habeant; ad quæ Episcopi dispensatio se non extendit *Cap. fin.* ✠ *De Filiis Presbyterorum.*

Imò teste Rebuffo in Praxi Benef. *parte* 1. *titulo De Dispensatione super defectu natalium num.* 12. " servat „ stylus Curiæ Romanæ, ut Episcopus nullo modo in „ Præbendis Ecclesiæ Cathedralis dispenset cum illegi- „ timo, propter honorem & præeminentiam illius Ecclesiæ.

XV. Itaque quoad sacros Ordines & majora Beneficia nec non curam animarum habentia, solus Pontifex hodie dispensat *Cap. fin.* ✠ *De Filiis Presbyterorum & Cap. eod. in VI.* ubi verbis mox citatis subjicitur: " Ad „ Ordines quoque *Majores* vel Beneficia *curam animarum* habentia, super quibus *nequit Episcopus* dispen- „ sare, sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoveri „ non potest. „ In margine autem notatur: " In aliquot „ antiquis codicibus ita: *Vel Beneficia, super quibus nequit*, absque illis verbis: *Curam animarum habentia.* Quæ lectio verior apparet; cùm multa sint Beneficia, quæ curam animarum annexam non habent, super quibus Episcopus dispensare nequit, & consequenter in illis Pontificis dispensatio requiritur.

XVI. Suprà ex sancto Thoma intelleximus, dispensatione quidem hanc irregularitatem tolli, addita hac cautione: *Et tantò est difficilior dispensatio quantò origo est turpior.* Putà, si adulterini fuerint, vel ex stupro, incestu, aut sacrilego actu nati, difficilior erit dispensatio, quàm si ex simplici fornicatione.

Idipsum expressit non obscurè Innocentius III. in *Cap.* 10. ✠ *De Renunciatione*, ubi adducto loco Scripturæ *Exodi cap.* 20. *Ego sum Deus zelotes, vindicans peccata Patrum in filios, usque in tertiam & quartam generationem, in his, qui oderunt me*, " id est (ait) „ qui contra me paternum odium imitantur; „ Subjicit dein hanc conclusionem cum subjecta moderatione: " Unde patet, quòd illis, qui paterna vitia non se- „ quuntur, propriæ possunt in talibus suffragari virtu- „ tes, illo discretionis adhibito moderamine, ut inter „ *Nothos* & *Manzeres*, *Naturales* & *Spurios* distingua- „ tur.

Unde de Stylo Curiæ " qualitates spurietatis veniunt „ in dispensatione exprimendæ, alioqui legitimatio vel „ dispensatio nulla est, „ ait Rebuffus loco citato *num.* 61.

XVII. Adhæc, quia hæc dispensatio tanquam à jure exorbitans restringenda est, uti loquitur Pontifex in *cap.* 1. *De Filiis Presbyterorum in VI.* infertur ibidem, quòd " ille, cum quo per Sedem Apostolicam dispen- „ satur, ut non obstante natalium defectu valeat ad Be- „ neficium, etiamsi curam animarum habeat, promo- „ veri: nequeat prætextu hujusmodi dispensationis, nisi „ *unicum* Beneficium obtinere.

XVIII. Rursus in *cap.* 2. *eod. in VI.* ex eodem fundamento declaratur, quòd si cum aliquo à Sede Apostolica fuerit dispensatum, ut non obstante hac irregularitate possit ad *omnes* Ordines promoveri, & Beneficium etiam cum cura animarum obtinere; si postmodum obtineat aliam dispensationem, ut *duo* vel *plura* Beneficia similem curam habentia possit recipere, & ea simul retinere, nisi rursus hic defectus fuerit expressus, & super eo dispensatum, hæc secunda dispensatio nulla est & nullius momenti, velut per subreptionem obtenta; " cùm non sit verisimile Sedem Apostolicam „ cum illo prædictum patiense defectum voluisse, si „ hoc fuisset expressum, eidem in *pluralitate* Benefi- „ ciorum hujusmodi dispensare.

XIX. Ex eodem principio rectè infert Rebuffus loco suprà allegato *num.* 47. " quòd si Papa *simpliciter* „ dispenset, ut Ordines sumere possit, intelligatur de „ *Minoribus*, non de Majoribus.

Ulteriùs *num.* 48. quòd " dispensatus ad Ordines „ etiam *Sacros*, non censeatur dispensatus, ut Bene- „ ficium habeat. Dispensatus illegitimus simpliciter, „ ut possit habere Beneficium, non poterit habere cura- „ tum (ait Rebuffus ibidem *num.* 51.) quia major ido- „ neitas in illis requiritur: ideò oportet exprimere in „ dispensatione & præbendas & Canonicatus in Eccle- „ sia Cathedrali.

Insuper " est exprimendum, quòd etiam Dignitates „ habere possit, aliàs dispensatio non extenditur ad eas: „ imò etiamsi expressum fuerit, quòd Dignitates ob- „ tinere possit, adhuc non poterit obtinere Dignitates „ curatas: ideò hoc quoque exprimendum erit in dis- „ pensatione. „ Rebuffus ibidem *num.* 52.

XX. Si Beneficium sit situm in eadem Ecclesia in qua Pater ministrat, vel ministravit, id necessariò exprimendum; eò quòd difficiliùs dispensetur, ut illegitimus Beneficium habeat in eadem Ecclesia, in qua Pater ministrat, vel aliquando ministravit. Quare & id ob specialem inordinationem in variis Canonibus & Pontificum Decretis vetitum fuit. In *cap.* 15. ✠ *De Filiis Presbyterorum*, scribit cuidam Innocentius III. " Filiis „ Canonicorum Præbendas in eisdem Ecclesiis con- „ ferri non sinatis, quarum sunt Canonici patres eo- „ rum. „ Rationem notandam subjicit: " Cùm inde- „ corum sit, ut in Altaris officio illegitimus filius im- „ pudico patri ministret, in quo *Unigenitus Dei Filius* „ æterno Patri pro salute humani generis *victimatur.*

Et ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. refertur in *cap.* 16. ✠ *eod.* " Ad abolendam pessimam „ (quæ in pluribus inolevit Ecclesiis) corruptelam, fir- „ miter inhibemus, ne Canonicorum filii, maximè spu- „ rii, Canonici fiant in secularibus Ecclesiis, in quibus „ instituti sunt Patres eorum.

XXI. Plura sunt in hanc rem Pontificum & Conciliorum Decreta, quæ innovans & in aliquibus amplians Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 15. *De Reformat.* edicit: " Ut paternæ incontinentiæ memoria à locis Deo „ consecratis, quos maximè puritas sanctitasque decet, „ longissimè arceatur; non liceat filiis Clericorum, „ qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Eccle- „ siis, ubi eorum Patres Beneficium aliquod Ecclesiasti- „ cum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dis- „ simile, Beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesiis „ quoquo modo ministrare, nec pensiones super fru- „ ctibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, „ vel alias obtinuerunt, habere.

XXII. Hoc Decretum non tantùm filios illegitimos Presbyterorum, sed generaliter Clericorum, excludit à Beneficiis quibuscumque, etiam *simplicibus*, quæ Patres eorum habuerunt; quod & ante editum hoc Decretum edixerat Clemens VII. in Constitutione, quæ incipit: *Ad Canonum Conditorem* 30. in Bull. Rom.

XXIII. Adhæc, fat manifestum est, vi hujus Decreti, Filium illegitimum non posse admitti ad Beneficium in Ecclesia, in qua Pater habuit aliquod quodcumque, tametsi etiam *media persona* intercesserit; id est, post Patrem tertius aliquis illud Beneficium possederit; & ita declarasse Sacram Congregationem Concilii Interpretem testatur Fagnanus ad *cap.* AD EXTIRPANDAS ✠ *De Filiis Presbyterorum num.* 11. idque expressè decreverat Clemens VII. in citata Constitutione cum derogatione Decretalis Alexandri III. in *cap.* 7. ✠ *eod.* ubi filium illegitimum ad Beneficium Patris admittebat, modò Patre defuncto, *media intercesserit persona*, cui illud Beneficium fuisset collatum.

XXIV. Quin ex Decreto Concilii Tridentini non potest filius illegitimus quodcumque Beneficium, etiam dissimile, obtinere in Ecclesia, in qua Pater non tantùm de præsenti habet, sed vel *unquam* habuit qualecumque Beneficium: quin nec Vicariam aut aliquod officium etiam *manuale* obtinere; eò quòd vetet non solùm, ne filius ullum quodcumque etiam dissimile Beneficium obtinere queat; sed addit: *Nec in dictis Ecclesiis quoquo modo ministrare.*

XXV. Itaque illegitimus, quantumvis *generaliter* ad quæcumque Beneficia etiam curata & majora dispensatus, nullum equidem Beneficium, quod Pater

quocumque

quocumque modo possidet, imò nec aliud licet dissimile, & simplex in eadem Ecclesia habere vi istius dispensationis potest; sed specialis hic dispensatio exigitur.

XXVI. Dispensationem, ut filius illegitimus & pater in eadem Ecclesia simul Beneficia possideant, non esse annuendam, sat insinuat Synodus, dum verbis antè citatis subjicit: " Quòd si in præsenti pater & filius „ in eadem Ecclesia Beneficia obtinere reperiantur, „ *cogatur* filius suum Beneficium resignare, aut cum „ alio permutare extra Ecclesiam intra trium mensium „ spatium; aliàs ipso jure eo privatus existat, super iis, „ *quæcumque dispensatio* subreptitia censeatur.

XXVII. Alium modum purgandi seu tollendi hunc defectum natalium, saltem quoad Ordines recipiendos, expressit jam pridem Canon Synodi Pictaviensis relatus in *cap.* 1. ✠ *De Filiis Presbyt.* qui postquam declaravit, filios Presbyterorum cæterosque ex fornicatione natos ad sacros Ordines non promovendos, subnectit hanc exceptionem: *Nisi aut Monachi fiant, aut in Congregatione Canonica regulariter viventes:* vel ut alia lectio habet, *vivant.*

Eandem exceptionem fecit in suo Decreto Urbanus II. relato apud Gratianum *Dist.* 56. *Can.* 1. illiusque meminit S. Ivo in Præfatione ad suum Decretum; rationem illius indicans, verbis suprà relatis hæc subjiciens: " Sed quia ex iis quasdam personas, non tantùm religiosas, sed etiam Ecclesiæ Dei necessarias „ esse cognoverunt, Decretum suum temperaverunt: „ & ita genitos, quorum *conversatio* in Monasteriis vel „ religiosis Ecclesiis *probata* fuerit; non solùm ad Presbyteratum, sed etiam ad summum Sacerdotium promoveri permiserunt.

XXVIII. Ratio ergo hujus exceptionis ex mente Ivonis erat, quòd suspicio *incontinentiæ* ex paterna incontinentia profluens, per professionem & conversationem religiosam ablata videatur.

Adhæc, quia professio Religiosa reddit professum incapacem Beneficii secularis, periculum non erat, ne per admissionem filiorum illegitimorum Beneficia fierent hæreditaria; quòd præcipuè huic irregularitati inducendæ occasionem dedit.

XXIX. Quidquid sit, certum est juxta modernam disciplinam, per professionem Religiosam tolli hanc irregularitatem saltem quoad sacros Ordines; neque illegitimos sic professos indigere ulla dispensatione, ut possint sacros Ordines, etiam Presbyteratum suscipere; non tamen sufficere Novitiatum, sed requiri emissam Professionem; eò quòd hæc tantùm constituat *Regularem* sive Religiosum, ut notat Fagnanus ad *cap.* ✠ UT FILII *De Filiis Presbyt. n.* 13.

XXX. Tametsi ipsa Religiosa professio illegitimos reddat capaces ad suscipiendos sacros Ordines, nequaquam tamen ipsam tollit irregularitatem; quasi ipsum Professum totaliter & per omnia legitimaret; sed tantùm effectum ipsius irregularitatis quoad exclusionem à Sacris Ordinibus suspendit; manente alio irregularitatis effectu in suo vigore, in quantum ipsos Professos adhuc excludit à *Prælaturis*, ut dicitur in citato Canone Synodi Pictaviensis relato in *cap.* 1. ✠ *eodem* in verbis: *Prælationes verò nullatenus habeant.*

Ex quo eliciunt Canonistæ, Professionem non habilitare illegitimum ad *Prælationes* obtinendas: idque indistinctè sive in eisdem, sive in aliis Monasteriis, sive in Ecclesia seculari sive regulari, uti post alios notat Fagnanus loco citato *n.* 19.

XXXI. Monet quoque ibidem Fagnanus *num.* 22. quòd cum illegitimis Regularibus ad Prælaturas & Dignitates solus Papa dispenset; " & ita Sacra Pœnitentiaria (ait) dispensat in utroque foro cum Regulari ad „ quascumque Dignitates & officia suæ Religionis, „ quamvis consueverint apponere clausulam, *non tamen ad Generalatum.*

XXXII. Efficacissimus tandem modus purgandi defectum natalium est subsequens parentum Matrimonium. De quo in *cap.* TANTA ✠ *Qui filii sint legitimi*, ubi Exoniensi Episcopo rescribit Alexander III. " Tanta est vis Matrimonii, ut qui antea sunt geniti, „ post contractum Matrimonium legitimi habeantur.

Neque refert, an medium Matrimonium intercesserit; hoc est, si parens post susceptum filium illegitimum inierit Matrimonium cum tertia; quâ mortuâ, demum contrahit cum illa, è qua suscepit filium illegitimum, hic filius legitimus efficitur: & quidem ita legitimatur, ut ab initio nativitatis legitimus fuisse fingatur; sive juris fictione habeatur, uti uno consensu tradunt Canonistæ.

Per hanc legitimationem ipse natalium defectus quasi in radice tollitur, ideóque legitimatus pro legitimè nato reputatur ob subsecutum Matrimonium, habeturque capax non tantùm ad Ordines & Beneficia minora, sed etiam ad majora & Prælaturas.

XXXIII. Non tamen hæc legitimatio procedit quoad natos ex adulterio aut incestu; & generaliter quoad natos ex parentibus, inter quos tempore copulæ erat impedimentum dirimens; uti communiter docent Canonistæ moti verbis citati Capituli *Tanta*: " Si autem „ vir, vivente uxore suâ, aliam cognoverit, & ex ea „ prolem susceperit, licèt post mortem uxoris eandem „ duxerit, nihilominus spurius erit filius.

CAPUT IV.

De Irregularitate ex defectu lenitatis.

1. *Ecclesia vult suos Ministros à sanguinis effusione esse alienos; & quare?*
2. *Olim Episcopi pro damnatis ad mortem intercedebant; & ad quid ea intercessio tenderet?*
3. *Mansuetudinem Sacerdotibus convenire etiam Gentiles viderunt.*
4. *Judicium sanguinis exercere indignum est Sacerdotibus.*
5. *Variis Canonibus vetitum Clericis sententiam sanguinis proferre, aut ad eam concurrere.*
6. *Neque id possunt ut Delegati Principis.*
7. *Clerici officium, cui judicium sanguinis annexum est, habere non possunt.*
8. *An Prælati jurisdictionem temporalem habentes possint per suos Officiarios judicium sanguinis exercere?*
9. *An Episcopus Clericum degradatum tradens Brachio seculari, efficiatur irregularis?*
10. *Olim* efficaciter *intercedere debebat, ne morte afficeretur; & quomodo hæc efficacia intelligeretur?*
11. *Quid hodie obtineat?*
12. *Vetitum Clericis adesse ubi vindicta sanguinis exercetur.*
13. *Clericus si præsens aliquo modo in sanguinis judicium influat, irregularis efficitur.*
14. *An Notarii, Graphiarii & similes in causa sanguinis sint irregulares?*
15. *Quid de Advocatis & Assessoribus?*
16. *An testes fiant irregulares?*
17. *Quomodo indirectè & remotè ad judicium sanguinis concurrentes, non fiant irregulares?*
18. *An accusantes de crimine capitali fiant irregulares? si mors sequatur?*
19. *Quæ requirantur, ut Clericus hic evadat irregularitatem; & an semper necessaria aliqua protestatio?*
20. *An exterior protestatio semper sufficiat?*
21. *In Galliis & Belgio inutilis est illa protestatio?*
22. *Hodie protestatio Episcopi est tantùm cæremonialis.*
23. *Retinetur ea protestatio ut pristinæ disciplinæ spiritus refricetur.*
24. *An accusans evadat irregularitatem, si persequatur injuriam* alteri illatam?

25. *Etiam Laïci hanc irregularitatem incurrunt.*
26. *Irregularitas non incurritur, nisi mors aut mutilatio reipsâ sequuta sit.*
27. *Testes à Judice compulsi hodie in Gallia irregulares non fiunt.*
28. *Neque etiam Graphiarii.*
29. *Super hac irregularitate solus Pontifex dispensat; & quæ dispensationis formula?*

I. SEMPER Ecclesia suis Ministris commendavit animi mansuetudinem ad exemplum Christi, qui hanc præ cæteris, ut à se discerent, Discipulis proposuit, dicens. *Mat. c.* 11. *Discite à me, quia* MITIS *sum & humilis corde*; Unde inter qualitates, quas in Episcopis & Diaconis requirit Apostolus, hæc una est, *Non percussorem.* ad Tim. c. 3. ad Tit. c. 1.

Cùm autem mansuetudini specialiter ac directè contrarietur sanguinis humani effusio; ideò ab hac Sacerdotes omninò alienos esse desideravit Ecclesia, imitans in hoc Magistrum suum Christum, qui passim in scripturis non vult *mortem peccatoris*, *sed magis ut convertatur & vivat.*

II. Hinc olim Episcopi unicè solliciti erant, ut quos ob sua scelera reos mortis scirent, à morte vindicarent; eosque per pœnitentiæ labores ad Christum reducerent, vitamque non tantùm temporalem, sed & æternam procurarent, quod evincunt crebræ illæ Episcoporum apud seculi judices pro reis intercessiones; de quibus variis locis agit S. Augustinus, ac signanter *Epistolâ* 153. ad Macedonium, ibidem unà ostendens, Ecclesiam non quærere impunitatem criminis, sed correctionem criminosi, " desiderans hanc vitam temporalem, non ut temporaliter vivat, sed ut spiritualiter per pœnitentiam resurgat. Morum porrò corrigendorum, ait, nullus alius quàm in hac vita locus est: Nam post hanc vitam quisque id habebit quod in hac conquisierit. Ideò compellimur humani generis charitate intervenire pro reis, ne istam vitam sic finiant per supplicium, ut, eâ finitâ, non possint finire supplicium.

III. Quin & ipsi Gentiles subinde viderunt, quàm hæc mansuetudo Sacerdotibus conveniret, quæ eos non ad occidendum peccatores, sed ad convertendum incitaret.

Suetonius refert, Titum Imperatorem acceptasse summum Sacerdotium, ut hoc pacto *nullius morti* subscribere cogeretur, fideliter illum hoc propositum servasse, & malle se mori professum fuisse, quàm ab eo recedere. " Pontificatum maximum ideò se professus accipere, ut *puras* servaret *manus*: præstitit fidem; nec auctor post hæc cujusquam necis, nec conscius, quamvis interdum ulciscendi causa non deesset: sed periturum se potiùs, quàm perditurum adjudicans.

IV. Itaque judicium sanguinis exercere, sententiamque mortis in aliquem proferre, indignum Sacerdotio judicavit Ecclesia: " Quomodo enim Ecclesia judicare debet fundendum sanguinem alienum, quæ à primo ortu suo jussa est fundere sanguinem proprium? " ait Ivo Carnotensis *Epist.* 246.

V. In Concilio Toletano VI. *Can.* 31. legitur: Sæpe Principes contra quoslibet majestatis obnoxios Sacerdotibus negotia sua committunt. Quia verò à Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant Regibus fieri judices, ubi jurejurando supplicii indulgentia promittitur, non ubi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam, perdat proprium gradum. " Apud Gratianum *caus.* 23. *q.* 8. *Can.* 29. & deinde ex Concilio Tolet. XI. refertur Canone sequenti. " His, à quibus Domini Sacramenta tractanda sunt, judicium sanguinis agitare non licet. Et ideò magnopere talibus excessibus prohibendum est: ne indiscretæ præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententiâ propriâ judicare præsumant aut truncationes quibuslibet personis inferant per se, aut inferendas præcipiant. Quod si quisquam immemor horum præceptorum aut in Ecclesiæ suæ familiis, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, concessi Ordinis honore privetur, & loco: sub perpetuo quoque damnationis teneatur ergastulo religatus. Cui tamen Communio ex hac vita exeunti non est neganda propter Domini misericordiam; qui non vult *peccatoris mortem*, *sed ut convertatur*, *& vivat.*

Hujus Canonis meminit Alexander III. in *cap.* 5. ẍ *Ne Clerici vel Monachi secularibus negotiis se immisceant*, scribens Archiepiscopo Cantuariensi. " Clericis in sacris Ordinibus constitutis, ex Concilio Toletano judicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore privetur & loco.

Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *cap.* 9. ẍ *eod.* ait: " Sententiam sanguinis nullus Clericus dictet aut proferat; sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, intersit.

Hinc primò statue, quòd Clericis vetitum sit, judices esse in causa sanguinis, aut sanguinis vindictam exercere, quodque ex eo judicio irregulares fiant.

VI. Neque ab irregularitate exemptus erit, si judicium hujusmodi exercuerit in qualitate Delegati Principis, uti colligitur ex *cap.* 4. ẍ *De Raptoribus*; ubi Archiepiscopo Panormitano respondit Alexander III. quòd si Rex Siciliæ quosdam Sarracenos malefactores ipsi aliisque Episcopis puniendos commiserit, " possit eos pecuniariâ pœnâ mulctare & etiam flagellis afficere, eâ, ait, moderatione adhibitâ, quòd flagella in *vindictam* sanguinis transire minimè videantur. Si verò ita gravis fuerit excessus, quòd mortem vel detruncationem membrorum debeant sustinere, vindictam reserves Regiæ potestati.

VII. Quapropter in citato *cap.* 5. vetatur " sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos habeat officium Vicecomitis aut Præpositi secularis.

Synodus Oxoniensis anno 1222. *Can.* 7. renovans Decretum Concilii Lateranensis addit: " Clerici Beneficiati aut in Sacris Ordinibus constituti non sint Seneschalli, aut Ballivi talium administrationum, nec jurisdictiones exerceant seculares, præsertim illas, quibus *judicium sanguinis* est annexum.

Ex quo non obscurum est, hujusmodi officia præcipuè Clericis vetita fuisse ob *judicium sanguinis* annexum.

VIII. Hinc aliquando dubitatum fuit, num Episcopi & Abbates, quibus fas non est, ne quidem ut Delegatis aut Commissariis Principis judicium sanguinis exercere, quin nec administrationes, aut officia, quibus tale judicium annexum est, habere aut exercere possunt, si tamen ipsi jurisdictionem temporalem habeant, possint suis Ballivis causas *criminales* committere. Dubium tandem resolvit Bonifacius VIII. in *cap. fin. Ne Clerici vel Monachi secularibus negotiis se immisceant in* VI. " Episcopus seu quicumque alius Prælatus, vel Clericus, jurisdictionem obtinens temporalem: si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in jurisdictione sua commisso, *Ballivo* suo, aut alii cuicumque injungat, ut super hoc veritatem inquirens, justitiæ debitum exequatur, *irregularis* censeri *non debet*: quamvis ille Ballivus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit, justitiâ mediante. " Rationem subdit: " Nam licèt Clericis causas *sanguinis* agitare non liceat, eas tamen (cùm jurisdictionem obtinent temporalem) debent & possunt, metu irregularitatis cessante, aliis delegare.

Hodie Episcopi aliique Prælati non solent aliquam in particulari causam suis Ballivis aut Officiatis delegare, sed simpliciter constituunt Ballivos, eosque perpetuos,

petuos, qui jure sui officii jurisdictionem, præsertim *criminalem*, sine ulla ipsius constituentis interventione exercent: unde hic minor est metus incurrendæ irregularitatis.

IX. Major difficultas apparet, quando Episcopus Clericum degradatum tradit Curiæ seu Brachio seculari, quem scit sic traditum morte afficiendum. Videtur enim Episcopus hoc in casu propinquius ac magis directe in sanguinis effusionem influere; & ad sanguinis judicium concurrere.

Innocentius III. in *cap.* 27. ⁒ *De V. S.* scribens Episcopo Parisiensi, resolvit, Clericum convictum de crimine falsi per Episcopum posse Curiæ seculari tradi puniendum, addita hac cautione: "Pro quo tamen debet „ Ecclesia *efficaciter* intercedere, ut citra mortis periculum circa eum sententia moderetur.

X. Hæc intercessio *efficax* nequaquam erit, nisi reipsa sic degradatus Clericus, & Curiæ seculari traditus, mortis periculum evadat.

Sed quia frequenter similis intercessio eam efficaciam non habet, similis traditio ab Episcopo facienda difficultate carere non videbatur; unde & ipse Innocentius fatetur, quod ejus prædecessores super hoc consulti non idem omnes senserint: *Cum quidam Antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint.*

Sane jam pridem Episcopi ipsos criminosos quadam Christiana violentia è manibus judicum & executorum rapiebant, ut eis vitam corporalem, & pœnitendi tempus procurarent; nec unquam eos, qui ad Ecclesiam confugerant, aut ejus auctoritati suberant, laicæ potestati tradebant, nisi facta cautione, quod eos mortis supplicio non afficerent.

Quare & ipse Innocentius in citata Decretali, post relata verba subjungit: "Pro illo *falsario* scelerato, quem „ ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus „ consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agen„ dam pœnitentiam ipsum includas.

XI. Hodie Episcopi Clericos degradatos pro enormi crimine tradunt Curiæ seculari, tametsi mortis sententiam in eos esse prolatam, & mox à facta degradatione eos morte plectendos certo sciant; idque citra metum irregularitatis, modo exterius *intercedant*, quamvis noverint, intercessionem plane inefficacem futuram; idque auctoritate Decretalis Bonifacii VIII. in *cap.* 2. *De Homicidio in VI.* (de qua infra) receptum videtur.

XII. Concilium Lateranense non tantum declarat, vetitum esse Clerico, sententiam sanguinis proferre, dictare, aut sanguinis vindictam exercere, sed insuper, *ubi exerceatur*, interesse.

Verum ut notant post Glossam Canonistæ, si Clericus in loco, ubi vindicta sanguinis exercetur, tanquam *merus* spectator ex curiositate forsan intersit, nullatenus ad vindictam sanguinis concurrens, propterea irregularis non efficitur. Verba Glossæ sunt: "Sed si *interest* „ tantum, numquid propter hoc efficitur irregularis, ut „ propter hoc deponatur? Non videtur quod debeat „ deponi; sed alias debet puniri, quia interfuit contra „ præceptum.

Hæc opinio communi hodie disciplinæ consona est. Meliores enim magisque regulares Clerici existimant quidem, si non omnino illicitum, saltem minus statui suo esse conveniens, hujusmodi spectaculis interesse; at interessentes sola hac Præsentia fieri irregulares nemo credit.

XIII. At si interessendo Clericus in ipsam sanguinis vindictam sive sententiam aliquo modo influat, aut ad eam concurrat, facile hinc irregularitatem contrahet; atque ita respondit Innocentius III. Episcopum Albiganensem irregularitatem incurrisse, quia in judicio sanguinis non tantum præsentiam corporalem, sed & auctoritatem præstiterat. *Cap.* 10. ⁒ *De Excessibus Prælatorum.*

Idcirco moderna praxis habet, ut si in Parlamentis Regiis causa criminalis agitetur, ipsi Consiliarii Ecclesiastici se subtrahant; ne forsan sua præsentia in ipsam sanguinis sententiam influere videantur.

XIV. Ulterius Concilium Lateranense addit: "Nec „ quisquam Clericus litteras scribat aut dictet, pro „ vindicta sanguinis destinandas. Unde in Curiis Prin„ cipum hæc sollicitudo non Clericis, sed Laicis com„ mittatur.

Ex his verbis Concilii concludunt Canonistæ, Notarios, Graphiarios, Actuarios aliosque similes in causa sanguinis fieri irregulares; eo quod ad ipsam sanguinis sententiam ejusve executionem concurrant.

XV. Advocatos quoque & Assessores in causa sanguinis, si contra reum postulent, vel consulant, simili ratione incurrere irregularitatem communi calculo docent; atque jam pridem declaravit Concilium Londinense celebratum à Cardinale Otho Bono Sedis Apostolicæ Legato anno 1268. *Can.* 6. declaratque, officium *Advocationis* aut *Assessoris* in causa sanguinis exercentes, ipso facto ab officio suspensos, aliisque pœnis castigandos.

XVI. Porro quia testes ad condemnationem criminosi proxime videntur concurrere, Clericos in causa criminali contra reum testimonium ferre citra irregularitatis periculum non posse expeditum est; imo plures credunt, Clericum non evadere irregularitatem, si testimonium tulerit in causa *directe* tendente ad mortem sive membrorum mutilationem; tametsi illud non dixerit nisi reluctans, & à Judice compulsus; præceptum enim Judicis, & metus etiam cadens in constantem virum, sunt actus (inquiunt) accidentales & extrinseci qui non considerantur, sed ipse concursus tantum, qui hic *directe* & *per se* tendit ad deformationem.

Verum plures, notanter ex Pragmaticis, ac inter alios Du-Casse in sua Praxi Jurisdictionali *tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. testes deponentes in causa sanguinis non fieri irregulares sustinet; creditque id non tantum procedere ex particulari consuetudine regni Galliæ; sed nec de jure hanc testium irregularitatem fundatam.

Ulterius ibidem asserit ex recepta regni Galliæ consuetudine observari, Clericos posse compelli, etiam coram Judice Laïcô testimonium ferre in causa sanguinis; quantumvis fateatur id contrarium variis Canonibus apud Gratianum relatis, quos non observari in regno Galliæ asserit: additque in eodem regno neminem reputari pro proxime influente in mortem reorum, nisi Judicem, partemque criminalem, sive Officiarium publicum criminaliter agentem, & executorem sententiæ criminalis.

Conformiter ad hanc regni Galliæ praxim, asserit *tom.* 2. *cap.* 8. §. 3. Officialem posse expedire Monitoriales, quibus cogantur testes etiam deponere in causa criminali; neque Officialem effici irregularem, licet ex depositione testium mors sequatur.

Praxi regni Galliæ, saltem quoad testes, ut nimirum Ecclesiastici teneantur, etiam in causa sanguinis, coram Judice Laïco testimonium perhibere, citra metum incurrendæ irregularitatis, praxim Belgicam, ac notanter in comitatu Flandriæ, conformem esse pluribus probatur in Arresto sexagesimo nono inter Arresta collecta per Dominum Laury.

Et sane, quia hæ, aliæque plures irregularitates, jure duntaxat positivo, aut interdum etiam consuetudine sensim sunt inductæ, nihil obstat, quin & contraria consuetudine possint abrogari vel restringi; notanter dum nimia irregularitatis extensio justitiæ complemento, & publicæ tranquillitati conservandæ obstaculum esset, prout in hac specie irregularitatis facile contingeret, si ob periculum irregularitatis Clerici testes esse non possent.

XVII. Qui nimis irregularitatem extendunt, docent tamen cum Gallis, quod si non directe, in causa sanguinis testatus sit Clericus, si tantum remote, & exinde per occasionem ad sententiam sanguinis deventum sit; aut aliqua criminis indicia, sed remota, & non

non directe, ad accusationem tendentia dederit, non propterea censeretur irregularis; tametsi ex illis indiciis crimen detectum fuerit, & sententia sanguinis sequuta, quemadmodum in simili casu resolvitur in *cap.* TUA NOS §. AD ULTIMUM ꝟ. *De Homicidio.*

Eodem fundamento respondit Innocentius III. cuidam Episcopo, quod contra quosdam laïcos contumaciter recusantes solvere decimas, implorare possit Regiam potestatem, "tametsi ad solutionem ipsarum vix absque *sanguinis effusione* valeant coarctari. Quia (inquit) si te hujusmodi querimoniam simpliciter deponente, Rex in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ aut malitiæ imputandum.„ *Cap.* 1. ꝟ. *De Homicidio.*

Similiter qui hortatur & monet Magistratus, ut in malefactores pro officii sui debito invigilent, atque pro merito in illos advertant, non propterea irregularis fit, licet occasione istius exhortationis seu monitionis aliqui essent morte affecti, alias non afficiendi, quia hic concursus nimium *remotus* est, quam ut ratione illius auctor in mortem hanc concurrere censeretur.

XVIII. Major sane difficultas est, si quis aliquem coram Magistratu de gravi injuria & delicto accuset, atque reparationem injuriæ postulet, hacque occasione accusatus morte afficiatur; cum propinquius multo, quam in priore casu ad hanc sanguinis sententiam concurrat, ipsumque judicem excitet & promoveat.

De hoc casu agit Pontifex in *cap.* 2. *De Homicidio, in VI.* dicens: "Prælatis vel Clericis quibuscumque, qui de laïcis suis malefactoribus querelam penes secularem judicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præsumantur, protestando expresse quod ad vindictam, seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamvis alias in tali casu de jure debeat pœna sanguinis irrogari, si judex mortem illis inferat justitia exigente.

Rationem subjicit: "Alioquin si Prælati aut Clerici propter metum hujusmodi (quia judex ad pœnam sanguinis posset procedere) de suis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi.

XIX. Ut ergo decisio hujus Decretalis obtineat, atque Clericus qui hujusmodi querimoniam deposuit, irregularitatem evadat, requiritur.

Primo, ut ipse Clericus accusans *protestetur expresse, quod ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendat.*

Credunt communiter Canonistæ, hoc in casu pro evitanda irregularitate adeo esse necessariam hanc expressam protestationem, ut licet revera accusans habeat animum plane alienum & aversum à morte aut mutilatione accusati, equidem irregularis, etiam coram Deo constituatur, si hanc protestationem omiserit, quemadmodum notat Covarruvias ad *Clement.* SI FURIOSUS, *part.* 2. §. 5. *n.* 2.

Sed quid, si omnes circumstantiæ clament, accusationem unice ad reparationem damni illati à Clerico institui, an ipsa *protestatio* necessaria dicetur? Non apparet. Ad quid enim ipsa protestatio; nisi ut Clericus ostendat, se à sanguinis effusione & vindicta alienum: quod dum ipsæ circumstantiæ patenter ostendunt, protestatio superflua videtur.

Neque enim fas est credere, Pontificem aut Ecclesiam hanc exteriorem & verbalem protestationem proposuisse, tanquam formulam quamdam, qua posita abstergeretur irregularitas; & *qua omissa* incurreretur irregularitas, uti nonnullis persuasum fuit.

XX. Ulterius eidem illi concluserunt, mediante exteriore illa verbali protestatione, Clericum evadere irregularitatem; tametsi animum habeat protestationi contrarium.

Verum quidem est Clericum exterius ita protestantem, in foro exteriori non posse pro irregulari haberi ob animum protestationi contrarium; eo quod de occultis & in solo animo latentibus Ecclesia non judicet: dubitari tamen non posse videtur, quin Pontifex *sinceram* protestationem, non autem aliquam duntaxat fucatam verborum formulam requisierit,

Quare non male notavit Cardinalis Hostiensis in Summa ad titulum *De Homicidio*, §. 5. "Quod si intentio nostra erat, ut ad mortem damnaretur, irregulares essemus, quibuscumque verbis fuerit intentio velata, licet per Ecclesiam non prohibeamur, nisi constet per confessionem vel probationem, vel quia nihil volebamus, sed aperte hoc dicebamus.

XXI. Recte monet Du-Casse Archidiaconus, & Officialis Condomensis in sua Praxi Jurisdictionali, *tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. protestationem illam in Regno Galliæ esse inutilem, eo quod ad solos Officiarios publicos pertineat agere ad vindictam publicam, seu sanguinis: privati vero tantum possint agere civiliter, ad suum interesse, quæ ratio etiam obtinet in Belgio aliisque passim Provinciis.

Scitur enim quod non tantum in Gallia, sed passim ubique receptum sit, solum Officiarium *publicum* posse *criminaliter* ad vindictam publicam agere: privatos vero duntaxat pro suo privato interesse.

Unde videtur quod dici queat hanc protestationem hodie & in Belgio inutilem reputandam, præsertim cum certum sit, eam protestationis formulam, posterioribus seculis inductam fuisse, una cum pluribus aliis, quæ Theologi Scholastici, necnon recentiores Canonistæ Decretalibus scrupulosius inhærentes in hac materia irregularitatum contra veterem Patrum disciplinam induxerunt.

XXII. Interim ex ea plurium opinione, quod requiratur prædicta *protestatio*, & ut mera formula exterius prolata sufficiat, ut evitetur hoc in casu irregularitas, tandem hoc invaluit, *intercessionem* Episcopi pro Clerico degradato & Curiæ seculari tradendo sufficere, etiamsi sciatur, eam omni effectu frustrandam, ipsumque degradatum certo morte afficiendum.

XXIII. Equidem cum hæc irregularitas ex jure positivo humano dependeat, potuit Ecclesia irregularitatem tollere, tametsi ea *protestatio* aut *intercessio*, quæ ex mente primitus instituentium debuit esse *sincera* & *efficax*, tandem desierit in quandam externam duntaxat *formulam*; quam equidem retineri desiderat, ut pristinæ disciplinæ, & spiritus hujus irregularitatis memoria saltem maneat, & Ecclesiæ Ministris refricetur.

XXIV. Notant ulterius Canonistæ, quod hæc protestatio non eximat Clericum accusantem ab irregularitate ad mentem Decretalis Bonifacii VIII. ubi ipse reum accusavit pro furto vel injuria non *sibi* sed *alteri* illata: quasi Constitutio prædicti *cap.* 2. tunc locum habeat, cum accusatio proponitur pro injuria ipsi accusanti illata, aut saltem suis & propinquis, ita Felinus ad *cap.* POSTULASTI ꝟ. *De Homicidio*; quem refert & sequitur Covarruvias loco citato: addens tamen hanc opinionem ita posse intelligi, quod "nihilominus Clericus protestatione facta possit absque metu irregularitatis delictum aliquod præcogitatum & denique tractatum in grave reipublicæ dispendium, aut proximi damnum, caute deferre ac denuntiare in medelam potius, quam ad punitionem.

XXV. Nec tantum Clericos hæc irregularitas spectat, sed etiam laïcos; eatenus saltem quod si in causa sanguinis sententiam tulerint; aut ad eam concurrerint eo modo quo nunc expositum fuit, fiant irregulares ad Ordines, quin & Tonsuram Clericalem suscipiendam citra dispensationem.

XXVI. Hoc tamen notandum, neque Clericos, neque Laïcos irregularitatem incurrere ob concurrentiam in causa sanguinis, nisi reipsa sententia sanguinis executioni mandata fuerit; id est, mors aut mutilatio ipsius criminosi fuerit sequuta; neque refert, quo even-

eventu, aut etiam fraude vel maleficio executio sententiæ fuerit impedita : uti ex dictis capite primo facile potest intelligi.

XXVII. Ulterius quia hæc irregularitas à jure positivo humano dependet, quid mirum si non ubique eodem cum rigore observetur. Et quidem testes à judice compulsi ferre testimonium in causa criminali, non censentur irregulares secundum Jurisprudentiam Gallicanam, moresque & usum hujus Regni Gallicani: quia causa proxima mortis reorum non habentur, sed remota duntaxat, ait R. P. Natalis Alexander in Theologia dogmatica & morali Tractatu *De Sacramento Ordinis cap.* 4. *art.* 9. *num.* 1. additque; " Idem esto „ de Notariis judicium; sed aliarum Ecclesiarum dis„ ciplinæ ac moribus (ait) Gallicani mores non præ„ judicant.

XXVIII. Refert quoque Julianus Brodeau in notis ad Louetium *litt. B. n.* 1. judicatum in Senatu Regio *consultis classibus* anno 1523. Scribam seu Graphiarium criminalem : qui per plures annos signaverat, & pronuntiaverat plurimas sententias sanguinis; earumque executioni interfuerat, non incurrisse irregularitatem; ac potuisse sine ulla dispensatione Beneficium Eccle„ siasticum obtinere. Rationem subdit Brodæus: " Gra„ phiarius non fundit sanguinem neque effusionis causa „ est; nihil confert de suo, non est nisi simplex judicis „ minister.

XXIX. Solus Pontifex in hac irregularitate dispensat; uti notat Pyrrhus Corradus in Praxi dispensationum *lib.* 5. *cap.* 2. ubi & formulam dispensationis refert, in qua nihil speciale occurrit; sed committitur simpliciter Ordinario, ut cum Oratore dispenset, si preces veritate niti comperierit, " & dummodo Orator „ reperitur idoneus, vitæque ac morum probitas alia„ que merita sibi suffragentur, nec aliud obstet Cano„ nicum impedimentum; & quod de cætero à simi„ libus abstineat.

CAPUT V.

De Irregularitate ex defectu corporis.

1. *Hæc irregularitas nota in veteri Testamento.*
2. *Lex vetus quoad hunc articulum abolita.*
3. *Primis Ecclesiæ seculis ignota.*
4. *Patres in ordinandis Sacerdotibus parum attendebant vitium corporis.*
5. *Etiam seculo IV. irregularitas ex solo vitio corporis non desumpta.*
6. *Pontificum Decreta, quæ soli corporis defectui irregularitatem adscribere videntur.*
7. *Aliquando dubitatum, an* macula *in oculo non causaret irregularitatem.*
8. *Non videntur Pontifices* soli *defectui corporis adscribere irregularitatem.*
9. *Patiens defectum corporis potest in Altari ministrare, si scandalum non timeatur.*
10. *Defectuosus ad functiones Altaris admittitur, si sine irreverentia possit:*
11. *In scandalum & irreverentiam hæc irregularitas refunditur; præcipue jure Decretalium.*
12. *Quis defectus superveniens impediat executionem Ordinum.*
13. *Quis defectus inducat irregularitatem, Episcopi est judicare.*
14. *Auctoritas Episcopalis in hoc puncto fundatur in antiquo Canone.*
15. *Quæ hic ab Episcopo attendenda?*
16. *Eminentia in doctrina & moribus aliquando suppleri potest.*
17. *Rescriptum de dispensatione super hoc defectu semper ad Episcopum dirigitur à Curia Romana.*
18. *Tantum per* seipsum *de defectu judicare potest Episcopus.*
19. *Potest illud judicium peragere independenter à rescripto Curiæ Romanæ.*
20. *Specialis clausula in dispensatione super defectu oculi* Canonis.

I. HÆC irregularitas notissima fuit in veteri Testamento, eo quod Levitici *cap.* 21. *v.* 18. & 19. dictum esset à Domino ad Moysen : " Loquere ad „ Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habue„ rit maculam, non offeret panes Deo suo, nec acce„ det ad ministerium ejus: si cæcus fuerit, si claudus, „ si parvo vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si „ manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in „ oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, „ vel herniosus.

II. Verum hæc aliaque plura Populo Judaïco præscripta, una cum veteri lege desierunt; atque in Sacerdotibus novæ legis, non tam corporis, quam mentis & animæ vitia expendenda lex nova præscripsit; voluitque Christus non ex una Tribu, sed ex omni Gente optimos quosque eligi in Sacerdotes; uti jam pridem recte notavit Auctor Constitutionum vulgo Apostolicarum *lib.* 6. *cap.* 23. " Pro una Tribu Sacerdotali (ait) „ jussit ex unaquaque Gente optimos quosque ad Sacer„ dotium eligere, neque *corporum* vitia contemplari, „ sed religionem & vitam.

III. Narrat Sozomenus *lib.* 6. *hist. cap.* 30. de quodam sancto Anachoreta Ammonio, quod cum capiendus esset, ut Episcopus ordinaretur, nec rogando persuadere potuisset iis qui ad ipsum capiendum venerant, ut abirent, abscissa sibi *Auricula* : " Abite, in„ quit, posthac enim, ne quidem si vellem, Sacerdo„ talis lex me ordinari sinit. *Integri* enim corporis Sa„ cerdotem constitui oportet.

Post hæc subjicit Sozomenus : " Illi digressi, postquam „ intellexerunt, Judæis quidem hæc observanda esse; „ Ecclesiam vero de *corpore* non curare, dummodo Sa„ cerdos *integer* sit *moribus*, denuo redierunt, eum „ comprehensuri, tum ille juravit, se linguam quoque „ sibi præcisurum, si vim facere tentassent.

Eamdem historiam narrat Palladius in historia Lausiaca *cap.* 12. additque, " Fuisse Episcopum qui viris „ illis dixerat, Ecclesiam legi veteri in hoc puncto non „ esse subjectam; seque paratum ordinare virum bonæ „ vitæ etiam naso amputato. Hæc lex (inquiebat) in „ usu sit apud Judæos; mihi autem si vel truncatis „ naribus adduxeritis, qui sit bonis moribus, ego eum „ ordinabo.

IV. Et si consulamus antiquos Canones, facile videbitur, Patribus persuasum fuisse, parum de corporis defectibus curandum in electione Sacerdotum, ubi de eorum bonis moribus, ac necessariis qualitatibus ad Sacerdotii functiones rite obeundas constat.

Canon 76. vulgo Apostolorum, ait : " Si quis vel „ oculo orbatus, vel femore oblæsus, Episcopatu au„ tem dignus sit, fiat. Non enim corporis damnum „ eum polluit, sed animæ inquinatio. „ Et rursus *Ca„ non* 77. " Qui autem est surdus & cæcus, ne fit Epis„ copus; non ut pollutus, sed ne Ecclesiastica impe„ diantur. (*a*)

Hinc manifestum est, juxta disciplinam his Canonibus expressam, defectum corporis non ponere impedimentum Ordinis, etiam Episcopatus, sive irregularitatem; nisi talis sit defectus, qui defectuosum incapacem reddit functionibus Ordini annexis obeundis: quod & Balsamon & Zonaras in Commentariis ad hos Canones observarunt; una notantes differentiam inter

(*a*) D. Van-Espen secutus est Gentiani Herveti computum; in enumeratione Canonum juxta Guillelmum Beveregium, dicuntur prædicti Canones 77. & 78. Consule quid de eorum sensu D. Van-Espen dixerit tomo 3. in suis ad utrumque Canonem Scholiis.

Veterem

veterem & novam legem; quod "illa exigeret consecratos ipsorum Ministros, *integros* esse *corpore*; notamque nullam habentes: ac nemo parte corporis aliqua deformatus, aut mutilatus admitteretur ad Sacerdotium. Sed etiam post Sacerdotium, si cui Sacerdotum, membri vel particulæ cujusquam mutilatio contigerit, Sacerdotio mulctabatur. At iis, qui consecrandi sunt apud nos (ait Zonaras) mutilatio corporis impedimento non annumeratur. Animam nempe requiritur habere puram sine vitio & sorde. Vel ut loquitur Balsamon: Animam puram & integram volunt omnes habere, non autem corpus.

V. Innocentius I. ad Felicem Nucerianum scribens, ait: "Qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad Clerum Canones non admittunt. Cui vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos Canones præcipiunt & Clericos fieri, & si in Clero fuerint reperti, non abjici. In illis enim voluntas est judicata, quæ sibi ausa fuit ferrum injicere: in istis vero casus veniam meruit.

Patet Innocentium seculo IV. irregularitatem non desumpsisse ex mero & simplici corporis defectu, sed ex ausu *temerario*, quo sibi ferrum inferre, & seipsum mutilare ausus fuit.

Itaque nec Ecclesia Latina eo tempore defectum corporis pro irregularitate habebat.

Verum nonnulla posteriora Decreta defectuosos corpore irregularibus annumerasse videntur.

VI. Apud Gratianum *Dist.* 55. *Can.* 3. refertur ex Concilio Romano sub Hilario Papa seculo V. "Pœnitentes, vel inscii litterarum, aut aliqua membrorum damna perpessi ad sacros Ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium Consecrator extiterit, factum suum ipse dissolvet.

Et *Canone* 13. ibidem refertur ex Epistola Gelasii I. Illi cui erutus est oculus, non possunt secundum Canones Sacerdotii jura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, quod oculum invitus amisit, cum nec volens quisquam oculum amisisse credendus est, nec sacratissimos Canones aliquem casum in amissione oculi, qui ad Sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse regulis invenimus: sed hoc tantummodo ad prohibitionem sufficisse videmus Patribus, ut qui careret oculo, Sacerdotii officium adipisci non possit.

Si hæc Decreta simpliciter ac generaliter, prout sonant, accipiantur, videntur hanc irregularitatem ad defectum corporis, tametsi usum Ordinis non impedientem, extendere. Quis enim nescit, uno tantummodo oculo orbatum, aut cæcum, posse interdum Ordinis etiam Sacerdotalis functiones aliquas rite obire? Unde ob hosce forsan similesque Canones, nonnulli circa hanc irregularitatem justo rigidiores atque scrupulosiores fuisse videntur.

VII. Et quidem aliquando dubitatum fuisse, an irregularis non esset, qui *maculam* in *oculo* haberet; atque super eo dubio consultum Alexandrum III. intelligitur ex ejusdem responso quod refertur in *cap.* 2. ✠ *De corpore vitiatis.* Simile dubium propositum fuisse Honorio III. colligitur ex *cap.* 1. *De corpore vitiatis*, in quinta compilatione Decretalium per Innocentium Cironium.

VIII. Attentis vero responsis Pontificum ad proposita dubia, facile intelligi poterit, Pontifices non existimasse defectum corporis constituere aliquem irregularem, nisi vel culpa defectum patientis intervenerit; vel defectus hujusmodi sit, ut vel absolute ipsum defectuosum ad obeundas functiones Ordinis reddat incapacem; aut saltem ratione illius periculum notabile irreverentiæ aut scandali subsit.

IX. In *cap.* 1. ✠ *De corpore vitiatis*, de Presbytero qui cum notabili sua culpa partem digiti amiserat, respondet Alexander III. "Quod cum ipse non perdiderit tantum de digito, quin *sine scandalo* possit solemniter celebrare, satis potes post peractam pœnitentiam cum eo misericorditer agere, & permittere ipsum in suo Ordine ministrare, licet ejus excessus gravis admodum extiterit.

Manifestum est, Pontificem pro excessu commisso convenientem quidem ante Ordinis executionem à Presbytero peractam voluisse pœnitentiam; sed ea peracta, nullam judicasse habendam rationem defectus digiti; eo quod non perdidisset tantum de digito, quin *sine scandalo* posset *solemniter* celebrare.

X. Et Honorius III. de quodam Monacho, super cujus dexteræ pollicem barra quædam fortuito deciderat, atque ungulam avulserat ab eo, respondet Episcopo Engolismensi, "quatenus si ad frangendam Eucharistiam sit in pollice ipso potens, & aliud Canonicum non obsistat, propter deformitatem hujusmodi non dimittat, quin eum ad Ordinem promoveat Sacerdotis." *cap. fin.* ✠ *De Corpore vitiatis.*

Hinc rursus patet, Pontificem supposuisse omnem irregularitatis rationem esse petendam ex deformitate, quæ Ordinis executionem impediret.

XI. Extat sub nomine Eugenii Papæ Decretalis in *cap.* 2. ✠ *De Clerico ægrotante*, & habetur in appendice ad Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. *parte* 26. *cap.* 15. sub hoc titulo, *Eugenius Papa primus Sarensi Episcopo.* Quidquid sit de veritate tituli, ac Auctore Decretalis, in ea interim refertur: "Presbyterum, cujus duos digitos cum medietate palmæ à prædone abscissos significasti, Missam non permittimus celebrare. Rationem subjungit: " Quia nec secure propter debilitatem, nec sine scandalo propter deformitatem membri fieri posse confidimus.

Non igitur in ipsum simpliciter corporis defectum irregularitatem, sive suspensionem à celebratione Missæ refundit; sed in *deformitatem* quæ *sine scandalo*, & *debilitatem* quæ *sine periculo* celebrationem permittere non videntur; unde & addit: "Ipsum autem cæteris officiis Sacerdotalibus fungi minime prohibemus." Cur ita? Quia hæc officia secure sine periculo non obstante debilitate manus, & *sine scandalo* non refragante deformitate, obire poterat.

Quisquis igitur sensus sit Canonum, qui sub nomine Hilarii & Gelasii à Gratiano referuntur, interim ex his aliisque Decretalibus concludunt Canonistæ, juxta modernam disciplinam, vitium sive defectum corporis, qui sine culpa patientis accidit, non inducere irregularitatem quoad Ordines suscipiendos; nisi talis fuerit defectus, ut vel simpliciter impediat executionem Ordinis; aut eam corporis deformitatem annexam habeat, ut functiones Ordinis secure & sine periculo, aut offensione populi peragere non sineret.

XII. Defectus autem corporis post Ordines susceptos superveniens, ex communi Canonistarum sententia, conformiter ad relatas Decretales, non inducit irregularitatem, nisi quoad illos Ordines & eas functiones, quæ ob defectum illum secure & sine periculo, & sine scandalo peragi nequeunt.

XIII. Quis vero defectus hujusmodi deformitatem inducat, ut sine periculo aut scandalo Ordinis executio permitti nequeat; ut ea ratione aliqua irregularitas vel quoad Ordinem suscipiendum aut susceptum subesse censenda sit, hoc potest ipso facto melius perpendi, quam aliquo statuto exprimi, ait Glossa ad *cap.* 2. ✠ *De Clerico ægrotante*, verbo, *Deformitatem.*

Judicare autem & determinare in particulari casu, quæ sit notabilis aut levis deformitas, & an hic & nunc ob talem deformitatem periculum aut scandalum per Ordinis executionem sit timendum, judicio Episcopi determinandum esse, uno consensu concludunt Canonistæ sequuti Glossam in *cap.* 2. ✠ *De Corpore vitiatis*: ita ut non sufficiat arbitrium Confessarii vel alterius Prælati inferioris; uti post alios citatos docet Barbosa de potestate Episcopi *part.* 2. *Allegat.* 42.

num.

num. 60. qui & ibidem addit: " Respectu Regularium „ ad eundem Episcopum id declarare competit, non „ autem ad Superiores regulares, nisi eisdem expressè „ à Sede Apostolica delegaretur.

XIV. Auctoritatis Episcopalis quoad hanc determinationem, argumentum suppeditat *Can.* 3. *Dist.* 33. ubi decernitur, quòd hi, qui aliquando corporis incommoditatibus in terram elisi fuerunt, tamdiu erunt „ ab officii sui Ordine & loco suspensi, quousque unius „ anni spatio per *discretionem Episcopi* inveniantur ab „ incursu dæmonum liberati: " Vel ut verior lectio habere videtur, *alieni*.

Non absimile hujus auctoritatis argumentum occurrit in *Can.* 2. *caus.* 7. *q.* 2.

XV. In hac determinatione tempus, locum & personam ejusque dotes meritò Episcopus attendit.

Neque enim dubium est, quin uno loco defectus aliquis posset esse offensioni, & non alio, ubi hujusmodi defectus vel est frequentior, aut minùs attenditur. Idem dicendum de tempore.

Persona quoque plurimùm attendenda. Potest enim contingere, ut defectus corporis in uno impediret debitam executionem Ordinis, & non alio: eò quòd is sit aliorum membrorum vigor, ut debilitatem aut defectum alterius supplere queat.

Exempli gratiâ, carens oculo sinistro, sive *Canonis*, ut vocant, communiter habetur irregularis quoad Ordinem Sacerdotii suscipiendum aut Missæ celebrationem post Ordinem susceptum; " si quis tamen carens visivâ virtute in oculo sinistro sive *Canonis*, & tantâ polleat virtute in dextro, ut sine deformi faciei conversione possit legere *Canonem*, non est irregularis, " ait post alios Barbosa loco citato *num.* 31.

XVI. Similiter indubitatum est, quòd adeò possint eminentes esse in aliquo qualitates seu quoad mores, seu quoad doctrinam & zelum, ut defectus corporis, qui aliàs offensionem populi pareret, ob hasce eminentes qualitates non causaret; aut si, quæ forsan offensio timeretur, ea meritò ob bona, quæ ex Ordinatione & promotione hujusmodi defectuosi sperantur, negligi deberet.

XVII. Aliquando super aliquibus defectibus corporis peti hodie dispensationes in Curia Romana praxis quotidiana docet, monetque Pyrrus Corradus in praxi dispensationum *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 19. quòd dum conceditur dispensatio super hac irregularitate in Dataria Romana, hæc nunquam inscribatur seu committatur Vicario seu Officiali Episcopi, sed semper ipsi Episcopo; idque ob textum *cap.* 2. ✠ *De Corpore vitiatis*, qui Episcopo auctoritatem cognoscendi & judicandi de defectu corporis tribuit. " Quod quidem (ait Corra- „ dus) adeò inconcussè observatur, ut cùm sacra Pœ- „ nitentiaria Apostolica ex facultate sibi tradita, dispen- „ sat cum Religiosis professis, corpore vitiatis, nun- „ quam alteri quam Ordinario illius loci, ubi orator „ professus est, rescribat: dando illi facultatem cum „ illo dispensandi super corporis vitio seu defectu, cum „ illis limitationibus, & clausulis, quibus utitur Can- „ cellaria Apostolica; sed gratis quoad omnia.

XVIII. Clausula verò præcipua, quâ utitur Cancellaria Romana in hac dispensatione, hæc est: " Com- „ mittatur Ordinario, qui, inspecto per *seipsum*, & con- „ siderato diligenter dicto defectu, si talis non sit, nec „ ex eo proveniat tanta deformitas, quæ scandalum „ generet in populo aut divinis impedimentum præstet, „ super quo ejusdem Ordinarii conscientia oneretur; „ cum eodem oratore, dummodo ad id reperiatur ido- „ neus, vitæque ac morum probitas, & virtutum me- „ rita sibi suffragentur, nec aliunde ei obstet impedi- „ mentum, dispenset.

XIX. Claret ex Pyrro Corrado dispensationis litteras super defectu corporis, semper dirigi ad Episcopum ejus, qui defectum patitur, ut ipse *per seipsum* defectum inspiciat, & de eo judicet: & si, eo inspecto, judicet, non esse talem, ut offensionem notabilem in populo sit pariturus, aut impedimentum in Ordinis exercitio, tunc Auctoritate Apostolica ipse dispenset.

Verùm indubitatum apparet, quod Episcopus, etiam nullo impetrato è Romana Curia Rescripto, judicare possit, utrum defectus corporis talis sit, qui vel scandalum generaret in populo, vel obeundis functionibus sacrorum Ordinum impedimentum præstet.

Scitur enim, non omnem defectum corporis parere irregularitatem, sed eum duntaxat, qui vel executionem Ordinis omninò impedit, vel saltem sine scandalo exequi non patitur.

Dum igitur judicio Ordinarii constiterit, quòd defectus corporis talis non sit, non videtur, quo ex capite exigeretur ulterior dispensatio, præsertim cùm obtentâ dispensatione, nihilominus ipsius Ordinarii judicio deferatur, num defectus sit talis, qui executionem Ordinum impediat, aut scandalum parere posset.

XX. Cum autem hujusmodi dispensatio petitur super defectu *oculi Canonis*, ne ipse patiens legendo Canonem vertat se ad populum, volens oculum dextrum versùs Canonem dirigere, additur in formula dispensationis hæc clausula: *Et quoties Missam celebrabit, tabellam Canonis in medio altaris tenere debeat.*

CAPUT VI.

De Irregularitate ex crimine.

1. *Ordinandi ex sententia Apostoli debent esse* sine crimine.
2. *A quo tempore debuerint esse* sine crimine.
3. *Post actam pænitentiam non admittebantur olim ad Ordines.*
4. *Non pænitentia, sed crimen excludebat Pœnitentes ab Ordinibus.*
5. *Crimen olim etiam ab exercitio Ordinis suscepti excludebat.*
6. *Crimen* occultum *etiam olim irregularitatem inducebat.*
7. *Hæc disciplina necdum seculo XI. totaliter erat abrogata.*
8. *Pontifices seculo XI. eam disciplinam adhuc probârunt.*
9. *Episcopis erat potestas dispensandi, si crimen esset* occultum.
10. *Seculo IX. cœpit invalescere distinctio inter crimen* publicum & occultum; *& quæ ejus occasio?*
11. *Hæc distinctio à Gratiano proposita & probata.*
12. *Gratianum sequuti Canonistæ eam distinctionem probârunt.*
13. *Publica crimina ob infamiam hodie inducunt speciem irregularitatis.*
14. *Id intelligitur tam de infamia facti, quàm juris.*
15. *Moderna disciplina prolapsos in crimen* occultum *non admittit ad Ordines, nisi post actam pænitentiam.*
16. *Graviora nonnulla crimina etiam* occulta *irregularitatem inducunt.*
17. *Super irregularitate ex crimine occulto Episcopus dispensare potest.*
18. *Quod hic dicatur* occultum?
19. *An sufficiat quòd factum sit materialiter notum?*
20. *An deductum ad forum contentiosum semper habendum sit pro publico?*
21. *Ecclesiæ mens non est, quòd criminosi etiam* occulti *à sacris Ordinibus repelli non possint.*
22. *Synodus Tridentina permisit Episcopis, ut* occultè *criminosos ab Ordinibus repellant.*
23. *Synodus Tridentina correxit Decretales.*
24. *Potest Episcopus etiam criminosum occultum suspendere.*

25. *In-*

25. *Interdum ab Episcopo recusante ad Ordinem admittere, datur recursus ad Pontificem.*
26. *Hujusmodi recursus non facilè admittendus.*
27. *Improbatur Fagnani sententia, quæ num. 23. & 24. relata est.*
28. *Nec arridet Sacræ Congreg. decisio num. 25. relata.*

I. APOSTOLUS Tito discipulo suo præscribens, quòd per civitates Presbyteros constituere deberet, inter cæteras qualitates in his requisitas reponit: *Si quis* SINE CRIMINE *est.* Et deinde paucis interpositis: *Oportet Episcopum* SINE CRIMINE *esse, sicut Dei dispensatorem.* Ad Tit. c. 1. v. 7.

Rursus ad Timotheum scribens: *Oportet Episcopum* IRREPREHENSIBILEM *esse.* Et infrà de Diaconis loquens: ait: *Et hi probentur primum: & sic ministrent,* NULLUM CRIMEN *habentes.* 1. Tim. c. 3. v. 2. & 10.

II. Hunc Apostolicum Canonem in Ministrorum electione & Ordinatione pressiùs sequuti SS. Patres, irregulares, sive à sacris Ordinibus eorumque usu exclusos censebant, qui non essent *sine crimine*; sive requirebant *nullum crimen habentes*; id est, qui nullo crimine innocentiam Baptismalem maculassent; quamvis jam per pœnitentiam crimen eluissent.

" Non eo tantùm (inquit S. Hieronymus) quo ordinandus est tempore, sine ullo crimine sit, & præteritas maculas novâ conversatione diluerit; sed ex eo tempore, quo in Christo renatus est, nullâ peccati conscientiâ mordetur.

III. Ante Hieronymum disciplinæ hujus testis est Origenes adversùs Celsum tanquam indubitatum & notorium asserens, quòd Christiani, lapsos in crimen carnis rursus resipiscentes, haud secus quàm redivivos recipiant, tandem post *longiorem* melioris meriti approbationem, quam cùm primùm ad religionem discendam admitterentur. Attendamus nunc cautionem qua similes admitterentur. " Eà tamen conditione (ait) ut *quoniam lapsi* sunt, excludantur *imposterùm* ab omnibus Dignitatibus & Magistratibus Ecclesiasticis.

Hinc istud Carthaginensis IV. *Can.* 64. " Ex Pœnitentibus quantumvis sit *bonus*, Clericus non ordinetur

IV. Circa idem tempus scripsit Siricius Papa *Epist.* 1. *cap.* 14. " Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & post pœnitudinem ac reconciliationem, nulli unquam Laïco liceat honorem Clericatûs adipisci: *qui quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati; nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum.*

Hæc non tantùm ostendunt, Pœnitentes ab Ordinibus fuisse exclusos, sed insuper, quòd non ipsa pœnitentia, at ipsum *crimen*, ob quod pœnitentia agebatur, ipsis ad Ordines aditum præcluserit: quod etiam advertens Morinus dicere non dubitavit: " Criminum reos, vel pœnitentiam agentes ab Ordinibus Ecclesiasticis prohiberi, apud Veteres æquipollebant. (*a*)

V. Nec tantùm quoad Ordinum susceptionem, gravium criminum rei olim habebantur irregulares, ita ut nec per pœnitentiam & reconciliationem irregularitas tolleretur; sed etiam irregulares erant quoad Ordinum jam susceptorum usum; in tantùm, ut qui, Ordine suscepto, in crimen esset prolapsus, in perpetuum ab Ordinis suscepti usu exclusus haberetur.

Hanc disciplinam multis adstruxi & latè exposui in Dissertatione De Canonicorum Instituto *parte* 2. *cap.* 2. atque imprimis §. 2. eam pluribus pristinis Canonibus, & Patrum testimoniis præsertim S. Cypriani & Basilii adstruxi. Deinde §. 3. eam à S. Gregorio multis locis expressam & inculcatam fuisse; ac signanter *lib.* 3. *Ep.* 26. scribente Januario Episcopo Calaritano; ubi unà testatur, hanc irregularitatem sacris Canonibus jam pridem fuisse firmatam: " Pervenit etiam ad nos (ait) quosdam de sacris Ordinibus lapsos *vel post pœnitentiam*, vel ante, ad Officii sui ministerium revocari, quod omninò prohibemus, & *in hac re sacratissimi Canones contradicunt.* Qui igitur post acceptum sacrum Ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro Ordine ita careat, *ut ad ministerium* ULTERIUS *non accedat.*

Verba Gregorii retulit Gratianus *Dist.* 50. *Can.* 9. ibid. *Can.* 10. & 11. alia ejusdem Pontificis verba in eam rem subjiciens.

Eodem loco eandem disciplinam à S. Martino Papa in Epistola ad S. Amandum Episcopum Trajectensem fortiter inculcatam demonstravi: in qua præ cæteris hæc notanda: " Nam qui semel post suam Ordinationem in lapsum ceciderit, *deinceps jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipisci:* sed sufficiat lamentationibus, & fletibus assiduis *quousque ad vixerit in eadem pœnitentia perdurare*, ut commissum delictum divina gratia extinguere valeat.

VI. Hanc porrò irregularitatem non tantùm *publicè*; sed & *occultè* in crimen, præsertim carnis prolapsos incurrisse; neque distinctionem inter *publica* & *occulta* crimina pristinis Patrum seculis notam fuisse, observatum fuit.

VII. Imò nec seculo XI. eam ubique adhuc receptam fuisse probavimus §. 7. ex B. Petro Damiani in opusculo quod *Gomorrhianum* intitulavit, ubi multis agit adversus illos Ecclesiarum Rectores, qui prolapsos in *occultissimum* pollutionis crimen *post actam pœnitentiam* ad Ordines promoveri; aut in susceptis ministrare posse asserebant. " Ut nobis videtur (ait *cap.* 3.) valde præposterum est, ut consuetudinaliter hac peculenta contagione fœdati, vel ad Ordinem provehi; vel in gradu persistere audeant jam promoti. Quia & rationi contrarium & Canonicis Patrum Sanctionibus probatur adversum. „ Deinde adductis nonnullis Veterum ac signanter S. Gregorii testimoniis, concludit: " Patet profectò, quia quem dignum morte crimen abjecerat, qualibet religiosa vita subsequens ad suscipiendum Ecclesiasticum gradûs Ordinem non reformat; nec valet ad obtinendum honoris culmen assurgere, qui in mortalis culpæ barathrum non ambigitur cecidisse.

Post hæc *cap.* 4. conclusionem suam multis adstruit argumentis, ac dein *cap.* 5. probat, quod *in reprobum sensum lapsi sint, qui post hoc vitium* (pollutionis) *habere sacrum Ordinem concupiscunt.*

VIII. Opusculum suum obtulit Petrus Damiani Leoni IX. Papæ; eumque enixè rogavit, ut adscitis spiritualibus ac prudentibus viris opusculum dignetur examinare, ipsique super his Capitulis ita respondere, ut omnem de nostro pectore (ait) dubietatis scrupulum tollat.

Pontifex verò ita respondit, ut satis appareat nondum eo tempore distinctionem inter peccata publica & occulta fuisse generaliter receptam, aut à Pontifice probatam, uti ex ipso contextu responsi videri potest, quem in citato §. retuli: unà cum responso Urbani II. in quo hæc scribit: " De Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, qui post acceptum Ordinem in aliquod crimen lapsi fuerunt, *sive palam sive clam*, constat quidem per Canonum sensum ab Ecclesiasticis eos officiis inhiberi: Tuæ tamen prudentiæ discretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui tamen infamiæ notâ non fuerint aspersi, necessitate Ecclesiæ urgente, & ipsorum sancta conversatione promerente, in suis gradibus recuperari debeant. Hoc autem secundùm indulgentiam dico, non secundùm imperium.

Hic manifestè supponit Pontifex, juxta Canonum sensum, lapsos in crimen ab omni Ordinum usu in perpetuum,

(*a*) Legatur hac de re Morinus lib. 5. de Sacram. Pœnitent. c. 18.

perpetuum, etiam post actam pœnitentiam esse exclusos, sive *palam* sive *clam* crimen commissum foret; eamque disciplinam necdum tunc fuisse abrogatam.

IX. Ex hoc interim responso videmus, quòd dispensandi facultas Episcopis attribueretur, ut necessitate Ecclesiæ urgente, & sanctâ quorumdam conversatione promerente, lapsi in crimen functionibus Ordinis restituerentur; modò nullâ infamiâ essent aspersi; id est, si crimen esset *occultum*.

X. Et sanè à seculo nono circiter quædam inter crimina *occulta & publica* distinctio adhiberi cœpit; idque occasione trium Epistolarum, quas Pseudo-Isidorus Calixto I. Sancto Gregorio ad Secundinum, & S. Isidoro ad Massanum supposuit; quemadmodum latè ostendi in citata Dissertatione §. 4. & 6.

Cùm enim in antiquis Canonibus & Patribus legeretur, prolapsos in crimen ab Ordinum usu in perpetuum esse seclusos; in his verò Epistolis (quarum fictio seu suppositio nondum detecta erat) diceretur, lapsos *post actam pœnitentiam* restitui suis functionibus posse, ut hæc conciliarentur, adhibita fuit hæc distinctio, ut lapsi quidem publicè seu *palam* in crimen perpetuò exclusi censerentur; at lapsi *occultè* sive *clam* post peractam condignam pœnitentiam, & obtentam à Sacerdote criminis remissionem, ad Ordinum suorum functiones redire possent.

XI. Gratianus alios Canonum Collectores sequutus varios Canones & Patrum sententias, quæ lapsos indistinctè à functionibus Ordinum excludebant, retulit; unà referens quoque fictitias illas Epistolas, quas more suo ad concordiam revocare volens hanc distinctionem assumpsit, eamque his verbis expressit: " Possunt sic „ distingui præmissæ auctoritates. Quorum enim cri- „ mina *manifesta* sunt, ante vel post Ordinationem, „ à SS. Ordinibus dejiciendi sunt: quorum autem pec- „ cata *occulta* sunt, & satisfactione secreta secundùm „ Sacerdotis edictum purgata, in propriis Ordinibus „ remanere possunt. „ *Dist.* 50. *post Can.* 23.

XII. Præeunte autem Gratiano, hæc distinctio passim à Canonistis recepta & tradita fuit; atque ita sensim in Ecclesiæ quodammodo disciplinam transiit.

Itaque juxta modernam disciplinam, crimina *publica* sive manifesta, pristinæ irregularitati obnoxia manent; ut qui ante vel post Ordinationem ea commiserint, à sanctis Ordinibus dejiciendi sint; hoc est, à functionibus Ordinum suspendendi, neque ad Ordines suscipiendos admittendi. Rationem, ineunte XII. seculo, dedit S. Ivo, qui etiam probans dictam distinctionem, atque conformiter ad illam censens, Clericum lapsum posse restitui, addit hanc cautionem: " Si tamen *publicam* non egerit pœnitentiam. Talibus enim ideò „ Clericatus denegatur, quia ab insidiatoribus divinis „ Sacramentis pro hujusmodi derogatur, & simplicium „ animus aut scandalizatur, aut infirmatur.

XIII. Ipsa ergo publica & manifesta crimina ipsum criminosum irregularem faciunt, eò quòd sine scandalo, multorumque offensione, ob *infamiam* ex crimine contractam sacris ministrare nequeat.

Unde tametsi juxta modernam disciplinam, non nisi quædam speciatim in jure expressa crimina propriè irregularitatem inducant; tamen *publica ac manifesta* crimina ratione infamiæ, qua ipsum reum aspergunt, speciem irregularitatis causant: juxta *cap.* 87. *De Regulis Juris in VI.* " Infamibus portæ non pateant Digni- „ tatum.

XIV. Hanc regulam non tantùm de infamia juris, sed etiam *facti* intelligendam esse notant Canonistæ, sequuti Glossam ad dictam Regulam, Verbo: *Dignitatum*, ubi eam de utraque infamia interpretatur: " Cùm dignitatibus participare non debeant infames „ *quacumque* infamiâ; „ citansque antiquiorem Glossam marginalem addit: " Et ut dicit, non solùm im- „ pedit præfici: sed etiam facit removeri à Dignitati- „ bus habitis.

Et in *cap. fin.* ꝟ. *De Testibus*, dicitur, quòd " ac- „ cusati de crimine, nisi priùs se probaverint inno- „ centes, à susceptione Ordinum repellantur. „ Quod non est, nisi qui à pendente accusatione sunt infames infamiâ facti, inquit Avila *De Censuris*, *part.* 7. *Disp.* 4. *dub.* 5.

XV. Ulteriùs quoad prolapsos in crimen *occultum*, tametsi ex moderna disciplina, propriè non sint irregulares, tamen nec hodierna disciplina eos ad Ordines admitti aut Ordinibus restitui permittit, nisi *post actam* tanto crimine *dignam pœnitentiam*; sive postquam per pœnitentiam crimen eluerint; quemadmodum pluribus ostendi in allegata Dissertatione §. 8. ubi dein §. 9. probavi, non uno titulo crimina à Sacerdotibus commissa esse graviora & acerbiore pœnitentiâ eluenda, quàm eadem à laïcis perpetrata: ac deinde subsequenti §. 10. prolapsorum Sacerdotum quantumvis *occultè*, restitutionem, etiam juxta hodiernam disciplinam, debere esse *tardam*; eò quòd ipsorum conversio soleat esse tarda.

XVI. In præcitato responso Urbani II. verbis allegatis subnectitur: " Si quem verò, quod absit, aut post „ acceptum officium contigerit, peremptorio quolibet „ eorum, quæ in lege morte mulctantur, sive palam, „ sive *clam*, occupatum crimine inveniri, eos maximè „ qui adhuc mundo vivunt, ab omni eos Altaris mini- „ sterio sequestramus.

Licet ergo Urbanus permitteret *secundùm indulgentiam* nonnullos in crimen *clam* prolapsos, necessitate Ecclesiæ urgente, & ipsorum sanctâ conversatione promerente, Sacris Ordinibus restitui; id tamen in gravioribus quibusdam criminibus non admittendum declarat; quod modernæ disciplinæ non parum conforme est.

Tametsi enim moderna disciplina permittat nonnullos in crimen *occultum* prolapsos post actam pœnitentiam & absolutionem obtentam ad Ordines ascendere, aut Ordinum functionibus restitui; nonnulla tamen crimina sunt, quæ quantumvis *clam & occultè* sint commissa, irregularitatem nihilominus inducunt; ipsosque criminum reos constituunt irregulares etiam post peractam pœnitentiam, & obtentam à Sacerdote absolutionem.

XVII. Hoc evidenter supponit Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *cap.* 6. ubi declarat, quòd " liceat Episcopis „ in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex *de-* „ *licto occulto* provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur „ ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis „ ad forum contentiosum, dispensare.

XVIII. Quod dicatur delictum *occultum*, ut super irregularitate ex illo proveniente Episcopus dispensare queat, aliquando dubitatum fuit; nec eadem est Doctorum opinio; uti videre est apud Barbosam *De Officio Episcopi parte* 2. *Allegat.* 39. *n* 21. Veriùs apparet, quòd *occultum* hîc dicatur, quod *probari* non potest, sive quod planè latet, nec periculum est, ne id facilè in publicum prodeat: atque ita post alios resolvit Garcias *De Beneficiis parte* 7. *cap.* 11. *n.* 46. asseritque *n.* 47. id sæpius à S. Congregatione resolutum, atque signanter responsum esse. " Absolutus vel dispensatus à pro- „ prio Episcopo in materia delicti perpetrati coram „ duobus vel tribus testibus, quod tamen *non fuit no-* „ *torium*, non est tutus in conscientia; quia Concilium „ utitur termino *occulti*, quod propriè loquendo dici- „ tur, quod probari non potest *cap.* VESTRA ꝟ. *De* „ *Cohabitat. Clericor. & Mulierum*; at per duos testes „ probari potest, & Verba Concilii intelligi debent se- „ cundùm proprietatem.

Eandem opinionem sequitur & adstruere nititur Fagnanus *ad cap.* VESTRA ꝟ. *de Cohabit. Cleric. & mulierum*: sed eum ex professo refutare conatur Du Casse in Praxi sua Jurisdictionali *tom.* 1. *cap.* 10. §. 2. sustinens, crimen etiam posse esse *occultum*, licèt commissum in præsentia duorum vel trium testium, quorum testimonio in judicio probari posset; modò non sit publi-

publicum & notorium; asseritque eam esse opinionem communem, quam in eo præcipuè fundat, quòd Concilii Tridentini intentio fuerit, restringere auctoritatem dispensandi ad crimina *occulta:* quòd indecens & scandalosum crederet, ut Sacerdos, qui *publicè & notoriè* in grave crimen esset prolapsus, permitteretur sacris ministrare: quod scandalum non æquè timendum est, dum crimen est *occultum*, tametsi duobus aut tribus notum esset, qui de eo in judicio depromere possent.

Fatetur quidem dictus Auctor, esse quasdam sacræ Congregationis declarationes Fagnani opinioni faventes; sed notat, has declarationes in Gallia vim legis non habere, nec ejus esse ponderis, ut in praxi se illis Episcopi conformare debeant.

Quod de non receptis his Cardinalium declarationibus in Regno Galliæ notavit hic Auctor, id & de Belgio dici potest: uti enim non semel ex Zypæo, *Consultatione* 1. *de Elect. num.* 6. notavimus, Concilium Tridentinum in Belgio fuit receptum sine respectu ad has declarationes, præsertim quæ ipsam Auctoritatem Ordinariorum magis restringere videntur, quam textus Concilii Tridentini exposcit.

Et sanè re penitiùs ponderatâ, verisimilior apparet opinio, quam contra Fagnanum propugnat Du-Casse, præsertim, quòd Episcopis non sit neganda dispensandi auctoritas, nisi plenè probetur eam ipsis esse ademptam.

XIX. Si factum, ex quo orta est irregularitas *materialiter* quidem notum sit, sed *occultum formaliter*, sive in quantum est delictum, tunc Episcopum vi hujus Decreti posse dispensare communi consensu tradunt Doctores apud Barbosam in Collectaneis ad citatum *cap.* 6. Concilii Tridentini *n.* 30. & *n.* 33. exemplificat " in irregularitate proveniente ab excommunicato celebrante, quando excommunicatio est occulta, licèt celebratio sit *manifesta.* " Plura exempla refert *De Officio Episcopi parte* 2. *Alleg.* 39. *n.* 37. & sequentib.

XX. Si delictum fuerit deductum ad forum contentiosum, sed hactenus probari non potuit, atque eatenus adhuc maneat *occultum*; si tamen judicium nondum sit absolutum, neque sententia absolutoria pronuntiata, non poterit Episcopus in vim hujus Decreti super irregularitate ex simili delicto proveniente dispensare, ob clausulam in Decreto additam; *exceptis aliis deductis ad forum contentiosum*; & ita à Sacra Congregatione responsum esse testatur Garcias loco citato *num.* 47.

At verò si judicium sit finitum, & sententia absolutoria defectu probationis sequuta, Episcopum posse dispensare ibidem tradit Garcias *n.* 48. quia manet occultum; & quia non fuit deductum ad forum contentiosum *cum effectu*, ex quo non fuit probatum. Quare aliud esset, si judicium quidem sit absolutum, sed reus per sententiam punitus, quia reverâ & cum effectu fuit *deductum* ad forum contentiosum: uti rectè notat Garcias *num.* 49. Excepit Synodus irregularitatem provenientem ex *homicidio voluntario*; de qua exceptione tractabimus capite sequenti.

Præcipua hodie ac frequentiùs occurrentia delicta, quibus irregularitas annexa est, sunt Simonia, homicidium & hæresis. De irregularitate ex priore resultante agetur sub titulo *De Simonia circa Beneficia*; de secunda *part.* 3. aliquid dicetur; de tertia verò specie, *capite sequenti.*

XXI. Interim observandum, quòd licèt Ecclesia juxta modernam disciplinam, non omnibus criminibus, præsertim *occultis*, irregularitatem annectat, nequaquam tamen Ecclesiæ mentem esse, Episcopos debere criminosos, licèt *occultos*, hoc est, quos ut tales probare judicialiter non possunt, ad Sacros Ordines admittere; quod ipsa Synodus Tridentina sat clarè expressit.

XXII. *Sessione* 14. *de Reformatione*, in proœmio docet: " Cùm propriè Episcoporum munus sit, subditorum omnium vitia redarguere: hoc illis præcipuè cavendum erit, ne Clerici præsertim ad animarum curam constituti, criminosi sint, neve inhonestam vitam, ipsis conniventibus, ducant. Nam si eos pravis & corruptis moribus esse permittant, inquit Synodus, quo pacto laïcos de ipsorum vitiis redarguent, qui uno ab eis sermone convinci possent, quòd Clericos ipsis patiantur esse deteriores? Qua etiam libertate laïcos corripere poterunt Sacerdotes; cum tacitè sibi ipsi respondeant, eadem se admisisse, quæ corripiunt?

Ut autem Episcopi id faciliùs exequantur, declarat Synodus *cap.* 1. " Cum honestius ac tutius sit subjecto, debitam Præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quàm cùm Præpositorum scandalo, graduum altiorum appetere dignitatem, ei, cui ascensus ad sacros Ordines à suo Prælato, ex quacumque causâ, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus: aut qui à suis Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo; aut ad priores Ordines, gradus, & dignitates, sive honores restitutio suffragetur.

XXIII. Vigore hujus Decreti, est Episcopo attributa auctoritas prohibendi suis subditis assensum ad SS. Ordines quomodolibet, extrajudicialiter ex quacumque causa, etiam ob *occultum* crimen. " Unde ex sententia sacræ Congregationis corrigitur dispositio *cap.* Ex tenore ;; *De Temporib. Ordinat.* in ea parte, in qua decernitur, criminosum *occultum* tantummodo commonendum, sed non prohibendum ascendere ad superiorem Ordinem. " Ita Fagnanus ad citatum Capitulum n. 12. qui deinde *n.* 16. refert *cap.* Ad aures ;; *eod.* " Quòd permittit Superioribus Regularibus prohibere subditos *jam promotos*, ne ascendant ad altiores gradus, ex sententia S. Congregationis fuisse ampliatum à Concilio ad Clericos seculares.

XXIV. Notat quoque Fagnanus ad dictum *cap.* Ad aures *num.* 7. " In dicto *cap.* 1. *Sess.* 14. fuisse concessam Episcopis auctoritatem etiam suspendendi criminosos occultos ab Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus: nam etsi verba illa, (Ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, &c.) non sint apposita, nisi in priori parte dicti *cap.* 1. ubi agitur de interdictione; tamen censeri debent repetita etiam in sequenti, ubi agitur de suspensione.

XXV. Ne autem Episcopi aliique Prælati hac auctoritate abutantur, atque sine justa causa pro suo arbitrio, prætextu *occulti* criminis à Sacris Ordinibus impediant, aut suspendant, " Sacra Congregatio re ad Gregorium XIII. delatâ edidit decisionem, quæ postea perpetuò obtinuit in Dataria, videlicet: Quotiescumque Ordinarius recusaverit quemquam ordinare, committendum esse Metropolitano, vel viciniori Episcopo, ut ab eodem Ordinario priùs exquirat, cur recusaverit; quo causam legitimam non allegante, liceat illi eumdem recusatum ordinare. " Hæc Fagnanus ibid. *num.* 22.

XXVI. Verùm Synodus Tridentina sufficienter insinuat, hujusmodi recursum non facilè esse admittendum, nec Ordinarium facilè in similibus turbandum; quandoquidem ad faciliorem sui Decreti executionem expressè addat: " Nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo; aut ad priores Ordines, gradus & dignitates, sive honores, restitutio suffragetur.

Accedit ipsius Decreti ratio in principio expressa: " Cùm honestius ac tutius sit subjecto, debitam Præpositis obedientiam impendendo in inferiori ministerio deservire, quàm cum Præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem.

XXVII.

XXVII. Quæ *n.* 23. 24. & 25. ex Fagnano relata sunt, ea historice duntaxat exposuimus, non ea mente ut approbentur. Ac primo quidem quod retulit Fagnanus *num.* 23. & 24. scilicet per sanctam Congregationem Cardinalium declaratum fuisse, Episcopum posse in vim decreti Concilii Tridentini, *Sess.* 14. *cap.* 1. *de Reformat.* suspendere Clericum ab Ordinibus susceptis, aut dignitatibus adeptis; eorumve functionibus, ob crimen *occultum* soli Prælato notum, idque etiam *extrajudicialiter*; nec Decreto Concilii, nec sanctis Canonibus conforme est.

Imprimis evidens est, ex contextu *cap.* 1. *Sess.* 14. *Concilii Tridentini*, quod Concilium non intenderit determinare, qua forma esset procedendum in suspensione ab Ordinibus *susceptis*, aut ab Ordinum susceptorum functionibus, vel muniis Beneficio aut Dignitati annexis: sed duntaxat declarare, quod dum alicui " *ascensus ad sacros Ordines à suo Prælato fuit* " *interdictus*, aut à suis Ordinibus seu gradibus vel " dignitatibus Ecclesiasticis fuit suspensus, nulla contra " ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se pro- " moveri faciendo; aut ad priores Ordines, gradus & " dignitates, sive honores, restitutio suffragetur. " Supponitur hac in causa Prælatus juxta Canones processisse.

Cum itaque admissio ad sacros Ordines frequenter sit gratiosa, sive dependeat à mero beneplacito ipsius Prælati, non mirum, quod Concilium in priori parte dicat, dispositionem sui Decreti etiam habere locum, dum ascensus ad sacros Ordines, *quacumque ex causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter* alicui interdictus fuit, nimirum eo casu quo admissio ad sacros Ordines à solo beneplacito Prælati dependet.

In secunda vero parte, ubi Concilium loquitur de suspensione ab Ordinibus *susceptis*, aut dignitatibus adeptis, vel eorum functionibus, ex professo videtur Concilium omisisse prædictas clausulas, *etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extrajudicialiter*: eo quod suspendere aliquem ab Ordinibus jam susceptis aut dignitatibus adeptis, vel functionibus hisce annexis, requirat Ordinem judiciarium, non secus atque omnis alia censura, & consequenter ferri non potest ob crimen *mere occultum*; utpote quod in judicio probari non potest.

XXVIII. Secundo nec approbari debet sacræ Congregationis decisio, quam ex Fagnano *n.* 25. retulimus: non diffitemur in Curia Romana stylum invaluisse, quod si Episcopus aliquem ordinare recusaverit, hic possit querelam de hac recusatione ad Pontificem instituere; quodque ex stylo Curiæ Romanæ committatur Metropolitano, vel viciniori Episcopo, ut ab eodem Ordinario exquirat rationem recusationis, quo causam legitimam non allegante, liceat Metropolitano aut viciniori Episcopo eundem recusatum ordinare.

Verum an hæc sacræ Congregationis resolutio, & ei innixa Curiæ Romanæ praxis textui & menti Synodi Tridentinæ sat sit conformis, non sine fundamento ambigi potest.

Ac imprimis certum est, quod tempore Synodi Tridentinæ à nullo nisi à Romano Pontifice, & in Curia Romana dari possit *licentia de se promoveri faciendo contra ipsius Prælati voluntatem.*

Igitur cum Synodus simpliciter & indefinite decreverit, ut *nulla licentia* contra ipsius Prælati voluntatem de se promoveri faciendo suffragetur, dubitari merito potest, num Synodus hanc licentiam in Curia Romana obtentam aut obtinendam excludere non voluerit, sive non suffragari.

Ad hæc experientia docet, quod vigilantiores Episcopi frequentius per illas licentias *de se promoveri faciendo*, & recursus ad Datariam Romanam, non raro vexentur, & quodammodo cogantur admittere ad Ordines sacros, quos indignos probe noverunt, eo quod defectus non sint quidem adeo notorii, ut probari in judicio possint, vel adeo enormes, ut impedimentum canonicum pariant, sed tamen sat graves, ut ob hos merito à sacris Ordinibus repellantur.

Unde optandum esset, ut Curia Romana similes recursus non admitteret; neque similes licentias expediret; potiusque Episcoporum conscientiæ Ordinationem suorum subditorum confideret, prout Synodus Tridentina optasse videtur: notanter cum certum sit, melioribus seculis hujusmodi recursus fuisse ignotos.

CAPUT VII.

De Irregularitate ex homicidio.

1. *Homicidium reputatur enormissimum crimen.*
2. *Homicidium semper induxit irregularitatem.*
3. *Notissima fuit hæc irregularitas.*
4. *Etiam ex homicidio ex quadam quasi necessitate commisso.*
5. *Ob defensionem vitæ etiam perpetrato.*
6. *Ex Pœnitentiali Romano Presbyter occidens in defensionem vitæ irregularis efficitur.*
7. *Cœpit disciplina circa hanc irregularitatem paulatim relaxari; sed quando, incertum est.*
8. *Clemens V. excepit homicidium ob necessariam vitæ defensionem.*
9. *Ex decisione illa Clementis non conficitur, tale homicidium esse omnino licitum.*
10. *Decisio Clementis non comprehendit homicidium ob defensionem honoris, aut bonorum temporalium.*
11. *Neque commissum in defensionem liberorum aut parentum.*
12. *Quid de homicidio in defensionem patriæ?*
13. *Omne Homicidium causat irregularitatem, nisi expresse excipiatur.*
14. *Homicidium inducit irregularitatem modo sit voluntarium, saltem* indirecte; *& quandonam sit tale?*
15. *Ut de hac voluntarietate statuatur, expendendum, num actio ob homicidium fuisset omittenda.*
16. *Ostenditur exemplo Clerici Venatoris & Chirurgi.*
17. *Hæc regula stabilitur auctoritate Bonifacii VIII.*
18. *Ex hoc principio plures casus resolvi possunt.*
19. *Quomodo homicidium actioni connexum esse debeat, ut actio ideo esset omittenda, generaliter determinari nequit.*
20. *Non requiritur, ut homicidium sit natum sæpius sequi, quam non sequi.*
21. *Non sufficit etiam quod natum sit frequentius sequi.*
22. *In dubio an homicidium fuerit voluntarium, debet se gerere pro irregulari.*
23. *Fundamentum hujus regulæ, & quomodo hoc fundamentum plures non sat attendant.*
24. *Decreta Synodi Trident. de hac irregularitate.*
25. *Quod dicatur homicidium* voluntarium *ad mentem Synodi.*
26. *Synodus optat, ut cum homicida voluntario non dispensetur; nec Episcopus dispensare potest.*
27. *Pontifex in homicidio voluntario ad obtinendà Beneficia aut Ordines difficulter dispensat.*
28. *Quomodo expediatur dispensatio quoad Beneficia jam obtenta, aut Ordines susceptos.*
29. *Modernæ dispensationis Stylus videtur primitus respexisse homicidium* involuntarium.
30. *Quomodo hodie expediatur dispensatio super homicidio casuali, & perpetrato in defensionem vitæ?*
31. *Episcopus potest dispensare in homicidio* non voluntario *& occulto; & quod sit* non voluntarium?

32. *Quid Concil. Trident. quid Galli sentiant de eo, qui ab irregularitate hæreseos dispensari debet?*

I. INTER gravissima crimina reputatum fuisse homicidium sat constat; & quidem è tribus illis fuisse, ob quæ in aliquibus Ecclesiis, etiam in fine vitæ absolutio negata fuerit, scitur. Juxta S. Basilium *Epist. Can.* 3. *ad Amphil. Can* 56. " Qui sua sponte interfecit, & postea pœnitentia ductus est, 20. annis Sacramento non communicabit. Viginti autem anni (ait) sic in eo dispensabuntur. Debet quatuor annis deflere stans extra fores Oratorii, & fideles ingredientes rogans, ut pro eo precentur, suam iniquitatem pronuntians. Post quatuor autem annos inter auditores recipietur, & quinque annis cum ipsis egredietur: septem autem annis cum iis, qui in substratione orant, egredietur. In quatuor annis solum stabit cum fidelibus, sed non erit oblationis particeps. Iis autem expletis, erit Sacramentorum particeps.

Et *Can.* 57. " Qui non voluntarie interfecit, undecim annis Sacramentis non communicabit. Undecim autem anni sic in eo dispensabuntur. Duos quidem annos deflebit, tres autem annos (*a*) inter auditores perseverabit, in quatuor substratus, & anno solum consistet, & deinceps ad Sacramenta admittetur.

II. Cum itaque homicidii crimen adeo enorme, tantique temporis pœnitentia eluendum jam pridem visum fuerit, etiam laïcis, quis miretur, si ob hoc crimen laïci à sacris Ordinibus exclusi, & Clerici ab eorum executione suspensi, imo & depositi fuerint? Idque ad normam præcepti divini olim populo Judaïco insinuati, Exodi *cap.* 21. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias: ab altari meo evelles eum*; quæ referuntur & quasi canonizantur in *cap.* 1. ℥ *De Homicidio.*

Quin & *Can.* 55. Sancti Basilii decernitur: " Qui se latronibus adversos objiciunt, si sint quidem extra Ecclesiam, ab omni communione arceantur: Si sint autem Clerici, à gradu deponuntur.

III. Adeo nota atque vulgata fuit irregularitas ex hoc crimine resultans, ut cuidam Episcopo scribere non dubitet Joannes VIII. apud Gratianum *Dist.* 50. *Can.* 4. " Miror minus doctam scientiam tuam Sacerdotem putare post perpetratum homicidium posse in Sacerdotio ministrare; imo (quod est ineptius) nobis suadere velle, ut ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis enim tam demens, tamque perversi sensus, tale quid æstimaret, vel post quantamcumque pœnitentiam concedendum, cum omnino sit Canonicæ disciplinæ contrarium? Debet ergo Sacerdotio privatus, lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus saltem remediis curatus, salutis possit invenire suffragium.

IV. Nec tantum homicidium per insidias & industriam seu animo plane deliberato ac voluntario, doloque malo perpetratum hanc irregularitatem jam pridem induxit; sed & illud quod ex quadam quasi necessitate & involuntarietate perpetratum erat.

Jam enim vidimus, quod juxta Canones à S. Basilio editos Clericus, qui se latroni objiciens, sive se defendendo occidit, à gradu deponatur.

V. Et ex Nicolao I. apud Gratianum *Dist.* 50. *Can.* 6. " De his Clericis, pro quibus consuluisti, scilicet qui se defendendo, paganum occiderunt, si postea per pœnitentiam emendati possint ad gradum pristinum redire, aut ad altiorem conscendere; scito nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verum si contigerit, ut Clericus Sacerdotalis Ordinis saltem paganum occiderit, multum sibi consulit, si ab officio Sacerdotali recesserit: satiusque est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu irreprehensibiliter famulari, quam alta indebite appetendo, damnabiliter in profundum demergi.

Ad hunc Canonem reflectens Joannes Dartis SS. Canonum in Academia Parisiensi Professor in commentario ad distinctionem quinquagesimam Decreti Gratiani, ait: " Clericus homicida non restituebatur, ne quidem si se defendendo, Paganum occidisset.

Consultus quoque sæculo undecimo exeunte Hildebertus Episcopus Metensis à Sancto Ivone Carnotensi, de Sacerdote, qui aliquem pro vitæ suæ defensione occiderat; an Sacerdotio imposterum fungi permittendus esset, respondit Hildebertus *Epist.* 60. " Non videtur Sacerdotem reum sanguinis oportere deinceps ministrare, quamvis *tuendæ salutis necessitate* homicidium incurrerit. „ Concluditque, quod si similis casus in sua Diœcesi contigisset, ipse *reum ad Apostolicam misisset audientiam.*

VI. Ex Pœnitentiali Romano legitur in *cap.* 2. ℥ *De Homicidio*: " Si sine odii meditatione, *te* tuaque liberando, hujusmodi diaboli membra (furem aut latronem) interfecisti (secundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei) si aliquid jejunare volueris, bonum est tibi: & eleemosynam fac largiter. Si Presbyter eadem fecerit, non deponatur: tamen quamdiu vivit, pœnitentiam agat.

VII. Quantumvis hic non deponatur Presbyter, qui ob vitæ suæ defensionem alium occidit; quia tamen vita sua durante pœnitentiam agere tenetur, apparet quod ab executione Ordinis Sacerdotalis tota sua vita, tanquam pœnitens abstinere debuerit; atque ita juxta pristinam disciplinam ex tali homicidio irregularitatem incurrerit; quamvis satis quoque constet, aliquid *secundum indulgentiam* jam cœpisse circa hanc disciplinam relaxari.

Quando autem hæc relaxatio cœperit, certo statui nequit: quia ut recte monet Ludovicus Thomassinus *De disciplina Ecclesiæ parte* 4. *lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 10. hujusmodi libri pœnitentiales quotidie novas recipiunt pro temporum varietate, & disciplinæ mutatione additiones; adeoque certo sciri nequit, quo tempore hic articulus Pœnitentiali Romano fuerit insertus.

VIII. Deinde subjungit Thomassinus: Itaque dici potest, Papam Clementem V. fuisse primum, qui claris terminis decidit, hujusmodi occisorem non esse irregularem, in *Clem. Unica De Homicidio*: " Nullam (ait) ex hoc irregularitatem incurrit, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem.

IX. Quidquid sit, hoc sat constat, ex hac declaratione seu Constitutione Clementis V. nullum præjudicium generari opinioni Theologorum, contendentium, licitum non esse privata auctoritate occidere vitæ invasorem, juxta illud Augustini *lib.* 1. *De Civitate Dei cap.* 21. " His exceptis, quos vel lex justa generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus specialiter occidi jubet, quisquis hominem vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur. „ Et *Epist.* 47. De occidendis hominibus, " ne ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium; nisi forte sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate, si ejus congruit personæ.

X. Id quoque expeditum est, hanc Clementis decisionem ultra casum expressum minime extendendum, ideoque homicidium non pro defensione *vitæ*, sed famæ, honoris, aut rerum temporalium hac Constitutione non comprehendi; neque homicidam vi hujus Decretalis immunem esse ab irregularitate, uti satis bene probat Fagnanus: notatque omnes passim consentire, occidentem pro defensione rerum temporalium non

(*a*) In textu Græco editionis 1730. legitur; τρία δὲ ἔτη, melius quam in editionibus vetustis, in quibus legitur; τρία μὲν ἔτη; id est, *tres quidem annos.*

non evadere irregularitatem. Ad *cap.* INTERFECISTI ꝟ *De Homicidio.*

XI. Glossographus ad citatam Clementinam ad verbum, *suum*, ait: " Hæc littera innuit, secus in illo, „ qui occiderit volentem occidere patrem, filium, con- „ jugem, vel personam conjunctam, quam aliter ju- „ vare non poterat. Quod verum puto: quasi casus ille „ non includatur sub necessitate inevitabili, sed evita- „ bili. Hæc ille. Quæ quidem Glossa fere ab omnibus recipitur, uti ex Navarro refert Fagnanus ad *cap.* 24. ꝟ *De Homicidio num.* 3.

XII. Quin etsi ipsa patriæ, imo & fidei defensio concurreret, nequaquam tamen Clericum arma sumentem & aliquem interficientem, ab irregularitate similis defensio eximeret; quemadmodum sat aperte deciditur in *cap.* 24. ꝟ *De Homicidio*, ubi Honorius III. rescribit Pelagio Presbytero, his verbis: " Petitio tua no- „ bis exhibita continebat, quod cum inimici domini- „ cæ Crucis, ac blasphemi nominis Christiani, castrum „ quoddam in quo morabaris, graviter invasissent: „ exeuntibus inde habitatoribus, tam Clericis, quam „ laïcis contra eos, ac vicem confligentibus, hinc inde „ occisi quam plurimi extiterunt. Unde cum pro eo „ quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas in- „ currisse: Mandamus, quatenus si de *interfectione* cu- „ jusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, „ à ministerio altaris abstineas reverenter: cum sit con- „ sultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temere „ celebrare.

Hic enim agebatur de necessaria *patriæ* defensione, cum hostes castrum graviter invasissent; & tamen deciditur, Pelagium Presbyterum esse irregularem, si eum conscientia remordeat, quod in conflictu aliquem occiderit. Ita Fagnanus ad citatum Capitulum *num.* 1. ubi late ostendit, irregularitatem contrahi ex occisione in bello etiam justo, & defensivo; modo tamen non tanta concurrat inevitabilis necessitas, ut concurrat necessaria defensio *propriæ vitæ*, atque ita sit casus expressus in citata Clementina.

XIII. " Cum enim regula sit (ait) quod irregularis efficiatur, qui aliquem interficit " aut mutilat, nec ab „ hac regula reperiantur excepti, nisi casus furiosi, in- „ fantis seu dormientis, & illius qui mortem aliter vi- „ tare non valens *suum* occidit vel mutilat invasorem, „ ut in dicta *Clementina* stabimus regulæ, quamdiu non „ probatur exceptio.

Hac de causa Synodus Budensis celebrata per Philippum Episcopum Firmanum Sedis Apostolicæ Legatum de assensu plurimorum Archiepiscoporum, Episcoporum aliorumque Prælatorum anno 1279. decrevit *Can.* 7. " ne Clerici bellicis actibus se involvant vel implicent, „ nisi forte pro Ecclesiarum suarum, & patriæ defen- „ sione, non ad impugnandum vel propulsandum, sed „ ad *defensionem tantum*, si necessitas eos compellat: & „ tunc in propriis personis non pugnent.

XIV. Nec tantum homicidium voluntarium *directe*, id est, animo deliberato, & animo directo commissum inducit irregularitatem; sed etiam voluntarium indirecte sive in *causa*, ut ajunt, sive quod non est quidem *directe* & ex proposito intentum seu volitum, sed indirecte seu *in causa*, ut ajunt, quia posuit ejus causam, quam oportuisset omittere, ne homicidium illud sequeretur.

Ut enim homicidium sit voluntarium in *causa* requiritur, ut causam illam hic & nunc concurrentibus præsentibus circumstantiis debuisset omittere, ne homicidium sequeretur.

XV. Hinc ulterius concluditur, homicidium non semper esse voluntarium *in causa*, quandocumque sequitur ex causa sive actione *illicita*: neque semper esse *mere casuale* aut plane involuntarium, etsi præter intentionem *directam* sequatur ex actione ex se licita.

Potest enim contingere, actionem quidem aliquam esse de se illicitam, adeoque absolute fuisse omittendam; sed tamen *non ideo* omitti debuisse, ne ex ea sequeretur homicidium; ipsumque homicidium huic actioni adeo remote aut infrequenter esse connexum, ut nullatenus ob ejus periculum omitti debuerit; homicidiumque ex ea sequutum *mere* casuale respectu ipsius agentis, sit reputandum.

XVI. Exemplum obvium est in Clerico venatore. Si enim inter venandum cogitans occidere feram, occidat hominem; idque omnino præter intentionem, ac nihil simile prævidens, aut prævidere valens, homicidium non censetur ei voluntarium *in causa*; nec consequenter incurrit irregularitatem. Licet enim venatio Clerico sit illicita, eamque omittere debuisset; nequaquam tamen ei interdicta est ob *periculum homicidii*; nec ob periculum homicidii eam omittere debuit potius Clericus, quam laïcus.

Clericus vero chirurgiam contra Canonum interdicta exercens, si inde mors alicujus sequatur, tametsi præter intentionem, irregularis judicatur, atque homicidium ipsi voluntarium *in causa* esse; eo quod chirurgia Clericis ob *periculum mutilationis* & *occisionis* specialiter sit interdicta, atque consequenter ob id omitti debuisset.

XVII. Huic fundamento innititur resolutio Pontificis in *cap.* 3. ꝟ *De Homicidio in* VI. " Quod is, qui man- „ dat aliquem verberari, licet expresse inhibeat, ne oc- „ cidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, ir- „ regularis efficiatur, si mandatarius fines mandati ex- „ cedens mutilet vel occidat: quia mandatum hoc omit- „ tere debuisset, ne hoc sequeretur; *cum hoc evenire pos-* „ *se debuerit cogitare*, ait Pontifex.

Si tamen in primo casu tales essent circumstantiæ, ut salus proximi, ipsaque Christiana charitas requirerent hic & nunc Clerici operam, indubie fieri posset, quod Clericus ob periculum illud, operam suam nequaquam deberet omittere; ipsaque proinde mors inde præter intentionem sequuta ipsi ne quidem esset voluntaria *in causa*, nec per consequens irregularis esset censendus.

XVIII. Ex eodem principio judicandum erit de variis casibus, de quibus à Canonistis ac Theologis quæritur, an homicidium ex actione aliqua sequutum sit voluntarium *in causa*, inducatque irregularitatem. Expendendum enim erit, an actio, sive ex se fuerit licita sive illicita, in hisce circumstantiis fuerit omittenda ob periculum homicidii; adeo ut qui in talibus circumstantiis actionem illam ob hoc periculum non omittit, censeatur indirecte velle ipsum homicidium, quod ex sua actione sequuturum prævidebat, aut prævidere debebat.

XIX. Quomodo autem homicidium præcise debeat esse conjunctum alicui actioni; aut quoties ex aliqua actione natum sit sequi, ut propterea actio illa debeat omitti; aut si ponatur & homicidium sequatur, hoc censeatur esse voluntarium *in causa*, generaliter & pro omnibus casibus determinari nequit.

XX. Hoc imprimis certum est, nullatenus requiri, ut homicidium sit voluntarium *in causa*, quod illud natum sit frequentius sequi ex illa actione, quam non sequi. Fieri enim potest, quod actio aliqua deberet omitti ob periculum homicidii, tametsi ex centum & amplius vicibus homicidium illud non semel ex illa actione natum esset sequi: eo quod actio nullam aut exiguam habens utilitatem, atque sine difficultate omissibilis, etiam ob minimum homicidii periculum esset omittenda.

Exemplum sit. Ponatur conclave capax continere ducentos homines; sciaturque autem de facto unicum duntaxat ibidem esse; sed quo loco consistat, nescitur; si quis sciens hic unum esse, sed nescius quo loco; atque eo non obstante sine causa, sed petulanter projiciat grandem lapidem ex fornice, nesciens quo loco sit casurus, si incidat in hominem ibi consistentem eumque occidat, erit ipsi hæc occisio voluntaria *in causa*; eo quod ille jactus lapidis in his circumstantiis fuisset omittendus ob periculum occisionis.

XXI. Econtrario fieri potest, ut actio aliqua in certis

certis circumstantiis adeo necessaria sit, tantique momenti, ut licet homicidium frequentius ex ea sequi soleat, quam non sequi, nihilominus ob periculum illud omitti *non debeat*, imo nec possit; ac per consequens nec homicidium sequutum censeri debeat voluntarium *in causa*; quemadmodum recte observat eximius D. Huygens in suis Observationibus brevibus *De Actibus humanis cap.* 4. ubi docte ac solide observat ea, quæ notari debeant, ut aliquid dicatur voluntarium *in causa*; & unde illa voluntarietas potissimum desumenda sit; quæ si rite expendantur, facilem ostendent methodum resolvendi difficultates, quæ in hac materia à Canonistis moventur.

XXII. Hoc hic interim notandum, quod licet juxta dicta *cap.* 1. irregularitas non incurratur, nisi in casibus à jure expressis, nihilominus tamen, si dubium sit, num quis reus fuerit homicidii aut mutilationis, debeat se pro irregulari gerere, & ut talis ab executione SS. Ordinum abstinere; quemadmodum decidit Pontifex in *cap.* 12. ✠ *De Homicidio*, huic innixus principio, *quod in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem*; & in *cap.* 5. ✠ *De Clerico excomm. minist.* eodem adducto principio: *Quia in dubiis via est eligenda tutior.*

XXIII. Ratio hujus decisionis esse videtur, quod regula *cap.* 1. assignata procedat in foro externo; hoc est, quod in foro illo nullus debeat censeri irregularis, nisi ob factum, cui de jure annexa est irregularitas: neque ut talis haberi, nisi factum illud intervenisse probetur: at ipse, cui sua nota esse debet conscientia; atque seipsum juxta eam judicare, tenetur in dubio semitam tutiorem eligere; id est, eam dubii partem, quæ periculo peccandi minus est obnoxia; quemadmodum exponit Fagnanus ad citatum Capitulum 12. ibid. *num.* 7. deplorans, quod insignem "hanc sacrorum Canonum „ regulam de electione *tutioris* partis, complures ex „ recentioribus Theologis ita extenuent, ut fere ad ni„ hilum redigere videantur. Quidam enim affirmant „ electionem tutioris partis non esse in præcepto, sed „ in consilio tantum: quidam dicunt eam habere locum „ tantummodo in dubio facti, vel personæ, non autem „ in dubio juris: quidam in dubio juris practico non „ autem speculativo: alii vero opinantur eam regulam „ esse restringendam ad limites hujus Decretalis, ita „ ut non procedat nisi in materia irregularitatis: alii „ demum putant eam non habere locum in opinioni„ bus: nam cum utrimque sunt opiniones æque pro„ babiles, aut una probabilis, & alia probabilior, con„ tendunt licere unicuique eligere quamcumque opi„ nionem etiam omissa probabiliore, & tutiore. Sed has „ omnes opiniones uti improbabiles, & minime con„ sonas dispositioni sacrorum Canonum, latissime con„ futavimus in tractatu nostro *De opinione probabili*, „ quem posuimus in *cap. Ne innitaris, supra de Constit.* „ *præsertim à num.* 44. Hæc ille. (*a*)

Merito contra perniciosam hanc Probabilistarum doctrinam citatus Fagnani Commentarius consulitur.

Synodus Tridentina duobus locis hujus irregularitatis meminit, atque enormitatem criminis, & dispensationis super irregularitate ex crimine hoc proveniente difficultatem proponit.

XXIV. Primo *Sess.* 14. *cap.* 7. *De Reformat.* ait: „ Cum etiam qui per industriam occiderit proximum „ suum, & per insidias, ab altari avelli debeat; qui „ sua voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi cri„ men id, nec ordine judiciario probatum, nec alia ratio„ ne publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad „ sacros Ordines promoveri possit; nec illi aliqua Ec„ clesiastica Beneficia, etiamsi curam non habeant ani„ marum, conferri liceat: sed omni Ordine, ac Be„ neficio & Officio Ecclesiastico perpetuo careat.

Deinde *Sess.* 24. *cap.* 6. *De Reformat.* declarans, licere Episcopis dispensare in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, addit hanc clausulam: *Excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum delictis.*

XXV. Juxta prius Decretum, qui *sua voluntate* homicidium perpetravit, tametsi illud *occultum* fuerit, inhabilis declaratur ad Ordines sacros suscipiendos, aut Beneficia quæcumque obtinenda; utque omni Ordine, ac Beneficio & Officio Ecclesiastico careat, decernitur.

Homicidium *voluntarium*, de quo hic loquitur Synodus, plerique intelligunt homicidium per *industriam insidias & ex proposito* perpetratum, atque ita decisum referunt Garcias *De Beneficiis part.* 7. *cap.* 11. *n.* 44. & Barbosa *De officio Episcopi part.* 2. *Allegat.* 39. *num.* 49. qui & dicunt, resolutum à sacra Congregatione, quod si quis mandaverit aliquem verberari cum expresso mandato de non occidendo, aut mutilando, si mandatarius fines mandati excedens occiderit; aut mutilaverit, mandantem quidem incidisse in irregularitatem, sed tamen non censeri *voluntarium* ad sensum Concilii Tridentini. Imo si quis volens occidere Joannem, occiderit Petrum, esse quidem irregularem, non tamen homicidam *voluntarium* de quo Concilium: quia scilicet hunc non per industriam & per insidias occidit: quod tamen requiri volunt, ut habeatur homicida *voluntarius*, de quo in Decreto Concilii Tridentini, & in facti specie resolvit Zypæus, *Consult. Unica de Homicidio.*

XXVI. Quidquid sit, hoc satis constat, Synodum Tridentinam optasse, ut cum homicida *voluntario* nec ad Sacros Ordines nec ad Beneficia dispensetur; sed *ut omni Ordine, ac Beneficio & Officio Ecclesiastico* PERPETUO *careat.*

Hic imprimis excludi omnem Episcopalem dispensationem, etiam ad Ordines minores, ac Beneficia etiam simplicia, compertum est.

XXVII. Et quamvis Pontificia dispensatio non censeatur omnino exclusa, ob enixam tamen Synodi voluntatem, ut hujus criminis reus omni Ordine & Beneficio perpetuo careat: Pontifex " in dispensationibus „ hujusmodi concedendis, non parum difficilem se red„ dit: nimisque ab eis abhorret; cum abominabile sit, „ quod effundens sanguinem humanum, offerat san„ guinem Christi & Hostiam immaculatam, vel offi„ cium Deo ad Altaris ministerium præstet „ ait Pyrrhus Corradus in Praxi dispensat. *lib.* 5. *c.* 1. *num.* 3. Et Fagnanus ad *cap.* HENRICUS ✠ *De Clericis pugnantibus in duello n.* 41. dicit, se non meminisse cum promovendis, in homicidio voluntario unquam fuisse dispensatum.

XXVIII. Si petatur dispensatio super homicidio quoad Ordines susceptos, aut Beneficia de facto obtenta, solet supplica juxta stylum Curiæ remitti ad Congregationem super interpretatione Concilii Tridentini; uti notat Pyrrhus Corradus loco citato *num.* 13. " Ubi „ ipsæ supplicationes proponuntur, discutiuntur & ple„ ne examinantur, ut inde discernatur, an gratia sit „ concedenda vel deneganda: quod si videatur conce„ denda remittitur supplicatio ad *Datariam*, cum his „ verbis in illius calce appositis, scilicet: *videtur con*„ *cedenda, si Sanctissimo videbitur.*

Hæc Pyrrhus Corradus, qui & ibidem monet, postmodum Papa annuente expediri commissionem Ordinario, qua ei potestas fit cum Oratore dispensandi; eumque ad Ordines promovendi, vel in susceptis, rehabilitandi, juxta tenorem commissionis.

In hac delegationis formula solet apponi hæc clausula: Si narrata vera deprehenderit, *Oratorem, imposita ei aliqua pœnitentia salutari, & attenta pace, ut præfertur, habita absolvat, secumque, dummodo* ad

(*a*) Consulatur quoque D. Van-Espen in sua dissertatione ad Regulam; *in Dubiis semita tutior est eligenda*, &c. Et ad explanationem istius Regulæ Juris; *in pari delicto vel causa, potior est conditio possidentis.*

ad id reperiatur idoneus, vitæque ac morum probitas, ac alia virtutum merita, sibi aliàs suffragentur, nec aliud Canonicum sibi obsistat, ad Beneficia & Ordines; (vel simplicia duntaxat, vel etiam majora; item minores vel majores Ordines, prout exprimitur) *dispenset pro suo arbitrio.*

Pax cujus hìc fit mentio, intelligitur illa, quæ facta est inter homicidam & hæredes defuncti; quâ demum factâ, solet Pontifex dispensare.

XXIX. Porrò hic dispensationis stylus primùm inductus apparet ad expediendam dispensationem, seu potiùs commissionem dispensandi super homicidio *quasi casuali*, & involuntario, conformiter ad Decretum Concilii Tridentini in allegato *cap.* 7. ubi de dispensatione in hujusmodi homicidio hæc habet: " Si verò „ homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi „ repellendo, ut quis se à morte defenderet, fuisse „ commissum narretur; quam ob causam etiam ad sacrorum Ordinum & Altaris ministerium, & Beneficia quæcumque ac dignitates *jure* quodammodo *dispensatio* debeatur, committatur loci Ordinario, aut „ ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui „ non nisi causà cognita, & probatis precibus ac narratis, nec aliter dispensare possit.

XXX. Quamvis de jure non videatur ulla irregularitas incurri, si reverà homicidium sit *omninò* casuale, aut contigerit *vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet*, juxta *Clementinam unicam de homicidio*; adeòque nulla dispensatio requiri videatur: tamen quia de enormi ac scandaloso admodum crimine agitur; & facilè aliqua in his culpa aut excessus intercurrit, voluit Synodus, ut etiam hìc interveniret species aliqua dispensationis, cujus executio Ordinario delegaretur; qua vel irregularitas, si quæ forsan intervenisset, tolleretur, vel saltem omnibus ritè examinatis, declararetur, nullam irregularitatem fuisse contractam: quam tamen declarationem ab Episcopo fieri non vult Synodus, nisi ex commissione Pontificis; atque hoc sensu verum est, quòd nec qui casu, vel vim vi repellendo homicidium commiserit, sine licentia Pontificis ad Ordines promoveri queat; quemadmodum notat Pyrrhus Corradus *n.* 13. additque: " Quamvis aliquibus Nuntiis, præcipuè „ Hispaniarum consuevit per summum Pontificem tri- „ bui facultas dispensandi super irregularitate contracta „ ex homicidio casuali, etiam publico.

XXXI. Et id quidem si homicidium publicum fuerit, aut ad forum contentiosum deductum: quia si homicidium omninò occultum sit, tunc Episcopus sine ulla delegatione aut commissione speciali Pontificis poterit dispensare, modò homicidium non sit *voluntarium*, juxta Decretum Synodi Tridentinæ, *Sess.* 24. *cap.* 6. *de Reformat.* permittens Episcopis dispensare in irregularitatibus omnibus ex delicto *occulto* provenientibus, solâ illa exceptâ, quæ oritur ex homicidio *voluntario*. Voluntarium autem non esse, quod fit casu aut vim vi repellendo ob necessariam vitæ propriæ defensionem, expeditum est: quin *voluntarium* hìc accipi eodem sensu, quo accipitur, *cap.* 7. *Sess.* 14. resolvit post plures alios Zypæus, *Consult. unica De Homicidio:* ideóque si *voluntarium* non fuerit ad sensum dicti *cap.* 7. & *occultum* sit, posse Episcopum dispensare.

XXXII. Quoad dispensationem irregularitatis, quæ ex hæresi provenire solet, id statuit Conc. Trident. *Sess.* 24. *c.* 6. de reformatione. " Idem & in hæresis „ crimine in eodem foro conscientiæ, eis tantùm (id „ est Episcopis) non eorum vicariis sit permissum dis- „ pensare. „ Notandum est hanc Concilii exceptionem: (eis tantùm non eorum Vicariis sit permissum) in Galliis locum non habere; passim enim non solùm Episcopi, sed eorum Vicarii generales, Pœnitentiarii, imò & in nonnullis Diœcesibus Presbyteri, quos Vicarii generales subdelegarint, absolvunt ab hæresi. Vigere eam consuetudinem Rothomagi aliisque in locis fidem facit Sambovius *t.* 2. casum conscientiæ *p.* 330.

TITULUS XI.

DE SEMINARIIS CLERICORUM.

CAPUT I.

Origo & scopus Seminariorum.

1. *Antiqua sunt Clericorum Collegia sub directione Episcopi.*
2. *Decretum Synodi Toletanæ IV. de Institutione horum Collegiorum.*
3. *His Collegiis respondent Scholæ à Carolo Magno institutæ.*
4. *Ludovicus Pius ad institutionem similium Scholarum urget Episcopos.*
5. *Similiter Concilium Parisiense.*
6. *Seculo XI. hæ Scholæ ubique flaccescere, & totaliter interire cæperunt.*
7. *Instaurationem earum petierunt Episcopi in Synodo Tridentina.*
8. *Synodi Tridentinæ Decretum de erigendis Clericorum Seminariis.*
9. *Scopus Seminariorum ex mente Synodi.*
16. *Alumnis Seminariorum frequenter eorum finis exponendus.*
11. *Ratio institutorum Seminariorum à S. Carolo exposita.*
12. *Doctrinæ, ac præcipuè pietati acquirendæ incumbendum.*
13. *Nulli in Seminario educandi, nisi ad operandum in Ecclesiasticis functionibus.*
14. *Sanctus Carolus nolebat educari* simplices *Sacerdotes.*
15. *Ad Seminarium admissi interdum ad expensarum restitutionem adstringuntur, si in statu Ecclesiastico non perseverent.*
16. *Seminariorum alumni ab omni Beneficiorum ambitione debent esse alieni; idque ipsis maximè inculcandum.*
17. *Quæ à Confessario Seminarii præcipuè inculcanda.*
18. *Qualis esse debeat Seminarii Confessarius.*

I. Olim fuisse Collegia sive Monasteria, in quibus sub Episcoporum directione juniores Clerici instituebantur, & è quibus tanquam Seminariis Ministros Ecclesiæ Episcopi assumebant, manifestum est ex Possidio in vita sancti Augustini *cap.* 11. ubi scribit, Augustinum factum Episcopum, Monasterium Clericorum extruxisse, è quo ceu quodam Seminario ad varias Ecclesias viros doctos & exercitatos mittebat: quòdque plures Episcopi, excitati exemplo Augustini, similia extruxerint.

De hoc suo Clericorum Monasterio pluribus egit sanctus Augustinus ad populum Hipponensem, *Sermone* 49. & 50. *De Diversis*; modum & institutum vivendi, quod tenere proposuerat, exponens; tum decla-

declarans, quòd statuisset, nullum ordinare Clericum, qui non secum in hoc Monasterio sive Collegio vivere voluisset.

II. De similibus Clericorum Collegiis sive Monasteriis agit Synodus Toletana IV. *Can.* 23. apud Gratianum, *caus.* 12. *q.* 1. *Can.* 1. " *Prona est omnis ætas ab* „ *adolescentia in malum*, Nihil enim incertius quàm vi„ ta adolescentum: ob hoc constituendum oportuit, „ ut si, qui in Clero puberes aut adolescentes existunt, „ omnes in uno conclavi atrii commorentur: ut lubri„ cæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ec„ clesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, „ quem magistrum doctrinæ & testem vitæ habeant. „ Quòd si aliqui ex his pupilli existunt, à Sacerdotali „ tutela foveantur, ut vita eorum à criminibus intacta „ sit, & res ab injuria improborum.

III. Hisce Clericorum Collegiis respondent Scholæ, quas instiui voluêre Carolus Magnus, ejusque Successores, reformandæ Ecclesiasticæ & Clericalis disciplinæ intenti. In his adolescentes ad Clerum aliquando promovendos sacris Litteris & Canonicis institutis sub Episcoporum regimine imbui, & ritè institui volebant.

De Carolo Magno ita loquitur Concilium Cabilonense II. anno 813. *Can.* 3. " Oportet etiam ut sicut Do„ minus Imperator Carolus, vir singularis mansuetu„ dinis, fortitudinis, prudentiæ, justitiæ & tempe„ rantiæ, præcepit, Scholas constituant, in quibus & „ litteræ, solertia disciplinæ & sacræ Scripturæ docu„ menta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus me„ ritò dicatur à Domino: *vos estis sal terræ:* & qui con„ dimentum plebibus esse valeant, & quorum doctri„ nâ non solùm diversis hæresibus, verùm etiam An„ tichristi monitis, & ipsi Antichristo resistatur, & „ meritò de illis in laude Ecclesiæ dicatur: *mille clypei* „ *pendent ex ea, omnis armatura fortium.*

IV. Et Capitulare Ludovici Pii anno 823. admonitionem generalem continens ad utriusque Ordinis homines, cum instructione Missorum Dominicorum, quos Imperator in diversas Provincias destinabat, de his scholis ad Episcopos ita loquitur: " Scholæ sanè ad filios „ & ministros Ecclesiæ instruendos, edocendos, sicut „ nobis præterito tempore ad Attineacum promisistis, „ & vobis injunximus, in congruis locis, ubi necdum „ perfectum est, ad multorum utilitatem & profectum „ à vobis ordinari non negligantur.

V. Ex Concilio Parisiensi III. *lib.* 1. *cap.* 30. refertur in Additione II. ad Capitularia Regum Francorum *cap.* 5. " Inter nos pari consensu decrevimus, ut unus„ quisque Episcoporum in scholis habendis & ad utili„ tatem Ecclesiæ militibus Christi præparandis & edu„ candis, abhinc majus studium adhiberet. Et in hoc „ uniuscujusque studium volumus probare, & quando „ ad Provinciale Episcoporum Concilium ventum fue„ rit, unusquisque Rectorum Scholasticos suos eidem „ Concilio adesse faciat, quatenus & cæteris Ecclesiis „ noti sint, & ejus solers studium circa divinum cul„ tum omnibus manifestum fiat.

Hæc omnia scholas Episcopales, id est, ab Episcopis institutas, atque ab eorum regimine ac directione dependentes spectant; de quibus latiùs Joannes Filesacus *De sacra Episcoporum auctoritate cap.* 15. §. 2.

VI. Scholæ sive Collegia Episcopalia, in quibus juventus ad statum Ecclesiasticum sub cura atque regimine Episcoporum formabatur, circa seculum XI. multùm cœperunt flaccescere; tum ob varias Academias seu scholas publicas tunc erigi cœptas, tum injuriam temporum & desidiam Prælatorum: ita ut difficile esset ab anno millesimo usque ad Concilium Tridentinum proximè elapso seculo celebratum, præter scholas publicas, aut quasdam privatas in Monachorum vel Canonicorum Regularium Monasteriis, alias scholas Episcopales invenire, in quibus juventus ad munia Ecclesiastica obeunda disponeretur, uti notat Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Ecclesiæ part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 1.

VII. Hunc defectum Scholarum advertentes zelosiores Episcopi, huicque magna ex parte defectum bonorum Pastorum imputandum æstimantes, in Synodo Tridentina instaurationem hujusmodi Scholarum postulârunt; eorumque votum, ut medium reformationi Cleri opportunum comprobatum est; " adeò ut „ complures affirmarent, ubi nullus alius fructus ex „ eo Concilio decerptus fuisset, solum hunc labores & „ incommoda compensaturum; quippe unicum adju„ mentum, quod efficax ad reparandam collapsam dis„ ciplinam agnoscebatur: cùm certa sit regula, in om„ ni Republica tales haberi cives quales educantur: „ Ita refert Pallavicinus in hist. Concilii Trident. *lib.* 22. *cap.* 8. *num.* 3.

VIII. Hunc in finem Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 18. " Statuit, ut singulæ Cathedrales, Metropo„ litanæ, atque his majores Ecclesiæ, pro modo fa„ cultatum & Diœcesis amplitudine certum puerorum „ ipsius civitatis & Diœcesis, vel ejus Provinciæ, si „ ibi non reperiantur, numerum in Collegio, ad hoc „ prope ipsas Ecclesias, vel alio in loco convenienti „ ab Episcopo eligendo alere ac religiosè educare, & „ Ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur.

IX. Vult autem Synodus, ut Episcopus ex pueris hîc educatis & formatis " partim cùm ei opportunum vi„ debitur, Ecclesiarum ministerio addicat, partim in „ Collegio erudiendos retineat, aliosque in locum edu„ ctorum sufficiat, ita ut hoc Collegium Dei Ministro„ rum perpetuum *Seminarium* sit.

His verbis horum Collegiorum scopum expressit Synodus, ut nimirum ita in illis pueri nutriantur, & instituantur, ut tandem in Ecclesiæ Ministros & operarios evadant; & Collegia sint reverà Ministrorum Ecclesiæ *Seminaria;* quod nomen ipsis à Synodo Tridentina inditum hactenus retinent.

X. Sanctus Carolus præcipuus Seminariorum instaurator, cujus normam & exemplum Episcopi, qui Seminaria instituerunt, penè in omnibus sequuti sunt, in suis Institutionibus Seminarii *part.* 3. *cap.* 1. de hoc Seminariorum scopo agens, ante omnia præmittit: Ado" lescentes, qui singulari Dei Beneficio sunt delecti, „ ut in Seminario instituantur, id potissimum intelli„ gere debent, cujus gratiâ Concilii Tridentini Decre„ to Seminaria instituta sint; & intelligentes, sæpius „ animo repetere, omnesque nervos intendere; ut „ illud, divina ope suffragante, ad animarum salu„ tem, ad Ecclesiæ utilitatem, & Pastorum solatium „ consequantur.

XI. Deinde rationem institutionis Seminariorum subjungit: " Sunt igitur ea potissimum de causa Semi„ naria erecta, ut in iis boni strenuique operarii ad cu„ rationem animarum, quas suo sanguine pretiosissimo „ Christus redemit, instituantur; & ii quidem adoles„ centes (qui ob ætatem, cùm tenera sit, & proclivior „ ad voluptates, & flexibilis etiam ad bonarum rerum „ impressiones admittendas, in operibus virtutum eru„ diri debent) ut eam vitæ perfectionem adipiscantur, „ quæ in iis, qui Doctores populorum futuri sunt, elu„ cere debet, & severioribus disciplinæ legibus coër„ cendi.

XII. Post hæc infert, quòd cùm duo præcipuè in Sacerdote & Pastore requirantur, probitas videlicet ac doctrina, earum utraque in Seminariis sit comparanda.

" At sicut probitatis major est necessitas (ait) quàm „ doctrinæ; sic illis in ejus studio magis est elaboran„ dum: cùm præsertim acquisitio virtutum, in unius„ cujusque assiduitate & industria, potiùs quàm in Re„ ctorum, aut præceptorum diligentia sit posita; ita ut „ nisi quis laborem adhibeat, non multum aut nihil illi „ aliorum vigilantia sit profutura.

" Quamobrem unusquisque sit ea mente ac volun„ tate, idque sibi quotidie proponat, ut omnino velit

„ in

„ in bonum Ministrum pro hujus Ecclesiæ Mediolanensis adjumento evadere; seque Deo juvante, purum ab omni peccati labe conservare; sic enim affectus, multò faciliùs doctrinæ cognitionem accipiet, majore tum suo, tum cæterorum emolumento; Beneficiique magnitudinem agnoscens, quòd illi tam præclara sit oblata facultas, toto animo singulis diebus Deo se offerat; rogetque ut se ad prædictum finem idoneum efficiat operarium.

Martinus Rithovius Episcopus Iprensis in sua Synodo anno 1577. *tit.* 23. *cap.* 5. postquam normam docendi & instituendi juventutem in Seminario proposuit, subjicit: " Omnis autem institutio in hac Schola, eò principaliter dirigatur, ut qui instituendi suscipiuntur, in timore Dei foveantur; & in bona voluntate ministeriis Ecclesiasticis sese mancipandi confirmentur: ut cum ætate ac litterarum scientia ad virtutum & gratiarum proficiant incrementa, jactaque in eis semina, tandem in agro Domini fructus referant copiosos.

XIII. Imò unicum esse Seminariorum scopum, ut in eo operarii in messem Dominicam mittendi formentur, ita Carolo persuasum erat, ut declarat, " quòd si quis decursu temporis de statu mutando consilium caperet, etiamsi de Religione ingredienda cogitaret, de eo Reverendissimum Archiepiscopum, vel Rectorem certiorem faciat. Peccaret enim (ait) si in Seminario hoc animo viveret, in alium finem consumens, quod ad operarios *solùm* pro hujus Ecclesiæ auxilio sustentandos est constitutum.

XIV. Eundem in finem monet *parte* 1. *cap.* 2. quòd si sint, qui aliquâ ratione non ostendunt, se idoneos Sacerdotes ad animarum curam evadere posse, è Seminario dimittantur: " Cùm (ait) non ea de causa sit institutum, ut in eo simplices Sacerdotes sibi tantùm utiles futuri educentur.

XV. In nonnullis quoque Diœcesibus, ingrediens Seminarium juramento promittere debet, " se nunquam ad aliam vitæ rationem discessurum, sed perpetuò Ecclesiæ Christi fideliter inserviturum in eo gradu & ordine, qui à reverendissimo Domino Episcopo ipsi assignabitur; „ ita Synodus Burdigalensis anno 1583. De institutione & legibus Seminariorum, quæ extant ad calcem Synodi *tom.* 15. *Concil. generalium pag.* 992. additque, " quòd in ipso ingressu tenebitur duos ex propinquis suis Episcopo sistere, qui pro eo caveant ac fidejubeant, se pensionem illius persoluturos pro tempore, quo in Seminario vixerit, si in ordine & statu Ecclesiastico perseverare nolit: nisi aliud justa de causa Episcopo visum fuerit.

XVI. Quamvis autem Seminariorum alumni ad statum Ecclesiasticum & curam animarum destinentur, ipsi tamen ab omni ambitione & aviditate Beneficiorum & rerum temporalium alieni esse debent; sæpe animo repetentes, quod in ipsa Tonsuræ Clericalis susceptione verbis fuêre professi: *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi:* quasi dicerent, se in militia Christi non aliam hæreditatem seu partem vel mercedem, quàm Dominum expetere aut expectare.

Unde monet S. Carolus *parte* 1. *cap.* 1. ut " detur opera præcipuè in sermonibus & confessionibus, ut omnis ex Clericorum mentibus, sitis & aviditas Beneficiorum tollatur; ac proinde videatur, ut ea de re ne ipsi quidem inter se colloquantur; ac iis sæpius inculcetur, quàm aversi ab omni rerum humanarum cogitatione, Ecclesiastici ordinis homines in via Domini ambulare debeant.

XVII. Monet quoque Seminarii Confessarium: Studeat in omnium mentibus maximum animarum zelum, propriæ voluntatis abnegationem, veram obedientiam, paternam charitatem inserere; internascentia optimorum Beneficiorum, vel divitiarum desideria, salutaribus monitionibus extinguat, quoslibet etiam iis de rebus sermones prohibeat; solam denique illis Dei gloriam, & animarum salutem procurandam esse doceat, & expetendam.

Hæc *parte* 2. *cap.* 4. quod *De officio Confessarii* inscribitur, atque ante omnia præmittit; " Confessarius Seminarii illud secum reputet, ex se rectaque sui muneris administratione pendere eorum, qui in Seminario vivunt, in omni virtute progressum.

„ Quare turpe sibi fore, nisi ita vivat, & in omni vitæ parte ita se gerat, ut ex ipsius vita moribusque, omnis virtutis atque officii exempla peti possint.

„ Pietate, mansuetudine, humilitate, prudentiâ, charitate, officii sui dignitatem sustineat, auctoritatem tueatur.

„ Familiæ totius pax & concordia ejus curæ sit: quare animorum offensiones, si quæ suboriantur, sedare confestim omni ratione studeat.

„ Vitam, & mores uniuscujusque, quantùm fieri possit, exploratos habeat; ut vel ad officium revocare errantes, vel in via Domini incitare ingressos possit.

Meritò hæc attendunt Seminariorum & Collegiorum intendentes, ut solicitè pios, zelosos atque eruditos suis alumnis Confessarios procurent; cùm inde magna ex parte Seminariorum & Collegiorum fructus dependeat.

CAPUT II.

Qui ad Seminaria admittendi?

1. *Quales ad Seminarium admittendi ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
2. *In admittendis magis morum probitatem, quàm ingenium, attendi voluit S. Carolus; rigidumque examen institui.*
3. *Decretum Synodi Cameracensis circa admittendos.*
4. *Pauperes sumptibus Seminarii admittendi, divites propriis sumptibus.*
5. *Qui se pauperes esse mentiti sunt, è Seminario expellendi.*
6. *Ad quæ ex Decretis Synodalibus Belgicis Seminaristæ se obstringere debeant.*
7. *Cura spiritualis Seminariorum primariò Episcopis est commissa.*
8. *Episcopus in directione Seminarii duos Canonicos in consilium adhibere debet.*
9. *Scopus visitationis Seminariorum per Episcopum instituendæ.*
10. *Forma visitationis quam tenuit S. Carolus.*
11. *Quid Seminariis à S. Carolo institutis fuerit oppositum?*
12. *Singulis Seminariis præficiendus Rector sive Præses.*
13. *Hujus officium describitur.*
14. *Synodus Tridentina supponit in Seminariis esse plures diversarum scientiarum magistros.*
15. *In Seminariis S. Caroli quales essent, & in Belgicis esse soleant?*
16. *Synodi Belgicæ Theologiæ studiosos ad Seminarium admitti duntaxat desiderant.*
17. *Fructus Seminariorum præcipuè dependet à Professoribus.*

I. SYNODUS Tridentina in suo de erectione Seminariorum Decreto vult, ut " in hoc Collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos, & ex legitimo matrimonio nati sunt, ac legere & scribere competenter noverint, & quorum indoles & voluntas spem afferat, eos Ecclesiasticis ministeriis perpetuò inserviturus.

II. Sanctus Carolus volens è Seminariis fructum amplum colligere, sciensque quàm facilè à malis & dyscolis corrumpantur etiam boni, inter alia monuit *parte* 1. *cap.* 9. *Institutionum Seminarii*, quòd " maxima cautio adhibenda sit in eo præcipuè, ut idonei Clerici in

„ in Seminarium recipiantur : neque solum ingenium, „ & habilitas ad studia litterarum , functionesque Ecclesiasticas exercendas spectentur, sed *multò* magis „ *morum* ac *disciplinæ* in singulis ratio habeatur. Quales enim (ait) ii fuerint, qui admittentur, tales „ prorsus è Seminario fructus existent.

Normam examinis quam in admittendis ad Seminarium teneri voluit, subjicit; quam meritò Episcopi aliique, quibus admittendorum ad Seminaria cura incumbit, expendent & inibunt.

III. Synodus P. II. Cameracensis *titulo* 21. *cap.* 10. de receptione studiosorum, hæc habet: " Studiosi sint „ omnes viginti annorum, pietate & eruditione commendabiles, & habito delectu ingeniorum & doctrinæ, ad Seminarium per concursum à singulis Episcopis in suis Diœcesibus cum dictis Capituli & Clerici deputatis, aut eorumdem subituris celebrandum „ assumantur, & pauperum filii ac commendati à contribuentibus dicto Seminario præ cæteris paribus aliis „ præferantur, sintque ex legitimo matrimonio nati, „ non claudi, non in manibus aut alia corporis parte „ notabilem defectum habentes. Quòd si aliqui sint, „ qui integram bursam contribuant, habebunt jus præsentandi idoneum sine concursu.

IV. Synodus Trident. " Pauperum filios præcipuè „ eligi vult, nec tamen divitum excludit, modò suo „ sumptu alantur, & studium præ se ferant, Deo & „ Ecclesiæ inserviendi.

V. Synodus Rhemensis anno 1583. *titulo De Seminariis*, *num.* 12. voluit: " Si fraude aliqui divites fuerint in Seminarium introducti, & post professionem „ egestatis tales fuerint reperti, expellantur, tanquam „ mentiti Spiritui Sancto, & egenorum hæreditatem „ invadere non veriti, sumptus jam factos pro ratione „ temporis Seminario refundere cogantur.

VI. Similia occurrunt in Synodis Belgicis. Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 21. *cap.* 17. ait: " Singuli autem studiosorum in sua ad dictum Seminarium assumptione jurent se, cum idonei invenientur, id muneris „ in Ecclesia Dei subituros, quod suus Episcopus illis „ injungendum existimaverit; alioquin refundent sumptus, quos fecerint in Seminario, pro quo dabunt fidejussores, promittentque cum ad pinguiorem fortunam devenerint, se memores futuros accepti beneficii, & in communem ejusdem Seminarii utilitatem „ aliquid liberaliter elargituros.

Diœcesana Mechliniensis anno 1609. *tit.* 20. *cap.* 4. " vult quoque, quòd singuli in sua ad Seminarium assumptione declarabunt, se habere animum ad statum „ Ecclesiasticum; & insuper promittent se, cùm idonei „ invenientur, id muneris in Ecclesia Dei subituros, „ quod nos ipsis injungemus, aut refusuros expensas, „ quibus Seminarium affecerint. Et *cap.* 5. Promittent „ etiam, si ad pinguiorem fortunam devenerint, se in „ memoriam accepti beneficii Seminarium de bonis suis „ temporalibus adjuturos.

Denique *cap.* 6. declarat, " quòd simul atque per „ ætatem, scientiam, & aliàs idonei fuerint, ut fiant „ Subdiaconi, Diaconi, & Sacerdotes, ad eosdem Ordines se component & *jussi* suscipient, & in susceptis „ diligenter ministrabunt.

Similia in aliis Synodis passim statuuntur, & injunguntur.

VII. Curam Seminarii, atque auctoritatem præscribendi leges & vivendi modum Synodus Tridentina Episcopis committit; utpote quorum præcipuè interest, ut strenui operarii in Seminariis formentur.

Postquam enim nonnulla, quæ tum ad instructionem juventutis, tum ad morum disciplinam ac pietatem formandam conducere possunt, præmiserat, subjungit: " Quæ omnia, atque alia, ad hanc rem opportuna, & necessaria, Episcopi singuli cum consilio duorum Canonicorum seniorum & graviorum, quos „ ipsi elegerint, prout Spiritus Sanctus suggesserit, constituent: eaque ut semper observentur, sæpius visitando operam dabunt. Dyscolos, & incorrigibiles, „ ac malorum morum seminatores acriter punient: eos „ etiam, si opus fuerit, expellendo: omniaque impedimenta auferentes, quæcumque ad conservandum „ & regendum tam pium & sanctum institutum videbuntur pertinere, diligenter curabunt.

Hinc manifestum est, Episcopi directioni ipsum spirituale Seminarii regimen, atque puerorum educationem & formationem esse præcipuè concredita.

VIII. Vult quidem Synodus ab Episcopo eligi duos Canonicos seniores & graviores, de quorum consilio in hoc spirituali Seminarii regimine procedat; & eorum consilium petere & audire tenetur; sed sequi non jubetur: potestque Episcopus eorum consilio adhibito statuere, & declarare, quæ providentia sua magis expedire judicaverit; quemadmodum declarasse S. Congregationem refertur ad calcem Decreti Concilii Tridentini *De Seminariis*; extat quoque apud Zerolam in praxi Episcopali *parte* 1. Verbo, *Seminarium.*

IX. Scopus visitationis Episcopalis esse debet, assequi ipsius Seminarii, tam quoad temporalia, quàm spiritualia perfectam notitiam; ac præcipuè ipsorum puerorum sive alumnorum mores, profectum in studiis & pietate; quemadmodum in instructionibus Seminarii à S. Carolo præscriptis deducitur *parte* 1. *cap.* 8. quod *De Visitatione* inscribitur; ubi inter cætera statuitur, ut " hebdomadâ Resurrectionis, ac circiter festivitatem Nativitatis B. V. Reverendissimus Archiepiscopus, adhibitis in consilium Deputatis, generalem „ visitationem habeat; in qua deliberet, quæ ad Clericorum ejusdem Seminarii institutionem, disciplinam, mores, studiorum progressionem, rerumque „ temporalium administrationem attinent.

Deinde ut Archiepiscopus " certior fiat à Rectore de „ disciplina & moribus cujusque, ac singulos separatim „ alloquatur: quæ sit eorum mens, quis sensus, quàm „ in vocatione stabilis, inquirat, ac si quid aliud præterea scire voluerit.

X. De ipso S. Carolo in ejus vita legitur, quòd bis per annum institueret generalem Seminarii sui visitationem; eamque adeò exactam, ut ipsemet annotaret singulorum studentium ætatem, parentes, patriam, patrimonium, qualitates tam corporis, quàm spiritûs, atque eorum in scientiis progressum; ut ipsos pro ratione scientiæ faceret de una ad alteram classem ascendere; eosque pro cujusque capacitate ministeriis suæ Diœcesis applicaret. Præ cæteris autem se informabat, quis esset studiosorum progressus in pietate, in Oratione mentali, exercitio virtutum Clericalium; item de ipsorum tentationibus, & anxietatibus & pœnis interioribus; ut tepidiores ad fervorem excitaret: retineret verò, qui zelo præcipiti & indiscreto ultra suas vires progredi volebant; si quos videbat tentationibus quibusdam agitatos, & quasi ad lapsum propensos, eos fortificare & animare satagebat. Verbo: omnibus omnia factus, omnes lucrari satagebat; & quos suavitate ac benignitate, crebrâque monitione lucrari non poterat, pœnitentiarum impositione tandem probabat; aut ad aliud Seminarium mittebat, vel alicui bono Sacerdoti confidebat, qui eum in domum suam reciperet, & specialem curam ageret.

XI. Hæc Goudæus Episcopus Venciensis in vita S. Caroli Gallicè conscripta *lib.* 1. *cap.* 12. qui fusiùs zelum hujus Archipræsulis in directione Seminariorum ibidem enarrat; atque unà notat, quòd ut primùm hoc pium opus aggressus fuisset Carolus, diabolus prævidens fructum ex hac recta Seminariorum institutione proventurum, rumorem spargere cœperit hæc Seminaria esse carceres, quibus Carolus teneret juvenes inclusos; quodque fierent hectici ex nimiis vigiliis, jejuniis, & occupationibus seu exercitationibus spiritûs: atque hic rumor multos adolescentes ab ingressu primùm retraxisse: At illius falsitate sensim detectâ, non tantùm pau-

pauperum, sed & magnatum & divitum proles admitti postulasse; atque admissionem ipsam beneficii loco reputasse.

Hinc discant Episcopi aliique Seminariorum & Collegiorum directores, à recta & pia juventutis institutione disciplinaque, ob hujusmodi malevolorum rumores, non esse deflectendum, aut remittendum.

XII. Verum quia Episcopi, variis Ecclesiæ negotiis distracti, nequaquam possunt per se semper Seminaristis intendere, ac Seminariorum curam habere, singulis Seminariis necessarius visus est Præfectus aliquis, quem S. Carolus in suis Institutionibus vocat *Rectorem*, nos vero plerumque *Præsidem* Seminarii vocare solemus.

Huic primaria post Episcopum & sub Episcopo cura & directio Seminarii incumbit, atque ab illo dependere solet ipsius Seminarii bona vel mala disciplina & institutio.

XIII. In sæpe citatis Institutionibus Sancti Caroli *parte* 2. *cap.* 2. de Rectore scribitur: "Illud sæpius Rector animo repetat, quam grave suis humeris onus incumbat; „ cum ab eorum, qui in Seminario vivent, recta institutione, totius Diœcesis reformatio pendeat.

„ Quapropter, ut qui illius fidei commissi sunt, eos „ è Seminario fructus percipiant, quos Ecclesia sancta, „ ac Tridentinum præcipue Concilium sibi proposuit, „ quam diligentissime curet, ut in seipso eas ad vivum „ virtutes exprimat, quas in Clericis requiret; ita ut „ qui illi subjecti sunt, in eo tamquam in speculo expressam videant ejus vitæ imaginem, quæ illis omni studio sit effingenda: memineritque, exemplum „ vivam esse doctrinam: nec ipsi minus cum taceat, „ quam cum loquatur, esse alios ad pietatem incitandos.

„ Divinæ imprimis gloriæ amplificationem, Clericorum in omni virtute perfectionem semper ante oculos „ habeat, & ad eum finem omnes cogitationes referat, „ & curas.

„ Studeat, ut quæ ad spiritualem progressum spectant, recte atque ordine administrentur; ut quotidiana, aut alias statæ exercitationes, nisi necessaria „ de causa, non intermittantur.

„ Curam omnium Collegiorum ejusdem Seminarii „ primam & præcipuam habeat. „ Hæc S. Carolus latius ibidem officium Rectoris sive Præsidis Seminarii describens.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 21. *cap.* 9. vult, ut „ Seminarium ipsum uni Rectori seu Præsidenti committatur.... qui sit Sacerdos sacræ Theologiæ aut Decretorum Doctor aut Licentiatus.

XIV. Præter Rectorem sive Præsidem, cui primaria sub Episcopo Seminarii Cura & directio incumbit, debent insuper esse plures inferiores Officiales & Magistri, qui juventuti tum erudiendæ, tum instituendæ intendant. Et quidem Synodus Tridentina volens, ut admissi ad Seminarium, grammatices, cantus, computi Ecclesiastici, aliarumque bonarum artium disciplinam discant: Sacram Scripturam, libros Ecclesiasticos, homilias Sanctorum, atque Sacramentorum tradendorum, maxime quæ ad confessiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cæremoniarum formas ediscant, sat patenter declarat, se desiderare, ac quasi supponere, in Seminario futuros Professores non tantum qui sacram Scripturam, & Theologiam prælegant; sed & qui Grammatices aliarumque bonarum artium fundamenta tradant; uti recte notavit Zypæus *Consult.* 3. *De Magistris num.* 8.

XV. In Seminario Sancti Caroli non tantum Theologiæ; sed & humaniorum ac Philosophiæ Professores fuisse, ex institutionibus Seminarii patet; atque idcirco & *Præfectus studiorum* erat, qui rei litterariæ præesset, & curaret, ut juvenes leges Seminarii ad studia spectantes inviolate servarent, de quo *parte* 2. *cap.* 5. dictarum Institutionum.

Hic in Belgio licet in quibusdam Seminariis etiam habitent pueri studiis humanioribus incumbentes, nequaquam tamen hæ scientiæ in Seminariis tradi solent; sed passim ad lectiones, quæ aliis in Scholis habentur, exeunt; & humanioribus absolutis pro ediscenda Philosophia ad Academias mittuntur.

XVI. Quin ad Belgica Seminaria fere soli illi admittuntur, qui humanioribus & Philosophia absolutis, idonei sunt, ut studio Theologico se addicant; quod & ex mente Synodorum esse, haud obscurum est.

Præterquam enim quod de sola Theologia tradenda in Seminariis fere mentio fiat, eam in admittendis ad Seminaria ætatem requirunt, ut satis appareat desiderari adolescentes, qui studia humaniora absolverint.

Synodus P. II. Cameracensis requirit, ut Seminarii studiosi sint omnes *viginti* annorum. Synodus Diœcesana Mechliniensis *tit.* 20. *cap.* 3. vult, ut ad Seminarium non assumantur, nisi sint saltem *octodecim* annorum.

XVII. Hoc notorium & quotidiana experientia comprobatum est, à pietate ac zelo Professorum maxima ex parte dependere Seminariorum fructum; ac è Seminariis plerumque haberi Sacerdotes ac Pastores Professoribus tum in pietate, tum doctrina & zelo animarum similes: ut propterea curandum sit Episcopis aliisque, qui Seminariis intendunt, ut Professores pietate, eruditione ac zelo animarum præstantes præficiant, si Pastores iis qualitatibus instructos desiderent.

CAPUT III.

Media temporalia Seminariis fundandis impendenda.

1. *Primum medium à Synodo Tridentina suggestum.*
2. *Secundum medium ab eadem Synodo probatum.*
3. *Idem in Synodis Belgicis comprobatum.*
4. *Hæc media non videntur habuisse successum in Belgio.*
5. *Tertium medium in Synodo Tridentina probatum; illudque convenientius, nimirum Beneficiorum simplicium incorporatio.*
6. *Quare conveniat Beneficia simplicia Seminario uniri?*
7. *Quid de unione Beneficiorum ad collationem Episcoporum pleno jure spectantium?*
8. *Quid de Beneficiis Patronatus Laici; præsertim in Belgio?*
9. *Synodus Tridentina vult difficultatem super unione Beneficiorum judicio Episcopi terminari.*
10. *An à judicio Episcopi aliquando appellari queat?*
11. *In Seminariorum fundatione hodie intervenire solet auctoritas Regia; & quare?*
12. *Quatuor Deputati quorum concilio in administratione temporali Seminarii Episcopus uti debet.*
13. *Hi à Deputatis pro administratione spirituali distincti; & quomodo in Synodis Belgicis fuerint sex deputati nominati.*
14. *Habent duntaxat votum* consultivum.

I. SYNODUS Tridentina enixe desiderans Seminariorum erectionem, & juventutis in eisdem efformationem; una tamen considerans magnitudinem sumptuum, qui ad Collegii fabricam instituendam, ad mercedem præceptoribus & ministris solvendam, & ad alendam juventutem necessarii sunt, tria media, è quibus hi sumptus haberi possent, proposuit.

Primum, ea quæ ad instituendos vel alendos pueros in aliquibus Ecclesiis & locis destinata sunt, eo ipso Seminario applicata censeantur.

Hoc medium ante omnia impendi oportere, mandat Synodus P. I. Mechliniensis; nec alterius medii meminit; sed erigendi Seminarii certam rationem à Synodo Diœcesana constituendam decernit.

II. Secundum medium à Synodo Tridentina suggestum consistit in applicatione alicujus portionis ex fructibus integris mensæ Episcopalis, & Capituli; & in pensione super fructibus seu proventibus Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Præbendarum, Abbatiarum, Prioratuum, etiam Hospitalium in titulum conferre solitorum; item generaliter super proventibus omnium Congregationum & communitatum Ecclesiasticarum, solis Ordinibus Mendicantibus, & Fratribus S. Joannis Hierosolymitani exceptis.

III. Synodus P. I. Cameracensis conformiter ad hoc medium à Concilio Tridentino propositum, præcipit, „ Ut quamprimum fieri possit, modus constituatur, „ facta omnium Beneficiorum, atque eorum omnium „ quorum Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* „ 18. mentionem facit, æstimatione, quo ad hæc Seminaria ponenda & constituenda, sufficiens contributio fiat.

Et deinde Synodus P. II. Cameracensis rursus mandat: „ Ut provideatur de sumptibus ad supradicta, nec non „ ad studiosorum alimoniam necessariis, singuli Episcopi cum dictis suis Deputatis quamprimum fieri poterit, portionem aliquam ex omnibus Beneficiis (ubi „ hactenus detracta non est) detrahant; quæ in solos „ usus Seminarii convertatur. *Tit.* 21. *cap.* 18.

Hujus medii meminit quoque Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 21. *cap.* 1. præcipitque, ut " sexagesimus „ denarius, aut plus minusve, prout videbitur Episcopo, cum consilio eorum, qui ex Decreto dicti „ Concilii Trident. eidem sunt adjungendi, è bonis „ Ecclesiasticis in qualibet Diœcesi in hunc usum applicetur.

Et in sua Synodo Diœcesana anno 1609. Archiepiscopus Mechliniensis, " ex omnibus & singulis bonis „ Ecclesiasticis, quæ secundum sacrum Concilium Tridentinum ad contributionem pro Seminario tenentur, circiter sexagesimum nummum annuatim contribuendum censuit, & contribui mandavit; donec „ alia ratione ita Seminario provisum esse constiterit, ut „ prætactam portionem in totum, vel ex parte remittendam esse judicaverit.

IV. Num hæc Synodorum & Episcoporum Decreta quoad applicationem hujus medii, aliquem habuerint effectum dubito. Hoc sat constat, generalem executionem istius medii, prout à Synodo Tridentina fuit propositum, non exiguis difficultatibus esse obnoxium. Quis enim nescit, quam difficulter, præsertim hisce in Provinciis, Capitula, Abbatiæ, Monasteria, Hospitalia aliaque similia corpora permittent, ut sola Episcopali auctoritate, aut etiam Ecclesiastica quacumque auctoritate pars proventuum annuatim ipsis auferatur, & Seminario Episcopali attribuatur: testaturque Zypæus *Consult.* 3. *De Magistris num.* 5. " hic detractionem per „ injuriam temporum ex proventibus Ecclesiasticis usquequaque fieri non potuisse.

V. Tertium medium à Synodo Tridentina propositum consistit in unione simplicium Beneficiorum: illudque tanquam convenientissimum variis modis extendit.

Imprimis concedit aliquot Beneficia simplicia, cujuscumque qualitatis & dignitatis fuerint, vel etiam præstimonia vel præstimoniales portiones Seminario applicari & incorporari.

Permittit autem hanc incorporationem fieri *etiam ante vacationem*; sine tamen cultus divini, & illa obtinentium præjudicio.

Ulterius vult, ut incorporatio locum habeat, etiamsi Beneficia sint *reservata*, vel *affecta*.

Declarat præterea, nec hanc incorporationem per resignationem ipsorum Beneficiorum, uniones & applicationes suspendi, vel ullo modo impediri posse; sed omnino, quacumque vacatione, etiamsi in *Curia* effectum suum sortiantur, & quacumque Constitutione non obstante, posse uniri.

Hæc sat evincunt, enixam fuisse Synodi mentem, ut hoc medio Episcopi uti possent.

VI. Et sane cum hæc Beneficia nec residentiam, nec aliquod personale Officium requirere soleant, exigua ex his utilitas aut fructus in Ecclesiam redundare contingit: ut propterea inter articulos nomine Caroli IX. Galliarum Regis in Concilio Tridentino oblatos hic esset vigesimus quartus: "Cumque plura sint Beneficia, in quibus contra „ Beneficiorum institutionem invaluerit depravata consuetudo, ut qui ea possident nullo teneantur concionandi, Sacramenta administrandi, aut alio onere Ecclesiastico, Episcopus cum consilio Capituli his Beneficiis curam aliquam spiritualem imponat, aut si utilius videatur, ea Beneficia vicinioribus parochialibus „ Ecclesiis uniat: Beneficium enim sine officio esse neque debet, neque potest.

VII. Hæc Beneficiorum unio & incorporatio facile & sine oppositione fieri poterit, si Beneficiorum collatio *pleno* jure ad Episcopum pertineat: at si ad alium collatio, vel præsentatio spectet, difficulter hic admittetur unio, nisi ipse Collator aut Patronus, aliique interesse habentes legitime fuerint interpellati & auditi; quemadmodum in unionibus observandum esse Canones præscribunt.

VIII. Quin si ipsa Beneficia fuerint Patronatus laïci, nequaquam admittetur unio; nisi ipsius Patroni consensus accedat.

In ipsa Concilii Tridentini in Belgio promulgatione apposita fuit ad dictum *cap.* 18. hæc nota: " Committitur Episcopis cura erigendi Seminarii pro institutione adolescentum in disciplinis Ecclesiasticis, „ etiam cum incorporatione & applicatione fructuum „ Beneficiorum juris Patronatus laïci, & Hospitalium, „ & decimarum secularibus competentium. „ Deinde quædam præscribuntur observanda in collationibus Beneficiorum quæ scholasticæ dicuntur. Monent hic rursum, tangi jus Patronatus, decimas laïcorum, & fundationes Regias.

Qua nota sat indicant, *consensum laïcorum* esse necessarium; quemadmodum notarant ad *cap.* 5. *Sess.* 21. ubi de unionibus agitur, & hæc nota apposita fuit: „ Potestas fit Episcopis ex justis causis, uniones faciendi Ecclesiarum & Beneficiorum. Sed monent „ Consilia Regia, opus esse placito Regio, & consensu „ Patronorum laïcorum.

IX. Ut vero facilior esset Decreti executio, voluit Synodus, "ut si vel pro unionibus, seu proportionum „ taxatione, vel assignatione, & incorporatione, aut „ qualibet alia ratione aliquam difficultatem oriri contigerit, ob quam hujus Seminarii institutio vel conservatio impediretur, aut perturbaretur; Episcopus „ cum supra deputatis, vel Synodus Provincialis, „ pro regionis more, pro Ecclesiarum & Beneficiorum qualitate, etiam supra scripta, si opus fuerit, „ moderando, aut regendo, augendo, omnia & singula, quæ ad felicem hujus Seminarii profectum „ necessaria & opportuna videbuntur, decernere ac „ providere valeat.

X. Hic apparet, Episcopum circa uniones, assignationes, & taxationes cum plenaria & amplissima potestate judicem constitui; nihilominus si Episcopus, vel uniendo, vel taxando, aliove modo decernendo, videatur aliquid contra juris ordinem, & perperam decrevisse, hæc quæstio non coram ipso Episcopo ejusve tribunali erit agitanda; sed coram legitimo judice superiore; quemadmodum in casu occurrente respondit, & solide ostendit Zypæus *Resp.* 1. *de Magistris.*

XI. Porro ad evitandas difficultates; nec non ad faciliorem operis executionem, Episcopi Seminaria extruere intendentes solent implorare auctoritatem Regiam; atque Litteras Regias impetrare, quibus & ipsa Seminarii constructio probetur; nec non insuper auctoritas uniendi Beneficia; aut certas pensiones super quibusdam Beneficiis imponendi conceditur; quarum Littera-

Litterarum plura exemplaria extant in actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. (a)

XII. Ut tamen Episcopi in hac Seminariorum extructione, & mediorum applicatione securius, ac majore cum circumspectione procedant, Synodus Tridentina præcipit, ut Episcopi hæc omnia agant cum consilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo eligatur. Itemque duorum de Clero civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad Episcopum, alterius vero ad Clerum pertineat.

XIII. Hi quatuor distincti sunt ab illis duobus Canonicis senioribus & gravioribus à solo Episcopo eligendis, quorum consilio, quæ ad disciplinam Seminarii spectant, ab Episcopo ordinanda sunt.

Sex illos Deputatos in Synodo Diœcesana, partim à se, partim à Capitulo & Clero electos pronuntiavit Archiepiscopus Mechlinensis *tit.* 20. *cap.* 1. & 2. Duos quidem "quorum consilio in constituendis regulis, electione puerorum singulorum introducendorum, discipulorum expulsione, Magistris constituendis, visitatione ac similibus semper utatur.

Quatuor vero aliorum Deputatorum "consilio in tota temporali administratione, Beneficiorum unionibus, cæterisque hujusmodi utatur.

Similiter Episcopus Namurcensis anno 1659. in sua Synodo *tit.* 21. *cap.* 8. 9. & 10. sex Deputatos eundem in finem electos declaravit.

XIV. Hi omnes Seminarii Deputati habent votum duntaxat *consultivum*, non *decisivum*; & quamvis eorum consilium Episcopus requirere teneatur, non tamen sequi jubetur; uti decisum refert Barbosa in Collectaneis ad *cap.* 18. *Seff.* 23. Concilii Trident.

(a) Ad Constituenda Seminaria litterarum Regiarum necessitas probatur Edicto, quod Rex Ludovicus XV. Gallis dedit mense Augusto an. 1749.

CAPUT IV.

De Collegiis Academicis.

1. *Olim etiam fuerunt Scholæ publicæ.*
2. *Erigere Scholas publicas pertinet ad supremam potestatem.*
3. *Synodus Parisiensis seculo IX. erectionem hujusmodi Scholarum postulavit.*
4. *Cur hæ Scholæ dictæ* Universitates?
5. *Varia Privilegia & prærogativæ his Scholis concessa.*
6. *Ad has Scholas plures viri eruditi, & major copia studiosorum solent confluere.*
7. *In Universitatibus, & signanter in hac Lovaniensi varia erecta Collegia, & quare?*
8. *Collegia hæc suos speciales habent proventus, diversimode impendendos.*
9. *Ad Collegia, sumptibus Collegii alendi, ordinarie non nisi pauperes admittendi.*
10. *Præter Præsidem Collegii sint & Collegiorum Provisores, & quod horum officium?*
11. *Disciplina Collegiorum præcipue dependet à Præside.*
12. *Norma vivendi præscripta Collegiorum non absimilis disciplinæ Seminariorum.*
13. *Ostenditur exemplo Collegii Adriani VI. sive Pontificii.*
14. *A quo, & quando hoc Collegium fundatum?*
15. *Quis huic præsit? & qui admittendi?*
16. *Examen quod circa admittendos instituitur.*
17. *Non convenit ut Fundatores passim consanguineis suis dent prærogativam ad Bursas.*
18. *Judicium Tilmanni Clerici de Fundatoribus Bursarum cum consanguineorum prærogativa.*
19. *Admissi ad Collegium per exercitia spiritualia se recolligunt; quæ in decursu Theologico sæpius reiterant.*
20. *Quæ hujus Collegii exercitia quotidiana ante meridiem?*
21. *Quæ pomeridiana?*
22. *Plures habentur hebdomadatim lectiones collegisticæ.*
23. *Quæ sint specialia exercitia diebus Dominicis & Festivis?*
24. *Commessationes & potationes non frequentantur.*
25. *Quomodo ad Ordines accedant?*
26. *Episcopi capaciores ad Collegia Academica mittere solent; & quare?*
27. *Quid in hac Missione Episcopi attendere debeant?*

I. PRÆTER Scholas Episcopales sive Seminaria, in quibus Clerici aut ad Clerum assumendi instituebantur & erudiebantur, jam pridem etiam institutæ fuere Scholæ publicæ; non quidem in singulis civitatibus, sed quibusdam duntaxat celebrioribus; idque suprema auctoritate.

II. "Regium plane munus est (ait Choppinus *lib.* 3. „ *De Domanio Gallico tit.* 27. *num.* 1.) Scholasticas „ Universitates instituere, non Procerum Galliæ inferiorum. Et sane in partibus Regaliorum recensendis, hanc non transmiserunt Raphael *Consil.* 162. „ Barbatias, Baldus. Unde si vel Regius frater, cui „ fiduciæ lege data sit amplissima civitas, publici in „ ea Musæi restitutionem, reformationemque mandarit nonnullis, puto Regiæ auctoritatis jus imminutum.

III. Unde anno 829. Patres Concilii Parisiensis ad Ludovicum Pium Imperatorem sermonem convertunt, eum exhortantes, ut tres Scholas publicas, quas Carolus pater ejus inchoaverat, perficere dignaretur. "Similiter „ etiam (inquiunt) obnixe ac suppliciter vestræ Celsitudini suggerimus, ut morem paternum sequentes, „ saltem in tribus congruentissimis imperii vestri locis „ Scholæ publicæ ex vestra auctoritate fiant, ut labor „ patris vestri ac vester per injuriam (forte *incuriam*) „ quod absit, labefactando non depereat: quoniam ex „ hoc facto & magna utilitas, & honor sanctæ Dei „ Ecclesiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum „ & memoria sempiterna accrescet.

Hic agi de Scholis *publicis*, quas hodie *Academias* seu *Universitates* dicimus, ex ipso contextu fat manifestum est, & multis ostendit Cæsar Bulæus in historia Universitatis Parisiensis ad annum 829.

IV. Hæ Scholæ dictæ fuerunt publicæ, quod passim omnes artes & scientiæ in illis traderentur; nec tantum Clericis aut ad Clerum assumendis, prout Scholæ, *Episcopales* sed omnibus indifferenter adolescentibus paterent; atque inde paulatim *universitates*, id est, *Scholæ universales* dici cœperunt.

V. His Scholis, eorumque Professoribus & Scholaribus varia tum à Principibus, tum à Romanis Pontificibus privilegia data fuerunt; nec non mercedes sive honoraria etiam è publico Principis ærario, aut civitatum attributa fuerunt; æqualia huic nostræ Universitati tum Pontificum, tum Principum liberalitate plurima, eaque valde ampla privilegia indulta fuerunt: quæ in Fastis Academicis ipsius Universitatis Lovaniensis refert Andreas Valerius. Hujusmodi privilegiis & juribus scholæ Episcopales gaudere non solent.

VI. Privilegiis hisce, nec non constitutis honorariis, hæ Scholæ sive Academiæ instructæ, facile doctiores atque capaciores, tam Professores quam Scholares ad se alliciunt; quin & Principibus curæ esse solet, ut hæ Scholæ in omni scientiarum genere floreant, & emineant; ideoque Scholæ *publicæ* in scientiis doctrinaque tradendis privatas quasque Scholas multo antecellere consueverunt.

Unde de Academiis loquens Morinus *De SS. Ordinat. parte* 3. *Exercit.* 13. *cap. unico*, *num.* 14. ait: „ Institutæ Academiæ sunt ad quas velut ad studiorum „ & scientiarum emporia undique concursum est, in „ quibus doctrina Christiana perfectius, diligentius & „ splen-

„ splendidius, quam in Collegiis & Seminariis Cleri-
„ corum tradita est.

VII. Ut autem non tantum scientia, sed & optimis moribus & disciplinis juventus Academica institueretur, erecta fuere in ipsis Academiis specialia Collegia, ad quæ cum quodam delectu juvenes admitterentur, & sub speciali Magistrorum cura in morum disciplina imbuendi traderentur.

Hujusmodi Collegiis præ reliquis Academiis abundat hæc nostra Lovaniensis.

Præter Collegia docendæ Philosophiæ atque juventuti Philosophicæ, nec non linguis ac litteris historiæque ac politicæ scientiæ tradendis deputata, plura sunt superiorum Facultatum alumnis destinata; quæ Seminariis Episcopalibus, præcipue ea quæ Theologicæ Facultatis alumnis destinata sunt, admodum similia sunt; adeo ut nonnulla quoque illorum *Seminaria* dici consueverint.

VIII. Imprimis Collegia hæc non secus atque Episcoporum Seminaria, suos habent speciales proventus, quibus & Collegii Rector seu Præses & alumni, quos *Bursarios* vocant, aluntur; estque horum conditio, pro Collegiorum conditione & fundatione alia atque alia. " Sunt Collegia, in quibus certa pecuniaria summa annua ex fundatorum dispositione alimentariis
„ præbetur, quæ si alimentis non sufficit, de suo addant
„ necesse est, quod victui deest. Sunt alia in quibus
„ ex institutione alimenta, focus, lumina, aliave
„ quædam similia accedunt. „ Ita Andreas Valerius in Fastis Academicis studii Generalis Lovaniensis, *p.* 286. edit. 1650.

IX. Porro quemadmodum ad Seminaria Episcopalia, sumptibus Seminarii alendi, soli pauperum filii admittendi sunt, ita omnibus fere Collegiis ex fundationis, vel dotationis lege commune est, ut solos *pauperes* ad Bursas admittant, ipsique Collegiorum proventus in pauperum usus impendi debeant; nec id duntaxat in Collegiis Theologiæ Studiosis destinatis, sed & pro Jurisperitis aliarumque scientiarum Studiosis fundatis, verum est.

De Joanne de Winckele Fudatore Collegii Winckeliani Juris alumnis destinati, refertur in citatis Fastis Academicis *pag.* 300. " Studentes seu Bursarios
„ Winckelius pater assumi voluit *pauperes*, quibus in
„ studio Juris alendis Scholisque continuandis, pa-
„ rentes commode dare aut suppeditare annue non
„ possint.

Similiter de Eustachio Chapuys Collegii Saubaudici, studiosis tam Juris, quam Theologiæ communis, fundatore, in eisdem Fastis *pag.* 310. legitur. " Hæ-
„ redes instituit *pauperes* Bursarios per eum in Col-
„ legio Lovanii erecto & fundato pro tempore futu-
„ ros, ipsumque Collegium pro perpetua ejus fun-
„ datione, dotatione, & intertentione, sive prædicti
„ Collegii provisores, nomine & ad opus eorumdem
„ *pauperum*, &c.

Si Collegiorum pervolvantur & examinentur fundationes & dotationes, apparebit, passim omnium fuisse mentem, Bursas non nisi pro *pauperibus*; hoc est, qui, attentis omnibus, commode à parentibus in studiis ali non possent, fundatas esse; atque ita Fundatores voluisse, bona sua Christi pauperibus in bonum Ecclesiæ & Reipublicæ impendi; ac propterea proventus illos posse dici *Patrimonium Christi*.

Ut proinde non immerito Franciscus Hovius, qui anno 33. seculi XVII. fundans Collegium, voluerit
„ illud institui cum hac inscriptione: *Patrimonium Chri-*
„ *sti*; atque intrinsecus ad ingressum Collegii scribi
„ aut insculpi hæc verba: *De stercore erigens pauperem*. „
Fasti Academici *pag.* 328.

X. Præter Præsidem sive Regentem, penes quem studiorum & morum directio & correctio, totiusque familiæ cura immediate residet, habent singula Collegia suos particulares Provisores, vel ab ipsis Fundatoribus designatos, vel ab Universitate, aut certis Facultatibus pro tempore eligendos.

Horum munus est: statis anni temporibus Collegia visitare, in mores ac studia Bursariorum inquirere, imo & horum adversus Præsidem querelas audire, examinare casus difficiliores, majorisque momenti negotia una cum Præside resolvere, rationes administrati Collegii quotannis exigere & audire. Quin & Præsidem constituendi auctoritas penes Provisores esse consuevit, nisi in ipsa fundatione aliter cautum sit; ex hac enim dependet plurimum ipsa Provisorum auctoritas, præsertim circa Præsidis electionem bursariorumque admissionem.

Disciplina in Collegiis servanda dependet partim ex generalibus legibus Universitatis; partim ex singgulorum Collegiorum statutis ac ordinationibus, tum à Fundatoribus, tum à Provisoribus aliisque Superioribus pro varia Collegiorum & temporum conditione, præscriptis.

XI. Cæterum sicuti Seminariorum bona malave disciplina præcipue non dependet à legibus, sed ab exacta rectaque harum executione; ita circa disciplinam Collegiorum contingit.

Hinc ulterius fit, ut quemadmodum Seminariorum recta institutio maxime habetur à provida Rectoris aliorumque, quibus eorum Regimen commissum est, vigilantia; ita quoque Collegiorum recta institutio unice fere à Præsidum vigilantia dependet: ut propterea qui Collegia bene regi ac institui desiderant, ante omnia solliciti esse debeant, ut providus, prudens, doctus, piusque Præses præficiatur, qui legum ac statutorum executionem verbo & exemplo urgeat & persuadeat.

XII. Statuta legesque Collegiorum præsertim Theologiæ studiosis destinatorum, si attendantur, apparebit, disciplinam normamque regiminis, saltem quoad præcipua puncta, esse non absimilem disciplinæ, quam Seminariis Episcopalibus jam pridem Canones præscripsere, & S. Carolus in suis servatam voluit; neque horum Collegiorum disciplinam minus aptam & convenientem esse formandis Ecclesiæ ministris & Pastoribus, quam Seminariorum, si modo rite servetur.

XIII. Et ne fusior sim, quam præsens hoc meum institutum permittit in recensendis omnium Collegiorum statutis & legibus, aut eorum vivendi disciplina, unius duntaxat Collegii Pontificii (quod per viginti tres circiter annos continuos pro domicilio habui & habere pergo, cujusque propterea disciplina regimenque, atque instituendæ juventutis norma perfectius mihi perspecta est) disciplinam referam.

XIV. Collegium vulgo *Pontificium* dicitur à primo suo Fundatore Adriano VI. Pontifice Maximo, qui illud anno 1523. erigi jussit; relicta eum in finem domo aliisque nonnullis quæ ante Pontificatum sibi comparaverat; quemadmodum suo testamento declaraverat; uti videri potest in Fastis Academicis *pag.* 304. ubi plura ad hanc fundationem spectantia, nec non dotationes sive Bursarum fundationes quæ primæ fundationi accesserunt, referuntur.

XV. Anno circiter 1677. huic Collegio præfectus est eximius Vir Gummarus Huygens Doctor Theologus, à doctrina, eruditione, morum integritate, & in agendis prudentia, & regendo suavitate & moderatione singulari atque conversandi affabilitate omnibus notus.

Ad hoc Collegium soli admittuntur, qui studio Theologico incumbere, idque animo statum Ecclesiasticum assumendi intendunt.

XVI. In assumptione serium circa capacitatem, indolem, moresque admitti postulantium examen à Præsidente instituitur; præsertim cum de assumendis ad Bursas, sive sumptibus Collegii alendis tractatur.

Hic vel maxime sollicitus esse debet Præses, ut sine ulla personarum acceptione, magis merentibus, &

de

de quibus major ſpes affulget, ut in ſtrenuos Eccleſiæ operarios evadant, diſtribuantur; hoc tenetur frequenter ingemiſcere quòd nonnulli Burſarum Fundatores nimiùm carni & ſanguini indulgentes, conſanguineis ſuis, tametſi ſæpè exiguæ capacitatis & expectationis prærogativas dederint; atque hinc impediatur, capaciſſimos quoſque promovere & aſſumere.

XVII. Fundatores Burſarum, qui conſanguineis ſuis, etiam cum extenſione ad multos gradus & nullis penè terminis circumſcriptam prærogativam tribuunt, meritò attendunt, quòd ſi eas ex bonis Eccleſiaſticis fundent, reipsâ ſuos conſanguineos quodammodo hæredes faciant.

Ulteriùs ex illa, præſertim illimitata conſanguineorum prærogativa ad Burſas Theologis deſtinatas, contingit, quòd frequenter inepti planè, nec ullatenus à Deo vocati ſtudio Theologico, & ſtatui Eccleſiaſtico à parentibus, commodo harum Burſarum allectis, applicentur, imò quaſi intrudantur; atque ita fundatores plus ſubinde Eccleſiæ per ſimiles fundationes obſint, quàm proſint.

XVIII. D. Tilmannus ſecundus Præſes Collegii Adriani VI. qui obiit 1550. 3. Oct. inter alia ſic habet: " Si Præſidens & Proviſores velint Collegio proſpectum eſſe de concordi & perſeverante diſciplina, caveant ſuſcipere fundationes Burſarum ad ullos de ſanguine aut patria adſtrictas, niſi fortè, cæteris paribus aut parùm diſcrepantibus, ita quòd Præſidens habeat illarum ſicut aliarum, collationem & diſpoſitionem.

XIX. Admiſſi ad Collegium ſive expenſis Collegii; ſive ſumptibus parentum alendi, per dies aliquot ad locum exercitiis ſpiritualibus deſtinatum ſe retrahunt; ut de vitæ Clericalis ratione, ſtudioque Theologico ritè inſtruendis ſeriò deliberent; & per ſanctas Meditationes ſe præparent, & ſpecialiter inſtruantur.

Quod ipſum ab admittendis ad Seminarium obſervari voluit Sanctus Carolus; eodem modo, ait, quo ex Conſtitutione noſtra conſueverunt, qui ad majores Ordines ſunt promovendi.

Quin S. Carolus vult, ut " tranſacto vacationum tempore, reverſi in Seminarium exercitationes ſpirituales, unius ſaltem hebdomadæ ſpatio illi ineant Clerici, quibus à Rectore juſſum fuerit.

Licèt circa exercitationes ſpirituales in decurſu Theologico inſtituendas, nulla ſit in hoc Collegio ſpecialis lex; nec ſoleant à Præſide ad eas urgeri priuſquam ſacris Ordinibus ſint initiandi, nihilominus is fere mos invaluit, ut plerique annis ſingulis aut circiter has ſpirituales exercitationes repetant.

XX. Quotidiana tum ſtudiorum, tum pietatis, aliaque communia exercitia hac ferè ratione & ordine inſtituuntur.

Manè ad mediam horæ quartæ excitatur, & ad horam quintam omnes in Sacellum Collegii conveniunt; ibique per ſemi-horam meditationi ſeu orationi mentali vacant: hanc immediatè ſubſequitur Sacrum, cui omnes aſſiſtunt. Hoc finito, retrahunt ſe ſinguli ad ſua cubicula, ibique ſtudiis incumbunt quouſque tempus lectionum publicarum, aliave exercitia ſcholaſtica aliò vocent.

Diebus tamen Sabbathinis ſolet, finito Sacro, per Præſidem haberi aliqua brevis exhortatio de iis, quæ præcipuè Theologis & Clericis conveniunt; ac præſertim ut ipſis neceſſitatem, utilitatemque orationis inculcet; nec non ut omnis ex ipſorum animis ſitis & aviditas Beneficiorum tollatur, & oſtendatur, quàm inordinatum ac turpe ſit, ut in militia Chriſti lucra ſeculi quærantur.

Ad mediam poſt undecimam rurſus ad Sacellum convenitur, ibique per quadrantem meditationi ſive orationi mentali vacatur; quâ finitâ, ad menſam acceditur, & ſub initium prandii aliquid è Sacra Scriptura prælegitur.

XXI. A ſumpto prandio recreationis tempus datur uſque ad horam ſecundam, quando ad publicas rurſus lectiones aut ſtudia ſe retrahere debent. Media ante ſeptimam iterum ad Sacellum conveniunt uſque ad horam ſeptimam, meditationi & recollectioni vacantes.

Diebus Sabbathinis cantantur Laudes; atque initium ſemper fit à Litaniis Lauretanis D. Virginis.

Horâ ſeptimâ ad menſam cœnaturi accedunt, atque iterum initium fit à lectione Sanctæ Scripturæ; & ſub finem aliquid ex alio pio libro à Præſide deſignando legitur.

Poſt cœnam vacatur uſque ad mediam ante nonam; horâ verò nonâ liberum eſt ſe quieti dare.

XXII. Præter lectiones & exercitationes publicas, habentur in hoc Collegio hebdomadatim tres lectiones domeſticæ, nimirùm feriâ ſecundâ, quartâ, & ſextâ, præter diſputationes, quas antiquo vocabulo *Sabbathinales* dicimus, quæ feriâ quintâ inſtituuntur.

XXIII. Diebus Dominicis & Feſtivis præter jam dicta exercitia pietatis, habetur horâ octavâ matutinâ concio per unum Baccalaureum, cui Præſes ſemper aſſiſtit, ſedulò in defectus advertens, quos mox, finitâ concione, concionanti corrigendos exponit. Concionem ſequitur ſolemne Sacrum.

Poſt meridiem horâ ſecundâ decantantur veſperæ, & circa ſextam Completorium: quo finito, fit concio per unum è junioribus, ſive non Baccalaureis: ei quoque Præſes intereſt, ut defectus obſervet & corrigat.

Diebus ſolemnioribus, totum Officium etiam matutinale ſolemniter decantatur, ipſo Præſide officiante; omneſque non Sacerdotes ſacra Synaxi ſub Sacro reficiuntur.

Quin & diebus Dominicis Feſtiſque, ſemper plures ſub Sacro communicare conſueverunt; adeò ut ſingulis ſaltem duabus tribuſve hebdomadis plerique ad ſacram Communionem accedant; plures etiam ſingulis octiduis.

Inſuper diebus, quibus Venerabile aſſervatur, tota nocte duo ſolent per horas ſucceſſivas coram eodem orare, atque per totam octavam Venerabilis diu noctuque duo ut minùs ſemper ſunt coram Venerabili ſuperpelliceo induti orantes.

XXIV. Commeſſationes, potationeſque pomeridianæ hic non permittuntur, nec diſſimulantur; at ſi quis amico honoris aut benevolentiæ causâ hauſtum cereviſiæ ſubinde propinare velit, hoc ei à Præſide benignè, & cum diſcretione indulgetur.

XXV. Plerique ita ſunt inſtituti, ut nec ad ſacros Ordines, nec ad Eccleſiaſticas functiones, niſi Præſide præmonente & movente, accedant; ſcientes ex crebris monitionibus, quàm periculoſum ſit ſine legitima vocatione in miniſteria Eccleſiæ ſe intrudere.

Hanc Collegiorum Academicorum diſciplinam ſi quis attenderit; atque unà expendat, quantò feliciùs & doctiùs doctrina Theologica in publica Univerſitate, quàm particularibus Epiſcoporum Seminariis tradi ſoleat, non mirabitur, ſi doctiores, aptioreſque operarii & Paſtores è Collegiis Academicis, quàm è privatis Seminariis prodire ſoleant.

XXVI. Quare etiam ipſi Epiſcopi majoris capacitatis & ſpei adoleſcentes ad Univerſitates potiùs mittere conſueverunt, quàm in ſuis Seminariis retinere.

Synodus Namurcenſis anno 1604. *tit.* 3. *cap.* 5. ait: " In dicto autem Seminario remanebunt donec ſtudia bonarum litterarum abſolverint, poſtea ad *Univerſitatem* ſtudii generalis ſumptibus ejuſdem Seminarii mittentur illi, de quibus *ſpes* ſit, quòd in Philoſophiæ & ſacræ Theologiæ ſtudiis *inſignem* fructum facient, quò Eccleſiæ Dei *utiliores* eſſe poſſint.

Similiter Erneſtus Epiſcopus & Princeps Leodienſis anno 1603. erigens Seminarium ſeu Collegium in hac Academia, vulgò dictum *Leodienſe*, in ipſa Statutorum præfatione narrat, " neceſſarium eſſe, propter vicinorum ac paſſim gliſcentium hæreticorum vafras ſub-

„ subtilesque Religionis Catholicæ depravationes; tum „ propter diversarum Parochialium Ecclesiarum in oppidis præsertim ac famosioribus Diœcesis suæ locis „ amplitudinem, præter *Seminarium* in civitate Leodiensi erectum; aliud etiam in vicina Lovaniensi Academia instituere; in quo, qui *majoris expectationis* „ fuerint, diligentiùs in studio Theologico instituerentur, & hujus suæ institutionis, graduum Scholasticorum susceptione, publicum testimonium consequerentur. „ Fasti Academici *pag.* 320.

XXVII. Sed ut Episcopi hac in missione prudenter procedant, primùm inquirant, necesse est, quæ sit Collegiorum, ad quæ suos mittere cogitant, disciplina; quis Præses, qui Directores. Notum quippe est, non esse omnium Collegiorum eamdem disciplinam: hancque unicè penè à Præsidum minore vel majore vigilantia & capacitate, morumque probitate dependere.

CAPUT V.

De Scholis puerorum.

1. *Olim frequentes fuêre puerorum Scholæ.*
2. *Synodi Belgicæ earum instaurationem urserunt.*
3. *Volunt impendi auxilium Magistratuum, & provideri, ut* gratis *doceatur.*
4. *Propter pauperum pueros institutæ Scholæ* Dominicales.
5. *Omnes Clerici in Parochia degentes ad juvandum Parochum invitandi.*
6. *Scholæ Dominicales ad quid præcipuè institutæ?*
7. *Etiam in his Scholis rudimenta litterarum tradenda.*
8. *Principum Edicta super institutione harum Scholarum.*
9. *Optandum ut diebus Dominicis & Festis pauperes doceantur legere & scribere.*
10. *Cura habenda de Magistris Scholarum.*
11. *Debent hi emittere professionem fidei; & coram quo?*
12. *Non assumendi nisi probatæ vitæ.*
13. *Magistri non assumendi nisi cum approbatione* Scholastici.
14. *Quis habeat jus admittendi aut approbandi Magistros in locis ubi deest Scholasticus.*
15. *Quæ attendenda circa jus assumendi Magistros.*
16. *Primaria cura Scholarum Scholasticis incumbit; easque visitare sæpius debent.*
17. *Quis esse debeat hujus visitationis scopus?*
18. *Quomodo Magistri se circa pueros habere debeant.*
19. *Scholastici specialiter invigilare debent, ne pueri à Magistris aut Consodalibus corrumpantur; & masculi à puellis separentur.*
20. *Cura Scholastici circa Scholas Parochi curam non tollit.*

I. TAM Ecclesiastico, quàm politico Magistratui jam pridem curæ fuit, Scholas erigere, in quibus à tenera ætate pueri elementa litterarum & Religionis docerentur.

In Decretalibus Greg. IX. *cap.* 3. ✠ *De vita & honestate Clericorum*, refertur sub nomine Concilii Nannetensis: " Ut quisque Presbyter, qui plebem regit, „ Clericum habeat, qui secum cantet epistolam & lectionem legat, & qui *Scholas* possit tenere, & monere suos Parochianos, ut *filios* suos ad fidem discendam mittant ad Ecclesiam, quos ipse cum omni castitate erudiat.

Sub idem ferè tempus ad suos Parochos scribit Theodulphus Episcopus Aurelianensis: " Presbyteri per villas & vicos Scholas habeant, & si quilibet fidelium „ suos *parvulos* ad discendas litteras eis commendare „ vult, eos suscipere & docere non renuant, sed cum „ summa charitate eos doceant.

II. Cùm his postremis temporibus ex neglectu harum Scholarum crassa in populo ignorantia, & morum corruptela ex neglecta teneræ juventutis educatione deprehenderetur, curæ fuit Episcopis, & Magistratibus etiam Civilibus, ut ubique per civitates & pagos *Scholæ* instituerentur ad instructionem & efformationem puerorum.

Synodus P. I. Cameracensis *titul. De Scholis, cap.* 1. ait: " Cùm non minore cura parentes proles suas in„ stituere, quàm nutrire, ac fovere debeant; æquum „ est Ecclesiam liberos, quos Christo per lavacrum re„ generationis peperit, omni disciplinâ, ac salutaribus „ præceptis erudire. Docet enim Scriptura *Ecclesiastici* „ *c.* 7. *v.* 25. *Filii tibi sunt? illos erudi*; neque enim „ justa crementa juventus ad capessendam virtutem suscipere facilè potest, nisi à pueritia iis doctrinis im„ buatur, quibus robur capere ad pietatem, & religio„ nem colendam possit. Quod quia plerisque locis partim parentum incuriâ, partim Pastorum negligentiâ „ contemptum est, excusso timore divino, multorum „ temeritas, audacia & peccandi licentia crevit. Quare, „ ut huic malo semel occurratur, statuit sancta Synodus: „ Id curent Episcopi, ut quamprimùm Scholæ in urbibus, oppidis, & pagis Diœcesium suarum, si collapsæ fuerint, restituantur: si conservatæ, colantur, & „ augeantur.

Similiter Synodus P. I. Mechliniensis, *tit. De Scholis, cap.* 2. decrevit, " ut curent Episcopi, ut quam„ primùm in oppidis & pagis suarum Diœcesium Pa„ rochiales Scholæ, si collapsæ sint, restituantur; si „ conservatæ, colantur & augeantur: sed præter Paro„ chiales, non admittantur multæ.

III. Rursus Synodus P. II. Mechliniensis eamdem erectionem & instaurationem urget; vultque, ut ubicumque Scholæ adhuc requiruntur, " agant Archi„ Presbyteri cum Magistratibus & Præfectis locorum, „ ut eæ mox erigantur, simulque rationem ineant, ipsis „ Ludimagistris de annuis stipendiis providendi. „ *Tit.* 20. *cap.* 1.

Idipsum omnes Synodi uno consensu desiderant, & vehementer urgent: optatque Synodus Namurcensis anno 1604. *tit.* 2. *cap.* 1. hujusmodi stipendium Ludimagistro assignari, " quo mediante, si fieri potest, do„ ceantur *gratis*; sic enim fiet, ut à parentibus pueri „ lubentiùs ad Scholas mittantur.

IV. Quia autem " multos inopia prohibet, ne filios „ in Scholis litterariis enutriant, quorum tamen salutis „ habenda est ratio, cùm sint & ipsi in Christi corpore „ & familia: „ ait Synodus P. I. Cameracensis *cap.* 2. hæc subjiciens. " Quamobrem diebus festis; & maxi„ mè Dominicis, expleto Vespertino Officio, jubet sancta Synodus Ludimagistros docere eadem rudimenta „ fidei & catechismi pro captu, & ingenio juventutis, „ quæ litteras non didicit. Nec non subinde per vices „ interrogare, ut sciatur an proficiat, atque huic nego„ tio tam in pagis, quàm oppidis Pastores incumbant, „ aut Sacellani, aut Clerici, seu matricularii. Parentes „ si suos mittere negligant, moneantur; moniti, nisi „ pareant, Magistratui deferantur. Pastores verò, aut „ Ludimagistri, si id contempserint, ab Episcopo corri„ gantur: &, quantum fieri possit, in Scholis puerilibus „ puellæ separentur à pueris.

Similium Scholarum necessitatem, earumque institutionem passim urgent & præscribunt Synodi Belgicæ; additque Synodus P. II. Cameracensis *cap.* 4. ut in his „ locis ubi dictæ Scholæ commodè institui non pote„ runt, Parochus ipse à prandio commodiore ante vel „ post Vesperas horâ, pueros campanæ pulsu convo„ catos, ex parvo Catechismo, qui ad hoc pro tota „ Provincia imprimetur, prima fidei rudimenta doceat, „ eumque memoriter ab iis recitari faciat.

V. Desiderans autem Synodus hoc adeò pium ac necessarium instructionis exercitium non intermitti, addit *cap.* 6. " Ut autem ipsi etiam Parocho succurra„ tur, omnibus Sacerdotibus & Clericis, qui intra fi„ nes Parochiæ degunt, præcipit hæc sancta Synodus, „ ut

„ ut eum in hoc sancto munere, pro sua quisque virili, „ adjuvent.

VI. Hæ Scholæ *Dominicales*, quarum frequens occurrit mentio in Synodis nostris, respondere ferè videntur catechizationi puerorum, quæ diebus Festis & Dominicis in Parochiis rectè institutis, per Parochos eorumve Vice-Pastores fieri solet, de qua latè actum est suprà *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 4.

Etsi hæ Scholæ (ait Synodus P. I. Mechliniensis *cap.* 2.) „ non propriè instituantur ad litteras discendas, aut artem scribendi atque legendi, poterit nihilominus juventus in his doceri, postquam in prædictis utcumque „ instituta fuerit.

VII. Synodus P. II. Mechliniensis *cap.* 5. præcipit, ut Scholas Dominicales frequentantes, non tantùm doceantur legere & scribere, verùm etiam & quidem *præcipuè*, instituantur in rudimentis fidei.

Hoc Decreto sat ostenditur, quòd tempore hujus Synodi, id est, sub initium decimi septimi seculi, in his Scholis pueri præcipuè docerentur legere & scribere, neglectâ instructione in rudimentis fidei: quod Synodus reprobat; nequaquam tamen vetat, in utrisque pueros instrui: licèt posterius meritò tanquam *præcipuum* majorisque momenti priori præferat.

VIII. Principes nostri in Edicto ad hanc Synodum *art.* 19. injungunt omnibus suis Officialibus, Magistratibus & Vasallis, ut in erigendis Scholis *Dominicalibus* assistant Episcopis eorumve Deputatis; tum etiam in conquirendis pecuniis necessariis ad dictam erectionem, ac insuper pro annuo stipendio Magistrorum & Magistrarum.

Hic rursus non obscurè innuitur, in his Scholis non tantùm fidei rudimenta, sed & litterarum tradenda esse per Magistros & Magistras.

IX. Quapropter licèt præcipuo scopo harum Scholarum satisfieri videatur per Pastorum pomeridianas puerorum catechizationes, in Parochis benè institutis fieri solitas diebus Festis & Dominicis; nihilominùs fatendum est, admodùm laudabile esse, & harum Scholarum instituto conforme, si pauperes etiam legere doceantur: cùm indubitatum sit, quòd magno subsidio esse possit ipsis pauperibus piorum librorum lectio, ut circa Religionis nostræ mysteria ritè instruantur, & in pietate foveantur.

X. Ut verò optatus fructus Scholarum seu quotidianarum, seu Dominicalium habeatur, prima cura habenda circa Magistros & Magistras; à quorum pietate & capacitate præcipuè dependet bona juventutis institutio & instructio.

XI. Imprimis jubentur Magistri & Magistræ in sua admissione emittere professionem fidei Catholicæ juxta formam in Synodis expressam: idque iis in locis ubi est Scholasticus, in manibus *Scholastici*; alibi verò in manibus Decani Ruralis, uti statuit Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracensem *art.* 4.

Idipsum expressit Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 1. *cap.* 3. At Edictum Principum nostrorum ad hanc Synodum art. 1. jungit Archi-Presbytero primarium loci Officialem Regium; ut & hic in receptione Professionis fidei interveniens auctoritatem habere videatur. Interim in similibus locorum consuetudines præcipuè attendendæ sunt: quemadmodum de juramento Æedituorum Ecclesiarum, & Magistrorum mensæ pauperum, monuimus suprà *part.* 1. *tit.* 5.

XII. Quantùm autem ex assumptione Magistrorum dependeat, non ignorantes Patres Synodi Cameracensis anni 1550. " in virtute sanctæ obedientiæ, & sub „ interminatione divini judicii districtè præcipiunt, & „ inhibent omnibus & singulis Prælatis & Capitulis „ ac aliis, qui in Diœcesi Cameracensi Magistros & „ Rectores Scholarum recipiunt seu assumunt, ne quemquam in Magistrum recipiant seu assumant, nisi de „ cujus vita, integritate, scientia, moribus, ac conver„ satione, plenam habeant notitiam, & qui perverso„ rum dogmatum fermento minimè fuerit conspersus.

Consentiunt & reliquæ Synodi præcipientes, ut non alii in Præceptores assumantur, quàm qui probatæ sunt fidei, vitæ & doctrinæ. Edictum Principum nostrorum ad Synodum Mechliniensem *art.* 1. nulli concedendam licentiam docendi juventutem decernit, nisi de cujus bona vita, religione, sufficientia & doctrina omnimoda satisfactio habetur.

XIII. Ut autem in Magistrorum admissione securiùs procedatur, decretum est tum Synodorum, tum Principum Edictis, ut nullus ad docendum pueros sive in Scholis quotidianis, sive Dominicalibus, admittatur iis locis ubi est *Scholasticus*, nisi præviâ ejus approbatione. Ita habet Edictum Caroli V. datum Bruxellis die 29. Aprilis anno 1550. & habetur in primo volumine Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubricâ* 7.

Et in citato Edicto Principum ad Synodum Mechliniensem *art.* 1. dicitur, nemini licitum esse Scholas tenere ad instruendum pueros, sive masculos, sive puellas, nisi præviâ licentiâ Scholastici, si ibidem aliquis sit.

Hoc Jus Scholastici, non tantùm quoad Scholas ordinarias & Parochiales; sed & *charitatis*, id est, in quibus pauperes *gratis* docentur, non semel in judicio contradictorio firmatum est, ac notanter in Parlamento Parisiensi 23. Jan. 1680. pro Scholastico Ambienensi contra ejusdem civitatis Parochos; uti refertur in compilatione quadam Arrestorum, cui titulus *Journal des Audiences*, *tom.* 4. *lib.* 3. *cap.* 4.

XIV. Ubi verò Scholasticus deest, juxta citatum Caroli V. Edictum, nullus ad instructionem puerorum admitti potest, nisi præviâ admissione & approbatione primarii Officialis loci, & Parochi Ecclesiæ Parochialis infra cujus fines residere intendit. Edictum verò Principum ad Synodum Mechliniensem *art.* 1. requirit licentiam Archi-Presbyteri seu Decani Ruralis & primarii Officialis.

Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit.* 9. *cap.* 2. cùm præcepisset in pagis institui Scholas, subjungit: " Ludimagister constituatur à *Pastore*, *Magistratu & Primariis*, Parochiæ Incolis (qui curabunt de necessa„ rio stipendio ei provideri) cum consensu Decani Ru„ ralis.

XV. Cæterùm circa jus assumendi, aut præsentandi Magistros aut Magistras Scholarum, lex fundationis, & consuetudo loci plurimùm attendenda sunt; quemadmodum de nominatione vel electione Æedituorum & Magistrorum mensæ pauperum alibi notatum est.

XVI. Certum nihilominùs est, Scholastico tanquam Scholarum Magistro generali curam & superintendentiam Scholarum civitatis & sibi subjectarum primariò incumbere.

Hinc passim Synodi præcipiunt, ut Scholæ sæpe visitentur à *Scholasticis* Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum; ita Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 2. *cap.* 2. Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 20. *cap.* 4. vult, ut " Scholæ Scholasticis Capitulorum subjectæ, ab iis„ dem Scholasticis, cæteræ omnes ab Archi-Presby„ teris, vel aliis ab Ordinario deputatis, singulis sal„ tem *semestribus seriò* visitentur.

XVII. Scopus hujus visitationis esse debet, ut sciatur, an juventus ritè instituatur; quis sit puerorum in litteraria scientia, & scriptionis peritia profectus; an Magistri Magistræve instruendæ, erudiendæque juventuti sedulò se impendant; modum convenientem, prudentiamque in regenda juventute teneant; quos libros pueris prælegant, aut legendos tradant, aut legere permittant; an nulli prælegantur, qui turpe aut obscœnum quid contineant, aut bonis moribus, vel fidei Catholicæ adversum; curentque, ut libri legantur, qui pueris pietatem & morum honestatem instillent: qua de re frequentes sunt Synodorum monitiones.

XVIII. Ulteriùs monet citata Synodus Antverpiensis *cap.* 3. " Habeant autem rationem Ludimagistri, ut „ tenera ætas in pietate & morum modestia institua-

 tur;

„ tur; ideóque ad catechizationem discipulos suos deducant, eosque ibi existentes in disciplina contineant; „ & ipsimet præceptores pro captu discipulorum suorum diebus Sabbathi post meridiem fidei nostræ rudimenta explicent. Diebus Dominicis & Festis ad Missam parochialem, atque ut minimùm quater in anno simul ad Confessionem Sacramentalem deducant; „ ipsique Magistri bono vitæ suæ exemplo discipulos „ ad virtutem provocent, & ab omni tabernarum frequentatione, aliisque levitatibus abstineant. Ubi autem consuetudo Laudes Beatæ Mariæ quotidie, vel „ saltem Sabbatho decantandi à Scholaribus intermissa „ est, quamprimùm restituatur.

XIX. Et quidem prima Scholastici, aliorumque Scholis superintendentium ac visitantium sollicitudo & studium esse debet, ne tenera ætas in Scholis vel ab ipsis Magistris, vel sociis corrumpatur; sed in Baptismali innocentia, quantùm fieri potest, conservetur.

Hunc quoque in finem optant Synodi nostræ, ut tam „ in Dominicalibus, quàm in aliis quibuscumque Scholis masculi à viris, & puellæ à mulieribus tantùm instruantur: ubicumque tamen id obtineri non poterit, saltem locis & interstitiis masculi à puellis separentur. „ Ita Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 20. *cap.* 3. Similiter Synodus Cameracensis anno 1604. *tit.* 2. *cap.* 2. ait. " Easdem Scholas in oppidis præsertim „ & aliis locis celebrioribus simul non frequentent pueri & puellæ; sed viri masculis, fœminæ puellis, quantùm fieri potest, instruendis præsint.

Cúmque Scholasticus Ambianensis visitando Scholas, deprehendisset, nonnullos Ludimagistros ad suas Scholas admittere puellas; & Ludimagistras admittere masculos, querelâ delatâ ad Parlamentum Parisiense, declaratum fuit 5. Jan. 1677. vetitum esse viris admittere puellas, & fœminis admittere masculos; idque antea non semel judicatum fuerat; uti refertur ad calcem citati capitis libri cui titulus *Journal des Audiences*.

XX. Quamvis Scholarum visitatio præcipuè ruralium, & quæ Capitulorum Scholasticis non subsunt, Decano Rurali in Synodis sit commendata, nequaquam Parochis earum cura adempta est; quæ ipsis jure quasi naturali incumbit.

Quin citata Synodus Antverpiensis *cap.* 1. vult, ut Scholæ in pagis sint in loco aliquo juxta Templum; rationem subjiciens: " Ut tam Præceptores quàm discipuli frequentissimè à Pastoribus aliisque visitari, „ observari, & in Religionis nostræ initiis commodiùs „ exerceri possint.

Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Scholis cap.* 5. " In omnibus Parochiis sint, qui doceant primam juventutem, maximè in his, quæ numerosam plebem habent: Pastorque singulis mensibus diligenter „ inquirat, quantùm proficiat pueritia: idque maximè provideat, ut à teneris imbuatur timore & amore Domini, ne corrumpatur ullâ licentiâ, aut „ doctrinâ; quæ nec Religioni, nec bonis moribus „ respondeat.

TITULUS XII.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIO.

CAPUT I.

Quomodo Sponsalia contrahenda; & quod circa illa Parochorum officium?

1. *Sponsalia propriè significant Sponsalia* de futuro.
2. *Horum Definitio.*
3. *Olim Matrimonio præmitti solita; & meritò hodie præmittuntur.*
4. *Sponsalia publicè coram Parocho contrahenda.*
5. *Potiùs coram Parocho Sponsæ, quàm Sponsi, & quare?*
6. *Quo loco Sponsalia contrahenda; & qualiter despondandi debeant esse dispositi?*
7. *De Testium & Consanguineorum præsentia in celebratione Sponsalium requisita.*
8. *Quæ per Parochum à desponsandis inquirenda?*
9. *Formula contrahendorum Sponsalium.*
10. *Consuetudo contrahendi publicè coram Parocho Sponsalia non videtur universalis.*
11. *Consuetudo hæc laudabilis, & meritò conservanda.*
12. *Sponsalia clandestina licèt illicita, sunt tamen valida.*
13. *Sponsalia impuberum de jure valida sunt.*
14. *A Parochis hic non admittenda.*
15. *Desponsati intra breve tempus debent ad Matrimonium procedere; & quare?*
16. *Monendi Desponsi ne simul habitent; aut familiariùs simul conversentur.*

I. SPONSALIORUM sive Sponsalium nomen, tametsi diversimodè præsertim apud Jurisconsultos sumatur; atque subinde Sponsalia *de præsenti*, etiam veniant nomine Sponsalium; & ante consummationem Matrimonii, vir & uxor dicantur *Sponsus & Sponsa*, nihilominus magis propriè ac frequentiùs in Legibus & Canonibus accipitur pro Sponsalibus *de futuro*; neque hodie alia est Sponsalium significatio. Sponsalia enim de præsenti sunt ipsum Matrimonium ratum non consummatum; nec hodie nomine Sponsalium significari solet; nisi expressè addatur, *de præsenti*; censeturque quasi particula *alienans*, quasi nomen *Sponsalium*, ad alienam significationem transferens.

II. Sponsalia propriè dicta, sive *de futuro* dicuntur in *Canone* 3. *caus.* 30. *q.* 5. *Futurarum nuptiarum promissio*, & in *l. ff. De Sponsalibus: Mentio & repromissio nuptiarum futurarum*; quæ quidem definitio ostendit, tantò Sponsalia differre à nuptiis, quantò spes distat à re ipsa, ut notat Cujacius in recitationibus ad titulum Codicis *De Sponsalibus*.

III. Olim apud Romanos ferè semper Sponsalia nuptias præcedebant, uti testatur Jurisconsultus in *l.* 2. *ff. De Sponsalibus*: " Sponsalia (ait) dicta sunt à spondendo: Nam moris fuit Veteribus stipulari & spondere „ sibi uxores futuras.

Nec tantùm apud Romanos Gentiles, sed & Christianos & Catholicos hæc fuit olim consuetudo, ut nuptiis Sponsalia præmitterentur; quare in libris Juris Canonici Sponsalia Matrimonio præmitti ubique videmus; acsi supponeretur, hæc tanquam præambula ipsum Matrimonium præcedere debere.

Unde & ipsum Pastorale Mechliniense, ubi de Sacramento Matrimonii Parochos instruere intendit, antea de Sponsalibus agere voluit, monetque: " Matrimonii Sacramentum, justas ob causas ex *Ecclesiæ consuetudine*, præcedere debent Sponsalia.

IV. Sponsalia hæc tanquam præambula, ac quasi initialia Matrimonii, juxta mentem Ecclesiæ etiam publicè, non clandestinè coram Sacerdote ineunda sunt.

Et quidem juxta Manuale Cameracense, " Sponsalia à nemine, præterquam à *Parocho* alterutrius „ Des-

„ Desponsandorum, vel ejus Vicario seu alio de ipsius „ vel Ordinarii *licentia*, sunt celebranda. (*a*)

Idipsum passim omnia Ritualia insinuant; Parochum ubique legitimum ac ordinarium Sponsalium Ministrum, coram quo Sponsalia incunda sint, supponentia.

V. Notat insuper Rituale Mechliniense, quod dum Desponsandi sunt diversarum Parochiarum coram Pastore Sponsæ Sponsalia iniri consuevisse. Merito, tum ob honestatem quamdam; honestius siquidem est, ut Sponsus videatur Sponsam in sua Parochia quærere, quam econtra: tum ad vitandas æmulationes inter Parochos. Quapropter sive in Sponsalibus sive in Matrimonio hæc consuetudo mutari non debet: Neque tamen Parochus Sponsæ nimis esse difficilis debet ad aliud ob rationes permittendum.

VI. Synodus P. I. Cameracensis *titulo De Matrimonio*, *cap.* 6. vult, ut " Sponsalia loco ac tempore fiant „ commodo, id est, non in œnopoliis, aut tabernis „ potatoriis; sed in loco sacro: non post dissolutas „ compotationes, cureturque, ut & Sponsus & Sponsa „ sobrii, non ebrii, neque alias mente capti Sponsalia „ ineant.

Illius Ecclesiæ Manuale magis specifice locum Sponsalium designans, ait: " Non aliter quam publice, aut „ alibi quam in Ecclesia, vel sacra Capella, vel Cœme- „ terio fiant. „ Addit Mechliniense: *Aut alio publico seu honesto loco; minime vero in cauponis.*

Deinde monet Parochum, *Videat num desponsandi sobrii sint, ac animo bene deliberato.* Nequaquam igitur recentes à potitatione, & nugis procatoriis ad Sponsalia admittendi.

VII. Requirunt insuper Ritualia, ut adsint ad minus duo testes; imo vult Mechliniense, " videat Sa- „ cerdos, an adsint utriusque partis parentes, aut alii „ eorum nomine, sine quibus temere procedere non „ debet.

VIII. Inquirat præterea, an contracturi Catholici sint, scientes nostræ fidei rudimenta, & an confirmati sint, an sciant interesse aliquod impedimentum Canonicum.

Quia Sponsalia ob connexionem cum Matrimonio res quasi Sacra censetur, & ad Sacramentum proxime disponens, ac quodammodo ipsius Sacramenti inchoativa ab Ecclesia reputantur; volunt Ritualia, ut Sacerdos illa celebraturus, stola seu ornamento Officii sit indutus, uti loquitur Rituale Mechliniense.

Addit deinde idem Rituale, ut ubi de omnibus jam dictis certior factus est, futurum Sponsum interroget: *Venisti huc tua libera voluntate, à nullo coactus nec ulli alii alligatus, ut promittas te ducturum in legitimam uxorem N. quam hic manu tenes?* Sub eadem verborum formula dein Sponsam interrogare debet.

Hoc merito notandum, ut hæ aliæve interrogationes non instituantur aut proponantur, modo plane perfunctorio, & tanquam cæremoniales quædam formulæ, ad quas vix attendi solet: sed ita, ut desponsandi ad omnia attenti reddantur, jubeanturque serio singula expendere; præsertim si Parocho suspicio aliqua non infundata sit, quod aliqua subsint, quæ ipsa Sponsalia, aut futurum Matrimonium impedire, aut etiam invalidum reddere possent.

IX. Ad interrogata affirmative respondentes desponsandi, fidem sibi mutuo faciunt hac formula idiomate vulgari expressa. *Ego in præsentia adstantium promitto me daturum fidem meam tibi N. quam hic manu teneo, & te ducturum in legitimam uxorem meam, si non obstiterit aliquod Canonicum impedimentum.*

Simili promissione à Sponsa facta, subjungit Sacerdos: *Et ego tanquam Minister Ecclesiæ Dei ejus nomine, hanc vestram mutuam promissionem accepto & approbo.*

X. Hæc sunt publica ac legitima Sponsalia, quæ Matrimonio ob justas causas ex consuetudine Ecclesiæ præmitti debere censet Rituale Mechliniense; de quibus tamen nihil Rituale Romanum; ut sat verisimile sit, consuetudinem præmittendi Sponsalia cum his cæremoniis, non esse universalem.

XI. Interim *justæ causæ* istius consuetudinis esse possunt hæ & similes. Ut conjugandi tempore aliquo antequam sint Matrimonium contracturi, nomen suum dent Ecclesiæ seu ejus Ministris; quo interea de eorum qualitatibus, atque de his quæ in contractu Matrimoniali requiruntur inquiri possit: uti olim pro Baptismo nomen suum dabant Catechumeni; pro absolutione obtinenda pœnitentes; & pro Ordinibus adhuc hodie vult Ecclesia ut antea nomen suum dent Candidati. Deinde ut de eorum consensu constet, antequam procedatur ad proclamationes. Denique ut obvietur Sponsalibus seu promissionibus clandestinis, unde plurima oriuntur incommoda; quæque propterea multum dissuaderi debent utriusque sexus juventuti.

XII. Porro quamvis Ritualia, Sponsalia publice celebrari exoptent, atque clandestina improbent, nequaquam tamen ea invalida aut non obligatoria existimant. Imo Manuale Cameracense postquam dixit Sponsalia à nemine præterquam à Parocho alterutrius Desponsandorum vel ejus Vicario, seu alio de ipsius, vel Ordinarii licentia esse celebranda, immediate subjicit: *Et si aliter facta irrita non sunt.*

Cumque nonnulli crederent ex Sponsalibus clandestinis nullam oriri obligationem; sed ea ex Decreto Concilii Tridentini esse irrita nullamque obligationem inducere, Synodus Diœcesana Mechliniensis huic errori occurrere volens Decretum seu declarationem edidit his verbis: " Cum Sponsalia de futuro à sacro „ Concilio sint relicta intacta, atque ita relicta in ter- „ minis & dispositione Juris communis, præterquam „ quod per copulam carnalem non transeant in Matri- „ monium, certum est, ea esse valida & servari debe- „ re, etiamsi coram Parocho & Testibus contracta non „ fuerint.

Ut ergo *de validitate* & obligatione Sponsalium statuatur, inspiciendum est etiam hodie jus commune.

Hoc jure autem Sponsalia contractibus, qui solo consensu ineuntur, annumeranda sunt, utpote quæ ad actus *validitatem* solum consensum externe sufficienter expressum requirunt. Unde juxta jus commune Sponsalia nihil aliud sunt, quam futurarum nuptiarum promissio.

Sicuti autem in contractibus civilibus *solo consensu* constantibus requiritur, ut de consensu illo externe sufficienter constet: ipsorumque validitas ab illo unice dependet, neque attenditur consensus *mere* internus nullo signo exteriore expressus; ita quoque circa Sponsalium validitatem unice attendi debet consensus externe manifestatus, insuper habito consensu *mere* interno soli Deo cognito, quique hominibus innotescere nequit: ac per consequens non permittit humana societas, ut ab illo dependeant contractus, qui inter homines ineuntur.

XIII. Si jus commune spectemus, impuberum Sponsalia valida sunt, toto titulo Decretalium *De Desponsatione impuberum;* atque ad eorum validitatem sufficit ætas septem annorum; imo & minor, si malitia suppleat ætatem; id est, si usus rationis ætatem illam præveniat, ut multis probat Thomas Sanchez loco citato, *Disp.* 16.

XIV. Verum hodie Sponsalia saltem publica, quæ coram Parocho ritu præscripto contrahuntur inter impuberes sine Superiorum auctoritate, non sunt admittenda, atque ætatem in Desponsandis quæ proxime ad Matrimonium sufficit, sat aperte requirunt Ritualia & Synodi.

(*a*) Sunt plurimæ Diœceses, in quibus non viget mos ineundi sponsalia coram Parocho in facie Ecclesiæ, V. G. in Italia, in Occitania, &c. Quapropter in Rituali Romano nulla fit mentio de sponsalibus in facie Ecclesiæ ineundis: unusquisque ritum suæ Diœceseos sequatur.

XV. Manuale enim Cameracense expresse vult moneri Desponsatos, ut infra *quadraginta* dies ad Matrimonium promissum procedant, alioquin deferendi ad Officialem nempe postquam adhuc moniti fuerint.

Similiter Synodus Audomarensis *tit.* 10. *cap.* 4. „ Præcipiant Parochi eis, quos ad Sponsalia contrahenda admittunt, ut intra *quadragiuta* dies proximos „ (nisi Canonicum impedimentum obveniat) Matrimonium ipsum contrahant, nec diutius illius solemnisationem differant, absque nostra aut Curiæ nostræ „ licentia.

Synodus Diœcesana Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 5. præcipit, ut " Parochi Sponsalia coram se contrahentes „ admoneant; ut ad periculum incontinentiæ, aliaque „ inconvenientia evitanda, intra *sex septimanas* post „ factas proclamationes, si Canonicum impedimentum „ denuntiatum non fuerit, ad Matrimonii solemnisationem procedant. „ Idem habet Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 10. *cap.* 6. insuper addens: " Et si „ præscripto tempore non processerint, eos Curiæ nostræ insinuet. (*a*)

Hæc manifeste indicant, supponi Desponsandos in ea esse ætate; ut infra tempus illud ad Matrimonium procedere possint: quamvis Sponsalia ab impuberibus inita non irritent, aut absolute reprobent; quare nec ea quæ de jure communi circa desponsationem impuberum decreta sunt, hodie abrogata sunt; sed quia hujusmodi Sponsalium usus rarior est, sufficiet, casu aliquo occurrente, consulere Commentatores Decretalium ad titulum *De Desponsatione impuberum.*

XVI. Monendos insuper volunt Desponsos conformiter ad Synodum Tridentinam *Sess.*24. *cap.*1. *De Reformatione Matrimonii*, " ne ante contractum Matrimo„ nium sub eodem tecto simul habitent, aut carnale „ commercium mutuo habeant; „ uti loquitur Rituale Mechliniense: vel ut disertius Manuale Cameracense: „ Honeste se gerant, nec in eadem domo cohabitent: „ aut simul maneant: „ vel quemadmodum ait Synodus Audomarensis *tit.* 10. *cap.* 4. " Ne ita cum altera alter „ versetur, ut fornicationis periculum aut suspicio „ esse possit.

Merito sane inhibentur Desponsis ea, quæ aliis vetita non sunt: eo quod hæc jam tanto ipsis periculosiora sint, quo magis crescit affectus & spes propediem Matrimonio potiendi, & securitas à dedecore, quod nondum desponsati timent.

Itaque serio à Parochis dehortandi sunt Desponsi ab omni eo quod ipsis hactenus non licuit, nec proinde adhuc licet. Nec tantum timor inferni, amorque puritatis ipsis inculcandus; sed etiam infamiæ metus, nec non periculum infausti Matrimonii, quod sæpe accidit ob impuritates istas præcedentes. Cæterum notum est, has etiam in Belgio, præsertim inter homines tenuiores, esse non parum frequentes; quapropter seriam admodum oportet esse hanc monitionem.

(*a*) Rituale Parisiense hortatur, ut quam primum poterunt sponsi & sponsæ matrimonium ineant, si sint puberes, nec ultra annum differant.

CAPUT II.

De Vinculo Sponsalium, eorumque Dissolutione.

1. *Sponsalia solo consensu contracta pariunt obligationem ad contrahendum Matrimonium.*
2. *An Desponsi* absolute *sint cogendi ad contrahendum Matrimonium?*
3. *An per censuram cogi debeant?*
4. *Aliquando ob scandala aliaque incommoda desistendum à coactione.*
5. *Quomodo de his judici constare debeat?*
6. *Judex in his prudenter procedere debet.*
7. *In Gallia Judex Ecclesiasticus cogere non potest per censuras vel condemnare ad* dotandum.
8. *Nequidem incidenter de dote aut alimentatione cognoscere potest.*
9. *Officialis Episcopi non potest condemnare alternative* Duc *vel* dota.
10. *Quid circa hæc in Belgio obtineat?*
11. *Sponsalia solo consensu inita, mutuo consensu dissolvuntur.*
12. *Fallit regula in Sponsalibus impuberum; & quare?*
13. *Sponsalia sæpius etiam sine mutuo consensu dissolvuntur.*
14. *Ad dissolvendum Sponsalia non sufficit superveniens causa, quæ retraxisset à Sponsalibus contrahendis.*
15. *Quid præcipue attendendum ut sciatur, an ob supervenientem aut detectam circumstantiam dissoluta sint Sponsalia?*
16. *Nonnulla sunt quæ impedivissent contrahi Sponsalia, & non dissolvunt contracta.*
17. *Attendenda conditio personarum.*
18. *Attendendus modus initorum sponsalium.*
19. *Sponsalia subinde dissolvuntur duntaxat ex parte unius.*
20. *Interdum tantum effectus ad tempus suspenditur.*
21. *Per absentiam unius dissolvuntur subinde*
22. *Quid circa dissolutionem Sponsalium hodie in Belgio requiratur?*

I. SICUTI ea est omnium contractuum, qui solo consensu perficiuntur, natura & conditio, ut mox à præstito consensu obligationem pariant ipsosque contrahentes ad contractuum adimpletionem adstringant; ita quoque Sponsalia mox ut vel solo consensu, sive verbis sive nutibus sive signis externis sufficienter exterius expresso, contracta sunt, obligationem pariunt, ipsosque contrahentes obligant, ut tempore debito, quod promissum est, impleant, id est, nuptias promissas contrahant.

Unde in *Cap.* 2. ✠ *De Sponsalibus*, scribit Pontifex: „ Præterea hi, qui de Matrimonio contrahendo *pure*, „ & sine omni conditione fidem dederunt, commonen„ di sunt, & omnibus modis inducendi, ut fidem „ præstitam observent.

II. Post hæc tamen subjungit Pontifex: " Si autem se „ ad invicem admittere noluerint: ne forte deterius inde „ contingat, ut talem scilicet ducat, quam odio habet; „ videtur, quod ad instar eorum, qui societatem inter„ positione fidei contrahunt, & postea tandem sibi re„ mittunt, hoc possit in patientia tolerari.

Ex hoc textu nonnulli credunt, vi promissionum Matrimonialium seu Sponsalium obligari quidem promittentem etiam *ex justitia* ad contrahendum Matrimonium, & promissionem adimplendam; sed tamen *absolute* renitentem per censuras non esse cogendum, ne invitus ad Matrimonium cogatur. Quod clarius indicare videtur Pontifex in *cap.* 17. ✠ *eod.* Interrogatus enim, " qua censura mulier compelli debeat, quæ „ jurisjurandi religione neglecta nubere renuit, cui se „ nupturam interposito juramento firmavit; „ respondit: " Quod cum libera debeant esse Matrimonia, *mo„ nenda* est potius, quam *cogenda*, cum coactiones „ difficiles soleant exitus frequenter habere.

III. Verum quidem est, Pontificem in *cap.* 10. ✠ *eod.* respondisse, quod si is, qui jurejurando aliquam in uxorem ducere promisit, *monitis* Episcopi non acquieverit, *Ecclesiastica censura* eum compellat, ut ipsam in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet; sed tamen addit hanc parenthesim: *Nisi rationabilis causa obstiterit.*

Ad hanc parenthesim reflectens Cujacius in expositione hujus Decretalis, ait: " Exempli gratia, rationa„ bilis causa est, si illo coacto ad peragendas nuptias „ prospiciatur periculum aliquod grande discordiæ & „ odii acerbioris.

Itaque

Itaque aliud non videtur hic velle Pontifex, quam judicem omni modo adniti debere, ut promissionem suam, præsertim juramento firmatam, partes adimpleant; idque etiam per censuram; nisi perspiciat, quod hæc coactio difficiles exitus sit habitura, ut propterea merito ab illa *absoluta* coactione abstineatur, & contraveniens suæ promissioni in *patientia toleretur*; uti loquitur Pontifex in *cap. 2. ✠ eod.*

IV. Hanc interpretationem & conciliationem textuum probat quoque Thomas Sanchez *De Matrimonio lib. 1. disputat. 29.* rationem ulteriorem assignans cur eo casu merito à coactione judex abstineat; " quia judicis est (ait) compellere ubi fini Matrimonii expediret (ex fine enim desumenda est necessitas) sed in eo casu non expedit fini Matrimonii cogere, sed potius mutuum obsequium, quod ipsius finis est, impedietur... Item quia tunc judex coactionem denegans, actori favet; vitat enim ipsius grave damnum, ut si petenti proprium gladium ad se necandum judex denegaret. Tandem, quia expedit, Ecclesiam minus malum permittere, ut majus vitet; majus autem malum est scandala & perpetuas inimicitias oriri, quam fidem Sponsalium frangere; juste igitur Ecclesia hoc permittet, gratia illud vitandi.

V. Hæc ille, qui deinde *num.* 6. notat, necesse non esse, ut judici constet juridice de scandalo, ob quod à coactione desistat; sed sufficere ut judex ex circumstantiis, quas præ oculis habet, prudenter arbitretur ea scandala secutura esse: totum enim id negotium arbitrio & prudentiæ judicis videtur esse commissum.

VI. Insuper *num.* 7. monet, id esse concedendum primæ sententiæ (id est illi, quæ ait non esse cogendum, sed si monitis non acquieverit, relinquendum, cujus Auctores citat *num.* 2.) " Judicem prudenter debere procedere absque strictissima coactione, ne consensus requisitus ad Matrimonium deficiat: quare si sponsum ita obstinatum esse videat, ut libere Matrimonio consentire repugnet, monitione potius, quam coactione utatur.

VII. Cum autem vix sperari queat prosper successus Matrimonii, dum alterutra pars per censuras similesque pœnas ad contrahendum plane invita & coacta accedit, hodie receptum esse in Gallia testatur Claudius De Blondeau in Bibliotheca Canonica, verbo *Mariages* pag. 87. edit. 1689. " Quod si de initiis Sponsalibus sive facta promissione constet, judicem Ecclesiasticum pronuntiare posse, fidem esse exsolvendam, & Matrimonium contrahendum; quod si Sponsus recuset, ipsi esse imponendam pœnitentiam, aut erogationem eleemosynæ ob fidem violatam: sed ad dotandam vel intertinendam sponsam cogere sponsum non posse, etiamsi id olim fieret per excommunicationem. Dissolvit autem Desponsos (ait) & permittit, ut ad damnum & interesse agant coram judice seculari. (*a*)

VIII. Observat quoque Choppinus *De Sacra Politia lib. 2. tit. 1. num. 15.* " usu receptum non esse in Gallicis Tribunalibus Rescriptum Clementis III. in *Cap.* De PRUDENTIA ✠ *De Donat. inter virum & uxorem*, Pontificiæ notionis esse jura dotium, perinde ac nuptialis sponsionis, judicioque terminata Matrimonii controversia, *dotis* cognitionem in Prætorio Episcopi superfore. Ast moribus nostris (ait) vinculo tenus connubiali Præsulum est profanis jus reddere, tanquam de Ecclesiastico Sacramento. Eo autem functis nullum superest de dote judicium, nec de nuptialis quidem muneris restitutione, tametsi conjugalium pactionum arrhabonis & appendicis cujusdam.

(*a*) Extat consultum Supremi Senatus Parisiensis, datum an. 1645. quo rescissa fuit Sententia Officialis Andegavensis qui damnaverat Margaritam Coudrier ad solvendam fidem, quam de matrimonio contrahendo dederat, pœna censurarum Ecclesiasticarum interposita.

IX. Unde si Officialis Sponsum condemnaret non simpliciter ad contrahendum Matrimonium; sed alternative *duc* vel *dota*, censeretur abuti sua jurisdictione, atque per appellationem tanquam ab abusu sententia cassaretur, uti tradit Carolus Fevretius tractatu *De Abusu lib. 5. cap. 1. num. 16.* quia in Gallia nullo modo potest judex Ecclesiasticus, ne quidem *accessorie*, de *dote* cognoscere; refertque anno 1604. solemni Arresto Parlamenti Divionensis cassatam sententiam Officialis Cabilonensis, qua condemnatus fuerat sponsus ad ducendam sponsam, aut assignandam competentem dotem, prout intra octiduum elegisset, dictumque fuit per Curiam, Officialem tantum posse cognoscere de validitate & observantia promissionis nuptialis; non autem de dote: unde & citationes in causa *dotis*, deflorationis, susceptionis partus, alimentorum, & similes declarantur abusivæ; uti ibidem notat Fevretius.

X. Juxta Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem potest judex Ecclesiasticus *incidenter* de dote, vel donatione propter nuptias cognoscere; cum aditus super divortio, actor in libello *principaliter* concluserit ad divortium propter adulterium, & consecutive ad lucrandam vel perdendam dotem vel donationem propter nuptias. Similiter & de alimentis, quæ per virum aut mulierem peti contigerit, pendente divortii causa, vel de tractamento alterius eorumdem cognoscere poterit judex Ecclesiasticus, si hæc coram eo incidant, vel judicialiter petantur. Ita prædicta Concordata *tit.* 2. §. 3. & 5. Habentur *parte* 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 8.

Notat præterea Zypæus in Jure Novo titulo *De Foro competenti num.* 8. quod licet juxta citata Concordata, cum sine prævio contractu agitur de dote constituenda inter laïcos, solus judex secularis cognoscat, separatim tamen super *emenda* (*Amende* ou *satisfaction*) tantum deflorationis in Brabantia coram Ecclesiastico actio instituti possit; atque ita non semel à Senatu Brabantiæ fuisse judicatum testatur, etsi secus in Gallia juxta Paponium *lib.* 1. *tit.* 5. *art. fin.* Quod ad Sacramentum Matrimonii eatenus spectat (ait Zypæus) quatenus alternative deflorans ducere aut dotare cogitur, & semper fere quæritur quod ex his debeat.

Notat quoque Thomas Sanchez loco supra citato *num.* 10. quod si non disputetur de validitate Sponsalium, sed Sponsalia certa sint, atque de iis constet, potest judex secularis ad ea compellere, quamvis juramento confirmata non sint: sicut cogit ad aliorum contractuum fidem non violandam.

XI. Sponsalia quæ solo consensu inita sunt, & hactenus solo partium consensu subsistunt, etiam solo utriusque consensu solvi possunt, juxta illud vulgatum: nihil tam naturale, quam unumquodque dissolvi eo modo, quo colligatum est. *L.* 35. *ff. De Regulis Juris*; quod & procedit, tametsi juramento firmata sint: quia juramentum ipsam naturam contractus non immutat *Cap.* 2. ✠ *De Sponsalibus*; ubi id exemplo societatis juramento firmatæ decidit Pontifex.

XII. Fallit nihilominus hæc regula in Sponsalibus impuberum, quæ ex positiva Juris dispositione dissolvi, etiam mutuo consensu, non possunt, nisi postquam ad annos pubertatis pervenerint *Cap.* 8. ✠ *De Dispensat. Impuberum*, idque statutum est, ob inconstantiam & levitatem puerorum, ne quotidie nova contrahant sponsalia, & rursus ab iis resiliant.

XIII. Ulterius sponsalia puberum licet ab initio valida, frequenter ex causa superveniente, etiam præveniendo mutuum consensum solvuntur; tametsi juramento fuerunt firmata, quemadmodum Januensi Archiepiscopo respondit Innocentius III. in *Cap.* 25. *de Jurejurando*, solvi hujusmodi Sponsalia, si Sponsa fuerit fornicata, " quoniam (ait) in illo juramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit, " Idem esse si mu-

si mulier post contracta Sponsalia fieret non tantum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos aut nasum amitteret, seu quidquam ei turpius eveniret, manifeste supponit ibidem Pontifex.

XIV. Pro quo tamen notandum, non sufficere ad dissolutionem Sponsalium, quod superveniat aut detegatur talis circumstantia, quæ si præscita fuisset, Sponsalia inita non fuissent: quia certum est, multa posse sufficere, ut contractus nondum initus, iniri non deberet, nec iniri conveniret; quæ nullatenus tamen sufficiunt, ut contractum dissolvant: eo quod contractu nondum inito plena sit libertas non contrahendi: quæ libertas non subest, postquam contractus fuit perfectus.

XV. Itaque ut judicetur, an ob supervenientem aut detectam aliquam circumstantiam, Sponsalia censeantur esse soluta; ipsique Desponsi aut alteruter eorum ab obligatione soluti, expendendum, an tales personæ secundum prudens judicium talibus verbis, & in talibus circumstantiis consensum ante datum censeantur extendisse ad casum quo talia superveniunt. Si censeantur extendisse ad casum quo talia superveniunt, Sponsalia non solvuntur. Si non censeantur extendisse ad istum casum, dicendum est, quod solvantur.

XVI. Hinc non difficile est colligere, multa posse etiam sine ulla culpa alterutrius supervenire, quæ Sponsalia dissolvant, sive ex parte sponsæ sive sponsi; item quædam etiam esse, quæ quidem præscita impedivissent Sponsalia contrahi, quæ tamen supervenientia jam inita Sponsalia non dissolvant.

XVII. Adhæc, non difficulter intelligitur, quod dum de dissolutione Sponsalium agitur ob supervenientem aut detectam aliquam circumstantiam, expendendas esse conditiones & qualitates personarum: quandoquidem dubitari nequeat, quin ex diversitate personarum natum sit contingere, ut consensus in Sponsalia censeatur, vel non censeatur extensus ad casum, quo similia supervenissent, aut detecta fuissent.

XVIII. Illud quoque expendendum, quibus verbis, & quo modo Sponsalia inita sint. Quo enim verba fortius exprimunt voluntatis firmitatem atque constantiam; ut si juramentum quoque accedat; quo insuper magis præmeditate majorique cum solemnitate, eo difficilius ordinarie dissolvuntur; & consensus ad plura postea supervenientia fuisse extensus merito præsumitur.

Hæc omnia secum expendere, & prudenti judicio expendenda committere debet, ut quis à Sponsalium obligatione se in conscientia coram Deo solutum existimet. Si autem coram judice in foro exteriore agatur, hæc judici expendenda & ponderanda erunt, uti late deducit Zypæus *Consult.* 1. *de Sponsalibus*, ubi ostendit, admodum difficulter ex parte sponsi dissolvi Sponsalia, si ultra promissionem defloratio sponsæ secuta sit.

XIX. Verum & hoc notandum, quod etsi ratione alicujus supervenientis circumstantiæ solvantur Sponsalia ex parte unius, non propterea semper solvi ex parte alterius. Ita fornicatio sponsi tollit obligationem ex parte sponsæ, non tamen eam tollit ex parte sponsi: sed hic Sponsalia adimplere tenetur, si ipsa velit. Idem in paupertate, lepra, infamia, & similibus supervenientibus locum habere potest.

XX. Sponsalia de futuro solvi, licet illicite, per Matrimonium cum secunda, tanquam per fortius vinculum, deciditur in *Cap.* 32. ꝟ *De Sponsalibus*; eatenus nimirum, quod Matrimonium, non obstantibus Sponsalibus prius initis, subsistat; & secundam hanc uxorem habere debeat.

Sed licet ipsa Sponsa mox à contracto Matrimonio per Sponsum à Sponsalibus liberetur, possitque libere cum alio contrahere; nequaquam tamen ex parte Sponsi Sponsalia plane soluta sunt; sed duntaxat pro tempore durantis hujus Matrimonii effectus ipsorum suspenditur: atque ideo Matrimonio per mortem uxoris soluto, rursus reviviscunt; & si Sponsa velit, Sponsus in vim Sponsalium eam ducere tenetur: uti post Basilium Pontium advertit Zypæus in Jure Novo titulo *De Sponsalibus num.* 8.

Similiter, si alteruter Desponsatorum ingrediatur Religionem, mox ab ingressu, etiam ante professionem, solvuntur Sponsalia ex parte non ingredientis; ut nimirum liberum ei sit cum alio contrahere; sed ex parte ingredientis tantummodo suspenduntur, quamdiu in Religione permanserit; sed si eam deseruerit, reviviscit ex parte ipsius obligatio: ut recte notavit Andreas Vallensis ad hunc titulum §. 4. *num.* 2.

XXI. Sponsalia quoque ex parte solius Sponsæ, solvuntur, si Sponsus patriam deserat, & se ad alias partes transferat, ita respondit Pontifex in *Cap.* 5. ꝟ *De Sponsalibus.* Quanti temporis autem absentia requiratur, ut hoc titulo Sponsa libera censeatur à promissione sua, nullibi determinatur; sed arbitrio judicis relinquitur; nisi certum tempus, intra quod Matrimonium contrahi debeat, Sponsalibus adjectum sit: eo enim elapso, certum est, Sponsalia ulterius non obligare. *Cap.* 22. ꝟ *De Sponsalibus.*

XXII. Inspecto jure communi, ad solutionem Sponsalium non requiritur sententia judicis, aut solemnitas aliqua, præter utriusque Desponsatorum consensum. Ritualia Belgica autem nolunt Sponsalia propria Desponsatorum auctoritate solvi.

„ Non consentiant Parochi (ait Rituale Mechliniense) ut illi qui in ætate legitima constituti Sponsalia contraxerunt, se mutuo ab ejusmodi promissione futurarum nuptiarum propria auctoritate absolvant; sed illos spiritualis Curiæ Promotori denuntient: ut causa per Episcopum ejusve Officialem discussa, si ea secundum juris dispositionem legitima sit, ab ejusmodi promissione absolvantur.

Idem habet Manuale Cameracense. Et Synodus Cameracensis anno 1604. *tit.* 11. *cap.* 9. ait, " Sponsalia contracta non dirimant Parochi, sed rei cognitionem ad Officialem nostrum remittant." Idipsum habent Synodi Audomarensis *tit.* 10. *cap.* 18.

Hæc vero intelligi oportet de Sponsalibus publicis & coram Ecclesiæ Ministro ritu solemni contractis: quibus dum Ecclesia semel manum apposuit, nihil, se inconsulta, fieri permittit. Impeditur etiam hoc pacto levitas, quæ aliter in re tam gravi, & frequenter non sine scandalo aliisque incommodis interveniret.

CAPUT III.

De Proclamationibus seu Bannis Matrimonialibus.

1. *Quid significet vox* Bannum.
2. *Bannum jam pridem in Ecclesia Gallicana sumptum fuit pro Proclamatione Matrimoniali.*
3. *Proclamationes illæ in aliquibus Ecclesiis receptæ, extensæ sunt ad omnes per Concilium Lateranense.*
4. *Earum usum probavit Synodus Tridentina.*
5. *Proclamationes faciendæ post contracta Sponsalia ante contractum Matrimonium.*
6. *Scopus Proclamationum requirit, ut fiant in Parochiis utriusque contrahentis.*
7. *Quid ex præscripto Synodorum & Ritualium observandum, dum Desponsi sunt diversarum Parochiarum, Decanatuum, aut Episcopatuum.*
8. *Quod servandum, quando Desponsi domicilium mutarunt, aut plura habent domicilia.*
9. *Quibus diebus fieri debeant?*
10. *Debent fieri quando populus est maxime attentus, & voce intelligibili.*

11.

11. *Populus monendus ut impedimenta etiam* occulta *revelet.*
12. *Idque etiamsi* judicialiter *probari nequeant; interdum tamen revelatio omittenda.*
13. *Desponsi in confessione de impedimentis interrogandi; cavenda tamen revelatio confessionis.*
14. *Synodus Tridentina non irritavit Matrimonium, omissis Proclamationibus, contractum.*
15. *Neque in Gallia hujusmodi Matrimonium est* invalidum.
16. *Synodus Tridentina permittit Episcopis dispensare super Proclamationibus.*
17. *Unicam causam dispensandi expressit Synodus Tridentina.*
18. *Duplicem cautionem addit Synodus; quarum una hic in Belgio non observatur.*
19. *Synodus Tridentina desiderat, ut Episcopi in concedenda dispensatione sint admodum moderati.*
20. *Quæ fuerit in his concedendis moderatio S. Caroli.*
21. *An ad evitanda maleficia concedenda dispensatio?*
22. *Quid in Gallia circa hanc dispensationem habeant Edicta Regia, & quæ sit praxis?*
23. *Optandum ut rarò dispensaretur; idque innuunt Synodi Belgicæ.*
24. *Qua cautione Parochi testimonium dare debeant pro obtinenda dispensatione.*
25. *Perniciosus est abusus, dispensare indifferenter sine gravi causa super omissione Proclamationum.*
26. *Hunc abusum aboleri posse ostendit praxis plurium Diœcesium; nec non praxis Hæreticorum in Provinciis Unitis.*
27. *Quid circa hæc Parochi facere debeant?*

I. HUJUS vocabuli *Bannum*, non una, sed multiplex apud Scriptores, & in antiquis tabulis est notio, ait D. Du Cange in Glossario, verbo, *Bannum*; sed potissimum *Bannum* trino significatu ut plurimùm accipitur. Ac primò quidem pro Edicto publico; rursum pro mulcta judiciaria; tertio pro districtu ac jurisdictione. Quas notiones ibidem latiùs expendit, & ex veteribus Scriptoribus & monumentis deducit citatus Auctor.

II. Itaque *Bannum* jam pridem, præsertim in Ecclesia Gallicana, acceptum fuit pro Proclamatione seu *Edicto*, quo Matrimonium proclamatur, sive edicitur, ut si quis futuro Matrimonio, quòd *publicè* proclamatur, aliquid opponendum sciat, edicat sive opponat, quemadmodum manifestè insinuat Innocent. III. in *cap.* 27. ⁒ *De Sponsalibus*, rescribens Episcopo Beluacensi, præsertim si legatur Decretalis, ut extat in veteri collectione apud Antonium Augustinum, ubi hæc leguntur: " Sanè quia contingit interdum, quòd aliquibus volentibus contrahere Matrimonium, *Bannis*, ut tuis verbis utamur, in Ecclesiis, *secundùm consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ* editis, " &c. Quæ postrema verba omisit Raymundus, è quibus interim post Cujacium elicit Filesacus libro *De Origine Parochiarum cap. fin.* Proclamationum seu *Bannorum* matrimonialium institutum ab Ecclesia Gallicana ad cæteras manasse.

III. Quidquid sit, illud constat, quòd tempore Concilii Lateranensis sub Innocentio III. celebrati, usus Proclamationum seu *Bannorum* matrimonialium tantùm in quibusdam Ecclesiis esset notus: ac demum ad omnes Ecclesias per Decretum hujus Concilii in *cap.*3. ⁒ *De clandestina Desponsatione*, sit extensus.

Intelligens enim Concilium, frequenter contingere, ut contrahendo *clandestinè*, ob occultum dirimens impedimentum, Matrimonia nulliter contraherentur, *specialem* quorumdam locorum consuetudinem (ait) " ad alia *generaliter* prorogando, statuimus, ut cùm " Matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesia per Presbyteros proponantur competenti termino præfinito, " ut intra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum " impedimentum opponat.

IV. Synodus Tridentina similiter desiderans occurrere multiplicibus incommodis, quæ ex Matrimoniis clandestinis quotidie oriebantur, dicti sacri Concilii Lateranensis vestigiis inhærendo præcipit, " ut imposterum antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnia publicè " denuntietur, inter quos Matrimonium sit contrahendum.

V. Vult Synodus, Proclamationes fieri *antequam* Matrimonium contrahatur, id est, postquam Sponsalia jam publicè & coram Parocho contracta sunt; aut si clandestinè inita sint, saltem Parocho de consensu in Matrimonium sufficienter constet.

" Quando aliter quàm coram proprio Parocho Sponsalia contracta sunt, Matrimonii denuntiationes non " antè ab eo fiant, quàm ipsimet sponsus & sponsa id " exigant, aut coram assensum præbeant. Qui quidem " assensus, si non ejusdem Parochiæ sint, à proprio cujusque Parocho cognosci, atque alteri ab altero testimonii litteris significari debet: " Hæc Synodus Diœcesana Mechliniensis *tit. 9. cap. 9.*

VI. Cùm scopus harum Proclamationum seu Bannorum sit, detegere impedimenta Matrimonii contrahendi, meritò requirit Synodus, ut non tantùm illæ fiant ab alterutrius contrahentis Parocho, sed à *Contrahentium*, id est, *utriusque* proprio Parocho, si Desponsi diversæ Parochiæ fuerint; quod expresse notavit Rituale Romanum, & nostra Ritualia Belgica nec non Synodi fieri præcipiunt. (*a*)

VII. Vult Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.*3. " Quandocumque Matrimonium contrahere volentes " sunt diversarum Diœcesium, Decanatuum, vel Parochiarum, Parochus unius ad Matrimonii solemnisationem non procedat, nisi & omnes proclamationes " in Ecclesia sua fecerit, nullumque intellexerit Canonicum impedimentum; & similiter Parochum alterius " Desponsorum omnes tres proclamationes fecisse, & " nullum Canonicum impedimentum denuntiatum esse " ex testimonio ejusdem Pastoris certò cognoverit, vel " de dispensatione Ordinarii ipsi constiterit. Etsi fortè " signaturam illius Pastoris non noverit, & testimoniales " sibi exhibitas de falso suspectas habeat, exigat testimonium saltem unius personæ fide dignæ, quòd testimoniales illæ sint scriptæ vel subsignatæ manu ejus, " à quo scriptæ vel subsignatæ esse dicuntur: vel si hujusmodi testimonium haberi non possit, exigat juramentum ab altero Desponsorum, quem testimoniales " illæ concernunt, quòd eas à Parocho suo acceperit, " vel ab eo scriptas esse sciat. Et si quem hìc perjurum " esse, aut crimen falsi committere contigerit, is gravissimè puniatur.

Similia habet Rituale; addit tamen: " Si verò Desponsi sint diversorum Episcopatuum aut Decanatuum, " corroborandæ erunt litteræ Parochi illius, qui Matrimonium non solemnisabit, Episcopi aut Decani Christianitatis testimonio.

VIII. Ut verò finis proclamationum obtineatur, meritò obtinet Synodus Diœcesana Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 8. " Si Matrimonium contracturi in Parochia, in " qua est moderna eorum habitatio, *brevem* moram traxerint, ita ut ibidem non sint satis noti; etsi ibidem Matrimonio jungi possint, nihilominus in Parochia, in " qua priùs habitârunt, ubi verisimilius est fore ut impedimenta sciantur, denuntiationes omnes fieri volumus.

Hæc Synodus, ubi & in margine notatur, Congregationem Concilii Tridentini ita respondisse. Sanè menti Concilii Tridentini conforme esse, ut si quis plura habeat domicilia in diversis Parochiis, fiant denuntiationes in ea, in qua diutiùs habitat, & principaliorem

(*a*) Vide quid hac de re Gallis præscripserit Ludovicus XIV. in suo Edicto an. 1697.

habet

habet larem, vel potiùs in ea, in qua verisimilius est sciri impedimenta, pluribus citatis auctoribus resolvit Barbosa *De officio & potestate Episcopi, parte 2. Allegat. 32. num. 11.*

IX. Denuntiationes seu proclamationem Synodus Tridentina fieri vult diebus festivis; idque in Ecclesia inter Missarum solemnia; quando nimirum solet esse major populi concursus; ut ita Matrimonium contrahendum magis innotescat, & impedimenta faciliùs detegantur, qui est hujus Decreti scopus.

Unde eas fieri posse alio die, quàm festo, si ob aliquam *solemnitatem* in Ecclesia celebrandam, quamvis sine festo in populo, *magnus* ad Ecclesiam fiat populi concursus, resolvit Barbosa aliique ab eo citati dictâ *Alleg. 32. num. 15.* & sat patenter supponit Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.* 2. præcipiens, proclamationes fieri Dominicis, vel Festivis diebus sub summo Sacro, vel concione, aut *sub frequenti populi conventu.*

X. Debent ergo ad mentem Synodi fieri sub concione, aut in Missa, quando ipse populus solet esse frequentior; idque voce & idiomate intelligibili: qua de re anno 1663. in Congregatione Archi presbyterorum Mechliniensium præsidente Archi-episcopo, hæc resoluta sunt *art.* 20. " Proclamationes publicæ, quæ ad " Matrimonium contrahendum prærequiruntur, fiant " *in initio* concionis aut post lectum in ea Evangelium, " aut alio non minùs *commodo* tempore, *altâ* tamen " semper & *intelligibili* voce, expresso nomine usitato " Desponsandorum, & caveatur, ne illa alterentur, aut " in aliud idioma inflectantur sub pœna arbitraria.

XI. Cùm hæ proclamationes unicè tendant ad impedimentorum detectionem, Parochi est, frequenter monere populum, ut si quæ impedimenta, etiam *occulta* sciat, ipsi Parocho saltem revelet; ne alioquin ex silentio & occultatione reus reddatur omnium malorum, quæ ex Matrimonio cum impedimento, præsertim dirimente contracto, nata sunt oriri.

XII. Neque excusatur quis à revelatione eo solo titulo, quòd illud subesse in judicio probare non possit: quia equidem hujusmodi manifestatio impedimenti Parocho occasionem dare potest ulterius inquirendi; qua inquisitione forsan ita deteget impedimentum, ut etiam in judicio probari poterit.

Adhæc, licèt forsan impedimentum nunquam sic esset detegendum, ut *judicialiter* probari posset; nihilominus conducet ejus manifestatio, ut Parochus accipiat inde occasionem sedulò monendi Desponsatos, de longa illa peccatorum aliorumque incommodorum catena, cui se innectunt, qui cum impedimento dirimente contrahunt: qua monitione forsan fiet, ut ipsi contrahentes, aut alter eorum impedimenti conscius illud fateatur; atque ita Matrimonium impediatur.

Accedit, quòd vel unius etiam testimonium de impedimento sufficere soleat ad impediendum Matrimonium, & juxta dispositionem juris in *cap.* 22. ꝟ *De Testibus*, & *cap.* 12. ꝟ *De Sponsalibus*, idque ob periculum peccati quod ex Matrimonio sic contrahendo timetur: de quo latè Sanchez *de Matrimonio l.* 1. *disp.* 71.

Posset nihilominùs contingere, ut occulti impedimenti manifestatio fieri non deberet; si scilicet ex ipsa manifestatione gravissima mala meritò timeantur; nullum verò aut valdè exiguum bonum ex revelatione speretur: quod ex circumstantiis prudenti judicio metiendum est.

XIII. Monet quoque Synodus Audomarensis *tit.* 10. *cap.* 10. ut sub finem confessionis, quæ solemnisationi Matrimonii præmitti solet, " Parochus ultrò pœnitentem roget, an nulla sciat impedimenta. Non tamen " (ait) quòd à Parocho revelanda aut aperienda ali" quando sint peccata pœnitentis, aut ea, per quæ in " peccatorum illius notitiam veniatur: sed quòd addu" ci eò & persuaderi pœnitens possit, ut aut aperiat " ipse, aut aperiri permittat, proposito ipsi, æternæ " salutis suæ hinc pendentis, discrimine. Nam si huc " adduci non potest, neganda quidem ipsi est absolutio " à peccatis, sed à Matrimonio, etiamsi fortè illud verè " non ineat, invitus repellendus non est, quando res " non nisi ex confessione nota est.

XIV. Quantumvis autem Synodus Tridentina enixè desideret, ne Matrimonia sine præviis hisce Proclamationibus contrahantur; noluit tamen ab iis validitatem Matrimonii dependere; neque earum omissionem impedimentum dirimens esse, uti declaravit Sancta Congregatio Concilii Tridentini Interpres: & unanimi consensu fatentur Doctores, estque conformis ipsa quotidiana praxis; uti novissimè ostendit Gerbesius Doctor Sorbonicus in suo Tractatu Gallico, *De Potestate Ecclesiæ & Principum circa impedimenta Matrimonii.*

XV. Ostendit quoque in Gallia Matrimonia contracta sine præviis proclamationibus aut legitima dispensatione, haberi pro *validis*, non obstante *articulo* 40. Edicti Blesensis, quo ita decernitur: " Ad occurrendum " abusibus & damnis, quæ ex Matrimoniis clandestinis " oriuntur decrevimus & decernimus, quòd subditi no" stri, cujuscumque status, qualitatis & conditionis " existant, contrahere *validè* non poterunt, sine pub" licis *Bannorum* proclamationibus cum competenti " temporis intervallo: " id enim intelligendum esse, *valida* non esse quoad effectus *civiles*, ex variis Auctoribus Gallicis, nec non Parlamentorum Arrestis ostendit *pag.* 500. & *sequentibus, edit.* 1696. (*a*)

XVI. Post hæc subjungit Synodus Tridentina: " Quòd si aliquando probabilis fuerit suspicio, Matri" monium malitiosè impediri posse, si tot præcesse" rint denuntiationes, tunc vel una tantùm fiat, vel " saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præ" sentibus Matrimonium celebretur. Deinde ante illius " consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, ut, " si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur: " nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædi" ctæ denuntiationes remittantur, quod illius pruden" tiæ & judicio sancta Synodus relinquit.

Hoc Decreto permittit Synodus dispensationem super denuntiationibus ipsi Ordinario, id est, Episcopo Diœcesano; quem hoc loco per Ordinarium intelligi, non autem alios inferiores Prælatos, jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, ostendit Fagnanus ad *cap.* 3. ꝟ *De clandestina Desponf.* atque ita à sacra Congregatione, probante Gregorio XIII. responsum fuisse testatur.

XVII. Unam duntaxat causam dispensationis expressit Synodus, nimirum cùm advertitur periculum, Matrimonium *malitiosè* impediendum, si tanto tempore differendum sit, quousque tres denuntiationes præcesserint.

XVIII. Addit nihilominus duplicem limitationem Synodus. Una, ut tunc saltem una denuntiatio præcedat; altera, ut periculum tale sit, ut nec tantillo tempore differri queat, permittatur sine prævia denuntiatione Matrimonium solemnisari; sed ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant. At posterior cautio hic in Belgio non solet adhiberi, teste Zypæo titulo *De Sponsalibus, num.* 10. dicitque, quòd non audiverit unquam, post contractum jam Matrimonium proclamationes fuisse factas.

XIX. Adhæc, tametsi dubitari nequeat, quin præter causam expressam, crediderit Synodus posse alias causas occurrere, quæ dispensationem in una aut pluribus, aut etiam omnibus proclamationibus requirant, cùm id relinquat judicio ipsius Ordinarii; nihilominus sat ostendit, Ordinarium debere esse admodum moderatum in relaxandis hisce proclamationibus. Et profectò, qui attenderit incommoda, quæ clandestina Matrimonia

(*a*) Hanc quæstionem fusè ac eruditè pertractavit auctor Collectaneorum Cleri Gallicani *tomo* 5. *tit.* 8. *part.* 3. *à col.* 1114. usque ad *col.* 1121. vide quoque Dictionarium Arrestorum, verbo, *Bans de Mariage.*

frequenter

frequenter adferunt, haud difficulter agnoscet, quòd sicuti justissimâ ratione has proclamationes præmitti voluit Ecclesia, ita quoque meritò velit, summam in dispensando servari moderationem.

XX. Sanctus Carolus in Concilio V. Mediolanensi *part.* 3. *cap.* 17. solam causam in Synodo Tridentina expressam pro legitima agnoscit; ac dein subjicit: " At „ verò si hæc causa non subest, quam ob rem illas re- „ mittat, ea certè sola quòd instat sacri Adventûs Qua- „ dragesimæve tempus, neque necessaria est, nec verò „ cum ratione consentiens. „ Rationem notandam subjiciens: " Cùm præsertim eo sacro tempore, qui jam „ Matrimonio juncti sunt, ab illius usu abstinere potiùs „ conveniens sit, nedum Sponsos unà conjungi.

XXI. Synodus Rothomagensis, anno 1581. titulo *De Matrimonio*, advertens dispensationes super proclamationibus frequentiùs peti ad favenda maleficia, quæ in celebratione nuptiarum nonnunquam dicuntur intervenire, eam causam ut sufficientem rejiciens, medium aptius " contra maleficia suggerit, & ut dignè „ hoc Sacramentum recipiant, hortatur conjuges, ut „ antequam contrahant, vel saltem triduò ante consum- „ mationem Matrimonii sua peccata diligenter confi- „ teantur, & ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramen- „ tum accedant. Sacerdos verò, ne ullum det malefi- „ ciis locum, cautiùs & circumspectiùs se gerat.

XXII. In Gallia Edicto Blesensi *art.* 40. cautum est, " quòd Bannorum non poterit obtineri dispensatio, nisi „ post primam promulgationem factam; idque solum „ propter aliquam urgentem & legitimam causam, & „ ad requisitionem præcipuorum & proximiorum pa- „ rentum ipsorum contrahentium.

Quamvis hic rigor hodie nonnihil sit mitigatus; atque ob necessariam causam nonnunquam in omnibus tribus denuntiationibus Episcopi dispensent: nihilominus si parentes aliique interesse habentes prætendant, non fuisse legitimam causam remittendi omnes Proclamationes, admittitur appellatio *tanquam ab abusu*, ob contraventionem Edicto Regio; uti post Carolum Fevretium *lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 31. notat Gerbesius in citato tractatu *p.* 508. unà observans, raro admodùm super tribus denuntiationibus dispensari; tuncque etiam cautè, ut si forsan super data dispensatione lis intentata fuerit, rationes proferre Ordinarii queant, quibus justam fuisse dispensationem doceant.

XXIII. Optandum esset (ait Gerbesius) ut conformiter ad Edictum Blesense, publicatio Bannorum fieret, & dispensatio non concederetur, nisi ad requisitionem primariorum & proximorum parentum: id esset medium aptissimum, ad præveniendum Matrimonia clandestina filiorum familias, quæ frequenter adeò turbant familias, atque rixis & litibus intricant.

Synodi Belgicæ tam enixè præcipiunt Parochis, has denuntiationes præmitti, ut non sit obscurum, quòd earum publicationem summi momenti esse existimârint; & per consequens, non nisi *gravi* de causa in illis esse dispensandum supposuerint.

XXIV. Ad calcem Manualis Pastorum compendiosè complectentis Canones & ritus Ecclesiasticos pro administrandis Sacramentis juxta usum Pastoralis Mechliniensis, extat formula ad scribendum testimonium pro iis, qui egent dispensatione super proclamationibus antenuptialibus; unà cum quibusdam reflexionibus ad instructionem Pastorum, quas cum ipsa formula hìc apponendas censui, ut ex his appareat, quanta cum cautione ad dispensationem secundùm regulas hìc præscriptas sit procedendum.

Formula testimonii hæc est: " Factâ per me infra- „ scriptum Rectorem Parochialis Ecclesiæ loci de.... „ Districtus.... Diœcesis N. diligenti inquisitione apud „ personas fide dignas super libertate N. N. & N. N. „ subditorum prætactæ Parochialis, cupientium inter se „ ritè contrahere Matrimonium, scio & testificor eos „ ad id esse liberos, & ab eo non prohiberi per aliquod „ Canonicum impedimentum. Insuper ipsos esse boni „ nominis & famæ, & in Catholica fide quam profiten- „ tur, esse sufficienter instructos, uti per examen de- „ prehendi: denique eorumdem Parentes consentire in „ prædictum prætensum Matrimonium, prout ex ore „ eorumdem Parentum coram didici. Et quia prædicti „ nupturientes excurrunt, ut gratiam dispensationis ob- „ tineant, & allegant pro causa quod, &c. Fidem facio „ causam illam reverà subesse. Datum, &c.

" *Dicitur suprà* apud personas fide dignas, *quia non* „ *oportet stare dicto ipsorum nupturientium, qui soli in* „ *propria causa non sunt idonei testes; sed necessum est* „ *audire & examinare eorum parentes, propinquos, con-* „ *domesticos, vicinos, dominos, ac alios similes.*

„ *Dicitur præterea* eorumdem parentes consentire: „ *debet de hoc consensu constare, parentes personaliter au-* „ *diendo, quando id fieri potest, vel eos, qui parentum loco* „ *sunt. Aut, si nupturientes sint sui juris, exprimatur.*

„ *Dicitur denique*, & allegant pro causa: *Causa hæc* „ *non debet esse futilis, sed concludens, & debet D. Pa-* „ *stor de ejus veritate testari, & nupturientes examinare* „ *num sint Catholici, confirmati, & num ea sciant, quæ* „ *scitu sunt necessaria ad salutem. Si nesciant, debet eos* „ *desuper instruere, & non dimittere pro petenda dispen-* „ *satione prædicta. nisi ea calleant.*

„ *Quod si nupturientes diversarum sint Parochiarum,* „ *eorumdem respectivi Pastores debent se conformare su-* „ *pradictis.*

XXV. Si hæc toties iterata Ecclesiæ mandata, nec non mala, quæ ex omissione proclamationum oriuntur, seriò attendantur, apparebit facilem illum, qui in quibusdam Diœcesibus inolevit, dispensationum usum esse summum ac perniciosum abusum, nullâ consuetudine, quæ potiùs corruptela dicenda est, justificandum; ipsisque Episcopis omnino allaborandum esse, ut tam nocivus abusus tollatur, atque regulæ Ecclesiæ toties iteratæ & inculcatæ serventur.

XXVI. Neque id adeò difficile esse, ostendit non tantùm multarum Diœcesium praxis, nunquam, aut raro admodum super denuntiationibus, saltem omnibus, dispensandi; sed & exemplum vicinorum Hæreticorum, qui quamvis se nec Synodi Tridentinæ, nec aliarum Catholicarum Synodorum Decretis subjectos agnoscunt, nihilominus ad præcavenda incommoda ex Matrimoniis *clandestinis* nata oriri, politicâ ordinatione anno 1580. *art.* 3. caverunt, ne aliter consistant nuptiæ, quam si tribus publicis Proclamationibus, à Magistratu loci, singulis diebus Dominicis intercedentibus, post causæ cognitionem concessis in Ecclesiis, è suggestu in facie Ecclesiæ, aut si Reformati non sint, è Curiæ loco publicationi destinato, coram Magistratu pactum connubiale certis solemniis consummetur. Ita Simon Van Leeuwen J. C. Batavus, in sua Censura forensi *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 1. qui dein *num* 2. addit: Quo- " rum proclamationum præcipuus effectus est, ut in- " terea quicumque voluerit, & valuerit legitimum im- „ pedimentum exponere, se Matrimonio contrahendo „ opponat. Quod ut magis innotescat, non solùm eo „ in loco, in quo sponsus aut sponsa degunt: sed etiam „ in quo uterque vel alteruter natus aut educatus est, „ vel ubi per annum & diem proximum fixum habue- „ rint domicilium, publicatio illa fieri debet, ne si spon- „ sus vel sponsa peregrè advenerint, fraus aut fallacia „ committatur.

Si hi prætensi Reformati, solis incommodis ex nuptiis clandestinis orituris permoti, adeò solicitè has proclamationes præmitti velint; nec cum aliquo cujuscumque conditionis dispensare soleant, uti notorium est: indignum sanè & scandalosum Episcopos nonnullos, tot etiam Ecclesiæ sanctionibus constrictos, adeo faciles esse in remittendis proclamationibus, ut leges Ecclesiæ tantùm pauperibus, & infimæ quasi plebi præscriptæ videantur; imò, quod pudet dicere, sola nummi carentia

carentia ad observantiam legis constringere videatur.

Interim cùm frequenter Parochi non possint huic abusui totaliter occurrere; sed id præcipuè ab Ordinariis eorumque Officialibus dependeat, ipsi interim saltem soliciti sint, ut juxta Synodorum & Ritualium suorum præscriptum, non nisi causâ cognitâ, & cum magna cautione testimonia pro obtinenda dispensatione expediant, ut si quis in dispensatione committatur abusus, is ipsis equidem imputari nequeat.

Deinde Parochus ut solicitus pro Legum Ecclesiasticarum executione Zelator, subditos suos sæpius ad hujus legis observantiam adhortetur; exponendo rationes ob quas Ecclesia tam seriò has denuntiationes præmitti voluerit: quàm periculosum & Deo ingratum sit, in ipsa Sacramenti susceptione Leges Ecclesiasticas infringere: neque ipsam dispensationem si causâ legitimâ destituta sit, ipsos in totum semper excusare. Denique persuadendo honestioribus, ut se huic legi subjiciant; ut ita suo exemplo alios ad ejus observantiam alliciendo, & ostendendo Legem Ecclesiæ non tantùm pauperibus & infimæ plebi esse præscriptam, benedictionem ampliorem à Deo accipere mereantur.

CAPUT IV.

De Matrimonio & Consensu Matrimoniali.

1. *Matrimonii definitio.*
2. *Matrimonium* legitimum.
3. *Matrimonium* ratum *tantùm.*
4. *Matrimonium* consummatum.
5. *Matrimonium ratum inter Fideles verum Sacramentum.*
6. *Definitio Matrimonii in Decreto pro Armenis, quomodo accipienda.*
7. *Quæ sit causa efficiens Matrimonii?*
8. *Consensus Matrimonialis per signa exprimi potest.*
9. *Non facilè admittenda hujusmodi expressio; & quare?*
10. *Etiam inter absentes potest celebrari.*
11. *Requiritur mandatum speciale.*
12. *Mandatarius ad contractum matrimonialem alium substituere non potest.*
13. *Censetur revocatus, etiamsi revocatio non sit intimata.*
14. *Dissuadenda Matrimonia per Procuratores.*
15. *Matrimonio conditio adjici potest, & quid conditio de præsenti, aut de præterito operetur?*
16. *An contractus Matrimonialis sub conditione de futuro contingenti, ante eventum conditionis sit Matrimonium?*
17. *An eveniente conditione consensus sit renovandus?*
18. *Quem effectum habeant conditiones turpes aut impossibiles contractui Matrimoniali adjectæ?*
19. *Ad validitatem Matrimonii non requiritur consensus Parentum.*
20. *In Belgio Matrimonium invitis parentibus contractum est validum; & quid in Gallia?*
21. *Hujusmodi Matrimonia Ecclesia detestatur.*
22. *Pœnæ in filios-familias sine consensu parentum decretæ in Gallia.*
23. *Qui Edictis pœnalibus non comprehendantur.*
24. *Quomodo puniendi Sacerdotes hujusmodi Matrimonio assistentes.*
25. *Edicta Principum nostrorum contra Similia Matrimonia.*
26. *Consensum parentum judex supplere potest; & quis sit is judex?*
27. *Quod sit Parochorum officium in dissuadendis Matrimoniis ineundis sine consensu parentum.*
28. *Non semper illicitum contrahere* invitis *parentibus, dum* irrationabiliter *sunt inviti.*
29. *Monendi parentes, ut sine justa causa denegent consensum.*
30. *Quid Parocho agendum post contractum Matrimonium invitis parentibus?*

I. MATRIMONIUM generaliter sumptum definitur in *cap.* 11. ✠ *De Præsumpt.* Maris & fœminæ conjunctio individuam vitæ consuetudinem retinens; eaque jam ante tradita erat à Justiniano in *Institutis De Patria Potestate* §. 1.

II. Matrimonium generaliter sic sumptum tripliciter distinguitur. Aliud dicitur legitimum, id est, secundùm leges Gentium legitimè contractum, non autem in fide Christi, quale est Judæorum & Infidelium.

III. Aliud Matrimonium *ratum*, id est in Ecclesia approbatum, quod inter Christi Fideles legitimè contrahitur: quam distinctionem apertè ponit Pontifex in *cap.* 7. ✠ *De Divortiis*, dicens: "Nam etsi Matrimonium *verum* inter Infideles existat, non tamen est *ratum*: Inter Fideles autem verum & *ratum* existit: quia Sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur; sed *ratum* efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret.

IV. Si postquam Matrimonium legitimè contractum est, conjunctio carnalis intercesserit, jam Matrimonium à consummatione operis Matrimonialis dicitur *consummatum*.

Quamvis Matrimonium *ratum* etiam ante consummationem sit verum Matrimonium, nihilque ipsi desit ad rationem Matrimonii; nihilominùs per consummationem accipit quamdam perfectionem, quantùm ad significationem; redditurque vinculum Matrimonii magis indissolubile, ut infrà titulo *De Divortiis* ostenditur.

V. Matrimonium *ratum* inter Fideles esse verum Sacramentum nemo Catholicorum dubitat, idque tanquam indubitatum exposuit Eugenius IV. in Decreto pro Armenis, dicens: "Septimum est Sacramentum Matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ secundùm Apostolum dicentem Eph. c. 5. v. 32. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia.*

Et Synodus Tridentina *Sess.* 24. *Can.* 1. *De Sacram. Matrimonii*, ait: "Si quis dixerit Matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum; neque gratiam conferre, anathema sit.

Hæc dogmata contra nostri temporis Hæreticos, qui negant Matrimonium esse verum Sacramentum, aut gratiam conferre, adstructa, & ex Patribus & Scriptura deducta, videri possunt apud Theologos, præsertim illos, qui ex professo contra Hæreticos puncta Fidei Catholicæ adstruxerunt.

VI. Porrò definitio jam data, ut passim notant Theologi & Canonistæ, non exprimit aut declarat causam efficientem Matrimonii, nec ejus substantiam, sed tantùm effectum, qui sequitur & promanat à præcedenti causa; societatem nimirum perpetuam omnis vitæ, quam Tertullianus *libro ad uxorem*, conjunctum appellat, & individuum usum, corporum & animorum conjunctionem individuam.

VII. Causa igitur efficiens & perficiens Matrimonium est mutuus contrahentium consensus, ut sicuti Sponsalia de futuro contrahuntur solo consensu in nuptias futuras, ita Matrimonium per consensum de præsenti in nuptias perficitur, juxta Regulam Juris; *Nuptias non concubitus, sed consensus facit L.* NUPTIAS *ff. De Regulis Juris.* Unde Pontifex in *cap.* 23. ✠ *De Sponsalibus*, tanquam indubitatum suæ resolutionis fundamentum assumit, quòd *sufficiat ad Matrimonium*

monium solus consensus illorum, de quorum quarumque conjunctionibus agitur.

Quod autem dicit Eugenius IV. in citato Decreto pro Armenis: "Causa efficiens Matrimonii, *regulariter* est mutuus consensus per verba de præsenti expressus;" nullatenus sic intelligendum, quasi aliquando alia esset causa efficiens Matrimonii quam *mutuus consensus*; sed quod is consensus non semper sit exprimendus per *verba*: ideoque vocula *regulariter* non refertur ad *mutuum consensum*, sed refertur ad consensum *per verba* de præsenti expressum.

VIII. Sicuti enim in aliis contractibus consensus non *verbis* duntaxat, sed etiam *signis* & *nutibus* exprimi & manifestari potest; similiter & in contractu Matrimoniali; quemadmodum dicitur *cap.* 13. ✠ *De Sponsalibus*, ibi respondet Pontifex, surdum & mutum posse Matrimonium contrahere: *Cum quod verbis non potest*, SIGNIS *valeat declarare.*

IX. Verum quia *signa* frequenter dubia & æquivoca sunt, nec tam clare consensus per illa, quam per verba exprimi potest; hinc non nisi necessitate quodammodo cogente, signa admittenda aut adhibenda sunt. Imo ut certius de consensu constet, claram & nullis ambiguitatibus aut æquivocationibus obnoxiam verborum formulam in contractu Matrimoniali adhibendam passim Ritualia præscribunt; à qua nec Parochi recedere, nec ut alia forma contrahatur, permittere possunt: quantumvis alio modo etiam per *sola* signa expressus consensus Matrimonium *validum* constituat; si aliud Canonicum non obstet impedimentum.

X. Cum Christus elevando contractum Matrimonialem ad rationem Sacramenti, nihil immutaverit de natura contractus, consequens est, quod ad instar aliorum contractuum, qui consensu ineuntur, possit & hic inter absentes per litteras, aut per Mandatarios sive Procuratores perfici; quod ultimum inter Principes non raro contingit.

XI. Sed quia hic de re summi momenti tractatur, Procurator non aliter censetur idoneus ad Matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habet *speciale*, uti declaratur in *cap. fin. De Procuratoribus in* VI.

XII. "Et quamvis alias is, qui constituitur ad negotia Procurator, alium dare possit, in hoc tamen casu (propter magnum quod ex facto tam arduo posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem *specialiter* sit commissum." Ita Pontifex in citato Capitulo finali.

XIII. Quin & ibidem tanquam in hoc contractu omnino singulare additur: "Sane si Procurator antequam contraxerit, à Domino fuerit revocatus: contractum postmodum Matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quam ea, cum qua contraxit, *revocationem* hujusmodi penitus *ignoraverint*) *nullius* momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequivit."

XIV. Ex his sat apparet, qua ratione Matrimonia per Procuratores, & inter absentes multis difficultatibus possint esse obnoxia; ut proinde consulendum sit, ut inter præsentes fiant; nec Parochi propria auctoritate hujusmodi Matrimonia admittere debeant; attento quod nec inter Theologos omnino conveniat, num hæc Matrimonia veram Sacramenti rationem habeant.

XV. Si solam rationem contractus in Matrimonio spectemus, etiam conditiones & modos ad instar aliorum contractuum adjici patitur.

Conditiones quidem de *præterito* vel *præsenti* si adjiciantur, ipsum consensum non suspendunt; sed si verum sit quod exprimitur, consensus adest; si falsum sit, consensus deest; & consequenter Matrimonium non est: exempli gratia, si sponsus dicat, accipio te in uxorem si nobilis sis, vel si hoc illudve *fecisti* aut *non fecisti*.

XVI. Quoad conditionem de futuro contingenti, exempli gratia, *si pater consenserit*, certum est, quod si hæc per modum veræ & proprie dictæ conditionis sit adjecta, consensus matrimonialis suspendatur; & per consequens, Matrimonium non censeatur contractum ante conditionis eventum.

Quia autem repugnare videtur, ut quis contrahat Matrimonium requirens consensum *de præsenti*, atque translationem mutuorum corporum; & tamen in futurum à conditionis incerto eventu suspendatur consensus; credunt nonnulli, hoc casu Sponsalia *de futuro* contracta esse potius quam Matrimonium; atque ita Emanuel Gonzales Sacrorum Canonum in Universitate Salmanticensi Professor in Commentario ad *cap.* 3. ✠ *De Conditionibus appositis*; siquidem (ait) non adest consensus *de præsenti*, sed *de futuro* pendens à conditionis eventu. Idipsum non obscure tradit sanctus Thomas in 3. *part. quæst.* 47. *art.* 5. ubi loquens de Matrimonio contracto per verba de præsenti, sed sub conditione de *futuro* quæ sit *contingens*, ut datio pecuniæ vel acceptatio parentum, ait: "Et tunc idem est judicium de tali consensu sicut de consensu qui fit per verba de futuro, unde non facit Matrimonium.

XVII. Cum certum sit, contractum per conditionem appositam suspendi, & eatenus sapere naturam Sponsalium *de futuro*; credunt aliqui quod, eveniente conditione, requiratur novus consensus; præsertim hodie post Concilium Tridentinum, coram Parocho & testibus renovandus; quod affirmat post plures citatos Gonzales loco citato; quod licet in rigore verum non videatur, tamen non est dubium, quin in praxi hoc tutius sit; præcipue si conditio longo temporis intervallo post contractum eveniat; ut merito dubitari queat, num primus consensus adhuc virtualiter perseveret.

XVIII. Conditiones turpes & impossibiles, propter favorem Matrimonii, pro non adjectis habendas esse constituit Pontifex in *cap. fin.* ✠ *De Conditionibus appositis.*

Porro hæc Decretalis intelligenda videtur, de conditionibus appositis, non proprie conditionaliter, sed ut modus quidam. Si enim contrahentes absolute voluissent suum consensum ab eventu conditionis turpis suspendi, non apparet, qua ratione posset ante eventum hujus conditionis dici verum Matrimonium: cum hoc fine consensu contrahentium haberi nequeat; quemadmodum constat ex *cap.* 26. ✠ *De Sponsalibus.*

Similiter quod in eadem Decretali dicitur de conditionibus *substantiæ* Matrimonii repugnantibus; has scilicet Matrimonium invalidum reddere, etiam de conditionibus modaliter potius, quam conditionaliter expressis intelligendum; & juri mere positivo, saltem quoad aliquas conditiones, adscribendum videtur.

Cæterum plura de consensu conditionato addere non est visum: tum quod raro Matrimonia sub conditione ineantur; & merito ob difficultates & quæstiones inde orituras dissuadeantur; neque à Parocho, ut coram se ineantur, admittenda; vel ab ipso consulatur Episcopus.

XIX. Præter consensum ipsorum contrahentium, aliorum consensum, nequidem parentum, etiam respectu filiorum familias, quantumvis *minorennium*, requiri ad validitatem Matrimonii declarat Synodus Tridentina, anathemate damnans eos, "qui falso affirmant, Matrimonia à filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse. *Sess.* 24. *cap.* 1. *De Reformat. Matrim.*

XX. Quapropter hic in Belgio Matrimonia filiorum familias *invitis* aut *non consultis* parentibus pro *validis* habentur; quamvis in Gallia, si Regia Edicta in rigore verborum accipiantur, hujusmodi Matrimonia *invalida* videantur; saltem si probari queat, quod *seductio*, quæ speciem *raptus* præfert, intercesserit; quemadmodum deducit Claudius De Blondeau in Bibliotheca Canonica,

nonica, verbo, *Mariages*, *pag.* 84. ut ita invaliditatem Matrimonii non refundant in defectum consensus parentum; sed in crimen *raptus*; quod esse impedimentum dirimens ipsa Synodus Tridentina agnoscit. (*a*)

XXI. Illud equidem constat, quod similia Matrimonia filiorum sine consensu parentum contracta, sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis semper detestata sit atque prohibuerit, uti loquitur Synodus Tridentina dicto *cap.* 1.

Nequaquam proinde menti Ecclesiæ contrariantur Principum leges, dum hujusmodi Matrimonia etiam suis legibus prohibent; atque contrahentes, aut ad ea quomodolibet concurrentes puniunt, quin & effectibus civilibus similia Matrimonia evacuant: sed potius Ecclesiæ obsecundant, & ejus sanctiones suis legibus adjuvant.

XXII. Henricus II. Rex Galliæ Edicto suo anni 1556. *art.* 1. statuit, quod filii-familias qui contraxerint, aut contrahent imposterum Matrimonia clandestina, invitis, aut insciis patre & matre, poterunt propter commissam hanc ingratitudinem, vituperium & contemptum suorum dictorum parentum, transgressionem legis divinæ, & læsam honestatem publicam à suis respective parentibus exhæredari, & excludi ab eorum successione, absque spe alicujus querelæ adversus hujusmodi exhæredationem recipiendæ. Quin & liberum sit parentibus revocare omnes & singulas donationes liberis suis factas. Insuper liberi sic juncti Matrimonio, in casum hujusmodi exhæredationis declarantur incapaces omnium jurium & emolumentorum, vi matrimonialium contractuum, & testamentorum, legumve aut consuetudinum municipalium beneficio illis alias quærendorum.

Insuper decernit, ut liberi insciis aut invitis parentibus juncti, & quicumque operam, aut consilium hujusmodi Matrimoniis perficiendis præstiterint, subjiciantur pœnis arbitrariis statuendis pro casus exigentia per Judices Regios; ad quos horum cognitionem pertinere vult; & quorum conscientiam onerat.

XXIII. Declarat tamen, quod non intendat hoc suo Edicto comprehendi Matrimonia contracta à filiis-familias excedentibus annos triginta; aut filiabus excedentibus annos viginti quinque, modo saltem requisiverint consilium parentum. Similiter si eorum mater transierit ad secundas nuptias, sufficiet ejus consilium expetere.

XXIV. Per Edictum Henrici III. an. 1579. Blesis editum *art.* 40. inhibetur Parochis, Vicariis aliisque qui solemnisationi Matrimonii assistunt, ut si conjungendi sint filii familias, aut aliorum potestati subjecti, ad solemnisationem procedere, nisi ipsis constet de consensu parentum, tutorum aut curatorum, alias puniendi ut fautores criminis raptus.

XXV. Eadem pene Edictis Caroli V. 4. Oct. 1540. & Philippi IV. 29. Novemb. 1623. pro Belgicis hisce Provinciis decreta sunt; ac præsertim Edicto posteriore; quo decernitur, "ut filii familias minores 25. annis, „ qui insciis aut invitis parentibus, & omnes minores „ qui sine consilio & consensu proximorum consanguineorum, paterni & materni lateris, & tutorum seu „ curatorum cujuscumque sint qualitatis, contraxerint, „ incapaces sint omnium lucrorum quæ directe, vel „ indirecte alter ab altero petere posset, per conventiones, donationes inter vivos aut causa mortis, testamenta, successiones, consuetudinem, seu alium „ quemcumque modum; declarando irritas quascumque conventiones & donationes in alterutrius utilitatem pactas; eaque dispositio vigeat, quamvis postea „ parentum consensus superveniat.

„ Possint hujusmodi etiam filii familias à patre & „ matre exhæredari, nec recipiatur querela sub prætextu legitimæ dotis, alimentationis, aut consuetudinariæ devolutionis, quoad bona profecta à latere „ superstitis, qui ex eis filio inobedienti jus adimere „ poterit; non aliis tamen, quibus ex eadem devolutione jus aliquod debitum sit.

(*a*) Id docte expositum est ab auctore Collectaneorum Cleri Gallicani *t.* 5. *tit.* 8, *part.* 3. *col.* 1108. 1109. &c.

Habetur prius Edictum *part.* 1. *Edictorum Flandriæ lib.* 3. *Rubrica* 1. Posterius vero *part.* 2. *lib.* 3. *Rubrica* 1.

Non comprehenduntur hoc Edicto filii familias majores 25. annis, dummodo *consilium* parentum requisierint; quod etiam à matre, quæ ad secundas nuptias transivit, requiri sufficit.

Itaque juxta Edicta hæc, licet Matrimonia filiorum familias etiam minorennium sine consensu parentum non sint irrita seu invalida in ratione Sacramenti, verumque vinculum Matrimonii inter taliter conjugatos consistat, sunt tamen quodammodo nulla quoad effectus civiles, quibus vi horum Edictorum destituuntur.

XXVI. Neque effectus hos hujusmodi Matrimonia obtinebunt, tametsi prætendatur, contractis jam nuptiis, parentes *irrationabiliter* contradixisse, nisi judex ipse jam prius de hac irrationabilitate cognoverit & pronuntiaverit; atque ita *auctore* judice Matrimonium celebratum fuerit.

Edictum enim Caroli ad quod & Edictum Philip. IV. se refert, dissensum ad censuram judicis remittit, qui rationes exiget; quæ si legitimæ non fuerint, Magistratus parentum officium supplebit, & auctoritate sua contrahendi facultatem faciet; & tunc pœnæ eximitur quod auctore judice fit.

Sub Magistratu seu judice, tam Ecclesiasticum, quam civilem intelligi vult Zypæus in Notitia juris Belgici *titulo De Sponsalibus num.* 8. quod eo magis (ait) apud nos rationabile est, si apud Batavos Ministri Hæretici hac in parte vicem Magistratus obeant, quemadmodum testatur Grotius in Isagoge ad Jus Hollandicum *lib.* 1. *part.* 5.

Quidquid sit, cum hic præcipue agatur de validatione Matrimonii quoad effectus *mere civiles*, & de observantia aut contraventione Regiorum Edictorum, consultius est, & Judicis Regii auctoritatem interponere, quod & Zypæus agnoscit, verbis supra relatis subjungens: ad "vitandas tamen calumnias suasero, ut civilis „ etiam Magistratus judicium interveniat.

XXVII. Ut autem infaustis his filiorum Familias Matrimoniis occurratur, Parochi sæpius ostendere debent, quam grave sit, atque ipsi divino præcepto de honorandis parentibus directissime oppositum, in re tanti momenti negligere parentes, nec eorum desiderio obsequi.

Adhæc, ut parentes consulantur, non tantum debitam erga parentes reverentiam exigere, sed etiam bonum ipsorum filiorum, quos in delectu uxoris non raro excæcat libido, præcipitantia, & juvenilis incircumspectio; ac insuper utriusque familiæ discordia, aliæque innumera, quæ ex Matrimoniis hujusmodi oriri solent mala, & quod sicuti Matrimoniorum contractorum pessimum est initium, ita quoque infaustus esse soleat progressus & finis.

XXVIII. Ostendendum quoque filiis, non esse licitum semper invitis parentibus contrahere Matrimonium, quantumvis etiam *irrationabiliter* essent inviti: eo quod non raro mala sequutura ex hujusmodi Matrimoniis, invitis parentibus contractis, sint majora, quam bonum ex Matrimoniis illis sperandum.

XXIX. At dum de his monentur filii, una quoque parentes instruendi sunt de culpa, quam incurrunt, si consensum suum negando, aut protelando prolium suarum Matrimonia ex motivis humanis sæpius insufficientibus, ac parum Christianis, causa sint quod proles in pessima quæque ruant.

XXX. Contracto autem Matrimonio, Parochi erit, pacem inter filium & parentes conciliare; atque filium ad satisfactionem, & veniæ postulationem, & patrem ad benignitatem & indulgentiam inflectere; atque

atque Sancti Ambrosii modum agendi cum Sisinnio, quo invito filius uxorem duxerat, imitari. Patrem filio jure iratum agnovit Ambrosius, filium ad Officium revocavit, & ad veniam rogandum, adducit, patrem filio reconciliavit, ejusque ac nurus benevolam susceptionem Sisinnio gratulatus, *Epist.* 64. quæ à Parochis merito in simili occasione legetur.

Prædicta fere brevi Decreto comprehendit Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 7. *cap.* 43. Postquam dixit, "optandum esse, ut Canon Evaristi Pontificis (apud „ Gratianum *caus.* 20. *quæst.* 5. *Can.* 1.) Concilio generali renovetur, tollanturque illa clandestina Matrimonia, quæ invitis parentibus ac propinquis Veneris „ potius quam Dei causa contrahuntur: Nam quanta ex „ his clandestinis Matrimoniis mala suboriantur in aperto est. „ Dein addit: "Quantum fieri potest, cavebit Parochus, ne liberos citra parentum auctoritatem „ conjungat. Quod si parentes negligentes fuerint, aut „ in admittendo Matrimonio jam contracto rigidiores „ negatores, admonebit eos, ut liberos maturæ ætatis elocent, neve vinculo jam per Ecclesiam indissolubili pertinacius obluctentur.

CAPUT V.

Coram quo Matrimonium contrahendum.

1. *Olim coram Sacerdote nuptiæ contrahebantur.*
2. *Cur Ecclesia voluerit publice coram Sacerdote Matrimonium contrahi?*
3. *Decretum Conc. Trid. contra Matrimonia clandestina.*
4. *Vi illius Decreti præsentia Parochi aut alterius Sacerdotis de ejus licentia requiritur ad* validitatem *Matrimonii.*
5. *Sufficit Parochus alterutrius contrahentium.*
6. *Parochus proprius, intelligitur Parochus* domicilii.
7. *Unde æstimandum sit, an quis certo loco domicilium habeat?*
8. *Potest quis duplicem Parochum proprium habere.*
9. *Qui censeantur nullum domicilium, neque* proprium *Parochum habere?*
10. *An carentes proprio domicilio debeant contrahere coram Parocho loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii consistunt?*
11. *Quid si alteruter Desponsorum* proprium *Parochum habitationis habeat, an coram eo contrahendum?*
12. *Decretum Synodi Tridentinæ circa Matrimonia Vagabundorum.*
13. *Quid circa hæc ab Ordinariis & Parochis observata velint Synodi Belgicæ.*
14. *Si ex consuetudine aut statuto sit aliquis* proprius *Vagabundorum Parochus, coram eo erit contrahendum.*
15. *Milites ubi domicilium habere censeantur?*
16. *Quid de Militum Matrimonio hic in Belgio; & quis pro milite habendus?*
17. *Assistentia Parochi non est actus jurisdictionis proprie dictus; & quæ inde consectaria?*
18. *Potest auctoritatem assistendi alteri Sacerdoti delegare.*
19. *Quomodo & quando hæc auctoritas dari debeat?*
20. *An Vice-Pastores, Deservitores, aut Vicarii amovibiles possint alteri licentiam assistendi dare?*
21. *Ordinarius per totam Diœcesim assistere, & alteri licentiam assistendi dare potest: & quis habeatur* Ordinarius?
22. *An invito Parocho dare queat alteri licentiam?*
23. *Requiritur præsentia testium; eaque simultanea cum* Parocho.
24. *Non requiruntur testes* omni exceptione *majores; & quare?*
25. *Præsentia Parochi debet esse moralis.*
26. *Matrimonium initum coram Parocho reluctante & invito, potest esse validum.*
27. *Nec ignorantia, nec impossibilitas præsentiam Parochi supplent.*
28. *Matrimonium contractum in articulo mortis coram Parocho & testibus, subinde est invalidum in Gallia quoad effectus civiles.*
29. *Matrimonia clandestina non sunt* invalida *in locis, in quibus Decretum Concilii Tridentini non est promulgatum.*
30. *In his vicinisque Provinciis sufficienter est publicatum.*
31. *Defectum Parochi generalis quædam necessitas supplere potest, etiam in locis ubi Decretum est publicatum.*
32. *Matrimonia Acatholicorum coram Magistratu aut Ministro Acatholico in Provinciis Confœderatis reputantur* valida.
33. *Prima ratio ab incommodis.*
34. *Secunda ex morali impossibilitate.*
35. *Tertia ratio ex fine ipsius Decreti.*
36. *Quod obtinet in Matrimonio utriusque partis Acatholicæ, etiam obtinet si altera duntaxat sit Acatholica.*
37. *Sententia Doctorum Parisiensium de validitate similium Matrimoniorum.*
38. *Fortiter resistendum Matrimoniis partis Catholicæ cum Acatholica.*
39. *Sine licentia Vicarii Apostolici non licet Missionariis hujusmodi Matrimonio assistere.*

I. JAM pridem moris fuisse, ut Christianorum nuptiæ non nisi cum benedictione Sacerdotali, ac ipso Sacerdote Ecclesiæ nomine eas probante contraherentur, disertis verbis expressit Tertullianus *libro De Pudicitia.* "Ideo penes nos (ait) *occultæ* quoque con„ junctiones, id est, non prius apud *Ecclesiam* pro„ fessæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari pe„ riclitantur.

Et ante Tertullianum Martyr Ignatius Epistola ad Polycarpum: "Decet vero, ut ducentes uxores & nu„ bentes, cum *Episcopi* arbitrio conjungantur, ut nup„ tiæ juxta Domini præceptum sint, non autem ad con„ cupiscentiam.

Legitur quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 179. "Prius conveniendus est Sacerdos, in „ cujus Parochia nuptiæ fieri debent in Ecclesia coram „ populo. Et ibi inquirere una cum populo ipse Sacer„ dos debet, si ejus propinqua sit, an non, aut alterius „ uxor, vel sponsa vel adultera. Et si licita & honesta „ omnia pariter invenerit, tunc per consilium & be„ nedictionem Sacerdotis, & consultu aliorum bo„ norum hominum eam sponsare & legitime dotare „ debet.

Idipsum legitur in Canonibus Isaaci Episcopi Lingonensis *tit.* 5. *Can.* 6. & anno 909. in Synodo Trosseana sub Heriveo Archiepiscopo Rhemensi *capite* 8. renovatum fuit.

II. Rationem vero cur occultas conjunctiones vetarent easque publice coram Sacerdote fieri vellent, præmittunt: "Quia sæpe in nuptiis *clam* factis gravia pec„ cata tam in Sponsis aliorum, quam & in propinquis „ sive adulterinis conjugiis, & quod pejus est dicere, „ consanguineis adcrescunt & adcumulantur.

Ob hæc aliave gravissima incommoda ex clandestinis Matrimoniis oriri solita, semper Ecclesia ea detestata est; iteratisque Decretis, etiam sub gravissimis pœnis prohibuit.

III. At Synodus Tridentina animadvertens, prohibitiones illas, propter hominum inobedientiam jam non prodesse; ac insuper perpendens gravia peccata & incommoda, quæ ex hujusmodi clandestinis conjugiis quotidie oriuntur; præsertim vero eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua *clam* contraxerant relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt; cui malo cum

ab Ecclesia, quæ de *occultis* non judicat, succurri non possit, efficacius aliquod remedium adhibendum censuit: atque præter publicas denuntiationes, quas juxta modum supra *cap.* 3. descriptum, præmitti voluit, insuper declaravit & statuit: "Qui aliter quam præ„ sente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi „ seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus „ Matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Sy„ nodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit; „ & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decer„ nit, prout eos præsenti Decreto irritos facit & „ annullat.

IV. Quantumvis etiam non obstante Decreto Concilii Tridentini disputetur inter Theologos, an Parochus sit verus Minister Sacramenti Matrimonii, an vero ipsi contrahentes; atque verisimilior videatur sententia affirmantium hos esse Ministros: nihilominus illud certum est, Parochi alteriusve Sacerdotis de Parochi seu Ordinarii licentia adeo necessariam assistentiam, ut ni assistat, ex Decreto Concilii Tridentini non illicitum duntaxat, sed & *invalidum* sit Matrimonium.

V. Cum Synodus simpliciter requirat præsentiam Parochi, non *Parochorum*; neque exprimat, an viri, an mulieris, receptum est, si Desponsi sint diversarum Parochiarum, alterutrius contrahentium Parochi præsentiam sufficere; & ita sanctam Congregationem declarasse refert Fagnanus ad *cap.* Quod nobis ✠ *De cland.* eique moderna & notoria praxis suffragatur.

Consuetudo in multis locis habet, ut potius coram Parocho mulieris, quam viri Matrimonium contrahatur: quæ consuetudo in honestate fundamentum habet, adeoque est merito servanda, uti supra *cap.* 1. circa Sponsalia notatum est.

VI. Est autem proprius Parochus, qui vi Decreti Concilii Tridentini Matrimonio assistere debet, is, in cujus Parochia alter domicilium habet, ait Rituale Mechliniense; & communis praxis suffragatur.

Non sufficit ergo Parochus *originis*, sed requiritur Parochus *domicilii*, sive illius Parochiæ, in qua tempore contracti Matrimonii, alter saltem contrahentium moratur, ut juxta vulgarem & communem modum loquendi, ibi domicilium habere, sive habitare censeretur; quamvis non ita fixum, nec eo animo, ut eo loco perpetuo manere intenderet.

VII. Imo quis domicilium sufficienter ad hunc effectum habere censendus est, tametsi eo animo ibidem moretur, ut post certi temporis lapsum inde sit recursurus; quin & ipsa negotia ob quæ ibidem moratur id aperte significent: uti in Scholaribus Academicis manifestum est. Licet enim hi duntaxat pro tempore studiorum Academicum Domicilium eligant; quia tamen pro eo tempore, juxta communem & vulgarem loquendi modum, in Academia habitare dicuntur, Parochus Parochiæ, in qua pro eo tempore morantur, *proprius* ipsorum Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium habetur.

Econtrario, si quis tantum recreationis, aut litis alteriusve negotii prosequendi causa in aliquo loco, tametsi notabili etiam tempore, subsistat, non propterea ibi Domicilium elegisse censebitur: eo quod juxta moralem modum loquendi ibidem habitare non judicetur. Ex vulgari itaque æstimatione, & loquendi modo multum dependet, ut definiatur, ubinam quis Domicilium dicendus sit habere, ut coram Parocho loci Matrimonium valide contrahere queat. Et quidem in particularibus casibus ex circumstantiis concurrentibus facilius & securius id determinari potest, quam per generalem aliquam regulam definiri aut describi.

VIII. Hoc constat, quod subinde quis possit in duabus Parochiis eodem tempore habere domicilium; si nimirum juxta moralem loquendi modum in utraque sic familiam instituat, ut utrobique juxta moralem & vulgarem loquendi modum habitare censeatur; licet in uno forsan loco frequentius personaliter resideat, quam in altero.

IX. Cum proprius Parochus dicatur à domicilio habitationis, consequens est, quod hi qui tale domicilium non habent, nec *proprium* quoque Parochum habere censendi sint.

Porro qui hujusmodi domicilio carent, dicuntur *Vagi* seu Vagantes, & incertas sedes habentes. Unde tales etiam habendi sunt, qui pristinum domicilium deserentes, navigant, vel iter faciunt, quærentes ubi se collocent: Hi enim domicilio carentes, eatenus Vagantes dicuntur, & incertas sedes habentes: uti notat Sanchez *lib.* 3. *De Matrimonio*, *disp.* 25. *num.* 2. qui dein *num.* 3. notat, etiam & illum merito posse *vagum* appellari, qui relicto suo domicilio iter facit ad locum, in quo domicilium constituere destinavit, eo quod hactenus pro eo tempore quo est in itinere, nullum domicilium habeat; utpote priore deserto, & secundo nondum occupato.

X. Cum igitur Tridentina Synodus exigat ad validitatem Matrimonii præsentiam *proprii* Parochi habitationis sive domicilii, non apparet, qua ratione in vagis sive vagabundis illis hoc Decretum in omni suo rigore servari queat, quandoquidem hi, ex supposito, *proprio* Parocho habitationis seu domicilii careant.

Concludendum ergo apparet, quod dum hoc Decretum respectu vagantium non potest quoad omnia exacte servari, eo quod *proprii* Parochi præsentia haberi nequeat; saltem servetur quantum potest: uti notat Zypæus *Consf.* 7. *De Sponsalibus*.

Hinc consequens est, quod dum vagabundi non possunt coram suo *proprio* Parocho contrahere, saltem contrahere debeant in præsentia *Parochi* loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii consistunt; neque possint eo loco coram alio Parocho, aut Sacerdote sine licentia Parochi loci Matrimonium inire. Quin & ipsa Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 7. *De Reformat. Matrim.* sat ostendit: Vagabundos coram Parocho debere contrahere, ubi *Parochis præcipit*, *ne illorum Matrimoniis intersint*, nisi servatis iis quæ ibidem præscribuntur; cui & communis praxis consonat.

XI. Ulterius, si supponatur Sponsus esse vagabundus sive omni domicilio destitutus, Sponsa autem domicilium fixum habeat, & consequenter *proprium* Parochum habitationis, videtur coram hoc Parocho contrahendum: eo quod sic Concilio Tridentino satisfieri queat, quod requirit præsentiam *proprii* Parochi.

Dum enim vagabundi coram Parocho loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii reperiuntur, contrahunt, nequaquam in rigore coram *proprio* Parocho habitationis contrahunt; & eatenus ob necessitatem à Decreto Concilii receditur: qui recessus admittendus non apparet, dum alteruter contrahentium *proprium* habitationis Parochum habet: eo quod hoc casu Decreto Concilii Tridentini satisfieri queat, contrahendo coram *proprio* Parocho Sponsæ non vagabundæ.

XII. Synodus Tridentina advertens, quod multi „ qui vagantur & incertas habent sedes, prima uxore „ relicta, aliam & plerumque *plures* illa vivente, „ diversis in locis ducant, omnes ad quos spectat, „ paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium „ ad Matrimonium facile recipiant, Magistratus etiam „ seculares hortatur, ut eos severe coërceant. Parochis „ autem præcipit, ne illorum Matrimoniis intersint, „ nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad „ Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi ob„ tinuerint. „ Citato *cap.* 7.

XIII. Decreti hujus executionem Synodi Belgicæ uno consensu urgent, vultque Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.* 6. ut licentia ab Ordinario obtineatur *in scriptis*; *neque ea licentia sine causæ cognitione & matura deliberatione detur.*

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 11. *cap.* 5. vult, ut „ ignoti, & qui certas sedes non habent, non admit-

„ tantur

„ tantur ad contrahendum Matrimonium, nisi præviis „ attestationibus Pastoris, ubi novissimam fecerint residentiam, aut aliorum fide dignorum, quorum sigilla vel signaturæ sint Pastori, coram quo contrahere volent, bene notæ, aut sufficienti aliorum depositione apud eundem comprobatæ.

Non dubium ergo summâ circumspectione, & non nisi auctoritate Superiorum, à Parochis hujusmodi Matrimonia esse solemnisanda. Sed tamen quia in hoc Decreto nulla clausula irritans apposita est, si Parochus neglectis iis, quæ à Synodis sunt præscripta, Matrimonio adstiterit, *validum* erit Matrimonium; quamvis Parochus graviter deliquerit, & à Superiore pro merito castigandus sit; uti post Sanchez notat Zypæus in Jure novo *tit. De Sponsalibus*, *num.* 13.

XIV. Advertit quoque Zypæus *Conf.* 7. *De Sponsalibus*, quod omnia Concilii in citato *cap.* 7. verba sint prohibitiva, non permissiva libertatis alicujus quoad vagos; aut concessiva jurisdictionis quoad Parochos.

Hinc ulteriùs concludit: " Si qua in civitate peculiaris ac proprius constituatur vagorum hujusmodi Parochus, coram aliis ibi contractum Matrimonium erit irritum, tanquam non coram proprio contractum, cùm is ibi exstet.

XV. Milites nomine vagorum non veniunt, eò quòd ordinariè domicilium propriumque Parochum habere censeantur. Et quidem miles domicilium habere dicitur, *Ubi meret* (*a*) *si nihil in patria possideat. L.* 23. §. 1. *ff. Ad Municipalem.*

Multi autem ex hodiernis militibus in patria nihil possident, adeóque ii, ubi *merent*, domicilium habere videntur; & sic facilè ibi Parochum ut proprium sortiri, ubi in præsidiis, aut aliter morantur, non tamen per modum transitûs. *L.* HÆRES ABSENS §. PROINDE *ff. de Judiciis.* Ita Zypæus *Consult.* 2. *num.* 7. *De Off. Ordinarii.*

XVI. Milites in exercitu Regis Catholici hîc in Belgio militantes habent suos respectivè cohortium aut legionum Cappellanos Castrenses, qui ipsis Sacramenta administrant juxta datam ipsis facultatem à Vicario Apostolico ad Exercitus Regios per Breve Apostolicum constituto.

Quare nec dubium, quin milites in exercitu actu existentes coram suis respectivè Capellanis tanquam propriis Parochis Matrimonium contrahere possint. (*b*)

Inter concordata Ordinariorum 23. Jan. 1595. inita, & denuò in Septembri anno 1628. inter Archiepiscopum Mechliniensem ut Delegatum exercitûs, & Episcopos Comprovinciales renovata, relatum est, ut Pa- " rochis liberum sit administrare Sacramenta omnibus „ divertentibus ad suas Parochias, & sepulturas in iis „ morientibus, salvis juribus: Non licebit tamen Parochis assistere militibus seu personis de exercitu Matrimonium contrahere volentibus; nisi tanquam Præsidiarii in eorumdem Parochorum Parochiis resideant. „ Ita Zypæus, *Consult.* 2. *De Officio Ordinarii* n. 1. qui ibidem Breve Apostolicum Delegationis ad Exercitus Regios discutit; & sub eodem titulo in *Jure novo* plures dictorum Concordatorum articulos refert; nec non de militum Matrimoniis in Belgio latè tractat, *Consult.* 14. *De Sponsalibus.* Ibi specialiter examinat, quandonam hodie aliquis pro milite habendus sit, ut jure militari gaudeat; atque rectè monet *num.* 19. " Si quis non animo militandi per collusionem nomen „ dederit, ut contra interdictum forsan Ordinarii à „ Castrensi Sacellano conjungatur Matrimonio, & mox „ quasi à militia mittatur, dicendum erit reverà quòd „ simulata militia verum effectum veri & proprii Parochi ei non potuerit producere, adeoque nec Sacellanus Castrensis Matrimonio ritè & ratè præesse; „ nec ille validè conjungi.

(*a*) Ubi meret, *le lieu de sa garnison, où le Soldat reçoit sa solde.*

(*b*) Vide Decretum Archiepiscopi Mechliniensis ad hujus tomi calcem inter monumenta positum sub littera P.

XVII. Parochi assistentia ad validitatem Matrimonii à Synodo Tridentina requisita, non est propriè actus jurisdictionis, sed simpliciter actus Pastoralis, quemadmodum administratio aliorum Sacramentorum; unde & *validum* erit Matrimonium, si Parochus assistat Matrimonio sui Parochiani in aliena Parochia, etiam renitente ac reclamante Parocho istius Parochiæ; quin & in alieno Episcopatu invito Episcopo; uti post alios notat Barbosa, *De Officio Episcopi part.* 2. *Alleg.* 32. *num.* 95. ibidem quoque notans, Parochum quantumvis excommunicatum, suspensum, aut interdictum posse *validè* Matrimonio assistere; eò quòd maneat verus Parochus; nec assistendo actum jurisdictionis exerceat.

XVIII. Sicuti Parochus alteri Sacerdoti administrationem Sacramentorum, tanquam eorum *Ordinarius* Minister, delegare potest; ita quoque alteri Sacerdoti facultatem assistendi Matrimonio suorum delegare; uti evidenter supponit Synodus Tridentina in verbis, *vel alio Sacerdote de ipsius Parochi licentia.*

Ex contextu Synodi manifestum est, facultatem hanc non posse à Parocho concedi nisi *Sacerdoti*; unde post Navarrum, aliosque resolvit Barbosa loco citato *n.* 13. Matrimonium de licentia Parochi tempore pestis coram Acolyto contractum esse nullum.

XIX. Sufficit autem quocumque modo, sive voce, sive scripto data fuerit hæc licentia; modò reverà data sit tempore illo, quo Matrimonio assistitur; nam si eo tempore defuisset, licèt Parochus postmodum licentiam daret, aut assistentiam ratam haberet, nihilominus invalidum est Matrimonium: " Nam etsi (ait Barbosa „ ibidem *n.* 129.) regulariter ratihabitio retrotrahatur „ & mandato comparetur, *Reg.* RATIHABITIONEM „ *cum vulgaribus*, *De Regulis Juris in VI.* tamen ubi „ lex vel statutum præsentiam requirit corpoream, ratihabitio sequens non sufficit ad actum validandum.

At inter alios monet Zypæus *Consultatione* 2. *num.* 11. *de Officio Ordinarii*, à nonnullis in dubium vocari, utrum sufficienter data sit licentia Sacerdoti assistendi matrimonio, si Parochus illi dederit facultatem administrandi *omnia* Sacramenta. Ad tollendam hanc ambiguitatem, convenit, ut Parochus eam licentiam concedere intendens, *specialem* licentiam assistendi matrimonio concedat, vel si eam concedere non intendat, etiam idipsum exprimat, dum alteri Sacerdoti curam suæ Parochiæ committit; ut ita tollantur dubia de validitate matrimonii, quæ ex ambigua delegatione, sive commissione alteri Sacerdoti à Parocho facta, oriri possunt.

XX. Hanc licentiam, an etiam dare queant Vice Pastores, dependet ab auctoritate, quam à Parocho acceperunt; ni enim hæc subdelegandi potestas specialiter ipsis sit data, eâ etiam uti non debent: quia cùm ipsorum licentia administrandi Sacramenta tantùm sit *delegata & vicaria*, ea propriè non delegat: cùm Delegatus de jure communi subdelegare ordinariè non possit. Deservitor tamen aut Vicarius etiam amovibilis *alteri Sacerdoti* licentiam dare potest; quia, ut inquiunt Canonistæ, delegatus est ad *universitatem causarum*, cui subdelegandi auctoritas competit: atque ita in praxi servatur.

XXI. Quia Episcopus per totam suam Diœcesim manet unà cum Parochis tanquam subsidiariis ordinarius Sacramentorum Minister; etiam ipse non tantùm Matrimonio assistere, sed & alteri Sacerdoti licentiam assistendi dare potest; quemadmodum & Synodus Tridentina declarat in verbis: *Vel alio Sacerdote de ipsius Parochi aut* ORDINARII *licentia.*

Nomine *Ordinarii* hîc intelligitur Episcopus Diœcesis, in qua contrahentes domicilium habent, iique omnes, qui in auctoritatem & jurisdictionem succedunt; ut Capitulum, Sede vacante: Vicarius generalis Episcopi, & etiam Capituli, Sede vacante: nisi horum auctoritas specialiter in hoc puncto restricta sit.

XXII.

XXII. Potest quidem Ordinarius hanc licentiam alteri Sacerdoti etiam *invito* Parocho delegare; at id rarò, & non nisi urgente de causa faciendum: eò quòd per hanc delegationem Parocho assistentia matrimonialis jure *ordinario* competens adimatur; ideóque jure suo quasi spolietur, dum hæc licentia alteri datur.

XXIII. Præter præsentiam Parochi alteriusve Sacerdotis de Parochi seu Ordinarii licentia, necessaria est ad validitatem Matrimonii ex præscripto Synodi Tridentinæ, duorum aut trium testium præsentia; quæ *simultanea* debet esse, nec sufficit *successiva*, quia Tridentinum copulativè exigit præsentiam Parochi & testium, per dictionem &, quæ copulat; uti post plures citatos advertit Barbosa *num.* 137.

Juxta Edictum Blesense *art.* 40. requiruntur in Gallia *quatuor* testes; sed quoad hunc numerum testium, articulum illum in nulla Regni Provincia receptum fuisse, testatur Juenin *pag.* 989. unde passim & ibidem receptum est, duos ad validitatem Matrimonii sufficere.

XXIV. Qualitatem testium nullam expressit Synodus Tridentina; neque posteriores Synodi aut Ritualia aliquam requirunt. Unde admittuntur in testes quicumque mentis compotes, atque intelligere apti quid agatur; viri & mulieres, etiam proximi consanguinei contrahentium, sine exceptione, quæ hîc non habet locum: secus in aliis negotiis ubi requiruntur testes *omni exceptione majores.*

Ratio autem cur Synodus constitutionem non restrinxerit ad testes omni exceptione majores, fuisse potest, ne obtentu *exceptionum* multoties Matrimonia irritarentur; aut saltem in dubium vocarentur.

XXV. Præsentia Parochi & testium requiritur non corporalis duntaxat, sed moralis, ita ut sciant & intelligant, quid agatur, ipsiusque Parochi atque testium testimonio Matrimonium probari possit, eoque pacto occurri incommodis ex Matrimoniis clandestinis metuendis.

Quare licèt Parochus corporaliter esset præsens; sed non intelligeret aut adverteret, quid ageretur, invalidum esset Matrimonium defectu præsentiæ Parochi; tametsi malitiosè intelligere aut advertere detrectasset. Quia equidem eo casu verum est, non eam fuisse præsentiam Parochi, ut de Matrimonio coram se contracto testari posset; quacumque demum ratione id factum sit; uti probat Zypæus, *Consult.* 3. *De Sponsal.*

Similiter insufficiens erit Parochi præsentia, si contrahentes Matrimonium essent retro aliquem parietem, vel Parochus cæcus esset; quia licèt verba audiret & intelligeret, non posset securè & certò testari, hos in individuo contraxisse; cum ipsos non vidisset, vox autem facilè fallere posset; & ita post alios docet Barbosa.

XXVI. Præsentia autem moralis sufficit, tametsi Parochus invitus ac planè reluctans præsens fuerit, modò omnia eo modo coram ipso gesta sint, ut certum de iis testimonium dare queat. Idem erit, si alium in finem & per dolum eò vocatus fuerit; aut casualiter ibidem præsens sit, aut etiam quasi transeat: Barbosa ibidem *num.* 85. & 88. Quæ enim ultra moralem præsentiam Parochi & testium requiruntur, tametsi ordinariè citra grave peccatum non omittantur, omissa nihilominus Matrimonium non irritant: ut in his obtineat illud vulgatum: *Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent.*

XXVII. Hæc Parochi testiumque præsentia adeò necessaria est pro validitate Matrimonii, ut nec *ignorantia* etiam *invincibilis* ejus defectum supplere queat; uti nec *privati* alicujus necessitas: ideóque Matrimonium sine Parochi testiumque præsentia contractum in articulo mortis, aut tempore belli, aut pestis, licèt Parochi præsentia haberi nequeat, invalidum esse post alios resolvit Barbosa *num.* 147.

XXVIII. Quin & Matrimonia contracta in articulo mortis etiam in præsentia Parochi & testium ab iis, qui hucusque in concubinatu vixerunt, & proles illegitimas procrearunt, habentur in Gallia pro *invalidis* ad effectus civiles, per Edictum Ludovici XIII. anni 1639. de quo videri potest Carolus Fevretius in Tractatu *De Abusu lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 43.

XXIX. Quæ hactenus dicta sunt de necessitate præsentiæ Parochi & testium, & *invaliditate* Matrimonii ex ejus defectu resultante, obtinent in locis, in quibus ipsum Tridentinum Concilium quoad hoc punctum publicatum fuit. (*a*)

Decernit quippe Concilium in fine sui Decreti, " ut „ hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum „ robur post *triginta* dies habere incipiat, à die *primæ* „ *publicationis* in eadem Parochia factæ, numerandos.

Hîc sat ostendit Synodus, se noluisse Decretum vim suam habere ad *irritandum* Matrimonium iis in Parochiis, in quibus publicatum nunquam fuit, quacumque tandem ratione publicatio impedita fuerit.

XXX. In hisce vicinisque Provinciis & Regnis, si Angliam & Poloniam exceperis, Concilium Tridentinum sufficienter quoad hoc Decretum promulgatum esse, ostendit eximius D. Huygens in suis observationibus, *De Sacramento Matrimonii*, *cap.* 36. neque de Gallia quoad nullitatem Matrimonii clandestini ex defectu præsentiæ Parochi & testium, ulla hodie videtur vel minima dubitandi ratio amplius subesse.

Cùm ergo in omnibus penè locis hîc circumjacentibus publicatio Concilii Tridentini sufficienter facta sit; atque ita nullitas Matrimonii clandestini habeatur, admodùm rari incidunt casus contracti Matrimonii in loco, ubi Concilium non est publicatum, ab incolis loci, in quo illud publicatum fuit, aut econtra: qui ubi occurrerint, consuli poterit citatus eximius Auctor, qui casus illos solidè ibidem resolvit; atque inter alia rectè advertit *num.* 13. quòd hoc Concilii Decretum non afficiat personas ratione loci, ad quem divertunt, vel per quem transeunt; sed ratione loci, in quo habitant, ac propterea incolas loci, in quo Decretum est publicatum, non posse validè contrahere clandestinè in loco diversorii, vel transitûs, ubi non est publicatum.

XXXI. Porrò quod suprà dictum est, nec *necessitatem* supplere defectum Parochi, id expresse restrinxi ad necessitatem *particularem*; nam si generalis aliqua & inevitabilis necessitas fuerit, etiam Concilii Decretum cessabit; uti notatum fuit ob similem inevitabilem necessitatem, Vagantes posse contrahere coram Parocho loci, in quo consistunt duntaxat, & non habitant; eò quòd Parochum domicilii non habeant.

Hac ratione fertur Congregatio Cardinalium declarasse: " Quòd ubi etiam constat Decretum Concilii „ esse publicatum, vel aliquo tempore in Parochia „ tanquam Decretum Concilii observatum, sed Paro„ chialis Ecclesia utpote vacans proprio Parocho careat, „ & Cathedralis itidem Episcopo atque Capitulo ha„ bentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad „ id delegandi; nullusque alius ibi sit, qui vices Paro„ chi aut Episcopi suppleat, Matrimonium valere abs„ que præsentia Parochi: servatâ tamen in eo, in quo „ potest, formâ Concilii, nempe adhibitis saltem duo„ bus testibus. „ Apud Zypæum titul. *De Sponsalibus, num.* 16.

XXXII. Matrimonia Acatholicorum coram Magistratu politico, aut Ministro Acatholico contracta etiam in illis locis, ubi Decretum Concilii Tridentini aliquando fuit publicatum, esse valida, etsi nec desit copia Parochi Catholici, neque sic conjunctos ad Ecclesiam Catholicam redeuntes, esse urgendos coram Parocho consensum matrimonialem renovare, non tantùm in Gallia & Germania, sed in Provinciis Confœderatis, ubi Calvinistæ dominantur, jam à sexaginta decem

(*a*) Clandestinitas, quæ nihil aliud est quam defectus præsentiæ Parochi & testium, est impedimentum dirimens Matrimonium.

&

& amplius annis communiter receptum fuit; (*a*) atque toto quasi orbe spectante pro validis reputata fuere, quemadmodum nuper in quadam Dissertatione sub titulo Theseos *De Sponsa duorum*, ostendit eximius D. Martinus de Swaen in hac Academia Sacræ Theologiæ Doctor; eorumque validitatem solidè adstruit, profertque varias easque urgentissimas rationes, ob quas meritò Pontificibus & Episcopis visum sit, Decretum Concilii Tridentini non comprehendere Matrimonia Acatholicorum in Provinciis confœderatis, sub temporali dominio Hæreticorum constitutis.

XXXIII. Prima ratio petitur ab utilitate Ecclesiæ & salute animarum. Si enim Matrimonia Acatholicorum coram Magistratu Politico, vel Ministro Acatholico contracta, sint invalida, sequetur, " nullum conjugatum Calvinistam posse ad fidem Catholicam converti & Ecclesiæ Catholicæ reconciliari, nisi aut deserat uxorem hæreticam converti nolentem, & nisi agnoscat se hucusque in materiali saltem fornicatione cum putatitia sua uxore vixisse; vel nisi illa consentiat (quod rarò hodie contingere videmus) de novo inire contractum conjugalem coram Presbytero. " Hæc ille §. 5.

" Quantum conversioni Acatholicorum hæc sententia ponat impedimentum; & quantam contra Catholicos persecutionem excitare nata sit, (pergit Swanius) nemo est, qui non percipiat. Econtra autem si valida censeantur Matrimonia coram Acatholico Magistratu vel Ministro Calvinistico in fœderato Belgio inita, cessant incommoda enarrata, & conversioni Acatholicorum ostium aperitur.

Refert deinde eximius Auctor, hanc rationem purpuratis Patribus exposuisse magnum illum ac nominatissimum Præsulem Episcopum Castoriensem per Provincias confœderatas Vicarium Apostolicum, cùm anno 1671. Romæ negotia suæ missionis ageret; eosque respondisse, *non convenire ut quæstio illa à sancto Officio definiatur, verùm statueret ipse, quod crederet animarum sibi creditarum saluti maximè expedire.* Et eodem anno respondit eidem Antistiti Pœnitentiaria Romana, se sentire, quòd Matrimonia Acatholicorum in Belgio fœderato inita coram Magistratu vel Ministro Calvinista, deberent haberi *valida.*

Quanto autem studio & zelo præfatus Præsul post suum ex Urbe reditum Pastoribus suis subditis inculcare conatus sit, hujusmodi Matrimonia habenda esse pro validis, multis ostendit Swanius.

XXXIV. Secundam rationem pro validitate hujusmodi Matrimoniorum petit citatus Auctor ex eo, quòd moraliter sit impossibilis observatio Decreti Concilii Tridentini de contrahendo Matrimonio coram *Parocho Catholico* inter Acatholicos, quamdiu in his Provinciis Religio Acatholica dominatum tenet: quam moralem impossibilitatem multis iisque solidissimis rationibus evincit.

XXXV. Tertia ratio pro validitate horum Matrimoniorum desumitur ex scopo ipsius Decreti Concilii Tridentini, qui est, ut incommoda ex Matrimoniis clandestinis, quæ in foro externo probari non poterant, provenientia evitarentur. Scopus autem hîc in Provinciis hisce obtinetur, dum Matrimonia publicè coram Magistratu vel Ministro Acatholico & testibus contrahuntur; idque non aliter quàm præviis tribus distinctis publicis proclamationibus; adeò ut non minùs apud ipsos Acatholicos, quàm apud Catholicos exulent Matrimonia clandestina, ideóque fine Decreti cessante, non apparet ratio, cur ejus observantia urgeri debeat, præsertim cum maximis illis incommodis, quæ ex urgendâ hac observantiâ sequerentur; utì latiùs videre licet apud Swanium; nec non eximium D. Huygens, qui in suis Observationibus *De Sacramento Matrimonii,* horum Matrimoniorum validitatem similiter adstruit, & argumentis in contrarium adduci solitis respondet; atque signanter notat ex Swanio, resolutionem Cardinalium datam Sasboldo Vicario Apostolico, relatam à Zypæo titulo *De Sponsalibus num.* 16. quâ dicta Matrimonia declarantur *invalida*, emanasse id temporis, quo Rex Catholicus nullum adhuc jus liberæ Reipublicæ Provinciis illis cesserat; atque nullius adhuc Religionis pacificum, nisi solius Catholicæ, indulgeret exercitium, exturbans ubicumque poterat Ministros Acatholicos. Quidnî pro hoc tempore declarare potuit sancta Congregatio Decretum Concilii Tridentini, etiam Acatholicos obligare; cùm nec tunc subessent, nec timerentur incommoda illa, & observantiæ impossibilitas, quæ hodie mutato politico regimine, & publico Religionis exercitio, ex necessitate observantiæ istius Decreti orirentur; utì fusiùs exponit Swanius §. 6.

XXXVI. Quod de validitate Matrimonii Acatholicorum coram Magistratu vel Ministro Hæretico dictum est; id quoque obtinere, tametsi altera pars contrahentium sit Catholica, multis solidisque argumentis evincit Swanius §. 7. (*a*)

Si enim Matrimonia sint *valida* contracta coram Magistratu vel Ministro Hæretico, dum utraque pars est Acatholica, etiam *valida* dicenda videntur, tametsi una pars duntaxat sit Acatholica; eodem argumento, quo Matrimonium contractum in loco ubi Decretum Concilii Tridentini non est publicatum, esset *validum* clandestinè initum, licèt una tantùm pars in loco isto domicilium haberet, altera verò in loco, in quo Decretum est publicatum, & ita decisum fuisse à sancta Congregatione refert Wamesius *Consilio Can.* 530.

Plura argumenta pro validitate hujusmodi Matrimonii adducit ibidem Swanius, dicitque se non ita pridem ex amplissimo D. Van Heussen Provicario Ultrajectino, Viro rerum Provinciarum istarum apprimè gnaro, didicisse sequentia. " Primò, quòd Presbyteri de Clero eos, qui coram Ministro, vel Magistratu Acatholico conjuncti sunt, & quorum pars altera est Catholica, passim non soleant de novo conjungere.

" 2. Quòd constet, plures ex Religiosis, & inter illos etiam PP. Societatis eidem sententiæ, praxique se conformare.

" 3. Quòd constet, similia conjugia ante tempora Illust. Castoriensis (quamvis non ita universaliter) utì valida fuisse habita.

" 4. Quòd præfatus Præsul post suum ex Urbe, id est, Româ reditum (accidit is an. 1671.) expositis S. Congregationi sententiæ suæ in hoc motivis, acceptoque ab eadem responso, faceret ipse, *quod magis in his regionibus congrueret*, praxim jam dictam efficaciùs frequentiùsque promoverit.

" 5. Quòd Matrimonia memorata ab Acatholicis, dum juxta Patriæ leges & consuetudines sunt contracta, similiter tanquam valida reputentur.

XXXVII. Quin & §. 8. testatur quatuor Doctores & Pastores Parisienses consultos ab Episcopo Castoriensi respondisse, quòd Hæretici iis in locis Franciæ, ubi liberè habitare permittuntur, & ubi sui exercitii liberam habent Ecclesiam, Matrimonio jungantur coram Pseudo-Ministris suis, non coram Parochis, quos Pseudo Ministros patitur Ecclesia vicem Parochorum illis gerere hac in parte. Si verò hi ad fidem Catholicam convertantur, ad S. Communionem vel Sacramentalem absolutionem admittantur, etiamsi non celebraverint de novo Matrimonium coram proprio Parocho. Ulteriùs, si alter convertatur, altera in hæresi maneate, non negetur converso S. Communio vel absolutio

(*a*) Ut illa computatio accurata quodammodo censeatur, advertendum, quod D. Van-Espen illam peregerit exeunte XVII. sæculo, cùm suum jus Ecclesiasticum elaboraret.

(*a*) Quod si Matrimonium illud in Galliis celebretur, invalidum erit, ut constat Edicto quod Ludov. XIV. dedit an. 1680. nisi ante Matrimonii celebrationem dispensatio obtenta fuerit.

in Francia, donec ambo compareant coram Parocho; neque liceat converso ad fidem deserere partem hæreticam, & alteri nubere; etsi hæc nolit coram Parocho consensum renovare. Denique non sit *invalidum* Matrimonium contractum non coram Parocho, sed tantùm coram Pseudo-Ministro, tametsi altera pars esset *Catholica*.

XXXVIII. Resolutioni tamen casûs finalis meritò addunt hanc salutarem clausulam: *Cæterùm non licet, & gravissimè Catholicus peccat.* Neque enim ullus negat, quin Catholici gravissimè peccare soleant, cum hæreticis Matrimonia ineundo; hæcque Matrimonia ob multiplicia incommoda, ac præsertim præsentaneum periculum perversionis ad hæresim & parti Catholicæ, nec non prolibus imminens, esse planè detestanda; atque Parochos debere meritò sollicitos esse, ut tum in concionibus, & Confessionibus, tum privatis colloquiis exponant gravitatem peccati, quod in contrahendis hujusmodi Matrimoniis incurritur, & ut quibuscumque motivis similia Matrimonia dissuadere conentur; quemadmodum, motiva plura allegando, ostendit Swanius §. 10. qui dein §. 11. exponit, quàm graviter Sacerdotes delinquant; & qua pœnâ puniantur, qui partem Catholicam cum Acatholica conjunxerunt, vel ut in Ecclesia Acatholicorum à Ministro conjungerentur, suaserunt, vel permiserunt, dum potuerunt impedire.

XXXIX. Testatur insuper §. 10. fuisse aliquando ex mandato Congregationis Cardinalium prohibitum omnibus Pastoribus ac Missionariis, ne ullo modo Matrimonio conjungerent personas, quarum altera esset hæretica, ac tam urgentes ex parte Missionis allegatas fuisse rationes, ut in benigniorem sententiam haud multò post inflecti sese passi fuerint Cardinales; concedentes ut obtentâ licentiâ Vicarii Apostolici, Pastores aliique Missionarii personas disparis religionis coram Ministro, aut Magistratu Acatholico juxta patriæ mores & statuta conjunctas, in præsentia sua demum conjungant. Hinc vetitum Missionariis, ne id sine licentia Vicarii attentent. " Prohibemus (inquiunt Constitutiones) sub pœna suspensionis ab Officio Missionis omnibus Missionariis, ne quis personas, quarum altera est Acatholica, nobis inconsultis, & sine *speciali* nostro consensu, præsumat conjungere. " Deinde addunt: " Sæpe deterreant Pastores, aliique Missionarii plebem Catholicam, ne conjugii jugum ducant cum infidelibus, nec cum illis velint unum corpus fieri, cum quibus non possunt fieri unus spiritus.

CAPUT VI.

De Ritibus contrahendi Matrimonii.

1. *Matrimonium certis ritibus celebrari vetus est institutum.*
2. *Ritus hi ad essentiam Matrimonii non spectant; non tamen temerè negligendi.*
3. *Monendus Populus ne Matrimonium, iis neglectis, contrahat: atque eum in finem ritus populo exponendi.*
4. *Laudabilis est ritus celebrandi Matrimonium in Ecclesia.*
5. *Hic ritus licèt non universalis, à Synodo Tridentina non improbatus.*
6. *Ritus Vinculum Matrimoniale designans describitur.*
7. *Formula à contrahentibus & Parocho pronuntianda, qua contractus Matrimonialis exprimitur.*
8. *Benedictio & traditio* Annuli *nuptialis.*
9. *Vetus Annuli usus; & ad quid primùm introductus?*
10. *Mystica Annuli significatio.*
11. *Benedictio Sacerdotalis super novos Desponsos.*
12. *Missæ celebratio in aliquibus locis est vice Benedictionis; & olim non nisi intra Missarum solemnia fiebat benedictio.*
13. *Osculum pacis Desponsis dandum.*
14. *Olim Fideles inter Missarum solemnia, se mutuò osculabantur; & quomodo hic ritus mutatus?*
15. *Benedictio Desponsorum post Missam; & recitatio Evangelii super eosdem.*
16. *Plerique ritus desiderantur in Rituali Romano; eos tamen non improbat.*
17. *Parochi sequi debent ritus in suis respectivè Ritualibus præscriptos.*
18. *Monendi novi Conjuges ut exemplo Tobiæ ab usu Matrimonii se aliquo tempore temperent.*
19. *Monendi quoque de licito Matrimonii usu; sed parcè & honestè.*
20. *Annotatio Matrimonii à Parocho facienda.*
21. *Quid circa conservationem Registrorum Edicto Principum nostrorum cautum.*
22. *In celebratione nuptiarum indecoræ saltationes, & excessiva convivia vitanda.*
23. *Quid pro moderandis conviviis nuptialibus per Principes Belgii statutum.*

I. MATRIMONIA apud Christianos etiam primis seculis quibusdam sacris ritibus, precibusque coram Sacerdote celebrata fuisse expeditum est; sed hi ritus precesque varii fuere pro locorum & temporum varietate; uti & hodie non omnium est in his Ecclesiarum uniformitas; quam varietatem agnoscens Synodus Tridentina vult, ut Sacerdos in conjungendis Sponsis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum. *Sess. 24. cap. 1. De Reformat. Matrimonii.*

II. Hi quidem ritus ac preces ad essentiam non spectant Matrimonii; nec earum omissio validitatem ejus impedit: eas tamen omittere citra necessitatem aut legitimam dispensationem omninò illicitum est.

Ulteriùs, quia ab Ecclesia instituti sunt, Matrimonio benedictionem accersere solent; & eorum temeraria omissio & profanus contemptus maledictionem in ipsos contrahentes, ipsumque Matrimonium non rarò accersere.

III. Monendi proinde Fideles, ne clandestinè & prætermissis præscriptis ab Ecclesia ritibus Matrimonia inire præsumant.

Hoc ut persuadeatur, multùm conducit, ostendere, plerosque ritus hodie adhiberi solitos, non esse recenter inventos & institutos; sed ex Antiquorum traditione ad nos pervenisse.

IV. Primò, in Belgio hodierna consuetudo habet, ut Matrimonium, quemadmodum alia Sacramenta, in Ecclesia celebrari debeant.

An olim quoque ipsum Matrimonium in Ecclesia celebratum fuerit, non perinde constat.

Legitur quidem antiquitùs Matrimonia in *facie Ecclesiæ*, aut *coram Ecclesia* fuisse contracta; sed sciendum, *Ecclesiam* ibi sumi pro congregatione seu cœtu Fidelium; ideóque Matrimonia in *facie Ecclesiæ* celebrari, idem valet, ac *publicè* coram cœtu Fidelium celebrari; hujusmodique Matrimonia *clandestinis* conjunctionibus opponebantur.

Quidquid sit, non dubium, quin laudabilis sit Ecclesiarum Belgicarum hæc consuetudo; eamque retinendam præcipit Synodus D. Mechliniensis anno 1609. *titul. 9. cap. 6.* " Laudabilis est hujus nostræ Diœcesis consuetudo (ait) quòd Matrimonia & in Ecclesia, quæ Sacramentorum proprius locus est, & inter Missarum solemnia contrahantur. Quare cùm sacrum Concilium Tridentinum ejusmodi consuetudinem retineri vehementer optet, præcipimus, ne quis absque speciali nostra licentia ei contravenire audeat.

Idipsum decernit Synodus Antverpiensis sub Miræo, *tit. 10. cap. 9.* additque, *potissimum diebus Dominicis & Festis.* Ac deinde: " Nullus autem Pastor sub gravi pœna *post meridiem* Matrimonium solemnisare præsumat.

„ mat. „ Et *cap.* 6. proscribit juvenum quorumdam insolentias, quæ etiam in ipso templo circa novos Desponsos contingere solebant.

Synodus Audomarensis, *tit.* 10, *cap.* 12. ait: " Sancta igitur cum sit res (Matrimonium) non contrahatur nisi in Ecclesia, nequaquam in privatis ædibus quantumvis honestis.

V. Advertit Zypæus titulo *De Sponsalibus*, *num.* 19. quod " Concilium Tridentinum benedictionem quidem in templo suscipi mandet, non æque Matrimonium ibi contrahi: adeo ut Sacra Congregatio censuerit, Ordinarium non posse prohibere, quin Matrimonia domi celebrentur, servata Concilii forma, referente Sanchez, *lib.* 3. *disp.* 15. *num.* 20. *aliisque*: sed id quidem pro iis regionibus non improbo (ait Zypæus) ubi virgines raro in publicum prodeunt, sed in liberioribus gentibus, ut sunt nostræ Belgicæ, probare non possum; ubi quidem usus hactenus obtinuit; ut non extra templi parietes Matrimonia solemnisentur. Hæc ille, qui ibidem ostendit, hunc usum in his regionibus esse laudabilem; atque referendum inter laudabiles consuetudines, quas Synodus Tridentina retineri voluit.

VI. Sponsis Ecclesiam ingressis, atque utroque per Parochum specialiter & singillatim interrogato, utrum venerint huc libera sua voluntate, & à nullo coacti ad contrahendum inter se Matrimonium, & utroque respondente *affirmative*, tunc Sacerdos juxta Rituale Mechliniense, conjunctis dextris amborum, & stola involutis, cum signo crucis, invocata SS. Trinitate dicat: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; inchoetur mysterium.*

Ex Isidoro refert Gratianus, *caus.* 30. *q.* 5. *Can.* 7. „ quod nubentes post benedictionem vitta invicem quasi *uno* vinculo copulantur, videlicet ideo fit, ne *compagem* conjugalis *unitatis* disrumpant.

Vittam hanc fuisse candido purpureoque colore variegatam testatur ibidem Isidorus; mysticam horum colorum rationem subjiciens: " Candor (ait) ad munditiam vitæ, purpura ad posteritatem sanguinis designandam adhibetur: ut hoc signo & continentiæ lex tenenda ab utrisque ad tempus admoneatur; & post hæc reddendum debitum non negetur.

VII. Post hæc præmissa monitione de indissolubili Matrimonii vinculo, monet primo Sponsum, ut secum & intelligibiliter pronuntiet formam contractus Matrimonialis; sive verba distincte consensum Matrimonialem exprimentia: quibus pronuntiatis, eadem proponit Sponsæ pronuntianda; ac dein data sic utrimque fide, dicit Sacerdos: *Et ego tanquam Dei Minister, vos in Matrimonium conjungo: In nomine Patris, &c.*

Ita Rituale Mechliniense; quibus fere consonat Rituale Romanum. Et quamvis nec verba à Contrahentibus, nec formula à Sacerdote pronuntianda, sint de substantia Matrimonii; (*a*) sufficiatque & hodie consensum Matrimonialem, etiam sine verbis coram Parocho nulla verba proferente, neque Matrimonium confirmante, imo positive improbante, præstari, ut validum sit Matrimonium: tamen nec Parocho licet his omissis, aut alia forma Matrimonium solemnisare, aut ei consensum præbere, alias graviter puniendus; uti & Contrahentes præscriptos ritus contemnentes.

VIII. Sequitur ex præscripto Ritualium, benedictio *annuli* secundum formam in Rituali cujusque Diœcesis præscriptam. Rituale Romanum præscribit, ut Sponsus *annulum* benedictum de manu Sacerdotis acceptum imponat digito *annulari* sinistræ manus Sponsæ, Sacerdote dicente: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

(*a*) Hæc sane rejiciuntur à Theologis, qui Sacerdotem Ministrum Sacramenti Matrimonii nuncupant, quique hujus Sacramenti formam essentialem constituunt in his vel similibus verbis; *ego vos*, &c. à Sacerdote prolatis.

Ex præscripto Pastoralis Mechliniensis, Sacerdos postquam annulum aspersit aqua benedicta, infert illum digito annulari dextræ manus Sponsæ, aut alteri secundum morem loci, dicendo: *Accipe annulum fidei Matrimonialis, in nomine Sanctissimæ Trinitatis, ut illum portans, sis armata virtute cœlestis benedictionis, & proficiat tibi ad salutem æternam.*

IX. Antiquissimus est *annuli* usus apud Veteres. Et quidem tam apud Romanos, quam apud Hebræos moris fuisse, ut in omni pactione loco arrhæ annulus daretur, ex Plinio & Historia Sacra *Genesis* 38. observat Baronius ad *annum* 57. atque ex hujusmodi usu fluxisse videtur (pergit Baronius) ut cum spondentur nuptiæ, Sponsus loco arrhæ, Sponsæ det annulum.

Annuli Sponsalitii meminit quoque Tertullianus in Apologetico *cap.* 6. ubi exponens pristinam mulierum Christianarum modestiam; ait: " Cum aurum nulla norat præter unico digito, quem Sponsus oppignorasset *pronubo annulo.*

Meminit quoque hujus annuli Clemens Alexandrinus in Pædagogo suo Christiano *lib.* 3. *cap.* 11. asseritque, quod *daretur uxori non ornatus gratia, sed ut obsignaret quæ domi erant.* In signum nimirum curæ rei domesticæ: in quem quoque finem claves novæ nuptæ tradi solitas testatur Festus. Obsignari enim solitas penarias arcas ne surriperentur à servis, ex Plinio notat Baronius loco citato: Observans insuper, annulos sponsalitios olim apud Romanos fuisse plerumque ex *ferro*; unde & Tertullianus de habitu mulierum *cap.* 15. generatim dicit: *Nam & annuli ferro fiunt.*

X. Apud antiquos Christianos annulis sponsalitiis insculptum fuisse signum fidei, quod est Hieroglyphicum amoris & concordiæ, monet ibidem Baronius.

Hanc annuli significationem non obscure insinuat Nicolaus I. in responsis ad Bulgaros apud Gratianum *Caus.* 30. *q.* 5. *Can.* 3. " Postquam arrhis Sponsam sibi Sponsus per digitum fidei annulo insignitum desponderit.

Et apertius Isidorus, apud Gratianum ibidem *Can.* 7. „ Quod in primis nuptiis annulus à Sponso Sponsæ datur, fit hoc nimirum vel propter *mutuæ fidei* signum, vel propter id magis, ut eodem pignore eorum corda jungantur. Unde & quarto digito annulus idem inseritur, quod in eo vena quædam (ut fertur) sanguinis ad cor usque perveniat.

Eamdem mysticam annuli significationem indicat formula traditionis annuli ex Pastorali Mechliniensi supra relata. Et in ejus benedictione dicitur juxta Rituale Romanum: " Benedic, Domine, annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus, ut quæ eum gestaverit, *fidelitatem integram* suo Sponso tenens, in pace & voluntate tua permaneat; atque in *mutua charitate* semper vivat.

XI. Post annuli benedictionem & traditionem, sequitur Sacerdotalis Benedictio; quam flexis genibus ante Altare à Sacerdote noviter conjuncti suscipere debent.

Quamvis formulæ Benedictionis nuptialis quæ hodie extant in Ritualibus sint recentioris ævi; atque in variis Ecclesiis diversæ, ipsa tamen Sacerdotalis Benedictio antiqua est, & apud Christianos jam pridem usitata.

Hujus Benedictionis meminit Clemens Alexandrinus loco citato loquens de comis fictitiis mulierum quasi benedictionem impedientibus, ait: " Cui autem manum imponit Presbyter, cui autem *Benedicit*? Non mulieri, quæ est ornata, sed *alienis* capillis, & per hoc alii capiti.

Synodus Carthaginensis IV. *Can.* 13. apud Gratianum *Caus.* 30. *q.* 5. *Can.* 5. ait: " Sponsus & Sponsa cum *benedicendi* sunt à Sacerdote, à parentibus suis & paranymphis offerantur.

Plures ibidem Canones, qui hujus benedictionis meminerunt, recitat Gratianus; licet forsan non tam

antiqui sint, quam sunt Auctores quorum nomina referunt.

XII. Benedictione absoluta ex præscripto Pastoralis Mechliniensis, "novi conjuges honestiori loco colloca-„ ti, audiunt Missam, orantes Deum pro Matrimonii „ jam initi prospero successu.

Rituale Romanum indicat, Missam duntaxat celebrandam, si nuptiæ sint benedicendæ; atque ita ipsam Missæ celebrationem esse vice benedictionis. Post benedictionem enim *annuli* immediate subjicit: "His ex-„ pletis, *si benedicendæ sint nuptiæ*, Parochus Missam „ pro Sponso & Sponsa, ut in Missali Romano, ce-„ lebret, servatis omnibus quæ ibi præscribuntur. „ Neque alterius benedictionis meminit.

Et sane pridem benedictio nuptiarum intra Missarum solemnia, "fiebat post *Orationem Dominicam*, „ & omnia alia quæ intra Missarum solemnia olim „ benedicebantur, uti clarum est ex nostris Sacramen-„ tariis „ inquit Hugo Menardus in notis ad Sacra-„ ment. *pag.* 414. qui primus edidit ex Codice Rhemensi exarato circa annum millesimum, *Actionem* seu Missam propriam *nuptialem*, in qua inter alia dicitur: „ Et dicis Orationem Dominicam, & sic eam (Spon-„ sam) *benedicis*, his verbis: *Deus qui mundi crescen-„ tis exordium*. &c.

Hujus veteris ritus vestigium est, quod in Pastorali Mechliniensi præscribitur: "Dicto *Pater noster*, Sacer-„ dos antequam dicat; *Libera nos quæsumus Domine*, „ stans in cornu Epistolæ versus Sponsum & Sponsam „ ante Altare genuflexos, dicit super eos sequentes „ Orationes: „ Hæ enim Orationes locum pristinæ benedictionis supplent.

Ad Benedictionem Sacerdotalem seu potius benedictionem Ecclesiæ ministerio Sacerdotis impertiendam, nec non ipsum Missæ Sacrificium in nuptiarum benedictione celebrari consuetum, non obscure alludit Tertullianus *lib.* 2. *ad Uxorem cap.* 8. dicens. "Unde „ sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus Matrimo-„ nii, quod Ecclesia conciliat; & confirmat *oblatio*, & „ obsignat benedictio.

Ad hæc verba, *confirmat oblatio*, reflectens Vir eruditus Nicolaus Rigaltius, ait: "Cum ab Ecclesiæ „ Præpositis conjugium, ut Septimius dixit, concilia-„ tum solemni die Ecclesiæ sistitur, communibus fi-„ delium votis inter Sacrificiorum Orationes benedi-„ cendum.

XIII. Addit præterea Pastorale Mechliniense: "Mi-„ nister celebrantis, *osculum* pacis à sacrificante accep-„ tum defert primum Sponso, ac deinde Sponsæ (cum „ gratiarum actione, ac mutuæ charitatis desiderio il-„ lud accipient in signum charitatis ac perpetuæ pacis „ Christi cum Sponsa sua Ecclesia) & postea ordinate cæ-„ teris in honorem nuptiarum præsentibus.

Osculi nuptialis meminit Tertullianus *libro De Velandis Virginibus cap.* 11. Nec dubium quin sibi mutuo olim Sponsi osculum darent.

XIV. Fideles enim in ipsa sacra Synaxi se mutuo osculo salutasse, seu pacem dedisse, multis ostendit Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 16. & concludit: "Signum igitur, mutuæ dilectionis, & pacis, „ erat osculum inter Christianos, à quo procul aberat „ omnis suspicio impuri effectus.

Deinde paucis interpositis, subjungit: "Veteri tan-„ dem simplicitate in malitiam degenerante, subtra-„ ctum paulatim est osculum, & ejus vice mos intro-„ ductus porrigendi tabellam cum Crucis vel Christi „ imagine, quam superioris seculi Scriptores *oscula-„ rium* vocant, de quo vocabulo agit Spelmannus in „ Glossario.

XV. Absoluta Missa postquam novis Conjugibus, ac toti populo communis fuerit impensa Missæ benedictio, priusquam Sacerdos incipiat Evangelium Sancti Joannis, adducendi sunt novi Conjuges ad Altare ex præscripto Pastoralis Mechliniensis, ad quos conversus Sacerdos dicit: "Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus „ Jacob sit vobiscum: & ipse impleat benedictionem „ suam in vobis, ut videatis filios filiorum vestrorum „ usque ad tertiam & quartam generationem; & postea „ vitam æternam habeatis sine fine, &c.

Ex ejusdem Pastoralis præscripto Sacerdos legere debet Evangelium S. Joannis *In Principio erat Verbum*, super novos conjuges; atque lectum Evangelium Crucis impressione signatum exhibere utrique osculandum.

XVI. Pleræque hæ sacræ cæremoniæ, & iteratæ Benedictiones desiderantur in Rituali Romano; ibi brevis admodum formula solemnizandi Matrimonium habetur, subjiciens propterea hanc cautionem Synodi Tridentinæ: "Cæterum, si quæ provinciæ aliis, ultra „ prædictas, laudabilibus consuetudinibus & cæremo-„ niis in celebrando Matrimonio utuntur, eas Sancta „ Tridentina Synodus optat retineri.

XVII. Parochi igitur in hisce præscripta Ritualium suorum sequi debent; ac frequenter ostendere populo salutarem usum harum cæremoniarum; ac signanter efficaciam precum & Benedictionum, quæ nomine Ecclesiæ super novos conjuges funduntur; quodque merito timeant, qui iis contemptis contra Ecclesiæ præscriptum Matrimonia ineunt, ne maledictionem pro benedictione in se & proles suas accersant.

Deinde hic notandum, Benedictiones in Ritualibus præscriptas duntaxat primas nuptias concernere, uti infra ubi de secundis nuptiis agetur, latius dicetur; ratioque illius diversitatis assignabitur.

XVIII. Matrimonii solemnizatione absoluta monet Pastorale Mechliniense Parochum, ut novos con-„ juges egregie etiam coram populo hortetur, ut ad „ exemplum Tobiæ, & sacrorum Canonum *consilium*, „ propter reverentiam Sacramenti & Benedictionis bi-„ duo vel triduo orationibus vacent, & castitatem ser-„ vent, ut sic tanquam filii Sanctorum conjugium Chri-„ stianum cum Dei timore consummantes, sciant uter-„ que *vas suum possidere in sanctificatione & honore, non „ autem in passione desiderii, sicut gentes quæ ignorant „ Deum.* 1. *Thess. c.* 4. *v.* 5.

Ex Concilio Carthaginensi IV. *Can.* 13. refert Gratianus *caus.* 30. *q.* 5. *Can.* 5. "Qui (Sponsus & Sponsa) cum „ acceperint Benedictionem, eadem nocte pro reveren-„ tia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.

Glossographus reflectens ad hæc verba: PRO REVERENTIA ait, *Ergo non erit peccatum si aliter fiat*: quod coincidit cum eo, quod Pastorale dixit, *ad sanctorum Canonum* CONSILIUM.

XIX. Recte quoque monet Synodus Audomarensis *t.* 10. *c.* 17. Parochos, ut novos conjuges "instruant, ubi „ res postulat, verecunde & modeste, ut non existiment, „ sibi quidvis inter se licere, nec se habere mutuam cor-„ porum potestatem, ita ut quidvis alteri liceat, cum „ alterius corpore; nec enim aliud corporis nomine „ Apostolum intelligere 1. *Cor. c.* 7. *v.* 4. ubi ait: *Mulier „ sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter au-„ tem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mu-„ lier*; quam membra ad generationem à natura depu-„ tata, quibus utantur eo modo, quo ex naturæ institu-„ tione generationi serviunt, non alio: Nam si alio, „ non conjuges, sed virum quidem uxoris adulterum, „ mulierem autem mariti meretricem esse, quod quo-„ dam loco ait D. Augustinus.

Poterit hic servire Parocho quod habet S. Franciscus Salesius in Introductione ad vitam devotam *parte* 3. *cap.* 39. ubi pie & caste exponit, quomodo conjuges se circa actum conjugalem gerere debeant.

XX. Ut contracti Matrimonii certa semper fides haberi queat, mandat Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 1. *De Reformat.* ut "habeat Parochus librum, in „ quo conjugum & testium nomina, diemque & locum „ contracti Matrimonii describat; quem apud se dili-„ genter custodiat.

Hoc

Hoc Decretum renovans Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.* 7. addit: " Et quotannis in visitatione Archi-presbytero exhibeant. Qui quidem liber ubi jam completus fuerit, servabitur in archivis Ecclesiæ.

XXI. Edicto perpetuo Principum nostrorum anni 1611. *art.* 20. mandatur Magistratibus quorumcumque locorum, ut quotannis accipiant exemplum sive copiam (ut vocant) authentizatam cum registro Parochiali in quo notantur Baptismata, Matrimonia, & Sepulturæ, omnium eorum quæ hoc toto anno occurrunt; quod exemplum Pastor ipsi Magistratui dare tenebitur, ut in sua quisque Magistratus respective archiva referat, diligenterque custodiat. Insuper ut Magistratus pagorum confici jubeant duo exempla, quorum alterum mittant ad superiorem sui territorii judicem, ut ibidem reservetur; idque sub pœna arbitraria in negligentes. Volentes dictis registris eorumque exemplis plenam fidem adhiberi absque ulteriore probatione: cum nimirum de ætate, conjugio, morte, promotione ad Ordines, provisione beneficiaria, seu secularis officii collatione, & restitutione agetur; de quibus in ipso articulo mentio fit. (*a*)

Ad hoc Edictum reflectens Zypæus titulo *De Parochiis num.* 6. ait, "quod valde expediret, omnes Episcopi sua saltem auctoritate Pastoribus mandarent, & exequerentur, ut in archivis Episcopalibus hujusmodi exemplaria reservarentur.

XXII. Mandat denique Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 10. *De Reformat. Matrimonii*, curent Episcopi, " ut nuptiæ ea qua decet modestia & honestate fiant: sancta enim res est Matrimonium, & sancte tractandum.

" Nuptias solemnibus conviviis, saltibus, scenis fœdare potius quam ornare, est abusus antiquus à Gentilibus devolutus in Ecclesiam," ait Christianus Lupus in Scholiis ad *Can.* 24. *Trullanum*; quo Canone cavetur, " si quis Clericus ad nuptias vocetur, quando ad deceptionem comparata ludicra ingressa fuerint, surgat & discedat, Patrum nostrorum sic jubente doctrina.

(*a*) Id in Galliis sancitum est Edicto, quod Ludov. XIV. dedit an. 1667. quod quidem Ludov. XV. renovavit in sua Declaratione 9. Aprilis an. 1736.

Et antiquior Synodus Laodicæna *Can.* 53. statuit, quod non oporret Christianos ad nuptias venientes se turpiter & indecore gerere, vel saltare, sed modeste cœnare & prandere, ut decet Christianos.

Rursus Synodus Agathensis anno 506. *Can.* 39. injunxit sacratis hominibus, " ut nuptiarum evitent convivia, nec his cœtibus admisceantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obscœni motus corporum choreis & saltationibus efferuntur, ne auditus aut obtutus sacris mysteriis deputati turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur." Apud Gratianum *Dist.* 34. *Can.* 19.

Synodus Coyacensis in Diœcesi Ovetensi anno 1050. celebrata, sub Ferdinando Rege primo Castellæ qui cognominatus est Pius, præsentibus omnibus Episcopis & Optimatibus ejusdem Regni *Can.* 5. ait: " Presbyteri ad nuptias causa edendi non eant, nisi ad benedicendum.

Cum nec in hodiernis conviviis nuptialibus leges sobrietatis & honestatis Christianæ per omnia servari soleant, etiamnum Canonum ratio manet; atque singulariter hæc convivia à Parochis & Sacerdotibus evitanda sunt; ut ne rogati accedant.

XXIII. Quia in hisce conviviis instruendis magnus excessus, præsertim in pagis, committi solet, per nimiam ad ea convivia solitam personarum invitationem; Carolus V. Edicto 7. Octobris 1531. *art.* 28. cavit, ut si qui convivium nuptiale instruere velint, non poterunt ad illud vocare nisi proximiores consanguineos utriusque conjugatorum; neque numerus personarum excedere queat numerum viginti; nec convivium illud protrahi possit ultra ipsum diem nuptiarum & sequentem usque ad tempus pomeridianum. Habetur *parte* 1. *Edict. Flandriæ lib.* 3. *Rubrica* 1.

Hoc Edictum renovatum est 10. Decembris 1611. sed extensum ad quadraginta paria, sub pœna quod tam sponsi quam convivæ mulctam 20 florenorum incurrant: cum declaratione, quod Magistratibus, aut Officiariis facultas desuper dispensandi tributa non sit, & dispensantes ipsi ad 25. florenos mulctentur. Iterum Edicto ult. Decemb. 1613. Principes idem vetuerunt restricto numero ad 32. paria cum prorogatione ad secundum diem, sub pœna 20. florenorum, quam sponsi incurrent pro numero, aut tempore excedente.

TITULUS XIII.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

CAPUT I.

Penes quem sit auctoritas inducendi Impedimenta Matrimonii.

1. *Quid nomine impedimenti hic intelligatur; & quotuplicis generis sit?*
2. *Impedimenta Matrimonii etiam apud Gentiles nota fuere.*
3. *Magistratuum civilium est leges Matrimoniis ineundis præscribere.*
4. *Qua ratione hodie competat Ecclesiæ Matrimonia ordinare.*
5. *Hæc compendiose expressit S. Thomas.*
6. *Ex sententia S. Thomæ juxta diversos fines, diversorum jurisdictioni subjacet Matrimonium.*
7. *Sequitur, quædam esse quæ jure naturæ impediant & dirimant Matrimonium.*
8. *Consectarium est, Magistratum Politicum posse statuere impedimenta Matrimonii.*
9. *Certum est, Principes Gentiles quoad suos subditos Gentiles, posse inducere impedimenta etiam dirimentia.*
10. *Principibus etiam Catholicis competit auctoritas statuendi impedimenta impedientia.*
11. *An etiam* dirimentia *quoad subditos Catholicos? Opinio Sanchez.*
12. *Quid sentiat Petrus Soto?*
13. *Principum auctoritatem in statuendis impedimentis Matrimonii, adstruit Gerbesius Doctor Sorbonicus.*
14. *Hac auctoritate à multis seculis usi non sunt Principes Catholici.*
15. *Non tamen potestas ipsis Principibus absolute adempta videtur.*
16. *A multis seculis invaluit, ut sola Ecclesia inter Catholicos statuerit impedimenta dirimentia.*
17. *Hac potestate à primis seculis usa fuit Ecclesia.*

18. *Hanc*

18. *Hanc potestatem habuit Ecclesia independenter à concessione Principum secularium.*
19. *Potestas Ecclesiæ corrigendi leges civiles.*
20. *Definitio Synodi Tridentinæ circa auctoritatem Ecclesiæ statuendi impedimenta.*
21. *Consuetudine induci possunt impedimenta Matrimonii.*

I. IMPEDIMENTORUM nomine hic intelligitur, quidquid Matrimonium jure reddit nullum aut illicitum.

Nonnulla enim sunt, quæ ipsum contractum Matrimonialem non tantum reddunt *illicitum*, sed & *invalidum* ac *nullum*; vocanturque impedimenta *dirimentia*, eo quod *dirimant* seu *irritent* Matrimonia cum similibus impedimentis contracta.

Alia sunt, quæ Matrimonia quidem contrahi prohibent; sed contracta non *dirimunt*, vel *irritant*; dicunturque impedimenta *impedientia*.

II. Similia impedimenta non tantum apud Christianos; sed etiam apud Infideles & Gentiles nota semper fuerunt.

Ut enim contractus Matrimonialis finem, ad quem à natura ordinatus est, obtineret, sollicitæ fuere Gentes etiam lumine fidei destitutæ, suis legibus contractum hunc sic circumscribere, ne extra finem à natura præscriptum exorbitaret. Hinc tot Romanorum Principum circa ætatem, qualitatem cæteraque ad Matrimonium spectantia leges; quæ etiam hodie in Corpore Juris adhuc leguntur.

III. Ulterius, quia Matrimonium ad bonum politicum quoque ordinatur: atque ex Matrimoniis convenienter aut inconvenienter initis multum dependet bonum politicum, seu Reipublicæ tranquilitas aut turbatio, indubie Magistratus Civiles prospicere debeant, ut Matrimonia sic ineantur, ut bonum politicum & regimen Reipublicæ inde non patiatur, nec tranquillitas familiarum turbetur.

IV. Denique, quia Matrimonium Christianorum per Christum ad Sacramenti dignitatem & efficaciam fuit elevatum; ac jam etiam ordinatur ad sanctificationem Fidelium, quidni ad Ecclesiam spectet providere, ut per Matrimonium hunc finem Fideles assequantur?

V. Hæc omnia brevi compendio comprehendens Sanctus Thomas, ait: "In quantum igitur ordinatur ad „ bonum naturæ, quod est perpetuitas speciei, dirigi- „ tur in finem à natura inclinante in hunc finem, & sic „ dicitur esse naturæ officium: in quantum vero ordina- „ tur, ad bonum politicum, subjacet ordinationi legis „ civilis; in quantum igitur ad bonum Ecclesiæ ordina- „ tur, oportet, quod subjaceat regimini Ecclesiastico. *Lib.* 4. *contra Gentes cap.* 78.

VI. Et rursus ibidem: "Considerandum est, quod „ quando aliquid ad diversos fines ordinatur, indiget „ habere diversa dirigentia in finem, quia finis est pro- „ portionatus agenti: generatio autem humana ad mul- „ ta ordinatur, etiam ad perpetuitatem Ecclesiæ quæ „ in fidelium collectione consistit; unde oportet quod „ hujusmodi generatio à diversis dirigatur: in quan- „ tum igitur ordinatur ad bonum naturæ quod est per- „ petuitas speciei, dirigitur in finem à natura inclinan- „ te in hunc finem, & sic dicitur esse naturæ officium: „ in quantum vero ordinatur ad bonum politicum, sub- „ jacet Ordinationi legis civilis: in quantum igitur or- „ dinatur ad bonum Ecclesiæ, oportet quod subjaceat „ regimini Ecclesiastico.

VII. Hoc principio præsupposito, evidenter sequitur, jure naturæ quædam posse requiri, sine quibus Matrimonium vel *illicite* vel *invalide* ineatur; eo quod sine his finis à natura intentus haberi nequeat: quapropter nemo dubitat quin quædam sint, quæ jure naturæ Matrimonia impediant & annullent.

VIII. Similiter si juxta S. Thomam, Matrimonium, in quantum ordinatur ad bonum politicum, subjaceat Ordinationi legis civilis; consequens est, posse per civilem legem seu Magistratum statui quædam impedimenta, quæ sunt necessaria aut convenientia, ut Matrimonium hunc finem assequatur; unde etiam verbis supra relatis subjicit hanc conclusionem: "Ideo ex qualibet „ dictarum legum naturæ, humanæ & divinæ, potest „ persona effici ad Matrimonium illegitima.

IX. Atque imprimis Principes *infideles* potuisse & hodie adhuc posse statuere impedimenta non tantum impedientia; sed etiam *dirimentia* inter subditos suos *infideles*, omnes agnoscunt: eo quod hujusmodi Matrimonia maneant etiam hodie contractus *mere* civiles.

X. Adhæc, Principes seculares Catholicos & quoad subditos suos Catholicos posse statuere impedimenta *impedientia*; ita ut ob has Principum Ordinationes *illicite* cum hisce impedimentis Matrimonia contrahantur; quin & contravenientes puniri, atque effectibus civilibus, Matrimonio alioquin annexis privari queant, indubitatum est; & praxis hodierna circa nuptias filiorum familias sine consensu parentum initas evincit.

XI. Quinimo (uti recte notat Sanchez De Matrimonio *lib.* 7. *Disputat.* 3. *num.* 2.) "absque dubio dicendum „ est, posse Principem secularem ex *genere & natura* „ suæ potestatis, Matrimonii impedimenta *dirimentia* „ fidelibus sibi subditis ex justa causa suis legibus indice- „ re..... Ratioque potissima est, cum potestas Regia „ ad tranquillitatem & bonum Reipublicæ tuenda potis- „ simum sit instituta: ejus est, id quod ad hunc finem „ obtinendum desideratur, providere: quale est circa „ Matrimonia ineunda sancire, illa impediendo vel irri- „ tando: unde enim maxime pendent tranquillitas & „ recta Reipublicæ gubernatio.

„ Nec obstat (ait Sanchez) Principis secularis potesta- „ ti, Matrimonium esse Sacramentum: quia ejus mate- „ ria est contractus *civilis*, qua ratione perinde potest „ ex causa justa illud irritare, ac si Sacramentum non es- „ set: reddendo personas inhabiles ad contrahendum, „ & sic illegitimum & invalidum contractum.

XII. Petrus Soto *lect.* 4. *De Matrimonio*, eodem fundamento ex S. Thoma assumpto, hanc auctoritatem Principibus secularibus asserit: "Nec debent (ait) Prælati „ Ecclesiæ gravate suscipere, si quod temporali paci „ viderint necessarium, seculares Principes statuant. „ Nec est cur se illis opponant: sed permittant potius „ Matrimonium legibus humanis ordinandum, cum „ officium humanum sit: & addant postea ipsi, si videbitur, quod ad bonum Religionis pertinet.

Deinde subjicit hanc clausulam: "Quamquam ci- „ viles leges in his omnibus ex pietate certe & voluntate „ Principum facile cesserint Ecclesiæ, ut jam nullum „ censeatur Matrimonium illegitimum, quod Ecclesia „ tale non judicat.

XIII. Hanc positionem Petri Soto nuperrime latius exposuit atque adstruere studuit Gerbesius Doctor Sorbonicus in Tractatu *De Potestate Ecclesiæ & Principum super impedimentis Matrimonii*; in cujus secunda parte duo præcipue evincere conatur.

Primo, Principibus etiam Catholicis inter subditos suos Catholicos competere potestatem statuendi impedimenta dirimentia; & Principes ea potestate per aliquot secula usos fuisse. Secundo, neque hanc potestatem ullatenus repugnare potestati, quam Ecclesia semper habuit similia impedimenta statuendi.

XIV. In tertia parte sui tractatus adstruit secundam partem assertionis Petri Soto; nimirum, quod ex pietate & voluntate Principum, *exercitium* ponendi impedimenta *dirimentia* jam sit penes solam Ecclesiam; sive quod jam nullum censeatur Matrimonium illegitimum, quod Ecclesia tale non judicat: creditque circa seculum sextum cœpisse causas matrimoniales, præsertim quæ *vinculum* matrimoniale ex ratione Sacramenti resultans concernebant, ad tribunal Ecclesiæ cœpisse remitti; quod tempore Caroli M. & sequentium Imperatorum frequentius factum; donec tandem

ad

ad disciplinam modernam, quæ circa seculum XII. stabilita fuisse videtur, deventum fuit; ut ipsi Principes nihil ampliùs circa *vinculum* Matrimonii suâ auctoritate statuerent; sed integrum illius usum Ecclesiæ permitterent; ipsique pro impedimento dirimente susciperent, quod ipsa ut tale declarasset.

XV. Hanc esse modernam à seculis aliquot stabilitam Disciplinam, non uno argumento evincit; ac dein *cap.* 4. docet, eam disciplinam ex pietate & voluntate Principum descendentem nullum inferre præjudicium Principum auctoritati inducendi impedimenta Matrimonii: quantumvis à potestatis hujus exercitio quoad subditos suos Catholicos abstineant; idque rursus conformiter ad doctrinam Petri Soto, qui verbis mox relatis immediatè subjicit: " Non tamen propterea „ vel legi vel consuetudini Reipublicæ hoc auferendum „ est, ut illegitimos aliquos reddere, si velint, possint: „ sed potiùs, si opus foret, confirmandum esset ab „ Ecclesia.

XVI. Quidquid sit, hoc constat, jam à pluribus seculis Ecclesiam, & quidem privativè & cum exclusione Principum secularium, (a) impedimenta *dirimentia* inter Catholicos ordinasse; eaque pro temporum & locorum circumstantiis, nonnunquam extendisse, vel limitasse, aut etiam relaxasse; ac per consequens negari non potest, quin Ecclesia hac potestate à primis seculis pacificè usa fuerit.

XVII. Quòd jam pridem hac potestate Ecclesia usa fuerit, fat apertè innuit *Canon.* 26. vulgò Apostolorum: " Ex iis (ait) qui non ductâ uxore ad Clerum pro- „ moti sunt, jubemus, si velint, uxorem ducere, Le- „ ctores & Cantores solos: „ sive ut legit Dionysius Exiguus: *Sed Lectores Cantoresque tantummodo.*

Et licèt Canones hi tribui nequeant Apostolis tanquam eorum auctoribus, eos tamen admodum antiquos, & primis seculis collectos fuisse, negari non posse videtur; uti pluribus ostendi in dissertatione in Canones Apostolorum; huncque Canonem tanquam Apostolorum non tantùm citant, sed & tanquam fundamentum sui Decreti assumpserunt seculo VII. Patres Concilii Trullani; signum, quod tunc temporis indubitata Canonis hujus auctoritas haberetur: " Quoniam in „ *Apostolicis Canonibus* dictum est (inquiunt *Can.* 6.) „ eorum, qui non ductâ uxore in Clerum promoven- „ tur, solos Cantores & Lectores posse uxorem du- „ cere; & nos hoc servantes decernimus, „ &c.

Siricius Papa Epistolâ ad Himerium Tarraconensem *cap.* 6. scribens de nonnullis Monachis, qui abjecto sanctitatis proposito nuptias ambibant, ait: *Quod & publicæ leges & ECCLESIASTICA JURA condemnant.* Ergo supponit Siricius jam tum seculo IV. dum hæc scribebat, *Ecclesiastica jura* hujusmodi sacrilegas nuptias condemnantia, fuisse stabilita.

Similiter eodem seculo scribens ad Diodorum S. Basilius de viduo, qui sororem mortuæ suæ uxoris duxerat, atque hujusmodi Matrimonium reprobans, ait: " Principio igitur, quod in ejusmodi rebus maximi mo- „ menti est, morem, qui apud nos est, objicere possu- „ mus, quòd is legis vim habeat; propterea quòd san- „ ctiones istæ à sanctis viris nobis sunt traditæ.

XVIII. Plura alia antiquitatis testimonia & exempla, quæ Ecclesiæ potestatem ponendi impedimenta Matrimonii evincunt, per omnia secula deducit Gerbesius in citato tractatu *parte* 1. *cap.* 4. ostenditque hanc auctoritatem non accepisse Ecclesiam à Principibus secularibus, sed à Christo, eamque jure proprio à primis seculis usque ad hæc tempora semper hac auctoritate usam fuisse; eamque quodammodo necessariam esse, ut Ecclesiæ Pastores providere queant, quò Fideles Matrimonium ita ineant, ut Sacramenti effectum, & finem ejus spiritualem assequantur; quod argumentum doctè & solidè proponit & explicat *cap.* 2. unà tamen ostendens, quòd hæc Ecclesiæ auctoritas, nec non auctoritatis exercitium nullatenus elidant aut diminuant auctoritatem Principum in decernendis circa Matrimonia suorum subditorum iis, quæ ad bonum politicum & tranquillitatem Reipublicæ convenire, judicaverint; sed has duas potestates optimè convenire, modò utraque ad finem suum unicè collimet, & intra ea, quæ ad finem illum conducunt, se contineat.

XIX. Illud tamen fatetur, pluribusque exemplis demonstrat, penes Ecclesiam esse auctoritatem, leges civiles corrigendi, si forsan quidquam contra jus divinum aut naturale in illas irrepserit; quemadmodum circa leges permittentes divortium, quoad vinculum, ob conjugis diuturniorem absentiam, contigisse infrà ostendemus.

XX. Igitur filum traditionis insecuta Synodus Tridentina rectè anathema dixit in eum, qui dixerit, " Ec- „ clesiam non potuisse constituere impedimenta *diri-* „ *mentia*, vel in iis constituendis errasse.

XXI. Porrò si jure Ecclesiastico positivo impedimenta dirimentia constitui queant, nihil etiam obstat, quominus longâ consuetudine, quæ vim legis habet, similia induci possint; illudque non obscurè innuit Pontifex in *cap.* 1. ;; *De Cognatione spirituali*, respondens, filios & filias ante vel post compaternitatem genitos simul posse conjungi; *nisi consuetudo Ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.* (a)

Ex quo ulteriùs consequitur, quòd secundùm diversas Ecclesiarum consuetudines, possint quoque esse varia impedimenta Matrimonii. Sed tamen, quia non facilè inducuntur impedimenta dirimentia ob multa incommoda, quæ ex dissolutione contracti Matrimonii vel ejus nullitate nata sunt oriri, etiam impedimenta per consuetudinem inducta potiùs *impedientia*, quàm *dirimentia* judicanda sunt: nî manifestè appareat, ea pro *dirimentibus* esse recepta, & ut talia vulgò haberi.

(a) Illud in Galliis non accuratè diceretur. Constat enim plurimis ultimorum Regum Edictis jus apponendi impedimenta dirimentia à Monarchis Francorum decimo septimo seculo fuisse exercitum. Unum laudabo Edictum quod Lud. XIV. an. 1697. dedit. Ante illud tempus, in quibusdam Galliarum Diœcesibus, quatuor menses habitationis in ead. paræcia requirebantur; in cæteris verò sex menses, ut quis coram Parocho ejusd. domicilii posset validum contrahere Matrimonium. At Lud. XIV. Edicto anni 1697. declaravit ad contrahendum validè Matrimonium, domicilium non esse sufficiens, nisi per sex menses in eadem vel diversa Parochia contrahentes habitaverint. si essent ejusd. Diœceseos; per annum verò, si essent diversæ Diœceseos. Quapropter auctor Conferentiarum Paris. de Matrim. *t.* 3. *l.* 4. *confer.* 5. §. 1. *edit.* 1715. observat his verbis *le domicile de six mois, ou d'un an, pour être reputé Paroissien, doit empêcher ces sortes de Mariages* (contraires à cet article:) *on doit même les regarder comme nuls, parcequ'ils sont faits en fraude de la Loi par un Curé, qui n'est pas le propre Curé des Parties.*

(a) An. 1634. Clerus Gallicanus in Comitiis declaravit veterem esse consuetudinem in Galliis & legitimâ præscriptione stabilitam, ut Regiæ sobolis principes, præsertim viciniores coronæ hæredes non possint sine Regis consensu Matrimonium contrahere.

CAPUT II.

An impedimentum, quod Matrimonio jam contracto supervenit illud dirimat. Iterum exponitur jus Principum in apponendis impedimentis.

1. *Statuitur quid de ejusmodi impedimentis sit sentiendum.*
2. *Sententia Gregorii II. vel III. exponitur circa impotentiam, quæ uni è conjugatis supervenit.*
3. *Adversatur Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ, ut Gratianus docet.*
4. *Gratiani doctrinam amplexi sunt Theologi & Canonistæ.*
5. *Gregorii II. responsum conforme est menti Bonifacii summum Pontificem consultantis.*
6. *Locutum fuisse ex Cathedra Gregorium probabile est.*

7. *Prin-*

7. *Principes seculares declarare non possunt dirimi Matrimonium per impedimentum subsequens.*
8. *Quæstioni de jure principum in apponendis impedimentis adduntur quædam non superflua.*
9. *An olim, an hodie sit auctoritas, penes principes inducendi impedimenta Matrimonium dirimentia.*
10. *Sententia Petri Soto hac de re exponitur.*
11. *In Gallia dicuntur Reges semper habuisse auctoritatem apponendi impedimenta.*
12. *Paucis controvertitur origo juris quod Ecclesia habet apponendi impedimenta.*

I. QUOD dictum est superiori capite, Matrimonium contractum cum impedimento dirimente, esse nullum, sive impedimenta dirimentia Matrimonium dirimere, id intelligi debet de impedimento, quod erat inter desponsos tempore initi Matrimonii: non autem de impedimento post contractum Matrimonium superveniente.

Indubitatum enim est, impedimentum quantumvis dirimens, post contractum Matrimonium superveniens, nequaquam Matrimonium contractum dirimere.

II. Legitur quidem Gregorium II. rescripsisse Bonifacio Episcopo Moguntino: " Quod proposuisti; si „ mulier infirmitate correpta non valuerit viro debi„ tum reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum esset, „ si sic permaneret, ut abstinentiæ vacaret; sed quia „ hoc magnorum est, ille, qui se non poterit continere, „ *nubat* magis: non tamen subsidii opem subtrahat ab „ illa, quam infirmitas præpedit, non detestabilis cul„ pa excludit: „ Integra epistola extat *tom.* 6. Concil. General. *colum.* 1448. & citata verba apud Gratianum *causa* 32. *quæstione* 7. *Can.* 18. sub nomine Gregorii III. sed Jacobus Sirmundus in nota huic Epistolæ subjecta observat, eam non esse Gregorio III. sed Gregorio II. adscribendam.

Fatendum est, Gregorium sive II. sive III. satis apertè resolvisse, ob impedimentum *impotentiæ*, quod mulieri, stante Matrimonio, infirmitate correptæ supervenerat, eatenùs Matrimonium dissolvi, ut si vir ejus se non possit continere alteri nubere queat.

III. Idipsum jam pridem notavit Gratianus, qui & propterea ad hunc Canonem monere non dubitavit: *Illud Gregorii sacris Canonibus, imò & Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ penitùs invenitur adversum.*

Et antiquus Glossographus ad citatum Canonem Gratiani, verbo *adversum* sibi objiciens *quòd Leo IV. dicta Gregorii minoris* (id est II. vel III.) *sine exceptione mandavit tenenda*, respondet: *sed illud in aliis, in quibus benè dixit*: Evidenter supponens Gregorium in hoc responso *non benè dixisse.*

IV. Hanc Gratiani, atque Glossographi sententiam uno consensu amplexi sunt Theologi & Canonistæ sustinentes Matrimonium legitimè contractum, nequaquam dissolvi ob alterius conjugis impotentiam supravenientem; neque liberum esse alteri conjugi ad alias nuptias, vivente conjuge impotente, transire.

V. Ex præfatione hujus Epistolæ Gregorii ad Bonifacium insuper habemus, Bonifacium postulasse à Gregorio Papa, non quid ipse Gregorius tanquam Doctor particularis de capitulis in Epistola propositis sentiret; *sed qualiter teneat vel doceat hæc sancta Apostolica, Romana Ecclesia.* Præterea ex eadem Præfatione habetur, Gregorium conformiter ad postulationem Bonifacii respondisse: Relato enim prædicto Bonifacii postulato, subjungit: " Benè satis, quia beatus Petrus Apostolus, „ & Apostolatûs & Episcopatûs principium extitit: & „ consulenti tibi de statu Ecclesiæ, *non ex nobis quasi* „ *ex nobis, sed ejus gratiâ, qui aperit os mutorum, &* „ *linguas infantium facit disertas*, qualiter tenere de„ beas Apostolici vigoris doctrinam, dicimus.

VI. Expendere poterunt Theologi, num Gregorius non sit dicendus super capitulis à Bonifacio propositis, *respondisse ex Cathedra*? Præsertim cùm hic Bonifacius à Gregorio II. missus esset ad convertendos populos, *ubicumque* eos reperiret, uti habetur ex Epistola III. hujus Pontificis: ut proinde, dum sic scripsit ad Bonifacium, scripsisse censeatur ad *universos*, ad quos instruendos Bonifacium miserat; & consequenter voluisse ab universis teneri circa dissolubilitatem Matrimonii ob superveniens impotentiæ impedimentum, quemadmodum tenendum responderat ad Bonifacium.

VII. Quod si summi Pontifices jus non habeant declarandi impedimento superveniente post contractum Matrimonium, hoc esse irritum; nec principes seculares possunt sibi illud privilegium vindicare; quippe illa declaratio foret contraria Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ, quæ immota manet, à jure enim quod continet, nemo potest dispensare.

VIII. At non eadem occurrit difficultas si agatur de impedimentis, quæ antecedunt Matrimonium, & de jure quod in iis apponendis tribuitur principibus secularibus. *Num.* 12. &c. superioris capitis ea quæstio perpensa est: quædam addere juvat, quæ non erunt superflua.

IX. Ex Petro Soto aliisque *num.* 12. *cap. præced.* citatis probatum est, jam pridem auctoritatem inducendi impedimenta *dirimentia* Matrimonia fuisse penes Principes seculares; quod & notavit Christianus Lupus in *Dissert.* 1. *Proœmiali cap.* 10. *præfixa tom.* 3. Scholiorum in Canones: " Etenim (ait) Matrimo„ nium, non solùm est Christianum Sacramentum, „ sed & civilis contractus, unde dirimentia impedi„ menta statuere *dudum* sibi arrogârunt ac reservârunt „ Christiani Romanorum Augusti: posterioribus dun„ taxat seculis Ecclesia fuit nacta istam potestatem: „ hinc antiqui Patres & Canones rarò istorum impedi„ mentorum, utpote ad suam potestatem non spectan„ tium, ex professo meminerunt.

X. Itaque ex sententia hujus auctoris, primaria auctoritas inducendi impedimenta dirimentia Matrimonium residet penes ipsos Principes seculares, utpote ad quorum jurisdictionem ipsum Matrimonium tanquam contractus civilis præcipuè pertineat; ita ut nonnisi (si huic auctori credimus) auctoritatem inducendi similia impedimenta Ecclesia posterioribus seculis nacta videatur.

Quapropter, quod *num.* 17. probatum fuit, Ecclesiam à *primis* seculis posuisse impedimenta Matrimonii, ex sententia hujus auctoris intelligi debet, de impedimentis duntaxat *impedientibus*, non autem dirimentibus Matrimonium.

Et sanè aliud est, Regulas præscribere fidelibus, juxta quas ipsum Matrimonium oporteat à Christianis honestè & juxta Legem Evangelicam contrahi; & aliud est ipsum contractum civilem *irritum* reddere: vel ea præscribere, quæ eum etiam in foro externo invalidum & sine effectu redderent.

Quis enim ambigat, quin Ecclesia, ejusque Episcopi & Pastores potuerint fidelibus præscribere, eosque instruere, quomodo de rebus suis temporalibus juxta legem justitiæ & charitatis disponere debeant; vel quid justitia & charitas Christiana ab ipsis in hac dispositione requirat, licèt contractus ipsos civiles irritos reddere, aut legem eos dirimentem præscribere nunquam sibi asseruerint Pastores Ecclesiæ; sed id Principibus secularibus reliquerint, ad quorum jurisdictionem has rerum temporalium dispositiones propriè spectare sciebant.

XI. In Gallia ministri Regii auctoritatem inducendi impedimenta *dirimentia* penes Reges semper fuisse, & etiamnum hodie esse acerrimè propugnant tanquam jus coronæ Principis indivulsè annexum.

Unde cum quidam Theologus Parisiensis in thesibus vesperiarum, hanc auctoritatem negasse videretur; inferendo hanc propositionem: *Non audiendus quisquis hanc potestatem Ecclesiæ eripit, ut Principibus secularibus eam attribuat.* De hac thesi tanquam auctoritati

ritati Regiæ & doctrinæ Ecclesiæ Gallicanæ opposita, querelas ad Parlamentum detulit Procurator Regius; eâque occasione Advocatus Regius amplum discursum pro adstruenda hac Regia auctoritate, coram Regio Parlamento pronuntiavit.

Hic discursus integer unà cum discursu Præsidis Parlamenti insertus habetur in notis Gallicis super Concilio Tridentino *pag.* 316. Editionis 1706.

XII. Quidquid sit de hac Gallorum opinione, nequaquam dubitamus, quin Ecclesia habeat auctoritatem similia impedimenta inducendi, prout per Concilium Tridentinum definitum est. *Can.* 4. *de Sacramento Matrimonii.*

Sed & hoc fatendum est, Concilium non definivisse, utrum ex *Christi* institutione, vel utrum ex *Principum* indulgentia tacita vel expressa, hæc auctoritas inducendi impedimenta dirimentia Ecclesiæ competat: quod postremum post Petrum Soto *num.* 12. relatum credidisse videtur Christianus Lupus *num.* 9. & 10. hujus capitis.

CAPUT III.

De Impedimentis impedientibus; ac signanter de *tempore clauso*, & *Ecclesiæ interdicto.*

1. *Olim frequens erat graviorum criminum pœnitentia, perpetua Matrimonii interdictio.*
2. *Quædam species incestûs inter ea crimina computata.*
3. *Item, mulieris adulterium; & uxoricidium.*
4. *Crimina pœnitentiæ* publicæ *subjecta saltem temporale impedimentum inducebant.*
5. *Aliquod hujus disciplinæ vestigium superest in Hispania.*
6. *In plerisque orbis partibus impedimenta* impedientia *ex crimine abolita sunt.*
7. *Hodierna impedimenta* impedientia.
8. *Impedimentum temporis* clausi *provenit ex positivo Ecclesiæ interdicto.*
9. *Interdum aliud est à judice, aliud à lege; hujus species est tempus* clausum.
10. *Celebratio nuptiarum diebus* pœnitentiæ *conveniens non videtur.*
11. *Varietas Ecclesiarum circa hoc impedimentum proveniebat ex varietate circa tempora jejuniorum.*
12. *Decretum Concilii Tridentini de hoc impedimento.*
13. *Synodus Tridentina novas nuptiarum prohibitiones non induxit.*
14. *Tempore* clauso *vetitæ* solemnes *nuptiarum benedictiones; item nuptialia convivia.*
15. *An traductio uxoris ad domum viri tempore* clauso *sit vetita?*
16. *Quid de actu conjugali; & qualiter de hoc coram populo disserendum?*
17. *An contractus Matrimonialis sit simpliciter vetitus tempore* clauso?
18. *In hoc impedimento Ordinarius dispensare potest.*
19. *Hoc impedimentum aliquando fuit* dirimens; *at hodie tantùm* impediens.
20. *Interdictum judicis ponit impedimentum impediens.*
21. *Interdictum Episcopi, aut etiam Synodi Provincialis non irritat Matrimonium.*
22. *Judex ob suspicionem impedimenti dirimentis inter Desponsos interdicens, non ponit impedimentum* dirimens.
23. *Parochus contra interdictum assistit* validè, *licèt etiam specialiter ei esset interdictum.*
24. *Quid de Vicario aut Deservitore?*

I. IMPEDIMENTA *impedientia*, quæ nimirùm Matrimonium contrahi impediunt; sed contractum non *irritant*, plura leguntur in antiquis Canonibus. Erat enim hæc pœna olim in Ecclesia frequentissima, ut qui atrox aliquod crimen admisissent, nuptiis impedirentur; ne vel ipsi delicatiùs viverent, vel ex illorum stirpe infecta filii ejusdem criminis suspicione notari nascerentur, ait Ferdinandus Mendoza De Confirm. Concilio Eliberitano *lib.* 2. *cap.* 21.

II. Hujusmodi crimen erat incestus cum sua privigna, sive filia uxoris in alio Matrimonio procreata; uti habetur in *cap.* 3. ꝟ. *De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suæ*; & in *Can.* 20. *caus.* 32. *q.* 1. additurque: "Seu cum duabus sororibus, aut si qua cum „ duobus fratribus, seu cum patre & filio, si quis re„ lictam fratris, si quis neptem, aut novercam, aut „ nurum, aut consobrinam, aut filiam avunculi, aut „ ejus relictam, aut privignam polluerit, eos disjun„ gi, & ulteriùs *nunquam* conjugio copulari præcipi„ mus.

III. Rursus *Canone* 22. dicitur, quòd *adultera* nubat *nunquam, etiamsi mortuus fuerit vir ejus: omnibus tamen diebus vitæ suæ acerrimæ pœnitentiæ lamenta persolvat.*

Videmus quoque occisori uxoris suæ inter cætera pœnitentiæ exercitia injungi, *uxorem* NUNQUAM *ducere Can* 8. *caus.* 33. *q.* 2.

IV. Uno verbo, crimina publicæ pœnitentiæ subjecta, Matrimonii impedimentum, saltem pro tempore peragendæ pœnitentiæ secum trahebant, *Can.* 12. *caus.* 33. *q.* 2. & *Can.* 5. eodem, in quo Nicolaus I. ita argumentatur: "Interfectores suarum conjugum sine judi„ cio...... quid aliud habendi sunt, quam homicidæ, „ ac per hoc ad pœnitentiam redigendi? Quibus peni„ tùs conjugium denegatur.

V. Ad hanc disciplinam reflectens Mendoza loco citato, eamque confirmans auctoritate Leonis M. & Concilii Toletani VI. *Can.* 8. subjicit: "Quod & hodie „ observatur in his, qui ob crimen violatæ Religionis, „ ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis *perpetuâ pœni„ tentiâ* puniuntur.

VI. In Gallia verò, uti & in plerisque orbis Christianæ Provinciis, impedimenta *impedientia ex crimine* provenientia, penè nota non sunt, quemadmodum notat ex Cabassutio Gaspar Juenin De Sacramento Matrimonii *quæst.* 7. *cap.* 13. *art.* 3. neque in Belgio ullus eorum usus esse noscitur.

VII. Hinc hodierna impedimenta *impedientia* his solent versiculis exprimi:

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque catechismus, sponsalia, jungito votum.
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

De Sponsalibus titulo præcedenti *cap.* 1. actum est: de Catechismo autem agetur unà cum cognatione spirituali: De *Voto* verò prout impedimentum *impediens* constituit, tractabitur ubi de *voto solemni* sive *dirimente* Matrimonium agetur.

VIII. Tempus feriatum ex sola prohibitione Ecclesiæ impedimentum Matrimonii constituit; neque enim jus naturale aut divinum contractum matrimonialem ad ullos dies adstringit; aut dies ullos, quibus nuptiæ celebrari non possunt, definivit; sed circa hæc omnis disciplina à positivo Ecclesiæ Decreto dimanat: ideóque quod sit tempus hoc impedimentum constituens, ex positivo Ecclesiæ interdicto desumendum est.

IX. Quare cùm aliqua interdici queant, vel per legem generalem, vel per particulare judicis vel Superioris præceptum aut sententiam: inde passim Canonistæ concludunt, Interdictum Ecclesiæ circa Matrimonia intercedere posse vel per legem seu Canonem, vel per judicem seu superiorem Matrimonium contrahere prohibentem.

Per legem seu Canonem, quando generaliter omnibus certo tempore Matrimonium seu nuptiæ celebrari vetantur; vocarique hodie solet *tempus clausum.*

X. Quemadmodum Patribus jam pridem visum fuit, quòd pœnitentibus nec actus conjugalis, nec nuptiarum

rum celebratio conveniret, ita nec hæc diebus pœnitentiæ & luctûs convenientia judicârunt.

Synodus Laodicena *Can.* 52. ait: " Non oportet in „ *Quadragesima*, aut *nuptias* vel quælibet natalitia celebrare. „ Apud Gratianum *caus.* 33. *q.* 4. *Can.* 8. qui ibidem alios nonnullos in eandem rem refert.

XI. Quin & ibidem refert *Can.* 10. ex Concilio Ilerdensi: " Non oportet à Septuagesima usque in Octavas Paschæ, & tribus hebdomadibus ante festivitatem „ sancti Joannis Baptistæ, & ab Adventu Domini usque „ ad Epiphaniam *nuptias* celebrare. Quod si factum „ fuerit, separentur.

Ad hunc Canonem reflectitur in *Cap.* 4. ⁏ *De Feriis*, ubi quæstio proponitur, quomodo tres hebdomadæ ante festum S. Joannis, de quibus in citato Canone, essent computandæ; respònditque Pontifex, consuetudinem singularum Ecclesiarum in hac computatione esse sequendam.

Pro intellectu hujus Decretalis & responsi Pontificis notandum, olim ante festum S. Joannis Baptistæ fuisse speciem quamdam quadragesimæ; at variam pro diversitate Ecclesiarum, de qua tractat Filesacius in suo opusculo *De Quadragesima Christiana*, *cap.* 3.

Quia verò varia erat in variis Ecclesiis circa tempora *jejuniorum* disciplina; erat quoque circa *tempus clausum*, sive *Feriatum*, quo nuptiarum celebratio interdicebatur, varia disciplina: Nam hæc illi quasi correspondebat.

XII. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *De Reformat. Matrim. cap.* 10. eam Ecclesiarum varietatem ad uniformitatem reduxit; ac unà Canonum rigorem quoad prolixitatem *temporis clausi* nonnihil mitigavit. " Ab „ adventu Domini nostri Jesu Christi (ait) usque in „ diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque „ in Octavam Paschatis inclusivè antiquas solemnium „ nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus ob„ servari sancta Synodus præcipit: in aliis verò tem„ poribus nuptias solemniter celebrari permittit.

Cùmque hanc Ecclesiæ prohibitionem Hæretici nostri temporis tanquam superstitiosam rejicerent, Synodus Tridentina *Can.* 11. eâdem Sessione eum Hæreticorum errorem proscripsit, his verbis: " Si quis dixe„ rit, prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni „ temporibus superstitionem esse tyrannicam, ab Eth„ nicorum superstitione profectam.... anathema sit.

XIII. Notandum, quòd Synodus Tridentina nullam hoc suo Decreto novam prohibitionem induxerit; sed tantùm *antiquas solemnium* nuptiarum prohibitiones, certis temporibus suo Decreto expressis, diligenter ab omnibus observari præceperit. Unde pro intellectu hujus Decreti ad *antiquas* prohibitiones potissimum recurrendum sit.

Igitur ex ipsis antiquis Canonibus eruendum est, quid nomine *solemnium* nuptiarum intelligat Synodus Tridentina.

XIV. Hanc difficultatem discutiens post alios Theologos & Canonistas Prosper Fagnanus ad *Cap.* Capellanus ⁏ *De Feriis*, ait *num.* 6. Conveniunt omnes, his temporibus prohibitas esse nuptiarum benedictiones, de quibus habetur *Can.* Aliter. *caus.* 30. *q.* 5. ibi: *Sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus & oblationibus à Sacerdote benedicetur.* Et in Concilio Trident. *cap.* 1. ibi: *Benedictionem in templo suscipiendam.*

Deinde *num.* 7. ait: " Similiter nuptialia convivia „ his temporibus Feriarum prohiberi, satis constat ex „ *Can.* Nec uxorem. *caus.* 33. *q.* 4. ibi: *nec convivia* „ *facere.* „ Hæc ille.

XV. Et ulterius *num.* 7. " Sed & traductionem „ uxoris ad domum viri his temporibus esse interdi„ ctam, satis liquet ex dicto *Canone* Nec uxorem, „ nam illa verba, *nec uxorem ducere*, communiter ex„ ponuntur, id est *Traducere*..... Rationem reddit „ D. Thomas *in* IV. *Sent. Dist.* 32. *q.* 1. *art.* 5. *quæst.* 4. „ Quia quando novæ sponsæ traducuntur, animus „ conjugum magis ex ipsa novitate ad curam carnalium „ occupatur, & ideò in nuptiis consueverunt signa „ multa lætitiæ dissolutæ ostendi, & propter hoc illis „ temporibus, in quibus homines præcipuè debent se ad „ spiritualia elevare, prohibitum est nuptias celebrari.

XVI. Nec tantùm traductionem, quæ fit cum *solemnitate*; sed *quamcumque* traductionem uxoris ad domum viri temporibus hisce vetitam esse, sustinet; idque potissimum eo fundamento, quòd temporibus illis vetita sit *Matrimonii consummatio*; uti ibidem fusè adstruere conatur; atque pluribus pro hac opinione adductis auctoribus concludit: " Ex quibus patet hanc „ esse unanimem Canonistarum sententiam, quam „ etiam tenuerunt ex Theologis Petrus de Palude, „ Cardinalis Cajetanus, S. Antoninus & alii relati à „ Sanchez; eamque probavit S. Congregatio Concilii: „ Nam proposito dubio, an Matrimonium coram Pa„ rocho quocumque tempore contrahi possit? Sacra „ Congregatio censuit, posse contrahi Matrimonium „ *quocumque* tempore; sed temporibus comprehensis „ in *Cap.* 10. *Sess.* 24. *De Reformat. Matrim.* nuptiarum „ solemnitates, traductiones ad domum, & *carnalem* „ copulam prohiberi. „ Hæc Fagnanus.

Quidquid sit de hac sententia, attentâ Canonum antiquorum rigorosâ expressione, hoc certum est, hodie dictis temporibus nequaquam vetitum esse actum matrimonialem, sed ad summum *consilii* esse eis temporibus abstinere; ut mente elatiore & à carnalibus voluptatibus magis liberâ vacent orationi & pietatis exercitiis; qua de re interdum suos subditos Parochus monere potest; at magnâ cautelâ hîc opus est, præsertim coram multitudine, cui homines carnales solent esse immixti, qui spiritualia hæc minimè intelligentes, sed carnalia sapientes, facilè monitionem hanc in risum converterent; & occasionem libidinosa quæque effutiendi inde arriperent.

XVII. Adhæc, quamvis inspectis nudis verbis Canonum & Concilii Tridentini non appareat, temporibus designatis absolutè esse vetitus contractus matrimonialis coram Parocho & testibus, sine solemni benedictione aliisque pompis aut solemnitatibus; quemadmodum multis probat Sanchez *De Matrimonio lib.* 7. *disp.* 71. nihilominus de consuetudine Belgii non solemnes nuptiæ duntaxat, sed etiam simplex contractus matrimonialis vetitus censetur. Hanc consuetudinem clarè supponit Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.* 8. ubi statuit: " Tempus clausum diligenter „ observetur: & si quando ex *legitima causa* aliqui ad „ Matrimonium tunc contrahendum per *Ordinarium* „ admittantur, abstinendum tamen erit à solemnitati„ bus nuptialium conviviorum, choreis, sponsarum „ publicis traductionibus, & similibus, quæ temporis „ sanctitati repugnant; à quibus similiter abstinendum „ erit, etsi Matrimonium antea contractum fuerit, „ sub pœna arbitraria.

Ratio hujus inductæ consuetudinis ea fuisse videtur, quòd Belgica consuetudo in Synodis sæpius probata habeat, nuptias semper eodem tempore esse in Ecclesia publicè benedicendas, quo contrahuntur; uti titulo præcedenti *cap.* 4. dictum est: ideóque cùm Canones & Synodus Tridentina *tempore clauso* fieri *benedictiones* nuptiarum prohibeant, consequens visum fuit, etiam prohibitum esse contractum matrimonialem iis in regionibus, ubi contractus ille sine hujusmodi benedictione iniri vetatur.

XVIII. Supponit insuper citata Synodus, contra hanc temporum prohibitionem per *Ordinarium* dispensari posse; quod quotidiana etiam praxis probat; quamvis de jure communi Ordinarium dispensare non posse, nonnulli sustineant; uti advertit Zypæus post Sanchez in Jure novo, titulo *De Matrimonio contracto contra Interdictum Ecclesiæ n.* 6.

XIX. Ulteriùs consuetudo non tantùm Belgica, sed & universalis Ecclesiæ, ita hanc prohibitionem interpretatur,

pretatur, ut Matrimonium quidem *illicite* contra eam ineatur; sed non *invalide*; id est, ut constituat quidem impedimentum *impediens*, sed non *dirimens*; quamvis ex Antiquis nonnulli aliter censuerint, uti monet Glossa ad *Canonem* 7. *caus.* 33. *quæst.* 4. quin & Christianus Lupus tomo 4. Scholiorum in Canones *pag.* 43. ait: » Quod contractum extra tempora conjugium fuerit » olim *substantialiter nullum*, fateor cum S. Petro Da» miani. » Hic rursum apparet, quid etiam consuetudo circa impedimenta Matrimonii valeat; possitque de dirimente facere impediens.

XX. Quemadmodum Canones nuptias celebrari certis temporibus jam pridem vetuerunt; ita ob causas varias intercurrentes, potest judex Ecclesiasticus Matrimonium inter certas personas ad tempus saltem interdicere; de quo interdicto agitur sub titulo Decretalium *De Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.*

Hæc judicis prohibitio si justa fuerit, indubie servanda est; & ei contraveniens puniendus; sed tamen ipsum Matrimonium non irritat, quemadmodum deciditur in *cap.* 1. 2. & 3. dicti tituli: " Licet enim (ait *Cap.* » 2.) contra interdictum Ecclesiæ ad secunda vota tran» sire non debuerint, non est tamen conveniens, ut » ob id solum Sacramentum conjugii *dissolvatur*: alia » tamen pœnitentia eis debebit imponi, quia contra » prohibitionem Ecclesiæ id fecerunt.

XXI. Si Episcopus aut etiam Synodus Episcopalis, vel Provincialis Matrimonium quacumque formula verborum interdixerit, *interdictum* quidem *illicitum* reddere Matrimonium, non tamen *invalidum*, apud omnes in confesso est: eo quod juxta modernam Ecclesiæ disciplinam, nemo Pontifice inferior impedimentum *dirimens* inducere queat. (*a*)

XXII. Si judex ob fundatam suspicionem consanguinitatis alteriusve impedimenti dirimentis inter conjungendos intercedentis, conjungi vetuerit, donec cognitum fuerit an impedimentum subsit, si contra interdictum conjuncti sint, poterunt indubie per pœnas, imo interdictum & censuras adigi, ut à se mutuo separentur, quousque legitime cognoscatur, utrum eorum Matrimonium possit & debeat jure stare, ut respondit Pontifex in citato *cap.* 3.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.* 4. vult, ut "impedimento aliquo denuntiato, vel Matrimonio » Desponsorum oppositione aliqua facta, non prius ad » ulteriores proclamationes aut Matrimonii solemniza» tionem Parochus procedat, quam re ad Ordinarium, » vel Vicarium ejus aut Officialem delata, ab eodem » intellexerit quid facere debeat.

XXIII. Ulterius contra hoc interdictum illicite Matrimonio assistet Parochus; si tamen adstiterit, Matrimonium coram eo & testibus contractum, non obstante hoc *interdicto* validum erit, nisi aliud impedimentum dirimens inter contrahentes subesse inveniatur.

Imo tametsi Episcopus *specialiter* inhibuisset, ne huic Matrimonio individuo Parochus assisteret; nec ulli alteri Sacerdoti licentiam assistendi daret; nihilominus validum erit Matrimonium coram Parocho, aut Sacerdote ab eo delegato, contra Episcopi interdictum contractum; uti post Sanchez *De Matrimonio Lib.* 3. *Disp.* 32. advertit Zypæus loco citato *num.* 7.

XXIV. Idem erit tametsi tantum esset Vicarius ad nutum amovibilis, modo tamen esset loco Parochi ad integram curam animarum; quemadmodum declarasse S. Congregationem refert Sanchez ibidem; idque ideo, quia non obstante hac simplici prohibitione manet delegatus ad curam animarum & loco Parochi; cui consequenter competit jus assistendi Matrimonio; aliud esset, si Episcopus non tantum simpliciter interdiceret assistere huic Matrimonio; sed eum utpote ad nutum amovibilem; à cura animarum amoveret, uti recte monet Zypæus loco allegato.

(*a*) Hanc prærogativam soli summo Pontifici non tribuunt Galli; requirunt insuper Cleri Gallicani & Principis consensum.

CAPUT IV.

De Impedimento erroris & conditionis.

1. *Error alius antecedens, alius concomitans.*
2. *Aliquando error est circa personam, aliquando circa qualitatem.*
3. *Error circa personam semper dirimit Matrimonium.*
4. *Error qualitatis non solet Matrimonium dirimere.*
5. *Error qualitatis quando censeatur redundare in* personam.
6. *Error qualitatis facilius in Sponsalibus; quam in Matrimonio censetur* redundare in personam; & *quare?*
7. *Ob errorem qualitatis hodie non solent Matrimonia dirimi.*
8. *Conditio* servilis *apud Romanos dirimebat Matrimonium, si voluntas Dominorum non adesset.*
9. *Multis seculis idem impedimentum agnovit Ecclesia.*
10. *Qua occasione mutata est disciplina circa impedimentum conditionis servilis.*
11. *Impedimentum hoc usque ad seculum XII. videtur durasse.*
12. *Hodie conditio servilis non dirimit, nisi* error *interveniat.*
13. *Error conditionis* servilis *dirimit Matrimonium, etiam non redundans in personam.*
14. *Belgium* servos *non agnoscit.*

I. DUo hæc impedimenta simul jungi & explicari solent, eo quod alterum sub altero quodammodo contineatur; error namque generatim hic sumptus etiam errorem *conditionis* comprehendit.

Pro intellectu impedimenti *Erroris* notandum errorem esse duplicem: nimirum *antecedentem*, & *concomitantem*, uti Theologi loquuntur; vel ut Jurisperiti loqui amant, dantem causam contractui, & in eum incidentem.

Antecedens enim vocatur, qui est causa actus; ita ut si erratum non esset, revera actus positus non fuisset; unde eleganter Jurisconsulti, hunc errorem, si cum dolo conjunctus fuerit, vocant dolum *dantem causam* contractui.

Error concomitans dicitur, qui non inducit ad agendum, sed ita concomitatur actum, ut eo non existente, propterea non fuisset omissus, atque ita recte appellatur à Jurisconsultis error *incidens*; & dolus conjunctus, dolus *incidens*.

II. Porro error in Matrimonio contingere potest, vel circa personam, vel circa qualitatem personæ, vel ejus conditionem.

Error circa personam est, quando unus Contrahentium errat in persona cum qua contrahere intendit; credens nimirum per errorem aliam esse personam cum qua contrahit, quam revera est.

III. Error hic circa personam omnium consensu dirimit Matrimonium *jure naturæ*; etiamsi error non sit conjunctus cum ullo dolo partis alterius; idque sive sit *antecedens*, seu dans causam contractui; sive solum *concomitans* sive *incidens* in contractum.

Licet enim error *incidens* non causet absolute & positive *involuntarium*; impedit tamen fuisse tempore contractus positive voluntarium consensum in personam, quia non potuit actu fuisse volitum, quod ignoratum & incognitum fuit.

Ut autem Matrimonium sit jure naturæ validum, non sufficit, quod in personam consensisset, si novisset eam fuisse præsentem; sed requiritur, ut *positive* consenserit, & cum ea contraxerit.

IV. Error qualitatis est, quando in certa qualitate personæ

personæ erratur : v. g. creditur esse nobilis, qui est ignobilis, aut dives qui est pauper, &c.

Hic error ordinarie sive sit antecedens, sive incidens, non dirimit Matrimonium, nisi annexum habeat errorem personæ; sive ut vulgo loquuntur, *redundet in personam.*

Dum enim error duntaxat versatur circa aliquam qualitatem personæ, nullatenus tollit consensum matrimonialem; sive consensum circa substantialia contractus matrimonialis. Cum enim talis qualitas non sit necessaria ad contractum matrimonialem, nec essentiam ejus intret, error hic relinquit sufficiens voluntarium circa *essentialia* ipsius contractus; adeoque ipsum contractum defectu necessarii consensus involuntarium reddere nequit.

V. Si autem *error* ille impediret una consensum in personam, tunc indubie ipsum Matrimonium dirimeret, non tanquam error *qualitatis*; sed tanquam error *personæ*; diciturque hic error qualitatis redundare *in personam.*

Tunc autem error circa qualitatem dicitur redundare *in personam*, quando animus contrahentis sic fertur in certam qualitatem ut implicite nolit personam, si ipsi desit qualitas in qua errat. Exemplum assignat S. Thomas *in* IV. *Sent. Dist.* 30. *quæst.* 1. *art.* 2. *ad* 5. si Principi offeratur filia tanquam primogenita & hæres Regni. Solet enim illius animus ita ferri in hanc qualitatem, ut, si circa illam sit error, nolit istam personam, vel potius quia juxta prudens judicium judicari debet, quod censeatur noluisse illam filiam hac qualitate destitutam : nam in hujusmodi, dum exterius nihil exprimitur, potius examinandum est, quid juxta prudens judicium quispiam censeatur nolle, aut velle, quam quid reipsa nolit aut velit.

VI. Quandonam autem juxta prudens judicium quis censeatur non velle personam, si huic desit qualitas circa quam errat, frequenter est incertum.

Hoc porro certum est, censendum esse juxta prudens judicium, multo facilius contrahentes sponsalia aliosve civiles contractus suspendere suum consensum ab aliqua qualitate personæ aut rei, quam contrahentes Matrimonium.

Ratio hujus differentiæ est : quod cum Matrimonium sit contractus completus, qui consensum de præsenti & absolutum præfert, difficillime admittat conditiones hujusmodi implicitas : secus quoad sponsalia de futuro : quæ cum exprimant tantum consensum in actum *futurum*, facilius conditiones tales admittunt.

Adhæc cum Matrimonium sit contractus ex natura sua indissolubilis, & maximi momenti, haud facile præsumendum, quod contrahentes voluerint ab aliqua qualitate *accidentali* consensum suum dependere.

VII. Neque hodie ob errorem qualitatis Matrimonia dissolvi videmus; quin autem consuetudo Regionis hic quoque attendenda sit, non dubium; cum contrahentes præsumantur se consuetudini loci conformare; & contractus ex ipsa consuetudine recepta interpretationem accipere soleant.

VIII. Conditio quæ inter impedimenta Matrimonii refertur, intelligitur conditio *Servilis.*

Apud Romanos hæc conditio Matrimonium eo sensu dirimebat; ut *Servitus* sive conditio servilis contractum Matrimonialem dirimeret; atque inter personas conditionis servilis non Matrimonium, sed contubernium esse censebatur *L.* 14. *ff. De ritu Nuptiarum*; maxime vero si *ignorantibus* aut *invitis Dominis* Matrimonium contraheretur.

IX. Cum autem Ecclesia nata & adulta sit in Imperio & Republica, non Respublica in Ecclesia, ut loquitur Optatus Milevitanus, ipsa quantum fieri poterat, se legibus Reipublicæ conformabat : ne ipsa lex Evangelica Rempublicam turbare videretur.

Hinc primitus Ecclesia conjugia inter personas conditionis servilis pro nullis habuit; atque dirimi permisit, si consensus Dominorum non intervenisset; ut est apud Gratianum *Caus.* 29. *q.* 2. *Can.* 8. ubi ex Concilio Cabilonensi II. refertur : " Nobis visum est, ut „ conjugia Servorum non dirimantur, etiamsi diversos „ Dominos habeant, sed in uno conjugio permanentes, „ Dominis serviant suis : & hoc in illis observandum „ est, ubi legalis conjunctio fuit, & per *voluntatem* „ *Dominorum*. „ Et apertius S. Basilius in Epistola Canonica ad Amphilochium *Can.* 42. " Quæ sine iis, „ qui habent potestatem, fiunt Matrimonia, sunt for- „ nicationes. Vivente ergo patre vel *Domino*, ii qui „ conveniunt, non sunt ab accusatione liberi, donec „ conjugio *Domini annuerint*; tunc enim firmitatem „ accipit conjugium.

Hic videmus quomodo Ecclesia impedimentum dirimens per leges inductum, etiam probaverit, quemadmodum supra notavimus.

X. Ex dictis constat, pluribus seculis Ecclesiam, conformiter ad Leges civiles, Matrimonia *servi* cum ingenua, aut *ingenui* cum serva reputasse irrita, licet error *conditionis servilis* nullus intervenisset : at circa seculum XII. impedimentum hoc cœpisse refundi in *errorem conditionis servilis.*

Huic mutationi disciplinæ occasionem dedit Apocryphum Decretum, quod sub nomine Lucii Papæ retulit Gratianus *causa* 29. *quæst.* 2. *Can.* 1.

Hoc enim Decreto æque indissolubile pronuntiatur Matrimonium servorum, ac ingenuorum : quod Decretum conciliare volens Gratianus cum aliis quæ ejusmodi Matrimonia irrita supponebant, distinctionem adhibuit inter *scienter & ignoranter* cum personis servilis conditionis contrahentes.

Hac Gratiani auctoritate permoti Pontifices, ea distinctione in suis responsis passim usi fuere : quæ postmodum in Decretales Gregorii IX. relata, Canonistas, necnon Theologos Scholasticos permoverunt eadem distinctione uti; atque ita sensim hæc distinctio recepta fuit.

Ex hoc intelligitur, quantæ auctoritatis fuerit decretum Gratiani; ut per distinctionem ab ipso primum propositam, tandem impedimentum dirimens inter personas conditionis servilis, etiam *invitis* dominis per leges civiles primitus inductum, & tandem etiam ab Ecclesia probatum & receptum fuerit restrictum ad casum, quo circa conditionem servilem *error* intervenisse probatur.

XI. Videtur impedimentum servilis conditionis durasse usque ad seculum XII. aut circiter : Nam in *Cap.* 1. ꝟ. *De Conjugio Servorum*, refertur consultatio Archiepiscopi Salisburgensis super Matrimoniis Servorum, quæ invitis & contradicentibus Dominis contrahuntur; responsumque Adriani Papæ in hæc verba : " Sane juxta verbum Apostoli, sicut in Christo „ Jesu, neque liber, neque servus est à Sacramentis „ Ecclesiæ removendus, ita nec inter servos Matri- „ monia debent ullatenus prohiberi : & si contradicen- „ tibus Dominis & invitis contracta fuerint, nulla „ ratione sunt propter hoc dissolvenda. Debita tamen „ & consueta servitia non minus debent propriis Do- „ minis exhiberi.

Quamvis in nostra hodierna Decretalium collectione non notetur, quis fuerit hic Archiepiscopus Salisburgensis, qui Papam consuluit, in appendice tamen ad Concilium Lateranense sub Alexandro III. *part.* 45. *cap.* 7. exprimitur *Eberardus*, qui rexit dictam Ecclesiam ab anno 1145. usque ad annum 1164. uti notavit Gonzales in notis ad hoc Capitulum.

XII. Hinc patet eo tempore nondum ubique indubitatum fuisse, num inter personas servilis conditionis consisteret Matrimonium, *invitis* Dominis : una tamen constat illud impedimentum jam tum cœpisse abrogari, & hodie certum est, conjugia hujusmodi valere; ea tamen moderatione, quæ in hac Decretali adjicitur : " Debita tamen & consueta servi-

„ tia

„ tia non minus debent propriis Dominis exhiberi.

XIII. Et hoc quidem si personæ conditionis servilis inter se contrahant; aut etiam una libera & altera serva, modo illa non fuerit *ignara* conditionis servilis.

Si enim error sit circa *conditionem*; hoc est, si filia liberæ conditionis contrahat cum homine *Servo*, quem credebat esse *liberum*, hujusmodi error, licet non redundet in *errorem personæ*, dirimit Matrimonium; liberumque est parti deceptæ postquam error detectus est, aliud Matrimonium contrahere, quemadmodum respondit Innocentius III. in *Cap. fin. eod.*

Hanc dirimendi vim huic *errori* jure mere positivo competere, una est Canonistarum & Theologorum opinio: & verisimiliter Legum Romanarum & antiquorum Canonum, quæ servorum conjugia ægre admiserunt, reliquiæ sunt.

XIV. Quidquid sit, hodie hoc impedimentum in hisce ac vicinis Provinciis parum usui venit; eo quod servos hic non agnoscamus; imo servos in Gallia & Belgio beneficio regionis liberos fieri, notat Zypæus in Notitia Juris Belgici *titulo De servis num.* 5. (*a*)

(*a*) Anno 1252. Margarita Belgarum Princeps, & ineunte XIV. seculo Ludov X. Rex Galliarum servis omnibus libertatem in suis ditionibus dederunt. Deinde tum in Gallia tum in Belgio mos nullum agnoscendi servum consuetudine potius quam lege aliqua invaluit.

CAPUT V.

De Impedimento Voti & Ordinis.

1. *Canones semper improbarunt Matrimonium contra votum castitatis initum.*
2. *Idipsum per leges improbatum.*
3. *Virginum aut Monachorum Matrimonia non videntur olim fuisse invalida.*
4. *Sanctus Augustinus ea esse valida sustinuit.*
5. *Quid hic senserit S. Bernardus?*
6. *Ex hodiernis moribus non recte judicatur de Monachis primæ ætatis.*
7. *Quando cœperit distinctio inter votum* simplex & solemne *ad dirimendum Matrimonium?*
8. *Gratianus videtur dedisse occasionem huic distinctioni.*
9. *Seculo XII ea distinctio cœpit recipi.*
10. *Nondum definitum erat, in quo consisteret* solemnitas *voti ad dirimendum Matrimonium.*
11. *Id definivit Bonifacius VIII.*
12. *Hodie externa* solemnitas *non sufficit ad dirimendum Matrimonium.*
13. *Qua ratione* solemnitas *voti sit ex sola Constitutione Ecclesiæ.*
14. *Recte definivit Synodus Tridentina vota solemnia dirimere Matrimonia.*
15. *Synodus non definivit quo ex capite Ordo dirimat Matrimonium.*
16. *Rationes morales ob quas Matrimonium Clericis sit interdictum.*

I. TAM mulieribus, quam viris voto castitatis obstrictis, semper interdictum fuisse Matrimonium, in quantum ipse usus Matrimonialis contrarius est voto castitatis, extra dubium est.

„ Si nupserit virgo non peccat, non illa virgo quæ „ semet Dei cultui dedicavit. Harum enim si qua nup„ serit, habebit damnationem, quia primam fidem irri„ tam fecit, " ait S. Hieronymus apud Gratianum *Dist.* 27. *Can.* 5.

Et Synodus Calchedonensis *Can.* 16. " Si qua virgo „ se dedicavit Deo, similiter Monachus, non licet eis „ nuptiis jungi, si vero inventi fuerint hoc facientes, „ maneant excommunicati. Statuimus vero eis posse „ fieri humanitatem; si ita probaverit Episcopus loci. „ Ita apud Gratianum *caus.* 27. *q.* 1. *Can.* 22. ex versione Isidori.

II. Ipsi quoque Principes Christiani nuptias Virginum Deo sacratarum exhorruerunt, variasque pœnas adversus sollicitantes nuptias hujusmodi virginum decrevere, quæ leguntur in Codice Theodosiano *lib.* 9. *tit.* 25. Imperatoris Joviniani lata de hac re Constitutio refertur his verbis in Codice Justinianæo *lege* 5. *De Episcopis & Clericis:* " Si quis non dicam rapere, sed atten„ tare tantum, jungendi causa Matrimonii, sacratissimas „ virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.

Relata est hæc lex à Gratiano *De Pænitentia Dist.* 1. *Can.* 6.

Num vero Matrimonia cum hujusmodi virginibus voto castitatis obstrictis, fuerint non tantum illicita; sed insuper *invalida*, non æque certum est.

III. Primis seculis ea nequaquam irrita fuisse sat dilucide indicare videtur Innocentius I. Epistola ad Victricium Rothomagensem, scribens, non esse admittendam ad pœnitentiam mulierem religiosam, quæ post fidem Deo promissam ad nuptias convolaverat, nisi *post viri obitum*; idque indubie, ne pœnitentia cedat in Matrimonii initi injuriam: tunc enim publice pœnitentibus actum conjugalem exercere non licebat. Verba Innocentii sunt: " Quæ Christo spiritualiter nupserunt „ & velari à Sacerdote meruerunt, si postea vel *publice* „ nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas ad„ mittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui „ se junxerant, de seculo recesserit.

Et citatus Canon Calchedonensis, virginibus illis & Monachis nequaquam injungit separationem à conjugibus; sed hoc unum præcipit, ut pœnitentiæ addicantur, de qua loci Episcopus, prout prudentia suggesserit, aliquid possit remittere.

Similiter Sanctus Leo, qui Synodo Calchedonensi per suos legatos præfuit, interrogatus à Rustico Episcopo Narbonensi de Monachis, qui uxores acceperunt, non respondit, eos ab uxoribus separandos; sed publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandos. Verba Leonis ex *Epist.* 2. referuntur à Gratiano *caus.* 20 *q.* 3. *Can.* 1.

IV. In Africa fuisse videntur tempore S. Augustini nonnulli, qui hujusmodi virginum Matrimonia non nuptias, sed adulteria esse assererent; at his se opposuit Augustinus *libro De bono viduitatis cap.* 10. scribens: „ Proinde qui dicunt talium nuptias non esse nuptias, „ sed potius *adulteria*, *non mihi* videntur diligenter & „ acute considerare quid dicant...... Fit autem per „ hanc minus consideratam opinionem, qua putant lap„ sarum à sancto proposito fœminarum, si nupserint, „ *non esse conjugia*, non parvum malum, ut à maritis „ separentur uxores, & cum volunt eas separatas red„ dere continentiæ, faciunt maritos earum adulteros „ veros, cum, suis uxoribus vivis, alteras duxerint. „ Quapropter non possum quidem dicere à proposito „ meliori lapsas, si nupserint, feminas, adulteria esse, „ non conjugia *:* sed plane non dubitaverim dicere, „ lapsus & ruinas à castitate sanctiore, quæ vovetur „ Deo, adulteriis esse pejores.

Evidentius videtur, quam ut probari debeat, Augustinum hic agere de feminis, quæ castitatem Deo vovissent: Unde Gratianus compendium verborum S. Augustini hoc modo expressit: "Quidam nubentes *post votum* asserunt adulteros esse: ego autem dico, quod „ graviter peccent qui tales dividunt. „ *Dist.* 27. *Can.* 2. Ad hunc Gratiani Canonem notant Correctores Romani *:* " Verba propria hujus capitis non sunt inventa „ apud B. Augustinum; *sententia* tamen habetur in li„ bello de bono viduitatis. „ Integrum locum Augustini retulit ipse Gratianus *caus.* 27. *quæst.* 1. *Can.* 41.

V. Hanc fuisse Augustini sententiam etiam ipse S. Bernardus agnovit; eaque occasione dignam tanto Doctore protulit resolutionem libro *De Præcepto & dispensat. cap.* 17. Monachi nonnulli postulaverant à

S. Ber-

S. Bernardo instrui, cur vel B. Greg. nescio, " quem " Venantium, habitum Monachalem, quem pie susceperat, impie rejecerat; non solum resumere non " coegit, sed etiam omnem legitur indulsisse communionem Apostatæ perduranti: vel S. Augustinus conjugii legi votum quodammodo subjiciat continentiæ: " ita ut in libro de Virginitate asserere videatur, ne cælibis quidem vitæ propositum copulæ posse præscribere conjugali, quominus *indissolubile* maneat, etiam " quod à continentibus fallente diabolo, fracto sanctitatis voto initum fuerit Matrimonium.

Huic dubio reponit Bernardus: "Et adhæc nihil ad " præsens certius breviusque respondendum occurrit, " nisi quod ita sancti Antistites sapuerunt: rectene? " ipsi viderint. Nam ego in sensibus actibusque illustrium Patrum cautus profecto sum omnino non aliud " æstimare, quam quod 1. *Cor. c.* 4. Beato Apostolo " teste *quæritur jam inter dispensatores, ut* videlicet *fidelis quis inveniatur.* Certus sum enim sive in suo " abundaverint sensu, sive in Dei spiritu: sicut & in " cæteris, ita & in his ambos extitisse fideles, illum " in dispensando quod præ manibus erat, istum in scribendo quod senserat.

Quæstionem hanc ævo S. Bernardi agitatam multis præterea argumentis probat Joannes Mabilonius in notis ad hunc Bernardi textum in editione operum novissima anni 1690.

VI. Locus S. Gregorii de Venantio, cujus hic mentio fit, habetur in *Epistola* 33. *Lib.* 1. observatque ibidem eruditus Notator, quod S. Gregorius tam fuerit indulgens Venantio, ut S. Bernardus ex isto exemplo, quasi ex cautibus scrupulosis vix enavigaverit; ac tum subjicit hoc notandum monitum: " Certe qui Monachos & Virgines primæ ætatis ex hodiernis moribus " æstimant, tota errant via.

VII. Ex pœnitentiali Theodori Cantuariensis refert Gratianus citata *Dist.* 27. *Can.* 3. " Si Vir *simplex* votum Virginitatis habens adjungitur uxori, postea non " dimittat uxorem, sed tribus annis pœniteat.

Notant Correctores Romani, hanc vocem *simplex* abesse ab omnibus manuscriptis. Eam additam esse juxta disciplinam illius ætatis, quando jam distinctio inter votum *simplex & solemne* invaluerat, admodum verisimile est: idque conformiter ad notam quam ipsemet Gratianus ad calcem hujus distinctionis adjecit. " Hic distinguendum (ait) quod voventium alii sunt *simpliciter* voventes, de quibus Augustinus & Theodorus " locuti sunt: alii sunt, quibus post votum, benedictio " accedit consecrationis, vel propositum religionis, " de quibus Hieronymus, Nicolaus & Calixtus scripserunt.

Hujus distinctionis sub nomine voti *solemnis & simplicis*, nulla apud Veteres mentio habetur; quo vero tempore votum castitatis Matrimonia dirimere, atque vota alia *solemnia*, alia *simplicia* dici cœperint; illisque vis Matrimonia dirimendi; his tantum impediendi data sit, admodum incertum atque obscurum est.

Verisimile est, hæc sensim invaluisse; neque ubique eodem tempore; sed alibi citius, alibi serius.

VIII. Credit non sine fundamento Basilius Pontius *De Matrimonio lib.* 7. *cap.* 17. nullum Canonem declarasse Matrimonium *irritum*, à Monacho aut Moniali initum post votum Religionis emissum ante *Canonem* 7. Concilii Romani sub Innocentio II. anno 1139. relatum apud Gratianum *causa* 27. *quæst.* 1. *Can.* 40. in quo decernitur: " Quatenus Canonici " Regulares, Monachi, atque conversi professi, qui " sanctum transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumpserint, separentur: hujusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, *matrimonium* non " esse censemus: qui etiam ab invicem separati, pro " tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. Idipsum quoque sanctimonialibus feminis, si (quod " absit) nubere attentarint, observari decernimus.

Porro quia præsens Canon nullitatem Matrimonii nequaquam refundit in voti *solemnitatem*, sed in hoc quod hujusmodi copulationem, sive conjunctionem contra *Ecclesiasticam Regulam* constat esse contractam, dubitari posset, num eo adhuc tempore ab Ecclesia Romana distinctio inter votum *solemne*, & *simplex* castitatis, ad effectum dirimendi Matrimonium recepta fuerit.

Hoc interim constat, quod Gratianus, qui aliquot annis post hunc editum Canonem, Decretum suum compilavit, eam inter votum *solemne* & votum *simplex*, quoad effectum dirimendi Matrimonium adhibuerit; idque ut textum Sancti Augustini desumptum ex libro de *Bono viduitatis*, qui Matrimonia à voventibus contracta valida esse declarat, cum præsente Canone Concilii Romani conciliaret.

Relato enim hoc Canone & textu sancti Augustini, pro utriusque conciliatione remittit Lectorem *ad distinctionem* 27. sui Decreti, ubi ad calcem *Canonis* 8. hanc inter solemniter, & simpliciter voventes differentiam adhibendam esse monuerat.

IX. Ex relata solutione Gratiani, non obscurum est ante medium seculi XI. quo floruit Gratianus, cœpisse recipi eam distinctionem votorum inter solemnia & simplicia. Unde & eodem & sub initium sequentis seculi de validitate Matrimonii contra votum castitatis initi, interrogati Romani Pontifices, juxta hanc votorum distinctionem, tanquam indubitanter tunc receptam responderunt; uti videre est in *cap.* 4. 5. & 6. *in Qui Clerici vel Voventes, &c.*

X. Verum cum nondum sat aperte definitum esset, in quo ipsa solemnitas voti, qua votum illud à voto *simplici* quoad effectum dirimendi Matrimonium distingueretur, frequentes fuere quæstiones super validitate aut invaliditate Matrimonii contra votum castitatis contracti, uti videre est in responsis Pontificum, quæ tum sub titulo *De Regularibus*; tum sub titulo, *qui Clerici vel Voventes Matrimonium contrahere possunt,* referuntur.

XI. Has difficultates & quæstiones tandem diremit Bonifacius VIII. in *cap. unico De Voto & voti redemptione in VI.* declarans, "illud solum votum debere " dici solemne, quantum ad post contractum Matrimonium dirimendum, quod solemnizatum est per susceptionem sacri Ordinis, aut per professionem Religiosam.

Hoc Bonifacii responsum relatum in Corpus Canonicum, hodie pro jure communi receptum est; constituitque modernam Ecclesiæ disciplinam.

XII. Hinc deducitur, votum virginitatis etiam emissum sub certa verborum formula, atque exhibitis externis cæremoniis, etiam *publice* in Ecclesia in manibus alicujus Prælati, non dirimere Matrimonium; neque ad hunc effectum dici solemnizatum, nisi emissum sit in aliqua Religione per Sedem Apostolicam approbata; tametsi alias ratione istarum externarum cæremoniarum, præsertim si & *perpetuum* esset, recte dicatur *solemne;* atque indubie ante hanc Decretalem Bonifacii votum *solemne* dictum fuisset.

Ulterius inde consectarium est, quod, tametsi forsan ante editam Bonifacii Decretalem, saltem aliquot seculis omne votum *solemne* diremerit Matrimonium, hodie nullum dirimat vi hujus solemnitatis, nisi ad hunc effectum solemnizatum fuerit per susceptionem Sacri Ordinis, aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis.

XIII. Quod ergo in principio suæ Decretalis asserit Bonifacius, solemnitatem voti ex sola Constitutione Ecclesiæ esse inventam, præcipue procedit ad hunc effectum dirimendi Matrimonium; uti supra *parte* 1. *tit.* 30. *cap.* 1. ibi quoque notavi, votum *simplex* Scholarium S. J. quoad hunc effectum esse solemnizatum à Gre-

Gregorio XIII. per Bullam, quæ incipit, *Ascendente Domino.* (*a*)

XIV. Ex his facilè intelligitur, quòd licèt primis seculis nec votum Monachorum, nec votum annexum Ordini sacro diremisset Matrimonium, nihilominus postquam per Ecclesiam efficacia dirimendi votis illis facta fuit, negari eis non possit ea efficacia: nî unà velimus Ecclesiæ negare potestatem inducendi impedimenta dirimentia; ideóque meritò Synodum Tridentinam *Sess.* 24. *Can. De Reformat. Matrimonii*, pronuntiasse: " Si quis dixerit Clericos in Sacris Ordini„ bus constitutos, vel Regulares, castitatem solemni„ ter professos, posse Matrimonium contrahere, con„ tractumque *validum* esse, non obstante lege Eccle„ siastica, vel voto; & oppositum nil aliud esse, quàm „ damnare Matrimonium, posseque omnes contra„ here Matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, „ etiamsi eam voverint, non habere donum, anathe„ ma sit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, „ nec patiatur nos supra id quod possumus tentari.

XV. Expressè in suo Canone Synodus Tridentina usa est hac alternativâ: *lege Ecclesiasticâ vel voto*; eò quòd inter Doctores Catholicos quæstio esset, num Ordo Sacer dirimeret Matrimonium, *ex voto*, an *ex lege Ecclesiastica*; nec hanc quæstionem, quæ parum utilitatis habet, decidere voluerit; hoc unum sufficere arbitrata definire, Ordinibus Sacris initiatos teneri ad servandam castitatem; atque Matrimonium ab iis initum esse invalidum.

XVI. Hoc magis refert scire, quòd Ecclesia jam à primis Ecclesiæ seculis Clericis, præsertim in Sacris Ordinibus constitutis nuptias interdixerit; ne rerum temporalium sollicitudine, ac carnalibus desideriis voluptatibusque implicati, à Divinis Officiis & Ecclesiasticis ministeriis (quibus vi suæ vocationis mancipati sunt) impediantur & retrahantur; quasi ad Clericos verbis Apostolicis diceret Ecclesia: *Volo vos autem sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodò placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est.* 1. Corinth. 7.

Hanc Ecclesiæ mentem non obscurè expressit Alexander III. in *cap.* 2. *De Clericis conjugatis*, in prima compilatione Decretalium apud Antonium Augustinum, ubi rationem Matrimonii Clericis interdicti reddit his verbis: " Quoniam uxorati, cùm divisi sint, & eos „ cogitare oporteat, quomodo uxoribus placere va„ leant & servire, obsequiis non solummodo possunt „ intendere divinis. „ Vel ut paucioribus expressit *cap.* 3. *ex eodem*: " Quòd simul voluptatibus & car„ nalibus desideriis, ac Divinis & Ecclesiasticis obse„ quiis vacare non valeant.

Hinc facilè intelliget Canonum diligens scrutator, Clericos illos, qui à nuptiis abstinent, sed secularibus negotiis, ac sensualibus desideriis sese immergunt, licèt verba Canonum externamque disciplinam tenere videantur, ipsam tamen sententiam & rationem Canonum negligentes, revera in ipsos Canones dici posse impingere.

Hanc aliasque rationes congruentiæ fusiùs deducit D. Huygens in suis Observationibus titulo *De Matrimonio cap.* 2.

(*a*) Ex-Jesuitæ, ante suum è Societate egressum, fuerunt vel Scholares vel Coadjutores; si de consensu Superioris Generalis egressi sint, Possunt ad nuptias convolare, modò Sacris Ordinibus non sint insigniti. An in Galliis alicujus hæreditatem adire possint? Consulatur hac de re declaratio quàm Lud. XIV. dedit 16. Julii an. 1715.

CAPUT VI.

De Impedimento Consanguinitatis & Affinitatis.

1. *Quo sensu* consanguinitas *hîc sumatur*?
2. *Quid* linea, *quid* gradus?
3. *Quid linea recta*; *& quotuplex*?
4. *Quid linea collateralis*?
5. *Ostenditur, quæ sit æqualis, quæ inæqualis.*
6. *Regula pro dignoscenda distantia in linea* recta.
7. *Regulæ pro linea collaterali.*
8. *Regulæ hæ non procedunt secundùm computationem Civilem*; *& quæ hîc servandæ.*
9. *Verisimile est, Ecclesiam primitus usam fuisse computatione Civili.*
10. *Seculo XI. diversitas computationis nota fuit*; *sed necdum ubique recepta, neque extra quæstionem.*
11. *Primitùs non videtur Ecclesia extendisse hoc impedimentum ultra gradus à legibus præscriptos.*
12. *Quando impedimentum ultra hos gradus extensum fit.*
13. *Videtur circa seculum VIII aut IX. cæpisse extendi ad septimum gradum.*
14. *Sed gradus computabantur juxta computationem Civilem.*
15. *Postmodùm computari cæperunt juxta computationem Canonicam*; *& ita impedimentum extensum fuit.*
16. *Extensionem hanc restrinxit Concilium Lateranense ad quartum gradum.*
17. *Quartus gradus hîc intelligitur juxta computationem Canonicam.*
18. *Primus gradus consanguinitatis in linea laterali ponit impedimentum jure naturæ.*
19. *In ulteriore gradu tantùm jure positivo.*
20. *Ratio inducti hujus impedimenti petita à propagatione concordiæ & charitatis.*
21. *Altera ratio petita ab honestate & reverentia præcipuè militat in linea recta.*
22. *Matrimonium inter consanguineos in linea recta est jure naturæ vetitum.*
23. *Quid affinitas*; *& unde dicta*; *& quâ ratione contrahatur*?
24. *Triplex genus affinitatis describitur.*
25. *Olim omnia tria genera affinitatis Matrimonium dirimebant*; *hodie primùm duntaxat.*
26. *Affinitatis nulli proprii sunt gradus*; *& unde desumi debeat conjunctio Affinium inter se*?
27. *Circa impedimentum consanguinitatis & affinitatis ex conjunctione licita & matrimoniali nihil innovavit Synodus Tridentina.*
28. *Canon Synodi Tridentinæ de hoc impedimento.*
29. *Decretum Synodi Tridentinæ restringens impedimentum affinitatis ortæ ex fornicatione ad secundum gradum.*
30. *Decretum intelligitur etiam de impedimento* impediente; *& Sponsalibus* de futuro.

I. CONSANGUINITAS sumitur hîc pro vinculo personarum ab eodem stipite propinquo descendentium; vel quarum una descendit ab altera, carnali conjunctione contracto.

Ut intelligantur, quæ de impedimento consanguinitatis Canones vel leges decernunt, attendi debent lineæ & gradus consanguinitatis.

II. Per lineam intelligitur series personarum, quæ sunt ejusdem sanguinis participes, Gradus verò generationis progressus, sive distantia consanguineorum inter se per unum generationis progressum: sive potiùs est habitudo distantium personarum, quâ propinquitatis distantia inter personas duas vel plures discernitur.

cernitur. Linea duplex est, recta & collateralis, sive transversalis.

III. Recta dicitur illa, juxta quam plures personæ ita ab uno stipite mediatè vel immediatè carnali generatione descendunt, ut una sit ab altera genita; veluti filius à patre; nepos à filio, &c.

Dividitur hæc linea in descendentium & ascendentium lineas, nam licèt reipsâ sint una eademque linea, eâ tamen ratione distinguuntur, quòd linea ascendentium dicatur, qua à genitis ad progenitores progredimur, illorum stipitem quærendo; numerando patrem, avum, proavum, & alios.

Linea verò descendentium dicitur illa, qua descendimus à progenitoribus ad progenitos; scilicet à patre ad filium, nepotem, pronepotem, & cæteros.

IV. Linea collateralis sive transversalis est illa, secundùm quam variæ personæ ab uno stipite mediatè vel immediatè proveniunt, ipsæ tamen personæ à se invicem non descendunt. Quare filii Joannis, qui sunt fratres, inter se lineam collateralem constituunt, quia unus frater non descendit ab alio, sed ambo immediatè ab ipso patre procedunt.

V. Hæc linea collateralis duplex est: unà nimirum *æqualis*, quæ est inter personas *æqualiter* distantes à communi stipite. Alia *inæqualis*, inter personas *inæqualiter* à communi stipite distantes.

Inter duos fratres est linea *æqualis*; quia ambo æqualiter à communi *stipite*, scilicet patre distant. Patruus autem & consobrinus sunt in linea *inæquali*; quia distant à communi stipite inæqualiter: consobrinus scilicet secundo gradu à suo avo; patruus utpote filius hujus avi, tantùm primo gradu.

VI. Ut sciatur, quoto gradu consanguinei se contingant, vel quo gradu inter se distent, triplex regula assignari solet. Una pro linea *recta*, & duæ pro linea *collaterali*.

Regula pro linea *recta* seu ascendentium & descendentium, est: quot sunt personæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, unâ demptâ, tot sunt gradus inter eas.

Si ergo quæras, quo gradu distet proavus à pronepote, numerandæ imprimis sunt persona proavi & persona pronepotis; ac dein avi & patris, per quos descendit pronepos, quæ cum faciant quatuor personas, unâ demptâ nimirum personâ proavi communi stipite, remanent *tres*, ac ita conficitur, proavum & pronepotem esse in tertio gradu lineæ rectæ.

VII. Circa lineam collateralem *æqualem*, hæc regula servanda est: quoto gradu distant à communi stipite, tanto distant inter se, vel mutuò contingunt.

In linea autem *inæquali*, hæc est collateralium in linea *inæquali*: quoto gradu *remotior* distat à communi stipite, tanto distant inter se.

Hæc ex declaratione arboris consanguinitatis, quæ habetur in Decreto Gratiani ad calcem *q. 5. caus.* 35. ubi & hæ regulæ fusiùs exponuntur.

VIII. Id quoque in hac declaratione notatur, regulas assignatas pro computandis gradibus in linea collaterali, tantùm procedere secundùm Canones, non autem secundùm leges civiles.

Juxta leges civiles enim, eadem regula servatur in linea collaterali, sive *æquali* sive *inæquali*, quæ juxta Canones assignatur pro linea *recta*; ut scilicet tot sint gradus, quot sunt personæ, quousque perveniatur ad communem stipitem, qui communis stipes subdicitur: adéoque juxta hanc computationem civilem, etiam in linea *collaterali* unaquæque persona facit unum gradum; cùm tamen secundùm Canones duæ personæ tantùm faciant unum gradum. Unde duo fratres secundùm computationem civilem sunt in secundo gradu; quia computato communi stipite scilicet patre, sunt *tres* personæ; & consequenter unâ demptâ, scilicet personâ patris tanquam communi stipite, manent equidem *duæ* personæ. Juxta computationem Canonicam verò contingunt se in *primo* gradu; quia uterque uno duntaxat gradu distat à communi stipite, scilicet *patre*: adéoque inter se non nisi uno gradu distare possunt juxta computationem Canonicam.

IX. Admodùm autem verisimile est, quòd Veteres computaverint gradus, non juxta dictam computationem Canonicam, sed juxta computationem civilem. Ecclesia enim in similibus solita fuit regulas suas legibus Imperii conformare; ne videretur jura Imperii subvertere velle: & ita observat Cujacius ad *cap. penult.* ;; *De Consang.*

X. Quandonam hæc computatio à civili distincta invaluerit, incertum est: eam seculo undecimo notam fuisse colligitur ex Epistola Alexandri II. apud Gratianum *caus.* 35. *q.* 5. *Can.* 2. in qua redarguit quosdam, qui contendebant etiam juxta Canones computationem graduum instituendam modo à legibus præscripto; asseritque, discussam " quæstionem in Lateranensi Consistorio, convocatis ad hoc opus Episcopis & Cle-
„ ricis, atque judicibus diversarum Provinciarum; de-
„ nique diu ventilatis legibus & sacris Canonibus di-
„ stinctè, invenisse ob aliam causam, alteram *legum*
„ fieri, alteram Canonum computationem...... Hac
„ igitur de causa, quia hæreditates nequeunt deferri
„ nisi de una ad alteram personam, idcirco curavit se-
„ cularis Imperator in singulis personis singulos præfi-
„ gere gradus. Quia verò nuptiæ sine duabus non
„ valent fieri personis, ideo sacri Canones duas in uno
„ gradu constituere personas.

Potest in eamdem rem videri ejusdem Epistola ad Clericos Neapolitanos, quæ extat *tomo* 9. *Concil. general. col.* 1134. Hinc habemus eo seculo computationum harum diversitatem nondum ubique receptam, nec extra quæstionem fuisse; unà tamen satis colligitur, eam eo tempore invaluisse ac communiter probatam fuisse. Idipsum indicat opusculum octavum Beati Petri Damiani, quod inscribitur, *De Parentelæ gradibus*; in quo fusè contra quosdam Jurisperitos contendit, gradus consanguinitatis in linea collaterali computandos esse juxta suprà expressam computationem Canonicam.

XI. Porrò sicuti in computandis consanguinitatis gradibus, Ecclesia se videtur primis seculis conformasse legibus Imperialibus; ita nec consanguinitatis impedimentum ultra gradus à legibus præfixos extendisse apparet.

Id non obscurè innuit S. Augustinus, *lib.* 15. *De Civit. Dei*, *cap.* 16. scribens: " Experti etiam sumus in
„ connubiis *consobrinarum*, etiam nostris temporibus
„ propter gradum propinquitatis fraterno gradui proxi-
„ mum, quàm rarò per mores fiebat, quod fieri per
„ *leges* licebat; quia id nec divina lex probibuit, &
„ *nondum* prohibuerat *lex humana*.

Hìc Augustinus supponit, nuptias consobrinarum, quantumvis minùs honestas, aliquando licitas fuisse; *quia id nec divina lex probibuit*, & *nondum probibuerat* LEX HUMANA.

Quòd autem dicat Augustinus: NONDUM *probibuerat lex humana*, reflexisse videtur ad legem à Theodosio seniore latam, ne inter consobrinos inirentur Matrimonia; cujus legis meminit Sanctus Ambrosius, *lib.* 8. *Epist.* 66. " Nam Theodosius Imperator etiam
„ patrueles fratres & CONSOBRINOS vetuit inter se
„ conjugii convenire nomine, & severissimam pœnam
„ statuit, si quis temerare ausus esset fratrum pia pignora.

Honorius Theodosii filius eam quoque legem memorat in *Lege unica Cod. Theod. Si nuptiæ ex rescripto petantur*; uti rectè ibidem notat Jacobus Gothofredus; unà observans legem 19. *Cod. de Nuptiis*, quæ nuptias consobrinorum permittit, non esse Honorii; sed solius Arcadii, qui Theodosio patri in Orientis Imperium successerat, Honorio Occidentis Imperium moderante; quamvis dicta lex 5. tam Honorii quàm Arcadii nomen præferat.

Itaque NONDUM *lex humana* prohibuerat conjugia consobrinarum; quia lex Theodosii *nondum* edita fuerat; at cum libros de Civitate Dei Augustinus scribebat, jam lex hæc evulgata erat; ideóque verbis suprà relatis subjungit: « Verum quis dubitat, honestiùs hoc tempore *consobrinorum prohibita* esse conjugia.

Itaque videtur Augustinus à legum prohibitione desumpsisse prohibitionem conjugiorum inter consanguineos; nec eam ultra legis prohibitionem extendisse.

Hinc quisque facilè intelliget, quid censendum de Decretis, quæ sub nomine primorum Pontificum Fabiani, Calixti, & Julii referuntur apud Gratian. *caus.* 35. *q.* 2. ubi impedimentum hoc, etiam ultra consobrinos extenditur.

XII. Quo verò tempore impedimentum consanguinitatis ultra præfixum à legibus Imperatorum gradum extendi cœperit, incertum est; illud sat certum sensim ea impedimenta invaluisse; nec ubique eodem tempore recepta fuisse.

Responsio sancti Gregorii ad sextam interrogationem Augustini Anglorum Apostoli non obscurè supponit, ætate Gregorii impedimentum hoc ad septimum gradum fuisse extensum: quòd & apertiùs indicat *Epist.* 32. *lib.* 12. ejusdem Pontificis.

Verùm, « prædictam responsionem si quis ex varietate lectionum, ex contextûs inæqualitate, ex doctrinæ merito prudenter attenderit, de Auctore forsan dubitabit, » ait eruditus operum sancti Gregorii Revisor, in notis ad hanc responsionem; qui & de citata *Epist.* 32. hoc judicium subjicit: « Verùm, quàm sit corrupta & deformata, clarum est ex multis interpolationibus & repetitionibus inutilibus, quas Lector studiosus & prudens inter legendum observabit. Ideò à quibusdam reprobata est, tanquam Gregorio magno indigna.

Hoc momentum quod à Petro Gussanvilléo in notis ad Epistolam S. Greg. allatum est, non arridet eruditis Monachis Benedictinis Congregationis sancti Mauri in accurata Editione Operum sancti Gregorii, ubi hanc Epistolam sancto Gregorio vindicant; credunt enim rationes à Gussanvilleo in contrarium adductas, leviores esse, quàm ut vel dubiam reddant Epistolam sancti Gregorii ad Augustinum. Lector rationes utrimque adductas poterit expendere.

XIII. Quidquid sit, hoc interim vel ex supposititiis Epistolis primorum Pontificum à Pseudo-Isidoro circa seculum VIII. aut IX. confictis, & in Decretum Gratiani postmodum relatis intelligitur, circa tempus Pseudo-Isidori impedimenta consanguinitatis ad septimum gradum cœpisse extendi: sed an etiam eodem tempore graduum computatio fieret juxta computationem Canonicam suprà descriptam; an verò juxta computationem civilem, non sat expeditum est.

XIV. Verisimile est, primitùs computatos fuisse secundùm leges; & consequenter Matrimonium tantùm fuisse vetitum usque ad quartum gradum inter inæquales; uti notat Cujacius ad *cap. penultimum* X *De Consanguinitate*, quod & indicat supposititia Epistola Calixti I. apud Gratianum, *caus.* 35. *q.* 2. *Can.* 2. quæ postquam dixit consanguineorum conjunctiones vetitas, tandem subjungit: « Eos autem consanguineos dicimus, quos Divinæ, & Imperatorum Romanorum atque Græcorum leges consanguineos appellant, & in hæreditatem suscipiunt, nec repellere possunt.

Et ibidem, *Can.* 1. ex Concilio Meldensi dicitur: « De affinitate *consanguinitatis* per gradus cognationis placuit usque ad septimam generationem observare. Nam & hæreditas rerum per legales instrumentorum diffinitiones sancita usque ad septimum gradum protendit hæredum successionem. Non enim succederent, nisi eis de propagine cognationis deberetur. Hæc probatio ex successione legali in hæreditatem desumpta inefficax planè & à scopo aliena fuisset, nisi gradus conformiter ad legum præscriptum computati fuissent.

XV. Interim seculo undecimo invaluit computatio Canonica; & septimus gradus, de quo in præcitatis Epistolis juxta eam computationem accipi cœpit; idque præcipuè auctoritate præallegatæ responsionis & Epistolæ sancti Gregorii; uti videre licet apud Petrum Damiani in citato opusculo; atque ita impedimentum consanguinitatis in linea collaterali tandem ad *septimum* gradum juxta computationem Canonicam, & decimum quartum juxta computationem civilem extensum fuit; idque tempore Alexandri III. pro jure receptum fuisse, non tantùm quoad consanguineos, sed etiam affines, constat ex Decretali hujus Pontificis in *cap.* 1. X *De Consanguinitate.*

XVI. Porrò Concilium Lateranense sub Innocentio III. perpendens hanc impedimenti extensionem absque gravi incommodo non posse observari, voluit, ut « prohibitio copulæ conjugalis *quartum* consanguinitatis gradum de cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari. Hac Constitutione relata in *cap.* 8. X *De Consanguinitate*, hodie utimur.

XVII. Indubitatum est, quartum gradum hic sumendum esse juxta computationem Canonicam; unde resolvit Gregorius IX. in *cap. fin.* X *De Consanguinitate*: « Vir, qui à stipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere distat quinto, secundùm regulam approbatam, qua dicitur: Quoto gradu remotior differt à stipite, & à quolibet per aliam lineam descendentium ab eodem; licitè possunt matrimonialiter copulari.

XVIII. In primo gradu consanguinitatis lineæ collateralis Matrimonium illicitum esse, non tantùm jure humano positivo, sed *naturali*, non pauci contendunt, ipseque Augustinus *lib.* 15. *De Civitate Dei*, *cap.* 16. fatetur, etiam Gentiles lumine naturali hujusmodi conjugia exhorruisse: « Quod humano genere crescente, & multiplicato (ait) etiam inter impios Deorum multorum falsorumque cultores sic observari cernimus, ut etiamsi perversis legibus permittantur fraterna conjugia, melior tamen consuetudo ipsam malit exhorrere licentiam, & cùm sorores accipere in Matrimonium primis humani generis temporibus omninò licuerit, sic aversetur, quasi nunquam licere potuerit.

XIX. In ulteriori gradu lineæ collateralis, Matrimonium hodie *solo Jure Ecclesiastico* vetitum esse, & contractum dirimi expeditum est, supponitque evidenter Innocentius III. in *cap.* 8. X *De Divortiis*, respondens, infideles, qui in secundo aut tertio consanguinitatis gradu contraxerunt, si ad fidem convertantur, non esse separandos: eò quòd « in præmissis gradibus à Paganis quoad eos Matrimonium licitè sit contractum, qui Constitutionibus Canonicis non arctantur.

XX. Cur verò jampridem, tum per leges, tum per Canones inter consanguineos conjugia vetita fuerint, tradit Augustinus loco citato. « Habita est enim (ait) ratio rectissima charitatis, ut homines, quibus esset utilis atque honesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis necterentur; nec unus in una multas haberet, sed singulæ spargerentur in singulos; ac sic ad socialem vitam diligentiùs colligandam plurimæ plurimos obtinerent. Pater quippe, & socer duarum sunt necessitudinum nomina. Ut ergo alium quisque habeat patrem, alium socerum, numerosiùs se charitas porrigit.

XXI. Hæc Augustinus, cujus fragmentum est apud Gratianum, *Caus.* 35. *q.* 1. *Can.* 1. qui ibidem hanc rationem conciliandæ concordiæ per familias pluribus exponit, ac dein aliam adjungit his verbis: « Non solùm secundùm ea, quæ disputavimus, propter multi-

„ plicandas affinitates, ne habeat duas necessitudines „ una persona, cùm duæ possint eas habere, & nume„ rus propinquitatis augeri; sed etiam quia nescio quo„ modo inest humanæ verecundiæ quiddam naturale „ atque laudabile, ut cui debet causâ propinquitatis „ reverendum honorem, ab ea contineat, quamvis „ generatricem, tamen libidinem, de qua erubescere „ videmus & ipsam pudicitiam conjugalem.

XXII. Hæc posterior ratio potissimum obtinet in linea recta seu ascendentium & descendentium; inter quos etiam in omni gradu Matrimonia illicita & invalida esse, atque semper fuisse jure naturali, expeditum est, juxta illud Nicolai I. in Responsis ad Consultationes Bulgarorum *cap.* 39. " Inter eas personas, quæ pa„ rentum liberorumque locum inter se obtinent, nup„ tiæ contrahi non possunt, veluti inter patrem & filiam, „ vel avum & neptem, matrem & filium, aviam & „ nepotem, & usque *ad infinitum.*

XXIII. Uti varia fuit circa consanguinitatis impedimentum disciplina; ita & circa affinitatis.

Affinitas secundùm Canones, est personarum proximitas ex copula carnali proveniens, & omni carens parentelâ. Et dicitur *affinitas*, quasi duorum ad unum finem unitas, eò quòd duæ cognationes diversæ per copulam copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit.

Juxta Canones affinitas contrahitur non tantùm per actum matrimonialem licitum, sed etiam per fornicarium aut aliàs illicitum, *cap.* 8. & 9. ;; *De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suæ.*

XXIV. Olim triplex erat affinitatis genus, quod copiosè & sat clarè exponit Glossa ad *cap.* 8. ;; *De consanguinitate*; sufficietque exemplo sequenti paucis exponere: Uxor fratris mei est mihi consanguineisque meis affinis in primo genere affinitatis: mortuo verò fratre meo, si illa alteri nubat, hic secundus ejus maritus erit mihi meisque consanguineis affinis in secundo genere affinitatis: & rursus, mortua uxore fratris mei, si hic secundus ejus maritus aliam uxorem duxerit, illa me cæterosque consanguineos meos continget in tertio affinitatis genere: nam copula addita copulæ efficit hæc diversa genera affinitatis.

XXV. Hæc tria genera affinitatis olim Matrimoniis impedimento fuisse docent Canonistæ, atque secundo & tertio generi occasionem dedisse videntur Decreta, quæ sub nomine Fabiani Papæ & Paschalis II. referuntur à Gratiano, *caus.* 35. *quæst.* 3. *Can.* 3. & 22. quæ sola à Canonistis in hanc rem allegari solent. Quidquid sit, tria illa genera aliquando impedimentum dirimens Matrimonium fecisse, evidenter supponit Concilium Lateranense in citato *cap.* 8. declarans, quòd prohibitiones de conjugio in secundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum; ac dein subjungit: " Constitutiones super hoc editas sacri „ approbatione Concilii revocantes, præsenti Consti„ tutione decernimus, ut sic contrahentes de cætero „ liberè copulentur.

Unde juxta hoc Decretum impedimentum affinitatis ad primum genus affinitatis restrictum est; neque ulla hodie habetur ratio secundi aut tertii generis affinitatis.

XXVI. Porrò affinitatis propriè nulli sunt gradus, ut ait Jurisconsultus in *L.* 4. §. *Gradus ff. De Gradibus*, quia cùm nullæ sint affinium generationes, etiam nulli gradus propriè haberi possunt; nam juxta generationes gradus institui solent, uti observat Cujacius ad titulum *De Consanguinitate:* sed gradus affinitatis, si qui sunt, ex ipsa cognatione sive consanguinitate desumuntur.

Eo enim gradu affinitatis quis alteri partium jungitur, quo alteri per consanguinitatem junctus est, & mulier eo gradu est affinis consanguineis viri, quo vir illis est junctus gradu consanguinitatis.

Hinc qui marito est consanguineus in linea recta descendentium aut ascendentium, in eadem linea censetur affinis ejus uxori; idque eodem gradu affinitatis, quo attingit maritum per consanguinitatem. Idem est quoad lineam collateralem.

XXVII. Circa impedimentum consanguinitatis, aut affinitatis, quæ oritur ex conjunctione licita & matrimoniali, nihil innovavit Synodus Tridentina; adeóque secundùm juris communis dispositionem, manet impedimentum consanguinitatis in linea recta in infinitum; quoad lineam verò collateralem usque ad quartum gradum juxta computationem Canonicam similiter, & quoad affinitatem ex conjunctione legitima matrimoniali.

XXVIII. Pronuntiavit autem Synodus anathema in eum, qui dixerit, " eos tantùm consanguinitatis & „ affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur posse im„ pedire Matrimonium contrahendum, & dirimere „ contractum; nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum „ dispensare, aut constituere, ut plures impediant & „ dirimant.

XXIX. Impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducebatur, & Matrimonium contractum dirimebat, Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *cap.* 4. *De Reformatione Matrimonii*, " ad eos „ tantùm, qui in primo & secundo gradu conjungun„ tur, restringit: in ulterioribus verò gradibus statuit, „ hujusmodi affinitatem Matrimonium postea contra„ ctum non dirimere,

XXX. Quamvis Synodus tantùm loquatur verbis expressis de hoc impedimento quatenus *dirimit* Matrimonium, tamen Pius V. in suo Motu proprio incipiente *Ad Romanum*, edito anno 1566. die 20. Augusti declaravit, prædictam affinitatem ultra secundum gradum nec dirimere, nec *impedire*; uti refert Fagnanus ad *cap.* NON DEBET ;; *De Consanguinitate*, *num.* 19.

Refert quoque ibidem, *num.* 18. Sacram Congregationem censuisse, " hujusmodi restrictionem ad pri„ mum & secundum gradum, extendi etiam ad Spon„ salia per verba de futuro contracta; adeo ut nisi in „ primo & secundo gradu hujusmodi affinitatis non „ dirimantur.

CAPUT VII.

De Impedimento Cognationis Legalis & Spiritualis, nec non publicæ honestatis.

1. *Cognatio* legalis *unde orta; & cur ita dicta?*
2. *Rationes, quæ suadent conjunctos hac cognatione Matrimonio non jungendos.*
3. *Apud Romanos quousque impedimentum hoc extensum?*
4. *Quando solutâ adoptione maneat impedimentum.*
5. *Impedimentum hoc legibus inductum recepit Ecclesia.*
6. *Synodus Tridentina nihil circa hoc impedimentum immutavit.*
7. *Impedimentum cognationis* spiritualis *ad exemplum hujus inductum.*
8. *Probatur auctoritate Nicolai I.*
9. *Hujus impedimenti meminit Justinianus; rationemque illius assignat.*
10. *Synodus Trullana hoc impedimentum probavit.*
11. *Qua ratione hoc impedimentum paulatim fuerit extensum.*
12. *Hoc non ex lege divina, sed merè positiva oritur.*
13. *Cur Synodus Tridentina hoc impedimentum judicaverit restringendum?*
14. *Ad summum duas personas ad suscipiendum infantem adhiberi voluit.*
15. *Inter quas personas ex Decreto Synodi Tridentinæ spiritualis cognatio contrahatur.*

16. *Quid*

16. *Quid de conjugibus prolem alienam vel propriam suscipientibus?*
17. *Parochus baptizaturus inquirere debet, qui in Patrinos designati sint; & hos solos admittere.*
18. *Quid si hæc à Parocho sint omissa; item, quid si plures quam duo admissi sint?*
19. *Quid de designato & admisso à solo Parocho?*
20. *Suscipiens per procuratorem contrahit cognationem spiritualem.*
21. *Videtur sublatum impedimentum, quod olim ex* Catechismo *oriebatur.*
22 *Summa cura conservandi sunt libri Baptismales.*
23. *Quæ de cognatione* spirituali *orta ex Baptismo decreta, eadem obtinent in illa quæ ex Confirmatione.*
24. *Ecclesia hanc cognationem inducens, ostendit à suscipiente curam suscepti habendam.*
25. *Ratio impedimenti* publicæ honestatis.
26. *Impedimentum hoc oritur ex Matrimonio* rato, *& Sponsalibus de* futuro.
27. *Ortum ex Matrimonio olim ad septimum, hodie ad quartum gradum extenditur.*
28. *Quousque olim extensum, si ex Sponsalibus* de futuro *oriebatur.*
29. *Restrictio hujus impedimenti per Synodum Tridentinam.*
30. *Synodus tantum loquitur de Sponsalibus* de futuro.
31. *Nihil immutavit quoad impedimentum ex Matrimonio rato.*
32. *Etiam ex Matrimonio* nullo *oritur hoc impedimentum.*
33. *Ex Sponsalibus* quavis *ratione* nullis *non oritur hoc impedimentum; secus si ab initio fuerint valida.*
34. *Ex Sponsalibus validis non conditionatis, oritur tantum impedimentum usque ad* primum *gradum.*

I. COGNATIO legalis oritur ex adoptione, qua quis liberos naturales non habens, alienum sibi in filium adoptat.

Adoptionis istius usus jam pridem apud Romanos usitatissimus fuit; variæque de ea in Jure Romano extant Imperatorum Leges & Jurisconsultorum Responsa.

Cognatio autem quam adoptio parit, *civilis*, *legitima*, seu *legalis*, ad differentiam cognationis *naturalis*, appellatur *L.* 4. *§.* 2. *ff. De gradibus*; quia sola lege adoptio nititur & actus est mere civilis.

II. Cum autem per legem ideo inducta esset adoptio, ut is, qui *natura* filius non erat, filius per *legem* efficeretur adoptanti, seu potius potestate Legum naturam quodammodo supplente, filius fingeretur adoptatus; consequens visum fuit, ut nec inter hos per Matrimonii vinculum alia connexio seu necessitudo intercedere deberet.

Hic quoque militare credebatur illud Augustini capite præcedenti relatum: "Nescio quomodo inest hu„ manæ verecundiæ quiddam naturale atque lauda„ bile, ut cui debet causa *propinquitatis reverendum* „ *honorem*, ab ea contineat quamvis generatricem, „ tamen libidinem, de qua erubescere videmus, & „ ipsam pudicitiam conjugalem.

III. Itaque jam pridem & apud Romanos, hæc civilis cognatio impedimentum Matrimonii contrahendi inter adoptantem & adoptatam, & generaliter inter omnes personas, quæ per adoptionem liberorum & parentum loco sunt, induxit, idque etiam soluta adoptione per emancipationem. *L.* 17. *&* 55. *ff. De Ritu Nuptiarum.*

Ulterius, etiam impedimentum hoc Leges extendunt ad adoptatum & filias naturales adoptantis; quasi jure *fraternitatis*, quod inter adoptatum tanquam filium Legalem adoptantis, & hujus proles *naturales* intercedit; hac tamen differentia, quod hoc *fraternitatis* impedimentum solvatur, soluta per emancipationem *adoptione*, dicta *L.* 55. §. 1. quia post emancipationem (ait) *extraneus* intelligitur.

IV. Soluta adoptione nuptiæ non permittuntur, ut dictum est, inter eos, qui parentum liberorumque loco aliquando fuerunt, quia hac soluta, manet pudoris & honestatis ratio quæ impedit similes nuptias §. 1. *Inst. De Nuptiis*; quæ pudoris ratio non æque militat inter collaterales, postquam per adoptionem quæsita *fraternitas* aliave ex transverso cognatio, eadem soluta adoptione evanuit: nec tanta religione colenda memoria fratris alteriusve cognati olim adoptivi, quam eorum, qui loco parentum aliquando fuere.

V. Hoc impedimentum à legum auctoritate primum inductum, Ecclesia quoque recepit; ejusque mentio fit apud Gratianum in *Can.* 6. *caus.* 30. *quæst.* 3. & in *cap. unico* ꝟ *De Cognatione legali*, ubi ex responsis Nicolai I. ad Consulta Bulgarorum refertur: „ Si qua per adoptionem mihi soror esse cœperit, „ quamdiu durat adoptio inter me & ipsam nuptiæ „ consistere non possunt.

VI. Quod responsum ex Legibus Civilibus sumptum esse evidens est; neque legitur, Ecclesiam circa hoc impedimentum aliquid mutasse; sed illud prout legibus decretum erat, recepisse apparet: nec Synodus Tridentina quidquam hic innovavit, uti monet Cujacius ad titulum Decretalium *De Cognatione Legali*; creditque etiam hodie, fraternitatem legalem constituere impedimentum dirimens; nimirum durante adoptione; quemadmodum Legibus constitutum erat, & ipse Nicolaus I. respondit.

VII. Ad hujus cognationis legalis imitationem & exemplum comparata est cognatio spiritualis; atque impedimentum Matrimonii ex ipsa profluens.

Sicuti enim Adoptans Adoptatum sibi in locum filii assumit & habet; ita quoque Susceptor, sive Patrinus recipit Baptizatum in filium suum spiritualem; id est, ut illi Patris spiritualis loco sit, sive ejus curam spiritualem tanquam alter Pater gerat, quemadmodum supra *tit.* 2. *cap.* 5. ostensum est.

VIII. Unde de hac cognatione, & ex ea resultante impedimento ita loquitur Nicolaus I. in citatis Responsis ad Consulta Bulgarorum *cap.* 2. "Ita deligere „ debet homo eum, qui se suscipit ex sacro fonte, „ sicut *patrem*. Quinimo quanto præstantior est spi„ ritus carne, quod illud spiritale est patrocinium, & „ secundum Deum *adoptio*, tanto magis spiritalis pater „ in omnibus est à spiritali *filio* diligendus... Nulla „ vero inter eos & filios eorum consanguinitas est, quo„ niam spiritus ea quæ sanguinis sunt nescit: *caro enim* „ secundum Apostolum Gal. 5. *Concupiscit adversus* „ *spiritum*, *& spiritus adversus carnem: hæc sibi invicem* „ *adversantur*. Est tamen alia inter eos gratuita & sancta „ communio, quæ non est dicenda consanguinitas, sed „ potius habenda spiritalis proximitas. Unde inter eos „ non arbitramur esse quodlibet posse conjugale connu„ bium; quandoquidem nec inter eos qui natura & eos „ qui *adoptione* filii sunt, venerandæ Romanæ leges „ Matrimonium contrahi permittunt.

Deinde tanquam consequens infert: "Si ergo inter „ eos non contrahitur Matrimonium, quos *adoptio* jun„ git; quanto potius à carnali oportet inter se contuber„ nio cessare, quos per cœleste Sacramentum regenera„ tio sancti Spiritus vincit? Longe igitur congruentius „ filius patris mei vel frater meus appellatur is, quem „ gratia divina, quam quem humana voluntas, ut fi„ lius ejus, vel frater meus esset, elegit; prudentiusque „ ab alterna corporis commixtione secernimur, quo„ niam Spiritus sanctus sua nos charitate coadunavit, „ quam si vel carnalis necessitudo,* vel invicem nos „ mutabile cujusdam corruptibilis hominis arbitrium „ copulasset.

Hoc responsum Nicolai I. extat apud Gratianum, *caus.* 30. *q.* 3. *Can.* 1. atque hinc intelligitur, Ponti-

ficem cognationem legalem, & exinde ortum impedimentum in confirmationem hujus impedimenti assumpsisse.

IX. Hujus impedimenti seculo VI. meminit Justinianus in *L.* 26. *Cod. de Nuptiis*; ubi " ea persona omnimodo ad nuptias venire prohibenda declaratur, quam aliquis, sive alumna sit, sive non, à *sacro* suscepit Baptismate. " Ratio subjungitur : " Cum nihil aliud sic inducere potest paternam affectionem, & justam nuptiarum prohibitionem, quam hujusmodi nexus, per quem, Deo mediante, animæ eorum copulatæ sunt.

X. In Ecclesia Græca hanc cognationem spiritualem, & ex hac resultans impedimentum Matrimonii, notam fuisse seculo VII. manifestum est ex *Canone* 53. Synodi VI. in Trullo, ubi Patres dicunt. " In nonnullis autem locis cognovimus quosdam, qui ex sancto & salutari *Baptismate* infantes suscipiunt, postea quoque cum *matribus* eorum viduis Matrimonium contrahere: statuimus, ut imposterum *nihil* fiat hujusmodi. Si qui autem post præsentem Canonem hoc facere deprehensi fuerint, ii quidem ab *illicito* Matrimonio desistant : deinde & fornicatorum pœnis subjiciantur.

Rationem sui Decreti præmiserunt. *Quoniam spiritualis affinitas corporum conjunctione major est.*

XI. Ubi autem persuasum fuit, hanc spiritualem affinitatem esse majorem corporum conjunctione; ipsumque suscipientem & susceptum esse adinstar patris & filii adoptivorum, difficile haud fuit, hoc impedimentum paulatim adinstar impedimenti ex cognatione carnali & legali profluentis extendere; quemadmodum sensim extensum fuisse tum ex Canonibus relatis apud Gratianum, *caus.* 30. *q.* 3. tum ex Decretalibus sub titulo *De Cognatione spirituali*, videre est.

XII. Et quidem sub nomine Zachariæ & Deusdedit Pontificum, extat Decretum apud Gratianum loco citato, *Can.* 3. " Quod non oporteat filiam, quam de sacro fonte susceperit aliquando, filio suo in Matrimonium tradere : " hac subjecta ratione : *Quia in* DIVINA *sententia* GERMANI *esse inveniuntur.*

Hujus Canonis auctoritate aliquando usus Celestinus III. respondit, hujusmodi Matrimonium esse dirimendum, licet ambo 30. annis pariter sine quæstione mansissent; quia diuturnitas temporis non minuit, sed auget peccata; *cap. De Cognatione spirituali*, in secunda compilatione Decretalium apud Antonium Augustinum.

Verum, ut recte advertit Cujacius ad titulum *De spirituali cognatione*, nusquam id reperies in *Lege Divina.* Reperies quidem in veteri lege Longobardorum, *lib.* 2. *tit.* 8. ne susceptus audeat filiam susceptoris uxorem ducere, *quia spirituales germani esse noscuntur*; sed in Lege Divina nusquam.

Et revera hanc omnem cognationem atque exinde resultans impedimentum esse ex jure mere positivo, sat ostendit varia, quæ diverso tempore, & in diversis Ecclesiis circa hæc fuit, disciplina.

XIII. Synodus quoque Tridentina nullam hic Divinam Legem, quæ impedimentum hoc induxisset, aut ad certas personas extendisset, agnoscens, illud contra jam pridem stabilitam disciplinam in multis restrinxit; eo quod " doceret experientia, propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus probibitis ignoranter contrahi Matrimonium : in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur, " uti loquitur *cap.* 2. *Sess.* 24. *De Reformat. Matrimonii.*

XIV. His incommodis occurrere volens Synodus statuit, " ut unus tantum, sive vir sive mulier, juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum *unus* & *una* baptizatum de Baptismo suscipiant.

Pluribus seculis usitatum fuisse, ut non nisi viri viros, & mulieres mulieres de fonte Baptismatis susciperent, notatum est *tit.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. ut proinde merito hoc salubre Synodi Tridentinæ Decretum exacte servetur.

XV. Post hæc subjicit Synodus : " Inter quos ac Baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem ad baptizatum, baptizatique patrem ac matrem *tantum* spiritualis cognatio contrahatur.

Hoc Decretum hodie ubique receptum est, ipsamque modernam Ecclesiæ disciplinam circa cognationem spiritualem ex hoc Decreto metiri debemus.

Hinc contra dispositionem veterum Canonum, & *cap.* 1. ※ *De cognat. spirituali*, hodie valet Matrimonium contractum inter filiam suscipientis & baptizatum, uti censuit sacra Congregatio apud Fagnanum ad dictum *cap.* 1. *num.* 4. neque ultra personas in Decreto expressas impedimentum extenditur : vultque Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.* 5. subinde moneri populum, nullam omnino cognationem spiritualem contrahi inter susceptorem & susceptricem; nec etiam inter baptizatum vel susceptum & suscipientis conjugem. Quod & expresse declaravit Pius V. in Constitutione quæ incipit *Ad Romanum* 14. in Bull. Rom.

XVI. Inde consequens, nihil obstare, quominus duo conjuges levent eumdem de fonte : sed si alter conjugum propriam utriusque prolem levaret vel etiam baptizaret, cognationem hanc contraheret cum altero, quæ conjugii *usum* impediret, saltem donec Ordinarius dispensasset : excipitur autem casus necessitatis juxta responsum Joannis VIII. in *Can.* 7. *caus.* 30. *q.* 1. quod tamen in *fornicario* qui *propriam* prolem in necessitate baptizaret, non procedere, probat Fagnanus ad *cap.* 2. ※ *De Cognat. spirit. num.* 8. & *sequentibus*; huncque consequenter cum fornicaria matre prolis baptizatæ *valide* contrahere non posse.

XVII. Ulterius statuit Synodus Tridentina: " Parochus, antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant; & eum vel eos ad suscipiendum tantum admittat, & in libro eorum nomina describat: doceatque eos quam cognationem contraxerint; ne ignorantia ulla excusari valeant. Quod si alii ultra designatos Baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant; Constitutionibus in contrarium facientibus, non obstantibus.

XVIII. Hæc quidem à Parochis diligenter servanda sunt; attamen si neglecta fuerint, nullusque in particulari designatus fuerit, & nihilominus infantem de sacro fonte susceperint & baptizatum tetigerint, cognationem esse contractam verisimilius est. Quin si plures, quam duo contra Synodi præscriptum tenent aut suscipiunt baptizatum, omnes contrahere cognationem, resolvit post alios, Barbosa in Collectaneis Doctorum ad citatum *caput* 2. Concilii Tridentini *num.* 38. & ita sanctam Congregationem respondisse testatur Fagnanus ad *cap.* 1. *De Cognat. spirituali, num.* 5.

XIX. Si parentes nullum designaverint, nec etiam præsentes sint, atque Parochus aliquem, forsan fortuito præsentem, in patrinum assumpserit, eum, si baptizatum susceperit, contrahere cognationem spiritualem expeditum est : imo si designatum à parentibus Parochus non admittat, & alium casu ingredientem in Ecclesiam vocaverit, ut baptizandum puerum susciperet ac tangeret, cum eo spiritualem cognationem contrahi resolvit Ludovicus Beia apud Barbosam loco citato *num.* 41.

XX. Nonnumquam contingit, ut quis per procuratorem seu mandatarium infantem de fonte suscipiat; quo casu aliquando inter Doctores disputatum fuit, à quo cognatio spiritualis contraheretur, an à mandante, an à mandatario & immediate tangente : sed de consuetudine universali receptum est, cognationem contrahi

trahi à mittente, non vero à procuratore: quia quæ agit procurator, non agit proprio nomine, sed nomine mittentis: tum quia mittens fuit designatus, non vero procurator. Ita post alios Canonistas doctissimos refert Barbosa, *De Officio Episcopi, part. 2. Allegat. 30. num. 50.*

XXI. Cum Synodus Tridentina tantum velit contrahi cognationem inter eos qui infantem de fonte levarunt, apparet etiam sublatum esse impedimentum impediens, quod per assistentiam in *Catechismo* seu instructione ante Baptismum olim contrahebatur juxta *cap. 2. De Cognatione spirituali in* VI. maxime ob generalia verba in fine Decreti à Synodo Tridentina adjecta; *omnibus inter alias personas hujus cognationis spiritualis impedimentis* OMNINO *sublatis.*

Unde recte monet Zypæus in Jure Novo ad titulum *De Cognat. spirituali*, cum pueri domi baptizati sunt, & postea supplentur preces & solemnia in Ecclesia, Patrinos hic *tantum* adhibitos, in libro baptizatorum non esse simpliciter ut Patrinos describendos; sed ut *Patrinos Catechismi.*

XXII. Quamvis Concilium Tridentinum imminuerit cognationis spiritualis species quæ impedimentum dirimens pariunt, non desunt tamen adhuc difficultates quæ in conscientias scrupulos legitimos possunt injicere. Quotidie occurrunt dubia circa consanguinitatem inter baptizatos, & susceptores, vel baptizatorum parentes contractam; necnon super natalibus vel ætate baptizatorum, quorum probatio & certitudo vix aliunde, quam ex Libris seu Registris, quæ dicuntur *Baptismalia* haberi potest: merito proinde tam Ecclesiasticis quam civilibus decretis & sanctionibus injunctum fuit Parochis, ut diligenter singulorum baptizatorum, necnon parentum & patrinorum & matrinarum nomina, diemque baptismi in libro annotent. Insuper injungitur Parochis, ut si qui forte ex illicito concubitu nati sint, etiam eos ut tales in ipso, sive Registro baptismali designent.

Ulterius ut hæc Registra fidelius conserventur, & ad illa facilior pateat accessus, Principes nostri signanter in Edicto perpetuo de anno 1611. *art.* 20. ordinarunt, ut Magistratus quorumcumque locorum, quotannis exemplum desumant ex Registris Parochialibus, in quibus notantur baptismata, & in Archiva sua referant: alterumque ad superiorem territorii judicem transmittant.

Hæc si sedulo observarentur, quantæ evitarentur difficultates, & lites, aliaque incommoda!

XXIII. Quæ de cognatione contrahenda in Baptismo decrevit Synodus Tridentina, eadem servari voluit in ea cognatione, quæ ex Confirmatione contrahitur; ut scilicet hæc extra confirmantem & confirmatum, illiusque patrem & matrem ac tenentem non egrediatur.

Præterea quæ ad restringendum hoc impedimentum ex susceptione in Confirmatione proveniens, decreverint Synodi nostræ Belgicæ, quosque in Patrinos eligi desiderent, retulimus supra *titulo* 3. *c.* 5.

XXIV. Cæterum, quia jam pridem Ecclesia hoc impedimentum & hanc spiritualem cognationem, præsertim in Baptismo ideo induxit, quod Patrinus credatur fieri quasi pater spiritualis suscepti; satis insinuat, curam spiritualem à suscipiente tanquam patre ipsi suscepto tanquam filio esse impendendam; de qua latius actum supra *titulo.* 2. *cap.* 5. & *titulo* 3. *cap.* 3.

XXV. Non tantum ob conjunctionem carnalem & exinde ortam consanguinitatem impediri Matrimonium; sed etiam ob quamdam honestatem & reverentiam, quæ ab una persona alteri debetur, supra ostensum est ex Augustino; ac insuper notatum, ob eam rationem manere impedimentum inter filium adoptatum & uxorem adoptantis post solutam adoptionem: quia inhonestum videtur, nuptias intercedere inter personas quæ aliquando inter se parentum & filiorum loco fuerunt.

Hac ratione inductum quoque fuit impedimentum, quod vulgo dicitur *publicæ honestatis.*

XXVI. Oritur hoc impedimentum ex duobus; nimirum Matrimonio *rato non consummato*, & *Sponsalibus de futuro.* Licet enim nulla intervenerit conjunctio carnalis, atque ita proprie consanguinitas orta dici nequeat; tamen quia per Matrimonium mulier facta est vera uxor mariti; & per Sponsalia Desponsi saltem imperfecte jam conjuncti censeantur, & quasi inchoarint contractum matrimonialem; minus honestum visum fuit, ut maritus cum consanguineis suæ uxoris quamvis nondum cognitæ, aut sponsus cum consanguineis sponsæ suæ nuptias contraheret.

XXVII. De hoc impedimento agit Gratianus, *caus.* 27. *q.* 2. atque inter alia Decreta profert unum sub nomine Julii Papæ, quo dicitur: "Si quis desponsaverit „ uxorem, vel subarrhaverit, & sive præveniente die „ mortis, sive irruentibus quibusdam aliis causis mini„ me eam cognoverit, neque ejus superstes frater, „ neque ullus de consanguinitate ejus, eamdem sibi „ tollat in uxorem ullo umquam tempore.

Si authenticum esset hoc Decretum, de antiquitate hujus impedimenti ambigi non posset; sed cum Eruditis sit hodie sat persuasum, esse suppositititium, nihil inde certi haberi potest; uti nec ex aliis, quæ eam in rem allegat Gratianus, eo quod nihilo magis authentica sint. Illud sat certum, impedimentum hoc, in quantum ex Matrimonio rato oritur, se extendisse olim ad septimum gradum, exemplo impedimenti affinitatis; atque una cum hoc per Concilium Lateranense censeri restrictum ad quartum gradum.

XXVIII. Ortum vero ex Sponsalibus de futuro similiter olim se extendebat ad eumdem gradum, modo essent *pura* & *certa*; id est, cum *certa* & *determinata* persona, licet quavis ratione *invalida*; & dummodo non essent nulla ex *defectu consensus*. oriebatur impedimentum efficax ad impediendum & dirimendum sequentia Sponsalia vel Matrimonia, *cap. unico, De Sponsalibus in VI.*

XXIX. At Synodus Tridentina edocta per experientiam de incommodis ex multitudine impedimentorum provenientibus, hoc quoque impedimentum limitavit; decrevitque citata *Sess.* 24. *cap.* 3. "Justitiæ publicæ „ honestatis Impedimentum, ubi Sponsalia *quacumque* „ ratione *valida non erunt*, sancta Synodus prorsus „ tollit, ubi autem valida fuerint, *primum* gradum „ non excedant: quoniam in ulterioribus gradibus „ jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispen„ dio observari.

XXX. Synodum hic agere de Sponsalibus proprie dictis sive *de futuro*, edita speciali Constitutione quæ incipit *Ad Romanum* 62. in Bull. Rom. declaravit Pius V. "Attendentes (ait) quod Sponsaliorum appel„ latione, qua dictum Concilium utitur, non nisi „ *improprie* Matrimonium verbis de *præsenti* conceptis „ contractum continentur; quodque agitur de cor„ rectione juris veteris, quo casu secundum proprieta„ tem verborum dumtaxat procedendum est, præser„ tim cum longe majorem rationem prohibitionis in „ Matrimonio per verba de præsenti contracto, quam „ in Sponsalibus *de futuro* vigere à nemine dubite„ tur.

XXXI. Nihil ergo circa impedimentum *publicæ honestatis* proveniens ex Matrimonio *rato non confirmato*, innovavit Synodus Tridentina; ideoque ex pristino jure illud etiam hodie extenditur ad quartum gradum: ita ut, qui Matrimonium contraxerit cum Catharina, ea mortua ante consummationem, non possit valide contrahere citra dispensationem cum illa quæ Catharinam in quarto consanguinitatis gradu attingebat.

XXXII. Quin & hinc ulterius deducitur, hodie ex Matrimonio *quavis* ratione *nullo*, præterquam *defectu consensus*, oriri hoc impedimentum: quandoquidem jure veteri oriretur, & Synodus Tridentina nihil

circa hoc impedimentum, quatenus ex contracto Matrimonio oritur mutaverit: & hanc sententiam multis adstruit Fagnanus ad *cap.* AD AUDIENTIAM ✠ *De Sponsalibus.*

Quoad impedimentum hoc ut proveniens ex *Sponsalibus de futuro* in duobus, jus commune correxit Synodus Tridentina.

XXXIII. Primo quidem contra Decretalem Bonifacii VIII. in *cap. unico De Sponsalibus in VI.* sublatum prorsus est hoc impedimentum ex Sponsalibus *nullis*, non tantum *defectu consensus*, sed *quavis* etiam alia ratione.

Sed quid, si valida quidem ab initio fuerint, sed mutuo consensu postmodum dissoluta? Cum revera fuerint Sponsalia valide contracta; adeoque verum fuerit, ipsos fuisse Desponsos, non apparet ex mente Synodi, ea posse comprehendi sub Sponsalibus *invalidis*, nec consequenter impedimentum *publicæ honestatis* ex hujusmodi Sponsalibus ortum, à Synodo esse omnino sublatum: atque ita non semel resolvisse sanctam Congregationem testatur Fagnanus loco citato *num.* 29. ac signanter 6. Julii anno 1658. Qua resolutione ad Sanctissimum cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia responsis, ipse Sanctissimus die 10. ejusdem mensis prædictam Congregationis resolutionem probavit, eamdemque jussit in dubium deinceps non revocari.

XXXIV. Secundo, quoad Sponsalia *valida* restrinxit Synodus hoc impedimentum ad *primum* gradum; cum jure communi extenderetur ad quartum: ideoque Sponsus hodie potest contrahere cum consanguinea Sponsæ in secundo gradu.

Et quidem ut oriatur hoc impedimentum etiam usque ad *primum* gradum, requiritur, ut sint Sponsalia absoluta & valida, id est non conditionata, quorum effectus suspenditur à conditionis eventu; cum revera non sint absolute Sponsalia ante conditionis eventum. Barbosa in Collectaneis Doctorum ad citatum *cap.* 3. Synodi Tridentinæ *num.* 10.

CAPUT VIII.

De Impedimento Criminis.

1. *Adulterium apud Romanos impedimentum fuit.*
2. *Augustinus videtur* Adulterium *pro impedimento agnovisse.*
3. *Etiam seculo IX. idem obtinuisse verisimile est.*
4. *Gratianus non videtur intellexisse Canonem Concilii Triburiensis.*
5. *Gratianus Canones generaliter de* Adulterio *loquentes restrinxit.*
6. *Gratiani auctoritas fecit ut hæc restrictio pro jure sit recepta.*
7. *Eam insinuat Alexander III.*
8. *Innocenteus III. eam pro jure habuit.*
9. *Adulterium dirimit, si sibi mutuo fidem dederint.*
10. *Ignorantia potest eatenus excusare, ut non oriatur impedimentum dirimens.*
11. *Alter casus quo Adulterium hodie dirimit Matrimonium.*
12. *Homicidium quandonam dirimat Matrimonium?*
13. *Hæc impedimenta sunt juris positivi.*
14. *Quomodo de his populus monendus?*

I. MULTA olim crimina impedivisse Matrimonium, supra notatum fuit. Inter hæc autem fuisse *Adulterium*, dubium non est; neque illud solum impedivisse, sed & diremisse Matrimonium inter adulterum & adulteram, non obscure indicat Novella Justiniani 134. *cap.* 12. quod & apud Romanos cautum fuisse, colligitur non obscure ex *l.* 11. §. 11. & *l.* 40. *ff. Ad L. Juliam de Adulteriis.* Unde ad dictam *l.* 40. notat Gothofredus: *Mulier nubere potest ei, cum quo Adulterii tantum insimulata est, non convicta.*

II. Idipsum probare videtur Augustinus, *lib.* 1. *De Nuptiis & concupiscentia*, *cap.* 10. ubi ita legitur: „ Marito mortuo cum quo verum connubium fuit, „ fieri verum connubium *non potest* cum quo prius „ *Adulterium* fuit.

Refert quidem Gratianus *caus.* 31. *quæst.* 1. *Can.* 2. hunc textum Augustini sine negatione, sed perperam, uti post Correctores Romanos notavit Cujacius ad *cap.* 1. ✠ *De eo qui duxit in Matrimonium quam polluit per Adulterium*; ubi quoque observat, juxta antiquos Canones, mulierem quæ sciens se præbuit alieno marito, nunquam potuisse cum eo Matrimonium inire.

III. Et quidem multis seculis eam disciplinam viguisse verisimile est ex *Can.* 40. Concilii Triburiensis anno 895. in quo generaliter definitur: " Non licet „ ergo, nec Christianæ religioni oportet, ut ullus ea „ utatur in Matrimonio, cum qua prius pollutus est „ adulterio.

IV. In illo quidem Canone specialis casus proponitur & deciditur; nimirum quo adulteri sibi *mutuo fidem* dederant, interposito juramento de ineundo Matrimonio post mortem alterius legitimæ partis; sed post decisionem casus, prædictam generalem conclusionem Patres subjiciunt: quod non advertens Gratianus, fragmentum Canonis tantum referens, hanc ei epigraphen præfixit: *Post mortem viri non potest adulteram in conjugium ducere, qui, viro vivente*, JURAMENTUM *sibi futurarum nuptiarum præbuit.*

V. Quin & Canonibus generaliter loquentibus ipse Gratianus hanc restrictionem adhibendam censuit: " Si „ nihil in mortem viri machinatus fuerit, vel si vi„ vente viro fidem adulteræ non dedit, se sumpturum „ eam sibi in conjugem, si viro ejus superviveret. „ Habetur post *Can.* 3. *caus.* 31. *q.* 1.

VI. Cum autem circa seculum XII. & XIII. auctoritas Decreti Gratiani ita invaluisset, ut vix aliunde, quam ex illo desumerentur quæ quæstionibus disciplinæ decidendis servire possent, tandem hæc restrictio Gratiani pro jure invaluit; uti observat Cujacius loco citato.

VII. Hinc Alexander III. seculo XII. hanc restrictionem non obscure admittit in *cap.* 1. ✠ *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium*, dicens: „ Licet in Canonibus habeatur, ut nullus copulet Ma„ trimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam „ *maxime* cui fidem dederat uxore sua vivente; vel quæ „ machinata est in mortem uxoris, &c.

VIII. Sed apertius subsequentes Pontifices eam admisere: quin & definierunt, legitimum esse Matrimonium *adulteri* cum *adultera*, post mortem legitimæ uxoris, " nisi alter eorum in mortem uxoris defunctæ „ fuerit machinatus, vel, ea vivente, sibi fidem dederit „ de Matrimonio contrahendo. „ Uti respondit & definiit Innocentius III. in *cap.* 6. ✠ *eod.* quæ definitio & responsum pro jure hodie recepta sunt.

IX. Itaque juxta modernam disciplinam, adulterium generaliter non dirimit Matrimonium cum adultera initum, sed his duntaxat casibus.

Primo, si *sibi fidem* dederint de contrahendo Matrimonio; vel si de facto Matrimonium initum sit, licet sciretur alter conjugum adhuc vivere; sive id contigerit ante vel post commissum adulterium; uti deciditur in *cap. fin.* ✠ *eod.*

X. Si autem mulier ignoraverit, adulterum junctum esse Matrimonio, non prohibetur eo casu Matrimonium, mortua uxore, cum eo contrahere *cap.* 7. ✠ *eod.* quia non intervenit *formale* adulterium. Imo, si *de facto* contractum sit Matrimonium, licet *nulliter* ob prius Matrimonium mariti adhuc subsistens; si tamen mulier,

quæ

quæ hoc Matrimonium ignorabat, in secundo manere velit, vir ab ea recedere non potest, *cap.* 1. ☩ *eod.* quia *dignum non est, ut vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet.*

XI. Alter casus, quo non subsistit Matrimonium inter adulterum & adulteram, est, si vel maritus adulter aliquid machinatus fuerit in mortem conjugis suæ; vel mariti adulteræ, ut cum ea contrahere posset; vel adultera in mortem sui mariti, vel uxoris adulteri, *cap.* 3. ☩ *eod.*

XII. Homicidium quoque dirimit Matrimonium sine adulterio, dum scilicet vir aut uxor cum tertio conspiravit in mortem suæ compartis: quo casu si fuerit mors sequuta non poterit superstes cum tertio illo Matrimonium inire, *cap.* 1. ☩ *De conversione infidelium*; licèt alter esset infidelis, & ad ejus conversionem patrata esset talis occisio, & initum Matrimonium: *Cum tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit.*

XIII. Impedimentum adulterii etiam juncta machinatione in mortem mariti adulteræ esse tantùm juris positivi, colligitur ex Matrimonio Davidis cum Bethsabee; illud tamen rectè inductum est, ut hoc saltem pacto hujusmodi scelera cohiberentur, dum scirent, his criminibus ad Matrimonia pervenire non posse.

XIV. Meritò subinde, sed tamen castè & prudenter, populus de hoc monendus; præcipuè de *adulterio cum promissione*; quia natum est, ut frequentiùs usu veniat. Et generatim subinde saltem moneantur, ut si adulterium aut homicidium intervenerit, tunc inquirant, an impedimentum non sit.

CAPUT IX.

De Impedimento ex Cultûs disparitate.

1. *Quinam dicantur dispares cultu?*
2. *Rarus hodie hic impedimenti hujus usus.*
3. *Impedimentum hoc olim incognitum.*
4. *Hoc impedimentum consuetudine videtur introductum.*
5. *Justa de causa Ecclesia hoc impedimentum probavit.*
6. *Matrimonia Catholici cum Hæretica apud Græcos fuerunt jam pridem invalida.*
7. *Ecclesia Latina ejusmodi Matrimonia non habet pro irritis.*
8. *Parochi à similibus Matrimoniis deterrere debent ob periculum perversionis.*
9. *Secundò, ostendere debent Parochi periculum ex istis Matrimoniis prolibus imminens.*
10. *Insuper quàm facilè pars Catholica ab Acatholica perverti possit.*
11. *Cur Ecclesia potius Matrimonium cum non baptizato quàm cum Hæretico irritum fecerit?*
12. *Quomodo Matrimonium Catholici cum Hæretica aliquando permitti possit.*

I. CULTÛS disparitas hìc non accipitur pro quavis in religione disparitate; quasi *dispares in cultu* censerentur, qui diversam profitentur religionem, v.g. Catholicam & Calvinisticam seu Lutheranam; sed soli & omnes illi dicuntur hìc *dispares cultu*, quorum unus est validè baptizatus, & alter non est validè baptizatus; tametsi etiam ambo profiterentur eamdem Religionem Catholicam; modò unus eorum esset tantùm baptizatus, alter verò adhuc esset Catechumenus: si autem uterque sit baptizatus, quantùmvis disparem religionem profiteantur, nequaquam inter ipsos, juxta vulgarem & jam receptum modum loquendi, est *disparitas cultûs.*

II. Cùm hodie præsertim hisce in Regionibus pauci sint non baptizati, & pauciores, qui cum non baptizatis conjugia inire prætendant, rariùs admodùm est in hisce Regionibus hujus impedimenti usus.

III. De hoc inter omnes passim convenit, hoc impedimentum multis seculis fuisse incognitum; atque olim inter dispares cultu eo modo sumptos, constitisse verum Matrimonium; taleque fuisse Matrimonium Sanctæ Monicæ matris Sancti Augustini cum Patricio viro ethnico non baptizato; quod narrat ipse Augustinus, *lib.* 9. *Confess. cap.* 9. nec quidquam scribit, unde colligatur Matrimonium improbasse.

IV. Hoc insuper sat communiter receptum, hoc impedimentum non aliquo positivo Ecclesiæ Decreto, sed jure quodam consuetudinario esse introductum; atque hinc deducitur, consuetudine impedimenta dirimentia induci posse: quod & exprimitur in *cap.* 1. ☩ *De Cognatione spirituali*; ubi respondet Alexander III. inter certas personas ibidem expressas conjugium iniri posse, *nisi consuetudo Ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habeat.*

V. Illud negari nequit, quin justissimis de causis Ecclesia hoc impedimentum receperit; semperque visum esse, hujusmodi conjugia multis incommodis solere esse obnoxia; quæ fusè & eleganter jam pridem descripsit Tertullianus, *lib.* 2. *Ad uxorem*, *cap.* 2.

VI. Quoad Matrimonia baptizatorum, quorum una partium est Catholica, altera vero hæretica, apud Græcos jam pridem invalida fuisse videntur juxta *Can.* 72. Trullanum, quo decernitur: "Non licere virum orthodoxum cum muliere hæretica conjungi, neque verò orthodoxam cum viro hæretico copulari: sed & si quid ejusmodi à quopiam factum apparuerit, *irritas* nuptias existimare, & nefarium conjugium dissolvi. Neque enim ea, quæ non sunt miscenda misceri, nec ovem cum lupo, nec peccatorum sortem cum Christi parte conjungi oportet. (*a*)

Hæc conjugia *invalida* hìc declarari notant Balsamon & Zonaras in notis ad hunc Canonem: "Nam qui simul ita vivunt (ait Zonaras) ut eorum animi in iis, quæ ad fidem pertinent, contrario modo affecti sint, quo pacto eos in aliis rebus convenire posse, quispiam arbitretur? Quorumque sensus in iis, quæ sunt fidei, quorum prima est atque præcipua ratio, minimè congruunt, quo pacto inter se æquis animis in reliqua vitæ societate communicabunt.

VII. Quamvis Ecclesia Latina nullum impedimentum saltem dirimens hactenus statuerit, quo Matrimonium Catholici cum hæretica irritetur, nihilominùs jam pridem ob plura ex similibus Matrimoniis sequi nata incommoda, ea improbavit, & hodie improbat; ac novissimè conformiter ad mentem Ecclesiæ Episcopus Castoriensis per Provincias confœderatas Vicarius Apostolicus hoc edidit Decretum: "Prohibemus sub pœna suspensionis ab officio Missionis omnibus Missionariis, ne quis personas, quarum altera est Acatholica, nobis inconsultis & sine speciali nostro consensu, præsumat conjungere.

VIII. Deinde in eodem Decreto sive Constitutionibus additur: "Sæpe deterreant Pastores aliique Missionarii plebem Catholicam, ne conjugii jugum ducant cum infidelibus, ne cum illis velint unum corpus fieri, cum quibus non possunt fieri unus spiritus.

Motiva, quibus Parochi fideles à similibus Matrimoniis deducant, desumi imprimis possunt ex periculo perversionis, non tantùm prolibus, sed & nepotibus & pronepotibus subinde in multas generationes imminente ex hujusmodi Matrimonio cum persona Acatholica.

IX. Et quidem advertendum, periculum prolibus imminens non satis præcaveri per juramentum & promissiones conjugis hæretici, si quidem Ministri Acatholici facilè dicturi sunt istiusmodi juramenta non esse tantùm non servanda; sed & servari illicitè. Ac-

(*a*) Hunc Canonem fusiùs exposuit Auctor noster in suis Scholiis ad Canones Concilii Quini-Sexti. *Canone* 72.

cedit

cedit non leve periculum hæreticæ educationis prolibus imminens, etiam vivente parente Catholico, seu à blanditiis matris hæreticæ, seu à minis Patris hæretici, potissimum iis in locis, ubi penes Acatholicos est suprema potestas. Et quod semper adest, exemplum parentis hæretici; nec non quotidiana de hæresi colloquia, & de fide quæstiones & contentiones, quæ nata sunt, si non extinguere, saltem imminuere fidem Catholicam, ipsasque proles in fide Catholica vacillantes & flaccidas reddere.

X. Ostendi insuper potest, non infrequenter etiam parti Catholicæ perversionis periculum imminere; eò quòd tam arcta conjunctio, qualis est matrimonialis, soleat mores partis hæreticæ facilè derivare in partem Catholicam; atque sensim parte Catholicâ ex naturali erga compartem affectu, & morum imitatione nonnihil excæcatâ, incipiat hæresis ipsi minùs horrida apparere: sicque minùs ab hæresi abhorrere; & tandem ut comparti placeat, eam amplecti: præsertim quòd qui hujusmodi Matrimonia ineunt, non soleant ab hæresi esse tantopere alieni: quia si multùm eam exhorruissent, noluissent tam arcto vinculo personæ hæreticæ jungi.

XI. Plura alia motiva ex incommodis & infaustis similium Matrimoniorum effectibus desumenda, facilè Parochis, præcipuè in Provinciis ubi frequentiora esse consueverunt talia Matrimonia, per quotidianam experientiam occurrent, nec dubium, quin reperient, non rarò ex Matrimoniis personæ Catholicæ cum Acatholica eadem incommoda oriri, quæ suo tempore Matrimonia Fidelis cum Infideli secum trahere, dixit Tertullianus loco suprà allegato: potiùs tamen Ecclesia induxit, aut induci passa est impedimentum dirimens Matrimonium Fidelis cum Infideli, seu baptizati cum non baptizata, quàm Catholici cum Hæretica: eò quòd faciliùs sciri queat, quis non sit baptizatus, quàm quis dicendus ac reputandus sit Hæreticus.

XII. Adhæc, licèt incommoda, quæ Matrimonia Catholici cum Hæretica comitari solent, non evincant, simile Matrimonium semper jure naturæ esse illicitum; eò quòd queant esse circumstantiæ, quæ sperari faciant tanta bona ex simili Matrimonio; aut hujusmodi necessitas concurrat, ut prævaleant incommodis, quæ timentur, nihilominus hoc concludunt, similia Matrimonia ut plurimùm etiam jure naturali esse illicita: prudenterque positivo Decreto inferioribus Parochis seu Missionariis esse interdictum, ne istiusmodi Matrimoniis assistant; nî priùs Episcopus consenserit. (*a*)

(*a*) D. de Hericourt de Legibus Ecclef. *part.* 2. *num.* 48. Edit. an. 1743. arbitratur Matrimonium quòd Catholicus cum hæretica in Galliis contraxit esse invalidum: nititur articulo Edicti quod an. 1680. dedit Ludovicus XIV. ubi de ejusmodi Matrimoniis legitur. *Déclarant tels Mariages, non valablement contractés.* Quòd intelligi debet de Hæreticis notoriè declaratis.

CAPUT X.

De Metu.

1. *Quid metus, & an causet involuntarium?*
2. *Qua ratione in actione ex metu interveniat involuntarium?*
3. *Quis sit metus cadens in virum* constantem?
4. *Quis dicendus metus* levis?
5. *Metus* levis *non est facilè attendendus.*
6. *Quid considerandum in metu?*
7. *Quis censendus sit hic & nunc metus* gravis, *à judice determinandum; & unde?*
8. *Qualiter judex hic procedere debeat?*
9. *Metus gravis reddit Matrimonium* nullum.
10. *Impedimentum hoc potius juri naturali, quàm positivo adscribendum.*
11. *An metus* de se levis *aliquando irritet Matrimonium?*
12. *In his Provinciis non facilè ob prætensum metum Matrimonia* invalida *declaranda; & quare?*
13. *Quid Parocho agendum, si metum subesse suspicetur?*
14. *Metus* gravis *voluntarius in causa non dirimit Matrimonium.*
15. *Debet esse incussus ad Matrimonium contrahendum.*
16. *Non refert, à quo fuerit incussus.*

I. METUS est, inquit Jurisconsultus in *l.* 1. *ff. Quod metûs causâ gestum est*; instantis, vel futuri periculi causâ mentis trepidatio.

Metus non causat absolutè involuntarium; quia qui ex metu aliquid agit, voluntariè id agit, ut illud quod metuit, evadat. Exempli gratiâ, qui ex navi ejicit merces ob periculum naufragii, voluntariè eligit ejectionem mercium, ut evitet imminens naufragium; ipsamque ejectionem mercium præeligit potiùs, quàm sustinere periculum naufragii, eamque electionem voluntariè facit; id est, cum plena advertentia rationis, ac deliberatione voluntatis.

II. Advertendum tamen, quòd is, qui metu adactus aliquid agit, licèt id voluntariè agat, ideóque coacta voluntas sit, uti loquuntur Jurisconsulti, nihilominùs & illud certum est, in actione metu elicita intervenire quoddam involuntarium contrarium libertati.

Qui enim ob instans aut prævisum aliquod malum sibi imminens quidquam agit, non facturus nisi illud malum sibi immineret, non omninò liberè; sed ab imminenti illo malo quasi adactus, hoc præ alio eligit.

III. Et quidem si malum imminens sit hujusmodi, ut hominem alioquin prudentem, & in rebus agendis non levem moveret, ut faceret istud quod aliàs non fecisset, si periculum illius mali non adfuisset, dicitur is egisse ex metu gravi seu prudenti: dicitur is metus vulgò metus *cadens in virum constantem*, in *cap.* 4. *De his, quæ vi metûsve causâ*, & *cap.* 15. & 28. *De Sponsalibus*.

IV. Si verò malum imminens sit adeò leve, aut periculum illius ita remotum, aut tam parum verisimile; ut nullum virum prudentem & constantem moveret ad faciendum, quod factum est, dicitur id factum ex metu levi & vano; neque jura illius rationem haberi voluerunt.

V. Unde scribit Jurisconsultus in *L.* 6. *ff. Quod vi metûsve causâ gestum erit*; " Metum autem non vani „ hominis, sed qui meritò & in hominem *constantissimum* cadat, ad hoc Edictum pertinere dicemus. „ Edictum nimirum Prætoris, de quo in *L.* 1. *ff. eod. Quod metûs causâ gestum erit, ratum non habebo.* Deinde eodem fundamento dicitur in *L.* 7. *ff. eod.* " Proinde „ si quis meticulosus rem nullam frustra timuerit, per „ hoc Edictum non restituitur: quoniam neque vi, ne- „ que metûs causâ gestum est.

Similiter in citato *cap.* 28. respondet Pontifex: " De „ illato metu est cum diligentia inquirendum, & si „ talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in „ constantem virum, erunt non immeritò audiendæ. „ Sat innuens, ob metum levem & vanum neminem audiendum.

VI. Itaque rectè ait Covarruvias *De Matrimonio, part.* 2. §. 4. *num.* 5. " Virum interpretor prudentem, „ qui sciat eligere minus malum ob majoris mali peri- „ culum evitandum.

Hinc infert *num.* 6. " Non esse metum cadentem in „ virum constantem, nec excusare, si quis etiam ad „ evitandam mortem eligeret peccare mortaliter; im- „ prudens enim esset omninò, qui mallet mortaliter „ peccare, quàm mortem ipsam corporis subire.

Inde ulteriùs patet, metum aliquem posse de se ac simpliciter consideratum esse *metum gravem*, & qui moveret virum prudentem, si comparetur ad unam actionem, & tamen non esse talem comparatum ad aliam actionem.

Quis enim ambigat, quin metus imminentis mortis

ris sit metus, qui meritò moveret virum prudentem ad eligendam amissionem notabilis summæ pecuniæ; qui tamen non sit sufficiens, ut eumdem moveat ad peccandum mortaliter.

VII. Similiter & personarum sexum, conditionem, aliasque circumstantias expendendas esse, ut judicetur, an hìc & nunc fuerit metus gravis, an levis, dubium non est: atque communiter tradunt Canonistæ post Glossam, in *cap.* CUM DILECTUS ✠ *De iis, quæ vi metûsve causâ*, arbitrio judicis relinquendum esse, quinam metus dicatur cadere in constantem virum. " Judex enim (ait Covarruvias *num.* 15.) ut ipse intelligo, arbitrabitur, an vir prudens & constans eligeret potiùs id agere, quod timoris causâ fit, quàm periculum quod imminet subire.

VIII. Ex quo dein *num.* 16. infert: " Judex arbitrio proprio decernere debet, non ita anxiè, atque strictè hanc eligendi prudentiam exigendam esse in feminis, quibus à natura inest minor animi vigor, corporisque fortitudo: sed considerandum esse, quid femina *constans* eligeret, pensatâ naturali feminarum prudentiâ. Aliquid enim cogeret feminam, etiam constantem, ad eligendum id, quod vir constans minimè eligeret.

IX. His præmissis, indubitatum est, metum gravem seu cadentem in *virum constantem*, non tantùm contractum matrimonialem subjicere legi rescissionis, sive metu adactum, contractum matrimonialem officio judicis rescindi petere posse; quemadmodum in aliis contractibus metu initis jura statuunt; sed ipsum Matrimonium dirimere, sive Matrimonium ex simili metu initum esse *nullum*; uti apertè supponitur in *cap.* 15. & 28. ✠ *De Sponsalibus*, & *cap.* 2. ✠ *De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.* Ratio indicatur in *cap.* 17. ✠ *De Sponsalibus*, cùm libera debeant esse Matrimonia, & coactiones difficiles soleant frequenter exitus habere.

X. Illud hìc notandum, Pontifices in citatis Decretalibus non inducere impedimentum *diriment*; sed resolvere simpliciter, Matrimonia per metum inita esse *invalida*; adeòque impedimentum illud supponere. Et reverà cùm contractus matrimonialis sit præ cæteris contractibus mutui amoris & dilectionis conjunctio, etiam præ cæteris exigit quamdam libertatem, atque omnem coactionem abhorret: præsertim quia semel validus & perfectus quamdam habet indissolubilitatem: neque adinstar aliorum contractuum rescindi facilè potest: ut proinde meritò hoc impedimentum non soli juri positivo; sed naturali adscribendum sit.

XI. Porrò quamvis metus de se *levis*, neque aptus ut virum aut etiam mulierem prudentem ad eligendum Matrimonium moveret, queat subinde in aliqua persona meticulosa causare involuntarium, seu libertatem adimere, hujus tamen rationem Ecclesia habere non solet; ne aliàs passim *invalida* prætendi possent Matrimonia; & quia " non facilè Ecclesia, quæ non judicat de occultis, præsumit, aut probatum habet spontaneum consensum defuisse ex leviusculo metu, quamvis à parte rei aliud sit; " ait Zypæus, *Consult.* 1. *De iis, quæ vi vel metu*: qui addit: " Quando tamen reverà ex judicio viri prudentis constaret, levem licèt causam, verè tamen gravem metum incussisse, tantumque ut spontaneum consensum defuisse commonstretur, non dubitem Matrimonium pro irrito haberi: quia certè nihil interest, quo metu quis compulsus sit, dum constat compulsum esse.

XII. Non facilè tamen judicandum est, ob levem metum consensum spontaneum & sufficientem defuisse; neque præsertim hisce in Regionibus, facilè Matrimonium, ob metum prætensum *nullum* declarandum; cùm juxta Ritualia non anteà conjungendi sint, quàm interrogati à Parocho, an venerint ad contrahendum suâ voluntate, & à nullo coacti, responderint affirmativè.

XIII. Si tamen Parocho suspicio suboriatur, quòd metus ab alterutra parte subesset, poterit non tantùm in ipso actu conjunctionis, modo prædicto interrogando; sed vel maximè præviè id examinare; putà dum uterque examinatur seorsim, an sciat scitu necessaria; aut aliâ occasione, quæ Parocho convenientior videbitur.

Hanc inquisitionem commendat Synodus P. I. Mechliniensis, titulo *De Sponsalibus*, *cap.* 2. his verbis: " Quia coactæ nuptiæ tristem plerumque & luctuosum habent exitum, diligenter inquirant Pastores, an Matrimonium contracturi sponte & animo deliberato, non vi aut metu parentum, amicorum aut aliorum coacti ad Matrimonium procedant. Quòd si invenerint aliquem vel aliquam ex contrahentibus coactum ad contrahendum, nullo modo ad conjunctionem eorum procedere audeant; neque alteri vices suas committant, sub pœna suspensionis ab officio & beneficio.

XIV. Metum gravem dirimere Matrimonium, quia impedit spontaneum ac liberum consensum suprà notavimus; unde si ipse sponsus causam metûs voluntariè posuerit, ita ut metus proveniat ex *causa* ab ipso metum patiente, voluntariè *positâ*; metus *justè* ob illam causam incussus Matrimonium non irritabit. Exempli gratiâ, si judex carcerem aliamve pœnam minetur juveni, nî contrahat cum puella, quam sub promissione Matrimonii stupravit; & ipse juvenis ex metu comminatæ pœnæ Matrimonium contrahat cum illa, aliàs non contracturus, Matrimonium erit validum; quia voluntarium, quod fuit in ponendo actu, qui comminatæ pœnæ & metui causam dedit, supplet si quid forsan modò circa voluntarium in contractu matrimoniali deesset.

XV. Adhæc requiritur ut metus sit incussus in finem Matrimonii consensus extorquendi: aliter enim vis directa non fit huic contractui: v. g. si quis metu inferni, vel mortis aliundè imminentis aliquam ducit; (vel ut sæpè fit) metu incontinentiæ, paupertatis, &c. validum est Matrimonium.

XVI. Illud autem non refert, à quo inferatur, an ab altero contrahentium; an à tertio v. g. à parentibus, modò injustè & directè ad extorquendum Matrimonium: eò quòd per metum taliter incussum reverà spontaneus consensus impediatur; quod apertè supponit prædictum Decretum Synodi Mechliniensis. (*a*)

(*a*) Qui in Galliis personas sibi subditas per vim seu metum gravem adigunt ad contrahenda Matrimonia, illi excidunt gradu nobilitatis, fiuntque rei criminis raptûs, ut constat Edicto Blesensi.

CAPUT XI.

De Impedimento Raptûs.

1. *Plures pœnæ per leges Romanas contra Raptorem.*
2. *Etiam in Belgio.*
3. *Ex lege Justiniani Raptus videtur fuisse impedimentum perpetuum.*
4. *Idipsum indicant Capitularia Regum Francorum.*
5. *Videtur quod olim nunquam licitum aut validum fuerit inter Raptorem & raptam.*
6. *Aliquando relaxatum fuit hoc impedimentum.*
7. *Quid statuerit circa hoc impedimentum Synodus Tridentina?*
8. *Qua ratione dicatur per Synodum Tridentinam inductum* novum *impedimentum.*
9. *In quibus Decretum Tridentinum discordet à pristina disciplina.*
10. *Quæ sint pœnæ contra Raptum ex Decreto Concilii Tridentini.*
11. *In quibus hæ pœnæ locum habeant.*
12. *Synodus Tridentina videtur loqui de raptu, qui violentiam adjunctam habet.*

13. *In Gallia etiam attenditur Raptus* seductionis *sine violentia.*
14. *Hic Raptus frequentior, & quando Matrimonium dirimat?*

I. Quam graves acerbæque pœnæ olim per leges Imperiales contra raptum decretæ fuerint, videri potest in legibus Constantini Magni ejusque filii Constantii, nec non Gratiani, quæ referuntur in Codice Theodosiano, *lib. 9. tit. 24. De Raptu Virginum vel Viduarum*; nec non in *L. unica Cod. Justin. eod. tit.* quas passim interpretes ac signanter Gothofredus, ad citatum titulum Codicis Theodosiani latè explicant; notatque speciatim Gothofredus, quòd Constantinus Magnus, ut omnis via obstrueretur ad hoc crimen committendum, neque Raptæ consensu, neque parentum ratihabitione, patientiâ, silentio hoc crimen elui voluerit; aut raptum hoc patrocinio sustineri, Raptoremque denique ea spe sibi blandiri.

II. Hìc in Belgio olim gravissimis pœnis quoque raptus puniebatur; uti ex antiquis Principum nostrorum tabulis cognosci potest, quas recitat Zypæus ad titulum *De Sponsalibus*, *num. 25.*

III. Sed quod ad præsentem materiam, nimirùm impedimenti Matrimonii, propius accedit, Justinianus in citata Lege unica decrevit: " Nec sit facultas raptæ " virgini vel viduæ vel cuilibet mulieri, *raptorem* in " suum sibi maritum exposcere, sed cui parentes vo- " luerint (excepto *raptore*) eam legitimo copulent Ma- " trimonio: quoniam *nullo* modo, nulloque tempore " datur à nostra Serenitate licentia eis consentire, qui " hostili more in nostra republica Matrimonia student " sibi conjungere. Oportet etenim, ut quicumque uxo- " rem ducere voluerit, sive ingenuam, sive liberti- " nam, secundùm nostras leges, & antiquam consue- " tudinem; parentes, vel alios, quos decet, petat, ut " cum eorum voluntate fiat legitimum conjugium.

Quin ibidem Justinianus voluerit esse impedimentum *perpetuum*, nullo quantumvis *spontaneo* consensu ipsius raptæ abolendum, inter raptorem & raptam, evidens est.

IV. Ipsa quoque Regum Francorum Capitularia idipsum indicant. Legitur enim *lib. 6. cap. 69.* " Si " quis alterius sponsam, virginem aut viduam necdum " desponsatam *rapuerit*, vel furatus fuerit, placuit ut " sive eam postea sponsaverit, sive dotaverit, seu non, " sive cum parentum ejus voluntate quocumque com- " mento ipsam accipere vel tenere potuerit, *nunquam* " illam uxorem habeat; sed raptori aut furi auferatur, " & proximis suis alio viro, tempore congruo, si ipsa " hoc malum non consenserit, nuptura legibusque ac- " ceptura reddatur. " Et *lib. 7. cap. 395.* " Placuit, " ut hi, qui *rapiunt* feminas vel furantur, aut sedu- " cunt, ut eas *nullatenus* habeant uxores, quamvis eis " postmodùm conveniat, aut eas dotaverint, vel nup- " tialiter cum consensu parentum suorum acceperint. " Extat apud Gratianum, *Caus. 36. q. 2. Can. 11.* sed sub nomine Concilii Aquisgranensis: notantque Correctores Romani idipsum Decretum inveniri in Concilio Rhemensi Trosleiano *cap. 8.*

In Synodo Regiaticina sive Ticinensi anno 850. *cap. 10.* decernitur, quòd puellæ, " ipsis, à quibus raptæ " sunt, legitimæ demum uxores *nullatenus* esse possint.

V. Ex his aliisque nonnullis Canonibus seculis septimo & sequentibus editis, credunt nonnulli, raptum fuisse saltem, in quibusdam Ecclesiis impedimentum dirimens perpetuum inter raptorem & raptam; adeò ut nec per spontaneum consensum raptæ, tametsi à rapta in loco tuto, & extra potestatem raptoris constituta præstitus fuisset.

VI. Quidquid sit, illud constat, seculo undecimo & sequentibus impedimentum hoc relaxatum fuisse; atque Matrimonium inter raptorem & raptam validum reputatum, modò consensus raptæ intervenisset; respondítque conformiter ad hanc disciplinam Innocentius III. in *cap. 7.* ✠ *De Raptoribus:* " Rapta puella " legitimè contrahet cum raptore, si prior dissensio " transeat postmodùm in consensum: & quòd ante displicuit, tandem incipiat complacere.

VII. Synodus Tridentina expendens quàm parùm fidendum sit consensui, quem puella, quamdiu est in potestate raptoris, præfert, decernit *Sess. 24. cap. 6. De Reformatione Matrimonii*; Inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium.

VIII. Itaque juxta hoc Decretum subsistit impedimentum dirimens inter raptorem & raptam, quamdiu hæc manet in potestate raptoris; ut quamvis eo tempore puella reverà consentiret in Matrimonium cum raptore, nihilominùs Matrimonium sic contractum esset *nullum*; licèt Jure Decretalium fuisset validum: atque hoc ex capite dicitur à Synodo Tridentina, novum impedimentum dirimens hìc inductum.

IX. Quod verò permittit Synodus Tridentina, si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat: eatenus à Lege Justinianæa & Canonibus suprà relatis recedit, à quibus jam tempore Synodi recessum erat.

X. Addit quoque Synodus pœnas: ut nimirum " raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium aut favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames; omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.

XI. Tridentina Synodus hìc duntaxat loqui videtur de raptu in ordine ad Matrimonium contrahendum, ut fusiùs probat Sanchez, *lib. 7. De Matrimonio, Disp. 13. num. 4.* hoc unà monens, *num. 10.* " His pœnis " locum esse, quamvis rapta causâ Matrimonii non sit " perducta ad locum destinatum, sed in ipso itinere " resipiscat raptor; quòd delictum hoc raptoris in ipsa " abductione consummetur, & tunc perfectè irroge- " tur Matrimonii libertati injuria: nec consilium spe- " ctet, ut raptor in aliquo loco jam raptam constitue- " rit, vel eam duxerit: sed tantùm ut rapuerit causâ " Matrimonii, illamque sub suam potestatem repo- " suerit.

XII. Quia Synodus permittit Matrimonium raptæ cum raptore, si illa in loco tuto ac libero extra potestatem raptoris consentiat, creditur à plerisque, Synodum tantùm hoc Decreto comprehendisse raptum, qui ipsi raptæ violentiam infert; & quo ipsa cum renisu & violentia corporali rapitur causâ contrahendi Matrimonium; neque esse raptum ad mentem Synodi, si quis aliquam vel aliquem minorennem blanditiis, amatoriis incitamentis ac lenociniis seducat, ut consentiat, & insciis aut etiam invitis parentibus Matrimonii contrahendi causâ recedat, eò quòd ipsi seductæ nulla violentia illata videatur; ipsaque licèt mediis inhonestis ac fallacibus inducta, reverà consenserit: hæcque interpretatio hisce in regionibus recepta videtur; neque hujusmodi Matrimonia *invalida* habentur.

XIII. In Gallia verò duplicem raptum distinguunt, alterum scilicet per violentiam, sive per vim apertam; rapiendo violentè personam causâ Matrimonii contrahendi; alterum verò vocant per *subornationem* sive *seductionem*; huncque frequentiorem & periculosiorem dicunt, committiturque quando raptor corrumpit, & seducit mentem & spiritum personæ raptæ, & per lenocinii & incitamenta libidinis, aliave allicientia inhonesta motiva, & occultas ac artificiosas sollicitationes & praxes inducit ad consensum matrimonialem.

XIV. Raptus hic *subornationis* sive *seductionis* locum non habet in omni genere personarum, sed tantùm in filiis familias minoribus, qui magis sunt subjecti seductioni

ctioni, & ob auctoritatem parentum quibus subsunt, non creduntur potuisse seduci, nisi eos circumveniendo & corrumpendo eorum mentem, quemadmodum latius deducit Claudius Blondeau *in sua Bibliotheca Canonica*, *pag.* 82. editionis anni 1689. ibidem adstruens: Raptum hunc esse ex usu Ecclesiæ Gallicanæ impedimentum, ipsisque parentibus jus esse agendi ad nullitatem hujusmodi Matrimoniorum. (*a*)

(*a*) In Galliis seductio locum non habet ultra annum 25. id constat Edicto Blesensi.

TITULUS XIV.

DE DISPENSATIONIBUS MATRIMONIALIBUS.

CAPUT I.

De usu Dispensationum Matrimonialium; & cui Auctoritas dispensandi competat.

1. *Impedimenta jure humano inducta possunt auctoritate humana tolli.*
2. *Imperatores in impedimentis à se inductis dispensarunt.*
3. *Canon Synodi Tridentinæ auctoritatem dispensandi adstruens.*
4. *Ecclesia primitus parce admodum dispensabat.*
5. *Romani Pontifices veterum Canonum custodes & executores.*
6. *Qua occasione per dispensationes cœperint à præscripto canonum recedere?*
7. *Primus fere dispensavit Innocentius III.*
8. *Facilior semper fuit dispensatio super Matrimonio jam contracto. quam contrahendo.*
9. *Decretum Synodi Tridentinæ circa dispensationes super impedimentis Matrimonii.*
10. *Regulæ à Synodo Tridentina præscriptæ ad Romanum Pontificem diriguntur.*
11. *Ex mente Synodi raro dispensandum præsertim super Matrimoniis contrahendis.*
12. *Dispensatio non nisi ex justa ratione, & causa cognita concedenda.*
13. *Auctoritas dispensandi super impedimentis* dirimentibus, *fere soli Sedi Apostolicæ competit.*
14. *Auctoritas dispensandi competens Episcopo Leodiensi.*
15. *An eadem competat Episcopis Belgii?*
16. *Quando Episcopi possint dispensare in Matrimonio cum impedimento* dirimente *nulliter contracto.*
17. *Quandonam dispensandi reservatio Papæ facta dicenda sit cessare?*
18. *Episcopus dispensat super impedimento superveniente jam Matrimonio contracto.*
19. *Quid de impedimentis impedientibus tantum?*

I. In his quæ juris humani sunt, nonnumquam auctoritate eorum qui legem tulerunt, dispensari posse, nemo unquam dubitavit; atque de hac dispensatione recte scripsit ad sanctum Anselmum Cantuariensem Paschalis II. *Epist.* 42. " Dispensationis modus, sicut Beatus Cyrillus in Epistola Ephesinæ Synodi loquitur, nulli unquam Sapientum displicuit. Novimus enim sanctos Patres nostros, & ipsos Apostolos, pro temporum articulis, & qualitatibus personarum dispensationibus usos. „ Plura in hanc rem videri possunt apud Gratianum, *Caus.* 1. *quæst.* 7.

Porro inter impedimenta Matrimonii plura hodie esse & jam pridem fuisse, solo jure humano inducta superiori titulo ostensum fuit. Hæc itaque eadem auctoritate, qua constituta sunt, vel generaliter tolli, vel in particularibus circumstantiis suspendi posse, ut Matrimonium, non obstante hoc impedimento, licite & valide contrahi queat, nemo dubitaverit, nisi qui inficiari audeat, eum qui legem tulit, posse legem tollere, aut, justa causa interveniente, dispensare.

II. Quapropter Imperatores dum nuptias inter certas personas lege generali vetuerunt, eas ex justa causa inter hujusmodi personas permittere posse non dubitarunt.

Inter tutorem & pupillam Jure Romano vetitæ erant nuptiæ, toto titulo Codicis, *De Interdicto Matrimonio inter pupillam & tutorem*; interveniente Principis auctoritate seu. dispensatione, nuptiæ inter pupillam & tutorem iniri poterant, ut manifestum est ex *penult. Cod. dicto titulo.*

Similiter, ut præcedenti titulo *cap.* 6. notatum est, lege Theodosiana vetitæ erant nuptiæ consobrinorum, eas tamen impetrari potuisse Rescripto Principis, ostendit *Lex unica*, *Cod. Theod. Si nuptiæ ex rescripto petantur*; notatque Gothofredus in Commentario ejusdem legis; una observans, S. Ambrosium, *Epist.* 66. sat aperte testari, hujusmodi nuptias à Principe impetrari potuisse.

III. Nemo ergo auctoritatem dispensandi Ecclesiæ negabit, qui auctoritatem statuendi impedimenta ei competere agnoscit; ut proinde merito Synodus Tridentina eodem Canone anathemate feriat eos, qui negant Ecclesiam in nonnullis impedimentis *dispensare* posse, quo damnat negantes Ecclesiam posse constituere, ut plures gradus consanguinitatis & affinitatis impediant & dirimant Matrimonium, quam qui Levitico exprimuntur.

IV. Fatendum quidem est, Ecclesiam olim in hoc, quemadmodum in aliis disciplinæ articulis, raro admodum dispensare solitam fuisse. Ægre enim Patres à fixis semel Regulis sive Canonibus recedi permittebant.

Et quidem si Christiano Lupo credimus, etiam seculo X. " nulla tunc etiam Regia vel Augusta, licet in „ sexto duntaxat, aut septimo sanguinis vel affinitatis „ gradu, vel ignoranter contracta, longe minus con- „ trahenda Matrimonia dispensabantur, sed cuncta „ dirimebantur juxta rigorem sacrorum Canonum. „ Ejusmodi dispensationes adeo tunc ignorabat Ec- „ clesia (pergit Lupus) ut Francus quidam Roma „ redux, similem sibi datam asseverans à Gregorio III. „ Pontifice, ac ejus vigore prætendens inire Matrimo- „ nium, gravissime scandalizarit omnem Galliam, & „ à nostro Apostolo Bonifacio, credere id recusante, „ consultus Zacharias Pontifex responderit. *Absit ut* „ *Prædecessor noster hoc ita credatur præcepisse. Nec enim* „ *ab hac Apostolica Sede illa diriguntur, quæ contraria* „ *esse Patrum sive Canonum institutis reperiuntur.*

V. Ea regula erat Rom. Pontific. pristinis seculis adeo infixa, ut scribere non dubitaret Zozimus Papa „ contra Statuta Patrum condere aliquid vel mutare, „ nec hujus quidem Sedis potest auctoritas: apud nos „ enim inconvulsis radicibus vivit Antiquitas, cui De- „ creta Patrum sanxere reverentiam. „ Apud Gratianum *caus.* 25. *quæst.* 1. *Can.* 6.

Et Hormiſdas ibidem relatus *Can.* 9. " Prima ſalus „ eſt, rectam fidei regulam cuſtodire, & à Conſtitutis „ Patrum nullatenus deviare.

Et ſicuti Romana Eccleſia prima eſt aliarum Eccleſiarum, ita & præ cæteris Canonum executricem & cuſtodem ſe eſſe jam pridem gloriabatur.

„ Confidimus (ait Gelaſius ibidem *Can.* 1.) quod „ nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſ„ que Synodi Conſtitutum, quod Univerſalis Eccle„ ſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi Sedem „ præ cœteris oportere, quam primam, quæ & unam„ quamque Synodum ſua auctoritate confirmat, & con„ tinua moderatione cuſtodit.

Huic Canoni hoc ſummarium præpoſuit Gratianus: *Conſtitutum Synodi, quod Univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, Romanam Sedem ſervare oportet.*

Proinde nec tunc temporis Pontifices, neque ſeculo XII. Gratianus dubitarunt, quin & ipſi Romani Pontifices Conſtitutum Synodi, quod Univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, Romanam Sedem ſervare oporteret.

Quare nec Gratianus aſſerere dubitavit, quod *Miniſtri ſacrorum Canonum & Decretorum Pontificum, ſint ſummi Pontifices.*

Quamdiu hæc fuit Romanorum Pontificum perſuaſio, illibata permanſit ſacrorum Canonum cuſtodia, & vix quoque fuit circa exceſſum diſpenſationum audita querela.

VI. At poſtquam ſeculis poſterioribus invaluit, quorumdam Juriſperitorum opinio : Romanum Pontificem, Canonibus aut Decretis Eccleſiaſticis, etiam Conciliorum Generalium, non ligari, nec conſtringi poſſe; hacque tandem opinione à Romanis Pontificibus probata & recepta, mirum quanta facilitate cœptum ſit, à præſcripto Canonum recedi, & contra eos diſpenſationes à Romanis Pontificibus impetrari, quemadmodum ex querelis contra hunc exceſſum virorum piorum hiſce poſterioribus ſeculis depoſitis, abunde conſtat; & etiam hodierna praxis, ſeu potius abuſus nimium evincit.

VII. Ab impedimentis Matrimonii fere primus diſpenſavit Innocent. III, ait Chriſtianus Lupus; " Otho„ nis IV. & Philippi pro Imperio Germanico horrenda „ bella quis ignoret? Poſt Philippi cædem lucidum erat „ Othonis jus, verum Philippi filia obviabat. Hinc „ omnibus pacificandis Othonis cum iſta filia conju„ gium convenire cenſuerunt Imperii Proceres ac Epiſ„ copi, quin & ipſi Apoſtolicæ Sedis Cardinales Le„ gati; ſed obſtabat quartus conſanguinitatis gradus. (*a*) „ Hinc tandem ad totius Imperialis Cleri & populi „ preces diſpenſavit laudatus Pontifex, ea tamen lege, „ ut duo ampliſſima Monaſteria Otho fundaret, om„ neque Imperium largis eleemoſynis & ferventibus „ orationibus iſtud Eccleſiaſticæ diſciplinæ vulnus com„ penſaret. Ita habes apud Arnoldum Abbatem Lube„ cenſem in Chronico Sclavorum. Otho de ſancto „ Blaſio addit, quod Cluniacenſis & Ciſtercienſis Or„ dinis Abbates eamdem compenſationem per varia „ ſuorum Monachorum pia opera complere promiſe„ rint, iſtudque Canonis vulnus acceperint in ſuas „ conſcientias, & quod ſpondere Otho debuerit ſin„ gularum omnium Eccleſiarum defenſionem, ac re„ ſumptionem ſacri belli. Rima facta facile dilatatur, „ tandemque creſcit in grande foramen, imo & in „ apertam portam.

VIII. Hæc tamen, uti monet idem auctor, intelligenda præcipue de diſpenſatione impedimentorum ad *contrahendum* Matrimonium ; nam ante Innocentium III. multas diſpenſationes conceſſas fuiſſe fatetur; at " hæ omnes fuerunt (ait) non præviæ ad con„ trahendum, *ſed duntaxat poſteriores* male contracti „ Matrimonii toleratrices diſpenſationes : Adeoque „ diſpenſationes prævias initiavit Innocentius III. ac „ ejus ſucceſſores viam ampliarunt.

Et revera Eccleſiam ſemper fuiſſe faciliorem in diſſimulanda infractione Canonum, ubi jam infractio contigerat, nec ſine magnis incommodis in totum reparari poterat, aut pœna infracti Canonis urgeri, quam in concedenda Canonis nondum infracti contraventione, ex hiſtoriis & Pontificum ac Conciliorum Decretis eſt manifeſtum.

IX. Synodus Tridentina perpendens, quod frequentius legem ſolvere, exemploque potius, quam certo perſonarum rerumque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud ſit, quam unicuique ad leges tranſgrediendas aditum aperire, ut loquitur *Seſſ.* 25. *cap.* 18. *De Reformat.* reformationi Matrimonii intenta, avitam Patrum diſciplinam in concedenda diſpenſatione ſuper impedimentis reducere, quantum temporum conditio patiebatur, voluit, ſtatuens, *Seſſ.* 24. *cap.* 5. *De Reformat. Matrimonii*: " Si quis intra gradus prohibitos ſci„ enter Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſepa„ retur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat; id„ que in eo multo magis locum habeat, qui non tantum „ Matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare „ auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſi qui„ dem ſolemnitates requiſitas in contrahendo Matrimo„ nio neglexerit; eiſdem ſubjiciatur pœnis: non enim „ dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facile experia„ tur, cujus ſalubria præcepta temere contempſit. Si „ vero ſolemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod „ poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ig„ norantiam habuit; tunc facilius cum eo & gratis diſ„ penſari poterit. In contrahendis Matrimoniis vel „ nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro ; idque ex „ cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu num„ quam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & „ ob publicam cauſam.

X. Cum tempore Concilii Tridentini diſpenſandi auctoritas in pluribus materiis, ac ſignanter ſuper impedimentis dirimentibus Matrimonium, eſſet ad Sedem Apoſtolicam devoluta, ſive Sedi Apoſtolicæ reſervata, non ſine fundamento docet, multiſque probat Dominus Du-Caſſe in ſuo Tractatu de Juriſdictione Eccleſiaſtica *tom.* 1. *cap.* 10. §. 5. poſt Thomam Sanchez *lib.* 3. *De Matrimonio diſp.* 45. *n.* 3. Synodum Tridentinam, regulas in materia diſpenſationis, ac notanter ſuper impedimentis Matrimoniis præſcriptas, ad Romanum Pontificem præcipue direxiſſe; ut ipſe tanquam fidelis diſpenſator conformiter ad has regulas, ſua in diſpenſando auctoritate uteretur.

Unde non ſine fundamento aſſerit Vir clariſſimus Ludovicus Dupin, de antiqua Eccleſiæ diſciplina in Prœloquio Diſſertationis 6. " Se non ſatis mirari poſſe Petrum „ de Marca Pariſienſem Archiepiſcopum, virum alio„ quin acerrimi judicii, pronuntiaſſe controverſiam „ hanc (de Superioritate Concilii Generalis ſupra Pon„ tificem) nullius eſſe ad diſciplinam Eccleſiaſticam, „ libertateſque Eccleſiæ Gallicanæ vindicandas momen„ ti; nam, (ut hic auctor reflectit) Si Romanus Pon„ tifex Conciliis etiam Generalibus Superior ſtatuatur, „ *Concilia ſua auctoritate ſpoliantur*, Canones in irri„ tum mittuntur, & omnia ad unius Pontificis nutum & „ arbitrium revocantur.

„ Ulterius (ait) ſi Papa ſit ſupra Concilium, ſe„ quitur eum Summum eſſe Monarcham & Domi„ num, ipſumque ex animi ſui arbitrio poſſe Cano„ nes abrogare.

XI. Dum regulas in materia diſpenſationis ad Romanum Pontificem dirigit Synodus Tridentina, oſtendit ſimul ſe voluiſſe inhærere Patrum regulis; ut nunquam aut raro infringendi Canonis licentia daretur,

(*a*) Quartus erat conſanguinitatis gradus ſecundum modum computandi à Canoniſtis obſervatum ; ſeptimus autem , gradus juxta computum à legum peritis inventum; ut notavit P. Barre in ſua Allemaniæ Hiſtoria tit. 5. pag. 573. edit. Pariſ. 1748. Otho & Beatrix filia Philippi ſeptimo conſanguinitatis gradu erant juncti, inquit Struvius per. 7. p. 442. not. 35.

retur, adeoque numquam aut raro, idque ex causa & gratis, dispensatio, præcipue in secundo gradu, super contrahendis concederetur: facilius autem super *contractis invalide*, cum aliquo impedimento, si nimirum cum ignorantia non affectata, aut non culpabili istius impedimenti contracta fuerint.

XII. Hinc ulterius patet; ex mente Synodi etiam hic servandam esse regulam, quam eadem Synodus postmodum *Sess.* 25. *cap.* 18. expressit, atque omnibus intimatam voluit, his verbis: " Sciant universi „ sacratissimos Canones exacte ab omnibus, & quoad „ ejus fieri poterit, indistincte observandos. Quod si „ urgens justaque ratio, & major quandoque utilitas „ postulaverit, ut cum aliquibus dispensandum esset, „ id causa cognita, ac summa maturitate atque gratis, „ à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, „ erit præstandum, aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur.

XIII. Quibus vero dispensandi auctoritas super impedimentis Matrimonii competat, nec in Canonibus, imo nec in Decretalibus Gregorii IX. determinatur; neque legitur aliquo Decreto generali auctoritas hæc Episcopis adempta, & Pontifici reservata.

At consuetudine tandem invaluit, & moderna habet disciplina, ut si agatur de impedimentis dirimentibus, & de Matrimonio cum tali impedimento contrahendo, soli Pontifici dispensatio competat; nisi Episcopi ostendant, speciali consuetudine, aut privilegio dispensandi auctoritatem sibi competere.

XIV. Ecclesia Leodiensis prætendit sibi competere auctoritatem dispensandi in quarto & in tertio hinc inde gradu consanguinitatis, quemadmodum colligitur ex instrumento appellationis interjectæ per Syndicum Episcopi & Vicarii Leodiensis, à Decretis Nuntii Apostolici 7. Aprilis 1606. ubi *art.* 10. his verbis utitur: " Quod adhæc Episcopi Leodienses habeant an„ tiquissimam & immemorialem consuetudinem dis„ pensandi ex causis legitimis in quarto Matrimonii „ gradu, & in tertio hinc inde; si imminens appareat „ periculum defectionis partium ad vicinos fidei hostes, „ mutuæ internecionis parentum & amicorum inter se, „ ob corruptam puellam; & partes non habeant media „ recurrendi ad Urbem. Quod hujusmodi dispensandi „ consuetudo in publicatione Concilii Tridentini, fue„ rit Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo Vercel„ lensi piæ memoriæ in his partibus Nuntio Aposto„ lico, per Livinum Torrentium tunc Vicarium Leo„ diensem, postea Episcopum Antverpiensem factum, „ exposita, & per eumdem Illustrissimum & Reveren„ dissimum Nuntium laudata & approbata. Quod hu„ jusmodi consuetudo habeat vim privilegii, & indulti „ Apostolici, atque à privilegio & indulto Apostolico „ initium sumpsisse censenda sit. Quod Episcopatus „ & Ecclesia Leodiensis ob sui splendorem, & anti„ quitatem, perpetuamque in fide Catholica constan„ tiam, Ecclesiæ Romanæ filia dicta, alias multis à „ sancta Sede adornata sit privilegiis, & prærogativis „ supra alios communes Episcopatus.

XV. Hæc ex Zypæo in Jure novo, titulo *De eo qui cognovit consanguineam uxoris*, *num.* 3. additque: „ At vero non audio vicinos aliquos Episcopos eo„ dem jure, privilegio, aut consuetudine uti, non eos „ quidem, qui noviter in Belgio instituti sunt, intra „ eos limites, qui à finibus Diœcesis Leodiensis, per „ Paulum IV. abscissi sunt 4. Idus Maji 1559. cum „ toto eo jure, auctoritate & prærogativis, quibus „ anteriores Episcopi, in locis dimembratis usi fue„ rant, quod forte tamen possent, & an aliquando „ expediret, perpendi potest; imo hodie Archiepisco„ pus Mechliniensis in locis primum Leodiensi Epis„ copo subjectis dispensat.

XVI. Quoad Matrimonia cum impedimento dirimente præcedentibus proclamationibus bona fide contracta; cum super iis Synodus Tridentina declaret, facilius & gratis dispensari posse, nec exprimat per *quem*; videbatur Episcopis competere hæc auctoritas; eo quod juxta regulam à Canonistis communiter probatam, quando dispensandi auctoritas à Canone conceditur, neque exprimitur à quo dispensandum sit, censeatur Episcopo data dispensandi facultas. Nihilominus, quia totus contextus Decreti Synodalis ad Pontificem refertur, communiter creditur, & hic Synodum dispensationem soli Pontifici deferre; sicque consuetudine Decretum hoc explicatum esse notat Sanchez, *De Matrimonio*, *lib.* 8. *disput.* 6. *num.* 19. Si tamen Matrimonium sit publicum, impedimentum autem occultum, & sit scandalum in separatione, nec ad Pontificem pateat aditus, inopia aut alia justa causa impediente, Episcopum dispensare posse docet post alios Sanchez, *lib.* 2. *disput.* 40. *num.* 3. & ita consuetudine invaluisse monet Gerbesius in tractatu de Auctoritate Ecclesiæ & principum in constituendis impedimentis, *p.* 533.

XVII. Ea opinio huic innititur fundamento, quod credatur cessare reservatio jure duntaxat mere positivo inducta, dum charitas, aut necessitas proximi id exigit: quemadmodum omnem casuum & censurarum reservationem, sive Episcopalem, sive Papalem cessare non ambigitur, si charitas, vel necessitas proximi, seu salus animarum, quæ suprema lex est, id exigat.

Quidni igitur dicamus generaliter, & hanc reservationem cessare, atque Episcopis liberam esse dispensandi auctoritatem, si salus animarum seu charitas aut necessitas proximi id requirat.

XVIII. Notat Gerbesius loco superius citato, quod si impedimentum jam Matrimonio contracto superveniat, nec dissolvat quidem Matrimonium; sed ejus usum impediat; ut v. g. cognatio spiritualis ex Baptismo vel Confirmatione; vel affinitas ex incestu. Episcopos esse in possessione super his dispensandi; eamque auctoritatem in Episcopis Canonistas agnoscere.

XIX. Super impedimentis *impedientibus tantum*, Episcopos generaliter dispensare posse; si duo exceperis, scilicet sponsalia cum tertia persona contracta, & votum perpetuæ castitatis, notat Gerbesius loco citato, *pag.* 543. eosque esse in pacifica possessione; neque Canonem aut usum contrarium esse, qui dispensationem Papæ reservet.

CAPUT II.

Sub qua forma hodie Dispensationes Matrimoniales in Curia Romana expediri, & cui committi soleant.

1. *Olim in forma* gratiosa, *hodie in* commissoria *dispensationes Matrimoniales expediri solent.*
2. *Quare dispensandi reservationes visæ sint olim odiosæ?*
3. *Quandonam dispensationes in forma* commissoria, *&* gratiosa, *suum sortiantur effectum?*
4. *Quid fieri expediret ut fideles non gravarentur illarum dispensationum petitione?*
5. *Commissarii Apostolici debent narrata in litteris earumque contenta mature expendere.*
6. *Dataria committere solet litteras dispensationum Ordinario: Nomine Ordinarii venit etiam Officialis Episcopi.*
7. *Delegatio non solet fieri Episcopo & Officiali, sed alteri duntaxat.*
8. *Non exprimitur nomen proprium Ordinarii; & quare?*
9. *Litteræ directæ Officiali, non possunt expediri per Episcopum.*
10. *Commissio facta Ordinario non transit ad Capitulum, Sede vacante, aut ejus Officialem.*
11. *Sede vacante, non diriguntur ad Officialem Capituli.*
12. *Si contrahere volentes sint diversæ Diœcesis, utriusque Diœce-*

Diœcesis in supplica exprimenda; & litteræ diriguntur ad Ordinarium mulieris.

13. *Cui inscribantur Litteræ dispensationum expeditæ in Pœnitentiaria.*

I. " OLIM dispensationes matrimoniales in Romana „ Curia, causæ cognitione, narratorumque „ verificatione præcedente, in forma *gratiosa* ut plurimùm concedebantur: & quidem, ut *rarior*, ita & „ *tutior* erat illarum usus, " ait Pyrrhus Corradus à Paulo V. in Collegium Officialium earumdem dispensationum in ipsa Cancellaria Apostolica aliàs cooptatus, Rescriptorumque S. Pœnitentiariæ muneri deputatus, *lib.* 7. *Praxis dispensat. cap.* 1. *num.* 1. qui deinde subjicit: " At quoniam difficile, valdéque incom„ modum id comperiebatur, optimâ profectò ratione „ ita sacri Canones sancivere, ut omnes dispensatio„ nes extra ipsam Curiam committantur *Ordinariis* lo„ corum in forma communi sive *commissoria* dirigeren„ tur, qui non nisi causis in partibus verificatis, tum „ demum Apostolica auctoritate dispensarent.

II. Duobus abhinc circiter seculis in forma *commissoria* potiùs quàm *gratiosa*, Romæ expediuntur dispensationes. Ratio hujus agendi rationis hæc est: cùm difficile admodùm sit, de negotiis in dissitis Provinciis occurrentibus, Romanam Curiam, Summosque Pontifices ritè informari, & plenam ac sufficientem accipere negotiorum illorum notitiam; propterea visum est, dispensationes potiùs in forma *commissoria* quàm *gratiosa* expedire: quare facilè intelligitur, meritò reservationes causarum & dispensationum, quas recentior ætas, contra pristinas Ecclesiæ regulas induxit, semper reputatas fuisse odiosas; & è contrario, æquam semper visam esse Patrum regulam, quæ singula negotia in suis respectivè Provinciis, ubi orta sunt, terminari voluit, & singulis Episcopis auctoritatem integram permisit gubernandi Ecclesiam sibi commissam, & incidentia negotia Ecclesiastica, in ædificationem populi sibi commissi, dijudicandi & terminandi.

Unde nec pristinis Ecclesiæ seculis nota fuit formula *commissoria*, qua causarum discussio, aut examen factorum pro obtinenda dispensatione allegatorum, è Curia Romana Ordinariis locorum committeretur; quasi tota auctoritas penes unum Romanum Pontificem resideret, Episcopi verò & Ordinarii, nonnisi tanquam Pontificis delegati & Vicarii, hujusmodi negotia, & quidem juxta tenorem commissionis, & auctoritate Pontificiâ absolvere, aut dispensare possent.

III. Verùm cum tempore Concilii Tridentini omnem penè dispensandi auctoritatem sibi assereret Curia Romana, intelligerentque Patres Tridentini in prædicta Curia sine ulla penè narratorum notitia, seu verificatione, dispensationes relaxari, huic abusui, quantùm temporis conditio, & Romanæ Curiæ pro tuenda sua auctoritate & recepta praxi zelus patiebatur, occurrere volentes, præscribendum censuerunt, ut dispensationes *extra* Curiam Romanam concedendæ, suum saltem ultimum complementum non essent habituræ, nisi priùs Ordinarii locorum narrata esse vera cognoscerent.

Id enim ostendit Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 22. *cap.* 5. *De Reformat.* quo sancitum est, ut dispen" sationes quacumque auctoritate concedendæ, si ex„ tra Romanam Curiam committendæ erunt, com„ mittantur *Ordinariis* illorum, qui eas impetraverint; „ eæ verò, quæ gratiosè concedentur, suum non sor„ tiantur effectum, nisi priùs ab eisdem, tanquam De„ legatis Apostolicis, summariè tantùm & extraju„ dicialiter cognoscatur, expressas preces subreptionis „ vel obreptionis vitio non subjacere.

IV. Cùm itaque Ordinarii, sive eorum Officiales jubeantur examinare, & discutere veritatem narratorum, atque judicare, num causæ, seu rationes dispensandi in litteris expressæ, reverà subsint; indubiè satiùs esset, ut conformiter ad avitam Patrum disciplinam, integra auctoritas dispensandi Episcopis (prout in *num.* 2. observatum fuit,) ad ædificationem Ecclesiæ, & salutem fidelium permitteretur: & ita quoque fideles sumptibus & difficultatibus sublevarentur, quibus per recursum ad Curiam Romanam pro obtinendis hisce litteris commissionis non parum gravantur.

V. Quidquid sit de hoc voto restaurandæ antiquæ Patrum Disciplinæ; hodie conformiter ad Concilii Tridentini Decretum ex moderno stylo Curiæ Romanæ dispensationes matrimoniales sive in Dataria, sive Pœnitentiaria petantur, non solent concedi nisi in forma *Commissoria*, sic nuncupata, eò quòd dispensandi auctoritas alteri committatur auctoritate Apostolica; idque sub certis conditionibus. Ideóque, uti rectè monet Corradus *lib.* 7. *c.* 1. falluntur Commissarii sive Ordinarii, quibus Bullæ seu Litteræ dispensationum mittuntur, " dum tantæ rei pondus non æstimantes, ex„ positâ (per Oratores) quâ par est diligentiâ, veri„ tate, nihi negligunt edoceri, Pontificem dispensasse „ contenti: cùm reverà non dispensaverit, sed ipsis „ dispensandi auctoritatem certis sub conditionibus de„ mandaverit; quæ nisi, ut jubetur, impletæ fuerint, „ quidquid superstruxerint, corruet.

VI. Si Litteræ dispensationum expediantur in Dataria, tunc conformiter ad allegatum Decretum Concilii Tridentini, dispensandi auctoritas committitur Ordinario.

Sub nomine *Ordinarii* juxta hodiernum stylum Curiæ Romanæ venit non tantùm Episcopus; sed etiam Vicarius Generalis Episcopi; qui est idem, quem in Belgio vicinisque Provinciis Officialem Episcopi dicimus, uti suprà *parte* 1. *titul.* 12. *cap.* 4. notavimus; & monet Corradus *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 15.

VII. Notat Corradus *lib.* 7. *cap.* 4 *num.* 37. quòd „ Cancellaria Romana nunquam soleat committere has „ Litteras Episcopo & ejus Vicario *insimul.* Quin„ imò (ait) hujusmodi dispensationes nunquam com„ mittuntur alternativè; scilicet Episcopo sive ejus „ Vicario, sed uni tantùm eorum, sicut docet noto„ rius stylus.

VIII. Adhæc nunquam in delegatione consuevit exprimi nomen proprium Episcopi, aut Vicarii sive Officialis; ut non tam personæ, quam dignitati vel tribunali facta appareat. Unde mortuo Officiali ante expeditionem Litterarum, poterit ejus successor sine nova delegatione eas exequi; idque per totum orbem servari & practicari testatur Corradus loco citato *num.* 96.

IX. Quia tamen hæc delegatio tota dependet ex ipso tenore Rescripti Apostoli, nemo in vim illius procedere potest, nisi cui expressè dirigitur. Unde si Vicario seu Officiali inscripta sit, non poterit expediri per Episcopum etiam ipso Vicario ab officio remoto, ait Corradus *n.* 40. quin & addit *n.* 44. " hæc etiam lo„ cum sibi vindicare, etiamsi contingat, ipsum Vica„ rium creari in Episcopum ejusdem Diœcesis, vel „ quocumque alio modo desinat esse Vicarius, quia „ adhuc cessat commissio respectu suæ personæ, & sic „ transit in suum successorem in Vicariatu.

Stylus iste profluxit ex persuasione Curialium Romanorum, quòd totalis dispensandi auctoritas ita sit in persona Romani Pontificis, ut Episcopi, dum ipsis hæ litteræ diriguntur, reputandi sint simplices Romani Pontificis Mandatarii, aut Vicarii, seu delegati, nullâ habitâ ratione primigeniæ auctoritatis dispensandi in Episcopo semper remanentis; & ratione, cujus non dubium, quin Synodus Tridentina ad Ordinarios voluerit dispensationes extra Curiam Romanam exequendas dirigi; utpote quibus, præveniendo positivam reservationem, auctoritas dispensandi quodammodo naturaliter competit.

X. Corradus *num.* 10. & *sequentibus monet*, commissionem factam Episcopo aut Officiali ejus, non transire, Sede vacante, in Capitulum aut Vicarium, sive Officia-

Officialem Capituli; idque ex notoria praxi Curiæ Romanæ. " Unde si Litteræ dispensationis directæ Vicario seu Officiali Episcopi, exequerentur per Vicarium Capitularem, Sede Episcopali vacante, deputatum, executio esset nulla, nullumque Matrimonium vigore talis dispensationis contractum, ait Corradus *num.* 13.

XI. Attento stylo Curiæ & Cancellariæ, Sede Episcopali vacante, non diriguntur hæ dispensationes Vicario Capituli, quia de illo Papa non confidit, sed Episcopo viciniori, sive ejus Vicario in spiritualibus generali.

XII. Præterea monet Corradus *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 25. quòd notorius stylus Curiæ Romanæ requirat, ut si Oratores seu supplicantes pro dispensatione sint diversæ Diœcesis, utraque Diœcesis necessariò exprimatur in supplica; Litteræ autem dirigantur ad Ordinarium *Oratricis*, ut illas exequatur; cúmque ipsius Papæ ejusque Cancellariæ sit, semper committere earumdem executionem Ordinario *Oratricis*, nisi utriusque Diœcesis fieret expressio, ubi Oratores ex duabus Diœcesibus orti essent, posset contingere, Litteras ipsas dirigi non *Oratricis*, sed Oratoris Ordinario contra mentem ipsius Papæ; ac propterea earum executor, si hujusmodi stylum ignoret, perperam Litteras ipsas exequeretur; ita Corradus *ibid.*

XIII. Hæc quidem quoad commissiones dispensationum, quæ pro utroque foro expediuntur in Dataria aut Cancellaria; at quæ pro foro conscientiæ tantùm expediuntur in Pœnitentiaria, committuntur & diriguntur Confessario Magistro in Theologia vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario, ab Oratore eligendo; quemadmodum notavi suprà *parte* 1. *tit.* 23. *cap.* 4. ubi & clausulam hanc latiùs exposui.

CAPUT III.

De Formula Litterarum Dispensationum; & quomodo se Delegatus informare debeat de impedimento allegato.

1. *Tres partes Litterarum dispensationum; & quid singulæ contineant?*
2. *Proponitur formula delegationis.*
3. *Delegatus inquirere debet de veritate narratorum.*
4. *Quomodo contingat commissarios faciliùs quam oportet dispensare?*
5. *Hæc informatio ex mente Pontificis non perfunctoriè facienda.*
6. *Instrumenta pro examine testium evincunt quàm seria esse debeat informatio.*
7. *Delegatus occasione dispensationis nihil etiam* ultrò *oblatum potest accipere.*
8. *Nihil quoque pro* mercede *laboris, aut* sigillo *accipi potest.*
9. *Non potest Delegatus deferre nudæ assertioni Oratorum.*
10. *Delegatus examen testium alteri committere potest.*
11. *Tenetur Delegatus inquirere utrum impedimentum verè fuerit expressum.*
12. *Si expressus sit gradus remotior pro proximiore, Litteræ sunt invalidæ; licèt per ignorantiam sit factum.*
13. *Subinde Litteræ erunt invalidæ etiamsi impedimentum majus pro minore fuerit expressum.*
14. *Juxta stylum Curiæ, expressio consanguinitatis pro affinitate reddit dispensationem invalidam.*
15. *Si consanguinitas procedat ex duplici stipite, id exprimendum est.*
16. *Quid? si* secundus *gradus consanguinitatis* pro tertio *sit expressus.*
17. *Si duo subsint impedimenta, quomodo exprimenda?*
18. *An sufficiat exprimere gradum remotiorem, quando est inæqualitas gradûs?*
19. *Quid potissimum inquirendum circa expressionem cognationis* spiritualis?
20. *Inquisitio fieri debet super quocumque impedimento allegato.*
21. *Si inter consanguineos ante executionem Litterarum copula intercesserit, ab executione supersedendum est.*

I. LITTERÆ dispensationum matrimonialium, primò continent ipsam commissionem dispensandi auctoritate Apostolicâ super impedimento. Postmodum sequitur altera pars, quæ vocatur *Narrativa*, in qua exprimuntur, quæ ab Oratoribus seu supplicantibus Pontifici exposita fuerunt; ac dein sequitur tertia pars Litterarum, quæ *Dispositiva* dicitur; continetque gratiam, quam Pontifex Oratoribus facere intendit; ac unà conditiones in executione hujus gratiæ à Commissario servandæ.

II. Primò ergo dicit, quòd certam de narratis notitiam habentes ipsi Commissario (de quo *in his specialem in Domino fiduciam obtinemus*, ait) " per Apostolica scripta mandantes, quatenus depositâ per te *omni* spe *cujuscumque* muneris aut præmii, etiam *sponte* oblati, à quo te omnino abstinere debere monemus, te de præmissis diligenter informes; & si per informationem eamdem preces veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, tunc cum eisdem (Oratoribus N. & N.) auctoritate nostra dispenses..... Volumus autem, quòd si spretâ monitione nostrâ hujusmodi, aliquid muneris, aut præmii occasione dictæ dispensationis exigere, aut oblatum recipere temerè præsumpseris, excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras.

III. Ex hac dispositiva intelligimus, auctoritatem dispensandi committi imprimis sub conditione, sive obligatione inquirendi, seu accipiendi informationem de veritate eorum, quæ Pontifici in supplica per Oratores exposita fuerunt; quæ his verbis exprimitur: Mandamus quatenus deposita, &c. *Te de præmissis diligenter informes.*

Hæc autem informatio per Commissarium fieri debet tam super omnibus in narrativa contentis; id est, an vera sint, quæ tum circa impedimenta, vel circa causam & motiva dispensandi ab Oratoribus proposita fuerunt; sive quod idem est, *an preces veritate nitantur*; dein si quæ Pontifex addat, & velit verificari; etiam super his informatio sumi debet.

IV. Porrò Commissarius ad hanc informationem vel executionem litterarum procedere nequit, nisi priùs litteræ commissionis in Curia Romana, solutis taxis pecuniariis, fuerint levatæ, & Commissario exhibitæ.

Hinc est, quòd Ministris hujus Curiæ nihil de taxis istis decedat, tametsi narrata & contenta litterarum coram Commissario verificari nequeant: & consequenter nec ob defectum hujus verificationis, Commissarius dispensare queat, ipsæque litteræ dispensationis sic obtentæ suo careant effectu: nihil tamen de juribus seu *taxis* in Curia solutis restituitur: imò nec novæ litteræ dispensationis, quibus vitium priorum tollatur, expediuntur vel relaxantur, nisi rursus juribus & taxis solutis.

Hinc & natum est contingere, ut Commissarii importunitate Oratorum, ob factas expensas, & novas faciendas, victi, ad dispensationem nonnunquam procedant, licèt precum veritas in libello supplici enunciata juxta tenorem Bullæ commissionis non sit sufficienter probata.

V. Quod hæc informatio non perfunctoriè; sed summâ cum circumspectione & studio fieri debeat, imprimis indicat Pontifex, dum expressè mandat, ut se *diligenter* informet.

Deinde

Deinde addendo *super quo conscientiam tuam oneramus*, sat indicat, seriò hoc negotium peragendum esse.

VI. Adhæc instructiones pro examine testium, qui producuntur pro contrahendis Matrimoniis, sive verificatione eorum, quæ in Litteris dispensationum verificanda sunt, sufficienter evincunt, quàm serium examen Sedes Apostolica in hisce requirat.

Primus articulus habet: " Testis moneatur de gravitate juramenti, in hoc præsertim negotio *pertimescendo*, in quo divina simul ac humana Majestas læditur ob rei, de qua tractatur, importantiam & gravitatem.

Hic articulus, qui supponit, testes, priusquam testimonium dent, debere præstare juramentum de dicenda veritate; nec non rei gravitatem testibus exponi jubet, manifestum facit, quàm anxiè de veritate inquirendum sit; quod & alii articuli non minùs ostendunt, quos refert Pyrrus Corradus *lib. 7. cap. 6. num. 22. &c.*

VII. Et ne Commissarius forsan spe lucri lactatus, aut muneribus excæcatus, non eâ, qua par est maturitate ad informationem procedat, aut captâ informatione in formando judicio super precum veritate aberret, speciali clausulâ suprà expressâ, vult eum ab omni munere aut præmio etiam *sponte* oblato abstinere, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ; imò si dispensatio fuerit data in *forma pauperum*, apponitur quoque pœna *nullitatis* absolutionis & dispensationis per hæc verba: *Et nihilominus absolutio & dispensatio hujusmodi à Te faciendæ prædictæ, nullius sint roboris vel momenti.*

Speciale autem est in dispensationibus matrimonialibus, quòd apponatur hæc clausula; nam istæ reputantur cæteris dispensationibus graviores; & in eisdem magis imminet periculum, ne corrumpatur judex executor, ait Corradus, *lib. 7. cap. 8. num. 11.*

VIII. Refert ibidem *num. 14.* respondisse sanctam Congregationem, quòd " pro dispensationibus matrimonialibus non licebat Episcopo sive ejus Vicario quidquam recipere, nec ratione sigilli, vel alicujus alterius rei; quapropter Decretum illud, quod solet poni in Litteris dispensationum matrimonialium, ut nihil muneris aut præmii *sponte* oblati accipi possit pro illarum executione, ita intelligendum esse, ut neque Ordinarius ipse, nec Vicarius ejus quidquam pro *mercede* laboris, quem in ea re susciperent, capere possent.

IX. Itaque per hanc clausulam, *Te de præmissis diligenter informes*, " prohibet omninò summus Pontifex (inquit Corradus *num. 29.*) Executori, ne super narratis velit stare assertioni ipsorum Oratorum contrahentium. „ Debet insuper ipse Delegatus perpendere qualitatem ipsorum testium: " Nam (uti advertit Corradus *num. 3.*) ut plurimùm deponunt per unum eundemque præmeditatum sermonem, cùm præcisa verba per ipsos sponsos testibus suggeruntur, qui à veritatis tramite sæpe solent deviare..... Quia clausula prædicta non ad ornatum Litterarum apponitur, ut dicebat quidam Jurisconsultus; sed ut per eam intelligat Delegatus, se debere procedere super hoc cum *pede plumbeo*: quia tantum negotium committitur conscientiæ suæ.

X. Tametsi in hac commissione electa sit industria personæ, neque possit Officialis alteri auctoritatem dispensandi delegare, ut ostendit clausula, *tuam conscientiam oneramus*, examen tamen testium alteri delegari potest, quemadmodum observat Corradus *num. 41.* sed quia admodum periculosum est hoc examen, hujusmodi examen committi debet alicui viro integerrimæ fidei & bonitatis, ait idem *num. 45.* monet quoque idem Auctor *lib. 8. cap. 1. n. 19.* quia complures sunt Diœceses talis amplitudinis, ut non sit facilis accessus ad Officialem Episcopi, consuetudine introductum esse in Curiis Ecclesiasticis, ut committatur etiam Parocho Oratorum, ut exequatur dictas Litteras; ac etiam juramentum, si opus sit, ab Oratoribus recipiat: uti contingit, dum dispensatio petita est ob copulam præcedentem.

XI. Debet ergo Commissarius inquirere, num preces sive allegata Oratorum in supplica Pontifici pro obtinenda dispensatione oblata veritate nitantur; id est, an expressio impedimentorum, super quibus dispensatio petitur, & causa, ob quam petitur sint secundùm veritatem expressa. Neque enim Commissarius, juxta tenorem Rescripti Apostolici ad dispensationem procedere potest, nisi præviâ informatione diligenti repererit, *preces veritate niti.*

Itaque si super impedimento consanguinitatis aut affinitatis postulata sit dispensatio; inquirendum erit, num gradus consanguinitatis aut affinitatis, quo sponsi se invicem attingunt, sincerè & veraciter sit expressus; ut hinc appareat, num quoad hanc expressionem *preces veritate nitantur*; neque ipsum Rescriptum ratione hujus expressionis subreptionis vel *obreptionis* argui queat.

XII. Si ergo Oratores dixerint, quòd se contingant in tertio consanguinitatis aut affinitatis gradu; deprehendatur autem per informationem ipsos esse in secundo gradu consanguineos aut affines, non poterit Commissarius vi hujus Rescripti procedere ad dispensationem; eò quòd reperiat preces veritate non niti.

Neque referret, tametsi ipsi Oratores inculpabiliter ignoraverint se in secundo gradu esse consanguineos: quia similis ignorantia sufficere potest, ut Oratores non arguantur de malitiosa expressione & deceptione; sed efficere nequit, ut verum sit, *preces veritate niti*; aut censeri debeat dispensatum in impedimento *secundi* gradûs consanguinitatis aut affinitatis: cùm super hoc dispensatio nequidem fuerit postulata; sed tantùm super impedimento *tertii* gradûs, quod diversum est à priore; præsertim quòd quò gradus conjunctior est, eò difficilior sit dispensatio, urgentioresque causæ requirantur.

XIII. Quinimò quamvis impedimentum expressum sit gravius, atque super eo rariùs & difficiliùs soleat dispensari, quàm super eo, quod revera subesset, sed expressum non fuit, Rescriptum carebit suo effectu, nec poterit Commissarius procedere; si impedimentum omissum sit diversæ speciei ab expresso, nec sub hoc includatur; tametsi etiam sciretur, quòd Pontifex fuisset dispensaturus, si impedimentum omissum fuisset expressum: quia non sufficit, quòd Pontifex fuisset dispensaturus aut dedisset auctoritatem dispensandi, si hoc illudve factum esset; sed requiritur, ut reipsâ dispensandi super hoc impedimento auctoritatem dederit.

XIV. Unde licèt faciliùs soleat dispensari in affinitate quam consanguinitate in paritate gradûs; nihilominùs si expressus sit tertius gradus consanguinitatis pro tertio gradu affinitatis, subreptitia censebitur dispensatio; neque poterit Commissarius dispensare; dicitque Corradus *lib. 7. cap. 5. num. 72.* quòd similes Litteras dispensationum perperam exequantur; *cum totum id sit etiam contra mentem Papæ, ac notorium Curiæ ipsius stylum.*

XV. Si Oratores expresserint simpliciter secundum aut tertium consanguinitatis gradum, *subreptitia* censebitur dispensatio, si deprehendatur, impedimentum illud provenire ex *duobus* stipitibus; sive quòd se contingant in gradu expresso ratione duplicis conjunctionis; quo casu in effectu est *duplex* impedimentum, cùm tamen fuerit expressum tanquam *simplex* sive *unum*; uti latiùs exponit Corradus loco citato *num. 70.*

XVI. Docet quoque ibidem *num. 94. & sequentibus*, quòd si per errorem expressus sit *secundus* gradus consanguinitatis pro *tertio* non esse procedendum; idque potissimum ob consuetum modum & stylum summi Pontificis, " nempe quia diversimodè eas (dispensationes) concedit, ut videlicet, si in remotioribus putà in quarto seu tertio & quarto gradibus, eas mandat expediri per officium minoris gratiæ. Si in non tam

„ remotioribus

„ remotioribus, putà in tertio, per Cancellariam. (*a*) „ Si in secundo, seu primo & secundo, per Præfecturam Brevium, & sub annulo Piscatoris, sicut aliàs „ diximus, ac propterea juxta qualitatem graduum „ præfatorum, diversa Officia cum diversis Officialibus „ sunt constituta. Unde cùm mens Pontificis ea sit, & „ Litteræ dispensationis non aliàs, quàm per suos Officiales distinctos, distinctaque Collegia constituentes, „ expediantur, profectò cùm sic inveteratus stylus obtinuerit, si Litteræ ipsæ præter dictum stylum ac morem, & observantiam Romanæ Curiæ expediantur, „ tanquam suspectæ de falso erunt rejiciendæ.

XVII. Insuper si duo intercedant impedimenta, atque super utroque quidem postulata sit dispensatio; sed *separatim* ac diverso tempore; utraque dispensatio erit subreptitia: eò quòd utraque dispensatio ita fuerit impetrata, ac si unum duntaxat impedimentum subesset; cùm tamen duplex subesset. Duo autem impedimenta *simul* concurrentia fortiùs ligant, & difficilioris sunt dissolutionis.

XVIII. Si dictum sit, Oratores se contingere tertio gradu; postmodùm autem deprehendatur, quòd se contingant secundo & tertio, non poterunt Litteræ dispensationis propter proximioris gradûs hujusmodi non expressionem, de subreptionis vel obreptionis vitio, seu intentionis defectu notari; sed in omnibus & per omnia suffragari; uti declaravit Pius V. in Constitutione, quæ incipit *Sanctissimus* 13. in Bull. Roman. revocata contraria declaratione Pii IV. Si tamen expressus esset simpliciter *secundus* gradus, dum dum se contingunt in *primo* & secundo. Litteræ haberentur subreptitiæ ex dicta Constitutione Pii V. eum casum expressè excipienti, additâ hac ratione; *Cùm in eo Sanctitas sua nunquam dispensare intendat.* Vide latiùs Sanchez *lib.* 8. *Disp.* 24. *num.* 25. Ubi etiam ostendit Matrimonium contractum in vim dispensationis, in qua proximior gradus non est expressus (modò non sit primus) esse validum; tametsi *Litteræ declarativæ*, quarum meminit Pius V. non sint obtentæ.

XIX. Eodem fundamento, si dispensatio postulata sit super cognatione spirituali, inquirendum erit, num rectè expressum sit, unde hæc cognatio orta sit, sive proveniat. Si enim subesset *Filiatio*, seu quòd Oratorum unus alterum de fonte levasset, & tantùm esset expressa *Compaternitas*, *subreptitia* esset dispensatio; eò quòd impedimentum ex filiatione proveniens, sit aliud quàm proveniens ex compaternitate: multóque difficiliùs in illo, quam in hoc dispensetur: testaturque Corradus, *lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 15. Paulum V. semper recusasse dispensare super impedimento *Filiationis* spiritualis. Refert quoque Fagnanus ad *cap. fin.* ⁏ *De Cognat. spirit.* cùm in casu occurrente Congregatio existimasset dispensationem annuendam super *Filiatione* spirituali, relatâ ad Gregorium XIII. sententiâ, Sanctitas sua noluit dispensare: subditque Fagnanus: " Et quamvis nonnunquam post tempora Gregorii „ XIII. dispensatum fuerit ob dotis incompetentiam „ cum illius sufficienti augmento; non tamen est judicandum *exemplis*, nec quod aliquando factum est, „ sed quod fieri debet, est spectandum.

XX. Hactenus dicta de informatione circa expressionem impedimenti consanguinitatis & affinitatis, observanda quoque circa alia seu dirimentia seu impedientia impedimenta; ut nimirum diligenter se informet Commissarius, num circa expressionem impedimenti *preces veritate nitantur*; nihilque veri omissum, aut falsi expressum sit, quod dispensationem *subreptitiam* vel *obreptitiam* reddere posset.

XXI. Si inter consanguineos, aut affines, vel etiam conjunctos spirituali cognatione copula intercesserit, ea necessariò erit exprimenda; aliàs eâ omissâ, dispensatio censebitur subreptitiè impetrata, uti non semel sancta Congregatio declaravit apud Pyrrhum Corradum *lib* 8. *cap.* 1. *n.* 37. qui & addit, id etiam sibi locum vindicare, quamvis copula prædicta habita fuerit post Litteras dispensationis seu mandati de dispensando obtentas, nondum à Delegato executioni demandatas, asseritque eo casu opus esse Litteris in forma *perinde valere*, priusquam ad executionem priorum Litterarum Delegatus procedere possit.

(*a*) An Cancellariæ Romanæ auctoritas circa impedimentorum matrimonialium dispensationem in Galliis agnoscatur, docet Auctor Confer. Parif. t. 3. l. 5.

CAPUT IV.

De Causis Dispensationis; & Informatione super veritate earum.

1. *Informatio à Delegato instituenda etiam est circa causam dispensationis.*
2. *Plures causæ cum suis formulis in Curia Romana admissæ.*
3. *Causa* ob angustiam *loci*, *qua formula exprimatur.*
4. *Formula causæ* ob incompetentiam dotis.
5. *Eadem causa cum clausula* cum augmento.
6. *Item cum clausula* pro indotata.
7. *De causa vulgò dicta*, Pro Oratrice excedente vigesimum quartum annum.
8. *Causa communiter nuncupata*, Pro Belgis.
9. *Pro verificatione causarum attendendæ* formularum *Expressiones; harum verò sensus ex stylo Curiæ Romanæ.*
10. *Veritas causæ requiritur tempore executionis Litterarum.*
11. *Tenor Litterarum dispensationis super impedimento cum adjuncta copula, aut familiariore conversatione.*
12. *De causa dispensationis super voto castitatis.*
13. *Quid Delegatus dispensato imponere debeat?*
14. *Qui vigore hujus dispensationis uxorem duxit, ea mortua aliam ducere nequit.*

I. Non tantùm circa allegatum impedimentum versari debet Commissarii informatio; sed etiam circa causam pro obtinenda dispensatione allegatam; utrum scilicet, & quoad illam *preces veritate nitantur.*

Ut autem exactior notitia omnium eorum, quæ his verificari debent, & narratorum veritas habeatur, causas famosiores, & magis ordinarias, unà cum suis formulis, quibus juxta stylum Curiæ Romanæ proponi consueverunt, proferam, breviterque exponam.

II. Hoc unum prænotandum, plures variasque causas, ob quas dispensationes matrimoniales judicantur indulgendæ, jam pridem in variis Congregationibus hunc in finem habitis, esse admissas, ac suis specialibus formulis expressas; neque alias præter probatas, nec sub alia expressione seu formula à Curia Romana admitti solere.

III. Prima eaque una ex frequentioribus causis, cum quibus conceduntur dispensationes matrimoniales, præsertim in gradibus consanguinitatis seu affinitatis remotioribus, est *ob angustiam loci*, ait Pyrrhus Corradus *lib.* 7. *cap.* 5. *n.* 34. Exprimitur hæc causa sub hac formula. *Quòd cum dicta Oratrix in dicto loco, propter illius* ANGUSTIAM, *virum sibi non consanguineum vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat*, cupiunt, &c.

Si sint consanguinei in gradibus proximioribus v. g. secundo aut tertio, superior formula non sufficit, sed tunc post verba *nubere queat*, addenda sequens clausula: *Et si extra dictum locum nubere cogeretur, dos, quam ipsa habet, non esset competens, neque sufficiens, ut cum ea virum, cui juxta statûs sui conditionem nubere possit, invenire valeret.*

IV. Secunda causa, eaque hodie sat usitata, dicitur *ob Incompetentiam dotis* sequenti formula exprimi solita: *Quòd cùm dicta Oratrix dotem habeat minùs competentem, juxta statûs sui conditionem, cum qua virum sibi non consanguineum vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat, & dictus Orator illam cum dicta minùs competente dote, uxorem ducere intendat*, cupiunt, &c.

V. Interdum post verba *uxorem ducere*, additur hæc clausula: *Illiusque dotem, usque ad quantitatem, secundum dictæ Oratricis qualitatem, competenter augere intendat.* Diciturque hæc causa sic expressa: *propter dotem cum augmento*; & requiritur hoc augmentum, ut obtineatur dispensatio, in quibusdam gradibus proximioribus, putà in secundo & tertio tantùm; etiamsi hujusmodi gradus duplicentur seu multiplicentur ex diversis stirpibus, quemadmodum monet Pyrrhus Corradus *lib.* 2. *cap.* 2. *numero* 37.

VI. Subinde intitulatur hæc causa: *Pro indotata*; quando Oratrix dicitur *indotata*; & dicitur quòd Orator *eam sic* INDOTATAM *ducere*; *ac usque ad quantitatem, secundùm dictæ Oratricis qualitatem* EX INTEGRO *dotare intendat.*

Non poterit Commissarius dispensare vigore Litterarum cum causa sic expressa, nisi priùs re ipsa Oratrix ex integro dotetur, si sit pro *indotata*; vel augeatur, si fuerit, *propter dotem* cum *Augmento.* Solet enim in Litteris adjici: *Et postquam dictæ* Oratricis dos competenter aucta fuerit: vel in causa *pro indotata: Postquam dicta Oratrix ex integro dotata fuerit, ut præfertur.*

VII. Tertia causa hodie usitata vocatur, *Pro Oratrice excedente vigesimum quartum annum* exprimiturque hac formulâ: *Quòd dicta Oratrix vigesimum quartum annum & ultra suæ ætatis agens, hactenus virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenit*, cupiunt, &c.

" Hæc causa (ait Corradus loco citato *num.* 28.) „ passim admittitur pro obtinenda dispensatione in „ quibuscumque gradibus; nec tamen sufficit super „ aliquo ex proximioribus, putà secundo, seu primo „ & secundo; & eò magis admittitur, quò magis tempus effluxit ab ætate Oratricis ad contrahendum Ma„ trimonium.

Monet tamen Corradus ibidem *num.* 87. hanc causam non admitti in muliere vidua, quæ velit ad secundas nuptias convolare; sicut docet notoria praxis Curiæ Romanæ.

VIII. Quarta causa vulgò dicta, *Pro Belgis*, exprimitur his verbis: *Quòd cum dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores existant, ac Deo dante, sub obedientia sanctæ Romanæ Ecclesiæ vivere & mori intendant, & in illis partibus, in quibus multi sunt Hæretici, non possint animos singulorum explorare, & qui Catholicam Religionem verè profitentur, internoscere: ac propterea, ne contingat eos cum Hæreticis Matrimonium contrahere*, cupiunt, &c.

IX. Quæ pro veritate causarum prædictis formulis propositarum verificanda sint, ex attenta formularum lectione & consideratione facilè potest intelligi. Nequaquam tamen dubitandum, quin multùm attendi debeat, quomodo prædictas formulas intelligat Curia Romana; quidque pro verificatione earum requirere soleat. Quamdiu autem de praxi Curiæ Romanæ certò non constat, tenenda erit proprietas verborum, quibus formulæ sunt conceptæ. Unde meritò monet Corradus, non esse eligendum in Vicarium seu Officialem Episcopi, cui Rescripta dispensationum dirigi solent, qui saltem non mediocrem Rescriptorum illorum notitiam habeat, vimque ac efficaciam clausularum noverit.

Indubiè convenit pro executione hujusmodi Litterarum consulere, qui specialiter praxim Curiæ Romanæ referunt; ac notanter sæpè citatum Pyrrhum Corradum, qui praxim & stylum illius Curiæ non mediocriter calluisse ac sat fideliter retulisse videtur; licèt in doctrinalibus parum solidus sit, & ad laxitatem propendeat.

X. Hoc commune est omnibus prædictis causis, quòd pro verificatione causæ requiratur, ut vera sit tempore executionis, sive tempore, quo Vicarius seu Officialis auctoritate Apostolicâ ad dispensationem vigore Rescripti Apostolici procedit; & nisi eo tempore subsit veritas causæ, licèt subfuerit tempore supplicationis, aut confecti Rescripti, Commissarius dispensare non poterit, uti latè probat Garcias, *De Beneficiis, parte* 6. *cap.* 2. *num.* 284.

XI. Interdum autem contingit, dispensationem peti, ubi copula carnalis, aut familiarior conversatio inter consanguineos intercessit.

Supplica pro simili dispensatione obtinenda concipi solet hoc tenore: *Exponunt N. & N.... Quòd ipsis alias scientibus se tertio consanguinitatis gradu invicem esse conjunctos, Orator prædictus, non quidem peccandi datâ operâ, ut crimine admisso, hæc causa foret S. V. & Sedem Apostolicam ad misericordiam & gratiam erga ipsos faciliores reddendi; sed solùm vesana libidine victus, Oratricem cognovit. Cùm autem, Pater Sancte, nisi Matrimonium inter dictos Oratores contrahatur, dicta mulier diffamata & innupta remaneret, graviaque exinde scandala possent verosimiliter exoriri*, cupiunt, &c.

Tum subjicitur dispositiva supra relata, ac inter alia, *diligenter se informet, an preces veritate nitantur*, antequam dispenset; insuper additâ hac speciali cautione ex usitato stylo Curiæ Romanæ: *Et recepto ab iis* (Oratoribus) *juramento, quòd sub spe faciliùs habendæ dispensationis incestum hunc* (idem est de familiore & suspecta conversatione) *non commiserint.*

XII. Quando petitur dispensatio super voto castitatis ad contrahendum Matrimonium, causa frequentiùs exprimi solet hac formulâ: *Quòd Orator ita stimulis carnis agitetur, ut continentiam servare posse non speret; ac propterea Matrimonium contrahere desideret.*

Indubiè hæc allegata impossibilitas moralis servandi castitatem intelligitur ex mente Pontificis, si ea revera perduret, postquam occasiones peccandi vitavit; jejunia aliaque corporis afflictiva opera ex præscripto docti ac pii Confessarii, aliaque pro servanda castitate convenientia remedia adhibuit; cùm aliàs justa dispensationis causa non esset.

XIII. In dispositiva injungit Pontifex Commissario, ut si ei de præmissis constiterit, votum prædictum dicto Oratori, ad hoc " ut Matrimonium SEMEL duntaxat „ legitimè contrahere possit, in frequentiam Confes„ sionis Sacramentalis peccatorum suorum, singulis „ scilicet mensibus, semel, vel quoties tibi videbitur, „ ac in alia pœnitentiæ opera per te injungenda, inter „ quæ sint, etiam aliqua, quæ quotidiè facere tenea„ tur, ad eum finem ut ea adimplens, meminisse sem„ per possit obligationis, qua hujusmodi voto adstringe„ batur, prout secundùm Deum ipsius animæ saluti „ expedire judicaveris, secumque desuper dictum vo„ tum, dispensando, dictâ auctoritate commutes.

XIV. Denique additur hæc clausula finalis: *Quòd si dictus Orator mulieri, cum qua contrahet, supervixerit, maneat postea cœlebs, & eodem voto ut priùs obligatus.*

Per hæc quidem verba clariùs declaratur, Oratorem ipsum ex vi hujus dispensationis, non posse nisi semel uxorem ducere; unde si supervixerit, non potest aliam uxorem ducere sine nova dispensatione, uti notat Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 10. qui tamen observat, quòd si Matrimonium tantùm fuerit contractum & non consummatum, dispensatio non videatur habuisse effectum; adeóque possit vigore ejusdem dispensationis aliam uxorem ducere: quia non tam matrimonialis contractus, quàm ipsa consummatio hic attenditur.

CAPUT

CAPUT V.

De Dispensatione super Matrimonio cum impedimento dirimente contracto.

1. *Matrimonio cum impedimento dirimente contracto, necessaria dispensatio.*
2. *Si* scienter *ita contractum fuerit, id in supplica exprimi debet.*
3. *Exprimendum quoque si* consummatum *fuerit.*
4. *Omissio solemnitatum exprimenda est.*
5. *Etiamsi de licentia Ordinarii omissæ essent.*
6. *Consummatio Matrimonii ante detectum impedimentum, an exprimenda?*
7. *Perseverantia in usu Matrimonii, detecto impedimento, specifice exponenda.*
8. *Causa ordinaria hujus dispensationis cum sua formula; quæ tamen non semper admittitur.*
9. *Matrimonium nulliter contractum, obtenta dispensatione, de novo contrahi debet.*
10. *Non sufficit si ad interrogationem alicujus se mutuo agnoscant pro conjugibus.*
11. *Ut de novo contrahatur, an utrique parti innotescere debeat Matrimonii invaliditas?*
12. *Si dispensatio obtenta sit in Dataria, Matrimonium de novo contrahendum est coram Parocho & testibus.*
13. *An idem faciendum, si pro foro conscientiæ duntaxat obtenta sit in Pœnitentiaria?*

I. INTERDUM Matrimonium cum impedimento dirimente de facto quidem, sed *nulliter* contrahitur; quo casu necessaria est dispensatio, ut Matrimonium sic contractum validetur; & conjuges Matrimonio uti queant.

II. Pro cujus dispensationis praxi sciendum, quod si *scienter* contraxerint cum impedimento dirimente, illud necessario sit in supplica exprimendum: eo quod hæc *scientia* difficiliorem reddat dispensationem: imo Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 5. *De Reformatione Matrimonii*, vult quod " si quis intra gradus „ prohibitos *scienter* Matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat.

III. Si insuper Matrimonium consummatum fuerit, id quoque exprimendum erit; quia consummatio Matrimonii dispensationem difficiliorem facit, juxta clausulam in Decreto Concilii Tridentini verbis jam citatis subjectam: " Idque in eo *multo magis* locum habeat, „ qui non tantum contrahere, sed etiam consummare „ ausus fuerit.

IV. Quod si *ignoranter* cum impedimento dirimente contractum sit Matrimonium, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio, v. g. proclamationes prævias, neglexerit, id omnino erit exprimendum, eo quod ratione hujus neglectus, contrahentes spe consequendæ dispensationis carere velit Synodus Tridentina; volens eos iisdem pœnis subjici, quibus subjectos declaraverat contrahentes *scienter* cum impedimento dirimente: "Non enim dignus est, qui „ Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus sa- „ lubria præcepta temere contempsit, „ ait Synodus Tridentina.

V. Quinimo si de licentia Ordinarii sint omissæ proclamationes præviæ, nihilominus id exprimendum; & si non esset expressum, Rescriptum esset subreptitium, idque juxta receptum stylum Curiæ Romanæ, uti monet Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 8.

VI. Quando etiam ignoranter Matrimonium cum impedimento dirimente contractum est, si consummatum fuerit etiam ante detectum impedimentum, nihilominus consummatio erit exprimenda; ita de stylo & praxi receptum, ait Corradus *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 29.

VII. Detecto impedimento, si perstiterint in usu Matrimonii, hoc specifice erit exprimendum: quia difficiliorem reddit dispensationem, ista persistentia in actu matrimoniali post detectum impedimentum insinuante quod nequaquam alieni fuerint à contrahendo *scienter* cum impedimento dirimente.

VIII. Causa ordinaria dispensationis super Matrimonio contracto cum impedimento dirimente solet exprimi per hanc formulam: *Cum autem, si divortium inter eos fuerit, gravia exinde scandala possint verisimiliter oriri.*

Hanc causam minime sufficientem ad dispensandum cum eis, qui *scienter* contraxerunt & consummarunt Matrimonium cum impedimento *in secundo* consanguinitatis, aut affinitatis gradu, declaravit Paulus IV, dicens: " Absolutiones & dispensationes hujusmodi „ ex prætextu prædicto, " (nimirum quod ex divortio gravia scandala inter eos & eorum consanguineos & affines possent verisimiliter oriri) " etiamsi proles ex „ Matrimonio sic contracto subsecuta fuerit, nulla- „ tenus, sed solum ex causa urgentissima pro bono „ publico & à jure considerata, per Nos tantum & non „ alium approbanda concedemus, & quod dispensa- „ tiones ex alia causa nostris temporibus exulabunt: „ & quod nobis licere non patimur nostris successo- „ ribus indicantes. „ Extat integra Bulla apud Corradum *lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 5.

IX. Potestatem autem dispensandi tribuit Pontifex ea cautione, *ut Matrimonium inter se de novo publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnisare, & in eo postmodum remanere libere & licite valeant.*

Cum enim Matrimonium contractum ratione impedimenti dirimentis fuerit *nullum* ac *invalidum*; necessario debet de novo de utriusque consensu renovari, seu de novo contrahi: eo quod prior contractus nullus fuerit.

X. Hinc consequens est, dispensatione obtenta, non sufficere, quod Parocho interrogante mulierem, num hic sit suus maritus, & virum, num hæc sit sua uxor, uterque affirmative respondeat: quia hæc dicendo, non contrahitur de novo Matrimonium; sed potius declaratur, quod sit inter ipsos Matrimonium; atque in eo persistere intendant: præsertim si impedimentum fuerit utrique parti ignotum.

XI. Et quia de novo contrahere debent Matrimonium, necessario utrique parti invaliditas prioris Matrimonii nota sit oportet: alias enim consensus in novum Matrimonium, saltem non ea, quæ requiritur, libertate habebitur. Facile enim continget, in Matrimonium consentire aliquos, si prius Matrimonium nesciant invalidum; aut etiam tantum de eo dubium esse sciant, qui haud consentirent, si certo scirent Matrimonium esse invalidum. Quapropter si certa sit Matrimonii invaliditas, etiam ut *talis* utrique conjugi proponenda est, priusquam de novo Matrimonium contrahant.

XII. Vult insuper Pontifex, ut Matrimonium publice & servata forma Concil. Trident. contrahatur; nimirum coram Parocho & testibus. Et recte. Cum enim hic agatur de dispensatione pro *utroque* foro super impedimento *non occulto*, nisi secundum Matrimonium publice, dicta forma servata iniretur, sed clam inter solos conjuges renovaretur consensus Matrimonialis; incommoda, quibus Synodus Tridentina annullando Matrimonia clandestina occurrere voluit, ex simili Matrimonio clandestine contracto oriri facile possent.

Primum enim Matrimonium *publice* contractum probari posset *nullum*, ob impedimentum dirimens; secundum vero probari non posset; utpote, uti supponitur, inter solos contrahentes *privatim* & *occulte* con-

contractum: atque ita liberum esset alteri partium convolare ad alias nuptias, non obstante hoc Matrimonio, valide, sed clandestine contracto; neque etiam per Ecclesiam seu Judicem separari posset, defectu probationis hujus secundi Matrimonii.

XIII. Num idem statuendum sit, si impedimentum fuerit tale, ut solis contrahentibus innotescat; nec aliis facile innotescere potest, neque in foro exteriori probari; super quo dispensatio petitur in Pœnitentiaria pro foro conscientiæ tantum, capite septimo dicetur.

CAPUT VI.

De Dispensatione in *forma pauperum.*

1. *Dispensationes in* forma pauperum *sic dictæ à paupertate Oratorum.*
2. *Quomodo hæc qualitas in litteris exprimatur?*
3. *Debet esse ex parte utriusque; & testimonio fide digno probari.*
4. *Formula attestationis super paupertate à Parocho expediendæ.*
5. *Quid circa* paupertatem *observare debeat Parochus?*
6. *Quid circa impedimentum quod allegatur?*
7. *Valde circumspecti esse debent Parochi in danda hac attestatione.*
8. *Quo tempore paupertas Oratorum verificanda?*
9. *Hæ dispensationes concedi solent ob incestum prævium, aut ejus suspicionem.*
10. *Si post indictam separationem aut obtentum Decretum* copula *intervenerit, novis litteris opus est.*
11. *Oratoribus ob incestum prævium imponenda pœnitentia publica.*
12. *Qualis debeat esse pœnitentia publica?*
13. *Oratori injungendum, ut operam suam in aliquod pium opus conferat.*
14. *Hæc pecunia redimi nequit.*
15. *Speciales clausulæ dispensationis in forma pauperum.*
16. *Ad dispensationem non procedendum, nisi peracta Oratori imposita pœnitentia.*
17. *Delegatus non potest dispensare, si prævideat ex dispensatione oritura scandala.*

I. INTERDUM expediuntur in Curia Romana dispensationes in *forma pauperum*, ita dicta, quod nonnisi pro pauperibus hujusmodi dispensationes expediantur.

II. Unde in ipsis litteris dispensationis expresse supponitur & exprimitur hæc Oratorum qualitas, his verbis: *Qui pauperes, & miserabiles existunt, & ex labore & industria sua tantum vivunt.*

III. Et quidem ad implendam hanc dispensationem, requiritur *paupertas* & *miserabilitas* utriusque, scilicet tam Oratoris quam Oratricis, ait Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 3.

Debet autem hæc qualitas, quæ extrinseca est, probari; neque admittitur sola Oratorum assertio, in Curia Romana; sed solet in his proferri testimonium Parochi alteriusve fide digni.

IV. In libello nuper Leodii impresso sub hoc titulo: *Manuale Pastorum compendiose complectens Canones & Ritus Ecclesiasticos, pro administrandis Sacramentis juxta usum Pastoralis Mechliniensis* pag. 192. extat formula ad scribendum testimonium pro iis, qui egent dispensatione Sedis Apostolicæ, titulo paupertatis, tenoris sequentis: "Ego infra scriptus Rector Parochialis Ecclesiæ loci de N. sub districtu Diœcesis N. scio & testificor NN. & NN. subditos præfatæ Parochialis Ecclesiæ esse orthodoxæ Romanæ fidei cultores, verum adeo pauperes, ut de suis labore & industria tantum vivant. In cujus fidem subscripsi hac..... Mensis.... Anni......

V. Post hæc subjicitur duplex monitum. Primum super veritate ipsius paupertatis: "Attestatio hæc non est in ista forma expedienda, nisi ejus contenta nitantur veritate, & hæc habeatur, vel ex particulari notitia ipsiusmet Pastoris attestantis, vel ex testimoniis fide dignorum testium. Si omissa fuerit particula *tantum*, non utilis est attestatio ad finem qui intenditur.

VI. Alterum monitum concernit gradus affinitatis aut consanguinitatis, qui inter Oratores intercedere dicuntur. "Necessum etiam est (ait) ut Pastor antequam relaxet testimonium, quod Oratores sunt consanguinei vel affines in tali vel tali gradu, exacte sit informatus de hujusmodi gradu, & quamdam ejus habeat certitudinem. Alias pauperes Oratores, expeditis Bullis juxta vitiosam gradus expressionem, incidunt in varia incommoda.

VII. Admodum circumspecti esse debent Parochi in hujusmodi testimoniis expediendis, singulasque particulas serio & attente expendere, atque mature examinare, num prædicta formula per omnia, uti sonat, verificari queat.

Cum enim hæc formula semper inseratur, & coram Commissario, priusquam ad dispensationem procedere queat, verificari debeat; si tunc quoad omnes suas partes verificari nequeat, dispensatio in simili forma obtenta suo effectu carebit; frequenter non sine multis impetrantium incommodis.

VIII. Notandum, quod juxta hodiernum stylum non sufficiat paupertas & miserabilitas Oratorum tempore supplicationis; sed ea adesse & probari debet, dum litteræ dispensationis à Commissario Apostolico eximuntur & executioni mandantur, uti observat Corradus loco citato *num.* 30.

IX. Hæ dispensationes solent expediri ob incestum prævium aut ejus vehementem suspicionem, ne ob copulam jam inter eos quovis modo subsequutam, aut illius suspicionem ortam, contingat eos cum animarum jactura, & cum gravi scandalo in simili copula, aut ejus suspicione perseverare; ipsaque Oratrix infamata & innupta remanere cogatur.

Quapropter in litteris in hac forma expeditis injungitur Executori seu Commissario, ut Oratores *ab invicem separet*, idque sive agatur de contracto, sive contrahendo Matrimonio.

X. Quin in hac specie dispensationis singulare est ex declaratione Pauli V. ut si durante hac indicta separatione, aut ante obtentum Decretum dispensationis Oratores se rursus carnaliter cognoverint, de novo recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro litteris *perinde valere;* uti monet Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 38. ubi & late de hujusmodi litteris discurrit; variasque earum, pro varietate casuum, formulas proponit.

XI. Ulterius in hac dispensatione speciale est, quod Oratoribus ob incestum prævium per Executorem sive Commissarium debeat imponi *pœnitentia publica*, quod ita in litteris exprimi consuevit. *Eam illis pœnitentiam publicam imponas, quæ alios deterreat à similibus committendis.*

XII. Non exprimitur quidem species pœnitentiæ publicæ; sed ea pro personarum, locorum ac criminis circumstantiis determinanda relinquitur Commissario; ita tamen publica esse debet, ait Corradus *lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 7. "Ut omnibus fere loci seu oppidi, aut civitatis, ubi ipsos Oratores hujusmodi pœnitentiam peragere contingit, innotescat.

Testatur quoque ibidem *num.* 9. consuetudine introductum, ut pro hujusmodi incestu & excessibus, in pluribus mundi partibus tale scelus perpetrantibus, vigore dictarum litterarum injungatur, ut dum Missa solemnis decantatur in Ecclesia Parochiali Oratorum, in suis manibus teneat unusquisque ipsorum candelam accensam.

Hinc apparet, Ecclesiam Romanam in ea esse opinione, quod delicta publica etiam pœnitentia publica sint expianda; eatenus saltem, ut scandala reparentur;

& alii

& alii à similibus committendis deterreantur, conformiter ad Decretum Concilii Tridentini *Seß.* 24. *cap.* 8. *De Reformat.* de quo latius supra *tit.* 6. *cap.* 2.

XIII. Occurrit deinde in hac specie dispensationis hoc singulare, quod Oratori injungi debeat à Commissario, *ut operam suam fabricæ, vel in aliud servitium alicujus Ecclesiæ vel pii loci, tribus saltem mensibus conferat.*

Hæc pœna imponitur in casu hujusmodi dispensationis, tam civilibus, quam vilibus personis, ut docet quotidiana praxis, ait Corradus loco citato *num.* 15.

XIV. Monet quoque ibidem *num.* 16. pœnam illam pecunia redimi non posse, nec per alium persolvi; etiamsi vellet solvere pecuniam alicui volenti dictam pœnitentiam pro ipso peragere: " Quod quidem (ait) optima ratione servatur; quia juxta dictum Isidori nullam reus pertimescit pœnam, quam scit pecunia posse redimere, per textum in *Canone* PAUPER *cauf.* 11. *q.* 3. Debent enim, qui tale scelus perpetrarunt castigari pœnitentiis salutaribus & afflictivis, quæ non debent in aliud gravamen commutari; cum non sint res quæ delinquunt, sed ipsæ personæ; & sic non debent puniri bursæ, ubi sunt homines puniendi: quia crimina non sic debent transire impunita.

XV. Ex dictis Corradi mirum suboriri debet, quod incestum, qui in divitibus non est crimen minus, quam in pauperibus; imo ab illis nonnumquam committitur majori cum scandalo, Curia Rom. nulla imposita *corporis afflictiva* pœnitentia ab omnibus divitibus pretio statuto redimi permittat: neque injungatur Commissario, ut Oratori ob prævium incestum pœnitentia corporis afflictiva nullo pretio redimenda imponatur.

Similiter si, teste Pyrrho Corrado, Pontifex clausulam hanc, *nec scandalum sit ex eo oriturum*, in litteris dispensationis in *forma pauperum*, expressam velit, ut ostendat enixam suam esse voluntatem, dispensationem non esse concedendam, si prævideatur ex ea dispensatione scandalum *oriturum*, uti inferius *n.* 17. est observatum, mirum videri debet, cur eandem clausulam exprimendam non censuerit Curia Romana in ordinaria formula dispensationis: quandoquidem non magis ex dispensatione in *forma pauperum*, scandalum sit timendum, quam ex dispensatione expedita in forma ordinaria; neque minus scandalum ex hac, quam ex illa dispensatione prævisum, præcavendum sit.

XVI. Cum dispensationis litteræ obtentæ fuerint, non poterit Commissarius ad dispensationem procedere, nisi publica pœnitentia, juxta præscriptam formam *integre* peracta; " etiamsi Orator, quoad operam suam conferendam, voluit præstare quantumcumque idoneam cautionem de ea conferenda post contractum Matrimonium (inquit Corradus ibi *num.* 53.) quia sicut Ordinis susceptio non debet concedi Clerico in publica pœnitentia existenti; ita ad Matrimonium transire non permittitur, ipsa pœnitentia durante, ut habetur in Concilio Arelatensi II. *Can.* 21.

XVII. Denique in litteris hujusmodi dispensationis speciali modo committitur dispensatio arbitrio Executoris; post enim peractam pœnitentiam publicam, operamque præstitam; *demum* (ait Pontifex) *si tibi expediens videbitur, quod dispensatio hujusmodi sit eis concedenda; nec scandalum sit ex eo oriturum.*

Itaque post omnia injuncta juxta tenorem litterarum peracta, committitur arbitrio Executoris, an dispensari conveniat; ac præcipue an sine scandalo dispensatio concedi queat.

Et quamvis dispensatio quæcumque suspendi, imo Matrimonium impediri debeat, si sine scandalo fieri nequeat; ideoque etiam si prædicta clausula non esset in litteris apposita, nihilominus subintelligeretur, voluit hic tamen Papa exprimi, ut magis dignosceretur sua enixa voluntas, ait Pyrrhus Corradus *lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 64.

CAPUT VII.

De Dispensatione pro foro conscientiæ expedienda per Pœnitentiariam.

1. *Delegatus debet se super veritate contentorum in Bulla informare.*
2. *Quomodo hæc informatio fieri debeat?*
3. *Quid? si ex informatione non innotescat falsitas narratorum, sed aliunde Delegato nota sit.*
4. *Dispensatio in solo foro interno suffragatur.*
5. *Commissarius dispensare nequit, nisi prius audita Oratoris Sacramentali Confessione.*
6. *Impedimentum debet esse* occultum: *& quando dicatur occultum?*
7. *Debet inquiri quod incommodum sit secuturum, si non dispensetur.*
8. *Matrimonium de novo contrahi debet, sed prius de nullitate Matrimonii utrique parti constare debet.*
9. *Hic magna circumspectione Commissarius uti debet.*
10. *Consensus Matrimonialis non est renovandus coram Parocho & testibus.*
11. *Dispensatio hæc in solo foro conscientiæ prodesse potest.*
12. *Quam secreto hic omnia peragenda sint.*
13. *Qua ratione invalida censeatur dispensatio, si litteræ dispensationis Oratori restituantur.*

I. DE forma & inscriptione dispensationum, quæ in Pœnitentiaria Romana expediuntur, aliqua diximus *parte prima tit.* 23. *cap.* 4. ubi de Pœnitentiario & Pœnitentiaria Romana egimus; hic pauca duntaxat specialia in hac dispensatione occurrentia notabimus.

Clausula specialis occurrit, modum inquirendi super veritate narratorum continens, his verbis exprimi solita: *Si ita esse per diligentem Oratoris examinationem, ac post monita & consilia opportuna illi præstita, inveneris.*

II. Non debet ergo Delegatus se super veritate allegatorum informare auditis testibus; quemadmodum contingit in dispensatione obtenta in Dataria, quæ etiam pro foro externo valet, sed sufficit, ut Delegatus diligenter examinet Oratores pro veritate expositorum, idque præviis monitis & consiliis opportunis; è quibus scilicet ipsi Oratores percipiant momentum hujus examinis; quod à sincera vel non sincera expositione narratorum dependeat validitas vel invaliditas dispensationis, & inde consequens etiam validitas aut invaliditas Matrimonii; atque hinc ulterius dependeat, num forsan tota vita durante non sint victuri in perpetuo incestu cum evidenti periculo æternæ damnationis.

III. Sed quid? si ex Oratoris examine ac interrogatione falsitas precum non deprehendatur; aliunde tamen illa Delegato innotuerit. Nullatenus dispensare poterit: dispensando enim contingeret, quod forte conjuges, aut alter eorum in perpetuo viverent incestu.

Accedit, quod cum hic petatur dispensatio occulte, nullum sit inconveniens si privata & occulta scientia Delegatus utatur; præsertim cum præsumendum sit, Pontificem nolle dispensationem indulgere, quando revera causa dispensationis allegata non subsistit.

IV. Tertia clausula exprimitur hac formula: *Ita quod hujusmodi dispensatio & absolutio in foro judiciario nullatenus suffragetur.*

Quapropter, si vel per Superiorem ex officio, vel à quocumque privato Matrimonii validitas in quæstionem ducatur, nullatenus dispensatio in Pœnitentiaria

tiaria obtenta suffragabitur; sed quæstio discutienda & terminanda erit, ac si nulla dispensatio intervenisset.

V. Ex stylo hodierno additur: *Audita prius Oratoris Sacramentali Confessione, eumdem hac vice in forma Ecclesiæ consueta, & injuncta ei pœnitentia absolvas.*

Per hanc clausulam jam sublatum est dubium olim à Doctoribus motum, num dispensationem præcedere deberet Confessio Sacramentalis: hanc enim præmittendam esse expressio hodierna istius clausulæ aperte supponit.

VI. Altera clausula in omnibus dispensationibus à Pœnitentiaria emanantibus est: *Dummodo impedimentum ex præmissis proveniens sit occultum.*

Pro intellectu hujus clausulæ observandum quod dicit Pyrrhus Corradus *Lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 12. " Non „ sufficit illud esse occultum, tantummodo tempore „ impetrationis dispensationis super eo; sed opus est, „ quod nullus adsit timor, quod aliquo modo possit „ fieri publicum in futurum; alias enim major Pœ„nitentiarius remitteret supplicationem ad Datariam, „ ut Oratores petant secum dispensari in utroque foro; „ quia non occultum, sed manifestum dicitur, quod „ potest probari, per gloss. in *cap.* VESTRA, in verbo „ NOTORIUM *De Cohab. Cler. & mul.* Impedimentum „ autem occultum dicitur, quando non publice constat „ nec facile constare potest, ac periculum non est, ut „ in foro externo detegatur.

VII. Post hæc eodem contextu in formula subditur: *Et separatio inter latorem & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo; ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum esse tibi visum fuerit, aliudque Canonicum non obstet impedimentum.*

dictio *dummodo* præcedens, cum qua hæc clausula connectitur, sat, ostendit, mentem Committentis esse, ut non dispensetur, nisi præmissa verificentur.

VIII. Sequitur deinde in formula: *Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prædicti consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo, secrete ad evitanda scandala, præmissis non obstantibus, contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant, misericorditer dispenses.*

Ex hac clausula patet primo, quod si impedimentum uni duntaxat partium notum sit, nequeat Matrimonium *de novo* contrahi, nisi prius altera pars de nullitate prioris consensus sit certiorata. Ratio illius facile colligi poterit ex dictis *capite* 5. *num.* 11.

IX. Magna hic prudentia ac circumspectione opus est: unde merito Executor hic non tantum humana, sed vel maxime Divina consilia & auxilia adhibebit; recurrendo ad Patrem luminum, ut eum lumine suo illuminet, quid in casu adeo perplexo agere debeat.

X. Patet quoque ex eadem clausula, consensum hic non esse publice renovandum coram Parocho & testibus, quemadmodum in casu dispensationis in Dataria expeditæ super impedimento non occulto, sed *secrete* inter partes renovari sufficiat; eo quod impedimentum sit *occultum*, & dispensatio pro solo foro interno. Imo hæc dispensatio non admittit, Matrimonium publice coram Parocho & testibus renovari vigore ipsius dispensationis: quia omnia vult *secretissime* peragi, neque incommoda, quæ ex clandestinis Matrimoniis timebantur, hic timeri possunt; uti bene notat Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 43.

XI. Essentialis differentia hujus dispensationis in Pœnitentiaria obtentæ, & dispensationis in Dataria expeditæ, in hoc consistit, quod hæc valeat pro utroque foro; illa vero *pro solo foro interno*, ut his verbis exprimitur: *In foro conscientiæ, & in ipso actu confessionis* TANTUM, *& non aliter, neque ullo modo; ita quod hujusmodi absolutio & dispensatio in foro judiciario nullatenus suffragatur.*

XII. Ut omnis occasio utendi hac dispensatione in foro judiciario amputetur, additur: *Nullis super his adhibitis testibus, aut litteris datis, seu processibus confectis; Præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis, ita ut nullum illarum exemplum extet, neque eas latori restituas; quod si restitueris nihil ipsi præsentes litteræ suffragentur.*

Nulli ergo omnino testes in actu dispensationis intervenire possunt; nec ullæ omnino litteræ etiam privatæ qualescumque dari de dispensatione facta, multo minus processus judicialis confici, quibus quovis modo in foro externo hæc dispensatio probari posset. Et ne aliquod vestigium seu indicium externum dispensationis superesset, litteras ita laniari mandat, ut nullum exemplum extet.

XIII. Quod addit in fine, quod si latori restituantur litteræ dispensationis, ipsi eædem litteræ nihil suffragentur, subintelligitur in *foro externo*, uti post Sanchez De Matrimonio *lib.* 8. *Disp.* 34. *num.* 42. notat Marcus Paulus Leonis in Praxi Pœnitentiariæ *parte* 2. *cap.* 2. *num.* 88. ita ut si dictæ litteræ in prædicto foro exhibeantur, careant omni fide & probatione: quia illa est mens Magni Pœnitentiarii concedentis; nequaquam vero ut dispensatio facta frustretur suo effectu in foro conscientiæ.

CAPUT VIII.

Quæ circa dispensationes à Parocho populo exponenda.

1. *Parochus merito monet oratores, ut expendant an subsit justa causa petendi dispensationem.*
2. *Ostendet quam periculosum sit mediante dispensatione Matrimonium contrahere.*
3. *Dispensatio non semper reddit aliquem coram Deo securum.*
4. *An satisfaciant dicendo, Pontifex judicet utrum sit justa causa?*
5. *Instruendi quod non omnes causæ in Curia Romana admittantur.*
6. *Exponenda clausula litteris inseri solita*: Si preces veritate nitantur.
7. *Monendi de clausulis hujusmodi litterarum; necnon de juramento præstando.*
8. *Litteræ in* forma pauperum *singulariter exponendæ.*
9. *Notitia formularum & clausularum, quibus dispensationes concipiuntur, Parochis admodum conveniens.*
10. *Episcopi mandant à Parochis eas subinde populo exponi.*

I. IMPRIMIS Parochus intelligens, aliquos è suis Parochianis meditari dispensationem super impedimento Matrimonii à Sede Apostolica petere, utiliter eos monebit, ut serio expendant, an revera coram Deo sit justa causa dispensandi, id est, justa causa recedendi à Decretis & legibus Ecclesiæ.

II. Ut autem efficacius ad id expendendum moveat, ostendet, quam periculosum sit statum aliquem assumere recedendo à regulis Ecclesiæ. Nisi enim causa talis sit quæ Deo probetur, verendum, ne ob hunc à regulis Ecclesiæ recessum, ipsum Matrimonium etiam Divina benedictione frustretur: visumque non raro quam infelix fuerit exitus eorum, qui neglectis sacris Ecclesiæ Ordinationibus vitæ conditionem elegerunt. Et quidem primum in Ecclesia Romana excitatum schisma, in ordinationem auctoris ipsius schismatis dispensative factam refundere non dubitavit Cardinalis Baronius, qui & illius occasione hoc notandum, & huic materiæ appositum monitum subjungit: " At plane ex facto „ Novatiani apparet, quanto periculo quæratur per „ dispen-

„ *dispensationem*, quod est aliàs Ecclesiasticis legibus „ interdictum.

Quàm infaustus sæpe sit exitus Matrimoniorum, mediante dispensatione, præsertim in gradu admodum propinquo, contractorum, quotidianâ experientiâ sat notum est.

III. Adhæc proponet Parochus, quod non semper coram Deo aliquis sit securus, licèt dispensationem à Sede Apostolica obtinuerit, si legitima dispensandi causa desit. Neque hanc esse justam excusationem, qua plerique se securos existimant, dicentes: *Papa dispensavit, ipse viderit, ego sum immunis.*

Quia uti rectè monet Bellarminus *Epistolâ* ad Nepotem suum *Coutrov. 5.* " Hic cavillus securos multos „ reddit, tutum verò neminem: quoniam Papa non „ est Dominus, sed dispensator; ideóque qui iniquam „ dispensationem petit, iniquitatis causa est, & qui eâ „ utitur, eâdem semper irretitur iniquitate.

IV. Si forsan dicant, num causa sufficiens subsit, Pontifici expendendum relinquimus, ejusque consilium expetimus; regeri poterit, quod similibus olim dixit Bernardus *Epist. 1. Utinam non licentiam quæsiissetis, id est, non ut liceret, sed an liceret.*

Verendum sanè, ne pluribus à Sede Apostolica dispensationem efflagitantibus, improperari queat illud quod verbis citatis subjungit Bernardus: " Malum „ in corde conceperant, opere tamen ausi non sunt „ adimplere nisi cum licentia. Conceperunt dolorem, „ sed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa „ conceptui præbuisset assensum..... Quod tamen „ summum fecisse Pontificem nequaquam crediderim, „ nisi aut circumventum mendacio; aut importunitate „ victum.

V. Exponere quoque convenit dispensationem petere meditantibus, quomodo non sit satis, quòd causa aliqua forsan de se sufficiens subsit, hæcque verificari possit; sed quòd verificanda erit una ex causis in Romana Curia admissis; idque cum formula, quâ in litteris dispensationis exprimi consuevit.

VI. Ostendendum insuper, quomodo potestas dispensandi ipsi Officiali delegari soleat sub hac conditione, *si preces veritate nitantur:* cujus conditionis effectus exponendus erit; atque demonstrandum, quomodo ipsa dispensatio sæpe periclitetur, quia hæc conditio impleri nequit; eò quòd preces, prout in litteris juxta stylum Curiæ expressæ sunt, verificari nequeant.

VII. Adhæc monendi sunt de aliis clausulis hujusmodi dispensationum litteris inseri solitis; nec non instruendi super præstando juramento, præsertim si dispensatio petatur ob incestum aut familiariorem conversationem præcedentem.

VIII. Denique cùm frequenter contingat in Parochiis ruralibus dispensationem postulari in *forma pauperum*, convenit ut Parochus exponat clausulas speciales, quæ in Rescripto dispensationis in tali forma expedito inseri consueverunt ex solito stylo Curiæ Romanæ.

IX. Ex his facilè intelligitur, formularum & clausularum, quæ hoc titulo propositæ & expositæ sunt, notitiam non tantùm Officialibus, quibus executio litterarum dispensationum committi consuevit, sed & Parochis multùm utilem, & quodammodò necessariam esse, ut nimirum ipsi subditis suis, quos mediante dispensatione contrahere velle sciunt, proponant ea omnia, quæ obtentâ dispensatione verificare ac facere tenebuntur; eosque moneant, ut seriò attendant priusquam supplicam suam Romam mittant, expensasque faciant, vel rumor de ineundo Matrimonio spargatur, num reverâ credant se ea omnia verificaturos, & quidem illâ certitudine, ut Matrimonium de nullitate non periclitetur; nec non juramenta præstanda cum veritate præstituros.

X. Unde, teste Pyrrho Corrado, nonnullis Episcopi in Synodo Diœcesana ad hos errores vitandos mandare solent, ut, cùm Parochi de prohibitis Matrimoniis verba faciunt, diligenter doceant & cautè demonstrent, nullo modo censeri dispensatum, nisi verificatis narratis; ac præcipuè, ut in supplicationibus curent verum exprimi (*a*)

(*a*) Plura dare poterit Dissertatio Canonica cui D. Van-Espen fecit hunc Titulum *De Dispensationibus præsertim Matrimonialibus.*

TITULUS XV.

DE DIVORTIIS ET SECUNDIS NUPTIIS.

CAPUT I.

De Divortio quoad vinculum; & Conversione conjugatorum.

1. *Divortium dupliciter sumitur.*
2. *Matrimonium legitimum non ratum faciliùs dissolvitur quàm Matrimonium ratum.*
3. *Matrimonium legitimum Infidelium non semper dissolvitur altero conjugum ad fidem converso.*
4. *Licèt etiam cum impedimento dirimente fuerit contractum.*
5. *Potest conjux conversus ad alias nuptias transire, si alter renuat sine contumelia Creatoris converso cohabitare.*
6. *Hic tamen recipiendus, si convertatur ante transitum prioris ad alias nuptias.*
7. *Matrimonium ratum non consummatum, interdum quoad vinculum dissolvitur.*
8. *Jam pridem per professionem Religiosam Matrimonia credebantur dissolvi.*
9. *Id Alexander III. intellexit de Matrimonio rato non consummato.*
10. *In probationem hujus dissolutionis adducuntur exempla Sanctorum.*
11. *Dissolutionem hanc probavit Synodus Tridentina.*
12. *Efficacia dissolvendi Matrimonium ratum, non voto solemni, sed professioni solemni tribuitur.*
13. *Matrimonium consummatum juxta sacros Canones per professionem Religiosam non dissolvitur quoad vinculum.*
14. *Post consummationem Matrimonii non licet conjugi, altero invito, professionem Religiosam emittere aut continentiam vovere.*
15. *Qui sine consensu conjugis intravit Monasterium, ad eum redire compellitur.*
16. *De consensu mutuo licitum est conjugibus continentiam vovere & Religionem ingredi.*
17. *Uno conjugum Religionem ingrediente ordinariè alter etiam ingredi debet; & quare?*

18. *Sacri*

18. *Sacri Canones non permittunt uxoratum in Episcopum ordinari, nisi ejus uxor continentiam voveat, & vestem Religiosam assumat.*
19. *Ratio hujus disciplinæ.*
20. *Providendum ne uno conjugum Monasterium ingresso, alter de incontinentia fiat suspectus; aut ejus periculum incurrat.*
21. *In hac conjugum separatione convenit, ut interponatur auctoritas Episcopi.*
22. *Ob adulterium non dissolvitur Matrimonium quoad vinculum.*

I. DIVORTIUM sumitur dupliciter. Primò quidem, idque frequentiùs, pro dissolutione Matrimonii quoad vinculum, diciturque hæc dissolutio propriè Divortium. Secundò, accipitur pro separatione conjugum quoad thorum & cohabitationem, durante interim adhuc Matrimonii *vinculo*; hæcque separatio conjugum impropriè Divortium appellatur.

II. Quoad divortium primo modo sumptum, indubitatum est, illud faciliùs admitti circa Matrimonium legitimum non ratum, quàm circa Matrimonium *ratum*, licèt non consummatum; quamvis & quoad Matrimonium ratum tantùm aliquando admittatur.

Matrimonium legitimum non ratum, dicitur Matrimonium inter Infideles sive non baptizatos secundum eorum leges & instituta contractum.

III. Hoc Matrimonium rationem contractûs civilis duntaxat habens, neque ad rationem Sacramenti hactenus elevatum, indissolubilitatem ex Christi institutione non habet; altero tamen ad fidem converso, altero in Paganismo seu infidelitate remanente, separationem vetuit Ecclesia; ut per conversionem unius conjugis & alter salvari possit; cùm juxta Apostolum 1. *ad Corinth.* 7. contingat, *sanctificari virum infidelem per mulierem fidelem*, & econtra.

IV. Imò etsi inter ipsos Infideles tempore contractûs matrimonialis intercesserit impedimentum dirimens, non tamen propterea conjux ad fidem conversus ab alio separari debet; modò impedimentum illud non à jure naturæ; sed à jure merè positivo inductum sit; super quo Ecclesia dispensat, " in favorem præsertim „ Christianæ Religionis & fidei, à cujus perceptione per uxores se deseri timentes viri, possunt facilè revocari, „ ait Pontifex in *cap.* 8. ☩ *De Divortiis.*

V. Addit tamen Pontifex hanc exceptionem: " Nisi „ post conversionem illa renuat cohabitare cum ipso, „ aut etiamsi consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo casu restitutionem petenti, quamvis „ de injusta spoliatione constaret, restitutio negaretur: „ quia secundùm Apostolum 1. Cor. c. 7. v. 15. *Frater aut soror non est hujusmodi subjectus servituti:* „ hoc est, poterit conjux fidelis tali casu transire ad novas nuptias.

VI. Deinde subjungit Pontifex: " Quod si conversum ad fidem & illa conversa sequatur, antequam „ propter prædictas causas legitimam ille ducat uxorem, „ eam recipere compelletur.

Porrò cùm rarus circa hujusmodi Matrimonii dissolutionem casus incidat, plura dicere necesse non est; siquando casus occurret, facilè consuli poterunt Commentatores ad citatum *cap.* 8. & 7. *eodem in titulo.*

VII. Matrimonium *ratum* non consummatum, quamvis sit perfectum in ratione Matrimonii ante consummationem; faciliùs solvi nihilominus quoad vinculum, quam Matrimonium ratum & *consummatum*, nemo Catholicorum dubitat.

VIII. Et quidem illud dissolvi per professionem Religiosam non obscurè expressum est apud Gratianum *Caus.* 27. *q.* 2. *Can.* 26. ibi ex Epistola Nicolai I. refertur hoc fragmentum: " Nam licèt *Matth.* 19. *v.* 6. „ scriptum sit, *quod Deus conjunxit, homo non separet.* „ Deus tamen, & non homo separat, quando divini „ amoris intuitu ex consensu utriusque conjugis Matrimonia dissolvuntur.

Hìc quidem non sat clarè exprimitur, num per Matrimonia, de quibus hìc agitur, intelligantur *rata* tantùm, an generaliter rata & consummata; sed Ecclesia hos aliosque Canones de hac dissolutione loquentes, de Matrimonio *rato tantùm* intellexit; hocque per professionem dissolvi posse, nequaquam autem Matrimonium *consummatum*, declaravit.

IX. Alexander III. rescribens Salernitano Archiepiscopo in *cap.* 2. ☩ *De Conversione conjugatorum,* ait: " Verùm post consensum legitimum de præsenti, licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere Monasterium, dummodo *carnalis* commixtio non intervenerit inter eos: & alteri remanenti (si commonitus continentiam servare voluit) licitum est ad secunda vota transire. „ Rationem subjungit: " Quia cùm „ non fuissent una caro simul effecti satis, potest unus „ ad Deum transire, & alter in seculo remanere.

Idipsum rescripsit Brixiensi Episcopo in *cap.* 7. ☩ *eod.* dicens: " Quod Dominus in Evangelio dicit, non „ licèt viro nisi ob causam fornicationis uxorem suam „ dimittere, intelligendum est secundùm interpretationem Sacri Eloquii, de his, quorum Matrimonium „ *carnali* copula est consummatum.

X. Alexander III. *Capitulo* 2. in suæ resolutionis probationem adducit exempla Sanctorum, " dicens: *Sicut quidam Sancti de nuptiis vocati fuerunt*; ex quo non obscurè colligitur, Pontificem hìc reflexisse ad ea, quæ habet Gratianus ad calcem allegati *Canonis* 26. ubi probans sponsos posse sine mutuo consensu continentiam vovere, subjungit: " Ut enim refert Beatus Hieronymus, Macarius præcipuus inter Christi Eremitas, „ celebrato nuptiarum convivio cum vespere thalamum „ esset ingressurus, ex urbe egrediens transmarina petiit, & eremi solitudinem sibi elegit. Item Beatus „ Alexius Euphemiani clarissimi filius, similiter ex nuptiis divinâ gratiâ vocatus, sponsam deseruit, & nudus Christo famulari cœpit. Horum exemplo patet, „ quòd sponsi, sponsarum suarum non exquisito con„ sensu, continentiam valent profiteri.

XI. His aliisque moti Patres Tridentini, dixerunt *Sess.* 24. *Can.* 6. *De Reformat. Matrimonii:* " Si quis „ dixerit, Matrimonium ratum non consummatum, „ per solemnem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi; anathema sit.

XII. Hanc efficaciam dirimendi Matrimonium ritè contractum Synodus non tribuit voto solemni; *sed solemni professioni Religionis:* nec enim omne votum solemne hanc vim habet, quemadmodum quoad votum solemne Ordini sacro annexum declaraverat jam pridem Joannes XXII. in sua *Extravagante unica De voto.* Similiter licèt vota emissa à Patribus Societatis post probationem biennalem sint efficacia ad dirimendum Matrimonium contrahendum, non tamen diriment jam ante contractum, uti post alios notat Gonsales in Commentario ad *cap.* 2. ☩ *De Convers. Conjugat. num.* 6.

XIII. Si leges Civiles attendamus, non tantùm Matrimonium ratum dissolvitur per professionem Religiosam, sed etiam *consummatum*, *Novellâ* 23. *cap.* 40. quam legem non obscurè indicat Sanctus Gregorius *lib.* 9. *Epist.* 39. eamque tanquam Legi Divinæ haud consonam rejicit: " Si enim dicunt (ait) Religionis causâ „ conjugia debere dissolvi, sciendum est, quia etsi hoc „ Lex humana concessit, Lex Divina tamen prohibuit, „ Per se enim Veritas dicit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Quæ etiam, ait *Matt. c.* 5. *v.* 32. „ *Non licet dimittere uxorem exceptâ fornicationis causâ,* „ Quis ergo huic cœlesti Legislatori contradicat? Scimus, quia scriptum est *Gen. c.* 2. *v.* 24. *Erunt duo* „ *in carne una,* Si ergo vir & uxor una caro sint, & „ Religionis

„ Religionis causâ vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortasse ad illicita vota migrantem; quæ est ista migratio vel conversio, in qua una eademque caro & ex parte transit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione?

Idipsum repetit eodem libro *Epist.* 44. dicens: " Quia etsi mundana lex præcipit, conversionis gratiâ, utrolibet invito posse solvi conjugium: Divina hoc tamen Lex fieri non permittit: „ Extant hæc S. Gregorii scripta apud Gratianum *Caus.* 27. *q.* 2. *Can.* 19. & 21.

Hanc S. Gregorii aliorumque Patrum sententiam amplexa Ecclesia, docet Matrimonium ratum & consummatum per professionem Religiosam non dissolvi; quin & vinculum Matrimonii inter Conjuges manere, tametsi de mutuo consensu uterque solemnem professionem Religiosam emisisset.

XIV. Ulteriùs hinc consequens est, Conjugem alterum non posse altero *invito* Religionem ingredi, aut etiam continentiam vovere, ita scilicet ut alter debito conjugali ob illud votum fraudari deberet invitus. Unde scribit S. Augustinus *Epist.* 227. ult. edit. " Una sola causa esse posset, qua te id quod vovisti, non solùm non hortaremur, verùm etiam prohiberemus implere, si fortè tua conjux hoc tecum suscipere, animi, seu carnis infirmitate recusaret. Nam & vovenda talia non sunt à conjugatis, nisi ex consensu & voluntate communi: & si præproperè factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quàm persolvenda promissio. Gratianus *Caus.* 33. *q.* 5. *Can.* 6.

Et in *cap.* 5. ⁒ *De Conversione Conjug.* rescribit Alexander III. Strigoniensi Archiepiscopo: Nullus conjugatorum est ad sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus.

XV. Quin & idem Pontifex Pisano Episcopo respondit in *cap.* 3. ⁒ *eodem*, quòd qui invitâ uxore intravit Monasterium ad eam redire compellatur; asseritque, votum sic emissum non tenuisse: " Unde ratione voti (ait) ad Monasterium non tenetur redire, ulteriùs verò non poterit uxorem accipere: promisit enim se non exigere debitum, quòd in ejus potestate erat; & ideò quoad hoc tenuit votum; non reddere autem, non erat in ejus, sed mulieris potestate. Idem respondit Cælestinus III. in *cap.* 12. ⁒ *eod.*

XVI. De consensu conjugis, alterum conjugem posse ad Religionem transire, aut continentiam vovere, indubitatum est: quod & in citata Epistola expressit S. Gregorius dicens: " Si verò utrisque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare, quando certum est, quòd omnipotens Deus, qui minora concessit, majora non prohibuit.

XVII. Verùm cùm sat periculosum sit, uxorem in seculo remanere, viro Religionem ingresso, Exoniensi Episcopo scribit Alexander IV. in *cap.* 4. ⁒ *De Conversione Conjugat.* " Cùm sis præditus scientiâ litterarum, ignorare non debes Sanctorum Patrum Constitutioni esse contrarium, ut vir uxore suâ aut uxor viro ejus non assumente Religionis habitum, debeat ad Religionem transire. (Quia cùm vir & uxor una caro sint, sicut docet Apostolus, non potest unus ad Deum converti, & alter in seculo remanere.) Inde est quòd auctoritate Apostolicâ prohibemus, ne in Episcopatu tuo virum vel uxorem (nisi uterque ad Religionem migraverit) transire permittas. „ Ita legitur in prima Decretalium collectione apud Antonium Augustinum; Raymundus autem verba ansulis inclusa omisit.

XVIII. Rursus idem Pontifex Strigoniensi & Coloniensi Archiepiscopis scribit in *cap.* 6. ⁒ *eod.* " Fraternitati vestræ auctoritate Apostolicâ prohibemus, ne uxoratum præsumatis in Episcopum ordinare, nisi uxor priùs professa continentiam, sacrum sibi velamen imponat, & religiosam vestem assumat.

XIX. Ratio hujus additur in integra Decretali in prima Decretalium collectione: " Quod si in quibuslibet Ecclesiasticis gradibus providenter, solerterque curandum est, ut in domo Dei nil sit inordinatum nihilque præposterum: multò magis laborandum est, ut in ejus promotione, qui super omnes gradus continetur, non erretur. Inde est quod Fraternitati vestræ, &c.

Ne uxoris incontinentia in Episcopi contumeliam vergat, eam ab omni periculo & suspicione incontinentiæ exemptam oportet; quare & jam pridem in Synodo VI. *Can.* 48. decretum fuit, ut " uxor ejus, qui ad Episcopalem dignitatem promovetur, communi sui viri consensu prius separata, postquam in Episcopum ordinatus est ac consecratus, *Monasterium ingrediatur*, procul ab Episcopi habitatione extructum.

Uxor ergo illius, qui in Episcopum consecratus est, juxta sacros Canones Monasterium ingredi debere verisimilius est.

XX. De cætero, semper sollicitè providendum, ut uno conjugatorum Monasterium ingrediente aut continentiam vovente, alter cum periculo aut suspicione incontinentiæ in seculo non maneat: quòd præcipuè Pontifices in suis Responsis præ oculis habuere.

Unde Priori & Fratribus Sancti Joannis scribit Alexander III. *cap.* 8. ⁒ *De Conversione Conjugat.* Uxoratus sine licentia uxoris inter vos nullatenus recipiatur, quæ *integræ opinionis* existat, itâ quòd *nulla* marito suspicio habeatur, eam ad secunda vota velle migrare, vel quòd minus continenter debeat vivere: quæ si talis extiterit, marito ejus in consortio vestro recepto, ipsa publicè in conspectu Ecclesiæ continentiam professa, in domo propria cum filiis suis & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, quæ suspicione non careat: voto continentiæ celebrato, à secularium hominum se conversatione removeat: & in loco religioso, ubi Deo serviat, perpetuò commoretur.

Præcipuè ergo providendum, ut incontinentiæ periculum & suspicio amoveantur; quod clarius innuitur in citato *cap.* 4. ubi verbis suprà relatis immediatè subditur hæc cautio: " Verùm, si ita uxor senex est & sterilis, quòd sine suspicione possit esse in seculo, dissimulare poteris, ut ea in seculo remanente, & castitatem promittente, ad Religionem transeat vir ejusdem.

Eadem cautio occurrit in Responso Innocentii III. in *cap.* 18. ⁒ *eodem.*

XXI. Ut autem circa hæc prudenter procedatur, convenit, ut in hujusmodi conjugatorum separatione sententia sive judicium Episcopi interveniat, de quo ita legitur apud Gratianum *Caus.* 27. *q.* 2. *Can.* 23. " Si vir & uxor divertere pro sola religiosa inter se consenserint vita, *nullatenus sine Episcopi conscientia* fiat, ut ab eo singulariter proviso constituantur loco.

XXII. Olim quidem à nonnullis etiam Catholicis dubitatum fuisse, num ob adulterium alterius conjugis Matrimonii vinculum non dissolveretur, certum est; quam in rem videri possunt, quæ habet Gratianus *Caus.* 32. *quæst.* 7. & hodie ipsi Græci tenent Matrimonium per adulterium quoad vinculum dissolvi; quod & Oratores Veneti in Synodo Tridentina exposuisse scribit Cardinalis Pallavicinus *lib.* 22. *Historiæ Concilii Tridentini*, *cap.* 4. qui & postulârunt aliquam Canonis concepti moderationem, ne nimiùm offenderentur, & perpetuam ab Ecclesia Romana secessionem facerent Græci in Insulis Reipublicæ Venetorum subjectis commorantes; quod & obtinuerunt, quemadmodum ibidem fusiùs narrat Pallavicinus.

Canon Concilii Tridentini tandem reformatus ita sonat: " Si quis dixerit, Ecclesiam errare cùm docuit &

„ & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam Doctri-
„ nam, propter adulterium alterius conjugum Matrimo-
„ nii vinculum non posse dissolvi; & utrumque, vel
„ etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit,
„ non posse, altero conjuge vivente, aliud Matrimo-
„ nium contrahere; mœcharique eum, qui, dimissâ
„ adulterâ, aliam duxerit, & eam, quæ dimisso adul
„ tero, alii nupserit; anathema sit. *Sess.* 24. *Can.* 7.

Conformiter ad hanc Synodi œcumenicæ definitionem profitemur, Matrimonium ob adulterium non dissolvi; nec posse innocentem, vivente adultero, ad alias nuptias transire; quamvis separationem fieri posse quoad thorum & cohabitationem fateamur, de qua capite sequenti.

CAPUT II.

De Separatione Matrimonii quoad thorum & cohabitationem.

1. *Matrimonium Fidelium etiam consummatum variis de causis dissolvi potest quoad thorum.*
2. *Adulterium uxoris justa est causa separationis.*
3. *Ratio hujus separationis.*
4. *Ecclesia in hac causa non agnoscit differentiam inter virum & uxorem.*
5. *Secundùm Canones vir mulierem adulteram ante actam pœnitentiam recipere non potest.*
6. *Actâ pœnitentiâ potest vir recipere uxorem adulteram.*
7. *Nequaquam invitus ad eam recipiendam adigi potest.*
8. *Interdum Lex charitatis ad recipiendum obligat.*
9. *An maritus propriâ auctoritate uxorem adulteram recipere queat, si separatio judicis auctoritate facta fuerit?*
10. *Maritus adulterii conscius injuriam remisisse censetur, si eam cognoverit.*
11. *Maritus adulter non potest dimittere uxorem adulteram.*
12. *Separatio quoad thorum fit quoque ob hæresim alterius conjugis.*
13. *Aliquando dubitatum, num ob hæresim Matrimonium non dissolveretur* quoad vinculum: *at hodie certum est, non dissolvi.*
14. *Ob vitia corporis, an indicenda separatio?*
15. *Ob furtum aliudve simile crimen conjugis, an separatio facienda?*
16. *Ob sævitiam viri, potest mulier separationem petere.*
17. *Separatio ex causa adulterii ex se perpetua, aliæ verò temporales esse solent.*
18. *Separatio quoad thorum & cohabitationem à conjuge innocente non facilè petenda.*
19. *Separatio quoad habitationem sine auctoritate Judicis fieri nequit.*
20. *Causa separationis Judici probari debet.*
21. *Quid? si conjux, qui certò novit nullitatem Matrimonii, à Judice cogatur ad reddendum debitum sub pœna excommunicationis.*
22. *Summâ prudentiâ opus est in decernenda separatione.*
23. *Sententia separationis nunquam transit in rem judicatam.*
24. *Factâ separatione, adimenda conjugibus incontinentiæ occasio.*
25. *Ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, quæstio Divortii ad solum Judicem Ecclesiasticum spectat.*
26. *Quid de alimentis conjugi decernendis?*
27. *Quis de dote & donatione propter nuptias lucranda aut petenda; item de divisione bonorum judicare debeat?*

I. QUAMVIS Ecclesia teneat Matrimonium Fidelium ratum & *consummatum*, esse indissolubile *quoad vinculum*; neque posse quacumque ex causa, etiam *adulterii* dissolvi quoad vinculum, fatetur tamen, Matrimonium etiam consummatum, non una ex causa dissolvi posse quoad *thorum*; ipsosque Conjuges separari quoad thorum & cohabitationem, salvo interim vinculo matrimoniali inter ipsos Conjuges ita separatos; quod Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *Can.* 8. *De Reformat. Matrimonii*, definivit his verbis: " Si
„ quis dixerit, Ecclesiam errare, cùm ob multas causas
„ separationem inter Conjuges quoad thorum, seu
„ quoad cohabitationem ad certum incertumve tempus
„ fieri posse decernit; anathema sit.

II. Adulterium uxoris esse causam legitimam separationis, posseque virum uxorem adulteram dimittere, nemo unquam dubitavit, ob claram sententiam Christi dicentis: *Omnis, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari.* Mat. c. 5. v. 32.

De hac dimissione loquens Sanctus Augustinus *lib.* 1. *De Adulterinis Conjugiis*, *cap.* 5. ait: " Licitè itaque
„ dimittitur Conjux ob causam fornicationis; sed ma-
„ net *vinculum prioris*, propter quod fit reus adulte-
„ rii, qui dimissam duxerit etiam ob causam fornica-
„ tionis.

III. Causam dimissionis assignat S. Thomas in *IV. Sent. Dist.* 35. *q.* 1. *art.* 1. " Dominus dimittere uxo-
„ rem concessit propter fornicationem, in pœnam illius,
„ qui fidem fregit, & in favorem illius, qui servavit;
„ ut non sit adstrictus ad reddendum debitum ei, qui
„ non servavit fidem.

IV. Porrò utriusque conjugis hîc par conditio est; neque majus in uxore, quam in marito crimen adulterii esse credit Ecclesia; quantumvis leges civiles plus viris, quàm mulieribus indulsisse videantur; de quibus loquens Sanctus Ambrosius *lib.* 1. *De Abraham*, ait: Ne-
„ que sibi blandiatur de legibus hominum, omne stu-
„ prum adulterium est, nec viro licet, quod mulieri
„ non licet. „ Et Sanctus Hieronymus *Epist.* ad Oceanum acriùs in has Romanorum leges insurgens, apertè dicit; aliæ sunt leges Cæsarum: aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit; ac tandem concludit: *Apud nos quod non licet fœminis, æquè nec licet viris.*

V. Quin & sacris Canonibus & Patrum Decretis jam pridem proditum est, virum conjugem adulteram, nisi pœnitentiam egerit, dimittere debere; uti pluribus adductis ostendit Gratianus, *Caus.* 33. *quæst.* 1. in cujus quæstionis titulo seu summario dicitur: " Illa enim,
„ quæ adulterii rea convincitur, nisi post peractam
„ pœnitentiam in conjugii consortio retineri non debet.
Et quidem in Pœnitentiali Sancti Theodori Cantuariensis legitur: " Si quis uxorem suam scit adulteram, &
„ non vult dimittere eam, sed in Matrimonio habere,
„ tribus annis pœniteat, & quamdiu illam pœnitet, ab-
„ stineat se ab illa. „ Vide *Canonem* 6. apud Gratianum loco citato, & notas Romanas. Ratio hujus disciplinæ insinuatur ibidem *Canone* 1. *Nam patronus turpitudinis ejus est, qui crimen celat uxoris.*

Unde Sanctus Augustinus *lib.* 1. *Retract. cap.* 19. quasi alibi dicta retractans, ait: " Ubi dixi hoc permissum
„ esse non jussum, non attendi aliam Scripturam di-
„ centem: *Qui tenet adulteram, stultus & impius est.*
„ Prov. c. 18. v. 22.

VI. Actâ pœnitentiâ conjux conjugem adulteram potest recipere, & maritali affectu retinere, uti dicitur in *cap.* 3. ⁏ *De Adulteriis*: " Quòd si mulier dimissa
„ egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum suum re-
„ verti, debet, sed non sæpè recipere peccatricem.

VII. Hîc tamen rectè notat Glossographus: " *De-*
„ *bet*, debito honestatis, non necessitatis, quia etiam
„ post pœnitentiam posset eam accusare de adulterio.

Admisso enim ab uno conjugum adulterio, facta est innocenti potestas in perpetuum ab ea quoad thorum divertendi; atque in perpetuum liber manet à debito conju-

conjugali reddendo; poteſtque ſine ejus conſenſu vitam Religioſam amplecti, vel ad ſacros Ordines aſcendere, uti deciditur in *cap.* 15. & 16. ✠ *De Converſ. Conjug.*

VIII. Quin tamen lex charitatis nonnunquam exigat, ut vir conjugem adulteram pœnitentem ac reſipiſcentem recipiat & ſibi reconciliet; dubium non eſt; multiſque probat Sanctus Auguſtinus *lib.* 2. *De Adulterinis Conjugiis*, *cap.* 6. & Joan. c. 8. v. 11. adductis verbis Chriſti ad mulierem in adulterio deprehenſam; *Nec ego te damnabo, vade, deinceps noli peccare*, ſubjungit: "Quis „ non intelligat, debere ignoſcere maritum, quod vi„ det ignoviſſe Dominum amborum, nec ſe jam adul„ teram dicere, cujus pœnitentis crimen Divina credit „ miſeratione deletum.„ Idem proſequitur *cap* 9. Apud Gratianum loco citato *Can.* 7. & 8.

IX. Hujuſmodi autem reconciliatio cum adultera conjuge proprio judicio & auctoritate fieri poteſt, quamvis divortii ſententia à judice lata ſit; eo quod ad renuntiandum juri ſuo liberam quilibet habeat facultatem *cap. fin.* ✠ *De Crimine Falſi.* Si tamen adulterium notorium fuerit, cavendum, ne, ſi pœnitentia & reſipiſcentia etiam notoriæ non fuerint, ſcandalum detur; videaturque vir adulterium fovere, eique aliquo modo conſentire.

X. Maritus uxori injuriam remiſiſſe videtur, ſi poſt adulterium commiſſum, & à ſe cognitum, eam cognoverit, uti poſt Sanctum Thomam & Theologos ac Canoniſtas probat Sanchez, *lib.* 10. *De Matrim. Diſputat.* 14.

XI. Similiter maritus adulter nequit ob adulterium uxoris eam dimittere; quod jam pridem docuit Sanctus Auguſtinus, *lib.* 1. *De Sermone Domini in Monte*, *cap.* 28. è quo ſumptus eſt, *Can.* 1. *cauſ.* 32. *q.* 6. „ Nihil iniquius (ait) quam fornicationis cauſa dimit„ tere uxorem, ſi & ipſe convincitur fornicari. Occur„ rit etiam illud ad Rom. c. 2. v. 1. *In quo enim judicas* „ *alterum*, *teipſum condemnas: eadem enim agis quæ* „ *judicas*. Quapropter quiſquis fornicationis cauſa vult „ abjicere uxorem, prior debet eſſe à fornicatione pur„ gatus. Quod ſimiliter & de femina dixerim.

Hunc ſequutus eſt Alexander III. in *cap.* 4. ✠ *De Divortiis*, & Innocentius III. in *cap. fin.* ✠ *De Adulteriis*, dicens: "Cum paria crimina compenſatione „ mutua deleantur, vir hujuſmodi fornicationis ob„ tentu ſuæ uxoris nequit conſortium declinare.

XII. Separatio ſive divortium quoad thorum & cohabitationem fieri poteſt, non tantum ob corporalem fornicationem, ſed & ob ſpiritualem; ſi ſcilicet alter conjugum in hæreſim aut Paganiſmum labatur, uti dicitur in *cap.* 6. ✠ *De Divortiis*, & *cap. fin.* ✠ *De Converſ. Conjugat.* atque communiter docent Canoniſtæ.

XIII. Imo etiam *quoad vinculum* Matrimonium diſſolvi ob hæreſim alterius conjugis olim nonnullos aſſeruiſſe conſtat; & ita aliquem ſuorum Prædeceſſorum ſenſiſſe videri aſſerit Innocentius III. in *cap.* 7. ✠ *De Divortiis*: dogma tamen Catholicum, ſcilicet ob hæreſim Matrimonium quoad vinculum non diſſolvi, adſtruit Innocentius; & contra noſtri temporis Hæreticos declaravit Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *Can.* 5. *De Reformat. Matrimon.* "Si quis dixerit, propter „ hæreſim aut moleſtam cohabitationem, aut affecta„ tam abſentiam à conjuge diſſolvi poſſe Matrimonii „ vinculum; anathema ſit.

XIV. Ob alia ſeu corporis ſeu animi vitia non facile admittenda conjugum ſeparatio. "Si uxorem quis habe„ at (ait Sanctus Auguſtinus) ſterilem vel difformem „ corpore, ſive debilem membris, vel cæcam, vel ſur„ dam, vel claudam, vel ſi quid aliud, ſive morbis, & „ doloribus languoribuſque confectam, & quidquid „ (excepta fornicatione) cogitari poteſt vehementer „ horribile, pro fide & ſocietate ſuſtineat.

Apud Gratianum, *Cauſ.* 32. *q.* 5. *Can.* 18. Et *cap. pervenit.* ✠ *De Conjug. Leproſorum*, dicitur, nec ob ſupervenientem lepram liberum eſſe dimittere conjugem.

XV. Et interrogatus Alexander III. "Utrum mu„ lier pro latrocinio, aut quolibet alio crimine à viro „ ſuo debeat ſeparari, & alii nubere; & de viro ſimili „ modo, utrum pro quolibet flagitio poſſit à conjuge „ dividi, & aliam ſibi legitime Matrimonio copulare.„ Reſpondit: "Quod mulier pro furto, vel alio crimine „ ab eo ſeparari non debeat.

Addit tamen hanc exceptionem: "Verum ſi conju„ gem ſuam ad maleficium traxerit, mulier à viro re„ cedere poterit & ſeparari; ita quod alii nubere non „ licebit; quia licet ſeparentur, tamen ſemper conju„ ges erunt. In viris quoque præſentis ſententiæ forma „ ſervetur.„ Hæc in *cap.* 2. ✠ *De Divortiis*, præſertim ſi integra Decretalis, prout habetur in prima collectione Decretalium, legatur.

XVI. Similiter ob ſævitiam conjugis alterius, divortium ſive ſeparationem alter conjux petere poteſt, ut conſtat ex *cap. litteras* ✠ *De Reſtitutione Spoliatorum*, ubi dicitur: "Si vero tanta ſit viri ſævitia, ut mulieri „ trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas provideri, „ non ſolum non debet reſtitui; ſed ab eo potius remo„ veri. Idem deciditur in *cap.* 8. ✠ *eod.* additurque: „ Si autem capitali odio ita mulierem vir perſequitur, „ quod merito de ipſo diffidat, alicui probæ & hone„ ſtæ mulieri uſque ad cauſæ deciſionem cuſtodienda „ ſtudioſius committatur, in loco ubi vir, vel paren„ tes ejus mulieri nullam poſſint violentiam inferre.„ In antiqua collectione Decretalium.

XVII. Inter has ſeparationes, & eam quæ ratione fornicationis contingit, ea eſt differentia; quod hæc ſola tanquam immediate perfluens ex violatione fidei conjugalis ſoleat eſſe perpetua; aliæ vero duntaxat ad tempus, quouſque malum vel incommodum, quod ex mutua cohabitatione, aut conſortio maritali timetur, ceſſet.

Hinc in citato *capitulo* 13. verbis ſupra relatis immediate ſubjungit hanc cautionem: "Alioquin ſuffi„ cienti (ſi fieri poteſt) ſecuritate proviſa profecto „ videtur conjux ante cauſæ cognitionem reſtituenda „ marito: „ quia ſecuritate hac præſtita, ceſſat cauſa ſeparationis.

XVIII. Porro cum ex ſeparatione Matrimonii ſive quoad thorum, ſive quoad cohabitationem ſæpe oriri ſoleant maxima incommoda, tam quoad ipſos conjuges quam liberos, totamque familiam, frequenter ſi non ſtricta juſtitia, charitas ipſa exigit, ut conjux innocens, & juſtam alioquin cauſam ſeparationis habens, diſſimulet, atque à ſeparatione petenda abſtineat.

XIX. Adhæc, ne conjuges ſæpius ob cauſas frivolas, & cum publico ſcandalo fœdus matrimoniale ſolvant, nequaquam propria auctoritate unus conjugum ab altero divertere, præcipue quoad habitationem, poteſt; ſed à judice ſimilis ſeparatio probanda & decernenda eſt *cap.* 3. ✠ *De Divortiis*; & in *Can.* 1. *cauſ.* 33. *quæſt.* 2. damnantur qui uxores ſuas dimittunt, antequam apud Epiſcopos comprovinciales diſſidii cauſas dixerint, & priuſquam in judicio damnentur.

XX. Judici proinde cauſa ſeparationis ſeu divortii legitime probanda eſt; neque ſufficit, eam alteri conjugi eſſe certam, niſi ipſi judici talis probetur. Hinc contingit, ut maritus ad recipiendam conjugem à judice juſte ſubinde cogi poſſit, etiam ſub pœna excommunicationis; eique obedire quoad forum externum teneatur, quamvis adulteram eſſe certo ſciat.

XXI. Quin fieri poteſt, ut conjux ad reddendum debitum conjugi à judice adigatur, quamvis illud præſtare in conſcientia non poſſit; imo & ſententiam excommunicationis patienter ſuſtinere debeat. Fieri quippe poteſt, ut alteri conjugi certo conſtet Matri-

monium publice in facie Ecclesiæ contractum, esse nullum ob impedimentum dirimens; sed occultum, quodque judici probari nequit: qui casus deciditur in *cap.* 44. ✠ *De Sententia Excommunicationis.*

XXII. Magna prudentia & moderatione in decernenda separatione conjugum; præsertim, si ex Matrimonio etiam proles suscitatæ sint, judex procedere debet; solerterque & causas separationis, & incommoda, tum conjugibus, tum prolibus, totique familiæ ex simili separatione timenda, attendere, & æqua lance inter se librare. Vide Zypæum, *Consul.* 3. *De Sententia & Re judicata.*

XXIII. Hic & ostendit, sententiam divortii etiam quoad thorum & cohabitationem nunquam transire in rem judicatam; debereque judicem ex Officio sæpius monere conjuges, ut sibi concilientur; neque umquam hic officium judicis cessare, ut nocentem ad meliorem frugem, & reconciliationem cum conjuge sua inducat.

XXIV. Providere quoque debet judex, ut quantum possibile est, facta separatione, ipsis incontinentiæ periculum adimatur; neque publico cum scandalo vivant; quemadmodum deciditur in *Can.* 5. *caus.* 32. *quæst.* 2. & in *cap.* 19. ✠ *De Convers. Conjug.* ubi eam regulam tradit Gregorius IX. his verbis: „ Mulieres vero quæ relicto maritali thoro, lapsu carnis ceciderint, si mariti earum à te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant.

XXV. De divortio inter conjuges celebrando ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, *tit.* 2. §. 2. " Solius judicis Ecclesiastici est cognitio: etiamsi quæstio fœderis matrimonialis inciderit coram judice seculari: quo casu judex secularis supersedere tenebitur, & hunc articulum (tanquam spiritualem) ad judicem Ecclesiasticum, per eum infra anni spatium terminandum, remittere.

XXVI. Juxta idem Concordatum §. 3. " De alimentis forte, quæ per virum, aut mulierem peti contigerit; pendente divortii causa, vel de tractamento alterius eorumdem, cognoscere poterit judex Ecclesiasticus, si hæc coram eo incidant, vel incidenter petantur. Per hoc tamen non impedietur alter conjugum quid horum coram judice seculari petere; etiam judicio divortii coram Ecclesiastico judice pendente.

XXVII. De dote autem vel donatione propter nuptias lucranda vel perdenda, judex Ecclesiasticus non cognoscit, nisi incidenter duntaxat: ubi scilicet ob adulterium concluditur ad divortium, & consecutive ad lucrandam dotem. " Tametsi quæstio possessorii, pendens in Consilio Brabant. non suspenditur per quæstionem motam coram Ecclesiastico super viribus vel non viribus contractuum antenuptialium.

De divisione bonorum judex Ecclesiasticus qui cognovit de divortio, cognoscere non poterit, nisi ex prorogatione expressa partium, non procuratorum.

Quid circa hæc obtineat in Gallia late deducit Carolus Fevretius, tractatu de Abusu *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 16. & 17.

CAPUT III.

De secundis Nuptiis.

1. *Apostolus probat secundas Nuptias.*
2. *Patres pro Hæreticis habuerunt, qui secundas nuptias reprobabant.*
3. *Quæ nuptiæ veniunt nomine* secundarum?
4. *Secundæ nuptiæ demum licitæ sunt, priori Matrimonio per mortem alterius soluto.*
5. *Mulier ob diuturnam mariti absentiam ad secundas nuptias transire non potest.*
6. *Nec sufficit, si nesciat eum vivere.*
7. *Quomodo mulier de morte certa esse possit?*
8. *Legibus Romanorum vetitum erat mulieri intra annum luctus ad alias nuptias transire.*
9. *Rationes quibus leges hæ innitebantur.*
10. *Ecclesia credit mox à morte mariti, mulieri licitum esse transire ad alias nuptias.*
11. *Juxta sacros Canones mulier intra annum luctus nubens* infamia *non notatur.*
12. *Cessant quoque aliæ pœnæ legales decretæ in mulieres intra annum luctus nubentes.*
13. *Quid? si intra annum luctus non nubat, sed ex stupro pariat.*
14. *Qualiter pœnæ secundarum nuptiarum abrogatæ.*
15. *Quo sensu iterantes nuptias à Patribus reprehensi?*
16. *Quare olim bigamis pœnitentia imposita?*
17. *Presbyter olim prohibitus secundis nuptiis interesse: & quare?*
18. *Hodie Presbyter secundis nuptiis, præsertim si sint tales ex parte mulieris, benedictionem non impertit.*
19. *Commendata viduitas, non tamen improbandæ iteratæ nuptiæ.*

I. APOSTOLUS 1. *ad Corinth.* 7. v. 8. de Viduis ait: *Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego. Quod si non se contineant, nubant.* Et in prima ad Timotheum *cap.* 5. v. 14. De Viduis junioribus, dicit: *Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia.*

Denique generaliter in citato *cap.* 7. v. 39. Epistolæ ad Corinthios: *Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat tantum in Domino.*

II. Ex his Apostoli clarissimis verbis uno consensu tradidere patres, conjuges, vinculo Matrimonii per mortem soluto, posse libere ad alias nuptias transire; unaque Hæreticis annumeraverunt, qui secundas nuptias tanquam malas & vetitas reprobabant.

Undes Patres Synodi Nicænæ *Can.* 8. statuerunt, ut Hæretici, qui se *Catharos* sive *Puros* appellabant, ad Ecclesiam redeuntes, ante omnia in scriptis profiteri deberent, quod adhærebunt & sequentur Catholicæ Ecclesiæ Decreta, id est, *& cum Bigamis se communicare.*

Bigami autem sunt, qui secundas nuptias inierunt; cum iis ergo communicare, erat secundas nuptias ipso facto probare.

III. Nomine secundarum nuptiarum intelliguntur non tantum illæ, quæ primas immediate sequuntur, sed & tertiæ, quartæ, & aliæ quæ sequuntur: neque ullas reprobat Ecclesia; Apostolus enim dicens 1. *Cor. c.* 7. *v.* 39. " *Quod si dormierit vir ejus*, non dicit, primus, vel „ secundus, vel quotus, nec nobis definiendum est, „ quod non definit Apostolus. Unde nec ullas debeo „ damnare nuptias, nec eis verecundiam numerositatis „ inferre, „ ait Sanctus Augustinus, *libro De Bono Viduitatis*, *cap.* 11. apud Gratianum, *Caus.* 31. *q.* 2. *Can.* 13. Idem adstruitur ibidem *Can.* 11.

IV. Has secundas nuptias demum ut licitas agnoscit Ecclesia, si mulier sit soluta à lege viri, vel econtra: id est, si *dormiverit* vir ejus; scilicet dormitione mortis: neque aliter quam per mortem corporalem vinculum Matrimonii rati & consummati dissolvi posse credit Ecclesia.

V. Unde quantumvis leges civiles ob captivitatem aut diuturnam absentiam mariti permiserint aliquando mulieri transire ad secundas nuptias, Ecclesia tamen ob nullam quantumvis diuturnam conjugis absentiam, conjugi

jugi transire ad secundas nuptias permittit; sed eam expectare jubet, quousque de morte conjugis certiorata fuerit.

Sanctus Basilius in Epistola Canonica ad Amphilochium *Can.* 31. ait: "Quæ, cum vir secessit, & non „ apparet, antequam de ejus morte *certior* facta sit, „ cum alio cohabitavit, mœchatur.„ Et *Can.* 36. "Militum uxores, quæ, cum mariti ipsarum non appareant, nupserunt, eidem rationi subjiciuntur, cui „ eæ quæ propter maritorum peregrinationem ac absentiam, reditu non expectato, nupserint. Sed res „ nonnullam hic veniam admittit, quod major sit mortis suspicio.

Plures eamdem in rem Canones reperiuntur apud Gratianum, *caus.* 34. *q.* 2.

VI. Hinc interrogatus Clemens III. " de mulieribus quæ viros suos captivitatis vel peregrinationis „ causa absentes ultra septennium fuerint præstolatæ; „ nec certificari possunt de vita aut morte ipsorum, „ licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem; & pro juvenili ætate seu fragilitate carnis humanæ nequeunt continere, petentes aliis copulari: „ respondit, "quod quantocumque annorum spatio ita „ remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium Canonice convolare; nec (ait) auctoritate Ecclesiæ permittas contrahere, donec *certum* nuntium recipiant de morte virorum.„ *cap.* 19. ꝟ *De Sponsalibus.*

Et universis Christianis in captivitate Saracenorum positis, scribit Lucius III. in *cap.* 2. ꝟ *De Secundis Nuptiis*, "ut nullus ex vobis amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei *firma certitudine* constet, „ quod ab hac vita migraverit conjux ejus.

His insistens Synodus Diœcesana Mechliniensis anno 1609. *tit.* 9. *cap.* 10. decernit: "Cum ex longa conjugis absentia non resultet certitudo de ejus obitu, „ & mors non præsumatur, sed probanda sit, (quilibet enim vivere præsumitur) ad secundas nuptias „ convolare desiderans, Matrimonio non jungatur, nisi „ habita prius legitima certitudine de morte prioris „ conjugis; etiamsi non septem tantum, ut multis persuasum est, sed etiam viginti, triginta & plures annos continuos eum abfuisse constiterit.

VII. Certitudinem ergo de morte conjugis requirunt Canones, priusquam ad secundas nuptias transire conjux possit, aut Judex transitum permittere queat; at certum probationis genus non exprimunt; sed judicio & examini judicis permittitur, ut hic ex allatis testimoniis aliisque concurrentibus circumstantiis judicet, num certitudo sufficiens habeatur de morte conjugis, ut secundæ nuptiæ permitti queant; uti resolvit Zypæus *Consult.* 1. *De Secundis Nuptiis.*

VIII. Matrimonio per mortem naturalem mariti soluto, adhuc integrum non erat juxta leges Civiles uxori superstiti mox ad secundas nuptias transire; sed jubebatur per annum defunctum maritum lugere, & à nuptiis abstinere; alias tam ipsa, quam maritus qui eam ducebat, nec non pater, qui eam nuptui collocabat, & pater mariti, cum posset filium prohibere, infamia notabantur *L.* 1. & 11. §. 1. *De his qui notantur infamia.* Item *L.* 1. & 2. *Cod. De Secundis Nuptiis*, in quarum prima plures pœnæ in mulierem intra annum luctus nubentem decernuntur; & in secunda, annus qui juxta anteriores leges concludebatur intra decem mensium spatium, qui erat annus lunaris, extenditur ad annum solarem duodecim mensium.

IX. Plures sanæ nec contemnendæ fuere harum legum rationes. Prima quidem eaque præcipua, ut evitaretur sanguinis turbatio, & ne frequenter incertum fieret, quis natæ prolis pater esset, an primus, an secundus maritus; quæ ratio occurrit in citata *lege* 11. §. 1.

Adhæc vetitum fuit mulieri mox à morte mariti alteri nubere, ne alias suspicionem ingereret perpetrati, viro adhuc vivente, adulterii, vel saltem de secundis nuptiis cogitasse cum eo, cui nubere adeo festinat.

Accedit reverentia, quam uxor debet memoriæ sui mariti: Nam ut Pompejus ad uxorem Corneliam ait apud Lucanum, *Ultima debet esse fides lugere virum:* præsertim quia commune est conjugum morientium votum, ne conjux superstes ad secundas nuptias transeat.

X. His tamen rationibus non obstantibus, Ecclesia credidit, conjugi superstiti mox à morte mariti liberum esse ad secundas nuptias transire, eo quod Apostolus simpliciter pronuntiet, mulierem, ut dormierit vir ejus, esse liberatam à lege qua viro tenebatur, ut cui velit, nubat.

XI. Hinc ulterius credidit, mulierem secundum indulgentiam sibi ab Apostolo datam, ad secundas nuptias inter annum à morte viri transeuntem infamiæ notam non mereri, atque in terminis responderunt Urbanus III. & Innocentius III. in *cap.* 4. & 5. ꝟ *De secundis Nuptiis.* "Cum Apostolus dicat (ait Urbanus) *Mulier, viro suo mortuo, soluta est à lege viri sui, in Domino nubat, cui voluerit*: per licentiam & auctoritatem Apostoli ejus *infamia* aboletur.„ Et Innocentius eadem Apostoli auctoritate adducta, ait: "Non debet „ *legalis infamiæ* sustinere jacturam, quæ licet post viri obitum intra tempus luctus (scilicet unius anni spatium) nubat, concessa sibi ab Apostolo utitur potestate, cum in his præsertim seculares leges non dedignentur sacros Canones imitari.

XII. Nec tantum pœna infamiæ; sed eadem ratione omnes aliæ pœnæ contra viduas intra annum luctus nubentes Legibus Civilibus decretæ, hodie omnino sunt sublatæ; & ita judicatum refert Antonius Faber ad Codicem *Lib.* 5. *tit.* 5. *Definit.* 1. & ibidem *nota* 5. infertur: " Itaque non est deterior conditio viduæ intra annum, quam post annum nubentis.

XIII. Idipsum notavit Gudelinus *Lib.* 1. *De Jure novissimo cap.* 12. ubi etiam ex Julio Claro monet, quod si mulier non quidem intra annum luctus nubat, sed luxuriose vivat, & ex stupro pariat, eam hanc infamiam & alias pœnas à Legibus decretas non evadere.

XIV. Insuper si quæ pœnæ in odium secundarum nuptiarum per Leges decretæ fuerunt, hodie sublatæ sunt: at ea quæ non tam in pœnam iterantium nuptias, quam in favorem liberorum primi Matrimonii, aliave consideratione statuta sunt, etiamnum hodie in usu sunt; uti observat Gudelinus *loco citato*, & Zypæus in notitia Juris Belgici titulo *De secundis nuptiis*, " non „ enim (ait) mens D. Pauli fuit aliquid corrumpere ex „ publicis legibus, jura parentum & liberorum juste „ moderantibus.

XV. Porro quamvis Ecclesia secundas & ulteriores nuptias nunquam improbaverit, semper tamen agnovit, iteratas nuptias aliquam incontinentiæ suspicionem ingerere, ipsosque iterantes de ea nonnihil reddi suspectos. Hæc vero præsumptio fortior esse solet in iis, qui tertio, quam in iis qui secundo; ac rursus servata proportione vehementior in iis qui quarto, quam qui tertio nuptias iterant. Hinc pridem Patres mitius cum Bigamis, quam cum Trigamis egerunt; hancque intemperantiæ speciem increpantes asperioribus verbis usi fuerunt; trigamiam ipsam subinde *honestam fornicationem* vocantes; non secundas, tertias, quartas aut ulteriores absolute improbantes; sed incontinentiam toties nuptias iterantium redarguentes.

XVI. Eodem sensu accipiendi sunt Canones pœnitentiam Bigamis sive nuptias iterantibus imponentes; atque inter alios Synodi Neocæsariensis *Canon* 3. qui ex versione Isidori refertur apud Gratianum *Caus.* 31. *q.* 1. *Can.* 8. his verbis: " De his, qui frequenter uxores ducunt, & „ de his, quæ sæpius nubunt, tempus quidem pœnitentiæ his manifestum constitutum est, sed conversatio & fides eorum tempus abbreviat.

Hoc Canone pœnitentiam veris Bigamis imponi etiam Baronius agnoscit ad *annum* 314. *num.* 91. "Non

„ quod

„ quod secundum Matrimonium contrahendo peccent „ (inquit) sed quod suam ipsius incontinentiam ma- „ nifestent, & bigamiam, quæ in humanæ imbecillitatis „ remedium instituta est, licentius usurpent.

XVII. Prædicto Canoni Gratianus conjungit Canonem 7. ejusdem Synodi, quem his verbis expressit: „ Presbyterum vero convivio *secundarum* nuptiarum „ interesse non debere : Maxime cum præcipiatur se- „ cundis nuptiis *pœnitentiam* tribuere : quis erit Pres- „ byter, qui propter convivium illis consentiat nup- „ tiis?

Hoc est, ait Zonaras ad hunc Canonem : "Qui fieri „ potest, ut pœnam à Digamo exigere non pudor sit ei, „ qui Digami factum à se non improbari, cum nuptiis „ secundis ipse interfuerit, satis ostendit.

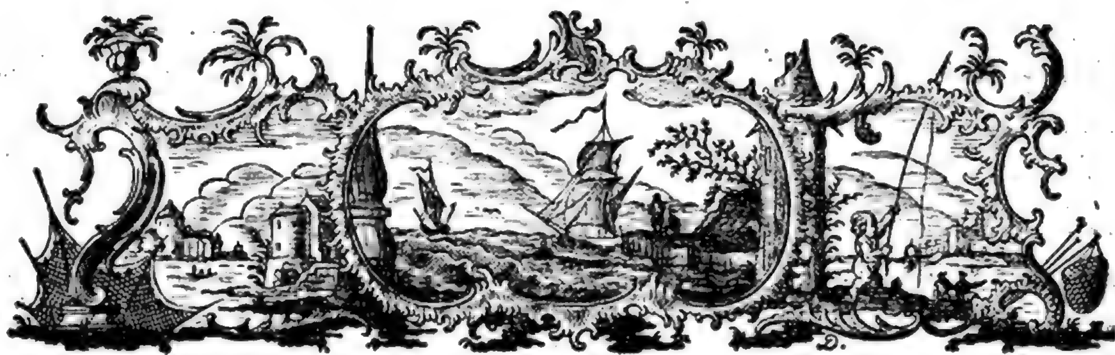
XVIII. Quamvis hodie nulla pœnitentia iterantibus nuptias imponatur; atque nuptiæ secundæ etiam à Presbytero assistente probentur, nihilominus ostendit Ecclesia, non æque secundas ac primas nuptias sibi probari, dum has & non illas à Sacerdote specialiter benedici jubet, *cap.* 3. ꝟ *De secundis nuptiis*; & in *cap.* 1. ꝟ *eodem*, vult Alexander III. Capellanum, qui Benedictionem secundis nuptiis impendit, ab officio Beneficioque suspensum, cum litterarum Episcopalium testimonio ad Sedem Apostolicam destinari.

Licet hæc pœna ac remissio ad Sedem Apostolicam hodie non sit in usu, passim tamen moderna Ritualia præscribunt, secundas nuptias non esse benedicendas; præsertim si sint secundæ ex parte uxoris; hæcque semel benedicta fuerit.

XIX. Viduitatem secundis nuptiis præferendam esse, nec has tamen improbandas late probat Augustinus libro de *Bono Viduitatis*, seu Epistola ad Julianam Viduam, atque inter alia ibidem *cap.* 4. *num.* 6. scribit: „ Quapropter hoc primum oportet ut noveris, bono „ quod elegisti, non damnari secundas nuptias, sed in- „ ferius honorari. Nam sicut bonum sanctæ Virginita- „ tis, quod elegit filia tua, non damnat unas nuptias „ tuas; sic nec viduitas tua cujusquam secundas..... „ Nec ita extollas bonum tuum, ut quod malum non „ est tanquam malum crimineris alienum : sed tanto „ magis gaude de bono tuo, quanto magis vides, non „ tantum illo devitari mala, sed quædam bona etiam „ superari.

JURIS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS SECUNDA.

DE REBUS.

SECTIO II.
DE ECCLESIIS ET FESTIS.

TITULUS PRIMUS.
DE ÆDIFICANDIS, CONSECRANDIS, ET REPARANDIS ECCLESIIS.

CAPUT PRIMUM.
DE SCOPO TEMPLORUM, ET EORUM ORNATU.

1. *Loca cultui Divino destinata jam pridem dicta fuêre Ecclesiæ.*
2. *Christiani primitus loca hæc nolebant vocare* Templa.
3. *Primis Ecclesiæ seculis hujusmodi loca habuere Christiani.*
4. *Prima ratio exstruendi hujusmodi loca.*
5. *Secunda ratio.*
6. *Tertia ratio.*
7. *Sancti Patres credebant convenientiùs orationis causâ convenire ad Ecclesiam, quàm domi orare.*
8. *Ut scopus Ecclesiarum obtineatur, omnia ita disponenda, ut ad pietatem excitent.*
9. *Actiones profanæ ab Ecclesiis arcendæ.*
10. *Quid de arcendis profanis actionibus decreverint Synodi Belgicæ?*
11. *Neque in Cœmeteriis permittendæ.*
12. *Nec mercatus rerum ad usum Ecclesiæ spectantium in Templis permittendus.*
13. *Non sunt permittendi pauperes eleemosynarum causâ discurrere per Ecclesias.*
14. *Interior Templorum ornatus debet esse compositus ad excitandam populi devotionem.*
15. *Hinc receptus usus SS. Imaginum; & quomodo eum probaverit Synodus Tridentina?*
16. *Populus docendus, cultum Imaginibus non deberi ob earum materiam aut elegantiam.*
17. *Ne populus in hunc errorem & abusum incidat, aliquando certæ imagines tollendæ.*

18. *In*

18. *In hac amotione cum magna cautione & prudentia procedendum.*
19. *Imagines in Templis proponuntur ceu quidem idiotarum libri.*
20. *Quare historiæ Redemptionis, & Sanctorum in picturis proponantur?*
21. *Solicitè cavendum, ne falsi dogmatis imagines in Ecclesiis proponantur.*
22. *Non semper tollendæ imagines aliquid falsi exprimentes.*
23. *An conveniat proponi imagines Sanctissimæ Trinitatis?*
24. *Superstitio in imaginibus vitanda.*
25. *Omnis lascivia & inhonestas in picturis & imaginibus sedulò cavenda.*
26. *Imagines Ethnicorum fabulas exprimentes è Templis tollendæ.*
27. *Nec in domibus aut hortis imagines lascivæ tolerandæ.*
28. *Imagines Divorum ita pingendæ, ut homines ad pietatem excitent.*
29. *Abusus est statuis D. Virginis aliorumque Sanctorum, profanum & levem ornatum adjicere.*
30. *Imaginibus & statuis Salvatoris historias Scripturæ exprimentibus, subinde aliquid minus honestum immiscetur.*
31. *Nemo insolitam imaginem publicè colendam exponere potest sine approbatione Episcopi.*
32. *Quæ attendere debeant Episcopi, priusquam imagines probent.*
33. *Omnia in Templis ordinatè agenda sunt; hoc ut fieret, olim invigilabant Diaconi.*
34. *Hunc in finem olim Clericorum & Laïcorum loca erant distincta.*
35. *Locus Clericorum hodie dicitur* Chorus.
36. *Solebat velo à reliqua parte Templi separari: & ejus hodie superstes vestigium.*
37. *Quomodo Laïcis chorus patere debeat juxta SS. Canones?*
38. *Patronis hodie in choro locus competere solet.*
39. *Similiter & Magistratibus.*
40. *Mulieres ad chorum non admittendæ.*
41. *Convenit ut mulieres à viris in Ecclesia separatæ sint.*

I. ECCLESIA vox Græca propriè significans *concionem* sive *Fidelium Congregationem*, à temporibus Apostolorum frequenter etiam sumpta fuit pro Æde sacra, publico pietatis exercitio, & cultui Divino destinata; uti patet ex Apostolo 1. *ad Corinthios cap.* 11. v. 18. ubi ait: *Convenientibus vobis* in ECCLESIAM *audio scissuras esse inter vos.* Et paucis interjectis, scilicet *v.* 22. *Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut* ECCLESIAM *Dei contemnitis?* Hic Apostolum loqui de loco, ad quem Fideles conveniunt, evidens est, & ita locum post S. Basilium *in Regulis brevioribus interrogat.* 310. exponit S. Augustinus *quæst.* 57. in Leviticum, dicens: " Ecclesia dicitur locus, quo Ecclesia „ congregatur. Nam Ecclesia homines sunt, de qui„ bus dicitur, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam. „ Hoc tamen vocari etiam ipsam domum orationum, „ idem Apostolus testis est, ubi ait: Nunquid domos „ non habetis ad manducandum & bibendum, an Ec„ clesiam Dei contemnitis? Et hoc quotidianus loquen„ di usus obtinuit, ut in Ecclesiam confugere non dica„ tur, nisi qui ad locum ipsum parietesque prodierit, „ quibus Ecclesiæ congregatio continetur.

II. Quin & Christiani multo tempore loca, ad quæ orationis & cultûs divini peragendi causâ conveniebant, *Ecclesias* potiùs, quàm *templa* dixere; imò à *templi* vocabulo sollicitè abstinuere; ut non solùm à ritibus Ethnicorum, verùm etiam à vocabulis se abhorrere indicarent. Usus enim eo tempore obtinebat, ut *templi* nomine intelligeretur locus ad sacrificia & cultum falsis gentium Diis exhibenda destinatus; atque hoc sensu Octavius apud Minutium Felicem, Optatus Melivitanus, & Hieronymus negant, Christianos habere templa; uti monet Bellarminus *lib.* 3. *De cultu Sanctorum cap.* 4.

III. Porrò loca jam pridem specialiter fuisse destinata, ad quæ Fideles convenirent orationis, Sacrificii incruenti offerendi, aliaque Religionis & pietatis opera peragendi causâ, non tantùm ipse Apostoli locus suprà relatus; sed omnes pristini Scriptores manifestè evincunt; & pluribus probat Bellarminus loco citato; ibique notat, quatuor præcipuè de causis Ecclesias à Christianis fuisse extructas.

IV. Licèt enim scirent, divinitatem loco non concludi, jamque horam venisse, de qua ad mulierem Samaritanam dixerat Salvator, quando *veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate, nam & Pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Joannis* 4. *v.* 23. & 24. Nec non Apostolus: *Volo viros orare in omni loco levantes manus puras,* 1. *ad Timoth.* 1. *v.* 8. Sciebant tamen summam esse utilitatem imò & necessitatem, ut loca quædam essent specialiter deputata, ad quæ divina audituri unà & oraturi Fideles convenirent; eò quòd hujusmodi loca ad cultum Divinum, orationemque specialiter dedicata, etiam speciali titulo præsentes ad pietatem excitent: præsertim dum omnia, quæ in locis illis aguntur, nec non totus eorum ornatus, composita sunt ad imprimendam majorem de Dei majestate ideam, & erga res sacras & Religionis nostræ mysteria reverentiam provocandam; omniaque decentiùs in locis sic ad usum sacrorum dedicatis & adornatis nata sunt peragi, quàm si quibusvis locis, usibus profanis indifferenter subservientibus agerentur.

V. Deinde omninò conveniens est, populum orationis & instructionis causâ in unum convenire: eò quòd piorum hominum frequenti consensu excitetur animus, & objecto aliorum exemplo ad Dei cultum magis erigatur. Ut enim propius admoti titiones facibus ardent, iidem sepositi languescunt, sic in Christianorum ampliori conventu studium pietatis accenditur; in solitudine verò aliorum Fidelium exemplo destitutum sæpe remittitur.

VI. Denique Patribus indubitatum fuit, quòd in locis Deo ejusque cultui peculiariter consecratis; quæ propterea jam pridem *Domus Dei*, vel etiam *Dominica*, aut *Oratoria* sive *domus orationis* dicta sunt, Deus speciali modò preces & vota Fidelium benignus suscipiat & exaudiat; quemadmodum Salomoni in dedicatione templi Hierosolymitani promissum legitur. *l.* 2. *Paralip. c.* 7.

VII. Unde S. Chrysostomus *Homiliâ* 30. contra Anomæos Ecclesias contemnentes, dicentesque *orare domi possumus*; ita respondet: " Te homo decipis, & „ magno in errore versaris; nam etsi domi quoque „ detur orandi facultas, tamen fieri non potest, ut „ domi tam benè ores, quàm in Ecclesia. „ Et alibi: „ Et domi quidem orari potest: sic autem ut in Eccle„ sia, non potest. „ *Homil.* 6. *ad Populum Antioch.* Sanctus Basilius libro de Baptismo *cap.* 8. de necessitate peragendi divina Mysteria in locis sacris, & divino cultui speciali titulo consecratis, hæc habet: " No„ bis periculum est malè obiri mandati; si loci ratio„ nem neglexerimus, maximè si Sacerdotii mysteria in „ locis profanis celebraverimus: propterea quòd ea res „ indicium haberet contemptûs in celebrante, offen„ diculum quoque generaret.

VIII. Ut scopum seu finem Ecclesiarum, sive locorum ad divinum cultum dedicatorum populus assequeretur, admodum sollicitì fuêre Patres, ut omnia, quæ populum

populum ab oratione pietateque aut reverentiâ avocare possent, à locis illis arcerentur; omniaque ita disponerentur, ut nihil in iis occurreret, quod non pietati ac reverentiæ erga res sacras fovendæ conduceret; eamque in populo excitaret.

IX. Hinc imprimis ut Ecclesia verè dicatur *Oratorium*, sive domus *Orationis*, & domus Dei, omnem ab ea abesse profanam actionem, tametsi aliàs de se non illicitam, voluerunt.

Synodus VI. vulgò Trullana *Can.* 76. " Quòd non „ oportet intra sanctos ambitus cauponariam officinam, „ vel ciborum species proponere, vel alias venditiones „ facere, suam venerationem Ecclesiis servantes. Salvator enim noster & Deus, per suam in carne vivendi „ rationem nos instituens, non facere domum patris „ sui domum negotiationis jussit, qui etiam nummulariorum mensas effudit, & eos, qui sactum commune faciunt, ejecit. *Joan. c.* 2.

Huic Canoni conformis est Canon 13. Synodi Exoniensis anno 1287. his verbis expressus: " Pius & misericors Dominus, qui dum pro peccatis nostris irascitur, misericordiæ recordatur, templa dominica „ construi & divinis precibus consecrari voluit & præcepit: in quibus plebs fidelis ab omnibus forinsecis „ & secularibus operibus abstinens, per oblationes & „ pacificas hostias, devotæ præcipuè orationis iram judicis mitigaret, ipsius clementiam humiliter postulando. Quod idem omnium Dominus tam verbis, „ quam operibus, specialiter volens designare, flagello „ facto de funiculis ementes & vendentes ejecit de templo: asseverans domum suam domum fore orationis, „ & per tale commercium factam fuisse speluncam latronum. Ne igitur ubi delictorum est venia impetranda, delicta delictis graviùs accumulentur: districtè „ prohibendo statuimus, ne in quibusdam Ecclesiis nostræ Diœcesis, atriis earum vel cœmeteriis, mercata „ seu placita secularia de cætero teneantur: nec ullas „ negotiationes quisquam exercere præsumat.

Post hæc Concilium Lugdunense sub Gregorio X. in *cap.* 2. *De Immunitate Eccles. in VI.* perpendens quòd " deceat domum Dei sanctitudo; deceat ut cujus „ in pace factus est locus, ejus cultus sit cum debita „ veneratione pacificus, „ edixit sequentia: " Cessent „ in locis illis Universitatum & societatum quarumlibet concilia, conciones (*a*) & publica parlamenta. „ Cessent vana & multò fortiùs fœda & profana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremò quæcumque alia, quæ Divinum possint turbare officium, aut oculos divinæ majestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne ubi peccatorum „ est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut „ deprehendantur peccata committi. Cessent in Ecclesiis earumque cœmeteriis negotiationes, & præcipuè nundinarum ac fori cujuscumque tumultus, „ omnis in eis secularium judiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laïcos criminalis maximè agitetur, sint loca eadem à laïcorum cognitionibus aliena.

X. Synodi Belgicæ similiter omnem profanam actionem à locis sacris remotam volentes, imprimis statuerunt, ut Episcopi " deambulationes ac profana colloquia impediant; convivia quoque & negotiationes „ in loco sacro nullo modo admittantur. Proclamationes verò forenses non nisi extra templum & post „ Divinum Officium plenè absolutum fiant; atque ut „ laïci ab his efficaciùs comprimantur, Magistratuum „ locorum assistentiam implorent Episcopi, ut etiam „ ipsorum auctoritate Ordinatio ad impediendum hujusmodi insolentias fiat & publicetur.

Hæc Synodus P. I. Mechliniensis titulo *De Divino Officio*, *cap.* 10. & 11. Et Synodus P. II. *titulo* 12. *cap.* 9. addens: " Nemo in loco sacro ... etiam post „ Officium Divinum deambulet, sub pœna arbitraria.

XI. Similia in omnibus passim Synodis occurrunt: nec ab ipsis templis; sed & eorum cœmeteriis tanquam locis sacris, profanas omnes actiones abesse volunt.

" Nec sine gravi injuria loci sacri tolerari potest, ut „ in cœmeteriis tripudietur, ideóque id districtè prohibemus, „ ait Synodus Mechliniensis *tit.* 11. *cap.* 17. Deinde *cap.* 18. addit: " Liba quoque, placentæ, & „ similia in cœmeteriis non vendantur: neque strues „ lignorum in iis fiant: & generaliter nihil in iis permittatur, quod loci religioni ac sanctitati repugnet.

XII. Notandum, quòd citatus Canon Synodi VI. Trullanæ, uti & relatus Canon Synodi Exoniensis expressè adducant factum Christi ejicientis ementes & vendentes è templo; quo non obscurè innuunt, etiam Canonum horum prohibitionem spectare mercatum eorum, quæ in Sacrificium aut usum Ecclesiasticum cedere possent. Oves enim & boves aliaque, quæ in templo Hierosolymitano vendebantur, ad Sacrificia illius temporis pertinebant, uti monet Venerabilis Beda.

Hunc Canonum sensum expressit S. Carolus in Synodo sua P. I. *parte* 2. *cap.* 57. statuens: " Ne Clericus, aut alius quivis in Ecclesiis earumque cœmeterio, atrio, vestibulo, aut porticu, foribusve, quidquam venale exponat, ne si ad *usum* quidem *Sacrificii* vel *Ecclesiæ* futurum sit. „ Idipsum iisdem verbis decrevit Synodus Aquensis anno 1585. pluresque aliæ Synodi.

XIII. Multùm ad devotionem populi conciliandam conduceret executio Decreti Synodi P. II. Mechliniensis *tit.* 12. *cap.* 17. " Pauperes per Ecclesias tempore „ Missarum, prædicationum aliorumve Divinorum Officiorum, mendicare seu eleemosynas petere non „ permittantur, sed ad valvas Ecclesiæ stare jubeantur: „ deputenturque ubique à Superioribus vel Administratoribus Ecclesiarum, qui pauperes mendicantes ab „ Ecclesiis arceant & expellant; & quidem, si necesse „ fuerit, sub certo honorario ex bonis mensarum pauperum persolvendo. „ Adde, quæ habet S. Carolus in Actis Eccl. Mediol. *pag.* 355.

XIV. Ipse insuper interior templorum ornatus talis sit, oportet, ut ipsum populum ad solidam veramque pietatem ac sincerum Dei cultum excitare queat; atque ita hoc titulo templa dici queant, domus *Dei* & domus *Orationis*.

XV. Hunc in finem jam pridem usus sacrarum imaginum in templis seu Ecclesiis probatus fuit; atque novissimè contra nostri temporis Hæreticos retinendum esse declaravit Synodus Tridentina *Sess.* 25. in Decreto *De Invocatione, Veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus*; " non quòd credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus, propter quam „ sint colendæ; vel quòd ab iis sit aliquid petendum; „ vel quòd fiducia in imaginibus sit figenda; veluti „ olim fiebat in gentibus, quæ in idolis spem suam „ collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant: „ ita ut per imagines, quas osculamur & coram quibus „ caput aperimus & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, „ veneremur.

XVI. Idipsum populo sedulò inculcari Synodi nostræ Belgicæ Parochis præcipiunt; vultque Synodus P. I. Cameracensis titulo *De Imaginibus cap.* 3. " Doceatur „ præterea populus imagini cultum nullum deberi aut „ propter materiam, aut propter elegantiam, aut „ propter pretium operis, aut propter quidvis aliud, „ quod sit in artificio, aut imaginis substantia; sed „ propter rem significatam, ad quam hic cultus & honos

(*a*) D. Van-Espen in suis observationibus in decreta, quæ sub nomine Gregorii X. in Concilio Lugdunensi facta dicuntur, notat concionum nomine hîc designari communem populi alicujus congressum.

„ præcipuè refertur. Et sic admonendus est, animum „ orantis, aut venerantis in rem significatam referri: „ & non in signum; quod nec audit, nec videt, nec „ sentit.

XVII. Quare in Concilio Coloniensi anno 1452. celebrato per Dominum Nicolaum de Cusa Cardinalem & Legatum de latere per Alemanniam, comprobante Domino Archiepiscopo Coloniensi Theodorico, statutum fuit, ut " si Ordinarii in visitationibus suarum Diœcesium vel aliàs reperiant concursum populi ad „ aliquas imagines, cognoverintque informatione summariâ receptâ, populum ampliùs ad dispositionem „ figuræ talis imaginis, quàm salvâ fide expediat, inclinari; quòd tunc imaginem tollant, & aliàs omninò provideant, ne idololatriam committant. „ Habetur tom. 13. Concil. general, *col.* 1382.

Similiter Synodus Moguntina anno 1549. *Can.* 42. " pravæ superstitioni viam præcludere volens; omnibus locorum Ordinariis injungit, ut si fortè in territoriis suis ad imaginem aliquam concursus fieri, & „ homines ad ipsius imaginis figuram respectum habere, & quasi quamdam Divinitatis opinionem illi tribuere animadverterint, ipsam imaginem pro causæ qualitate aut tollant aut mutent, & aliam à prima notabili quantitate differentem reponant, ne rudis populus, in intellectu suo depressus, & ideò per media corporalia ad Divina erigendus, spem suam contra Ecclesiæ intentionem, in corporali & quidem certâ imagine, privatâ phantasiâ atque inhæsione collocet: „ quasi in illa sit quædam necessitas, ut per eam, & „ non aliter, inducatur Deus & Sancti id facere quod „ petuntur.

XVIII. Monet tamen Synodus, & quidem iteratò in eodem illo Canone, ut in hac re procedant, "adhibitis prius in consilium Theologis, & Christianarum „ antiquitatum scientissimis juxta ac pientissimis viris; „ ut sic salubri Ordinariorum providentiâ à pernicioso „ idololatriæ scelere populi præservetur simplicitas, „ ait Synodus.

XIX. Scopum seu finem imaginum jam pridem brevi verborum compendio expressit S. Gregorius *lib.* 7. *Epist.* 110. Sereno Episcopo Massiliensi inscripta: "Idcirco enim pictura in Ecclesiis adhibetur, ut hi, qui „ litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, „ quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo Fraternitas (ait) & illas servare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit: quatenus & litterarum nescii „ haberent, unde scientiam historiæ colligerent: & populus in picturæ adoratione minimè peccaret. „ Idem latiùs exponit *lib.* 9. *Epist.* 9. ad eundem Serenum.

Quin & usum imaginum supra usum librorum extollere videtur Synodus VII. *actione* 6. dicens: " Lectio „ enim minus nonnunquam recitatur in venerabilibus „ templis, imaginalis verò formatio vespere, mane & „ meridie tanquam in eis stabilita, narrat nobis & annuntiat veritatem gestorum. „ Habetur tomo 7. Concil. General. *col.* 539.

XX. Patrum ac Synodorum doctrinæ insistens Synodus Trident. monet in citato Decreto, " illud diligenter „ doceant Episcopi, per historias mysteriorum nostræ „ Redemptionis, picturis, vel aliis similitudinibus expressas, erudiri, & confirmari populum in articulis „ fidei commemorandis, & assiduè recolendis: tum „ verò ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum „ percipi; non solùm quia admonetur populus beneficiorum, & munerum, quæ à Christo sibi collata „ sunt; sed etiam quia Dei per Sanctos miracula, & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur: ut pro „ iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem „ vitam, moresque suos componant, excitenturque ad „ adorandum, ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam.

Hæc verba expressit Synodus P. I. Cameracensis titulo *De imaginibus cap.* 4. dicens: " Præterea admoneatur „ populus, imperitæ plebis causâ maximè positas esse „ imagines: ut illarum aspectu docti & moniti, patrocinium Divorum & pietatem in Christo conservemus, „ & eorum vitam imitemur.

XXI. Sicuti ergo Ecclesia semper admodùm solicita fuit, ne quid falsi in divino Officio aut publicè in Ecclesiis prælegeretur; ne ipsa lectio populo erroris occasionem præberet, uti suprà *parte* 1. *titulo* 16. *cap.* 12. ostensum est, ita quoque cavendum est, ne in ipsis picturis & imaginibus quidquam falsi exprimatur, ne aliàs ex ipsis imaginibus seu idiotarum libris in falsitatem & errorem populus incidat; quemadmodum monet Synodus Tridentina vehementer cupiens, " ut nullæ falsi „ dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur.

Hac de causâ puerperium B. Virginis decumbentis & ægrotantis, non esse pingendum ostendit Joannes Molanus in Historia SS. Imaginum *lib.* 2. *cap.* 27. eò quòd ex hujusmodi imagine facilè inducerentur rudiores in eum perniciosum errorem, quòd Beata Virgo adinstar aliarum mulierum dolores partûs fuisset experta, & puerperium subiisset.

Et S. Carolus in Synodo Mediolanensi I. *titulo* 1. *cap.* 7. ait: " Illud imprimis caveant Episcopi, ne quid „ pingatur, aut sculpatur, quod veritati Scripturarum, „ Traditionum, aut Ecclesiasticarum historiarum adversetur: ne cujus lectio prohibetur, ejus imago populo proponatur.

XXII. Verùm licèt Episcopi & Parochi aliique quibus cura incumbit, satagere debeant, ne quid falsi per imagines repræsentetur, vel ne alicujus erroris occasio populo detur; nihilominus subinde ob majora mala evitanda, & ne ex earum amotione quorumdam infirmitas nimiùm turbaretur, expedit aliquas imagines jam positas tolerare, licèt quæ in iis repræsentantur, non sint adeò certa; imò sciantur etiam falsa; modò non talis sit falsitas, quæ nata sit in perniciosum errorem aut circa dogmata, aut mores populum inducere, quemadmodum ostendit Molanus loco citato *cap.* 28. monens, ut interim doceantur simpliciores, quid ex hujusmodi imaginibus sit discendum, quid non discendum.

Similiter ne ex inspectione imaginum in periculosum errorem rudiores incidant, vult Synodus Tridentina " Quòd si aliquando historias & narrationes Sacræ Scripturæ, cùm id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit: doceatur populus, non propterea „ Divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, „ vel coloribus aut figuris exprimi possit.

XXIII. Hic sat indicat Synodus, magnâ cautione imagines Divinitatem sive Sanctissimam Trinitatem sub corporali specie exprimentes, esse populo proponendas.

Et quidem multis seculis imagines SS. Trinitatis in Ecclesia Romana ignotas fuisse constat. Eas tempore Nicolai I. adhuc Ecclesiam Romanam ignorasse, notat ex ejus Epistola ad Michaëlem Augustum Christianus Lupus *tom.* 2. Scholiorum in Canones *pag.* 1175. " adducit tamen (inquit) licèt alio fine, rationem, ex qua „ postmodùm Dei Patris imagines Romana Ecclesia admisit: *Deus, qui est invisibilis & incorporeus, non per propriam substantiam Deitatis, sed per subjectam* „ *creaturam apparuit mortalium oculis:* in forma Antiqui dierum. Hinc in eadem ipsum Ecclesia pingit. „ Quod quando cœperit, fateor me ignorare.

Similiter Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad partem I. seculi IV. Benedictinorum §. 3. *num.* 19. reflectens ad definitionem Synodi VII. super cultu SS. Imaginum, inter alia notat, in illa definitione, nihil decerni de SS. Trinitatis, Dei Patris, aut Spiritûs Sancti picturis, *quas* (ait) *necdum etiam admittebat ætas illa.*

Usum tamen earum nemo hodie improbat, modò ea adhibeatur moderatio, quam Synodus Tridentina requirit: ut nimirum primùm expendatur, *an id indoctæ plebi expediat:* & insuper populus ritè doceatur, *non propte-*

propterea Divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit. Videri poterit Molanus *lib. 2. Historiæ SS. Imaginum cap.* 3. & 4.

XXIV. Post hæc monet Synodus, ut *omnis superstitio in imaginum sacro usu tollatur.*

De hoc abusu tollendo scribit Molanus *lib. 2. cap.* 33. & 35. notatque quod " sicut Synodus Cameracensis sub Maximiliano Archiepiscopo primo celebrata, " abominandam dicit esse vanitatem & superstitionem " eorum, qui certo pollicerentur non ex hac vita migraturos sine pœnitentia & Sacramentis, qui hunc illumve ex Divis coluerint: sic etiam vanissimæ superstitionis arguendum est, si quid tale sacris imaginibus " alicubi subscriptum habeatur.

Sed quid? si tale quidem imaginibus non sit subscriptum; sed historiæ aut miracula ita repræsententur, ut ex ea repræsentatione populus in hanc abominandam vanitatem & superstitionem facile sit inducendus: quemadmodum non raro contingere posse, haud difficulter judicabit, qui attenderit imagines in sacellis quibusdam depingi solitas.

XXV. Addit demum Synodus Tridentina: " Omnis denique lascivia vitetur; ita ut procaci venustate " imagines non pingantur nec ornentur...... Postremo, tanta circa hæc diligentia & cura ab Episcopis " adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut præpostere, " & tumultuarie accommodatum, nihil profanum, " nihilque inhonestum appareat; cum domum Dei deceat sanctitudo.

Hoc Decretum renovans Synodus P. II. Mechliniensis, *titulo* 14. *cap.* 1. præcipit ut " curent diligenter " Episcopi, ut in imaginibus tam sculptis, quam pictis loco sacro jam illatis, vel deinceps inferendis, " nihil inordinatum, nihil profanum, nihil inhonestum " appareat: neque in intima altarium tabula, vivorum " effigies depingantur.

XXVI. Et Synodus P. I. *titulo De imaginibus*, vult, " ut è templis & locis sacris tollantur imagines, sculpturæ, ac aulæa quæ Gentilitatem, aut mendaces Ethnicorum fabulas, Satyrorum, Faunorum, Sirenarum, " Terminorum & Nympharum, ac id genus alia repræsentant. Similiter quæcumque figuræ lascivæ, procaces, & ob pudendam nuditatem, vel alias obscœnæ " & superstitiosæ, quæ Fidelium mentes à religione & " devotione distrahunt, & sæpius graviter offendunt.

Deinde *cap.* 2. subjungit: " Provideant præterea " Episcopi, ne ad ornatum supplicationum Venerabilis " Sacramenti, aut Reliquiarum quarumcumque, exponat quisquam ullas similes imagines, sculpturas aut " aulæa, idque sub pœna arbitrio eorum infligenda; " implorato etiam ad hoc, si opus sit, contra seculares " auxilio brachii secularis.

XXVII. Nec tantum indecens esse ut hujusmodi picturæ aut imagines lascivæ habeantur in Ecclesiis, sed etiam in hortis aut domibus Ecclesiasticorum merito eadem Synodus *cap.* 3. judicat; easque è domibus & hortis tolli jubet; & nisi Clerici obedierint, vult ut curent Episcopi contra illos ad condignam punitionem procedi.

XXVIII. De lascivia vitanda in picturis ac statuis agit pluribus in locis Molanus in citata historia, ac signanter *lib. 2. cap.* 37. ubi adductis relatis verbis Concilii Tridentini, infert: " Ut ergo sacris Divorum imaginibus honor & veneratio major impendatur, oportet eas sic depingi, sculpi & effigurari, ut quosdam " velut igniculos in hominum pectoribus succendant: " omni levitatis atque lasciviæ, quod contuentium oculos offendere queat, offendiculo sublato.

XXIX. Tum contra pictores & ornatores imaginum & statuarum, qui etiam ipsis imaginibus & statuis D. Virginis & aliorum Sanctorum ornatum levem & lascivum appingere aut adjicere non verentur, sua exposita querela, concludit: " Quid commune Virgini sanctissimæ, pudicitiæ numeris omnibus perfectæ " atque expletæ, cum ornatu illo pene dixerim meretricio? Quid sanctis Martyribus, Christique Confessoribus cum plusquam profano apparatu?

XXX. Rursus *cap.* 42. merito invehitur in pictores, qui Infantem Jesum *nudum* sculpunt aut pingunt. " Quid enim (ait) in hac nuditate esse potest ædificationis? Atque utinam nulla hinc oriretur in parvulis " destructio, nullum in pusillis scandalum?.... Certe " si antiquas picturas consulere velint, facile advertent " in eis Puerum Jesum decenter & honeste depictum " esse, ac sese multum à Majorum simplicitate degenerasse.

Deinde nonnullis interpositis contra illos qui in hortis domibusque suis retinent picturas lascivas, subjicit: " Quid est necesse in templo depingere David contemplantem è fenestra Bethsabeam, & ad stuprum evocantem; aut amplectentem ad se delatam Sunamitim? Herodiadis filiam saltantem? Argumenta sumpta sunt è Divinis libris, sed in exprimendis feminis " quantum admiscent artifices nequitiæ!

Refert quoque eodem capite ex Guilielmo Durando in Rationali Divinorum Officiorum *lib.* 1. *cap.* 3. " Græci utuntur imaginibus, pingentes illas, ut dicitur, solum ab umbilico supra & non inferius, ut omnis stultæ " cogitationis occasio tollatur.

XXXI. Ut autem hæc in imaginum usu vitentur, & earum usus ad ædificationem populi reducatur, statuit Synodus Tridentina, " nemini licere ullo in loco, " vel Ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam " insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi " ab Episcopo probata fuerit.

Insecuta hoc Decretum Synodus P. II. Mechliniensis *titulo* 4. *cap.* 1. decrevit: " Ne per falsi dogmatis imagines rudibus periculosi erroris occasio præbeatur, " nulla unquam in Ecclesiis etiam exemptis insolita " imago ponatur, nisi ab Ordinario prius approbata " fuerit.

XXXII. Sanctus Carolus in Synodo Mediolanensi I. *cap.* 7. *tit.* 7. vult, ut " uniuscujusque imaginis os, corporis habitum & statum, ornatum, & locum inspiciendum curent Episcopi; ut hæc omnia ad prototypi " dignitatem & sanctitatem apta sint & decora; atque ex " imaginis inspectione pietas excitetur, nulla vero turpis cogitationis detur occasio.

Si Episcoporum Pastorumque cura & auctoritate procuraretur, ut nullæ imagines aut statuæ in Ecclesiis ponerentur, nisi quarum inspectio ad pietatem virtutesque incitaret intuentes; ipsarumque imaginum proprius ac legitimus usus populo frequentius exponeretur, spes esset, fore ut optatus & intentus ab Ecclesia ex imaginum usu fructus haberetur, & hæreticis earum legitimum usum culpandi prætextus ex quorumdam abusu & indiscreto imaginum cultu accepto, subtraheretur.

XXXIII. Plurimum quoque ad decorem Divini Officii, nec non ad pietatem reverentiamque erga Divina mysteria excitandam & fovendam conducit, ut omnia ordinate peragantur in Ecclesiis.

Hunc in finem jam pridem erant Diaconi aliique ministri, qui continuo invigilarent, monerentque, ut omnia suo tempore & loco debita cum reverentia & ordine fierent; quemadmodum de Diaconis *parte* 1. *titulo* 1. *cap.* 3. notatum fuit.

Eundem in finem distincta erant Laicorum & Clericorum, & mulierum ac virorum loca; nec hi illorum loca occupare; sed omnes suis locis consistere debebant.

XXXIV. Clericorum locum à Laicorum separatum olim fuisse notissimum est, neque laicis eum patuisse. " Ut laici secus altare in quo sacra mysteria celebrantur, inter Clericos tam ad Vigilias, quam ad " Missas penitus stare non præsumant: sed pars illa quæ " cancellis versus altare dividitur, tantum choris psal-

„ lentium pateat Clericorum. „ ait Synodus Turonensis II. *Can.* 4. Recte addit Synodus, *tam ad Vigilias, quam ad Missam*; ut significet quid per *sacra Mysteria* Patres intellexerint. Idipsum habemus in *Canone* 69. Synodi VI. ubi dicitur : " Nulli omnium liceat, „ qui quidem sit in Laïcorum numero, intra septa sa- „ cri altaris ingredi.

XXXV. Locus Clericorum, quem subinde *Sacrarium*; subinde *Sancta Sanctorum*; & hodie communius, *Chorum* à psallentium *choris* dicimus, à Laïcorum loco cancellis quibusdam separatus erat, ut ex citato Canone Turonensi patet, & latius ostendit Leo Allatius in Epistola de *templis Græcorum*; & hodierna antiquarum Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum structura ostendit.

XXXVI. Quin & velum quoddam ipsis cancellis obductum erat; quod non nisi certis temporibus pandebatur; uti in quibusdam Monialium Monasteriis adhuc observatur. Videmus enim velum, quod earum locum ab Altari separat, pandi cum ad Canonem in Missa perventum fuerit.

Hujus veli meminit S. Chrysostomus *Homil. 6. ad populum Antiochenum*: "Cum vela videris retrahi, tunc „ superne cœlum aperiri cogita, & Angelos descende- „ re. Et meminit S. Gregorius *lib.* 3. *Epist.* 30 nec non seculo XII. Petrus Blesensis *Sermone* 11. *in Quadrag.* „ Interponitur velum inter psallentes & populum, al- „ terius quidem & gratia significationis, sed ad hoc ta- „ men, ut lasciviam tollat oculorum.

Hæc omnia renovantur in *cap.* 1. ℣. *De vita & honest. Cler.* ubi sub nomine Concilii Moguntini refertur: „ Ut laïci secus altare, quando sacra Mysteria celebran- „ tur, stare vel sedere inter Clericos non præsumant; „ sed pars illa quæ cancellis ab altari dividitur, tantum „ psallentibus pateat Clericis.

XXXVII. Addit deinde hanc clausulam : " Ad „ orandum vero & communicandum laïcis & feminis „ (sicut mos est) pateant sancta sanctorum. „ Ita legi- „ tur in editis & vulgatis Decretalibus Gregorii IX. uti & in prima Decretalium collectione Antonii Augustini; notat tamen ibidem Antonius Augustinus aptius in veteri esse, *ad adorandum*; uti etiam legitur apud Ivonem *parte* 2. *Decreti cap.* 137. eamque esse genuinam Canonis lectionem, multis adstruit Emanuel Gonzales in notis ad citatum Capitulum primum; docteque advertit, errorem natum " ex more antiquario- „ rum notissimo, non geminandi eandem litteram seu „ dictionem. Veteres enim (ait) non geminabant lit- „ teram, sed *sicilicos* supra ponebant, ut ea nota le- „ ctor admoneretur, duplicandum esse litteram: „ cujus rei ignoratione vitia quamplurima in Pandectis resederunt; quod pluribus ibidem adductis exemplis ostendit. Itaque cum hic esset geminanda dictio *ad*, eam geminandam esse notula quadam indicarunt, quod Recentiores non advertentes geminationem omiserunt; & pro *ad adorandum*, posuerunt *ad orandum*.

Itaque Patres prohibent, ne laïci secus altare, dum sacra mysteria celebrantur, intra cancellos cum Clericis psallentibus stare aut sedere audeant; ad adorandum vero Corpus Domini, & communicandum sinunt, ut reserato *velo pateant* Sancta Sanctorum ; non ut ad communicandum accedant : sed extra chorum existentes communicent : quemadmodum hodie in nonnullis Monialium Monasteriis videmus observari, mox ad ipsum Canonem Missæ reserari velum quo Monialium locus ab altare separetur; tametsi nec ad communicandum ad altare accedant.

XXXVIII. Hanc disciplinam etiam posteriores plures Synodi renovarunt; addita tamen aliqua moderatione quoad Ecclesiarum Patronos & alias illustriores personas. Synodus Wigorniensis anno 1240. *Can.* 3. „ Ne laïci stent in cancellis, dum celebrantur Divina, „ salva tamen reverentia *Patronorum* & sublimium „ personarum. „ Plures citat Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis *libro* 2. *De Juribus honorificis in Ecclesia cap.* 3. qui postquam dixit; " Sed forte vel „ sordidæ Clericorum adulationi; vel Patronorum in- „ solentiæ tribuendum est, quod etiam in choro pos- „ sint habere fixa sedilia, quæ S. Ambrosius Theodo- „ sio Imp. denegavit, & postea sacri Canones soli con- „ cesserunt Imperatori, non etiam aliis quibuslibet „ laïcis; „ deinde subjungit: "Eo jure utimur, ut qui „ Clericis Ecclesiam dederunt, & Canonica stipendia, „ honorabiliorem locum in ea teneant, ait Chassanæus „ in Catalogo Gloriæ Mundi *parte* 4. *consid.* 18. „ Hæc ille.

XXXIX. Synodus Aquensis anno 1585. titulo *De Choro* " priscum Ordinis decorem ad Divinæ Majesta- „ tis obsequium revocare cupiens, decrevit, laïcos ho- „ mines (& multo minus mulieres) dum Divina ce- „ lebrantur, intra cancellos chori nequaquam esse ad- „ mittendos.... Laïci vero nobiliores (ait) & qui „ vel Christianissimi Regis Consiliarii & Officiales, „ aut ex Militaribus Ordinibus, aut Communitatum „ Magistratibus fuerint, poterunt intra chorum ad- „ mitti, si eo in loco Divinis Officiis interesse velint: „ ita tamen (ait) ut post Clericos sedeant, nec inter „ Clericos ipsis sedere liceat.

Quin tamen tanquam Patroni, aut etiam in qualitate Magistratus Regii habere queant subinde, vel ex consuetudine, concordato, aliove jure, locum ante ipsos Clericos, dubium non est; & quotidiana praxis evincit.

XL. Feminæ vero (ait citata Synodus) cujuscumque " conditionis, & status sint, nullo unquam tem- „ pore, nullave ex causa, dum Divina Officia celebran- „ tur, aut verbum Dei prædicatur : denique iis horis, „ quibus Clerici tam seculares quam regulares in choro „ præsentes esse debent, intra eundem chorum, ali- „ quemve ejus locum secretum etiam superiorem ad- „ mittantur.

Plures tum veteres, tum recentiores, etiam ex Synodis Belgicis Canones, vetantes accessum mulierum ad altaria tempore Divini Officii, relati sunt hac parte *tit.* 5. *cap.* 3. *num.* 29.

XLI. Ad decorem quoque Ecclesiarum; omnemque confusionem, & mali occasionem tollendam jam pridem receptum fuit, ut alio viri, alio loco mulieres in Ecclesia consistant.

Sanctus Augustinus *lib.* 2. *De Civitate Dei cap.* 28. scribit : "Populi confluunt ad Ecclesias casta celebrita- „ te, honesta utriusque sexus *discretione*. „ Plura in eam rem citat Christianus Lupus tomo 2. Schol. in Canones *pag.* 991. hancque discretionem virorum à mulieribus tanquam constantem expresserunt, qui seculo decimo & undecimo de ritibus Ecclesiasticis scripserunt. „ Diaconus (ait Micrologus) cum legit Evangelium; „ juxta Romanum ordinem in ambone vertitur ad me- „ ridiem, ubi & masculi conveniunt; non ad aquilo- „ nem, ubi feminæ consistunt.

Hæc disciplina in plerisque Parochialibus præsertim Ruralibus Ecclesiis hodie religiose servatur; at in Ecclesiis civitatum nullus pene ordo retinetur; sed maxima ac deploranda confusio in plerisque Ecclesiis tempore Divinorum Officiorum videtur. Episcoporum aliorumque Prælatorum officium est, juxta sacros Canones atque iterata Synodorum Decreta providere, ut omnia in templis ita sint ordinata, ut veraciter dici queant *Domus orationis & domus Dei.*

CAPUT II.

Abusus vitandi in cultu sanctarum imaginum.

1. *Quid in earum cultu præcavendum?*
2. *Non eadem hac de re extitit Ecclesiarum disciplina.*

3. Prio-

I. DICTUM est *cap. præced. num.* 15. Synodum Tridentinam serio monuisse Episcopos, ut diligenter populum instruant de sanctarum imaginum cultu; ne alias populus in superstitiosum aut idololatricum cultum incidat.

Et sane jam pridem experientia docuit, quam difficulter omnis plane cultus irreligiosus sive superstitionem aut idololatriam aliquam redolens in hac imaginum & statuarum publica & externa veneratione præcaveatur, præsertim dum Sacerdotum turpis quæstus se immiscet, & vulgi ignorantia, aut nimia credulitas accedit.

II. Unde & scimus, varias in imaginum externo cultu jam pridem adhibitas cautiones; neque eandem omnium Ecclesiarum fuisse circa hunc cultum disciplinam; sed pro temporum & populi conditione variam.

III. Et quidem tribus ut minus seculis, nullum aut rarum fuisse in Ecclesiis Christianorum sacrarum imaginum usum aut externum cultum fatendum est.

IV. Id autem eo creditur contigisse consilio, ne Gentilibus, aut etiam Judæis, occasio daretur suspicandi, Christianos idola, sive idololatriam, non tam deseruisse, quam immutasse.

Id jam pridem annotavit sanctus Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis in Libro *de imaginibus num.* 19. scribens: " Si enim Sanctorum imagines, qui dæ„ monum cultum dereliquerant, venerari juberentur, „ puto quod videretur iis, *non tam idola reliquisse*, „ *quam simulacra mutasse.*

Accedebat, quod per externum imaginum, & notanter *statuarum* cultum, recenter ad fidem Christianam è Gentilismo conversis occasio daretur, rursus in assuetum idololatricum cultum incidendi, sive ad eum revertendi.

V. Hanc in rem observatu dignum est quod narrat D. Fleury *lib.* 7. *suæ Historiæ num.* 54. quod Russi primo conversi à Gentilismo ad Christianismum per Monachos Corbienses in Saxonia, rursus in Idololatriam & Gentilismum relapsi fuerint occasione cultus *sancti Viti*, ejusque *imaginis*, eamque vertisse in suum idolum, quod vocarunt *Suantovit.*

Occasione hujus eventus monet Vir Clarissimus: „ Ita periculosum est idololatris recenter conversis pro„ ponere cultum Sanctorum, eorumque imaginum, „ priusquam plene fuerint instructi & radicati in no„ titia veri Dei.

VI. Vix dubium, quin ad eam primis seculis pene necessariam disciplinam & cautionem reflexerit Synodus Eliberitana statuens Canone 36. *picturas in Ecclesiis esse non debere; nec quod colitur, aut adoratur in parietibus depingi.*

VII. Verum postquam sub Constantino Magno, ac sequentibus Christianis Imperatoribus Gentilismus suas amittere cœpit vires; ipsique Christiani adversus idololatriam sat instructi & roborati viderentur; sensim quoque sacrarum imaginum usus, earumque cultus apud Christianos admitti & recipi cœpit: nec tamen ubique eodem tempore, nec pari ritu hic usus & cultus admissus, vel probatus fuisse scitur.

VIII. Et quidem scitur, apud Græcos saltem seculo VI. aut VII. usum & cultum sacrarum imaginum receptum fuisse; atque seculo VIII. ita fuisse probatum & stabilitum; ut & illarum partium sanctissimi Episcopi, eum adversus Iconoclastas, sive confractores imaginum, etiam cum profusione sanguinis asserere, & propugnare non dubitaverint.

IX. Sed & illud constat, quod hi acerrimi sacrarum ima-

imaginum propugnatores, omnem etiam studuerint adhibere cautionem, ne occasione usus aut cultus imaginum populus in cultum idololatricum incideret.

Hac de causa noluerunt admittere usum aut cultum *statuarum*, uti habetur ex Epistola sancti Germani Patriarchæ Constantinopolitani ad Thomam Episcopum Claudiopolitanum: eo quod *statuæ* nimiam cum idolorum simulacris similitudinem habere viderentur; & quasi ideam simulacrorum, oculis intuentium objicerent: asseritque Molanus in Historia sacrarum imaginum etiamnum hodie statuarum usum vel cultum apud Græcos non admitti.

Hoc exemplo docemur, subinde certarum imaginum, aut statuarum usum è templis esse amovendum, tametsi earum usus aut cultus in se non esset illicitus; si prævideatur ex earum usu & cultu periculum superstitiosi & idololatrici cultus populo imminere.

X. Quo vero tempore usus sacrarum imaginum in Ecclesia Romana, cæterisque Latinæ communionis Ecclesiis fuerit receptus, non satis constat. Hoc scitur, eum fuisse admissum ætate sancti Gregorii, uti patet ex binis ejus Epistolis ad Serenum Episcopum Massiliensem: è quibus quoque intelligitur, quæ fuerit eo tempore earum Ecclesiarum circa hunc usum disciplina.

In priore Epistola (quæ est 105. *lib.* 9. Editionis Benedictinorum) scribit sanctus Gregorius: "Præterea „ indico dudum ad nos prævenisse, quod fraternitas „ vestra, quosdam *imaginum Adoratores* aspiciens, eas„ dem in Ecclesiis imagines confregit, atque projecit. „ Post hæc subjungit: Et quidem zelum vos, ne quid „ manufactum adorari posset, habuisse laudavimus; „ sed frangere easdem imagines non debuisse judi„ camus.

XI. Rationem cur eas frangi, aut projici non judicaret, subjicit Gregorius: " Idcirco enim *pictura* in „ Ecclesiis adhibetur, ut si qui litteras nesciunt, sal„ tem in parietibus videndo legant, quæ legere in „ codicibus non valent.

„ Tua ergo fraternitas & illas servare, & ab earum „ *adoratu* populum prohibere debuit, quatenus & lit„ terarum nescii haberent, unde scientiam Historiæ „ colligerent, & populus in picturæ adoratione mi„ nime peccaret.

Intelligens autem sanctus Gregorius, hunc Episcopum nequaquam ejus monitis acquiescere; sed in confractione & amotione imaginum pergere; in tantum, ut maxima populi pars ob eam agendi rationem ab ejus se communione abstineret, alteram ad eum Epistolam dedit, (quæ est 13. *lib.* 11. ex Editione Benedictinorum) in qua acrioribus eum verbis ob hanc confractionem, & amotionem imaginum redarguit, ipsum hortando ut usum imaginum tanquam populo utilem restituat, & ab *adoratu* earum ipsum abstrahat.

XII. Rursus in hac Epistola sanctus Gregorius Episcopum quidem laudat, quod imagines Sanctorum *adorare* vetuisset; sed quod *confregerit*, reprehendit; ac deinde subjicit: " Dic, Frater, à quo factum Sacerdo„ te, aliquando auditum est quod fecisti? Si non aliud, „ vel illud te non debuit revocare, ut despectis aliis fra„ tribus, solum te sanctum, & esse crederes sapientem? „ Aliud est enim (pergit Gregorius) picturam adorare, „ aliud per picturæ historiam, quid sit adorandum ad„ discere: frangi ergo non debuit, quod *non ad ado„ randum* in Ecclesiis; sed ad instruendas solummodo „ mentes nescientium fuit collatum.

Quandoquidem sanctus Gregorius huic Episcopo exprobret, quod nullus Episcopus hactenus imagines confringendas aut ejiciendas de Ecclesiis crediderit, nequaquam obscurum est, ætate sancti Gregorii in omnibus Ecclesiis Gallicanis usum sacrarum imaginum fuisse receptum.

XIII. Post hæc hortatur Episcopum sanctus Gregorius, ut dispersum populum ad unitatem revocare omni studio satagat; eumque in finem populo diceret: „ Si ad hanc *instructionem*, ad quam imagines *anti„ quitus* factæ sunt, habere vultis in Ecclesia, eas mo„ dis omnibus & fieri & haberi permitto.

„ Atque indica (pergit Gregorius) quod non tibi „ ipsa visio Historiæ, quæ, pictura teste, pandebatur „ displicuerit: sed illa *adoratio*, quæ picturis fuerat „ incompetenter exhibita; atque in his verbis, eorum „ mentes demulcens, eos ad concordiam revoca: & „ si quis imagines facere voluerit, minime prohibe, „ *adorari* vero imagines modis omnibus veta. Sed hoc „ solicite fraternitas tua admoneat, ut *ex visione* rei „ gestæ ardorem compunctionis percipiant, & in adora„ tione solius Omnipotentis sanctissimæ Trinitatis hu„ militer prosternantur.

XIV. Hanc à sanctissimo Pontifice circa imaginum usum & cultum expressam & probatam disciplinam, summo cum applausu amplexæ fuere Gallicana, aliæque Occidentales Ecclesiæ: atque per duo ut minus secula tenacissime retinuerunt; ut nimirum usum sacrarum imaginum ad instructionem fidelium retinendum censuerint; sed ab earum *adoratu*, sive cultu omnino abstinendum existimarint.

XV. Et quidem huic disciplinæ circa usum sacrarum imaginum citra exteriorem adoratum, sive cultum, adeo constanter inhærendum existimarunt Galli, aliique Latinæ communionis Episcopi, ut nec auctoritate Synodi apud Nicæam, anno 787. celebratæ, nec auctoritate Romanæ Ecclesiæ, quæ conformiter ad Decretum hujus Synodi exteriorem cultum, & adorationem sacrarum imaginum admiserat, adduci potuerint, ut à sua disciplina recederent, & cultum, seu adorationem sacrarum imaginum probarent vel admitterent.

Cum enim circa annum 790. Adrianus I. Papa acta hujus Synodi, adjunctis litteris suis misisset ad Carolum Magnum, Carolus has litteras Adriani, necnon acta Synodi hisce annexa communicanda censuit Episcopis.

Episcopi litteris & actis examinatis & discussis, rescripserunt Imperatori, Synodum hanc nullatenus recipiendam, vel recipi posse, ea potissimum ratione, quod in hac Synodo statutum legerent: *Sacras imagines Christi, & Sanctorum, non secus atque ipsum pretiosæ Crucis typum & sanctorum Evangeliorum codicem esse adorandas & colendas.*

XVI. Quin & per Episcopos adversus hanc Synodum ejusque acta exaratum fuit Opusculum in quatuor Libros divisum, in quo singulatim acta hujus Synodi refutare conantur; ipsamque Synodum tanquam erroneam, non minus quam Synodum Iconoclastarum *anno* 745. sub Constantino Copronymo celebratam, rejiciunt & execrantur.

Hoc Opusculum sub nomine Caroli Magni missum fuit ad Adrianum I. ut ex eo intelligeret, quibus ex causis, acta hujus Synodi, quantum spectat ad cultum & adorationem imaginum, recipi & probari non possent: unaque significant, se hanc Synodum nullatenus pro Synodo *Oecumenica* reputare, utpote cui nulli, præter Legatos Adriani, Occidentales Episcopi interfuerant.

Hinc evidens est, Gallos eo tempore credidisse, Auctoritatem solius Papæ non esse sufficientem, ut juberetur aliquod Concilium sine consensu principalium Ecclesiarum recipi, uti notat D. Fleury in sua Historia Eccles. lib. 44. num. 58. " *Le mépris de ce Concile* „ (inquit) *faisoit voir clairement que les François étoient* „ *persuadés que la seule autorité du Pape ne suffisoit* „ *pas pour faire recevoir un Concile sans le consentement* „ *des principales Eglises.*

XVII. Huic scripto respondit Adrianus per Epistolam Carolo Magno inscriptam, in qua Decretum Synodi Nicænæ adversus opposita Gallorum propugnat, ac singulatim argumentis ipsorum respondet.

XVIII. Neque tamen hæc Epistola inclinare potuit Gallicanos, aliosque Episcopos, ut à recepta disciplina,

plina, de non adorandis imaginibus recederent: quin & anno 794. jussu Caroli Magni Francofurti ad Mænum convenientes trecenti circiter Episcopi, unà cum Legatis Adriani Papæ, rursus ipsam Synodum Nicænam, de adorandis imaginibus, *Canone* 2. reprobârunt: verba Canonis sunt: " Allata est in medium quæstio „ de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis „ imaginibus Constntinopoli fecerunt, in qua scriptum „ habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui suprà Sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.

Hoc Canone Patres Francofordienses indicare voluisse Acta sive Decretum de adorandis imaginibus Synodi Nicænæ II. indubitatum est: tametsi loqui videantur de Synodo, quam Græci *Constantinopoli* fecerunt.

Uti enim rectè notavit Sirmundus: *Constantinopoli factam, sic intelligendum hoc loco, non quòd in ea urbe, sed quòd ab Imperatoribus Constantinopolitanis.*

Post hoc Synodi Francofordiensis Decretum nihil ulteriùs circa cultum sacrarum imaginum actum reperitur, regnante Carolo Magno, aut sedente Adriano I.

Verùm sub Ludovico Pio Caroli filio, & sedente in Cathedra Petri Eugenio II. quæstio hæc rursus revixit, idque, ut apparet, occasione Legatorum, quos Imperatores Græci Michaël Balbus & Theophilus miserunt, & eorumdem Imperatorum ad ipsum Ludovicum scriptæ Epistolæ.

XIX. Cùm enim dicti Imperatores instanter postularent, ut Ludovicus eorum Legatis, quos ad Eugenium II. Papam destinabant, suos Legatos adjungeret, qui communi consilio & operâ apud Pontificem de usu & cultu imaginum (super quo apud Græcos non mediocris erat excitata contentio) tractarent: jussu Ludovici Pii, & de licentia Eugenii II. Papæ, Conventus Episcoporum Parisiis super cultu imaginum habitus est.

Porrò in hoc Conventu rursus Decretum Synodi Nicænæ, de adorandis imaginibus rejectum fuit; multaque à Patribus collecta fuerunt adversus adorationem & cultum imaginum, è quibus jussu ejusdem Ludovici Pii quædam excerpta fuêre, & ad præfatum Eugenium II. tunc Pontificem Romanum transmissa.

XX. His significabant Gallicani Episcopi se quidem sacras imagines recipere, & in Ecclesiis etiam admittere; sed earum *adorationem* nequaquam probare posse: imò tum ex Epistola Synodica ad Ludovicum, tum ex Synodalibus gestis, non obscurum est, in hoc conventu duriùs contra cultum & adorationem imaginum actum & declamatum fuisse, quàm sub Carolo Magno.

XXI. Admodùm verisimile est, quòd zelum Episcoporum Gallicanorum pro retinenda disciplina circa imaginum usum in litteris sancti Gregorii ad Serenum Massiliensem Episcopum expressâ, scilicet retinendas esse imagines in Ecclesiis, sed eas non adorandas, vehementer accenderit prædicta Epistola Michaëlis Balbi & Theophili Græcorum Imperatorum ad Ludovicum Pium; quæ indictioni Conventûs Parisiensis occasionem dederat.

XXII. In hac enim Epistola exponebant Imperatores, in quas impias superstitiones occasione cultûs & adorationis imaginum tandem populi prolapsi essent: " Multi (inquiunt) de Ecclesiasticis & Laïcis viris, „ alieni de Apostolicis Traditionibus facti, & neque „ paternos terminos custodientes, facti sunt inventores „ malarum rerum. Primùm quidem, honorificas & „ vivificas Cruces de sacris templis expellebant, & in „ earumdem loco imagines statuebant; ponebantque „ lucernas coram eis, simul & incensum adolebant, at„ que eas in tali honore habebant, sicut honorificum & „ vivificum lignum, in quo Christus verus Deus noster „ crucifigi dignatus est propter nostram salutem.

„ Psallebant & adorabant, atque ab eisdem imaginibus auxilium petebant: plerique autem linteaminibus easdem imagines circumdabant, & filiorum suorum de Baptismatis fonte *susceptrices* faciebant; alii „ religiosum habitum monasticum sumere volentes, „ religiosiores personas postponebant, qui prius comam capitis eorum suscipere solebant, adhibitis imaginibus, quasi in sinum earum decidere capillos illorum sinebant.

„ Quidam verò Sacerdotum & Clericorum, colores „ de imaginibus radentes immiscuerunt oblationibus & „ vino, & ex hac oblatione post Missarum celebrationem, dabant communicare volentibus; alii autem „ Corpus Domini in manus imaginum ponebant, unde „ communicare volentes accipere fecerunt. Nonnulli „ verò spretâ Ecclesiâ, in communibus domibus tabulis „ imaginum pro Altariis utebantur, & super eas sacrum „ ministerium celebrabant, & alia multa his similia illicita, & Religioni nostræ contraria in Ecclesiis fiebant, quæ à Doctoribus & sapientioribus viris satis „ indigna esse videbantur.

„ Post hæc subjungitur in Epistola: Propterea statuerunt Orthodoxi Imperatores & doctissimi Sacerdotes „ locale adunare Concilium, ad inquisitionem super „ his habendum; qui in idipsum convenerunt, sancto „ Spiritu inspirante: talia ubique communi consilio fieri „ prohibuerunt, *& imagines de humilioribus locis efferri fecerunt, & eas, quæ in sublimioribus locis positæ erant, ut ipsa pictura pro Scriptura haberetur, in suis locis consistere permiserunt, ne ab indoctioribus & infirmioribus adorarentur: sed neque eis lucernas accenderent, neque incensum adolerent, prohibuerunt*: quemadmodum & nos nunc sentimus, & tenemus abjicientes „ de Ecclesia Christi eos, qui hujusmodi malignis adinventionibus student.

XXIII. Ex toto contextu hujus Epistolæ evidens est, Græcos Imperatores, & Episcopos hujus Epistolæ Auctores nequaquam existimasse, omnem honorariam adorationem & exteriorem sanctarum imaginum cultum *per se* esse superstitiosum, aut idololatricum, aut existimasse eos, qui Imagines eâ adoratione *honorariâ*, sive cultu exteriori colunt, & venerantur, censendos esse idololatras; sed duntaxat reputasse, eam sanctarum imaginum adorationem & cultum, prædictis superstitionibus occasionem præbuisse, & imperito vulgo occasionem dare posse in superstitiosum & idololatricum cultum incidendi.

Ut igitur fidelibus superstitiosi hujus cultûs occasionem subtraherent, satiùs duxerunt, imagines ex humilioribus locis efferendas, & eas, quæ in sublimioribus locis positæ erant, permittendas, ut *ipsa pictura pro Scriptura haberetur, ne* (inquiunt) *ab indoctioribus & infirmioribus adorarentur.*

XXIV. Gallicani Episcopi probè intellexerunt, hanc Græcorum circa usum, & cultum sanctarum imaginum disciplinam in litteris Imperatorum expressam, eandem esse, quam sanctus Gregorius in litteris ad Serenum Episcopum Massiliensem, dixerat observandam, quamque in suis Ecclesiis hactenus conservabant.

XXV. Si attendantur, quæ Episcopi Gallicani dixerunt, circa adorationem & cultum sanctarum imaginum in Libris vulgò Carolinis, & in Epistola Synodica ad Ludovicum Pium, nequaquam obscurum erit, ipsos eodem fundamento permotos fuisse ad tuendam suam hactenus conservatam disciplinam, quo se permotos fuisse ad abolendam adorationem imaginum Græci asserebant, scilicet ad præveniendum scandalum pusillorum & imperitorum, sive superstitiosum & idololatricum cultum.

XXVI. Certum enim est, quòd tametsi Gallicani, aliique Latinæ Communionis Episcopi, honorariam adorationem, exterioremque cultum sanctis imaginibus impendendum non judicarent, nequaquam tamen omnem eam adorationem, aut cultum *per se* esse superstiti-

perstitiosum, aut idololatricum crederent; sed scandalum pusillorum, & imperiti vulgi duntaxat præcavere intenderent.

XXVII. Et quidem Auctor Opusculi Carolini *lib.* 2. *cap.* 16. postquam adstruere studuit, nec eam adorationem, *quæ in honorem transire dicitur illius, quem repræsentat imago*, imaginibus Christi aut Sanctorum impendendam, eò quòd per similem adorationem, adoratores imaginum, *omnem suæ credulitatis spem* in ipsis imaginibus & picturis collocent, immediatè subjungit: " Nam etsi à *doctis* quibusque vitari possit hoc, „ quod illi in adorandis imaginibus exercent, qui vi- „ delicet non quid sint, sed quid innuant, venerantur; „ *indoctis* tamen *quibusque scandalum* generant, qui „ nihil aliud in his, præter quod vident, venerantur „ & adorant.

„ Post hæc subjungitur: Unde cavendum est, ne „ Evangelicam sententiam subeant, qui tot pusillos ad „ scandalizandum impellunt: quoniam si is, qui unum „ de pusillis scandalizaverit, formidolosissimæ senten- „ tiæ subjacet, multò magis exitiabili ille ferietur seve- „ ritate, qui penè omnem Christi Ecclesiam, aut ad „ adorandas imagines impellit, aut imaginum adoratio- „ nem spernentes anathemati submittit.

„ Et rursus lib. 4. cap. 18. Non enim nos imagines „ in Basilicis positas *idola* nuncupamus, sed, ne idola „ nuncupentur, adorare eas, & colere, eisque servi- „ tium impendere recusamus: quoniam plerumque non „ res, sed causa rei pro scelere reputatur; dum vide- „ licet multa, quibus benè potest uti, malè usa in fla- „ gitium convertuntur; sicque una eademque res benè „ utentibus est causa periculi.

XXVIII. Similiter Auctor Libelli, quem Ludovicus Pius misit ad Eugenium II. Papam, apertè significat honorariam adorationem, & exteriorem cultum sanctis imaginibus impendi, *per se* non esse superstitiosum, aut idololatricum, nequaquam tamen ad evitandum scandalum, esse admittendum.

Hinc *cap.* 7. fusè ostendit, quòd juxta Apostolum, etiam à licitis nonnunquam sit abstinendum *propter scandalum infirmorum:* eamque in rem, utpote ad præsentem materiam proximè accedens adducit factum Ezechiæ Regis: " Legimus (ait) serpentum morsus „ mortiferos pœnam justissimam peccatorum in ligno „ exaltato, atque prospecto æneo serpente sanatos, ut „ & populo subveniretur afflicto, & mors morte de- „ structâ, vel ut crucifixæ mortis similitudine signare- „ tur; quem sanè serpentem propter facti memoriam „ reservatum, cùm postea populus errans tanquam *ido-* „ *lum* colere cœpisset, Ezechias Rex, Religiosâ pote- „ state Deo serviens, cum magna pietatis laude contri- „ vit. (*a*)

XXIX. Ex his evidens est, Episcopos Gallicanos aliosque, adorationem honorariam, & externum cultum sanctis imaginibus non recusasse, quasi eum *per se* illicitum aut superstitiosum, seu idololatricum arbitrarentur: sed quia hic cultus rudioribus, & imperitis perniciosi erroris, & cultûs idololatrici, vel superstitiosi occasio esse posset, eam adorationem, sive cultum, nequaquam recipiendam arbitrabantur, neque à disciplina hactenus in suis Ecclesiis conservata, & à sancto Gregorio jam probata, recedendum.

XXX. Itaque varietas circa usum, & cultum sanctarum imaginum, quæ eo tempore inter Ecclesias intercedebat, Ecclesiarum illarum Communionem scidisse non legitur.

Neque enim ignorabant Romani Pontifices, & Episcopi, circa usum & cultum imaginum, variam posse esse, salvâ fide, Ecclesiarum disciplinam: " Nam, uti „ rectè notavit Dionysius Petavius lib. 15. Theolog. „ Dogmat. *cap.* 13. imagines ex earum rerum genere „ sunt, quæ indifferentes nominantur, hoc est, quæ „ ad salutem omninò necessariæ non sunt, nec ad sub- „ stantiam ipsam Religionis attinent; sed in potestate „ sunt Ecclesiæ, ut eas vel adhibeat, vel ableget; pro „ eo atque satius esse decreverit.

(*a*) Hoc factum legitur in Sacris Scripturis *l.* 4. *Reg. c.* 18.

XXXI. Quo verò tempore Gallicana, cæteræque Occidentales Ecclesiæ honorariam adorationem, & exteriorem cultum sanctarum imaginum, conformiter ad Decretum VII. Synodi; nec non praxim Ecclesiæ Romanæ receperint, non æquè certum est.

XXXII. Hoc constat, circa medium seculi IX. quo tempore Anastasius Bibliothecarius Constantinopoli pro Concilio VIII. ageret, & ibidem Synodum VII. è Græco in Latinum vertit, apud Gallos nondum Decretum VII. Synodi de adorandis imaginibus fuisse receptum, uti ipse Anastasius in Præfatione suæ versioni Latinæ præfixa testatur.

Ex hac Præfatione insuper habetur, quòd Galli honorariam adorationem, & exteriorem cultum *Cruci*; necnon *Codici Evangeliorum* exhiberi permitterent; quem tamen nec Christi aut Sanctorum Imaginibus impendendum esse judicabant.

Hinc ulteriùs non obscurum est, Canonem III. Concilii VIII. quod inclinante seculo IX. sub Adriano II. ejusque Legatis præsidentibus habitum est, dirigi adversus Gallicanos, aliosque Episcopos, qui adorationem honorariam vivificæ Crucis typo, & codici Evangeliorum impendendam censebant, imaginibus tamen & picturis Sanctorum impendi non sinebant.

Hoc enim Canone nominatim anathemate feriuntur, qui nolebant icones Christi & imagines Sanctorum æquo honore colere, ac adorare, ac ipsum salutiferæ *Crucis typum*, & sanctorum Evangeliorum codicem.

XXXIII. Id sat intelligens Annalista Bertinianus, atque existimans justo acriùs hîc carpi Episcopos Gallicanos ad annum 872. ubi sermo de VIII. Synodo incidit, scribere non dubitavit: " In qua Synodo de „ imaginibus adorandis, aliter, quàm orthodoxi „ Doctores ante definierant, & pro favore Romani „ Pontificis, qui eorum votis, de adorandis imagini- „ bus annuit, & quædam contra antiquos Canones, „ sed & contra suam ipsam Synodum constituerunt, „ sicuti, qui eandem Synodum legerit, patenter in- „ veniet.

Ad verba hujus Annalistæ reflectens Vir eruditissimus Joannes Mabillonius in Præfatione ad partem 1. seculi IV. Benedictinorum *num.* 47. observat, quòd licèt hæc paulò duriùs scribat Bertinianus Annalista: *sed tamen unde* (ait) *intelligamus Gallos nondum colendis Græcanico ritu imaginibus adsuevisse.*

XXXIV. Quin tamen circa ea tempora ritus colendi & adorandi imagines, ac picturas Christi & Sanctorum, conformiter ad Decretum VII. Synodi, & disciplinam Ecclesiæ Romanæ pedetentim in Ecclesiis Gallicanis, aliisque Latinæ Communionis invaluerit; verisimile est: idque auctoritate hujus VII. Synodi, quam Anastasius Bibliothecarius Latinè verterat, & in cujus Præfatione Gallos ad recipiendum cultum sanctarum imaginum vehementiùs hortatur, eosque potissimum hoc argumento urgens, quòd cultus & adoratio honoraria sanctarum imaginum non videretur magis idololatrica, quàm vivificæ Crucis typo, aut Evangeliorum codici impensa.

XXXV. Non dubium autem, quin ad inducendum hunc Eccl. Rom. ritum, qui in Gallia & in toto Occidente cœperat esse in usu, præcipuè valuerit Romani Pontificis auctoritas. Scitur enim à tempore Caroli Magni, post translatum imperium à Græcis in Francos, auctoritatem Romani Pontificis apud Principes illos plurimùm invaluisse, atque sub idem tempus Romanos Pontifices multùm allaborasse, ut Ritus Ecclesiastici, qui hactenus fuerant Romanæ Ecclesiæ proprii, in cæteris quoque Ecclesiis reciperentur.

XXXVI. Et quidem, uti rectè monet Mabillonius *num.* 47. tanto cum fervore Galli in cultum imaginum effusi

effusi sunt, ut *magis retinaculo, quàm incitamento jam opus habeat vulgi Religio.*

XXXVII. Et sanè non obstantibus multiplicibus Synodorum Decretis, ac notanter novissimi Concilii Tridentini saluberrimâ sanctione, tantus tamque multiplex hodie visitur vulgi & imperiti populi superstitiosus, & quasi idololatricus imaginum ac statuarum cultus, ut non videantur Episcopi Gallicani sine fundamento veriti fuisse, ne admissâ adoratione Imaginum, imperitum vulgus difficulter à superstitioso cultu, & adoratione incompetenti abstraheretur: ut propterea in disciplina à sancto Gregorio probata, & in suis Ecclesiis hactenus conservata persistendum satiùs esse judicarent, ad præcavendum, & præveniendum fidelium scandalum, & superstitiosum sanctarum imaginum cultum.

XXXVIII. Quid circa usum & cultum imaginum & picturarum, ac Statuarum Christi, & Sanctorum statui, & observari conveniat, ad præveniendum pusillorum & imperiti vulgi scandalum, & præcavendum earum superstitiosum cultum, qui idololatriam sapere videtur, Romani Pontifices & Episcopi, quibus id Synodus Tridentina enixè commendavit, expendere poterunt: & interim Parochorum & Concionatorum est, populum de certo usu & cultu imaginum ritè instruere.

Numero 17. capitis præcedentis notavimus Synodum Coloniensem, necnon Moguntinam injunxisse locorum Ordinariis, ut si in visitatione deprehenderint, concursum ad certam imaginem; atque intelligant ex modo agendi, populum in ea imagine spem suam collocare, eam amoveant, aut alio modo provideant, quo huic abusui occurratur.

XXXIX. Non absimile Decretum ad præcavendum superstitiosum sanctarum imaginum cultum legitur in Concilio Rothomagensi *anno* 1445. can. 7. his verbis conceptum: " Item damnat modos illos, qui videntur „ introduci *gratiâ quæstûs*; denominando imagines, „ utpote, *Notre-Dame de Recouvrance, Notre Dame* „ *de Pitié, de Consolation, de Grace, &c.* Nam talia „ sunt occasio superstitionis in multis, quasi sit plus in „ una imagine, quàm in altera, abusores pœnâ arbitra- „ riâ compescantur. Sapienter notârunt hi Patres hanc sub variis nominibus sanctarum imaginum appellationem, multis superstitionis occasionem esse posse, quasi sit plus in una imagine, quàm in alia, ad certum effectum obtinendum.

Quis enim ambigat, quin proclive sit, ut imperitus populus credat, speciale nomen huic imagini inditum esse, ut significetur plus aliquid virtutis inesse huic imagini ad obtinendum effectum, quem inditum nomen præfert.

Præterea verissimè adverterunt hi Patres, similes modos certas imagines suis specialibus nominibus appellandi videri introduci *quæstûs causâ.*

XL. Certum quippe est, quod multiplex ille superstitiosus sanctarum imaginum cultus pro maxima parte, si non in totum, originem suam suumque progressum, & stabilitatem debeat turpi quæstui Sacerdotum, seu Secularium, seu Regularium, quem ex populari concursu & indiscreto populi ad certas imagines affectu venantur.

Imò nec dubium, quin extirpandis superstitionibus & abusibus circa imaginum venerationem, medium efficacissimum, & penè necessarium sit, omnem ex earum veneratione provenientem quæstum eliminare, qui directè, vel indirectè cedit in emolumentum Sacerdotum.

XLI. Est abusus vel potiùs error crassus vitandus, cùm imagines sanctissimæ Trinitatis exponuntur: Memorabile est, quod de hæreticis humanam Deo figuram affingentibus Socrates l. 6. c. 7. & Sozomenus lib. 8. c. 11. historiæ Ecclesiast. referunt; scribunt enim extitisse Monachos rudes ac litterarum expertes, qui cùm præ imperitia sacræ scripturæ verba perperam interpretarentur, Deum esse corporeum finxerunt: quod si sacrarum litterarum ignorantia hunc errorem pepererit, à fortiori timendum est, ne ignorantia rudis populi occasione imaginum sanctissimæ Trinitatis Deum Patrem sibi fingat, ut venerabilem senem, & Trinitatem corpoream imaginetur.

XLII. Capite præcedenti *num.* 23. observatum fuit, quòd pluribus seculis, etiam post admissum usum imaginum Christi & Sanctorum, Ecclesia usum imaginum *sanctissimæ Trinitatis*, in quibus Deus Pater, & Spiritus sanctus corporali specie exprimerentur, ignoraverit: quòd nec Synodus Tridentina positivè & simpliciter earum usum probaverit; quod & notavit Joannes Molanus *lib.* 2. *Historiæ sanctarum imaginum, cap.* 3. qui & ibidem monet, plures etiam è recentioribus Theologis sustinuisse, rudi populo nequaquam expedire, similes imagines sanctissimæ Trinitatis in Ecclesiis publicè exponere.

Similiter Cardinalis Bellarminus in controversia de cultu imaginum fatetur, nonnullos etiam inter Catholicos, puta Tostatum Episcopum Abulensem, Durandum, Pererium, admisisse cum Calvino, imagines Dei in templis non esse collocandas.

XLIII. Unde & concludit, *non esse tam certum in Ecclesia, an sint faciendæ imagines Dei, sive Trinitatis, quàm Christi & Sanctorum: hoc enim docent omnes Catholici, & ad fidem pertinet.*

Illud est in opinione, & doctissimi illi Fratres Walenburgici fatentur, Synodum Tridentinam nihil decidere super *imaginibus Dei, & sanctissimæ Trinitatis*, eò quòd super hoc puncto Doctores Catholici inter se essent divisi.

Hinc ulteriùs concludunt, quòd permissio conficiendi has imagines, non sit pars doctrinæ Catholicæ ab omnibus receptæ vel recipiendæ.

Perspicere poterunt Episcopi, quid circa hasce sanctissimæ Trinitatis imagines imperitæ plebi conveniat, & quousque earum usus sit tolerandus.

CAPUT III.

De ædificandis Ecclesiis, & quæ intervenire debeant.

1. *Etiam sub Imperatoribus Gentilibus Ecclesiæ ædificatæ fuerunt.*
2. *Data pace Ecclesiæ, modus ædificandis Ecclesiis præfixus est.*
3. *Vetitum fuit ædificare sine auctoritate Episcopi.*
4. *Oratoria privata quomodo sine auctoritate Episcopi licuerit ædificare?*
5. *Quid Episcopus attendere debeat in admissione novæ Ecclesiæ?*
6. *Quid propriè nomine Oratorii significetur?*
7. *Quid nomine Capellæ?*
8. *Quo loco olim Oratoria Martyrum exstruerentur.*
9. *In admissione novæ Capellæ attendi debet, ne populus à Parochiali Ecclesia abstrahatur.*
10. *Sacella non ædificanda quæstûs causâ.*
11. *Nova Ecclesia Parochialis ob præjudicium veteris sine rationabili causa construi nequit.*
12. *Causa legitima est, si populus sine* magno *incommodo ad Ecclesiam Parochialem accedere nequeat.*
13. *Ex mente Concilii Tridentini Episcopus potest exigere novæ Parochiæ erectionem, quando salus populi id exigit.*
14. *Non requiritur longinquitas aut discrimen viarum.*
15. *Quod censeatur* magnum *incommodum, relinquitur arbitrio judicis.*
16. *Probari non debet, Parochianos aliquando discessisse sine Sacramentis ob Ecclesiæ distantiam.*

17. *In erectione novæ Ecclesiæ Parochialis Rector veteris Ecclesiæ audiri debet.*
18. *Rescriptum Romanum pro erectione novæ Parochiæ in forma gratiosa à Belgis non recipitur.*
19. *Si sine justa causa consentire nolit, potest Episcopus consensum supplere.*
20. *Unde desumenda sustentatio Rectoris novæ Parochiæ ex Decreto Synodi Tridentinæ?*
21. *Unde Sacerdoti novæ Parochiæ providendum?*
22. *Ex decimis percipi debet, quod ad Ministrum novæ Parochiæ sustentandum requiritur.*
23. *Vetus Parochia, unde recens Parochia derivata est, remanet hujus* Matrix *Ecclesia.*
24. *Exponuntur jura, quæ* Matrici *Ecclesiæ debentur; & quæ non debentur.*
25. *Quid circa hoc Decretum observatum in Belgio?*
26. *In Belgio sine auctoritate Regis difficulter perficitur nova Parochiæ erectio.*
27. *Episcopus aliquando instare omnibus modis debet, ut nova Parochia erigatur.*
28. *Si nova Parochia erigi nequeat, per plurium Sacerdotum adjunctionem Parochianis subinde succurrendum.*
29. *Interdum etiam per Capellæ exstructionem.*
30. *In casu* magni *incommodi non facilè omittenda novæ Parochiæ erectio.*

I. ETIAM ante Imperatores Christianos fuisse Ecclesias ædificatas multis ostendit Cardinalis Baronius ad *annum* 57. atque idipsum evincunt Edicta Imperatorum Ethnicorum de Ecclesiis Christianorum demoliendis promulgata, quorum meminit Eusebius *lib.* 8. *cap.* 1. additque Eusebius, jam à Christianis, prout indies numerus augeretur Credentium, ampliores augustioresque antiquis illis esse excitatas Ecclesias. Verba ejus sunt: " Quo factum est, ut priscis ædificiis „ jam non contenti, in singulis urbibus spatiosas ab ip„ sis fundamentis exstruerent Ecclesias.

II. Datâ verò pace Ecclesiæ; ipsis quoque Imperatoribus ad Christum conversis, tot passim ædificari cœperunt Ecclesiæ, ut ipsi primi Imperatores Christiani modum earum exstructioni ponere sint coacti; quemadmodum ex variis eorum legibus & Edictis in Codice Theodosiano & Justinianæo etiamnum hodie extantibus, patescit.

III. Et quidem ea ædificationi Ecclesiarum lex posita est, ne quis eas absque consensu Diœcesani Episcopi ædificet; quemadmodum *Can.* 4. Concilii Chalcedonensis cautum est, & à Gratiano *caus.* 18. *q.* 2. *Can.* 10. his verbis refertur: " Placuit igitur neminem aut ædi„ ficare, aut construere Monasteria, aut Oratorii do„ mum sine conscientia ipsius civitatis Episcopi.

Idipsum pluribus confirmavit Justinianus Imperator, signanter *Novella* 67. cujus Rubrica habet: *Ut nullus fabricet Oratorii domos præter voluntatem Episcopi.*

Deinde *cap.* 1. ait: " Sancimus igitur præ omnibus „ quidem illud fieri, & nulli licentiam esse, neque „ Monasterium neque Ecclesiam, neque Orationis „ domum incipere ædificare, antequam civitatis Deo „ amabilis Episcopus orationem in loco faciat, & cru„ cem figat, publicum processum illuc faciens, & „ causam manifestam omnibus statuens. Multi enim „ simulantes fabricare quasi Orationis domos, suis „ medentur languoribus, non orthodoxarum Eccle„ siarum ædificatores facti, sed speluncarum illicita„ rum.

Hoc Justiniani Decretum, tam Imperatorum, quàm Synodorum sanctionibus sæpius renovatum fuit; uti videre est *lib.* 5. *Capitularium Regum Francorum*, *cap.* 382. nec non apud Gratianum *Dist.* 1. *De Consecrat.* ubi plures eam in rem Canones refert.

IV. Notandum est tamen, quod eodem libro Capitularium *cap.* 383. dicitur: " Qui in domo sua Orato„ rium habuerit, orare ibi potest; tamen non audeat „ in eo sacras facere Missas sine permissu Episcopi loci „ illius.

Illud quoque ex Synodo Aurelianensi recitat Gratianus *Can.* 33. *Dist.* 1. *De Consecrat.* " Unicuique Fi„ delium in domo sua Oratorium licet habere, & ibi „ orare: Missas autem ibi celebrare non licet: „ scilicet sine licentia Episcopi.

Sub Missarum celebratione comprehendi aliorum quoque Sacramentorum administrationem, elucet ex multis aliis Canonibus, ac signanter *Canone* 31. *Synodi VI.* qui habet: " Clericos, qui in Oratoriis, quæ „ sunt intra domos, *Sacra* faciunt, vel *baptizant*, hoc „ illius loci Episcopi licentiâ facere debere decerni„ mus. Quare si quis Clericus hoc non sic servaverit, „ deponatur.

Neque etiamnum hodie vetitum est, in domibus quantumvis privatis construere Oratoria orationis causâ; modò nec Missæ, aut alia Officia publica peragantur.

V. Porrò Episcopus in admittendis novis Ecclesiis, primò examinare debet, num justa causa sit ædificandi Ecclesiam; in quo examine alia attendenda sunt circa ædificationem Ecclesiarum Parochialium; alia circa novam exstructionem Oratoriorum seu Sacellorum vel Capellarum.

VI. Oratorium propriè dicitur ædes, ubi oratur, sive locus orationi dicatus. Hinc illud Augustini *Epist.* 109. " In Oratorio nemo aliquid agat, nisi id, ad „ quod est factum, unde & nomen accepit. „ Vide latiùs Du Cange in Glossario, verbo *Oratorium*; qui notat: " *Oratoria* deinde dicta esse, Sacella Monaste„ riis adjuncta, quæ non erant omnibus pervia uti Ec„ clesiæ, & in quibus Collectas celebrare non licebat, „ sed erant tantùm ad Monachorum preces & assiduos „ cantus accommodata; „ quod multis Veterum testimoniis confirmat; ac post hæc monet, " *Oratoria* tan„ dem dicta Sacella quædam domestica, aut privatæ „ ædes sacræ in agris & villis exstructæ; quæ Parochia„ rum jus non habebant, & à Magnatibus in fundis „ suis dotabantur, & ab Episcopis consecrabantur. „ Pluribus dein citatis Conciliis, quæ de hisce Oratoriis agunt, concludit: " Ex quibus docemur, in iis Missas „ teneri propter fatigationem familiæ permitti, præ„ terquam in maximis festivitatibus, quas & Presbyte„ ri, qui ea deserviunt, & laici, in civitatibus cum „ Episcopo tenere jubentur.

VII. De *Capellis* varia tradit citatus auctor in eodem Glossario, verbo *Capella*; eamque vocem diversimodè sumptam fuisse annotat, atque postmodum Capellas dictas esse, quasvis ædiculas sacras, Oratoria, quæ proprios Sacerdotes non habebant: seu ædes sacras, quæ non erant *baptismales*. Hinc & titulus in Decretalibus *De Capellis Monachorum & aliorum Religiosorum:* eò quòd Monachorum Ecclesiæ sint duntaxat quasi Oratoria; primariò non ad conventum populi, sed Monachorum duntaxat destinata.

Aliqua Oratoria sive Capellæ jam pridem exstructa fuère ob honorem alicujus Sancti præsertim Martyris, illaque & hodie frequentissima sunt, tum ipsis Ecclesiis majoribus juncta, tum extra illas, & loco ab iis remoto exstructa.

VIII. Olim hujusmodi Oratoria in honorem Martyrum plerumque exstruebantur eo loco, quo sacra ipsorum ossa reservabantur, aut ipsi pro Christo passi fuerant; quæ propterea antiquitùs *Martyria* dicta fuère. Martyrum (ait Isidorus) locus, Martyrium, græca derivatione, eò quòd in memoriam Martyris sit constructum, vel quòd sepulchra sanctorum ibi sint Martyrum. Plura habes apud Du Cange in Glossario, verbo, *Martyrium.*

IX. Circa hæc Oratoria, Capellas & Sacella, ut hodie vocant, admittenda, imprimis attendere debet Episcopus, ne per hæc populus à Parochiali Ecclesia nimiùm abstrahatur; atque hinc ulteriùs ex illo Ec-

clesiæ

clesiæ Parochialis neglectu oriatur in populo crassa ignorantia, tam circa credenda, quàm agenda; prospicereque, ut observetur clausula de stylo solita inseri litteris, quibus usus Oratorii seu Capellæ conceditur, *Sine Parochialis Ecclesiæ præjudicio*; de qua aliquid dictum fuit supra, *part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 8. ubi latius de *Oratoriis* domesticis actum fuit; & *part.* 1. *tit.* 24. *cap.* 3. ubi de simili cautione adjici solita admissioni novi Monasterii agitur.

X. Apud Gratianum, *Can.* 10. *Dist.* 1. *De Consecrat.* refertur ex Concilio Bracharensi II. " Si quis Basilicam „ non pro devotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis „ ædificat, ut quidquid ibidem de oblatione colligitur, „ medium cum Clericis dividat, eo quòd Basilicam „ in terra sua quæstus causâ condiderit (quod in aliquibus locis usque modò dicitur fieri:) hoc de cætero „ observari debet, ut nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat; nec Basilicam, quæ non pro „ Sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria conditione est condita, audeat consecrare.

Profectò si in exstructione Oratoriorum seu Sacellorum, causam exstructionis Episcopi penitiùs examinarent, verisimile est, quòd non raró deprehenderetur, ea potius quæstûs, quam solidæ devotionis causâ exstrui; interdumque miracula ficta supponi; falsasque aut non satis probatas reliquias ostentari, ut oblationes populi sibi, suisque Sacellis appropriare queant. Hæc prævidens Synodus Tridentina declaravit, " nulla etiam „ admittenda nova miracula, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, & approbante „ Episcopo, qui simul atque de iis aliquid compertum „ habuerit, adhibitis in consilium Theologis & aliis „ piis viris ea faciat, quæ veritati & pietati consentanea judicaverit. In Decreto, *De invocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum.*

XI. Nova Ecclesia Parochialis erigi nequit, nisi unà erigatur nova Parochia. Nec enim esse potest Ecclesia Parochialis sine populo, qui communitatem seu Parochiam constituat.

Cùm autem nova Parochia ordinarie constitui nequeat, nisi de veteri Parochia, in cujus limitibus nova construitur, aliquid decedat, jure cautum esse, Episcopum in novam Ecclesiæ Parochialis erectionem sine rationabili aliqua causâ consentire non posse, uno consensu tradunt Canonistæ ad *cap.* 3. ☩ *De Eccles. ædific.*

XII. Inter causas legitimas ædificandi novam Ecclesiam Parochialem, imprimis est illa, quam assignat Pontifex in citato *cap.* 3. & probat Synodus Tridentina, *Sess.* 21. *cap.* 4. *De Reformat.* nimirum si in aliquibus Ecclesiis Parochialibus, vel Baptismalibus " ob locorum distantiam, sive difficultatem Parochiani sine „ magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & „ Divina Officia audienda accedere non possunt; „ uti loquitur Synodus.

Hinc habemus, legitimam causam construendi novam Ecclesiam Parochialem esse, si sine *magno incommodo* Parochiani ad Ecclesiam Parochialem accedere nequeant.

XIII. Synodus Tridentina aliquas causas expressit, ob quas nova Parochia esset erigenda; nihilominus cum ex pluribus circumstantiis dependeat, quæ sit necessitas exigens erectionem novæ Parochiæ, non immerito arguit Cardinalis de Luca *Discursu* 16. *in Concil. Trident.* manifestum errorem illorum, qui cum aliquibus sanctæ Congregationis declarationibus, vel cum Rotæ decisionibus, aut aliquorum Doctorum traditionibus pro nova Parochiæ erectione facienda, " vel ne„ ganda, in sola littera procedunt : cum sit (ait) „ potius *quæstio nudi facti*, ex singulorum casuum „ particulari qualitate, ac individuis circumstantiis „ decidenda.

Et sane unicus scopus Concilii Tridentini fuit in hoc Decreto de erigendis novis Parochiis, ut meliori modo saluti & necessitati populi succurreretur. Ut proinde id unum inspiciendum sit, an salus populi novæ Parochiæ erectionem requirat.

XIV. Itaque non exigitur, quod revera sit magna longinquitas, aut viarum discrimen; sed solum requiritur talis, ut propterea Parochianis sine *magno incommodo* non pateat accessus ad majorem Ecclesiam; uti notat Fagnanus ad *cap.* 3. ☩ *De Ecclesiis ædificandis*, *num.* 18. & ita tenere Dominos de Rota testatur.

XV. „ Quanta autem debeat esse hujusmodi distan„ tia, seu Parochiæ amplitudo, ad hoc ut Parochiani „ dicantur non posse *sine magno incommodo* ad Ecclesiam „ accedere, cum jure definitum non sit, judicis arbi„ trio relinquitur. „ Fagnanus ibidem.

Ulterius inde refertur, quod similiter justa sit erectionis causa, si inter populum alicujus villæ & Ecclesiam Parochialem torrens, vel flumen aliquod intercedant, quæ nec pontem " habeant, ut nec vado transiri pos„ sint, præsertim hyemali tempore cum pluviæ inun„ dant, juxta textum hic. Quæ causa sufficiens est etiam „ sine distantia loci. Undecumque enim proveniat mag„ na difficultas percipiendi Sacramenta, dicitur subes„ se justa causa erigendi novam Parochiam, ut ex di„ ctis patet. Ideoque Concilium Tridentinum *cap.* 4. „ *Sess.* 21. alternative loquitur ibi, locorum distan„ tiam sive difficultatem, ita ut propterea alterutrum „ sufficiat.

XVI. Hactenus Fagnanus *num.* 19. qui bene advertit *num.* 17. non requiri ad probandum, sine *magno incommodo* Parochianos non posse ad Ecclesiam Parochialem accedere, " ut Parochiani aliquando decesserint sine „ Sacramentis, sed satis esse ad validitatem erectionis, „ ut immineat periculum, ne sic decedant; neque (ait) „ hujusmodi eventus est exspectandus, quin potius præ„ veniendum ne contingat, cum satius sit occurrere in „ tempore, quam post exitum vindicare, seu post vul„ nerum causam remedium quærere. „ Et ita censuit Sancta Congregatio.

XVII. Cum autem per novæ Ecclesiæ Parochialis constructionem facile jura Rectoris, aliorumque Ministrorum aut Patronorum veteris Ecclesiæ Parochialis lædi possent; ad constructionem Episcopus procedere non potest, nisi Rectore Ecclesiæ, nec non aliis interesse habentibus citatis & auditis; uti monet Fagnanus loco citato *num.* 30. asseritque, resolvisse Sanctam Congregationem, erectionem Ecclesiæ Parochialis factam *non* citato Rectore veteris Ecclesiæ, *nullius momenti* existere.

XVIII. Quandoquidem indubitatum sit, plures per erectionem novæ Parochiæ posse pati interesse, puta Rectorem veteris Parochiæ, ejusque Ecclesiæ Parochialis patronos & incolas, nulla hisce in partibus novæ Parochiæ admitteretur constructio, etiam ex *Rescripto Romani Pontificis*, nisi ejusmodi Rescriptum dirigatur in *forma commissoria*, quemadmodum (ut infra notabitur) nulla unio Beneficiorum, nisi in simili forma hic admittitur : eo quod interesse habentes, aut prætendentes, in partibus, sive in sua Provincia audiri debeant: nec Romam ea de causâ citari possint, ob notorium Privilegium *de non evocando*.

XIX. Si Rector citatus & auditus in novæ Parochiæ erectionem consentire renuat, & tamen erectio illa necessaria judicetur, poterit tunc etiam illo *invito* procedi, ut uno consensu resolvunt Canonistæ ob verba finalia dicti *cap.* 3. " Si vero *Persona* Matricis Ecclesiæ virum ido„ neum præsentare distulerit; vel opus illud voluerit „ impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfe„ ctionem deduci, & virum honestum, appellationis „ cessante diffugio, instituere non omittas.

Quidam ex antiquis Canonistis post Glossam ad dictum *cap.* 3. crediderunt, Papam quidem ex plenitudine potestatis id facere posse, invito Rectore Matricis Ecclesiæ, non autem Episcopum: at Synodus Tridentina declaravit, quod Episcopi novas Parochias etiam *invitis* Rectoribus, juxta formam Constitutionis Alexandri III. quæ

quæ incipit, *Ad Audientiam* (in citato *cap.* 3.) conſtituere poſſint.

XX. Addit deinde Synodus: "Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam Matricem quomodocumque pertinentibus: &, ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam: quacumque reſervatione generali, vel ſpeciali, vel affectione, ſuper dictis Eccleſiis, non obſtantibus.

XXI. Imprimis æquum. & juſtum apparet Presbytero hujus novæ Parochiæ relinqui, ſive aſſignari oblationes, quæ tum inter Miſſarum ſolemnia, tum in adminiſtratione Sacramentorum, aut in funeribus defunctorum fieri ſolent.

Cum enim hæc à Parochianis offerantur Presbyteris tanquam Sacramentorum & Sacrorum Miniſtris, nihil juſtius, quàm, ut hæc cedant Presbyteris novæ Parochiæ, à quibus Parochiani Sacramenta, aliaque ſpiritualia percipiunt; quique ſunt in hac nova Parochia horum Ordinarii Miniſtri.

Et cum Parochus Matricis Eccleſiæ abſolvatur à cura hujus populi, æquum etiam non eſt, ut de oblationibus hujus populi participet.

XXII. Inſuper notandum, quòd dum de proventibus Eccleſiæ Matris agitur, è quibus dos novæ Eccleſiæ dicitur deſumenda, non tantùm debeant attendi, decimæ & proventus, qui *de facto* in ſuſtentationem Parochi, & Miniſtrorum Eccleſiæ Matricis cedunt; ſed & reliquæ decimæ intra limites Matricis Eccleſiæ excreſcentes; quantumvis hoc titulo incorporationis ipſius Eccleſiæ Parochialis, ſive præſcriptionis aliove titulo ad Monaſteria vel Capitula tranſierint.

Scitur enim Decimas ad Capitula & Monaſteria tranſlatas titulo donationis vel incorporationis ſub ea reſtrictione, ut ex illis prius eſſet detrahendum quod ſufficiat ſpirituali populi neceſſitati.

Si igitur neceſſitas ſpiritualis exigat novæ Parochiæ erectionem, non dubium quin vigore hujus reſtrictionis, Decimæ intra diſtrictum Parochiæ excreſcentes ad hujus Parochiæ expenſas concurrere debeant.

Unde Fagnanus *ad cap. ad Audientiam de ædificand. Eccleſ.* deſcribens modum, quo in dotatione novæ Eccleſiæ Parochialis ſit procedendum, monet *num.* 37. quod dum proventus proprii Matricis Eccleſiæ non ſufficiunt, nec ſit aliquis, qui velit illos augere, *cogendus erit Abbas, vel Præpoſitus, cui Parochialis illa ſubeſt in temporalibus*, id eſt, cui Eccleſia eſt incorporata quoad temporalia, quique vi hujus incorporationis decimas illius percipit.

XXIII. Quantumvis populus novæ Parochiæ videatur omnino deſinere eſſe de veteri Parochia, nihilominus vetus Parochia, à qua populus novæ Parochiæ ſubtrahitur, remanet quaſi Eccleſia *Matrix*; atque hoc titulo in Decretali Alexandri III. quæ incipit, *Ad Audientiam*, per Concilium Tridentinum innovata expreſſe mandatur provideri, ut *competens* in ea *bonor* pro facultate loci Matrici ſervetur: ſcilicet ut aliquid (ait Gloſſa) *annuatim* in ſignum ſubjectionis præſtetur, moderandum tamen ad arbitrium Epiſcopi.

XXIV. Interpretationem hanc probans Joannes Andræas addit: "Interdum *in bonorem Matris Eccleſiæ* præſcribitur ut novæ Eccleſiæ incolæ, vel miniſtri veniant ad Scrutinium, vel Baptiſma, & Capitulum, vel reſervabitur illi ſepultura.

Conformiter ad hanc Doctorum interpretationem, videmus paſſim quædam jura in ædificatione, aut erectione novæ Parochiæ, reſervata Eccleſiæ Matrici, quæ eidem juxta formam erectionis, exhibenda ſunt.

Præter jura, in erectione ſpecialiter reſervata, nulla ſibi Eccleſia Matrix jura ſubjectionis à nova Eccleſia Parochiali prætendere poteſt, uti poſt Abbatem probat Fagnanus ad citatum cap. *Ad Audientiam*, concludens, jura ſubjectionis non deberi Eccleſiæ Matrici, niſi in quantum prædicta jura ſibi reſervavit in limine erectionis: Epiſcopus enim erigens novam Parochiam, & eam à priori ſeparans, illam partem populi, quæ novæ Eccleſiæ ſupponitur, à jure prioris Eccleſiæ abſolvit, niſi ſpecialiter abſolutionem reſtringat, & declaret in quibuſdam manere ſubjectam.

XXV. Sed illa jurium vel reſervatio vel limitatio fieri non poteſt abſque auctoritate principis, ut rectè obſervant, qui de juribus honorificis ſcripſerunt; ſicut ſine eadem auctoritate populus novæ Parochiæ compelli non poteſt ad ſuum Sacerdotem alendum: hujus rei probatio petitur ex his quæ ſequuntur. Cum hic in Belgio de promulgatione Concilii Tridentini tractaretur, ipſaque Decreta reformationis ad Conſilia Regia miſſa eſſent, hæc obſervatio facta legitur ad hoc præſens Decretum: "Datur Epiſcopis facultas novas Parochias erigendi, & ſi neceſſe fuerit, compellendi populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam Sacerdotum ſuſtentandam. Communis nota eſt, compulſionem illam populi & exactionem fieri non poſſe, ſine auctoritate Regia; neque hanc Juriſdictionem Eccleſiaſticis judicibus umquam competiiſſe.

XXVI. Sane in erectione novæ Parochiæ difficulter obices hic perfringent Epiſcopi, ni auctoritas Regia accedat; idque non tantum ob difficultatem, quæ circa dotem Eccleſiæ noviter conſtruendæ, oriri nata eſt; ſed vel maximè propter oppoſitiones Rectoris, Miniſtrorum, Ædituorum, Patronorum, aliorumque, quorum jura facilè quoad aliqua ſaltem per novæ Parochiæ erectionem læderentur: aut tales ut minùs difficultates & quæſtiones movebuntur, quibus terminandis ſola auctoritas Eccleſiaſtica non ſufficeret. Unde nec in Belgio videmus ullas novas Parochias erigi, niſi auctoritas Regia interveniat. (*a*)

XXVII. Interim Epiſcopi, quibus primariò cura animarum ſuarum reſpectivè Diœceſium incumbit, ſi videant, eam eſſe Parochiarum latitudinem, eamque diſtantiam, ut ſalus animarum novam Parochiam exigat, omnibus modis allaborare tenentur, ut ea erigatur; ut ita neceſſitati populi ſatisfiat.

Unde cuidam Epiſcopo dubitanti, num propter *juramentum* de non alienandis rebus ſuæ Eccleſiæ, poſſet novas Eccleſias erigere; eò quòd hæc erectio videretur fieri cum aliquo præjudicio ſuæ Eccleſiæ, reſpondit Cæleſtinus III. in *cap. fin.* ꭗ *De Eccleſiis ædificandis*; "Fraternitati tuæ mandamus, quatenus illius *juramenti* occaſione nullatenus prætermittas, quin populo indigenti ſuper Baſilicarum inſtitutione ſtudeas ſalubriter providere.

XXVIII. Si Epiſcopus videat, hîc & nunc novam Parochiam erigi non poſſe, ſaltem eo caſu ad aliud remedium à Tridentino ſuggeſtum recurrendum erit: ut nimirum cogat Rectores vel alios ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.

XXIX. Quod ſi caſus occurrat, ut ea ſit quorumdam Parochianorum habitatio, ut ſine magno incommodo ad Eccleſiam Parochialem accedere nequeant; atque periculum ſit ob nimiam à Parochiali Eccleſia diſtantiam, aut viarum aliorumque difficultatem, ne ſine Sacramentis moriantur, erigenda ut minus erit Capella; atque in ea conſtituendus Sacerdos, qui illis Parochianis poſſit Sacramenta, aliaque ad animarum ſalutem neceſſaria impendere; uti in caſu occurrente probavit Sancta Congregatio apud Fagnanum loco citato *num.* 20. & hodie non raro practicatur.

(*a*) Quid in Galliis circa novæ Parochiæ erectionem obſervetur accipe ex novis Cleri Gallicani Collectaneis *l.* 5. *tit.* 3. *cap.* 1. *col.* 28. *num.* 23. ubi articulus 24. Edicti quod Menſe Aprili an. 1695. datum eſt his verbis citatur. *Les Archevêques & Evêques, pourront avec les ſolemnités & procedures accoûtumées, ériger des Cures dans les lieux où ils l'eſtimeront néceſſaire.*

XXX.

XXX. Sed tamen si causa legitima erigendi novam Parochiam occurrat, non tam facilè ob aliquorum interesse ad jam suggestum remedium confugiendum; tam quòd non omnia in Capellis fiant, " ad quæ Parochiani tenentur ex jure communi & Tridentino; quàm " quòd magna sit distantia inter Pastorem, cujus sunt " oves propriæ, ut instituitur in novis Parochiis; & " Sacerdotes, qui in Capellis nec omnia præstant; nec " tanquam suis. Pleniùs ergo satisfit magno incom- " modo per erectionem novæ Parochiæ, quàm per Ca- " pellam: eaque in casu magni incommodi mens esse " videtur Concilii Tridentini. " *Resp.* 1. *De ædificand. Eccles.*

CAPUT IV.

De Consecratione Ecclesiarum, ejusque Ritibus.

1. *Dedicatio Templorum antiquitùs nota.*
2. *Materialis Templi dedicatio spiritualem Fidelium dedicationem designat.*
3. *Ad dedicationem Templi conveniebant vicini Episcopi.*
4. *Occasione dedicationis subinde congregatæ Synodi.*
5. *Magna in veneratione habita olim Ecclesiarum dedicatio.*
6. *Populus & Clerus ad dedicationem conveniens orationi aliisque pietatis officiis intendebat.*
7. *Quæ essent Episcoporum & Sacerdotum functiones?*
8. *Preces adhiberi in dedicatione Ecclesiæ convenit.*
9. *Preces qualiter recitandæ; & quomodo ad eas populus excitandus?*
10. *Dedicatio seu consecratio Ecclesiæ est ordinis Episcopalis.*
11. *Episcopum loci ita spectat Ecclesiæ Consecratio, ut Cardinalis auctoritate Apostol. munitus eam Ecclesiam licitè consecrare nequeat.*
12. *Non omnium Ecclesiarum idem dedicationis ritus.*
13. *Jam pridem in dedicatione Ecclesiæ requisitæ fuerunt Sanctorum Reliquiæ.*
14. *Unde originem habuerit ritus adhibendi Reliquias?*
15. *Ritus parandi Reliquias ex præscripto Ritual. Rom.*
16. *Quomodo hic ritus inceperit; & in quo primitus ab hodierno diversus?*
17. *De aspersione aquæ lustralis; de trino circuitu Templi consecrandi.*
18. *Origo hujus cæremoniæ.*
19. *Ritus hodierni non omnes eodem tempore adhibiti.*
20. *Cæremoniæ consecrationis Templi materialis adhibitæ ad similitudinem cæremoniarum consecrationis Templi spiritualis per Baptismum.*
21. *Hinc parietum inunctio, usus salis; & alphabeti descriptio.*
22. *In dedicatione novæ Basilicæ jam pridem convivia instituta; quæ hodie in die* anniversaria *institui solent.*
23. *An olim dies anniversaria dedicationis celebratus fuerit?*
24. *Ante annum millesimum celebratus videtur in Gallia, & hodie ubique solemniter celebratur.*
25. *Conviviorum & comessationum excessus hac die committi solitus.*
26. *Synodi voluerunt, ut in omnibus Ecclesiis ejusdem Diœcesis anniversaria dedicationis dies eodem die celebraretur.*
27. *Idipsum Principes decreverunt.*
28. *An conveniat, ut Pastores vicini intersint solemnitati dedicationis; & an idcirco omittendum solemne Officium in Parochia?*

I. ECCLESIÂ ædificatâ, ejus celebranda est dedicatio; idque jam pridem receptum fuisse clara probant apud antiquiores Scriptores testimonia. Ut enim ea, quæ de Ecclesiarum consecratione, & dedicatione referuntur ex Epistola Felicis IV. nec non aliis primorum Pontificum Decretalibus apud Gratianum *Dist. De Consecrat.* tanquam parum authentica omittamus, celebratæ dedicationis Ecclesiæ testimonium luculentum exhibet Eusebius *lib.* 10. *hist. cap.* 3. " Post hæc votivum nobis " ac desideratum spectaculum præbeatur *dedicationum*, " scilicet festivitas per singulas urbes, & Oratoriorum " recens structorum *consecrationes*.

Meminit quoque hujus festivitatis sub idem tempus Sanctus Athanasius in *Apologia* 2. ad Constantium.

II. Subsequentes Patres variis locis dedicationis Ecclesiarum meminêre; extantque eorum sermones, quos in ipsa templorum dedicatione habuêre; atque inter alios, plures sermones ea de re S. Augustini, qui sunt 336. 337. 338. in nova editione. In horum primo sic incipit: " Celebritas hujus Congregationis, *dedicatio* " est domûs orationis. Domus ergo nostarum ora- " tionum ista est, domus Dei nos ipsi. Si domus Dei " nos ipsi, nos in hoc seculo ædificamur, ut in fine se- " culi dedicemur. Deinde ostendit, quomodo ea, quæ in ædificatione templi materialis fieri quotidie videmus, spiritualiter in ædificatione templi, quod est Ecclesia Christi, fiant. " Credendo enim (ait) quasi de silvis & " montibus ligna & lapides præciduntur: cùm verò ca- " techizantur, baptizantur, formantur, tanquam inter " manus fabrorum & opificum dolantur, collineantur, " complanantur. Verumtamen Domum Dei non fa- " ciunt, nisi quando caritate compaginantur. " Quod postremum latè ibidem prosequitur. Totus hic sermo in partes divisus legitur in Breviario Romano tertiâ, quartâ & sextâ die infra octavam Dedicationis Ecclesiæ. Sermo autem, qui legitur sub nomine S. Augustini in ipsa die Dedicationis, est S. Cæsarii Arelatensis, non Augustini, uti notârunt eruditi Operum Augustini Revisores, qui illum in appendicem rejecerunt; conficitque ibidem *Sermonem* 329.

III. Ad majorem dedicationis solemnitatem vicinos quoque Episcopos evocari solitos, testis est Augustinus *Epist.* 269. ad Nobilium Episcopum, qua se excusat, quod ad dedicationem novæ fabricæ venire non possit. " Tanta est (ait) solemnitas, ad quam me affectus tuæ " Fraternitatis invitat, ut corpusculum meum ad vos " traheret voluntas, nisi teneret infirmitas. " Deinde quibusdam de hiemis rigore, suaque senectute interpositis, concludit: " Salutationem debitam reddo meritis " tuis: Salutem verò meam *commendo* precibus tuis, " poscens & ipse à Domino, ut dedicationem tantæ fa- " bricæ pacis prosperitas prosequatur. " Et Gaudentius Brixiensis Augustino coætaneus, in tractatu in dedicatione Basilicæ SS. 40. Martyrum, scribit: " Convene- " runt igitur Sanctissimi Antistites & Apostolici Viri ad " persolvendum beatissimis Patribus & Præceptoribus " suis debitæ devotionis obsequium, ut ubertate ple- " nissimâ benedictionum spiritualium ditaremur.

IV. Quin & occasione dedicationis Ecclesiæ convenientes Episcopi Synodos frequenter celebrasse notum est: atque eâ occasione famosa Antiochena Synodus anno 341. celebrata fuit.

Cùm enim templum Antiochenum, quod præ magnificentia *Dominicum Aureum* appellari meruit, sub Constantino M. inchoatum, tandem sub ejus filio Constantio esset absolutum, hujus celebritatis prætensâ occasione litteris Imperatoris evocati fuêre Episcopi totius Orientis, etiam ex Thracia & Palæstina; conveneruntque ad diem designatum 90. Episcopi, ut auctor est Athanasius, qui eâ occasione Synodum celebrârunt, eodem Athanasio teste dicente: *Antiochiæ novam Synodum per causam* ENCÆNIORUM *coegerunt.* Propterea hæc Synodus communiter etiam apud Veteres dicta fuit, Synodus *in Encæniis.*

Encænia quippe pro nova Ecclesiæ dedicatione sumi, jam pridem usitatum fuit; uti multis ostendit Du Cange in Glossario, verbo: *Encænia.*

V. Hæc

V. Hæc ostendunt, quanta in veneratione apud pristinos Patres fuerit Ecclesiarum dedicatio; quantâque festivitate ac solemnitate eam celebrandam crediderint; ut ad eam ritè celebrandam absonum haud putaverint, ut Episcopi etiam relictis suis Ecclesiis ad hanc solemnitatem recurrerent.

VI. In hac solemnitate Episcopi, Clerus ac populus concurrentes, hymnis, precationibus, orationibus, aliisque pietatis & religionis officiis pro suo quisque munere instabant; quemadmodum latè describit testis oculatus Eusebius loco citato; qui ibidem *cap.* 4. refert orationem panegyricam in dedicatione pronuntiatam.

VII. Deinde *lib.* 4. *De Vita Constantini*, describens dedicationem Ecclesiæ Hierosolymorum, ad quam evocaverat Constantinus Episcopos in Synodo Tyri congregatos, *cap.* 45. Sacerdotum aliorumque in hac solemnitate functiones describit: " At Sacerdotes Dei partim „ precationibus, partim sermonibus festivitatem orna„ bant. Alii siquidem comitatem religiosi Imperatoris „ erga omnium Servatorem laudibus celebrabant, & „ Martyrii magnificentiam oratione persequebantur. „ Alii sacris Theologiæ dogmatibus ad præsentem cele„ britatem accommodatis, spirituale quoddam epulum „ audientibus præbebant. Quidam sacrorum Volumi„ num lectiones interpretabantur; arcanos & mysticos „ sensus in lucem proferentes. Qui verò ad hæc aspi„ rare non poterant, incruentis sacrificiis & mysticis „ immolationibus Deum placabant; pro pace commu„ ni; pro Ecclesia Dei; pro Imperatore tot bonorum „ auctore; ejusque [redacted]limis liberis, preces Deo suppli„ citer offerentes, ibi nos quoque, quibus majora quàm „ pro meritis nostris bona contigerant, variis sermoni„ bus publicè habitis solemnitatem decoravimus, nunc „ regalis fabricæ decorem ac magnificentiam scriptis „ enarrantes; nunc Propheticorum oraculorum sensus „ aptè & accommodatè ad præsentes figuras, atque ima„ gines interpretantes. Hoc modo *dedicationis* solem„ nitas, ipsis Imperatoris tricennalibus summa cum hi„ laritate celebrata est.

VIII. Non igitur recens est, in ipsa Ecclesiæ dedicatione seu consecratione varias preces fundi; quibus divina benedictio super domum istam impetretur; fiatque id, quod Ecclesia quotannis orat, ut *quisquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta se impetrasse lætetur*; Vel uti inter ipsa consecrationis solemnia; *Nulla hic nequitia contrariæ potestatis obsistat, sed virtute Spiritûs Sancti operante, fiat hic tibi semper purum servitium & devota libertas.*

IX. Preces recitandæ exprimuntur in Pontificali Romano sub titulo *De Dedicatione Ecclesiæ*; sed illud dolendum, preces illas frequenter ceu quasdam formulas duntaxat recitari; nec populum ad Clerum excitari, ut unà ad dedicationem Ecclesiæ concurrens, preces suas precibus Episcopi jungat; quo fiat, ut tota Ecclesia quasi unita, preces suas jungens, faciliùs & efficaciùs benedictionem divinam impetraret.

X. Quamvis hodie usus non habeat, ut plures Episcopi ad Ecclesiæ dedicationem convocentur, nullus tamen nisi Episcopus eam consecrare potest; neque Episcopus Diœcesanus delegare alteri, quàm Episcopo potest, eò quòd consecratio Ecclesiæ inter ea, quæ *Ordinis*, non autem Jurisdictionis Episcopalis sunt, recenseatur, uti multis relatis docet Barbosa *De Of. Episc. Al.* 27.

XI Ritus Consecrationis Ecclesiarum adeò proprius reputabatur singulis Episcopis per suas respectivè Diœceses seculo XI. ut Episcopi Gallicani ægerrimè tulerint, quòd quidam Cardinalis, tametsi Auctoritate Romani Pontificis specialiter munitus, Ecclesiam à quodam Fulcone in Diœcesi Turonensi magnificè constructam, sine consensu Archiepiscopi Turonensis, in cujus Diœcesi hæc nova constructa Basilica erat, consecrare attentasset, uti narrat Glaber Rodolphus Monachus, qui, teste Bellarmino *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, scripsit Historias sui temporis libris quinque *satis accuratè*. Hic Auctor *lib.* 2. *cap.* 4. scribit " quòd quidam Fulco ædificaverit Ecclesiam admodùm pulcherrimam, „ in pago scilicet Turonico, milliario interposito Al„ veacensi Castro.

Post hæc subjungit Historicus; " expleto denique „ quantocius Basilicæ opere, protinus misit ad Hugo„ nem Turonicum Archipræsulem, in cujus scilicet „ constituta erat Diœcesi, ut illam sacraturus, quem„ admodum decreverat, adveniret. Qui venire distu„ lit, dicens se minimè posse illius votum dicando Do„ mino committere, qui videlicet Matri Ecclesiæ Sedis „ sibi commissæ prædia & mancipia surripuerat non „ pauca: hocque potiùs illi videbatur competere, ut „ primitùs, si quid injustè diripuerat, alicui restitue„ ret; sicque deinceps justo judici Deo propria, quæ „ voverat, offerre deberet.

„ Cùmque ista (prosequitur Historicus) Fulconi à „ suis perlata fuissent diutinâ feritate resumptâ, ni„ mium indignè ferens Episcopi responsa, insuper com„ minatus illum valdè, ac sublimius inde quod valuit „ adegit consilium: mox denique copiosâ argenti & „ auri assumptâ pecuniâ, Romam pergens, ac Joanni „ Papæ causam suæ profectionis exposuit: ac deinde „ poscens quod ab illo optaverat, plurima ei munerum „ dona obtulit. Qui protinus misit cum eodem Fulcone „ ad prædictam Basilicam sacrandam unum ex illis, „ quos in beati Petri Apostolorum Principis Ecclesia „ *Cardinales* vocant, nomine Petrum; cui etiam præ„ cepit, veluti Romani Pontificis auctoritate assumptâ, „ quidquid agendum Fulconi videbatur, intrepidus „ expleret.

„ Quod utique audientes Galliarum quique Præsu„ les (pergit Historicus) præsumptionem sacrilegam „ cognoverunt ex cæca cupiditate processisse, dum „ videlicet unus rapiens, alter raptum suscipiens, re„ cens in Romana Ecclesia schisma creavissent: uni„ versi etiam pariter detestantes, quoniam nimiùm in„ decens videbatur, ut is, qui Apostolicam regebat „ Sedem, *Apostolicum primitùs ac Canonicum transgre„ diebatur tenorem, cùm insuper multiplici sit antiquitus „ auctoritate roboratum, ut non quispiam Episcoporum „ in alterius Diœcesi istud præsumat exercere, nisi Præ„ sule, cujus fuerit, compellente, seu permittente.*

Post hæc exponit, quod eodem die, quo hujus Ecclesiæ per Legatum Pontificium, consecratio peracta fuisset, subitò, ab inopinato validissimo exorto vento, hujus Ecclesiæ fabrica totaliter corruerit & versa fuerit. " Quòd cùm multi (ait) per regionem comperissent, „ nulli venit in dubium, quoniam insolens præsump„ tionis audacia irritum constituisset votum, simul„ que præsentibus ac futuris quibusque, ne huic simi„ le agerent, evidens judicium fuit. Licèt enim (sub„ jungit idem Historicus) Pontifex Romanæ Ecclesiæ „ ob dignitatem Apostolicæ Sedis, cæteris in orbe „ constitutis, reverentior habeatur, non tamen ei li„ cet transgredi in aliquo Canonici moderaminis teno„ rem.

„ Sicut enim unusquisque orthodoxæ Ecclesiæ Pon„ tifex, ac Sponsus propriæ Sedis uniformiter speciem „ gerit Salvatoris; ita generaliter nulli convenit, „ quippiam in *alterius* procaciter patrare Episcopi Diœ„ cesi.

Ex his imprimis habemus, eo tempore Gallicanis Episcopis persuasum fuisse, Romano Episcopo non „ secùs ac aliis Episcopis, suam esse particularem Ecclesiam, uti suprà *part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 5. *ad num.* 5. fusiùs ostendimus.

Insuper habemus, eo etiam tempore præfatos Gallicanos Episcopos nullatenus dubitasse, quin Romanus Pontifex ob dignitatem Apostolicæ Sedis, cæteris in orbe constitutis reverentior habeatur; nequaquam tamen ei ob id licitum esse transgredi in aliquo *Canonici moderaminis tenorem*, quo constitutum est, nulli Episcopo in alterius Episcopi Diœcesi procaciter quidpiam

piam patrare, nisi Præsule, cujus fuerit, compellente, vel permittente.

XII. Circa ritus dedicationis seu consecrationis, non fuit in omnibus Ecclesiis, nec omni tempore idem usus.

Et quidem dedicationis ritum fuisse olim in Ecclesia Romana diversum ab eo, quem Mediolani servari mos erat, ex S. Ambrosii *Epist.* 54. intelligimus; " Cùm „ ego (ait) Basilicam dedicare vellem, multi tanquam „ uno ore interpellare cœperunt, dicentes: *Sicut in* „ *Romana*; sic Basilicam dedices. „ Respondi; faciam, „ si Martyrum Reliquias invenero.

XIII. Ex his verbis S. Ambrosii, hoc quoque intelligimus, eo tempore in dedicatione Ecclesiæ *Ritu Romano* requisitas fuisse Sanctorum Reliquias; cujus ritûs meminit quoque sub idem tempus S. Paulinus *Epist.* 12. ubi de Basilica suis expensis exstructa verba faciens, ait: " Verùm hanc quoque Basilicam de be„ nedictis Apostolorum & Martyrum *Reliquiis* sacri „ cineris, in nomine Christi Sanctorum Sancti, & „ Martyrum Martyris, & Dominorum Domini con„ secrabunt.

Eundem fuisse jam pridem Græcorum ritum manifestum est ex *Canone* 7. Synodi VII. quo decernitur, ut Episcopus post hac templum consecrans sine sanctis *Reliquiis* deponatur; *ut qui* (ait) *Ecclesiasticas traditiones transgressus est.*

XIV. De hoc ritu latiùs agit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 19. §. 5. ibidem notans, quòd mos olim Christianorum fuerit, ut durante Ethnicorum persecutione, in areis & cœmeteriis, in quibus *Martyrum corpora* quiescebant, ad Synaxim peragendam convenirent. Postquam verò cessante persecutione licuit publicè templa erigere, ea cœperunt potissimum excitari iis in locis, in quibus paulò ante congregari, & clam mysteria celebrare consueverant, nimirum in locis, in quibus Martyrum corpora erant recondita: " Atque hinc (ait) originem traxisse mihi videtur ce„ leberrimus & inviolabilis Ecclesiæ ritus, ut sine „ Martyrum Reliquiis nullum templum, nullumve „ altare ædificetur: „ Quo nimirum adhuc quodammodò ad ipsa Martyrum sepulchra ædificari templa viderentur.

XV. Juxta modernum ritum Pontificalis Romani: " Serò ante diem dedicationis, Pontifex parat Reli„ quias, ponens eas in decenti & mundo vasculo, „ cum tribus granis thuris; sigillans ipsum vasculum „ diligenter; & illud ante fores Ecclesiæ consecrandæ „ ponens cum duobus candelabris & luminaribus ar„ dentibus; celebrandæque sunt vigiliæ ante Reliquias „ ipsas, & canendi Nocturni, & Matutinæ laudes in „ honorem Sanctorum, quorum Reliquiæ sunt recon„ dendæ.

XVI. Quando hic ritus incœperit, incertum est. In Sacramentario S. Gregorii vulgò S. Eligii apud Menardum, nulla ejus mentio occurrit; uti nec in Codice quem seculo IX. scripsit Rodradus Presbyter; at in Codice Ratoldi, utpote recentiore, plures adduntur cæremoniæ, uti advertit Menardus in notis ad Sacramentarium; atque inter alias hæc de recondendis reliquiis, & exercendis vigiliis per totam noctem: ita tamen hic ritus describitur, ut satis intelligatur, tunc temporis, Episcopum primò cum Clericis egisse vigilias in Ecclesia aliqua veteri coram Reliquiis in Basilica nova recondendis; quâ consecratâ, revertebatur ad veterem Basilicam, & inde Reliquias sublatas solemni processione in novam transferebat. Hunc codicem sub finem seculi IX. scriptum credit Menardus. Et Rabanus Maurus sub medium ejusdem seculi scribens, de vigiliis coram Reliquiis in nocte præcedente agendis, agit *lib.* 2. *De Instit. Clericorum cap.* 45. eumque ritum demonstrare, ait, " quòd arca Testamenti cum Sanctis, „ quæ in ea erant, in Tabernaculo Mosaïco ante ædifi„ cationem templi per excubias Levitarum servabantur.

XVII. Episcopus ad consecrationem Ecclesiæ accedens, tertiò ipsam Ecclesiam exteriùs circuit, & aquâ benedictâ parietes ejus aspergit; ac tertiò perveniens ad portam Ecclesiæ eam Baculo Pastorali percutit, dicens: *Attollite portas, Principes, vestras, & elevamini portæ æternales, & introïbit Rex gloriæ; Ps.* 23. ac tertiâ vice Pontifex facit crucem super liminare in ostio cum inferiore parte Baculi, dicens: *Ecce crucis signum, fugiant phantasmata cuncta.*

XVIII. In antiquo Codice Sacramentarii apud Menardum hæc leguntur: " Et cùm venerint ad ostium „ Ecclesiæ, percutiat Pontifex ter superliminare de „ cambutta sua, dicens ante portam Antiphonam, *Tol„ lite portas, Principes, vestras.* Et canant intrantes „ ipsum Psalmum totum ante ostium, & aperto ostio „ intrantes dicant: *Pax huic domui.*

Cambutta seu cambuta est virga Pastoralis Episcoporum, ait Menardus ibidem in notis *pag.* 189.

Trini circuitûs hic Codex non meminit; at meminit illius recentior Codex Ratoldi, uti & Rabanus Maurus loco citato, dicens: " Pontifex simul cum Sacerdoti„ bus feretrum portantibus, & omni Clero ac cætero „ populo Laudem & Litanias canendo, antequam in„ grediatur in templum *ter foris* illud *circuit.*

XIX. Aspersionis aquæ benedictæ in hac circuitione non meminit præcitatus Codex, neque Rabanus; at Ivo Carnotensis seculo XI. in Sermone de Sacramentis dedicationis, postquam de benedictione aquæ cum admixtione *salis* fuit loquutus, subjicit: " Istâ „ *aquâ* ad quamdam Baptismi imaginem *gyrando* Ec„ clesiam tunc exteriùs aspergimus: quia ubi more „ baptizatorum, non potest fieri trina mersio, necesse „ est, ut qua possumus Sacramenti similitudine trina „ fiat aspersio. Unam enim habet significationem tri„ na mersio, & trina aspersio.

Ex his non obscurum est, ritus hodiernos in Pontificali descriptos non eodem tempore fuisse adhibitos; sed alios esse recentiores, alios antiquiores.

XX. Hoc quoque allegata verba Ivonis indicant, aliquas cæremonias in consecratione templi materialis esse adhibitas ad similitudinem eorum, quæ in spiritualis templi, scilicet animæ dedicatione per Baptismum adhibentur: eò quòd à Patribus dedicatio templi materialis repræsentaretur ut figura dedicationis templi spiritualis.

XXI. Huic verisimiliter originem debent ritus signandi ipsos Ecclesiæ parietes duodecim crucibus; eosque oleo sancto liniendi: ut sicuti in spirituali dedicatione baptizandus crucis signaculo & oleo signatur; ita hìc spiritualis dedicationis figura repræsentetur.

Similiter ut Neophytis sal datur; sic & hìc *sal* adhibetur.

Quin & ipsa duplicis *Alphabeti* in ipso templi pavimento delineatio, ex ritu Baptismi derivata videtur. " Quid enim (ait Ivo) per *Alphabetum*, nisi initia & „ rudimenta doctrinæ sacræ intelligi convenit..... Scri„ bit etiam Pontifex quasi Alphabeti ordinem, cùm do„ cet fidei simplicitatem. „ Ut consequenter in dedicatione templi materialis fiat per Alphabeti descriptionem, quod in dedicatione seu consecratione spirituali agitur per instructionem seu catechizationem Neophytorum in primis fidei & religionis elementis.

XXII. Cùm in hac dedicationis solemnitate magnus esset populi concursus; & gaudium magnum ob exstructam novam Basilicam excitari soleret; etiam convivia instituta fuisse, testatur S. Gregorius *lib.* 9. *Epist.* 71. & pluribus probat Du Cange in Glossario, verbo: *dedicatio*; ubi advertit convivia illa in luxum & epulas adeò deflexisse, ut " inde postmodum *dedi*" *cationis* vocabulum in malam partem tractum sit, „ ac pro comessatione publica sumptum, quòd qui ad „ ejusmodi festa in vicos ire solent, non tam pieta„ tis quàm comessationibus & ludicris indulgendi cau„ sâ eò confluant: hinc etiamnum apud inferiores „ Gal-

„ Gallos, *faire la Ducace*, est genio & ebrietati indulgere. „ Hæc ille.

Quod de inferioribus Gallis dicit citatus auctor, hoc de Belgis viciniſque populis similiter asseri potest; idem namque fit non quidem in ipsa Ecclesiarum prima dedicatione seu consecratione, sed in anniversaria ejusdem festivitate; quando primæ dedicationis memoria recolitur, vocarique hodie solet, *Festum dedicationis*.

XXIII. An primis seculis annua hæc dedicationis festivitas fieret, incertum est. Eruditi Operum S. Augustini Revisores ad citatum *Sermonem* 317. addunt hanc notam *litt. A.* " Possidius in indiculo *cap.* 10. notat *De dedicatione Ecclesiæ tractatus duos:* ipsa, putamus, habitos die, qua primum dedicatio fiebat, „ populi conventu celeberrimo, non verò qua post annum deinceps recolebatur facta jam ante dedicatio. „ Hujusmodi quippe anniversariæ solemnitatis in vetere Carthaginensis Ecclesiæ Kalendario nullum vestigium.

XXIV. In Sacramentario Gallicano evulgato per Mabillonium *tom.* 1. Musæi Italici *part.* 2. ex antiquo codice reperto in Bibliotheca Monasterii Bobiensis, scripto, ut ipse credit, ante annos mille, habetur *pag.* 354. *Missa in dedicatione*, in qua collecta *ad pacem* eadem est, quæ hodie recitatur in anniversaria die dedicationis; ut vel hinc manifestum sit, etiam eo tempore, in Gallia diem *anniversariam* dedicationis Ecclesiæ fuisse celebratam; hodie velut una è præcipuis festis ubique celebratur.

XXV. Verùm unà ferè cum festivitate, conviviorum & comessationum abusus passim ubique invaluit. Cùm verò Ecclesiarum dedicationis dies non ubique in eumdem diem incidat, solet per æstatem omnibus penè diebus Dominicis nunc in hac, nunc in illa Ecclesia dedicatio celebrari: quo ulteriùs contingit, ut in vicis ac pagis vicinis ad mutuam dedicationem populus concurrat, idque comessationibus & ebrietatibus aliisque inde provenientibus insolentiis & voluptatibus indulgendi causâ; verbo, ut Gallicè exprimitur, *faire la Ducace*; aut ut Flandricè dicitur, *Kermis bouden*.

XXVI. Huic abusui volens occurrere Synodus Cameracensis anno 1550. *tit.* 8. decrevit, ut anniversaria dies dedicationis celebraretur in omnibus Ecclesiis eodem die, quo hæc in Ecclesia Cathedrali celebratur.

Similiter Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 9. *cap.* 11. ait: " Cùm in diebus festis, qui dedicationi „ Ecclesiarum peculiariter dedicati sunt, plerumque „ indigna committantur, adeò ut videatur populus „ tum potissimum comessationis causâ convenire: visum nobis est, ut per Diœceses nostras, uno certo „ die anni, quo hujusmodi festum dedicationis in Metropolitana nostra colitur, in reliquis quoque Ecclesiis omnibus, extra civitatem nostram Coloniam „ Agrippinam constitutis observetur.

Synodus Tornacensis anno 1589. advertens similem abusum " præcipit Pastoribus, ut dedicationes omnium „ hujus Diœcesis Ecclesiarum, quæ sunt in pagis, vel „ etiam in suburbiis oppidorum, celebrent uno eodemque die, idque quartâ Dominicâ post Pascha. „ *Tit.* 4. *cap.* 12.

XXVII. Idipsum statuerunt Principes nostri, ac signanter Carolus V. & Philippus II. & hic quidem anno 1598. 22. Junii edito Edicto renovando præcedens Caroli V. *art.* 9. statuit: Ad amputandas occasiones ebrietatum, rixarum, contentionum & homicidiorum ex his provenientium, quæ frequenter oriuntur ex con„ ventibus, qui de pago in pagum fieri solent ratione dedicationum, quæ ibi celebrantur, conformiter ad id quod ante decretum fuit per suam Cæsaream Majestatem, ut omnes dedicationes Pagorum & Parochiarum ruralium in unaquaque Provincia uno eodemque die, per Consilium Regium Provinciale, audito Episcopo loci, statuendo celebrentur: quòdque hæ dedicationes non ultra unum diem protrahentur, sub pœna 50. Carolinorum incurrenda per singulos, qui alio tempore aut diutius prædicta dedicationis festa celebrabunt, aut eis assistent; idque in singulas vices. Habetur Edictum *parte* 2. *Edictorum Flandriæ lib.* 1. *Rubrica* 4.

Novissimè quoque Episcopus Leodiensis 5. Aprilis 1692. per speciale Decretum voluit, ut per totum Decanatum Bastoniensem & Stabulensem dies anniversaria dedicationis cujuslibet Ecclesiæ insimul, ac una eademque die, scilicet Dominicâ infra Octavam Sancti Lamberti celebretur, nec ultra dictam diem Dominicam quocumque sub prætextu, causâ vel colore protrahatur.

Cùm verò Districtus Bastoniensis Decanatûs se extra dominium temporale Principis Leodiensis extenderet; essetque sub potestate Regis Galliæ; ac propterea sine auctoritate Regia in iis partibus publicari non posset, Decanus Bastoniensis Decreti Placetum petiit in Senatu Regio Luxemburgi, qui audito Procuratore Regio, annuit, ut Decretum quoad hoc punctum publicaretur, conformiter ad Edicta Caroli V. & Philippi II. ante citata, die 30. Julii 1692. (*a*)

Optandum esset, ut hæc Decreta ubique vigerent; atque ipsa templi dedicatio piè juxta Ecclesiæ intentionem ubique celebraretur, abrogatis comessationibus & compotationibus, quæ tunc fieri consueverunt (non mediocri timoratorum scandalo) à quibus juramenta, blasphemiæ, rixæ, & alia ejusmodi sequuntur, quæ Dei iram concitant & provocant; ut in suo Decreto loquitur Episcopus Leodiensis.

XXVIII. In pluribus locis mos invaluit, ut dum alicujus Parochialis Ecclesiæ anniversaria dedicationis dies celebratur, Pastores vicini Officia solemnia in sua Ecclesia omittant illo die, ut possint tempestivè ad Ecclesiam, cujus dedicationis annua dies agitur, accedere; ac ibidem Officio assistere: qui mos forsan ex veteri eaque non contemnenda disciplina, qua solebant vicini Episcopi ad Dedicationem novæ Basilicæ invitari & accedere, originem habet; atque ad mutuam inter Parochos vicinos concordiam & unitatem fovendam, & celebritatem augendam conducere videtur.

Attamen ex altera parte meritò attenditur, quòd dum ob dedicationem vicinæ Ecclesiæ solita Officia in Ecclesia propria omittuntur, ut Parochus dedicationi Ecclesiæ vicinæ intersit, populus quodammodo invitetur & incitetur, ut unà cum suo Pastore ad eam quoque accedat; eaque occasione non rarò in comessationes, potationes, & exinde promanantia vitia incidat.

(*a*) Decretum Episcopi Leodiensis & alterum datum à Senatu Luxemburgensi reperiuntur inter monumenta hujus tomi sub littera Q. ad ejusdem voluminis calcem.

CAPUT V.

De Reconsecratione & Reconciliatione Ecclesiarum.

1. *Templum semel consecratum iterum consecrari nequit.*
2. *Hæc disciplina ex similitudine cum Baptismo inducta.*
3. *Hanc inductæ hujus disciplinæ rationem insinuant Canones.*
4. *Ecclesia in aliquibus partibus destructa*, parietibus *illæsis reconsecranda non est.*
5. *Ratio hujus disciplinæ.*
6. *Nunquam Ecclesia reconsecranda, dum manet eadem moraliter.*
7. *Si dubia sit consecratio, poterit denuò consecrari.*
8. *Seculo XI. persuasum fuit, principali Altari everso totam Ecclesiam esse consecrandam.*
9. *Hæc persuasio fundata fuit in Canone falsò Higino Papæ adscripto.*

10. Con-

10. *Contraria disciplina à seculo XII. invaluit, & hodie recepta est.*
11. *Ratio mutatæ disciplinæ.*
12. *Ecclesia violata reconciliari potest, non reconsecrari.*
13. *Sanguinis effusione polluitur Ecclesia.*
14. *Copiosa sanguinis effusio non semper inducit profanationem.*
15. *Sola percussio etiam gravis & enormis sine sanguinis effusione non profanat Ecclesiam.*
16. *Homicidium sine sanguinis effusione profanationem causat.*
17. *Mors secuta in Ecclesia ex vulnere inflicto extra Ecclesiam, violationem non inducit.*
18. *An polluta Ecclesia censeatur pollutum cœmeterium, aut econtra?*
19. *Effectus pollutionis templi materialis.*
20. *Aquâ per ipsum Episcopum benedictâ reconciliatio fieri debet.*
21. *Jure Decretalium reconciliatio facienda per Episcopum; nec eam simplici Presbytero delegare potest.*
22. *Dicitur à Pontifice variis Episcopis privilegium delegandi esse concessum; ac simili gaudere videntur Episcopi Belgici.*
23. *Quare hæc reconciliatio olim soli Episcopo reservata?*
24. *Cur* Cineres & Hyssopus *adhibeantur?*
25. *Jampridem à Theologis notatum, hac reconciliatione figurari reconciliationem Pœnitentium.*
26. *Reconciliatio solemnis non facienda, nisi violatio fuerit* publica; *& quando Ecclesia fuit solemniter consecrata.*

I. ECCLESIAM semel solemni ritu consecratam denuò reconsecrari non posse, quocumque etiam enormi crimine pollutam seu profanatam, expeditum est; multisque Canonibus apud Gratianum relatis expressum.

II. Cùm enim receptum esset, consecrationem templi materialis repræsentare consecrationem templi spiritualis per Baptismum; atque hac ratione, ritus istius consecrationis ad similitudinem rituum hujus spiritualis consecrationis essent plures inducti, etiam visum fuit, quòd sicuti templum spirituale semel per Baptismum consecratum, licèt postmodum per peccatum fuerit violatum, non potest iteratò per Baptismum reconsecrari; ita nec templi materialis solemnis consecratio, huic spiritualis templi consecrationi respondens, iteranda sit.

III. Hanc rationem apertè indicat Decretum, quod sub nomine Concilii Nicæni refert Gratianus *Dist.* 68. *Can.* 3. & rursus *Dist.* 1. *De Consecrat. Can.* 20. Postquam enim dictum esset: *Ecclesiis semel Deo dicatis, non debet iterum consecratio adhiberi*, ratio subjungitur: " Quia sicut *infans* à qualicumque Sacerdote in nomine „ Patris & Filii & Spiritûs Sancti *semel* baptizatus, non „ debet *iterum* baptizari, ita nec locus Deo dicatus „ iterum consecrandus est. (*a*)

Quamvis hoc Decretum inter Canones Nicænos non reperiatur; nec ullus veterum Scriptorum illius meminerit; nec consequenter ex illo æram hujus disciplinæ statuere possumus, nihilominus fundamentum illius inductæ disciplinæ non obscurè ex illo colligimus.

IV. Hac disciplinâ stabilitâ, quæsitum fuit ab Innocentio III. num " ligneis ædificiis Ecclesiæ casu consumptis, parietibus tamen illæsis, ac mensa principalis Altaris in sua extremitate modicam passâ fracturam, si propter hoc ipsius Altaris, vel etiam totius „ Ecclesiæ debet consecratio innovari? „ Respondit „ Pontifex in *cap.* 6. ;; *De Consecrat. Eccl.* " Quòd „ cùm *parietes* in sua integritate permanserint, & tabula Altaris mota vel enormiter læsa non fuerit, ob „ causam prædictam, nec Ecclesia, nec Altare debet „ denuò consecrari.

V. Ratio hujus responsi fuit, quòd *parietes* præcipuam Ecclesiæ materialis partem, & ipsius quasi exteriorem formam constituant. Hinc ipsi parietes, præ reliquis fabricæ partibus, crucibus signantur & inunguntur, atque asperguntur. Itaque his manentibus illæsis, licèt aliæ nonnullæ partes destructæ aut absumptæ sint, censetur manere moraliter eadem Ecclesia.

VI. Quandocumque ergo manet moraliter eadem Ecclesia, etiamsi per partes subinde fuerit reparata; idque tam frequenter, & in tam multis partibus, ut reverà totum tandem ædificium constet per partes renovatum, tamen si semper manserit idem ædificium, non erit denuò consecranda; uti post alios latè deducit Barbosa de Officio Episcopi *Alleg.* 37.

VII. Verùm sicuti Baptismus denuò reiterari potest, si dubitetur, an validè collatus fuerit, ita quoque consecratio Ecclesiæ reiteranda est, si de ea dubitetur *Can.* 18. *Dist.* 1. *De Consecrat.* ubi sub nomine Concilii Meldensis refertur: " Ecclesiæ vel Altaria, quæ *ambigua* sunt de consecratione, consecrentur, & superflua Altaria destruantur.

Hic Canon extat *lib.* 1. *Capitular. cap.* 145. demptis ultimis verbis, *de destruendis altaribus superfluis*; atque hinc primitùs Canonem desumptum esse, non autem ex Concilio Meldensi, in quo non reperitur, notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum, unà erroris fontem indicans.

Hinc equidem apparet, tempore Capitularium, id est, seculo IX. hanc disciplinam de reiteratione consecrationis in casu dubio, notam fuisse.

VIII. Seculo undecimo dubitatum fuisse, an quando Altare motum est, aut destructum, debeat ipsa Ecclesia de novo consecrari; illudque tanquam dubium sibi à quodam Abbate propositum fuisse, significat S. Anselmus *lib.* 3. *Epist.* 159. " De quo quidem neque in Decretis, nèque in Canonibus (ait) memini me aliquid „ legisse: sed à quodam Episcopo audivi, quòd in Decretis Eugenii Papæ legitur, Altare motum iterum „ consecrandum. De his enim Domino Papæ Urbano locutus sum, assistentibus quibusdam Episcopis. „ Sed Papa dicebat: mensam Altaris motam, nec reconciliandam, nec iterum consecrandam, nec amplius in Altare reputandam. Alii verò dicebant, tantùm reconciliandam, nullam tamen auctoritatem ostendentes. In hoc autem omnes concordant, quòd violato principali, tota Ecclesia cum altari iterum consecranda est: nec Ecclesia consecranda est sine consecratione altaris, aut principalis aut alicujus alterius „ in eadem Ecclesia. In his autem omnes concordant, cum quibus loquutus sum, exceptâ altaris mensâ. „ Item si aliqua pars Ecclesiæ destructa reficitur, aut „ ita fit altari immoto, aquâ tantùm ab Episcopo benedictâ, aspergendam dicunt.

Post hæc subjicit: " Ratio autem quàm à me quæsivisti, hæc mihi videtur super his: altare non fit propter Ecclesiam, sed Ecclesia propter altare, & ideò „ violato principali altari, jam non videtur esse Ecclesia: quia non est illud propter quod Ecclesia constituitur & consecratur. Quapropter cùm illud fit novum, rectè videtur cum eo consecrari, per quod „ recipit, ut sit Ecclesia.

IX. Quod hìc Anselmus dicit de Decretis *Urbani*, intelligi debet de Decreto, quod sub nomine Hygini Papæ extat apud Gratianum *Dist.* 1. *De Consecrat. Can.* 19. quod ita habet: " Si motum fuerit altare, „ denuò consecretur Ecclesia: si parietes mutantur, „ & non altare, salibus tantùm exorcizetur. „ Simile quid refertur sub nomine Vigilii Papæ in *Can.* 24. *eadem Dist.*

Præcitatum Decretum Hygino Papæ, qui seculo II. sedit, adscribi non posse eruditis hodie sat persuasum est.

(*a*) At Concilium Cæsar-Augustanum c. 3. statuit " Consecrationes Ecclesiarum factas ab hæretico iterandas esse à Catholico,

est. Quin & observat Joannes Baptista Thiers in sua Dissertatione de principalioribus Ecclesiarum altaribus *cap.* 2. sat verisimile esse, nullam specialem consecrationem altaribus ante seculum quintum fuisse impensam; sed quod solo attactu Corporis & Sanguinis Domini consecrata reputarentur, juxta illud Chrysostomi Homiliâ 20. in Epistolam 2. ad Corinth. *Hoc altare naturâ quidem lapis est, sanctum autem efficitur postquam Corpus Christi excepit.*

Quidquid sit, hoc constat, seculo undecimo sententiam ab Anselmo relatam communiter fuisse receptam, idque auctoritate dicti Canonis Hygino adscripti. Unde eodem tempore S. Ivo Carnotensis consultus super eodem dubio, rescribit in eandem sententiam, idque eodem adducto Canone; quem etiam ipse tanquam ex Decretis Hygini Papæ desumptum, retulit *part.* 3. *sui Decreti cap.* 13.

X. At circa finem seculi XII. hæc disciplina mutari cœpit; uti constat ex Decretali Alexandri III. in *Cap.* 1. ⁂ *De Consecrat. Ecclesiæ*, ubi scribit " Si altare „ motum fuerit, Ecclesia propter hoc nequaquam suam „ *consuevit* consecrationem iterare.

Quæ verba ostendunt, Pontificem hîc nullum novum jus induxisse; sed respondisse juxta id quod suo tempore *consueverat* observari.

Addens autem Pontifex: *licèt id quidam Canones innuere videantur*, scilicet altari moto Ecclesiam esse reconsecrandam, indubiè respexit ad relatos Canones apud Gratianum; qui sat apertè significant *reconsecrationem* esse faciendam: sed cùm hæc sint tantùm disciplinæ & cæremonialia; ideo facilè mutari potuerunt: quare juxta Decretalem Alexandri III. hodie receptum est, ob motionem Altaris, Ecclesiam non esse denuò consecrandam.

XI. Consideràrunt enim recentiores, consecrationem altaris planè separatam esse à consecratione Ecclesiæ; neque hanc ab illa ullatenus dependere: ut proinde nec Sancti Anselmi, nec Ivonis ratiocinatio fundata sit; utpotè pro fundamento supponens, hanc à priori dependere.

Altarium enim consecratio planè diversa est, etiam quoad ritus, à consecratione Ecclesiæ, extatque distincta in Pontificali Romano; ubi quoque præscribitur ritus consecrationis altaris *portatilis*, cujus usus circa seculum VIII. invaluit; & quo hodie passim utuntur pro Missarum celebratione in locis etiam non consecratis, aut benedictis; uti notatum est *part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 8. *num.* 10.

XII. Quemadmodum templum spirituale per crimen profanatum, non potest quidem per Baptismum reconsecrari, sed tantùm reconciliari debet per aquas pœnitentiæ; ita & templum materiale profanatum seu violatum, non quidem solemni ritu reconsecrandum est, sed tamen reconciliandum, idque reconciliatione, quæ reconciliationi templi spiritualis per pœnitentiam respondeat.

XIII. Contingit Ecclesiam pollui variis modis; ac imprimis per sanguinis humani effusionem in ea factam, de qua in *cap.* 4. & *cap. fin.* ⁂ *De Consecrat. Eccles.* item in *cap. unico eodem* in VI. in quibus simpliciter dicitur, *sanguinis effusione Ecclesiam violari*: sed id indubiè de injuriosa & voluntaria effusione intelligi debet; quemadmodum Doctores uno consensu docent; & communis praxis observat. Unde Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 9. *cap.* 7. ait: " Reconcilia„ tur Ecclesia aut cœmeterium ob *enormem* sanguinis „ effusionem, *deditâ* opera *violenter* & *injuriosè* com„ missam.

XIV. Cùm ergo non ipsa materialis sanguinis effusio ipsam Ecclesiæ pollutionem seu profanationem præcipuè inducat; sed ipsum crimen quod in sanguinis effusione perpetratur; consequens est, ipsam Ecclesiam ex mente Canonum non pollui, tametsi etiam copiosus sanguis effluat, si tamen percussio levis fuerit; ut si v. g. pueri in rixa alter alterum percutiat, & ex naribus copiosus sanguis effluat; uti post alios citatos notat Barbosa de Officio Episcopi *Allegat.* 28. *num.* 36. Si tamen (ait) sanguis exiret de naso ex percussione violenta inter majores 14. annorum; Ecclesiam pollui, resolvit judicatumque refert Marianus Anton *lib.* 1. *Variarum Resol.* 112. *casu* 6. Ita Barbosa; quod indubiè intelligi debet, si ex modo percussionis aliisque circumstantiis sat appareat, percussionem hanc gravem fuisse & enormem.

XV. Quia tamen ipsæ Decretales loquentes de pollutione ob vulnus inflictum, specialiter meminerunt effusionis sanguinis, videntur ipsam pollutionem in *effusionem* sanguinis refundere: unde & communiter receptum est, ex percussione quantumvis gravi & enormi factâ in Ecclesia, eam non pollui, si nulla sequuta sit sanguinis *effusio*, uti post alios resolvit Barbosa loco citato *num.* 35. quin etsi modicum sanguinis effundatur nequaquam censebitur polluta. Ipsum enim verbum, *effusio*, videtur sanguinis abundantiam, & copiosum fluxum denotare, Barbosa *ibid. num.* 35.

XVI. Si tamen citra sanguinis effusionem ex vulnere in Ecclesia inflicto sequatur mors vulnerati, indubiè ipsa Ecclesia censebitur polluta *cap.* 4. ⁂ *De Consecrat. Ecclesiæ*; ubi simpliciter propter homicidia in Ecclesia contingentia Ecclesiam reconciliandam esse respondit Pontifex.

XVII. Ubi autem vulnus inflictum esset extra Ecclesiam; & vulneratus moreretur intra Ecclesiam, non pollui ob eam mortem ipsam Ecclesiam, resolvit Barbosa *ibidem num.* 23. quia ipsum homicidium, cui ipsa pollutio adscribitur, non contigit in Ecclesia. Unde è contrario si vulnus lethale inflictum sit in Ecclesia, & mors sequatur extra Ecclesiam, polluta censebitur Ecclesia.

XVIII. Pollutâ autem Ecclesiâ, cœmeterium si ei fuerit contiguum, censebitur quoque pollutum; secus si remotum fuerit ab eadem.

At è converso polluto cœmeterio non censetur propterea polluta Ecclesia, tametsi contigua, *cap. unico, De Consecratione Ecclesiæ* in VI. ubi unà declaratur; quòd, si duo sint cœmeteria, quæ pariete medio sibi junguntur, uno polluto, aliud pollutum censeri non debeat.

XIX. Effectus pollutionis est, quòd in Ecclesia polluta, ante reconciliationem Divina Officia præsertim Missarum solemnia, celebrari nequeant *cap. fin.* ⁂ *De Consecrat. Ecclesiæ, cap.* 11. ⁂ *De Privilegiis*, & *cap.* 18. *De Sent. Excommunic.* in VI. ubi Bonifacius VIII. respondet, quòd is, qui in Ecclesia polluta scienter celebrare præsumit, *temerariè* agat; sed tamen irregularis non efficiatur: *cùm id* (ait) *non sit expressum in jure.*

XX. Reconciliatio Ecclesiæ, uti & cœmeterii fit mediante aqua cum vino & cinere per Episcopum benedicta. Quamvis enim aqua tam pro administratione Baptismi, quàm piacularis pro benedictione populi à Presbyteris benedicatur; tamen hæc aqua, quæ cum cinere miscetur pro reconciliatione Ecclesiæ, tantùm per Episcopum benedicitur; unde & ad distinctionem alterius aquæ vocatur hæc, *aqua consecrata.*

XXI. Porrò sicuti aqua hæc à solo Episcopo benedicenda est; ita & Ecclesiæ reconciliatio, juxta responsum Gregorii IX. in *cap.* 9. ⁂ *De Consecrat. Ecclesiæ*, non nisi per Episcopum fieri potest; eamque per simplices Sacerdotes fieri, etiam ex delegatione Episcopi prohibet Gregorius; non obstante consuetudine Ecclesiæ Bracharensis, *quæ* (ait) *dicenda est potiùs corruptela.*

Rationem allegat Pontifex: " Quia licèt Episcopus „ committere valeat, quæ jurisdictionis existunt: quæ „ Ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris „ gradûs Clericis demandare. Quod autem mandan„ tibus

„ tibus Episcopis super reconciliatione factum est hactenus per eosdem, misericorditer toleramus.

Ex hoc textu uno consensu concludunt Canonistæ, Episcopum non posse simplici Sacerdoti, sive *non Episcopo* committere reconciliationem Ecclesiæ antea consecratæ; tametsi aqua ab ipso esset benedicta.

XXII. Dicit tamen Innocentius in commentario ad hunc textum, " se ante audivisse Papam pluribus „ Episcopis indulsisse ut per simplices Sacerdotes possent reconciliare Ecclesias, aqua tamen prius per „ Episcopum benedicta. „ Ita ex Innocentio refert Fagnanus ad *cap.* AQUA ※ *De Consecrat. Eccles. num.* 6.

An Episcopis Belgii simile à Pontifice privilegium datum sit, nescio: hoc equidem scio, ipsos reconciliationem Ecclesiæ etiam consecratæ, Presbytero subinde delegare, aqua ab Episcopo prius benedicta. Inter facultates à Sede Apostolica datas Vicario Apostolico Silvæducensi, legitur *num.* 23. facultas " reconciliandi Ecclesias pollutas aqua ab Episco„ po benedicta, & in casu necessitatis, etiam aqua „ non benedicta ab Episcopo. „ Habentur hæ facultates ad calcem Synodorum Silvæducensium *edit.* an. 1692.

XXIII. Quod de jure hæc reconciliatio privative Episcopo tribuatur, inde factum videtur, quod hæc publica & solemnis templi materialis reconciliatio figura videatur solemnis ac publicæ reconciliationis animæ per peccatum pollutæ; consequenter etiam ad exemplum solemnis reconciliationis Pœnitentium, hanc reconciliationem Episcopo reservandam fore visum fuit. Quod autem in casu delegationis aqua debeat esse ab Episcopo benedicta, ostendit auctoritatem Episcopalem etiam hîc aliquo modo debere intervenire.

XXIV. Ad idem referendum, quod sicut in publica ac solemni Pœnitentia & Pœnitentium reconciliatione *cinerum* usus fuit; ita & hîc cineres cum aqua misceantur.

Similiter aspersorium de herba *byssopi* factum, quo aqua benedicta aspergenda est, quid aliud, quam Pœnitentium reconciliationem exprimit; juxta illud Psalmistæ: *Asperges me byssopo & mundabor?* Ps. 50.

XXV. Et sane per reconciliationem hanc, figurari reconciliationem peccatoris jam pridem adverterunt Theologi, uti notat antiquus Glossographus ad *cap. unicum de Consecrat. Ecclesiæ* in VI. verbo: *Pollui:* „ Dicunt enim (ait) Theologi, quod ideo reconciliatur „ Ecclesia, ut videntes Laici Ecclesiam sic lavari, quæ „ non peccavit, cogitent intra se quantum pro lava„ tione peccatorum laborandum sit.

Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 9. agens de consecratione & reconciliatione Ecclesiarum, ostendit *cap.* 17. "Locum sacrum reconciliari ad exemplum & „ terrorem, ut videntes locum sacrum seu inanimatum „ templum nullo peccato obnoxium, lavari & purifi„ cari, delicti horrore concutiantur, & recogitent, „ quantum pro expiatione delictorum, & vivo Dei „ templo sit elaborandum.

XXVI. Sicuti solemnis pœnitentiæ & reconciliationis usus est duntaxat in peccatore publico, & quidem qui antea per Baptismum Deo fuerat consecratus; ita solemnis reconciliatio hæc non impenditur, nisi pollutio sit *publica*, uti recte monet Synodus Coloniensis *parte* citata *cap.* 18. uti nec illa requiritur, si Ecclesia antea non fuerit solemniter consecrata. Si enim duntaxat fuerit *benedicta*, tantum aqua *exorcizata* seu benedicta lavanda erit *cap. fin.* ※ *De Consecrat. Ecclesiæ*, idque etiam per simplicem Presbyterum, uti post Glossam ad hoc Capitulum communiter docent Doctores: & communis praxis suffragatur.

CAPUT VI.

De reparandis Ecclesiis.

1. *Jam pridem proventus Ecclesiastici in reparationem Ecclesiarum impensi.*
2. *Redditibus Ecclesiasticis in quatuor portiones divisis, una cedebat in reparationem fabricæ.*
3. *In Hispania tertia pars cedebat.*
4. *Quomodo bona fabricæ hodie in reparationem Ecclesiarum cedere debeant?*
5. *Decimis onus reparandi Ecclesias, qua ratione incumbat?*
6. *Beneficiati ad reparationem jam pridem fuere adstricti.*
7. *Hæc Beneficiatorum obligatio auctoritate Canonum adstruitur.*
8. *Eam declarat Synodus Tridentina; item Edictum Principum Belgii.*
9. *Quomodo jura Beneficiatos ad reparationem constringant?*
10. *Parochus habens simplicem competentiam, ad reparationem non tenetur.*
11. *Decimatores licet non sint Beneficiati, ad reparationem tenentur.*
12. *Quid de hac Decimatorum obligatione statuant Synodi Belgicæ?*
13. *Edictum Principum ad reparationem vocat ipsos Decimatores.*
14. *Pro qua parte Decimatores ad reparationem teneantur ex Edicto Principum.*
15. *Quæ decimarum portio in Gallia pro reparatione adjudicari soleat?*
16. *Portio decimarum in reparationem impendenda, intelligitur deducto omni alio onere.*
17. *Onus reparationis Decimatoribus aut Incolis incumbens, solet tantum concernere Ecclesiam Parochialem.*
18. *Onus reparandi Capellam ordinarie Parochianis aut Decimatoribus non incumbit.*
19. *Interdum tamen obligantur.*
20. *Onus reparandi Ecclesiam* necessarias *reparationes spectat.*
21. *Forma reparationis arbitrio judicis determinanda; & quæ à judice attendenda?*
22. *Reparatio institui non potest, nisi vocatis* quorum interest; *coram quibus & Æditui computum reddere debent.*
23. *Interdum Incolæ pro reparatione contribuere debent; sed sine auctoritate judicis secularis hic cogi non possunt.*
24. *Populo ad reparationem adstricto, qui teneantur; & quomodo onus imponendum?*
25. *Particularis loci consuetudo, & concordatum juri communi & generalibus Patriæ regulis in hac materia præferuntur.*
26. *Reparatio* Navis *Incolis, & reparatio* Chori *Decimatoribus multis in locis incumbit.*
27. *Quid* Navis *nomine veniat?*
28. *An Decimatores ad reparationem* turris *teneantur?*
29. *Cui Campanarum restauratio incumbat?*
30. *Decimatores solent teneri ad Ornamentorum subministrationem.*
31. *Qualia subministranda Ornamenta?*
32. *Ornamenta pretiosa cur magis Parochialibus, quam Monachalibus Ecclesiis conveniant?*
33. *Quis sit judex competens in materia reparationis Ecclesiarum?*

I. NON tantum jam pridem solliciti fuere Patres, ut templa ædificarentur; sed etiam ut ædificata sarta tecta conservarentur.

Hunc in finem certam partem proventuum Ecclesiasticorum in reparationem Fabricæ reservabant.

„ De oblationibus vel agris, quos Dominus noster „ Rex Ecclesiis suo munere conferre dignatus est, vel „ adhuc non habentibus, Deo sibi inspirante, contulerit, „ ipsorum agrorum vel Clericorum immunitate concessa, id esse justissimum definimus, ut in *reparationibus* Ecclesiarum, alimoniis Sacerdotum, & pauperum refectione, vel redemptionibus captivorum, „ quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur, & Clerici in adjutorium Ecclesiastici operis „ constringantur. „ Ita Synodus Aurelianensis I. anno 1011. *Can.* 15.

II. Divisio redditutum Ecclesiasticorum in quatuor portiones, quarum una *Fabricis* Ecclesiæ impendenda erat, adeo stabilita erat seculo sexto, ut ad Augustinum Anglorum Episcopum scribat S. Gregorius: "Mos „ est Apostolicæ Sedis, ordinatis Episcopis præceptum „ tradere, ut de omni stipendio, quod accedit, *quatuor* fieri debeant portiones, una videlicet Episcopo, „ & familiæ ejus propter hospitalitatem, & susceptionem, alia Clero, tertia pauperibus, quarta Ecclesiis *reparandis*. „ Apud Gratianum *Caus.* 12. *q.* 2. *Can.* 30. ibi & plures Canones hanc divisionem stabilientes occurrunt.

Hoc autem notandum, quod illa portio, quæ in citato Canone dicitur impendenda Ecclesiis *reparandis*, eadem sit, quæ in aliis Canonibus dicitur cedere *Fabricis*: eo quod Fabricæ impendi, nihil aliud sit, quam Fabricæ intertentioni & reparationi impendi.

III. In Hispania olim moris fuisse apparet, ut tertia pars proventuum Fabricis cederet; eaque ut restaurandis seu reparandis Ecclesiis ex Episcopi ordinatione impendi debebat ex Canonum præscripto.

Et quidem Concilium Tarraconense anno 516. *Can.* 8. ait: "Decernimus, ut *antiquæ* consuetudinis ordo „ servetur, & annuis vicibus ab Episcopo Diœceses visitentur, & si qua forte Basilica fuerit reperta destituta, *ordinatione* ejus *reparari* præcipiatur: quia *tertia* „ pars ex omnibus per *antiquam* traditionem, ut accipiatur ab Episcopis, novimus esse statutum. „ Gratianus *Caus.* 10. *q.* 1. *Can.* 10.

Fixum igitur & indubitatum est, aliquam partem proventuum Ecclesiasticorum jam pridem Fabricis Ecclesiarum fuisse destinatam; atque eamdem reparandis Ecclesiis ex Episcoporum ordinatione impendendam fuisse.

IV. Quamvis hodie non fiat ea redditutum Ecclesiasticorum divisio in partes, quarum tertia aut quarta cedat Fabricæ; tamen si quæ pro Fabrica specialiter sint deputata, ex antiqua disciplina & hodie in reparationem Ecclesiarum impendenda sunt. Hinc, ait Peckius in tractatu suo *De reparandis Ecclesiis cap.* 14. "Omnes „ in eo conveniunt Interpretes ad *cap.* 1. ✠ *De ædificandis Eccles.* quod cessante consuetudine, statuto, „ seu dispositione speciali, reparatio Ecclesiæ ex ea portione, quæ à jure ad Fabricam deputata est, fieri debeat.

Unde & Edicto Principum nostrorum super reparatione Ecclesiarum evulgato 2. Octobris 1613. cavetur, quod imprimis cessantibus *specialibus* tractatibus, aut conventionibus super reparatione facienda inter aliquos initis, proventus *Fabricæ* impendentur, tam in novam ædificiorum constructionem, quam in antiquarum reparationem. Habetur Edictum *lib.* 2. Edictorum Flandriæ *pag.* 37.

V. Quod autem quarta aut tertia pars etiam decimarum olim Fabricæ deputaretur, æquum erat; quia, uti recte post Rebuffum in tractatu *De decimis quæst.* 2. *n.* 4. monet Peckius *ibid. num.* 2. decimæ non tantum sunt institutæ pro victu Ministrorum Ecclesiæ, aut propter pauperum & hospitum receptionem, aut Sacrificiorum oblationem; sed etiam propter *Fabricæ* Ecclesiæ constructionem & tuitionem.

Deinde subjicit Peckius: "Et quamvis hodie distributio illa antiqui juris, in omnibus non servetur; illud tamen & jure & consuetudine receptum est, ut „ hoc onus prædictis redditibus, proventibus & decimis „ annexum, eum sequatur, qui eorum usum, fruitionem, perceptionem, & commoditatem habet... Utique proventus, redditus & decimæ ejusmodi, cum „ onere reparationis, ad eum qui percipit & fruitur, „ transire debent. Quod ex *Can.* Priscis, & *Can.* Unio *Caus.* 10. *q.* 3. satis confirmatur, ubi si Episcopus portiones Parochiarum percipiat, ad Ecclesiæ reparationem obligatur.

VI. Unde & jam pridem cautum fuit, ut "quicumque Ecclesiasticum Beneficium habent, omnino adjuvent ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias „ emendandas. „ Ita ex Concilio Moguntino anni 813. refertur in *cap.* 1. ✠ *De Ecclesiis ædificandis*; & eodem tempore in quodam Capitulari Caroli M. *cap.* 24. confirmatum legitur. Habetur *tomo* 7. Concil. generalium *col.* 1289.

Concilium quidem Moguntinum, uti & hoc Capitulare de Clericis aut Beneficiis Ecclesiasticis hic non loquuntur; sed de Laicis qui decimas aliave bona Ecclesiæ jure *feudi* seu *Beneficii* tenebant; uti recte notavit & ostendit Gonzales in notis ad dictum *cap.* 1. & non obscure innuit totus contextus Canonis Concilii Moguntini, uti refertur in prima Decretalium collectione apud Antonium Augustinum, ubi adduntur hæc verba (à Raymundo Decretalium Gregorii IX. collectore omissa) *& nonam & decimam reddant*, quæ non nisi ad Laicos decimas & bona ab Ecclesia jure feudi tenentes referri possunt.

VII. Interim ex hac Decretali concludunt omnes passim Interpretes, habentes Beneficium in Ecclesia, teneri ad ejus reparationem: quæ conclusio, quamvis ex citato Canone Moguntino, prout primitus editus fuit, deduci non posset, nihilominus aliis Canonibus, & naturali rationi consonat.

Canones enim passim ipsos Ecclesiæ Beneficiatos ad restaurationem ipsius Ecclesiæ obstrictos declarant; rationi justitiæque consonum judicantes, eos qui redditus ac proventus Ecclesiæ percipiunt, ad earum quoque restaurationem teneri.

„ De destructis Ecclesiis, ut ab eis, qui eas possident, reædificentur, & si non sufficiant, à populo „ adjuventur; „ ait Synodus Romana sub Eugenio II. *Can.* 25.

Et generaliter Synodus Tullensis *parte* 2. *cap.* 11. „ Ut Ecclesiæ farciantur, vel restaurentur ab iis, qui „ rebus earum utuntur, aut ab unoquoque tale ex earum familia præbeatur adjutorium, per quod si fieri „ potest, reædificentur.

VIII. His conformis est dispositio Concilii Tridentini *Sess.* 21. *cap.* 7. *De Reformat.* qua decernitur, Episcopi "Ecclesias Parochiales collapsas restaurari procurent ex fructibus & proventibus quibuscumque ad easdem Ecclesias quomodocumque pertinentibus: Qui „ si non fuerint sufficientes (ait) omnes Patronos, & „ alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt.... ad prædicta cogant.

Edictum quoque Principum nostrorum ante citatum expresse vult, ut contribuant ad reparationem Ecclesiarum, qui Beneficia in iis Ecclesiis possident; idque, ait, *juxta juris communis dispositionem.*

IX. Jus commune Beneficiatos ad Ecclesiarum restaurationem adstringit, inspecta ipsa fructuum portione, quam ab Ecclesia percipiunt: "Æquum enim est (ait „ Peckius *cap.* 20.) eum qui lucrum sentit, onus quoque sentire.

Adhæc jus commune ea conditione Beneficiatos ad restaurationem Ecclesiæ obligat, *si eis supersit*; quemadmodum respondit Alexander III. in *cap.* 4. ✠ *De Ecclesiis ædificandis*: "De his, qui Parochiales Ecclesias „ habent, duximus respondendum, quod ad reparatio-„ nem

„ nem & institutionem Ecclesiarum cogi debent, cum „ opus fuerit, de bonis, quæ sunt ipsius Ecclesiæ, si „ *eis superfint*, conferre, ut eorum exemplo cæteri in„ vitentur.

X. Hinc communiter concluditur, & in praxi servatur, quod Parochi qui nullas decimas habent, sed sola Pastorali competentia contenti sunt, ad Ecclesiarum reparationem non teneantur; eo quod nihil eis ex bonis Ecclesiæ superesse credatur: quandoquidem *competentia* honestæ Parochi sustentationi commensurata supponatur.

XI. Sed quia Beneficiati ad reparationem Ecclesiarum vocantur ratione proventuum, quos ab Ecclesia recipiunt, hinc Monasteria, Capitula, & alii ad quos decimæ & proventus Ecclesiarum sunt devoluti, quamvis Beneficia Ecclesiastica vere non habeant in iis Ecclesiis, ad earum tamen restaurationem ratione perceptionis dictorum proventuum, vocantur.

Synodus habita circa annum 1279. ab Archiepiscopo Rothomagensi ejusque Suffraganeis apud Pontem Audomari, *cap.* 8. ait: " Statuimus etiam ut Abbates, Prio„ res, & aliæ Ecclesiasticæ Personæ, quæ percipiunt „ *majores decimas* in Parochialibus Ecclesiis, compel„ lantur ad *restaurandam* fabricam, libros & ornamen„ ta, pro *rata* quam percipiunt in eisdem.

XII. Synodus P. I. Cameracensis titulo *De Decimis cap.* 8. vult, ut "in Ecclesiis, quarum instaurari ac refi„ ci Chorus eorum sumptu debet, qui decimas capiunt, „ omnes Ecclesiastici qui easdem decimas obtinent, „ etiamsi Patroni non sint, ex proportione decimarum „ quas recipiunt, pro sua quisque proportione confe„ rat; sive instaurari tantum iidem Chori debeant, sive „ de integro ædificari.

Hoc Decretum quoad concurrentiam in reparatione Ecclesiarum omnium generatim Decimatorum servata proportione perceptionis, renovatum rursus fuit in Synodo P. II. *titulo* 14. *cap.* 12. additque: " prædictum „ Decretum ad omnes infra limites Parochiæ decimas „ possidentes, prout juris est & rationis, extendatur; „ ubi nimirum integri Chori reparatio ad eos qui deci„ mas possident, pertinet.

XIII. Similiter Edictum Principum nostrorum vult, ut proventibus Fabricæ, & iis quæ in eum finem per Æditiuos in Ecclesiis rusticanis sub Officio Divino colliguntur, aut in Gazophilacium ad id in templo positum à Fidelibus conjecta sunt, haud sufficientibus, subsidium sumatur ab *omnibus* decimis in manu mortua existentibus, sive liberis ad naturam primigeniam reversis, sive adhuc feudali vel alio nexu adstrictis, sive in manu laicali adhuc existentibus, quæ tamen doceri possint ab Ecclesia esse profectæ post Concilium magnum Lateranense sub Alexandro III. anno 1179. celebratum.

In Gallia quoque Decimatores ad reparationem & instaurationem Ecclesiarum condemnantur, quemadmodum videri potest apud Brodæum in notis ad Louëtium *lit. R. num.* 50. & novissime ostendit Michael du Perray Advocatus in Parlamento Parisiensi in tractatu *De Portionibus congruis*, &c. *parte* 2. *cap.* 28.

XIV. Verum sicuti olim non nisi tertia aut quarta proventuum Ecclesiasticorum pars solebat cedere Fabricæ; ita & hodie solet ea moderatio circa Decimatores servari, ut non nisi certam portionem decimarum contribuere teneantur; ne alias contingat ob Ecclesiarum ruinas, ipsos decimarum possessores subito & inopinato ad egestatem deduci.

Et quidem sæpius citatum Edictum nostrum, decimas in subsidium accipi vult ea moderatione, ut per annos sex triens illarum contributioni subjiciatur, sive integræ decimæ duorum annorum in restaurationem Ecclesiæ cedant spatio sex annorum, id est, singulis annis *triens* omnium decimarum: verba Edicti Gallice ita habent: *Requerant y être par eux employé le revenu entier de deux années, à payer en six années également; sçavoir, à chacune des six années une tierce du revenu annuel.* Id est, Requirentes, ut ad eum finem quolibet sexennio per eos æqualiter impendantur redditus duorum annorum, videlicet tertia annui redditus pars, in singulos sexennii annos adæquata.

Nequaquam obscurum est, quod *æqualitas*, quam servatam vult Edictum, non sit referenda ad æqualitatem portionum annuarum, quas ex decimis varii Decimatores habent inter se; sed ad æqualitatem *trientis* in singulos annos ex decimis in reparationem Ecclesiarum impendendi; hoc est, ut singulis annis habeatur triens omnium decimarum quæ iis annis colliguntur, uti recte notavit Zypæus in Jure novo, *tit. De Ecclesiis ædificandis, num.* 9.

XV. In Gallia quoque in hac contributione circa decimas solet plerumque ea servari moderatio, ut nonnisi tertia pars adjudicetur; quemadmodum in summis Galliarum Prætoriis sedulo observari ex Joanne Papone & Guillelmo Benedicto refert Peckius, *cap.* 14. & affirmat Joannes Tournetius in sua Arrestorum collectione, *lit. R. cap.* 14. ita sæpius judicatum; ac signanter 18. Decembris 1616. infirmata sententia, qua Incolis adjudicata fuerat *medietas* decimarum impendenda in reparationem Ecclesiæ.

XVI. Hæc autem decimarum portio intelligi debet deducto omni alio onere, uti ibidem Tournetius. Et Zypæus loco citato agens de triente decimarum per Edictum contributioni subjecto, ait *num.* 6. " Defalcan„ da autem est Canonica portio, quæ Pastori ex decimis „ solvitur similiaque onera atque ex residuo tantum „ *triens* in Ecclesiæ reparationem exigi potest: Prov n„ tus enim, bona, & fructus censentur ii, qui deductis „ oneribus supersunt.

Testatur idem Zypæus, *Consult.* 2. *de Ecclesiis ædificandis, num.* 27. declarasse aliquando Sanctam Congregationem sub his fructibus reparandæ Ecclesiæ ibi affectis, non comprehendi, quæ Parocho pro victu sunt necessaria.

XVII. Sicuti competentia Pastoralis ex decimis assignanda proprie, & primario tantum concernit Parochum & Parochiam; atque ita in ejus determinatione hoc providendum, ut illud assignetur, quod *Rectoris ac Parochiæ necessitati decenter sufficiat*, ut loquitur Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* ita quoque onus reparationis Decimatoribus injectum, tantum concernit Ecclesiam ipsam *Parochialem*, sive eam in qua *de jure* Parochiali Divinum Officium audire, & Sacramenta suscipere tenentur; quia, ait Wamesius Consilio Canonico 511. *num.* 8. ut decima jure communi pertinet ad Parochum, *cap.* CUM CONTINGAT ✠ *De decimis*: ita soli Parochiali Ecclesiæ deservire debet, non Capellis, veluti inde deductis coloniis.

XVIII. Similiter Peckius in citato tractatu *cap.* 24. inquirens, qui teneantur ad reparationem Capellæ, recte advertit, quod Rustici ad quorum commoditatem Capella fundata est, se queant ab onere eam reparandi eximere, si velint usu illius carere, & ad Ecclesiam Parochialem potius accedere, quam Capellæ reparandæ impensas ferre. " Licet enim Parochiani, ut Ecclesiæ „ Parochialis refectionem evitent, illi renuntiare, & „ in Parochia nihilominus manere, non possunt; in „ Capella tamen alio jure utendum videtur: quia Paro„ chiani ab ea recedentes, ad matrem suam redeunt, „ primævum suum statum, vel veterem conditionem „ reassumunt, nullique plane in suo jure præjudicant, „ aut detrimentum adferunt.

Post hæc subjungit: " Quod si nec Parochiani, nec „ Patroni Capellam reparare velint, aut ob pauperta„ tem nequeant, eam juxta Decretum Concilii Triden„ tini, *Sess.* 21. *cap.* 7. *De Reformat.* transferendam „ esse: Evidenter declarans Decimatores nullatenus ad earum reparationem teneri.

XIX. Addit deinde hanc cautionem: " At si ejus„ modi

„ modi Capella ex justa causa Superiorum movente
„ erecta & constructa sit, forte ut periculum animarum,
„ quod evenire posset, Ecclesia Parochiali nimium di-
„ stante, evitetur, eo casu non puto renuntiationem
„ Parochianorum quidquam operari, sed è contra non
„ obstante illa, ipsos pro præterito tempore antequam
„ inde recedere velint, si facultates ipsis sufficiant,
„ contribuere debere.

Imo non dubium, quod nonnunquam ipsi Decimatores ad reparationem hujusmodi Capellæ essent pro parte saltem aliqua vocandi. Si enim Decimatores non tantum ad sustentationem Parochi; sed & aliorum Sacerdotum, qui pro administrandis Sacramentis & instructione populi sunt necessarii, debeant ex decimis contribuere: (ut infra titulo *De Portione congrua*, ostendetur) quidni urgeri possint ad instaurationem non tantum Ecclesiæ Parochialis, sed etiam Capellæ, ob distantiam à Parochiali Ecclesia, populo necessariæ? Præsertim cum decimæ totius Parochiæ jure communi censeantur ad Ecclesiam Parochialem pertinere; ideoque juxta *cap.* 3. *X. De Ecclesiis ædificandis*, nova Ecclesia seu Capella ex his decimis eo titulo videatur ædificanda & restauranda.

XX. Ulterius, restauratio à Decimatoribus, aliisque quibus incumbit, ita exigenda, ut necessitati & honestæ populi commoditati Ecclesia sufficere possit: at ea quæ ornatum potius quam necessitatem & honestam commoditatem spectat, requiri non potest. Unde Zypæus in Jure novo titulo *De Ecclesiis ædificandis*, monet, Edictum Principum nostrorum, ad *necessarias*
„ Templi, id est, substantialium partium, tecti, parie-
„ tum, chori, vel navis, ut loquitur, &c. reparatio-
„ nes restringendum esse, non vero ad ornatum inte-
„ riorem extendendum: ut aliquid materiæ relinqua-
„ tur devotioni aliorum.

XXI. Verum uti in determinanda Parochorum competentia non avara manu procedendum; atque ipsius Parochiæ amplitudo, nec non decimarum quantitas, aliaque consideranda; ita quoque in reparandis Ecclesiis justum ac æquum esse censet Peckius *cap.* 1. " si
„ expensis ac ponderatis Ecclesiarum qualitatibus, fru-
„ ctibus, emolumentis & conditionibus, ad boni æqui-
„ que judicis arbitrium hoc totum referatur...... Et
„ cum (ait) aliquando in supremis Galliarum Præto-
„ riis, quæ vulgus Parlamenta appellat, similis quæstio
„ de reparatione Ecclesiarum incidisset, præcedente
„ cognitione, missisque, qui Ecclesias visitarent, Com-
„ missariis, ita res temperata & tractata fuit, ut pro
„ ratione proventuum & circumstantiarum, ea refectio
„ publico Senatus Decreto decerneretur; teste Joanne
„ Papone in libro *De Arrestis Gallicis*, *lib.* 1. *tit.* 1. „
Hæc Peckius.

XXII. Ut in hac reparatione non nimium graventur Decimatores, aliique quibus onus reparandi incumbit; & omnia minore, quo potest, sumptu fiant, statuit Principum nostrorum sæpius citatum Edictum;
„ quod nihil poterunt statuere Ædiles sine iis quorum
„ interest: quodque sine eorum consensu vetus forma
„ non mutabitur; sed inibitur ratio magis conveniens,
„ vocatis in Consilium peritis, & minus sumptuosa.
„ Edent etiam Ædiles computus suos iis, qui perci-
„ pient decimas, ut videant an bene administrentur,
„ & quantum desideretur.

XXIII. Ubi autem hactenus assignata ad reparationem Ecclesiæ non sufficiunt, vult Synodus Tridentina citato *cap.* 7. " ut in illorum defectum Parochianos om-
„ nibus remediis opportunis ad prædicta Episcopi co-
„ gant; quacumque appellatione, exemptione, & con-
„ tradictione remota.

Verum dum de promulgatione Concilii Tridentini hic in Belgio tractaretur, ad hunc articulum notatum fuit à Consiliis Regiis, " populum ad contributiones
„ pro ædificandis Ecclesiis, sine auctoritate Judicis se-
„ cularis constringi non posse.

Hinc in Edicto Principum nostrorum dicitur: " ubi
„ hæc non sufficiunt, ex indultu Principali, transibi-
„ tur ad collectam & capitationem eorum, qui in ea
„ Ecclesia alimenta spiritualia recipiunt.

XXIV. Porro Edictum satis insinuat, eo casu collectam illam instituendam inter eos, qui revera sunt Parochiani istius Ecclesiæ; sive qui in ea Ecclesia alimenta spiritualia percipiunt; quod & juri communi & justitiæ consonum esse ostendit Peckius *cap.* 10. una ostendens, quod hæc collecta personis ibidem habitantibus, Ecclesia utentibus, & Sacramenta sua ibidem accipientibus, pro modo & ratione rerum suarum imponenda sit. Dein, *cap.* 11. ex hoc fundamento infert, quod Forensibus ratione bonorum quæ in locis possident, collecta pro reparatione Ecclesiæ imponi nequeat, " quia (ait) hoc
„ onus non est onus mere reale, sed mixtum; & im-
„ ponitur personis principaliter, licet fiat taxatio res-
„ pectu rerum.

Eodem fundamento passim ubique receptum est, ut ubi alii sunt termini Parochiarum quoad Jurisdictionem Ecclesiasticam, & alii quoad Jurisdictionem civilem, pro reparatione Ecclesiarum collectentur omnes, qui sunt intra terminos Parochiarum quoad Jurisdictionem Ecclesiasticam; id est, qui subsunt quoad spiritualia istis Ecclesiis Parochialibus; licet in civilibus Jurisdictioni alterius Parochiæ sint subjecti; uti refert Zypæus, *Consult.* 1. *De Magistris.*

XXV. Hactenus dicta fere procedunt, ubi consuetudo aut particularis contractus, vel concordatum aliam in facienda reparatione legem non dedit; hæc enim si probari queat, servanda erit; ea vero cessante, demum ad jus commune, vel generales Patriæ leges recurrendum.

XXVI. Et quidem teste Zypæo, in reparandis Ecclesiis fere passim consuetudo ad populum *Navis* reparationem transtulit; testaturque ita judicasse Consilium Brabantiæ pro Capitulo Antverpiensi, contra Incolas De Conteca, anno 1602. additque: " Et ita habet ge-
„ neralis consuetudo locorum, quæ nunc & olim sub
„ Diœcesi Cameracensi fuerunt.

Similiter in Gallia usu receptum, & Arrestorum auctoritate sæpius confirmatum est, Parochianos teneri ad reparationem *Navis*, Decimatores vero ad reparationem Chori. Uti videri potest apud Julianum Brodæum in notis ad Louetium, *lit. R. num.* 50 qui & rationem subjicit, quia *Chorus* Ecclesiæ est proprie locus Cleri; *Navis* vero, laicorum; quibus multis seculis ingredi Chorum illicitum fuit. Recentiora Parlamentorum Arresta eamdem distinctionem inter onus reparandi Navim Ecclesiæ, & ejusdem Chorum confirmantia, recitat Michael du Perray in citato tractatu *De portione congrua*, *cap.* 28. (*a*)

XXVII. Navim Ecclesiæ esse, ait Peckius, *cap.* 1. *n.* 3. eam corporis Ecclesiæ partem, quæ extra cancellum est, & in qua Parochiani sedent.

Monet tamen ibidem: " Non totam quidem illam
„ partem, *Navem* Ecclesiæ appellamus, quæ extra can-
„ cellos est, sed eam tantum, quæ in medio templi,
„ columnis, parietibus, fenestris & tecto constat ac
„ sustinetur: sic ut appellatione *Navis*, appendices &
„ Capellæ Ecclesiarum, in quibus malo & improbato
„ exemplo plerique ambulare solent, non contineantur,
„ etiamsi uno eodemque tempore ac opere *Navi* Eccle-
„ siæ adjungantur, ipsaque Navis sine his non aliter,
„ quam avis sine alis constare queat. Id quod nuper,
„ ex informatione, quam in causa super ea re contro-
„ versa accepi, & in qua deinde sententiam dictavi,
„ consuetudine & antiqua interpretatione receptum esse
„ plenissime cognovi.

(*a*) Ut certo innotescat, quinam in Galliis teneantur ad Ecclesias reparandas, legendum primo est Edictum Melodunense art. 9. addenda erit declaratio quæ 18. Februarii an. 1661. data est; tandem consulere non pigeat Diarium Audientiarum t. 1. ubi reperitur Arrestum 12. Decembris an. 1623. pronunciatum.

Hæc

Hæc ille, occasione Recordiarum sive Concordatorum Leodiensium, quorum ibi meminit; asseritque vi illorum subinde ipsius *Navis* reparationem rejici ad illum, qui decimas percipit. Unde etiam Zypæus postquam dixit, Parochianos in Diœcesi Cameracensi ex consuetudine recepta teneri ad reparationem *Navis* Ecclesiæ, addit; *Quamvis Recordia Leodiensis rigorosiùs cum decimis agat.*

Hoc casu *Navis* secundùm descriptionem Peckii meritò accipienda est. Cùm enim laterales Capellæ & appendices magis ad ornatum quàm ad necessitatem spectare soleant; æquum non est, earum ædificatione aut reparatione Decimatores gravare; sed si eas ad suam commoditatem, aut majorem suæ Ecclesiæ ornatum desiderent Parochiani, eorum pietati hoc relinquendum.

XXVIII. Eâdem forsan ratione hîc receptum est, Decimatores non teneri ad exstructionem aut restaurationem *turris*, & ad ejus reparationem (ait Zypæus) neque ante, neque post Edictum scio aliquem Decimatorem condemnatum. Turris enim, præcipuè elatior, magis ad ornatum, quàm ad necessitatem est.

XXIX. Sed quid de *campanis*? Ecclesiam Parochialem posse plures habere campanas, optasseque Sanctum Carolum, ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus haberentur ad minus duæ, *part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 13. tamen quia usus præcipuus campanæ is est, ut per ejus pulsum ad Divina Officia populus vocetur, consuetudine passim receptum est, quòd Decimatores ad unius tantùm campanæ restaurationem teneantur, & ad eam necessariarum trabium. Testatur quoque Peckius *cap.* 13. quòd Concordata seu recordiæ Leodienses "Prælatum, cui onus reparationis incumbit, ad *unius* „ tantùm campanæ, quam *Bannalem* vulgò appellant, „ intertentionem adstringant: eamque (ait) ejusmodi „ esse volunt Interpretes, ut facilè in eo loco exaudiri „ queat.

XXX. Ratio, quæ multis locis Decimatores obligat ad restaurationem Chori, eadem quoque induxisse videtur, ut passim constringantur Decimatores, suppeditare necessaria ornamenta pro celebratione Divini Officii, quemadmodum advertit Brodæus loco citato, ibidem plurima in hanc rem Arresta Parlamentorum proferens.

Et sanè jam pridem in Synodo Metensi, anno 888. *Can.* 2. statutum fuit, ut "qui decimas percipit, eas " accipiat in sui sustentationem, & ad luminaria con„ cinnanda, & Basilicæ ædificia, vestimenta quoque „ Sacerdotalia; & cætera utensilia suo ministerio con„ grua obtinenda.

XXXI. Advertit Peckius *cap.* 13. quòd in Recordiis Leodiensibus ornamentorum intertentio & subministratio Decimatoribus quoque injungatur, & tametsi *casulæ*, *calicis*, & *vestimenti*, in numero *singulari* fiat mentio, plerique nihilominus arbitrati sint, quòd locutio illa *singularis*, etiam pluralitatem in eodem genere in se contineat, si pluribus Ecclesia indigeat.

Deinde *num.* 6. ait: Quòd si inter eos, qui Ecclesiæ præsunt, & eum, ad quem onus reparationis pertinet, de modo & qualitate istiusmodi vestium & ornamentorum quæstio exsurgat, utique ratio habenda est qualitatum Ecclesiæ & ipsius facultatum, ut secundùm quod abundat facultatibus sic meliora & pretiosiora habeat ornamenta.

Cùm ergo ex varietate Ecclesiarum sint determinanda, meritò ibidem probat sententiam cujusdam Guilelmi, qui hoc totum arbitrio judicis relinquit; & voluptarias impensas excludit.

XXXII. Cæterùm, optandum esset, ut Abbates & Monasteria decimas possidentia; eoque titulo ad reparationem Ecclesiarum, & suppeditationem ornamentorum obligata, & quorum Ecclesiæ claustrales sæpè argento & auro fulgent, & interim Ecclesiis Parochialibus vix de ornamentis ad peragendum honestè Divinum Officium provident, attenderent illud Sancti Bernardi in Apologia ad Guillelmum Abbatem *cap.* 11. " Dicite, pauperes, si tamen pauperes, in sancto quid „ facit aurum? Et quidem alia causa est Episcoporum, „ alia Monachorum. Scimus namque, quòd illi sapien„ tibus & insipientibus debitores cùm sint, carnalis po„ puli devotionem, quia spiritualibus non possunt, „ corporalibus excitant ornamentis. Nos verò, qui jam „ de populo exivimus, qui mundi quæque pretiosa ac „ speciosa pro Christo reliquimus, qui omnia pulchrè „ lucentia, canore mulcentia, suaveolentia, dulce sa„ pientia, tactu placentia, cuncta denique oblecta„ menta corporea arbitrati sumus ut stercora, ut Chri„ stum lucrifaciamus: quorum, quæso, in his devo„ tionem excitare intendimus? Quem, inquam, ex „ his fructum requirimus? Stultorum admirationem, „ an simplicium oblectationem? An quoniam commixti „ sumus inter Gentes, fortè didicimus opera eorum, „ & servimus adhuc sculptilibus eorum?

XXXIII. Edictum Principum nostrorum clausulam hanc finalem subjicit: " Et si casus occurrat hîc non de„ cisus, recurretur ad Principem, aut ejus Consilium „ ut amicabiliter, aut alioquin summariè & sine stre„ pitu transigatur.

Quamvis Canones passim Episcopis injungant curam reparandarum Ecclesiarum, illisque specialiter mandent, ut Parochiales Ecclesias, etiamsi Juris Patronatûs sint, collapsas instaurari procurent, nihilominus " ex consuetudine generali passim ferè obtinente etiam „ coram laïco judice; hoc est in his Belgii regionibus, „ in auditorio Principis, seu Provincialibus ejus Con„ siliis agi potest, „ ait Wamesius *Consilio Canonico* 522. *num.* 2.

Et in Gallia frequenter judicatum refert ex Aufrerio Peckius *cap.* 28. per plura Arresta, quòd Parlamentum Regium de Ecclesiarum reparationibus cognoscere possit; pronuntiatumque contra Episcopos Jurisdictionem Parlamentorum in hac materia declinare volentes. Et plurima extant in Consilio Brabantiæ (ait) adversus " diversos Prælatos super eadem reparatione, ad in„ stantiam incolarum loci, in quo ea Ecclesia sita est, „ pronuntiata Decreta; quod notorium est, soletque „ ea coactio de reparandis Ecclesiis per Commissarios „ Regios fieri, solâ expensâ sine alio salario contentos.

Quinimò cùm hîc de publicatione Concilii Tridentini ageretur, nonnulli è Ministris Regiis monuerunt ad citatum *cap.* 7. " totam hanc auctoritatem de Eccle„ siis restaurandis ab antiquo ad Curiam Provincialem „ pertinuisse.

Et notoria ac quotidiana praxis habet, quòd passim in hisce ac vicinis provinciis quæstiones refectionem Ecclesiarum spectantes in Consiliis Regiis Provincialibus tractentur.

Cùm enim ejusmodi cognitio tantùm respiciat proventus, & fructus bonorum Ecclesiæ, qui proveniunt ex temporalibus, super quibus Rex potest facere Ordinationes, quæ in suo foro serventur, caret fundamento, eam Regi negare velle, ut ex Chassanæo notat Peckius *cap.* 28. *num.* 4.

CAPUT VII.

De expensis ad reparationes Ecclesiarum peragendas iterum quæstio perpenditur.

1. *Primis seculis Ecclesiarum refectio fiebat ex liberalitate cujuslibet Christiani.*
2. *Constantinus Magnus jussit, ut pecunia fiscalis in hanc causam converteretur.*
3. *Observationes in eam Imperat. agendi rationem.*
4. *Veterum principum liberalitas eorum successores non obligavit.*
5. *Quid de proventibus fabricæ in reparationem Ecclesiarum*

siarum impendendis statuat Edictum principum Belgarum.
6. *Circumstantia, in qua Decimatores possunt petere, ut fabricæ computus sibi exhibeantur.*
7. *Decimatores extra Parochiam morantes ad expensas reparandæ Ecclesiæ necessarias cogi possunt.*
8. *Quid fieri debet, cùm Decimatores de suis proventibus aliquid conferre recusant?*
9. *Monitum, cujus observatio expensas reparationum imminuet.*
10. *Quomodo & quando Decimæ in reparationem fabricæ cedere debeant?*
11. *Quandonam Decimatores ad reparationem turris Ecclesiæ tenentur?*
12. *Quomodo qui campanam subministrant, ad turris restaurationem tenentur?*
13. *Quid nomine* Recordiarum *Leodiensium intelligi debeat?*
14. *In Brabantia, quæ sit auctoritas harum Recordiarum & statutorum Archidiaconalium, signanter quoad onus reparandæ turris?*

I. PRIMIS seculis, cùm pax Christianis restituta est, sollicitudo ædificandi & reficiendi Ecclesias non tam onus habebatur, quam pietatis eximiæ decus, & ad illud consequendum principes & subditi inter se decertabant. Non enim solùm plures Ecclesiæ noviter exstructæ sunt, sed destructæ restitutæ fuerunt: id testatur Eusebius *l.* 10. *hist. Ec. c.* 2. " Loca cuncta, quæ „ tyrannorum impietas ante subruerat, tanquam ex diu„ turna ac pestifera labe reviviscebant, templaque no„ stra à solo in immensam altitudinem erigebantur & „ longè majori cultu & splendore, quàm illa, quæ priùs „ expugnata fuerant, nitescebant operâ & divitiis Chri„ stianorum.

II. Ipse Constantinus Magnus jussit, ut *pecunia publica seu fiscalis* in hanc causam converteretur. Quippe *lib.* 2. *c.* vitæ Constantini, quam adornavit Eusebius, laudatur ejusdem principis lex, qua præsides provinciarum admonuit, " ne pecuniis largiendis parcerent, „ sed ut ex imperialibus thesauris sumptus ad ædium „ sacrarum exstructionem depromerentur.

Evidentius id apparet ex epistola ejusd. principis ad Eusebium missa, quam iste auctor *cap.* 41. retulit. " Quotquot, ait Imperator, Ecclesiis, aut ipse præses, „ aut alios in singulis locis præsidentes & Episcopos „ & Presbyteros, ac Diaconos nosti; cunctos admone, „ ut in opera Ecclesiarum omni studio ac diligentia in„ cumbant, quo aut reparentur, quæ adhuc manent, „ aut augeantur in majus, aut sicubi usus postulaverit, „ nova ædificentur. Quæcumque autem necessaria „ fuerint, ipse & reliqui alii tuo interventu tum à præ„ sidibus provinciarum petent, tum ab officio præfe„ cturæ prætorianæ.

III. Ex ea Epistola tres erui possunt observationes. 1. Supremam sollicitudinem pro reficiendis Ecclesiis sibi vendicant Imperatores. 2. Specialem nihilominus hanc curam Episcopis & Clericis committunt. 3. Ad hanc refectionem necessarios sumptos è suo penu fecerunt.

IV. Verum sicuti liberalitas Constantini M. in largiendis sumptibus, qui ad reparandas, aut ædificandas Ecclesias erant necessarii, successores hujus principis non absolutè obligavit; ita hoc onus secundùm regulas juris ab aliis, qui eo obstricti erant, ferendum fuit. De iis agendum est. (*a*)

V. Edictum Principum nostrorum de *anno* 1613. non tantùm præcipit proventus fabricæ in reparationem Ecclesiæ impendi, sed insuper, ut in augmentum proventuum fabricæ colligi deberent, signanter in Ecclesiis Ruralibus, eleemosynæ fidelium, easque per Parochos, & concionatores esse commendandas in sacris concionibus, figendumque truncum, in quem intrantium Ecclesiam & exeuntium Ecclesiâ piæ & liberales oblationes recipiantur.

Insuper & hoc notandum, si forsitan à Pastoribus primitivis vel percipientibus Decimas vigore Concordati, vel antiquæ consuetudinis, aliquid annuè pro intertentione, seu conservatione Ecclesiæ & ornamentorum Fabricæ contribuatur, illud solere cum reliquis Fabricæ proventibus confundi, & adinstar aliorum Fabricæ proventuum in ordinarias reparationes expendi, nullo ordine servato.

Quandoquidem igitur proventus Fabricæ in reparationem Ecclesiæ, nec non ornamentorum & utensilium, aliaque ad divinum cultum celebrandum necessaria impendi debeant, priusquam Decimatores, aut Beneficiati, in reparationem, aut subministrationem illorum contribuere debeant, non dubium, quin ipsi Decimatores & Beneficiati, aliique, quibus onus reficiendi Ecclesias, aut subministrandi ornamenta, in defectum proventuum Fabricæ incumbit, pro suo interesse intendere possint, ut hi proventus in conservationem fabricæ & ornamentorum ritè impendantur, neque in alios usus convertantur.

VI. Quin si ad reparationis expensas urgeantur, poterunt petere computus Fabricæ sibi exhiberi, ut videant num proventus Fabricæ sufficientes non sint, vel utrum aliis usibus in eorum præjudicium non impendantur, prout & allegato Edicto Decimatoribus aliisque interesse habentibus permittitur.

VII. Ubi deficiunt fabricæ proventus, possessores decimarum ad reparationem Ecclesiarum vocari debent, tametsi non sint earum Ecclesiarum Beneficiati.

Imò rectè observat Zypæus in notitia Juris Belgici tit. de sanctis Ecclesiis *num.* 11. quod Concilium Tridentinum obliget decimarum possessores ante Parochianos, etsi apud aliam Ecclesiam, cui assignatæ sunt, residéant.

" Jure enim Parochiali (ait) proveniunt, etsi per „ uniones, seu incorporationes aliis fuerint, assignatæ: notatque ibidem *num.* 10. quòd in Diœcesi Leodiensi soleat Episcopus vel Archidiaconus visitans, & Ecclesiam reparatione indigere reperiens, ordinare eam faciendam sumptu hujus illiusve decimarum possessoris: " Quod (ait Zypæus) videri potest facere, sicut Præ„ tores visitantes vias, mox reparari jubent per pos„ sessores vicinorum agrorum.

VIII. Cùm verò eo modo procedendo, inchoari videatur ab ipsa executione, monet Zypæus: vix in his partibus eum procedendi modum recipiendum, sed solere hîc procedi via *Arresti*, injiciendo *Arrestum* in Decimas, aliave bona huic oneri subjecta, quorum possessores extra has ditiones degunt: idque ad fundandam contra eos jurisdictionem, illudque valdè convenire menti Concilii Tridentini *Sessione* 21. *cap.* 7. Credit Zypæus, dum primùm cupit Ecclesias reparari per Laïcos Patronos, & quoscumque proventus Ecclesiasticos possidentes, quâcumque (inquit) *appellatione, exemptione, & contradictione remotâ.* (*a*)

(*a*) Quod *num.* 1. 2. 3. & 4. continetur, desumptum est ex Epistola, quam D. Van-Espen an. 1714. scripsit ad Parochum Villæ Evri; quæ Parisiis septem circiter Leucas distat.

(*a*) Eadem ferè in Galliis observari debet Jurisprudentia: ut constat Declaratione quam Lud. XIV. die 18. Februarii an. 1661. promulgandam curavit: *Enjoignons*, statuit Rex, *aux Archevêques & Evêques de notre Royaume, & où ils seront legitimement empêchés, à leurs grand. Vicaires, de visiter incessamment les Eglises & Maisons Presbyterales de leurs Dioceses, & de pourvoir promptement.... à ce qu'elles soint bien & dûëment réparées, même lesdites maisons Presbyterales bâties aux lieux, où il n'y en a pas, ensorte que le Service Divin y puisse être dûëment & commodément fait & célébré, & les Curés & Vicaires convenablement logés, même à ce que lesdites Eglises soient fournies d'ornemens, & d'autres choses necessaires, pour la célébration du Service Divin: à quoi faire, ils feront contraindre les Décimateurs, Marguilliers, Paroissiens & autres, suivant qu'ils en peuvent être tenus, même les Curés, pour telle part & portion qu'l sera par eux arbitré, s'ils jugent que le revenu de leur Cure le puisse commodément porter; &*

Cæterum

Cæterum indubitatum est, quòd si Episcopi, Archidiaconi, vel Archipresbyteri, Ecclesias Parochiales, vel domos Pastorales visitantes, reparationibus ordinariis & minutionibus seu receptis faciendis solicitè intenderent, frequenter contingeret exiguis sumptibus Ecclesias domosque Pastorales sartas tectas conservandas, quæ aliàs defectu similium reparationum postmodum in notabilem ruinam decidunt; occasione cujus plures postmodum difficultates super earum reparatione, aut instauratione oriuntur.

X. Dictum est *num.* 14. *cap.* præcedent. quòd Ecclesiarum & Domuum pastoralium refectioni singulis annis triens omnium decimarum destinari debeat. Quòd si ea summa à Decimatoribus separatim asservaretur, non ita gravatè concederent expensas, quæ ab iis exiguntur, ubi reparationes Ecclesiarum fieri debent.

Trientem decimarum, de quo assertum est in Edicto *anni* 1613. computandum esse detractis oneribus, quibus decimæ sunt obnoxiæ, *cap. præced, n.* 16. notatum est; & ita sæpiùs judicatum refert Laury in sua Arrestorum collectione, *Arresto* 40.

Notat etiam ibidem, Decimatores non defungi abdicatione decimarum factâ conformiter ad præscriptum Edicti, in reparationem Ecclesiæ, si eam *post factam reparationem* rursus in ruinam cadere contigerit; sed Decimatores iteratò teneri cedere trientem decimarum conformiter ad præscriptum Edicti in hanc novam restaurationem.

Verùm si Decimatores in restaurationem Ecclesiæ duorum annorum decimas juxta tenorem Edicti, contulissent; sed Parochiani partem duntaxat Ecclesiæ restaurassent, atque integram eam decimarum portionem in hujus partis instaurationem impendissent, ut se interim ab impensis restaurationis eximerent, non possent postmodum Decimatores obligare ad iteratam decimarum abdicationem, in restaurationem partis Ecclesiæ, quam ipsi irreparatam permiserunt: eò quòd Edictum obligare non videatur Decimatores, nisi ad unicam decimarum abdicationem in restaurationem *totius* Ecclesiæ, sive Fabricæ collapsæ, & ita judicatum in Parlamento Mechliniensi 23. Februarii 1685. ibidem refertur.

XI. Gravior occurrit difficultas circa turris reparationem, de qua *num.* 28. *cap. præced.* mentio brevior, quam par est, facta fuit. Illud imprimis notandum, quòd ubi ex consuetudine, quemadmodum in patria Leodiensi passim obtinuit, Decimatores tenentur ad reparationem navis, etiam teneantur ad reparationem turris, si hæc sit pars ipsius navis, sive incumbat parietibus ipsius navis; quemadmodum in *Recordiis* Leodiensibus passim notatur: modò tamen non agatur de turri clariori, quæ magis ad venustatem, quam ad necessitatem spectat.

Simili ratione, alibi obtinet, ut ad reparationem turris, quæ ipsi choro Ecclesiæ adhæret, vocentur, qui ad ipsius chori reparationem obligantur.

XII. Denique juri communi conforme est, ut Decimatores, qui campanam subministrare tenentur, cujus sonitu Parochiani ad Divinum Officium vocari debent, etiam obligentur eatenus ad exstructionem, vel restaurationem turris, in quantum hæc necessaria est, ut campana per totum Parochiæ districtum audiri queat.

XIII. Cæterùm sciendum *Recordias* Leodienses, de quibus loquitur Peckius in Opusculo *de ædificandis & reparandis Ecclesiis*, & quarum meminimus, *cap. præced. num.* 27. quæque ad Parochianos restaurationem turris rejicere videntur, esse privatas Decani, sive Archipresbyteri Ruralis, & Pastorum sui decanatûs sive districtûs simul Congregatorum attestationes: *quòd recordentur* hoc vel illud in suo Decanatu fuisse semper observatum.

Unde & hîc in judiciis, nonnisi pro privatis instrumentis, & probationibus reputantur, uti de his Recordiis, prout & de Statutis Archidiaconatûs Hasbaniæ & Condrusii, occasione cujusdam litis, super restauratione turris inter incolas, & Decimatores in Supremo Brabantiæ Consilio motæ, se observasse, mihi indicavit Amplissimus quidam ejusdem Consilii Assessor, ita ad me scribens: " Sanè vix est, ut quoad restaurationem turrium, certi quid hisce in partibus definiri queat, sive agatur de Ecclesiis quondam Episcopatui Leodiensi, sive de eis, quæ Cameracensi Diœcesi fuerunt subjectæ.

„ Circumferuntur quidem Statuta Archidiaconalia Hasbaniæ & Condrusii; item *Recordiæ* plures Decanatuum Geldoniæ, Fleurnacensis, Gemblecensis, aliæque; sed nec illas, prout jacent, apud nos admitti in judiciis simpliciter, adverti & observavi, licèt iis majorem quàm habent, habere possint, aut debent, errans Peckius de reparandis & restaurandis Ecclesiis auctoritatem attribuere videatur.

„ Nisi enim usus aut rerum judicatarum auctoritas, Statutis aut Recordiis conformis sit, minoris Ordinis apud nos habentur.

„ Statuta enim Archidiaconalia, cùm exteræ auctoritatis, & judicis sint, subditos nostros ligare nequeunt; & ut possint, *Placetum* Senatûs Principem repræsentantis omninò necessarium est secundùm Edictum Philippi II. anni 1571. citatum per Stockmans in libello, quem super jure Placeti conscripsit.

„ Recordiæ verò, cùm tantùm sint declarationes extrajudiciales Curatorum, & Pastorum, nullâ publicâ Principis auctoritate ad legem condendam munitorum, nec ad hoc qualificatorum, ut circa facti quæstiones, declarationes conficiant, quæ fidem in judiciis faciant, pro privatis scriptis reputandæ sunt.

„ Quin nec alio jure à Principibus nostris Alberto & Isabella in Edicto suo de anno 1613. super restaurationibus reparationibusque Ecclesiarum, Principumque nostrorum Commissario, & ab iis, quos Ecclesiastica auctoritas pro Conferentia nominaverat, habita fuerunt, ut Edictum illud apertè manifestat.

„ Si enim per dispositionem Statutorum Archidiaconalium, ut & per *Recordias* difficultates in hac materia se offerentes sopiri & decidi debuissent: si eæ vim auctoritatemque legis habere debuissent, illud ipsum in dicto Edicto specialiter expressum notatumque fuisset, dixissentque Principes optimi; primò more antiquo, & concordiis specialibus, postea Statutis Archidiaconalibus, utrisque deficientibus, *Recordiis*, locorum lites & jurgia decidenda & componenda.

Deinde verò quarto loco, ex redditibus Fabricarum, " & per alia media dicto Edicto proposita, restaurationes ac reparationes fieri debere.

„ Cùm verò nec de *Statutis* istis, nec de *Recordiis* ibidem mentio fiat, nec iis auctoritas ulla tribuatur, manifestum evadit, Principes ad statuta ejusmodi vel ad Recordias, nec attendisse, nec per judices attendi voluisse, nisi quatenùs more antiquo, aut concordiis approbata, & ad vim alligandi elevata forent.

Hæc hic apponenda judicavi, ut, incidente in hac materia quæstione, intelligeretur, non nimiùm vel Statutis dictorum Archidiaconatuum, aut *Recordiis* esse fidendum, aut inhærendum, in locis in Ducatu Brabantiæ consistentibus, licèt ea ante erectionem novorum Episcopatuum fuerint de Diœcesi Leodiensi, vel etiam de eadem Diœcesi in spiritualibus remanserint: sed potiùs attendendum sit ad Edicta Principum nostrorum, vel ad receptam in hoc Ducatu consuetudinem.

ce, par toutes voies dûës & raisonnables, & par saisies de leurs biens & revenus: Et seront les Ordonnances renduës pour raison de ce, par lesd. Archevêques & Evêques, leurs grands-Vicaires & Officiaux, exécutées, non obstant oppositions ou appellations quelconques, & sans préjudice d'icelles.

TITULUS II.

DE CELEBRATIONE FESTORUM.

CAPUT I.

De Institutione, & varia Specie Festorum.

1. *Celebratio Festorum ex traditione Apostolica.*
2. *Tempore Augustini Festum Natalis Domini celebratum; non tamen numeratum inter Festa ex traditione Apostolica descendentia.*
3. *Festa Martyrum primis seculis quomodo celebrata?*
4. *Priùs celebratum Festum S. Joannis Baptistæ, quàm singulorum Apostolorum; & quare?*
5. *Festum Annuntiationis Divæ Virginis seculo VII. erat receptum.*
6. *Hoc Festum non semper eodem die celebrabatur; quod corrigit Synodus Toletana X.*
7. *Unde mobilitas illius Festi provenit.*
8. *Festum boc æquali cum Festo Nativitatis Dominicæ veneratione celebratum.*
9. *Festum boc propriè erat Festum* Incarnationis *Verbi; & tamen dicebatur Festum Matris Dei.*
10. *Potest & Festum Natalis Domini dici Festum Divæ Virginis.*
11. *Seculo VII. non videtur, saltem in Hispania, aliud Festum Divæ Virginis notum fuisse.*
12. *De Festo* Assumptionis *hæsitavit Carolus Magnus.*
13. *Sub initium seculi IX. resolutum Festum boc esse celebrandum; & quid de eo scripserit Usuardus?*
14. *Festum Annuntiationis in Gallia seculo IX. nondum videtur fuisse notum.*
15. *Festum Nativitatis, non autem Conceptionis tempore S. Bernardi erat receptum.*
16. *Quomodo plura Festa sensim invaluerint?*
17. *Præcipua auctoritas instituendi dies Festos est penes Episcopos.*
18. *Meritò in bac institutione audiendus est populus; & quare?*
19. *Interdum Senatus Regius se opponit introductioni aut abrogationi Festorum.*
20. *Nimia Festorum multiplicatio babet sua incommoda.*
21. *Querela Synodi Trevirensis de bac nimia multiplicatione.*
22. *De eadem conquestus Urbanus VIII. & quæ rationes quærelarum?*
23. *Synodus Trevirensis voluit aliqua Festa esse dimidiata.*
24. *Similia Festa jam pridem nota fuerunt apud Græcos.*
25. *Hæc Festa in plerisque Diæcesibus transierunt in Festa* devotionis.
26. *In Festis minoribus quædam permittuntur, quæ non in majoribus.*
27. *Episcoporum est ordinare, qua ratione sint instituenda.*
28. *Nonnulla festa à solo Clero celebranda.*

I. INTER ea, quæ ex Apostolica traditione creduntur in Ecclesia observari, certorum dierum festorum celebrationem refert S. Augustinus *Epist.* 54. ad Januarium, dicens: " Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel à plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicuti quòd Domini Passio & Resurrectio & Ascensio in cœlum, & Adventus de cœlo Spiritûs Sancti, Anniversariâ solemnitate celebrantur, & si quid aliud tale occurrerit, quod servetur ab universa, quacumque se diffundit, Ecclesia. " Apud Gratianum *Dist.* 12. *Can.* 11.

II. Nec tantùm hæc festa tempore Sancti Augustini celebrata fuisse ex ipso Augustino constat: nam Epistolâ sequenti eidem Januario quærenti, " cur anniversarius dies celebrandæ Dominicæ passionis, non ad eundem redeat anni diem, sicut dies, qua creditur *natus*, " respondit: " Hic primùm oportet noveris diem Natalem Domini non in Sacramento celebrari, sed tantùm in memoriam revocari quòd natus sit, ac per hoc nihil opus erat, nisi revolutum anni diem, quo ipsa res acta est, festâ devotione signari. Sacramentum est autem in aliqua celebratione, cùm rei gestæ commemoratio ita fit, ut aliquid etiam significari intelligatur, quod sanctè accipiendum est.

Hic clarè supponit Augustinus, diem *Natalis* Domini celebratum fuisse; quod & aliis pluribus locis significat. Sed ideò forsan inter festa ex traditione Apostolica descendentia non retulit, quia non proinde ut de aliis constabat, hujus festi institutionem ab Apostolis descendere; neque tam universaliter per totam Ecclesiam hoc festum celebrabatur: cum constet in aliquibus, saltem Orientis Ecclesiis festum Nativitatis Dominicæ distinctum non fuisse à festo Epiphaniæ, uti testatur S Chrysostomus *Homilia* 36. dicens: " Prima festivitas apud nos sunt *Epiphania*. Quæ porrò festi est occasio? Quoniam Deus in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

III. Dies quoque Martyrum etiam ante tempora Sancti Augustini celebratos fuisse, testis est Eusebius in Vita Constantini *lib.* 4. *cap.* 23. " Missa quoque lex est (ait) ad Præsides Provinciarum, ut diem Dominicum etiam ipsi venerarentur. Iidem festos Martyrum dies jussu Principis observabant, & Ecclesiasticarum festivitatum tempora debito honore prosequebantur.

Non meminit autem festorum Martyrum S. Augustinus enumerans festa ex traditione Apostolica dimanantia: quia festa Martyrum non nisi in locis Martyrii eorum celebrari consueverant, vel in Ecclesiis eorum nomini specialiter dedicatis, quemadmodum monet Ludovicus Thomassinus tractatu de celebratione festorum *lib.* 1. *cap.* 4. ibidem examinans, quæ festa seculo quinto tum in occidentalibus, tum Orientalibus Ecclesiis celebrarentur.

IV. Deinde *cap.* 5. examinat, quæ festa celebrata fuerint ab anno 500. usque ad annum 800. notatque, sub initium seculi sexti in Concilio Agathensi inter festa solemniora referri festum S. Joannis Baptistæ: illudque esse è vetustissimis observat *lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 6. quasi fundatum super ipso textu Evangelico quemadmodum reflectit S. Bernardus *Epist.* 174. " Meritò Ecclesia, quæ cæterorum non nativitatem, sed mortem Sanctorum judicat & prædicat pretiosam: singulari quadam exceptione, festis præfert gaudiis, veneraturque ipsius Natalem, de quo nuntiante Angelo singulariter legit, & *multi in nativitate ejus gaudebunt.*

Seriùs instituta fuisse festa singulorum Apostolorum; sed primitùs uno communi festo, omnium memoriam celebratam fuisse ostendit citato *cap.* 5.

V. Quan-

V. Quando celebrari cœperint specialia festa sub nomine Dei Genitricis, fat obscurum est. Hoc sat constat, seculo septimo usitatum & in multis Ecclesiis stabilitum fuisse festum *Annuntiationis*, quemadmodum fidem faciunt Synodus Trullana *Can.* 52. & Concilium Toletanum X. *Can.* 1. qui posterior Canon plura notanda docet.

VI. Primo docemur, quod hoc festum jam tum in pluribus Ecclesiis celebraretur; & incongruum visum fuerit Patribus, quod hoc festum non semper eodem tempore celebrari posset; sed uno anno citius, altero serius; quam variationem tollendam præcipiunt; ac una originem illius variationis indicant: verba Canonis sunt: " Invenitur enim in multis Hispaniæ partibus " hujus Sanctæ Virginis festum non uno die per omnes " annorum circulos agi. Quoniam transducti homines " diversitate temporum, dum varietatem sequuntur, " unitatem celebritatis non habere probantur. Qua de " re, quoniam die, qua invenitur Angelus Virgini Verbi " Conceptum & nuntiasse verbis, & indidisse miraculis, eadem festivitas non potest celebrari condigne, " cum interdum quadragesimæ dies, vel Paschale festum videtur incumbere, in quibus nihil de Sanctorum " solemnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum " est, convenit celebrari; cum etiam & ipsam Incarnationem Verbi non conveniat tunc celebritatibus prædicari, quando constat idipsum Verbum post mortem carnis gloria resurrectionis attolli, ideo speciali " Constitutione sancitur, ut ante octavum diem, quo " natus est Dominus, Genitricis quoque ejus dies habeatur celeberrimus & præclarus.

VII. Mobilitas igitur hujus festi, quemadmodum & hodie adhuc contingit, proveniebat ex eo, quod dies 25. Martii, cui hoc festum erat affixum, sæpius in quadragesimam, aut Paschales dies incideret; " in " quibus (inquit Concilium) nihil de Sanctorum solemnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, " convenit celebrari.

VIII. Docemur insuper ex hoc Canone, Patres existimasse, festum Annuntiationis non minore festivitate, quam festum Nativitatis Dominicæ esse celebrandum. " Ex pari enim honore constat, ut sicut Nativitatem " Filii sequentium dierum insequitur dignitas, ita " festivitatem Matris tot dierum sequatur sacra solemnitas.

Rationem subjungunt: " Nam quod festum est Matris " nisi *Incarnatio Verbi*? Cujus utique ita debet esse solemne, sicut est & ejusdem Nativitas Verbi.

IX. Hic docemur, quod hoc festum proprie esset festum *Incarnationis* Dominicæ; atque propterea merito crediderint Patres, eadem solemnitate celebrandum, qua ipsius Verbi Nativitas.

Adhæc docemur, quod festum *Incarnationis* Dominicæ sive Filii habuerint & reputaverint festum *Matris*; quia revera dum Filii *Incarnatio* recolitur, etiam ipsius Matris dignitas, in cujus utero Verbum incarnari dignatum est, recolitur.

X. Si ergo multis seculis festum Incarnationis Verbi reputatum sit pro festo Matris, quidni & Nativitatis solemnitas, pro solemnitate Matris reputari potuit? Uti recte reflectit Thomassinus *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 7. monetque, eam forsan fuisse rationem, cur antiquitus festa Divæ Virginis non reperiantur instituta, quod crederent Patres, solemnitates Filii esse quodammodo solemnitates Matris: cum vix Homo-Deus honorari queat: nisi una per correlationem colatur Hominis-Dei Mater.

XI. Hoc insuper notat Thomassinus, quod hoc festum hic simpliciter dicatur, *Sanctæ Virginis festum*, *festivitas gloriosæ Matris*; atque hinc verisimile fiat, quod saltem in Hispania aliud festum Divæ Virginis nondum celebraretur. Si enim inter festa tunc numeratum fuisset festum Assumptionis aut Nativitatis ejus, verisimile non est, quod festum Annuntiationis, seu Incarnationis Dominicæ simpliciter, & sine aliquo addito vocatum fuisset *sanctæ Virginis festum*.

XII. Quoad alia specialia Divæ Virginis festa, constat, ea non eodem tempore, nec ubique simul instituta esse, sed alia serius, alia citius; alia in una, alia in alia Ecclesia primitus fuisse celebrata; & sensim ad alias Ecclesias propagata.

De festo Assumptionis omnium festorum Divæ Virginis hodie solemnissimo, quodque præ omnibus aliis habet præcedentem Vigiliam cum obligatione jejunandi, legitur in Capitulari Caroli M. *lib.* 1. *Capitularium cap.* 158. *De Assumptione Sanctæ Mariæ interrogandum relinquimus.*

Hic videmus nondum in Regno Galliæ generaliter hoc festum esse stabilitum tempore Caroli M. ipsumque de eo *interrogandum* decrevisse; indubie interrogandos sui Regni Episcopos.

XIII. Hi cum anno 813. in Synodo Moguntiaca respondissent, eam festivitatem reponendam esse in catalogo festorum, Ludovicus pius Caroli filius eam celebrari jussit; eamque inter alias festivitates enumerat. *lib.* 2. *Capitular. cap.* 35.

Usuardus Monachus Benedictinus, qui jussu Caroli Magni Martyrologium conscripsit, quo Romana Ecclesia, ac permultæ aliæ utuntur, propter eam Caroli forsan hæsitationem, hoc festum non assumptionis, sed *dormitionis* Dei Genitricis dixit, ad diem 15. Augusti hæc notans: " *Dormitio* Sanctæ Dei Genitricis Mariæ. " Cujus sacratissimum corpus, etsi non invenitur super " terram, tamen pia mater Ecclesia ejus venerabilem " memoriam sic festivam agit, ut pro conditione carnis " eam migrasse non dubitet. Quo autem venerabile illud Spiritus Sancti templum nutu & consilio divino " occultatum sit, plus elegit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire, quam aliquid frivolum & apocryphum " inde tenendo docere.

XIV. Nec in hoc Capitulari, uti nec in Concilio Moguntiaco, neque in Regula Crodegangi, ubi omnia festa recitantur, ulla fit mentio *Annuntiationis* Divæ Virginis; ut vel inde appareat, quod licet à seculo septimo in Hispania multisque aliis Ecclesiis illud festum esset receptum, nec tamen sub initium seculi noni in Gallia celebratum fuisse.

XV. Festum Nativitatis Divæ Virginis in citatis locis non occurrit: quando institutum fuerit, haud certo constat. Tempore S. Bernardi receptum fuisse testis est S. Bernardus *Epist.* 174. ad Canonicos Lugdunenses, in qua ipsos redarguit, quod festum Conceptionis B. Mariæ absque Sedis Apostolicæ auctoritate receperint; " at, ait, ortum Virginis didici nihilominus ab Ecclesia indubitanter haberi festivum atque sanctum, firmissime cum Ecclesia sentiens, eam accepisse in utero, ut sancta prodiret.... Nec fallitur omnino sancta " Ecclesia sanctum reputans ipsum Nativitatis ejus di- " em, & omni anno cum exultatione universæ terræ " votiva celebritate suscipiens.

Ex eadem Bernardi Epistola intelligimus, festum Conceptionis Divæ Virginis in aliquibus minoribus Ecclesiis per Galliam celebrari cœpisse; sed nequaquam generaliter receptum fuisse; ipsumque Bernardum reprobasse admissionem illius festivitatis in Ecclesia Lugdunensi.

XVI. Interim festum illud, uti & plura alia tractu temporis primum in una Ecclesia instituta, ad alias Ecclesias propagata fuerunt: quin & nonnulla primum ex devotione citra obligationem celebrata, sensim in festa de præcepto transierunt, quemadmodum advertit Thomassinus *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 19.

XVII. Gregorius IX. in *cap.* 5. ※ *De Feriis*, enumeratis quibusdam diebus festivis, in quibus judicialis strepitus debet conquiescere, subjicit generalem clausulam; " ac diebus Dominicis, certisque solemnitatibus, " quas singuli Episcopi in suis Diœcesibus cum Clero & " populo duxerint solemniter venerandas.

Hic intelligitur, præcipuam auctoritatem novas festivas solemnitates instituendi delatam Episcopis; quod & ex Decreto, quod sub nomine Concilii Lugdunensis retulit Gratianus *Dist.* 3. *Can.* 1. *De Consecrat.* habetur. Ibi enim relatis quibusdam solemnitatibus quibus Feriandum est, additur: " Et illæ festivitates, quas singuli Episcopi in suis Episcopatibus cum populo collaudaverint.

Hanc quoque Episcoporum auctoritatem aperte supposuit Synod. Trident. *Sess.* 25. *cap.* 12. *de Regularib.* decernens: " Dies etiam festi, quos in Diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit ab exemptis omnibus, etiam Regularibus serventur.

XVIII. Verum quia observantia festorum laïcos in multis concernit; eosque ab opere manuum, quo victum suum lucrari non pauci jubentur, cessare oportet; atque ab omni strepitu judiciali Magistratus abstinere, merito præcitatæ Decretales speciatim dixerunt, solemnitates illas celebrandas, quas Episcopi *cum populo* collaudaverint, aut instituerint, ut nimirum populus, aut saltem Magistratus vice populi in hac institutione audiatur.

Et si advertatur, quam difficile sit, imo quodammodo impossibile, sine Principum & Magistratuum civilium adjumento, laïcos ad debitam festorum observantiam adducere, apparebit, recte notasse eruditum Notarum in *Epistolam* 3. *lib.* 11. S. Gregorii auctorem: " Ut feriæ aut imperentur aut cessent, non soli Pontifices, non soli Principes efficiunt; sed æquum est, ut conspirent populi, jusque Divinum tam naturale quam positivum consulatur.

XIX. Cum anno 1642. Episcopi Ducatus Luxemburgensis publicari jussissent Bullam Urbani VIII. super abrogatione quorumdam festorum, & nonnullorum nova institutione, interposuit se Senatus Luxemburgensis sustinens talem abrogationem & institutionem fieri non posse sine consensu Regis; uti & ipsum Consilium privatum declaravit, & consulta sua Excellentia per Consilium resolutum fuit, nihil innovandum, quousque advisamentum Episcoporum & Consiliorum Regiorum haberetur, tuncque ulterius deliberandum 7. Julii 1643.

XX. Interdum nimium multiplicatas fuisse solemnitates festorum, atque inde magna in populo murmura, quasi hinc erepta ipsi victitandi ex opere manuum occasione, exorta; quin & ob earum multitudinem, ac frequentiam in neglectum universa pene festa adducta fuisse, plures Synodi deplorarunt; numerumque propterea eorum minuendum decreverunt.

XXI. Synodus Trevirensis anno 1549. *Can.* 10. narrat, " numerum festorum admodum crevisse, sed calentem Fidelium devotionem friguisse; eoque ventum esse, ait, ut bona pars hominum *omnia* festa negligat, idque impune, nec sine Ecclesiæ dedecore. Pauperes qui non habent unde alant uxorem & familiam, clamant omnem fere cessationem sibi damnosam. Operæ pretium proinde nobis visum est, festorum numerum contrahere, quo & effrænes coerceantur, & aliquid detur necessitati pauperum.

XXII. Similiter Urbanus VIII. in Bulla pro observatione Festorum anno 1642. emissa, quæ incipit: *Universa per orbem* 164. in Bull. Rom. præfatur ad se delatum, tantam multitudinem Festorum per diversas Diœceses invaluisse, " ut multi jam dubitare videantur (inquit) quænam ex præcepto, quæve ex libera cujusque voluntate, sint servanda, pietatis fervore ob nimiam eorumdem numerositatem tepescente; quinimo & clamor pauperum frequens ostendit ad nos eamdem multitudinem ob quotidiani victus laboribus suis comparandi necessitatem, sibi valde damnosam conquerentium, & quod summopere dolendum est, magno cum animi nostri mœrore didicimus tanta sæpe sæpius malignatum inimicum in Sancto, ut ipsa multitudine non ad ædificationem, & ad laudandum in Ecclesiis Deum populi utantur, sed ad otia, vanitates, & vitia frequenter abuti non formident, ita ut quæ ad glorificandum Divinum nomen sunt primitus instituta, temporis decursu inimicus homo corruperit, & in magnam illius offensionem, gravemque jacturam converterit animarum.

Similiter Jacobus Boonen Archiepiscopus Mechliniensis in Decreto anni 1652. quo populo permittit *operari* festis S. Nicolai, Conversionis S. Pauli, Cathedræ S. Petri, SS. Marci, Lucæ, Martini & Catharinæ, inter alias causas nominatim expressit: " quia ob multitudinem festorum dierum, plurimi, maxime pauperes, non pro obligatione illos sanctificant.

XXIII. Citata Synodus Trevirensis, enumeratis festis, quæ imposterum celebranda declarat & præcipit, subjungit: " Cæterum dies Innocentium, Cinerum, Parasceves, Cœnæ Dominicæ, Sabbathi Magni, Marci, Tres Rogationum, Commemorationis Animarum, & omnes reliquos dies stationum, quos Ecclesia nostra Trevirensis in diebus aliorum Patronorum, vel pro specialibus rogationibus ab antiquo introductis, in civitate nostra Trevirensi vel ejus suburbio observatis; usque in meridiem feriari volumus, ita ut facto Sacro, cuique ad *labores* aut *negotia* sua redire liceat.

His dimidiatis festis annumerari possunt ea festa minora, in quibus Synodus Cameracensis anno 1604. *tit.* 4. *cap.* 6. declarat, *Christi Fideles Missam audire teneri.*

XXIV. Similia festa *dimidiata*, quæ nimirum quasi pro dimidia diei parte celebranda sunt, jam pridem nota apud Græcos fuisse indicat Constitutio Imperatoris Græci Manuelis Commeni *De Feriis.* Post expressos enim dies quibus integre feriandum est, dicit: " Alii vero ex parte à judiciis cessent, à mane videlicet usque ad ipsum Divini Ministerii tempus: ut judicibus, precationibus, atque glorificando Deo vacare liceat, ac deinde post Divinum Sacrificium justitiæ operam navent, secundumque legum vim injuriam passis auxilium ferant.

XXV. In aliquibus Diœcesibus minora illa festa transierunt in festa devotionis.

Synodus Audomarensis recensitis diebus, quibus nulla servilia aut secularia opera fieri, nullum forum aut mercatum rerum venalium haberi, nulla judicialia exerceri vult, enumerat plures alios Dies, " qui (ait) & ipsi aliquando indicti fuere vel *integre*, vel usque ad finitum Divinum Officium observandi; sed quum flaccescens populi devotio, dies festos non raro, ob illorum multitudinem, quæ videbatur, violaret, quin etiam illis abuteretur, sublata est hos observandi obligatio, quo tanto integrius & exactius reliqui observarentur. Cæterum, cum videamus, à magna populi parte etiamnum observari, volumus illos publicari ut pro *devotione* observandos; & quo foveatur populi devotio, Officium in Ecclesiis ita fieri, ac si essent dies isti ex præcepto festi observandi: nec quemquam Sacerdotum liberum esse ab illarum onere Missarum, quas diebus festis debet. Denique moneri omnes ut audiant ut minimum his diebus Missam.

Similiter Jacobus Boonen Archiepiscopus Mechliniensis in citato Decreto, " hortari vult populum ut diebus istis (citra tamen obligationem) audiant Sacrum. Fiant autem Officia in Ecclesiis æque solemniter ac si celebrarentur in populo.

XXVI. Synodus Iprensis sub Martino Rithovio *tit.* 21. *cap.* 4. " permittit in festis Cathedræ Sancti Petri: Sancti Marci Evangelistæ: Inventionis Sanctæ Crucis: Beatæ Mariæ Magdalenæ: Laurentii: Michaëlis: Lucæ: Catharinæ: Nicolai: & Sanctorum Innocentium, hebdomadale, aut aliud quodcumque forum, hactenus observatum, celebrari; & in eo mercatum exerceri. Ita tamen, ut ab omni opere manuali, ad illius diei mercatum non necessario abstineatur;

„ neatur; Divinumque Officium, ante tempus foro „ designatum, ab omnibus frequentetur.

Ita quoque Alexander III. dispensans cum Incolis cujusdam regionis, quod possint diebus festis piscari, addit: *Præterquam in majoribus anni solemnitatibus.*

XXVII. Ex his intelligimus, variam fuisse Diœcesium Belgicarum circa Festorum celebrationem disciplinam, in aliis plus, in aliis minus festa fuisse restricta; in nonnullis plus, in aliquibus minus indultum: quid porro debita festorum celebratio, tum populi necessitas hic & nunc requirat, quidve expediat, Episcoporum est expendere, iisque rite expensis festorum celebrationem ordinare.

XXVIII. Allegata Synodus Trevirensis post memorata festa tum integra, tum dimidiata, addit: "Cætera vero festa; quacumque ratione instituta sunt vel „ recepta in foro libera facimus. In Choro vero & Ecclesia eadem festa, prout ab antiquo observata sunt, „ devote celebrentur; ita tamen, ut historiæ & lectiones parum probatæ omittantur.

Hujusmodi festa in Choro à Clero celebranda, hodie plurima sunt; atque quotidie Breviario Romano adjunguntur, ut vix dies ferialis superfit: at de his hoc titulo tractare non est animus, sed tantum de Festis quæ à populo celebrari præcepta sunt, quæque propterea festa *in populo* communiter vocantur.

CAPUT II.

Quis sit finis institutionis Festorum, & quomodo observanda?

1. *Vita Christiana continuum Festum.*
2. *Qua ratione vita Christiana possit esse continuum Sacrificium?*
3. *Quinam spirituale Sabbathum observent?*
4. *Erronea de Sabbatho idea.*
5. *Qua ratione omnes dies hebdomadæ dictæ fuerint* Feriæ?
6. *Ob imperfectiores potissimum dies Festi instituti.*
7. *Finis Festorum dierum.*
8. *Ut finis hic obtineatur, Officium Divinum in plures horas divisum fuit.*
9. *Officium Divinum seu Canonicum primitus ad ædificationem populi institutum.*
10. *Etiam desiderat hodie Ecclesia, ut idem habeatur finis Officii Divini.*
11. *Jam pridem statutum, ut populus Officio Canonico, saltem diebus Festivis, intersit.*
12. *Quid de hac obligatione habeant Capitularia Regum Francorum.*
13. *De observantia hujus præcepti inquirebant Visitatores.*
14. *Etiam seculo XI. vigebat hæc disciplina.*
15. *Officium Canonicum, quod in Ecclesiis quibusdam Parochialibus diebus Festis persolvitur, sapit hanc disciplinam.*
16. *Idem insinuat Missa solemnis & Vesperæ pomeridianæ.*
17. *Edicta Principum indicant, Officia Divina à populo esse frequentanda.*
18. *Edicta hæc etiam complectuntur* Laudes *vespertinas.*
19. *Quare potius fiat mentio Missæ solemnis, quam Concionis, quando de Celebratione Festorum tractatur?*
20. *Error est, satisfieri sanctificationi diei Festi per auditionem Missæ* privatæ.
21. *Satisfit tamen præcepto de audienda Missa.*
22. *Totum diem debere sanctificari probatur.*
23. *Quomodo Sanctus Carolus totum diem sanctificari voluerit; & quæ pietatis exercitia præscripserit?*
24. *Officiorum Divinorum sedula & conveniens persolutio multum conducit, ut populus diem Festum sanctificet.*

I. CONTINUUM festum esse vitam hominis *Christiane* viventis jam pridem notarunt Patres. Dum enim Christiane homo vivit, tunc ex monito Apostoli ad Rom. c. 12. v. 1. jugiter *exhibet membra sua Hostiam viventem*, utendo nimirum illis, ut obtemperet Deo. " Corpus etiam nostrum (ait Augustinus) cum „ per temperantiam castigamus, si hoc quemadmodum „ debemus, propter Deum facimus, ut non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato, sed „ arma justitiæ Deo, *Sacrificium* est. „ *Lib.* 10. *De Civit. Dei cap.* 6.

II. Deinde subjicit Augustinus: " Si ergo corpus, „ quo inferiore tanquam famulo, vel tanquam in„ strumento utitur anima, cum ejus bonus ac rectus „ usus ad Deum refertur, sacrificium est; quanto magis anima ipsa cum se refert ad Deum, ut igne amo„ ris ejus accensa, formam concupiscentiæ secularis „ amittat, eique tanquam incommutabili formæ subdita reformetur, hinc ei placens, quod ex ejus pul„ chritudine acceperit, fit sacrificium?

Imo ea est populi Christiani dignitas; ut "verum sacrificium esse, dicat Augustinus, omne opus quod „ agitur, ut sancta societate inhæreamus Deo, relatum „ ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus.

Itaque Christiane per omnia viventes, universæ vitæ suæ tempus & singula ejus momenta *sanctificant*, quando totum vitæ suæ tempus non impendunt, nisi ut sancta societate inhæreant Deo; quemadmodum impendere debent, si utiliter & Christiane impendere velint: nam ut idem sanctus Pater *Epist.* 130. *cap.* 7. " Neque enim „ utiliter in tempore vivitur, nisi ad comparandum meritum, quo in æternitate vivatur.

III. Quare eodem Patre teste, "Spirituale Sabbathum „ observant illi, qui se ita temperate operibus terrenis „ accommodant, ut tam lectioni, quam orationi, etsi „ non semper, recte perfrequenter insistant, secundum „ illud Apostoli 1. ad Tim. c. 4. v. 13. *Attende lectioni* „ *& doctrinæ*: & iterum 1. ad Thess. c. 5. v. 17. *Sine intermissione orate*: qui enim tales sunt, quotidie spirituale Sabbathum colunt.

IV. Parum ergo sancte præceptum de *sanctificando Sabbatho* proponitur in hæc verba: Deus præcepit, ut postquam homo tota hebdomada laboravit pro corpore, tot dies impendit temporalibus, tanto tempore pro se solicitus fuit, septimam tandem diem animæ suæ & Deo impendat. Sic enim vivendum est, ut sive laboret, Deo laboret; sive otietur, Deo sancte otietur; quatenus Psalmistæ concinnere possit Ps. 73. v. 26. *Tuus est dies, tua est nox; tu fabricatus es auroram & solem.* Hæc sunt continuæ Christianorum feriæ; hoc Sabbathum continuum, quod jam tum pridem Decalogi præcepto mandavit Deus, dum nullam hominis actionem, nullum vitæ tempus voluit esse vacuum dilectione.

V. Reflectens autem Cardinalis Baronius ad loca Patrum, quibus dicitur, Christianos non hanc vel illam ad Divinum cultum præscriptam habere diem: sed cunctis propensius Divinum numen venerari, ait: "Ex „ his.... inferri posse videtur, ea potissimum ratione „ in Ecclesia antiquitus institutum, ut dies hebdoma„ dæ omnes, *feriæ* nomine dicerentur.

VI. Verum cum non omnium, imo paucorum Christianorum ea sit perfectio, ut *continuum* illud Sabbathum spirituale teneant & agant, visum est Patribus, propter infirmiores certos dies designare, quibus à negotiis terrenis cessantes, spiritualiter Deo, mysteriisque Divinis contemplandis se consecrarent, illosque specialiter his, quæ ad salutem animæ spectant, impenderent.

Origenes *libro* 8. contra Celsum, postquam ostendit,

dit, quod "qui perfectus est, ratione, operibus, co-
„ gitationibus, *perpetuo* hæret Deo Verbo naturali no-
„ stro Domino, semper agit diem Domini, & nunquam
„ non habet diem Dominicam, " tandem subjicit:
„ Vulgus autem eorum qui credentes magis videntur,
„ quam sunt: qui vel non vult quotidie festum agere,
„ opus habet ut contineatur talibus sensibilibus admo-
„ nitionibus, ne omnino dilabatur ab officio. Hæc,
„ ut opinor, cogitans Paulus, partem diei festi nomi-
„ navit festum statis diebus recurrens, collatum ad
„ festum illud aliud. Subindicat autem his verbis, in-
„ tegrum & perpetuum festum esse in vita æterna, si-
„ cut Sacra Scriptura docet.

Similiter Chrysostomus probat omnes quidem dies Christianis spiritualem posse esse festivitatem; at non immerito certos dies festivos, idque ob aliquorum imbecillitatem esse designatos: "Neque enim temere
„ (ait) & sine causa nobis hæc tempora Patres obser-
„ varunt: sed prudenti aliqua ratione ducti id egerunt,
„ non ut libertatem nostram temporum necessitati sub-
„ jicerent; sed ut dum se imbecilliorum subjicerent
„ egestati, ad cognitionis opes illos proveherent. „ *Homil.* 63.

Pluribus hæc prosequitur Thomassinus *tractatu De Festis lib.* 1. *cap.* 1. 2 & 3.

VII. Hunc ergo in finem Ecclesia quosdam præter diem Dominicum, qui in locum Sabbathi Judaici surrogatus est, alios nonnullos dies designavit, qui specialiter Deo, ejusque cultui impenderentur, & considerandis ejus mirabilibus operibus, etiam in Sanctis suis consecrarentur; & in iis quæ ad animarum suarum salutem conducere possent, sedulo se occuparent.

Porro sicut nemo dicet, quod famulus aut operarius diem aliquem impenderit suo domino aut hero, qui aliquam duntaxat diei partem domino aut hero suo impendit; ita nec dici potest diem aliquem Deo impendere, qui partem solum ejus diei Deo consecrat; & piis operibus incumbendo sanctificat: sed requiritur, ut diem totum saltem moraliter sanctificet, Deoque impendat.

VIII. Hinc à primis pene Ecclesiæ nascentis exordiis statutum, observatumque fuit, ut divinum Officium per certas Horas distributum, in Ecclesia publice ageretur; eique diebus saltem Dominicis festisque populus assisteret: ut hoc pacto diem integrum sanctificaret, & Dei cultui se impenderet.

IX. Si enim Officii hujus primam institutionem attendamus, illud non tam in Cleri quam Laïcorum ædificationem & gratiam, institutum intelligetur.

Unde S. Thomas quærens utrum oratio debeat esse vocalis, respondet, quod duplex sit oratio, communis & singularis: "Communis quidem oratio est, quæ per
„ ministros Ecclesiæ in persona totius fidelis populi Deo
„ offertur. Et ideo oportet, quod talis oratio innotescat
„ *toti populo* pro quo profertur; quod non posset fieri
„ nisi esset vocalis. Et ideo rationabiliter institutum est,
„ ut Ministri Ecclesiæ hujusmodi orationes etiam alta
„ voce pronuntient, ut ad notitiam omnium possint
„ pervenire. „ 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 12.

Et post Doctorem Angelicum notavit pius Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius in *Alphabeto litt. N.* quod inter cæteras " causas multiplicationis psalmodia-
„ rum *vocalium* in Ecclesiis, una sit vitæ *laïcorum* lau-
„ dabilis occupatio.

A Sancto Ambrosio institutum fuisse, ut in Ecclesia Mediolanensi juxta morem Orientalium psalmi *alternatim* decantarentur, *ne* POPULUS *mæroris tædio contabesceret*; testis est Augustinus *lib.* 9. *Confess. cap.* 7.

X. Eadem quoque hodie est Ecclesiæ intentio; optatque pariter ut olim, Divinum Officium ita peragi, ut populi devotionem excitet. Unde præterito sæculo Concilium Senonense anno 1528. *cap.* 17. hæc statuit:
„ Cum in Ecclesiis Dei psalmodia cantanda præcipiatur,
„ ut *Fidelium* devotio excitetur, in hoc nocturnum
„ diurnumque Officium, & Missarum celebritates assi-
„ due Clero ac populo sub maturo tenore distinctaque
„ gradatione cantentur, ut eadem distinctione collibeant
„ & maturitate delectent.

XI. Optat quidem Ecclesia, ut non tantum Clerus, sed etiam populus diurno nocturnoque Officio, quantum per occupationes licet, *quotidie* assisteret; præcipue tamen ipsi curæ fuit, ut diebus Dominicis Festisque iis interesset; atque ita dies illos cultui Divino *totos* consecraret.

Theodulphus Episcopus Aurelianensis in suo Capitulari *cap.* 24. ait: "Dies Dominici tanta debet esse ob-
„ servantia, ut præter orationes & Missarum solemnia,
„ & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat....
„ Conveniendum & Sabbatho die cum luminaribus
„ cuilibet Christiano ad Ecclesiam: conveniendum &
„ ad *Vigilias* sive *ad Matutinum Officium*: concurren-
„ dum est etiam cum oblationibus ad *Missarum* solem-
„ nia. Habetur tomo 7. Concil. general. *col.* 1137.

Synodus Turonensis anno 813. *Can.* 40. "Die Domi-
„ nica oportet omnes Christianos in Laude Dei & gratia-
„ rum actione usque ad vesperam perseverare.

XII. In Capitularibus Regum Francorum legitur *lib.* 6. *cap.* 205. "Ne in illo sancto die (Dominico) va-
„ nis fabulis, aut locutionibus, sive cantationibus, vel
„ saltationibus, stando in biviis & plateis, ut solet, in-
„ serviant. Sed ad Sacerdotem aut aliquem sapientem &
„ bonum veniant, & eorum prædicationibus & bonis
„ locutionibus, quæ ad animam pertinent, utantur.
„ Et illo die seu Sabbatho ad *Vesperas* & ad *Matutinas*
„ sive ad Missam, cum eorum oblationibus, si fieri po-
„ test, omnes canendo *Kyrie eleïson* veniant, & eundo
„ & redeundo *Kyrie eleïson* decantent. Similiter & pa-
„ stores pecorum eundo & redeundo in campum & ad
„ domum faciant, ut omnes eos veraciter Christianos
„ & devotos esse cognoscant.

XIII. Imo adeo constans erat hæc disciplina, atque ad eam conservandam ita sollicita Ecclesia, ut inter articulos de quibus per Episcopum, Archidiaconum, vel Archipresbyterum in visitatione erat inquirendum, hic esset ordine decimus septimus: "Est aliquis qui in
„ Die Dominico, vel in præcipuis festivitatibus quid-
„ quam operis faciat; & si ad *Matutinas*, & ad *Mis-*
„ *sam* & ad *Vesperas* his diebus impræternisse omnes
„ accurrant. Apud Reginonem *De Eccl. Discip. lib.* 2. *in Inquisit. num.* 57.

XIV. Quin & sæculo XI. inter Decreta Ferdinandi Regis & Sanciæ Reginæ, & omnium Episcoporum in diebus eorum in Hispania degentium, & omnium ejusdem Regni Optimatum. anno 1050. in Concilio Coyacensi promulgata; legitur, *cap.* 6. "Sexto vero titulo admo-
„ nemus, ut omnes Christiani die Sabbathi *advesperascente* ad Ecclesiam concurrant, & Dominica *matuti-*
„ *nas*, *Missas* & *omnes Horas* audiant.

XV. Ex hac disciplina in pluribus Ecclesiis Parochialibus, præsertim in civitatibus remansit usus Horarum Canonicarum saltem pro majore parte diebus Dominicis & festis decantandarum; ut nimirum populus his diebus ad Ecclesiam istis horis conveniret. Verum hæc Officia non raro adeo perfunctorie decantantur, ut mirum non sit, si à populo neglectui habeantur; neque de his frequentandis vel cogitetur.

XVI. Frequentia quoque Synodorum nostrarum Decreta, quibus præcipitur. ut diebus Dominicis præter Missam solemnem & Concionem, etiam Vesperæ post meridiem, idque hora statuta, in omnibus Parochiis decantentur, pristinæ disciplinæ luculenta vestigia sunt.

XVII. Eodem tendunt Principum nostrorum Edicta, quibus cavetur, ne quis diebus Dominicis & Festis tempore Concionis, summi Sacri & Vesperarum, audeat ambulare in foro, aut locis publicis, aut prope Ecclesiam, neque intrare popinas, aut publice quocumque ludo se occupare, vel choreas ducere, vel pis-

cari,

cari, aut ſcholas gladiatorias, vel hortos ſagittariorum frequentare ſub pœna arbitraria; de quibus *parte* 1. *tit.* 3. *cap.* 12.

Ita Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracenſem *art.* 5. quod datum fuit ad inſtantiam Epiſcoporum iſtius Provinciæ, qui *tit.* 4. *cap.* 1. expreſsè decreverant, hujuſmodi Edictum publicum à Regia Majeſtate aut Magiſtratibus impetrandum, ut hoc pacto efficaciùs populus ad frequentationem Divinorum Officiorum adigeretur; & profanatio dierum feſtorum impediretur.

XVIII. Hìc notandum, quòd cùm Edictorum illorum finis ſit, ut publica Officia Divina diebus Dominicis & feſtis non impediantur & negligantur, nullatenus dubitandum appareat, quin Edicta comprehendant quoque publicas ac ſolemnes *Laudes*, quæ in Eccleſiis Parochialibus ex præſcripto Synodorum, aut Epiſcoporum, vel ſanè ex laudabili conſuetudine & Parochorum probandâ curâ ſub tempus veſpertinum decantari conſueverunt; utpote quæ & partem Divini Officii hodie conſtituere videntur.

XIX. Sed mirabitur forſan quiſpiam, quòd nec in hactenus citatis Canonibus, neque in Decretalibus Gregorii IX. ubi de celebratione feſtorum aut feriarum agitur, Concionis ſeu inſtructionis vix mentio fiat: at id mirum videri haud debet. Notorium enim eſt, moris fuiſſe in Eccleſia, ut poſt lectionem Evangelii ſequeretur ipſa Evangelii explanatio, quam hodie *Concionem* dicimus; hancque, non ſecus ac ipſam Evangelii lectionem, partem *Miſſæ* conſtituiſſe; uti latiùs oſtenſum eſt *part.* 2. *ſect.* 1. *titulo* 5. *cap.* 2. adeóque dum in Canonibus præcipiebatur populo intereſſe *Miſſæ*, unà præceptum fuit *Concioni* aſſiſtere.

XX. Ex his facilè apparet, omninò à mente Canonum & Eccleſiæ eſſe alienam quorumdam opinationem, qui arbitrantur, præcepto de ſanctificando die Dominico aut feſtivo ſatisfieri per unius *Miſſæ privatæ*, quæ ſemihoræ ſpatio abſolvitur, auditionem, tametſi reliquam diei partem actionibus profanis & inutilibus impendant: quem abuſum expreſſit Synodus Cameracenſis anno 1604. *tit.* 4. *cap.* 1. eumque ut Parochi extirpare ſtudeant, præcepit. " Ut abuſus ille (ait) Divino „ & Eccleſiaſtico præcepto contrarius ſemel tandem „ penitùs aboleatur, quo ſe plerique exiſtimant probè „ ſuo functos officio, ſi Miſsâ, etiam *privatâ* tantummodo diebus Dominicis & feſtis auditâ, reliquum „ diem profectioni, negotiationi, luſibus, choreis, „ potitationibus & aliis ſecularibus vel etiam illicitis „ actionibus impendant; Parochi ſuis ſubditis frequenter inculcent ea, quæ in Catechiſmo Romano ad tertium præceptum Decalogi, & aliis auctoribus de recta dierum feſtorum obſervatione traduntur.

Et omnia illa Synodorum atque Epiſcoporum Decreta, quibus interdicitur diebus Dominicis & feſtis Miſſarum *privatarum* celebratio, quâ populus à Miſſa Parochiali & ſolemni abſtrahi poſſet, ad quid tendunt, niſi ut huic abuſui occurrant; occaſionemque populo adimant, auditâ Miſsâ privatâ, negligendi Miſſam Parochialem, ac unà inſtructionem, quæ ſub Miſſa Parochiali fieri conſuevit?

XXI. Quapropter licèt ex Eccleſiæ conniventia, & longa conſuetudine, præcepto Eccleſiæ de audienda Miſſa die Dominico aut feſto ſatisfiat per auditionem Miſſæ *privatæ*, nequaquam tamen ex mente Eccleſiæ, eâ ſola auditione impletur præceptum de ſanctificando die Dominico aut feſtivo.

An dicemus diem aliquem *ſanctificari*, id eſt, in Dei cultum, pietatiſque opera impendi, dum vix vigeſima illius diei pars Dei cultui aut pietatis operibus impenditur?

XXII. Ut quid enim etiam hodie jubetur *toto* die feſto ab opere ſervili, mercatu, ſtrepitu forenſi aliiſque ſecularibus actionibus abſtinere, niſi ut totus dies cultui Divino impendatur, & ſanctificetur? " Idcircò „ in diebus feſtis ab opere mundano ceſſandum eſt, ut „ *liberiùs* ad Eccleſiam ire, pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus inſiſtere, orationi vacare, oblationes „ offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad invitationem eorum aſſurgere, eloquiis Divinis intendere, eleemoſynas indigentibus miniſtrare valeat „ Chriſtianus. „ Ita ſeculo nono ad Conſulta Bulgarorum reſpondit Nicolaus I. *cap.* 11.

XXIII. Hæc apprimè pernoſcens S. Carolus valde ſollicitus fuit, ut diebus Dominicis ac feſtis populus pietatis exercitiis totaliter ſe impenderet, veraciterque dies illos ſanctificaret; ac ſignanter in Concilio Mediolanenſi III. *titulo* 1. decrevit, ut imprimis: " Feſtis „ diebus ſacroſancto Miſſæ Sacrificio Fideles omnes interſint. Neque verò excuſentur puellæ nobiles, neque deinceps viduæ, ne permiſſu quidem primi noſtri Concilii, ob recentem mariti mortem, aliove cujuſvis conſuetudinis prætextu.

Poſt hæc ſubjungit: " Ut verò ii dies omni pietate, „ & religioſiùs colantur; hæc crebrò populum Parochi, „ & Concionatores admoneant atque hortentur.

„ Ut illorum dierum tempus, quod Deo ejuſque cultui debetur, in iis actionibus *totum* conſumant, in „ quibus ſanctè conſumendum eſt.

„ Ut Concionem manè, & ſacram lectionem à prandio ubi explicari ſolet, audiant.

„ Ut Divinis, veſperarum præſertim, Officiis præſentes piè religioſéque adſint.

„ Ut in Chriſtianæ doctrinæ rudimentis ac præceptis, vel percipiendis vel recolendis verſentur.

„ Ut in operibus etiam officiiſque pietatis ſeſe exerceant, ægros homines viſitando, morientes piè conſolando, & alia ejuſmodi præſtando.

Eandem in rem videri poteſt ejuſdem ſancti Præſulis Monitorum libellus, pro inſtituenda Chriſtiana vivendi ratione à cujuſcumque conditionis & ſtatus fidelibus, qui habetur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *pag.* 1002. & inter alia deſcribitur *pag.* 1011. exercitium ſpeciale pro feſtis, ſacris temporibus & Vigiliis.

XXIV. Sanè ſi ea eſſet Epiſcoporum & Parochorum cura, ut diebus Dominicis Officia Divina, aliaque pietatis exercitia tum ante, tum poſt meridiem congruis horis, eâ, quâ decet reverentiâ, & exactitudine haberentur, non dubium, quin plurimùm conducerent, ut populus ad ritè ſanctificandum dies Feſtos incitaretur; & à profanis, quin & illicitis ac inhoneſtis actionibus, ad quas otium allicit, abſtraheretur: ut notoriâ experientiâ in Parochiis bene inſtitutis compertum eſt.

CAPUT III.

De Operibus ſervilibus die feſto prohibitis.

1. *Sabbathum* ceſſatio; & *ſabbathizare* ceſſare & requieſcere *dicitur*.
2. *Olim Judæis præceptum erat Sabbatho requieſcere ab opere ſervili.*
3. *Quomodo Eccleſia adoptaverit præcepta data Judæis pro ſanctificatione Sabbathi.*
4. *Lex Conſtantini M. de ceſſatione ab operibus die Dominica; & an hic primus, qui de feriatione ab opere edixit?*
5. *Strepitus forenſes magis repugnare videntur cum celebratione feſtorum, quàm opus ſervile.*
6. *Quid ſit opus* ſervile?
7. *Recenſentur nominatim opera ſervilia.*
8. *Ratio prohibendi opera ſervilia feſtis diebus.*
9. *Mareſchalli & Barbitonſores à ſuis opificiis abſtinere debent.*
10. *Quid de Tonſoribus, Piſtoribus aliiſque ſtatuerit S. Carolus?*

11. *De-*

11. *Decreta Synodorum Belgii circa Laniones, Molitores, Braxatores & similes opifices.*
12. *His consonat Edictum Principum.*
13. *Transcribere libros pietatis gratis non esse illicitum diebus festis, respondit Gersonius.*
14. *Exscriptor talium librorum quomodo dicendus sit prædicare?*
15. *Potest continuò orare; & quomodo?*
16. *Est conveniens opus pœnitentiæ.*
17. *Opus hoc utilius & magis necessarium tempore Gersonii quàm hodie, & quare?*
18. *Concludit Gersonius non esse servile.*
19. *Quomodo opera aliqua cum moderatione licita sint diebus festis, aliàs illicita?*
20. *Quomodo hic subinde excedant Advocati?*
21. *Circa itinerationem diebus festis moderatio servanda.*
22. *Itinera non necessaria in diem non festum convenit differri.*
23. *Famulis dandum spatium sanctificandi Festa; nec ad opera servilia cogendi.*
24. *Monendi patres familias, ut suis famulis & operariis indulgeant tempus veniendi ad Officia Divina.*
25. *Quid de hac obligatione statuant Capitularia Regum Francorum?*
26. *Qualis debeat esse Parochorum cura circa opiliones, bubulcos & similes?*

I. SABBATHUM, Hebraïcum nomen, si Latinè interpretaris, *cessatio* dicitur (ait Catechismus Romanus *parte* 3. in expositione tertii præcepti Decalogi *num.* 15.) qui & addit: " Sabbathizare propterea *cessare & quiescere* Latino vocabulo appellatur, quâ significatione factum est, ut Sabbathi nomine dies septimus diceretur, quoniam absolutâ perfectâque mundi universitate, Deus ab omni *opere*, quod fecerat, requievit."

II. Ut ergo esset cessatio seu Sabbathum, post verba illa Exod. c. 20. v. 8. *Memento, ut diem Sabbathi sanctifices*, addidit Deus: *Non facies* OMNE OPUS *in eo tu, & filius tuus, & filia tua: servus tuus & ancilla tua, jumentum tuum & advena, qui est intra portas tuas.*

" Quibus verbis (ait Catechismus Romanus *num.* 31.) ad id primùm instituimur, ut quæcumque Divinum cultum impedire possunt omninò vitemus: facilè enim perspici potest, omne *servilis operis* genus prohiberi, non quidem eâ re, quod suâ naturâ aut turpe aut malum sit, sed quoniam mentem nostram à Divino cultu, qui finis præcepti est, abstrahit.

III. Quemadmodum igitur Ecclesia præceptum illud populo Judaïco datum adoptavit, in quantùm in illo naturale præceptum colendi Deum, certosque dies ejus cultui specialiter impendendi continetur; ita & ea, quæ pro observantia ejus præcepti vetita erant Judæis, Christianis quoque interdixit; in quantùm Christianam & religiosam sanctificationem Sabbathi impedire possent, mentemque ipsorum à Divino cultu abstrahere.

IV. Legitur Constantini Magni lex in Codice Justinianæo sub titulo *De Feriis*, cujus hæc sunt initialia verba: " Omnes judices, urbanæque plebes, & cunctarum artium officia, venerabili die solis quiescant.

De feriatione ab operibus eâ die primùm edixisse Constantinum, credit eruditus Auctor Notarum in *Epistolam* 3. *lib.* 11. S. Gregorii, addens: " Alii Imperatores non tam de opere, quàm de judiciis statuerunt: sic Theodosius, *ut in die Dominico emancipare ac manumittere liceat, reliquæ* CAUSÆ *vel* LITES *quiescant.* Prohibent tamen spectacula & voluptates obscœnas. Hæc ille.

V. Quidquid sit de hac reflexione, certum est, quòd arctiùs frequentiùsque vetitum fuerit, diebus Dominicis & Festivis strepitus forenses exercere, quàm operi servili aut manuali occupari; tùm quòd illi faciliùs differri possint, tum quòd magis mentem distrahere & à rebus Divinis avocare soleant, quàm opera servilia.

Adhæc constat, subsequentibus seculis, tam Ecclesiasticis, quàm civilibus legibus opera servilia festis diebus vetita esse; in quantùm scilicet & hæc religiosam Festorum celebrationem, & Christianam quietem impedire possunt.

VI. Opera servilia propriè dicuntur opera illa corporalia, in quibus unus servit alteri, atque communiter per *servos olim*, hodie per famulos seu mercenarios exerceri solent; ac inde *servilia à servis* jam pridem nuncupata fuêre.

VII. Quæ inter opera servilia etiamnum hodie computantur, ea ferè expressa habentur in Capitulari Aquisgranensi Caroli Regis an. 789. *cap.* 79. & refertur *lib.* 1. *Capitular. cap.* 75. " Statuimus quoque, secundùm quod in lege Dominus præcepit, ut opera servilia diebus Dominicis non agantur, sicut & bonæ memoriæ genitor meus in suis Synodalibus edictis mandavit, quòd nec viri ruralia exerceant opera, id est, nec vineam colendo, nec in campis arando, nec in metendo, vel fœnum secando vel sepem ponendo, nec in silvis stirpando, vel arbores cædere, vel ut in petris laborare, nec domos struere, nec in horto laborare, nec ad placita conveniant, nec venationes exerceant. Sed tria carraria opera licet fieri in die Dominico, id est, hostilia carra vel victualia, & si fortè necesse fuerit corpus cujuslibet duci ad sepulchrum. Item fœminæ opera textilia non faciant, nec capulent vestitus, nec consuant, vel acupictile faciant, nec lanam carpere, nec linum battere, nec in publico vestimenta lavare, nec vervices tondere habeant licitum.

VIII. Rationem, addit: " Ut omnimodis honor & *requies* die Dominico persolvatur. Sed & ad Missarum solemnia ad Ecclesiam undique conveniant, & laudent Deum pro omnibus bonis, quæ nobis in illa die fecit.

IX. Concilium Parisiense seu Senonense anno 1429. *cap.* 25. decernens dies Dominicos & festivos, " cum omnimoda reverentia observari; abstinendo scilicet ab omni opere servili & manuali, ac Divinorum auditioni cum matura devotione vacando; " mox tanquam consequens subjungit: " Illum abusum penitus reprobantes, quo *Mareschalli* & *Barbitonsores* supradictis Dominicis, & aliis B. Mariæ & Apostolorum, & supradictis Festivitatibus, credunt sibi licitum fore sua ministeria, etiam præter necessitatem, exercere, circa quem volumus per Ordinarios de opportuno remedio provideri, ipsos monitione prævia corrigendo.

Et quis dubitet, quin Mareschallorum ac Tonsorum ministeria inter opera servilia ac manualia numerari, adeóque unà cum his vetita censeri debeant diebus Dominicis & Festivis?

X. Quare S. Carolus in Concilio III. Mediolanensi reliquis opificibus Tonsores annumerare non dubitavit, dicens: " *Tonsoribus* præterea, pistoribus, sutoribus, calceariis aliisque ejusmodi, & reliquis opificibus, quibus præscribi oportet, Episcopus certas regulas præscribat, ne deinceps dierum festorum cultum violent, in quo maximè peccare solent.

Quàm hodie abusus ille in multis Belgii locis communis sit, quámque parùm religiosè à Tonsoribus dies festi colantur; ususque obtineat, ut penè magis diebus Dominicis & Festis, quàm aliis diebus opificia sua exerceant, nimis notum est. Episcoporum & Magistratuum est his abusibus occurrere; legesque præscribere, quibus & ipsi Tonsores, & populus se conformare teneantur.

XI. Circa Laniones in multis locis non absimilis invaluit abusus; ut nimirum diebus festis circa opificii sui exercitia occupentur: cui occurrere volens Synodus Buscoducensis

coducensis sub Masio *tit.* 12. *cap.* 2. præcipit, " ne sub-
„ diti ulli operi servili, quod sine evidenti periculo
„ differri potest, manum admoveant, uti panno laneo
„ vel lineo lavando aut dealbando, aut tingendo, oves
„ & boves mactando aut saliendo.

Similiter Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 4. *cap.* 2. de dierum festorum cultu agens, ait: " Neque etiam
„ permittantur..... molitorum, coctorum cerevisiæ, la-
„ nionum, pistorumque operæ, nisi ob notabilem ne-
„ cessitatem. „ Idipsum iisdem penè verbis expressum est in Synodo Tornacensi anno 1589. *titulo* 4. *cap.* 1.

XII. His consonat Edictum Philippi II. ad citatam Synodum Cameracensem *art.* 7. declarans " licitum non
„ esse molitoribus, braxatoribus, lanionibus, & pistori-
„ bus sua opificia diebus festis exercere, nisi ob notabi-
„ lem necessitatem determinatam per Officialem & Ma-
„ gistratum loci, de consilio Decani Christianitatis aut
„ in ejus absentia, Pastoris loci.

XIII. Olim proposita fuit Joanni Gersoni à quodam Monacho Domûs Cartusiæ hæc quæstio: *Si liceat diebus festivis scribere devotionis libros gratis.*

Huic quæstioni ut respondeat Gersonius, specialem tractatum composuit, quem inscripsit *De laude scriptorum*, primumque inter ejus opera locum occupat; in quo ostendit per duodecim considerationes, transcribere *libros devotionis gratis* nullatenus esse opus *servile*; eique laudabiliter diebus festivis incumbi posse.

XIV. Inter has considerationes una est, quòd hujusmodi librorum exscriptor prædicet non linguâ, sed *manu*; eóque fructuosiùs, quò hæc prædicatio est magis permanens, plures instruere potest. " Certè (ait) si lin-
„ gua silet, manus prædicat, & fructuosiùs aliquantò,
„ quantò scriptura venit ad plures uberior, quàm tran-
„ siens sermo.

XV. Deinde consideratione quarta exponit, quomodo Scriptor talium librorum continuò orare mentemque in Deum elevatam habere queat. " Crediderit (ait)
„ Scriptor noster & pietate jugi recogitaverit, toties
„ Deum sanctosque Angelos secum esse, toties Scripto-
„ res sacros ipsum alloqui, toties Christum sibi blanda
„ quædam oscula consolationis dare, quoties dicta eo-
„ rum salubria conscribit. Contemplationem itaque le-
„ ctio, & quæ scribenda sit, non impedit, sed pas-
„ cit.

XVI. Quinta consideratio asserit, scriptionem librorum esse laboriosum exercitium, macerationem quamdam corporis, posseque imponi per modum pœnitentiæ, à Confessario. " Nullus (ait) negaverit labo-
„ sum esse scribentis exercitium. Acceptet ergo istud
„ in pœnitentiam seu satisfactionem, pro suis alienisque
„ delictis, &c. Junge quòd in foro pœnitentiæ potest
„ iste labor ad satisfactionem imponi. Quem laborem
„ si nullus hominum imponit, imposuit sanè Deus ab
„ initio, cùm dixit Adæ & posteris ejus: *In sudore vul-*
„ *tûs tui vesceris pane tuo. Gen. c.* 3. *v.* 19.

XVII. Cæteræ considerationes Gersonianæ ostendunt fructum multiplicem ex scriptione accurata piorum librorum in Ecclesiam & populum dimanantem: qui eo tempore, quo scribebat Gersonius, nimirum an. 1428. major erat; quòd necdum ars typographica esset reperta; unde nec mirum, si Gersonius & ipsam transcribendi libros necessitatem, & utilitatem tantoperè extollat.

XVIII. Interim ex omnibus concludit Gersonius:
" Nihil impedit libros seu tractatulos vel codicillos de-
„ votionis scribere festivis diebus: habito moderamine,
„ quale sapiens judicabit in hoc opere; quod utique non
„ servile censendum est; sed in honorem Ecclesiæ ali-
„ quando plus vergens, quàm multiplicatio vocalis ora-
„ tionis, imò quàm insolens in aliquibus Missarum
„ multiplicatio.

XIX. Quæ hîc circa transcriptionem piorum librorum dixit Gersonius, eadem quoad alia multa exercitia *non servilia* dici possunt; quòd nimirum ea sanctificationem diei Festi non violent, modò cum ea moderatione, intentione, aliisque circumstantiis à Gersonio descriptis, fiant.

E contrario, si ea moderatio, eæque conditiones non serventur, facilè fiet; ut similia exercitia sanctificationem diei Festi impediant.

Quid enim, si quis diem Festum pro majore parte impendat scribendo acta aut instrumenta litium sub debito salario: quemadmodum Procuratorum, Advocatorum, Notariorum, aliorumque Officiatorum ministri sive Scribæ facere consueverunt? Quis dicet hujusmodi Scriptores diem Festum sanctificare? Et de tali scriptione indubiè intelligendus S. Bonaventura in *Speculo Discipl. ad Novit. parte* 1. *cap.* 22. ubi inter ea, quæ in diem non festivum differenda censet, numerat *scribere in quaterno.*

XX. Eadem ratione post alios Theologos docet Merbesius *prima parte quæst.* 195. *conclus.* 12. " Peccare Ad-
„ vocatos, qui cupiditatis & avaritiæ studio succensi so-
„ litos labores Dominicis diebus & Festis obeunt, & ita
„ sese in secularia negotia immergunt, ut nihil sibi tem-
„ poris relinquant, quo Deum singulari cultu, iis præ-
„ sertim diebus prosequantur, & suæ saluti consulant.
Idem erit de Procuratoribus aliisque, qui negotiis tametsi liberalibus, simili modo se immergunt.

XXI. Quin & circa ipsa *itinera*, quæ Synodus Aurelianensis anno 538. *Can.* 28. diebus Dominicis vetita non esse declarat, quædam moderatio tenenda est.

Sanctus Theodulphus Aurelianensis Episcopus in citato Decreto, postquam dixit, tantam debere esse observantiam, ut præter orationes & Missarum solemnia & ea, quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat, immediatè subjicit: " Nam & si *necessitas* fuerit navigandi,
„ sive *itinerandi*, licentia datur; ita duntaxat, ut hac
„ occasione Missæ & orationes non prætermittantur.

Quamvis ergo conformiter ad Synodum Aurelianensem declaret hic Aurelianensium Antistes, diebus Dominicis esse licentiam itinerandi, eam tamen, non nisi *necessitas* concurrat, concedere videtur; idque ulteriùs ea moderatione, ut *Missæ & Orationes* non prætermittantur.

Et fortiùs citata Synodus Coyacensis sub S. Ferdinando Rege Castilliæ de celebratione diei Dominicæ agens dicit: " Servile opus non exerceant, nec sectentur *iti-*
„ *nera*, nisi orationis causâ, aut sepeliendi mortuos,
„ aut visitandi infirmos, aut pro Regis secreto, pro Sa-
„ racenorum impetu.

XXII. Sanè timoratorum plurium praxis etiam hodierna docet, itinera præcipuè longa, quæ notabilem diei partem occupant, diebus festis non esse facilè suscipienda; eaque, si sine notabili incommodo fieri queat, in alium diem esse differenda; exemplo Comitis S. Geraldi, de quo in ejus vita narrat S. Odo *lib.* 2. *cap.* 24.
" Item dum ab Urbe rediret, venit Sabbatho ad quan-
„ dam Ecclesiam, juxta locum scilicet, ubi sulphurei
„ videntur acervi. Cùm autem vellet populus in crasti-
„ num proficisci, retinuit eos, dicens quòd ob reveren-
„ tiam Dominici diei, saltem usque ad *nonam* demo-
„ rarentur. Nec illa demoratio fuit etiam sine beneficio
„ temporali.

Notandum per horam *nonam* hîc intelligi horam, quæ nostræ horæ *tertiæ* pomeridianæ respondet.

XXIII. Quod olim deploravit Concilium Parisiense anno 829. *lib.* 1. *cap.* 50. quòd utcumque dies Dominica, à quibusdam Dominis venerando custodiri videretur, sed à *conservis servitio eorum pressis* perrarò debito honore coli inveniretur, hodie meritò deploratur; dum videmus plures famulos famulasque diebus festis in tantùm à suis Dominis impendi & ad operas adigi; ut iis vix tempus Missam audiendi indulgeatur; indeque non rarò contingat, ut circa fidei mysteria, ac vitæ Christianæ normam planè rudes sint.

Inter leges Ecclesiasticas Sancti Canuti Regis Danorum *cap.* 14. legitur: " Herus si servo invito opus ad-
„ dixe-

„ dixerit die quocumque festo, servo mulctator suo, „ servus deinceps liber esto.

XXIV. Apud Reginonem *De Eccl. Discipl. lib.* 2. *cap.* 416. refertur sub nomine Concilii Rothomagensis: " Admonere debent Sacerdotes proles sibi subditas, ut „ bubulcos atque porcarios vel alios pastores vel arato„ res, qui in agris assiduè commorantur vel in silvis, & „ ideò more pecudum vivunt, in Dominicis & in aliis „ festis diebus saltèm ad Missam faciant vel permittant „ venire. Nam & hos Christus pretioso Sanguine suo „ redemit. Quod si neglexerint, pro animabus eorum „ absque dubio rationem se reddituros sciant.

Hîc notandum, quòd juxta illius temporis disciplinam, nomine *Missæ* hîc intelligatur *Missa solemnis* sive Parochialis, sub qua & ipsa concio comprehenditur, juxta dicta capite præcedenti.

XXV. Et in Capitularibus Regum Francorum legitur *lib.* 6. *cap.* 205. " Et illo die seu Sabbatho ad Ves„ peras & ad Matutinas sive ad Missam cum eorum ob„ lationibus, si fieri potest, omnes canendo, *Kyrie elei„ son* veniant, & eundo & redeundo *Kyrie eleison* de„ cantent. Similiter & *pastores pecorum* eundo & re„ deundo in campum, & ad domum faciant, ut omnes „ eos veraciter Christianos & devotos esse cognoscant. „ Idem eisdem penè verbis expressit Herardus Archiepiscopus Turonensis in suis Constitutionibus *c.* 114. Habentur ad calcem tomi primi Capitularium Regum Francorum editionis Baluzianæ. Notandum autem per *Kyrie eleison*, hîc intelligi *Litanias publicas*, quæ per *Kyrie eleison* incipere solent. Consule Glossarium Du Cange, verbo *Kyrieles*.

XXVI. Quàm crassa soleat in hoc hominum genere, esse ignorantia, & sæpius vita omninò gentilis, quin & impia, nimis notum est; ut meritò hîc rursus repetam, quod ex Synod. Namurc. relatum est suprà *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 5. ut " Pastores tempore messis, & etiam illis die„ bus, quibus *opiliones*, *bubulci*, vel subulci in agris „ sunt, illos visitent ibidem & doceant, imitaturi ea „ in parte vestigia Salvatoris nostri Jesu Christi, qui „ per vicos & plateas transibat evangelizare regnum „ Dei.

CAPUT IV.

Strepitus forenses & mercatus diebus Festis vetiti.

1. *Ex præcepto sanctificandi dies festos profluit à strepitu forensi abstinendum esse.*
2. *Quid de hoc edixerit Constantinus Magnus?*
3. *Lex Theodosii Imperatoris.*
4. *Amplior de hac re Constitutio Leonis & Anthemii Imperatorum.*
5. *Canones legibus consentiunt.*
6. *Sententiæ pronuntiatio, etiam ante conceptæ, die festo fieri nequit.*
7. *Similiter nec sententiæ executio.*
8. *Examen testium, licèt jam ante juraverint, die festo non instituendum.*
9. *Actus judiciales die festo exerciti, sunt invalidi; licèt partes consenserint.*
10. *Ob necessitatem aut pietatem interdum liciti.*
11. *Mercatus cur diebus festis probibitus.*
12. *Distinctio inter actus judiciales & mercatum diebus illis exercitos.*
13. *De vetitis mercatu & Nundinis die festo Decretum Synodi Cameracensis.*
14. *Conforme Edictum Philippi II.*
15. *Simile Decretum Synodorum Mechliniensium, & Edictum Principum.*
16. *Vetitum vendere carnes in macello; vel merces in domibus privatis; etiam foribus* clausis.
17. *Regulamentum Magistratûs Bruxellensis circa venditionem edulium diebus festis.*
18. *Decretum S. Caroli diebus festis mercatum interdicens.*
19. *Etiam ementes violationis festorum complices declarat; minutiora tamen vendi permittit.*
20. *Quibus potissimùm incumbat hisce invigilare?*

I. OPERA servilia inhibita esse diebus Dominicis & Festivis, ea potissimùm ex causa, quia hominem abstrahunt ab iis, quæ diebus illis tractare & agere oportet, redduntque eum nimis implicatum, quàm ut Divinis pro exigentia & satisfactione ejusmodi dierum vacare possit, notatum fuit capite superiori.

Ex ipsa igitur ratione præcepti consequens est meritò per Canones jam pridem vetita esse diebus illis Deo sacris omnia ea exercitia, quæ hominem rebus terrenis implicare, & à cultu Divino nata sunt avocare: inter quæ eminent strepitus judiciales, qui, ut capite præcedenti notatum est, magis hominem rebus terrenis implicare solent, quàm opera servilia.

II. Constitutio Constantini Magni de observantia diei Dominici seu *Solis* superiore capite relata, qua dicitur: " Omnes judices, urbanæque plebes, & cuncta„ rum artium officia die *Solis* quiescant: „ sat apertè strepitus judiciales die illo debere quiescere indicat.

Quinimò eidem Imperatori consideranti, ipsos Gentiles à suis Feriis sive Deorum Festis jurgia litigiorum amovisse, " indignissimum videbatur diem *Solis* vene„ ratione sui celebrem, altercantibus *jurgiis & noxiis* „ partium *contentionibus* occupari, „ ut loquitur in *L.* 1. *Cod. Theod. De Feriis.*

III. Theodosius Imperator in *L.* 2. *Cod. eod.* ait: " Ut die Dominico emancipare ac manumittere liceat, „ reliquæ *causæ*, vel *lites* quiescant. „ Dein paucis interpositis adjungit: " Sanctum quoque diem Paschæ, „ & diem Natalis Domini, & Epiphaniæ, septem qui „ præcedunt, & septem, qui sequuntur, *sine strepitu* „ volumus observari. Et quod contra hoc factum fue„ rit, omnibus modis irritatur.

IV. Verùm omnibus generalior ipsosque actus judiciarios propriùs exprimens, est Constitutio Leonis & Anthemii in *L. fin. Cod. eod.* " Dies festos Majestati „ Altissimæ dedicatos, nullis volumus (inquiunt) vo„ luptatibus occupari, nec ullis exactionum vexationi„ bus profanari. Dominicum itaque diem ita semper „ honorabilem decernimus & venerandum, ut à cun„ ctis executionibus excusetur: nulla quemquam urgeat „ admonitio: nulla fidejussionis flagitetur exactio: ta„ ceat apparitio: advocatio delitescat. Sit ille dies à „ cognitionibus alienus: præconis horrida vox silescat: „ respirent à controversiis litigantes, & habeant fœde„ ris intervallum: ad sese simul veniant adversarii non „ timentes, subeat animos vicaria pœnitudo: pacta „ conferant, transactiones loquantur.

V. Canones ipsam dierum festorum sanctificationem unicè desiderantes, eas Imperatorum leges laudârunt, atque frequenter optârunt, renovâruntque.

Sub nomine Concilii apud Compendium in *cap.* 1. *X. De Feriis*, præcipitur, ut omnes dies Dominici observentur, & " in eis mercatus minimè fiat, neque *pla„ citum:* neque aliquis ad mortem, vel ad pœnam ju„ dicetur, nec Sacramenta (nisi pro pace vel alia neces„ sitate) præstentur.

VI. Ex his juris textibus uno consensu tradunt Jurisconsulti, per Ferias omnem judiciorum actum quiescere debere; & si fieret, non valere, v. g. si sententia feratur; etiamsi tum solùm pronuntiaretur, jam ante juridico die composita & concepta; uti post Antonium Fabrum docet Tuldenus ad Codicem titulo *De Feriis*, *num.* 2.

VII. Rectè quoque ibidem Tuldenus reprobat quorumdam opinionem arbitrantium, *executionem* sententiæ die Feriato licitam esse, eò quòd in ea non versetur causæ cognitio: " quia (ait Tuldenus) Feriæ non „ magis disceptatione [illegible] judicis, quàm vexatione „ dam-

„ damnati violantur; & *anxia* perscrutatione victoris „ apparitorisque. Hoc enim potissimum spectant leges.

VIII. Notat quoque ibidem *num.* 5. non recte quosdam Interpretes " admittere diebus festis examen „ testium, quamvis in Profesto *juraverint*; neque eorum citationem ob supra citatam legem finalem: nam „ ejus Decretum utique judiciale est, & executio inquietat.... Sane cum constet, in festo testes adigi „ jurejurando non posse *cap.* 1. ☧ *De Feriis* (qui tamen actus religionis est) nescio, qua ratione velint „ eos examine distringi posse: cum suæ potius conscientiæ ad legis divinæ normam examinandæ vacare oporteat.

IX. Et quidem usque adeo solemnibus Feriis, quæ ob reverentiam Dei noscuntur institutæ, à strepitu judiciali " convenit abstinere (ait Pontifex in *cap. fin.* ☧ „ *De Feriis*) ut *consentientibus* etiam partibus, nec processus habitus teneat, nec sententia, quam contingit „ diebus hujusmodi promulgari.

Ratio decisionis est, quia, ut recte monet Tuldenus *num.* 4. Feriæ religiosæ non ad litigatorum favorem, sed ad honorem Dei pertinent. Unde ibidem subjicit Pontifex: " Licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarum vel messium ob necessitates hominum indul„ gentur, procedi valeat, si de partium processerit vo„ luntate.

X. Addit nihilominus Pontifex hanc parenthesim, *nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat.* Hinc uno consensu concludunt Canonistæ, communi praxi comprobante, urgente necessitate, vel pietate suadente, posse subinde actus judiciales diebus festis exerceri. Casus plures passim referunt Interpretes & Doctores ad titulum Codicis & Digestorum *De Feriis*, qui, casu occurrente facile, consuli poterunt.

XI. Sicuti ob nimiam à rebus divinis distractionem diebus festis debet quiescere strepitus judicialis; ita eadem ratione cessare debet iis diebus mercatus sive mercatura seu negotiatio. Licet enim proprie non possit operibus servilibus annumerari mercatura, tamen ex illis est, quæ hominem secularibus implicat, & à Divinis avocat: unde jam pridem à Canonibus, uti actum judicialem, ita & *mercatum* diebus Dominicis vetitum esse, ex verbis *cap.* 1. ☧ *De Feriis*, vidimus.

XII. Hanc tamen quoad eam prohibitionem inter actum judicialem & *mercatum* communiter notant distinctionem Doctores, quod contractus in mercatu aut nundinis die Dominico celebrati, seclusa consuetudine, sint *validi*; actus vero judiciales *invalidi*: licet enim omnes æqualiter vetentur in citato *cap.* 1. non tamen mercatus irritatur, neque contractus aliique actus mercaturam spectantes; sicuti irritantur actus judiciales in dicto *cap. fin.*

XIII. Synodi nostræ Belgicæ observationem dierum festorum urgentes, mercatum nundinasque diebus illis proscribunt, vetitaque declarant; eaque ut etiam Regia auctoritate interdicerentur, postularunt.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 4. *cap.* 2. ait: " Si„ militer eidem Regiæ Majestati supplicetur pro Edicto „ contra aurigas, nautas & similes, ne Dominicis & „ aliis festis diebus merces vehere possint; utque etiam „ subhastationes, quas vulgo *recours*, aut *passemens* ap„ pellant, & multo magis *mercatus*, *auctiones publicæ* „ tempore Missæ & Vesperarum sub gravi pœna prohi„ beantur: *nundinæ* etiam annuæ, & *forum* rerum „ *venalium* hebdomadarium, cum in diem festum in„ cidunt, in alium transferantur ab Episcopis cum con„ silio Magistratuum.

XIV. Synodi postulationi annuens Philippus II. Edicto ad hanc Synodum mandavit *art.* 8. ut dictæ subhastationes & auctiones publicæ in alium diem non festum differantur: ita tamen ut denuntiationes & proclamationes iis diebus, ob concursum populi, fieri possint extra Ecclesiam, finita Missa, aut Vesperis absolutis. Nundinæ annuæ, & forum publicum hebdomadarium, si in diem festum incidant; vult ad diem non festum anticipari, vel differri per Magistratum cum communicatione & consilio Episcoporum.

XV. Huic consonat quod jam ante statuerat Synodus P. I. Mechliniensis titulo *De Festis*, *cap.* 3. " Si forum „ aut nundinæ incidant in aliquod ex celebrioribus „ festis, serventur illæ, vel ante, vel post festum, „ prout Magistratus cujusque loci judicaverint expe„ dire. „ Et in Synodo P. II. Mechliniensi, *titulo* 13. *cap.* 4. renovatum, & Edicto Principum *art.* 9. roboratum fuit.

XVI. Synodus Buscoducensis sub Masio *titulo* 12. *cap.* 2. ait: " Merces etiam suas dictis festis *ante fores*, „ vel in *fenestris* domorum, vel alibi venales non „ exponant.

Rursus Synodus Tornacensis an. 1643. *tit.* 3. *cap.* 7. ait: " Promotor districte invigilet contra eos, qui diebus „ festis & Dominicis, etiam foribus *clausis* merces „ emere vel vendere præsumunt in civitatibus. „ Et ejusdem Diœcesis Synodus anno 1589. *tit.* 4. *cap.* 2. „ prohibuit, ne die Dominico aut festo vendantur „ carnes in macello, vel etiam in domibus *privatis*, „ nisi superveniente necessitate.

Inter excessus committi solitos diebus festis, & in quos Magistratus cæterosque Officiarios invigilare hortatur Synodus Iprensis anno 1609. *titulo* 6. *cap.* 1. recensentur *venditiones carnium in macellis.*

Similia in omnibus passim Synodis decernuntur, mandaturque Pastoribus, Archipresbyteris & Officiariis, ut sedulo in contravenientes invigilent.

XVII. Circa venditionem eduliorum, quæque ad victum quotidianum pene necessaria sunt, nec diu conservari possunt; solentque hodie in omnibus passim civitatibus publice exponi, extat longum ac moderatum regulamentum Magistratus Bruxellensis, confectum de consensu & cum interventione Jacobi Boonen Archiepiscopi Mechliniensis, *lib.* 1. Edictorum Brabantiæ, *pag.* 58. quod licet in multis ob consuetudinem inolitam condescendat, ac nonnulla permittat, quæ melioribus temporibus permissa non fuissent: optandum nihilominus esset, ut quæ ibidem decernuntur, ubique exacte hodie observarentur, atque ad ejus normam dies festi colerentur. Hoc inter alia præcipue præ oculis habuisse videntur hujus Regulamenti auctores, ne per hujusmodi mercatus, publica & Parochialia Officia impedirentur; & consequenter nec ipsi vendentes aut ementes à frequentatione illorum Officiorum retraherentur; ita enim pleraque ordinantur, ut vel ante tempus inchoandi Divini Officii debeant sistere, vel nonnisi post absolutum Divinum Officium inchoare queant.

XVIII. Decreto huic Magistratus Bruxellensis in multis consonat monitum S. Caroli anno 1581. ad Parochos missum cujus inscriptio est: *Ne quidpiam ematur*, *vendaturve diebus festis*; extatque in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *pag.* 351. Hic imprimis memorat, jam pridem specialibus à se editis Decretis super observatione Festorum, prohibitas esse emptiones ac venditiones quarumcumque rerum, iis duntaxat exceptis quæ ad humanum *illius* tantum diei victum necessariæ sunt, quæ tamen *publice* non exponerentur, & non nisi *determinatis* horis venundari possent, *clausis* omnino *officinis*, ostiolo solum patente.

XIX. Post hæc deplorat, " hæc tamen admodum „ negligi, plurimis *apertas* exhibentibus *officinas*, aliis „ etiam pullos, fructus aliave id genus vendentibus „ per vicos & plateas sicut cæteris diebus citra dis„ crimen, publico scandalo pravoque exemplo.... „ Monere vero, non vendentes modo, verum etiam „ *ementes* censeri festorum violatores, quippe qui pec„ cato cooperantur, atque adeo participes ejus fiunt: „ quare quisquis ea, quæ sunt usui suo necessaria pri„ die festi sibi comparet, exceptis quibusdam *minu*-

„ tioribus rebus, quarum venditionem certis locis „ primo mane permittimus Edicto nostro.

Citatum quoque Regulamentum Magistratus Bruxellensis, permittit diebus festivis vendi *minutiores* aliquos fructus facile corruptiles, idque post absolutam Missam solemnem in Parochia usque ad horam primam pomeridianam; item omnis generis acetarii post completorium.

XX. Quantus circa publicas mercium venditiones in multis civitatibus hodie fit excessus, nemini incolarum ignotum esse potest; ipsorum Archipresbyterorum, Officialium, Promotorum, & etiam civilium Magistratuum officio incumbit illis excessibus invigilare; atque delinquentes juxta Synodorum Decreta, & Edicta Principum coërcere & punire; ne alias festorum profanationis ipsi participes efficiantur.

CAPUT V.

De Spectaculis, Choreis, & popinarum Frequentatione vetitis.

1. *Ab operibus illicitis, aut ad illicita trahentibus diebus festis maxime abstinendum.*
2. *Distinctio inter observationem Sabbathi Judaïcam & Christianam.*
3. *Vetita à Theodosio spectacula die Dominico.*
4. *Hæc Constitutio extensa ad omnes dies festivos.*
5. *Etiam Judæis & Gentilibus exhibitio spectaculorum vetita diebus festivis.*
6. *Neque ob Natalem Imperatoris in diem festum incidentem exhibitio licita.*
7. *Merito spectacula vetita fuisse ostenditur ex Tertulliano.*
8. *Spectaculorum fœditatem delineat Cyprianus.*
9. *Abominationes in iis committi solitas expressit Lactantius.*
10. *Quid de his senserint SS. Augustinus & Chrysostomus?*
11. *Spectacula sui temporis describit S. Carolus.*
12. *Belgica nequaquam ab his plane dissimilia.*
13. *Synodi & Principum Edicta quomodo ea probibeant diebus festis?*
14. *Choreæ & tripudia inter personas utriusque sexus antiquis spectaculis admodum similia.*
15. *His merito applicantur quæ de choreis sui temporis dixit Chrysostomus.*
16. *Judicium Cardinalis Bellarmini de choreis nostratibus.*
17. *Choreæ cum sanctificatione festorum nullatenus conveniunt.*
18. *Abominandæ choreæ quæ in popinis inter utriusque sexus personas hodie frequentantur.*
19. *Decretum Synodi Tornacensis contra hæc conventicula.*
20. *Simile Decretum Episcopi Gandensis.*
21. *Frequentantes hujusmodi conventicula Pastores Matrimonio jungere non possunt sine licentia Episcopi.*
22. *Quam abominanda in his conventiculis committantur?*
23. *Parochi contra hos abusus agere debent.*
24. *Potestatum secularium est contra eosdem abusus agere.*
25. *Edicta Regia contra hæc conventicula.*
26. *Frequentantes hæc conventicula tanquam peccatores publici à Sacramentis arcendi.*
27. *Qui potissimum impedire tenentur frequentationem horum conventiculorum.*
28. *Multiplex festorum profanatio per frequentationem popinarum.*
29. *Specialiter vetita popinarum frequentatio diebus festis per Synodorum & Principum Decreta.*
30. *Synodi procedi volunt judicialiter contra frequentantes popinas.*
31. *Exercitia etiam alias non illicita diebus festis, saltem tempore Divini Officii vetita, & quare?*
32. *Profanatio festorum præcipue imputanda neglectæ executioni Decretorum Synodalium & Edictorum Principum.*

I. Si diebus Dominicis festisque ab operibus servilibus aliisque haud alias de se illicitis abstinendum sit, ut facilius liberiusque dies illos Deo pietatisque operibus consecrare possimus; quanto magis igitur abstinendum ab operibus malis, aut ad malum de se incitantibus, ipsumque animum suo quasi pondere ad peccata deprimentibus.

II. Augustinus hanc inter Judaïcam & Christianam Sabbathi observantiam assignat distinctionem, quod vacatio Christiana à malis operibus sit, vacatio Judaïca à bonis operibus. " Ecce & hodiernus dies Sabbathi est „ (ait) hunc in præsenti tempore otio quodam corporaliter languido & fluxo & luxurioso celebrant Judæi; vacant enim ad nugas, & cum Deus præceperit Sabbathum, illi in his quæ Deus prohibet exercent Sabbathum. Vacatio nostra à malis operibus, vacatio illorum à bonis operibus est. Melius enim est orare quam saltare. Illi ab opere bono vacant: ab opere nugatorio non vacant. „ *In Ps. 91.*

Et rursus *Enarratione in Psalm. 32. num. 6.* " Observa diem Sabbathi, non carnaliter, non Judaïcis deliciis, qui otio abutuntur ad nequitiam. *Melius* enim tota die *foderent*, quam tota die *saltarent*. Sed tu cogitans requiem in Deo tuo, & propter ipsam requiem omnia faciens, abstine ab opere servili.

Similia habet libro *De decem chordis cap. 3.* asseritque de Judæorum feminis, " quod melius die Sabbathi lanam facerent, quam tota die in Neomeniis suis impudice saltarent.

III. Ne ergo Christiani vacando ab opere servili aliisque functionibus civilibus, otio Judaïco defluerent; deliciisque sensualibus, & operibus malis diem festum insumerent, admodum jam pridem sollicite cautum, ut ea omnia diebus Dominicis festisque vetarentur, quæ populum sensuali aliqua voluptate aut curiositate allicere, & ad vitia quodammodo impellere solent.

Sic legimus à Theodosio anno 386. constitutum: „ Nullus *Solis* (id est *Dominico*) die populo spectacula præbeat, nec divinam venerationem confecta solemnitate confundat. „ *L. 2. Cod. Theod. De Spectaculis.*

Idipsum in Occidente, nominatim in Africa ab Honorio Imperatore sanciri anno 401. petiisse Patres Africanos docet *Canon 61.* in Codice Africano, (*a*)

IV. Cumque in citata Theodosii lege diei *Solis* sive Dominicæ duntaxat mentio fieret, adeoque spectaculorum exhibitio diebus festivis permissa videretur; ac dein dubitaretur, an & Judæis Gentilibusque exhibitio hæc vetita esset; aut saltem si dies *Natalis* Imperatoris in diem Dominicum aut Festivum incideret, in honorem saltem Imperatoris eo die spectacula exhiberi possent: hisce decidendis alteram eamque generaliorem edidit Constitutionem tanto Principe dignam, quæ refertur in *L. ult. Cod. Theod. De Spectaculis.*

Primo ergo hanc prohibitionem ad universos dies Festivos extendit, dicens: " Dominico, qui septimanæ totius primus est dies, & Natale atque Epiphaniorum Christi, Paschæ etiam & Quinquagesimæ diebus, quamdiu cœlestis lumen lavacri, imitantia novam sancti Baptismatis lucem vestimenta testantur, quo tempore & commemoratio Apostolicæ passionis totius Christianitatis Magistræ à cunctis jure celebratur, omni Theatrorum atque Circensium voluptate

(*a*) Vide Scholion in hunc Canonem Tomo 3. operum D. Van-Espen, hujus editionis.

„ per

„ per universas urbes earumdem populis denegata, to- „ tæ Christianorum ac fidelium mentes Dei cultibus oc- „ cupentur.

V. Post hæc dubium secundum resolvit, subjiciens: „ Si qui etiam nunc vel Judæi impietatis amentia, vel „ stolidæ paganitatis errore atque insania detinentur, aliud esse supplicationum noverint tempus, aliud voluptatum.

VI. Expendebat nimirum ipse religiosissimus Imperator diebus illis spectaculorum voluptates haud convenire, nec minus periculi imminere Christi fidelibus à spectaculis per Judæos & Gentiles, quam per Christianos exhibitis.

Denique tertium scrupulum eximens, sententia Christiano Principe digna, suam legem concludit: „ Ac ne quis existimet in honorem Numinis nostri ve- „ luti majore quadam Imperialis officii necessitate com- „ pelli, & nisi divina religione contempta spectaculis „ operam præstat, subeundam forsitan sibi nostræ sere- „ nitatis offensam, si minus circa nos devotionis osten- „ derit, quam solebat, nemo ambigat, quod tunc ma- „ xime mansuetudini nostræ ab humano genere defer- „ tur, cum virtutibus Dei omnipotentis ac meritis uni- „ versis obsequium orbis impenditur.

VII. Quam merito scenica hæc spectacula ludosque theatrales diebus festis proscripserint Imperatores, patebit, si advertatur, quid de his spectaculis ludisque jam pridem dixerint Patres; & quomodo illa ut irritamenta vitiorum & ad corrumpendos animos potentissime valentia, caute ac studiose à Fidelibus fugienda monuerint; quamque ea veri Christiani exhorruerint.

Tertullianus in libro Apologetico *cap.* 38. nomine Christianorum loquens, ait: "Æque spectaculis vestris „ in tantum renuntiamus, in quantum originibus eorum, „ quas scimus de superstitione conceptas. Quin & ipsis „ rebus de quibus transfiguntur prætersumus. Nihil est „ nobis cum infamia circi, cum impudicitia theatri, „ cum atrocitate arenæ, cum xysti vanitate.

Notat hic Rigaltius ad verbum *Prætersumus*: "Præ- „ teresse dicit, ut supeesse. *Prætersumus* igitur iis re- „ bus quas præterimus ac prætermittimus, & à qui- „ bus valde alieni sumus, videlicet ab infamia circi, „ impudicitia theatri, &c.

VIII. Spectaculorum fœditatem, ac spurcitiam, nec non nocendi & animos corrumpendi efficaciam graphice describit S. Cyprianus, seu alius auctor tractatus De Spectaculis inter opera Cypriani, atque inter alia scribit: "Et cum nulli hominum aut generi, aut profes- „ sioni ab improbis isto sermone parcatur; ab omnibus „ tamen ad speculum convenitur: commune dedecus „ delectat, videlicet, vel recognoscere otia vel discere: „ concurritur ad illud pudoris publici lupanarium, ad „ obscœnitatis magisterium, ne quid secreto minus aga- „ tur quam quod in publico discitur; & inter ipsas le- „ ges docetur quidquid legibus interdicetur. Quod in- „ ter hæc Christianus fidelis facit? cui vitia non licet nec „ recogitare, quid oblectatur simulacris libidinis, & „ in ipsis deposita verecundia, audacior fiat ad crimina? „ Discit facere, dum consuevit videre.

IX. Lactantius *lib.* 6. *Divin. Instit. cap.* 20. solitâ sua eloquentia theatralia hæc spectacula insectatur, eorumque abominandam, & perniciosam fœditatem vivacissime proponit: "In scenis (ait) quoque nescio „ an sit corruptela vitiosior. Nam & Comicæ fabulæ „ de stupris virginum loquuntur, & amoribus meretri- „ cum; & quo magis sunt eloquentes qui flagitia illa „ finxerunt, magis sententiarum elegantia persuadent, „ & facilius inhærent audientium memoriæ versus nu- „ merosi & ornati... Histrionum quoque impudicissimi „ motus, quid aliud nisi libidines docent, & instigant... „ quid juvenes aut virgines facient, cum & fieri sine „ pudore: & spectari libenter ab omnibus cernunt? Ad- „ monentur utique quid facere possint & inflammantur „ libidine, quæ aspectu maxime concitatur, ac se quis- „ que pro sexu in illis imaginibus præfigurat: probant- „ que illa dum rident, & adhærentibus vitiis „ corrup- „ tiores ad cubicula revertuntur.

Post hæc concludit: "Vitanda ergo spectacula om- „ nia, non solum ne quid vitiorum pectoribus insi- „ deat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed ne cujus „ nos voluptatis consuetudo deliniat; & à Deo, atque „ à bonis operibus avertat.

X. Et S. Augustinus *lib.* 1. *De consensu Evang. cap.* 33. vocat ea, *caveas turpitudinum, & publicas professiones flagitiorum.* Unde vitæ suæ juvenilis errata describens, ait: "Rapiebant me spectacula theatrica, *plena* „ *miseriarum* mearum, & *fomitibus* ignis mei." *Lib.* 3. *Confess. cap.* 2.

Sed non est quisquam qui acrius acerbiusque theatra insectatus sit, & fideles ab iis avertere studuerit, quam S. Chrysostomus; cujus vix ulla Homilia spectaculorum reprehensione vacat; *Homilia* 29. in *cap.* 6. Matthæi, scenicos ludos civitatis *pestem* vocat; *Homilia* 69. in *cap.* 2. Matthæi: *Theatralem chorum malorum omnium fontem, scaturiginem ac fomitem.*

XI. Si hodiernæ comœdiæ, & theatrales ludi, uti communiter publice exhibentur, propius attendantur, facile apparebit, rationes ob quas Christianis, & præcipue diebus festis haud convenire olim Patres judicarint, etiam in hodiernis militare.

Hinc S. Carolus inter "publicorum peccatorum ille- „ cebras, quas homines depravatæ consuetudinis errore „ decepti pro nihilo putant, ponit sui temporis specta- „ cula, ludos, ludicrasque res id generis, quæ (ait) ab „ ethnicorum moribus originem ducunt, disciplinæque „ Christianæ adversantur. Hæc Concionator reprehen- „ det... perpetuo detestabitur, execrabitur, demonstra- „ bit incommoda, publicasque ærumnas inde in Chri- „ stianum populum dimanare.

Utque ostendat quam hæc cum pristinis spectaculis, in quæ Patres calamum strinxere, conveniant, addit: „ In quam sententiam valde populum confirmabit argu- „ mentis, quæ gravissimi viri, Tertulianus, Cypria- „ nus Martyr, Salvianus & Chrysostomus afferunt." In Actis Eccles. Mediolanensis *pag.* 400.

XII. Si spectacula, quæ *comœdiæ* vel etiam *opera* dici solent, expendantur, quæ hodie in civitatibus Belgicis exhiberi solent, apparebit sane, quod non parum jam descriptis spectaculis sint conformia; sanctificationi dierum Festorum minime conveniant; & nata sint populum facile à Divinis Officiis abstrahere; imo vix contingat, ut non tantum ad vanitatem & curiositatem, sed & ad libidinem provocent. Perfecta enim vix creduntur, nisi obscœna aliqua, ut minus saltem recte, & sub terminis quibusdam æquivocis, quæ frequenter magis inhærent auditoribus, admisceantur.

XIII. Quapropter Synodus P. II. Cameracensis inter abusus, quibus per Synodorum Decreta hactenus mederi non potuit, numerat *spectacula ludicra*; eaque diebus Dominicis & aliis Festis diebus tempore Divini Officii, maxime Vesperarum & Concionis, præcepit non haberi; desideratque idipsum Regio Edicto confirmari.

XIV. Si choreas, saltationes & tripudia, quæ hodie, præcipue ruri inter personas utriusque sexus instituuntur, consideremus, apparebit his apprime quadrare, quæ in spectacula, choreasque suo tempore dixere Patres; atque ad ea "nunquam fere conveniri sine mul- „ tis, & iis quidem gravissimis Dei offensionibus (verba „ sunt S. Caroli in Synodo Mediol. III. *titulo* 1.) idque „ ob turpes cogitationes, obscœne dicta, inhonestas „ actiones, morum corruptelas & perniciosa ad om- „ nia opera carnis illecebras illis perpetuo conjunctas, „ tum propter cædes, rixas, dissidia, stupra, adulteria „ aliaque mala plurima inde consequentia quam sæpis- „ sime.

XV. Verissimeque de his dici plerumque poterit, quod de iis olim pronuntiavit Chrysostomus *Homil.* 48.

in

in Matt. " Multa (ait) nostra hac ætate celebrantur „ convivia, multæ *choreæ & saltationes* homicidæ per- „ aguntur; in quibus non jam sanctissimus præcursor „ interficitur, sed ipsa Christi Jesu membra immaniori „ quodam modo, sævitiaque jugulantur. Non asporta- „ tur in disco caput in saltationis pretium, sed adstan- „ tium plerique omnes fœdis belluinisque voluptati- „ bus turpissime mancipantur: dum scilicet irretiuntur „ criminosis cupiditatibus, non abscisso cervicibus ca- „ pite sed anima à Christo Domino revulsa crudelius „ enecatur.

XVI. De nostratibus audi Cardinalem Bellarminum in Concione 19. *Dominicæ Quadrag.* " De choreis tan- „ tum dicam unum verbum, atque ideo potissimum, „ quod intelligam nonnullis non videri hoc verum ma- „ lum, & sciam *Lovanii*, esse publicas scholas ubi do- „ cetur ars tripudiorum. Sed ego profecto: si adulte- „ rium & fornicatio est malum, videre non possum, „ quomodo viros cum feminis tripudiare non sit malum „ cum ad hoc illud maxime provocet... Tu ad calorem „ adolescentiæ addes calorem potationis, deinde ibis & „ ridebis, cantabis, saltabis cum puellis: & ego nihil „ mali suspicabor.

XVII. Hæc si rite expendantur, fatendum erit jure merito dixisse S. Carolum loco supra citato, postquam de choreis locutus fuit; " His tot offensionum & pec- „ catorum seminariis locum dari, iis præsertim diebus, „ qui dies propitiationis sunt; & iis ipsis diebus fideles „ plerosque nefariis istis Satanæ blanditiis illectos, à Di- „ vinis Officiis, religiosis supplicationibus, lectionibus „ sacris abduci, avertique rudes à percipiendis fidei ru- „ dimentis; aliosque ab aliis Christianæ pietatis officiis, „ in quæ eo tempore religiose incumbendum est, abstra- „ hi & moveri; hoc certe gravissimum est in conspectu „ Dei & Ecclesiæ.

XVIII. Saltationes & choreæ hodiernæ nullibi tur- pius majorique cum periculo & scandalo aguntur, quam in conventiculis juvenum ac puellarum, quæ diebus Dominicis & Festis in popinis, præsertim in pagis ha- beri solent; quod Synodus Tornacensis 1589. *titulo* 4. *cap.* 11. describit, dicens: " Et cum intelligamus in „ quibusdam Parochiis præsertim diebus Dominicis & „ Festis puellas & viduas, vel etiam conjugatas fine suis „ maritis deduci ad tabernas vel popinas vel publica „ diversoria, & illic cum juvenibus aut viris potitare „ magno cum pudicitiæ suæ periculo; præcipimus Pa- „ storibus & Concionatoribus illorum locorum, ut acri- „ ter hortentur Parochianos suos & Parochianas, ne „ deinceps tale quid faciant aut fieri permittant, osten- „ dentes quam hoc sit turpe & periculosum pudicitiæ „ puellarum & mulierum, & tristissimos eventus inde „ provenire, adhortantes omnes & singulos ne tale quid „ fiat. Itemque ne tabernarii vel caupones illud domi „ suæ fieri patiantur.

XIX. Cum vero hoc malum hoc nostro seculo non imminutum, sed potius auctum videretur; ipsosque dies Dominicos & Festos turpissime per hæc abominan- da conventicula profanari viderent Episcopi, omnibus modis, etiam invocato brachio seculari exterminan- dum censuerunt.

Synodus Tornacensis anno 1677. habita *art.* 6. sta- tuit: " Pluribus conquerentibus de puellarum & ado- „ lescentum virorum protervia, qui simul popinas „ adeunt.. tum etiam de publicis choreis, tripudiis, „ aliisque ejusmodi, quibus cum magno Ecclesiæ ludi- „ brio & pietatis detrimento operam dant populi die- „ bus Dominicis & Festivis, & maxime diebus dedica- „ tionis & Patronorum.... adeantur seculares etiam Ma- „ gistratus, ipsaque supremi hujus civitatis Consilii „ Curia.... ut tantum scandalum tandem compes- „ catur.

XX. Nominatissimus Gandensium Antistes Anto- nius Triest execrabiles has choreas execratus Decretum edidit sub annum 1629. in hæc verba: " Abusus, qui „ committitur, præsertim ruri à filiabus, quæ imme- „ mores pudicitiæ ipsis propriæ & imprimis necessa- „ riæ, eo audaciæ veniunt, ut invitatæ à juvenibus ta- „ bernas frequentent Dominicis præsertim & Festis „ diebus, præbet, & indies magis præbebit occasio- „ nem plurimis dissolutionibus & flagitiis: ea propter „ Pastoribus injungimus, ut in sermonibus suis ea, qua „ poterunt diligentia, in abusum illum invehantur, & „ parentes sedulo corripiant de abominabili sua incu- „ ria & indulgentia, quod filias suas tanto cum peri- „ culo pudicitiæ & famæ suæ ejusmodi consortiis sinant „ interesse.

XXI. Episcopi Antverpienses eumdem abusum in sua Diœcesi invaluisse intelligentes, plura adversus il- lum edidere severissima Decreta: quibus non obstanti- bus intelligens Antistes Joannes Ferdinandus hoc ma- lum ubi radices egit, indies grassari & diffundi, Præ- decessorum suorum Decreta die 24. Feb. 1685. edita Constitutione renovavit; injungens Archipresbyteris & Pastoribus cum Vicariis suis, ut hujusmodi conven- tus ab impari sexu agitari solitos pro virili sua extirpare studeant " Si vero accideret (ait) ut quipiam à Pastore „ correpti non resipiscerent, Pastor nobis deferet, ut si „ Matrimonio postmodum jungi vellent, despiciamus, „ num satius non fuerit eos à Matrimonio vel Sponsa- „ libus contrahendis arcere, neque adducere nos pote- „ runt ut consensum præbeamus, donec resipuerint, & „ datum scandalum reparaverint, &c.

Deplorat autem hic Antistes profanationem dierum festorum, quam hi conventus per ebrietates, perjuria, impudicitias & intolerabiles abusus in hisce committi solita, inducunt.

XXII. Alphonsus De Berghes Archiepiscopus Mech- liniensis edita de hoc abusu Epistola Pastorali anno 1675. significat, " quod maxima & deflenda perniciei „ irrepserit juvenes inter & puellas, qui Dominicis, „ Festivis, aliisque (quos vocant *Vrolijke Avonden*) „ tempore etiam Divini Officii ad tabernas identidem „ conveniunt; ubi potitant & tripudia agitant in mul- „ tam noctem: & interea ejusmodi miscentur colloquia, „ tam obscœnæ canuntur cantilenæ, & ab ipsis quidem „ conjugatis, qui dictis juniorum conventibus intersunt, „ tam impudici attactus tentantur & exercentur, tamque „ frequentes scurrilitates & sordes cum magno anima- „ rum interitu contingunt, ut vel ex auditu eorumdem „ horreant pii, & timorati obstupescant.

XXIII. Mandat dein Pastoribus, ut pro virili incum- bant, & allaborent, quo *intolerabile* hoc malum & *ab- ominandum* abusum *maximaque* flagitia impediant: ut è suggestu & confessionali, & quavis ferente occasione ob oculos *efficaciter* proponant pericula & *innumera* mala quæ præfatos Conventus comitari solent.

XXIV. Post hæc dicit, quod cum id muneris quo- que sit Potestatum secularium, ut cum Pastoribus invi- gilare, & ejusmodi mala, ubi grassantur, à juventute arcere obstringantur, Pastoribus incumbat, illas accede- re, ut pro officio adlaborent, ad tantum malum extir- pandum, *brachiumque*, ut vocant, *seculare*, ubi opus, non denegent: quo fiat, ut strenue ad executionem de- ducantur Edicta, quæ à Majestate Regia pro sanctifica- tione Dominicorum Festorumque dierum non semel emanarunt.

XXV. Plura fuerunt Regia Edicta XVI. & XVII. secu- lo edita pro observatione dierum festorum: quæ si juxta mentem Regis ab Officiariis & Magistratibus civilibus executioni mandarentur, indubie magna ex parte abu- sus, qui diebus illis committi solent, impedirentur; ea- que omnia rursus innovata sunt per decretum Regium 21. Martii 1682. quod ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis emanavit, specialiterque injungitur Of- ficiariis Regiis sub Diœcesi Mechliniensi, ut operam suam conferant pro impediendis insolentiis expressis in hac Epistola Pastorali; utque illa secundum suum teno- rem executioni mandetur & observetur.

XXVI.

XXVI. Cùm autem dictus Archiepiscopus adverteret, quòd nec Epistola Pastoralis, nec Edictum Regium ad extirpandum hunc abusum sufficerent, fortiora remedia adhibenda judicavit.

Hunc in finem per litteras circulares significare jussit Archipresbyteris, quòd cùm intellexerit, multos adolescentes aliosque ad tabernas ire contra suum Decretum de anno 1675. etsi eidem accesserit Regium Edictum; idcircò mandet omnibus & singulis Dominis Pastoribus, ut " dictos publicos inobedientes habeant „ tanquam peccatores publicos, de quibus in Pastorali, & ad Sacramenta non admittant, assistentiamque suam iis denegent tum in sponsalibus, tum in „ Matrimoniis, donec publicum scandalum reparârint. (*a*)

Tandem Epistola concluditur his verbis: " qua in „ re illustrissimus Dominus cupit, ut R. V. (Archipresbyterum alloquitur) in suis visitationibus circa excessus istos & Vesperarum ac Catechismi omissiones „ diligenter inquirat.

Sanè si sincerè & accuratè expendantur nefanda, quæ in his adolescentum & puellarum conventibus, & choreis perpetrari consueverunt; apparebit, jure meritissimo hodiernis illis choreis & conventibus applicari, quæ de sui temporis choreis Patres dixêre; imò hisce choreis aptissimè convenire definitionem à S. Carolo aliquando probatam: *Est circulus, cujus centrum est diabolus, & cujus circumferentiæ sunt Angeli ejus circumstantes.*

XXVII. Plura de his conventiculis, nec non choreis & tripudiis, eorumque pessimis effectibus videri poterunt, in quodam tractatu *De Choreis & tripudiis, prout agitari passim solent, præsertim diebus Dominicis & Festis*, quem sub titulo Thesium evulgavit Bartholomæus Pasmans in hac Academia Doctor Theologus; ubi unà ostendit, quàm arcta gravisque sit Episcoporum, Pastorum, nec non Magistratuum obligatio indesinenter omnibus mediis allaborandi, ut hoc malum extirpetur; quomodo item sub gravi peccato constringantur parentes proles suas, & Patres familias suos domesticos ab hujusmodi conventiculis retrahere.

XXVIII. Multipliciter per frequentationem popinarum & tabernarum dies Dominicos & festivos violari, ob multiplicia peccata, quæ in illis committi solent, jam pridem notatum fuit; atque ob hanc popinarum frequentationem potissimùm verificari illud S. Antonini *part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 7. §. 5. " Omnium lachrymis de„ flenda est Christianorum cæcitas, quòd graviùs „ Deum offendant diebus festis ejusdem Divino cultui „ dedicatis, quàm totâ hebdomadâ ad vitam paran„ dam institutâ.

XXIX. Præter Principum Edicta, quæ generaliter usum tabernarum, ob multiplices excessus, qui in iis committuntur, moderantur, relata *parte* 1. *titulo* 2. *cap.* 4. sunt insuper plura Principum Edicta, quibus cavetur, ut nullus Incolarum ad tabernas recipiatur; nec taberna ulli incolæ pateat diebus Dominicis aut festis tempore Missæ, Sacri & Vesperarum. Ita Edictum Philippi II. ad Synodum P. II. Cameracensem *art.* 5. Item, Edictum Alberti & Isabellæ anno 1607. quod habetur parte 2. Edictorum Flandriæ *pag.* 33.

XXX. Quæ & Synodalibus Decretis sæpius injuncta fuerunt. Et quidem Synodus Antverpiensis sub Miræo anno 1610. *tit.* 13. *cap.* 2. advertens non omnes ad sanctificationem Festorum monitionibus flecti: Vo„ lumus (ait) contra illos transgressores sine dissimu„ latione procedi juxta Ecclesiæ præcepta, Serenissi„ morum Principum nostrorum Edicta, Prædecesso„ rumque nostrorum Ordinationes ..... Potissimùm „ diligenter observetur, ne Dominicis & Festis diebus, „ eo tempore, quo divinum Officium fit aut verbum „ Dei prædicatur, tabernæ vel hospitia ulla aliis quàm „ viatoribus pateant. Si verò ipsi Officiarii caupones „ sint, & hac occasione lucri cupiditate hanc justissi„ mam legem ipsi violent, aut aliàs fuerint negligentes, „ mandamus Pastoribus & aliis in Parochia Sacerdoti„ bus, nec non & Custodibus, ut tales ad Officialem „ nostrum deferant; eidem Officiali nihilominus in„ jungentes, ut in tales inquirat etiam non monitus à „ Pastore.

Similiter Synodus Mechliniensis anno 1609. *tit.* 12. *cap.* 1. ait: " Diebus Dominicis aut Festivis tempore „ concionis, summi Sacri, vel Vesperarum in tabernis „ potitantes, aut publicis lusibus vel tripudiis vacantes, „ denuntientur, pro qualitate personarum & modo „ scandali puniendi. „ In margine indicatur Edictum Principum pro observantia Festorum.

Eadem passim in omnibus Synodis Belgicis inculcantur, & sub gravibus etiam pœnis injunguntur; nominatimque in ultima Synodo Namurcensi an. 1659. iisdem verbis adoptatur relatum Decretum Synodi Mechliniensis; additurque: In quo casu & omnibus aliis ser„ vabitur Edictum Alberti & Isabellæ de anno 1607. „ publicatum Namurci anno 1608.

XXXI. Sunt & alia exercitia, quæ licèt ex se non sint illicita, & eam malorum & insolentiarum non solent habere sequelam, quam secum quasi infallibiliter trahunt choreæ, juvenum puellarumque conventicula, ac tabernarum frequentatio, tamen nata sunt avertere à Divinis Officiis, & debitum Festorum dierum cultum impedire; quales sunt plerique lusus publici à corporum agitatione & industria dependentes; qui licèt cum moderatione ad aliquam corporis exercitationem etiam diebus Dominicis & Festivis tolerari possint, tamen & Synodalibus Decretis, & Principum Edictis vetitum est, publica hæc exercitia facere tempore Divini Officii: ita Synodus P. II. Cameracensis & Edictum Philippi II. ejusdem confirmatorium *art.* 5. & citatum Edictum Alberti & Isabellæ.

XXXII. Ex omnibus hactenus relatis tum Synodorum & Episcoporum tum Principum Decretis & Edictis videre est, fat multa esse providè statuta pro Festorum debito cultu; eorumque neglectam executionem esse causam illius dierum Festorum profanationis, quæ multis in locis tam horrenda est, ut timendum sit à minis, quas olim Deus per Prophetam Malachiam *cap.* 2. *v.* 3. populo Judaïco denuntiavit in verbis: *Ecce ego projiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum.* Et illud Isaïæ *c.* 1. *v.* 13. *Neomeniam & Sabbathum & solemnitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri; Calendas vestras & solemnitates vestras odivit anima mea: facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens.*

CAPUT VI.

De licentia laborandi diebus Festivis.

1. *Ecclesia in observatione diei festi vult servari illud Christi:* Sabbathum propter hominem *factum est*, & non homo propter Sabbathum.
2. *Lex charitatis cedit legi positivæ de observatione Sabbathi.*
3. *Lex generalis cedit legi particulari.*
4. *Christus docuit præferendam misericordiam & charitatem* externo *cultui diei festi.*
5. *Christus ostendit, quod conditor legis, in lege dispensare possit.*
6. *Jam pridem ostendit Ecclesia, externum cultum diei festi cedere debere necessitati.*
7. *Ob necessitatem indulsit generaliter Constantinus* Agricolis *laborare.*

8. *Le-*

(*a*) Epistola & litteræ circulares Archiepiscopi Mechliniensis simul cum gemino Caroli II. Hispaniarum Regis Decreto collocatæ sunt in fine hujus voluminis sub littera R.

8. *Legem hanc correxit Leo Sapiens; qua correctione hodie utimur.*
9. *Necessitas determinanda à legitimis Superioribus.*
10. *Notabilis species dispensationis ex Decretali Alexandri III.*
11. *Synodi Belgicæ pro dispensatione obtinenda remittunt ad Superiorem Ecclesiasticum.*
12. *Judicium de* necessitate *Synodus Cameracensis delegat Archipresbytero, vel Pastori.*
13. *Edictum Principum videtur remittere ad Magistratum civilem.*
14. *An Episcopi sine Regio placito queant publicare ordinationes super observatione festorum.*
15. *Conciliatio prædictorum Edictorum cum Synodo II. Cameracensi.*
16. *Quid agendum Archipresbyteris & Parochis, si Officiales civiles eam auctoritatem sibi liberaliùs, quàm oportet, usurpent?*
17. *Circa colligendas fruges dispensatio haud facilè neganda; præsertim si Magistratus judicet necessitatem esse.*
18. *Aliqua indulgeri possunt festis minùs solemnibus, non indulgenda solemnioribus.*
19. *Dispensatio danda ob necessitatem* non affectatam.
20. *Quomodo adversus violatores festorum ex Decretis Synodorum procedendum?*
21. *Ex Edicto Principum locus est præventioni inter Judicem Ecclesiasticum, & Civilem; & quæ ab illo observanda?*

I. Sic Ecclesia ab operibus servilibus aliisque per se minimè illicitis, sed mentem tamen à rebus Divinis avocare solitis, abstinendum censuit diebus Dominicis & Festivis, ut tamen semper meminerit moniti Magistri sui: *Sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter Sabbatum.* Marci, *cap.* 2. *v.* 27.

Quo suo monito indicatum voluit Christus, Sabbathum omniaque ad ejus sanctificationem instituta, referenda esse ad sanctificationem & utilitatem hominis: adeóque si huic fini hìc & nunc non conveniant; sed è contrario in hominis detrimentum vergerent, tunc Sabbathum ejusque leges cedere debere, utpotè quod propter hominem factum est.

II. Hoc ipsum sæpius Christus tum verbo, tum facto ostendit, ut Pharisaïcum & superstitiosum Sabbathi cultum destrueret.

Et quidem cum quodam tempore abiens Jesus per sata Sabbatho, Discipuli ejus esurientes cœpissent vellere spicas & manducare; & Pharisæi id videntes, dicerent ei Matt. c. 12. v. 2. *Ecce Discipuli tui faciunt quod non licet Sabbathis*, Christus à Pharisaïca hac reprehensione vindicans Discipulos suos, dixit eis v. 3. & 4. *Non legistis, quid fecerit David, quando esuriit, & qui cum eo erant, quomodo intravit in Domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere neque his, qui cum ipso erant, nisi solis Sacerdotibus.*

Hic ostendit Divinus Magister, legem merè positivam etiam de concernentibus cultum Dei, postponendam legi naturali necessitatis; nullamque consecrationem rei aut diei eam legem abrogare posse, quæ proximo in necessitate charitatem exhiberi jubet.

III. Alterum argumentum in defensionem Discipulorum subjungit, dicens, v. 5. & 6. *Aut non legistis in lege, quia Sabbathis Sacerdotes in Templo Sabbathum violant, & sine crimine sunt? Dico autem vobis, quia Templo major est hic.*

Quibus verbis docet, legem positivam generalem colendi Sabbathum nonnunquam cessare, cùm alia particularis lex ad eandem sanctificationem pertinens concurrit.

IV. Dein subjicit Christus hanc regulam v. 7. *Si autem sciretis, quid est, misericordiam volo, & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes.*

Quasi diceret; quia lex charitatis præferenda est omni *externo* cultui *externisque* sacrificiis, si eam sat expendissetis, nunquam condemnassetis Discipulos in necessitate positos die Sabbathi *spicas vellentes*, easque ad esuriem suam explendam manducantes: quia externum quidem Sabbathi cultum volo; sed magis misericordiam, & charitatem, qua proximo in necessitate constituto succurritur.

V. Denique concludens, ait v. 8. *Dominus enim est Filius Hominis, etiam Sabbathi:* id est, Filius Hominis, qui Sabbathum instituit, eique Leges præscripsit, eatenus est etiam Dominus Sabbathi, ut lege charitatis vel necessitatis occurrente, possit in Legibus illis dispensare.

His Divinis regulis insistens Ecclesia, Leges suas pro dierum festivorum cultu & sanctificatione institutas, ita semper intellexit, ut legi necessitatis & charitatis, aut legi alteri speciali eas cedere debere profiteretur; seque dierum festorum, legumque ad illorum cultum spectantium ita Dominam esse, ut quando lex charitatis aut necessitatis postulaverit, à legibus illis recedendi potestatem facere queat; quò ostendat, quòd ad exemplum Sabbathi, dies festus factus sit, propter hominem, non homo propter diem festum.

VI. A Patribus Synodi Laodicenæ jam pridem Decretum legimus *Can.* 29. " Quòd non oportet Christianos judaizare; & in Sabbatho otiari; sed eo die operari: præferentes autem in veneratione Dominicum diem, *si modò possint*, ut Christiani hoc faciant. (*a*)

Ad additam clausulam, *si modò possint*, reflectens Theodorus Balsamon in Commentario in hunc Canonem, ait: " Sed & hoc scilicet die Dominico non operari, non necessariò mandârunt; sed adjecerunt, *si possint Fideles.* Si enim propter inopiam vel aliam aliquam necessitatem, etiam die Dominico fuerit aliquis operatus, præjudicium ei non affertur.

Eamdem clausulam observat Zonaras, additque: " Lex verò civilis, à muneribus die Dominico pacationem esse, si agricolarum opera excipias, omninò jubet. Illis namque, quia fortè, operibus primo quoque tempore obeundis alium diem pariter accommodatum nancisci non ita facilè fuerit, Dominico quoque die operam navandi facultas concessa est.

VII. Lex civilis, cujus hic meminit Zonaras, videtur esse Constitutio Constantini Magni relata in *L.* 2. *Cod. De Feriis*, quâ permittebatur agricolis die Dominico operas suas exercere, additâ hac ratione: " Quoniam frequenter evenit, ut non aptiùs alio die frumenta sulcis aut vineæ scrobibus mandentur; ne occasione *momenti pereat commoditas* cœlesti provisione concessa.

VIII. Ad necessitatem Imperatorem reflexisse sat apertum est: sed quia necessitas hæc non semper occurrit, ac ideò videretur nimia à veneratione diei Dominicæ exemptio agricolis indulta, Leo Sapiens seculo IX. eam legem correxit *Constit.* 54. statuitque ut omnes in die sacro à labore vacent, " neque *Agricolæ*, neque quipiam alii in illo illicitum opus aggrediantur. Si enim, qui umbram quamdam atque figuram observabant, tantopere Sabbathi diem venerabantur, ut ab omni prorsus opere abstinerent, quomodo qui gratiæ lucem, ipsamque veritatem colunt, eos hunc diem, qui à Domino honore ditatus est, nosque ab exitii dedecore liberavit, non venerari par est?

Agricolas igitur non secus atque alios opifices per cessationem operarum suarum colere dies festos voluit Leo; quod & posteriores tam Principum, quàm Episcoporum leges decreverunt; eâ tamen cautione, ut necessitati lex hæc positiva cedat; quæ semper intacta mansit.

IX. Ne prætextu *necessitatis* Leges Ecclesiasticæ pas-

(*a*) De Canonis 29. Laodiceni interpretatione multa eruditè dedit D. Van-Espen t. 3. in sua dissertatione in Concilium Laodicenum.

sim

sim violentur, atque unicuique liberum sit legem transgredi, dum pro arbitrio suo & affectu necessitatem fingit, meritò hujus necessitatis determinatio non cujuslibet privati, sed Superiorum arbitrio & judicio commissa est: ut hi necessitate aut utilitate perpensâ, judicent, an & quomodo in lege dispensandum sit.

X. Notabilis species dispensationis, quæ & regulas aliquas suppeditat, occurrit in *cap.* 3. ꝟ. *De Feriis*, ubi rescribit Alexander III. Archiepiscopo Triburiensi ejusque Suffraganeis: " Quòd cùm regio vestra non „ multùm frugibus abundet, mare, in quo populus „ majorem consuevit habere sustentationem, sterilius „ solito effectum fuisse multorum relationibus cognos- „ centes, beati Petri auctoritate & Pauli & nostrâ in- „ dulgemus, ut liceat Parochianis vestris diebus Do- „ minicis, & aliis festis (præterquam in majoribus „ anni solemnitatibus) si alecia (*a*) terræ se inclina- „ verint, eorum captioni ingruente necessitate inten- „ dere: ita quòd post factam capturam Ecclesiis circum- „ positis & Christi pauperibus congruam faciant por- „ tionem.

XI. Synodi nostræ Belgicæ pro dispensatione passim ad Episcopum, Archipresbyterum aut Pastorem remittunt.

Synodus P. I. Mechliensis, *tit. De Festis, cap.* 3. " Vetat omnibus Magistratibus & Secularibus Judici- „ bus, ne cuiquam ex omnibus prædictis festis vio- „ landi seu profanandi licentiam concedant, sed eos, „ qui ab ipsis licentiam hujusmodi requirunt, ad Epis- „ copum ejusve Vicarium vel Pastorem remittant: alio- „ qui contra eos tanquam Synodalium Statutorum trans- „ gressores, & aliàs prout de jure, procedant.

XII. Similiter Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 4. *cap.* 2. postquam dixit diebus festis, nec permitti agrorum cultum, aut messem, molitorum, coctorum cerevisiæ, lanionum, pistorumque operas, additâ hac exceptione, *nisi ob notabilem necessitatem*, dicit: " Cu- „ jus cognitio ad Decanum Christianitatis, vel eo ab- „ sente, aut nimis procul degente, ad Pastorem loci „ spectabit.

XIII. Edictum Philippi II. ad hanc Synodum, *art.* 7. pariter vult diebus festis à prædictis exercitiis abstineri, " nisi ob necessitatem declarandam (ait) per „ Officiarium & Magistratum loci, de advisamento „ Decani Christianitatis aut in ejus absentia Pastoris „ loci. „ Idipsum habet Edictum Alberti & Isabellæ quod emanavit anno 1607. super observatione dierum festorum.

XIV. Episcopus Gandensis pro observatione diei Dominicæ & Festorum anno 1622. Ordinationem conceperat constantem triginta articulis, eamque communicandam censuit Principi in suo Consilio privato, ob difficultatem, quam Episcopo movebat Consilium Flandriæ, prætendens fas non esse Episcopo similes Ordinationes & Leges promulgare, iisque populum adstringere sine prævio consensu Regis: Plura quoque per Consilium Flandriæ huic Ordinationi tanquam tempori & receptis moribus minimè convenientia opponebantur. Postquam verò hæc in Consilio privato fuêre examinata, Ordinatio Episcopi probata fuit, exiguâ in ea factâ moderatione, nihil tamen decidit Consilium privatum super primaria difficultate, quam moverat Consilium Flandriæ; utrum scilicet fas esset Episcopo sine prævio Regis consensu similes Ordinationes publicare; sed ut ab hac controversia abstraheret, hanc Episcopi Ordinationem, quoad omnes suos articulos probavit, & sub nomine Regis in suo Consilio privato prodiit per modum Edicti, adhibitâ quâdam moderatione, ac signanter circa articulum 28. Ordinationis, per quem volentes obtinere facultatem operandi die Dominico aut festo remittebantur pro ea obtinenda ad Episcopum, ejusve Vicarium vel Officialem, aut etiam Archipresbyterum Ruralem, aut Pastorem loci, nullâ factâ mentione Magistratûs civilis: at verò Edictum declarat, quòd qui ex causa necessitatis obtinuerint veniam operandi die Festo ab Episcopo, vel ejus Vicario, vel Officiali, Archipresbytero vel Pastore, aut etiam ab *Officiario vel Magistratu loci*, prævio advisamento, vel interventu Archipresbyteri, vel Pastoris, conformiter ad Edictum de anno 1607. forent immunes ab omni mulctâ. Hæc Ordinatio Episcopi unà cum Regio Edicto habetur Parte III. Edictorum Flandriæ. *Lib.* 1. *Rub.* 1.

XV. Super hoc Edicto & duobus aliis *num.* 13. relatis reflectens Zypæus in Notitia Juris Belgici, *tit. De Feriis*, *num.* 4. ait: " Judicio quidem Magistratûs „ quatenus de *puro facto* necessitatis quæritur: Archi- „ presbyteri ruralis, aut ubi is non est, Pastoris; qua- „ tenus de obligatione præcepti Decalogi seu Ecclesiæ „ agitur: quæ non habet alium interpretem, quàm „ Ecclesiasticum Magistratum .... ut & dispensatio „ super obligatione non alteri competere possit; sed „ tantùm super declaratione facti, & sic impropriâ lo- „ cutione.

XVI. Inter acta & resoluta in Congregatione Archipresbyterorum, præsidente Archiepiscopo Mechliniensi, habita die 25. & 26. Septembris, anno 1663. *art.* 41. & 42. habetur: " Ad evitandum abusum, quo in ali- „ quibus locis Ballivi & Officiarii laïci pro certo pretio „ permittunt, inconsulto Ordinario, Archipresbyte- „ ro, vel alio ad id deputato, quòd diebus festivis & „ prohibitis rustici arare possint & carrucare, Archi- „ presbyteri agent istic loci cum prædictis Ballivis, cu- „ rabuntque significari dictis rusticis, eos per similem „ licentiam non evasuros correctionem Judicis Eccle- „ siastici; & si idipsum non sufficiat, aut tales Ballivi „ non desistant, transcribent Ordinario, aut Vicariatui, „ aut Officiali, ut desuper provideatur; interim non „ impeditur rusticus, qui ab Archipresbytero, vel Pa- „ store dispensationem obtinuerit, istum Ballivum vel „ Officiarium dictæ dispensationis certiorem reddere.

XVII. Dispensandi occasio, præsertim in pagis; præcipuè occurrit tempore messis ad colligendos fructus; quando vel ob irruentem militem, vel ob periculum intemperiei aëris collectio hæc moram non patitur; quando non morosè dispensari convenit; *ne occasione momenti pereat commoditas, cælesti provisione concessa*; uti loquitur citata lex Constantini: ideóque si judicio Magistratûs, *necessitas notabilis* videatur, haud convenit, ut Archipresbyter aut Pastor licentiam hoc casu facilè neget.

XVIII. Porrò in hac dispensatione, circa quodcumque opus servile versetur, distinguendi dies festivi solemniores à minùs solemnibus; quemadmodum distinguit Pontifex in citato *cap.* 3. ꝟ. *De Feriis*, concedens facultatem incolis certarum regionum piscandi diebus Dominicis & festis, *præterquam in majoribus anni festivitatibus.*

Eam regulam sequuta Synodus P. I. Mechliniensis, *tit. De Festis*, *cap.* 2. postquam " interdixit omnibus „ suæ Provinciæ Christi Fidelibus opera manualia & „ sæcularia quæcumque, mercatum item & forum re- „ rum venalium atque judicialia exercere, „ subjungit per modum moderationis; " Ita tamen ut Episcopis in „ illis festis, quæ *minùs* celebria sunt, ad populi commo- „ ditatem liceat aliquid pro sua discretione relaxare.

Non dubium ergo, quin aliqua permitti queant diebus Dominicis & festis minoribus, quæ permittenda non sunt in solemnitatibus majoribus; majorque necessitas requiratur, ut licentia laborandi in his solemnitatibus annuatur, quàm in aliis festis aut Dominicis diebus.

XIX. Nicolaus V. à Transylvanis consultus, " an „ pauperibus villanis ac oppidanis licitum sit vendere „ die Dominico vel festo alicujus Sancti, panes, legu- „ mina,

(*a*) Alecium significare solet tres species Pisciculorum, qui sale condiuntur, nempe *les Harangs, les Sardines & les Anchois.*

„ mina, pyra, poma, & alia legumina; vel sit licitum „ eis finitâ Missâ, post prandium de campo, tempore „ messis, cùm timetur de pluvia, portare cum pecori„ bus, vel equis, vel curribus, linum, fœnum & alia „ blada humano usui convenientia?" Respondit Pontifex: "Dicendum est; quod cessante necessitate ab om„ ni opere servili abstinendum est diebus Dominicis & „ festivis: sed necessitate cogente, non tamen *affectatâ*, „ seu *procuratâ*, licitum est præmissa exercere." Habetur apud Odoricum Raynaldum ad annum 1447. *num.* 28.

Rectè dixit Nicolaus, necessitate *non affectatâ* seu *procuratâ*: nonnulli enim ea, quæ diebus feriatis agere, aut procurare deberent, in diem Dominicum aut festum ex proposito differunt, atque ita necessitatem affectant seu procurant; contra quos tanquam dierum festorum violatores, agit Catechismus Romanus in expositione tertii præcepti Decalogi, *num.* 29.

XX. Si citra licentiam opera vetita diebus Dominicis & festis exerceantur, ex Decretis Synodorum etiam pœnis pecuniariis adversus violatores agendum; quibus "per Officialem Mechliniensem inflictis requisitus „ Amannus Bruxellensis noluit sententias executioni „ mandare, quasi ea auctoritas Ecclesiæ non compete„ ret, & juri Principum derogaret, sed instante Illu„ strissimo Archiepiscopo Mechliniensi à Cancellaria „ Brabantiæ facta relatione Principi, condemnatus fuit „ eas sententias executioni mandare, 28. Maii, 1605. Ita Zypæus in Jure novo, *tit. De Feriis*, *num.* 2.

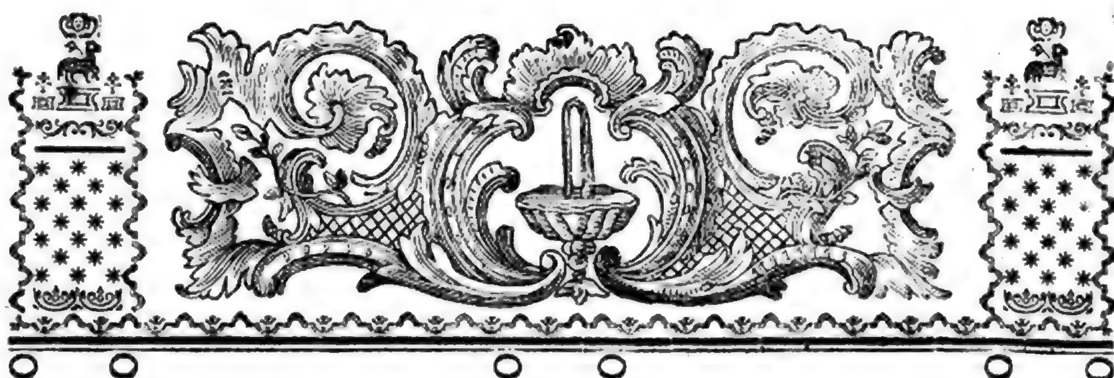
XXI. Edictum Principum nostrorum de anno 1607. ut efficacior & promptior sit executio eorum, quæ ibidem pro cultu dierum festorum statuta sunt, vult contra violatores procedi tam per Judices Ecclesiasticos, quàm per Civiles jure præventionis: ita tamen ut si per Judicem Ecclesiasticum procedatur ad mulctam pecuniariam, ea fiat cum decenti moderatione, applicanda ad usum pauperum aut Hospitalium speciatim in sententia exprimendorum.

Insuper si citatus coram Judice Ecclesiastico alleget, probetque secum dispensatum ratione alicujus necessitatis per Officiarium vel Magistratum loci cum advisamento Pastoris, ut eodem Edicto ordinatum est, ipse Judex Ecclesiasticus tenebitur supersedere, neque ulteriùs inquirere poterit, an dispensatio benè vel malè data sit? (*a*)

(*a*) Ex iis, quæ in titulo de celebratione Festorum dicta sunt, rectè concluditur, eorum observationem duabus absolvi partibus, Primâ, quæ privativa dicitur, & in quiete seu cessatione ab opere servili consistit; alterâ, quæ positiva est, & in sanctificatione istius quietis, id est, in Religioso Dei cultu versatur.

JURIS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS SECUNDA.

DE REBUS.

SECTIO III. DE BENEFICIIS.

TITULUS PRIMUS. ORIGO, DEFINITIO, ET DIVISIO BENEFICIORUM.

CAPUT PRIMUM. ORIGO ET DEFINITIO BENEFICIORUM.

1. *Beneficium olim vocatum prædium Fiscale.*
2. *Beneficium & feudum olim coincidebant.*
3. *Prædia Clericis in alimentationem assignata* Beneficia *vocari cœperunt; & quare?*
4. *Multis seculis dispensatio proventuum Ecclesiasticorum mansit penes Episcopos.*
5. *Subinde prædia Clericis utenda concedebantur.*
6. *Ex his concessionibus Habetur Beneficiorum origo.*
7. *Hæ concessiones primitus tantum erant* personales *intuitu meritorum.*
8. *Rerum Ecclesiasticarum dispensatio, qua ratione Clericis committi cœperit?*
9. *Primum concredita, vita eorum durante.*
10. *Tantum illis qui operam Ecclesiæ impenderent.*
11. *Quomodo titulis portio annexa fuerit?*
12. *Unde* titulus Beneficii *nomen obtinuerit?*
13. *Definitio Beneficii juxta Canonistas.*
14. *Alia Theologorum; sed utraque coincidit.*
15. *Officium Ecclesiasticum est fundamentum Beneficii, etiam secundum Canonistas.*

16. *Non alium in finem hodie proventus Ecclesiastici dantur Clericis, quam olim.*
17. *Nullum Beneficium sine officio.*
18. *Beneficium debet esse* perpetuum; *& quare?*
19. *Beneficia* manualia *non sunt proprie Beneficia.*
20. *Beneficium debet erigi auctoritate Episcopi.*
21. *Id pristinæ disciplinæ consentaneum est.*
22. *Quamcumque conditionem adjecerit fundator, fundatio* Beneficii *non est sine Episcopo.*
23. *Non sufficit data facultas celebrandi Missas.*
24. *Etiamsi essent perpetuæ ad vitam possidentium.*
25. *Vicarii perpetui* titulus *auctoritate Episcopi erigendus.*
26. *Beneficium non præsumitur, si administratio proventuum ad tertium pertineat; & quare?*
27. *Spiritus Ecclesiæ circa Beneficia semper idem.*
28. *Cur conveniat scire pristinam Ecclesiæ circa Beneficia disciplinam?*

I. BENEFICIUM, ait D. Du Cange in suo Glossario, verbo *Beneficium*: " Scriptoribus mediæ ætatis, dicitur prædium fiscale, quod à Rege, vel Principe, vel ab alio quolibet, ad vitam viro nobili utendum, conceditur. Ita autem appellatum est, quod ex mero dantis *Beneficio* ac liberalitate illud possideatur." Hæc ille, qui & ibidem notat, quod & eodem pene sensu Latini hanc vocem usurparunt, & prædia quæ Principes militibus aliisque largiebantur, *Beneficia* appellarunt.

II. Post hæc exponit, quæ esset horum Beneficiorum conditio, & scopus; ostenditque ea naturam hodiernam *feudorum* habuisse; unde & factum est, ut illud quod *Beneficium* primitus fuit appellatum, postmodum *feudi* nomen acceperit; ita ut *Beneficium* & *feudum* promiscue usurpentur in libris feudorum.

III. Cum autem successu temporis prædia Ecclesiæ Clericis bene meritis, tanquam Ecclesiæ *militibus* ad usum dari cœperunt, etiam eadem ratione *Beneficia* appellata sunt. Quando autem prædia & fundi, aliæque res immobiles Clericis concedi cœperint, incertum est.

IV. Hoc certum est, multis seculis, dispensationem proventuum Ecclesiasticorum mansisse penes Episcopos eorumve Oeconomos & Archidiaconos, ut secundum proportionem in Clericos, fabricam Ecclesiæ, pauperes, & usum Episcopi distribuerentur.

V. Adhæc constat, quod & subsistente hac dispensandi œconomia, subinde terræ ac prædia nonnulla Clericis utenda, concederentur.

Sic legitur in *Can.* 23. Conc. Aurelian. I. an. 511. " Si Episcopus *humanitatis* intuitu, vineolas, vel terrulas, Clericis & Monachis præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam longa transire annorum spatia comprobentur, nullum Ecclesia præjudicium patiatur, nec seculari lege præscriptio quæ Ecclesiæ aliquid impediat, opponatur.

Et magis ad propositum ex Epistola Symmachi Papæ, qui obiit an. 514. legitur apud Gratianum, *Caus.* 16. *q.* 1. *Can.* 61. " Possessiones quas unusquisque Ecclesiæ proprias dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, atque distractionibus, vel sub quocumque argumento non patimur: nisi forte aut Clericis bonorum meritorum, aut Monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit: sic tamen ut hæc ipsa non perpetuo, sed temporaliter perfruantur.

VI. Hic habemus, Clericis bene meritis ab Episcopis possessiones Ecclesiarum datas fuisse, quæ tanquam ex Episcoporum beneficentia profectæ, *Beneficia* cœperunt dici; non secus ac prædia à Principibus concessa viris nobilibus, aut militaribus ob eorum merita.

Unde ad hanc Simmachi Epistolam reflectens Cardinalis Baronius monet, hinc, quæ Beneficiorum Ecclesiasticorum origo fuerit, manifestum esse. " Cum enim solerent (ait) Clerici ab ea Ecclesia per Episcopum singulis mensibus victus causa meritam stipem accipere, postea factum ut aliquibus ex his Ecclesiæ possessiones, quoad viverent, ab ipso Episcopo concederentur, quæ *Beneficia* dici cœperunt, eo quod (ut Symmachus in ea Epistola) bene meritis tantummodo concedere liceret. *Ad annum* 502.

VII. Interim ex citatis verbis tum Concilii Aurelianensis, tum Symmachi, ad oculum patet, admodum raras fuisse has concessiones; neque lege ordinaria, sed tantum ex singulari aliqua necessitate, aut ob singularia personæ alicujus merita factas.

VIII. At labentibus seculis, disciplina Ecclesiæ labescente, nec non Episcoporum, Oeconomorum, vel Archidiaconorum in rebus Ecclesiæ dispensandis fidelitate & integritate à pristino suo gradu declinante, frequentissimæ fuere dissensiones & querelæ inter Clericos, quibus proventus Ecclesiæ distribui debebant, & eos quibus dispensationis cura incumbebat.

Hinc Clerici, ut se à prætensis vexationibus, & injusta dispensatione eximerent, primo cœperunt singuli Presbyteri sibi arrogare oblationes in Ecclesia propria factas; quæ antea ad Episcopum dividendæ ferri consueverant.

Cum jam jus recipiendi oblationes easque suis usibus applicandi ad singulos Presbyteros esset devolutum, tandem etiam cœperunt res Ecclesiasticæ passim dividi; atque singulis sua portio fundorum, unde proventus ipsimet reciperent, assignari: quod quidem non eodem tempore, nec ubique aut aliquo Decreto Conciliari introductum; sed paulatim de una Ecclesia ad aliam transiit.

IX. At illud notandum, quod sicuti prædia quæ *Beneficiario* jure à Principe data possidebantur, mortua persona extinguebantur, & ad Principem revertebantur; ita quoque primitus comparatum fuisse videtur, ut res Ecclesiæ jure *Beneficiario* Clericis concessæ, tantum ad eorum vitam censerentur datæ; ipsasque possiderent non *jure tituli*, sed tantum jure *personali*; ut ita post mortem totaliter ad Episcopi dispositionem reverterentur.

X. Ulterius quemadmodum Principes sua bona jure *Beneficiario* dabant iis, qui servitium militare, aliave obsequia præstarent, similiter Episcopi bona Ecclesiæ possidenda vel utenda, seu potius jus percipiendi eorum fructus dabant Clericis, ut Ecclesiæ *militarent* seu officium exhiberent, quisque juxta vocationem suam. Hinc illud vulgatum, approbatum per Bonifacium VIII. in *cap. fin. De Rescriptis in VI. Beneficium datur propter officium*; ubi Beneficium accipi pro jure percipiendi proventus, nemini dubium est.

XI. Cum vero incommodum videretur, quod, moriente Presbytero, successor ejus jus percipiendi proventus ab Episcopo, ejusque quasi liberalitate recipere denuo deberet, cœperunt singulæ Ecclesiæ jus percipiendi proventus intra limites suarum Ecclesiarum, suis Presbyteris, independenter ab Episcopis, vindicare; invaluitque tandem juris axioma, quod Parochi habeant fundatam intentionem ad percipiendas decimas, oblationes, aliosque proventus intra fines suarum respective Parochiarum provenientes.

Jus itaque fructus percipiendi, jam non personis, sed Ecclesiis, seu titulis annecti cœpit: ita ut qui titulum haberet, jus quoque fructus percipiendi ex bonis titulo annexis consequeretur: quæ disciplina tandem universaliter obtinuit, & recepta fuit.

XII. Hinc ulterius factum, ut ipse titulus tandem nomen *Beneficii* fere obtinuerit, tum quod, illo obtento, ipsum jus percipiendi proventus tanquam annexum obtineatur; tum quod Ecclesiasticum officium, sive ministerium tamquam *principale*, jus vero percipiendi pro-

proventus, ut *minus principale & accessorium* considerari & reputari debeat.

XIII. Canonistæ retinentes primam *Beneficii* nomenclaturam, qua significatur, jus percipiendi certos proventus, Clericis tanquam *militibus* Ecclesiæ concessum, illud solent definire: Jus perpetuum percipiendorum fructuum quorumcumque ex bonis Ecclesiasticis seu deo dicatis, propter officium spirituale auctoritate Ecclesiæ constitutum.

XIV. Theologi vero, Beneficium magis considerantes penes titulum & officium Ecclesiasticum, definierunt illud, exprimendo ipsum officium, seu ministerium Ecclesiasticum ut principale, hoc modo: Jus perpetuum ministrandi in Ecclesia auctoritate Episcopi constitutum, habens jus percipiendi fructus annexum.

Verum sive Canonistarum sive Theologorum definitio teneatur, in idem recidere videtur: cum & prior definitio sat exprimat, ipsum officium seu ministerium Ecclesiasticum esse principale, atque jus percipiendi fructus, esse accessorium.

XV. Et licet Canonistæ dicant, officium Ecclesiasticum non esse proprie Beneficium, fatentur tamen, esse *fundamentum & causam* Beneficii; quemadmodum loquitur Andræas Vallensis *ad tit. De Præbendis* §. 1. *num.* 4.

Hoc sensu, ait Synodus Tridentina, *Sess.* 21. *cap.* 3. *De Reformat. Beneficia ad Divinum cultum atque Ecclesiastica munia obeunda esse constituta.* Et Innocentius III. *lib.* 1. *Epist.* 82. ad Auxitanum Archiepiscopum, scribit: „ Dignitates & cætera Beneficia Ecclesiastica pia Fideli„ um devotione constituta fuerunt, certis assignanda „ personis, ut per ipsas personas in Ecclesiis *devotum* „ *servitium* jugiter impendatur.

XVI. Hinc patet, quod, licet sensim circa proventuum Ecclesiasticorum dispensationem disciplina invaluerit diversa à pristina; tamen Ecclesia eodem semper spiritu procedens, Beneficia Ecclesiastica, seu jus percipiendi proventus ex bonis Ecclesiæ non alium in finem Clericis assignata voluerit, quam quo ab initio eis per Episcopos stipendia vel sportulas; aut annonas sive alimenta suppeditari voluit; nempe ut qui Altari servit, de Altari vivat; utque *possent vacare legi Domini*, quemadmodum dicebat piissimus Rex Ezechias, præcipiens *populo habitantium Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus & Levitis. Lib.* 2. *Paralipom. cap.* 31. *v.* 4.

XVII. Unde nec ullum Beneficium sine officio esse potest, quia uti "Divini juris est, ut qui servit Altari, „ de Altari vivat, ita nec bono jure is, qui non servit „ Altari, de Altari vivit: sicut stipendium non debetur „ nisi militanti," ait Synodus Coloniensis anno 1549. *tit.* 9. *Can.* 3. Neque esse ex intentione Ecclesiæ, ut ullum Beneficium quantumvis *simplex*; uti vocant, sit sine *officio*, infra ostendemus.

XVIII. Dicitur in definitione, jus *perpetuum*; hoc est *ad vitam* Beneficiati: quæ perpetuitas ex ipsa Apostolica Doctrina, & pristina Patrum disciplina originem ducit.

Docet enim Apostolus, ut *unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.* 1. *Ad Corinth. cap.* 7. Hinc & fixa perpetuaque fuit Ecclesiæ disciplina innovata per Synodum Tridentinam, ut dum quis alicui Ecclesiæ legitima auctoritate & vocatione adscriptus est, in ea permaneat, ibique suis fungatur muneribus. *Sess.* 23. *cap.* 16. *De Reformat.*

Cum autem per quodcumque Beneficium Clericus adscribatur certæ Ecclesiæ, voceturque ad certum *Officium* seu *Ministerium* Beneficio correspondens, ratio ipsa vocationis, ipsaque Patrum disciplina suadent, ut in eo *perpetuo* maneat, neque ab eo removeatur aut discedat, nisi justa aliqua ratio aliud persuadeat.

XIX. Hinc communiter concludunt Canonistæ, quod si aliquod officium cum annexo jure percipiendi fructus erigatur temporale & ad nutum revocabile: non esse *proprie* Beneficium Ecclesiasticum; & si de perpetuo fiat amovibile *ad nutum* seu *manuale*, amittere naturam veri Beneficii.

XX. Ulterius, ut sit Beneficium, atque pro Beneficio Ecclesiastico reputetur, requiritur, ut sit jus perpetuum *auctoritate* Ecclesiæ, seu Episcopi, aut Pontificis constitutum; quod etiam ex ipsa Patrum disciplina originem habere, non obscurum est.

XXI. Antiquitus enim nemo Ministeriis Ecclesiasticis applicabatur, nisi ex Episcoporum auctoritate. Ipsa quippe Ordinatio Clericum Ecclesiæ, cui in Ordinatione adscribebatur, tanquam illius Ministrum alligabat, ut ibidem sui Ordinis muneribus fungeretur; atque hoc pacto illius Ecclesiæ Clericus vel Minister, seu ut hodie loqui amat, *Beneficiatus* constituebatur.

Adhæc Ministeriorum seu Officiorum ordo, per Clericos observandus, ab Episcoporum auctoritate pendebat, nullumque Officium seu ministerium sine eorum consensu quisquam suscipere poterat.

Dispensatio quoque proventuum Ecclesiasticorum primitus ipsorum arbitrio credita erat.

Hæc Episcoporum auctoritas, ut aliquousque salva persistat, & munia Ecclesiastica eorum interventu suscipi, & Ecclesiasticæ possessiones ab ipsis ad Clericos derivari videantur, visum est, nullum reputari verum Beneficium Ecclesiasticum, vi cujus Clerici Ecclesiasticis muniis alligantur, & jus percipiendorum Ecclesiasticorum proventuum adipiscuntur; nisi auctoritate Episcopi jus tale probatum, atque pro vero titulo Ecclesiastico agnitum fuerit: quo fiat ut dum Clericus vi hujus Beneficii seu tituli functionibus Ecclesiasticis applicatur, & jus ad fructus annexos acquirit, ea auctoritate Episcopi quodammodo fiant.

XXII. Hinc concludunt Canonistæ, quod, etiamsi testator in simplici legato cum onere Missarum voluerit, quod ad illud debeat præsentari Clericus, sive Sacerdos ab *Ordinario* instituendus; si tamen non intervenerit auctoritas Episcopi, atque sine hac auctoritate erectum sit in Beneficium, tale legatum non erit Beneficium, uti post alios notat Pyhrrus Corradus *lib.* 1. *Praxis Benef. cap.* 2. additque, quod nec per quamcumque conditionem Beneficio Ecclesiastico congruentem, à testatore adjectam, legatum reputari poterit Beneficium, nisi auctoritas Episcopi intervenerit.

Post hæc concludit: " Nec proinde similis dispositio obnoxia est cæteris solemnitatibus, ac requisitis „ Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ ipsis tantum Be„ neficiis conveniunt, si non adsit prædictus Ordinarii „ consensus.

XXIII. Quinimo, etsi Episcopus concesserit facultatem celebrandi Missas fundatas ad certum Altare, aut Capellam, non propterea hæc fundatio censebitur Beneficium: "quia neque per hujusmodi facultatem cen„ setur illam in Beneficium Ecclesiasticum erexisse, „ aut instituisse: cum hujusmodi actus celebrandi ca„ dat etiam in privatis Oratoriis, in quibus non potest „ celebrari, nisi de ipsius Episcopi licentia." Pyhrrus Corradus *ibid. num.* 23.

XXIV. Et licet etiam hujusmodi fundationes, aut Capellaniæ essent *perpetuæ* ad vitam ipsius Capellani, qui possit, vita durante, proventibus fundationis uti, tamen Beneficia non erunt, neque legibus Beneficiorum regentur, nisi auctoritate Episcopi in titulum Beneficii fuerint erectæ. Et si ad talem fundationem quis ad Ordines promoveretur non diceretur promotus titulo *Beneficii*, sed titulo *Patrimonii*. Pyrrhus *ibid. n.* 43.

XXV. Cum Vicarii perpetui juxta hodiernam disciplinam sint veri Beneficiati, conformiter ad hactenus dicta respondit sacra Congregatio, quod Vicarii perpetui constitui non possint in vim Concilii Tridentini, *Sess.* 7. *cap.* 9. *De Reformat.* nisi prius erecta sit Vicaria perpetua auctoritate Episcopi in titulum; Apud Fagnanum ad *cap.* AD AUDIENTIAM, *De Rescriptis*, *num.* 100.

XXVI.

XXVI. Quia ex moderna disciplina (uti supra notavimus) redditus ipsi titulo Beneficii sunt annexi, atque ipse Beneficiatus vigore ejusdem tituli accipit jus percipiendi proventus illos, vita sua durante, judicatum aliquando fuit, testatorem noluisse Beneficium erigi ex eo quod voluisset, ut custodia & sollicitudo Capellæ cum libera administratione hæreditatis illi relictæ, esse deberet penes quemdam Abbatem: ita Pyrrhus *ibid. numero* 20.

XXVII. Ex his quæ de perpetuitate, nec non erectione tituli auctoritate Episcopi dicta sunt, non difficulter colligi potest, quod si omnia quæ juxta modernam Ecclesiæ disciplinam ipsa Beneficiorum conditio, erectio, collatio, & Beneficiatorum obligatio requirunt, rite & ex mente Ecclesiæ expenderentur, appareret, etiam Spiritum Ecclesiæ in his mansisse invariatum, tametsi exterior disciplina in multis sit mutata.

XXVIII. Hinc ulterius intelligeretur, quam utile, imo pene necessarium sit, non tantum de moderna, sed etiam de pristina, circa Beneficia disciplina esse instructum: ut ex hac notitia facilius ipse Ecclesiæ spiritus, qui semper præcipue attendendus est, percipi; ipsaque exterior disciplina, quantum possibile, secundum illum spiritum dirigi possit.

CAPUT II.

De Dignitatibus, & Personatibus.

1. *Definitio Dignitatis.*
2. *Primis seculis ignotum nomen* Dignitatis, *prout bodie accipitur.*
3. *Quæ bodie* Dignitates *dicuntur, durante vita communi Canonicorum, erant plerumque simplicia officia.*
4. *Deserta vita communi, sensim in dignitates degenerarunt.*
5. *Per erectionem Beneficiorum & dignitatum ordines sacri quasi vilescere cœperunt.*
6. *Quid Personatus?*
7. *Personatus multis seculis ignoti, unde originem sumpserint?*
8. *Textus juris qui personatus & dignitates pro synonimis babere videntur.*
9. *Nonnumquam in jure distinguntur.*
10. *Conciliatio textuum.*
11. *In Belgio Personatus rariores, & inter* simplicia *Beneficia reputantur.*
12. *Vera dignitas debet esse cum administratione, licet bodie etiam sit ea destituta.*
13. *Officium cum præeminentia non dicitur* Dignitas, *nisi in* titulum *perpetuum sit erectum.*
14. *Vicarius generalis Episcopi non censetur in* Dignitate *constitutus.*
15. *Unde dignoscatur an Beneficium sit* Dignitas: *& de præeminentia inter Dignitates?*
16. *Jura bonorifica quæ in dignitate constitutis competere solent.*
17. *Super bis juribus contentiones vitandæ.*
18. *Quare bæc jura bonorifica deferantur?*
19. *Ad quid Dignitates Ecclesiasticæ institutæ?*
20. *Unde contingat Dignitates Ecclesiasticas à multis ambiri?*
21. *In inferioribus Beneficiis aliqua tolerantur, non toleranda in Dignitatibus.*
22. *In materia dispensationis nomine* Beneficii *non veniunt Dignitates.*
23. *Dispensatio ad Beneficia* curata *& alia* quæcumque *non comprehendit Dignitates curatas.*
24. *Dispensatio super Dignitatibus non complectitur Dignitates* majores.
25. *Quæ sint Dignitates* majores *in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis?*

I. DIGNITAS dicitur (ait Rebuffus) quædam præe„ minentia cum jurisdictione, quæ cognosci„ tur ex præeminentia, & jurisdictione, quando ad hoc „ est instituta, ut sit dignitas; & ex consuetudine, „ quando consuetudo facit, ut sit dignitas. „ In Praxi Benef. *parte* 1. *tit. Seculare Beneficium quotuplex num.* 7. Beneficia igitur, quibus hujusmodi præeminentia vel ex institutione aut consuetudine annexa est, vocantur Dignitates.

II. Primitus Dignitatum nomen hoc modo sumptum incognitum erat. Cum enim primis Ecclesiæ seculis, nondum exortis Beneficiorum titulis, per solam ordinationem Clerici muneribus Ecclesiasticis applicarentur; ipsaque Ecclesiastica munia essent ipsis Ordinibus annexa; atque per ipsam Ordinationem jus percipiendi proventus Ecclesiasticos consequerentur, omnis quoque prærogativa & præeminentia à dignitate Ordinum petebatur; isque major in ministerio Ecclesiastico reputabatur, qui major erat in Ordine.

III. Adhæc, quamdiu Canonici Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum in communi quasi Regulares vixerunt, nomen dignitatis vix notum fuit: imo pleraque quæ hodie in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis pro Dignitatibus reputantur, olim vita communi durante non Dignitates, quin nec Beneficia fuerunt, sed simplicia officia, quæ à Superioribus pro arbitrio committebantur & adimebantur; quemadmodum ostensum est *parte* 1. *titulo* 11. ubi de Dignitatibus Capitulorum singulatim actum fuit.

IV. At Canonicis, deserta vita communi, ad singularitatem, ac una ad secularitatem magis delapsis, cœperunt ea, quæ primitus duntaxat fuerant simplicia officia, erigi in titulos Beneficiales, & sensim etiam in Dignitates degenerari.

Utrumque notavit Molanus *lib.* 2. *De Canonicis cap.* 13. ubi advertens, quod Thesauraria apud quosdam sit Officium, à quo, si inidoneus judicetur, repellitur: apud plures vero sit aut Beneficium, aut Dignitas, vel Præeminentia, subjungit "Prius simplicitati vetustatis „ magis competit: tunc enim omnia officia in Clero „ erant *obedientiæ*, ut alicubi Clerus Coloniensis lo„ quitur. Posterius vero ex divitiis enatum est, quæ „ in Cathedralibus, aliisque Capitularibus Ecclesiis, „ varia officia non modo in Beneficia, sed etiam in „ Dignitates evexerunt.

V. Quidquod postquam Beneficiorum tituli exorti sunt, & separatim à collatione Ordinum conferri cœperunt; atque *officia*, quæ inter Canonicos *in communi* viventes erant simplicia ministeria, qualia & hodie apud Canonicos Regulares plura reperiuntur, *dignitates* degenerarunt, vix dici potest, quantum inde vilipendium, & contemptus sacrorum Ordinum provenerit; nec jam ipsi Ordines, sed Beneficia & Dignitates æstimari, & in pretio vulgo haberi cœperunt.

VI. Personatus communiter à Canonistis dicitur, quædam prærogativa in Ecclesia sine jurisdictione, dum habet stallum in choro honorificum præ aliis; ita post alios tradit Rebuffus ad Concordata titulo de *Collationibus*, verbo, *Personatus*: Personatumque habere dicuntur, qui hujusmodi prærogativam obtinent.

VII. Quin hujusmodi *Personatus* labentis disciplinæ, & recentioris ætatis fœtus sint, dubium non est. Neque enim ante seculum undecimum ulla hujusmodi Personatus mentio occurrit.

Vix dubitare licet hos *Personatos* Clericos, sive *Personatus*, demum invaluisse, postquam tituli Beneficiorum cum jure ad temporalia, separatim à collatione Ordinum conferri cœperunt: cui separationi plures abusus suam debere originem, in hoc opere non semel observatum est.

Crescen-

Crescente undecimo seculo Clerici nonnulli Ecclesiarum *Personæ* dici cœperunt; illi nimirum, qui Ecclesias etiam Parochiales obtinebant, sed curam animarum totumque spirituale officium alicui Presbytero, quem Vicarium suum dicebant, committebant: quemadmodum infrà titulo *De competentia Pastorali*, latiùs exponetur occasione Pastorum primitivorum, quibus Personati Clerici multùm similes erant; eamdemque penè originem habuêre.

Hi enim Ecclesias obtinentes, & titulum sine officio retinentes, proventus Ecclesiarum percipiebant; atque certam quoque prærogativam, quemadmodum etiam nonnunquam Capitula & Monasteria sub qualitate Pastorum primitivorum, retinuerunt & *Personæ* Ecclesiarum dicti sunt; nihil præter proventus aliquos, & certa honoris insignia retinentes.

VIII. Personatum & Dignitatem in jure nonnunquam pro synonimis accipi, noscitur ex variis textibus Decretalium. Et quidem in *cap.* 8. ꝟ *De constitut.* Primiceriatus Tullensis Ecclesiæ, nunc *Personatus*, nunc *Dignitas*, nunc *Officium* appellatur. Rursus in *cap.* 8. ꝟ *De Rescriptis*, Decani, Archidiaconi & alii dicuntur supprimere nomen *Dignitatis* suæ, tanquam si non habeant aliquem *Personatum.* Hîc per *Personatus* idem significari, quod antea expressum erat nomine *Dignitatis*, ex contextu evidens est.

Hujusmodi plures textus occurrunt, qui supponunt, *Personatum* & *Dignitatem* synonima esse. Unde jam pridem notavit Cardinalis Hostiensis in *Summa* titulo *de præbendis*: quòd Dignitas sit quædam præeminentia in gradu, quæ aliquando vocatur *Personatus*.

IX. Non desunt tamen etiam textus Juris, qui Dignitatem à Personatu distinguere, eaque tanquam inter se diversa statuere videntur.

In *Cap.* DE MULTA ꝟ *De Præbendis*, ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Personatus à Dignitatibus distinguuntur. Cùm enim dixisset Concilium, quod jam pridem prohibitum fuerit, ut nullus diversas Dignitates Ecclesiasticas, vel plures Ecclesias Parochiales reciperet contra Sacrorum Canonum Statuta, postmodum subjicit: " Hoc idem & in *Personatibus* esse " decernimus observandum.

Eadem distinctio non minùs apertè occurrit in *Cap.* STATUTUM *De Rescriptis* in VI. ubi decernitur, causas à Sede Apostolica non delegandas, nisi *Dignitate* præditis aut *Personatum* obtinentibus, vel Canonicis Cathedralium Ecclesiarum.

X. His aliisque textibus allegatis concludit Fagnanus ad *Cap.* ADHÆC ꝟ *De Præbendis* negari non posse, quin revera in jure sint diversa; " necesseque esse fa- " teri, prædicta differre non *solùm nomine*, sed etiam " *re* & *substantiâ*, & verum esse, quod dicunt Archi- " diaconus, Joannes Andræas & Oldradus: Si horum " duorum vocabulorum (Dignitatis & Personatus) " virtus propriè sumatur, neutrum est alterum; licèt si " largè sumantur & impropriè, vel sint synonima vel " convertibilia unum in altero. *Num.* 11.

Fatetur quoque ibidem Fagnanus, quod secundùm locorum consuetudinem hæc nonnunquam accipiantur tanquam synonima.

XI. Si Belgii nostri consuetudinem inspiciamus, passim in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Beneficia præeminentiam sive locum honorificum in Choro annexum habentia, sine ulla jurisdictione aut administratione non *Personatûs*, sed Dignitatis nomen obtinent, atque pro Dignitatibus reputantur; uti in Præposituris multarum Ecclesiarum videri potest. Neque ullus in Ecclesiis Belgicis visitur Personatus cum aliqua præeminentia in choro; sed qui in aliquibus particularibus Ecclesiis Personatus supersunt, ii plerique inter *simplicia Beneficia* recensentur; adeò ut etiam minoribus ætate conferantur, uti ex Zypæo notat Andræas Vallensis titulo *De Præbendis* §. 2. *num.* 7.

XII. Itaque ex vulgari & communi modo loquendi, hodie in multis Ecclesiis reputantur & dicuntur etiam Dignitates, quæ nullam administrationem in Ecclesiâ habent; sed tantùm præeminentiam in choro & aliis publicis actibus: tametsi uti observat Fagnanus loco citato *num.* 22. propriè dicta Dignitas sit cum administratione; aliàs dicenda Dignitas *ventosa*; " quæ est " (ait) *abusivè* Dignitas, & cujus effectus alius non est, " quàm ut invidiam generet, & scandalum seminet in- " ter fratres. Quid de Præpositis hodiernis, qui nul- " lam administrationem annexam habent; nec aliquod in Ecclesia officium præstant, imò nec resident, dicendum sit, dixi *parte* 1. *titulo* 12. *cap.* 1.

XIII. Sicuti ad rationem Beneficii Ecclesiastici hodie spectat, quod sit *perpetuum*, ita quoque præeminentia cum jurisdictione propriè pro Dignitate non reputatur; neque eam obtinens in Dignitate constitutus dicitur, ni *perpetua* fuerit, titulumque perpetuum vigore Canonicæ institutionis assequatur.

XIV. Ita Vicarius generalis Episcopi non tantùm jurisdictionem, sed & præeminentiam quamdam habet, præcedendo alios Canonicos, quin & Archidiaconum, præsertim dum nomine Episcopi intervenit in actibus suæ jurisdictionis seu administrationis; verbi gratiâ in examine Ordinandorum, vel pro concursu ad Ecclesias Parochiales. Hîc tamen Vicarius non censetur propriè habere Dignitatem, neque in Dignitate constitutus; eò quòd omnis ejus jurisdictio, & ex hac profluens præeminentia sit duntaxat *vicaria* ad nutum revocabilis: unde nec similis Vicariatus cum alia Dignitate est incompatibilis.

XV. Ut autem sciatur, quæ pro Dignitate haberi debeant, inspicienda est institutio ac potissimum Ecclesiarum consuetudo. Quædam enim in unâ Ecclesia pro simplici Officio aut Beneficio, & in aliis pro Dignitate reputantur. Similiter quoad ordinem & præeminentias inter Dignitates, singularum Ecclesiarum consuetudo, quæ in singulis penè Ecclesiis diversa est, attendenda est, uti rectè advertit Pinsonius *De Beneficiis cap.* 4. §. 20. *num.* 7. additque, " consuetudinem cujusque Ec- " clesiæ ita spectandam, ut eatenus quisque dicatur ha- " bere *dignitatem* vel officium quatenus reputatur esse " in officio vel *dignitate*, ut in hoc verè dici possit plus " esse in opinione, quàm in rei veritate, quod omnes " Interpretes (ait) uno simul ore pronuntiant auctori- " tate *Cap.* CUM OLIM *De Consuet.*

XVI. Jura honorifica, quæ hodie solent competere iis, qui in dignitate sunt constituti: quæque hodie quodammodo indicia sunt dignitatum; & utinam à plerisque præcipuè non appetantur! consistunt plerumque in loco honorabiliori sive digniori in choro, in congregationibus, & processionibus aliisque publicis conventibus; item aliquando in vestium distinctione; quòd v. g. præter superpelliceum, Rochetum ferre possint: insuper, quòd sæpius quàm reliqui Canonici aliive de Clero incensentur, aliisque similibus; circa quæ singularum Ecclesiarum consuetudo principaliter attendenda est.

XVII. Hoc unum summoperè dolendum, quòd ferè penes hæc sola jura honorifica dignitates Ecclesiasticæ æstimentur, hæcque sint, pro quibus in dignitate constituti, maximè sæpe sunt solliciti: pro quibus conservandis, aut nonnunquam etiam augendis, contentiones & lites, cum magno laicorum scandalo excitantur, summoque fervore aguntur.

XVIII. Sanè hæc honoris & præeminentiæ signa unicè ex mente Ecclesiæ exhibentur, ut impleatur illud Apostoli ad *Rom. c.* 13. *v.* 7. *Cui honorem, honorem*; id est, honor & reverentia exhibeatur iis, quibus honor ob gradum, quem in Ecclesia obtinent, debetur; non ut ipsi inde extollantur, sed potiùs ut memores officii sibi ratione eminentioris gradûs incumbentis humilientur, & de ratione reddenda contremiscant.

XIX. Meminisse debent, quòd " dignitates in Ec- " clesiis præsertim Cathedralibus, ad conservandam au- " gen-

„ gendamque Ecclesiasticam disciplinam fuerint institu-
„ tæ, uti loquitur Synodus Trident. *Sess.* 24. *cap.* 12.
„ *De Reformat.* ut qui eas obtinerent, pietate præcel-
„ lerent aliisque exemplo essent, atque Episcopos ope-
„ râ & officio juvarent. „ Ex quo tanquam consequens infert Synodus: " Meritò qui ad eas vocantur, tales
„ esse debent, qui suo muneri respondere possint.

Itaque quod ad Episcopos & Prælatos dixit S. Bernardus, ad omnes in dignitate constitutos meritò dici potest: " Honorificabitis autem (ministerium) non
„ cultu vestium, non equorum fastu, non amplis ædi-
„ ficiis, sed ornatis moribus, studiis spiritualibus, ope-
„ ribus bonis.

XX. At externa illa honoris ac præeminentiæ signa, nec non opimi proventus Dignitatibus plerumque annexi, ita oculos hominum obfuscant, ut in iis onera annexa non videant, aut sanè non attendant.

„ Multi enim non tantâ fiduciâ & alacritate curre-
„ rent ad honores, si esse sentirent & onera; „ uti loco citato *cap.* 7. loquitur Bernardus, qui & subdit: " Gra-
„ vari profectò metuerent, nec cum tanto labore & pe-
„ riculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum.
„ Nunc verò quia sola attenditur gloria & non pœna,
„ purum esse Clericum erubescitur in Ecclesia; seque
„ viles æstimant & inglorios, qui quocumque in emi-
„ nentiori loco non fuerint sublimati.

Itaque verissimum est, quod ait idem Doctor ibidem:
" Meditantibus (dignitates) honores blandiuntur,
„ sed onera pensantibus tædio sunt atque formidini.
„ Non autem omnes capiunt hoc verbum.

XXI. At Ecclesia ipsas dignitates secundùm officia ac onera iis annexa attendens: consideransque quòd quo majori in gradu & officio Ministri sunt constituti, eò magis conveniat, ut præ cæteris sint ab omni vel specie mali immunes, nonnunquam in inferioribus Ministris aliqua toleranda aut permittenda judicat, quæ nequaquam in Prælatis atque in dignitate constitutis toleranda aut permittenda censet.

XXII. Quapropter etiamsi dignitates reverâ sint Beneficia, tamen si super aliquo defectu cum Clerico fuerit dispensatum, ut non obstante illo defectu, Beneficium habere queat, non intelligitur sub nomine *Beneficii* comprehensa *dignitas*: ideoque nec vigore hujusmodi dispensationis, *dignitatem* obtinere poterit; ita post Garciam aliosque Canonistas Pyrrhus Corradus in Praxi dispensationum *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 1.

XXIII. Eâdem ratione (pergit Corradus) si mandatum sit ad Beneficia *curata & quæcumque alia*, profectò non includetur dignitas *curata*; quæ quidem dignitas non excluditur, ex eo quòd non sit Beneficium Ecclesiasticum; sed quia est *qualificatum.*

XXIV. Adhæc, quia inter dignitates aliæ sunt aliis majores, etiamsi dispensatum sit simpliciter pro dignitatibus, nequaquam tamen censetur dispensatum pro *majoribus & principalibus*, nisi id sit expressum.

Quare juxta stylum Curiæ, quando dispensatio conceditur pro quacumque dignitate, solet dici, quòd non obstante hoc defectu promoveri queat Orator ad dignitates, etiam *majores & principales.*

XXV. Majores autem dicuntur respectu Ecclesiarum Cathedralium & Metropoliticarum illæ, quæ in his Ecclesiis post Episcopalem aut Archiepiscopalem sunt *majores*: pro qua majoritate dignoscenda, recurrendum esse ad consuetudinem Provinciarum & Ecclesiarum, post Mendosam tradit Pyrrhus Corradus loco citato *n.* 14. " Et sic (ait) aliquando prima dignitas est Archi-
„ diaconatus, aliquando verò Archipresbyteratus secun-
„ dùm locorum consuetudines; licèt hac consuetudine
„ circumspectâ, de jure communi Archidiaconatus sit
„ major dignitas.

Principales dicuntur in Ecclesiis Collegiatis, quæ sunt primæ in illis Ecclesiis: idque rursus spectatâ consuetudine Provinciarum & Ecclesiarum: habeturque principalis, si major dignitas non sit in ea Ecclesia; etiamsi forsan aliæ nec minores ibidem sint, uti probat ibidem Pyrrhus Corradus.

Videri in hanc rem poterunt, quæ suprà *titulo* 10. *cap.* 3. dicta fuerunt occasione dispensationis super irregularitate ex defectu natalium.

CAPUT III.

De Beneficiis Regularibus & Secularibus.

1. *Distinctio inter Beneficia Secularia & Regularia olim ignota.*
2. *Quæ Regularia dicantur; & quæ talia ex ipsa Beneficiorum conditione?*
3. *Beneficium Regulare ex fundatione.*
4. *Potest esse tale titulo præscriptionis.*
5. *Quid ad hanc præscriptionem requiratur?*
6. *Quando requiratur possessio* 40. *annorum?*
7. *Quid Beneficium Seculare?*
8. *Omnia Beneficia præsumuntur* Secularia.
9. *Exceptiones ab hac regula.*
10. *De quibus Beneficiis regula intelligenda: & ratio regulæ.*
11. *Regularia Regularibus, & Secularia Secularibus conferenda.*
12. *Prior pars regulæ probata à Synodo Tridentina.*
13. *An nondum professus, sed profiteri intendens possit habere Beneficium Regulare?*
14. *Beneficia Regularia ex sua natura non conferenda, nisi Professis vi Concilii Tridentini.*
15. *Id conforme praxi hodiernæ.*
16. *Quædam Beneficia Regularia conferri possunt nondum professis.*
17. *Beneficia non curata Secularia Regularibus conferri nequeunt.*
18. *An Monachi de jure possint ad Ecclesias Parochiales* Seculares *ab Episcopis assumi?*
19. *Utrum Monachi olim assumpti ad regimen Ecclesiarum Parochialium manerent Monachi?*
20. *Decretum Synodi Lateranensis de Monachis, Ecclesiis Parochialibus præficiendis.*
21. *Hoc decretum de Canonicis Regularibus non loquitur.*
22. *Canonici Regulares* de jure *ad Ecclesias Parochiales per Episcopum assumi possunt.*
23. *Contraria resolutio S. Congregationis probata à Gregorio XIII.*
24. *Ea resolutio magis militat in aliis Regularibus.*
25. *Sustinent Canonici Regulares, hanc resolutionem non esse receptam: quod & praxi videtur conforme.*
26. *Canonici Præmonstratenses dicuntur habere privilegium obtinendi Ecclesias Parochiales seculares.*
27. *An Canonici Præmonstratenses Beneficiis Parochialibus præfecti possint ad nutum solius Abbatis revocari?*
28. *Mendicantes ex Edicto Caroli VII. ad Beneficia Parochialia admitti non poterant: hodie admittuntur.*
29. *Regulares in regimine Ecclesiarum Parochialium Episcopis subjecti sunt; Quomodo ab iis possunt revocari?*

I. FAMOSA & communis est divisio Beneficiorum in *Regularia* & *Secularia*; quæ divisio præcipuè seculis posterioribus invaluit; postquam & ipsa officia claustralia, quæ primitùs erant *merè officia* vel *obedientiæ*, cœperunt sensim in Beneficia & Dignitates degenerari; cœperuntque Monachi etiam manentes Monachi ad functiones *hierarchicas* assumi.

II. Regularia Beneficia communiter hodie vocantur, quæ

quæ Religiosis addicta sunt, aut per Regulares regi debent.

Contingit autem pluribus titulis, ut Beneficia Regularibus habeantur addicta. Primò quidem ex vi institutionis seu quasi natura & conditione Beneficiorum: eò quòd officium hujusmodi Beneficiis annexum, ipsam Regularium disciplinam & regimen, vel quoad spiritualia, vel temporalia immediatè concernat: ideòque conveniens planè sit, ut Regularibus potius, quàm Secularibus officium illud committatur.

Hujusmodi Beneficia sunt Abbatiæ, Prioratus, tam Conventuales, quàm Claustrales, aliaque Regulare regimen concernentia.

III. Secundò, Beneficium aliquod potest esse Regulare ex speciali fundatione: quia Fundator Beneficii ordinavit, ut Beneficium Regularibus esset addictum sive per Regularem regeretur; ipsumque Beneficium eâ conditione ab Ordinario admissum & erectum fuit.

IV. Tertiò, titulo præscriptionis Beneficium aliquod antea seculare fieri potuit regulare; ita ut vi hujus præscriptionis jam Regularibus censeatur addictum, & per Regulares regi debeat.

De hoc titulo agitur in *cap. 5. De Præbendis* in VI. ubi declarat Bonifacius VIII. " Quando scribitur, ut „ provideatur de aliquo Prioratu alicui Clerico *seculari*, „ provideri non potest de Prioratu, qui per Religiosos „ (juxta modum præmissum) est solitus gubernari.

Modus autem præscriptus, & in eodem Capitulo expressus est, " si tanto tempore ab uno vel pluribus „ Religiosis extitit continuè ac pacificè gubernatus, ut „ præscriptio legitima sit completa.

V. Ad hanc præscriptionem communiter post Glossam ad dictum *cap. 5.* requirunt Doctores possessionem *quadraginta* annorum; sive ut Beneficium illud fuerit continuè ac pacificè per 40. annos per unum pluresve Regulares possessum, & *tanquam* Beneficium *regulare* ipsis Regularibus in *titulum* Beneficii collatum.

Si ipsis Regularibus esset collatum ex dispensatione tanquam seculare, aut forsan ob defectum Secularium commendatum, hæc quantumvis *longissimi* temporis possessio non sufficeret ad immutandam naturam Beneficii, uti rectè advertit Rebuffus ad Concordata titulo *De Collationibus §. Volumus*, verbo, *Regularia*.

VI. Monet quoque ibidem Rebuffus, requiri possessionem 40. annorum, ut Beneficium seculare reddatur regulare, aut econtra; sed id intelligendum esse, " quando probaretur Beneficium esse regulare, vel „ econtrario, vel vera qualitas, secus si vera qualitas „ non probaretur, quia tunc sufficit, quòd fuerit *ultimò* „ possessum per Secularem, licèt non intervenerit præ„ scriptio ad hoc ut Seculari debeatur, si probaretur „ possessio hinc inde, eo casu attenderetur *ultimus* sta„ tus. Vide latiùs Pyrrhum Corradum *lib. 1. Praxis Beneficiariæ cap. 6.*

VII. Beneficium seculare dicitur, quod Clericis secularibus est addictum. Seculares autem Clerici dicuntur, qui nullam professi sunt Regulam, sed in seculo Deo serviunt, ait Rebuffus in Praxi Benef. *parte 1. titulo: Quotuplex sit Beneficium: num. 1.* Inde & Canonici seculares eo titulo distinguuntur à Canonicis Regularibus: quòd hi, & non illi Professionem Religiosam juxta certam Regulam emittant; uti latiùs notatum est *parte 1. tit. 7. cap. 1.*

VIII. Tradit ibidem Rebuffus *num. 3.* regulam à Canonistis communiter receptam: " Regulariter omne „ Beneficium præsumitur seculare ex primæva institu„ tione, nisi probetur regulare. Ideò (*ait num. 4.*) „ Secularis non tenetur probare esse seculare; sed is, „ qui illud regulare dicit: quia habet præsumptionem „ pro se, qui est Secularis.

IX. Exceptionem à Regula subjungit Rebuffus *num. 6.* quoad Capellas fundatas in Monasterio: " Quia illæ „ (ait) præsumuntur Regulares, nisi per Seculares te„ neri sint solitæ.

Quod de his Capellis asserit Rebuffus, potiori jure dicendum est de Abbatia, Prioratu, aliisque similibus Beneficiis, quæ non tantùm in Monasterio sunt fundatæ, sed ipsum regimen Monasticum propriè respiciunt: proinde Clericis secularibus minùs conveniunt: utpotè qui nec vitam regularem professi, nec in hac vivendi ratione instituti, minùs idonei ad regimen Monasticum creduntur; unde hìc rectè applicatur illud Pontificis in *cap. 49.* ✠ *De Elect.* quod " in Magistratum assumi „ non debeat, qui formam discipuli non assumpsit, nec „ sit præficiendus, qui subesse non novit.

X. Regula ergo suprà expressa, & omnium Canonistarum calculo probata, intelligenda est de Beneficiis extra Monasterium in Ecclesiis secularibus fundatis; aut quæ ad populi aut Cleri directionem spectant; atque eatenus Monachis & Regularibus vitam contemplativam, & solitariam procul à conversatione secularium remotam profitentibus, minùs congruis.

Hinc Rebuffus *num. 7.* Asserens " quòd Parochiales „ Ecclesiæ præsumantur seculares, quia regulares sunt „ cum eis inhabiles *cap.* MONACHI ✠ *De statu Monach.* Rationem inhabilitatis subjungit: " Nam Mona„ chi plangentis, & non docentis habent officium, *Can.* „ MONACHUS, & *Can.* PLACUIT *caus. 16. q. 1.*

XI. Insuper in hoc Beneficiorum genere recepta est hæc regula: *Regularia Regularibus*, *Secularia Secularibus* conferenda.

Hæc regula ab omnibus Canonistis probata, fundatur in variis textibus Juris, ac signanter in *Cap.* CUM DE BENEFICIO, & *Cap.* CUM SINGULA *De Præbendis* in VI. item *Clem. unica De supplenda neglig. Prælat.* in qua expressè dicitur, quòd Diœcesani negligentiam Prælatorum in conferendis Beneficiis vacantibus supplere debeant; " Prioratus, Ecclesias, admi„ nistrationes & Beneficia hujusmodi, illa videlicet, quæ „ consueverunt per *seculares* Clericos gubernari, *secu„ laribus* Clericis: alia verò, quæ *Religiosis* duntaxat „ committi sunt solita, vel conferri *Religiosis* Mona„ steriorum, quorum Prælati hujusmodi negligentes „ fuerint, conferendo.

XII. Prior pars regulæ, quæ vult, Regularia Regularibus conferri, probatur à Synodo Trident. *Sess. 14. cap. 10. De Reformat.* ubi statuit: " Regularia Beneficia, „ in titulum Regularibus professis provideri consueta, „ cùm per obitum, aut resignationem, vel aliàs illa „ in titulum obtinentis vacare contigerit, Religiosis „ tantùm illius Ordinis, vel iis, qui habitum omninò „ suscipere & professionem emittere teneantur, & non „ aliis, ne vestem lino lanaque contextam induant, „ conferantur.

XIII. Hoc Decretum Synodi videtur admittere, ut Beneficia Regularia conferantur iis Clericis secularibus, qui habitum omninò suscipere & professionem emittere teneantur; at Fagnanus pluresque Canonistæ putant, distinguendum esse inter Beneficia Regularia: ut nimirum illa, quæ administrationem seu regimen Monasticum sive regulare annexum habent, ut sunt Abbatiæ, Prioratus similiaque Beneficia regularia, non comprehendantur sub his verbis Concilii Tridentini, sed duntaxat Beneficia Regularibus conferri consueta; atque eo titulo *Regularia*; sed nullam administrationem aut regimen Monasticum seu Regulare habentia: eamque distinctionem etiam probasse Sacram Congregationem refert Fagnanus ad *Cap.* CUM CAUSAM ✠ *De Electione num. 38.* Nam proposito dubio, " an præter Papam „ ordinarii Collatores possint Regularia Beneficia in ti„ tulum Regularibus professis provideri consueta, con„ ferre etiam Secularibus, qui illius Ordinis habitum „ omninò suscipere, & professionem emittere tenean„ tur. Die 12. Decembris 1585. Sacra Congregatio cen„ suit, posse etiam ordinarios Collatores portiones mo„ nachales, & canonicales, & similia simplicia Bene„ ficia Regularibus provideri consueta, conferre, ne„ dum ejus Ordinis professis, sed & Secularibus, qui

„ habitum suscipere, & professionem emittere omninò „ teneantur. Abbatias tamen, & Beneficia administrationem habentia, nonnisi professis juxta Canones, per Ordinarios inferiores conferri posse.

XIV. Probat igitur ibidem Fagnanus, quoad Beneficia Regularia administrationem Regularem habentia, in nullo derogatum esse per superius Decretum Concilii Tridentini juri communi: ideóque & hodie juxta citatum *Cap.* Nullus, similia Beneficia regularia non posse conferri, nisi *expressè Professis.* Quod & ipsum Concilium Tridentinum sat innuit *Sess.* 25. *cap.* 21. *De Regularibus*, dicens: quòd " confidat „ Pontificem pro sua pietate & prudentia curaturum, „ ut quæ imposterùm vacabunt (id est, Abbatiæ, Prioratus, Præpositurae, quæ suos conventus habent) „ *non nisi Regularibus* spectatæ vitæ & sanctitatis conferantur.

XV. Testatur quoque Rebuffus in Praxi Benef. 2. *part. tit. De Dispensatione cum Regularibus num.* 24. & 25. " Hodie non admitti aliquem in Francia ad Beneficia regularia, Prioratum aut aliam administrationem, nisi is sit *expressè* professus, nisi à Papa, cum „ derogatione, & certa scientia, &c. „ Sive conferantur ei Beneficia, sive ad ea eligatur, *Cl. in agro*, §. *cæterùm.*

XVI. Quoad Beneficia autem Regularia simplicia, cujusmodi sunt Præbendæ, portiones Monachales & alia id genus, ad ea obtinenda " non requiritur actualis „ professio, imò nec habitus regularis; sed satis est, „ ut hujusmodi Beneficia conferantur Clericis secularibus, qui habitum illius Ordinis suscipere, & pro„ fessionem emittere teneantur, „ ait Fagnanus *n.* 34.

XVII. Secunda pars supradictæ regulæ, volens Beneficia secularia Secularibus conferri, excludit à similibus Beneficiis ipsos Regulares.

Conformiter ad hanc regulam, ex omnium Canonistarum sententia, Beneficia *secularia* non curata, ut sunt Canonicatus, Capellaniæ aliaque similia, sine dispensatione Papæ Regularibus conferri nequeunt. *Cap.* 9. ⁂ *De Regularibus*; & latè Fagnanus ad *Cap.* Quod Dei timorem ⁂ *De statu Monach. num.* 18.

XVIII. Verùm de Beneficiis Parochialibus & Curatis non adeò expeditum est; dubitaturque, num Regulares de licentia suorum Prælatorum ad hujusmodi Beneficia secularia promoveri nequeant; estque in hoc maxima inter Doctores varietas opinionum, ait Fagnanus ad *Cap.* Quod Dei timorem ⁂ *De statu Monach.* asseritque " communiter teneri, Monachum de „ jure ex causa *utilitatis* de Abbatis consensu ab Episcopo promoveri posse ad Parochialem Ecclesiam sine „ dispensatione, dummodò cum eo habitet alius saltem „ Monachus.

Fundatur hæc Doctorum assertio præcipuè in citato *Cap.* Quod Dei timorem ⁂ *De statu Monach.* ubi interrogatus Innocentius III. an Canonicus Regularis S. Victoris posset retinere officium Plebani, cui ante professionem præfuerat, respondet: " Licèt autem in „ Lateranensi Concilio de Monachis caveatur, ne singuli per villas & oppida per quascumque parœciales „ ponantur Ecclesias, &c. quia tamen istud de Canonicis Regularibus specialiter non cavetur, qui etsi à „ Sanctorum Monachorum consortio non putentur „ sejuncti, regulæ tamen inserviunt laxiori, & per antiquos Canones etiam Monachi possint ad Ecclesiarum parœcialium regimen in Presbyteros ordinari, „ ex quo debent prædicationis officium (quod privilegiatum est) exercere: sic annuendum duximus postulatis, ut exercens Plebani officium, si commodè „ fieri poterit, unum Canonicum Regularem tecum „ habeas ad cautelam: cujus in his, quæ Dei sunt & „ Regularis observantiæ, tam consortio, quam solatio „ perfruaris.

Ex hac Decretali concludunt Doctores, Monachos secundùm antiquos Canones potuisse ad Ecclesiarum Parochialium regimen in Presbyteros ordinari.

XIX. Verùm, an dum olim Monachi ad Parochiales Ecclesias & regimen populi assumebantur, adhuc Monachi manerent, non ita constat; negativam multis novissimè adstruxit Nicolaus Desnos Prior & Administrator generalis majoris Domûs Dei Pruvinensis Ordinis Canonicorum Regularium Divi Augustini, in suo *Canonico seculari & Regulari lib.* 3. *cap.* 15. & 16. contenditque Monachatum " consistere specificè & essen„ tialiter in renuntiando curis secularibus, & sollicitu„ dinibus ac muniis Ecclesiasticis: quorum primo (ait) „ Monachus differt à vulgaribus laïcis, & secundo di„ stinguitur à Clericis.

Deinde citato Canone 4. Calchedonensis Concilii, quo Monachis injungitur conformiter ad eorum professionem, *quietem amplecti, jejunio & orationi tantummodo vacare, nec Ecclesiasticis nec secularibus negotiis se ingerere aut communicare*, tandem concludit: " Ex quo colligitur vera & germana imò & unica cha„ racteristica Monachatûs, *abdicatio scilicet secularium* „ *negotiorum & curarum ac sollicitudinum hierarchicarum ac Ecclesiasticarum.*

XX. Quidquid sit, certum est, labentibus seculis, Monachos etiam ad curam animarum & functiones Hierarchicas salvo Monachatu fuisse applicatos; quanquam & illud verùm sit, quòd per Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *cap.* 2. ⁂ *De statu Monach.* cautum sit, " ne Monachi singuli per villas & „ oppida per quascumque Parochiales ponantur Eccle„ sias, sed in majori conventu aut cum aliquibus fra„ tribus maneant, nec soli inter seculares homines spi„ ritualium hostium conflictum exspectent.

Huic dispositioni Concilii Lateranensis in *cap.* 2. ⁂ *de statu Monach.* Peckius subjungit sequens monitum: " Ideóque velim prudentes esse Prælatos, ut in Secu„ laris Ecclesiæ regimen, quod vel ex dispensatione „ Pontificis Maximi, vel ex longi temporis præscrip„ tione habent, non eos protrudant, quorum adoles„ centiæ multas vias lubricas ostendit natura, in quibus „ sine prolapsione aliqua consistere vix possint, nec „ eos, quos propter morum inelegantiam & asperita„ tem domi ferre ipsi nolunt, sed eos, qui sic cœle„ stium deliciarum copiâ exuberant, ut in verbo Dei „ abundent, familiæ Christi fideliter inserviant, & de „ quibus certior spes est, quòd iniquam cogitationem „ cohibere, lumbos & concupiscentiam comprimere, „ libidini resistere, lasciviæ effectum denegare, ava„ ritiam atque rapinam contemnere, proximi læsio„ nem devitare, superbiam vincere, invidiam & iram „ superare poterunt.

Utinam & id attenderent eorum Monasteriorum Prælati, in quibus non sine magno abusu, ad Beneficia Parochialia, nec non directionem Monialium, quasi ex *ordine prioritatis* emissæ professionis potiùs, quàm ex meritorum & qualitatum consideratione, Religiosi promoveri consueverunt.

XXI. Innocentius III. in Capitulo: *Quod Dei timorem;* meminit dispositionis seu Decreti Concilii Lateranensis III. Ibi asserit, quod timendum est pro Monachis ad Ecclesias Parochiales curandas assumptis, id specialiter non caveri de Canonicis Regularibus, *qui etsi à Sanctorum Monachorum consortio non putentur sejuncti, regulæ tamen inserviunt* Laxiori: quod ultimum intelligendum credo, quòd non tam arctam quàm reliqui Monachi solitudinem, & à secularibus, & Ecclesiasticis functionibus separationem profiteantur: sed magis, quàm Monachi ad Clerum accedant. Quem sensum non obscurè indicat, dum ex hac sua sententia infert, officium Plebani Canonico Regulari S. Victoris committi posse.

Quod Innocentius III. *in cap. Quod Dei timorem. De statu Monachorum* dicat Monachos, *per antiquos Canones* potuisse ad Ecclesiarum Parochialium regimen, in Presbyteros ordinari; indubiè more suo

asseruit

asseruit auctoritate Canonum, quos sub nomine sancti Ambrosii & Bonifacii Papæ legerat, apud Gratianum 16. *quæst.* 1. *Can.* 21. & 25. quos Apocryphos, & auctoribus illis falso adscriptos hodie agnoscunt eruditi.

Nec enim legitur primis septem aut octo seculis, Monachos in Monachatu manentes, ad Ecclesiarum Parochialium regimen fuisse assumptos, sive regimini similium Ecclesiarum applicatos: at si è Monachis per Episcopos ad simile regimen assumebantur, Monachi esse desinebant, & à vita Monachali, sive contemplativa & solitaria, ad Clericalem & activam transire censebantur, uti in hoc opere non semper notatum est.

XXII. His obiter de Monachis, qui ad regimen Parochiarum olim assumebantur, prænotatis, constat Canonicum Regularem qui Beneficio Parochiali præditus est in suo statu semper remanere. Quin & communiter tradunt Doctores, Canonicum Regularem sine dispensatione Pontificia de solius sui Prælati licentia posse per Episcopum ad Beneficium Parochiale, etiam *seculare* assumi; quod & Synodus Tridentina supponere videtur *Sess.* 14. *cap.* 11. *De Reformat.* specialiter ibidem decernens, "quod Regularis de uno ad alium Or-„ dinem *translatus*, etiamsi Canonicorum Regularium „ fuerit, ad Beneficia *secularia*, etiam curata, omnino „ incapax existat.

XXIII. Nihilominus cum anno 1581. sub Gregorio XIII. quæsitum esset, an Canonici Regulares de licentia sui Generalis possint assumere curam tam ad tempus, quam perpetuo; Pontifex "noluit licere istis Regulari-„ bus, etiam de licentia sui Generalis, absque permis-„ su summi Pontificis assumere curam etiam ad tempus, „ multoque minus Beneficium curatum in titulum.„ Ita se reperisse annotatum in libris publicis sacræ Congregationis, asserit Fagnanus loco citato *num.* 16. additque: "Et subinde cum Canonici Regulares Lateranen-„ ses peterent, ut sibi liceret cum licentia sui Genera-„ lis obtinere Beneficia curata in titulum vel ad tempus, „ & res à Congregatione delata esset ad Sanctissimum, „ Sanctitas sua abnuit.

„ Ex his patet (ait Fagnanus) Canonicos Regulares, „ hac Decretali (quæ incipit *Quod Dei timorem*) non „ obstante, hodie assumi non posse ad regimen Paro-„ chialium Ecclesiarum absque dispensatione Romani „ Pontificis.

XXIV. Ulterius hinc infert Fagnanus, quod si Canonici Regulares assumi nequeant absque dispensatione summi Pontificis, multo minus assumi possint aliorum Ordinum Regulares, respondit que Congregatio, Regularem ab Episcopo non posse præfici curæ animarum sine dispensatione Apostolica, quæ non videtur concedenda, nisi instante Episcopo pro necessitate aut utilitate Ecclesiæ.

XXV. Verum Gabriel Pennottus *Lib.* 2. *Histor. trip. Canon. Regular. cap.* 72. multis probat, etiam jure novo, Canonicos Regulares sine dispensatione Apostolica, de licentia suorum Superiorum ad Beneficia secularia curata posse assumi, modo *translati* non sint, de quibus in *cap.* 11. *Sess.* 14. Concilii Tridentini: neque obstare citatam declarationem S. Congregationis seu Decretum sub Gregorio XIII. quia docet eam declarationem quoad Canonicos Regulares nunquam fuisse practicatam; asseritque S. Carolum Borromeum anno 1584. adeoque triennio post editam allegatam declarationem, quemdam Canonicum Regularem ad concursum admisisse, eique Parochialem Ecclesiam contulisse; atque ita post dictum Decretum resolvisse *Rotam* Romanam ibidem asserit Pennottus: quin & *num.* 7. refert anno 1602. Sacram Congregationem censuisse, "Decretis Concilii Tridentini Cano-„ nicum Regularem non prohiberi obtinere Beneficia „ curata secularia, nisi fuerit translatus ex iis ordinibus „ de quibus habetur *cap.* 11. *Sess.* 14.

XXVI. Sententiam Pennotti amplectitur Ascanius Tamburinus *tomo* 3. *De Jure Abb. Disp.* 9. *quæst.* 8. subjungens ibidem Consilium Vincentii Parentii J. U. Doctoris, idipsum fuse adstruentis. Conformiter ad hanc opinionem, videmus subinde Canonicos Regulares ad Beneficia curata etiam *secularia* assumi; asseruntque Canonici Præmonstratenses, se ex speciali quoque privilegio obtinere posse Ecclesiam Parochialem secularem, uti testatur Zypæus *Consult.* 1. *De Institutionibus num.* 3. ibidem notans, quod si Ecclesia sit secularis nec unita Monasterio; sed simpliciter jus Patronatus pertineat ad Prælatum, & ad eam præsentet Regularem, isque ab Episcopo admittatur; ratio major videatur, quod is ex nutu Prælati non possit amoveri, quam si esset Beneficium Regulare; eo quod Beneficia secularia sint ex natura perpetua: adeoque Regularis ad simile Beneficium à Prælato præsentatus, & ab Episcopo admissus & institutus, videatur institutus juxta naturam ipsius Beneficii.

XXVII. Cæterum de amovibilitate sive revocatione Præmonstratensium, qui Parochialibus Ecclesiis etiam unitis, & Regularibus sunt præfecti, tractat Zypæus in Jure Novo, titulo *De Regularibus n.* 46. ibidem citans duo Diplomata Pontificia, "alterum Joannis XXII. „ specialiter Hervodiensi Abbatiæ concessum, alterum „ Julii II. anno 1512. Abbatiæ Præmonstratensi, reli-„ quisque generatim ejusdem Ordinis: per quæ datur „ facultas Prælatis suos Religiosos amovendi, quoties „ eis videbitur, sive ad nutum.

Dein subdit: Quem tamen non pro libidine, sed „ arbitrio boni viri interponi oportet, atque ex causis „ justis, quia honor delatus finem certi temporis ac „ loci non habet. Non tamen levi vel nulla ex causa „ amotis adversus Superiores querelam concedo; ut „ facit Chenu *Recueil de Réglemens tit.* 33. *cap.* 204. „ ex doctrina Panormitani & Joannis De Selva, quam „ per dispositionem Tridentini *cap.* 2. *De Regularibus*, „ cessare existimo.„ Hæc Zypæus.

Verum cum non ita pridem fuse disputatum fuisset in Gallia coram Commissariis per Regem deputatis, num Præmonstratenses essent amovibiles & revocabiles à suis Pastoratibus ad nutum suorum Prælatorum sine consensu Ordinarii, facta relatione, judicatum fuit per Parlamentum Regium 12. Sept. 1678. fas non esse Abbatibus, neque Generali Ordinis eos sine consensu Ordinarii revocare. Totus status causæ ejusque occasio, nec non rationes utrimque productæ late deducuntur in opere quod intitulatur, *Journal du Palais*, *tom.* 7. *pag.* 17. & sequentibus.

XXVIII. In Gallia ex Edicto Caroli VII. nullus professus in aliquo Ordine Mendicantium potest promoveri ad quodcumque Beneficium cujuscumque tandem qualitatis, exceptis Episcopatibus; sunt & provisi jam pridem repulsi & ad sua Monasteria remissi. Hodie tamen subinde, mediante dispensatione Pontificis, ab Episcopis admittuntur ad Beneficia Curata in defectum Sacerdotum secularium. Decretum refert Tournetius in collectione Arrestorum *Litt. B. cap.* 42.

XXIX. Qualiter sive in Gallia, sive in Belgio & aliis locis, Regulares per Abbates ad Ecclesias Parochiales, eorum Monasteriis incorporatas, præsentati & instituti, debeant ab Episcopis accipere curam animarum; necnon in iis, quæ eam curam concernunt, Episcopis subjiciantur, & eorum Ordinationibus obedire teneantur, & casu quo in ea cura deliquerint ab Episcopis puniri queant, neque possint per Abbates sine licentia Episcopi ab ea cura absolvi & revocari, declaravit Concilium Provinciale Cameracense sub Maximiliano de Berghes anno 1565. tit. *De Ministeriis Ecclesiæ* cap. 6. in verbis: "Quotquot habent curata „ Beneficia unita suis Ecclesiis, ut Capitula & Ab-„ bates, non prius committant Pastores iisdem bene-„ ficiis curatis, quam præsentati Ordinario fuerint, „ & accepti ab eo: quoniam populus ejus curæ commendatus est, à quo iidem Rectores, potestatem, „ quam curam animarum vocant, accipient, nec pos-

„ sunt Abbates, aut Capitula admissos & approbatos
„ ab Ordinario Rectores revocare, nisi consenserit
„ Episcopus : & iidem Rectores constituti mandatis
„ Episcoporum omnino pareant, ab iisque corrigan-
„ tur, si quid deliquerint.

Rursus in altera Synodo anni 1586. tit. de *Regularibus & Monialibus cap.* 5. legitur : " Quamvis Reli-
„ giosi qui à suis Prælatis destinantur ad Pastoratus suis
„ Monasteriis subjectos, seu incorporatos (quorum in-
„ stitutio ad Episcopos, aut Archidiaconos pertinet) ad-
„ ministrandos, ob id non eximantur ab obedientia eo-
„ rumdem Prælatorum : tamen quia & Episcoporum,
„ à quibus dicti Religiosi curam animarum accipiunt,
„ & Parochianorum interest, ut non temere & sine cau-
„ sâ revocentur, Decreto primi Concilii Cameracen-
„ sis *cap. 6. de Ministeriis Ecclesiasticis* inhærens, hæc
„ Synodus statuit & decrevit, ut nonnisi ex causa le-
„ gitima, quam ipse Prælatus Episcopo exponere de-
„ beat, ad Monasteria possint revocari : causa autem
„ exposita, Episcopus, & revocatum dimittere, & in
„ ejus locum præsentatum, si idoneus sit, admittere
„ teneatur.

Ex contextu prædictorum Decretorum non obscurum est, unicum eorum scopum fuisse, præcavere ne per nimiam frequentem & præcipitem Pastorum revocationem, spirituale Parochiarum regimen dispendium pateretur : unde causam revocationis non ipsis Regularibus, sed Episcopis aperiendam decernunt : utpote quibus incumbit attendere, ne populi regimen spirituale ex hac mutatione seu revocatione dispendium patiatur.

Et ne ipsi Regulares prætenderent, quod Pastoratibus Præpositi à promissa obedientia censerentur exempti, expresse declaravit posterior, eos per hanc in Pastoratibus ab Episcopis acceptam institutionem non esse exemptos.

Quod præterea in priori Synodo declaratur similes Religiosos Ecclesiis Parochialibus Præfectos, jurisdictioni & correctioni Episcoporum subjici, juri communi conforme esse solidissime coram Parlamento Parisiensi, probavit nominatissimus Advocatus Regius Talonius, atque conformiter ad ejus conclusionem pronuntiavit Parlamentum, Episcopum manu tenendum in auctoritate puniendi Regulares, quantumvis *exemptos*, Parochialibus Ecclesiis Præfectos, in regimine suarum Ecclesiarum delinquentes. Integer discursus Advocati Regii & sententia Parlamenti referuntur *in Supplemento Annotationum marginalium Sanctionis Pragmaticæ Regis Franciæ* Editionis Francisci Pinsonii anni 1666. pag. 1081.

CAPUT IV.

De Beneficiis Curatis & simplicibus ; ac præcipue de Capellaniis.

1. *Cura animarum alia quoad forum interius, alia quoad forum exterius.*
2. *A priori Beneficia proprie* curata *dicuntur.*
3. *Beneficium cum onere juvandi Parochum in Confessionibus audiendis, aut concionando non est Beneficium* Curatum.
4. *De Cura animarum quoad forum interius, quid dicant Concilium Lateranense IV. & Tridentinum.*
5. *Hæc etiam intelligenda de cura animarum Dignitatibus* curatis *annexa.*
6. *Obtinens Beneficium* curatum *vi sui tituli, exercet omnia, quæ cura animarum requirit.*
7. *Neque ea sine causa, vel sine ordine juris adimi possunt.*
8. *Quæ dicantur Beneficia* simplicia ?
9. *An Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum veniat nomine* simplicium *Beneficiorum?*
10. *Quid de Capellaniis : & quæ distinctio inter* Capellam & Capellaniam?
11. *Unde Capellarum origo? & quid primitus* Capella S. Martini?
12. *Capella postmodum dicta Ædes sacra.*
13. *Quare dictæ fuerint* Palatinæ? *Et de Capella Aquisgranensi.*
14. *Reges multa habentes palatia in singulis habebant Capellas; hisque Presbyteri erant præpositi.*
15. *Exemplo Principum alii quoque laïci cœperunt extruere* Capellas.
16. *Quomodo in Ecclesiis Parochialibus & Canonicalibus extrui cœperint?*
17. *Capellæ sine auctoritate Episcopi erigi non poterant; & inde in Beneficia transierunt.*
18. *Numerus Capellarum in Ecclesiis Canonicorum valde auctus, & quare?*
19. *Vigente vita communi Canonicorum, Capellani à Canonicis non distinguebantur.*
20. *Capellani æque ac Canonici ad persolvendum solemne Divinum Officium obstricti.*
21. *Canonicatus & Capellania reputantur Beneficia* Uniformia.
22. *Quomodo Canonici se habere debeant erga Capellanos?*
23. *Unde nomen Capellanorum hodie viluerit?*
24. *Pro reformatione Capellanorum conveniens esset, eorum numerum minuere.*
25. *Capellaniæ in Ecclesiis Canonicalibus, qua ratione* simplicia *Beneficia?*
26. *Capellaniæ in Ecclesiis Parochialibus aut separatis Sacellis, quem in finem primitus institutæ?*
27. *Ex prima institutione residentiæ* personali *videntur fuisse obstrictæ.*
28. *Sensim persuasum fuit, oneri celebrandi* Missam *satisfieri per Missam* privatam; *eamque alteri committi posse.*
29. *Hinc tandem consuetudine obtentum, hujusmodi Capellanias residentiam non requirere.*
30. *Hæc Beneficia antonomastice dicta sunt simplicia.*
31. *Beneficia hæc videntur quasi sine officio; quid de his statuendum in Synodo Tridentina postulatum nomine Regis Galliæ?*
32. *Quid statuerit Synodus Tridentina?*
33. *Quibus hæc Beneficia conferenda?*
34. *Fundationes Missarum antequam in titulum Beneficii sint erectæ, manent laïcales.*

I. Beneficia curata dicuntur, quæ animarum curam annexam habent.

Hæc cura si ad forum interius sive conscientiæ spectet, tunc Beneficium, cui similis cura est annexa, *proprie* vocatur Beneficium curatum; utpote cui proprie cura spiritualis animarum incumbit.

Si autem cura hæc duntaxat pertineat ad forum externum & contentiosum; vi cujus exerceat ea, quæ sunt jurisdictionis spiritualis, qualia sunt inquirere, suspendere, excommunicare, à Censuris absolvere aliaque similia, tunc Beneficia quibus hujusmodi cura annexa est, improprie dicuntur Beneficia *curata*; neque nomine Beneficiorum *curatorum* intelligi solent.

II. Beneficia itaque curata proprie dicta sunt illa, quibus cura animarum quoad forum interius sive directionem conscientiæ annexa est; ita ut possessor hujusmodi Beneficii vi sui tituli habeat curam animarum in foro interno, respectu certarum personarum.

Hinc notat Rebuffus, quod de jure communi nullum Beneficium habeat curam, nisi habeat populum vel Clerum ; cujus scilicet cura Beneficio annexa est, & Beneficiato incumbit.

III. Primo itaque Beneficium aliquod non dicitur *curatum*, tametsi ex lege fundationis debeat Parocho

v. g.

v. g. in officio con ionandi, aut confessiones excipiendi assistere; eo quod hujusmodi functiones possint esse sine proprie dicta cura animarum: quæ non tantum requirit exercitium concionandi aut confessiones audiendi; sed ea omnia quæ saluti animarum populi aut Cleri, cujus cura Beneficio annexa est, necessaria & utilia sunt: ut sunt administratio Sacramentorum, non tantum Pœnitentiæ, sed & Eucharistiæ, Extremæ-Unctionis & Matrimonii, aliaque plura.

IV. De hac cura loquitur Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *cap.* 14. ☓ *De Ætate & qualit. Ordinand.* dicens: "Cum sit *ars artium* regimen „ animarum, districte præcipimus, ut Episcopi promovendos in Sacerdotes diligenter instruant & informent, vel per seipsos vel per alios idoneos viros super Divinis Officiis, Ecclesiasticis Sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare.

Similiter de hac cura loquitur Synodus Tridentina, *Sess.* 23. *cap.* 1. *De Reformat.* ubi supponit, "præcepto Divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre; verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere.

V. Cum ergo non tantum Pastoribus; sed & Decanis, Præpositis & Archipresbyteris Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum cura seu regimen animarum, pro varia Ecclesiarum consuetudine & fundatione, incumbat, hi quoque recogitare debent, ea quæ ibidem Synodus Tridentina expressit, præcepto Divino sibi incumbere respectu Cleri & populi, quorum cura ipsis ratione Beneficiorum vel Dignitatum commissa est, quodque regimen animarum ipsis incumbens, etiam dicendum sit, *ars artium.* Videri possunt, quæ dicta sunt, *part.* 1. *tit.* 11. *cap.* 2. *num.* 3.

VI. Ulterius, quia Beneficium curatum necessario requirit annexam curam animarum; consequens est, quod etiam exigat facultatem faciendi ea omnia, sine quibus hæc *cura* plene exerceri nequit: ideoque habens Beneficium curatum, vi sui tituli seu Beneficii, exercet ea omnia, quæ cura animarum requirit; nisi quædam specialiter ex generali ordinatione sint excepta, & Episcopis reservata.

VII. Inde præterea concluditur, quod sicuti Beneficium de sua natura est perpetuum, id est, ad vitam Beneficiati, neque sine causa Canonica, & non servato juris ordine, eo privari invitus potest; ita nec cura animarum, omniaque ei annexa ipsi auferri sine causa, & forma judicii servata, adimi, neque in iis impediri, aut ab iis suspendi possint. Si enim hæc adimerentur, jam ipsum Beneficium quodammodo, saltem pro parte adimi censeretur, ademptis iis, quæ Beneficio ratione curæ animarum annexa sunt.

VIII. Beneficia quæ non habent ullam curam animarum, nec in foro interiori, nec exteriori, utpote quæ nec populum nec Clerum, in quem hujusmodi curam exerceant, habent, nec ullam administrationem, vocantur Beneficia *simplicia*, uti communiter notant Canonistæ; qualis *simplicis* Beneficii meminit Gregorius IX. in *cap. fin.* ☓ *De Præbendis.*

IX. Canonicatus Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum nomine *simplicium* Beneficiorum venire, communiter docent Canonistæ: quamquam in materia odiosa nomine Beneficiorum *simplicium* non venire Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium, propter eorum eminentiam, & quia quasi ipsis Dignitatibus comparantur in *cap.* STATUTUM *De Rescriptis in VI.* doceant plerique Doctores; & ita videtur habere stylus Curiæ Romanæ, ut in materia restringibili, v. g. dispensationis, non veniant Canonicatus Cathedralis, nisi exprimantur, uti observat Garcias, *De Beneficiis, part.* 1. *cap.* 6. *n.* 56.

X. Beneficiis simplicibus etiam annumerari solent Capellaniæ, sive Capellæ, tum in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, tum in particularibus Sacellis vel oratoriis fundatæ.

„ Practici Romani (ait Rebuffus in *Praxi Benefic.* „ tit. *Seculare Beneficium quotuplex*, *num.* 14.) faciunt differentiam inter *Capellam* & *Capellaniam.* „ Nam *Capellam* vocant, quando est corpus per se, „ & Ecclesia per se: & tunc litteræ Apostolicæ diriguntur Rectori talis Capellæ. Si vero Altare sit in „ aliqua Ecclesia, tunc dicitur *Capellania*, & vocari „ solet perpetua, & dirigitur Rescriptum tali N. perpetuo Capellano.

XI. De varia Capellarum atque Capellanorum significatione, eorumque origine late tractat Du Cange in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis, verbo *Capella*, & verbo *Capellanus.*

In formulis Marculfi Monachi, *lib.* 1. *cap.* 38. fit mentio *Capellæ Sancti Martini*: præcipiturque juramenta præstari super hanc Capellam. Credit Hieronymus Bignonius in notis ad has formulas, hoc loco *Capellam* pro capsa dici, in qua Martyrum ossa conderentur.... "Reliquias igitur Sancti Martini (ait) asservatas in Palatio innuit hæc formula.

At Du Cange loco citato credit hic Capellam non accipi pro *Capsella* in qua Sanctorum Reliquiæ conduntur; sed pro brevi *Capa* sive veste Sancti Martini.

XII. Quidquid sit, hoc notat ibidem Cangius, quod *Capella* postmodum appellata sit ædes ipsa in qua est asservata *Capa* seu *Capella* Sancti Martini, intra Palatii ambitum ædificata: in quam etiam præcipue Sanctorum aliorum Reliquiæ illatæ: unde ob hujusmodi Reliquiarum reverentiam ædiculæ illæ *Sanctæ Capellæ* vulgo appellatæ. Ita ille; qui pluribus argumentis id confirmat.

XIII. Monet deinde quomodo Capellæ illæ dictæ fuerint *Palatinæ*: eo quod in Palatio aut circa Palatium Regum & Imperatorum constructæ essent, atque inter præcipuas Francorum Regum Capellas Palatinas extitisse insignem illam Aquisgranensem *ex toto Romanorum orbe famosissimam*, ut ait Gaufredus de vita Sancti Bernardi, *lib.* 2. *cap.* 6. Sermonem Caroli Magni Imperatoris de fundatione hujus Capellæ refert Miræus, in Codice piarum donat. *cap.* 11. asseritque ibi Carolus se "*pignora* Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, à diversis Regnis, & præcipue „ Græcorum collegisse, quæ (ait) huic sancto intuli „ loco ut eorum suffragiis Regnum firmetur & peccatorum indulgentia condonetur.

XIV. Cum vero Reges complura haberent Palatia, idque fere in qualibet Provincia, erant quoque in iisdem Palatiis ædes sacræ, quæ propria appellatione *Capellæ* dicebantur; in quibus sacra Divorum Lipsana, quæ secum deferri à Capellanis faciebant, reconderent & asservarent.

His Capellis præpositi erant Presbyteri & Clerici, qui ibidem Divinum Officium peragerent, atque inde *Capellani* Palatini vel Regii dicti: creditque Ludovicus Thomasinus *De Discipl. Eccles. part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 43. *num.* 3. præcipuum scopum Sacellorum Regiorum fuisse; ut ibi Presbyteri Divinum Officium persolverent, cui Principes cum sua familia possent assistere.

XV. Lapsu temporis exemplo Regum & Principum, alii etiam fideles laici cœperunt ad honorem alicujus Sancti extruere ædiculas sive oratoria: idque subinde separatim ab Ecclesia Parochiali, aut alia Collegiata vel Cathedrali; etiam constituta dote pro Sacerdote, & fabrica aliisque ad Missarum celebrationem, aliaque Divina Officia peragenda necessariis. Hæc Oratoria Capellæ, & postmodum Sacella quoque dicta fuerunt, & Presbyteri iis præpositi Capellani vel Sacellani.

XVI. Dein laici non sufficientes extruere hujusmodi separatum Sacellum cum conveniente dote, cœperunt in ipsis Ecclesiis majoribus, tam Parochialibus, quam

quam Collegiatis & Cathedralibus, laterales aliquas ædiculas, vel etiam Altaria in honorem hujus illiusve Sancti, vel in memoriam alicujus mysterii vel miraculi extruere; eisque annectere annuos aliquos proventus pro Presbyteris, qui his ædiculis vel Altaribus præessent.

XVII. Jam pridem de Capellis statutum legitur *lib. 5. Capitul. Reg. Franc. cap.* 182. "Ne Capellæ in no„ stro Palatio vel alicubi, sine permissu Episcopi, in „ cujus est Parochia, fiant.

Hinc omnia illa Sacella, nec non Altaria ubique Episcopi consensu constructa reperiuntur, & eadem auctoritate in titulum Beneficii erecta: ideoque à nomine ipsius Capellæ sive Altaris vel Sancti, sub cujus invocatione fundata sunt, ipsum Beneficium seu *Capellania* vocari consuevit.

XVIII. Similium Capellaniarum numerus sensim mirum in modum in plerisque Ecclesiis tum Cathedralibus, tum Collegiatis auctus est; crediderunique earum fundatores augmentum hoc non parum ad decorem domus Dei, & Divinorum Officiorum profectum pertinere; dum hi Capellani non tantum Altaribus seu Sacellis præessent; sed una cum Canonicis diurnum pariter ac nocturnum Officium Canonicum solemniter peragerent. Hanc enim fuisse fundatorum mentem, facile ex fundationum instrumentis intelligitur.

XIX. Scribit Molanus, *lib.* 2. *De Canonicis*, *cap.* 3. „ Hi (scilicet Sacellani) quando adhuc vigebat Ca„ nonicorum vetus disciplina, quæ exigebat, ut omnis „ Clerus Canonice viveret, non discernebantur à Ca„ nonicis, neque nomine, *neque functione.* Nulla tunc „ erat distinctio Canonicorum à Sacellanis, imo nec „ nomen Sacellanorum uspiam audiebatur, quod po„ steritas à Sacellis derivavit, quasi innuere volens hos „ esse minores Sacerdotes.

XX. Quidquid sit de hac Molani reflexione, hoc certum est, Canonicos & Capellanos quoad primariam functionem & præcipuum officium, quod est ipsa Divini Officii solemnis persolutio; convenire: nec minus hos quam illos persolvendo huic Officio ex sua institutione obstrictos esse solere.

Unde recte monet Molanus "eos meminisse oporte„ re, ut in Officio Ecclesiastico piè & devote peragen„ do Majorum suorum seu Antecessorum exempla sedu„ lo insectentur: meminerint se de Altari & Ecclesia „ vivere, ut Altari & Ecclesiæ irreprehensibiliter co„ ram Deo & hominibus serviant.

XXI. Hinc ulterius hujusmodi Capellaniæ reputantur incompatibiles cum Canonicatu in eadem Ecclesia; & quidem incompatibilitate *primi generis*, ut ajunt, qualis intercedit inter Beneficia *uniformia* sub eodem tecto; uti latius dicetur infra *tit.* 3. *cap.* 4.

Ob eam officiorum uniformitatem, etiam Canonicorum & Capellanorum solet fere esse vestium uniformitas; nisi quod sensim Canonici materia, & pellibus magis pretiosis uti cœperint; aliaque nonnulla præeminentiæ signa sibi privative tum in choro, tum in aliis Ecclesiasticis officiis attribuerint.

XXII. Solent Canonici in proventibus Capellanos multum excedere; atque ex hac temporalium abundantia factum, ut Canonici quasi Capellanis dominari cœperint, ipsosque famulorum quodammodo loco habere; de quo Canonicos monet Molanus, dicens: "Canonici „ meminerint eos Sacerdotes esse, ideoque ob Sacer„ dotii dignitatem numquam eis ut famulis abutantur. „ Meminerint eos ex prima institutione Canonicæ vitæ, „ non minus quam ipsi sint, Canonicos esse, ideoque „ semper ut *confratres* honorandos esse, & quam ma„ xime laborandum, ut cum iis pax foveatur, & con„ servetur.

XXIII. Imo quia proventibus & dignitate Canonicis solent esse hodie multo inferiores, nomen Capellanorum hujusmodi hodie quoque quodammodo viluit; ut nec fere nisi tenuioris & vilioris conditionis Clerici ad eas soleant assumi: qui, quod dolendum! sæpe etiam sordido ac mercenario plane modo Divina Officia frequentant; Sacra quasi pro stipendio celebranda, unde vivant, conquirunt, seu verius emendicant; & extra tempus Divini Officii cum maximo populi scandalo ac Cleri vilipendio & opprobrio otiantur; & reliqua quæ otium consequuntur, sectantur.

XXIV. Quibus Cleri reformatio incumbit, merito expendent, num convenientius ad Dei honorem & decorem Ecclesiæ non foret, si Capellanorum illorum numerus in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis ad minorem numerum reduceretur; ut ita singuli honestam sustentationem habentes, non cogerentur ex emendicatis stipendiis & oblatis vivere; atque hinc ulterius contingeret ad Capellanias assumi Sacerdotes ea pietate ac doctrina & morum honestate, qui præter Officium Chori, Missarum celebrationem, alias etiam hierarchicas functiones obirent: sicque tandem vilium illorum ac otiosorum Sacerdotum numerus qui adeo Ecclesiam scandalizat, & Sacerdotium in vilipendium adducit, saltem minueretur.

XXV. Ex hactenus dictis perquam manifestum est, quod attentis similium Capellaniarum institutione, & moderno officio eis annexo, hujusmodi Capellaniæ inter Beneficia *simplicia* sint reputandæ, eo modo, quo Canonicatus præsertim Collegiatarum Ecclesiarum Beneficia *simplicia* dicuntur: quia *curam animarum* vel dignitatem annexam non habent.

XXVI. Capellaniæ in Ecclesiis Parochialibus, aut in quibusdam Sacellis fundatæ, plerumque onus persolvendi Missarum solemnia annexum habent.

Notandum autem *Missæ* nomine pridem comprehensum fuisse Divinum Officium, ac præsertim ipsius Evangelii explanationem, quæ Missæ celebrationi connexa erat: ideoque admodum verisimile, has Capellanias primitus non esse fundatas ea intentione, ut earum possessores satisfacerent *simpliciter* Missam celebrando; sed ut tanquam Ecclesiarum illarum ministros & Parochorum adjutores se exhiberent, aut sane ut in Sacellis Divina Officia convenienter fierent.

XXVII. Ulterius observandum, admodum verisimile esse, Capellanias has primitus fundatas, & in titulos Beneficiorum erectas, ut earum possessores tanquam veri titulares hujus illiusve Ecclesiæ *perpetuo* ibidem *residerent*; atque ibidem officia Beneficio annexa *per se* explerent.

Sicuti enim primis seculis ordinatio ordinatum Ecclesiæ alicui particulari adstringebat, ita juxta recentiorem disciplinam Beneficium adstringit & incorporat possessorem Ecclesiæ, in qua Beneficium illud est fundatum; ea nimirum ratione, ut huic Ecclesiæ tanquam ejus minister, juxta officium Beneficio annexum, deserviat. Unde etiam ex omnium Canonistarum sententia, omne Beneficium, quantumvis tenue, obligat ad personalem residentiam; & specialiter notat Fagnanus ad *Cap.* CONQUERENTE ℣ *De Clericis non resid.* dicens: „ Beneficium quantumcumque minimum puta viginti „ sex solidorum, ex quo habetur pro titulo, de jure „ communi personalem residentiam requirit, adeo ut „ non residens Beneficio privari debeat.

XXVIII. Verum postquam invaluit, ut nomine Missæ intelligeretur Missa *privata*; persuasumque fuit, quod hi quibus onus Missas celebrandi incumbit, defungerentur Missæ *privatæ* celebratione sine alia cujuscumque Officii Ecclesiastici persolutione, sensim quoque creditum est, quod in hac Missarum celebratione non videretur consideranda capacitas, aliave personalis qualitas hujus illiusve Sacerdotis; sed perinde esse, quis Missam celebraret: si modo expresse & nominatim in fundatione expressum non esset, quod Capellaniam possidens *per se* celebrare deberet.

Hinc ulterius invaluit, Missarum celebrationem hujusmodi posse alteri Sacerdoti committi; idque sub honorario celebrantibus dari consueto; fructibus Capellaniæ

pellaniæ excrescentibus ipsi Beneficiato cedentibus.

XXIX. Hinc ulteriùs facilè conclusum est: cùm onus Capellaniæ per alium persolvi possit, Beneficiatum quoque ad *personalem* residentiam non obligari: quòd dum usu multorum obtinuit, neque efficaciter per Superiores reprobatum, tandem consuetudine, quasi pro lege, obtinuit, hujusmodi Capellanias à residentia *personali* esse absolutas.

XXX. Dum ergo hæc Beneficia tam à *personali* residentia, adeóque ab omni quasi officio exempta fuêre, meritò antonomasticè dici cœperunt Beneficia *simplicia*; eaque ratione rectè notavit Fagnanus loco allegato, quòd quidem *de jure communi* omne Beneficium requirat *personalem* residentiam, sed ex *generali consuetudine* Beneficia *simplicia* residentiam non requirant; nisi aliud sit inductum de jure speciali: supponens, propriè ea Beneficia dici *simplicia*, quæ ex consuetudine residentiam personalem non requirunt.

Hæc sunt illa Beneficia, quorum meminit Synodus Tridentina *Seff.* 24. *cap.* 17. *De Reformat.* permittens possidenti unum Beneficium quod ad vitam ejus honestè sustentandam non sufficit aliud simplex, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, conferri.

XXXI. Verùm quia Beneficia dantur propter officium; injustumque apparet, ut proventus Ecclesiasticos percipiat, qui officium non præstat: neque Fundatorum animus fuisse apparet, in Clericos otiosos suos redditus profundere; viderenturque hujusmodi Beneficia otiosis Clericis & Sacerdotibus alendis ac multiplicandis unicè penè servire; idcircò inter articulos pro reformatione Ecclesiæ nomine Caroli noni Galliarum Regis Patribus Tridentinis oblatos, erat hic vigesimus quartus: " Cúmque plura sint Beneficia, in „ quibus contra Beneficiorum omnium institutionem „ invaluit *depravata* consuetudo, ut qui ea possident „ nullo teneantur concionandi, Sacramenta administrandi, aut alio onere Ecclesiastico, Episcopus cum „ consilio Capituli his Beneficiis curam aliquam spiritualem imponat, aut si utilius videatur ea, Beneficia vicinioribus Parochialibus Ecclesiis uniat; Beneficium enim sine officio esse neque debet, neque „ potest.

XXXII. Synodus Tridentina hisce æquissimis postulatis aliquatenus satisfecit, dum unionem hujusmodi Beneficiorum tanquam primum medium, quo Ecclesiis Parochialibus tenuioribus provideri posset, assignavit *Seff.* 14. *c.* 13. *De Reform.* & *Seff.* 23. *c.* 18. *De Reformat.* Item Beneficia simplicia Seminariis applicari & incorporari voluit; atque *Seff.* 24. *cap.* 15. *De Reformat.* ad augendas tenues Præbendas in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, declaravit, quòd liceat Episcopis cum consensu Capituli aliquot *simplicia* Beneficia, non tamen Regularia, illis unire.

XXXIII. Cùm dubitari nequeat, quin Ecclesiæ atque fundatorum intentio sit, ut hujusmodi Beneficia conferantur iis, qui se tanquam Ministros Ecclesiæ exhibeant; nec proventus Ecclesiasticos otiando consumant, indubiè Patroni & Collatores similium Beneficiorum allaborare debent, ut hujusmodi Clericis conferantur, de quibus verisimilis saltem spes apparet, quòd operam suam utiliter Ecclesiæ impendent, & digni erunt, qui de proventibus Ecclesiæ vivant.

XXXIV. Si Laïci Missas aliquas fundaverint, etiam cum onere functiones hierarchicas obeundi; si hujusmodi fundationes auctoritate Episcopi in *titulum* Beneficii erectæ non fuerint, nequaquam reputabuntur Beneficia; sed remanebunt in terminis laïcalis fundationis; poteruntque sine Episcopi institutione Presbytero alicui fundationes hæ ad tempus aut in perpetuum secundùm tenorem fundationis, conferri. Bona quoque similis fundationis non Ecclesiastica, sed laïcalia censebuntur, & juxta conditionem talium bonorum ad hæredes devolventur cum onere à Fundatoribus imposito; publicis quoque oneribus, non secus ac laïcalia bona erunt subjecta; uti latiùs post alios citatos deducit Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. cap.* 5. Plura de hujusmodi fundationibus dicta sunt suprà capite primo.

TITULUS II.

DE ÆTATE ET QUALITATE BENEFICIANDORUM.

CAPUT I.

De Ætate ad Beneficia requisita.

1. *Nihil primis seculis de ætate Beneficiorum statutum; & quare?*
2. *Seculo XI. cæperunt Beneficia conferri non insignitis Ordine necessario.*
3. *Decreta Synodalia contra hunc abusum.*
4. *Vigentibus his Decretis non erat præfigenda ætas Beneficiis.*
5. *Seculo XII. mutatâ disciplinâ, necesse fuit ætatem præfigere.*
6. *Concilium Lateranense III. præfixit ætatem Beneficiis curatis & Dignitatibus.*
7. *Eam præfixit independenter ab Ordinibus.*
8. *Decretum Concilii Lateranensis innovavit Synodus Tridentina.*
9. *Synodus Tridentina requirit ad Dignitates non curatas annum 22. completum.*
10. *An hoc Decreto comprehendantur Dignitates in Ecclesiis* Collegiatis?
11. *Veterum contentiones de ætate ad simplicia Beneficia requisitâ, diremit Synodus Tridentina requirens 14. annum inchoatum.*
12. *Hæc ætas in Belgio etiam requiritur; licèt sint Beneficia juris Patronatûs laïci.*
13. *Quæ ætas ex præscripto Synodi requiratur ad Canonicatus Collegiatæ Ecclesiæ?*
14. *An major ætas requiratur ad Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium?*
15. *Antiqua regula Cancellariæ requirit 14. annos pro Canonicatibus Cathedralium, & 10. pro Canonicatibus Collegiatarum Ecclesiarum.*
16. *Hæc regula licèt inter regulas Cancellariæ hodie non referatur, tamen servatur in Gallia.*
17. *Ætas præcipuè exigitur, ut Provisus sit capax oneribus Beneficii satisfaciendi.*
18. *Minores ætate, solo jure naturali inspecto, ad Beneficia aliqua promoveri possent.*
19. *Quomodo primitus pueri ad Beneficia fuerint promoti?*
20. *Cur hodie non æquè ac olim pueri ad Beneficia promovendi?*
21. *Quoddam vestigium antiquæ disciplinæ in* pueris chori.
22. *Conferre Beneficia Majora pueris functionibus obeundis imidoneis magnus abusus.*

23. Po-

23. *Potest esse interdum licita dispensatio super ætate.*
24. *Periculosum mediante hac dispensatione promoveri.*
25. *Dispensatio obtinenda à Pontifice; & quomodo impetranda?*
26. *De reservata dispensatione super ætate & de praxi eam in Curia Romana expediendi.*

I. PRIMIS decem Ecclesiæ seculis nulli editi leguntur Canones, qui ætatem certam Beneficiis præscriberent; sed quidquid de ætate statutum legitur, id unicè Ordines & Ordinandos spectat.

Quamdiu enim Beneficia ab ordinatione non fuêre sejuncta; sed Ordinibus ipsis mansêre annexa: ita ut qui Ordine aliquo insigniretur, hoc ipso Beneficiatus illius Ecclesiæ, pro cujus necessitate aut utilitate ordinabatur, censeretur, necesse non erat ætatem aliam requirere pro Beneficiis acquirendis, præter illam, quæ ordinibus ipsis præfixa erat: cum ipse Ordo loco Beneficii, & ipsa ordinatio collationis loco esset.

II. At dum circa seculum nonum & decimum Beneficia ab Ordinibus separari, & separatim ab ipsa ordinatione conferri cœperunt; tandem abusus invaluit Beneficia conferendi iis, qui nec ætatem functionibus Beneficiorum obeundis; nec Ordinibus suscipiendis, qui ad eas functiones requirebantur, necessariam attigerant. Huic abusui ut occurreretur, statutum fuit, ut nullus de cætero similia Beneficia accipere posset, nisi *Ordine* requisito *actu* esset insignitus.

III. Ita in Concilio Claramontano sub Urbano II. anno 1095. legitur: " Nullus Episcopus in Ecclesia " sua, nisi *Diaconus sit*, Archidiaconum instituere, " nec Archipresbyterum aut Decanum, nisi *Presbyteri* " sint, ordinare præsumat. Quod, ut districtiùs te- " neatur. Apostolicâ auctoritate prohibemus & inter- " dicimus. " Apud Gratianum. *Dist.* 60. *Can.* 1. Et Canone sequenti sub nomine Calixti Papæ, legitur: " Nullus in Præpositum, nullus in Archipresbyterum, " nullus in Decanum, *nisi Presbyter:* nullus in Archi- " diaconum, nisi *Diaconus* ordinetur.

Prædicta Decreta renovata sunt in Concilio Romano sub Innocentio II. additurque: " Prohibemus autem " ne adolescentibus, vel infra sacros Ordines consti- " tutis, sed qui prudentiâ & meritò vitæ clarescunt, " prædicti honores concedantur. " Apud Gratianum ibidem *Can.* 3.

Plura fuêre sub idem tempus similia Synodorum Decreta, quibus statuebatur, nullum ad Beneficium esse promovendum, nisi *actu* insignitum Ordine requisito.

IV. Hac vigente disciplina necesse non erat ipsis Beneficiis specialem ætatem præfigere; sed hactenus sufficiebat, eam Ordinibus suscipiendis esse præscriptam: cùm non possent ad Beneficia promoveri, nisi *actualiter* Ordinibus essent insigniti: & consequenter ad ætatem Ordinibus præfixam pervenissent.

V. At cùm jam Beneficia ab Ordinibus essent separata, eaque non ampliùs cum ipsa ordinatione conferrentur, difficilè admodum fuit impedire, ne darentur Ordinibus *non insignitis*, & etiam in minore ætate constitutis. Imò contraria multorum praxis adeò invaluit, ut tandem seculo XII. quasi pro lege invaluerit, Beneficia, tametsi majora concedi posse Ordinibus necessariis *actu* non insignitis; modò tamen infra tempus *legitimum* eos Ordines susciperent. Ne verò hac occasione Beneficia conferrentur pueris, aut iis, qui ob defectum ætatis intra longum tempus Ordinibus illis initiari non possent, certa ætas pro obtinendis Beneficiis præfigi cœpit.

VI. In Concilio Lateranensi sub Alexandro III. anno 1177. decretum fuit, ut " nullus in Episcopum eli- " gatur, nisi qui jam trigesimum ætatis annum exege- " rit..... Inferiora etiam ministeria, ut puta Decana- " tum, Archidiaconatum, & alia, quæ curam anima- " rum habent annexam, nullus omninò suscipiat, sed " nec Parochialis Ecclesiæ regimen, nisi qui jam vige- " simum quintum annum ætatis attigerit, & scientia " & moribus commendandus existat. Cùm autem as- " sumptus fuerit, si Archidiaconus in Diaconum, & " Decanus, & reliqui admoniti, non fuerint, præfixo " à Canonibus tempore in Presbyteros ordinati: & ab " isto removeantur officio, & aliis conferatur, qui & " velint & possint illud convenienter implere.

Duo hîc statuta videmus: primò, quòd nullus ad Beneficia curam animarum annexam habentia promoveri queat, nisi qui vigesimum quintum annum ætatis attigerit. Secundò, quòd ad Beneficia promovendi tempore suæ promotionis non debeant *actu* esse ad Ordines requisitos promoti: sed sufficiat, si tempore à Canonibus præfixo promoveantur.

VII. Hinc fit manifestum est, ætatem illam hîc requiri independenter ab Ordinibus; quod hactenus nullo Canone decretum fuerat: ideóque qui, mediante dispensatione, ante annum 25. inchoatum ad Presbyteratum esset promotus, non posse equidem ad hujusmodi Beneficium ante 25. annum inceptum promoveri, communiter tradunt Canonistæ.

VIII. Decretum hoc Concilii Lateranensis innovavit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* volens, ut " nemo deinceps ad Dignitates quascumque, " quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui " saltem 25. *suæ ætatis annum* attigerit.

IX. Circa ætatem requisitam ad obtinendum Dignitates vel Personatus, quibus nulla cura animarum incumbit, Synodus Tridentina decidere volens contentionem, quæ super ea erat inter Juris Interpretes, aliis requirentibus 25. annum inchoatum; aliis verò asserentibus sufficere annum 24. (uti videri potest apud Fagnanum ad citatum *Cap.* INTER CÆTERA *num.* 34.) statuit: " Ad cæteras autem Dignitates, vel Personatus, " quibus animarum cura nulla subest, Clerici alioquin " idonei, & 22. annis non minores adscribantur.

Annum 22. requiri *completum* satis insinuat Synodus, dum dicit 22. *annis non minores*: & ita resolvisse S. Congregationem testis est Fagnanus loco allegatò *num.* 37. & anno 1593. respondisse Episcopo Abulensi refert Garcias *de Benef. part.* 7. *cap.* 4. *num.* 70. ibidem ipsas Litteras S. Congregationis referens.

X. Quia Synodus Tridentina in dicto *capite* 12. primùm loquitur de Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, dubitârunt nonnulli, num postea loquens de Dignitatibus, quibus nulla cura animarum incumbit, etiam comprehenderet Dignitates in Ecclesiis *Collegiatis*: ut nimirum & ad has requiratur *annus* 22. *ætatis completus*. Dubio discusso, S. Congregatio resolvit affirmativè, uti post Garciam *num.* 58. tradit Fagnanus *num.* 48. Ratio decisionis fuit, quòd Synodus Tridentina loquatur quidem in citato *cap.* 12. de Dignitatibus Cathedralium Ecclesiarum; sed cum particula *præsertim*, quæ cum sit *implicativa*, utique implicat idem in Collegiatis, easque includit, ait Fagnanus. Deinde attendit particulas has generales, *quascumque*, & *ad cæteras*, quæ sufficienter indicant, Synodum generatim omnes Dignitates voluisse comprehendere.

Monet ibidem Fagnanus, cavendum esse ab Emanuele Rodrigues contrariam S. Congregationis resolutionem referente, quam in hoc articulo apocrypham esse restatur; atque hinc elucet, quàm parùm fidendum sit Resolutionibus seu Declarationibus Cardinalium, quæ passim apud auctores referuntur; sed de hoc latiùs *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 6.

XI. Cùm in antiquis Canonibus potissimùm de præfigenda ætate Ordinibus suscipiendis actum esset, nihil penè certi quoad ætatem pro obtinendis Beneficiis, præsertim curam animarum aut Dignitatem annexam habentibus, ex illis Canonibus haberi potest; sed id potissimùm ex recentioribus Decretalibus, & Conciliorum

liorum Decretis, præcipuè Concilii Tridentini, petendum est.

Hinc anceps Veterum altercatio fuit, quæ ætas requireretur ad obtinendas Capellanias & alia simplicia Beneficia, uti ostendit Fagnanus loco citato *num.* 87. quam altercationem sustulit Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 6. *De Reformat.* decernens, quòd " nullus „ primâ Tonsurâ initiatus, aut etiam in minoribus Or- „ dinibus constitutus, ante *decimum quartum* annum „ Beneficium obtinere possit.

Conformiter ad hoc Decretum, nullum Beneficium quocumque nomine appelletur, obtineri potest ante annum *decimum quartum*, non quidem completum, sed *incboatum*; quemadmodum declarasse Sacram Congregationem testatur Fagnanus.

XII. Licèt in promulgatione Concilii Tridentini in Belgio dictum fuerit, nihil esse immutandum circa jus Patronatûs laïcorum, ideóque *caput nonum Sess.* 25. non esse recipiendum, in quantùm jus illud restringit, uti monet Zypæus in Jure Novo titulo *De Jure Patronatûs num.* 3. nihilominus præsentandum, etiam à Patrono laïco, debere esse 14. annorum docet ibidem Zypæus; " quia (ait) id ad mutationem aut diminu- „ tionem Juris Patronatûs non spectat, sed ad qualitatem „ præsentandi tantùm.

Et Consilium secretum anno 1569. ad rescriptionem Consilii Frisiæ super admissione Concilii Tridentini, non obstante allegatione consuetudinis contrariæ huic Decreto, censuit hoc modo: *Deinceps debebit bic articulus* (de ætate 14. annorum) *observari.* Ita Zypæus *De Elect. num.* 11.

XIII. Quia Synodus Tridentina nullibi exigit quoad Canonicatus in Ecclesiis Collegiatis specialem ætatem, communiter receptum est, non requiri nisi 14. *annorum*; nisi tamen hujusmodi Canonicatibus vel ex fundatione aliove titulo incumbat onus, Missas, Evangelium, aut Epistolas dicendi aut cantandi: quo casu ex Decreto ejusdem Synodi *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.* " quocumque ii privilegio, exemptione, prærogati- „ vâ, generis nobilitate sint insigniti, tenentur, justo „ impedimento cessante, infra annum Ordines susci- „ pere requisitos: adeóque debent tunc esse in ea ætate, ut *infra annum* ad Ordinem Presbyteratûs, Diaconatûs, vel Subdiaconatûs, prout onus annexum requirit, promoveri queant: aliàs si simile onus aut Ordo annexus non sit, tantùm requiritur ætas 14. annorum; quam requisivit antiqua Regula 17. Cancellariæ in Canonicis Cathedralium Ecclesiarum.

XIV. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* vult, ut " in omnibus Ecclesiis Cathedralibus „ omnes Canonicatus ac portiones habeant annexum „ Ordinem Presbyterii, Diaconatûs, vel Subdiacona- „ tûs; „ Hinc nonnulli concludunt, vi hujus Decreti requiri ad Canonicatum Cathedralem, ut minus eam ætatem, ut infra annum possit promoveri ad Ordinem Subdiaconatûs.

Verùm Synodus verbis allegatis subjungit: "Episco- „ pus autem cum consilio Capituli designet ac distri- „ buat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo „ ex sacris imposterum annexus esse debeat. „ Hic sat indicat Synodus, nullum Ordinem Canonicatibus annexum censeri, priusquam Episcopus distributionem & annexionem fecerit: & consequenter antequam hæc facta sit, ætas nulla specialis à Synodo requisita videatur; quod & probat Fagnanus ad *cap.* CUM IN CUNCTIS ☧ *De Elect. num.* 70.

XV. Citata Regula 17. Cancellariæ declarat, " quòd „ provisiones, aut concessiones vel mandata de provi- „ dendo de Cathedralium Ecclesiarum Canonicatibus „ & Præbendis, quæ pro quibusvis personis, si 14. „ suæ ætatis annum non compleverint, quomodolibet „ emanaverint, nisi eis, quòd illos in minore ætate „ recipere possint, per Sedem Apostolicam specialiter „ concessum fuerit; & quicumque impetrationes de „ Canonicatibus & Præbendis in *Collegiatis* Ecclesiis „ (obtinuerint) si impetrantes minores 10. *annis* fue- „ rint & de hoc in impetratione hujusmodi expressa „ mentio non fiat, sint nullius roboris vel momenti, „ & habeantur pro infectis.

XVI. Hæc regula hodie, teste Choquier, inter regulas Cancellariæ non refertur, tamen quoad ætatem Canonicorum in Gallia receptam esse, eamque hodie pro lege servari tradunt Practici, & in judicio contradictorio non semel firmatam; ac signanter anno 1616. judicatum, Clericum 14. duntaxat annorum posse obtinere Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, non obstante statuto Synodi Turonensis 1583. quo decernebatur, Cathedralium Ecclesiarum Canonicos, annis viginti duobus minores non debere institui, utpote nunquam observato tanquam disciplinæ hactenus in Regno receptæ, & aliarum Ecclesiarum usui contrario. Brodeau ad Louetium *Litt. E. num.* 1. Illius regulæ receptionem per Regnum Galliæ testantur quoque Acta Cleri Gallicani, *parte* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *art.* 6.

XVII. Quidquid sit de varia disciplina circa ætatem pro Beneficiis obtinendis necessariam, illud equidem certum, ætatem ideò requiri, ut Beneficium obtinens, functiones eidem annexas ritè obire queat; & consequenter ætatem functionibus esse commensurandam.

Quare Gregorius IX. in *cap.* 35. ☧ *De Præbendis*, respondens Argentinensi Episcopo, quòd pueri non debeant reputari idonei, rationem hanc præmisit: " Cum „ illi sint in Ecclesia idonei reputandi, qui servire pos- „ sunt & volunt in Ecclesiis.

Similiter Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* cùm dixisset Dignitates in Ecclesiis præsertim Cathedralibus ad conservandam, augendamque disciplinam Ecclesiasticam fuisse institutas; meritòque qui ad eas vocantur, tales esse debere, qui suo muneri respondere possint, tanquam consequens infert. " Ne- „ mo igitur deinceps ad Dignitates quascumque, qui- „ bus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui „ saltem 25. suæ ætatis annum attigerit. *(a)*

XVIII. Si igitur Beneficia aliqua requirerent eas in Ecclesia functiones, quæ per juniores Clericos ritè peragi possent; imò quodammodo junioribus Clericis propriè convenirent: uti sunt minorum Ordinum functiones, quidni etiam ex mente Ecclesiæ illa Clericis in minore ætate conferri possint; modò tamen hac in parte Regulæ generales, quæ ætatem Beneficiis obtinendis præscripserunt, pro cujusque loci consuetudine observentur.

XIX. Observat Thomassinus De Disciplina Eccles. *parte* 1. *lib.* 1. *cap.* 45. quòd primis Ecclesiæ seculis pueri ad Beneficia promoverentur. Dum enim Episcopus pueros illos Tonsurâ aut aliquo Minore Ordine insigniebat, unà eos functionibus Ordinis Minoris suscepti obeundis certæ Ecclesiæ adscribebat; qua adscriptione mediante, etiam jus vivendi ex bonis illius Ecclesiæ acquirebant; quod hodiernis Beneficiis respondebat.

XX. Verum hodierna die alter usus invaluit. Hujusmodi Beneficia simplicia possidentes Minores Clerici, solent Beneficiorum fructibus gaudere, tametsi Beneficiorum illorum onera nulla per se exsolvant, neque Ecclesiis deserviant.

Quapropter abusus conferendi Beneficia pueris tonsuratis, onera Beneficiis annexa obire non valentibus, nullatenus justificari potest per laudatam pristinam Patrum disciplinam, qui Minores Clericos functionibus Minorum Ordinum applicabant, atque eatenus eosdem tanquam Ecclesiæ veros Ministros de proventibus Ecclesiasticis participare sinebant.

XXI. Cernimus quidem hodie in Cathedralibus &

(a) In Galliis Regia Declaratio, quæ 13. Januarii data est 1742. statuit irritam nominationem vel possessionem respectu Beneficiorum, quibus cura animarum annexa est, nisi nominati vel possessores annum 25. completum attigerint.

Collegiatis Ecclesiis assumi pueros Chori, quos *Chorales* dicimus, sed hi plerasque Ordinum Minorum functiones peragunt atque cum aliis Clericis de bonis Ecclesiasticis sustentantur.

Quod autem hi pueri Beneficia habere hodie non dicantur, inde contingit, quòd secundùm modernam disciplinam, Beneficia debeant esse *perpetua* & in titulum *perpetuum* erecta, quod circa similia puerorum officia nondum contigit: tamen si erigerentur, nihil vetaret (seposita lege positiva) morigeros & bonæ indolis & exspectationis pueros tametsi 14. annis minores, ad ea assumi.

XXII. At conferri Beneficia etiam majora ex humana quadam consideratione, & carnali affectu pueris ad munia Beneficiis annexa implenda omninò inidoneis ac insufficientibus, abusus est legi naturali & divinæ contrarius; neque ulla consuetudine, aut observatâ praxi purgandus: quem suo tempore vigentem meritò exagitat & deplorat S. Bernardus *Epist.* 42. " Scholares pueri " & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem " promoventur ad Ecclesiasticas Dignitates, & de sub " ferula transferuntur ad principandum Presbyteris: " lætiores interim quod virgas evaserint, quàm quòd " meruerint principatum; nec tam istis blanditur adeptum quàm ademptum magisterium.

Hinc & interpellatus à Theobaldo Campaniæ Comite, ut sua vellet intercessione filio suo *parvulo* acquirere Ecclesiasticam Dignitatem, se excusavit hac ratione: " Nam honores & dignitates Ecclesiasticas non ignoro " deberi his, qui eas dignè secundùm Deum administrare velint & possint. " *Epist.* 271.

XXIII. Cùm tamen non sit ætas, quæ aliquem Beneficio dignum reddit, possintque subinde in minore ætate constituti tam eminentes habere qualitates, eæque circumstantiæ concurrere, ut dubitari nequeat, Ecclesiam noluisse ad hujusmodi casum præscriptas de ætate regulas extendere; dubitari etiam nequit, quin hujusmodi casu superiorum dispensatio licita esse possit.

Exemplum indultæ dispensationis occurrit apud S. Bernardum in vita S. Malachiæ, ubi narrat sanctum illum virum ante completam ætatem eo tempore requisitam ordinatum fuisse in Diaconum & Presbyterum; " in qua ejus utraque ordinatione (ait) si quid præter " Canonum formam processisse videtur, ut verè videtur, donandum tum zelo ordinantis, tum *meritis* " ordinati.

XXIV. Deinde hoc insigni monito concludit: " Ego " verò istud nec in Sancto redarguendum; nec usurpandum consulo ei, qui sanctus non fuerit.

Sanè qui proprio motu non ante ætatem à Canonibus præscriptam ad Ministeria Ecclesiastica festinat, verendum, ne non satis onera Ministeriis hisce annexa apprehendat; nec sufficienter advertat, quàm periculosum sit citra legitimam vocationem in munia Ecclesiæ intrare; aut certè tempus vocationis prævenire; uti timendum est, dum contra Ecclesiæ præscriptum ante ætatem legitimam ad Ordines vel ad Ministeria Ecclesiastica prorumpunt; verendumque ne similes festini Ministri, non tam à Christo, quàm à propria ambitione, aut interesse, aliave humanâ consideratione trahantur.

XXV. Interim dispensatio super ætate sive ad Ordines, sive ad Beneficia, etiam simplicia à solo Pontifice hodie conceditur; dispensatioque Episcopi esset nulla; uti post Barbosam aliosque testatur Pyrrhus Corradus in Praxi Dispensat. *Lib.* 4. *cap.* 1.

Monet præterea Corradus ibidem *cap.* 2. quòd hæc dispensatio nunquam aut rarò concedatur alicui in minori ætate constituto; ita ut, non obstante defectu ætatis, possit Beneficium vacaturum obtinere ab Ordinario; sed cùm vacat Beneficium, debet à Papa Beneficii provisio peti cum dispensatione super ætate: " ratione " cujus provisionis solvuntur jura cameræ Apostolicæ " consueta: unde si Beneficii hujusmodi fructus excedant valorem 24. ducatorum auri de Camera, solvenda erit etiam *annata* Annatistis, perinde ac si Beneficii hujusmodi collatio spectaret simpliciter ad Papam. Non enim poterit hoc casu Beneficium conferri per Ordinarium, & dispensatio peti ad partem " à Papa; sed utrumque scilicet, & provisionem, & " dispensationem unico contextu, unicâ supplicatione, " & unicâ Bullâ conceditur ab ipso Papa.

XXVI. Quo tempore, aut quo titulo dispensatio super ætate ad Beneficia fuerit Papæ reservata, nec apud Barbosam, nec apud alios, qui de hac reservatione & praxi testantur, legitur.

Hoc certum est, primis ut minus decem seculis notam haud fuisse eam reservationem, neque ullum extat in Historiis, aut Canonibus recursûs ad Romanum Pontificem pro obtinenda hac dispensatione exemplum, neque ullum alicujus Generalis Concilii, aut Ecclesiæ Decretum legitur, quo hæc dispensatio ad Pontificem fuerit delata; ut vix dubium sit, quin labentibus seculis, hæc reservatio, prout pleræque similes reservationes, invaluerit, postquam invaluit opinio quorumdam Canonistarum, Episcopos quidem Decretis Pontificum & Conciliorum, necnon omnibus, quæ in Decretalibus continentur, & jus commune constituunt, ita constringi, & ligari, ut à præscripto eorum ipsis nefas esset recedere, nisi hæc dispensandi auctoritas ipsis speciali titulo indulta probetur: at Romanum Pontificem, hisce Decretis nequaquam ligari; sed ei plenam esse super iis dispensandi auctoritatem, uti in decursu hujus operis sæpius notatum fuit.

Si vera & sincera sit relatio Pyrrhi Corradi de praxi Curiæ Romanæ in expedienda dispensatione super ætate, ut scilicet hæc non soleat expediri, nisi una petatur Beneficii vacantis *provisio* à Papa: quódque hæc per Papam simul cum dispensatione super ætate concedatur, ac si Beneficii Provisio ad Papam spectaret, uti superiùs *num.* 25. refertur, non videtur in alium finem à Curialibus inducta hæc praxis, quàm ut annatas, aliaque jura in provisione Beneficiorum solvi consueta, postulantes hanc dispensationem, solvere cogantur.

Si enim justa sit causa dispensandi super ætate, quidni Provisio ab Ordinario Collatore obtenta sufficiat? Quandoquidem ipse Orator post impetratam dispensationem super defectu ætatis capax sit, ut sibi ab Ordinario Beneficium conferatur: supponitur enim nullum præter ei defectum ætatis, canonicum impedimentum obstitisse, quominus Beneficii obtinendi esset capax.

Et reverà hunc esse Curiæ Romanæ in hac praxi præcipuum scopum, non obscurè innuit Pyrrhus Corradus, speciatim annotans, quòd in hac Provisione solvantur jura *Cameræ Apostolicæ*, ac si Provisio Beneficii spectaret simpliciter ad Pontificem.

CAPUT II.

De Ordine Beneficiis annexo.

1. *Primis seculis nihil de Ordine Beneficiis annexo statutum; & quare?*
2. *Quando, & quare id statutum?*
3. *Ordo aliquando* actu, *aliquando* aptitudine *annexus.*
4. *Ex fundatione dignoscendum utro modo sit annexus.*
5. *Si verba fundationis, quæ Ordinem requirunt respiciant actum* provisionis, *censetur* actu *annexus.*
6. *Idque, sive affirmativè, sive negativè, sint expressa.*
7. *Dum verba fundationis tantùm respiciunt* functiones *obeundas, censetur annexus* potentiâ.
8. *Si fundatio velit, ut Capellanus* per se *Missam celebret, est Sacerdotalis, sed* aptitudine.

9. *Jure*

9. *Jure communi inspecto, Capellania cui annexum est onus celebrandi Missas, est* Sacerdotalis.
10. *Quando & quare hujusmodi Capellaniæ à residentia absolutæ?*
11. *Non videtur indifferens per quos Missæ celebrentur.*
12. *Generali consuetudine similes Capellaniæ à residentia, & obligatione suscipiendi sacros Ordines exemptæ.*
13. *Hodie Capellania cum onere Missarum non est Sacerdotalis.*
14. *Nisi secus in fundatione sit expressum.*
15. *Decretum Synodi Tridentinæ obligans Capellanos ad* personalem *officii persolutionem.*
16. *An vi hujus Decreti Capellania cum onere Missarum sit Sacerdotalis, & residentiæ obnoxia?*
17. *Capellania cum onere interessendi Divinis est obnoxia residentiæ.*
18. *Missarum privatarum celebratio per substitutum cur fieri possit?*
19. *Utrum possessor simplicis Beneficii, onus ei annexum per se non adimplens, jure possit recipere partem proventuum?*
20. *Ordo Dignitatibus & Beneficiis Parochialibus quomodo annexus?*
21. *Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium qualiter annexus?*

I. UTI super ætate ad Beneficia requisita primis Ecclesiæ seculis nihil statutum reperitur, eo quod Beneficiorum collatione ipsi Ordinationi conjuncta, ætas Ordinibus præfixa, Beneficiis quoque eadem præfixa censeretur; eadem ratione de certo Ordine ad Beneficia requisito, aut iis annectendo mentio non occurrit; nisi postquam Beneficiorum provisio ab Ordinum collatione separata fuit.

II. Dum enim hæc separatio invaluit, cœperunt Beneficia conferri, Ordinibus ad functiones Beneficiorum obeundas necessariis, nondum initiatis; qui proventibus & honoribus prærogativisque temporalibus contenti, Ordines suscipere negligebant; functiones quæ Ordinem requirebant, aliis committentes.

Hinc tandem prodiere tot Conciliorum Decreta, Beneficiis Ordinem majorem aut minorem, pro cujusque Beneficii conditione, annectentia; nec non ipsos Beneficiatos urgentia ad *personalem* functionum, quæ ipsis Beneficiis sunt propriæ, persolutionem: eoque pacto indirecte urgebantur hujusmodi Beneficiati ad Ordinum susceptionem, sine quibus functiones illas *personaliter* sive *per se* persolvere non poterant.

III. Porro spectata moderna disciplina, Ordo interdum dicitur Beneficio annexus *actu*, aliquando *habitu* vel *potentia*.

Priori modo censetur annexus, quando Ordo requiritur tempore collationis seu provisionis Beneficii: ita ut non possit quis de simili Beneficio provideri, nisi *actualiter* Ordine illo sit insignitus.

Posteriori modo dicitur Ordo Beneficio annexus, quando non requiritur quidem, ut quis habeat Ordinem Beneficio annexum tempore collationis; sed in ea sit ætate constitutus, ut infra tempus à jure præscriptum, Ordinem suscipere valeat.

IV. Ut autem sciatur, num Ordo sit *actu*, an vero duntaxat *aptitudine* Beneficio annexus, præcipue attendenda sunt verba fundationis: ex verbis enim fundationis maxime annexionis diversitas dignoscenda est.

V. Si enim verba fundationis dicant, præsentandum, aut instituendum esse, qui *actualiter* sit hoc illove Ordine insignitus, indubitatum est, Ordinem illum *actu* Beneficio esse annexum; nec posse ad illud præsentari, aut in eo institui, nisi *actu* eo Ordine insignitum.

Ubi autem verba fundationis non quidem addunt particulam *actualiter*; sed tamen verba fundationis, quibus Ordo exprimitur, respiciunt ex necessitate ipsum *actum præsentationis*, institutionis, aut collationis, communis opinio censet, Ordinem *actu* esse annexum: eoque casu requiri ut præsentandus, aut instituendus, tempore præsentationis, institutionis, aut collationis sit *actu* ordinatus; nec sufficere, ut in ea sit ætate, ut infra tempus à jure præscriptum ordinari queat.

Unde si in fundatione cautum sit, ut *instituatur Sacerdos*, qui Missam per hebdomadam celebret, tunc nisi sit Sacerdos tempore collationis & institutionis, non valebit collatio vel institutio, ait Rebuffus in *Praxi Benef. parte 1. tit. Requisita ad collationem, num.* 35. nam qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, id est, in ipso actus initio.

VI. Neque refert, utrum verba fundationis concepta fuerint affirmative, puta, *præsentetur* vel *instituatur* Sacerdos; an vero negative, puta, *non præsentetur* vel *non instituatur nisi* Sacerdos; cum æque per priorem, quam posteriorem formulam requisierit Fundator præsentari aut institui Sacerdotem: qui autem *actu* Ordinem non suscipit; sed tantum *aptus* ut infra tempus aliquod eum suscipiat, revera non est Sacerdos; & per consequens, verum non est, quod juxta verba fundationis præsentetur aut instituatur Sacerdos, aut *non nisi* Sacerdos.

VII. Si vero verba fundationis Beneficii non respiciant ipsum actum præsentationis, collationis vel institutionis, sed illius prosecutionem, sive functiones quas Beneficiatus post obtentum Beneficium obire jubetur, *annexio* Ordinis censetur facta respectu aptitudinis; nec requiritur Ordo *actu* tempore præsentationis, collationis, vel institutionis, sed satis est ut is, cui de Beneficio providetur, sit in ea ætate, ut infra tempus à jure constitutum eum Ordinem suscipiat. Has regulas probat Garcias *De Benef. parte 7. cap. 1. num.* 57. quas novissime tuetur Fagnanus ad *cap.* UT ABBATES ꝟ. *De Ætate & qualit. ordinand. num.* 54. eamque esse communem Rotæ theoriam ac sæpius à S. Congregatio probatam asserit.

VIII. Itaque si fundatio Capellaniæ habeat, ut Capellanus *per se* Missam celebret, censebitur quidem Capellania *Sacerdotalis*, non *actu*, sed *aptitudine*: eo quod verba non respiciant actum provisionis, sed functionem præstandam à Capellano, obtenta Capellania. Idem erit, si dictum sit, Capellanum teneri ad continuam & personalem residentiam in Ecclesia, atque ibidem Missam dicere: erit Sacerdotalis ob adjectam obligationem *personaliter residendi*; aut obligationem *per se* celebrandi, sed tantum *aptitudine*; quia verba Ordinem requirentia tantum respiciunt functiones & onera Capellaniæ. Ita resolvisse S. Congregationem ibidem refert Fagnanus *num.* 52.

IX. In fundatione Cappellaniarum frequenter cautum reperitur, Capellanum teneri ad celebrationem unius vel plurium Missarum per hebdomadam pro anima Fundatoris, nulla de *residentia* aut de persolutione *personali* facta speciali mentione, quo casu dubitatur, num hujusmodi Capellania ob onus celebrandi Missas annexum reputanda sit *Sacerdotalis* saltem *aptitudine*; id est, an providendus de simili Capellania debeat tempore *provisionis* esse in ea saltem ætate, ut infra tempus à lege præscriptum ad Sacerdotium possit promoveri.

Inspecta natura & conditione Beneficiorum, ex dispositione Canonum & Juris communis, dicendum esset, hujusmodi Capellanias esse Sacerdotales, saltem *aptitudine*.

Cum enim ex præscripto Canonum & Juris communis Beneficium detur propter officium; & qui Beneficium obtinet, debeat officium annexum persolvere: ideoque omne Beneficium eodem jure residentiam requirat, consequens apparet, quod obtinens hujusmodi Beneficium teneatur ad Sacerdotium promoveri; eo quod sine Sacerdotio non queat *officio*, scilicet *celebrandi Missas*, Beneficio annexo, satisfacere.

X. Verum cum hæ Capellaniæ viderentur onus celebrandi Missas duntaxat annexum habere, sensim consuetudine inductum fuit, ut hæ Capellaniæ à residentia absolverentur, quemadmodum titulo præcedenti *cap.* 4. notatum fuit.

Hoc vero demum invaluisse verisimile est, postquam creditum fuit, nihil aut parum interesse quis Missam celebret; sed totum fructum Sacrificii à Christo tanquam primario offerente & Hostia oblata provenire.

Hac enim persuasione semel recepta; sine difficultate indultum fuit, ut Sacerdotes hujusmodi Missarum onere gravati, aliis Missas celebrandas committerent: creditumque, intentioni Fundatorum abunde satisfieri, modo Missarum præscriptus numerus exacte persolveretur.

XI. Verum cum indubitatum sit, pietatem ac devotionem Sacerdotis non parum conferre, ut fructus *abundantior* Sacrificii obtineatur; plurimumque intersit, an malus, an bonus Sacerdos Missam celebret; merito sane dubitari posset, an ea fuerit Fundatorum intentio, ut hæc Missarum celebratio per quemcumque indifferenter Sacerdotem, quantumvis mercenarium, persolvatur; imo non raro viliores, proh dolor! quærantur, ut minori honorario defungi queant.

XII. Quidquid sit, generali quasi consuetudine introductum est, ut Missarum celebratio Capellaniæ annexa, aliis delegari queat. Hinc ulterius invaluit, has Capellanias ratione hujusmodi oneris Missarum non esse Sacerdotales; sed simplicibus Beneficiis solam Tonsuram Clericalem requirentibus, annumerari; nisi speciatim & expresse fundatio, vel statutum, aut specialis consuetudo contrarium exprimant & requirant: quemadmodum late deducit Garcias De Benef. *part.* 7. *cap.* 1. *num.* 75.

XIII. Et *num.* 88. refert resolutum per Rotam, quod Capellania non requirat residentiam, nisi Fundator jusserit, " quod Capellanus per se ipsum inser-
" vire teneatur, quia ex generali consuetudine Bene-
" ficia simplicia personalem residentiam non requirunt:
" & licet id non procedat, ubi liquido constat de par-
" ticulari consuetudine in contrarium, tamen ad eam
" probandam non sufficit probare prædecessores rese-
" disse, & per seipsos inserviisse, cum simus in mate-
" ria facultativa: sed quod id fecerint coacte, & non
" voluntarie. Quod satis difficile erit.

Eandem sententiam probat quoque Fagnanus loco citato; atque frequenter à S. Congregatione responsum fuisse, Capellanias fundatas sub onere Missarum, vel ut Capellanus Missas celebret, fundatas non esse Sacerdotales; ipsumque Capellanum Beneficii onere defungi, si per alium Missæ celebrentur.

XIV. Prædicta autem procedunt, nisi in fundatione secus caveatur ac sufficienter exprimatur. Unde petenti Episcopo Aquilano, an Capellania de jure patronatus laicorum posset conferri ei, qui non est ejus ætatis, ut intra annum ad Ordines " promoveri possit, onera su-
" biturus, quæ dictæ Capellaniæ sunt annexa, juxta
" *cap.* 4. *vers.* II VERO *Sess.* 22. S. Congregatio cen-
" suit, non posse conferri, si ei injunctum sit onus di-
" cendi Missas personaliter, vel Evangelium vel Epi-
" stolam cantandi, vel in fundatione dictum fuerit,
" ut obtinens esset Sacerdos, vel Diaconus, vel Sub-
" diaconus.

Non requiritur autem, ut hoc in fundatione *expresse* exprimatur; sed satis est, ut id verbis æquipollentibus statutum fuerit; quemadmodum post Garciam monet Fagnanus *num.* 76. idque pluribus exemplis, & S. Congregationis resolutionibus confirmans.

XV. Hactenus dictis de Capellaniis celebratione Missarum gravatis, & tamen Ordinem Sacerdotalem nec *actu*, nec *aptitudine* requirentibus, repugnare videtur Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.* decernens, ut " ii qui Dignitates, personatus,
" officia, Præbendas, portiones, ac quælibet alia Be-
" neficia in dictis Ecclesiis obtinent, aut imposterum
" obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, vide-
" licet, ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas
" dicant, seu cantent: quocumque ii privilegio,
" exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint in-
" signiti, teneantur, justo impedimento cessante, in-
" fra annum Ordines suscipere requisitos: alioquin
" pœnas incurrant, juxta Constitutionem Concilii
" Viennensis, quæ incipit, *Ut ii qui*; quam præsenti
" Decreto innovat. Cogantque Episcopi eos diebus
" statutis dictos Ordines per se ipsos exercere ac cæ-
" tera omnia officia, quæ debent in cultu Divino præ-
" stare, sub eisdem & aliis, etiam gravioribus, pœnis,
" arbitrio eorum imponendis.

Si ergo Capellaniæ in hisce Ecclesiis fundatæ sint cum onere *Missarum*, videntur vi hujus Decreti teneri earum possessores ea *per se* præstare; & consequenter cogi posse ad Ordinem suscipiendum, sine quo ea præstare nequeunt.

XVI. Imprimis admittit Fagnanus *num.* 80. quod qui obtinet Capellaniam *Sacerdotalem* in Ecclesia Cathedrali aut Collegiata, teneatur *per se* officium præstare conformiter ad hoc Decretum.

At si Capellania sit simpliciter fundata in tali Ecclesia sub onere celebrandi per hebdomadam aliquas Missas pro anima Fundatoris, negat Fagnanus, eam propterea esse *Sacerdotalem*, aut Capellanum vi prædicti Decreti teneri celebrare *per se*; creditque hoc Decretum esse intelligendum de publicis Officiis Divinis; id est, Officiis Chori; atque per *Missas* ibidem intelligi *Missas Conventuales*, quæ partem Divini Officii Choralis constituunt; non autem Missas *privatas* quarum celebratione hujusmodi Capellaniæ gravatæ censentur.

XVII. Hinc concludit, Capellanias in Cathedrali aut Collegiata Ecclesia fundatas cum onere interessendi Divinis Officiis, requirere *personalem* residentiam: eo quod conformiter ad hoc Decretum, ac insuper Decretum ejusdem Synodi *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* omnes Divina *per se*, & non substitutos compellantur obire.

Probat ulterius ibidem Fagnanus, quod Capellania fundata in Ecclesia Cathedrali aut Collegiata cum onere *deserviendi in Divinis*, requirat *personalem* residentiam; eo quod verba *deservire in Divinis* hic posita videantur significare *servitium* Chori, quod in hujusmodi Ecclesiis venit nomine *Divini Officii* sive *Divinorum*: qui autem tenetur ad *Officium Chori*, tenetur illud *per se*, non per substitutum persolvere.

Notat quoque Garcias De Benef. *parte* 7. *cap.* 1. *n.* 89. quod " Capellaniæ habeant residentiam *personalem*,
" quando ultra Missarum celebrationem habent onus ad-
" juvandi Curatum in cantando & aliis similibus.

XVIII. Igitur videtur, quod sola celebratio Missarum, præsertim *privatarum* aut *votivarum*, quæ ad publicum & solemne Officium Ecclesiæ non pertinent, id speciale habeat, quod per *Substitutum* persolvi queat; nisi in fundatione aliter ordinatum fuerit: quod indubie non Canonum aut Patrum auctoritate, sed forsan ex viliori de harum Missarum celebratione idea, sensim consuetudine introductum est: circa quam consuetudinem quid fieri expediat, pro temporum & locorum variis circumstantiis Superiores, ac præcipue Episcopi expendere debent. Illud saltem imprimis curandum, ut hæc Missarum officia ea qua par est reverentia & devotione peragantur; nec mercenariis & vilibus Sacerdotibus, per quos ipsum Sacrificium profanetur & in vilipendium adducatur, committantur.

XIX. Cum tamen ea soleat esse Fundatorum intentio, ut proventus in fundatione assignati cedant ei, qui officium à Fundatore præscriptum adimplet: juxta illud: *Beneficium datur propter Officium*, non apparet sat conforme menti Fundatoris, ut hi qui nullum

lum plane officium præstant, proventibus, & quidem plerumque pro majore parte fundationis gaudeant.

Si appareant proventus abundantiores, quam requirunt onera in fundatione expressa, conformius videretur & menti Ecclesiæ & Fundatorum, ut his Beneficiis aliqua onera per Beneficiatos ad utilitatem Ecclesiæ exsolvenda imponerentur, quam quod major proventuum pars cedat nullum officium præstanti.

XX. Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *cap.* CUM CUNCTIS §. INFERIORA ✠ *De Elect.* statuit, ut " si assumptus in Archidiaconum, in Diaconum, & Decanus, & reliqui admoniti, non fuerint, præfixo à Canonibus tempore in Presbyteros ordinati, ab isto removeantur officio, & aliis conferatur.

Ex hoc Decreto unanimi consensu concludunt Doctores, Archidiaconatui, & Decanatui aliisque Beneficiis ibidem nominatis Ordinem esse annexum; sed *aptitudine* duntaxat: ut scilicet assumptus ad tale Beneficium, eum assumere intra tempus à Canonibus præfixum teneatur. Quod vero sit illud tempus, dicetur capite sequenti.

XXI. Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* vult ut " in omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyterii, Diaconatus vel Subdiaconatus; Episcopus autem cum consilio Capituli designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris annexus imposterum esse debeat; ita tamen, ut dimidia saltem pars Presbyteri sint, cæteri vero Diaconi aut Subdiaconi; ubi vero consuetudo laudabilior habet, ut plures vel omnes sint Presbyteri, omnino observetur.

Quamvis Synodus velit, omnibus Canonicatibus Cathedralibus annecti Ordinem sacrum, ut minimum Subdiaconatus; tamen quamdiu Episcopus annexionem non fecerit, non videtur quod Canonicatus hi aliquem Ordinem annexum habeant ex sola Synodi dispositione; quemadmodum supra de annexione Præbendæ Lectori Theologiæ notavimus, *part.* 1. *tit.* 11. *c.* 6.

Si autem Episcopus vi hujus Decreti Ordines annexuerit, tantum videbuntur annexi *aptitudine*; id est, quod assumendi ad Canonicatus debeant esse in ea ætate, ut infra tempus præscriptum ad ordinem annexum promoveri queant; uti satis aperte indicat Synodus, *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.*

CAPUT III.

Intra quod tempus Ordo Beneficio annexus suscipiendus; & quæ pœna non suscepti?

1. *Ordo* actu *annexus requiritur tempore provisionis.*
2. *Ordo annexus* aptitudine, *debet suscipi tempore à jure definito; ni aliud habeat fundatio, aut consuetudo, vel statutum.*
3. *Concilium Lateranense dixit suscipiendum intra tempus à* Canonibus *præfixum.*
4. *Tempus illud est unius anni.*
5. *Synodus Tridentina Canonicos & Capellanos in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis obligat ad suscipiendos Ordines annexos* intra annum.
6. *Annus ille currit à tempore* pacificæ *possessionis.*
7. *Quando possessio est litigiosa, non currit.*
8. *Non promotus intra annum debet probare Beneficium fuisse litigiosum.*
9. *Annus currit etiamsi fructibus Beneficii non gaudeat.*
10. *Hodie in Gallia datur Proviso* biennium *ad Ordinem suscipiendum; & quare?*
11. *Promovendus ad Beneficium Parochiale hodie non debet* actu *ullo Ordine esse insignitus.*
12. *Ratio hujus disciplinæ.*
13. *Non promotus intra tempus*, ipso jure *privatur Beneficio Parochiali; nec illud ei iterato conferri potest.*
14. *Non obtinet hæc pœna in obtinente Collegiatam quæ simul est Parochialis Ecclesia.*
15. *Obtinens Dignitatem etiam curatam, non privatur* ipso jure *ob non promotionem ad ordinem.*
16. *Beneficium Parochiale ob non promotionem vacat, & alteri potest conferri.*
17. *Ut non promotus dejiciatur ex possessione, debet prius citari & audiri: & quare?*
18. *Quæ sit praxis in Gallia?*
19. *Non promotus ad Ordinem tenetur ad restitutionem fructuum, si animo non recipiendi Ordinem, Beneficium Parochiale acceperit.*
20. *Id quoque in aliis Beneficiis locum habet.*
21. *Qui sciens sic contulit, etiam restitutioni obnoxius est.*
22. *Ordinem intra tempus suscipiendo à restitutione liberatur, licet animo non suscipiendi, Beneficium acceptaverit.*
23. *Quomodo obtinentes Beneficia non Parochialia ad suscipiendum Ordinem annexum cogendi?*
24. *Qualiter Episcopus dispensare possit in susceptione Sacerdotii cum obtinente Beneficium Parochiale?*
25. *Quid circa non promotionem ad Ordines, habeant privilegia & usus Universitatis Lovaniensis?*

I. ORDO vel annexus est Beneficio *actu*, vel duntaxat *aptitudine*, juxta distinctionem traditam capite præcedenti.

Si priori modo annexus sit, requiritur indubie, ut tempore *provisionis* seu institutionis habeat Ordinem annexum, alias provisio erit nulla ob defectum qualitatis in Proviso requisitæ.

II. Major est difficultas, quando Ordo annexus est Beneficio *aptitudine*; sive quando providendus de Beneficio non debet *actu* esse Ordine annexo insignitus; sed sufficit intra certum tempus ad Ordinem promoveri. Si ex fundatione aut statuto, aut consuetudine speciali ipsius Ecclesiæ tempus illud determinatum non sit, indubie ad tempus jure communi determinatum recurrendum est.

III. Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *cap.* 7. ✠ *De Elect.* postquam statuit, ut Decanatum, Archidiaconatum, & alia quæ curam animarum habent annexam nullus omnino suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen nisi, qui jam 25. annum ætatis attigerit, subjungit: " Cum autem assumptus fuerit, si Archidiaconus, in Decanum, & Decanus & reliqui admoniti, non fuerint præfixo à Canonibus tempore in Presbyteros ordinati: & ab illo removeantur officio, & aliis conferatur, qui velint & possint illud convenienter adimplere.

IV. Quod sit tempus à Canonibus præfixum, Concilium non expressit; at posteriores Constitutiones id de annali intellexisse videntur; ut scilicet ad Ordinem annexum infra annum promoveri debeant.

Concilium Lugdunense sub Gregorio X. intelligens Canonem ab Alexandro III. editum circa susceptionem Sacerdotii per eum, qui ad regimen Parochialis Ecclesiæ est promotus, negligi, eumdem renovans, una declarat, quod sit tempus à Canonibus præfixum, dicens: " Et *intra annum* à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad Sacerdotium promoveri. " *Cap.* 14. *De Elect. in VI.*

Huic Decreto conforme est, quod sub nomine Concilii Viennensis decernitur in *Clement.* 2. *De ætate & qualitate Ordinand.* ut ii qui Dignitates, Personatus, Officia, vel Præbendas, quibus certi Ordines sunt annexi, pacifice nunc obtinent in Cathedralibus vel Collegiatis Secularibus, vel Regularibus Ecclesiis, vel obtinuerint in futurum, ad ejusmodi Ordines se promoveri faciant *intra annum* sub pœnis ibidem expressis.

V. Syno-

V. Synodus Tridentina *Sess. 22. cap. 4. De Reformat.* vult, ut " ii qui Dignitates, Personatus, Officia, „ Præbendas, Portiones, ac quælibet alia Beneficia in „ dictis Ecclesiis obtinent, aut imposterum obtinebunt, „ quibus onera varia sunt annexa, videlicet, ut alii „ Missas.... dicant, seu cantent: quocumque ii pri- „ vilegio, exemptione, prærogativa, generis nobili- „ tate sint insigniti, teneantur, justo impedimento ces- „ sante, infra annum Ordines suscipere requisitos: „ alioquin pœnas incurrant juxta Constitutionem Con- „ cilii Viennensis, quæ incipit: *Ut ii qui*; quam præ- „ senti Decreto innovat.

Hoc Decretum absolute decernere, ut similia Beneficia obtinentes teneantur *infra annum* Ordines requisitos suscipere, notat Fagnanus *ad cap.* Cum in cunctis ꝟ *De Elect. num.* 63. atque eatenus Concilium Tridentinum dictam Clementinam declarasse; quæ non ita clare & præcise adstringebat obtinentes hujusmodi Beneficia ad Ordines suscipiendos; sed tantummodo quamdiu non promovebantur, privabat voce *activa* in Capitulo & dimidia parte distributionum.

Bonifacius VIII. cuidam super interpretatione citati Decreti Concilii Lugdunensis respondens, ait: " Annus autem hujusmodi qui à tempore illo incœpit, „ quo ipsius Ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & „ possessionem ejus pacificam habuisti; vel per te stetit „ quominus haberes eamdem, tibi non currit, si pro- „ moveri justo impedimento detentus intra tempus hu- „ jusmodi nequivisti. „ *Cap. 35. De Elect. in VI.*

VI. Ex hac Decretali habetur, quod annus ille non currat simpliciter à tempore commissi regiminis, sed à tempore, quo illius possessionem *pacificam* habuit, aut per eum stetit quominus haberet.

VII. Unde si litigiosa esset possessio Beneficii, pendente lite, & quamdiu per ipsum Promotum non stat quominus pacificus illius sit possessor, annus non currit.

VIII. Beneficium autem fuisse litigiosum probare debet *non promotus*; uti notat Rebuffus in Praxi Benef. *part. 2. tit. De non promotis intra annum, &c. num.* 41. qui dein *num.* 42. addit: " Cujus prætextu vidi mul- „ tas impetrari Parochiales, quia possidens lites sibi „ fingebat, sed ante Deum cui omnia sunt aperta, „ iste qui fingit litem, satis est privatus, nec aliquem „ habet titulum; ideoque recipiendo fructus est prædo, „ & fur, & falsarius; quod falso nomen Curati sibi „ vindicat, & adscribit, cum non sit: quam ob rem „ tenebitur ad restitutionem fructuum, ut quos ex re „ non sua, cum sit privatus, accipit, & mala fide: „ alioqui non dimittitur peccatum nisi restituatur abla- „ tum.

IX. Sed quid? si obtinens Parochiale Beneficium non reciperet fructus primi anni propter jus deportus, ut vocant Galli: Nihilominus tenebitur promoveri, ait Rebuffus ibidem *num.* 11. alioquin erit privatus anno elapso; tum quia grex est eidem commissus, & habet pacificam possessionem Curæ, ac liberum exercitium animarum.

X. Notat quoque Rebuffus *num.* 45. " quod post- „ quam annus iste computatur à die *pacificæ* possessio- „ nis *adeptæ*: & in hoc Regno Galliæ, *pacificam* pos- „ sessionem quis non dicitur habere ante annum, ob id „ post annum pacificæ possessionis *alterum* habet annum „ ad promovendum; & ita declaravit Senatus Parisien- „ sis anno 1547. in mense Februario. „ Deinde monet „ istam declarationem apprime utilem, & hodie com- „ munem in dicta Curia.

XI. Porro cum promotus ad Parochiale Beneficium teneatur intra annum à die pacificæ possessionis ad Sacerdotium promoveri, videbatur nullus posse ad simile Beneficium Parochiale assumi, nisi saltem in Ordine Subdiaconatus esset constitutus: cum alias juxta sacros Canones ob interstitia inter Ordines servanda, nequidem intra biennium Sacerdotio insigniri posset, quod & non obscure supponit, *cap. 5.* ꝟ *de Ætate & Qualitate Ordinand.* Nihilominus tradit Rebuffus in Praxi Benef. *part. 1. tit. Requisita ad collationem, num.* 33. quod Beneficia etiam Curata quis possit habere, etiamsi primam tantum habeat Tonsuram. Et licet Fagnanus dicat opinionem Rebuffi non esse conformem citato *cap. 5.* nihilominus fatetur, quod secundum opinionem Rebuffi in *practica* servetur: " Nam (ait) Parochiales „ etiam conferuntur Clericis primæ Tonsuræ. (*a*) Et sa- „ cra Congregatio Concilii alias consulta, an Matrimo- „ nium contractum coram Parocho adhuc intra annum „ ad sacros Ordines non promoto, sed prima tantum „ Tonsura initiato, sit validum? respondit esse validum. „ Quam sententiam Clemens VIII. ad se relatam ap- „ probavit „: Hæc Fagnanus ad *cap.* Præterea ꝟ *de Ætate & Qualitate Ordinand. num.* 8.

XII. Cum enim Ecclesia optet, ut promotio ad sacros Ordines potius fiat titulo Beneficii, quam titulo Patrimonii, haud difficulter permittit, ut Beneficium etiam ante Ordinem sacrum susceptum Clerico conferatur, & super interstitiis dispensetur, si Ordinum accelerationem ipsum Beneficium requirat; ita quidem, ut ea de causa permittat quoque Capitulo, Sede vacante, intra annum à die vacationis Litteras dimissoriales concedere: ut supra *part. 1. tit. 9. cap. 2.*

XIII. Si obtinens Beneficium Parochiale intra annum à die pacificæ possessionis adeptæ ad Sacerdotium promotus non fuerit, auctoritate Constitutionis Concilii Lugdunensis in allegato *cap.* Licet Canon. " Ec- „ clesia sibi commissa est privatus, nulla etiam præmissa „ monitione. „ Additque Bonifacius VIII. in *cap.* Commissa *de Elect. in VI.* quod nec ipsi non promoto ulla tenus ea vice iterato poterit conferri.

XIV. Idem tamen Bonifacius in *cap.* Statutum *eod. tit. in VI.* declaravit Constitutionem Gregorii X. in Concilio Lugdunensi editam de *privatione* Ecclesiæ Parochialis commissæ, ob non promotionem ad Sacerdotium, " ad Collegiatas Ecclesias, etiamsi alias Paro- „ chiales extiterint, & assumptos ad earum regimen „ non extendi: sed antiqua jura servari potius debere „ in iisdem.

Antiqua jura, quorum hic meminit Bonifacius, sunt ea, quæ habentur in *cap. 7.* ꝟ *de Elect.* Ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quibus quidem præcipitur, ut Beneficia aut Dignitates cum cura animarum obtinentes, tempore à Canonibus præfixo promoveantur, & in Presbyteros ordinentur; sed pœna *privationis ipso jure* in non obedientes non adjicitur; quæ demum decreta fuit per Concilium Lugdunense sub Gregorio X. contra obtinentes *Parochiale* Beneficium: quæ Constitutio cum *pœnalis* sit, restringenda apparuit Bonifacio VIII. ad Beneficia quæ proprie & *simpliciter* sunt *Parochialia.*

XV. Hinc ulterius concludit Rebuffus *tit. de non promotis*, quod illa privationis pœna ob non promotionem non habeat locum in Decanatibus, Præpositurís & Archidiaconatibus: " Ideo qui possidet Præpositu- „ turam in Ecclesia Collegiata (ait) sine promotione „ per annum, non tamen est privatus, nisi fuerit moni-

„ tus:

(*a*) Altera hodie in Galliis observari debet Jurisprudentia: Etenim de Paræciis, cæterisque Beneficiis, quibus animarum Cura annexa est, hæc decrevit Galliarum Rex Ludovicus XV. in Declaratione quam Versaliis dedit 13. Januarii 1742. his verbis: *Voulons & nous plaît, que nul Ecclesiastique ne puisse être pourvu dorénavant, d'une Cure ou autre Benefice à charge d'ames, soit sur la présentation des Patrons, soit en vertu de ses dégrés, soit à quelqu' autre titre, ou par quelque Collateur que ce soit, s'il n'est actuellement dans l'Ordre de Prêtrise, & s'il n'a atteint l'âge de 25. ans accomplis; faute de quoi, voulons, que sans avoir égard aux provisions obtenues, qui seront regardées comme nulles & de nul effet, soit en jugement ou autrement, ladite Cure ou ledit Benefice, soient censés vacans & impétrables, & qu'en consequence il y soit pourvu librement & de plein droit, d'un Sujet capable, par ceux à qui la collation ou l'institution en appartiennent.* Hæc Declaratio in Commentarios Supremi Senatus Parisiensis relata est 26. Januarii 1742.

„ tus: quia non est Parochialis *simpliciter*, de qua *cap.* „ LICET CANON: licèt æquum & bonum esset, ut per „ Concilium vel per Papam hoc statueretur: & hoc „ ad servitium tenderet. „ Hæc ille *num.* 30. qui & *num.* 60. monet, non procedere etiam in Ecclesia Curata non Parochiali.

XVI. Itaque obtinens Beneficium Parochiale, & intra annum à die adeptæ pacificæ possessionis, non promotus fuit ad Sacerdotium, cessante legitimo impedimento, ipso jure Beneficio est privatus, neque amplius titulum possidendi habet; poteftque per non promotionem tanquam vacans impetrari & conferri, ait Rebuffus loco citato *num.* 1.

XVII. Rectè tamen monet ibidem Rebuffus, quòd priusquam provisus de Parochiali Beneficio amoveatur de possessione, debeat citari & audiri; non quidem, ut *privetur*; sed ut sciatur, an sit *privatus*; quia potuit subesse legitimum impedimentum non promotionis; quod consequenter eum à pœna privationis eximere potuit; conformiter ad *cap.* LICET EPISCOPUS *de Præbendis in VI.*

XVIII. In Gallia, teste Rebuffo ibidem *num.* 50. " hodie post annum conferunt Ordinarii, & factâ ab „ illis collatione, vel datâ provisione à Papa, impe- „ trantur litteræ in causa novitatis directæ Judici Regio „ coram quo impetrans dicit se canonicè Beneficium „ assecutum, & esse in possessione Beneficii, quod va- „ cat per non promotionem talis, &c. nisi impedimen- „ tum probet adversarius vel promotionem aut dispen- „ sationem, adjudicabitur impetranti possessio saltem „ per recredentiam: & sic servatur in forensi judicio. „ Subjungit Rebuffus *num.* 51. sed ante adjudicatio- „ nem, uno finito termino, dari poterit alius ad pro- „ bandum dictum impedimentum, quia de gravi agi- „ tur præjudicio: ut contendit *decis.* 177. *Ægidius.*

De eadem praxi testatur quoque Tournetius in sua collectione Arrestorum, *litt. V. num.* 2. eamque in judicio contradictorio aliquando confirmatam fuisse refert.

XIX. Cùm ob non promotionem ad Sacerdotium intra annum, ipso jure Beneficio Parochiali possessor sit privatus, quæritur quid de fructibus perceptis sit statuendum?

Bonifacius VIII. in citato *cap.* COMMISSA. cuidam dubitanti super hac quæstione ita rescribit: " Si pro- „ moveri ad Sacerdotium non intendens parœcialem „ receperis Ecclesiam, ut fructus per annum ex ea per- „ cipias, ipsam postmodum dimissurus, teneberis ad „ restitutionem, cum eos receperis fraudulenter.

XX. Hanc Bonifacii decisionem in jure potiùs naturali, quàm positivo fundatam esse, plures Canonistæ, quos citat & sequitur Garcias, *de Beneficiis, parte* 3. *cap.* 4. *num.* 37. opinantur; ideòque non tantùm in Beneficio Parochiali, sed & in aliis quibuscumque Ordinem sacrum requirentibus obtinere autumant; eosque, qui eo animo Beneficia hæc accipiunt, restituere debere fructus perceptos; utpote qui eos receperint fraudulenter: asseritque Flaminius, *de Resignatione, lib.* 9. *q.* 10. *n.* 4. quòd hodie inoleverit stylus in Curia Romana, exigendi juramentum à petente Beneficium, quod illud non accipiat animo dimittendi.

XXI. Addit insuper Bonifacius, " illum autem, qui „ eam tibi contulit, cùm te non crederet ad hujusmodi „ Ordinem promovendum (præter Divinam, quam „ exinde incurrit offensam) ad servandam indemnem „ eandem Ecclesiam decernimus obligari.

Utinam hæc satis attenderent Beneficiorum Collatores, qui non rarò affectu carnali excæcati parum attendunt, num is, cui Beneficium conferunt, animum habeat Beneficio deserviendi; ita ut ignorantia, si quæ sit, adeò crassa sæpè non sit, ut meritò sit timendum, ne coram Deo intimorum scrutatore pro scientia reputetur; & fructuum restitutioni ob hujusmodi promotionem obnoxii teneantur.

XXII. Circa restitutionem fructuum faciendam ab illo, qui accepit Beneficium Parochiale animo non assumendi Sacerdotium, hanc exceptionem addidit Bonifacius VIII. *nisi mutatâ voluntate promotus fuerit*; innuens eo casu restitutionem non esse faciendam; quia suscipiendo Ordinem & voluntatem mutando, culpam, si quæ fuit in acceptando, eluisse & emendasse videtur; ipsamque privationem tituli, quæ ipsum restitutioni fructuum redderet obnoxium, susceptione Ordinis prævenisse.

XXIII. Quamvis pœna privationis *ipso jure* ob non promotionem ad Sacerdotium tantùm obtineat quoad Ecclesias Parochiales juxta citatum *cap.* LICET, & Prioratus Conventuales juxta *Clement.* 1. §. CÆTERUM, *de Statu Monach.* tamen si Beneficia Ordinem annexum habeant, poterunt eorum possessores ad Ordinum susceptionem urgeri: & si cessante justo impedimento, monitis non obtemperaverint, etiam tandem ad sententiam privationis procedi poterit; quemadmodum latiùs ostendit Fagnanus ad *cap.* QUÆRIS ✠ *de Ætate & Qualitate Ordinand.* ubi modum procedendi ad hanc privationem observandum proponit.

XXIV. Ex Decreto Bonifacii VIII. in *cap.* 34. *de Elect. VI.* potest Episcopus cum obtinente Parochialem Ecclesiam dispensare, ut usque septennium litterarum studiis insistens, promoveri minimè teneatur, nisi ad Ordinem Subdiaconatûs duntaxat.

Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 12. *de Reformat.* statuit, " ut facultates de non promovendo, præterquam „ in casibus à jure expressis concessæ, ad annum tantùm „ suffragentur.

Hoc Decreto sublatam esse facultatem concedendi ratione studii dispensationem ad septennium, de qua in citato *cap.* 34. resolvisse sacram Congregationem refert post alios Barbosa, *de Officio Parochi*, *parte* 1. *cap.* 5. *num.* 22. & 23.

XXV. Conformiter ad dictam Constitut. Bonifacii VIII. concessit Universitati Lovaniensi Martinus V. quòd obtinentes Beneficia quæcumque, etiam *cum cura*, " ratione ipsorum usque ad *septennium*, à tempore il- „ lorum pacificæ possessionis computandum, dummo- „ do post habitam pacificam possessionem eamdem (ni- „ si aliud eis super hoc Canonicum impedimentum suf- „ fragetur) infra annum in Subdiaconos ritè sint ordi- „ nati, ad aliquem ex præfatis Ordinibus se promove- „ ri facere minimè teneantur, nec à quoquam compelli „ possint inviti.

Simile privilegium concessit Eugenius IV. immediatus Martini V. successor, declaratque ratione Beneficiorum obtentorum, etiam *cum cura*, " usque *ad septen-* „ *nium* à tempore, quo hujusmodi (id est *in quacumque* „ *Facultate*) studio insistere incœperint, computan- „ dum, dummodo infra illius annum primum, si & „ prout jus exegerit, in Subdiaconos ritè ordinati sint, „ ad aliquem ex Diaconatûs & Presbyteratûs Ordini- „ bus se promoveri facere minimè teneantur, nec ad id „ à quoquam inviti compelli possint.

Hæc quidem ante Synodum Tridentinam; at post hanc Synodum Gregorius XIII. speciali Bulla jus Nominationum tam à Sixto IV. Universitati, quam à Leone X. aliisque Pontificibus Facultati Artium concessum innovans, & confirmans, expressè voluit & mandavit, " quòd hi, qui ad Beneficia *curam animarum* habentia „ nominati fuerint, non admittantur, nisi priùs ab „ Ordinario locorum, prævia examine, absque concur- „ su faciendo, fuerint approbati: quòdque in eis *perso-* „ *naliter* residere teneantur, nec se eo nomine excusare „ possint, quòd in dictis Universitate & Facultate Ar- „ tium scholares sint, seu docentes aut Magistri.

Et in *Placeto* Philippi II. super usu hujus Bullæ præcipitur, ut in nominatione ad Beneficia *curata* vigore Bullarum Papalium faciendâ, exprimantur clausulæ & obligationes de obeundo examine, & *residentia*, de quibus in hac Bulla.

Ut

Ut huic Bullæ ac Placeto satisfiat, non tantùm jubetur Nominatus acceptans Beneficium Parochiale subire examen Ordinarii; sed eorum, qui à Rectore, aut Facultate Artium ad examinandum fuerint deputati; atque nominandus à Facultate Artium inter alia jurat, " quòd „ si vigore suæ nominationis curam aliquam Pastoralem „ acceptare possit, non priùs tamen eam acceptabit, „ quàm prævio examine idoneus judicatus fuerit per „ eos, quos Facultas deputaverit...... Quòdque infra „ *annum* unum ab obtenta pacifica possessione *personaliter* in ea residebit. Nec eam resignabit, nisi integro „ anno resederit, aut aliam obtinuerit.

Cùm ergo acceptans Beneficium Parochiale debeat esse *idoneus* tempore acceptationis; ac insuper infra annum à pacifica possessione adepta *personaliter* residere, evidens est, quoad similia Beneficia, usum privilegii de non promovendo *ad septennium* esse sublatum. *Personalis* enim residentia, etiam *personalem* officii Pastoralis persolutionem infert; quæ sine Ordine suscepto fieri nequit.

CAPUT IV.

De Scientia aliisque Qualitatibus ad Beneficia requisitis.

1. *Scientia major vel minor pro diversitate Beneficiorum necessaria.*
2. *Unde mensuranda scientiæ necessitas.*
3. *Non exigua scientia necessaria in promovendis ad Dignitates curatas.*
4. *In Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, quæ scientia requiratur?*
5. *Canonici Cathedrales tales eligendi, qui* consilio *Episcopis assistere queant.*
6. *Synodus Tridentina optat, ut saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis detur Graduatis.*
7. *Gradum Academicum Synodus reputavit pro publico eruditionis testimonio.*
8. *Visitatio Academiæ Lovaniensis requirit* strictum *examen circa promovendos in Jure, ut Ecclesiis meliùs consulatur.*
9. *Multùm nocent Ecclesiæ & Reipublicæ, qui gradus Academicos indignis annuunt.*
10. *Enormis peccati arguuntur indignis gradum conferentes.*
11. *Sententia Joannis Gersonis de indebita graduum Academicorum collatione.*
12. *Quæ Beneficia in Belgio requirant gradum Academicum?*
13. *In Regno Galliæ requiritur, ut promovendus sit Regnicola.*
14. *Quid de hoc obtineat in Hispania & Belgio?*
15. *Non solet huic juri Papa derogare.*
16. *Qualitates in fundatione expressæ sunt servandæ.*
17. *Beneficia patrimonialia, quæ? & facta collatio* non consanguineo *est valida, non concurrente consanguineo.*
18. *Secus in Beneficiis debitis Graduatis.*
19. *Quomodo Graduum computatio ineunda, dum agitur de Beneficiis Patrimonialibus.*
20. *Beneficia Patrimonialia non facilè admittenda, & quare?*
21. *Conditio prælationis consanguineorum est odiosa, ideóque restringenda.*
22. *Quædam Dignitates debent conferri Canonicis.*
23. *An sufficiat fuisse Canonicum tempore adeptæ Dignitatis.*
24. *Erectio Canonicatûs ad retinendam Dignitatem.*

I. INTER qualitates in providendo de Beneficio imprimis recensenda est scientia talis, quæ officio, ob quod Beneficium datur, sive Beneficio incumbenti, obeundo est necessaria.

Porrò cum officia Beneficiis annexa varia sint, eorumque functiones majorem vel minorem scientiam requirant, non una quoque, nec æqualis ad omnia Beneficia scientia requiritur.

II. Porrò talis generaliter requiritur, quæ functionibus Beneficio annexis adimplendis necessaria & conveniens est.

Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* postquam dixit, Dignitates in Ecclesiis, præsertim Cathedralibus, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam fuisse institutas, ac proinde meritò, qui ad eas vocantur, tales esse debere, qui suo muneri respondere possint, tanquam consequens subinfert: " Nemo igitur ad Dignitates quascumque, qui„ bus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui „ saltem 25. suæ ætatis annum attigerit, & in Clericali „ Ordine versatus, *doctrinâ* ad suum munus *necessariâ* „ ac morum integritate commendetur.

III. Cùm his Dignitatibus *cura animarum* incumbat, ea cumprimis doctrina necessaria est, quæ regimini animarum, quòd à Patribus *ars artium* vocari consuevit, ritè obeundo requiritur: & quidem eo eminentior doctrina, & eruditio major, quòd cura Dignitatibus his incumbens, non tantùm aliquos simplices laïcos, sed plerumque Clerum numerosum concernit; qui quò ad vitam perfectiorem vocantur, eò eruditione majore opus in Directore. Hoc utinam attenderent, qui hasce Dignitates sine ullo penè onere existimant; minoremque ad eas doctrinam necessariam, quàm ad quodcumque Beneficium Parochiale.

IV. Ulteriùs omnes Dignitates, quin & Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus instituti sunt, ut in regimine Ecclesiæ Episcopo operâ & consilio assistant, atque propterea Capitulum Cathedrale, Ecclesiæ *Senatus* appellari meruit.

Unde singulariter de Canonicis Cathedralibus verificatur, quod præterito seculo de universis Canonicis dixit Cardinalis Polus; " Canonicatus & Præbendas in„ stituendi ratio & causa hæc fuit, ut qui ad eas assu„ muntur, Episcopo assistant, eumque in muneris sui „ functione *consilio* & *opera* adjuvent, & in Divinis ce„ lebrandis Ecclesiæ inserviant. „ In Decreto Reformat. Cleri Anglicani *num.* 3. Habetur *tom.* 14. Concil. general. *col.* 1743.

Quare Molanus expendens Canonicorum institutum & vocationem, ait: " Beati sunt illi Canonici, & verè „ omni laude dignissimi, qui non contenti bonâ vitâ, „ & Canonico Ecclesiæ officio, secundùm mensuram „ donationis, opitulatores esse cupiunt in Ecclesia Dei, „ scientes hanc esse vocationem suam. „ *Lib.* 1. *de Canon. cap.* 27.

V. Inter articulos nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis pro Reformatione Ecclesiæ oblatos legitur hic ordine 27. " Cùm Episcopus ea jurisdi„ ctione uti non debeat, secundùm antiqua Decreta, „ nisi consulto Capitulo, quemadmodum nec alia suæ „ Diœcesis gravia negotia tractare: danda est diligens „ opera, ut Canonici Cathedralium Ecclesiarum sint as„ sidui in Ecclesia Cathedrali, bonis moribus & scien„ tia præditi, quique saltem 25. annum attingant: nam „ ante illam ætatem cùm non possint per leges humanas „ rebus suis prospicere, quomodo Episcopo consulere „ poterunt?

Quamvis non decreverit omnia, quæ hoc articulo continentur, fat tamen ostendit, non mediocrem scientiam in Canonicis, præsertim Cathedralibus requiri.

VI. Hac de causa desideravit, ut non tantùm præcipuæ Dignitates Doctoribus aut Licentiatis in Theologia aut Jure Canonico conferrentur, sed insuper "hor„ tatur, ut in provinciis, ubi id commodè fieri po„ test, Dignitates omnes & saltem dimidia pars Cano„ nicatuum

„ nicatuum in Cathedralibus Ecclesiis, vel Collegiatis „ insignibus conferantur tantùm Magistris vel Docto„ ribus, aut etiam Licentiatis in Theologia vel Jure „ Canonico.

VII. Ut quid enim hosce gradus Academicos exigi putabimus, forsan tanquam quosdam varios honoris titulos? nequaquam sanè: sed ut publica eruditionis testimonia, quibus omnibus constaret, eos scientiâ vel Theologica, vel Juris Canonici ita instructos, ut meritò publicum hoc testimonium mererentur.

Hoc in jam citato Decreto luculenter expressit Synodus Tridentina. Postquam enim declarasset, Dignitates præsertim in Ecclesiis Cathedralibus, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam institutas, ac propterea neminem ad eas promovendum, nisi *doctrinâ* ad suum munus exequendum necessariâ commendetur, mox ea, quæ de gradibus Academicis ex ipso Decreto jam relata sunt, subjecit tanquam medium, quo finis ille obtineretur; id est, nemo ad eas promoveretur, nisi doctrinâ ad suum munus exequendum necessariâ commendetur; de qua ex gradu Academico tanquam publico doctrinæ testimonio constaret.

Luculentiùs id declaravit, *Sess.* 22. *cap.* 2. *de Reformat.* requirens, ut quicumque posthac " ad Ecclesias „ Cathedrales erit assumendus, *scientiâ* ejusmodi pol„ leat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit sa„ tisfacere; Deinde subjungens: " Ideoque antea in „ Universitate studiorum Magister, sive Doctor, aut „ Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico „ meritò sit promotus, aut publico Academiæ testimo„ nio idoneus ad alios docendos ostendatur.

Cùm hoc loco exigat Synodus, ut promovendus ad Ecclesiam Cathedralem *publico* Academiæ testimonio ad alios docendos idoneus ostendatur, nisi Gradu Academico fuerit insignitus, manifestè evincitur, Gradum Academicum ex mente Synodi esse vice publici testimonii, quo promovendus ad Ecclesiam Cathedralem idoneus ad alios docendos ostendatur.

VIII. De hac veritate persuasi Principes Belgii, nihil adeò in hujus Universitatis visitatione anno 1617. inculcârunt, atque enixè præceperunt, quàm ut nemini, signanter in Theologia aut Jure Gradus Licentiæ aut Doctoratûs annueretur, nisi prævio de capacitate & eruditione *stricto* examine; *solique idonei admittantur*; *inidonei autem*, *omni privato affectu seposito*, (ait Visitatio circa Facultatem Theologicam) *repellantur*.

In eadem præscribitur Doctoribus Juris examini Graduandorum propositis, ut passim ubicumque libuerit per totum jus Civile vel Canonicum, respectivè Licentiandos examinent.

Et *ne illis dedecori sit* (ait Visitatio) *repulsam pati*, *statuimus*, *ut notabili tempore ante repetitionem dictum examen* RIGOROSUM fiat.

Rationem verò instituendi hujus *rigorosi* examinis ex ipsa visitatione attendamus: "Ne *paucarum* legum (ait) „ aut *Canonum* Licentiati fiant, sed in theoria juris „ perfectè versati, in palestram praxeos ut docti & „ spectabiles Viri prodeant, qui clientibus prudenter „ & candidè patrocinentur, *atque Cathedralibus*, *aut* „ *Collegiatis Ecclesiis probè consulant*, statuimus.

IX. Non dubium proinde, verissimè notatum esse à viro erudito Petro Tholosano *lib.* 18. *de Republ. cap.* 9. *num.* 6. " Quòd multùm nocet Reipublicæ, quòd Pro„ fessores aliqui reperiuntur, parum timoratæ consci„ entiæ, & non considerant, quale pecus arcadicum „ introducant Ecclesiis & Subselliis, ad gratiam sæpe „ Gradus profanis concedentes: nec considerant, se „ reddituros rationem coram Deo & hominibus de „ tanta in probandis studiis negligentia.

Hujus sui dicti rationem præmiserat: " Siquidem „ indigni potiti Gradibus, vel mercati eosdem, eorum „ favore Beneficia Ecclesiastica & seculares dignitates „ sub *persona peritorum* invadunt, præripiunt pauperi„ bus *doctis* & bene meritis.

X. Qui hæc aliaque incommoda in Rempublicam seu Civilem seu Ecclesiasticam, ex indebita & nimiùm facili graduum Academicorum collatione, redundantia seriò attenderit, nescio an nimii rigoris damnabit dictum cujusdam Auctoris relatum ab Andreâ Bouwens J. Cto. Molæ-Trajectino *lib.* 2. *de Juris Justitiæque Usu & Abusu cap.* 3. " Eos Academicos *mortaliter* peccare, „ qui gradibus & titulis insigniunt indignos; adeóque „ velut *publico* testimonio Tribunalibus, & Dei Eccle„ siis imponunt.

XI. Refert Joannes Sinnichius in Saule Exrege *lib.* 1. *cap.* 122. §. 465. de Joanne Gersone, quòd inter alias causas, ob quas Cancellariatui Academiæ Parisiensis renuntiare meditaretur, hanc allegaret: " Cogor ad de„ liberationem aliorum vel pro consuetudine temporis „ ignaros scientiâ, & perniciosis moribus promovere. „ Ad quæ verba reflectens Sinnichius, ait: " Censuit „ nimirum indignorum ad gradus Academicos promo„ tionem, *gravem* esse *iniquitatem*, ideò utique, quia „ *immanem* Reipublicæ tam Ecclesiasticæ, quàm Poli„ ticæ infert perniciem.

XII. Ad quas Dignitates tum ex Decreto Concilii Tridentini, tum ex Bulla erectionis nonorum Episcopatuum requiratur gradus Academicus, notavimus suprà *parte* 1. *tit.* 22. & *tit.* 10. ubi actum fuit de Canonicatibus graduatis.

De scientia necessaria pro obtinendis Beneficiis Parochialibus specialiter tractabitur infra titulo *de Concursu ad Beneficia Parochialia*; ubi una de examine promovendorum ad hæc beneficia agetur.

Sunt & aliæ nonnullæ qualitates, vel ex privilegio aut consuetudine Regni, vel Ecclesiæ; aut ex speciali Beneficii fundatione requisitæ.

XIII. Ita in Regno Franciæ sive ex privilegio, sive consuetudine pluribus Regum Edictis firmatâ, requiritur, ut promovendus ad quodcumque Beneficium sit Regnicola; nisi à Rege litteras naturalitatis obtinuerit. Unde Rebuffus in additione ad Regulam Cancellariæ *de Idiomate*, ait: " Nota tamen quòd in Francia nec Or„ dinarius, nec Legatus possent alienigenæ Beneficium „ conferre, qui si conferant illud, à Regnicola impe„ trari poterit, quod est notandum, & hoc privile„ gium Regni non solùm prohibet extero habere Eccle„ siam Parochialem, de qua hæc regula loquitur, sed „ etiam alia quæcumque Beneficia ac alia bona, etiamsi „ illi fuissent Cardinales, sine Regis beneplacito, obti„ nere non possent. Quamvis D. Gomes. hic q. 2. vo„ lens Cardinalibus favere, multa pro ipsis dixerit: ta„ men in Francia servatur quod dixi.

De eodem jure testatur quoque Choppinus de Domanio Franciæ *lib.* 1. *tit.* 11. & latiùs probatur in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gall. *cap.* 30.

Nec dubium est, quin in Galliarum regno antiquus sit usus conferendi Beneficia nisi Regnicolis, aut iis, qui litteras naturalitatis à Rege obtinuerunt.

Observat autem Antonius le-Vaillant, Advocatus in Parlamento Parisiensi in Notis marginalibus ad Observationes Georgii Louetii in Molineum, ad regulam Cancellariæ *de infirmis resignantibus*, *n.* 44. quòd sufficiat, " litteras, quas vocant *de naturalitate* obtinere, „ pendente lite, & modò sint ante litis decisionem in „ Curia Computorum registratæ, Provisio invalescit, „ quia (ait) est impedimentum politicum & non ca„ nonicum, & ideò Rex illud potest tollere.

XIV. Simile esse privilegium & similem consuetudinem in Regno Hispaniæ, testis est Didacus Covarruvias *Pract. qq. cap.* 37. *n.* 5. plures ibidem de hoc jure tractantes, & illud ut rationabile adstruentes citans.

In Placeto Caroli V. super usu Nominationum Facultatis Artium in hac Universitate cavetur *art.* 1. quòd nullus poterit nominari vigore indultorum dictæ Facultati Artium concessorum, ad aliquod Beneficium hujus Patriæ, nisi sit ex eadem patria oriundus; vel si extraneus, resederit in dicta patria & studuerit decem an-

nis, aut obtinuerit à Principe litteras consensûs in forma. Latiùs Zypæus *tit. de Elect. num.* 13.

XV. De iisdem Regum indultis agit Pyrrhus Corradus *lib.* 2. *Praxis Beneficiariæ cap.* 9. notatque, quòd quia hæc indulta concessa sunt ad instantiam Imperatoris, Regum & aliorum maximorum Principum, nunquam Papa derogare consueverit in læsionem Imperatoris & Regum.

XVI. Subinde ex lege fundationis Beneficia debentur certo generi personarum; v. g. Clericis ejusdem Ecclesiæ, cantoribus, musicis, aliisve certis qualitatibus vestitis: tuncque hisce & non aliis hujusmodi Beneficia conferenda sunt.

XVII. Quin & subinde ad Capellanias similiave Beneficia simplicia vocantur *consanguinei* Fundatoris, solentque vocari Beneficia *patrimonialia*; de quibus agit Garcias *de Beneficiis parte* 7. *cap.* 15. *n.* 6. notatque quòd facta collatio alteri quàm consanguineo sit invalida: " quod tamen (ait *num.* 7.) procedit & accipiendum est, contradicente & opponente se aliquo consanguineo, & sibi fieri provisionem petente, aliàs enim præsentatio seu provisio alteri facta sustineretur.

XVIII. Rectè tamen monet *num.* 10. advertendum, id quod dicitur, collationem sustineri ob non concursum alicujus qualitatem illam habentis, " non esse verum in Beneficiis. quæ sunt conferenda *qualificatis*, non ob favorem & respectum personarum, sed Ecclesiæ, & Beneficii, ut meliùs & magis idoneis personis provideatur, ut graduatis.... tunc enim non valeret collatio aliter facta, etiamsi nullus qualificatus peteret sibi fieri, quilibet etiam non qualificatus posset petere, declarari collationem nullam.

XIX. Plura dubia circa hæc Beneficia ibidem proponit & resolvit Garcias; atque inter cætera resolvit *num.* 23. in Capellaniis, ad quas vocantur consanguinei proximiores faciendam computationem secundùm leges: " quia quamvis in Beneficiis & Capellaniis non succedatur jure *hæreditario* & *successionis meræ*, tamen negari non potest, quin ubi consanguinei vocantur, sit materia successionis, saltem aliquo modo & adinstar.

XX. Cùm verò in Beneficiis Ecclesiasticis omnis species successionis hæreditariæ sit meritò vitanda; neque Ministeria secundùm sanguinem, sed secundùm merita sint distribuenda, hujusmodi conditio Beneficii fundationi non facilè adjicienda; neque à Prælatis facilè admittenda; quemadmodum de Bursis seu portionibus pauperum studiosorum notavi *tit.* 11. *cap.* 4. *num.* 17.

XXI. Hinc ulteriùs concluditur, hujusmodi conditiones tanquam naturæ Beneficiorum, ac Sacris Canonibus quodammodò contrarias, ut odiosas, esse restringendas; ideóque intra verborum tenorem & rigorem esse concludendas: quapropter si in similium Beneficiorum fundatione dictum non sit, adveniente vacatione, eam publicandam esse, necessaria publicatio non erit; neque consanguinei collationem impugnare poterunt, titulo non factæ publicationis; modò non appareat fraus aut præcipitantia aliqua ex parte collatorum intervenisse ad excludendos consanguineos, & ita in casu occurrente cum aliis Doctoribus aliquando respondi, & conformiter judicatum fuit.

XXII. In multis Ecclesiis aut ex statuto, aut ex fundatione, vel consuetudine inductum est, ut Dignitates non nisi Canonicis conferri queant; aut ex Canonicis eligi debeant. Sic in Ecclesiis Belgicis vi erectionis ad tres dignitates, nimirùm Archidiaconatûs, Archipresbyteratûs & Pœnitentiariatûs, Canonici Graduati assumi debent.

Meminit quoque Pyrrhus Corradus *lib.* 2. *Praxis Benef. cap.* 9. Indulti Sixti V. quo cautum est " ad principales dignitates existentes, in quibusdam locis Diœcesis Leodiensis aliæ personæ, præterquam Canonici majoris Ecclesiæ dictæ civitatis Leodiensis, actu Præbendati, & personaliter in ea residentes, eligi possint.

XXIII. Occasione hujus indulti Sixtini, " cùm dubitaretur, (ait Pyrrhus Corradus) an qualitas Canonicatûs requireretur, momento temporis, vel successivè, fuit dictum, hoc negotium versari in actu potius momentaneo; quia indultum dicit, quod nullæ personæ, præterquam Canonici eligantur, & sic qualitas Canonicatûs prærequiritur tempore electionis; unde sufficit, adesse de eo tempore.

Ratio potissima fuit (ait) " quod cùm indultum verisimiliter requirat dictam qualitatem, ad hoc ut dignitas personis magis dignis conferatur, parum interest quòd postea deficiat illa qualitas Canonicalis, ex qua oritur præsumptio meritorum, cum ea deficiente adhuc tamen remaneat præsumptio honestatis, bonitatis, & meritorum, propter illam qualitatem præcedentem.

Deinde subjungit: " Unde passim videmus, quòd, stantibus supradictis licèt, quis, ut dictum est, non possit assequi Dignitatem, nisi fuerit in Ecclesia Canonicus, nihilominus non prohibetur postmodum suum Canonicatum resignare, retentâ suprà dictâ dignitate.

Si tamen statutum aut privilegium vel fundatio vellet, ut nullus esset Decanus, v. g. nisi simul esset Canonicus, apparet, quòd eo casu non posset manere in ea dignitate, dimisso Canonicatu: quia tunc esset Decanus & non Canonicus; quod tenori fundationis videtur contrariari: & sic " aliquando Cancellaria Romana expedivit creationem in Canonicum cum clausula, *ex nunc, prout ex tunc.* & *econtra*, ad effectum retinendi dignitatem; putà quòd Orator litigabat super Canonicatu, & Præbenda, & nolebat in eventum evictionis Canonicatûs, & Præbendæ prædictorum, amittere dignitatem, quam obtinebat, quæque simul cum Canonicatu, & Præbenda oportebat vigore prædictorum statutorum retinere: Unde ex nunc, prout ex tunc, in eventum evictionis, creatur Canonicus, ad effectum retinendi prædictam Dignitatem.

XXIV. Ita Corradus loquens ibidem de quibusdam Ecclesiis Gallicanis Cathedralibus, Metropolitanis & Collegiatis, " in quarum statutis cavetur expressè, quòd nullus ibidem Dignitatem, administrationem, personatum, vel officium obtinere possit, nisi in illis Canonicus existat, " uti loquitur Leo X. in Concordatis inter ipsum & Franciscum I. reservans sibi potestatem " creandi Canonicos, ad effectum duntaxat inibi obtinendi Dignitatem, personatum, administrationem vel officium hujusmodi, & non consequendi primam Præbendam vacaturam.

Vide Rebuffum ad hunc textum Concordatorum; ibi latè tractat de hujusmodi Canonicis honorariis & titulatis.

TITULUS

TITULUS III.

DE PLURALITATE BENEFICIORUM.

CAPUT I.

Semper vetita Beneficiorum pluralitas, & rationes prohibitionis.

1. *De pluralitate Beneficiorum nihil expresse in antiquis Canonibus.*
2. *Dum Canones vetant aliquem ad plures Ecclesias ordinari, pluralitatem Beneficiorum damnant.*
3. *Quid hac de re decreverit Synodus Chalcedonensis?*
4. *Decretum Synodi VII. & ratio prohibitionis.*
5. *Ostenditur hoc Decreto* pluralitatem *Beneficiorum fuisse damnatam.*
6. *Pluralitas Beneficiorum quantumvis* simplicium & tenuium *jure communi vetita.*
7. *A nonnullis in Synodo Tridentina distinctio Beneficiorum compatibilium & incompatibilium reprobata, & quare?*
8. *Singula officia singulis Beneficiis annexa vetant uni plura conferri.*
9. *Injusta Beneficiorum pluralitas, quia unus accipit stipendia plurium.*
10. *Fundatorum intentio per Beneficiorum pluralitatem defraudatur, & vagandi occasio datur.*
11. *Pluralitas Beneficiorum sæpius juri naturali repugnat.*
12. *Beneficiorum pluralitas in circumstantiis licita esse potest.*
13. *Quæ circumstantiæ concurrere debeant, ut pluralitas non sit juri naturali contraria.*
14. *Qui titulo consuetudinis aut dispensationis plura Beneficia secure retinere vult, quid attendere debeat?*

I. IN pristinis Ecclesiæ Canonibus nihil quidem contra pluralitatem Beneficiorum decretum legitur; eo quod Beneficiorum ab ipsis Ordinibus distinctio nondum invaluisset; neque Beneficiorum collatio ab ipsa Ordinatione separata esset.

II. Verum cum ordinari ad aliquam Ecclesiam, eique in ipsa ordinatione adscribi, esset juxta illius temporis disciplinam, illius Ecclesiæ Beneficiatum constitui; etiam pluribus Ecclesiis adscribi sive intitulari idem erat, quod plura Beneficia in diversis Ecclesiis obtinere.

Hinc quoque intelligitur, quod ubi Canones vetant quemquam duabus Ecclesiis adscribi vel intitulari, reipsa prohibuerint plura Beneficia in diversis Ecclesiis ab eodem possideri: atque hoc sensu, verissimum est, jam pridem sacris Canonibus pluralitatem Beneficiorum damnatam esse.

III. Concilium Chalcedonense *Can.* 10. ait: "Non „ licere Clerico in duarum civitatum Ecclesiis eodem „ tempore in Catalogum referri, & in ea in qua in principio ordinatus est, & in ea ad quam tanquam ad „ majorem confugit, propter magnæ gloriæ cupiditatem: eos autem qui hoc faciunt, propriæ Ecclesiæ re„stitui, in qua ab initio ordinati sunt, ut illic *solum* „ ministrent... Eos autem qui ausi fuerint post magnæ „ hujus & universalis Synodi definitionem aliquid eo„rum, quæ sunt prohibita, facere, statuit sancta Sy„nodus eos proprio gradu excidere. „ Fragmentum seu summarium hujus Canonis refert Gratianus *caus.* 21. *quæst.* 1. *Can.* 2. his verbis: "Clericum in duarum „ Ecclesiis civitatum eodem tempore conscribi non „ oportet. (*a*)

IV. Idipsum generalioribus terminis decreverunt Patres Synodi septimæ *Can.* 15. fundamenta hujus prohibitionis exprimentes: "Clericus ab hoc deinceps tempo„re in duabus Ecclesiis non collocetur: negociationis „ enim & turpis lucri proprium est, & ab Ecclesiastica „ consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce au„divimus, non posse quempiam duobus dominis servi„re: vel enim unum odio habebit, & alterum diliget; „ vel unum amplectetur, & alterum negliget: Unus„quisque ergo secundum dictum Apostolicum, in eo, „ in quo vocatus est, debet manere, & in una Ecclesia „ assidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Ec„clesiasticis negotiis, ea à Deo sunt aliena.

Hic sat aperte declarat Synodus, nullam velle permittere in duabus Ecclesiis ejusdem Clerici eodem tempore intitulationem sive adscriptionem; eo quod nemo possit duobus Dominis, id est, duabus Ecclesiis servire; neque in duabus *assidere*, seu *residere*.

Si ergo Synodus improbet adscriptionem Clerici in duabus Ecclesiis, eo quod nemo possit eodem tempore *duobus Dominis*, id est, duabus Ecclesiis deservire; atque unusquisque debeat in una Ecclesia *assidere*, seu *residere* in qua vocatus est, consequitur, quod eodem fundamento pluralitas Beneficiorum in diversis Ecclesiis generaliter damnata censeri debeat.

V. Certum quippe est, inspectis sacris Canonibus, quin & jure Decretalium, atque ipsa Beneficiorum institutione, omne Beneficium requirere personalem residentiam, ac *personale* officium in illa Ecclesia, in qua ipsum Beneficium fundatum vel erectum est: quam personalem residentiam, & personale officium, quia eodem tempore idem in diversis & dissitis Ecclesiis præstare nequit, consequens est, eodem jure, & attenta ipsa Beneficiorum institutione, pluralitatem Beneficiorum non secus quam intitulationem Clerici in diversis Ecclesiis esse generaliter interdictam.

Unde Alexander III. in *cap.* 13. ※ *De Præbendis* scribens, "istud esse omni rationi contrarium, ut unus „ Clericus in una vel diversis Ecclesiis plures digni„tates vel personatus obtineat; „ hanc assignat rationem: "Quum singula officia in Ecclesiis *assiduitatem* „ exigant personarum.

VI. Hinc communiter concludunt Canonistæ, quod sicuti nullum Beneficium, quantumvis tenue in proventibus, jure communi eximitur à personali residentia; ita nec ulla de jure dentur Beneficia *compatibilia* ob proventuum tenuitatem, saltem in diversis Ecclesiis.

Hanc in rem admodum notanda sunt verba citati Canonis 15. Synodi VII. quæ allegatis verbis immediate subnectuntur: "Ad hujus autem vitæ usum sunt di„versa studia; ex iis ergo si quis velit, ea quæ sunt „ corpori ad usum necessaria comparet. Dixit enim „ Apostolus, *Usui meo & iis qui mecum sunt submini„straverunt manus meæ.* Act. c. 24. v. 23.

His declarat sat dilucide Synodus, neque ad comparandum vitæ necessaria, Clericum in diversis Ecclesiis adscribendum; sed aliunde, etiam laborando manibus suis, potius debere sibi de necessariis providere.

(*a*) Lege Scholion à Doctissimo Van-Espen tom. 3. in hunc Canonem adornatum.

VII. Quapropter inter articulos nomine Caroli IX. Galliarum Regis Concilio Tridentino exhibitos, decimus quartus differentiam compatibilium & incompatibilium Beneficiorum, quoad pluralitatem, ut novam & antiquis Decretis incognitam exhibet, & aboleri postulat: "Unum tantum Beneficium uni conferatur „ sublata (quod attinet ad pluralitatem) compatibi„ lium & incompatibilium Beneficiorum differentia, „ quæ distinctio ut est nova & antiquis Decretis in„ cognita, ita Ecclesiæ Catholicæ magnam calamitatem „ attulit.

VIII. Ulterius, quia singula Beneficia sua habent annexa officia, convenit, ut singula singulis committantur personis. "*Sicut enim in uno corpore multa mem„ bra habemus, omnia autem membra non eundem actum „ habent*; ita in Ecclesiæ corpore secundum veridicam „ Pauli sententiam, in uno eodemque spiritu alii con„ ferendum est hoc officium, alii committendum est „ illud: neque uni quantumlibet exercitatæ personæ „ uno tempore duarum rerum officia committenda „ sunt: quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? Si„ cut enim varietas membrorum per diversa officia, & „ robur corporis servat, & pulchritudinem repræsen„ tat; ita varietas personarum per diversa nihilominus „ officia distributa & fortitudinem & venustatem sanctæ „ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, ut „ in corpore humano alterum membrum alterius fun„ gatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpis„ simum, si singula rerum ministeria personis totidem „ non fuerint distributa.

Hæc ex *Canone* 1. *Dist.* 89. ubi notant Correctores Romani, illa quidem non haberi in Epistolis S. Gregorii ut à Collectoribus citantur, sed referri à Joanne Diacono *lib.* 2. vitæ ejusdem sancti Pontificis *num.* 54. tanquam dicere soleret: "Singula Ecclesiastici juris officia singu„ lis quibusque personis singulatim committi debere, „ asserens, quia sicut in uno corpore," &c.

Hinc Gratianus huic Canoni præmittit hoc monitum: „ In dispensatione vero Ecclesiæ hanc regulam obser„ vandam noverit (Episcopus,) ut nulli quantumvis „ exercitatæ personæ duo simul committat officia.

Similiter Bonifacius VIII. in *cap.* 1. *de consuetud.* in VI. improbans consuetudinem retinendi plures dignitates, rationem improbandi ex ipsa pluralitate officiorum petit, dicens: *Cum unum officium vix digne valeat aliquis adimplere*: quasi diceret, cum unum officium vix digne valeat adimplere, indignum est, plures habere dignitates, quæ eum pluribus officiis obeundis adstringunt.

IX. Insuper singula Beneficia, juxta hodiernam disciplinam, suos habent annexos proventus, quibus Beneficiati tanquam Ecclesiæ Ministri alantur. Injustum autem apparet, ut unus stipendia pluribus Ecclesiæ Ministris destinata accipiat, atque hinc rursus injusta apparet pluralitas Beneficiorum: "Nonnulli (ait Con„ cilium Lateranense in *cap.* 3. ✠ *de Clericis non resid.*) „ modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas „ Ecclesiasticas & plures Ecclesias Parochiales, contra „ sacrorum Canonum instituta nituntur accipere, ut „ cum unum officium vix implere sufficiant, stipendia „ sibi vindicent plurimorum.

Joannes XXII. in *Extravagante* Execrabilis *de Præb. in comm.* recensens incommoda ex pluralitate Beneficiorum promanantia, primo loco recenset, quod „ interdum unus qui unum quamvis modicum vix offi„ cium implere sufficeret, *plurimorum* sibi vindicat *sti„ pendia*, quæ multis litteratis viris vitæ puritate ac „ testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, „ possent abunde sufficere, æqua distributione col„ lata.

X. Ipsa quoque Beneficiorum institutio & fundatio eo tendit, ut plures Ministri constituantur Ecclesiæ; dum igitur unus occupat plura Beneficia, contra ipsam Beneficiorum primam institutionem ipsamque Fundatorum intentionem numerus Ministrorum diminuitur; ipsique cultui Divini Officii detrahitur; quod etiam inter incommoda ex pluralitate Beneficiorum provenientia reponit Joannes XXII. in citata Extravagante: additque: "Habentibus ipsa (plura Beneficia) paratur „ vagandi materia; Divini cultus minuuntur, hospita„ litas in ipsis Beneficiis debita non servatur.

XI. Hæc aliaque ex pluralitate Beneficiorum sequi solita incommoda, reddunt plerumque pluralitatem illam illicitam, præveniendo etiam omnem juris positivi constitutionem sive prohibitionem, efficiuntque ut consuetudinem retinendi plura Beneficia tanquam corruptelam & abusum reprobet Pontifex in *cap.* 1. *de Consuet.* in VI.

XII. Et Sanctus Thomas *Quodlib.* 9. *quæst.* 7. *art.* 11. enumerans prædictas inordinationes, quas pluralitas Beneficiorum in se continet, dixit pluralitatem Beneficiorum non esse annumerandam actionibus de se indifferentibus ad bonum & malum; sed annumerandam actionibus "quæ absolute consideratæ deformita„ tem vel inordinationem quandam important, quæ ta„ men aliquibus circumstantiis advenientibus, bonæ „ efficiuntur: Sicut occidere hominem vel percutere, „ in se deformitatem quandam importat: sed si adda„ tur occidere malefactorem, propter justitiam, vel „ percutere delinquentem causa disciplinæ, non erit „ peccatum, sed virtuosum.„ Hæc S. Thomas, addit-que: *In numero harum actionum videtur esse, habere plures Præbendas.*

XIII. Deinde docet, quod ni concurrant circumstantiæ, quæ omnes illas inordinationes, quas pluralitas illa in se continet, abstergant, ipsa pluralitas Beneficiorum maneat prohibita jure naturali; nullaque consuetudine aut dispensatione justificari queat.

XIV. Quapropter qui vigore consuetudinis aut dispensationis in pluralitate Beneficiorum securus esse desiderat, necessario expendere debet, an revera hujusmodi concurrant circumstantiæ, quæ omnem illam inordinationem tollant; nihilque adeo supersit, quod ipsam pluralitatem jure naturali illicitam reddat; sed solum jus positivum, consuetudine aut dispensatione solubile obstet, quominus pluralitas in talibus circumstantiis esset illicita: uti latius infra capite 5. ostendetur.

CAPUT II.

Quomodo pluralitas Beneficiorum sensim invaluerit; & quibus potissimum prætextibus?

1. *Beneficiorum pluralitas certis in casibus licita; & ii nimium extensi.*
2. *Synodus VII. unum duabus Ecclesiis præfici permisit.*
3. *Verus sensus Synodi.*
4. *Idipsum permisit Synodus Emeretensis.*
5. *Exponitur sententia hujus Synodi.*
6. *Quomodo Decreta Synodorum contra earum mentem extensa sint?*
7. *Ipsa pluralitas ex hac mala interpretatione multum invaluit.*
8. *Quantus fuerit abusus hujus pluralitatis in Gallia seculo XII.*
9. *Decimo tertio seculo orta est in Galliis disputatio circa pluralitatem Beneficiorum.*
10. *Quid tunc definitum fuerit?*
11. *Refertur quid de pluralitate Beneficiorum senserit Gregorius IX.*
12. *Dispensatio securam non efficit conscientiam illius, qui plura possidet Beneficia.*
13. *Definitionis Theologorum Parisiensium meminit scriptor vitæ Sancti Ludovici Francorum Regis.*

14. Quid

14. *Quid fecerit Sanctus Rex, ut pluralitatem Beneficiorum è suo regno eliminaret.*
15. *Quid peragere deberent Principes, ut abusus ille omnino exploderent, exponitur.*
16. *Praxis multorum non censetur probata, quia dissimulatur.*
17. *Abusus hic etiam erat circa Beneficia* curata.
18. *Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. contra Beneficiorum pluralitatem.*
19. *Decretum hoc extirpando huic abusui minime sufficit.*
20. *Dispensationem expresse probans, eas frequentiores reddidit.*
21. *Dispensandi auctoritas ad possidenda plura simul Beneficia, quandonam Summo Pontifici reservata fuerit, determinatur.*
22. *Querela Joannis XXII. de excessu dispensationum.*
23. *Decretum hujus Pontificis contra hunc abusum.*
24. *Etiam post hoc Decretum abusus perduravit.*
25. *Commendarum usus circa Ecclesias Parochiales primitus utilis.*
26. *Quomodo hæ progressu temporis palliandæ pluralitati Beneficiorum subservierint?*
27. *Abusus tegebatur regula ab Innoc. III. tradita.*
28. *Synodi Londinensis Decretum contra hoc palliamentum.*
29. *Idem prætextus acrius rejectus.*
30. *Ostenditur, quomodo Commendarum usu quidam fœde abuterentur.*
31. *Permittit Innocentius unum duas Ecclesias habere,* si una ex altera pendeat.
32. *Quomodo hæc regula palliandæ pluralitati Beneficiorum subservierit.*

I. OMNEM Beneficiorum pluralitatem pristinis Canonibus vetitam fuisse capite præcedenti ostensum est; unaque notatum, Beneficiorum pluralitatem plures inordinationes continere, ob quas etiam præveniendo omnem legem positivam, jure naturali plerumque vetita sit.

Attamen & illud animadversum ex sancto Thoma, posse nonnumquam circumstantias concurrere, quæ omnes inordinationes pluralitati plerumque conjunctas, abstergant; eamque inspecto solo jure naturali licitam reddant.

Cum vero casus nonnulli hujusmodi circumstantiis circumscripti in Canonibus essent expressi, mirum! quomodo Clericorum multorum ambitio & avaritia, è quibus Beneficiorum pluralitas oriri solet, eos casus contra Canonum sententiam, & Patrum mentem extenderint; atque Beneficiorum pluralitati incrementum dederint.

II. Synodus œcumenica septima *Can.* 15. adeo districte interdicit Clericum in duabus Ecclesiis collocari, id est, juxta modernam disciplinam, in duabus Ecclesiis Beneficiatum esse, ut nequidem ad inopiam sublevandam id permittat; sed velit ut potius manibus laborando victui necessaria sibi comparare studeat, uti capite præcedenti retulimus; subjungit tamen hanc cautionem: "Et hoc quidem in hac à Deo custodita civitate. „ In iis autem quæ extra sunt locis, propter hominum „ inopiam permittatur.

III. Verus hujus Canonis sensus est, quod unus idemque Sacerdos possit duabus Ecclesiis extra civitatem constitutis deservire, dum ea est hominum in iis Ecclesiis inopia, ut singulæ singulos Sacerdotes habere nequeant: quo casu ut hominum illorum necessitati, quantum possibile est, succurratur, permittit Canon, ut idem Sacerdos duabus Ecclesiis sibi vicinis deserviat.

IV. Legitur quoque in Synodo Emeritensi (*a*) anno 666. *Can.* 19. " In Parochiis multæ sunt Ecclesiæ con„ stitutæ, quæ à fidelibus factæ, aut parum, aut nihil „ de rebus videntur habere. Sacerdotali ergo Decreto „ Presbytero *uni plures* extant commissæ; unde caven„ dum est, ne occurrente paupertate, ordo ibidem „ non impleatur Missæ.

Hic rursus permitti videtur Beneficiorum pluralitas, dum *uni* Presbytero plures Ecclesiæ extant commissæ; idque *Sacerdotali Decreto.*

V. Verum si rursus ex mente Concilii sensus Canonis teneatur, nihil cum vetita Beneficiorum pluralitate commune eum habere apparebit. Agitur in hoc Canone de Ecclesiis haud vel parum fundatis in eadem Parochia existentibus, in quibus Missæ per certos dies celebrari debebant; quæ facile per unum Sacerdotem celebrari poterant; ideoque incongruum non habebatur *uni* Sacerdoti earum Missarum, accedente præsertim Ecclesiarum paupertate, celebrationem committere: hocque sollicite eodem Canone cavetur, ut Presbyter ille, juxta Episcopi jussionem, in iis Ecclesiis Missarum solemnia congruo tempore persolvat.

His igitur Canonibus permittitur uni Sacerdoti duabus Ecclesiis deservire, sed eo duntaxat casu, quo utrique simul per se satisfacere potest; & Ecclesiarum vel populi necessitas & servitium id postulant.

VI. At unà cum seculis labente Ecclesiastica disciplina, quod hisce ac similibus Canonibus Canonice decretum fuit, hominum avaritia & ambitio in proprium commodum detorserunt; atque in pallium pluralitatis Beneficiorum quorumcumque, etiam curatorum, & dignitatum, idque in Ecclesiis quantumvis à se procul dissitis, assumpserunt; præsertim invalescente seculo nono & sequentibus pernicioso illo, & melioribus temporibus inaudito principio, quod quis officio & oneribus Beneficiis etiam *Curatis* annexis, *per alium* satisfacere posset; ac per consequens, nec personaliter in loco Beneficii residere teneatur: quæ tamen personalis residentiæ obligatio præcipuum erat incompatibilitatis fundamentum.

Quanto impetu, hoc principio semel admisso, Beneficiorum quorumcumque pluralitas propagata fuerit, ex Decretis Conciliorum quæ ei opposita fuerunt, innotescit.

VII. Synodus Parisiensis anno 829. *Can.* 49. hujus excessus locupletissimum testimonium reddit. Primo itaque ponit hanc generalem regulam: "Sicuti unicui„ que civitati convenit proprium habere Episcopum, „ ita & unamquamque Basilicam Deo dicatam decet & „ oportet proprium habere Presbyterum.

Posita hac regula, subdit: " Avaritia sane, quæ est „ idolorum servitus, quod non sine magno pudore pro„ sequimur, quosdam invasit Presbyteros, suisque re„ tinaculis adeo vinxit, captivosque effecit, ut instar „ cæcorum effecti, nesciant quo eant, nesciantque „ quid esse, vel quid agere debeant. Hi namque igni„ bus avaritiæ æstuantes, Sacerdotalisque dignitatis im„ memores, curam Basilicarum, in quibus promoti sunt, „ postponentes, datis quibusdam xeniis, aut pollicitis „ non solum à Clericis, verum etiam à laicis, alias Ba„ silicas contra fas ad Christi famulatum peragendum „ suscipiunt.

Deplorat post hæc quod hinc "Religio Christiana fus„ catur, & Sacerdotalis Ordo confunditur, imo avari„ tia Sacerdotum à subditis denotatur, locaque Deo di„ cata cultu sibi debito privantur, & animarum peri„ cula generantur.

VIII. Cum autem abusus hic admodum faveret avaritiæ & ambitioni hominum, neque prætextus eum palliandi deessent, continuo collabentibus seculis magis invaluit, uti ex multiplicibus Conciliorum Decretis intelligi potest: in tantum ut & in ipsa Gallia consuetudo perversa retinendi plura Beneficia ita invaluisset seculo XII. ut teste Alexandro III. in *Cap.* 15. *de Præbendis*, præ multitudine delinquentium emendari

(*a*) Emerita, Lusitaniæ Regni urbs, à Romanis Augusti tempore dicta *Augusta Emerita.*

dari non posset: ita enim scribit ad Genuensem Archiepiscopum: "Cum non ignores, quod una Ecclesia „ unius debeat esse Sacerdotis, mirabile gerimus & „ indignum, quod uni personæ locum in pluribus Ecclesiis velis concedere, vel in Episcopatu tuo inducere „ consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ: quæ, cum unum „ ad plura recipiat Beneficia, contra sanctorum Canonum instituta, non approbatur à nobis, licet non „ possit præ multitudine delinquentium emendari." Ita legitur in integra Decretali.

IX. Abusum pluralitatis Beneficiorum, in Ecclesiis Gallicanis, etiam seculo XIII. admodum fuisse frequentem, & radicatum, evincit disputatio acerrima eo seculo super hac materia pluralitatis Beneficiorum inter Theologos Parisienses excitata, & per plures annos continuata, de qua scribit Thomas Cantipratanus in suo Tractatu *de Apibus pag.* 70. inter alia, quod circa annum 1235. habita fuerit *longa valde, & multo solemnis disputatio; an uni eidemque personæ liceret habere plura Beneficia*: ac tandem determinasse *omnes pariter Doctores, exceptis duobus, nemini licere tenere duo Beneficia sine dispendio animæ, dummodo unum valeret quindecim libras Parisienses.*

X. Indubie hæc summa *quindecim librarum* Parisiensium eo tempore ad honestam Beneficiati sustentationem sufficere credebatur.

Exponit etiam ibidem Cantipratanus, quam infaustus fuerit exitus *duorum* illorum Doctorum, qui pluralitati Beneficiorum renuntiare nolentes, eam mordicus frivolis quibusdam ratiunculis justificare nitebantur.

Post hæc refert, quod triennio elapso rursus super eadem quæstione disputatio habita fuerit, præsidente Guillelmo Parisiensi Episcopo; atque rursus ex *omnium* Theologorum resolutione per Episcopum conclusum & probatum esse, *duo Beneficia teneri cum salute animæ non posse, dummodo unum valeret quindecim libras Parisienses.*

XI. Citat ibidem plures illius ætatis magni nominis Doctores, qui pluralitatem Beneficiorum in suis scriptis reprobarunt. Addit præterea, quod narrante fratre Bernardo quondam Pœnitentiario Domini Papæ, & Fratre Ordinis Prædicatorum, dixerit beatissimæ memoriæ Papa Gregorius IX. interrogatus si posset *de plenitudine potestatis cum plurium Beneficiorum detentoribus dispensare*, responderit: *Non possum nisi tantum super vexatione detinentium dispensare.*

XII. Hisce relatis, subdit hic Scriptor, hoc notandum monitum: "Quis ergo sapiens erit, quis fallat „ se, & sibi super dispensatione aliqua blandiatur? „ Esto quod multi Magistrorum dicant: hoc & multi „ alii opinentur in contrarium: *hoc solum mortale ab* „ *Augustino, omnium Doctorum maximo, judicatur,* „ *quod quis incertitudinis periculo, aut mortalis peccati* „ *discrimini se committit.*

XIII. Hujus disputationis necnon resolutionis Theologorum & Episcopi Parisiensis meminit quoque eruditus Scriptor vitæ sancti Ludovici Regis Francorum *lib.* 4. *num.* 16. recte ibidem reflectens, hanc disputationem nonnisi cum fine seculi finituram: eo quod ab una parte loquatur *veritas*, & ab altera parte corruptio cordis: *parce que d'un côté c'est la vérité qui parle, & de l'autre la corruption du cœur.*

XIV. Monet præterea, quod tametsi Rex Ludovicus impendere non posset Censuras Ecclesiasticas ad comprimendum hunc abusum, ipse tamen efficacius impenderit, scilicet nulli habenti Beneficium, alterum conferendo, nisi priori dimisso.

XV. Si Principes sanctum hunc Regem æmularentur, vix dubium quin in suis ditionibus, magna ex parte hunc abusum eliminarent: præsertim si super litteris dispensationum in Curia Romana obtentis, litteras Placiti concedi vetarent, saltem super pluralitate majorum Beneficiorum: vel nisi manifesta esset, aut rite probaretur sufficiens ratio dispensationis.

XVI. Nec mos possidendi plura simul Beneficia, nec diuturnitas illius consuetudinis, nec multitudo eorum qui eam sequuntur, possunt ei approbationem Ecclesiæ conciliare. Id ipsum declaravit Alexander III. *num.* 8. citatus; cui suffragatur Innocentius III. in *cap.* 18. ☧ *eod.* subjiciens hanc regulam: "Cum multa per patientiam „ tolerantur, quæ si deducta fuerint in judicium, exi„ gente justitia non debeant tolerari.

XVII. Nec tantum abusus circa Beneficia simplicia simul possessa, sed etiam circa Parochiales Ecclesias, cum summo animarum periculo eo excreverat, ut non duas, vel tres, sed sex aut plures Ecclesias plurimi haberent, quemadmodum testatur Concilium Lateranense sub Alexandro III. *Cap.* 14. quod & huic abusui occurrere volens, sequens edidit Decretum relatum in *Cap.* 3. ☧ *De Clericis non resid.* "Quia non„ nulli modum avaritiæ non ponentes, Dignitates di„ versas Ecclesiasticas & plures Ecclesias Parœciales, „ contra sacrorum Canonum instituta nituntur acci„ pere, ut cum unum officium vix implere sufficiant, „ stipendia sibi vendicent plurimorum: ne id de cæ„ tero fiat, districtius inhibemus. Cum igitur Ecclesia „ vel Ecclesiasticum Ministerium committi debuerit, „ talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, „ & curam ejus, per seipsam valeat exercere. Quod si „ aliter actum fuerit: & qui receperit, quod contra „ sacros Canones accepit, amittat; & qui dederit, lar„ giendi potestate privetur.

XVIII. Abusui tam abominando, sed multorum avaritiæ & ambitioni admodum opportuno, extirpando, haud sufficiebat hoc Synodale Decretum; imo teste Concilio Lateranensi sub Innocentio III. "propter „ præsumptiones & quorumdam cupiditates, *nullus* „ hactenus aut rarus de prædicto statuto fructus prove„ nerat.

Itaque hoc Concilium efficacius remedium adhibere desiderans, statuit: "Ut quicumque receperit aliquod „ Beneficium habens curam animarum annexam, si „ prius tale Beneficium obtinebat, eo sit *jure ipso* pri„ vatus: & si forte illud retinere contenderit, alio „ etiam spolietur. Is quoque ad quem prioris spectat „ donatio, illud post receptionem alterius libere con„ ferat cui merito viderit conferendum: & si ultra tres „ menses conferre distulerit, non solum ad alium, se„ cundum statutum Lateranensis Concilii, ejus collatio „ devolvatur: verum etiam tantum de suis cogatur pro„ ventibus in utilitatem Ecclesiæ, cujus illud est Bene„ ficium, assignare, quantum à tempore vacationis ip„ sius constiterit ex eo esse perceptum. Hoc idem in „ personatibus decernimus observandum: addentes ut „ in eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut perso„ natus habere præsumat, etiamsi curam non habeat „ animarum.

XIX. Hoc rursus Decretum, licet in pluribus pro temporum duritia condescendens, sive dissimulans; utpote nihil de pluralitate Præbendarum, neque Beneficii curati cum Canonicatu aut alio simplici Beneficio disponens, suum non habuit effectum.

Et quidem anno 1237. id est, viginti tribus annis ab edito hoc Decreto, cum in Synodo Londinensi per Legatum Sedis Apostolicæ convocata statutum hoc pronuntiaretur, tanta multitudo obtinentium plura Beneficia reperta est, tantusque tumultus excitatus, ut ab executione Decreti supersedere coactus fuerit Legatus. Habetur tomo 11. Concil. *col.* 525. & sequentibus.

XX. Præterquam quod prædictum Decretum tantum loqueretur de pluralitate Beneficiorum curatorum, Dignitatum & Personatuum, pluralitatem aliorum Beneficiorum dissimulando, addidit insuper hanc clausulam: "Circa sublimes tamen & litteratas personas, „ quæ majoribus Beneficiis sunt honorandæ, cum „ ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit „ dispensari.

Quia

Quia hac expressione Decreti, quo pluralitas damnabatur, via quodammodo justificandi ostendebatur, & dispensatio contra legem probabatur, & quasi offerebatur, ipsæ dispensationes adeò fuere frequentes, ut tandem tanquam jus ordinarium invaluisse videantur; uti non obscurè significat Decretum Concilii Lugdunensis in *cap.* 3. *De Officio Ordinarii* in VI. id unum permittens Ordinariis locorum, ut subditos suos plures „ dignitates vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu personatum aut Dignitatem „ cum alio Beneficio, cui cura similis est annexa: districtè compellant, *dispensationes* quarum auctoritate „ eas Canonicè tenere se asserunt, intra tempus pro „ facti qualitate ipsorum Ordinariorum moderandum „ arbitrio, exhibere; „ Et si non exhibuerint, tunc Ecclesiæ, quas sine dispensatione illicitè detineri constiterit, liberè possint conferri aliis per eos, ad quos collatio earum pertinet.

" Cæterùm (ait Concilium) si dispensatio exhibita, „ sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam „ in Beneficiis hujusmodi, quæ Canonicè obtinet, molestetur. Provideat tamen Ordinarius, qualiter nec „ animarum cura in eisdem Ecclesiis, personatibus, „ seu dignitatibus negligatur, nec Beneficia ipsa debitis „ obsequiis defraudentur. Si verò de dispensationis „ exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc erit ad Sedem Apostolicam recurrendum: cujus est æstimare, „ quem modum sui Beneficii esse velit.

Hic patenter indicatur, quàm frequens esset dispensationum usus, & quàm difficulter Ordinarii Clericos ad dimissionem Beneficiorum cogere possent; modò saltem dispensationem in consueta forma expeditam proferre possent; imò quodammodò ipsis Ordinariis præciperetur, ne Clericos simili dispensatione munitos turbarent.

XXI. Porrò notandum, quòd in nullo hactenus celebrato Concilio similis clausula reservans & indulgens Apostolicæ Sedi dispensandi facultatem expressa reperiebatur: ut vel hinc non leve sumatur argumentum, Decreta, seu Canones hujus Concilii esse attribuenda potiùs Pontifici Innocentio III. amplificandæ auctoritati Pontificiæ intentissimo, quàm ipsi Concilio, quod & plures viri eruditi annotârunt.

Unde nec hæc decreta per Decretales Greg. IX. sub diversis titulis dispersa adscribuntur simpliciter Concilio Lateranensi; sed *Innocentio III. in Concil. Lateranensi.*

Observat autem Dandinus Alteserra in Commentario ad hanc Decretalem Innocentii III. quòd primus hic Pontifex per hanc Decretalem dispensandi auctoritatem super pluralitate Beneficiorum Sedi Apostolicæ reservaverit: quódque hoc Decretum effugere non potuerit sinistram interpretationem Scriptorum istius seculi, præsertim Matthæi Parisiensis *ad annum* 1235. ubi de collectione Decretalium loquens, quæ facta est Auctore Gregorio IX. " in quibus (inquit) quædam „ innovavit, ne scilicet illegitimi Prælatias, vel Ecclesiastica Beneficia, nisi adeptâ à Sede Romanâ legitimationis dispensatione, obtineant, sciens inde Curiæ „ Romanæ pro impetratione tali multa emolumenta „ provenire: *sicut ex Statuto Innocentii pro dispensatione plurium Beneficiorum obtinendorum.*

XXII. De multiplici hac dispensatione à Pontificibus obtenta, seu potiùs extorta conqueritur Joannes XXII. in *Extravagante* 2. *De Præbendis in Communib.* dicens: " Execrabilis quorumdam tam Religiosorum, „ quàm secularium ambitio, quæ semper plus ambiens, „ eò magis insatiabilis creditur, quò sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis „ & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus non „ tam obtinuisse, quàm extorsisse plerumque noscuntur, ut unus interdum etiam, ad unum Beneficium „ Ecclesiasticum minùs idoneus, in diversis Ecclesiis „ nedum vicinis, sed ab invicem longè distantibus, „ imò nonnunquam in diversorum regnorum partibus „ situatis, plures quàm duas vel tres, aut plures etiam „ dignitates, vel personatus, officia seu Prioratus, „ aut diversa Ecclesiastica Beneficia curam animarum „ habentia possit dispensativè, cùm aliàs non liceret „ de jure communi, recipere, & simul licitè retinere.

XXIII. Post hæc enumeratis incommodis, quæ ex hac pluralitate in Ecclesiam redundant, subdit: " Nos „ itaque tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes; omnes & singulas dispensationes super receptione ac retentione plurium dignitatum, personatuum, officiorum, Prioratuum, aut Beneficiorum, quibus cura sit animarum annexa, sub quacumque forma vel expressione verborum à nobis, vel „ dictis prædecessoribus nostris cuicumque personæ „ concessas, (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos universali Ecclesiæ serviendo singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt; „ ac Regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac „ generis claritatem sunt potioris prærogativâ gratiæ „ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione super „ hoc cum fratribus nostris habitâ diligenti: de ipsorum consilio & ex certa nostra scientia in forma subscripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen nostrum effrænatam circa easdem personas „ talium Beneficiorum multitudinem refrænemus, ipsique impetrantes, fructu dispensationum hujusmodi „ totaliter non frustrentur.

XXIV. Verùm experientiâ nimis quàm compertum est, quàm velociter reviviscant abusus, ubi radicitùs extirpati non sunt; quamque ipsa Decreta soleant esse inefficacia, dum in iis ipsis rima, per quam rursus abusus sibi introitum paret, relinquitur & probatur.

Unde & Beneficiorum pluralitatem etiam post hanc Joannis XXII. Constitutionem sub pallio dispensationis Apostolicæ non parum frequentem fuisse, posteriorum Synodorum Decreta sat demonstrant; atque inter alia Synodi Coloniensis anno 1536. *parte* 1. *cap.* 32. quo suum contra pluralitatem Beneficiorum zelum ostendens, eam admittere cogitur, quæ dispensatione Sedis Apostolicæ nitebatur: monens, ut qui adversùs Decreta eam pluralitatem proscribentia tueri se volent dispensatione Sedis Apostolicæ, *viderint, ut causam dispensationis obtentæ Deo comprobent.*

XXV. Denique ad palliandam Beneficiorum pluralitatem tandem posterioribus seculis plurimùm juvit *Commendarum & unionum* usus, qui pristinis Ecclesiæ temporibus ritè institutus, in maximum tandem degeneravit abusum, & colorem multiplicandis in eamdem personam Beneficiis, subministravit.

Olim vacante aliquâ Ecclesiâ, cui ob bellorum tempestatem aliave de causa non statim de pastore provideri poterat, is cui providendi cura commissa erat, alicui etiam interdum vicino Pastori curam ejus *commendabat*; modo non absimili, quo hodie *deservitura* committeretur. Sicuti ergo *deservitura* hodierna, ita & *commenda* non nisi ad utilitatem Ecclesiæ vacantis, idque necessitate cogente & durante vacatione committebatur: atque de simili commenda intelligendum est, quod dicitur in *Can.* 3. *caus.* 21. *q.* 1. " Qui plures Ecclesias retinet, unam quidem *titulatam*, alteram verò „ sub *commendatione* retinere debet.

XXVI. Progressu temporis *Commendatarii*, varios sive necessitatis, sive honestatis titulos obtendentes, fructus ipsarum Ecclesiarum occupârunt: atque ut diutius iis fruerentur, quominus iis provideretur de proprio Pastore, varia impedimenta objectare solebant.

Huic fraudi ut occurreretur, præscriptum legitur in *Cap.* 15. *De Elect.* in VI. ne *commenda* duraret ultra sex menses.

At Commendatarii, qui fructus Ecclesiarum ambiebant, super hoc Decreto dispensationem à Sede Apostolica variis artibus extorquebant; quâ mediante, non tantùm

tantùm ad vitam, sed etiam cum pleno jure percipiendi proventus Ecclesiarum, detractis duntaxat impensis necessariis pro Vicario, commendas plurium Ecclesiarum retinebant.

XXVII. Insuper in pluralitatis justificationem abutebantur regulâ probatâ ab Innocentio III. in *Cap.* 54. ✠ *De Elect.* quòd nullus possit plures Parochiales Ecclesias obtinere, *nisi unam intitulatam*, *alteram commendatam haberet*: quæ de vera commenda ad tempus, non verò de fictitia hac intelligenda erat.

Dum enim ita ad vitam in *commendam* plura Beneficia retinentur, verba quidem Canonum servari videntur; at mens & verus sensus Canonum negligitur: quandoquidem evidens sit, ejusmodi Commendatarios non nisi *voce* distingui ab iis, qui *titulo* Beneficii possiderent; eaque incommoda oriebantur, sive per modum hujusmodi commendæ, sive per modum *tituli* plura Beneficia ab eadem persona possiderentur.

XXVIII. Unde Synodus Londinensis anno 1237. *cap.* 10. decernit, ut Vicaria Parochialis Beneficii nulli concedatur, *nisi juret residentiam ibi facere*, *ac eam faciat continuè corporalem.* Rationem subjungit: " Sic eluditur illi dolo, quo sæpe assignato alicui nomine personatûs modico, simulatè dabatur illi Ecclesia sub ficto nomine Vicariæ, qui timens alia Beneficia perdere, metuebat eam recipere ut persona.

Hîc nomine Vicariæ significari *commendam*, & nomine *personæ*, ipsum Beneficiatum *intitulatum*, dubitari nequit.

XXIX. Multò expressiùs hunc abusum proponit & condemnat Concilium apud Salmurum anno 1253. ab Archiepiscopo Turonensi ejusque Suffraganeis celebratum *Can.* 28. " Item nonnulli Episcopi, & alii Prælati, propriis lucris & commodis suorum inhiantes, Ecclesias Parochiales, quæ proprios possunt habere Sacerdotes, Clericis & aliis personis Ecclesiasticis, habentibus alias Ecclesias Parochiales, vel competenter beneficiatis, ut possint eos pluribus onerare Beneficiis, commendant unam, vel duas Ecclesias parochiales, in animarum suarum periculum & scandalum plurimorum: ut sic habeant *commendatas*, quas secundùm Canones habere non possunt *intitulatas*: quod fieri de cætero prohibemus: statuentes, ut qui taliter Ecclesias commendatas recepit, vel de cætero receperit, careat Ecclesiâ sic commendatâ; & conferens, potestate conferendi illam Ecclesiam illâ vice sit privatus.

XXX. Graphicè quoque hunc abusum describit Synodus Lond. anno 1268. *Can.* 31. atque in eum vehementissimè invehitur; & inter alia rectè notat, originem commendationis bonam, regulamque ante traditam ex *cap.* 54. ✠ *De Elect.* esse Canonicam, sed ad palliandam avaritiam eâ multos abuti, & in alienum sensum detorquere: " Quidam (ait) rationis expertes, vel juris regulas contemnentes, dum ad plurium Ecclesiarum occupationem, velamen aliud non habentes quomodo ditari festinant, vacantes Ecclesias sibi commendari procurant, amplectentes juris verba, non sensum, quod aliquando permittitur unam haberi Ecclesiam intitulatam & aliam commendatam. Et cùm juxta sanum intellectum, propter necessitatem vel utilitatem vacantis Ecclesiæ, jus commendationis, non tam præceptoriè quàm permissivè, fuerit introductum: ipsi ad cupiditatis suæ lucrum omnia convertentes, in ipsarum Ecclesiarum dissipationem, non solùm unam, sed plures recipiunt commendatas.

XXXI. Innocentius III. in citato *cap.* 54. ✠ *De Elect.* dicens, quòd nullus possit plures Ecclesias Parochiales obtinere, addit, *nisi una penderet ab altera*; id est, nisi unâ alteri esset unita.

Hæc quoque regula ex vero Canonum sensu accepta nihil irregulare habet. Quidni enim duæ Ecclesiæ vicinæ, quæ ob devastationem, aut aliâ occasione duos Presbyteros alere nequeunt, neque duos ob incolarum paucitatem requirunt, uniri possint; atque ita unitæ per modum unius uni conferri: de quo casu loquitur *Can.* 2. *Dist.* 70.

XXXII. Verùm progressu temporis hæc regula in apertissimum abusum, & abominandum prætextum pluralitatis Beneficiorum degeneravit.

Cœperunt enim dicis causâ, neglectâ necessitate aut utilitate Ecclesiarum, plures Ecclesiæ etiam à se invicem remotissimæ & admodum opulentæ uniri in favorem alicujus personæ; idque vitâ ejus durante: quâ unione factâ, unum specie tenus Beneficium conferebatur, sed quod reipsâ plura secum trahebat: nec non nisi voce tenus è pluralitate Beneficiorum differebat.

Unde Prælati præformandis articulis reformationis faciendæ in Conc. Trident. à Paulo III. deputati dicere non dubitârunt: " Quid de unionibus Beneficiorum ad *vitam unius*, ne scilicet obstet illa Beneficiorum pluralitas ad obtinenda incompatibilia, nomine est *mera fraus* legis?

Tot palliis & involucris tecta Beneficiorum pluralitas, mirum quantùm, instante Concilio Trident. invaluisset! ut propterea non exigua Patribus Tridentinis cura fuerit, abusum illum extirpandi, variaque Decreta condendi, uti capite sequenti ostendetur.

CAPUT III.

Quid contra pluralitatem Beneficiorum actum & statutum in Concilio Tridentino.

1. *Circa tempus Concilii Tridentini summopere invaluerat Beneficiorum etiam Curatorum pluralitas; & ex hac Pastorum non residentia.*
2. *Abusuum scaturigo est Pastorum absentia.*
3. *De Restituenda Pastorum residentia ante omnia solliciti fuêre Patres Tridentini.*
4. *Ut hæc haberetur judicârunt Beneficiorum pluralitatem funditus esse tollendam.*
5. *Abrogatio pluralitatis Beneficiorum enixè petitur.*
6. *Postulatio Episcoporum Hispaniæ contra Beneficiorum pluralitatem.*
7. *Postulata hæc primùm nonnibil temperanda credidit Synodus.*
8. *Referuntur Decreta Synodi Sessione septimâ edita.*
9. *Quorum Beneficiorum pluralitas hisce Decretis improbata.*
10. *Non satis constat, an per hæc Decreta etiam Beneficiorum simplicium non Curatorum pluralitas esset improbata.*
11. *Decretum Synodi magis extensum & dubitationem eximens.*
12. *Beneficia requirentia* residentiam *vi hujus Decreti sunt incompatibilia*, *sive residentia requiratur ratione* curæ animarum, *sive ratione* servitii.
13. *An Rectoratus cum Parochiali sit incompatibilis ex primo capite?*
14. *Quæ sint incompatibilia ob residentiam ratione* servitii?
15. *Incompatibilitas exsurgit ex residentia* præcisa, *non* causativa: *& utriusque definitio.*
16. *Distinctio inter residentiam præcisam & causativam multis seculis incognita.*
17. *Exemplum Beneficiorum requirentium residentiam*, *sed tantùm* causativam.
18. *Synodus Tridentina agnovit aliqua Beneficia non requirere residentiam; & eatenus à Jure communi recessit.*
19. *Habenti Beneficium ad vitam honestè sustentandam non sufficiens, potest alterum conferri, modò utrumque residentiam non requirat.*

20. *Quod*

20. *Quod sit* sufficiens *reputandum cujusque conscientiæ relinquitur; & hic frequens excessus.*
21. *Hodie consuetudine inductum, ut sine dispensatione retineatur simplex Beneficium cum alio etiam sufficiente; & unde hæc consuetudo orta sit?*
22. *Synodus Tridentina videtur tantùm permittere* unicum *Beneficium simplex primo adjungi.*
23. *Synodus Tridentina in vetanda pluralitate Beneficiorum præcipuè attendit impossibilitatem satisfaciendi utriusque oneribus.*
24. *Ex Decreto Synodi Tridentinæ non videntur incompatibilia Beneficia* difformia *in eadem Ecclesia.*
25. *Consonat generalis Ecclesiarum consuetudo.*
26. *An cum Dignitate, cui annexus est Canonicatus, possit haberi alia dignitas, aut Canonicatus in eadem Ecclesia?*

I. Circa tempus Concilii Tridentini adeò Beneficiorum pluralitas, non tantùm Beneficiorum simplicium, sed & Curatorum, imò & Episcopatuum invaluerat, ut omnes passim Parochiæ & Diœceses suis destituerentur Pastoribus; ac ubique penè nonnisi mercenarii aliqui Sacerdotes gregibus intenderent.

II. Cùm autem compertum esset, abusibus, qui Ecclesiam eo tempore quodammodo inundaverunt, remedium efficax nequaquam afferri, quamdiu, absentibus Pastoribus, dabatur lupis in greges grassandi libertas, Patribus visum fuit, mox de hoc abusu non residentiæ tractare; ipsosque Pastores ad residentiam adigere. Sed cùm Pastorum residentia sperari non posset, quamdiu pluralitas Beneficiorum, præsertim Curatorum permitteretur, mox in ipso Synodi initio contra hunc pluralitatis abusum à Patribus agi cœptum fuit.

III. Unde in Congregatione celebrata immediatè post habitam Sessionem secundam, nimirum 9. Januarii 1546. Guillelmus De Prato Episcopus Claromontensis sententiam suam de residentia Episcoporum proferens, urgebat Patres, ne in materia de residentia aliquid *frigidè* & *superficialiter* statuerent, " siquidem (ait) per „ tantam non residendi licentiam orbis gravissimum „ malum indies latiùs serpit. Quis enim ignorat, hac „ captatâ occasione, magna ex parte hæreses esse natas, „ & auctas mirum in modum, indiesque magis ac magis augeri? Nec videntur facturæ finem, donec hanc „ occasionem quærentibus, occasionem amputaverimus.

IV. Inter media verò hanc occasionem amputandi tanquam præcipuum suggerit: " Primò, Beneficiorum, „ & maximè Episcopatuum *pluralitas* ab omnibus tollatur funditùs. Quod ita necessarium censeo (inquiebat) ut optem memoriam illius pluralitatis oblivione „ sempiternâ deleri: tanquam avaritiæ clericalis (ob „ quam tam malè audit ordo Sacerdotum) primogenitam & omnium malorum *lernam*. „ Habetur tom. 14. Concil. General. *col.* 1633. & sequentibus.

V. Nec solus in Concilio Tridentino extitit Episcopus Claromontanus, qui Beneficiorum pluralitatem abrogandam esse demonstravit; hujus quoque abusus omnimodam extinctionem an. 1547. enixè petierunt Lipomanus Episcopus Veronensis, Bernardus Diaz Episcopus de Calahorra, aliique præsules, quorum nomina in actis vel in historia Concilii Tridentini extant consignata; & ut finem sibi propositum assequerentur, contendebant omnem inter compatibilium & incompatibilium pristinis seculis incognitam distinctionem esse destruendam.

Optandum sanè fuisset, ut conformiter ad postulata horum Patrum, omnis Beneficiorum pluralitas, nec non distinctio compatibilium & incompatibilium fuisset penitùs sublata, quemadmodum & nomine Caroli IX. Regis Galliarum postulatum fuisse legitur, uti suprà *cap.* 1. *num.* 7. notatum est.

Licet aliquibus in casibus possit esse licita, quin & conveniens Beneficiorum pluralitas; non dubium tamen, quin multò majora incommoda, & scandala orta sint in Ecclesia & continuò oriantur per toleratam Beneficiorum pluralitatem, & distinctionem inter compatibilia & incompatibilia, quam sint timenda, aut unquam timeri potuerunt ex generali abolitione pluralitatis Beneficiorum.

VI. Fuit illa incommodorum & scandalorum gravitas, quæ movit complures Episcopos, ut in pluralitatem Beneficiorum inveherentur: & quidem cum præviè ante Sessionem de hac materia agi cœptum esset, Episcopi Hispani, aliis nonnullis adjunctis, petierunt " declarandum pluralitatem Cathedralium Ecclesiarum „ esse maximum abusum, monendosque singulos, ac „ nominatim Cardinales, ut unâ solâ sint contenti, at„ que alias intra breve tempus relinquant, certè ante „ exitum Concilii. Tollendam quoque minorum Ec„ clesiarum pluralitatem, eâ non impòsterum modo „ sed in præteritum etiam prohibitâ, revocatisque om„ nibus dispensationibus antea concessis; Cardinalibus „ aliisve minimè exceptis, nisi justas ac legitimas affe„ rant causas, quas coram Ordinario curent appro„ bandas.

VII. Hæc Præsulum illorum postulatio rigidior apparebat multis, quàm præsens rerum status pateretur, unde nonnihil temperandam crediderunt; atque primùm majoribus & magis noxiis abusibus occurrendum; ac sensim, temporum duritie nonnihil emollitâ ulteriùs progredi posse: hocque consilium Synodo placuisse patebit, si Decreta edita Sessione septimâ, conferantur cum Decreto in eadem materia Sessione 24. evulgato.

VIII. Primò itaque *Sess.* 7. *cap.* 2. *De Reformat.* decernit ut " nemo, quacumque etiam dignitate, gra„ du, aut præeminentia præfulgens, plures Metropo„ litanas seu Cathedrales Ecclesias in titulum, sive com„ mendam aut alio quovis nomine, contra sacrorum „ Canonum instituta, recipere, & simul retinere præ„ sumat: cùm valde felix sit ille censendus, cui unam „ Ecclesiam benè ac fructuosè, & cum animarum sibi „ commissarum salute regere contigerit.

Deinde *cap.* 4. " Quicumque de cætero plura curata, „ aut aliàs incompatibilia Beneficia Ecclesiastica, sive „ per viam unionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, „ aut alio quocumque nomine, & titulo; contra for„ mam sacrorum Canonum, & præsertim Constitutio„ nis Innocentii III. quæ incipit, *De multa*, recipere, „ ac simul retinere præsumpserit; Beneficiis ipsis juxta „ ipsius Constitutionis dispositionem ipso jure, etiam „ præsentis Canonis vigore, privatus existat.

IX. Hìc imprimis improbat Synodus pluralitatem non tantùm Cathedralium Ecclesiarum, sive Episcopatuum, sed etiam Curatorum, aut aliàs incompatibilium Beneficiorum, reprobatis illis fictitiis titulis, & involucris, *unionis ad vitam* & *commendæ perpetuæ.*

Quia autem Synodus non explicat, quæ Beneficia habeat tanquam *incompatibilia*, unáque remittit ad Constitutionem Innocentii III. *cap.* De multa ✠ *De Præbendis*, dubium erat, num Synodus terminos dictæ Constitutionis excedere voluisset; aut reprobare pluralitatem Beneficiorum, in dicta Constitutione nominatim non reprobatam.

X. Hinc ulteriùs dubium erat, an hactenus indemnata esset pluralitas Beneficiorum, quæ nec Dignitates, nec Personatus, nec Parochiales Ecclesiæ essent: utpotè sola, quæ in ea Constitutione Innocentii III. exprimuntur.

XI. Postmodùm verò Synodus volens efficaciùs remedium huic abusui adferre, eumque quasi radicitùs evellere *Sess.* 24. *cap.* 17. *De Reformat.* Decretum edidit " quod in quibuscumque personis, quocumque ti„ tulo, etiamsi Cardinalatûs honore fulgeant, mandat „ observari, ut impòsterum unum tantùm Beneficium „ Ecclesiasticum singulis conferatur. Quod quidem, si „ ad vitam ejus, cui confertur, honestè sustentandam „ non sufficiat, liceat nihilominùs aliud simplex suffi-

„ ciens, dummodò utrumque personalem residentiam „ non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo „ ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia omnia Be- „ neficia, tam sécularia quàm regularia, quæcumque „ etiam commendata, pertineant, cujuscumque tituli „ ac qualitatis existant.

XII. Itaque ex Decretis Concilii Tridentini concludendum, Beneficia esse incompatibilia, si *residentiam personalem* requirant, idque sive residentia ratione curæ animarum, sive ratione servitii requiratur; uti notat Fagnanus ad *cap.* CUM JAM DUDUM ☓ *De Præbendis num.*39.

Ex primo capite incompatibiles sunt duæ Parochiales, item Parochialis cum Baptismali: & similiter Beneficium, cui injunctum est onus adjuvandi in cura animarum.

XIII. Item, is, qui habet Rectoratum, si curam exerceat per Vicarium *amovibilem*, non potest obtinere Parochialem; quia amovibilitas indicat curam residere apud Rectorem. Si tamen aliunde probaretur, curam nullam esse penes Rectorem, tunc hoc ex capite, nec residentiæ necessitas, nec exinde resultans incompatibilitas concludi posset.

Hinc consulta S. Congregatio, an casu, quo cura unita sit alicui Ecclesiæ ex altera dependenti, ita ut ei per Vicarium *perpetuum* deserviatur juxta *cap.* EXTIRPANDÆ §. QUI VERÒ ☓ *De Præb.* resultet ratione *curæ animarum* incompatibilitas talis Ecclesiæ cum alia Parochiali; Respondit negativè; apud Fagnanum loco citato *num.*41. Nec aliud indubiè resolutionis fundamentum fuit, quàm quòd, curâ animarum in Vicarium *perpetuum* translatâ, Rector Ecclesiæ, cui Ecclesia Parochialis est unita, nomine tenus duntaxat Pastor aut Curatus dicatur.

XIV. Ob residentiam ratione *servitii*, " ex Decreto „ Concilii Tridentini exsurgit incompatibilitas non so- „ lùm in Parochialibus & Curatis, sed etiam in Bene- „ ficio Curato, & Canonicatu, & in pluribus Cano- „ nicatibus, tam Cathedralium, quàm Collegiatarum „ Ecclesiarum, cùm personalem residentiam requirant, „ propter servitium ' ut in *c.*12. *Sess.* 24. licèt de jure „ communi hoc esset controversum, ut patet ex opi- „ nionibus suprà relatis. Item ex Congregatione in- „ compatibilis est Præbenda Theologalis erecta per „ unionem aliquot simplicium Beneficiorum cum Pa- „ rochiali, vel Canonicatu. Idemque dicendum de „ pluribus Monasteriis, seu Capellaniis servitium per- „ sonale, seu residentiam requirentibus propter Divini „ Officii celebrationem. Ita Fagnanus.

XV. Hæc tamen dicta de incompatibilitate Beneficiorum simplicium residentiam requirentium, intelliguntur communiter, quando requiritur residentia *præcisa* & *simplex*, non autem de casu, quo residentia non est præcisa & simpliciter obligatoria, sed *causativa*; ita post alios Canonistas Gonzales *ad Regulam* 8. *Cancel. Glossa* 15. *num.*20. vocatque residentiam *præcisam* & simplicem, quando requiritur sub pœna *privationis tituli*. Non simpliciter autem, sed *causativè* requiri dicit, quando solùm requiritur respectu privationis fructuum; nimirum ut non residendo privetur quidem fructibus, sed nequaquam privetur titulo.

Deinde *num.* 23. testatur, sæpius judicatum fuisse, quoad incompatibilitatem Beneficiorum simplicium, inspiciendam esse residentiam *præcisam*, & non sufficere causativam, quod & praxis communis declarat.

XVI. Verùm ista distinctio, inter residentiam *præcisam* & *simplicem*, & residentiam *causativam*, contra Canones, necnon contra mentem Fundatorum invaluisse apparet: juxta intentionem enim Ecclesiæ & Fundatorum, Beneficia debent per ipsos Beneficiatos deserviri; & consequenter omninò contrarium esse videtur intentioni Ecclesiæ & Fundatorum, ut Beneficium retineatur per eum, qui illi deservire non intendit, tametsi proventibus ipsius Beneficii careat; quia interim verum manet, per illum Beneficiatum oneribus Beneficii non satisfieri; nisi tamen absens, nec personaliter exhibens officium, alibi adeò utiliter Ecclesiæ inserviret, ut meritò existimetur, quòd etiam absens, Ecclesiæ & Fundatorum intentioni satisfaciat.

XVII. Præter illud exemplum, alterum occurrit in Capellaniis Ecclesiæ Collegiatæ S. Petri hic Lovanii, quæ residentiam ratione servitii in choro requirunt; sed tantùm *causativam*, id est, *privationis fructuum*, non autem *tituli*: quare & Theologi plures hujusmodi Capellanias obtinentes, & earum titulo ad Ordines promoti, postmodùm ad Ecclesias Parochiales assumpti, eas unà cum Parochiali, tanquam simplex Beneficium residentiam non requirens retinent, licèt nullos non residentes fructus percipiant.

XVIII. Beneficia omnia etiam simplicia de jure communi requirere personalem residentiam suprà notatum fuit; unàque observatum, posterioribus seculis sensim quædam simplicia Beneficia à residentia fuisse absoluta; atque ita tandem invaluisse distinctionem inter Beneficia residentiam requirentia, & non requirentia.

Hanc distinctionem quamvis nonnulli è Patribus Concilii Tridentini, tanquam antiquis Ecclesiæ Decretis incognitam, abolitam vellent, tamen eam penitus abolere Concilium conveniens, pro temporum conditione, non judicavit; sed eam apertè in suo Decreto supposuit; atque eâ in declaranda Beneficiorum incompatibilitate, & pluralitatis proscriptione usa est: atque eatenus, ob stabilitam per consuetudinem disciplinam, à jure communi nonnihil recessit.

XIX. Itaque quoad Beneficia personalem residentiam non requirentia distinguit Concilium; utrum ad vitam ejus, cui conferuntur honestè sustentandam sufficiant, an non?

Si Beneficium quod quis obtinet, sit sufficiens, non poterit obtinere secundum, quantumvis simplex & residentiæ non obnoxium, & ad vitam ejus, cui confertur non sufficiens. Quia Concilium permittit, ut possit alterum Beneficium conferri ei, qui jam unum obtinet, hac conditione, si primum quod obtinet, *ad vitam ejus honestè sustentandam non sufficiat*.

Quando autem quis habet Beneficium Ecclesiasticum *non sufficiens*, permittit Concilium, ut " liceat nihilo- „ minus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque „ personalem residentiam non requirat, eidem con- „ ferri.

XX. Quæ esse debeat proventuum quantitas, ut Beneficium aliquod dicatur *sufficiens*, Concilium non determinavit. Cùm enim hæc sufficientia ex multis factis determinanda sit, judicatum est, ut determinatio hæc cujusque potiùs conscientiæ judicio, quàm forensi disceptatione decidenda remitteretur.

Dolendum porrò nihil esse frequentiùs, & jam pridem fuisse, quàm ut " hic cæca & indomita impingat „ cupiditas: quando quisque pro suo, non pro Epis- „ copi arbitrio hoc finitur definire: „ (uti ad Clerum suum scribebat jam pridem Ruremondensium Antistes Henricus Cuykius) " Sustentationem sui, quam in „ Clericis omnibus ipsisque etiam Episcopis ex Tri- „ dentini Concilii sententia, oportet esse frugalem, „ hospitalitatis & beneficentiæ velamine, illi volunt „ esse magnificam; vitæ hujus impendia non pro ne- „ cessitate, aut eo quod naturæ satis esse queat (quæ „ parvo est contenta) sed pro affectu privato & habendi „ libidine metientes; & ex cujusque Beneficii acces- „ sione proventu aucto, aliquid etiam ad familiæ „ splendorem, ad vestium luxum, ad prædiorum alia- „ rumque sive fixarum sive mobilium rerum proven- „ tum accedere volunt, & ut in plures Benefici esse „ possint, aut ad sui nominis memoriam celebrandam „ opulentas erigere fundationes, domum domo & agro „ agrum è Beneficiorum proventibus semper conjun- „ gunt,

» guat: & hoc satis esse arbitrantur ad palliandam aut » excusandam inexplebilem avaritiam suam, si hunc » sibi scopum propositum habeant.

XXI. Interim ex libera taxatione sufficientiæ relicta judicio cujusque privati, tandem consuetudo invaluit, ut super retentione simplicis Beneficii residentiam non requirentis nulli moveatur quæstio; tametsi Beneficium aliud seu simplex seu non simplex, opulentum, & evidenter sufficiens habeat: atque ita videtur consuetudine eatenus derogatum Concilio Tridentino; in quantum prohibuit, unum *sufficiens* habenti alterum etiam simplex residentiam non requirens conferri.

Unde si solum jus positivum attendamus, id hodie consuetudine sublatum videtur: & per consequens, concurrentibus iis, quæ inordinationes pluralitati Beneficiorum connexas plane abstergunt; ipsaque Ecclesiæ utilitate exigente, ut quis similia duo Beneficia simul retineat, non apparet necessaria dispensatio, qua juri positivo derogetur; utpote jam per contrariam consuetudinem sublato.

XXII. Ulterius Concilium Tridentinum permittens, ut habenti Beneficium quod ad vitam ipsius honeste sustentandam non sufficit, aliud simplex sufficiens conferatur, de *unico* simplici adjungendo loqui videtur; quemadmodum Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo intellexisse non obscurum est.

Cum enim in Concilio IV. Mediolanensi declaratum esset, licere habenti unum Beneficium non sufficiens, conferri alterum simplex conformiter ad Synodum Tridentinam, in Concilio V. declarat: " Id ita locum » habeat, ut ne tamen eo prætextu causave vitæ honeste » sustentandæ plura quam duo Beneficia simplicia uni » eidemque conferri liceat sine concessu permissuve » Sedis Apostolicæ. » *Parte 3. tit. Quæ ad Beneficiorum collationem attinent.*

XXIII. Dum Synodus Tridentina declaravit incompatibilia plura Beneficia cujuscumque conditionis aut qualitatis, quorum utrumque *residentiam requirit*, præcipue reflexisse videtur ad impossibilitatem satisfaciendi oneribus Beneficiis hujusmodi incumbentibus: quæ impossibilitas resultat ex requisita *personali* residentia.

XXIV. Cum igitur illa impossibilitas satisfaciendi oneribus utriusque Beneficii sæpe cesset, si Beneficia sint in eadem Ecclesia; habeantque officia diversi ordinis & generis annexa, quæ *Difformia* dicuntur, etiam tunc incompatibilitas illa cessare videtur ex mente ipsius Synodi: declaravitque conformiter S. Congregatio » consuetudini permittenti, quod in eadem Ecclesia » Dignitates cum Canonicatibus teneantur, non esse » derogatum à Concilio Tridentino *Sess. 24. cap. 17. de Reformat.* Ita Garcias *de Benef. parte 11. cap. 5. num. 246.*

XXV. Et quidem generalis hodie consuetudo permittit Beneficium curatum, aut etiam Dignitatem cum Canonicatu in eadem Ecclesia retinere; imo in aliquibus Ecclesiis Dignitates conferri, nisi Canonicis non possunt: quemadmodum in Ecclesiis Cathedralibus Belgicis ad instantiam Philippi II. per Paulum IV. Pontificem erectis, Archidiaconus, Archipresbyter & Pœnitentiarius ex Canonicis Graduatis assumi debent, uti *parte 1. tit. 10. cap. 1.* notatum fuit. (*a*)

Itaque ex generali consuetudine ad obtinendum in eadem Ecclesia Canonicatum aut Capellaniam etiam requirentem residentiam, una cum Beneficio Curato aut Dignitate, dispensatio non requiritur: eo quod jus positivum per dispensationem tollendum, contraria consuetudine sublatum sit.

(*a*) Constat tamen in Ecclesia Rupellensi nonnullisque aliis Cathedralibus Galliarum Dignitatum possessionem esse incompatibilem cum possessione Canonicatuum ejusdem Ecclesiæ; id quidem pro Ecclesia Rupellensi declaratum est litteris patentibus, quæ 20. Maji an. 1664. datæ sunt, ut prærogativâ Sedis Cathedraticæ hæc Ecclesia donaretur.

XXVI. Quid si Canonicatus sit ipsi Dignitati annexus; ipsaque Dignitas nullos habeat proventus præter Præbendam, an cum hoc Canonicatu & Dignitate annexa, possit in eadem Ecclesia haberi alia Dignitas difformis? Si Canonicatus sit Dignitati annexus per suppressionem, ut ipse titulus Canonicatus sit suppressus, tunc revera non erit nisi simplex Dignitas; & consequenter alius Canonicatus cum hac Dignitate in eadem Ecclesia sine dispensatione haberi posset: non autem Dignitas: quia pluralitas Dignitatum in eadem Ecclesia specialiter vetita est in *Cap.* DE MULTA §. *de Præbendis*, neque hactenus consuetudo ei in hoc derogasse scitur.

Si autem Canonicatus æque principaliter annexus sit, & consequenter eum obtinens sit revera Canonicus & simul in Dignitate constitutus, non poterit in eadem Ecclesia aliam Dignitatem sine dispensatione retinere: nam nemo in eadem Ecclesia potest esse *triplex* absque dispensatione Summi Pontificis; uti post alios docet Garcias loco citato *n. 238.* additque: " Nec va» let consuetudo vel statutum in contrarium ex *cap. 1. de Consuet. in VI.*

CAPUT IV.

De varia Beneficiorum incompatibilium specie.

1. *Incompatibilitas Beneficiorum præcipue fundatur in impossibilitate residendi in diversis Ecclesiis.*
2. *Arctior residendi obligatio in Beneficiis curatis, etiam majorem causat incompatibilitatem.*
3. *Distinctio Beneficiorum incompatibilium* primi *& secundi generis, & illorum definitio.*
4. *Plura Beneficia conformia sub eodem tecto incompatibilia* primi *generis; etiamsi non requirant residentiam.*
5. *An Concilium Tridentinum circa hoc aliquid innovaverit?*
6. *Quæ dicantur Beneficia* uniformia*?*
7. *Quæ sint incompatibilia* secundi *generis?*
8. *An per Synodum Trident. hæc distinctio Beneficiorum incompatibilium sit sublata?*
9. *Circa distinctionem Beneficiorum incompatibilium primi & secundi generis mens Concilii Tridentini exponitur.*
10. *Ut Beneficium vacet per assecutionem secundi requiritur possessio hujus* pacifica.
11. *Ante captam secundi Beneficii possessionem non vacat primum ipso jure.*
12. *Idque non tantum de facto, sed &* de jure.
13. *In Gallia non inducitur privatio primi per assecutionem secundi; sed datur* optio *eligendi alterutrum.*
14. *Necessitas* optandi *tantum est post possessionem pacificam.*
15. *Ex praxi Galliæ habetur annus & dies ad* optandum.
16. *Quomodo aliqui hac optandi libertate abuterentur; & quomodo ei per Edictum Regium fuerit occursum?*
17. *Optandi libertas pluribus Parlamentorum Arrestis confirmata.*
18. *Declaratum duos Canonicatus esse incompatibiles; nec dimissum posse gravari pensione.*

I. INCOMPATIBILITAS Beneficiorum præcipue fundatur in impossibilitate eodem tempore residendi in diversis Ecclesiis; & ex illa impossibilitate, resultante alia impossibilitate satisfaciendi officiis & oneribus utrique Beneficio annexis.

II. Cum autem indubitatum sit, residentiam arctiorem requiri in Beneficiis curatis aliisque majora officia annexa habentibus, quam in Beneficiis simplicibus: plura-

pluraque incommoda per non residentiam Pastorum plerumque sequi, quam ex non residentia Canonicorum aut Capellanorum, consequens est, quod etiam major inter priora, quam posteriora intercedat incompatibilitas; eo quod *pluralitas* secum trahat non residentiam, quæ minus in illis, quam in his toleranda est.

III. Hinc communiter recepta est distinctio Beneficiorum incompatibilium, in Beneficia incompatibilia primi & secundi generis.

Incompatibilia primi generis dicuntur, inter quæ tanta intercedit incompatibilitas, ut per assecutionem pacificam secundi *ipso facto* vacet primum: quemadmodum de Beneficiis curatis, Dignitatibus & Personatibus statuit Concilium Lateranense in *Cap.* De multa ꝟ *De Præb.* & expressius Joannes XXII. in *Extravag.* Execrabilis *De Præbendis in Commun.* addens, „ quod qui deinceps receperint Dignitatem vel Personatum, seu officium aut aliud Beneficium curam animarum habens annexam, si antea simile Beneficium obtinebant, illud quo *ipso jure* privati noscuntur, absque moræ dispendio in Ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo: alioquin ex tunc sint ipso jure secundo privati, & nedum ad sacros suscipiendos Ordines, quin etiam ad habendum quodcumque aliud Ecclesiasticum Beneficium inhabiles reputentur.

Itaque attentis hisce Decretalibus, incompatibilia sunt primi generis, duo Beneficia curata, duæ Dignitates aut Personatus; item unum curatum cum Dignitate, idque sive in una, sive in diversis Ecclesiis.

IV. His addunt communiter Canonistæ duo Beneficia *uniformia*, etiamsi sint simplicia, sub *eodem tecto*, id est, in eadem Ecclesia; Idque auctoritate *Cap.* 9. ꝟ *De Concess. Præbendæ non vacantis*, ubi respondetur, vacare *ipso jure* Præbendam obtentam per assecutionem secundæ Præbendæ in eadem Ecclesia. Idipsum non obscure decernitur in *Clem. fin. De Præbendis*, dum dicitur, primam Præbendam *hoc ipso* vacaturam, cum secundam Archidiaconatui annexam fuerit pacifice assecutus. Unde Glossa ibidem, verbo *hoc ipso*, ait: "Pater quod in Præbendis ejusdem Ecclesiæ *ipso jure*, per assecutionem secundæ vacet prima.

Quin credit post alios Garcias *parte* 11. *cap.* 5. *num.* 182. id quoque " procedere, etiamsi Beneficia sint talia, quæ non requirunt residentiam in conformibus titulis.

V. Deinde *num.* 186. monet " cavendum à Zerola qui ait, quod hodie per Decretum Concilii Trident. *Sess.* 24. *cap.* 17. *De Reformat.* possit quis habere duo Beneficia conformia sub eodem tecto, modo sint simplicia, & non requirant residentiam, & non sufficientia: quæ doctrina est falsa (ait) & absque fundamento: nam Concilium ibi nihil innovat seu disponit circa hoc.

VI. Dicuntur autem *uniformia*; quando sunt ad eundem finem & munus instituta; qualia solent esse Canonicatus & Capellaniæ; alias si quidem in nomine conveniant; sed munia annexa sint plane disparata, non censebuntur *uniformia*; neque sub hac incompatibilitate comprehendi; quemadmodum notat Gonzales ad Reg. 8. Cancell. *Gloss.* 10.

VII. Incompatibilia *secundi* generis vocantur, quæ quidem simul retineri non possunt; sed quorum primum tamen non vacat *ipso jure* per assecutionem pacificam secundi: dicunturque propterea incompatibilia, *quoad retentionem.* Hujusmodi Beneficia incompatibilia inspecto jure communi, sunt duo Canonicatus, aut duæ Capellaniæ residentiam requirentes; item Canonicatus & Dignitas aut etiam Beneficium curatum, nimirum in diversis Ecclesiis.

Beneficiorum incompatibilium primi & secundi generis distinctio pluraque alia, quæ innumeras quæstiones & litigia pariunt, priscis Patribus erant ignota, & feliciter sopita fuissent; si auctoritate Concilii Tridentini omnis omnino Beneficiorum pluralitas fuisset simpliciter & indistincte proscripta, & avita Patrum disciplina restituta, quemadmodum plures zelosiores Episcopi desiderabant, uti *cap.* 3. observatum est.

VIII. Quippe dubitatur, num & incompatibilium distinctio per Synodum Tridentinam *Sess.* 7. *cap.* 4. *de Reformat.* sit sublata, quia decernit, quod " quicumque de cætero plura curata aut alias incompatibilia Beneficia Ecclesiastica contra formam sacrorum Canonum & præsertim Constitutionis Innocentii III. quæ incipit *de multa*, recipere, ac simul retinere præsumpserit, Beneficiis ipsis juxta ipsius Constitutionis dispositionem, *ipso jure*, etiam præsentis Canonis vigore, privatus existat „: videtur ergo pœnam privationis *ipso jure* per Constitutionem *de multa*, decretam contra obtinentes plura Beneficia curata, extendisse ad omnia Beneficia *alias incompatibilia.*

Attamen communior opinio praxi conformis credit, per hoc Decretum pœnam privationis *ipso jure* ad omnia generaliter Beneficia alias incompatibilia non esse extensam, sed Synodum exprimendo Beneficia *curata*; ac dein subjiciendo clausulam generalem, & *alias incompatibilia*, voluisse duntaxat comprehendere alia incompatibilia, de quibus loquitur Constitutio *de multa*, ut Dignitates & Personatus. Vide Zypæum in Jure Novo *tit. de Clericis non resid. num.* 11.

IX. Quamvis communior opinio habeat, distinctionem inter incompatibilia *primi* & *secundi* generis, per Synodum Tridentinam omnino non esse sublatam, fatendum tamen est, quod, teste Garcia *de Beneficiis parte* 2. *cap.* 5. *num.* 84. sæpius à Congregatione Cardinalium super interpretatione Concilii Tridentini responsum fuerit, Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 7. *cap.* 4. *de Reformat.* spectare ad omnia Beneficia alias quacumque ratione incompatibilia.

Neque diffiteri posse videtur, quin inspectis verbis Decreti, videri possit Concilium loqui in hoc Decreto generaliter de omnibus Beneficiis quacumque ratione incompatibilibus; quantumvis & hoc fatendum sit, propter obscuram Decreti expressionem, in pluribus regionibus, eo modo intellectum, & receptum videri hoc Decretum, ut distinctio inter incompatibilia *primi* & *secundi* generis nequaquam censeatur per hoc Decretum sublata; ita ut Concilium salvam reliquerit distinctionem horum Beneficiorum ad eum effectum, ut incompatibilia *primi* generis vacent *ipso jure*; non autem *secundi* generis: sed quod primum Beneficium per adeptam possessionem pacificam secundi non vacet ipso jure, sed duntaxat per sententiam Judicis posse eo privari.

X. His de mente Concilii Tridentini obiter dictis, constat hodie ad vacationem Beneficii per assecutionem alterius incompatibilis primi generis, non sufficere ejus collationem fuisse etiam acceptatam; sed requiritur ejus *pacifica* possessio; aut saltem ut per eum steterit quominus eam acceperit, juxta clausulam expressam in citata Extravagante Joannis XXII. " Postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus, quominus habeant, steterit. „ Et in *Clementina fin. De Præbendis*, Pacifice *fuerit assecutus.*

XI. Quandoquidem nullum tempus in jure determinatum sit, intra quod Beneficiatus teneatur realem, & corporalem Beneficii possessionem accipere, idcirco & communi Doctorum opinione, & praxi receptum est, ut ob acceptum Beneficium secundum non inducatur vacatio *primi*, ante adeptam corporalem possessionem secundi: tametsi per ipsum Beneficiatum stetisset, possessionem corporalem *secundi* accipere.

Unde quod *num.* 10. conformiter ad *Extravagantem* Joannis XXII. dictum est, primum Beneficium vacare, si per Beneficiatum steterit, *quominus pacificam possessionem habeat*, referendum est non ad possessionem, sed

sed ad vocem *pacificam*, & per eum stet, quominus *hæc* possessio sit *pacifica*.

Voluit enim per hanc declarationem Pontifex præcavere, ne prætextu alicujus suscitatæ controversiæ, sive litis, fraus fieret Canonibus, pluralitatem Beneficiorum vetantibus.

Contingebat enim non raro, ut qui plurium Beneficiorum proventibus gaudere cuperet, possessionem quidem realem *secundi* Beneficii acciperet, ut ea mediante proventus illius sibi cederent: sed ne per hanc adeptam possessionem, *primum* Beneficium amitteret, cum ficto aliquo adversario colludens, litem sibi suscitari procurabat; ut ita possessio appareret *non pacifica*.

Itaque ut hisce fraudibus occurratur, declaravit Pontifex in citata Extravagante, quod per possessionem *secundi* Beneficii, vacet prius, si probari queat, quod per ipsum Beneficiatum steterit, quominus hæc jam capta possessio fuerit *pacifica*.

Et sane cum ante captam possessionem, Beneficiatus nullos proventus ipsius Beneficii queat obtinere; & consequenter non videatur ante captam possessionem Beneficium perfecte habere: sed demum à capta possessione jus percipiendi proventus Beneficii acquirat, mirum non est, quod ante acceptam possessionem, nulla prioris Beneficii inducta sit vacatio, eo quod hactenus nonnisi unius Beneficii, in cujus possessione est, proventibus gaudeat.

XII. Hinc concluditur, quod demum indicatur vacatio primi per assecutionem secundi, si assecutio & possessio secundi sit *pacifica*; non solum de facto, sed etiam *de jure*, id est, non litigiosa, sed absque controversia juris & facti judiciali & extrajudiciali; ita aliis citatis late exponit Garcias De Benef. *parte* 11. *cap.* 5. §. 1. *num.* 105. ubi *num.* 108. ait, quod primum litigiosum vacet per assecutionem & possessionem *pacificam* secundi.

XIII. Hæc quidem ex dispositione Constitutionis *De multa*, innovata per Synodum Tridentinam; ait eam in Gallia, saltem quoad pœnam privationis *ipso jure* primi Beneficii per assecutionem secundi, non esse receptam testatur Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis *lib.* 2. *Instit. Juris Canonici cap.* 16. asseritque, in Gallia retentam esse *optionem*, sive jus optandi, de quo Alexander III. in *cap.* 4. ✠ *De Ætate & qualit. Præficien.* scribens quod Episcopo liceat "habentes plu„ res Ecclesias, quæ ex uno non pendeant, appella„ tione postposita cogere *ad unam* ipsarum, *quam ma„ luerint* dimittendam.

XIV. Verum sicuti privatio primi Beneficii per assecutionem secundi, juxta Decretalem *De multa*, & Extravagantem Joannis XXII. non inducitur, nisi post adeptam *pacificam* possessionem secundi Beneficii; ita nec *optionis* necessitas inducta censetur, nisi post assecutionem *pacificam* secundi.

XV. Cum autem in Gallia nemo *pacificus* proprie reputetur, nisi post pacificam *annalem* possessionem, uti supra notatum est, etiam ante annum pacificæ possessionis ad optandum cogi non potest: quod novissime annotavit Claudius Horry in libro cui titulus: *Nouveau Traité des matiéres Bénéficiales & Ecclésiastiques, accommodé à l'usage présent*, ubi *pag.* 99. ait: "In Fran„ cia provisus de duobus Beneficiis incompatibilibus „ habet annum & diem ad faciendam suam *optionem*, „ si sit possessor *pacificus*, potest unum è duobus dimit„ tere ad manus Collatoris ordinarii. (*a*)

XVI. Hac libertate retinendi per annum integrum duo Beneficia incompatibilia nonnulli Ecclesiastici abutebantur, nimirum per annum proventus Beneficiorum percipiendo; ac dein, anno elapso, per quandam collusionem suscitando sibi simulatum adversarium, quo interim proventibus utriusque gaudere pergerent. Cui abusui ut occurreretur, anno 1681. Regio Edicto cautum est, ut "cum uni eidemque personæ collata sunt „ duo Beneficia curata, aut Canonicatus aut Dignitas & „ Beneficium curatum, aut duo alia Beneficia incompa„ tibilia, sive sit *lit*, sive sit pacificus possessor, provi„ sus non gaudebit fructibus, nisi illius Beneficii in quo „ *actualiter* residebit, & servitium *per se* exsolvet: quod„ que fructus alterius Beneficii, aut etiam utriusque, si „ in neutro resederit & præstiterit servitium *per se*, im„ pendentur in solutionem Vicarii aut Vicariorum qui „ servitium præstiterint, vel in reparationes, ornamen„ ta aliumque usum Ecclesiæ ipsius Beneficii; idque „ juxta ordinationem Episcopi Diœcesani. „ Refertur integrum Edictum in opere quod intitulatur *Journal des Audiences*, *tomo* 4. *lib.* 4. *cap.* 6.

XVII. In Actis Cleri Gallicani *tom.* 2. *parte* 2. *tit.* 15. referuntur Parlamentorum Arresta quæ hanc optionem supponunt, eamque in omni genere Beneficiorum incompatibilium locum habere fat patenter declarant; ac per consequens, distinctionem inter Beneficia incompatibilia primi & secundi generis, quoad vacationem *ipso jure*, hodie in Gallia esse sublatam.

XVIII. Inter cætera *num.* 14. refertur judicatum per Arrestum 10. Februarii 1667. duos Canonicatus esse incompatibiles in eadem persona; injunctumque plures possidentibus *unum optare*, addita hac notabili clausula: Sic ut non possint pensione illos quos elegerint dimittendos gravare: quod conforme esse Canoni Concilii Chalcedonensis, infra ostendemus titulo *De Pensionibus*, & *cap.* 2. Differt. in hoc Concilium ac in Scholiis ad Canonem 10. ejusdem Synodi.

CAPUT V.

De Dispensatione super pluralitate Beneficiorum.

1. *Nulla dispensatio licitam reddit pluralitatem Beneficiorum, ni adsint circumstantiæ quæ inordinationes abstergant.*
2. *Interdum graviores, interdum leviores causæ ad has inordinationes abstergendas sufficiunt.*
3. *Vix occurrunt sufficientes quoad pluralitatem Beneficiorum curatorum; & in Regno Galliæ nulla dispensatio super hac admittitur.*
4. *Quid in Belgio obtineat?*
5. *Nulla dispensatio super pluralitate Beneficiorum sine causa, tuta est in foro* Poli.
6. *Hæc est sententia* unanimis *Canonistarum.*
7. *An quis satisfaciat rejiciendo onus in Papam dispensantem?*
8. *Petens dispensationem debet prævie examinare: an sit justa causa, & quod motivum petendi.*
9. *Aliquando licita dispensatio.*
10. *Debet semper esse recta intentio; debentque utentes dispensatione eam sæpe discutere.*
11. *Hodie super pluralitate Beneficiorum solus Papa dispensat.*
12. *An hodie duæ Parochiales Ecclesiæ sibi vicinæ uni ad tempus concedi queant sine dispensatione Pontificis?*
13. *Dispensatio qua ratione odiosa & restringenda?*
14. *Hanc regulam probat Bonifacius VIII.*

(*a*) Ubi agitur de Duobus Beneficiis, quorum unum oneri deportûs obnoxium est, hæc sancivit Galliæ Rex in Declaratione datâ 13. Januarii 1742. his verbis: *Ordonnons que dans les Provinces où le droit de déport est établi, ceux qui se trouveront pourvûs de deux Cures, ou d'une Cure, ou d'un autre Bénéfice incompatible, soient tenus de faire leur option entre lesdits Bénéfices dans l'année, à compter du jour de leur prise de possession du dernier desdits Bénéfices, dont ils auront été pourvûs, sans que ladite année puisse être censée n'avoir couru que du jour de l'expiration de l'année du déport, & faute par eux, d'avoir satisfait à la présente disposition, le premier desdits deux Bénéfices, sera réputé avoir vaqué de plein droit par l'obtention du second, & comme tel, conferé par ceux qui ont droit d'y pourvoir.* Hæc Declaratio in Commentarios Supremi Senatûs Paris. relata est 26. Januarii 1742.

15. Possi-

15. *Possidentes plura Beneficia ex dispensatione, tenentur Ordinariis petentibus dispensationes exhibere.*
16. *Possunt Ordinarii dispensationes examinare, & minus legitime obtentas rejicere.*
17. *Debent intra statutum tempus exhiberi; & quæ pœna non exhibentium?*
18. *Etiam possessores* triennales *exhibere dispensationes tenentur.*
19. *Imo tituli possessionis exhibendi.*
20. *Quando super dispensatione consulenda ab Ordinario Sedes Apostolica?*
21. *Litteræ dispensationis super pluralitate Beneficiorum in Belgio litteris* placet *indigent.*

I. OSTENDIMUS supra capite primo hujus tituli, habere plura Beneficia esse referendum inter actiones, quæ ob inordinationes iis annexas jure naturali ita sunt vetitæ ut nonnisi concurrentibus circumstantiis eas inordinationes abstergentibus licitæ reddi possint; eam omnem juris humani prohibitionem præveniendo; uti docet S. Thomas.

Hinc infert idem Doctor, pluralitatem Beneficiorum repugnare juri *naturali*, quamdiu non adsunt circumstantiæ eas inordinationes abstergentes; ac per consequens nulla consuetudine, nullave humana dispensatione justificari posse pluralitatem, quamdiu hæ circumstantiæ reipsa desunt: " eo quod dispensatio humana (ait) non auferat ligamen juris naturalis, sed " solum ligamen juris positivi, quod per hominem statuitur, & per hominem dispensari potest.

II. Porro non omnium Beneficiorum pluralitatem easdem inordinationes, nec eadem incommoda habere annexa, constat; ideoque & indubitatum est, subinde graviores causas requiri, subinde leviores sufficere ad purgandam ab hisce inordinationibus Beneficiorum pluralitatem, eamque attento jure naturali justificandam.

III. Quia vero vix sufficientes rationes occurrunt, quæ compensent incommoda *ex non residentia* Beneficiorum Curatorum sive Parochialium nata oriri; adeoque etiam ex pluralitate hujusmodi Beneficiorum, præsertim longe inter se dissitorum; ideo in Regno Galliæ ex Edicto Blesensi, *art.* 11. nulla habetur ratio dispensationis, ut quis plures Episcopatus, vel plures Parochiales Ecclesias simul habere possit; " & qui hujusmodi dispensationes impetraverunt cadunt à Beneficiis, quæ ante obtinebant, itemque revocatur hujusmodi dispensatio auxilio provocationis tanquam ab abusu interpositæ. Ita Pinsonius in tractatu *De Beneficiis*, verbo *Militia*, *cap.* 3. *num.* 56.

IV. Eamdem mentem fuisse Principum Belgii insinuat Edictum Caroli V. 28. Novemb. 1541. *art.* 32. & 33. quo cautum est, quod in omnibus litteris Placeti concedendis super provisionibus Apostolicis Parochialium Beneficiorum, exprimetur, provisum teneri *personaliter* residere in loco Parochiæ, nec per alium posse deservire: quo sat insinuatur, intentionem Principis esse, ut nec pluralitas Beneficiorum Parochialium, quæ residentiam & servitium *personale* in utroque Beneficio non compatitur, admittatur.

In *Placeto* Caroli V. 25. Octob. 1548. super Bullis Petri Episcopi de Fano Nuntii Apostolici ad has Belgicas Provincias, fuit inserta clausula: Quod conferet Beneficia curata Clericis *residentibus*, & nativis ex his partibus, qui sciant idioma, absque dispensatione in contrarium.

V. Interim in quorumcumque Beneficiorum pluralitate requiritur causa legitima, eaque talis quæ sufficiens sit, inordinationes pluralitati annexas abstergere, ut per dispensationem quantumvis Pontificiam, Beneficiorum pluralitas coram Deo justa & licita reddatur.

Unde de pluralitate Beneficiorum loquens Abbas Panormitanus ad *cap.* DUDUM ✠ *De Elect.* ait " Dispensatus etiam *per Papam* circa pluralitatem Beneficiorum *fine causa*; licet tutus quoad Ecclesiam militantem, non tamen quoad triumphantem; & sic non valet dispensatio quoad Deum. " Et rursus ad *cap.* CUM ADEO ✠ *De Rescriptis*, de eadem pluralitate loquens, ait: " Ubi non subest causa rationabilis, " non excusatur quis quoad Deum, etiam ex dispensatione Papæ.

VI. Eamdem sententiam unanimi suffragio amplectuntur Canonistæ, quemadmodum videri potest apud Fagnanum ad *cap.* EX PARTE ✠ *De Clericis non resident. num.* 65. ubi agens de dispensatione Papæ super pluralitate Beneficiorum, probat sententiam Joannis de Lignano docentis, quod si Papa dispensaret pro nuda sua voluntate, non habita relatione ad bonum publicum, *non foret dispensator*, *sed dissipator*. Ac dein cum eodem De Lignano concludit: " Ex quo sequitur, " ut quoad Deum non sit tutus is, cum quo sic dispensatur, imo verius dissipatur.

Et generalius de dissipatione loquitur; & de omnium Interpretum consonantia testatur ipse Fagnanus ad *cap.* NIMIS ✠ *De Filiis Presbyt. num.* 8. dicens: " est *unanimis* consonantia Canonum, Conciliorum, " & Interpretum, ut necessitatis, vel utilitatis causa " in dispensatione debeat esse magna; seu quod idem " est major, maxima, justa, evidens, urgens, & his " consimiles, quibus sacri Canones promiscue utuntur " tanquam synonimis. Alioquin si ejusmodi causa desit, " non est dispensatio, sed dissipatio.

VII. Quod ergo nonnulli dicunt, *Papa dispensavit, ipse sibi viderit, ego immunis sum*, tanquam merum *cavillum* explodit Cardinalis Bellarminus in Epistola ad suum Nepotem; fatetur tamen, quod hic cavillus securos multos reddat; at, ut ipse ait: *tutum neminem.* Rationem subdit: " Quoniam Papa non est Dominus, " sed dispensator; ideoque qui iniquam dispensationem " petit, iniquitatis causa est, & qui ea utitur, eadem " semper irretitur iniquitate.

VIII. Igitur dispensationem super pluralitate Beneficiorum postulare meditanti merito inculcatur illud sancti Bernardi ad Robertum Nepotem suum, *Epist.* 1. *num.* 9. *Attende cor tuum*, *discute intentionem*, *consule veritatem.*

Instabunt forsan alii: Num causa sufficiens subsit, expendendum Pontifici relinquimus: *Utinam* (dicebat similibus Bernardus *Epist.* 7. *n.* 9.) *non licentiam quæsiissetis*, *sed consilium*; *id est*, *non ut liceret*, *sed an liceret.* Sed verendum, ne pluribus eorum dici possit, quod subdit Bernardus: *Malum in corde conceperant*, *opere tamen ausi non sunt adimplere*, *nisi cum licentia. Conceperunt dolorem*, *sed non pepererunt iniquitatem*, *donec iniquo Papa conceptui præbuisset assensum..... Quod tamen*, cum eodem Doctore asserere ausim, *summum fecisse Pontificem nequaquam crediderim*, *nisi aut circumventum mendacio*, *aut importunitate victum.*

Profecto si quis serio attendat, quomodo, & à quibus hodie dispensationes sollicitari, ac postulari soleant; facile comperiet, quod pluribus sine injuria regeri posset, quod hujusmodi olim regerebat sanctus Bernardus: Non satis " de propria causa confidentes, remorsas ac " remordentes conscientias Apostolica conati estis delinire licentia. Frivolum satis remedium, quod non " est aliud, nisi more Protoplastorum, cauteriatis conscientiis texere perizomata, videlicet ad velamentum, " non ad medicamentum. " *Epist.* 7.

IX. Si omnibus attente ac mature expensis, intelligantur tales esse circumstantiæ, ut omnis inordinatio pluralitati Beneficiorum connexa videatur sublata; " ut " puta (ait sanctus Thomas) si sit necessitas in pluribus " Ecclesiis ejus obsequio, & possit plus servire Ecclesiæ, " vel tantundem absens, quam alius præsens; " ita ut solum jus *positivum* pluralitati obstet: tunc, si subsit insuper causa sufficiens recedendi à jure positivo, adsitque recta intentio in bonum Ecclesiæ unice directa, licita

cita erit diſpenſatio; quemadmodum docet S. Thom. *Quodlib.* 9. *art.* 15. *in reſponſ.*

X. Dum autem " aliquis hac intentione plura Beneficia habere vellet, ut ſit ditior, ut lautiùs vivat, & " ut faciliùs ad Epiſcopatum perveniat in aliqua Eccleſiarum, ubi eſt Præbendatus, non tolluntur prædictæ " deformitates, " ait S. Thomas loco citato; unde per diſpenſationem pluralitas Beneficiorum cum tali intentione apud Deum juſtificari nequit. Et uti jam pridem dixit Guillelmus Pariſi. *tit. De Collatione Benef. cap.* 6. " Indubitanter ſciendum eſt, quòd Romanus Pontifex " quantumcumque largam diſpenſationis gratiam videatur facere in Beneficiis cum aliquibus perſonis: " tamen non diſpenſat cum avaritia, cupiditate, vel " ambitione earum, nec indulget eis indulgentiis ſuis, " & his vel aliis vitiis.

Rectè ergo monuit Synodus Colonienſis anno 1536. *part.* 1. *cap.* 32. " Qui diſpenſatione Apoſtolicâ adverſus hæc (pluralitatem Beneficiorum) ſe tueri velint, " hi viderint, ut cauſam diſpenſationis obtentæ *Deo* " comprobent.

XI. Hodie ſuper retentione plurium Beneficiorum ſolus Pontifex diſpenſat; quod paulatim ex conſuetudine & ſtylo Curiæ Romanæ introductum eſſe notat Rebuffus in Praxi Benef. *part.* 2. *tit. De Diſpenſat. ad plura Beneficia*, *num.* 2. Huic conſuetudini introducendæ non parùm indubiè favit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in *cap.* DE MULTA ※ *De Præbendis*, dum vetitâ Parochialium Eccleſiarum, Dignitatum & Perſonatuum pluralitate, hanc clauſulam ſubjecit: " Circa ſublimes tamen & litteratas perſonas, " quæ majoribus Beneficiis ſunt honorandæ, cùm ratio " poſtulaverit, per *Sedem Apoſtolicam* poterit diſpen- " ſari.

Hac expreſſione creditum fuit, Concilium nulli niſi Pontifici diſpenſandi licentiam competere voluiſſe, quemadmodum innuit Matthæus Pariſienſis ad annum 1235. loquens de ſtatuto Innocentii III. ſuper diſpenſatione plurium Beneficiorum obtinendorum; quod aliud eſſe non poteſt, quàm decretum relatum in citato *cap.* DE MULTA.

XII. Hinc nonnulli crediderunt, ſi in gratiam Eccleſiæ Parochialis unio ad tempus fiat, aut etiam in commendam ſeu deſervituram detur Rectori Parochialis Eccleſiæ vicinæ, v. g. ob Eccleſiæ tenuitatem, id ſine diſpenſatione Pontificis non licere ob Concilium Tridentinum, *Seſſ.* 7. *cap.* 4. *De Reformation.* Verùm id ex mente Concilii nequaquam Epiſcopis prohibitum eſſe probat Zypæus in Jure novo *tit. De Clericis non reſid. num.* 6. quod & ſuppoſuit Synodus P. II. Mechlinienſis, *t.* 17. *c.* 3. ubi modum ſuggerens providendi tenuioribus Eccleſiis Parochialibus, ait: " Licebit " Epiſcopis per unionem vicinarum & minorum Eccleſiarum, aut ſimplicium Beneficiorum, vel per con- " ceſſionem deſervituramm: " (quæ cum *commendis* coincidunt) " vel aliàs per modum proviſionis provi- " dere. Mens enim Synodi Tridentinæ fuit, præcavere, ne fierent uniones aut commendæ in favorem perſonarum, non autem in bonum Eccleſiarum. Quod & praxi notoriè eſt conforme.

XIII. Circa diſpenſationem plurium Beneficiorum à Pontifice impetratam notandum, eam, utpote indulgentem pluralitatem Beneficiorum, ſacris Canonibus eatenus vulnus aliquod infligere; eoque titulo reputandam eſſe odioſam, nec conſequenter ultra expreſſum verborum tenorem poſſe extendi; quemadmodum notat Rebuffus in *Praxi Benef. part.* 2. *tit. De Diſpenſat. ad plura Beneficia*; *num.* 64. ibidem inferens: Quam " ob rem non extenditur etiam ad caſum habentem " majorem rationem, arguendo à majori ad minus; " ut nec diſpenſatus ad curatum cenſeatur diſpenſatus " ad ſimplex.

Hinc ulteriùs infert *num.* 67. " Ideóque debet eſſe " cautus impetrans, ut exprimat & ſimplicia & curata " aut aliàs qualificata, aliàs neutiquam in diſpenſatione " comprehenderentur.

XIV. Hiſce conforme eſt, quod reſpondit Bonifacius VIII. in *cap.* 21. *De Præbendis in VI.* " Non poteſt diſpenſatio ſuper pluralitate Beneficiorum con- " ceſſa, impetranti prodeſſe, qui aliquod *quantumcumque modicum* Beneficium ſubticuit in eadem.

Eidem fundamento innititur quod ſubjungit: " Illud " autem Apoſtolicæ Sedis indultum, ut quis duo Bene- " ficia curam animarum habentia, ſi aliàs Canonicè " conferantur eidem, poſſit recipere ac ſimul licitè retinere: intelligitur de duobus *primis* Beneficiis, quæ " cum cura poſt dictum indultum obtinere contingit " eundem.

XV. Cùm autem non rarò impetrentur diſpenſationes ex falſa narratione, vel ex cauſa minùs legitima, aut per importunam inhiantium ſollicitationem, qua mediante non rarò non concedenda conceduntur; aut etiam interdum ipſæ diſpenſationes contra mentem concedentis extenduntur, voluit Synodus Tridentina, *Seſſ.* 7. *cap.* 5. *De Reformat.* ut " Ordinarii locorum, " quoſcumque plura curata, aut aliàs incompatibilia " Beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, diſpenſationes ſuas " exhibere diſtrictè compellant, & aliàs procedant " juxta Conſtitutionem Gregorii X. in generali Lug- " dunenſi Concilio editam, quæ incipit, *Ordinarii*: " quam eadem ſancta Synodus innovandam cenſet & " innovat.

Conſtitutio Gregorii X. quam hìc innovat Synodus Trident. refertur in *cap.* 3. *de Officio Ordinarii in VI.*

XVI. Concilium autem Lugdunenſe & Tridentinum illius conſtitutionem probans & innovans, non tantùm permiſerunt Ordinariis ſimpliciter revideri diſpenſationes, ſed etiam rejici ac reprobari; ſi abſque vera & legitima cauſa fuerint impetratæ; uti monet Weymeſius in Analyſi ad hanc Conſtitutionem *num.* 7. " Etſi enim (ait) illa rejiciendi poteſtas non reperiatur " expreſsè data Epiſcopis, quia tamen Concilium Lug- " dunenſe voluit non moleſtari ampliùs eos, quorum " diſpenſatio exhibita evidenter apparet ſufficiens, ſa- " tis intelligitur à contrario ſenſu, Ordinariis attri- " buiſſe poteſtatem moleſtandi eos, quorum diſpenſa- " tio evidenter ſufficiens non eſt: cùm alioqui fruſtra " videretur data examinandi poteſtas, ſi reprobandi " non competeret.

XVII. Debent autem ſecundùm Conſtitutionem Concilii Lugdunenſis II. diſpenſationes ſuas " exhi- " bere intra tempus pro facti qualitate ipſorum Ordi- " nariorum moderandum arbitrio. (*a*)

Si verò intra tempus, juſto ceſſante impedimento, nullam diſpenſationem exhibuerint, tunc vigore dictæ Conſtitutionis *eo ipſo* Beneficia illa illicitè detineri conſtabit; poteruntque illa tanquam verè vacantia per eos, ad quos collatio ſpectat, liberè aliis perſonis idoneis conferri. " Ita enim receptum eſt (ait Weymeſius " *num.* 8.) ut ubi lex vel Canon ſic ipſo facto impo- " nit pœnam incurrendam ex eo, quòd Judex ſtatue- " rit terminum defenſionis, eo ipſo pœnam incurrat " reus, quòd ſe non defenderit, etiamſi nulla inter- " ceſſerit Judicis condemnatio vel declaratoria Sen- " tentia.

XVIII. Notat quoque ibidem Weymeſius *num.* 10. poſſidentes plura Beneficia, ſe non poſſe tueri contra hoc Decretum de exhibenda diſpenſatione per Regulam Cancellariæ de *triennali poſſeſſore*: propterea quod ipſis adverſetur juris communis prohibitio, quæ non patitur eos juris beneficio adjuvari: & ita ſacram Congregationem declaraſſe teſtatur.

Quin & monet Auctor Gallicus notarum in Concilium Tridentin. Edit. 1706. pag. 118. quòd triennalis poſſeſſio non ſuffragetur incompatibilitati, vel pluralitati Beneficiorum, eò quòd hæc poſſeſſio abuſum non

(*a*) Hæc Conſtitutio, quæ incipit, *Ordinarii*, recenſetur XVIII.

non abstergat, & ita judicatum in Parlamento Parisiensi anno 1611.

XIX. In Analysi ad Constitutionem Gregorii X. in Concilio Lugdunensi editam, contendit Weymesius *num.* 11. quòd possessores plurium simul Beneficiorum incompatibilium non tantùm dispensationes suas, sed etiam possessionum *titulos* ipsis Ordinariis exhibere teneantur: " cùm Ordinarii rectè judicare vix possint " de dispensationibus, nisi simul etiam videant & cognoscant *titulos*, quorum vigore Beneficia *plura incompatibilia* possidentur, receptum est teneri Beneficiatos etiam titulos Ordinariis exhibere, adeò ut titulorum exhibitio censeatur de substantia actûs, & absque illa non intelligantur Beneficiati satisfecisse suis Ordinariis, etiamsi maximè affirment se justè & canonicè possidere; quia tituli necessariò exhiberi debent, & in scriptis probari, nec sufficiunt testium dicta, quòd scripturam titulorum ipsi viderint: neque etiam de eo solo dispiciendum est, an titulus aliquis subsit, sed etiam an bonus sit & validus, quod non nisi ex ejus inspectione cognosci potest.

XX. " Si de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc ad Sedem Apostolicam recurrendum: cujus est æstimare, quem modum sui Beneficii esse velit " ait Concilium Lugdunense in hac Constitutione.

Quid si quidem de dispensatione constet; sed Ordinarius intelligat, non sine scandalo tolerari posse? Indubiè Sedes Apostolica, & super hoc informanda & consulenda erit, conformiter ad responsum Alexandri III. in *cap.* 6. ⁊ *De Præbendis*, quo respondit, quòd æquanimiter sustineat, si Mandatum pro alicujus provisione à Sede Apostolica directum, Ordinarius non exequatur, *si non potest ei sine scandalo provideri.*

XXI. Juxta receptam in Belgio, aliisque passim Provinciis praxim, litteræ dispensationis super pluralitate Beneficiorum executionem habere nequeunt, nisi præhabito Principis *Placito*; non solent enim similes dispensationes è Curia Romana emanantes executionem habere, si appareat, illas sine scandalo, aliisque incommodis executioni mandari non posse.

Neque enim litteræ *Placiti* super simili dispensatione dari solent, nisi priùs auditis Ordinariis, è quibus si intelligant, eam dispensationem sine scandalo, aliisque incommodis executioni mandari non posse, aut id aliunde Consiliis Regiis notum sit, Placitum haud facilè annuetur: solum enim scandalum, quod prævidetur exoriturum ex litterarum Apostolicarum executione esse justam & sufficientem causam negandi Placitum, certum est, uti probavi in Tractatu *de Publicatione Legum & Placito Regio.*

TITULUS IV.

DE ORDINARIA BENEFICIORUM PROVISIONE.

CAPUT I.

Qui Beneficiorum Collatores *Ordinarii*, ac præcipuè de Jure Episcopi.

1. *Qui dicantur Collatores* Ordinarii.
2. *Episcopus ex Jure communi habet fundatam intentionem in collatione Beneficiorum suæ Diœcesis.*
3. *Collatio soli Episcopo competiit, quando collatio Beneficiorum erat conjuncta Ordinationi.*
4. *Pristinis seculis omnium Beneficiorum provisio censebatur Ordinaria.*
5. *Ratio suadens Episcopo deferendam esse Beneficiorum collationem.*
6. *Jus Episcoporum circa Beneficiorum collationem, reputatur* favorabile.
7. *Si non ostendatur Beneficii Collator, tunc ad ipsum Episcopum collatio spectare censetur.*
8. *Olim Episcopus in Electione Ministrorum Clerum suum consulere debebat.*
9. *Capitulum Cathedrale Jus illud Cleri prætendit in collatione Beneficiorum.*
10. *Episcopus prohibetur personas instituere aut destituere sine consilio Capituli.*
11. *Id præcipuè obtinet quoad Canonicos Cathedrales; & quare?*
12. *Hinc in aliquibus Ecclesiis Cathedralibus electio Canonicorum est communis; sed non ubique eodem modo ad electionem concurrunt.*
13. *Aliquando Episcopi suffragium æquivalet suffragio Capituli.*
14. *Ad vitandam discordiam inducta alternativa inter Canonicos & Episcopum.*
15. *Dum Episcopus confert Capitulariter cum Canonicis, quod suffragium habeat?*
16. *Aliquando concurrit ut* Canonicus, *& suffragio Canonici gaudet.*
17. *Quomodo Jus eligendi Canonicos Cathedrales in aliquibus Ecclesiis, ad solum Capitulum devolutum sit?*
18. *Episcopus hodie in collatione Præbendarum ad suam collationem spectantium, non petit consilium Capituli.*
19. *Jure communi collatio Præbendarum in Ecclesia Collegiata spectat ad Capitulum.*
20. *Unde fiat, quòd collatio similium Præbendarum in multis Ecclesiis spectet ad solum Præpositum?*
21. *Ad quos soleat spectare Dignitatum collatio in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis.*
22. *Jus collationis Beneficiorum unde hodie præcipuè colligendum?*
23. *In omni Beneficiorum provisione convenit, ut interveniat auctoritas Episcopi.*
24. *Ostenditur, quomodo hodie in omni collatione aliquatenus Episcopi auctoritas interveniat.*
25. *Collatio Beneficiorum olim Ordinis Episcopalis meritò dicta; hodie est Jurisdictionis.*
26. *Non tamen transit in Capitulum, Sede vacante.*
27. *Ratio Canonistarum petita ex natura* fructuum *seu proventuum Episcopalium; quibus jus collationis annumerant.*
28. *Quàm mala idea de Beneficiorum collatione hinc concipiatur.*
29. *Hæc ratio à Spiritu Ecclesiæ aliena.*
30. *Ratio Canonistarum nullibi in jure probata; & quæ sit ratio, quod jus conferendi non transeat ad Capitulum, Sede vacante.*
31. *Collatio Beneficiorum Curatorum in multis Ecclesiis Gallicanis devolvitur ad Capitulum, & in Belgio à Capitulo concursus instituitur.*

I. IN materia collationis Beneficiorum; nomine *Ordinarii* non tantùm venit Episcopus; sed etiam quivis alii, quibus quocumque titulo competit jus collationis nomine *proprio*, quo dici queant

queant collatores jure *suo* seu *ordinario*; & non ex alicujus speciali delegatione pro hac illave vice. Vide Garciam *De Benefic. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 1. & 2.

II. At si ipsum primævum jus collationis Beneficiorum spectetur, id primariò, & quasi naturali jure competit Episcopis: adeò ut omnium Canonistarum calculo, probata sit hæc regula, quod " juris communis dispositione, primævoque Ecclesiæ usu attentis, omnia " Beneficia quandocumque & quomodocumque vacantia, ad Episcopi seu Ordinarii loci collationem spectent. Ita post alios Cardinalis de Luca, *tom.* 1. *in Summa Beneficiorum* §. 2. *num.* 6. qui dein notatis nonnullis singularibus casibus, quibus jus collationis ad inferiores collatores devolutum est, subjungit *n.* 16. His " autem casibus particularibus cessantibus, generaliter " fundata est Ordinarii intentio in provisione Beneficiorum in ejus Diœcesi vel territorio existentium; nisi " ex Apostolica concessione, seu immemoriali consuetudine, vel præscriptione, alteri inferiori Prælato " istud jus in aliquibus Beneficiis quæsitum sit.

III. Imprimis quamdiu ipsa Beneficia à sacra Ordinatione sejuncta non fuerunt; & ipsorum Ordinum collatio vice collationis Beneficiorum fuit, omnis quoque Beneficiorum collatio penes solum Episcopum remansit. Certum enim est, Episcopum semper fuisse solum *Ordinarium* Ordinationis Ministrum; uti latiùs *part.* 2. *sect.* 1. *cap.* 2. *tit.* 9. ostensum est.

IV. Quandoquidem ante seculum XI. vix sciatur, Beneficia à collatione Ordinum fuisse separatim collata; sed ad illud usque tempus, ipsam Ordinationem vicem subiisse collationis Beneficiorum, sive per ipsam Ordinationem Clericos fuisse singulis Ecclesiis, tanquam earum Ministros, adscriptos, atque per eam adscriptionem consecutos jus participandi de proventibus Ecclesiæ in alimentationem Ministrorum primariò destinatis, etiam ad eam usque ætatem ad solum Episcopum Beneficiorum, ut hodie loquimur, Provisio pertinuisse creditur, neque ante eam ætatem, de aliis Collatoribus Ordinariis Beneficiorum, neque de Provisione seu collatione Beneficiorum ab ipsa Ordinatione distincta, quidquam legitur; omnesque illæ innumeræ ferè, ac quotidie incidentes difficultates, & quæstiones circa Beneficiorum distinctionem, jura Collatorum, modum & formam collationis, ætatem & qualitates Beneficiandorum, aliaque similia demum post erectos titulos Beneficiales, & separatam eorum ab Ordinatione collationem, sive Provisionem, emerserunt, & Ecclesiam turbare cœperunt.

Quin neque ante hanc inductam separationem, quidquam de Provisione Apostolica, sive Romani Pontificis, sive vigore Reservationis, sive Gratiæ Expectativæ, vel Præventionis, vel Devolutionis legitur: nec mirum; Pontifices enim Romani singulis Episcopis juxta Canonicas sanctiones, liberas Clericorum suorum Ordinationes permittebant.

Hæc & notavit Franciscus Duarenus *de sacris Ministeriis lib.* 2. *cap.* 3. observans, quòd ante erectionem titulorum solerent disputare antiquiores, ut quærerent, quis Ecclesiæ ministrum *ordinare*, & quis *ordinari* deberet: *recentiorum* verò quæstiones (ait) hæ sunt vulgò usitatæ, *quis Beneficium conferre*, *cui conferri possit.*

Et rursus *lib.* 3. *cap.* 1. ubi quærens, quam in conferendis Beneficiis potestatem habeat Romanus Pontifex, respondet " eum *priscis* temporibus, nullum " jus nullamque potestatem Ordinandorum Sacerdotum aut Clericorum extra propriam Diœcesim sibi " vindicasse.

Ex his ulteriùs concludit: " Cùm ergo Pontifex " Romanus secundùm *antiquos Canones* in alienis Ecclesiis, neminem *ordinare*, id est, ad Ministerium " Ecclesiæ promovere possit, satis perspicuum est ex his, quæ secundi libri cap. 3. diximus, Ecclesiastica " Beneficia totius orbis ab eo conferri non posse; nec " verò dubium est, quin vetustiores sanctioresque urbis " Romanæ Episcopi, sede, Ecclesiâque propriâ contenti, reliquis Episcopis, Ecclesiarum ipsis commissarum, liberam administrationem reliquerint, quasi " urbis hujus magis, quàm orbis Episcopi.

V. Erectis Beneficiorum titulis; nec non horum collatione sensim ab ipsa Ordinatione sejunctâ, ratio, quæ Episcopum constituit ordinarium Ordinationis Ministrum, eique Ordinandorum detulit electionem, etiam suadet, Beneficiandorum electionem Episcopo primariò deferendam esse; & quasi jure deberi.

Ut quid enim Clericorum Ordinatio Episcopis concredita, nisi quia per Ordinationem eliguntur, & constituuntur Ecclesiæ Ministri, qui unà cum, & sub Episcopo laborent, & ministrent: naturale autem sit, Ministros eligi & ordinari ab eo, cui principale & præcipuum regimen incumbit?

Quia ergo collatione Beneficiorum, non secus atque sacrâ Ordinatione, Clerici functionibus Ecclesiasticis applicantur; quid naturalius, quàm ut hi tituli per Episcopum, tanquam suæ Ecclesiæ Caput & primum Ministrum distribuantur, & Ministri inferiores eligantur?

VI. Hinc concludunt Canonistæ, quòd jus Episcoporum in Beneficiorum collatione sit favorabile; utporè in sacris Canonibus fundatum, ipsique quodammodo ministerio Episcopali connaturale, & congenitum. Quare, qui Episcopum à Beneficiorum collatione excludere, ejusque collationem restringere prætendit, titulum probare debet; aliàs in dubio pro Episcopo judicandum.

VII. Si ergo nova Dignitas, aut Beneficium erigatur; neque ex ipsa erectione, aut aliunde probetur illius collationem aut præsentationem alicui esse specialiter delatam, ipsa collatio ad ipsum Episcopum spectabit; hoc solo titulo, quòd omnium Beneficiorum suæ Diœcesis sit ordinarius Collator, quousque probetur, collationem ad alium spectare.

VIII. Episcopi ut in Ministrorum electione securiùs procederent, consilium Cleri sui adhibere, quin & populi testimonium de Ordinandorum moribus & conversatione audire jampridem solebant. " Ut Episcopus sine consilio Clericorum suorum Clericos non " ordinet; ita ut civium conniventiam & testimonium " quærat, " ait Concilium Carthaginense IV. *Can.* 22. De hac disciplina videri potest Thomassinus, *De Disciplina Ecclesiæ*, *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 5.

IX. Cùm autem successu temporis, Capitulum Cathedrale quasi ipsum Clerum repræsentare cœperit, ipsumque Ecclesiæ *Senatum* constituere, prætendit etiam juxta Canonum præscripta in Ministrorum electione, & in Beneficiorum collatione, quâ Clerici functionibus Ecclesiasticis applicantur, tanquam in re summi momenti, Capituli consilium esse expetendum.

X. Huic conforme apparet, quòd scribit ad Patriarcham Hierosolymitanum Alexander III. in *cap.* 4. *De his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli:* " Novit tuæ discretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum corpus sitis; ita quòd tu caput, & fratres tui membra esse comprobentur. Unde non decet, omissis membris, te aliorum consilio in Ecclesiæ " tuæ negotiis uti, &c. Inde est, quòd Apostolicâ " auctoritate prohibemus, ne Abbates, Abbatissas, " vel alias personas Ecclesiasticas, sine *assensu*, vel *consilio* Canonicorum tuorum, instituere vel destituere, " de cætero ratione præsumas.

XI. Porrò quòd de *institutione* personarum hîc generaliter dicitur; id singulari ratione militare videtur in institutione aut electione ad Præbendas Cathedrales. Cùm enim Canonici & Episcopus unum quasi corpus sint, æquum apparet, ut ad electionem membrorum, totum corpus concurrat: quod & Zypæus notat in Jure novo, *tit. De Præbendis num.* 4.

XII. Hinc indubiè factum, ut in nonnullis Ecclesiis

fiis Cathedralibus etiamnum hodie, Canonicorum electio spectet ad Episcopum & Canonicos. At illud notandum, quòd in illis Ecclesiis, in quibus hæc collatio ad Episcopum & Capitulum spectat, non ubique eodem modo ad electionem Capitulum & Episcopus concurrant.

XIII. In aliquibus enim Ecclesiis, Episcopi suffragium æquivalet suffragio Capituli: ita ut non simul Capitulariter eligant Canonici & Episcopus; sed Episcopus separatim eligat, & Capitulum suum suffragium Episcopi suffragio æquivalens depromat; ideóque hoc casu, & Episcopus, & Capitulum suum jus sive suffragium diverso loco, diversoque tempore vel modo dare possint; utì notat De Luca loco citato *num.* 10. Episcopus nempe singulariter, Capitulum verò collegialiter.

XIV. Quia verò ob concurrentiam in diversas personas non raró difficultates oriebantur; " Laudabilis „ inolevit usus (ait De Luca) hujusmodi juris exercitium dividendi per alternativam, seu per menses & „ tempora, ut quilibet nomine consortis totum jus „ absque hac discrepantia exerceat.

XV. Plerumque autem electio hæc simultanea fit per Episcopum & Canonicos Capitulariter congregatos: soletque Episcopus tanquam Caput Capituli proponere & concludere, eoque titulo suffragium decisivum in paritate habere; præter quod subinde habet suffragium absolutum; quemadmodum in electione Canonicorum Graduatorum in Ecclesiis Belgicis recenter erectis, per Bullam erectionis statutum esse, notavimus *part.* 1. *tit.* 10. *cap.* 1. *num.* 26.

XVI. Quòd autem nonnunquam Episcopus interveniat ut Canonicus, nec alio consequenter gaudeat suffragio quàm Canonici, patet ex *cap.* 15. ※ *De Concess. Præbendæ* in verbis: " Nisi fortè Archiepiscopus „ non ut Prælatus, sed ut *Canonicus* vobiscum jus ha„ beat conferendi: „ Quando censeatur interesse Capitulo, ut *Prælatus*, vel ut *Canonicus*, notatum est suprà *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *num.* 5.

XVII. Ulteriùs labentibus seculis cœperunt Capitula Cathedralia se ab Episcoporum Jurisdictione eximere; atque bona Capituli separare à proventibus Episcopi; & corpus suum ita distinguere, ut etiam à negotiis suis omninò Episcopum excludere cœperint, ut nec ipsum Capitulo interesse finerent; quemadmodum ex dictis citato *cap.* 3. colligi potest. Non mirum proinde, quod ipsum Episcopum ab electione Canonicorum etiam excluserint atque jus electionis tandem, conniventibus Episcopis, ad solos Canonicos, devolutum sit: quod consuetudine introduci posse, probat Innocentius III. in *cap.* 31. ※ *De Elect.* ubi mandat Episcopo Florentino, ut à petitione Episcopi Vulterani prætendentis jus electionis cum ipsis Canonicis, absolvere studeat Canonicos, " maximè (ait) si sit noto„ rium, quòd in Thuscia generalis consuetudo serve„ tur, ut in Cathedralibus Ecclesiis *solum* Capitulum „ *irrequisito* Episcopo, eligendi Canonicos habeat fa„ cultatem.

XVIII. In pluribus Belgicis viciniisque Ecclesiis, *soli* Episcopo jus conferendi Præbendas Cathedrales, excluso Capitulo, competit; neque in hac collatione consensum aut consilium Capituli expetunt: utì monet Zypæus loco citato.

XIX. Sicuti naturale est, ut Canonici Cathedrales unà cum Episcopo tanquam cum suo capite eligant corporis sui membra; ita quoque jure communi electio Canonicorum Ecclesiarum Collegiatarum spectare videtur ad Canonicos unà cum suo Decano, aut illo, qui cum Canonicis unum corpus sive Capitulum constituit: de quo jure vide Garciam & ab eo citatos, *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 4.

XX. Verùm quia multæ Ecclesiæ Collegiatæ aliquando fuere Regulares, electio Canonicorum etiam in pluribus illarum mansit apud solum præpositum, tanquam qui tempore Regularitatis erat caput Congregationis: idque ad normam Regulæ Monachalis sancti Benedicti, & Canonicalis sancti Grodegangi; quæ Abbati sive Præposito liberam dant facultatem recipiendi Monachos & Canonicos; utì observat Thomassinus, *de Discipl. Eccles. part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 9.

XXI. Dignitates tam in Ecclesiis Cathedralibus, quàm in Collegiatis, quæ ipsum Capituli regimen ac disciplinam Canonicalem præcipuè concernunt, ad electionem Capituli ordinariè spectant; nisi quòd hodie ferè primæ Dignitates in Collegiatis, & majores post Pontificalem in Cathedralibus nominationi Regiæ, ex indulto Pontificio sint subjectæ. Dignitates verò in Cathedralibus, quæ propriè ipsum regimen hierarchicum concernunt, utì sunt Archidiaconatus, Pœnitentiariatus, Archipresbyteratus, ad solius Episcopi collationem plerumque pertinent.

XXII. In his autem omnibus, quemadmodum & in aliorum Beneficiorum provisione, attendendus est usus singularum Ecclesiarum, qui, sive ex jure communi, sive speciali fundatione, sive legitimâ præscriptione, aut privilegio originem habeat, servandus est: cùm hîc non nisi de puncto disciplinæ agatur, quæ pro temporum & locorum varietate varia esse potest.

XXIII. Interim cuicumque Beneficiorum collatio sive provisio competat, illud invariatum remanet, Beneficium dari propter officium; atque per Beneficium constitui ipsum Beneficiatum Ministrum Ecclesiæ illius, in qua Beneficium est fundatum.

Cùm ergo à Patrum institutis alienum videatur, ut quisquam in Ecclesiæ ministeria se sine Episcopi, cui principalis totius Diœcesis cura incumbit, consensu intrudat, etiam visum fuit, Episcopo aliquam circa Beneficia auctoritatem conservare, tametsi libera eorum collatio ad alios esset devoluta, aut saltem per jus Patronatûs aliumve titulum restricta. Unde seculo XII. Cantuariensi Archiepiscopo & ejus suffraganeis scribens Alexander III. vocat consuetudinem *pravam*, "quòd „ Clerici Ecclesiastica beneficia sine consensu Episcopi „ Diœcesani, vel officialium suorum recipiunt, minùs „ quàm deceat (ait) cogitantes, quomodo id à Patrum „ sanctorum est institutionibus alienum & Ecclesiasticæ „ contrarium honestati.„ *Cap.* 3. ※ *De Institut.*

XXIV. Hoc jus Episcoporum consistit partim in jure ipsos Beneficiatos examinandi; curam animarum ipsis committendi; aut etiam eos instituendi, sive titulum conferendi, quæ plerumque Episcopis eorumve Archidiaconis salva manent: tametsi jus præsentationis, collationis aut electionis ad inferiores translatum sit, utì in sequentibus, ubi de institutione, item de jure Patronatûs agetur, ostendetur.

XXV. Collatio Beneficiorum quamdiu Ordinationi connexa fuit, seu potiùs quamdiu per ipsam Ordinationem collatio Beneficiorum facta fuit, etiam collatio Beneficiorum Ordinis Episcopalis meritò dicebatur: at hodie non Ordinis, sed *Jurisdictionis* esse reputatur: eóque titulo etiam competere Episcopo ante consecrationem, modò confirmatus sit, & possessionem acceperit, apud omnes in confesso est, & quotidiana praxis evincit.

XXVI. Cùm ergo Beneficiorum collatio Jurisdictionis, non quidem contentiosæ, sed voluntariæ sit, videtur in Capitulum, Sede vacante, jus illud collationis debere transire; utpote succedens Episcopo in ea, quæ sunt Jurisdictionis. Nihilominus si ad solum Episcopum spectet *libera* collatio, Capitulum, Sede vacante, eam futuro Episcopo reservare debet, quemadmodum decidit Bonifacius VIII in *cap. unico*, *Ne Sede vacante, in* VI. & notavimus *parte* 1. *tit.* 9. *cap.* 2.

XXVII. Rationem communiter post Glossam ad *cap.* CUM OLIM ※ *De Majorit. & Obed.* assignant Canonistæ, " quia omnes fructus & jura Episcopalia „ debent fideliter custodiri & reservari successori. Sed „ collatio Beneficiorum (ait) inter bona Episcopalia &

„ *fructus*

» *fructus* computatur, & magnum fieret præjudicium » Episcopo successori per talem collationem; & ideo » non potest conferre, nec distrahere tales fructus sicut » nec alios.

XXVIII. Quam hæc Doctorum opinio nata sit, crassam & carnalem de collatione Beneficiorum imprimere ideam, nemo non videt. Hinc enim facile persuadetur, collationem Beneficiorum non secus ac alia quæcumque temporalia jura & emolumenta requirendam ac sollicite conservandam esse; tanquam quæ Collatoribus, nescio quid commodi aut emolumenti adferat: aut saltem jus aliquibus personis sibi bene affectis gratificandi. Unde passim *liberam* Beneficiorum collationem reputant esse *gratiam.*

At cum in collatione Beneficiorum unice attendi queat bonum Ecclesiæ, ut nimirum de optimis Ministris ipsi provideatur; omnisque carnalis affectus hic plane exulare debeat (uti supra *part.* 1. *tit.* 13. *cap.* 6. notatum est, & infra *tit. De cavenda personarum acceptione in provisione Benefic.* latius ostendetur) facile intelligitur quam hæc de collatione Beneficiorum idea sit à veritate & spiritu Ecclesiæ aliena: recteque propterea observatum à D. Fleury in *Institut. Juris Canonici part.* 1. *cap.* 15. à Recentioribus collationem Beneficiorum referri inter *fructus* & emolumenta Episcopatus aut Dignitatis, quam olim ut *onus* potius non parum conscientiam onerans considerassent Patres. Addere potuisset: & semper ut tale considerarunt, & considerant, qui sciunt & attendunt, quantum onus simili juri collationis sit annexum; quantaque ratio reddenda sit, si de indigno aut minus digno Ministro ex aliquo humano aut carnali affectu Ecclesiæ providerint.

XXIX. Neque ullibi in Canonibus aut Decretalibus ratio, ob quam libera Beneficiorum collatio, Sede vacante, ad Capitulum non devolvatur, refunditur in ipsam naturam collationis, quasi hæc instar *fructuum* Episcopatus esset futuro Episcopo reservanda; sed Honorius III. in *cap.* 2. ✠ *Ne Sede vacante*, declarans collationem Præbendæ à Capitulo, Sede vacante, factam non tenere, hanc dat rationem: " Cum nusquam invenia- » tur cautum in jure, quod Capitulum, vacante Sede, » fungatur vice Episcopi in collationibus Præbenda- » rum.

XXX. Ratio verisimilis illius disciplinæ ex consuetudine profluxit, quæ à generali devolutione jurisdictionis in Capitulum exemit hanc Beneficiorum collationem: utpote ex jure quasi primigenio & naturali Episcopo competentem; quemadmodum supra diximus: maxime cum hic ageretur de electione *libera* Ministrorum Ecclesiæ, quam tenacius conservat Episcopo, de quo plus, quam de Capitulo confidit, quemadmodum notat Lotterius *De Re Beneficiaria*, *lib.* 2. *q.* 2. *num.* 22.

XXXI. Verum refert Cabassutius in sua Juris Canonici theoria & praxi, *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 12. quoad *curata* Beneficia, posse Capitulum, dum vacat Sedes Episcopalis, saltem in Franciæ Regno providere Parochiis, conferendo eas in titulum potius, quam in commendam, hancque Capitulorum possessionem iteratis Parlamentorum Arrestis firmatam, testatur Pinsonius *De Beneficiis*, *tit. De modis acquirendi Beneficii* §. 16. *num.* 18. 19. & 20. ita judicatum est à Parlamento Parisiensi 6. Septembris an. 1642. Consulantur acta Cleri Gallicani, *tom.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *num.* 30.

Hic in Belgio passim, etiam Sede vacante, instituunt Capitula Cathedralia concursum ad vacantes Ecclesias Parochiales, sive ad Episcopi, sive ad aliorum Ecclesiasticorum Collatorum vel Patronorum collationem aut præsentationem spectantes; de quo latius titulo sequenti.

CAPUT II.

De Collatione; & qua forma expedienda?

1. *Quid proprie dicta collatio; ejusque divisio?*
2. *Quæ dicatur collatio* libera?
3. *Describitur collatio* non libera.
4. *Quomodo collatio differat ab electione & præsentatione?*
5. *Per collationem confertur titulus Beneficii.*
6. *An laïci conferre possint?*
7. *Jus acquisitum ex collatione cum alio Beneficio permutari potest, secus jus ortum ex sola præsentatione.*
8. *Collatio de jure solo verbo expediri poterat; hodie* litteras *requirit.*
9. *Formula collationis remissive.*
10. *Collatio ab Ordinario solet concipi tanquam facta* motu proprio.
11. *Omittitur mentio supplicationis factæ, ut suspicio ambitus evitetur: quod Collatores merito attenderent.*
12. *In litteris collationis modus vacationis exprimendus.*
13. *Exprimenda Ecclesia in qua Beneficium est situm; item nomen ultimi possessoris.*
14. *Debent adscribi duo ut minimum testes, qui collationi interfuerint.*
15. *An testes debeant esse omni exceptione majores?*
16. *Litteræ expediri debent per Notarium.*
17. *Apponenda* data.
18. *Ex* data *cognoscitur de jure devolutionis aut de præventione.*
19. *Concurrentibus duabus collationibus, ex* data *de validitate cognosci subinde debet.*
20. *Si ab eodem duæ collationes factæ; nec de prioritate constet, neutra valet.*
21. *A duobus factæ collationes duobus, is prior est qui* prior *est* in possessione.
22. *Si neuter est in possessione, collatio Pontificia præfertur collationi Ordinarii, & Collatio Ordinarii, collationi Vicarii.*
23. *Quid requiratur, ut una collatio* prior *altera censeri debeat?*

I. COLLATIO proprie dicta, definitur communiter, assignatio seu concessio Beneficii vacantis facta ab habente potestatem.

Dividitur autem in collationem liberam & non liberam.

II. Prior dicitur quæ fit solo jure Collatoris, ita ut non restringatur ad aliquam personam, ratione juris alteri competentis; hæcque nomine collationis proprie intelligitur.

III. Posterior autem est, quæ fit alicui personæ quasi ex necessitate: dum ratione alicujus juris huic personæ competentis, aliove titulo alicui determinatæ personæ collatio facienda est: atque eatenus collator libertatem conferendi non habet; ideoque collatio *non libera* dicitur v. g. si restringatur ad præsentatum à Patrono, aut ad nominatum ab Universitate; vel ad permutatarium ratione permutationis; soletque hæc collatio vocari *institutio*, de qua infra agetur.

IV. Collatio *libera* & proprie dicta differt ab electione & præsentatione, quod per collationem acceptatam, etiam ante adeptam possessionem, acquiratur *jus in re*, *cap.* 17. *De Præbend. in* VI. per electionem vero, & præsentationem etiam acceptatam, tantum *jus ad rem*; hoc est, jus aliquod, quo mediante, Episcopus aliusve, ad quem collatio sive institutio spectat, constringi queat ad collationem ei faciendam, si aliud Canonicum impedimentum non obstet.

V. Itaque per collationem, quæ alias dum libera non est, *institutio* appellari solet, Beneficium vere acquiritur, & *titulus* confertur; atque de hac collatione intelligitur *cap.* 1. *De Regulis Juris in* VI. dicens: " Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine *institutione* Canonica obtineri.

VI. Hinc ulterius concludunt communiter Canonistæ, laicis jus collationis competere non posse; utpote qui Beneficia, sive titulos Beneficiorum dare nequeant: quamvis Reges & alii nonnulli Principes jus collationis sibi competere credant; verboque *collationis & conferendi* in suis litteris utantur; de quo latius ubi de nominatione Regia, & jure Regaliæ agemus.

VII. Adhæc cum per collationem acquiratur *jus in re*, sive ipse titulus Beneficii, concludunt Doctores, jus illud, etiam ante adeptam possessionem, permutari tanquam Beneficium cum alio Beneficio posse; secus vero *jus ad rem* ex sola electione aut præsentatione ante collationem sive institutionem competens; & ita judicatum refert Antonius Faber in Codice, *lib.* 2. *tit.* 1. *Definit.* 58. Vide Rebuffum *in Praxi part.* 3. *tit. De Permutat. num.* 23.

Circa formam collationis per ordinarios Collatores sive Episcopum, sive alium inferiorem, expediendæ nihil in jure cautum; videturque inspecto jure communi *verbo* expediri posse; neque ullam scripturam requiri.

VIII. Verum hodie collationes fieri aut saltem probari nequeunt sine *litteris*; uti testatur Rebuffus *in Praxi*, *part.* 1. *tit. Requisita ad collationem bonam*, *n.* 25. ubi quærit, an Episcopus & alii inferiores possint *solo verbo* conferre, & sine litteris collationem probare? & respondet, non posse propter eorum fraudes, nec crederetur illis sine litteris. Huic conformis est moderna praxis, quæ non solet quemquam ad possessionem Beneficii in vim factæ collationis admittere, nisi litteras collationis quas *Patentes* vocare solent, in forma expeditas adferat, & exhibeat.

IX. Formulam collationis exhibet Rebuffus; extatque apud Barbosam in appendice ad tractatum de officio Episcopi, *formula* 67. in qua formula præcipue hæc notanda sunt.

X. Primo, quod collatio per Ordinarios semper ita exprimatur, ut videatur facta *motu proprio*; neque ullius supplicationis aut petitionis pro Beneficio obtinendo per aliquem facta mentio fit: sed simpliciter Collator dicit, se permotum ad hanc collationem ei faciendam, ex notitia meritorum ejus, quæ hisce fere verbis exprimi solent: " Quia de litterarum scientia, vitæ ac morum honestate, aliisque virtutum meritis, quibus illarum largitor personam tuam insignivit, fuimus fama ac fide dignis testibus certiorati, quæ nos ad gratiam faciendam excitant, " &c. Ita formula apud Rebuffum.

XI. Recte autem monet D. Fleury in *Institut. Juris Canonici part.* 2. *cap.* 21. omitti mentionem supplicationis aut petitionis, quia esset disciplinæ Ecclesiasticæ contraria; utpote quæ omnem ambitum apud Beneficia reprobat.

Utinam in conferendis Beneficiis hæc formulæ clausula serio attenderetur; sed proh dolor! ita hodie fere proceditur, ac si soli supplicantes, ne dicam ambientes idonei essent: creduntque multi Collatores, se probe suo functos officio, si ex supplicantibus magis idoneo conferant; quasi non supplicantium ratio nulla habenda esset: tametsi sciant, aut facile scire possint, hos multo capaciores esse.

XII. Adhæc in ipsa formula collationis exprimitur modus vacationis ipsius Beneficii. " Nec potest Episcopus vel Archiepiscopus habere modum vacandi pro expresso; quia hoc ad Papam solum pertinet, " ait Rebuffus *in Praxi*, *part.* 2. *tit. Requisita in litteris collat. num.* 15.

XIII. Exprimitur etiam Diœcesis ubi Beneficium situm est; & si sit Ecclesia per se exprimitur nomen *sancti*; alias esset collatio incerta, quæ non valet; uti monet Rebuffus, *ibid. num.* 17.

Debet insuper exprimi nomen illius per cujus mortem aut resignationem aliove modo Beneficium vacat; alias ob incertitudinem litteris collationis non crederetur. Rebuffus, *num.* 18.

XIV. Adscribi quoque debent duo ut minimum testes in litteris collationis, qui in ipsa collatione præsentes fuerint: nec admittuntur collationes Episcoporum, nec aliorum Collatorum sine testibus conscriptæ; uti testatur Rebuffus ad Concordata in *Rubrica De collationibus*; & ita per Senatum Parisiensem declaratum fuisse 7. Junii 1527. refert; ac dein subjungit: Alias non creditur collationi Ordinarii in præjudicium alterius, sive jure ordinario, sive jure devoluto conferant. " Quinimo etiamsi Episcopus postea daret litteras suas testimoniales: quibus diceret se contulisse; illæ litteræ non probarent, ad vitandas fraudes, ut ex Berdo docet idem Rebuffus, tit. *Requisita in litteris collat. num.* 31.

XV. Requiritur insuper quod testes descripti in his collationibus sint omni exceptione majores; ideo familiares & domestici, quibus imperari potest, non probarent; ita Rebuffus ad Concordata loco citato; & ita statutum per Senatum fuisse anno 1550. scribit; quod & testatur Pinsonius, *De Benef.* tit. *De variis institutionum conditionibus*, *num.* 21. Quod tamen postremum non ita scrupulose hic servatur; nec testium qualitas aut fides examinari solet.

Tametsi in Belgio hactenus statutum non reperiatur, quod testes in litteris collationis adscribendi, debeant esse *omni exceptione majores*, neque sciatur in qualitates similium testium scrupulose inquiri; quia tamen fides litterarum aliquatenus dependet à fide testium, indubie tutius est, hisce in litteris, etiam testes *omni exceptione* majores adhibere, ne alias ob defectum integritatis testium, fides litterarum in dubium vocetur.

XVI. Præter duos testes exigitur fides Secretarii aut Notarii, qui litteris subscribat, eisque fidem publicam det; imo in nonnullis locis vice Secretarii requiruntur *duo* Notarii: refertque Rebuffus loco jam allegato, præceptum fuisse Arresto Senatus Parisiensis anno 1527. omnibus Collatoribus Ordinariis, ne distribuant collationes sine testibus: & *Secretario* vel *duobus* Notariis: quod in his locis observandum credo, ubi in omni publico instrumento requiritur *duorum* Notariorum testimonium. Notat etiam Gonzales *ad Regulam* 8. *Cancellariæ* §. 3. *Proœmiali*, *num.* 153. quod Secretarius Episcopi debeat esse *Notarius*, ut queat litteras collationis conficere.

XVII. Denique in litteris collationis exprimenda *Data*, videlicet non tantum quo anno & mense, sed etiam quo *die* facta sit: quæ pluribus difficultatibus & dubiis enodandis sæpe necessaria est.

XVIII. Imprimis ex *Data* frequenter dignosci debet, an collatio intra tempus à Canonibus præstitutum facta sit? an non fuerit jus devolutum ad Superiorem? de quo infra *cap.* 4.

Deinde non raro ex *Data* dependet, num Papa Ordinarii collationem non prævenerit; qua præventione utitur etiamnum in Gallia; de quo jure agetur *titulo* 23.

XIX. Ulterius, si duæ collationes ejusdem Beneficii factæ diversis personis concurrant, ex *data*, de prioritate earum inter se, nec non validitate, & prærogativa judicari debet.

XX. Et quidem si ab uno eodemque factæ sint duæ collationes; neque ex *data*, neque aliunde appareat, quæ sit anterior, neutram valere judicatum refert Choppinus *lib.* 1. *De Sacr. Polit. tit.* 6. *num.* 7. & notat Rebuffus, *De Pacific. Possess. num.* 367. ubi una monet, quod de prioritate " possit constare ex ordine scripturæ, " quando

„ quando in libro Curiæ Romanæ vel Episcopi sunt collationes ambæ descriptæ, tunc prior scripta censetur prior, *cap.* MANDATO *De Præbendis in* VI. sic fuit (ait) judicatum per Senatum Tholosanum.

XXI. Si à duobus facta fuerit collatio duobus; neque appareat de prioritate, si unus prius acceperit possessionem, is alteri præferetur; tametsi unus à Papa, alter ab Ordinario collationem acceperit, uti deciditur in *cap.* 31. *De Præbendis in* VI. quia *potior est conditio possidentis.* Et licet hæc Decretalis tantum loquatur de collatione Papæ aut ejus Legati, & collatione Ordinarii simul concurrentibus; nihilominus decisionem obtinere etiam in quacumque alia collatione concurrente cum collatione Papæ, monet Rebuffus loco citato *num.* 171. imo tametsi una esset facta ab Episcopo, & altera ab ejus Vicario: quia est ubique eadem ratio.

XXII. Ubi vero neuter est in possessione, & de prioritate collationis non constat, tunc is, cui Sedes Apostolica contulit vel Legatus, erit alteri præferendus dicto *cap.* 31. *propter conferentis ampliorem prærogativam:* quæ ratio etiam obtinet in Episcopo & ejus Vicario: ut proinde & hic obtinere debeat decisio, & ita aliquando judicasse Senatum Parisiensem, testatur Rebuffus ibidem *num.* 373.

Ubi tamen est dubium an sedes Apostolica Beneficium contulerit, tunc alia in Francorum Regno observatur jurisprudentia: etenim Decretalis Bonifacii VIII. præferens in dubio Pontificiam Provisionem Provisioni Ordinarii, in Gallia non recipitur; sed è contrario in hoc Regno Provisio Ordinarii præsumitur & judicatur ipsam Provisionem Pontificis præcessisse, etsi Provisio Ordinarii non probetur Provisionem Apostolicam præcessisse, uti infra *tit.* 6. *cap.* 7. *num.* 34. notatur.

XXIII. Plura de hac prælatione concurrentium collationum habet Rebuffus, & late agit Gonzales *ad Regulam* 8. *Cancellar.* §. 3. *proœmiali*, ubi sequutus Glossam docet, quod prioritas unius horæ vel etiam unius puncti, si de ea constet, faciat præventionem: sed an satis de prioritate constet, si in litteris collationis unius, *hora* sit expressa; & in litteris alterius tantum expressus fuerit *dies*, late examinat Rebuffus loco allegato; & Brodeau ad Louetium, *lit. M. num.* 10. qui casu incidente consuli poterunt.

CAPUT III.

De Electione ejusque Forma.

1. *Electio generaliter sumpta; quid significet?*
2. *Electio subinde sumitur pro omni provisione Beneficii.*
3. *Aliquando pro particulari modo providendi.*
4. *Proprie dicitur electio, quando requiritur confirmatio.*
5. *Beneficia electiva* confirmativa *proprie dicuntur* Electiva.
6. *In his locum non habet præventio Papæ in Gallia.*
7. *Non censentur comprehensa, nisi* specialis *eorum mentio fiat.*
8. *In quorum Beneficiorum electione servanda forma*, cap. QUIA PROPTER De Elect.
9. *Si Electio ad Capitulum spectet, soli Canonici de* jure *vocandi sunt.*
10. *Ex speciali titulo etiam, non Capitulares jus eligendi habere possunt.*
11. *Canonici suffragium non habent, nisi sint ut minus Subdiaconi.*
12. *Omnes suffragio gaudentes ad electionem vocandi; & quomodo?*
13. *Quomodo citandi absentes; & de fide Nuntii asserentis esse citatos.*
14. *Qui absentes sint vocandi?*
15. *Quamdiu absentes exspectandi?*
16. *Interdum etiam unus solus, non exspectatis absentibus, eligere potest.*
17. *Quandonam absens possit de jure per procuratorem eligere.*
18. *Possunt constitui* plures *procuratores.*
19. *Si duo constituti ambo ad eligendum concurrant, quis præferendus?*
20. *Dum ex duobus neuter in solidum est constitutus, nullus admittendus.*
21. *Extraneus in procuratorem non admittendus, nisi consentiente Capitulo.*
22. *An aliquando in electione votum dari possit per litteras?*
23. *An procurator unum* suo, *& alium nomine constituentis possit eligere?*
24. *Consuetudine induci potest, ut ad electionem non vocentur absentes.*
25. *De simili consuetudine in Gallia; neque à jure improbatur.*
26. *Non vocatus ad electionem opponendo se, electionem irritare potest.*
27. *Si non opponat, electio firma manet.*
28. *Non vocatus tacite consentiendo electioni, eam censetur approbare.*
29. *An suffragium datum non Capitulariter possit electionem validam facere?*
30. *Suffragia debent* Capitulariter *dari.*
31. *In electione à majore parte concludi solet.*
32. *Major pars non semper eodem modo computatur.*
33. *An de jure requiratur etiam* sanior *pars?*
34. *Hodie non ponderantur, sed numerantur suffragia.*
35. *Interdum Beneficia ad electionem Capituli spectantia conferuntur per* turnum.
36. *An Capitulum propria auctoritate electionis formam in collationem* turnariam *possit mutare, si in fundatione fuerit electio præscripta?*

I. ELECTIONIS nomen ex suo instituto denotat generaliter delectum rei alicujus, vel personæ è duabus vel pluribus; atque hoc sensu dicitur in *cap.* 7. *De Regulis Juris in VI.* " In alternativis debitoris est *electio.*

In hac autem materia restringitur ad personam; quatenus aliqua persona ad certam Ecclesiæ functionem aut dignitatem è pluribus eligatur.

II. Hoc autem modo sumptum nomen electionis, dupliciter accipi potest. Primo generaliter, ut non solum electionem proprie & specifice sumptam, sed & postulationem, præsentationem, nominationem ac collationem comprehendat: nam & in his omnibus eligitur à præsentantibus, nominantibus & conferentibus persona idonea ad Beneficium vacans.

III. Secundo, accipi potest pro electione, prout à dictis modis providendi distinguitur: sumiturque pro designatione seu electione personæ ad certum Beneficium *plurium* suffragiis *collegialiter* sive capitulariter facienda; & de hac tractatur sub titulo Decretalium Gregorii IX. & Bonifacii VIII. *De Electione.*

IV. Observat autem Rebuffus in praxi, *part.* 1. *tit. De Electione*, quod ista dicatur *proprie* electio, quæ indiget confirmatione. Altera autem quæ non exigit confirmationem, sed quam Canonici vel alii eligendo *conferunt*, non sit proprie electio, & vim potius habeat collationis, quam electionis.

V. Hinc quædam Beneficia electiva *confirmativa*; quædam electiva *collativa* vocantur.

Et quidem priora solum dicuntur proprie *electiva*, præsertim quando in electione servatur forma à Concilio Lateranensi præscripta in *cap.* QUIA PROPTER *De Electione.*

VI. Observat autem Petrus de Tonduti, *lib.* 1. *quæst. Benef. cap.* 40. *num.* 8. " hujus distinctionis esse maximum effectum; nam Beneficia *proprie electiva* in quorum electione servatur forma dicti *Capituli* QUIA PROPTER, in Gallia regias nominationes admittunt,

„ tunt, alia non item: in electivis *collativis* admittunt „ Galli Pontificiam præventionem, non autem in *con-* „ *firmativis.*

VII. Notat quoque Garcias De Beneficiis, *part.* 1. *cap.* 7. *num.* 27. quod " Beneficia *electiva* adeo sunt spe- „ ciali nota digna, ut non veniant in mandatis de pro- „ videndo, nisi de electione facta fuerit *specialis* men- „ tio, etiamsi nullus modus exprimatur, sed simpli- „ citer mandetur provideri de Beneficio vacaturo. Quin nec sub generali reservatione comprehendi Beneficia electiva verius existimat Gonzales ad *Reg.* 8. *Cancell. Gloss.* 19. Vide latius Fagnanum ad *cap.* Nullus ☩ *De Elect.* item Antonium Fabrum, *lib.* 1. *tit.* 3. *Definit.* 45. & 47.

VIII. Electiones autem in quibus servanda est forma citati *cap.* Quia propter, " sunt illorum Præ- „ latorum per quorum mortem Ecclesia remanet *vidua-* „ *ta* & sine Pastore, nempe Episcoporum, Abbatum, „ & Prælatorum Ecclesiarum Collegiatarum, qui ha- „ bent in iis generalem Jurisdictionem, ratione cujus „ possunt appellari *sponsi.*„ Ita Garcias loco citato, *num.* 19. Idipsum tradit Fagnanus ad dictum *cap.* Quia propter, latius ibidem ostendens, quinam dicantur Prælati per quorum mortem Ecclesia dici queat *viduata* ad sensum illius Capituli; & aliqua retulimus supra *part.* 1. *tit.* 31. *cap.* 9.

Multa quidem specialia sunt observanda in electione facienda secundum formam dicti Capituli; de qua agetur capite sequenti, plura nihilominus sunt omni electioni communia, quæ hoc capite sunt exponenda.

IX. Imprimis si electio ad Capitulum spectet, soli ii suffragium habere possunt, iique soli vocandi, qui Capitulum constituunt, seu vere sunt de Capitulo. Quapropter si in eadem Ecclesia sint diversi generis Beneficiati; puta aliqui sint Canonici, alii Capellani, aut Portionarii vel similes, soli Canonici sunt vocandi, utpote soli constituentes proprie Capitulum; uti notat Fagnanus ad *cap.* Nullus ☩ *De Elect.* asseritque ex Compostellano, Curiam Romanam tenere, quod soli Canonici sint vocandi, & soli Canonici faciant Capitulum, qui unum corpus constituunt. Videri possunt quæ dicta sunt *part.* 1. *tit.* 7. *cap.* 5. ubi una notatum, neque obtinentes Dignitates, ni sint simul Canonici, esse de Capitulo, neque suffragio gaudere in electionibus.

X. Et hæc quidem jure communi; at ex speciali consuetudine, fundatione aut privilegio, etiam extranei sive non Capitulares subinde ad electionem admittendi, & vocandi sunt, uti colligitur ex *cap.* 3. ☩ *De causa possessionis & propriet.* ubi respondit Innocentius III. electionem Episcopi factam à Capitulo Cathedrali fuisse *nullam*, quia vocati non fuerant *Clerici Conventualium* Ecclesiarum, qui Electioni Episcopi *consueverant* interesse.

Similiter respondit sacra Congregatio apud Fagnanum loco citato *num.* 39. Portionarios non ideo censendos esse Capitulares, licet vel semper, vel plurimum habeant vocem in Capitulo: consequenter supponens, interdum alios præter Capitulares posse gaudere suffragio in actibus Capitularibus.

XI. Ulterius commune est omnibus electionibus Capitularibus, quod Canonici suffragio non gaudeant, etiamsi id iis ab aliis esset concessum, nisi ut minus in Ordine Subdiaconatus sint constituti; quemadmodum statutum est in *Clementina*, Ut ii *De ætate & qualit. Ord.* innovata per Synodum Tridentinam, *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.* de quo latius *part.* 1. *tit.* 7. *cap.* 5.

XII. Omni electioni illud quoque commune est, quod omnes suffragio, seu jure communi seu speciali titulo gaudentes, vocari & admitti ad electionem debeant.

Vocandi autem sunt per signa solita, sive campanæ, sive vivæ vocis, si præsentes sint; absentes vero per litteras, vel nuntium secundum locorum consuetudinem; quæ in hac vocationis forma observanda est; quemadmodum monet post alios Barbosa, *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. cap.* 12. *num.* 88.

XIII. Citatio absentium facienda est *singulariter* & *personaliter*, si sciatur ubi degant; & commode & sine periculo fieri possit per litteras, vel nuntium, nisi de consuetudine aliter servetur. " Quod si nesciatur ubi „ commorentur, citatio facienda erit per publicum „ Edictum in Ecclesia, vel ubi soliti sunt commorari, „ vel legi debent litteræ citatoriæ Capituli, præsente „ Capitulo & Clero; vel si citandus inveniri non po- „ test, citatio facienda est in ejus domo; & si domici- „ lium non habeat, tunc facienda erit in loco ubi habi- „ tare consueverit; vel in ejus Ecclesia seu Beneficio; „ quia ibi residentiam facere præsumitur.

Hæc Barbosa post Glossam aliosque ibi citatos; ac dein *num.* 95. subjungit: " Et nuntio præsertim ju- „ rato creditur, an aliquis ex *vocalibus* absens sit „ vocatus.

XIV. Absentes autem vocandi qui intra eandem Provinciam sunt; uti ex *cap.* 35. ☩ *De Elect.* communiter docent Doctores, in verbis: " Vos fratribus „ omnibus, qui fuerint *in Provincia*, convocatis, „ &c.

Merito tamen notandum dictum Glossæ, verbo *in Provincia*: " Hic videtur expressum, quod omnes illi „ & soli qui sunt in Provincia, vocandi sunt ad ele- „ ctionem: & per hoc videtur sic intelligendum, si sunt „ *in Provincia*, *cap.* Quia propter *eod.* Et quod „ dicit in Provincia, sic est intelligendum, si sunt „ in Provincia ita propinqui quod commode sint vo- „ candi: quia si Provincia esset multum lata & longa, „ non debet vocari: quia periculum est in mora. Et „ eodem modo si esset extra Provinciam & propinquus „ tunc vocandus esset.

In *cap.* In Genesi ☩ *De Elect.* cujus meminit Glossa, dicitur, quod de *toto Regno Franciæ* vocentur absentes de consuetudine Ecclesiæ; quæ tamen hodie exolevit, ut mox dicemus.

XV. Si vocati intra terminum assignatum, modo tamen competens sit, non venerint, non sunt de cætero exspectandi; poteritque, iis absentibus, ad electionem procedi, *cap.* 18. & 19. ☩ *De Elect.*

Essent tamen exspectandi, etiam elapso termino (ait Barbosa *num.* 97.) ubi absque periculo & incommodo exspectari possent, & ex aliqua causa necessaria vel utili detinerentur, & Superior pro certo haberet, non longe abesse, præsertim cum nullum esset periculum in mora modici temporis: nam si dolo potius ipsos excludendi, quam alia legitima causa acceleretur electio in ipsorum præjudicium, reclamationi locum esse, resolvunt ibidem citati.

XVI. Quod si finis termini ad electionem faciendam immineret, possent pauciores, etiam unus solus non exspectatis convocatis, eligere; quia tempus interpellat pro homine, Barbosa *ibidem num.* 98.

XVII. Quia ordinarie ab electione, præsertim ad Dignitates & Prælaturas notabile Ecclesiæ bonum dependet, Concilium Lateranense sub Innocentio III. „ penitus interdixit, ne quis in electionis negotio „ Procuratorem constituat, nisi sit absens in loco de „ quo debeat evocari, justoque impedimento detentus „ venire non possit, super quo, si opus fuerit, fidem „ faciat juramento, & tunc si voluerit, uni commit- „ tat de ipso Collegio vicem suam.„ *cap.* 42. §. 1. ☩ *De Elect.*

Ex hoc textu habetur, quod solus absens & legitimo impedimento detentus, possit per *Procuratorem* eligere; notatque Barbosa loco citato *num.* 108. " quod non „ dicatur absens ad hunc effectum is, qui est in aliqua „ parte Civitatis, etiam remota, vel prope in hortis. „ Si vero quis sit præsens in loco vel in cœnobio ubi „ sit electio, sed tanta ægritudine detentus, ut non „ possit

„ possit ad talem locum accedere, poterit ille unum „ vel plures de Collegio sibi substituere ad eligendum, „ vel Electores debent aliquos ad eum mittere, ut ejus „ suffragium petant.

XVIII. Juxta hoc Decretum Concilii Lateranensis videtur *unus* duntaxat constitui potuisse Procurator ad eligendum; quod & indicat Bonifacius VIII. in *cap.* 46. *De Elect. in VI.* unà permittens, quòd " si quis „ justo impedimento detentus in electionis negotio ne- „ queat commodè interesse, possit *nedum uni* (*prout* „ dicitur in *Concilio generali*) sed etiam *pluribus* vices „ suas committere.

Ubi ergo Concilium *unum* solùm constitui permisit, Bonifacius plures constitui permittit; ita tamen, ut dum *plures* constituuntur, cuilibet *in solidum* facultas eligendi detur, tuncque melior sit conditio præoccupantis.

XIX. " Verùm si ambo concurrant insimul & po- „ stulent se admitti, audiri eos non expedit: quia pos- „ sent vota sua dirigere in diversos, sicque res non „ haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non „ valeret: sed is admittatur duntaxat, quem Capitulum „ vel pars major elegerit: vel si concordare nequeant, „ is, qui primò in instrumento vel litteris procuratio- „ nis extiterit nominatus.

Antequam ergo procedatur ad ordinem scripturæ, recurrendum est ad electionem Capituli. " Tabellio- „ nes enim præponunt, quos volunt in instrumentis: „ & ideò fuit æquius primò recurri ad electionem Ca- „ pituli, per quam magis idoneus eligeretur: secundò, „ ad scripturæ ordinem in subsidium. „ Ita Glossa hîc verbo, *nequeant.*

XX. " Si autem nullus ipsorum *in solidum* fuerit „ deputatus, tum propter rationem eandem (ait Boni- „ facius) ipsorum aliquis non debebit admitti: sibique „ imputet, qui sic eos constituit indiscretè.

XXI. Constituendus autem Procurator ad eligendum est aliquis de Capitulo; neque invito Capitulo *extraneus* admitti debet, uti declarat Bonifacius VIII. At si Capitulum consentiat, poterit *extraneus* constitui, uti notat Glossa, verbo *nolente Capitulo.*

XXII. Addit insuper Bonifacius, quòd licèt nullus de Capitulo velit esse Procurator, nec Capitulum *extraneum* admittere, non possit equidem Canonicus absens " per litteras exprimere votum suum, quod non „ est ante scrutinium; sed in ipso scrutinio *secretè* & „ *singulatim* tantummodò exprimendum.

Evidens est, Pontificem hîc loqui de electione per *scrutinium*, in qua non tantùm nominis publicatio; sed etiam expressio secretò in *scrutinio* fieri debet, uti notat Glossa hîc, verbo *votum suum.* Quare in electione ubi per vota publica proceditur, nihil obstat quominus per scripturam absens votum suum dare queat; præsertim si consuetudo Ecclesiæ hujusmodi voti dationi non adversetur.

XXIII. Denique declarat Bonifacius VIII. " cùm „ unus est Procurator simpliciter constitutus, si is unum „ suo, & alium Domini sui nomine, in scrutinio no- „ minandum duxerit, nihil agit, nisi de certa eligenda „ persona sibi Dominus dederit speciale mandatum, „ tunc enim in illam ejus, & in aliam suo nomine lici- „ tè poterit consentire.

Rationem cur priori casu *nihil agat*, allegat Glossa hîc verbo, *nihil agit*, " quia quâ conscientiâ tenetur „ meliorem eligere suo nomine, eadem ratione tene- „ tur ad idem nomine Domini sui.

XXIV. Hæc quidem ex Jure communi; at non omnium Ecclesiarum est hodie eadem consuetudo, idemque usus circa necessitatem vocandi absentes in negotio electionis; præsertim ubi de electione agitur, quæ vicem *collationis* subit; quæque in minoribus Beneficiis & Dignitatibus inferioribus locum habere solet: ut nec eadem est consuetudo, circa constitutionem Procuratoris, & voti dationem, justo occurrente impedimento.

XXV. Unde licèt fuerit olim Galliæ consuetudo, ut absentes vocandi essent ad electionem de toto Regno Galliæ, uti suprà notavimus, illa tamen consuetudo prorsus " antiquata est, nec ullibi servatur, adeò ut „ non vocentur nisi soli, qui sunt in civitate vel oppido, „ in quo Capitulum convocatur: & si secus agendum „ esset, excideret sæpè Capitulum juribus suis, & per „ ejus moram aperiretur locus aut præventioni Papæ „ vel Legati.

Ita Cabassutius in *Juris Canonici theoria & praxi lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 2. Et consuetudo non vocandi absentes probatur in *cap.* 33. *De Præbendis in VI.* ubi dicitur, quòd " cùm in Ecclesiis Canonicorum, Præ- „ bendarum vel Beneficiorum collatio est facienda, ab- „ sentes Canonici sint vocandi; nisi (ait) *consuetudo* „ habeat eos ad talia *non vocari.*

XXVI. Si unus ex Electoribus sive præsentibus, sive absentibus, canonicè & juxta Ecclesiæ consuetudinem vocatus non sit, ejus contemptus non quidem irritam facit electionem, sed contemptus opponendo se electioni eam irritare potest. *cap.* 28. ꝟ *De Elect.*

XXVII. Si autem se non opponat, aut electioni factæ accedat, rata manebit electio: quemadmodum in citato Capitulo deciditur. Cùm enim esset quæstio, an duo Electores essent contempti, dicit Pontifex: " Quòd si eos vocatos non fuisse constiterit, sed *con-* „ *temptos*, infirmanda erit penitùs electio taliter cele- „ brata; nisi postea propter pacis bonum curaverint „ consentire.

XXVIII. Imò ut electio firma maneat, satis est, quòd contemptus etiam tacitè electioni consentiat: videturque electionem approbare, & ab oppositione sive impugnatione desistere per votum datum *extra* Capitulum, electione jam factâ. Ubi autem semel consensit, non posse ampliùs electionem impugnare, post alios tradit Ascanius Tamburinus De Jure Abbatum, *tomo* 1. *Disp.* 5. *q.* 3.

XXIX. Rectè tamen advertit ibidem *num.* 13. quòd hujusmodi vota data per contemptos extra Capitulum, tantùm prosint, ne electio, aliàs valida, irritetur; tamen non augeant numerum eligentium: adeóque si cui in electione unum votum defuisset ad Canonicam electionem, votum contempti ita *extra* Capitulum post factam electionem datum, prodesse non posset.

Rationem subdit Tamburinus *num.* 14. " Quòd ge- „ neraliter in omnibus explicandis per capitulum & „ Universitatem *collegialiter*, & simul in unum consen- „ sus vel dissensus, præstari debet, & actus expediri.

XXX. Quin & *quæsito* 6. *num.* 4. ait, quod sit " *de* „ *substantia* ipsius Canonicæ electionis, ut fiat in *com-* „ *muni* Congregatione, ubi præsentes adsint omnes „ Electores, quia non valet, nisi sit communiter cele- „ brata, ut habetur in *cap.* In Genesi, *eodem tit.* tunc „ autem dicitur communiter celebrari; cùm in uno „ loco omnes Electores ad suffragia ferenda congre- „ gantur: singulariter autem fieri intelligeretur, quan- „ do singuli in suis Monasteriis manentes suffragia mit- „ terent. Ratio hujus est; nam ea, quæ fiunt ab aliqua „ Universitate nomine Universitatis, debent fieri per „ congregatos in unum; ad hoc enim ut actus dicatur „ gestus ab Universitate, oportet, quòd more solito „ congregetur Collegium, & ibi fiat conclusio de actûs „ explicatione.

XXXI. Quamvis autem unus solus non vocatus sive contemptus possit electionem etiam *unanimi* omnium aliorum consensu factam, irritare; unius tamen imò nec plurium præsentium contradictio ordinariè impedire nequit electionem à majori parte eligentium factam; atque ita verificatur illud Pontificis in *cap.* 36. ꝟ *De Elect.* " quod *plus* in talibus consueverit contemptus „ *unius* obesse, quàm multorum contradictio in præ- „ senti.

Sicuti enim in aliis actibus Capitularibus, ita & in „ electio-

electione solet à pluralitate suffragiorum concludi; ita ut is electus censeatur, in quem major pars Eligentium consenserit.

XXXII. Hoc autem intelligendum, nisi aliter in fundatione vel speciali statuto cautum sit; quæ aliquando duas tertias partes totius Capituli, aut majorem partem omnium de Capitulo existentium requirunt; ita ut non sit censendus electus, qui *plura* suffragia habet respectu aliorum, in quos vota conspirârunt; sed requiratur, ut habeatur major pars *totius* Capituli. Si ergo sint duodecim Canonici, & quatuor eligant Petrum, tres Joannem, & quinque Paulum; licèt Paulus in hac electione habeat plura suffragia, non tamen haberetur pro electo, si requiratur major pars *totius* Capituli: cùm reverà majorem partem non habeat. Si autem tantùm exigeretur *pluralitas* suffragiorum, tunc censeretur electus.

XXXIII. Concilium Lateranense in *cap.* 24. ⁒ *De Elect.* vult, ut is scrutinio publicato censeatur electus, " in quem omnes vel major & *sanior* pars Capituli „ consentit. „ Hinc communiter concludunt Canonistæ, quòd de jure communi non tantùm major pars Capituli, sed & *sanior* requiratur; adeóque non tantùm numerari, sed & *ponderari* vota debeant, interdumque minor pars ob merita & zelum eligentium præponderare majori parti debeat.

Verùm apparet ex intentione Concilii, partem majorem semper præsumi debere etiam saniorem, nisi ostendatur, quod contra sacrorum Canonum præscripta elegerit. Exempli gratiâ, si major pars esset interdicta vel suspensa; aut elegisset personam secundùm jura incapacem; & ita intellexisse videtur Glossographus ad *cap.* 6. ⁒ *De his, quæ fiunt à Prælato,* &c. verbo *sanioris*, ubi interrogans: " Sed nonne eo ipso major est, „ quòd est sanior? „ Respondet: " Dic, quòd ubi ali- „ qua pars non est *sana*, putà quia *indignum* eligit, „ vel quia in damnum Ecclesiæ aliquid facit, ibi dico „ majorem partem illam, quæ sanior est, & præferenda „ est: aliàs nisi utraque pars in electionibus esset *sana*, „ non statim dicerem majorem *saniorem*; imò quando- „ que minorem esse præferendam.

XXXIV. " Et utique si aliter res esset, injiceretur „ inter vocales pomum discordiæ amaricantis zeli, mu- „ tuarum accusationum & contumeliarum, & implaca- „ bilis odii fomenta, si merita vel demerita essent ex- „ ploranda & invicem computanda vocalium, „ uti rectè advertit Cabassutius in juris Canonici theoria & praxi *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 14.

Quare hodie in omni electione obtinet, quòd jam pridem in electione Monialium præcipit observari Pontifex in *cap.* 43. ⁒ *De Elect. in VI.* " ut non zeli ad „ zelum, nec meriti ad meritum, sed solùm numeri „ ad numerum fiat collatio.

XXXV. Quin interdum, ad evitandas contentiones & dissensiones in electionibus Capitularibus occurrentes, consuetudine, vel ex speciali statuto receptum est, ut Præbendæ aliave inferiora Beneficia ad electionem vel collationem Capituli spectantia, per *Hebdomadarium* sive *Turnarium*, ut vocant, conferantur; seu quòd is in cujus hebdomada Beneficium vacare contingit, unum præsentet Capitulo, cui tanquam à toto Capitulo electo Beneficium conferatur: cujus statuti meminit Pontifex in *cap. fin. De Præbendis in VI.* notatque Glossa ibidem verbo *statuto*, quòd " tales con- „ suetudines & statuta sint in multis Ecclesiis Gallica- „ nis.

Hunc quoque modum eligendi Canonicos in Ecclesia Cathedrali Antverpiensi, cujus statuta à Sede Apostolica probata sunt, à 300. annis servari testatur Zypæus *tit. De Elect. num.* 14. eumque modum in erectione Ecclesiæ Daventriensis à Sede eadem, procurante Rege, probatum esse.

XXXVI. Si tamen in ipsa fundatione cautum esset, ut ad Dignitates & Præbendas electio fieret *capitulariter*, formam electionis privatâ suâ auctoritate ut Canonici immutarent; atque desertâ electione Capitulari ad Hebdomadarium vel Turnarium transferrent, haud facilè permitteretur; refertque Renatus Choppinus, Statutum Capituli Claromontani, quo electionem Canonicorum solitam fieri per communem Capituli electionem transtulerant ad Turnarios, appellante *tanquam ab abusu* Procuratore Regio, à Senatu Parisiensi fuisse cassatum. *lib.* 1. *De Sacra Polit. tit.* 1. *num.* 3. 4. 5. & 6.

CAPUT IV.

De triplici Forma Electionis à Concilio Lateranensi præscripta.

1. *Triplex forma à Concilio Lateranensi præscripta*; & *quare?*
2. *In quibus electionibus servanda? Opinio Molinæi.*
3. *Forma electionis per* Compromissum.
4. *Compromissarii servare debent formam compromissi.*
5. *Quot & quales esse debeant Compromissarii in jure non est definitum*; & unus *etiam* extraneus *sufficit.*
6. *In Compromissum consentire debent omnes jus eligendi habentes.*
7. *Electio per* inspirationem quasi divinam: *ejusque forma?*
8. *Electiones olim hac forma factæ, hodie penè ignotæ.*
9. *Electiones, quæ hodie tales vulgò dicuntur, non sunt illæ, de quibus loquitur Concilium.*
10. *Electio per* scrutinium.
11. *Assumendi* scrutatores; & *unde sic dicti?*
12. *Assumi debent* tres *scrutatores.*
13. *Eligendi sunt ex ipsis Electoribus.*
14. *Debent vota* secretè *exquirere.*
15. *Duplex modus dandi suffragia in electione per scrutinium.*
16. *Vota* singillatim *exquirenda.*
17. Omnium *Eligentium vota exquiri debent.*
18. *Suffragia dari debent* absolutè.
19. *Vota non data* absolutè *rejicienda*; *uti charta* alba.
20. *Suffragia in scriptis redigenda.*
21. *Suffragiorum publicatio, quomodo facienda?*
22. *Collatio suffragiorum ante facienda.*
23. *An in computandis suffragiis attendenda pars* sanior, & *major* zelus.
24. *Publicato scrutinio facienda electio illius, in quem major pars consensit.*
25. *Rarior hisce in partibus hujus electionis usus; frequentior in Germania, & quare?*

I. Triplex forma electionis proponitur à Concilio Lateranensi sub Innocentio III. in *cap.* Quia propter ⁒ *De electione* nimirum per *compromissum* per *inspirationem quasi divinam*, & per *scrutinium*; additque electionem aliter factam, non valere; & qui contra præscriptas formas eligere attentaverint, eligendi eâ vice potestate priventur.

Has formas in electionibus servandas præscripsit Concilium, " propter diversas (ait) electionum formas, „ quas quidem invenire conantur, & multa impedi- „ menta proveniunt, & magna pericula imminent Ec- „ clesiis viduatis.

II. Hic singulariter notant Doctores, præeunte Glossographo, hæc verba, *Ecclesiis* viduatis, cùm sint posita in procemio Constitutionis, designant (inquiunt) causam finalem, & regulant totam dispositionem; ita post alios Fagnanus ad hoc *cap. num.* 5. atque inde infert *num.* 6. quòd dispositio hujus Capituli locum non habeat, nisi in electione illorum Prælatorum, per quorum obitum Ecclesiæ manent *viduatæ* & sine Pastore; prout latiùs capite præcedenti expositum fuit.

Attamen

Attamen Molinæus ad Regulam *de infirmis resignantibus num.* 5. & 6. hæc docuit his verbis: " Si dignitas „ non sit talis, per quam sit *viduata* Ecclesia, & licèt „ ex speciali Statuto, aut consuetudine debeat in hujus „ electione servari forma *Capituli*: *Quia propter*, non „ propterea censetur propriè dignitas electiva, & si „ forma omittatur, non propterea sit electio nulla.

Nec mirum exactiorem electionis formam in similibus dignitatibus, quarum vacatione Ecclesia dicitur *viduata*, præscriptam, & sub pœna nullitatis esse servandam, quàm in aliis dignitatibus: quia non solet per vacationem dignitatis Ecclesia dici *viduata*, nisi obtinens dignitatem, unà obtineat ipsum regimen spirituale Ecclesiæ, sive sit Pastor ipsius Ecclesiæ, & cura animarum ipsi incumbat.

Si tamen in limine fundationis cautum sit, in electione ad eam dignitatem, esse servandam formam in citato Capitulo præscriptam, crederem electionem factam contra tenorem fundationis, ut nullam fore declarandam.

III. Per *compromissum* dicitur fieri electio, quando " eligendi potestas aliquibus viris idoneis committitur, „ qui vice *omnium* provideant Ecclesiæ viduatæ de Pa„ store: „ Uti loquitur Concilium Lateranense.

IV. Hi Commissarii, cùm sint quasi Mandatarii sive Procuratores ipsius Capituli seu Congregationis in negotio electionis, limites commissionis seu mandati excedere non possunt: teneanturque formam compromissi exactè servare. *Cap.* 32. ⁑ *De Elect.*

Unde sicuti omni electioni hoc *à jure* inest, ut eligatur *dignus*; ita quoque omni compromisso hæc conditio tacitè inesse censetur, ut compromissarii teneantur dignum eligere; & si secùs elegerint, mandati fines censentur excessisse; neque eatenus mandantes, seu committentes factum eorum probare debent, neque ipsis imputandum venit; quemadmodum deciditur in *cap.* 37. *De Elect. in VI.*

V. Quot debeant esse compromissarii, aut quas habere debeant qualitates, in jure determinatum non est; imò & in unum compromitti posse ostendit casus relatus in *cap.* 8. ⁑ *De Elect.* Nec tantùm in unum aut plures de Capitulo; sed & in extraneos compromitti posse constat. *Cap.* 8. & 21. ⁑ *De Elect.*

VI. Tametsi in negotiis & actibus Capitularibus sufficere soleat consensus majoris partis; tamen in compromittendo *omnium* consensus exigitur, adeò ut vel *unius* dissensus compromissum impediat: nam per com„ promissum ipsi eligentes quodammodo jure eligendi, saltem pro hac vice, privantur; quod sine singulorum consensu fieri nequit: præsertim quia hæc eligendi forma tantùm est subsidiaria, & pendens ab eligentium voluntate. Vide Glossam ad *cap.* 42. ⁑ *De Elect.* verbo, *vice omnium.*

Cùm autem raró contingat, quòd omnes velint suo suffragio privari, & unanimiter in compromissarios consentiant, rarissima quoque est hæc electionis forma; atque hîc in Belgio vix nota.

VII. Altera forma electionis exprimitur in Decreto Concilii Lateranensis, his verbis: *Nisi fortè communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem* (additur in quodam Codice, *Spiritûs Sancti*) *absque vitio celebrata.*

Quamvis enim moris sit & in jure expressum, ut in omni electione, nimirum propriè dictâ, & ubi de Beneficiis *verè electivis*, quibus Ecclesiæ *viduatæ* de Pastore providetur, Spiritûs Sancti gratia invocetur, *cap.* 14. & 18. ⁑ *De Elect.* nominatimque cautum sit in Concilio Basiliensi, *Sess.* 12. præmittendam esse Missam de Spiritu Sancto, specialiter tamen dicitur illa electio fieri per *inspirationem Spiritûs Sancti*, quâ *communi* suffragio, & ab omnibus *concorditer* quasi divino Spiritu afflatis, nullo discrepante, aliquis eligitur; idque nullo prævio tractatu, ex quo præsumi possit aliqua persuasio, vel suggestio in gratiam eligendi intercessisse; ipsosque eligentes permotos fuisse potiùs humanis aliquibus persuasionibus aut considerationibus, quàm Spiritûs Sancti inspiratione.

VIII. Hujusmodi electiones fuisse referuntur, Sancti Ambrosii, Sancti Nicolai, & Sancti Severini Episcopi Coloniensis, uti hîc notavit Hostiensis, notatque Concilium Lateranense pauca de hac electione dixisse, quòd, peccatis nostris impedientibus, raró aut nunquam occurrat.

IX. Dicitur quidem vulgò electio unanimi suffragio facta, quasi per *inspirationem Spiritûs Sancti*: sed tamen, quia in omni electione tractatus præcedere, & vota colligi aliaque solemnia servari consueverunt, dici nequit electio per *inspirationem Spiritûs Sancti* qualis hic intelligitur; quæ scilicet sine ullo tractatu ullâque formâ servatâ, quasi impulsu solius Spiritûs Sancti peragitur. Hæc enim hodie revera rara est, & ferè nostris temporibus inaudita; multúmque dubito, an facilè esset admittenda & probanda, ne sub prætextu hujusmodi divini impulsûs, regulæ electionum ab Ecclesia præscriptæ negligantur, & tumultuariis ac præcipitatis electionibus porta aperiatur.

X. Tertia species seu forma electionis, eaque principaliter intenta à Concilio; & quæ latiùs describitur, est electio per *scrutinium*: & in citato *cap.* QUIA PROPTER, his verbis exprimitur: " Præsentibus omnibus, „ qui debent, & volunt, & possunt commodè inter„ esse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui se„ cretè & singillatim vota cunctorum diligenter exqui„ rant, & in scriptis redacta mox publicent in commu„ ni: nullo prorsus appellationis obstaculo interjecto: „ ut is collatione habitâ eligatur, in quem omnes vel „ major & sanior pars Capituli consentit.

XI. Juxta formam hîc expressam hæc notantur præcipuè ad hujus specialis electionis formam pertinentia.

Primò, ut assumantur *scrutatores*, qui à *scrutatione* nomen acceperunt; eò quòd eis incumbat secretè vota & suffragia eligentium diligenter *scrutari* sive inquirere, & in scriptum redigere. Hinc & forma electionis nomen mutuavit per *scrutinium.*

XII. Vult autem Concilium, ut *tres* Scrutatores assumantur. Hinc communiter concludunt Doctores, non minùs quàm *tres* assumi posse; imò multi credunt nec plures assumendos; neque ab hac opinione tanquam communiore & magis consonante *Litteræ* hujus Decreti, esse recedendum, consulit Fagnanus ad hoc *cap.* QUIA PROPTER, *num.* 44.

XIII. *Assumantur* (ait Concilium) *tres de* COLLEGIO *fide digni.* Hinc concludunt Doctores, ad essentiam hujus electionis spectare, quòd Scrutatores assumpti sint de *Capitulo*; sive ex iis, qui jus eligendi habent. Si enim vel ex consuetudine, privilegio, aliove titulo nonnulli *extranei* jus eligendi haberent, possent & ex his in Scrutatores assumi. Licèt enim non sint *absolutè* & *simpliciter* de Capitulo seu Collegio; sunt tamen quoad hunc actum electionis. Vide Barbosam, *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. cap.* 19. *num.* 191.

XIV. Requiritur præterea, ut Scrutatores vota exquirant *secretè*: id est, secundùm communem Interpretum opinionem & praxim, seorsim ab aliis de Capitulo; ut sic quisque liberiùs votum suum exprimere valeat, exemplo testium, qui propterea secretò, & seorsim ab aliis examinandi sunt, *cap.* VENERABILIS ⁑ *De Testibus.*

XV. Potest autem hæc votorum *secreta* scrutatio duplici modo fieri. Primò, si singuli Electores vivâ voce proferant coram Scrutatoribus, quem eligant; & aliquis Scrutatorum scripto votum excipiat: quem modum tenendum esse sentiunt nonnulli citati à Barbosâ. *ibid. n.* 201.

Alio modo, ut quisque eligentium in schedula votum suum scriptum deferat; ita ut nec ipsis Scrutatoribus notum fiat; huncque modum convenientiorem credit ipse Barbosa, consulitque, ut semper sic fiat, *num.* 204.

204. Credo optimum, in hisce inhærere receptæ consuetudini, donec ob comperta inconvenientia, aliter forsan à Superioribus ordinatum fuerit.

XVI. Nec tantùm *secretè*, sed & singillatim vota sunt exquirenda; & ita Electores non vocentur *bini* aut *terni*, sed *singuli*; quemadmodum indicat Concilium in verbis *secretè* & SINGILLATIM; idque ut evitetur confusio, & insuper liberiùs vota sua sine metu & periculo revelationis exprimere possint.

XVII. Dicit Concilium, *vota* CUNCTORUM *diligenter exquirant*; quibus significatur, *omnium* omninò Electorum vota esse exquirenda: & si *unius* duntaxat omittatur sive contemnatur, electio erit nulla.

XVIII. Debent autem vota exprimi *absolutè* & *determinatè*: Unde jam pridem Concilium Lugdunense sub Gregorio X. in *cap.* 2. *De Elect. in VI.* " in electionibus & postulationibus ac *scrutiniis*, ex quibus jus „ oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa vel „ incerta penitùs reprobavit.

XIX. Declarat deinde Concilium Lugdunense, hujusmodi vota habenda esse *pro non adjectis*, quod & procederet, licèt etiam alio ex capite vota essent *nulla*; uti rectè notat Barbosa loco citato *num.* 200. qui & ait: " Si in scrutinio per *schedulas* celebrato reperiatur aliqua schedula *alba*, tunc eâ rejectâ, ac si non esset, „ cætera vota numerantur.

XX. Supponit Concilium, post votorum factam scrutationem in scriptis ea redigi, in verbis: ET IN SCRIPTIS REDACTA *mox publicent*. Hanc redactionem in scriptis esse de substantia hujus electionis dubitat nemo. Redigi autem debent per Scrutatores, vel per *Notarium*, uti notat Glossa, verbo, *redacta*; additque: " Et quòd dicit *secretè*, Capitulum tantùm ex„ cluditur, & non personæ necessariæ. „ Glossam probans Fagnanus, monet quòd ex praxi ubique recepta, Notarius seu Tabellio interveniens, & vota in scriptum redigens, possit esse laicus. Vota autem in scriptis redigi convenit, ne aliàs forsan postea quæstio incidat, dicaturque, Scrutatores memoriâ lapsos.

XXI. Votis in scriptum redactis, vult Concilium *mox publicentur in communi*; id est, fiat publicatio scrutinii, quæ & *publicatio consensuum*, vocatur, *cap.* 48. ⁑ *De Elect.* Per hanc enim publicationem aperiuntur vota eligentium, sive qui elegerint, idque *in communi*, " non exprimendo, in quorum favorem data fuerint, „ vel quot ex Electoribus in hanc vel illam personam „ descenderint, sed tantùm explicando numerum per„ sonarum, quæ suffragium tulerunt. „ Ita Barbosa *ibid. num.* 216. post Ascanium Tamburinum *de Jure Abbatum tom.* 1. *disput.* 5. *quæst.* 6. *num.* 15. qui & addit, hanc publicationem " ordinari ad majorem certi„ tudinem collationis postea faciendæ.

XXII. Subdit enim Concilium: *ut is* COLLATIONE *habitâ eligatur, in quem omnes, vel major & sanior pars Capituli consentit.* Hinc patet, à Scrutatoribus esse faciendam suffragiorum collationem, ut ex ea appareat, in quem *major* & *sanior* pars Capituli consenserit.

XXIII. Quod ut sciatur, requiri videtur, ut collatio fiat non tantùm numeri ad numerum, sed zeli ad zelum, & meriti ad meritum, ut post alios citatos docet Barbosa *num.* 219. Nam " particula illa *major* intel„ ligitur respectu *numeri*: & alia *sanior* denotat aucto„ ritatem, zelum & meritum Electorum. „ Quando autem fiat collatio *meriti ad meritum*, ibidem subjungit. Quidquid sit de necessitate hujusmodi collationis, inspecto jure communi; certum est, hodie eam collationem esse obsoletam, solamque collationem *numeri ad numerum* esse notam; uti capite præcedente notavimus.

XXIV. Ex allegatis verbis Concilii statuunt Doctores, substantialiter requiri, ut factâ votorum collatione & publicato scrutinio fiat communis electio, quæ est unus actus totius Capituli, qui non dicitur consummari, donec aliquis nomine totius Capituli electum pronuntiaverit: quod aliquando fit per unum de Electoribus à Capitulo ad hoc designatum. Si verò nulli sit commissum, fit ab eo, qui Capitulo præest, vel qui primam vocem obtinet; qui petit ab Electoribus: *Placetne vobis electionem publicari?* Respondentibus illis: *Placet*; nomine omnium dicit talem *eligo*, *electumque pronuntio*, & *in communi coram vobis pronuntio*; uti videri potest in formula apud Barbosam, *num.* 225.

XXV. Cæterùm quia hæc electionis formula principaliter à Concilio Lateranensi præscripta est, pro eligendis Episcopis, Abbatibus, similibusque majoribus Prælatis, rarior est ejus in Belgio, uti & in Gallia usus: eò quòd non tantùm Episcoporum, sed & aliorum majorum Prælatorum nominatio, electionibus penè abrogatis, ad Regem ex specialibus indultis & Concordatis devoluta sit; quemadmodum de Episcopis & Abbatibus *parte prima* ostensum est; & de primariis Dignitatibus in Ecclesiis Collegiatis ostendetur infrà.

In Ecclesiis verò, quæ Concordatis in Germaniæ comprehenduntur, frequentior est hujus electionis usus, ob reservatas Capitulis Episcoporum, & Monasteriis Abbatum suorum electiones: sed sicuti de collatione *zeli ad zelum* notatum fuit, consuetudinem juri communi derogasse; ita quoad alia minutiora potest Ecclesiarum consuetudini citra nullitatem electionis, meritò aliquid deferri.

CAPUT V.

Intra quod tempus Beneficia conferenda? Et de Jure Devolutionis.

1. *Beneficia conferenda intra* sex *menses.*
2. *Excipiuntur Episcopatus, & Prælaturæ Regulares, & quare?*
3. *Semestre computandum à die* notitiæ.
4. *Quando censeatur habita* notitia *vacationis?*
5. *Tempus hoc currit de momento ad momentum.*
6. *Lapsum temporis etiam impedit justum impedimentum.*
7. *Lapso tempore, ad conferendum Collatores excidunt jure conferendi; & an mora hic purgari queat?*
8. *Post lapsum sex mensium jus conferendi devolvitur ad Superiorem.*
9. *Devolvitur ad Episcopum non Collatoris, sed Beneficii.*
10. *Episcopo negligente, ad quem de jure & consuetudine fiat devolutio.*
11. *An collatione spectante ad Episcopum & Capitulum, devolutio fieri possit ad Capitulum?*
12. *An collatio per* Turnum *inter Capitulum & Episcopum, mutet naturam devolutionis.*
13. *Exponitur, quomodo id præcisè sit intelligendum?*
14. *Utrum negligentia* Turnarii *noceat Capitulo?*
15. *In exemptis, quomodo fiat devolutio?*
16. *Beneficia Regularia Regularibus, & Secularia Secularibus, etiam jure devolutionis conferenda sunt.*
17. *Devolutio Beneficiorum fit cum qualitatibus & conditionibus primæ collationis.*

I. IN Concilio Lateranensi sub Alexandro III. statutum legitur *cap.* 2. ⁑ *De Concess. Præbend.* Cùm " Præbendas Ecclesiasticas, seu quælibet officia in ali„ qua Ecclesia vacare contigerit, non diu maneant „ in suspenso, sed intra *sex menses* personis, quæ dig„ nè administrare valeant, conferantur. Si autem „ Episcopus, ubi eum spectat, conferre distulerit, per „ Capitulum ordinetur. Quòd si ad Capitulum per„ tinuerit, & intra præscriptum terminum hoc non „ fecerit, Episcopus secundùm Deum hoc cum religio„ sorum virorum consilio exequatur. Vel si omnes fortè

„ neglexe-

„ neglexerint, Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat.

Juxta hoc Decretum Beneficiis vacantibus provideri debet intra *sex* menses, idque sive per collationem, sive per electionem providendum sit.

II. Declarat tamen Innocentius III. in *cap.* 12. ✠ *De Conceff. Præbendæ*, Decretum hoc “ ad Archiepiscopatum vel Episcopatum non solere extendi, sed ad Personatus alios & minora Ecclesiastica Beneficia coarctari. „ Episcopatibus enim & majoribus Dignitatibus regularibus provideri debere intra *tres* menses statuit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *cap.* 41. ✠ *De Elect.* “ Ne pro defectu Pastoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus suis Ecclesia viduata grave dispendium patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & Ecclesiarum indemnitatibus providere.

III. Semestre hoc, intra quod provisio Beneficiorum ex Decreto Concilii Lateranensis fieri debet, computandum est, non simpliciter à die vacationis ipsorum Beneficiorum; sed à die *notitiæ*; quemadmodum declarat Innocentius III. in *cap.* 3. ✠ *De supplenda Neglig. Prælat.* Et in *cap.* 5. ✠ *De Conceff. Præbendæ*, expresse ait: “ Semestre autem tempus non à tempore vacationis, sed *notitiæ* ipsius potius volumus computari.

IV. Si vacatio Beneficii contigerit, eaque in loco Beneficii publice innotuit, facile præsumetur in Collatore notitia; nisi aliunde ignorantia probetur juxta *Clemen. unicam de Conceff. Præbendæ*; recteque monet Garcias *De Beneficiis part.* 10. *cap.* 2. *num.* 32. post alios ibidem citatos, *notitiam* hic intelligi *veram* vel *præsumptam* vacationis, “ quæ (ait) determinari debet per judicem, considerata qualitate Beneficii, modo vacationis, & longitudine temporis illius, distantia locorum, & fama.

V. Deinde notat *num.* 43. tempus sex mensium currere *de momento ad momentum*; “ ita quod si Beneficium vacavit, & fuit nota vacatio 1. Martii hora 11. usque ad 1. Septembris hora 10. per totam, & non post, providere possunt.

VI. Sicuti justa ignorantia impedit jus devolutionis, eo quod juste ignorans *negligens* dici nequeat; ita quoque aliud quodcumque impedimentum jus collationis reservat; idque sive fuerit *juris* impedimentum, sive *facti*; uti monet Rebuffus in *Praxi Benef. part.* 1. *tit. De Devolut. num.* 13. & aperte fundatur in *cap.* 5. ✠ *De Conceff. Præbendæ*; ubi respondet Innocentius III. tempus suspensionis Archiepiscopi in *sex* mensibus nullatenus computari. Rationem addit. “ Cum illa Lateranensis Concilii Constitutio contra *negligentes tantum* fuerit promulgata: & tunc si voluerit, non tamen valuerit Archiepiscopus in conferendis Præbendis uti propria potestate.

Denique subdit: “ Tempus etiam quoad Sedem Apostolicam accessit, & apud illam permansit, vel recessit ab illa: intra *sex* menses nullatenus computetur.

VII. Sex mensibus à notitia vacationis elapsis, ni justum impedimentum probetur, Collatores & Electores jure providendi Beneficio exciderunt; adeo quidem, ut inspecta juris dispositione, ipsa collatio aut electio post lapsum sex mensium sit *nulla cap.* 3. & 5. *De suppl. Negl.* atque ad *cap.* 3. verbo, *imponatis*, ait Glossa. “ Hic evacuatur opinio illorum, qui dicunt quod mora in electionibus possit purgari. „ Hanc opinionem Glossæ, quamvis plures Doctores de *jure* veram esse non sine fundamento sustineant, nihilominus uti notat Zypæus in Jure novo, tit. *Ne Sede vacante, num.* 1. “ In his Partibus, quamdiu Superior nihil præstitit, inferiores Judices conferunt. „ Hoc & menti Concilii Lateranensis conformius esse credit ibidem Zypæus.

VIII. Post lapsum sex mensium jus conferendi ab inferiore Collatore devolvitur ad ejus immediatum Superiorem, *cap.* 3. ✠ *De suppl. Negl. Prælat.*

Itaque si Capitulum negligens fuerit, devolvitur ad Episcopum; etiamsi ipse Episcopus una cum Capitulo habeat jus conferendi; sed non ut Episcopus, sed ut *Canonicus*, *cap.* 15. ✠ *De Conceff. Præbendæ.*

IX. Et quidem devolutio fit ad Episcopum non Collatoris negligentis; sed ad illum in cujus Diœcesi situm est Beneficium, in cujus collatione negligentia est commissa. Rebuffus loco citato, *num.* 39.

X. Si autem ipse Episcopus negligens fuerit, devolvitur Provisio ad Archiepiscopum, & ab hoc ad Primatem, & hinc ad summum Pontificem, *cap. fin.* ✠ *De suppl. Negl. Prælat.* Hisce in Provinciis Primates non sunt: unde ab Archiepiscopis immediate devolutio fit ad summum Pontificem: & in Regno Galliæ unicus est Primas Lugdunensis, ad quem jus conferendi à quibusdam Archiepiscopis devolvitur. (*a*) Rebuffus loco citato *num.* 23. & 24.

XI. Juxta citatum Decretum Concilii Lateranensis in *cap.* 2. ✠ *De Conceff. Præb.* subinde etiam ab Episcopo jus devolvitur ad Capitulum; at hoc hodie non servatur, uti ibidem *num.* 23. monet Rebuffus, & Choppinus, *lib.* 1. *De Sacr. Polit. tit.* 13. Si tamen collatio spectaret conjunctim ad Capitulum & Episcopum, ita ut Episcopus Capitulum indicere, atque Capitulo præsidere deberet, & in collatione suffragium cum reliquis Canonicis haberet; si Episcopus conferre negligeret, posset indubie Capitulum intra tempus præscriptum ad collationem procedere; & Decanus aut Senior Capituli convocare Capitulum; ne alias in potestate Episcopi esset, Capitulum jure conferendi privare; & juri devolutionis locum facere.

XII. Si collatione spectante ad Capitulum & Episcopum, conventum fit, ut *per turnum* conferatur, nunc per Capitulum, nunc per Episcopum solum; si Capitulum negligat, devolutio fiet, non ad Episcopum, qui est par collator cum Capitulo, sed ad Archiepiscopum, ait Garcias *De Benef. part.* 10. *cap.* 3. *num.* 35. „ quia divisio non tollit aut mutat jus devolutionis, quæ est ad proximum Superiorem, & non ad eumdem inferiorem, qualis est in hoc casu Episcopus.

XIII. Quod hic ex Garcia observatum fuit; ob neglectam collationem, jus conferendi, devolvi ad Metropolitanum, si Episcopus in suo turno solus conferat, procedit in casu, quo non obstante divisione *turni* in Episcopum & Capitulum, jus conferendi remanet *simultanee* penes Episcopum & Capitulum; ita ut jus designandi personam potius, quam ipsum jus collationis dici debeat divisum; quemadmodum contingere solet, ubi inter Canonicos jus conferendi *per turnum* Beneficia ad collationem vel electionem Capituli spectantia, est introductum: alias si jus collationis revera esset divisum inter Episcopum & Capitulum; ita ut in suo turno Capitulum, excluso Episcopo, integrum jus conferendi *in solidum* haberet, non videtur quod Episcopus à jure devolutionis, negligente Capitulo intra tempus conferre, esset excludendus; cum eo casu non esset par cum Capitulo Collator.

XIV. Similiter si *Turnarius* negligat præsentare intra tempus præscriptum, Capitulum aliud tempus non habet; ut ibidem *num.* 36. monet Garcias: “ Nam committens & commissarius non debent habere nisi unum terminum seu semestre, ” ait *num.* 38.

XV. Hæc quidem si agatur de non exemptis. Ab

(*a*) Id non est hodie accurate verum. Quippe cum anno 1675. Albinga ad Archiepiscopatum erecta est; Archipræsul Bituricensis huic erectioni suum dare consensum noluit, nisi ea Lege, ut integra Jurisdictio & jura omnia Primatuum Sedi Bituricensi conservarentur in Albingam Metropolim, & Diœceses ejus suffraganeas. Quæ quidem jura non tantum Archiepiscopo Bituricensi; sed etiam ejusdem urbis Capitulo, Sede vacante, concessa sunt concordatis, quæ hac de re habita fuere 7. Maji, anno 1675.

exemptis enim & Romano Pontifici immediate subjectis non fit devolutio ad Episcopum; sed immediate ad Pontificem tanquam exemptorum immediatum superiorem. *Cap.* 2. & 3. *De supplenda neglig. Prælat.* 5.

Si Regulares Prælati Prioratus, Ecclesias, administrationes aut quævis alia Beneficia ad eorum collationem spectantia, intra tempus à Concilio Lateranensi præscriptum conferre negligant, "Diœcesani locorum in „ non exemptis sua, in exemptis vero Apostolica auctoritate negligentiam super hoc suppleant eorumdem, ait *Clem. Unica, De suppl. negl. Prælat.*

XVI. In eadem Clementina præcipitur Diœcesanis, ut supplendo negligentiam Prælatorum conferant Beneficia, servata Beneficiorum conditione & qualitate; „ illa videlicet quæ consueverunt per seculares Clericos gubernari, secularibus Clericis : alia vero quæ „ Religiosis duntaxat committi sunt solita vel conferri, „ Religiosis Monasteriorum, quorum Prælati negligentes fuerint conferendo.

XVII. Hinc statuitur hæc regula à Canonistis; *Devolutio fit cum qualitatibus & personis, quæ in prima erant collatione.* Ita Rebuffus loco citato *num.* 40. qui inde *num.* 41. infert, si Episcopus conferre debeat Nominato; "ita tenebitur Archiepiscopus ad quem devolutum erit. Item, si quis debebat conferre alicui de „ genere (ait *num.* 42.) fundatoris, ut is ad quem devolutio facta est, teneatur sic conferre.

Idipsum in aliis quoque Beneficii qualitatibus dicendum : quia ipse Superior duntaxat intrat in jus ipsius Collatoris ordinarii; & consequenter eodem jure iisdemque legibus uti debet, quamvis Rex succedens jure Regaliæ in collationes Episcoporum, Sede vacante, in aliquibus utatur jure nonnihil liberiore, quam ipse Episcopus uti posset, uti infra notabitur; sed id ob eminentiam Regis specialiter receptum est.

TITULUS V.

DE CONCURSU AD PAROCHIALES.

CAPUT I.

Proponitur & justificatur Forma Concursus à Synodo Trident. proposita; & quomodo proponendum edictum Concursus?

1. *Synodus Tridentina novam formam providendi Ecclesiis Parochialibus induxit : & quis scopus Decreti?*
2. *Scopus Decreti magis attendendus, quam cortex verborum.*
3. *Quomodo in Belgio receptum?*
4. *Duplex forma indicendi Concursum proponitur.*
5. *Arguitur hæc forma tanquam Clericorum ambitioni & præsumptioni serviens.*
6. *Hæc oppositio priori formæ opponi non potest.*
7. *Posterior forma tantum quasi* subsidiarie *à Synodo prosita fuit.*
8. *Synodus noluit per hanc formulam infringere regulas legitimæ vocationis; neque Clericorum ambitionem fovere.*
9. *Probatur auctoritate S. Caroli.*
10. *Rationes ob quas formula hæc videatur Clericorum ambitioni subservire.*
11. *Mens Synodi non fuit, ut quis se concursui sistat, qui non sit de sua vocatione sat securus.*
12. *Optandum esset, ut omnes* nominatim *ab Episcopo vocari possent, sæpe tamen securius ab alio vocationem suam intelligunt Clerici.*
13. *Per Edictum ad concursum soli vocantur, qui satis de sua vocatione sunt securi.*
14. *Quare potius posterior, quam prior forma hic recepta?*
15. *Necessitas legitimæ vocationis ad Beneficia præsertim Curata.*
16. *Edictum indicti concursus ita proponi debet, ut in* omnium *passim notitiam venire possit.*
17. *Quod tempus præfigendum in Edicto intra quod vocati se examini sistere teneantur?*
18. *Tempus intra quod Edictum sit proponendum, Synodus Trident. non determinat; S. Carolus intra* triduum *proponi voluit.*
19. *Synodi Belgicæ tempus non definiunt; volunt tamen citissime Ecclesiis Parochialibus provideri.*

I. SYNODUS Tridentina expendens, quantopere interesset salutis animarum, ut singulis Parochiis boni idoneique Pastores, qui verbo & exemplo populum pascerent, præficerentur, novam providendi Ecclesiis Parochialibus formam, temporum conditioni accommodatam, introduxit & observari præcepit. *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.*

Hunc fuisse scopum Decreti significat ipsa Synodus, præfationis loco hæc præmittens : "Expedit maxime „ animarum saluti, à dignis atque idoneis Parochis „ gubernari : id ut diligentius ac rectius perficiatur, „ statuit, " &c.

II. Hinc recte deducit Zypæus *Consult.* 1. *De Elect.* in hac provisionis forma præcipue esse attendendam salutem animarum, cui ipsa Synodus per suum Decretum optime provisum voluit; hancque apicibus juris prævalere "ut potius ea attendatur, quam unius iotæ defe„ctus in concursu obrepens.„ Deinde subjungit *num.* 7. „ Ut si umquam verum sit, eum peccare in legem, qui „ verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, id maxime hic obtineat.

Relatis post hæc nullitatibus concursus, quas Barbosa aliique passim, attentis verborum apicibus, inducunt, ostendit, hisce in regionibus magis ex mente & scopo ipsius Concilii, quam juxta verborum apices formam concursus esse receptam. Hanc libertatem & ipsa Synodus Tridentina indulsisse videtur, dum in fine sui Decreti declarat, "licere etiam Synodo Pro„ vinciali, si qua in supradictis circa examinationis for„ mam addenda, remittendave esse censuerit, pro„ videre.

III. Itaque in Belgio forma Provisionis prout à Concilio præscripta est, fere ubique recepta est, neglectis tamen, pro temporum & locorum conditione, nonnullis verborum apicibus; nimirum magis ipsius Synodi mente & scopo, quam externo verborum cortice attentis, uti in sequentibus notabitur.

IV. Primo itaque statuit Synodus, ut cum Parochialis Ecclesiæ vacatio quomodocumque contigerit, "Epis„ copus, & qui jus Patronatus habet, intra decem dies, „ vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam coram „ deputandis Examinatoribus nominet. Liberum sit ta„ men aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum „ nomina deferre, ut possit postea de cujuslibet ætate, „ mori-

„ moribus, & sufficientia fieri diligens inquisitio. Et „ si Episcopo aut Synodo Provinciali pro regionis mo- „ re videbitur magis expedire, per Edictum etiam pu- „ blicum vocentur, qui volent examinari.

V. Scribitur, à nonnullis è Patribus Tridentinis huic formæ indicendi concursum, fuisse oppositum: "Illum „ concursum peritorum locum dare nimis apertum & „ publicum ambitioni. Prisci temporis Patres professos, „ Ecclesias à se dari *recusantibus* eas; nova autem ista „ ratione introduci, ut non modo illas aperte procu- „ rare, sed etiam dignum se profiteri & captare fas „ esset. (*a*)

VI. Quidquid sit de veritate hujus relationis, hoc certum est, Synodum hic proposuisse duplicem formam evocandi Clericos ad concursum.

Priori formæ allegata in contrarium ratio convenire non potest. Ea enim forma servata, non ipsi ad concursum venientes *propria* voluntate se ad Ecclesias præsentant; sed ab Episcopo, aliove auctoritatem habente *speciatim* ac nominatim vocantur, & examinatoribus tanquam idonei præsentantur.

VII. Quoad posteriorem formam, notandum imprimis, quod hæc forma tantum à Patribus quasi subsidiarie proponatur, ut si prior servari non queat, hæc assumi possit: si Episcopo, aut Synodo Provinciali pro *regionis more* magis videbitur expedire: ita ut eam magis permittere pro temporum circumstantiis, quam *absolute probare* videatur.

VIII. Adhæc indubitatum est, Synodum Tridentinam per hanc posteriorem formam evocandi per *Edictum publicum*, noluisse infringere, vel in minimo labefactare regulas *legitimæ vocationis* à Patribus jam pridem præscriptas; sed voluisse firmam manere regulam ab Apostolo expressam: *Hebr. c. 5. v. 4. Nemo sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron:* imo nec intendisse probare, Clericorum ad Beneficia, præsertim *curata* cursitationes, & sollicitationes. Noverat enim jam pridem ex mente Patrum dictum à S. Thoma: "Si aliquis pro se rogat, ut obtineat curam ani- „ marum, ex ipsa præsumptione redditur indignus.„ *2. 2. q. 100. art. 5. ad. 3.*

IX. Noverat id S. Carolus, qui promovendis rebus Concilii hoc ipso tempore quo Decretum editum fuit, intendebat; qui idcirco hac forma uti haud formidabat, edictumque publicum proponendum statuit in Concilio Provinciali I. *quo omnes invitentur, qui volent examinari, vel alios examinandos nominare:* hancque formam à Synodo, *re diligenter considerata*, electam esse ibidem asseritur.

Quis vero suspicetur, quod unquam induci potuisset hic sanctissimus Præsul: ut hæc forma evocandi Synodali Decreto pro tota sua Provincia probata fuisset, nisi scivisset, etiam cum hac forma regulas legitimæ vocationis ad Beneficia, præcipue curata, posse consistere, neque per eam Clericorum, ad Beneficia curata capessenda ambitionem, vel aviditatem foveri aut excitari. Scitur enim quam sollicitus fuerit, ut "daretur opera à „ Confessario Seminarii, præcipue in sermonibus & „ confessionibus, ut omnis ex Clericorum mentibus si- „ tis & aviditas Beneficiorum tollatur; proinde videa- „ tur, ut ea de re ne ipsi quidem inter se colloquantur; „ ac iis sæpius inculcetur, quam aversi ab omni rerum „ humanarum cogitatione, Ecclesiastici ordinis homi- „ nes in via Domini ambulare debeant.

X. At dicet quispiam, dum ejusmodi Edictum publicum appenditur, nonne omnes passim Clerici excitantur & monentur, ut qui Beneficium Parochiale vacans desiderat, examini se sistat; atque ad illud quasi ad præmium studiis & eruditioni propositum concurrat? Nonne qui se ad simplicem hujusmodi Edicti publicationem examini præsentat, & ad Beneficium Parochiale concurrit, ostendit se Beneficium illud desiderare; quando specialiter ab Episcopo non vocatus, *proprio* motu accurrit.

XI. Certum est, mentem Ecclesiæ non esse, ut ad publicationem Edicti quispiam se sistat, qui non prius serio examinaverit, num ad curam animarum à Deo sit vocatus; signaque tam internæ, quam externæ vocationis pro rei magnitudine discusserit: quin & intima conscientiæ scrutatus sit, an ad curam animarum non *proprii* commodi, aut vanæ gloriæ intuitu; sed ad promovendam Dei gloriam, & salutem animarum procurandam unice moveatur.

XII. Verum quoque est, quod conveniens esset, ut nemo ad curam animarum, nisi Episcopo specialiter vocante & movente applicaretur; atque ita vocationem suam ab ipso intelligeret. Dubitari tamen nequit, quin frequenter possit contingere, ut quis per alium, qui vitam totumque ejus statum intime novit, melius ac securius vocationem suam, quam per solum Episcopum, cui sæpe parum notus est, intelligat.

Sic Theologi in Collegiis Academicis studentes sæpe multo securius à pio, docto & zeloso Præside vocationem suam accipient, quam ab Episcopo, cui eorum vita & conversatio, aliaque in dijudicanda vocatione attendenda, minus perspecta esse solent.

XIII. Itaque dum per Edictum vocantur omnes qui volent examinari, soli ii vocari censentur, qui in se tam internæ, quam externæ vocationis sufficientia indicia habent: & licet non ab Episcopo, ab alio tamen, qui locum Episcopi supplet, ad curam ita se mitti intelligunt, ut merito confidant, quod à Deo vocentur, & à Christo in vineam suam mittantur seu potius extrudantur.

XIV. Quia autem hodie tum propter latitudinem Diœcesium, tum ob erectas publicas Academias, ad quas ex omnibus Diœcesibus indifferenter Clerici studiorum causa concurrunt, vix fieri potest, ut Episcopi omnium Clericorum exactam notitiam accipere queant; ideo hæc posterior forma à Synodo Tridentina proposita, ubique passim recepta fuit; ut hoc pacto, etiam ii qui Episcopo minus noti sunt, se examini sistere queant; modo tamen aliunde sat securi de sua vocatione reddantur.

XV. Quam autem necessaria sit legitima vocatio ad Beneficia Ecclesiastica, præcipue Curata; quamque periculosum, etiam optima intentione suscipere regimen animarum à Deo non vocatum, erudite ac solide ostendit Antonius Godeau Venciensis Episcopus in Discursu *de Vocatione ad Statum Ecclesiasticum*; una notas legitimæ vocationis è Patribus assignans; merito legendus ac serio examinandus & ruminandus à junioribus Clericis, qui se ad Statum Ecclesiasticum vocatos nonnunquam nimis facile credunt.

XVI. Edictum hoc ita affigendum est, ut finis illius obtineatur; id est, ut per illud vocentur *omnes*, qui examini se sistere volent. Unde nec locus ubi affigi debeat, nec tempus quo affixum remanere, à Synodo determinata sunt; sed ea arbitrio Episcoporum relicta; ut hi dispiciant, quid pro more & circumstantiis locorum fieri expediat, ut effectus Edicti habeatur, id est, in *omnium* notitiam indictio concursus perveniat, quatenus plures examini se sistentes, possint capaciores Ecclesiis Parochialibus præfici. Quare non tantum Archiepiscopus Mechliniensis, in cujus Diœcesi est Universitas Lovaniensis, sed & alii Episcopi Edictum indictionis concursus ad Scholas publicas dictæ Universitatis affigi jubent, ut hoc pacto ad notitiam Clericorum ibidem studentium venire possit.

XVII. Debet Edictum continere tempus, intra quod qui examinari volent, se Episcopo & Examinatoribus sistere debeant. Cum vero Edictum hoc in locum

(*a*) Hæc erat in Concilio Tridentino ratio Gallorum præsulum, ut concursum ad Beneficia curata improbarent. Synodi Tridentinæ hac de re Decretum in Galliis ubique receptum non fuit: viget tamen ejus executio in minori seu Aremorica Britannia. Legatur eruditum opus *des Loix Ecclesiastiques*, à D. de Hericourt elaboratum edit. 1743. prima parte pag. 235. 236.

cum nominationis ab Episcopo aut Patrono faciendæ, ex præscripto Synodi Tridentinæ surrogetur, videtur juxta mentem Synodi tempus illud esse *decem* dierum; nisi tamen Episcopus ex causa rationabili prorogandum duxerit: quam prorogationem ultra alios decem dies extendi vetuit Pius V. in Bulla super forma concursus quæ incipit: *In conferendis* 33. in Bull. Rom. At hic in Belgio hæc Bulla Pii V. saltem quoad hoc punctum recepta non videtur; sed juxta verba Concilii Tridentini tempus hoc arbitrio Episcopi relictum apparet. Dicit enim Concilium nominandos esse ab Episcopo aut Patrono, Clericos aliquot idoneos intra decem dies vel aliud tempus *ab Episcopo præscribendum*; Unde Zypæus monens, nullatenus attendendum ad apices quos nonnulli in forma concursus sub pœna nullitatis requirunt, iis annumerat & hunc, quod *Edictum propositum fuerit cum majori termino quam viginti dierum*.

XVIII. Quando autem Edictum sit affigendum, Synodus Tridentina non determinavit. Sanctus Carolus in Concilio I. Mediolanensi statuit: " Ut cum primum „ Episcopus Parochialem Ecclesiam vacare cognoverit, „ intra *triduum* ad Cathedralis & vacantis Ecclesiæ januam publicum Edictum per totos decem dies, vel „ aliud longius tempus, ejusdem Episcopi arbitrio pro„ positum esse jubeat.

XIX. Synodi Belgicæ nullum tempus proponendo Edicto, sive concursui indicendo determinant; hoc unum monet Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 17. *cap.* 6. „ Ecclesiis Parochialibus vacantibus curabunt Episcopi „ & Archidiaconi, ut quam fieri poterit *citissime*, iis„ dem de idoneis Pastoribus provideatur.

CAPUT II.

Quæ Ecclesiæ Parochiales Concursui sint subjectæ?

1. *Forma Concursus potissimum ex Decreto Concilii Tridentini petenda.*
2. *Refertur Decretum Concilii exprimens Ecclesias Concursui subjectas.*
3. *Decretum sua generalitate quascumque Ecclesias Parochiales complecti videtur.*
4. *In multis usu & interpretatione restrictum; & quare?*
5. *Prima restrictio quoad Ecclesias curatas in Ecclesiis Collegiatis.*
6. *Secunda restrictio in Ecclesiis Parochialibus, quibus deservitur per Vicarium* amovibilem.
7. *Parochiales, quibus præest Vicarius* perpetuus, *subjacent Concursui.*
8. *Declarationes Cardinalium contrariæ innituntur Bullæ Pii V. hic non promulgatæ.*
9. *Fit quædam difficultas adversus Concursum cui vicariæ perpetuæ subjacent.*
10. *Ea difficultas solvitur.*
11. *Tertia restrictio quoad Parochiales annexas dignitati.*
12. *Restrictio hæc fallit, si Dignitas sit annexa Parochiali.*
13. *Decretum Concilii comprehendit Ecclesias* Patrimoniales.
14. *Quomodo* Patrimoniales, *uti nominati Academici in concursu aliis sint præferendi?*
15. *Synodus omnem vacationis modum suo Decreto comprehendisse videtur.*
16. *Exceptus modus vacationis per resignationem in favorem; & quo fundamento?*
17. *Idque sive provisio fiat in Curia Rom. sive in partibus.*
18. *Idem est de* permutatione.
19. *Hæ exceptiones usu receptæ sunt.*
20. *Reservatio non impedit concursum.*
21. *Cur Concilium expresserit nominatim reservationem in favorem* Cardinalium.
22. *Concilium complectitur etiam Ecclesias Jurispatronatus.*
23. *Excipit tamen Ecclesias Patronatus* laici.
24. *Ecclesias Jurispatronatus* mixti *nonnulli volunt concursui esse subjectas.*
25. *His consonat Constitutio Pii V.*
26. *Aliud habet praxis harum Provinciarum, si laicus cum Ecclesiastico in præsentatione concurrat.*
27. *Quid si per* Turnum *præsentent.*

I. QUANDOQUIDEM forma provisionis per concursum primum introducta & præscripta sit per Synodum Tridentinam, ex hujus potissimum Synodi Decreto desumenda sunt, quæ ad formam hujus provisionis pertinent; atque in terminis hujus Decreti hærendum, præsertim in his ditionibus: " Ubi Conci„ lium receptum, prout sonat, non ut quotidianæ in„ terpretationes, Decreta aut Constitutiones Roma ad„ ferri possint, quæ præter mentem Concilii, Decre„ tum alterent, amplient, aut restringant: „ ait Zypæus, *Consult.* 1. *De Elect. num.* 6. Quare nec Bulla Pii V. formam concursus describens hisce in ditionibus usu recepta est, uti supra notavimus; & infra adhuc notabitur.

II. Itaque ut sciatur in quorum Beneficiorum provisione servanda sit forma concursus, ipse textus Concilii Tridentini potissimum expendendus est.

Verba ergo Synodi sunt *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.* " Cum Parochialis Ecclesiæ vacatio, etiamsi cura „ Ecclesiæ, vel Episcopo incumbere dicatur, & per „ unum vel plures administretur, etiam in Ecclesiis „ patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in qui„ bus consuevit Episcopus uni vel pluribus curam ani„ marum dare, quos omnes ad infrascriptum examen „ teneri mandat, per obitum, vel resignationem, „ etiam in Curia, seu aliter quomodocumque conti„ gerit, etiam si ipsa Parochialis Ecclesia reservata vel „ affecta fuerit generaliter vel specialiter, etiam vigore „ indulti seu privilegii in favorem S. Romanæ Eccle„ siæ Cardinalium, seu Abbatum, vel Capitulorum: „ debeat Episcopus, &c.

III. Hac generali expressione cum omnibus clausulis ampliantibus, sat insinuat Synodus, se velle, ut forma concursus præscripta, in cujuscumque Ecclesiæ Parochialis provisione, quantum conditio temporum ferebat, servaretur: eo quod expediat maxime animarum saluti, à dignis, atque idoneis Parochis gubernari; id quod per provisiones in forma hic præscripta rectius obtineri posse confidebat.

IV. Verum quia hic providendi modus observari non potest, nisi inferiorum Collatorum, & Patronorum jus sæpius diminuatur, uti infra videbitur; mirum quomodo paulatim subtili interpretatione, usuque contrario Decretum tam generaliter conceptum in multis restrictum sit.

V. Imprimis licet Concilium velit concursum fieri, tametsi cura *Ecclesiæ* vel *Episcopo* incumbere dicatur, & per *unum* vel *plures* administretur, nihilominus receptum est, sæpiusque declaratum, non esse locum concursui, quando cura animarum spectat ad Ecclesiam Collegiatam, & cura exercetur per Canonicos vel Hebdomadarios, vel alios Clericos; ita Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ, *Glossa* 6, *num.* 158.

Idipsum refert Garcias, *De Beneficiis*, *parte* 9. *cap.* 2. *num.* 180. qui tamen ibidem *num.* 176. fatetur quod similia Beneficia sint *curata* ex hoc Decreto Concilii; atque attentis verbis Concilii, censuisse aliquando Rotam in hujusmodi Beneficiis esse locum concursui, ob expressa verba Concilii jam citata.

Deinde recitatis contrariis declarationibus Sacræ Congregationis concludit *num.* 181. " Unde dictum „ Decretum Concilii de concursu faciendo, non vide„ tur receptum, seu intellectum ex auctoritate Papæ, „ & Sacræ Congregationis Concilii, quoad Beneficia, „ quorum

„ quorum cura per plures administratur, maximè in „ Ecclesia Cathedrali vel Collegiata.

VI. Quin & usu receptum est, concursum non habere locum, si cura sit penes Capitulum, aut Monasterium, vel aliquam Dignitatem, & exerceatur per *unum*, sed Vicarium *amovibilem*; eò quòd per mortem talis *Vicarii* non videatur vacare Ecclesia Parochialis; quia penes similem Vicarium non fuit titulus Parochialis; neque *verum* Beneficium Parochiale habere censendus est.

VII. Sed quid, si Ecclesia Parochialis quidem sit unita & incorporata alicui Monasterio aut Capitulo, vel Dignitati; sed cura actualis sit penes Vicarium *perpetuum:* qui instar veri Beneficiati instituatur? Contrariæ hic in speciem referuntur S. Congregationis declarationes; quemadmodum videre est apud Pyrrhum Corradum in Praxi Beneficiorum *lib.* 3. *cap.* 3. & Massobrium in Praxi habendi concursum ad vacantes Parochiales *Præludio* 14. ubi notat ex Rebuffo aliisque, " quòd disposita in Beneficiis curatis locum habere videantur in Vicariis *perpetuis*; & Vicaria *perpetua* dicatur Beneficium Ecclesiasticum; & hujusmodi Vicarii habeant verum titulum, ideóque non possint „ removeri, etiamsi Rector principalis moriatur.

Si itaque erecta sit Vicaria in titulum, omnisque cura animarum in Vicarium translata, solo nomine Pastoris primitivi sine ulla cura animarum aut jure ad functiones Pastorales, penes Capitulum, Monasterium aut Dignitatem remanente, tali casu concursui locum esse, asserit post Garciam, aliosque Massobrius loco citato *dubio* 2.

Et sanè cùm reipsâ penes hujusmodi Vicarium sit titulus Beneficii Parochialis, eique non secùs atque vero Parocho cura incumbat; & per ejus mortem Ecclesia Parochialis verè vacare dicatur, vis inferretur Decreto Concilii tam generalibus & enixis terminis concepto, si similes Vicarias concursui non subjectas esse diceremus.

VIII. Referuntur quidem nonnullæ declarationes Cardinalium, quæ Vicarias *perpetuas* concursui non esse subjectas declarârunt, uti post Garciam refert Massobrius loco citato. Sed notat Gonzales, hasce declarationes potissimùm inniti Constitutioni Pii V. de Vicariis perpetuis, quæ incipit *Ad exequendum* 46. in Bull. Rom. quæ Vicarias perpetuas à concursu eximit; eamque eatenus ipsi Concilio derogasse; dicitque consequenter, non esse servandam formam Concilii, sed formam dictæ Constitutionis; " quatenus (ait) sit „ *contraria* Concilio, quia est posterior per quatuor „ annos à publicatione dicti Concilii. „ Hæc ad *Reg.* 8. *Cancell. Glos.* 5. §. 3. *num.* 53. Hoc autem intelligi debet de locis, in quibus hæc Constitutio Pii V. recepta probatur: quod hisce in partibus hactenus contigisse non videtur; ideóque & Ecclesias Parochiales, licèt Monasteriis & Capitulis unitas, & per Vicarios perpetuos deserviri solitas, concursui exponi, & juxta formam à Concilio præscriptam conferri videmus; & pro concursu judicasse Senatum Brabantiæ contra Capitulum Nivellense testatur Zypæus *Consult.* 2. *De Elect.*

IX. Verùm quamvis fateatur Zypæus Consilium Brabantiæ judicasse Vicarias perpetuas subjacere concursui; ipse tamen super hac quæstione consultus respondit, verius esse Parochiales Ecclesias, quoad titulum Capitulis, aut Monasteriis unitas & incorporatas, nequaquam subjectas esse concursui, tametsi etiam auctoritate Episcoporum in *Vicarias perpetuas* postmodum fuerint erectæ.

Idque hoc unico, ut apparet, fundamento, quòd titulus Beneficii Parochialis, non obstante hac erectione, maneret extinctus, adeóque decedentibus Vicariis, non posset dici, Ecclesias illas verè vacare.

X. Verùm in hoc fallitur Zypæus: per erectionem enim *Vicariæ perpetuæ*, rursus novus ac verus titulus Parochialis per Episcopum erigitur, & vigore hujus sic erectæ *Vicariæ perpetuæ*, Vicarius *perpetuus verum titulum* Ecclesiasticum, & Beneficium Parochiale consequitur.

Ulterius vigore hujus tituli, per canonicam institutionem & possessionem, assequitur jus ad omnes functiones curam animarum spectantes, sive verum jus Parochiale, unà cum jure ad competentiam pastoralem, aliaque jura Parochialia, ut & propterea Vicariæ perpetuæ à Canonistis *vera* Beneficia reputentur, ut *num.* 7. notatum est.

Verum quidem est, quòd non obstante hac in Vicariam perpetuam erectione, nihilominus non totaliter annulletur ejusdem Ecclesiæ Parochialis incorporatio, sive unio, saltem quoad temporalia, & jura honorifica, aliave curam & regimen spirituale animarum non attingentia; sed hæc incorporatio manens salva post erectionem Vicariæ perpetuæ, non impedit erectionem *veri tituli* Parochialis; sed id unum operatur hæc remanens incorporatio, quòd Vicarius perpetuus vigore hujus tituli, sive Vicariæ perpetuæ, non consequatur jus percipiendi omnes decimas & proventus de jure communi, ad Ecclesiam Parochialem pertinentes, sed ob factam unionem duntaxat jus ad competentiam pastoralem consequatur.

Verùm hæc decimarum, aut proventuum aliorumve jurium ad Monasteria aut Capitulum translatio, non impedit veri tituli conditionem, nòn magis quàm si citra unionem, sive incorporationem à Beneficio Parochiali pars proventuum abstraheretur.

Igitur rectè judicavit Consilium Brabantiæ, Vicarias perpetuas, conformiter ad Decretum Concilii Tridentini, concursui esse subjectas.

Accedit quòd cùm Concilium Tridentinum per suum Decretum intenderit modum præscribere & formam, qua salubriùs possit saluti animarum provideri, omninò à mente Concilii Tridentini videretur alienum ejusmodi Vicarias perpetuas à concursu eximere: quandoquidem per has Vicarias Ecclesiis Parochialibus de Rectoribus non minus provideatur, quàm per Beneficia Parochialia non incorporata.

Et sanè si Ecclesiæ Parochiales Capitulis aut Monasteriis incorporatæ, & in quibus per Vicarios perpetuos cura animarum exercetur, à concursu eximerentur, vix ullæ Ecclesiæ Parochiales ex Præscripto Concilii Tridentini concursui subderentur; quandoquidem pleræque præsertim rurales Capitulis, aut Monasteriis reperiantur incorporatæ.

XI. Si Ecclesia Parochialis sit annexa Dignitati; ipseque obtinens Dignitatem *per se* exerceat curam animarum, verusque Pastor sit, atque Parochialem Ecclesiam obtineat, eam nec hoc casu concursui subjacere, communis est Doctorum interpretatio; quam & usus recepit; si nimirum ipsa Parochialis *accessorie* unita sit: quo casu fieri collationem Dignitatis, potiùs quàm Ecclesiæ Parochialis crediderunt; ideóque hîc propriè non esse casum Concilii Trident. loquentis de collatione seu de provisione Ecclesiæ Parochialis. Atque hinc rursus apparet, quòd Decretum Concilii Tridentini strictè & ad verborum rigorem interpretandum crediderint: quod an conforme sit menti ipsius Concilii, hanc formam concursûs præscribentis, ut diligentiùs ac securiùs saluti animarum provideretur, alii viderint.

XII. Interim si Canonicatus aliudve Beneficium sit unitum Ecclesiæ Parochiali viâ *suppressionis* vel *accessionis*, concursui eam subjectam esse dubitari nequit. Parochialis enim eo casu manet in suo *integro* ac *naturali* statu; atque per mortem possessoris verè contingit vacatio Ecclesiæ Parochialis; & propriè provisio fieri debet de Ecclesia Parochiali.

XIII. Vult Concilium formam concursûs observari etiam in Ecclesiis *patrimonialibus*, quorum Beneficiorum nulla sit expressa mentio in jure nostro, neque

in

in jure tangitur materia istorum Beneficiorum; uti post alios observat Gonzales ad Regulam 6. Cancell. *Gloss.* 9. §. 1. ubi latè de his Beneficiis tractat; & aliqua jam superiùs notata sunt *part.* 2. *Sess.* 3. *tit.* 2. *cap.* 1. aliàs in anterioribus editionibus *tit.* 19. *cap.* 1.

Illud hìc notandum, quòd Concilium hujusmodi Beneficia concursui subjiciens, ostendat, voluisse suum Decretum ad omnes passim Ecclesias Parochiales extendere: quia hæc Beneficia ejus sunt conditionis, ut sub simplici Beneficiorum appellatione non veniant; ipsaque impetratio Beneficii sit *nulla*, si ipsa *Patrimonialitas* non sit expressa; uti notat Gonzales dicto loco.

XIV. Adhæc observandum, ita institui concursum in hisce Ecclesiis Patrimonialibus, ut tamen qualitati Beneficiorum non derogetur. Unde si plures quidem se examini sistant, at unus duntaxat *Patrimonialis*, sive qualitatem illam habens quam Beneficia *Patrimonialia* requirunt, hic aliis præferendus erit: si modò & moribus & doctrinâ aliisque qualitatibus ad Regimen Parochialis Ecclesiæ vacantis idoneus sit.

Idipsum locum habet in Ecclesiis Parochialibus, quæ Graduatis aut Nominatis Academicis debentur. Hi enim si idonei per examen reperiantur, cæteris concurrentibus præferendi sunt; tanquam qui qualitatem requisitam aut jus aliquod ad Beneficium vacans præ aliis concurrentibus habent: & ita quoad Nominatos Lovanienses quotidie practicatur.

Certum est juxta Decretum Concilii Trident. Beneficia *Patrimonialia* esse concursui exponenda. Verùm quia Beneficia notanter curata non sunt jure hæreditario deferenda, omnisque carnis & sanguinis affectus, præsertim in horum provisione abesse debet, optandum esset, ut hæc Beneficia penitus fuissent abolita, nullaque saltem de novo admittantur per Episcopos.

XV. De circumstantiis, in quibus Beneficia curata concursui obnoxia sunt, hæc habet Concilium Tridentinum: " Cùm Ecclesiæ Parochialis vacatio per obi„ tum, vel resignationem, etiam in Curia seu aliter „ quomodocumque contigerit.

Si hæc verba Concilii in sua generali expressione attendantur, non obscurum erit, Synodum omnem vacationis modum voluisse comprehendere.

XVI. Hìc nihilominus visum fuit, subtili satis interpretatione, non comprehendi Parochialem Ecclesiam, quando resignatur coram Pontifice non simpliciter; sed *in favorem* certæ personæ; atque ita quotidie practicari testatur Pyrrhus Corradus in *Praxi Benef. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 5. eamque interpretationem fundârunt in hoc, quòd resignatio *in favorem* non inducat vacationem propriè; uti ibi loquitur Corradus; vel ut dicit Garcias *De Beneficiis part.* 9. *cap.* 2. *num.* 158. " Beneficia resignata *in favorem* non dicuntur vacare „ ad effectum, ut alteri conferri possint.

XVII. Addit Corradus, hoc casu cessare concur„ sum, sive resignatarius sit provisus in Curia, sive in „ partibus. Quando enim resignatarius neque est in „ Romana Curia præsens, neque ad eandem transmisit „ testimonium suæ idoneitatis, tunc expediuntur litte„ ræ suæ provisionis in forma *Dignum*, quas postea „ suo Ordinario præsentabit, ut examinetur non per „ concursum, sed tantùm ab Examinatoribus Synoda„ libus simul cum Ordinario, & si reperiatur idoneus, „ consequitur possessionem Parochialis Ecclesiæ.

XVIII. Cùm in permutatione Beneficiorum, non alia intervenire censeatur vacatio, quàm in resignatione *in favorem*, imò ipsa permutatio tacitè contineat resignationem in favorem, eâdem ratione, nec hic formam concursûs requiri tradunt communiter Canonistæ, quos loco citato citat Corradus.

XIX. Licèt forsan non sine fundamento dubitari posset, num hujusmodi interpretatio tam generali expressioni Concilii consonet, præsertim ubi tam disertè & sine ulla distinctione provideri vult per concursum, quando Ecclesiæ Parochialis vacatio per *resignationem etiam in Curia* contigerit, etiamsi Parochialis Ecclesia reservata vel affectata fuerit generaliter vel specialiter, nihilominus indubitata hodie praxis est, in hujusmodi resignatione & permutatione cessare concursum; uti testatur Corradus; qui huic praxi objiciens verba Concilii Tridentini, ob quæ non videtur sufficere examen sine concursu, respondet: *Quia nihilominus sufficere diu observavimus.*

XX. Ne autem per reservationes aut affectiones forma concursûs à Concilio præscripta impediatur aut restringatur, addit Concilium: " Etiamsi ipsa Parochia„ lis Ecclesia reservata vel affecta fuerit generaliter vel „ specialiter, etiam vigore indulti seu privilegii in fa„ vorem Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, seu Abbatum, „ vel Capitulorum.

XXI. Concilium, ut omnem reservationem comprehenderet, exprimere voluit reservationem in favorem *Cardinalium*; eò quòd dubitarent Canonistæ, utrum in generali constitutione Cardinales, ob eorum eminentem dignitatem & singulares prærogativas, intelligerentur comprehensi, si nulla ipsorum specialis mentio fiat. Gonzales ad *Reg.* 8. Cancell. *Gloss.* 24. *num.* 11.

XXII. Sub Decreto Concilii etiam comprehendi Ecclesias juris Patronatûs, sive quæ ad alicujus Patroni præsentationem aliàs essent conferendæ, ex ipso Decreto manifestum est. Vult enim " ut Episcopus & „ qui *jus Patronatûs* habet intra decem dies, vel aliud „ tempus ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquot „ Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis „ Examinatoribus nominet." Hìc clarè supponit Concilium, aliquem habere jus Patronatûs Ecclesiæ vacantis, in cujus provisione formam concursûs servari vult; illudque quotidianæ praxi est conforme.

XXIII. Verùm tantùm de Jure Patronatûs Ecclesiastico hìc Concilium loqui, verba sequentia Concilii apertè declarant, quibus aliam formam providendi Ecclesiis Parochialibus ad jus Patronatûs laïcorum spectantibus præscribit, quòd nimirum, " qui à Patrono „ præsentatus erit, ab eisdem deputatis (ad examen) „ examinari, & non, nisi idoneus repertus fuerit, „ admitti.

XXIV. Si jus Patronatûs sit *merè laïcale*, formam concursûs servari non debere, apud omnes in confesso est: sed si sit jus Patronatûs *mixtum*, dubitari posset; eò quòd ex quorumdam Canonistarum sententia, qualitas Ecclesiastici tanquam dignior trahere debeat ad se qualitatem laïcalem tanquam minùs dignam; atque hoc titulo jus Patronatûs censeri debeat potiùs Ecclesiasticum, quàm laïcale; præsertim in hoc casu, ubi esse Ecclesiasticum magis favet Ecclesiæ, cui meliùs per concursum provisum iri præsumitur.

XXV. Hac indubiè ratione motus Pius V. in citata Bulla, quæ incipit, *in conferendis*, inter Parochiales Ecclesias concursui subjectas enumerat illas, quæ Jurispatronatûs Ecclesiastici, *vel aliorum seu Clericorum* & LAÏCORUM SIMUL fuerint.

Cui Constitutioni verisimiliter innituntur Declarationes Cardinalium, quibus non semel declaratum est, Ecclesias Parochiales Jurispatronatûs *mixti* subjacere concursui; etiam quando jus Patronatûs pertinet pro duabus partibus ad laïcum, & pro una tantùm ad Ecclesiasticum. Vide Pyrrhum Corradum citato *cap.* 3. & Garciam dicto *cap.* 2. *num.* 70. Eamque sententiam amplexus est S. Carolus in Concilio V. Mediolanensi *part.* 3. *tit. Quæ ad Beneficiorum collationem attinent.*

XXVI. Verùm si revera sint Patronatûs *mixti*, id est, Laïcus & Ecclesiasticus simul ad præsentationem concurrant, ipse Laïcus hìc in Belgio concursum excludet: neque per concursum patientur Laïci quidquam imminui aut detrahi de jure suo: ipsumque Concilium Tridentinum in Belgio receptum esse cum expressa

expressa clausula, salvo jure Patronatûs Regis ejusque vasallorum, notat Zypæus *tit. de Constit. num.* 6. & notoria praxis ostendit; quæ Ecclesias Parochiales hujusmodi Jurispatronatûs mixti à concursu eximit; quemadmodum & ob mixturam Laïci, hæc aliaque Beneficia eximuntur à Reservationibus Pontificiis, & Nominationibus Academicis: unde quoad hunc articulum, nec dicta Constitutio Pii V. nec Declarationes Cardinalium eidem innixæ in Belgio receptæ sunt.

XXVII. Si autem jus Patronatûs ita *mixtum* sit, ut præsentatio *alternatim* sive per *turnum* spectet nunc ad Laïcum, nunc ad Ecclesiasticum, ita ut ad eamdem præsentationem nunquam concurrant, tunc in *turno* Ecclesiastici censetur totum Ecclesiasticum; & consequenter eâ vice Ecclesia Parochialis vacans, tanquam ad præsentationem Patroni Ecclesiastici spectans, concursui subjecta est, juxta expressa verba Concilii Tridentini. Neque hoc casu aliquod præjudicium generatur Patrono Laïco; quia etiam per collationem in forma concursûs factam, *turnus* Ecclesiastici consumitur; ut infrà titulo De Jure Patronatûs ostendetur.

CAPUT III.

De Examinatoribus, & examine.

1. *Synodus Tridentina desideravit, ut Episcopus* per se *examini intersit.*
2. *Licèt Episcopus, etiam sine justa causa absit, non propterea concursus est invalidus.*
3. *Debent ut minus cum Episcopo adesse* tres *Examinatores.*
4. *Hi in Synodo Diœcesana quotannis eligendi.*
5. *Ob intermissionem Synodorum non intermittendus concursus.*
6. *Nimis inhærent cortici verborum, qui concursum volunt esse* nullum *ob defectum Examinatorum* Synodalium.
7. *Examinatores hodie eliguntur ab Episcopis extra Synodum.*
8. *Quales eligendi Examinatores?*
9. *An Synodus in eligendis Examinatoribus aliquem ordinem præscripserit?*
10. *An ob non servatum Ordinem concursus sit nullus?*
11. *Quid in Examinatoribus præcipuè desideraverit Synodus.*
12. *Ex Decreto Synodi evincitur, gradus Academicos non nimium facilè annuendos.*
13. *Juramentum ab Examinatoribus præstandum.*
14. *Juramentum illud tantùm semel præstatur.*
15. *Examinatores nihil occasione examinis accipere possunt.*
16. *Examinatores sine omni spe retributionis examen facere debent; nec potest Ordinarius stipendium ipsis assignare.*
17. *Super quibus examen instituendum.*
18. *Non tantùm circa doctrinam, sed etiam alias qualitates.*
19. *Debet attendi capacitas ad* hanc vacantem *Ecclesiam.*
20. *Quid ab Examinatoribus Synodalibus præcipuè sit attendendum?*
21. *Examinandi circa exercitium orationis.*
22. *Super formandis concionibus.*
23. *An unquam aliàs* curam *animarum egerint?*
24. *Examinatores totam vitæ seriem examinare debent.*
25. *Quàm difficile sit per examen, prout hodie instituitur, exactam notitiam Examinandorum accipere.*

I. CONCILIUM Tridentinum vult, ut " transacto „ constituto tempore, omnes, qui descripti fue„ runt, examinentur ab Episcopo, sive, eo impedito, „ ab ejus Vicario generali, atque ab aliis Examinatori„ bus non paucioribus quàm tribus.

Ex his satis intelligitur, desiderasse Synodum, ut ipse Episcopus huic examini intersit, eique præsideat; quò præsens possit de capacitate Examinandorum ipse exactiùs securiùsque judicare. Cúmque hic agatur de re summi momenti, & unde præcipuè rectum regimen Diœcesis dependet, non facilè alia negotia ab hoc examine Episcopos, quibus salus animarum & spirituale Diœcesium regimen cordi sunt, avocabunt: verendumque ne Episcopis circa hoc examen negligentibus, & passim aliis id credentibus, frequenter regeri possit illud S. Bernardi. " Optimi videlicet æstimatores re„ rum, qui magnam de minimis, parvam aut nullam „ de maximis curam gerunt. Sed, ut liquidò datur „ intelligi, patientiùs ferimus Christi jacturam, quàm „ nostram. „ *Lib. 4. de Consid. cap. 6.*

II. Interim quia nonnunquam contingere potest, ut & zelosissimi quique Episcopi nonnullis aliis negotiis gravissimis detineantur, permittit Synodus, ut hujusmodi impedimento occurrente, possit coram Vicario ejus generali examen peragi. Imò tametsi minimè conveniat, cessante justo impedimento, examen Vicario committi, si nihilominus committatur, non propterea inducetur nullitas examinis; aut concursus ob id de nullitate argui poterit; quemadmodum notat Garcias *de Beneficiis, part. 9. num. 119.* monens illa verba: *eo impedito*, posita esse ad demonstrandum, convenire, quòd ab Episcopo, cessante impedimento, fiat examen. Huic opinioni conformis est omnium Diœcesium praxis.

III. Vult autem Synodus, ut cum Episcopo ejusve Vicario generali adsint alii Examinatores, non pauciores quàm *tres*; non quòd præcisè requiratur numerus *trium*, sed quòd non possint esse pauciores quàm *tres*.

IV. Ut autem capaciores magisque integri sint, hi Examinatores, statuit Concilium: " autem singulis an„ nis in Diœcesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vi„ cario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfa„ ciant, & ab ea probentur. Adveniente que vacatio„ ne cujuslibet Ecclesiæ, *tres* ex illis eligat Episcopus, „ qui cum eo examen perficiant, indeque succedente „ aliâ vacatione, aut eosdem, aut alios *tres*, quos ma„ luerit, ex prædictis illis sex eligat.

Ab hac Synodi deputatione seu probatione, hi dicuntur Examinatores *Synodales*.

V. Concilium Tridentinum eâdem hac Sessione, quâ promulgavit Decretum de forma concursûs ad Ecclesias Parochiales, etiam decreverat *cap. 2.* ut *Synodi Diœcesanæ* QUOTANNIS *celebrentur*. Hac ergo Decreti executione suppositâ, & ei conformi annuâ celebratione Synodi Diœcesanæ, optimâ ratione decrevit Concilium, ut *quotannis* in Synodo Examinatores ad examen concursûs deputarentur. At supponere Concilium voluisse, ob intermissionem Synodorum, etiam concursum esse necessariò omittendum; eò quòd Examinatores in *Synodo* propositi & probati non haberentur, à ratione alienum, & nimis litterale est.

VI. Cùm enim Concilium hanc formam concursûs & examinis proposuerit tanquam medium aptissimum, quo diligentiùs ac rectiùs Ecclesiis Parochialibus provideatur, credideritque maximè expedire animarum saluti à dignis atque idoneis Parochis eas gubernari, nullatenus verisimile est, Concilium ab hac formalitate voluisse validitatem concursûs dependere; aut eam examinandi rationem cessare, propterea quòd Examinatores in Synodo Diœcesana deputati non habeantur.

Unde Zypæus *Consult. 1. de Elect.* inter nullitates concursûs à Barbosa aliisque cortici verborum nimiùm inhærentibus, contra mentem Synodi allegatas, reponit sequentes, quòd " Examinatores in Synodo non sint „ approbati, & quidem *tres* in Synodo approbati non sint

„ sint adhibiti, vel singulis annis in Synodo seu Examinatores non sint propositi, nominatim quidem, & non in genere, vel sub nomine dignitatis, vel in locum denominatorum eo anno mortuorum alii surrogati non sint ab Episcopo cum consilio Capituli, & dummodò mox intra annum Synodus celebretur: nam elapso anno Synodi, omnium officium exspirare volunt, adeò ut nisi sex in Synodo nominati supersint, cæterorum officium nullius sit momenti, nec Episcopo liceat alios sumere; adeò quidem ut quamvis in prioribus Synodis probati sint Examinatores, nullius flocci sint, nisi in ultimis Synodis sint expressè confirmati, & quidem tam scrupulosè, ut quamvis competenti numero Examinatores fuerint Synodales, si quis tamen accesserit non Synodalis, actum aliorum irritet.

Has aliasque nullitates ex ipso verborum rigore petitas, & quæ hodie ubique concursum cessare facerent, videre est apud Barbosam *De Officio Episcopi. part.* 3. *Allegat.* 60. & Massobrium in praxi habendi concursum *Requisito* 11. & 12. quas & communis praxis omnium passim Diœcesium, in quibus concursus viget, tanquam menti Concilii Tridentini contrarias rejecit: quòd si admitterentur, concursum in pluribus Diœcesibus impossibilem redderent.

Porrò rectè monet *Zypæus num.* 9. quod mens Concilii Tridentini fuerit saluti animarum per maximè idoneos Parochos providere. "Quod & Synodus Provincialis I. Mechliniensis considerans, litteram occidere, rationemque legis vivificare, commiserit prudentiæ Episcoporum, omnia ad examen hujusmodi necessaria, & provisiones post examen ipsorum judicio necessarium factas, validas declaraverit: profectò (ait) salubriùs quàm Romanistæ quidam Curiales, qui omnes consectantur subtilitates, ut hujusmodi concursus subvertant, quo via aperiatur Romipetis, qui annatas augeant.

VII. Examinatores necessarios credunt Episcopi; at ii, dum Synodus Diœcesana ob temporum & rerum circumstantias haberi nequit, ab ipsis Episcopis tanquam Synodi Diœcesanæ Præsidibus & præcipuis directoribus eligi possunt; uti & ab ipsis sine consilio sui Cleri aut Capituli eligi, longo usu invaluit: dicunturque nihilominus examinatores *Synodales*; eò quòd fungantur vice illorum, qui à Synodo essent probandi.

VIII. Quales autem Concilium desideraverit in Examinatores assumi, declarat verbis sequentibus: Sint "verò Examinatores Magistri, seu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii Clerici, seu Regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam seculares, qui ad id videbuntur magis idonei.

IX. Credit multisque adstruere conatur Fagnanus ad *cap.* INTER CÆTERA ✠ *De Rescriptis*, à Concilio inter diversa personarum genera hìc expressa, non esse datam optionem Episcopo deputandi in Examinatores, quos vellet; sed potiùs ordinem esse præscriptum, adeò „ ut Clericos gradu Magisterii, aut Doctoratûs, aut Licentiaturæ carentes, eligere non debeat, ubi aliorum his qualitatibus præditorum copia suppetat. „ Et consequenter Episcopum ad secundam partem alternativæ, quæ incipit à particula disjunctiva, *Vel*, pervenire non debere, quamdiu primæ possit esse locus.

X. Monet tamen Fagnanus ibidem *num.* 54. " Etsi Episcopus eligere debeat Examinatores prædictis qualitatibus insignitos, si eorum copia suppetat; non tamen sequitur, ut si alios Clericos eligat, concursus propterea sit nullus. „ Deinde subjungit: " Sacra Congregatio Concilii aliàs consulta in casu Montis Regalis, an concursus habitus coram Examinatoribus Synodalibus *non Doctoribus, vel Magistris*, aut saltem Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico, sit *nullus*, cùm præsertim alii exstant his qualitatibus prædìti: Die 2. Augusti 1602. respondit, debuisse quidem eligi Examinatores, qui sint Magistri, sive Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico. Cæterùm, etiamsi his qualitatibus careant, concursum *non* esse propterea *nullum*.

XI. Etiam hìc nullam de validitate concursus quæstionem moveri intelligimus, tametsi omissis Graduatis in Examinatores assumantur, Clerici non Graduati. Equidem Decretum Concilii sat evincit, voluisse Concilium indicare, in Examinatores esse assumendos, qui eruditione aliisque dotibus magis idonei sunt: qui huic examini, à quo Ecclesiarum Parochialium provisio dependet, non tantùm corporaliter præsentes sint, & aliquas quæstiones præformatas proponere queant; sed justum rectumque judicium de concurrentium capacitate ad regimen animarum ferre possint.

XII. Hìc rursus nota, Concilium sollicitum, ut idonei Examinatores eligerentur, Graduatos specialiter designaverit, tanquam qui publicum capacitatis & eruditionis testimonium acceperint; quo rursus elucet, quomodo Ecclesiæ imponant, qui hujusmodi publica testimonia nimiâ facilitate annuunt; de quo suprà *tit.* 2. *cap.* 4. aliàs *tit.* 19. *c.* 4.

XIII. Hi Examinatores ex præscripto Concilii Tridentini jurare debent " omnes ad sancta Dei Evangelia se, quâcumque humanâ affectione postpositâ, fideliter munus executuros.

XIV. Juramentum non in quolibet actu examinis præstari debet, nec præstari solet; sed tantùm semel in initio assumptionis: quamvis optandum esset, ut Examinatores ad examinandum properantes, semper præstiti à se juramenti meminissent; omnemque humanum affectum deponerent; ac signanter placendi Episcopo, à quo dependent; & non rarò promotionem ulteriorem exspectant, quò facilè contingit, affectu excæcante, ut favorabiliùs judicent de iis, quos noverunt Episcopo gratiores: licèt etiam sciant, aut facilè scire possint, Episcopum humano affectu erga nonnullos præoccupatum: de quo affectu, nimirum placendi, hodie major suspicio esse potest, dum à solo Episcopo constituuntur.

XV. Ut magis integri & indifferentes sint Examinatores, vult Concilium, ut " caveant, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec ante, nec post accipiant, alioquin simoniæ vitium, tam ipsi, quàm alii dantes incurrant; à qua absolvi nequeant, nisi dimissis Beneficiis, quæ quomodocumque etiam obtinebant, & ad alia imposterum inhabiles reddantur.

XVI. Hic rigor satis insinuat, Concilium omninò voluisse, ut hoc examen sine omni spe remunerationis perageretur: ne vel spe munerum Examinatores in judicando excæcari contingeret. Imò teste Garcia *De Benef. parte* 9. *cap.* 2. *num.* 374. declaravit S. Congregatio: " Non potest Ordinarius statuere aliquod stipendium, etiam minimum Examinatoribus deputatis in Synodo pro concursu Parochialium, & si Synodus Diœcesana secùs statuerit, Decretum esse irritum & nullum.

XVII. Statuto tempore per Edictum transacto, omnes, qui descripti fuerint, ab Episcopo ejusve Vicario & Examinatoribus Synodalibus examinari debent, juxta Decretum Concilii Tridentini.

Circa quæ examen versari & institui debeat, indicat Synodus; ubi postquam dixit, liberum esse etiam aliis, quàm Episcopo & Patrono, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, subjicit: " Ut possit postea de cujuslibet ætate, moribus & sufficientia fieri diligens inquisitio. „ Idipsum clariùs expressit his verbis: " Peracto deinde examine, renuntientur quotquot ab his idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrinâ, prudentiâ, & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis.

XVIII. Hìc patenter supponit Synodus, examen non tantùm circa doctrinam; sed etiam circa cæteras qualitates ac dotes ad regendam Parochialem Ecclesiam ne-

necessarias esse institutum: alias enim quomodo peracto examine renuntiare possent, qui non doctrina duntaxat, sed & moribus, prudentia & cæteris rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis essent idonei?

XIX. Notatu dignum, quod Concilium velit, ut non tantum examinetur, an quis sit idoneus ad Parochiam regendam; sed utrum sit idoneus ad hanc VACANTEM *Ecclesiam administrandam.* Quis enim nescit, quempiam posse sufficere Parochiæ rurali & paucorum incolarum regendæ, qui non sufficiat Parochiæ urbanæ & numerosæ administrandæ? Hinc S. Carolus in Concilio Mediolanensi *parte* 3. *tit. De examinandi ratione*, vult: " cum initur examen illius, cui in cu-„ ram certa Ecclesia Parochialis tradenda est, videant „ ante examinatores, qui, qualis, & quam numero-„ sus populus sit, cujus Parochialem curationem is sus-„ cipiet. Qua sane re diligenter explorata, in examine „ quod inibunt, sibi proponant accurate perspicere, an „ ad eam curam suscipiendam gerendamve idoneus om-„ nino ille sit.

XX. Quandoquidem Concilium Tridentinum velit, ut Examinatores inquirant, utrum concurrentes sint idonei ad regendam *vacantem* Ecclesiam, indubie magis consonum esset menti Concilii, ut vacante aliqua Ecclesia Parochiali, non expectaretur plurium aliarum Ecclesiarum vacatio, ut unico instituto concursu omnibus vacantibus provideretur, sed ut una vacante, pro hac particularis haberetur concursus: ut ita examen cum respectu ad hanc Ecclesiam vacantem institueretur, qui respectus non ita commode haberi potest, quando instituitur concursus & examen super pluribus simul vacantibus Ecclesiis, prout hodie in pluribus Diœcesibus fieri solet.

Quin & in aliquibus Diœcesibus id consuetum est fieri, ut examine peracto, idonei aut magis idonei renuncientur ad vacantes Ecclesias, qui quæstionibus propositis melius satisfecisse judicantur; sæpe nullo, aut modico habito respectu ad cæteras qualitates, quæ pro singularum Ecclesiarum Parochialium vacantium conditione essent requirendæ.

Quis enim nescit pro diversitate Parochiarum, & varia populi conditione & genio, varias quoque in Pastore & Rectore qualitates requiri, non tantum in doctrina & scientia, sed & in modo conversandi & agendi.

Aliter agendum cum populo moribus agrestibus & plane incultis addicto, aliter cum populo genii cultioris & nobilioris.

Quod autem in quibusdam Diœcesibus invaluit, ut concurrentes declarare jubeantur, ad quam vacantem Ecclesiam concurrant, merito expenderent Episcopi, utrum menti Ecclesiæ & Concilii Tridentini, necnon vocationi ad regimen animarum sat sit conforme.

XXI. Ea profecto mens non fuit nec S. Caroli, nec Concilii Mediolanensis supra citati, in quo describuntur dotes, quas in examine sibi proponere debent examinatores, & quas à suis candidatis requirere potissimum tenentur. Concilium statuit ut primo de toto vitæ statu, & genere ejus quæratur, qui examen subit.

Deinde inter alia quæri vult: " An in orationis san-„ ctæ studio usuque versatus. Quibus meditationibus „ instructus, Deum tacitus oret. Qui orationis modus. „ Qui illius fructus, quæve utilitates. Quæ regulæ „ præparationis ad orationem, & cætera multa ejus-„ dem generis, prout prudens piusque examinator, pro „ ratione aut personæ de qua quæritur, aut causæ ob „ quam fit examen, opus esse viderit.

Hæc tametsi ab omnibus, qui clericali militiæ adscribuntur perquiri velit, monet tamen: " tum *maxime* „ ab iis qui vel Sacerdotio initiantur, vel Parochialem „ curam suscipiunt, vel sacræ confessionis audiendæ „ munus sumunt, vel in tractatione Verbi Dei, sacris-„ que concionibus versari volunt.

XXII. Post hæc adjungit nonnulla specialiter quærenda ab iis, qui Ecclesiis Parochialibus præficiendi sunt; nec solum quæratur, sed & *experiundo cognoscatur*, inquit; " An sermones contexere, habereve „ sciant?

„ An si quos habuerint, unde sumpserint, aut quam „ illis contexendis conscribendisve rationem adhibue-„ rint; & vero si quos apud se conscriptos tunc habeant, „ eos ostendant atque tradant?

„ An in eo genere aliquid ex tempore possint, tunc „ extemporaneo, brevique sermone periculum fiat, „ quantum concionando valeant?

XXIII. Præterea illud quæri statuit: " An alias „ unquam curam animarum gesserint: quod si affir-„ ment; tum interrogentur etiam, & ubi gesserint, „ & cur inde discesserint?

„ An intelligant quanti illud sit, animarum curam „ suscipere, rursusque gerere, quæque partes ac vir-„ tutes illæ sint, quibus bonum ac vigilantem anima-„ rum curatorem præditum esse oportet?

XXIV. Hæc pauca ex pluribus ibidem propositis, sat ostendunt, S. Caroli mentem fuisse, ut examinatores circa totam vitæ rationem, & omnes conditiones in Parocho requisitas sedulo inquirerent, & examen instituerent.

Ex hac quoque examinandi ratione apparebit, quam procul à spiritu S. Caroli absint examinatores illi, qui hærentes circa steriles nonnullas, & abstrusas quæstiones, quæ ad directionem populi nihil aut parum conferunt; & de qualitatibus ac scientia Pastoris boni nullam aut exiguam curam habent.

XXV. Porro quæ tum de examinatoribus, tum examine Ordinandorum dicta sunt *Sect.* 1. *titulo* 9. *cap.* 4. hic quoque applicari possunt; atque imprimis hic maxime locum habet, quod ibidem observatum est, quam difficile sit ex testimoniis adferri solitis, de vita & moribus examinandorum judicare, ni aliunde noti sint auctores testimoniorum; quamque temere hisce testimoniis sæpius fides habeatur. Deinde quam parum sufficere queat examen unius alteriusve horæ, ut sufficiens notitia habeatur capacitatis ad regimen animarum, quæ est *ars artium.*

CAPUT IV.

De Renuntiatione idoneorum; de electione magis idonei; & de collatione huic facienda.

1. *Peracto examine, renuntiandi qui sint idonei.*
2. *Inter examinatores concluditur à pluralitate suffragiorum; & in paritate decidit Episcopus.*
3. *Decisio hæc facienda in ipso examine.*
4. *Examinatores judicium suum dare debent* collegialiter.
5. *Debent dare judicium de idoneitate quoad* omnes *qualitates.*
6. *Non omnia requiruntur ad essentiam concursus.*
7. *Ex approbatis Episcopus debet eligere digniorem.*
8. *Episcopi est judicare quis sit dignior.*
9. *Vigore Concilii Trident. à judicio Episcopi in electione dignioris non appellatur.*
10. *Appellationem permittit Constitutio Pii V.*
11. *Ad hanc appellationem non requiritur* prævia *probatio irrationabilis judicii Episcopi.*
12. *Non passim tamen, nec facile hic admittenda appellatio.*
13. *In Belgio Constitutio Pii V. recepta non est.*
14. *In hac electione Episcopus non adstringitur judicio Examinatorum.*
15. *Non potest tamen eligere illum quem Examinatores judicaverunt inidoneum.*
16. *Electo tanquam magis idoneo facienda collatio ab eo, ad quem de jure pertinet.*

17. *In reservatis videtur collatio petenda à Pontifice.*
18. *Id in Belgio non servatur; & quare?*
19. *Hæc obtinent in Parochialibus* liberæ *collationis.*
20. *Decretum Concilii Trid. quoad Ecclesias Jurispatronatus Ecclesiastici.*
21. *Concilium loquitur de* institutione authorisabili.
22. *Attento jure communi, videtur electio dignioris potius Patrono, quam Episcopo delata.*
23. *Aliquandò judicatum electionem Patrono competere.*
24. *Institutio etiam authorisabilis potest competere Archidiacono.*
25. *Male confunditur institutio cum datione curæ animarum.*
26. *Archidiacono competit interdum institutio jure tantum delegato.*
27. *Potest etiam jure* proprio & ordinario *eam habere.*
28. *Potest electio dignioris competere Episcopo, tametsi institutio pertineat ad Archidiaconum.*
29. *Capitulum, Sede vacante, confert Parochiales; & instituit concursum.*

I. PERACTO examine (ait Concilium Tridentinum) „ *renuntientur*, *quotcumque* ab his (examina„ toribus) *idonei* judicati fuerint ætate, moribus, do„ ctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccle„ siam administrandam opportunis.

II. Si inter examinatores non conveniat super idoneitate, aut inidoneitate aliquorum qui examinati sunt, tunc à pluralitate suffragiorum concluditur; aut si vota sint paria vel singularia, accedere poterit Episcopus, ejusve Vicarius, qui in examine præsens fuerit, quibus magis videbitur, uti loquitur Synodus Tridentina.

III. Hæc autem accessio fieri omnino debet in *ipsomet* examine, & coram iisdem examinatoribus simul congregatis, non autem separatim, ait Massobrius in Praxi habendi concursum *requis.* 3. sequutus Garciam *de Benef. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 58. rationem subjicit: "Nam approbatio vel reprobatio eorum qui „ examinantur, non potest fieri separatim, sed ab „ examinatoribus simul cum Ordinario. „ Notat quoque ibidem *num.* 56. à S. Congregatione resolutum fuisse, " examen esse faciendum coram Episcopo, vel „ ejus Vicario absque eorum voto *decisivo*, & tantum „ eos posse accedere, ubi vota sunt paria, vel sin„ gularia.

IV. Idipsum tradit Cardinalis de Luca in annotatione ad hoc *caput* 18. Concilii Tridentini *num.* 9. dicens quod examinatores "*collegiativo* jure, votum, „ sive secretum, sive publicum, aut in scriptis vel „ oretenus, pro diversis locorum stylis, in *ipso actu*, „ proferre debeant, quos scilicet approbent, & quos „ reprobent.

V. Cum capacitas ad regendam Ecclesiam Parochialem non consistat in sola doctrina, etiam non sufficit, ut examinatores proferant judicium super sola concurrentium doctrina; sed requiritur, ut renuntient, ac judicent, qui inter examinatos sint *absolute* idonei ad vacantem Ecclesiam administrandam; uti ex supra relatis Concilii verbis est manifestum. Unde teste Garcia *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 236. censuit Congregatio, „ quod huic Decreto non est satisfactum per relationes „ examinatorum, quorum aliqui simpliciter renuntia„ verunt examinatum idoneum quoad litteraturam, alii„ que approbaverunt eum ad litteraturam, quoad *re„ liqua* dicentes esse *onus* Episcopi.

VI. Verum si quid ex his omissum esset; v. g. ipsi examinatores, *absente* Episcopo, sua vota in communi collegissent; judiciumque deprompsissent, & Episcopo *absenti* illud per litteras significassent, uti hic fieri solet, nequaquam propterea de nullitate concursus erit arguendus.

VII. Ex his (ab examinatoribus tanquam idoneis „ renuntiatis) Episcopus eum eligat, quem cæteris ma„ gis idoneum judicaverit, " ait Concilium Tridentinum.

Debet ergo vi Decreti Concilii Episcopus ex renuntiatis tanquam idoneis ad vacantem Ecclesiam administrandam eligere *digniorem.* Neque hic aliquid positivi Concilium statuit, aut Episcopo injungit; sed obligationem ex jure etiam naturali profluentem proponit, & servare mandat.

VIII. Dicendo autem, *quem magis idoneum* JUDICAVERIT, significat, judicium de majore idoneitate inter approbatos ab examinatoribus, relinqui Episcopo, ita nimirum ut Episcopus præeligendo ex humano affectu minus dignum postposito *digniore*, graviter quidem peccet; sed tamen ipsa electio in foro externo impugnari nequeat; quemadmodum generaliter de electione *minus digni*, omisso digniore, docent post S. Thomam communiter Theologi & Canonistæ; de quo latius infra, ubi de vitanda acceptione personarum in Beneficiorum collatione agetur.

IX. Unde notat Fagnanus ad *cap.* EAMTE ✠ *De ætate & qualit. Ordinand. num.* 26. quod licet aliquando in Rota resolutum fuerit, quod à reprobatione examinatorum detur appellatio devolutiva, " tamen non „ potest Postpositus ab *irrationabili* judicio Episcopi *ap„ pellare* in *vim Concilii.*

X. Addit expresse hæc verba, *in vim Concilii*, nam post Concilium supervenit Constitutio Pii V. quæ incipit *In conferendis*, in qua §. 7. decernitur: "Ut au„ tem non solum dignis, sed *magis idoneis*, repertis, „ juxta ejusdem Concilii Decretum Parochiales Eccle„ siæ conferantur: Volumus, & decernimus, quod si „ Episcopus minus habilem, post habitis magis idoneis, „ elegerit; possunt ii, qui rejecti fuerint, à mala ele„ ctione hujusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eli„ gens Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad vici„ niorem Ordinarium, uti Nostrum, & Sedis hujusmo„ di delegatum, aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam „ appellare, ac præelectum ad novum examen coram „ ipso appellationis Judice, & ejus examinatoribus pro„ vocare. Et constito de prioris eligentis irrationabili „ judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo „ per eumdem Judicem appellationis auctoritate nostra „ (quatenus collatio ad Episcopum, à quo appellatum „ fuit, spectaret) conferatur; alias eidem magis ido„ neo per Judicem appellationis approbato conferenda, „ remittatur ad eum ad quem collatio, provisio, vel „ institutio spectabit. Hæc tamen appellatio interposita „ interim non impediat, aut suspendat quominus ele„ ctio per Ordinarium primo loco facta interim debitæ „ demandetur executioni; & provisus ab eadem Eccle„ sia, causa appellationis hujusmodi pendente, non „ amoveatur. Et si quis à sententia per Judicem appella„ tionis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ip„ sam Apostolicam appellabit.

XI. In vim hujus Constitutionis posse rejectum ab irrationabili Episcopi judicio appellare, saltem quoad effectum devolutivum, satis apparet manifestum; & notant passim recentiores Canonistæ, qui hujus Constitutionis meminere, dicuntque, neque postpositum debere ante introductam appellationem per aliqua *nova* documenta probare, Episcopi judicium fuisse irrationabile; sed oportere ut id probetur per *novum* examen, aut aliunde coram *judice appellationis*, uti probat Fagnanus loco jam citato; asseritque sæpius à Sacra Congregatione, & *Rota* Romana ita decisum fuisse.

XII. Monet tamen Fagnanus ibidem *num.* 39. quod etsi ad obtinendum *novum* examen in judicio appellationis, non sit necesse, ut *prius* constet de *irrationabili* judicio; nihilominus S. Congregatio non consueverit novum examen decernere, nisi dato aliquo *fumo irrationabilitatis* & malæ præelectionis Episcopi. Deinde nonnullis interpositis refert, " die 21. Feb. 1612. cen„ suisse S. Congregationem, concursum novum in Ur„ be instituendum, ubi orator de veritate narratorum „ dederit

» dederit fumum; id est, postquam per attestationes ex-
» trajudiciales, vel alia uniformia documenta de hujus-
» modi suspicione, & gravamine aliqualem fecerit fi-
» dem, ut sic probabilis, & sufficiens causa eum ex-
» cuset à calumnia.

Sane nisi hæc cautio adhibeatur, sed indifferenter appellatio ab electione Episcopi, tanquam irrationabiliter facta admittatur, rarissimus, aut pene nullus instituetur concursus, qui non litibus & quæstionibus, non sine gravi animarum dispendio, subjacebit.

XIII. Cum vero hisce in ditionibus concursus instituatur ex præscripto Concilii Tridentini, neque constet, Constitutionem Pii V. hactenus hic receptam, & juxta modum in Belgio usitatum legitime publicatam; non solent quoque ab electione Episcopi appellationes interponi; neque facile eas Episcopi admitterent; inhærentes Concilio Tridentino danti auctoritatem Episcopo eligendi ex approbatis ab examinatoribus, *quem cæteris magis idoneum judicaverit*, scilicet ipse Episcopus.

XIV. Quinimo cum Concilium judicium de *magis idoneo* detulerit Episcopo, non apparet, quod in hac electione, sive judicio ipse dependeat à judicio & suffragio examinatorum: ut si ipsi examinatores inter examinatos *ordinem* servassent, exprimendo quos præ aliis judicaverint tanquam magis idoneos esse præferendos, Episcopus deberet hunc ordinem servare: sed posset, hoc ordine neglecto, eligere quem ipse cæteris magis idoneum judicat, idque etiam juste ac licite, si ex particularibus informationibus noverit, illum revera præ hoc ad vacantem Ecclesiam esse magis idoneum. Si autem ex humano aliquo affectu minus idoneum magis idoneo præeligat, electio quidem illicita erit in foro poli, graviterque coram Deo culpabilis erit Episcopus; sed in foro fori valida erit: & ita habet praxis quotidiana.

XV. Hæc tamen eligendi libertas à Concilio Episcopis data restringitur ad eos, qui examine peracto ab examinatoribus *idonei* judicati fuerunt ætate, moribus, doctrina, prudentia & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam administrandam opportunis. Nam postquam dixit, quotquot ita *idonei* sunt, peracto examine, esse renuntiandos, immediate subjungit: EX HISQUE Episcopus *eligat*, &c. manifeste significans, *ex his* qui tanquam idonei renuntiati sunt, ab Episcopo eligendum illum, quem *ex his* magis idoneum judicaverit. Unde ex omnium Canonistarum sententia, non licet Episcopo eligere illum, quem examinatores, aut eorum major pars *inidoneum* judicarunt; tametsi ipse judicaret ex particularibus informationibus, hunc esse idoneum; imo cæteris magis idoneum. Nam, ut ante notatum fuit, judicium de idoneitate ipsis examinatoribus Synodalibus & juratis à Concilio Tridentino delatum est: ipsi vero Episcopo tantum suffragio decisivo in paritate concesso.

XVI. Postquam ex renuntiatis ab examinatoribus tanquam idoneis ad vacantem Ecclesiam administrandam, Episcopus elegerit, quem cæteris magis idoneum judicaverit, tum vult Concilium, " ut illi & non al-
» teri, collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectabit
» eam conferre.

XVII. Hinc statuunt Canonistæ, quod si Ecclesia vacans sit ex *reservatis* Sedi Apostolicæ, aut vacet in mense *reservato*, Episcopus quidem possit instituere concursum; & ex renuntiatis idoneis eligere, quem cæteris magis idoneum judicaverit; sed quod debeat ipse electus à Pontifice collationem accipere; atque ita vi Concilii Trident. catenus quidem esse reservationem sublatam, quod ea non obstante concursus institui queat; sed tamen collatio examinato, & ab Episcopo tanquam magis idoneo electo facienda sit ab ipso Pontifice, ad quem titulo reservationis collatio spectat. Et ita declaravit Pius V. in sæpe citata Constitutione, in verbis: *Electus nobis aut Successoribus nostris pro* COLLATIONE *obtinenda*, &c.

XVIII. Verum quia pro obtinenda collatione à Romano Pontifice tempus subinde non modicum requireretur, incommodumque foret, tanto tempore Ecclesiam Parochialem vacare, usus in hisce Provinciis invaluit, ut collatio etiam in reservatis fiat ab Episcopo; ipsaque reservatio, quoad Parochiales saltem, per concursum conferri solitas penitus censeatur sublata; ac provideatur indifferenter, & eodem modo Ecclesiis Parochialibus reservatis & non reservatis: de quo usu testatur Zypæus in Jure novo *tit. De Elect. num.* 15. & latius deducit, & à verbis Concilii dissonum non esse hunc usum contendit *Consult.* 1. *De Elect.*

XIX. Et hæc quidem tam circa electionem dignioris ex approbatis faciendam ab Episcopo, quam obtinendam collationem, procedunt quoad Ecclesias Parochiales *liberæ* collationis; at si sint *Jurispatronatus Ecclesiastici*, tunc Consilium electionem subinde ad Patronum, interdum ad Episcopum spectare declarat.

XX. Si enim " institutio ad Episcopum, & non ali-
» um pertineat, is quem Patronus digniorem inter pro-
» batos ab examinatoribus judicabit, Episcopo præsen-
» tare teneatur, ut ab eo instituatur. Cum vero institutio
» ab alio, quam ab Episcopo, erit facienda; tum Epis-
» copus solus ex dignis eligat digniorem, quem Patro-
» nus ei præsentet, ad quem institutio spectat. „ *Syn. Trid. Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.*

XXI. Institutio hic accipitur non pro institutione corporali seu missione in possessionem; sed pro institutione auctorisabili sive tituli collatione, & titulum Canonicum tribuit; de qua institutione loquitur regula juris dicens: " Beneficium Ecclesiasticum non potest li-
» cite sine *institutione* Canonica obtineri. „ *Cap.* 1. *De Regula Juris in VI.*

XXII. Unde si jus commune spectemus, Patroni Ecclesiastici potius, quam Episcopi esset, ex approbatis ab Examinatoribus eligere quem cæteris magis idoneum ad vacantem Ecclesiam administrandam judicaverit: quia de jure *institutio* Canonica seu *auctorisabilis* ad Episcopum pertinet; præsertim in Beneficiis curatis: adeo ut nec de consuetudine ea Archidiacono competere posse videatur, *Cap.* 4. ꝟ *De Officio Archid.* cujus hæc est rubrica: *Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum; id est, non habet institutionem* AUCTORISABILEM. Et in *cap.* 7. ꝟ *eod.* tribuitur Archidiacono institutio non *auctorisabilis* seu tituli collativa; sed *corporalis.*

XXIII. Quapropter orta difficultate super jure eligendi magis idoneum ex approbatis in concursu inter Abbatem S. Vedasti & Episcopum Atrebatensem, judicatum fuit per Consilium Privatum, Abbati in vim hujus Decreti Concilii Tridentini competere electionem, non obstante quod Episcopus assereret, institutionem esse penes Archidiaconum. Hujus sententiæ meminit Zypæus in *Jure novo* tit. *De Instit. num.* 5. & integram refert Antonius Anselmo inter varia documenta concernentia bona & Jurisdictionem Ecclesiasticam *pag.* 28. Notat autem Zypæus, Consilium Privatum per hanc sententiam, " tacite decidisse, institutionem vel admi-
» nistrationem vacantis Parochialis, quam Episcopus
» Archidiacono competere asserebat, non esse *tituli* col-
» lativam.

XXIV. Quin tamen institutio tituli collativa, seu *auctorisabilis* aliis, quam Episcopis competere possit, evidenter supponit Concilium Tridentinum, in verbis supra expressis: *Cum Institutio* AB ALIO, *quam Episcopo erit facienda.* Quidni ergo & Archidiacono ex consuetudine aliove titulo competere poterit? Quemadmodum ad aliquos Archidiaconos Belgicos, ac signanter Mechliniensem transtulit.

XXV. Neque citatum Capitulum quartum loquitur de hac institutione tituli collativa; sed de *cura animarum*: hancque Archidiaconum dare non posse sine licentia & mandato Episcopi prætextu consuetudinis, rescribitur ab Alexandro III.

Glos-

Glossographus seu Rubricæ auctor, *curam animarum* & institutionem *auctorisabilem* pro synonimis accepit; cum tamen hæc sine illa dari queat: & Archidiaconi Belgici dantes institutionem auctorisabilem, institutum pro *cura animarum* ad Episcopum remittunt. Similiter Nominatis Facultatis Artium in hac Lovaniensi Universitate vi Privilegii Apostolici, & vigore clausulæ *Cæterum* in processu fulminato super executione Bullæ Gregorii XII. contentæ, datur collatio sive institutio tituli collativa à quocumque Clerico tanquam Sedis Apostolicæ Subdelegato; & tamen pro cura animarum adiri debet Episcopus. Quare Rubrica dicti Capituli quarti confundens *curam animarum* cum institutione *auctorisabili*, non consonat suo *nigro* de sola cura animarum loquenti.

XXVI. Competente autem per consuetudinem aliumve titulum institutione auctorisabili ipsi Archidiacono, quæri posset, an eo casu institutio *ad alium* quam Episcopum, ad mentem Concilii Tridentini, dicenda sit pertinere. Si Archidiacono competat ex sola delegatione Episcopi; ita ut instituendi auctoritas sit tantum *vicaria* ad nutum Episcopi revocabilis; videbitur institutio esse penes Episcopum, qui per Archidiaconum eam concedat; non secus atque curam animarum per suum Vicarium generalem.

XXVII. At si institutio auctorisabilis pertineat ad Archidiaconum *jure proprio*, & independenter à delegatione Episcopi jure sui Archidiaconatus, tunc auctoritas instituendi censebitur Archidiacono *propria*; & consequenter ad alium quam ad Episcopum spectare videbitur institutio. Quod enim Archidiaconis competit jure proprio sive jure dignitatis, non competit jure vicario, sed *ordinario*; æque ac ea quæ aliis inferioribus Prælatis aut Pastoribus jure suæ dignitatis, aut Beneficii competunt; quemadmodum supra *parte* 1. *tit.* 12. *cap.* 1. ostendimus: & consequenter nec hic eamdem cum Episcopo personam constituere dicendi sunt. Quod & non obscure declaratur in *c.* 3. *de Appellat. in* VI. dum ibidem deciditur, ab Archidiaconis Suffraganeorum Archiepiscopi Rhemensis esse appellandum ad ipsos Suffraganeos, non ad Archiepiscopum: idque indubie, quia Archidiaconi jurisdictionem jure proprio exercentes, censebantur habere tribunal distinctum à tribunali Episcopi: atque ita ab eodem ad eumdem non appellabatur.

XXVIII. Non ergo sine fundamento, ubi institutio auctorisabilis competit Archidiacono, prætendunt Episcopi, competere sibi electionem magis idonei ex approbatis, quem Patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat; nimirum Archidiacono: hocque jure hodie utitur Archiepiscopus Mechliniensis.

XXIX. Cum vero Episcopus teneatur unum eligere ex approbatis ab Examinatoribus Synodalibus, atque huic & non alteri collatio facienda sit; videtur hæc collatio potius *necessaria*, quam libera; eoque titulo Capitulum, Sede vacante, concursum ad Parochiales, etiam alias ad liberam collationem Episcopi spectantes, instituit & absolvit: quod & suadet salus animarum, quæ ex diuturniore Ecclesiarum Parochialium vacatione non leve multoties detrimentum subit: & ita non semel à S. Congregatione declaratum esse testatur Garcias De Benef. *part.* 9. *c.* 2. *n.* 8. & praxis quotidiana confirmat.

CAPUT V.

De Vicario seu Deservitore, Ecclesia Parochiali vacante, constituendo.

1. *Synodus Trident. vult, vacante Ecclesia Parochiali, constitui Vicarium seu Deservitorem.*
2. *Hoc Decretum locum habet in Ecclesia Parochiali etiam concursui non subjecta.*
3. *An Episcopus semper debeat constituere Vicarium?*
4. *Semper Ecclesiæ vacanti providendum de Presbytero, qui curam ejus habeat.*
5. *Vicarius constituendus ab Examinatoribus Synodalibus probari non debet.*
6. *Etiam deputandus ab Episcopo in Ecclesiis ad aliorum collationem spectantibus.*
7. *Etiam Dignitatibus annexis.*
8. *Licet sint Juris Patronatus laïci.*
9. *Episcopi est vicario assignare portionem congruam ex proventibus Ecclesiæ vacantis.*
10. *Idque etiamsi jus percipiendi proventus ad alium pertineat.*
11. *Hi, qui hoc jus habent, subinde plus sunt solliciti de fructibus lucrandis, quam de idoneo Vicario constituendo.*
12. *Vicarius succedit in functiones Pastorales.*
13. *Probatur ex formula deputationis.*
14. *Non succedit in ea, quæ Pastoralia non sunt.*

I. Cum sæpe contingat, non posse statim Ecclesiæ Parochiali vacanti de idoneo Rectore provideri, præsertim si per formam concursus providendum sit; ne per eam moram populus Sacramentorum ac divini Verbi necessario pabulo careat, atque ita salus animarum in discrimen veniat, Concilium Tridentinum præscribens formam concursus in Ecclesiarum Parochialium provisione servandam, statuit quod "debeat Episcopus statim „ habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, ido„ neum in ea Vicarium, cum congrua, ejus arbitrio, „ fructuum portionis assignatione, constituere, qui one„ ra ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore pro„ videatur." *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.*

II. Quamvis non omnes Ecclesiæ Parochiales subjaceant concursui, uti supra vidimus, nulla tamen est Ecclesia vere Parochialis, cujus adveniente vacatione, non sit constituendus aut designandus quispiam, qui tempore vacationis, & donec de Rectore ei provideatur, curam Parochiæ habeat, & populo spiritualia administret; ne alias defectu Sacerdotis, & Deservitoris sive Vicarii, populus Sacramentorum usu, aliisque ad salutem necessariis destituatur.

III. Quare clausula à Concilio addita, *si opus fuerit*, significat quidem relinqui arbitrio Episcopi, num idoneus aliquis *Vicarius* juxta *formam* ibidem expressam, sit constituendus; sed nequaquam permittit Episcopo, relinquere Ecclesiam vacantem sine Presbytero, qui curam ejus agat, populoque Sacramenta, aliaque ad salutem necessaria tribuat. Quid enim, si in eadem Parochia sint Vice-Pastores, qui Ecclesia vacante, curam ejus habere possint; aut vicinus Parochus, qui ob exiguam quam regendam habet communitatem, sine magno incommodo possit vacantis Ecclesiæ curam habere, & populo necessaria administrare? Quidni tunc Episcopus subinde judicare poterit, novi Vicarii ad vacantem Ecclesiam regendam deputatione opus non esse: sed Vice-Pastoribus, aut vicino Parocho curam committi posse? atque ad hunc casum eam clausulam referendam esse, monet Garcias, *De Benef. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 13. quamvis in rigore dici queat, hosce Vice-Pastores, aut Parochum vicinum per demandatam sibi curam Parochiæ vacantis, constitui *Vicarios* seu *Deservitores.*

IV. Equidem illud certum est, Ecclesiæ vacanti statim à vacatione providendum esse de Presbytero, qui curam ejus suscipiat; adeo quidem, ut in casibus repentinis, & ubi Episcopus abest, possit ob periculum imminens, Capitulum, aut Ecclesiæ vacantis Patronus, Vicarium constituere, qui interim curam ejus agat; uti sacram Congregationem declarasse testatur, Garcias *De Benef. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 11. subjiciens *num.* 12. hoc monitum: "Non tamen intelligas quod „ Collegium isto casu possit dare jurisdictionem alias „ non habenti, & approbationem ad Sacramentum Pœ„ nitentiæ administrandum, &c. sed solum potest illum ponere ad custodiam.

V. Depu-

V. Deputationem & electionem Vicarii ad vacantem Ecclesiam Concilium defert Episcopo; neque in ejus assumptione Examinatores Synodales audire debet; nec ab his Vicarius examinari aut probari; sed illum Episcopus deputare potest; quem ipse idoneum judicaverit.

VI. Hæcque deputatio Vicarii competit Episcopo non tantùm quoad Ecclesias suæ collationis; sed etiam ad aliorum collationem, electionem vel provisionem, etiam Sedis Apostolicæ vigore reservationis, spectantes. Imò licèt Ecclesiæ vacantes non subjaceant concursui, nihilominus Episcopo, earum vacatione occurrente, constituendi Vicarium auctoritas competit.

VII. Quare vacante Dignitate in Ecclesia Cathedrali, aut Collegiata, cui annexa est Parochialis, Episcopus nominat ac deputat Vicarium, seu Deservitorem; quamvis ipsa Parochialis sic unita concursui non exponatur; uti notat Massobrius in Praxi habendi concursum *Requis. I. Dubio* 16. qui & ibidem *Dubio* 19. resolvit etiam in Ecclesiis unitis Capitulis deputandum esse per Episcopum idoneum Vicarium; tametsi etiam Ecclesiis illis deserviretur per Vicarios duntaxat amovibiles: tamen quoad usque de hujusmodi Vicario debitè per Capitulum esset Ecclesiis vacantibus provisum, Episcopus nominare poterit Vicarium sive Deservitorem.

VIII. Similiter Ecclesiæ Patronatûs laïci, quin & Regii, quamvis à forma concursûs exemptæ, ab Episcopis sine prævia Patroni, aut Regis nominatione vel præsentatione, Vicarium seu Deservitorem accipiunt; qui curam Ecclesiæ vacantis habeat, donec de Rectore ei provideatur.

IX. Episcopi quoque arbitrio permittit Concilium, determinare portionem *congruam* Vicarii sustentationi necessariam; utique ex fructibus ipsius Ecclesiæ Parochialis vacantis. Dicit enim: " Cum congrua, ejus " (Episcopi) arbitrio, *fructuum* portionis assignatione. " Quibus sat indicat ex fructibus Ecclesiæ vacantis, " eam portionem esse assignandam.

X. Tametsi enim fructus Ecclesiarum vacantium subinde ad domum mortuariam defuncti Pastoris, saltem pro certo tempore pertineant; vel alibi Archidiaconi jus percipiendi fructus vacantium Ecclesiarum (quod jus *deportus* vocant) habeant; imò aliquando Episcopi jure illo gaudeant, tamen semper jus illud intelligitur ad illos spectare, *deductis oneribus*, inter quæ hæc congrua portio Vicario seu Deservitori debita.

Unde cùm in Diœcesi Antverpiensi fructus vacantium Ecclesiarum spectent ad Episcopum; eosque nomine Episcopi administret Sigillifer, mandat Synodus sub Miræo *tit.* 12. *cap.* 22. ut idem Sigillifer debitis oneribus curet satisfieri.

XI. Ut autem hi, ad quos jus percipiendi proventus Ecclesiarum vacantium devolvitur, majorem eorum partem suis usibus applicare queant, subinde, ubi possunt, vacationem Ecclesiarum protrahunt; vel Sacerdotes parum idoneos & mercenarios exiguâ portione contentos, vel Parochos vicinos, plusquam sufficienter oneratos, in Deservitores non sine notabili populi detrimento nominant: suo proprio commodo magis, quàm animarum saluti, & Ecclesiæ vacantis bono intenti: cùm tamen proventus Ecclesiarum vacantium ipsis attribui hoc solo titulo soleant, quòd vacantium Ecclesiarum curam habere debeant; quemadmodum videri potest apud Auctores de jure *deportûs* tractantes, qui omnes unanimiter ex cura seu custodia Ecclesiarum vacantium Archidiaconis incumbente, jus *deportûs* Archidiaconis competere asserunt.

XII. Vicarius autem constitutus debet *onera ipsius Ecclesiæ* vacantis *sustinere*, uti loquitur Conc. Trident. hoc est, subire onera Pastoralia; ipsique Ecclesiæ & populo in Pastoralibus deservire: unde Vicarius *Deservitor*, & Vicaria dici solet *Deservitura*, tanquam qui omnia præstet, quæ ipse Parochus præstare deberet.

XIII. Hæc in litteris deputationis Vicarii sive Deservitoris, quarum forma extat apud Barbosam in appendice ad tractatum *de Officio Episcop. formulâ* 56. ita exprimuntur: " Te Vicarium ipsius Ecclesiæ S. N. con- " stituimus, & deputamus, cum auctoritate Missas, & " alia divina Officia celebrandi, Sacramenta admini- " strandi, & alias functiones Ecclesiasticas obeundi, ad " quæ tenetur, & quæ animarum quilibet Rector, & " Administrator præstare & obire solet.

XIV. At si Pastoratui sive Beneficio Parochiali aliqua sint annexa, quæ nec curam animarum concernunt, neque inter Pastorales functiones recenseri solent, hæc ad Deservitorem seu Vicarium haud transeunt. Exempli gratiâ, si Parochus vel Plebanus in Ecclesia Collegiata vel Cathedrali obtineat locum inter Canonicos vestemque Canonicalem, & intret Capitulum, hæc Deservitori dari non solent: quia jure speciali Pastori deferuntur; neque Pastoralia sunt.

TITULUS VI.

DE MANDATIS ET RESERVATIONIBUS APOSTOLICIS.

CAPUT I.

Origo & progressus Mandatorum *de providendo*, & Reservationum.

1. *De quibus Mandatis hic agatur.*
2. *Mandata quare dicantur* Expectativæ?
3. *Quid Reservatio Apostolica?*
4. *Reservatio alia specialis, alia generalis.*
5. *Mandatorum usus non fuit ante seculum XII.*
6. *Mandatis his usus fuit Alexander III.*
7. *Preces Pontificum tum temporis simul erant* mandata.
8. *Olim interdum dabantur* Monitoriæ, Præceptoriæ, *& Executoriæ; secùs hodie.*
9. *Dictarum litterarum mentio in Decretalibus.*
10. *Pontifices Mandata dare volebant iis, qui aliud Beneficium non habebant.*
11. *Dabantur Clericis* sine titulo *ordinatis.*
12. *Dicebantur in forma* pauperum, *vel in forma,* cùm secundùm Apostolum.
13. *Vocatæ etiam in forma* communi; *& quare?*
14. *Hujusmodi Rescripta in Decretalibus occurrunt.*
15. *Ordinarii nonnunquam hisce Mandatis obsequi detrectabant; & quare?*
16. *Sub initium seculi XIII. frequentiora fuêre hæc Mandata.*
17. *Non solebant Pontifices singulas Ecclesias plus quàm* uno *mandato gravare.*
18. *Honorius III. per Nuntios suos petivit duas Præbendas in Cathedralibus, & duas portiones in Cœnobiis per Angliam & Galliam.*
19. *Prætendebant Mandatarii etiam Beneficia Patronatûs* laïci; *sed hæc Mandatis non comprehendi declaravit Gregorius IX.*
20. *Hæc interpretatio ubique obtinet.*
21. *De Mandatis & Reservationibus conquesti sunt Angli apud Innocentium IV.*

22. *Excu-*

I. MANDATA Apostolica, de quibus hic agere instituimus, sunt mandata, quibus Papa de Beneficiis provideri mandat: Unde vulgò dicuntur, Mandata *de providendo*.

II. Hæc mandata, si sint ad *vacatura*, dicuntur etiam *Expectativæ*; & qui hujusmodi mandatum in sui favorem obtinuit, dicitur habere *Expectativam*. Hinc dicit Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. de Expectativis num.* 1. " Papa solet scribere ad Beneficia *vacatura* per Expectativas. " Deinde *n.* 3. ait: " Expectativæ gratiæ " sunt, ex quibus Beneficium impetrans expectat.

III. Aliquando Papa mandat provideri per reservationes, ait Rebuffus ibidem *titulo de Reservationibus*; quando nimirum suæ dispositioni aliqua Beneficia vacatura reservat; cum inhibitione Electoribus aut Collatoribus facta, ad eorum electionem vel collationem, vacatione adveniente, procedendi sub pœna nullitatis.

IV. Hæ reservationes aliæ sunt speciales, aliæ generales. Speciales sunt, quando certum aliquod Beneficium in individuo vacaturum, dispositioni Sedis Apostolicæ reservatur.

Generalis verò erit, si omnium regni, vel certi loci Beneficiorum, vel personarum, seu dignitatum fieret amplissima reservatio; qualis est omnis illa reservatio, quæ dicitur *clausa* in Corpore Juris; item contenta in Regulis Cancellariæ, de quibus infrà agetur.

V. Quo tempore Pontifices hisce mandatis & reservationibus uti cœperint, incertum est; illud equidem sat constat, mandatorum & expectativarum usum antiquiorem esse, quàm reservationum, saltem generalium.

Mandatorum autem Apostolicorum *de providendo* & *Expectativarum* initia referunt communiter Canonistæ ad seculum XII. scribitque Vir eruditus, & in Canonibus ac historiis admodum versatus Franciscus Florens, hanc mandatorum speciem non videri antiquiorem Alexandro III. quod & Rebuffus aliique passim tum veteres, tum recentiores Canonistæ annotârunt; unà monentes, nullam horum mandatorum in Decreto Gratiani, utpote Alexandro III. antiquiore, mentionem fieri; uti aliis citatis habet Gonzales ad Regul. 8. Cancell. *Glossa* 1. *proœm. num.* 25.

VI. De Alexandro III. legitur, quod Præbendam petierit ab Abbate Sancti Remigii pro certo Clerico: " Devotionem vestram (ait) per Apostolica scripta rogantes attentiùs, monentes atque *mandantes*, quatenus eidem Clerico Divini amoris intuitu, & pro reverentia B. Petri & nostra, in aliquo Beneficio Ecclesiastico sibi competenti, unde vitæ necessaria in vestra semper devotione possit honestè percipere, liberaliter provideatis, " *Epist.* 34. in prima appendice ad litteras Alexandri III. Pro altero quoque Clerico eidem Abbati scripserat eâdem penè servatâ formâ *Epist.* 7. è qua constat, mandata hujusmodi fuisse tam ad Beneficia *vacatura*, quam ad vacantia; ait enim: " Præbendam, si qua nunc vacat, vel quæ primò *vacaverit*, ei concedas liberaliter.

VII. Ex his litteris intelligitur, quòd tempore Alexandri III. preces Pontificum pro obtinendo Beneficio alicui Clerico adjunctas haberent *mandatum*, *monentes atque mandantes*, ait.

VIII. Cúmque nec his obsequerentur Collatores ordinarii, junctæ postmodum fuêre litteræ *executoriales*; vel etiam *Executores* nominabantur; qui ipsos Collatores auctoritate Apostolicâ ad obsequendum mandatis, interdum quoque per censuras, urgerent.

Verùm, uti observat citatus Franciscus Florens, ab " initio, ne Collatores ordinarii graviùs conquererentur, imminui jura sua; Pontifices non statim, & primis litteris, vel mandato, compellebant eos ad conferendum vacans, vel proximè vacaturum Beneficium. Primò, *Monitorias* scribebant: quibus si non obtemperabatur; Secundò, *Præceptorias*. Tertiò, si perstarent in contumacia, dabant *Executorias*, quibus contumaciam cessantium Collatorum puniebant: Ideò *Executoriales appellatas*; quia in iisdem litteris Executorem delegabant, & concedebant, qui recipi faceret impetrantem, & provideret de Beneficio, quod tunc vacabat, vel erat proximè vacaturum. Procedente verò tempore, ubi cœpit hujusmodi mandatorum auctoritas invalescere, non ampliùs tres litteras, diversis temporibus, sed unas tantùm dederunt; etiam addito statim executore, qui, cessante ordinario Collatore, conferret; exemplo Juris Civilis, quo aliquando Prætor, pro conditione causæ, vel personæ, vel temporis, adversus contumaces, ordinem & compendium trium edictorum ita moderabat, ut statim *Peremptorium* daret; quod " appellatur, *unum pro omnibus*.

IX. Harum litterarum *monitoriarum*, *præceptoriarum*, & *executoriarum* frequens mentio occurrit in Decretalibus præsertim Innocentii III. & Honorii III. ac signanter in *cap.* 30. 37. 38. & 40. *De Rescriptis*, è quibus tribus postremis conflata est formula mandatorum Apostolicorum Concordatis Galliæ subjecta; & cujus clausulas exponit Rebuffus in Praxi *tit. De Clausulis mandatorum.*

X. Insuper ex citatis litteris Alexandri III. noscitur, quòd Pontifices profiterentur hujusmodi Mandatis velle providere viris litteratis, præsertim aliud Beneficium, aut unde viverent non habentibus. *In Epistola* 43. prologi loco scribit: " Pastoralis sollicitudo nos admonet, pro viris Ecclesiasticis, & præsertim pro his, qui *nullum* habent Ecclesiasticum Beneficium, & sunt bonæ opinionis & famæ, sollicitos existere.

Idipsum & subsequentes Pontifices professi sunt. Unde in *cap.* 6. ☧ *De Præbendis*, respondet Lucius III. quòd si ille, pro quo scriptum est, Beneficium Ecclesiasticum, unde honestè valeat sustentari, habeat, cujus in Mandato mentio non habetur, Ordinarius illi de Beneficio providere non teneatur.

XI. Imò ut major horum mandatorum justitia appareret, solebant hujusmodi mandata dari pro Clericis pauperibus, sine sufficienti Beneficio à suis Episcopis ordinatis; mandabaturque Episcopis, ut hisce Clericis

ricis de Beneficio vacante aut primo vacaturo providerent.

XII. Hæc mandata dicebantur in *forma pauperum*, vel in forma, *Cùm secundùm Apostolum*; id est, in forma præscripta ab Innocentio III. in *cap.* 16. ẍ *De Præbendis*, cujus initialia verba sunt, *Cùm secundùm Apostolum.*

XIII. Dicebantur quoque in forma *communi*; tum quòd esset ordinaria & *communis* mandatorum formula, tum etiam, quòd hujusmodi mandata viderentur unicè tendere ad juris communis executionem: urgendo scilicet Episcopos, ut Clericis, quos pro servitio suarum Ecclesiarum ordinaverant, de Beneficio, unde honestè sustentari possent, providerent: " Cùm secundùm Apostolum, qui altari servit, vivere debet de altari (ait Innocentius III.) & qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede: patet à simili, ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur.

XIV. Similis Rescripti non semel in Decretalibus Gregorii IX. mentio fit; ac nominatim in *cap.* 13. ẍ *De Ætat. & qualit. Ordinand.* ubi appellatur mandatum in *forma communi*. Et in *cap.* 27. ẍ *de Rescriptis*, ubi Episcopo Uratismensi postulanti " per Sedem Apostolicam edoceri, utrùm alicujus Ecclesiæ perpetuo Vicario de proventibus Vicariæ, bonisque paternis, habenti unde commodè valeat sustentari, teneatur per illam formam *communem*, CUM SECUNDUM APOSTOLUM, in Ecclesiastico Beneficio providere: Respondet Innocentius III. " non esse providendum; cùm per prædictam formam necessitatibus *pauperum* Clericorum (qui *nullum* sunt Ecclesiasticum Beneficium assecuti) Sedes Apostolica duxerit esse providendum.

XV. Verùm tametsi formula litterarum præferret, eas nonnisi pro litteratis, & in utilitatem Ecclesiarum concedi, tamen non rarò contingebat, ut per subreptionem & obreptionem, aut importunas sollicitationes à Pontificibus, hujusmodi mandata in gravamen Ecclesiarum & Ordinariorum extorquerentur.

Hinc mandatis hisce sæpius Ordinarii obsequi retrectabant; quod indicant frequentes litteræ *executoriæ*, & executores, quibus ad Ordinarios compellendum uti oportuit.

XVI. Ex Decretalibus quoque Honorii III. immediati successoris Innocentii III. quæ habentur inter Decretales Gregorii IX. manifestum est, hæc mandata tempore ipsius Honorii III. fuisse non parum frequentia; puresque eorum occasione exortas quæstiones & difficultates, quibus in suis Decretalibus respondet Honorius.

XVII. Hoc quoque ex ejusdem Pontificis responsis intelligitur, eo tempore solitam fuisse inseri hanc clausulam mandatis *de providendo*, sive expectativis: *nisi de mandato nostro eadem Ecclesia foret in alterius receptione gravata.* Vide *cap.* 30. ẍ *de Rescriptis*, notanter in parte *decisa*; item *cap.* 38. ẍ *eod.* & *cap.* 2. *eod.* in quinta Compilatione Decretalium Honorii III. per Cironium: è quibus hoc insuper non obscurum est, Pontifices tunc temporis solitos non fuisse, plus quàm *uno* mandato, vitâ suâ durante, eandem Ecclesiam gravare.

XVIII. Nullam hactenus generalem Beneficiorum reservationem à Sede Apostolica factam reperimus; hoc unum legimus, quod Honorii III. Legatus sive Nuntius in Anglia anno 1226. in Concilio, apud Westmonasterium nomine Pontificis, ad sublevandam Romanorum inopiam, petierit " ab omnibus Ecclesiis Cathedralibus, duas Pontifici Præbendas exhiberi, unam de portione Episcopi, alteram de Capitulo. Et similiter de Cœnobiis, ubi diversæ sunt portiones Abbatis & Conventûs: à Conventibus, quantùm pertinet ad unum monachum, æquali factâ distributione bonorum suorum; & ab Abbate tantundem. " Hæc pleniùs referuntur ex Matthæo Pariensi tomo XI. Concil. General. *col.* 303. ubi unà narratur, quomodo postulata hæc effectum non habuerint, eò quòd " venissent Nuntii Regis, ad omnes Prælatos, qui de Rege Baronias tenebant in capite destinati districtè inhibentes, ne laicum feudum suum Romanæ Ecclesiæ obligarent; unde servitio sibi debito privaretur.

Similia sub idem tempus nomine ejusdem Pontificis postulata fuisse à Prælatis Galliæ per Romanum S. Angeli Cardinalem, narratur in dicto tomo Conciliorum Generalium *col.* 293. unà relatis rationibus Prælatorum, ob quas postulatis annui non posse ostendebant, quibus Cardinalis acquievit.

XIX. Interim mandatis seu expectativis utebantur Pontifices; & quidem Mandatarii sive expectantes etiam Beneficia juris Patronatûs *laïcalis* sibi deberi vigore Mandatorum contendebant, uti ex querelis Baronum Regni Angliæ ad Gregorium IX. Honorii III. proximum successorem constat. At ipse Pontifex Gregorius IX. datis litteris ad Nobiles Angliæ, declaravit, quòd " intentionis suæ non fuerit, nec existat, ut Beneficia in Regno Angliæ constituta, quæ ad præsentationem pertinent *secularium* Patronorum, auctoritate sua cuiquam conferantur. " *Epist.* 13. quod ipsum *epist.* 14. significavit Othoni Cardinali Legato in Anglia.

XX. Hæc Mandatorum & Expectativarum restrictio & interpretatio dein *generaliter* invaluit, & hodie retinetur; effecitque, ut Principes & Nobiles Beneficiorum Patroni minùs ægrè hujusmodi mandata tulerint; imò nonnunquam promoverint; eaque in favorem suorum familiarium à Pontificibus postulaverint; quin & importunis precibus quodammodo extorserint.

XXI. At, cùm per hujusmodi Mandata nonnunquam etiam Beneficia majora, & curam animarum habentia Italis, qui nec residebant, nec curam ullam Ecclesiarum gerebant, conferrentur; imò & ipsi Legati Pontificis similibus mandatis Ordinarios gravandi auctoritatem assumerent; indeque fieret, ut pecuniæ extra regnum exportarentur; Ipsumque regnum multùm gravaretur, Ecclesiæ depauperarentur, & Ministris destituerentur, magnæ subinde etiam Regum & Magnatum querelæ excitatæ fuerunt: quales *anno* 1245. apud Innocentium IV. deposuerunt Magnates & Universitas Regni Angliæ, quorum Epistola publicè in Concilio Lugdunensi coram Pontifice lecta fuit. Habetur tomo 11. Concil. General. *col.* 663.

XXII. Distulit responsum Pontifex, quia ut asseruit, tam arduum negotium morosâ indiguit deliberatione: indilatanter tamen se responsa daturum pollicendo. An & quid responderit, non constat; sed illud scribitur, quòd anno 1252. idem Pontifex ante factas Beneficiorum reservationes revocaverit, resciderítque, addens: " Et qualitas temporis, quod diebus istis potissimùm fuit ob eorum *malitiam* redimendum, & nonnullorum instantia *importuna* extorsit, quod de Archiepiscopatibus, vel Episcopatibus, seu Abbatiis & Prioratibus mandavimus per nostras litteras in diversis partibus provideri.

Dein reservationibus revocatis, declarat, hujusmodi Beneficiis per ordinarios Collatores esse *Canonicè* providendum.

Citata verba sat indicant, certissimum esse, hujusmodi mandata nonnunquam instantiâ importunâ à Pontificibus exorqueri.

Cùm autem Innocentius tantùm de Episcopatibus, Abbatiis & Prioratibus loquatur, reservationes & expectativas minorum Beneficiorum in suo reliquisse vigore videtur.

XXIII. Et sanè circa hoc tempus adeò excreverant mandata *de providendo*, ut etiam pro moderatione acciperetur Alexandri IV. qui immediatè Innocentio IV. successit, Constitutio, quæ non permittebat

Ecclesias Canonicorum gravari plus quàm *quatuor* mandatis; uti fidem facit Synodus Coloniensis an. 1260. *Can.* 13. eandem Constitutionem observari præcipiens; " Per quòd (ait) maximè Ecclesiarum Collegiatarum " quieti prospicitur, illarum præsertim, quæ *plurium* " Clericorum receptionibus ad *vacatura* Beneficia sunt " gravatæ.

Altera ejusdem Provinciæ Synodus anno 1266. celebrata exponit, quantæ difficultates orirentur occasione hujusmodi Mandatorum, dum vacante *unâ* Præbendâ, *duo* vel *plures*, auctoritate Apostolicâ, vel Legatorum ejus, aut quavis alia auctoritate jus se habere assererent; atque ipsa Capitula per suos respectivè executores ad receptionem æqualiter urgerent: ubi & remedia hisce adhibenda præscribit. *Can.* 34.

XXIV. Quamvis hæc sufficienter evincant, Expectativas & speciales hujusmodi reservationes magnum sumpsisse incrementum, tamen hactenus non legitur ullum Decretum editum fuisse, quo *generaliter* alicujus generis Beneficia Sedi Apostolicæ reservarentur.

Primus Clemens IV. Sedi Apostolicæ reservavit generaliter Beneficia, quæ apud *eamdem Sedem* vacare contigerit. Constitutio hæc refertur in *cap.* 2. *de Præbendis in* VI. asseritque in proœmio Constitutionis, quòd collationem Beneficiorum *apud Sedem Apostolicam* vacantium specialiùs cæteris, *antiqua* consuetudo Romanis Pontificibus reservavit.

XXV. Reservatio hæc quantumvis non extet in Decretalibus Gregorii IX. dicitur tamen *clausa in Corpore Juris*; habeturque præ cæteris reservationibus minùs odiosa; & cæteris sublatis nonnunquam conservata; uti infrà observabitur *cap.* 3. ubi unà notabitur ratio, ob quam hæc reservatio inducta dicitur.

XXVI. Eandem reservationem renovavit Bonifac. VIII. in *Extrav.* PIÆ *De Præb.* inter communes.

Hunc Pontificem plures reservationes & Beneficiorum provisiones fecisse in Regno Galliæ, patet ex Epistolâ Baronum illius Regni ad Cardinales; quibus acriore stylo provisiones illas depingunt. Huic Epistolæ respondentes Cardinales non inficiantur, Pontificem plures reservationes & provisiones fecisse, at ostendere student, eas à Pontifice in Ecclesiæ regnique utilitatem factas. Extant hæ litteræ uti & Baronum *tom.* 4. *Hist. Universitatis Paris. pag.* 22. & seqq. ac dein *pag.* 31. refertur Epistola ipsius Bonifacii responsoria ad Epistolam Baronum; atque inter alia vult, ut conferantur inter se provisiones Præbendarum factæ à Rege & Episcopis, & provisiones factæ à Pontifice, expendaturque, quæ magis in utilitatem Ecclesiarum & regni cedant.

XXVII. Clemens V. immediatus Bonifacii VIII. Successor rursus reservationem Beneficiorum *apud Sedem Apostolicam* vacantium renovavit; & pro efficaciore executione addidit hanc clausulam: *Hac reservatione nostra & Decreto ligari volumus* IGNORANTES. Refertur in *Extrav.* 3. *de Præbendis* inter communes.

Successor Clementis Joannes XXII. non tantùm eamdem reservationem renovavit & ampliavit in *Extrav.* 4. *eod.* sed insuper aliam addidit in *Extrav. Execrabilis*, *eodem*: cui dein generaliorem adjecit Benedictus XII. qui Joanni successerat, refertur que in *Extrav. Ad regimen*, *eodem titulo*: quæ postmodum in Regulas Cancellariæ transierunt; & à nonnullis pro reservationibus in *Corpore Juris clausis* reputatæ fuerunt; de quibus latiùs *cap.* 5. agetur.

XXVIII. Porrò cùm hi ac nonnulli sequentes usque ad Gregorium XI. Sedem Apostolicam tenerent Avenione in Gallia, inde dicti Papæ Avenionenses; reservationes hæ, & expectativæ faciliùs à Gallis exceptæ fuêre, at non æquè in aliis regnis. (*a*)

XXIX. Recitat Odoricus Raynaldus ad ann. 1343. litteras Eduardi Regis Angliæ ad Clementem VI. proximum successorem Benedicti XII. in quibus altè de hisce reservationibus & gravaminibus inde Ecclesiis & regno suo obvenientibus; scribitque, se instanter per Communitatem Regni sui rogatum, ut prædictis dispendiis occurreret.

XXX. Anno sequenti respondens Pontifex, inter alia dicit, quòd litteræ Regiæ innuere videantur, quòd " super reservationibus & provisionibus Ecclesiarum " (ait) in tuis tibi Parlamentis liceat aliquid ordinare, " quòdque reservationes & provisiones Apostolicæ à " tua dependeant voluntate. Profectò, dilectissime " fili, illa concordia, quam in tuo Parlamento habitam " tuæ prædictæ describunt litteræ, nimis existeret " temeraria, & divinis Constitutionibus inimica, per " quam Apostolicæ Sedis reservationes & provisiones " dependerent ex tuæ voluntatis arbitrio, tuque per " ipsas potestatem ejusdem Sedis Apostolicæ, quod " profanum est dicere, coarctares: quanquam nos, qui " Ecclesiarum omnium, tanquam Pastor universalis earum " invigilamus commodis, uti non intenderimus, " nec intendamus reservationibus & provisionibus hujusmodi, " nisi quantùm utilitatibus & necessitatibus " Ecclesiarum ipsarum crediderimus expedire.

XXXI. Deinde hanc auctoritatem speciali jure Ecclesiæ Romanæ asserens, dicit, eam non ab Apostolis, sed à Christo esse fundatam; " Non enim quævis terrena " sententia (ait) sed illud *Verbum*, per quod constitutum " est cœlum & terra; per quod denique constituta " sunt omnia elementa, eamdem Romanam fundavit " Ecclesiam: quæ quidem omnes Patriarchales, " Metropolitanas, & Cathedrales Ecclesias, & ipsarum " cujuslibet Ordinis dignitatem instituit: ad cujus " Pastorem & Rectorem Ecclesiæ, videlicet Romanum " Pontificem, omnium Ecclesiarum, Dignitatum, Personatuum, " Officiorum & Beneficiorum Ecclesiasticorum " plenaria dispositio noscitur pertinere.

XXXII. Demum circa seculum XIV. exorto luctuoso illo schismate in Ecclesia Romana, quod per quadraginta & amplius annos Ecclesiam in duas aut subinde tres partes divisit, mirum! quantopere Pontifices, quorum alter Romæ, alter verò Avenione sedebat, hasce reservationes & expectativas extenderint; ipsasque Beneficiorum provisiones, quo suis Familiaribus & adhærentibus providerent, sibi attraxerint; quemadmodum apud Nicolaum Clemangis, Theodoricum Niem, aliosque Scriptores coævos, qui schismatis hujus historiam, nec non Pontificum unius & alterius obedientiæ vitas scripserunt, videre est.

XXXIII. Cùm autem circa initium seculi XV. esset congregatum Concilium Constantiense, tam pro extinctione schismatis, quàm pro reformatione abusuum, qui occasione schismatis suprà modum irrepserant, & altas radices egerant, etiam de reservationibus restringendis, & restituendis collationibus collatoribus ordinariis actum est; atque inter articulos reformationis faciendæ per Papam unà cum Concilio, antequam Concilium dissolvatur, ordine secundus fuit: *Item de Reservationibus Sedis Apostolicæ.* Sess. 40.

XXXIV. Super hoc articulo aliquid in Concilio Constantiensi statutum fuisse non legitur; at scribitur, quòd Martinus V. in Concilio Constantiensi electus, *quatuor* menses voluerit esse liberos ab expectativis seu Mandatis; quod & Eugenium IV. Martini successorem confirmasse scribitur; atque ab eo tempore regulam *De Octo* publicatam fuisse credunt; de quo latiùs infrà *cap.* 6. aliàs in edit. anterioribus. *cap.* 4.

XXXV. Interim hisce non contenti Collatores ordinarii

(*a*) In Germania anno 1323. habita sunt Norimbergæ generalia Imperii Comitia, in quibus Decretum datum est adversus Provisores, id est, adversus eos, qui Româ revertebantur cum Provisionibus minimè Canonicis ad obtinendum primum Beneficium quod vacare debebat. Statutum illud reperitur tom. I. spicilegii Ecclesiastici, quod à Lunig collectum est: motivum autem hujus statuti refertur à P. Barre in sua German. Hist. t. 6. p. 470.

dinarii rursus in Concilio Basileensi abrogationem reservationum, & liberam Beneficiorum collationem urgere cœperunt; ac tandem materiâ discussâ, primò *Sess.* 12. statutum: "De cætero generalem reservationem „ omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum & Monasteriorum ac Dignitatum *electivarum* per Romanum Pontificem de cætero „ fieri, aut facta uti non debere, reservationibus *in* „ *Corpore Juris clausis*; & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi vel utilis dominii, mediate seu „ immediatè subjectis fieri contigerit, semper exceptis.

Addebat autem Concilium, ut nihil contra "hoc Decretum Papa attentaret: „ additâ hac exceptione: „ Nisi ex magna, rationabili, & evidenti causa in litteris „ Apostolicis nominatim exprimenda.

At hanc clausulam *Sess.* 23. *cap.* 5. revocavit, eò quòd nonnulli contra mentem Synodi eâ abuterentur, uti ex integro contextu Decreti (quod suprà *parte* 1. *tit.* 13. *cap.* 2. relatum est) cognosci potest.

Deinde *eadem Sess. cap.* 6. " Ipsas omnes (reservationes) tam generales, quàm speciales sive particulares, de quibuscumque Ecclesiis & Beneficiis, quibus „ tam per electionem, quàm collationem, aut aliam „ dispositionem provideri solet, sive per Extravagantes „ *Ad regimen*, & *Execrabilis*, sive per regulas Cancellariæ, aut alias Apostolicas Constitutiones introductas, hæc sancta Synodus abolet, statuens ut de cætero nequaquam fiant, reservationibus *in Corpore Juris expresse clausis*, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii mediatè vel „ immediatè subjectis fieri contigerit, duntaxat exceptis.

XXXVI. Decretum hoc ambabus ulnis Clerus Gallicanus amplexus est; atque auctoritate Caroli VII. in conventu Bituricensi Sanctioni Pragmaticæ insertum fuit; & pro lege observari voluit.

At postmodum Sanctione Pragmaticâ sub Leone X. in Concilio Lateranensi abrogatâ, & in ejus locum surrogato Concordato inter ipsum Leonem & Franciscum I. Mandatorum Apostolicorum usus aliquantulum restitutus fuit, uti videri potest in dicto Concordato titulo *de Mandatis Apostolicis*, & capite sequenti latiùs dicetur.

XXXVII. Non ubique eadem veneratione Decreta Concilii Basileensis recepta fuisse notorium est. Unde & usus reservationum in multis locis, non obstante dicto Decreto, remansit, quemadmodùm de Germania sufficienter probat Concordatum initum inter Fredericum Imperatorem & Principes Nationis Germanicæ, & Nicolaum V. ubi reservationum usus in multis ipsi Sedi Apostolicæ conservatur, uti ex textu Concordatorum cuique obvium est videre.

XXXVIII. In hisce quoque Belgicis Provinciis post Concilium Basileense reservationes ac provisiones Sedis Apostolicæ admissas fuisse satis constat: probatque Edictum Philippi Pulchri Patris Caroli V. evulgatum Brugis 20. Maji 1497. in quo quidem referuntur querelæ Procuratoris Fiscalis seu Regii, quòd per provisiones has nonnunquam illiterati, idioma patrium ignorantes, quin & subinde ipsi Principi suspecti in Beneficia etiam majora intrudantur, attamen earum usus nec abolетur, nec restringitur, at id unum " mandat „ Princeps omnibus suis subditis tam Ecclesiasticis, „ quàm secularibus cujusvis conditionis; ne exequantur, aut exequi patiantur ullas litteras expectativas „ aut reservativas, processus, sententias executoriales „ aut ullas Bullas, aut provisiones Apostolicas super Beneficiis sitis in hisce Provinciis sub pœna privationis „ fructuum & effectuum eorumdem, exilii extra has „ Provincias, punitionis exemplaris, & inhabilitatis „ gaudendi fructibus ullius Beneficii siti in iisdem Provinciis, priusquam dictæ Bullæ & Provisiones Apostolicæ visæ sint in supremo Senatu Regio, atque litteræ patentes consensus Regii pro earum executione „ expeditæ fuerint. „ Habetur integrum Edictum in prima parte Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 8. ubi *num.* 1. refertur & aliud Edictum Maximiliani & Philippi Archiducum Austriæ de anno 1484. & renovatum anno sequenti super eadem materia, diciturque, in hisce Provinciis plures quàm in aliis Regnis admissas fuisse expectativas aliasque similes provisiones Apostolicas.

Cæterùm de dicta clausula Edicti inhibente executionem Bullarum Apostolicarum sine litteris Regiis, quas hodie *Placet* dicimus, agetur titulo sequenti, ubi ostendetur quis sit scopus & effectus hujus clausulæ & edicti.

XXXIX. Refert ex Cardinali Papiensi Odoricus Raynaldus ad annum 1464. *num.* 67. " agitatum fuisse „ in Consistorio Cardinalium de concedendis, vel non „ concedendis gratiis, quas *expectativas* appellant, ac „ varias discrepantesque fuisse Patrum sententias, nonnullos non concedendas opinatos tanquam Præsulibus „ Ecclesiarum admodum exosas; Joannem verò Carvialem Episcopum Portuensem contra sensisse: is (inquit) *Diu laborasse dixit Sedem Romanam, antequam „ posset assequi, ut paterentur Ordinarii gratias in suis „ Diœcesibus dari & negligendam ideò prærogativam non „ esse tam multis acquisitam molestiis, ubi enim per unum „ tantùm Pontificem desitæ essent dari, futurum ut dari „ ampliùs non possent sine scandalo, differendum tamen „ menses aliquot, donec novi Pontificatûs Nuntii ad nationes & Principes pervenissent.* Addit Papiensis; Pontificem ac majorem Patrum partem in Portuensis judicium consensisse. „ Hæc Raynaldus.

Ex his sat constat, abolitionem reservationum & expectativarum factam in Concilio Basileensi, non ubique receptam; quod & evincunt ea, quæ de hac materia in Concilio Trident. proposita & decreta sunt, de quibus capite sequenti.

CAPUT II.

Rursus discutiuntur origo, progressus & Abusus Mandatorum *de providendo* & Reservationum.

1. *Olim ante XII. seculum summus Pontifex Clericos bene meritos patronis Beneficiorum commendabat.*
2. *Hujus commendationis formula.*
3. *Precibus quibus constabat additum est* Mandatum.
4. *Infelix exitus & precum &* Mandati *Stephano Tornacensi displicuit.*
5. *Legatus Honorii III. à Gallis petit pro Sede Apostolica duarum præbendarum reservationem.*
6. *Hujus postulationis motiva.*
7. *Repulsam patitur Legatus.*
8. *Hujus repulsæ rationes.*
9. *Quandonam & qua occasione invaluerit reservatio Episcopatuum* in partibus *infidelium*?
10. *Abusus istius reservationis.*
11. *Discrimen inter Episcopos titulares & portativos.*
12. *Circa tempus Clementis V. invaluit opinio, quòd Papa pro suo arbitrio de Beneficiis posset disponere.*
13. *Eam in summo Pontifice potestatem agnoverunt principes. Præsertim Philippus Rex Galliæ.*
14. *Eam sibi vendicarunt Papæ ob imminentem sibi Ecclesiarum omnium sollicitudinem.*
15. *Ex Epistola S. Gregorii M. ad Clerum Mediolanensem concluditur quòd ipsi reservatio Beneficiorum displicuisset.*
16. *Reservationes, ut erant ante Concilium Basileense, in Belgio post Synodum admissæ; & quare?*

I. MODUS conferendi Beneficia per mandata & reservationes Apostolicas, à quibusdam Jurisperitis vocabatur *extraordinaria* Beneficiorum collatio.

collatio. Antequam iste modus conferendorum Benefic. in Ecclesia vigeret; commendare solebant summi Pontifices Clericos bene meritos *ordinariis* collatoribus, eosque instanter rogabant, ut illis Clericis primum vacantia Beneficia conferrent. Neque enim usque ad seculum XII. eo præcesserat Romanorum Pontificum conatus, ut Beneficiorum vacantium in exteris Diœcesibus collationem sibi reservarent, nec mandatis designabant Clericos, quibus conferri debebant.

II. Preces, quas ab initio adhibuerunt summi Pontifices, in postulandis Beneficiis, erant admodum modestæ. Quædam harum formula legitur in epist. 13. quam Adrianus IV. ad Episcopum Parisiensem conscripsit his verbis. " Rogantes attentius, quatenus pro „ beati Petri & nostrarum reverentia litterarum, pri- „ mum Personatum vel honorem, qui in tua vacabit „ Ecclesia, ei concedas, ut ipse nostras sibi *preces* sen- „ tiat fructuosas, & nos de nostrarum *precum* admissio- „ ne, gratiarum tibi exsolvere debeamus actiones. „ Adrianus urget suarum *precum* admissionem, promittitque se eo nomine gratias acturum esse; quæ omnia indicant in istis precibus non contineri perfectam obligationem.

III. At Alexander III. Adriani IV. successor cœpit rogare mandando; forsan quia Pontificum preces à Beneficiorum Patronis non semper admissæ fuerant. In prima append. Epist. 43. ad Abbatem S. Remigii ita scribit. " Devotionem vestram per Apostolica scripta „ rogantes, attentius monentes, atque *Mandantes*; „ citatus est ille textus capite superiori *num.* 6.

IV. Verum preces ejusmodi mandato munitæ suum ubique effectum semper non habebant; infelici earum successu commotus Stephanus Tornacensis, qui tunc S. Evurtii Aurelianensis Abbas erat, scripsit ad Lucium III. Alexandri III. successorem, Epistolam quæ in volumine Epistolarum Stephani 90. recensetur. Sic autem loquitur. " Scripsit pro eo (Hernæo subdiacono) „ Felicis recordationis pater Alexander Decano & Ca- „ nonicis S. Aniani Aurelian. scripsistis & vos primo & „ secundo: sed neque preces, neque præceptum ve- „ strum, quamvis tres præbendæ vacarent, voluerunt „ audire. Absit pater, ut inanes sint preces vestræ, con- „ temtibilis auctoritas, elusorium præceptum; & nunc „ demum tanta, si placet, virtute super eos intonet Ma- „ jestas vestra, ut qui blanditiis juvari non potuerunt, „ imperio discant vinci. (*a*)

V. Nec precibus tamen nec mandatis summorum Pontificum seculo XIII. ratio ubique habita est, cum postularunt, aut sibi reservare quorumdem Beneficiorum collationem voluerunt. *num.* 18. Capitis præcedentis observatum est, quod Legatus Honorii III. postulaverit à Prælatis Regni Galliæ reservationem duarum Præbendarum ad usum Sedis Apostolicæ: sed notandum quod refertur *tom.* 11. *Concil. General. col.* 303. ex Matthæo Parisiensi, quo motivo hæc nomine Pontificis se postulare diceret Legatus, & quæ Prælati opponerent, & quanta pecuniarum moles ex hac reservatione ad Curiam Romanam obventura diceretur.

VI. „ Allegat Legatus (ait Historicus) scandalum „ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & opprobrium vetustissi- „ mum, notam scilicet concupiscentiæ, quæ radix di- „ citur omnium malorum, & in hoc præcipue, quod „ nullus potest aliquod negotium in Romana Curia ex- „ pedire, nisi cum magna effusione pecuniæ, & do- „ norum exhibitione: sed quoniam scandali hujus & „ infamiæ, Romana *paupertas* causa est, debent Ma- „ tris inopiam sublevare, ut filii naturales; quia nisi „ à vobis & aliis viris bonis, & honestis dona recipe- „ remus, deficerent nobis necessaria vitæ, quod esset „ omninò Romanæ incongruum dignitati.

„ Ad istud itaque scandalum penitus eradicandum „ (pergit Legatus nomine Pontificis) per Consilium „ Fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardi- „ nalium, quamdam providimus formam, cum vo- „ lueritis consentire, à scandalo matrem vestram pote- „ ritis liberare, & in Curia Romana sine donorum ob- „ sequio exhibitionem justitiæ obtinere.

VII. Respondebant autem Episcopi Gallicani, "scan- „ dala, quæ Legatus Pontificis pro motivo postulatæ „ Reservationis allegabat, nequaquam removenda per „ similes Reservationes; sed è contrario majora timen- „ da è divitiis ex hujusmodi reservationibus ad Curiam „ Romanam devolvendis.

VIII. Atque imprimis observabant, " quod si hu- „ jusmodi reservationes & bonorum distributio fierent, „ proportionaliter omnes in Curia Romana fierent „ divites, cum multo plus essent recepturi, quam *Rex* „ *proprius*: & sic Majores non solum divites; sed & „ ditissimi fierent.

„ Cum igitur (subjungunt) vermis divitiarum sit „ superbia, majores vix causas audirent, sed eas in im- „ mensum different, & Minores scriberent inviti, cu- „ jus rei experimentum in evidenti est, quia & mo- „ do negotia protrahunt, etiam post percepta obse- „ quia, & securitatem percipiendi: & sic periclitare- „ tur justitia, & oporteret conquerentes mori in januis „ Romanorum tunc plenissime dominantium. Item „ cum vix possibile sit fontem cupiditatis desiccari, quod „ nunc faciunt per se, tunc facerent per alios, & suis „ multò majora quàm nunc dari munera procurarent: „ modica enim nulla sunt in conspectu divitum cupi- „ dorum. Item multæ divitiæ facerent Romanos insa- „ nire, & sic inter diversas parentelas tantæ orirentur „ seditiones, quòd possit timeri potiùs excidium ci- „ vitatis, cujus etiam & modò penitus expers non „ est.

Plura alia Regno Galliæ ex hac postulata reservatione imminere incommoda præsagiebant, ob quæ vehementer hanc postulationem aversabantur; adeò quidem ut Prælati in Conventu præsentes Legato Apostolico dicere non vererentur, se scire quòd sine maximo scandalo postulata ad affectum deduci non possent.

„ Quia esto (inquiunt) quòd aliquis assentiret, nul- „ lus esset ejus assensus in rebus, quæ omnes tangunt, „ cùm ferè omnes majores, & generaliter omnes sub- „ diti, necnon & ipse Rex, & omnes Principes parati „ sint contradicere, & resistere usque ad capitis expo- „ sitionem, & omnis honoris privationem, præsertim „ cùm videatur imminere propter hoc scandalum, sub- „ versio Regni & Ecclesiæ Generalis. „ Hæc fusiùs narrat Matthæus Parisiensis ad annum 1226.

IX. Incommodis à Matthæo Parisiensi narratis ac timendis occurrere voluerunt Galli; reservationem tamen Episcopatuum prohibere non potuerunt. Notatum est *part.* 1. *tit.* 13. *cap.* 2. *num.* 4. ex Barbosa, quòd primus Pontificum fuerit Clemens V. qui dispositioni Sedis Apostolicæ reservavit Episcopatus *in partibus infidelium* populo Cleroque carentibus per Clement. *In plerisque de Elect.* quod argumento est, ante hanc reservationem Clementis V. etiam cæteris Episcopis licuisse, aliquos ordinare Episcopos ad similes Ecclesias Cathedrales, adeoque modernam disciplinam, qua soli Pontifici Romano auctoritas esse creditur, Episcopos ad similes Ecclesias ordinandi, nonnisi ætate Clementis V. id est, sub initium seculi XV. ortum habuisse.

Porrò ex hujus Clementinæ contextu intelligitur, occasionem hujus reservationis fuisse abusum, qui ex frequentiore similium Episcoporum ordinatione proveniebat.

X. Ad hujusmodi enim Ecclesias populo & clero Christia-

(*a*) Quatuor primi numeri hujusce capitis excerpti sunt ex Epistola, quam D. Van-Espen die 20. Julii anno 1726. scripsit ad D..... Canon. Cameracensem. Quæ supersunt ex ea Epistola, & omissa sunt, nec spectant argumentum quod tractatur, nec ullius sunt momenti, respectu Juris Ecclesiastici.

Christiano carentes, passim ordinabantur Religiosi, præsertim ex Ordine Mendicantium, qui ad similes Ecclesias assumpti, & in Episcopos consecrati, cum notabili Pontificalis Officii dedecore vagabantur, & quæstum ex Episcopalis Officii functionibus faciebant: „ Qui Religiosi tales (ut ait Glossa) per totam vi„ tam instant vagando & discurrendo per Diœceses, „ quærendo vicariatus ab Episcopis habentibus latas „ Diœceses; & ut ipsi sint Episcopi *portativi*, sicut „ videmus in multis civitatibus, in quibus non resi„ dent Episcopi, & isti Episcopi non residentes, dant „ Vicariatum suum cuidam Religioso Episcopo, qui „ vulgariter appellatur Episcopus *portativus*, qui con„ fert Ordines Episcopi: vel dic *instabilitate vagatio„ nis*, quia isti vadunt ad Curias Principum, & quæ„ runt habere pensionem, & multoties Principes eos „ habent tanquam familiares, vel tanquam Capel„ lanos.

Optandum esset, ut id, quod in hac Clementina interdicitur Prælatis, non frequentaretur in Curia Romana: atque per hanc reservationem ipsis abusibus remedium fuisset allatum.

XI. Quid enim distant multi, qui hodie, tum Regulares tum Seculares ordinantur ad Eccl. Cathed. *in partibus* infidelium sitas, clero ac populo christiano, omnique redditu temporali destitutas, quique vulgò dicuntur *Titulares*, ab his, quos in hac Clementina describit Pontifex, quosque Glossographus vocat Episcopos *portativos*; quique non in alium finem videntur ordinati Episcopi, nisi ut in Principum aulis Pontificali caractere insigniti, tanquam Legati seu Nuntii Pontificis resideant; vel Episcopis opulentioribus, & illustriores Ecclesias obtinentibus, Vicarios in Officii Pontificalis exercitio agant, aut certè in ipsa Curia Romana, officia nullatenus ad Pontificale officium pertinentia, obeuntes, Ministri aulæ Romanæ cum Pontificalis Officii depressione habeantur.

Et sicuti observat Glossographus, quod Episcopi illi *portativi* irent ad Curias Principum, & quærerent habere pensionem & multoties Principes eos haberent tanquam familiares & tanquam Capellanos; ita & hodie conspiciuntur Episcopi ad similes Ecclesias ordinati, in Curia Romana quærere à Pontifice pensiones, & in familiares Capellanos Pontificis assumi

Itaque per hanc Clementis Constitutionem id unum effectum videtur, quod auctoritas ordinandi Episcopos ad similes Ecclesias Episcopis fuerit adempta & Romano Pontifici reservata.

Cæterum de origine & abusibus horum Episcoporum Titularium latius actum est *part.* 1. *tit.* 15. *cap.* 4. alias in Supplemento *cap.* 3. edit. Paris 1729. & nostræ Coloniensis 1732.

XII. Quod ulterius *part.* 1. *tit.* 13. *cap.* 2. *num.* 4. ex Barbosa aliisque observatum est, reservationes Episcopatuum circa tempus Clementis V. invaluisse, majusque sensim incrementum sumpsisse, mirum videri non debet.

Scitur enim circa ea tempora invaluisse, quin & à Canonistis receptam esse opinionem, quod ad Romanum Pontificem pertineret libera omnium Beneficiorum & Dignitatum per totam Ecclesiam Catholicam dispositio; atque hæc opinio etiam ipsos Principes, eorumque Ministros occupasset.

XIII. Quare & videmus, quod & Principes non tantum eam in Pontifice reservandi auctoritatem recognoscerent; sed & subinde apud Pontificem instarent, ut vacantem Ecclesiam suæ Provisioni reservaret; præsertim dum videbant favore Pontificis ad vacantem Ecclesiam promovendam esse personam sibi gratam.

Ita legimus Philippum Pulchrum Regem Galliæ institisse apud Clementem V. ut vacantem Senonensem Ecclesiam suæ dispositioni reservaret, atque mediante hac reservatione, & favente Pontifice, Episcopus Cameracensis ad Ecclesiam Senonensem transferretur.

Litteras Clementis V. ad Philippum Regem exhibet Stephanus Baluzius *tomo* 2. *Vitarum Paparum Avenionensium pag.* 144. ex quibus habetur, quod Rex institerit, ut vacanti Ecclesiæ Senonensi per Pontificem provideretur de persona, *quæ suis desideriis grata foret*, & de qua *fiduciam gereret pleniorem*; atque nominatim institerit, ut Philippum Cameracensem Episcopum ad Metropolitanam Senonensem vacantem transferret. Respondit Pontifex, cum desiderio Regis super hac translatione aliter satisfieri non possit, Provisionem Ecclesiæ Senonensis *hac vice dispositioni nostræ & Sedis Apostolicæ duximus reservandam.*

Litteras, quibus Pontifex Senonensem Ecclesiam suæ dispositioni reservavit, exhibet ibidem Stephanus Baluzius *pag.* 142.

XIV. Porrò in his litteris præmittit Pontifex quòd „ imminente sibi Ecclesiarum omnium sollicitudine ge„ nerali, circa illas salutaris providentiæ studium adhi„ bere ipsum conveniat.

Quibus præmissis subjungit, sibi incumbere, ut de idoneis Pastoribus provideatur vacantibus Ecclesiis: ac descendens nominatim ad vacantem Ecclesiam Senonensem, dicit: " quod intendens huic Ecclesiæ va„ canti *de persona secundùm cor suum idonea, quæ tanto „ oneri & honori congruat, providere, provisionem „ ipsius Ecclesiæ hac vice dispositioni & Ordinationi „ suæ, & Apostolicæ Sedis, ex certis, & magnis ra„ tionibus, & causis, quæ* (ait) *nostrum ad hoc ani„ mum moverunt, cum Fratribus nostris super hoc de„ liberatione præhabita diligenti, de ipsorum Fratrum „ Consilio, specialiter reservet.*

Ex his nequaquam obscurum est, eam tunc fuisse Pontificum opinionem, quòd omnium Ecclesiarum sollicitudo, & provisio quodammodo ad Romanum Pontificem pertineret, ut, si expedire videretur, posset ipse de Pastore vacanti Ecclesiæ providere.

Insuper cùm & ipsi Principes hanc in Pontifice auctoritatem agnoscerent, & in suis ditionibus admitterent, non mirum, si Pontifices, instigantibus Curialibus, omnes sensim Ecclesias Cathedrales, & Metropolitanas dispositioni Sedis Apostolicæ reservarint, uti superiori capite notatum est.

XV. Quàm parum autem hujusmodi reservationes placuissent sancto Gregorio, cognoscitur ex Epistola ad Presbyteros, Diaconos, & Clerum Mediolanensis Ecclesiæ; significaverat quippe Clerus Mediolanensis sancto Gregorio, omnium eligentium in Constantium Ecclesiæ Mediolanensis Diaconum convenisse consensum, ut vacanti Ecclesiæ Episcopus præficeretur, super qua electione sententiam ipsius sancti Gregorii expetebat.

Respondit autem Gregorius per hanc Epistolam, dictum Constantium " *dudum sibi benè cognitum fuisse*, „ sibique, cum in urbe Regia responsa Sedis Apostolicæ „ faceret, longo tempore adhæsisse, ac nihil unquam in „ illo, quod reprehendi passim potuisset, invenisse.

„ Verumtamen (ait) quia antiquæ deliberationis „ meæ intentio est, ad suscipienda Pastoralis curæ „ onera, pro nullius unquam misceri persona, ora„ tionibus prosequor electionem vestram, ut omnipo„ tens Deus, qui futurorum actuum nostrorum sem„ per est præscius, talem vobis Pastorem præbeat, in „ cujus lingua & moribus exhortationis divinæ pascua „ valeatis invenire.

Sic metuebat sanctissimus & illuminatissimus Pontifex se immiscere electioni Episcopi, ut nec de capacitate personæ sibi notæ judicium ferret: quantò minus sibi, ablato aliis jure, eligendi provisionem vendicare, seu reservare voluisset.

XVI. Reservationum & expectativarum abusum reprobavit Conc. Basileense; eas tamen, ut erant ante hujus decretum, retinuerunt provinciæ Belgicæ, quod mirum videri non debet, si attendatur quod Philippus dux Burgundiæ & comes Flandriæ omni studio fove-

fovebat partes Eugenii IV. contra Concilium Basileense, uti habetur ex Historicis illius temporis.

Atque inter alios Odericus Raynaldus ad annum 1439. *num.* 27. recitat Epistolam Eugenii IV. ad Carolum VII. Regem Galliæ, in qua Eugenius significat Regi Galliæ, "quod rem dignam magnâ laude „ peregerit dilectus filius *dux Burgundiæ*, qui (inquit) per suas patentes litteras præcepit sub gravibus „ pœnis in suis Dominiis, ne ullis litteris illius sceleratissimæ Conventiculæ (Concilii Basileensis) aliquis obediret, aut ad sua dominia illas auderet „ deferre.

Et in litteris ad ipsum ducem Burgundiæ eum instanter rogat, ut in hoc proposito perseveret: "Perge: inquit, ut cœpisti, suscipiens scutum unitatis Ecclesiæ, „ & defensionis nostræ.

Cùm igitur Decreta Concilii Basileensis hisce in Provinciis non reciperentur; imò nec inferri sinerentur, mirum non est, si Reservationes & Expectativæ hisce in Provinciis cum ordinaria sequela incommodorum, ampliùs quàm in aliis Provinciis sensim invaluerint, uti coram Maximiliano & Philippo Principibus Belgii exposuit Procurator Regius, unà singulatim exponens, plurima incommoda, quæ ex his Reservationibus, & Expectativis, aliisque Romanæ Curiæ Provisionibus in Rempublicam, seu Politicam, seu Ecclesiasticam redundarent; quæ & dictos Principes permoverunt, ut publicis Edictis hisce Reservationibus & Expectativis, aliisque è Curia Romana emanantibus Provisionibus limites posuerint: uti superiori capite *num.* 38. expositum est, & dicetur inferiùs *titulo* 7. *cap.* 3.

CAPUT III.

Quid circa expectativas & reservationes actum in Concilio Tridentino?

1. *Conventus delectorum Cardinalium sub Paulo III. censet expectativas abolendas.*
2. *Querelæ Principum Germaniæ adversus reservationes & expectativas.*
3. *Oratores Galli earum extinctionem postulant in Concilio Tridentino.*
4. *Sententia Bartholomæi De Martyribus dicta in Conc. Trident. super mandatis* De providendo.
5. *Cardinalis à Lotharingia ea abolenda judicavit.*
6. *Quid de his censuerit Didacus Covarruvias?*
7. *Decretum Concilii Tridentini circa exspectativas & reservationes.*
8. *Expectativæ aliæque gratiæ* ad vacatura *per Concilium Tridentinum omnino sublatæ.*
9. *Erectio Canonicatus supernumerarii cum jure ad futuram Præbendam vetita.*
10. *Sublatæ reservationes* mentales; *& quales hæ fuerint?*
11. *Prædictæ gratiæ nec Cardinalibus concedi possunt in derogationem juris Ordinariorum.*
12. *Concordata Galliæ Mandata* de providendo *reservant.*
13. *His per Concilium Tridentinum derogatum credunt Galli.*
14. *Quæ restituunt jus commune, hæc facilè recipiuntur.*
15. *Concilium Tridentinum Provisiones Apostolicas conservavit, unde hodie reservationibus defertur.*
16. *Expedit tamen ut potiùs singulis Episcopis in sua respectivè Ecclesia competat provisio Beneficiorum quàm soli Romano Pontifici.*

I. INTER abusus, quos in Synodo Tridentina reformandos notavit Conventus delectorum Prælatorum sub Paulo III. notatur hic: "Alius abusus est in „ *expectativis & reservationibus* Beneficiorum, quibus „ & datur occasio, ut aliena mors desideretur, & libenter audiatur. Præcludunt etiam aditum supremum „ dignioribus cùm vacant, dant litibus causam. Omnes „ has putamus tollendas esse.

II. Non solum ante Concilii Tridentini celebrationem, sed etiam in ipso Concilio plures ac gravissimæ extiterunt querelæ adversus Reservationes & Expectativas.

Inter querelas quæ ante Concilium Tridentinum factæ sunt, notanda occurrunt Principum Germaniæ gravamina, nomine Nationis Germanicæ circa annum 1510. cum remediis & advisamentis ad Cæsaream majestatem missa, quorum gravaminum quartum his verbis exprimebatur: *Quòd Beneficia & Dignitates majores Cardinalibus & Protonotariis reservantur.* Quintum contra Expectativas hoc tenore erat conceptum: *Quòd Expectativæ gratiæ absque numero conceduntur, & multæ interdum ad unum Collatorem, unde surgunt quotidianæ lites, & pecuniæ dilapidantur, tum illæ, quæ pro Bullis gratiarum (quæ nunquam effectum sortientur) expositæ sunt, tum illæ, quæ pro litibus deducendis confirmantur. Inde apud quosdam ortum est proverbium: Quisquis gratiam Expectativam ab urbe extraxerit, centum aut ducentos aureos nummos in cistam simul ad ipsam gratiam reponat, quibus ad prosequendam litem opus habebit*; integra habentur apud Goldastum tomo 2. Constitut. Imperial. *pag.* 119.

III. Quemadmodum Principes Germaniæ notarunt, Expectativas similesque Curiæ Romanæ Provisiones, multifarias & dispendiosas parere lites; similiter & Oratores Regis Galliæ monuerunt, nullum aptius esse remedium minuendis litigiis inter Ecclesiasticos, quàm si *Præventiones* & similes Provisiones è medio tollerentur. Inter articulos quos Patribus Tridentinis obtulerunt, 21. erat his verbis expressus: "Mandata de *providendo*, ex„ pectativæ, regressus, fiduciariæ resignationes, & „ commendæ revocentur, & omnino arceantur ab Ec„ clesia, veluti decretis contraria.

In reflexionibus suis ad articulos Reformationis per Legatos Sedis Apostolicæ sub Pio IV. in Concilio Tridentino propositos, & quorum unus erat de minuendis litigiis inter Ecclesiasticos, dixerunt, "se existimare, „ nullam aliam esse rationem, aut viam præscindendarum hujusmodi litium, quàm si tollantur omninò „ Præventiones, & alii illegitimi modi acquirendi Be„ neficia, qui nuper in Christi Ecclesiam magno malo „ irrepserunt; uti refertur in libello cui titulus: *Memoires sur le Concile de Trente*, Editionis 1654. „ *pag.* 574.

IV. Cardinalis Pallavicinus *lib.* 23. *hist. Concil. Trident. cap.* 7. *num.* 7. refert, quòd nominatissimus ille Bracarensium Archipræsul Bartholomæus De Martyribus recenter Româ redux, multa de propensione Pontificis ad reformationem dixerit, atque illustri præconio in cœlum extulerit integritatem probitatemque Caroli Cardinalis Borromæi; adeò ut dixerit, *Obstacula salutari emendationi non à Pontifice, nec ab ejus sororis filio* (Carolo Borromæo) *sed à nobis injici*, & adjecisse: hinc sibi animum accessisse, quò majori studio ac fervore suam impenderet operam ad ea cogitanda, & in Concilio exponenda, quæ tantum opus promoverent. Deinde notat Pallavicinus: "Id quod in di„ cenda sententia maximè notabile auditum est, acris „ reprehensio fuit, quâ invectus est in *mandata providendi in forma pauperum*, sicuti dicebantur. In „ proventibus Ecclesiasticis distribuendis spectandam „ esse doctrinam & virtutem, non paupertatem, cum „ oporteat consulere muneribus, non hominibus: egen„ tibus subveniendum esse per eleëmosynas, non per „ Sacerdotia.

V. Similiter Cardinalis Lotharingiæ Româ quoque cum Bartholomæo redux, in eadem Congregatione sententiam suam circa capita reformationis exponens, „ improbavit etiam *mandata providendi*; narravitque,

„ mentem

„ mentem esse Pontificis ut ea tollerentur. „ Pallavicinus loco citato *num.* 11.

VI. Deinde *num.* 12. ait: " In hanc sententiam ivit „ Didacus Covarruvias Episcopus Civitatensis; monuit, „ hujusmodi mandatorum usum fuisse inductum, cùm „ Episcopi cuncta Sacerdotia distribuebant, nec tam „ multa reservabantur, ex quibus nunc Romanus Pontifex abundè habet, ut per seipsum ea conferat.

VII. Hisce aliisque rationibus permoti Patres Decretum hoc evulgârunt *Sess.* 24. *cap.* 19. *de Reformat.* " Decernit sancta Synodus, Mandata *de providendo*, & „ gratias, quæ *Expectativæ* dicuntur, nemini ampliùs, „ etiam Collegiis, Universitatibus, Senatibus, & aliis „ singularibus personis etiam sub nomine indulti, aut „ ad certam summam, vel alio quovis colore conce„ di, nec hactenus concessis cuiquam uti licere. Sed „ nec reservationes mentales, nec aliæ quæcumque „ gratiæ *ad vacatura*, nec indulta ad alienas Ecclesias, „ vel Monasteria alicui, etiam ex sanctæ Romanæ Ec„ clesiæ Cardinalibus, concedantur, & hactenus con„ cessa, abrogata esse censeantur.

VIII. Hoc Decreto omnia tolli Mandata *de providendo*, expectativas & gratias quascumque *ad vacatura*, quæ olim à Pontifice impetrari solebant, de Beneficiis ad collationem vel provisionem Episcoporum, Capitulorum aut singularium personarum spectantibus, evidens est; & notat Gonzales ad regulam 8. Cancellariæ §. 2. *proæmiali num.* 57. qui deinde subjungit: Ideò" que cùm jam redierint illa felicia tempora Decreto„ rum, quando nullæ erant expectativæ, multò mi„ nùs moderni Episcopi querelam formare valebunt, „ de expectativarum obstaculis. Et plura, ac plura ju„ ra, quæ sunt sub titulis De rescriptis, De præbendis, „ & De concessione præbendæ, tam in Decretalibus, „ quàm in Sexto, & Clementinis, ac Extravagantibus, „ unà cum eorum glossis, & tractatibus de expectati„ vis per Doctores compositis, jam hodie evanuerunt, „ & ab aula recesserunt.

Monet quoque *num.* 63. Expectativas per Concilium Tridentinum esse omninò sublatas, etsi illæ factæ sint de consensu Ordinariorum; & ita declarasse S. Congregationem.

IX. Declaratum quoque fuisse, hodie non posse erigi *Canonicatum supernumerarium ad futuram præbendam*: quia hæc erectio species esset *Expectativæ*. Neque id ipsis etiam Capitulis licere, eadem Congregatio declaravit. Gonzales ibidem *num.* 67.

X. Sustulit insuper Concilium reservationes *mentales*. " Erat autem reservatio *mentalis* (ait Gonzales *num.* „ 67.) quando Papa reservabat Beneficium vel in spe„ cie, vel in genere per Bullam, vel per Breve, ut „ personæ gratæ provideret, quam non exprimebat, „ sed in *mente* retinebat; & sic in nullius personæ ex„ pressæ favorem facta fuerat reservatio. Tunc enim „ dicebatur mentalis, quasi in mente retenta, quoad „ provisionem personæ. Deinde quando vacabat Be„ neficium, mandabat fieri provisionem alicui sub da„ ta reservationis, vel antea, vel post, ut sibi place„ bat.

XI. Adhæc, ut libera ac intacta maneret Episcopis, aliisque inferioribus Collatoribus Beneficiorum, ad eorum respectivè provisionem spectantium collatio, constitutum etiam fuit per Concilium, ne hujusmodi gratiæ, aut reservationes mentales, aut indulta ad alienas Ecclesias, vel Monasteria alicui etiam ex S. R. E. Cardinalibus concedantur, & hactenus concessa abrogata censeantur. Quod & ad amussim observari videmus, ait Gonzales *num.* 76. observatque, quòd siquæ indulta à Pontificibus concedantur Cardinalibus, ea concedi quoad Beneficia aliàs ad provisionem Sedis Apostolicæ spectantia; adeóque sine Ordinariorum læsione.

XII. In Concordatis Galliæ inter Leonem X. & Franciscum I. extat titulus *De Mandatis Apostolicis*, quo statuitur & ordinatur, quòd quilibet Romanus Pontifex litteras in forma *Mandati* dare possit: nimirum, unum Collatorem habentem collationem *decem* Beneficiorum, *in uno*; habentem autem collationem *quinquaginta* Beneficiorum & ultra, in *duobus* Beneficiis duntaxat gravare possit: ita tamen quòd in eadem Ecclesia Cathedrali vel Collegiata unum Collatorem pro tempore in duabus Præbendis non graver.

Ut autem litibus obvietur, quæ occasione litterarum mandatorum hujusmodi oriri possent, præscriptum est, hæc mandata dari sub *forma* ad calcem Concordatorum subjecta.

XIII. Quamvis in Gallia Concilium Tridentinum non fuerit quoad omnes Reformationis articulos receptum, hoc tamen Decretum abolitionis expectativarum ambabus ulnis amplexi sunt; crediderunique post hoc Decretum, hunc titulum Concordatorum *De Mandatis Apostolicis* cessare; uti monet Pinsonius *De Beneficiis* ad verbum INSTITUTIONE §. 6. *n.* 12. & 13. qui dein *num.* 14. infert: " Nunc itaque, & ex præmissis „ concludendum est, in *solis* Academiarum Graduatis, „ Curiæ Parisiensis in vim Indultorum Nominatis, & „ Candidatis, mandatorum, sive litterarum *Expe„ ctativarum* usum ad vacatura Beneficia, nobis super„ esse.

De non usu Concordatorum quoad articulum *De Mandatis Apostolicis* testatur quoque Claudius Fleury in *Instit. Juris Canonici lib.* 2. *cap.* 15.

XIV. In Gallia, uti & in Belgicis Provinciis, facilè recipiuntur Decreta Concilii Tridentini, vel etiam Pontificia, quibus jus commune, & Ordinariorum de providendo Beneficiis auctoritas contra reservationes aliasque Provisiones Curiæ Romanæ restituitur, aut integra conservatur.

Unde notat Molinæus ad Regulam *de infirmis Resignantibus num.* 260. " quòd Papa non possit contra„ venire formæ in Concordatis præscriptæ, in quan„ tùm derogaret ampliùs juri communi, aut Ordina„ riorum, sed si apponeret clausulas, quibus *magis re„ diretur* ad jus commune, hæc valerent & recipe„ rentur.

Eodem fundamento plures fuisse receptas in Belgio & in Gallia Regulas Cancellariæ, earumque clausulas, in quantùm juri Ordinariorum favere posse videntur, in decursu hujus operis annotatur.

XV. Ut suis in Decretis sibi constet Concilium Tridentinum, id observare necesse est. Sicuti mens ejus fuit integrum illibatumque servare Ordinariorum jus in conferendis Beneficiis, ita nec Pontificis jus de certis Beneficiis providendi jam jure Decretalium, vel Extravagantium vel Regularum Cancellariæ stabilitum & receptum, tollere aut infringere voluit. Unde licèt mandata *de providendo* atque hujusmodi gratiæ, quibus juri Ordinariorum hactenus stabilito, obstaculum fiebat, sint sublata, salvæ nihilominus manserunt reservationes illæ, quibus certorum Beneficiorum provisio ad Sedem Apostolicam jam tum devoluta & ei addicta erat: eæque etiamnum hodie in plerisque Ecclesiis sunt in usu, sub certis tamen limitationibus & conditionibus, juxta particulares Ecclesiarum leges & consuetudines, vel concordata, quemadmodum de singulis agendo notabitur.

Cùm enim spectet duntaxat ad disciplinam, ad quem Beneficiorum provisio pertineat, nihil justius, nihil ad pacem Ecclesiæ conservandam opportunius, quàm ut consuetudines & leges jam stabilitæ serventur, modò id præcipuè curetur, ut Beneficiorum provisio ad ædificationem Ecclesiæ, & sine personarum acceptione fiat.

XVI. Quantumvis Beneficiorum Provisio ad solam externam Ecclesiæ disciplinam, mutationi obnoxiam, spectare dicatur, nihilominus illud indubitatum manet, quòd singulis Episcopis pro Ecclesiarum suarum regimine, jure quodammodo proprio competat electio

electio Ministrorum, præsertim eorum, quibus cura animarum incumbit.

Illud præterea sat constat, per decem circiter secula non legi Romanos Pontifices electionem aut Ordinationem Clericorum seu Ministrorum Ecclesiæ extra suam Diœcesim Romanam sibi attraxisse: ut propterea, nec per illa tempora quidquam de Reservationibus, aut Expectativis, aliisque similibus Provisionibus Apostolicis legatur.

Neque & illud negari potest, exactiorem & certiorem notitiam de capacitate ac moribus Ordinandorum, & ad Ministeria Ecclesiastica assumendorum habere posse singulos Episcopos, & Ordinarios in suis respectivè Diœcesibus, quàm Romanum Pontificem de promovendis per dissitas Provincias.

Idipsum sat evidenter fatetur Curia Romana, dum ex solito stylo Provisio Beneficii expediri non consuevit in forma *gratiosa*, nisi promovendus munitus sit testimonio sui Ordinarii; aliàs Provisio expediri solet in forma *dignum* sive *commissoria*, ut Provisio fiat in partibus Auctoritate Apostolica, modò prævię constiterit de capacitate providendi, uti exponemus infrà *tit.* 25. *cap.* 1.

CAPUT IV.

De Reservatione Beneficiorum vacantium apud Sedem Apostolicam.

1. *Reservatio alia* clausa *in Corpore Juris*; *alia* extra *Corpus Juris.*
2. *Famosior illius species.*
3. *Refertur Decretum hujus Reservationis.*
4. *Quomodo sensim invaluerit jus Præventionis & Reservationis.*
5. *Clemens III. non est Auctor* cap. 2. de Præb. in VI. *sed Clemens IV.*
6. *Clemens IV. primus est, qui statuerit plenariam Beneficiorum omnium dispositionem ad Papam pertinere.*
7. *Quod quidem jus sibi confirmârunt & arrogârunt ejus successores.*
8. *Cur Reservatio Beneficiorum Papæ indulta?*
9. *Declaratio Bonifacii VIII. quoad hanc Reservationem.*
10. *Hodie restringitur ad vacationem per obitum.*
11. *De Beneficiis vacantibus apud S. Sedem, debet Papa intra* mensem *providere.*
12. *Mense elapso providet Ordinarius.*
13. *Currit hic mensis à die vacationis, etiam ignoratæ.*
14. *In aliis Provisionibus* tempus *Pontifici non est præfixum.*
15. *Vacante Sede Apostolica, possunt Ordinarii Ecclesias Parochiales in Curia Romana vacantes conferre.*
16. *Pontifices salutem animarum Reservationibus anteponendam judicant.*
17. *An collatio Ordinarii* valida *sit facta nondum mense elapso?*
18. *Hæc Reservatio minùs cæteris odiosa; & quare?*
19. *Huic Reservationi non censetur per generalem clausulam derogatum.*
20. *Cur Reservationes Beneficiorum in Curia Romana vacantium non ita sint odiosæ.*
21. *Interdum huic Reservationi in favorem Regis Galliæ renuntiat Pontifex.*
22. *Non comprehendit Beneficia Juris Patronatûs* laici.

I. FAMOSA est reservationis divisio in eam, quæ dicitur *clausa in Corpore Juris*; & in eam, quæ dicitur EXTRA *Corpus Juris.*

II. Prima, & famosior reservatio *clausa in Corpore Juris*, omnium consensu habetur illa; de qua in *cap.* 2. *De Præbendis in* VI. imò credunt nonnulli hanc solam dici posse reservationem *clausam in Corpore Juris*, quemdmodum post alios citatos notat Chokier *in Comment. ad Reg.* 1. *Cancell. num.* 23. atque teste Gomesio ad Regulam *De Triennali quæst.* 31. dicit antiquus Glossator Regularum Cancellariæ. " Quòd licèt per 23. „ annos legendo & practicando revolverit Jus Canonicum, nihilominus non repererit, nisi unicam reservationem *in Corpore Juris clausam*, quæ est illa, de „ qua in dicto *cap.* 2.

III. In citato *cap.* 2. Clemens IV. secutus, ut ait, *antiquam consuetudinem*, " auctoritate Apostolicâ statuit, ut Ecclesias, dignitates, personatus & Beneficia, quæ apud Sedem ipsam (Apostolicam) deinceps „ vacare contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem, quacumque super hoc sit auctoritate munitus; „ sive jure ordinariæ potestatis ipsorum electio, provisio, seu collatio ad eum pertineat, sive litteras super „ aliquorum provisione generales vel etiam speciales „ sub quacumque forma verborum receperit, (nisi ei „ sit super conferendis eisdem in Curia Romana vacantibus specialis & expressa ab ipso Pontifice summo „ auctoritas attributa) conferre alicui seu aliquibus non „ præsumat.

IV. Notat Molinæus ad Regulam Cancellariæ *de infirmis Resignantibus num.* 172. " quòd Præventiones „ primùm usurpatæ sint de vacantibus in *Curia Romana*, non jure Reservationis, sed *Præventionis*; & „ hoc plausibiliter ab Ordinariis toleratum ad vitandam *diuturnam vacationem Ecclesiis damnosam*, & eò „ quòd vacatio in loco remoto non poterat nisi tardè „ ad notitiam Ordinariorum pervenire. Tum initio „ Pontifices Romani non solebant personis, sed Ecclesiis providere, nullâ personarum acceptione habitâ.

„ Postquam autem (pergit hic Auctor) attentârunt „ etiam vacantia *in partibus* jure Præventionis conferre, tum cœperunt vacantia in Curia sibi jure Reservationis præsumere.

„ Ostendit & ibidem, hanc reservationem ante Clementem III (*a*), non fuisse notam, quantumvis Pontifex in suo Statuto relato in *cap.* 2. *de Præbend. in* VI. „ pro colore novi sui statuti antiquam consuetudinem „ prætexerit.

„ Quin & eodem loco probat, nequidem Cœlestino „ III. Clementis successori, hanc reservationem notam fuisse; neque ante evulgatum per Bonifacium „ VIII. sextum Decretalium, Statutum Clementis de „ hac reservatione receptum fuisse. „ Pluribus idipsum prosequitur Molinæus, & in notis ad *cap.* 2. *de Præbend. in* VI.

V. Apparet admodum verisimile, Auctorem dicti *Capituli* 2. non fuisse Clementem III. sed Clementem IV. qui sedit circa annum 1265. ad marginem enim *Capituli* 1. *de Præbend. in* VI. quòd inscribitur Clementi III. notatur: *In vetustioribus codicibus constanter legitur Clemens IV.* & in Editione Antonii Contii anni 1570. hoc Capitulum hanc habet inscriptionem: Clemens III. *aliàs Quartus*, similiter & in corpore glossato editionis anni 1572. ac dein in omnibus editionibus Decretalium subjicitur Capitulum 2. cùm hac inscriptione *idem*: ut admodum verisimile sit, similiter hoc Capitulum 2. non Clementi III. sed IV. esse adscribendum: quòd & innuere videtur Gregorius X. in *cap.* 3. *eodem in* VI. ubi hanc Constitutionem adscribit suo *Prædecessori*, quod potius ad immediatum præcedentem, qui erat Clemens IV. quàm ad Clementem III. qui centum circiter annis Gregorium præcesserat, referendum apparet.

(*a*) Mendum est Molinæi, & auctoris novorum collectaneorum Cleri Gallicani; hic etiam *tom.* 10. *parte* 1, *col.* 172. Decretalem *de Præbendis & Dignitatibus* tribuit Clementi III. cùm ad Clementem IV. ejus auctorem referri debeat, uti inferiùs à D. Van-Espen eruditè demonstratur.

Itaque

Itaque mirum non videbitur, quòd hujus reservationis nulla fiat mentio in Decretalibus Gregorii IX.

VI. Neque etiam mirum videbitur, hanc reservationem primùm ab hoc Clemente IV. inductam, si attendatur, quòd hic inveniatur primus inter Romanos Pontifices, qui per suam Decretalem declaravit, quòd " Ecclesiarum, Personatuum, Dignitatum, aliorum„ que Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio „ ad Romanum Pontificem noscatur pertinere, quòd„ que non solùm ipsa cum vacant, possit de jure con„ ferre, verùm etiam jus in ipsis tribuere vacaturis.

VII. Idem jus postmodum sequentes Pontifices sibi asseruerunt; atque inter alios Bonifacius VIII. asserere non dubitavit, quòd de jure communi omnes Ecclesiæ per orbem diffusæ ad Romanam Ecclesiam pertineant *cap. si Papa* 10. *de Privilegiis in* VI.

Clemens V. idem jus etiam in Beneficiis ad collationem Ordinariorum spectantibus tanquam indubitatum Sedi Apostolicæ vendicat *in Clementina prima*: *ut lite pendente*: postquam enim declarasset Beneficium extra Curiam vacans ad Provisionem Ordinarii spectare, addit hanc clausulam: " Salvâ tamen in præmissis omni„ bus Romani Pontificis potestate, ad quem Ecclesia„ rum, Personatuum, Dignitatum, aliorumque Bene„ ficiorum Ecclesiasticorum, plena & libera dispositio, „ ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.

Posito autem hoc principio, & in Scholis à plerisque Canonistis, præsertim post evulgatum sextum librum Decretalium, & librum Clementinarum, probato, nemini mirum videri debet, & jus Præventionis subsequentes sibi vindicasse Romanos Pontifices, ac tandem omnium penè Beneficiorum, ac Dignitatum Provisionem Sedi Apostolicæ reservasse.

VIII. Rationem factæ præventionis & reservationis credit fuisse Glossographus ad *cap.* STATUTUM *De Præbendis in* VI. ne Papa per Ordinarios præveniretur. " Habebant (ait) Episcopi ante Constitutionem Cle„ mentis procuratores in Curia, qui statim cùm vaca„ bant Beneficia, conferebant illa: & sic præveniebant „ Papam: Unde motus Clemens promulgavit Consti„ tutionem.

IX. Declaravit autem Bonifacius VIII. in *cap.* 34. *De Præb. in* VI. Decretum Clementis IV. " locum ha„ bere in Beneficiis, quæ Legati aut Nuntii Sedis Apo„ stolicæ vel quivis alii ad Romanam Curiam venientes, „ vel etiam recedentes ab illa habere noscuntur, si eos „ in locis vicinis ipsi Curiæ *mori* contingat: quemad„ modum si in loco ubi eadem Curia residet, more„ rentur.

„ Item, si aliquis Curialis peregrinationis, aut in„ firmitatis, aut recreationis seu quavis aliâ causâ ad „ locum Curiæ *vicinum* in hujusmodi loco *vicino* dece„ dat: dummodo ibi (etiamsi erat ad ipsam Curiam re„ versurus) domicilium seu domus propria non exi„ stat.

Deinde subjungit: " Loca verò intelligantur *vicina* „ eidem Curiæ in præmissis, quæ remota ultra duas „ dietas legales (quas hoc casu sic specialiter volumus „ computari) à loco ubi moratur ipsa Curia, non ex„ istunt.

X. Quamvis variis modis contingere possit, ut Beneficia vacent in *Curia*; putà renuntiatione, privatione, aliisque similibus titulis, quos latiùs refert Garcias *De Benef. parte* 5. *cap.* 1. §. 2. nihilominus, quia Bonifacius VIII. in citato *Capitulo* 34. exponens Decretum Clementis IV. tantùm loquitur de vacatione per *obitum*, receptum est, signanter in Gallia, quòd solâ vacatio contingens in Curia per *obitum*, censeatur vacatio ad mentem Clementis IV. & consequenter solâ Beneficia vacantia per *obitum* in Curia, seu loco vicino Curiæ, habeantur pro reservatis reservatione *clausâ in Corpore Juris*; uti post Pinsonium *De Beneficiis* ad verbum *Canonica* §. 9. *num.* 5. monet Perardus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 186. edit. 1693.

XI. De his autem Beneficiis *apud Sedem Apostolicam* vel in *Curia* vacantibus, debet Pontifex intra *mensem* à die vacationis providere, alioquin dicto tempore elapso, collatio ad Ordinarium revertitur; ut nimirum per *seipsos* aut ipsis in remotis agentibus, per suos Vicarios generales, quibus id canonicè fuerit commissum conferre valeant, *cap.* 3. *De Præbendis in* VI.

XII. Si enim intra mensem Sedes Apostolica non contulerit, cessat reservatio; adeóque obstaculum collationi Ordinarii injectum censetur sublatum. Hoc igitur casu propriè non fit devolutio à Pontifice ad Ordinarium, quæ à Superiore ad inferiorem fieri nequit; sed jus Ordinarii tantummodo relaxatur, seu impedimentum injectum tollitur.

XIII. Vult autem Glossa ad dictum *cap.* 3. verbo *Numerandum*, mensem hunc currere à die *vacationis* non à die *scientiæ*; quam sententiam sequitur Antonius Faber ad Codicem *lib.* 1. *tit.* 2. *Def.* 35. & probat Chokier loco citato *num.* 3.

Ratio assignatur à Glossographo, quia " istud non „ statuitur in odium negligentiæ Papæ, quia tunc non „ curret mensis iste nisi à die notitiæ, sed statuitur „ istud tempus in favorem Ecclesiarum, ne diu ma„ neant sine Prælato: ideò currit iste mensis à die va„ cationis ut dictum est; secus in aliis temporibus re„ lictis cæteris Prælatis in odium negligentiæ eo„ rum.

XIV. Termini hujus præfixio locum non habet in aliis reservationibus, aut in Beneficiis jure devoluto ad Pontificem spectantibus. In horum enim provisione nullum reperitur tempus Pontifici præfixum, intra quod conferre debeat, aut quo elapso reservatio, multò minùs devolutio cesset; uti notat Garcias.

XV. Ulteriùs declaratur in *cap.* 4. *De Præbendis in* VI. quòd si, Sede Apostolicâ vacante, Ecclesias Parochiales vacare contingeret, Ordinarii possint liberè ad earum collationem procedere; similiter si, vivente Pontifice, vacaverint, sed ante obitum de iis non providerit. Ratio assignatur; *Ne ipsarum vacatio diuturna periculum valeat animabus afferre.*

XVI. Hinc ostenditur, Pontifices ita Beneficia reservasse, ut nequaquam per eam saluti animarum aliquod dispendium, aut dispendii periculum generari velint: ipsamque animarum salutem omni reservationi anteponendam judicaverint.

XVII. Quamvis mense non elapso collationi ipsius Ordinarii vinculum aliquod, vigore hujus reservationis, sit injectum, credunt tamen non pauci, collationem Ordinarii factam ante mensem elapsum eatenus validam, ut si Pontifex intra mensem non contulerit, confirmetur, sed potiùs non irritetur; exemplo collationis factæ ab Ordinario spreto Patrono; quæ, Patrono non opponente, & intra tempus non præsentante, valida manet: uti infra titulo *De Jure Patronatûs* dicetur. Vide Pinsonium loco citato *num.* 17. & 18.

Canonistæ Galli melioris notæ nunquam dubitârunt collationem Ordinarii de Beneficio vacante in Curia Romana validam esse, tametsi à vacatione, mensis necdum esset elapsus: idipsum resolvit Molinæus ad Regulam *de infirmis num.* 175. " non enim (inquit) præ„ venit, sed jure Ordinario & Primitivo utitur; sem„ per enim remanet verus & naturalis Collator habitu, „ utcumque Beneficium sit pro hac vice reservatum „ in Curia: imò etiam est Collator actu, si Papa non „ vult uti, vel non utatur dictâ reservatione, quæ „ etiam odiosa est, & de facili etiam cum extensione „ (quæ hoc casu favorabilis est) fit recursus ad jus com„ mune.

Observat præterea Molinæus *num.* 178. quòd si Papa contulerit incapaci, aut nulliter *intra mensem*, possit Ordinarius *pleno* jure conferre; quam Molinæi sententiam laudat & probat Louetius ad dictum numerum Molinæi.

XVIII. Adhæc, omnes quidem reservationes pas-

sim à Canonistis dicuntur *odiosæ*; & eatenus juxta Regulam Juris, *odia restringenda*, *favores ampliandi*, etiam in dubio restringendæ, ob præjudicium quod inferunt collationibus Ordinariorum: hoc tamen notant unanimi consensu, hanc *reservationem* esse fortiorem (*a*) vehementiorem, & amplioris prærogativæ, omnibus aliis reservationibus; uti post alios loquitur Gonzales ad regulam 8. Cancell. *Glossa* 13. *num.* 35. idque *in reverentiam loci ubi Sedes Apostolica residet*, ait Castellus in citata Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 186.

Unde & in Concilio Basileensi, quin & in Concordato inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliæ, sublatis aliis reservationibus, hæc una salva mansit.

XIX. Inde etiam concludit ibidem Gonzales, quòd nisi de illa fiat *specialis & individua* mentio, non censetur comprehensa in quacumque dispositione Papæ vel narrativa. Quod adeò procedit (ait *num.* 36.) ut neque per clausulam *motûs proprii*, in facultate conferendi quæcumque Beneficia reservata contentam, veniant Beneficia vacantia *apud Sedem.* Imò nec Cardinales vigore suorum Indultorum conferre possunt Beneficia vacantia in Curia; Gonzales ibidem *num.* 37.

XX. Observatum est superiùs *num.* 18. reservationem Beneficiorum vacantium in Curia, præ cæteris à Canonistis reputari minùs odiosam, id in eo videtur fundatum, quia hæc reservatio eum habere prætextum videretur, quòd per eam Pontifices de his Beneficiis in Curia vacantibus citiùs possent vacantibus Ecclesiis providere: quemadmodum eo titulo primùm horum Beneficiorum Provisionem sibi attribuisse Pontifices suprà ex Molinæo notatum est.

XXI. Monet Castellus in citata Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 190. quòd si quis oriundus è Gallia resideat in Curia Romana pro servitio Regis, Papa soleat ei dare speciale *Breve*, quod dicitur, *De non vacando in Curia*, quod ita vocatur, quia vigore hujus *Brevis* fit, ut per obitum illius, *Beneficia* non censeantur *vacare in Curia*, scilicet cum effectu reservationis, cui per *Breve* ipse Papa pro hac vice renuntiat; permittitque Regi nominationem eo modo ac si nulla reservatio intervenisset: soletque hujusmodi Breve per Oratorem Regium nomine Regis à Pontifice peti; uti patet ex formula ipsius Brevis, quæ ibidem *pag.* 191. à Castello integra refertur.

XXII. Reservatio hæc quantumvis aliis reservationibus fortior sit & amplioris prærogativæ, habet tamen cum aliis reservationibus id commune, quòd ad Beneficia Juris patronatûs *laïci* non extendatur: quod non tantùm in Gallia, sed & apud Hispanos servari, notat Pinsonius loco suprà indicato *num.* 8. & latiùs deducit Carolus Fevretius tractatu *De Abusu lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 13. (*b*)

(*a*) Id est, reservationem collationis Beneficii vacantis in Curia Romana.

(*b*) Antequam caput illud absolvatur, notandum est D. Van-Espen non distinxisse inter Beneficia, quæ vacant apud *Sedem Apostolicam*, & Beneficia, quæ vacant in Curia Romana. Molinæus *t.* 4. *p.* 227. edit. Paris. an. 1681. citat varios auctores, qui discrimen admittunt inter vacantiam in *Curia Romana* & vacantiam apud *Sedem Apostolicam.* Relatis eorum testimoniis ita concludit: " Ex quibus collige vacationem apud *Sedem Apostolicam* latiùs „ patere, quàm vacationem in *Curia Romana*; vacatio enim in „ Curia est eorum, qui in Curia Romana, vel extra eam intra „ duas dietas decedunt; vacatio autem apud *Sedem Apostolicam*, „ est omnium Beneficiorum summo Pontifici reservatorum per regulas Cancellariæ, vel per reservationes Apostolicas. Quamvis ea distinctio apud Gallos magni hodie non sit momenti; ea tamen nationum, quæ Regulis Cancellariæ Romanæ obnoxiæ sunt, attentionem meretur.

CAPUT V.

De Reservationibus contentis in Extravagantibus *Execrabilis* & *Ad regimen*, & duabus primis Regulis Cancellariæ.

1. *Reservationes contentæ in Extravagantibus à nonnullis creduntur* clausæ in Corpore Juris.
2. *Discutiuntur tituli, qui in earum defensionem afferri solent.*
3. *Constat hodie* extra Corpus Juris *eas versari.*
4. *Hæ reservationes tantùm fuêre* temporales.
5. *Quandonam transierint in Regulas Cancellariæ, incertum.*
6. *Reservationes hæ saltem sub finem seculi XV. erant in Regulis Cancellariæ.*
7. *Reservationes hæ successu temporis multùm auctæ fuêre.*
8. *Refertur prima Regula Cancellariæ, uti hodie exprimitur.*
9. *Referuntur Reservationes Extravagantis* Ad regimen.
10. *Additio prima ad hanc regulam facta à Syxto V.*
11. *Additio secunda Clementis VIII. & quare?*
12. *Hæc additio non est in usu in Belgio.*
13. *Reservatio Extravagantis* Execrabilis *ab usu recessit.*
14. *Proponitur textus secundæ Regulæ Cancellariæ.*
15. *In quibus aucta vel mutata.*
16. *Hæc regula hodie in multis Regnis non obtinet.*
17. *Notabilis Reservatio huic Regulæ adjici solita primùm inducta per Pium V.*
18. *In Gallia, Germania, & Belgio locum non habet.*
19. *Probatur quibusdam exemplis quoad Belgium.*
20. *In Patria Obedientiæ usus Reservationum quomodo retineatur?*
21. *Reservationes in Patria Obedientiæ in Regno Galliæ incorporata, restrictæ ad Reservationem* Mensium & Alternativæ.
22. *Eadem restrictio per* usum *in Belgio invaluisse videtur.*

I. Præter generalem reservationem Beneficiorum vacantium *apud Sedem Apostolicam*, quæ vulgò dicitur reservatio *clausa in Corpore Juris*, de qua actum est capite præcedenti, sunt insuper reservationes Joannis XXII. & Benedicti XII. quæ à nonnullis quoque inter reservationes *clausas in Corpore Juris* annumeratæ fuêre; eò quòd extent in *Extravagantibus* Execrabilis & Ad regimen *de Præbendis* inter communes, quæ Corpori Juris Canonici solent annecti, & partem constituere.

II. Ut reservationes illæ generales, per quas pro majore parte Provisio Beneficiorum, Episcopis aliisque Collatoribus Ordinariis, necnon Patronis Ecclesiasticis, & Electoribus jus eligendi, & præsentandi ac providendi adimitur, & ad Romanum Pontificem transfertur, minùs odiosæ apparerent, & faciliùs reciperentur, variis titulis, quasi Ecclesiæ necessarias & utiles, eas justificare studuerunt Pontifices.

Et quidem inter alia, in sua Extravagante *ad regimen* Benedictus XII. non obscurè innuit, se has reservationes facere, ut de idoneis, & aptioribus personis provideretur Ecclesiis vacantibus, dicens: " quòd in „ desideriis gereret, quòd per suæ diligentiæ studium, „ ad quarumlibet Ecclesiarum & Monasteriorum regimina, & alia Beneficia Ecclesiastica juxta *divinum* „ *beneplacitum*, & suæ intentionis effectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis Ecclesiis, Monasteriis & Beneficiis prælibatis.

Sed

Sed quis porrò nesciat, merita & qualitates promovendorum ad Beneficia & Dignitates vacantium Ecclesiarum multò faciliùs ipsis Episcopis, quàm Romano Pontifici posse esse perspecta?

Alter in justificationem harum reservationum titulus passim allegatur, quòd per Beneficiorum provisionem Pontifex intendat *pauperibus* Clericis providere.

Verùm meritò dubitatur, num hic titulus ad justificandas has reservationes præ anteriori sit magis idoneus.

Cum enim Beneficia & Bona Ecclesiastica cujusque particularis Ecclesiæ, tum ex intentione Fundatorum, tum Canonum præscripto sint instituta, & relicta, ut ministris, necnon pauperibus singularum illarum respectivè Ecclesiarum provideatur, quid justius aut rationabilius, quàm ut Episcopis & Ordinariis Collatoribus per Fundatores, aut sanctos Canones designatis, horum distributio & dispensatio integra conservetur: utpotè quibus propiùs, & Clericorum paupertas & merita innotescunt, quidque singulis hîc & nunc conveniat ex bonis Ecclesiæ vel Beneficii distribui.

Accedit quòd ob expensas & sumptus in Curia Romana faciendos pauperibus Clericis vix ad Beneficia notanter simplicia pateat accessus, ut & ob id Beneficia simplicia in quibusdam Ecclesiis & Provinciis à reservatione mensium manserint exempta, uti infra *cap. 6.* aliàs in anterior. edit. *cap. 5.* notabitur.

Unde non mirum, Episcoporum, aliorumque Prælatorum, quin & Principum contra has reservationes motas querelas non cessasse; imò toties quoties occasio se obtulit, earum abolitionem, & reformationem postulatam esse, & etiamnum ab omnibus ut odiosas reputari; eoque titulo ex communi omnium Doctorum sententia restringendas dici, tanquam antiquis Canonibus contrarias, uti in decursu hujus tituli sæpiùs observavimus.

III. Has reservationes quarum sunt auctores Joannes XXII. & Benedictus XII. esse extra corpus juris, communis est opinio, & hodie recepta. Nam licèt *Extravagantes* tam Joannis XXII. quàm communes soleant Corpori Juris adjungi, atque cum Decreto Gratiani & Decretalibus Gregorii IX. & Bonif. VIII. unum volumen seu Corpus hodie conficere; tamen clausæ in Corpore Juris non reputantur, sed extra Decretum & Decretales *vagari*; propterea *Extravagantes* appellatæ.

IV. Adhæc, uti communiter observant Canonistæ, non possunt hæ reservationes haberi pro *clausis in Corpore Juris*; quia tantùm ex mente Auctorum temporales fuère. Dicit enim Benedictus XII. Ordinationi, dispositioni, & provisioni nostræ reservamus, *donec miserationis Divinæ clementia nos universalis Ecclesiæ regimini præsidere contigerit.* Ex quibus manifestum est, reservationem nonnisi vitâ suâ durante Pontificem durare voluisse.

V. Quandò verò hæ reservationes quasi perpetuæ factæ sint per relationem in Regulas Cancellariæ, quæ per omnes Pontifices altero assumptionis die de novo publicari & renovari solent, incertum est.

Dicit quidem Gomesius in proœmio ad Regulas Cancellariæ *quæst. 1.* Regulas Cancellariæ à Joanne XXII. initium & originem habuisse; at unà notat *quæst. 2.* „ quòd hæ Regulæ ab initio introductæ fuerint, ut „ Officiales Cancellariæ per eas in litteris expediendis „ instruerentur, ut patet (ait) ex Regulis Joan. XXII. „ & Benedicti & aliorum. Et licèt à tempore Nicolai V. „ aliquid plus ad eas circa *judicia* additum fuit, illud „ tamen respicit *actum* in Curia gerendum.

Apparet ergo primitus, etiam usque ad tempora Nicolai V. qui sedit sub medium seculi XV. Regulas Cancellariæ unicè penè respexisse formam expediendi litteras, & judicia in Cancellaria reddenda; non autem reservationes Beneficiorum, similesque materias extra Cancellariam se extendentes.

VI. Quidquid sit, constat, reservationes contentas in citatis Constitutionibus seu Extravagantibus, Regulis Cancellariæ tempore Innocentii VIII. (qui sedit circa finem seculi XV.) fuisse insertas; uti evidens est ex hujus Pontificis Regulis, ad quas antiquus Glossator Alphonsus Sotto Hispanus sua Glossemata scripsit, quæque ulterioribus annotationibus illustravit Joannes Chokier Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis Canonicus.

VII. Ulteriùs & hoc constat, reservationes has per subsequentes Pontifices in promulgatione Regularum Cancellariæ, quam altero suæ assumptionis die facere consueverunt, in multis auctas fuisse.

VIII. Regula prima hodie hoc tenore exprimi solet: " Imprimis fecit easdem Reservationes quæ in „ Constitutione fel. record. Benedicti PP. XII. quæ „ incipit, *Ad regimen*, continentur, & illas innovavit, ac locum habere voluit, etiamsi Officiales in „ eadem Constitutione expressi, Apostolicæ Sedis Officiales ante obitum eorum esse desierint, quoad Beneficia, quæ tempore, quo Officiales erant, obtinebant. Declarans nihilominus Beneficia, quæ dictæ Sedis Officiales, qui ratione officiorum suorum „ hujusmodi ejusdem Sedis Notarii erant, etiam dimissis ipsis Officiis, & quandocumque assecuti fuerint, sub hujusmodi reservationibus comprehendi. „ Ac reservavit Beneficia, quæ per Constitutionem „ piæ mem. Joannis PP. XXII. quæ incipit, *Execrabilis*, vacant, vel vacare contigerint. Quam Constitutionem, & reservationem S. S. tam ad Beneficia „ obtenta, quàm alia quæcumque, de quibus Ordinarii, & alii Collatores contra Concilii Tridentini „ Decreta disposuerunt, & disponent in futurum, extendit & ampliavit, & ea etiam Beneficia omnia dispositioni suæ reservavit, de quibus per dictos Ordinarios, aut alios Collatores contra ejusdem Concilii „ Decretorum formam dispositum fuerit. Decernens „ irritum, " &c.

IX. Primò itaque per hanc regulam renovantur reservationes contentæ in Extravagante Benedicti XII. quæ incipit, *Ad regimen*, qua reservantur imprimis Beneficia vacantia per assecutionem quorumcumque Beneficiorum à Sede Apostolica obtentam. Item Beneficia omnia quæ promoti ad Episcopatus auctoritate Apostolica tempore suæ promotionis obtinebant. Item Beneficia Officialium Curiæ Romanæ, qui in ipsa Extravagante exprimuntur. Hæc ultima reservatio à tempore Innocentii VIII. fuit per hanc regulam extensa ad Beneficia, quæ dicti Officiales obtinebant tempore quo erant Officiales, tametsi tempore mortis Officiales esse desiissent.

X. Reliqua verò quæ sequuntur post Innocentii VIII. tempora addita esse notat Chokier ad hanc regulam *n. 8.*

Et quidem hæc appendix: *Declarans nihilominus*, usque ad verba, *Constitutionibus comprehendi*, apposita fuit à Sixto V. qui demum anno 1585. ad Pontificatum fuit assumptus: idque occasione difficultatis, quæ circa Extravagantem *Ad regimen*, & hanc regulam in Rota Romana exorta fuerat, uti ex Garcia refert Chokier.

XI. Altera appendix, quæ incipit à verbis, *quam Constitutionem & reservationem*, & finit in verbis, *dispositum fuit*, apposita fuit per Clementem VIII. anno 1592. aliique sequentes Pontifices retinuerunt.

Observat autem Chokier hanc posteriorem appendicem eò fuisse adjectam, ut præter dictas reservationes, etiam hæc induceretur ob non observatam Constitutionem Pii V. de data 16. Maji 1566.

Hæc Constitutio est illa, quâ dictus Pontifex formam Concursûs à Synodo Tridentina præscriptam explicat, & in nonnullis extendit; uti titulo præcedenti annotavimus: eamque in Belgio receptam non esse observavimus; & hic de Brabantis testatur Chokier, dicens: *Juxta quam* (Constitutionem Pii V.) *Cancellaria*

ria & Rota passim judicat, licet BRABANTI *eam non admiserint.*

XII. Porrò uti ipsa Constitutio hactenus usu recepta non est, ita nec appendix Regulæ, & in ea contenta reservatio usu recepta est. Neque enim ulla hactenus Beneficia Sedi Apostolicæ reservata; aut Sedis Apostolicæ provisionem admissam scimus de Beneficiis ob non servatum in eorum collatione Concilii Tridentini Decretum: præcipuè quoad Ecclesias Parochiales, quas in Belgio tanquam ab omni Pontificia reservatione exemptas Ordinarii conferunt.

XIII. Similiter reservatio Extravagantis *Execrabilis*, hîc innovata, quâ reservatur Beneficium vacans ob retentionem alterius Beneficii incompatibilis, ab usu recessit; quemadmodum notavit Rebuffus in Praxi *parte* 1. *tit. De Forma signaturæ*, & Garcias *De Beneficiis parte* 1. *cap.* 5. *n.* 47.

XIV. Secunda Regula olim hac formulâ expressa fuit: "Item reservavit specialiter omnes Ecclesias etiam „ Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, nec „ non Monasteria virorum valorem 200. florenorum „ auri communi existimatione excedentia, quotiescum- „ que illis uti voluerit.

XV. Hæc regula congruit cum Regulis posteriorum Pontificum; nisi quòd causa majoris lucis addita sit vox *Primatialis* post dictionem *Patriarchalis*: & loco clausulæ finalis, *quotiescumque*, &c. reposita sit ista, *Et voluit quòd excessus ejusmodi in litteris exprimatur.*

XVI. Regulam hanc reservativam Ecclesiarum Metropolitanarum & Cathedralium, neque in Belgio, neque in Gallia, nec Hispania locum habere notorium est; utpotè Regibus nominationem Episcoporum, jure sive Indulti, sive Concordati habentibus; quemadmodum *parte* 1. *tit.* 13. *cap.* 4. ostensum est.

Similiter, nec quoad Monasteria virorum ullus est hisce in Provinciis Regulæ usus. Ad Abbatias enim Reges personas nominare solent: Prioratus verò Conventuales & perpetui eligibiles esse solent; neque ulla Monasteria in Belgio vigore Regulæ Cancellariæ, aut alio jure reservata novimus.

XVII. Huic Regulæ Pius V. anno 3. sui Pontificatûs aliam reservationem adjecit, quæ hodie partem hujus Regulæ facit; atque his verbis exprimitur: "Ac „ etiam reservavit Dignitates, & Beneficia omnia ad „ collationem, præsentationem, electionem, & quam- „ cumque aliam dispositionem Patriarcharum, Prima- „ tûm, Archiepiscoporum, & Episcoporum, nec non „ Abbatum, ac aliorum quorumcumque Collatorum, „ & Collatricum, secularium, & regularium quomo- „ dolibet (non tamen ad collationem cum alio, vel „ aliis, aut etiam ad alterius præsentationem, vel ele- „ ctionem pertinentia) quæ post illorum obitum, aut „ Ecclesiarum, seu Monasteriorum, vel aliarum Dig- „ nitatum suarum dimissionem, seu amissionem: vel „ privationem, seu translationem, vel aliàs quomo- „ documque vacaverint, usque ad provisionem suc- „ cessorum ad easdem Ecclesias, aut Monasteria, vel „ Dignitates Apostolicâ auctoritate faciendam, & adep- „ tam ab eisdem successoribus pacificam illorum pos- „ sessionem, quomodocumque vocaverint, & vaca- „ bunt in futurum.

XVIII. In Gallia hanc quoque reservationem cessare propter Concordata & jus Regaliæ, notat Chokier ad hanc Regulam: uti nec in Germania ubi Concordatis locus est.

Hæ quoque Belgicæ Provinciæ hanc Pianam reservationem agnoscere non videntur: sed Beneficia ad liberam Episcoporum collationem spectantia, si, Sede vacante, contingat vacare, futuro Episcopo reservantur.

XIX. Unde cùm quidam Dinoix impetrasset à Pontifice vigore hujus Regulæ duas Capellanias, unam in Ecclesia B. Mariæ, & alteram in Ecclesia S. Walburgis in civitate Brugensi spectantes ad *liberam* collationem Episcopi Brugensis, quæ vacaverant, *Sede vacante*; isque peteret *Placetum* à Consilio privato, fundando se in Regula Cancellariæ hac Pianâ appendice auctâ: Consilium privatum petiit advisamentum à Vicariatu Brugensi, qui respondit, in novis Episcopatibus Belgicis fructus perceptos tempore vacationis reservari futuro Episcopo; cumque collatio Beneficiorum computetur inter fructus, eam quoque reservandam esse; & ita observari Atrebati, ubi jus Regaliæ locum non habet. Tornaci autem ob jus Regaliæ Regem ibidem conferre, nec summum Pontificem ullatenus se immiscere. Regulam autem Cancellariæ cum hoc additamento hic nunquam fuisse receptam, aut placetatam. Conformiter ad hoc advisamentum, *Placetum* negatum fuit per apostillam 20. Novembris 1641. uti & in simili casu negatum fuit in eodem Consilio 1. Martii 1642. Carolo Mesuruir, qui impetraverat à Pontifice Præbendam Furnensem, quæ vacaverat, Sede Episcopali Iprensi vacante.

XX. Licèt enim in regionibus Belgicis Regulas Cancellariæ, nec non reservationes Apostolicas agnoscamus; atque ob id dicantur *Patriæ Obedientiæ*, quemadmodum in Regno Galliæ dicuntur Ducatus *Britanniæ* & Comitatus *Provinciæ* vulgò *Provence*, (*a*) ad distinctionem aliarum ejusdem Regni Provinciarum, quæ Concordatis utuntur; cum ea tamen moderatione recipiuntur, ut privilegiis, juribus ac moribus inveteratis Provinciarum accomodentur; nec aliam esse Pontificum mentem arbitrantur. Et si quid in litteris aut provisionibus Romanis hisce contrarium contineatur, credunt vel per *subreptionem* aut *obreptionem* à Pontifice emanasse; aut certè, eos suas Regulas, aut Decreta *generaliter* expressa, ad Provincias, aliis legibus & usu inveterato utentes nolle extendi: ideoque dum earum executionem suspendunt, nihil contrarium auctoritati, aut præeminentiæ Sedis Apostolicæ facere arbitrantur Judices Regii; uti titulo sequenti latiùs ostendetur.

Superfluum non erit advertere, quòd sub omni respectu Provinciæ Belgicæ dici non debeant *patriæ obedientiæ*: hæc enim obedientia restringenda est ad Regulas Cancellariæ notanter de reservatione *octo mensium & alternativa*: nam de reliquo etiam hæ Provinciæ, non tam *patriæ obedientiæ*, quàm *consuetudinariæ* dicendæ sunt.

XXI. Refert Perardus Castellus in sua Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 332. Nuntium Apostolicum anno 1544. obtinuisse ab Henrico II. Rege Galliarum Declarationem, qua Decretum fuit, quòd Concordatum non obtineret in Britannia, & quòd Regulæ Cancellariæ, quin & illa *De Mensibus* & *alternativa*, & generaliter omnia alia jura Papæ quibus gaudet in *Patriis Obedientiæ*, locum haberent in hac Provincia, usque ad ipsam etiam expeditionem Bullarum *sub plumbo*: „ Quod tamen (ait Castellus) restrictum fuit anno „ 1553. per actum declarationis, ad *solam* Regulam „ *De Mensibus & Alternativa.*

XXII. Restrictio, quæ per actum declaratorium facta scribitur quoad Britanniam, eadem, si non expressa declaratione, usu saltem quoad hasce Belgicas Provincias esse facta videtur. Nam præter reservationem *Mensium & Alternativæ*, non apparet alia hîc reservatio Regularum Cancellariæ nota aut usitata: unde, cæteris omissis, hanc solam in sequentibus elucidabimus.

(*a*) Addenda est Provincia, seu Comitatus Ruscinonensis.

CAPUT VI.

De Reservatione *octo* mensium.

1. *Tempore Concilii Basileensis Pontifex dabat Expectativas in* octo *mensibus.*

2. *Qua-*

2. *Quatuor menses erant* liberi.
3. *Nulla tunc erat mensium reservatio.*
4. *Inducta est* octo *mensium per Regulam Cancellariæ.*
5. *Hæc Regula quando* octavo *loco posita sit?*
6. *Hæc Regula quâ ratione dicatur* odiosa, *& restringenda?*
7. *Menses computandi ut jacent.*
8. *Episcopus quando censetur conferre in mense reservato?*
9. *Si dubitetur quo mense vacaverit, præsumitur pro possessore.*
10. *Si nullus sit possessor, præsumitur pro Ordinario.*
11. *Beneficium vacans in mense Ordinarii semper manet ad dispositionem Ordinarii; & vacans in mense reservato, manet reservatum.*
12. *Debet reservationis* plena *esse probatio.*
13. *Cessat reservatio hæc, mortuo Papâ.*
14. *Similiter aliæ reservationes inductæ per Regulas Cancellariæ.*
15. *Sede Apostolicâ vacante, Ordinarii liberè conferunt.*
16. *Regula etiam comprehendere videtur Ecclesias Parochiales.*
17. *Usus in Belgio has à reservatione exemisse videtur.*
18. *Dignitates* electivæ *non comprehenduntur sub Regula.*
19. *Dignitatum collatio & electio in multis Ecclesiis libera est à reservatione.*
20. *Leodiensibus Decanatuum electio in omnibus mensibus concessa.*
21. *Canonicatus graduati à reservatione exempti.*
22. *Reservatio hæc se non extendit ad Beneficia Patronatûs laïci.*
23. *Idque quocumque titulo laïcis competat, saltem in Belgio.*
24. *Etiamsi* mixtum *sit.*
25. *Imò licèt plures sint Ecclesiastici Patroni, quàm laïci.*
26. *In Hispania Beneficia Jurispatronatûs* Ecclesiastici *etiam exempta sunt; quod in Belgio videtur usu receptum.*
27. *Quædam Ecclesiæ Belgicæ à reservatione mensium exemptæ.*
28. *An Beneficia* certo generi personarum *conferenda comprehendantur sub generali reservatione?*
29. *Notandum monitum Covarruviæ in hac materia.*
30. *Beneficia* simplicia *in multis Ecclesiis exempta à reservatione; & quare?*
31. *Regula includit omnem vacationis modum; Excepta vacatione per resignationem.*
32. *Sub resignatione hîc comprehenditur* permutatio; *quam in omni mense Ordinarii admittere possunt.*
33. *Quæ reservatio significetur in Regula Cancellariæ de reservatione mensium?*

I. QUOD Papa circa tempus Concilii Basileensis soleret dare expectativas ac mandata de providendo in *octo mensibus* per Regnum Galliæ, indicat ipsa *Pragmatica Sanctio* tit. *De Collationibus* §. *Frustra enim*, ubi abolitis omnibus *Expectativis*, hæc moderatio subjicitur: "Exceptis illis *gratiis* & nominationibus „ super quibus *processus* sunt *expediti*, quas ex certis „ rationalibus causis in *octo mensibus*, quibus *hactenus* „ *cursum habere consueverunt*, tolerandas duximus, do„ nec aliter ordinatum fuerit.

II. Et in eadem *Sanctione* eodem titulo §. *Quod si quis*, fit mentio *quatuor mensium*, quibus gratiæ *expectativæ* vel nominationes cursum non habent.

Ad quæ verba reflectens Cosmas Guimier Sanctionis hujus Glossographus, ait: "Olim habebant Ordinarii „ *quatuor* menses liberos, in quibus non sortiebantur „ effectum gratiæ *expectativæ*, sed per Concordata „ inter Sixtum IV. & Ludovicum XI. Regem Franciæ, quæ incipiunt, *Ad universalis*, habuerunt sex menses „ Februarium, Aprilem, Junium, Augustum, Octo„ brem, & Decembrem. Hujusmodi tamen Concorda„ ta non sortita fuerunt effectum, tanquam juri com„ muni, & Decretis Constant. & Basileen. contraria. „ Habetur citata Constitutio Sixti IV. in *Extravag. I. De Treuga & Pace* inter communes.

III. Porrò tum ex citatis verbis Sanctionis, tum Extravagantis Sixti IV. apparet, quòd nulla ex tempore facta fuerit *mensium reservatio*; sed Pontifices duntaxat declaraverint, *quatuor* menses esse exemptos à gratiis *expectativis*; quæ tum temporis admodùm erant frequentes: ita ut propriè tunc non esset *octo* mensium *reservatio* in favorem Sedis Apostolicæ; sed potiùs reservatio *quatuor* mensium in gratiam Ordinariorum contra Expectantes & Mandatarios Apostolicos; uti etiam advertit Castellus loco citato *pag.* 329.

IV. At successu temporis per Regulam Cancellariæ introducta est *octo* mensium *reservatio*; vocaturque vulgò Regula *De Mensibus*; quæ his verbis exprimi consuevit: „ Item cupiens idem D. N. Papa pauperibus clericis, „ & aliis bene meritis personis providere, omnia Be„ neficia Ecclesiastica cum cura & sine cura, secularia, „ & quorumvis Ordinum regularia, qualitercumque „ qualificata, & ubicumque existentia, in singulis „ Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, „ Octobris, & Novembris mensibus, usque ad suæ „ voluntatis beneplacitum, extra Romanam Curiam „ aliàs quàm per resignationem, quocumque modo „ vacatura, ad collationem, provisionem, præsenta„ tionem, electionem, & quamvis aliam dispositio„ nem quorumcumque Collatorum, & collatricum, „ secularium & quorumvis Ordinum regularium (non „ tamen S.R.E. Cardinalium, aut aliorum, sub Con„ cordatis inter Sedem Apostolicam, & quoscumque „ alios initis, & per eos, qui illa acceptare, & obser„ vare debuerant, acceptatis, & observatis, quæ læ„ dere non intendit, comprehensorum) quomodolibet „ pertinentia, dispositioni suæ generaliter reservavit. „ Volens in supplicationibus, seu concessionibus gra„ tiarum, quæ de dictis Beneficiis tunc vacantibus, „ etiam motu proprio fient, de mense in quo vaca„ verint dispositivè mentionem fieri, alioquin gratias „ nullas esse. Ac consuetudines, etiam immemorabiles, „ optandi majores, & pinguiores Præbendas, nec non „ privilegia etiam in limine erectionis concessa, & in„ dulta Apostolica circa ea, ac etiam disponendi de „ hujusmodi Beneficiis, aut quòd illa sub hujusmodi „ reservationibus numquam comprehendantur, etiam „ cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis, & for„ tioribus, efficacioribus, & insolitis clausulis, nec „ non irritantibus, & aliis Decretis, quorum tenores, „ pro expressis haberi, & latissimè extendi voluit, „ quibusvis personis, & collegiis cujuscumque dignita„ tis, status, gradûs, ordinis, & conditionis existen„ tibus, quomodolibet concessa, adversus reservatio„ nem hujusmodi minimè suffragari.

V. Notat Gonzales ad hanc regulam *Glossa* 1. *n.* 5. quòd meritò in *novis* regulis fuerit hæc regula apposita in *octavo* loco, continuata cum cæteris regulis de *reservationibus* loquentibus, & sublata de loco in quo erat tempore Pii V. & Gregorii XIII. Nam tunc erat (ait) sita prope finem omnium regularum Cancellariæ, & in ordine 69.

VI. Hæc regula, in quantùm reservat Beneficia ad collationem seu dispositionem inferiorum Collatorum spectantia, " est Episcopis & Ordinariis præjudicialis, „ detrahit potestati ordinariæ, & corrigit jus commu„ ne, & eatenus regula hæc odiosa est, ait Chokier in „ proœmio Regulæ *num.* 20. & consequenter *restrin*„ *genda*; „ uti multis docet Gonzales ad hanc regulam §. 6. *Proœmiali.*

VII. Menses, de quibus loquitur regula, computandos esse prout ipsi collocantur, & jacent per totum circulum anni, sive quilibet mensis habeat 30. dies sive plus

plus sive minùs, monet post alios Gonzales *Glossa* 11. *num.* 1. "Quo fit ait *num.*9.) ut mensis Apostolicus ter-„ minetur in dimidia nocte ultimi diei, & ex illa dimi-„ dia nocte imposterum incipiat mensis ordinarius, & „ durat usque ad dimidiam noctem ultimi diei illius men-„ sis, *Leg.* MORE ROMANO. ff. *De feriis.*

VIII. Hinc ulteriùs *num.* 11. "Proinde, quando „ Episcopus confert aliquod Beneficium vacans ad fi-„ nem sui mensis, vel in principio illius, in illa ultima „ nocte, quæ dat finem mensi ordinario, & princi-„ pium mensi Apostolico, vel è converso, consultè fa-„ ciet, si ante collationem faciat examinari testes de „ hora, & puncto obitûs ultimi possessoris, & in ipso „ collationis instrumento annotaverit, ut sic evitetur „ controversia, quantùm possibile sit, super tempore „ vacationis, an contigerit in mense ordinario, vel po-„ tiùs in Apostolico.

IX. Post hæc inquirit, si dubium sit, quo mense vacatio contigerit, cui onus probandi incumbat? Respondetque pro possessore esse præsumendum; & si quis contra possessorem prætendat, is probare debeat, vacationem in hoc illove mense contigisse.

X. Quod si neuter sit in possessione, tunc præsumptio erit pro illo, qui ab *Ordinario* collationem obtinuit: "quoniam non solùm non præsumitur reservatio „ ratione mensis, sed etiam debet concludenter pro-„ bari vacatio de mense Apostolico, ut Provisus à Papa „ obtinere possit.

„ Ratio est, quia cùm Ordinarius, & provisus ab „ eo fundet intentionem suam de jure communi, Cap. „ *ex frequentibus, de Institutionibus.* Felinus in Cap. „ *cum venerabilis, num.* 32. *de exceptionibus.* Rota De-„ cis. 78. *num.* 1. & per totam, parte prima diverso-„ rum, & diximus in §. 1. procemiali, in princip. Et „ sublata reservatione nostræ regulæ Episcopus possit „ providere liberè in omnibus mensibus. Caputaquen-„ *Decis.* 214. *num.* 5. *part.* 2. Cassador. *Decis.* 3. *num.* „ 1. & 2. *de Privilegiis.* Puteus *Decis.* 492. *num.* 3. „ *lib.* 2. Crescentius *Decis.* 3. *num.* 4. *de Privilegiis:* „ sequitur, quòd provisus ab Ordinario nihil aliud „ probare tenetur, nisi anterioritatem suæ collationis „ in jure communi fundatam, & quòd onus probandi „ reservationem, ratione mensis, spectat ad provisum „ Apostolicum se fundantem in vacatione in mense „ Apostolico; cùm hoc sit suæ intentionis funda-„ mentum.

XI. Hæc Gonzales, qui ibidem *num.* 48. & sequentibus probat, Beneficium vacans per mortem Beneficiati in mense Ordinarii manere ad provisionem Ordinarii, etiamsi vacatio duraverit usque ad mensem Apostolicum; quemadmodùm Beneficium cujus vacatio contigit in mense Apostolico, manet reservatum, licèt vacatio protrahatur ad mensem ordinarium.

XII. Denique notat *n.* 98. quòd quando agitur de probanda vacatione in certo mense ad effectum reservationis, tunc, sepositis particularibus circumstantiis, probatio debeat esse plena & concludens: aitque in Rota decisum, quòd semper impetrans teneatur *plenè* & concludenter probare narrativam vacationis, in qua *principaliter* se fundat ad inducendam *reservationem.*

XIII. Dicit Pontifex in hac Regula, se in dictis mensibus reservare Beneficia *usque ad suæ voluntatis beneplacitum:* cujus clausulæ vigore cessat *reservatio*, mortuo Papa, quemadmodùm deciditur in *cap.* 5. *De Rescriptis in VI.*

XIV. Imò etsi hæc clausula adjecta non esset, tamen ex natura Regularum Cancellariæ, per mortem Papæ *reservatio* extingueretur. Regulæ enim Cancellariæ morte Pontificis extinguuntur; uti monet Gomesius *quæst.* 2. *procem. ad Reg. Cancel.* quod & significatur per verba procemialia Regularum, *ex tunc* SUO TEMPORE DURATURAS: unde & per novum Pontificem altero assumptionis suæ die de novo publicantur. "Quæ pu-„ blicatio non ad illum effectum fit, ut innotescant, „ cùm ferè eædem Regulæ sint, quæ approbantur, „ sed ut per hujusmodi publicationem dignoscatur vo-„ luntas approbatoria ipsius novi Pontificis. „ Hæc Gomesius.

XV. Hinc deducitur, quòd "vacante Sede Aposto-„ licâ, Ordinarii liberè conferant Beneficia, in omnibus „ mensibus sine ulla distinctione; quia tunc sunt obsta-„ cula sublata, & omnes menses dicuntur Ordinario-„ rum; idque donec & quousque novus Papa fuerit as-„ sumptus ad apicem Pontificatûs, ac potiùs, donec is „ Regulas Cancellariæ publicaverit, quod solet postri-„ die suæ assumptionis.

XVI. Regula hæc in mensibus designatis reservat generaliter "omnia Beneficia Ecclesiastica, cum cura „ & sine cura, secularia, & quorumvis Ordinum Re-„ gularia, qualitercumque qualificata, & ubicumque „ existentia.

His ergo verbis Regulæ attentis, & in sua generalitate, prout sonant, intellectis; dubium non apparet, quin hac imprimis reservatione comprehendantur Ecclesiæ Parochiales utporè Beneficia *curata* sive cum *cura.*

XVII. Verùm reservationem Ecclesiarum Parochialium per Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.* sublatam esse credunt nonnulli cum Navarro: "idque usu in multis Diœcesibus fuit recep-„ tum, ut nuper plurimi Episcopi harum regionum testa-„ ti sunt in gravi quadam causa, " ait Zypæus *Consult.* 1. *De Elect.* Deinde notat, quòd Concilium Tridentinum hìc sit receptum "prout sonat, non ut quoti-„ dianæ interpretationes, Decreta, Constitutiones Ro-„ mâ adferri possint, quæ Decretum alterent, amplient, „ aut restringant, vel *Regulam octavam* De Reservatio-„ nibus, quoad Beneficia curata Parochialia *abrogatam* „ restituant.

XVIII. Sub generalitate illa verborum licèt videantur comprehendi etiam Beneficia majora; tamen, quia Dignitates nominatim non exprimuntur; etiam non censentur comprehensæ: præsertim si sint *electivæ confirmativæ*; quas sub generali reservatione non comprehendi suprà notavimus.

XIX. Hinc usu harum regionum, Dignitates hujusmodi *electivæ* à reservatione sunt exemptæ; eliguntque passim Capitula suos Decanos in omnibus mensibus sine ulla distinctione: neque ulla quoad hasce Dignitates reservatio hìc nota est.

Conformiter ad hunc usum Belgii judicavit Consilium privatum, Capitulum Rothnacense posse eligere *Thesaurarium* in *omni* mense, uti refert Laury in Collectione Arrestorum, Arresto 138.

Ratio hujus exceptionis à reservatione deducta est in resolutione Doctorum Lovaniens. in causa Thesauriæ Ecclesiæ Insulensis: hìc annexa sub litt. S.

Quin & passim Dignitates electivæ *collativæ* ab hac reservatione sunt solutæ, ipsaque Capitula liberè eas in omnibus mensibus eligendo conferunt.

XX. Testatur quoque Chokier ad hanc Regulam *Glossa* 11. *num.* 24. Adrianum VI. reliquisse electiones liberas *Decanatuum* in civitate & Diœcesi Leodiensi consistentium, nec illos sub speciali vel generali reservatione comprehendi.

XXI. Ex speciali declaratione Pauli IV. in Bulla erectionis novorum Episcopatuum, novem Præbendæ affectæ *Graduatis* ab omni quacumque reservatione eximuntur; uti ostensum est suprà *part.* 1. *tit.* 10. *cap.* 1. *num.* 7. Unde & illæ sine ulla mensium distinctione à Canonicis Graduatis unà cum Episcopo juxta tenorem Bullæ eliguntur; uti & Archidiaconus, Archipresbyter & Pœnitentiarius è Canonicis Graduatis assumendi, ab Episcopo liberè in omnibus mensibus constituuntur.

XXII. Sicuti sub generali *Beneficiorum* expressione non veniunt Dignitates; ita nec sub generali reservatione comprehendi Beneficia Jurispatronatûs *laicalis*, apud

apud omnes expeditum est: soletque hujus conclusionis ratio hæc assignari, ne laïci retrahantur à fundatione, constructione vel dotatione Ecclesiarum seu Beneficiorum; ita post alios Gonzales *Gloss.* 18. *num.* 3.

XXIII. Hinc concludunt, quòd reservatio includat Beneficia Jurispatronatûs laïcalis; quando hoc competit, non ex fundatione, constructione aut dotatione, sed ex præscriptione, consuetudine vel privilegio. Ita Gonzales dicto loco *num.* 18. Hinc infert *num.* 22. quòd ad excludendam reservationem nostræ Regulæ, ratione Jurispatronatûs *laïcalis*, oporteat docere de Jurepatronatûs ex *fundatione*, vel *constructione*, aut *dotatione*.

Verùm hæc non consonant praxi hodiernæ, præsertim Belgicæ, quæ ab omnibus reservationibus, expectativis, nominationibus, quin & concursu eximit generaliter Beneficia Jurispatronatûs laïcalis; quocumque titulo jus illud laïcis acquisitum sit. (*a*)

XXIV. Sed quid, si Jus patronatûs non sit *merè* laïcale; sed mixtum? Nec tunc sub reservatione generali aut hujus regulæ contineri communiter resolvunt Canonistæ; præsertim quando Patroni *laïci* habent *majorem* aut æqualem partem vocum in dicto Jure patronatûs mixto, uti loquitur Gonzales *num.* 15. Rationem dat *n.* 12. " Nam in favorabilibus potiùs est attendenda " qualitas laïcalis: ne laïcus propter Clericum perdat " suum privilegium. Hoc enim æquum est, quòd in " re individua non patiatur quis præjudicium ratione " societatis, quæ illi cum altero communis est.

XXV. Quidni & hac ratione meritò à reservatione eximatur Jus patronatûs laïcale *mixtum*; licèt pars vocum Patronorum Ecclesiasticorum esset *major*: veluti si ad unum laïcum & duos Clericos pertineat: quod & notaria praxis Belgii confirmat; quamvis de jure contrarium credat Gonzales *num.* 16.

XXVI. Teste Garcia *De Benef. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 557. Beneficia Jurispatronatûs *Ecclesiastici* ab hac aliisque reservationibus eximuntur " in Hispania, præ" sertim (ait) in his regnis Castellæ; atque indifferen" ter Beneficia Jurispatronatûs, etiam Ecclesiastici ad " præsentationem Patronorum providentur *in partibus*, " in quocumque mense vacaverint, ut videmus quo" tidie.

Hæc consuetudo Hispaniæ à Belgica non omninò discrepat. Videmus enim & hisce in partibus ad Patronorum etiam Ecclesiasticorum *particularium* præsentationem Beneficia in omnibus mensibus conferri.

XXVII. Quanquam cùm dicitur, Beneficia juris Patronatûs Ecclesiastici à reservatione mensium esse exempta, intelligendum videtur, de jure Patronatûs Ecclesiastici, *ex fundatione & dotatione* primitùs orto, quod est verum jus Patronatûs, & qui jure illo gaudent, censentur esse *veri* Patroni, non secus ac Laïci simili titulo fundationis vel dotationis jus hoc assecuti, etsi dum competit titulo *dignitatis* aut *Officii Ecclesiastici*, dicitur *Ecclesiasticum*; & ita definit celebris Jurisconsultus Lovaniensis Vandevelde in suo manuscripto Tractatu de qualitatibus Beneficiorum *tit.* 2. Jus " Patronatûs Ecclesiasticum (ait) est, quod quis ha" bet ratione suæ Ecclesiæ seu Beneficii; quia nempe " *fundatio* seu *dotatio* facta est ex bonis Ecclesiæ, vel " certè ex *bonis Laïcis* jure Patronatûs in Ecclesiam, " seu personam Ecclesiasticam, ab initio vel postmo" dum transcripto, vel translato.

In eodem Tractatu notat citatus Vandevelde, quod à reservatione mensium exemptæ sint Ecclesiæ *per totam Arthesiam*; conferantque Collatores Ordinarii Beneficia in omnibus mensibus, uti & Patroni præsentant; creditque Arthesianos exemptionem illam habere ex antiquo jure Gallicano fundato in *Sanctione Pragmatica* Caroli VII. adeò ut, licèt Arthesia à Regno Galliæ fuerit divulsa, illam tamen exemptionem, sive libertatem constanter retinuerint Ecclesiæ Arthesianæ.

Et revera hanc Arthesiæ à reservationibus Apostolicis exemptionem ex antiquo jure Gallicano & usu profluere evidenter probant litteræ Caroli V. Imperatoris datæ Gandavi 12. Maii 1531. in quibus Carolus approbavit Privilegia, libertates, francisias, & exemptiones Episcopi Atrebatensis, & totius Cleri Arthesiæ ab omnibus reservationibus Apostolicis, expectativis, regressibus, accessibus, nominationibus & coadjutoriis, & in effectu ab omnibus aliis Provisionibus Apostolicis exorbitantibus, & tunc non usitatis in Arthesia & civitate Atrebatensi, ac nominatim potestatem conferendi Beneficia in *omni* mense secundùm ordinem & dispositionem juris eo modo & forma, quibus ante; *Ceux étant de sort de France, & avant qu'ils fussent sous notre Souveraineté*, fecerant, & gavisi fuerant.

Habentur hæ litteræ in libello, cui titulus: *Privilegia Nominationum Lovaniensium*, &c. Editionis Leodiensis anno 1665. *pag.* 28.

Insuper ex his litteris sat manifestum est, Arthesianos hanc à reservatione mensium exemptionem, & plenam in provisione Beneficiorum libertatem, non ex Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliæ prætendisse; sed ex *antiquo jure* Gallicano, continuato usu (cujus in litteris mentio fit), uti & citatus Vandevelde quoque notavit.

Habet & jus illud Ecclesia Collegiata sancti Amati in civitate Duacensi, eò quòd hæc Ecclesia ex vico Arthesiæ, qui vocatur *Broylus* ad civitatem Duacensem fuerit translata; atque ita manserit in libertate, quâ gaudebat existens in Arthesia.

Eodem indubiè titulo Ecclesia Tornacensis hac libertate gaudet, nimirum quòd se manutenuerit in jure Gallicano, quo aliquando gavisa fuerat Regi Galliæ subjecta.

XXVIII. De Beneficiis certo generi personarum conferendis, an contineantur sub generali reservatione, dubitatur: asseritque Covarruvias *Pract. qu. cap.* 36. *num.* 4. quòd " si Beneficia patrimonialia, vel Ca" nonicatus Cathedralium Ecclesiarum, qui Theolo" giæ Magistris vel Juris Pontificii Doctoribus ex ele" ctione sunt conferendi, apud *Sedem Apostolicam* va" caverint, non facilè admittitur derogatio hujus pri" vilegii, vel consuetudinis, nec recipitur summi Pon" tificis collatio in præjudicium Ecclesiarum, quibus " maxima utilitas comparatur, si ad unguem & exactè " jura ista serventur. " Hæc ille, qui adductâ auctoritate Glossæ aliorumque Doctorum pro hac interpretatione, nihilominus diffiteri non audet, " opinionem " istam dubiam esse, quoad hæc *patrimonialia* Benefi" cia & Canonicatus, propter verba illius reservatio" nis, cujus mentio fit in *cap.* 2. *De Præbendis in* VI. " quæ adeò generalia sunt, ut hæc Beneficia compre" hendere videantur.

XXIX. Tum pro resolutione dubii subjungit hoc notandum monitum: " Propterea lectorem admoneo " hac in controversia, quòd diligenter observet, quid " praxi receptum fuerit, & quid sit Christianæ reipub" licæ, ac ministerio divino conducibilius, siquidem " admodum conducat, hæc Beneficia non comprehendi " ullis reservationibus.

XXX. Antonius Faber ad *Definitionem* 11. *lib.* 1. *titulo* 2. apponit hanc notam *num.* 3. " Observa eo jure " nos uti, ut simplicia Beneficia possint in *quolibet* men" se conferri ab Ordinario, licèt verba regulæ De re" servatione mensium sint generalia, & loquantur de " Beneficiis omnibus sive cum cura sint, sive etiam sine " cura: adeò fortasse quòd facilè capienda sit interpre" tatio per quam unaquæque res redeat ad suam natu" ram. Prima autem Beneficiorum natura illa fuit, ut " omnia & quocumque mense conferri possent per Or" dinarium. At potiùs quòd æquum non sit, paupe" rem

(*a*) Si quis Galliarum Disciplinam hac de re edoceri velit, adeat Nova Cleri Gallicani Collectanea t. 10. col. 779. & col. 864. 943. 944. &c.

„ rem Ecclesiasticum pro simplici Beneficio obtinendo „ tantis sumptibus onerari, ut cogatur ire aut mittere „ Romam, in eamque rem plus fortassis impendere „ quàm multorum annorum redditus ferre possint.

Per simplicia Beneficia indubiè hìc intelligit Faber Beneficia, quæ antonomasticè vocantur *simplicia*, ut sunt Capellaniæ, de quibus suprà *parte* 2. *Sect.* 3. *tit.* 1. *cap.* 4. Aliàs in anteriore edit. *part.* 2. *tit.* 18. *cap.* 4. quæ quidem Capellaniæ in multis Belgii Ecclesiis in *omni* mense, tanquam à reservatione liberæ, conferuntur.

XXXI. Regula comprehendit Beneficia non tantùm vacantia per mortem; sed quocumque modo. Unde omnis modus vacationis includitur; modò reverà tamen Beneficium vacet. Excipit tamen modum per resignationem.

XXXII. Cùm autem in omni Beneficiorum permutatione includatur aliqua resignatio *in favorem* permutantium; ita ut permutatio nihil aliud sit, nisi quædam reciproca resignatio, quæ fit inter utrumque permutantem, ideò & vacationem hanc excipi credunt Interpretes; uti notat Chokier *Glossa* 7. *n.* 6. qui *n.* 7. addit & hanc rationem: " Quia reservatio est juris com„ munis correctoria; eoque restringenda est, & prop„ terea quoad effectum reservationis, Beneficia renun„ tiata ex causâ permutationis, non dicuntur *verè* va„ care.

XXXIII. Per resignationem in prædicta Cancellariæ regula non tantùm significari resignationem in *favorem*, vel causâ permutationis; sed & puram & simplicem, quæ fit per liberam dimissionem Beneficii ad manus Ordinarii, post Joannem Chokier in Commentario ad hanc Regulam, multis probat Gonzales in expositione hujus Regulæ *Glossa* 14.

Quapropter si Beneficium vacet in mense reservato per *simplicem* dimissionem, Ordinarium posse providere sustinent prædicti auctores; hæcque interpretatio tanquam Ordinariis favorabilis, & provisiones Beneficiorum ad jus commune reducens, non difficulter usu recipitur.

CAPUT VII.

De Alternativa.

1. *Regula de reservatione mensium secunda sua parte continet relaxationem, quæ vulgo dicitur* Alternativa.
2. *Refertur textus Regulæ.*
3. *Regula quoad hanc partem quâ ratione favorabilis?*
4. *Alternativa solis Episcopis hodie competit.*
5. *Nec Abbatibus Episcopalem auctoritatem habentibus.*
6. *Neque Capitulo, Sede vacante, conferenti Beneficia ad liberam Episcopi collationem spectantia.*
7. *Alternativa tantùm datur Episcopis residentibus.*
8. *Verba regulæ, prout hodie exprimitur, requirunt* veram & *personalem residentiam.*
9. *Absens à Diœcesi etiam ex* justa *causa & ad* modicum *tempus non gaudet* Alternativâ *juxta rigorem regulæ.*
10. *Judicatum quòd Episcopus absens ex urgenti causa ad* duos *dies non gaudeat alternativa.*
11. *Non sufficit quòd habeatur de jure pro residente.*
12. *Rigor ille non ubique receptus.*
13. *Episcopi ut alternativâ gaudeant, eam acceptare debent.*
14. *Gratia alternativæ est personalis respectu Episcopi acceptantis.*
15. *Episcopus, acceptatâ alternativâ, non potest sine licentia Sedis Apostolicæ renuntiare, & ad quatuor menses redire.*
16. *Episcopus non residens, acceptatâ alternativâ, non gaudet jure quatuor mensium.*
17. *Episcopus demum uti potest alternativâ, quando litteræ acceptationis à Datario sunt receptæ.*
18. *Formula litterarum acceptationis.*
19. *Formula testimonii notorialis.*
20. *Testimonium Datarii de facta acceptatione.*
21. *Quoad Beneficia, quæ vigore Alternativæ Episcopus liberè conferre potest, regula restricta est.*
22. *Regula hodierna non permittit vi Alternativæ conferri, nisi Beneficia ad* solius *Episcopi liberam collationem spectantia.*
23. *Ex restrictione Regulæ videtur factum, quòd Episcopi in collatione Beneficiorum non debeant petere* consilium *Capituli.*
24. *In institutione Alternativæ quid insinuare voluerit Curia Romana.*
25. *Querela Francisci de Vargas, & suum Consilium de imminuenda Beneficiorum collatione quam sibi arrogat summus Pontifex.*

I. REGULA, quæ hodie vulgò dicitur Regula octavà *De reservatione mensium*, duas partes continet, quæ olim separatas regulas conficiebant; quemadmodum monet Chokier in proœmio Regulæ *num.* 20. quarum primâ reservantur provisioni Pontificis Beneficia vacantia in *octo* mensibus; posteriore verò parte, quæ incipit à verbis: *Insuper Sanctitas sua*, relaxatur hæc reservatio in favorem Episcoporum in suis Diœcesibus residentium, quoad *duos* menses; ita ut sex menses liberi maneant; atque Episcopi alternativè menses habeant cum ipso Papa: quæ gratia propterea vocatur *Alternativa.*

II. Exprimitur autem in modernis Regulis hæc formula: " Insuper Sanctitas sua ad gratificandum Patri„ archis, Archiepiscopis, & Episcopis intenta, & ip„ sis quamdiu apud Ecclesias, aut Diœceses suas verè „ ac personaliter resederint duntaxat, de omnibus, & „ quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis cum cura & „ sine cura, secularibus, & Regularibus ad liberam ip„ sorum duntaxat, non autem aliorum cum eis dispo„ sitionem, seu præsentationem, vel electionem, nec „ etiam cum consilio, vel consensu, seu interventu „ Capitulorum, vel aliorum (aut aliàs pertinentibus) „ quæ antea in mensibus Februarii, Aprilis, Junii, Au„ gusti, Octob. & Decemb. extra Curiam ipsam va„ care contigerit (dummodo aliàs dispositioni Aposto„ licæ reservata, vel affecta non fuerint) liberè dispo„ nendi facultatem concessit. Ac etiam voluit ut si, ip„ si in collatione, aut alia dispositione Beneficiorum, „ in aliis sex mensibus, videlicet Januarii, Martii, Maii, „ Julii, Sept. & Nov. vacaturorum (quæ etiam dispo„ sitioni suæ, ut præfertur, reservavit) seu etiam alio„ rum dispositioni suæ, & dictæ Sedis aliàs quomodo„ libet reservatorum, vel affectorum se intromiserint, „ aut quominus provisiones, & gratiæ Sanctitatis suæ „ de illis debitum effectum consequantur, impedimen„ tum quoquo modo præstiterint, usu, & Beneficio „ prædictæ facultatis eo ipso privati existant, ac colla„ tiones, & aliæ dispositiones de Beneficiis illius præ„ textu deinceps faciendæ nullius sint roboris vel mo„ menti. Illi verò, qui gratiam alternativæ prædictæ „ acceptare voluerint, acceptationem hujusmodi per „ patentes litteras manu propriâ subscriptas, suoque „ sigillo munitas, & in sua quisque Civitate, vel Diœ„ cesi datas, declarare, & litteras ipsas huc ad Data„ rium Sanctitatis suæ transmittere teneantur, quibus „ ab eo receptis, & recognitis, ac in libro ad id de„ putato registratis, tunc demùm, & non antea, uti „ incipiant gratiâ supradictâ. Declarans præterea ex„ ceptionem positam in Regula favore S. R. E. Cardi„ nalium, & Indultum conferendi Beneficia reservata „ concessum Cardinali Episcopo, non suffragari Capi„ tulo ratione communionis, & consortii juxta declara„ tionem

„ tionem felicis recordationis Urbani Papæ VIII. Prædecessoris sui editam die 10. Septembris anno millesimo sexcentesimo vigesimo sexto, quam Sanctitas sua in omnibus, & per omnia approbat. Decernens sic in præmissis omnibus per quoscumque, &c. judicari debere, ac irritum, &c.

III. Notat autem Chokier loco citato, hoc inter utramque partem esse discrimen; quòd " prima contineat reservationem & manibus Ordinariorum ligamen imponat; atque ideò Episcopis & Ordinariis præjudicialis, & detrahens potestati ordinariæ, & corrigens jus commune; & eatenus regula hæc odiosa sit. Secunda verò pars, dictam reservationem & vinculum moderetur, & partim relaxet, ac impedimentum removeat: sitque Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac aliis Ecclesiis *favorabilis*; ac proinde etiam *amplianda*: cùm innitatur juri communi.

IV. Gràtia hæc sive relaxatio reservationis quoad *duos* menses conceditur duntaxat *Patriarchis*, *Archiepiscopis*, & *Episcopis*; idque hodie adeò clarè expressum est in regula, ut nulla dubitandi ratio suppetat; quamvis olim dubitatum fuerit, quemadmodum notavit Gonzales ad Regulam 8. Cancell. *Gloss.* 42. *num.* 2. ac dein *num.* 3. infert: " hodie cessant Decisiones dicentes, quòd Capitula Cathedralium gaudere poterant *alternativâ* mensium; & quòd Episcopus tanquam dignior & caput poterat illam acceptare, etiam invito Capitulo. Ratio est (ait) quia alternativa *antiqua* non erat restricta ad solos Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos, sicut restringit regula nostra, sed omnibus Collatoribus concedebatur.

V. Imò cùm Abbates etiam *nullius* Diœcesis, ac Episcopalem jurisdictionem in suis districtibus exercentes, reverà non sint Episcopi, juxta restrictionem modernam ipsius regulæ *alternativâ* mensium gaudere non possunt.

VI. Similiter si ex statuto, privilegio vel consuetudine Capitulum, Sede vacante, conferret Beneficia ad collationem Episcopi spectantia, tamen non gaudet *alternativâ*: quia tametsi succedat in jurisdictionem Episcopalem, non tamen in hanc gratiam, quæ speciatim Episcopis datur, & cum Episcopo extinguitur, ut infrà videbitur.

VII. Verùm nec omnibus Episcopis hæc *alternativa* conceditur, sed *tantùm residentibus*: quæ conditio in hodierna regula hac formulâ exprimitur: *Ipsis quamdiu apud Ecclesias aut Diœceses suas verè ac personaliter resederint duntaxat.*

VIII. Hæc verba si propriè & in rigore accipiantur, non obscurè requirunt *veram* ac *personalem* residentiam apud Ecclesias aut Diœceses: omnemque *fictam* residentiam excludunt; quemadmodum observat Gonzales *Glossa* 43. *num.* 15. monetque dictionem *verè*, omnem dubitationem removere: " nam requirit (ait) *veram*, *realem* & *actualem* residentiam, & *omnem* fictionem excludit.

Ponderat insuper quòd in regula occurrat dictio, *personaliter*; quæ est (ait *num.* 13.) *præcisa*, & exigit *realem* & *veram* ac personalem residentiam.

Expendit denique particulam *duntaxat* in regula expressam, " quæ est (inquit) limitativa ad solam residentiam *veram* & *personalem* & *præcisam*, ac exclusiva fictæ ac impropriæ residentiæ.

IX. Ex his infert *num.* 26. " quòd ad gaudendum *alternativâ ficta* residentia non prosit: & quòd absens ex justa causa & ad modicum tempus, quamdiu abest, non possit frui alternativâ in Beneficiis tempore talis absentiæ vacantibus, & consequenter dispositioni Apostolicæ sint reservata.

„ Aliud namque est *verè* & *personaliter* residere, & adesse, & aliud *verè* abesse, & pro residente haberi, „ ait *num.* 28. quod & in sequentibus confirmat multis exemplis ex jure petitis.

Conformiter ad hanc Regulæ expressionem decisum fuisse dicit, quòd Episcopus absens tribus mensibus sibi permissis, recreationis causâ animo redeundi, non gaudeat *alternativâ*.

X. Dehinc *n.* 41. dicit anno 1603. contigisse, quòd Episcopus Segobiensis, habens *alternativam*, & continuò in sua Diœcesi residens, ob adventum Regis Catholici ad locum quatuor duntaxat milliaribus à sua Diœcesi distantem, à sua Diœcesi ad *duos* dies duntaxat abfuerit, ut regem in eo loco salutaret, eique gratias ageret de nominatione, quam Rex Catholicus de ejus persona fecerat ad Episcopatum Compostellanum; cùmque spatio istorum duorum dierum vacasset Canonicatus in mense *Aprili*, qui est mensis Ordinarii respectu Episcopi gaudentis *alternativâ*, aliàs reservatus; quæsitum fuit, an Episcopus Segobiensis ex tam justa causa, & ad tam modicum tempus absens, censendus esset *residens* ad mentem regulæ, ut *alternativâ* etiam eo tempore gauderet.

XI. Et quamvis dubitari nequeat, quin hujusmodi absentia de jure habeatur pro residentia; & Episcopus ita absens habendus sit residens; nihilominus propter dictionem *verè* in regula positam, quæ omnem planè fictionem excludere videtur, resolvit Gonzales *num.* 83. Episcopum Segobiensem non potuisse uti *alternativâ*. " Et quamvis (ait) maxima æquitatis ratio ad favorem ordinariæ provisionis concurrat, non tamen est recedendum à verbis regulæ, quæ licet sit dura, ita tamen est scripta.

XII. Ad hanc aliasque rigorosas & litterales interpretationes reflectens Perardus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 334. dicit, hos rigores residentiæ indubiè in Britannia esse temperatos; adeò ut si Episcopus ex præcepto Regis, aut ob bonum commune suæ Ecclesiæ in causis urgentibus & necessariis esset absens à Diœcesi, equidem reputaretur residens in ordine ad alternativam.

Neque in Belgio hujusmodi rigorem ac duritiam regulæ admittendum credo; sed Episcopum in simili casu pro residente reputatum iri; præsertim quia, uti testatur post Gonzalem Chokier *Glossa* 15. particula illa *verè* recenter, nimirum post tempora Sixti V. huic regulæ addita fuit: nam tempore Pii V. Sixti V. & Gregorii XIII. in *alternativa* non aderat verbum *verè*, neque *personaliter*. Garcias *pag.* 5. *cap.* 2. §. 10. *num.* 460. qui est videndus.

XIII. Ut autem Episcopi etiam residentes *alternativâ* fruantur, " eam acceptare debent; acceptationemque hujusmodi per patentes litteras manu propriâ scriptas suoque sigillo munitas, & in sua quisque civitate vel Diœcesi datas, declarare, & litteras ipsas huc ad Datarium Sanctitatis suæ transmittere teneantur, quibus ab eo receptis, & recognitis, ac in libro ad id deputato registratis, tunc demum, & non anteà uti incipiant gratiâ supradictâ.

Hinc concluditur, gratiam alternativæ esse *voluntariam*, atque pendere à mero beneplacito Episcopi eam acceptare volentis; quam in favorem residentiæ Pontifex Episcopis offert.

XIV. Ulteriùs inde sequitur, gratiam illam ejusque acceptationem esse *personalem* respectu Episcopi acceptantis; eamque morte ipsius Episcopi exspirare; ejusque successorem debere denuò acceptare, si uti voluerit. Imò si Episcopus post acceptationem alternativæ translatus sit ad alium Episcopatum, si *alternativâ* hac uti desideret, tenetur eam de novo acceptare. Gonzales *Glossa* 58. *num.* 18. quia illam priùs ut Episcopus talis Diœcesis acceptasse censetur.

XV. Ubi autem Episcopus semel *alternativam* acceptavit: non potest pro libitu suo ab ea recedere, uti ibidem monet Gonzales *num.* 14. quia acceptatio est mensium commutatio: id est, Episcopus, qui ut cæteri ordinarii Collatores, habebat *quatuor* menses *liberos*, nimirum, *Martium*, *Junium*, *Septembrem* & *Decembrem*, acceptando alternativam permutat hos qua-

tuor menses cum sex aliis, scilicet, *Februario, Aprili, Junio, Augusto, Octobri* & *Decembri*: quæ permutatio cùm sit adinstar contractûs cum Pontifice, non potest ab eo sine consensu Pontificis resiliri. Quod in ipsa Regula hodie expressum est, dum dicitur: " Et „ post factam acceptationem & admissionem, in Data- „ ria *neutri* parti liceat, nisi concordi consensu, ab ea „ recedere.

XVI. Inde ulteriùs infertur, quòd si Episcopus, *acceptatâ alternativâ*, *non resideat*, non possit nequidem conferre Beneficia vacantia in Martio aut Septembri; quæ indubiè conferre potuisset, si *alternativam* non acceptasset.

Cùm enim menses illi, qui aliàs erant è quatuor ordinariis juxta priorem partem hujus Regulæ, per acceptationem *alternativæ*, sint facti *Apostolici*, non potest Episcopus per *non residentiam* eos facere ordinarios; uti probat Gonzales *Gloss.* 43. *num.* 122. & qui *Glossa* 58. *num.* 23. dicit, non rarò plures Episcopos, postquam acceptârunt *alternativam*, supplicare Papæ, ut ligamen alternativæ dissolvere dignetur; ipseque Papa ad suos *octo*, Episcopus verò ad suos *quatuor* (prout erat ante acceptationem alternativæ) restituatur; quod & ipse Papa, vel Datarius ejus nomine nonnunquam ex causa concedunt.

XVII. Quâ formulâ acceptatio *alternativæ* fieri & insinuari debeat, suprà relata Regulæ verba satis significant; atque unà indicant, quòd tunc *demum*, & *non antea* Episcopi uti incipiant gratiâ alternativæ, dum litteræ acceptationis à Datario *receptæ* & *recognitæ* fuerint.

Ut autem facilior sit *recognitio* per Datarium facienda, solent litteræ hac formulâ expediri & ad Datarium transmitti.

XVIII. Formula litterarum acceptationis alternativæ, prout refertur à Gonzales *Glossa* 62. *num.* 33. hæc est: " Nos N. Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episco- „ pus N. volentes observare Regulam reservatoriam „ mensium Apostolicorum Sanctissimi Domini Inno- „ centii XII. necnon frui gratiâ & Beneficio alterna- „ tivæ Episcopis apud Ecclesias, aut Diœceses suas ve- „ rè & personaliter residentibus per eamdem Regulam „ concessæ. Propterea humiliter, & debita cum re- „ verentia, ac omni meliori modo, quo possumus, & „ debemus, libenter præfatam alternativæ gratiam ac- „ ceptamus, ac ea uti velle declaramus, in cujus vo- „ luntatis, acceptionis & declarationis fidem, præsentes „ patentes litteras per nostrum Secretarium, & Aposto- „ licum Notarium scriptas, nostrâ manu propriâ sub- „ signamus, sigillique nostri soliti impressione muniri „ facimus, & eas ad Illustriss. & Reverendiss. Domin. „ ejusdem D. N. Papæ Innocentii XII. Datarium trans- „ mittere curabimus, juxta formam & ad effectum, „ de quibus in prædicta Regula. Dat. in ædibus no- „ stris, vel in tali loco hujus nostræ Civitatis, vel Diœ- „ cesis, sub tali anno, die, & mense, testibus ad præ- „ missa vocatis.

XIX. Postmodum dictus Secretarius & Notarius hanc fidem facit: " Et quia ego N. auctoritate Aposto- „ licâ Notarius, & Secretarius præd. Reverendissimi „ Domini mei Archiep. dictas patentes litteras manu „ propriâ scripsi, & in omnibus supradictis, unà cum „ dictis testibus interfui: Ideò hoc præsens publicum „ fidei, ac testimonii instrumentum signavi, & sub- „ scripsi meis solitis, & consuetis signo & subscriptio- „ ne, in præmissorum fidem.

XX. Dein postquam litteræ à Datario fuerint recognitæ & probatæ, solet ab eodem Datario dari testimonium recognitionis tenoris sequentis: " Nos N. San- „ ctissimi Domini Innocentii XII. Datarius, notum „ facimus omnibus & singulis, ad quos spectat, qua- „ liter pro parte Reverendissimi in Christo Patris D.N. „ Episcopi N. præsentatæ, & recognitæ fuerunt litte- „ ræ acceptationis gratiæ alternativæ mensium, Præ- „ sulibus apud Ecclesias, aut Diœceses suas verè, & „ personaliter residentibus, ab eodem Sanctiss. D.N. „ Papa concessæ. In quorum fidem præsentes litte- „ ras manu propriâ subscripsimus, & sigillo nostro „ muniri fecimus, acin eodem libro registrari fecimus, &c.

XXI. Quemadmodum *alternativa* quoad residentiam per posteriores Pontifices, appositione dictionis *verè* restricta fuit, uti suprà notatum est, ita quoad Beneficia, quæ alternativæ essent subjecta, non parum limitata fuit.

Alternativæ enim antiquæ extendebantur etiam ad Beneficia *simultaneæ* & *non liberæ* collationis, uti ex Puteo refert Gonzales *Glossa* 45. *n.* 24. qui *num.* 25. monet, quòd & in modernis *alternativis*, & Regulis deficiebant verba illa: *Nec etiam cum consilio*, *vel consensu*, *seu interventu Capitulorum*, *vel aliorum*, *aut aliàs pertinentibus*, donec Sixtus V. in sua Regula addidit præfata verba, prout hodie jacent in Regula. Et " sic (ait Gonzales) ante Regulam Sixti V. forsan di- „ cebantur Beneficia liberæ collationis ad effectum, ut „ intraret alternativa, quæ providebantur ab Episco- „ pis cum consensu, consilio, vel interventu alterius, „ modò non essent simultaneæ collationis, vel ad ele- „ ctionem, seu præsentationem aliorum. Hodie verò „ contrarium est dicendum.

XXII. Regula enim, uti hodie exprimi solet, dat Episcopis *alternativam*, in quibuscumque Beneficiis, *ad liberam ipsorum* DUNTAXAT, *non autem aliorum cum eis*, *dispensationem*, *seu præsentationem*, *vel electionem*; *nec etiam cum consilio*, *vel consensu*, *seu interventu Capitulorum vel aliorum seu aliàs pertinentibus*.

Ex his patet, juxta modernam Regulæ expressionem, *alternativam* non extendi ad Beneficia, quæ quocumque modo ad alterius, quàm Episcopi liberam ac plenam dispositionem spectant; & quorum provisioni intervenire alii, quàm Episcopus, quovis modo debent. Ex quo patet per posteriores Pontifices additas esse clausulas reservationis amplificativas, & auctoritatis ordinariæ restrictivas.

XXIII. Cùm verò non tantùm excipiantur Beneficia, quæ cum consensu Capitulorum conferenda sunt, sed & illa, in quorum provisione Episcopus *consilium* Capitulorum petere debet; hinc forsan contigit, ut in Beneficiorum provisione Episcopi *consilium* Capituli sui petere desierint, ut *alternativâ* gaudere possent; cùm aliàs *de jure* in similibus *consilium* Capituli expetendum esset, uti suprà notatum est.

XXIV. Injuncta Episcopis necessitas postulandi, vel acceptandi *alternativam*; regulæ, restrictiones & clausulæ, quas summi Pontifices *alternativæ* imposuerunt, non obscurè insinuant, quòd Curia Romana voluerit, ut Episcopi, *alternativam* veluti gratiam tanquam à Sedis Apostolicæ beneplacito dependentem, postularent & agnoscerent: cùm tamen Episcopi jure proprio, sive jure dignitatis suæ Episcopalis sint omnium Beneficiorum intra limites suæ Diœcesis consistentium quasi naturales Collatores; ita ut, dum eis *alternativa* mensium in collatione Beneficiorum annuitur, nihil ipsis tam de novo dici debeat accedere, quàm pars aliqua illius juris, quod ipsis titulo suæ dignitatis competebat, & per reservationes Pontificias erat substractum, rursus restitui.

XXV. De hoc jure Ordinariorum in collatione Beneficiorum, necnon de prætentione Curiæ Romanæ attribuentis Summo Pontifici omnium Beneficiorum plenam provisionem, queribundus scribebat è Concilio Tridentino 28. Novembris 1551. Franciscus de Vargas.

Cùm enim quibusdam Patribus videretur in Concilio discutiendam materiam beneficialem, scribit de Vargas ejus se esse opinionis, " ut in hac materia tractanda „ ante omnia, deberet esse *plena* libertas examinandi, „ & decidendi: atque ante omnia necessarium esse pro- „ bare, quod jus Papa prætendere queat providendi de „ Bene-

„ Beneficiis, cujuscumque sint conditionis; quod ubi „ fiet, clarè adstruam (ajebat) ex principiis, & fundamentis juris naturalis, divini & humani, nec non ex „ pristina Ecclesiæ praxi, ex varia mutatione quæ circa „ Ecclesiæ disciplinam contingit, ex jure Canonico, „ pristino, & hodierno, ex naturali ratione, ac ex ea „ quam recta politia requirit, necessitate, per hæc omnia principia (ait) probaturus sum, Romanum Pontificem non habere tale jus disponendi de Beneficiis, „ quali hodie utitur, quod nullatenus minueret suam „ dignitatem aut auctoritatis plenitudinem.

CAPUT VIII.

De Jure Præventionis, & Regula Cancellariæ *De verisimili Notitia.*

1. *Præventio Pontificia in quo ab expectativis & reservationibus differat.*
2. *Jus præventionis eidem, cui reservationes, fundamento innititur: est tamen usus istius recentior.*
3. *Primitus nec jus præventionis, nec jus devolutionis ad Roman. Pontificem, notum fuit.*
4. *Tempore Bonifacii VIII. usus præventionum erat stabilitus.*
5. *Ad præcavendas fraudes in præventione occurrentes condita Regula Cancellariæ* de verisimili Notitia.
6. *Scopus Regulæ intelligitur ex proœmio olim illi præfixo.*
7. *Hoc proœmium à posterioribus Pontificibus sublatum.*
8. *Regula semper mansit invariata.*
9. *Refertur textus regulæ.*
10. *Regula in Gallia pro lege Regni adoptata.*
11. *Regula hæc juri conformis.*
12. *Notitia debet esse* verisimilis; *nec extraordinaria admittitur.*
13. *Quod tempus requiratur, ut notitia sit* verisimilis.
14. *Regula locum habet in provisione facta* motu proprio.
15. *Item si sufficiens quidem tempus intercesserit, sed tamen* cursor *missus sit* ante obitum.
16. *Item si rumor extiterit Beneficiatum esse mortuum, qui tamen adhuc vivebat.*
17. *Habet locum in omnibus Beneficiis, etiam Dignitatibus.*
18. *Etiam in collationibus Ordinariorum.*
19. *An huic Regulæ per Papam derogari queat in Gallia?*
20. *Regula hæc jus præventionis non impedit.*
21. *Præventiones minus odiosæ quàm Expectativæ.*
22. *Synodus Basileensis, abrogatis Expectativis, salvum voluit jus præventionis.*
23. *Clerus Gallicanus resolvit rogandam Synodum Basileensem pro abrogando jure præventionis.*
24. *Idipsum factum in Germania.*
25. *Synodus Basileensis à suo Decreto non recessit.*
26. *Pontifices jam pridem moderatè usi sunt hoc jure; & quare?*
27. *In locis ubi est reservatio mensium, non est locus præventioni.*
28. *In Gallia per Concordata jus præventionis est stabilitum.*
29. *Hic articulus multis displicuit.*
30. *Anno 1547. mandatum fuit Oratoribus Regiis pro abrogatione hujus articuli agere in Synodo Tridentina.*
31. *Idem mandatum fuit anno 1561. Oratori Regio ad Pontificem; & quid hic exposuerit?*
32. *Aliquando interdictum fuit Judicibus Regiis rationem præventionis habere.*
33. *Id postea revocatum, manetque hodiè jus præventionis.*
34. *Si dubium sit quis priùs contulerit, præsumitur pro Ordinario.*
35. *Præventioni non subjacent Beneficia Juris Patronatûs laïci.*
36. *Provisio tantùm obtinet* rebus integris.
37. *Per actum etiam præparativum fit res* non integra.
38. *Debet hic actus concernere ipsam collationem.*
39. *Aliquando collatio invalida impedit præventionem.*
40. *Præsentatio Patroni, & Indultarii reddunt rem* non integram, *etiam ante secutam collationem.*

I. PRÆVENTIO Pontificia in hoc à Mandatis & Reservationibus differt, quòd per Mandata Pontifex non conferret ipsa Beneficia; sed mandaret de iis per Ordinarios certis personis provideri; inde dicta mandata *de providendo*; quæ & frequenter non ad Beneficia de facto vacantia, sed *vacatura* dabantur. Per Reservationem quoque non fit Beneficiorum collatio seu provisio, sed per eam duntaxat Pontifex Beneficia suæ dispositioni reservat; id est, reservat sibi conferenda, vacatione illorum occurrente.

Per Præventionem verò Pontifex prævenit ordinarium Collatorem, *conferendo* scilicet Beneficium ad Ordinarii collationem spectans: ita ut in *præventione* reverà Pontifex conferat: quæ propterea tantùm locum habet in Beneficiis *verè* vacantibus.

II. Quandonam hoc jure præventionis uti cœperint Pontifices, incertum est. Credit Ludovicus Thomassinus *De Discip. Eccles. part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 14. quòd hoc jus præventionis innitatur quidem eidem fundamento, cui innituntur mandata *de providendo*, & *reservationes*, atque ex eodem principio suam habeant originem; tamen usum præventionis, Mandatis *de providendo*, & reservationibus esse multò recentiorem, ibidem observat; neque in Decretalibus Gregorii IX. ullam fieri præventionis mentionem: quamvis *Mandatorum de providendo* sæpius meminerint.

Imò credit, ab introducto usu horum *mandatorum* fluxisse duo circiter secula, antequam palam stabilitus fuerit præventionis usus: eum enim sensim & gradatim quasi invaluisse, & introductum fuisse credit.

III. Non dubium tamen quin hoc jure Præventionis, demum usi fuerint Pontifices, postquam apud nonnullos Canonistas, ac notanter Ultramontanos invaluit opinio, Pontificem Romanum esse *Ordinarium Ordinariorum*; atque ita quodammodo auctoritate ordinariâ Pontifici competere provisionem Beneficiorum, in quacumque Orbis Christiani Diœcesi; proinde in ea provisione posse cum Ordinariis concurrere.

Observat autem Georgius Louetius in notis ad Molinæum in *Regulam de infirmis Resignantibus*: " Nec „ in Decretorum toto volumine legimus, Papam in „ conferendis Beneficiis Ordinarium esse Ordinariorum....... sed Sexti Decretalium novâ Jurisprudentiâ Summi Pontifices Præventionibus quodam „ jure omnimodam in Collatores Ordinarios potestatem sibi tribuerunt; eamque qualitatem (Ordinariorum Ordinarii) non propter Ordinariorum negligentiam, ut antiquo jure; sed *plenariè*, & ex „ supremæ potestatis plenitudine assumpserunt *in cap. „ Licet. de Præbend. in VI. Clement.* 1. *Ut lite pendente.*

Imò nec ante jus novum Decretalium facilè reperies, ob negligentiam Ordinariorum recursum patuisse ad Sedem Apostolicam pro collatione Beneficii; sed si quæ difficultas oriebatur, terminabatur in Synodo Provinciali, ut observat Hieronymus à Costa in Tractatu de origine & progressu proventuum Ecclesiasticorum *pag.* 105.

IV. Quidquid sit, hoc satis constat, tempore Bonifacii VIII. hoc jus præventionis in usu fuisse. Nam consultus hic Pontifex super Beneficio collato diversis personis à Sede Apostolica ejusve Legato, & Ordinario *eodem die*; nec constabat, quæ collatio fuerit prior facta, respondit Bonifacius, quòd si nullus sit in

in possessione, is cui Sedes ipsa, vel Legatus contulit, erit alteri præferendus. Rationem addit; *Propter conferentis ampliorem prærogativam.*

Hic aperte supponitur Pontificem ejusve Legatum posse in Beneficiorum collatione cum Ordinario concurrere; imò ipsum non solùm posse *prævenire;* sed si dubium sit, cujus collatio *prior* fuerit; Pontificis collatio præsumatur præcessisse: propter *ampliorem ejus prærogativam* in conferendis Beneficiis.

V. Hæ præventiones tempore Joannis XXII. qui viginti circiter annis post Bonifacium VIII. ad Pontificatum fuit assumptus, adeo invaluerant; atque ad eas occupandas, & Ordinariorum collationes præveniendas, tot fraudes & malæ artes adhibebantur, ut ipse Joannes XXII. Regulam Cancellariæ ediderit, quæ vocatur *De verisimili Notitia*, quæ hodie est trigesima, ut hujusmodi fraudibus occurreretur.

VI. Hunc enim regulæ scopum indicavit ipse Joannes XXII. in procemio regulæ præfixo: " Item, ut „ in habendis Beneficiis Ecclesiasticis *fraudes* evitentur, „ servetur conscientiæ puritas, & *ambitionis* via præ- „ cludatur ambitiosis, " &c.

VII. Ita refertur à Ludovico Gomesio in commentario ad hanc regulam, una notante, regulam illam à Martino V. cum eodem procemio fuisse promulgatam; at Nicolaum V. in promulgatione ejusdem regulæ sustulisse dictum procemium; " quod brevitatis causa „ factum opinor (ait) cum alias indignum videretur „ tam salutare procemium, ex quo *mens* & *intentio* „ colligitur Conditoris, sustulisse.„ Nicolaum sequuti sunt ejus successores, ipsam regulam sine procemio promulgantes, qualiter & hodie inter regulas Cancellariæ exstat.

Interim sat convenit, eam editam esse ad obviandum fraudibus & cupidæ ambitioni eorum, qui Ordinarios prævenire satagentes, Beneficiorum collationem, etiam necdum mortuis eorum possessoribus, impetrare quavis arte moliebantur: unde teste Gomesio loco citato *q.* 1. convenit inter Doctores, Regulam factam fuisse *ad obviandum fraudibus, quæ fiebant in Curia ad præveniendum Ordinarios.*

VIII. Quamvis Regulæ huic detractum fuerit procemium, nihil tamen circa ipsum corpus regulæ mutatum unquam fuisse monet idem Gomesius, " nullus- „ que Pontificum (ait) verbum aliquod addidit vel „ mutavit ad regulam Nicolai, sed *integra* mansit usque „ in hodiernum diem, cum tamen aliæ regulæ aliquam „ receperint mutationem.„ Neque à tempore Gomesii usque ad hæc nostra ullam mutationem accepisse scimus.

IX. Regula exprimitur his verbis: " Item voluit & „ ordinavit, quod omnes gratiæ, quas de quibusvis Be- „ neficiis Ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, sæculari- „ bus vel regularibus, per obitum quarumcumque per- „ sonarum vacantibus, in antea fecerit, nullius roboris, „ vel momenti sint; nisi post obitum, & ante Datam „ gratiarum hujusmodi, tantum tempus effluxerit, „ quod interim vacationes ipsæ de locis, in quibus per- „ sonæ prædictæ decesserint, ad notitiam ejusdem D. „ N. verisimiliter potuerint pervenisse.

X. Hæc regula, teste Rebuffo, in Praxi Benef. *part.* 1. tit. *De Reformat. Bullæ, Glossa* 1. " fuit recepta & „ registrata in Parlamento Parisiensi anno 1493. 20. „ Novembris, & ubique in regno Franciæ recepta, & „ in forensi Judicio ad unguem servatur, estque lex „ regni effecta, adeo quod sicut Imperator legem (ut „ dicunt) canonisatam & à Canonibus approbatam, „ non potest revocare: licet eam legem ex libro tollat: „ Sic nec Papa regulam incorporatam & descriptam „ in registris Curiæ, etiam si tollat illam; nam eo casu „ servabitur tanquam lex regni, non tanquam Papæ „ regula.

XI. Deinde notat, quod " ex visceribus Juris sit ex- „ tracta, maxime ex *cap.* 2. ☩ *De concess. Præb. non* „ *vacantis*, ubi Beneficia, antequam vacent non debent „ impetrari, & nisi vacatio pervenerit ad notitiam con- „ ferentis, vel pervenire potuerit: nam collatio quæ „ non est verisimilis, non est credibilis, nec facta „ creditur.

XII. Imo etiamsi aliquis probare vellet, se per modum aliquem extraordinarium, & plusquam humanum aut verisimilem iter in Urbem (*a*) absolvisse, probatio ejus non admitteretur, ait Rebuffus *num.* 15. " quia „ tantummodo *verisimile* admittetur, videlicet quod „ eques cursor Romam potuit ire sex diebus ex Lu- „ tetia, vel ex Lugduno quinque, hoc recipietur. Ex „ Tholosa autem octo, vel septem: distinguenda autem „ sunt tempora, æstatis videlicet & hiemis: in Legato „ tamen inspicitur, an equi celeres essent designati ad „ illum locum, in quo ipse degebat, & ex loco in quo „ obiit Beneficiarius: & tunc cursus velox recipietur, „ alioqui, non: unde in Praxi vulgò solet dici, *s'il y* „ *a postes assignées*, ut quantum possunt celeriter cur- „ rere, alioqui per dietas computabitur.

XIII. Et Chokier, ait, " tempus *verisimilis* notitiæ „ Leodio Romam esse *novem* dierum, Rota tum sæpius, „ tum novissime in una Bullarum resignationis Canoni- „ catus S. Pauli de anno 1619. decidit.

Antiquus autem Glossographus quem sequitur Chokier, recte monet, *verisimile* illud relinqui arbitrio Judicis; qui ex locorum distantia, die obitus aliisque circumstantiis determinet, an tantum tempus effluxerit ab obitu Beneficiati usque ad datam provisionem, quod interim vacationes ipsæ de loco, in quo Beneficiatus decessit, ad *notitiam* Pontificis *verisimiliter* potuerint pervenisse.

XIV. Regula etiam procedit, tametsi *motu proprio* gratia facta esset, ait Rebuffus *Glossa* 2. *num.* 2. " tum ut „ evitetur fraus, quæ fieret apponendo hanc clausulam; „ tum etiam quia hæc clausula non tollit ambitionem „ impetrantis, nec votum captandæ mortis.

Et ita jam pridem judicatum fuisse in Rota Romana testatur Gomesius ad hanc Regulam. *quæst.* 2.

XV. Quinimo licet tempus sufficiens effluxisset inter Datam provisionis & obitum Beneficiati, ut notitia verisimilis vacationis haberi potuisset, nulla tamen erit provisio, si probetur cursorem ante *obitum* Beneficiati discessisse; quod dici solet *cursus ambitiosus;* uti monet Claudius Fleury in Institut. Juris Canonici *lib.* 2. *cap.* 21.

XVI. Id etiam procedit, tametsi esset rumor communis, Beneficiatum mortuum esse; si tamen revera mortuus non fuerit, collatio facta nulla erit in vim hujus Regulæ; quia dum agitur duntaxat de invaliditate actus, non autem de pœna infligenda, rumor communis aut probabilis ignorantia, non excusat, nec actum validum reddit, uti in hoc articulo latius probat Georgius Louetius in notis ad Regulam *num.* 16.

XVII. Quamvis regula *num.* 9. expressa nominatim non loquatur *de Dignitatibus*, & sub nomine Beneficii etiam generaliter expressi *Dignitates* comprehendi non soleant, tamen & in his regulam locum habere recte notat Rebuffus *Glossa* 3. tum quod ratio decisionis in his locum habeat; tum præcipue, quia regula hæc naturali æquitati & honestati innixa & ad vitandas fraudes inducta, *favorabilis* est reputanda. In *favorabilibus* autem nomine Beneficii generaliter expressi, prout in hac regula per particulam *quibusvis*, veniunt Dignitates.

XVIII. Adhæc licet Regula hæc tantum loquatur nominatim de Provisione *Papæ*; ob naturalem tamen æquitatem & honestatem, extensa est non tantum ad *Legatum* Papæ; sed etiam ad *ordinarios* Collatores; prout in Gallia observari post Rebuffum aliosque testa-

(*a*) *Urbem*, scilicet Romam; nomine etenim *Urbis* simpliciter & Antonomastice donatur à Canonistis.

tur

tatur Carolus Fevretius in Tract. *De Abusu lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 5.

XIX. Favor ejusdem regulæ, ipsaque naturalis ratio cui innititur, efficiunt, ut in Gallia hujus regulæ derogationem non admittant, atque ab ea derogatione appellationem *tanquam ab abusu* recipiant, ut post Rebuffum ibidem refert Fevretius. Si tamen provisio facta sit in vim procuratorii ad resignandum; & Resignans mortuus fuerit, antequam provisio esset expedita; si adjecta fuerit clausula, *etiamsi* PER OBITUM *vacet*; & Papa huic regulæ derogaverit, admittitur derogatio; valebitque provisio, licèt ipso die expeditæ provisionis Resignans fuisset mortuus; & consequenter *verisimilis* notitia de morte Resignantis in Curia non haberetur: "quia „ (ait Rebuffus *Glossa* 4.) justa fuit arreptio itineris ante „ mortem, cùm haberet procuratorium ad resignan„ dum: & ita (ait) servamus in Regno, dummodò à „ tempore mandati seu procuratorii *verisimiliter* potue„ rit Cursor accedere ad Curiam.„ Id tamen limitandum, nisi fraus aliqua subesse probetur; uti observat Rebuffus ad Concordata *De Mandatis Apostolicis, parag. Declarantes*, verbo *Jure præventionis.*

XX. Quamvis Regula hæc fraudibus & ambitioni de captandis & sollicitandis Beneficiis vivorum occurrere voluerit, nequaquam tamen auctoritatem Pontificis in præveniendo seu concurrendo cum Ordinariis in provisione Beneficiorum imminuere ullatenus intendit: mansitque jus hoc semper Sedi Apostolicæ salvum.

XXI. Illud quoque notandum, quòd licèt per has præventiones videatur aliquo modo imminui jus collationis Ordinariorum, tamen has præventiones minùs odiosas esse, quàm expectativas, quibus non de vacantibus Beneficiis providebatur, sed *vacatura* promittebantur: cùm Pontifex utendo præventione, Beneficia *vacantia* duntaxat conferat, atque ipsis Ordinariis ut minùs æquale secum jus conferendi relinquat.

XXII. Quare Synodus Basileensis sollicita restituere jura Ordinariorum, præsertim circa collationem Beneficiorum; atque eum in finem omnes *expectativas* ad Beneficia *vacatura* abrogans, nihilominùs hoc jus præventionis Pontifici nominatim reservavit *Sess.* 31. *art.* 2. ubi post abrogationem expectativarum subjicit: *Neque etiam collationes* per PRÆVENTIONEM *fiendas intendit impedire.*

XXIII. Clerus tamen Gallicanus in Conventu Bituricensi eam clausulam Concilii Basileensis non approbavit; resolvitque Patribus Concilii proponendum, ut eam revocarent; aut saltem declararent, ordinariis Collatoribus manere salvum tempus *sex* mensium, iis à Concilio Lateranensi sub Alexandro III. concessum *cap.* 8. intra quod si non contulerint, meritò ob eorum negligentiam Superior vel jure præventionis, vel devolutionis supplere poterit.

XXIV. Idipsum à Germanis, saltem nonnullis optatum fuisse, evincit quod legitur in Synodo Frisingensi anno 1440. *Can.* 25. Supplicetur sacro Con„ cilio (Basileensi) ut declarare dignetur, quòd vigore „ horum Decretorum non intenderit tollere inferio„ ribus Collatoribus ordinariis *tempus* Lateranensis „ Concilii, quodque ante ipsius lapsum non habeat „ locum præventio.„

XXV. Non legitur, Concilium Basileense occasione harum supplicationum Decretum suum renovasse, aut limitasse, vel exposuisse; sed jus integrum præventionis Sedi Apostolicæ reliquit; adeoque, uti passim notant Canonistæ, potest Pontifex, etiam in mensibus ordinariis ipsos Collatores prævenire.

XXVI. Nihilominus, uti notat Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ §. 4. *Proœm.* non passim hujusmodi provisiones facere vult, nec intendit, ut minus de illo Episcopi conqueri valeant. Quod profectò valde laudabile est (ait) ac sua urbanitate & liberalitate dignum. Quia, ut dixit textus in *Can.* PERVENIT, *caus.* 11. *q.* 1. *Si qua unicuique Episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri ille ordo debuit, confundatur.* Hæc ille; qui pluribus ibidem ostendit, quod, quamvis de jure Pontifex prævenire Ordinarios possit, non tamen sit honestum, quod aliis auferat potestatem: quodque ex hoc non usu evitentur non modica inconvenientia.

XXVII. Imo teste Joanne Chokier in proœmio Regulæ octavæ *num.* 17. "hodie *numquam* confert Papa „ per præventionem, debetque Datarius respondere: „ *Adeat Ordinarium*„ Quod ut observetur iis in partibus, ubi inter Sedem Apostolicam & Ordinarios menses divisi sunt; atque ipsa Sedes Apostolica reservando sibi sex vel octo menses, reliquos ordinariis liberos dimisit, valde justum est. Per illam quippe mensium divisionem tacite quodammodo Pontifex Ordinariis addixisse videtur, quod jus conferendi iis in mensibus liberum ipsis maneret.

Hinc in Belgio, ubi hæc mensium divisio stabilita est, præventionum usus exolevit; neque ulla in mensibus Ordinariorum provisio Apostolica jure præventionis unquam expeditur: quare nec Regula *De verisimili notitia*, hic pene nota est.

XXVIII. At in Gallia per concordata inter Leonem X. & Franciscum I. jus præventionis Pontifici expressè reservatur titulo *De Mandatis Apostolicis*, his verbis: „ De„ clarantes.... nos & successores nostros jure *præventio„ nis* Dignitates, Personatus, Administrationes, & Offi„ cia, cæteraque Beneficia Ecclesiastica, secularia, & „ quorumvis Ordinum Regularia, quæcumque & quo„ modocumque qualificata, tam in mensibus graduatis, „ simplicibus & nominatis, quam ordinariis Collatori„ bus præfatis assignatis vacantia, ac etiam sub dictis „ mandatis comprehensa, libere conferre.

XXIX. Hic unus fuit ex articulis, qui receptionem Concordatorum præcipue retardarunt, ipsasque oppositiones, tum ex parte Parlamenti Parisiensis, tum Cleri & Universitatis formarunt; quæ latius referuntur in historia Concordatorum: quin & frequentium querelarum occasionem hic articulus subministravit.

XXX. Legitur datum fuisse in mandatis Legatis Regis Galliæ anno 1547. ut Patribus Tridentinis inter alia exponerent, quod *præventiones*, quas Papa vi Concordati in Regno Galliæ facit, sint contrariæ Concilio Lateranensi; quodque dictæ præventiones pariant magnam confusionem in Regno, quod Collatores ordinarii per eas frustrentur suo jure.

XXXI. Idipsum injunctum fuit Ferrerio Regis Christianissimi Oratori & Legato ad Papam Pium IV. anno 1561. idque ad querelas, quas Regi fecerant Ordines generales regni super hoc articulo *præventionum*; quemadmodum videre est in probationibus libertatum Ecclesiæ Gall. *cap.* 22. *num.* 34. ubi *num.* 35. subnectitur discursus, quem super hoc articulo coram Pontifice habuit ipse Ferrerius, in quo potissimum urget Decretum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. quo Collatoribus datur facultas conferendi Beneficia, idque intra *sex menses*, quo illis (ait) lice„ ret de vita & moribus Ordinandi diutius deliberare. „ Quam collationem nisi intra id tempus fecissent, „ conferendi potestatem proximo Superiori deferri, „ & gradatim Romano Pontifici: hujus Constitutio„ nis fuisse favorem, ut quamquam diurna Benefi„ ciorum vacatio esset Canonibus exosa, illud tamen „ semestre non currere, nisi Prælato scienti Beneficii „ vacationem. Quod si præventionibus locus est, vix „ esse ut supervacanea non sit non solum hæc Conci„ lii Lateranensis temporis definitio & gradatio, sed „ etiam Antiochenum atque Aurelianense Concilium „ quibus definitum est, Episcopo, cui totius Diœcesis „ animæ committuntur, relinquendas esse Beneficio„ rum collationes.

XXXII. Hæc aliaque ibidem à Ferrerio nomine

Regis

Regis & Ordinum Regni Gallicani Pontifici exposita, sat evincunt, quàm ægrè has præventiones tulerint Galliæ Proceres; quod & manifestum fit ex Edicto Aurelianensi *art.* 12. quo interdicitur omnibus Judicibus Regni Galliæ, ullam in judicando possessorio Beneficiorum, rationem habere provisionum, quæ obtentæ essent per *præventionem*, idque sub pœna privationis suorum officiorum; nec possint impetrantes hujusmodi provisionibus uti sine licentia Regis.

XXXIII. Meminit hujus Edicti etiam Carolus Fevretius Tractatu *De Abusu*, *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 3. unà monens Carolum IX. Regem Galliæ ad requisitionem Cardinalis Ferrariensis Legati Apostolici in Gallia, dedisse Declarationem 10. Januarii 1563. quâ hic articulus, quantùm ad *præventiones* Pontificias, fuit revocatus.

Itaque post hanc Declarationem usque in hodiernum diem salvum manet jus *præventionis* in Provinciis Regni Galliæ Concordatis utentibus; quantumvis illud odiosum esse, & in favorem Ordinariorum restringendum credant.

XXXIV. Hinc imprimis statuunt, quod si dubium sit, qui priùs contulerit, an Papa, an Ordinarius, præferendam esse collationem Ordinarii, contra decisionem *cap.* Si a Sede, *De Præbend. in VI.* quam in hoc casu dicunt non observari: quia Ordinarius confert *jure ordinario & primitivo*: & quia Papa tantùm habet jus præventionis, debet ostendi, Papam *prævenisse* Ordinarium; quod ubi non ostenditur, manet collatio Ordinarii facta jure *proprio & ordinario.* Vide Castellum in sæpius citata Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 274. & Notam Guillelmi Noyer ibi subjectam.

XXXV. Deinde nullam præventionem admittunt in Beneficiis Juris Patronatûs *laïci : Patroni enim laïci in Francia nunquam subjecerunt colla præventionibus*, ait Fevretius *num.* 7. & quantùm ad Rescripta Pontificia, etiam in causa permutationis, si quando derogatum voluerint Juri Patronatûs laïcalis sive per præventionem, totum fuit cassatum, & revocatum tanquam abusivum; ita Fevretius *num.* 7. Quod & in Hispania religiosissimè servari testatur Covarruvias *Pract. Quæst. cap.* 36. " ubi „ Patrono laïco licet conqueri de tacita vel expressa de- „ rogatione, sicut apud Gallos.

Tametsi textus Concordatorum quæcumque Beneficia, etiam Dignitates generatim exprimat, nihilominus non credunt, comprehendi Dignitates electivas titulo *fundationis* præsertim *laïcalis*, uti observat Fevretius loco citato *num.* 6. ibidem unà asserens, hodie passim judicari, Dignitates omnes, etiam *electivas confirmativas*, sed alio titulo quàm fundationis, subjectas esse juri *præventionis*; quamvis aliquando de eo dubitatum fuisset.

XXXVI. Præventio demum locum habet, si provisio Pontificia facta fuerit *rebus integris*; hoc est, necdum à Collatore ordinario incœpto negotio collationis. Si enim Canonicæ institutionis fines vel levissimè attigerit, quamvis ad exitum non perduxerit, tamen *rebus integris*, non amplius extantibus, collationi Pontificiæ nullus locus dabitur. Ita Pinsonius *De Benef.* tit. *De Canonicis Institutionum conditionibus*, *parag.* 10. *num.* 2. (*a*)

XXXVII. Res autem non censetur integra, quando quoquo modo negotium inchoatum est, non tantùm per actum aliquem essentialem, sed etiam solùm præparatorium; v. g. per *pulsum campanæ* ad congregandum Capitulum pro electione; aut etiam ad deliberandum de forma, aut die electionis faciendæ; aliumve actum, quo Electores, Collatores aut Patroni ostenderunt, se non fuisse in defectu utendi suo jure; ait Brodæus ad Loüetium *litt. P. num.* 25. atque ita judicatum fuisse testatur, *præventioni* locum non fuisse, eò quòd præviè ad provisionem Apostolicam, actum fuisset in Capitulo de electione facienda.

XXXVIII. Aliud esset (ait ibidem Brodæus) si Capitulum, Sede vacante, dedisset tantummodò deservituram alicujus Ecclesiæ Parochialis vacantis, *donec provideatur per futurum Episcopum.* Cùm enim hic actus non fuerit expeditus per Collatorem; neque concernat ipsum *titulum*, impedire nequit præventionem Papæ: cùm respectu tituli res manserit integra.

XXXIX. Quinimò collatio aut actus provisionis etiam *nulliter* & *invalidè* factus per Ordinarium aliquando constituit rem non integram; ipsamque præventionem impedit: ut si Ordinarius contulerit non Graduato in mense Graduatis affecto; collatio quidem nulla est in favorem Graduati se opponentis; sed tamen præventionem impedit; uti docet post alios citatos Fevretius loco citato.

XL. Præsentatio Patroni & Indultarii reddunt rem *non integram*, etiam ante secutam collationem. Id est; si constiterit quòd Patronus Clericum Episcopo præsentaverit, ut ei Beneficium conferret, tunc non habetur ratio præventionis Pontificiæ.

Præsentatio Patroni id juris sibi vendicat, quia vetus illa est, & antiquior præventionis jure, quod sibi summus Pontifex arrogat. Indultarii quoque præsentatio *rem non integram* reddit & jus illud ipsi tribuitur, vel propter personam Regis in cujus gratiam *Indulta* concessa sunt; vel propter Dignitatem Officiariorum quibus data sunt. Tandem cùm præsentatio illa facta sit Episcopo, qui est de primario jure, Beneficiorum Collator ordinarius, non posset ei sine aliqua injuria per Papæ præventionem aufferri collatio Beneficii, quod illi jam præsentatum fuit, quodque juxta Concilium Aurelianense, *secundùm priorum Canonum Regulam in potestate Episcopi consistit*, ut legitur apud Gratianum *Can. Omnes Basilicæ. ex Conc. Aurelian.* 1. *caus.* 16. *quæst.* 7.

(*a*) Qui plura voluerit de jure præventionis & de Regula Cancellariæ Romanæ *de verisimili notitia*, consulat nova Cleri Gallicani Collectanea, id est, *le recueil des Actes, Titres & Mémoires concernans les affaires du Clergé de France.* Tom. 10. Col. 811. 812. &c. in eo opere argumentum de jure prætenso præventionis quod sibi vendicant summi Pontifices in conferendis Beneficiis eruditè pertractatum est.

TITULUS VII.

DE PROVISIONE APOSTOLICA.

CAPUT I.

De Provisione in forma *dignum*, & in forma *gratiosa*.

1. *Provisio in forma* dignum *unde sic dicta.*
2. *Per hanc provisio propriè non fit per Papam; sed per Ordinarium.*
3. *Ante obtentam collationem ab Ordinario Provisus nullum habet titulum.*
4. *Non potest Beneficium resignare ante habitam ab Ordinario provisionem.*
5. *Neque capere possessionem.*
6. *Ordinario recusante litteras provisionis, ad quem recurrendum?*

7. *Qua*

7. *Qua auctoritate Episcopi exequantur litteras Apostolicæ provisionis in forma* dignum *sibi directas?*
8. *Forma* dignum *alia* antiqua, *alia* novissima.
9. *Quid circa has formulas habeat hodierna praxis, præcipuè in Gallia?*
10. *Formula litterarum provisionis seu* visa, *per Ordinarium.*
11. *Examine peracto, quomodo Ordinarius conferat?*
12. *Ordinarius hîc censetur Episcopus Beneficii.*
13. *Provisio in forma* dignum *alteri directa in Gallia non recipitur; nisi ob causam.*
14. *Examen alteri per Ordinarium delegari potest.*
15. *Episcopi meritò personaliter examini intersunt.*
16. *Ratio inductæ hujus formulæ.*
17. *Quando Papa sufficienter est instructus de capacitate Supplicantis, fit provisio in forma* gratiosa.
18. *Provisio in hac forma est propriè provisio Apostolica.*
19. *Forma Signaturæ in hac formula.*
20. *Hæc provisio dirigitur ad ipsum Supplicantem; cui & inscribitur tanquam Beneficiato.*
21. *Formula inscriptionis.*
22. *Tenor provisionis.*
23. *De executore hujus provisionis.*
24. *Hodie quoad Beneficia præsertim curata non solet dari provisio in forma* gratiosa; *& quare?*
25. *Quoad Beneficia simplicia frequentior est provisio in forma* gratiosa.

I. RESCRIPTA sive provisiones Apostolicæ aliquando expediuntur juxta hodiernum stylum Curiæ Romanæ in forma *gratiosa*; aliquando autem & quidem frequentiùs, saltem quoad provisiones de Beneficiis Curatis in forma *dignum.*

Vocatur autem provisio hæc in forma *dignum* à primis verbis Bullæ, *quia* DIGNUM *arbitramur.*

II. Verùm, uti rectè notant Canonistæ, quando provisio expeditur in forma *dignum*, tunc propriè de Beneficio non providet Papa; sed potiùs ipsi Ordinario vel Executori providere mandat; quare non immeritò hujusmodi provisio dici posset, mandatum *de providendo.*

In hac enim provisione, remittit Supplicantem ad Ordinarium, ut Supplicanti de Beneficio provideat, si modò *prævio* examine eum idoneum repererit, sub hac clausula: " Mandamus quatenus si post diligentem „ examinationem dictum N. ad obtinendum Beneficium N. idoneum esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, eidem N. dictum Beneficium „ auctoritate Apostolicâ conferas.

III. Evidens hinc est, provisionem seu collationem Beneficii non haberi immediatè à Pontifice; sed eam obtineri debere ab Ordinario: ipsumque supplicantem ante obtentam ab Ordinario collationem, nullum adhuc titulum Beneficii habere.

IV. Unde si Resignatarius obtinuerit provisionem in forma *dignum*, non poterit ante obtentam collationem ab Ordinario, suum Beneficium alicui resignare uti post Flaminium Parisium, *De Resignat. Beneficiorum, lib.* 3. *q.* 1. *num.* 149. monet Carolus Fevretius, Tract. *De Abusu, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 12.

V. Refert quoque ibidem Fevretius, jam pridem Regiis Edictis cautum esse, quòd non possit capi possessio Beneficii vigore provisionis in forma *dignum*, ante obtentas litteras Ordinarii, quas vulgò *Visa* appellant, quæ ipsam collationem sive provisionem continent.

VI. Si Ordinarius simpliciter recuset litteras provisionis sive *visa*, jam pridem dubitatum fuit, ad quem haberi deberet recursus. Et quandoquidem Ordinarius hîc videatur procedere auctoritate *Apostolica*, visum fuit nonnullis, ad Sedem Apostolicam pro novo executore recurrendum esse. Verùm cùm hîc de functione Hierarchica, nimirum examine super capacitate ad Beneficium agatur, aliis visum fuit, rationi, & conservationi Hierarchicæ subordinationis congruentius esse, ut gradatim ad immediatos Superiores appellari deberet: & ita in Gallia obtinere, & variis Regiis Edictis cautum esse, testatur post alios Fevretius loco citato; & latiùs videri potest in actis Cleri Gallicani; quod tamen in Patria juris *scripti*, sive *obedientiæ*, aliter observari notat Perardus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 252. asseritque ibidem semper recurri ad Episcopum *viciniorem*, uti ex stylo Curiæ Romanæ præscribitur in forma *dignum novissima.*

VII. Cùm Provisiones in forma *dignum* spectent potissimum Beneficia, quibus animarum cura annexa est, nihil mirum, quòd Supplicans sui Beneficii possessionem capere non possit, quin anteà ejus capacitas à Beneficii Episcopo seu ordinario probata fuerit: agitur enim de Cura animarum committenda, quæ propriè ipsum Ordinarium spectat; quare non sine fundamento monet Melchior Pastor in suo Tractatu *de Beneficiis lib.* 2. *tit.* 13. *num.* 3. " cognitionem hanc esse jurisdictionis *ordinariæ*, & per mandata hujusmodi non „ tribui novam jurisdictionem; sed jurisdictionem ordinariam excitari.

„ Hinc etiam sequitur Vicarios Generales Ordinariorum, aut Capituli, Sede vacante, idem munus „ posse exequi, tametsi de illis in mandato nulla mentio „ facta fuerit.

Ex his ulteriùs infert citatus Auctor eodem lib. tit. 15. n. 3. quòd " si Ordinarius expressâ causâ renuat „ Provisum admittere, & si Provisus causam esse insufficientem & injustam credat, debeat appellare ad „ *Metropolitanum*: nam Ordinarius (ait) in istis casibus procedit ut Ordinarius, non ut *Delegatus.*

Quandoquidem Melchior Pastor supponat ex praxi Regni Galliæ, sive patriæ consuetudinariæ, quòd Episcopus in executione Provisionis Apostolicæ in forma *dignum* sibi directæ, procedat ut Ordinarius, rectè concludit, auctoritatem hujusmodi exequendi Provisionem Episcopo commissam transire in *Vicarium Capituli*, Sede vacante, eò quòd in Capitulum, ejusque Vicarium, transeant omnia, quæ sunt jurisdictionis *ordinariæ*, sive quæ Episcopus exequitur ut Ordinarius.

Insuper bene concludit, suppositâ hac opinione & praxi appellandum esse ad Metropolitanum.

Interim certum est, praxim hanc & opinionem Regni Galliæ esse contrariam stylo & opinioni Curiæ Romanæ, cùm indubitatum sit, Curiam Romanam sustinere Episcopum in executione similis Provisionis non procedere ut *Ordinarium*, sed ut *Delegatum* Sedis Apostolicæ, & in vim solius hujus delegationis.

Hinc ex stylo & opinione Curiæ Romanæ, in pluribus partibus, saltem extra Regnum Galliæ invaluit, & etiam hodie receptum est, executionem similis Provisionis commissæ Episcopo, non posse fieri per Vicarium Capituli, Sede vacante: imò nec solet ex stylo Romanæ Curiæ similis Provisio, Sede Episcopali vacante, dirigi ad Vicarium aut Officialem Capituli; sed ad Episcopum viciniorem ejusve Vicarium, uti in notis ad citatum textum Pastoris observat, quoque Joannes Solier *littera B.* qui & ibidem monet, quòd in Senatu Tholosano inconcussè judicetur, commissa Episcopo vel ejus Vicario, nulliter & abusivè per Vicarium Capituli, Sede Episcopali vacante, expediri.

Quod quidem contrarium videtur opinioni & praxi, quam in Regno Galliæ receptam asserit Melchior Pastor: sed observandum, quòd Senatus Tholosanus procedat juxta praxim patriæ *obedientiæ*; quæ magis, quàm cæteræ Provinciæ Regni Galliæ, quæ *consuetudinariæ* dicuntur, stylum Curiæ Romanæ amplectitur & sequitur.

Quantumvis praxis & opinio in Regno Galliæ, seu patria consuetudinaria recepta, & quam sequitur Melchior Pastor, sit sat conformis avitæ Patrum disciplinæ, nihilominus, quia in pluribus Provinciis non

sat

sat scitur haec praxis & opinio stabilita, convenientiùs apparet, ut in executione similium commissionum procedatur juxta praxim in Provinciis receptam & usitatam, ne aliàs in notabiles difficultates incidatur, notanter in executione dispensationum matrimonialium.

VIII. Forma, quae hactenus provisiones in forma *dignum* repraesentavit, hodie ex stylo Curiae Romanae vocari solet *Forma dignum antiqua*, ad distinctionem alterius formae recenter introductae, quae vocatur *Forma dignum* NOVISSIMA; quâ expediuntur provisiones de Beneficiis *reservatis* Sedi Apostolicae; praestituuntur Executori triginta dies, intra quos provisionem facere tenetur; aliàs ad *viciniorem* Suffraganeum recurrendi facultas conceditur.

IX. Observat quoque ibidem Castellus, nullam esse differentiam apud Gallos, inter provisionem in forma *dignum* ANTIQUA, & provisionem in forma *dignum* NOVISSIMA: quamvis juxta stylum Curiae Romanae non una inter utramque formulam differentia intercedat; quam paucis hîc exhibet Castellus; & latiùs formulis formae *dignum novissima* prolatis, Constit. 32. *Cogit nos* Pii V. Flaminius Parisius, *De Resignat. Benef. lib.* 8. *q.* 7. *n.* 197. Quamvis omnis provisio Beneficiorum reservatorum, item quae fit vigore resignationis in Curia Romana, soleat expediri in forma *dignum novissima*, nihilominus in Patria *consuetudinaria* semper proceditur ac si expedita esset in *forma dignum* ANTIQUA, & in terris juris scripti seu *obedientiae*, ac si esset expedita in forma *dignum novissima*; etiamsi esset reverà in forma *dignum antiqua*.

X. Formulam litterarum provisionis seu *Visa* expeditam per Episcopum vigore Signaturae in forma *dignum* sibi oblatae exhibet Claudius Horry in novo tractatu *de Materiis Ecclesiasticis*, *pag.* 437. *edit.* 1695. & alteram expeditam per Vicarium Episcopi, *pag.* 439.

XI. Postquam enim, examine facto, Ordinarius Supplicantem reperit idoneum, tunc quasi conditione impleta ad provisionem auctoritate Apostolicâ procedit ipsumque Beneficium ei confert hac formula: *Auctoritate Apostolica conferimus, & de illo etiam providemus.*

XII. Ordinarius hîc reputandus est Episcopus, ejusve Vicarius generalis loci, in quo Beneficium situm est, tametsi etiam ipsum Beneficium esset unitum Monasterio aut Capitulo exempto; quemadmodum post Rebuffum, & Philippum Probum notat Fevretius *De Abusu*, *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 14. Quia maximè interest Ordinarii seu Episcopi, ut ad Beneficia, praesertim Curata in sua Dioecesi nemo admittatur, nisi quem ipse *praevio* examine idoneum judicaverit.

XIII. Imò si provisio in forma *dignum* alteri quàm Ordinario committeretur, tanquam abusiva rejiceretur, ait Fevretius ibidem *num.* 15. nisi tamen Ordinarius esset suspectus, aliave justa causa subesset, cur Ordinario committenda non videretur: quo casu posset, Ordinario neglecto, ejus Metropolitano committi; uti eodem loco monet Fevretius, & in contradictorio judicio decisum fuisse refert.

XIV. Quamvis ipsa provisio ab Ordinario, ejusve Vicario generali juxta tenorem litterarum Apostolicarum expedienda sit, examen tamen alteri committi posse communis est opinio, quae & hodie invaluit, juxta *Clementinam unicam*, *De Officio Judicis Deleg.* ubi dicitur, examen testium per Judicem Delegatum alteri posse committi: quamvis fatendum sit, quòd verba provisionis Apostolicae: *Si post examinationem idoneum reperis, super quo conscientiam tuam oneramus*, meritò dubium ingerant, an intentio Pontificis sit, ut *alteri* examen committatur: quia tamen praxis eam interpretationem admisit, ea servari potest: modo tamen talibus examen committat Ordinarius, ut eorum judicio de idoneitate Supplicantis acquiescere possit; atque meritò confidat, quòd ad ipsorum relationem, moralem de idoneitate certitudinem habeat. Pontifex enim supponit, quòd ad provisionem non procedet, nisi post examinationem, eum *idoneum reperrerit*; ejus *conscientiam super hoc onerando.*

XV. Optandum sanè esset, ne leviùs nonnunquam quibusvis Examinatoribus crederent; majoremque hujus examinis, praesertim ubi de Curatis Beneficiis agitur, curam haberent; ac frequentiùs ipsi per se assisterent.

XVI. Forma *dignum* inducta fuit, ut inidoneis ad Beneficia aditus occluderetur: unde Papa nunquam dat provisionem Beneficii, nisi sub conditione; *Si Orator idoneus repertus fuerit*; & ideò si ei ignotus fuerit, committit examen & provisionem Ordinario loci, ubi Beneficium est situm; quae provisio in hac forma expedita, ab illa commissione etiam solet vocari in forma *commissoria.*

XVII. Si verò ipse Papa praeviè per testimonium Ordinarii sit sat instructus de capacitate Oratoris, tunc litterae solent expediri in forma *gratiosa*; idest, sine ulla commissione super examine per Ordinarium faciendo, priusquam provisio obtineatur; sed absolutè per Papam fit provisio, & vigore hujus provisionis potest Orator capere possessionem Beneficii sine examine praevio, vel litteris provisionis, sive *Visa* ab Ordinario obtentis.

XVIII. Quare provisio in hac forma *gratiosa* expedita, est vera & propriè dicta provisio Apostolica; ubi econtra provisio in forma *dignum* potiùs est mandatum *de providendo*, directum ad ipsum Ordinarium, sive ejus Vicarium generalem; uti suprà notavimus.

XIX. Forma haec in signatura Papae ita solet concipi: *Cum expressione quòd dictus Orator testimonio Ordinarii sui de vita, moribus & idoneitate commendetur.* Quâ expressione significat Papa litteras esse expediendas in forma *gratiosa*; nec consequenter dirigendas aut inscribendas Ordinario aut ejus Vicario.

XX. Litterae autem provisionis in forma *gratiosa* diriguntur ad ipsum Supplicantem, cui semper hujusmodi litterae inscribuntur; quin & titulus Beneficii ipsi tribuitur: utpote qui jam per Apostolicam provisionem ipsum Beneficium habere supponitur. Quapropter si de Canonicatu agatur, scribitur *N. Canonico*, etiamsi antè Canonicus non esset.

XXI. Juxta Signaturam Papae Bulla extenditur hoc tenore: " Vitae & morum honestas aliaque laudabilia
" probitatis & virtutum merita nos inducunt, ut specialibus favoribus prosequamur: cùm itaque Beneficium, &c. " Si Orator sit Doctor aut Licentiatus in altiori scientia, tunc incipit, LITTERARUM SCIENTIA, *vitae & morum honestas*, &c. Si nobilis, *Nobilitas generis*: Si Regularis, RELIGIONIS ZELUS, *vitae merita*, &c.

XXII. Post haec narratur qualitas Beneficii, modus vacationis, aliaeque adduntur clausulae; ac dein fit provisio hac formâ: *Apostolicâ tibi auctoritate conferimus, & providemus.*

XXIII. Deinde juxta stylum Curiae nominatur Executor, vel etiam plures, quatenus ipse, vel duo aut unus eorum per se, vel alium vel alios, ipsum Oratorem per se, vel suum procuratorem in corporalem possessionem auctoritate Apostolica inducant, & defendant inductum.

Hi Executores hodie de stylo Curiae debent esse in dignitate constituti, solentque esse Officiales Episcopi, modò sint principales, non *foranei*; eò quòd hi dignitatem habere non censeantur; uti notavi *part.* I. *tit.* 12. *cap.* 4.

XXIV. Verùm, cùm nonnulli ad evitandum examen Ordinarii sollicitarent provisionem in *forma gratiosa*, idque nonnunquam exhibitis falsis testimoniis, aut certè talibus, quae intuitu aliorum Beneficiorum, vel tempore, quo ejusmodi testimonium Orator merebatur,

batur, data fuerant; aut etiam interdum aliorum Ordinariorum testimoniis quàm locorum, in quibus Beneficia sita erant, utebantur; idcircò ad querelas Episcoporum cautum fuit in Gallia Edicto Regio anno 1647. nullum vigore provisionis in forma *gratiosa* admitti posse ad possessionem Beneficii, cui *cura animarum* incumbit, nisi prævié examen Ordinarii subierit, sub pœna nullitatis.

Neque hìc in Belgio facilè quisquam ad possessionem Beneficii curati sine examine Ordinarii admitteretur vigore provisionis in forma *gratiosa*, in Curia Rom. obtentæ. Scitur enim, quàm multis modis Pontifici, in remotis agenti, imponi possit; & unà scitur, quàm periculosum sit, ad curam animarum admittere, de quorum capacitate & moribus certitudo non habetur; ut proinde jure omnibus modis soliciti sint Episcopi, ut se de qualitatibus eorum informare queant.

XXV. At in cæteris Beneficiis, quæ nullam curam animarum annexam habent, non difficulter recipitur provisio in forma *gratiosa*; imò examen circa providendos de Beneficiis simplicibus penè exulavit; creduntur que ad simplicia Beneficia capaces, qui saltem Ordine Sacro sunt initiati.

CAPUT II.

Forma *Novæ provisionis*; item *Perinde valere*; necnon *Perinde* ETIAM *valere*; & *rationi congruit.*

1. *Ad quid inducta forma* Novæ provisionis.
2. *Differentia inter* Novam provisionem, *quando prior fuit à Papa, vel quando ab Ordinario.*
3. *Provisio hæc non retrotrahitur ad Datam primæ provisionis: & quis hujus effectus?*
4. *Hæc provisio non præjudicat juri quæsito per primam provisionem.*
5. *Huic provisioni simile est Rescriptum* Perinde valere.
6. *Quomodo hoc Rescriptum detur?*
7. *Per hoc Rescriptum non intendit Papa derogare juri tertii.*
8. *In Supplica pro hoc Rescripto exprimendi nominatim omnes defectus primæ provisionis.*
9. *Plures sunt defectus, qui per Rescriptum* Perinde valere *non tolluntur.*
10. *Quid Rescriptum* Perinde ETIAM valere?
11. *Hujus Rescripti nullus hodie est usus in Gallia.*
12. *Rescriptum* Rationi congruit, *cur ita dicatur?*
13. *Regula Cancellariæ de hoc Rescripto.*
14. *Finis hujus Rescripti.*
15. *Per hoc Rescriptum gratiæ antè concessæ nihil ad validitatem accedit.*
16. *Hujus Rescripti rarior usus in Gallia; & quare?*

I. SPECIALIS quoque forma provisionis est, quæ vocatur forma *novæ provisionis*; & integra refertur à Rebuffo in Praxi *parte* 1. qui & clausulas in ea contentas explicat.

Hæc forma inducta est, ut suppleantur defectus, qui anteriori provisione forsan intervenerunt; utque priorem provisionem confirmet, & in quantum opus, denuò revalidet & reformet.

II. Hìc notandum, quòd si petatur *nova provisio* ad confirmandam provisionem ab *ipsomet* Papa signatam, tunc *nominatim* exprimendos esse defectus, ob quos *nova* provisio petitur; aliàs non conceditur: quia nisi *nominatim* exprimantur defectus, supponitur provisio Papæ esse valida.

Si autem prior provisio fuerit per Ordinarium facta, tunc sufficit, ut in supplica ponatur generalis hæc & vulgaris clausula: *Cùm ex certis causis de primæ provisionis viribus hæsitetur*, &c. Papa enim tanquam Ordinariorum Superior defectus ipsorum supplere potest; nihilque nocere credit, si saltem ad cautelam provisiones Ordinariorum confirmet, & si opus est, etiam validet.

III. Hæc provisio non retrotrahitur ad Datam primæ provisionis; sed tantùm operatur à die ipsius expeditionis: ideóque si alicui tertio jus quæsitum sit inter utramque Datam, inutilis erit hæc *nova* provisio. Habet enim Papæ provisio semper hanc implicitam clausulam, quæ in Bulla exprimitur: *Dummodò tempore Datæ Præsentium non sit in eo* (Beneficio) *alicui specialiter jus quæsitum.*

IV. Per hanc provisionem juri vigore primæ provisionis quæsito, nullatenus præjudicatur; sed jus juri accumulatur, uti ex verbis supplicæ innotescit: *Eidem Oratori sine præjudicio, vel ad illud jam aliunde, ut præfertur, quæsiti; sed jus juri addendo, & antiquum conservando, & de illo etiam providere dignemini,* &c.

V. Huic formæ provisionis admodum simile est Rescriptum, quod vulgò dicitur *Perinde valere*; suppletque locum *novæ* provisionis in Beneficiorum provisionibus expeditis per litteras seu Bullas Apostolicas.

VI. Rescriptum itaque datur *Perinde valere*, quando Papa gratiam suam ex parte invalidam confirmat: *nova* verò provisio datur, quando collatio facta fuit ab alio, quàm à Papa; ita Rebuffus in Praxi *parte* 2. *tit.* De Rescripto *Perinde valere. num.* 1. & suprà notavimus, *novam* provisionem non dari, quando provisio facta fuit à Papa.

Itaque petitur hoc Rescriptum, quando quis dubitat, primam Papæ provisionem ex aliqua causa impugnari posse, ut *perinde valeat*, ac si valida fuisset tempore impetrationis.

VII. Plura de hoc Rescripto tradit Rebuffus loco citato, enumerans defectus, quibus per hoc Rescriptum mederi potest; notatque *num.* 27. quòd sicuti per *novam* provisionem, ita per hoc Rescriptum non intendat Papa derogare *juri tertii*: atque eatenus effectus hujus Rescripti non retrotrahitur ad Datam primæ provisionis.

VIII. Deinde *num.* 37. monet, quòd in supplica oporteat exprimere omnes defectus; nec expressio unius suppleat non expressionem alterius. Unde habetur (ait) in Practica Romana, quòd in gratia *Perinde valere*, non debet suppleri præter illud, quod est in supplica.

IX. Notat post Rebuffum Melchior Pastor *de Beneficiis lib.* 2. *tit.* 12. *num.* 4. quòd "ea impedimenta hoc „ Rescripto *perinde valere* tollantur, quæ pendent ex „ *nutu Papæ* aut *Legati*: nam (ait) si collatio sit nul- „ la, defectu mandati ad resignandum, novo manda- „ to opus est: si collatio sit contra bonos mores, pub- „ licam disciplinam, concordata, constitutiones re- „ gias, statuta, consuetudines Ecclesiarum solemniter „ approbatas, & Senatusconsultis firmatas, litteræ *per-* „ *inde valere* non admittuntur.

Neque in Belgio per simile Rescriptum, Provisiones Apostolicæ hujusmodi defectibus laborantes revalidarentur; eò quòd non magis in Belgio, quàm in Regno Galliæ ejusmodi consuetudines, & statuta infringi citra Reipublicæ seu Politicæ, seu Ecclesiasticæ inversionem queant: ipsaque publica Ecclesiæ & Reipublicæ tranquillitas requirat, similia statuta Ecclesiarum & consuetudines integras servari: ut proinde crediderim, similia Rescripta haud facilè in Consiliis Regiis recipienda aut placetanda.

X. Est quoddam ex stylo Curiæ Romanæ Rescriptum, quod dicitur *perinde & etiam valere*: hoc impetratur, quando *gratia* Papæ primò facta posteà fuit revocata. Per hoc quippe Rescriptum gratia revocata ad pristinum vigorem revocatur & reducitur.

XI. Hujus Rescripti nullus hodie usus est in Gallia: eò quòd ibi pro regula receptum sit, Papam non posse gratiam semel à se concessam revocare. Vide Castellum *pag.* 314.

XII. Datur quoque subinde Rescriptum quod vocatur

catur *Rationi congruit*; quia in proœmio Papa ponit hæc verba: *Rationi congruit & honestati*, &c.

XIII. Hujus Rescripti mentio fit in hodierna Regula XI. Cancellariæ, quæ ita sonat. " Item voluit D. N. " Papa, quòd concessa per felicis recordationis Alexan- " drum Octavum Prædecessorem suum, & de ejus " mandato, expediantur in forma *Rationi congruit*, " *&c.* sub die Coronationis suæ, ut moris est, & idem " quoad concessa per piæ mem. Innocentium Undeci- " mum etiam Prædecessorem suum ad sex menses dun- " taxat, ab ipso die Coronationis incipiendos obser- " vari voluit.

XIV. Ex his intelligitur finis hujus Rescripti: nimirum, ut litteræ provisionis expediantur super gratiis à Prædecessore non tantùm immediato (uti erat in antiquis Regulis) sed etiam mediato factis, super quibus litteræ expediri non potuerunt, quia Papa, qui concesserat, morte præventus fuit.

Hunc quoque scopum Rescripti in suo proœmio significat Pontifex, dicens: " Rationi congruit & hone- " stati, ut ea, quæ de Romani Pontificis gratia, seu be- " nignitate, in prosequendo justa desideria petentium " processerunt, licèt ejus *superveniente obitu*, *Aposto-* " *licæ* super illis *litteræ non fuerint confectæ*, suum ple- " num consequantur effectum.

XV. Notandum autem, per has litteras non revalidari, aut confirmari priorem gratiam, vel aliquem ejus defectum suppleri; sed tantùm valent ad hoc, ut gratia à Prædecessore facta, & quæ defectu litterarum probari non potest, per has litteras probari, & plenum effectum sortiri possit, eodem modo ac si per Prædecessorem litteræ expeditæ essent.

Id non obscurè significant verba Rescripto inseri consueta: " Ne autem pro eo quòd super collatione & pro- " visione Beneficii, superveniente obitu, Apostolicæ " litteræ confectæ non fuerint, collationis & provisio- " nis hujusmodi *frustreris effectu*, volumus & auctoritate " Apostolicâ decernimus, quòd collatio & provisio " prædictæ perinde à dicta die valeant, " &c.

XVI. Plura de hoc Rescripto videri possunt apud Rebuffum in Praxi *parte* 2. tit. *De Gratia* RATIONI CONGRUIT. Hujus tamen usus in Gallia rarior est, eò quòd Beneficiorum saltem minorum possessio accipi soleat vigore solius Signaturæ sine litteris sive Bullis in forma expeditis, uti capite sequenti latiùs dicetur.

CAPUT III.

Provisio Apostolica expedita ad *petitionem partis*; & de *Signatura*, & ejus effectu.

1. *Provisiones Ordinariorum solent expediri in formula* motûs proprii, *secùs Apostolicæ.*
2. *S. Pontifex nunquam censetur providere* motu proprio, *nisi expressè declaret.*
3. *Provisio Apostolica* motu proprio *non admittitur in Gallia.*
4. *Provisio facta ad petitionem Oratoris est relativa ad supplicam.*
5. *Pontifex præsumitur permoveri ad concedendum per expressa in supplica.*
6. *Provisio sæpe invalida est ob non rectam supplicæ expressionem.*
7. *Ut de invaliditate & effectu provisionis Apostolicæ judicetur, notitia exprimendorum, & clausularum adjici solitarum, necessaria est.*
8. *Priùs de* Signatura *agendum*; *& hujus definitio.*
9. *Partes Signaturæ describuntur: & unde dicta sit* Signatura?
10. *Signatura continet* summatim, *quæ in litteris seu Bullis provisionum latiùs extenduntur.*
11. *Absoluta Signatura censetur gratia perfecta.*
12. *Ad essentiam provisionis non exigitur Bulla*; *sed requiritur ad ejus executionem.*
13. *Regula Cancellariæ requirens expeditionem Bullæ ante executionem.*
14. *Regula à posterioribus Pontificibus in nonnullis aucta*; *& quare?*
15. *Hodie ex stylo Curiæ Romanæ necessaria est expeditio Bullarum, ut habeatur effectus provisionis*; *qui stylus in Signaturis supponitur.*
16. *Signaturæ creditur, etiamsi à Bulla discrepet*; *item quoad certas circumstantias.*
17. *Aliquando Signatura sine Bulla* plenam *fidem facit.*
18. *Quid agendum cùm expeditio Bullæ haberi nequit?*
19. *In Gallia sola Signatura sine Bullis in plerisque Beneficiis sufficit.*
20. *Signatura hodie in Gallia verificari debet à duobus Bancquariis.*
21. *Formula verificationis Signaturæ.*
22. *In Belgio possessio Beneficii non accipitur sine litteris.*
23. *Signatura in effectu easdem clausulas continet, quæ in Bullis occurrunt.*

I. PROVISIONES sive collationes Ordinariorum eo tenore expediri solere, tanquam *motu proprio* factæ essent, nullâ alicujus supplicationis aut petitionis pro obtinendo Beneficio factâ mentione, notavimus suprà *Sect.* 3. *tit.* 4. *cap.* 2. *num.* 10. aliàs *tit.* 21. *cap.* 2. secùs quoad provisiones Apostolicas stylus hodiernus habet. Hæ enim plerumque expediuntur ad supplicationem partis; ita ut in ipsis litteris nominatim exprimatur, Provisum pro tali Beneficio *supplicasse*; ipsumque Pontificem ad ejus supplicationem seu petitionem gratiam fecisse.

II. De hac provisione loquitur Bonifacius VIII. in *cap.* 13. *De Præbendis in* VI. ubi unà declarat, omnem *gratiam* sive provisionem censeri datam ad *petitionem* partis, nisi *expressè* secùs cautum sit. " *Motu* quoque " *proprio* (ait) tunc solùm gratia fieri censeatur, cùm " hoc *expressè* cautum fuerit in eadem.

III. Et sanè hodie in his vicinisque Provinciis rarissimus est usus provisionum *motu proprio*; imò si Claudio Fleury in Institut. Juris Canonici *lib.* 2. *cap.* 21. credimus, provisiones *motu proprio* expeditæ in Gallia non ampliùs admittuntur, postquam compertum fuit, clausulam *motu proprio* esse formulam styli.

IV. Provisio autem, quæ datur ad supplicationem seu petitionem alicujus, censetur semper esse relativa ad supplicam, sive ad illa, quæ ipsi Pontifici exposita sunt. Nec enim præsumitur Pontifex aliud velle dare, quàm petitur; quod & satis innuit, signando ad calcem supplicæ: *Fiat, ut petitur.*

V. Ulteriùs quia gratia sive provisio respondet supplicæ, creditur ipse Pontifex permotus ad gratiam hanc annuendam per ea, quæ in supplica sunt expressa; unà supponens, nihil falsi in supplica esse expressum, aut veri, quod exprimi oportuisset, omissum.

VI. Unde si quid falsi sit expressum, aut veri omissum, ratione cujus ipse Pontifex per *errorem* concessit, aliàs non concessurus, ipsa provisio tanquam subreptitia & *obreptitia*, erit invalida, eò quòd data censeatur provisio sub hac tacita conditione: modò omnia *sincerè* ac *verè*, prout oportet, in supplica sint expressa: idque ea expressione seu forma, quæ juxta stylum in Curia Romana requiritur.

VII. Ut ergo de validitate aut invaliditate provisionis Pontificiæ judicari queat, conveniens imò necessarium est, ut intelligatur, quæ & qualiter in supplica sint exponenda juxta receptum stylum Curiæ Romanæ.

Insuper ex stylo Curiæ Romanæ adjici solent in ipsis litteris provisionis variæ clausulæ, tum ad ipsam gratiam

tiam, tum ad ejus effectum & executionem pertinentes; à quibus ipsa gratia, ejus effectus, & executio sæpe dependent: quarum proinde notitia, tum pro intellectu litterarum provisionis, tum recto earum usu & executione non conveniens modo, sed pene necessaria est.

VIII. Priusquam tamen de exprimendis in ipsa supplica, & clausulis, quæ litteris provisionis inseri solent, agatur, prænotandum, ante confectionem litterarum seu Bullarum, priùs confici quamdam minutam seu protocollum ipsarum litterarum, quæ ex stylo Curiæ vocatur *Signatura*.

Definitur autem à Rebusso in Praxi *part.* 1. *tit. De Signatura gratiæ*: "Scriptura in papyro conscripta, à „ Papa vel ejus Delegato, absque sigillo, in medio scrip- „ ta, partis supplicationem, Papæque concessionem „ breviter continens.

IX. Itaque Scriptura hæc continet primò ipsam partis supplicationem, qua Pontifici exponit, tale Beneficium vacare, illudque sibi à Sede Apostolica conferri petit.

Deinde post supplicationem sequitur consensus ipsius Papæ, qui exprimitur, vel per ipsum Papam signando: *Fiat ut petitur*; vel per ejus Delegatum signando: *Concessum ut petitur in præsentia D. N. Papæ*: atque ab hac signatione hæc scriptura vocatur *Signatura*; quasi scriptura *signata*, id est, subscripta.

Post hæc ponitur concessionis Papæ declaratio, quæ incipit ab his verbis Signaturæ: " *Et cum absolutione* „ *à censuris*, &c. Nam quod Papa simpliciter concedit, „ dicendo: *Fiat ut petitur*, vel, *Concessum ut petitur*, „ postea exprimit, quæ concedere velit: & hanc par- „ tem vocant Pragmatici *dispositionem* seu *clausulam*, „ ubi Papa conscribit illas clausulas, quas concedere „ cupit.„ Ita Rebussus *ibid. num.* 23.

X. Ex his patet, ipsam Signaturam omnia in effectu & compendiose continere, quæ in ipsis litteris seu Bullis postmodum latius extendenda & exprimenda sunt; ut propterea dici queat *minuta* ipsarum litterarum sive Bullarum: Nam, ut dicit Rebussus *num.* 15. solent describi *summatim* omnes clausulæ in Bulla ponendæ.

Quomodo & per quos Signatura expediatur juxta stylum Curiæ, diximus supra *part.* 1. *tit.* 23. *cap.* 2.

XI. Cum ipsa Signatura contineat summatim non tantùm ipsam supplicam, sed & ipsum consensum Papæ cum omnibus clausulis, indubitatum est, ipsam *gratiam*, sive *provisionem* per ipsam Signaturam accepisse suam perfectionem; neque ulteriores litteras sive Bullas ad *essentiam* gratiæ perficiendam requiri. Sicuti contractus censetur perfectus, quando contrahentes hinc inde coram Notario protocollum signarunt, & minuta seu protocollum per Notarium est absolutum.

XII. Hinc notat Chokier ad Regulam Cancellariæ *De non judicando juxta formam supplicationis*, *num.* 24. quod " quoad essentiam & effectum gratiæ non requi- „ ratur Bullarum expeditio: verumtamen de stylo Cu- „ riæ & quoad exercitium gratiæ, sive illius probatio- „ nem & canonizationem, aliud dicendum est: quia „ executor non aliter gratiam exequitur, nisi Bullis „ expeditis: cum demum ab illis potestas ipsorum & „ *probatio* gratiæ pendeat.

XIII. Hic stylus Curiæ, qui effectum & exercitium gratiæ seu provisionis suspendit à litteris seu Bullis expeditis, expressus est in citata Regula Cancellariæ, quæ tempore Innocentii VIII. erat 25. hodie autem est 27. soletque his verbis proponi: " Item cum ante „ confectionem litterarum gratia Apostolica sit informis, „ voluit, statuit, & ordinavit idem Dominus noster, „ quod Judices in Romana Curia, & extra eam pro „ tempore existentes, etiamsi sint S. R. E. Cardinales, „ causarum Palatii Apostolici Auditores, vel quicum- „ que alii, non juxta supplicationum signaturam super „ quibusvis impetrationibus (nisi in dicta Curia dun- „ taxat sint commissiones justitiam concernentes per „ Placet, S. R. E. Vicecancellarium juxta facultatem su- „ per hoc sibi concessam signatæ) sed juxta litterarum „ super eisdem impetrationibus, & concessionibus con- „ fectarum tenores, & formas judicare debeant. De- „ cernens irritum, " &c.

XIV. Regula hæc per posteriores Pontifices nonnihil extensa & ampliata fuit: ac signanter Adrianus VI. addidit initialia hæc verba: *Cum ante confectionem litterarum gratia Apostolica sit informis*: per quæ noluit significare, gratiam esse *informem* quoad essentiam, sed duntaxat quoad probationem; & quia executor, nisi Bullis expeditis, gratiam exequi vetatur.

Juxta antiquam expressionem Regulæ dubitatur, num Regula tantum loqueretur de Judicibus in Curia existentibus; cujus dubii tollendi causa Julius III. addit hæc verba: *Et extra Curiam*, quæ omne dubium tollunt.

Ex additione enim per Julium III. facta per verba, *etiam extra Curiam*, manifestum est mentem Pontificum, & Curiæ Romanæ fuisse, ut nullæ Provisiones Beneficiorum, quacumque forma in Curia Romana effectum suum habere queant, nisi postquam litteræ per Papam fuerint signatæ, & insuper expedita fuerit Bulla in Cancellaria vel Dataria, quæ relaxari non soleat, nisi taxis Cancellariæ aut Datariæ solutis.

XV. Inspectis quoque verbis Regulæ, prout hodie est concepta, necessario requiruntur litteræ seu Bullæ in forma expeditæ, priusquam gratiæ seu provisionis plenus effectus vel executio haberi queat. Unde hodiernæ omnes Signaturæ supponunt conficiendas & expediendas Bullas conformiter ad Signaturam; ipsæque Signaturæ semper ita formantur, ac si litteræ necessario expediri deberent. Exempli gratia, dum in Signatura omissum est nomen, per cujus obitum Beneficium vacat, ponitur in Signatura: *Cujus nomen proprium, si videbitur, in* Litteris *exprimetur.* Dein in tertia parte Signaturæ: *Ac* Litteræ *in forma simplicis provisionis*; aliæque plures similes clausulæ mentionem *litterarum* facientes probant, quod Signatura supponat expeditionem *litterarum*; uti & omnes illæ abbreviationes in Signatura positæ quæ nisi in litteris extenderentur, intelligi non possent.

XVI. Porro, quia ipsa Signatura est *minuta* ipsarum litterarum, si hæ à Signatura tanquam à sua *minuta* discrepent, credit Chokier ad hanc Regulam *num.* 33. quod crederetur Signaturæ. Et ita à Senatu Parisiensi judicatum refert Rebussus in Praxi *part.* 1. *tit. Tertia pars Signaturæ*, verbo, *Datum*, *num.* 10. Addit insuper, quod credetur Signaturæ quoad circumstantias gratiæ, puta temporis vel qualitatis.

XVII. Vult quoque Rebussus in Praxi *part.* 1. *tit. Tertia pars Signaturæ*, verbo, *Datum*, *num.* 5. quod „ fallat hæc Regula, quando approbata (Signatura) „ per librum registri Signaturarum fuerit: quia tunc „ facit plenam fidem, sicut protocollum Notarii: & „ eo casu habebo sumptum, & valebit quoad proba- „ tionem: nam ex stylo Curiæ Romanæ *gratiæ* Papæ „ possunt ex registro sumi, & aliter probari, quam per „ litteras Bullatas. „ Hæc Rebussus.

Prosequitur dein, *num.* 7. " Secundo restringe (hanc „ Regulam) quando alio modo fuerit (Signatura) ap- „ probata, & aliis adminiculis fulcita, utpote per men- „ sularios expertos, qui deposuerunt eam bonam & se- „ cundum stylum Curiæ Romanæ conceptam.

XVIII. Hinc infert, *num.* 8. " Practica ergo est in „ Francia, ut si non possim obtinere Bullam, obstante „ legitimo belli, vel alio impedimento, ut impetrem „ litteras Regias, per has impedimentum narrem, & „ petam mihi concedi, ut liceat approbare per expe- „ rientes, dictam Signaturam, & verificari; & concedi „ solet, obstante & constante impedimento, & hoc vidi „ sæpius fieri, & hoc quandoque etiam sine litteris per „ suppli-

„ supplicationem, quando est notorium impedimen-
„ tum; sed alias concedi non debet.

XIX. Quin, teste Claudio Fleury, citato, *cap.* 21. „ Postquam provisiones Pontificiæ factæ sunt frequen- „ tiores ob resignationes in *favorem*, pensiones, nec „ non præventiones in omni genere vacationis, visæ „ sunt Bullæ expeditæ in pargameno, & plumbo sigil- „ latæ, nimis dispendiose respectu minorum Beneficio- „ rum, ideoque inducta est praxis accipiendi possessio- „ nem vigore simplicium Signaturarum, quæ sunt ipsa- „ rum Bullarum minutæ. Necessitas autem Bullarum „ remansit in provisione Episcopatuum, Abbatiarum, „ & aliorum Beneficiorum quæ Provisum constituunt „ caput alicujus Corporis Ecclesiastici.

De eodem usu Regni Galliæ testatur Perardus Castellus in sæpius citata Praxi Curiæ Romanæ, *pag.* 162. dicitque hoc privilegium, uti & plura alia, solis Gallis esse concessum.

XX. Ad evitandas autem fraudes, novissime cautum est Edicto Regio anno 1667. quod nulla fides habebitur *Signaturis*, Bullis, aliisque Curiæ Romanæ expeditionibus, nisi duorum Expeditionariorum seu Bancquariorum certificatione ad calcem originalis adscripta munitæ fuerint: quod rursus renovatum fuit altero Edicto Regio septimi Septembris anno 1591. in quo præterea plura de Bancquariorum officio & numero ac juribus constituuntur: extatque integrum apud Claudium Horry in suo Tractatu novo *De Materiis Ecclesiasticis*, *pag.* 52. edit. 1695.

XXI. Exhibet idem, *p.* 530. integram Signaturam *per obitum* signatam à duobus Bancquariis hac formula gallice expressa: “ Nos infrascripti Consiliarii Regis, „ Bancquarii expeditionarii Curiæ Romanæ, commo- „ rantes in hac civitate Parisiensi, notum facimus om- „ nibus quorum interest, hanc præsentem *Signaturam* „ esse legitimam, veram & originalem, & *Datam* il- „ lius esse de 7. Novembris ultimi; in quorum fidem „ has signavimus Parisiis, hac 28. Januarii 1688. „ Et erat signatum *Baudet de Beaumont*, & *le Maire*.

XXII. In Belgicis Provinciis sequimur citatam Regulam Cancellariæ: neque sine litteris seu Bullis in forma expeditis possessio Beneficii, vigore provisionis Romanæ accipitur.

XXIII. Verum sive vi simplicis Signaturæ, sive litterarum provisio recipiatur, eædem tamen clausulæ verificari debent: quia, uti diximus, Signatura omnia summatim continet, quæ in Bullis, ex Signatura tamquam minuta conficiendis, latius duntaxat extenduntur.

Rebuffus in Praxi Beneficiorum exponens Signaturam ejusque clausulas, eam in tres partes dividit. Prima pars, quæ continet ipsam supplicam, dicitur *Corpus* Signaturæ. Secunda pars dicitur, in qua Papa vel ab eo commissus subscribit Oratoris supplicationi. Tertia autem pars est dispositio & Papæ concessio; & quod ipse simpliciter concessit, dicendo, *Fiat ut petitur*, hic singillatim exprimitur.

Præcipuas clausulas in tribus hisce partibus Signaturæ summatim quidem, in Bullis vero extense exprimi solitas breviter in sequentibus exponemus, ut & Signaturarum, & Bullarum aliqualis notitia haberi queat.

CAPUT IV.

De Exprimendis in prima & secunda parte Signaturæ.

1. *Debet exprimi nomen Supplicantis; & cujus sit Diœcesis.*
2. *Papa non facile providet exteris ob ignorantiam* idiomatis, *juxta Regulam Cancellariæ; quæ refertur.*
3. *Aliqua ex hac Regula sublata; & quare?*
4. *Aliqua addita, & ratio additionis.*
5. *An Regula de omnibus Beneficiis Curatis intelligatur?*
6. *Hæc Regula in jure divino fundatur.*
7. *Non admittitur ejus derogatio in Gallia; nec in Belgio.*
8. *Exprimendum Beneficium vacans, ejusque qualitates.*
9. *Regula Cancellariæ de qualitatibus exprimendis.*
10. *Verus valor exprimendus juxta Regulam Cancellariæ, quæ exhibetur.*
11. *Olim non debebat valor exprimi.*
12. *Expressio valoris præcipue fit ob taxationem* Annatarum.
13. *Annata in plures species dividitur; & unde sic dicta?*
14. *Prima species Annatæ; & pro quibus Beneficiis solvenda.*
15. *Secunda species; & quare dicta* commune servitium?
16. *Tertia species; quæ dicitur* minuta servitia.
17. *Quarta species dicta* quindennium; *quando solvatur?*
18. *Nonnulli credunt Joannem XXII.* Annatarum *auctorem.*
19. *Alii Bonifacium IX.*
20. *Certum est hodiernam Annatarum formam primum à Bonifacio IX. inductam; & quæ hæc forma?*
21. *Annata hodie non comprehendit fructus* unius *anni.*
22. *Annatarum solutio aut promissio sub cautione exigitur priusquam provisionis Beneficii litteræ relaxentur.*
23. *In Concilio Constantiensi contra Annatas à Gallis graviter pugnatum est.*
24. *Galli contenderunt nullomodo Annatarum jus probari posse.*
25. *Sententia Gersonii exponitur & probatur.*
26. *Annatas videtur habuisse ut simoniacas.*
27. *Ea quoque creditur fuisse mens Universitatis Parisiensis.*
28. *Rationes in gratiam Annatarum allatæ possunt insufficientes videri.*
29. *Ad Annatam constituendam* verus *valor exprimendus.*
30. *Beneficia non consistorialia solent exprimi sub valore viginti quatuor* Ducatorum *auri de Camera.*
31. *Nunquam inquiritur* verus *valor horum Beneficiorum.*
32. *Ratio inductæ consuetudinis.*
33. *Utinam hæc consuetudo locum habeat?*
34. *Clausula expressionis veri valoris hodie in hujusmodi Beneficiis est meri styli.*
35. *Beneficia consistorialia non taxantur juxta* verum *valorem.*
36. *Exiguus est in Belgio usus Regulæ de* exprimendo vero *valore.*
37. *Exprimendum est Beneficium* ante *obtentum.*
38. *Ratio hujus expressionis.*
39. *De Papæ Signatura, ejusque diversa forma.*
40. *Effectus diversi singularum formarum remissive.*
41. *Provisio Apostolica primitus in communi & simplici forma expediebatur.*
42. *Clausulæ provisionibus insertæ nec non novæ quædam formulæ in Decretalibus Gregorii IX. non leguntur.*

I. Prima pars Signaturæ uti & litterarum sive Bullæ continet ipsam supplicam partis.

Hic debet non tantum nomen ipsius Supplicantis exprimi, sed etiam cujus sit Diœcesis: item Diœcesis in qua situm est Beneficium quod petitur. Ratio est, quia Papa facilius providet *indigenis*, quam exteris, ait Rebuffus in expositione *primæ partis Signaturæ*.

II. Adhæc quia exteri frequenter non callent, saltem perfecte idioma loci, etiam hac ratione non facile Papa

Papa exteris providere intendit, saltem de Beneficiis curatis; idque juxta Regulam 20. Cancellariæ *De Idiomate*, quæ hodie hoc tenore exprimitur: "Item „ voluit, quod si contingat ipsum alicui personæ de „ Parochiali Ecclesia, vel quovis alio Beneficio exer- „ citium curæ animarum Parochianorum quomodo- „ libet habente, providere; nisi ipsa persona intel- „ ligat, & intelligibiliter loqui sciat idioma loci, ubi „ Ecclesia, vel Beneficium hujusmodi consistit, pro- „ visio seu mandatum, & gratia desuper quoad Paro- „ chialem Ecclesiam, vel Beneficium hujusmodi, nul- „ lius sint roboris vel momenti.

III. Hæc Regula nonnihil diversa est ab antiquis. Imprimis enim in antiquis habebantur hæc: *Vel mandare provideri, vel gratiam expectativam concedere*: quæ è Regula sublata sunt indubie ob Decretum Concilii Tridentini, quod mandata de Providendo & expectativas *ad vacatura* abolevit.

IV. Addita autem sunt à Gregorio XIII. & Successoribus: *Vel quovis alio Beneficio exercitium curæ animarum quomodolibet habente*; "ut nimirum inclu- „ dantur omnia Beneficia curam animarum habentia, „ qualia sunt *succursus*; qui licet non sint *curata Be* „ *neficia*, sed *simplicia*, sub dispositione tamen hujus „ additionis comprehenduntur," ait Chokier ad hanc Regulam *num.* 7.

V. Interim quod hic de Beneficiis curam animarum habentibus generaliter dicitur, indubie intelligi oportet de cura respectu populi, qui patrio idiomate dirigendus est: alioquin si cura duntaxat concernat Clerum, sub hac Regula hujusmodi Beneficium non comprehendetur. Quia licet Provisus non intelligat idioma *loci*, in quo Beneficium est situm, novit tamen idioma quo indigent hi quorum cura sibi incumbit: atque ita cessat ratio ipsius Regulæ.

Ut quid enim regula peritiam idiomatis *loci* in quo Beneficium situm est, requirit, nisi quod ignorans hoc idioma, nesciat eos quorum curam habet, instruere, ad bonum incitare, confessiones eorum audire, aliaque eis subsidia spiritualia subministrare, quæ cura animarum requirit?

VI. Unde quemadmodum jure divino mandatum est omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas Verbi Divini prædicatione, & Sacramentorum administratione pascere, uti loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 1. *De Reformat.* similiter jure divino tenentur idioma populi, cujus curam habent, callere: quia sine hujus peritia ea præstare nequeunt.

VII. Quare notat Rebuffus in additione ad hanc Regulam, in Francia non admitti dispensationem contra illam Regulam, *quæ est* (ait) *Juris Divini*. Neque in Belgio admitti posse similem dispensationem, sat insinuant Edicta Regia, quæ nullam de *non residendo* clausulam in provisione Beneficiorum Curatorum admitti volunt, non alium in finem, quam ut similia Beneficia obtinentes *per se* curam animarum subire cogantur, quod sine notitia idiomatis fieri nequit: Quare in Edicto Caroli V. de 20. Octob. 1541. expresse cautum est, non concedendas litteras *Placeti* super dispensatione *imperitiæ idiomatis*, quoad Beneficia Curata. Habetur parte 1. Edictorum Flandriæ, *lib.* 3. *Rubrica* 1.

VIII. In supplica non tantum exprimendum Beneficium vacans; sed & Beneficii qualitates, quæ possent Pontificem forsan ad annuendum postulationi reddere difficiliorem; v.g. an Beneficium sit curatum vel non; si dignitas, si personatus, item si Beneficium sit electivum.

IX. De hac qualitatum expressione est Regula Cancellariæ, quæ hoc tenore exprimitur: "Item voluit, „ quod super Beneficiis Ecclesiasticis, de qualitatibus „ illorum videlicet: an dignitates, personatus vel offi- „ cia sint, eisque immineat cura animarum, & ad „ illa consueverint qui per electionem assumi, mentio „ fiat; alias gratiæ desuper factæ sint nullæ. Et si qua- „ litates hujusmodi affirmative, vel conditionaliter „ non exprimantur, negativa expresse desuper fiat in „ Beneficiis, quæ tales qualitates, vel ex eis aliquas „ consueverint habere.

De qualitatibus conformiter ad hanc Regulam, & stylum Curiæ Romanæ exprimendis, videri possunt Chokier in Commentario ad eamdem Regulam, & ab eo citati.

X. Insuper *verus* valor Beneficii de stylo Curiæ Romanæ exprimendus est, juxta Regulam Cancellariæ, *De exprimendo valore Beneficiorum in impetrationibus*, qua decernitur, "quod in gratiis, quas quibusvis „ personis de Beneficiis vacantibus, seu certo modo „ vacaturis, fieri contigerit, illorum, & aliorum „ quorumcumque Beneficiorum, quæ dictæ personæ „ tunc obtinuerint, seu de quibus eis fuerit provisum, „ vel concessum, aut mandatum provideri, *verus an-* „ *nuus valor*, per marchas argenti, aut sterlingorum, „ vel libras Turonens. parvorum, seu florenos auri, „ aut ducatos, vel uncias auri, seu aliam monetam „ secundum communem æstimationem exprimatur; „ nisi personæ prædictæ, Beneficia, quæ tunc obti- „ nuerint, aut in quibus vel ad quæ jus eis competit, „ juxta ipsarum oblationes, aut alias dimittere te- „ neantur. Alioquin gratiæ prædictæ sint nullæ. Et „ idem servetur in gratiis, quas à Sanctitate sua „ motu proprio emanare contigerit, quoad Beneficia „ tamen, de quibus per Sanctitatem suam pro tem- „ pore providetur, seu provideri mandatur, aut alias „ disponitur, ac litteris, per quas pro tempore ad Ec- „ clesiarum Patriarchalium, & Cathedralium, ac Mo- „ nasteriorum regimina promotis conceditur, ut Mo- „ nasteria, & alia Beneficia Ecclesiastica secularia, & „ regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quæ „ jus eis competit, retinere possint.

XI. Ad hanc valoris expressionem reflectens Panormitanus ad *cap.* AD AURES ✠. *De Rescriptis*, *num.* 4. ait: "Puto quod circumscripto stylo Curiæ non sit de „ jure veteri necessarium facere mentionem de quan- „ titate valoris: quia Beneficium debet principaliter „ conferri propter spiritualia, temporalia autem veni- „ unt accessorie ad spiritualia; sed quia hodie ut pluri- „ mum conferuntur Beneficia propter temporalia, ideo „ fuit ordinatum & est de stylo Curiæ, ut fiat mentio de „ valore; tamen bene considerando, non est provisio „ inutilis: quia dispensatio temporalium non debet cui- „ que committi; sed secundum qualitatem personæ de- „ bet committi dispensatio.

XII. Varias editæ hujus Regulæ rationes à variis adduci notat Gomesius in procemio ad hanc Regulam: „ Nam quidam (ait) existimarunt eam editam causa tol- „ lendæ avaritiæ: ne scilicet per taciturnitatem valoris, „ aliquis ultra merita, & plusquam oportet, de Benefi- „ ciis Ecclesiasticis caperet, & ita per falsam valoris ex- „ pressionem debitus dispensationis modus Papæ (cui „ est hæc cura à Deo demandata) tolleretur: Quidam „ vero propter Annatas, ne defraudarentur, Regulam „ factam fuisse existimant. Et istorum opinio magis re- „ cepta videtur, ex eo quia Regula ista de valore, ad- „ hæret taxis Annatarum. Nam videmus quod in Be- „ neficiis, in quibus non solvitur Annata, non expri- „ mitur valor, ut patet in Monasteriis Monialium & „ Hospitalibus datis ad administrationem.

XIII. Nomen *Annatæ* esse nomen generis quod in varias species dividitur, monet Fagnanus ad *cap.* PRÆTEREA ✠. *Ne Prælati vices suas*, &c. Annatas autem sic nuncupari (ait) quia omnes debentur ex fructibus primi anni Beneficiorum vacantium.

Prima species est Annata proprie dicta; & hoc modo assumit nomen speciei, ait Fagnanus.

XIV. "Annata sic sumpta solvitur (ait Fagnanus) „ pro omnibus Beneficiis inferioribus, præter Episco- „ patus & Abbatias Consistoriales, & est dimidia pars „ veri

„ veri valoris annui fructuum Beneficii vacantis & „ hæc integre Summo ipsi Pontifici relinquitur.

XV. Secunda species est *commune servitium*, quæ est certa quantitas pro quolibet Episcopatu vel Abbatia Consistoriali secundum antiquam taxam solvenda.

Dicitur *servitium*, quia juxta vulgare Italicum quælibet datio nuncupatur *servitium*, sive debita sit, sive non, inquit Fagnanus. Dicitur autem *commune*, quia ejus dimidium tribuitur Papæ: reliquium S. Collegio Cardinalium, inter ipsos Cardinales præsentes dividendum.

XVI. Tertia species Annatæ "sunt *minuta* servitia; „ quæ sunt quinque portiunculæ, quæ secundum pro„ portionem taxæ fructuum Episcopatus vel Abbatiæ „ inter certos Papæ Ministros & Officiales dividuntur." Fagnanus, *ibid. num.* 12.

XVII. Quarta species Annatæ vocatur *Quindennium*, „ quæ à prædictis differt nomine tantum & acciden„ tali temporis præfinitione, quia de quindecim in „ quindecim annos, juxta Constitutionem Pauli II. „ abolitis aliis solutionum Annatarum terminis usque „ ad sua tempora observatis pro Beneficiis perpetuo „ *unitis*, solvitur ab illis, in quorum favorem talia Be„ neficia sunt unita, ut in *Extravag. Decet Romanum*." Fagnanus, *num.* 13.

XVIII. Annatarum originem plures referunt ad Joannem XXII. in *Extravagante* 11. *De Præbendis*, inter communes, ubi reservat Sedi Apostolicæ fructus & proventus primi anni Beneficiorum vacantium inferiorum Episcopatibus & Abbatiis, in verbis: "Præsertim cum „ Archiepiscopales & Episcopales Ecclesiæ, ac Regula„ res Abbatiæ ab hujusmodi solutione fructuum (ut di„ cunt) in dictis litteris eximantur.

XIX. Ob hanc exceptionem & quia suam reservationem ad triennium restrinxit, credunt alii, huic Pontifici originem Annatarum adscribi non posse; sed earum auctorem esse Bonifacium IX. qui anno 1392. durante schismate, " ingravescentibus rei pecuniariæ „ difficultatibus, ob continuos armorum fragores san„ xit, ut redigendorum ex omnibus Sacerdotiis, quæ „ à Sede Apostolica conferentur, vectigalium, quæ „ primo labente anno obvenerint, dimidia pars in Fis„ cum Pontificium inferretur.

Hæc Odorycus Raynaldus ad annum 1392. *num.* 5. qui & ad annum 1399. *num.* 12. refert verba Theodorici Niem, quibus testatur, hunc Pontificem primos fructus unius anni omnium Ecclesiarum Cathedralium & Abbatiarum vacantium suæ Cameræ reservasse.

Idipsum de eodem Pontifice scribit Platina in ejus vita; qui addit, quod Annata ab ipso imposita tantum conficeret *dimidiam* partem proventuum primi anni: „ Annatarum usum Beneficiis Ecclesiasticis primus im„ posuit (ait) hac conditione, ut qui Beneficium con„ sequeretur, *dimidium* annui proventus Fisco Apo„ stolico persolveret.

XX. Quidquid sit de primo auctore, ac primigenia Annatarum origine, certum est, quod forma quæ hodie in solutione & exactione Annatarum tenetur, primum inducta sit à Bonifacio IX. quemadmodum notat Fagnanus loco citato *num.* 10. dicens: "Antea enim „ per Pontifices exigebantur, mediantibus eorum Com„ missariis, fructus integri unius anni per triennium, „ tertia pars quolibet anno, reliquis duabus tertiis par„ tibus Proviso relictis. Sed Bonifacius ut consuleret „ ipsis Provisis, & obviam iret extorsionibus, quæ „ per Commissarios committebantur, reduxit Anna„ tæ solutionem ad medietatem valoris annui fructus, „ cum onere tamen, ut Provisus anticipate de pro„ priis pecuniis in relaxatione suarum litterarum eam „ solveret. Et propterea in ipsa relaxatione suppli„ cationis fiebat obligatio in Camera de illam solven„ do; & sic litteræ in totum expediebantur quæ reten„ tæ in Camera Apostolica relaxabantur, mediante „ quietantia Thesaurarii.

XXI. Deinde monet, hinc patere non ideo *Annatam* vocari, quod complectatur fructus omnes unius anni; sed "quia solvitur ratione fructuum *primi anni*; „ vel quia dicta Annata, per Bonifacium IX. intro„ ducta, successit in locum reservationis, quam antea „ Pontifices facere consueverant pro suis, & Romanæ „ Ecclesiæ necessitatibus, de omnibus fructibus & pro„ ventibus unius anni Beneficiorum ad tempus vacan„ tium; vel quæ exinde usque ad triennium, aut quin„ quennium, vel aliud tempus, in certis designatis „ provinciis vacarent: quos quidem fructus pro se, & „ Camera Apostolica Romani Pontifices per suos Col„ lectores percipiebant.

XXII. Constat ex dictis *num.* 20. & 21. formam exigendi Annatas reduci ad impositionem certæ cujusdam summæ pecuniariæ; hæc solvi debet, aut de ea solvenda sufficiens cautio præstanda est, priusquam litteræ provisionis relaxentur: id usitatum fuisse in Curia Romana tempore Concilii Constantiensis constat ex responsione Nationis Gallicanæ contra Cardinales appellantes à deliberatione trium Nationum facta in Concilio Constantiensi circa usum Annatarum.

Ex hac enim responsione intelligitur, tempore hujus Concilii, conformiter ad dictam formam exigendi Annatas per Bonifacium IX. primum inductam, litteras Provisionis non fuisse expeditas, & relaxatas, nisi prius per Provisos facta promissione, ac præstita *omnimoda securitate & cautione* de solvenda Camerariis Sedis Apostolicæ summa taxata, sive descripta in libris Cameræ Apostolicæ, intra designatos terminos, prout hæc omnia latius ibidem describuntur.

Porro, quia Provisus de Episcopatu, Abbatia, aliave Prælatura, hujus Provisionis nullum plane effectum habere posset sine litteris provisionis, conclusit prædicta Natio Gallicana, hanc Annatam, sive jura temporalia exigi, & solvi, vel promitti pro ipsa provisione: & quod in effectu ipsa provisio non concedatur vel obtineatur nisi solutis, vel saltem promissis hisce juribus temporalibus.

XXIII. Notat etiam Natio Gallicana *art.* 9. suæ Responsionis, quod litteris in Cancellaria expeditis, & deinde bullatis, ac etiam registratis portentur ad Cancellariam, à qua haberi non possunt, nisi Provisus primo se obligaverit ad solvenda prædicta jura.

Imo jam notaverat Natio Gallicana *art.* 8. suæ Responsionis, " *violentari Provisos* ad solutionem vel „ promissionem horum jurium temporalium per reten„ tionem & detentionem litterarum; tales modi, aje„ bant Galli, nunquam inducunt consuetudinem, ne„ que præscriptionem, cum sint violenti; & cum hoc „ resultat alia violentia; quia quantumcumque pro„ moti, benedicti, vel consecrati (& notum sit Mo„ nasteriis, vel Ecclesiis quibus præficiuntur) sine „ litteris ejusmodi non possunt intrare in possessionem, „ propter Constitutionem pœnalem factam in favo„ rem hujusmodi indebitarum exactionum, quæ inci„ pit: *Injunctæ*.

Hinc conclusit Natio Gallicana; hæc jura temporalia exigi & solvi, vel promitti pro ipsa provisione, sive ut Provisus suæ provisionis effectum habere queat.

Præterea ostenderat *art.* 7. "quod non petantur, ne„ que exigantur hæ Annatæ per Cameram Apostolicam „ & DD. Cardinales, *ob vacantias Ecclesiarum*: *quia va„ cant*, sed quia *conferunt*, seu quia collationi & promo„ tioni (quæ fit per Papam) assentiuntur.

Hanc assertionem suam duplici ibidem probant argumento: primò, quia ab eis qui promoventur ad „ Prælaturas hujusmodi extra Curiam, & per alium „ quam per Papam conferuntur, nihil habent vel „ exigunt.

Secundo, ex eo quod nihil percipiant in tali exactione nisi DD. Cardinales, qui *actu sunt præsentes*; & tamen de jure communi etiam absentes participarent; si quia *vacant*, deberentur, vel exigerentur.

XXIV.

XXIV. Ex his ulteriùs deliberavit Natio Gallicana, nulla præscriptione aut consuetudine, privilegio vel statuto, hanc Annatarum exactionem justificari posse, " Quia (ait *art.* 7.) nullo statuto, privilegio, „ consuetudine, præscriptione, aut alio titulo potest „ induci, quòd propter *conferre*, aut *consentire* promo„ tioni, aut electioni alicujus Monasterii vel Ecclesiæ „ Cathedralis, sive ut præficiatur administrationi Præ„ laturæ, Beneficii, sive Ecclesiæ, aliquid possit vel „ debeat peti vel exigi: eò quòd secundùm Apostolicas „ & Canonicas Traditiones clarissimè foret Simonia„ cum.

Et *art.* 8. postquam ostendit Provisos *violentari* ad solvendam vel promittendam Annatam, per retentionem, ac detentionem litterarum provisionis, inferre non dubitavit, *hoc esse simoniacum, vel suspectum de simoniâ.* (*a*)

Argumento in justificationem exactionis Annatarum, à præscriptione aut consuetudine petito, opposuit præterea Natio Gallicana, quòd ad eas solvendas Prælati in Curia Romana Provisi *violententur*; sive per violentiam ad earum solutionem adigantur per retentionem, sive non relaxationem Bullarum sive litterarum provisionis: " tales enim modi nunquam inducunt consue„ tudinem, neque præscriptionem, cùm sint *violen*„ *ti.*

Cùm verò ex parte DD. Cardinalium appellantium, in justificationem Annatarum allegaretur, Papæ subveniendum esse ab inferioribus Ecclesiis; respondit Natio Gallicana *art.* 17. quòd " quilibet Episcopatus „ certos suos habet redditus pro dotatione & susten„ tatione sua, sive Episcopi; sicut habet Episcopus „ Romanus, quæ suffecère & sufficere possunt cum „ industria, & alia, quæ extraordinariè superveniunt: „ nam Apostolus ex industria quærebat sibi victum, „ ne quibus ministrabat, esset nimiùm onerosus. Et „ sanè si non sufficiant redditus Episcopi Romani de „ præsenti, primò habet requirere subsidium à Clero „ suæ civitatis & Diœcesis, deinde suæ Provinciæ, „ & per modum subsidii charitativi temporalis, & non „ perpetui census: & postmodum ab aliis Ecclesiis „ immediatè subditis potest subsidium benignè implo„ rare: quæ (causâ necessariâ suppositâ, expressâque „ & verâ) honestè non possunt denegare ad tempus.

„ Nec tunc fortè exactio subventionis facienda res„ pectu datæ temporalitatis per Fundatores Ecclesia„ rum, ut certum onus supportetur, aut aliquid aliud „ fiat secundùm eorum ordinationem, ne frustrentur „ ordinatione & intentione suâ: sed tantùm respectu „ eorum, quæ proveniunt ratione spiritualitatis, & „ dotis constitutæ à jure, ut sunt decimæ, oblationes, „ portio canonica mortuariorum & similia.

Igitur evidens est, Nationem Gallicanam, modum exigendi Annatas tum temporis usitatum, eo præcipuè titulo, ut simoniacum, vel saltem de simonia suspectum reputasse; quia Provisi ad promittendum descriptas in libris Cameræ Apostolicæ taxas *violentabantur* per retentionem litterarum provisionis.

Insuper constat Nationem Gallicanam existimasse, exactionem Annatarum juxta prædictam formam, nec consuetudine, nec præscriptione purgari posse. (*b*)

XXV. Sub idem tempus Joannes Gersonius, ejus ætatis Theologus piissimus ac doctissimus, atque Universitatis Parisiensis Cancellarius, qui & ipse Concilio Constantiensi interfuit, hanc formam exactionis Annatarum ut apertam, & perniciosam labem simoniæ palam pronuntiare non dubitavit.

Et quidem in Tractatu de potestate Ecclesiæ *consideratione* 8. hæc habet: " Si judicia minora reproban„ tur in Moyse, videamus in Summo Pontifice & Cu„ ria sua, quid de tot profanissimis, & indignissimis „ causarum & litigiorum continuis & anxiis occupatio„ nibus? quid de Beneficiorum quorumcumque etiam „ minorum collationibus, & signationibus manu Pa„ pæ? quid de Annatarum exactionibus?

Et paucis interpositis: maximè (ait) " dum recepit „ *Annatas*: quoniam ex hac copula, quamdiu perse„ veraverit, orietur inevitabiliter leprosa pestis simo„ niæ, inficiens sua contagione, nedum caput, sed „ penè singula Ecclesiæ membra.

XXVI. Et in Tractatu de simonia ex professo hanc materiam discutiens, eam format conclusionem (cui & probandæ integrum Tractatum impendit: " *Simo*„ *niaca labes contra jus divinum, vel simoniacâ specie* „ *suspectum est* in conferente Beneficium Ecclesiasti„ cum, etiamsi sit Papa, exigere vel extorquere à Be„ neficiando promptam pecuniam, sub titulo *primo*„ *rum* fructuum, ac impedire possessionem, & effica„ tionem suam, quousque solverit illam pecuniam.

Post hæc ponit objectiones contra hanc conclusionem, atque inter cæteras quinto loco petitam ex communi & diuturna praxi his verbis: " Ampliùs, quia „ non est probabile, quòd per tot tempora tolerasset „ Ecclesia in promoventibus, & promotis talem exa„ ctionem pecuniarum, si fuisset simoniaca de jure di„ vino: *quia non solùm, qui faciunt mala, sed qui con*„ *sentiunt facientibus* (secundùm Apostolum *Rom.* 1.) „ *digni sunt morte.*

Ad hanc, uti & ad secundam, tertiam & quartam objectiones petitas ex praxi inferiorum & Prælatorum & Canonicorum exigentium temporalia ab admittendis ad possessionem vel ab admittendis ad Beneficia vel Religionem, respondet Gersonius: " Quòd valdè multa „ proh dolor! sint & facta sunt, habentia malam spe„ ciem turpis quæstûs, & in multis simoniacam pravi„ tatem; sicut & alia vitia regnare videmus passim apud „ homines; virtutes autem raro: propterea dicit lex „ antiqua: *Non sequeris multitudinem ad faciendum ma*„ *lum*; Exod. 23. 2. hæc enim est argumentatio pessi„ ma: multitudo facit hoc, igitur est licitum; quoniam „ oppositum consequentis frequenter, & quasi semper, „ stat cum antecedente.

Præterea respondet ad argumentum, sive objectionem petitam ex diuturna tolerantia Ecclesiæ; quòd „ apud bonos, conscientiosos & eruditos, quos non „ excæcavit malitia, vel superbiæ, vel adulationis, „ vel avaritiæ, talis simoniaca pestis reprobata est per „ prædicationes, & doctrinas, verbis & scriptis, & „ novissimè per hoc sacrum Concilium, scilicet Con„ stantiense, judiciali severitate damnata fuit in capite.

Habetur hic Tractatus Gersonii tom. 2. operum ejus ultimæ Editionis.

XXVII. Nec tantùm Gersonius de hac Annatarum exactione querelas deposuit, eamque ut simoniacam reputavit: sed etiam plures Universitates, ac signanter Facultas Theologica Parisiensis eam simoniacam esse respondit, uti intelligitur ex instructione anno 1561. data *Ferrerio* per Carolum IX. Regem Christianissimum, per quam injunctum fuit huic Regio Oratori, rogare Pontificem nomine Regis, ut querelarum radicem contra has Annatas excindere dignaretur.

Quandoquidem (ait) Annatæ illæ prohibitæ fuerint variis Regum Prædecessorum Constitutionibus; veluti con-

(*a*) Non ita censent in Galliis complures Jurisconsulti; aiunt enim Annatam esse veluti donum gratuitum, quod de consensu Regis ex libera Præsulum voluntate summo Pontifici conceditur; non ergo Annatas respectant ut Bullarum pretium; atque ea expositio Pragmaticâ Sanctione nititur, quæ donum gratuitum nuncupat Annatæ decimam partem, quam Prælati consecrandi vel recens consecrati Papæ ejusque administris largiri consueverant.

(*b*) Articuli, qui modò citati sunt, videntur exscripti ex historia Conciliorum, ab Edm. Richerio elaborata, t. 1.

contrariæ libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ: & insuper *per ipsam Facultatem Theologicam Parisiensem Sorbonicam, aliasque Regni Universitates deliberatum, & conclusum fuerit, Annatas exigi non posse citra enormem simoniam, tam per eum, qui pecuniam dat, quàm per eum, qui pecuniam recipit.* Integra hæc instructio exhibetur inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 22. num. 34.*

XXVIII. Scio ab Ultramontanis ac novissimè à Prospero Fagnano, plura adduci in justificationem modernæ praxis Curiæ Romanæ exigendi & recipiendi Annatas: sed si rationes per Fagnanum, aliosque in hujus praxis justificationem adductæ sine præventione seriò discutiantur, & cum argumentis per Nationem Gallicanam in Concilio Constantiensi, necnon per Gersonium, aliosque adductis conferantur, nescio num sufficientes videbuntur.

XXIX. Ut tamen Annata modo saltem apparenter justo taxari possit pro ratione fructuum Beneficiorum, exprimendus est juxta hanc Regulam & stylum Curiæ Romanæ *verus* valor Beneficiorum vacantium, secundùm communem æstimationem.

XXX. Verùm hodie consuetudo tam in Gallia, quàm Belgio invaluit, ut valor omnium Beneficiorum, exceptis Episcopatibus, Abbatiis, aliisque *consistorialiter* conferendis, exprimatur sub taxa 24. *ducatorum auri de Camera*; tametsi *verus* eorum valor secundùm communem æstimationem ascendat etiam ad triplum & amplius illius taxæ.

Unde formula consueta in omni supplicatione & provisione hujusmodi Beneficiorum est: *Quòd illorum proventus valorem annuum 24. ducatorum auri de Camera non excedat.*

XXXI. Unde quoad hujusmodi Beneficia nunquam fit examen aut inquisitio circa proventus Beneficiorum, in ordine ad veritatem hujus expressionis; sed sive exigui, sive magni & notabiles sint Beneficiorum proventus, semper hæc formula servatur: neque unquam ob falsam valoris expressionem provisio ut subreptitia vel obreptitia impugnatur.

XXXII. Quæ sit hujus consuetudinis seu styli origo, incertum est. Hoc constat, vi Concordatorum Germaniæ, Beneficia, quorum proventus non excedunt valorem 24. florenorum de Camera, à solutione Annatarum esse immunia, in verbis: *Sed de Beneficiis, quæ valorem 24. florenorum auri de Camera non excedunt, nihil solvetur.* (*a*)

Cùm ergo Principes sæpius institissent apud Romanos Pontifices pro moderatione Annatarum, verisimile est, tandem obtentum esse, ut Beneficia & Dignitates non Consistorialia exprimerentur sub expressione istius taxæ Cameralis 24. ducatorum auri de Camera: ut sub umbra talis taxæ Cameralis, immunitas Annatarum sine aliorum consequentia tribueretur, uti loquitur Zypæus *Consult. 6. De Rescriptis n. 2.*

XXXIII. Ut ut sit de occasione inductæ consuetudinis, certum est, eam non tantùm in Belgio & Gallia, sed & in Hispania & Germania invaluisse, uti ex Chokier ibi notat Zypæus; additque idipsum amplè etiam expressum fuisse in quadam decisione Rotæ Romanæ datâ 20. Novemb. 1624. verba eo spectantia ex originali ibidem exhibens; ubi notandum, quòd expressè dicatur, hoc introductum fuisse per Concordata, *ut evitetur solutio Annatæ in Curia.*

XXXIV. Hinc patet, clausulam expressionis valoris in hujusmodi Beneficiis hodie tantùm esse meram formulam styli, nec significare verum valorem Beneficiorum non excedere 24. ducatos auri de Camera, sed vi consuetudinis sat notæ nihil aliud significare, quàm hæc Beneficia solutioni Annatarum non esse subjecta.

Nemo tamen negaverit, quin dolendum sit, quòd adigantur fideles, & signanter Ecclesiæ ministri, ut æquivocis istis formulis & falsam præferentibus impressionem uti debeant, maximè in rebus sacris.

XXXV. Quamvis Episcopatus & Abbatiæ Consistoriales etiamnum hodie Annatas seu *servitia communia* solvere debeant, (*a*) nihilominus verus eorum valor, qui *nunc* est secundùm eorum communem æstimationem, non exprimitur: sed secundùm antiquam taxam Cancellariæ Romanæ, quæ semper retinetur: quemadmodum notat Fagnanus ad dictum *Cap.* PRÆTEREA.

XXXVI. Hinc facilè intelligitur, non esse hodie hisce in partibus magnum usum hujus Regulæ: atque cessare quæstiones circa illam moveri solitas, quas apud Chokier aliosque ejus Commentatores videre licet.

XXXVII. Non tantùm Beneficium pro quo supplicatur exprimendum est cum omnibus suis qualitatibus; sed etiam Beneficium quantumvis exiguum antè obtentum *Cap. 23. De præbendis in* VI. ubi dicitur, quòd si ad petitionem alicujus Beneficium conferatur à Sede Apost. provisio sit nulla, si *quantumcumque modicum* Beneficium ante obtentum taceatur; neque defectus hic suppleretur, etsi Provisus vellet Beneficium illud statim dimittere; uti notat Rebuffus in Praxi *parte 1. tit. De Forma novæ provisionis.*

XXXVIII. Cùm enim pluralitas Beneficiorum sit contraria sacris Canonibus, nunquam Papa censetur velle eam probare; nisi saltem de ea priùs certior factus sit, ut, habitâ notitiâ, dispiciat, num justa sit causa dispensandi.

XXXIX. Post supplicam sequitur Signatura, quæ subinde ponitur ab ipso Pontifice sub hac formula: *Fiat, ut petitur*, cum appositione primæ litteræ sui nominis Baptismalis, v. g. *Fiat, ut petitur A* in Signatura moderni Pontificis Innocentii XII. qui ante Pontificatum vocabatur *Antonius*. Aliquando Signatura ponitur per Commissarium Pontificis sub hac forma: *Concessum, ut petitur in præsentia* S. D. N. P. cum expressione sui nominis.

XL. De hac duplici Signatura, ejusque diverso effectu videri possunt, quæ dicta sunt *parte 1. tit. 23. cap. 2.* ubi etiam monuimus aliquando recurrendum esse ad Signaturam, ut sciatur, quâ formâ ipsa Signatura fuerit expressa; cùm id ex tenore Bullæ dignosci nequeat, eò quòd Bullæ eodem modo conficiantur, sive sub una sive sub altera forma fuerit Signatura posita.

XLI. Primitus Romanas Beneficiorum Provisiones, in simplici illa forma & stylo expeditas fuisse, quibus Ordinariorum Provisiones expediebantur, & hodie expediuntur, admodum verisimile est: neque enim clausulæ illæ, aut conditiones; putà valoris, & Beneficiorum expressiones, derogationes, absolutiones ad effectum, & similes, quibus litteræ, sive Bullæ Provisionum juxta modernum Curiæ Romanæ stylum replentur, nec tempore Alexandri III. aut etiam Innocentii III. adhuc notæ fuisse videntur: nulla enim earum clausularum, aut provisionis juxta

(*a*) Annatas, quas pro majoribus Beneficiis Papæ negaverunt Germani Protestantes, suis solvunt Principibus secularibus. " Verùm, inquit Boehmerus, *lib. 1. tit. 11. parag.* XLVI. Gravior „ difficultas in exacta determinatione superest, à quibus Beneficiis in terris Protestantium *Annatæ* exigi possunt, cùm antea „ demonstravi, Papam à Canonicatibus pluribus per Germaniam „ sub adducto colore, *Annatas* haud exigere; quod etiam fatetur Wagnereck tit. *De Præbend. pag.* 512. & cum ad imitationem Juris Canonici praxis *Annatarum* in terris Protestantium „ recepta sit, probabile est, de aliis Beneficiis *Annatas* solvi aut „ exigi non posse, quàm de quibus illas percepit Curia Romana. „ Sed juvat, hîc potiùs suspendere judicium, quàm temerariam „ formare decisionem.

(*a*) Quæritur quare Annatæ *servitia communia* dicantur? Hanc affert rationem Tuschius *litt.* A. concl. 328. n. 1. " Quia „ negotium in Consistorio examinatur, & fit provisio, & sic tam „ Papa quàm Cardinales inserviant & laborant, & ea propter „ medietas istius Annatæ est Papæ, alia medietas est Cardinalium.

modernum

modernum stylum expeditæ in Registris aut Actis Innocentii III. mentio occurrit: sed formula Provisionis, si quæ reperitur, simplex est.

Igitur verisimile est, eas clausulas, quibus hodiernæ Romanæ Curiæ Provisiones abundant, demum post tempora horum Pontificum invaluisse, nec omnes eodem tempore.

Quidquid sit de tempore, quo clausulæ hodie inseri solitæ, sunt introductæ; quidquid etiam sit de occasione aut scopo hujus introductionis; hoc satis constat, multiplices illas clausulas (quas sub hoc titulo exposuimus) multiplicandis potiùs, quàm minuendis aut extinguendis litibus, occasionem subministrasse.

XLII. Præthereà & illud constat, ob has multiplices insertas clausulas, nec non earum juxta stylum Curiæ solitas expressiones, eas Provisiones Apostolicas frequenter defectibus aut nullitatibus reddi obnoxias: atque hinc ulteriùs contingit, quòd Provisi, si effectum Provisionis consequi velint, litesque & controversias evitare, cogantur rursùs ad Curiam Romanam recurrere, ut hisce defectibus & nullitatibus, per novam provisionem medeatur, putà per Rescriptum *perinde valere*, vel per Rescriptum *perinde etiam valere*, aliasve similes novæ Provisionis formulas, quas hisce defectibus, & nullitatibus medendis Curiam Romanam postremâ ætate adinvenisse, & recepisse scitur, cùm nec harum formularum sive Rescriptorum ullum in Decretalibus Gregorii IX. vel vestigium occurrat.

Similiter nec dubium, quin cum hisce formulis & clausulis, nec non novis Rescriptis illa Cancellariæ & Datariæ ministrorum invaluerit numerosa turba, qui conficiendis, revidendis, plumbandis, & registrandis, necnon describendis his litteris Provisionis impenduntur, & de taxis & juribus harum litterarum participant.

CAPUT V.

De Clausulis tertiæ partis Signaturæ.

1. *Tertia pars Signaturæ incipit ab absolutione à censuris, cujus formula refertur.*
2. *Clausula absolutionis à censuris, recentioris styli est.*
3. *Hæc absolutio tantùm prodest ad unum effectum.*
4. *Non operatur quoad omnes excommunicationes.*
5. *Clausula surrogationis, quando Beneficium est* litigiosum.
6. *Hæc clausula respicit dispositionem Cap.* 2. Ut lite pendente in VI.
7. *Huic dispositioni per eam clausulam derogatur.*
8. *Hodie in Provinciis Belgicis hæc clausula reputatur esse tantùm* styli.
9. *Additur clausula surrogationis quoad* possessorium.
10. *Apud Belgas fit surrogatio apud Judicem coram quo lis pendet.*
11. *Clausula, qua permittitur, ut in una è variis formis litteræ expediantur.*
12. *Formulæ,* Si neutri, *item* Si nulli, *&* Si alteri, *quomodo differant; & quando adhibeantur?*
13. *Clausula* Cum gratificatione opportuna, *quando apponatur; & quis ejus finis?*
14. *Non admittitur in Gallia; & quare?*
15. *Clausula* Anteferri *præcedenti admodum similis in Gallia quoque non admittitur.*
16. *Clausula derogatoria Juris Patronatûs.*
17. *Hæc clausula necessaria, si Beneficium sit Juris Patronatûs* laïci.
18. *Papa non intendit præjudicare juri* laïcorum.
19. *Papa solet concedere derogationem pro* medietate; *& quis hujus effectus?*
20. *Dissensum Patronorum præsertim inter laïcos in Belgio & in Gallia Papa supplere non potest.*
21. *Quid intendatur per clausulam ad priorem relativam:* Citra tamen illius approbationem.
22. *Hæc clausula in Belgio & in Gallia est sine effectu.*
23. *Uti & hæc:* Ex fundatione, aut dotatione.
24. *Verba clausulæ:* Etiam Nobilium & Illustrium, *quare apponantur?*
25. *Supponit Curia Romana Papam posse derogare Juri Patronatûs* mixto; *sed aliud à Belgis servatur.*
26. *Clausula* Litigiosum *supponit derogationem Juris Patronatûs laïci* litigiosi; *quòd à Belgis non recipitur.*
27. *Quid indicet clausula* Devolutum?
28. *Generalis clausula derogatoria Statutorum; & quis ejus effectus.*
29. *Clausula derogatoria in litteris Apostolicis apposita non derogat statutis aut consuetudinibus Ecclesiarum solemniter approbatis.*
30. *Quid significetur per clausulam Signaturæ,* Committatur?
31. *Clausula Bullæ de non tollendo jure tertii.*
32. *Regula Cancellariæ huic clausulæ correspondens.*
33. *Hæc per sequentes Pontifices ad* quamcumque *provisionem Papæ extensa.*
34. *Regula intelligitur de quocumque jure.*
35. *Mandat Papa, ut Executor cognoscat de jure alteri quæsito.*
36. *Hæc auctoritas hodie Executori apud Belgas non competit.*
37. *Ordinario, cui provisio in forma* Dignum *committitur, tantùm competit examen super capacitate providendi.*
38. *Clausulæ omnes, quæ sunt styli habentur, pro expressis.*
39. *De appositione* Datæ *remissivè.*

I. TERTIA pars Signaturæ incipere solet ab hac clausula: *Et cum absolutione à censuris ad effectum,* &c. quæ in litteris seu Bulla hoc modo extenditur: *Te à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à Jure, vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes ad effectum præsentium duntaxat consequendum.*

Hæc clausula unicè respicit impetrantem, qui aliquâ censurâ esset innodatus, quæ ipsum ad Beneficium obtinendum redderet incapacem.

II. Cùm autem hujus clausulæ nulla in Decretalibus Gregorii IX. mentio fiat, argumentum fat concludens est, eam demum Provisionibus Apostolicis fuisse insertam postremis seculis, postquam Excommunicationes, aliæque Censuræ Ecclesiasticæ supra modum frequentes esse cœperunt, ac notanter Censuræ *juris* & *latæ sententiæ*; idque levissimis ex causis.

Hinc & contingere poterat, ut nonnunquam Provisus aliqua simili *juris* censura esset, vel crederetur innodatus, eoque titulo effectum provisionis consequi non posset. Huic incommodo ut occurreretur, credidit Curia Romana addendam hanc clausulam, quæ hodie reputatur meri styli: unde non operatur, ut ejus vigore Provisus reddatur capax obtinendi Beneficium, non obstante censurâ ritè illatâ, aut pœnâ quam incurrisse posset: atque inter alios Georgius Louetius in notis ad Molinæum in Regulam *de Infirmis, num.* 397. monet, hanc clausulam non comprehendere graviora & majora delicta. Et ibidem in nota marginali notat Antonius Vaillant Advocatus Parlamenti Parisiensis, quod " hæc clausula non reddat habilem, si aliunde sit " inhabilis, & *ritè excommunicatus*, vel crimen com-" miserit ante Provisionem, quod suspensionem in-" ducat.

III. Itaque hæc generalis clausula hodie est exigui effectûs. Quod si impetrantem absolvat à censuris, eum non absolvit nisi, duntaxat ad *hunc effectum conse*quen.

quendam; id est, ut sit capax hujus provisionis. Unde nec impetrans vigore hujus absolutionis poterit celebrare, nec Horis interesse, nec alia facere: quia *ad effectum* tantùm est absolutus, inquit Rebuffus tit. *De Forma novæ provisionis*, verbo: TEQUE ABSOLVENTES *num.* 15. nec *aliud* posset Beneficium post istam absolutionem obtinere ab Ordinario vel alio, nisi absolveretur de novo. Imò nec fructibus Beneficii gaudere potest: omnesque aliæ pœnæ excommunicatorum contra eum obtinebunt.

IV. Deinde nec in omnibus excommunicatis hæc clausula vel hunc unum effectum operatur, uti dicto loco monet Rebuffus, plures ibidem casus referens, ad quos clausula hæc non extenditur: qui hodie nominatim exprimuntur in Regula Cancell. 66. *De insordescentibus*; unde hæc clausula hodie *meri* styli sine aliquo effectu esse solet.

V. Frequenter quoque inseritur Signaturæ hæc clausula: *Et quatenus litigiosum existat, litis status & nomina judicum, & collitigantium, juraque & tituli illorum exprimi, vel pro expressis haberi possint.*

VI. Hæc clausula, uti & aliæ adjungi consuetæ, (de quibus infrà dicetur) relationem suam habet ad *cap.* SI II. *Ut lite pendente*, ubi statuitur, Beneficia litigiosa non posse conferri per Ordinarios Collatores, *lite* adhuc indecisâ, uno collitigantium decedente, *ne propter novos adversarios litigia in Ecclesiæ dispendium prorogari contingat.*

VII. Per dictam ergo clausulam vult Papa, statum litis haberi posse pro expresso; & eo non obstante, provisionem suum sortiri effectum; & Provisum surrogari in locum defuncti collitigantis, non obstante dispositione dicti Capituli.

VIII. At nec in Gallia, nec in Belgio dispositio dicti Capituli *Si ii.* observatur: possuntque Ordinarii Collatores conferre Beneficia vacantia tametsi *litigiosa*. Itaque hæc clausula in hisce Provinciis reputatur esse duntaxat *de stylo*: monetque propterea Rebuffus Regulam Cancell. 29. *De surrogandis Collitigantibus*, se in Regno Franciæ non vidisse servari: uti nec in Belgio servatur.

IX. Sequitur dein clausula in Signatura: *Et litteræ in forma simplicis provisionis, gratiosæ surrogationis, etiam quoad* POSSESSIONEM. Hæc clausula ut sensum perfectum habeat, debet connecti cum verbis in fine aliarum clausularum positis, *expediri possint*; id est, *litteræ in forma*, &c. *expediri possint.* Per hæc ergo permittit Papa, ut litteræ *surrogationis* in locum Collitigantis expediantur, sive lis sit super petitorio, sivè possessorio.

X. At apud Belgas, uti & in Gallia, surrogatio fit apud judicem, coram quo litigatur, notaturque in additione ad Castellum in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 207. non requiri in Gallia litteras in forma pro surrogatione; sed eam fieri judicialiter per simplicem libellum supplicem, vigore Edicti Regii anni 1667. *tit.* 15. *art.* 16.

XI. Dein sequuntur hæ clausulæ: *Et gratiæ* SI NEUTRI, SI NULLI, SI ALTERI PERINDE VALERE, ETIAM VALERE, cum gratificatione opportuna, *simul vel separatim expediri possint.*

Hæ clausulæ dependent quodammodo à clausula superiùs expressa *De Litigio*. Cùm enim provisiones de Beneficio *litigioso* sint multiplicis formæ, intendit Papa per has clausulas provisionem expediri sub una è formis hic expressis, quæ Supplicanti utilior & opportunior esse possit.

XII. In priori forma *Si neutri*, Papa supponit, esse *duos* duntaxat Collitigantes, & neutri illorum jus aliquod competere; ac per consequens, quòd Supplicans possit habere litteras *Si neutri*, quibus mandetur Supplicanti provideri, si constiterit *neutri* Collitigantium ullum jus competere. Si autem sint plures Collitigantes, quàm *duo*, tunc expediuntur litteræ *Si nulli*; eâdem in reliquis cum præcedentibus formâ. Interdum autem ipse supplicans est unus è litigantibus, petitque surrogari in locum Collitigantis, *Si alteri jus non competat.* De clausulis *Perinde valere*, item, *Etiam valere*, suprà egimus.

XIII. Clausula verò *cum gratificatione opportuna*, supponit esse plures Concurrentes in *Data*: vultque hoc casu Papa proviso *gratificatum*; ut nimirum præferatur provisis.

XIV. Verùm cùm in omnibus provisionibus hæc clausula *gratificationis*, quasi de stylo inseratur, hodie in Gallia non admittitur; obtinetque hoc principium, quòd plures provisiones in Data concurrentes *mutuo concursu sese impediant*: uti observat Castellus in citata Praxi, *pag.* 210.

XV. Similiter clausula *Anteferri*, præcedenti admodum similis, per quam consequitur impetrans prærogativam ante eos, qui *priores* in *Data* fuerint; improbatur in Gallia, teste Joanne D' Artis Antecessore Parisiensi in Tractatu *de Beneficiis Sect.* 7. *cap.* 2.

De omnibus hisce clausulis, quæ ferè sunt, saltem hisce in regionibus, duntaxat de stylo, consuli poterit Rebuffus in Praxi *parte* 1. *tit. De Rescripto* SI NEUTRI, &c.

XVI. Post hasce clausulas sequuntur subinde derogationes Regularum Cancellariæ *De Infirmis resignantibus*, de qua infrà *titulo de Resignatione Beneficiorum* & *de verisimili Notitia*, de qua suprà actum est; ac tum subditur clausula derogatoria Juris Patronatûs: At " cum derogatione *Juris Patronatûs*, si quod sit, ci„ tra tamen illius approbationem, videlicet si laico„ rum tantùm, etiam Nobilium & Illustrium, eisque „ ex dotatione vel fundatione competat, pro medie„ tate, aliàs seu si litigiosum vel devolutum sit in to„ tum.

XVII. Hæc clausula necessariò exprimenda, si Beneficium sit Juris Patronatûs *laici*; si enim non exprimeretur, provisio censeretur subreptitia: eò quòd Papa nunquam censeatur velle derogare Juri Patronatûs laicorum.

XVIII. Imò ut Papa ostendat, se nolle Patronis *laicis* præjudicare, aut eorum juri derogare, additur in Bulla seu litteris, quæ ex Signatura tanquam *minuta* seu *protocollo* conficiuntur, in fine ipsius clausulæ: *Et de consensu Patroni, seu Patronorum.*

XIX. Verba in supplica posita, *pro medietate*, referuntur ad casum, quo plures sunt Patroni; petiturque pro eo casu derogari saltem *pro medietate*; hoc est, si *medietas* Patronorum consentiat, tunc *gratia* habeat suum effectum. Hoc autem solet Papa concedere, eò quòd tunc non videatur Patronis præjudicium fieri: quia dissentientibus Patronis, neque in unam personam, saltem pro *majore* parte consentientibus, juxta jus commune Ordinario competit decisio, ut infrà *titulo De Jure Patronatûs* ostendetur. *Quòd autem Ordinario competit, id & sibi licere Papa non ambigit*, inquiunt Canonistæ.

XX. Evidens tamen est, quod hæc ratiocinatio & jus Pontifici assertum supponat opinionem Ultramontanorum existimantium, Papam esse *Ordinarium Ordinariorum*, & posse in qualibet Diœcesi jura Ordinariorum exercere, & pro Ordinario esse reputandum.

Verùm quia non ubique ea in Pontifice auctoritas agnoscitur, uti in hoc opere notatum est, etiam hæc clausula non recipitur, notanter quoad Patronos Laicos, in quorum præjudicium etiam in Belgio & in Gallia nulla derogatio Papalis admittitur.

XXI. Verba, *citra tamen illius approbationem*, significant, quòd Papa per hanc provisionem nullatenus intendat approbare Jus Patronatûs *laicale*. Unde in litteris hæc clausula exprimitur, hoc tenore: *Verificato priùs coram Ordinario* (si sit in forma *Dignum*) *dicto Jure Patronatûs.*

XXII.

XXII. Notat autem Fevretius *De Abusu lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 6. eam clausulam esse in Gallia sine effectu, eo quod Ordinarius nec in possessorio, nec in petitorio de hujusmodi jure cognoscere queat; sed hæc cognitio ad Magistratum pertineat: cui & notoria praxis Belgii est conformis.

XXIII. Per verba, *ex fundatione vel dotatione*, insinuantur, quod si non esset *ex fundatione*, aut *dotatione*, sed ex privilegio aliove simili titulo, Pontifex etiam in totum derogare possit. Sed hæc distinctio in Belgio non admittitur: quia, quocumque titulo Jus Patronatus laïcis competat, modo sit *laïcale*, nulla ejus derogatio admittitur.

XXIV. In eadem clausula sequitur: *Etiam Nobilium & Illustrium*; sub quibus comprehenduntur Reges, Duces, & Marchiones; qui sub generali nomine Patronorum non censerentur comprehensi; ideoque ipsorum juri non censeretur derogatum per generalem duntaxat Jurispatronatus laïcalis derogationem: ipsaque provisio haberetur subreptitia.

XXV. Finalia clausulæ ipsius verba: *Alias seu si litigiosum vel devolutum sit in* totum, referuntur etiam ad superiora hæc verba: *Videlicet si laïcorum* tantum: cum quibus faciunt hanc constructionem: Si laïcorum *tantum*, derogatio fiat pro medietate; sed si non sit *laïcorum tantum*, sed partim laïcorum, partim Clericorum, tunc fiat derogatio *in totum*; quod significat particula *alias*.

Supponit enim Curia Romana, quod Jus Patronatus *mixtum* reputandum sit pro mero Ecclesiastico; quasi dignius trahere debeat ad se minus dignum. At hisce in partibus quoad derogationem, potius reputatur *laïcum*; saltem eatenus ut nunquam cum præjudicio laïci, ei derogari queat, ut supra notavimus.

XXVI. Verba sequentia, *seu litigiosum*, indicant, quod Papa possit & intendat derogare Juri Patronatus, si sit *litigiosum* etiam *in totum*; sed nec hoc in Gallia aut in Belgio receptum est: sed Patroni etiam lite pendente præsentant.

XXVII. Verbum *devolutum* indicat, quod si per negligentiam Patroni, juxta juris dispositiones, jus conferendi esset devolutum ad Papam, intendat Papa Juri Patronatus derogare, etiamsi *devolutio* non sit expressa.

XXVIII. Post has clausulas sequitur in Signatura: *Ac statutorum primo dictorum cæterorumque omnium quomodolibet contrariorum latissime* (supple) *in litteris extendendorum.*

Hæc generalis clausula continet derogationem statutorum, quæ possent provisionis effectum impedire. Sed cum tantum sit generalis, nihilque nominatim exprimat, nullum præjudicium facit juri tertii, quod ex statutis posset prætendi; uti recte notat Castellus *pag.* 234.

XXIX. Observat Melchior Pastor in Tractatu *de Beneficiis lib.* 2. *tit.* 10. *num.* 2. quod statutis, consuetudinibus, ac privilegiis Ecclesiarum solemniter approbatis, per similes clausulas derogatum non censeatur, neque derogari possit: & si derogaretur, appellari posset ab executione Rescripti tanquam *ab abusu*.

Neque etiam in Belgio clausula derogatoria quoad hujusmodi statuta, consuetudines & privilegia facile effectum sortiretur, quandoquidem Principibus nostris etiam curæ sit, ut hujusmodi jura & statuta integre conserventur, ut in hoc opere non semel notatum est.

XXX. Si provisio sit expedienda in *forma dignum*, ponitur post clausulas prædictas *Committatur*; quo significatur Officialibus Curiæ, ut expediant Litteras vel in forma *dignum antiqua* vel *novissima*; prout materia exigit; ejusque executio committatur Ordinario, aut alteri juxta stylum, pro materiæ exigentia committatur.

XXXI. Hæc forma continet clausulam, de qua quidem nihil est in Signatura expressum; sed in litteris exprimi debet: *Dummodo tempore Datæ præsentium non sit specialiter alteri jus quæsitum.*

XXXII. Huic clausulæ respondet Regula 18. Cancellariæ *De non tollendo jus quæsitum*, quæ hodie exprimitur his verbis. " Item, ne per varias, quæ pro „ commissionibus seu mandatis & declarationibus habendis in causis plerumque fiunt suggestiones, justitia postponatur, idem D. N. decrevit & declaravit suæ intentionis fore, quod deinceps per quamcumque signaturam seu concessionem, aut gratiam, „ Litteras Apostolicas pro commissionibus, seu mandatis, aut declarationibus hujusmodi, etiamsi motu „ proprio ex certa scientia, ac etiam ante motam litem, à Sanctitate sua emanaverint, vel de hujus mandato faciendas, nulli jus sibi quæsitum quomodolibet tollatur.

XXXIII. Monet Chokier ad hanc Regulam *num.* 5. eam pleniorem factam per Paulum III. qui statuit illius effectum producendum *ad quamcumque commissionem, sive mandata, aut declarationes, etiamsi motu proprio, & ex certa scientia, ac etiam ante motam litem, à Sanctitate sua vel ejus mandato emanaverint.*

Quæ verba ideo inserta sunt regulæ, ut latissime fieret ejus interpretatio, ne jus alteri quæsitum per quamcumque Papæ concessionem tolleretur, inquit Chokier *num.* 6.

XXXIV. Dein *num.* 7. refert, Auditores Rotæ aliquando resolvisse, verbum *quomodolibet*, positum in fine regulæ referendum, non ad verbum *tollatur*, sed ad verba, *jus quæsitum*; sicque comprehendit jus qualecumque & cujuscumque generis directi vel indirecti, & etiam improprie sumptum, etiam minimum.

XXXV. Cum igitur Papa non velit per suam provisionem tollere jus alteri quæsitum, sequitur altera clausula, *vocatis qui fuerint vocandi*; ut nimirum cognoscat, an jus alteri alicui sit quæsitum, antequam provisionem faciat, aut Provisum in possessionem inducat.

XXXVI. Verum hæc clausula, uti & aliæ connexæ v. g. *amoto quolibet illicito detentore*, quæ ipsi Commissario vel executori tribuunt cognitionem ipsius causæ sive in *petitorio* sive in *possessorio*, in Belgio, uti & in Gallia sine effectu est: eo quod controversia super *possessorio* in materia Beneficiali decidenda sit coram Senatu Regio, idque semper in Litteris *Placeti* exprimatur; in *petitorio* autem coram Judice ordinario Beneficii, vel Judicibus Synodalibus delegatis in partibus: idque postquam possessorium plene fuerit evacuatum, uti notat Fevretius *De Abusu lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 18. *(a)*

XXXVII. Deinde monet, quod Ordinarius teneatur dare litteras vulgo *Visa*, si ipsum Provisum prævio examine deprehendat capacem, absque ulla discussione causæ præter examen super capacitate Providendi: quia Ordinarius in hoc casu tantum censetur Executor quoad solum examen super capacitate Provisi ad Beneficium, de quo agitur.

XXXVIII. Hæ sunt præcipuæ clausulæ quæ provisionibus Romanis inseri consueverunt; notatque Chokier ad Regulam *De non tollendo jus quæsitum n.* 15. " quod omnes clausulæ de stylo & consuetudine apponi solitæ, habeantur pro appositis, etiamsi „ non exprimantur.

XXXIX. Signatura, uti & litteræ concluduntur per appositionem *Datæ*, quæ per *Datarium* seu ejus Substitutum apponi consuevit; de qua actum est *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. ubi una notatum fuit, primo solere apponi

(*a*) Superius notavimus, quod in Galliis ubi controversiam de possessorio Supremus Senatus definiit, non liceat parti, quæ causa sua cecidit, litem movere de petitorio coram judice Ecclesiastico sui Beneficii.

apponi *parvam Datam*, ac dein extensam; & circa parvam Datam esse Gallorum speciale privilegium.

CAPUT VI.

De Placeto Regio super Provisionibus Apostolicis.

1. *Ecclesia in promulgandis legibus & mandatis suave Divinum regimen imitatur.*
2. *Non semper in hisce Divinum lumen summo Pontifici adest.*
3. *Patiuntur Pontifices, ut leges ipsorum, antequam recipiantur, revideantur.*
4. *Id potiore jure in Provisionibus Beneficialibus, quam in legibus obtinet.*
5. *Antiqua Belgii consuetudo requirit* Placetum *Regium pro executione Provisionis Pontificiæ.*
6. *Hanc consuetudinem inter Jura Belgarum retulit Guicciardinus.*
7. *Eadem est in Gallia & Hispania consuetudo.*
8. *Consuetudo hæc quoad Provisiones Beneficiales per Principum Edicta firmata.*
9. *Gubernatrix Belgii scripsit, Litteras Provisionis Nuntii Apostolici deberi placetari.*
10. *Idipsum edixit Philippus II.*
11. *Idipsum Litteris Nuntiorum insertum.*
12. *An hæc Edicta quoad Nuntios hodie observentur?*
13. *Scopus* Placeti.
14. *Supplica pro* Placeto *communicatur Procuratori Regio; & quare?*
15. *Quid fiat, illo audito?*
16. *Concessio* Placeti *non derogat juri privatorum.*
17. *Clausula conservatoria juris tertii* Placeto *inseri solita.*
18. *Clausula à Senatu Brabantiæ adjici consueta.*
19. *Clausula hæc ostendit, quod Principes neminem citra juris ordinem jure suo privari velint.*
20. *Id conforme juramento à Principibus Belgii præstari solito.*
21. *Clausula* Placeti *evincit, Executores Bullarum non posse de Beneficiis judicare.*
22. *Placetum subinde annuitur cum limitatione, vel modificatione.*
23. *Modificationes adjiciendæ Provisionibus Beneficiorum Parochialium.*
24. *Frequentia similium modificationum exempla.*
25. *Notabilis clausula addita à Consilio Sanctiore.*

I. RECTE nuper notavit Auctor Tractatus *De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ*, *lib.* 2. *cap.* 3. "Solemne esse Ecclesiæ, ut in gubernandis Fidelibus, „ Divinum regimen imitetur, nec solum attingat à „ fine usque ad finem fortiter, sed etiam disponat „ omnia suaviter. Itaque honoris Principibus debiti „ meminit, illorum jura servat illæsa, ordinem & dignitatem Episcoporum veneratur, populorum studia, „ & usus attendit, omniaque ita ponderat, ut consensum, & obedientiam potius obtineat, quam extorqueat; amore alliciat, quam timore impellat: nec „ infirmitati solum parcit, sed interdum etiam malitiæ „ cedit in iis, quæ cum Religionis periculo non sunt „ conjuncta.

II. Deinde subjungit: "Verum lumen illud S. Spiritus, quod summo Pontifici adest, cum explicanda „ sunt fidei mysteria, & tradenda morum præcepta, „ non perpetuo illi hypocritarum fraudes, aulicorum „ adulationes, improborum mendacia detegit, non „ adversus ambitiosorum importunitatem, Magnatum „ preces, suspecta Officialium consilia, immotum „ Pontificem servat. Quid si, quod tamen sine gravi „ fundamento suspicari nefas est, summus Pontifex „ aliquo ulciscendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad præcipiendum aliquid suæ potestatis „ limites transcendens, aut justitiæ repugnans? Nec „ enim altitudo, & sanctitas solii sanctum facit, & à „ peccato securum. Num, si quid hujusmodi contingeret, ab exequendo mandato non liceret abstinere? „ Quod autem in mandatis singularibus, etiam in „ communibus legibus liceret, quamvis longe difficilius legibus desit justitia, quam præceptis particularibus.

III. Ex his tanquam consequens infert: "Possunt igitur, dissimulantibus etiam summis Pontificibus, expendi novæ leges, antequam recipiantur, ut si quæ „ prodierint, quibus non sit necesse, vel etiam expediens „ parere, suspendatur executio, ac suspensionis causæ „ significentur, dummodo id cum bona fide, reverentia debita & intentione sincera fiat.

IV. Quod si hujusmodi per *subreptionem* vel *obreptionem*, aut particularium consuetudinum, privilegiorum aut jurium ignorantiam, aut aliquorum malitiam in generalibus legibus, quæ maturius expendi solent, contingere queant, quanto amplius in Provisionibus Beneficialibus, quæ ambitiosorum & avarorum fraudibus & importunitatibus, quin & imposturis, non raro obtinentur.

V. Hinc antiqua ac notissima est Belgii nostri consuetudo & praxis, ut Bullæ ac Diplomata Pontificia, præsertim in materia Beneficiali, executionem habere nequeant, neque in judicio proferri, nisi prius super earum executione habeatur consensus Regius per litteras; quas vulgo hic dicimus, litteras *Placet*, vel *Placeti*; Gallis autem dicuntur *Pareatis*.

VI. Hinc jura Belgarum describens Ludovicus Guicciardinus, ait: "Quod res Ecclesiasticas attinet, eas„ dem fere habet cum Pontifice Maximo Princeps in hac „ Ditione sua conventiones, quas in Regno suo Rex „ Galliarum.... nec Beneficium ullum aut gratiam „ potest conferre, nec expedire in hanc terram Diplo„ mata, aut quid aliud tale, quod effectum sortiatur, „ absque Principis quidem, vel Consiliorum ejus *Placeto* atque consensu.

VII. Eam esse usitatam & notoriam praxim Regni Galliæ, ut Provisiones Beneficiales executioni non mandentur sine impetratis litteris *Pareatis*, notius est, quam ut probari debeat.

In Hispania quoque Litterarum Apostolicarum executionem differri, ac *suspendi Regis Prætorii Decreto & auctoritate*, testis est Covarruvias, *Pract. qq. cap.* 35. *num.* 6. rationem subjiciens: "Ut Maximus Christi „ Vicarius (ait) interim certior fiat, quot & quantis „ afficiatur incommodis, & gravaminibus Respublica „ ista propter multa, quæ ab ipso falsis precibus & suggestionibus impetrantur, quæ minime Sanctissimus „ Pontifex foret concessurus, si per sinceram justamque „ narrationem certo sciret, quid spirituali, Ecclesiastico, & temporali hujus Regni, & Principatus recto „ regimini sit conducibilius.

VIII. Plura sunt Principum Edicta, quibus hic usus, nominatim quoad Provisiones Beneficiales stabilitur, & inviolabiliter observari præcipitur. Nam uti notat Zypæus in Jure Novo *tit. De Constitutionib. num.* 3. Beneficialia Diplomata, subreptione, gratia, & sordibus sæpe obtinentur.

Supra *tit.* 23. *cap.* 1. *num.* 38. meminimus Edicti Philippi Pulchri de 20. Maji 1497. quo admitti vetuit Beneficialia rescripta Curiæ Romanæ, nisi examinata, recognita, & probata fuerint à supremo Regio Senatu litteris *Placeti* Regii impetratis & expeditis.

IX. Maria Regens & Belgii Gubernatrix 9. Martii anno 1553. per litteras significavit Parlamento Mechliniensi, etiam litteras *Legatorum* sive *Nuntiorum* Sedis Apostolicæ continentes provisionem Beneficiorum debere *placetari*, tametsi Facultates Nuntiorum fuerint placetatæ. Habentur hæ litteræ, tom. 1. Edictorum Brabantiæ

bantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 9. promittiturque in iisdem litteris Edictum extensius super eadem materia.

X. Hoc Edictum evulgatum est anno 1574. per Philippum II. Regem Hispaniarum, quo cavit, ne quis ullius argumenti Bullas, gratias, provisiones, indulta, aliave mandata ex Urbe Roma, aut à *Legatis* Pontificiis profecta, per Belgium executioni mandare ausus sit, nisi prius comprobata fuerint, vel in sanctiore Consistorio, vel in Consilio Brabantiæ, sub pœna proscriptionis & publicationis bonorum in contumaces. Ita refert Hubertus Loyens Tractatu *De Curia Brabantiæ*, *cap.* 29. *tit. De litteris Placeti.*

XI. Et in verificatione Litterarum seu Facultatum Cardinalis Caraffæ Legati *à latere* ad has Provincias, cautum est, quod qui obtinuerint à Legato quamcumque provisionem, gratias aut Bullas, non poterunt iis uti, sine prævio obtento speciali *Placeto* Regio, uti consuetum est fieri in omnibus Provisionibus & Bullis Apostolicis. Habentur litteræ verificatoriæ in libello continente Privilegia nominationum Lovaniensium, & diversa alia indulta nominandi ad Beneficia, &c. impresso Leodii, anno 1665. *pag.* 137.

XII. Zypæus loco supra citato, citatis prædictis litteris Mariæ Regentis dicit, quod illas quoad Nuntios Apostolicos *praxis non observet*: "Præsertim (ait) cum Nuntii nunc apud Principes Belgii resident, & ante exercitium legationis litteras suarum Facultatum eis exhibent." Et revera Nuntii passim solent dare rescripta delegationis Judicum in causis appellationum, quæ citra ullum Principis Placetum suam sortiuntur hisce in Provinciis executionem; uti & litteras dispensationum super aliquibus impedimentis Matrimonii aliisque, ad quæ ipsorum auctoritas se extendit: at si Beneficia conferendi auctoritate uterentur, haud credo, quod provisiones ipsorum sine *Placeto* admitterentur.

XIII. Porro scopus seu finis hujus *Placeti* non est, legitimas Pontificum provisiones infringere, aut earum executioni obicem objicere; sed præcavere, ut ne per *subreptitie* vel *obreptitie*, vel etiam fraudulenter impetratas, vel potius extortas provisiones, jura Regia, ac Vasallorum violentur; aut Provinciarum receptis ac stabilitis juribus, privilegiis & consuetudinibus, cum magna Reipublicæ seu politicæ, seu Ecclesiasticæ perturbatione contraveniatur. Verbo Bullæ ac Diplomata Pontificia revideri debent ab iis, qui supremæ jurisdictioni vice regia præsunt, ut cognoscant, an nihil contineant, aut admixtum habeant, quod rempublicam lædere possit, *in quo omnis Placeti usus consistit*, inquit Hubertus Loyens loco citato: & supra ex Covarruvia quoque vidimus.

XIV. Hinc moris est, ut libelli supplices pro impetrandis litteris *Placeti* super Bullis Romanis communicentur *Procuratori Regio* seu Officio Fiscali; utpote cujus partes sunt, nomine Regis invigilare, ne quid admittatur quod rempublicam turbare vel lædere posset.

XV. Audito autem Officio Fiscali, tum Senatus examinat an *Placetum* sit annuendum, vel denegandum. Si enim nihil deprehendat, quod juribus Regiis deroget aut reipublicæ temporali, vel spirituali noceat, aut inveteratas Patriæ consuetudines, & jura infringat, executionem permittit: Sin autem aliquid prædictorum merito vereatur, *Placetum* denegat, aut saltem differt, quoadusque propius de sensu Bullæ rerum circumstantiis, aut mente Pontificis constiterit, & instructus fuerit ipse regius Senatus.

XVI. Porro, sicuti scopus impetrationis *Placeti* regii prævie ad executionem Bullarum Pontificiarum, est præcavere, ne quid sub obtentu similium Bullarum irrepat, quod publicum regimen, seu politicum, seu Ecclesiasticum turbet, aut jura regia, vel Provinciarum inveteratas consuetudines convellat, ita obtentum *Placetum* hoc unum operatur, & declarat quod in Bulla nihil illorum occurrat: ideoque Rex, cujus partes sunt jura publica sua auctoritate tueri, executioni illius obsistere nolit.

Si vero privatus quispiam per executionem Bullæ jus suum lædi existimet, huic *Placetum* Regium non officit, utpote sola jura publica attingens; privatis vero quibusque jus suum conservans, eisque integrum permittens, jus suum coram legitimo Judice prosequi.

XVII. Ut id certius constet, nullusque dubitandi locus relinquatur, solet ipsis litteris *Placeti* adjici hæc clausula finalis: *Salvo jure partis, quæ opponere poterit, quidquid opponendum judicaverit.*

XVIII. Senatus Brabantiæ nomine Regis litteras *Placeti* annuens, hanc cautionem addit, quod "si occasione hujus provisionis quæstio incidat, ea instituenda & agitanda sit, in possessorio quidem coram ipso Senatu Brabantiæ; in petitorio autem coram Judice Ecclesiastico competente in Brabantia residente. Et si quæstio per appellationem ad Curiam Romanam foret devoluta, tunc ea coram Judicibus delegatis & competentibus atque itidem in Brabantia residentibus prosequenda erit.

XIX. Hic luculenter ostenditur, Regis voluntatem haud esse, ut subditi sui prætextu Bullarum, aut Placeti super earum executione concessi, per viam *facti*, sive extra juris ordinem, per Provinciarum inveteratos mores & privilegia stabilitum, suis juribus priventur, aut lædantur.

XX. Id conforme est juramento, quo Principes Belgii in sua inauguratione se adstringunt, quod neminem subditorum tractabunt, aut tractari sinent, præter ordinem Juris singularum civitatum & Tribunalium, ubi materia incidens agitari debebit.

XXI. Hæc cautio insuper ostendit, clausulam Signaturæ, sive Bullæ, qua designantur Executores, qui de causa sive in *possessorio*, sive in *petitorio* cognoscant, hisce in partibus nullius aut exigui esse effectus, quemadmodum hoc titulo *cap.* 4. notavi.

XXII. Subinde, inspectis Bullis sive litteris provisionis, judicatur, earum quidem executionem non omnino impediendam, aut *Placetum* negandum; sed concedi posse cum quibusdam limitationibus vel modificationibus, non ut auctoritati Apostolicæ, aut ejus Provisionibus aliquid detrahatur, sed ut earum executio cujusque Provinciæ juribus, consuetudinibus, & publico regimini accommodetur.

XXIII. Edicto Caroli V. 20. Octobris 1541. cavetur, ut in omnibus litteris *Placeti*, concedendis super executione Bullarum sive Provisionum Apostolicarum de Beneficiis Curatis & Ecclesiis Parochialibus inseratur, quod impetrans tenebitur residere in loco suæ Curæ, nec possit per alium jubere eam exerceri.

Eodem Edicto mandatur, Litteras Placeti non concedi super privilegio non residendi in Beneficiis curatis, nec super dispensatione in ætate, aut inscitia idiomatis; vel concessione coadjutoriæ Præbendarum, aliorumque simplicium Beneficiorum. Habetur Edictum volum. 1. Edictorum Flandriæ; *lib.* 3. *Rubrica* 1.

XXIV. Placeto ejusdem Caroli V. super usu privilegiorum nominandi, quæ à Sede Apostolica Facultati Artium in hac Universitate Lovaniensi concessa erant, plures articuli inserti sunt, quibus usus illorum Privilegiorum certis legibus & limitibus circumscribitur.

Si Consiliorum Registra revolvantur, infinita propemodum reperientur *Placeta*, quibus executio Bullarum sub nonnullis limitationibus aut modificationibus, Provinciarum & Ecclesiarum juribus & privilegiis accommodatis conceditur.

XXV. Notandum, quod refertur in Registro MS. Archiepiscopatus Mechliniensis *Centur.* 3. *art.* 19. Cum quidam anno 1624. postulasset in Consilio Sanctiori Litteras *Placeti* super Bulla provisionis Beneficii vigore factæ resignationis, quæ una continebat derogationem

Regulæ de 20. diebus, datum fuit *Placetum*, adjecta hac clausula : Sine præjudicio juris Contendentium, qui rationes suas hactenus deductas poterunt allegare coram Judice competente sive in possessorio, sive in petitorio; ita tamen, ut si decisio causæ dependeat à puncto derogationis Regulæ *De 20. Diebus*, in Bulla contentæ, Judices nihil resolvere poterunt, nisi prius Regem consuluerint, adjecto proprio judicio. Idipsum in eodem Consilio Privato resolutum fuit 19. Junii 1646.

TITULUS VIII.

DE JURE PATRONATUS.

CAPUT I.

De Origine Juris Patronatus, & de Advocatiis Ecclesiarum.

1. *Nomen* Patroni, *uti hodie sumitur, multis seculis ignotum.*
2. *Res tamen significata non ignota fuit.*
3. *Fundatoribus olim tributa, quæ hodie Patronis competunt.*
4. *Jura quædam honorifica olim Fundatoribus data.*
5. *Nomina Fundatorum Ecclesiis inscripta; quin eorum nomine appellatæ.*
6. *Ante seculum VI. Jus præsentationis competiisse Fundatori nonnullis visum.*
7. *Jus illud seculo V. competiisse Episcopo Fundatori, certum est.*
8. *An etiam Laïcis Fundatoribus?*
9. *Tempore Justiniani Imperat. præsentatio Fundatoribus Laïcis competebat.*
10. *Competebat etiam eorum hæredibus.*
11. *Seculo VII. illud jus erat receptum in Hispania.*
12. *Fundatoribus erat jus petendi alimenta.*
13. *Erat ipsis & eorum hæredibus jus defensionis.*
14. *Ob hoc jus defensionis Fundatores appellati sunt Advocati, Patroni & Defensores.*
15. *Præter Fundatores fuerunt jam pridem speciales Defensores.*
16. *Seculo V. hujusmodi Defensores petiti à Concilio Carthaginensi.*
17. *His Defensoribus semper licebat ingredi locum judicii.*
18. *Assumebantur ex numero Scholasticorum seu Causidicorum.*
19. *Hi postmodum dici cæperunt Advocati.*
20. *Defensores primitus in causis civilibus Ecclesiis patrocinabantur.*
21. *Sequentibus seculis assumpti viri potentiores, qui Ecclesias contra oppressiones defenderent.*
22. *Horum Advocatorum fit mentio in antiquis legibus Longobardorum.*
23. *Ratio constitutorum Advocatorum.*
24. *Otho I. Imperat. ad instantiam Fundatoris Abbatiæ Gemblacensis, dat ei in* Advocatum *Comitem Lovaniensem : ubi & scopus Advocatiæ exprimitur.*
25. *Advocati etiam jus dicebant.*
26. *Advocatis sua jura assignabantur.*
27. *Advocati variis prætextibus plura extorquebant.*
28. *Advocati suas Advocatias aliis in feudum dabant; & Subadvocatum constituebant.*
29. *Plures subinde Subadvocati constituti; sed ne numerus excresceret, cavebant Fundatores.*
30. *Jura Subadvocatorum limitabantur.*
31. *Propter Advocatorum excessus; libertatem non habendi, vel eligendi* Advocatum *Monasteria desiderarunt.*
32. *Id exemplis ostenditur.*
33. *Interdum ipsi Principes sibi Advocatiam reservabant.*
34. *Advocatia omnium Ecclesiarum ab Imperatore delata Duci Brabantiæ.*
35. *Concordatum inter Prælatos & Ducem Brabantiæ super juribus Advocatiæ.*
36. *Hujus Advocatiæ reliquiæ.*
37. *Quod remedium, ne Advocati Ecclesias in rebus temporalibus gravent.*

I. Nomen ipsum Juris Patronatus, eo sensu quo accipitur sub titulo Decretalium *De Jure Patronatus*, & hodie passim à Canonistis & Theologis intelligitur, non reperitur apud antiquos Auctores Canonum & Legum, ait eruditus Franciscus Florens in Tractatu *de Antiquo Jure Patronatus* : Monetque nomen *Patroni*, quod in *cap.* 1. & 2. ꝟ *De Jure Patronatus* apud Gregorium extat, deesse in *Collectione prima* & in *integris Canonibus*, qui extant in Concilio Cabillonensi II. sub Carolo Magno, & Triburiensi sub Arnulpho. Fuit autem hæc dictio *Patroni* addita à Raymundo Decretalium collectore, facilioris intellectus causa : quia ætate Raymundi nomen *Patroni* in ea significatione, quam hodie habet, invaluerat.

II. Verum, licet nomen *Patroni* in hodierna significatione ignotum esset ante XIII. seculum, res ipsa tamen non erat omnino incognita; adeo ut hic applicari queat illud S. Augustini Tractatu in Joannem " Quamvis Parochia & Monasteria novis nominibus appellata sint : res tamen ipsæ ante nomina sua erant.

III. Fundatoris enim & fundationis nomine Veteres quidem utebantur, at ea fere iis tribuebant jura, quæ ipsis hodie Patronis tribuuntur. Non quidem quod hodierna Patronorum jura pristinis Ecclesiæ seculis nota, & secundum modernam disciplinam ordinata fuerint, quod nonnisi sensim accidit, sed quod in antiquis Canonibus ac monumentis occurrant multa, quæ ipsum Jus Patronatus, licet non nomine, reipsa tamen in hodierna etiam acceptione notum fuisse ostendunt; ipsiusque initia & progressum satis probant.

IV. Imprimis legimus primis seculis, jura quædam honorifica ipsis Ecclesiarum Fundatoribus fuisse concessa ex virtute *gratitudinis*, uti loquitur Guillelmus Parisiensis, *lib. De Moribus*, *cap.* 9. Et Alexander III. in *cap.* 24. *De Jure Patronatus*, in prima Collectione apud Antonium Augustinum, ait, Sanctos Patres aliqua Patronis reservasse, *quæ plane observentur*.

V. Sic legimus, nomina & elogia Fundatorum in eorum Ecclesiis solemniter sub initium seculi V. fuisse inscripta; uti testis est; qui sub id tempus floruit, Sanctus Paulinus, *Epist.* 10. & 12. quin & à Fundatoribus, cæperunt, etiam antiquissimis temporibus, ipsæ Ecclesiæ nomen suum mutuare; atque titulus Ecclesiæ nomen Fundatoris præferre. Unde inter titulos, sive Basilicas Romanæ Ecclesiæ numerantur Basilica Constantiniana, titulus Damasi, titulus Equitii, titulus Pastoris, titulus Vestinæ, titulus Eudoxiæ, titulus Lucinæ & Fasciolæ; nomine petito à Fundatoribus, sive masculis sive feminis.

Hæc

Hæc Florens loco citato, qui pluribus exemplis aliarum Ecclesiarum, quæ à nomine Fundatorum jam pridem appellatæ sunt, idipsum confirmat: notatque, quòd is solus honor Patrono, ut de nomine ejus Basilicæ, id est, Ecclesiæ, Oratoria, Monasteria denominarentur, ab initio videatur attributus. Hinc tamen mox quædam alia jura honorifica accessisse patebit ex dicendis *cap. 6.* ubi de hisce juribus tractabitur.

VI. Quin & jus nominationis seu (uti hodie vocatur) *præsentationis* à seculo IV. aut saltem initio V. Fundatoribus delatum fuisse, credit Franciscus de Roye Andegavensis Antecessor in Prolegomenis ad titulum *De Jure Patronatûs*, *cap. 2.*

VII. Probare id videtur *Canon* 10. Concilii Arausicani I. anno 441. in quo decernitur, Episcopum non esse prohibendum in alieno territorio Ecclesiam ædificare, " servatâ (ait) *ædificatori* Episcopo hac gratiâ, „ ut quos desiderat Clericos in re sua videre, ipsos ordinet, is cujus territorium est; vel si ordinati jam sint, „ habere acquiescat.

Quin hîc Episcopo ædificatori jus planè simile juri hodierno præsentationis reservetur, negari nequit: adeóque jus illud jam seculo V. Fundatoribus deferri cœpisse constat.

VIII. Sed id specialiter Episcopo ædificatori indultum fuisse credit Franciscus Florens, eò quòd idem Canon loquens de Secularibus Ecclesias ædificantibus, nihil illis simile annuat. Imò quòd *Canon* 39. Consilii Arelatensis II. anno 452. eumdem Canonem confirmans additâ hac clausulâ: " Et si quid Ecclesiæ fuerit ab Episcopo *conditore* collatum, is in cujus territorio est, „ auferendi non habeat exinde potestatem. *Hoc solum* „ *ædificatori Episcopo credimus reservandum*: quasi ex „ professo ædificatorem alium præter Episcopum ab „ hac gratia excludat. Ita Florens.

Verùm si rectè verba expendantur, nescio, an ipse laïcus ædificator eo Canone submoveatur. Quidquid sit, id inficias ibit nemo, quin hisce Canonibus ut minùs fundamentum juris *præsentationis*, quod potiorem ipsius juris Patronatûs portionem constituit, positum sit.

IX. Cùm enim Episcopo gratia hæc ratione ædificatæ Ecclesiæ in aliena Diœcesi data esset, vix fieri potuit, quin hoc exemplo idem jus ad alios fundatores, eâdem sua dente ratione, extenderetur.

Et sanè seculo VI. sub Justiniano Imperatore, Monasteriorum, Xenodochiorum & Ecclesiarum Fundatoribus competiisse jus designandi Administratores, Praefectos, & Presbyteros, manifestum est ex *L. 46. Cod. De Sacrosf. Eccles.* & variis Justiniani Novellis; ac notanter *Novella 57. cap. 2.* ubi jubet à Fundatoribus *idoneos* in Ecclesiis, quas fundaverint, nominari & eligi non quidem quoslibet indifferenter, sed dignos ex Episcopi Diœcesani judicio & examine probandos: *Ut non (ait) profanentur sancta Dei, sed intacta hæc & ineffabilia tremendaque constituta sanctè, & Deo amabiliter & venerandè tractari.*

X. Idipsum inculcat *Novella 123. cap. 18.* quâ non tantùm Fundatoribus, sed etiam eorum hæredibus permisit, ut Clericos denominent & eligant: idoneos verò nominatos ab Episcopis ordinari & consecrari vult.

XI. Jus illud in Hispania quoque seculo septimo stabilitum fuisse, evincit Decretum Concilii Toletani IX. quo decernitur *Can. 2.* " ut quamdiu earumdem Fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, „ pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam & sollicitudinem ferre præcipuam; atque *Rectores* idoneos in iisdem Basilicis iidem ipsi *offerant* Episcopis ordinandos. Quòd si tales forsan non inveniantur ab eis, tunc quos Episcopus loci probaverit „ Deo placitos, sacris cultibus instituat, cùm eorum „ conniventia servituros. Quòd si, spretis eisdem Fundatoribus, Rectores ibidem præsumpserit Episcopus „ ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, „ & ad verecundiam sui alios in eorum loco, quos iidem „ ipsi Fundatores condignos elegerint ordinari. Refertur à Gratiano *Can. 32. caus. 16. q. 7.*

XII. Qui & ibidem *Can. 30.* ex Concilio Toletano IV. *Can. 37.* refert statutum: ut Fundator ad egestatem redactus ab Ecclesia alatur, de quo jure infrà *cap. 6.*

XIII. Ex citato Concilio Toletano *Can. 1. & 2.* videmus, eo tempore Fundatoribus eorumque hæredibus jus fuisse animadvertendi in conservationem locorum à se vel à parentibus in Ecclesiam collatorum: Filiis vel nepotibus ac honestioribus propinquis ejus, „ qui construxit, vel ditavit Ecclesiam, licitum sit hanc „ bonæ intentionis habere solertiam, ut si Sacerdotem, „ seu ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint „ defraudare; aut commonitionis honestæ conventione compescant, aut Episcopo vel Judici corrigenda „ denuntient. Quod si talia Episcopus agere tentet, „ Metropolitano ejus hæc insinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia agat, Regis hæc auribus „ intimare non differant. „ De hoc Jure Fundatorum latiùs agemus infrà *cap. 6.*

XIV. Illud interim hîc notandum, ex hac tuitione & patrocinio Ecclesiarum sive rerum ad eas spectantium, nomen *Patroni*, Defensoris, Advocati & Custodis Fundatoribus datum fuisse; hodiéque passim jura, quæ olim Fundatoribus data fuerunt, Patronis tanquam Fundatoribus tributa esse: adeóque sensim nomine Fundatoris quasi obliterato, nomen Patroni solùm retentum esse.

XV. Id nihilominus negari non potest, primis & mediis seculis datos fuisse Ecclesiis speciales Defensores, qui & dein Advocati dicti sunt, sed à Fundatoribus, & modernis Patronis planè diversos.

XVI. Sub initium seculi VI. Patres Africani in Synodo Carthaginensi resolverunt, ut eorum Legati " peterent ex nomine omnium Provinciarum à gloriosissimis Imperatoribus, ut dent facultatem *Defensores* „ constituendi *Scholasticos*, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum: ut more Sacerdotum Provinciæ, iidem ipsi, qui *defensionem* Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, „ quoties necessitas flagitaverit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi Judicum secretaria. „ Finalia verba Codex Græcorum expressit: *Secreta judiciorum ingredi.* Ut autem notat Zonaras ad hunc Canonem, *Secretum* apud Latinos est *judicii locus.*

XVII. Postulant ergo Patres Africani, ut eorum Defensores semper possint ingredi *locum judicii*, sive ut possint habere accessum ad judicem, & causarum expeditionem.

XVIII. Præterea petunt, ut Defensores constituere queant ex ordine *Scholasticorum*, id est, Causidicorum more *Sacerdotum Provinciæ.* Erant enim inter ipsos Gentiles, Sacerdotes *Provinciales*, sive *Provinciæ*, quorum curæ suberant templa, atque sacra in deorum templis peragenda. Hi autem in Africa eligebantur ex ordine Causidicorum ex Constitutione Constantii in *L. 46. Cod. Theod. De Decurionibus*, Patrum postulatis annuit Imperator, permittens, ut more Sacerdotum Provinciæ, *Defensores* Ecclesiarum ex numero Scholasticorum eligerentur, Constitutione relata in *L. 38. Cod. Theod. de Episcopis.*

XIX. Hi Defensores postmodum dici cœperunt *Advocati*, uti legitur in Capitularibus Regum Francorum *lib. 7. cap. 392.* " Pro Ecclesiarum causis ac necessitatibus earum, atque servorum Dei, Executores, vel „ *Advocati* seu *Defensores*, quoties necessitas ingruerit, à Principe postulentur.

Et hinc fortè invaluit, eos omnes appellari *Advocatos*, qui alium quoquo modo defendunt, uti monet Franciscus de Roye in dictis Prolegomenis *cap. 10.*

XX. Interim ex citato Canone Africano patet, Defen-

Defensores præcipuè assumptos, ut in causis *Civilibus* defensionem & patrocinium Ecclesiarum susciperent, essentque, uti hodie loquimur, Ecclesiarum speciales *Causidici* seu *Advocati*: & ipsi pro Episcopis & Clericis in judicium comparerent: & causas prosequerentur; quod minus conveniens Episcopis & Clericis credebatur: de quo plura habentur apud Du Cange in Glossario, verbo *Advocati*.

XXI. Porrò cum successu temporis compertum esset, Ecclesias frequenter ampliùs potentiâ, quàm facundiâ pro rerum suarum conservatione adversùs potentum ac divitum oppressionem indigere, cœperunt non ampliùs è Scholasticis, sed è Proceribus & Optimatibus Defensores Ecclesiarum eligi: qui ob defensionem & patrocinium Ecclesiis impendendum, exemplo pristinorum Defensorum, dicti quoque fuêre *Advocati*: atque hi sunt, qui à recentioribus Scriptoribus vocantur *Ecclesiarum Advocati*; *Vicedomini*, *Custodes* & *Guardias* habentes, qui omnes junguntur in *Cap.* 23. ⁒ *De Jure Patronatûs.*

XXII. De his Advocatis extat specialis titulus 47. *lib.* 2. *Legum Longobardorum*, qui inscribitur, *De Advocatis & Vicedominis*: atque *cap.* 5. " Omnibus „ Episcopis, Abbatibus, cunctoque Clero, omnino „ præcipitur, Vicedominos Præpositos, *Advocatos* „ sive Defensores bonos habere, non crudeles, nec „ cupidos, non perjuros, non falsitatem amantes; sed „ Deum timentes, & in omnibus justitiam facientes vel „ diligentes.

XXIII. Dein *cap.* 9. ratio redditur, cur expediat Clero hujusmodi Advocatos habere: " Quia Episcopi „ & universi Sacerdotes ad *solam* laudem Dei, & bo„ norum operum actionem constituuntur.

XXIV. Ipsi Fundatores, ut magis cautum esset rebus Monasteriorum aut Ecclesiarum, interdum Advocatum designabant, eumque auctoritate Principis confirmari petebant. Exemplum illius occurrit apud Miræum in Codice *Piarum donationum cap.* 32. ubi refertur diploma, quo ad instantiam S. Wiberti Fundatoris Monasterii Gemblacensis, Otho I. Imperator & Rex Lothariensis & Francigenum dedit Advocatiam ip" sius Abbatiæ de Gembloues Lamberto Comiti Lo„ vaniensi, viro forti & bellicoso, qui (ait) vice no„ stra, contra omnium inquietationem, adjutor eorum „ sit ac defensor.

In ipsa præfatione idem Advocatiæ scopus exprimitur his verbis: " Ne aliquando secularis potentiæ ho„ mines aliquâ persuasione, vel injustâ dominatione „ perturbent quietem Fratrum.

XXV. Advocati autem non tantùm Monachos & Ecclesias ab infestationibus & irreptionibus defendere debent; sed insuper ipsis, nec non eorum colonis & aliis eorum subditis justitiam administrare; uti multis ostendit Du Cange in Glossario, verbo *Advocati*; & passim in omnibus fundationum antiquarum diplomatibus indicatur.

XXVI. Ne porrò *gratis* judicia seu placeta tenere viderentur, certa jura ipsis constituta fuêre; ac ordinariè tertia pars *bannorum* sive mulctarum, quæ in reos sive injustè litigantes decernebantur, ipsis concessa fuit.

Reperitur apud Miræum in codice Piarum donationum *cap.* 95. charta Conradi Imp. quâ anno 1145. confirmat Marsnam & alia prædia Monasterio S. Remigii Rhemensis donata. In hac charta dicit Imperator: " Nostræ discretionis est, legaliter providere tam le„ gitimum Monachis Advocatum, qui potiùs prodesse „ noverit, quàm obesse, potiùs allodium tueri, quàm „ vastare.

Tum deinde describit, quid *Advocatiæ* debeatur: atque inter alia ait: " In talibus scilicet *Placitis* gene„ ralibus, quantumvis servitium determinatum, *ter*„ *tiam* pecuniæ partem, in talibus *Placitis* generalibus „ acquisitæ, recipiet Advocatus.... Si effusio sangui„ nis, seu banni infractio, seu latrocinium in infra allo„ dium emerserint, placitare non poterit Præpositus „ sine Advocato, & exinde tertiam partem recipiet „ Advocatus. „ Pluribus hæc ostendit Du Cange loco citato, ac dein notat, quòd Ecclesiarum Prælati, dum hæc tenebantur *Placita* sive judicia, Advocatis & eorum famulis certa ac definita cibaria exhibere tenerentur.

XXVII. At Advocati hisce non contenti, variis prætextibus jura sua augebant, variasque taxas exigebant; ipsasque monasteria & Ecclesias mirum in modum sæpè gravabant; & qui facultates eorum tueri debuissent; eas potiùs rapiebant: & ex Defensoribus direptores facti videbantur.

Hinc in citata charta Conradi Imperatoris: " Exa„ ctiones, tallias, quas quidam precarias, vel petitio„ nes nominant, vel accubitus vastatorios, Regia Cen„ sura contradicit penitùs Advocato. „ De hoc excessu Advocatorum sub idem tempus scilicet seculo XII. querelæ passim in Pontificum, Conciliorum ac Regum, quin & fundatorum diplomatibus occurrunt; ut videre est apud Du Cange loco indicato, quibus jungi potest Decretalis Lucii III. in *Cap.* 23. ⁒ *De Jure Patronatûs.*

XXVIII. Quin & Advocati, præcipuè personæ illustres, advocationes suas aliis in Beneficium seu in feudum dabant. Hujus exemplum occurrit in charta Adelberonis III. Metensis Episcopi, in qua explicat jura ad Monasterii Trudonensis Advocatum, & Subadvocatum pertinentia, anno 1065. ubi meminit cujusdam Odonis *eamdem Advocatiam in Beneficio* habentis: apud Miræum in *Notitia Ecclesiarum Belgicarum can.* 90. Et apud eumdem in Diplomatibus Belgicis *lib.* 1. *cap.* 35. notum facit Balduinus Pius Comes Flandriæ quòd Advocatiam Monasterii Eihamensis sibi retineat, sed tamen Subadvocatum statuat Arnulphum de Aldenarda; cui *injungimus* (ait) *supplere vicem nostri*, *in parvis tantùm negotiis*; *nobis majora reservantes.*

Rationem præmiserat: " Sed quia vicini ejusdem Ec„ clesiæ nonnullas molestias ei inferunt, pro quibus ad „ nos sæpè recurrere vos oportet; nos verò circa cu„ ram nostri principatûs occupati de singulis minutis „ rebus non valemus ad adjutorium vestrum venire, „ aliâ viâ aggressi sumus vobis consultum facere.

XXIX. Cùm autem ejusdem Monasterii, aut Ecclesiæ plura essent nonnunquam prædia à se invicem, & à Monasterio dissita, contingebat, prætextu facilioris tuitionis, ab eodem Advocato plures dari Subadvocatos; quorum numero non rarò Monasteria & Ecclesiæ haud modicè gravabantur: ideóque nonnunquam in ipsa fundatione numerus determinabatur.

Hujus rei testimonium suppeditat diploma Othonis I. Imp. quo constituit vice sua Advocatum Monasterii Gemblacensis Lambertum Comitem Lovaniensem, est adjectâ conditione, " ut Comes Lovaniensis nunquam „ in advocatiam Gemblacensem, præter *unum Subad*„ *vocatum* habeat: id est, ut donum hujus Advocatiæ „ à Rege (qui major Advocatus est) plusquam ad *ter*„ *tiam* manum nunquam deveniat.

XXX. Dein adjicit, quòd " Subadvocatus in villis „ ad Abbatiam pertinentibus nihil aliud juris habeat, „ nisi per singulos annos de unaquaque domo denarium „ unum, gallinam unam, avenæ sextarium unum.

XXXI. Verùm cùm experientia quotidiana doceret, quòd neque Canones, neque Principum Edicta, neque Fundatorum leges sufficerent Advocatorum excessus comprimere; tandem Monasteria & Ecclesiæ vice privilegii habuerunt, à similibus Advocatis liberari; aut saltem posse pro suo arbitrio, quem vellent, Advocatum eligere; neque posse eum *Placitum* nisi invitatum tenere.

XXXII.

XXXII. Apud Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgicarum *cap.* 87. exhibetur diploma Henrici III. in quo deplorat, Nivellensem Abbatiam multis calamitatibus fuisse attritam; prædia multa à Comitibus fuisse occupata, quæ restitui mandat; ac dein subjungit: " Non sit ibi Advocatus quisquam vel Comes, nisi „ quem Abbatissa elegerit; nec requirat ipse Advocatus vel Comes aliquod judicium vel placitum, nisi „ invitetur ab Abbatissa vel Præposito. Sit ab omni „ potestate Comitis vel Advocati ulteriùs libera; nisi „ invitentur justitiæ causâ.

Et quidem *cap.* 101. extat instrumentum dotationis Collegii Canonicorum Lensensis in Arthesia per Comitem Boloniæ, quo " liberam potestatem concedit „ Canonicis assumendi quemcumque voluerint Advocatum, qui tamdiu & non ulteriùs, eorum rebus vel „ eorum causis præsit, *quamdiu* eis placuerit.

XXXIII. Videri etiam potest diploma Godofredi Barbati Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis, quo Montem Sancti Guiberti immunitate ac privilegiis anno 1123. honorat; atque inter alia decrevit, ut; " Uno me excepto, nullus ibi quidquam juris haberet; *Advocatum nullum*, nisi me susciperet. Per Abbatem & per „ me, si necessitas exigeret, componenda componerentur, corrigenda corrigerentur.„ Apud Miræum in Codice *Piarum Donationum cap.* 76.

Hic obiter notandum, quòd ad Monasteria, quæ ipsos Principes Supremos pro Advocatis seu Protectoribus habuêre, alludat Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* à visitatione Episcoporum eximens *pia loca, quæ sub Regum* IMMEDIATA *protectione sunt, sine eorum licentia.*

XXXIV. Refert Zypæus *Responso* 1. *De Jure Patronatûs, num.* 15. quòd " Conradus II. Imp. Ducibus Brabantiæ jus Advocatiæ concedat in omnes Ecclesias, & Ecclesiasticas personas: earumque bona in „ suo principatu existentium; sed in gratiam ipsorum. „ Quia nimis grave eis esset propter distantiam & paupertatem Regem ipsum adire. Ubi & hoc, ait, nulli licitum esse alicujus Ecclesiæ Advocatiam usurpare, nisi banno Regio ad hoc esset institutus. Et infrà; mandat, ut nomine Imperii ita tueantur, & defendant; ita *quòd*, inquit, *ab ipsis nil per potestatem recipiant, aut exigant præter jus Advocatiæ: quia Advocati non debent esse deprædatores, sed Defensores Ecclesiarum.*

XXXV. Deinde *num.* 16. subjungit: " Cùm Duces Brabantiæ progressu temporis plura exegissent, „ sub Joan. III. anno 1336. est transactum, ut per omnes simul Brabantiæ Prælatos præstitis 1600. coreweis, quas angarias vocat, & canum certorum dierum nutrimentis, ab omni ulteriori onere essent liberi; *salvis coreweis recipi consuetis in expeditionibus, & cavalcaturis publicis, cùm eos guerram apertam habere contigerit.*

XXXVI. Hujus Advocatiæ reliquiæ indubiè sunt, quòd Prælati in Brabantia specialiter ipsum Ducem sive ejus supremum Senatum pro judice recognoscant. Et in Tabulis Legum Brabantiæ Joannis Ducis anni 1312. decernitur: " insuper volumus, ut Monachi, Moniales, Presbyteri, & qualescumque Religiosi, si quando offendantur, ad arbitrium nostrum spectent.

„ Hinc Carolus V. in instructione Præfecti saltuum, „ Venatoris Brabantis, seu *Warant meester* anno 1545. „ ultim. Febr. art. 1. asserit, quòd ab omni ævo Dux „ Brabantiæ fuit tutor & protector omnium Monasteriorum, & locorum piorum, & bonorum eorum in „ Brabantia, & per dictum Venatorem ea defendit & „ protexit, & ideò idem Venator omnes injuriantes „ ejus punire potest, & de omnibus delictis in Monasteriis ab aliquibus eò venientibus commissis cognoscere, & punire, excluso loci ordinario Officiario, „ qui nequidem per præventionem punire potest. Ut „ Consil. Braban. 1545. irritam declaravit compositionem à Majore de Merchten factam, cum quodam, „ qui silvas Monasterii de Diligem inciderat seu truncârat; cujus correctio non erat sub ordinaria jurisdictione, sed Principi *ut Advocato* Monasteriorum competit, qui eam exercet per D. Venatorem.

Hactenus Zypæus in Jure Novo tit. *De Foro competenti num.* 3. qui & ibidem subjicit, cur hæc tuitio nominatim Præfecto saltuum à Duce demandata sit: Quæ " res (ait) originem eam habuit, quòd primi Monachi & Regulares solerent in saltibus, & rure habitare, „ ut semoti à strepitu sæculari divinis contemplationibus liberiùs vacarent.

XXXVII. Porrò sicuti contra Abbates sæculares, & Commendatarios efficacissimum medium esse diximus *parte* 1. *tit.* 31. *cap.* 7. si proventus Monasteriorum distribuantur secundùm intentionem Fundatorum; similiter nullum potentius remedium erit adversus excessus Advocatorum, quàm si proventus Ecclesiarum & Monasteriorum in usus pios & pauperum alimoniam impendantur. Dum enim Principes vident, bona à suis Majoribus donata juxta leges fundationis, & piam parentum voluntatem distribui, incitantur, ut piæ Majorum suorum intentioni faveant, eamque adjuvent: at quando è converso vident, bona illa contra Fundatorum mentem in luxum & profanos usus insumi, incitantur, ut ea retrahant, aut saltem minùs defendant; atque frequenter verificatur illud vulgatum, *Quod non capit Christus, rapit Fiscus.*

CAPUT II.

De varia specie Juris Patronatûs.

1. *Primis seculis omne Jus Patronatûs erat ejusdem naturæ.*
2. *In Synodo VIII. videtur aliquod vestigium distinctionis.*
3. *Hodie aliud est laïcum, aliud Ecclesiasticum; & notabiles utriusque differentiæ.*
4. *Non omne, quod competit personæ Ecclesiasticæ, est Ecclesiasticum.*
5. *Etiam competens Ecclesiastico ob donatos proventus Ecclesiasticos, non est semper Ecclesiasticum.*
6. *Quid sit propriè Jus Patronatûs Ecclesiasticum?*
7. *Potest esse Ecclesiasticum, licet ex fundatione laïci habeat originem.*
8. *Descriptio Juris Patronatûs laïcalis.*
9. *Laïcale etiam est, licet patrimonium acquisitum sit ex rebus Ecclesiæ.*
10. *In dubio potiùs censetur laïcum, quàm Ecclesiasticum.*
11. *Jus Patronatûs laïcale, quando dicatur reale?*
12. *Jus Patronatûs annexum feudo, manet laïcum, si cum feudo transivit ad Ecclesiam.*
13. *Juris realis Patronatûs fit frequens mentio in Decretalibus.*
14. *Hoc jus originem habuit ex Oratoriis in Nobilium castris & villis constructis.*
15. *Nominatio Presbyterorum ad similia Oratoria, primitus non erat propriè* Præsentatio.
16. *Quomodo in veram præsentationem transierit.*
17. *Jus Patronatûs Ecclesiarum ruralium, & minorum Capitulorum hinc originem sumpsisse videtur.*
18. *Quandonam Jus Patronatûs laïcum dicatur* personale?
19. *Idem Beneficium subinde est Juris Patronatûs laïci & Ecclesiastici.*
20. *Aliquando laïcus & Ecclesiasticus tantùm concurrunt divisim, vel alternativè.*
21. *Simili casu utrumque Jus Patronatûs manet separatum.*
22. *Ecclesiasticus in suo turno gaudet prærogativis laïci.*

23. *Si laïcus & Ecclesiasticus verè concurrant, erit Jus Patronatûs* mixtum.
24. *In mixto attenditur qualitas conservationi juris Patronatûs magis favens.*
25. *Si agatur de præscriptione, attenditur jus Ecclesiasticum.*
26. *Sæpiùs attenditur laïcum ob hujus prærogativas.*
27. *Id procedit, licèt plures sint Ecclesiastici, & unus tantùm laïcus.*
28. *Jus Patronatûs ad Beguinas, Confraternitatem laïcam, aut Ecclesiarum Æedituos spectans; quale sit?*
29. *Jus Patronatûs ad Universitatem Parisiensem pertinens declaratum fuit* laïcale.
30. *Prædicta jura licèt possint dici mixta; prævalet tamen qualitas laïcalis.*

I. NOTANT communiter Interpretes, multis seculis unius duntaxat generis Jus Patronatûs fuisse; neque differentiam ullam inter Ecclesiasticum & laïcum in antiquis Canonibus, vel Novellis Justiniani notam esse: sed divisionem Juris Patronatûs in Ecclesiasticum & laïcum, & differentias inter utrumque sensim labentibus seculis, non tam Canone, quàm consuetudine invaluisse; uti infrà *cap.* 5. ostendetur.

II. Aliquod vestigium distinctionis videtur occurrere in Canone 15. Concilii Oecumenici VIII. circa finem seculi IX. Dicitur enim: " Si Episcopus convictus „ fuerit construxisse Monasterium de redditibus Eccle- „ siasticis, tradat ipsum eidem Ecclesiæ Monasterium; „ si verò de *propriis* rebus aut aliis quibusdam conven- „ tionibus, habeat id secundùm propriam potestatem „ & voluntatem, omni vitâ suâ; & post finem vitæ „ dimittat & conferat hoc quibuscumque voluerit, non „ tamen seculare diversorium fiat.

III. Hîc de Jure Patronatûs ipsius Monasterii agi, ex contextu Canonis sat verisimile apparet: quidquid interim sit, hoc indubitatum est, hodie receptam esse divisionem Juris Patronatûs in *laïcum & Ecclesiasticum*; atque inter utrumque varias ac notabiles intercedere differentias; ut proinde necesse sit scire, ad quam speciem hoc illudve Jus Patronatûs referendum sit.

IV. Jus Patronatûs non semper Ecclesiasticum est, quia competit personæ Ecclesiasticæ: nisi illi ratione tituli Ecclesiastici, sive Ecclesiæ competat. Quod enim ratione sanguinis aut patrimonii competit, semper censetur laïcum, sive obtinens sit laïca, sive Ecclesiastica persona. Clericus enim quoad patrimonialia reputatur laïcus.

V. Imò cùm Clerici hodie proventus Ecclesiasticos adinstar patrimonii *suos* faciant; & in foro externo ut patrimonialia passim reputentur quoad liberam dispositionem tam inter vivos, quàm mortis causâ, Jus Patronatûs, ex propriis ejusmodi bonis Clerico obveniens, *laïcum* & patrimoniale reputabitur, ait Franciscus de Roye in Prolegomenis ad titulum *De Jure Patronatûs cap.* 6. " nisi Clericus palàm & conceptissimis verbis „ testetur & scribat, se Ecclesiam illam fundare ex bo- „ nis alterius Ecclesiæ quam tenet, eique Jus Patrona- „ tûs addicat.

VI. Jus Patronatûs Ecclesiasticum itaque propriè dicitur, quod competit Ecclesiæ, seu ratione Ecclesiæ, sive Clerico, sive etiam laïcæ personæ, v. g. Abbatissæ.

VII. Neque refert, quòd primitus ex patrimonio & fundatione laïci originem habuerit: nam sufficit posteà quovis modo, sive testamento, aut donatione, translatum esse in Ecclesiam, Capitulum seu Collegium Ecclesiasticum, Canonicorum regularium, aut secularium, aut alicui Dignitati, aut Beneficio Ecclesiastico esse annexum.

Ita communiter docent Canonistæ; & non obscurè probatur in *cap. unico de Jure Patronatûs in* VI. ubi dicitur, quòd Ecclesia vel Monasterium, cui à laïco Juris Patronatûs collatio facta est, habeat *semestre* ad præsentandum: quod evidens est Juris Patronatûs Ecclesiastici indicium; uti infrà *cap.* 5. videbimus.

Huic Canonistarum resolutioni etiam consonat moderna praxis. Hoc ipso enim quo Jus Patronatûs probatur alicui competere ratione dignitatis aut tituli Ecclesiastici, reputatur Ecclesiasticum; neque de origine ipsius ulteriùs inquiritur.

VIII. Laïcale verò appellatur, quod alicui sive laïco, sive Clerico competit ratione proprii patrimonii, non Beneficii, vel Ecclesiæ.

IX. " Nec interest, quòd patrimonium illud acqui- „ situm sit intuitu Ecclesiæ. Quia cùm ex generali con- „ suetudine Clerici de talibus bonis testari possint, & „ in illis eis ab intestato succedatur sicuti in patrimo- „ nialibus, videtur Clericus dotans, vel exstruens Ec- „ clesiam sibi suisque hæredibus, vel consanguineis Jus „ Patronatûs ratione patrimonii reservasse, & ita laïcale „ judicatur. „ Ita Emanuel Gonzales ad *cap.* 5. ꝟ. *De* „ *Jure Patronatûs num.* 3. consentitque Franciscus de „ Roye in Prolegomenis ad titulum *De Jure Patrona-* „ *tûs cap.* 6.

X. Quin & ibidem tradit, " verius esse, quòd, si „ dubium sit, quale sit jus Clerico competens, an laï- „ cum, an Ecclesiasticum, in dubio judicandum sit *laï-* „ *cale*; quia Clerici nihil habere præsumuntur in bonis, „ ut de Sancto Augustino Possidius; & quia omnes „ ferè antiqui Canones, ubi de jure Fundatorum, agunt „ tantùm de laïcis & eorum hæredibus. „ Hæc de Roye, addens ita in Gallia obtinere, ob privilegia huic specialiter competentia, idque confirmari credens verbis Guilielmi Benedicti ad *cap.* RAYNUTIUS, verbo *Et uxorem* NOMINE ADELASIAM. *Decis.* 1. *num.* 24. " Omnia Beneficia præsupponuntur habere Patronos, „ Fundatores, aut Dotantes, cùm naturaliter Benefi- „ cia non nascantur, sed producantur in esse artificiali- „ ter per laïcos, qui ut plurimùm sunt Ecclesiarum Fun- „ datores.

XI. Jus Patronatûs ulteriùs dividitur in reale & personale. Reale dicitur, quod glebæ seu fundo, vel castro alicui adhæret, & à Fundatore adscriptum est.

XII. Si jus Patronatûs reale, sive adhærens alicui feudo cum *nexu feudali* transierit in Monasterium vel Capitulum, jus Patronatûs huic feudo annexum manere, & reputari Laïcum notat Molinæus *ad Consuetudines Parisienses* §. 45. *num.* 24. & ad Regulam Cancellariæ *de infirmis Resignantibus num.* 46. & in notis ad hunc locum Molinæi Georgius Louerius ita scribens: " Ecclesiastici (qui inter homines *manus mor-* „ *tuæ* in Regno annumerantur) ex Regis privilegio „ (admortisamenta Pragmatici vocant) possunt in Reg- „ no immobilia possidere, feudales dignitates: & ta- „ les, privilegii virtute, feuda integrè possident sine „ ulla diminutione cum omni jure, ut cæteri Regum „ homines, nec feudorum jura in aliquo in eorum per- „ sona diminuuntur: ideò si jura Patronatûs à feudis „ dependeant, naturam, & qualitatem primam juris „ Patronatûs *Laïcorum* retinent, quæ non confundi- „ tur, nec mutatur: Ecclesia enim alio jure immobi- „ lia possidet, alio ea, quæ sunt juris *spiritualis*, seu „ *Ecclesiastici*: causæ sunt distinctæ, media separata, „ extrema veluti inter sese opposita, quæ unionem & „ confusionem impediunt: & cùm Ecclesiastici Ordi- „ nis intersit, primam hanc juris Patronatûs qualita- „ tem retinere, ut libera, & absque ulla Summi Pon- „ tificis præventione juris Patronatûs remaneat dispo- „ sitio, iniquum esset, privilegia concessa eis esse dam- „ nosa.

Hæc porrò procedunt & dicta sunt de illo jure Patronatûs ratione feudi competente, non de illo, quod ratione *personæ* tantùm competit: " Si enim jus illud „ Patronatûs *merè personale* ad Ecclesiam quoquo ti- „ tulo pervenerit, erit Ecclesiasticum, cùm primum

„ *Laïci*

„ *Laïci* subjectum amiserit, & aliud Ecclesiasticum „ susceperit: ita intelligitur (ait auctor prædictus) „ *cap. Si Laïcus de jure Patronatus in VI.* non vero de „ Patronatu fundo vel feudo inhærenti, ut imperiti „ nonnulli dixerunt.

XIII. Juris realis Patronatus mentio occurrit in *cap.* 18. ꝟ *De Sententia & Re judic.* ubi quæstio incidit occasione fundi, vel curiæ in pignus dati, cui Jus Patronatus adhærebat: an præsentatio vigore hujus Juris Patronatus competeret Creditori cui fundus datus erat *in pignus*; an vero ipsi Debitori, qui manet dominus fundi. De qua quæstione agetur *cap.* 4.

Et in *cap.* 7. ꝟ *De jure Patronatus*, supponitur Jus Patronatus annexum certæ *villæ*; quæriturque cui competat, an domino villæ, an ei cui villa data erat *ad firmam*; de qua quæstione similiter *cap.* 4. discurretur.

XIV. Jus Patronatus hoc originem habuisse apparet ex Oratoriis & Sacellis, quæ jam pridem viri nobiles circa suos fundos, aut in suis domibus exstruebant. Cum enim domus seu castra ipsorum, vel etiam villæ fundis ipsorum adjacentes procul ab Ecclesia Parochiali distarent, pro commoditate familiæ hæc Oratoria vel Sacella exstruebant; iisque Presbyteros qui Sacra peragerent præficiebant cum consensu Episcopi: uti colligi potest ex *Can.* 22. Synodi Agathensis; nec non multis Canonibus Conciliorum seculo VII. & VIII. celebratorum; in quibus sæpius hujusmodi Oratoriorum & Presbyterorum mentio fit. Porro quia hæc Oratoria & Sacella pro commoditate castrorum vel villarum, seu ea inhabitantium erant instructa, visum fuit, quod ex mente Fundatorum sequi deberent dominos castrorum & villarum: ac per consequens, & ipsis deferendam assumptionem, seu nominationem Presbyterorum, qui hisce Oratoriis vel Sacellis deservirent.

XV. Hæc quidem nominatio Presbyterorum ad similia domestica Oratoria primitus non erat proprie dicta *præsentatio*, qualis hodie Patronis competit, quia cum Oratoria hæc non essent erecta in Beneficia, dici nequibat *præsentatio* stricte dicta. Præsentatio enim tantum fit ad Beneficia; sive consistit in nominatione Clerici ad Beneficia.

XVI. Verum successu temporis, Oratoria seu Sacella pro commoditate Nobilium eorumque familiis extructa & fundata, non tantum in Beneficia simplicia, sed etiam in Parochiales Ecclesias mutata fuere; uti ostendit Ludovicus Thomassinus *De Discip. Eccles. parte* 2. *lib.* 1. *cap.* 33.

XVII. Imo cum Principes subinde plures Presbyteros in suis castris aut villis adscripserint, qui ibidem integrum Officium Canonicum peragerent, contigit, ut Oratoria similia in Canonicorum Capitula degenerarint. Exemplum hujus habemus in Canonicis Capellæ Ducis Burgundiæ, de quibus in *cap.* 16. ꝟ *De Privilegiis.*

Dum ergo prædicta Oratoria seu Sacella transierunt in similia Beneficia, mansit Jus Patronatus seu Jus Præsentationis apud illos, quibus fuerat jus nominandi Presbyteros, priusquam essent in Beneficia erecta.

Hinc non male advertit, qui hanc esse causam autumat, cur plures Ecclesiæ Parochiales, & minora Capitula ruri existentia, sint Juris Patronatus laïci.

XVIII. Jus Patronatus laïcum dici potest *personale*, quando ex fundatione, dotatione, aliove titulo competit independenter ab aliqua certa re, cui esset annexum.

Nec enim *personale* dicitur, quasi certæ alicui personæ adstrictum sit; sed ut ab eo distinguatur, quod *rei* inhæret: sicuti hodie personalia nomina seu credita non eo tantum titulo dicuntur, quod certam aliquam personam non egrediantur, nec ad hæredes transeant; sed quod prædiis, aliisque rebus non inhæreant: neque realizatæ, ut loquuntur, sint, at in mera personalitate subsistant.

XIX. Interdum contingit, ut idem Beneficium sit Juris Patronatus laïci & Ecclesiastici, sintque revera ejusdem Beneficii duo Patroni, alter laïcus, alter Ecclesiasticus.

XX. Contingere vero potest, ut hi Patroni in præsentatione non simultaneè, sed divisim vel alternativè concurrant: ita ut per vices seu per turnum Jure Patronatus utantur: atque in turno unius interquiescat & quasi cesset Jus Patronatus alterius; ipsæque litteræ præsentationis unius tantum Patroni, scilicet Turnarii mentionem faciant.

XXI. Hoc casu, cum proprie hi duo Patroni non concurrant in præsentatione, sed singuli separatim suo jure utantur, etiam ipsa Jura Patronatus non censentur sibi juncta; nec unum alteri commixtum; nec dici potest conflatum è bino illo Jure Patronatus *unicum*; quod *mixtum* diceretur: at in turno laïci manet mere laïcale; in turno autem Ecclesiastici mere Ecclesiasticum.

XXII. Quare in turno Ecclesiastici sortitur conditionem & qualitatem Juris Patronatus Ecclesiastici.

Unde, licet præventio Papæ locum non habeat in Gallia, quoad Beneficia Juris Patronatus laïci aut mixti, eam tamen locum habere in turno Ecclesiastici, quando prædicto modo turnatim conferunt laïcus & Ecclesiasticus, non semel judicatum fuisse refert Charondas in Observat. ad Jus Francorum. Item subjacere nominationi Graduatorum judicatum refertur in libro cui titulus, *Journal des Audiences, parte* 2. *lib.* 2. *cap.* 43.

XXIII. Si autem Patroni hi, scilicet laïcus & Ecclesiasticus, vere concurrant in usu Juris Patronatus; atque simul præsentent; litteræque præsentationis utriusque nomine expediantur, tunc jura illa sibi invicem quasi miscentur, atque unum quodammodo Jus Patronatus constituunt, quod *mixtum*, tanquam ex duobus compositum dici solet.

XXIV. Cum igitur hoc jus habeat mixturam utriusque juris Ecclesiastici & laïci, etiam naturam & conditionem utriusque induit: ita quidem ut in casu particulari, attendatur conditio unius aut alterius, quæ conservationi ipsius juris videtur favere. Et ratio est, quam tradit Glossa, & quam omnes passim sequuntur, in *cap. unico De Jure Patronatus in VI.* quod propter communionem non privilegiatus sortitur naturam privilegiati.

XXV. Hinc infert Fagnanus ad *cap.* CUM PROPTER ꝟ *De Jure Patronatus, num.* 28. & 29. quod si agatur de præscriptione Patronatus mixti, in qua "Ecclesia est magis privilegiata, quam laïcus, censetur Patronatus totus Ecclesiasticus; ut requiratur ad ejus „ præscriptionem idem tempus, quod requiritur contra Ecclesiam. Similiter cum Patronus laïcus habeat „ ad præsentandum quadrimestre, Ecclesiasticus semestre, si mixtus sit Patronatus, uterque Patronus habebit semestre, quia hoc casu melior est conditio Patronatus Ecclesiastici quam laïcalis.

XXVI. Deinde de prærogativis Juris Patronatus laïcalis subjicit: "E converso si versemur in materia in „ qua Jus Patronatus laïcorum sit firmius & magis privilegiatum, quam Ecclesiasticum, Patronatus mixtus ex utroque totus censetur laïcalis. Et ideo cum „ in materia derogationis potentior sit Patronatus laïcalis quam Ecclesiasticus, quamvis Legatus *de latere* „ possit conferre Beneficia Juris Patronatus Ecclesiastici, non tamen poterit conferre quæ sunt Patronatus „ *mixti*: quia in hoc reputantur, ac si essent Patronatus „ *ex toto* laïcalis.

XXVII. Probat quoque ibidem Fagnanus, quod & supra *tit.* 23. *cap.* 5. alias *cap.* 4. diximus, Jus Patronatus mixtum censeri laïcale, quod prærogativas Juris laïcalis, tametsi multo plures essent Ecclesiastici Patro-

Patroni quam laïci: imo tametsi multi essent Ecclesiastici, & unus duntaxat laïcus; atque tandem *num.* 59. ex dictis concludit, " in mixtis prævalere qualitatem ma„ gis faventem, & per quam jus alterius non læditur „ ex communione, etiamsi qualitates contrariæ sint nu„ mero plures.

XXVIII. De aliquibus Juribus Patronatus jam pridem dubitatum fuit, cui speciei accensenda essent, & consequenter quibus regulis & conditionibus subjacerent.

Atque ita dubitatur de Jure Patronatus ad Confraternitatem laïcorum, aut Ecclesiarum Æditüos spectante, cujus generis censendum sit. Credit Philippus Probus in additionibus ad Glossam Pragmaticam, *De Collat.* §. *statuit*, verbo: *Præsentatio*, Jus Patronatus competens Beguinis, prout & illud quod obtinent Procuratores Fabricæ, esse Ecclesiasticum. Idipsum notat, *tit. De Elect.* §. *quod si quis*, verbo: *Fabricæ*.

Covarruvias vero, *Practic. qq. cap.* 36. *n.* 8. loquens de Beneficiis spectantibus ad Jus Patronatus, seu præsentationem alicujus Fraternitatis laïcorum, qui solent causâ pietatis Collegia aliqua constituere, censet hoc Jus Patronatus & ei simile, non esse Ecclesiasticum, sed *laïcorum*.

„ Nam etiamsi hoc Collegium (ait) causâ pietatis con„ stitutum adhæreat, & sit affixum alicui Ecclesiæ, ipsi „ tamen, ex quibus Collegium & Universitas constat, „ & ad quorum voces ac suffragia præsentatio fit, laïci „ sunt omnino, & ad hanc Universitatem laïcorum præ„ sentatio pertinet, non ad Ecclesiam, nec ad aliquam „ Ecclesiasticam dignitatem: Sic sane aliquot aliis ratio„ nibus adductis hanc opinionem veram esse censet Fe„ linus. Unde omnia, quæ conveniunt Juri Patrona„ tus laïcorum, erunt plane applicanda, & aptanda „ huic Juri Patronatus competenti Fraternitatibus laï„ corum, etiamsi hæc Collegia adhæreant alicui specia„ li Ecclesiæ. Atque ideo apud Hispanos non admittun„ tur derogationes, quæ fiunt in præjudicium præsen„ tationis, quæ ad hæc Collegia pertinent.

XXIX. Similiter refert Renatus Choppinus, *lib.* 3. *De Domanio Regis*, *tit.* 27. *num.* 12. post longas utrimque disceptationes judicatum fuisse à supremo Regis Senatu, Jus Patronatus spectans ad Universitatem Parisiensem, censeri eatenus saltem esse *laïcum*, ut ei per reservationem, præventionem, aliisque modis derogari nequeat, sed placere ab Academia sola, quasi à profano " Patrono, ad vacua imposterum Sacella can„ didatos suos offerri nominarique ordinario Collato„ ri, " uti loquitur Choppinus.

XXX. Licet enim negari nequeat quin similia corpora aliquam rei spiritualis mixturam habeant, eoque titulo Jus Patronatus illis annexum merito dici queat *mixtum*, uti ad citatum locum Glossographi Sanctionis Pragmaticæ, verbo: *Fabricæ*, in margine notavit Franciscus Pinsonius; nihilominus, quoad prærogativas Juri Patronatus laïco competentes, dici debebit, & recte vocabitur *laïcum*, juxta ea quæ de Jure Patronatus mixto supra notata sunt.

Huic conforme est, quod Magistri Fabricæ Ecclesiarum, aut Mensæ pauperum, si laïci sint & à laïcis instituantur, ratione administrationis, non coram Judice Ecclesiastico, sed laïco hodie conveniantur; uti *part.* 1. *titul.* 5. *cap.* 5. *num.* 7. notatum est. Indicium haud obscurum, hujusmodi Corpora magis ut *laïca*; quam ut Ecclesiastica reputari.

CAPUT III.

De modo acquirendi & probandi Jus Patronatus.

1. *Præcipuus titulus acquirendi Jus Patronatus est Ecclesiæ fundatio.*
2. *Ex fundatione acquiritur sine speciali reservatione.*
3. *Non usus inducit præsumptionem non reservationis.*
4. *Ubi constat de fundatione, pro Jure Patronatus præsumitur.*
5. *Modo sit vera fundatio.*
6. *Solius fundi donatio non sufficit.*
7. *Fundatio ex Canonum præscripto requirit dotationem sufficientem.*
8. *Requiritur constructio & dotatio.*
9. *Idipsum probat Synodus Tridentina.*
10. *Fundi Dator potest Benefactor, sed non Patronus haberi.*
11. *Synodus Tridentina non vult ob quamcumque dotationem Jus Patronatus admitti.*
12. *Ob dotationem aut dotis augmentum Jus Patronatus sine consensu prioris Patroni non annuendum.*
13. *Fallit, si Patronus dotare nolit; nec aliter dos haberi queat.*
14. *Quomodo per fundi dationem, dotationem, & constructionem, tres Patroni constitui queant.*
15. *Primitus jus hoc solo fundationis titulo delatum.*
16. *Cœpit postmodum etiam titulo præscriptionis; & quare?*
17. *Requiritur tempus memoriam hominum excedens.*
18. *Id probatur Decreto Synodi Tridentinæ.*
19. *Quot præsentationes requirantur ad præscriptionem?*
20. *In quibus personis Synodus Tridentina requirat ampliores probationes Juris Patronatus.*
21. *Nonnulla Jura Patronatus rejicit.*
22. *Qui tantum est in quasi possessione Juris Patronatus, an ex Decreto Concilii Tridentini præsentare queat?*
23. *Probatio per Concilium requisita etiam obtinet in possessorio.*
24. *Fallit, si tantum sit quæstio cui competat.*
25. *Jus Patronatus ortum ex alio quam fundationis titulo, per Synodum Tridentinam abrogatum.*
26. *Concilium Tridentinum apud Belgas promulgatum, salvo Jure Patronatus Regii & Vasallorum.*
27. *Decreta Concilii Tridentini in quantum restringunt Jus Patronatus laïcorum, in Belgio non sunt recepta.*
28. *Probatio Juris Patronatus à Belgis admittitur adinstar aliorum jurium.*
29. *Præsentatus à possessore præfertur præsentato à proprietario.*
30. *Ipsa immemorialis possessio habetur pro vero titulo, quod & in Gallia obtinet.*
31. *Olim laïci Ecclesias occuparunt; & quomodo inde ortum Jus Patronatus?*
32. *Quomodo ulterius ad Monasteria & Capitula devolutum?*
33. *An privilegio Pontificis acquiri possit?*
34. *Utrum Pontifex Beneficia liberæ collationis possit subjicere Juri Patronatus.*

I. JUS Patronatus acquiri, ac jam pridem concessum fuisse Ecclesiarum Fundatoribus, ostendimus capite primo; huncque esse legitimum, magisque probatum titulum Juris Patronatus nemo dubitat.

II. Et quidem vi fundationis acquiri Jus Patronatus sine speciali reservatione fundatoris, aut concessione Episcopi, non obscure insinuat Clemens III. in *Cap.* 25. ꝟ *De Jure Patronatus*; præsertim si addantur quæ leguntur in integra Decretali apud Antonium Augustinum in secunda Decretalium collectione. Constat enim ex integra Decretali, quæsitum fuisse à Clemente III. *Si aliquis efficiatur* SOLA *Ecclesiæ constructione Patronus.* Cui quæsito ita respondit Pontifex: *Quod si aliquis Ecclesiam cum assensu Diœcesani construxit, ex eo Jus Patronatus acquirit*: quasi diceret solam fundationem sufficere, nec requiri specialem juris illius reservationem.

Hinc Glossa ad *Can.* 6. *De consecrat. Dist.* 1. ait: „ Fun-

„ Fundatori Jus Patronatus *ipso jure* debetur, etiamsi „ non petat, vel in pactum deducat.

Hanc opinionem multis adstruit Franciscus de Roye in Prolegomenis ad Commentarium de Jure Patronatus *cap.* 15. & ita in Rota Romana resolutum fuisse refert. Una tamen monet, quod licet specialis reservatio non sit necessaria, præsertim per scripturam, tutius tamen sit, tabulas conscribi, & in iis Jus Patronatus nominatim reservetur, ut si dubitetur, facilius probari possit.

III. Attamen si ab antiquo fundata fuerit Ecclesia, & Fundator ejusve hæredes Jure Patronatus usi non sint, præsumendum est, eos in ipsa fundatione jus hoc remisisse, ac voluisse fundare Ecclesiam liberam; aut certe successu temporis, saltem tacite, eo non utendo, renuntiasse; uti monet ibidem De Roye.

IV. Interim si de Jure Patronatus dubitetur, & probetur aliquem esse Fundatorem, aut saltem Fundatoris hæredem, ipsi Jus Patronatus adjudicabitur: eo quod fundatio secum soleat trahere Jus Patronatus; ideoque præsumatur Fundatori reservatum, nisi contrarium quodammodo ostendatur: quod & innuitur in *Cap.* 41. ☩ *De Testibus*, ubi ad probandum Jus Patronatus, sola *Fundationis* probatio requiritur.

V. Hæc autem intelligi oportet de veris Ecclesiæ Fundatoribus, id est, qui & fundum ac dotem convenientem pro fabrica, nec non ministris aliisque necessariis ad Dei cultum rite peragendum conferunt, quique ideo veri Ecclesiarum Fundatores dici merentur.

VI. Quod enim nonnulli per *fundationem* intelligi voluerint *fundi dationem*, quasi solius fundi, in quo Ecclesia materialis ædificari posset, datione; sive alicujus *dotis* assignatione Jus Patronatus censeretur acquiri, à jure hodierno, & pristinis Canonibus alienum est.

Tam enim in Decretalibus, quam sacris Canonibus, fundatio accipitur pro constructione, & dotatione quemadmodum pluribus citatis ostendit De Roye in dictis Prolegomenis *cap.* 13.

VII. Deinde Canones loquentes de *fundatione* indubie loquuntur de *fundatione* sive exstructione rite, & secundum Regulas Canonicas peragenda. Canones autem prohibent ædificari Ecclesiam, nisi prius assignentur, quæ necessaria sunt pro luminaribus, pro custodia & ministrorum stipendiis; quinimo ante ipsam fundationem dos assignari debet, uti post alios recte advertit Fagnanus ad *Cap.* QUONIAM ☩ *De Jure Patronatus num.* 34.

VIII. Hinc ulterius ibidem late probat, Jus Patronatus sola *fundi* datione non acquiri, neque sola constructione; sed constructione & dotatione: quod & adstruit Zypæus *Resp.* 3. *De Jure Patronatus*; illudque conforme est Concilio Tridentino *Sess.* 14. *cap.* 12. & *Sess.* 25. *cap.* 9. *De Reform.*

IX. Nam dicto *cap.* 12. expresse statuitur: "Nemo „ etiam cujusvis dignitatis Ecclesiasticæ vel secularis, „ quacumque ratione, nisi Ecclesiam, Beneficium, „ aut Capellam de novo fundaverit, & construxerit; „ seu jam erectam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, Jus Patronatus impetrare aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem fundationis aut „ dotationis hujusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori reservetur.

X. „ Qui ergo vilem tantum aream dederit (ait Zypæus ibidem *num.* 9.) nihil de suo aliud in dotem, „ vel structuram contulerit, Patronatum acquirere non „ potest; nec hujusmodi nomen, magna nimis secum „ jura trahens explicita in nobis, ei Episcopus reservare: benefactor quidem dici potest, & honor aliquis sessionis, processionis, sepulturæ, &c. ex arbitrio Episcopi ei deferendus decerni.

XI. Quin nec ob qualemcumque dotationem Jus Patronatus ab Episcopis admitti debere, satis indicavit Synodus Tridentina citato *cap.* 9. ubi dicit: "Patronatus quicumque in Ecclesiis, & quibuscumque aliis „ Beneficiis etiam dignitatibus antea liberis, acquisiti „ à quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi, „ seu ex augmento dotis, seu ex nova constructione, „ vel alia simili causa, etiam auctoritate Sedis Apostolicæ, ab iisdem Ordinariis, uti delegatis, ut supra, „ qui nullius in his facultatibus, aut privilegiis impediantur, diligenter cognoscantur: & quos non repererint ob *maxime evidentem* Ecclesiæ, vel Beneficii, „ seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse, „ *in totum revocent*; atque Beneficia hujusmodi sine „ damno illa possidentium, &, restituto Patronis eo „ quod ab eis idcirco datum est, in pristinum libertatis „ statum reducant: non obstantibus privilegiis, constitutionibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Nullatenus ergo Synodus credidit, omnem Ecclesiæ dotationem, aut constructionem esse legitimam causam concedendi Juris Patronatus. Consonat id & praxi, utpote quæ non omnes, qui Ecclesiæ non satis dotatæ augmentum dotis conferunt, aut successu temporis ad inopiam redactæ succurrunt, pro Patronis recipit; licet illos Benefactoribus annumeret.

XII. Quinimo si vi primævæ fundationis aliove titulo aliquis esset Ecclesiæ Patronus, non posset Episcopus alteri, etiam notabilem dotem de novo offerenti Jus Patronatus cum præjudicio prioris Patroni concedere; nisi hujus consensus accederet.

XIII. Si tamen de dotanda Ecclesia interpellatus, eam dotare recuset, si necessitas aut evidens Ecclesiæ utilitas dotem, aut certe ejus augmentum requirat, eaque haberi nequeat, nisi eam offerenti Jus Patronatus annuatur; non apparet, cur Episcopus Jus Patronatus huic dotanti annuere non posset; saltem ut una cum Fundatore concurrat.

Cum enim fundatio requirat *dotem*, censetur dotans quodammodo partem in fundatione habere; imo ipsi fundationi effectum tribuere. Constructio quippe Ecclesiæ sine dote ad exhibendum cultum divinum, parum utilis, & exigui effectus est.

XIV. Unde etiam post alios Canonistas docet Fagnanus loco citato, quod si ad ipsam fundationem tres concurrant; unus assignando aream seu fundum, alius expensas constructionis conferendo; & tertius eam dotando, omnes censeantur assequi Jus Patronatus, ac omnes *in solidum* effici Patronos; atque ita intelligendam esse Glossam dicentem Jus Patronatus acquiri tribus ex causis, quas hoc vulgari versu expressit: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*.

XV. Quamvis primitus Jus Patronatus, præcipue *laïcum*, non alio, quam *fundationis* titulo delatum fuisse legamus, lapsu tamen temporis receptum fuit, & titulo præscriptionis acquiri posse.

XVI. Cum enim jus illud, non ut mere spirituale, sed potius ut temporale reputaretur, quod & ad hæredes transmissibile esset, ejusque juris laïcos capaces esse jam nemo dubitaret; consequenter visum est, nihil obstare, quominus præscriptione, adinstar aliorum jurium, acquiri posset: idque non tantum contra Patronum, sed & contra Ecclesiam *liberam* etiam à laïco; quemadmodum sat aperte deciditur in *Cap.* 24. ☩ *De Elect.* ubi populo asseritur jus præsentandi Clericum, eo solo titulo, quod in *antiqua* quasi *possessione* eligendi seu præsentandi esse ostenderetur.

XVII. Si tamen agatur de præscriptione Juris Patronatus, præsertim laïcalis, contra Ecclesiam liberam, non sufficit tempus 40. annorum; sed exigitur tanti temporis quasi possessio, cujus contraria memoria non existat, juxta *Cap.* 1. *De Præscriptione in VI*, eo quod præsumptio sit contra præscribentem; ipsumque jus commune ei contrarietur. Juxta Canones enim, omnes Ecclesiæ sunt in ordinatione Episcopi, & à Jure Patro-

Patronatus liberæ existunt: ipsumque Jus Patronatus ut quædam servitus Ecclesiæ imposita consideratur.

XVIII. Consonat Synodus Tridentina *Sess.* 25. *Cap.* 9. *De Reformat.* decernens ut " titulus Juris „ Patronatus sit ex *fundatione* vel *dotatione*, qui ex „ authentico documento, aut aliis jure requisitis osten„ datur: sive etiam ex multiplicatis præsentationibus „ per antiquissimum temporis cursum, qui hominum „ *memoriam excedat*, aliasve secundum juris dispositionem. (*a*)

XIX. Synodus numerum præsentationum non exprimit; sed simpliciter vult ex *multiplicatis* præsentationibus per cursum temporis, qui hominum memoriam excedat, factis, titulum Juris Patronatus probari, unde nec inter Doctores de numero convenit: asseritque Franciscus de Roye in citatis Prolegomenis *cap.* 16. *in Foro* sibi per manus traditum esse, ad præscribendum Juris Patronatus proprietatem contra verum Patronum, vel etiam titulo munitum, tres præsentationes requiri & sufficere. Et hoc (ait) forte probant ex *Cap.* 3. ℣ *De Causa possess. & propriet.* ubi summus Pontifex docet, jus eligendi per *tres* electiones non aliter acquiri, quam si completa sit legitima præscriptio.

XX. Ulterius Synodus Tridentina eodem *cap.* 9. vult, ut " in iis personis, seu communitatibus, vel „ Universitatibus in quibus id jus plerumque ex usur„ patione potius quæsitum præsumi solet, plenior, „ & exactior probatio ad docendum verum titulum re„ quiratur; nec immemorabilis temporis probatio „ aliter eis suffragetur, quam si præter reliqua ad eam „ necessaria, præsentationes, etiam continuatæ non „ minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio, „ quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scrip„ turis probentur.

XXI. Deinde ulterius addit: " Reliqui Patronatus „ omnes in Beneficiis, tam secularibus, quam regu„ laribus seu Parochialibus, vel dignitatibus, aut „ quibuscumque aliis Beneficiis, in Cathedrali, vel „ Collegiata Ecclesia; seu facultates, & privilegia „ concessa tam in vim Patronatus, quam alio quo„ cumque jure nominandi, eligendi, præsentandi ad „ ea, cum vacant (exceptis Patronatibus, super Ca„ thedralibus Ecclesiis, competentibus, & exceptis „ aliis, quæ ad Imperatorem, & Reges, seu regna „ possidentes, aliosque sublimes, ac supremos Prin„ cipes, jure Imperii in dominiis suis habentes, per„ tinent, & quæ in favorem studiorum generalium „ concessa sunt) in totum prorsus abrogata & irrita, „ cum quasi possessione inde secuta, intelligantur; „ Beneficiaque hujusmodi, tanquam libera, à suis Col„ latoribus conferantur; ac provisiones hujusmodi ple„ num effectum consequantur.

XXII. Ex his finalibus verbis deducit Fagnanus ad *Cap.* CONSULTATIONIBUS ℣ *De Jure Patronatus*, *num.* 9. " ad validitatem præsentationis vel institutionis „ non sufficere, ut præsentans communiter reputetur „ Patronus, & sit in *quasi possessione* juris præsentandi, „ nisi doceat de *titulo & proprietate* Juris Patronatus ad „ præscriptum Concilii.

XXIII. Et dein *num.* 7. refert, declarasse S. Congregationem, Decretum Concilii Tridentini habere locum etiam *in petitorio & possessorio*: " ideoque „ admittendam non esse præsentationem, nec præsen„ tati institutionem faciendam esse, nisi PROBATO „ prius *jure* Patronatus ad præscriptionem ejusdem „ Concilii. Imo etiam si post Concilium Ordinarius „ admisisset præsentationem simpliciter, & absque „ causæ cognitione, posse prætensum Patronum à sua „ quasi possessione repelli, nisi Patronatum *legitime*

(*a*) In Galliis Decretum illud receptum non fuit, licet prudens & legitimum; hoc Decreto Gallis id unum displicet, quod Episcopum efficit judicem rei, quam Jurisdictioni Civili esse obnoxiam volunt.

„ probaverit juxta formam dicti Concilii „ Quin & addit *num* 11. resolvisse S. Congregationem, admittendum non esse ad præsentandum, tametsi probaverit, se per quadraginta annos præsentasse, & in possessione, vel quasi possessione fuisse.

XXIV. Deinde monet tandem *num.* 16. si constet quidem de Jure Patronatus, sed quæstio sit inter duos, cui competat; eo casu non requiri formam probationis per Concilium Tridentinum præscriptam; atque inter præsentatos præferendum esse præsentatum ab illo, qui tempore præsentationis erat in quasi possessione præsentandi sive Juris Patronatus.

Idipsum notat Zypæus in Jure Novo tit. *De Jure Patronatus n.* 6. Rationem addens: " Quippe cum hic „ cesset ratio Decreti, ne scilicet Ecclesiæ liberæ in „ servitutem & clientelam, præsertim secularium, re„ digantur.

XXV. Similiter Zypæus reflectens ad citata Decreta Concilii, asserere non dubitat, quod cujusdam Baronis Jus Patronatus magis ex proventibus jam ante Ecclesiasticis, & privilegio, quam ex fundatione ortum, multum periclitaretur, *nisi* (ait) *hic Concilium Trident. sine mutatione Juris Patronatus esset receptum. Consult.* 4. *De Præbendis num.* 2.

XXVI. Indubie per finalia hæc verba indicare voluit Zypæus limitationem, quæ in promulgatione Concilii Tridentini in Belgio addita fuit; & cujus ipse meminit in Jure Novo *tit. De Constit. num.* 6. ubi refert, quod in litteris Gubernatricis Belgii, quibus nomine Regis publicatio Concilii mandabatur, expresse dictum fuerit, mentem Regis esse, nihil mutari circa Regalia jura, privilegia Suæ Majestatis, aut suorum vassallorum, Statuum aut subjectorum & speciatim circa *Jus Patronatus*, Indultum, seu Jus Nominationum.

XXVII. Quæ clausula quoad conservationem Juris Patronatus consonat iis quæ Consilia regia, à Gubernatrice super executione Decretorum reformationis Concilii Tridentini consulta, notaverant.

Nam ad *Cap.* 12. & 13. *Sess.* 21. hæc nota erat: „ Quæ ad coarctandum Jus Patronatus sancita sunt, „ consentiunt omnes ad Patronos *laicos* extendi non „ debere.

Ad *Cap.* 9. *Sess.* 25. hæc: " Versiculo, *Reliqui Pa„ tronatus*, abrogatur Jus Patronatus omne, quod ex „ fundatione vel dotatione, quæ authentico documen„ to ostendatur, natum non est, & præscriptio imme„ morialis (nisi 50. annorum continuatæ præsenta„ tiones authenticis scriptis (*a*) probentur) rejicitur, „ paucis quibusdam Patronatibus exceptis. Id existi„ mant pleraque Concilia admitti non debere in Patro„ natibus *laicis*, ne jus cuiquam quæsitum auferatur, „ & subditi in *antiqua* quam habent, possessione, tur„ bentur. Nimium etiam coarctari probationes, ita „ restrictas, uti Synodus decrevit, præsertim quoad „ eos, qui circa limites Provinciarum incolunt, & ho„ stilibus excursibus expositi, documentis antiquis for„ te spoliati sunt. Probationis modum proinde arbitrio „ judicantium, rectius relinqui.

Ita refert Antonius Anselmo Jurisconsultus Antverpiensis in suo Triboniano Belgico *cap.* 33. §. 52.

XXVIII. Conformiter ad has notas, & clausulam litteris Gubernatricis appositam, praxis Belgii habet, ut probatio Juris Patronatus, præsertim laicalis, fiat & admittatur eadem forma qua aliorum jurium probatio; atque possessorium adjudicetur possidenti, sive ei, qui in quasi possessione præsentandi esse probatur.

(*a*) In Galliis requiruntur tantum quadraginta annorum continuatæ præsentationes authenticis probatæ scriptis. Totidem anni Clerico vel Laïco sufficiunt ut præscriptione Jus Patronatus possit acquirere: at triginta duntaxat anni sufficiunt Episcopo ut possit Jus Patronatus Laïcum comparare; desiderantur vero quadraginta anni si de præscriptione Ecclesiastici Juris Patronatus agatur.

XXIX. Con-

XXIX. Consequenter præsentatus à possessore præfertur ei, qui est præsentatus à proprietario; juxta *Cap.* CONSULTATIONIBUS ;; *De Jure Patronatûs*, & *Cap.* EX LITTERIS ;; *eod.* quæ hic, non obstante Decreto Conc. Trident. suum vigorem retinuerunt. · Ipsa deinde possessio memoriam hominis excedens etiam hîc pro titulo habetur: neque ad fundationis aut dotationis specialem titulum probandum ulteriùs urgentur, qui hujusmodi possessionem probant.

XXX. Advertens quoque Franciscus Florens, quòd Tridentini Patres cùm, tempore memoriam hominum excedente, vellent adhuc justum & authenticum titulum, qui exhibeatur, ait: " Ultimum illud non sat probatur in Gallia, ubi vetustas illa pro titulo, & vicem legis tenet.

Quare & hodie verum est in Belgio, & in Gallia, nullam fieri differentiam, saltem quoad jus præsentandi, inter Jus Patronatûs laïcis competens titulo fundationis, & competens titulo præscriptionis, uti jam pridem notavit Rebuffus in Praxi Benef. in *tertia parte Signaturæ num.* 71.

XXXI. Præter fundationem & dotationem, nec non præscriptionem, est & alius titulus seu modus, quò primùm ad laïcos, & dein ad Monasteria & Capitula Jus Patronatûs satis frequenter transivit.

Circa seculum VIII. & IX. contigit, ut Principes non tantùm bona Ecclesiastica usurparent, sed ipsa etiam Monasteria, quin & Parochiales Ecclesias; easque suis militibus darent in feudum, vel alodem: eoque titulo omnes earum obventiones haberent, uti pluribus ostendit Filesacus in *Querela Ecclesiæ Gallicanæ*; & aliqua diximus suprà *part.* 1. *tit.* 31. *cap.* 7. & plura dicentur infrà *De congrua Parochorum portione*: ubi de primitivis Pastoribus agetur; qui occasionem portioni congruæ dederunt.

Hi Laïci primùm quidem in his Ecclesiis, quas tanquam proprias possidebant, earum se dominos appellantes, Presbyteros, assignatis modicis emolumentis propriâ auctoritate, & inconsulto Episcopo, instituebant, & destituebant. At cùm id tanquam Ecclesiis admodum præjudiciosum in Synodis vetitum fuit, cautumque, ut nullus absque consensu Episcopi cuilibet Presbytero det vel auferat Ecclesiam, *Can.* NEMINEM 16. *q.* 7. ex Concilio Cabillonensi, cœperunt Presbyteros iis Ecclesiis præficiendos Episcopis præsentare; & ita Jus Patronatûs habere in Ecclesiis, quas in Beneficium sive alodem acceperant; uti latiùs deducit Franciscus de Roye in citatis Prolegomenis *cap.* 17.

XXXII. Adhæc, cùm plures laïci Ecclesias, quas in feudum acceperant, in Monasteria & Capitula transtulerint; ut infrà titulo *De congrua Portione* ostendetur, etiam ipsi Monachi & Canonici Presbyteros iis Ecclesiis præficiendos præsentandi seu Jus Patronatûs Monasteriorum & Capitulorum pro majore parte originem sumpsit: quòd licèt origine laïcale fuerit, postquam tamen in Monasteria & Capitula transivit, pro Ecclesiastico reputatur, uti capite præcedenti ostendimus.

XXXIII. Sicuti præscriptione, ita & ex privilegio summi Pontificis acquiri posse Jus Patronatûs, de jure indubitatum est; & notat Pinsonius in Tractatu *De Beneficiis* titulo *De Oneribus & Immunitatibus Ecclesiarum* §. 6. *num.* 8. unà tamen addens: " Licèt illud apud nos non usquequaque servetur, tanquam Ordinariorum liberæ dispositioni, & collationi contrarium, cui nulli obices adjici possunt, nisi in ipso fundationis actu & instrumento dati sint.

XXXIV. Quod modò dictum est, ex privilegio Summi Pontificis, Jus Patronatûs acquiri posse, *de jure* certum esse, id intelligi debet de jure Pontificio *recentiore*, sive *Decretalium*, quo jure Romanus Pontifex declaratur *Ordinarius Ordinariorum*, & in ea qualitate omnium Beneficiorum liberam dispositionem ipsi competere asseritur: quo jure recepto & admisso, rectè conclusêre ejus Commentatores, Romano Pontifici fas esse, concedere Jus Patronatûs, sive jus præsentandi ad Beneficia, liberæ ejus dispositioni (ut supponitur) subjecta.

Verùm hoc jus in Pontifice, quantumvis in Decretalibus expressum, non ubique Catholici recognoscunt, nec consequenter admittendum arbitrantur privilegium, quo Romanus Pontifex Beneficia liberæ collationis, pro suo arbitrio, juri Patronatûs obnoxia redderet; atque ita quoad ista Beneficia tolleret aut enervaret liberam Provisionem Ordinariorum: & id quidem in Gallia non admitti colligitur ex verbis Pinsonii suprà relatis. Neque Belgium admitteret: quandoquidem & omnes novas reservationes eidem fundamento innixas non recipiat, ut in decursu notatum est.

CAPUT IV.

Quomodo Jus Patronatûs transferatur?

1. *Jus Patronatûs transit cum dignitate.*
2. *Hoc jus separatim quomodo transire possit?*
3. *Jus Patronatûs laïcum* reale *transit cum re, cui adhæret.*
4. *Transit, licèt nominatim expressum non fuerit.*
5. *In hac alienatione non requiritur licentia Episcopi.*
6. *Translato* utili *dominio, transit quoque jus Patronatûs.*
7. *Transit in conductorem* ad firmam.
8. *Elocatio* ad firmam *naturam sapit contractus censualis.*
9. *Qua de causa Monasteria prædia darent* ad firmam.
10. *Conditiones hujus contractûs.*
11. *An transeat in maritum ratione dotis?*
12. *An in viduam ratione dotarii?*
13. *Utrum competat usufructuario?*
14. *Præsentatio facta à bonæ fidei possessore est valida; nec invalidatur re evictâ.*
15. *Non transit in creditorem ratione pignoris.*
16. *Jus Patronatûs præsertim* laïcale *consideratur hodie ut* temporale; *& de eo solus Judex laïcus cognoscit.*
17. *Jus hoc est transmissibile ad hæredes.*
18. *Transit an hæredes ab intestato; si nihil in contrarium sit statutum.*
19. *Transit ad singulos hæredes in solidum.*
20. *Hæredes* unius *Patroni tantùm habent unum suffragium.*
21. *Succeditur in stirpes.*
22. *Potest jus præsentandi dividi* per turnum.
23. *Per turnum præsentant interdum* divisum; *& tunc non est* mixtum.
24. *Interdum Jus Patronatûs est mixtum, dum nominatio fit per* turnum.
25. *Potest in fundatione caveri, ut non deferatur jure hæreditario: & quid tunc juris?*
26. *Unde invaluerit abusus vendendi Jus Patronatûs?*
27. *Abusus per Pontifices reprobatus.*
28. *Habita venditio hujusmodi ut Simoniaca.*
29. *Ostenditur Jus Patronatûs esse* spirituali *annexum.*
30. *Venditio Juris Patronatûs hodie habetur irrita & Simoniaca.*
31. *An rectè dicatur vendi cum ipso fundo?*
32. *Pretium fundi augendum non est intuitu Juris Patronatûs annexi.*
33. *Unde proveniat, laïcos Jus Patronatûs tanti facere?*

I. JUS Patronatûs Ecclesiasticum competens ratione officii, Dignitatis, aut Beneficii Ecclesiastici, transire unà cum officio, Dignitate aut Beneficio ad quemcumque tituli ipsius possessorem, ad instar omnium aliorum jurium hujusmodi titulo annexorum, indubitatum est.

II.

II. At separatim ab ipso officio, Dignitate aut Beneficio, in alterum transferri non posse citra solemnitatem in alienatione rerum & jurium Ecclesiæ requisitam, probant Zypæus *Responso* 4. *De Jure Patronatûs*, & Franciscus de Roye in Prolegomenis ad titulum *De Jure Patronatûs cap.* 18. ubi monet, in permutatione Juris Patronatûs Ecclesiastici requiri consensum Episcopi: " tunc enim (ait) alienatur res ad ipsam Ecclesiam „ pertinens, ideóque non nisi servatis solemnitatibus „ alienari potest.

III. Si Jus Patronatûs laïcum fuerit reale, id est, fundo aut castro vel Toparchiæ, alterive juri aut rei annexum, transit instar alterius juris realis in ipsum possessorem & Dominum rei, quemadmodum notant omnes interpretes ad *Cap.* 13. ⁒ *De Jure Patronatûs*, ubi Hospitalarii, empto feudo, Jus Patronatûs acquirere dicuntur, quod huic feudo adhæret.

IV. Imò cùm hîc agatur de jure inhærente ipsi rei, ut jus hoc translatum censeatur, necesse non est, ut in ipsius rei translatione Juris Patronatûs mentio facta sit: quemadmodum loco citato rectè observat Franciscus De Roye: semper enim (ait) alienatio facta præsumitur cum sua causa; exemplo aliorum jurium realium, servituris, hypothecæ & similium, quæ semper rem ipsam sequuntur, tametsi in ipsa alienatione nominatim non sint expressa.

V. Ulteriùs, quia hîc agitur principaliter de alienatione rei merè profanæ & laïcalis; de alienatione verò Juris Patronatûs duntaxat *accessoriè*, sive in consequentiam, nullam requiri in hac alienatione Episcopi licentiam, aliamve solemnitatem in alienandis rebus Ecclesiæ observandam, tradunt passim Canonistæ; quibus & praxis consonat.

VI. Ampliatur hæc conclusio ex communi Canonistarum doctrina, ut locum habeat, etiamsi villa aut fundus, cui Jus Patronatûs inhæret, solummodo quoad *utile* dominium transierit: ita nimirum, ut saltem jus præsentationis sit apud Dominum *utilem*; tametsi forsan ipsum Jus Patronatûs maneat apud Dominum directum.

Quamdiu enim aliquis pro Domino habetur, seu quamdiu habet *utile* dominium, omnis usus ipsius rei & jurium ei annexorum est penes utilem Dominum; solo titulo dominii remanente apud Dominum directum.

VII. Hoc fundamento rescripsit Alexander III. in *Cap.* 7. ⁒ *De Jure Patronatûs*, præsentationem Clerici vigore Juris Patronatûs annexi cuidam villæ, competiisse militi, si constiterit, villam illam fuisse à Monasterio, cui dominium illius competebat, militi illi datam *ad firmam*; id est, ad longum tempus elocatam.

VIII. Quæ elocatio naturam sapiebat cujusdam contractûs emphyteuticarii, vel potiùs censualis, quo *utile* dominum transfertur; uti probat de Roye ad dictum *cap.* 7. & etiam Fagnanus ad idem Capitulum *num.* 12. unà observans, dationem ad *firmam* hîc necessariò sumendam pro elocatione ad longum tempus, quæ habeat naturam hujusmodi contractûs.

IX. Notat ibidem ulteriùs Franciscus de Roye quòd " ut plurimùm Monasteria etiam laïcis prædia sua „ dabant ad *firmam*, vel ut edulia, aliave necessaria „ pro pensionibus acciperent ad victum & vestitum, ... „ Vel etiam Abbates laïcis prædia sua sua dabant ad *firmam*, ad longum tempus, ad vitam, ad centum annos, ut ita eorum favorem, gratiam, & patrocinium „ emendicarent.

Deinde subjungit: " Ejus rei luculentum exemplum „ extat apud Ingulphum in Historia Croylandensis „ Monasterii. Ubi cùm ejus Monasterii Abbas alicujus „ potentioris defensionem sibi suisque Monachis demereri vellet, placuit tenementum aliquod ad *firmam* „ alicui dare ad terminum vitæ: Sed tandem cuidam „ Comiti nomine Normanno, manerium aliquod datum est ad terminum centum annorum, ut illud teneat ab eo Monasterio, & per *firmam* singulis annis „ certa quædam grana ei solvat. Ejus Normanni frater successit in eam *firmam*, eamque alteri Monasterio donavit. In Regia descriptione bonorum istius „ Monasterii relatum est illud prædium, quia post elapsum *firmæ* terminum, ad illud redire debet; sed, „ eo pendente, est possessio firmariorum, inquit Ingulphus.

X. Plura videri possunt apud Du Cange in Glossario, verbo *Firma*. Interim ex allegato exemplo patet, dationem ad *firmam* esse elocationem ad *longissimum* tempus. Ulteriùs, pendente firma, *firmarium* de ea disponere posse, eamque inter ejus possessiones numerari; ac tandem eam ad hæredes ejus transire pro residuo tempore: Finito autem tempore ad Dominum redire. Quæ omnia satis probant, per dationem ad *firmam* transiisse *utile dominium* in firmarium, directo dominio remanente penes concedentem.

Ex quo autem receptum fuit, auctoritate hujus Decretalis Alexandri III. præsentationem competere *firmario*, titulo *utilis* dominii *villæ*, cui Jus Patronatûs est annexum. Concluserunt ulteriùs Canonistæ, maritum posse præsentare ratione Juris Patronatûs fundo *dotali* annexi: uti tradit de Roye in citatis Prolegomenis *cap.* 12. Quia (ait) jure civili maritus dicitur *Dominus* fundi dotalis; & naturale dominium uxoris, durante matrimonio, interquiescit.

XI. Deinde postquam creditum fuit, idque auctoritate Glossæ, (uti notatum est suprà *Sect.* 3. *tit.* 4. aliàs *tit.* 21. *cap.* 2.) collationem & præsentationem Beneficiorum fructibus annumerari, conclusum fuit præsentationem ad maritum hac ratione spectare, quod ipse omnes planè fructus fundi dotalis percipiat. " Sicut " enim (ait de Roye) homagia & servitia uxori debita maritus recipit & præstat pro rebus dotalibus, „ quod est ex generali consuetudine Franciæ, ita & „ Jus Patronatûs exercet.

Idipsum jam pridem tradidit Rochus De Curte *De Jure Patronatûs*, verbo *Ille vel is*, *num.* 62. illudque sat probari credit ex citato *cap.* 7. Nam cùm ibi etiam præferatur conductor locatori in præsentatione, debet (ait) etiam maritus præferri uxori à fortiori. Rationem præmiserat: Quia minus jus habet conductor ad longum tempus in rebus conductis, quàm maritus in dote. Maritus enim censetur habere dominium dotis.

Verum quidem est, quòd præsentatio non sit fructus habilis ad sustentationem onerum matrimonii: quia (ait De Curte) sufficit quòd ipsa universitas, in qua est Jus Patronatûs ad id sit habilis; & ubi universitas transfertur, non consideratur ipsum Jus Patronatûs, sed transit *accessoriè*.

Similiter non obstat, quòd maritus non possit percipere fructus, qui in *brevi* non renascuntur; quia, uti advertit De Curte *num.* 64. " maritus non percipiet „ istum fructum præsentationis tanquam maritus, & „ tanquam Jus Patronatûs sit de rebus dotalibus; sed percipiet tanquam universitatis, & per quamdam consequentiam.

Sed hanc quæstionem tractans Georgius Louetius in notis ad Molinæum in Reg. Cancellariæ *de Infirmis Resig. num.* 45. distinguendum existimat " de jure Patronatûs ratione fundi vel feudi uxoris pertinente, „ aut personali ratione sanguinis, putà familiæ competente. Primo casu præsentatum à marito præferendum existimat: cùm nihil prorsus habeat uxor in „ fructibus fundi dotalis: & ea est Molinæi opinio *in* „ §. 1. *Gloss.* 2. *num. ad Consuet. Parisienses*: non idem „ in secundo casu (ait) cùm jus Patronatûs uxoris *personæ* magis adhæreat, & inter rerum dotalium „ fructus non ita propriè annumeretur. (*a*)

Licèt hæc distinctio inter Jus Patronatûs *reale* & *personale* appareat non malè hîc applicata; tamen certum

(*a*) Ista nota Georgii Louet. reperitur in tomo quinto operum Molinæi Edit. Paris. 1681. *p.* 189. *col.* 1.

est,

est, multùm hac in re valere usum & consuetudinem locorum, si quæ probari possit.

XII. Quapropter juxta secundi casûs solutionem, si maritus uxori post mortem suam fundum, cui est Jus Patronatûs annexum assignaverit in doarium; " ea sola (ait De Roye) Jus illud post mortem mariti exercere potest; quia est fructuaria, sicque fructus omnes percipit & lucratur, ita ut interquiescat adhuc hæredum nuda proprietas.

XIII. Similiter post Lambertinum aliosque tradit Fagnanus loco citato *num.* 57. Jus præsentandi magis pertinere ad uxorem relictam usufructuariam omnium bonorum, quàm ad hæredem.

Nihilominus Renatus Choppinus De Domanio Gallico *lib.* 3. *tit.* 19. *num.* 5. sequutus Joannem De Imola, Jus præsentationis usufructuario negat, rationem hanc subnectens: " Quæcumque enim non renascuntur singulis annis: minimè habentur in fructu, nec quasi fructus fundum augent. " Ipse quoque Rochus De Curte loco citato, monet, casu occurrente, de hac quæstione esse meritò cogitandum ob varias Doctorum opiniones.

XIV. Hoc certius est, & communi calculo receptum, præsentationem factam à bonæ fidei possessore esse validam; imò nec Præsentatum à Beneficio vi hujusmodi præsentationis obtento removendum; tametsi ex post facto constiterit, Jus Patronatûs reverà ad Præsentantem tempore præsentationis non pertinuisse, *cap.* 19. ꝟ *De Jure Patronatûs*; eò quòd bonæ fidei possessor fructus consumptos faciat suos *irrevocabiliter*: præsertim si ex iis non sit factus locupletior; uti per præsentationem factus non creditur.

XV. In creditorem cui fundus pignori datus, sive hypothecatus est, Jus præsentandi non transire, si nulla juris illius specialis mentio facta sit, rectè post alios Canonistas tradit Fagnanus loco citato *num.* 16. Nam in creditorem nec directum, nec utile dominium transfertur: neque etiam fructus suos facit: sed eos omnes debitori pignus luenti restituere tenetur.

Idipsum legitur in Synodo Saltzburgensi ann. 1420. *Can.* 22. " Ad omnium quoque dubitationem, sive quæstionis materiam amputandam statuimus, ut si quis prædium suum, cui Jus attinet Patronatûs cuiquam obligaverit indistinctè, jus præsentandi apud ipsum obligantem resideat. Cùm tale jus æstimari non possit, &c... in sortem nequeat computari. Cùm semper fructus rei pignoratæ in sortem debeant computari, juxta Canonicas & legitimas sanctiones.

XVI. Jus Patronatûs, præsertim *laïcale*, hodie adeò habetur & consideratur, tanquam temporale & patrimonii laïcalis; ut receptum sit, quòd sicut de temporalibus laïci coram Judice Ecclesiastico non sunt conveniendi, ita nec de Jure Patronatûs *laïco* Judex Ecclesiasticus cognoscere possit, nec in *possessorio*, nec in *petitorio*, idque contra Decretalem Alexandri III. in *cap.* 3. ꝟ *De Judiciis*, ubi dicitur: " Causa Juris Patronatûs ita conjuncta est & connexa spiritualibus causis, quòd non nisi *Ecclesiastico* judicio valeat definiri. " Vide latè Franciscum de Roye in allegatis Prolegomenis *cap.* 29. ubi notat, ubique penè, ac signanter in Gallia, quæstionem de Jure Patronatûs laïco non tantum in possessorio; sed etiam in petitorio coram Judice Regio tractari: quod & in Belgio observatur.

Imò incidente quæstione, num Jus Patronatûs esset *merè laïcale*, an verò *mixtum*; Parlamentum Mechliniense judicavit, cognitionem & decisionem hujus quæstionis spectare ad Judicem *laïcum*; id refert de Laury in sua Arrestorum Collectione Arresto 3.

XVII. Adhæc jus illud tanquam portionem patrimonii, aut saltem titulo patrimonii acquisitum, & quasi temporale, ut partem hæreditatis ad hæredes unà cum reliqua hæreditate transmitti receptum est; notatque Glossa ad *Canonem* Filiis, *caus.* 16. *q.* 7. idque indistinctè, sive sint de sanguine, sive extranei, uti ex Canone Considerandum, & *Canone* Plures, eâdem quæst. probat Glossa; quam uno consensu sequuntur Canonistæ & praxis recepit.

XVIII. Si enim nihil in tabulis fundationis occurrat quod transmissionem ipsius Juris Patronatûs ad certas personas ordinat, nec jus hoc alicui particulari rei adhæreat, illud jure hæreditario, adinstar aliorum jurium temporalium ad hæredes, sive ex testamento, sive ab intestato transmittitur; uti notat de Roye in sæpè citatis Prolegomenis *cap.* 19.

Cúmque jus illud naturâ suâ sit individuum, pro conditione individuorum transit in omnes hæredes *in solidum*; idque sive pro æquali, sive inæquali parte sint hæredes; quemadmodum Jure Civili omnes filii Patroni æqualiter succedunt liberto, tametsi inæqualiter à patre instituti sint hæredes, *L.* 7. §. 6. ff. *De Operis Libertorum.*

XIX. Itaque hæredes omnes *in solidum* ad præsentationem concurrunt; ita tamen, ut ipsa præsentatio non dividatur; sed ut unica nomine omnium fiat: quare rectè notavit Innocentius ad *cap.* 1. ꝟ *De Jure Patronatûs*, jus hoc quidem esse *in solidum* apud singulos hæredes, quoad honorem sive jura honorifica, sed non quoad præsentationem, quæ ita est apud omnes simul, ut apud nullum singulariter sit.

XX. Cúmque hæredes in hac præsentatione repræsentent personam Patroni defuncti, non plus juris habere possunt, quàm habuit defunctus; quapropter, si plures fuerint Patroni, omnes hi hæredes unum tantùm suffragium, quale habuisset defunctus in ipso actu præsentationis habebunt. *Clement.* 2. *De Jure Patronatûs.*

XXI. Ulteriùs; cùm hìc non secùs ac in aliis juribus succedatur jure repræsentationis, sive ex persona defuncti, meritò prævaluit sententia Innocentii IV. & Cardinalis Hostiensis, successionem fieri non in *capita*, sed in *stirpes*, uti de hæredibus plurium Patronorum declaravit Pontifex in citata Clementina 2. dicens: " Plures ab uno Patrono Ecclesiæ relicti hæredes, vocem duntaxat unius habebunt in præsentatione Rectoris. " Quod clariùs postmodum expressit Synodus Saltzburgensis, titulo *de Jure Patronatûs*, his verbis: " Item si Patronus plures filios aut hæredes reliquerit, omnes illi succedant in *stirpes*.

XXII. Porrò facilè contingit, quòd existentibus pluribus Patronis, aut Patroni unius hæredibus, diutius differatur præsentatio ob difficultatem consensûs Patronorum aut hæredum in eamdem personam. Ut ergo " faciliùs provideatur Ecclesiis, non inconveniens (ait Pontifex in citata Clementina) reputamus Patronos ipsos inter se liberè posse convenire, de Rectore ab eis *alternis* vicibus præsentando " Qui præsentandi modus hodie vocari solet *per turnum.*

XXIII. Hìc notandum, hanc præsentandi rationem non semper eodem modo institui. Interdum enim eâ lege præsentatio *alternis* vicibus, sive *per turnum* fieri debet, ut singuli in suo *turno* seorsim, nulla compatroni facta mentione, præsentent: ita ut in tali actu præsentationis alter Patronus nullas partes habeat; ipsúmque Jus Patronatûs pro ea vice videatur apud solum *Turnarium* esse. Hoc casu, etiamsi alius jure dignitatis Ecclesiasticæ, alius jure fundationis laïcalis Jus Patronatûs habeat; tamen non erit Jus Patronatûs *mixtum*; sed in *turno* Ecclesiastici erit merè Ecclesiasticum; in *turno* vero laïci, merè laïcum.

XXIV. Si verò ita per *vices*, vel per *turnum* dividatur, ut quidem *Turnarius* in suo turno personam nominet; sed tamen utriusque nomine præsentatio fiat, tunc propriè nec præsentatio, nec Jus Patronatûs per *turnum*, vel per *vices* dividitur; sed tantùm conventum videtur inter Patronos, quòd simul consentient

tient in eam personam, quam alter ipsorum alternis vicibus nominabit: hicque communi nomine præsentabitur.

Exemplum hujus refert De Roye citato *cap.* 19. ex Guillielmo Thorneo Anglo in Chronico ad ann. 1229. concordiæ cujusdam inter Abbatem Sancti Augustini Cantuariensis, & certos Barones super Jure Patronatûs cujusdam Ecclesiæ, ita ut quotiescumque Ecclesia vacaverit, Abbas & Conventus Sancti Augustini, & Barones semper *simul* præsentabunt, ita scilicet, quòd " Abbas & Conventus Sancti Augustini Cantuariensis „ una vice liberè pro voluntate sua conferent Eccle- „ siam prænominatam, cui voluerint, & Barones alia „ vice pro voluntate sua. Præsentabunt autem Abbas „ & Conventus per litteras facientes mentionem de „ Jure Baronum de S. & Barones similiter de S. præ- „ sentabunt per litteras facientes mentionem de Jure „ Abbatis.

Quando hoc modo præsentant, quamvis singuli in suo *turno* dicantur habere præsentationem, reverà tamen indivisum manet Jus Patronatûs: & communi nomine exercetur: ideóque in exemplo allegato, & huic similibus, reverà erit Jus Patronatûs mixtum; & judicari debebit prout de Jure mixto judicandum esse diximus *cap.* 3.

XXV. Et hæc quidem, nisi per tabulas fundationis, aut locorum consuetudines circa successionem Juris Patronatûs, aliud cautum fuerit.

Potest enim Fundator alicui de sua familia, aut etiam extraneis Jus Patronatûs assignare, ut nolit illud jure hæreditario, vel successionis deferri. Et quòd uni è liberis suis Jus Patronatûs assignetur, ad evitanda dissidia non rarò convenit. Et ita Sanctus Everardus Comes, Ludovici Pii gener in testamento suo cavit, ut ex liberis suis *tertius* Adalardus habeat suum Jus Patronatûs in quadam Ecclesia. Apud Miræum in Codice Piarum Donat. *cap.* 12.

Frequenter & tabulis fundationum, & locorum consuetudinibus obtinuit, ut Jus Patronatûs primogenito de familia deferatur; præcipuè si feudo illustri jus hoc fuerit annexum; quo casu eædem penè leges, ac interpretationes sequendæ & accipiendæ in delatione hujusmodi Juris Patrònatûs, quæ in feudis aut fideicommissis gentilitiis aut familiaribus traduntur, & à Doctoribus in materia feudorum & fideicommissorum examinantur; & huic materiæ nominatim applicatas regulas in materia feudorum & fideicommissorum tradi solitas, vide apud Franciscum De Roye in citatis Prolegomenis, *cap.* 8. 9. & 19.

XXVI. Cùm laici Jus Patronatûs ad instar patrimonii, rerumque temporalium per successionem, venditiones, aliosque contractus, unà cum patrimonio ac rebus temporalibus transferri videbant, quin & iisdem ferè legibus subjacere, illud ut rem merè temporalem habendum, atque ut talem etiam separatim vendi posse facilè sibi persuadebant: eamque persuasionem seculo XII. invaluisse sat insinuat querela Joannis Sarisberiensis, *lib.* 7. *cap.* 17. *De Nugis Curialium*, dum ait: quod Jus Advocationis aut Patronatûs Ecclesiæ emeretur, *ut ejus occasione facilior esset aditus in Ecclesias.*

XXVII. Eamdem consuetudinem in Anglia viguisse colligitur ex *cap.* 19. *de Jure Patronatûs*, in prima Collectione apud Ant. Augustinum; & habetur in appendice ad Concilium Lateranense, *part.* 15. *tit. de Jure Patronatûs*, *cap.* 16. ubi Alexander III. scribit Wintoniensi Episcopo: " Ad aures nostras pervenit, quod „ R. & W. de Hortun *Jus Patronatûs* ejusdem loci ab „ eo, ad quem spectabat præsentatio, *emerunt*. Qui- „ bus decedentibus R. filius W. jam dicti patris exem- „ plo Jus Patronatûs Ecclesiæ *emere* non dubitavit, & „ Canonicis de Stodleia tantas molestias intulit, perse- „ cutiones & gravamina, quòd metu & dolo illius se- „ ducti, juri suo penitus renuntiaverunt.

Ad hunc casum referendum esse responsum, quod in dicta appendice *capite* sequenti immediatè sequitur, sat apparet manifestum, & post Antonium Augustinum notat Franciscus De Roye ad *cap.* 16. ※ *de Jure Patronatûs*. Responsum autem ita sonat: " De Jure ve- „ rò Patronatûs in præscripta Ecclesia hoc tuæ discre- „ tioni mandamus, quatenus si prædictus R. Jus Patro- „ natûs comparavit, cùm hoc inconveniens sit & pe- „ nitus inhonestum *vendi* Jus Patronatûs; contractum „ illum, sublato appellationis remedio, Apostolicâ fre- „ tus auctoritate, non differas revocare.

XXVIII. Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator hoc Responsum retulit in *cap.* 16. ※ *de Jure Patronatûs*, nonnullis detractis & additis, ut ex utriusque collatione constare potest.

Notanda autem præcipuè hæc addita: *Quod est spirituali annexum:* quibus innuere voluit, Jus Patronatûs vel eo titulo vendi non posse, ac irritum esse contractum, quia *spirituali* est *annexum*. Hoc clariùs exprimitur in citato *cap.* 19. in prima Collectione ad eumdem casum spectante; ubi expressè dicitur: *Cùm Jus Patronatûs sit connexum spirituali, nemini licitum est vendere illud:* atque admodum verisimile est, Raymundum prædicta verba ex hoc *cap.* 19. primæ Collectionis desumpsisse, & suæ Decretali adjecisse.

Interim eodem fundamento postmodum usus quoque fuit Innocentius IV. in Rescripto quodam apud Matthæum Parisiensem in additamentis *pag.* 104. dicens: " Irritas esse decernimus alienationes, emptiones „ & venditiones de Patronatibus & Advocatiis Eccle- „ siarum, quæ cùm sint *spiritualibus annexa*, emi & „ vendi nequeunt.

XXIX. Et sanè, cùm jam pridem Jus Præsentationis Clerici ad Beneficium, tanquam præcipuum in Jure Patronatûs habitum fuerit; imò ipsum Jus Patronatûs nonnunquam simpliciter *Jus Præsentationis* appelletur, negari nequit, quin spirituali aliquo modo sit connexum; tametsi eatenus dicatur profanum, in quantum ex patrimonio laïcorum titulo fundationis aut dotationis solet habere originem, eique adhærere.

XXX. Hinc uno consensu concludunt Interpretes, Jus Patronatûs per se ac simpliciter vendi, aut cum alio temporali jure commutari non posse; ipsamque alienationem tanquam Simoniacam esse irritam: refertque Joannes Le Mareschal in suo Tractatu *De Juribus Honorificis cap.* 1. duo Arresta, quibus judicatum fuit, Jus Patronatûs separatim vendi non posse; venditionemque irritam esse. Aliud simile Arrestum refertur à Renato Choppino De Domanio Regis *lib.* 3. *tit.* 19. *num.* 4.

XXXI. Quòd verò plerique addunt, cum ipso fundo seu gleba, cui adhæret, vendi posse; id non ita accipiendum, quasi ipsum Jus Patronatûs fundo adhærens vendi posse existiment, sed duntaxat, quòd per venditionem fundi tanquam ejus accessorium in emptorem transferatur: ita ut reverà dici queat, Jus Patronatûs transferri mediante venditione; at venditione non afficiente Jus Patronatûs; sed ipsum duntaxat fundum. Quemadmodum in venditione fundi hypothecati non venditur hypotheca, licèt illa fundo inhærens, fundum sequatur.

XXXII. Unde in hujusmodi venditione fundi, cui Jus Patronatûs adhæret, pretium valori ipsius fundi, sine respectu ad ipsum Jus Patronatûs, respondere debet; ut ita appareat, Jus Patronatûs non vendi, nec pretio æstimari; sed simpliciter tanquam fundi venditi accessorium transferri.

Si enim pretium fundi ex consideratione Juris Patronatûs adhærentis augeatur, evidens erit, ipsum Jus Patronatûs pretio temporali æstimari; & reipsâ, non secus ac ipsum fundum, partem seu mercem ipsius venditionis constituere, & venditione subjici.

XXXIII. Adhæc, qui fundum pluris emunt, quia Jus Patronatûs ei annectitur; idque eò ampliùs quò plura

plura & opulentiora Beneficia juri illi sunt subjecta, sat ostendunt, se profanam plane de Jure Præsentationis, quod potissimum attenditur, habere ideam; non dubitantes, sibi jus illud Præsentationis facile valere eo pretio, quod ejus intuitu amplius pro fundo empto dederunt.

Hæc autem ut consequantur, quid sperandum nisi quod suo Jure Præsentationis eo modo utentur, ut queant etiam temporalia, aut iis æquivalentia consequi: idque vel Simonia, vel sane personarum acceptione interveniente: & inde ulterius ea omnia incommoda, quæ provisiones Simoniacas, & interveniente personarum acceptione factas consequi solent: quæque fusius titulis De Simonia, & De cavenda acceptione personarum exponemus; atque una ostendemus, quam falsa soleat de Jure Patronatus idea haberi: quamque aberrent laïci, hujusmodi jus affectantes.

CAPUT V.

De Præsentatione, & differentiis inter Patronum Ecclesiasticum & Laïcum.

1. *Præcipua pars juris Patronatus est* Præsentatio.
2. *Revera distinguitur jus præsentationis à Jure Patronatus.*
3. *Potest esse Patronus sine jure præsentationis: qui tamen hodie non Patronus; sed Fundator vocari solet.*
4. *Olim Patronus offerebat Clericum ordinandum,*
5. *Hodie offert instituendum; quæ mutationis ratio?*
6. *Oblatio Clerici, à Patrono facta, dicitur* Præsentatio; *profluitque ex cura quam Patronus Ecclesiæ impendit.*
7. *An recte inde deducatur, Jus Patronatus non esse servitutem?*
8. *Hodie Episcopus obligatur instituere præsentatum à Patrono.*
9. *Monebantur olim Patroni, ut præsentationem non nimium differrent.*
10. *An certum tempus Patronis olim fuerit præfixum?*
11. *Permisit Concilium Lateranense, ut Episcopus Ecclesiæ provideat, si quæstio super jure Patronatus intra certum tempus non sit terminata.*
12. *Creditum à Canonistis, hic tempus certum præsentandi laïcis præscriptum; idque* quatuor *mensium.*
13. *Alexander III. scripsit Patronis competere* sex *menses.*
14. *Hinc à Doctoribus facta distinctio inter jus Patronatus Laïcum & Ecclesiasticum circa tempus præsentandi; & à Bonifacio VIII. probata.*
15. *Tempus Patronis præscriptum tantum currit à tempore* notæ *vacationis, & quæ notitia haberi debeat?*
16. *Patronus Laïcus in præsentatione variare potest; non autem Ecclesiasticus.*
17. *Hæc distinctio ex interpretatione Doctorum originem sumpsit.*
18. *Cur variatio Patroni Laïci, dicatur accumulativa?*
19. *Quod primarium hujus distinctionis fundamentum?*
20. *Patronus Laïcus variare tantum potest* rebus integris.
21. *Quare Patrono Ecclesiastico negata variatio?*
22. *An Patronus Laïcus sæpius variare possit?*
23. *Patronus Ecclesiasticus præsentans indignum, excidit pro ea vice jure præsentandi.*
24. *Laïcus alium præsentare potest; secus olim obtinuit.*
25. *Episcopus, negligente Patrono, confert jure* ordinario, *non autem jure devoluto; & quare?*
26. *Collatio Episcopi, spreto Patrono, est valida; & quis ejus effectus?*
27. *Non idem de præventione aut provisione Papæ; & quæ ratio differentiæ?*
28. *Provisio Ordinarii, spreto Patrono, valida esset; secus Metropolitani aut Papæ provisio facta ante tempus devolutionis expletum.*
29. *Provisio Ordinarii valida est etiam ad excludendam præventionem Papæ, secus Provisio Papæ, spreto Patrono.*
30. *Quomodo collatio Ordinarii non noceat juri Patroni?*
31. *Quando Patronus dicatur Clericum præsentare?*
32. *Non tenetur Patronus* personaliter *accedere Ordinarium.*
33. *Hodie præsentatio fit per litteras.*
34. *Præsentatio non est perfecta priusquam intimata sit Ordinario.*
35. *Sufficit intra tempus præfinitum litteras præsentationis à præsentato exhiberi Ordinario.*
36. *Litteris Ordinario non exhibitis, potest Patronus* Ecclesiasticus *adhuc variare.*
37. *Ecclesiasticus à Papa præveniri potest, litteris Ordinario non intimatis.*
38. *Si litteræ intra tempus præscriptum non sint Ordinario exhibitæ, poterit libere conferre.*
39. *Si jus Patronatus competat pluribus in corpore, debet præsentatio* collegialiter *fieri.*
40. *Quomodo nominatio personæ præsentandæ hoc casu facienda?*
41. *Aliquando præsentatio à pluribus* separatim *fit.*
42. *Si à duobus Patronis duo præsententur, electio erit Ordinarii.*
43. *Si suffragia dividantur inter plures, præfertur à pluribus præsentatus.*
44. *Quid, si is institui nequeat?*
45. *Quid, si controversia sit, cui jus Patronatus competat?*
46. *Quid, si sit inter Ordinarium & prætensum Patronum?*
47. *Possessor, pendente lite, præsentare potest.*
48. *Quid, si neuter sit in possessione; sed constet Ecclesiam esse Patronatam?*

I. Jus Patronorum potissimum consistere, præsertim hodie, in præsentatione, sive in jure præsentationis Clerici ad Ecclesiam vacantem, expeditum est. Et quidem in *cap.* 1. *de Præbendis in VI.* Jus Patronatus & jus præsentandi Rectorem Ecclesiæ tanquam synonima accipiuntur à Pontifice.

II. Quin tamen revera Jus Patronatus & jus præsentandi distinguantur, dubitari nequit. Certum quippe est, Patrono vi Juris Patronatus plura jura præter jus præsentationis competere; uti *capite* sequenti ostendetur. Hinc aperte Jus Patronatus & jus præsentandi distinguuntur in *cap.* 1. *de Jure Patronatus*, in secunda Collectione Decretalium apud Antonium Augustinum.

III. Imo potest Patronus habere jura honorifica aliaque Patronis competentia, tametsi jus præsentationis non habeat; ut puta si juri præsentationis renuntiaverit, aut alteri cesserit, retento nihilominus Jure Patronatus. Unde cum vidua Comitis Flandriæ exposuisset Innocentio III. quod intenderet ad honorem Dei Ecclesiam fundare, peteretque in ea *Jus Patronatus* & *Collationem Præbendarum* sibi & successoribus suis reservari; respondit Innocentius *lib.* 3. *Regest. Epist.* 192. *Reg.* 15. " *Primum* admittimus: *secundum* vero " non duximus concedendum; cum tuæ non expediat " saluti concedi. " Hic collationem accipi pro *præsentatione* recte notat ac probat Bosquetus ad dictam Epistolam Innocentii; (*a*) una ostendens, Patronis prius

(*a*) Gonzales ad c. 3. h. t. n. 7. observat in ista Innocentii Epistola agi de *Collatione Præbendarum* in sensu stricto & præcipuo: Plus continet *Collatio Præbendarum*, quam *præsentatio* nuda, qua facta & admissa, demum collatio ex principiis juris recentioris & institutio ab Episcopo facienda est.

Jure honorifica quam præsentationis fuisse indulta, adeoque jus præsentandi semper fuisse à Jure Patronatus separatum: quamvis ambigi nequeat, quin hodie à jure præsentationis tanquam à principaliore sua parte nomen suum mutuare soleat; isque Patronus dicatur, qui jus præsentationis habet: imo qui jus præsentationis non habet, Patronus dici non solet, sed Fundator.

IV. Monuimus non semel, olim Beneficiorum collationem seu institutionem ab ipsa Ordinatione sejunctam non fuisse: sed in ipsa Ordinatione Clericos Ecclesiis adscribi solitos; atque per eam adscriptionem idem jus accepisse. quod hodie per Beneficiorum collationem seu institutionem acquiritur.

V. Hac disciplina vigente, Fundatores sive Patroni Clericos offerebant Episcopo in Ordinatione; ut eos in Presbyteros Oratoriorum seu Ecclesiarum, quarum Patroni erant, ordinaret; eosque per Ordinationem his Ecclesiis adscriberet.

Conformiter ad hanc disciplinam legitur apud Gratianum *Cauf.* 16. *q.* 7. *Can.* 32. ex Concilio Toletano IX. "Decernimus, ut quamdiu Fundatores Ecclesia-„ rum in hac vita superstites exstiterint, pro iisdem „ locis curam permittantur habere solicitam; atque „ Rectores idoneos in iisdem Basilicis, iidem ipsi Epis-„ copo offerant *ordinandos*.

Postquam autem ipsa Beneficiorum collatio segungi cœpit ab Ordinatione; nec amplius per Ordinationem, sed tituli Beneficialis collationem seu institutionem canonicam, ipsi Clerici cœperunt Ecclesiis adscribi: tum Patroni sive Fundatores non ordinandos, sed in Beneficiis vacantibus instituendos Episcopo obtulerunt.

VI. Hæc oblatio vocari solet *præsentatio*, quasi ipsi Patroni seu Fundatores curam solicitam Ecclesiarum à se vel à Majoribus fundatarum habentes, Episcopo offerant, sive præsentent, qui in harum Ecclesiarum Ministros assumi possent.

Unde Gratianus inquirens, quid juris habeant Fundatores; ait: *Habeat jus providendi, & consulendi, & Sacerdotes inveniendi.* Post *Canonem* 30. *Cauf.* 16. *q.* 7. Hæc non obscure innuunt, Gratianum supposuisse, jus præsentandi oriri ex cura, quam Fundatores eorumve successores Ecclesiis fundatis impendere debent.

VII. Hinc infert Franciscus De Roye in Prolegomenis ad titulum *de Jure Patronatus cap.* 5. Jus Patronatus non esse servitutem, neque Ecclesiæ libertatem imminuere; quia (ait) "Patroni nullum jus in Eccle-„ siarum collatione habent, sed eam *juvant*, eique „ *favent*, dum idoneos Clericos inveniunt, quos Epis-„ copus in iis instituat: "Tum relatis verbis Gratiani, concludit: "Nunquam vero dixeris, auxiliatrices ma-„ nus infringere libertatem.

Verum diceret Auctor hic, si Patroni id unum vellent agerentque, ut Episcopo *adjutores* accederent pro inveniendis idoneis Sacerdotibus. At plus juris jam pridem prætenderunt, & hodie prætendunt Patroni. Credunt quippe sibi non tantum esse jus inveniendi idoneos Sacerdotes eosque simpliciter Episcopo ordinandos vel instituendos offerendi, ut de cætero liberum sit Episcopis eos recipere vel repellere, sed ita sibi nominationem seu præsentationem competere, ut à se nominatos ordinare aut instituere Episcopus teneatur; nisi eos absolute inidoneos ostendere queat. Et quidem jam pridem in citato *Can.* 32. ex Concilio Toletano IX. hujusmodi Fundatorum jus supponi videtur. Dicitur enim: "Quod, si spretis ejusdem (Ecclesiæ) Fun-„ datoribus, Rectores ibidem præsumpserit Episcopus „ ordinare, & Ordinationem suam irritam noverit „ esse, & ad verecundiam suam alios in eorum loco „ (quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint) „ ordinari.

VIII. Hodie Episcopos adstringi instituere præsentatos à Patrono; nisi eos probaverint inidoneos, expeditum est. Licet ergo verum sit, Patronos non habere Ecclesiarum collationem; negari nihilominus nequit, quin per suam præsentationem in Beneficiorum collatione præcipuas partes habeant: quando quidem ipsa institutio præsentationem sequi debeat, ni probari queat, Præsentatum esse non tantum minus idoneum, quam alii qui haberi possent; sed *absolute* inidoneum. Quod quam difficile, & quam raro probari queat, notum est. Hinc institutio Episcopi, quæ Patroni præsentationem sequitur, vulgo & recte appellatur collatio *necessaria*; quasi, necessitate cogente, huic Præsentato facienda; uti latius titulo sequenti *cap.* 1. exponetur; atque una notabitur, quod Patroni admodum soliciti merito sint, ut prævie ad præsentationem de capacitate præsentandi sint rite instructi: eo quod ex ipsorum præsentatione pendeat ipsa Ecclesiæ provisio.

IX. Cum ergo ex Fundatorum seu Patronorum præsentatione præcipue Ecclesiarum provisio pendeat, jam pridem legimus admonitos fuisse Patronos, ut tempestive idoneos Clericos præsentarent; ne ex diuturniore Ecclesiarum vacatione, Ecclesiis dispendium inferatur.

Et quidem in Synodo Romana sub Eugenio II. *Can.* 24. qui repetitus fuit in Synodo Romana sub Leone IV. circa medium seculi IX. *Can.* 24. statuitur: "Et „ si secularium hominum sub jure sint constitutæ (Ec-„ clesiæ) ab Episcopo illius Diœcesis admoneantur „ (seculares illi homines.) Et si admoniti Presbyteros „ intra *trium* mensium spatium ibidem neglexerint „ constituere, curam exinde habens Episcopus, absque „ neglectu *Principi* (*a*) suggerat, quatenus ejus emen-„ detur sententia.

X. His Canonibus statutum fuisse, ut intra *tres menses* fiat præsentatio, & quidem præcedente monitione Ordinarii, credit De Roye in citatis Prolegomenis *cap.* 28. atque hinc concludit, male notasse Joannem Andræam ad *cap.* 1. *De jure Patronatus in VI.* "Nec *antiquos* „ Canones, nec Pontificum Rescripta *certum* aliquod „ tempus definiisse pro Patronis.

Joanni Andreæ nihilominus consentit Vir eruditus Franciscus Florens ad *cap.* 1. ¶ *De jure Patronatus*, antiquioribus temporibus nullum nominatim tempus Patronis præfinitum fuisse: creditque primum in Concilio Lateranensi, sub Alexandro III. tempus definitum fuisse.

Sane inspectis verbis citati Canonis Synodi Romanæ, dubitari merito posset, an Patronis *trium* mensium spatium ad præsentandum fuerit absolute præfinitum; ita nimirum, ut si intra tempus illud non præsentassent, Episcopus *libere* posset Ecclesiæ providere: cum tantum dicatur, Episcopum curam habentem, posse de neglectu Patroni Principem monere.

XI. Quidquid sit, ad hunc interim Canonem reflexisse videtur Concilium Lateranense sub Alexandro III. *Can.* 17. ubi decernit: ut ordinet Antistes Ecclesiam, sicut viderit melius secundum Deum ordinandam, "si de Jure Patronatus quæstio emerserit inter „ aliquos, & cui competat, intra *tres* menses non fue-„ rit definitum.

Hic de Patronis Laicis agi, integer Canonis contextus, ipsumque nomen *Fundatorum & Hæredum* sat evincunt; atque inde confirmamur, ad citatum Canonem Synodi Romanæ, qui de Patronis *Laïcis* loquitur, hic factam esse reflexionem.

XII. Interim hinc unanimi calculo conclusêre Canonum antiqui Interpretes, præsentationi *laïcali* tempus à Concilio Lateranensi hoc Canone præfinitum esse.

At cum in nonnullis hujus Canonis editionibus pro

(*a*) In Collectione Labbeana legitur *principem*.

tres

tres menses, legeretur *quatuor*, uti in nota marginali ad hunc Canonem in collectione Conciliorum generalium indicatur, etiam à nonnullis dari cœpit spatium *quatuor* mensium; præsertim postquam hæc lectio intravit Decretales Gregorii IX. nimirum in *cap.* 3. ꝟ *De jure Patronatus.*

XIII. Cum autem idem Concilium definiisset tempus *sex* mensium pro collatione Beneficiorum, uti refertur in *cap.* 2. ꝟ *De Conceff. Præbendæ non vacantis*; cœptum fuit id tempus ad præsentationem personarum ad Ecclesias vacantes extendi; ac nominatim ab ipso Alexandro in *cap.* 22. ꝟ *De jure Patronatus*, scribente: "Illas autem Ecclesias, de quarum Patrona„ tu controversia fuerit, si intra *sex* menses post„ quam vacaverint, non fuerit controversia termi„ nata, licitum tibi sit de persona idonea ordi„ nare.

XIV. Quamvis ex textu non appareat, de quo Patronatu an Laïco, an Ecclesiastico agatur, nihilominus Decretalium Commentatores, ut hanc Decretalem conciliarent cum citato Capitulo tertio, quo duntaxat *quatuor* menses in simili casu ex Decreto Concilii Lateranensis conceduntur, cœperunt hanc Decretalem interpretari de Patronatu *Ecclesiastico*, alterum vero Decretum de Patronatu *Laïco*; atque ita à Doctoribus recipi cœpta est distinctio hactenus ignota inter Patronum Laïcum & Ecclesiasticum; ut illi ad præsentandum duntaxat *quatuor* menses, huic vero sex menses competerent: quæ distinctio tandem à Bonifacio VIII. probata fuit in *cap. unico*, *De jure Patronatus in VI.* una declarante quod *semestre* competat etiam Ecclesiæ vel Monasterio, cui à *laïco* Juris Patronatus collatio facta est.

XV. Sicut autem tempus, à Concilio Lateranensi Collatoribus præstitutum, non currit nisi à die *notitiæ*, ut supra *tit.* 4. alias 21. *cap.* 5. notavimus; ita & quatuor vel sex menses Patronis ad præsentandum concessi, currere tantum incipiunt ab eo tempore, quo probabiliter cognoscere potuerunt, vacasse Beneficium. Puta si mors Beneficiati publice nota sit in loco vel Ecclesia vacantis Beneficii, cum palam sepultus fuerit. Unde non omnino certa & vera scientia Patroni desideratur; sed tantum interpretativa; id est, ut morali quodam modo loquendi, scire potuerit & debuerit, vacasse Beneficium; uti & ipse Molinæus ad *Consuet. Parif. tit. De Feudis*, §. 55. *gloss.* 10. *n.* 24. fusius probat: atque expresse supponunt Consuetudines Normannicæ *art.* 69. volentes tempus Patronis datum *computari à die, quo mors ultimi possessoris* COMMUNITER *nota est.*

XVI. Non tantum quoad terminum temporis ad præsentandum inducta est differentia inter Patronum Laïcum & Ecclesiasticum, sed insuper ex communi Doctorum interpretatione invaluit, quod Laïcus intra tempus à jure definitum possit successive plures præsentare; eo saltem effectu, ut Episcopus queat etiam posterius Præsentatum præferre prius Præsentato: Ecclesiasticus vero Patronus unum tantum possit præsentare; & si de facto plures successive præsentaverit, prior sit omnino præferendus.

XVII. Unde recepta est hæc vulgaris distinctio; Patronus Laïcus intra tempus præfixum potest *variare*; secus Ecclesiasticus.

Hæc conclusio hodie unanimi Doctorum consensu probata, licet expresso textu Juris inducta non sit, originem suam tamen habuit ex Decretali Lucii III. in *cap.* 24. ꝟ *De jure Patronatus*, ubi proposita quæstione: Si Patronus "Clericum idoneum Episcopo „ præsentaverit, & postulaverit *postmodum*, eo non „ refutato, alium æque idoneum in eadem Ecclesia „ admitti, quis eorum alteri præferatur? „ Respondit Pontifex: "Judicio Episcopi credimus relinquendum, „ si *Laïcus* fuerit, cui jus competit præsentandi. Verum „ si Collegium, vel *Ecclesiastica* persona præsentatio„ nem haberet; qui prior est tempore, jure potior „ esse videtur.

Cum hic judicio Episcopi committatur, è duobus à Patrono *Laïco* ipsi præsentatis unum quem maluerit eligere & instituere, non obscure significatur, Patronum Laïcum posse variare; ut nimirum secundum præsentando det facultatem Episcopo, neglecto prius præsentato, hunc postmodum præsentatum instituendi.

XVIII. Hanc variationem Doctores vocare solent *accumulativam*: eo quod Patronus secundum præsentando, præsentationem præsentationi accumulet; non autem à priori recedat; hancque solam variationem permitti etiam Patrono *Laïco* communis est Canonistarum sententia, quam probat Fagnanus ad citatum *cap.* 24. eumque textui conformem ostendit.

XIX. Porro hæc inter Patronum Laïcum & Ecclesiasticum differentia contra veterem disciplinam, quæ eam non agnovit, inde inducta videtur, quod pro firmissimo principio apud Canonistas receptum esset, Laïcos nullum prorsus jus dare posse in Beneficiis; & consequenter quod ipsorum præsentatio nullum jus ipsi præsentato daret; sed per præsentationem quodammodo tantum Episcopo indicaretur, quod hunc præsentatum Patronus desideraret institui: atque ità nullatenus inconveniens judicabatur, si plures Episcopo successive offerre posset, ut ex iis digniorem institueret: cum nullum jus prius Præsentato per præsentationem videretur acquisitum; sed id demum ab Episcopo accipere debeat.

XX. Unde si Episcopus Præsentato institutionem dedisset, Patronus amplius alium præsentare non poterit. Variatio enim Patrono competit, *rebus integris*, id est, ante institutionem, uti vulgo tradunt Doctores, sive antequam ipsi præsentato jus aliquod firmum quæsitum sit.

Quod enim dicitur, Præsentationem dare *jus ad rem*, id procedit respectu Patroni: quia Episcopus tenetur admittere præsentationem Patroni; ipsumque præsentatum instituere, nisi Patronus variando alium præsentaverit. Unde recte notat de Roye ad *cap.* 24. ꝟ *De jure Patronatus*: "Quamvis prima præsentatio pulsaverit *aures Episcopi*, attamen non tribuit jus ad „ rem, sed est quodammodo in pendenti, an videlicet „ Patronus in ea perseveret.

XXI. Porro sicuti Canonistæ crediderunt, præsentationem laïci non dare jus aliquod firmum ipsi præsentato; quia laïci nihil juris ad Beneficium dare possunt; ita econtra præsentationem Patroni Ecclesiastici habuere pro quasi collatione seu electione: eamque proinde jus aliquod ipsi præsentato tribuere crediderunt; quod ei per secundam præsentationem auferri nequeat. Hanc rationem indicasse videtur Glossa ad dictum *cap.* 24. dicens, Patronum Ecclesiasticum variare non posse: „ Quia Clerici Patroni *pinguius jus* habent, quam „ laïci; „ id est, ex præsentatione Clerici plus juris tribuitur Præsentato, quam ex præsentatione laïci, uti exponit Zarabella ibidem *num.* 4. Vel ut clarius Innocentius IV. ad dictum *cap.* 24. "Idcirco Clericalis va„ riatio est interdicta, quia illorum præsentatio vicem „ habet *electionis*.

Hinc quoque factum, quod Canones circa seculum XI. & XII. urgentes, ut Præsentati non ausint se Beneficiis ingerere, nisi prius ab Episcopo institutionem acceperint, pene tantum loquantur de Præsentatis à Patronis *Laïcis*; uti titulo sequenti *cap.* 1. videbitur.

XXII. Credunt plures Canonum Interpretes, Patronum Laïcum non nisi semel intra quadrimestre variare posse, quos sequitur Fagnanus loco citato *n.* 8. Verum cum hic tantum agatur de variatione *accumulativa*, per quam nullum præjudicium infertur Episcopo Beneficiorum ordinario Collatori: imo econtra quo plures præsentantur, tanto amplior detur Episcopo

copo eligendi libertas; verius apparet, Patronum Laïcum non semel duntaxat, sed pluries variare posse; & ita post Glossam ad *Clementinam* Plures *De Jure Patronatus*, novissime notavit Claudius *Blondeau*, in Bibliotheca Canonica verbo *Patronage num.* 159.

XXIII. Ex hac differentia alia invaluit: quod si Patronus Ecclesiasticus Clericum inidoneum præsentaverit, pro hac vice amittat jus suum præsentandi, & Ordinarius *pleno* jure vacantem Ecclesiam conferre possit.

In quam rem expressa sunt verba Innocentii III. *lib.* 3. Regesti *Epist.* 226. " Præfata Abbatissa (Sanctæ Crucis) præsentando *indignum*, illa vice *amisit* jus præsentandi.

Quod tamen intelligi debet, nisi incapacitatem Præsentati probabiliter ignorasset.

XXIV. Si vero Laïcus *indignum* præsentaverit, nequidem pro ea vice jure præsentandi privatur; sed alium adhuc præsentare potest; uti communiter tradunt Doctores ad *cap.* 4. ✠ *De Jure Patronatus*, & ibidem pluribus Fagnanus; etiamsi *scienter* indignum præsentaverit.

Et quidem hodie utimur eo jure, ait de Roye ad *cap.* 14. ✠ *De Jure Patronatus*, & addit: " Quod tamen „ interpretes ex novis recentiorum Pontificum Decre- „ talibus introduxerunt contra jus vetus.„ Probat dein ex *Novella* 123. *cap.* 18. Justiniani Imp. & versione Juliani Antecessoris, quod laïcus præsentando *indignum* etiam pro ea vice privaretur jure præsentandi. E quibus concludit: " Adeo verum est, omnes olim Patro- „ nos *eodem* jure habitos fuisse.

XXV. Si Patronus laïcus intra quadrimestre, vel Ecclesiasticus intra semestre non præsentaverit Episcopo ad quem institutio pertinet, poterit Episcopus *pleno jure*, tanquam ordinarius Beneficiorum Collator conferre: idque non jure *devoluto*, sed *ordinario*: quia Ordinarius non confert vigore juris ex negligentia Patroni ad se *de novo* devoluti: sed vigore juris primitivi Collatoris, quod semper penes Episcopum vel alium jus instituendi habentem remansit; ita ut per Jus Patronatus ceu quamdam servitutem liberum usum illius juris habere tantum impediatur: Unde Jure Patronatus sive servitute illa non operante, Jus primitivum, usum pristinum & liberum suum exercitium recuperat. Quare in litteris præsentationis necesse non est exprimere, collationem fieri *jure devoluto*: secus autem dum Metropolitanus ob negligentiam Collatoris confert Beneficium spectans ad collationem sui Suffraganei: quia collatio hujus Beneficii non alio titulo quam jure *devolutionis*, ob negligentiam inferioris ad Metropolitanum spectat. Vide De Roye in Prolegomenis *cap.* 28.

XXVI. Eodem ex fundamento receptum est, collationem Episcopi, aut alterius ordinarii Collatoris esse validam, etiam factam adhuc currente tempore legitimo præsentandi: eamque firmam manere, & valere prout *ex tunc*, id est, à tempore collationis; si Patronus vel expresse, vel tacite nullum præsentando, aut invalide præsentando, consentiat, aut se non opponat.

XXVII. Ita communiter tradunt Canonistæ, præsertim recentiores Pragmatici Galliæ; qui & addunt, non esse simile de præventione Papæ vel Legati, pendente dicto tempore facta, quæ prorsus nulla est & nunquam reconvalescit, inquiunt, quia odiosa est & subreptitia, & sic funditus nulla: contra (ajunt) collatio Ordinarii favorabilis est, in jure communi actu & habitu fundata; nisi quatenus illius juris utilitatem servitus Patroni remoratur vel impedit: qua cessante, collatio Episcopi manet in naturali vigore suo. Videri potest Carolus Fevretius De Abusu *lib.* 2. *cap.* 6. §. 13. item Franciscus de Roye ad *cap.* 8. ✠ *De Jure Patronatus*; qui una observant, collationem Ordinarii factam tempore nondum elapso, ita esse validam, ut etiam impediat præventionem Papæ respectu Patroni Ecclesiastici; tametsi ipse Patronus intra semestre præsentans, ipsam collationem Ordinarii antea factam irritet.

XXVIII. Notatum est *num.* 26 collationem sive provisionem Ordinarii esse validam, licet facta sit, spreto Patrono, etiam intra tempus Patrono ad præsentandum competens: at secus est, si Archiepiscopus aut Pontifex contulerint jure devoluto; sed tempore devolutionis nondum elapso, licet postmodum fiat locus devolutioni, per lapsum temporis collatio Archiepiscopi, vel Pontificis non convalescet, nec valida erit; eo quod ipsis nullum jus conferendi competat, nisi ex jure *devoluto*, ut post Molinæum notat, Du-Casse in sua Praxi Jurisdictionis voluntariæ *c.* 5. *n.* 3.

Hæc praxis rursus evincit, Romanum Pontificem non reputari *Ordinarium Ordinariorum*, sive Romano Pontifici non competere jus aliquod providendi de Beneficiis jure *ordinario*, sed duntaxat illud ipsi acquiri jure devolutionis, quemadmodum acquiritur Metropolitanis per negligentiam Ordinariorum sibi subjectorum.

XXIX. Collationem vero Ordinarii intra tempus Patronis ad præsentandum concessum factam, esse validam respectu *omnium*; nec resolubilem nisi respectu ipsius Patroni intra tempus præsentantis, multis ostendit Molinæus ad Regulam Cancellariæ *de infirmis Resignantibus*, *num.* 53. ac signanter 68. & sequentibus, ubi quoque notat, quod si Papa Patronum, sive Ecclesiasticum, sive Laïcum prævenerit, præventio illa sit nulla & invalida, si ipse Ordinarius Beneficium contulerit: quia licet ipsa collatio Ordinarii facta, *spreto Patrono*, sit resolubilis respectu Patroni, si intra præfixum tempus præsentaverit, semper tamen fuit valida, quamdiu Patronus non præsentat, adeoque non potest habere locum præventio Papæ; eo quod hæc non obtineat nisi ubi Beneficium est vacans.

Præterea late ibidem probat, collationem Papæ aut ejus Legati, Beneficii juris Patronatus, spreto Patrono, in Regno Galliæ reputari omnino invalidam, quod & pluribus prosequitur Georgius Louetius in notis ad Molinæum *num.* 60. qui tamen ibidem sub finem existimat: " Si Papæ provisio eandem causam contineat, „ puta sit per obitum, vel jure devoluto, vel per resi- „ gnationem, nulla Juris Patronatus Laïcorum, nec „ præventionis mentione facta, nec etiam derogationis „ (pro hac vice) quæ sunt veræ nullitatis causæ, con- „ tineant, *Patrono non conquerente*, validam, & existi- „ mo provisionem non abusivam: eoque casu Papam „ Ordinariorum Ordinarium, eodem quo Ordinarii „ Collatores favore amplectendum, posse, quæ pos- „ sunt alii Collatores: non enim eo casu liceret tan- „ quam *ab abusu* provocare.

Verum in nota marginali ad hanc Louetii limitationem, monet vir eruditus Antonius Vaillant, " in „ Gallia Papam non esse *Ordinarium Ordinariorum*, „ & non omnia posse, quæ possunt Ordinarii: solo „ jure (inquit) præventionis gaudet, & non potest „ prævenire Patronum Laïcum intra tempora ei ad „ præsentandum concessa.

XXX. Quantum ad Beneficii Episcopum qui dicitur Ordinarius, recte monet de Roye, quod licet collatio Ordinarii, spreto Patrono, sit valida ipso jure, nihilominus maneat liberum jus Patrono, intra tempus jure definitum præsentandi: eaque præsentatione ipso jure sine ulla prævia juridica cassatione, in irritum cedat prior collatio Ordinarii.

XXXI. Præsentare dicitur Patronus, quando Clericum Episcopo seu alteri jus instituendi habenti, instituendum sive ordinandum exhibet, vel dum eum deducit ad Diœcesanum Episcopum, uti dicitur in *Novella* 57. aut uti vertit Julianus Antecessor, quando eum *offert* Episcopo.

XXXII.

XXXII. Non tamen necesse est, ut ipse Patronus *personaliter* accedat ad Ordinarium, eique Clericum *per se* præsentet, seu offerat; sed potest ipsi Clerico præsentationis litteras tradere deferendas ad Ordinarium *cap. 6.* ꝟ *De his, quæ fiunt à Prælato*, &c. ubi refertur, quòd in certa " Provincia sæpè continge- „ ret, quod ad Ecclesias, in quibus Collegia jus præ- „ sentationis habere noscuntur, eorum Abbates, aut „ per se, aut per *litteras*, personas idoneas Episcopis „ Diœcesanis præsentent. „ Quæ consuetudo non improbatur.

XXXIII. Imò consuetudo præsentandi per litteras adeò hodie comprobata & recepta est, ut nulla nisi per litteras hodie admitti soleat: debentque Litteræ præsentationis in forma authentica, non secùs ac litteræ Collationis expediri; monetque Claudius Horry in suo novo Tractatu de materiis Beneficialibus *pag.* 149. *edit.* 1695. litteras etiam præsentationis expediendas esse per Notarios Regios Apostolicos constitutos Edicto Regis Galliæ in Decembri 1691. cujus suprà meminimus.

XXXIV. Verùm ut præsentatio sit perfecta, suumque effectum habeat; non sufficit, litteras præsentationis esse legitimè expeditas, & acceptatas; sed requiritur, ut præsentatio facta sit à præsentante & realiter exhibita Ordinario, vel ut loqui solent Pragmatici, *ut pulsaverit aures Ordinarii.* Præsentationis enim verbum refertur ad alium, sive sonat aliquem alteri præsentari. Unde Ordinarius meritò dicitur terminus ad quem ipsius præsentationis. Neque dicenda est præsentatio antequam sit facta Superiori, sed simplex tantùm *præparatio.* Quare præsentationem definit Rochus De Curte in præfatione ad titulum *De Jure Patronatûs*, *num.* 4. post Panormitanum, quòd sit exhi- " bitio quædam facta de Clerico præsente sensibus cor- „ poris illius, cui fit præsentatio.

XXXV. Observat tamen ibidem Rochus, verbo *Honorificum num.* 32. quòd " valeat præsentatio facta „ per instrumentum in absentia Superioris, si Præsen- „ tatus infrà quatuor menses deferat illud instrumen- „ tum ad Superiorem, & ipsum coram eo præsentet; „ quod (ait) quotidie contingit.

XXXVI. Quamdiu ergo præsentationis litteræ Ordinario, sive illi, cui jus instituendi competit, exhibitæ non sunt, adhuc informis est præsentatio; potestque non tantùm laicus, sed Ecclesiasticus Patronus variare; idque non solùm accumulando secundam præsentationem priori, sed etiam à prima in toto recedendo; quemadmodum uno consensu notant Canonistæ ad *cap.* 25. ꝟ *De Jure Patronatûs*, ubi fat innuitur tum demùm variationem interdictam Patrono Ecclesiastico, postquam idoneum Clericum Episcopo præsentaverit. Concluduntque ulteriùs, ante præsentationem, Ordinario exhibitam, nullum jus esse Præsentato quæsitum, demumque litteris præsentationis Ordinario exhibitis, *jus ad rem* Præsentato quæsitum esse.

XXXVII. Quinimò Patronum Ecclesiasticum posse à Papa præveniri, quamdiu præsentatio *aures Episcopi non pulsaverit*, tametsi litteræ præsentationis fuerint expeditæ, quin & Præsentato traditæ cum expresso mandato, ut eas mox Ordinario exhiberet, isque eas tradere neglexerit, frequenter judicatum refert Brodæus in notis ad Louetium *litt. P. num.* 25. hancque sententiam hodie esse in foro receptam testatur.

XXXVIII. Denique ex hisce conficitur, quòd non sufficiat, ut Patronus infrà tempus datum ad præsentandum expedierit litteras præsentationis; sed requiratur, ut infra illud tempus realiter ipsa præsentatio fiat Ordinario; aliàs si litteræ præsentationis non fuerint exhibitæ, poterit Ordinarius elapso termino dato ad præsentantandum, *liberè* conferre.

XXXIX. Si plures sint Patroni, ipsique Collegium aut Corpus aliquod constituant, ipsumque Jus Patronatûs Corpori, sive ipsis tanquam Corpus constituentibus competat, tunc præsentatio fieri debet *collegialiter.* Neque valeret præsentatio extra Collegium facta, tametsi eam singuli de Collegio probassent. Quia quod singuli extra congregationem faciunt, dici nequit à Collegio seu Corpore factum.

XL. Et reverà dum præsentatio ad plures ut Collegium seu corpus spectat, præcedit præsentationem faciendam Ordinario quædam species electionis personæ præsentandæ: in qua electione, ea, quæ in electione *collativa* Canones observari præcipiunt, quoque ferè observanda sunt: v. g. quòd omnes convocandi sint; quod unus neglectus possit præsentationem irritam reddere, eò quòd neglectus sit, &c. conformiter ad ea, quæ suprà *tit.* 4. aliàs 21. *cap.* 3. dicta fuerunt.

XLI. Sin autem Jus Patronatûs competat pluribus *divisim* sive *ut singulis*, tunc etiam separatim præsentare possunt, nec requiritur, ut consensus ipsorum eodem tempore præstetur; imò nonnunquam per diversa instrumenta separatim præsentationem facere possunt, aut per idem instrumentum; sed diverso tempore à singulis signatum.

XLII. Contingere potest, ut de persona præsentanda inter Patronos non conveniat. Ad evitanda autem incommoda ex hac dissensione nata oriri, permittitur in *Clem.* 2. *De Jure Patronatûs*, ut " plures ad va- „ cantem Ecclesiam possint eo modo præsentare per- „ sonas, quòd una ex eis eligi per Episcopum valeat & „ admitti.

XLIII. Et id quidem, si à singulis Patronis unus præsentetur; at si ad plures quàm duos præsentatio spectet, tunc qui à pluribus præsentatur cæteris præferendus erit, juxta Decretum Concilii Lateranensis in *cap.* 3. ꝟ *De Jure Patronatûs*; debetque, quemadmodum in electione, etiam & hìc ex majori suffragantium parte concludi.

XLIV. Quòd si Patroni jure suo singuli uti volentes, sive ut loquitur Concilium Lateranense, pro *sua defensione* plurimos præsentent; nec ille, qui majoribus meritis, & pluribus suffragiis juvatur, sine scandalo ab Episcopo institui queat, tunc vult Concilium Lateranense, ut *ordinet Antistes Ecclesiam sicut meliùs secundùm Deum viderit ordinandam.*

Modos, quibus secundùm Canones Antistes providere posset, notatque Franciscus De Roye in Commentario ad *cap.* 3. unà addens quid moderna praxis in simili casu observet. " Hodie (ait) plures Præsentati „ apud Regios Judices agunt invicem, vel interdicto „ uti possidetis, vel unde vi & celeriter aut alteri ex iis „ adjudicatur *recredentia*, ut loquuntur, vel Judices „ illi eum in pleno possessorio tuentur: Vel sequestrant „ controversam Ecclesiam, ut in *cap.* 15. ꝟ *De Ju-* „ *dic.* seu ejus curam committunt alteri cuidam extra- „ neo Clerico.

XLV. Ubi autem contingit inter plures controversiam moveri, cui Jus Patronatûs competat; atque ob eam controversiam diutiùs differtur Provisio Ecclesiæ, rescribit Lingonensi Episcopo Alexander III. in *cap.* 12. ꝟ *De Jure Patronatûs*: *fas ei sit*, *appellatione remotâ*, *in eâdem* (Ecclesiâ) *personam idoneam instituere.*

Cùm hìc Alexander III. nullum tempus certum definiat, intra quod terminandæ sint hujusmodi lites, & quamdiu expectandum sit, antequam Episcopus suo jure personam idoneam instituere queat, meritò suspicatur De Roye ad hoc Capit. illud Alexandri Responsum præcessisse Concilium Lateranense sub eodem Pontifice celebratum; quandoquidem in hoc Concilio præscripti sint *quatuor* menses, intra quos lis sit terminanda; intra quos si terminata non fuerit, tunc demum Episcopus Ecclesiam ordinare poterit; uti refertur in citato *Capitulo* 3.

Con-

Conformiter ad hoc Decretum Concilii Lateranensis, respondit Innocentius III. Episcopo Conventiensi; si « de Jure Patronatûs quæstio emerserit inter aliquos: „ & ab eo, cui competit, intra *quatuor* menses non „ fuerit definitum, ex tunc Ecclesiam non differas de „ persona idonea ordinare.

Hinc imprimis concludunt Canonistæ, tempus præscriptum ad præsentandum etiam currere, *lite pendente*: cùm tamen juxta communes Juris Regulas, contra *non valentem agere*, non currat præscriptio; hic autem Patronus præsentare non potuerit: quare id favore Ecclesiarum, ne ob dissidia Patronorum diutiùs vacarent, specialiter introductum esse notat Joannes Andræas, & sat innuit Innocentius III. in integra Decretali, è quâ desumptum est citatum Capitulum 27. in verbis: *Cùm propter discordias laïcorum non debeat Ecclesiis præjudicium generari*, &c.

XLVI. Verùm Decretum Concilii Lateranensis locum non obtinebit, si controversia sit inter ipsum Episcopum & Patronum: ut si Episcopus prætendat, Clericum sibi præsentatum ex causa non esse admittendum: aut certè Ecclesiam Patronatui non esse subjectam; sed ad se *pleno* jure spectare. Si enim hisce in casibus ob pendentem litem Patronus privaretur jure præsentandi; esset quodammodo in potestate Ordinariorum semper jus præsentationis, hujusmodi litem suscitando & protelando, excludere, uti rectè advertit De Roye ad *cap.* 3. ✠ *De Jure Patronatûs.*

XLVII. Præterea si lis quidem sit inter duos super jure præsentationis, sed alter sit in quasi possessione præsentandi, hic indubiè præsentare poterit; unde & tunc quæstio cessat: quemadmodum monet Hostiensis ad citatum *cap.* 3. Adeóque ut Decreto Concilii Lateranensis locus sit, debet supponi, neutrum ex contendentibus esse in possessione, quod difficile videtur, inquit ibidem Hostiensis, maximè hodie, quando controversia super Jure Patronatûs præsertim laïco, instituitur coram Judice Regio; qui facilè alteri, si non *plenum* possessorium; saltem *momentaneum*, sive *recredentiam* adjudicabit.

XLVIII. Denique si sufficienter constet, Ecclesiam esse Patronatam; sed quæstio duntaxat sit, utri è duobus jus præsentandi competat; si uterque, salvo suo jure, in eamdem personam consentiat, institutio neganda non erit, quod jam pridem supposuisse videtur Synodus Oxoniensis anno 1222. *Can.* 5. statuens quòd si ob pendentem litem post *quatuor* menses nullus fuerit præsentatus, « Episcopus nulli Ecclesiam illam conferat pro hac vice, nisi de *utriusque* Patroni consen„ su, ne saltem aliquale præjudicium alteri Patrono„ rum videatur generari, si postmodum vicerit Jus „ Patronatûs.

Quinimò hodie passim obtinuit, ut Patronis dissentientibus, si à singulis diversi præsententur, omnibus institutio detur, sine alterius præjudicio; qui, habitâ institutione, solent sibi in possessorio apud Judices Regios providere: uti suprà notatum est.

CAPUT VI.

De Jure alimentationis, & superintendentia Patronis competentibus.

1. *Justum est, ut qui temporalia sua Ecclesiæ obtulerunt, etiam ab ipsa adjuventur.*
2. *Id probavit Concilium Toletanum; voluitque Fundatoribus in necessitate succurri.*
3. *Jure Decretalium Fundatori debetur alimentatio.*
4. *Idipsum probat Pontificale Romanum.*
5. *Alimentatio hæc non debetur* merè *intuitu paupertatis; & debet esse largior, quàm in alios pauperes.*
6. *Ampliùs debetur ei, qui ampliùs contulit.*
7. *Quid in determinanda subventione Patrono debita sit attendendum?*
8. *Jus ad alimentationem non debetur titulo juris præsentationis, sed fundationis.*
9. *Alimentatio debetur in casu inopiæ, licèt in fundatione non sit reservata.*
10. *Potest Fundator sibi vel successoribus pensionem reservare.*
11. *Quin & extraneo pensionem solvendam reservare potest.*
12. *Posset & cavere ut fructus, vacante Ecclesia, sibi cederent.*
13. *Fundator potest leges apponere; & executioni earum, & conservationi bonorum invigilare.*
14. *Si Episcopus ultra portionem competentem è rebus Ecclesiæ accipiat, potest Fundator contra ipsum agere.*
15. *Sacerdotes non administrantes bona juxta intentionem Fundatoris, à Patronis monendi, & Episcopo vel Judici deferendi.*
16. *Episcopus Metropolitano, Metropolitanus Regi.*
17. *An sine consensu Patroni bona Ecclesiæ alienari, aut gravari queant?*
18. *Quando de conservandis fundationibus agitur, bodie ad Regios Judices recurri solet.*
19. *Etiam circa celebrationem Divini Officii Patroni invigilare possunt.*
20. *Decretum Concilii Tridentini bis in speciem contrarium.*
21. *Quomodo Tridentinum in Belgio receptum?*
22. *Concilium Tridentinum curam Patronorum circa observantiam fundationis non excludit.*
23. *Patroni prætextu tuitionis nihil in Ecclesia usurpare possunt.*

I. DIGNUM planè justumque jam pridem judicavit Ecclesia, ut iis, qui sua temporalia liberaliter sibi obtulerunt, ipsis quoque specialiter in temporalibus succurrat, ubi eorum requirit necessitas, quemadmodum rectè exposuerunt Patres Concilii Toletani IV. *Can.* 38. cujus fragmentum recitat Gratianus *Caus.* 16. *q.* 7. *Can.* 30.

II. « Præbendum est (ait Canon) à Sacerdotibus „ vitæ solatium indigentibus; & maximè his, quibus „ restituenda *vicissitudo* est.

Hinc deinde tanquam consequens infert, « Quicum„ que ergo fidelium de facultatibus suis Ecclesiæ ali„ quid devotione propriâ contulerint, si fortè ipsi aut „ filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem „ Ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu perci„ piant.

Decreti sui æquitatem probantes subjungunt: « Si „ enim Clericis, vel Monachis, seu peregrinis, aut „ quamlibet necessitatem sustinentibus, pro solo reli„ gionis intuitu, in usum res Ecclesiasticæ largiuntur, „ quantò magis his consulendum est, quibus retributione justâ debetur.

III. Ad hunc Canonem respexit Pontifex in *cap.* 23. ✠ *De Jure Patronatûs*, scribens: « Pro fundatione „ quoque Ecclesiæ honor processionis fundatori serva„ tur, & ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modestè „ (vel ut alia lectio habet, moderatè) succurritur; si„ cut in sacris est *Canonibus* institutum.

Ex citato Canone, & hac Decretali receptum est, Fundatoribus, sive Patronis ad inopiam redactis, ab Ecclesia Patronata ratione factæ fundationis alimenta deberi.

IV. Unde & ex præscripto Pontificalis Romani, Episcopus, factâ Ecclesiæ consecratione, dicit ad Fundatorem, quòd si Fundator aut ejus hæredes « casu ad „ egestatem pervenerint, gratâ recordatione, Ecclesia „ Fundatoris piam liberalitatem recognoscit.

V. Porrò tum ex Canone Toletano, tum Decretali Pontificiâ manifestum est, Fundatoribus sive Patronis

subventionem

ſubventionem illam non tantùm deberi intuitu *paupertatis*, ſed præcipuè intuitu *beneficentiæ* in Eccleſiam collatæ; ut proinde rectè moneat Rochus de Curte *De Jure Patronatûs*, verbo *Et utile*, ſequutus Gloſſam: " Quòd teneatur Eccleſia Patronata ex redditibus ultra „ neceſſaria remanentibus, alere Patronum *pinguiùs*, „ quàm alios pauperes. „ Et ibidem *num.* 3.

VI. Eodem fundamento deducit poſt alios citatos Canoniſtas, ſi plures ſint Patroni, omnibus quidem eſſe ſubveniendum, " deberi tamen magis ſubveniri „ ei, qui *plus* contulit in fundando vel dotando Eccle- „ ſiam, licèt Jus Patronatûs ad ſingulos pertineat in „ ſolidum.

VII. Debebunt autem præſtari alimenta ſecundùm qualitatem Patroni, tam in veſtibus, quàm in cibo, uti *num.* 4. aliis relatis docet de Curte: Addendum tamen *ſpectatis Eccleſiæ facultatibus*.

Nam in determinanda ſubventione Patrono debitâ ipſas Eccleſiæ facultates attendi debere unanimiter docent Canoniſtæ ſequuti Gloſſam ad *cap* 25. ✠ *De Jure Patronatûs*, ubi ad verbum *modeſtè*, ait: " Habito reſpe- „ ctu ad *facultates* Eccleſiæ, & ad *qualitatem* perſonæ. „ Quare Cardinalis Florentinus, quem ſequitur De Curte *num.* 2. hanc quæſtionem, " An teneatur Eccleſia in „ caſu indigentiæ alere Patronum in domo *propria* ip- „ ſius Patroni, an poſſit Rector Eccleſiæ dicere Patro- „ no, venias ad manducandum *mecum*, „ reſolvit dicens: " Conſiderabitur perſona Patroni & ejus indigen- „ tia, & *conditio Eccleſiæ*, quibus attentis alatur, in „ Eccleſia, vel extra.

VIII. Cæterùm, quia hoc jus Patroni fundatur in munificentia, quam ab ipſo ejuſve parentibus aut Majoribus Eccleſia accepit, & quam recognoſcere juſtum & æquum judicat: ſat patet, Patronis jus hoc non competere ratione juris *præſentationis*, ſed titulo *fundationis* vel *dotationis*: ideóque hoc jus Fundatori competet, tametſi jus præſentationis tranſtulerit in Eccleſiam, vel aliam perſonam, vel eidem renuntiaverit. Et è converſo, ſi Eccleſia alicui ſimpliciter jus præſentandi, citra fundationem aut dotationem dederit, ſimili Patrono jus hoc alimentationis non competere, uti nec alia jura honorifica, judicatum refert Joannes Tournetius in ſua Collectione Arreſtorum, *litt. P.*

IX. Porrò hæc ſubventio ſive alimentatio in caſum inopiæ debetur Patrono ſive Fundatori independenter ab ulla reſervatione facta in ipſa fundatione, id eſt, tametſi in ipſa fundatione Fundator nihil ſibi circa temporalia reſervaverit; ſed debetur ipſo jure.

X. Poſſe enim fundatorem vel ſibi, vel ſucceſſoribus penſionem aliquam annuatim etiam extra neceſſitatis caſum ſolvendam reſervare; eamque ab Epiſcopo in fundatione vel dotatione probatam ſive admiſſam exigi poſſe, tanquam indubitatum habent Canoniſtæ auctoritate *cap.* 23. *De Jure Patronatûs*, ubi ſtatuitur, quòd Advocati ſive *Patroni* nihil ab Eccleſia exigere queant, *præter antiquos & moderatos redditus à locorum Epiſcopis inſtitutos*. Ad quæ verba notat Gloſſa: " Statui „ ergo poſſunt redditus Patrono vice tributi vel *pen-* „ *ſionis*.

XI. Quinimò non tantùm reſervari poteſt penſio aliudve jus ipſi Patrono ejuſve ſucceſſoribus; ſed etiam alicui tertio, ſi ita Fundatori viſum fuerit: cujus exemplum occurrit in *cap.* 16. ✠ *De Cenſibus*; & ibi notat Panormitanus.

XII. Poſſet quoque in fundatione apponi, quòd fructus Eccleſiæ, quando eam vacare contigerit, cederent Patrono, uti poſt Gloſſam ad *cap.* 13. verbo: FUNDATIONE, *De Elect. in VI.* obſervat De Curte loco citato *num.* 7.

Hic tamen rectè monet, Presbyterum ſuâ privatâ auctoritate non poſſe Patrono penſionem annuam de novo addicere, aut jam conſtitutam augere. Imò ſi intuitu obtinendæ faciliùs præſentationis ampliorem penſionem addiceret, aut jura Patrono directè aut indirectè augere promitteret, difficulter à vitio Simoniæ ſe eximeret: De quo latiùs infrà, titulo *De Simonia circa Beneficia.* (*a*)

XIII. Nec tantùm penſionem aliquam ſibi & ſucceſſoribus reſervare poteſt Fundator, ſed & leges quaſdam fundationi apponere, earumque obſervantiæ atque rerum à ſe collatarum conſervationi invigilare, totiuſque fundationis curam agere: quemadmodum jam pridem Patres & ſignanter Concilii Toletani IV. & IX. agnovere.

XIV. In Concilio Toletano IV. *Can.* 33. ſtatuitur " Epiſcopos ita Diœceſes ſuas regere, ut nihil jure præ- „ ſumant auferre; ſed juxta priorum auctoritatem Con- „ ciliorum, tam de oblationibus, quàm de tributis „ (vel ut alia lectio habet, *de decimis tributis*) tertiam „ conſequantur. „ *Tertia* enim pars ex conſuetudine Hiſpaniæ Epiſcopo debebatur, cùm alibi tantùm quarta debebatur; ſed de hoc infrà, titulo *De Jure Beneficiatorum ad bona Eccleſiæ.*

Deinde proſequitur Concilium: " Quòd ſi amplius „ quidpiam ab eis præſumptum extiterit, per Conci- „ lium reſtauretur; appellantibus aut ipſis conditoribus, „ aut certè propinquis eorum, ſi jam illi à ſeculo diſ- „ ceſſerint.

Agnoſcit igitur Concilium, quòd Patrono cura incumbat, ut illibata & integra Eccleſiæ ſuæ bona conſerventur, id quod rurſus renovavit Concilium Toletanum IX. formamque, quâ ſuas querelas formare poſſint Patroni, deſcribit *Can.* 1.

XV. Et primò quidem declarat, bona diſpenſanda eſſe juxta piam offerentium voluntatem; ac tum ſubjungit: " Verùm ut rei hujus potior ſoliditas habeatur, „ condignis filiis vel nepotibus, honeſtioribuſque pro- „ pinquis ejus, qui conſtruxit, vel ditavit Eccleſiam, „ licitum ſit hanc bonæ intentionis habere ſolertiam, „ ut ſi Sacerdotem, ſeu Miniſtrum aliquid ex collatis „ rebus prævidérint defraudare, aut commonitionis „ honeſtæ conventione compeſcant; vel Epiſcopo vel „ Judici corrigenda denuntient: „ id eſt, eum honeſtè admoneant, ut à diſſipandis Eccleſiæ ſuæ bonis abſtineat.

Quod ſi honeſtam hanc admonitionem aſpernetur; permittit Concilium, ut vel *Epiſcopo, vel Judici corrigenda denuntient.*

XVI. Ulteriùs pergit Concilium: " Quòd ſi talia " Epiſcopus agere tentet, Metropolitano ejus hæc in- „ ſinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia „ gerat, Regis auditibus (alia lectio *auribus*) intimare „ non differant.

Supponunt Concilia tuitionem & curam bonorum Eccleſiæ incumbere Fundatoribus ſive Patronis eorumque hæredibus; ipſoſque etiam auctoritatem Regiam poſſe implorare contra diſpenſatores.

XVII. Huc referri poteſt ratio Rectorum Angliæ, ut aſſerant, ne quidem à Summo Pontifice imminui & quoquomodò uſurpari poſſe Patronatarum Eccleſiarum redditus, nec ullam exactionem iis imperari: " Item „ cùm Rex Angliæ, & Magnates tam jure hæreditario, „ quàm bonâ & appropriatâ conſuetudine habent Jus „ Patronatûs Angliæ, & Rectores ad eorum præſen- „ tationem inſtituti nolunt, ſicut nec debent, nec poſ- „ ſunt, in aliquam contributionem conſentire, incon- „ ſultis Patronis, quia ſic poſſet ſuis Eccleſiis præjudi- „ cium generari. Apud M. Paris *ad ann.* 1240.

Neque hodie facilè admitteretur notabilis bonorum alienatio, aut Eccleſiis gravamen imponi ſine conſenſu Fundatorum: atque hinc potiſſimum originem ducit quòd in rerum Eccleſiæ alienatione, earum unione, ſimilibuſque materiis conſenſus Regius petatur; utpotè qui ut plurimùm Eccleſiarum Fundator eſt, aut creditur.

(*a*) Conſuli quoque poterit tractatus de Simonia circa Beneficia *part.* 1. *cap.* 9. *parag.* 5. extat ille tractatus t. 2. hujus operis.

XVIII. Imò cùm de conservandis fundationibus agitur, hodie ferè ad solos Judices Regios, pro iis tuendis recurritur. Nam uti monet Franciscus De Roye in Prolegomenis ad titulum *De Jure Patronatûs*, *cap*.27. " Hodie fundationes Ecclesiarum dicuntur juris *publici*, " cujus executio & conservatio ad Reges pertinet.

XIX. Nec tantùm circa bona temporalia, hæc Fundatorum sive Patronorum cura versari debet; sed & circa Officium Divinum, aliaque ex præscripto fundationis peragenda. " Si Clericus *Divinum Officium* in ea " non celebret (ait De Roye) juxta ejus fundationem, " Patronus eum vocare debet in jus, ut fundationi satisfaciat, eoque casu veriùs existimarem ipsius Patroni electionem esse, an apud Judicem Ecclesiasticum " agat, quia cum Clerico agit, & de celebratione Divini Officii, an verò apud secularem, quia de tuenda & observanda fundatione agit, quod est secularis " jurisdictionis.

Et in hisce Provinciis, uti & in Gallia nihil frequentius, quàm quòd querelæ de non observatis fundationum legibus ad Regios Magistratus deferantur, ipsumque Officium Fiscale, tanquam juris publici protector, sese immisceat.

XX. At hisce repugnare videtur Synodus Tridentina *Sess*.24. *cap*.3. *De Reformat*. decernens: " Patroni verò in iis, quæ Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere; " neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant; nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat: sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in usus Ecclesiæ necessarios & utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi " curent.

XXI. Imprimis Consilia Regia, prævię ad publicationem Concilii Tridentini per has Belgicas Provincias, jussa suum de Decretis *reformationis* depromere judicium huic Decreto hanc notam appenderunt: Excluditur Patronorum officium in visitationibus Ecclesiarum, ornamentorum, bonorum & proventuum, " nisi ex ipsa fundatione id iis competat, & res tota " committitur arbitrio Episcopi. Iterum hîc mentio fit " de præjudicio Juris Patronatûs laïci avertendo, & " sufficere Patronos in pacifica possessione esse hujus juris, licèt ipsas litteras fundationis non proferant, fortè deperditas injuriâ temporis.

Cùm autem Concilium promulgatum in his Provinciis fuerit, conformiter ad hasce observationes, uti fat patet ex clausula litteris Gubernatricis ad Archiepiscopum Cameracensem insertâ; & nominatim notavit Bertrandus Loth in suis Resolutionibus, sequitur, Patronos laïcos in possessione sua conservatos esse quemadmodum usque in hodiernum diem perseverant.

XXII. Adhæc nullatenus verisimile est, quòd Synodus Tridentina solicita semper inhærere, quantùm temporum conditio patiebatur, sacris Canonibus, voluerit curam & vigilantiam Patronorum pro tuendis legibus fundationis, Canonum auctoritate stabilitam evertere; sed cavere duntaxat, ne Patroni, prætextu defensionis Episcopos in Officiorum Divinorum celebratione, aut Sacramentorum administratione turbarent, aut jura Ecclesiarum sibi appropriarent, conformiter ad Concilia Toletana.

XXIII. Postquam enim Fundatorum curam & studium in tuendis rebus Ecclesiæ excitârunt, subjiciunt hoc monitum: " Noverint autem conditores Basilicarum in rebus, quas eisdem Ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere; sed juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita & dotem ad ordinationem " Episcopi pertinere. " Hæc Toletanum IV. quæ eodem sensu, sed fortiùs expressit Concilium Toletanum IX. Canones utriusque Concilii jam citati referuntur apud Gratianum *Caus*. 10. *q*. 1. *Can*. 6. *Caus*. 16. *q*. 1. *Can*. 60. item *Caus*. 16. *q*. 7. *Can*. 31.

CAPUT VII.

De Juribus Honorificis præcipuè Patrono debitis.

1. *Quid honor, à quo jura honorifica dicuntur?*
2. *Jura honorifica consistunt in externis honoris symbolis: & quæ ad hoc Ecclesia elegerit?*
3. *Olim jura hæc non erant determinata.*
4. *Enumerantur jura honorifica hodie magis usitata.*
5. *Credunt plerique Canonistarum Gelasium I. meminisse honoris* Processionis.
6. *Non videntur Canonistæ intellexisse sensum Gelasii.*
7. *Auctoritate Gelasii nihilominus invaluit honor processionis.*
8. *Honor hic defertur subinde recipiendo* processionaliter *venientem ad Ecclesiam.*
9. *Quibus honor processionis hoc modo exhibendus?*
10. *Subinde defertur, locum honoratiorem in processione assignando.*
11. *Honor* thuris, *in quo consistat?*
12. *Jam pridem etiam laïcis delatus.*
13. *Usus incensi primitus non institutus ad honoris exhibitionem; & quomodo paulatim ad hoc deductus?*
14. *Aqua benedicta ad honorem exhibendum non instituta; & in quo consistat honor Aquæ benedictæ?*
15. *Nonnulli volunt sibi porrigi aspergillum.*
16. *Hæc Patronorum postulatio contraria ritibus Ecclesiasticis.*
17. *Episcopi in Gallia & Belgio Patronis se opposuerunt.*
18. *Conforme Arrestum Parlamenti Parisiensis.*
19. *Ratio, ob quam non conveniat laïcis tradi aspergillum.*
20. *Cur conveniat dari Episcopo.*
21. *In quo consistat honor* precum.
22. *Patronorum etiam Ecclesiasticorum nomina in precibus publicis recitanda.*
23. *Fidelium nomina in die anniversaria recurrente recitanda.*
24. *Toparchæ & Patroni prætextu hujus honoris, non possunt cogere Parochum ad differendum Divinum Officium.*
25. *Neque Parochi ad placendum Toparchis aut Nobilibus illud differre possunt.*
26. *Honor* Sedis *in quo consistat; & unde proveniat?*
27. *Honor Sedis* in choro *solis Patronis de jure competit.*
28. *Potest Sedes specialis minoribus Magistratibus & Nobilibus concedi in navi Ecclesiæ; & à quibus?*
29. *Honor sepulturæ, in quo consistat?*
30. *Jura honorifica non tantùm Patronis laïcis; sed etiam Ecclesiasticis competunt.*
31. *Quo titulo Ecclesiasticis jura honorifica competant; & quibus?*
32. *Patronus Ecclesiasticus non propria, sed Ecclesiæ sua insignia apponere potest; & quare?*
33. *Fundatori jura honorifica debentur, licèt non habeat jus præsentationis.*
34. *Qui jus præsentationis in Ecclesiam transtulit, retinet jura honorifica.*
35. *Patronus omnibus aliis, etiam Toparchis quoad jura honorifica præfertur; & quare?*
36. *Nullus potest habere sedem aut sepulturam in choro in præjudicium Patroni.*
37. *Uxor & filii Patroni, quali honore gaudeant?*
38. *Patroni aliique laïci juribus his gaudentes, debent cedere Clero.*
39. *Circa usum horum jurium multùm valet consuetudo.*

40. *Ali-*

40. *Aliquando tamen tanquam abusus corrigenda.*
41. *Coram quo quæstiones de his juribus agitandæ.*
42. *Quid Patronis, Toparchis aliisque in usu horum jurium observandum.*
43. *Quæ à Parochis observanda?*

I. HONOR, à quo dicuntur jura honorifica, hic sumitur pro cultu quodam sive reverentia, quæ ob beneficentiam vel auctoritatem singularem quibusdam ab Ecclesia exhibetur.

II. Cum vero honor sit aliquid externum, externa quoque tantum sunt ejus symbola, externæ honoris notæ; atque externis tantum exhibetur actibus.

Ecclesia, spretis secularibus aut mundanis honoribus, eas honoris species elegit & consecravit, quæ cum ipsa honoris exhibitione, etiam pietatem & charitatem commendant, & continent; quibus suos bene-merentes in suis ædibus & publicis conventibus honorat, protectionis suæ gratiam refert, & reipsâ implet illud Apostoli: *Cui honorem, honorem. Ad Rom. c.* 13. *v.* 7.

III. Olim quidem Episcoporum & Presbyterorum arbitrio reliquerunt Canones, quem honorem suis Senioribus tribuerent; sed sensim quotidiano usu definitæ sunt quædam honoris species, quibus Ecclesia fideles quosdam coleret, quæ paulatim conversæ sunt in assiduam jurisdictionem; uti recte advertit Franciscus De Roye, Antecessor Andegavensis, *lib.* 1. *De Juribus honorificis cap.* 1. ac propterea tandem dicta sunt *jura* honorifica, seu honoris; utpote *jure* jam debita.

IV. Hæc jura magis usitata hodie, præsertim in Belgio, Gallia, vicinisque Provinciis fere sunt, honor processionis, thuris, precum, sedis, sepulturæ, aquæ benedictæ, panis benedicti.

V. Plerique Canonistarum credunt honoris *processionis* jam pridem meminisse Gelasium I. eumque Patronis exhibitum fuisse; idque auctoritate *Canonum* 26. & 27. *Cauf.* 16, *q.* 7. in quorum priore sub nomine Gelasii Papæ, dicitur *Sciturus* (Fundator Ecclesiæ) *sine dubio præter* PROCESSIONIS *aditum qui omni Christiano debetur, nihil ibidem se proprii juris habiturum.* Et in Canone sequenti. *Nihil se tandem sibi Fundator ex hac Basilica noverit vindicandum, nisi* PROCESSIONIS *aditum, qui Christianis omnibus debetur.*

VI. Verum hoc unum voluisse videtur Gelasius, quod postquam Basilica fuerit ædificata & sufficienter fundata, tum primum ab Episcopo sit dedicanda, qua dedicatione facta, Fundatori concedendus sit *aditus processionis*, id est, liceat Fundatori in ea Basilica ad Missarum solemnia procedere, sicuti omnibus Fidelibus conceditur aditus ad Ecclesias publicas ab Episcopis dedicatas, quemadmodum latius notant & probant Franciscus Florens, titulo *De antiquo Jure Patronatus, pag.* 84. *edit.* 1679. & Franciscus De Roye loco citato, *cap.* 7.

VII. Quidquid sit, hoc constat, quod auctoritate dictorum Canonum jus *processionis* inter jura honorifica fuerit relatum. Scribens enim Clemens III. vel ut alii volunt, Alexander III. in *cap.* 25. *De Jure Patronatus : Pro fundatione quoque Ecclesiæ honor* PROCESSIONIS *Fundatori servatur*, mox subjungit : *Sicut in sacris est Canonibus institutum* ; quibus verbis indicari citatos Canones Gelasii manifestum est : atque ita post hanc Decretalem unanimi Canonistarum calculo probatum est, inter jura honorifica Fundatori debita, esse honorem *processionis* ; licet inter ipsos Canonistas non conveniat, quid in allegatis Canonibus per *aditum processionis* intelligatur.

VIII. Hic *processionis* honor duobus potissimum modis Patrono deferri potest, uti tradunt Canonistæ ad dictum *cap.* 5. atque nominatim expressit Cardinalis Hostiensis.

Primo, honor debetur Patrono, ait Hostiensis, ut *ei processionaliter* occurratur : id est, Patrono ad Ecclesiam venienti, Clerus Ecclesiæ *processionaliter* occurrat, eumque recipiat, & ad Ecclesiam deducat; quemadmodum recipi Episcopum præcipit hodiernum Pontificale Romanum.

IX. Recte autem Cardinalis Hostiensis exprimendo hunc modum exhibendi honorem *processionis*, addidit hanc clausulam : *Si talis & tantus sit*; hoc est, qui mereatur tantum honorem, puta si Rex sit, aut Princeps *magnæ potentiæ*, juxta expressionem Pontificalis Romani, hunc titulum affigens Ordini recipiendi Principes: *Ordo ad recipiendum* PROCESSIONALITER *Principem* MAGNÆ POTENTIÆ.

Imo in Regno Galliæ solus Rex *processionaliter* recipi potest; quemadmodum refert Carolus Fevretius *De Abusu, lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. si quidem (ait) suscipere cum processione & elata cruce, subjectionis ac honoris eximii signum est.

X. Secundo, defertur honor *processionis*, dando vel cedendo alicui honoratiorem locum in ipsa solemni ac publica processione.

De hoc honore Fundatori ejusque hæredibus deferendo loquitur Pontificale Romanum, titulo *De Consecratione Ecclesiæ*; ubi præscribit, ut Pontifex, absoluta consecratione, dicat ad Fundatorem : "Quod à Sanctis Patribus statutum est, in die dedicationis anniversário solemni, Fundatores & eorum hæredes in *processionibus primos* esse debere.

XI. Honor *thuris* sive suffitus consistit in speciali ac honorifica thurificatione alicui in signum eminentiæ aut benevolentiæ exhibenda.

Jam pridem Episcopos & Sacerdotes singulatim & separatim à reliquo Clero & populo suffitum accepisse, fat indicat vetus Ordo Romanus; & hodie ex præscripto Ritualium perseverat.

XII. Cum ergo singularis hæc thurificatio facta Episcopis reputaretur symbolum honoris, sensim cum aliis honoris symbolis ad laicos transire cœpit. Scribit Codinus : " Circa vesperam abit Imperator ad sanctam Sophiam audiensque vespertinos hymnos incensatur, seu thuris suffitu honoratur à Patriarcha, omnesque simul aulici Proceres etiam ad ultimum usque." *Lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 17. Et *num.* 21. " Incensat, seu thuris suffitu honorat Patriarcha Imperatorem.

Honoris *incensi* exhibendi Patriarchæ Gradensi à Monasterio sancti Georgii meminit Honorius III. in *cap.* 8. ☧ *De Causa possess. & propriet.* Juncta antiqua consuetudine apud Cironium in quinta Collectione Decretalium.

XIII. Quod autem contendit Cironius ad hanc Decretalem, & *lib.* 3. *Observ. cap.* 6. latius probare vult, suffitum non esse proprie honoris argumentum; sed ad excitandum populum ad elevandum mentem in Deum, juxta illud Psalmistæ : *Dirigatur, Domine, oratio mea, sicut* INCENSUM *in conspectu tuo*; *Ps.* 140. *v.* 2. vel ad repræsentandum effectum gratiæ per quem sanctificamur, & abluimur, & abstergimur ab omni sorde peccati, uti loquitur sanctus Severus Alexandrinus in *Descriptione & Ordine oblationis*; hoc quidem verum est, si primarium finem, quem sibi Ecclesia in usu *incensi* præfigit, attendamus : quemadmodum vel ex sola solemnis benedictionis *incensi* formula in Missali præscripta, manifestum est. Sed cum ipse usus *incensi* receptus fuit, Ecclesia voluit, ut etiam per ea quæ ad pietatem & cultum religionis adhibentur, honorificentur illi, quibus honor debetur; uti supra monuimus, & in honore aquæ benedictæ, panis benedicti, & osculi pacis compertum est.

XIV. Aquæ enim benedictionem, aut ejus aspersionem in Ecclesia hodie receptam, non esse primitus institutam, ut per eam honor alicui deferatur, ex precibus in ipsa benedictione recitandis patescit, sed dum aliquibus cum quadam prærogativa datur, honoris nota est; & eatenus juribus honorificis aspersio aquæ benedictæ annumeratur; quemadmodum & de- præ-

prærogativa in distributione panis benedicti notavimus *parte* 2. *Sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 4.

XV. Nonnulli juribus honorificis gaudentes, non contenti, si aqua lustrali seu benedicta separatim, & ante alios laïcos cum quadam honoris nota aspergantur, renuunt ab ipso Sacerdote aspergi; voluntque sibi aspergillum porrigi, ut ipsimet aquam ex aspergillo accipientes seipsos aspergant.

XVI. Verum quia ex antiquo usu aqua benedicta juxta Ecclesiæ præscriptum per aspersionem dari consuevit; isque ritus in omnibus etiam antiquis libris Ritualibus sit probatus juxta illud Psalmi 50. *v.* 9. *Asperges me hyssopo & mundabor*, quem etiam inter aspergendum decantari jubet Ecclesia, non immerito Episcopi se hisce Patronis & Toparchis opposuerunt; contendentes, Ecclesiam quidem debita jura honorifica non improbare, sed esse cum ea moderatione exhibenda, ut ritus & cæremoniæ ab Ecclesia pie instituti non evertantur.

XVII. Hanc in deferendis juribus honorificis Ecclesiæ mentem pernoscens eminentissimus D. Camusius Episcopus Gratianopolitanus, in Ordinationibus Synodalibus *tit.* 5. *art.* 6. " interdixit omnibus Parochis eorumque Vicariis dare aquam benedictam *ad manus* laïcis, cujuscumque conditionis fuerint, ne quidem Ecclesiasticis nisi Episcopis : iisque injungit illam dare duntaxat per *aspersionem*, etiam Toparchis locorum, quibuseam dabunt separatim & eorum familiæ, cum fuerint in suis sedibus aut scamnis, nec ante, nec post aspersionem ullam faciant ipsis Toparchis inclinationem.

Cumque in hac Diœcesi Mechliniensi idipsum quidam Toparchæ prætenderent, Alphonsus De Berghes Archiepiscopus Mechliniensis edito Decreto idem Parochis aliisque Sacerdotibus injunxit, voluitque juxta præceptum Pontificalis omnibus, excepto solo Episcopo, per aspersionem dari. (*a*)

XVIII. Imo dum quidam Toparcha non contentus prærogativa aspersionis, contendebat sibi porrigi aspergillum, ipsumque Parochum dare recusantem ad Parlamentum Parisiense evocabat, intervenit Cleri Gallicani Syndicus; prætendens hic de rituum ac cæremoniarum observantia esse quæstionem; ideoque Actorem ad Episcopum Tolosanum tanquam suum Ordinarium remittendum esse; prout & à Parlamento remissus fuit; qua remissione sat ostendit Senatus Regius, se nolle Actorem in jure honorifico tueri cum immutatione rituum Ecclesiasticorum. Vide latius Carolum Fevretium *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 5.

XIX. Et sane cum hæc aquæ lustralis aspersio sit quædam species benedictionis, superbiam sapit, eam nolle accipere à Sacerdote, qui ad benedicendum ab Ecclesia specialiter ordinatus & constitutus est, juxta illud Pontificalis Romani : *Sacerdotem oportet offerre*, BENEDICERE, &c.

XX. Sed quia Episcopus in Ordine Hierarchico est Presbytero superior, ipsamque plenitudinem Sacerdotii possidet, conveniens haud est, ut ipse à Presbytero benedicatur; quia juxta Apostolum, *Sine ulla contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur. Ad Heb. c.* 7. *v.* 6.

XXI. Honor precum consistit in speciali recitatione & commendatione alicujus in precibus. Jam pridem usitatum fuit, ut aliquorum nomina, qui vel auctoritate vel beneficentia in Ecclesiam eminebant, inter Missarum solemnia recitarentur; cujus rei testimonium luculentum suppeditat Synodus Emeritensis *Can.* 19. " Salubri deliberatione censemus, & pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus Presbyter jussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuret offerre, & eorum *nomina*, à quibus eas Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesiis videntur, aut visi sunt *contulisse*, si viventes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore Missæ: quod si ab hac decesserint luce, nomina eorum cum fidelibus defunctis recitentur in suo ordine.

Quin hæc recitatio nominum sit quædam nota honoris & præeminentiæ negari nequit : ut proinde mirum non sit, si inter jura honorifica numeretur.

XXII. Refert Matthias Mareschal in tractatu *De Juribus honorificis pag.* 102. edit. 1616. quod, licet omnes Benefactores hoc habeant commune cum Patronis & Toparchis, quod publice in concione sive *Prona*, ut vocant, precibus fidelium commendentur, ipsi tamen Patroni & Toparchæ debeant *nominatim*, id est, expressis nominibus & qualitatibus commendari, si id petant : atque ita judicatum refert anno 1603. & rursus anno 1614. declaratum, jus hoc tam Patronis Ecclesiasticis, quam Laïcis competere.

XXIII. Hoc tamen ibidem *pag.* 205. monet, quod, licet ad solos Patronos & Toparchas pertineat, ut nomina eorum diebus Dominicis in precibus publicis recitentur, nihilominus Benefactores & Fundatores alicujus anniversarii, possint & debeant nominari & commendari Fidelium precibus die anniversarii recurrente : quod & praxi ubique receptum est.

XXIV. Recte quoque ibidem *pag.* 197. & sequentibus reprehendit Toparchas, aliosque viros nobiles, qui prætextu *honoris precum*, invertunt ordinem & tempus Divini Officii, præcipientes illud vel accelerari, aut differri ad seram horam & incommodam, in contemptum Sacerdotum, & non exiguum Parochianorum incommodum ; qui nonnunquam ab Ecclesia Parochiali remoti Officio Divino idcirco assistere nequeunt.

Quæ incommoda occasionem dederunt, teste Mareschallo, *art.* 3. Edicti Caroli IX. Regis Galliæ anni 1571. quo " inhibetur Dominis temporalibus, & aliis quibuscumque personis, constringere Parochos eorumve Vicarios mutare aut differre horas ordinarias Officii Divini.

XXV. Notat dein Mareschallus *pag.* 201. esse abusum reprehensione dignum, quando ipsi Parochi eorumve Vicarii sua sponte in favorem parentum, amicorum aliorumve invertunt Officium Divinum.

Notat ibidem Mareschallus quod huic abusui Archidiaconi visitando occurrere debeant; his deficientibus, ad Episcopum recurrendum; imo ad Judices Regios, qui injungent Parocho celebrare Divinum Officium horis ordinariis, per manus injectionem in temporalia. Adde quæ de celebratione Officii Divini, ac præsertim Missæ Parochialis dicta sunt *parte* 2. *Sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 12.

XXVI. Inter Jura honorifica frequens & eminens est honor *Sedis*, qui defertur assignando Sedem perpetuam & specialem alicui in Ecclesia : quæ eo honorabilior est, quo locus sessionis est honorabilior.

Censetur autem locus in Ecclesia honorabilior qui magis ipsi Sacrario & altari appropinquat. Unde Sedem in *Choro* honorabiliorem esse quam Sedem in navi Ecclesiæ, nemini dubium est.

Et quidem Chorum ex præscripto Canonum populo non patere, sed solis Clericis Divinum Officium peragentibus, sat constat; atque honoris causa duntaxat nonnullis laïcis sensim apertum esse; quod latius deducit Franciscus De Roye *De Juribus honorificis lib.* 1. *cap.* 10.

Quin & anno 1240. Synodus Wigorniensis *Can.* 3. " Ne laïci stent in cancellis, dum celebrantur Divina, salva tamen reverentia Patronorum.

XXVII. Testatur Matthias Mareschal in citato tractatu *pag.* 85. non semel judicatum fuisse, solis veris Patronis seu Fundatoribus competere jus *Sedis* in Choro; quod si aliis competat, id magis ex conniventia sive tolerantia, quam jure procedat. Et *pag.* 97. dicit

(*a*) Decretum hujus præsulis reperitur in fine hujus vol. sub Littera T.

dicit judicatum, soli Patrono dari actionem ad vendicandum Sedile in *Choro*; alios vero, quibus titulo diuturnæ possessionis competit, tantum posse implorare officium Judicis.

XXVIII. Nobiles autem & Officiarios inferiores prætendentes locum distinctum à reliquo populo, dicit remissos fuisse ad Æedituos, vel Parochos aliosve, quibus jus competit loca in Ecclesia designandi, ut ab his in navi Ecclesiæ extra Chorum locum honorabiliorem, spectata ipsorum conditione & dignitate acciperent. Ubi una notat, quomodo in variis Ecclesiis jus assignandi loca in navi Ecclesiæ aliis & aliis competat.

XXIX. Honor *sepulturæ* versatur quoque circa locum honorabiliorem inhumationis in Ecclesia: isque hic similiter judicatur honorabilior, qui Sacrario est propinquior. Unde sepulturam habere in *Choro* maxime honorificum reputatur; nec olim laïcis concedebatur; nunc vero Patronis specialiter annuitur. Sed de hoc jure latius agemus infra titulo *de Sepulturis*.

XXX. Hæc Jura honorifica non tantum Patronis laïcis, sed & Ecclesiasticis competunt, *Cap.* 3. ⁒ *De ædificandis Eccles.* ubi Alexander III. scribit, quod si nova Ecclesia ex proventibus veteris Ecclesiæ construatur & dotetur, provideri debeat, " ut *competens* in ea „ *honor* pro facultate loci Ecclesiæ Matrici serve- „ tur.

XXXI. Quod modo dictum est de Patronis Ecclesiasticis, quibus jura honorifica competunt, id intelligi debet de iis Ecclesiasticis, qui sunt *veri* Patroni ex fundatione vel dotatione; puta si Episcopus aut Prælatus ex proventibus Ecclesiasticis aut propriis fundaverit aut dotaverit Ecclesiam; atque Jus Patronatus titulo fundationis aut dotationis sibi delatum, annexuerit dignitati Episcopali aut Prælaturæ: vel si ex proventibus alicujus Ecclesiæ Matricis erecta fuerit alia Ecclesia Parochialis, aut Capella, prior hæc Ecclesia Matrix tanquam Fundatrix merito reputatur; eoque nomine Rectori hujus Ecclesiæ quædam jura honorifica, sive honoris deferuntur; quemadmodum in *cap.* 3. ⁒ *de ædific. & reparand. Ecclesiis* respondet Alexander III. ut superius notatum est.

Similiter titulo fundationis, Episcopo jam pridem delatum fuisse jus præsentationis in Ecclesia, quam ipse fundaverat; atque eo titulo verum Jus Patronatus ei datum fuisse supra hoc titulo *cap.* 1. *num.* 7. observavimus.

Igitur jura honorifica Ecclesiasticis non secus ac Laïcis deferuntur in recognitionem munificentiæ & liberalitatis; quam in fundatione, aut dotatione Ecclesiis exhibuerunt: nam ut recte advertit Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis in Tractatu suo *De Juribus bonorificis lib.* 2. *cap.* 3. " Sacri Canones (ait) „ in deferendis hisce honoribus *nomen*, *qualitatem*, & „ dignitatem Fundatoris inspiciunt, ut ex ea causa pie- „ tatis & munificentiæ honorem deferant, & exhibe- „ ant, uti & infra *num.* 34. notabimus.

Cum igitur Capitula & Monasteria, quæ solo titulo incorporationis habent jus præsentandi, sive nominandi ad Ecclesias illas Parochiales, quas vigore incorporationis, sibi habent incorporatas, has Ecclesias non dotarint, aut fundaverint; sed è contrario decimas aliosque redditus earum Ecclesiarum titulo incorporationis in usus suos, *sive ad mensam applicent*, nequaquam ut *veri* Patroni reputandi sunt; neque jura honorifica veris Patronis titulo fundationis vel dotationis competere solita, prætendere possunt: sed si quæ jura honorifica in his Ecclesiis incorporatis vendicare velint, ea speciali titulo sibi competere probare debent.

XXXII. Cum Patronus Ecclesiasticus Jus Patronatus non habeat proprio nomine, sed nomine Ecclesiæ, sive Prælaturæ, vel tanquam Prælatus, qui jura ipsius tueatur & exerceat, rationi plane consentaneum est, ut insignia Ecclesiæ, cui Jus Patronatus proprium est, affigat; atque ita palam contestetur, ad Ecclesiam jus illud pertinere; uti recte observat De Roye *lib.* 2. *cap.* 3. monetque rectissime observatum, Patronum Ecclesiasticum non posse in *lystra*, id ist, Zona funera, depingere insignia seu *arma* seu gentilitia; sed tantum Ecclesiæ, cujus Jure Patronatus utitur.

XXXIII. Porro quia Jura honorifica potissimum debentur ratione beneficii à Fundatoribus in Ecclesiam collati, ideo, uti communiter notant Doctores, ea Jura honorifica debentur, tametsi jus præsentationis in ipsa fundatione remiserit Fundator, aut Ecclesiæ cesserit; idque diserte asserunt consuetudines Normanicæ *art.* 142. uti loco citato refert De Roye: probatque non obscure Pontifex in *Cap.* 25. ⁒ *De Jure Patronatus*, ubi licet neget Fundatori præsentationem, tamen concedit honorem *processionis* & *alimentorum*.

XXXIV. Hinc ulterius verius existimat De Roye, „ Si Fundator loco Religioso suam præsentationem „ donaverit, attamen ei soli omnes alios honores de- „ beri: quia semper verum est eum esse Fundatorem, „ & semper retinere nomen, qualitatem, & dignita- „ tem Fundatoris, quam solam inspiciunt sacri Cano- „ nes, ut ex ea causa pietatis & munificentiæ honorem „ deferant & exhibeant.

XXXV. Quinimo Patronus in juribus honorificis præfertur omnibus aliis laïcis, etiam Senioribus sive Toparchis quantumvis omnimodam Jurisdictionem habentibus. Ecclesia enim est quasi in dominio Patroni seu Fundatoris; & ita jam pridem dixit Rochus De Curte *De Jure Patronatus*, verbo *Honorificum*, *num.* 1. & ex professo tradit Matthias Mareschal in Tractatu Gallico *De Juribus bonorificis. pag.* 17. edit. 1616. atque enumeratis singillatim omnibus juribus honorificis, concludit, omnem honorem, & præeminentiam debita esse Patronis præ Toparchis aliisque Jurisdictionem aliquam in Parochia habentibus.

Deinde *pag.* 202. dicit, judicatum fuisse, nomina Patronorum tam Ecclesiasticorum quam laïcorum, esse diebus Dominicis recitanda in precibus publicis; atque post horum recitationem, demum Toparcharum aliorumque jure illo gaudentium. Et *pag.* 7. ait, quod quoties casus accidit, semper judicatum fuerit Jura honorifica Ecclesiæ competere Patronis privative & cum prælatione ad omnes alios Dominos. Idipsum tradit De Roye *lib.* 2. *cap.* 3.

XXXVI. Neque in præjudicium Patroni ullus in Ecclesia à Patrono fundata, potest Jure honorifico uti: asseritque Mareschal *pag.* 88. " quod tametsi „ Patronus sedem aut sepulturam seu monumentum se- „ pulchrale in choro non haberet, nullus tamen posset „ in ejus præjudicium sedem aut sepulturam in choro „ accipere. Et longa possessio contraria (ait) non præ- „ judicat Patrono; uti Senatus Rothomagensis 22. „ Decembris 1570. judicavit. Secus videtur (inquit) „ inter alios Toparchas, qui non sunt Patroni. Nam „ possessio, sive potius quasi possessio immemorialis „ non debet interverti per alium quam per verum Pa- „ tronum.

XXXVII. Nec tantum Patrono prærogativa conceditur; sed & liberis ejus & uxori; judicatumque, in publica processione liberos Patroni sequi immediate patrem; uxorem quoque prærogativa loci gaudere: ita tamen ut in publico congressu ipsa in ordine mulierum incedere debeat: quemadmodum latius deducit, & variis Parlamentorum Arrestis confirmat Mareschal *pag.* 75. & sequentibus.

XXXVIII. Notandum autem monet Mareschal *pag.* 20. & 21. quod ubi dicitur, Jura honorifica competere Patrono cum prælatione ad omnes alios, id intelligatur de prælatione ad laïcos & seculares, nequaquam cum prælatione respectu Episcopi, Curati, aut aliorum Prælatorum, & Ecclesiasticorum peragentium Divinum Officium cum pluvialibus vel superpel-

perpellicils in Ecclesia Parochiali. Referturque ex Joanne De Torres Philippum II. Regem Hispaniarum voluisse, ut in Ecclesia Valentina osculum pacis prius Archiepiscopo Valentino, quam sibi daretur. Hinc in plerisque Ecclesiis Toparchæ, tametsi Patroni, habent sua Sedilia ad latus sinistrum, dimittentes latus dextrum ipsi Parocho aliisque Clericis Divinum Officium peragentibus, teste Mareschallo, *pag.* 107.

Quapropter eminentissimus Camusius in citatis Ordinationibus Synodalibus, conformiter ad Ritualia præcipit, prius Clerum aqua lustrali, quam Toparchas aut horum familiam esse aspergendum.

XXXIX. Cæterum in deferendis his Juribus honorificis plurimum valet locorum consuetudo; tam quoad personas, quibus exhibenda, quam modum exhibitionis. Unde Franciscus De Roye *Lib.* 2. *cap.* 5. ostendens, quod habentibus *mediam* duntaxat Jurisdictionem *de jure* non competant Jura honorifica, licet in multis Ecclesiis contrarium invaluerit; habeantque Jura aliqua honorifica post Patronos & Toparchas *altæ* Justitiæ; non quidem jure, sed veluti per patientiam, sive tolerantiam, subjungit: " Præcipue illud „ ita obtinet, cum diuturno usu & longa quasi possessione fulciuntur. Nam in Officiis & *honoribus* exhibendis, non modo videndum est, quid lege sancitum, sed quid *consuetudine* valeat. „ Deinde aliquibus interpositis concludit: " Ex quibus constat, in „ exhibendis honoribus non minoris habendam esse receptam consuetudinem. Et ejus beneficio nostris „ illis Senioribus competere *lystras*, *sepulturam*, & „ *statam sedem in Choro*, & *alios honores*, si non „ jure, saltem per tolerantiam; & cum eo temperamento, ut nec Patrono nec Seniori altam Justitiam „ habenti noceant.

XL. Si tamen sensim Jura aliqua honorifica invaluissent, quæ vel decori templorum officerent, aut Divinorum Officiorum rectam celebrationem impedirent, non dubium, quin usus hic, licet longa consuetudine firmatus, posset auctoritate publica nonnunquam corrigi aut impediri.

Quapropter De Roye *Lib.* 2. *Cap.* 6. inquirens quæ Jura honorifica competant iis qui *inferiorem* duntaxat Justitiam habent, notat vel eo titulo usum lystræ (qui in quibusdam Galliæ Ecclesiis usitatus est) iis esse negandum, quod nimia lystrarum seu insignium appensio decori templorum noceat, & tandem concludit. „ Ideoque si quis ex iis dominulis usurpatam *lystram* „ ex longa consuetudine tueri velit, ad curam Prætoris pertinere putarem, ne ita deformetur aspectus „ Ecclesiæ, nec illud producatur ad consequentias: „ quia quod non ratione introductum, sed errore „ primum, deinde consuetudine obtentum est, in „ aliis similibus obtinere non debet, ait *Celsus in l.* 32. „ *D. de legibus.*

XLI. Quæstiones si incidant super his juribus honorificis, deferuntur terminandæ ad Judices Regios, non secus atque controversiæ super Jure Patronatus laïco, cujus quædam plerumque accessiones sunt; præsertim quia similes quæstiones super possessione aut quasi possessione institui solent. Constat autem & in Belgio & in Gallia possessorium, etiam in rebus Ecclesiasticis, coram Judicibus Regiis agitari. Vide De Roye *lib.* 2. *Cap.* 15. item Mareschallum *pag.* 182. & sequentibus: hic una ostendit, qua forma in hac materia causa sit instituenda: neque sufficienter probari Jus Patronatus, vel Jurisdictionem & his annexum jus ad honores, sive jura honorifica, ex eo quod in vitro, aut aliqua parte ædificii, aut ornamento, vel altari insignia alicujus posita sint: id enim passim Benefactoribus conceditur; solentque in memoriam beneficentiæ insignia donatorum apponi rebus donatis.

XLII. Ecclesia itaque Fundatoribus suis aliisque in sublimitate constitutis in ipsis etiam templis, quæ domus orationis sunt, honorem defert; sed quia verendum est, *ne propter eum honorem iis veniat pes superbiæ*, ut alibi loquitur S. Bernardus, convenit ut præ oculis habeant illud S. Augustini *Epist.* 22. " Magnum „ est de honoribus & laudibus hominum non lætari, „ sed & omnem pompam inanem præcidere, & si quid „ inde necessarium retinetur, id totum ad utilitatem „ honorantium, salutemque conferre.

Optime hic congruit quod ad *versum* 6. *capitis* 23. Matthæi notavit pius ac eruditus Auctor Compendii Moralis Evangelicæ: " Character pharisaïcus est, sem„ per velle aut in ministerio sacro, aut in commercio „ vitæ civilis aliquo discrimine ab aliis secerni. Licet „ primum locum occupare, cum dignitati vel ordini „ debitus est: quandoque occupandus est, ne alias „ jus, cujus Domini non sumus, concedamus: sinere „ possumus nos eo deduci cum id defert urbanitas: „ nunquam illum appetere aut eo delectari ex amore „ præferentiæ oportet.

XLIII. Parochi & Sacerdotes laïcis exhibentes jura honorifica meminerint illius sententiæ Apostoli, *rationabile* sit *obsequium* vestrum: & hujus, *Cui honorem, honorem*, ut non incidant in vitium *acceptionis personarum*, de quo Apostolus Jacobus *cap.* 2. *v.* 1.

Eminentissimus Camusius rationem supra allegati sui Decreti circa aspersionem aquæ benedictæ hanc præmittit; quod intellexerit quosdam Parochos eorumve Vicarios immemores dignitatis sui status exhibere laïcis honores characteri ipsorum haud convenientes.

Caveant quoque ne turpis quæstus in deferendis aut annuendis honoribus vel prærogativis se immisceat; cujus non raro periculum & occasio in designatione vel concessione loci sepulturæ occurrit; præcipue iis in locis ubi jura Parochi & Clericorum augentur pro qualitate loci sepulchralis.

Serio attendendum & Laïcis & Clericis, templum esse *domum orationis*, ad quam in spiritu humiliato, tanquam filii unius ejusdemque Matris Ecclesiæ, eumdem Patrem, qui est in cælis, supplices oraturi accedunt; in ea omnia oportere spirare potius humilitatem, ac mundi pomparumque ejus contemptum, quam illa externa honoris symbola, quæ superbiam ambitionemque excitare consueverunt, ac difficulter ipsam veram in corde humilitatem compatiuntur.

Et quidem cum hæc honorum exhibitio passionem superbiæ multum nonnunquam excitet, contingit, non raro hos honores arroganter exigi, studiose conservari, & fervide defendi; cunctaque subinde pro eorum conservatione moveri, nihilque non tentari. Quapropter raro convenit Parochis, ut ipsi cum Toparchis aliisque illustribus personis super his Juribus sua privata auctoritate se committant; sed potius quæstionem Episcopo aut aliis Superioribus exponant, & eorum judicio subjiciant.

CAPUT VIII.

De Regalia.

1. *Regaliæ descriptio.*
2. *Pragmatici Galli ejus originem obscuram asserunt.*
3. *Primordia Regaliæ non adeo videntur obscura.*
4. *Regula complectitur usumfructum bonorum temporalium*, & *collationem Beneficiorum.*
5. *Quoad primam partem originem traxit à* feudis.
6. *Feuda, mortuo vasallo, revertebantur ad dominum rectum quousque esset solutum* relivium.
7. *An feuda Ecclesiastica huic legi primitus subjecta?*
8. *Verisimile est Reges Galliæ seculo XII. feuda Ecclesiæ illi legi subjecisse.*
9. *Credit P. De Marca Constitutionem Calixti II. occasionem huic introductioni dedisse.*
10. *Id factum credit propter abolitas investituras.*

11. *Re-*

11. *Regaliam fuisse jus merè feudale tempore Philippi Augusti ostenditur.*
12. *Idipsum evincit instructio Philippi Pulchri data quibusdam Episcopis.*
13. *Conditiones hodiernæ necessariæ pro clausurâ Regaliæ idipsum probant.*
14. *Regalia juxta naturam feudorum primitùs tantùm complectebatur* feudalia; *hodie verò etiam decimas & reliquos proventus Episcopatuum.*
15. *Collatio Præbendarum feudis annexa etiam ad Regem, Sede vacante, reversa.*
16. *Primitùs sola collatio feudis inhærens ad Regem spectasse videtur.*
17. *Hinc verisimiliter factum, ut quædam Ecclesiæ fuerint subjectæ Regaliæ quoad temporalia, & non quoad collationes Præbendarum.*
18. *Quo titulo extensa ad omnes collationes Præbendarum?*
19. *Feuda reguntur jure consuetudinario; neque ubique subjacent juri* relivii.
20. *Ex hac diversitate contigit Ecclesias alias subjectas esse juri Regaliæ, alias exemptas.*
21. *Non omnes Ecclesias in Regno Galliæ subjacere juri Regaliæ agnovit Concilium Lugdunense.*
22. *Concilium loqui de hodierno jure Regaliæ probatur.*
23. *Canon Concilii editus ad postulationem Prælatorum Galliæ & Angliæ.*
24. *Concilium Regaliam extendi vetat.*
25. *Regaliam consuetudine inductam sustinet; desiderat tamen moderatum juris usum.*
26. *Jam pridem agnoverunt Pragmatici Galli; & ipsa Regia Parlamenta quasdam Ecclesias ab hoc jure esse exemptas.*
27. *Quidam XVI. seculo, prætenderunt esse jus Coronæ ad omnes Ecclesias extensibile, sed eorum opinio fuit tunc rejecta.*
28. *Quo tandem colore anno* 1608. *tentata Regaliæ extensio ad omnes Ecclesias.*
29. *Nova Regia Declaratio, jus Regaliæ esse jus Coronæ, & omnes Regni Ecclesias ei esse subjectas.*
30. *Contentiones & motus in Regno Galliæ occasione hujus Declarationis excitati.*
31. *Ad eos compensandos convocatus Clerus Gallicanus.*
32. *Quid nomine Cleri Regi expositum?*
33. *Ad hanc Cleri Supplicam sequuta Regis Declaratio quoad usum Regaliæ.*
34. *Clerus, quâ ratione, mediante hac Declaratione, extensioni Regaliæ consenserit?*
35. *Clerus Gallicanus resolvit litteras dandas ad Innocentium XI. Papam.*
36. *Exponunt, quòd ob mala aliàs Regno & Ecclesiis imminentia debuerint Regi credere.*
37. *Ostendunt Regaliæ usum esse duntaxat disciplinæ.*
38. *Dicunt Regaliam esse ex iis, quæ pro temporum & locorum conditione mutantur.*
39. *Totum statum causæ exponunt, & rationes, quæ ad condescendendum moverunt.*
40. *Quomodo in hac materiâ nonnunquam ipsi Romani Pontifices condescenderint.*
41. *His litteris respondit Innocentius XI. ostenditque sibi non satisfactum.*
42. *Scribit sibi sat constare in eo Conventu omnia* metu *acta fuisse.*
43. *Arguit eorum timiditatem in monendo Regem.*
44. *Dicit ipsos jura Ecclesiarum non potuisse alienare.*
45. *Rescindit & cassat eam extensionem & cessionem.*
46. *Non obstante Pontificia cassatione, usus Regaliæ de de facto in omnibus Ecclesiis obtinet.*
47. *Prima circa usum Regaliæ Regia modificatio circa Beneficia* litigiosa; *& quæ hujus modificationis occasio?*
48. *Benefitia* litigiosa *sex mensibus ante obitum Episcopi Regaliæ subjecta; & quod hujus juris fundamentum?*
49. *Beneficia de Jure vel de facto tantùm vacantia subjacent Regaliæ.*
50. *Quando* de facto *vacare censeantur ad hunc effectum?*
51. *Vacant* de facto, *si possessio accepta sit per* procuratorem.
52. *Secunda Regis modificatio circa quædam Beneficia, quibus cura animarum, aut jurisdictio vel functio aliqua Ecclesiastica specialiter est annexa.*
53. *Quare hæc modificatio fuerit necessaria?*
54. *Tertia limitatio usûs Regaliæ circa Beneficia spectantia* conjunctim *ad Capitulum & Episcopum.*
55. *Ratio hujus limitationis.*
56. *Consentit Rex in has modificationes salvo jure Regaliæ quoad cæteras prærogativas.*
57. *Juxta Pragmaticos Gallos in Regaliâ omnia sunt* extraordinaria.
58. *Ex sententia Pragmaticorum Rex jure Regaliæ succedit in primitivum jus Episcoporum, & confert* pleno jure *Beneficia Patronatûs Ecclesiastici.*
59. *Papa nullas partes habet circa Beneficia vacantia in Regalia: & quare?*
60. *Non potest Rex à Papa præveniri: neque tempore Canonibus definito arctatur.*
61. *Semper Beneficium revertitur ad Regem, quamdiu collatio Regis non habuit* plenum & integrum *effectum.*
62. *Rex in Regalia non ligatur Regulis Cancellariæ.*
63. *Admittit etiam permutationes & resignationes in* favorem.
64. *Obscura ratio & origo privilegiorum Regaliæ.*
65. *Plura intercurrunt, quæ sunt meræ disciplinæ.*
66. *Quid hic Ministris Regis incumbat?*

I. Vox *Regalia* sumpta in plurali, frequenter sumitur pro juribus Fiscalibus, seu supremis juribus Regiis; interdum autem pro feudis immediatè à Rege relevantibus, de quibus aliisque nomenclaturis latè agit Du Cange in *Glossario*, verbo *Regalia.* At hodie vulgatissima est vocis hujus acceptio in singulari pro jure regio fruendi omnibus proventibus Episcopatuum vacantium, & conferendi pleno jure omnia Beneficia non curata, quousque novus Episcopus præstiterit juramentum fidelitatis, acceperit possessionem aliaque absolverit, quæ ad clausuram Regaliæ requiruntur; de quibus suprà *parte* 1. *tit.* 4. *cap.* 5.

II. Regaliæ ita sumptæ, & de qua hîc unicè agitur, originem admodùm obscuram esse fatentur passim Pragmatici Galli; ipseque Pasquierus antiquitatum Gallicanarum diligentissimus famosusque scrutator fatetur se neminem hactenus reperisse, qui originem indicaverit: *Si quid enim* (inquit) *in historiâ nostrâ obscurum est, id imprimis de hac materiâ prædicandum. Lib.* 3. *Disquisit. cap.* 15.

Et Doctissimus Choppinus *lib.* 1. *De S. Pol. tit.* 7. *cap.* 9. asserere non veretur, nihil certi de origine Regaliæ ex antiquioribus monumentis erui posse; sed ex regiis tabulis duntaxat patriisque Senatusconsultis petita esse, quæ de hoc argumento scripsêre primi Jurisconsulti: *Sic ut Regaliarum cognitio vix patuerit* (ait) *antiquarum duntaxat rerum studiosis.*

III. Si his itaque aliisque Gallicanis Scriptoribus fides sit, hæc materia non ex antiquis legibus, Canonibus, aut monumentis, sed ex consuetudine seu praxi, patriis Senatusconsultis inductâ & firmatâ examinanda venit: quod & verissimum est, & si consideretur cum omnibus iis solemnitatibus, effectibus & accessionibus, quibus successu temporis tandem adornata & aucta fuit. At si attendatur prout in sua prima origine

gine fuit; non adeò obscura apparebunt ejus exordia; neque accessionum epochæ. (*a*)

IV. Imprimis ex descriptione Regaliæ patet, Regaliam duo complecti: nimirum jus percipiendi proventus temporales; & jus conferendi pleno jure Beneficia non curata: ideóque Ægidius Magister vulgò *Le Maître*, in suo Tractatu *De Regalia cap.* 1. distinguit duplicem Regaliam; aliam *temporalem*, quæ complectitur proventus temporales; & aliam *spiritualem* complectentem collationem Beneficiorum.

V. Regaliam quantùm ad primam suam partem, sive jus percipiendi proventus temporales Episcopatuum vacantium, ex feudis originem suam habuisse rectè advertit Petrus de Marca; qui ubi ostendit, antiquitùs constitutos fuisse Oeconomos, qui, Sede vacante, proventus Episcopales reciperent, & administrarent, eosque futuro Episcopo servarent; dein seculis labentibus usumfructum ad Reges, Sede vacante, esse devolutum, ait: " Si quis verò inquirat in causas tam magnæ immutationis, is reperiet eam esse profectam ex immutatione, quæ facta est in conditione & qualitate bonorum ab Ecclesia possessorum. Quemadmodum enim in Republica quoddam bonorum genus extat, quod vulgò *feudum* vocant, incognitum Romano Juri, ideóque novis Constitutionibus & antiquarum legum dispositioni contrariis inductum; sic, cum Ecclesiæ Regum beneficio donatæ fuissent bonis hujuscemodi, necessarium prorsus fuit, ut illæ possiderent feuda iis conditionibus, quas in prima feudorum origine invexit publica utilitas.

Eandem Regaliæ originem agnoscit Zypæus in Jure novo *tit. De Elect. num.* 3.

VI. Porrò ea fuit primitùs feudorum conditio, ut non nisi ad vitam, & jure usufructuario à domino utenda concederentur, mortuo autem vasallo, rursum ad dominum directum pleno jure redirent. At sensim tacito usu introductum & receptum fuit, ut illa ad hæredes transirent, domino directo ita consentiente, & caducum feudum in eos transferente; idque soluto certo pretio, quo mediante, hæredes feudum à domino relevabant; quodque propterea *relivium* dicebatur; de quo, & variis ejus speciebus latè agit Du Cange in Glossario, verbo *Relivium*.

Quamdiu autem feudum à novo hærede non erat *relevatum*, manebat apud dominum directum, qui & interim fructus feudi vacantis percipiebat.

VII. An feuda primitùs eâ conditione ad Ecclesias transierint, non constat; verisimiliusque apparet, eam fuisse Regum & Principum mentem, ut sine hac restrictione in perpetuum transirent; præsertim cùm ea non personis singularibus, quarum morte fieri possent caduca, sed Ecclesiis, quæ non moriuntur, darentur; magisque id liberalitati Regum & Principum conforme apparebat.

VIII. Quidquid sit, illud admodùm verisimile est, quòd seculo XII. cœperint Reges Galliæ feudorum ad Ecclesias ex liberalitate Majorum suorum devolutorum usumfructum, Sede vacante, ad se recipere, donec novus Episcopus eorumdem investituram à Rege accepisset, juramentumque fidelitatis præstitisset: quasi Episcopo moriente, ipse feudi vasallus moreretur, atque ita ipsum feudum caducum fieret; & consequenter juxta leges feudorum ad Dominum directum, donec à novo vasallo, id est, novo Episcopo relevaretur, redire deberet.

IX. Ita ferè Petrus De Marca *lib.* 8. *cap.* 22. *num.* 5. qui in ea est sententia, ut existimet, usumfructum redituum Ecclesiasticorum introductum esse post Constitutionem Calixti Papæ II. editam anno 1122. quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatis universa officia & obsequia, quæ ratione *Feudorum* exhibere tenentur. *Quæ ex Regalibus debet, faciat*, ait Constitutio.

X. Hæc Constitutio extat in Chronico Abbatis Urspergensis ad annum 1122. missa ad Henricum V. Imperatorem, pro sopiendis controversiis super *investituris*; quæ Imperium cum Sede Apostolica multo tempore commiserant: arbitraturque De Marca loco citato *num.* 6. " Reges resarciendis damnis suis intentos, quæ toleraverant dimittendo jura investiendi Episcopos ante consecrationem, dum Pontificibus Romanis obtemperant ita cupientibus, jure suo usos esse quoad feuda, ut Papa Callistus approbaverat.

XI. Legitur apud Rigordum *de Gestis Philippi Augusti ad* an. 1209. quòd recusantibus pertinaciter Episcopis Aurelianensi & Antissiodorensi, ire vel mittere in exercitum, nisi quando Rex *personaliter* proficisceretur, " Rex eorum *Regalia* confiscaverit, scilicet ea *tantùm* temporalia, quæ ab eo *feudaliter* tenebant: decimas & alia spiritualia eis in pace dimittens. Ipse enim Rex Christianissimus semper timebat offendere Ecclesiam Dei & ejus Ministros. „ Hæc ille.

Hinc non obscurè elicitur, Regaliam suâ origine fuisse jus merè *feudale*, quo Reges æquè circa Prælatos Ecclesiæ, quàm Laicos utebantur: idque non tantùm mortuis Prælatis, sed & viventibus, in casum confiscationis, juxta conditionem feudorum.

XII. Evidentiùs adhuc hanc Regaliæ primigeniam naturam evincit instructio à Philippo Pulchro data Archiepiscopo Senonensi & Episcopo Antissiodorensi, ad componendam coram Pontifice controversiam exortam in Ecclesia Carnotensi, repræsentando Pontifici, quæ hîc essent jura Regni: " Sicut *feudus* vasallo vacans interim cum suis redditibus à Domino licitè occupatur, & propter defectum *hominis*, ut vulgari patriæ nostræ verbo utamur, de jure & generali consuetudine regni nostri per Dominum, quousque superveniat persona, quæ illi serviat, licitè detinetur: sic nos & nostri Antecessores, vacante Ecclesia Carnotensi, & temporalem Jurisdictionem & bona temporalia accipimus, & nostros facimus omnes fructus, qui proveniunt ex eisdem.

XIII. Si his addamus solemnitates, quæ etiamnum hodie requiruntur & observantur in clausura Regaliæ, dubitari non posse videtur, regaliam esse origine sua jus feudale; atque juxta leges feudorum fuisse inductam.

XIV. Ex citatis verbis Rigordi constat insuper, regaliam primitùs comprehendisse *sola* feudalia; decimas autem aliosque Ecclesiasticos proventus ab ea fuisse exemptos, quod & De Marca *lib.* 8. *cap.* 22. *num.* 7. observavit; ibique ostendit, quomodo sensim ad decimas omnesque proventus extensum fuerit; quod & latiùs ostendit Auctor Tractatus Gallici, ann. 1681. occasione controversiæ super extensione juris Regaliæ editi *parte* 1. *cap.* 9. ibidem ostendens, prætextu juris custodiæ & juris spolii hanc extensionem contigisse.

XV. Cùm verò ipsis feudis frequenter jus præsentationis sive collationis sit annexum, uti suprà *cap.* 2. ostendimus, consequens visum fuit, ut revertente feudo ad dominum directum, etiam jus præsentationis vel collationis ei annexum debere ad dominum directum reverti: atque hac ratione collationem Præbendarum ad Regem jure Regaliæ primitùs pervenisse, admodum verisimile est.

XVI. Porrò sicuti sola feudalia primùm juri Regaliæ, juxta naturam feudorum, subjecta fuêre; ita & sola collatio Præbendarum feudis illis annexa ad Regem pertinuisse videtur: admodúmque verisimile, Regem nihil sibi attribuisse, nisi feuda cum omnibus, quæ iis videbantur annexa.

XVII. Et quidni hinc contigisse dicamus, quòd in quibusdam Ecclesiis Regalia obtineret quoad temporalia,

(*a*) De origine & fundamentis Regaliæ legi possunt, quæ collecta fuêre in novis Cleri Gallicani collectaneis *tom.* 11. *col.* 524. 525. &c.

poralia, non autem quoad spiritualia; quemadmodum jam pridem obtinuisse in nonnullis, tanquam indubitatum & notorium tradit *Le Maitre* in Tractatu *De Regalia cap.* 4. & variis Parlamentorum Arrestis confirmatum testatur de Marca *lib.* 8. *De Concordia Sacerdotii & Imp. cap.* 24. *num.* 2.

XVIII. Postquam autem Regalia extensa fuit ad omnes fructus Ecclesiæ vacantis, atque una à Canonistis, præeunte Glossographo, dictum & receptum fuit, collationem Beneficiorum esse *in fructu*, fructibusque annumerari, sensim quoque inductum est, ut ubi Rex jure Regaliæ reciperet indistinctè omnes fructus Episcopatûs vacantis; etiam ipsam Præbendarum collationem, tanquam partem fructuum, haberet. Hoc & Petrus De Marca notavit *lib.* 8. *De Concordia Sacerdotii & Imperii cap.* 22. *num.* 7. " Quoniam collatio Beneficiorum censetur pertinere ad *fructus*, secundùm quòd „ in libris Decretalium continetur, eo jure prorsus opportunè usi sunt Reges, ut usum inveherent conferendi Præbendas, quarum Provisio ad Episcopum „ pertinebat.

XIX. Notandum insuper, Jura feudorum non ex jure scripto, sed potiùs consuetudinario constare; ideoque, non easdem fuisse in omnibus Provinciis feudorum conditiones & jura, uti rectè observat Du Cange in Glossario, verbo *Relivium*, & verbo *Feudum*; atque inter cæteras consuetudinum dissonantias, hæc erat; quòd in aliquibus Provinciis Domino directo competeret, mortuo vasallo, jus *relivii*; ipsique cederent fructus, quoad usque novus vasallus jus hoc relivii solvisset, & investituram à Domino directo accepisset: in aliis verò Provinciis feuda *liberè* absque onere relivii ad hæredes vasalli transirent: neque Domino directo ususfructus acquireretur.

XX. Ex qua consuetudinum varietate facilè intelligi potest, cur non in omnibus Ecclesiis eodem tempore recepta fuerit Regalia; etiam quoad usumfructum feudorum ad Ecclesiam spectantium.

Cùm enim nec laicalia feuda illi juri essent in iis Provinciis subjecta; rationi dissonum visum fuisset, feuda Ecclesiastica illi oneri subjicere.

Unde Petrus De Marca *lib.* 8. *De Concordia Sacerdotii & Imp. c.* 22. *n.* 5. rectè observavit, Jus Regaliæ inprimis introductum fuisse in Provincias, in quibus mutatio Domini necessitatem imponit solvendi *relivium:* " Cùm econtra in illis, quæ huic juri *relivii* obnoxiæ „ non sunt, nihil à Regibus tentatum fuerit, quoad „ usumfructum Regaliæ.

XXI. Ipsum quoque Concilium Lugdunense II. sub Gregorio X. hanc Ecclesiarum varietatem circa usum Regaliæ sat apertè agnovit in *cap.* 13. *De Elect. in VI.* ipsa Regalia restringens ad eas Ecclesias, in quibus ab ipsa fundatione, vel ex antiqua fundatione invaluerunt. Verba Canonis sunt: " Qui autem ab ipsarum Eccle„ siarum cæterorumque locorum *fundatione*, vel ex *an„ tiqua consuetudine* jura sibi hujusmodi vendicant, ab „ illorum usu sic prudenter abstineant, & suos Ministros „ in eis solicitè faciant abstinere, quòd ea, quæ non „ pertinent ad fructus, sive redditus provenientes va„ cationis tempore, non usurpent: nec bona cætera, „ quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permit„ tant, sed in bono statu conservent.

XXII. Hunc Canonem de hoc Jure Regaliæ, de quo agimus, loqui, testis est Durandus Episcopus Mimatensis, vulgò dictus *Speculator*, qui ipsi Concilio interfuit, Verba ejus sunt: " Regalia hìc vocantur jura Regi „ in quibusdam Ecclesiis & Monasteriis competentia: „ quia videlicet, illis vacantibus, Rex sub prætextu „ custodiæ facit fructus suos, & etiam in quibusdam „ Præbendas confert, sicut patet in quibusdam Eccle„ siis Franciæ.

XXIII. Testatur insuper Durandus ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ hunc Canonem editum esse " Præsens Constitutio fuit (inquit) ad clamo„ rem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgata.

XXIV. Non tantùm evincit hic Canon, eo tempore Jus Regaliæ, in *quibusdam duntaxat* Ecclesiis receptum; sed insuper, " qui regalia de *novo* usurpare „ conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum aut lo„ corum ipsorum *vacantium* occupare præsumunt, „ quantæcumque dignitatis honore præfulgeant; Cle„ ricos etiam Ecclesiarum, Monachos Monasteriorum, „ & personas certas locorum eorumdem, qui hæc fieri „ procurant, eo ipso excommunicationis sententiæ „ subjacere decernit.

XXV. Regaliæ autem usum in Ecclesiis, in quibus vel ex *fundatione*, vel ex *antiqua consuetudine* erat receptus, tolerare Concilium, modò tamen eo moderatè utantur, allegata Canonis verba sat evincunt.

Ad hunc Canonem reflexisse Ludovicum XII. Regem Galliæ an. 1499. verisimile est his verbis. " Pro„ hibemus universis Officiariis nostris, ne in Archiepis„ copatus, Abbatias, & alia Beneficia Regni nostri, „ in quibus Jus Regale aut Custodiæ non habemus, „ se intromittant; alioquin ut sacrilegi plectantur. „ Apud Magistrum vulgò *le Maître* in Tractatu de Regalia *cap.* 4.

XXVI. Itaque Canone Concilii Lugdunensis, con" firmatum est (ait De Marca *cap.* 24. *num.* 4.) Jus re„ cipiendi regalia in Ecclesiis ubi recepta erat illa con„ suetudo: cujus introductio vetita est quoad Ecclesias, „ quæ ei non erant obnoxiæ.

Et *num.* 2. dixerat, in quamplurimis veteribus Ar" restis Parlamenti Parisiensis edici, probandam esse „ possessionem Regis in Ecclesiis, juxta quam deinde „ Curia decernebat de Jure Regaliæ.

Post hæc relatis nonnullis Regum Ordinationibus; nec non quodam vetere regesto, in quo enumerantur Ecclesiæ Juri regaliæ non subjectæ, tandem *num.* 9. subjungit: " Qui materiam hanc cum aliqua cura tra„ ctârunt, veluti Ruzæus & Probus, ex his Constitu„ tionibus consequi ajunt, jus Regaliæ non esse ubique „ simile, nec in universo Regno vigere, Regem verò „ eo uti non posse, nisi in Ecclesiis ubi possessionem „ habet omni memoriâ antiquiorem.

XXVII. " Attamen dissimulandum non est tentasse „ jamdiu quosdam persuasum omnibus facere, Jus Re„ galium esse jus merè Regium & ad Coronam perti„ nere, ut ipsi loquuntur, atque adeò ad universas Reg„ ni Ecclesias porrigendum esse absque discrimine. „ Ita enim ante hos trecentos fermè annos sensit Joan„ nes Butillerius in sua Summa Rurali. At Pasquierius, „ tametsi Regius in Camera Computorum Advocatus „ esset, opinionem illam erroneam esse contendit, & „ dignam potiùs adulatore aulæ quàm Jurisconsulto Gal„ lo. Addit verò Guidonem Fabrum Pibracium ge„ neralem Regis in Parlamento Parisiensi Advocatum, „ qui jus Regaliæ generale ubique esse urgebat Edicto „ statui, id obtinere non potuisse, ac de sententia fuisse „ dejectum.

XXVIII. " Nihilominus hinc factum est, ut vetus „ loquendi modus in antiquis Regum Constitutionibus „ usurpatus, mutatus dein fuerit. Edictum quippe an„ ni millesimi sexcentesimi sexti verbis ambiguis & ob„ liquè inflexis conceptum est, quæ duplici interpre„ tationi obnoxia sunt, cùm in eo contineatur Regem „ nolle uti jure Regaliæ in detrimentum Ecclesiarum „ exemptarum. (*a*) Verba enim hæc occasionem „ subministrârunt investigandi, an exemptio illa intelli„ genda esset de exemptione juris & de præscriptione, „ aut de exemptione à Principe concessa, sive gratuito, „ sive titulo oneroso. Viam autem controversia hæc „ aperuit Arresto Parlamenti Parisiensis lato anno 1608.

(*a*) Adest contextus, qualis *art.* 27. Edicti anni 1606. vernaculo idiomate legitur, *N'entendons jouir du droit de Regale, sinon en la même forme, que nos Predecesseurs & Nous avons fait, sans l'étendre plus avant au prejudice des Eglises, qui en sont exemptes.* Hoc Edictum relatum est à Fontanone *tom.* 4. *pag.* 1033.

„ quo edicitur, ne Advocati in dubium revocent, an „ Rex jure Regaliæ uti possit in universis Regni Ecclesiis; „ quòd jam præjudicatum fuisset, edictum esse intelligen- „ dum de exemptione concessa ob titulum onerosum. „ Querelam adversùs hoc Arrestum movit Clerus Gal- „ licanus apud Regiam Majestatem. (a)

XXIX. Hac Cleri intercessione obtentum fuit, ut hoc Arrestum Parlamenti Parisiensis fine executione suspensum remanserit usque ad an. 1673. quo Rex publico Edicto declaravit jus Regaliæ sibi competere in omnibus Ecclesiis sui Regni, exceptis iis, quæ titulo oneroso sunt exemptæ. Quæ Declaratio edita 10. Februarii, fuit probata & registrata in Parlamento Parisiensi 18. Aprilis ejusdem anni. Refertur integra à Claudio Blondeau in sua Bibliotheca Canonica, verbo *Regale*: cui subjicitur aliud Edictum Regium de 2. Aprilis, an. 1675. prioris edicti declaratorium.

XXX. Quantos motus hæc Declaratio extensiva Regaliæ in Regno Galliæ excitaverit notum est; sciturque nonnullos Prælatos summo vigore & zelo se huic extensioni tanquam Ecclesiarum suarum libertatem in servitutem redigenti, & Canoni Concilii Lugdunensis apertè contrarianti opposuisse; hisce favisse summum Pontificem Innocentium XI. pluribus emissis Brevibus, quibus declarabat, quantopere sibi hæc extensio displiceret.

Contentiones, quæ hac occasione inter Ministros Regios extensioni faventes, & Prælatos Ecclesiæ eidem repugnantes, eamque improbantes, & subjicere recusantes, facilè dignosci possunt ex lucubrationibus, quæ utrimque evulgatæ fuerunt.

XXXI. Occasione horum motuum & scissuræ inter Ministros Regios, & Prælatos Ecclesiæ, an. 1681. jussu Regis celebratus fuit in Urbe Parisiensi generalis Cleri Gallicani Conventus, in quo hæc Regaliæ extensio, seu Regia Declaratio proposita fuit.

XXXII. Post habitam deliberationem, expositum fuit Regi ex parte hujus Conventûs, imprimis quòd auctoritas Episcopalis quoad prædicationem verbi Dei, reconciliationem pœnitentium, & exercitium Jurisdictionis spiritualis non parum læderetur per usum Regaliæ. Secundò, quòd ipse usus Regaliæ per nupera Parlamenti Parisiensis Arresta esset non parum extensus: quapropter supplicavit, ut Rex integram vellet conservare Jurisdictionem Episcopalem, nec non declarare, quomodo hoc jure Regaliæ uti posthac intenderet.

XXXIII. Ad hanc Cleri expositionem & postulationem sequuta est declaratio Regia in Januario an. 1682. quâ quidem prior Declaratio an. 1673. confirmatur quoad extensionem Regaliæ ad omnes Ecclesias, sed usus Regaliæ circa duo præcipuè puncta mitigatur, quàm mitigationem infrà referemus.

XXXIV. Hac declaratione Conventui Cleri Gallicani propositâ, & auditâ relatione Commissariorum suorum, ut pacem Regno & Ecclesiis conciliaret, præveniretque incommoda, quæ divisio Sacerdotii & Imperii secum trahere solet, nec non attentâ mitigatione super usu Regaliæ per Regem factâ, resolvit de unanimi judicio omnium Provinciarum, jus Regaliæ *universale* indubitatum & extra contestationem; eum in finem consentiens, in quantùm opus esset, ut idem jus Regaliæ, quo Rex fruebatur in majore parte Ecclesiarum sui Regni ante Arrestum Parlamenti de 24. Aprilis, 1608. maneat extensum ad omnes Ecclesias Regni juxta terminos declarationis Regiæ de 10. Februarii 1673. Habetur hæc Cleri Declaratio, uti & præcedens Regia, apud Claudium Blondeau loco citato.

XXXV. Cùm verò non fine fundamento vereretur Clerus Gallicanus, ne hac Declaratione & consensu in extensionem Regaliæ exacerbaretur, & offenderetur ipse Pontifex Innocentius XI. resolvit, scriptis ad eum litteris rationem sui facti exponere, eumque hac ratione placare.

XXXVI. Litteræ hæ missæ fuêre 3. Februarii ejusdem anni. In his imprimis exponunt, Regni & Sacerdotii tutâ piàque concordiâ res humanas niti; “ dum „ unum ab altero impugnatur, periclitari utrumque, „ eâ occasione & de regno tolli justitiam & de Ecclesia „ pacem, schismata & scandala suscitari, & fieri ani- „ marum perditionem simul & corporum; sine horum „ concordia res humanas nec incolumes esse posse, nec „ tutas; uti jam pridem dixerunt Goffridus Vindoci- „ nensis & Ivo Carnotensis.

XXXVII. Dein ostendunt, Regaliæ usum non esse ex iis, quæ ad fidem spectant, vel quæ æternâ lege sancita, inconcussa & invariata manere debent; sed ex iis, quæ Ecclesiasticâ prohibitione constant, in quibus ipsi Ecclesiarum Principes multa pro tenore Canonum judicârunt, multa pro temporum necessitate tolerârunt, & quædam temperârunt, non cæcâ tamen & indiscretâ relaxatione disciplinæ, sed si necessitas adsit, ex qua leges quoque mutari contingeret.

Eam verò necessitatem tunc subesse, si graves dissensiones, si turbulenti motus, tumultusque imminerent, quàm *populorum stragem* sancti Patres vocant; tunc enim charitatem, quæ summa Ecclesiæ lex sit, alias emollire ac temperare leges, ac *detrahendum aliquid Canonum severitati, ut majoribus morbis sanandis charitas sincera subveniat*; uti loquitur S. Augustinus *Epist.* 50.

XXXVIII. Post hæc non obscurè concedunt, Concilium Lugdunense vetuisse jus Regaliæ extendi ad eas Ecclesias, quæ primævâ & immutatâ libertate gauderent: At, inquiunt, “ id sanè liquidò constat, nullum „ esse periculum, ut extensum, Fidei, moribusque no- „ ceat, quod illæsâ fide, salvâque morum regulâ, lon- „ gè lateque propagatum, plurimas jam Regni Eccle- „ sias occupârit; ex quo illud efficitur, Regaliæ causam, „ non ad *Fidei*, morumque *regulam*, quæ *immobilis* „ *& irreformabilis* sit, sed ad disciplinam, quæ pro lo- „ cis ac temporibus subinde mutetur, quæque tempe- „ ramenta ac salubrem illam moderationem admittat, „ omninò pertinere.

XXXIX. Tum totum causæ statum, nec non rationes ac necessitates explicant, quæ ipsos ad condescendendum huic extensioni, & nonnihil à Canonum tenore deflectendum moverunt, quódque “ post Ecclesia- „ rum quarumdam libertatem totis sexaginta annis stre- „ nuè propugnatam victi in eo Tribunali, quod ipsi an- „ tiquo more Regni appellavimus (inquiunt) acquies- „ cere potiùs, quàm omnia movere, Regiam potesta- „ tem cum Pontificali committere, nova deinceps bella „ ciere vellemus. Nos pacem anteponimus, nec in „ simili causa piget imitari Vindocinensem Abbatem, „ non minùs fortitudine, quàm prudentiâ clarum, cu- „ jus verbis dicimus; *Habeat Ecclesia suam libertatem,* „ *sed summoperè caveat, ne dum nimis emunxerit, eliciat* „ *sanguinem, & dum rubiginem de vase conatur eradere,* „ *vas ipsum frangatur.*

XL. Exponunt qualiter & ipsi Pontifices in hac ipsa materia aliquando rescripserint, cum Rege moderatè agendum; ac notanter Innocentius III. ad Galliæ Episcopos scribat *lib.* 3. *Epist.* 107. “ Fraternitati vestræ „ consulimus bonâ fide, quatenus cum charissimo Filio „ nostro Rege, quantò meliùs poteritis, componere „ studeatis; quoniam arcus, qui semper est tensus, vi- „ res amittit, & nonnunquam Reges vincuntur mansue- „ tudine magis, quàm rigore.

XLI. Hisce litteris quàm parùm pacatus fuerit Pontifex, patescit ex litteris in forma Brevis responsoriis, datis 11. Aprilis ejusdem anni 1682. in quibus statim in exordio scribit, sibi permolestum accidisse, ac planè acerbum, cognoscere ex litteris ipsorum, Episcopos Clerum-

(a) Hoc Arrestum datum est occasione Episcopatûs Bellicensis. Refertur ab Erudito Pinsonio *Tractatu Gallico de Regaliis*, pag. 178.

Clerumque Gallicanum, qui corona olim & gaudium erat Apoſtolicæ Sedis, ita ſe erga illam in præſens gerere, ut cogamur (ait) multis cum lacrymis uſurpare illud Propheticum, *Filii matris meæ pugnaverunt contra me. Cant. c. 1. v. 5.*

Et quidem " in ea cauſa reſiſtitis (ait) in qua veſtrarum Eccleſiarum ſalus ac libertas agitur, & in qua nos pro juribus & dignitate Epiſcopali in iſto Regno tuenda, ab aliquibus ordinis veſtri piis & fortibus viris appellati abſque mora inſurreximus, & jam pridem in gradu ſtamus nullas privatas noſtras rationes ſecuti, ſed debitæ Eccleſiis omnibus ſollicitudini & intimo amori erga vos noſtro ſatisfacturi.

XLII. Scribit deinde, quod ex eorum litteris intelligat, omnia in eorum Conventu *metu* geſta eſſe; redarguitque eos, quod timuerint, *ubi non erat timor.* " Id unum (ait) vobis timendum erat, ne apud Deum hominesque redargui jure poſſetis, loco atque honori veſtro & Paſtoralis officii debito defuiſſe.

XLIII. Officii eorum fuiſſe dicit; " Sedis Apoſtolicæ auctoritati ſtudia ſua adjungere; & Paſtorali pectore, humilitate ſacerdotali, cauſam Eccleſiarum veſtrarum apud Regem agere, ejus conſcientiam de tota re inſtruendo, etiam cum periculo Regium in vos animum irritandi.

Eam in condeſcendendo facilitatem, ſummus Pontifex increpat, *Quis* (inquit) *auſus eſt invidiæ ſe offerre, quis vel vocem unam emiſit memorem priſtinæ libertatis.*

XLIV. Illam litterarum partem non ſine *animi horrore* ſe legere potuiſſe ſcribit, in qua dicunt: *Jure ſuo decedentes, illud in Regem contuliſſe:* " Quaſi (ait) Eccleſiarum, quæ curæ veſtræ creditæ fuere, eſſetis Arbitri non Cuſtodes, & quaſi Eccleſiæ ipſæ & ſpiritualia earum jura poſſent ſub ſecularis poteſtatis jugum mitti ab Epiſcopis, qui ſe pro earum libertate in ſervitutem dare deberent.

XLV. Et ne nimium diſſimulando videretur officio ſuo deeſſe, aut factum tacite approbare, ait: " Quamobrem per præſentes litteras tradita nobis ab omnipotente Deo auctoritate improbamus, reſcindimus & caſſamus quæ in veſtris comitiis acta ſunt in negotio Regaliæ, cum omnibus exinde ſecutis & quæ impoſterum attentari contingat, eaque perpetuo irrita & inania declaramus, quamvis, cum ſint ipſa per ſe manifeſto nulla, caſſatione aut declaratione hujuſmodi non egeant.

XLVI. Quid receptis his litteris egerit Clerus Gallicanus, aut quid repoſuerit, neſcio; hoc ſcio, uſum Regaliæ tam quoad ſpiritualia, id eſt, collationem Beneficiorum, quam temporalia in omnes Eccleſias auctoritate regia, non obſtantibus his Sedis Apoſtolicæ litteris, juxta Declarationem regiam de anno 1673. ejuſque modificationem de anno 1682. inductum eſſe; & Regem de facto uti jure Regaliæ in omnibus Regni ſui Eccleſiis, Sede Epiſcopali vacante. (*a*)

Tria præcipue ſunt circa quæ uſus Regaliæ nonnihil limitatus apparet.

XLVII. Primum circa litigium, jam vice privilegii Regaliæ receptum erat, quod omnia Beneficia tempore aperturæ Regaliæ *litigioſa* caderent in Regaliam. Hinc contingebat, quod imminente morte alicujus Epiſcopi, poſſeſſoribus Beneficiorum moverentur lites; ut morte adveniente, Beneficia ipſorum jure Regaliæ impetrari poſſent: hoc quia multis fraudibus, & injuſtis vexationibus portam aperiret, declaratum eſt per Edictum de 10. Februarii 1673. *litigium* non facere locum Regaliæ, niſi conteſtatio fuerit inter Partes *ſex menſibus* ante obitum Epiſcopi aut Archiepiſcopi.

XLVIII. Manet interim hoc Regaliæ privilegium, ut ſi Beneficia litigioſa, modo lis *ſex menſibus* ante obitum Epiſcopi inſtituta & formata fuerit, cadant ſub Regalia, ipſe Rex ea tanquam vere vacantia jure Regaliæ conferat.

Hoc privilegium alio non videtur niti poſſe fundamento, niſi quod credatur, regaliam habere locum, dum non conſtat, Ordinarium revera rite contuliſſe; ipſumque locum vacantem eſſe de jure & facto repletum.

XLIX. Pridem enim Conſtitutione Regia quæ vulgo dicitur *Philippina*, edita in Octobri anno 1334. & renovata 5. Maji 1346. quam refert *Le Maitre* in Tractatu *De Regalia cap.* 2. declaratum fuit, Reges Galliæ eſſe & fuiſſe in poſſeſſione conferendi jure Regaliæ Præbendas, dignitates & Beneficia vacantia de jure & de facto vel *de jure tantum* vel *de facto tantum.*

L. Vacat autem *de jure* tantum, quando quis incumbit poſſeſſioni coloratæ ex prætenſo juſto titulo præcedenti.

De facto tantum vacat, ſi collatio Beneficii facta ſit, ſed poſſeſſio corporalis nondum fuerit capta: quia revera titulum & jus habet Collatarius; ſed tantum deeſt poſſeſſio, quæ eſt *facti*: uti latius exponit citatus Auctor; unamonens, conformiter ad hanc Regiam Declarationem, infinita propemodum eſſe Parlamentorum Arreſta; quin & judicatum dicit Beneficium tanquam vacans in Regalia impetrari poſſe, tametſi ipſe Collatarius petierit à Capitulo ad poſſeſſionem admitti; ſed tamen, recuſante Capitulo, admiſſus non fuerit.

LI. Quin capta poſſeſſio per Procuratorem non impedit vacationem in Regalia. Licet enim de jure poſſeſſio Beneficii capi queat per Procuratorem, cenſeaturque fictione juris *per ſe* accepiſſe, qui accepit per *Procuratorem*; id tamen in Regalia non procedere ſuſtinent Regii Miniſtri, dicentes, Regaliam non admittere ullam *fictionem.* Le Maitre loco citato. (*a*)

LII. Secunda limitatio uſus Regaliæ facta ad poſtulationem Cleri Gallicani, occurrit in Declaratione de anno 1682. qua Rex declarat, quod nulli impoſterum conferri poterit in ulla Eccleſia Cathedrali vel Collegiata per ipſum aut ſucceſſores ſuos, Decanatus aut Beneficium aliud habens annexam curam animarum vacans in Regalia, aut Archidiaconatus, Præbendæ Theologales, Pœnitentiariatus, aut alia Beneficia, quorum titulares ſpeciale jus habent, nomine proprio, exercendi aliquam juriſdictionem aut functionem ſpiritualem & Eccleſiaſticam, niſi habeant ætatem, gradum, aliaſque conditiones per ſacros Canones & Ordinationes Regias requiſitas.

Volens ulterius, ut Proviſi de ſimilibus Beneficiis jure Regaliæ, ſe ſiſtant Vicariis Capitulorum, ſi Sedes adhuc vacent; aut ipſis Prælatis, ſi novi ſucceſſerint, ad obtinendam approbationem & miſſionem Canonicam; priuſquam ullam functionem exerceant.

Ut intelligatur in quo conſiſtat hæc moderatio Regaliæ; notandum, quod Rex utendo jure Regaliæ, Sede vacante, non tanquam Patronus præſentet ad Beneficia vacantia; ſed intrando in jus Epiſcoporum, *pleno jure* conferat: titulumque Canonicum Beneficiorum ſe dare ſuſtineat: ideoque nec ulla Ordinarii inſtitutione authoriſabili opus eſſe; ſed Proviſum vigore Regiæ collationis poſſe poſſeſſionem Beneficii accipere, ac ſi ab ipſo Epiſcopo collationem & inſtitutio-

(*a*) Ubi obſervandum eſt jus Regaliæ à Gallis Juriſconſultis non haberi ut jus mutationi obnoxium; docent enim illud eſſe impræſcriptibile, nec poſſe alienari, uti loquitur D. de Hericourt. *Le droit de Regale étant domanial, inalienable, & impreſcriptible; les conceſſions gratuites & le non uſage de ce droit dans quelques Provinces ne pouvoient faire de préjudice aux droits ſacrés de la Couronne.* Cui maxime conſonum eſt quod antea dixerat Molinæus in *Regulam de Infirmis Reſignantibus, num.* 420. " Id (de Regalia loquitur) non ex aliqua conceſſione, vel privilegio Pontificis, Juriſve Canonici; ſed jure primitivo & peculiari coronæ Franciæ ante omnia Jura Canonica nato; ut dixi in *Conſuetud. Pariſienſ.* §. 17. *num.* 10.

(*a*) Cum aſſeritur in Regalia nullam admitti fictionem, tunc non ſolvitur difficultas quæ naſci poteſt ex poſſeſſione capta: dicendum itaque eſt uſus adeſſe plurimos qui obſervari debent; quamvis eorum origo, neque cauſa detegi poſſint.

nem accepisset: de quo jure plura capite sequenti.

LIII. Cum autem jam receptum esset, quæcumque Beneficia, exceptis solis Parochialibus, ad Provisionem Episcoporum quocumque titulo spectantia, esse subjecta Regaliæ, atque jure Regaliæ à Rege posse *pleno jure* conferri, etiam Decanatus aliaque supra expressa Beneficia *pleno* jure in Regalia vacantia conferebantur; ita ut functiones suas vi hujus collationis absque Ordinarii approbatione, vi missione Canonica obire possent: ideoque videtur Rex usum Regaliæ nonnihil temperasse, dum Provisos de Decanatu, Archidiaconatu, aliisque Beneficiis curam animarum, aut jurisdictionem vel functionem Ecclesiasticam specialem annexam habentibus, ad Ordinarios, pro obtinenda *approbatione* & missione Canonica, remittit.

LIV. Tertio, videtur temperatus usus Regaliæ; eo quod in Edicto de anno 1682. declaret Rex, sola illa Beneficia vacatura in Regalia, quæ *revera* spectant ad Provisionem Episcopi defuncti; ita si quidem, ut si Episcopus & Capitulum conferant per *turnum*, aut per *vices*; aut Præbendas deviserint: ut collatio unius lateris spectet ad Episcopum, alterius vero ad Capitulum, Rex jure Regaliæ non succedat, nisi in jus Episcopi; Capitulum vero jure suo utatur, ac si Sedes non vacaret.

Si autem collatio spectet conjunctim ad Episcopum & Capitulum; tunc, aperta Regalia, mittet Rex Commissarium, qui una cum Canonicis eligat, supplens locum Episcopi.

Sin vero Episcopus intret Capitulum ut in qualitate Canonici cum aliis Canonicis aliquem præsentet; cui dein in qualitate Episcopi ad præsentationem Capituli confert & instituit, eo casu rursus Commissarius Regis in præsentatione habebit suffragium Episcopi; ipsaque præsentatio Capituli fieri debebit ipsi Regi; ipsaque Provisio nomine Regis expediri; quemadmodum debuisset exhiberi Episcopo; & ejus nomine collatio sive institutio fieri: ita ut Rex jure Regaliæ succedat in totum jus Episcopi, permittendo illæsum jus Capitulorum.

LV. Jam enim auctoritate Arrestorum invaluerat, ut libere & solus Rex conferret Præbendas vacantes in Regalia, tametsi collatio spectaret ad Capitulum, & Episcopus duntaxat haberet suffragium *ut Canonicus*: quia, inquiebant; *Rex non patitur compartem*; & ita judicatum contra Provisum per Capitulum Masliense 31. Augusti 1681. refertur in libro cui titulus *Journal du Palais tom. 1. pag. 296. edit.* 1713.

LVI. Deinde in eodem Edicto anni 1682. declarat se in hasce modificationes consentire sine præjudicio sui juris Regaliæ; " quo uti intendimus (ait) eodem „ modo quo Prædecessores nostri Reges, & nos hactenus usi sumus.

LVII. Cum autem jus Regaliæ, & quæstiones ejus occasione incidentes coram solis Judicibus Regiis, imo solo Parlamento Parisiensi agitentur & decidantur; mirum! quam jus illud Regaliæ extensum, quotque privilegiis tandem cumulatum sit; adeo ut Pragmatici Gallici dicere non dubitarent: *In Regalia omnia sunt extraordinaria* Fevret. *De Abusu lib. 2. cap. 6. num.* 14.

LVIII. Imprimis sustinent, Regem jure Regaliæ succedere in plenum & primitivum jus Episcoporum: ideoque Regem Beneficia ad Provisionem Episcopi spectantia posse conferre eo jure, quo primis seculis ipsi Episcopi de omnibus Beneficiis suæ Diœcesis disponebant; quando necdum præsentatione Patronorum ligabantur. Hinc consequenter deducunt, Regem libere conferre Beneficia Juris Patronatus Ecclesiastici; tametsi præsentatio ad Monasterium aut Capitulum spectet; modo collatio seu *institutio* ad Episcopum pertineat: quia Rex utitur jure *primitivo* Episcopi, quod per præsentationem Patroni non restringebatur; & ita definitive judicatum anno 1683. refertur que ipsum Arrestum cum fundamentis tum ab Advocato Regalistæ, tum Advocato Regio adductis inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 16. n.* 60.

LIX. Ulterius Ministri Regii reputantes Regaliam, etiam quoad collationem Beneficiorum pro jure Regio, & Coronæ, censent, huic juri Papam nullatenus derogare posse, neque ullas in eo partes habere.

Quare nec vacantia in Curia, si Regalia tempore vacationis fuerit aperta, Papa conferre potest; sed à Rege conferuntur, uti notavit Le Maitre in tractatu *De Regalia cap.* 11. " Quia (ait) vacatio in Re„ galia est extraordinaria & anomala, in qua Papa „ solam habens inspectionem non potest se dicere Or„ dinarium Ordinariorum; neque sibi ullum jus: „ sive titulo devoluti, aut alio quocumque vendicare, „ Nam Regalia in aliqua Ecclesia aperta, Beneficium „ illius vacare non potest ad alterius dispositionem, „ quam Regis.

LX. Imo ex sententia Pragmaticorum Galliæ, Rex in hoc jure nullum agnoscens Superiorem, à nullo, etiam Papa, præveniri potest; neque negligentia ejus suppleri: tametsi intra tempus à Canonibus Patronis & Collatoribus præfixum, non contulerit. Quin juxta Declarationem Ludovici XII. anni 1499. Regalia durat 30. annis; ita ut sufficiat, intra illud tempus Beneficium, quod, aperta Regalia, vacavit, conferri. Le Maitre *cap.* 5. Quod hodie nonnihil temperatum; de quo infra.

LXI. Deinde ait; quod " si inter Regalistam & „ Provisum ab Ordinario fuerit lis; ipsique Regalistæ „ adjudicatum possessorium *momentaneum* seu *recre„ dentia*, ut vocant, manseritque hoc modo in pos„ sessione & lite per 20. annos, postmodum moriatur, „ licet tunc Regalia non esset aperta, nihilominus „ vacaret Beneficium in Regalia, ait Le Maitre: Nam „ (ait) est principium notorium in materia Regaliæ, „ quod collatio semper revertatur ad Regem, quous„ que collatio Regis habuerit suum *plenum & integrum* „ effectum; ipse Regalista manserit in pacifica posses„ sione, vel per judicium contradictorium & definiti„ vum fuerit exclusus. „ Hæc ille, qui candide dein fatetur, "id esse in favorem Regaliæ contra collationem Ordinarii & ejus Provisum.

Deinde monet, quod Regalista nequeat à lite in favorem Provisi ab Ordinario desistere; aut cum eo transigere sine consensu Regis: alias Rex possit rursus Beneficium jure Regaliæ conferre.

LXII. Ulterius progressi Pragmatici, privilegiis Regaliæ annumerant, " quod Constitutiones Aposto„ licæ vel statuta, & consuetudines Ecclesiarum, „ non adstringunt Regem, quin possit uti & frui pro „ libito voluntatis jure suo Regaliæ. „ Ita Ruzæus in tractatu Juris Regaliorum *Privileg.* 31. *num.* 1. Idipsum asserit Brodæus in notis ad Louetium *Litt. V. num.* 2.

Hinc concludunt, Regem in usu Regaliæ non esse subjectum Regulis Cancellariæ; quod adeo certum indubitatumque erat Philippo Probo in suprema Curia Bituricensi Advocato, ut, cum probare vellet, quod, licet in Ecclesia Gallicana esset generalis consuetudo, ut nullus in Ecclesia Cathedrali aut Collegiata obtineat Dignitatem, nisi sit Canonicus; hac tamen consuetudine Regem Jure Regaliæ dignitatem conferentem non adstringat, & in probationem adducat hoc argumentum: „ Si enim non obstent collationibus jure Regaliæ factis „ regulæ Cancellariæ, prout nec etiam jus commune, „ ut ample probatur in pluribus locis præsentis operis; „ ergo multo minus obstabit hæc consuetudo genera„ lis, aut particularis, cum non sit majoris & effica„ cioris virtutis, sed minoris, ut patet intuenti. „ *Quæstio* 31. *De Regalia.*

Idem asseruerunt post Probum communiter Pragmatici Galli; atque in specie, Regulam *De Verisimili*

mili Notitia non constringere Regem, sæpius judicatum fuisse refert Brodæus loco citato; asseritque, anno 1572. judicatum pro Regalista, non obstante, quod Provisio ei fuisset facta à Rege in civitate Parisiensi, *eadem die & hora obitus* ultimi possessoris defuncti in civitate Meldensi, decem milliaribus Gallicanis distante Parisiis. Sufficit enim (ait Brodæus) quod is per cujus obitum impetratum est Beneficium, obierit, & Beneficium ejus vere vacet: & hoc casu vulgo jactatur *opinionem veritate præveniri.*

Similiter Regulam de 20. *diebus* sive *de infirmis resignantibus*, non ligare Regem, Parlamentorum Arrestis & Pragmaticorum auctoritate receptum est; quemadmodum notat Brodæus ad Louetium *Litt. R. num.* 47. & jam pridem notavit cæterorum Pragmaticorum in propugnandis Regaliæ prærogativis facile primus Carolus Molinæus ad Regulam *De infirmis resignantibus*, *num.* 181. ubi quærit: "Quid si Rex ex „ causa resignationis nominaverit: sed Resignans in„ firmus erat, & ex infirmitate eadem infra 20. „ dies à die præstiti consensus vita functus est, an „ Rex iterum per obitum nominare possit? „ Postquam nonnulla adduxit, quæ suadere videntur, Regem iterum nominare non posse, contrarium tamen de facto notorie servari, deinde subjungit: " Bre„ viter ego dico quod ipsa Regula 18. (*De infirmis* „ *resignantibus.*) non potest habere locum in Rege.... „ Quod autem simile servatur in Rege, non est in „ vim dictæ Regulæ, sed quia Rex Princeps supremus „ est, qui nominationem suam ita tacite, vel expresse „ limitare solet. Ex consequenter deficiente conditione „ tacita vel expressa, videlicet quia infirmus non su„ pervixit dictos 20. dies, deficit consensus, & sic no„ minatio Regis; & consequenter resignatio tanquam „ sine ejus consensu facta; & sic de integro per obitum „ potest Rex alium nominare.

Regulæ quoque *De publicandis Resignationibus* non esse locum in Regalia, testatur Brodæus loco citato; quamvis hæc uti & duæ præcedentes in Regno Galliæ receptas esse nullus ambigat.

Quin & Veteribus omnibus jam pridem persuasum fuit Decretum *De Pacificis Possessoribus* insertum Pragmaticæ Sanctioni, & cui consonat Regula Cancellariæ *De Triennali Possessore*, non posse tueri pacificum Possessorem contra Regalistam, nisi triginta annorum continua & pacifica possessione fuisset munitus: uti videri potest apud Ruzæum *Privilegio* 23. ubi *num.* 2. ait: " Hodie in Regalia etiamsi quis „ possederit Beneficium 10. vel 20. annis pacifice, si ape„ riatur Regalia, & vacet Beneficium vel de jure vel „ de facto, semper Rex illud jure Regaliæ conferre „ poterit. Et ratio est, quia contra jura quæ sunt „ reservata Principi in signum superioritatis, non præ„ scribitur.

Plures idem asserentes citat Brodæus *Litt. V. num.* 2. qui una observat, Decretum hoc hodie etiam in Regalia obtinere; nec per Regalistam, possessorem Canonice Provisum turbari posse post trium annorum pacificam possessionem, juxta articulum 27. Edicti anni 1606. evulgati ad postulationem Cleri Gallicani.

LXIII. Philippus Probus *Quæst.* 34. quærit: "Re„ galia aperta, an Rex, Beneficiorum & Dignitatum „ ad plenam dispositionem Episcopi Episcopatus Re„ galiæ affecti pertinentium, resignationes admittere „ possit? Respondeo (ait) Regalistas tenere quod „ sic, sive illæ sint pure simpliciter factæ, aut causa „ *permutationis*, etiam & *in favorem*: quod ultimum „ videtur durum, cum in talibus dicatur, Simoniæ „ labem intervenire.

Ipse quoque Ruzæus *Privilegio* 32. resignationes *in favorem* à Rege admitti non posse dicit; atque ita per Arrestum supremæ Curiæ decisum fuisse testatur.

Verum & ad hanc resignationem jus Regaliæ posteriora Parlamentorum Arresta extendisse monet Brodæus allegato *num.* 47. & ex illo Carolus Fevretius *De Abusu lib.* 2. *cap.* 6. idque etiam *retenta pensione*: quia, inquiunt, Rex Franciæ in materia Regaliæ *non tantum fungitur vice Ordinarii, sed etiam summi Pontificis.* Addunt autem, " mirum non esse, si Ru„ zæus aliter senserit; quia eo tempore resignationes „ *in favorem* parum erant in usu: successu vero tempo„ ris factæ sunt quasi *ordinariæ* in Curia Romana; nec „ conceduntur *dispensative*, sed quasi res jure communi „ permissæ; Rex igitur hujus juris communis parti„ ceps esse voluit.

Ita Fevretius qui & addit; Regem dispensare super ætate; item posse conferre sub conditione *si vacet.*

LXIV. Hæc aliaque Regaliæ privilegia & prærogativæ, quæ passim à Pragmaticis Gallis annotantur, si rite expendantur, eorumque prima origo inquiratur, non dubium, quin potiore jure de iis quam de ipsa Regalia dici possit cum Renato Choppino *lib.* 1. *De Sacra Polit. tit.* 7. *num.* 9. non ex vetustis monumentis; sed ex Regiis Tabulis solum, Patriisque Senatusconsultis petendam esse privilegiorum tractationem. Quin si ratio horum privilegiorum, omni seclusо humano affectu, singillatim æqua lance libretur, verendum, ne multorum una ratio fuisse reperiatur, illa quam in sua Declaratione anni 1682. agnovit Rex ipse Christianissimus, nimirum, *Parlamenti Regii Parisiensis zelus, & ordinarius affectus pro augmentatione jurium Regiæ Coronæ*; *qui* (ut ait Rex) *ab aliquot annis dedit nonnulla Arresta, quæ non parum usum Regaliæ extenderunt.*

LXV. Interim & illud fatendum est; multa tum in Regulis Cancellariæ, tum in Pontificiis & Canonicis Constitutionibus, quibus privilegia Regaliæ contrariari videntur, meræ disciplinæ, & juris positivi occurrere: & quibus per contrarium usum derogari potest; unde his contrarius usus tolerari, modo ea quæ jus naturæ, ipsaque recta ratio in provisione Beneficiorum requirit, de reliquo observentur, potest: præsertim cum & Pontifices & Concilia non semel declararint, Constitutiones tametsi generaliter expressas, personas Regum ob eorum excellentiam, & specialem prærogativam non comprehendere; uti in ipsa quoque ultima generali Synodo Tridentina expressum est: atque signanter *Sess.* 25. *cap.* 9. *De Reformat.* ubi postquam specialem modum probandi Jus Patronatus proposuit, mox subjicit: " Exceptis „ illis, quæ ad Imperatorem, & Reges, seu Regna „ possidentes, aliosque sublimes ac supremos Prin„ cipes jura imperii in Dominiis suis habentes, per„ tinent. „ Imo etsi hæc exceptio nominatim non esset expressa, nihilominus Reges non comprehendi, ni *nominatim* sint expressi, non semel & ipsi Romani Pontifices declararunt; uti circa expectativas sublatas *Sess.* 24. *cap.* 19. *De Reformat.* ostendetur capite sequenti.

LXVI. Hoc igitur Regiis Ministris, qui juribus Coronæ & Regaliæ amplificandis studere videntur, præcipue curandum, ut Rex Regalia ejusque privilegiis in Provisione Beneficiorum ita utatur, ut si Regulis & Constitutionibus humanis eximatur, ipsas tamen Regulas, quas ratio naturalis & Divina, nullo privilegio aut longævo usu, vel Arrestorum auctoritate flexibilis aut mutabilis servari præcipit: atque ita ipsa Beneficia sine simonia, sine acceptione personarum, non ad favorem privatorum, sed in utilitatem & ædificationem Ecclesiarum conferantur; eique auctores sint ut sequatur exemplum Sancti Ludovici in conferendis Beneficiis; ut si eum in usu Regaliæ Patronum sequi non pigeat, etiam in modo ea conferendi imitetur: de quo infra titulo *De cavenda acceptione personarum in collatione Beneficiorum.*

Illud quoque merito inculcant Ministri regii, verum

rum haud esse assertum Molinæi ad Regulam Cancellariæ *De Infirmis Resignantibus*, *num.* 185. "Canonicatus, Sacella & similia Beneficia, ad meram & perpetuam Regis collationem spectantia, magis *secularia & prophana* Beneficia sunt, quam Ecclesiastica." Ut enim non inquiramus, qualia in sua origine quædam ex illis fuerint; hoc compertum est, Canonicatus, præsertim Cathedralium Ecclesiarum, non posse inter *prophana Beneficia* computari; utpote qui non exiguam jurisdictionis & regiminis Ecclesiastici portionem annexam habent. Scitur enim Capitulum Cathedrale ex Canonicis constans *Senatum* Ecclesiæ hodie constituere, atque una cum Episcopo præcipua Ecclesiæ negotia absolvere; quin &, Sede vacante, in regimen & jurisdictionem Episcopi succedere; quemadmodum *part.* 1. *tit.* 8. *cap.* 1. ostendimus. Ut propterea admodum perniciosum sit Ecclesiis, dum Canonicatus tanquam *prophana* quædam *Beneficia* distribuuntur; non ut Ecclesiis ipsis, sed potius personis provideatur: & non raro ipse Ecclesiæ *Senatus* ex pueris Senatorum Regiorum componatur.

CAPUT IX.

De Nominatione Regia extra Regaliam; & de oblatis ad Monasteria.

1. *Rex plurium Ecclesiarum Patronus.*
2. *Reges prætendunt Beneficiorum plenam collationem.*
3. *Comitissa Flandriæ jus conferendi* pleno *jure habuisse olim videtur.*
4. *Similiter Reges Angliæ.*
5. *Reges Galliæ jure Regaliæ* pleno *jure conferunt.*
6. *Super hoc jure contentio inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Galliæ.*
7. *Jus hoc Regi competere posse ex tacito vel expresso consensu Sedis Apostolicæ fatetur Bonifacius.*
8. *Rex huic Pontificis declarationi acquievit.*
9. *Reges & Principes etiam nostri* pleno *jure collationis utuntur.*
10. *Carolus Molinæus credit Beneficia ad* plenam *collationem Principum spectantia, esse potius* secularia *&* prophana, *quam Ecclesiastica.*
11. *Animadversio in dictum Molinæi.*
12. *Habentes collationem à Principe, curam animarum debent habere ab Ordinario.*
13. *Principes etiam aliis titulis, quam Jure Patronatus Beneficia conferunt.*
14. *Concessit Leo X. Carolo V. ut nullus ad principales Dignitates seculares nominetur, nisi ipsi gratus.*
15. *Vigore hujus Indulti Principes nostri nominant ad primarias Dignitates in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis.*
16. *Indulta conferendi Præbendas Regibus concessa interdum tantum personalia.*
17. *Indultum Regibus Galliæ datum in favorem Parlamenti Parisiensis,*
18. *Quo motivo Sixtus IV. Indultum Parlamento Paris. concesserit?*
19. *Indulti gratia, quomodo extensa?*
20. *Jam pridem Imperatori competiit jus* Primariarum Precum; *referturque antiqua earum formula.*
21. *Videtur primitus Imperatori competiisse ex antiqua consuetudine.*
22. *Quomodo hodie his utatur Imperator?*
23. *Hæ preces per Synodum Tridentinam non censentur sublatæ, licet sint species gratiæ expectativæ.*
24. *An Regi Galliæ competat jus collationis unius Præbendæ titulo* felicis *ad Regnum* adventus?
25. *Rex Galliæ in adventu suo ad Regnum habet jus offerendi unum laïcum Monasteriis.*
26. *Hoc jus videtur provenire ex Jure Patronatus.*
27. *Qui hoc jure frui possint?*
28. *Divites eo jure non gaudent.*
29. *Restringitur hoc jus ad Monasteria fundationis Regiæ.*
30. *Monasteria Ordinis S. Augustini non subjecta huic oneri.*
31. *Quid si dubitetur, num sit fundationis Regiæ?*
32. *Monasteria non nisi uno oblato gravari possunt.*
33. *Debet oblatus nutriri in Monasterio ut alter Religiosus.*
34. *Cogi potest, ut habitet in Monasterio; non tamen tenetur suscipere vestem religiosam.*
35. *Rex Galliæ quædam Monasteria ob paupertatem ab hoc onere exemit.*
36. *Etiam Monasteria mulierum huic juri subjecta.*
37. *Principes nostri eo jure quoque utuntur in Monasteriis tam virorum, quam mulierum.*

I. QUIN Reges ac supremi Principes Ecclesiarum, quas Majores ipsorum vel fundarunt, vel dotarunt, Patroni sint; & titulo Juris Patronatus etiam jure præsentandi gaudeant, nemo negaverit; ususque Juris illius notissimus est.

II. At prætendunt Reges & Principes sibi ut Patronis, non tantum competere simplicem præsentationem, qualis omnibus Patronis de jure competit; sed *plenam* ac liberam Beneficiorum *collationem*: ita ut præter Regiam hanc collationem, vel donationem, non requiratur alia institutio *authorizabilis* sive *tituli* collativa; sed tantum institutio corporalis, sive immissio in possessionem.

III. Et quidem Comitissam Flandriæ jam pridem usam fuisse eodem jure, constare videtur ex *cap. fin.* ꝟ *de Concess. Præbendæ.* Hic scribit Honorius III. Episcopo & Præposito Capituli Cameracensis: "Cum dilecta in Christo filia Comitissa Flandrensis fecerit Promissiones de non vacantibus Beneficiis Ecclesiarum, in quibus jus obtinet Patronatus, & *donationes* eorum in manibus posuerit alienis.

Quamvis enim Pontifex concessiones ab ea Comitissa factas non vacantibus Beneficiis, vel donationes alteri cuidam commissas, improbet, "nihil tamen improbat, imo nec attingit eorum, quæ pertinent ad Beneficiorum jam vacantium collationem seu concessionem, seu *donationem* Comitissæ huic ratione juris Patronatus competentem," ait Boëtius Epo in Tractatu *De Regalia* vel Jure Principum in Beneficiis Ecclesiasticis *num.* 4. "Quinimo (pergit Auctor) contra satis hinc apparet, Comitissam vel Comitem Flandriæ semper solere singularia Beneficia Ecclesiarum in quibus jus obtinebat Patronatus, *absolute conferre.*" Qui & ibidem ostendit, *donationis* verbum, quo hic utitur Pontifex, de simplici præsentatione accipi non posse, sed pro *absoluta* donatione seu collatione accipiendum esse, recteque notat, similis *donationis* sex Præbendarum Sacerdotalium eidem Comitissæ competentis mentionem occurrere in *cap.* 40. ꝟ *De Testibus.*

IV. Reges Angliæ hoc quoque jure jam pridem usos fuisse, evincit Decretalis Innocentii III. cujus fragmentum extat in *cap.* 6. ꝟ *De Consuetudine*, & integra apud Antonium Augustinum in *cap.* 4. *eodem titulo* in tertia Decretalium collectione.

In hac igitur integra Decretali de Rege Angliæ scribit Innocentius III. "Decanatum & Præbendas ipsius Ecclesiæ (S. Petri de Curia Cenomanensis) idem Rex & Progenitores *conferebant*, Diœcesano Episcopo etiam inconsulto.

V. Reges Galliæ Beneficia jure Regaliæ pleno jure conferre, & jam pridem contulisse ambigi nequit.

Extat

Extat inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 16. n. 46.* instrumentum collationis Canonicatûs vacantis in Regalia de anno 1422. in quo dicitur: Beneficiorum Ecclesiæ vacantium, dictâ Regaliâ vigente, „ collatio atque omnimoda, dispositio jure Regaliæ & „ Regiæ dignitatis ratione, *pleno* jure noscatur perti- „ nere ad nos.

VI. Quin & tempore Philippi Pulchri hoc jure usos fuisse Reges Galliæ, constat ex contentione sat acri super eo jure inter ipsum Philippum & Bonifacium VIII. cujus contentionis nec non litterarum hinc inde scriptarum meminit Aufrerius Præses Tolosanus in sua Repetitione ad *Clem. 1. De Officio Ordinarii*; & antiquus Glossographus *ad cap. 13. De Elect. in VI.* quæ è recentiore Corpore Juris per Correctores Romanos sublatæ sunt.

VII. Et si autem Pontifex verbis sat acerbis hoc prætensum jus collationis improbaverit, nihilominus in quadam Bulla, contentione hac durante, emissa, fatetur, jus illud Regibus posse competere, saltem accedente consensu Sedis Apostolicæ tacito vel expresso. Verba Bullæ sunt: " Ad te hujusmodi Ecclesiastica digni- „ tatum, personatuum, Canonicatuum, Beneficiorum „ & Præbendarum collatio non potest quomodolibet „ pertinere, nec pertinet; nec per tuam collationem „ potest alicui jus acquiri, sine auctoritate, vel consen- „ su Sedis Apostolicæ, tacitis, vel expressis; quos qui „ acceperit & se denegat accepisse, eis propter ingra- „ titudinem est privandus.

VIII. Rex huic conditioni acquiescens respondit: " Quòd collatione Beneficiorum usus est, utitur sicut „ ad eum pertinet de jure & bona consuetudine, sicut „ S. Ludovicus, & alii prædecessores sui usi fuerunt, à „ tempore, cujus memoria non existit, nec circa hoc „ fecit, nec intendit facere aliquam novitatem; nec „ credit, quòd Papa sibi facere velit, qui longum usum „ suum & prædecessorum suorum in collatione hujus- „ modi novit plenissimè ab experto.

IX. Hoc itaque jure & Reges Galliæ & Principes nostri uti pergunt, semper nomine *collationis* vel *donationis* utentes. Et quamvis non exprimant, se eo jure ex indulgentia, vel consensu Sedis Apostolicæ uti: ipse nihilominus continuus & notorius usus à Sede Apostolica non improbatus, de Sedis Apostolicæ consensu saltem tacito dubitari non sinit.

X. Carolus Molinæus ad Regulam Cancellariæ *De Infirmis resignantibus* postquam ostendit, Regem & nonnullos inferiores locorum Dominos habere *collationem* Canonicatuum aliorumque Beneficiorum simplicium, addit *num. 186.* " Sed hujusmodi Canonicatus, Sacel- „ la & similia Beneficia ad meram & perpetuam Regis „ collationem spectantia, magis secularia, & *profana* „ Beneficia sunt, quam Ecclesiastica: quamvis non nisi „ Clericis (quos tonsuratos vocant) conferantur. Quia „ talibus ex voluntate Regis fundatoris destinata sunt. „ Unde non habent de se ullam administrationem Cla- „ vium vel Sacramentorum.

XI. Verùm, uti rectè notat Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Eccles. parte 4. lib. 2. cap. 22. num. 12.* " Majore cum verisimilitudine dixisset Molinæus, ali- „ qua ex hisce Beneficiis, hujusmodi fuisse in sua origine. „ Videmus enim & hodie plura Oratoria in Principum „ & Magnatum domibus, ad quæ ipsi Principes no- „ minant Ecclesiasticos ad recitandum Officium Cano- „ nicum cum annexis certis proventibus; ita tamen ut „ totum dependeat à pietate & voluntate illorum Mag- „ natum, qui assumunt & dimittunt hos Ecclesiasticos, „ cùm ipsis libuerit, absque ulla ab Episcopo depen- „ dentia in hac eorum arbitraria pia liberalitate. La- „ bente tempore, similia arbitraria & temporalia Of- „ ficia mutantur in Beneficia perpetua; & quandoque „ aliqua cura animarum eis annectitur; interim Patro- „ ni jus suum non amittunt; semperque permanent „ eorum Collatores. Admodum probabile est, non- „ nulla Beneficia, quorum ipsi Principes hodie habent „ *plenam* collationem, fuisse primitùs Officia duntaxat „ ejus conditionis; ac sensim & imperceptibiliter tran- „ siisse in Beneficia perpetua.

Probabile quoque est, quòd sicuti de similibus Officiis priusquam in Beneficia erigerentur, Principes pro libitu suo disponebant, nullo habito respectu ad Regulas collationi Beneficiorum præscriptas; ita existimârint, erectionem illorum in Beneficia huic eorum juri non potuisse præjudicare, ideóque ea adhuc eodem *pleno* jure conferri posse. Hinc ea privilegia Regaliæ, quæ capite præcedente notata sunt, verosimiliter pro magna parte emanârunt: quòd tamen non nisi de his Beneficiis, quæ ejus conditionis fuerunt, aliqua veri specie dici posse videtur. Dein notandum, Officia illa, quæ tantùm persolvendo Officio Canonico primùm erant destinata, naturam non parum suam mutasse, dum in Canonicatus, præsertim Cathedrales transierunt; ut ex iis *Senatus* Ecclesiæ constituatur; ut capite præcedenti observavimus: ubi unà ostendimus, quòd Regalia, quæ primitùs aliqua duntaxat Beneficia & bona comprehendebat, sensim ad omnia extensa fuerit; ut mirum videri non debeat, si jus conferendi *pleno* jure paulatim quoque ad omnia Beneficia ad Regiam provisionem spectantia extensum sit.

XII. Porrò licèt liberum esset Principibus, aliisque Fundatoribus ad hujusmodi administrationes sive fundationes assumere; & etiamnum hodie id ipsis liberum sit, quamdiu in Beneficia auctoritate Ordinarii erecta non sunt, nunquam tamen licuit assumere Clericos, qui Missarum solemnia celebrarent, aut Sacramenta administrarent, nisi priùs per sacram Ordinationem ab Episcopis eam potestatem accepissent. Quapropter tametsi hodie quorumdam Beneficiorum collatio *pleno* jure ad Principes pertineat, si quæ Sacramentorum administratio, aut cura iis animarum annexa sit, ea ab Episcopo accipi debet; nec eam laici quantumvis supremà ac Regiâ auctoritate muniti dare queunt: quemadmodum jam pridem Imperatori declaravit Gregorius IX. apud Odoricum Raynaldum ad annum 1236. *num.* 21. " Esto (ait) quòd aliqua Beneficia vacantia *con-* „ *feras*, ut *curam* tamen *animarum* illis annexam com- „ mittere valeas, jus spirituale, quod non cadit in lai- „ cum, non permittit.

Hac de causa Principes nostri, uti & Reges Galliæ quamvis Beneficia plura *pleno jure* conferant, curam tamen animarum annexam nequaquam committere vel dare intendunt; sed volunt, ut Provisi eam ab Ordinariis suis accipiant: quod & in ipsis Provisionis litteris apponi solet.

XIII. Non tantùm titulo Juris Patronatûs Principes Beneficiorum Provisionem habere; sed & aliis titulis, nimirum Indulti Apostolici, vel Regaliæ, aut inveteratæ consuetudinis, ut in litteris Provisionis exprimi solet, notorium est in illis Ecclesiis, quarum Principes Fundatores non fuisse scitur; & nihilominus Beneficiorum & dignitatum collationem obtinent.

XIV. Anno 1515. 4. Julii, Leo X. per Bullam indulsit Carolo V. quòd nullus in Provinciis ei subjectis per ipsum (Leonem) aut Sedem Apostolicam, seu ejus Legatos, seu Nuntios, ad Dignitates Abbatiales aut quorumcumque Monasteriorum, etiam per Priores aut Præpositos regi ac gubernari solitorum, regimina, præfici, nec illis de quorumcumque personis quovis modo provideri possit, nisi habitis priùs per Nos (ait) aut Sedem eandem intentione & consensu tuis de personis idoneis ad hujusmodi dignitates & regimina providendum.

Deinde ulteriùs subjungit: " De aliis verò digni- „ tatibus videlicet secularibus, principalibus, & Regula- „ ribus Conventualibus, intra prædictos districtus, nisi „ de locis tuæ ditioni subjectis existant, aut tibi *gratis* „ *& acceptis* de aliis locis oriundis provideri, nec non „ gratiæ expectativæ, & specialiter reservationes cum

„ qui-

„ quibusvis ex illis descendentibus provisionibus, & „ provideri mandatis intra eosdem districtus personis „ duntaxat, quæ locorum eorumdem districtuum alie- „ nigenæ vel extraneæ non fuerint, nisi forsitan tuus „ consensus aliis personis super hujusmodi gratiis suffra- „ garetur concedi, „ &c.

XV. Carolum in vim hujus Indulti prætendisse sibi esse jus nominandi personas ad Dignitates Abbatiales, nec non Dignitates principales in Ecclesiis secularibus, manifestum est ex iis, quæ narrantur in Compromisso inito inter Carolum & Abbates & Abbatissas Brabantiæ 21. Februarii 1521. quod refertur *Parte* 4. *Edictorum Brabantiæ lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 6. ejusque meminimus suprà *parte* 1. *tit.* 3. *cap.* 8. uti & Concordiæ super hac quæstione Initæ inter Philippum II. & dictos Abbates.

Sicuti ergo Principes nostri vigore hujus Bullæ Leoninæ nominant ad Abbatias juxta formam in dicta Concordia expressam; ita nominant quoque ad *principales* sive primarias Dignitates in Ecclesiis Collegiatis; & principales post Episcopalem in Cathedralibus.

Ad hoc indubiè *Indultum* respiciunt Principes, dum in litteris nominationis ad primas Dignitates dicunt se nominare vigore *Indulti*, tametsi & addant, se id facere vigore *Regaliæ Juris Patronatûs*, seu quo alio jure sibi competente: ut hoc pacto jus suum quocumque titulo competens conservent.

XVI. Regibus Galliæ plura jam pridem Pontificia Indulta concessa fuisse leguntur.

In Historia Universitatis Parisiensis *tomo* 4. *pag.* 28. & 32. refertur à Bonifacio VIII; indultum fuisse Philippo Pulchro, *quòd ad suum beneplacitum in qualibet Ecclesia Cathedrali & Collegiata Regni sui una idonea persona poneretur.* Et Clemens VII. Papa Avenionensis indulsit Carolo VI. 1389. nominare ad duas Præbendas in omnibus Ecclesiis Cathedralibus. Et Innocentius VI. referente Guimerio, dedit Joanni Regi nominationem 30. Præbendarum: quorum omnium Indultorum meminit Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Eccles. parte* 4. *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 12. additque, visibile esse Indulta hæc fuisse personalia.

XVII. Gaudent hodie Reges Galliæ jure Indulti sive gratiæ expectativæ in favorem supremi Regni Cancellarii, Præsidum & Consiliariorum Parlamenti Parisiensis, quibus mandat Rex in vim Papalis Indulti provideri.

Gratiam hanc primùm factam Regibus Galliæ ab Eugenio IV. per specialem Bullam anno 1538. confirmavit Paulus III. ad postulationem Francisci I. indulgens, ut Prælati Collatores singuli semel in vita sua duntaxat & non ultra, provideant nominato Indultario de proximè vacaturo Beneficio, cujus annui proventus, deductis omnibus expensis & oneribus, pertingunt ad taxam constitutam; id est, *ducentarum librarum* Parisiensium.

XVIII. Legitur, quòd Sixtus IV. ad exemplum Pii II. sui prædecessoris intendens abrogationem Sanctionis Pragmaticæ, quam *anno* 1438. in Conventu Bituricensi promulgaverat Carolus VII. Rex Franciæ, Concordatum concluserit cum Ludovico XI. Rege Galliæ relatum in *Extravagante ad universalis de treuga & pace in communibus*: utque Parlamentum Parisiense ad receptionem hujus Concordati inclinaret, eodem Concordato concessit *duas Expectativas* ad *singulos* Collatores Regni Galliæ in favorem Consiliariorum Parlamenti, aut eorum, quos ipsi vice sua nominare voluerint.

Sed nec hoc Concordatum, nec Indultum receptum fuit, resistente Procuratore Regio, uti notat Franciscus Pinsonius in Præfatione ad suum Tractatum *de Indultis pag.* 33. qui & ibidem monet Paulum III. Indultum Parlamento dedisse, ut ipsum magis obfirmaret in observatione Concordati inter Leonem X. & Franciscum I. quo Sanctioni Pragmaticæ, saltem quoad *liberas* electiones non exiguum vulnus inflictum fuit.

XIX. Indulti gratiam postmodum ad postulationem Regis Ludovici XIV. auxit Clemens IX. editâ Bullâ anno 1667. quam integram, uti & præcedentem Pauli III. refert Claudius Horry in novo Tractatu *De Materiis Beneficialibus*; notatque quòd Cancellarius aliique Regii Ministri hujusmodi Indulto gaudentes, possint hanc gratiam alteri credere, sive in alium transferre, exprimitque formam, quæ in hac cessione est observanda; quidque Cessionarius observare debeat, ut effectum Indulti obtinere queat. Vide quoque Cabassutium in Juris Canonici Theoria & Praxi *lib.* 2. *cap.* 4.

XX. Refert Continuator Abbatis Urspergensis Litteras Rudolphi Hapsburgii ad quemdam Abbatem directas, quibus in vim *primariarum Precum* Clericum nominat ad Beneficia ad collationem hujus Abbatis spectantia; quæ meritò pro antiqua *primariarum Precum* formula refertur à Chokier in proœmio Scholiorum primariarum Precum. Verba formulæ sunt: “ Cùm „ ex antiqua & approbata, ac à divis Imperatoribus, & „ Regibus inclitæ recordationis nostris antecessoribus „ usque ad nos producta consuetudine, quælibet Ec- „ clesia in nostro Romanorum Imperio constituta, ad „ quam Beneficiorum Ecclesiasticorum pertinet colla- „ tio, super unius collatione Beneficii precum nostra- „ rum *primarias* admittere teneatur, devotionem tuam „ rogamus; quatenus huic Clerico de Ecclesiastico Be- „ neficio, quod ad tuam collationem spectat, ob re- „ verentiam Sacri Imperii, & nostram, si quod vacat „ ad præsens, vel quamprimùm vacaverit, studeas li- „ beraliter providere, taliter id faciens, quod devotio- „ nem tuam nostra Serenitas debeat meritò commen- „ dare, & ad tua justa desideria facilis inveniri.

XXI. Cùm hic nullius Indulti Apostolici alteriusve tituli, quo hoc jus nitatur, mentio occurrat; sed totum ex antiqua consuetudine desumatur, admodùm verisimile est, hoc jus *primariarum Precum*, consuetudine primitùs inductum esse: imò à solis *precibus* apud Collatores interpositis originem habuisse; atque sensim preces in jura & mandata transiisse; ipsosque Reges & Imperatores exemplo Pontificum Romanorum primò precibus, ac dein mandatis usos fuisse; quemadmodum notavit Ludovicus Thomassinus citato *cap.* 21.

XXII. Quidquid sit, indubitatum est, Imperatores jam pridem usos fuisse, & etiamnum hodie uti *primariis Precibus*; quarum vigore Imperator coronatus nominat personas idoneas ad Beneficium vacaturum, quod ipse nominatus infra mensem à die notæ vacationis duxerit acceptandum, facitque nominatum per Executores in litteris nominationis designatos recipi. Formulam hodiernam primariarum Precum refert Chokier in citato proœmio, qui & Bullam Pauli V. confirmativam harum Precum Scholiis illustravit; variasque quæstiones ad hanc materiam spectantes discussit; notatque *pag.* 18. ex Boetio Epone, quòd *primariæ Preces* “ idcircò dicantur, quòd semel duntaxat, seu pro „ *prima* saltem vice, non autem vel bis, aut sæpiùs uni „ & eidem Imperatori in una eademque concedantur „ Ecclesia.

XXIII. Nominationem vigore harum *precum* ad Beneficia *vacatura* esse speciem gratiæ *expectativæ* ad vacatura dubitari nequit: refertque Fagnanus ad *cap.* Nulla ※ *De Concess. Præbend. num.* 9. dubitatum aliquando, an censerentur hæ *preces* sublatæ per Concilium Trident. *Sess.* 24. *cap.* 19. *De Reformat.* ubi tollit omnes concessiones ad *vacatura*: attamen quæstione per Archiepiscopum Cameracensem hujusmodi nominatione gravatum delatâ ad S. Congregationem Con-

Concilii Tridentini Interpretem, censuit S. Congregatio, hasce primarias preces non comprehendi dicto *cap.* 19. quia non nominatur Imperator, qui est *speciali* nota dignus. Et relatione factâ ad Papam Gregorium XIII. ipse sententiam Congregationis probavit.

XXIV. Volunt nonnulli, etiam Regi Galliæ esse jus nominandi ad Præbendam titulo *Felicis* ad Regnum *adventûs*. Verùm alii, quos sequitur Cabassutius in Theoria & Praxi Juris Canonici *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 11. dicunt, quòd ambitio & adulatio Aulicorum jus istud introduxerit: " cui novæ introductioni (ait Cabassutius) " Senatus Parisiensis plerumque fortiter intercessit, existimans satis detractum Ecclesiæ fuisse per Regaliam & Indulta in favorem suorum Officialium constituta, nec patiens alios concurrentes ac rivales, per quos Beneficia, ad quæ aspirant, sibi detrahi possint: ideoque novum istud Indultariorum genus frequentibus Senatusconsultis submovit ac repulit, ut testatur Brodæus in Louetium *lit. P. tit. Præbenda felicis ad Coronam adventûs.* Et ita non semel judicatum fuisse refertur.

Diffiteri interim nequit Cabassutius, interdum quoque pro Indultariis fuisse judicatum, uti testatur citatus Brodæus ad Louetium *Lit. P. num.* 6. ubi & meminit Declarationis Ludovici XIV. Regis Galliæ, qua edicitur: Hoc jus pro felici Regis ad Regnum adventu tantum obtinebit in Ecclesiis Collegiatis, quarum Dignitates & Præbendæ non spectant ad collationem Ordinariorum Diœcesis, in qua sitæ sunt, & in quibus sunt plures quàm sex Præbendæ ultra dignitates.

XXV. Illud magis expeditum, atque longo usu receptum & probatum, " quòd Rex in principio sui Regni post suam coronationem in Abbatia Regni sui de gardia sua existente, ponere possit in Monasteriis Monachorum, unum Monachum, & in Monasteriis Monialium, quandam Monialem: " uti loquitur Rebuffus in Praxi Benef. *parte* 3. *titulo De Oblatis*; & *quando Regio nomine in Monasteriis recipiendi sint*, *num.* 24.

Et eruditus Bosquetus in notis ad *Epist.* 138. Innocentii III. *lib.* 1. Regesti 13. ait: " Ab antiquo ex Christianissimorum Regum rescriptis, laïcis locus fuit in Monasteriis, quibus alimenta, non sub Fratrum, sed Præbendariorum nomine, à Monachis exhibebantur.

Similiter Renatus Choppinus *lib.* 2. *De Domanio Franciæ cap.* 28. *num.* 1. ait: " Regis item jura sunt hæc: Cœnobiis alendum offerre militem, qui acceptis in bello vulneribus, postmodum nequeat corporis artificio vitæ necessaria quæritare. De quo argumento cùm olim tractatum esset in Senatu, idipsum Principi ex Francisco Diademate licere in auspicatu Regni, Ordo Supremus judicavit, Arresto Parlamenti anno 1273.

XXVI. Jus hoc offerendi Cœnobio militem, esse effectum augustioris in sanctas Ecclesias Patronatûs, asserit Choppinus ibidem *n.* 3. " Rex enim (ait) beneficus est sacrarum Ædium Patronus: qua in specie Legibus cautum est, exhausto & egenti Patroni filio alimenta esse ex templi ipsius redditibus suggerenda.

Hanc juris illiùs originem & titulum notavit quoque Rebuffus loco citato *num.* 21. additque: " Quia licèt Rex aut Fiscus sit semper dives, & idoneus solvendo, tamen jure *Patronatûs* considerato, & Monasterio à se fundato, vel à Prædecessoribus Regibus, æquum fuit hujusmodi Præsentatis subvenire.

Cùm enim milites juramento Regi ad serviendum, & ad eum defendendum sint obstricti, quodammodo loco filiorum à Rege habendi sunt; saltem ut iis ad inopiam redactis succurratur; iisque impensum, censeri debeat Regi ipsi impensum.

XXVII. Unde pluribus Regiis Edictis cautum fuit, nullum posse hujusmodi Oblatorum loca in Monasteriis occupare, nisi sint milites *veterani vulneribus* pro servitio Regis sauciati; inhibitione factâ Monasteriorum Superioribus alios admittendi vel recipiendi, aut quamcumque pensionem assignandi, quibuscumque litteris Regiis essent muniti, uti latiùs deducit Carolus Fevretius *De Abusu lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 4.

XXVIII. Addit præterea, quòd si Præsentatus à Rege, esset sufficiens, ut sibi de necessariis honestè provideret, is possit repelli; eò quòd similia loca non nisi pauperibus sint destinata: quod & in ipsis litteris oblationis Rex significat per hæc verba litteris apponi solita: *Par pitié & aumône, & en faveur des services que nous a fait.* Rebuffus *n.* 28. Addit tamen *num.* 29. Non debet inquiri de *servitiis*, aut opponi quòd non servierit: " quia duæ rationes sunt; & una cessante, non cessat concessio. " Et videmus hodie hujusmodi loca concedi etiam illis, qui nunquam Regi specialiter servierunt.

XXIX. Ulteriùs, cùm jus hoc innitatur titulo fundationis seu Patronatûs, ideo & restringitur ad Monasteria fundationis Regiæ; quemadmodum notavit Choppinus, loco suprà indicato *n.* 4. & ex professo Rebuffus *n.* 26.

XXX. Quæstionem aliquando motam fuisse, num huic oneri subjecta essent Cœnobia virorum Ordinis S. Augustini; uti refert Renatus Choppinus *De Sacra Politia lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 12. atque ipso in causâ perorante & postulante " placuisse Senatui, Clientem suum rectè appellasse, & Curiales Primates seu *Prioratus Augustiniani* Ordinis educatione oblati militis victuque neutiquam onerari, Arresto in publicis causarum actionibus lato, pridie nonas Junias ann. 1565.

Fundamentum suæ causæ proponens Choppinus aiebat: " Prioratum, quem Cliens suus obtinebat, Augustinianæ Regulæ subjici, & ita verè *Curionatum* censeri, animorumque curationi conjunctum Sacerdotium. Proin suggerendis veterano cibariis alligandum non esse; instar parœcianæ Ecclesiæ cujusvis. Multum enim interesse, an regularis Curatus Benedictino Ordini subjaceat, an Augustiniano. Ille quidem nullum parœciacum habet actu ipso regimen animorum annexum. Nam cucullati Sacerdotes Benedictini cesserunt jam dudum curiali parœciarum administratione: intra claustri septa redire jussi Chalcedonensi Concilio, Can. *Juxta quæ* 16. *Quæst.* 1. At monasticæ præfecturæ ordinis Augustiniani, retinuerunt hactenus sacram spiritualemque parœciaci populi curationem: Quum & Ilerdensis Synodi permissu Monachi ordinari cœpissent, & ad sacros Clericorum gradus promoveri. Unde Augustiniani Ordinis cœnobitæ curialia etiamnum munera obeunt in sacris suis Beneficiis, quasi Parochialis Ecclesiæ Pastores soli.

XXXI. Verùm si dubitur, an Abbatiæ sint ex fundatione Regali, nec ne, præsumuntur esse ex fundatione, ait Rebuffus *num.* 23. concluditque ulteriùs: Ideo mandante Rege, *si appareat vobis quod sit de fundatione*, interim dum litigatur super hoc, providebitur isti pauperi, & aletur, ut censuit Senatus anno 1550. die 17. Februarii: & latiùs probat Fevretius.

XXXII. Hoc jure oblationis Rex non intendit unum idemque Monasterium, nisi semel, suo durante regimine, gravare, ac propterea expressè in litteris ponitur hæc clausula: *Pourvû toute fois, qu' autre n'ait été reçu.*

Ita refert Rebuffus *num.* 26. qui & *num.* 25. notat: " Quod si ille, cui est provisum adhuc viveret, debet Rex novus expectare mortem illius antequam provideat, ne sit molestus Monasterio, & ne uno & eodem tempore sit gravamen duorum.

XXXIII. Debet autem ali in Monasterio tanquam alter Religiosus: uti & verba litterarum indicant: *Avons donné & octroyé, donnons & octroyons ledit lieu, & vivre d'un Religieux en votredite Abbaye.* Et infrà: *Delivrez par chacun jour, pitance, vivres & autres ses necessitez telles que de raison; comme à un devosdits Religieux, avec vestiment suffisant.*

XXXIV. Hinc concluditur, cogi posse *Oblatum* ut habitet in Monasterio; ibique præstet servitia ab *Oblatis* præstari solita; & portionem Monachalem accipiat; nisi ipse Conventus malit ei extra Monasterium pensionem solvere; uti Fevretius *n.* 46. judicatum refert ann. 1471.

Et quia sæpè non convenit miles veteranus cum Monachis, dicit Rebuffus *n.* 36. quòd *Oblatus* soleat regulariter extra Monasterium ali.

XXXV. Refert dein *n.* 47. per litteras patentes de 5. Maii 1636. Regem Galliæ exemisse ab hoc onere Abbatias & Prioratus, qui in proventibus annuis non habent mille ducentas libras, omnibus oneribus deductis.

XXXVI. Non tantùm Monasteria virorum, sed & mulierum seu monialium huic juri jam pridem subjecta fuisse notat Bosquetus ad citatam Epistolam Innocentii III. testaturque Choppinus *n.* 13. vetus Arrestum insertum in stylo Parlamenti habere: " Rex potest
" suo jure ponere in Monasteriis Monachorum unum
" Monachum, & in Monasteriis Monialium unam Mo-
" nialem. (*a*)

Ita nimirùm, ut Monialium Monasteriis milites sive viri offerri non possint; uti rectè notat Fevetius *n.* 43. asseritque non semel repulsam passos viros, qui litteras Regias ad Monasteria Monialium impetrârant.

XXXVII. Eodem jure utuntur Principes nostri, non tantùm in Monasteriis & Abbatiis virorum, sed & mulierum; idque jure *Regaliæ*, uti in litteris Provisionis exprimitur: assignantque *Oblatis* Panem & Præbendam Abbatialem, *le Pain & Prébende.* Per *Præbendam* intelligentes *portionem* Monasticam seu Abbatialem. Dein addunt, *avec les habillemens & autres droits & emolumens quelconques y appartenant*; id est, cum vestitu, juribus & emolumentis annexis. Et anno 1668. per litteras missas ad Gubernatorem Belgii, & per ipsum omnibus Consiliis Regiis intimandas, declaravit Rex Catholicus, redemptionem Panis Abbatialis pensandam esse ad summam centum quinquaginta florenorum annuè, vitâ Oblatorum durante. Et 26. Augusti, anno 1677. scripsit Concilium privatum ad Abbatissam & Conventum Monasterii B. Mariæ *sub vineâ*, in civitate Lovaniensi, *Oblatæ* dandas esse vestes & reliqua corpori necessaria, sicuti uni Religiosæ, nihilque oneris extraordinarii imponendum. (*b*)

(*a*) Post insignem prope Parisios erectam domum, quæ militum invalidorum *Hospitium Regium* dicitur, statuit Rex Lud. XIV. ut Regia hæc domus deinceps ab invalidis militibus incoleretur, ac Monasteria ab eorum onere libera, victui ac cultui istorum militum consulerent: id enim constat litteris patentibus quæ 7. Julii an. 1716. in majoris Consilii Commentarios latæ sunt. En eorum contextus. *Tous Abbés & Prieurs pourvûs par Nous, ensemble tous les Chapitres, Colleges, Seminaires, & autres Communautés Seculieres ou Regulieres, jouissans à titre d'union ou autrement, des Abbayes ou Prieurés étant à notre nomination, à quel titre que ce soit, seront tenus de payer par chacun an, ainsi qu'il est porté par ledit Arrêt (du 6. Mai 1715.) la somme de cent cinquante livres pour chaque Benefice, étant de mille livres de revenu, & audessus,* & celle de soixante-quinze livres pour chaque Benefice de moindre valeur, *sans qu'ils puissent s'en dispenser, sous prétexte que leurs Benefices n'ont jamais été taxés pour les Oblats, & qu'ils n'ont jamais payé lesdites pensions, ni sous prétexte de décharges, qu'ils auroient pû obtenir dans le tems par Lettres Patentes, Arrêts ou autrement, ni même sous prétexte de la sécularisation desdits Benefices, extinction, suppression de titres ou union à d'autres Benefices, ou à des Chapitres, Colléges ou Seminaires & autres Communautés.*

(*b*) Formula, quâ Rex Hispaniarum ad aliquod Monasterium dirigit *Oblatum* vel *Oblatam* legitur ad calcem hujus voluminis sub littera V.

TITULUS IX.

DE INSTITUTIONE ET POSSESSIONE BENEFICIORUM.

CAPUT I.

De Institutione.

1. *Tres species institutionis.*
2. *Institutio authorizabilis à concessione curæ animarum distincta.*
3. *Quid Institutio authorizabilis; & cur dicta collatio necessaria?*
4. *Institutio hæc de jure communi competit Episcopis; & quare?*
5. *Jus instituendi Beneficiatos Episcopis vindicavit Synodus Tridentina.*
6. *Posse etiam ad inferiores Prælatos pertinere agnovit Synodus Tridentina.*
7. *Idque tantùm ex privilegio.*
8. *In Belgio Archidiaconi instituunt.*
9. *Qui institutio ad Archidiaconos devoluta?*
10. *Plures alii inferiores Prælati hodie jus instituendi in Belgio habent.*
11. *Jure institutionis ad inferiores devoluto, ad Beneficia sine examine etiam inidonei admittebantur.*
12. *Huic abusui, qui occurrerit Synodus Tridentina?*
13. *Synodus requirit examen Episcopi etiam quoad Beneficia simplicia.*
14. *Ordinarius prætextu examinis circa qualitatem Provisi, non potest cognoscere de titulo.*
15. *Hodie examen restringitur ad eos, qui sistunt se præsentes pro Beneficiis, quibus animarum cura alligata est.*
16. *Cura animarum à solo Episcopo, ejusque prævio examine haberi hodie potest.*
17. *Titulus tamen Beneficii Curati etiam datur ab Archidiaconis aliisque Prælatis inferioribus.*
18. *An institutio facienda intra semestre?*
19. *Institutio, quare non differenda?*
20. *Si Ordinarius Præsentatum instituere differat, potest recurri ad Superiorem.*
21. *Potest à recusata institutione appellari.*
22. *An Ordinarii recusare possint litteras vulgò visa ob causas sibi privatim notas.*
23. *Quomodo procedatur in Gallia, si Pontifex Bullas non expediat?*
24. *Jam pridem judicaverunt Prælati Angliæ à recusata institutione posse appellari; sed examen debere esse penes Judicem Ecclesiasticum.*
25. *Alexander III. scripsit, si Ordinarius institutionem recuset, causas recusationis coram Superiore allegari debere.*

26. Su-

26. *Superior institutionem dare non potest; nisi causa recusationis plene discussa.*
27. *Idipsum cautum Edicto Regis Galliæ; una reservans examen & judicium de capacitate Præsentati Judici Ecclesiastico.*
28. *Consona sunt praxi Belgii.*
29. *Ostenditur, merito banc institutionem dici necessariam.*
30. *Præcipuas partes in Provisione Beneficii Patronati habent Patroni.*

I. TRES species institutionis assignat Prosper Fagnanus ad *cap.* CUM ECCLESIA ꝟ. *De causa possess. & propriet.* " Prima species est „ institutionis corporalis, hoc est, immissionis in „ possessionem : „ de qua capite sequenti. " Se„ cunda species (ait Fagnanus) institutionis aucto„ rizabilis, id est, approbationis ad curam anima„ rum. „ Tertia species, media inter corporalem & auctorizabilem institutionem est, quam vocant collativam.

II. Hæc tertia proprie est illa, quam hodie vocamus institutionem auctorizabilem, sive tituli collativam : & à concessione curæ animarum plane distinguitur; uti supra monuimus, ubi notavimus, eam à Glossographo, quem hic sequutus videtur Fagnanus, male confundi cum datione curæ animarum.

III. Institutio itaque proprie dicta, seu auctorizabilis, est ipsa Beneficii collatio, sive tituli Canonica datio, sine qua ipsum Beneficium haberi non posse pronuntiat prima Regula Juris in sexto Decretalium : ideoque & *collatio* dicitur; sed *necessaria* : eo quod instituens soleat constringi, eam certæ personæ sibi præsentatæ facere, ut ex dicendis patebit.

IV. Igitur cum per institutionem fiat Beneficiorum collatio; ipseque titulus Canonicus conferatur; & Clericus, ea mediante, Ecclesiæ adscribatur, eam Canones Episcopis, tanquam ordinariis Beneficiorum Collatoribus, & muniorum Ecclesiasticorum primariis distributoribus detulerunt. Quare & jure communi cautum est, institutionem auctorizabilem ipsis Episcopis competere. *Cap.* 4. ꝟ. *De jure Archid.*

V. Illud Jus Episcopis quoque asseruit Synodus Tridentina *Sess.* 14. *Cap.* 12. *De Reformat.* decernens, ut si ex causa fundationis aut dotationis jus Patronatus impetretur aut obtineatur, *institutio Episcopo & non alteri inferiori reservetur.*

Deinde *cap.* 13. generaliter edixit : " Non liceat præ„ terea Patrono cujusvis privilegii prætextu aliquem ad „ Beneficia sui juris Patronatus, nisi Episcopo loci or„ dinario, ad quem Provisio seu institutio ipsius Bene„ ficii, cessante privilegio, jure pertineret, quoquo „ modo præsentare; alias præsentatio ac institutio, for„ san secutæ, nullæ sint, & esse intelligantur.

VI. Hic textus evincit, Patres Synodi Tridentinæ supposuisse, de jure institutionem Beneficiorum spectare ad Episcopum; una tamen sat insinuantes, posse eam *ex privilegio* ad alium etiam inferiorem pertinere: quod rursus *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.* apertius agnovit in verbis : Cum *vero institutio ab* ALIO, *quam ab Episcopo erit facienda*, &c.

Hic Synodum loqui de institutione *auctorizabili* sive tituli collativa, supra probatum est *Sect.* 3. *tit.* 5. *cap.* 4. alias *tit.* 22. *cap.* 4.

VII. Nec tantum ex privilegio; sed & consuetudine sive præscriptione jus institutionis, non secus ac liberæ collationis, acquiri posse, colligitur ex *cap.* 6. ꝟ. *De Institutionibus*, cujus Rubrica habet : " Insti„ tutiones possunt de Jure *speciali* ad *non Episcopos* „ pertinere; & pendente lite cum Diœcesano de„ fenditur in possessione. „ Unde monet ibidem Fagnanus *n.* 16. *certum* esse, jus instituendi posse acquiri præscriptione.

Et quidem in citato Capitulo sexto respondit Innocentius III. Archidiaconum Richemundiæ esse in jure instituendi tuendum; eo quod Archidiaconus hic probasset, se & prædecessores suos in *continua possessione* instituendi fuisse : quamvis de jure communi Archidiacono *sola* institutio *corporalis* competat. *cap.* 7. ꝟ. *De Officio Archidiaconi.*

VIII. Similiter in Belgio, Archidiaconis institutio etiam *auctorizabilis* sive *tituli collativa* competit; quemadmodum notat Zypæus titulo *De institut. num.* 4. An autem Archidiaconi *jure proprio*, sive jure suæ dignitatis, an vero jure duntaxat *delegato*, & nomine Episcopi instituant, vide supra *Sect.* 3. *tit.* 5. *cap.* 4. alias *tit.* 22. *cap.* 4.

IX. Admodum verisimile apparet, quod Episcopi primo soliti fuerint institutiones Præsentatorum à Patronis committere suis Archidiaconis; atque sensim hæc frequens delatio in jus ordinarium transierit; quemadmodum plura alia jura Archidiaconis quæsita esse notavimus *parte* 1. *tit.* 12. *cap.* 1.

X. Nec tantum Archidiaconis, sed & aliis inferioribus Prælatis & Capitulis jus instituendi eadem ratione acquisitum fuit. Cum enim institutio sit quidem species collationis, sed *necessariæ*; id est, quæ fit ad præsentationem vel nominationem alterius, neque instituenti liberum sit, personam instituendam pro arbitrio eligere, haud difficiles fuere Episcopi, hanc collationem, seu institutionem aliis committere, & Prælatis inferioribus relinquere. Hinc passim Capitula aut eorum Prælati gaudent jure instituendi Canonicos, aliosque suarum Ecclesiarum Beneficiatos.

XI. Jure hoc institutionis ad inferiores devoluto, contingebat, passim in Beneficia, etiam ad præsentationem laïcorum spectantia, quosvis Clericos sine delectu & examine aut scitu Episcoporum, institui; nec tantum ad Beneficia simplicia, sed etiam Curata; atque hinc ulterius inidoneorum intrusio vel admissio sequebatur.

XII. Huic abusui occurrere volens Synodus Tridentina statuit imprimis *Sess.* 7. *cap.* 13. *De Reformat.* „ Præsentati, seu electi, vel nominati à quibusvis „ Ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nun„ tiis, ad quævis Ecclesiastica Beneficia non instituan„ tur, nec confirmentur, neque admittantur, etiam „ prætextu cujusvis privilegii, seu consuetudinis, „ etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi „ fuerint prius à locorum Ordinariis examinati, & „ idonei reperti. Et nullus appellationis remedio se „ tueri possit, quominus examen subire teneatur. „ Præsentatis tamen, electis, seu nominatis, ab Uni„ versitatibus, seu Collegiis generalium studiorum „ exceptis.

Deinde *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.* " Quod si „ (Ecclesia Parochialis) juris Patronatus laïcorum „ fuerit; debeat, qui à Patrono præsentatus erit, ab „ iisdem deputatis (Examinatoribus Synodalibus) „ examinari, & non, nisi idoneus repertus fuerit, „ admitti.

Denique generalius *Sess.* 25. *cap.* 9. *De Reformat.* loquens de jure Patronatus laïcorum, ait : " Adhæc „ liceat Episcopo, Præsentatos à Patronis, si idonei non „ fuerint, repellere. Quod si ad inferiores institutio „ pertineat, ab Episcopo tamen, juxta alias statuta ab „ hac sancta Synodo, examinentur : alioquin institutio „ ab inferioribus facta, irrita sit & inanis.

XIII. Itaque si verba Concilii Tridentini attendamus, omnes indistincte præsentati & nominati ad quæcumque Beneficia, à quibuscumque Patronis, *exceptis* solis *Præsentatis*, *electis*, *seu nominatis ab Universitatibus*, *seu Collegiis generalium studiorum*, debent, antequam instituantur, ab Ordinariis examinari & idonei judicari : ut ita nullus in Ecclesiæ ministerium, per Beneficii collativam institutionem, sine Episcopi admissione & approbatione assumatur.

XIV. Non potest tamen Ordinarius prætextu hujus examinis cognoscere de jure & titulo ipsius Præsentati vel Electi, uti recte observat Auctor Gallicus notarum in Concilium Tridentinum *pag.* 74. refertque, quod cum Episcopus Matisconensis recusasset litteras admissionis, quas Galli *visa* vocant, Proviso de Canonicatu, ad oppositionem motam contra Provisum à Capitulo prætendente, Canonicatum hunc esse affectum Præceptoriæ; Provisum autem interjecisse ab ista recusatione appellationem *tanquam ab abusu* ad Parlamentum, hocque per Arrestum de 17. Julii 1601. declarasse male & abusive recusatum fuisse *visa.*

XV. Praxis seu consuetudo, Decreta de examinandis indistincte omnibus, qui ad Beneficia præsentantur, quantumvis illa Decreta sint sua expressione generalia; ad sola fere Beneficia, quibus cura animarum annexa est, restrinxit; atque Beneficia simplicia, sive sine cura animarum ab hoc examine exemit, uti notat Bouchel in *Summa Beneficiali*; vel Claudius Blondeau qui eam *Summam* sub titulo Bibliothecæ Canonicæ edidit & auxit, verbo *Patronage num.* 173. dicens, consuetum non esse pro Beneficiis simplicibus examen institui. Et quotidie videmus, ab Archidiaconis, & Capitulis aliisque jus institutionis habentibus, institui Beneficiatos sine Ordinariorum prævio examine; quando ipsis Beneficiis nulla animarum cura incumbit; nihilque præter testimonium morum, litteras Tonsuræ, aut alterius Ordinis, vel ætatis, vel gradus, alteriusve qualitatis quæ ex fundatione aut aliunde requiritur, exigi; nullo super doctrina præmisso examine. (*a*)

XVI. Circa Beneficia vero quibus cura animarum est annexa, ipsa Decreta Concilii Tridentini, examen & approbationem Ordinandorum requirentia, ubique suum eatenus vigorem habent, ut nemo absque prævio Ordinariorum examine & approbatione, *curam* animarum Beneficiis illis annexam habere aut exercere queat, neque illam ab alio quam Ordinario accipere: vigetque Decretalis Alexandri III. in *cap.* 4. ✠ *De Officio Archidiaconi* Eliensi Archidiacono scribentis: "Cum „ satis sit absurdum & à Sanctorum Patrum institutio„ nibus alienum, ut Archidiaconus auctoritate propria „ debeat cuilibet Ecclesiarum curam committere, ægre „ nimis ferimus, quod tu sine mandato Episcopi tui „ personis curam animarum committis. Quoniam igi„ tur obtentu alicujus consuetudinis, non debes con„ tra sanctorum Patrum Constitutiones venire, & quod „ ad tuum non spectat officium, vendicare; mandamus „ ut nemini sine licentia & mandato Episcopi curam „ præsumas committere animarum.

XVII. Unde præter institutionem Archidiaconi, debet insuper accedere approbatio Ordinarii, qua non quidem ipse *titulus* Beneficii datur; sed cura animarum. Hæc datio curæ animarum à Canonistis sequutis Glossam & auctorem Rubricæ citati Capituli quarti, nonnunquam cum institutione confunditur: cum tamen vera institutio, sive collatio tituli non sit, quæ Archidiaconis, aliisque inferioribus Prælatis qui tamen curam animarum dare nequeunt, etiam quoad Beneficia curata competit.

(*a*) In Galliis Patroni & Collatores Beneficiorum tenentur inquirere, an Clerici quibus Beneficia conferunt, sint ortu & origine Galli, vel Regis indulgentia & facultate in Album Gallorum relati; id enim jubent Regni Gallici Edicta, ac potissimum Declaratio, quam Carolus VII. Galliarum Rex dedit 10. Martii, an. 1431. en ejus verba: *Défendons aux Officiers Royaux, comme aux gens du Clergé, de recevoir quelques Ecclesiastiques que ce soit, dans aucunes Eglises, ni en aucunes dignités, quelques Bulles ou Lettres qu'ils ayent; s'ils ne sont dûement acertainés que ceux qui voudront y être reçus, soient natifs du Royaume...... jusqu'à ce que par le Roi en soit autrement ordonné, & qu'il leur apparoisse de ce par Lettres-Patentes du grand Sceau.*

Quapropter Capitula aliave Corpora nihil de suo jure institutionis decedere autumant; uti nec ipsi Principes de auctoritate conferendi *pleno jure* Beneficia & dignitates, quamvis ipsos Beneficiatos pro animarum cura ad Ordinarium remittant.

Quinimo, etsi Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 13. ab examine Ordinariorum excipiat Præsentatos, electos seu nominatos ab Universitatibus, seu Collegiis generalium studiorum, nihilominus nominatos ab hac Universitate ad Beneficia Curata debere subire examen Ordinarii, supra *Sect.* 3. *tit.* 2. alias 19. *cap.* 3. *num.* 24. ostendimus.

XVIII. Porro, quia in omni institutione auctorizabili intervenit collatio Beneficii, crediderunt nonnulli, eam intra semestre juxta Decretum Concilii Lateranensis in *cap.* 2. ✠ *De Conceff. Præbendæ*, esse faciendam. Verum cum collatio hæc non sit proprie dicta collatio, id est, voluntaria; sed necessaria, facienda ad præsentationem alterius, communior Doctorum opinio est, institutionem Decreto Concilii Lateranensis non comprehendi; neque Superiori ad instituendum de jure ullum tempus esse præfixum; uti pluribus citatis notat Garcias *De Beneficiis parte* 10. *cap.* 4. monetque *num.* 2. idem esse in Beneficiis resignatis ex causa permutationis, ad quorum collationem (ait) tempus præfinitum non est.

XIX. Illud insuper observant, quod facta præsentatione, institutio in longum tempus differri nequeat. Cum enim Patronis tempus ad præsentandum sit præfixum, ne alias Ecclesia diutius viduata, aut ministro destituta maneat, hic finis non obtinebitur, si institutio post præsentationem diutius protrahatur, uti recte advertit Pyrrhus Corradus in Praxi Benef. *Lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 12.

XX. Ulterius Præsentatus vi præsentationis jus ad ipsam institutionem habet: quare si Episcopus, Archidiaconus aliusve jus instituendi habens, instituere negligat aut recuset, recurri poterit ad Superiorem; qui tempus præfigat, intra quod id faciat: quo elapso ipse Superior supplebit, vel compellendo vel instituendo. Ita Garcias loco citato *num.* 5.

XXI. Quin & à recusata institutione Præsentatum appellare posse, tanquam à gravamine illato, probat Panormitanus, aliique relati ibidem à Garcia *num.* 9. quod & quotidiana praxis comprobat.

XXII. Quin & Ordinarii cogi possunt ut assignent rationes, ob quas recusant institutionem, vel litteras quas Galli *visa* nuncupare solent: id ita præscriptum est, ne alias in Ordinariorum arbitrio esset, frustrare Provisos jure sibi per præsentationem vel electionem acquisito.

Late idipsum probat Du-Casse in suo Tractatu *de Jurisdictione Ecclesiastica. tom.* 1. *cap.* 5. *num.* 5. ostenditque ibidem, Ordinarium non posse recusare exhibitionem causæ recusationis, eo prætextu quod rationes recusationis, *sibi soli notæ essent*; nec eas probare posset: multisque ostendit, quam perniciosum, quantisque incommodis obnoxium esset, si Ordinarii Provisos de Beneficiis possent rejicere ob rationes, quas sibi notas esse dicerent: recteque ibidem applicat monitum datum Episcopis per Synodum Vasensem anno 442. *can.* 8. „ Si tantum Episcopus se alieni sceleris conscium no„ vit, quamdiu probare non potest, nihil proferat, sed „ cum ipso ad compunctionem ejus secretis compun„ ctionibus elaboret.

Indubie aliud esset, si ageretur de his, quæ à libera Ordinariorum commissione & beneplacito dependent, uti supra *tit.* 8. *cap.* 5. notavimus.

XXIII. Quantum ad summum Pontificem qui institutionem canonicam recusat, id refert Pinsonius in Tractatu *De Beneficiis* ad verbum *Canonica num.* 71. „ Casu quo summus Pontifex confirmationis, sive insti„ tutionis Canonicæ gratiam denegaverit, & nomi„ nationi Regiæ Pontificias Bullas addere recusaverit, „ magni

„ magni Consilii Patres, vel alii quorum ea de re „ notio est, partes suas interponere solent, & candi- „ datis & nominatis Regiis licentiam concedere adeundæ possessionis, sive temporalis, sive spiritualis administrationis subeundæ, iis solis exceptis, quæ Ordinis esse dicuntur.

XXIV. Inter articulos anno 1316. à Prælatis Angliæ oblatos Regi Eduardo II. erat hic decimus tertius : " Item petitur, quod personæ Ecclesiasticæ „ quas dominus Rex ad Beneficia præsentat Ecclesiastica, si Episcopus eos non admittat, ut puta, propter defectum scientiæ, vel aliam causam rationabilem, non subeant examinationem laïcarum personarum, in casibus antedictis, prout his temporibus attentatur de facto, contra Canonicas Sanctiones: sed adeant Judicem Ecclesiasticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout justum fuerit, consequendo.

Huic postulationi respondit Rex : " De idoneitate „ personæ præsentatæ ab Beneficium Ecclesiasticum „ pertinet examinatio ad Judicem Ecclesiasticum. Et ita „ est hactenus usitatum, & fiat in futurum. „ Tomo 11. Conciliorum generalium *col.* 2466.

Hinc duo colligimus. Primum, quod ipsi Prælati Angliæ agnoscant, Præsentatis seu Nominatis esse jus appellandi ad novum examen. Secundo, à Prælatis ad Judicem Ecclesiasticum pro remedio hoc casu esse recurrendum; ipsumque Regem judicasse, de idoneitate personæ præsentatæ ad Beneficium Ecclesiasticum examen pertinere ad Judicem Ecclesiasticum; & ita hactenus fuisse usitatum; & fieri debere in futurum.

XXV. Cum quidam Subdiaconus exposuisset Alexandro III. se fuisse præsentatum per Abbatem S. Petri Catalaunensis ad quamdam Ecclesiam Episcopo Suessionensi, ut eum de prædicta Ecclesia investiret, & animarum ipsi curam committeret; quodque memoratus Episcopus Suessionensis eam dare recusaret, scripsit Alexander III. Abbati S. Remigii & Archidiacono Rhemensi: " Quia indecens est & penitus obvium „ rationi, ut prænominato Subdiacono, nisi pro manifesta & rationabili causa, plebis cura denegetur: „ discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus infra 40. dies post harum „ susceptionem prædictum Episcopum monere, ac propensius inducere studeatis, ut prædictum Subdiaconum de præscripta Ecclesia investiat & animarum „ sibi curam committat; aut quare id facere non debeat, coram vobis rationabilem causam ostendat. „ Quod si monitis vestris obtemperare contempserit, „ vos nostra freti auctoritate sæpe dictum Subdiaconum, omni dilatione & appellatione cessante, de „ prædicta Ecclesia investiatis, & animarum sibi curam committatis : ita quidem quod memorato Episcopo de plebis cura, prædicto vero Abbati de temporalibus debeat respondere „ Tomo 10. Concil. general. *col.* 1274.

XXVI. Idipsum & recentiores Synodi voluerunt; id unum tamen cautum volentes, ne Superior ad quem appellatur, collationem ab Ordinario negatam concedat, nisi causis recusationis integre discussis.

„ Si Præsentato & petenti collationem sibi dari de „ quocumque Beneficio, renuerit Episcopus dare, cogatur causas recusationis suæ in scriptis exprimere: „ nec liceat Superiori collationem decernere, nisi prius discussis causis & judicatis, propter quas Episcopus recusaverit collationem dare, alioquin Superioris collatio nulla erit.

Ita Synodus Rothomagensis anno 1581. tit. *De Episcoporum officiis num.* 26. Idem quoque statuit Synodus Rhemensis titulo *De Episcopis num.* 18.

XXVII. Edicto Blesensi *art.* 13. decretum quoque fuit in Gallia, " quod si obtinentes collationem „ aut præsentationem, reperti sint inidonei & insufficientes, Superior ad quem recurrent, non poterit „ eis dare provisionem, nisi informatus de causis recusationis, quas eum in finem Ordinarii tenebuntur exprimere & inserere instrumento recusationis.

Illud tamen eodem Edicto *art.* 12. additum erat, quod, si Ordinarius approbationem seu *Visa*, ut vocant, dare recuset, supremi Regii Senatus coactione adversus Ordinarium non utentur; sed partes remittent ad Superiorem Ecclesiasticum, ut ab eo provisionem obtineant.

Plura tum posteriora Regum Edicta, tum Parlamentorum Arresta prædictis articulis conformia, videri possunt in Actis Cleri Gallicani *tomo.* 2. *part.* 2. *tit.* 4.

XXVIII. Hæc & praxi Belgii consona sunt. Si enim Præsentato, aut nominato Ordinarius collationem aut curam animarum dare renuat, nihil usitatius, quam ad Superiorem recursus, coram quo Ordinarius causam recusationis allegare tenetur : & si defectus sufficientis scientiæ allegetur, novum examen instituitur.

XXIX. Hinc non difficile est intelligere, qua ratione ipsa institutio, quæ præter præsentationem Patroni requiritur; ipsaque datio Curæ animarum ab Ordinario danda, merito dicatur Collatio & Provisio *necessaria:* cum vix negare eam cum effectu possit Ordinarius Præsentato; nisi impedimentum Canonicum ipsi Præsentato obstare, probare queat.

XXX. Ulterius inde deduci potest, quam verum sit, præcipuas in provisione Beneficii Patronati esse partes Patroni præsentantis: utpote, qui totius Provisionis ponit fundamentum; ipsumque Ordinarium quodammodo constringit, ut huic personæ præsentatæ collationem Beneficii faciat; tametsi eam minus aut vix idoneam sciat: ut proinde jure merito Patroni solliciti sint, quas personas ad Beneficia præsentent : ipsisque frequenter magis, quam ipsis Ordinariis imputabitur, si minus idonei ad similia Beneficia promoveantur.

CAPUT II.

De Possessione; & forma eam accipiendi.

1. *Olim immissio in possessionem nota non fuit.*
2. *Postmodum exemplo feudorum invaluit.*
3. *Immissio in possessionem competit Beneficiorum Collatoribus; & quare?*
4. *Episcopo de jure communi ea competit.*
5. *Quomodo jus mittendi in possessionem ad Archidiaconos transierit?*
6. *Archidiaconi plurimis in locis eam hodie Archipresbyteris committunt.*
7. *Decani Collegiorum & Capitulorum eam dare consueverunt jure* Archidiaconali.
8. *Utrum qui jus habent admittendi ad possessionem corporalem, possint de jure Provisi cognoscere?*
9. *Collatores Ordinarii immissionem in possessionem possunt aliis committere; & quibus hodie committere soleant.*
10. *Per quemlibet Clericum aut Notarium Apostolicum possessio dari potest, juxta ordinariam clausulam litteris collationis insertam.*
11. *An Notarius Regius sufficiat?*
12. *Qua forma uti debeat Clericus mittens in possessionem?*
13. *De externis & corporalibus symbolis per quæ possessio realis traditur.*
14. *Quid? si Ecclesiam ingredi impediatur ad capiendam possessionem.*
15. *Clericus inducens in possessionem non cognoscit de justitia tituli.*

16. *Pos-*

16. *Possessio accipi potest per Procuratorem habentem* speciale *mandatum.*
17. *Exemplo Vasalli decretum jam pridem fuit, ut Beneficiati promittant Episcopis obedientiam.*
18. *Quod juramentum hodie præstent Provisi de Beneficiis Parochialibus.*
19. *Formula juramenti præstandi à Provisis de Beneficiis* simplicibus.
20. *Provisi de Dignitatibus & Canonicatibus in Ecclesiis Cathedralibus, professionem fidei facere debent ex præscripto Synodi Tridentinæ.*
21. *An Decretum hoc etiam obstringat Canonicos* Collegiatarum *Ecclesiarum?*
22. *Canonici solent ante admissionem ad possessionem jurare observantiam Statutorum.*
23. *In his statutis nonnunquam aliqua illicita occurrunt.*
24. *Merito à Canonicis ante juramentum Statuta expenduntur.*
25. *Prælati curam Capitulorum habentes, ea merito examinant; & Decretum Synodi Antverpiensis id præcipiens.*
26. *Idipsum merito fieret circa juramenta opificiorum & Academiarum.*
27. *Nonnulli à Beneficiatis exegerunt* Homagium *simile illi quod Vassallus promittit Domino directo.*
28. *Hæc* Homagii *exactio tanquam sapiens Simoniam, vetita fuit.*
29. *Multum differt à promissione Canonicæ obedientiæ.*
30. *In admissione ad possessionem solent certa jura exigi.*
31. *Quid de hac exactione habeant Decretales Gregorii IX.?*
32. *Quid Synodus Tridentina, & posteriores Synodi?*
33. *Merito ea Decreta expendunt, qui jura illa exigunt.*
34. *An decretum Concilii Tridentini Annatarum solutionem vel exactionem improbet?*

I. VIGENTE pristina disciplina, quæ Beneficia ab Ordinatione non sejungebat; sed Clericos in ipsa Ordinatione, non secus atque hodie per Beneficiorum collationem & institutionem, certis Ecclesiis alligabat; iisque una jus vivendi ex proventibus Ecclesiæ, cui alligati erant, tribuebat, incognita fuit, quæ hodie vocatur institutio auctorizabilis, item quæ hanc subsequitur, missio in possessionem sive institutio corporalis.

II. At postquam erecta fuere Beneficia Ecclesiastica: eaque separatim ab ipsa Ordinatione conferri cœperunt; una invaluere institutio & missio in possessionem: idque exemplo feudorum, à quibus (uti notavimus *Sect.* 3. *tit.* 1. alias 18. *cap.* 1.) Beneficia suam originem habent.

Quapropter, sicuti post fictam, ut vocant, feudi investituram (quæ Beneficiorum institutioni *auctorizabili* respondet) nec non præstitutum fidelitatis juramentum, aliasque cæremonias prærequisitas, Dominus directus tenetur Vassallum vere & *corporaliter* investire, seu veram & realem investituram dare, ita quoque receptum, quod, post datam institutionem collativam, sequi debeat institutio corporalis sive missio in possessionem.

Unde Petrus Gudelinus in tractatu *De Jure feudorum*, *part.* 2. *cap.* 9. postquam dixit, investituræ fictæ sive civili eam quidem vim esse, ut Vassallum ita investitum Dominum utilem faciat, tribuatque ei possessionis ingrediendæ facultatem; sed tamen eum possessorem non constituat, priusquam is corpore rem apprehenderit; neque investituræ feudali vim hanc tributam esse, subjungit: " In quo similis illa institutioni, seu investituræ, quæ fit de Beneficiis Ecclesiasticis: quippe per hanc Clericus quidem jus in " Beneficio acquirit, sed nondum possessionem, donec " in eam separato actu fuerit inductus " *cap. Per tuas* ✠ *De Donationibus.*

III. Sicuti autem ad Dominum spectat investire Vassallum seu in possessionem mittere; ita quoque ad Beneficiorum Collatorem spectat Beneficiatum in possessionem mittere. Qui enim Beneficii collator est, is ipsum Beneficium dare censetur: dationis autem complementum est traditio possessionis rei donatæ. Unde ait Rebuffus in Praxi Benef. *parte.* 1. *tit. De Missione in possessionem n.* 12. Ordinarius qui confert, Archiepiscopus, Episcopus, vel alius potest mittere in possessionem.

IV. Unde sicuti collatio Beneficiorum de jure communi spectat ad Episcopum, ita & missio in possessionem.

Hinc interrogatus Innocentius III. an Viri Religiosi vigore indulti Apostolici convertendi Ecclesias suas, decedentibus personis, in proprios usus, possint licite propria auctoritate possessionem earumdem intrare, vel per Diœcesanum Episcopum in ipsa potius sint inducendi: Respondit Pontifex; " Suo Episcopo inconsulto, in possessionem earum eis non est licitum " introire: quia per indulgentiam hujusmodi *Episcopali juri* non credimus derogari " *cap.* 19. ✠ *De Privilegiis.*

V. Porro sicuti ipse Dominus feudi potest missionem in possessionem alteri delegare; ita quoque Collatores Ordinarii inductionem Beneficiati in possessionem aliis committere possunt.

Et quidem cum ipsa deductio in possessionem, seu institutio corporalis tantum sit quædam sequela, quasi necessaria ad ipsam collationem seu institutionem auctorizabilem, soliti jam pridem fuere Episcopi eam Archidiaconis, tanquam Vicariis suis delegare: eaque delegatio sensim in jus quoddam Archidiaconale transivit; ut propterea Innocentius III. in *cap.* 7. ✠ *De Officio Archidiaconi*, enumerans munia Archidiaconorum, inter alia dicat, " quod institutio " *corporalis*, tam super Beneficiis, quam Dignitatibus " ad ipsum (Archidiaconum) debeat pertinere. " Ex " hoc Innocentii dicto concludunt uno consensu Canonistæ: de jure communi hodie institutionem competere Archidiacono.

VI. Postquam moribus tandem invaluit, Archidiaconis etiam institutionem auctorizabilem seu tituli collativam competere, difficileque visum fuit, Archidiaconum accedere ad locum Beneficii, ut Beneficiatum in possessionem inducat; plerisque in locis ea Archipresbyteris ruralibus committitur, uti etiam notat Zypæus *titulo De Institutionibus*, *num.* 4.

VII. Hoc insuper notat, " Collegia porro & Capitula passim collegas in possessionem mittunt, ac titulum " admittunt à Patronis forte datum, quod est vice Canonicæ institutionis, nisi sicubi forte in erectionibus " Collegiorum Archidiaconi curarunt sua jura institutionis præservari, ut Hoochstratæ.

Notandum autem, quod Decani Collegiorum vel Capitulorum inducentes Collegas vel Beneficiatos suarum Ecclesiarum in possessionem, dicant se id facere jure suo *Archidiaconali*: quasi ea in parte jus Archidiaconale exercentes.

VIII. Prælati vel Capitula, quibus competit jus admittendi & introducendi Beneficiatos in corporalem possessionem, vigore institutionis canonicæ à Collatoribus ordinariis eorumve Archidiaconis obtentæ; non possunt sibi vendicare jus cognoscendi de validitate ipsius tituli, eoque prætextu possessionem recusare non magis, quam Ordinarius, à quo Provisus institutionem, vel *visa* petere debet, ut supra dictum est.

Idipsum adstruit Renatus Choppinus de sacra Politia, *cap.* 8. *n.* 2. prolatis eam in rem pluribus Parlamentorum Arrestis; testaturque Carolus Molinæus ad Regu-

Regulam Cancellariæ de *infirmis Resignantibus*, fuisse auctoritate Parlamenti Parisiensis prohibitum Capitulo Carnotensi adhibere causæ cognitionem in Præbendarum collationibus.

Ad hunc textum Molinæi Georgius Louetius *num.* 40. fatetur quidem, id pluribus Arrestis firmatum esse; addit tamen: " Ego verò (ait) semper existimavi Capitula ad novorum Canonicorum receptionem non compellenda, quando aut corporis aut animi vitia *notoria* sunt: putà si lepræ morbo laborant; si ex causa infamante condemnati fuerint, si illegitimi, si repugnant Capituli statuta: supplicationis enim viâ, Superiorem aut summa Tribunalia adire possunt, ut vocato detentore illegitimo, super negotio statuatur, & *interea* nihil contra Ecclesiæ statuta, & juris rationem moliatur.

IX. Sed hæc obiter dicta sint. Cæterum sicuti Ordinariis Collatoribus liberum est, ut per se in possessionem mittere queant; ita & id alteri cuicumque delegare possunt.

Et quidem juxta stylum hodiernum " in collationibus Episcoporum vel aliorum solet mandari quibuslibet Ecclesiasticis personis, ac Tabellionibus vel Notariis, ut inducant in possessionem talem Provisum, uti notat Rebuffus loco citato, *num.* 13. & patet ex formula collationis & Provisionis Ordinariorum, quam refert Rebuffus in Praxi Beneficiorum *pag.* 20. *edit.* 1664.

X. Unde ibidem monet Rebuffus: "Hodie per quemlibet Sacerdotem, vel Clericum, vel per Notarium Apostolicum, vel ab Episcopo creatum, potest quis in possessionem mitti.

Interdum autem (ait Rebuffus *num.* 14.) Presbyter ponit in possessionem, & Notarius hoc attestatur; cujus attestationis formam ibi ad longum inserit Rebuffus. Observandum tamen præter Notarium debere adesse ut minùs duos testes, qui unà cum Notario de capta possessione testentur: super quibus Notarius instrumentum conficit.

XI. Notarium debere esse *Apostolicum* ut mittat in possessionem, monet ibidem Rebuffus *num.* 20. " Quia *Regius* non est ad hoc Notarius (ait) sed tanquam privatus; & per Regem creatus est non ad hoc.

" Posset tamen Notarius Regius (ait *num.* 21.) si Presbyter induceret in possessionem Curatum, vel aliquem Provisum, attestari de hac missione in possessionem, & probaret hæc missio: quia de his, quæ fiunt ante eum attestari potest.

Clericus verò mittere volens aliquem in possessionen., debet inspicere litteras collationis, suamque in iis expressam commissionem, eamque sequendo dicere: " Ego auctoritate Reverendi D. Episcopi N. & in vim litterarum collationis ab eo factæ, induco te in possessionem talis Beneficii N. (quod nominare debet) & universorum jurium & pertinentium dicti Beneficii, &c. " Ita Rebuffus *num.* 24.

XII. Adhæc immissio in possessionem requirit, ut cum ipsa pronuntiatione formæ quædam externa symbola realiter adhibeantur; per quæ appareat, quòd Provisus possessionem accipiat; quæ symbola pro conditione Beneficiorum, & locorum consuetudine, varia sunt.

XIII. In Beneficiis Curatis seu Parochialibus solet dari possessio per ingressum Ecclesiæ: " nam qui fundi possessionem adipisci vult, introire fundum debet, non quamlibet ejus partem circuire, " ait Rebuffus *num.* 26.

Secundò, per aspersionem aquæ benedictæ. " Ad Presbyterum enim & ad Curatum spectat aquam benedicere, & benedictam aspergere, ut populus ea aspersione sanctificetur & mundetur, & sic mundus ad altare veniat. " Rebuffus ibidem *num.* 27.

Solet quoque addi osculum majoris altaris; quia in majori altari debet celebrare Curatus, & pacem facere cum Deo, & orare pro populo ut Deo uniatur.

Tactus insuper libri Missalis, vel Antiphonarii seu alterius libri Sacramentorum: qui in Beneficiis simplicibus esse solet symbolum possessionis. Canonici autem induci consueverunt per assignationem loci in Capitulo, & Stalli in choro.

XIV. Hoc insuper notandum; quòd si ingredi Ecclesiam nequeat, possit tunc etiam capi possessio per tactum pessuli vel ostii; imò aliquando accipitur possessio per aspectum pinnaculi Ecclesiæ, uti tradit Rebuffus loco citato *n.* 34. & latiùs in præfatione ad Tractatum *De materia possessoria, tomo* 3. *ad Constit. Regias*; potestque sic adeptus possessionem agere possessorio.

Formulam adipiscendi hoc modo possessionem exhibet Claudius Horry in Tractatu *De materiis Beneficialibus pag.* 594. è qua videri poterit, quid hìc observari debeat.

XV. Clericus autem vel Notarius inducens in possessionem tantùm est nudus minister; ideóque non recipit cognitionem de justitia tituli vel collationis, nec differt mittere in possessionem: " sed postea Judex coram quo causa agetur, cognoscet, & pars, quæ est in possessionem missa impetrat litteras à Rege, vel à quibusdam Seneschallis, qui ad hoc potestatem habent: in quibus convenitur pars ad videndum Provisum manuteneri in possessione & saisina, in qua est. Et pars se opponet, & jus eidem dicetur coram Seneschallo, vel Ballivo: & baptizantur (ut Dicanici dicunt) contrariæ possessiones: & allegantur: postea producuntur tituli, & sequestratur Beneficium, vel credentia conceditur. " Hæc Rebuffus *num.* 43. & 44. latiùs verò de hac agendi forma infrà *parte* 3. agemus.

XVI. Denique possessio potest capi etiam per Procuratorem speciale mandatum habentem. Idem speciale mandatum signanter requiritur, quia præviè præstari solet juramentum: quod præstandum est *in animam* constituentis; quod sine *speciali* mandato fieri nequit.

XVII. Quemadmodum Vasallus ante investituram tenetur ipsi Domino directo juramentum fidelitatis præstare: ita jam pridem cautum fuit, ut Beneficiati, præsertim de Beneficiis Curatis provisi, obedientiam suo respectivè Episcopo promittere, vel jurare teneantur.

" Quando Presbyteri aut Diaconi per Parochias constituuntur, oportet eos professionem Episcopo suo facere. *Lib.* 7. *Capitul. cap.* 466.

Hodie in ordinatione promittunt Presbyteri Episcopo suo *obedientiam & reverentiam.*

XVIII. Provisi de Ecclesiis Parochialibus hodie juxta decretum Synodi P. II. Mechliniensis *tit.* 17. ante admissionem ad possessionem hac formula jurare debent: " Ego N. juro & promitto obedientiam, reverentiam, & honorem summo Pontifici Romano, ac R. Domino Episcopo N. eorundemque successoribus. Item juro & promitto Ecclesiæ meæ Parochiali de N. fideliter deservire secundùm oneris illi annexi exigentiam, & in eo personaliter residere. Bona Pastoratûs vel Ecclesiæ meæ non alienabo; & indebitè alienata, quantùm in me erit, fideliter recuperare studebo. Specificationem omnium fructuum Pastoratûs mei, cum debita designatione hypothecarum, limitum & terminorum, intra annum à festo Nativitatis S. Joannis Baptistæ proximè venturo, Archipresbytero tradam; fructus anni, in quo me mori aut meam Ecclesiam dimittere continget, subjicio & obligo ad laudabilem deservituram usque ad festum Nativitatis S. Joannis Baptistæ, mortem vel dimissionem meam proximè subsecuturum. Sic me Deus, &c.

Hujus juramenti præstandi obligationem renovavit Synodus D. Mechliniensis anno 1609. *tit.* 16. *cap.* 1. vultque illud præstari coram Archipresbytero & duobus testibus; ac insuper professionem fidei juxta formam à

Pio

Pio IV. præscriptam: & utrumque ab eo præstitum Archipresbyter in registro suo annotabit, cum expressione diei & testium.

XIX. Ex præscripto hujus Diœcesanæ Synodi eodem titulo *cap.* 2. " Adepturus deinceps quodcumque „ Beneficium non Curatum, præstare debet juramen„ tum coram Archipresbytero & duobus testibus, ante„ quam possessio ei detur, quòd specificationem om„ nium fructuum ejusdem sui Beneficii cum debita de„ signatione hypothecarum, limitum, & terminorum, „ intra sex menses Archipresbytero tradet, & dies præ„ stiti juramenti, & nomina testium, registro Archi„ presbyteri exactè inscribentur.

Similis juramenti formula à Provisis de Ecclesiis Parochialibus, vel simplicibus Beneficiis præstandi, in omnibus passim Belgii Diœcesibus extat, & ante immissionem in possessionem exigitur.

XX. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* vult ut " Provisi de Canonicatibus & Dignita„ tibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solùm coram „ Episcopo seu ejus Officiali, sed etiam in Capitulo „ idem (scilicet orthodoxæ fidei publicam professio„ nem) facere teneantur; alioquin prædicti omnes, „ fructus non faciant suos: nec illis possessio suffrage„ tur.

XXI. De Canonicis *Collegiatarum* Ecclesiarum non loqui Synodum Tridentinam in hoc Decreto, agnoscit Synodus D. Mechliniensis *titul.* 1. *cap.* 4. " Quia ta„ men (ait) temporum calamitas, & invalescentium „ hæreticorum malitia cogit, ut nihil prætermittatur, „ quod ad populorum ædificationem, & Catholicæ fi„ dei præsidium, videatur posse pertinere; mandamus „ ut omnes ac singuli Canonicatus aut dignitates in Ec„ clesiis *Collegiatis* deinceps obtenturi, faciant fidei „ professionem, singuli in Capitulo suo, antequam re„ sidere incipiant.

Verùm nec in hac Diœcesi Mechliniensi in omnibus Ecclesiis Collegiatis hujus Decreti usus viget; neque Canonici ante admissionem ad residentiam, publicam hanc fidei professionem emittunt. Qui non usus eo tolerabilior est, quod hodie plerique ante adeptionem hujusmodi Canonicatuum, eam professionem in susceptione Ordinis sacri vel Gradûs Academici præstiterint.

XXII. At Canonici tam Collegiatarum, quam Cathedralium Ecclesiarum communiter jubentur ante adeptionem possessionis jurare, quòd Canonicum habeant ingressum, quódque statuta Capituli observabunt; bona quoque ac jura & privilegia pro posse tuebuntur, & conservabunt, neque secreta Capituli revelabunt.

XXIII. De hoc Canonicorum juramento loquens seculo decimo sexto Synodus Coloniensis *parte* 3. *cap.* 19. deplorat, quòd " ferè quotquot sunt Cathedrales „ & Collegiatæ Ecclesiæ, suum habeant volumen pe„ culiarium statutorum, quæ interdum pro affectu pri„ vato cujuslibet augentur ac crescunt. Inter hæc repe„ rias (ait) quàm plura, quæ *quæstum* magis, quàm „ *pietatem* resipiant.

Deinde ulteriùs dicit: " Et quantumvis pleraque in„ ter hæc *iniqua* reperias, adiguntur tamen omnes, qui „ recens admittuntur, ut ad hujusmodi statutorum ob„ servationem (etiam penitus ignari quid contineant „ illa) citra ullum delectum jurejurando se alligent: „ cùm tamen juramentum non debeat esse iniquitatis „ vinculum, nec ad ignorata extendi.

Similiter Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 14. *De Reformat.* evidenter supponit, nonnunquam inter constitutiones seu statuta Capituli etiam à Sede Apostolica confirmata, reperiri nonnulla, quæ *simoniacæ labis*, aut *sordidæ avaritiæ* suspicionem habent.

XXIV. Quapropter meritò Provisi de Canonicatibus priusquam hujusmodi juramenta faciant, seriò & singillatim statuta, quorum observantiam jurare debent, expendent: ne aliàs vel temerariè & sine judicio jurent; vel iniqua juramento confirment.

XXV. Prælati quoque aliique, quibus Capitulorum directio incumbit, non immeritò hujusmodi juramenta examinant, expenduntque, num ea, quæ jurantur non tantùm per se sint licita & honesta; sed insuper, an pro temporum & locorum conditione observari queant.

Quare rectè statuit Synodus Antverpiensis anno 1610. *tit.* 17. *cap.* 10. " Ut statuta singulorum Capitulorum „ & juramenta ab admittendis ad Beneficia præstari „ solita, Decretis Concilii Tridentini consentiant; ex„ hibebuntur nobis omnia antiqua statuta & juramenta „ examinanda, ut si, quæ in iis fortè reperiantur supra„ dicti Concilii Tridentini Decretis repugnantia, emen„ dentur.

XXVI. Et dein *cap.* 11. addit: " Hortamur autem „ in Domino omnes, quos ea res concernit, ut videant „ atque perpendant juramenta antiqua, quæ ab admit„ tendis ad officia, opificia, aliaque munia præstari so„ lent, eo fine, ut quæ in usum deduci non possunt, „ omittantur.

Optandum planè, ut juramenta, quæ ubique, etiam in Academiis, admodum frequentia sunt, & passim sine ulla penè advertentia aut discussione, tanquam quædam formulæ nihil significantes, à promovendis ad Officia & Gradus leguntur & emittuntur, reviderentur; atque superflua, & quæ in usum nunquam deducuntur, neque deduci possunt; imò nec à jurantibus, nec exigentibus frequenter satis intelliguntur, omitterentur: eaque sola conservarentur, quæ publica necessitas aut utilitas exigit: utque in veritate, judicio & justitia juraretur, tum sedulò attenderetur.

XXVII. Nonnulli Prælati non contenti promissione Canonicæ obedientiæ, etiam *homagium* à Clericis ad Beneficia ad Ordines promovendis exigebant; idque non absimile ei quod Vasallus ratione feudi, & tanquam *homo* ipsius Domini directi, debet exhibere Domino directo; de quo, variisque ejus speciebus & formulis, quibus à Vasallo exhibetur Domino, latè agit Du Cange in Glossario, verbo *Hominium* seu *Homagium.*

XXVIII. Hoc ex omnibus formulis præstandi *homagii* evincitur, professionem homagii tendere ad exhibitionem servitiorum temporalium; atque fidelitatem servandam in tuendis juribus, aut etiam vita temporali ipsius Domini. Proinde meritò jam pridem judicatum fuit, hujusmodi Homagium à Clericis exigi non posse: imò pro spiritualibus hujusmodi professionem exigere, Simoniacum esse, creditum est.

" Indignum est, & à Romanæ Ecclesiæ consuetudine „ alienum, ut pro spiritualibus facere quis *Homagium* „ compellatur, „ ait Pontifex in *Cap. fin.* ℣ *De Regulis Juris.*

In vita S. Guillelmi Abbatis Divionis apud Bollandum ad 1. Januarii *cap.* 3. *pag.* 59. legitur; eum maluisse S. Ordinis susceptionem differre, quàm assertione *jurisjurandi fidelitatem* Episcopo promittere: Quia salu" briter non poterat perpendere, ut pro his, quæ so„ lius Dei imperio *gratis* præstari debent, horum mi„ nistro alicujus firmandæ (*a*) fidei assertionem ullo „ modo exhiberet.

XXIX. Hac de re ad quemdam Episcopum scribens S. Fulbertus Episcopus Carnotensis *Epistola* 42. ostendit, plurimùm interesse inter promissionem Canonicæ obedientiæ, & fidelitatis professionem. " Si Abbas S. „ Benedicti (ait) de vestro contemptu culpam suam „ recognoverit, & illam deinceps subjectionem pro„ miserit, quæ vobis Canonicè debetur, hortor & „ suadeo, ut recipiatis: Sacramenta verò, & cætera, quæ „ ad *mundanam* legem pertinent, propter amorem Re„ gis missa faciatis: ut Religionem magis, quàm secu-

(*a*) Apud Bollandum legitur *fanandæ fidei.*

„ larem

„ larem ambitionem vos sectari cognoscat. At si Abbas „ in tantam superbiam intumuerit, ut ipsam quoque „ subjectionem *canonicam* vobis derogare contendat, „ superbiæ, cui non parcit Deus, Dei servus quomodo „ parcat, nescio.

Prælati, & Canonici, qui nonnunquam à Beneficiatis, suisque Vicariis exigunt servitia & obsequia temporalia, meritò perpendunt, an reipsâ sibi *Homagium* pro spiritualibus exhiberi non petant.

XXX. Denique, sicuti Dominus directus à novo Vasallo juxta consuetudines feudorum exigere solet certa jura, quæ *Relivia* dici solent, ita jam pridem Prælati nonnulli, item Archidiaconi & Canonici in admissione Beneficiatorum ad possessionem seu installationem, jura aliqua sibi solvi voluerunt: quam consuetudinem tum à Pontificibus, tum Conciliis sæpius reprobatam legimus.

XXXI. In *Cap.* 9. ꝟ *De Simonia*, refertur ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. " Cùm in Ecclesiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & „ quod *gratis* receptum est, *gratis* impendi: *horribile* „ nimis est, quòd in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut *pro Episcopis vel Abbatibus, seu quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in sede* (sedem) *seu introducendis Presbyteris* „ *in Ecclesiam*..... aliquid exigatur. Putant plures „ ex hoc sibi licere, quia legem mortis de *longa* invaluisse *consuetudine* arbitrantur: non satis, quia cupiditate cœcati sunt, attendentes, quod tantò graviora sint crimina, quantò diutiùs animam infelicem „ tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, „ & *vel pro personis Ecclesiasticis deducendis ad sedem*, „ *vel Sacerdotibus instituendis* aliquid exigatur, districtiùs inhibemus. Si quis autem contra hoc venire „ præsumpserit, *portionem cum Giezi* se noverit habiturum: *cujus factum turpis muneris exactione imitatur*.

Et Innocentius III. in *Cap.* 36. ꝟ *De Simonia*, rescripsit Archiepiscopo Cantuariensi, ut " *pravam* consuetudinem de sua Provincia studeat abolere, per „ quam pro investitura, Archidiaconi *marcham* argenti, minores verò Decani *vaccam albam* sibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitatem.

XXXII. Plura in hanc rem Pontificum & Conciliorum Decreta retuli in Tractatu De Simonia circa Beneficia *part.* 1. *c.* 2. §. 3. ac una Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 14. *De Reform.* detestantis & reprobantis omnia, quæ à Canonicis exiguntur à novis Canonicis, convertenda in suum proprium commodum in admissione ad possessionem; quibus addi potest Decretum Synodi Audomarensis anno 1585. *tit.* 12. *c.* 10. " In admissione novi Canonici ad possessionem nihil „ exigatur, quod in pios usus non convertatur, & à „ nobis probatum sit; non pecunia, non prandium, „ non aliud quidvis quod in cæterorum Canonicorum „ commodum cedat, quacumque consuetudine etiam „ immemorabili non obstante.

Dein §. 4. retuli ex Spicilegio Dacherii Epistolam Honorii II. ad Episcopum & Clerum Leodiensem, qua reprobat, & *detestabilem* vocat consuetudinem Patriæ Leodiensis exigendi per Decanos & Archidiaconos *determinatam pecuniam* de *investituris* Ecclesiarum & Altarium.

XXXIII. Hæc meritò perpendent, qui sine ullo scrupulo, sola consuetudine se securos existimantes, jura etiam notabilia in admissione ad possessionem exigunt & extorquent: & nisi iis prævie solutis, possessionem dare renuunt, atque denegatione possessionis Provisos ad dandum cogunt: qui indubiè nonnunquam ad redimendam vexam licitè solvunt, tametsi exigentes forsan illicitè accipiant: ut hîc applicari subinde queat illud Pauli Apostoli dictum *act. cap.* 20. *v.* 35. *Beatius magis est dare, quàm accipere.*

XXXIV. Quandoquidem per Decretum Concilii Tridentini suprà relatum improbaretur consuetudo quidquam exigendi, aut ex fructibus deducendi in collatione Beneficiorum, aut admissione ad eorum possessionem, Decretum hoc Gallis perplacuisse scribit Historicus Concilii Tridentini *pag.* 689. Editionis Latinæ 1658. dicentibus, iis verbis tolli solutionem *Annatarum*: " Et sanè (ait Historicus) qui ea consideratè ex„ aminat, alium iis sensum non temerè appinget, ut„ cumque eventus ostenderit, Romæ caput illud longè „ aliter intellectum esse.

CAPUT III.

De Regula Cancellariæ De Annali Possessore.

1. *Quis primus Regulæ auctor; & quæ ejus origo?*
2. *Textus Regulæ exhibetur.*
3. *In Gallia recepta.*
4. *Quis præcipuus ejus scopus?*
5. *Habet locum in provisione Papæ, etiam motu* proprio *expedita.*
6. *Hæc Regula locum habet, tametsi possessor sit omni titulo destitutus.*
7. *An procedat in spoliatore: item in non habente titulum* coloratum?
8. *Non propterea incapaces foventur.*
9. *Quomodo contra intrusos procedi possit, non obstante hac Regula?*
10. *Regula non habet locum in provisionibus Ordinariorum.*
11. *Regula requirit* annalem *possessionem tempore impetrationis.*
12. *Debet esse* pacifica *possessio; & quæ talis habeatur?*
13. *Non desinit esse* pacifica, *quia possessor nullos fructus percipit, etiamsi iis per sententiam esset privatus.*
14. *Impetrans Beneficium annalis pacifici possessoris debet qualitatem & gradum possessoris, & tempus continuatæ possessionis exprimere: sed quoad hoc Regulæ derogari solet.*
15. *Quoad tempus instituendæ & prosequendæ litis, Regula hîc non obtinet.*
16. *Neque quoad solutionem expensarum, interesse & mulctæ.*
17. *Quomodo intelligenda clausula Regulæ de nullitate provisionis?*

I. PRIMUS hujus Regulæ auctor est Eugenius IV. uti notavit Gomesius in præfatione hujus Regulæ; eamque, ad imitationem Feudorum conditam credit. " Jura enim Feudorum, quæ disponunt, Vasal„ lum *per annum* possidentem, sciente & non contra„ dicente Domino, investitum præsumi debere, adeò „ quòd ex tali possessione, sine titulo contra Domi„ num se defendere poterit, certè potuerunt dare cau„ sam, ut ad similitudinem illorum jurium de *annali* „ possessione in materia feudali loquentium, ista Regu„ la constitueretur: Nam dispositio loquens de feudis, „ in Beneficiis Ecclesiasticis trahitur & procedit, ut „ latè probat Decius in Consilio 76. „ Hæc Gomesius loco citato.

II. Regulam, prout ab Eugenio IV. primum edita fuit, refert Gomesius; cui à Julio III. nonnulla addita fuerunt; quam additionem subsequentes Pontifices retinuerunt, eaque formula hodie exprimitur, estque 35. inter Regulas Cancellariæ.

" Item S. D. N. ut improbi lites exquirentium mo„ tus reprimantur, voluit, statuit & ordinavit, quòd „ quicumque Beneficium Ecclesiasticum tunc per an„ num immediatè præcedentem pacificè possessum, & „ quod certo modo vacare prætenditur, deinceps im„ petraverit; nomen, gradum, & nobilitatem pos-

 sessoris

„ fessoris ejusdem, & quot annis ipse illud possederit, „ ad specificam & determinatam, ex qua clarè poterit „ constare, quòd nullum ipsi possessori in dicto Bene- „ ficio jus competat, causam hujusmodi impetrationis „ exprimere, & infra sex menses ipsum possessorem „ ad judicium evocari facere, causamque ex tunc de- „ super infra annum usque ad sententiam diffinitivam „ inclusivè prosequi debeat & teneatur. Alioquin im- „ petratio prædicta & quæcumque inde sequuta nullius „ existant firmitatis, & idem impetrans de damnis & „ interesse possessorem præfatum, propterea contin- „ gentibus ei satisfacere; & si possessorem ipsum in- „ justè, frivolè & indebitè molestare repertus extite- „ rit, quinquaginta florenos auri persolvere Cameræ „ Apostolicæ sit adstrictus. Nec alius, quàm præmissæ „ vacationis modus, etiam per litteras *Si neutri*, aut „ subrogationis, aut aliàs sibi quoad hoc, ut Benefi- „ cium hujusmodi ea vice consequi, aut obtinere va- „ leat, quomodolibet suffragaretur, illudque nullate- „ nus in antea litigiosum propterea censeatur. Quod „ etiam extendi voluit ad impetrantes Beneficia Eccle- „ siastica cujuscumque qualitatis per privationem & „ amotionem, vel aliàs propter commissa excessus & „ crimina, vacantia vel vacatura, & similiter ad im- „ petrantes Beneficia tanquam vacantia per devolutio- „ nem.

III. De hac Regula loquens Rebuffus, ait: " Ista „ Regula est utilis, & servatur in Francia; unde im- „ petratio judicatur subreptitia & nulla, nisi expriman- „ tur sequentia: " id est, quæ decernit Regula debere exprimi. In Praxi Benef. Parte 1. Glossa prima ad hanc Regulam.

IV. Regulæ hujus utilitatem, & receptionem in Regno Galliæ nec ipse Molinæus diffitetur, aitque *num.* 83. ad Regulam *De verisimili notitia* edit. 1552. " Non „ enim verum est, quòd vulgò putant, reliquas omnes „ regulas (*dictis quatuor exceptis*; scilicet, *de Infirmis* „ *resignantibus*, *de Verisimili Notitia*, *de Publicandis* „ *Resignationibus*; & Regula Cancellariæ *De Idiomate*) „ prorsus inutiles & spernendas esse. Quatenus enim „ jus commune vel ordinarium juvant, rationabiliter „ admittendæ sunt, & in causis decidendis usurpandæ, „ quominus à jure communi & disciplina Ecclesiastica „ recedatur: præsertim regula illa de *Annali possessore*. „ Est enim lata contra involatores illos alienorum Be- „ neficiorum, litiumque artifices, quos *Devolutarios* „ vulgo vocant. Ideò in omni foro, etiam in hoc Reg- „ no omninò practicanda est.

Quòd asserit Molinæus, hanc regulam conditam esse contra *involatores* alienorum Beneficiorum, ac rursus *num.* 88. Regulam hanc duntaxat respicere *odium impetrantium* ipsa initialia verba regulæ satis probant: *Ut improbi lites exquirentium motus reprimantur.*

V. Hinc ulteriùs cum Rebuffo *Glossa* 8. infert Molinæus *num.* 84. Regulam procedere, etiamsi Papa *motu proprio* conferat; idque etiamsi constet deesse supplicationem & favorem impetrantis, & sic esse *verum motum* (*proprium.*) " Quia cùm hæc regula lata sit pub- „ licæ utilitatis causâ, & ad fraudes & lites repellen- „ das, non censetur Papa velle derogare, etiam clau- „ sulâ *motûs proprii* appositâ, quæ nihil operatur con- „ tra mentem verisimilem concedentis.

VI. Quin & hinc conficiunt, quòd, tametsi Possessor annalis esset *ipso jure* privatus per Extravagantem *Execrabilis*, ob Beneficiorum incompatibilitatem, equidem defendatur per hanc Regulam contra impetrantem, si per annum possedit, sive ante, sive post illam privationem, sive computatis extremis, anni tamen *continui*: & ita in privato per *non promotionem* juxta *cap.* Licet Canon *De Elect. in* VI. teneri & judicari in Rota Romana asserit Gomesius *quæst.* 55. Si tamen " (ait Molinæus *num.* 88.) per annum pacificè ante „ impetrationem adversarii possederit, quod sufficit in „ odium impetrantium Beneficia Possessorum viven- „ tium: quia Regula istud odium duntaxat respicit, nec „ requirit Canonicum titulum, nec bonam fidem pos- „ sessoris. Et ita generaliter tenendum & judicandum „ est.

Idipsum asserit Rebuffus, qui & *Glossa* 3. ait, quòd si etiam hæreticus vel simoniacus possederit per annum, equidem servanda sit regula. Idem de Possessoribus Beneficiorum alio ex capite inhabilibus, post Gomesium adstruit Molinæus *num.* 92.

VII. Imò *num.* 90. asserit, Regulam prodesse quoque spoliatori, non quidem contra spoliatum, sed contra alium devolutarium impetrantem post annum pacificæ possessionis. " Quin & procedit in eo, qui facto „ suo voluntario ab hoc ordinato sese privaverit Bene- „ ficio, putà resignando, & tamen remansit in posses- „ sione, quia si tertius sciens resignatarium, qui nun- „ quam possessionem effectualem cepit, incapacem „ esse, vel deinde civiliter, vel naturaliter mortuum; „ vel repudiasse casu, quo resignatio facta sit in forma „ secundi vel tertii gradûs, adhuc potest Possessor con- „ tra eum se tueri hac Regula sive ante resignationem, „ sive post, sive tam ante, quàm post, per annum pa- „ cificè possessioni incubuerit, tempore datæ impetra- „ tionis à Papa vel Legato, ut etiam Gomesius *quæst.* „ 57. ex longa interpretatione Rotæ, quam ita indi- „ stinctè tenere & judicare refert, & benè. Quia lex „ impetrantes Beneficia viventium possessorum mul- „ tùm abhorret.

Refert quoque Antonius Faber in Codice *lib.* 2. *tit.* 6. *Definit.* 15. judicatum fuisse, hanc Regulam tueri Possessorem, qui nullum titulum profert, ne *coloratum* quidem; non ita verò Regulam de *triennali*.

VIII. " Nec propterea (ait Molinæus *num.* 92.) „ incapaces foventur: cùm eorum Beneficia liberè im- „ petrari possint ab Ordinariis, qui etiam secuta devo- „ lutione ad superiores, possunt eos, causâ cognitâ, „ extrudere, & quibus hæc cura imminet. Justius enim „ sollicitudinis cura cuique relinquitur, quàm violato- „ ribus illis janua aperiatur.

IX. Et *num.* 88. postquam notaverat Regulam hanc non in favorem possessorum, sed *odium* impetrantium Beneficia viventium, editam esse, tanquam consequens infert: " Nec proinde defenduntur intrusi vel aliàs titu- „ lo suo privati, contra quos inquirere debent Ordi- „ narii, qui liberè etiam vacantia de jure tantùm con- „ ferre possunt, & ab eis sine forma hujus Regulæ, „ etiam sub clausula *quovis modo*, impetrare licet, ut „ dixi in Regula *De Publicandis*, *n.* 152. quamvis pos- „ sessor nequeat deturbari, nisi causâ cognitâ *Cap.* Li- „ cet Episcopus *De Præb. in* VI. & si hæc Re- „ gula facta est odio impetrantium Beneficia Posseso- „ rum, & ad hoc Romam vel Legationem currentium; „ & in favorem Ordinariorum. Magis enim respicit, „ & tuetur favorem & libertatem Ordinariorum, „ quàm possessorum & intrusorum, etiam annalium, „ quos in jure communi reliquit, in quantùm via ordi- „ naria & ab Ordinariis providetur.

X. Regula igitur non habet locum in Ordinario, uti notavit Gomesius *quæst.* 9. " Quia impetratio ab „ Ordinario (ait) contra annalem possessorem non „ videtur ita damnanda, aut calumniosa, sicut illa, „ quæ obtinetur à Papa; ideò minùs punienda. Ra- „ tio est, quia Ordinarius quando confert impetranti „ Beneficium annalis possessoris, jam habet vel ha- „ bere præsumitur certam notitiam illius possessoris, „ cùm visitare soleat singulis annis oves suas, & tenea- „ tur titulos possessorum perscrutari, ut dicit tex. in „ *cap.* Ordinarii *De Offic. Ordin. lib.* 6. Et tradit „ Felin. in *cap.* Ad aures in xvi. conclus. *De Re-* „ *script.* Et ideò conferendo simpliciter alteri Bene- „ ficium, præsumitur annalem possessorem tanquam „ titulum non habentem negligere, ex quo meliùs „ cognoscit personas suæ Diœcesis quàm Papa, ut di- „ cit Gl. in *Clem. de Offic. Ordin.* Et propter hanc

„ cau-

„ causam nulla præscriptio etiam triennalis currit „ contra Ordinarium, quominus possit removere possessorem carentem titulo, ut tradunt omnes, & ibi „ latius Felin. in *cap.* LICET HELI *de Simonia*, & „ expressum in Concilio Basileensi, *tit. de pacif. poss.* „ Et ideo impetrans ab Ordinario, propter istam rationem non præsumetur molestator, nec improbus „ litigator. Secus tamen erit dicendum in impetrante à „ Papa qui præsumetur injustus impetrans & molestator, si non servat istam regulam, ex eo, quia Papa „ in dubio non intendit concedere gratiam contra annalem possessorem, non facta mentione istius Regulæ: „ quia non habet, nec præsumitur habere, sicut Ordinarii, notitiam possessorum orbis terrarum, ob „ varias occupationes rerum, propter quas multoties „ non concedenda concedit.

XI. Ut regula obtineat, requiritur, ut Beneficium fuit possessum per *annum*, scilicet *integrum & continuum*; idque *tunc immediate præcedentem*, ut ait Regula: hoc est tempore *impetrationis*, quemadmodum recte notat Rebuffus *Gloss.* 4. & 5. " Unde si nunc „ possederit per *sex* menses (ait Rebuffus) & postea „ alius demum primus per alios sex menses, non habebit locum hæc regula, per hoc verbum, *immediate præcedentem.*

XII. Non sufficit per annum immediate præcedentem possedisse; sed requiritur possedisse *pacifice*, id est, sine lite & controversia, ait Rebuffus *Glossa* 6. additque: „ Ideoque citatus etiam nulliter, dummodo processus „ sit introductus, non dicitur pacifice possidere, quia „ non sine lite & controversia possedit. „ Idque sive lis fuerit in *petitorio*, sive in *possessorio*: dummodo non sit super juribus aut appendicibus Beneficii, quæ magis redderent illud pacificum; sed super *tit.* Beneficii; uti loquitur Molinæus *n.* 100.

XIII. Quapropter possessor non definit esse *pacificus*, licet nullos fructus percipiat, imo tametsi forte ob crimen aut suspicionem criminis ipsius possessoris fructus sequestrentur, aut etiam per sententiam privetur; modo tamen nulla ei super *titulo* lis aut controversia moveatur, aut mota sit.

XIV. Quando ergo quis in Romana Curia impetrare vult Beneficium annalis pacifici possessoris, tanquam de jure *vacans*, debet inprimis juxta tenorem Regulæ exprimere *nomen, gradum & nobilitatem* possessoris: Item *quot annis* possederit. " Verum, hodie „ in quacumque impetratione, sive per obitum, sive „ per resignationem, sive certo modo, sive sint provisiones *Perinde valere*, *Si neutri* & similes, huic primæ parti regulæ derogari solet, quoad scilicet expressionem gradus, nobilitatis & temporis, quo possedit is, cujus Beneficium impetratur. „ Ita Chokier ad hanc regulam *num.* 43. Et Pater Hunnoldus Pletenbergius in *Notitia Congregationum*, in notis ad hanc regulam *n.* 4. idipsum notat, additque *Ideoque quoad hoc derogatum est huic Regulæ.*

XV. Vult insuper regula, quod impetrans " infra „ *sex menses* ipsum possessorem ad judicium evocari „ faciat, causamque ex *tunc* desuper infra *annum* usque „ ad sententiam diffinitivam inclusive prosequi debeat „ & teneatur. „ At quoad evocationem possessoris ad judicium infra *sex menses*, regula in Francia non servatur, teste Rebuffo, *Glossa* 14. " Et in hoc Regno Franciæ sufficit (ait) intra annum agere possessorio coram „ Judicibus Regiis.

Quoad alteram partem, scilicet prosecutionem causæ infra annum, usque ad diffinitivam, notat Rebuffus *Gloss.* 15. quod regula dicat, PROSEQUI *debeat*, non dicat *finiri*: quia hoc non est in partis potestate semper, sed interdum judicis, & sufficit quod non stet per partem. Deinde subjungit: " Non vidi tamen ob „ hoc, Beneficium amitti in Francia, ubi processus „ sunt longissimi. Solent tamen impetrantes quandoque à Papa prorogationem impetrare: quod rarum „ est in hac patria, cum in hoc non servetur. „ Quod de Regno Franciæ hic monet Rebuffus, id & in Belgio servatur; neque in Belgio est ullus hujus Regulæ usus, quatenus processum judicialem concernit, vel formam futuræ instantiæ præfigit.

XVI. Similiter quod Regula statuit, ut " idem impetrans de damnis & interesse possessorem prædictum „ propterea contingentibus ei satisfaciat, & si possessorem ipsum injuste, frivole & indebite molestare repertus extiterit, quinquaginta florenos auri persolvere Cameræ Apostolicæ sit adstrictus, " nec in Gallia, nec in Belgio per omnia servatur. Nam Judices Regii cognoscentes de possessorio non solent victum condemnare ad *mulctam*; uti etiam observat Rebuffus *Glossa* 18. ad expensas vero & interesse etiam in Beneficialibus, si à parte petantur, condemnare solent; etiam extra casum hujus Regulæ.

XVII. Quod autem dicit Regula, quod si non sint expressa exprimenda, *Impetratio & quæcumque inde secuta nullius existant firmitatis*, sic intelligi oportet, quod annalis pacificus possessor possit excludere impetrantem ob non expressionem requisitorum, *non ratione suæ possessionis annalis*, *sed subreptionis*, ait Rebuffus *Glossa* 16. Et uti recte etiam notat Molinæus, *num.* 103. " Hæc Regula nullo modo fovet „ Possessorem: quia non impedit illum deturbari per „ impetrantem à Papa vel Legato, servata forma: nec „ aliter jus impetrantis corroborat: merito non requirit titulum coloratum, nec aliam qualitatem possessoris.

CAPUT IV.

De Regula Cancellariæ de *Triennali possessore.*

1. *Regula hæc desumpta est ex Decreto Concilii Basileensis: & posteriores Pontifices tam vix mutarunt.*
2. *Cur in Regula mentio non fiat Concilii Basileensis: & quomodo in Gallia recepta?*
3. *Decretum Concilii prodest ad elucidationem Regulæ.*
4. *Refertur textus Regulæ.*
5. *Decretum Concilii Basileensis prout Sanctioni Pragmaticæ est insertum.*
6. *Requirit Regula, uti & Decretum possessionem* triennalem.
7. *Triennium debet esse* completum.
8. *Insuper requiritur* continuum.
9. *Tempus prædecessoris an prosit successori?*
10. *An in eodem tempora possessionis conjungi queant?*
11. *Quomodo probetur triennium fuisse* continuum.
12. *Possessio triennalis debet esse* pacifica.
13. *Quid juxta Decretum Basileense exigatur, ut possessio fiat non* pacifica.
14. *Turbatus ab uno, videtur inspecto tenore Regulæ turbatus quoad omnes.*
15. *Secus inspectis verbis Decreti Basileensis; hocque in Gallia servatur.*
16. *Quis effectus interruptæ possessionis quoad effectum Regulæ de triennali possessione.*
17. *Videtur sensus Regulæ hac in parte trahendus ad sensum Decreti.*
18. *Qui, obtenta recredentia, per triennium sine molestatione possedit, censetur triennalis pacificus.*
19. *Requiritur cum pacifica triennali possessione titulus saltem* coloratus.
20. *Quis dicendus titulus* coloratus, *clarius in Regula, quam in Decreto exprimitur.*
21. *Titulus* coloratus *dupliciter considerari potest.*
22. *Qui sint tituli* non *colorati; & cui incumbat probatio circa titulum?*
23. *Reservatio quæ clausa est in corpore juris impedit effectum Regulæ citatæ.*

24. *An possessor Beneficii teneatur probare colorem tituli?*
25. *Debet toto* triennio *adfuisse titulus* coloratus.
26. *Quare potius hæc Regula requirat titulum* coloratum, *quam regula* De Annali?
27. *Post pacificam* triennalem *possessionem Possessor molestandus non est.*
28. *Fallit si agere impeditus fuerit: & quomodo de hoc impedimento protestandum?*
29. *An inter legitima impedimenta referenda minor ætas?*
30. *An Resignatarius Possessoris triennalis pacifici possit molestari?*
31. *Si post triennium molestetur pacificus Possessor, quomodo agendum?*
32. *Hoc intelligendum de molestatione privatorum.*
33. *Quandonam ob abusum qui intervenit in Provisione impediatur effectus hujus Regulæ?*
34. *Nec Regula, nec Decretum Basileense vult, Beneficia sine titulo, etiam post triennalem possessionem, retineri.*
35. *Triennalis possessio non impedit, aliquem posse Beneficio sic possesso privari.*

I. REGULAM hanc habuisse originem à Decreto quodam Concilii Basileensis notant omnes passim Commentatores, monetque Gomesius in præfatione ad hanc regulam, ex hoc Concilii Basileensis Decreto, eam fere *ad verbum* transcriptam, paucis omissis, additis vel immutatis.

Insuper observat Gomesius ibidem, eam à posterioribus Pontificibus vix fuisse mutatam; nisi quod Adrianus VI. pauca quædam, ad extinguendas motas quæstiones, addiderit, quæ ibi designat Gomesius.

II. Quamvis autem ex dicto Decreto Regula sit desumpta, nulla tamen illius in regula mentio occurrit: „ quia Summi Pontifices auctoritate illius uti noluerunt, ne sic tacite (Concilium Basileense) approbare viderentur, " ait Gomesius.

Econtra in Gallia, hæc regula non est recepta tanquam Regula Cancellariæ Romanæ, sed tanquam Decretum Concilii Basileensis, insertum Sanctioni Pragmaticæ, & confirmatum per Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. uti monet Guilielmus Noyerius in notis ad praxim Curiæ Romanæ Perardi Castelli, *pag.* 38. *edit.* 1693.

III. Interim cum Decretum Basileense originem huic regulæ dederit, non dubium quin ad elucidationem regulæ non parum Decretum illud conferre queat, atque supplere ea quæ forsan in regula desiderari, vel dubia esse possent.

IV. Regula hodie 36. exprimitur his verbis: "Item „ statuit, & ordinavit idem D. N. quod si quis quæcumque Beneficia Ecclesiastica, qualiacumque sint, absque simoniaco ingressu ex quovis titulo Apostolica vel ordinaria collatione aut electione, & electionis hujusmodi confirmatione, seu præsentatione & institutione illorum, ad quos Beneficiorum hujusmodi collatio, Provisio, electio & præsentatio, seu quævis alia dispositio pertinet, per triennium pacifice possederit (dummodo in Beneficiis hujusmodi, si dispositioni Apostolicæ ex reservatione generali in corpore Juris clausa, reservata fuerint, se non intruserint) super eisdem Beneficiis taliter possessis molestari nequeat; nec non impetrationes quaslibet de Beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debere decrevit, antiquas lites super illis motas penitus extinguendo.

V. Decretum Concilii Basileensis, prout insertum est Pragmaticæ Sanctioni, diciturque Decretum De *Pacificis Possessoribus*, & è quo regula desumpta est, hoc tenore expressum est: "Quicumque non violentus, „ sed habens coloratum titulum, pacifice & sine lite Prælaturam, Dignitatem, Beneficium, vel Officium triennio proximo hactenus possedit, vel in futurum possidebit, non possit postea in *petitorio* vel *possessorio* à quoquam etiam ratione juris noviter impetrati, molestari, excepto hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari, & juxta Concilium Viennense illud intimare teneatur, Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si ad executionem citationis, jurisque sui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium observationem, processum fuerit. Ordinarii autem diligenter inquirant, ne quis sine titulo Beneficium possideat. Quod si talem quandocumque repererint, declarent jus illi non competere, vel huic (si sibi videatur) nisi sit intrusus, seu violentus, aut alias indignus, vel alteri idoneo provideant.

VI. Sive verba regulæ, sive Decreti attendantur, manifestum est, intentionem auctorum, sive conditorum fuisse, ut *pacifici* triennales Beneficiorum possessores haud facile vexentur aut molestentur; sed pro veris & Canonicis Beneficiorum Possessoribus reputentur, nisi se in Beneficia vel intruserint, vel per simoniam intraverint: ipseque titulus saltem *coloratus* cum pacifica triennali possessione concurrens, pro vero titulo habeatur.

VII. Inprimis ergo requiritur, tam ex regula, quam ex Decreto, ut quis possederit Beneficium *triennio proximo*, ut habet Decretum; vel ut exprimitur in Regula, *per triennium possederit*; id est, *completum & consummatum*, ut loquitur Glossa Pragmatica *pag.* 422. editionis Parisiensis anno 1666. ubi & notat ex Joanne Andræa, aliisque "quod, ubicumque lex tempus certum requirit, intelligatur *completum* & *de momento ad momentum*, nisi aliud lex declaret, vel simus in favorabilibus.

VIII. Nec tantum completum, sed & *continuum* triennium possessionis exigitur; nam præpositio *per* denotat omnimodam continuationem. Et *continuum* triennium requiri asserit Rebuffus in Tractatu De *Pacificis Possessoribus num.* 320.

IX. Hinc refert *num.* 321. quod tempus prædecessoris non possit hic juvare successorem; eo quod tempora possessionis conjungi nequeant; nec *unum continuum* efficere: quia sicut in bonis Ecclesiæ non succeditur jure hereditario; ita nec in titulo Beneficii, qui debet haberi à Superiore, succederetur, ait Rebuffus. Aliud est in profanis, in quibus jus seu titulus potest in successorem transferri; & ita tempora possessionis conjungi & continuari; & ita decisum fuisse in Rota Romana testatur Gomesius ad hanc Regulam *quæst.* 20. Quin & credit Rebuffus *n.* 324. quod tempora non conjungerentur, licet successor esset *surrogatus* in jus & possessionem alterius.

X. Imo si quis post *biennalem* possessionem resignasset Beneficium, postmodum autem cognita invaliditate resignationis reversus ad Beneficium, possedisset per *annum*, inspecta stricta juris ratione, ob interruptam possessionem hac regula juvari non poterit, ait ibidem Rebuffus; licet contraria opinio æqua ei videatur. Et quia, uti notat *num.* 328. non est prohibita accessio „ temporis in uno & eodem, etiam in Beneficialibus, „ licet in diversis secus.

XI. Ad probandum tamen triennalem possessionem fuisse *continuam* "sufficit probare extrema, id est, principium primi anni & finem tertii; quia possessio præsumitur continuata; „ ait Probus in additione 18. ad Glossam Pragmaticam *pag.* 419. nisi probet actor possessionem fuisse interruptam.

XII. Non sufficit per triennium *completum & continuum* possedisse sed insuper requiritur ut *pacifice* possederit; id est, sine lite & controversia, sive in *possessorio*, sive *in petitorio*; quemadmodum capite præcedenti expeditum fuit.

XIII. "Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur (ait Decretum Basileense) si ad executionem citationis, jurisque sui in judicio exhibitio-

„ bitionem, ac terminorum omnium observationem „ processum fuerit.

Ad hæc verba notat Glossa Pragmatica *pag.* 434. Ut dicatur Beneficium litigiosum tria requiruntur. " Primo, quod emanaverit citatio executata. Secundo, „ quod titulus agentis fuerit in judicio competenti parti „ adversæ exhibitus. Tertio, quod omnes dilationes „ ordinariæ juris vel styli, quæ dantur ad litem contestandam, sint elapsæ ante triennium.

Notat tamen ibidem Probus *num.* 3. " Si non sint „ lapsæ (dilationes) quia per partem adversam stetit, „ ut quia suo dolo, aut malitia, vel cavillationibus, „ aut subterfugiis, fecit quod non sunt lapsæ, quod „ regulis vulgatis est firmatum: alias esset in potestate „ adversarii, quod præscriptio triennalis non interrumperetur.

Vide etiam Zypæum *Resp.* 3. *De Præb. n.* 4. ubi scribit, per illa allegata verba aliud non velle Concilium, quam contestationem, aut aliam diligentiam, quæ fieri potuerit, ex circumstantiis & judicis arbitrio.

XIV. Quærit Gomesius *quæst.* 22. utrum interruptio pacificæ & triennalis possessionis, facta ad citationem unius prosit aliis; resolvitque affirmative, & ita tenere Rotam Romanam asserit.

Sed quid, si quis ante completum *triennium* litigaverit contra unum, an post *triennalem* possessionem possit etiam molestari ab alio, qui intra triennium non molestavit, adeoque respectu unius fuit in pacifica possessione? Inspecto tenore regulæ apparet, quod nequidem adversus hunc tertium poterit hujusmodi *triennalis* possessor se tueri: quia regula requirit, ut per *triennium pacifice* possederit: dicitque Gomesius *quæst.* 22. quod invaluerit ista opinio in Rota, quod Beneficium semel litigiosum *cum uno*, efficiatur litigiosum, seu verius, *non pacificum* quoad omnes alios. Rationem allegat Gomesius: " Quia sicuti in „ præscriptione civili requiritur bona fides tanquam „ unum substantiale; ita in hac triennali requirit Re„ gula pacificam possessionem pro forma substantiali. „ Quo stante, ubi aliquis citat pacificum possessorem, „ clarum est, quod per illam citationem definit esse „ pacificus: & per illam citationem extinguitur unum „ ex substantialibus requisitis in ista regula, videlicet „ pacifica possessio.

XV. At Rebuffus magis attendens praxim Galliæ, & Decretum Pragmaticæ Sanctionis sive Concilii Basileensis, dicit: " Quod licet quis litigaret adversus unum „ per triennium & adversus alios non, post trienni„ um non poterit ab aliis molestari: quia fuit pacificus „ quoad alios. Et quia textus Decreti dicit quem non „ posse venire post triennium, nisi alleget impedimen„ tum, & protestetur intra triennium: ergo vult (ait „ Rebuffus) ut pacifice possideat adversus illum qui „ non est protestatus; qui non fuit impeditus agere, „ si non moveat litem, non poterit postea agere, & „ ista est *Praxis indubia Regni*, juri & rationi confor„ mis. Ita Rebuffus *num.* 200. & rursus *num.* 363. ita „ sæpius judicatum testatur.

XVI. Quapropter ex Rebuffo turbatio judiciaria seu civilis non interrumpit possessionem pacificam nisi tantum respectu turbantis; quod etiam probat Molinæus ad Regulam de publicandis resignationibus *num.* 355. dum nimirum possessor, duntaxat *civiliter* turbatus fuit: sed si *naturaliter* de sua possessione fuerit deturbatus, sustinet, hanc turbationem nocere quoad *omnes*. Quod & Georgius Louetius in notis ad citatum locum Molinæi observavit: " Quia (ait) „ *naturalis* interruptio quæ de facto possidentem de „ possessione dejicit, omnibus prodest, impedit pos„ sidentis præscriptionis continuationem: civilis au„ tem, quæ possessionis continuationem de facto non „ impedit, prodest tantum interrumpenti ad juris con„ servationem.

XVII. Ubi agitur de turbatione civili seu judiciaria, Zypæus censet Regulam Cancellariæ posse accommodari Decreto Basileensi; cum enim Regula ex Decreto fuerit desumpta, atque tam Decretum, quam Regula ad lites super Beneficiis, per quas cultus divinus, & Ecclesiarum cura negligitur, aliaque innumera incommoda oriri solent, minuendas & amputandas sint composita, non apparet, cur non eumdem sensum ipsi Regulæ dare liceat; eumque *pacifice* possidere, non censeamus respectu illius, qui per triennium tacuit: cum Regula contrarium expresse non dicat. Vide Zypæum *Resp.* 3. *De Præbendis, num.* 7.

XVIII. Insuper refert Rebuffus, non semel per Arrestum Parlamenti judicatum, " quod si adjudicata re„ credentia adversarius taceat per *triennium*, & per„ mittat possidere partem adversam non poterit Posses„ sor post triennium, etiam à parte adversa molestari „ super *possessorio*.

XIX. Præter triennalem pacificam possessionem requirit Decretum Concilii Basileensis, ut possessor sit *non violentus*, sed habens *coloratum titulum*; vel ut exprimit Regula, Beneficium " sine Simoniaco ingressu, „ ex quovis titulo Apostolico vel ordinaria collatione, „ & electionis hujusmodi confirmatione, seu præsen„ tatione & institutione illorum ad quos Beneficiorum „ hujusmodi collatio, & provisio, electio & præsenta„ tio seu quævis alia dispositio pertinet, per triennium „ pacifice possederit.

Notat Gomesius *quæst.* 26. quod, licet Regula non exprimat an *verum*, an *coloratum* duntaxat titulum requirat, " satis tamen appareat requirere solum *colora„ tum*, ex Decreto Concilii Basileensis à quo secundum „ communem opinionem habuit originem ista Regula; „ in quo Concilio expresse dicitur, quod sufficit quod „ Possessor *triennalis* habeat titulum *coloratum*. Imo „ Regula ista indistincte loquens, debet capere inter„ pretationem à matrice & à fonte.

XX. Sicuti ipsa Regula interpretationem aliquam accipere potest à Decreto tanquam à matrice & fonte; ita in nonnullis Decretum à Regula explanationem accipit: ac signanter, ut intelligatur, quis *coloratum* titulum habere dicendus sit: quod clarioribus terminis Regula expressit; quemadmodum notavit Rebuffus, qui inquirens quis dicendus titulus *coloratus*, ait *n.* 43. „ Et brevi dicendum est coloratum dici titulum, dum „ tamen quis ex Apostolica vel ordinaria collatione, aut „ electione, aut electionis hujusmodi confirmatione, „ seu præsentatione & institutione illorum ad quos Be„ neficiorum hujusmodi collatio & provisio, electio & „ præsentatio, seu quævis alia dispositio pertinet, obti„ neat, ut declaratur in regula 33. Cancell. licet ob ali„ quod vitium titulus non dicatur justus.

XXI. Ulterius pro intellectu Regulæ quoad titulum *coloratum* monet Gomesius *quæst.* 27. advertendum diligenter, dupliciter posse considerari titulum *coloratum*, „ Primo modo, quoad effectum istius Regulæ. Secun„ do modo, quoad effectus juris communis. Quoad „ effectum istius Regulæ, pone istam conclusionem pro „ firma: quod omnis ille dicitur habere titulum colora„ tum, qui non excluditur in Regula.

XXII. Idem tradit Chokier ad hanc Regulam *num.* 85. ex quo dein infert: " Ideoque illi soli *discolora„ tum* titulum ad effectum hujus Regulæ habere dicun„ tur, qui habent titulum per Simoniam, vel de Bene„ ficio reservato reservatione in Corpore Juris clausa: „ quia isti duo casus excepti in Regula firmant regu„ lam in contrarium in casibus non exceptis. „ Et conformiter judicatum refert Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 5. Et plura de titulo colorato vide apud Glossographum Sanctionis Pragmaticæ *pag.* 415. ubi & *pag.* 417. ostendit, quod qui dicit, aliquem possedisse sine titulo colorato, debeat illud probare; " cum nemo teneatur probare titulum suæ pos„ sessionis: & ideo pars agens non audietur, nisi con„ tra Possessorem aliquid probet, per quod prius ap„ pareat,

pareat, ipsum non habere titulum coloratum. Sed ad instantiam Judicis bene teneretur Possessor colorem tituli probare: quia in his exuberat officium Judicis.

XXIII. Cum in Regula de triennali possessione excipiatur reservatio clausa in *corpore juris*, quæ collationem obtentam ab Ordinario impedit, quominus obtineat vim tituli colorati, recte concludit Melchior Pastor Tractatu *De Beneficiis lib.* 3. *tit. finali num.* 2. “Quod licet Beneficium concessum, sit reservatum generaliter aut specialiter in gratiam alterius Collatoris, vel Mandatarii, aut Indultarii, collatio facta ab Ordinario in gratiam alterius sit *colorata*: Nam in Beneficiis reservatis, Ordinarius retinet *habitu* jus conferendi, initio inspecto, & reservationi censetur derogatum, beneficio hujus Regulæ.

Hinc ulterius infert *num.* 12. “Hoc jure Provisus ab Ordinario de Beneficio familiaris aut domestici alicujus Cardinalis, eidem reservato, Indulto generali contra adversarium ab eodem Cardinali postea provisum, uti potest hac Regula, si per triennium pacifice possederit.

„ Idem de cæteris reservationibus, indultis, & privilegiis generaliter aut specialiter concessis Prælatis aut Capitulis, dici potest, non obstantibus clausulis derogatoriis irritantibus in Privilegio vel Indulto contentis: nam per illas clausulas exceptio hujus Regulæ non excluditur.

Subditque & *num.* 13. quod “idem jus in Gallia principes sibi præscripserint: nam cum olim jus Regaliæ ab hac Regula esset liberum, ut ab aliis Regulis Cancellariæ, & Constitutionibus Pontificiis formam Provisionum beneficialium præscribentibus, & reservatio Beneficii vacantis in Regalia duraret triginta annos, ut constitutione Ludovici XII. statutum fuerat, uti notat Rebuffus ad eandem Regulam, & Papon in sua Collectione Placitorum *lib.* 3. *num.* 1. tandem placuit Henrico IV. felicis & immortalis memoriæ, Edicto anni 1606. *art.* 27. hanc Regulam in Regalia admittere, & Provisum ab Ordinario post triennium pacificæ possessionis contra Regalistam fieri securum.

XXIV. Quæ supra Glossographus Sanctionis Pragmaticæ dixit de titulo colorato, ac signanter, quod is qui possidet, non debeat probare colorem tituli; sed qui defectum coloris opponit, debeat eum probare, intelligenda sunt, modo Provisus habeat titulum per provisionem Sedis Apostolicæ, aut Ordinarii, aut alterius, cui de jure jus conferendi competit, uti habetur in Regula.

Dum enim ex simili titulo aliquis est in possessione, non tenetur ipse probare *colorem* tituli; sed adversarius debet probare titulum non esse coloratum.

Si vero nullam provisionem vel titulum acceperit ab eo, cui de jure dandi provisionem vel titulum auctoritas competit, non potest dici habere titulum *coloratum*, nec consequenter vigore possessionis *triennalis* juvari.

XXV. Præterea Sanctionis Pragmaticæ Glossographus non ostendit non sufficere quod titulus coloratus superveniat post unius alteriusve anni possessionem; sed requiri ab initio titulum *coloratum*; sive quod *integro triennio* pacifice possederit Beneficium cum titulo *colorato*. Unde (ait) præscriptio triennalis incipiet currere ab eo tempore, quo habuit titulum *coloratum*.

XXVI. Quare hæc Regula *De Triennali* potius requirat titulum saltem *coloratum*, quam Regula *De Annali* (de qua capite præcedenti actum fuit) rationem allegat Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 15. “Quoniam illa (*triennalis*) tribuit jus in Beneficio, hæc (*De Annali*) non item; sed excludit duntaxat impetrantem ob non expressas qualitates, neque tam in favorem Possessoris inducta est, quam in odium male impetrantis.

XXVII. Effectus ergo pacificæ possessionis triennalis cum titulo colorato est, quod super eodem Beneficio taliter possesso molestari nequeat, uti loquitur Regula. Decretum vero, ait: “Non possit postea in *petitorio* vel *possessorio* à quoquam, etiam ratione juris noviter impetrati, molestari.

Ultima hæc verba, *ratione juris noviter impetrati*, videntur incidere cum his verbis Regulæ: *Nec non impetrationes quaslibet de Beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debere decrevit.*

XXVIII. Subdit tamen Concilium Basileense: “Excepto hostilitatis casu vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari juxta Concilium Viennense intra triennium tenetur.

Decretum Concilii Viennensis, ad quod hic fit remissio, habetur in *Clem.* CAUSAM *De Electione*, ubi decernitur, “quod si propter Appellati aut suorum metum vel potentiam intimatio appellationis fieri nequeat in domo quam ipse Appellatus habitare communiter consuevit, vel si domus ista in remotis existat, in Ecclesia Cathedrali, in cujus civitate vel Diœcesi consistat Beneficium, prout & in loco Beneficii ipsa protestatio fiat quoad propositum nostrum, & alias quoad notitiam possidentium perveniat, aut verisimiliter valeat: „ Ita Probus ad *Gloss. Prag. pag.* 432.

Poterit ergo ille, qui legitimo impedimento fuit impeditus, actionem suam instituere, & etiam post *lapsum triennii* agere; modo de impedimento ante completum triennium *protestatus* fuerit juxta formam hic expressam: nisi tale subfuisset impedimentum, ut nec ipsa protestatio fieri potuisset, puta si omni tempore incarceratus fuisset. Rebuffus *De Pacificis Possess. num.* 402.

XXIX. Inter legitima impedimenta refert Glossa Pragmatica *minorennem* ætatem; crediteque Minori, cujus Beneficium aliquis titulo colorato per triennium pacifice possedit, esse saltem Judicis arbitrio, dandam restitutionem; ad quam opinionem Glossæ reflectens Philippus Probus, ait *pag.* 430. *nota* 4. “Unum tamen tibi dico, quod nunquam vidi, nec auribus percepi, quod hoc in casu prout nec in aliis spiritualibus, Minor fuerit restitutus, nec quoad Decretum, quod versatur circa *petitorium*, nec quoad retinendæ possessionis interdictum, quod concernit *possessorium*, coram Judicibus in Gallia agitari privatæ consuetum.

Fallit ubi dolus subest vel circumventio, ut pluribus Arrestis est judicatum. Ita in nota marginali ibidem monet Franciscus Pinsonius.

XXX. Ipsa autem triennalis pacifica possessio cum titulo colorato ita firmat jus possessoris, ut si Beneficium sic possessum alteri resignaverit; atque vigore hujus resignationis in jus ipsius pacifici triennalis possessoris sit surrogatus resignatarius, non possit jus ipsius *triennalis* possessoris de novo discuti; sive surrogatus molestari nequit ob defectum juris sui prædecessoris pacifici triennalis; sed bene discuti potest novus titulus surrogati, aut inhabilitatis ipsius personæ: uti recte notavit Rebuffus *num.* 188.

XXXI. Si quis molestetur *post triennium*, practica est in Francia, ait Rebuffus *num.* 73. “ut is impetret Litteras Regias *De pacificis possessoribus* vocatas, per quas præcipitur parti, ut non habeat illum pacificum Possessorem amplius molestare, si de narratis apparuerit, ut in *cap.* 2. *De rescript.* & debet impetrans probare & ostendere suum titulum, sub quo ipse possedit, nec potest cogere adversarium suum ad ostendendum titulum antequam ipse suum exhibuerit: & ita censuit Senatus in juridicis conventibus Molinis celebratis anno 1534.

XXXII. Hoc tamen intelligendum de molestatione privatorum molestantium possessores triennales: nam Ordinarii ex officio etiam possunt inquirere de titulis posses-

possessorum triennalium: de qua inquisitione Ordinariorum hæc habet Decretum Basileense: " Ordinarii autem inquirant diligenter, ne quis sine justo titulo Beneficium possideat. Quod si talem *quandocumque* reperierint, declarent jus illis non competere, & huic si sibi videatur (nisi sit intrusus vel violentus, aut aliàs indignus) vel alteri idoneo provideant.

XXXIII. Quemadmodum Regula *de Triennali* possessore non tuetur possessorem injustum adversùs Ordinarium, quo minùs de titulo inquirat; ita nec contra Officiarium Regium agentem pro interesse *publico*. Unde notat Molinæus ad Regulam *de infirmis Resignantibus*, *num.* 206. Decretum *de pacificis possessoribus*, nec hanc Regulam unquam habere locum, ubicumque potest appellari *tanquam ab abusu*: quoniam *abusus* non solùm reddit titulum discoloratum, sed etiam funditus nullum: quia hæc appellatio non interponitur, nisi quando *publicum* interesse vertitur: quare & in hac specie appellationis, pars principalis & formalis est Procurator Regius, uti infrà *parte* 3. *tit.* 10. notabitur.

Idipsum observat Melchior Pastor in Tractatu *de Beneficiis lib.* 3. *tit. finali n.* 24. rectè unà distinguens: inter casus, in quibus per abusum *principaliter* utilitas *publica* Ecclesiæ ostenditur, in quibus si damnum Ecclesiæ reparabile non sit, abusus semper durat, nulla præscriptione obstante; & casus, in quibus primariò ostenditur utilitas *privatorum*, & *secundariò* utilitas publica, in quibus abusus præscribitur, eodem tempore, quo privatorum querela præscribitur: uti, si collatum sit Beneficium, spreto Patrono, post semestre, si jus Patronatûs sit Ecclesiasticum, aut post quadrimestre si Laïcale sit, Patronus non auditur, nec alius quisquam, quoniam eo tempore querela Patroni præscribitur.

XXXIV. Hæc tamen ostendunt, quòd, licèt Decretum Basileense, uti & Regula Cancellariæ tueantur triennales possessores contra impetrantes Beneficia viventium, & alios super Beneficiis ipsos molestantes, nequaquam velint, ut Beneficia sine titulo possideantur: sed ut Ordinarii de titulis possidentium Beneficia inquirere queant *quandocumque*; id est, " non solùm post lapsum triennii, sed etiam non obstante quocumque cursu temporis, aut tolerantiâ Superioris, quæ non tribuit jus injustè possidenti absque nova collatione " ait Glossa Pragmatica *pag.* 447. Addit-que: " Quòd, quamvis præsumatur pro illo, qui diu Ecclesiam possedit, ità quòd non teneatur ostendere titulum suum, si tamen constaret de intrusione, vel de alio vitioso ingressu, omninò poterit removeri.

XXXV. Porrò jus triennalis Possessoris titulo *colorato* innixum & præsumptioni juris, non potest esse fortius, majorisve auctoritatis, quàm jus in vero & legitimo titulo fundatum: ideóque sicuti hoc jus non impedit, quin ex nova causa superveniente possit suo vero titulo privari, & suo jure excidere; ita nec triennalis pacifica possessio cum titulo colorato efficere potest, quin ex nova causa superveniente, & titulo colorato, & jure ad Beneficium excidere possit: ac per consequens ex causa superveniente Beneficium pacificè per triennium cum titulo colorato possessum, fiat impetrabile: quemadmodum bene observavit Rebuffus *num* 189. & exemplificat in eo, qui haberet Ecclesiam Parochialem, & intra annum post dispensationem ad biennium " fruitus, non est promotus ad sacros Ordines *Cap.* " LICET CANON *De Elect.* in VI. Idem esset (ait) " si esset adeptus post triennium secundum Beneficium " incompatibile cum primo.

TITULUS X.

DE RESIGNATIONE ET PERMUTATIONE BENEFICIORUM.

CAPUT I.

De Resignatione purâ & simplici, & Resignatione *in favorem* & ex *causa permutationis*, harumque origine.

1. *Olim resignatio & renuntiatio habebantur pro synonimis; hodie distinguuntur.*
2. *Omnis resignatio includit quamdam renuntiationem.*
3. *Pluribus seculis omnis resignatio fuit simplex & pura, nec alia in Decretalibus nota.*
4. *Ante duodecimum seculum incognita erat Beneficiorum resignatio.*
5. *Resignatio* conditionalis *opposita puræ, duplex est.*
6. *Resignatio* in favorem, *qua ratione dicatur* conditionalis?
7. *Clausula huic resignationi apposita impedit liberam Beneficii collationem.*
8. *Resignatio* in favorem *juxta hodiernum stylum Curiæ Rom. dicitur resignatio* simplex.
9. *Hæc resignatio* simplex *eadem est cum resignatione in* favorem; *& quare dicatur resignatio* cum provisione?
10. *Quæ dicatur in Curia Rom. resignatio* sine provisione.
11. *Stylus Curiæ mutatus circa expressionem verborum, non autem circa substantiam, resignationis* in favorem.
12. *Resignatio* in favorem *non occurrit in Libris Corporis Canonici.*
13. *Sub initium seculi XVI. quæstio mota fuit, an licitæ essent resignationes* in favorem*: & quæ producta argumenta pro earum licito usu?*
14. *Senatus Parisiensis eas illicitas judicavit: & quo fundamento.*
15. *Quomodo, & quando hæ clausulæ,* in favorem; *item* non aliàs, nec aliter, *in procuratoria resignationum irrepserint?*
16. *Resignationes hæ olim etiam coram Ordinariis fiebant.*
17. *Nihil de purgatione Simoniæ pro justificanda hac resignatione allegatum.*
18. *Sensim usus harum resignationum, etiam in Parlamentis Gallicanis receptus.*
19. *Hæ resignationes frequenter de Simonia suspectæ; aliisque incommodis subjectæ.*
20. *Resignatio in favorem multis abusibus obnoxia.*
21. *An non satius fuisset earum usum nunquam admisisse?*
22. *Resignatio ex causa permutationis etiam* conditionalis *est.*
23. *Permutationes Beneficiorum jam pridem vetitæ.*
24. *Non propterea prohibita Beneficiatorum translatio auctoritate Episcopi.*
25. *Ob datam transferendi auctoritatem, cæpit Beneficiorum resignatio ad effectum translationis.*

26. *De-*

26. *Declaratum vi hujus resignationis Beneficia sic resignata, aliis quàm compermutantibus conferri non posse.*
27. *Ex hac declaratione quomodo permutationes hodiernæ Beneficiorum invaluerint?*
28. *Qua ratione transitiones Beneficiatorum de una ad aliam Ecclesiam potius dicantur* permutationes, *quàm* translationes.
29. *Permutationes, ut hodie fieri solent, olimincognitæ fuerunt.*
30. *Quomodo Ecclesia hodiernas Beneficiorum permutationes admittat?*
31. *Quàm hodiernæ permutationes sint periculosæ.*

I. RENUNTIATIO & resignatio Beneficiorum primitùs pro synonimis sumptæ sunt, ut constat ex *Cap.* 8. ✠ *De Renuntiat.* ubi resignatio accipitur pro renuntiatione; & apertiùs in *Cap.* 1. *De Renuntiatione in VI.* At stylus Curiæ Romanæ, & hodiernus modus loquendi, resignationem à renuntiatione distinguit: ut nimirum per resignationem ferè intelligatur resignatio *in favorem*; per renuntiationem verò illa habeatur, quam dicimus, *dimissionem* puram & sine ulla conditione fieri solitam.

II. Omnis tamen resignatio quamdam renuntiationem sive dimissionem Beneficii includit. Neque enim resignari potest Beneficium, nisi unà renuntietur Beneficio; ipseque Beneficiatus se exuat suo Beneficio.

Unde renuntiatio, prout complectitur & renuntiationem *strictè* dictam, & resignationem, dici potest, cessio seu dimissio Beneficii Ecclesiastici, quæ spontè & liberè fit cum auctoritate Superioris.

III. Olim omnis renuntiatio erat resignatio simplex & pura absque ulla conditione: unde de hac sola specie renuntiationis seu resignationis, agitur sub titulo Decretalium *De Renuntiatione*, uti rectè advertit Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis *lib.* 2. *Institut. Juris Canonici cap.* 18. unà advertens, quòd & harum renuntiationum sive resignationum usus frequentior esse cœperit sub Alexandro III. neque ullus antiquior Pontifex Alexandro de his agat in libris Decretalium.

IV. Non mirum ante tempora Alexandri III. vix quidquam occurrere de renuntiatione & resignatione Beneficiorum, quia ante tempora hujus Pontificis, tituli Beneficiorum vix adhuc erant ab ipsa Ordinatione sejuncti.

Durante autem Disciplinâ, quâ Clerici in suâ ordinatione adscribebantur certæ Ecclesiæ, ipsa ordinatio erat quodammodo vice *Provisionis* Beneficii, quia per adscriptionem huic Ecclesiæ alligatus, sive ordinatus consequebatur jus participandi de temporalibus hujus Ecclesiæ tanquam ejus Minister: Clericus autem, qui dimittebat Ecclesiam, cui in ipsâ ordinatione fuerat adscriptus, censebatur renuntiare juri ad temporalia istius Ecclesiæ, quæ ipsi tanquam Ministro istius Ecclesiæ competebant. Itaque dimittere Ecclesiam, tuncidem in effectu erat, quod hodie renuntiare Beneficio.

Sed quia renuntianti, sive deserenti Ecclesiam, liberum non erat alium Clericum eidem Ecclesiæ in suum locum surrogare, idcircò nulla apud veteres resignationis Ecclesiarum, aut Beneficiorum mentio occurrit; sed solius dimissionis, sive simplicis renuntiationis.

V. Resignatio conditionalis opposita renuntiationi seu resignationi *puræ* & *simplici* ad manus Ordinarii, alia dicitur *in favorem*, alia *causâ permutationis*: id est, quæ fit postquam inter partes de permutandis Beneficiis convenit: & Beneficia resignantur, ut juxta permutationem conceptam alter alterius Beneficium consequatur.

VI. Prior quidem vocatur conditionalis duplici respectu. Primò, quia recipit conditionem, si Resignatarius acceptet Beneficium resignatum. Quæ conditio, quem effectum habeat, patebit ex dicendis *cap.* 3.

Secundò, dicitur conditionalis, quia ex parte resignantis solet in ipsa resignatione apponi clausula: *Et non aliàs, nec aliter, aut alio modo:* quæ clausula inducit conditionem, & est limitativa potestatis ac præservativa; uti tradit post alios Flaminius Parisius *lib.* 5. *De Resignat. de Benef. quæst.* 6. *n.* 16. 17. 18. *&* 19.

VII. Addit dein *n.* 21. "Et est tantæ potentiæ hujusmodi clausula, ut Papa ex potestate ordinaria non „ videatur posse alteri conferre Beneficium resignatum, „ quàm nominato. „ Imò hodie usus invaluit, quòd „ si Papa alteri conferret, aut alio modo, quàm in ip- „ so resignationis instrumento esset expressum, ipsa Provisio censeretur nulla; uti latè deducit Fevretius *De Abusu lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 12. modò tamen conditio adjecta non sit juri publico contraria.

VIII. Invaluerat jam pridem stylus Curiæ Romanæ, ut in frontispicio ipsius supplicationis pro resignatione ad favorem certæ personæ, ponerentur ad latus dextrum hæc verba, *Resignatio in favorem*, quibus indicabatur, esse supplicationem pro hujusmodi resignatione; at tempore Gregorii XIII. mandatum est, ut non apponerentur illa verba *in favorem*, tanquam *non necessaria & suspecta*, *neque in capite*, *neque in corpore*, ait Flaminius Parisius *lib.* 8. *quæst.* 7. *n.* 36. notatque quòd loco illorum verborum posita sit vocula, *simplex*; ita ut hodie ordinariè notari soleat supplica resignationis *in favorem*, his verbis, *Resignatio simplex*, quæ tamen idem valent, quod *resignatio in favorem:* "Namque „ ille resignans (ait Flaminius) renuntiat *simpliciter* in „ manibus Papæ, qui (Papa) postea ad preces Resig- „ natarii, ei dictum Beneficium resignatum confert: „ Nam Papa non habet respectum ad mentem Resig- „ nantis, sed ad supplicationem humiliter sibi factam à „ Resignatario.

IX. Hæc ille, qui & monet *lib.* 1. *quæst.* 2. *num.* quòd ex stylo Curiæ, in eadem supplica, in qua quis renuntiat coram Papa, alter supplicet pro collatione, quemadmodum ex formulis resignationis ab eodem Flaminio *lib.* 8. *quæst.* 7. relatis, videri potest; qui & *num.* 39. bene monet, "quòd, licèt Copistæ compositores „ supplicationum apponant hujusmodi verbum *simplex*, „ non tamen erit simplex resignatio eo modo, quo fit „ coram Ordinario vel coram Papa *absque Provisione*, „ sed potiùs *in favorem.* Et hoc est (ait) de mente „ Rotæ; ac dicitur *conditionalis* resignatio, attento „ quòd unus renuntiat, alter supplicat pro collatione; „ quamvis in capite vel in corpore dicatur *in favorem*, „ *nec aliàs*, *nec alio modo*, *&c.*

X. Resignatio *simplex* coram Papa *absque Provisione*, cujus ibi meminit Flaminius, dicitur quando aliquis renuntiat liberè & simpliciter Beneficio ad manus Papæ; ita ut liberum sit Papæ alicui pro libitu providere; quod contingit in promotis ad *incompatibilia*, qui in litteris habuerant decretum, ut debeant renuntiare *liberè* & simpliciter in manibus Papæ infra duos menses. Et tunc in capite supplicæ ponitur, *Resignatio simplex sine Provisione.* Dicitur autem *sine Provisione*, quia in eadem supplica renuntiationis, nullus pro collatione seu *Provisione supplicat*; quemadmodum in resignatione *in favorem* fieri notavimus: & constat ex formula supplicæ quam *lib.* 8. *quæst.* 7. refert Flaminius.

XI. Itaque quamvis quoad expressionem verborum, circa resignationes *in favorem*, nonnihil mutatus sit stylus Curiæ Romanæ, res tamen eadem perseverat; manetque reverà resignatio *conditionalis*, & in favorem certæ ac determinatæ personæ; ipsaque clausula *nec aliàs*, *nec aliter* semper subintelligitur.

XII. Itaque de hodierna resignatione *in favorem*, licèt ex stylo Curiæ dicatur *simplex*, verissimè dixit Flaminius

Flaminius Parisius *De Resignat. Beneficiorum lib.* 1.*quæst.* 2. *num.* 3. " Resignationes *in favorem* non erant in usu „ tempore Alexandri III. Innocentii III. & Clementis V. „ Et ideò non nisi de resignatione *simplici* fit mentio in „ Decretalibus, *lib.* 6. & Clementinis.

XIII. Imò seculo XIV. eas necdum notas fuisse apparet, testaturque Arnulphus Ruzæus supremæ Curiæ Parisiensis Consiliarius in suo tractatu *Juris Regaliorum*, *Privileg.* 32. *num.* 2. tempore Georgii de Ambasia in Regno Franciæ Legati *à latere* (sub initium seculi XIV. in Palatiis ortam fuisse & ventilatam hanc quæstionem; *utrum resignatio* IN FAVOREM *personæ valeret*, *vel censeretur Simoniaca.* Nonnulli eas esse licitas, atque à Simonia omninò exemptas asserebant: quia illicitum non apparet, desiderare aliquem, de cujus capacitate quis sufficienter est persuasus, habere in Beneficio successorem, eumque Papæ proponere; posseque Papam propositioni consentire sine ullius *pactionis* interventu. Quia non potest dici esse peccatum, quando quis vult renuntiare Beneficio suo, & consentit, ut alteri conferatur: " quia Superior videtur „ solùm resignationem acceptare, non autem verba „ apposita (*non aliàs*, *nec aliter*) in procuratorio, „ quæ habentur *pro non adjecto* ..... Quòd in istis „ resignationibus, quæ fiunt in Curia Romana, vel coram Legato, *vel Ordinario*, solent Procuratores „ præstare juramentum, quod non intervenerit fraus, „ dolus, neque alia Simoniæ labes..... Quòd clausula apposita per Notarios non debet nocere partibus, „ præsertim quòd *ex stylo ipsorum* apponitur, quæ nihil operatur..... Præsertim quòd in quibusdam procuratoriis apponitur illa clausula, *sub beneplacito* summi Pontificis, vel ejus Legati, aut alterius ad id Canonicam potestatem habentis, quæ multùm juvat.... „ Quòd antequam conferatur Beneficium parti, supplicatur benignè summo Pontifici, Legato, vel Ordinario, aut alteri ad id potestatem habenti, sibi conferri Beneficium in ejus manibus resignatum, & resignationem admittit Superior solùm habito respectu „ ad supplicationem, & quòd intentio supplicantis est „ talis: Non autem habetur ratio ad clausulas positas „ in procuratorio, quæ tanquam superfluæ rejiciuntur.

XIV. Hæc ibidem Ruzæus, qui & testatur, quòd his rationibus non obstantibus, per Arrestum supremæ Curiæ declaratæ fuerint similes resignationes *illicitæ* & *Simoniacæ*, tanquam continentes mentalem ut minùs pactionem ex parte resignantis, & conventionalem juxta expressa verba Procuratorii ad resignandum. " Et „ quia Procurator, qui debet diligenter servare fines „ mandati, non potest aliter facere, quia si resignat purè & simpliciter, illud est contra tenorem mandati. „ Si verò resignet in favorem talis & *non aliàs*, *nec aliter*, „ *nec alio modo*, est contra naturam resignationis, & „ adstringit collatorem ad conferendum tali, cùm dependeat à suâ merâ libertate collatio Beneficii. Et „ sic in omnem casum vitiatur talis actus; & quod dicitur simoniacè renuntiare, hoc expresso quòd alteri „ conferatur.

XV. Interim ex hoc discursu Ruzæi apparet, quòd circa annum 1500. incœperint hæ clausulæ *in favorem*, *non aliàs*, *nec aliter*, *&c.* irrepere in Procuratoria resignationum, idque forsan potiùs ex ignorantia & stylo Notariorum, quàm intentione resignantium. Apparet quoque, quòd Pontifices, neglectis his clausulis, resignationes illas passim admitterent tanquam *simplices*: quódque interdum etiam exprimeretur, quòd Resignantes se subjicerent *beneplacito Papæ*.

XVI. Apparet insuper, quod non tantùm coram Papa, aut ejus Legato, sed & *Ordinario* ejusmodi resignationes fierent: ac per consequens nondum invaluisset reservatio harum resignationum Sedi Apostolicæ, quæ postmodum facta est; uti capite sequenti notabimus.

XVII. Hoc notatu dignum, inter omnes probationes prò justificatione harum resignationum à Ruzæo adductas, nullam peti ab auctoritate Pontificis *purgandi Simoniam*. Argumentum admodum probabile, nondum tunc opinionem de auctoritate Pontificis purgandi Simoniam in resignatione notam fuisse, aut saltem adhuc parum receptam, ut in argumentum pro justificatione resignationis adducenda non videretur, uti rectè advertit Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Eccles. part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 15.

XVIII. Interim hoc scimus, usum earum resignationum, non obstante illo Parlamenti Arresto superiùs citato, sensim invaluisse, nec tantùm in Curia Romana, sed & in Senatibus Regiis admissum fuisse; quin (ut supra notavimus) Senatus Regios judicasse, Papam non posse Beneficia in favorem certæ personæ resignata cum clausula, *non aliàs*, *nec aliter*, alteri conferre, & per consequens Senatus Regios opinionem suam de usu harum resignationum mutasse, contrariamque praxim admisisse.

An hæc mutatio adscribenda sit opinioni de purgatione Simoniæ hìc interveniente, quæ Canonistis & Theologis multùm familaris esse cœpit, incertum est; quin contribuerit, vix dubitari potest: quamvis hìc nulla purgatio Simoniæ necessaria videatur: neque in hanc purgationem refundi debere, quòd hujusmodi resignationes hodie non ab Ordinariis, sed à summo Pontifice probari debeant; quemadmodum ostendetur capite sequenti.

XIX. Illud tamen inficiari nequit, in hisce resignationibus non rarò Simoniam, ut minùs mentalem, intervenire; easque ut plurimùm esse suspectas, quòd potiùs in favorem carnis & sanguinis fiant, quàm in utilitatem Ecclesiæ. Certum quoque est, per has resignationes Beneficia, quasi jure hæreditario in nepotes & cognatos transmitti; aditumque & dignioribus ad Beneficia sæpe occludi, ipsosque Ordinarios jure collationis fraudari.

XX. Resignationes *in favorem* frequenter de simonia esse suspectas, multisque aliis vitiis subjectas, brevi verborum compendio expressit Michaël Rosellius in Historia Pontificiæ Jurisdictionis, *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 11. Postquam enim ostendit, *num.* 10. renuntiationes Beneficiorum tandem *sine causa* ob *solum favorem* admissas; nec ampliùs attendi cœptum ad sex illas causas, quas *in cap.* 10. ✠ *de Renunt.* expressit Alexander III. subjungit *num.* 11. " Sic perierunt jura, nec de cætero „ attenduntur sex illæ causæ, propter quas solas exaudiri debere renuntiantem, ajebat idem Alexander „ III. grande procul dubio vulnus Ecclesiæ, cui nulla „ unquam manus medebitur, nisi ipsa Pontificia suprema *resecans favorabiles illas*, *sed pestiferas resignationes*, quibus boni excluduntur, indigni admittuntur; fitque plurimùm hæreditaria Beneficiorum successio, quam tantopere disciplina Ecclesiastica abhorruit. Quod si resecârit, non fortè ditiorem Episcopatum suum posteris relinquet (*quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ autem detrimentum faciat*) at sanctiorem. Hæc ille. Utinam exaudiatur!

XXI. Varia incommoda & quidem gravia, quæ resignationes *in favorem* comitari solent, meritò dubitari faciunt, an non satius fuisset, juxta superiùs allegatum supremæ Curiæ Arrestum, nunquam hujusmodi resignationes admitti. An non & meritò nomine Caroli IX. Regis Galliæ à Patribus Concilii Tridentini postulatum fuerit, ut *Resignationes* IN FAVOREM *ejiciantur omnino à Curia Romana*? quamvis iis admissis & receptis, interdum in certis circumstantiis aliquis iis licitè in utilitatem Ecclesiæ uti posse videatur, quemadmodum cap. sequenti latiùs dicetur.

XXII. Altera species resignationis *conditionalis* hodie non minùs, quàm præcedens communis, dicitur *Resignatio causâ permutationis.* In permutatione enim uterque permutantium suum Beneficium resignat eâ conditio-

conditione, ut alter alterius Beneficium assequatur: atque ita, tacita saltem & hic utrimque resignatio, *in favorem* intervenit: atque hac ratione resignatio, quæ intervenit reverâ est *conditionalis.*

XXIII. Etiam seculo XII. hasce resignationes seu permutationes ab aliquibus iniri cœpisse constat ex Concilio Turonensi sub Alexandro III. in *cap.* 8. *De Præbendis*, quòd *permutationem Dignitatum* fieri prohibet.

Verùm cùm Concilium Turonense de sola permutatione *Dignitatum* loqueretur, quæsitum fuit, num permutatio *Præbendarum* licita censeretur: respondit Urbanus III. in *cap.* 5. ꝟ. *Decretum permut.* " Generaliter teneas, quòd commutationes Præbendarum de jure fieri non possunt, præsertim cum pactione præmissa, quæ circa spiritualia vel connexa spiritualibus labem continet semper Simoniæ.

Ex his aliisque Pontificum responsis, nec non Conciliorum Decretis circa idem tempus editis, manifestum est, permutationes Beneficiorum, præsertim pactione præcedente, fuisse reprobatas, tanquam de Simonia, ut minùs admodum suspectas.

XXIV. Nequaquam tamen translationes Beneficiatorum auctoritate Superioris planè reprobatæ fuerunt; quas & in Episcopis jam pridem Canones admiserunt; dummodo utilitas aut necessitas Ecclesiarum has translationes postularet.

Hinc Urbanus III. in citato responso, quo permutationes Præbendarum per Concilium Turonense vetitas respondit, adjungit: " Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre personas: ut quæ uni minùs sunt utiles, alibi se valeant utiliùs exercere.

Evidens est per hanc clausulam, Pontificem non aliud velle, quàm Episcopos posse Beneficiatos, suâ auctoritate transferre de unâ Ecclesiâ ad aliam, si inspexerint causam necessariam hujus translationis. Permutationes ergo Beneficiorum hìc probatas esse, ex prædictâ clausulâ erui nequaquam potest.

XXV. Attamen cùm ex responso Pontificis in Decretales relato haberetur, Episcopis licitum esse, Beneficiatos de uno loco ad alium transferre, cœperunt Beneficiati sua Beneficia ad manus Episcoporum resignare, eâ conditione tacitâ vel expressâ, ut eorum auctoritate ad mutuas Ecclesias transferri possent; sive alter alterius Beneficium consequi.

XXVI. Et primitùs quidem credebatur hæc Beneficiorum resignatio esse libera; quasi Beneficia ita resignata *verè* vacarent; possentque Episcopi ea *liberè* conferre; quin & Expectantes, seu Mandatarii Apostolici illa tanquam vacantia acceptare.

Verùm cùm alia sciretur esse mens Resignantium; sciretúrque, Beneficia hæc non resignari, nisi sub eâ conditione, ut alter in alterius Beneficium surrogaretur, respondit Bonifacius VIII. Biterrensi Episcopo in *cap. unico De Rerum permut. in VI.* quòd Exspectantes seu Mandatarii Apostolici hujusmodi resignata Beneficia, tanquam vacantia acceptare nequeant: *Æquitatem* (ait) *præferentes hac in parte rigori.* Quasi diceret, licèt *de rigore* talia Beneficia *verè* vacent: tamen æquum non est, aliis ea conferri: quia Resignantes, nisi credidissent vi hujus resignationis se ad mutua Beneficia transferendos, ea non resignassent.

Eâdem æquitatis specie motus Pontifex in *Clementina unica de Rerum permutatione*, declarat; " Ne concessione Juris utentibus præsertim circa spiritualia illudatur, siqua Beneficia ex causâ permutationis ab aliquibus resignata, aliis, quàm ipsis permutare volentibus conferantur, nullius hoc esse volumus firmitatis.

XXVII. Cùm ergo auctoritate Juris jam stabilitum esset, Beneficia ex causâ permutationis resignata, non posse aliis quàm ipsis permutantibus conferri, cœperunt Beneficiati passim sine metu amittendi sua Beneficia permutationes Beneficiorum concipere, & ex causa permutationis ad manus Episcoporum resignare; certi quòd si Episcopi permutationes non admitterent, transferendo Resignantes de uno ad aliud Beneficium, ipsi permanerent in suis Beneficiis, nihilque de suo amitterent.

Episcopi verò scientes ex similium permutationum rejectione nihil sibi commodi obvenire; neque se posse de Beneficiis sic resignatis alicui alteri providere, admodum faciles fuere, ut permutationes sive resignationes ex causa permutationis admitterent ad beneplacitum Resignantium.

XXVIII. Et quidem ipsi permutare volentes tractatum permutationis concipientes, permutationem conceptam, ab Episcopis probandam nudè proponere cœperunt: adeò ut initium ipsum & fundamentum ab ipsis permutantibus poneretur: ipsi verò Episcopi consensum suum darent; atque permutantes, vi resignationis ex causa permutationis jam priùs inter ipsos conceptæ, de uno loco ad alium transferrent: aut transferendi Auctoritatem impartirent. Quapropter hujusmodi mutationes Beneficiorum potiùs hodie vocantur *permutationes* Beneficiorum, quàm *translationes*: eò quòd permutatio per ipsos Beneficiatos priùs concepta, præcipuas in hac mutatione & translatione de una ad aliam Ecclesiam partes obtineat.

XXIX. De hisce permutationibus à compermutantibus concipi solitis, verè dixit Boerius Epo apud Duacenos olim SS. Canonum antecessor primarius in tractatu *De Saturnino permutationis Beneficialis jure num.* 32. " Permutationis beneficialis exempla nullis in antiquis aut Canonibus aut historiis Ecclesiasticis reperiuntur: adeò ut nec apud Isidorum, nec apud Burchardum, nec apud Ivonem, nec apud ipsum quidem novissimum Decretorum collectorem Gratianum, ulla prorsus extet permutationis beneficialis mentio.

XXX. Illud quoque certum est, quòd, licèt Ecclesia Resignationes Beneficiorum hujusmodi ignotas toleret & admittat, nihilominus, non minùs hodie, quàm olim, Ecclesia execretur turpes ac illicitas in Beneficiorum resignationibus pactiones; nec non omnes eas de una ad aliam Ecclesiam translationes, quas non utilitas aut necessitas Ecclesiarum; sed ambitio, aut turpis quæstus, vel carnis & sanguinis carnalis affectus extorquent: quas licèt auctoritas humana subinde probet, aut non improbet, semper eas auctoritas divina & lex æterna damnabit: & Ecclesia à Spiritu Sancto directa execrabitur.

XXXI. Unde quia non rarò permutationes Beneficiorum non ad mentem Ecclesiæ instituuntur, sed vel pravis pactionibus infectæ sunt, vel à carnali affectu prodeunt, non immeritò hanc permutationis materiam *Saturninam* se vocasse credit citatus Boërius. " Equidem (ait *num.* 1.) nominavi *Saturninam* permutationis hanc materiam non alia de causa, quàm quòd suos fœtus in summum sæpenumero soleat adducere discrimen; non secus ac Saturnus crudeliter fœtum devorat proprium, sicut est in fabulis: licèt id ad naturam temporis, quòd edax est rerum, plerique referant. Certè permutationes istæ beneficiales frequenter scrupulos gignunt in animis permutantium adeò duros, adeò prætereа vehementes ac urentes, eosdemque justos, ut Saturni voracitas nullos unquam consimiles genuerit cruciatus illis ipsis, qui devorabantur: cùm graviter læsa conscientia non temporarios, ac perpetuos experiatur cruciatus, qui ne morte quidem corporis finiuntur; sed magis ac magis crescunt, & graviores acrioresque redduntur, nisi salutaribus ante mortem fuerit expiata pœnitentiæ Christianæ Catholicæque remediis. Quorum quidem remediorum præstat non indigere, prudenter abstinendo talibus commerciis, quàm temerarias & quasi nundinatorias faciendo permutationes tantùm subire periculum, cujus amator dignus est, qui pereat in illo.

CAPUT

CAPUT II.

De quorum consensu Resignationes admittendæ : & quæ causa requiratur?

1. *Adscriptus certæ Ecclesiæ eam, inconsulto Episcopo, deserere nequit.*
2. *Per Beneficium Clericus Ecclesiæ adscribitur.*
3. *Jure Decretalium, inconsulto Episcopo, nemo Beneficio renuntiare potest.*
4. *Quomodo contraria Praxis quoad renuntiationes simplices invaluerit?*
5. *Resignatio* in favorem *hodie à solo Papa admittitur.*
6. *Resignatio* in favorem *unionis faciendæ fieri potest auctoritate Ordinarii.*
7. *Legatis Apostolicis non est facultas admittendi resignationes* in favorem.
8. *Ordinarius non potest hujusmodi resignationem probare rejecta conditione.*
9. *Hæc reservatio solet refundi in purgationem Simoniæ à Papa faciendam.*
10. *Non intervenit hic Simonia juris* positivi.
11. *Purgatio Simoniæ non videtur hic magis necessaria, quam in permutatione Beneficiorum.*
12. *Sicuti permutatio Beneficiorum potest à Simonia esse immunis, ita & Resignatio* in favorem.
13. *Dispensatio, non purgatio Simoniæ in Resignatione* in favorem *requiritur.*
14. *Vera ratio, quare potius permutatio quam resignatio* in favorem, *coram Ordinario fieri possit.*
15. *Summus Pontifex resignationem* in favorem *à labe Simoniæ non purgat.*
16. *Permutationes præmissa pactione improbavit Urbanus III.*
17. *Declaravit tamen posse Episcopum Clericum de uno ad alium locum transferre.*
18. *Hic non probantur hodiernæ Beneficiorum permutationes.*
19. *Hæ permutationes frequenter illicitæ : possunt tamen subinde esse licitæ.*
20. *Id confirmat S. Thomas.*
21. *Jure communi approbatio permutationis spectat ad Episcopum, licet non sit collator Beneficiorum.*
22. *In Gallia inferiores Collatores etiam permutationes admittunt.*
23. *Exhibetur acta resignationis ex causa permutationis facta coram Capitulo.*
24. *A recusata hujusmodi resignatione admittitur in Gallia recursus ad Superiorem.*
25. *In Belgio permutationis approbatio fere ad solos Episcopos spectat.*
26. *Ad nonnullos tamen inferiores etiam in Belgio translata hæc auctoritas.*
27. *Collatores ordinarii super permutatione Beneficiorum saltem audiendi sunt.*
28. *Patroni quoque interpellandi sunt, ut consensum præstent.*
29. *Superior consensum Patroni Ecclesiastici supplere potest.*
30. *Consensus Patroni laïci absolute necessarius : neque suppleri potest.*
31. *In permutatione præter auctoritatem Superioris requiritur justa causa & recta intentio ex parte Permutantium.*
32. *Causæ permutationum ab Episcopis expendendæ.*
33. *Pius V. vetuit resignationes ex levibus causis admitti.*
34. *Vetuit idem ne Ordinarii suis aut Resignantium consanguineis, affinibus vel familiaribus Beneficium conferant.*
35. *Quæ ratio editæ hujus Constitutionis?*
36. *Hæc non ubique recepta; nec in Belgio observatur.*
37. *Cur admissa non est Pii V. Constitutio inhibens Ordinariis, ne admittant resignationes in favorem consanguineorum aut affinium resignantis?*
38. *Quod præcipue in hac Constitutione intenditur, ubique servandum.*
39. *Hodiernæ permutationes præsertim notabilis Beneficii cum Beneficio nullius aut exigui proventus, raro omni ex parte licitæ.*
40. *Possunt tamen aliquando esse licitæ.*

I. PRISTINIS Ecclesiæ seculis, nullum ordinari potuisse, ni una certæ Ecclesiæ, in qua functiones Ordinis suscepti obiret, adscriberetur, sæpius notatum fuit; eamque disciplinam per Synodum Tridentinam *Sess.* 23. *cap.* 16. *de Reformat.* renovatam fuisse notavimus supra *parte* 1. *tit.* 1. *cap.* 4. additque Synodus: *Quod si locum, inconsulto Episcopo, deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur.*

Quo decreto manifeste prohibentur Clerici, etiam nullum Beneficium habentes; sed in ipsa ordinatione alicui Ecclesiæ tantummodo adscripti, ab ea, *inconsulto Episcopo*, recedere, ait Fagnanus ad *Cap.* 4. ✠ *De Renunt.* ubi *num.* 15. subjungit: " unde cavendum est à " modernis Collectoribus, dum, aliis relatis, dixerunt, " Presbyteris, & Clericis non habentibus Beneficium " in titulum personalem residentiam requirens, licitum esse ire quo velint; & Ordinarios teneri eis litteras commendatorias concedere. Hoc enim est contra præcitatum Concilii Decretum.

II. Cum autem per Beneficiorum collationem hodie contingat, Clericos certis Ecclesiis, in quibus ipsa Beneficia fundata sunt, adscribi, consequens apparet, Clericos non magis his Ecclesiis, quibus per Beneficiorum acceptationem & Canonicam in iis institutionem alligati sunt, posse, *inconsulto Episcopo*, renuntiare, quam si in ipsa ordinatione illis Ecclesiis essent adscripti.

III. Quapropter Tornacensi Episcopo etiam seculo XII. rescripsit Alexander III. " Universis personis tui " Episcopatus sub districtione prohibeas, ne Ecclesias " tuæ Diœcesis ad ordinationem tuam pertinentes, absque assensu tuo intrare audeant, aut detinere, aut *te*, " *dimittere, inconsulto.*

Hoc responsum pristinis Ecclesiæ Canonibus conforme, in Decretales Gregorii relatum, nimirum in *Cap.* 4. ✠ *De Renunt.* partem juris communis constituit. Ex quo communiter concludunt Canonistæ, resignationes Beneficiorum, etiam simplices & absolutas fieri debere de consensu Superioris Ecclesiastici, qui vinculum illud quo per institutionem Canonicam fuit Ecclesiæ adscriptus, solvere potest. (*a*)

IV. Sensim renuntiationes, sive resignationes *simplices* & *absolutæ* Beneficiorum rariores esse cœperunt; ipsique Superiores absque difficultate easdem admittere; nam uti post Zarabellam notat Fagnanus loco citato *num.* 12. " Superiores non curant, ut Beneficiati " recedant de Beneficiis; quin potius contenti sunt, " ut possint aliis conferre.

Ex hac Superiorum facilitate in admittendis Beneficiorum resignationibus, invaluit tandem libera facultas renuntiandi Beneficiis ad manus Collatorum; eaque sine consensu Episcopi sive Ordinarii, deserendi, & se à vinculo, quo Ecclesiæ erat adstrictus, liberandi, nisi titulo Beneficii ad Sacros Ordines fuerit promotus : quo casu ex præscripto Concilii Tridentini *Sess.* 21. *cap.* 2. *De Reform.* & Synodorum Belgi-

(*a*) In Germania Protestantes Parochi petunt Patroni consensum vel etiam Consistorii, ubi suas resignant Parochiales Ecclesias; Quod si agatur de Canonicatuum resignationibus, requirunt consensum Principis in cujus territorio versatur Capitulum. Ord. Magdeburg. *Polit. cap.* 6. *paragr.* 26. *Carpzov. l.* 3. *Jurisp. Consist. Def. ult.*

carum, resignari non potest, nisi facta mentione quod ad illius Beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittenda, nisi constet, quod alias commode vivere possit: & aliter facta resignatio nulla est: de quo actum supra *tit. 9. cap. 5.*

Non eadem etiam hodie est libertas Resignationis conditionalis, sive *in favorem*, sive *causa permutationis.*

V. Et quidem resignatio in favorem certæ personæ cum clausula *non alias, nec aliter*, licet primitus etiam coram Ordinario facta videatur, hodie tamen solus Papa eam admittere potest; adeo ut nec Legatus ejus eam probare possit; nisi *speciali* facultate sit instructus; uti notat Rebuffus in Praxi *parte* 3. *tit. De Resignatione conditionali*: eaque opinio hodie communiter tum à Canonistis, tum à Theologis recepta est; ut pluribus citatis tradit Garcias *De Beneficiis parte* 11. *cap.* 3. eamque probavit Pius V. per Constitutionem quæ incipit: *Quanta Ecclesiæ* 58. in Bull. Rom. ubi absolute prohibetur resignatio *in favorem* coram Ordinario, etiam in casibus, in quibus permittitur fieri resignatio simplex coram Ordinario.

VI. Si autem resignatio, seu renuntiatio non fiat in favorem certæ personæ, sed in favorem *unionis faciendæ* cum clausula *non aliter, nec alias*, Ordinarius eam admittere poterit; & eo casu, si unio non sequatur, vel ob defectum solemnitatis rescindatur, resignans sine nova collatione ad suum Beneficium redit, uti monet Louetius in notis ad Molinæum in Regulam *de publicandis resignationibus num.* 175.

Hæc enim resignatio in favorem *unionis*, cum non fiat in favorem certæ personæ, etiam dici nequit proprie dicta resignatio *in favorem*, prout hæc hodie accipitur, quæque speciem aliquam simoniæ, aut saltem hæreditariæ successionis in Beneficia præfert; sed unice fit in favorem Ecclesiæ, quæ ut supponitur, unionem illam requirit; nec eatenus sacris Canonibus, quemadmodum resignatio in *favorem certæ personæ* adversatur.

VII. Collatoribus ordinariis etiam Episcopis fas non esse juxta stylum & praxim modernam admittere & probare resignationes in *favorem, num.* 5. notavimus; quin & id observat Molinæus ad Regulam Cancellariæ *de infirmis Resignant. num.* 184. additque nec id licere Legatis Apostolicis, etiam *à latere* in vim generalis clausulæ sive facultatis admittendi *quascumque resignationes*: " Sed (ait) requiritur ut specialiter & nomina„ tim id concessum fuerit.

Rationem addit: " Hæc enim simoniaca est & pro„ hibita, & novum genus dispensationis exigens, igi„ tur gratia & facultate *speciali* opus, nec transit cum „ clausulis quantumvis generalibus, & ita practica„ tur.

Quin & addit, quod, tametsi interdum inter *facultates* Legati *à latere* specialiter & nominatim expressa fuerit licentia admittendi hujusmodi resignationes, tamen Senatum Regium facultatem Legatorum nunquam voluisse admittere, nisi sub hac conditione, *ne possent in favorem admittere.*

Cum vero nec Ordinariis, nec Legatis Apostolicis fas sit approbare resignationes *in favorem*, recte ibidem observavit Molinæus, nec simplices resignationes coram Ordinariis vel Legatis Apostolicis admissas recipi, si ex clausulis vel circumstantiis sufficienter patescat, eas revera fuisse *in favorem*, prout ibidem in casu quodam occurrente ostendit, resignationem quamdam *simpliciter* factam coram Legato fuisse revera resignationem *in favorem*, ob clausulas ab ipso resignante in procuratorio expressas.

VIII. Quin & Garcias *De Beneficiis parte* 11. *cap.* 3. *num.* 155. observat quod nec poterit inferior à Papa conditionem rejicere, sive habere pro non adjecta, & resignationem simpliciter admittere: quod & multis probat Rebuffus loco supra allegato.

IX. Rationem hujus reservationis communiter refundunt Interpretes in Simoniam, quam in hisce resignationibus intervenire credunt propter clausulam *nec alias, nec aliter*, quæ pactionem quamdam continere videtur. Omnem autem pactionem in spiritualibus Simoniam continere probant ex *cap. fin. De Pactis*, juncta Glossa. Dicit enim Pontifex: " Pactiones factæ „ à vobis (ut audivimus) pro quibusdam spiritualibus „ obtinendis: cum in hujusmodi omnis pactio, om„ nisque conventio debeat omnino cessare, nullius pe„ nitus sunt momenti.

Cur autem pactiones nullius sint momenti docet ibidem Glossa: *Quia hujusmodi pactiones inducunt* SIMONIAM.

Ut ergo hæc resignatio à Simonia eximatur, eam à Papa confirmandam putarunt: utpote cui soli ex eorum opinione auctoritas purgandi Simoniam competit.

Hinc Andræas Vallensis in Tractatu *De Beneficiis lib.* 3. *tit.* 28. *num.* 2. postquam dixit, quod resignatio in favorem debeat fieri coram Pontifice, juxta stylum Curiæ & Constitutionem Pii V. rationem subjungens, ait: " Quia conditio inducit *Simoniam*, secun„ dum Glossam & plerosque Doctores, quam *solus* „ Pontifex, non etiam Ordinarius, vel Legatus *purgare* „ potest, tanquam quæ sit juris positivi, non divini, „ vel naturalis.

X. Verum si sit Simonia duntaxat juris *positivi* eam per Canonem aut aliquod Decretum *positivum* inductam esse oportet. At Canones & Decretales quæ pactiones in spiritualibus Simoniacas & illicitas esse dicunt, nihil de *novo* constituunt; sed tantum, quid sit, declarant: uti ex ipsorum tenore manifestum est; ac notanter ex verbis citati *Capituli finalis* ✠ *De Pactis*, patescit, Pontificem pactiones illas non facere, sed declarare, seu potius supponere illicitas esse. Dicit enim idem de his pactionibus esse dicendum, quod de aliis, *quæ observatæ vergunt in animæ detrimentum*: quæ indubie non jure positivo duntaxat, sed & divino ac naturali illicitæ sunt.

XI. Ulterius, si resignatio *in favorem* contineat Simoniam à solo Pontifice purgandam, propter pactionem in ea intervenientem; cur non similis Simonia dicitur intervenire in resignatione Beneficiorum ex *causa permutationis*: quandoquidem & hæc resignatio sit *conditionalis*: contineatque pactionem & conditionem, quod *non alias, non aliter* resignentur Beneficia, quam sub ea conditione, ut alter alterius Beneficium consequatur?

XII. Sed dicent forsan: Compermutantes tantum simpliciter intentionem suam Ordinario exponunt, qui si eam probet, sua auctoritate permutationem conceptam probat; atque Compermutantes à vinculo, quo ratione Beneficii Ecclesiis suis respective alligabantur, absolvit; & de una Ecclesia ad aliam Ecclesiam transfert: in quibus nulla vel species Simoniæ esse videtur.

Nequaquam negavero, quin si Permutatio Beneficiorum fiat prout eam Canones fieri volunt, ea possit ab omni Simonia esse plane exempta. Sed quidni resignationem *in favorem* similiter immunem à Simonia esse posse dicamus?

Sicuti enim secundum formam juris permutantes totum auctoritati Superiorum subjiciunt, id unum postulantes, ut si Superiori videatur, ipsos à vinculo quo suis Ecclesiis alligantur, absolvat, atque sua auctoritate ad mutuas Ecclesias transferat: similiter resignans in favorem certæ personæ, exponit Pontifici, se desiderare à vinculo quo huic Ecclesiæ per Beneficium obstringitur, absolvi, modo tamen hunc, quem huic Ecclesiæ maxime convenire judicat, successorem habere, aut nominare queat, totum interim, quemadmodum Permutantes, Pontificis arbitrio subjiciens: qui hoc unum expendere debet, num conveniat, ratioque sufficiens

ficiens sit, ut in Canonibus qui prohibent, quod quis sibi successorem nominet, dispensandum sit.

XIII. Itaque nulla hic, non magis quam in permutatione Beneficiorum, purgatione *Simoniæ* opus videtur; sed sola dispensatione; qua permittatur, ut quis sibi Successorem nominet: quæ dispensatio sensim, uti multæ aliæ Pontifici reservari potuit; sicuti eam hodie illi reservatam scimus.

Et licet legamus, Pontifices aliquando cum simoniacis per dispensationem mitius egisse, pœnasque simoniacorum mitigasse; nullibi tamen legimus, Pontifices contractum alioquin simoniacum à Simonia purgasse: aut indulsisse, ut conventiones, quæ alias essent simoniacæ, sua auctoritate absque Simonia inirentur: quemadmodum latius ostendemus *titulo* 12.

Hinc cum nomine Caroli IX. in Concilio Tridentino peteretur, ut resignationes *in favorem* ejicerentur omnino à Curia Romana, ratio non à Simonia petita fuit, sed à transgressione Canonum vetantium designationem Successoris: *Est enim* (ajunt) *sacris Canonibus constitutum, ne quisquam sui Officii quærat, aut eligat Successorem.*

XIV. Soli ergo positivæ reservationi adscribendum, quod resignatio *in favorem*, non æque ac resignatio *ex causa permutationis*, fieri queat coram Ordinario. Ulterius hinc discimus, quod Rex Galliæ admittens resignationes *in favorem* Beneficiorum vacantium in Regalia, non *purget Simoniam*; sed tantum permittat Beneficiatis electionem seu nominationem Successoris.

XV. Pactiones in spiritualibus & provisionibus Beneficiorum continere simoniam, non tantum juris humani, sive positivi; sed juris *divini* nulla humana auctoritate purgandam, probatum est superius: atque hinc ulterius conclusum, quod, si resignatio *in favorem* censeatur simoniaca ob clausulas, *non aliter*, *nec alias*, hæc per Pontificem abstergi, sive purgari nequeat, ideoque nec dici posse, approbationem sive admissionem hujus resignationis esse Pontifici reservatam; quasi solus Pontifex resignationem hanc à simonia purgare queat.

Illud fatendum est, admodum esse verisimile, ad inducendam hanc reservationem, plurimum contribuisse, Scholasticorum & Canonistarum aliquorum opinionem, qui similes resignationes *in favorem* ob interpositam clausulam, *non aliter*, *nec alias*, esse simoniacas dicebant; easque Auctoritate Pontificia ab hac labe esse purgandas.

Certum enim est, quod tum temporis reperirentur Doctores non pauci, præsertim inter Canonistas, qui asserere non vererentur, eam esse Pontificis auctoritatem, ut non tantum similes pactiones à simonia purgare; sed quod & ipse Pontifex sine simonia Beneficia libere *vendere* posset, uti de quibusdam Canonistis alte deploravit celeberrimus ille Prælatorum Conventus sub Paulo III. ad indicandos abusus in Concilio Tridentino reformandos, uti in hoc opere non semel notavimus.

Et quidem Molinæum in ea fuisse opinione, quod auctoritas admittendi resignationes *in favorem* Romano Pontifici fuerit reservata; ita ut neque Legatis *à latere* hujus resignationis admissio concedatur ob simoniam, quæ huic resignationi inesse credebatur, patescit ex ejus verbis *num.* 7. relatis.

Hoc sane negari nequit, quin hodiernæ Beneficiorum resignationes *in favorem* frequenter sordidis ac illicitis, quin & simoniacis pactionibus sint infectæ; sed has Auctoritate Pontificia ab omni labe expurgari, nescio quo fundamento asseri queat.

XVI. In resignatione *ex causa permutationis* videtur intervenire conventio sive pactio, qua Compermutantes inter se conveniunt, ut alter alterius Beneficium habeat; sive qua mediante Beneficia inter se permutentur. Hæ pactiones & conventiones super spiritualibus cum illicitæ & simoniacæ viderentur, rescripsit Urbanus III. " Generaliter tenendum, quod commu-
„ tationes Præbendarum de jure fieri non possunt: præ-
„ sertim (ait) cum *pactione* præmissa, quæ circa spiri-
„ tualia vel connexa spiritualibus labem continet *semper*
„ *Simoniæ*. „ *Cap.* 5. ☧ *De Rerum permutat.*

XVII. Deinde ibidem subjicit Pontifex: " Si au-
„ tem Episcopus causam inspexerit necessariam, licite
„ poterit de uno loco ad alium transferre personas: ut
„ quæ uni loco minus sunt utiles, alibi se valeant uti-
„ lius exercere.

Ex hoc Pontificis responso aliisque Canonibus & Decretis habetur, quod omnis conventio super permutatione Beneficiorum vetita sit; relicta tamen Episcopo auctoritate Beneficiatos de uno ad alium locum transferendi, si id in utilitatem accedere posse perspexerit.

XVIII. De sola ergo Beneficiatorum translatione, auctoritate Episcopi ob necessitatem aut utilitatem Ecclesiarum facienda, hic agit Pontifex, eamque probat; & antiquitus nonnunquam factam, & à sacris Canonibus probatam scimus.

At hodie non tantum fiunt auctoritate Episcoporum *translationes*, sed inter ipsos Beneficiatos passim ineuntur permutationes Beneficiorum; atque super iis, non secus atque super contractibus civilibus, publica instrumenta conficiuntur: quarum nec antiquitas meminit, nec Canones ullibi probant.

XIX. Verum est, inspectis Canonibus & Decretis permutationes hujusmodi videri absolute vetitas; utpote *Pactionem* aliquam continentes; quam reprobatam esse in spiritualibus declaratur in citato *cap.* 5. ☧ *De Rerum permutat.*

Nec sane diffitendum est, in his permutationibus *crebro aliquam Simoniæ labem aut aliam illicitam intervenire corruptelam*, uti loquitur Synodus Coloniensis *parte* 1. *cap.* 34. nihilominus si ob utilitatem aut necessitatem Ecclesiarum duo Beneficiati simpliciter inter se deliberent de permutandis Beneficiis; atque conceptum permutationis etiam coram Notario expediant, ea intentione ut Beneficiis ad manus Ordinariorum resignatis auctoritate Superiorum, & via Canonicæ institutionis alter alterius Beneficium assequatur, sive de una ad aliam Ecclesiam transferatur, hujusmodi permutationem posse esse à Simonia omnique alio vitio immunem credunt Canonistæ, quamvis permutationes periculosas esse non ambigant.

XX. Itaque cum Doctore Angelico 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 1. *ad* 5. dicendum: " Nec permutatio Præbenda-
„ rum vel Ecclesiasticorum Beneficiorum fieri potest
„ propria auctoritate *partium* absque periculo Simoniæ:
„ Potest autem Prælatus ex *officio* suo permutationes
„ hujusmodi facere pro causa utili vel necessaria.

XXI. Inspecto jure Decretalium, Superior sive Prælatus cujus auctoritate permutationes fieri possunt, solus Episcopus videtur. Nec enim aliis inferioribus Prælatis hæc auctoritas Jure communi delata scitur. Nec mirum; cum ipsis Episcopis tanquam Ecclesiarum primariis directoribus, præcipue incumbat judicare & declarare, an expediat personas de una Ecclesia ad aliam transferri.

Hinc statuunt Canonistæ, approbationem permutationis de quibuscumque Beneficiis Jurisdictioni Episcopi subjectis, ab Episcopo esse faciendam: tametsi collatio Beneficiorum aliis competat: notatque Joannes Chokier in tractatu *De Permutatione Benef. num.* 7.
„ Quod, si nec collatio nec confirmatio pertineat ad
„ Diœcesanum, nihilominus illius auctoritas requira-
„ tur, etiamsi illorum ad quos pertinet Beneficiorum
„ provisio intervenerit auctoritas.

XXII. Dicit tamen Molinæus ad Regulam *De infirmis resignantibus num.* 29. quod in Gallia Episcopi perdiderint auctoritatem, quam de jure habent in permutationibus inferiorum Collatorum, addens: " Infe-
„ riores enim Collatores Beneficiorum ad suam colla-

„ tionem

„ tionem pertinentium, permutationes, *inconsultis* „ Diœcesanis, apud nos expediunt, & hoc contra jus „ Pontificium in Gallia toleratur.„ Quod & alii Galliæ Pragmatici notarunt.

XXIII. Exhibet Claudius Horry in suo novo tractatu *De materia beneficiali pag.* 505. actam per quam constat, quod quidam Presbyter exhibuerit Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ Parisiensis actam resignationis *ex causa permutationis* in suum favorem factæ de Canonicatu & Præbenda in Ecclesia Collegiata S. Stephani à *Græcis* in civitate Parisiensi, petieritque in vim hujus resignationis, eam Præbendam sibi à Capitulo conferri: *Et en conséquence les auroit très-humblement requis & suppliez de vouloir bien* AGGRE'ER *ladite Resignation, & sur icelle lui accorder leurs Lettres de Collation & Provision.*

Cum vero Capitulum tertio requisitum (quarum requisitionum formulæ & attestationes ibidem exhibentur) tergiversaretur, litterasque approbationis, resignationis & collationis non daret; tandem ipse Resignatarius pro approbatione resignationis, & collatione Canonicatus recurrit ad Archiepiscopum Parisiensem, rogans ut ipse defectum Capituli supplendo, dictam resignationem approbare, & collationem dare dignaretur.

In consequentiam hujus requisitionis, Archiepiscopus Parisiensis litteras provisionis in favorem requirentis expedivit, quæ integræ exhibentur à Claudio Horry *pag.* 509.

In his litteris præfatur inprimis Archiepiscopus: „ Canonicatum & Præbendam secularis & Collegiatæ „ Ecclesiæ S. Stephani à *Græcis* ad collationem, pro„ visionem & quamvis aliam dispositionem venerabi„ lium virorum Decani, Canonicorum & Capituli „ Ecclesiæ nostræ Parisiensis existentes & pertinentes, „ liberos nunc & vacantes per dimissionem seu resigna„ tionem Magistri Petri De Laistre Presbyteri, illorum „ ultimi legitimi & immediati possessoris, in manibus „ dictorum Decani, Canonicorum & Capituli per Ma„ gistrum Carolum de Blois, ejus procuratorem ad id „ ab eo specialiter constitutum, *causa tamen Canonicæ* „ *permutationis* dictorum Canonicatus & Præbendæ „ pro Capella sancti Leonardi juxta pontem sancti Mau„ ri nostræ Diœcesis, & *non aliàs, aliter nec alio modo* „ factam.

Hinc manifestum est, Archiepiscopum Parisiensem agnoscere, resignationes *ex causa permutationis* posse fieri & probari à Capitulo tanquam ordinario Collatore Præbendæ resignatæ.

XXIV. Post hæc subjungitur in dictis litteris, quæ cum præcedentibus sensum perfectum conficiunt: „ Quam (resignationem) admittere recusaverunt prout „ tribus actis, primo scilicet 28. secundo vero 30. „ tertio denique 31. diebus hujusve mensis Augusti „ initis, Monssinot & Horry signatis, nobis legitime „ compertum est; tibi præsenti, sufficienti, capaci & „ idoneo, in *recusationem* dictorum venerabilium De„ cani, Canonicorum & Capituli Ecclesiæ nostræ, ad „ conservationem tui juris contulimus & donavimus, „ conferimusque & donamus, ac de illis suis juribus & „ pertinentiis universis providimus & providemus per „ præsentes.

Hæc ulterius probant, non tantum resignationes ex causa permutationis coram ordinariis Collatoribus fieri, sed etiam ab eorum rejectione ad Superiorem recursum admitti.

XXV. In Belgio tamen id nequaquam generaliter receptum est, sed Episcopi auctoritate probandi permutationes Beneficiorum ad inferiores Collatores spectantium etiamnum hodie potiuntur; neque apud nos hactenus praxis invaluit, ut Collatores inferiores passim, inconsultis Diœcesanis, permutationes expediant, aut resignationes causa permutationis admittant.

XXVI. Hoc tamen negare non possumus, approbationem permutationis ad ea quæ Jurisdictionis Episcopalis sunt, non autem quæ Ordinis sunt, pertinere: & consequenter longa consuetudine ad Prælatos inferiores transferri posse, quemadmodum recte notat Joannes Chokier loco citato *cap.* 6. addens: “ Quale „ jus habent inferiores ab Episcopo Leodii, qui quoti„ die permutationibus Beneficiorum, quorum ipsi Col„ latores sunt, auctoritatem præstant.„ Tali jure utuntur & hic quædam Capitula circa permutationes Beneficiorum simplicium ad eorum plenam collationem spectantium: quæ consuetudo juvatur ex *cap. unico De Rerum permutat. in VI.* ubi videtur Episcopo tantum dari facultas probandi permutationes Beneficiorum ad *suam collationem* spectantium.

XXVII. Quamvis de jure communi & hodierna Belgii praxi Collatores inferiores permutationes sua auctoritate expedire non possint, nisi speciali titulo eam auctoritatem acquisierint; tamen quia de Beneficiis ad ipsorum collationem spectantibus transferendis de una in aliam personam agitur, merito prævie ante permutationem audiri debent, uti tradit Chokier in dicto tractatu *cap.* 19.

XXVIII. Nec tantum Collatores, sed & Patronos audiendos & interpellandos esse, communis est Canonistarum sententia: quin & inter alia requisita ad validitatem permutationis requirit Rebuffus in Praxi *parte* 3. titulo *De Permutatione num.* 21. consensum illorum ad quos præsentatio spectat, vel electio.

XXIX. Sed quid, si Superior judicet permutationem valde utilem aut etiam necessariam Ecclesiæ, & Patronus consentire nolit? Cogi poterit, vel Superior approbare eam poterit, ait Rebuffus *num.* 22. additque: “ Et „ hodie usus communis obtinuit, quod, post requisi„ tionem Patroni, maxime etiam eo non consentiente, „ permutatio approbatur ab Episcopo, & valet: & sic „ judicavit totus Senatus Parisiensis. (*a*)

Declarationem Cardinalium conformem refert Garcias *De Beneficiis parte* 11. *cap.* 3. *num.* 127.

XXX. Hæc quidem si jus Patronatus fuerit Ecclesiasticum. Si autem laïcum fuerit, non tantum Patronus interpellari debebit, ejusque consensus postulari; sed & reipsa obtineri debet. Quod autem nec Ordinarius, nec Papa, saltem in Gallia & his Provinciis, consensum resignationi dare queat, sive juri Patronatus derogare sæpius sub titulo de *Jure Patronatus* notatum fuit; idque sive jus Patronatus laïcum proveniat ex fundatione, sive ex privilegio. Imo etiamsi jus Patronatus sit mixtum, hoc est, partim laïcum, partim Ecclesiasticum: idque etiam ubi plures essent Ecclesiastici, quam laïci, ut superius ostendimus *tit.* 8. alias 25. *cap.* 2. Et de clausula derogatoria juris Patronatus laïcalis Bullis Pontificiis inseri solita, videri possunt quæ supra *tit.* 7. alias 24. *cap.* 5. notata sunt.

Et quidem Edicto Regio in Februario anno 1678. in Gallia declaratum est, omnes conventiones permutationis Beneficiorum juris Patronatus *laïcalis*, & resignationes aliaque acta inde subsequuta, esse nulla & abusiva, si Patroni laïci non annuerint præsentationi, aut non dederint suum consensum *in scriptis* ante captam possessionem; etiamsi dicti Patroni fuerint interpellati, & requisiti: quæ requisitiones & interpellationes declarabuntur nullæ. In Actis Cleri Gallicani *tomo* 5. *parte* 8. *tit.* 3. *num.* 24.

XXXI. Ut permutationes Beneficiorum omni ex parte sint licitæ, non tantum requiritur Superiorum auctoritas, qua mediante, Beneficiati de una Ecclesia ad aliam transferantur, sed insuper requiritur recta intentio, & justa causa.

Certum inprimis est permutationes illas nulla, etiam summi Pontificis auctoritate, ex omni parte justi-

(*a*) Bardetius refert Arrestum 27. Junii an. 1631. datum; quo judicatum est uti *num.* 29. asseritur.

justificari posse, in quibus non utilitas aut necessitas Ecclesiarum, sed lucrum aliudve temporale à compermutantibus attenditur.

Unde ex S. Thoma *in* 4. *Dist.* 25. *quæst.* 3. *art.* 3. notat Chokier in Tractatu *De Permut. Benef. parte* 2. *cap.* 21. " quòd permutatio debet fieri pro causa spirituali, putà ut meliùs Deo serviatur, seu ut tali loco possit quis Deo meliùs servire.

Et Petrus Cantor in verbo Abbreviatio *cap.* 40. ait: " Si quis legitimè sortitus est Ecclesiam, & quærit occasionem, ut eum dimittat, *quia alia pinguior est & uberior*, secundùm pœnam constitutam in Canonibus puniri deberet, & in ea manere omni tempore vitæ suæ.

Si hodiernæ permutationes ritè expendantur, verendum, ne & hodie dicere possimus cum sapientissimo illo delectorum Prælatorum Conventu sub Paulo III. Alius " item abusus in permutationibus Beneficiorum, quæ fiunt cum pactionibus, quæ simoniacæ omnes sunt, nulloque respectu habito nisi lucri.

Et quod jam pridem notavit Rebuffus in Praxi *part.* 3. tit. *De Resignatione expressa num.* 3. " Hodie causa causarum (resignationum) est affectio carnis: quia omnes volunt suos consanguineos præficere Ecclesiis, quibus fortè malè præfuerunt, ut pessimè quoque illi postea præsint: & ista est, quæ jam dudum labefactavit totam Ecclesiam. Altera etiam est causarum regina pecunia.

XXXII. Non tantùm ex parte permutantium exigitur recta intentio, atque justa causa permutationis; sed & ipsis Superioribus constare debet, permutationes in utilitatem aut necessitatem Ecclesiæ fieri. Tunc enim licitè posse Episcopum de uno loco ad alium transferre personas, declarat Pontifex in *cap.* 5. *De Rerum. permutat.* " Si causam inspexerit *necessariam*: ut quæ uno loco minus sunt utiles, alibi se valeant utiliùs exercere. " Vel ut loquitur S. Thomas verbis suprà citatis: " Potest Prælatus ex officio permutationes hujusmodi facere, pro causa utili vel necessaria.

Ex quibus facile est concludere, Prælatis in permutationum approbatione unicè utilitatem aut necessitatem Ecclesiarum præ oculis habendam esse.

Ulteriùs prævie ad approbationem seriò examinandum, num permutatio hujusmodi motivo necessitatis aut utilitatis nitatur; idque eò exactiùs examinandum quo majora sunt Beneficia, de quorum permutatione tractatur, majusque posset esse præjudicium, quod similium Beneficiorum parùm canonica permutatio parere potest.

XXXIII. Pius V. Papa animadvertens, quanta Ecclesiæ Dei incommoda omni tempore attulerit, & nunc quotidie adferat Ministrorum in eam vitiosa ingressio; quódque hoc malum in cæteris frequens, tum maximè in Beneficiorum & Officiorum dimissione admittatur; præcavere voluit, ne *resignationes* ipsæ dehinc pro cujusque arbitrio, nullisque vel certè levibus de causis passim & temerè admittantur.

Hunc in finem prohibet, resignationes ullas coram Ordinariis admitti, nisi ex certis & determinatis causis in Constitutione nominatim expressis, quas singillatim examinat Flaminius Parisius *lib.* 5. *De Resignat. Benef. quæst.* 6.

XXXIV. Decernit insuper in eadem Constitutione, quòd Ordinarii admittentes resignationes ex causis ibidem expressis, conferre non possint ulla Beneficia suis, aut resignantium consanguineis, & affinibus, vel familiaribus. Verba Constitutionis sunt: " Cæterùm præcipimus, atque interdicimus, ne ipsi Episcopi, aut alii collatores de Beneficiis, & Officiis resignandis prædictis, aut suis, aut dimittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum, audeant providere. Incipit, *Quanta Ecclesiæ* 58. in Bull. Rom.

XXXV. Hanc Constitutionem editam esse, ne illæ renuntiationes fiant ob carnis affectum, & ne consanguinei vel familiares fiant hæredes bonorum Ecclesiæ, rectissimè post Cardinalem Tuscum notavit Flaminius Parisius in citata quæstione *num.* 192. cui & alteram adjicit *num.* 193. " Ut tollantur fraudes & confidentiales renuntiationes. " Quæ ratio elicitur ex ipsis verbis Constitutionis immediatè præcedentibus: " Caveant autem Episcopi & Patroni, tam Ecclesiastici quàm laici, quicumque sint, ne verbo quidem, aut nutu vel signo futuri in hujusmodi Beneficiis, & Officiis successores, ab ipsis resignantibus aut aliis, eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumendis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscumque intercedat.

XXXVI. Hanc Pianam Constitutionem non esse ubique receptam; atque resignationes coram Ordinariis præter formam hic expressam multis in locis admitti, constat. Hanc disciplinam in Galliis observari satis testantur acta nova Cleri Gallicani *tom.* 10.

Garcias loquens de Constitutione Pii V. *parte* 11. *cap.* 3. *num.* 270. testatur, " eam non bene servari in Hispania; ubi prætenditur (ait) eam non esse receptam, sed esse ab ea supplicatum, saltem quoad illud de non conferendis Beneficiis resignatis consanguineis, affinibus, aut familiaribus Collatorum, vel Resignantium, & audivi ita fuisse per Consilium Regium scriptum Episcopis.

Similiter Zypæus in Jure novo, tit. *De Renuntiat.* postquam summatim retulit hanc Constitutionem, subjungit: " Sed ut multæ aliæ, hæc Bulla hic (id est in Belgio) publicata aut usu accepta non est, quia restringit Ordinariorum facultates: etiamsi fortè hic non expressæ causæ, jure tamen non improbatæ essent.

Notorium sanè est, in Belgio passim admitti resignationes & permutationes coram Ordinariis ex causis in hac Constitutione non expressis; atque Beneficia resignata conferri consanguineis, affinibus & familiaribus Ordinariorum & resignantium, non obstante hac Constitutione; nullamque propterea quæstionem de similium resignationum validitate moveri.

XXXVII. Ex dictis concludere licet Pii V. Constitutionem, in quantùm restringit auctoritatem Ordinariorum, in plerisque Regnis non esse receptam; atque Episcopos, non obstante Constitutione, admittere resignationes ex *causa permutationis in favorem* consanguineorum & affinium Resignantium, iisque Beneficia Resignantium conferre.

Probè quippe intelligebant Episcopi, per hanc Constitutionem nequaquam resignationibus simoniacis, vel carnem & sanguinem ac hæreditariam successionem præferentibus finem imponendum, aut moderationem adferendam; sed duntaxat auctoritati Episcoporum limites figendos, dum hæc Constitutio hasce Beneficiorum resignationes & provisiones in favorem consanguineorum & affinium Resignantium in Curia Romana admitti non interdicit; sed eas admittendi Romano Pontifici auctoritas integra relinquitur.

Et sanè si attendantur hodiernæ & frequentes Beneficiorum resignationes *in favorem*, vix ullæ reperientur, quæ non fiant *in favorem* consanguineorum aut affinium ipsorum Resignantium, quæ tamen in Curia Romana indifferenter admittuntur: ut vel hinc patescat in Curia illa ad prædictam Pii V. Constitutionem fieri reflexionem exiguam.

XXXVIII. Cæterùm in quantùm hæc Constitutio vetat, resignationes levibus aut nullis ex causis admitti; aut Beneficiorum resignatorum intuitu carnis & sanguinis provisionem fieri; vel pactiones Simoniacas aut confidentiales interponi; eatenus prædicta Constitutio non tantùm omnes omninò Ordinarios, sed & ipsum Pontificem obstringit.

Licèt enim resignationes ex levibus aut nullis de causis

causis, vel intuitu carnis & sanguinis, aut cum *occulta* pactione Simoniaca, vel confidentiali factæ & admissæ coram Pontifice, vel coram Ordinariis in locis, ubi Constitutio recepta non est, lege *positivâ* non irritentur, aut in foro fori tanquam invalidæ non semper argui queant; semper tamen coram supremo Judice & in foro poli, ut illicitæ & Legi æternæ contrariæ condemnabuntur; quemadmodum suprà circa dispensationem Pontificiam super pluralitate Beneficiorum notavimus; & infrà circa collationem Beneficiorum factam minus dignis, omissis dignioribus, notabimus.

XXXIX. Sed dicet quis, passim solent fieri permutationes Canonicatuum aliorumque Beneficiorum notabilium cum Beneficiis simplicibus, frequenter etiam nullius proventûs, quæ *De Pertica* dici consueverunt; & quibus etiam ipsi resignantes nunquam intendunt deservire; quinimò eadem mox, absolutâ permutatione, dimittere intendunt: ita ut sat appareat, hujusmodi permutationes eo solo fine fieri, ut Ordinariis libera provisio eripiatur, & notabiliora Beneficia cedant Resignatariis. Negari non posse videtur, similes resignationes sæpe de fraude, & de carnali affectu meritò esse suspectas, & rarò totaliter ab iis exemptas.

XL. Fieri tamen potest, ut quis hujusmodi resignationibus vel permutationibus, postquam usus nunc invaluit, rectè utatur.

Quid si enim videat, quòd Canonicatui ulteriùs deservire nequeat, aut satis appareat, se aliò vocari: & consequenter intelligat, Ecclesiæ meliùs & utilius esse, ut Canonicatum dimittat; at unà advertat, quòd si liberè eum ad manus Ordinarii dimittat, eum verisimiliter indigno, aut certè parum digno conferendum. Quidni eo casu, ut consulat Ecclesiæ, eum potiùs resignabit ex causâ permutationis illi, quem scit admodum Beneficio illi convenire, multúmque fructûs in Ecclesia adferre posse: id unicè in hac permutatione præ oculis habens, ut Ecclesiæ de optimo ministro provideat; mediante quidem medio, quo multi abutuntur; sed quo jam introducto, ipse in utilitatem Ecclesiæ bene utitur; cavendo tamen, ne id in pusillorum scandalum cedat?

CAPUT III.

De Procuratorio ad resignandum.

1. *Resignatio Beneficii fieri potest per procuratorem etiam laïcum.*
2. *Procurator ad resignandum hodie constitui solet per instrumentum publicum.*
3. *Debet Procuratorium confici à Notario; & qualis hic esse debeat?*
4. *In Camera Apostolica non admittitur Procuratorium, nisi præter Notarium adsit sigillum Communitatis.*
5. *Resignans unà cum Notario instrumento subscribere debet.*
6. *Requiritur procuratorium* speciale.
7. *Quod hîc dicatur* speciale?
8. *Procuratorium ad acceptandum simul & resignandum non valet.*
9. *Ratio, ob quam* speciale *mandatum requiritur, evincit hanc disciplinam esse recentem.*
10. *Procurator præstare debet juramentum in animam resignantis.*
11. *Querela Synodi Coloniensis de præcipiti & facili hujus juramenti præstatione.*
12. *Quod hîc optat Synodus, meritò & in aliis juramentis servaretur.*
13. *Procurator ad resignandum constitui solet cum facultate substituendi: & quando substitutus possit uti mandato?*
14. *Refertur Regula Cancellariæ de consensu præstando in Resignationibus.*
15. *Ratio hujus Regulæ.*
16. *An præsens in Curia possit præstare consensum per Procuratorem?*
17. *Quo loco hic consensus præstandus?*
18. *Qualis hic consensus requiratur?*
19. *Hic consensus demum perficit resignationem.*
20. *Procuratorium ad resignandum datum sine limitatione temporis quamdiu duret?*
21. *Morte mandantis exspirat procuratorium ad resignandum.*
22. *Aliquando, mortuo mandante, potest Procurator adhuc præstare consensum.*
23. *Procurator revocatus potest præstare consensum, quamdiu revocatio non fuit intimata.*
24. *Revocatione Procuratoris non extinguitur mandatum, nisi revocatio sit intimata.*
25. *Quomodo & cui hæc intimatio facienda?*
26. *Quamdiu Resignanti sit liberum revocare mandatum?*
27. *Dato procuratorio ad resignandum coram Papa, non potest fieri resignatio coram Ordinario.*
28. *Quæ in constitutione Procuratoris hodie exiguntur, antiquitùs incognita fuere.*

I. RENUNTIATIO, sive resignatio tam simplex, quàm *in favorem* vel *causâ permutationis*, fieri potest non tantùm per ipsummet Resignantem, sed etiam per Procuratorem seu Mandatarium.

Et quidem cùm Procurator resignationem faciat nomine alieno, potest non tantùm Clericus, sed & laïcus Procurator constitui, uti post Glossographum ad *Clementinam unicam de Renunt.* notat Rebuffus in Praxi *parte* 3. *tit. De Procuratoris ad resignandum constitutione, num.* 17. quamvis secundùm Glossographum tutius videatur constituere Clericum.

II. Procurator autem constitui potest, vel per litteras privatas ipsius Resignantis, vel per instrumentum publicum, atque hoc posterius est tutius, & fieri consuetum. Imò monet Rebuffus loco citato *num.* 5. quòd *vix reciperentur litteræ privatæ ad resignandum:* asseritque Flaminius Parisius *lib.* 9. *De Resignat. Benef. quæst.* 6. non semel fuisse resolutum in Cancellariâ Romanâ, non posse aliquem vigore Epistolæ missivæ præstare consensum resignationi: " Et ideò hodie (ait) " communis & recepta ex stylo sententia est, manda- " tum requiri ad renuntiandum in forma *publici* instru- " menti.

III. Hinc primò requiritur, ut confectum sit à Notario publico, eoque Apostolico, præcipuè si de resignatione facienda in Curia Romana agatur. Imò si juxta consuetudines aut leges patriæ requirantur duo *Notarii* pro forma publici instrumenti, debebunt & in confectione hujus Procuratorii duo intervenire: quia aliàs non esset in forma *publici* instrumenti.

IV. Monet Flaminius Parisius loco allegato *quæst.* 7. *num.* 2. non sufficere instrumentum Procuratorii esse confectum in forma solita, " ut admittatur à Notariis " Cameræ & Cancellariæ, sed ulteriùs requiri, quòd " fuerit obsignatum sigillo *publico* judicis ordinarii vel " Communitatis; & meliùs esset (ait) ut utrumque " sigillum apponatur, & posteà debet fieri recognitio " sigilli, ut de stylo observatur.

V. Deinde *n.* 3. & 4. notat ex Rebuffo: " in Gallia " lege Regiâ cautum est, ut Resignans subscribat instru- " mentum resignationis: idque optimum esset (ait) " ut ubique fieret ad tollendam fraudem.

Hîc in Belgio hodie receptum est, quòd Resignans unà cum Notario ipsi instrumento subscribat; quin & in omnibus *publicis* instrumentis observatur, ut partes subscribant: non autem testes; nisi in testamentis ex Edicto perpetuo Principum nostrorum de ann. 1611.

VI. Præterea ad resignandum debet esse mandatum

speciale,

speciale, uti post alios citatos docet Flaminius dicta *quæstione* 7. *num.* 9. quod & expresse habet Regula Cancellariæ 45. *De consensu in resignationibus*, in verbis: *Per Procuratorem suum ad hoc ab eo* SPECIALITER *constitutum.* Et in Regno Galliæ cautum esse, nullum Procuratorem resignare posse ex procuratorio *generali*, monet Rebuffus loco citato *num.* 23.

VII. Speciale mandatum hîc dicitur, si nominetur expresse Beneficium, & detur facultas renuntiandi. Debet autem Beneficium resignandum describi, & exprimi *nomen & locus ubi est*, ut de stylo fieri videmus, ait Flaminius *num.* 20.

Hinc ulteriùs infert, non admittendum procuratorium generale ad resignandum omnia & quæcumque Beneficia, quæ constituens habet: testaturque Carolus Fevretius *De Abusu*, *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. hujusmodi mandata *generalia* ad resignandum esse declarata abusiva & nulla per Edictum Henrici II. Regis Galliæ an. 1550. subditque ex Molinæo in Commentario ad hoc Regium Edictum: " Mandata illa generalia, tam de „ jure Canonico, quàm multis Curiæ Senatusconsultis „ fuisse reprobata, utpote multis fraudibus obnoxia, „ & disciplinam Ecclesiasticam inquinantia, quæ qui„ dem disciplina non admittit in spiritualibus genera„ litatem. „ Citat quoque ibidem decisionem Rotæ conformem.

VIII. Multò minùs recipitur procuratorium ad acceptandum & resignandum simul aliquod Beneficium, uti notat Rebuffus *num.* 16. quia non potest, quis constituere ad renuntiandum Beneficio quod nondum habet. Nec refert, quod procuratorium detur in tempus, quo habiturus est: quia hoc ipsum reddit procuratorium incertum. Deinde, uti rectè advertit Flaminius *lib.* 9. *quæst.* 10. ad validitatem mandati inspicitur tempus, quo instrumentum procuratorii fuit confectum; quo tempore Beneficium resignandum non habebatur: unà monens, peccare illum, qui acceptat Beneficium, ut illud postea renuntiet, additque: " Ob „ id in Curia de stylo, quando datur examen, appo„ nitur clausula: *Dato priùs juramento, quod illud non* „ *recipiat animo renuntiandi.*

IX. Et ita quidem exigitur *speciale* mandatum, ut nec generale etiam *cum libera resignatione*, sufficiat; idque ideò quia resignatio seu renuntiatio Beneficiorum habetur pro *donatione*; quia requirit *speciale* mandatum: eò quòd non censeatur quis constituendo Procuratorem ad administrandum, dedisse mandatum ad *donandum.* Quæ ratio à Doctoribus communiter allegari solita, sat insinuat, hanc opinionem & praxim exigendi *speciale* mandatum ad resignandum, primùm suam originem habuisse postquam Beneficia potissimum penes commoda temporalia considerari cœperint, ipsis oneribus spiritualibus, quæ Beneficiis annexa sunt, non attentis. Quo factum est, ut Beneficia tanquam multùm commoda & utilia ipsis Beneficiatis considerari & reputari cœperunt: cùm tamen secundùm veram ideam & Ecclesiæ ac Fundatorum intentionem, reputari deberent tanquam onera humeris Beneficiatorum imposita propter officia eis annexa. Interim undecumque praxis hæc originem habuerit, equidem cùm inducta sit, observanda est.

X. Præterea *speciale* mandatum exigitur ob juramentum à Procuratore in *animam* resignantis præstandum; quòd in hac resignatione *non intervenerit fraus, dolus, Simoniæ labes, seu quævis alia illicita pactio seu etiam corruptela;* quod juramentum in omni resignatione præstari debet: ut & propterea expressa clausula de hujusmodi juramento præstando Procuratoriis de resignando inseri consueverit.

XI. De hoc juramento exigi solito loquitur Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 1. *cap.* 34. asseruntque ibidem hujus Synodi Prælati, " sibi haud clam „ esse, in resignationibus & permutationibus multa „ *ancipitia perjuria* committi ab his, qui frequenter, „ subitò ac non præmeditati, aut ipsi, aut per suos „ Procuratores (id quod ejusdem reatûs & culpæ est) „ jurejurando ante manûs impositionem testantur, in „ hujusmodi resignationibus seu permutationibus nul„ lam Simoniæ labem, aut aliam illicitam intervenisse „ corruptelam: cùm res (inquiunt) crebrò longè secùs „ habeat, per quod illi gravem in se Dei iram procul „ dubio provocant.

Deinde concludunt: " Majori ergo curâ, diligen„ tiorique, quàm antehac fieri consuevit, pervestigatio„ ne prævià, hæc juramenta recipi convenit.

XII. Utinam non tantùm in hujus juramenti exactione, sed & eorum, quæ in assumptione ad Officia, opificia, nec non ad Gradus Academicos exiguntur, hoc Synodale monitum attenderent, quibus juramentorum exactio incumbit! Nimis enim notum est, quàm *subitò, ac non præmeditatè* hæc juramenta soleant præstari.

XIII. In Procuratorio ad resignandum solet dari Procuratori constituto potestas alium *substituendi*, cum eâdem auctoritate, quâ ipse constitutus est. Hoc casu substitutus non solùm suum mandatum substitutionis debet exhibere, sed etiam mandatum Procuratoris, à quo fuit substitutus; uti docet Fevretius *De Abusu*, *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 5. testaturque cautum Edicto Henrici II. Regis Galliæ, Procuratorem ad resignandum in Curia Romana se negotio resignationis immiscere non posse, nisi ipsum *procuratorium* ad resignandum reipsâ habeat.

XIV. Per Regulam Cancellariæ, quæ hodie est 45. & inscribitur, *De consensu in resignationibus & pensionibus*, " Papa voluit & ordinavit, quòd super resig„ natione cujuscumque Beneficii Ecclesiastici, seu ces„ sione juris in eo, quàm in manibus suis, vel in Can„ cellaria Apostolica fieri contigerit, Apostolicæ litte„ ræ nullatenus expediantur, nisi Resignans, vel Ce„ dens, si præsens in Romana Curia fuerit, *personali*„ *ter*, alioquin per Procuratorem suum, ad hoc ab eo „ *specialiter* constitutum, expeditioni ejusdem in eâdem „ Cancellariâ expresse consenserit & juraverit, ut mo„ ris est. Etsi ipsum Resignantem seu Cedentem plu„ ries super uno & eodem Beneficio, in favorem di„ versarum personarum successivè consentire contige„ rit, voluit Sanctitas sua, quòd primus consensus te„ nere debeat, & alii posteriores consensus, ac litteræ „ eorum prætextu etiam sub priori Data expeditæ pro „ tempore nullius sint roboris vel momenti.

XV. " Hæc Regula fuit edita ad tollendas fraudes, „ quæ possent oriri: quia posset quis nomine alterius „ porrigere supplicationem resignationis, & alium pri„ vare Beneficiis. Nam consensus per supplicationem „ sufficiebat de jure communi. Igitur ad tollendas frau„ des, cautum est requiri consensum præstitum per se, „ vel per Procuratorem specialiter ad hoc constitutum. Ita Choquier ad hanc Regulam, *num.* 9.

XVI. Ex verbis Regulæ notorium est, quòd præsentes in Curia debeant *personaliter* præstare consensum, neque posse constituere *Procuratorem* ad resignandum. Absentes autem consensum præstare teneantur per Procuratorem ad hoc *specialiter* constitutum. Monet nihilominus Flaminius Parisius *lib.* 9. *De Resignat. Benef. quæst.* 12. *num.* 8. quòd quando consensus præstatur in *Camera*, Notarii Cameræ admittant Procuratores etiam præsentium.

XVII. Consensus autem hic exprimendus est in Camera vel Cancellaria, id est, coram Notariis Cameræ vel Cancellariæ. Hinc infert Flaminius Parisius, *De Resignat. Benef. lib.* 8. *quæst.* 8. *num.* 33. non sufficere consensum etiam *expressum*, si ille consensus fuit præstitus alio in loco, quàm in Camerâ vel Cancellariâ.

XVIII. Notat quoque *num.* 28. " non esse validum „ consensum, qui colligitur ex supplicationis porre„ ctione ad effectum, ut abdicetur jus à Resignante, „ & satisfiat huic Regulæ „ Ulteriùs *num.* 29. infert, „ non

„ non esse sufficientem, quoad hunc effectum, con-
„ sensum, qui appellatur *parvus*: Nam *parva* Data &
„ *parvus* consensus datur à Datario, & remanet penes
„ partes.

XIX. Denique monet *n.* 41. post præstitum dictum consensum abdicari jus à Resignante non autem ante. De quo latiùs agemus *cap.* 5. Et *num.* 43. dicit, juxta omnes, hunc esse *formalem* consensum; à quo computatur tempus, de quo in Regula *De Infirmis Resignantibus*, de qua tractabimus *cap.* 5.

XX. Mandatum seu Procuratorium semel legitimè, & sine limitatione temporis datum, solo lapsu temporis, etiam plurium annorum, de jure communi non expirat aut renovatum præsumitur. Unde refert Flaminius Parisius *lib.* 9. *quæst.* 13. resolutum fuisse in Rota Romana, " consensum præstitum post quadriennium
„ à die confecti Procuratorii esse bonum: quia volun-
„ tas semper censetur durare, donec de mutatione non
„ appareat.

At in Gallia, resignatio vi Procuratorii anno elapso facta, non valet, ut lege Regiâ cautum esse testatur Rebuffus loco suprà citato *num.* 18.

XXI. Licèt de jure solo temporis lapsu non exspiret, nec revocatum censeatur Procuratorium ad resignandum; nihilominus quia est verum mandatum, etiam communibus regulis mandati subjicitur; & iisdem modis extinguitur.

Unde sicuti de jure mandatum *re integrâ* solvitur & exspirat morte Mandantis; ita & Procuratorium ad resignandum extingui per mortem Resignantis, communis est omnium opinio; & non obscurè probatur in *Clem. ultima De Procuratoribus*: idque etiam procedit, licèt ipse Procurator ignoraverit mortem Resignantis, modò tamen ante exhibitam supplicationem Resignans reverà mortuus fuerit: uti rectè notat Flaminius, *lib.* 9. *quæst.* 24.

XXII. Si tamen, vivente Resignante, supplicatio resignationis fuerit per Procuratorem exhibita, & signata, vivente Resignante, poterit Procurator vi ejusdem mandati post mortem Resignantis præstare consensum in Cancellaria, vel Camera pro expeditione litterarum; ut allegatæ Regulæ Cancellariæ satisfiat.

Hanc esse communem opinionem probatam per Alexandrum VI. & Leonem X. asserit Flaminius Parisius *lib.* 9. *quæst.* 24. Procurator enim post mortem Domini tametsi nova negotia inchoare nequeat, potest tamen consummare, quæ per ipsum inchoata erant ante mortem Mandantis, ut vulgò tradunt Jurisconsulti. Hoc eò magis in præsenti casu procedit: cùm Resignatario per supplicationem *signatam* videatur *jus* acquisitum; uti advertit Flaminius *num.* 18. Ipse enim consensus posteà præstandus in Camera vel Cancellaria, non tam exigitur ad perfectionem ipsius resignationis, quàm ad expeditionem Litterarum, quæ ad probationem tantùm requiruntur, ideóque consensus datus etiam ad *diem signatæ* supplicationis retrotrahitur.

XXIII. Id quoque procedere, dicit Flaminius *n.* 24. " etiamsi probaretur, Constituentem ante ejus mor-
„ tem mutasse voluntatem. Nam si illa voluntas *revo-*
„ *cata* non fuit intimata, juxta *Clementinam Unicam De*
„ *Renuntiat.* potest Procurator, eo mortuo, præstare
„ consensum formalem. „ Rationem subjungit *num.* 26. quia juxta citatam Clementinam, non sufficit, revocationem esse factam, sed debet esse intimata.

XXIV. Cùm enim illusio & variatio in personis Ecclesiasticis maximè sit vitanda, constituitur in citata Clementina, " ut si quis ad cedendum Pontificali, aut alii
„ cuilibet Dignitati vel Beneficio Procuratorem spontè
„ ac liberè constituerit, & ipsum ignorantem postmo-
„ dum duxerit quomodolibet revocandum, teneat ces-
„ sio facta per eum, antequam ad ipsius, vel illius (in
„ cujus manibus cessio fuerat facienda) *notitiam revo-*
„ *catio* hujusmodi sit *deducta*.

Itaque non sufficit revocatum esse Procuratorem, nisi ipsa revocatio sit ad notitiam deducta sive intimata, & ita in praxi receptum esse testatur ibidem Flaminius *lib.* 9. *quæst.* 25. *num.* 2.

XXV. Sufficit autem hanc intimationem factam esse vel Procuratori, vel ipsi Superiori, in cujus manibus resignatio facienda erat; uti constat ex verbis Clementinæ suprà relatis.

Hinc deducitur, intimationem factam in Camera vel Cancellaria sufficere, quando Procurator constitutus est ad renuntiandum coram Pontifice: quia quæ fiunt in Camera vel Cancellaria, dicuntur fieri in Consistorio Papæ: atque ita sæpiùs resolutum fuisse, sufficere, intimare Notariis Cameræ vel Cancellariæ, testatur Flaminius ibidem *quæst.* 26. qui & ibi exponit, quâ formâ revocatio & intimatio revocationis in Curia Romana fieri debeat & soleat.

XXVI. Cæterùm indubitatum est, Resignantem quovis tempore usque ad consummationem actûs posse liberè mandatum revocare, ipsiusque negotii jam inchoati progressum ulteriorem per revocationem mandati sistere.

Hinc concluditur, revocationem Procuratorii, etiam post porrectionem supplicationis, ejusque signaturam, esse validam eatenus, ut Procurator vi istius mandati non poterit postmodum in Camera vel Cancellaria præstare *formalem* consensum, uti decisum aliquando fuisse refert Flaminius citato *lib.* 9. *quæst.* 28.

XXVII. Si quis Procuratorium dederit resignandi Beneficium ad manus Papæ, non poterit illud resignare coram Ordinario, nisi priùs actam revocationis in Curia Romana insinuaverit: atque renuntiationem in præjudicium hujusmodi Procuratorii factam coram Ordinario esse nullam judicavit aliquando Senatus Tholosanus; quemadmodum testatur Joannes De Salva *de Beneficiis, parte* 3. *quæst.* 16. *num.* 14. idque conformiter ad *cap.* 2. & *De Postulat. Prælat.* ubi vetatur, postquam postulatio fuit præsentata Papæ, ab ea recedi, ne videatur Papæ illudi.

XXVIII. Eorum, quæ hodie in constituendo & revocando Procuratore ad resignandum, item de præstando consensu, vel ex usu, aut Pontificum, vel aliorum Superiorum auctoritate inducta sunt pauca, aut nulla in pristinis Canonibus aut libris reperies: indicium ea nonnisi postremis hisce seculis invaluisse, postquam resignationes & permutationes fraudibus multis & technis permixtis, invaluerunt; atque de Beneficiis penè non secùs ac de rebus temporalibus disponi & quodammodo mercari cœptum est. His ut obviaretur, eas cautiones hîc adhiberi visum, quas in negotiis civilibus Imperatorum Leges adhiberi volebant.

CAPUT IV.

Quinam Beneficia sua resignare possint?

1. *Hodie omnes possunt resignare Beneficium, nisi expressè prohibeantur.*
2. *Beneficiorum idea, quæ ex ea libertate resignandi nascitur.*
3. *De clausula* transeat, *quæ in Romana Curia usitata est.*
4. *De valore tituli Beneficii & oppositionibus factis cognoscere non possunt Curiæ Romanæ Officiarii. Ratio exponitur.*
5. *Obtinens Parochiale Beneficium potest resignare de jure communi ultimo die anni dati ad suscipiendum Sacerdotium.*
6. *Id tamen non admittitur ex hodierno stylo Curiæ Romanæ.*
7. *An promovendi ad dignitates queant sua Beneficia resig-*

resignare, quamdiu reipsa *promoti non sunt? & Regula Cancellariæ super hoc edita.*
8. *Ratio hujus regulæ.*
9. *An hæc regula recepta sit in Gallia?*
10. *Pendente judicio criminali, potest Beneficium resignari, quamdiu reipsa privatus non est.*
11. *An per sententiam privatus possit resignare, pendente appellatione?*
12. *Putant plures id non tantum in resignatione simplici, sed & in favorem procedere.*
13. *Non apparet generaliter probanda hæc opinio.*
14. *Interdum confertur Beneficium in casum privationis accusati; idque cum clausula irritante provisionem alteri faciendam: quæ in Gallia non admittitur.*
15. *Resignatio valet, tametsi Resignans aliunde nihil habeat.*
16. *Non admittitur ex stylo Curiæ, si Resignans sit* sacro *Ordine insignitus.*
17. *Unde hic stylus originem habuit.*
18. *Non servatur in Gallia, nec Belgio.*
19. *Minor in spiritualibus quando habeatur pro Majore?*
20. *Minor qui habetur pro Majore potest Beneficium resignare.*
21. *Resignationes Minorum rescissioni non solent esse obnoxiæ.*
22. *Resignari nequeunt iis sub quorum potestate & cura Minores consistunt.*
23. *Rescinduntur dum eas malis artibus extortas esse apparet.*
24. *Interdum resignationes Minorum sine omni suspicione fraudis fiunt, reluctantibus parentibus.*

I. OLIM quidem rarius permittebatur, ut Clerici semel alicui Ecclesiæ adscripti eidem renuntiare possent. At labentibus seculis, labente sensim disciplina, tandem quoque invaluit, ut cuique quodammodo liberum esse credatur, non tantum à vinculo, quo per Beneficii collationem & institutionem Ecclesiæ fuit alligatus, se omni tempore solvere; sed insuper ipsum Beneficium quasi sibi proprium resignare simpliciter, vel *in favorem alterius*, vel *ex causa permutationis*. Ideoque Flaminius Parisius, *lib.* 3. *De Resignatione Beneficiorum quæstione* 1. quærens qui possint Beneficia resignare, respondet: "Regula est affirmativa, omnes posse resignare eorum Beneficia.

II. Non dubium, quin ea quæ ex Flaminio Parisio notata sunt; scilicet de libertate resignandi Beneficia, profanam de Beneficiis Ecclesiasticis sint nata imprimere ideam; quasi Beneficia Ecclesiastica per Beneficiatos jure proprietario, quasi res profanæ possiderentur; de quibus tanquam sibi propriis disponere possent.

Et quamvis similis hodie de Beneficiis passim idea habeatur, præsertim de Beneficiis nullam curam animarum habentibus, nihilominus indubitatum est, Beneficia Ecclesiastica semper consideranda & reputanda esse, ut ministeria Ecclesiæ, & tanquam talia à Clericis possidenda, neque de illis, ex causa sive permutationis, sive resignationis, vel quocumque alio titulo disponi posse, nisi in utilitatem, ædificationem, ac profectum Ecclesiæ.

III. Quantumvis autem, non obstante quacumque consuetudine, hæc à Permutantibus aut Resignantibus Beneficia sint servanda, nihilominus observat post Molinæum ad Regulam *de publicandis resignat. num.* 243. Georgius Louetius sæpius in supremis Franciæ Tribunalibus judicatum contra Collatores, seu Patronos Ecclesiasticos, qui Romæ sua auctoritate Beneficiorum resignationem admitti impediebant, per verbum in Registris Datariæ appositum *nihil transeat*, rationem horum Arrestorum subjungens ait: "Hæc, inconsulto Summo Pontifice, *turpis lucri* „ causa committuntur: ideo per Arresta Curiæ & Magni Consilii, Sacerdotes in dignitate constituti delegantur, qui à die denegatæ resignationis, Provisiones concedunt cum clausulis ex stylo Cancellariæ Apostolicæ apponi solitis.

„ Hoc judicatum pro Præpositura Andegavensi in Ecclesia sancti Martini, pro Præbendis Ecclesiæ Cenomanensis, vivente Cardinali de *Rembouillet* Cenomanensi Episcopo: pro Prioratu de *Lyons* Ordinis Cluniacensis; iis omnibus Senatusconsultis judicatum hæc verba (*nihil transeat*) extraordinaria contra *publicam* Regnicolarum libertatem. Idem dicendum, cum illicitis artibus Provisionum publicationes, & possessiones impediuntur, ut hic docet Molinæus.

Monet autem ad hunc textum Louetii Antonius Vaillant in nota marginali, à Parlamentis Regiis pro approbanda resignatione, quæ in Curia Romana impeditur per verba *nihil transeat*, vix hodie committi simplices Sacerdotes; sed Provisionem delegari Episcopo loci Ordinario.

IV. Præterea observat, "non licere Officiariis Curiæ „ Romanæ denegare provisionem, & cognoscere de validitate tituli & oppositionibus factis. Nec mirum; quia si de his liceret Officiariis Curiæ Romanæ cognoscere & judicare, Regnicolæ cogerentur super Beneficiis seu causis Beneficialibus extra Regnum in Curia Romana litigare contra manifesta Regni illius privilegia & consuetudines.

Quandoquidem non minus manifesta sint hanc in rem privilegia Belgii, quæ non permittunt Belgas coram exteris judicibus etiam in Curia Romana, litigare, eodem fundamento non liceret Officiariis Curiæ Romanæ denegare Provisionem Belgis, & cognoscere de validitate tituli, & oppositionibus factis à parte adversa; uti docet Ant. Vaillant loco superius citato.

Ex hactenus dictis fat intelligitur Parlamenta Regia per hunc procedendi modum, nequaquam intendere, omnes Beneficiorum resignationes sine examine esse admittendas, sed præcipuum scopum esse, sollicite præcavere, ne hoc prætextu Curia Romana quæstiones super Beneficiis ad suum Tribunal trahat, & Regnicolas in Curia litigare cogat.

V. Flaminius Parisius *lib.* 3. *de Resig. Benef. quæst.* 2. *num.* 8. observat quod Promotus ad Ecclesiam Parochialem possit resignare *in favorem* Beneficium hoc Parochiale *ultima* die anni dati ad se promoveri faciendum ad Ordines sacros; tametsi jam certo constet, ipsum intra annum ad Sacerdotium promoveri non posse; adeoque die sequenti *ipso jure* privandum Beneficio juxta Decretum Concilii Lugdunensis in *cap.* COMMISSA *De Elect. in VI.* quod privat *ipso jure* possessorem Beneficii Parochialis, si *intra annum*, ad Sacerdotium non sit promotus, de quo latius supra *titulo* 2. alias 19. *cap.* 3. Rationem hujus conclusionis allegat *num.* 9. "Quia antequam annus sit *ex toto* „ elapsus, jus est penes illum qui vult renuntiare, ac „ perfecte.

VI. Monet tamen *num.* 21. "Hodie autem hujusmodi resignatio non admitteretur: namque quoties „ resignatur Parochialis, stylus obtinuit, ut debeat „ exprimi, *per quantum tempus illam possedit Resignans*; & si tempus est breve, cessio rejicitur; si autem, hoc expresso, Papa admittit resignationem, „ nulli dubium est, valere.

Interim ex sententia Flaminii, quæ & communis est Canonistarum, in prædicto casu resignatio, nisi stylus quoad Parochialem specialiter obstaret, admitteretur hoc solo titulo, quod nondum anno *ex toto* elapso, adhuc Beneficiatus retineat *jus* in Beneficio.

VII. Eodem titulo Promovendi ad quascumque Prælaturas aut Dignitates, quamdiu reipsa promoti non sunt, Beneficia sua resignare possent, nisi obstaret Regula Cancellariæ 24. *De Beneficiis vacaturis per promotionem*

tionem ad Ecclesias & Monasteria, quæ dicit : " Nec
„ non quæcumque collationes, Provisiones, & dispositiones pro tempore faciendæ de præmissis & quibusvis aliis Beneficiis Ecclesiasticis secularibus & regularibus, quæ per promovendos vel per assumendos ad qualcumque Prælaturas, inter illarum vacationis, & hujusmodi promotionis, vel assumptionis tempora simpliciter, vel ex causa permutationis ubicumque resignari, vel alias dimitti contigerit, cum inde secutis pro tempore sint cassæ & irritæ, nulliusque roboris vel momenti.

VIII. Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo *De Mandatis Apostolicis* §. *finali.* notat hanc Regulam editam esse ad obviandum fraudibus : " Quia
„ ille qui sciebat, se promovendum ad Episcopatum, vel Abbatiam, faciebat resignationes secretas, vel permutabat cum alio Beneficio etiam minimo. Ideo facta postea promotione, Papa erat illusus, & nihil poterat conferre.

IX. Hæc Rebuffus, qui in Praxi Beneficiorum *parte* 3. in additione ad hanc Regulam, observat, quod Papa per eam Regulam videatur quodammodo reservare suæ dispositioni Beneficia illorum qui sic promoventur.
„ Unde putarem, (ait) in Francia, quod, si iste promovendus coram Ordinario resignaret Beneficia ante promotionem, illa collatio valeret : cum omnes Regulæ sapientes reservationem sint in Regno Franciæ sublatæ.

Insinuat Joannes Choquier in Commentario ad hanc Regulam *num.* 25. quoad reservationem Beneficiorum, quæ promovendi in Curia Romana obtinent, hanc Regulam hodie exolevisse, & quantum ad Belgium, nullus apparet hujus reservationis usus.

X. Eodem ex fundamento reus criminis, quod privationem Beneficii meretur, sive ratione cujus reus per sententiam Beneficio privari potest, non impeditur resignare, quamdiu per sententiam Beneficio privatus non est; quemadmodum post alios citatos ostendit Flaminius Parisius citato *lib.* 9. *quæst.* 16. idque etiam lite sive judicio criminali pendente; tametsi probationes essent receptæ, & in causa conclusum. Quia quamdiu Beneficio non est privatus per sententiam, adhuc remanet verus Beneficiatus, retinetque titulum Beneficii liberum; ac per consequens, nihil obstat, quominus illum resignare aut permutare queat.

XI. Quinimo etsi sententia privationis fuerit pronuntiata, si ab ea appellatum sit, posse, pendente appellatione, renuntiare, pluribus citatis docet Flaminius *num.* 25. & in facti specie respondit Rebuffus *consil.* 82. Quia per appellationem effectus sententiæ suspenditur, manetque possessor eodem loco, quo fuit ante sententiam.

„ Si tamen is, qui nullum jus in Beneficio habuit, condemnatus appellavit, & pendente appellatione, resignaverit, placet resignationem *nullius* esse momenti, quasi quæ in fraudem facta sit; præsertim si postea appellatio injusta pronuntietur.„ Ita judicatum refert Antonius Faber, *lib.* 1. *tit.* 2. *Def.* 89.

XII. Credit quoque Choquier ad Regulam Cancellariæ *De Annali*, aliique ab eo citati censent, accusatum de crimine non tantum simpliciter & pure inter manus Ordinarii Beneficium resignare, sive Beneficio cedere posse; sed etiam *in favorem* coram Pontifice, vel ex *causa permutationis* coram Ordinario : " Nam qui renuntiat,
„ jure suo utitur, & ideo nullam fraudem committit, quippe qui sibi ipsi consulturus, vel amico, vel consanguineo, eidem Beneficio renuntiat, non ut alteri noceat.„ Hæc Choquier ex Guitierres.

XIII. Inprimis quam parum Ministerio Ecclesiastico dignam ideam hæc ratiocinatio imprimat, probare opus non est : sed & illud falsum est, per hanc renuntiationem, fraudem nullam committi. Licet enim tertio alicui injuria non fiat, tamen ipsum judicium inutile redditur, ipsique justitiæ fraus fit : cum sat manifeste jurisdictionis & auctoritatis judicialis effectum impediat & vigorem enervet hujusmodi resignatio : atque hoc pacto impunitas criminum quodammodo haberi queat; aut saltem pœnis à Canone decretis criminum rei se subtrahere possint. Quapropter hujusmodi resignationes tanquam in fraudem factas, & subreptitie impetratas, esse nonnunquam rejiciendas & annullandas dubitandum non videtur, quemadmodum late variis distinctionibus adhibitis ostendit Molinæus ad Regulam *De Infirmis Resignantibus num.* 155. & sequentibus.

XIV. Hactenus dicta de resignatione facienda, pendente judicio criminali, non procedunt, si Papa Beneficium illud alteri contulerit in casum privationis sequuturæ. Solet enim nonnunquam Beneficium alicujus de crimine accusati impetrari cum clausula, *ut si accusatus Beneficio privandus judicetur, illud cedat impetranti;* additurque clausula Decreti irritantis, vi cujus collatio sive Provisio istius Beneficii alteri facta irritatur : & consequenter impeditur renuntiatio in favorem alterius, pendente judicio. De hac impetratione & clausulis adjici solitis consuli poterunt Flaminius citata quæstione 165. item Rebuffus in Praxi *parte* 3. *tit. De modis quibus Beneficia vacant*, *n.* 52. ubi una monet, cum hæc clausula sapiat reservationem, quæ in Francia sublata est per Concordata, etiam resignationem, pendente judicio, factam in Gallia sustineri, non obstante illa clausula.

XV. Sicuti quis jus suum alienare non prohibet ut eo solo titulo, quod per hanc alienationem ipsum alienantem ad inopiam redigi contingeret; ita nec idcirco quis Beneficium suum resignare prohibetur, tametsi Beneficio resignato, non habeat unde se alat : modo tamen titulo illius Beneficii ad sacros Ordines promotus non fuerit.

XVI. Et ita quidem inspecto jure communi. At hodie notorius stylus Curiæ Romanæ habet, ut si Resignans Beneficium *sacro* Ordine sit insignitus, in supplica exprimatur clausula : *Aliunde commode vivere valens* : quæ clausula in litteris Provisionis reperitur; respicitque *substantiam gratiæ*, ut notat Flaminius, *lib.* 2. *quæst.* 6.

XVII. Stylus hic originem habet ex Constitutione Pii V. quæ incipit, *Quanta* 58. in Bull. Rom. quæ inter alia habet : " Sed nec horum ullus *sacro Ordine* mancipatus, nisi religionem ingressurus, valeat ullo modo Beneficium vel Officium Ecclesiasticum resignare, nisi *aliunde* ei sit, quo in vita possit *commode* sustentari.

Quamvis hæc Constitutio tantum de Ordinariis loquatur, & non de resignationibus faciendis in Curia Romana : tamen quia ratio, ne Clerici in opprobrium Ordinis mendicare cogantur, etiam in his resignationibus militat, recepta quoque est in Curia, & inde stylus ille inolevit.

XVIII. Verum quia hæc prædicta Constitutio Pii V. in Gallia recepta non est, neque prædicta clausula recipitur; sed habetur tanquam styli; ut notat Perardus Castellus in Tractatu *de usu & praxi Curiæ Romanæ*, *pag.* 175. quod eadem ratione dicendum de Belgio : quandoquidem nec hic Constitutio Pii V. usu recepta sit; uti supra *capite* 2. ex Zypæo notavimus.

XIX. Minorem 25. annis, at Majorem 14. in spiritualibus haberi pro Majore, communis est Interpretum opinio, fundata in *cap. fin. De Judiciis in VI.* in verbis :
„ Si annum quartum decimum tuæ peregisti ætatis : in Beneficialibus & aliis causis spiritualibus, nec non & dependentibus ab eisdem, ac si Major 25. annis existeres : ad agendum, & defendendum, per te, vel per Procuratorem, quem ad hoc constituendum decreveris, admitti debebis.

XX. Hinc ulterius concludunt Canonistæ, Minorem 25. annis, sed Majorem 14. posse resignare Beneficium, sive simpliciter, sive in favorem, vel ex

causa

causa permutationis; neque in tali resignatione requiri consensum & auctoritatem Tutorum; uti post alios tradit Flaminius Parisius, *lib.* 3. *quæst.* 7.

XXI. Quod si in tali resignatione non reperiantur intervenisse fraudes, aut malæ artes, quibus ad resignandum Minor verisimiliter inductus appareat, resignatio illa in tantum valida erit, ut nulli rescissioni aut restitutioni obnoxia sit: quemadmodum ibidem *num.* 11. tradit Flaminius; & non semel etiam per Senatum Regium judicatum fuisse testatur Brodæus in notis ad Louetium *Litt. B. num.* 7. dicitque ex Parlamentorum Arrestis sat compertum esse, regulariter resignationes factas à Minoribus 25. annis validas reputari, præsertim si jam pervenerint ad plenam pubertatem, id est, attigerint 18. aut 20. ætatis annum.

XXII. Monet tamen ibidem Brodæus, extare vetus Arrestum de 18. Junii, anno 1554. quo vetatur omnibus Præceptoribus, Pædagogis, aliisque personis habentibus curam, administrationem aut regimen puerorum & scholarium, extorquere, aut acceptare ab ipsis ullas resignationes in eorum favorem, directe vel indirecte, sub pœna nullitatis hujusmodi resignationum & Provisionum inde sequutarum, mulcta arbitraria, aliaque digna punitione. Jussumque est, ut hoc Arrestum in prima congregatione Universitatis Parisiensis aliisque locis necessariis solemniter publicaretur, ut nulla ignorantia prætendi posset. Hæc ibidem Brodæus, qui & integra Arresti illius verba refert.

XXIII. Si ergo Minores resignaverunt sua Beneficia prædictis personis, vel in favorem ipsarum prolium, consanguineorum, vel aliarum personarum per ipsos suppositarum, resignationes illæ invalidæ erunt: uti factæ & in favorem aliorum, quando ex circumstantiis sunt præsumptiones violentæ ac fundatæ, resignationes *malis artibus* extortas fuisse; uti pluribus Arrestis declaratum fuisse annotat Brodæus.

Idipsum notavit Antonius Mornacius ad *Legem* 7. *ff. De Minoribus*, ubi postquam retulit, Molinæum notasse, Capitulum *fin. De Judiciis in VI.* " non servari „ in Gallia, quantum ad ejurationes Beneficiorum, „ seu resignationes, ut loquimur, judicatumque fuisse „ Arrestis Consilii Regii plurimis, resignationes Mi„ norum, licet puberum, sine auctoritate parentum vel „ curatorum, nullas esse, " immediate subjungit: „ Quod tamen intellige, si *imperitia*, & *facilitate* ju„ venili *doloque* adversarii inductus sit Beneficiarius, „ ut Beneficio cederet. „ Deinde refert duo Arresta quibus ob fraudem & dolum hujusmodi resignationes declaratæ fuere nullæ.

XXIV. Quod autem nonnunquam resignationes à Minoribus citra consensum parentum, quin & positive, iis reluctantibus, fieri possint sine omni plane suspicione fraudis, bene ostendit Brodæus citato *num.* 7. atque una observans, parentes nequaquam posse cogere filios suos, tametsi adhuc ætatem 25. annorum non attigerint, ut Beneficia retineant: dum se nequaquam ad statum Ecclesiasticum vocatos sentiunt. (*a*)

(*a*) Die 26. Aprilis 1695. Arresto declaravit Senatus Parisiensis, Clericum ægrotum non potuisse suum Beneficium resignare filio Medici qui, durante morbo, eum curabat. *Ainsi*, inquit doctissimus d'Hericourt. De legibus Eccles. parte 1. pag. 342. *l'on à étendu aux Benefices la disposition des Ordonnances, & des coutumes qui déclarent nulles les donations, soit entre-vifs, soit à cause de mort, faites en faveur des Administrateurs au nombre desquels les Arrets ont compris les Medecins.* Consule 5. Tomum Diarii Audientiarum.

CAPUT V.

De Regula Cancellariæ De *infirmis Resignantibus.*

1. *Refertur textus regulæ.*
2. *Quis primus auctor?*
3. *Regula hæc ubique recepta.*
4. *Plura successu temporis addita.*
5. *Cœptum dubitari an regula obtineat in resignatione facta à* non infirmo? *& quæ ratio dubitandi.*
6. *Verisimilius est, non esse locum in resignatione facta à* non infirmo.
7. *Exponitur clausula Clementis VII.*
8. *Infirmitas adesse debet, non tempore expediti mandati, sed resignationis.*
9. *Regula loquitur de* infirmitate corporis, *non spiritus.*
10. *Non sufficit quem esse in periculo mortis, nisi sit infirmus.*
11. *Procedit in correpto morbo contagioso; aut vulnere sauciato.*
12. *Requiritur ut Resignans de* eadem *infirmitate decesserit.*
13. *In dubio de* eadem *decessisse præsumitur.*
14. *Regula loquitur de 20. diebus naturalibus & completis.*
15. *Regula obtinet tametsi Papa interea moreretur.*
16. *Dies computandi à die præstandi consensus.*
17. *Id quoque in Gallia receptum.*
18. *Requiruntur 20. dies non computato die præstiti consensus, nec die mortis.*
19. *Resignante infra 20. dies decedente, Beneficium vacat* per obitum, *ac si nulla resignatio intervenisset.*
20. *Resignatio hujusmodi in Curia facta non inducit reservationem.*
21. *Regula inquirit, ut collatio sit facta vigore resignationis.*
22. *Inspectis hodiernis terminis, regula* certo *obtinet in resignatione coram Ordinario.*
23. *Edicto Philippi II. videtur hic vetitum recipere novas regulas Cancellariæ sine* Placeto *Principis.*
24. *Edictum non loquitur expresse de Regulis Cancellariæ; quamvis eas comprehendere videatur; & una referuntur verba Edicti.*
25. *Regula hæc tempore hujus Edicti erat recepta cum omnibus clausulis modernis.*
26. *Concluditur ei locum esse in Belgio in resignationibus coram Ordinario.*
27. *In Gallia aliud obtinere jam pridem visum est Molinæo; & quare?*
28. *Zypæus Molinæi auctoritate deceptus.*
29. *Etiam in Gallia hodie Regula in resignatione ex causa permutationis coram Ordinario obtinet.*
30. *Regula non obtinet in resignatione* simplici *facta coram Ordinario.*
31. *Hodie communiter huic regulæ derogatur, quando Resignans absens est.*
32. *Derogatio hæc in Gallia admitti consuevit.*
33. *An etiam admittenda in Belgio?*
34. *Ratio cur in Gallia potius, quam in Belgio admittenda.*

I. Regula *de viginti* sive *De Infirmis Resignantibus* quæ est 19. his verbis hodie exprimitur. " Item „ voluit quod si quis in infirmitate constitutus, resig„ naverit aliquod Beneficium, sive simpliciter, sive „ ex causa permutationis, vel alias dimiserit, aut illius „ Commendæ cesserit, seu ipsius Beneficii unionis dis„ solutioni consenserit, etiam vigore supplicationis, „ dum esset sanus, signatæ, & postea infra viginti dies „ à die per ipsum Resignantem præstandi consensus „ computandos, de ipsa infirmitate decesserit, & ip„ sum Beneficium quavis auctoritate conferatur per re„ signationem sic factam, collatio hujusmodi sit nulla, „ ipsumque Beneficium nihilominus per obitum cen„ seatur vacare.

II. Primus hujus Regulæ auctor vulgo creditur Bonifacius

nifacius VIII. qui sedit sub finem seculi XIII. & an. 1303. mortuus est. " At difficile creditu, ait Castellus „ in tractatu *De usu & praxi Curiæ Romanæ*, eam à „ Bonifacio VIII. inductam fuisse. Quia cum resigna- „ tiones *in favorem* non innotuerint, nisi post tempora „ Bonifacii; imo earum usus demum frequentari cœ- „ perit mortuo Gregorio XI. (*a*) tempore schismatis „ Avenionensis, Regula hæc nequit ab eo fuisse inducta: „ utpote quæ resignationes *in favorem* concernit. „ Hæc ille.

III. Illud equidem certius est, eam in foro & Curia, quotidiano usu receptam esse, ut testatur Flaminius Parisius *De Resign. Benef. Lib. 12. in præfatione num. 1.* Quin & in Gallia anno 1493. recepta, & Registris Curiæ Parisiensis inserta fuit. Similiter & in Belgio usu receptam esse notat Zypæus in jure novo, tit. *De Renunt. num. 3.* additque Vande-Velde insignis Jurisconsultus Lovaniensis in notis manuscriptis ad hanc regulam: " Et con- „ stat, secundum eam sæpissime fuisse judicatum in Ar- „ tesia, Flandria, Brabantia, Mechliniæ, & novissime in „ Consilio Privato 10. Martii ann. 1639.

IV. Insuper constat, hanc regulam sæpius mutatam fuisse, additionibus & detractionibus clausularum per diversos Pontifices factis; ut in explicatione regulæ observabimus: ideoque mirum non est, si apud Interpretes hujus Regulæ magna reperiatur opinionum diversitas, & confusio: eo quod antiquiores regulam cum antiquis, recentiores vero cum novis additionibus & restrictionibus interpretati sint.

V. Dicit Regula: *Si quis in infirmitate constitutus.* Ex his verbis tamquam indubitatum conclusere antiquiores hujus Regulæ Interpretes, primum requisitum hujus Regulæ esse, infirmitatem resignantis: id est, huic Regulæ locum non esse, nisi quis infirmus existens resignaverit.

Verum Clemens VII. qui anno 1523. ad Pontificatum est assumptus, huic Regulæ inseruit clausulam: *Etiam vigore supplicationis, dum esset* SANUS, *signatæ*, uti notat Gomesius in præfatione ad hanc Regulam, qui & addit: " Quod odio Cardinalis de Vigh, qui in conclavi „ ei plurimum obstiterat, Clementem fecisse, satis com- „ pertum est. Nihilominus postremo Paulus III. in suis „ extraordinariis regulis Clementem est imitatus. „ Hæc ille. Quidquid sit de hoc asserto Gomesii, illud constat, eam clausulam hujusque regulæ manere insertam; atque ob eam additionem dubitare cœpisse hujus Regulæ Interpretes, utrum in resignatione facta *à sano* regula locum non haberet, si modo intra 20. dies juxta terminos regulæ decessisset.

Et quidem Choquier in Commentario ad hanc regulam, putat ob hanc Clementis appendiculam, hodie non requiri ut Resignans aliquo tempore *infirmus* fuerit, ut huic Regulæ locus sit. " Modo post consensum per se, „ vel per Procuratorem præstitum moriatur infra 20. „ dies, locus erit huic Regulæ; hoc est, Beneficium va- „ cabit per obitum, & non per resignationem, quamvis „ ab initio esset sanus. „ Ita ille, qui hinc ulterius concludit: " Et proinde pro nihilo sunt diversæ diversorum „ Doctorum hujus Regulæ limitationes, videlicet de se- „ ne alias sano; item amente extra tempus delirii; item „ de constituto in periculo mortis tempore tempestatis, „ prælii, contagionis. Istæ, inquam, limitationes plane „ jam corruunt propter dictam Clementis VII. appen- „ dicularem Constitutionem. „ Ita Choquier.

VI. At Rebuffus, quamvis referat Regulam cum dicta Clementis appendicula, nihilominus inter requisita regulæ, primo loco requirere non dubitat, ut Resignans sit *in infirmitate* constitutus; atque concludit: " Ergo si „ esset *sanus resignationis* tempore, licet postea fato „ quodam moriatur intra viginti dies, nec tamen habe- „ bit locum hæc Regula: quia Resignans non est *in in-* „ *firmitate constitutus.*

(*a*) Gregorius XI. obiit anno 1378.

Et sane si infirmitas Resignantis non exigeretur tempore resignationis, dicere non deberent, etiam moderni Pontifices, *Si quis in infirmitate constitutus resignaverit*; utpote quæ nimis aperte supponunt, regulam loqui de Resignante *in infirmitate constituto*; uti recte advertit citatus Vande-Velde refutans opinionem Choquier.

VII. Una notat Vande-Velde, quod Pontifices addendo eam clausulam: *Etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ*, voluerint duntaxat declarare, regulæ locum esse, si quis in infirmitate constitutus resignaverit, tametsi hæc resignatio facta fuerit vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ.

Pro quo observandum, per supplicationem non fieri proprie resignationem; sed per consensum Resignantis sive per se, sive per Procuratorem specialiter ad hoc constitutum: quia paria sunt resignare, vel præstare consensum, ait Rebuffus ad hanc Regulam, *Glossa 2. num. 3.*

Imo uti post Flaminium Parisium recte advertit Choquier *num. 18.* " Potest supplica porrigi à quocumque, „ etiam sine mandato speciali, & per litteras missivas, „ licet ad præstandum consensum Notarii Cameræ vel „ Cancellariæ illum non extenderent, nisi de illo con- „ staret per *publicum* instrumentum.

Si itaque supplicatio pro approbatione resignationis exhibita fuerit, tempore quo Resignans adhuc *sanus* erat, postmodum vero Resignans in infirmitate constitutus per se vel specialem Procuratorem consensum præstet, locus erit Regulæ, quia revera censetur resignare in *infirmitate* constitutus; quia *præstando consensum* proprie resignat: tametsi tempore supplicationis signatæ fuerit sanus. Voluerunt enim Pontifices, ut sicuti consensus præstitus post signatam supplicationem retrotrahitur ad Datam supplicationis; ita quoque ipsa infirmitas, quæ est tempore consensus præstiti, retrotrahatur ad eandem Datam: censeaturque in infirmitate constitutus à Data supplicationis resignasse.

VIII. Itaque infirmitas requiritur tempore resignationis; non autem tempore quo expeditur mandatum, vel instrumentum mandati ad resignandum, quia revera per tale mandatum, aut instrumentum mandati nondum fit resignatio. " Quid enim si sanus hoc facit, & instru- „ mentum penes se servat, vel non levatur, sed manet „ in matrice Notarii, donec accedente infirmitate leve- „ tur & tradatur cursori? Locus erit omnino huic regu- „ læ, quæ loquitur de resignatione facta vel executata „ contemplatione infirmitatis, " ait Auctor Analysis ad hanc Regulam, *num. 128.*

IX. Infirmitas quam exigit Regula, intelligi debet modo vulgari de vera corporis infirmitate, à qua quis vulgo dicitur *infirmus*, sive in infirmitate constitutus.

Hinc recte concluditur, Regulam intelligi debere de infirmitate corporis, non autem mentis, uti post Rebuffum recte notat Auctor Analysis *num. 141.* " Nisi esset „ talis & tam vehemens mœror, ut ex eo sanitas corpo- „ ris notabiliter læderetur: quia tunc concurreret etiam „ infirmitas corporis, & periculum vitæ: alioquin in „ sola ægritudine, de qua non speratur mors, non adap- „ taretur hæc Regula. Si tamen ægritudo mentis alie- „ nationem induceret, non per hanc Regulam, sed jure „ communi corrueret resignatio, & quidquid inde se- „ cutum esset.

X. Eadem ratione nec in *sene* hæc Regula obtinet: quia proprie non dicitur infirmus; uti bene observat Rebuffus *Glossa 2. num. 13.* post Gomesium ad hanc Regulam *quæst. 7.*

Similiter Regula non obtinet in adeunte bellum, aut mare: quia licet aliquod periculum mortis immineat, nequaquam tales dicuntur *in infirmitate* constituti; sed sani sunt, & ut tales ab omnibus habentur. Rebuffus *num. 14.*

XI. Imo post Gomesium dicit ibidem Rebuffus, locum non esse huic Regulæ: si quis resignet *peste correptus*: nam Gomesio is dicitur infirmus, *qui jacet in lecto*

febre

febre correptus. Ad quam Gomesii opinionem reflectens citatus Auctor Analysis *num.* 126. non immeritò dicit: *Sed prorsus delirat*: " Quia quantò morbus periculosior est, quantò major sanitatis & vitæ desperatio, tantò major dicitur infirmitas, in veris & propriis terminis hujus Regulæ; sive verba, sive mentem, sive utrumque inspicias.

Deinde concludit idem Auctor: " Sive igitur Resignans detineatur morbo, quo decumbit, sive non decumbat, sed sedeat, vel etiam ambulet, si tamen ex eodem morbo, putà vulnere ensis, vel collisione, lapsu, vel apoplexiâ, seu gravi catharro, vel carbunculo pestifero laboret, & infra viginti dies de eodem morbo decedat, locus est huic Regulæ.

XII. Non sufficit Resignantem tempore resignationis fuisse in *infirmitate* constitutum; sed insuper requirit Regula, ut de *ipsa infirmitate decesserit*; id est, ex illa infirmitate, in qua tempore resignationis constitutus erat. Unde concludit Rebuffus *Glossa* 11. quòd si *fato* quodam moreretur, non haberet locum hæc Regula: ibidem unà notans: " Dicitur tamen mori ex infirmitate, etiamsi febris ratione illius supervenerit, vel aliud acciderit ab ipsa infirmitate, secùs si extra provenerit. " Deinde nonnullis interpositis, tandem concludit: " Ergo relinquitur arbitrio Medicorum, quando censeatur obiisse mortem ex infirmitate.

XIII. Si tamen dubium sit, præsumitur mortuus ex eodem morbo, vel infirmitate; uti monet Auctor Analysis *num.* 126. & etiam Rebuffus loco citato, qui consequenter concludit: " quòd sufficiat duo probare, primò, Resignantem infirmum tempore resignationis, & demum mortuum intra viginti dies: quia præsumetur mortuus ex ipsa infirmitate, non si fuerit contrarium probatum.

XIV. Ut Regula obtineat, exigitur, ut de illa infirmitate decesserit intra *viginti* dies. Accipitur autem hìc dies pro die *naturali* viginti quatuor horarum, uti post Rebuffum *Glossa* 9. monet Flaminius Parisius *lib.* 12. *quæst.* 8. unà notans, diem ultimum debere esse *totaliter* completum; ita ut si moriatur ipso die vigesimo, censeatur mori intra 20. dies ad mentem Regulæ: quamvis non attendatur, quâ *hora* diei ipsa resignatio facta sit: quia Notarii Cameræ & Cancellariæ horam præstiti consensûs seu factæ resignationis annotare non consueverunt.

XV. Observat insuper Rebuffus citatâ *Glossa* 9. quòd Regula hæc etiam habebit locum, "etiamsi admissâ resignatione moreretur Ordinarius intra viginti dies, vel Papa: quia licèt per mortem Papæ extinguantur Regulæ, tamen hæc Lex Regni facta est eo ipso, quòd in Parlamento fuit recepta & registrata: quæ in tantum fixa manet, ut nihil officiat mors Papæ.

XVI. A quo tempore dies illi viginti computandi essent, apud antiquos Regulæ hujus Interpretes non exigua fuit difficultas; quam sustulit Julius II. addendo ipsi Regulæ hæc verba: *A die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos*: quæ verba à posterioribus etiam Pontificibus retenta sunt.

XVII. Et quamvis Regula fuerit à Parlamento Parisiensi 20. Novembris 1493. registrata, & pro Lege Regni recepta absque dicta clausula, quæ demum sub initium sequentis seculi à Julio II. fuit adjecta; nihilominus, uti notat Auctor Analysis, meritò in usum recepta est; qui *num.* 10. & 11. de tempore, quo dies illi computandi sunt; nec non de hujus clausulæ receptione ita loquitur: " Circa tertium (hoc est, *ut infra* 20. *dies decesserit*) notandum, quòd ante Julium II. hi viginti dies currere incipiebant statim à resignatione admissa, sive collatio statim esset facta, sive dilata, & non priùs: unde si constaret de instrumento resignationis, in Camera, vel Cancellaria Papæ, vel Legati *de latere*, & constaret suspensam vel dilatam esse admissionem (quòd minimè solent) si tamen quocumque casu contingeret diffissam esse admissionem, non inciperent currere xx. dies (etiam cessante Regula Julii) nisi à die admissionis, ut suprà probavimus, quidquid scripserit Gomes. sed ab adventu Julii, qui die 28. Novembris 1503. anno 1. hanc Regulam rursus innovavit & publicavit, eique primus addidit clausulam illam: *à die per ipsum Resignantem præstandi consensus computandos*: ex tunc, inquam, hoc tempus non cœpit, nec deinceps currere incipit, nisi à die solius resignationis *admissæ*, veræque vacationis per resignationem admissam, imò nec à die collationis: sed tantùm à die quâ ipsemet Resignans, personaliter (si præsens sit in Curia) aliàs, per Procuratorem ad hoc specialiter constitutum, expeditioni Bullarum consenserit, & juraverit, ut moris est, secundùm Regulam XLIII. Innocent. VIII. Et quamvis dicta clausula non habeatur in textu hujusmodi Regulæ, diu ante adventum præfati Julii in usum receptæ, & etiam in hoc summo Parisiorum Senatu, & in publica monumenta relatæ, tamen ita procul dubio observandum, & judicandum est: cùm per hanc clausulam justè additam, magis obvietur fraudibus, & pleniùs Ordinariorum libertati consulatur.

XVIII. Ulteriùs, cùm dicatur *infra* 20. dies *à die* per ipsum Resignantem præstandi consensus, infert Rebuffus *Glos.* 10. *n.* 9. & post eum alii Interpretes, " quòd dies consensûs non computetur in termino viginti dierum; & hoc (ait) probatur per dictionem A. quæ separationem & exclusionem denotat. Unde si quis resignaret Kalendis Julii, & vixerit usque ad vigesimum diem, adhuc habebit locum hæc Regula, & censetur per obitum vacare; verùm si lapsus fuerit dies, valebit resignatio: quippe non computabitur hoc tempus de momento ad momentum, sed tota dies computatur, ut si quis resignaverit hora 7. Kalendarum Julii; tamen die sequenti, illâ horâ non erunt lapsi dies viginti: sed requiritur tota dies evoluta.

Refertur in libro, cui titulus, *Journal du Palais tom* 10. *pag.* 426. & sequentibus, quod anno 1680. in magno Parlamento Parisiensi multum disputatum fuerit, an Regula hæc requirat 20. dies *liberos & plenos*, inter diem admissæ resignationis & diem mortis, ita ut, nec ipse dies præstiti consensûs, nec dies mortis computetur; tandemque decisum fuerit in Martio anno 1682. tales dies requiri; ubi & opinionis hujus fundamenta videri possunt.

XIX. Dicit Regula, quòd si Resignans ante elapsos illos viginti dies secundùm tenorem Regulæ decesserit, ipsa collatio sic facta sit *nulla*, ipsumque Beneficium *per obitum* censeatur vacare: ita scilicet, ut Ordinarii Collatores de illo Beneficio possint providere, quin & Nominati Academici illa acceptare, ac si nullâ resignatione præcedente, *per obitum* possessoris simpliciter vacarent. Rebuffus *Glossa* 12. ibi quoque dicit, vigore hujus regulæ Beneficium, non obstante resignatione, ita censeri *per obitum* vacare, ut etiamsi alicui Beneficium tantùm deberetur, *si per obitum* vacaret, equidem sic vacans deberetur.

XX. Et licèt resignatio facta esset in Curia Romana, nequaquam tamen propterea Papæ esset reservatum: sed si resignatio sit nulla vigore hujus Regulæ, poterit liberè tanquam *per obitum* vacans ab Ordinariis conferri; & ita *quotidie videmus Leodii, & in Urbe* (id est Romæ) *practicari*, ait Choquier *num.* 23.

XXI. Requiritur tamen ad inducendam nullitatem collationis, ut collatio sit facta vigore *resignationis*. Dicit enim Regula: *ac ipsum Beneficium conferatur* PER RESIGNATIONEM. Unde si infra viginti dies Resignans per sententiam Beneficio privaretur, aut Matrimonium iniret, (*a*) aliove modo Beneficium vacaret, collatio esset valida non obstante hac regula: quia non est Beneficium collatum tanquam vacans per resignationem.

XXII. Olim anxiè disceptatum fuit, an Regula hæc con-

(*a*) Germani Protestantes in Capitulo Magdeburgensi idem tempus Canonicum in resignationibus observant, quanquam viginti diebus alterum addiderunt teste Lynckero, *resp.* 34. *n.* 11.

concerneret resignationes sive simplices, sive ex causâ permutationis factas coram Ordinario: at postquam Paulus III. addidit ipsi regulæ hæc verba, *quavis auctoritate*, quæ subsequentes Pontifices quoque retinuerunt, communi penè calculo receptum fuit, Regulam etiam in renuntiatione facta coram Ordinario extra Curiam Romanam locum habere; uti post Flaminium Parisium aliosque citatos tradit Choquier *num.* 20. idque in in resignatione causâ permutationis, sive permutentur Beneficia æqualia, sive inæqualia; sive reservatis fructibus, vel pensione, sive non reservatis; uti latiùs ostendit Flaminius Parisius *lib.* 12. *quæst.* 5.

XXIII. Notat autem Vande Velde in citatis observationibus MS. " Hîc in Belgio videntur omnes Re„ gulæ Cancellariæ præsertim quatuor suprascriptæ „ (nempe regula *De viginti diebus*; *De publicandis re„ signationibus*; *De Verisimili notitia*, & *De Idiomate*) „ ipso usu esse receptæ.

Deinde subjungit: " Extat tamen Edictum Philippi „ II. Regis de anno 1574. quod etiam vetat mandari „ executioni regulas Cancellariæ Apostolicæ non ob„ tentis litteris *Placeti* in Consilio privato, vel in Can„ cellaria Brabantiæ, si quæ forsan de novo condentur, „ tendentes in præjudicium hujus Reipublicæ, aut ali„ cujus tertii, prout Edictum istud expresse subjungit.

XXIV. Verùm Edictum istud expressè non meminit Regularum Cancellariæ, prout hîc auctor innuere videtur: sed generaliter duntaxat de quibuscumque gratiis, indultis, privilegiis sive generalibus sive particularibus, sententiis aut executorialibus datis aut emanatis à Papa ejusve Legato, loquitur: sub qua generalitate comprehendi Regulas Cancellariæ non dubitavit dictus Auctor; nec ratio dubitandi videtur; tam attentâ Edicti generalitate, quàm ejusdem scopo.

Cùm hoc Edictum hactenus libris Edictorum non sciam insertum; missum tamen sciatur ad omnia Belgii Consilia, & in publicis monumentis asservari, & quotidiano usu firmiter ad hunc diem observari, ejus verba hîc inserere operæ pretium judicavi.

Desirans que les affaires Ecclésiastiques soient conduites, maintenuës & réglées selon les anciennes Constitutions, Canons & Conciles de la sainte Eglise, à l'honneur de Dieu & salut de nos Ames; AVONS, *par avis & déliberations de nos principaux Consaux Souverains & Provinciaux de par-deça*, ORDONNE', STATUE' ET DECLARE' *par forme* d'Edit perpetuel, *comme ordonnons, statuons & déclarons, que nulles Bulles, Provisions, ni autres Dépêches ou Impétrations de Rome, ni de Legats ou Nonces Apostoliques, ou révocations d'aucunes Graces, Indults, Privileges, tant generaux que particuliers, ni aussi aucune Senteuce ou Executoriales rendues & decretées hors nosdits Pays de par-deçà, tendant directement ou indirectement au préjudice de cette République, ou d'aucun tiers particulier, se puissent admettre & sortir effet en jugement ou dehors, ni estre mises en exécution en iceux nos Pays de par deçà, n'est que préalablement lesdites Lettres, Bulles, Sentences, & autres Impétrations ayent été vûës, visitées & examinées par Nous en nôtre Conseil Privé, ou en nôtre Conseil de Brabant, & que les Impétrans ayent obtenu nos Lettres Patentes de Placet à ce pertinentes.* Id est: Cupientes ut Ecclesiasticæ causæ curentur, protegantur & dirigantur juxta prisca statuta & Canones Conciliorum Ecclesiæ, ad Dei honorem, animarumque nostrarum salutem; Ex consilio & deliberatione Primarii cujusque & supremi Senatûs nostri, & Provincialium, in ditionibus citerioribus, mandavimus, statuimus, & declaravimus in forma Edicti perpetui, prout mandamus, statuimus, & declaramus, nullas Bullas, Provisiones, aliasve litteras, aut gratias Romæ impetratas; sive Legatorum, sive Nuntiorum Apostolicorum; aut quarumcumque gratiarum, Indultorum, Privilegiorum, tam generalium quàm particularium suppressiones; nullam insuper sententiam, aut Executoriale mandatum pronuntiata, aut decreta, extra dictas nostras ditiones citeriores, directè aut indirectè, tendentia in præjudicium hujus Reipublicæ, aut alicujus tertii, admitti posse, effectumque suum sortiri in, aut extra judicium, nec executioni mandari posse in dictis Regionibus citerioribus, nisi præviè à Nobis in Consilio nostro Sanctiori; aut Senatu Brabantiæ, dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, aliæque impetrationes fuerint visæ, expensæ & examinatæ, obtinuerintque Impetrantes Placeti nostri id spectantis litteras patentes.

XXV. Cùm igitur Regula hæc tempore hujus Edicti extaret cum omnibus modernis clausulis, etiam hac Pauli III. nihilque à tempore promulgati hujus Edicti sciatur huic Regulæ additum, non sine fundamento idem auctor in observationibus ad hanc regulam asserit, quòd *praxis ususque Forensis jam pridem eam receperit cum* OMNIBUS *suprascriptis clausulis.*

XXVI. Hinc etiam concludere non dubitat, quòd ob dictam clausulam QUAVIS *auctoritate*, " hodie *hic* „ cesset disputatio, utrum Regula habeat locum in colla„ tione *ordinaria.*

Similiter Wamesius noster *Consilio* 257. *num.* 12. *De Præbendis*, postquam dixit, aliquorum, ac signanter Molinæi opinionem esse, hanc Regulam non obtinere in resignationibus ex causa permutationis coram Ordinario subjungit: " Quorum opinio nunc subsistere vix „ potest, posteaquam posteriores Pontifices, ampliando „ dictam Regulam, addere consueverunt hæc verba, „ *Acceptum Beneficium*, QUAVIS *auctoritate conferatur.* „ Uti non sit dubium, quin in Ordinariis quoque locum „ habere censeatur.

XXVII. At in Gallia idem dici non posse apparet: eò quòd ibidem hæc Regula in Parlamento Parisiensi registrata sit, & pro lege Regni recepta triginta circa annis priusquam hæc verba, *quavis auctoritate* à Paulo III. fuerunt addita. Et quidem Molinæus relato textu hujus Regulæ sine his verbis, ea ad marginem annotat tanquam à Paulo III. adjecta, unà monens: *Hæc additio in usum recepta non est Gallis*: qui & in Analysi sua ad hanc regulam contendit, eam in resignationibus coram Ordinario non obtinere; eamque opinionem dicit ab an. 1546. invaluisse, & ab eo anno secundùm ea, se passim consuluisse fatetur: " & à cæteris togati nostri Ordinis (ait) „ eorumve majori & saniori parte certatim consuli & „ responderi vidi; sicque deinceps annis sequentibus „ tandem in hoc Senatu pluribus classibus congregatis „ emanavit Arrestum hoc anno 1550. ab Illustriss. Do„ mino Ægid. Magistri solemniter pronuntiatum die „ Jovis 14 Augusti, super Parochia de la Boissiere Diœ„ cesis Andegavens. quæ 14. Junii 1542. per Episco„ pum ordinarium collata fuerat ad resignationem in„ firmi, qui postea eodem mense, & sic infrà 20. dies „ ex eadem infirmitate decessit: unde Episcopus con„ tulit alii *per obitum*, qui reperiens Resignatarium prio„ rem in possessione, contra eum agit possessorio co„ ram Seneschallo Andegavensi, ubi recredentiam ob„ tinet; Resignatarius appellat: & per Arrestum dictum „ est malè judicatum, bene appellatum: intimatus *per* „ *obitum provisus* in expensis causæ appellationis con„ demnatus: & emendando judicium, Resignatario „ diffinitivè adjudicatum plenum possessorium, cum „ expensis damni, & interesse causæ principalis.

Hæc ille, qui dein tum ex tenore, tum scopo ipsius Regulæ æquitatem hujus Arresti ostendere conatur.

XXVIII. Zypæus *tit. de Renunt. num.* 3. citato Molinæo, simpliciter de hac Regula asserit: " Locum verò „ tantùm habet in collatione Papæ, *non Ordinariorum.* Deinde subjungit: " Sed an locum habeat in resignatio„ nibus ex causa permutationis factis? Papon *lib.* 3. *Ar„ rest. art.* 2. censet habere: Molinæus id exactiùs *n.* 29. „ *& seqq.* examinat, sentitque nec hoc casu Regulam „ respectu Ordinariorum obtinere, quod & magis pro„ batur. „ Imprimis, quòd de sola Gallia dixit Molinæus, nimis generaliter expressit Zypæus, qui præcipuè

pro

pro Belgio Juris Pontificii Analysim scribebat.

XXIX. Adhæc, ipsa opinio Molinæi nec ab ipsis Galliæ Pragmaticis indistinctè recipitur, nec hodie in Parlamentis recepta apparet; uti videre est apud Brodæum in notis ad Louetium *litt. I. num.* 5. *& litt. P. num.* 42. & Fevretium *De Abusu lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 8. *&* 9. & alios ibidem citatos; qui varias in hac quæstione Parlamentorum decisiones & Doctorum opiniones referunt.

Quæstio hæc circa annum 1673. incidit & agitata fuit in Senatu Regio Metensi, in qua interveniens Advocatus Regius multis argumentis ostendit, huic Regulæ in resignatione ex *causa permutationis* coram Ordinario locum esse; atque inter alia asserere non dubitavit, Doctores omnes, qui post Molinæum scripserunt, uno consensu hanc opinionem sustinuisse; unà ostendens, hanc Regulam esse favorabilem; ideóque & meritò in hac resignatione servandam; & conformiter ad hanc Advocati Regii conclusionem judicavit Senatus 22. Novembris 1694. Habetur in libro cui titulus *Journal du Palais, tom.* 5. *pag.* 169. & sequentibus.

XXX. Quoad simplicem ac puram resignationem factam coram Ordinario, etiam à constituto *in extremis*, eam ex hac Regula impugnari non posse, tametsi intra paucos dies à facta resignatione Resignans decesserit, fat apud omnes compertum est. Neque contra collationem vigore similis resignationis factam admitti probationem fraudis eo titulo, quòd *ab infirmo* facta sit. Aliud esset, si quis alium titulum fraudis probare vellet; putà nundinationem, conventionem pactionemve secretam inter Resignantem & Ordinarium: cujus probatio recipi deberet: quia, uti post Molinæum ait Brodæus citato *num.* 42. *non licet Episcopo negotiari de Beneficiis.*

XXXI. Hodie communiter & de stylo derogatur huic Regulæ, quando Resignans est *absens* à Curia, ait Choquier *num.* 34. ex Gomesio ad hanc Regulam *quæst.* 39. qui tamen dictum suum limitat ad eos qui sunt *extra Italiam.* " In Italia verò (ait) aliquando solet concedi derogatio, quando locus resignationis distat à Curia, & " Beneficia quæ resignantur non sunt reservata. Si verò " sit locus vicinus Urbi, (id est Romæ) cum majore " difficultate conceditur.

Hæc derogatio olim rarissima, invalescere cœpit à tempore Leonis X. qui sub initium sæculi XVI. sedit; nam uti notat Gomesius, tempore hujus Pontificis sæpius derogatum fuit huic Regulæ pro pluribus personis, ac sensim in omnibus resignationibus inseri cœpit.

XXXII. Derogationem hanc non tantùm in præjudicium Ordinariorum, sed & Graduatorum in Gallia admitti, & in Parlamentis Regiis non semel decisum, testantur passim Pragmatici Galliæ. Rebuffus ad Concordata *tit. De Collatoribus* §. *Præfatique Ordinarii*, verbo *Vacare*, aliique passim; atque inde infert Castellus *pag.* 43. per frequentem hanc derogationem, Regulam penè reddi *inutilem*: qui *pag.* 49. allegat verisimilem rationem introductæ hujus derogationis.

XXXIII. An hic in Belgio derogatio ex stylo Curiæ litteris inseri solita, vim suam habeat in præjudicium Ordinariorum, & Nominatorum Academicorum, non perinde constat. Sæpius citatus Vande-Velde in suis ad hanc Regulam Observationibus quærit: "Sed quid, si " Pontifex derogaverit huic Regulæ, utrum ista dero- " gatio nocebit Nominato? " Respondet: "Nequa- " quam; quia licèt derogatio ista faciat primò quidem " cessare Regulam, quatenus habet initium à Sua San- " ctitate, non tamen quatenus hic usu recepta est per " modum legis seu consuetudinis perpetuæ.

Cùm anno 1624. petitum esset *Placetum* Regium in Consilio Privato super litteris provisionis Apostolicæ, quibus inserta erat clausula derogationis hujus Regulæ, Consilium annuit petitum *Placetum* cum hac expressa clausula: *Sans préjudice des Parties, lesquelles se pourront servir de moyens déduits par leurs moyens ou écrits, par-devant les Juges ordinaires, soit au pétitoire, soit au possessoire: Bien entendu que si la décision du différent se trouve dépendre* DU POINT DE LA DEROGATION DE LA REGLE DE 20. DIEBUS *contenue aux Bulles, lesdits Juges n'y résoudront rien sans en donner part à Sa Majesté, avec leur avis.* Id est: Sine partium præjudicio, quibus liberum erit adhibere media in responsione aut in scriptis suis deducta, coram Judicibus ordinariis, tam in *petitorio*, quàm in *possessorio*: Cum hac tamen cautela, ut si contestationis decisio penderet A PUNCTO DEROGATIONIS REGULÆ DE 20. DIEBUS in Bulla expressa, dicti Judices nihil statuant, nisi suam Majestatem certiorem desuper fecerint, judiciumque suum opinantes adjunxerint.

Eadem rursus quæstione incidente inter Albertum Du Bois supplicantem pro *Placeto*, & Carolum Colins opponentem occasione similis provisionis Apostolicæ de Præbenda in Ecclesia Collegiata S. Amati Duaci, multumque coram Consilio Privato esset disceptatum, tandem 19. Junii 1646. litteræ *Placeti* cum eadem clausula datæ fuere. Utrumque Decretum refertur in Registro MS. Archiepiscopatus Mechl. *Cent.* 3. *art.* 19.

Hinc non obscurum est, Judicibus Regiis expeditum haud fuisse, num derogatio Regulæ de 20. diebus hic admittenda; atque hujus quæstionis decisionem tanti momenti existimasse, ut eam inferioribus tribunalibus non crediderint committendam.

XXXIV. Et sanè, quandoquidem hic in Belgio passim inter Ordinarios & Sedem Apostolicam sit recepta & stabilita divisio mensium; neque ulla in mensibus Ordinariorum admittatur præventio (uti suprà *tit.* 6. *cap.* 8. alias *tit.* 23. *cap.* 7. *num.* 25. notavimus) quæ in Gallia juxta eorum Concordata in usum recepta est: Mirum videri non debet, si non æquè facilè hic in Belgio, ac in Gallia derogatio hujus Regulæ in præjudicium Ordinariorum admittatur.

CAPUT VI.

Novæ observationes fiunt in Regulam Cancellariæ *De infirmis Resignantibus.*

1. *Hæc Regula eo nomine non donabatur ante Bonifacii VIII. tempora.*
2. *Interpretatio* Regulæ de infirmis *seu* viginti diebus *in favorem Cardinalium.*
3. *Quo tempore requiratur infirmitas ut sit locus huic Regulæ?*
4. *Utilitas additionis quæ Regulæ facta est à Clemente VII. & Paulo III.*
5. *Utrum Regula locum habeat in resignatione coram Ordinario?*
6. *Quid judicatum in Parlamento Mechliniensi?*
7. *Præcipuum ejus Arresti fundamentum.*
8. *Mens Regulæ supradictæ exponitur.*
9. *Præcipuus hujus Regulæ scopus.*
10. *An huic Regulæ sit locus in resignatione simplici coram Ordinario?*
11. *Derogatio huic Regulæ facta, an admittenda?*
12. *Observatio Molinæi in hujus Regulæ derogationem, qualis in Gallia admittitur.*
13. *Illam derogationem improbat Molinæus.*
14. *Proponit motiva, quibus Galliarum Rex effectum hujus derogationis impediret.*
15. *Rationes Molinæi à Gallis non probatæ Belgarum usui patrocinantur.*
16. *Casus quidam, in quibus hujus Regulæ derogatio in Romana Curia non admittitur.*

I. OBSERVAT Joannes Solier in notis ad Melchiorem Pastorem Tractatu *de Beneficiis lib.* 3. *tit.* 7. *littera B.* quòd ante Bonifacium VIII. Regula *de infirmitate* mentionem non haberet: ideoque de *viginti diebus*, non autem *de infirmis Resignantibus* denominaretur: sed additis à Bonifa-

cio VIII. *infirmitatis* verbis cœperit promiscuè de *viginti diebus*, *seu infirmis Resignantibus* nuncupari.

II. Observat præterea, quòd etiamnum hodie Regula habeat locum quoad Beneficia spectantia ad collationem *Cardinalium*, tametsi nulla *infirmitas* præcesserit, modò ipse Resignans intra *viginti dies* ab admissa resignatione decesserit: " Quia (ait) indultum „ Cardinalium Regulam vocat *de viginti diebus*, non „ autem *de infirmis* Resignantibus. Intelligitur de antiqua illa, cui aliàs locus erat, etiam extra casum „ *infirmitatis*, ut & hodie sit ei locus ad *favorem* Cardinalium.

Si hæc fiat & permittatur Regulæ interpretatio in favorem *Cardinalium*, ut ipsis integra, & libera maneat Beneficiorum provisio; nonne potiori jure hæc esset facienda & retinenda Regulæ interpretatio in favorem *Episcoporum*, quibus non ex speciali *indulto*; sed *jure proprio* Beneficiorum provisio per suas respectivè Diœceses competere censetur?

III. Quod *num.* 8. *cap.* 5. observatum est ex Molinæo, sive Auctore Analysis in Regulam Cancellariæ de *infirmis Resignantibus num.* 115. infirmitatem requiri tempore factæ resignationis, idipsum probat hic Auctor ibid. *num.* 16. *& seqq.* notatque quòd ad obviandum fraudibus, Regula "pro principio morbi non ponderet, nec „ requirat aliud initium quàm tempus, vel Datam ipsius „ resignationis, ergo admissionis.

Hinc ulterius concludit, monetque admodum notandum in praxi, quòd sufficiat ad effectum hujus Regulæ, Resignantem esse infirmum tempore resignationis admissæ, vel etiam tempore collationis, si diu post sequatur, vel etiam tempore *præstiti consensus*, si postea præstitus fuerit, quantumvis prioribus nedum sanus fuerit, sed & sine suspicione infirmitatis.

Meminit & ibidem additionis factæ per Clementem VII. & Paulum III. quæ hodie legitur in textu Regulæ, quâ declaratum est & statutum " sufficere, Resignantem esse *infirmum* tempore *dati consensus*, quantumvis primi, etiamsi tempore admissæ resignationis *sanus* fuerit, ut si de illa infirmitate infra vigesimum diem obierit, vacet per obitum.

IV. Addit deinde: quòd cum sit libertati Ordinariorum favorabile, & ad fraudes *parvarum Datarum* restringendas; utque veteres sacri Canones minùs corrigantur & fraudentur, minusque pateat via successionis carnalis in Beneficiis Ecclesiasticis, utiliter statutum, omnino tenendum & practicandum est.

V. *Numero* 26. *cap immediate praced.* observatum est, quòd post addita per Paulum III. hæc verba, *quavis etiam auctoritate*, huic Regulæ, dubium non sit quin hæc Regula etiam obtinere debeat in resignationibus ex causa permutationis *coram Ordinario*; atque Regula cum hac additione videatur in Belgio recepta.

Verùm quoad hanc in Belgio receptionem, nuper in quadam causa dubitatum est; quin & plures è Parlamento Mechliniensi in eam inciderunt opinionem, hanc Regulam cum prædicta clausula hactenus non fuisse receptam: quod satis intelligitur ex iis quæ referuntur in Collectione Arrestorum Parlamenti Mechliniensis adornatâ per Dominum Laury ejusdem Parlamenti Consiliarium, *Arresto* 123. ibidem enim narrat quòd cùm *anno* 1713. incidisset quæstio occasione controversiæ in possessorio de Præbenda secundæ fundationis vulgò *Zellard* in Ecclesia Metropolitana Mechliniæ, quam quidam Joannes de Munnck viâ permutationis coram Ordinario acceperat ab Antonio de Munnck fratre suo, qui in infirmitate constitutus eam viâ permutationis resignaverat.

Cùm autem Resignans infra viginti dies à facta resignatione obiisset, quidam Joannes Franciscus *Besselaer* eandem Præbendam tanquam vacantem per obitum vigore hujus Regulæ impetravit à Romano Pontifice, eò quòd vacatio contigisset in mense reservato.

Porrò inter partes conveniebatur, Resignantem nondum elapsis viginti diebus à facta resignatione ex ipsa infirmitate decessisse, atque obiisse in mense reservato; & per consequens, unica superesse visa fuit quæstio, utrum hæc Regula in Belgio esset recepta cum additione facta per Paulum III. sive utrum haberet locum in resignatione ex causa permutationis *coram Ordinario*.

VI. Plures ab utraque parte adductas auctoritates, refert Collectionis Auctor; testaturque omnibus discussis tandem judicatum fuisse per Arrestum die 2. Decembris 1713. Regulam hanc in his partibus non habere locum in resignationibus ex causa permutationis factis coram Ordinario: verba Auctoris gallicè expressa sunt: " *Il a été jugé que la Regle de la Chancellerie Romaine*, *dite* de viginti vel de infirmis Resig„ nantibus, *n'a pas lieu en ce païs au regard des Resig„ nations des Bénéfices qui se font pardevant les Ordi„ naires.*

VII. Præcipuum hujus Arresti & Declarationis fundamentum fuisse asserit Auctor hujus Collectionis, quòd hæc Regula videatur concepta, & recepta, ut jus Ordinariorum contra Curiæ Romanæ usurpationes salvum esset: si autem hæc Regula etiam locum haberet in resignationibus coram Ordinario de Beneficiis vacantibus in mensibus reservatis, tunc frequenter vigore hujus Regulæ provisio Ordinario adimeretur, & ad Pontificem devolveretur, scilicet toties quoties Resignans intra viginti dies à facta resignatione decederet.

VIII. Verùm notandum hîc unicè quæstionem esse posse de conservanda Ordinario sola collatione *necessaria*, sive institutione non libera, utpotè quam Ordinarius juxta terminos resignationis facere jubetur Resignatario in instrumento resignationis, sive permutationis nominato; ut proinde hæc *Ordinarii* provisio non possit reputari nisi *institutio necessaria*; qualis dari solet ad præsentationem Patroni, quam Ordinariis conservari nullius aut exigui momenti reputatur.

Ad hæc, si publici interest, jura Ordinariorum integra conservari, quidni & publici interest, Patronorum Ecclesiasticorum, aut Graduatorum & Academicorum jura jam recepta & stabilita, quæ non minùs per has resignationes coram Ordinariis, quàm in Curia Romana factas, enervantur, integra servari?

IX. Præterea certum est, præcipuum hujus Regulæ scopum esse, quasi hæreditariam & testamentariam Beneficiorum in nepotes & consanguineos ac familiares translationem & successionem reprimere.

Quis porrò ambigat, quin non minùs per has coram Ordinariis factas resignationes vel permutationes Beneficia jure *quasi hæreditario* transferantur in fratres, nepotes, aliosque familiares secundùm carnem & sanguinem, atque per resignationes in Curia Romana?

X. Quòd dicitur in resignatione simplici & pura, facta coram Ordinario, huic Regulæ Cancellariæ *de infirmis Resignantibus* locum non esse, restringendum est ad casum, quo non tantùm Ordinarius eam resignationem acceptavit, sive approbavit; sed & ad casum, quo nullius, nisi ipsius Ordinarii, interesse versatur; nullique præjudicium generari potest; quemadmodùm etiam judicatum refertur, Regulam non obtinere in resignatione facta coram Pontifice, & ab eo acceptata, dum aliàs collatio pertinet ad Pontificem, & nullius alterius interesse occurrit.

In Opere, cui titulus: *Journal des Audiences*, *parte* 1. *lib.* 2. *cap.* 162. *ubi & lib.* 4. *cap.* 20. judicatum scribitur, in hujusmodi resignatione etiam simplici, Regulam obtinere, si ex circumstantiis sufficienter probetur, eam resignationem factam in fraudem Graduatorum aut Nominatorum Academicorum.

Et hoc etiam est quod dicit Molinæus ad Regulam *de infirmis num.* 86. hanc esse conditam, ut Ordinarius, dum resignationem coram se canonicè factam admisit,

admisit, non posse rursus vigore hujus Regulæ idem Beneficium tanquam per obitum vacans alteri conferre.

De simili casu verosimiliter actum fuit in Senatu Parisiensi anno 1550. de quo agit *num.* 270.

Indicia ex quibus colligitur, resignationem factam in *fraudem* Graduatorum, allegat Molinæus ad hanc Regulam *num.* 110. & *seq.*

XI. Paucis admodum *cap.* 5. *num.* 32. notatum fuit Derogationem huic Regulæ factam admitti in Gallia; quin & testatur Melchior Pastor in Tractatu *de Beneficiis. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 6. quod si Resignans supplicaverit pro derogatione hujus Regulæ, ipsa derogatio denegari nequeat: "Nam (ait) ex stylo Curiæ, clau-„ sula derogatoria dictæ Regulæ in litteris beneficiali-„ bus apponi solet; & quæ sunt moris & consuetudi-„ nis, sunt servanda.

Quin & addit: "Si derogatio fuerit petita, & dene-„ getur; Resignatarium appellare posse à negatione „ signaturæ, aut Bullæ tanquam *ab abusu.*„ Testaturque, judicatum fuisse super appellatione interposita à Resignatario, cui post resignationem admissam Legatus Avenionensis conferre noluerat Beneficium cum clausula derogatoria dictæ Regulæ *de viginti* & differebat conferre, donec sibi constaret, Resignantem supervixisse viginti dies post resignationem admissam; quo judicio Senatus abusum tollendo, Resignatarium ad Ordinarium dimisit, qui Beneficium ei contulit.

Monet idem Auctor, quod si in supplica derogatio petita non fuerit, non suppleatur: suppleri tamen possit litteris *perinde valere*, si jus alteri non sit quæsitum.

XII. Mirum! in Gallia hanc Regulæ derogationem ita admissam: quandoquidem evidens sit, hac derogatione Regulam *de infirmis*, obviandis fraudibus, nec non conservandis juribus Ordinariorum aptissimam, & ut talem in Regno admissam, omnino reddi inutilem, uti solide probat Molinæus in Commentario ad hanc Regulam *num.* 127. & *seq.* ubi ex professo hanc quæstionem discutit: utrum huic Regulæ derogari queat.

Et primo quidem tanquam certum supponit, quod „ Legatus etiam *de latere* non potest, licet habeat po-„ testatem generalem derogandi omnibus Regulis Can-„ cellariæ editis & edendis: nisi specialem, & ut ita „ loquar, individualem habeat facultatem derogandi „ huic Regulæ: quia (ait) Regula *jus* facit, utpote „ *judicialis*, tum notabilis & favorabilis est: & ita „ recte tenet D. Ludovicus hic *quæst. ult.* & in proe-„ mio *lib.* 6.

Deinde addit, neque sufficere derogationes, quantumvis *generales Papæ.* Et quamvis non neget, quin Papa possit *nominatim* huic Regulæ derogare; tamen notat quod Papa passim & indiscriminatim derogare non possit, nedum debeat, nisi graves (ait) urgeant causæ.

XIII. "Nec enim (inquit) Ecclesiæ dominus est; „ sed administrator: non autem habet potestatem male „ administrandi...... At cum hæc Regula justis de „ causis facta sit, & *favorabilis*, videlicet ad restrin-„ gendum fraudes, quæ contra Canones ipsos & jus „ publicum fiunt, derogationem injustam esse, nedum „ odiosam.

„ Cum autem passim, (pergit Molinæus) sine dele-„ lectu fiat (derogatio) additis quinque *ducatis*, nemo „ non videt *abusum*, & illusionem esse, quasi hæc Re-„ gula nundinationis causa facta sit, utque carius Bullæ „ veneant. Quid autem iniquius quam legem præstare, „ pretioque refigi?

Cum autem sciret hic Auctor, utpote praxeos Ecclesiæ & Regni Galliarum apprime gnarus, derogationem hujus Regulæ litteris provisionis ex causa resignationis, etiam in *favorem* ex stylo Curiæ Romanæ passim inseri; & in Gallia admitti, quasi respondendo ad prædicta ait: "His & aliis gravioribus obviam ire „ non est *unius privati*, sed Ecclesiæ legitimæ congre-„ gatæ, vel Principis, ad quem in suo Regno spectat, „ disciplinam Ecclesiasticam munire & defendere, eti-„ am adversus Prælatos Ecclesiasticos abutentes.

XIV. Post hæc subjicit motiva, quibus Princeps merito inducendus videtur, ut effectum hujus derogationis in suo Regno impediat. Primo interest universalis Ecclesiæ, quod "Beneficia conferantur per suos Ordi-„ narios; quia ordo universalis destruitur, si unicuique „ sua jurisdictio illæsa non servetur 2. *q.* 1. *C.* PERVENIT. „ qui est textus Gregorii Magni.

„ Tum (ait) hæc derogatio non fit in resignationi-„ bus vere simplicibus jure communi permissis, qua-„ rum gratia non itur ad alium, quam Ordinarium; „ sed fit pro resignationibus *in favorem*, quæ vetitæ „ sunt, simoniacæ, & ad fovendum abusum illum, „ qui fit contra sacros Canones antiquos de prohibita „ successione in Beneficiis, & ne liceat de illis testa-„ mentum facere.

Denique notat, quod "hæc Regula, una cum Regu-„ la *de publicandis*, & de Regula *de verisimili notitia*, „ non solum sunt receptæ in toto Regno; sed in legem „ transierunt generalem; ita quod inter leges Regni in „ custodiam sacrorum Canonum, & libertatis Ecclesiæ „ Gallicanæ, sancitas connumerari possunt: ergo (ait) „ derogatio multiplicem abusum continet.

Tametsi Molinæus credat, hæc sufficienter evincere, derogationem hujus Regulæ, ex stylo Curiæ Romanæ litteris Provisionis ex causa resignationis *in favorem* inseri solitam, non fore recipiendam, sed tanquam *abusivam* rejiciendam, nihilominus fatetur contrarium in Regno servari, derogationemque admitti.

Testaturque Georgius Louetius in notis ad hunc Molinæi textum, quod nisi contrarius usus forensis obstaret, ipse quoque ob rationes per Molinæum adductas, ejus opinioni subscriberet.

XV. Si forsan rationes ex Molinæo adductæ non fuerint visæ sufficientes, ut in Regno Galliæ, hæc derogatio tanquam abusiva rejiciatur ob *jus præventionis*, quo ibidem gaudet Pontifex, non dubium equidem, quin sat probent, ut merito hæc in Belgio aliisque Provinciis, ubi jus Præventionis non est receptum, derogatio hujus Regulæ non admittatur; quodque merito clausulam derogationis in litteris expressam Consilia Regia per suas litteras *Placiti* probare noluerint, uti *cap.* 5. notatum fuit *num.* 33.

XVI. Et *num.* 31. observatum est derogationem hujus Regulæ in Curia Romana non solere admitti; dum agitur de Beneficiis *reservatis*, aut de vacantibus in locis Romæ *vicinis*; indubie, ut vigore hujus Regulæ ipsa libera Beneficiorum illorum provisio salva conservetur Pontifici; quidni igitur Principes, qui juribus Ordinariorum conservandis invigilare tenentur, hanc derogationem Regulæ non admittendam judicant.

CAPUT VII.

De Regula Cancellariæ, *De publicandis Resignationibus.*

1. *Hæc Regula unde originem habuerit.*
2. *Refertur textus Regulæ.*
3. *Quæ huic Regulæ à Julio III. addita?*
4. *Regula in Gallia recepta sine additione.*
5. *A tempore Gregorii XIII. hæc Regula omissa, ob novam hujus Pontificis Constitutionem.*
6. *In multis locis dicta Constitutio recepta non est; sed manet Regula.*
7. *Quid in hac Regula statuatur?*
8. *Quo in loco publicatio facienda?*

9. *Resignatio censetur* publicata, *quando* palam *innotescit.*
10. *Solemnis & publica missio in possessionem æquivalet publicationi.*
11. *Attamen accepta possessio non semper supplet vicem publicationis.*
12. *Quomodo in Gallia probanda possessio; & quæ possessio requiratur?*
13. *Præter possessionem* civilem *requiritur publicatio; nec publicatio sine possessione sufficit.*
14. *Intra quod tempus facienda publicatio; & quando hoc tempus currere incipiat?*
15. *Utrum aliquod impedimentum sufficiat ut tempus publicationis prorogetur.*
16. *Regula locum non habet, si vivo resignante capta sit solemniter possessio.*
17. *Utrum satisfiat Regulæ* de publicandis, *&c. per hoc quod fuerit petita possessio, si publicatio secuta non fuerit?*
18. *Ad quid tempus in Regula præfixum?*
19. *Vivo resignante sufficit, ut saltem intra* triennium *accipiatur possessio.*
20. *Resignante mortuo* in possessione *intra tempus à regula præfixum, potest Resignatarius capere possessionem.*
21. *Quid in Gallia in favorem Graduatorum & Patronorum statutum?*
22. *Qua ratione Beneficium resignatum vigore hujus regulæ vacet* per obitum?
23. *Beneficium vacans vi hujus Regulæ per Nominatum Academicum acceptari potest.*
24. *Provisio facta contra hanc regulam est nulla; nec possessio prodest.*
25. *An huic regulæ derogari queat?*
26. *An tempus præfixum prorogari?*
27. *In Galliis summus Pontifex derogare non potest Regulæ* de publicandis resignationibus.
28. *Mendum Louetii notatum ab Antonio Vaillant.*
29. *In Belgio non videtur summus Pontifex posse derogare Regulæ* de publicandis resignationibus.

I. Ex Regula *De Infirmis Resignantibus* videtur originem accepisse alia Regula Cancellariæ, quæ dicitur *De Publicandis Resignationibus.*

Cum enim fraudatores viderent sibi liberum non esse, fraudem facere tempore infirmitatis propter Regulam *De Infirmis Resignantibus*, cœperunt infirmitatem & periculum mortis prævenire, faciendo in sanitate resignationes *in favorem*, sed easdem occultando, quamdiu Resignantes viverent, ut ad mortem usque Beneficiis fruerentur: & sic major gliscebat & succedebat fraus, quam ante dictam Regulam *De Infirmis:* quia nec tempore quidem infirmitatis & mortis detegebatur fraus; sed demum per obitum, & quandoque diu post. Hæc Auctor Analysis ad hanc Regulam *De Publicandis Resignationibus*; qui ibidem plures fraudes ex secretis & occultatis hisce resignationibus profluentes notavit.

II. His itaque occurrere volens Innocentius VIII. Regulam hanc edidit, referturque à Joanne Choquier his verbis, prout ab hoc Pontifice promulgata fuit: „ Item idem D. N. statuit & ordinavit, quod quæcumque Ecclesiastica Beneficia, sive in Romana Curia, sive extra eam resignata, nisi de illis factæ resignationes, (si in Romana Curia infra sex menses; si extra dictam Curiam factæ sint, infra mensem) ex tunc, ubi dicta Beneficia consistunt, publicatæ, & possessio illorum ab eis quos id contingit, petita fuerit: si Resignantes ista postmodum in eorumdem resignatorum possessione decesserint, non per resignationem, sed per obitum hujusmodi vacare censeantur: collationes quoque de illis tanquam per resignationem vacantibus factæ, & inde secuta, nullius sint roboris, vel momenti.

III. Notat autem Choquier in commentario ad hanc Regulam *num.* 12. quod huic Regulæ addiderit Julius III. post verba *infra sex menses*, sequentia, *à die Datæ supplicationis, non à die præstiti consensus.* Et in fine post verba *collationes quoque*, addiderit & hæc, *& quævis aliæ dispositiones.*

Regulam cum hisce appendiculis refert Rebuffus in Praxi *parte* 3. scripsit enim post tempora Julii III. qui ad Pontificatum anno 1550. fuit assumptus.

IV. At cum hæc Regula fuerit recepta in Gallia, & registrata in Curia Parlamenti 27. Augusti 1493. & effecta lex regni, ut testatur Rebuffus, ideo sine illis appendicibus recepta fuit.

V. Notandum autem, hanc regulam à tempore Innocentii VIII. fuisse inter Regulas Cancellariæ, & ubique in viridi observantia usque ad tempora Gregorii XIII. qui anno 1583. Constitutionem evulgavit, quæ incipit, *Humano vix* 85. in Bull. Rom. qua novam formam *publicationis* præscripsit; eamque ubique observari voluit: atque ab eo tempore Regula hæc omissa fuit; nec hodie inter Regulas Cancellariæ reperitur: aitque Flaminius *lib.* 11. *quæst.* 9. eam Constitutionem ubique esse receptam.

VI. Verum in Gallia receptam non esse formam publicationis in ea præscriptam, notorium est: notantque omnes passim Pragmatici Galli, Regulam Cancellariæ *De publicandis resignationibus* observari, & in Parlamentis Regiis secundum eam judicari; idque ad eam normam, qua pro lege Regni recepta jam pridem fuit & in Parlamento registrata.

Similiter hic in Belgio non observatur Constitutio Gregorii XIII. sed hæc regula, uti notat Vande Velde in suis Observationibus ad hanc Regulam: & usus quotidianus evincit.

Dicit quoque Garcias *De Beneficiis parte* 11. *cap.* 3. *num.* 289. " Quoad resignationes & permutationes coram Ordinariis factas, ista Constitutio non videtur „ usu recepta in his partibus (Hispaniæ) saltem in hoc „ Episcopatu Abulensi.

VII. Quapropter omissa hac Gregoriana Constitutione (quam post Flaminium Parisium exponit Choquier in Commentario ad hanc Regulam) ipsam Regulam paucis exponere visum est.

Regula itaque requirit, ut resignationes publicentur; atque Resignatarii possessionem petant ab iis, quos id contingit; idque intra *sex menses*, si resignationes sint factæ in *Curia*, & intra *mensem*, si *extra*: alias si intra illud tempus publicatæ non sint, nec petita possessio; & Resignans in possessione post dictum tempus decesserit, Beneficium non per resignationem, sed per obitum vacare censeatur: atque collationes de Beneficiis tanquam per resignationem vacantibus factæ & omnia inde secuta nullius sint roboris vel momenti.

VIII. Publicatio de qua loquitur Regula, debet fieri in loco Beneficii resignati: quod significant verba Regulæ, *ubi dicta Beneficia sita sunt*: ut scilicet hac publicatione innotescat in loco Beneficii, quis sit verus Beneficiatus; sive quis titulum Canonicum Beneficii habeat. "Quia (ait Rebuffus *Glossa* 1. ad hanc Regu„ lam) interest populi agnoscere Pastorem suum, ut „ ab eo Sacramenta percipiat, non à mercenario, & „ qui non est Pastor.

IX. Publicatæ autem dicuntur resignationes, quando palam factæ sunt in ipso loco Beneficii, ita ut publice innotescere queant: quod multis variisque modis etiam pro diversitate Beneficiorum fieri potest; uti notat & exponit Rebuffus *Glossa* 10. monetque Zypæus, formam publicationis in Belgio stricte non servari. " Sufficit „ enim (ait) ut *palam* innotescat, nec celetur resig„ natio, etsi in templo coram populo in celebritate Mis„ sæ aut concionis die festivo non promulgetur. In jure „ novo *tit. De Renunt. num.* 2.

X. Hinc notat Antonius Faber *lib.* 1. *Codicis tit.* 2. *Definit.* 14. " Satis publicatam (resignationem) videri, „ si nec vi, nec clam, nec precario, sed publice Resig-

„ natarius

„ natarius missus sit in Beneficii possessionem. Id enim „ est (ait) quod vulgo dici solet, missionem in possessionem publicationi æquivalere.

Et uti ex auctore Analysis refert Claudius Le Prestre *Centuria* 3. *cap.* 17. " Si possessio non fuerit *momentanea*, nec per actus *civiles*, sed *reales* & realiter, & „ *palam* continuatos, ita ut juris possessio novique non „ solum titularii, sed effectualis possessoris adventus „ abierit in *publicam* notitiam : quia tunc possessio juris & *publice* continuata, *publicationi* & formæ hujus regulæ æquipollet; imo præponderat, uti sæpius „ judicavit Rota, uti refert Gomesius ad hanc Regulam *quæst.* 11.

XI. Modo dictum est possessionem realem & corporalem Resignatarii palam, & juxta formam ordinariam ac stylum consuetum acceptam in Belgio haberi pro *publicatione* resignationis factæ, hoc tamen notandum, quod si post acceptam per Resignatarium possessionem, Resignans adhuc per se vel per alium reciperet fructus, possessio Resignatarii judicaretur simulata, nec sufficiens ut huic Regulæ *de publicandis resignationibus* esset satisfactum: quia possessor Beneficii habetur ad effectum hujus Regulæ, qui fructus percipit, " nisi Resignans vi vel violentia occupet Beneficium, &, conquerente Resignatario, fructus perciperet: tunc enim „ nihil imputandum Resignatario, cui *via* facti nocere „ non debet. „ Uti observat Louetius in notis ad Molinæum ad hanc Regulam *num.* 10.

Qui & *num.* 268. monet : " Si Resignans exquisita „ *fraude* simulatum *conductionis* titulum à Resignatario „ obtinuerit, & ex eo putativus possessor à pluribus „ habitus sit, tunc cum Regulæ non est abunde satisfactum, *publicationis* omissio reddit resignationem „ eo casu nullam.

Sat quippe constat, hac simulata conductione, Resignantem reipsa in perceptione fructuum Beneficii permansisse, ipsumque Resignatarium nonnisi simulatam possessionem Beneficii accepisse.

XII. Centuria 3. *cap.* 17. refert eruditus Le Prestre Edicto Henrici II. quod datum est anno 1550. *art.* 13. & 14. vetitum esse Judicibus, habere rationem provisionum de Beneficiis per resignationem, nisi vigore illarum possessio solemniter capta fuerit, de qua, quoad Beneficia in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, constet per instrumentum signatum à Graffiario sive Notario dictarum Ecclesiarum in forma & modo quibus instrumenta expedire solent : ipsam Provisi receptionem continens : & in casum recusationis, actam publicam istius recusationis.

XIII. Quod si tantum intervenerit possessio momentanea, sive per actus civiles, quam hodie dicimus possessionem *juris*, hæc non sufficiet; sed necessaria quoque erit *publicatio* in loco Beneficii, quemadmodum notat auctor Analysis: qui insuper observat, non sufficere quoque *publicationem* resignationis in loco Beneficii, sive notorium esse, resignationem esse factam, quin & collationem Beneficii in favorem Resignatarii subsecutam; sed insuper requiri possessionem. Idipsum notat Antonius Faber loco citato *Def.* 59. dicitque quod Regula duo requirat *conjunctim & copulative*, publicationem & missionem in possessionem. Deinde infert : Ergo alterutrum intervenisse non sufficeret. Nisi tamen ipsa *solemnis* in possessionem immissio talis sit, ut publicationi æquivaleat, uti ibi quoque monet Faber.

XIV. Hæc autem publicatio & petitio possessionis debet fieri intra *sex* menses, si resignatio facta sit in Curia, & intra *mensem* si extra Curiam.

Pro computatione autem mensium non inspicitur tempus consensus præstiti, sed tempus *Datæ supplicationis* seu Bullæ; & ita observari, & sæpius judicatum fuisse testatur auctor Analysis *num.* 168. " Quia (ait) „ hoc favorabile est Ordinariis, & impetrantibus per „ obitum possessorum, quibus hæc Regula subvenire „ & prodesse voluit.

XV. Cum dictum est decerni in Regula *de publicandis resignationibus* ut *publicatio* resignationis fiat intra sex menses, si resignatio facta sit in Curia Romana; intra mensem vero si extra Curiam, id ita intelligendum est, modo legitima causa, quæ impedimentum legitimum, seu necessitatem Resignatario imponat, non intercesserit : puta si in itinere provisio ex violento casu amissa, si sit cursor occisus redeundo, uti observat Louetius in notis ad Commentarium Molinæi ad hanc Regulam *num.* 24.

Quod tamen intelligendum cum limitatione monet Antonius Vaillant in nota marginali, puta si Resignatarius publice protestatus sit de impedimento : alias cum hæ induciæ legales sint, & determinatæ à lege, currunt etiam contra ignorantem.

Et ad *num.* 233. monet similiter idem Vaillant „ quod non sufficeret hodie docere de legitimo impedimento; sed eo casu deberet Resignatarius adire Ju- „ dices Regios, & ab iis veniam petere adipiscendæ „ possessionis; alioquin fortuitus casus imputaretur: „ quia hæ induciæ legales non possunt ullatenus prorogari.

Certum est, in Provinciis servandam praxim & stylum observari consuetum.

XVI. Præter conditionem superius notatam, alteram addit Regula, nimirum, *si Resignantes ista* (Beneficia) *postmodum in eorumdem resignatorum Beneficiorum possessione decesserint.*

„ Per hunc textum patet à contrario sumendo, quod „ si Resignans moriatur ante mensem, vel ante sex men- „ ses in possessione, Beneficium non vacabit per mortem. Rebuffus ad hanc Regulam.

Unde ex verbis Regulæ recte collegit Antonius Faber loco allegato *Definit.* 60. " ut locum habeat hæc Regula, dicendum est, tria conjunctim requiri; ut non „ sit facta publicatio intra sex menses, ut non sit petita „ possessio, & ut Resignans decesserit post sex menses „ in possessione : Ex quibus si vel unum desit, non est „ locus Regulæ, & Beneficium per resignationem, non „ per obitum vacare intelligitur, tametsi mortuus sit „ qui resignavit. „ Et ita Senatum Sabaudiæ judicasse testatur.

Idipsum ante Fabrum notaverat Auctor Analysis; qui & *num.* 17. dicit : Regulam locum habere, tametsi resignatio publicata non sit, nec possessio petita intra sex menses, aut mensem, si modo ipse Resignans post illud tempus in *possessione* mortuus non sit.

XVII. Indubitatum tamen est quod huic Regulæ Cancellariæ *de publicandis resignationibus* non sit satisfactum, si infra tempus præfixum fuerit quidem petita possessio, sed publicatio non fuerit secuta, & Resignans ultra tempus fuerit mortuus in possessione Beneficii, uti verba Antonii Fabri superius relata innuere videntur : sed sufficit ad effectum hujus Regulæ, id est, ut Beneficium in vim hujus censeatur vacare per mortem, ut publicatio resignationis debito modo, prout superius eam faciendam notavi, non fuerit facta, & Resignans in possessione Beneficii post tempus elapsum decesserit, uti & contra Gomesium notavit, & probavit Molinæus ad hanc Regulam *num.* 12. probatque *num.* 13. eos qui eo modo Regulam interpretati sunt (prout eam interpretatus videtur Antonius Faber) sensum apertum, propriamque verborum significationem hujus Regulæ ridicula sophisticatione subvertere; ac tandem rejecta hac tortuosa interpretatione, per quam ipsa Regula inutilis redderetur, obvium, & verum ac genuinum hujus Regulæ sensum expressit, nimirum sufficere, ut hæc Regula obtineat, & vi hujus Regulæ Beneficium censeatur vacare *per obitum*, quod publicatio resignationis rite facta non fuerit intra tempus præfixum, & Resignans post illud tempus in possessione Beneficii mortuus fuerit.

Et sane, cum unicus scopus hujus Regulæ sit, occurrere, & modum ponere fraudulentis & simulatis Bene-

Beneficiorum resignationibus, etiam indubie intendit, ut Resignans palam ostendat se vere ac sincere & non simulate Beneficium resignatum dimisisse per realem dimissionem possessionis ejusdem Beneficii, ut proinde nec ambigi possit, quin is sit verus ac genuinus Regulæ sensus.

XVIII. Nihilominus observare liceat tempus sex mensium appositum non esse pro forma publicationis, nec ad eam per se limitandam: sed primo, ut infra illas velut inducias, Resignatarius vacet mora & periculo; etiamsi, nulla diligentia per eum facta, Resignans moriatur. Secundo, ad limitandum pœnam & effectum totius hujus Regulæ; ut non habeat locum Resignante quandocumque moriente, sed demum si in *possessione* post illud tempus, & ante dictam publicationem decedat.

Hæc auctor Analysis: qui dein *num.* 18. infert: „ Satis est igitur publicationem, & possessionis petitionem quandocumque, vivo adhuc eodem Resignante, „ & possessioni incumbente, etiam eo infirmo, jamque in extremis laborante, dummodo non occulte „ sed palam, ita ut publice nota facta sit in loco Beneficii, antequam Resignans decederet. Et ita practicatur, & observatur.

Itaque Resignatario præfigitur tempus *sex* mensium, vel *unius* mensis, ut si intra illud tempus non publicaverit resignationem, nec petierit possessionem, periculum subeat post illud tempus carendi effectu suæ resignationis: si nimirum post elapsum illud tempus, non facta publicatione nec petita possessione, ipse Resignans in *possessione* Beneficii resignati decedat.

XIX. Vivo ergo Resignante, nullum tempus Regula præfigit Resignatario ad publicandam resignationem, aut ad petendam possessionem; atque ita quoque judicatum anno 1636. refert Le Prestre loco citato; ubi tamen in notis recentioribus per Guillelmum Gueret Advocatum Parlamenti notatur, hodie requiri in Gallia, ut sessio saltem capiatur intra *triennium*, vivo Resignante, alias Resignans tanquam triennalis pacificus possessor, quasi novo titulo contra Resignatarium prævaleret.

XX. Similiter si Resignans moriatur in *possessione* ante lapsum tempus sex mensium vel unius mensis, tunc post mortem Resignantis potest Resignatarius capere possessionem: neque Beneficium vacabit *per obitum:* quia Regula tria requirit, nimirum ut intra sex menses, aut unum mensem nec publicatio facta sit, nec petita possessio; ac *postmodum*, id est, post lapsum illud tempus Resignans in *possessione* moriatur: quod hic non contigit: eo quòd non *postmodum*, sed *ante* mortuus sit.

XXI. In Gallia per Declarationem Regiam in Octobri anno 1646. *art.* 13. ordinatum fuit in favorem Graduatorum & Patronorum Ecclesiasticorum, ut nulla haberetur ratio provisionum factarum in vim resignationis aut permutationis, quæ Graduatis aut Patronis possent præjudicare, nisi mandata ad resignandum aut permutandum sint admissa *ante decessum* Resignantium vel Permutantium; & insuper ante dictum decessum insinuata in Graffiariatu Insinuationum. Verba Edicti Regii sunt: *Voulans pareillement pourvoir aux plaintes des Indultaires, Graduez, & autres ayans expectatives reçuës en France, ensemble des Patrons Ecclesiastiques; deffendons que l'on aye aucun égard aux Provisions des Collateurs ordinaires, & de leurs Vicaires sur resignation, démission ou permutation, en cas que par icelles les Indultaires, Graduez, & autres ayans graces expectatives, soient privez de l'effet d'icelles, ou les Patrons de leur droit de présentation; si ces Procurations pour resigner ou permuter ne sont admises avant le decès du Resignant ou Permutant, & ne sont insinuées au Greffe des Insinuations avant ledit decès. Ce que voulons estre gardé & observé par nos Juges, sans y contrevenir, à peine de nullité de leurs Jugemens.* Id est: Volentes pariter ut provideatur querelis eorum, quibus de gratia expectativa, prout in Gallia admittitur, provisum est, sive ratione Indulti, sive ratione gradus, deinde & Patronis Ecclesiarum: inhibemus, ne aliquis ullo modo deferat Provisioni datæ titulo resignationis, abdicationis, aut permutationis per Collatores ordinarios aut eorum Vicarios; si contingat per dictas Provisiones frustrari effectu gratias expectativas, quas obtinent Indulto donati, Graduati, aut cæteri, aut Patronorum præsentationem impediri: nisi Procurationes ad resignandum aut permutandum ante decessum Resignantis aut permutantis admissæ fuerint, & Graphiario Insinuationum ante dictum decessum exhibitæ. Volumusque per Judices nostros id observari, nec secus agi, alias in pœnam judicium ipsorum irritum fore.

XXII. Quando autem juxta præscriptum Regulæ, Resignans in Curia Romana intra *sex* menses, vel coram Ordinario intra *mensem* omisit resignationem publicare, vel petere possessionem, & post lapsum illius temporis Resignans moritur in *possessione*, Beneficium *non per resignationem, sed per obitum vacare censetur.* Non quod ipsa resignatio fuerit nulla: aut quod ipse Resignans *lapso* tempore sex mensium habuisset jus aliquod, quasi annullato tunc effectu resignationis; sed eo duntaxat effectu annullatur resignatio vigore hujus Regulæ, ut ob omissam publicationem & possessionem intra tempus præfixum, & decessum Resignantis in possessione post illud tempus, " Resignatarius cadat à „ jure suo nec Beneficium censeatur vacare per *resignationem*, quo ad hunc effectum: proinde censeatur „ Beneficium vacare *per obitum*, mortuo postea Resignante, ac si nunquam resignasset. „ Uti recte notavit Antonius Faber citata *Definit.* 60. qui & ita refert judicasse Senatum Sabaudiæ.

XXIII. Hinc infert Vande Velde in suis ad hanc Regulam observationibus, Beneficium vigore hujus Regulæ ob neglectam publicationem resignationis, per Nominatos Academicos tanquam *per obitum* Resignantis vacans posse acceptari: neque dici posse reservatum Sedi Apostolicæ tanquam vacans per resignationem *in Curia*: quandoquidem in Regula expresse dicatur, quod non per *resignationem*, sed *per obitum* vacare censeatur.

Vult quidem Flaminius *lib.* 12. *quæst.* 8. *num.* 6. Beneficium esse *reservatum*, utpote per resignationem in Curia vacans: sed uti monet Vande Velde, "loquitur „ Flaminius in terminis Constitutionis Gregorii XIII. „ quæ vult collationem fieri *caducam*, si resignatio non „ fuerit publica, & interim Beneficium vacare per *re-* „ *signationem*, ubi Regula nostra non vult vacare nisi „ *per obitum.* „ Hæc ille; qui monet hanc Constitutionem Gregorii XIII. in Belgio non esse hactenus receptam.

XXIV. Non tantum eatenus resignatio perdit suum effectum, ut Beneficium censeatur vacare *per obitum*, & non per resignationem; sed insuper addit Regula: *Collationes quoque & quævis aliæ dispositiones de illis tanquam per resignationem vacantibus factæ, & inde sequuta, nullius sint roboris vel momenti.*

Quare si vi hujusmodi resignationis fuerit capta possessio post mortem Resignantis, non poterit manuteneri in possessione, in qua Resignans mortuus fuerat ante publicatam resignationem: cum hic annulletur & titulus, & *alia inde sequuta*, ait Rebuffus *Glossa* 17.

Inde ulterius deducit Rebuffus, quod " si Resignatarius iterum alteri resignaverit, & postea primus „ Resignans, tunc resolvetur jus tam primi Resignatarii, „ quam secundi.

XXV. Notat quoque Rebuffus *Glossa* 13. *num.* 18. quod derogatio hujus non admitteretur in Gallia: quandoquidem recepta est & registrata in Parlamento, & sic effecta jus Gallorum. Idem adstruit auctor Analysis *num.* 5. ostenditque, hanc Regulam fortiorem & firmiorem

miorem merito reputari, quam Regulam *De Infirmis*; multoque minus conveniens esse, ut huic Regulæ derogetur, quam Regulæ *De Infirmis*. Et ex Ludovico Charonda *lib.* 1. *Resp.* 23. super hac Regula dispensare non posse Pontificem, judicatum esse refert Zypæus titulo *De Renuntiat. num.* 2. qui ibidem subdit: "Sed „ id hic (in Belgio) non admitterem, si de potestate dis„ putetur, sed bene si de voluntate, ut subreptum „ esse credatur: adeoque provisio cum ea clausula „ *nulla* esse censeatur, nisi eam circumstantiæ pur„ gent.

XXVI. Quod de non admittenda derogatione Regulæ dixit Rebuffus, idipsum de prorogatione temporis ultra sex menses, ad faciendam publicationem vel petendam possessionem, asserit *Glossa* 4. atque præter generalem rationem, quod Regula sit tanquam Lex Regni recepta, addit: "Quia per istas prorogationes nunquam „ fieret publicatio: & sic fraudarentur Nominati, Gra„ duati, & Mandatarii, & daretur materia delinquen„ di." Quod ultimum præcipue urget auctor Analysis loco supra citato, ut ostendat, derogationem hujus regulæ non esse admittendam.

XXVII. Ubi agitur de usu in Galliis observato, constat Regulæ *de publicandis resignationibus*, per Pontificem derogari non posse, eò quòd per modum legis ibidem sit recepta, & in Parlamentis Regiis registrata, ut *num.* 25. ex Rebuffo observatum est: de quo Galliæ usu late quoque discurrit Georgius Louetius in notis ad Molinæum *nota* 6. ibidem una inquirens, utrum derogatio Pontificis non posset operari in *Petitorio* coram judice Ecclesiastico.

Postquam enim observavit, hanc Regulam non tantum esse registratam in Senatu Parisiensi an. 1493. sed denuò approbatam Henrici II. Constitutione, in eodem Senatu verificata & publicata anno 1550. monet, quod nec possit prodesse Summi Pontificis derogatio, rationem subdens: "Cum ejus potestas & summa auctoritas „ non extendatur ad evellendas Constitutiones Aposto„ licas in summis Franciæ Tribunalibus approbatas & „ registratas, quæ duplici vinculo Apostolico & Regio „ ligatæ sunt.

Post hæc quærit Louetius, an non saltem derogatio Pontificis admittenda sit & valeat in *Petitorio* coram judice Ecclesiastico: "Quandoquidem (ait) omnimo„ dam in rebus spiritualibus auctoritatem habeant sum„ mi Pontifices, Regiæ autem Constitutiones super „ *Possessorio* Beneficiorum, non autem *Petitorio* dis„ ponant: alia enim est (ait) *possessoriæ* controver„ siæ, alia *petitoriæ* consideratio: & ut judicum diver„ sa potestas, ita & axiomatum diversa ratio: unus„ quisque judicem suum Principem habet: Principis „ sui legibus adstringitur, in iis divisum est imperium: „ nec minùs Ecclesiastici judices Pontificiis Constitu„ tionibus obligantur, quàm alii Regum legibus ad„ stringuntur.

His tamen non obstantibus, contrarium existimat; nimirum nec in *Petitorio* derogationem Pontificis vires habere: rationem addit: "Recepta enim est hæc Re„ gula in hoc Regno, non ut lex Apostolica, seu Can„ cellariæ Apostolicæ, sed ut lex Regni; ideò Regni„ colis observanda, & in eam cessat omnimoda sum„ mi Pontificis potestas: alias hæc Constitutionis ap„ probatio Regni subditos opprimeret, & quod à ju„ dice Regio summa cum ratione, & juris æquitate ob„ tinerent, contrario judicio coram Ecclesiastico judi„ ce, magnis cum sumptibus amitterent, & in eo quo„ dammodo auctoritas Regia læderetur.

XXVIII. Monet hic Antonius le Vaillant in nota marginali, falli in hoc Louetium; quod dicat *judices Ecclesiasticos Pontificiis legibus non minus obligari, quàm alii Regum legibus adstringantur*: "Quia (ait) judices Ec„ clesiastici in hoc Regno jurisdictionem suam exercent, „ sub auctoritate Regis, à quo illius exercitium mutu„ antur, & sic tenentur legibus Regni.

XXIX. Quòd ex Zypæo *num.* 25. relatum est, nimirum derogationem Pontificiam in Belgio admittendam, si sufficienter de *absoluta voluntate Pontificis ex circumstantiis constaret*, non credo quod Ministri Regii in Belgio magis quàm in Gallia, eam in Pontifice auctoritatem derogandi Regulæ, quæ pro lege patriæ recepta est, recognoscerent: sustinent enim quòd æquè in Belgio, ac in Regno Galliæ, judices Ecclesiastici jurisdictionem suam exerceant sub auctoritate Regia, uti in hoc opere non semel notavimus.

CAPUT VIII.

Quando Resignans à Resignatione resilire; vel ad Beneficium resignatum regredi possit?

1. *Resignatio ante admissionem Superioris perfecta non est.*
2. *Nullam vacationem inducit.*
3. *Resignatio facta coram Notario non est perfecta resignatio; & quis hic à Notariis error committatur?*
4. *Resignationes* in favorem & ex causa permutationis *suspenduntur à conditione.*
5. *Jus plenum remanet penes Resignantem usque ad impletam conditionem.*
6. *Nec à Resignante abdicatur quousque Beneficium sit Resignatario acquisitum.*
7. *Ante acceptationem Resignatarii & captam possessionem, manet Resignans in possessione.*
8. *Spoliatus possessione Resignans esset restituendus.*
9. *Non tenetur Permutans possessionem dimittere, antequam Compermutans Beneficium acceptet.*
10. *Manet in pristina possessione & in omnibus juribus.*
11. *Admissa resignatione, non potest Resignans à tertio turbari.*
12. *Resignans potest pœnitere ante admissionem Superioris.*
13. *Etiam resignatione à Pontifice admissa, adhuc recedi poterit quamdiu consensus* formalis *non est præstitus.*
14. *Permutatio non censetur perfecta, nisi alter alterius Beneficium sit assecutus.*
15. *Uno permutantium præmoriente, ex neutra parte censetur facta resignatio.*
16. *Etiamsi ab una parte facta sit Beneficii permutati collatio.*
17. *Aliquando tamen fallit.*
18. *Beneficio permutato evicto resolvitur permutatio.*
19. *An eo casu requiratur nova collatio, ut Resignans ad suum Beneficium redire queat?*
20. *Hodie quatenus evincitur, eatenus reditur.*
21. *Conceduntur hoc casu Litteræ Regiæ.*
22. *Permutantes, non impleta conditione permutationis, hodie sine nova Provisione, ad sua Beneficia in Galliis redeunt; at dubitatur an ista jurisprudentia in Belgio admitteretur.*
23. *Sine Judicis auctoritate non reditur ad Beneficium, cujus possessionem alter est adeptus.*
24. *Stylus hodiernus in reditu ad Beneficium resignatum.*
25. *Regressus ex causa non impletæ permutationis nec hodie damnatus.*
26. *Utrum alter Compermutantium utrumque Beneficium, sive, ut ajunt, an possit* uti bonâ fortunâ.
27. *Multa irrepserunt circa Beneficiorum resignationes, quibus circumspectè utendum.*

I. Beneficiorum resignationes faciendas, & probandas esse coram Superioribus, vel saltem ordinariis Collatoribus, suprà *cap.* 2. ostensum est. Hinc

Hinc communiter concludunt Canonistæ, renuntiationem vel resignationem, non esse perfectam, quamdiu à Superiore admissa non est.

Ex quo ulteriùs inferunt, quòd antequam resignatio sit præsentata Superiori, & ab eo admissa, semper possit revocari; neque ipsa Superioris admissio retrotrahi possit, aut valere *ut ex tunc*, sed tantùm *ut ex nunc*: ità ut interim nihil actum censeatur.

II. Imò communis & recepta est Doctorum conclusio, uti notat Auctor Analysis ad Regulam *De Infirmis num.* 7. " quòd resignatio non admissa nullam vacatio„ nem inducat, nec *possessionis* quidem, nisi (quantum „ ad possessionem) fiat animo *ex tunc* (sine alia Superio„ ris admissione, vel auctoritate) possessionem abdican„ di, & de facto illam deserendi.

III. Idem auctor ibidem *num.* 4. reflectit, " Ex eo, „ quòd stylus quorumdam imperitorum Tabellionum „ sic habeat, Titius personaliter comparens *resignavit*, „ prout de facto *resignat* in mei præsentia, & tales ad hoc „ constituit procuratores, &c, putant & argumentan„ tur vulgares, statim resignationem esse factam, quòd „ est falsum (ait) quia nemo seipsum destituere potest, „ nec Tabellio quidem, qui non habet hanc potesta„ tem, nec hoc intendit. Tum sequeretur quòd Bene„ ficium non vacaret in Curia, sed in partibus ubi con„ fectum est instrumentum, etiamsi postea deferretur „ Romam, & ibi rursus resignaretur, quia non impe„ diret ibi vacare, & sic non in Curia, cum jam vacasset, „ & sic in partibus.

IV. Hactenus dicta indubiè magis militant in resignatione *in favorem* aut ex *causa permutationis* (quales sunt hodie pleræque resignationes) quàm in resignatione pura & absoluta, quæ renuntiatio seu dimissio vocari consuevit.

Resignatio enim in *favorem*, vel ex *causa permutationis*, non est propriè dicta Beneficii dimissio; sive ipse Resignans non intendit *absolute* & simpliciter se Beneficio exuere, vel Beneficium à se dimittere; quemadmodum in renuntiatione simplici; sed tantùm Superiori exponit, se paratum, Beneficium dimittere, si placeat hanc determinatam personam ei successorem dare; vel de uno ad alium locum, in casu permutationis compermutantes transferre, sive in mutua Beneficia surrogare.

Inde habentur hujusmodi resignationes quasi *conditionales*; sive suspensivæ à conditione hac, si modò Beneficium detur juxta terminos resignationis: uti latè ostendit Flaminius *De Resignat. Beneficiorum lib.* 1. *quæst.* 2.

V. Cum igitur hujusmodi resignationes dependeant à conditione, consequenter nec Resignans à se abdicare censetur jus nisi adimpleta conditione: atque interim jus remanet apud Resignantem; quin & possessio, & actio spolii ei competit, uti post alios citatos tradit Flaminius loco citato *quæst.* 3. *n.* 10. additque *num.* 11. „ Est communis omnium Doctorum resolutio, ut ante „ conditionem vel modum impletum, Beneficium ma„ neat resignanti.

VI. Ulteriùs, cùm conditio resignationis *in favorem* sit, ut Beneficium conferatur certæ personæ per Resignantem designatæ, rectè colligitur, " non abdicari jus à „ Resignante, nisi Beneficium resignatum acquiratur „ Resignatario, in cujus favorem fuit facta cessio. „ Ita Flaminius ibidem *num.* 47.

Rationem subjicit *num.* 48. " Namque semper vide„ tur facta cum hac conditione resignatio, dummodo „ Beneficium quæratur Resignatario.... Et hoc intelli„ gitur, licèt non exprimatur: quia mens Resignantis „ est, ut non alius, quàm Resignatarius consequatur „ Beneficium.

Deinde ex eadem ratione adjungit: " Ita & in re„ nuntiatione facta, causa permutationis, jus non ab„ dicatur, si non sequatur permutatio, & fiat hinc inde „ collatio.

VII. Ulteriùs rectè concludit *n.* 56. quòd, licèt sit admissa renuntiatio *in favorem* personæ designatæ, si tamen hæc persona fuerit absens, non abdicetur jus à Resignante, antequam acceptet ille Resignatarius. Consequenter mortuo Resignatario ante acceptationem, Resignans remanet in possessione, ac si nulla resignatio intervenisset.

Imò concludit idem Flaminius *quæst.* 7. *num.* 9. „ posse Resignantem incumbere possessioni, & omnia „ pertinentia ratione illius Beneficii resignati exer„ cere & gerere, donec Resignatarius *capiat pos„ sessionem.*

VIII. Idipsum latè probat Joannes Choquier in Tractatu *De Permutatione Benef. parte* 3. *cap.* 32. „ Nam ante acquisitionem seu apprehensionem Resig„ natarii seu Compermutantis, Resignans seu Permu„ tans dicitur adhuc possidere, & titulum coloratum „ habere: imò si illa possessione spoliaretur, veniret re„ stituendus: quia Resignans *in favorem* certæ personæ „ qualis est is qui permutat *conditionaliter* videtur re„ signare, videlicet, dummodò Beneficium illi quæ„ ratur; & si hæc conditio non impleatur, permu„ tatio non censetur facta: & proinde jus quod Re„ signatario, seu Compermutanti non quæritur, non „ aufertur à Resignante: ergo nec *possessione*, nec ti„ tulo, nisi sit Resignatario quæsitus, spoliatur Resig„ nans, & per consequens nec fructibus, qui sunt se„ quelæ possessionis.

IX. Hæc ille qui ibidem *num.* 5. dicit: " Non te„ netur autem Permutans possessionem Beneficii per„ mutati dimittere, donec & quousque Compermu„ tans acceptet, *cap.* Si tibi absenti ℥ *De Præ„ bendis.* Nam possessio demum transit à Resignante ex „ causa permutationis in Compermutantem, si reipsa „ sequatur permutatio: quia si non sequatur, nec „ sortiretur effectum, videtur resolvi possessio ipso jure „ in Resignantem ex causa permutationis, atque ita de„ crevisse Senatum Parisiensem refert Joannes Lucius „ *lib.* 2. *placitorum Curiæ tit.* 4. *placito* 7. ubi scribit, „ Resignanti in favorem alterius Beneficium, si ille re„ pudiaverit, jus pristinum remanere: imò in casu „ illius placiti datum & concessum est eidem Resignanti „ interdictum *uti possidetis* contra collegas, qui ipsi „ consueta munia obire volenti aditum ad illa interclu„ dere volebant.

X. Testatur quoque Claudius Le Prestre *Centuria* 1. *cap.* 87. judicatum 23. Januar. 1549. quod si Resignatarius non cœperit possessionem Beneficii resignati, Resignantem non amisisse possessionem; neque ad ulla novæ possessionis jura teneri. Idipsum sæpiùs judicatum dicit Brodæus ad Loüetium *litt. B. num.* 13.

XI. Refert quoque Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *definit.* 55. quòd Resignans *in favorem* etiam post admissam resignationem restitui debeat contra tertium, qui eum in possessione turbasset: " quia quod ad eum „ pertinet, ad cujus favorem & commodum non resig„ navit, nec videtur resignasse, licèt jam resignatio in „ alterius favorem admissa sit.

XII. Resignationem aut renuntiationem perfici demum per admissionem sive approbationem Superioris vel Ordinarii, suprà notavimus: ideoque ante hanc sequutam admissionem, potiùs propositio resignationis, vel declaratio voluntatis resignandi dicitur, quàm vera resignatio aut renuntiatio, qua hactenus nec Beneficio exuitur Resignans, nec ulli Resignatario aut alteri jus aliquod quæsitum est.

Unde concluditur, " quòd si quis proponat resignare, „ etiamsi hoc redigat in scriptis, vel constituat procu„ ratorem ad renuntiandum, potest pœnitere, ex quo „ non fuit adhuc admissa renuntiatio à Superiore: nam „ res adhuc dicitur integra. „ Ita Flaminius *lib.* 1. *De Resignat. Benef. quæst.* 12. *num.* 6.

Imò etiamsi renuntiatio vel resignatio fuerit Superiori præsentata, si tamen non admiserit, poterit Resignans

signans pœnitere, & in Beneficio remanere. Flaminius ibidem *num.* 12.

XIII. Ulteriùs, si resignatio fiat coram Pontifice, poterit Resignans pœnitere, non tantùm si supplicatio fuerit Papæ præsentata, sed etiam per ipsum admissa, & signata per *Fiat, ut petitur;* idque quamdiu consensus præstitus non fuerit in Camera vel Cancellaria juxta Regulam Cancellariæ 44. *De Consensu in Resignationibus*: de quâ suprà *capite* 3. asseritque Joannes Choquier in Commentario ad hanc Regulam *num.* 24. hoc quoque procedere, etiamsi supplicatio signata & *datata* fuerit, etiam post *parvam* datam, & præstitum *parvum* consensum, intimando in Curia vel Cancellaria dictam revocationem, quòd latiùs deducit per plures conclusiones Flaminius Parisius citatâ *quæstione* 12. ubi *n.* 39. monet, " Quamvis consensus præstitus in Camera vel „ Cancellaria retrotrahatur ad diem *Datæ*, tamen non „ posse retrotrahi, quando ante consensum supervenit „ pœnitentia, & sic extrema non sunt habilia.

Idem, quod in resignationibus *in favorem* obtinet, etiam in permutationibus locum habet, ait Choquier *num.* 27.

Ratio ob quam post resignationem à Pontifice signatam, & à Datario datatam & registratam, admittatur pœnitentia & revocatio resignationis usque ad datum consensum formalem in Camera vel Cancellaria, facilè intelligi poterit ex iis, quæ *cap.* 3. de consensu illo dicta fuère.

XIV. In permutatione non tantùm intervenit tacita resignatio *in favorem* seu conditionalis; sed insuper quædam reciproca Beneficiorum hinc inde resignatio; seu potiùs tacita conditio, quòd alter in alterius Beneficium succedet: adeò ut Beneficiorum permutationes nonnihil de contractu innominato, quem Jurisconsulti vocant, *Do, ut des*, participare videantur, & hoc titulo odiosæ sint, & de Simonia admodùm suspectæ; & à Canonibus vix toleratæ. Hinc equidem invaluit, permutationem non censeri completam, quoadusque alter alterius Beneficium fuerit assequutus.

XV. Unde ex Molinæo in Analysi ad Regulam *De Publicandis Resignat. n.* 141. refert Brodæus ad Louëtium *litt. B. num.* 13. Si permutatio non sequitur, quòd est, utroque vel altero præmoriente, apparet neutrobique resignatum esse, & sic jure communi vacare per obitum.

Rationem præmiserat Molinæus: " Quia hujusmodi „ resignatio *conditionalis* est, prout conditionaliter fit, „ & admittitur eo ipso, quòd ex causâ certæ futuræ „ permutationis, & non aliàs.

XVI. Addit quoque idem Molinæus, quòd, quando collatio facta est ab una parte tantùm, tunc altero præmoriente hæc collatio ut minùs resolvatur; ipseque Permutans, tanquam permutatione ab utraque parte non perfectâ, ad suum Beneficium possit redire. " Collatio enim (ait) ex hac causâ uni partium factâ conditionalis est, saltem conditione *resolutoriâ*, etiam „ jure communi. Resignatio enim seu vacatio, à quâ „ incipit, conditionalis est: ergo collatio, quæ super ea „ fundatur, eâdem conditione afficitur.

XVII. Id tamen non procedit, si ex circumstantiis sufficienter appareat, quòd alter Compermutantium non curaverit de Beneficio compermutato obtinendo; ut putà si permutatio Beneficii notabilis facta sit cum Beneficio admodùm tenui & nullius penè considerationis: ita ut tota permutatio unicè inita intelligatur, ut Beneficium illud notabile in Compermutantem transferretur: adeóque, translatione illâ factâ, ipsa permutatio ex mente & intentione Permutantium perfecta & absoluta censeri debeat.

XVIII. Conditio autem resolutoria, quæ inest collationi factæ vi permutationis, non tantùm operatur, si ab initio non sequatur effectus permutationis; sed etiam jam factâ utrimque collatione, & adepta possessione, perdurat conditio illa: quia implementum permutationis ab utraque parte sequi debet, & manere cum effectu.

Unde si hinc & inde factâ collatione, & adeptâ possessione, Beneficium unum evincatur ex defectu juris Permutantis, conditio resolutiva eatenus operabitur, ut alter permutantium possit rursus ad suum Beneficium redire, tanquam permutatione ex parte alterâ non impletâ; & conditione resolutivâ eveniente. Nec enim aliter, aut aliàs Beneficium suum dimisisse seu resignasse censetur, nisi ut cum effectu & permanenter Beneficium Compermutantis obtineret.

XIX. Altercatio jam pridem fuit inter Doctores, an simili casu Resignans seu Permutans rediret ad suum Beneficium alteri collatum, sine *nova* collatione sive provisione: quam quæstionem latè discutit Joannes De Selva *De Beneficiis quæst.* 27. resolvitque *nova* collatione opus esse; quam opinionem nonnulli Canonistæ, inspectâ juris ratione veriorem crediderunt. Contrariam verò multis contra De Selva propugnat Boëtius Epo apud Duacenses quondam SS. Canonum Antecessor Primarius, in tractatu *de Saturnino permutationis Beneficialis jure num.* 308. & sequentibus; quam opinionem praxis passim recipit, ut testatur Rebuffus tractatu *De Pacificis Possessoribus*: relatâ enim opinione Joannis De Selva requirentis *novam* collationem, quam & se jure veriorem existimat, subdit *num.* 166. Quamvis " de consuetudine Regni Franciæ non requiratur nova „ collatio, quæ consuetudo multis fuit probata Arrestis, „ & hoc anno 1525. die 2. Maii, & etiam anno „ 1539. in vigilia Assumptionis Beatæ Mariæ, pro Magistro „ Bricon in causa unius Præbendæ Ecclesiæ Matisconens. „ permutatæ cum una Ecclesia Parochiali, „ quæ Præbenda fuit evicta per magistrum Franciscum „ de Borges per Regem nominatum. „ Similiter tradit Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Def.* 53. Re- " signatione mutuâ Beneficiorum inter duos factâ, si „ alter ex Resignantibus in Beneficii novi possessione „ aut adipiscenda aut retinenda controversiam patiatur, „ pristinam permutati possessionem, quam per resignationem „ amiserat, recuperare potest, nec nova indiget „ Provisione. *Sic à Senatu* aliàs pronuntiatum „ fuisse relatum est.

XX. Idipsum ex Molinæo ad Regulam *De publicandis resignat. num.* 147. tradit Louëtius *litt. B. num.* 13. Verba Molinæi sunt: " Passus evictionem redit ad antiquum „ Beneficium, titulum & possessionem, *sine* „ *nova collatione*, sed ex veteri jure. Et ita apud nos „ (ait) etiam solo judice seculari adito practicamus, ut „ *quatenus evincitur*, etiam tam in *petitorio*, quàm in „ *possessorio*.... Idque non solùm contra ipsum Compermutantem, „ sed etiam contra quemvis in veteri Beneficio „ successorem. Et ita notoriè practicamus in „ hoc Regno.

XXI. Quod hic asserit Molinæus, etiam solo judice *seculari* adito, posse Permutantem redire ad suum Beneficium, testatur quoque Rebuffus *De pacificis Possess. n.* 186. expressè notandum monens, " quòd, evicto „ Beneficio possum impetrare litteras *Regias*, ut liceat „ mihi redire ad meum Beneficium, & hoc (ait) conceditur, „ ut fuit pronuntiatum anno 1539. in vigilia „ Assumptionis. Sed si aliquis impetrat litteras *Regias* „ ad annullandam permutationem, quas dirigit judicibus „ *laïcis*, repellendum esse censuit idem Senatus anno „ 1522. die 7. Septembris.

XXII. Novam jurisprudentiam, de quâ superiùs dictum est, quòd Permutans vel Resignans, evicto Beneficio, sine *nova collatione* possit ad possessionem sui Beneficii sic resignati redire, confirmat Georgius Louëtius, rationesque hujus novæ jurisprudentiæ assignat in notis ad Molinæum *De publicandis resignationibus, n.* 140. " Ad evitandum (ait) circuitum, & cum resoluta „ permutatione, necessarium sit compermutata repetere „ Beneficia, cùm permutationis arx & fundamentum „ sit, ut compermutatum quis habeat Beneficium

„ cium, aliàs nulla permutatio, nec viribus subsistere „ possit, optimo jure introductum fuit. ut qui sub conditione jure approbata, permutavit Beneficium, permutatione, nec conditione subsecutâ, permutatum „ repetat, sine nova collatione, sine novis sumptibus „ Beneficium. Et si *novum* admitteres *titulum*, antiquæ possessionis commoda amitterentur, quod durum in his spiritualibus controversiis, in quibus novi „ domini annatis aliisque tributis onerantur, eorumque „ conditio semper deterior.

Licèt fundamentum hujus *novæ* jurisprudentiæ à ratione juris, spectatâ modernâ circa Beneficiorum permutationes praxi, non videatur alienum, nescio tamen utrum hactenus in Belgio admissa sit.

XXIII. Tametsi non videatur opus *novâ* collatione, evicto Beneficio permutato, ob conditionem resolutoriam, quæ ipsi permutationi inesse censetur, nihilominus, ut quis Beneficii sui realem possessionem recuperare queat, judicis auctoritas necessaria est; præsertim cùm alius jam est in possessione ejusdem Beneficii, quem è suâ possessione propriâ auctoritate deturbare non potest: sed judicis auctoritate opus est, quemadmodum notavit Rebuffus loco citato *num.* 183. & Choquier ad Regulam Cancellariæ 4. *De Clausula ponenda in litteris permutat. Beneficiorum*, quæ hodie est 40. eaque cavetur: " Et si ex causa permutationis resignationes fiant, „ ponatur clausula, quòd neutri Permutantium jus acquiratur, nisi quilibet ipsorum jus habuerit in Beneficio per ipsum acquisito.

XXIV. Ut Permutans, evicto Beneficio, ad suum Beneficium redire queat, opus esse litteris Regiis, præsertim si tertius aliquis fuerit in possess. Beneficii, superiùs notatum est; quod & obtinere, quotiescumque ex justa causa Resignans ad suum Beneficium regredi vult, scribit Melchior Pastor in Tractatu *de Beneficiis lib.* 3. *num.* 4. " Si dolo (ait) vel metu, vel infirmitate ætatis aliâve legitimâ causâ nullitas, renuntiationis arguatur, judex ex officio & mandato Regis in litteris „ Cancellariæ contento, Resignantem in possessionem „ Beneficii restituit.

Additque " Et ex hac aliâve causâ Resignans restitutus non tenetur vectigal, quod pro ingressu solvi solet, præstare, cùm sit *regressus justitiæ*.

Hoc & convenit cum nova illa jurisprudentia, de qua ad *num.* 20. 21. 22.

XXV. Regressus ad Beneficium resignatum ex causa non *impletæ permutationis*, nequaquam comprehenditur sub regressibus, quos nemini, etiam de consensu, ad Beneficium Ecclesiasticum cujuscumque qualitatis concedi præcipit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 7. *De Reformatione.*

Hi enim regressus hæreditariam quamdam in Ecclesiastica Beneficia successionem apertè fovebant; dum nimirum Resignantes Beneficia sibi expressè reservabant regressum ad Beneficia resignata, præmoriente ipso Resignatario; sæpiùs etiam, vitâ Resignantium durante, reservatis omnibus proventibus Beneficiorum resignatorum: quare jam pridem per Parlamenta Regia, tanquam fraudulenti & speciem hæreditariæ successionis non obscurè præferentes rejecti fuêre, uti videre est in probatione libertatum Ecclesiæ Gall. *cap.* 36. *num.* 25. & 26.

At regressus ex capite non impletæ permutationis, aut evicti Beneficii, nullam hujusmodi successionis speciem præfert, neque ullam fraudem; sed tantùm contingit, ut Resignans Beneficium non privetur suo Beneficio contra leges permutationis; quæ dictant, Beneficium resignatum non dimitti, nisi reipsâ utrimque permutatio suum plenarium effectum sortiatur; & ipse Resignans suo Beneficio non exuatur, nisi ea conditione, si alterius Beneficium consequatur, & reipsâ obtineat, aut saltem per ipsum stet, quominùs obtineat.

XXVI. Sunt & nonnulli alii casus, præter eos, de quibus modò dictum est, in quibus regressus conceditur; eò quòd similiter resignatio facta censeatur ex quâdam causâ, quâ non adimpletâ, æquitas suadere visa est, ut Resignans ad Beneficium suum redire possit: exempli gratiâ, si quis obtinuerit secundum Beneficium cum primo incompatibile, ac propterea primum resignaverit; creduntque communiter, quòd in casum evicti secundi Beneficii incompatibilis, Resignanti regressus pateat ad primum jam resignatum: quod & probat Louëtius ad Molinæum *de publicandis resignationibus, num.* 196.

Quam Louëtii opinionem esse aliquatenus restringendam monet ibidem in notâ marginali Antonius le Vaillant: " Si enim (ait) quis habeat Beneficium incompatibile, illud resignet purè & simpliciter in manibus Ordinarii. Provisio super tali demissione expedita non potest revocari, nisi Resignans aut cedens „ in ipso actu resignationis, protestatus fuerit, se dimittere Beneficium ob incompatibilitatem cum alio, „ quod retinet, & quod aliàs non esset dimissurus: „ quia eo casu, si alterum Beneficium evincatur sine „ facto suo, potest dimissum repetere: quia lex nemini „ insidiatur.

Sed ne quis hac *regrediendi* facultate abutatur, monendum censet, & ipse Louëtius, prætextu hujus æquitatis hæc non esse extendenda, sed in suis terminis limitanda, cùm sit regressus per Concilia generalia & Concordata damnatus. " Ideò si quis hujus æquitatis prætextu Beneficia diu conservare vellet, vel hæreditario quodam jure possidere, fraudulenta hæc omnia „ essent huic æquitati verè contraria.

Dum verò regressus ea de causa conceditur, Resignans ad possessionem sui Beneficii redire nequit propriâ auctoritate, sed interponenda est auctoritas judicis, quemadmodum circa regressum ob evictum Beneficium, ut suprà notavimus *num.* 23. & signanter ex Melchiore Pastore *num.* 24.

Quin & in Gallia speciali Edicto Regio cautum est, quòd alter Permutantium non possit uti *bonâ fortunâ*, sive utrumque Beneficium simul retinere, uti post alios Galliæ Pragmaticos tradit D. Ducasse Archidiaconus & Officialis Condomensis in suo Tractatu *De Jurisdictione, tom.* 1. *cap.* 5. §. 4. neque sanè hæc Edicta ratione manifestâ destituuntur.

Certum quippe est, quòd Permutans non assequatur Beneficium alterius Compermutantis, nisi sub conditione in ipso permutationis instrumento expressâ, quòd suum Beneficium dimittere intendat.

Præterea certum est, quòd Ordinarius, aliusve permutationis Approbator, eam censeatur probare conformiter ad formam & conditionem per Compermutantes in permutationis instrumento expressam.

Cùm ergo instrumentum permutationis habeat, ut *alter alterius* Beneficium assequatur, intentio Ordinarii, sive Approbatoris indubiè est, ut conformiter ad hanc expositionem & postulationem *alter alterius* Beneficium viâ permutationis assequatur: nequaquam verò ut unus compermutantium utrumque Beneficium assequatur vel possideat.

Proinde praxis Regni Galliæ permutationis conditioni, & naturæ conformis censetur, & eatenus ubique meritò juxta eam judicandum & procedendum videtur.

XXVII. Quæ tum hoc capite, tum præcedentibus juxta modernam praxim notata sunt, satis probant, quàm plurima hodie invaluisse, quæ pristinam Patrum disciplinam parùm redolent; imò potiùs profanum modum de Beneficiis disponendi exprimunt: ut proinde admodum circumspectus esse debeat, qui iis uti intendit: si omnem in sacris Ministeriis profanationem evitare, nihilque contra Ecclesiæ spiritum admittere velit.

TITULUS

TITULUS XI.

DE PENSIONIBUS ECCLESIASTICIS.

CAPUT I.

Quæ natura pensionum; & quid de iis in Synodo Tridentina actum?

1. *Pensionum naturam rectè expressit Concilium* Delectorum Prælatorum *sub Paulo III. & quod illud Concilium?*
2. *Referuntur verba Concilii.*
3. *Quandonam ex sententia Concilii Papa possit annuere pensionem?*
4. *Abusus in dandis pensionibus.*
5. *Descriptio pensionis hic tradita conformis pensionibus jampridem ab Ecclesia probatis.*
6. *Primum exemplum pensionis ex Synodo chalcedonensi.*
7. *Secundum exemplum ab eadem Synodo probatum.*
8. *Tertium ex illa Synodo desumptum.*
9. *Nonnulla pensionis exempla ex S. Gregorio.*
10. *Hæ pensiones planè conformes descriptioni à Concilio Delectorum Prælatorum traditæ.*
11. *Pristinus pensionum usus nulli displicuit; at in abusum degeneratus pluribus meritò displicuit.*
12. *In Synodo Tridentina à nonnullis dictum usum pensionum esse reformandum.*
13. *Oratoribus Regis Galliæ ad Synodum Tridentinam injunctum, ut postularetur à Synodo statuendum, ne ampliùs ex causâ* resignationis, *vel litigii pensio constitueretur.*
14. *Nomine Regis Galliæ petita abolitio pensionum.*
15. *Pontifex non judicavit pensionum usum* totaliter *tenendum: sed eas ceu quasdam* eleëmosynas *subinde annui posse.*
16. *Quæ sunt pensiones, quas prætendunt posse imponi Beneficiis velut quasdam eleëmosynas in favorem pauperum Clericorum?*
17. *Quare nonnulli Concilii Patres omnem* pensionum *usum tollendum judicarent?*
18. *Oratores Regis Galliæ expostulantes contra usum pensionum ostenderunt, se tantùm earum abusum carpere.*
19. *Expostulatio eorumdem contra Decretum Synodi, quo pensionum usus probari videbatur.*
20. *Primum ut Decretum fuit propositum, multi reclamârunt.*
21. *Quomodo tandem Decretum reformatum & admissum; & quod de eo Patrum judicium?*
22. *Nota huic Decreto ab Oratoribus Regis Galliæ apposita.*
23. *Protestatio Cardinalis Lotharingiæ super hoc aliisque Decretis in Synodo Tridentina evulgatis.*
24. *Synodus Tridentina usum pensionum nec* positivè *probavit; nec totaliter improbavit.*
25. *Pontifex Synodo per Legatos præsidens pensiones esse quasdam* eleëmosynas *dixit.*
26. *Sanctus Carolus fortiter se introductioni pensionum opposuit, conformiter ad mentem Synodi Tridentinæ.*
27. *Usum tamen totaliter non improbavit; sed eandem de iis ideam expressit, quam Concilium* Delectorum Prælatorum *expresserat.*

I. VERISSIMAM ac planissimam pensionum Ecclesiasticarum descriptionem exhibuit Concilium Romanum, jubente Paulo III. habitum an. 1537. juxta Paulum Sarpi *tomo* 1. *Historiæ Conc. Trident.* vel an. 1538. juxta alios Scriptores. Illud Concilium communiter vocatur *Concilium Delectorum Prælatorum sub Paulo III.* extatque in antiqua Collectione Conciliorum Crabbiana; atque deinceps frequenter recusum, & à viris doctissimis summopere laudatum; ejusque meminit Joannes Coclæus in libro *de Actis & Scriptis Lutheri* ad annum 1539. ubi hæc de illo Concilio inter cætera scribit: "Evulgatum fuit, inscio Pontifice, *egregium* quoddam Concilium de reformanda Ecclesia, „ & emendandis Romanæ Curiæ abusibus, à septem „ (credo legendum *novem*) doctissimis ac integerrimis „ viris ipsi Pontifici in secreto datum: nempe à Card. „ Contareno, Card. Theatino, Card. Sadoleto, Card. „ Polo Anglico: Archiepiscopis Salernitano & Brundusino, Episcopo Veroniensi, Abbate S. Georgii Veneto, & à F. Thoma Magistro sacri Palatii. „ Hæc ille, qui paulò infrà vocat, *hoc pium ac salutare optimorum virorum Concilium.*

II. In hoc Concilio doctissimi illi ac integerrimi viri pensionum naturam ac rectum usum his verbis exprefserunt. "Alius abusus, cùm Beneficia conferuntur, seu „ cùm ceduntur aliis irrepsit, in constituendis super „ eorum fructibus pensionibus; imò quandóque cedens „ Beneficium omnes sibi fructus reservat. Quâ in re „ illud est animadvertendum, nulla alia de causâ, nulloque alio jure Pensiones constitui posse, nisi ut quasdam eleëmosynas, quæ in pios usus & indigentibus „ concedi debent.

Fundamentum sui asserti dein subjiciunt: "Nam redditus sunt annexi Beneficio ut corpus animæ: ideò suâ „ naturâ pertinent ad eum, qui Beneficium habet, ut „ possit ex eis vivere honestè pro suo ordine, simulque „ queat sustinere impensas pro divino cultu: & templi „ sacrarumque ædium reparatione, & quod reliquum „ est, impendat in pios usus; hæc est enim natura redituum.

III. Posthæc exponunt, quâ ratione & quo casu Pontifex pensionem constituere possit. "Verùm sicuti in „ rerum naturæ administratione nonnulla fiunt à natura „ universali præter inclinationem universalis naturæ: „ sic in Pontifice, qui est universalis dispensator bonorum Ecclesiæ, si viderit eam fructuum portionem, „ quæ in pios usus expendi debet: aut ejus partem in „ pium quempiam alium usum, ut expendatur magis „ expedire, potest procul dubio id facere. Ideò jure „ meritò pensionem ponere potest, ut subveniat egeno, „ præsertim Clerico, ut honestè queat vitam ducere, „ pro ejusdem ordine.

IV. Ex his dein concludunt: "Ideò omnes fructus „ reservari, adimique id omne, quod divino cultui, „ sustentationique habentis Beneficium, tribui debet, „ magnus est abusus. Itemque pensiones dari Clericis „ divitibus, qui commodè & honestè vivere queunt ex „ redditibus, quos habent, magnus certè abusus, tollendus uterque.

V. Itaque ex sententia hujus laudatissimi Patrum Concilii, pensiones aliud non sunt, quàm portio aliqua proventuum, quæ honestè sustentationi habentis Beneficium superest, per modum cujusdam *eleëmosynæ* in sustentationem alicujus Clerici reservata vel assignata.

Hæc pensionis Ecclesiasticæ descriptio, si conferatur cum pensionibus, quas pristina Ecclesiæ disciplina admisit & probavit, apparebit, eam esse verissimam, ex mente Ecclesiæ, pensionis descriptionem, & naturam; neque aliam unquam ab Ecclesia fuisse approbatam; licèt nonnullas pensiones huic descriptioni haud consonas tolerare cogatur.

VI. In Concilio Chalcedonensi *Actione* 10. legitur, quòd Maximus ordinatus Episcopus Antiochenus in locum Domni per Synodum depositi, rogaverit Patres Concilii, ut *humanitatem* in Domnum exercere vellent, assignando ei aliquam portionem proventuum Ecclesiæ Antiochenæ in sustentationem. Verba Maximi sunt: " Deprecor magnificentissimos & gloriosissimos judi-„ ces, & sanctam hanc & universalem Synodum, ut „ humanitatem exercere in Domnum, qui fuit Antio-„ chiæ Episcopus dignemini, & statuere ei certos sump-„ tus de Ecclesia, quæ sub me est.

Ad hæc Legati Sedis Apostolicæ responderunt: " Si-„ quidem Maximus suo arbitrio Domno voluerit esse „ consultum, ut sumptus ei de sua Ecclesia, miseratio-„ nis intuitu, prout æstimaverit, largiatur; ut conten-„ tus *alimoniis*, quiescat imposterum.

Hoc responsum tota Synodus, unà cum judicibus, qui nomine Imperatoris Marciani aderant, comprobavit. (*a*)

VII. In eodem Concilio *Actione* 12. discussâ causâ Stephani & Bassiani de Sede Ephesina contendentium, judicatum fuit, ut utroque remoto tertius ordinaretur Episcopus Ephesinus, sub hac moderatione: " Remo-„ vebuntur quidem à sancta Ephesiorum Ecclesia Bas-„ sianus & Stephanus reverendissimi; habeant autem „ dignitatem Episcopi, & ex redditibus memoratæ „ sanctissimæ Ecclesiæ, *nutrimenti* gratiâ & consola-„ tionis, annis singulis solidos aureos ducentos acci-„ piant: alter verò secundùm regulas ejusdem sanctis-„ simæ Ecclesiæ, Episcopus ordinabitur.

Tametsi hic pensionis nomen expressum non sit, nemo tamen negaverit, quin reverà hisce Episcopis ex redditibus Ecclesiarum, quas deserere coacti erant, miserationis intuitu, & nutrimenti causâ concessa fuerit, probante Concilio universali, quædam portio, coincidens cum ea, quæ hodie *pensio* dicitur; si modo ea detur juxta descriptionem & usum ex citato Concilio propositum.

VIII. Est alind in eodem Concilio Chalcedonensi Pensionis exemplum non absimile prioribus; in quo tamen & illud notandum occurrit, quòd expressè caveatur, ut pensio non tantùm commensuretur necessitatibus ipsius Pensionarii; sed insuper facultatibus Ecclesiæ, cui imponitur: idque secundùm conditionem proventuum Ecclesiasticorum, quæ exigit, ut ex iis priùs provideatur honestæ sustentationi Ministrorum aliisque necessitatibus Ecclesiæ; & tum demum, ex superfluis aliis indigentibus, etiam Clericis succurratur, quemadmodum prædictum Concilium Delectorum Prælatorum notavit.

Voluit ergo Concilium Chalcedonense *Actione* 14. ut casu, quo Athanasius restitueretur Ecclesiæ Parthenorum, tunc Sabiniano, qui in locum Athanasii fuerat ordinatus, daretur pensio. Verba Concilii sunt: " Sabi-„ nianus verò Reverendissimus Episcopus, & dignita-„ tem Episcopatûs habeat, & substitutus sit, & pasca-„ tur, sicut Reverendissimus Episcopus Antiocheno-„ rum Maximus; *secundùm facultatem* Parthenorum „ sanctissimæ Ecclesiæ, disposuerit. (*b*)

(*a*) Quod de Maximo Antiocheno & Domno nunc refert D. Van-Espen, id deinde suppositìtium & ab aliquo impostore cæteris Concilii Chalcedonensis actionibus assutum probavit ipse vir doctissimus *tom.* 3. *cap.* 2. *dissert.* in Concilium Chalcedonense *Sessione* 12.

(*b*) De istis pensionibus eruditè disseruit D. Van Espen *tom.* 3. *cap.* 2. dissertationis de Concilio Chalcedonensi & in Scholiis in ejusdem Concilii Canones.

IX. Similia pensionis exempla non pauca occurrunt apud S. Gregorium: ac signanter *lib.* 11. *Epistolâ* 7. ubi Etherio Episcopo scribit de quodam Episcopo, quòd si verum sit, " eum ita capitis passionem incur-„ risse, ut quòd mente alienata agere solet, gemitus & „ fletus audire sit .... alter in locum ejus ordinetur: „ sic tamen, ut quousque eumdem in hoc seculo vita „ tenuerit, *sumptus* ei debiti, de eàdem Ecclesiâ mini-„ strentur.

Species quoque pensionis dici potest subventio quam idem sanctus Pontifex subministrari vult Episcopis, quos hostilitatis furor ex Ecclesiis suis expulerat, & captivitatis diversarumque necessitatum angustiæ comprimebant: de quibus ad Episcopos per Illyricum constitutos ita scribit *lib.* 1. *Epist.* 43. quòd hos debeant consolandos convictorosque sibi in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere. " Non quidem ut per com-„ munionem Episcopalis throni dignitas dividatur, sed „ ut ab Ecclesia juxta possibilitatem *sufficientiæ* debeant „ *alimenta* percipere.

X. Hæc aliaque probata pensionis exempla si expendantur, & conferantur cum descriptione, quam citatum Concilium Delectorum Prælatorum delineavit, patebit, pensiones jampridem ab Ecclesia probatas planè coincidere cum ea Prælatorum descriptione, atque pensiones reverà ex intentione Ecclesiæ non esse concedendas, nisi ut quasdam *eleëmosynas* Clericis indigentibus.

XI. Quamdiu autem ea pensionum moderatio servata fuit, nulla quoque legitur contra eas facta Ecclesiæ oppositio. Sciebat enim hæc nihil injustitiæ subesse, si ex proventibus Ecclesiasticis, qui sustentationi Ministrorum Ecclesiæ supersunt, necessitatibus aliorum Clericorum indigentium provideatur.

At tum labentibus seculis prætextu Pensionum cœperunt proventus Ecclesiastici veris Titularibus & Ministris Ecclesiarum subtrahi, & aliis non indigentibus indiscriminatim & sine ullâ moderatione reservari, cum summâ proventuum Ecclesiasticorum inversione & dilapidatione. Nequaquam defuère, qui hujusmodi abusui reservationum, pallio Pensionum tecto se opposuerunt; dicentes pensionum hunc non esse legitimum usum, sed maximum abusum.

Plura in decursu hujus materiæ occurrent, quæ hanc oppositionem probant; hic duntaxat ostendam, quid in Synodo Tridentina de usu Pensionum dictum statutumque fuerit, & an alium usum probaverit, quàm eum, quem expressit Concilium illud Delectorum Prælatorum, quod ipsi Concilio Tridentino præluserat; & speciatim à Paulo III. indictum fuerat, ut abusus in futuro Concilio Tridentino reformandos notaret, & sincerè exponeret.

XII. Legitur in Historia Concilii Tridentini, quòd in Congregatione die 5. Martii anno 1546. occasione querelæ Episcopi Bitontini, qui ob non solutas Pensiones suo Episcopatui impositas, à Pensionariis suis citabatur Romam coram Auditore Rotæ, nonnulla de Pensionum usu dicta fuerint; atque inter alia à quibusdam Patribus dictum: " Æquum esse, & olim receptum, „ ut Ecclesiæ opulentæ tenues sublevent; charitate sci-„ licet adducti Prælati, non vi adacti: sed non eum „ in modum ut sibi necessaria adimant. Eam enim D. „ Pauli esse doctrinam. Verùm, ut Antistites inopes „ de dimenso suo, quod ipsis sustentandis vix sufficiat, „ cogantur demere, quod in divites conferant, id qui-„ dem haud esse tolerabile. Imò caput esse, de cujus „ reformatione in Concilio sit agendum, rebus ad *vete-„ rem & usum verè Christianum* revocatis.

XIII. Inter articulos instructioni datos Oratori Regis Galliæ ad Synodum Tridentinam anno 1562. unus erat, quo petebatur, ne posthac pensiones constituerentur super Beneficiis resignatis aut litigii causâ. Verba instructionis erant: *Que doresnavant ne se puisse tenir Pensions sur Benefices que l'on resignera, ne pareillement*

con-

constituer sur Benefices pour droit prétendu. Habetur in libro, cui titulus: *Mémoires pour le Concile de Trente pag.* 168. & 174. editionis Parisiensis 1654.

XIV. His instructionibus insistens Orator Regius, anno 1563. Patribus Concilii nomine Caroli IX. Regis Galliæ, inter alios articulos reformationis hic vigesimus quintus propositus fuit: " Pensiones super Beneficiis non constituantur, & quæ sunt constitutæ tollantur, quò redditus Ecclesiastici in alimenta Pastorum, & pauperum, aliosque usus pios transferantur.

XV. Articuli hi ab Oratoribus Regis Christianissimi Concilio oblati per Legatos Sedis Apostolicæ ad Pontificem missi fuère; qui plures quidem illorum probavit, sed non omnes; ac notanter hunc se non posse in totum probare, affirmans, pensiones esse *eleëmosynas*, quarum distributio ad suam Sanctitatem spectat. Ita sibi à Cardinale Borromæo, id est, S. Carolo, relatum esse scribit ad Catharinam De Medicis matrem Regis tunc regentem, Insulanus vulgò *De Lisle* Orator Regius apud Pontificem. Verba Epistolæ sunt: *Madame, le Pape a reçu les Articles de reformation présentés au Concile par les Ambassadeurs du Roi. Monsieur le Cardinal Borromæo m'a dit que Sa Saintété les approuvoit en grande partie, mais non en tout: parcequ'ils préjudicient aux préventions de quelques autres Droits: mais principalement il trouve mauvais que les Pensions sont tollues par ladite réformation, disant que ce sont des aumônes que Sadite Sainteté a droit de faire partout.* (a)

Ex his patet, quòd tametsi Pontifici non videretur omnis pensionum usus tollendus, nihilominus fassus sit ipse, eas non nisi ut *eleëmosynas*, etiam à Pontifice dispensandas: ac per consequens ideam Pontificis de natura pensionum coincidisse cum ea quam sæpè dictum Concilium Delectorum Prælatorum expresserat.

XVI. Notandum quòd, dum Pius IV. significavit retinendum usum pensionum, ut per eas, tanquam *quasdam eleëmosynas* pauperibus Clericis Pontifex subvenire possit, id intellexerit de pensionibus, quas Romana Curia prætendit, posse pro suo beneplacito imponere quibuscumque Beneficiis aut dignitatibus, vel etiam Monasteriis in *favorem*, seu in subventionem quarumcumque personarum, quæ nec Beneficia illa unquam possèderunt, nec ullum ad Beneficia illa jus prætendunt; quin nec Beneficiorum illorum capaces sunt: qualibus pensionibus passim gravatos videmus, etiam ipsos Episcopatus & Abbatias Italiæ in favorem Cardinalium & aliorum Prælatorum Curiæ Romanæ: at in Gallia, & Belgio similes pensiones non admittuntur, uti *cap.* 3. hujus tituli observabitur. (b)

XVII. Licèt nec ipsi Galli cæterique Concilii Tridentini Patres diffiteri possent, quin usus pensionum, si ut quædam eleëmosynæ Pastoribus aliisque Clericis indigentibus ex justa causâ & moderatione distribuerentur, nequaquam esset improbandus: nihilominus experientiâ edocti, quàm infami & sacrilego modo proventus Beneficiorum obtentu pensionum dilapidarentur, quantaque hæc dissipatio secum traheret mala, usu earum admisso, abusum impedire non destiterunt, & contra pensionum usum ulteriùs Patrum zelum excitare, & earum sublationem, aut saltem restrictionem urgere.

XVIII. Et quidem Oratores Regii in suâ ad Legatos & Patres Concilii Tridentini expostulatione 22. Septembris 1563. ostendere volentes, "Legibus Regni, aut Ecclesiæ Gallicanæ nihil omninò contineri, quod repugnet dogmatibus Ecclesiæ Catholicæ, antiquissimisque Pontificum Decretis, & Ecclesiæ universalis Conciliis: " Inter alia dicunt: " Non prohiberi Episcopum, qui neque sacras Litteras docere neque prædicare unquam didicerit, se Episcopatu, si velit, uti debet, abdicare: benemeritum autem, qui per ætatem aut morbum ampliùs Episcopi munere fungi non potest, coadjutorem accipere, & in hac tantùm specie pensionem retinere. Nam extra hanc speciem, si quis velit colore pensionis quæsito, ut pluralitatis prohibitionem eludat, super Beneficio pensionem constituere, aut in favorem renuntiare, aut cum regressu, aut causari, & defendere pluralitatem Beneficiorum ex nova & bonis seculis incognita personarum & sacerdotiorum differentia, &c.

XIX. Cúmque hæc expostulatio à nonnullis carperetur, coactus fuit ejusdem Auctor Apologiam edere, in qua inter cætera dicebat: " Nec pœnitet dixisse, multa esse in his articulis, quæ cum Patrum antiquis Decretis pugnant, ut de Beneficiorum pluralitate, *pensionibus*, resignationibus in favorem, &c.

Articuli, quorum hìc mentio fit, erant capita reformationis sessione 24. evulganda; quorum decimo tertio decernebatur, ut "imposterum, omnes hæ Cathedrales Ecclesiæ, quarum redditus summam ducatorum mille, & Parochiales, quæ summam ducatorum centum secundùm verum valorem, non excedunt, pensionibus, aut reservationibus fructuum nullis graventur.

Hoc Decretum, quamvis pensiones positivè non probet, à nonnullis Patribus, non Gallis duntaxat, sed & aliis, probatum non fuit; eò quòd dum earum usum non nisi in tenuioribus Episcopatibus & Beneficiis curatis improbat; in reliquis eum probare, aut saltem abusus, qui pensionum prætextu invaluerat, à Concilio non sat efficaciter præscindi videretur.

XX. Refert Cardinalis Pallavicinus in Historia Concilii Tridentini *lib.* 18. *cap.* 6. *num.* 1. quòd pro formandis articulis reformationis evulgandis *sess.* 22. proposita capita quatuordecim fuerint, non undecim, sicuti Suavis narrat. Deinde subjungit: " Causa cur postea ad undecim fuerint redacta, hæc fuit; quoniam duobus ex illis lex apponebatur, pensiones coarctans, ne scilicet imposterum id oneris imponeretur Episcopis & Parochis, quorum alteri non supra quingentos aureos ex annuo proventu reciperent, alteri non supra quinquaginta. Sed Episcopi vocabulum *pensionis* abominati, quippe ipsorum auribus animisque permolestum, negârunt illud sibi adjecta etiam limitatione, probatum iri. Et quanquam opponeretur, à Conciliis Lateranensi & Viennensi, & à Tridentino pariter sub Paulo & Julio pensionum consuetudinem fuisse receptam, non tamen acquievêre. Quapropter conventum est, ut sanctiones ea de re aliàs ex professo statuerentur.

XXI. Cùm ergo de articulis reformationis sessione 24. edendis ageretur, rursus hæc pensionum materia proposita fuit; atque caput 13. qua parte de pensionibus statuebat, verbis utebatur generalibus, nimirum ut nullum Beneficium, majoribus pensionibus gravari posset, quàm *tertia* partis fructuum, aut valoris eorumdem, secundùm id quod usu obtinuerat, cùm pensiones introductæ sunt: ut narrat historia ejusdem Concilii. " Verùm id Cardinali Lotharingio non expedire videbatur: quòd essent Beneficia quædam admodùm opima, quæ tametsi duas solverent, gravari tamen non intelligerentur: alia verò adeò tenuia, ut pensionem perferre non possent: adeóque iniquam esse hanc distributionem. Quare satiùs esse prohibere, ne Episcopatus valoris mille coronatorum, parochiales Ecclesiæ centum, pensionibus gravarentur, de cæteris nullâ mentione factâ.

Hoc Lotharingii medium à majore parte Patrum laudatum

(a) Hæc leguntur in opere jam citato pag. 374. cui titulus: *Mémoires pour le Concile de Trente, récueillis par feu Mr. Dupui Bibliothécaire du Roi, & imprimés à Paris chez Cramoisy, en* 1654.

(b) Id quidem de Gallis olim dici potuit; non autem hodie, ut deinceps notabitur.

datum fuit; & Decretum conformiter exaratum, & evulgatum, extatque *sess.* 24. *cap.* 23. non quòd illud abusui pensionum penitùs eliminando crederent sufficere; sed quòd temporum conditio & confusio fortius remedium non paterentur, ut ipse Historicus innuit; cui non contradicit Pallavicinus hoc unum in eo arguens *lib.* 23. *cap.* 11. quòd huic Concilii Decreto opponat: *longè majus exspectatum fuisse remedium deterrimo pensionum abusui*: ostendere studens remedium integrum exspectari non potuisse.

XXII. Oratores Regis Christianissimi exemplar Decretorum ad Regem mittentes, huic de pensionibus Decreto hanc notam apposuère: etsi haud ignorarent, illud suggerente Card. Lotharingio, ita fuisse exaratum. " Hic non obscurè significatur pensiones constitui & „ reservationes fructuum fieri posse tum in Cathedrali- „ bus Ecclesiis, tum in Parœciis, si modò summam „ centum aureorum annuus redditus earum excedat. „ Quod tum maximè adversatur iis, quæ in mandatis „ à Rege nostro accepimus. Nullâ enim ratione, nul- „ loque casu, fructus aut eorum partem reservari vult „ Rex, neque conditionaliter aut dimidiatè, sed sim- „ pliciter tantummodò Beneficia ejurari, ut integri fru- „ ctus ad eum, qui Beneficio incumbit, perveniant. „ Et sanè, si aliter fiat, frustra aliquid statueretur post- „ hac adversus eos, qui plura possident Beneficia. Fa- „ cilè enim cedent Beneficiis, si eorum fructus liceat „ retinere.

XXIII. Non dubium proinde hoc unum fuisse è Decretis Concilii Tridentini, cui congruit declaratio & protestatio Cardinalis Lotharingiæ, tum suo, tum omnium aliorum Galliæ Episcoporum nomine facta coram Patribus Concilii, in ultima ipsius Concilii sessione. " Cùm nudius tertius (ait) meam de reformationis ar- „ ticulis dicerem sententiam, præfatus sum etiam me „ valde cupere, ut prisca illa Ecclesiastica restitueretur „ disciplina; sed cùm his corruptissimis temporibus & „ moribus intelligam non posse ea, quibus maximè „ opus est, protinùs adhiberi remedia, interim assen- „ tiri, & probare ea, quæ nunc sunt decreta: non „ quòd ea judicem satis esse ad integram ægrotantis „ Reipub. Christianæ curationem, sed quòd sperem his „ priùs lenioribus fomentis adhibitis, cùm graviora „ medicamenta pati potuerit Ecclesia, Pontifices Maxi- „ mos, & maximè D. N. Pium, pro sua insigni pietate „ & prudentia diligenter curaturum, ut ea, quæ desunt, „ implens, & efficaciora inveniens remedia, in usum „ veteribus, jam diu abolitis, revocatis Canonibus, & „ maximè quatuor veterum illorum Conciliorum, quæ, „ quantùm fieri poterit, observanda esse censeo; vel „ si expedire videbitur, frequentiori œcumenicorum „ Conciliorum celebratione, morbum ab Ecclesia pro- „ pulsans, eam suæ pristinæ restituat sanitati. Hanc „ autem meam mentem & sententiam, tum meo, tum „ omnium Galliæ Episcoporum nomine in acta referri „ volo, & ut id fiat à Notariis peto & postulo.

XXIV. Itaque ex iis, quæ in Synodo Tridentina acta sunt, non obscurum est, Patribus usum pensionum apparuisse odiosum, multisque abusibus obnoxium; usum à Synodo nonnihil fuisse restrictum circa Episcopatus & Beneficia Curata tenuiora; neque ullibi positivè probatum, quanquam nec omninò improbatum, licèt id à multis postulatum esset: obsequens in hoc intentioni Pontificis, qui eas, ut quasdam *eleemosynas* per Pontificem distribuendas retineri volebat, uti suprà notatum fuit.

Unde nec verisimile est Synodo aliam fuisse de pensionibus ideam, quàm quæ à Concilio Delectorum Cardinalium expressa est; & conditioni proventuum Ecclesiasticorum & SS. Canonibus conformis.

XXV. Ulteriùs hoc habetur, quòd licèt, Pontifex, qui Synodo per suos Legatos præsidebat, eamque moderabatur, responderit, usum pensionum non esse omninò improbandum, aut vetandum, nihilominus fassus sit, eas ceu quasdam *eleemosynas* esse distribuendas. Unde nec alio sensu eas tolerandas Synodum judicasse verisimile est.

XXVI. De qua Synodi mente optimè instructus S. Carolus Borromæus, qui præcipuas in directione Synodi partes habebat, atque supradictum responsum Pontificis retulerat; & unà sciens, quàm difficulter intra hos limites pensionum usus contineatur, si usus earum semel invalescat, vix earum usum in suam Diœcesim admisit; & introducere volentibus strenuè se opposuit, quemadmodum vitæ ejus scriptor testatur *lib.* 7. *cap.* 35. verbis sequentibus: " Fructus suos unicuique Ecclesiæ Presbyterisque singulis, integros re- „ linqui curavit vehementer, & effecit. Eo namque „ primùm Ecclesiam capescente; vel magna ex parte, „ vel toti, alienis hominibus erant reservati: ex quo „ fiebat, ut qui essent aliquo numero Presbyteri Sacer- „ doria recusarent; quorum facultatibus, pro dignitate „ vitæ cultum minimè possent conservare. Qui verò „ accipiebant, parvi pretii homines, neque doctrinâ, „ neque auctoritate satis muneri suo facere valebant: „ ut præter Sacerdotis, ut tempora sunt, ex ea re con- „ temptum; neque sacra suppellex pro decoro parari; „ neque refici vel ornari Ecclesiæ; neque sarta tecta „ haberi possent.

„ Igitur (pergit auctor) neque pensionis onus vel „ minimum cuiquam Ecclesiæ imposuit unquam; & si „ quis fortè per auctoritatem superiorem obtinere vel- „ let, contra totis viribus pugnavit.

„ Cùm ex Præpositura facultatibus, ex suis quidam, „ quo plurimùm utebatur, annuam pensionem sibi se- „ rè impetrasset; ea Carolus ut auferretur, statim ef- „ fecit. Neque alius postea unquam conari aliquid si- „ mile ausus est.

XXVII. Unum tamen pensionis exemplum à Carolo impositæ subjungit dictus auctor: è quo intelligimus, usum pensionum à Carolo non totaliter improbatum, ac unà videmus eandem de pensionibus huic Sancto fuisse ideam, quæ fuit Concilii Romani Delectis Prælatis.

Sacerdoti tantùm pensionem concessam scio. " Is „ cùm Ecclesiæ diu utilem sanè operam pro doctrina, „ virtuteque sua navasset, demum multi laboris Pa- „ rochiam habens, infirmâque valetudine confectus, „ cùm eam relinquere cogeretur; neque aliunde ha- „ beret vitæ sumptum; moderatam pensionem ex Ec- „ clesia sua, quæ erat ex locupletioribus, à Carolo „ accepit.

CAPUT II.

Quæ usum pensionum reddant odiosum?

1. *Reservatio pensionis* odiosa *ex omnium Canonistarum sententia.*
2. *Quia contrariatur Juri communi.*
3. *Per Pensiones necessaria subtrahuntur Ministris Ecclesiæ.*
4. *Hoc incommodum quomodo senserit S. Carolus.*
5. *Defraudatur Fabrica Ecclesiæ.*
6. *Proventus Ecclesiastici contra eorum naturam cedunt non servientibus.*
7. *Multi occasione pensionum acceptant Beneficia sine intentione deserviendi.*
8. *Per pensiones illuditur Canonibus vetantibus pluralitatem Beneficiorum.*
9. *Per pensiones fit ut unus plurium stipendia sibi vendicet.*
10. *Pensionarii nonnunquam similes iis, qui Beneficia sub modico stipendio dabant.*
11. *Pensionarii non secùs ac Simoniaci spiritualia cum temporalibus commutant.*

12. *Pen-*

12. *Pensiones faciunt, ut non habeatur de meritis Promovendorum recta discussio.*
13. *Pensiones occludunt pauperibus aditum ad Beneficia.*
14. *Usus pensionis facit, ut nulli gratis ad Beneficia pateat accessus.*
15. *Concluditur meritò potuisse postulari totalem pensionum abolitionem.*

I. PENSIONIS reservationem super fructibus Beneficii Ecclesiastici esse odiosam, *omnes* scribentes testantur, ait Pyrrhus Corradus in Praxi Beneficiaria *lib. 5. cap. 5. num.* 1.

Et Hieronymus Gigas *De Pensionibus* post Paulum De Roma dicit, quod Pensio est *plaga fœtida* ex percussione nervi Ecclesiasticæ disciplinæ similitudinariè inflicta.

Odium Pensionis multis ex capitibus desumitur, ac præcipuè ex incommodis; & malis, quæ usus Pensionum secum trahit, & in Ecclesiam invehit.

II. Pensionem contrariam esse Juri communi, & eo titulo *odiosam*, communis Canonistarum sententia est, eò quòd per Pensionem proventuum portio Beneficio annexa à Beneficio separetur; atque ita Beneficiorum quædam scissio fiat de jure reprobata; sed de hac scissione latiùs infrà *cap. 5.*

III. Ulteriùs, quia per Pensionem pars fructuum à Beneficio subtrahitur, hinc frequenter occasione impositionis & reservationis Pensionum contingit, ut proventus Beneficiorum ipsis Ministris Ecclesiæ ita substrahantur, ut vix reliquum sit, unde juxta statum suum moderatè ac frugaliter vivere queant; ex quo ulteriùs contingit, ut viri eruditione ac moribus sufficientes ægrè reperiantur, quæ Beneficiis illis præesse velint.

IV. Hoc incommodum ex pensionibus impositis sensit in sua Diœcesi S. Carolus: id constat numero 26. capitis præcedentis, ubi textus ex ejus vita desumptus, citatus fuit integer: consulatur.

V. Ubi etiam aliud Pensionum incommodum exprimitur, nimirum, quòd per earum reservationem fiat, ut à Beneficiis sive Ecclesiis subtrahatur illud quo sacra suppellex parari; vel refici, aut ornari Ecclesiæ; & farta tecta conservari possent & deberent.

VI. Ulteriùs, cùm proventus Beneficiorum dentur in sustentationem laborantium & Ecclesiæ servientium; & ob id Beneficium dari dicatur *propter officium*, eò rursùs odiosus est pensionum usus, quòd dentur non servientibus; " Nam Pensionarii (ait Gomesius ad Regulam *De infirmis*, *quæst. 16.*) non laborant in Ecclesia, neque seminant, & tamen metunt, & fructus sine labore manducant, contra naturæ ordinem; & contra Apostolum dicentem, *qui non laborat, non manducet.* (*a*)

VII. Ex quo præterea fit, quòd multi ad Beneficia Ecclesiastica aspirent, eaque acceptent, qui tamen nec Ecclesiæ servire, imò nec statum Ecclesiasticum assumere intendunt: ac duntaxat aliquam summam pecuniæ ex Beneficio accepto accipere cogitant.

Optimè enim intelligunt, sibi notabilem pecuniæ summam non defuturam, mox ubi Beneficium duntaxat habuerint; licet illi deservire, quin nec in statu Ecclesiastico perseverare intendant. Mox enim ut Beneficium obtinuerint, via resignationis aut permutationis *sub pensione patebit*: atque hac mediante, nullo præstito, neque posthac præstando officio, non exiguâ sæpè summa pecuniæ aut annuè præstanda, aut certè si maluerint, redemptâ pensione simul & semel solvetur. (*b*) Quàm frequens sit hic ex usu pensionum natus abusus, quotidianâ & notoriâ multorum praxi nimiùm probatur.

VIII. Præterea per pensionum usum fraus fit Canonibus Beneficiorum pluralitatem vetantibus. Cùm enim pensiones reverà Beneficia non sint, credunt Pensionarii, quòd pensiones unà cum alio Beneficio retineri queant, salvis Canonibus pluralitatem Beneficiorum improbantibus: atque ita reipsâ id penè assequuntur, quod per plurium Beneficiorum retentionem intendunt: in eademque etiam ferè incommoda hinc incidit Ecclesia, quæ vetando pluralitatem Beneficiorum evitare intendit.

Quid enim aliud, nisi plurium Beneficiorum emolumenta quærunt, qui plura Beneficia retinere desiderant? Hæc autem reipsâ Pensionarii assequuntur; dum resignantes titulum, notabilem portionem proventuum retinent, eamque sibi sine ulla cura aut labore, ab omnique expensâ & onere liberam solvendam.

IX. Ecclesia pluralitatem Beneficiorum improbans, id præcipuè improbat, quòd " unus, qui unum quantumvis modicum vix officium implere sufficeret, *plurimorum* sibi vendicet *stipendia*: quæ multis litteratis viris, vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent aliundè sufficere, æquâ distributione collata, " uti loquitur Pontifex in *Extravag.* EXECRABILIS *De Præbendis* inter communes.

X. Certè non absimiles videntur hujusmodi Pensionarii illis, qui jam pridem variis artificiis plura Beneficia retinere volentes, Beneficium alteri quidem modico constituto stipendio resignabant, ejusdem Beneficii vicariâ cum majore parte fructuum sibi retentâ; quod perniciosum artificium dum Ecclesia detexit, condemnare non dubitavit.

XI. Denique, qui vel leviter hodiernum Pensionariorum, sive Pensionibus inhiantium agendi modum attenderit, eosdem penè Pensionum & Simoniæ effectus esse intelliget.

Imprimis per Simoniam res Spirituales ad vilitatem quandam per commutationem cum rebus temporalibus rediguntur; & quodammodò rebus terrenis coæquantur, uti infrà *titulo* 13. aliàs 30. *cap* 1. latiùs exponetur. Porrò quis negabit, idem per usitatam pensionum praxim frequenter contingere? Nonne ad oculum patet, Resignantes ac Permutantes, æstimare Beneficia sua penès proventus annuos, eosque temporali pensione compensatos aut æquatos velle; non aliter, ac si res merè temporales in foro appretiarentur, atque pretii suppletione ad æqualitatis terminos reducerentur? Num forsan res spirituales minùs deprimuntur, aut ad minorem utilitatem rediguntur, si Pensione annuâ aliquot centenorum florenorum commutentur, quàm si certâ pecuniæ summâ interveniente commutatio fieret?

XII. Ulteriùs per Simoniam fit, ait S. Gregorius *lib. 7. Epist.* 111. " ut nulla de actu probatio, sollicitudo de moribus, nulla de vita discussio; sed solummodo dignus, qui dare pretium sufficerit, æstimetur. " An non idem est Pensionum effectus? Nonne prima, ne dicam unica, est Pensionariorum in Beneficiorum resignatione aut permutatione cura, quis ampliorem ac pinguiorem pensionem dare velit.

Sit Clericus aliquis moribus ac eruditione quantumvis excellens, qui Beneficium non ambiat; qui proventus ac redditus Ecclesiasticos consideret, ut Ministrorum sustentationi deputatos, & quod reliquum est, pauperum usibus applicandum; si Pensionem proventibus Beneficii proportionatam annuere nolit, à Beneficio excludetur.

XIII. Nonne quoque constat, per Pensionum praxim æquè ac per Simoniam pauperibus plerumque ad Beneficia aditum intercludi? Quid enim experientiâ evidentius, quàm Pensionarios illos passim quærere, qui Pensionem non tantùm annuere volunt; sed de illius

(*a*) 2. ad Thessal. cap. 3. v. 10. Legitur; *Qui non vult operari, non manducet.*

(*b*) Istæ Pensiones redimi solent Leodii, Coloniæ, & in aliis Germaniæ locis: vocantur *Pensiones Ranquiariæ*, idest, *Pensions Banquieres, rachetables par les Resignataires.*

lius annua solutione securitatem dare possunt? Imò frequenter Pensionariis nec hoc sufficit; sed eum invenire student, qui si non expressè, saltem tacitè pensionis redemptionem addicat; aut ut minùs ex circumstantiis colligant, eum ad redimendum esse inclinatum; quod cùm à pauperibus non sperent, etiam illis, tametsi optimè merentibus, Beneficia sua resignare cavent.

XIV. Quid plura? Nonne ingenuè fatendum est, per Pensionarios hodie eò rem penè redactam, ut dicere liceat cum Alexandro II. " Nulli unquam Clerico, quamvis Religioso, quamvis scientiâ & moribus prædito, Ecclesiasticum Beneficium concedatur (ego dico, resignetur) nisi ei, qui *profano pecuniæ* (Pensionis) *munere* illud emere studuerit: sitque Ecclesia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena, & vilis merx à negotiatoribus ad vendendum exposita. " *Causa* 1. *quæst.* 3. *Can.* 9.

XV. Hæc aliaque sunt, quæ ipsum pensionum usum tametsi in suis initiis laudabilem, & à Sanctis Patribus jam pridem comprobatum, adeò odiosum hisce posterioribus temporibus reddiderunt, & etiamnum hodie reddunt, ut ideò plurimi optârint, & optent, ut earum usus penitùs tolleretur: non quasi eos lateret pensiones subinde licitè, quin & laudabiliter reservari & imponi posse: sed quòd sciant, usum earum in tantùm abusum degenerasse, ut vix sperari possit, ut, usu retento, abusus tolli possit.

CAPUT III.

Discutiuntur causæ, ex quibus hodie pensiones imponi solent.

1. *Tribus de causis hodie solent imponi pensiones.*
2. *Non potest imponi Pensio nisi in commodum habentis aut prætendentis jus ad Beneficium.*
3. *Ratio hujus praxeos.*
4. *Etiam in Belgio hæc praxis obtinet.*
5. *Pensiones ex his causis impositæ tolerantur, non probantur.*
6. *Nulla earum causarum* per se *sufficit, ut pensio licitè exigatur.*
7. *Retentio pensionis ex causa* cessi juris *sapit Simoniacam transactionem.*
8. *An hujusmodi probetur in cap.* 21. ✠ *De Præbendis?*
9. *Proponitur casus Capituli.*
10. *Prima parte responsi ostenditur, cessionem juris litigiosi non esse sufficientem causam pensionis.*
11. *Altera pars responsi.*
12. *Ex hac non probatur, Pensionem in casu Capituli potuisse* licitè exigi.
13. *Pensio hæc non procedebat ex pactione partium, sed* auctoritate *judicis.*
14. *Hoc titulo pensiones hodiernæ multùm ab illa sunt disparatæ; & magis de Simonia suspectæ.*
15. *Pensio, de qua in Capitulo tantùm à Pontifice* toleratur.
16. *Ex hac tolerantia arrepta occasio malè faciendi.*
17. *In* tolerandis, *quæ speciem mali habent, cautè procedendum.*
18. *Hodiernæ resignationes insufficientes sunt ad justificandas pensiones; & prima ratio insufficientiæ.*
19. *Qui potissimum petere soleant pensiones titulo resignationis.*
20. *Secunda ratio insufficientiæ.*
21. *Ob hanc rationem retentio pensionis titulo resignationis reprobata per Synodum Chalcedonensem.*
22. *Similiter per Synodum Oxoniensem.*
23. *Tertia ratio insufficientiæ petita à Simonia.*
24. *Compensare inæqualitatem proventuum in permutatione per pensionem, sapit Simoniam.*
25. *Etiam Doctores laxiores reprobant* pensiones *solo titulo resignationis.*
26. *Pensiones ex prædictis causis, licèt injustæ respectu exigentium, possunt esse in utilitatem Ecclesiæ.*

I. Pensiones hodiè ferè tribus de causis imponi solent; scilicet *pacis* causâ quando Beneficium est litigiosum. Secundò causâ *resignationis*, & tertiò, causâ *permutationis*, ne Resignantes vel Permutantes *nimium dispendium patiantur.*

Et quidem in Gallia nulla alia de causa admitti solet pensio, etiam per Pontificem imposita; uti testatur Rebuffus in tractatu *De Pacificis Possess. num.* 126. dicitque " fuisse prolatum Arrestum anno 1535. mense Junio, quòd pensio non imponatur, nec imposita in Regno admittatur extra *tres* casus, qui sunt jam enumerati. Idipsum tradunt unanimi consensu omnes Galliæ Pragmatici.

II. Hinc ulteriùs cum auctore Analysis in Regulam Cancellariæ *De Publicandis Resignat. n.* 113. notant, quòd " pensio non possit constitui etiam per *Papam* & *consensu Prælati* ad commodum ejus, qui *nullum* habet, nec prætendit *jus in Beneficio*: nec in hoc Regno toleratur, sed appellaretur tanquam *ab abusu*, & abusivum declararetur, non obstante quacumque possessione.

Post hæc infert: " Debet ergo constitui vel causâ *concordiæ* cum causæ cognitione per Ordinarium, ut in *cap.* Nisi essent ✠ *De Præb.* vel per Papam ad commodum vel vitam, verum vel probabile *jus* & titulum Resignantis tantùm.

Refert quoque Joannes d'Olives *lib.* 1. *quæst.* 29. anno 1537. per Arrestum Parlamenti Tolosani declaratum fuisse abusivam pensionem, quia non alia de causa imposita erat, nisi ut Pensionarius commodiùs vivere posset.

III. Cur autem ad hos tres casus restringatur pensionis impositio, non obscurum est; & ex relatis verbis auctoris Analysis sufficienter elici potest.

Cùm enim multis Regiis Edictis cautum esset, & Parlamentorum Arrestis probatum, nullos non Regnicolas posse Beneficia habere in Regno Galliæ, cœptum fuit Beneficia in favorem extraneorum pensionibus passim gravari, atque ita indirectè Beneficia quoad temporalia à non Regnicolis possideri; & Regnum temporalibus exhauriri. Hoc ut præcaveretur, cautum fuit, ne pensio Beneficio imponi posset, nisi in commodum illius, qui habuit, vel prætendit jus in Beneficio: quod dum competere non potest nisi Regnicolæ, jam unà via pensionis extraneis occlusa est.

IV. Neque à praxi Gallicana in hoc puncto dissonat Praxis Belgica; quæ alias pensiones vix novit; nec facilè pensiones etiam à Papa impositas ad commodum alicujus, qui nec habuit, nec habere prætendit jus in Beneficio, admitteret.

Et sanè anno 1485. inter querelas Procuratoris Regii super Provisionibus Beneficialibus Curiæ Romanæ, hæc erat, quòd Beneficia *pensionibus gravarentur sine consensu Beneficiatorum.* Ut vel indè appareat, similes pensiones etiam eo tempore in Belgio fuisse improbatas: latiùs hæc continentur in Edicto ejusdem anni de 22. Septembris, quod extat parte primâ Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 8. *c.* 1.

V. Porrò illud hìc omninò observandum, quod tametsi in Gallia, & etiam in Belgio admittantur pensiones ex tribus illis causis (servatis quibusdam tamen moderationibus, de quibus in progressu hujus materiæ) nullatenus hinc consequens esse, pensiones undequaque licitas fore, & tutâ conscientiâ accipi posse à Pensionariis, modò vel unâ ex prædictis causis fulciantur. Multa enim pro temporum conditione, & abusu jam inolito tolerantur, quæ tamen non omninò probantur;

quemadmodum

quemadmodùm de consuetudine Ecclesiæ Gallicanæ, quæ unum ad plura recipiebat Beneficia contra sanctorum Canonum instituta, ad Genuensem Archiepiscopum scribit Alexander III. in *cap.* 15. ꝟ *De Præbendis.* Quæ (ait) *non approbatur à nobis, licèt non possit præ multitudine delinquentium emendari.*

Scribit quoque Innocentius III. Philippo Dunelmensi Episcopo *lib.* 1. *Epist.* 460. editionis Balusianæ, quòd "Romani Pontifices ut negligentiam quorumdam ad solicitudinem excitarent, & obviarent fortiùs cupiditati multorum, qui vacantes Ecclesias suis usibus applicabant, tam antiquis temporibus, quàm moderni *certum* tempus Canonicis & Capitulis præfixerint, ultra quod nec Ecclesiæ debeant, nec Ecclesiastica Beneficia seu Præbendæ vacare: Non approbantes (ait) quòd tam diu vacent, sed præcaventes ne diutius Ecclesia quælibet solito Ministrorum obsequio defraudetur.

Quidni ergo pariter dicatur, quòd Gallicani Proceres, qui tantopere abolitionem totalem pensionum in Synodo Tridentina urserunt, dum pensionum usum penitus abolere non potuerunt, eum saltem restringere voluerint: nec tamen usum earum omnino approbantes; sed præcaventes, ne abusus ulteriùs serpat?

VI. Et sanè si sigillatim prædictæ tres causæ examinentur, apparebit, nulla veri specie illas pro causis sufficientibus recipiendæ vel exigendæ pensionis haberi posse; id est, nec solam cessionem juris litigiosi, nec Beneficiorum permutationem, vel resignationem esse causam sufficientem, ut Cedens, Permutans, aut Resignans pensionem annuam sibi tuta conscientia reservari petat.

VII. Aliquando quæsitum fuerat ab Alexandro III. "utrum de Ecclesiastico Beneficio *in litigium* deducto possit fieri transactio." Respondit Alexander, "quòd transigi super re *sacra & litigiosa* non potest. Etenim res sacræ ut possideantur aliquo dato vel retento seu promisso, speciem credimus habere Simoniæ." *Cap.* 7. ꝟ *De Transact.*

Si ergo speciem habeat Simoniæ, transigere super re sacra & litigiosa *aliquo dato vel retento*; quomodo speciem Simoniæ evitabit, qui juri prætenso renuntiare non vult, nisi retentâ *pensione annuâ* aliquot centenorum florenorum? Nonne hic manifestè transigit super re sacra & litigiosa *aliquo retento*? Nisi forsan quis sibi imaginetur, nihil retineri, dum summa annua, quæ retinetur, *pensionis* nomine velatur. At verendum est, velum illud posse quidem hominum quorumdam oculos forsan obscurare; sed cum apparuerit ille de quo dicit Apostolus: *Omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo*, ad Hebræos 4. *vers.* 13. tunc & velum illud tolletur, & apparebunt omnia nuda & manifesta.

Quid enim interest, num quis simpliciter cum collitigante transigat data aut promissa certa pecuniæ summa; an verò transigat promissa annua pensione, eidem summæ æquivalente?

VIII. Scio quidem multis esse persuasum, hanc pensionis speciem jam probatam esse ab Innocentio III. in *Cap.* NISI ESSENT ꝟ *De Præbendis*; atque ex hac Decretali has Pensiones suum sumpsisse principium; sed & illud scio, hanc Decretalem nec in speciem favere hodiernis pensionibus, quæ prætextu *pacis & sedandæ litis* exiguntur.

IX. Casus istius Decretalis erat. Vacante quodam Prioratu duo fuerant electi, nec sciebatur cujus electio deberet prævalere. Causa duobus Judicibus delegata fuit, in quos & ipsi electi, ut causa faciliùs terminaretur, compromiserunt. Hi arbitri retenta sibi jurisdictione delegata, causa diu discussa tandem pro bono *pacis & concordiæ* ordinaverunt, quòd unus electus Prioratum haberet, alter verò 20. libras perciperet annuatim de redditibus Capituli, & 40. libras de proventibus Prioratûs: & hæc ordinatio ab omnibus probata, tandem pro confirmatione missa fuit ad Pontificem. Quid ergo de hac ordinatione dicat Pontifex videamus.

X. Imprimis scribit Pontifex: "nisi essent viri providi & honesti, tam qui ordinationem fecerunt, quàm illi circa quos facta est ordinatio, illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus.

Quæ hic timenda fuisset *exempli pernicies*; aut ita urgenda virorum providentia & honestas, si pensiones ob solam juris litigiosi cessionem licitas esse credidisset Pontifex? Nonne hic super Prioratu *vera lis* erat? Nonne unus Prioratui cedebat? Quidni ergo alteri pensio assignari poterat, si hodiernæ Pensiones hujusmodi titulo innixæ licitæ sint?

XI. Adhæc scribit Pontifex, Judices delegatos, qui simul erant arbitri ex partium compromisso, fateri *se pro bono pacis & utilitatis hoc ordinasse*, idque *post concertationem diutinam*.

Considerata ergo virorum qui hanc ordinationem fecerant, honestate & providentia; quodque faterentur, se post *concertationem diutinam*, *pro bono pacis & utilitatis* hoc ordinasse; & quia hæc ordinatio *ab omnibus esset recepta*, respondit ulteriùs Pontifex, "quòd licitè Prior & Capitulum de proventibus suis propter causas prædictas, non quidem ex pactione partium, sed ex jussione Judicum provisionem hujusmodi exhibeant.

XII. Notandum inprimis, tantùm dicere Pontificem, quòd Prior & Capitulum provisionem illam à Judicibus ipsis impositam exhibere queant: sed non dicit, eam à Pensionario *licitè* & tuta conscientia accipi aut exigi posse. Quin enim nonnunquam ex parte imponentis, & solventis pensio possit esse justa & licita; quæ tamen ex parte exigentis sit injusta & illicita nequaquam dubitari potest; & capite sequenti ostendetur.

XIII. Ulteriùs notandum, hanc provisionem *non ex pactione partium*, sed *ex jussione judicum* exhiberi, ut expressè scribit Pontifex.

Ad quæ verba reflectens Glossographus, ait: "Ex *pactione partium* non liceret, nec eam tolerasset Papa, sed quia *judicis auctoritate* factum fuit, & ad tempus sustinetur.

XIV. Glossographi reflectionem alii passim Canonistæ amplexi sunt; eamque novissimè amplexus Prosper Fagnanus in Commentario ad hanc Decretalem *num.* 5. ait: "Oportet ut hujusmodi compositiones (qualis occurrit in hac Decretali) super Beneficiis, ad hoc ut valeant, & excusentur à Simonia, capiant principium ab *auctoritate* Superioris, & non à *pactione* partium, ut probat, inquit, hæc littera ibi, *non quidem ex pactione partium, sed ex jussione judicum.* Quamobrem, pergit Fagnanus, qui priùs faciunt inter se compositionem, & postea adeunt judices ut interponant auctoritatem, non excusantur secundùm bonam conscientiam, quominus incidant in vitium Simoniæ, ut advertunt Butrius, Imola, Abbas & Decius." Hæc Fagnanus.

Nihil ergo commune habet Provisio, de qua in dicta Decretali cum modernis pensionibus. Hæ enim ex *conventione & pactione partium initium sumunt*, illa autem provisio facta erat ex *mero officio* judicum delegatorum in qualitate arbitratorum, qui bonum pacis & utilitatis præ oculis habentes ita statuendum credebant.

XV. Adhæc, licèt ordinatio illa à judicibus illis providis & honestis, pro bono pacis & utilitatis facta, nihil mali in se habere videretur, eam tamen Pontifex approbare noluit, sed *adhibito hoc moderamine*, inquit, TOLERAMUS.

Quis verò nescit, multa pro temporum, ac rerum circumstantiis à Pontifice aliisque Ecclesiæ Prælatis *tolerari & dissimulari*, quæ tamen non probantur, Unde

Unde etsi hic pensionis aliquod vestigium esset nihil tamen pensionarii in suam defensionem habere possent.

XVI. Verum enim verò, tametsi Pontifex hoc suum responsum ita temperaverit, tantaque circumspectione loquutus fuerit, tamen ex *occasione hujusmodi provisionis*, ait Glossa, *assumunt quandoque aliqui causam malefaciendi.* Quinimò ut rectè nonnulli observarunt, ex hac Decretali originem sumpsere pensiones illæ, quæ hodie *pacis* causa colorantur; ut vel inde pateat, quàm difficiles se exhibere teneantur Ecclesiæ Prælati, ut permittant aut etiam tolerent ea, quæ de facili in exemplum, cum ingenti malorum sequela, trahi queunt.

XVII. Quamvis igitur Prælati Ecclesiæ juxta ante dicta, interdum ob bonum Ecclesiæ annuere possint pensionem alicui non merenti; ob exempli tamen perniciem rarissimè id faciendum erit; imò interdum expediret extrema quæque tentare, quàm pensionem permittere seu indulgere; præsertim eo loco, ubi pensiones, tot malorum scaturigines, nondum invaluerunt, aut non tales quales petuntur.

XVIII. Si titulum resignationis, vel permutationis attenderimus, eum non minùs, quàm titulum *pacis* sive *concordiæ*, insufficientem pro justificanda retentione pensionis inveniemus.

Imprimis nemo non fatetur, resignationem vel permutationem esse titulum omnino insufficientem petendæ pensionis, si non intuitu necessitatis aut utilitatis Ecclesiæ, prout Canones requirunt, fiat; sed intuitu alicujus lucri alteriusve commodi temporalis permutatio ineatur, vel resignatio.

Quis enim sat impudens est, ut ausit dicere, quòd resignatio vel permutatio, quàm non utilitas aut necessitas Ecclesiæ, sed proprium interesse, vel humanus aliquis & carnalis affectus extorquet, sit justa causa, ut contra SS. Canones, per quamdam dispensationem portio proventuum à Beneficio in favorem hujusmodi Resignantis vel Permutantis abstrahatur? Nonne potius similis Resignans vel Permutans eo titulo indignus redditur, ut ab Ecclesia juvetur, qui contra ipsa Ecclesiæ sæpius iterata Decreta, Ecclesiam, quam sibi in sponsam semel desponsaverat, lucri vel propriæ commoditatis intuitu repudiare non veretur?

Si vel obiter quis reflectat, quo fine & animo hodie Resignationes & Permutationes fieri soleant, non difficulter intelliget, Resignantes vel Permutantes pensione & adjutorio Ecclesiæ eo titulo reddi indignos.

XIX. Qui enim sunt qui hodie in Resignatione vel Permutatione *pensionem* exigere consueverunt; nisi qui vel spe lucri aut proprii commodi, aut etiam Officii Ecclesiastici persolvendi obligatione se eximendi, cupiditate impulsi, ex uno in aliud Beneficium se protrudunt? Qui enim de Ecclesia, cui semel divina ordinatione & electione adscripti sunt, nonnisi utilitate aut necessitate Ecclesiæ suadente & trahente, ad aliam transeunt, seu potius jussu Superiorum transferuntur, sciunt quod Ecclesia seu sponsa, quàm necessitate cogente deserunt, non ideò gravanda sit, quia eam deserunt; & licèt laudabiliter pro debito eidem deservierint, servitium non temporali mercede seu pensione in hoc mundo, sed æterna à Domino remunerandum sperant.

XX. Præterea proventus Beneficiorum, tum ex mente Ecclesiæ: tum voluntate Fundatorum, iis annexi, integri cedunt ad usum & dispensationem Titularis & Possessoris. Cum ergo ipse Resignans, aut Permutans per Resignationem exuat se titulo & possessione Beneficii, nullum sanè jus ad proventus illius Beneficii ulterius prætendere potest: quandoquidem & certum sit, jus percipiendi proventus, unà cum titulo ex intentione Ecclesiæ & Fundatorum transire ad Titularem, non secus ac *Officium* ipsi Beneficio annexum, propter quod Beneficium, seu jus percipiendi fructus, datur.

XXI. Hinc jam pridem à Synodo œcumenica Calcedonensi *Can.* 10. statutum legitur: "Si quis translatus est ex alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ, vel Martyriorum quæ sub ea sunt, aut Ptochodociorum, aut Xenodochiorum *rebus in nullo* communicet.

Qui è Beneficio permutato aut resignato annuam pensionem aliquot centenorum florenorum recipiunt, dicentne, quòd *Ecclesiæ* à qua translati sunt, *rebus in nullo* communicent? credat his hoc qui verbis, non rebus Canones conditos esse existimat.

Unde Christianus Lupus in hunc Canonem, asserere haud dubitavit: "Hæc nostri Canonis verba *si quis translatus*, &c. ostendunt, prioris relicti aut resignati Beneficii *pensiones* tunc necdum fuisse.

XXII. Canoni Calcedonensi insistens anno 1222. Synodus Oxoniensis *Can.* 11. æquè pensionis, quàm nomine *vicariæ* expressit, quàm alterius rei reservationem reprobavit. "Ne lepra Giezitica, quòd absit, per avaritiæ cultum latenter irrumpens, Ministros Ecclesiæ collocet extra castra regni æterni: districtius inhibemus, ne quis Ecclesiæ renuntians, *recipiat ab eo qui sibi substituitur, vicariam.*

XXIII. Urbanus III. in *Cap.* 5. ꝟ *De Rerum permutat.* scripsit, quòd "sint quidam, qui Præbendæ suæ cedunt, & juri renuntiant, ut majorem Præbendam obtineant, vel ex hoc certam summam pecuniæ consequantur: quòd quidem (ait) honestati est contrarium, & *simoniacam* procul dubio continet pravitatem.

An hodierni resignantes & permutantes cum retentione pensionis non similiter cedunt præbendæ, ut ex hoc summam pecuniæ consequantur; scilicet summam annuam aliquot centenorum; vel unam aliquot millium florenorum, honesto ut vulgò creditur, pensionis currentis vel redemptæ vocabulo contextam.

XXIV. Sed dicet quis, saltem licitum est aliquam exigere pensionem in permutatione Beneficiorum inæqualium in proventibus annuis, ut ad æqualitatem reducantur; & ne unus Permutantium ex sua permutatione *nimium dispendium patiatur.* Hæc quidem ratiocinatio valere & admitti posset, si de duorum fundorum, aut equorum permutatione tractaretur; ubi valor unius pretio suppleri potest: At illud permutationi Beneficiorum applicare; quid aliud est, quàm apertam & pudendam mercimoniam Beneficiorum inducere, eamque inani *Pensionis* vocabulo velle palliare?

Qui enim pensionem exigit, ut ea mediante inæqualitas fructuum Beneficii suppleatur; nonne pecuniam sive annuè, sive semel præstandam exigit, ut excessus proventuum Beneficii resignati compensetur? Et tamen "certum est excessum sive inæqualitatem in re spirituali non posse suppleri vel compensari pecunia aut aliquo dono temporali; cujus in promptu ratio est, quia spirituale venderetur pro temporali, quæ res ponit veram materiam Simoniæ: nihil hic faciente Prælati auctoritate, quæ vitium tollere nequit.

Ita Zoësius noster ad titulum Decretalium *De rerum permutat.* quamvis in hoc Commentario sequutus recentiores nonnullos Scholasticos & Casuistas, ad eorum etiam laxiorem Canonum expositionem & doctrinam, magis declinet.

XXV. Quid plura? Tam evidens est permutationem & resignationem non esse sufficientes titulos petendæ pensionis, ut vel indulgentiores Theologi id agnoverint; atque contrariam praxim communem tanquam merum abusum reprobaverint.

Et quidem Theophilus Raynaudus è Societate Jesu Theologus in tractatu suo De bonis Ecclesiæ *lib.* 1, *sect.* 2. *cap.* 1. ait: "Nullo modo justum est, ut quis idcirco tantum deposcat sibi pensionem, quia resignat Beneficium in favorem tertii, *tametsi hæc est pra-*

" *xis,*

„ *xis*, *vel potiùs* ABUSIO QUOTIDIANA. Reprehendunt eam Corduba, Valerius & Molanus. Ratio cur non possit eo tantùm titulo imponi pensio, inde ducenda, *quòd desit titulus accipiendæ ex ea causa pensionis*..... Igitur titulus ob quem pensio imponitur, est Beneficii renuntiatio; quæ si sola sit, non est causa idonea pensionis imponendæ: quia Beneficiarius post renuntiationem, nihil juris habet ad minimam partem fructuum Beneficii, quod dimittit: per ipsam vero renuntiationem, nullum jus ad fructus acquirit. Tenetur enim vel ritè ministrare, ut fructibus potiatur; vel si cedere Beneficio vult, tenetur *gratis* cedere, nisi aliquem titulum alleget, quo possit portionem fructuum retinere. Quod si omittat, & tamen fructuum *partem sibi securam velit*, *vel pro pretio Beneficii id deposcit*, EST SIMONIACUS: vel de ea nequitia est suspectus; etiamsi *Pontificiam* concessionem obreptitiè extortam obtendat; ut Corduba admonuit, adductis Panormitano, Anania, Felino, Archidiacono, Imola & Friderico.

XXVI. Pluribus insufficientiam harum causarum probat Perardus Castellus Advocatus in Parlamento Parisiensi, in sua collectione plurium quæstionum in materia Beneficiali *Dissertatione de Pensionibus*, *ad calcem tomi secundi adjecta*, ubi unà examinat pensiones, quæ in Gallia subinde reservantur auctoritate Regia super Beneficiis ad collationem Regis spectantibus; idque prætextu *meritorum* personæ in cujus favorem pensio reservatur; ostenditque & hanc causam non minùs quàm præcedentes solere esse insufficientem, ut ipsam pensionem licitam reddat ex parte ipsius Pensionarii.

Quin tamen pensiones ad sopiendas lites, aut promovendam resignationem aut permutationem possint esse licitæ ex parte Superiorum imponentium; & bonum Ecclesiarum posse subinde postulare hujusmodi pensionum impositionem, tametsi ex parte exigentium & percipientium sint illicitæ & injustæ, dubitari nequit; & capite sequenti demonstrabitur: ac per consequens, & hoc titulo meritò tolerantur & admittuntur.

CAPUT IV.

Quæ ex parte Pensionariorum sint attendenda, ut securi sint in accipiendis Pensionibus.

1. *Ab exigente pensionem plura expendenda.*
2. *Inprimis quæ sit natura proventuum Ecclesiasticorum.*
3. *Secundò, quòd non possit de proventibus Beneficii participare tanquam illius possessor.*
4. *Tertiò, an quæ in pauperum alimoniam sunt impendenda, sibi possint applicari?*
5. *Quàm injustum sit dari Clericis divitibus, quæ pauperum usibus sunt destinata.*
6. *Pensiones dare non indigentibus magnus abusus.*
7. *Pensio, uti hodie imponitur, est species servitutis impositæ Beneficio.*
8. *Per pensionem subtrahitur portio proventuum à Beneficio contra Ecclesiæ & Fundatorum ordinationem.*
9. *Unde Pensio non nisi* dispensativè *imponi potest.*
10. *Pensionarius securitatem desiderans, attendere debet num justa causa dispensationis subsit; tametsi à Papa pensio imponatur.*
11. *Non minùs hic requiritur justa causa quàm in dispensatione super pluralitate Beneficiorum.*
12. *Ex sententia Cardinalis Toleti dispensatio Papæ non reddit Pensionarios securos, si desit justa causa.*
13. *Consentiunt Toleto & alii Doctores.*
14. *Debent ipsi Pensionarii attendere num sit justa causa.*
15. *Potest pensio justè annui à Superiore, licèt injustè exigatur à Pensionario.*
16. *Penes Pontificem & Episcopos est auctoritas dispensandi bona Ecclesiæ in utilitatem Ecclesiarum.*
17. *Subinde utilitas Ecclesiæ requirit, ut pensio etiam non merenti concedatur.*
18. *Exemplum pensionis ad redimendam vexam justè addictæ, licèt non justè perceptæ.*
19. *Pensionum hujusmodi justitia probatur.*
20. *Pensiones similes subinde licitè solvuntur, licèt illicitè petantur.*

I. SI quis pensionem aliquam super Beneficio retinere intendit, atque in hac retentione & perceptione non tantùm coram hominibus, sed & coram Deo tutus, & ab omni injustitiæ & Simoniæ labe omnino exemptus haberi desiderat, plura seriò examinare & attentè expendere debet.

II. Inprimis certum atque apud omnes indubitatum est, proventuum Ecclesiasticorum conditionem & naturam ex mente Ecclesiæ, & Fidelium offerentium esse, ut Ministri Ecclesiæ ex iis suam accipiant sustentationem; templa sarta & tecta conserventur, sacra suppellex aliaque ad divinum cultum necessaria desumantur, & quod superest in pauperum alimoniam cedat; quemadmodùm paucis verbis expresserunt Patres Concilii Aquisgranensis anno 816. *Can.* 116. "Fideles „ namque fidei ardore & Christi amore succensi, ob „ animarum suarum remedium, & cœlestis patriæ desiderium, suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt Ecclesiam, ut his & *milites Christi alerentur & Ecclesiæ exornarentur*, *pauperes recrearentur*, & *captivi pro temporum opportunitate redimerentur.*

Hæc natura proventuum Ecclesiasticorum adeò indubitata fuit jam pridem Patribus, ut dicere non timuerit anno 844. Synodus Vernensis *Can.* 12. " Certè, „ quòd nullus quamquam *impudentissimus*, negare audebit, possessio Ecclesiæ votum est fidelium, *patrimonium pauperum*, redemptio animarum. „ Quod & latiùs probabitur, & exponetur *tom.* 2. *sect.* 4. *tit.* 1. aliàs *tom.* 1. *tit.* 32.

III. Hic expendat Pensionarius, vel pensionem desiderans, quo titulo de proventibus Ecclesiæ per resignationem sui Beneficii participare possit. Non titulo Ministerii sive servitii; quandoquidem Beneficium dimittendo, etiam Ecclesiæ illius Minister esse desinat.

IV. Cum proventus, si qui sustentationi Ministrorum supersunt, vel in templorum, vel suppellectilis Ecclesiasticæ usum, aut in alimoniam pauperum sint impendendi, consequens est, ut expendat, num ea sit sua conditio, ut *patrimonium pauperum*, sive quod pauperum alimoniis ex mente Ecclesiæ & Fidelium offerentium destinatum est, suis usibus applicare queat?

V. Sanè si de Clericis etiam *actualiter* Ecclesiæ inservientibus dictum sit, quòd "nec illi qui sua possidentes „ dari sibi aliquid volunt, sine *grandi peccato suo*, unde „ *pauper* victurus erat, accipiant: „ facilè intelligi potest, quid dici posset de iis qui servitium Ecclesiæ, quam deserunt, impendere ulteriùs non intendentes, ea quæ *pauperibus* debentur, accipiunt, si ipsi *sua possideant*, id est, aliundè vel ex patrimonio vel ex proventibus alterius Beneficii habeant, unde honestè, attentâ Clericali modestiâ, vivere queant?

VI. Attendant, quàm injustum, ne dicam sacrilegum sit, *patrimonium* pauperum, sive proventus, pauperum usibus applicandos, augendis divitum patrimoniis applicari? Et quàm meritò Concilium illud *Delectorum Prælatorum*, cujus suprà *cap.* 1. meminimus; dixerit: " Pensiones dare Clericis *divitibus*, qui commodè & honestè vivere queunt ex redditibus quos habent, *magnus certè abusus.*

VII. Adhæc attendere debent Pensionarii, quòd pensiones hodiernæ non sint nudæ & simplices eleemosynæ, quales vulgaribus pauperibus dari solent; sed amplius quid præ se ferant.

Pensio quippe ex moderno stylo, est species cujusdam servitutis Beneficio vel Ecclesiæ imposita, persolvendi annuam pecuniæ quantitatem ex proventibus Beneficii Clerico actualiter Beneficio non deservienti, nec illud possidenti.

VIII. Hinc per pensionem in effectu subtrahitur notabilis proventuum portio à Beneficio, cui ex Ecclesiæ ordinatione, & Fundationis lege, in sustentationem Beneficiati, aliosque pios usus est annexa; & alteri quasi in modum Beneficii assignatur.

IX. Quapropter ex omnium Doctorum sententia, quam & moderna Ecclesiæ praxis confirmat, nulla pensio sine interveniente legitima Superioris dispensatione Beneficio imponi potest; de qua dispensatione agetur capite sequenti.

X. Qui igitur pensione securè uti desiderat, discutere debet, num justa sit causa eam servitutem Beneficio seu Ecclesiæ imponendi, sufficiensque ut *dispensative* certa portio à Beneficio subtrahatur, & suis usibus applicetur.

Porrò dispensationem, quantumvis etiam auctoritate Apostolica suffultam, neminem reddere securum in conscientia, nisi justa & sufficiens causa dispensandi adsit, satis ostensum est suprà *Sect.* 3. *tit.* 3. aliàs *tit.* 20. *cap.* 5. ubi de dispensatione super pluralitate Beneficiorum actum est.

XI. Rationes autem quæ evincunt, dispensationem etiam Pontificiam super pluralitate Beneficiorum, non reddere quemquam in conscientia securum, si destituatur *justa causa*; etiam evincunt, dispensationem super impositione pensionis sine justa causa esse insufficientem.

Quamvis enim, teste Doctore Angelico 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 7. res Ecclesiæ sint ejus (Papæ) ut principalis dispensatoris; non tamen sunt ejus ut Domini & possessoris. "Unde si eas contra mentem Ecclesiæ & fundatorum malè dispensaret, nullatenus ex hac dispensatione tutus redderetur dispensatus.

XII. Quapropter Cardinalis Toletus *lib.* 5. *De Instruct. Sacerdotum cap.* 83. dicere non veretur: "Sine justa causâ, inquit, non habet in foro interiori & coram Deo locum dispensatio, sed tantùm in foro exteriori. Unde qui pensiones retinent, etiam cum dispensatione, si *non adest causa legitima*, *securi* non sunt, nec excusantur, quia Papa dedit, & *ipsorum est considerare quomodo dederit.* Hoc, inquam, non excusat. Si enim quis accipiat pecunias ab œconomo, quem scit malè dispensare res Domini, & contra justitiam, non potest eas in conscientia tum retinere. Papa autem non est Dominus bonorum & redditum, sed tantùm universalis dispensator. Unde sicut cùm dispensat hominem in voto, non facit hominem securum in conscientia, nisi causa adsit; ita in pensionum & Beneficiorum distributione. Causa autem hæc debet esse in utilitatem Ecclesiæ cujus sunt bona. Si enim nulla via vel pacto in Ecclesiæ hujus, vel universalis utilitatem tendat, non est causa legitima.

XIII. Toleto consentit Gambarus *de Auctoritate Legum lib.* 10. *num.* 136. docens, "quòd in foro conscientiæ, pensio sine causa constituta pro aliquo, quia substrahitur alimonia pauperum & Ministrorum, non prosit obtinenti, maximè quia istæ indiscretæ pensiones sunt causa mille malorum.

Et ante hos celeberrimus Jurisconsultus Guilielmus Benedicti ad *Cap.* RAYNUTIUS *De Testamentis de fideicom. substit. parte* 2. *num.* 36. & 54. "Causa imponendi pensionem semper injusta censetur, si non pertineat ad utilitatem Ecclesiæ, cui pensio imponitur..... sine ergo causa legitima utilitatem Ecclesiæ pensionariæ concernente, non valet etiam à Papa imposita pensio.

XIV. Quàm verò sibi ipsis imponant, & blandiantur, qui de justitia causæ parum soliciti, hac una ratiuncula omnem suis conscientiis securitatem conciliant. *Papa dispensavit*, sive Papa dispensationem annuit, *ipse viderit*, suprà *Sect.* 3. *tit.* 3. aliàs *tit.* 20. *cap.* 5. sufficienter ostensum est.

XV. Denique ne Pensionarii ex facto Superiorum nimiam securitatem sibi ipsis assumant, advertant, posse nonnunquam pensiones ex parte Superiorum justè, & in utilitatem Ecclesiarum annui, & à Beneficiaris persolvi; tametsi injustè fuerint exactæ, & injustè recipiantur.

XVI. Pontificem & Episcopos mansisse bonorum Ecclesiasticorum superintendentes seu dispensatores in utilitatem Ecclesiæ, etiam post rerum divisionem & Beneficiorum erectionem, nemini dubium est. *Ut Episcopi potestatem habeant* (inquiebat tribus circiter à facta rerum Ecclesiæ divisione seculis Synodus Moguntina) *res Ecclesiasticas providere, regere, gubernare, atque dispensare secundùm Canonum auctoritatem.*

XVII. Cum igitur nonnunquam ipsa necessitas aut utilitas Ecclesiæ (cui rerum Ecclesiæ dispensatio subservire debet) exigat aut postulet, ut etiam Clerico *diviti*, nec de Ecclesia merenti pensio assignetur, indubiè Pontifex aut Episcopus, qui unicè utilitatem & necessitatem præ oculis habere tenentur, eam justè, ad *redimendam vexam*, seu majus Ecclesiæ malum avertendum, nonnunquam concedent, licèt ipse injustè extorqueat ac recipiat.

Quid enim, si indignum quempiam Sacerdotem à sacro Ministerio, v. g. Beneficio Curato, amoveri & alium idoneum in locum illius substitui oporteret; & tamen ille sine pensione Beneficium abdicare nollet? tunc indubiè salus animarum & utilitas Ecclesiæ permittit, imò exigit, ut velut ad redimendam vexam potiùs ei pensio assignetur, quàm ut cum tanto animarum detrimento in Cura permaneat; si nimirum de suo gradu aliter exturbari, aut saltem non sine majori incommodo, & molestia posset.

XVIII. Non absimile pensionum exemplum occurrit in *cap.* 31. ꝟ *De Rescript.* nimirum, quas nonnullæ Ecclesiæ pendere solebant, ut se à vexationibus eorum qui mandatis à Sede Apostolica pro impetratione Præbendæ primò vacaturæ, & sæpius subreptitiè vel obreptitiè obtentis vexabant, redimerent. "Solebant enim (ait Janus à Costa celebris Canonista) mandatarii isti plerumque esse contenti certa præstatione annua sive pensione, cujus constitutione, Ecclesiæ, contra quas impetraverant litteras, redimebant se à *vexationibus* impetrantium. Nam quamvis omnis constitutio pensionis hoc jure valde suspecta sit, pergit à Costa, videntur tamen hoc casu Pontifices conniventibus oculis hoc permisisse Ecclesiis, quas contra veterum Canonum statuta mandatis istis onerabant.

XIX. Et certè quis hujusmodi pensiones ex parte constituentium non probaret. Si enim nemo infidelitatis aut injustitiæ accuset tutorem, qui ex rebus pupilli aliquid concedat alicui nihil juris ad illud habenti, ut pupillum adversus injustum vitæ aut rerum suarum invasorem defendat, eumque à summo illo discrimine liberet; quis Prælatos illos accusare audeat injustitiæ aut infidæ administrationis, si partem aliquam rerum Ecclesiæ non merentibus tribuant, ut ab Ecclesiis arceant lupos, qui non vitæ corporali, sed spirituali insidiantur?

XX. Adhæc, quis non videat, quòd eadem ratione, qua, propter utilitatem Ecclesiæ, Prælati similes pensiones permittere coguntur, Clerici ad Beneficia illa vocati easdem persolvere possint? Econtra eos, qui suis injustis vexationibus Prælatos ad pensionem constituendam

tuendam cogunt, non justiùs eam recipere, quàm is, qui à tutore pupilli in casu proposito, ad redimendum pupillum ab iniqua sua vexatione, pecuniam recipit.

Nullatenus proinde sequitur : Pontifex aut Episcopus pensionem justè permittit, & Beneficiatus justè persolvit, ergo Pensionarius eam justè recipit.

CAPUT V.

Cujus auctoritate hodie imponatur pensio; & quæ differentia inter pensionem impositam à Papa, & creatam ab Episcopo.

1. *Olim pensionis assignatio sine dispensatione fieri poterat.*
2. *Quæ ratio illius disciplinæ.*
3. *Quando dispensatio requiri cœperit?*
4. *Canones sectionem Beneficiorum vetuerunt.*
5. *His contrariari Pensiones creditum est.*
6. *Qua de causa Canones sectionem Beneficiorum vetantes pensionibus applicati?*
7. *Hinc ulteriùs creditum, pensiones sine dispensatione Canonum imponi non posse.*
8. *Imò visum fuit requiri Pontificiam dispensationem.*
9. *In Gallia Episcopi pensiones imponere non possunt.*
10. *Qua ratione Synodi Simoniacas reputent pensiones sine auctoritate Pontificis impositas?*
11. *Utrùm rariùs & difficiliùs Romano Pontifici, quàm Ordinariis in annuenda pensione subripi natum sit?*
12. *Synodi declarant de Simonia* suspectas *pensiones sine auctoritate Papæ impositas.*
13. *Non omnes pensiones sunt Simoniacæ, quæ sine auctoritate Pontificis imponuntur.*
14. *De Jure communi etiam auctoritate Episcopi reservari possunt pensiones; & hoc praxi Belgicæ est conforme.*
15. *Ex Interpretum opinione pensio à Pontifice creata est* realis; *imposita ab Episcopo tantùm* personalis.
16. *Fundamentum hujus distinctionis.*
17. *Licèt dubitari possit de soliditate fundamenti, opinio hæc nihilominus in praxi recepta est.*
18. *Pensio ab Episcopo creata non obligat successorem; secùs à Papa imposita.*
19. *Capitulum percipiens fructus tenetur ad pensionem à Papa impositam; & Pensionarius potest agere actione reali* hypothecaria.
20. *An ad pensionem teneatur cui ob incapacitatem Beneficiati fuit Beneficium collatum?*
21. *Pensio non creditur realis saltem in Gallia, imposita Beneficiis* Curatis.
22. *Qua ratione sit* merè realis *respectu successoris?*
23. *Hodie Pensiones videntur reputari tanquam servitutes.*

I. JAM pridem Episcopis & Clericis pensiones alimentarias, ex proventibus Ecclesiarum & Beneficiorum assignatas fuisse, vidimus capite primo.

Imò hæc pensionum assignatio primitùs videtur etiam sine ulla Canonum relaxatione, sive dispensatione fieri potuisse : neque in ullis pristinis illis pensionum exemplis, ulla dispensationis seu relaxationis Canonum auctoritate Superioris faciendæ mentio habetur.

II. Cum enim necdum invaluisset Beneficiorum erectio, id est, proventuum Ecclesiasticorum singulis titulis annexio; ut nimirùm singuli tituli suos particulares haberent proventus annexos, etiam nondum receptum erat, neque Canonibus decretum, Beneficiorum divisionem fieri, dum proventus alicujus Ecclesiæ Clericis extraneis verè indigentibus assignabantur : sed sola auctoritas spiritualis & Sacerdotalis cuique titulo particulari annexa dividi vetabatur : quâ indivulsâ manente, nulla credebatur fieri Beneficiorum divisio: uti non obscurè indicavit S. Gregorius verbis ex *Epist.* 43. *lib.* 2. capite primo relatis, quibus monet Episcopos per Illyricum constitutos, ut Coepiscopos quos à propriis locis furor hostilis expulerat, reciperent: „ Non quidem (ait) ut per communionem Episcopalis Throni *dignitas dividatur*, sed ut ab Ecclesia juxta possibilitatem sufficientiæ debeant alimenta „ percipere.

III. At postquam singulis titulis sui particulares proventus annexi fuere; ipsumque jus percipiendi hos proventus partem quodammodò ipsius Beneficii constituere creditum fuit, unà quoque reputatum fuit divisionem & sectionem Beneficii fieri, dum hoc jus percipiendi fructus Beneficio annexum, vel potiùs ipsum Beneficium constituens, inter plures dividebatur.

Cum igitur divisio Beneficiorum esset Canonibus contraria, visum fuit, auctoritate Superioris opus esse in pensionis assignatione; utpotè qua jus percipiendi proventus Ecclesiasticos, seu potiùs Beneficium, inter *duos* quasi *dividitur*.

IV. Sectionem Episcopatuum & Dignitatum jam pridem Canones prohibuerant, quos refert Gratianus *Can.* 6. 12. 39. & 41. *Caus.* 7. *q.* 1. ac cum de Præbendis expressè non loquerentur, nonnulli harum sectionem haud vetitam credebant, quemadmodùm testatur Concilium Turonense sub Alexandro III. in *Cap.* 8. ✠ *De Præbendis*, harum quoque divisionem interdicens. " Majoribus Ecclesiæ Beneficiis in sua „ integritate manentibus, indecorum nimis videtur, „ ut *minorum* Clericorum *Præbendæ* patiantur sectio„ nem. Idcircò ut sicut in magnis, ita in minimis mem„ bris suis firmatam Ecclesia habeat unitatem, divisio„ nem Præbendarum, aut dignitatum permutationem „ fieri prohibemus.

Ad hoc Concilii Turonensis statutum reflectens Innocentius III. interroganti Episcopo, cum sæpè contingat quòd ad unam Præbendam duo Clerici propter importunitatem petentium eligantur, quid sibi agendum esset, respondit : " Nos attendentes quòd si duo unam Præ„ bendam tenerent, illud esset contra Concilium Tu„ ronense, quod Præbendarum prohibet sectionem, „ & si unus illorum ipsam obtineret Præbendam, sub „ expectatione alius contra Lateranensis Concilii statuta „ remaneret. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, „ quòd talis electio de rigore juris penitus est cassanda. „ *Cap.* 20. ✠ *De Præbendis.*

Simile responsum ejusdem Pontificis occurrit in *cap.* 25. ✠ *eod.* datum Episcopo Trecensi. Cum Archiepiscopus Rhemensis Legatus Sedis Apostolicæ duos in *eadem* Præbenda instituisset, & ambobus Capitulum Trecense stallum in choro & locum in Capitulo, & idem Archiepiscopus supradictæ Præbendæ fructus dividendos communiter assignassent, donec alter integrum Præbendale stipendium (vel ut alia lectio habet, *Beneficium*) esset assecutus.

Deinde in eadem Decretali dicitur, " quod, licèt in Ec„ clesia in qua *non* est *determinatus* numerus Præbenda„ rum, nulla etiam vacante, in Canonicum quis possit af„ sumi, cum intelligatur ad quoddam jus eligi, quod ex „ Electorum assensu de novo creatur, & cum electo in „ Canonicum nascitur & desinit cum defuncto : in Eccle„ sia tamen, quæ determinatum habet numerum præ„ bendarum, uno *individuo* jure vacante, duo simul eli„ gi non possunt ad illud, eò quòd hujusmodi *spirituale* „ jus dividi seu communicari nequeat inter eos.

V. Hæc responsa si cum textu Concilii Turonensis conferantur, admodùm verisimile est, sensum Decreti hujus Concilii esse, ne ipsum jus *spirituale* Præbendarum divideretur; id est, ne unâ Præbendâ duntaxat vacan-

vacante, duo in Canonicos eligantur; eisque jus Canonicale, quod *individuum* est, pro dividuo assignetur: adeoque nec Decretum propriè ad pensiones pertinere: quia per harum assignationem jus illud *spiritale* propriè non dividitur; nec duo ad unum Canonicatum assumuntur, aut Canonicatus inter ipsos dividitur: uti notavit Ludovicus Thomassinus, *De Discipl. Eccl. parte* 4. *lib.* 4. *cap.* 37. *num.* 3.

VI. Quidquid sit, certum est, tandem hoc Decretum Concilii Turonensis à Canonistis passim ad pensiones extensum, tanquam si per eas divisio Beneficiorum contra Concilium Turonense contingeret.

Quin & Decretum Concilii Lateranensis sub eodem Alexandro III. in *cap.* 7. ✠ *De Censibus*, prohibens, „ ne ab Abbatibus, Episcopis, aliisque Prælatis novi „ census imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, „ nec partem redditnum *suis* usibus appropriare præ„ sumant: pensionibus applicatum fuit; quasi per has *novi census* Ecclesiis imponerentur. Cui applicationi non parum juvit *rubrica tit.* 12. *lib.* 3. *Decretalium*: *Ut Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur*: in cujus nigro mentio quoque fit citati Decreti Concilii Lateranensis.

Dum enim Beneficia Ecclesiastica cum onere pensionis annuæ conferuntur, censentur conferri *cum diminutione*: & cum juxta modernam disciplinam, Resignantes & Permutantes habeant præcipuas partes in collatione hujusmodi Beneficiorum (ut titulo præcedenti ostensum est) etiam quodammodò Collatores partem fructuum sibi reservant, dum hi pensionem sibi reservari petunt: ideoque nec sine fundamento Decretum Concilii Lateranensis ad ipsos extensum est.

VII. Hac itaque tum Concilii Turonensis, tum Lateranensis interpretatione recepta, creditum quoque fuit *pensiones*, quæ in Beneficiorum resignatione ad usum Resignantium reservantur, esse Juri communi contrarias: ideoque reservari aut imponi non posse, nisi auctoritate eorum, qui super jure dispensare possunt.

VIII. Et quidem cum ageretur de Canonibus duorum Conciliorum generalium, visum fuit, solâ auctoritate Romani Pontificis dispensationem hanc posse concedi, ejusque solius auctoritate Beneficiorum sectionem fieri, vel Beneficia cum diminutione conferri.

Hinc ulteriùs non paucis persuasum fuit, pensiones solâ Romani Pontificis auctoritate Beneficiis imponi posse.

IX. Testatur Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. De Reservationibus tam generalibus, quam particularibus num.* 29. Episcopos non constituere pensiones; licèt id non ex auctoritate juris; sed ex non usu profluxisse credat; ait enim: " Imò ex non usu amissa in hoc eorum po„ testas, quod non fuisset, si ignari illius non fuissent, „ & ea usi.

Refert quoque Choppinus, *De Sacra Polit. lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 17. jam pridem Senatum Regium decrevisse, " nullam beneficiariæ pensionis rationem haberi, „ nec pactitiæ constitutionis ejusdem, nisi *Romanus* „ *Antistes* consignatis ipsam tabulis sanxisset ac stabi„ lisset.

De eadem Regni Gallicani Praxi testis est Brodæus in notis ad Loüetium *litt. C. num.* 40. & novissimè Joannes Cabassutius in *Juris Canonici theoria & praxi lib.* 2. *cap.* 16. asserit, quòd " Curiæ Regiæ nullam „ admittant beneficiariam pensionem, nisi ex summi „ Pontificis auctoritate dimanarit: easque omnes obli„ terent, & pro Simoniacis habeant, quas locorum „ Ordinarii constituunt, solis exceptis quas Episcopi „ Vicariis à se constitutis assignant, ut vicibus fun„ gantur Præbendatorum aut Curatorum, qui sive ob „ delictum, sive ob imperitiam, sive ob ingruentem „ morbum; vel ob irregularitatem, vel dementiam „ suspensi sunt ab exercitio Ecclesiastico.

X. Huic Gallicanæ disciplinæ inhærens Synodus Rhemensis ann. 1583. *tit.* 23. declarat, " omnes *pensiones* „ & pactiones super Beneficiis in quibus non inter„ venit Sedis Apostolicæ approbatio, illicitas & Simo„ niacas.

Ad hoc aliaque similia Synodorum Decreta reflectens Ludovicus Thomassinus, *De Disciplina Eccles. part.* 4. *lib.* 4. *cap.* 37. *num.* 12. rectè monet, quòd nequaquam propriè dici queat, quòd Papa hic purget Simoniam, efficiatque pensiones non esse Simoniacas. „ Possunt enim (ait) esse Simoniacæ, licèt eas Papa „ concedat, si ipsi subreptum fuerit: possuntque esse „ exemptæ à Simonia, si Juri & Decretalibus sint con„ formes: tametsi etiam tunc, qui eas sine auctoritate „ Papæ obtinent, sint suspecti de Simonia: eò quòd „ jus novum velit, eas à Papa examinari & probari. „ Ratio est, quia licèt frequenter Papæ subripiatur con„ tra Regulas, id tamen rarius est, quàm si omnes „ Episcopi adhuc essent in possessione & jure creandi „ omnis generis pensiones.

XI. Quòd ex Thomassino significari videtur pensiones *rariùs esse subreptitias*, dum eas imponendi & reservandi auctoritas est penes *solum* Pontificem, quàm si hæc potestas libera mansisset singulis Episcopis; an verum sit, meritò ambigitur.

Imprimis enim Beneficiorum & Beneficiatorum in Gallia, aliisque ditionibus extra Italiam sitorum & commorantium, qualitates & conditiones non æquè ipsi Romano Pontifici ac Episcopis innotescere posse expeditum est: ac consequenter circa has faciliùs ac frequentiùs Pontifici obrepi posse: cum tamen hæ qualitates & conditiones in reservatione pensionum sint attendendæ; utpotè quæ conditioni Beneficiorum & Beneficiatorum respondere debent, ut justæ sint.

Præterea si potestas reservandi pensiones, & Beneficiis imponendi integra esset penes Episcopos; indubitatum est, quòd hæc auctoritas certis limitibus & regulis auctoritate Synodorum, aliàve legitima potestate circumscribi ita posset, ut excessus, aliique abusus hodie in earum reservatione committi soliti, vitarentur: quos limites aut regulas Pontificis auctoritati nullâ humanâ potestate præfigi posse prætendit Curia Romana.

XII. Nunc verò ut Thomassinus fusiùs probet, eos esse Simoniæ suspectos, qui Beneficiarias pensiones consequuntur absque sedis Romanæ auctoritate, laudat decretum Concilii Toletani anni 1566. *cap.* 31. tanquam exactiùs loquens: Declarat enim; " Si quis „ post resignationem Beneficii cujuslibet partem ali„ quam ex ejusdem Beneficii fructibus quoquo modo „ acceperit absque sanctæ Sedis Apostolicæ permissio„ ne, etiam ab sponte dantibus, eo ipso tam ipse quàm „ is qui Beneficium post renuntiationem consequutus „ fuerit, *suspecti* de Simoniaca pactione tacita vel ex„ pressa censeantur.

XIII. Et reverà constat non omnes pensiones etiam in resignatione Beneficiorum appositas Simoniacas judicasse Ecclesiam, tametsi auctoritas Sedis Apostolicæ non intervenerit; neque hanc auctoritatem necessariam esse, ut à Simonia purgentur, evincit non tantùm multorum seculorum praxis, quæ passim pensiones auctoritate Episcopali constitutas admisit, sed & moderna multorum Regnorum & Ecclesiarum disciplina, pensiones ab Episcopis probatas admittens, atque in hoc à praxi Ecclesiæ Gallicanæ dissentiens.

XIV. Imò de jure eam auctoritatem adhuc Episcopis integram plures non infimæ notæ Canonistæ cum Nicolao Garcia, *De Beneficiis part.* 1. *cap.* 5. §. 2. vendicant, atque in Belgio hoc nostro ea auctoritate palam utuntur.

XV. Notant nihilominus plures Canonistæ, atque inter eos Garcias loco citato *num.* 334. quem sequitur Andreas Vallensis in Tractatu *De Beneficiis lib.* 4. *tit.* 2. magnam esse differentiam inter pensionem quæ à summo

summo Pontifice, & eam quæ ab Episcopo creatur. Illam imponi ipsi Beneficio seu proventibus Beneficii, tanquam onus *reale*; adeoque quamdam sectionem Beneficii quoad proventus inducere : hanc verò non ipsi Beneficio, sed tantùm *Beneficiato*, seu *personæ* Resignantis imponi : ideoque non esse onus reale, sed *personale* duntaxat.

XVI. Crediderunt hi Canonistæ, per pensionem Beneficio impositam sectionem quamdam Beneficiorum à Jure communi vetitam induci; quemadmodùm suprà notatum est; non autem per pensionem soli Beneficiato impositam : ideoque priorem per solum Pontificem imponi posse, non autem per Ordinarium, *qui jus commune relaxare non potest*, ait Andreas Vallensis *num.* 8.

XVII. Quamvis ex suprà dictis pateat, meritò dubitari posse, num hæc Canonistarum sententia per omnia consona sit Decretis Conciliorum sectionem Beneficiorum vetantibus, nihilominus ubique penè; ubi auctoritas creandi pensiones Episcopis hactenus conservata est, etiam hæc distinctio inter pensionem à Pontifice, & pensionem ab Episcopo probatam invaluit : quòd & Zypæus notavit. Tit. *Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutio conferantur*, *Controversia* 3. dicens : "Probabilior „ & magis *usitata in hisce partibus* opinio est Episcopo „ non super Beneficiis, sed *Beneficiatis* tantùm pensio„ nis impositionem concedi.

XVIII. Atque inde ulterius concludunt, pensionem per Episcopum creatam extingui morte Beneficiati cui imposita est : neque transire ad successorem in Beneficium. Secùs verò quoad pensionem impositam à Pontifice. Hanc enim tanquam quamdam servitutem *realem* Beneficio sive proventibus Beneficii inhærentem, transire ad quemcumque Beneficii seu proventuum possessorem ; tametsi in litteris pensionis mentio successoris facta non esset, notant Gigas *De Pensionibus*, *quæst.* 44. & Fagnanus ad *cap.* NISI ESSENT, *De Præbend. num.* 28.

XIX. Eodem fundamento Barbosa in Praxi exigendi pensiones *quæst.* 15. docet, Capitulum dum tempore vacationis percipit fructus Beneficii pensione gravati, teneri pro rata temporis ad pensionem, tanquam fructibus inhærentem. Vide & Pyrrhum Corradum in Praxi Benef. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 1.

Quin hinc statuit Gigas *quæst.* 51. posse Pensionarium agere actione reali hypothecaria adversus quemcumque, etiam singularem possessorem fructuum ipsius Beneficii pensione onerati.

XX. Refert quoque Brodæus in notis ad Loüetium *litt. P. num.* 30. judicatum, quòd is cui Beneficium pensione gravatum erat collatum ob incapacitatem Resignatarii, teneatur continuare solutionem pensionis : ita tamen, ut provisus tantùm teneatur solvere canones lapsos tempore quo ipse Beneficium possedit. (*a*)

XXI. Præterea monet Brodæus decisionem illam tantùm procedere in Beneficiis simplicibus, non autem in Beneficiis curatis ; respectu quorum pensiones sunt magis odiosæ potiusque *tolerantur*, quàm probantur: testaturque sæpè judicatum, successorem *per obitum* in Beneficium curatum non teneri ad solutionem pensionis : etsi legitimè imposita fuerit, si ipse Provisus nullum huic impositioni consensum præstiterit. Quòd & judicatum fuit quoad Beneficia curata Provinciæ Normaniæ, licèt allegaretur usus contrarius hujus Provinciæ ; reputatusque hic usus pro abusu. Plura vide apud Tournetium in collectione Arrestorum *litt. P. num.* 75. & 76.

XXII. Hoc quoque rectè notat Brodæus post Gigantem aliosque Canonistas, pensionem ita esse onus merè reale respectu successoris in Beneficium, præsertim *per obitum*, quique jus nullatenus à Resignatario, qui pensioni consensit, sed à solo Collatore accipit, ut respectu ipsius nihil *personalitatis* habeat; sed *merè* reale sit : ideoque non teneatur, nisi præcise quatenus ipsos proventus, quibus pensio imposita est, percipit, non autem vi alicujus consensus personalis : unde & facilius, vel annullationem, vel reductionem pensionis postulare potest, quàm is qui consentiendo pensionem probavit ; quòd infra latiùs ostendetur.

XXIII. Quæ hodie invaluerunt circa realitatem, vel personalitatem pensionis, evincunt, tandem pensiones consideratas, ut onera merè temporalia, & ad normam servitutum esse redactas; atque iisdem penè regulis tandem regi cœpisse.

Non mirum proinde, nihil de hac personalitate & realitate reperiri, vigente puriori & meliori Ecclesiæ disciplina.

Postquam verò ea de pensionibus Ecclesiasticis, etiam apud Ecclesiasticos haberi cœpit idea, atque de his, quasi de rebus merè temporalibus judicari; mirum non est, si & cœperint Regia Tribunalia de hisce pensionibus quasi de rebus profanis judicare & statuere, & plurima pro earum moderatione & legitimo usu per Principes, ac notanter in Belgio, & Gallia esse constituta, quæ sparsim sub hoc titulo annotantur.

(*a*) Per *Canones Lapsos*, intelligitur ea Pensionis portio quæ debetur habita ratione temporis, quo Beneficium possessum est.

CAPUT VI.

Quæ Beneficia Pensione gravari queant, & qualiter?

1. *Nulla antiquitus distinctio quoad hoc punctum inter Beneficia facta legitur.*
2. *Cur posterioribus seculis facta?*
3. *Aliquando in Gallia cautum fuit, Beneficia* curata *pensionibus non gravanda ; & quomodo sensim recessum?*
4. *De moderatione pensionum super Beneficiis curatis facta à Synodo Tridentina.*
5. *Clausula impositioni pensionis super Ecclesiis Parochialibus occasione Decreti Tridentini inseri solita ex stylo Curiæ Romanæ.*
6. *Decretum Synodi Tridentinæ, uti & dicta clausula, intelliguntur de* Ducatis usualibus.
7. *Ut satisfiat dictæ clausulæ debent manere centum* Ducati *ex proventibus* certis.
8. *Neque comprehenditur domus pastoralis.*
9. *Synodus Tridentina intendit per suum Decretum conservare Rectoribus Ecclesiarum Parochialium congruam portionem.*
10. *Hoc sensu Decretum in Gallia quoque receptum.*
11. *Ut hoc servetur, non potest imponi pensio, nisi remaneant Rectori tres centum libræ Gallicæ soluta pensione.*
12. *Pluribus Parlamentorum Arrestis id declaratum.*
13. *Edictum Regium conforme.*
14. *Quæ ad restringendas pensiones Beneficiis Parochialibus impositas decreta sunt, meritò & in Belgio servarentur.*
15. *Litteræ Gubernatricis Belgii vetantes dari Placetum super pensione impositâ Ecclesiis Parochialibus uno casu excepto.*
16. *Præbendæ Theologales & Præceptoriales in Gallia pensione non gravantur ; & quare?*
17. *Idipsum in Hispania servatur.*
18. *Ex stylo Curiæ non solet annui pensio super Canonicatu non excedente valorem annuum centum Ducatorum.*
19. *Quid circa hoc judicatum in Gallia?*
20. *Privilegia indulta Ecclesiis quòd pensione gravari nequeant sunt favorabilia.*
21. *Beneficia collationis Regiæ sine consensu Regis pensione gravari non possunt.*

22. Be-

22. *Beneficiis Juris Patronatus* laïci, *pensio sine consensu Patronorum imponi nequit.*
23. *Idem dicendum si sint Juris Patronatus* mixti.
24. *Quid, si præsentatio spectet alternativè ad Laïcum & Ecclesiasticum?*
25. *Beneficium Juris Patronatus* Ecclesiastici *potest sine consensu Patroni pensione gravari.*

I. Neque in pristinis Canonibus, neque in Decretalibus aliisve Juris Canonici libris legitur determinatum, quæ Beneficia pensionibus onerari possint aut non possint. Hoc enim duntaxat reperitur, quòd subinde Episcopis, aut Pastoribus, aliisque Clericis, sive hostium furore à Sedibus suis expulsis, aut alia justa de causa Beneficiis suis servire non valentibus, vel urgenti alia de causa pensio aliqua alimentaria ex proventibus alicujus Ecclesiæ vel Beneficii assignaretur, id tamen sollicitè cavebatur, ne ea pensionis assignatione adeò ipsius Ecclesiæ aut Beneficii proventus exhaurirentur, ut proventus sufficientes alendis necessariis Ministris non superessent.

II. At cum labentibus seculis mirum in modum pensionum impositio crevisset, atque indifferenter omnia passim Beneficia iis gravarentur, in tantùm ut in plerisque vix quidquam ipsis possessoribus Beneficiorum superesset; indeque contingeret, ut idonei vix invenirentur, qui Beneficiis deservire vellent, novis hisce malis & abusibus, nova remedia adinvenire, & adhibere cœptum est.

III. Inprimis solicitè cautum fuit, ne Beneficia curata pensionibus ita gravaventur, ut possessoribus sufficiens substentatio vix superesset; atque hinc contingeret curam animarum negligi. Inprimis referunt Pragmatici Galli antiquis Parlamentorum Arrestis judicatum aliquando fuisse, Beneficia Curata pensionibus gravari non posse, successu tamen temporis eas saltem inter Resignantem & Resignatarium toleratas fuisse: ne aliàs ipse Resignatarius, qui pensioni consensit, & mediante promissione pensionis Beneficium accepit, perfidiæ arguatur, quòd contra datam fidem vellet Beneficio & integris fructibus gaudere. Unde pensionem promissam solvere, vel Beneficio cedere tenetur; uti non semel judicatum fuisse testatur Tournetius in collectione Arrestorum *litt. P. num.* 56. & Loüetius *litt. P. num.* 30. quamvis pensionem Beneficio curato, tametsi auctoritate Pontificis impositam, continuare non teneatur successor in Beneficio, si ipse à Resignatario titulum non habeat; uti capite præcedenti dictum est.

IV. Synodus Tridentina volens occurrere incommodis quæ sequi contingit, dum Beneficia curata pensionibus exhauriuntur, ut Beneficiato congrua portio non supersit, statuit *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* ut " imposterum omnes hæ Cathedrales Ecclesiæ quarum " redditus summam ducatorum mille, & Parochiales, " quæ summam ducatorum centum, secundùm verum " annuum valorem, non excedunt, nullis pensionibus, " aut reservationibus fructuum graventur.

V. Post hoc Decretum inolevit stylus Curiæ Romanæ, ut in Signatura pensionis super Beneficiis Parochialibus apponatur clausula *Dummodo ex fructibus dictæ Ecclesiæ centum ducati liberi pro illius Rectore pro tempore existente annuatim remaneant.*

Hanc clausulam provisionem facere conditionatam; in tantùm ut ipse Pensionarius sive Resignans debeat probare, quòd deducta pensione maneant centum ducati pro Rectore, sæpius in Rota resolutum fuisse testatur Pyrrhus Corradus in Praxi Beneficiaria *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 30. illudque procedere, etiamsi agatur contra illum, qui consensit reservationi: quia ejus consensus censetur cum eadem conditione præstitus. Vide quoque Choquier ad Regulam Cancellariæ, *De Consensu in Resignat. & Pens. præstando num.* 51.

VI. Prædicti autem *Ducati* intelligendi sunt juxta consuetudinem cujusque Regionis, sive semper clausula illa intelligitur de centum ducatis *usualibus*, & monetæ ac valoris Regionis seu Provinciæ, in qua est assignata pensio; sive in qua est situm Beneficium Parochiale pensione gravatum, uti non semel declaratum esse à Sacra Congregatione refert Pyrrhus Corradus loco citato *num.* 34. & sequentibus.

VII. Dicitur in clausula, *dummodò centum ducati* LIBERI *remaneant:* quo significatur, quòd debeant esse ex fructibus *certis*, non autem *incertis*, uti notat Corradus ibidem *num.* 35.

Centum *Ducati* enim qui Rectori reservari debent, sapiunt naturam alimentorum, quæ non patiuntur dilationem, cum nemo vivat ex vento, ait Corradus ibidem: qui dein subjungit: " Et sic, incerta non " computantur in congruam portionem; quòd venter " non debet pendere ab incerto. Nam ista *congrua* de" betur Parochis, ne aliàs intenti ad quærendum sibi " victum, deserant curam animarum; vel aliàs ipsi " ob nimiam egestatem in illa exercenda committant, " quæ non deberent committere: sive etiam ne ob præ" dictam egestatem sint ludibrio ipsis Parochianis, quos " debent coërcere, & à quibus revereri. " Hæc ille; at de imputatione in portionem congruam infrà latiùs.

VIII. Notat quoque ibidem *num.* 38. aliquando decisum fuisse, quod ubi adest hæc clausula, *Dummodò, &c.* ad augendos fructus Parochialis Ecclesiæ, non esse habendam rationem *domus* Ecclesiæ Parochialis pro Parocho, in qua ipse residet: prout in simili fuit in eadem decisione comprobatum, quòd pro " congrua Episcopi, cui in hoc æquiparatur Rector, " tam sacra Congregatio, quàm Rota censuit assignare " (Concilium Tridentinum) mille absque computatio" ne *Palatii* residentiæ.

IX. Ex dictis sat manifestum est, hanc Concilii Tridentini Ordinationem de non gravandis Ecclesiis Parochialibus onere pensionis, quæ summam *Ducatorum centum*, secundùm verum annuum valorem non excedunt, præcipuè eo fine editam esse, ut Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, detracta pensione, semper superesset congrua portio, sive competentia Pastoralis: quod & juri communi consonum est. Nam & jure communi inspecto, oportet, ut detractâ pensione supersint redditus sufficientes ad sustentationem Rectoris, uti post Abbatem notat Fagnanus ad *cap.* Nisi essent ✠ *De Præb. num.* 26.

X. Licèt ergo, teste Tournetio, in sua collatione Arrestorum *litt. P. num.* 87. hæc clausula litteris pensionis apponi solita, *Dummodò centum Ducati liberi maneant*, non sit recepta in Gallia, nihilominus sollicitè ibidem cautum est, ut pensiones ita sint moderatæ, ut iis solutis, congrua portio Rectoribus supersit.

XI. Cum autem in Gallia soleat portio congrua sive competentia Parochorum & Vicariorum Parochialium Ecclesiarum taxari ad *trecentas libras Gallicas*, quæ conficiunt centum Patacones nostrates; idque detractis omnibus accidentibus (quæ sub vocabulo *Casuel*, id est, *Casuali* comprehendunt) & *domo* Pastorali, ideò & ipsas pensiones Beneficiis Parochialibus non aliter imponi sinunt, nisi ipsi Rectori dictæ trecentæ libræ ultra *Casuale* remaneant *liberæ.*

XII. Anno 1664. die 16. Junii judicatum in Parlamento Parisiensi, Canonicos non posse resignare Beneficia curata retenta pensione, nisi priùs decem annis deservierint illis Beneficiis: quo casu nec pensio tertiam partem fructuum excedere poterit; addita dein & hac clausula: *Et même qu'elle ne pourra monter jusques au tiers: à moins qu'il ne reste au Titulaire trois cens livres outre le Casuel.* Id est: Quin & pensio adæquari non poterit tertiæ parti fructuum, nisi Titulari superessent trecentæ libræ ultra casualia.

Rursus anno 1666. die 23. Julii judicatum fuit in Concilio Status, non aliter admittendas esse pensiones super

super Beneficiis Curatis Dioecesis Alectensis, nisi eâ conditione: *Pourvû toutefois qu'il reste aux Titulaires la somme de trois cens livres franche, & quitte de toutes charges.* Id est: Si modò Titularibus restet summa trecentarum librarum, libera & omni onere exempta. (*a*)

XIII. Hæc & plura hisce conformia Parlamentorum Arresta referuntur in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 13. ubi & *art.* 16. refertur Edictum Ludovici XIV. Regis Galliæ, ubi generaliter declaratur, pensiones super Beneficiis Curatis non esse admittendas, nisi cum hac conditione: " *Le tout sans diminu-„ tion ni retranchement de la somme de trois cens li-„ vres, qui demeurera aux Titulaires pour leur subsistan-„ ce par chacun an, franche & quitte de toutes charges, „ sans comprendere le casuel & le creux de l'Eglise, qui „ appartiendra aux Curez, comme les distributions ma-„ nuelles aux Chanoines.* „ Id est: Idque sine imminutione aut restrictione summæ trecentarum librarum, quæ annuatim Titularium sustentationi libera, & ab omni onere immunis deputabitur, non comprehensis casualibus, & adventitiis Ecclesiæ oblationibus, quæ Parochis cedent perinde ac manuales distributiones Canonicis.

XIV. Alia plura ad restringendas pensiones super Beneficiis Curatis, tum per Parlamentorum Arresta, tum Regia Edicta in Gallia decreta sunt, uti in sequentibus videbitur: quæ licèt hîc in Belgio vim juris non habeant, neque hactenus cum illo rigore serventur, nihilominus non minùs in Belgio, quàm in Gallia hoc sollicitè providendum, ut quantùm fieri potest, proventus Rectoribus Ecclesiarum Parochialium integri serventur; nec facilè transferri permittantur ad illos, qui nullum Parochiis officium impendunt; aut ut minus portio congrua Titularibus relinquatur: ne aliàs defectu congruæ portionis cura animarum negligatur, aliaque incommoda, quæ ex defectu congruæ portionis sequi consueverunt, oriantur.

XV. Quàm odiosæ jam pridem in Belgio reputatæ fuerint pensiones Beneficiis Curatis impositæ, probant litteræ Margaritæ Parmensis Belgii Gubernatricis de 27. Augusti 1563. & 2. Septembris ejusdem anni, publicatæ in Consilio Brabantiæ, quibus " vetuit dari pla-„ cetum pro pensionibus reservatis super Beneficiis Cu-„ ratis; excepto casu, quo ob morbum aut senium pos-„ sessoris eæ reservantur: tametsi ante in Consilio Bra-„ bantiæ 17. Junii 1545. resolutum fuisset dandum esse „ placetum super tali pensione, dum non excederet „ fructuum medietatem. „ Ita Zypæus in Jure novo *tit. Ut Beneficia sine diminutione conferantur. num.* 4.

XVI. Obtinentes in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Præbendas, vulgò *Theologales*, tenentur, præsertim in Gallia, non tantùm instructioni Canonicorum & Clericorum, sed & prædicationi Verbi Dei vacare; uti suprà *part.* 1. *tit.* 11. *cap.* 6. ostensum fuit: ideóque & super his ægrè pensio imponi permittitur; quin & penè in omnibus Edictis Regiis super hac materia pensionum edictis, Præbendæ Theologales cum Beneficiis Curatis junguntur: quemadmodum videri potest in Actis Cleri Gallicani loco citato: & apud Brodæum in notis ad Louëtium *litt. P. num.* 46. ubi notat, non semel judicatum fuisse, non permitti hujusmodi Præbendas pensionibus gravari.

Idipsum obtinere quoad Præbendas præceptoriales monet ibidem: quia & hæ juxta edicta Regia requirunt pariter servitium *personale* instruendi pueros. Vide etiam Tournetium *litt. P. num.* 73.

XVII. Nec tantùm in Gallia hujusmodi Beneficia à pensionibus exempta conservantur; sed & in Hispania jam pridem usitatum esse testatur Didacus Covarruvias, *Pract. qq. cap.* 36. *num.* 10. ibidem observans; " illud esse satis expeditum, quòd nulla pensionis con-„ stitutio apud Hispanos admittatur in Canonicatibus, „ qui conferri debent ex veteri instituto Magistris & „ Doctoribus. Nec vidi (ait) unquam à summo Pon-„ tifice pensionem ex his Beneficiis constitui, nisi cau-„ sâ litis dirimendæ, quæ absque ulla fraude inter ele-„ ctos aut institutos tractabatur.

XVIII. Ex eadem ratione, qua Synodus Tridentina voluit, ut Ecclesiæ Parochiales, quæ summam Ducatorum centum, secundùm annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum graventur, jam pridem invaluit, " ut si resignetur Ca-„ nonicatus aut similis Dignitas, non concedatur pen-„ sio, nisi redditus sint ultra centum Ducatorum, & „ pro quantitate, qua excedit dictam summam. „ Ita Flaminius Parisius, *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 28. addens: " Et ita mihi retulit Illustrissimus Car-„ dinalis Consentinus, Prodatarius, sibi ordinatum fuis-„ se à Sanctissimo D. N. Sixto V.

XIX. Similiter Arresto Consilii Status pronuntiato per formam regulamenti 23. Septemb. 1667. declaratæ fuerunt pensiones *nullæ*, quæ impositæ erant Præbendis Dioecesis Rivensis, *qui ne vaudroient pas au moins deux cens livres de revenu pareillement quitte, suivant l'estimation du revenu desdits Bénéfices, qui aura esté faite par l'Evêque dans ses visites, ou sur son certificat.* Id est: Quæ non penderent ducentas libras annuè, deductis pariter oneribus juxta dictorum Beneficiorum æstimationem, quæ vel ab Episcopo in visitatione facta fuerit, aut ejus testimonio confirmata. In Actis Cleri Gallicani loco allegato *art.* 11.

XX. Dicuntur nonnullæ Ecclesiæ eo jure vel privilegio gaudere, quòd earum Beneficia nullis pensionibus gravari queant; atque inter cætera notatur apud Renatum Choppinum *lib.* 3. *De Sacra Politia, tit.* 2. *num.* 16. in margine: " *On tient qu'il y a privilége Apo-„ stolique particulier, que les Bénéfices des Eglises d'„ Auxerre, Tonnerre, Tournay & de Joinville, ne sont „ sujétes à constitution de pension bénéficiale, & ne peu-„ vent en étre chargez.*

Cùm hæc privilegia tendant ad conservationem juris communis dictantis ut *Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur*, ipsaque pensionum impositio vel eo titulo odiosa sit, quòd proventus annexi titulis Beneficialibus, ut cedant Titularibus, qui ipsis Beneficiis deserviunt, abstrahantur, & cedant nullum officium, quod Beneficium exigit, præstantibus, meritò hujusmodi privilegia tanquam favorabilia reputanda & conservanda sunt.

XXI. " Exteris porrò nostros Reges minimè cedere „ in sacra republica tuenda, vel illud argumento est „ (ait Choppinus loco citato *num.* 15.) quòd electivis „ Sacerdotiis imponi nequeat annuæ pensitationis onus „ aliquod jure nostro Francico, nisi Rege Patrono ad-„ stipulante.

De eodem usu Regni Galliæ testatur Rebuffus tractatu *De Pacificis Possess. num.* 137. Id quoque asserunt alii Pragmatici Galli. Nec in Gallia tantùm, sed & in Hispania idem observatur. Observandum enim monet Covarruvias *Pract. qq. cap.* 36. " Non admitti apud „ Hispanos constitutionem pensionis in his Beneficiis „ & Dignitatibus, quæ pertinent ad Jus Patronatûs Regium;

(*a*) Die 24. Julii an. 1669. in Consilio Privato Regis Gallinarum Arrestum datum est, quo decernitur his verbis: *Sa Majesté a déclaré nulle & de nul effet toutes les Pensions créées sur les Cures & Prébendes du bas Chœur des Chapitre Cathedral & Collégial du Diocèse d'Aleth, si ceux en faveur desquels elles ont été créées par le passé, ou le pourront être à l'avenir, n'ont servi lesdites Cures l'espace de vingt années, & si elles excédent le tiers du revenu d'icelles, mêmes s'il ne reste, ledit tiers oté, aux Titulaires de quoi vivre selon leur condition, & ce, suivant l'estimation, qui en sera faite par ledit sieur Evêque ou ses Successeurs dans leurs visites ou autrement; non obstant tous traités pour cause de procés, résignations, permutations, demandes & regrès faits ou à faire.* Paucis deinde interjectis, additur. *Sa Majesté a déclaré lesdites Pensions nulles, au cas que ceux en faveur desquels elles auront été créées, se trouvent dans le même tems ou après pourvus de Bénéfices, ou s'ils ont Pension sur iceux, de quelque qualité qu'ils soient, qui les puissent nourrir & entretenir.*

„ gium; nisi ipsiusmet Regis consensus accesserit sum-
„ mi Pontificis concessioni & pensionis constitutioni.

XXII. Ulteriùs sicuti nulla resignatio *in favorem*, vel permutatio Beneficii admittitur sine consensu Patroni *Laïci*; ita nec pensionem sine ejus consensu ex causa resignationis aut permutationis constitui posse, observat Covarruvias ibidem; & de usu Regni Galliæ testis est Tournetius in sua collectione Arrestorum *litt. P. num.* 79. & 80. ibidem quoque indicans, quibus modis Patronus Laïcus consensum suum dare queat. De hoc jure Regni Galliæ passim testantur omnes Pragmatici; estque notoriæ Belgii nostri praxi conforme, in nullo permittenti Juri Patronatûs Laïcorum derogari, aut Beneficia juri illi subjecta diminui aut gravari sine eorum consensu.

XXIII. Et sicuti observavimus suprà *sect.* 3. *tit.* 8. aliàs 25. *cap.* 2. Jus Patronatûs *mixtum* quoad non derogationem censeri Laïcum, ita quoque eodem jure circa impositionem pensionis gaudere dicendum est: ut scilicet Beneficia Juris Patronatûs *mixti* æquè ab impositione pensionis citra consensum Patronorum sint exempta, quàm Beneficia Juris Patronatûs Laïci.

XXIV. Quin & judicatum esse refertur, quòd, si Beneficium spectet *alternativè* ad Patronum Ecclesiasticum & Laïcum, si vacans in turno Ecclesiastici fuerit gravatum pensione, pensio illa extinguatur morte Resignatarii, si vacet in turno Laïci: eò quòd sine ejus consensu Beneficium ad suam præsentationem spectans gravari non potuerit. *Tomo* 2. *Journal des Audiences. lib.* 1. *cap.* 42.

XXV. Beneficia verò Juris Patronatûs Ecclesiastici, sicuti possunt etiam nonnunquam sine consensu Patroni resignari & permutari; ita & pensione gravari; quemadmodum jam pridem judicatum esse testis est Tournetius loco citato *num.* 81. etiamsi Jus Patronatûs suâ origine laïcale fuisse, & à Laïcis in Ecclesiam translatum esse, ostenderetur.

CAPUT VII.

Quæ portio proventuum in pensionem assignari possit, & quæ in hanc portionem imputentur.

1. *Pensionum quantitas olim limitata non erat; secùs hodie: & quare?*
2. Ad tertiam *partem proventuum restricta; quæ ratio restrictionis.*
3. *Id olim in omnibus Beneficiis obtinebat.*
4. *Reservatio omnium fructuum titulo pensionis non admittenda.*
5. *Hodie ex stylo Curiæ Romanæ admittitur usque ad* medietatem *in Beneficiis* simplicibus.
6. *In Gallia pensio ultra* tertiam *partem vix admittitur.*
7. *Edictum Regium super hac restrictione.*
8. *Pensio* tertiam *partem excedens non est in totum* nulla, *sed reducitur.*
9. *Successor per* obitum *reductionem petere potest.*
10. *Resignatario, qui pensioni consensit, reductio aliquando in Gallia negata fuit; & quare?*
11. *Quomodo hodie etiam ipso Resignatario superstite, auctoritate publica reducatur?*
12. *In Belgio etiam reducitur pensio excessiva.*
13. *Pensio hodie non in portione fructuum; sed in quantitate constituitur; & quæ hujus ratio?*
14. *In* tertiam *partem Beneficii pensioni obnoxiam non computantur distributiones* quotidianæ.
15. *Non solet pensio super* distributionibus *constitui.*
16. *Interdum ex gratia datur in Curia Romana; sed ægrè in Gallia admittitur.*
17. *Edicto Regio pensio super* distributionibus *vetita videtur.*
18. *Pensio nequidem ad* tertiam *partem admittitur, si congrua portio Titulari non remaneat.*
19. *Ex stylo Curiæ pensio simpliciter imposita non comprehendit distributiones.*
20. *Neque oblationes &* incerta *accidentia.*
21. *Super obventionibus, quæ requirunt* certum *servitium pensio non constituitur.*
22. *Pensio etiam pro* tertia *tantùm parte imposita non semper est licita.*

I. Ex pristinis illis pensionum exemplis, quorum capite 1. meminimus, illud duntaxat eruimus, pensiones limitatas fuisse ad sustentationem seu alimentationem Pensionarii, sive id unum factum fuisse, ut subinde Episcopis, vel Pastoribus, aliisque Clericis indigentibus ex bonis Ecclesiæ, cui actualiter non deserviebant, nec adscripti erant, *miserationis* intuitu alimenta darentur, eâ tamen moderatione, ut ipsis Ecclesiæ Ministris necessaria non deessent.

Verùm cùm labentibus seculis prætextu illo alimentationis, Prælati Ecclesiæ, ut vel sibi, vel suis consanguineis aut familiaribus faverent, excessivis pensionibus ita Beneficia, etiam curata, gravarent, ut vix congrua fructuum portio ipsi Titulari relinqueretur: tandem visum fuit, certos figere limites intra quos quantitas pensionis restringeretur.

II. Cùm verò æquum justumque videretur, ut primò ipsi Titulari onera Beneficii ferenti provideretur, antequam alteri de proventibus ipsius Beneficii provideretur; quin & justum esset: ut amplior portio daretur Titulari, qui etiam onera Beneficio incumbentia ferre tenetur, tandem ipsa pensionis quantitas ad *tertiam* partem proventuum annuorum ipsius Beneficii restringi cœpit: ut ita *duæ* partes liberæ maneant Titulari, & non nisi tertia pensionis nomine alteri assignari posset.

Unde Caccialupus & ex ipso Hieronymus Gigas *De Pensionibus quæst.* 9. postquam notavit, quòd ad hoc, ut pensio sit *tolerabilis* & *honesta*, tantùm debeat remanere Ecclesiæ, unde Prælatus seu Rector illius commodè valeat sustentari, subjungit: " quòd hinc putet
„ inolevisse practicam, quòd ut plurimùm statuitur
„ pensio usque ad *tertiam* partem redditunm. Et hinc
„ est (ait) quòd regulariter Legatis Apostolicis datur
„ facultas reservandi pensiones super fructibus Benefi-
„ ciorum ex causa resignationis, usque ad *tertiam* par-
„ tem fructuum.

III. Et notat Flaminius Parisius *lib.* 6. *De Resignat. Benef. quæst.* 2. *num.* 24. quòd antiquo tempore imponebatur pensio usque ad *tertiam* partem redditnum in *omnibus* Beneficiis; & apponebatur clausula: *Dummodo* TERTIAM *partem non excedat.*

IV. Quantumvis auctoritas imponendi pensiones ad certam proventuum annuorum quotam, notanter circa Beneficia non curata, nominatim non reperiatur restricta, tamen in Regno Galliæ Pontificem non posse Resignanti reservare *omnes fructus*, latè probat Louëtius ad Molinæum *De publicandis resignationibus, num.* 292. testaturque frequenter judicatum, quòd, si Resignanti reservati fuerint omnes fructus, moriente Resignante, Beneficium censeatur vacare *per mortem*: quia in effectu ipse Resignans mortuus censeretur in possessione ipsius Beneficii: " nam, ut rectè notat
„ Louëtius, hujusmodi reservatio eludit in effectu ti-
„ tulum Resignatarii, separando fructus à titulo.

Post hæc ostendit, hanc omnium fructuum reservationem publicæ utilitati, nec non Beneficiorum conditioni omninò contrariari, & propterea nec per Pontificem justificari posse.

„ Magna quidem (pergit Louëtius) in Beneficiis
„ summorum Pontificum potestas, sed cùm quid con-
„ tra publicam Ecclesiæ utilitatem, contra Hierarchiam
„ Ecclesiæ, contra Ordinis totius honorem, & gene-
„ ralia Concilia statuit, in iis potestatem cessare magni
„ nominis Ecclesiastici dixêre. Quid

» Quid turpius (pergit Auctor) Pensionarium, nec » laborantem, nec seminantem manducare? Beneficia- » rium egenum, nudum, & pauperem mendicare? » titulum à fructibus divino muneri dicatis separare? » quòd deteriùs in Beneficiis Sacramentorum admini- » strationem habentibus? cùm ad turpia sæpissimè co- » gat egestas, paupertas prudentiores ridiculos reddat. » Si Ecclesiæ utilitate suadente, reservationes omnium » Beneficiorum sint vetitæ & damnatæ, etiam in Reg- » no Franciæ summorum Pontificum potestatem & » dispensationes superent? Quid aliud sapit hæc *om-* » *nium fructuum* retentio, quàm vera *reservatio*, ut » unus titulum habeat, alius omnes fructus percipiat » contra Decretum Apostoli, *qui altari deserviunt*, *de* » *altaris fructibus vivant.* (*a*)

V. Certum tamen est, passim Canonistas admittere Papam posse Beneficio imponere pensionem, cujus annua attributio excedat tertiam partem redituum ejusdem Beneficii; monet enim Flaminius *lib. 6. de Resig. Benef. quæst. 2. num. 26.* hodie in Beneficiis *simplicibus* de stylo dari regulariter pensionem usque ad *medietatem*: id est, ut medietas fructuum, sive potiùs quantitas pecuniæ, quæ medietatem proventuum conficit, in pensionem assignetur.

Similiter Rebuffus in Praxi Benef. titulo *De Reservationibus num.* 15. testatur, quòd *interdum reservatur* MEDIA *pars fructuum loco pensionis:* quódque (ait *num. 16.*) *& in patria juris scripti servatur.*

VI. Deinde num. 17. subdens: " Sed in patria con- » suetudinaria reformari solet, præcipuè si Pensiona- » rius non posset vivere, & usque ad *tertiam* partem » reformari solet, quam obtinebit Pensionarius tantùm: » Beneficiarius autem alias duas.

De hoc usu patriæ consuetudinariæ sive Regni Galliæ clarioribus terminis post Rebuffum testatur Auctor Analysis ad Regulam Cancellariæ *De publicandis Resignationibus num.* 212. " Non toleratur hoc in Regno » (Galliæ) fructus omnes, sed *nec dimidiam* vel aucto- » re Papâ reservari: sed *tertiam* duntaxat, ut Regiis » Constitutionibus & summorum tribunalium Arrestis » cautum est, etiamsi permutationis causâ ad tenuita- » tem Compermutantis supplendam id fiat.

VII. Id omninò conforme est recentioribus tum Parlamentorum Arrestis, tum Regiis Edictis, ac signanter Edicto Regio de anno 1671. quo expresse cavetur, quòd pensiones super Beneficiis curatis, vel Præbendis per Resignantes reservatæ excedere nequeant *tertiam* partem fructuum. Hoc edictum rursus renovatum fuit anno 1674. declaratumque, mentem Regis esse, ut id obtineat in omnibus Beneficiis Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum, quæ *residentiam* requirunt, quocumque nomine appellentur. (*b*)

VIII. Verùm si pensio dictam *tertiam* partem excedat, " non tamen ob id rescinditur permutatio, vel » resignatio (ait Auctor Analysis loco citato) sed im- » moderata pensio ad congruum modum *trientis* ad mi- » nus, vel etiam ad minorem, si qualitas Beneficii » exigat, etiam per potestatem secularem reducitur. Testaturque Brodæus in notis ad Louëtium *Litt. P. n.* 30. esse Regulam & principium certum, quòd *pensio, quæ legitimum modum excedat, nulla non est, sed reducibilis.*

IX. Illud expeditum est, successorem in Beneficium posse petere reductionem pensionis, etiam à Papa impositæ ad vitam ipsius Resignantis, si modò successerit in Beneficium vacans *per obitum* Resignatarii: qui consequenter nihil promisit Resignanti, nec jus habet à defuncto, sed à Collatore, uti loquuntur Pragmatici Galli, Tournetius in sua collectione Arrestorum *Litt. P. num.* 69. & Brodæus loco citato.

X. At verò Resignatario, qui pensioni consenserat, atque mediante promissione, hujusmodi pensionis Beneficium obtinuit, reductionem pensionis tametsi excedentis *tertiam* partem haud annuendam judicabant; huncque fuisse Curiarum Regiarum usum testantur, *propter fidem datam*; & ne ex proprio dolo, vel perfidia Resignatarius lucrum consequeretur. Receptumque erat hujusmodi Resignatarium de pensionis excessu conquerentem condemnare ad hanc alternativam: *solvat vel cedat.* Vide latiùs Tournetium & Brodæum locis suprà indicatis: ubi unà inquirunt, quid sentiendum de Resignatario Resignatarii, an ille à reductione pensionis, in quam hic consentit, submoveri debeat.

XI. Et hæc quidem videtur communis fuisse praxis Galliæ usque ad Edictum Regium anni 1571. quod jubet ob publicum Ecclesiæ bonum, ut cunctæ, etiam quæ præcesserunt de pensionibus Beneficiariis conventiones ad *tertiam* fructuum portionem reducantur. Verba Edicti sunt: *Et quant aux pensions, qui se trouveront avoir été ci-devant créées sur les Cures & sur les Chanoinies & Prébendes des Eglises Cathédrales ou Collégiales, en faveur des résignations, Nous voulons & ordonnons qu'elles soient réduites au tiers, sans diminution desdites trois cens livres, ainsi qu'il est exprimé ci-dessus, non obstant tous Traitez & Concordats pour cause de Procès, Résignations, Permutations, demandes en regrez, faute de payement desdites Pensions, & tous cautionnements, desquelles nous avons déchargé & déchargeons les obligez.* Id est: Et quoad pensiones, quibus gravati fuerint Pastoratus, Canonicatus, Ecclesiarum Cathedralium aut Collegiatarum Præbendæ in favorem resignationum: volumus & statuimus, ut redigantur ad tertiam partem absque imminutione dictarum trecentarum librarum, prout superiùs est expressum: non obstantibus quibuscumque pactis, aut conventionibus ad pacificandas lites, resignationibus, permutationibus, petitionibus ad regressum, solutarum Pensionum defectibus, omnibusque cautionibus, à quibus exoneravimus & exoneramus obstrictos.

Ad hanc Declarationem reflectens Cabassutius *lib. 2. cap. 16. num. 2.* rationem ejus assignat: " Ut scilicet » prævaleat sacra & communis disciplina oppositis pri- » vatorum, noxiisque pactionibus: nisi quis insistat » id officium à Legislatore injungi *solis Judicibus* & » *publicis* Requisitoribus, sed non Resignatariis, illo » adhuc superstite, cui obstricta *est fides.*

XII. Sanè Judices Regii, quibus litteras sive Bullas provisionum è Curia Romana emanantes *placetandi* auctoritas est, solent ad instantiam Procuratoris Regii sive Fiscalis ipsas pensiones excessivas ad moderatam quantitatem reducere: quod & in Belgio nonnunquam practicatur.

Unde cùm quidam resignasset Præbendam Insulensem sub pensione 957. florenorum, *placetum* renuit Consilium Privatum, eò quòd pensio, habito respectu ad proventus dictæ Præbendæ, quæ tantùm communiter ascendunt ad duo millia florenorum, esset excessiva: quapropter reduci voluit pensionem ad 700. florenos, quâ reductione mediante, annuit *Placetum* 16. Septembris ann. 1641.

Hinc quoque colligitur, hic in Belgio ægrè admitti pensionem *tertiam* partem fructuum excedentem.

XIII. Circa hanc portionem in pensionem assignandam,

(*a*) Hic Textus desumptus ex Epist. 1. ad Cor. cap. 9. v. 13. ita legitur: *qui altari deserviunt, cum altari participant.*

(*b*) Omitti non debet Magni Consilii Arrestum die 6. Februarii 1670. datum, cujus hic est tenor. *Ayant égard*, dit le Roi, *aux Conclusions de notre Procureur-Général, notre grand Conseil a ordonné & ordonne qu'à l'avenir les Titulaires & Pourvûs de Cures ne pourront, en résignant lesdites Cures, réserver des pensions sur icelles, à moins qu'ils n'ayent desservi lesdites Cures l'espace de 20. années, ou que depuis qu'ils en auront été pourvûs, ils ne soient tombés en infirmité notable; auquel cas ne pourront lesdites pensions exceder le tiers des revenus desdites Cures, & à condition qu'il restera toujours au Titulaire la somme de trois cens livres au moins.*

dam, notandum, hodie hanc reservari in quantitate pecuniæ, non in quota fructuum parte: uti notat Garcias *De Beneficiis parte* 1. *cap.* 5. *num.* 362. sed ratio hujus praxeos quam post alios Canonistas allegat Garcias, scilicèt, quòd aliàs Beneficium scinderetur, ut frivola meritò ab Auctore Analysis ad Regulam *de public. resign. num.* 214. rejicitur, " quia non minùs secantur, „ vel minuuntur Beneficia per quantitatem, quàm quo„ tam, & lex esset imposita verbis, & fraus, imò con„ tortio manifesta Canonum.

Cæterùm convenientiùs est, ut in certa quantitate pecuniæ, quàm quota fructuum constituatur, ut tollatur occasio discordiarum, quæ ex communione fructuum inter Rectorem & Pensionarium oriri possent, uti notat Emanuel Gonzales in Commentario ad *cap.* 21. *De Præbend. num.* 7.

XIV. Adhæc observandum, in hanc tertiam partem fructuum non computari *distributiones quotidianas*, uti jam pridem notavit Auctor dictæ Analysis; & latiùs Brodæus ad Louëtium *litt. P. num.* 46. monetque, quòd dum successor *per obitum* petit reductionem ad *tertiam*, tunc non habeatur ratio distributionum manualium: quæ in æstimatione valoris fructuum Præbendæ, non computantur; quia non sunt de corpore Beneficii, sed percipiuntur ratione servitii *personalis*, quemadmodum communiter tradunt Canonistæ: quod qualiter sit intelligendum, dicetur in titulo *De Peculio Clericorum.*

XV. Notat quoque Flaminius Parisius *de Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *n.* 29. quòd " regulariter pensio „ super distributionibus quotidianis non constituatur. Rationem addit: " Quia distributiones quotidianæ non „ sunt fructus.

XVI. Interdum tamen ex gratia etiam super distributionibus pensio conceditur; sed tum additur hæc clausula: *distributionibus quotidianis, & non nisi præsentibus & divinis Officiis interessentibus dari, & per eos lucrari solitis & consuetis.*

Interim si Beneficium habeat grossos fructus, & distributiones quotidianas, has non computandas in taxatione tertiæ partis judicatum fuisse ann. 1614. ibi refert Brodæus; tametsi creatio pensionis contineret clausulam ordinariam; *super fructibus Præbendæ & Canonicatûs, proventibus, juribus, &c.* licèt ex consuetudine Ecclesiæ super cujus Præbenda pensio erat creata, distributiones non darentur *ad manum*, neque *quotidie*, sed singulis mensibus tantùm, & earum loco darentur singulis Canonicis 30. libræ.

XVII. Id conforme est Edicto Regio anni 1671. quo expressè cavetur, quòd pensiones *tertiam* partem excedere nequeant. Ait enim: *Sans diminution ni retranchement de la somme de trois cens livres, qui demeurera aux Titulaires desdites Cures & Prébendes pour leur subsistance par chacun an, franche & quitte de toutes charges, sans comprendre en ladite somme le Casuel & le Creux de l'Eglise, qui appartiendra pareillement aux Curés; ensemble les* DISTRIBUTIONS *manuelles, qui appartiendront aux Chanoines.* Id est: Fermè de verbo ad verbum convenit cum Arresto, quod *cap.* 6. *num.* 13. superiùs laudatum est.

XVIII. Ex hoc Edicto illud quoque manifestum est, pensionem, neque ad *tertiam* partem proventuum admitti, nisi, detractâ pensione; maneat *congrua* portio pro Titulari.

XIX. Pensione simpliciter fructibus Beneficii impositâ distributiones non debere computari, neque iis pensionem censeri impositam, etiam Doctores Ultramontani agnoscunt, & stylus Curiæ observat; unde ex eodem stylo dum pensionem impositam volunt distributionibus, tunc imponitur, adjectâ clausulâ, de qua suprà *num.* 15. *Etiamsi in solis distributionibus, & non nisi præsentibus.*

XX. Quod de distributionibus dicitur, idem dicendum de oblationibus sive *incertis* accidentibus, uti monet Brodæus ad Louëtium *litt. P. n.* 46. sub finem. Quod & sæpe citato Edicto Regio conforme est: dum non vult computari *casuale*, sub quo hujusmodi oblationes, tanquam incertæ & *casuales*, comprehenduntur, nec magis nomine *fructuum*, ob suam incertitudinem veniunt, quàm distributiones quotidianæ. Accedit, quòd, cùm pensiones sint multis titulis odiosæ, ut suprà ostensum est, meritò veniant restringendæ; & per consequens, nomen *fructuum* strictè interpretandum; ut ita pensionis quantitas minuatur, & proventus Beneficii apud Titularem remaneant.

XXI. Refert quoque Flaminius Parisius *De Resign. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 32. ex Gambaro, decisum fuisse per Rotam, " quòd, ubicumque requiritur *cer*„ *tum* servitium ad consequendum fructus, super illis „ non possit constitui pensio. „ Monet insuper notandum esse, quòd neque possit imponi pensio super redditibus communibus, qui dividuntur inter eos, qui intersunt *certis* temporibus, licèt de stylo interdum *communibus* de gratia.

XXII. Notandum, quòd, licèt usus pensionum ex his appareat multùm restrictus, nequaquam tamen hinc concludi possit, pensiones cum hac restrictione concessas, esse omninò licitas & undequaque probatas, quamvis tolerentur; atque de his dicendum, quod suprà capite 2. dictum fuit.

CAPUT VIII.

De Clausulis in litteris pensionis apponi solitis.

1. *Quare conveniat has clausulas noscere?*
2. *Clausula exprimens causam assignatæ pensionis.*
3. *Clausula reservationi pensionis inseri solita probat eam non nisi indigentibus annui debere.*
4. *Clausula pensiones priùs impositas habens pro expressis.*
5. *Stylus Curiæ habet, quòd de pensione ante imposita sit facienda mentio sub pœna nullitatis.*
6. *Nullitas præcavetur per dictam clausulam.*
7. *An hæc clausula semper in Belgio admittatur?*
8. *Pensio solvi debet libera ab omni onere juxta clausulam apponi solitam.*
9. *Quomodo hic subinde aliqua moderatio adhibenda sit?*
10. *Clausula exprimens terminos solutionis.*
11. *Termini aliquando ad postulationem Supplicantium mutantur.*
12. *Clausula continens censuras in non solventes.*
13. *Censuræ hæ non incurruntur, nisi urgente Pensionario.*
14. *In Gallia & Belgio hæc clausula non habet suum effectum.*
15. *Clausula reservans regressum ob non solutam pensionem.*
16. *Ut huic clausulæ locus sit, requiritur sententia.*
17. *In Gallia non admittitur hæc clausula.*
18. *Quomodo succurratur Resignanti, si contra fidem datam pensio non solvatur.*
19. *Quid in Belgio servetur?*
20. *Clausula de non minuenda aut reducenda pensione.*
21. *Non obstante hæc clausula, interdum reductio pensionis admittitur.*
22. *Clausula requirens consensum Pensionarii juxta Regulam Cancellariæ.*
23. *Huic Regulæ subinde derogatur.*
24. *Hæc derogatio in Gallia non admittitur.*
25. *Clausula reservans pensionem, licèt nullum jus cedenti competat.*
26. *An hujus clausulæ hodie aliquis usus?*
27. *Clausula exprimens tempus possessionis.*
28. *Rationes hujus clausulæ.*

29.

29. *Stylus Curiæ Romanæ habet, ut providen lus de Beneficio juret, quòd illi intendat deservire.*
30. *Simile observatur in Academia Lovaniensi.*
31. *In Gallia vix admittitur pensio causâ resignationis, nisi Resignans possederit 15. annis Beneficium.*
32. *Optandum, ut id ubique observaretur.*
33. *Qui plura habet Beneficia incompatibilia non potest in dimissione unius pensionem reservare.*

CUM pleræque pensionum impositiones hodie expediri soleant in Curia Romana ex causa resignationis vel permutationis, utile erit, præcipuas clausulas, tum in formula supplicationis, tum in litteris provisionis de stylo Curiæ Romanæ adjici solitas, examinare, atque unà annotare, quem usum & vim hîc in Belgio aliisque vicinis Provinciis habeant.

II. Prima eaque notabilis est clausula exprimens causam reservationis pensionis: *Ne ex sua resignatione nimium dispendium patiatur, de alicujus subventione auxilio provideri, &c.*

Hac clausulâ sufficienter indicatur, causam finalem pensionis esse *alimentationem* Pensionarii; & consequenter, nec mentem Pontificis esse, eam assignare his, qui *alimentis* non indigent, sed ea aliunde sufficienter habent, ut post Lotherium aliosque notat Barbósa in prooemio ad praxim exigendi pensiones *num.* 7. Verba ejus sunt: " Finalis causa est alimentorum suppeditatio; „ quocumque enim jure Papa providet alicui sub reservatione pensionis, sive ex causâ simplicis resignationis, sive ex causâ cessionis jurium, aut simpliciter „ pensionem reservet, tam in supplicatione, quàm in „ prooemio litterarum inserit clausulam expressivam causæ hujus alimentorum; nam in causâ cessionis etiam „ ex concordia concipitur per hæc verba: *Ne ex cessione tua hujusmodi nimium dispendium patiaris:* & „ cùm ex natura subjectæ materiæ id referatur ad personam Clerici dimittentis Beneficium, vel jus in eo, „ præ se fert intentionem Papæ eam reservandi in causam alimentorum, ut benè advertit *Hier. Gabr.* „ *cons.* 187. *n.* 11. *lib.* 2. quem refert *Lother. d. lib.* 1. „ *quæst.* 35. *n.* 47. Finis ergo est providendi egenis „ de alimentis, & ita supponendi necessariò sunt termini habiles, videlicet superfluentia redditaum in „ Titulari, eo modo, quòd eis simul possit de congrua „ sustentatione provideri.

III. Quandoquidem, non obstante clausulâ, litteris pensionum inseri solitâ, quâ significatur Pontificem non intendere pensionem annuere, nisi in causam *alimentorum*, id est, ne necessariis alimentis, is, cui pensio annuitur, aliàs destitueretur, videmus passim, Clericis sua Beneficia dimittentibus, ex causa resignationis vel permutationis, vel etiam juri prætenso super Beneficio cedentibus, pensiones reservari, quantumvis de proventibus temporalibus aliunde sit ipsis provisum; neque exigi solet à Resignantibus sua Beneficia sub pensione, vel ullum indigentiæ, sive paupertatis testimonium, vel ulla probatio.

Quidquid sit, hæc nihilominus clausula litteris pensionis, ex stylo Curiæ Romanæ inseri solita, probat causam finalem imponendæ & reservandæ pensionis, semperque arguet Pensionarios, qui nullatenus indigentes proventus Beneficii, cui non deserviunt, sibi sub titulo pensionis arrogant; nec non ipsos similes pensiones passim etiam non indigentibus annuentes & reservantes.

IV. Post clausulam exprimentem quantitatem fructuum seu proventuum Beneficii pensione gravandi, de qua capite præcedenti, sequi solet: *Etiamsi super illis (fructibus) aliæ pensiones, quas, illarumque summas, &c. habere placeat pro expressis, & quæ exprimi possint in litteris, aliis forsan assignatæ existant.*

Hæc clausula ideò adjicitur, ne si forsan aliqua pensio eidem Beneficio jam esset imposita, hæc posterior esset nulla.

V. Inolevit jam pridem stylus Curiæ, quòd debeat fieri mentio de prima pensione, & de alio onere in reservatione secundæ pensionis, etiam ex causa resignationis: quódque pensio secundo loco reservata, sit nulla, si non fiat mentio de prima validè reservata: uti post alios citatos tradit Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 41. Ratio est, quia Papa non intendit, nec velle præsumitur Ecclesiam duplici onere gravare; & quia pensiones cum magno moderamine Beneficiis imponi debent. Unde & hic stylus Curiæ tanquam æquitati conformis ubique meritò observandus. Quare & Joannes Tournetius in Collectione Arrestorum *litt. P. num.* 88. asserit, pensionem impositam Beneficio, *etiam motu proprio*, non valere, si in signatura non sit facta mentio primæ pensionis impositæ.

VI. Porrò ex stylo Curiæ invaluit, hanc nullitatem præcaveri per hanc similemve clausulam generalem, tametsi *in specie* prima & antiqua pensio Beneficio imposita non exprimatur; quemadmodum tradit Flaminius loco citato, & ita decisum fuisse in Rota.

VII. Verùm si hæc pensio unà cum antiqua, *tertiam* partem fructuum excederet, haud facilè etiam cum hac clausula in Belgio aut in Gallia admitteretur: eò quòd reverà hoc casu pensio plus quam tertiam partem proventuum absumat: quod haud facilè hîc admittitur.

VIII. Vulgaris etiam clausula est, ut pensio " sit „ libera ab omni decima, quarta, media, & quavis „ alia fructuum parte, nec non subsidio, etiam charitativo, & quovis alio ordinario & extraordinario „ onere quomodolibet nuncupato, etiam pro fabrica „ Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, Cruciata „ sancta & expeditione contra Turcas ac infideles, & „ hæreticos, ac quoscumque fidei Catholicæ hostes, „ ac pro Seminario puerorum Ecclesiastico, & quavis „ alia, etiam urgenti, urgentissima & necessariò exprimenda causa; etiam ad supplicationem Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum „ Principum instantiam, Canonicè, vel de facto, nunc „ & pro tempore impositis & quomodolibet imponendis; etiamsi in impositionibus hujusmodi caveatur „ expressè, quòd Pensionarii quicumque pro rata pensionum suarum quantumvis exemptarum, præmissis „ contribuere tenentur.

Vigore hujus clausulæ Pensionarios eximi ab oneribus ipsi Beneficio aut ejus proventibus quacumque ex causa, & quavis auctoritate imponendis, haud obscurum est.

IX. Si tamen tanta esset onerum impositio, ut si hæc à solo Titulari ferri deberent, proventus Beneficii nimiùm diminuerentur, indubiè, non obstante hac clausulâ, Pensionarius ad partem onerum ferendam meritò vocaretur; vel saltem ob hæc onera, diminutio sive moderatio aliqua pensionis, ut minùs durantibus his oneribus, peti posset: præsertim si pensio sit *realis* solvenda ab eo, qui pensioni non consensit: neque Beneficium sub conditione solvendæ pensionis accepit: ipsaque onera sint extraordinaria: uti judicatum refert Tournetius loco citato *num.* 86.

X. Deinde in litteris pensionis additur, ut solvatur mediatim in Nativitate Jesu Christi & Nativitate Joannis Baptistæ, secundùm notorium & vulgarem stylum Curiæ, uti notat Gigas *De Pensionibus*, *quæst.* 95.

XI. Sed " quia hæc decisio terminorum fit causâ „ commodioris solutionis, non prohibentur Resignans „ & Resignatarius plures terminos, etiam ultra duos „ constituere ad eorum libitum; prout indies practicari videmus, „ ait Pyrrhus Corradus in Praxi Benef. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 18. notatque prædictam clausulam in litteris solere apponi, quando termini solutionis in supplicatione non fuerunt expressi.

XII.

XII. Utque promptior & securior sit pensionis impositæ, termino constituto, solutio, additur ex stylo Curiæ hæc clausula: " Ac volentes & eâdem auctoritate statuentes, quòd ille N. vel quicumque alius „ successor, qui in dictis festivitatibus, vel saltem intra 30. dies illarum singulas immediatè sequentes „ pensionem prædictam per eum tunc debitam non „ persolverit, cum effectu lapsis diebus eisdem sententiam excommunicationis incurrat, à qua donec tibi „ vel eidem procuratori de pensione hujusmodi tunc „ debita integrè satisfactum aut aliâs tecum, vel cum „ dicto procuratore super hoc amacibiliter concordatum fuerit, præterquam in mortis articulo constitutus absolutionis Beneficium nequeat obtinere.

XIII. Notat autem post alios citatos Garcias *De Beneficiis parte* 1. *cap.* 5. *num.* 581. pœnam excommunicationis non incurri, nisi Pensionario volente & declarante: " Nam ut illis (censuris) locus sit, requiritur „ voluntas & factum ipsius Pensionarii, in cujus favorem latæ sunt. Quinimò (pergit Garcias) ex stylo & benignâ interpretatione non incurritur excommunicatio, donec declaratoria sit data per Judicem, „ & Pensionarius eâ utatur intimando illam adversario „ seu Parocho, aut ponendo cedulones, ut etiam servatur in aliis declaratoriis, tam auditoris cameræ, „ quam aliorum judicum.

XIV. In Gallia hæc clausula, quoad pœnam *excommunicationis* ob non solutam suo tempore pensionem, habetur pro clausulâ *meri* styli; quin teste Fevretio *De Abusu, lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 29. judicatur *abusiva*: ostenditque Brodæus ad Louëtium *litt. C. n.* 31. aliquando quidem consuetum fuisse, ut Ecclesiastici per *censuras* ad solutionem debiti etiam *civilis* urgerentur; sed eam consuetudinem jam pridem esse abrogatam. Quod & praxi Belgicæ consonum est, uti ostendetur infrà *parte* 3. *titulo De Censuris*.

XV. Post clausulam continentem pœnam excommunicationis sequitur: " Si verò per sex menses dictos triginta dies immediatè sequentes sententiam „ ipsam animo (quod absit) sustinuerit indurato, ex „ tunc effluxis mensibus eisdem dicto Beneficio perpetuò privatus existat, illudque vacare censeatur eo ipso, tibique liceat ad idem Beneficium liberum habere regressum, & liceat tibi etiam vigore tui prioris „ tituli possessionem propriâ auctoritate apprehendere, „ ac si illud minimè resignasses.

XVI. De hac clausula continente *regressum* ad Beneficium resignatum ob defectum solutionis pensionis plura habet Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 3. ubi *num.* 12. advertendum dicit: quia non sufficit lapsum esse tempus, sed requiritur sententia declaratoria, quæ id declaret; asseritque hinc aliâs resolutum in Rota, " quòd clausula irritans in regressu ob „ non solutionem, non inficit possessionem, nisi post „ sententiam.

XVII. Observat etiam *num.* 17. in Francia non admitti regressum ob non solutam pensionem: notatque Auctor Analysis in Regulam Cancell. *De Public. Resignat. num.* 212. " quòd clausulæ illæ de resolvenda „ resignatione, & revertendo ad Beneficium resignatum ob non solutionem pensionis, *nullæ* sunt & *abusivæ*, quia sunt species reservationis sive recursus, „ per Decreta conciliaria generaliter & indistinctè damnati.

Idipsum post alios Pragmaticos Gallos asserit Fevretius loco citato *num.* 28. unà monens, quòd ab executione dictarum clausularum daretur appellatio *tanquam ab abusu*.

XVIII. Ne tamen detur locus perfidiæ, si Resignatarius non solvat, condemnabitur ad solvendam promissam pensionem; vel in casum non solutionis adjudicabitur Resignanti regressus ad Beneficium: sive condemnabitur Resignatarius ad *solvendum* vel *cedendum*; judicatumque dicit Brodæus in notis ad Louëtium *litt. P. num.* 30. quòd Resignans possit regredi ad Beneficium etiam post 20. annos à factâ resignatione: tametsi nec hæc clausula regressûs fuisset in litteris apposita: idque ob datam fidem à Resignatario de solvenda pensione, & factâ Beneficii acceptatione sub ea conditione. Vide quoque Tournetium in collectione Arrestorum *litt. P. num.* 88.

XIX. Neque Belgica praxis pateretur, quemquam ob retardatam solutionem pensionis ad Beneficium resignatum *propriâ* auctoritate regredi; aut aliquem *ipso jure* Beneficio privari: sed coram legitimo Judice ad solutionem pensionis agendum esset; qui posset Pensionarium ad promissam pensionem, vel ad cedendum Beneficio condemnare.

XX. Solet quoque apponi clausula, quòd pensio *annullari, reduci aut minui non possit*: quæ clausula (ait Flaminius citatâ *quæst.* 2. *num.* 142.) multùm prodest: nam, eâ non obtentâ, decrescentibus fructibus seu reditibus, & in aliis quibusdam proventibus pensio invalida redderetur, vel saltem ad minorem nummum reduceretur.

XXI. Si tamen adeò sint diminuti proventus, ut Titulari non sufficiant ad victum, solutâ pensione, reductionem peti posse, *non obstante indulto, quòd reduci non possit*; sentit Rebuffus *De Pacificis Possess. num.* 141. quod indubiè faciliùs obtinebit in eo, qui constitutioni pensionis non consensit. Unde & Garcias *parte* 1. *De Benef. cap.* 5. *num.* 402. dicit, quòd, appositâ prædictâ clausulâ, reductio quidem fieri nequeat sine *speciali* commissione Papæ, sed addit: *Quæ tamen solet dari præsertim* SUCCESSORI.

XXII. Juxta Regulam Cancellariæ *De consensu in resignationibus & pensionibus*, " nec litteræ assignationis etiam motu proprio cujusvis pensionis annuæ super alicujus Beneficii fructibus expediri possunt, nisi „ de *consensu* illius, qui dictam pensionem persolvere „ tunc debebit.

Hinc ex hodierno stylo apponitur clausula, pensionem solvendam *per N. cujus ad hoc accedit assensus, & successores suos*.

Ubi notandum, quòd solus assensus requiratur Resignatarii, uti sat constat ex ipsa Regula, quæ exigit consensum ejus, *qui pensionem persolvere* TUNC *debebit*: nimirum tempore impositionis. Clausula quoque idipsum manifestè insinuat, & praxis consonat, quæ successorum assensum non requirit.

XXIII. Juxta modernum stylum Curiæ Romanæ solet huic Regulæ derogari quoties Beneficium confertur absenti cum reservatione pensionis, præsertim quando ipse Resignans est *pacificus* Beneficii possessor: quo casu Signatura pensionis expeditur cum hac clausula: " Et cum derogatione Regulæ de præstando consensu in pensionibus, attento quòd resignatio fit in „ favorem, & Orator, qui verè, realiter, & pacificè „ possidet, aliter resignare non intendit.

XXIV. Quin & Papam posse motu proprio sine consensu Resignatarii alicui Beneficio imponere pensionem, communis est Canonistarum sententia, uti post Flaminium Parisium *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 131. observat Choquier ad citatam Regulam Cancellariæ. In Gallia tamen nec impositionem hujusmodi pensionis, nec derogationem admitti testatur Fevretius *De abusu lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. citatque ibidem antiquum Commentatorem Capituli *Raynutius* ¶ *De Testamentis*, Guillelmum Benedicti, qui ibidem *De Fideicommissariis substitutionibus parte* 1. *n.* 36. ait: " Nullum onus imponi potest etiam per Papam super Beneficiis & Dignitatibus Regni, quocumque titulo vel nomine onus illud nuncupetur: vel „ ex quacumque causa vel colore & occasione directè „ vel indirectè: etiam prætextu cujusvis consuetudinis, „ privilegii vel statuti, & si contra fiat, totum irritum „ erit. „ Plura ibidem & antiqua Regum Edicta, & Parlamentorum Arresta his conformia citat.

XXV.

XXV. Notat Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib. 6. quæst. 2. num. 141.* quòd subinde apponatur clausula, quòd *pensio debeatur, licèt nullum jus Cedenti competat*; idque ad tollendas lites.

XXVI. Hanc clausulam in Gallia non admitti monet Fevretius *de Abusu lib. 2. cap. 5. num. 11.* atque ab ejus executione appellaretur tanquam *ab abusu*. Ubi enim pensio constituitur causâ cessionis, si nullum jus competat Cedenti, cessante causâ, pensio debet evanescere; uti ex Rebuffo refert Fevretius; qui & ibidem ex Auctore Analysis in Regulam Cancellariæ *de Publicandis resignat. num. 213.* addit: " Pensio per Papam, " etiam de consensu partis, ad commodum ejus, qui " nullum habet nec prætendit jus in Beneficio, con- " stitui potest..... Nec in hoc Regno toleratur, sed " appellaretur tanquam *ab abusu*, & abusivum decla- " raretur, non obstante quacumque possessione, ut " sæpè judicari vidi in hoc Senatu (Parisiensi) & in " Senatu Rothomagensi anno sesquimillesimo vigesimo " primo.

XXVII. " Quamvis de jure in resignatione Bene- " ficii, vel impetratione pensionis, non requiratur ex- " pressio temporis per quod Resignans possederit Be- " neficium, servat tamen quandoque Dataria Apostoli- " ca, ut quoties resignatur Beneficium, quod perso- " nalem residentiam requirit, & super illius fructibus " reservatur aliqua pensio, non admittatur resignatio, " nisi in supplicatione exprimatur, per quod tempus " Orator possideat, quod si breve est, rejicitur sup- " plicatio, vel in calce ipsius respondetur, *Resignet* " *absque pensione*; sicut etiam vidimus idem practicari " in permutationibus similium Beneficiorum, cum aliis " nullam residentiam requirentibus.

Hæc Pyrrhus Corradus in Praxi Benef. *lib. 5. cap. 1. num. 12.* testaturque ex moderno stylo requiri in resignatione, præsertim cum pensione Beneficii Parochialis aut alterius residentiam requirentis, ad minùs *trium* annorum possessionem; quamvis ante requirerentur septem vel sex anni, uti notat Garcias *de Beneficiis parte 11. cap. 3. num. 48.*

XXVIII. Duplici ratione nititur hic stylus uti advertit Pyrrhus loco citato *num. 19.* " Quarum altera " est, ad coercendas frequentes hujusmodi Parochia- " lium Ecclesiarum resignationes: quandoquidem ne- " minem latet, ex continua mutatione Rectorum præ- " sertim Parochialium Ecclesiarum, Ecclesias non mo- " dicum pati detrimentum.

Altera ratio est (ait *num. 20.*) ad repellendas illicitas negotiationes, quæ possent committi à Resignantibus: qui propterea tales Ecclesias quandoque assequuntur, ut postea aliis illas resignent.

XXIX. Additque stylum Curiæ habere, ut in quocumque Beneficio sive curato, sive simplici, cujus collatio spectat ad Papam, & Orator sit præsens: si velit litteras expediri in forma *gratiosa*, & consequenter examinari ab examinatoribus Urbis, ab illis sive Notario recipiatur juramentum, quòd ipse Orator tale Beneficium non assequitur animo illud resignandi.

XXX. Simile quid observatur in Facultate Artium in hac Academia. Nominandi enim vigore privilegiorum jurant: " Quòd infrà annum unum ab obtenta pa- " cifica possessione *personaliter* in ea residebo, nec eam " (Curam Pastoralem) resignabo, nisi *integro* anno in " ea resederim, aut aliam curam pastoralem sine frau- " de & dolo obtinuero. "

Sanè quàm frequentes sint Beneficiorum, præsertim Canonicatuum impetrationes, maximè, quæ fiunt à simplicibus Clericis, non alium in finem, quàm ut ex illorum resignatione pensio aliquot millium florenorum distilletur, nimis notorium est.

XXXI. Ad præveniendas hasce fraudulentas & sordidas Beneficiorum impetrationes & resignationes, Edicto Regio anno 1671. in Gallia cautum est, quòd nullus resignare queat Beneficium Curatum aut Præbendam in Cathedrali vel Collegiata Ecclesia, nisi 15. annis actualiter deservierit: nisi ex causâ infirmitatis ab Ordinario cognita & probata, ob quam ulteriùs non possit Beneficio deservire. Verba Edicti sunt: *Voulons & Nous plaît que ci après les Titulaires dans les Eglises Cathédrales ou Collégiales, ne pourront les résigner avec réserve de Pensions, qu'après les avoir actuellement desservies pendant le tems & espace de quinze années entieres, si ce n'est pour cause de maladie & d'infirmité connue & approuvée de l'Ordinaire, qui les mette hors d'état le reste de leurs jours de pouvoir continuer de faire les fonctions, & desservir leurs Benefices.* Id est: Volumus & sic Nobis placet: ut imposterum Titularibus in Ecclesiis Cathedralibus aut Collegiatis resignare Beneficia non liceat, reservatâ sibi pensione, nisi actualiter quindecim annorum expleto tempore inservierint, nisi ratione morbi aut infirmitatis notæ, & ut talis ab Ordinario agnitæ, quæ ad vitæ residium inhabiles illos reddat, ut functiones suas continuent, aut Beneficia sua deserviant.

XXXII. Quamvis hæ ordinationes non ubique vim legis obtineant, nihilominus in quantùm tendunt ad impediendas fraudulentas & injustas resignationes, & pensionum impetrationes, meritò attenduntur ab iis, penes quos auctoritas admittendi pensiones, aut earum rescripta probandi, residet: ut quantùm in ipsis est, similes fraudulentis pensionum distillationibus limites figant, & remedium adhibeant.

XXXIII. Hodie quoque admodum frequens, ut quis plura Beneficia, etiam *incompatibilia* impetret; quæ dum simul retinere nequit quoad titulum, retinet quoad partem saltem proventuum, nimirum retinendo unum, & resignando alterum sub pensione.

Cui abusui occurrit Parlamentum Parisiense per Arrestum 10. Februarii anno 1667. injungendo iis, qui possident plures Canonicatus, ut unum optent, nec alios possint pensione gravare. Cujus Arresti memini suprà *Sect. 3. tit. 3. cap. 4. num. 18.* aliàs *tit. 20. cap. 4. num. 16.*

CAPUT IX.

De Extinctione, Translatione & Redemptione Pensionis.

1. *Pensio extinguitur morte Pensionarii.*
2. *Secundò, per matrimonium Pensionarii.*
3. *Tertiò, per professionem Religiosam.*
4. *Modis prædictis non extinguitur, si data sit cum facultate transferendi; & quid sit translatio?*
5. *Hæc facultas tribus modis conceditur.*
6. *Pensionis translatio* odiosissima; *& quare?*
7. *Aliquando facilè dabatur facultas transferendi.*
8. *Hodie clausula* cum facultate transferendi *denegatur* in Italia, *& difficulter conceditur* extra Italiam.
9. *Translationes ignotæ in Belgio, nec admittuntur in Gallia.*
10. *In Gallia non potest permutanti servari pensio super alio Beneficio quàm permutato.*
11. *Secùs de stylo Curiæ Romanæ.*
12. *Quid pensio de* consensu*?*
13. *Hæc pensio in Belgio & Gallia incognita.*
14. *Pensio extinguitur per liberam Pensionarii remissionem.*
15. *Potest fieri sine auctoritate Superioris.*
16. *Frequens hodie pensionis redemptio & extinctio per* anticipatas *Canonum solutiones.*

17. *Sæpè fit auctoritate Pontificis; & quæ sit supplicationis formula?*
18. *Numerus anticipatorum Canonum non est determinatus.*
19. *Cavetur solicitè ne* pretium *exprimatur, ad vitandam simoniam.*
20. *Anticipatæ hæ solutiones solent pretio pensionis annuæ adæquari.*
21. *Etiam hoc modo accipientes summam pecuniæ sæpè sunt Simoniaci.*
22. *Ex profano modo conveniendi super his* anticipatis *solutionibus evincitur subesse simonia.*
23. *Conventio de redimenda Pensione est simoniaca.*
24. *Pro extinctione pensionis sola Signatura sufficit.*
25. *Quæ hujus styli Curiæ Romanæ ratio?*
26. *Redemptio pensionis magis de Simonia suspecta, quàm pensio.*
27. *Nullum redemptionis apud Veteres vestigium.*

I. TAMETSI pensio non sit propriè Beneficium, tamen pensiones illas hodiernas, quæ ex causa permutationis, resignationis, vel cessionis reservari solent, esse loco Beneficii, & quasi in locum Beneficii resignati sive cessi succedere, communiter notant Canonistæ.

Atque imprimis pensio id habet cum Beneficio commune, quòd non nisi *ad vitam Pensionarii*, adinstar Beneficii, dari soleat. Unde & morte naturali eam extingui nemo dubitat.

II. Ulteriùs hujusmodi pensio juxta hodiernum stylum requiritur in Pensionario, non secùs atque in Beneficio, Clericatum; nec pensio alteri quàm Clerico dari potest, ex Constitutione Sixti V. quæ incipit, *Cum sacrosanctam* 92. in Bull. Rom. statuente, ut in futurum non nisi *actu Clericis* in habitu Clericali & Tonsura incedentibus, pensiones reserventur.

Hinc ulteriùs concludunt Canonistæ, praxi comprobante pensionem extingui per contractum Matrimonii, quemadmodum admittitur Beneficium; idque ex usu Curiæ Romanæ servari tradit Gigas *de Pensionibus quæst.* 54.

III. Similiter sicuti Beneficia vacant per professionem in Religione, ita quoque pensio vice Beneficii resignati reservata extinguitur per professionem, ex receptâ Doctorum sententiâ & notoriâ praxi.

IV. Hæc autem procedunt, nisi pensio sit data sive reservata cum potestate *transferendi.*

Translatio autem pensionis communiter definitur, Mutatio obligationis (passivè nimirum) pensionem solvendi de una persona ad aliam auctoritate Papæ facta. Ita Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 4. *num.* 4.

V. Translatio autem hæc, sive potiùs transferendi potestas dari solet tribus modis, ut monet Flaminius Parisius ibidem.

Primò, obtentâ clausulâ, transferendi in ipsa pensionis reservatione, cùm Pontifex pensionem reservat, & *simul* facultatem concedit, eam *transferendi* in aliam personam.

Secundò, quoties fuit imposita pensio absque illa clausula, sed ipsæ partes postea supplicant, ut pensio quam Caius Titio solvit, extinguatur, & Seio reservetur.

Tertiò, in vim privilegiorum certis personis concessorum, quale privilegium nonnullis Ordinibus concessum fuisse dicit Flaminius ibidem.

VI. Hanc pensionis translationem esse *odiosissimam* fatentur omnes, teste Pyrrho Corrado loco citato *num.* 2. cum nec sit de jure, nec de ipsius pensionis natura; quinimò contra naturam: quandoquidem pensio reservetur ad tempus, & sic extinguitur morte Pensionarii. Translatio verò, cùm sit obligatio eamdem solvendi de una ad aliam personam, operatur *perpetuitatem* pensionis post mortem Pensionarii; atque ita servitutem Beneficiis impositam quodammodò perpetuam efficit: præsertim quia qui habent potestatem transferendi, possunt eam transferre non modò in unam personam, sed etiam in plures.

VII. De hac translatione pensionis agens Hieronymus Gigas *quæst.* 12. postquam dixit, pensionem de una ad aliam personam transferri non posse, nisi Papa Pensionario jus transferendi illam concessisset, subjungit: " Nam solent Pontifices sæpenumero concedere " hujusmodi facultatem; quod passim Leo X. piæ memoriæ faciebat, utens multùm Pontificia auctoritate " & absolutâ potestate in similibus. Clemens autem " VII. difficiliùs id concedebat, & erat bene factum " propter oneris continuationem, quæ est evitanda: " ideò Sanctissimus D.N. Paulus IV. (ut audio) admodum se difficilem reddit in concedendo talem facultatem, etiam cum consensu.

VIII. Addit Flaminius Parisius *num.* 24. " Tempore " felicis recordationis Gregorii XIII. & S. D. N. Sixti " V. vidi observari, ut nemini concedatur hujusmodi " facultas transferendi pensionem nisi Cardinalibus, " aut aliis personis de Sede Apostolica bene meritis; " neque solet concedi, ut *totam* possit transferre, sed " tertiam vel medietatem.

Dein nonnullis interpositis, monet, quòd hodie summi Pontifices non concedant *in Italiâ*; & se reddant *difficiles* in concedenda pensione cum facultate *transferendi*, etiam *extra Italiam*; " & id solet peti " (ait) ut possint remunerare familiares in articulo " mortis.

IX. Translationes pensionis hìc in Belgio fieri non videmus, neque eas hìc usitatas credo: notandumque monet Rebuffus in Praxi *parte* 1. *titulo de resignationibus num.* 20. " in hoc Regno Franciæ pensionem " extingui per mortem Pensionarii, & de consuetudine non transfertur in aliam personam, etiam à Papa, " quamvis in patria obedientiæ à Papa transferri possit " sicut aliud Beneficium.

De eadem consuetudine Regni Galliæ passim testantur Pragmatici, uti videre est apud Brodæum ad Louetium *litt. P. num.* 31.

X. Notat insuper Rebuffus *De Pacificis Possess. num.* 127. quòd " non valeret reservatio pensionis, si quis " permutaret Beneficium mecum, & assignaret mihi " pensionem super *alio* Beneficio, quàm permutato; " & hoc (ait) servatur in forensi judicio in hoc Franciæ " Regno, licèt de jure secus.

XI. Rectè monet Rebuffus, illud specialiter servari in Regno Galliæ (cui praxis Belgii conformis esse videtur) nam de stylo Curiæ Romanæ, si Beneficium quod resignatur, incapax sit pensionis, vel non totam capiat, reservari non consuevit pensio ipsa, etiam super fructibus alterius Beneficii, quod obtinet Resignatarius; vel saltem una pars super Beneficio resignato & altera super alio Beneficio; & aliquando super Beneficio tertii. Ita Pyrrhus Corradus in praxi Beneficiaria *lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 14. ubi pluribus de hujusmodi pensionis reservatione, ejusque praxi agit.

XII. Tractat quoque ibidem *cap.* 3. de pensionis reservatione, quæ dicitur *de consensu*, seu ex causa *lucrativa*; quæ ita vocatur, dum pensio de *consensu* Titularis reservatur Apostolicâ auctoritate, consanguineo, affini, vel amico, &c. super fructibus Beneficii.

Formulam supplicationis pro reservatione hujusmodi pensionis ibidem integram exhibet, ejusdem clausulas præcipuas exponens; dicitque *num.* 4. " Illud in hac " praxi non oscitanter advertendum, quòd hujusmodi " pensionum reservationes semper ferè in *Dataria* Apostolica fuerint habitæ pro *fraudulentis*; unde non semel in ea vidimus (ait) supplicationes ad id porrectas rejici, sive ad favorem consanguineorum Titularis, sive aliorum quorumcumque. " Rationes, ob

ob quas meritò ut suspectæ habeantur hæ reservationes, ibidem subjungit.

XIII. Belgium hujusmodi reservationes pensionum non novit: nec eas in Gallia admitti ex hactenus dictis sat manifestum est, quandoquidem ibi pro regula & quasi lege invaluerit, quòd pensio constitui non possit, etiam per Papam & de consensu Titularis, ad commodum ejus, qui *nullum* habet vel prætendit jus in Beneficio.

XIV. Quandoquidem pensio sit duntaxat onus aliquod adinstar cujusdam servitutis Beneficio impositæ, ratione cujus ipse Titularis tenetur pensionem annuam Pensionario persolvere, ex omnium Canonistarum sententia, & notoria praxi extinguitur pensio per liberam & absolutam ipsius Pensionarii remissionem sive renuntiationem.

XV. Potest hæc remissio fieri sine auctoritate Papæ aut cujusvis alterius; tametsi pensio per Papam esset reservata; uti monet Pyrrhus Corradus loco citato *cap* 4. & latè Gigas *de pensionibus, quæst.* 45. idque licèt expresse reservata esset pro alimentis ad commodiorem sustentationem; quemadmodum hodiernæ pensiones de stylo Curiæ reservari solent. Garcias *de Beneficiis parte* 1. *cap.* 5. *num.* 40.

XVI. Hodie frequentissima & ordinaria pensionis redemptio est, quæ fit *anticipatis* aliquot annuis solutionibus ipsius pensionis, uti monet Joannes Tournetius in collectione Arrestorum *litt. P. num.* 93.

XVII. Et hæc pensionis extinctio seu remissio fieri consuevit coram Pontifice ejusque auctoritate, uti notat post Garciam Pyrrhus Corradus in Praxi Benefic. *lib.* 5. *cap.* 4. qui & ibidem exhibet formulam supplicationis & Signaturæ super extinctione sive cassatione pensionis.

In supplicatione primò exponit Supplicans seu Orator, quòd sibi certa pensio auctoritate Apostolica super fructibus Beneficii N. reservata fuerit, ac tum subjungit: "Ex certis causis animum suum moventibus, cassationi, extinctioni & annullationi dictæ pensionis annuæ, illiusque reservationi hujusmodi in S. V. manibus sponte, & liberè, nonnullis tamen anticipatis, seu anticipandis solutionibus, & non aliàs, nec alio modo consentire proponat, & ex nunc etiam consentiat. Supplicat igitur, &c.

XVIII. Dicitur indeterminatè, *anticipatis seu anticipandis nonnullorum dictæ pensionis terminorum solutionibus:* nam, uti advertit Tournetius in collectione Arrestorum *num.* 93. hæc anticipatio diversimodè non determinatur: nam nunc quatuor, nunc quinque vel sex, interdum etiam septem terminorum anticipationes fiunt. In his enim certa regula non est. Verba Tournetii sunt: *Pour à laquelle extinction en vacbat parvenir, on baille ordinairement par forme d'avance ou anticipation, quelques années de la pension diversement limitées, tantôt 4 5. 6. ou au plus 7. années; mais en cela, il n'y a régle certaine ni assurée, comme dependant de l'âge, qualité, disposition & volonté, tant de celui qui reçoit, que de l'autre payant de la pension.* Id est: Ad quam redemptione extinguendam, ante tempus & ad modum anticipationis solent persolvi aliquot anni pensionis diversimodè limitati, modò 4. 5. 6. aut ad summum 7. anni Verùm in similibus nulla certa aut fixa regula est, utpotè pendens ab ætate, qualitate, dispositione & voluntate tam ejus qui recipit, quam qui persolvit pensionem.

XIX. Deinde adjungit: *Toutefois dedans la Signature qui s'en délivre, & procure expediée pour cet effet, il n'est parlé de la convention de* prix: *car cela impliqueroit simonie.* Id est: Tamen in chirographo quod traditur, aut procuratione in eum finem constituta, nulla conventionis de pretio fit mentio; hoc enim Simoniam involveret.

XX. Verùm anticipatæ solutiones terminorum ita constitui solent, ut justum *pretium* seu *capitale* annuæ pensionis solvatur, ad eum penè modum, quo similis quantitatis annui redditûs vitalitii redemptio fieret, ut notat Tournetius: atque hoc pacto fit, ut ipse Pensionarius, mediante hac redemptione, æquè ex Beneficio resignato notabilem pecuniæ summam consequatur, quàm si de una summa determinata conventum fuisset.

XXI. Hinc qui, mediante hac redemptione, pro resignato Beneficio aliquot centenos, aut etiam millia florenorum accipit, sæpè quidem in oculis hominum subtiliùs & honestiùs mercari videtur, quàm qui cum Resignatario de una & certa pecuniæ summa convenit: at verendum est, ne in oculis ejus, cui *omnia nuda & aperta sunt*, non minùs sæpè culpabilis & Simoniacus habeatur. Quin & vulgus, qui, sepositâ hac inter determinatam summam pecuniæ, & *anticipatas* terminorum annuæ pensionis solutiones, distinctione, simplici, & vulgari modò de his judicat, solet hujusmodi Pensionarios & Resignantes æquè pro Beneficiorum venditoribus habere, quàm si determinatam summam pecuniæ pro Beneficio accepissent.

XXII. Adhæc, si attendamus profanum modum; quo hæ *anticipatæ* terminorum solutiones determinantur, non secùs atque redditutum temporalium redemptiones: & quomodo sæpissimè, si non expressè, saltem *tacitè* super pensionis redemptione conveniatur; eumque in finem solicitè quærantur Resignatarii, qui sciuntur sufficientes, ut pensionem multis anticipatis solutionibus redimant, fateri cogemur, raro has pensionum redemptiones à Simonia esse immunes; tametsi nullius determinati & conventi *pretii* in supplica aut Signatura mentio fiat.

XXIII. Fateturque ipse Gigas *De Pensionibus, quæst.* 87. quòd "Renuntiantes Beneficia *ea intentione,* ut sibi reservetur pensio demum extinguenda pro certis *anticipatis* solutionibus; & ita paciscentes procul dubio *Simoniam* committant, cum dent temporale pro spirituali.

XXIV. In Signatura super extinctione aut cassatione pensionis apponi solet hæc clausula: *quòd sola præsentis supplicationis Signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in judicio & extra, Regula contraria non obstante.*

XXV. Ratio hujus styli communiter refunditur in favorem extinctionis pensionum. Indubiè favorabile est, Beneficia odiosis illis hodiernis pensionibus non gravari; sed eas extingui seu redimi per similes *anticipatas* solutiones, quæ reipsa *pretium* quoddam Beneficii conficiunt, quod ipsa pensione odiosius est.

XXVI. Et si has pensionum redemptiones, quæ sub specioso titulo *anticipatarum* solutionum fieri consueverunt, sepositis præjudiciis, quæ ex communi praxi ingeruntur, expendamus, reperiemus eas vix aut ne vix quidem à formali venditione & emptione Beneficiorum distingui: & consequenter auctoritate Superiorum à Simonia difficulter purgandas.

Quid enim interest, uti suprà monuimus, num certa summa pecuniæ detur per modum *pretii*, an verò eadem detur sub nomine *anticipatarum* solutionum: nisi Simoniam non in re, sed in verbis sitam esse dicamus?

Unde & has pensionis redemptiones magis odiosas, magisque de Simonia suspectas esse, quàm ipsasmet pensiones, dubitari nequit.

Quòd enim alicui pauperi Parocho de Ecclesia bene merito, & ampliùs laborare non valenti aliqua pensio *alimentaria* assignetur, nullatenus sanè improbari potest; neque speciem mali ingerit: sed quòd Resignanti Beneficium aliquot millium florenorum summa numeretur, indubiè venditionem & emptionem Beneficii sapit; quocumque tandem prætextu coloretur.

XXVII. Quare etsi in Canonibus & Patribus aliqua

aliqua pensionum exempla reperiamus, nullum tamen hujusmodi redemptionis vestigium, nequidem in libris nostri Juris Canonici occurrit: ita ut admodùm verisimile sit hanc redimendi praxim labentis disciplinæ fœtum esse, qui nonnisi ad palliandam venditionem & emptionem Beneficiorum servire consuevit: idque non sine summo Fidelium scandalo, qui hujusmodi redemptiones, non nisi veras Beneficiorum nundinationes reputant.

TITULUS XII.

DE UNIONIBUS BENEFICIORUM.

CAPUT I.

De varia Specie Unionis; & quorum auctoritate facienda?

1. *Quid Unio Beneficiorum?*
2. *Variæ species unionum; & quare harum conveniens notitia?*
3. *Unio alia* perpetua, *alia* ad vitam; *& hujus descriptio.*
4. *Unio* ad vitam *non est proprie unio; sed pallium pluralitatis Beneficiorum.*
5. *Non admittitur in Gallia aut Belgio.*
6. *Unio* perpetua *quæ?*
7. *Per hanc interdum duo Beneficia in unum conflantur.*
8. *In hac unione jura & privilegia Ecclesiarum unitarum conservantur.*
9. *Unio per* suppressionem *potiùs est extinctio Beneficii, quàm unio: & qui hujus effectus?*
10. *Quomodo fiat* unio *accessoria?*
11. *In hac unione Beneficium unitum est* minùs *principale; nec in impetratione exprimi debet.*
12. *Unio quando fiat* æquè principaliter?
13. *Beneficia ita unita debent in impetratione exprimi; & in omnibus manent in suo statu.*
14. *Quomodò dignosci possit species unionis?*
15. *Clausula unionis præservans exsolutionem onerum Beneficii uniti.*
16. *Onera censentur præservata, quatenus cum unione consistere possunt.*
17. *Unio Beneficiorum auctoritate Superioris facienda.*
18. *Unio Beneficiorum consistorialium hodie Sedi Apostolicæ reservata.*
19. *Quando & quâ occasione unio Episcopatuum reservata fuerit summo Pontifici?*
20. *De jure Episcopo competit unio Beneficiorum suæ Diœcesis.*
21. *Etiamsi essent ad Pontificem ob neglectam collationem devoluta.*
22. *An Episcopus Beneficia* suæ collationis *unire queat?*
23. *Beneficia* exempta *Episcopus unire non potest.*
24. *Poterit unire tametsi Collator sit exemptus; si Beneficia non sint exempta.*
25. *Sede vacante, auctoritas uniendi spectat ad Capitulum.*
26. *Metropolitanus se immiscere nequit; nisi in casu appellationis.*
27. *Inferioribus auctoritas uniendi ex privilegio vel ex consuetudine competere potest.*
28. *Rex Galliæ unit Beneficia* pleno *jure ad suam collationem spectantia.*

I. Beneficiorum unio describitur à Rebuffo in Praxi *parte* 1. *tit. De Unionibus*, quem alii Canonistæ communiter sequuntur, Beneficiorum seu Ecclesiarum ab Episcopo vel alio Superiore facta annexio.

II. Variæ unionis species à Canonistis notantur, quarum notitia quodammodò necessaria est pro intellectu Canonum de unione loquentium; eo quòd pro diversitate unionum, etiam diversi effectus unionis passim occurrant.

III. Imprimis unio alia est temporalis & personalis, alia perpetua & realis.

Illa dicitur, quæ ad aliquod dumtaxat tempus, v. g. ad vitam alicujus fit; estque eo titulo *personalis*, quòd imprimis ad vitam certæ *personæ* restringatur; & quòd in commodum & favorem *personæ duntaxat* facta censeatur: & sic fit, ait Rebuffus *num.* 9. contemplatione personæ; & per ejus mortem expirat.

IV. Hæ uniones temporales in favorem personæ, ante Synodum Tridentinam erant non parùm frequentes; atque earum pallio passim tegebatur Beneficiorum pluralitas: & uti rectè advertit Fagnanus ad *cap.* Exposuisti ☩ *De Præbendis num.* 7. *Unio ad vitam non est propriè unio, sed magis quædam* palliata *dispensatio.*

Unde Synodus Tridentina pluralitatem Beneficiorum incompatibilium interdicens *sess.* 7. *cap.* 4. *de Reformat.* etiam vetat, plura Beneficia similia per *viam unionis ad vitam* recipere aut retinere; uti suprà *sect.* 3. *tit.* 3. alias *tit.* 20 *cap.* 3.

V. Scripsit quoque jam pridem Rebuffus secutus Glossam Pragmaticæ Sanctionis, has uniones non recipi in Francia, quia sapiunt reservationes: nam reservatur Beneficium illi, in favorem cujus fit unio ad vitam. Deinde infrà *num.* 46. dicit, quòd "si factæ sint, ab "iis appellatur tanquam *ab abusu*: & Senatus eas abu-"sivas & irritas pronuntiat." De qua consuetudine passim testantur Pragmatici Galliæ. Neque hic in Belgio ullus est harum unionum temporalium & personalium usus.

VI. Unio perpetua sive realis, est, quando exprimitur ut perpetuò duret; vel quando dicitur, *ad perpetuam rei memoriam*; vel si fiat contemplatione Ecclesiæ, quæ non moritur. Rebuffus *num.* 7. additque *num.* 10. "Et in dubio præsumitur, facta contem-"platione Ecclesiæ: quia Ecclesiæ magis favendum est, quàm personæ.

De hac sola unione, facta contemplatione Ecclesiæ, vel Beneficii hic agetur; eaque propriè unionis nomine venit, dum de Beneficiorum unione tractatur.

VII. Hæc unio tribus potissimùm modis fieri potest. Primò, ut ex duobus Beneficiis unum fiat: ut putà, si sint duæ Parochiales "proximè vicinæ destructæ per "bellum, uniri potuerunt, ut una fiat ex duabus. Ita Rebuffus *num.* 11.

VIII. De hac specie unionis loquens Fagnanus ad *cap.* Novit ☩ *Ne Sede vacante*, &c. *num.* 3. ait: quòd tum hoc modo Ecclesiæ uniuntur, "consue-

"tudines

„ tudines & privilegia quæ meliora & humaniora sunt „ in altera earum, debent uniri & retineri in unitate. Sive ut loquitur Rebuffus loco citato, " privilegia data „ uni competent & alteri, & quando sunt plura, hone- „ stiora & favorabiliora servabuntur.

IX. Interdum Beneficium aliquod ita unitur per omnimodam *suppressionem*, quæ non tam unio, quàm extinctio & suppressio Beneficii dicenda est. Ut putà, cum Canonicatus supprimitur, & erigitur in dignitatem. Quo casu ipse Canonicatus planè extinguitur, & nova dignitas erigitur, cui proventus seu Præbenda Canonicatus annectuntur vel incorporantur. Hinc nullum jus Canonicale simili casu competit ipsi Dignitatis possessori; utpote titulo Canonicali per suppressionem penitùs extincto. Et ita in Belgio plures sunt Decanatus & Præposituræ, qui per extinctionem unius alteriusve Canonicatus fuere erecti; nullum tamen jus Canonicale habent, proventibus Canonicatus exceptis.

X. Alio modo fit unio, ut dum Ecclesia una alteri subjicitur: eamque Doctores communiter appellant, *accessoriam* seu *subjectivam*, per quam Beneficium annexum amittit nomen Beneficii: quamvis Beneficium non omnino supprimatur; sed maneat in sua integritate, tam quoad onera, quàm quoad jura & proventus.

XI. Hoc casu Ecclesia illa cui fit unio, erit superior & principalis, unita verò erit inferior & accessoria; uti notat Rebuffus *num.* 12. qui addit: " Et postea si quis ve- „ lit impetrare hæc duo Beneficia, oportet quòd expri- „ mat principale, aliàs si accessorium (exprimat tantùm) „ non valeret impetratio: quia illud non vacat, cum sit „ alteri unitum. Nec in vim illius clausulæ, *quòd major* „ *expressio fieri possit*, hoc corrigi poterit: ideò nova „ impetratione opus erit. Sic vidi in praxi, & de stylo „ Curiæ Romanæ *num.* 13.

Hæc Rebuffus, qui *num.* 14. tanquam consequens ulteriùs deducit, nec esse opus in impetratione principalis Ecclesiæ exprimere unitum *accessoriè*; secus si æquè principaliter.

XII. Tunc autem *æquè principaliter* unitæ censentur Ecclesiæ, quando unio Ecclesiarum sic fit, ut utraque in suo statu integro maneat, prout erant ante unionem: nihilque nec quoad unam, nec quoad alteram immutatur: remanentque duo vera distincta Beneficia; ita tamen ut post unionem, unus idemque sit futurus utriusque Beneficii Rector, sive Titularis.

XIII. Unde in impetratione opus erit utriusque expressione: omniaque jura & onera utriusque in Rectorem transeunt.

Hinc infert Fagnans ad citatum Cap. *Novit*, quòd si duo Episcopatus *æquè principaliter* uniti, ante unionem suberant duobus Metropolitanis, propter hanc unionem neuter Metropolitanus perdit jus suum.

XIV. Ut verò sciatur, qua specie unionis Beneficia sint unita, convenit inprimis inspicere & examinare ipsas litteras unionis; quarum tenor potissimùm attendendus est & sequendus: è quo similiter conditiones ipsius unionis petendæ sunt.

XV. Quocumque enim modo unio Ecclesiarum fiat, solent in ipso unionis instrumento exprimi nonnullæ conditiones, & onera ratione uniti Beneficii exsolvenda.

Hinc invaluit communis illa clausula in unione Ecclesiarum Parochialium Monasteriis & Capitulis; quæ olim frequentius facta fuit, hodie rariùs conceditur: " Reservata tamen de fructibus, redditibus, „ proventibus, juribus, obventionibus hujusmodi pro „ Vicario perpetuo in ea constituendo congrua por- „ tione, ex qua idem Vicarius commodè sustentari „ valeat, jura Episcopalia solvere, & alia sibi incum- „ bentia onera supportare.

Ita refert Rebuffus ad Regulam Cancellariæ *De Unionibus num.* 17. Quæ clausula adjicitur, ut oneribus Beneficii Parochialis uniti satisfiat; de qua latiùs infrà titulo *de Portione congrua* Vicariorum; quæ ex hac clausula originem suam traxit.

XVI. Quin in omni passim unione adjicitur clausula, de oneribus Beneficio unito incumbentibus *congrue* supportandis. Quæ ipsam *onerum* supportationem ita moderatur, ut cum ipsa unione consistere queant; videturque satisfieri istis oneribus, si supportentur, quatenus cum ipsa unione consistunt; quemadmodùm ostendit Zypæus *Consult.* 3. *de Excessibus Prælatorum*, notatque verba hæc, *congruè supportentur*, prædictæ clausulæ de supportandis oneribus inserta, omnes controversias circa exsolutionem onerum ipsi Beneficio unito incumbentium ad arbitrium boni viri revocare, ut is expendat, num hæc onerum persolutio cum ipsa unione consistere queat; an non potiùs censeri debeat, per eam unionem exsolutioni quorumdam onerum derogatum: quemadmodùm illis juribus Episcopalibus per unionem derogatum credit Rebuffus; " quæ salva „ esse non possunt, valida existente unione, quia „ illis censetur derogatum propter repugnantiam. „ Ad Regulam Cancellariæ *de Unionibus Glossa* 11. *num.* 13.

XVII. Cum autem per unionem semper fiat aliqua quasi ipsorum Beneficiorum alteratio, ideò eam sine Superioris auctoritate fieri non posse, unanimi Canonistarum sententia receptum est.

XVIII. Imprimis vero unionem Beneficiorum fieri posse auctoritate Romani Pontificis, dubitat nemo. Imo sicuti hodierna disciplina majora quædam Beneficia, ac præsertim Episcopatus & quæ *consistorialia* dicuntur, Sedis Apostolicæ provisioni reservavit; ita & auctoritas hujusmodi Beneficia uniendi, ad Pontificem *privative* & cum exclusione inferiorum devoluta est. Notatque Fevretius *lib.* 2. *de Abusu cap.* 4. *num.* 5. quòd si Archiepiscopi, Episcopi aut alii Prælati processissent ad unionem similium Beneficiorum *potestate ordinaria*, totum declararetur *nulliter & abusive* factum: quamvis & ipse Fevretius ibidem dicat, se nequaquam velle inficiari, quin secundùm pristinam disciplinam, Primates & Metropolitani subinde auctoritate *propria* univerint hujusmodi majores Prælaturas. Constat enim (ait) S. Remigium erexisse Sedem Episcopalem Laudunensem de consilio suorum Episcoporum Suffraganeorum suæ Provinciæ, *uniendo* eidem partem suæ Diœcesis, nulla alia interposita superiore auctoritate.

Interim disciplinam reservantem unionem Episcopatuum Romano Pontifici, stabilitam fuisse tempore Cælestini III. probat ejus responsum relatum in *Cap.* SICUT UNIRE ꝟ. *De Excessibus Prælatorum*, ubi evidenter supponit, unire Episcopatus ad Sedem Apostolicam spectare: verba ejus sunt: " Sicut unire Epis- „ copatus, atque potestati subjicere alienæ, ad sum- „ mum Pontificem pertinere dignoscitur: ita Episcopi „ est Ecclesiarum suæ Diœcesis unio, & subjectio „ earum.

XIX. Quo verò tempore jus uniendi Episcopatus summo Pontifici reservari cœperit, incertum est. Hoc constat ex responso Cælestini III. mox allato, quod eo tempore, id est, sub finem seculi XII. Romani Pontifices unionem hanc ad Romanum Pontificem spectare existimarint, atque conformiter ad hanc persuasionem responderint: quæ responsa in Decretales relata, & pro jure communi recepta sunt; tandem quoque hæc Pontificum opinio invaluit; creditumque est, unionem Episcopatuum Romano Pontifici esse reservatam.

Vix dubium, quin ad asserendam hanc unionem Romano Pontifici, conduxerit, quod legebatur apud Gratianum *causa* 16. *q.* 1. *can.* 48. & 49. scilicet quod sanctus Gregorius plures Episcopatus sua auctoritate univerit, sed non advertebatur, Episcopatus de quorum unione agebatur, constitisse intra *regiones suburbicarias*;

bicarias; quodque Ecclesiæ intra limites harum regionum consistentes, ad Romanum Episcopum *speciali jure Metropolitico* spectaverint, & consequenter Gregorium has Episcopatuum uniones non fecisse jure sui *Primatus* ad omnes Ecclesias extensibilis, sed *jure Metropolitico* intra harum regionum limites concluso, uti & in decursu hujus operis non semel observatum est.

Idipsum notavit D. Fleury in quarto suo discursu Historico *num.* 4. ibidem monens, non reperiri, quod sanctus Gregorius, hoc aut alia similia jura exercuerit in Ecclesiis extra has regiones *suburbicarias* constitutis; quod & notavit in Historia sua *lib.* 35. *num.* 19.

Hinc intelligitur, admodùm necessarium esse, in Romano Pontifice distinguere qualitatem Episcopi Romani Metropolitani, Patriarchæ & Primatis, ne aliàs acta sub una qualitate credantur acta sub alia; atque ita quæ olim ei in quibusdam Ecclesiis sub qualitate proprii Episcopi, vel Metropolitani, aut Patriarchæ competiisse leguntur, ipsi credantur competere in *omnibus* Ecclesiis titulo sui *Primatus*: quod & locis citatis monuit D. Fleury, credens reservationem hujus unionis ex non facta hac distinctione potissimùm suam sumpsisse originem.

XX. Sicut ex Decretali Cælestini III. superiùs citata concluditur, jus uniendi Episcopatus spectare ad Romanum Pontificem; ita ex eadem concludunt uno consensu Canonistæ ad Episcopum spectare jus uniendi Beneficia suæ Diœcesis: idque conformiter ad eam Regulam, quæ Episcopo totum regimen, omnemque circa Beneficia suæ Diœcesis ordinationem & dispositionem defert, nisi ostendatur speciali titulo & jure ad alios esse devolutam.

XXI. Unde post alios citatos statuit Barbosa *lib.* 3. *Juris universi cap.* 16. *num.* 31. " Episcopum posse „ unire Beneficia suæ Diœcesis, quamvis eorum colla- „ tio ob Episcopi negligentiam esset devoluta ad Pa- „ pam; quod alio jure devolvatur, alio uniatur. De- „ volutio enim concernit titulum, impeditque, ne „ Episcopus illud in titulum dare valeat: unio autem „ respicit proprietatem.„ Hæc ille; quibus addi potest, quod Episcopo sua maneat salva auctoritas, quousque probetur adempta. Ob negligentiam autem in conferendo probatur quidem, Episcopum jure collationis excidere; sed non probatur, eum excidere jure uniendi: adeoque hoc salvum manet.

XXII. Dicitur à Congregatione Cardinalium aliquando declaratum, Episcopum non posse unire Seminariis Beneficia ad *suam* collationem spectantia; cujus declarationis meminit Zypæus in Jure novo tit. *de Excess. Prælat. num.* 2. dicitque ita resolutum, fortè " quod „ alioqui in hujusmodi alienatione nullus Superior alie- „ nantis intervenire videatur, sicut Episcopus interve- „ nit in iis, quæ sunt alienæ collationis. „ Contrarium tamen in praxi servari notat.

XXIII. Quin unio Beneficiorum spectet ad ea quæ jurisdictionis Episcopalis sunt, dubium non est.

Hinc statuunt Canonistæ, praxisque conformis est, quod Episcopus Beneficia à sua jurisdictione exempta, auctoritate ordinaria unire nequeat. Unde Rebuffus *de Unionibus num.* 22. postquam dixit, ad Episcopum Beneficiorum unionem spectare, subjicit: " Dummo- „ dò Beneficia non sint *exempta*, quia tunc ad Papam „ unio pertinet.

XXIV. Notandum hic, non sufficere, quod Beneficia forsan spectent ad collationem aut præsentationem Exemptorum, aut sint fundata in eorum Ecclesiis, aut illis annexa, ut Episcopi uniendi auctoritate priventur; sed requiritur, quod ipsa Beneficia sint revera *exempta*. Posse autem nonnunquam Beneficia quædam esse, præsertim Curata, in Ecclesiis Exemptorum, quæ tamen ipsa non sint exempta, ostendetur infra *tom.* 2. *parte* 3. titulo *de Exemptionibus*.

XXV. Cum unio Beneficiorum fiat auctoritate ordinaria; atque Capitulum, Sede vacante, succedat in ea quæ sunt auctoritatis & jurisdictionis, rectè inferunt Canonistæ, posse Capitulum, Sede vacante, auctoritatem unioni præstare; dummodo per eam juri Episcopali nihil detrahatur. Rebuffus *de Unionibus num.* 36. & *de Devolutionibus num.* 100.

XXVI. Refert Renatus Choppinus in suo Monastico *lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 26. *abusivam* declaratam unionem domus cujusdam Eremiticæ Diœcesis Suessionensis factam ab Archiepiscopo Rhemensi, Sede Suessionensi vacante, auctoritate Metropolitica. " Nec enim Archi- „ præsuli jus esse contendunt, Sacerdotia Fanave sibi „ invicem copulare in alieno, Suffragantium etiam illi „ Episcoporum, territorio. Vacuo item Episcopi So- „ lio, juridica ejus potestas defertur Episcopali Sodali- „ tio, unionisque Templorum judicio statuendæ ex le- „ gitimis causis. Neque hoc cognitionum genus nomi- „ natim, vacante Cathedra inferioris Præsulis, devol- „ vitur ad Archipræsulem superiorem.

Si autem ipse Episcopus, aut Capitulum, Sede vacante, unionem petitam facere recusaret; posset ab hac recusatione, si injusta videatur, ad Metropolitanum tanquam ad Superiorem appellari; & tunc ipse de unione statuere posset. (*a*)

XXVII. Inferiores vero Prælati, quantumvis exempti, & Beneficiorum collatores, uniendi auctoritate destituuntur; nisi eam auctoritatem præscripserint, uti notat Rebuffus *de Unionibus* 32. subdens *num.* 33. " Jura „ enim Episcopalia inferiores præscribere non prohi- „ bentur *cap.* AUDITIS ✠ *De Rescript.* sed titulus re- „ quiritur, vel tempus immemoriale.

XXVIII. Hoc titulo Rex Galliæ sua auctoritate procedit ad unionem Beneficiorum, quæ *pleno jure* ad ejus spectant collationem; uti ex Molinæo refert Fevretius *num.* 20. asseritque Henricum IV. attentis modicis proventibus Decanatus S. Quintini, eidem sua auctoritate univisse duas Præbendas.

(*a*) Utrum ad Metropolitanum appellari possit adversus decretum unionis ab Episcopo Diœcesano datum? Respondet Auctor novorum Collectaneorum Cleri Gallicani *tom.* 10. *col.* 1852. in Galliis hanc provocationem non fieri; permitti tamen ad supremum Senatum appellationem *ex abusu*.

CAPUT II.

De causis Unionis; & quæ Beneficia uniri possint?

1. *Unio Beneficiorum qua ratione* odiosa?
2. *Fieri nequit sine justa causa.*
3. *Decretum Synodi Tridentinæ contra uniones sine justa causa factas.*
4. *Hoc Decretum evincit, uniones non faciendas nisi ad utilitatem Ecclesiarum.*
5. *Ordinarii prævie de causis unionis inquirere debent.*
6. *Unio facta ab Ordinariis, ut se à danda portione congrua liberent, suspecta.*
7. *Unio Beneficii facta ab Episcopo suæ* mensæ, *irrita est.*
8. *Ordinarius prævie expendere debet conditionem Beneficiorum.*
9. *Beneficiis simplicibus ut annecteretur Officium, vel ut unirentur in Synodo Tridentina propositum.*
10. *Unionem similium Beneficiorum probavit Synodus Tridentina.*
11. *Eadem Synodus ostendit, aliorum Beneficiorum unionem non facile esse admittendam.*
12. *Specialiter vetuit Ecclesiarum Parochialium incorporationes.*
13. *Unio duarum Ecclesiarum Parochialium ob earum paupertatem admittitur in Gallia.*
14. *Decretum Synodi Mechliniensis de hac unione.*
15. *Hoc Decretum tantùm est* provisionale; *eoque subinde abutuntur Ordinarii.*

16. *Bene-*

16. *Beneficiorum situs in unione attendendus; & eo facilius admittenda unio Ecclesiarum, quo sibi viciniores.*
17. *Facilior unio Beneficiorum ejusdem Ecclesiæ quam diversarum.*
18. *Beneficia diversarum Diœcesium uniri vetat Synodus Tridentina.*
19. *Beneficia unius Regni non sunt unienda Beneficiis alterius Regni.*
20. *Beneficia* libera *non unienda Beneficiis juris Patronatus.*
21. *Nisi salus animarum aliud postulet.*
22. *Synodus Tridentina vult uniones factas ex* non legitimis *causis revocari.*
23. *Auctoritate regia unio subinde declaratur* nulla *post lapsum seculi.*

I. Unionem Beneficiorum esse *odiosam*, unanimis est Canonistarum sententia, tum quòd per eam minuatur numerus Ministrorum; tum quia Beneficia instituta sunt, ut singula suum habeant ministrum. Quin & unionem esse quandam speciem alienationis, notant Canonistæ: eo quod Beneficium unitum quodammodò per ipsam unionem supprimatur, aut ut minus ita alteretur, ut primævam suam naturam & conditionem amittat.

II. Hinc ulteriùs concludunt, quòd unio, quoniam odiosa est, & à communi Ecclesiarum utilitate aliena, nunquam nisi ex magna & necessaria causa permitti debeat: ita Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 48. & Rebuffus in Praxi *parte* 1. *tit. de Unionibus num.* 38. asserere non dubitat, unionem *duabus* duntaxat ex causis fieri posse, videlicet si evidens sit necessitas vel utilitas; idque conformiter ad responsum Honorii III. *Cap.* 33. ✠ *De Præbendis.*, ubi respondit Episcopo Vesprimensi, quòd Præbendis Ecclesiæ suæ Cathredralis unire possit Capellas, *si evidens necessitas vel utilitas exigat.*

III. Synodus Tridentina attendens, passim factas fuisse uniones Ecclesiarum & Beneficiorum non tam ob utilitatem aut necessitatem ipsarum Ecclesiarum, quàm in personarum favorem & commodum; atque ex indiscretis unionibus multas Ecclesias suis necessariis Ministris esse destitutas, statuit *Sess.* 7. *cap.* 6. *De Reformat.* „ Uniones perpetuæ, à quadraginta annis circa factæ, „ examinari ab Ordinariis, tanquam à Sede Apostolica „ delegatis possint: & quæ per subreptionem, vel ob„ reptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ „ vero quæ à dicto tempore citra concessæ nondum in „ toto, vel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ dein„ ceps ad cujusvis instantiam fient, nisi eas ex legitimis, „ aut alias rationabilibus causis, coram loci Ordinario, „ vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse „ constiterit, per subreptionem obtentæ præsumantur: „ ac propterea nisi aliter à Sede Apostolica declaratum „ fuerit, viribus omnino careant.

IV. Ex hoc Decreto habetur primò, nullas uniones perpetuas esse admittendas, nisi ex *causis legitimis*, aut *alias rationabilibus*: Legitimæ autem censentur, quæ à Canonibus probantur; quæ scilicet utilitatem aut necessitatem Ecclesiarum, non autem favorem privatorum, aut proprium ipsorum Prælatorum commodum respiciunt.

V. Secundo, ex ipso Decreto patet, ipsos Ordinarios priusquam ad unionem procedant, inquirere, & expendere debere, num legitimæ aut alias rationabiles causæ unionis faciendæ subsint, adeoque ipsos quodammodo judices constitui, qui judicent de sufficientia causæ.

Hic autem ita se gerere debet Ordinarius, ne appareat, ipsum *plus favisse personæ, quàm Ecclesiæ* uti in simili loquitur Pontifex in *Cap.* 1. ✠ *Ne Sede vacante.*

VI. Hanc suspicionem facile incurrunt Episcopi aliique Prælati, qui facilè uniones Beneficiorum admittunt, ut à danda pensione, seu congrua portione se eximant: non tam expendentes, quid Ecclesiarum utilitas, aut populi salus, & cultus divinus exigant, quàm quid proprium interesse requirat. Monetque Rebuffus *Consilio* 193. quod non " inveniatur à jure causa ea „ approbata, ut unio fieri possit ad extinguendam pen„ sionem, vel lites sedandas: cum enim sint frequen„ tes controversiæ inter Episcopum & Capitulum, fre„ quenter Episcopi unirent, ut se pensione, vel lite „ liberarent, quod esset injuriosum & damnosum Ec„ clesiæ.

VII. Hinc & in *Clementina* 2. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, declaratur; " quod si Episcopus (sui etiam „ Capituli accedente consensu) mensæ suæ vel ipsi Ca„ pitulo aliquam duxerit Ecclesiam uniendam: hoc irri„ tum esse decernimus & inane, contrariâ quavis con„ suetudine non obstante.

Id indubie hac ratione decretum est, quod hujusmodi unio potiùs ex proprio interesse, quam Ecclesiæ utilitate fieri præsumatur.

VIII. Porro, ut Ordinarius hic rectè procedat, necesse est, ut Beneficiorum, de quorum unione sive conjunctione agitur, conditionem & qualitatem expendat.

Nec enim dubitari potest, quin minor ratio sufficiat, uniendi Beneficia simplicia, quæ nullum speciale onus, nisi celebrationis Missarum annexum habent; & frequenter non nisi otiosis Sacerdotibus intertinendis serviunt, quàm uniendi Beneficia Curata, aliaque quorum possessor ad obeunda Ecclesiæ munia specialiter adstringitur.

IX. Unde & legitur nomine Caroli IX. Regis Galliæ à Patribus Synodi Tridentinæ fuisse propositum, ut Beneficiis, quorum "Possessores nullo tenentur con„ cionandi, Sacramenta administrandi, aut alio onere „ Ecclesiastico, Episcopus cum consilio Capituli curam „ aliquam spiritualem imponat, aut si utilius videa„ tur, ea Beneficia vicinioribus Parochialibus Ecclesiis „ uniat. „ Habetur in libello cui titulus: *Mémoires pour le Concile de Trente*, *pag.* 362.

X. Videmusque, in Synodo Tridentina, cum de augendis proventibus Ecclesiarum Parochialium, aut etiam aliorum majorum Beneficiorum, aut etiam fundandis Seminariis ageretur, passim Beneficiorum simplicium mentionem fieri, quorum unione Beneficiis hujusmodi tenuibus succurratur; uti videre est *sess.* 24. *cap.* 13. *de Reformat.* item *cap.* 15. ejusdem sessionis, ubi agens de Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis insignibus, ubi frequentes & adeo tenues sint Præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonicorum gradui, pro loci & personarum qualitate non sufficiant, permittit Episcopis cum consensu Capituli aliquot *simplicia* Beneficia unire.

Rursus *Sess.* 23. *cap.* 18. *de Reformat.* de erectione Seminariorum vult, ut pro congrua eorum dotatione, Episcopi Beneficia aliquot *simplicia* Seminario seu Collegio applicent & incorporent: de qua unione seu incorporatione actum est *tit.* 11. *cap.* 3.

XI. Hinc sat intelligitur, unionem hujusmodi Beneficiorum haud difficulter admisisse Synodum Tridentinam: quæ tamen aliorum Beneficiorum haud facilè admittendam sat insinuavit; signanter citato *cap.* 13. Cum enim comperisset plerasque Ecclesias Cathedrales tam tenuis redditus esse & angustas, ut Episcopali dignitati nullo modo respondeant, neque Ecclesiarum necessitati sufficiant, voluit per Concilium Provinciale diligenter expendi, quas propter angustias, tenuitatemque vicinis unire, vel novis proventibus augere expediat; confectaque de præmissis instrumenta ad summum Pontificem mitti; quibus instructus Summus Pontifex, ex prudentia sua, prout expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat.

Post

Post hæc subjungit, quid interim causa pendente faciendum, ut his tenuibus Ecclesiis Cathedralibus succurratur. "Interim verò donec prædicta effectum sortiantur, hujusmodi Episcopis, qui fructuum subventione pro Diœcesis suæ tenuitate indigent, poterit de Beneficiis aliquibus, dum tamen curata non sint, nec dignitates, seu Canonicatus & Præbendæ, nec Monasteria, in quibus viget Regularis observantia, vel quæ Capitulis generalibus & certis visitatoribus subduntur, à Summo Romano Pontifice provideri.

Hic sufficienter ostendit Synodus, admodùm difficulter & non nisi gravi de causa, uniones hujusmodi Beneficiorum faciendas, ut tenuitati aliorum Beneficiorum succurratur; cum nequidem velit per Romanum Pontificem vel ad tempus duntaxat, aliquid ex fructibus illorum Beneficiorum detrahi, quo Episcopis, *qui fructuum subventione pro Diœcesis suæ tenuitate indigent* provideatur.

XII. Ulteriùs, quia præ cæteris convenit, ut singulis Parochialibus Ecclesiis suus verus ac perpetuus Pastor seu Parochus præsit; compertumque esset, per uniones & incorporationes Beneficiorum Parochialium Monasteriis, Capitulis, aliisque Corporibus vel Beneficiis, evenisse, ut multæ Ecclesiæ Parochiales destituerentur suis propriis Pastoribus; idque cum notabili animarum detrimento; decrevit speciatim Synodus eodem *cap.* 13. ne posthac hujusmodi uniones fierent; & factæ ab Ordinariis revideantur; verba sunt: "In unionibus verò quibuslibet seu ex supradictis, seu aliis causis faciendis, Ecclesiæ Parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu dignitatibus, sive Præbendis Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ, sive aliis Beneficiis simplicibus, aut Hospitalibus, militiisve non uniantur; & quæ unitæ sunt, revideantur ab Ordinariis, juxta aliàs decretum in eadem Synodo sub fel. rec. Paulo III. quòd etiam in unitis ab eo tempore citra æquè observetur: non obstantibus in iis quibuscumque verborum formis, quæ hic pro sufficienter expressis habeantur.

XIII. Hoc Decreto vetari Beneficii Parochialis unionem, rectè advertit Renatus Choppinus *de Sacra Polit. lib.* 2. *num.* 14. "excepto tamen (ait) si Canonicatus hujusmodi adjungatur alteri Parochialis Ecclesiæ regimini, cujus Pastor alioquin Rectorque Ecclesiæ suis redditibus commodè alii nequiret: *art.* 22. & 23. Edicti Blesensis anno 1579.

XIV. Simile quid decernit Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 17. *cap.* 3. ubi postquam mandavit Episcopis ut Rectoribus Ecclesiarum Parochialium provideatur de competentia, subjungit: "Ut vero hæc omnia perfici possent, licebit Episcopis per unionem vicinarum & minorum Ecclesiarum, aut simplicium Beneficiorum, vel per concessionem deserviturarum, & alias propter idoneorum Sacerdotum raritatem per modum provisionis providere.

Hic permitti unionem Beneficii curati alteri Curato non dubium; idque interdum fieri posse ob earum paupertatem, sat innuit Synodus Tridentina. *Sess.* 21. *cap.* 5. *De Reform.*

XV. Illud nihilominus notandum eam unionem à Synodo Mechliniensi duntaxat per *modum provisionis* permitti: cum scilicet alio modo Parochialibus Beneficiis provideri nequit. Quare multùm à Synodorum mente recedunt Episcopi, dum ipsas Ecclesias Parochiales uniunt; aut uni plurium deserrvituram (*la desserte*) concedunt, non sine notabili Incolarum incommodo, ut sese à danda congrua portione eximant, suæque Mensæ majorem partem decimarum applicent.

XVI. Non tantùm Beneficiorum qualitas discutienda est, priusquam ad unionem procedatur, sed & situs.

Quin Ecclesiæ Parochiales eo facilius uniri queant ob earum paupertatem, quò sibi viciniores sunt, evidens est: eo quod ob majorem inter se contiguitatem, unus Parochus queat utrique minore cum incommodo & difficultate deservire.

XVII. Similiter unio Canonicatus cum Dignitate aut Parochiali Beneficio in eadem Ecclesia ex eadem ratione faciliùs admitti potest, quàm hujusmodi Beneficiorum in diversis Ecclesiis existentium: & passim videmus Canonicatus in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis unitos Dignitatibus & Beneficiis Parochialibus.

XVIII. Ulteriùs, ut Ecclesiasticus ordo non confundatur, aut una & eadem Ecclesia duarum quodammodo Diœcesium fiat, non sine gravi eorum incommodo qui illi subditi fuerint, statuit Synodus Trid. "Beneficia unius Diœcesis etiam ratione augendi cultum divinum, aut numerum Beneficiatorum, aut alia quacumque de causa, alterius Diœcesis Beneficio, Monasterio, seu Collegio vel loco etiam pio, perpetuò non uniantur." *Sess.* 14. *cap.* 9.

XIX. Et quia & non exigua essent timenda incommoda, si duobus supremis Principibus eadem Ecclesia esset subjecta, haud quaquam Beneficium unius Regni Beneficio alterius Regni uniendum est.

"Si Legatus vellet unire Beneficium in Regno situm Abbatiæ vel Episcopatui existenti in alio Regno vel Principatu, facere non posset sine Regis consensu, ait Rebuffus in Praxi *tit. De Unionibus num.* 28. qui & addit: "& vidi appellari tanquam *ab abusu* in illis unionibus sic factis, etiam post longissimum tempus centum annorum, à Procuratore Regio, qui ista regni commoda prosequitur: & quia hæ uniones semper & quotidiè gravant, ideò semper appellatur.

Vide latiùs Fevretium *De Abusu lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 28. ubi ex Azevedo notat quòd etiam in Hispania, *unio facta Ecclesia de Regno alteri Ecclesiæ extra Regnum, sit nulla.*

XX. Vetat quoque Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 9. *De Reform.* fieri accessiones per viam unionis de Beneficiis *liberis* ad Ecclesias *juri Patronatus, etiam laïcorum,* subjectas, ita ut prædicta Beneficia *libera* ejusdem naturæ cum iis, quibuscum uniuntur, efficiantur, atque sub jure Patronatus constituantur.

XXI. Circa hoc Decretum consuli potest Zypæus *Consult.* 5. *De Excessibus Prælatorum*, ubi inter alia notat, quod "si de necessaria dotatione Ecclesiæ Parochialis agatur: neque hæc haberi queat, nisi conjungendo Beneficium *liberum* cum Beneficio *juri Patronatus* subjecto; ponderandum sit, an libertas illa Beneficii, an *Animarum cura*, quæ sine congrua dote sustineri, & illa aliunde haberi non potest, præcellere debeat: Et sine dubio (ait) locus est legi, *salus populi suprema lex esto*, quod eo spectat, prævalet minoribus causis. Unde multis in locis Pastoralibus juris Patronatus præsertim Ecclesiastici, non competenter dotatis, Beneficia *libera*, dum alia non suppetunt, ad dotem congruam sunt unita.

XXII. Vult ulteriùs Synodus Tridentina in citato Decreto *sess.* 7. *cap.* 6. non tantùm, ut posthac nullæ admittantur uniones perpetuæ, nisi *ex legitimis aut alias rationabilibus causis*; sed insuper, ut "à 40. annis circa factæ examinari ab Ordinariis tanquam à Sede Apostolica Delegatis possint; & quæ per subreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur.

XXIII. Quin & unionem sine legitima causa factam, etiam post integri seculi lapsum aliquando auctoritate Regii Senatus rescissam fuisse, monet Renatus Choppinus *De Sacra Polit. lib.* 2. *tit.* 6. *num.* 8. "Isthic enim (ait) minùs necessariæ rationes primitus impulerant Ecclesiasticos Præfectos, ut sacra illa Beneficia simul colligarent. Ideoque in his, aliisve publicam Ecclesiæ disciplinam spectantibus, non tollitur provocandi ex abusu facultas *quanticumque* tem-

„ temporis silentio.„ Idipsum dicit Antonius Faber in codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit* 49. addens rationem: *Quia unio semper & perpetuò gravat.*

CAPUT III.

De Solemnitatibus servandis in Unione.

1. *In unione vocandi omnes quorum interest, juxta Regulam Cancellariæ.*
2. *Hæc Regula ubique recepta.*
3. *Interdùm derogatur in Curia Romana huic Regulæ; sed derogatio hæc in Gallia non admittitur.*
4. *Decretum Synodi Tridentinæ in quantum huic derogationi favet, non est in Gallia receptum.*
5. *Praxis Belgii in hoc puncto consonat Praxi Gallicanæ.*
6. *Unio etiam auctoritate Pontificia hodie expedienda in forma* commissoria.
7. *Commissio facienda judicibus* in partibus.
8. *Audiendus Episcopus, & alii quoque Collatores.*
9. *Patroni laïci non tantùm audiendi; sed & eorum consensus habendus.*
10. *Idipsum in Belgio specialiter à Parlamentis Regiis notatum.*
11. *Procurator Regius in unione Beneficiorum audiendus; & quare?*
12. *In Gallia Rex unionem non attendit, si non intervenerit Procurator Regius.*
13. *An absolutè necessarius sit consensus Principis in unione vel suppressione Beneficiorum?*
14. *An in Belgio semper audiendus Procurator Regius?*
15. *An Rector Ecclesiæ necessariò audiendus?*
16. *Utrum unio fieri possit invito possessore Beneficii.*
17. *Utrum Parochiani sint audiendi?*
18. *Licèt hi audiendi essent, non tamen exigitur eorum consensus.*
19. *Regula Cancellariæ jubet exprimi in unionibus verum valorem Beneficiorum.*
20. *Regula quoad hoc recepta in Gallia, & Belgio.*
21. *Debet exprimi* verus *valor* utriusque *Beneficii; nec derogatio Regulæ circa hoc punctum in Gallia recipitur.*
22. *Reservatio non impedit, quominùs Episcopus procedat ad unionem.*
23. *Unionis executio non impeditur per* resignationem.
24. *Neque provisio Pontificia cum suspensione unionis hic facilè admitteretur.*
25. *Nisi provisio* vacantis *Beneficii unionem prævenerit.*
26. *Mandato* de providendo *vel* exspectativæ *unionem non impendiunt.*
27. *Quomodo intelligendum quòd Concilium Trid. in Belgio sit receptum sine ulla limitatione aut restrictione.*

I. NE ipsas uniones sine legitimis aut aliàs rationabilibus causis fieri contingat, jam pridem cautum fuit per Regulam Cancellariæ *de Unionibus*, *ut semper in unionibus concessio fiat ad partes*, *vocatis quorum interest* : quod & voluit Synodus Tridentina *sess.* 7. *cap.* 6. *de Reformat.* ut ex verbis Decreti capite præcedenti relatis videri potest.

II. Hæc Regula velut aptissima ad detegendas fraudes, subreptiones & obreptiones quæ in unionibus contingere possent, ubique recepta est; adeò ut licèt ipsa Regula tantùm videatur loqui de unionibus quæ fiunt ad petitionem partis, non autem quæ fiunt à Pontifice *motu proprio*, uti notat Rebuffus ad hanc Regulam *Glossa* 1. " in Francia tamen *quomodocumque* fiant, re„ quiruntur solemnia quæ in Regula præscribuntur," ait idem Rebuffus.

III. Notat quoque ipse Rebuffus ibidem *Glossa* 10. quòd si unio fiat per Papam in forma *gratiosa* non requiratur clausula, *vocatis vocandis* : sed derogatur huic Regulæ de unionibus committendis *ad partes*, & ipse Papa facit unionem : *Sed* (ait) *hoc non recipitur in Francia.* Et in Praxi Benef. titulo *De Unionibus num.* 47. ait : " Appellatur tanquam *ab abusu* in hoc Regno „ ab unionibus factis sine *causæ cognitione*, à quocum„ que factæ fuerunt : & nullæ solent pronuntiari & ir„ ritæ, per Curias supremas : nec habetur ratio tem„ poris, quia abusus non potest præscribi; & ita est „ praxis regni.

IV. Idipsum post Renatum Choppinum *de Sacra Polit. lib.* 2. *tit.* 6. testatur Petrus Pithœus in Commentario super *Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ cap.* 49. ubi una monet in Gallia receptum non esse Decretum Concilii Tridentini *sess.* 7. *cap.* 6. *de Reformat.* in quantùm videtur admittere uniones in *forma gratiosa*, si Pontifici visum fuerit, eas concedere : additur enim in Decreto hæc cautio : *Nisi aliter à Sede Apostolica declaratum fuerit.* (*a*)

V. Praxis Belgica in hoc puncto non dissonat à Praxi Gallicana. Nec enim uniones Beneficiorum in forma *gratiosa* sine causæ cognitione admittuntur; & taliter factæ non minus hic, quam in Gallia rescinderentur.

VI. Itaque unio etiam auctoritate Pontificia hodie fieri debet in forma *commissoria*; soletque Papa committere *in partibus*, ut inquisitio fiat de causa, & de commodo vel incommodo : & postea istæ inquisitiones ad eum mittuntur, ait Rebuffus *Glossa* 11. *num.* 7.

VII. Cum hæc commissio sive delegatio involvat cognitionem causæ, quæ formam aliquam judicialem sapit, debet hæc dirigi ad eas personas Ecclesiasticas, quæ ut judices à Sede Apostolica *in partibus* delegari possunt; uti post Renatum Choppinum monet Fevretius *De Abusu lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 24.

VIII. Juxta formam commissionis debent audiri omnes *quorum interest*.

Itaque audiendus est Episcopus, quia sua interest : hac inter alias ratione quòd collationem amittet ratione unionis, uti monet Rebuffus ad Regulam *De Unionibus Glossa* 11. quæ & in Collatoribus aliis militat.

IX. Patroni quoque audiendi : imò si Patroni *laïci* fuerint, non solùm audiendi sunt; sed eorum *consensus requiritur*; quòd & notat Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Diff.* 48. dicitque : " etsi Papa de„ rogare etiam potest cum vult, juri Patronatus laï„ corum pro ea vice; fallit tamen hoc in *unionibus*, quia „ *perpetuò* durant.

X. In Belgio quoque requiri consensum Patronorum *laïcorum* dubium non est : monueruntque expresse Concilia Belgica ad *sess.* 21. *cap.* 5. Synodi Tridentinæ, ubi potestas fit Episcopis, ex justa causa uniones faciendi Ecclesiarum & Beneficiorum, *opus esse consensu Patronorum laïcorum.* Apud Antonium Anselmo in Triboniano Belgico. *cap.* 33. *paragra.* 23.

XI. Unde Beneficia Patronatus Regii uniri non posse citra consensum Regium expeditum est; quin & asserit Antonius Faber, citata *Definitione* 48. " Procuratorem „ Principis generalem vocari & audiri necesse esse; „ non solùm si jus Patronatus ad Principem pertineat... „ sed *etiamsi ad alium* : Nempe ratione publicæ uti„ litatis, & ad hoc ipsum dispiciendum, an pu„ blico utilis futura sit unio, an inutilis. Item pro

(*a*) Auctor novorum Collectaneorum Cleri Gallicani *tom.* 10. *col.* 1861. de ea clausula suam vel potius Ecclesiæ Gallicanæ mentem ita aperit : *On n'a pas égard en France à cette exception du Concile, on suppose toujours qu'on à surpris la Religion du Pape, quand on à obtenu la confirmation d'une union faite sans cause légitime, ou contre les Loix, & qu'il est contre son sentiment qu'il ait lieu.*

„ tuenda

„ tuenda Principis auctoritate, ad quam sanè pertinet, „ ut Beneficiorum omnium, quæ in territorio sunt, „ protector & conservator existimetur.

Ex quibus dein concludit: "Itaque si, non vocato „ Procuratore generali, unio facta sit, potest & solet „ ille ab ea tanquam ab abusu provocare, semperque „ ea provocatio admittitur, etiam post centum annos, „ quia unio semper & perpetuò gravat.

XII. In Gallia Procuratorem Regium vocari & audiri debere, dum agitur de unione Beneficiorum ad quæ Regalia se extendit, notat Fevretius citato *cap.* 4. *num.* 26. aliàs, apertâ Regaliâ, Rex conferet, quasi nulla unio intervenisset; & ita anno 1624. judicatum fuisse refertur in opere intitulato, *Journal des Audiences, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 26.

XIII. Si Beneficia spectent *pleno* jure ad collationem seu provisionem Ordinariorum Collatorum, neque probetur speciale Regis interesse, non creditur, etiam in Gallia, omninò necessarius interventus Procuratoris Regii in unione similium Beneficiorum, uti notat D. Ducasse in suo Tractatu *de Jurisdictione Ecclesiastica tom.* 1. *cap.* 6. *paragra.* 6. refertque suppressionem Canonicatuum & Præbendarum in Ecclesia Collegiata Montis Regalis factam auctoritate Episcopi Carcassonensis ob tenuitatem proventuum istius Ecclesiæ, declaratam fuisse *validam*, & effectum suum sortiri debere, licèt in hac suppressione Procurator Regius non intervenisset per Arrestum prolatum 29. Julii 1687.

Neque in Belgio in similium Beneficiorum ad plenam Episcopi provisionem spectantium unione, auctoritas Procuratoris Regii seu Officii Fiscalis necessaria creditur: nisi aliquod Regis aut Reipublicæ interesse, in ea Beneficiorum unione intervenire probetur.

Quia tamen facilè contingit, ut in unione, vel in suppressione Beneficiorum, præsertim notabilium, quidquam contra fundationem, cujus Princeps prætenditur conservator; vel contra jus Principis dicatur intervenisse: atque ob id ipsa unio, vel suppressio de invaliditate argui posset ob defectum consensus Principis satius erit in hisce unionibus & suppressionibus consensum Principis expetere, sive interventionem Officii Fiscalis postulare.

XIV. In Belgio si agatur de unione facta auctoritate Apostolica, certum est, eam executioni mandari non posse, nisi priùs audiatur Procurator Regius: quandoquidem requiratur *Placetum Regium*: quod dari non consuevit, nisi prævië Regio Procuratore, seu Officio Fiscali audito, uti dictum est suprà *tit.* 7. aliàs 24. *cap.* 6. Si autem auctoritate ordinaria unio fiat, & agatur de majoribus Beneficiis, hæc extra discrimen cassationis non erit, si ipse Procurator Regius interpellatus & auditus non fuerit. Non tamen videtur necessarium ad validitatem unionis, ut Fiscalis audiatur.

At simplicium Beneficiorum uniones, præsertim pro dotatione tenuium Parochiarum, passim ab Episcopis sine interventu Officii Fiscalis, fieri & tolerari solent.

XV. Rectorem Beneficii uniendi non esse vocandum innuit, *Clement.* 2. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, ubi dicitur, unionem Ecclesiæ factam ab Episcopo, consentiente Capitulo, impugnari non posse, *ex eo quòd Rector ipse ad hoc vocatus non extitit*: idque notavit Rebuffus ad Regulam *De Unionibus Glossa* 11. *num.* 8. rationem addens: quia ei ad suam vitam non præjudicatur. Unio enim fieri solet *sine præjudicio Possessoris.* "Nec consideratur (ait Rebuffus) quòd Rector „ potuisset illud Beneficium resignare *in favorem* ne„ potis, quia hoc non est considerabile: cum Bene„ ficia consanguineis non deferantur consanguinitatis „ jure, & illa resignatio pendeat à Superioris fa„ cultate, qui per unionem jam declaravit, nolle illum „ Rectorem resignare posse.

Hæc Rebuffus sequutus Joannem Galli qui *quæst.* 267. asserit, Rectores Beneficiorum non esse audiendos. Verùm ex Molinæo in notis ad dictam quæstionem Joannis Galli refert Fevretius loco citato, *contrarium servari in Gallia & bene, quia debent vocari Rectores maximè in uniendis Ecclesiis Parochialibus.*

Et sanè licèt unio fiat sine præjudicio Rectoris, nihilominus, cum ipse sit quasi tutor Ecclesiæ quam possidet; ipsique soleat meliùs esse perspectus status & conditio ipsius Ecclesiæ, meritò cum de causis unionis inquiritur, ipse audiendus erit; quod & hodie receptum esse, atque uniones Ecclesiarum rescissas fuisse: ob non auditum Rectorem testatur Fevretius.

XVI. Quantumvis æquum sit in unione Beneficii, ac notanter Parochialis audire Rectorem, sive Possessorem Beneficii, atque ob eum neglectum aliquando judicatum sit, invalidam esse unionem; nihilominus videtur quod unio Beneficii fieri queat, *non consentiente* Beneficiato, sive Rectore Beneficii; modò tamen, vitâ ejus durante, possessio Beneficii ipsi salva & integra maneat.

Refert quidem Georgius Louetius in notis ad Molinæum *de publicandis resignationibus num.* 173. quòd in hac ferrea nostra ætate, usus, seu potiùs abusus invaluerit, ut etiam pro *legitimo interesse* reputetur, posse Beneficii Possessorem, vita sua durante, *Beneficium resignare in favorem sui nepotis aut alterius, cui benefacere intendit*: atque propterea unionem, eo *invito* sive non consentiente, fieri non posse, nisi salva manente Beneficiato libera resignandi facultate; atque ita ex receptis, licèt corruptis, moribus Regia Tribunalia judicare.

Postquam enim notavit, quòd melioribus seculis, cum nondum essent toleratæ resignationes *in favorem*, similis resignandi facultas pro legitimo interesse non reputaretur, subjungit: "Sed in hac ferrea ætate, in „ qua quælibet sanguinis affectio pro legitimo interes„ se meritur, aliud summa Tribunalia statuerunt, nec „ permitterent Beneficii sic uniti resignandi potestate „ quem privari.

Monet autem in nota marginali Antonius Vaillant: „ Semper debet vocari Beneficiatus: quia, cum agatur „ de alienatione aut suppressione tituli, Beneficiatus, „ qui est verus & legitimus Administrator, debet jura & „ interesse Ecclesiæ tueri & defendere; sed reverà po„ test unio fieri, *invito* Beneficiato, modò ei reserven„ tur fructus, durante vita, modò aliunde unio sit uti„ lis Ecclesiæ, quæ debet semper prævalere utilitati & „ commodo particulari. (*a*)

Hæc nota marginalis æquitati, juri & praxi sat consona videtur, uti & his, quæ de hac quæstione *num.* 15. dicta sunt.

XVII. Fevretius *de abusu lib.* 2. *cap.* 4. audiendos esse Parochianos, ubi agitur de unione eorum Parochiæ, asserit; monetque, adhærendum esse Parlamentorum Arrestis quæ receperunt Parochianos appellantes *tanquam ab abusu* ab unionibus in quibus ipsi auditi non fuerant; easque tanquam *abusivas* infirmarunt. Vide etiam *Journal des Audiences tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 21. & aliquando decisum in Rota, Parochianos esse audiendos; quia ipsorum interest habere bonum Pastorem, ut testatur Garcias *De Benef. parte* 12. *cap.* 2. *n.* 220.

XVIII. Hoc tamen notandum, quòd tametsi Rector & Parochiani aliique sint audiendi, non propterea eorum consensus requiratur; uti etiam monet Zypæus in Jure novo *De Excessibus Prælat. num.* 1.

XIX. Præter informationem super causis unionis faciendam *in partibus*, requirit insuper Regula Cancellariæ *De Unionibus*, "quòd petentes Beneficia

(*a*) Cluniacenses Bullas obtinuerunt quibus unio Beneficiorum quæ ex eorum Ordine dependent, prohibetur fieri absque consensu Abbatis & Capituli ejusdem Ordinis; hæ autem Bullæ litteris patentibus confirmatæ fuerunt, & in Magni Consilii commentarios relatæ.

Ecclesiastica

„ Ecclesiastica aliis uniri, teneantur exprimere *verum* „ *valorem* secundùm *communem* æstimationem, tam „ Beneficii uniti, quam illius, cui uniri petitur, alio- „ quin unio non valeat.

XX. Regula etiam quoad hanc partem ubique recepta est. Et quamvis consuetudinarius valor 24. Ducatorum soleat exprimi in Francia in omnibus Beneficiis, tamen in unionibus *verus* valor est exprimendus, ut hîc ait Rebuffus *Glossa* 7. *in Regulam de Unionibus* quod & in Belgio servatur.

XXI. Debet autem exprimi *verus* valor tam Beneficii uniendi, quàm ejus ad quod unio fieri debet: Quia ex hac expressione innotescere sæpius potest, num utilitas aut necessitas eam unionem requirat; utpote quæ ex Ecclesiarum majore vel minore penuria non rarò metienda est.

Imò monet Rebuffus ibidem *Glossa* 8. quòd si in Signatura unionis fuerit conscripta clausula, quòd *obstantiæ Oratoris habeantur pro expressis*, tunc quidem Bulla poterit expediri sine expressione fructuum; *sed in Francia* (ait) *vix reciperentur ratione consuetudinis contrariæ.*

XXII. Si omnibus ritè examinatis, singulisque, quorum interest auditis, unio Ecclesiarum utilis aut necessaria appareat, poterit Episcopus ad eam procedere, etiamsi dictæ Ecclesiæ, vel Beneficia essent generaliter vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta; uti loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 5. *De Reformat.* & aliis verbis repetitur *Sess.* 23. *cap.* 18. & *Sess.* 24. *cap.* 15. *De Reformat.* Quare distinctio inter reservationem specialem & generalem: quam facit Rebuffus *De Unionibus num.* 31. hodie non obtinet, cùm expressè Synodus permittat unionem, non obstante reservatione *speciali*, uti monet Zypæus *Consult.* 6. *De excessibus Prælat.*

XXIII. Denique pro majori unionum firmitate addit Synodus Tridentina: " Quæ uniones etiam non „ possint revocari, nec quoquo modo infringi vigore „ cujuscumqne provisionis; etiam ex causa *resignatio-* „ *nis*, aut derogationis, aut suspensionis.

XXIV. Hîc & de resignatione factâ coram Pontifice Synodum loqui, dubium non est: unde licet Zypæus admittat, citatâ Consultatione *num.* 18. " si vi- „ sum erit Sedi Apostolicæ, non obstante hujusmodi „ unione, resignationem *ex certa scientia* admittere, „ & alteri secundùm plenitudinem potestatis provide- „ re, possit derogare Concilio; „ mox tamen subjungit " Quanquam aliàs difficulter provisio subreptionis „ vitio carebit, & difficultate executio in Belgii Pro- „ vinciis: ubi Regiâ auctoritate Concilium receptum, „ & servari jussum est, constanter & sine hujusmodi „ immutationibus.

XXV. Rectè tamen ibidem monet Zypæus, " non „ ante impediri cursum provisionum Romanarum, „ quàm Episcopi ad uniones & suppressiones hujusmo- „ di se accinxerint: ut si illæ prævenerint omnium ho- „ rum actionem, & jam alicui jus sit quæsitum, colla- „ tione *vacantis* Beneficii, & expeditione Bullarum fa- „ ctâ, auferri illud non possit.

XXVI. Et hoc quidem si ipsa *collatio* seu *provisio vacantis* Beneficii ipsam Ordinarii actionem *prævenerit:* Nam, ut eodem loco notat Zypæus, " mandatis de „ providendo, Nominationibus Universitatum, simi- „ libusque reservationibus & affectionibus omnibus sa- „ tis dicendum est, derogatum esse, dummodò etiam „ acceptatio seu provisio post vacationem factam simi- „ liter non prævenerit omnem Episcoporum actionem.

XXVII. Quod *num.* 24. ex Zypæo notatum est, Concilium Tridentinum in Belgio Regiâ auctoritate receptum, & servari jussum *constanter & sine hujusmodi immutationibus*, nequaquam respicit limitationes, quæ in receptione Concilii Tridentini per Regios Magistratus appositæ fuerunt pro conservatione privilegiorum & receptarum consuetudinum Provinciarum & jurium Regiorum; sed immutationes & derogationes Decretorum hujus Concilii, quas ex plenitudine potestatis subinde Pontifices facere prætendunt, vel interpretationes Congregationis Cardinalium super Decretis hujus Concilii, de qua specie immutationis loquitur Zypæus.

CAPUT IV.

De Dissolutione Unionis.

1. *Unio odiosa, & ejus dissolutio favorabilis judicatur.*
2. *Cessante causâ unionis, solet de facili concedi ejus dissolutio.*
3. *Videtur hodie causa unionis & incorporationis multarum Ecclesiarum Parochialium cessare.*
4. *Nonnunquam revocatio unionis facienda, licèt causa unionis non omninò cesset.*
5. *Quis unionem dissolvere possit?*
6. *Si consensus Regius in unione intervenerit, etiam adhibendus in dissolutione.*
7. *Revocatio unionis exigit causæ cognitionem.*
8. *Minùs exacta toleratur in dissolutione, quam in unione.*
9. *Dissolutio ad* vitam *non admittitur.*
10. *Dissolutâ unione, Beneficium unitum pristino statui restituitur.*
11. *Dissolutio fit sine præjudicio Possessoris.*
12. *Beneficium unitum non potest impetrari ante factam dissolutionem.*
13. *Nisi prætenderetur unio non rectè facta.*

I. UNIONEM Ecclesiarum & Beneficiorum esse odiosam, nec sine legitimis & rationabilibus causis necessitatem aut utilitatem Ecclesiarum spectantibus, esse faciendam, variasque Beneficiorum uniones nominatim per Synodum Tridentinam vetitas esse, ex hactenus dictis satis constat.

Hinc rectè concludunt Canonistæ, quòd resolutio seu revocatio unionis sit favorabilis; utpote ipsa Beneficia ad primævam suam naturam reducens; eaque eximens à statu quodammodo violento, ad quem per unionem redacta fuerant.

II. Et si constet, quâ præcisè de causâ unio facta fuerit, eâ cessante, facilè dissolutio unionis admitteretur; uti cum Rebuffo rectè advertunt Canonistæ, qui ait: " Quando est facta ob certam causam, belli fortè, de- „ structionis, paupertatis, vel aliam finalem tunc, ces- „ sante istâ causâ, cessabit unio. Vel quando fuit facta „ ob bellum, & deficiente populo, postea, reverso „ populo, cessabit. „ Ita Rebuffus in Praxi *tit. De Unionis revocatione num.* 1. & 2. & latè Zypæus *Consult.* 8. *de Excess. Prælat.* ubi latè probare conatur, Pontificiâ & Regiâ auctoritate rectè processum ad dissolutionem unionis Monasteriorum factæ quibusdam Episcopatibus Belgicis in eorum erectione; eò quòd ex proventibus Monasteriorum *sufficiens dos* Episcopis esset assignata: atque ita cessaret causa unionis, quæ fuerat necessitas dotationis Episcopatuum.

III. Si ritè Ecclesiarum uniones ab ipsis Ordinariis revidcrentur, præsertim Ecclesiarum Parochialium, quæ præ cæteris sunt odiosæ, & difficiliùs admittendæ & tolerandæ, non dubium, quin deprehenderetur, causas unionum in multis cessare, atque nullam unionis ulteriùs tolerandæ causam subesse.

IV. Ulteriùs tametsi non omninò ipsa unionis causa cesset, potest tamen nonnunquam ad revocationem unionis procedi; si alia causa supervenerit, quæ prævaleat causæ unionis: suadeatque revocationem unionis potiùs esse faciendam, quàm unionem esse tolerandam. Nam sicuti unio ex causa utilitatis aut necessi-

tatis Ecclesiarum fieri potest; ita ex eâdem revocari, uti monet Rebuffus *num. 6.* ibidem plures causas revocationis assignans, quæ tamen ad hanc reduci possunt.

V. Qui Ecclesias unire possunt, iidem & uniones dissolvere. Unde Episcopum uniones à se, quin & à suo Prædecessore factas dissolvere posse, nemo negat. Imò non tantùm à se factam, sed etiam à Papa vel Legato, revocare, causâ subsistente, cum Petro De Perusino tradit Rebuffus *num. 16.* Nam Papa uniendo noluit tollere potestatem Ordinarii.

VI. Si tamen unio facta est Regiâ auctoritate, ipsoque Rege approbante, cum causæ cognitione, resolutio vel revocatio hujusmodi unionis sine consensu Regis non facilè hîc, aut in Gallia admitteretur; nec difficulter ab hujusmodi dissolutione appellatio tanquam *ab abusu* reciperetur.

VII. Ulteriùs sicuti unio non tantùm requirit causam aliquam justam; sed insuper causæ cognitionem, vocatis & auditis, quorum interest; ita & revocatio unionis, quia eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ in exstruendo, ait Rebuffus *num. 28.* ideóque in Bulla revocationis unionis debet poni illa clausula, *vocatis his, quæ fuerant evocandi*, &c. sicuti poni solet in Bulla unionis.

VIII. Quia tamen ipsa unionis dissolutio habetur ut favorabilis, tanquam Beneficia ad primævum & naturalem statum reducens, etiam minùs exacta causæ cognitio faciliùs, quàm in unione toleraretur, ut rectè monuit Fevretius *de Abusu lib. 2. cap. 4. num. 37.*

IX. Adhæc quemadmodum *uniones ad vitam* hodie reprobatæ sunt, ita nec dissolutiones *ad vitam* reciperentur. Ut si v. g. Canonicus, cujus Præbendæ annexa est Ecclesia Parochialis, consentiret dissolutioni istius Ecclesiæ ad vitam Titii, eâ conditione, ut, Titio decedente, rursus unio reviviseeret, Præbendæ censeretur unita. Rebuffus ibidem *n. 35.* & *36.*

X. Revocatâ unione, restituitur Beneficium in pristino statu, reditque ad collationem sive præsentationem illius, qui ante unionem fuerat Collator aut Patronus. Nec enim consentiendo unioni censetur *absolutè* juri collationis aut Patronatûs renuntiasse; nisi id expressè actum sit Rebuffus *num. 3.* & *40.*

XI. Sicut tamen unio fieri solet sine præjudicio Possessoris, ita & dissolutio unionis: quin & gesta tempore *unionis* rata manent: ideóque si quæ alienatio contigerit, servatis debitis solemnitatibus durante unione, hæc nequaquam revocabitur; uti nec alii actus gesti à Prælato tempore unionis, Rebuffus *num. 45.*

XII. Ut Beneficium unitum, separatim ab alio Beneficio, cui fuit unitum, queat impetrari, non sufficit causam unionis cessare, aut esse causam sufficientem dissolutionis; sed requiritur, ut auctoritate Superioris ipsa dissolutio, servatis servandis, facta sit.

XIII. At si prætendatur *invalidè* facta defectu observatæ solemnitatis, " tunc solemus in praxi impetrare „ Beneficium unitum (ait Rebuffus *num. 30.*) & po„ stea agere super possessorio: & si opponatur esse uni„ tum, replicatur, non valere unionem: & ab illa „ unione appellatur tanquam *ab abusu.*

Cùm unio sit quædam alienationis species, ad intellectum eorum, quæ hoc titulo dicta sunt, etiam usui venire poterunt, quæ infrà titulo *de rebus Ecclesiæ non alienandis*, dicentur. (*a*)

(*a*) De unione Beneficiorum & ejusdem unionis dissolutione juxta morem in Gallis observatum consulatur *tomus 10.* novorum Collectaneorum Cleri Gallicani à Columna 1813. usque ad *col.* 2056.

TITULUS XIII.

DE SIMONIA CIRCA BENEFICIA.

CAPUT I.

Unde desumenda enormitas hujus vitii, & quare olim magis contra Simoniacas *Ordinationes*, quàm similes Beneficiorum Provisiones actum, hodie verò secùs?

1. *Hoc vitium omnium criminum gravissimum à Patribus reputatum.*
2. *Ratio hujus ex inordinatione, quæ rebus spiritualibus infertur, petita.*
3. *Gravitas hujus criminis potissimùm ex effectibus desumenda.*
4. *Per illud* fures & latrones *intrant in Ovile Christi.*
5. *Per illud contingit, ut de idoneitate cura negligatur; & inidoneis ad Beneficia porta pateat.*
6. *Fit ut promovendi ad Sacerdotia magis de habendis divitiis, quàm de bonis moribus solliciti sint.*
7. *Pauperes, licèt magis idonei excluduntur.*
8. *Non bona vita, sed munera quæruntur.*
9. *Eosdem malos effectus Simoniæ, Synodi nostræ ætatis etiam expressere.*
10. *Veteres magis egerunt contra Simoniacas* Ordinationes; *Recentiores verò magis contra Simoniacas Beneficiorum provisiones: idem tamen horum & illorum scopus.*
11. *Hic scopus ut obtineretur, primis seculis contra Simoniacas Beneficiorum provisiones potissimùm agendum fuit.*
12. *Ratio hujus fuit diversitas disciplinæ circa dispensationem redditum Ecclesiasticorum.*
13. *Simoniaci maximè attendunt temporalia, quæ posterioribus seculis magis per Beneficiorum provisionem quàm per Ordinationem acquiruntur.*
14. *Non minùs olim, quàm hodie Ecclesia execrata est, Simoniam in provisione Beneficiorum.*
15. *Similiter æquè hodie ac olim execratur Simoniacas Ordinationes.*
16. *Quomodo postremis his seculis Simonia in Ordinationes irrepserit.*
17. *Decretum Synodi Tridentinæ contra hunc abusum.*
18. *Etiam quæ* gratuitò *dicuntur offerri in Ordinatione respuenda.*
19. *Consuetudo* nihil dandi *etiam ipsis Notariis à Gallis laudata & à Synodo comprobata.*
20. *Meritò Episcopi suis Ministris congruum stipendium assignarent, ut à suspectis exactionibus cohiberentur.*
21. *Monitum Sancti Ambrosii expendendum à Prælatis, qui suos non cohibent Ministros.*

I. SIMONIÆ crimen esse unum è gravissimis criminibus unanimis fuit jam pridem Patrum sententia. Quin & sub nomine Paschalis Papæ refert Gratianus: *Omnia crimina ad Simoniacæ hæresis comparationem* QUASI PRO NIHILO *sunt reputanda.*

Et

Et ad Adrianum I. scribit Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus: *Tolerabilior est Macedonii & eorum, qui circa ipsum sunt Spiritûs Sancti impugnatorum impia hæresis* apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 1. *Can.* 21.

II. Rationem subjicit Tharasius: " Nam cùm illi „ Sanctum Spiritum Dei, & Patris creaturam & servum nugentur, hi suum ipsorum, quantùm putant, „ servum ipsum faciunt. Omnis enim Dominus quidquid habet, cùm libuerit, vendit, sive famulum, „ sive aliquid aliud ex his, quæ possidet. Similiter & „ qui emit, volens emptæ rei Dominus fieri, argenti „ pretio eam acquirit.

Cùm enim in omni Simonia interveniat quædam saltem implicita emptio & venditio rerum spiritualium cum temporalibus, tanquam pretio, verissimum est, ipsa spiritualia per Simoniam ad rationem rerum temporalium deprimi, & iis quodammodo coæquari; atque per hoc ad quamdam vilitatem redigi. *Quis enim non vile esse putat, quod venditur*, ait Hormisdas Papa: *Quis denuò veneretur; quod venditur, aut quis non vile putet, quod emitur?* scribit Sanctus Gregorius *lib.* 9. *indict.* 2. *Epist.* 109. *edit. Paris.* 1705.

Hanc inordinationem notasse videtur Apostolus Petrus, dum Simoniacorum Patri respondit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam* DONUM DEI *existimasti* PECUNIA POSSIDERI. *act. cap.* 8. *v.* 20.

III. Et si ex hac rerum spiritualium depressione, quæ per earum cum temporalibus commutatione contingit, hujus criminis enormitas aliquatenus desumi & ponderari queat, magis tamen elucescit, ubi mala ex hoc vitio in Ecclesiam redundantia attenduntur; intelligiturque, nihil per exaggerationem à Patribus fuisse dictum, dum hoc Simoniæ crimen omnium criminum *gravissimum* dixerunt, nimirum penes suos effectus.

IV. Quid enim perniciosius ac luctuosius esse Ecclesiæ potest, quam si ad Ovile Christi non per ostium, id est, Christum, sed *aliunde* putà *per munera*, ascendatur? Qui enim *aliunde ascendunt*? nisi *fures* & *latrones*, qui non veniunt, *nisi ut furentur & mactent & perdant. Joan. cap.* 10. *v.* 10.

Quæ hinc animarum strages? Quæ sacrilegiorum in Pastoribus exundantia? Quæ criminum & omnium abominationum in populo colluvies? Dum non Pastores, quos Oves sequuntur & audiunt; sed Mercenarii, fures & latrones, per aurum & argentum intromittuntur.

V. Adhæc, dum per munera ad Ecclesiastica Ministeria ascenditur; aut in promotione munera attenduntur; jam de vitæ sanctitate, doctrina, aliisque necessariis qualitatibus cura exigua aut nulla; atque hinc inidoneis porta aperitur, & maximè idoneis occluditur; uti rectè advertit Sanctus Tharasius in citata Epistola; hinc meritò etiam gravitatem hujus desumens. " Si venditur Sacerdotii dignitas, supervacua igitur „ apud istos venditores est honesta vitæ institutio, & „ puritatis virtutisque cultus: supervacuus apud ipsos „ & Paulus divinus Apostolus docens, oportere Episcopum esse sine crimine, temperantem, modestum, „ aptum ad docendum, continentem, sobrium, insistentem fideli secundùm doctrinam sermoni, ut potens sit exhortari in doctrina sana; & contradicentes „ refellere. Pereunt igitur hæc omnia, ex eo quod „ Sacerdotium venditur & emitur 1. *ad Tim. cap.* 3. & *Tit. cap.* 1.

VI. S. Gregorius scribens Theodorico & Theodeberto Francorum Regibus *lib.* 9. *indict.* 2. *Epist.* 110. *Edit. Paris. an.* 1705. ait: " Fertur Simoniacam hæresim, quæ prima contra Dei Ecclesiam diabolicâ supplantatione surrepsit, & in ipso ortu suo, telo Apostolicæ ultionis percussa atque damnata est, in regni „ vestri finibus dominari, cùm in Sacerdotibus fides sit „ eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides meritum „ non habet, beato Jacobo attestante, qui ait: *Fides* „ *sine operibus mortua est.* Quæ enim opera esse valeant „ Sacerdotis, qui honorem tanti Sacramenti convincitur obtinere per præmium?

Hinc tanquam consequens concludit: " Ex quâ re „ agitur; ut ipsi quoque, qui sacros Ordines appetunt, „ non vitam corrigere, non mores componere studeant, sed divitias, quibus honor sacer emitur, satagant congregare.

VII. Pergit dein: " Hinc fit, ut insontes & pauperes à sacris Ordinibus prohibiti, despectique resiliant. Et dum innocentia pauperis displicet, dubium „ non est, quòd præmium illic delicta commendet: „ quia ubi aurum placet, ibi & vitium ..... Si enim „ is dignus Sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copia suffragatur, restat ut „ nihil sibi ad honores Ecclesiasticos gravitas; nil defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat.

VIII. Imò ad Galliarum Episcopos super Simoniaca hæresi scribens *lib.* 9. *indict.* 2. *Epist.* 106. *Edit. Paris.* ipsiusque vitii gravitatem exponens, inter alia dicit: " Quid per hoc aliud agitur, nisi ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit de vita „ discussio: sed ille solummodo dignus, qui dare pretium suffecerit, æstimetur? „ Et rationem dat in *Epistola* 109. superiùs citata. " Nam ubi dona supernæ gratiæ venalia judicantur, ad Dei servitium non „ vita quæritur, sed magis contra Deum pecuniæ venerantur.

IX. Nec tantùm veterum, sed recentiorum Synodorum & Pontificum de his pestiferis Simoniacæ pravitatis effectibus fuit querela; nec minùs ab his, quàm ab illis abominabilis & exitiosa Ecclesiæ lues judicata Simonia.

Paucis, sed energicis & claris id terminis seculo præterito expressere Patres Synodi Bituricensis: " Ubi hæresis Simonis in Ecclesia invaluit; probis atque eruditis viris aditus ad Beneficia præclusus est, indéque „ omnis propè Ecclesiastica disciplina collapsa est. Anno 1584. *tit.* 41. *cap.* 1.

X. Verùm quidem est, in pristinis Ecclesiæ Canonibus & monumentis præcipuè redargui & exagitari, reprobarique Simoniam in Sacris Ordinationibus committi solitam: in recentioribus verò rarò hujus mentionem fieri, ac plerumque omnia dirigi contra Simoniam in collatione & provisione Beneficiorum: sed hæc diversitas nullatenùs probat, aliam esse Ecclesiæ hodie de Simonia ideam, quàm olim fuerit, aut olim habitum fuisse magis perniciosum vitium Simoniæ, quàm hodie habeatur. Semper enim idem fuit & Veterum & Recentiorum scopus; & illorum in reprobandis Simoniacis Ordinationibus, & horum in damnandis Simoniacis Beneficiorum provisionibus: & quòd hi magis contra has, illi verò contra illas invecti sint, non ex variato Ecclesiæ spiritu de hoc vitio Simoniæ; at ex varietate disciplinæ profluxit.

XI. Semper enim Ecclesiæ scopus in condemnatione hujus criminis fuit, ut omnis in electione Ministrorum Ecclesiæ caveretur venalitas; nec in electione illorum munera, sed merita attenderentur. Quod ut obtineretur, prioribus Ecclesiæ seculis præcipuè invigilandum fuit, ut à sacris Ordinationibus omnis venalitas arceretur: posterioribus verò temporibus, non tam contra Simoniacas Ordinationes, quàm simoniacas Beneficiorum provisiones agendum fuit: utpotè quòd jam priores raræ, posteriores verò frequentiores, nec minùs perniciosæ evasissent ob mutatam lapsu temporis disciplinam.

XII. Pluribus enim seculis in more positum fuisse, quòd Clerici per ipsam sacram Ordinationem Ecclesiis tanquam earum Ministri adscriberentur; eaque adscriptione jus ad proventus Ecclesiasticos acquirerent, non secùs atque hodie per Beneficiorum institutionem, non semel

semel notavimus. At posterioribus temporibus erigi cœperunt tituli Beneficiales, iisque jus percipiendi certos proventus annecti; qui non in ipsa Ordinatione, sed separatim ab ipsa conferri cœperunt.

Hinc ulteriùs factum, ut nec jus ad temporalia, neque Dignitates aut honores per Ordinationem, uti antiquitùs: sed per collationem titulorum Beneficialium conferrentur.

XIII. Cùm verò Simoniaci non ipsa spiritualia propter spiritualia appetant; sed unicè desiderent temporalia lucra; aut seculi honores & præeminentias ambiant, parùm solliciti fuêre de Sacra Ordinatione, dum per eam nihil aut parùm de iis, quæ desiderant, consequi sperârunt: sed totum eorum studium fuit, & hodie est, quomodo opima Beneficia, & honorificas Dignitates consequantur.

Non mirum ergo, quòd pristini Canones præcipuè in Simoniacas Ordinationes insurgant; cùm Simonia tam præcipuè in Ordinationes grassaretur; ubi hodie rariùs in Ordinationes, frequentissimè verò circa Beneficiorum collationem.

XIV. Idem igitur semper invariatus mansit in condemnatione Simoniæ Spiritus Ecclesiæ, Decreta sua pro varietate morborum diversificantis, & prout scopo suo aptiora credebat aptantis. Unde nec primis seculis minùs quàm hodie Simoniam in Beneficiorum collatione execrata: tametsi de hac expressè tunc in suis Decretis non meminerit: eò quòd Beneficiorum collatio sub ipsa Ordinatione quodammodo esset comprehensa.

XV. Similiter non minùs hodie, quàm olim execratur Simoniacas Ordinationes; imò quidquid in sacra Ordinatione vel Simoniam sapit: tametsi non tam frequentia sint contra has posteriorum temporum Decreta, eò quòd Simoniacorum studium minùs circa Ordinationes versetur.

XVI. Quantoperè etiamnum Ecclesia execretur omne quod vel speciem duntaxat præfert Simoniæ in sacra Ordinatione, evincit Decretum Synodi Tridentinæ *sess.* 21. *cap.* 1. *De Reform.*

Tametsi enim Simonia præcipuas suas partes ageret circa collationem Beneficiorum, utpote ex qua temporalia in majore copia profluerent, ipsa tamen sacra Ordinatio non omninò fuit immunis.

Episcopi enim, notanter opulentiores, sprétâ ipsa Clericorum Ordinatione, à qua nullum temporale dependebat, retentâ sibi Beneficiorum collatione, illam Episcopis titularibus committere cœperunt. Hi, quia sibi frequenter sat tenuiter provisum erat, è functionibus Ecclesiasticis victum quærebant; iique vicissim, quos ad Ordines admittebant, his aliquid conferre cogebantur: primùm *eleemosynæ* nomine, sive *oblationis*, dein honoratiore titulo *donationis*; ac denique, ne, cùm debitum non esset, omitteretur, *mercedis* nomine imposito; non quæ Episcopo ordinanti, sed famulis ejus, aut aliis inter ordinandum ministrantibus cederet: quemadmodum ex pluribus Synodorum decretis, quæ postremis seculis edita sunt, colligimus; atque inter alia est Decretum Synodi Toletanæ anno 1473. *Can.* 25. quo præcipitur Episcopis, " ne janitores, barbi- „ tonsores, & alios Officiales, quidquam exigere aut „ levare permittant, etiam pro sigillo & cera, sed gra- „ tis & liberaliter impendant.

XVII. Huic abusui, qui tempore Concilii Tridentini non parum invaluerat, præsertim in Episcopatibus tenuioribus, ut efficaciter occurreret, statuit citato *Cap.* 1. " Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis avaritiæ „ suspicio abesse debet; nihil pro collatione quorum- „ cumque Ordinum, etiam Clericalis Tonsuræ, nec „ pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro „ sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte „ oblatum, Episcopi, & alii Ordinum collatores, aut „ eorum Ministri quovis prætextu accipiant. Notarii „ verò in iis tantùm locis, in quibus non viget lauda- „ bilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris „ dimissoriis, aut testimonialibus, decimam tantùm „ unius aurei partem accipere possint; dùmmodo eis „ nullum salarium sit constitutum pro officio exercen- „ do: nec Episcopis ex Notarii commodis aliquod „ emolumentum ex iisdem Ordinum collationibus, „ directè vel indirectè provenire possit. Tunc enim „ gratis operam suam eos præstare omnino teneri de- „ cernit; contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines „ etiam immemorabiles, quorumcumque locorum „ quæ potiùs abusus, & corruptelæ Simoniacæ pravi- „ tati faventes, nuncupari possunt) penitùs cassando „ & interdicendo: & qui secùs fecerint, tam dantes, „ quàm accipientes, ultra divinam ultionem, pœnas „ à jure inflictas ipso facto incurrant.

Circa præsens Decretum duo observanda esse monet Cardinalis Pallavicinus in historia Concilii Tridentini *Lib.* 17. *cap.* 9. *num.* 9.

XVIII. Primùm quòd in articulo Patribus proposito diceretur: " *Transgressores tanquam* SIMONIACOS „ *esse puniendos*; sed hoc postea esse derasum, cùm „ Simonia non sit *oblati* ac *gratuiti* doni acceptio. Quam- „ obrem illius dicti loco positum est, ne valeret in op- „ positum quæcumque consuetudo seu veriùs abusus „ & corruptela, utpotè Simoniacæ pravitati favens.

Si Prælati Ecclesiarum pro sui officii ratione diligenter excuterent, quæ sub pallio *oblati* ac *gratuiti doni* in Sacramentorum administratione, aliisque Ecclesiasticis functionibus, tum à Sacerdotibus, tum ab Episcoporum Ministris & Officialibus accipiuntur, non dubium, quin plura reperirent, quæ si non ut Simoniaca, saltem tanquam abusus & corruptelæ Simoniacæ pravitati faventes, essent reprobanda, non obstante consuetudine etiam *immemorabili.*

XIX. Secundò, notatu dignum dixit Pallavicinus, „ eam permissionem Scribis habitam, quæ in prioribus „ Decretis erat universalis, fuisse coarctatam, Gallis „ petentibus, ad eas Diœceses, ubi laudabilis consue- „ tudo non esset, ne quid etiam acciperent Scribæ; „ eam enim consuetudinem dixerunt in ipsorum regio- „ nibus vigere.

XX. Optandum esset, ut omnes Episcopi, præsertim quibus de proventibus Ecclesiasticis abundè provisum, eam XVI. seculi à Gallis observatam consuetudinem in suas Diœceses introducerent; congruumque suis ministris salarium darent, quo à suspectis hisce exactionibus cohiberentur.

XXI. Meritò Episcopi aliique Prælati, qui non sat cohibent suos domesticos à recipiendis muneribus aut donis, vel juribus quibusdam, uti vocare amant, expendent illud S. Ambrosii in *Caput* 4. *Lucæ.* " Non „ tamen satis est, si lucrum ipse non quæras: familiæ „ quoque tuæ cohibendæ sunt manus: nec hoc solùm „ exposcimus, ut te solum castum immaculatumque „ custodias: Non enim dixit Apostolus, te solum; sed „ *teipsum castum custodi.* 1. *Tim. c.* 5. *v.* 22.

CAPUT II.

De Triplici munere, à *Manu*, à *Lingua*, & ab *Obsequio.*

1. *Triplex munus jam pridem à Patribus notatum.*
2. *Singulorum interventu Simonia contrahitur.*
3. *Quid munus* à manu?
4. *Munus* à manu *etiam exiguum, potest causare Simoniam.*
5. *Ut Simonia committatur, non requiritur, ut munus* à manu *realiter tradatur.*
6. *Qua ratione Monasteria & Capitula paciscendo de minore* competentia *cum Parochis, Simoniam committant per munus* à manu?
7. *Quid munus* à lingua?

8. *Quando*

8. *Quando hic committatur Simonia per hoc munus?*
9. *Si ad* preces *alterius conferatur Beneficium, ne ejus* favor *amittatur, potest esse Simonia.*
10. *Licèt etiam* preces *fiant pro* digno.
11. *Quando sine Simonia possit fieri provisio ad* preces *alicujus?*
12. *Potest quis sine Simonia* preces *interponere pro obtinenda provisione in favorem amici.*
13. *Quandonam* preces *habeant rationem muneris à lingua?*
14. *Quid munus* ab obsequio?
15. *Quare* obsequium *habeat rationem muneris?*
16. *Quomodo exhibentes Patronis* obsequia *Simoniam incurrant?*
17. *Quid Episcopis agendum ne hac Simonia notentur?*
18. *Instructores puerorum nonnunquam huic vitio subjecti.*
19. *Obsequium spirituale etiam materiam Simoniæ constituere potest.*
20. *Exigere* obsequium *etiam spirituale pro collatione Beneficiorum, potest esse Simoniacum.*
21. *Unde dignosci possit Simonia, quæ interventu horum munerum committitur?*

I. SANCTUS Hieronymus in Epistolam ad Titum *cap.* 1. ad ea verba: *Et constituas per civitates Presbyteros*, ait: " Nunc cernimus plures hanc rem Beneficium facere, ut non quærant eos in Ecclesia erigere columnas, quos plus cognoscant Ecclesiæ prodesse: sed quos, vel ipsi amant, vel quorum sunt *obsequiis* deliniti, vel pro quibus majorum quisquam *rogaverit*, & ut deteriora taceam) qui ut Clerici fierent *muneribus* impetrârunt. " Apud Gratianum *Caus.* 8. *q.* 1. *Can.* 6.

Hic non obscurè triplex illud famosum muneris genus; nimirum *à manu*, *ab obsequio*, & *à lingua*, notavit Hieronymus: & clariùs post ipsum S. Gregorius *Homilia* 4. *in Lucam*, & extat apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 1. *Can.* 114. ubi reflecti jubet, quòd Propheta cùm virum justum describit, dixerit: *Qui excutit manus suas ab* OMNI *munere.* " Neque dicit enim (ait Gregorius) qui excutit manus suas à munere, sed adjunxit, *ab omni*: quia aliud est munus *ab obsequio*, aliud munus *à manu*, aliud munus *à lingua.*

II. Post hos sanctos Ecclesiæ Doctores, nemo dubitavit, quin horum trium munerum interventu Simonia in Ordinum aut Beneficiorum collatione committeretur.

Unde seculo undecimo apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 3. *Can.* 8. sine ulla dubitatione pronuntiat Urbanus II. " Qui res Ecclesiasticas non ad hoc quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere *linguæ*, vel *indebiti obsequii*, vel *pecuniæ* largitur, vel adipiscitur, *Simoniacus* est.

Et B. Petrus Damiani *lib.* 2. *Epist.* 1. hisce tribus muneribus enumeratis, subjungit: " Quisquis in dandis accipiendisque Dignitatibus Ecclesiasticis *unâ duntaxat earum*, quæ prædictæ sunt, peste corrumpitur, Simoniacæ hæreseos teneri crimine judicatur.

Itaque indubitatum est, atque unà cum S. Thoma tenent omnes Theologi & Canonistæ, quòd sicuti contrahitur Simonia accipiendo *pecuniam*, *vel quamlibet aliam rem exteriorem*, *quod pertinet ad munus à* MANU; *ita etiam contrahitur per munus à* LINGUA, *vel ab* OBSEQUIO: uti loquitur S. Thomas 2. 2. *q.* 100. *art.* 5. *in C.*

III. Munus *à manu* teste S. Gregorio, loco suprà citato, *pecunia* est.

Nomine *pecuniæ* hìc intelligit S. Thomas; non tantùm pecuniam strictè dictam; sed *quamlibet aliam rem exteriorem*, quam sub munere *à manu* comprehendi jam dixit.

Nam ut ex Augustino refertur apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 3. *Can.* 6. " Totum, quidquid homines possident, omnia quorum Domini sunt, *pecunia* vocatur...... Ideò autem *pecunia* vocata est, quia Antiqui totum quod habebant, in *pecoribus* habebant.

IV. Hinc collige, *Simoniam* committi munere à *manu*, dum alicujus rei temporalis exterioris interventu Beneficium acquiritur vel datur.

Et quidem Simoniacum pronuntiare non dubitavit Alexander III. in *Cap.* 20. ꝟ *De Simonia*, Clericum, qui *sex* duntaxat *solidos* Archidiacono solverat, quia ipsum ad Ordinem aliter præsentare noluisset: ut proinde etiam per munus *à manu* licèt exiguum Simonia subinde incurri queat: quod & notat hic Glossographus, verbo *sex solidos*, additque rationem: quia quantitas muneris diversitatem juris non inducit.

V. Ut munus *à manu* intervenire dicatur, non requiritur, ut realiter de manu in manum externum illud temporale tradatur; sed sufficit, quòd in effectu detur; etiam fictione *brevis manûs*, ut Jurisconsulti loquuntur.

Si quis enim impetret Beneficium tacitè vel expressè remittendo debitum; vel Collator dare nolit, nisi addictâ remissione debiti, indubiè uterque Simoniacus erit, diceturque reverà interventu muneris *à manu* provisio Beneficii infecta: quia per remissionem illam debiti reipsâ datum censetur illud, quod erat debitum.

VI. Hoc ex capite Patroni, ac signanter Ecclesiastici, Capitula & Monasteria Simoniæ saltem suspicione vehementi asperguntur, dum ad Ecclesias Parochiales præsentant ea lege tacitè vel expressè, ut Præsentatus minore competentiâ sit contentus, aut saltem augmentum illius non prætendat. Similiter Clerici, qui tacitè vel expressè remissionem illam addicunt, aut augmento, quod forsitan jure prætendere possent, renuntiant, ut præsentationem obtineant, lepram Simoniæ non evadunt.

Quid enim evidentius, quàm quòd eo casu vel debiti certi aut saltem probabilis fiat remissio, ut Beneficium conferatur vel accipiatur?

Non absimiles sunt hi Sacerdotes Clericis illis, qui, uti loquitur Alexander III. in *Cap.* 6. ꝟ *De Pactis*, " decedentibus Ecclesiarum Personis, paciscebantur, ex ipsis *majores solita* solvere pensiones, ut faciliùs possint Ecclesias adipisci: " quorum factum ut *detestabile vitium* mandat extirpari; & Clericos illos *taliter adeptis Ecclesiis spoliari*; *aliàs pro tantæ præsumptionis excessu, severitate Ecclesiasticâ puniendos.*

Clerici enim, qui Capitulis aut Monasteriis addicunt, se minore competentiâ fore contentos, reipsâ promittunt, quod Capitulis aut Monasteriis major decimarum portio cedet, quàm reverà cederet, si competentia, quam jure exigere possent, solvi deberet: & per consequens, mediante simili renuntiatione Beneficium impetrantes, illud per munus *à manu* reverà impetrant.

VII. Munus *à lingua*, auctore Sancto Gregorio, est *favor*; cujus interventu non secus, atque per munus *à manu* contrahi Simoniam docet S. Thomas citato articulo quinto; rationem adjungens: " Quia, quòd aliquis satisfaciat precibus alicujus ad *temporalem gratiam* quærendam, ordinatur ad aliquam *utilitatem*, quæ potest pecuniæ pretio æstimari.

VIII. Toties igitur Simonia munere *à lingua* committitur; quoties Beneficium ad preces alterius confertur, ut hinc *gratia* seu favor ad utilitatem propriam obtineatur. *Tales enim preces succedunt loco pretii*, uti rectè notavit Glossa.

IX. Similiter Simonia per munus *à lingua* inficitur, qui Beneficium ad preces alterius conferendum duxit; ne recusans, offensam postulantis incurrendo, *gratiam* seu *favorem* ejus amitteret. Nec enim minus pretio æstima-

æstimabile censetur, *favorem* alicujus obtentum non amittere, quàm non obtentum comparare.

X. Quinimò nec collatio Beneficii facta ad preces alicujus desinet esse Simoniaca, si per eam *favor humanus* quæratur, tametsi preces pro *digno*, aut etiam *digniore* porrigantur. Quia cùm nihilominùs Beneficium collatum sit, ut *favor*, qui ad utilitatem propriam spectat, habeatur, non potest collatio vitio Simoniæ carere, non magis quàm collatio facta dignissimo pro præstatione pecuniæ.

Quod ipsum docet S. Thomas, adstruens esse Simoniam saltem in intentione, conferre Beneficium ad preces alterius, licèt illæ fiant pro *digno*: *Si non attendatur*, inquit, *ad dignitatem personæ*, *sed ad* FAVOREM HUMANUM.

XI. Rectè hanc clausulam finalem addidit Doctor Angelicus. Nam si attendatur ad *dignitatem personæ*, & *non ad favorem humanum*, dum preces porriguntur pro digno, collatio facta ad preces alterius ab omni Simonia, omnique vitio exempta esse potest.

Si enim Collator solùm attendat merita personæ per eum, qui preces pro collatione interponit, proposita; hujusmodi *preces* non loco *pretii* alicujus habendæ erunt; sed simplicis attestationis vel expositionis *meritorum*: & collatio ad *preces* illius subsequuta, non tam in *gratiam* commendantis, vel ut sibi *favorem* postulantis in suam *propriam* utilitatem captaret; sed propter *merita* personæ per supplicantem seu *preces* porrigentem proposita & patefacta, censebitur facta.

XII. Pariformiter si instans apud Collatorem pro provisione Beneficii in favorem alicujus sui amici, non alio intuitu preces porrigat, quàm ut merita personæ Collatori vel Patrono innotescant, atque per illa solùm, ad conferendum Beneficium, Collatorem movere intendat; nulla quoque vel species Simoniæ ex parte supplicantis interveniet. (*a*)

Rectè proinde dixit Gratianus noster, *non quorumlibet* PRECIBUS *Ordinationes factæ*, *falsæ dijudicantur*; *sed hæ demum*, *quæ precibus Ordinandi vel ejus amici*, NON SPIRITUALI, *sed* CARNALI AFFECTU *porrectis fiunt*, *cùm aliàs futuræ non essent*; QUAS NON CHARITAS INTERVENIENS, SED AMBITIO SUPPLICANS EXTORQUET. *Caus.* I. *quæst.* I. post *Can.* 122.

XIII. Ut igitur verbo dicamus: rogans aut porrigens *preces* pro alio erit Simoniacus saltem in intentione, si *preces* eâ intentione offerat, ut Collatorem non per *merita* personæ, sed per *gratiam* aut *favorem* humanum, quem tacitè ipsi addicit, ad conferendum movere intendat. Similiter nec Collator à Simonia erit immunis, si non ob merita personæ per supplicantem exposita, sed ob addictam sibi *gratiam* aut *favorem* ad conferendum processerit; juxta illud S. Thomæ: " Qui „ dat spirituale, si principaliter moveatur favore PRECUM, vel TIMORE rogantis, quantùm ad judicium „ Divinum, Simoniam committit & rogatus & rogans, „ si hoc intendat.

XIV. Munus *ab obsequio*, ait S. Gregorius, *est servitus indebitè impensa*. Hujus muneris interventione, cur Simonia committatur, dicit S. Thomas: " Quia „ idem est, quod aliquis det rem spiritualem pro aliquo *obsequio temporali* exhibito vel exhibendo, ac si „ daret pro pecunia data vel promissa, quâ illud obsequium æstimari posset.

(*a*) In crimen Simoniæ per munus à lingua incidunt duo Collatores aut Electores, qui ita paciscuntur inter se: tu elige Petrum, quem ad tale Beneficium assumi cupio, & ego eligam Paulum, quem altero Beneficio à me dependente donari expetis, quia ista pactio ad temporalem utilitatem promovendorum ex pacto pertinet; ideò Simoniacis actibus annumeratur.

XV. Eamdem rationem attigit B. Petrus Damiani perstringens Clericos aulicos, qui exhibendo *obsequia*, Beneficia venabantur, se tamen à Simonia immunes gloriabantur, quia *nullam talenti summam pro suscipiendis bonoribus se pepigère daturos*. " Sed dic mihi, ô „ Clerice, inquit Petrus Damiani, quisquis es, si redempto quolibet aureo vase vel prædio, distractor „ exigeret, ut retenti apud *te vice pretii* hujusmodi sibi „ *sedulitatis impendium* exhiberes, nunquid non postmodum constanter assereres, te quod acceptum est, „ *justo pretio* comparasse? Non videlicet quia pecuniam „ persolvisti, sed quia *servitium* præbuisti. Diceres „ enim, & fortasse non impudenter adstrueres: carius „ emi, dum tanto me labore vexarem, dum toties facultatum mearum sumptus expenderem, quàm si semel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem. Nequaquam ergo sibi innocentiam præbeant, & à Simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant, „ qui licèt metalla vibrantia non appendant, pretium „ tamen pro suscipiendis honoribus per subjectionis & „ *obsequii*, quædam *quasi talenta* persolvunt. „ Hæc B. P. Damiani *lib.* 2. *Epist.* I.

XVI. Manifestam proinde incurrunt Simoniam, qui obsequium seu servitium Collatoribus aut Patronis *gratis* exhibent, eâ conditione tacitâ vel expressâ, quòd ipsis, occasione occurrente, de Beneficio providebunt. Similiter & ipsi Collatores eodem vitio irretiuntur, si ea spe alliciant Clericos, ut sibi obsequium aut servitium *gratis* exhibeant.

XVII. Hoc Simoniæ periculum metuens S. Carolus, *Monuit atque obtestatus est Episcopos*, *aliosque*, „ quibus jus est conferendi Beneficia, ut familiaribus „ suis certam mercedem constituant, ne illi hoc subsidio destituti, Beneficia Ecclesiastica, tanquam SUÆ „ OPERÆ, & LABORIS PRETIUM præcipuè *sibi proponant*. *In Syn. Mediolan.*

XVIII. Eumdem Simoniæ reatum incurrunt, qui Principum, aut aliorum Magnatum liberos, vel Episcoporum Nepotes *nullo* & *exiguo* stipendio regendos, erudiendosve suscipiunt, eâ spe, ut Beneficia Ecclesiastica ab ipsis, vel eorum favore adipiscantur.

XIX. Neque labes Simoniæ abstergetur, tametsi obsequium exhibitum vel exhibendum spirituale foret; quia & spiritualem operam exhibentes, tanquam operarii, digni sunt mercede suâ; unde si hanc intuitu Beneficii accepti aut accipiendi remittant, indubiè Simoniaci sunt. Similiter qui tale obsequium intuitu Beneficii dati aut promissi sibi *gratis* exhiberi, tacitè vel expressè postulant, aut oblatam acceptant, Simoniæ labe inficiuntur.

Hinc Simoniaci sunt Canonici, aliique Sacerdotes assumentes Vicarios, qui exiguo sunt contenti stipendio, spe consequendi Beneficium.

XX. Simoniacum quoque est, conferre alicui Beneficium eâ lege & conditione tacitâ vel expressâ, ut ipse Beneficiatus teneatur Collatori vel alteri, aliqua obsequia etiam spiritualia, Beneficio non annexa, *gratis* præstare. Quis enim dubitat, quin obsequia illa licèt spiritualia, *gratis* exhibita, ad utilitatem redundent Collatorum; nec enim obsequia illa tametsi spiritualia, sine constituta mercede ab aliis, ipsis exhiberentur.

XXI. Non multùm difficile erit dijudicare quandonam aliquo munere, sive *à manu*, sive *à lingua*, sive *ab obsequio*, collatio vel provisio Beneficii vitio Simoniæ infecta sit, si sincerè expendantur omnia, quæ gesta sunt, & conferantur cum sententia Christi, *Gratis accepistis*, *gratis date*. *Mat. Cap.* 10. *v.* 8.

CAPUT

CAPUT III.

Quàm commune aliquando hoc vitium fuerit: & quomodo technis occultatum: & quid ad technas detegendas adhibitum?

1. *Quando hoc vitium invalescere cœperit?*
2. *Tempore S. Gregorii per Galliam & Germaniam invaluerat.*
3. *Similiter in Oriente.*
4. *Vitium hoc eo tempore erat* vetustate *inolitum.*
5. *Quantopere seculo XI. grassaretur; & acris Henrici Imp. super eo invectiva.*
6. *Etiam in Italia grassabatur: & Episcopi vitium agnoscebant; & veniam ab Imperatore postulárunt.*
7. *Edictum Imperatoris contra Simoniacos.*
8. *Simonia eo tempore, non reputabatur pro peccato.*
9. *Credebatur consuetudine vitium hoc excusari.*
10. *Defendebatur consuetudine Ecclesiæ Romanæ.*
11. *Quàm olim frequens Simonia in Aula Romana.*
12. *Quid Durandus de illius Simonia notaverit?*
13. *Consuetudo est mera Simoniæ larva.*
14. *Nullum vitium tot palliis & technis tectum fuit, quàm hoc vitium Simoniæ: & quare?*
15. *De Simoniacorum palliis testatur Synodus Constantinopolitana.*
16. *De eisdem testatur S. Gregorius.*
17. *His palliis detegendis aptissima est sententia Christi:* Gratis accepistis, gratis date.
18. *Eam adversus Simoniacorum fraudes adhibendam censuit citata Synodus Constantinopolitana.*
19. *Hac sententia alii Patres usi; & ad evitandam Simoniæ labem hodie meritò adhibenda.*

I. POSTQUAM Ecclesia redditibus augeri cœpit; atque Ministeriis Ecclesiasticis proventus opimi, & honores seculi annexi fuère; ambitiosi & avari ea mirum in modum ambire & quærere cœperunt; ipsique Prælati etiam ea penes proventus temporales, & honores sæculi æstimantes, lucrum ex iis sectati sunt.

Hinc mirum! quantopere vitium Simoniæ sensim ipsos Prælatos Ecclesiæ infecerit.

II. Et quidem scribit S. Gregorius Virgilio Arelatensi Episcopo *lib.* 4. *Epist.* 50. " Quibusdam namque narrantibus agnovi, quòd in Galliarum vel Germaniæ partibus, *nullus* ad Sacrum Ordinem sine *commodi* ratione perveniat.

III. Idipsum malum per Ecclesiam Orientalem propagatum fuisse testatur *lib.* 9. *Epist.* 40. scribens Isicio Hierosolymorum Episcopo. " Quia verò pervenit ad nos in Orientis Ecclesiis *nullum* ad sacrum Ordinem, nisi ex præmiorum datione pervenire; si ita esse vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, ut à subjectis sibi Ecclesiis errorem Simoniacæ hæreseos compescat.

IV. Denique eodem libro *Epist.* 50. Simoniæ vitium vocat *malum vetustatis*; utpote consuetudine *vetustâ* jam inveteratum; laudatque Episcopos, *malum illud*, ut decet, *libera voce damnantes.*

V. Labentibus seculis quantum hoc vitium cœperit incrementum, vix dici potest: narratque Glaber Rodulphus Monachus (qui scripsit historias sui temporis libris quinque *satis accuratè* teste Bellarmino) *lib.* 5. *cap.* 5. quòd dignoscens Henricus Imperator *per universam Galliam atque Germaniam Simoniacæ philargyriæ grassari cupiditatem*, coadunari fecerit ex omni Imperio suo tam Archipræsules, quàm cæteros Pontifices, eisque exposuit, quòd Christus eos mittens dixerit, *gratis accepistis, gratis date.* Deinde illis de avaritia & cupiditate acriter reprehensis, addebat: " Patet ergo manifestissimè quoniam propter hanc offensam venerunt super filios hominum diversæ clades, fames videlicet, atque mortalitas, nec non & gladius. Omnes quippe gradus Ecclesiastici à maximo Pontifice usque ad Ostiariatum opprimuntur per suæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam in cunctis grassatur spiritale latrocinium.

VI. Post hæc subjungit Rodulphus: " His denique ab Imperatore acerrimè perlatis, stupefacti Pontifices quid illi responderent, non habebant. Pertimescebant enim ob hanc culpam propriis Episcopatuum carere sedibus. Et quoniam non solùm in Gallicanis Episcopis hæc pessima pullulaverat nequitia, verum etiam multò amplius *totam* occupaverat *Italiam.* (Omnia quippe ministeria Ecclesiastica ita eo tempore habebantur venalia, quasi *in foro* secularia mercimonia.) Cernentes quoque Episcopi gravi sese invectione irretitos, misericordiæ operam implorabant. At ipse Princeps misericordiâ motus, tale consolationis pertulit verbum: Ite, inquiens, & quod illicitè accepistis, bene disponere satagite, ac pro anima patris mei, (*a*) qui hac noxa reus vobiscum tenetur, attentiùs intercedere mementote, quatenus ei indulgentiam hujus facinoris à Deo possitis acquirere.

VII. Monet dein Rodulphus, quòd Imperator " proposuit edictum omni Imperio suo, ut nullus gradus Clericorum, vel ministerium Ecclesiasticum pretio aliquo conquireretur. At si quis dare aut accipere præsumeret, omni honore destitutus, anathemate mulctaretur; spopondit insuper promissum hujusmodi dicens: Sicut enim mihi Dominus coronam Imperii sola miseratione sua *gratis* dedit; ita & ego, quod ad religionem ipsius pertinet, *gratis* impendam. Volo, si placet, ut & vos similiter faciatis.

VIII. Hæc seculo undecimo de vitio Simoniæ scribebat Monachus ille, quando & B. Petrus Damiani in vita S. Romualdi scribere non est veritus *cap.* 35. quòd hic Sanctus invectus in Simoniacos etiam periculum mortis subierit à Clericis Simoniacis sibi imminentis: rationem addens: " Quoniam per *totam* illam Monarchiam usque ad Romualdi tempora, vulgatâ consuetudine, vix quisquam noverat Simoniacam hæresim esse peccatum.

Et sanè hoc habet consuetudo, ut vitia quantumvis gravia, cùm in consuetudinem venerint, *parva* aut *nulla* credantur, teste S. Augustino.

IX. Quin & in hac ipsa materia Simoniæ jam pridem deploravit Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* 6. ✠ *De Simonia*: " Putant autem plures (ait Concilium) ex hoc licere, quia legem mortis de *longa* invaluisse *consuetudine* arbitrantur, non attendentes, quòd tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs infelicem animam tenuerunt alligatam.

X. Conquerebatur circa idem tempus S. Ivo Carnotensis, quòd Decanus & Cantor aliique Ministri Ecclesiæ suæ Carnotensis aliqua exigerent ab his, qui Canonici fierent, *me* (ait) *contradicente & persequente.* At quo se telo contra Episcopum suum defenderent, subjungit: " Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua dicunt Cubicularios & ministros Sacri Palatii multa exigere à consecratis Episcopis vel Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cùm nec calamus, nec charta gratis ibi (ut aiunt) habeatur, & hoc quasi lapide conterunt frontem meam cùm non habeam, quod respondeam nisi Evangelicum illud: QUOD DICUNT, SERVATE ET FACITE: sed si id faciunt: SECUNDUM OPERA EORUM NOLITE FACERE. *Mat. cap.* 23. *v.* 3.

XI. Ex his notum est, quomodo hæc lepra, dum semel invaluit, latissimè serpat, & totum corpus corrumpat.

(*a*) Id est Conradi II. qui Salicus dictus est & pater extitit Henrici III. Imperatoris, de quo loquitur Historicus Glaber.

Et

Et sanè quantoperè hæc lepra Curiam Romanam seculo decimo quinto infecisset, & inde in reliquas Ecclesias sese diffudisset, graphicè expressit Baulus Anglus Decretorum Doctor in speculo aureo, quod per modum dialogi inter Petrum & Paulum evulgavit sub medium illius seculi, in quo *parte* 1. *cap.* 5. inducit Petrum asserentem " in Curia Romana tot fieri pactiones, „ tot quotidie intervenire solutiones, quot sine omni „ timore & verecundia tractatores, seu mediatores Simoniæ, quasi forum constituentes publicum; jam „ pro signatura Papæ super tali Beneficio, vel gratia „ debet tantum; jam pro dispensatione super talibus „ incompatibilibus tantum; pro tali indulto tantum; „ pro absolutione à tali excommunicatione, vel irregularitate tantum; pro talibus indulgentiis tantum, „ &c. publicè paciscuntur & forisant: & ille plus diligitur, qui astutiori sollicitudine & majori astutiâ „ plures simplices decepit, & plures denarios scit venari. Tot & tantæ fiunt etiam exorbitantes *gratiæ*; „ sed reverà multò veriùs dicerentur *mercantiæ*, quæ „ nunc fiunt & appellantur *de die obitûs*; nunc *dies obitûs cum declaratione*; nunc *perpetuum silentium*; nunc „ cum clausula *anteferri*, vel *antelationis*; nunc *de motu proprio Papæ*; nunc de clausula *cæterorum*, quæ „ tollit jus quæsitum; nunc fiunt anticipationes Datarum; nunc *Datæ Cardinalium* conceduntur; nunc „ *Datæ Papæ*: jam renovantur, jam immutantur, jam „ ad certum tempus duraturæ limitantur, jam revocantur: jam Prælati de una Ecclesia ad aliam transferuntur; jam Beneficiis suis *propter pecuniam* spoliantur. In omnibus his tota devotio consistit, ut „ denarius acquiratur.

Post hæc inducit Paulum ita Petro respondentem: " Res multùm miranda, sed magis est formidanda, „ quòd facta Romanæ Curiæ, & hoc tam perniciosa „ exemplo deliria, ludo Schachorum assimulantur. „ Quisnam tam simplex esse poterit, qui non intelligat, „ ex avaritiæ radice procedere?

„ Quis tam justus, qui in bonum tam exorbitantia „ facta interpretari valeat? Quis tam sanctus, ut non „ expavescat vel non scandalizetur? Imò toti Clero ambitionis datur materia, via gravibus & pluribus litibus aperitur, quam omnia jura fugere conabantur; & „ non dubium, quin homicidia ex hoc etiam consequantur.

Tractatum hunc à se divulgari profitetur, ut zelum Cardinalium, Episcoporum, aliorumque Prælatorum excitet ad medendum abusibus, & malis, quibus Ecclesia quasi opprimebatur, deploratque quòd " vile aurum in tantùm caligasset mentem Moysi, quòd nedum placare non curat indignantem animum, sed „ mala malis accumulans machinetur quotidie ad deteriora provocare: mira supra omnem modum (ait) „ res agitur, ut inde exemplar omnis mali progrediatur, unde processerat sanctitatis omnis norma, & „ unde tota Christi Ecclesia, Deo ædificante, constructa sumpsit exordium, inde patitur jam ruinam, illic „ jugum suave Domini abjicitur, frangitur lex divina, „ juraque canonica pro salute humana per ora Sanctorum Spiritûs sancti dictata respuuntur penitus, & quasi inania reputantur: sicque tota Romana Curia à planta pedis usque ad verticem capitis patenter excæcata „ erroribus, ipsa errorum suorum veneno inebriavit „ omnes ferè mundi partes, ac si immensam Creatoris „ omnipotentiam Papa ad suum libitum posset limitare: omnes quidem intus murmurant, nullus clamat, & quoniam in extremis jam malorum laborantes sumus positi, In quos cuncti errores hujus seculi „ devenerunt.

„ Quâ ergo ratione silere valeo, & non potiùs obmutescentibus aliis tam Præsidibus, quàm Doctoribus fortiùs exclamare? Nam etiam Principes Catholici seculares, mutuis dissensionibus occupati, tantam „ corruptionem sanctæ Matris Ecclesiæ non advertunt,

„ Vos tamen (pergit) qui Pastores estis positi, & Officii Apostolici successores, cur tam longum periculosumque negligentiæ somnum agitis, & non celeriùs concurritis, obmutescitis & non clamatis? Eia „ & eia ô Patres & Domini! numquidne ob perditionis „ ignominiam Gens sancta, & Regale Sacerdotium „ voce estis propheticâ nuncupati? Saltem jam ad hanc „ vocem meam pusillam, jam desides consluite. Quoniam securis est jam posita ad radicem arboris, & „ exaltatis in altum vocibus clamate, quia nonnisi in „ multitudine clamantium, fugam hostes receperunt, „ & ruina suo pondere nocivior, nonnisi per multitudinem sublevatur.

Integrum hunc tractatum exhibet Melchior Goldastus *tom.* 2. Monarchiæ sancti Romani Imperii. *pag.* 1527.

XII. Instante Concilio Viennensi sub initium ejusdem seculi XIV. Guillelmus Durandus, Episcopus Mimatensis jussu Clementis V. composuit Tractatum de modo habendi Concilium generale, in quo tribus distinctis partibus exposuit abusus in proximo Concilio reformandos, atque *parte* 3. *Rub.* 27. notans, quæ in Ecclesia Romana omnium aliarum magistra, & à qua cæteræ Ecclesiæ normam vivendi accipere deberent, reformanda viderentur, inter alia monuit: Quòd " Ecclesia „ Romana non solùm verbo; verùm etiam *facto* à seipsa „ repellere deberet *omnem speciem Simoniæ, & turpium* „ *lucrorum, & omnes exactiones, quæ ratione promotionum quarumcumque, & Scripturarum, Legatorum,* „ *Cursorum, Nunciorum, Ostiariorum fuerint ab ea communiter vel divisim diversis coloribus exquisitæ.*

Quàm esset optandum, ut illa *taxarum*, *Annatarum*, aliorumque similium jurium exactio omninò ab Ecclesia Romana aliarum Ecclesiarum prima exularet, atque ipsa verbo & exemplo doceret, quod sibi & omnibus à Christo dictum est: *Gratis accepistis*, *gratis date.*

XIII. Hactenus dicta sufficienter evincunt, vitium Simoniæ jam pridem altas subinde, & longè latéque diffusas egisse radices, multosque communi illa praxi & consuetudine vitium hoc tegere voluisse; at aliud fuisse Conciliorum & Patrum judicium; existimantium consuetudinem esse meram larvam Simoniæ, & excusationem in peccatis.

XIV. Porrò quia hoc vitium à Principe Apostolorum in Simone Mago tam terribili voce damnatum fuit, & tot iteratis Ecclesiæ Decretis, sub gravissimis pœnis confixum, omnibus quidem, & auditu horrendum visum fuit: sed cùm adeò hominum ambitioni & avaritiæ faveret, observatum jam pridem fuit, nullum vitium tot palliis, ac technis contectum esse, quàm hoc Simoniæ crimen; quemadmodum sapientissimè reflexerunt Patres Concilii Mexicani anno 1585. *lib.* 5. *tit.* 3. " Etsi ab ipso nascentis Ecclesiæ initio semper Simoniæ vitium abominabile & execrabile, fuerit ac sacris „ Canonibus prohibitum, gravibusque pœnis punitum; tamen ea fuit hominum malitia, ut diversis „ *fraudibus & fallaciis* sua Simoniaca pacta *occultare &* „ *palliare* procurent.

XV. Seculo quinto Synodus Constantinopolitana constans 73. Episcopis sub S. Gennadio Patriarcha testatur, *multos* SOPHISTICA *calliditate Christi præceptum* : GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE, *illudere.*

XVI. De his quoque technis & fraudibus scribit ad Galliæ Episcopos S. Gregorius *lib.* 9. *indict.* 2. *epist.* 106. monetque animarum adversarium his technis ceu quibusdam retibus uti: " Nam nec venator (ait) feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut illi laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum escâ absconditum non haberet. „ Omninò ergo metuenda & cavenda est hostis astutia; „ ne quos apertâ nequit tentatione subvertere, latente „ telo sæviùs valeat trucidare.

XVII.

XVII. His fraudibus & muscipulis detegendis, nihil aptius credidere Patres, quàm hanc simplicem & apertam Christi sententiam, sive præceptum datum Apostolis, & in ipsorum persona omnibus, quibus munia Ecclesiastica distribuenda committuntur: *Gratis accepistis, gratis date.*

XVIII. Audiamus ipsos Patres citatæ Synodi Constantinopolitanæ sub S. Gennadio; qui inter alias deformitates cum nactus esset Ecclesiam illam Simoniaca labe deturpatam, ad eam penitus evellendam, aliosque pravos mores, Synodum colligi festinavit, ut testatur Baronius ad *annum* 459. Hi ergo Patres in Epistola Synodali & circulari ita scribunt: " Cum Dominus & „ Deus Salvator noster J. C. suis discipulis Evangelii „ prædicationem credidisset, eosque per universum „ terrarum orbem inter homines ad docendum misisset: „ apertè jussit, ut quod *gratis accepissent*, eo quoque „ *gratis darent*, non autem vel argentum, aut alias „ omnino materiales & terrenas facultates pro eis ac„ quirentes...... Hoc autem præceptum non solùm „ illis, sed etiam nobis per illos dedit, quos in illo„ rum gradum & locum substituere dignatus est: & „ oportet, sicut illi tunc, nos quoque nunc *accurate* „ *& diligenter* servare, nec in iis quæ *technas sophi*„ *sticas non admittunt, uti sophistica calliditate*, nec „ *aleam periculosam* jacere. GRATIS, inquit, ACCE„ PISTIS, GRATIS DATE: non possidentes æs, „ neque aurum, neque argentum in zonis vestris. „ *Simplex est & aperta hujus mandati ratio, quæ nihil* „ *habet varium, nihil quod non sit facile & explicatum,* „ *nihil quod sophistica expositione egeat.* A me, inquit, „ accepistis Sacerdotii dignitatem. Si mihi pro ipso par„ vum quid vel magnum solvistis, & hoc à me vendi„ tum est; vos quoque ipsum aliis vendite: si autem „ *gratis accepistis*, vos quoque *gratis date.* Quid hoc „ est mandato apertius?

Extat integra græcè & latinè *tomo* 4. Conciliorum general. *col.* 1025. *collect. Labb.* eamque suis Annalibus Baronius inseruit; asseritque, unum esse hujus Synodi fragmentum quod superest, *relictum tanquam fortem arietem ad demoliendas Simoniacas molitiones.*

XIX. Si quis S. Gregorii Epistolas, aliorumque Patrum scripta revolvere voluerit, reperiet, hac ferè unicâ sententiâ Christi usos, ut universa Simoniacorum tegumenta & perizomata depellerent.

Qui igitur sincere desiderat laqueos adversarii evitare, & securam semitam tenere, hanc Christi clarissimam sententiam sincero corde expendat; quemadmodum anno 791. Patres Synodi Foro-Juliensis ad extirpandam Simoniacam pravitatem accincti, monuerunt *Canone* 1. ubi omnem *Canonicæ deditum ditioni* his verbis alloquuntur: *Patenti semper cordis aure pertimescens intellige clarissimam illam Domini vocem*: GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE.

CAPUT IV.

Palliatur Simonia separando temporale à spirituali; vel dando per modum *Motivi.*

1. *Jam pridem ad palliandam Simoniam fuit temporalium à spirituali in collatione Beneficiorum separatio: & quis hujus pallii color?*
2. *Acriter in hos pallii patronos invehitur B. Petrus Damiani.*
3. *Urget Pontificem ut eos prosternat.*
4. *Ratio hujus invectivæ à Petro Damiani adducta.*
5. *Ratio Damiani probata à Paschali Papa.*
6. *Eam concludentem esse probatur.*
7. *Propositio huic pallio favens ab Alexandro VII. damnata.*
8. *Fundamentum hujus propositionis planè frivolum.*
9. *Pallium hoc tanquam* impudentissimum *prætextum reprobavit Synodus Rhemensis.*
10. *Sufficienter detegitur hoc pallium per Christi sententiam,* gratis accepistis, gratis date.
11. *Innocentius III. hoc unum attendi voluit, an per temporalia perveniatur ad spiritualia.*
12. *Idem reprobavit pallium sub nomine* motivi *contectum.*
13. *Hoc pallio admisso facilè omnis Simonia excusabitur.*
14. *Episcopi Belgii hoc pallium reprobarunt.*
15. *Idipsum à Gallis Episcopis factum.*
16. *Latam ab his & illis censuram probavit Innocentius XI.*
17. *Non evitatur Simonia tametsi temporale detur ut concilietur* amicitia *Patroni.*
18. *Idem est, si muneribus concilietur favor alicujus, qui apud Patronum intercedat.*
19. *Hæc munerum datio ultimatè fit ad obtinendum, ea mediante, Beneficium; & per eam Simoniæ semita sternitur.*
20. *Hoc pallium à Facultate Theologica Lovaniensi & Episcopo Gandensi reprobatum.*

I. USITATUM & antiquum Simoniacorum pallium fuit, temporalium à spirituali in Beneficio distinctio sive separatio. Cum enim duo sint in Beneficio Ecclesiastico, nimirum ministerium Ecclesiasticum, & jus percipiendi proventus temporales, creditum fuit, omnem Simoniæ labem evitari, si hæc duo à se mutuò separentur; & priùs, scilicet spirituale *gratis* detur, alterum quod temporale est, temporali quoque compensetur: " Quia cum hoc fit, non distrahi„ tur Ecclesia (inquiunt) *sed facultas*: nec emitur *Sa*„ *cerdotium*, sed POSSESSIO *prædiorum.* Sub hac enim „ præstatione pecuniæ *opes tantum*, non honoris vel „ Ecclesiæ redimitur Sacramentum. Venalia si quidem „ sunt, unde sint divites: gratis accipiunt, *unde fiant* „ *Sacerdotes.*

II. Ita quidem Capellani Gothofredi Ducis apud B. Petrum Damiani *lib.* 1. *epist.* 13. & *lib.* 3. *epist.* 13. quos tanquam *Satanæ prædicatores, & Apostolos Antichristi* exagitat; exclamatque: *ô novum schismaticorum genus; & os sacrilegum æterni silentii censura damnandum!*

III. Dein urget Alexandrum II. Pontificem, cui epistola inscribitur, " ut cœlestis eloquii gladio præ„ cinctus occurrat, & tanquam alter Josue, Amaly„ citas oppugnantes Israel, evaginato Canonici vigo„ ris mucrone prosternat.

IV. Censuræ & doctrinæ suæ multas rationes adducit, atque hanc inter cæteras: " Cum aliquid sub vena„ litate suscipitur, & illud procul dubio comparatur, „ quod ex necessitate subsequitur. Ad hoc enim Pasto„ ralis Ecclesia cuique committitur, ut ad ejus regimen „ obtinendum consecratione firmetur. Et ad hoc fine „ dubio collatæ pecuniæ commercium spectat, ad quod „ is qui promovendus est, adspirat.

V. Quæ ratio coincidit cum ea quæ apud Gratianum sub nomine Paschalis Papæ exprimitur *Caus.* 1. *q.* 3. *Can.* 7. " Quisquis horum alterum vendit, sine quo „ nec alterum provenit, neutrum invenditum dere„ linquit.

VI. Rationem hanc esse concludentem, intelliget, qui attenderit, jus percipiendi proventus temporales esse *consequenter*, ut loquuntur, annexum officio sive titulo Ecclesiastico: id est, jus hoc dari *propter officium*; adeò ut necessariò & ex justitia debeatur, & competat illi qui titulum habet: ac proinde si titulus *gratis* in aliquem translatus supponatur, jam hoc ipso jus percipiendi proventus illi annexum, translatum censeatur; ac per consequens, nihil pro hujus juris translatione exigi queat; cum jus illud jam translatum sit, & acquisitum sit illi cui titulus *gratis* datus supponitur.

VII. Unde meritò Alexander VII. hanc inter alias mora-

moralis Christianæ relaxativas propositiones damnavit: " Non est contra justitiam, Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti *pro emolumento temporali*, quod tibi conferre non tenebatur.

VIII. Fundamentum damnatæ hujus propositionis, quod præfert his verbis, *quod tibi conferre non tenebatur*, planè frivolum est. Nam etsi absolutè non tenebatur illi conferre Beneficium, quia poterat non conferre; tamen si Beneficium conferat, non potest temporale ei annexum subtrahere.

IX. Rectè proinde dixerunt Patres Synodi Rhemensis anno 1583. titulo *De Simoniacis num. 6.* " Impudentissimum proinde prætextum detestamur, qui de solo proventu reque temporaria Canonicatus se pacisci dicunt; cum ea spirituali tam arctò sit annexa vinculo, ut non magis ab ea divelli queat, quàm in homine vivo manente corpus sua anima.

X. Sed quid multis opus est argumentis, sola expendatur Christi sententia, *Gratis accepistis, gratis date*; attendantque hujusmodi Collatores aut Patroni, num Canonicatum vel Beneficium *gratis* dederint, dum hoc prætextu, notabilem pecuniæ quantitatem aliudve temporale pro collatione aut præsentatione acceperunt; vel an ipsi qui, mediante ea pecuniæ alteriusve muneris datione, impetrarunt, *gratis* Beneficium, conformiter ad dictam Christi sententiam, acceperint.

Quis enim dicet, *gratis* Beneficium esse collatum, ubi pro eo assequendo oportuit notabilem summam pecuniæ numerare? Nec sine hac datione ad Beneficium perveniretur?

XI. Quapropter jam pridem Innocentius III. *in Cap.* 34. *De Simonia*, Simoniacum pronuntiare non dubitavit Clericum, qui quibusdam Canonicis donationem fecerat, ea intentione, ut *per temporalia quæ offert, spiritualia valeat adipisci*; unà tanquam Simoniacos condemnans Canonicos, *si non essent eum, nisi temporalia commoda perciperent, admissuri.*

Hoc unum hic attendit Innocentius, num quovis modo per *temporalia* ad Canonicatum perveniatur; id solum sufficere judicans, ut *non gratis*, & per consequens Simoniacè pervenire censeatur.

XII. Eadem hac decisione in antecessum reprobavit prætextum, quem ad excusandam Simoniam, quorumdam Casuistarum impia subtilitas his postremis temporibus publicare non erubuerat; nimirum: " Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tanquam *pretium*; sed dumtaxat tanquam *motivum* conferendi, vel efficiendi spirituale.

Quis, nisi tenebris densissimis habens cor obscuratum, non intelligat, cum per *temporalia* pervenire ad spiritualia, qui per dationem temporalium inducit & *movet* Collatorem ut sibi conferat spiritualia, & qui aliàs non esset collaturus, nisi temporalia illa darentur aut promitterentur?

XIII. Nonne hoc titulo omnes *gratis* dicendi erunt pervenire ad Beneficia, qui quocumque *munere* ad illa perveniunt; modò eam in mente intentionem formare sciant, quod non per *pretii*, sed per modum *motivi* munera offerant? Quidni & ipse Simoniacorum Antesignanus hoc titulo excusari potuisset? Quid enim offerendo pecuniam Apostolis, aliud intendebat, nisi ut per hanc oblationem tanquam medium seu *motivum* Apostolos moveret, ut ipsi darent & hanc potestatem, ut cuicumque imposuisset manus, acciperet Spiritum Sanctum?

XIV. Quapropter anno 1655. postulante Gandensium Antistite Antonio Triest, Facultas Theologica Lovaniensis prædictum Casuistarum assertum, tanquam merum Simoniacæ pravitatis palliamentum & apertissimum Christi præceptum evertens, ac omnibus Simoniacis latissimam ad Sacerdotia & Beneficia Ecclesiastica portam pandens, reprobavit.

Hujus judicium sequutus Episcopus Namurcensis in Synodo sua anno 1659. inter opiniones, quarum praxim interdicit Confessariis suæ Diœcesis, donec à Sancta Sede aliter ordinatum fuerit, hoc quoque Casuistarum assertum reposuit *num. 6.*

XV. Episcopi quoque Gallicani perniciosissimum hoc Simoniæ pallium detegere non prætermiserunt; atque præ cæteris D. de Gondrin Archiepiscopus Senonensis in Synodo sua Diœcesana, hac acerrima quidem, sed nequaquam ultra meritum, censura assertum illud perstrinxit: " Hæc doctrina quæ Simoniæ contra jus divinum crimine eos omnes liberat, qui pecuniam propter Sacerdotia vel dederunt, vel acceperunt, modò pecunia MOTIVI locum habeat non PRETII; tota falsa, nefaria, impia est, hæresim Simoniacam toties à sanctis Conciliis & Pontificibus damnatam, subdolè renovans, & ad implendam lupis Ecclesiam, & corrumpendam ejus in ipso fonte, hoc est, Sacerdotum Ordine, sanctitatem inventa.

XVI. Tandem anno 1679. Innocentius XI. omnium illarum censurarum justitiam probans & roborans, inter alias 65. quas omnes, *& unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimùm tanquam scandalosas & in praxi perniciosas*, damnavit & prohibuit, & hoc Casuistarum assertum retulit, *num. 45.*

XVII. Alii nonnihil subtiliùs seipsos fallentes, nolunt munera per modum *motivi* Patronis aut Collatoribus dare, ut eos ad Beneficium conferendum immediatè moveant, vel inducant, sed muneribus sibi amicitiam vel favorem Patronorum aut Collatorum concilient; ut, ea mediante, faciliùs Beneficia obtinere queant: quasi non sat evidens esset, ea munera *ultimatè* dari, ut iis mediantibus ad Beneficia perveniatur: quodque ipsa Beneficiorum assecutio, quæ amicitiæ conciliandæ *finis* est, magis sit in intentione, quàm amicitiæ & favoris conciliatio, quæ duntaxat *medium* est. An forsan finis *gratis* obtinetur, dum media pretio mercari oportet?

XVIII. Nonnulli omnia in securo posita autumant, si nihil Patronis aut Collatoribus dent; sed muneribus sibi conciliare non dubitant illos, quos sciunt auctoritate valere apud Patronos & Collatores, quorum favore sibi ad Beneficia aditum pandant: non intelligentes hanc munerum oblationem pro ultimo fine habere Beneficiorum impetrationem; nullatenusque dici posse, Beneficia hac via impetrata, esse *gratis* impetrata.

Quapropter legitur apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 5. *Can.* 3. responsum Urbani II. quo rescribit Episcopo Metensi, à Sacerdotio de rigore Canonum esse suspendendum, qui Sacerdotium obtinuerat *per pecuniam non* EPISCOPO, *sed cuidam principum ejus datam*; non quidem ab ipso Ordinato, at, ipso ignorante, à parentibus ejus.

XIX. Et sanè qui conciliando similium Proxenetarum favore munera impendunt; nihil aliud reipsa intendunt, quàm munerum interventu Beneficia impetrare. Quis insuper non videt, hinc semitam sterni, ut per munera passim indigni quique in Beneficia involent.

XX. Meritò proinde Facultas Theologica Lovaniensis rogata ab antedicto Gandensium Antistite judicium suum dare super hac propositione: *Pro intercessione ad Beneficium obtinendum potest aliquid dari sine Simoniæ suspicione*; illa hac censura perstringit: *Falsa est, perniciosa, hominibus ambitiosis & indignis aditum aperiens ad Beneficia per pecuniam promiscuè procuranda.*

CAPUT

CAPUT V.

De Palliis ſub ſpecie *pietatis* : item *redemptionis vexæ* ; *& gratuitæ remunerationis.*

1. *Pallium ſub ſpecie pietatis execratur S. Baſilius.*
2. *Hanc larvam, tanquam diabolicam fraudem inſigniter exagitat S. Gregorius.*
3. *Abominabile judicat extruere Monaſteria ex pecuniis Simoniace acceptis.*
4. *Mores hodiernos deſcribit Gregorius.*
5. *Cavendum ne ſub obtentu eleemoſynæ Simonia committatur.*
6. *Pro obtinendo Beneficio nihil Eccleſiæ aut pauperibus tribuendum?*
7. *Quomodo ſub hoc pallio Monachi ſubinde Simoniam committant?*
8. *Item & Eccleſiaſtici largas eleemoſynas facientes.*
9. *Hoc Simoniacorum pallium ſatis detegitur per Chriſti ſententiam*; gratis accepiſtis; gratis date.
10. *Larva Simoniæ ſub ſpecie* redimendæ vexæ *jam pridem uſitata.*
11. *Per redemptionem vexæ intenditur pacifica Beneficii poſſeſſio.*
12. *Super Beneficio, mediante temporali, tranſigi nequit.*
13. *Tranſigi ſub obligatione refundendi expenſas, à Pontifice improbatum.*
14. *Sub redemptione vexæ ſæpiùs latere Simoniam probat Lucius III.*
15. *Quid obſervatum voluerit S. Carolus, ne ſub prætextu redimendæ vexæ committeretur Simonia?*
16. *Quo fundamento nitatur larva gratitudinis.*
17. *Si hæc larva admittatur, etiam Simon Magus & Giezi eſſent à ſimonia excuſandi.*
18. *Epiſcopi hanc larvam damnarunt; quorum judicium probavit Innocentius XI.*
19. *Oſtenditur dari tanquam pretium, quod dicitur dari per modum gratitudinis aut remunerationis.*
20. *Unde colligi poſſit, data titulo remunerationis revera dari pro obtentione Beneficii ; iiſque Collatorem motum eſſe ad conferendum?*

I. SECULO quarto de hoc pietatis pallio ſcribit illudque execratur S. Baſilius in Epiſtola ad Epiſcopos ſibi ſubjectos, quæ refertur inter Canones ejuſdem Sancti *Can.* 91. apud Balſamonem : " Ajunt quidam „ (inquit) nonnullos veſtrum accipere pecunias ab iis „ qui ordinantur; *pietatis* verò nomine id obumbrare, „ quod deterius eſt. Si quis enim faciat malum boni „ prætextu, is eſt duplici pœna dignus; & eo quod id „ agit, quod non bonum eſt; & ad peragendum peccatum, eo, quod bonum & honeſtum eſt, coadju„ tore, ſi dici poſſit, utitur.

II. Tempore ſancti Gregorii paſſim ſub hoc pietatis pallio Simoniam contegi conſueviſſe teſtis eſt ipſe Gregorius in pluribus epiſtolis; ac ſignanter *lib.* 7. *epiſt.* 9. *vet. editionis* in qua inſigniter has diaboli technas detegit & exagitat. " Plerumque (ait) adverſarius ani„ marum, dum non poteſt in his quæ ad faciem ſunt „ prava ſurripere, callidè ſpecie quaſi pietatis injecta, „ nititur ſupplantare; ſuadetque forſitan debere ab „ habentibus accipi, ut ſit quod poſſit non habentibus „ erogari, dummodo vel ſic venena mortifera *eleemoſy„ næ* celata obumbratione transfundat. Nam nec ve„ nator feram aut avem auceps deciperet, vel piſcem „ piſcator caperet, ſi aut illi laqueum in aperto propo„ neret, aut ille hamum eſca abſconditum non habe„ ret. Omnino ergo metuenda & cavenda eſt hoſtis „ aſtutia; ne quos aperta nequit tentatione ſubver„ tere, latente telo ſæviùs valeat trucidare. Neque „ enim eleemoſyna reputanda eſt, ſi pauperibus diſpen„ ſetur, quod ex illicitis rebus accipitur : quia qui hac „ intentione malè accipit, ut quaſi bene diſpenſet, gra„ vatur potiùs, quàm juvatur.

III. Ex quibus ulteriùs infert : " Unde etiam illud „ certum eſt, quia, etſi Monaſteria aut Xenodochia vel „ quid aliud de pecunia quæ pro ſacris Ordinibus da„ tur, conſtruantur, mercedi non proficit : quoniam „ dum perverſus emptor honoris in locum ſanctum „ tranſmittitur, & alios ad ſuam ſimilitudinem ſub „ commodi datione conſtituit, plura malè ordinando „ deſtruit, quam ille poteſt ædificare, qui ab eo pecu„ niam Ordinationis accepit.

IV. Ad hæc verba Gregorii reflectens eruditus operum S. Gregorii Reviſor Guſſanvillæus, & notarum auctor, ait : " Quàm graphicè noſtrorum hominum „ mores depingit, qui furta & latrocinia publica, pio„ rum locorum ædificatione redimere ſe putant : *Hoſtiæ „ abominabiles quæ offeruntur ex ſcelere, Proverb. cap.* „ 21. *v.* 27. *juxta verſionem Italicam.*

V. Poſt hæc concludit Gregorius : " Nimis ergo de„ clinandum eſt, dilectiſſimi Fratres, ſub obtentu *ele„ moſynæ*, peccata Simoniacæ hæreſeos perpetrare. „ Nam aliud eſt, propter peccata eleemoſynas facere, „ aliud propter eleemoſynas peccata committere. „ Apud Gratianum *Cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *Can.* 27.

VI. Eodem fundamento inſiſtens Alexander II. apud Gratianum *Cauſ.* 1. *quæſt.* 3. *Can.* 9. poſtquam prohibuit ſub graviſſimis pœnis alicujus muneris interventu Beneficia diſtribui, ſub eiſdem pœnis conſtituit, ut „ nullus cujuſcumque gradûs Clericus pro Eccleſiæ Be„ neficio aliquid audeat conferre, aut *fabricæ Eccleſia„ rum*, vel *donariis Eccleſiarum*, ſeu etiam quod pau„ peribus ſit tribuendum.

VII. Rectè proinde intulit Chriſtianus Lupus *Diſſertatione* 2. *proœmiali ad tomum* 3. *Scholiorum cap.* 2. " Quocirca Clerici & Monachi quotquot hodie apud „ Laicos aut Eccleſiaſticos Principes agunt *proxenetas* „ ac *interceſſores*, impetrare conantes promotionem „ aut nominationem Prælatorum, qui *ipſorum paupe„ res Eccleſias, Collegia, Monaſteria aut Xenodochia „ ditare, adjuvare, vel ornare obligentur*, committunt „ pleniſſimam Simoniam, & ſuis perſonis ac rebus evo„ cant divinam maledictionem. Etiam Artifices, & „ quivis hiſce interceſſionibus promoti...... Et hinc „ vides à Magnatibus quoque, pergit idem Lupus, „ dum quid à nominatis Epiſcopis vel Abbatibus exi„ gunt quaſi ad publicas Regni neceſſitates, omnino „ committi Simoniam.

VIII. Similiter, qui largas eleemoſynas, aut donaria faciunt in extructionem Monaſteriorum, aut ſuſtentationem familiæ ſive Congregationis aut Conventus, ut per eorum interceſſionem ſibi Patronorum aut Collatorum gratiam conciliare queant; &, ea mediante, ad Beneficia ſibi viam ſternere; nequaquam à Simonia exempti ſunt: utpotè qui per temporalia ad Beneficia hoc modo perveniunt.

IX. Si Chriſti ſententia, *Gratis accepiſtis, gratis date*, hic rurſus expenderetur, haud difficulter diabolica hæc techna detegeretur. Nimis enim apertum eſt : quod hic nec *gratis* dentur, nec *gratis* accipiantur: dum tot donaria aliave temporalia, quamvis *eleemoſynæ* aut *pietatis* pallio contecta, præſtari oportuit.

X. Non minùs ſubtilis eſt diaboli techna, qua nonnullos in Simoniacam pravitatem inducit, nimirum *redemptio vexæ*; quam ſine ulla Simoniacæ labis ſuſpicione licitam eſſe perſuadet : cum tamen non raró hic non tantùm ſpecies, ſed vera Simonia lateat. (*a*)

Scribit S. Ivo Carnotenſis *Epiſt.* 60. " Multi electi „ qui gratuitam & Canonicam habent electionem, „ quia hujuſmodi *dilationibus* vel *fatigationibus* impe-

(*a*) Simoniacus etiam eſt, qui Eccleſiæ ſua bona largitur cum pacto ut in ipſa recipiatur in Canonicum, & illa ſibi retineat pro Præbenda. Ita Innocentius III. *lib.* 5. *Decretal. de Simonia, tit.* 3. " Hujuſmodi oblatio, inquit, vel receptio fieri non poterit „ ſine vitio Simoniæ.

pientis-qualitas, *quantitas muneris & donationis tempus*, ut sciatur, an munerum oblatio animum Collatoris aut Patroni ad conferendum Beneficium moverit, tacitaque saltem de dando temporali conventio intervenerit.

Hæc si expendantur in muneribus, quæ sub pallio *gratuitæ compensationis* sive *remunerationis* in quibusdam partibus fieri consueverunt, ad oculum patebit, hæc *munera* reipsa tanquam *pretia* spiritualium aut temporalium iis annexorum dari, nec spiritualia dari aut accipi, nisi tacita saltem remunerationis istius promissione facta; quemadmodum latiùs singulas circumstantias expendendo, ostendi in Tractat. *De Simonia* circa Beneficia *parte* 1. *capite* 2. §. 8.

CAPUT VI.

De pœna depositionis Simoniacorum, & nullitate provisionis Simoniacæ.

1. *Primis seculis pœnæ tantum decretæ in Simoniacas Ordinationes: & quare?*
2. *Synodus Chalcedonensis Simoniace Ordinatum de suo gradu dejicit.*
3. *Synodus VI.* deponi *mandat.*
4. *Simoniace Ordinantes & Ordinatos* à Sacerdotio cadere *supposuit S. Tarasius.*
5. *Hæc depositio erat* perpetua.
6. *Probatur testimonio Leonis IV. Simoniace Ordinatum nec post* actam pœnitentiam *Sacerdotio restitui.*
7. *Imò Ordinationes Simoniacas quasi* substantialiter *irritas dixere Canones.*
8. *Saltem fuere irritæ quoad executionem in* perpetuum.
9. *Hanc perpetuam dispositionem multis ursit S. Tarasius.*
10. *Depositionis hujus justitia ostenditur.*
11. *Canones loquentes de Simoniacis Ordinationibus, etiam complectuntur Simoniacas Beneficiorum provisiones.*
12. *Probatur auctoritate Alexandri II.*
13. *Calixtus II. Ordinationem & provisionem Beneficii Simoniacam quoad pœnam depositionis conjunxit.*
14. *Recentiora Pontificum & Synodorum Decreta Simoniacas provisiones Beneficiorum irritas declararunt.*
15. *Martinus V. in Concilio Constantiensi eas declaravit* nullas ipso jure.
16. *Idipsum declaravit Pius V.*
17. *Ad hanc nullitatem sufficit Simonia conventionalis.*
18. *Qui hanc* nullitatem *restringunt ad Simoniam* realem, *verba Canonum contra eorum naturalem sensum contorquent.*
19. *Restrictio hæc ab Urbano II. jam pridem rejecta.*
20. *Ostenditur quàm futili fundamento hæc restrictionitatur.*
21. *Quis præcipuus Ecclesiæ scopus in decernenda hac pœna nullitatis & depositionis?*
22. *Qui per Simoniam à Parentibus commissam ordinati sunt, etiam deponendi sunt.*
23. *Etiamsi* ignorante *Ordinato Simonia sit commissa.*
24. *Hanc nullitatem clarissimis terminis exprimit Decretalis Cælestini III.*
25. *Nisi sit facta in fraudem provisi.*
26. *Provisus per Simoniam licèt ipso* ignorante *commissam, tenetur Beneficium dimittere.*
27. *Monuit B. Petrus Damiani Simoniacos, ut Ordines sponte desererent.*
28. *Multi etiam Episcopi convicti rationibus Damiani suas Sedes dimittere promiserunt.*
29. *Sed promissis non steterunt; & quàm difficulter Simoniaci convertantur.*
30. *Simonia etiam* occulta *reddit provisionem* nullam, *& obligat ad dimittendum.*
31. *Simoniacus tamen* occultus *deponi non potest; sed potest indici purgatio Canonica, si* publice *sit de Simonia suspectus.*
32. *Cum occulto faciliùs quam cum publico dispensari potest.*
33. *Ut Simoniacus ex suo Beneficio ejiciatur, debet prævii declarari Simonia intrasse.*
34. *Hæc declaratio contra Clericum facienda à Judice Ecclesiastico.*
35. *Crimen hoc est Ecclesiasticum in quantùm contra Clericum agitur.*
36. *Aliquando* incidenter *Judex* laïcus *cognoscit de hoc crimine contra Clericum.*
37. *Hoc casu judex laïcus non pronuntiat super crimine Simoniæ: sed super possessorio Beneficii.*
38. *In Regno Galliæ raro recurritur pro obtinenda hac declaratione ad Judicem Ecclesiasticum: & quare?*
39. *Quomodo judex laïcus etiam cognoscat de Simonia; licèt super ea non pronuntiet?*
40. *An coram Judice laïco admitti possit probatio Simoniæ?*
41. *Ubi admittitur, summa prudentia opus est.*
42. *Simoniacus etiam tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum.*
43. *Etiamsi Simonia sit* occulta.

I. QUIA primis seculis, nondum erectis Beneficiis, Simonia præcipuè circa ipsas Ordinationes versabatur, uti suprà *cap.* 2. ostensum est, etiam pœnæ jam pridem in Simoniacos decretæ, ipsas Simoniacas Ordinationes spectabant.

II. Synodus Chalcedonensis *Canone* 2. statuit: "Si „ quis Episcopus propter pecunias Ordinationem fece- „ rit, & sub pretio redegerit gratiam, quæ vendi non „ potest, ordinaveritque per pecuniam Episcopum, „ Chorepiscopum, Presbyterum, vel Diaconum, vel „ aliquem eorum qui in Clero annumerantur, vel prop- „ ter pecunias promoverit Oeconomum, vel Defenso- „ rem, vel Paramonarium, vel omnino aliquem ex „ Canone, turpis quæstus gratia: qui hoc tentasse „ convictus fuerit, de proprio gradu in periculum ve- „ niat: & qui est ordinatus, ex ordinatione vel promo- „ tione quæ instar mercatorum venundatur, nihil ju- „ vetur: sed sit à dignitate vel curatione alienus quam „ pecuniis adeptus est.

Hunc Canonem innovans Synodus II. Aurelianensis *Can.* 4. ait: "Si quis Sacerdotium per pecuniæ nun- „ dinas execrabili ambitione quæsierit, abjiciatur ut „ reprobus.

Idipsum declarant Synodus Aurelianensis V. Turonensis II. Cabillonensis, item Rhemensis II.

III. Et Synodus VI. vulgò Trullana *Can.* 22. ait: „ Eos, qui per pecunias ordinati, sive Episcopi, sive „ quicumque Clerici, & non secundùm probationem „ & vitæ optionem, *deponi* præcipimus.

IV. Et Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in Epistola lecta & probata in Synodo Nicæna II. intrepidè pronuntiat: "Omnis Episcopus vel Presbyter, aut Dia- „ conus convictus, quòd pro muneribus Ordinationem „ dederit, vel acceperit; *à Sacerdotio cadit.*

V. Hæc depositio juxta phrasim antiquorum Canonum absolutam & perpetuam, nulla pœnitentia delebilem irregularitatem significabat. *Depositio enim ex natura sua est perpetua ac irreparabilis*, ait Lupus *in Dissertatione* 3. *proœmiali præfixa tomo* 3. *Scholiorum pag.* 241.

VI. Unde interrogantibus Sritonum Episcopis: „ Utrum Simoniace Ordinati possint in Ordine *pœnitentiam agere*, aut tantummodo *extra Ordinem &* „ Sacerdotalem gradum fieri: "Respondit Leo IV. „ Convictis & iis, qui tam detestabile nefas (quod „ jam multis damnatum est Conciliis) peregisse nos- „ cuntur,

„ cuntur, *nulla pœnitentia* possumus subvenire, & tot „ spiritualibus Patribus obviare, sed in illorum Patrum „ sententiam me convenire omnibus certum sit. „ *Caus.* 1. *q.* 7. *Can.* 5.

VII. Hic evidenter supponit Leo IV. Simoniacè Ordinatos, nec *post actam pœnitentiam* ad exercitium Sacerdotii restituendos; quod & Christianus Lupus citata Dissertatione 2. procemiali *cap.* 17. rectè notavit: "Hasce enim Ordinationes adeò detestata est, adeoque „ *nulla* umquam *pœnitentia* ad ministerii executionem „ admittere olim voluit Ecclesia, ut etiam irritas dice„ ret, & haberet quasi substantialiter nullas.

VIII. Et quamvis credat hic Auctor contra Morinum has Ordinationes non fuisse quoad *substantiam* irritas, tamen non dubitat, irritas saltem fuisse effectu quoad executionem, *atque in dispensabili suspensione ac irregularitate firmatas*, ut loquitur *pag.* 241.

IX. Hanc perpetuam irregularitatem nulla pœnitentia delendam multis adstruxit, fortiterque ursit S. Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in Synodo VII. *Actione* 8. & extat apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 5. *Can.* 2. sed non nisi mendosè, uti rectè notant Correctores Romani, quorum notas consulere oportet.

X. Et sanè quæ justior aut convenientior pœna esse potest, quàm ut Sacerdotio perpetuò privetur, qui illud per Simoniam turpissimè maculavit, & existimavit Sacerdotii gratiam *pecunia possideri.* Quid justius quàm ut ex ovili Christi ejiciatur, qui *non intravit per ostium in ovile ovium*; *sed ascendit aliunde*, nimirum tanquam *fur & latro?* "Nullus verò in Ecclesia Prælatus, ait Gregorius VII. per ostium, hoc est, per ip„ sum Dominum, ad Pastoralem curam intravit, qui „ per avaritiam, id est, idolorum servitutem, ad hoc „ officium pervenit. Non est ergo indignum hujusmodi „ mercatorem sive mercenarium sub nomine furis infa„ mari, cujus furtivam irreptionem non expavit imi„ tari. „ In Concil. R. I. *Can.* 10.

XI. Quantumvis Canones citati nominatim agant de his, qui per Simoniam ordinati sunt; eo quòd juxta disciplinam illius temporis, per solam Ordinationem ad Ecclesiasticos gradus ascenderetur, indubitatum tamen est, eos etiam comprehendisse, qui, mutata Ecclesiæ disciplina, ad sacra ministeria & Dignitates Ecclesiasticas non quidem per Ordinationem, sed per Beneficiorum institutionem Simoniacè acceptam, promoverentur.

XII. Unde Alexander II. qui sub medium seculi undecimi sedit, non dubitavit citatum Canonem Chalcedonensem applicare iis qui Beneficium Ecclesiæ vendere vel emere præsumpserint, in Epistola ad Clerum & populum Lucensem, apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 3. *Can.* 9. „ Si aliquis divinum præceptorum & animarum salutis „ immemor, inquit, *Beneficium Ecclesiæ* iniqua cupi„ ditate ductus, vendere vel emere temerario ausu „ præsumpserit, *sicut in Chalcedonensi Concilio definitum est*, gradus sui periculo cum subjacere decerni„ mus, nec ministrare possit Ecclesiæ, quam pecunia „ venalem fieri concupivit.

XIII. Similiter Calixtus II. qui sedit seculo XII. quando jam disciplina hæc, collationem Beneficiorum ab Ordinatione separans, omnino invaluerat, utramque quoad hanc pœnam conjunxit, dicens: "Si quis „ in Ecclesia Ordinationem vel *promotionem* per pe„ cuniam acquisierit, acquisita prorsus careat digni„ tate."

XIV. Infinita propemodum sunt posteriorum Pontificum & Synodorum Decreta, quæ ipsas Beneficiorum collationes Simoniacas, irritas, & omni planè effectu vacuas declarant, nullumque jus earum vigore Provisis quæri, asserunt; ac signanter in Extravagante Pauli II. quæ incipit, *Cum detestabile*, refertur que sub titulo *De Simonia* inter Extravagantes communes; ubi dicitur: "Per electiones vero, postulationes, con„ firmationes, provisiones, seu quasvis alias disposi„ tiones, quas Simoniaca contigerit labe fieri, & quæ „ viribus omnino careant in Ecclesiis, Monasteriis, „ Dignitatibus, Personatibus, Officiis Ecclesiasticis, „ & quibusvis Beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam „ jus nullatenus acquiratur.

Cum dicatur per hujusmodi electiones & provisiones *cuiquam jus nullatenus acquiri*, rectè concluditur, has provisiones esse *irritas* & *nullas*; quod & in Rubrica ejusdem Extravagantis supponitur, cum dicitur: *Et Electiones aut aliæ provisiones per Simoniam factæ non valent.*

XV. Idipsum clarissimis terminis expressit Martinus V. *Sess.* 43. Concilii Constantiensis: "Electiones „ autem, postulationes, confirmationes, & quævis „ provisiones Simoniacæ Ecclesiarum, Monasteriorum, „ Dignitatum, Personarum, Officiorum & Beneficio„ rum Ecclesiasticorum quorumcumque deinceps fa„ ctæ, *nullæ* sint *ipso jure nullamque* per illas *jus* cuiquam „ acquiratur.

XVI. Et Pius V. in Constitutione quæ incipit; *Ut Simoniacæ*, qua Constitutiones Antecessorum suorum contra Simoniacos editas, & præsertim Pauli II. (quæ est dicta Extravagans) inviolabiliter observari mandat, inter alia declarans: " Qui Dignitates Ecclesiasticas „ Simoniacè acquisiverit, illis sit *ipso jure* privatus, & „ in futurum inhabilis ad eas, & quascumque alias ob„ tinendas. Qui Beneficium, aut Officium Ecclesiasti„ cum Simoniace adeptus fuerit, illis similiter *ipso jure* „ sit privatus.

Ex his aliisque tum Pontificum, tum Synodorum Decretis evidens est, provisiones Beneficiorum Simoniace factas esse *ipso jure* irritas.

XVII. Illud quoque ex citatis textibus manifestum est, sufficere ad eam nullitatem, quòd provisiones sint Simoniacæ, uti rectè notat Garcias *de Beneficiis parte* 8. *cap.* 1. ubi unà solidè refutat eos, qui hanc nullitatem duntaxat inductam volebant, quando intervenit Simonia *realis*, sive quando *realiter* munera data fuerunt; non autem quando sola Simonia *conventionalis* intercessit; id est, quando quidem de muneribus dandis conventum est; sed nondum conventioni satisfactum fuit per *realem* munerum solutionem.

XVIII. Et sanè cum ipsa *conventionalis* Simonia si æquè vera & formalis Simonia, quàm *realis*; contra verba & mentem Pontificum & Synodorum torquent eorum Constitutiones, qui eas ad Simoniam *realem* restringere audent.

Adhæc quid interest, si mediante parata pecunia, vel promissa & addicta pecunia ascendat? Nonne utrobique mediante pecunia ad Beneficium aditum sibi pandit?

XIX. Unde jam pridem Urbanus II. apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 5. hac subtilitate nondum adinventa, *datam & promissam* pecuniam confundit, dicens. " Ea quæ à SS. Patribus de Simoniacis „ constituta sunt, nos quoque & judicio Sancti Spiri„ tus, & Apostolica auctoritate firmamus. Quidquid „ ergo vel in Sacris Ordinibus, vel in Ecclesiasticis re„ bus, vel data vel *promissa* pecunia acquisitum est, „ nos irritum esse, & nullas unquam vires habere cen„ semus.

Hic evidenter supponitur, solam *promissam* pecuniam adeoque *conventionem* de danda pecunia sufficere, ut *irritum* sit, quidquid per hanc promissionem obtentum fuerit.

XX. Dicitur quidem in citata Extravagante Pauli II. §. *Statuentes*: *Qui quomodolibet* DANDO *vel* RECIPIENDO *Simoniam commiserint*: è quibus Navarrus aliique nonnulli concluserunt, *dationem & receptionem* requiri, ut nullitas ipsius provisionis inducatur.

Verum in hoc §. non de nullitate provisionis agitur; sed de excommunicatione Simoniacorum.

Deinde uti benè reflectit Garcias loco citato *num.* 44. "illa

„ illa verba referuntur solùm ad spirituale, nempè Ordines vel Beneficia, de quibus in præcedentibus „ actum erat. Eorumque planus sensus est, quòd qui in „ quomodolibet Simoniam commiserint dando vel recipiendo Ordines, vel Beneficia, sententiam excommunicationis incurrant.

Interim hic videmus, quod & in multis aliis materiis contigit, quàm levi, ne dicam futili fundamento, nonnulli recentiores Theologi in laxiora proni, & hos cæco impetu sequuti nonnulli Canonistæ, à tenore Canonum recesserint, & rigorem Canonicæ disciplinæ, prætextu mansuetudinis inverterint.

XXI. Porro præcipuus Ecclesiæ scopus in decernenda nullitate collationis alteriusque provisionis Beneficiis per Simoniam obtentæ, est, ut omninò ab Ecclesiastici ministeriis arceantur, qui *non per Ostium*, id est, Christum, in ovile ovium intrasse, sed *aliunde* ascendisse sciuntur.

XXII. Cum vero constet, nec illos per *ostium* intrare, qui Parentum aut amicorum muneribus intervenientibus ascendunt; nec *tanquam Aaron* à Christo vocentur; sed parentum cupiditate intrudantur, etiam tales *à Sacris Ordinibus deponendos esse Sancti Canones testantur*, quemadmodùm Metensi Episcopo scribit Urbanus II, apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 5. *Can.* 3.

XXIII. Unde cum quidam Clementi III. insinuasset, quòd pater ejus, *interveniente pecunia*, olim sibi Præbendæ Beneficium acquisivisset, ipse verò ad annos discretionis perveniens, accepisset Dominicæ Crucis signum, & dictam Præbendam in manu Præpositi & Fratrum *liberè* resignasset. Sed hi Resignanti compatientes, de *novo* eum in suum Canonicum elegerunt, *ita videlicet quòd per electionem istam* POSTREMUM *locum in choro & in aliis obtineret*. Requisivit super his à Pontifice, " Utrum juxta *priorem* receptionem suum „ locum recuperare debeat, vel valeat? „ Respondit Pontifex: " Ut indulgentia quam Fratres tui tibi fecisse „ noscuntur, contentus existas, ratione *primæ* receptionis *nihil* audeas in ipsa Ecclesia vendicare. *Capite* „ 26. ꝟ *De Simonia*.

Hic à patre commissam fuisse Simoniam filio *ignoto* notat Glossa, quia alias Capitulum, etiam consentiente Episcopo, ad eandem Ecclesiam reeligere non potuisset; ut hic cum Glossa communiter monent Doctores.

Ulteriùs observat Glossa, quòd, postquam cognovit Simoniam fuisse commissam à patre, debuerit ipse dimittere: ideoque supponit evidenter ipsa Glossa, primam electionem, ratione Simoniæ paternæ, fuisse *nullam*; quod & hic notat Cardinalis Hostiensis, probatque hanc pœnam nullitatis esse justam.

XXIV. Itaque electio aliave provisio Beneficialis ipso jure nulla est, nullumque jus tribuit Proviso, si quocumque modo Simoniaca fuerit; tametsi etiam *ipso* Proviso omnino *ignorante* intervenerit: quod clarioribus terminis exprimitur in *Cap.* 27. ꝟ *De Simonia*.

Cum enim à quodam Capitulo " quatuor essent con„ stituti, qui debebant quemdam eligere in Plebanum: „ amici ejus, de cujus electione spes habebatur, uni, „ vel omnibus eligentium promiserunt se pecuniam so„ luturos, *eo tamen ignorante*, qui, hujusmodi pro„ missione interveniente, postmodùm est electus.

Super hac electione consultus Cælestinus III. respondit: " Nisi constaret, illos qui promissum tale fece„ runt, per fraudem in dispendium illius, qui eligen„ dus erat, id malitiose egisse: quamvis *ipse promissio„ nis conscius non sit*, ejus tamen electio tanquam Si„ moniaca pravitate præsumpta, est *penitùs* repro„ banda.

XXV. Ex hac Decretali uno consensu concludunt Canonistæ, quòd electio facta per Simoniam penitus sit *nulla*; etiamsi *ignorante* Electo intervenerit: nisi *malitiose* seu in *fraudem*, non ad promovendam electionem, sed potiùs ad eam corrumpendam sive vitiandam, quæ futura prævidebatur, commissa fuerit: eo quod hoc casu ipsa Simonia propriè ipsam electionem non infecerit: cum supponatur, quòd etiam ea non interveniente electio facta fuisset.

XXVI. Hic quoque notant Canonistæ, quòd, licèt Simonia sit commissa *ignorante* Proviso, nihilominus teneatur dimittere Beneficium, tanquam nulliter & sine Canonico titulo acquisitum: cui consonant quæ de Malguino Nivernensi Episcopo in Actis diei tertiæ Concilii Rhemensis anno 1049. præsente Leone IX. leguntur: " Nivernensis Episcopus surrexit (inquiunt „ acta) pro Episcopio plurimum pecuniæ confessus est „ à parentibus datum fuisse, *se tamen ignorante*...... „ ideoque si Domino Papæ & præsenti Conventui dig„ num videretur, idem officium velle dimittere po„ tiùs, quàm in ejus retentione animam suam pessun„ dare. Quæ ubi dixit, pastorale pedum ante pedes ip„ sius Apostolici posuit. Ille verò tanti viri flexus de„ votione, favente Synodo, eumdem, quòd *absque suo „ consensu* eadem pecunia data fuerit, Sacramento com„ probare facit: sicque illi per *aliud pedum* ministerium „ Episcopale reddidit.

XXVII. Narrat B. Petrus Damiani in vita S. Romual„ di *cap.* 55. quomodo hic vir sanctus " seculares Cleri„ cos, qui per pecuniam ordinati fuerant, *durissima ser„ vitute* corriperet, & eos, nisi Ordinem *sponte desere„ rent*, omnino damnabiles & hæreticos assereret.

XXVIII. Deinde narrat, quomodo per sacros Canones multos de Simonia convicerit: qui & crimen agnoscebant & errata deplangebant. Post hæc subjungit: „ Nonnulli quoque Episcopi, qui per Simoniacam hæ„ resim sacras Sedes invaserant, ad eum causa pœni„ tentiæ concurrebant. Qui etiam venerabili viro se „ committentes, & Episcopatum termino statuto *dese„ rere*, & ad sanctæ conversationis se promittebant Or„ dinem festinare.

XXIX. Hic elucet, nullatenus dubitasse S. Romualdum, quin juxta sacros Canones Simoniaci suas Sedes dimittere deberent: sed hoc meritò notandum quod adjicitur: " Ex quibus (Episcopis) tamen vir sanctus „ quamdiu vixit, nescio si vel unum convertere potuit. „ Est enim venenata illa hæresis, præsertim in Episco„ pali ordine, tam dura, & ad convertendum rigida, „ ut semper promittens, semper de die in diem produ„ cens, atque in futurum procrastinans, faciliùs possit „ Judæus ad fidem converti, quam hæreticus latro ple„ nè ad pœnitentiam provocari.

Et sanè tot vinculis retinentur alligati, qui, interveniente Simonia, ad Dignitates Ecclesiasticas sunt promoti, ut miraculi instar meritò reputetur vinculorum illorum confractio. Qui enim ad Dignitates Ecclesiasticas Simoniacè ascendunt, considerare solent mundanum splendorem, & divitias seculi eis annexas; quas cum amant, difficulter illis renuntiant: nec enim sine difficultate amittitur, quod cum amore possidetur.

XXX. Quoad hanc nullitatem, & necessitatem dimissionis, non est differentia inter *notoriam* & *occultam* Simoniam, sed utraque reddit provisionem *nullam*, & obligat Provisum ad dimittendum: uti monet Rebuffus in Praxi titulo *de Sim.* in resignatione *n.* 12.

XXXI. Addit tamen *num.* 3. " Licèt fiat differen„ tia quoad depositionem ab officio, quia occultus non „ deponitur, sed notorius sic, *Cap.* 13. ꝟ *De Si„ monia.* „ Tametsi enim *occultus* Simoniacus careat reverà titulo Canonico ob nullitatem à jure inductam, non potest tamen per Superiorem *deponi*, quamdiu Simonia manet *occulta*. (a)

(a) Simonia mentalis & conventionalis pœnis Canonicis, qualis est excommunicatio, non subjacet. sed sola simonia realis, cum scilicet ita de pecunia sive de re pretio æstimabili conventum est, vel expresse, vel tacitè, ut ex una saltem parte conditio impleta sit. „ Quoad Deum, inquit S. Thomas. 2.2. *quæst.* 100. *art.* 6. ad 6. „ Sola voluntas facit Simoniam, sed quoad pœnam Ecclesiasticam „ exteriorem non punitur ut Simoniacus.

Sed

Sed si *publica* laboret infamia, poterit ipsi, adhibitis Compurgatoribus purgatio Canonica indici; & si in hac deficiat, Beneficio privari poterit, quemadmodum in citato Capitulo scribit Pontifex.

XXXII. Insuper inter occultum & notorium Simoniacum ea est differentia, uti etiam notat Rebuffus ibidem, quod absolutio & rehabilitatio facilior sit in *occulto*, quàm in *notorio*, uti capite sequenti ostendetur: ubi unà notabitur, quòd dispensatio in Simonia occulta pro solo foro conscientiæ detur in Pœnitentiaria; in Simonia notoria per Datariam.

XXXIII. Beneficia Simoniacè obtenta, cum vacent *ipso jure*, possunt impetrari, etiam absque alia declaratione, quæ fieri poterit post impetrationem, per *Cap. Cum secundùm De Hæreticis in VI.* ait Rebuffus *num.* 11.

Porro hæc declaratio non requiritur, ut Simoniacus privetur Beneficio; sed ut declaretur *privatus*: quæ declaratio per judicem fieri debet, ut ipse Simoniacus à Beneficio, quod de *facto* possidet, realiter deponatur, sive expellatur, & alius in ejusdem possessionem inducatur.

XXXIV. Sed à quo judice hæc declaratio facienda? Indubiè à Judice Ecclesiastico; præsertim, dum contra Clericum simili crimine infectum agitur. Hoc enim crimen eatenus Ecclesiasticum esse, nec ipsi Galli diffitentur.

XXXV. Edicto Blesensi *art.* 21. injungitur Archiepiscopis & Episcopis, ut procedant sollicitè, rigorosè, & sine dissimulatione aut exceptione, contra personas Ecclesiasticas hoc crimine infectas. Verba Edicti sunt: *Lesdits Archevêques & Evêques procéderont soigneusement & sévérement, & sans dissimulation ni exception de personne, contre les Personnes ecclésiastiques qui auront commis le crime de Simonie, par les peines indictes & portées par les saints Decrets & Constitutions canoniques.* Id est: Dicti Archiepiscopi & Episcopi diligenter, severè absque dissimulatione aut exceptione personarum, pœnis irrogatis & statutis per Decreta & Canonicas Constitutiones animadvertent in Ecclesiasticos, qui Simoniæ crimen commiserint.

In Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem *tit.* 9. *art.* 8. habetur: " De crimine Simoniæ „ cognoscet & puniet uterque judex secundùm qualita- „ tem suæ jurisdictionis.

XXXVI. Rursus cum præterito seculo quidam articuli fuissent Romæ exhibiti iique remissi essent ad Franciscum I. Galliæ Regem; atque per hunc anno 1547. communicati Procuratori Generali, & Advocato Fiscali Parlamenti Parisiensis, ut ad singulos responderent, ad articulum 7. qui erat de crimine Simoniæ, responsum fuit, numquam visum fuisse, quòd judices laïci in patria Regia de hoc crimine cognoverint; quia est crimen *merè Ecclesiasticum*: nihilominus, quando proponitur per modum *exceptionis*, tunc hi cognoscant, non ut jus dicant *super crimine* Simoniæ, sed ut judicent *principale* coram ipsis pendens, conformiter ad jus commune. Verba responsi sunt: *Quant au 7. qui parle de la connoissance du crime de Simonie, l'on n'a point vu que les Juges laïs ès Pays du Roy, en ayent connu; car c'est un crime pur ecclésiastique: toutefois quand il est proposé par forme d'exception, lesdits Juges en connoissent, non pour prononcer sur le crime de Simonie, mais pour juger ce qui est principalement pendant pardevers eux, conformément à droit commun.* Id est: Quoad septimum ubi agitur de discussione criminis Simoniæ, inusitatum est à judice laïco in ditionibus Regis causam illam discuti, cum sit crimen merè Ecclesiasticum, nihilominus cum in forma exceptionis proponitur, desuper etiam dicti judices instruuntur, non ut sententiam de crimine Simoniæ pronuntient; sed ut judicent id quod principaliter coram ipsis controvertitur conformiter ad jus commune.

XXXVII. Carolus Fevretius *De abusu cap.* 8. *lib.* 2. *num.* 5. relato hoc responso, monet, judicia quæ super hoc crimine proferuntur in Tribunali Ecclesiastico, esse omninò disparata à judiciis, quæ super eodem crimine proferuntur incidenter in tribunali *laïco*.

Judex enim Ecclesiasticus cognoscens de hoc crimine contra Ecclesiasticum accusatum, declarat, convictum Beneficiis suis privatum; atque directè contra ejus personam pronuntiat, *ut in proprium suæ jurisdictionis.* At Judex laïcus, qui non cognoscit de Simonia, nisi ratione possessorii, tantùm pronuntiat super possessorio, cujus ad ipsum cognitio & decisio pertinet, repellens à possessorio qui de Simonia convincitur, quin & injungendo Judici Ecclesiastico (si Simonia fuerit notoria) ut procedat extraordinariè, seu ex officio contra Ecclesiasticum illo crimine infectum.

XXXVIII. Ex his haud difficulter intelligitur, quod Rebuffus, verbis suprà citatis subjungit: " Sed in hoc „ Regno rarò fit declaratio: nam his casibus, quibus „ est ipso jure privatio; post habitam collationem à Pa- „ pa, seu Ordinario, impetrantur litteræ saisinæ & no- „ vitatis super possessorio.

Agit enim Rebuffus de *declaratione* faciendâ per Judicem Ecclesiasticum *directè* super crimine *Simoniæ* pronuntiantem: quæ declaratio rarò contingit; quia ordinariè malunt Devolutarii agere in *possessorio* coram Judice Regio, coram quo unà incidenter de Simonia cognoscitur, & per indirectum, saltem quoad validitatem impetrationis Beneficii tanquam per Simoniam vacantis, judicatur.

XXXIX. Unde legitur in Actis Cleri Gallicani *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 16. *art.* 15. quòd Devolutarius, obtenta in Curia Romana provisione alicujus Prioratus ob *Simoniam* per possessorem commissam, fuerit admissus ad probandum Simoniam *per testes*, cum primùm incœpisset per probationes *in scriptis*; idque instante Advocato generali, qui asseruit, Curiam ita semper judicasse, etiam in Simonia *confidentiali*, quæ regulariter non verificatur, nisi *per scripta.* Ita judicatum in Parlamento Parisiensi 19. Martii 1629. Ex quo evidens est, Judices Regios etiam cognoscere, & probationes recipere super crimine Simoniæ, quemadmodum recipiunt super titulo Beneficii, ut de possessorio pronuntiare queant.

XL. Louetius ad Molinæum *de publicandis resignationibus num.* 31. observavit, dum agitur super *possessorio* coram judice Regio, admitti probationem Simoniæ *per testes.* " Sed in nota marginali monet Anto- „ nius le Vaillant, quòd hodie vix admittitur pro- „ batio *Simoniæ* per testes, quando agitur de *possessorio* „ Beneficii, & est necesse (ait) quòd procedat aliqua „ probatio per *scripta*; alioqui propter testium faci- „ litatem, multæ provisiones hac via impugnarentur: „ & ita judicatum refert, in Senatu Parisiensi, & in „ magno Regis Consilio.

XLI. Non dubium quin summâ prudentiâ & moderatione opus sit in admittenda probatione Simoniæ contra pacificum Beneficii possessorem, præsertim si hæc quæstio moveatur per eum, qui scitur Beneficium illud viâ devolutionis impetrasse, & is contra quem hæc quæstio movetur de hoc vitio minimè sit suspectus.

XLII. Cum Simonia provisionem Beneficii Simoniacè obtentam *irritet*, ipsumque titulum annullet, ita ut Proviso nihil juris in illo acquiratur, sequitur, quòd nec fructus Beneficii eo titulo acquirere, aut *suos* facere potuerit Simoniacus.

Unde Martinus V. in Concilio Constantiensi postquam dixit, quòd omnes Dignitatum & Beneficiorum provisiones Simoniacæ nullæ sint ipso jure, nullumque per illas jus cuiquam acquiratur, immediatè subjungit: „ Nec Promoti, Confirmati aut Provisi faciant fructus „ *suos*, sed ad illorum restitutionem, tanquam iniquè ablata percipientes teneantur.

Eadem

Eadem expressit Paulus II. in *Extravagante* 2. *De Simonia* inter communes, declarans, quòd ad eam restitutionem, *sub animæ suæ periculo sit adstrictus.*

XLIII. Et quidem quia hæc obligatio restitutionis profluit ex ipsa nullitate tituli, rectè concludunt Canonistæ, nullam esse differentiam, saltem quoad forum conscientiæ, sive Simonia sit occulta, sive notoria; sed æqualiter Simoniacum teneri ad restitutionem. Quæ restitutionis obligatio facit hoc peccatum numerari inter peccata *caudata*; eoque titulo difficilioris remissionis. (*a*)

(*a*) Merbesius aliique Theologi non infimæ notæ monent Simoniacum teneri ad restituendos fructus non solùm perceptos, sed etiam eos, qui percipi potuerunt à Possessore legitimo & diligenti, quod tamen intelligendum est de fructibus, qui supersunt, deductis impensis, quæ in utilitatem Beneficii factæ sunt.

CAPUT VII.

De Dispensatione cum Simoniacis.

1. *Aliud est dispensari in Simonia, quàm dispensari in pœnis Simoniæ.*
2. *Quinam doceant, Simoniam circa Beneficia à Pontifice purgari posse?*
3. *An Simonia circa Beneficia sit juris humani?*
4. *Nonnulli asseruerunt, Pontificem sine Simonia posse vendere Beneficia.*
5. *Quin & aliqui dixerunt in Curia Romana, præsente Pontifice, non committi Simoniam.*
6. *Primum argumentum probans, venditionem Beneficiorum esse Simoniacam jure* divino.
7. *Secundum argumentum ex Concilio Constantiensi.*
8. *Tertium desumptum ex Canonibus.*
9. *Quartum ex ipsis textibus Juris Canonici remissivè.*
10. *Refellitur fundamentum eorum, qui volunt esse juris* humani.
11. *Venditionem Beneficiorum etiam simplicium esse juris divini docent communiter Theologi.*
12. *Concluditur, Pontificem non posse propriè super Simonia dispensare.*
13. *Potest dispensare in pœnis Simoniæ.*
14. *Nescitur an primis undecim seculis cum Simoniaco quoad pœnam depositionis unquam dispensatum sit.*
15. *Nicolaus II. seculo XI. decrevit,* nullam *misericordiam Simoniacis exhibendam.*
16. *Intuitu necessitatis tolerat Ordinatos* NON Simoniacè *à Simoniacis.*
17. *Vult eam relaxationem, cessante necessitate, etiam cessare.*
18. *Reflexiones super hoc Decreto.*
19. *Urbanus II. sub finem seculi XI. Canones contra Simoniacos renovat.*
20. *Aliqua ab hoc Pontifice cum* Simoniacè *Ordinatis facta dispensatio.*
21. *Quàm moderata fuerit.*
22. *Declarat hanc relaxationem ex necessitate factam, non esse trahendam in consequentiam.*
23. *Hæc moderata dispensatio relaxationi portam aperuit.*
24. *Abusus dispensationis cum Simoniacis tempore Concilii Tridentini, erat excessivus.*
25. *Ostenditur non nisi ex gravi causa dispensandum cum Simoniaco, ut in Beneficio* Simoniacè *obtento remaneat.*
26. *Qui eam dispensationem pro* seipso *petit, vel hac petitione se indignum dispensatione ostendit.*
27. *Ab his dispensationibus esse abstinendum monuit Concilium Delectorum Prælatorum.*
28. *Ostenditur posse occurrere casum justæ dispensationis.*
29. *Hæc dispensatio in Curia R. interdum in Dataria, interdum in Pœnitentiaria expeditur.*
30. *Dum petitur in Dataria, debent exprimi fructus recepti; ut super iis cum Datario componatur.*
31. *Quo fundamento fructus malè percepti dicantur spectare ad Cameram Apostolicam?*
32. *Hæc compositio super fructibus malè perceptis non admittitur in Gallia.*
33. *In verificatione litterarum Legationis Apostolicæ clausula huic praxi Gallicanæ conformis apponitur.*
34. *Quid Pœnitentiaria circa restitutionem fructuum malè perceptorum ordinare soleat?*
35. *Dispensatio solet concedi in forma* commissoria.
36. *Debet Simoniacè Provisus ante dispensationem Beneficium dimittere: & quare?*
37. *Confessarius, cui dispensatio committitur, debet monere Provisum, ut complices inducat ad petendam dispensationem, & quæ origo hujus praxeos?*
38. *Pro causa dispensationis solet exprimi* scandalum *aliàs causandum.*
39. *Ostenditur, hanc causam sæpè non subsistere.*
40. *Dispensationes cum Simoniacis in Curia Romana non facilè concedi, testatur Pyrrhus Corradus.*

I. PRO intellectu eorum, quæ dispensationem super Simonia concernunt, notandum, aliud esse dispensare cum Simoniacis super ipso vitio Simoniæ, ita ut per dispensationem vitium Simoniæ, aliàs incurrendum, vi ipsius dispensationis præcaveretur, aut saltem purgaretur, quo fieret, ut provisio Beneficii, quæ aliàs foret Simoniaca, virtute dispensationis à Simonia purgaretur aut præservaretur: aliud verò esse, dispensare cum Simoniacis quoad *pœnas* duntaxat à jure decrètas. Hac enim dispensatione non purgatur Simonia; neque provisio Simoniaca à vitio illo eximitur, vel quæ aliàs foret Simoniaca redditur Canonica: sed tantùm ex causa remittitur pœna per Canones inflicta.

II. Pontificem posse priore etiam modo in Simonia circa Beneficia ex causa dispensare, sequitur ex sententia illorum, qui volunt vendere aut emere Beneficia Ecclesiastica, tantùm esse Simoniam *juris humani*; atque Pontificem ex causa Beneficia vendentem non committere Simoniam. Si enim venditio hæc duntaxat sit *juris humani*; & Pontifex sine Simonia vendere queat; quidni ex urgenti aliqua causa, in jure illo humano dispensare, & alteri auctoritatem vendendi dare potest?

III. Christianus Lupus in Dissertatione 2. proœmiali tomo tertio Scholiorum in Canones præfixâ, *cap.* 4. movens hanc quæstionem; " An Ecclesiasticorum Beneficiorum, ac præsertim simplicium Officiorum nundinatio damnetur solo humano jure, aut etiam naturali ac divino? " respondet: " Doctores Scholastici passim Divini ac humani juris Simoniam distinguunt, omniaque ista volunt damnari solo humano jure, ideóque ex causis posse per Romanum Pontificem divendi. Criminis istius suspicione graviter olim laboravit Bonifacius nonus, ideóque Palatini Clerici ipsum purgaturi, apud Theodoricum à Niem ex ista Theologia dixerunt, Pontificem hac in re non posse esse Simoniacum, sed ipsi ex causis similia licere.

Distinctionem inter Simoniam prohibitam jure Divino, & prohibitam jure duntaxat Ecclesiastico latissimè ac solidissimè jam pridem impugnavit Paulus Anglus Decretorum Doctor *suo speculo aureo*, quod evulgavit sub medium seculi XV. ac præsertim improbat eorum opinionem, qui docebant, *venditionem Beneficiorum* duntaxat esse Simoniam *juris humani*; quódque

que consequenter Papa sine Simonia posset vendere Beneficia.

Ac postquam hujus quæstionis absurditatem solidissimè adstruxit, non veretur exclamare *parte* 2. *sui operis, cap.* 1. " O quantam animarum multitudinem catervatim transmisit & transmittit ad infernum hæc superstitialis & damnanda distinctio! quæ multis est occasio, & viam aperit ad ruinam damnationis æternæ: solus novit, qui nihil ignorat.

IV. Fuisse jam pridem Doctores, qui assererent, Pontificem sine Simonia posse vendere Beneficia, testatur Concilium Delectorum Prælatorum sub Paulo III. cujus supra mentio facta est. *tit.* 11. aliàs 28. *cap.* 1.

Hi enim Prælati à Paulo III. delecti & moniti, ut sincerè exponerent *abusus* in futura Tridentina Synodo reformandos, imprimis exponunt Paulo III. quòd " nonnulli Pontifices ejus prædecessores prurientes auribus, ut inquit Apostolus Paulus, coacervaverunt sibi magistros ad desideria sua, non ut ab eis discerent, quod facere deberent, sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio, quâ liceret, id quod liberet.

Deinde subjungunt: " Inde effectum est, præterquam quòd principatum omnem sequitur adulatio, ut umbra corpus: difficillimusque semper fuit aditus veritatis ad aures Principum, quòd confestim prodirent Doctores, qui docerent Pontificem esse dominum Beneficiorum omnium: ac ideò cùm dominus jure vendat, id quod suum est, necessariò sequi, in Pontificem non posse cadere Simoniam.

V. Quin & nonnulli ulteriùs hinc concludere haud dubitârunt, Simoniam in venditione Beneficiorum non committi, quando hæc fit in Curia, vidente & probante Pontifice, uti testatur Fagnanus ad *cap.* Cum pridem *De Pactis*, *num.* 63.

VI. Verùm, uti rectè reflectit Christianus Lupus loco citato, " quisquis Beneficiorum nundinationem *solo positivo jure* damnari credit, etiam asserere debet, ante Ecclesiæ Canones nullam istic fuisse Simoniam: quod (ait) sanè *horrendum* est atque *profanum*.

VII. Idem Auctor postquam retulit, quod nonnulli Clerici Palatini, ut Bonifacium IX. à Simoniæ suspicione liberarent, dixerint, Pontificem hac in re non posse esse Simoniacum, immediatè subjicit: " Aliud sensit ejus (Bonifacii IX.) Anti-Papa Clemens septimus, cujus ad Urbem Legati Bonifacio multa improperanti reposuerunt: *Saltem Dominus noster non est Simoniacus.* Eamque veritatem secuta est Constantiensis Synodus, damnans ac degradans Joannem vigesimum tertium; *Quòd Ecclesias Cathedrales, Monasteria, Prioratusque conventuales, & cætera Beneficia Ecclesiastica pretio appretiato notoriè distribuisset.* Etiam quòd Ecclesiæ vendidisset Officia, lucet ex variis articulis facti in ipsum processûs. Et ad novi Pontificis electionem processura laudata Synodus, eligendum adstrinxit ad reformandam Ecclesiam in capite & membris, ipsamque etiam Romanam Curiam in variis articulis, quorum fuit quartus decimus: *De exstirpatione Simoniæ.* Et hæc Decreta respicit in opusculo *de Simonia* Joannes Gerson: *Talis Simonia novissimè per sacrum Constantiense Concilium judiciali severitate damnata est in capite*; utique Joanne vigesimo tertio. Eam damnari dicit à jure Divino, ideóque nec in Domino Papa ex ulla causâ posse purgari. Jus percipiendi temporalia, licèt temporale videatur, esse omninò spirituale causâ finis ac radicis, ideóque Ecclesiasticum Beneficium non magis posse vendi quàm Officium, cui intrinsecè annexum est, atque ita ejusdem naturæ. Eam, quæ aliam divini, aliam Simoniam adstruit esse solius humani juris, doctrinam affirmat esse commentum Jurisconsultorum, Dei legem ignorantium.

VIII. Hæc ille, qui & ibidem bene notat, quòd Pontifices & Synodi Simoniacas Beneficiorum nundinationes Simoniæ arguentes, solis verbis Scripturæ utantur; atque ex hoc Domini verbo, *Gratis accepistis, gratis date*, ipso divini juris fonte definiant, Beneficia vendi non posse: & quòd B. Petrus Damiani Godofredi Ducis Capellanos, non ut *humani* solummodo, sed & ut *Divini* juris eversores tractaverit.

IX. Eamdem sententiam, nimirum nundinationem Beneficiorum, etiam *simplicium*, esse juris *divini* & *naturalis*, latè & solidè adstruit Fagnanus ad dictum *cap.* Cum pridem; ostenditque, textus Juris, qui venditionem Beneficiorum, tametsi *simplicium* reprobant ut Simoniacam, non in jure humano, sed *Divino* fundari.

Post hæc concludit, Pontificem quoque Simoniam committere in venditione Beneficiorum, neque ipsum posse hanc Simoniam purgare. Quin, adductis rationibus, quibus nonnulli voluerunt Pontificem ab hac Simonia eximere, dicere non veretur *num.* 71. " Hæ sunt rationes, quæ potissimùm afferuntur pro dicta opinione, *si tamen opinio & non error, dicenda sit.*

X. Has rationes seu potiùs argutias ibidem refellit Fagnanus; ac nominatim eam, quæ unica penè est, cui jam pridem hæc adulatorum opinio innixa fuit; quòd scilicet Papa vendendo Beneficia, non recipiat pecuniam pro Beneficiis, sed pro *fructibus*, cùm possit separare Præbendam à Canonia.

Respondit Fagnanus *num.* 90. cùm Cardinale De Turrecremata: " Si verum esset, Papam non conferre nisi fructus; tunc nullus, cui Papa conferret Beneficium, haberet titulum Beneficii, nec dicendus esset talis Ecclesiæ Episcopus, Decanus aut Canonicus, nec deberet ea exercere, quæ sunt illius officii. Præterea litteræ Papales super talibus provisionibus confectæ, patentissimè declarant contrarium, dum provisos jubent institui. Instituere autem est jus Canonicum in Ecclesia seu Ecclesiæ Beneficio conferre, ut in *Cap.* Ex frequentibus, *de institut.* Cardin. in Clem. 1. *in* VI. *qu. in solut. num.* 11. *de supplen. neglig. Prælat.* Ergo fateri oportet, non solùm venditi fructus Beneficiorum, qui sunt accessorii ad titulum, sed etiam illud quòd est merè spirituale, & principale, scilicet titulum seu potestatem exercendi hujusmodi ministerium, propter quod iidem fructus sunt deputati.

XI. Tandem *num.* 114. rectè monet, concludendum esse: " venditionem Beneficiorum Ecclesiasticorum sive habeant annexam potestatem Clavium & executionem Ordinis, sive Officium Clericatûs, esse prohibitam, *quia Simoniaca*, non autem Simoniacam, quia prohibita; & consequenter nec *Summo Pontifici* licitam; cum emptionis materia sit res spiritualis, quæ jure naturali & Divino venalitatem omninò excludit.

Eadem est sententia S. Thomæ 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 7. quem communiter sequuntur Theologi, ut testatur Cajetanus tractatu 9. *De Simonia*, ubi & oppositam opinionem appellat *errorem Canonistarum.*

XII. Hinc indubitatâ & evidenti sequelâ conficitur, nullâ dispensatione posse purgari à Simonia Beneficiorum venalitatem seu nundinationem: neque per dispensationem etiam Pontificiam, ejusmodi vitium purgari posse. Sed nec in ullis Ecclesiasticis monumentis legitur, unquam de hujusmodi dispensatione actum fuisse.

XIII. Quoad dispensationem verò super pœnis à Canonibus inductis, non idem dici potest.

Quamvis nec in iis facilè à Canonum statutis præsertim quoad depositionem Simoniacorum, sit recedendum; nihilominus, quia pœnæ illæ non à jure naturali aut divino; sed jure duntaxat positivo determinatæ sunt, dubium non est, quin in aliquibus circumstantiis possit per quamdam dispensationem moderatio vel remissio aliqua earum pœnarum indulgeri.

XIV.

XIV. An tamen primis undecim seculis, exemplum dispensationis reperiri possit, quo ostendatur, indultum fuisse, ut quis Simoniacè Ecclesiam ingressus, permitteretur in ea ulteriùs ministrare; sive in suo ministerio quod per Simoniam obtinuit, perseverare, nescio.

XV. In Synodo Romana anno 1059. legitur editum Decretum contra Simoniacos, in quo hæc habentur: " Dominus Papa Nicolaus Synodo in Basilica Constantiniana præsidens, dixit: Erga Simoniacos *nullam* misericordiam in dignitate *servanda* habendam esse decernimus, sed juxta Canonum Sanctiones, & Decreta sanctorum Patrum, eos omninò damnamus, ac deponendos esse Apostolicâ auctoritate sancimus.

XVI. Quin & eos, qui *non per pecuniam*, sed *gratis* à Simoniacis ordinati essent, Canonum rigore attento deponendos dicit: " sed quia usque adeò hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet Ecclesia valeat reperiri, quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta; eos, qui usque modo *gratis* à Simoniacis consecrati, non tam censurâ justitiæ quàm intuitu misericordiæ, in acceptis Ordinibus manere permittimus; nisi fortè alia culpa ex vita eorum contra Canones eis existat. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum rigorem Canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit, ut dispensatoriè ad piæ condescensionis studium animos nostros ad præsens inclinemus.

XVII. Sed ne vel tantilla Canonum relaxatio pro lege assumeretur, hanc notandam subjungit cautelam: " Ita tamen auctoritate Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione *Regulam sibi vel alicui assumat*, vel præfigat: quia hoc non auctoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, sed *temporis nimia necessitas* permittendum à nobis extorsit.

XVIII. Hæc evincunt, avitam illam in relaxandis Canonibus, præsertim in Simoniacos, Patrum moderationem, seu potiùs justam morositatem.

Insuper satis ostendunt, nullam tum adhuc dispensationem cum Simoniacis factam, ut in functionibus, ad quas Simoniacè ascenderant, permanerent.

XIX. Sub finem tamen ejusdem seculi aliquod exemplum hujus dispensationis seu relaxationis apparet in Synodo Romana anno 1099. sub Urbano II. contra Simoniacos convocata, in qua ante omnia præfatur: " Imprimis ea, quæ à Sanctis Patribus de Simoniacis statuta sunt, nos quoque, inquit, Spiritûs Sancti judicio & Apostolicâ auctoritate firmamus.

Addit dein: " Quidquid igitur vel in sanctis Ordinibus, vel in Ecclesiasticis rebus, vel datâ, vel promissâ pecuniâ acquisitum est, nos irritum esse, & nullas unquam vires obtinere censemus.

XX. Post hæc factâ dispensatione aliquâ cum ordinatis *non Simoniacè* à Simoniacis, etiam aliquam moderationem, cum iis, qui *Simoniacè* ordinati erant, subjungit " Quicumque sanè cupiditate parentum, cùm adhuc *essent parvuli*, Ecclesias vel Ecclesiarum Beneficia per pecunias adepti sunt: postquam *omninò eas dimiserunt*: si *Canonicè* in iis vivere voluerint, *pro magna misericordia* ibidem eos esse concedimus.

" Illi verò, qui per seipsos, cùm jam majoris essent ætatis, nefandâ cupiditate ducti eas emerunt, si in *aliis* Ecclesiis *Canonicè* vivere voluerint, servatis propriis Ordinibus *pro magna misericordia* ibi eos ministrare permittimus. Quòd si aliàs fortasse transferri *non potuerint*, & in eisdem *Canonicè* vivere promiserint: *minoribus Ordinibus contenti* ad sacros Ordines non accedant.

XXI. Quantâ cum moderatione hæc dispensatio facta sit, nemo non intelliget, qui eam attentiùs expenderit; ac unà notaverit, quòd *Canonicè* sive *Regulariter* vivere secundum temporis illius disciplinam & praxim idem esset, quod vivere *in communi* in Claustro: ita ut qui eâ dispensatione uti vellent, deberent vitam ducere *claustralem*; ita ut quodammodo causâ pœnitentiæ ad Monasteria retruderentur.

XXII. Verùm ne vel tantilla Canonum relaxatio, tot conditionibus moderata, & quodammodo extorta, in legem assumeretur, subjungendum credidit Pontifex: " Quamvis autem *misericordiæ intuitu, magnâque necessitate cogente*, hanc in sacris Ordinibus dispensationem constituerimus: *nullum tamen præjudicium sacris Canonibus fieri volumus*: sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate, illud quoque cesset, quod factum est pro necessitate.

Denique concludit hac à S. Augustino in simili casu prolatâ sententiâ: " Ubi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut addatur amplius charitati.

XXIII. Cæterum hæc est misera rerum humanarum conditio, & corruptæ naturæ miseria, ut facilè, ubi semel vel rima relaxationi facta, sensim porta aperiatur; & quæ primùm multis restrictionibus & conditionibus tolerata, vel pro temporum necessitate extorta fuit, tandem neglectis omnibus hisce restrictionibus & conditionibus, quasi pro lege invalescat.

Quod in hac specie relaxationis contigisse, nemo diffitebitur, si jam relatam dispensationem cum dispensationum usu, quem posteriora secula experta sunt, conferamus.

XXIV. De hoc usu sive abusu testes sunt Delecti illi Prælati sub Paulo III. qui referentes abusus in Synodo Tridentina reformandos, de hoc usu ita loquuntur: " Abusus alius in absolutione Simoniaci: proh dolor! quantum in Ecclesia Dei regnat hoc pestilens vitium! adeò ut quidam non vereantur Simoniam committere: deinde confestim petunt absolutionem à pœna, imò eam emunt, sicque retinent Beneficium quod emerunt. Non dicimus Sanctitatem tuam non posse pœnam illam, quæ de jure positivo constituta est eis condonare, quod sed nullo pacto debeat, ut tanto sceleri resistatur, quo nullum perniciosius, nec magis scandalosum.

XXV. Profectò, quàm gravis, urgensque ratio subesse debeat, ut quis Ecclesiam seu Beneficium retineat, seu potiùs de novo obtineat, in quod per Simoniam, præsertim ipso sciente vel cooperante commissam, intravit, non difficulter intelligit, qui novit, nullum ad Sacrum Ecclesiæ Ministerium, nisi à Deo vocatus sit, esse admittendum. Quis verò non videat, summa multaque vocationis indicia requiri in illo, qui jam Deo non vocante in Sacrum Ecclesiæ Ministerium se intrudere non erubuit; qui juxta Sacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius Ecclesiæ reverentia roboratos, à Sacris functionibus in perpetuum debet esse alienus? Quis, quæso, non manifesta & extraordinaria vocationis signa requirat, ut contra divinitus statutas Regulas ad Christi Ministerium admittatur?

Adhæc, cùm nullus vel ambitiosus vel avarus, imò de vitiis illis suspectus, Sacerdotio sit aptus; tantus indubiè præviè ad dispensationem, meritorum fulgor, & odor bonæ vitæ exigendus, ut is, omnem, quam ex Simoniaco ad Beneficium introitu contraxit, ambitionis aut avaritiæ notam abstergat.

XXVI. Ulteriùs attendendum, quòd si is, qui ipsemet per Simoniam ad Beneficium sibi viam pandit, dispensationem suo proprio motu petat, vel hac suâ postulatione se reverâ indignum, aut saltem de indignitate multùm reddat suspectum.

Quis enim illum corde contrito & humiliato de sua pravitate dolere & pœnitere credat, qui audet Sacerdotium, quod per superbiam vel avaritiam ambivit, & sacrilegè usurpavit, rursum postulare. Certè non illud

illud humilitatis, sed potiùs magnæ superbiæ & præsumptionis frequenter signum esse potest.

XXVII. Meritò ergo prædicti Prælati dixere, quòd, licèt non negarent, Pontificem posse pœnam illam, quæ de jure positivo constituta est, Simoniacis condonare, *tamen nullo pacto debeat, ut tanto sceleri resistatur, quo nullum perniciosius, nec magis scandalosum.*

XXVIII. Sed quid, si ipse Provisus nullam Simoniam commiserit; sed ipso planè ignorante, nulloque modo cooperante, à parentibus vel amicis realis intervenerit Simonia, & provisio in favorem Provisi Simoniacè obtenta sit? Indubiè juxta rigorem Canonum talis provisio est *nulla*, ut ipse Provisus Beneficio obtento renuntiare debeat: attamen quin simili casu nonnunquam dispensationis ratio subesse queat, ambigi posse non videtur.

Quid enim si is rectâ intentione, etiam Superioribus, nullatenus de Simonia parentum aut amicorum consciis, instigantibus & moventibus intraverit, & cum fructu & ædificatione eidem Beneficio deserviat; ita ut vel ex ipso fructu non obscura appareant Divinæ vocationis indicia? quidnì cum hujusmodi dispensari poterit, ut in Beneficio remaneat? præsertim si prævideatur, quòd, ipso Beneficium deserente, alius inidoneus aut minùs idoneus intrabit: maximè si & ipsa Simonia sit occulta, ut ex hoc capite scandalum non sit timendum; vel ea sint Provisi nota merita, ut omnem mali speciem sufficienter abstergant.

XXIX. Pro hodierna Praxi dispensationis notandum imprimis, quòd hæc dispensatio peti soleat vel in Dataria Romana, vel in Pœnitentiaria.

In Dataria petenda est, si Simonia sit notoria, aut saltem in foro externo posset probari; ipseque Provisus non tantùm pro foro *interno*, sed etiam pro externo dispensationem suam valere desideret.

In Pœnitentiaria autem petitur, si sit omninò occulta; tantúmque pro foro conscientiæ dispensationem obtinere desideret.

XXX. Imprimis autem observat Pyrrhus Corradus in Praxi dispensat. *lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 14. quòd quoties super Simonia dispensatio petitur in Dataria, debent exprimi fructus percepti ex Beneficio Simoniacè obtento: " cùm illi (ait) debeantur Cameræ Apostolicæ: ac propterea consignari D. Datario, vel Datariæ Præfecto, licèt hodie pro *dictis* fructibus fiat *transactio*, & ex illis remittatur Oratori tertia, vel major pars prout ipsi D. Datario videbitur.

Unde hæc materia est ex iis, quæ subjacent, *Componendæ*; ideóque supplica transire debet per manus Officialis, qui vocatur *Componendæ*, de quo actum suprà *parte* 1. *tit.* 23. *cap.* 2. & 3. *num.* 18.

XXXI. Dicit autem Perardus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 28. quia fructus *malè* percepti frequenter sunt *incertæ restitutionis*, aliis asserentibus eos spectare ad successores, aliis verò ad pauperes, tandem decisionem factam fuisse in favorem Cameræ Apostolicæ: quòd administratio generalis bonorum Ecclesiasticorum censeatur spectare ad Papam, dum non scitur alicui particulari competere.

XXXII. Monet autem ibidem in notis Guillelmus Noyer ex Petro Pithœo in commentario ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 51. quòd hujusmodi compositiones fructuum *malè perceptorum* non admittantur in Gallia. Verba Pithœi sunt: *Le Pape ne peut composer avec ceux, qui auroient été vrais intrus en Bénéfices de ce Royaume, sur les fruits mal pris par eux, ni les leur remettre pour le tout ou en partie au profit de sa chambre, ni au préjudice des Eglises ou personnes, au profit desquelles tels fruits doivent être convertis.* Id est: Non est Pontificis, ut cum iis, qui verè in Beneficia hujus Regni intrusi sunt, negotium componat quoad fructus malè ab iis perceptos, nec ut in præjudicium Ecclesiarum aut personarum, quarum emolumento fructus hoc modo acquisiti cedere debent, illos à restitutione totali aut partiali in utililitatem Cameræ suæ absolvat.

XXXIII. Unde & in verificatione Litterarum Legatorum Sedis Apostolicæ inseri solet clausula, quòd non componet super fructibus malè perceptis; neque in totum vel pro parte remittet; uti videre est in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 23. *num.* 49. 51. & 52. ubi hæc restrictio his verbis exprimitur: *Aussi ne pourra* (le dit Legat) *faire aucune composition avec ceux, qui auront été vrais intrus ès Bénéfices, sur les fruits par eux mal pris & perçus, ne leur remettre en tout ou partie, attendu qu'ils doivent être convertis en l'utilité des Eglises.* Id est: Deinde non erit (dicti Legati) ut cum iis, qui verè in Beneficia intrusi sunt, negotium quoquo modo componat, quoad fructus ab iis malè acquisitos & perceptos: nec ut eos à restitutione totali aut partiali absolvat, quandoquidem in Ecclesiarum utilitatem conversos oporteat.

Nemo non videt, quàm malè sonet hæc super fructibus malè perceptis cum Camera Apostolica compositio, ut eâ mediante obtineatur dispensatio super commisso vitio Simoniæ; quasi satis sit ad abluendum vitiosum ingressum in Beneficium, Cameram Apostolicam participem reddere fructuum malè perceptorum.

Præterea nec hæc cum Camera Apostolica compositio, titulus sufficiens apparet, qui Simoniacè intrusum à restitutione reliquorum malè perceptorum fructuum absolvere posset, eumque in illorum retentione securum reddere.

Quâ enim ratione bona Ecclesiæ ex Fundatorum intentione, & Ecclesiæ mente, in Ministros Ecclesiæ, pauperum alimoniam, aliosque pios usus dispensanda, *malè* percepta credat quis posse retinere, eo titulo quod partem sic *malè* perceptorum cum *Camera Apostolica* componendo dividat.

XXXIV. In formula dispensationis super Simonia omninò occulta, pro solo foro conscientiæ per Pœnitentiariam quoad fructuum restitutionem injungitur, ut non antè cum Simoniaco dispenset, " nisi postquam „ fructus ex illo Beneficio indebitè perceptos in totum „ restituerit; vel si ob ejus paupertatem inpræsentiarum non potest, se restituturum promiserit, cùm primùm poterit, etiam cum aliquali sui incommodo, „ & indigentia. „ Ita Pyrrhus Corradus in citata praxi *lib.* 5. *cap.* 11. ubi tamen unà notat, aliquando Confessario dari facultatem, ut ob paupertatem Oratoris ipsi perceptos fructus, vel in totum, vel pro parte remittat, quod in formulis dispensatiońis exprimi solet.

XXXV. Illud commune est utrique dispensationi, sive pro solo foro conscientiæ, sive pro *utroque* foro, quòd utraque detur in forma *commissoria*: id est, quòd nec ipse Papa nec Pœnitentiarius Papæ dispenset; sed ipsa dispensandi auctoritas committatur vel Ordinario ejus Diœcesis, in qua Beneficium Simoniacè obtentum est situm, vel pro solo *foro conscientiæ* alicui Confessario, eo modo, quo dispensatio matrimonialis, de qua suprà *Sect.* 1. *tit.* 14. *cap.* 2.

XXXVI. Utraque autem dispensationis formula requirit, ut priusquam ad dispensationem procedatur, ipse Provisus priùs ipsum Beneficium *dimittere* teneatur; atque *novam* provisionem ab Ordinario pro utroque foro, vel à Confessario pro foro conscientiæ obtinere debeat; etiamsi Simonia, planè ignorante Proviso, intervenerit: idque ut ostendatur, quòd reverà prima provisio ob commissam Simoniam fuerit irrita: requiraturque nova provisio auctoritate Papæ facienda, ut Provisus in Beneficio remanere queat.

XXXVII. In *Extravagante* 2. *De Simonia* inter communes, " omnibus & singulis Ecclesiasticis sæcularibusque personis cujuscumque dignitatis, status, „ gradûs, Ordinis vel conditionis fuerint, in virtute „ sanctæ obedientiæ injungitur, ut eos omnes, quos „ Simoniam hujusmodi commisisse vel procurasse,

aut

„ aut in ea mediatores esse sciverint, Pontifici prædi-
„ cto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum,
„ vel per alios revelare quantociùs non omittant.

Notat autem Marcus Paulus Leo in Praxi Pœnitentiariæ Romanæ *part.* 3. *cap.* 30. hanc obligationem hodie non esse in usu; sed in locum illius revelationis successisse hodiernam clausulam litteris Pœnitentiariæ inseri solitam, quâ injungitur Confessario, quòd injunget Proviso, ut *alios, si qui sunt, in præmissis culpabiles, quantum potest moneat, & inducat ad impetrandam à Sede Apostolica absolutionem.*

XXXVIII. Ordinariè in supplica pro retentione Beneficii Simoniacè obtenti pro causâ dispensationis allegatur, quòd Beneficium *sine scandalo* dimitti nequeat. Rectè autem observat Pyrrhus Corradus loco citato *num.* 7. quòd scandalum non præstet justam causam dispensandi in omni casu prohibito.

XXXIX. Et reverà in hac materia, ordinariè verum scandalum fidelium non tam ex dimissione Beneficii, quàm ex ejus retentione timendum est; præcipuè si nota sit Simonia.

Imò si ipsum Beneficium reipsâ dimittatur, sciaturque etiam ob Simoniam forsan à parentibus commissam, Provisum Beneficio cedere debuisse, natum est contingere, ut vel hoc exemplo plures à Simonia committenda retraherentur; multisque alia imprimeretur de Simoniæ vitio idea, quàm hodie plerisque est impressa; qui ferè Simoniam ut *scrupulum non intelligentium*, reputant: eò quòd videant, passim per temporalia in Beneficia intrari, & nullum tamen ut Simoniacum tractari, & à Beneficio removeri.

XL. Monet ibidem Pyrrhus Corradus: " Ut quoad
„ fieri possit, quævis, quantumvis minima Simoniæ
„ labes extra Ecclesiam, à Romana Curia eliminetur,
„ & arceatur, licèt adsint urgentissimæ causæ, non ita
„ passim illæ admittuntur; neque in hujusmodi dispen-
„ sationibus pro utroque foro per Datariam Summi
„ Pontificis, neque per illius pœnitentiariam; ubi à
„ me, tot annis illius Prætorio inserviente, satis id
„ compertum est; ibi enim nec favores prævalent, nec
„ Oratorum continua instantia prodest.

TITULUS XIV.

DE ACCEPTIONE PERSONARUM VITANDA IN BENEFICIORUM PROVISIONE.

CAPUT I.

Quid acceptio personarum; & quando hæc in collatione Beneficiorum committatur.

1. *Quid acceptio personarum?*
2. *In Justitia distributiva debet attendi proportio secundùm merita personarum.*
3. *Quandonam in distributione munerum aut officiorum committatur acceptio personarum?*
4. *In acceptione personarum attenduntur conditiones non facientes ad causam.*
5. *Quæ conditiones non faciant ad causam?*
6. *Eadem conditio potest facere vel non facere ad causam pro diversitate materiæ.*
7. *In provisione Beneficiorum committitur acceptio personarum, si attendatur conditio non spectans* ad causam.
8. *Causa distributionis Beneficiorum esse debet, de meliori ministro Ecclesiæ providere.*
9. *Hæc unicè in hac distributione attendi debet.*
10. *Conditio non spectans ad hanc causam, tametsi de se bona, nequaquam attendenda.*
11. *An attendenda indigentia personæ?*
12. *Quid de mandatis in* forma pauperum *senserit B. Bartholomæus De Martyribus?*
13. *An attendenda paupertas parentum?*
14. *Quòd aliquis sit consanguineus Collatoris*, ad causam *facere non solet.*
15. *Consanguineus non omninò excludendus, quin interdum extraneo præferendus.*
16. *Conferenda merita consanguinei cum meritis extranei.*
17. *In hac collatione alieno potiùs quàm proprio judicio fidere debent Collatores.*
18. *Consanguinitas attendenda cum respectu ad bonum Ecclesiæ.*
19. *In prælatione consanguineorum specialiter cavendum scandalum.*
20. *Ob scandalum subinde consanguineus* dignior *postponendus extraneo minùs digno.*
21. *Ob merita Providendi aliquando scandalum non curandum.*
22. *Ex persona Collatoris potest fieri, ut scandalum sit acceptum, non datum.*
23. *Quare hodie specialiter cavenda consanguineorum promotio?*

I. PERSONARUM acceptio solet definiri, Injustitia, qua præfertur persona personæ propter causam indebitam.

Hæc autem injustitia opponitur justitiæ, quæ à Theologis & Jurisconsultis vocatur justitia *distributiva*; secundùm quam bona, aut res sunt distribuendæ servatâ proportione meritorum.

II. Unde S. Thomas 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 1. *in C.* probans quòd acceptio personarum opponatur justitiæ distributivæ, ait: " Consistit enim æqualitas distribu-
„ tivæ justitiæ in hoc, quòd diversis personis diversa
„ tribuuntur secundùm proportionem ad dignitates per-
„ sonarum.

III. Hinc ulteriùs infert: " Si ergo aliquis conside-
„ ret illam proprietatem personæ, propter quam id
„ quod ei confertur, est ei debitum, non est acceptio
„ personæ, sed causæ.. putà si aliquis promoveat ali-
„ quem ad Magistratum propter sufficientiam scientiæ;
„ hic attenditur causa debita, non persona. Si autem
„ aliquis consideret in eo, cui aliquid confert, non id
„ propter quod, id quod ei datur, esset ei proportio-
„ natum, vel debitum; sed solùm hoc quod est iste
„ homo (putà Petrus vel Martinus) hic est acceptio
„ personæ. quia non attribuitur ei aliquid propter ali-
„ quam causam, quæ faciat eum dignum, sed simpli-
„ citer attribuitur personæ.

IV. Itaque dicendum: " In justitia distributiva (rur-
„ sus verbis S. Thomæ loquor *Cod. art. ad* 1.) consi-
„ derantur conditiones personarum, quæ faciunt ad
„ dignitatis vel debiti causam. Sed in acceptione per-
„ sonarum considerantur conditiones, quæ non faciunt
„ ad causam.

V. Quæ autem conditiones referantur *ad personam*, explicat ipse Doctor Angelicus, dicens in Corpore ejusdem art.: " Ad personam autem refertur quæcumque
„ con-

„ conditio non faciens *ad causam*, propter quam sit dig-
„ nus hoc dono. Putà si aliquis promoveat aliquem
„ ad Prælationem vel Magisterium, quia est dives vel
„ consanguineus suus: est acceptio personæ.

VI. " Contingit tamen (pergit S. Thomas) aliquam
„ conditionem personæ facere eam dignam respectu
„ unius rei, & non respectu alterius: sicut consangui-
„ nitas facit aliquem dignum ad hoc, quòd instituatur
„ hæres patrimonii, non autem ad hoc quòd confera-
„ tur ei Prælatio Ecclesiastica. Et ideò eadem condi-
„ tio personæ, in uno negotio considerata facit accep-
„ tionem personæ, in alio autem non facit.

VII. Ex his haud difficulter intelligi poterit, in provisione Beneficiorum toties fieri acceptionem personarum, & violari justitiam distributivam, quoties in hac provisione attenditur conditio non faciens *ad causam* propter quam sit dignus hoc dono, sive hoc Beneficio.

Quare S. Thomas *art.* 2. quærens, utrum in dispensatione spiritualium locum habeat personarum accep tio, expresse monet in responsione *ad* 3. quòd si in electione ad dignitatem Ecclesiasticam, " non pertineat
„ *ad negotium* id, quod consideratur ut causa, erit ma-
„ nifestè acceptio personæ.

Itaque ut in provisione Beneficiorum servetur justitia *distributiva*, & vitetur vitium ei oppositum, personarum acceptio, eæ solæ conditiones sunt attendendæ, quæ faciunt *ad causam*.

VIII. Cùm igitur causa distributionis sive provisionis Beneficiorum sit, dare Ecclesiæ idoneos Ministros, qui conveniant officio propter quod Beneficium datur, consequens est, quòd justitia distributiva requirat, ut servetur æqualitas proportionis ad qualitates personarum ad *hanc causam* pertinentes; atque ita in hac distributione solus respectus habeatur ad conditiones illas, quæ faciunt, ut meliùs Ecclesiæ de Ministro provideatur.

IX. Hinc collige primò, quòd in distributione Beneficiorum justitia distributiva exigat, ut bonum Ecclesiæ unicè præ oculis habeatur; id est, ut Beneficiorum dispensatores æqualitatem servent proportionis, habito respectu ad qualitates, quæ ad bonum Ecclesiæ faciunt.

X. Collige secundò, in Beneficiorum distributione non esse attendendam qualitatem personæ etiam bonam, si illa *ad causam*, id est, ut provideatur Ecclesiæ de meliori Ministro, non pertineat. Contingit enim *aliquam conditionem personæ facere eam dignam respectu unius rei*, inquit S. Thomas *art.* 1. in corpore, *& non respectu alterius.*

XI. Hinc collige tertiò, quòd licèt justitia distributiva sæpè requirat, ut paupertas personæ in distributione communium eleemosynarum attendatur; nullatenus tamen in Beneficiorum provisione, præsertim cum cura animarum, in collatione attendenda veniat: quia priori casu qualitas paupertatis facit *ad causam*, non verò posteriori. Causa quippe distributionis communium eleemosynarum, est succurrere indigentiæ personarum, è contra causa distributionis Beneficiorum non est succurrere paupertati seu indigentiæ eorum, qui ad Beneficia promoventur, sed Ecclesiis digniores Ministros præficere; seu Ecclesiis, non personis providere; quare cùm paupertas non sit conditio ad hanc causam pertinens, si in distributione Beneficiorum illa attendatur, à justitia distributiva receditur.

XII. Hæc optimè intelligens nominatissimus ille Bracarensium Archiepiscopus Bartholomæus *De Martyribus*, non dubitavit coram Patribus Tridentinis acriter reprehendere *mandata providendi* in FORMA PAUPERUM, dicens: " In proventibus Ecclesiasticis distribuendis
„ spectandam esse doctrinam & virtutem, non *paupertatem*; cùm oporteat consulere muneribus, non hominibus: egentibus subveniendum esse per *eleemosynas*, non per *Sacerdotia*.

Hæc Pallavicinus in Historia Concilii Tridentini *lib.* 23. *cap.* 7. *num.* 7. & suprà *tit.* 6. *cap.* 3. *num.* 3. *aliàs tit.* 23. *cap.* 2. *n.* 3. latiùs retulimus.

XIII. Itaque erroneam de Beneficiis Ecclesiasticis ideam habent, qui in horum distributione *ad causam* pertinere autumant, quòd quis pauperes habeat parentes, quibus posset ex proventibus Beneficii succurrere. Cùm enim, ut dictum est, Beneficia Ecclesiastica non sint ordinata ad succurrendum paupertati & indigentiæ corporali, sed ut habeantur idonei Ministri Ecclesiæ, evidens est, parentum indigentiam ad *hanc causam* non spectare. Imò è contra ob parentum egestatem non rarò fit, ut ea de causa minùs idoneus Beneficio Ecclesiastico, præsertim curato, censeri debeat; notum quippe est, quàm frequenter parentum indigentia impedimento sit, ut non eâ, qua oportet, libertate, zelo & vigore, Ecclesiastici functiones suas obeant.

XIV. Ex dictis quoque non difficulter intelligi potest, consanguinitatem in Beneficiorum provisione *per se* non esse conditionem seu qualitatem, quæ attendi possit; utpote quæ *ad causam* spectare non solet. Nam ut monet S. Thomas, " consanguinitas facit aliquem
„ dignum ad hoc, ut instituatur hæres patrimonii,
„ non autem ad hoc ut conferatur ei Prælatio Eccle-
„ siastica.

Unde ex sententia ejusdem Doctoris, si aliquis promoveat aliquem ad Prælationem, quia *consanguineus suus est*, tunc fit acceptio personarum.

XV. Porrò, licèt consanguinitas *per se*, non sit conditio pertinens *ad causam*, non tamen absolutè impedit, quominùs ipsi conferatur, modò non ipsius consanguinitatis, sed meritorum ratio habeatur. Imò si consanguinei Prælati Ecclesiastici sint *æquè digni ut alii*, licitè potest absque personarum acceptione consanguineos suos præferre, ait S. Thomas, citata *quæst.* 63. *art* 2. *ad* 1.

Rationem adjungit: " Quia saltem in hoc præemi-
„ nent, quòd de ipsis *magis* confidere potest, ut una-
„ nimiter secum negotia Ecclesiæ tractent.

XVI. Duo itaque exigit S. Doctor, ut Prælatus consanguineo suo Beneficium sine acceptione personarum conferre queat.

Primò, ut consanguinei sint *æquè digni ut alii*. Requiritur ergo ut Prælatus sive Collator Beneficii conditiones seu merita & qualitates extraneorum conferat, cum qualitatibus consanguinei sui: ritèque expendat, num hujus qualitates ad officium obeundum, propter quod Beneficium datur, eum *æquè dignum* reddant, quàm extraneum.

XVII. Hìc autem primùm attendendum Collatoribus, quòd proprium judicium de meritis ac qualitatibus consanguinei sui semper debeant habere suspectum. Cùm enim consistat æqualitas distributivæ justitiæ, ut ait S. Thomas, in hoc, quòd diversis personis diversa tribuantur secundùm proportionem ad dignitates personarum, necessarium est, Collatores conferre inter se qualitates consanguinei & qualitates extranei, ut illis inter se collatis, juxta justitiam distributivam Beneficium conferant *secundùm proportionem ad qualitates personarum*. Quis verò negare aut ambigere ausit, quin natum sit contingere, ut affectu naturali erga sibi propinquos præventi, & nonnihil excæcati, abripiantur, ut suorum industriam ac dotes magnificè, extraneorum verò tenuiter æstiment. Quapropter si, teste Doctore Mellifluo, *plerisque imò cunctis penè contingere sapientibus soleat*, *in rebus videlicet dubiis plus alieno se*, *quàm proprio credere judicio*, indubiè sapientes atque justi Beneficiorum Collatores aut Patroni in dijudicandis meritis consanguinei, plus alieno quàm proprio credent judicio, semper verentes, ne carnalis in carnem & sanguinem affectus proprium judicium pervertat.

Hinc

Hinc quoque planum est, quòd si unquam ad exemplum Apostolorum, Patronis aut Electoribus clamandum sit: *Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende, quem elegeris*, *Act. cap.* 1. *v.* 24. hoc casu clamandum sit, dum caro & sanguis clamant, imò quodammodo cogunt, favendum esse consanguineis; ipsorumque causâ à tramite justitiæ distributivæ esse nonnihil deflectendum, aut saltem non scrupulosè illam esse attendendam.

XVIII. Secundò, attendi vult S. Thomas in prælatione *consanguinei*, quòd ideò præferantur extraneis, quòd de ipsis *magis confidere* possit Prælatus, quòd unanimiter secum negotia Ecclesiæ tractabunt. Hoc autem ad bonum Ecclesiæ spectare potest: atque hinc patet, S. Thomam non velle considerari *consanguinitatem* in provisione Beneficii simpliciter secundùm se, sed cum relatione ad bonum Ecclesiæ; & quatenus eo casu pertinet *ad causam*: dum *consanguinitas* facit, ut *utiliùs* Ecclesiæ servire queat.

XIX. Insuper in hac consanguineorum prælatione specialiter cavendum scandalum, quod & S. Thomas notavit, verbis jam relatis adjungens: " Esset tamen „ hoc *propter scandalum* dimittendum, si ex hoc aliqui „ exemplum sumerent, etiam præter dignitatem, bona „ Ecclesiæ consanguineis dandi.

Idipsum ante Doctorem Angelicum monet & latiùs exposuit Piissimus Parisiensium Cantor, in *Verbo Abbreviato*, *cap.* 43. Postquam enim ostendit, quòd ÆDIFICENT SION, *scilicet Ecclesiam*, IN SANGUINIBUS, *in peccatis*, qui Beneficia non pro meritis, sed ex affectu carnali conferunt, quærit idem: " Sed quid, si „ æquè honestus est, & dignus, ut extraneus? Sed & „ hoc periculosum est, inquit, nisi probitas ejus ex„ tinguat, & excludat omnem infamiam, scandalum & „ malum exemplum, *quod de facili non fit*. „ Rationem illius verissimam & notandam allegat: " Non enim „ exemplum à bene gestis nostris sumitur, sed à corti„ ce, specie, & superficie illorum, non à veritate. Si „ enim dedi nepoti meo propter gratiam, alii meo uten„ tur exemplo, ut dent suis propter naturam magis, „ quàm propter gratiam, dicentes: Nonne meis, sicut „ & ille suis, dabo.

XX. Postponendus igitur quandoque erit extraneo consanguineus æquè dignus, imò nonnunquam dignior, propter *scandalum & malum exemplum aliorum*: qui merita atque qualitates ipsius non pernoscentes, nec rei veritatem, sed corticem duntaxat videntes, facilè hoc exemplo promovebuntur, ut *carni & sanguini* dent, quod illi *gratiæ* dederunt.

XXI. Non tamen semper ob periculum *scandali* prætereundos esse consanguineos, sat insinuat Petrus Cantor, & ratio evincit. Dum enim hoc periculosum asserit, consanguineum æquè dignum ad Beneficium promovere, subjungit hanc exceptionem: *nisi probitas extinguat & excludat omnem infamiam, scandalum & malum exemplum.* Si quippe contingat, eum esse vitæ sanctitatem, eruditionem aliasque Ministro Ecclesiastico necessarias qualitates, ut omnibus veritatem attendere volentibus, patere debeat eum Beneficio vacanti admodum convenire; quis ambigat, quin hujusmodi consanguineo provideri possit, non obstante scandalo non pusillorum, sed potiùs Pharisæorum: qui cupiditati suæ velamentum quærentes, ad rei veritatem nec aspicere quidem volunt; quare si hujusmodi scandalizari dicantur, responderi potest cum Christo: *Sinite illos: cæci sunt & duces cæcorum.*

XXII. Potest quoque nonnunquam contingere ex persona promoventis consanguineum, ut scandalum, si quod sit timendum, non erit datum, sed acceptum ab illo, qui *noluit intelligere, ut bene ageret*; qui quærens cupiditatis & malitiæ suæ aliquod operimentum, corticem actionis attendit, non rei veritatem, quam facilè videre posset, si vellet.

Quid enim, si ea sit personæ præstantis in omnibus suis negotiis & actionibus ab omni carnali affectu integritas, ut omnibus attendere volentibus planum sit, quòd non secundùm carnem & sanguinem, sed secundùm Deum in omnibus procedat? Certè tali casu non nisi malitiosè ac Pharisaïcè judicare aut præsumere quis posset, personam illam in promotione sui consanguinei, præter morem suum agendi ordinarium, attendisse carnem & sanguinem, nisi manifestè ex circumstantiis pateret, ipsum à via justitiæ hoc casu deflexisse; ac per consequens ob eminentem virtutem & integritatem personæ promoventis fieri potest, ut scandalum quod aliàs esset datum, futurum sit acceptum & Pharisaïcum.

XXIII. His similibusve casibus sepositis, admodùm à consanguineorum promotione cavendum; potiùsque extraneus quàm consanguineus Beneficio præficiendus; tum ut hoc exemplo error ille, sive abusus (qui hodie pro lege apud multos invaluit) in collatione Beneficiorum consanguineos extraneis, licèt dignioribus, præferendi, extirpetur; tum ne promovendo consanguineos, abusus ille magis foveatur & stabiliatur.

CAPUT II.

Beneficia conferenda sunt *Dignioribus*.

1. *Justitia distributiva violatur in distributione Beneficiorum, quoties attenditur qualitas ad* causam *non spectans.*
2. *Hinc consequens*, digniori *providendum esse.*
3. *Id unanimi consensu docent Canonistæ.*
4. *Illud & in Patronis laïcis procedit.*
5. *Similiter in Permutantibus & Resignantibus* in favorem.
6. *Non excusantur Resignantes in electione minùs digni ob consensum Superioris.*
7. *Interdum Superiores resignationem factam minùs digno impedire nequeunt.*
8. *Jura electionem* minùs digni *reputant validam; licèt peccetur contra justitiam distributivam.*
9. *Quare jura similem electionem habeant pro valida.*
10. *Electio minùs digni erit valida in foro* judiciali, *tametsi Electores* jurent *se electuros* digniorem.
11. *Præsentatio digni, omisso digniore, est valida: nec institutio negari eo titulo potest.*
12. *Quid, si plures sint Patroni, & dignior & minùs dignus à diversis præsententur?*
13. *Instituens minùs dignum, omisso digniore, non semper peccat.*
14. *Quomodo Synodus Tridentina velit institui Præsentatum, modò sit idoneus?*
15. *Synodus nullatenus insinuat, Patronum non teneri præsentare digniorem.*

I. Ex dictis capite præcedenti constat, toties justitiam distributivam in distributione Beneficiorum violari, quoties in hac distributione una persona præfertur alteri ob conditionem seu qualitatem, quæ *ad causam* non pertinet; sive quæ personam huic Beneficio magis dignam non facit.

II. Hinc evidenter consequitur, distributionem Beneficiorum fieri debere *magis digno*. Ut enim rectè advertit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 3. " Si potest „ haberi aliquis magis idoneus erga aliquam dignita„ tem, & alius præferatur, oportet quòd hoc sit prop„ ter aliquam causam: quæ quidem si pertineat *ad nego„ tium*, quantùm ad hoc erit ille, qui eligitur, magis „ idoneus: si verò non pertineat *ad negotium*, erit ma„ nifestè acceptio personæ.

Unde tanquam indubitatum ibidem præmiserat: " Quantùm ad conscientiam eligentis necessè est eligere „ me-

„ meliorem, vel simpliciter, vel in comparatione ad „ bonum commune.

III. Observat Covarruvias in Relectione *Cap. Peccatum de* R.I. *in* VI. §. 7. *num.* 4. *Communi* OMNIUM *consensu* extat annotatum *in Cap.* CONSTITUTIS ✠ *De Appellat.* quòd Prælatus *tenentur* Sacerdotio seu Beneficio præficere *digniorem.*

Similiter Prosper Fagnanus ad *Cap.* CUM DILECTUS ✠ *De Consuetud. num.* 19. asserit: " Omnia Jura clamant, ut meliores & sanctiores eligantur; & ideò „ (ait) peccant contra justitiam *distributivam*, qui, „ *omisso digniore*, eligunt dignum, ut notant OMNES „ in *Cap.* CONSTITUTIS ✠ *De Appell.*

IV. Cùm verò Patroni etiam laïci, vigore Juris Patronatûs præcipuas in provisione Beneficiorum ad ipsorum præsentationem spectantium, partes obtineant, indubiè & ipsi in hac distributione seu præsentatione, justitiæ distributivæ legibus obstringuntur: ac per consequens, in sua præsentatione qualitates eas dumtaxat spectare jubentur, quæ *ad negotium* spectant.

Hinc Covarruvias loco citato *num.* 5. relata opinione Cæsaris Lambertini existimantis, Patronum non obligari, nec teneri ad præsentandum *digniorem*, sed satis esse, si præsentet dignum, sine ulla hæsitatione pronuntiat, *Etenim hæc opinio apud me falsa est:* Nam " licèt præsentatio Patroni, quoties dignus ab eo nominatur, valeat, sitque ab Episcopo admittenda: „ non ex hoc sequitur, Patronum non præsentantem „ digniorem, immunem esse à culpa peccati in animæ „ judicio contrahenda: siquidem tenetur Patronus, „ cui Pontificiæ Constitutiones jus hoc dedere, inquirere diligenter, qui sint ad Sacerdotia *digniores*: & „ eos Episcopis exhibere, ut ipsis Beneficia Juris Patronatûs conferantur.

V. Quòd etiam & Permutantes & Resignantes *in favorem*, ad Beneficiorum distributionem plurimùm concurrant, præsertim secundùm modernam praxim, notissimum est, & ex dictis titulo *De Resignatione* Beneficiorum intelligi potest, ideóque & ipsi in hac distributione leges justitiæ distributivæ servare debent; easque solas qualitates attendere, quæ *ad negotium* spectant; id est, quæ personam Beneficio magis dignam faciunt.

Hinc Petrus Sotus *lib.* 3. *De Justitia. quæst.* 6. *art.* 2. dicere non dubitat, quòd Resignans similiter digniorem & utiliorem Ecclesiæ tenetur eligere, cui resignet Beneficium, aliàs similem committit injustitiam, quam Prælatus, qui eligit indignum ad Beneficium.

VI. Sed dicent fortè Permutantes & Resignantes: Superiorum est, permutationem vel resignationem admittere vel rejicere. Sit ita. Sed quid, si Prælatus faciliùs forsan quàm oporteret, imò quodammodò indifferenter, ut hodie aliquibus in more esse videtur, permutationes admittat; num propterea Permutantes & Resignantes minùs dignis erunt extra noxam? Nonne ipsi sunt causa, quòd minùs digni Beneficium obtineant? Si enim in permutatione & resignatione utilitatem Ecclesiæ dumtaxat, sive eas personarum conditiones, quæ faciunt *ad causam*; id est, ut meliùs Ecclesiæ provideatur, attendissent, indubiè dignior promotus fuisset; adeóque per resignationem minùs digno fit, ut Beneficium non distribuatur secundùm justitiam distributivam.

VII. Deinde hodie in aliquibus Ecclesiis permutationum praxis ita invaluit, ut si Ordinarii Collatores permutationem non probent, detur recursus ad Superiorem, uti suprà *tit.* 10. *cap.* 2. *num.* 24. *aliàs tit.* 27. *cap.* 2. *num.* 21. notavimus: ideóque sæpè non dependet ab Ordinariis rejicere permutationem, tametsi sciant eam cum digniore non esse factam: sicuti Ordinarius non potest semper recusare institutionem Præsentato à Patrono, tametsi sciat præsentationem non esse factam de *digniore* secundùm leges justitiæ distributivæ.

VIII. Hanc objectionem sibi format S. Thomas 2. 2. *qu.* 63. *art.* 2. in argumento 3. eique his verbis respondet: " Ad tertium dicendum, quòd quantùm ad „ hoc, quòd electio impugnari non possit in foro judiciali, sufficit eligere bonum, nec oportet eligere „ meliorem; quia sic omnis electio posset habere calumniam. Sed quantùm ad conscientiam eligentis, „ necesse est eligere meliorem simpliciter, vel in comparatione ad bonum commune.

IX. Hoc responsum communi consensu amplectuntur Theologi & Canonistæ, uti videri potest apud Covarruviam loco citato *num.* 3. ubi notat, quòd " jura „ humana majorem ad tranquillitatem Reipublicæ, ne „ tot lites super his prælationibus tractarentur, statuerunt, electionem, collationem, & institutionem Sacerdotiorum validas esse, nec debere in discrimen „ revocationis adduci ob eam causam, quòd dignior „ fuerit prætermissus electo digno. Etenim si locus „ esset contrariæ opinioni, & electiones istæ hac ratione possent revocari, nulla in Ecclesiastica Repub. „ electio fiet, quæ litibus & controversiis maximè perniciosis non vexetur. Is verò, qui dignum elegerit, „ sive Sacerdotium, aut munus publicum contulerit, „ prætermisso digniori, planè peccatum committit, & „ perpensâ qualitate mortale quidem.

X. Imò tametsi Electores præstent juramentum, eum eligere, quem credent Ecclesiæ utiliorem, nihilominus electio digni, omisso digniore, erit valida in foro judiciali, uti ibidem notat Covarruvias post Glossam Sanctionis Pragmaticæ: " Hoc etenim juramentum „ (ait) pertinet ad perjurii crimen, si Electores existimantes, quemdam ex Candidatis dignitatem postulantibus, aut qui ad eam eligi poterant, digniorem „ esse, eo prætermisso, alterum etiam dignum elegerint: non tamen ob id electio nulla est, nec debet revocari.

XI. Sicuti electio digni, omisso digniore, ad evitandas lites, & infinitas discordias, in foro judiciali toleratur, & valida reputatur; ita pariter præsentatio Patroni de digno, omisso digniore, in foro externo irritari nequit: neque Præsentato denegari potest *institutio* eo solo titulo, quòd *dignior* non sit, modò reverà dignus sit.

XII. Si igitur à majore parte Patronorum præsentatus sit unus, qui sit *dignus*; à minore verò parte, qui est *dignior*, instituendus erit ab Episcopo *dignus*; nec dignior institui potest, cùm hic reverà præsentatus non sit; sed solus is, qui majorem Patronorum partem habuit, ut notant Canonistæ ad *Cap.* 3. ✠ *De Jure Patronatûs*; & Covarruvias loco citato *num.* 2.

XIII. Neque Episcopo aut Ordinario imputari potest electio minùs digni, omisso digniore: quia electio hic non fit ab Episcopo aut Ordinario; sed Patrono, qui elegit è multis Præsentatum. Quem sine respectu ad alios, licèt *per se* Ecclesiæ utiliores, instituere tenetur, modò reverà *idoneus* sit. Reliqui enim, licèt digniores, quia præsentati non sunt, etiam ab Ordinario institui nequeunt: utpote qui solos præsentatos instituere possit.

XIV. Hoc sensu accipiendum Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.* quo decernitur: " Quòd si Juris Patronatûs laïcorum fuerit, de„ bet is, qui à Patrono præsentatus erit, ab eisdem de„ putatis (Examinatoribus Synodalibus) examinari, „ & non nisi *idoneus* repertus fuerit, admitti. Consule Bullam Pii V. *In conferendis.*

XV. Nihil quippe hic aliud intendit Synodus, quàm præsentatum à Patrono instituendum esse, si modo prævio examine *idoneus* repertus sit, tametsi juxta leges justitiæ distributivæ Patrono incumbat *digniorem* præsentare: quemadmodum Episcopus ex iis, quorum

quorum *libera* electio sibi competit, tenetur eligere & Ecclesiæ præficere, *quem cæteris magis idoneum* judicaverit, uti eodem Decreto non semel monet Synodus, ut proinde sufficienter indicet, non aliàs permitti Episcopo institutionem idonei, prætermisso *magis idoneo*, nisi quando *magis* idoneum eligere non potest, eo quod per Jus Patronatus & præsentationem in vim illius factam juris manus habeat ligatas.

CAPUT III.

Unde desumenda major capacitas; & quomodò de ea inquirendum?

1. *In determinanda idoneitate debet attendi bonum commune Ecclesiæ.*
2. *Potest minùs dignus* simpliciter *esse dignior attenta utilitate communi.*
3. *In collatione Beneficiorum debet attendi quis sit melior in ordine ad utilitatem Ecclesiæ.*
4. *Debet attendi qualitas Beneficii, ut de idoneitate statuatur.*
5. *Etiam locus, tempus, aliæque circumstantiæ expendendæ.*
6. *Subinde attendenda utilitas totius Diœcesis.*
7. *Potest Eligens aliquando præterire dignissimum, ut è tribus minùs dignus excludatur.*
8. *Aliquando etiam irrito conatu eligendus dignissimus.*
9. *In provisione Beneficiorum non hominibus, sed Ecclesiis providendum.*
10. *Ante provisionem Beneficiorum inquirendum de qualitatibus eorum qui præfici possent.*
11. *Non sufficit semper inter concurrentes eligere digniorem.*
12. *Sollicitantes Beneficia de incapacitate suspecti.*
13. *Collatores & Patroni debent in provisione Beneficiorum seponere omnem humanum erga consanguineos affectum.*
14. *Debent se munire contra mundanorum hominum sollicitationes, & obloquia.*
15. *Collatoribus Beneficiorum necessarius spiritus fortitudinis.*
16. *Expendendum quomodo ad electionem processerint Apostoli.*

I. CUM distributio Beneficiorum debeat fieri ad utilitatem & bonum ipsius Ecclesiæ, etiam major vel minor idoneitas seu capacitas desumenda erit penes utilitatem & bonum commune Ecclesiæ: ut nimirum is dignior reputetur, qui plus ad bonum illius Ecclesiæ, cui per Beneficium præficitur, conferre poterit, si hoc Beneficium ei conferatur.

II. Quod notans S. Thomas 2. 2. *qu.* 63. *art.* 2. *in C.* monet, "quod dignitas alicujus personæ potest attendi „ dupliciter. Uno modo simpliciter & secùndum se: & „ sic majoris dignitatis est ille qui magis abundat in spiritualibus gratiæ donis. Alio modo per comparatio- „ nem ad bonum commune.

„ Contingit enim quandoque (pergit S. Thomas) „ quòd ille qui est minùs sanctus, & minùs sciens „ potest magis conferre ad bonum commune, propter „ potentiam vel industriam secularem, vel aliquid hu- „ jusmodi.

Ex his dein concludit: "Et quia dispensationes spi- „ ritualium principalius ordinantur ad *utilitatem com-* „ *munem* secundùm illud 1. *ad Corinth.* 12. *Unicuique* „ *datur manifestatio Spiritus ad utilitatem*: ideò quan- „ doque absque acceptione personarum in dispensatio- „ ne spiritualium, illi, qui sunt simpliciter minùs boni „ præferuntur melioribus.

Et *Quodlib.* 6. *quæst.* 5. *art.* 3. eadem reflexione facta infert: "Non ergo Episcopus tenetur semper dare „ *meliori simpliciter*, sed tenetur dare meliori *quoad* „ *hoc*: „ id est, meliori quoad bonum commune & utilitatem Ecclesiæ.

III. Igitur Episcopus, Patronus, Collator & quivis alius, cui provisio Beneficii quovis modo competit, debet attendere, quis *dignior* sit, non quidem *secundum se*; sed respectu Beneficii conferendi; si quis officio, propter quod Beneficium datur, aptior sit; quique *utilius Ecclesiæ* servire poterit.

IV. Hinc ulteriùs concluditur, etiam attendendam esse qualitatem & conditionem Beneficii; ut iis attentis, expendatur, quis huic Beneficio utiliùs deserviturus speretur.

Quis enim ambigat, quin aliquis possit multò esse dignior & melior altero, respectu unius Beneficii, qui tamen esset minùs dignus, si respectus habeatur ad Beneficium alterius conditionis & naturæ.

V. Nec tantùm ipsum Beneficium *secundùm se* considerari debet, ut de idoneitate personæ statuatur; sed & locus, tempus, aliæque circumstantiæ expendendæ sunt.

Potest enim quandoque contingere, ut attenta sola Beneficii & Officii conditione, simpliciter sit *dignior*; qui tamen loco, tempore aliisque circumstantiis attentis, minùs utilis futurus prævidetur, quàm alius *secundum se* minùs capax, minusve dignus; & per consequens juxta regulam suprà positam, licèt is, attenta sola Beneficii qualitate, sit minùs dignus, erit tamen reputandus dignior, & alteri præferendus; quia, omnibus attentis, prævidetur plus Ecclesiæ profuturus.

VI. Ulterius, quia dispensatio sive distributio Beneficiorum facienda est ad utilitatem Ecclesiæ, fieri potest, ut etiam, omnibus attentis, aliquis sit dignior, & utiliùs Beneficio vacanti deserviturus sit, & tamen Episcopus sine ulla personarum acceptione hunc digniorem postponeret alteri, qui revera, omnibus attentis, minùs dignus est, & minore cum fructu Beneficio deserviturus.

Cum enim Episcopus non tantùm hujus Beneficii, aut Ecclesiæ, cui per Beneficium hic dignior esset præficiendus, sed totius suæ Diœcesis rationem & curam habere, ejusque utilitatem attendere teneatur; fieri potest, ut hic tanquam dignior esset quidem promovendus ad hoc Beneficium inspecta *sola* utilitate *hujus* Ecclesiæ *particularis*: nequaquam tamen attenta utilitate & bono communi *totius* Diœcesis: quod sæpe exigit, ut alteri officio præficiatur aut reservetur; cui deserviendo non tantùm uni particulari Ecclesiæ, sed toti Diœcesi plurimùm prodesse poterit: neque alius tam idoneus huic officio, verb. grat. *Archidiaconi*, haberi queat.

VII. Ex eodem principio, nimirum in provisione Beneficiorum attendendam esse utilitatem communem ipsius Ecclesiæ, consectarium est, quòd Eligens non tantùm considerare debeat, quis inter eligibiles sit absolutè dignior; sed quis sit dignior ex iis quos ipse per suum suffragium *cum effectu* Ecclesiæ præficere poterit.

Quid enim, si tres sint eligibiles, at prævideatur, quòd *dignior* inter illos certò non sit eligendus pluralitate suffragiorum; imò prævideatur, si hunc eligam, pluralitate suffragiorum eligendus *minùs* dignus inter *omnes*. Econtra verò si eligam secundum multò quidem capaciorem tertio, sed inferiorem primo, quo suffragio certo excludetur tertius, & secundus eligetur. Quis ambigat, quin simili casu, attenta Ecclesiæ utilitate, & bono communi, non tantùm passim sed & debeam eligere secundum, præterito primo, licèt omnium *dignissimo*. Neque enim hoc casu dignior negligitur sive postponitur *ob causam* quæ ad negotium *non pertinet*, in quo consistit acceptio personarum; sed ob causam ad *negotium pertinentem*, nimirum, ut minùs dignus excludatur, & *dignior*, qui haberi potest, Ecclesiæ præficiatur.

VIII. Unde si quis sua electione minùs dignum cum effectu excludere non posset, omnium dignissimum eligere deberet; etsi sciret hunc cum effectu non esse promovendum. Quin & priori casu, nonnunquam ad evitandum scandalum, palam edicere tenetur, se primum omnium capacissimum, non nisi cogente necessitate, scilicet excludendi minùs dignum, præterire.

IX. Si ergo juxta certissimas justitiæ distributivæ leges Beneficia conferenda sint dignioribus, *attenta* Ecclesiæ *utilitate* & *bono communi*, meritò Patroni & Collatores Beneficiorum altissimè cordibus suis insculpent aureum illud Adriani VI. dictum: *Volo homines dare Beneficiis, & non Beneficia hominibus*: ut nimirum semper per Beneficiorum dationem intendant Beneficiis sive Ecclesiis providere de dignioribus ministris, & non hominibus per Beneficia.

X. Insuper si Patroni & Collatores Beneficiorum teneantur tanquam fideles dispensatores, Beneficia ad majorem utilitatem Ecclesiæ distribuere, indubiè etiam inquirere debent, quinam inter Ecclesiasticos virtute & scientia emineant; qui exemplo suo populum ædificent; quorum probitati & capacitati fama publica testimonium perhibet: quod & Covarruvias *in relectione Capituli* PECCATUM §. 7. *num.* 6. reflectit, ubi docet, tum demum Patronum satisfacere, eligendo dignum, cum *dignior non reperitur* PRÆMISSA *mediocri aut diligenti* INQUISITIONE *nominandi*: nimirùm majore vel minore inquisitione pro conditione Beneficii de cujus provisione agitur. "Sicuti enim iis, qui ad id dignitatis (Episcopatus) electi ab aliis fuerint, non satis „ est defensionem hanc afferre: voluntarius ipse ad hujusmodi munus administrandum non accessi.... neque eos qui elegerint sublevare quiddam poterit, si „ dixerint, ignorasse se eum quem elegere. „ Ita S. Chrysostomus *De Sacerdotio cap.* 2.

XI. Quare Patroni & Collatores, liberam habentes præsentationem vel collationem, nullatenus satisfaciunt officio fidelis dispensationis, si eorum duntaxat rationem habere velint, qui apud ipsos pro obtinendo Beneficio instant, & rogant, aut ut hodierna phrasi loquamur, *sollicitant*; creduntque se satisfacere, si inter sollicitantes, digniorem eligant: cum facilè digniorem reperirent, si utilitatem Ecclesiæ & bonum commune seriò intendentes, eam curam inquirendi adhiberent, quam etiam adhibitam vellent à suis œconomis aut famulis, ut meliores & peritiores operarii, pro aliquo notabili ædificio extruendo, aut alio negotio temporali tractando, haberentur. Indicium non obscurum, quòd hujusmodi Patronis & Collatoribus major sit cura de temporalibus, quàm de spiritualibus, à quibus tamen non rarò plurium animarum æterna salus dependet. *Optimi videlicet rerum æstimatores, qui magnam de* MINIMIS, *parvam aut nullam de* MAXIMIS *curam gerunt*: ut de similibus per ironiam olim dixit S. Bernardus *lib.* 4. *De Considerat. cap.* 6.

XII. Latiùs de his actum in Tractatu Simoniæ circa Beneficia *parte* 1. *cap.* 9. §. 5. ubi unà ostensum est, quòd hi qui pro Beneficio, præsertim curato, rogant & sollicitant, vel hoc titulo meritò à Patronis & Collatoribus habeantur suspecti, tanquam Beneficio obeundo minùs idonei, juxta illud S. Bernardi *lib.* 4. *De Considerat. ad Eugenium cap.* 4. *Pro quo rogaris, sit suspectus ipse, qui ipse rogat pro se jam judicatus est. Nec interest per se, an per alium quis roget.* Et illud S. Thomæ 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 5. *ad* 3. *Si aliquis pro se rogat, ut obtineat curam animarum, ex ipsa præsumptione redditur indignus.*

XIII. Hactenus dicta de obligatione eligendi digniorem; & attendenda sola utilitate Ecclesiæ, sufficienter quoque ostendunt, omninò necessarium esse, ut Patroni & Collatores omnem humanum erga consanguineos & familiares affectum deponant, dum de Beneficiorum collatione deliberant. Si enim eo affectu ipsos laborare contingat, facilè fiet, ut hoc affectu præventi & excæcati, consanguineos licèt minùs dignos præferant dignioribus extraneis.

XIV. Imò necesse erit, ut Patroni & Collatores se contra hominum mundanorum (qui in Beneficiis & dignitatibus Ecclesiasticis non nisi lucra & honores seculi respiciunt) preces, sollicitationes, humanasque eorum ratiocinationes, quin & terrores, specialiter muniant ac præparent, ne alias hisce frangantur, & à tramite justitiæ cum summo suo discrimine avertantur.

XV. Verùm ad hæc omnia quis sat idoneus, nisi ei fuerit datum desuper? Quamobrem nihil magis necessarium his, quibus incumbit Ecclesiæ ministros constituere, & eligere, quàm ad Patrem luminum, & Spiritum fortitudinis, instanter recurrere: ut ille & illuminando intellectum ostendat, quis utilior Ecclesiæ minister eligendus; & voluntati robur tribuat, quo adversus humanas tentationes firma permaneat.

XVI. Legimus in Actibus Apostolorum *cap.* 1. quòd præsentatis duobus, *Joseph, qui vocabatur Barsabas qui cognominatus est Justus, & Mathia*, ut unus eorum ad Apostolatum eligeretur, ad hanc electionem properare Apostoli non præsumpserint; sed ad Deum confugerint, ut ipse ostenderet, quem ex duobus ad hoc ministerium elegisset: & orantes dixerunt, ait S. Textus: *Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum.* " Si igitur Apostoli ipsi (inquit magnus ille Archiepiscopus Bartholomæus De „ Martyribus ad Patres Concilii Tridentini) electioni „ illi faciendæ sese impares judicaverint: & si Clerus „ universus pro more veteri cum populo congregatus, „ id demum se ritè peracturum crediderit, si jejuniis, „ publicisque ordinationibus cœleste lumen opemque „ divinam sibi accersissent; non horrebunt Reges (idem „ dic de cæteris Collatoribus) eum per seipsos delectum „ habere? (a)

(a) S. Pius V. die 18. Martii an. 1567. Bullam dedit, qua decernitur, " quod si in concursu plurium Clericorum ad unum „ Beneficium, Episcopus minus habilem; postpositis magis idoneis, „ eligat; possint ii qui rejecti fuerint, à mala electione hujus„ modi ad Metropolitanum..... appellare. Licèt ea constitutio ratione concursus nullam in Galliis habeat auctoritatem; ostendit tamen quinam sit Ecclesiæ spiritus in suorum Ministrorum electione.

CAPUT IV.

Quam grave delictum sit accipere personam in collatione Beneficiorum; & unde hæc gravitas desumenda?

1. *Acceptio personarum in spiritualibus juxta Augustinum non est leve peccatum.*
2. *In Beneficiis curatis dicitur esse peccatum* mortale.
3. *Idipsum à nonnullis asseritur in omnibus Beneficiis.*
4. *Determinatio, an sit peccatum mortale vel veniale, est difficilis & periculosa.*
5. *Gravitas hujus peccati ponderanda ex bonis quæ impediuntur, & malis quæ causantur.*
6. *Hinc elucet, quàm grave sit accipere personam in promotione ad Episcopatum.*
7. *Idem ostenditur in electione ad Beneficium Parochiale.*
8. *Eadem & in Beneficiis inferioribus ponderanda.*
9. *Qui rectè æstimat pretium animarum, non facilè in collatione Beneficii, præsertim curati admittet acceptionem personarum.*
10. *Synodus Tridentina arguit peccati mortalis, qui minus dignos ad Episcopatum promovent.*
11. *Promoventes minus dignos: quomodo Ecclesiæ tenentur ad restitutionem?*
12. *Jus Patronatus pro onere reputandum.*

13. *Plu-*

13. *Plures illud horruerunt & respuerunt.*
14. *Noluit S. Gregorius se electioni Episcoporum immiscere.*
15. *Hincmarus Remensis imputavit Presbyteris, quòd laici meliores non præsentarent.*
16. *Quomodo idem hodie multis Ecclesiasticis imputari possit.*
17. *Prælati Ecclesiarum, quomodo suo exemplo Patronos incitare ad præsentandum meliores debeant?*

I. ACCEPTIONEM personarum in distributione Beneficiorum seu honorem Ecclesiasticorum non leve esse peccatum, jam pridem credidit Sanctus Augustinus *Epist.* 167. *num.* 18. " Nec sanè, quantum arbitror (ait) putandum est leve esse peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi, si illam distantiam sedendi ac standi, ad honores Ecclesiasticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore atque sanctiore?

II. Hic Augustinum loqui de dignitatibus & ministeriis Ecclesiasticis; atque acceptionem personarum in horum distributione non esse leve peccatum, post S. Thomam 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. in argumento *Sed contra*, tradunt uno consensu Theologi; asseritque post Sotum Gabriel Vasquez tractatu *De Benef. cap.* 2. §. 3. *dub.* 8. quòd in Episcopatibus & Beneficiis curam animarum habentibus annexam, semper sit eligendus dignior sub culpa *mortali*: additque: " In hoc *nullus dubitat*, quoniam est injustitia in re gravi: ideoque necessario erit *mortale*.

III. Quin & ipse Vasquez credit quòd in *omnibus* Beneficiis sit *mortale peccatum digniorem* prætermittere: quia & hic est *gravis* materia. " Omnia enim ista Beneficia (inquit) ut bona communia distribuenda pro meritis sunt in Christiana Republica, præcipuè præstimonia illa, quæ instituta sunt ad alendos Ministros Ecclesiæ, qui eligendi sunt, ut digniores esse, aut fore speratur Ecclesiæ utiles.

Citat in eamdem sententiam Covarruviam in *relectione Capituli* PECCATUM *paragra.* 7. *num.* 5. ubi docet, quòd " si Fundator Beneficii ad Beneficium vocaverit ex certa familia, tunc Patronus sub *mortalis* culpæ reatu, inspecta materia subjecta, tenebitur digniorem Episcopo exhibere.

IV. Verum quia, teste Augustino *lib.* 21. *De Civit. Dei cap.* 27. quæ sint peccata mortifera, quæ venalia, difficillimum est invenire, periculosissimum definire: &, ut ait in Enchiridio *cap.* 77. quæ sint mortifera, quæ venialia peccata, quæ levia, quæ gravia, non humano, sed divino sunt pensanda judicio, ideo nolo hic determinare, quandonam præcisè in acceptione personarum sit peccatum *mortale*, quando *veniale*: id mihi sufficit, nunquam sine culpa, eaque *non levi*, in hac materia esse acceptionem personarum.

V. Porro gravitas acceptionis personarum sive violationis justitiæ distributivæ in hac materia ex duobus potissimùm ponderanda videtur: nimirum ex multis gravibusque Ecclesiæ bonis, quæ per promotionem minus digni, contempto digniore, impediuntur; deinde ex malis, quæ per digniorem, non verò per minùs dignum impediri possent.

Ad bona quod attinet, omnia illa censentur impediri per acceptionem personarum, quæ in functione talis Ministerii Ecclesiastici dignior præ minùs digno procurasset.

Mala verò Ecclesiæ quæ peccatum acceptionis personarum augent, sunt ea omnia, quæ dignior postpositus, præ minùs digno impedire potuisset.

Hinc facilè est intelligere, quàm enorme ac perniciosum possit esse hoc acceptionis personarum crimen.

VI. Quid enim, si ad Episcopatum minùs dignus præ digniore eligatur? quàm multa sæpe animarum lucra, quotque Diœcesis, imò interdùm totius Ecclesiæ bona spiritualia impedientur, quæ dignior præ minùs digno in sua Diœcesi procurasset: imò in reliquas nonnunquam Diœceses & Provincias diffudisset? Quàm multa rursus mala impedire, quot abusus extirpare doctrinâ & pietate eminentior potuisset, quæ alius dotibus illis destitutus, impedire aut extirpare vel non potuit vel noluit?

VII. Similiter quantùm ad reformationem Cleri & populi, ad extirpationem vitiorum, & virtutum omnium augmentum, ipsarumque animarum salutem promovendam nonnunquam valeat Archipresbyter, Archidiaconus, Decanus, Plebanus, Pastor aliusve animarum director eruditione morumque integritate excellens, præ alio qui eruditione morumque integritate est inferior, nullus est qui non intelligat, & quotidiana experientia est planissimum. Quis enim non quotidie experitur, quantum, vel unus interdùm, in dignitate, aut notabili aliqua Ecclesiastica functione constitutus, per eminentem suam scientiam, fundatissimamque pietatem, fructum in messe Dominica faciat, præ multis aliis scientia & eruditione inferioribus?

VIII. Quinimò non rarò fit ut etiam inferiori Ministerio aut functioni Ecclesiasticæ applicatus, in pietate atque scientia exercitatior tum exemplo, tum oratione, tum etiam instructione, plurima bona fideli populo, præ minùs exercitato sit procuraturus, aut mala impediturus: ut consequenter nec leve futurum sit peccatum in simili provisione accipere personam, id est, ex privato affectu minus dignum digniori præponere.

IX. Divinitus dictum est olim à Sancto quodam Pontifice: *Æstimet quis pretium Dominici gregis, ut sciat quod meritum constituendi deceat esse Pastoris.* Dico quoque, *æstimet quis pretium Dominici gregis*, id est, salutem animarum, ut sciat quàm grave sit peccatum accipere personas in collatione Beneficiorum: ex quo contingit impediri quominus Dominico gregi ea omnia bona, quæ dignior impendere potuisset, frequenter non impendantur; aut mala per digniorem avertenda, sæpiùs non avertantur.

X. Ex quibus concluditur, admodùm esse verendum, ne quod Synodus Tridentina de concurrentibus ad promotionem Episcoporum affirmat, id coram summo animarum Pastore gregis sui pretium in veritate æstimante, in Collatoribus quorumcumque Beneficiorum, præsertim tamen curatorum, locum habeat: nimirum, *eos alienis peccatis communicantes* MORTALITER *peccare, nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.*

XI. Facilè quoque ex hactenùs dictis est intelligere, quòd promoventes minùs dignum, neglecto digniore, non tantùm rei constituantur gravis delicti, sed etiam ipsi Ecclesiæ, cujus in distributione Beneficiorum constituti sunt Ministri, ob infidelem dispensationem teneantur ad restitutionem bonorum, præcipuè spiritualium, quæ per promotionem dignissimi (quam Ecclesiæ ut fideles Ministri debebant) procurata fuissent: adeoque Patronis ac Collatoribus, qui hac in parte infideles fuerunt, incumbat, quantum in ipsis est, bona spiritualia illi Ecclesiæ, cui minùs dignum Ministrum dando, illa quasi abstulerunt, omni meliori modo procurare; atque ita justitiæ violatæ satisfacere.

XII. Ex his facilè intelligent, qui oculos spirituales habent, ut videant, jus Patronatus, aut jus collationis aut jus electionis ad Dignitates Ecclesiasticas, non tam esse reputandum tanquam aliquid multùm appetibile; sed potiùs ut onus humeris suis impositum.

XIII. Neque mirabitur, qui obligationem & pericula Patronorum & Collatorum expenderit, si plures hoc onus exhorruerint, & à se abjicere studuerint.

Quomodo Valentinianus I. Imperator; Item Ludovicus VI. & Ludovicus IX. Reges Galliarum hanc provinciam recusaverint, & horruerint ob pericula illi annexa, notavimus suprà *parte* 1. *tit.* 13. *cap.* 1. 5. & 6. alias *cap.* 5.

Intelligebat indubiè hoc onus Catharina Regina Portugalliæ, de qua in vita B. Bartholomæi *De Martyribus lib.* 2. *cap.* 12. refertur dictum: " Quòd optaret ut, durante suo regimine, Prælati Portugalliæ essent immortales: quò fieret ut nullum ad Episcopatum promovere teneretur: dicens, sibi plus quam satis esse, si pro seipsâ & toto suo regno deberet respondere, licèt se responsalem non constitueret pro salute animarum.

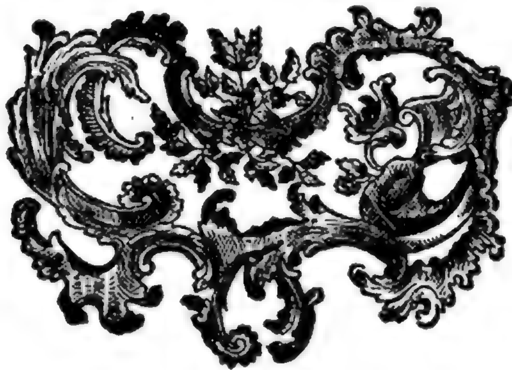
XIV. Sed quid mirum, si Reges aut Principes, aliive fideles laïci onus illud reformidarint; cum & ipse Gregorius M. Summus Pontifex, adeò lumine charitatis, & cœlestis sapientiæ illustratus, interrogatus à Clero Mediolanensi de persona in Episcopum eligenda, responderit, se quidem contra personam illam nihil reponendum habere: " Verumtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio est, inquit, ad *suscipienda Pastoralis curæ meæ onera, pro nullius unquam misceri persona, orationibus prosequor electionem vestram,* ut omnipotens Deus, qui futurorum actuum nostrorum semper præscius, talem vobis Pastorem præbeat, in cujus lingua & moribus exhortationis divinæ pascua valeatis invenire: in cujus mente & humilitas cum certitudine fulgeat, & severitas cum pietate; qui vobis viam vitæ non solùm legendo vel loquendo, sed etiam vivendo possit ostendere; quatenus exemplo illius discat vestra dilectio ad æternæ patriæ desiderium suspirare.

Utinam hanc Sanctissimi Pontificis humilem deliberationem ritè expenderent plures Ecclesiastici & laïci, qui quantumvis longissimè à capacitate S. Gregorii in discernendis conditionibus personarum, quæ ad functiones Ecclesiasticas obeundas exiguntur, distent, avidè tamen promotioni personarum ad Ecclesiasticas dignitates se immiscent.

XV. Olim Presbyteris suis improbrabat Hincmarus Archiepiscopus Remensis, quòd ipsi, sollicitando Patronos, quin & xenia eis offerendo, in causa essent, quòd meliores & digniores Clerici non præsentarentur: " Quia quique Fideles (ait) si vestra culpa non esset, plus quærerent bonos Clericos, quàm vestros denarios: & hoc non suffertis: sed vos & vestros nutritos in maledictionem mittitis, cum, dato Patronis prœmio, vobis & illis peccatum emitis." Habetur *tom.* 8. Concil. general. *col.* 591. *Edit. Labb.*

XVI. Si hodiernas Clericorum pro Beneficiis sollicitationes & cursitationes attendamus, & quomodò etiam ipsi Ecclesiastici, non pro dignioribus, sed suis consanguineis & familiaribus apud Patronos instent, nôn sine fundamento judicare poterimus, quòd frequenter ipsis Ecclesiasticis sit imputandum, quòd Patroni digniores non præsentent; nec veras de Beneficiis Ecclesiasticis ideas concipiant: dum ea ab ipsis Ecclesiasticis ita ambiri vident.

XVII. Si ipsi quoque Episcopi aliique Ecclesiarum Prælati in collatione Beneficiorum ostenderent suo exemplo, nihil carni aut sanguini, vel favori vel amicitiæ tribuendum, sed sola merita esse attendenda, indubiè multùm moverent Patronos, ut & ipsi in sua præsentatione attenderent sola merita & digniores præsentarent: ubi è contrario dum vident Prælatos ipsos Beneficia pro affectu privato potiùs quam pro meritis distribuere, quid mirum, si ipsi eorum exempla imitentur, & de Beneficiis, non secundùm merita, sed pro affectu disponant?

MONU-

MONUMENTA JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI,

Quæ in primo volumine citantur.

MONITUM.

ADSUNT simul Monumenta, quæ in prioribus hujus operis editionibus dispersa leguntur, Collecta, Lector ea reperiet secundùm seriem paginarum in quibus citata sunt: huic collectioni inserere oportuit declarationem Ludovici XIV. an. 1693. & ejus Successoris Lud. XV. Edictum an. 1749. Cum enim Geminum hoc utriusque Regis Galliarum decretum in decursu operis citatum fuerit, manca profectò videretur ea collectio, si hæc duo decreta desiderarentur. Ut autem ordo, quem in opere monumenta obtinent, innotescat, singula litteris majusculis, quibus in decursu operis notata sunt, in ista collectione designantur.

Monumentum I. *citatum pag.* 23. *num.* VIII.

A.

SENTENTIA CONSILII BRABANTIÆ PRO JURE PAROCHORUM

Per se concionandi, non obstante Stationariorum immemoriali possessione.

CUM in Consilio clementissimi Domini Nostri Regis Caroli ejus nominis secundi; Regis Castiliæ, Legionis, Arragoniæ, utriusque Siciliæ, Jerosolymæ, Lusitaniæ, Navarræ,&c. Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgii, Lucemburgii, &c Comitis Habspurgensis, Flandriæ, Artesiæ, &c. Constituto in hac sua Provincia & Ducatu Brabantiæ, quæstio & lis mota fuerit inter Patrem Priorem & Conventuales Patrum Prædicatorum hujus civitatis Bruxellensis, Impetrantes ab una, & Dominum Præpositum, Pastorem, Æditúos & Magistros Pauperum Ecclesiæ Parochialis de Caudenbergh ejusdem civitatis reos citatos ab altera partibus, in qua cum partes in rotula 7. Novembris 1674. regulatæ fuissent verbalia suas in memorias reducere, atque hinc inde satisfactum fuisset, Impetrantes per suos dixissent in substantia: Primò quòd, cùm ipsi Impetrantes vel ab anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto & sequentibus, ulteriusque usque ad exhibitionem dictarum memoriarum, stationem suam semper habuerint in Ecclesia Parochiali Citatorum, ad concionandum in eadem Ecclesia quibuslibet Festis totius anni, pariterque ad corrogandum cum scutella eleemosynam pro dicto suo Conventu, tempore concionis in eadem Ecclesia per aliquem suorum Religiosorum, signanter cum id notoriè constaret ex documentis id concernentibus penes ipsos, prædecessoresque eorum omni tempore asservatis, quodque dicti Impetrantes à prædicto immemorali tempore usque ad præfatam exhibitionem memoriarum pacifica & quieta possessione gavisi essent, ut in prædictis concionibus stationalibus in dicta Citatorum Ecclesia circuirent per quemdam Religiosorum suorum pro eleemosyna sui Conventus, prout id omnibus manifestum erat; his nihilominus non obstantibus contigisset prima die Maji anni superioris 1674. concionante in præfata Citatorum Ecclesia hora ordinaria Patre Procuratore Conventus Impetrantium, eoque juxta priscam consuetudinem auditoribus omnibus commendante eleemosynam, cum exinde socius ejus cum capsula sua circuire intenderet, hoc ipsis via facti fuerit inhibitum ab Æditúo & Magistris Pauperum ejusdem Parochiæ, qui eo usque fuerant inconsiderati, ut via meri attentati, turbationis, via facti & novitatis, specialiter verò idem Æditúus, fratri laico Impetrantium & socio præfati Patris Procuratoris inhiberent circuitum cum scutella sua eleemosynaria, ita ut præfatum fratrem laicum secedere & abire compulerint, non sine magna admiratione scandaloque publico quorumvis auditorum, pariterque cum maxima ignominia & contemptu sui Conventus; quin imò quod amplius est, quòd idem Æditúus publicè scutellam clausisset, tali modo Impetrantium pacificam & immemorialem possessionem impediens, quod plenè constaret ex testimoniis præparatoriis & depositionibus Joan. Beckers & Joan. Van Essche; qui concioni iisdem die & hora interfuerant; posse verò idem amplius plurimorum testimonio roborari & manifestari, causa eo directa, quòd talia & via facti & attentata directè repugnarent sæpius memoratæ priscæ & immemoriali possessioni Impetrantium; itidemque essent contraria Diplomatibus quibusvis & Edictis Supremorum hujus Belgii Principum, quodque insuper quæ providerent, jurisque sui æquitatem conservarent, Impetrantibus consultum fuisset ad prædictum Consilium recurrere, quòd idem consecutivè humillimè implorassent & requisissent, idcircò ut eidem placuisset in finem præscriptum ipsis concedere litteras patentes manutenentiæ in forma, quòd conformiter ad prædictas ipsorum preces eædem ipsis litteræ indilatè concessæ fuerint & expeditæ à die 7. Maji 1674. quòd easdem in promptis etiam executioni mandari curassent, ad diem undecimam ejusdem mensis Maji 1674. per primarium præfati Consilii Apparitorem, prout ex ejusdem relatione pateret; quòd idem primarius Apparitor, cum ei debitè innotuisset de possessione Impetrantium, & turbatione via facti Citatorum, eosdem Impetrantes nomine Suæ Majestatis ut Ducis Brabantiæ manutenuisse in possessione circumeundi cum scutella per Religiosos suos tempore concionis stationum suarum in dicta Ecclesia, pariterque emolumentorum inde provenientium, & eorum quæ inde dependerent, quòd idem primus Apparitor rùm insuper jussione expressa mandasset Æditúo Pepermans, omnibusque ad quos spectare posset, ne Impetrantes in pacifica & tranquilla sua possessione ejus quod suprà memoratum est, turbarent, aut quovis modò impedirent; ulteriùs ut ipsi Citati impedimenta quæcumque, & turbationes dictæ pacificæ & tranquillæ possessioni contrarias indilatè & sine ulla mora absque sumptu & damno amoliri tenerentur & reparare. Quòd dicti Citati videlicet tam Æditui quàm Magistri Pauperum, prout & Pastor primario Apparitori exequenti in promptis respondissent, Impetrantes deinceps in Templo suo non concinonaturos, aut ad Templum suum venturos (quòd maximè notandum foret) ut in concionibus suis quæ singulis diebus anni Festis haberentur, circui-

circuirent cum scutella; quòd ipsi Citati Impetrantibus expresse admodùm inhiberent ne cathedram suam in prædicta Ecclesia sua ascenderent, quodque talis esset prætensim intentio Pastoris ejusdem Ecclesiæ; quòd ipsi Citati non obstantibus præmemoratis rigorosis mandatis & Edictis hujus Supremi Consilii & in contemptum auctoritatis ejusdem eo usque fuissent temerarii, idque in præjudicium prædictæ manutenentiæ executioni mandatæ, ut die secunda Pentecostes anni elapsi 1674. mero attentato & via facti impedivissent Patrem Godefridum Goddry Religiosum Ordinis Impetrantium, quominùs cathedram ascenderet, & juxta antiquam & immemorialem suam possessionem in prædicta Citatorum Ecclesia concionaretur hora octava matutina; quòd ipsi Citati in eum finem & effectum videlicet dictus Pepermans cum suis, introrsum ad januam dictæ cathedræ novam jussissent affigi seram nec clavim tradere voluissent qua aperiretur; quòd ipsi Citati è contrario istorum speciatim dictus Pepermans cum magno scandalo & ignominia Ordinis Impetrantium, vice Patris Godefridi Goddry, Patrem quemdam Capucinum dictam cathedram jusserint ascendere, ut ibidem vice ipsius concionaretur, quæ omnia plenè constarent ex præparatoriis & juratis attestationibus Huberti Gooffens Professione sua Typographi in hac civitate, & Adriani van der Vlot professione Oenopolæ, qui in memorata Ecclesia tum præsentes interfuere; quòd dictus Pepermans contra primum Impetrantium injuriosa & scandalosa quædam verba protulisset, quòd super eo & super memorata via facti in promptis nomine Impetrantium tanquam super mero attentato facta fuerit protestatio simulque fuerint requisitæ desuper litteræ patentes attentati in talibus causis servientes, cum ulteriori interdicto ne simile quid inposterum attentaretur, sub pœna sexaginta realium aureorum qui cederent emolumento suæ Majestatis, quodque exemplar illarum traderetur in manu Officio Fiscalis, ut ad onus prævaricantium sui muneris debitum exequeretur; quòd viso libello, & consulto Officio Fiscali, idem libellus remissus esset ad rotulam, ut ibidem fierent supplicationes in eo expressæ, inhibitione facta Citatis ne quid attentarent usque ad diem primam servientem, quòd dictus libellus in præfata rotula fuerit exhibitus, dataque illius inspectione Citatis iidem eo usque fuissent passione abrepti ut noluerint eidem acquiescere aut obedire; quòd è contrario dicti Citati continuè turbassent Impetrantes qui hactenus in tranquilla & pacifica fuerant possessione (ut supra dictum est) quòd cum in finem nunquam permisissent Impetrantibus, ut præfatæ litteræ patentes manutenentiæ effectum suum sortirentur, non obstantibus rigorosis mandatis, jussionibus & interdictionibus hujus Consilii, quòd idcircò, usque in hanc horam nunquàm voluissent admittere Impetrantes, aut Religiosos ab eis missos ut concionarentur, aut cum scutella pro eleemosyna circuirent, sed eosdem semper dimisissent cum ignominia totius sui Ordinis, & contemptu auctoritatis hujus sæpe memorati Consilii; adeoque, ut suprà dictum est, nolentibus Citatis acquiescere & obedire expressis mandatis, quæ in præfatis litteris manutenentiæ urgebantur & continebantur, ex parte Impetrantium fuerint citati ad opponendum per eundem primarium Apparitorem ad rotulam 30. Maji tùm proxmè elapsi post Vacantias; quòd Van den Branden ibidem comparens pro Impetrantibus proponendo exposuisset contenta litterarum suarum patentium manutenentiæ, & conclusisset pro auctoritate mandatorum in iis expressorum, & aliàs prout in mandato & in casum litis, pro recredentia cum expensis, damnis & interesse, quòd Van den Branden eodem die exposuisset contenta in præfato suo libello in materia attentati, & conclusisset prout in eodem cum expensis, quòd Du Prenne pro Citatis contra conclusiones Van den Branden ibidem consignatas & captas, esset contestatus die 27. Junii 1674. adeoque conclusisset pro sub & obreptione dictarum litterarum patentium manutenentiæ, & ulteriùs ad non receptionem tam in materia principalis quàm attentati, equidem in modo & forma cum expensis, idque maximè ob rationes prætensim quòd Archiepiscopi nemini tribuerent auctoritatem ad concionandum, nisi Pastores in eo consentirent, quòd illud Impetrantibus esset prætensim notum, tam ex eorum patentibus, quàm ex quodam prætenso mandato quod ipsis Pastor fieri curasset, quòd ipsi prætensim mandatis talibus acquievissent, in eumque finem prætensim se domi continuissent feria secunda Paschatis, dieque Annuntiationis Divæ Virginis, quòd per illud Impetrantes prætensim renuntiassent suæ stationi, quòd similes stationes essent revocabiles ad nutum Pastoris loci & Superioritatis Ecclesiasticæ, quod tale quid prætensim patuisset in statione Patrum Minoritarum civitatis Mechliniensis, qui similem stationem prætensam obtinebant vi contractus à multis annis in Metropolitana ejusdem civitatis; quodque hoc contra Stationantes prætensim esset judicatum in magno Consilio suæ Majestatis ibidem anno 1664. quod tales stationes prætensim precariò donentur & concedantur, quod his positis ipsi Citati Cathedram suam occludendo Impetrantibus turbationem nullam movissent, quod per illud jure suo usi fuerint & nemini fecerint injuriam, quod per illud prætensim multò minus attentarint, quod contra hæc per Van den Branden pro Impetrantibus fuisset replicatum in rotula 5. Septembris tum proximè elapsi, adeoque concludendo perstitisset, ut alias, ut ante ubique cum expensis, vel quod alias, &c. idque propterea quod pro maxima parte positiones præfatæ responsionis Citatorum expresse admodum ab Impetrantibus negarentur, quod acceptaretur confessio à Citatis facta, quod Pepermans cum suis origo esset & prima causa turbationis illius via facti, & modi agendi, quod præparatoriæ attestationes Citatorum minùs adversarentur Impetrantibus quàm faverent, quodque easdem (in quantum pro) cum confesso turbationum ibidem factarum acceptarent, quod contra hæc Du Prenne simpliciter loco duplicæ perstitisset, atque tale erat factum & casus politio & in quo Citati planè fuissent infundati, dum interim suprà, & causa ad probandum regulata plenè patere quòd Impetrantes à tempore immemoriali fuissent in pacifica & tranquilla possessione concionandi in Ecclesia Citatorum, quibuslibet anni Festis diebus, concionisque tempore circumeundi cum scutella pro eleemosyna sui Monasterii; quod illud satis patuisset ex notitiis quas desuper tot seculis servassent, & in lite per extractum authenticum exhibitis, posset que ulteriùs manifestari ubi negotium ad id dispositum & ordinatum fuerit, quod ipsi Impetrantes principaliter & unicè ex auctoritate prædicti Consilii se manuteneri curavissent in possessione circumeundi cum scutella pro eleemosyna sui Conventus, toties quoties in Ecclesia Citatorum concionarentur, quod illud præcise demonstraret exacta relatio primarii Apparitoris qui eas litteras executioni mandavit, pariterque ipsum manutenentiæ Diploma ad quod brevitatis causa remitteretur, quod talis possessio & turbatio tanquam versans in negotio purè temporali spectaret ad notitiam Tribunalium Civilium, quod ipsi Citati, & specialiter Pepermans ejusque consortes auctores & perturbatores fuissent pacificæ & tranquillæ possessionis Impetrantium, quod illud superabundè declaretur & præscriptis, cum præparatoriis attestationibus ex parte sæpius memoratorum Impetrantium traditis; præteriretur quod omnes Canonicæ leges, omnes Synodi & Sacrosancta Concilia, permulta insuper decreta sanctæque Sedis expressa mandata, quæ ab immemoriali tempore usque ad prædictarum memoriarum exhibitionem, emanarunt, nihil aliud clament, nisi quod Religiosis ex Ordine Impetrantium, ubivis, in quibuscumque Ecclesiis, sacellis & locis absolutè permissum esset concio-

concionari, Verbumque Dei populis annuntiare; prout id instructivè ulteriùs deduceretur; quod non foret in potestate illius alterius Ecclesiasticæ superioritatis talia revocare aut irrita facere, attento quod hoc ab eo fieri deberet, qui talia Privilegia & potestatem ipsis Ordinique ipsorum in perpetuum concessisset, quod id solummodò spectaret ad potestatem suæ Sanctitatis quæ propter rationes, eam moventes sola hoc posset revocare: verùm cum nullæ hactenus fuissent rationes, ut tales revocationes fierent; sed è contrario ut hæc Privilegia magis & amplius augerentur ob beneficia & utilitates quas populus inde quotidie perciperet, hinc ne minima ratio quidem aut fundamentum subesset, cur talis ipsorum immemorialis possessio Impetrantibus denegaretur; ultra ea quæ superiùs sufficienter essent declarata, quæque itidem suo tempore demonstrarentur (si opus foret) ultra confessionem ab ipsa parte superiùs factam, quod hæc turbatio unicè & specialiter oriretur à dictis Æditius & Magistris pauperum præfatæ Ecclesiæ S. Jacobi de Caudenbergh, ut constat ex actis per eos ipsos in lite productis, nec possent iidem Citati ex quadam attestatione Philippi Verdelet, data 16. Maji, tum proximè elapsi, & ab iis similiter in lite exhibita commodum ferre, attento quod per illam se iidem jugularent, cum idem Deponens testabatur quod ad requisitionem Citatorum missus fuisset ad Monasterium Impetrantium, ut ad diem 1. Maji Concionatorem haberent; at ea conditione quod in eadem Ecclesia pro eleemosyna sui Conventus non circuirent, quid adhuc egerent testibus, & quid manifestius ad condemnationem Citatorum, quandoquidem per id ipsum possessionem Impetrantium quoad conciones de novo continuassent, turbationemque etiam tum solummodò movissent quoad temporale, sive concernens circuitum cum scutella pro Conventus sui eleemosyna; & quandoquidem in materia possessoria & ad obtinendum in materia manutenentiæ nihil aliud secundùm jura requireretur præter probationem possessionis & turbationem ex adverso motam, & consequenter, ad Impetrantes quoties in Ecclesia Citatorum concionarentur, impediri aut turbari licuisset in circuitu cum scutella pro eleemosyna sui Conventus, prout effectu contigisset, uti esset in confesso vel ipsius partis; hinc firmum esset ac stabile quod Impetrantium litteræ patentes in hoc casu deberent confirmari cum expensis, damnis & interesse, cum possessio hic superiùs clarè esset demonstrata; quin ipsi parti esset in confesso, quodque turbatio adversus hæc mota, etiam resultaret ex factis hic ante descriptis ab ipsa parte passim admissi, & ab Impetrantibus præparatoriè plenè probatis cum præsentatione eadem facta ulterius ad superabundantiam probandi, si opus foret, quibus omnibus attentis, &c. hic conjungendo, &c, persisterent etiam nunc Impetrantes expressè admodum prout alias, cum expensis, aut alias salutariter omni meliori modo, prædicti verò Citati in scripturis suis memorialibus dixissent sequentia in substantia: quod quandoquidem inter Citatos statutum esset ob graves admodum rationes accedente etiam prævio mandato Superintendentium eleemosynis Impetrantem cum gratiarum actione amovere, & indicare quod inutile foret ut deinceps Religiosos suos ad ipsorum Ecclesiam mitteret ad concionandum Festis diebus, quo sibi ad exclusionem ejusdem Ecclesiæ & Pauperum propria facerent emolumenta circuitus tempore concionis, prædicti Æditui & Magistri Pauperum in corpore Impetrantem de eadem resolutione certiorem ante fecissent in Quadragesima 1674. exponentes ipsi magnum gravamen necessitatem & paupertatem tam Ecclesiæ quàm pauperum, super quibus cum Impetrans deliberasset cum Patribus discretis sui Conventus, respondisset personis præfatis, se nolle ut deinceps quispiam Religiosorum suorum Ecclesiam præfatam concionaturus intraret, seque expunxisse & delevisse concionem seu Thema per quemdam suorum Religiosorum compositum & destinatum concioni ibidem habendæ; quocirca conformiter ad resolutionem prædictam & responsum desuper datum, Religiosos suos domi detinuisset feria secunda & tertia Paschatis, & Festo Annuntiationis Divæ Virginis, dùm & conciones per alios fuerunt habitæ, & circuitus pro eleemosyna factus ad emolumentum Ecclesiæ præfatæ & Pauperum, Festo autem SS. Apostolorum Philippi & Jacobi ad requisitionem Citatorum, quemdam Religiosorum suorum misisset Impetrans ut iterum concionaretur, cui facto cum ne minima quidem subesset suspicio quòd sibi voluisset Impetrans attribuere prædictam oblationem directè contra resolutionem ipsi intimatam, contigisset quod præfati Æditui & Magistri Pauperum simile quid observantes, fratri laïco inhibuissent ne circuiret, quibus fuisset Impetrans quasi verò permotus, ut in hocce Consilio peteret litteras patentes manutenentiæ, quibus obtentis, ob reticentiam verarum causæ circumstantiarum, vi earum Citatis diem indixisset in rotula per primarium Apparitorem 12. Maji 1674. ad trigesimam ejusdem mensis, quantumvis verò prædicti Citati dicto primario Apparitori expresse declarassent hanc suam esse intentionem, quòd Religiosi Impetrantium deinceps non concionarentur pro emolumentis oblationum quoque idcircò se vellent opponere, adeoque prænominatæ litteræ manutenentiæ resolverentur in simplicem citationem, tam secundùm jus scriptum quam praxim hujus prædicti Consilii, nihilominus Impetrans, eo titulo quod cuidam Religiosorum suorum inhibuissent Citati ne concionaretur feria 2. Pentecostes ejusdem anni 1674. libellum ulteriùs obtulisset 13. Maji, & super inhibitione aut impedimento prætensim requisivisset litteras patentes attentati, obtinuissetque ut remitteretur ad rotulam cum interdicto provisionali usque ad primam; quod postmodùm 30. per Procuratorem suum Van den Branden proponentem primò in materia manutenentiæ jussisset enarrari contenta litterarum suarum patentium, & conclusisset pro confirmatione mandatorum in iis expressorum, aut alias prout in mandato, & in casum litis ad recredentiam, facta Procuratori Du Prenne occupanti pro Citatis earum litterarum visione cum tribus annexis præter relationem, & proponens eidem in materia attentati repetiisset similiter contenta libelli, concludens prout in eodem cum expensis ac sustinens quod concessa interdictio effectum suum continuaret fortiri; contra quæ simul & semel respondentes Citati in rotula 17. Junii subsequentis, conclusissent in finem ut litteræ patentes manutenentiæ in hoc Consilio impetratæ declararentur sub & obreptitiæ, quodque Impetrantes, eo quòd vi earum taliter, & prout fecerant, conclusissent pariterque in materia attentati declararentur, equidem in modo & forma non receptibiles cum expensis, aut alias, &c. cum rationibus extra mandatum peremptoriè allegantes, quod prætensis circuitus cum scutella tempore concionis super quo D. Impetrans se voluisset manuteneri, in omnem eventum, ut accessorius solummodo considerari posset ad jus concionandi, quod autem Domini Archiepiscopi Mechlinenses in hac Diœcesi auctoritatem non concederent concionandi nisi ea conditione, ut in hoc ipso pariter consentirent Pastores, prout id Impetranti probè notum erat, & alias ex patentibus Religiosorum posset videri, præter quæ, verum esset quòd Pastor in hac Citatus ipsi prohibuisset in Parochiali sua Ecclesia concionari; cui inhibitioni effectivè etiam Impetrans acquiivisset, quin effectivè renuntiasset prætensæ suæ stationi juxta certificationes cum responsione præfata exhibitas, quod similes stationes precariæ tantùm reputarentur & dependentes pro omni tempore à voluntate Pastorum & alterius Ecclesiasticæ Superioritatis qui easdem possent revocare, prout simile quid patuisset in statione quam

quam Patres Minoritæ Mechliniæ vi contractus & à multis annis habuissent in Metropolitana Mechliniensi; cum enim in ea causa à prædictis Patribus requisitæ essent litteræ manutenentiæ, iidem per sententiam desuper secutam in magno Suæ Majestatis Consilio 12. Novembris 1665. declarati fuissent infundati & non receptibiles, quibus attentis dici non posset turbationem ullam motam esse contra Impetrantem per occlusionem Cathedræ concionatoriæ, multò minus turbationem talem quæ redoleret attentatum aut viam facti; contra quæ replicando Impetrans, easdem allegationes, licèt admodum peremptorias, nudè & simpliciter impugnasset per impertinentiam & negationem, nec quidquam ex sua parte novi in contrarium allegasset, cum autem Citati simpliciter loco duplicæ perstitissent, partes in rotula septimæ Septembris tum proximè lapsi regulatæ fuissent rescribere per memorias, cui Citati satisfaciendo ex sua parte produxissent allegationes & deductiones hic suprafactas, quatenus inde posset conjici Impetrantes non esse fundatos, his addendo quod concionare & Verbum Dei populo annuntiare præcipua Episcoporum esset functio juxta Apostolicam doctrinam & Concilii Tridentini testimonium *sess.* 24. *cap. de reform. Imò Episcopis solis prædicandi munus de jure competeret, cæteris nonnisi ex ipsius concessione*, ajebat idem Concilium *sess.* 5. *de reform. cap.* 2. post S. Gregorium Nazianzenum & Philosophorum *de sacra Episcoporum autboritate cap.* 13. §. 1. hæc concionandi auctoritas reputaretur ab Episcopis propriè & ad exclusionem quorumvis aliorum communicata Pastoribus, cuilibet in sua Parochia, tanquam eorum Vicariis ibidem & Coadjutoribus, & juxta doctrinam Barbosæ in Collectaneis ad idem Concilium Tridentinum *sess*...... *cap.* 4. §. 4. unicum Impetrantium munus foret aliorumque Religiosorum subvenire Episcopis in prædicationis ministerio, cum rogati aut vocati forent, propter quas rationes etiam hic non liceret ullis Religiosis concionari in Parochiali Ecclesia, nisi cum venia Illustrissimi, quæ venia etiam non aliter concederetur, nisi ea conditione quod in eo consentire deberent Pastores, juxta notorias patentes Impetrantium & quorumvis aliorum Religiosorum, adeò ut, cum Impetrantes de jure forent impotentes ad concionandum in præfata Ecclesia Parochiali de Caudenberg, nisi cum venia Illustrissimi & pariter Pastorum ibidem, prætensa eorum possessio non posset idcirco aliter admitti quàm ut precaria aut gratiosa, quandoquidem notorium foret quod quidquid necessariò deberet ex alicujus permissione fieri, revocari etiam posset ad nutum permittentis *cap.* si cui. *de Præbendis in VI.* & Bartol. *in l.* jubemus §. sanè si hæc *Cod. de Sac. Eccl.* Commentarios faciens ad verbum PERMITTERE, *dum à legislatore usurpatur, denotat perpetuitatem, propterea quod lex perpetua sit, contrarium tamen obtinet in aliis rebus præsertim gestis à particularibus, in quibus istiusmodi verbum significat actum temporaneum, qui à permittente post unum actum deinceps impediri possit, utpotè precariò concessus.* Adeò ut omnimodè infundatum esset quod ex speculatione quorumdam actuum consecutivè factorum ex necessitate & ex prævia permissione, deducere quis vellet possessionem ut manuteneretur juridicè invito & renuente permittente, prout hic contingeret, non solùm contra voluntatem priorum Citatorum, verum etiam ipsius Illustrissimi Archiepiscopi, cum tamen munus prædicandi in Ecclesia Parochiali adeò sit functioni Pastorali annexum, ut nemini, ne quidem pro tempore concedi possit nisi cum venia & interventione Pastorum; procul absit ut Religiosi ad similes Cathedras jus perpetuum possent prætendere ratione alicujus possessionis, quæ non alia foret nisi precaria aut gratuita, non solùm contra bonum institutum & ordinem qui in Hierarchia aut Ecclesia foret, verùm etiam in præjudicium Parochianorum qui per talia à Pastoribus suis abstraherentur, privarenturque cibo aut nutrimento Verbi Dei ipsis per eosdem Pastores subministrando, tam de jure divino, quàm naturali, siquando autem Pastores ob multiplices occupationes idem per se facere non possent, tum exacti muneris & obligationis ipsorum foret ad id committere & substituere personas idoneas, quod fieri necesse erat cum absoluta dependentia, ut iidem Pastores amovere possent concionatores qui sæpius ratione incapacitatis nullum fructum aut utilitatem conferrent Parochianis, adeò ut manutenentia per Impetrantes requisita malo admodùm foret exemplo, existimante Carolo Fevret in Tractatu *de abusu lib.* 3. *cap.* 3. propterea nullam manutenentiam concedi posse in simili materia aut casu, qualis erat de Verbo Dei annuntiando, quæ opinio corroboraretur & stabiliretur per declarationem Cardinalium datam super 4. *cap. sess.* 24. prædicti Concilii Tridentini, in verbis: *nulla habita ratione cujuscumque consuetudinis etiam immemorialis*, dum agit de Monachis volentibus sibi attribuere auctoritatem concionandi in Cathedris Dominorum Episcoporum aut Pastorum, insuper verò bene examinando fundum negotii manifestè deprehenderetur, quod Religiosi nullum possint habere titulum ut per se in prædictis Cathedris concionarentur, illis repugnante jure divino, contra quod nunquam præscriberetur, & prædictis Constitutionibus Pontificiis, adeò ut ex æqua justitia nequidem in eo possent manuteneri contra resolutiones quæ in contrarium sumerentur auctoritate ordinaria & in vim juris communis, quarum executio nunquam censeretur incidere in viam facti aut attentati *c.* 2. *de spoliat.* in VI. quo expressè deciditur quascumque vias turbationis, attentati aut spoliati cessare, quandocumque is, contra quem agere intendimus, munitus esset & suffultus jure communi, ad quæ omnia conformiter etiam judicatum foret in præfato magno Consilio, in casu huic simili, non obstante antiqua & immemoriali possessione interveniente, & quidem innixa cuidam contractui ex parte prædictorum Minoritarum, præterquam quod in casu subjecto concurreret, Impetrantes stationi suæ prætensæ in omnem eventum renuntiasse per responsum quod dedissent prædictis Æditius & Magistris Pauperum latiùs in acta quæ inde extat, memoratum, *quemadmodum enim possessio animo retineretur, ita contraria animi declaratione amitteretur.* Conchrius *in var resolut. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 43. & quantumvis postea Festo SS. Philippi & Jacobi anni tum proximè elapsi concionati fuerint, id contigisset ad requisitionem Citatorum, qui existimaverant Impetrantes sese conformaturos juxta normam prædictarum resolutionum ipsis antea propositarum, quibusque jam tum, cum tertiò recurrisset occasio concionis ad diem festum, acquievissent, ut pateret ex documentis in lite per Citatos exhibitis, ad quæ omnia consecutivè pluresque alias rationes persisterint Citati in & super omnibus, prout alias cum expensis, aut alias salutariter, &c. Postmodum autem die videlicet 6. Februarii ultimò elapsi oblatus fuisset libellus à prædictis Citatis in quo exponebatur in substantia, quod in materia manutenentiæ litem sustinerentur Citati contra prædictos Impetrantes ratione cujusdam stationis Festorum dierum, in qua iidem Impetrantes nitebant per Curiam manuteneri, licèt malè & infundatè, prout à Citatis in lite ex variis capitibus fuisset demonstratum, quibus iidem pro ulteriori confirmatione æquitatis sui Juris lubenter adjunxissent, sententiam ibidem annexam pronuntiatam in magno Mechliniensi Suæ Majestatis Consilio in materia simili manutenentiæ, inter Reverendum Patrem Provincialem Guardianum & Conventuales Minoritarum ibidem ab una, & Dominum Archiepiscopum, junctis Dominis Præposito, Decano & Canonicis Metropolitanæ Ecclesiæ ab altera partibus, ex qua constaret prædictos

dictos Patres Minoritas declaratos esse non receptibiles, eò quòd voluissent manuteneri in statione quam prætendebant vi contractûs & ex antiquo se obtinere, ut in eadem Metropolitana concionarentur, ulteriùs ad prædictum finem lubenter etiam adjunxissent Supplicantes, quod contra manutenentiam per Impetrantes requisitam sese opposuissent ex prævio consensu, mandato & jussione Illustrissimi Archiepiscopi, qui etiam ulteriùs declarasset suam esse intentionem, ut deinceps in præfata Ecclesia Parochiali, quoad punctum concionandi, assumerentur tales Concionatores seu Seculares, seu Regulares, quales prædicti Pastores judicarent expedire: At verò cùm status negotii obstaret quominus Citati eadem exhiberent, recurrerent ad prædictum Consilium, humillimè supplicantes quatenus prædicta facta & allegata insuper ad litem assumerentur, idemque libellus ad dictum effectum ratus haberetur pro Civili, quo viso libello, cùm statutum fuisset, ut supplicantes petitionem suam exponerent in rotula, debitè vocata aut citata parte, aut ejus Procuratore, factaque illius in rotula expositione, dicti Impetrantes contra exhibuissent rationes impertinentiæ. Quibus omnibus benè & maturè expensis, clementissimus Dominus noster Rex Dux Brabantiæ, &c. admittens ad litem præfatum libellum Civilem & rationes impertinentiæ, declarat præfatas litteras patentes manutenentiæ sub & obreptitias, Impetrantesque, eò quòd vi earum taliter & prout fecerunt, concluserint, pariterque in materia attentati infundatos & non receptibiles; condemnans eosdem Impetrantes in expensas hac de causa factas, juxta debitam taxam & moderationem præfati Consilii. Actum & pronuntiatum Bruxellis 3. Octobris 1675. extensumque ad requisitionem & sumptus Citatorum.

A.V.GHINDERTAELEN.

Monumentum II. *citatum pag.* 31. *num.* IV.

B.

Latin	Dutch	French
Ordinationes seu constitutiones datæ à summo Consilio seu Senatu Brabantico super administratione bonorum Ecclesiasticorum & Sancti Spiritûs.	*Reglementen gegeven bij den Souvereijnen Raede van Brabant over d'administratie vande - kerke en H. Geest goederen.*	Réglemens donnés par le Conseil Souverain de Brabant sur l'administration des biens d'Eglise & du Saint Esprit.
Ordinationes pro Parochiâ loci dicti Poppel in Episcopatu Sylvæ-Ducis.	Reglement voor de Parochie van Poppel onder het Bisdom van-sHertogen-bosch.	*Réglement pour la Paroisse de Poppel de l'Evêché de Bois-le-Duc.*
I.	I.	I.
PRIMO loco, annuatim Dominicâ ante Purificationem Beatæ Virginis sub vel post Missam matutinam procedetur ad electionem novi Ædilis seu Magistri Ecclesiæ & Magistri Sancti Spiritûs per Pastorem & duos Scabinos ad id nominandos per Officialem & Legales.	*IN den eersten, dat alle Jaeren Sondaeghs voor Licht - misse onder, ofte naer de Vroegh-misse, sal worden geprocedert tot den Keus van eenen nieuwen Kerch - meester ende H. Geest-meester door den Pastoor ende twee Schepenen, door den Officier en de Wetb, daer toe te deputeren.*	EN ce premier lieu, qu'annuellement le Dimanche avant la Chandeleur, pendant ou après la Messe du matin, sera procedé au choix d'un nouveau Maître d'Eglise & Maître du S. Esprit par le Curé & deux Echevins, à ce à commettre par l'Officier & ceux de la Loi. (a)
II.	II.	II.
Quòd ita electi præstabunt juramentum in debita forma inter manus Officialis, præsente Pastore.	*Dat de selve alsoo gekosen zynde sullen doen behoorelycken Eedt in banden van den Officier ter presentie van den Pastoor.*	Qu'étant ainsi choisis ils prêteront serment en forme dûe ès mains de l'Officier en présence du Curé.
III.	III.	III.
Quòd Dominicâ ante 15. Septembris post sacrum matutinum, Pastor in Ecclesiâ publicabit octo vel decem diebus post, reddendas fore rationes Magistrorum Ecclesiæ & Sancti Spiritûs.	*Dat Sondaeghs voor den 15. Septembris naer de Vroeg - misse, den Pastoor sal in de Kerke hebben te publiceren, datmen acht oft thien daegen daer naer sal doen de Rekeninge van de Kerke ende H. Geestmeesters.*	Que le Dimanche avant le 15. de Septembre, après la Messe du matin, le Curé publiera dans l'Eglise que huit à dix jours après l'on fera le compte des Maitres d'Eglise & du S. Esprit.
IV.	IV.	IV.
Quòd rationes seu computus & claudentur eodem die, quo reddentur.	*Dat de Rekeningen sullen moeten gesloten ende geappostileert worden ten selven daege als die sullen gedaen worden.*	Que les comptes devront être apostillés & clos le même jour qu'ils seront rendus.
V.	V.	V.
Quòd rationes reddentes eas personaliter à se scriptas & formatas præsentabunt.	*Dat de Rendanten hunne Rekeningen selfs sullen moeten overbrengen by hun gestelt ende geschreven.*	Que les Rendans devront présenter en personne leurs comptes, par eux formés & écrits.

(a) C'est à dire, les Officiers de Justice. Dans le Brabant on dit la Loi s'assemble en tel endroit, pour dire les gens de Justice tiennent le siége ou leur seance.

VI.

Quòd rationem reddentes, si non sciant scribere vel aliàs incapaces scribendi vel formandi suas rationes seu computus, Dominus Pastor poterit id facere, & Secretarius signare, nullo inde percepto salario.

VII.

Quòd, quoniam leges seu legales jam conveniunt in popina, in qua non decet exhibere rationes, erit licitum id facere in domo Pastoris, publicè coram Scabinis, apertis januis, ut cuilibet sit liber accessus.

VIII.

Quòd Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritûs nullatenus poterunt facere distributiones eleëmosynarum, nisi ex consensu Pastoris & dum erunt faciendæ considerabiles distributiones; etiam postulabitur consensus supradictorum duorum Scabinorum.

IX.

Quòd parvæ reparationes poterunt fieri, consentiente Pastore, per Magistros Ecclesiæ & Sancti Spiritûs: majores verò, intervenientibus & consentientibus supradictis duobus Scabinis.

X.

Quòd Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritûs non poterunt elocare bona Ecclesiæ & Sancti Spiritûs, nisi publicè, intervenientibus Pastore & duobus supradictis Scabinis.

XI.

Quòd Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritûs nullam pecuniam poterunt pensioni annuæ assignare vel dare, nisi intervenientibus Pastore & supradictis Scabinis.

XII.

Quòd si aliqua dissidia oriantur, decidentur juxta diploma affixum sub data 31. Augusti anni 1608.

XIII.

Quod omnia dicta officia reddenda juxta hanc Constitutionem vel aliter quoad suprà dicta bona, debebunt gratis fieri, sine ullis sumptibus, sive titulo vocationum, conviviorum, expensarum, vel aliter, mandando omnibus ut se his accommodent, quæ omnia provisionaliter fient, donec aliter ab Aula statuatur. Datum in hac urbe Bruxellensi sub sigillo Majestatis suæ 18. Decembris 1702. signatum *Bodry*.

VI.

Dat de selve Rendenten niet konnende schryven, ofte andersints, onbequaem zynde om hunne Rekeningen te schryven ofte te stellen, den Heer Pastoor het selve sal mogen doen, ende des Secretaris de selve teckenen sonder salaris daer van te genieten.

VII.

Ende alsoo het Recht-huys als nu gehouden wordt in eene Herberge, alwaer het nieten convenieert dat de Rekeningen geschieden, soo wordt gepermitteert dat de selve sullen gedaen worden ten huyse van den Pastoor vor Schepenen publieckelyck, ende met open deuren, op dat ieder daer toe mag acces hebben.

VIII.

Dat de Kerck ende H. Geest-meesters geene distributie van Almoessen en sullen mogen doen, ten sy met consent van den Pastoor, ende ingevalle daer eenige groote distributien souden dienen gedaen te worden, daer over sal oock gevraeght worden het consent van de voorsz twee Schepenen.

IX.

Dat de kleyne noodige reparatien sullen mogen geschieden door de Kerck ende H. Geest-meesters met consent van den Pastoor, maer de groote reparatien sullen moeten geschieden met overstaen ende toestemminge van de voorsz twee Schepenen.

X.

Dat de Kerck ende H. Geest-meesters de goederen van de Kercke ende H. Geest niet en sullen mogen verhuren als publieckelyck met overstaen van den Pastoor en de voorsz twee Schepenen.

XI.

Dat de selve Kerck ende H. Geestmeesters geene penningen en sullen mogen aenleggen als met interventie van den Pastoor en de voorsz twee Schepenen.

XII.

Dat in cas van eenige verschillen, de selve sullen gedecideert worden op den voet van het Placcaert van den 31. Augusti, 1608.

XIII.

Dat alle de voorsz devoiren ingevolge van desen Reglemente, oft andersints ter saecke van de voorsz goederen te geschieden, sullen moeten gratis *gedaen worden sonder eenige onkosten't sy van Vacatien: Maelteydt, Verteiren, ofte andersints. Ordonnerende aen ieder sich hier naer te reguleren. Alles by provisie tot dat andersints by den Hove sal gedisponeert worden. Aldus gedaen binnen de dese stadt Brussele onder het Cachet van syne Majesteyt den 18. December 1702. sub* Bodry.

VI.

Que les Rendans ne sçachant écrire ou étant autrement incapables d'écrire ou de former leurs comptes, le sieur Curé pourra le faire, & le Secrétaire les signer sans profiter d'aucun salaire.

VII.

Que comme la Loi s'assemble à présent dans un cabaret, où il ne convient pas de rendre les comptes, il sera permis de le faire dans la maison du Curé, publiquement, devant les échevins, & à portes ouvertes, afin que chacun y puisse avoir accès.

VIII.

Que les Maîtres de l'Eglise & du S. Esprit ne pourront fair aucune distribution d'aumônes, que du consentement du Curé; & lorsqu'il s'agira de faire des distributions considérables, on demandera aussi le consentement des deux Echevins susdits.

IX.

Que les petites réparations nécessaires pourront se faire par les Maitres d'Eglise & du S. Esprit, du consentement du Curé: mais les grandes réparations auront besoin de l'intervention & du consentement des deux Echevins susdits.

X.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit ne pourront louer les biens de l'Eglise & du S. Esprit, que publiquement, à l'intervention du Curé & des deux Echevins susdits.

XI.

Que lesdits Maitres d'Eglise & du S. Esprit ne pourront mettre à profit aucuns deniers qu'à l'intervention du Curé & des deux Echevins susdits.

XII.

Que s'il arrive quelques differens, ils devront se décider sur le pied du Placart du 31. d'Août 1608.

XIII.

Que tous lesdits devoirs à rendre ensuite de ce Réglement ou autrement par rapport auxdits biens, devront se faire *gratis*, sans aucuns frais, soit à titre de vacations, repas, dépense, ou autre. Ordonnant à un chacun de se regler selon ce; le tout par provision jusqu'à ce qu'il en soit autrement disposé par la Cour. Fait en cette Ville de Bruxelles sous le Cachet de Sa Majesté le 18. Décembre 1702. signé *Bodry*.

Ordinatio seu Constitutio pro bonis Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritûs pagorum Vorselaer & Lichtaert, Episcopatûs Antverpiensis.

I.

PRIMÒ quòd Dominicâ cujuslibet anni ante 15. Septembris, Pastor quilibet publicabit in Ecclesia 21. ejusdem mensis Festo Sancti Matthæi reddendas fore rationes seu computum Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritûs.

II.

Quòd quilibet rationum redditor debebit facere computum integrum & pro eo cavere.

III.

Quòd rationes seu computus debebunt apostillari & claudi eodem die, quo reddentur.

IV.

Quòd reddentes seu exhibitores personaliter à se formatas & conclusas rationes præsentabunt.

V.

Quòd si iidem reddentes seu exhibitores non sciant scribere vel aliàs non sint in potentia scribendi, vel formandi suas rationes, aut computus, Pastor poterit id facere, & Secretarius signare, nullo inde percepto salario.

VI.

Et quoniam Congregatio Legis hodie dum servatur in duabus dictis Parochiis, in popina, in qua non expedit, nec decet rationes reddere, erit licitum id facere in domo Pastoris publicè coram Officialibus & Scabinis, januis apertis, ut unicuique sit liber accessus.

VII.

Quòd parvæ reparationes necessariæ poterunt fieri per Magistros Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritûs, cum Pastoris consensu, sed considerabiles debebunt fieri intervenientibus & consentientibus Officiali & Scabinis.

VIII.

Quòd Magistri Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritûs, non poterunt elocare bona Ecclesiæ, Sacelli & Sancti Spiritûs, nisi publicè & intervenientibus Pastore, Officiali & Scabinis.

IX.

Quòd dicti Magistri Ecclesiæ, Sa-

Reglement op de Kerck, Capelle ende H. Geest-goederen vande Dorpen van Vorselaer en Lichtaert, onder het Bisdom van Antwerpen.

I.

IN den eersten dat Sondaeghs voor den vyfthiensten September van jederen jaere, den Pastoor van elcke Parochie sal in de Kercke publiceren, datmen den eene twintigsten der selver maent wesende den Feestdagh van den heyligen Matheus, sal doen de Rekeninge van de Kerck, Capelle ende H. Geest.

II.

Dat jeder Rendant sal moeten maecken volle Rekeninge ende daer voor verantwoorden.

III.

Dat de Rekenengen sullen moeten geappostilleert ende gesloten worden den selven daege dat sy geschieden.

IV.

Dat de Rendanten selfs sullen moeten hunne Rekeningen overbrengen by hun gestelt ende geschreven.

V.

Dat de selve Rendanten niet konnende schryven oft andersints onbequaem zynde om hunne Rekeningen te schryven oft te stellen, den Pastoor het selve sal mogen doen ende Secretaris de selve teekenen sonder solaris daer voor te genieten.

VI.

Ende alsoo het Recht huys alsnu in byde de voorsz. Parochien gehouden wordt in een Herberge, alwaer het niet en convenieert dat de Rekenengen geschieden, soo wordt gepermitteert dat de selve sullen gedaen worden ten huyse van den Pastoor, voor den Officier ende Schepenen publieckelyck, ende met opene deure, op dat jeder daer toe acces magh hebben.

VII.

Dat de klyne noodige reparatien sullen mogen geschieden door de Kerck, Capelle, ende H. Geest meesters, met consent van den Pastoor, maer de groote reparatien sullen moeten geschieden met overstaen ende toestemminge van den Officier en Schepenen.

VIII.

Dat de Kerck, Capelle ende H. Geest meesters niet en sullen mogen verhuren de goederen, Kerck, Capelle ende H. Geest aengaende als publieckelyck, ende met overstaen van den Pastoor, Officier ende Schepenen.

IX.

Dat de selve Kerck, Capelle ende

Réglement pour les Biens de l'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit des Villages de Vorselaer & Lichtaert de l'Evêche d'Anvers.

I.

PREMIEREMENT, que le Dimanche avant le quinziéme de Septembre de chaque année, le Curé de chaque Paroisse publiera dans l'Eglise que le vingt-uniéme du même mois, Fête de saint Matthieu, se rendra le compte de l'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit.

II.

Que chaque Rendant devra faire un compte entier & en répondre.

III.

Que les comptes devront être apostillés & clos le même jour qu'ils se rendent.

IV.

Que les Rendans devront présenter en personne leurs comptes par eux formé & arrêtés.

V.

Que les mêmes Rendans ne sçachant écrire, ou étant autrement incapables d'écrire ou de former leurs comptes, le Curé pourra le faire & le Secrétaire les signer sans en profiter aucun salaire.

VI.

Et comme l'assemblée de la Loi se tient à présent dans lesdites deux Paroisses, dans un Cabaret, où il ne convient pas de rendre les comptes, il sera permis de le faire dans la maison du Curé, publiquement devant les Officiers & les Echevins, à portes ouvertes, afin qu'un chacun y puisse avoir accès.

VII.

Que les petites réparations nécessaires pourront se faire par les Maîtres de l'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit, avec le consentement du Curé; mais les réparations considérables se devront faire à l'intervention & du consentement de l'Officier & des Echevins.

VIII.

Que les Maîtres d'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit, ne pourront louer les biens de l'Eglise, de la Chapelle & du S. Esprit, que publiquement & à l'intervention du Curé, de l'Officier & des Echevins.

IX.

Que lesdits Maître d'Eglise, de

celli & Sancti Spiritûs non poterunt pensioni assignare ullam pecuniam nisi intervenientibus Pastore, Officiali & Scabinis.

X.

Quòd debebunt reassumi vel in securitatem redigi in debita forma pecuniæ huc usque sine sufficiente securitate pensioni assignatæ.

XI.

Quòd rationes apertæ & clausæ fient exiguo temporis spatio & consequenter executioni tradentur.

XII.

Quòd rationes debitæ confectæ & clausæ debebunt deponi in cistâ Ecclesiarum respectivarum, ad quas etiam deferentur pecuniæ restantes ex clausis computibus 14. Diebus post redditionem computuum.

XIII.

Quòd Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritûs nullas eleemosynas poterunt distribuere, nisi consentiente Pastore, & dum agetur de faciendis majoribus distributionibus, postulabitur consensus Officialium & Scabinorum.

XIV.

Si accidant dissidia, decidenda erunt juxta Affixum diploma 31. Augusti 1608.

XV.

Quòd omnia officia reddenda juxta hanc Ordinationem vel aliter respectu prædictorum bonorum, fient *gratis* absque ullis sumptibus sive titulo vacationum, conviviorum, expensarum, aut aliter: mandando unicuique ut se his accommodet, omnia provisionaliter, donec ab Aula aliter statuatur. Datum in hac Civitate Bruxellensi, sub sigillo Secreto Majestatis suæ 10. Julii anni 1709. sub signo calamari signatum *Bodry*, & erat impositum Secretum Majestatis suæ hostiâ rubrâ obductum papyro alba.

Hæc Ordinatio fuit extensa mutatis mutandis pro Parochia Boort. Meerbeeck de Satrapia Campenhout in Archiepiscopatu Mechliniensi 22. Octobris 1721. sub Secretario *Vander Linden.*

H. Geest-meesters geene penningen en sullen mogen aenleggen, als ter interventie van den Pastoor, Officier, ende Schepenen.

X.

Dat de aengeleghde penningen, de welcke tot noch toe sonder genoeghsaeme versekeringe zyn uytgestelt, sullen moeten ingevoordert oft behoorlyck versekert worden.

XI.

Dat de openstaende Rekenningen, ende sloten sullen in wynigen tydt worden gedaen en ingevoordert.

XII.

Dat de Rekenningen behoorelyck gedaen ende gesloten, sullen worden gestellt in de Komme van de respective Kercke, alwaer oock de overige penningen van de sloten sullen moeten gebrocht worden, tusschen vierthien dagen naer dat de Rekenningen geschiedt zyn.

XIII.

Dat de Kerck ende H. Geest-meesters geene distributie van Aelmoessen sullen mogen doen, ten sy met consent van den Pastoor, ende in gevalle daer eenige groote distributien souden dienen gedaen te worden, dat daer over sal oock gevraegt worden het consent van de voorsz. Officieren ende Schepenen.

XIV.

Dat in cas van eenige verschillen, de selve sullen gedecideert worden op den voet van het Placcaert van den eenendertighsten Augusti sesthien hondert acht.

XV.

Dat alle de voorsz. devoiren ingevolge van desen Reglemente, oft anderfints ter saecke van de voorsz goederen te geschieden, sullen moeten gratis gedaen worden sonder eenige onkosten 't sy van vacatien, maeltyd, verteir oft anderfints, ordonnerende een jeder sich hier naer te reguleren, alles by provisie, tot dat anderfints by den Hove sal gedisponeert worden. Aldus gedaen binnen dese Stadt Brussele, onder het Cachet secreet van Syne Majesteyt den thiensten Julii, seventhien hondert negen, geparapheert Grysp. vt. *ende was onderteeckent* Bodry, *ende geachteteert met Syne Majesteyts secreten Segele in rooden au Wele gedeckt met wit pampier.*

Dit Reglement is geextendeert geweest mutatis mutandis *voor de Parochie van Boort Meerbeck onder de Meyerye van Campenhout in het Aertsbisdom van Mechelen, op den 22. October 1721. sub Secretario.* Vander Linden.

la Chapelle & du S. Esprit, ne pourront mettre aucuns deniers à profit, qu'à l'intervention du Curé, de l'Officier & des Echevins.

X.

Qu'on devra faire rentrer ou assurer en forme dûe les deniers que l'on a mis à profit sans sureté suffisante jusqu'à présent.

XI.

Que les comptes ouverts & les clôtures seront faits en peu de temps, & de suite exécutés.

XII.

Que les comptes duement arrêtés & clos, devront se déposer dans la Caisse des Eglises respectives, où l'on apportera aussi les deniers restans des clôtures en dedans quatorze jours après la reddition des comptes.

XIII.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit, ne pourront faire aucune distribution d'aumônes que du consentement du Curé, & lorsqu'il s'agira de faire des distributions grandes, on devra aussi en demander le consentement des Officiers & des Echevins.

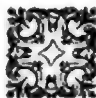
XIV.

Que s'il survient quelques différents, ils devront se décider sur le pied du Placart du 31. d'Août 1608.

XV.

Que tous les devoirs à rendre en suite de ce Réglement ou autrement, par rapport ausdits Biens, devront se faire *gratis*, sans aucuns frais, soit à titre de vacations, repas, dépense, ou autre: ordonnant à chacun de se regler selon ce, le tout par provision jusqu'à ce qu'il en soit autrement disposé par la Cour. Fait en cette Ville de Bruxelles, sous le Cachet secret de Sa Majesté, le 10. Juillet 1709. paraphé *Grysp. vt.* signé *Bodry*, & étoit cacheté du Cachet secret de Sa Majesté, en hostie vermeille couverte de papier blanc.

Ce Réglement a été extendu *mutatis mutandis* pour la Paroisse de Boor-Meerbeck de la Mayerie de Campenhout, dans l'Archevêche de Malines, le 22. d'Octobre 1711. sub Secretario *Vander Linden.*

Ordinatio pro Parochia Haren propè Bruxellas.

I.

Quòd semper erunt duo Magistri Ecclesiæ & duo Magistri sancti Spiritûs, quorum duo Seniores deserent sua servitia, finito secundo anno.

II.

Quòd ipsorum loco quolibet anno, Sabbato ante Purificationem, eligetur novus Magister Ecclesiæ & sancti Spiritûs, à Pastore & Domino loci, vel in ejus absentia à primario ejus Officiali.

III.

Quòd ita electi præstabunt inter manus Officialis juramentum solitum præstari.

IV.

Quòd Magistri Ecclesiæ & sancti Spiritûs debebunt rationes suas annuas reddere in loco (non existente popina) in qua Lex convenit, intervenientibus Parocho & Domino Territoriali, vel ejus principali Officiali & duobus Scabinis cum judicii Scriba pagi *Haren.*

V.

Quòd hi duo computus reddentur eodem tempore *gratis*, separatis sexternionibus, & absque quod ullus possit nec postulare nec ullo salario gaudere.

VI.

Quòd reddentes rationes, præsentaturi sint suos computus respectivos à se scriptos & debitè efformatos, ut, illis apostillatis & clausis, signentur à Secretario *Haren.*

VII.

Quòd si contingat aliquos illorum, qui computibus debent interesse, non adesse die Statuto, procedetur à præsentibus ad auditionem & clausuram.

VIII.

Quòd Magistri Ecclesiæ & sancti Spiritûs respectivè habebunt administrationem proventuum seu reddituum respectivorum.

IX.

Quòd reparationes & expensæ ordinariæ Ecclesiæ fient cum cognitione Parochi & Domini, aut ejus principalis Officialis.

X.

Quòd distributiones eleemosynarum eodem modo fient.

XI.

Quòd elocatio seu conductio bonorum Ecclesiæ & sancti Spiri-

Reglement voor de Parochie van Haaren, by Brussele.

I.

Dat altydt sullen wesen twee Kerckmeesters ende twee H. Geest-meesters, waer van de twee oudiste sullen afgaen ter expiratie van 't tweede jaer van hunnen dienst.

II.

Dat in hunne plaetse t'elcken jaere op Saterdagh voor Lichtmisse eenen nieuwen Kerk ende H. Geest meester gekosen sal worden door den Pastoor ende door den Heere, ofte in syn afwesen door des selfs eersten Officier.

III.

Dat de selve alsoo gekosen den gewoonelycken Eedt sullen moeten doen in handen van den Officier.

IV.

Dat de Kerck en H. Geest meesters jaerelyckx ter plaetse van 't Genecht, geen Herbergh wesende, Rekeningen sullen moeten doen ter interventie, van den Pastoor ende van den Heere oft des selfs eersten Officier, ende van twee Schepenen met den Greffier van 't dorp van Haren.

V.

Dat dese twee Rekeningen by separate Cohieren samen ten selven tyde gedaen sullen worden gratis, *ende sonder dat daer voor door iemanden eenigen salaris gevraeght oft genoten sal mogen worden.*

VI.

Dat de Rendanten hunne respective Rekeningen sullen moeten overbrengen behoorelyck by hun geschreven en gestelt, om geappostilleert en gesloten zynde, by den Secretaris van Haren geteeckent te worden.

VII.

Dat by aldien eenige den genen die over de Rekeningen moeten staen, ten dage dier niet en compareren, des niet tegenstaende tot hooring ende sluytinge geprocedert sal worden door de presenten.

VIII.

Dat de Kerck en H. Geest meesters d'administratie van het respectief inkomen sullen hebben.

IX.

Dat de ordinaire reparatien ende belastingen van de Kerck geschieden sullen met kennisse van den Pastoor ende van den Heere oft de selfs eersten Officier.

X.

Dat het uytrycken det Aelmoessen op den selven voet sal gedaen worden.

XI.

Dat de verhueringe van de Goederen der Kercke en H. Geest,

Réglement pour la Paroisse d'Haren près Bruxelles.

I.

Qu'il y aura toujours deux Maîtres d'Eglise & deux Maîtres du S. Esprit, dont les deux plus anciens quitteront leurs services à l'expiration de la deuxième année.

II.

Qu'en leur place, chaque année, le Samedi avant la Chandeleur, sera choisi un nouveau Maître d'Eglise & du S. Esprit, par le Curé & le Seigneur, ou, en son absence, par son Officier principal.

III.

Qu'étant ainsi choisis, ils devront prêter le serment accoutumé, ès mains de l'Officier.

IV.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit devront rendre leurs comptes annuels au lieu (n'étant pas un cabaret) où la Loi s'assemble, à l'intervention du Curé & du Seigneur, ou de son Officier principal, & de deux Echevins, avec le Greffier du Village d'Haren.

V.

Que ces deux comptes, par cahiers séparés, se rendront dans un même temps *gratis*, & sans qu'à ce sujet personne puisse demander ni jouir d'aucun salaire.

VI.

Que les Rendans devront présenter leurs comptes respectifs duement par eux écrits & dressés, pour, étant apostillés & clos, être signés par le Secrétaire d'Haren.

VII.

Que s'il arrive que quelques uns qui doivent intervenir aux comptes, ne s'y trouve pas au jour marqué, il y sera procédé à l'audition & clôture par les présens.

VIII.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit auront l'administration des respectifs revenus.

IX.

Que les réparations & frais ordinaires d'Eglise se feront avec connoissance du Curé & du Seigneur, ou de son Officier principal.

X.

Que la distribution des aumônes se fera de la même maniere.

XI.

Que le louage des Biens de l'Eglise & du Saint Esprit se fera pu-

tûs fiet publicè, & *gratis* ut suprà, intervenientibus Officiali principali, duobus Scabinis, & Secretario, coram Pastore & Domino, si id bonum judicent.

publieckelyck en gratis *als boven sal gedaen worden ten overstaen van den eersten Officier, twee Schepenen en van den Secretaris in't bywesen van den Pastoor en van den Heere, dunckt sulckx hun goedt.*

bliquement, & *gratis* comme dessus, à l'intervention de l' Officier principal, des deux Echevins & du Secrétaire, en présence du Curé & du Seigneur, s'ils le trouvent bon.

XII.

Quòd nulla venditio bonorum, nulla refusio redditᵘum, nulla expositio pecuniæ pro lucro percipiendo, vel alii contractus, qui olent alienationem, poterunt fieri nisi cognoscentibus Parocho, Domino, & omnibus, quorum interit & ex consensu Archiepiscopi & permissu Majestatis suæ.

XII.

Dat geene verkoopinge van goederen, quytinge van Renten, aenlegginge van Penningen, oft andere Contracten sinaeck hebbende van alienatie, en sullen mogen geschieden ten sy met kennisse van den Pastoor, van den Heere ende van alle andere geintersseerde, en met consent van Syne Hooghweerdigheydt en Octroy van Syne Majesteyt.

XII.

Que nulle vente de Biens, remboursement de rentes, mise de deniers à profit, ou autres Contrats qui ressentent l'alienation, ne pourront se faire qu'avec la connoissance du Curé, du Seigneur & de tous autres intéressés, & par consentement de l'Archevêque & Octroy de Sa Majesté.

XIII.

Quòd fient duæ Cistæ, una pro Ecclesia & altera pro sancto Spiritu, in quibus custodientur documenta respectiva, litteræ, rationes seu computus, &c. sicut etiam pecuniæ paratæ.

XIII.

Dat gemaeckt sullen worden twee Kisten ofte Commen, d'een voor de Kercke ende d'ander voor den H. Geest, waerinne bewaert sullen worden de respective documenten, letteragien, Rekeningen, &c. mistgaders de contante Penningen.

XIII.

Que l'on fera deux Caisses, l'une pour l'Eglise, & l'autre pour le Saint Esprit, dans lesquelles on gardera les respectifs documens, lettrages, comptes, &c. comme aussi les deniers comptans.

XIV.

Quòd pro qualibet Cista fient tres differentes seræ & tres claves; Pastor uniuscujusque Cistæ habebit unam, Dominus vel ejus principalis Officialis etiam uniuscujusque unam, & Magistri Ecclesiæ & sancti Spiritûs etiam suarum Cistarum respectivarum.

XIV.

Dat voor elcke Kiste sullen gemaeckt worden dry verscheyde sloten, ende dry sleutels, waer van den Pastoor van elcke Kiste eenen sleutel den Heere oft des selfs eersten Officier van elck eene, ende de Kerck en H. Geest meesters van hunne respective Kisten eenen sullen hebben.

XIV.

Que l'on fera pour chaque Caisse trois différentes serrures & trois clefs; le Curé en aura une de chaque Caisse, le Seigneur, ou son Officier principal, aussi une clef de chaque, & les Maîtres d'Eglise & du Saint Esprit, aussi une clef de leurs Caisses respectives.

XV.

Quòd insuper observabuntur Statuta in affixo diplomate 31. Augusti anni 1608. Datum 24. Januarii 1715. *Signatum*, Bodry.

XV.

Dat wegens de meer reste men sich sal reguleren volgens 't gestattueerde by't Placcaert van den eenen dertigsten Augusti 1608. Actum den 24. Januarii 1713.

Onderteeckent, Bodry.

XV.

Que pour le surplus on observera ce qui est statué par le Placart du 31. d'Août 1608. Fait le 24. Janvier 1713. *Signé*, Bodry.

Ordinatio pro bonis Ecclesiæ & sancti Spiritûs Parochiæ Everensis.

Reglement op de Kercke ende Heyligh-Geest Goederen der Parochie van Evere.

Réglement pour les Biens d'Eglise & du Saint Esprit de la Paroisse d'Evere.

I.

Quòd semper erunt duo Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritûs, quorum duo Seniores servitia sua deserent circa finem anni secundi.

I.

Dat altydt sullen wesen twee Kerck meesters en de twee Heyligh Geestmeesters, vaer van de twee oudiste sullen af gaen ter expiratie van het tweede jaer van hunnen Dienst.

I.

Qu'il y aura toujours deux Maîtres d'Eglise & deux Maîtres du Saint Esprit, dont les deux plus anciens quitteront leurs services à l'expiration de la deuxième année.

II.

Quòd die Sabbati ante Purificationem Beatæ Virginis ipsorum loco eligetur novus Magister Ecclesiæ & Sancti Spiritûs à Pastore & à Domino territoriali seu loci, vel absente dicto Domino, à Pastore & Officiali principali dicti Domini, qui casu, quo non convenirent, convenient mittendo sortem.

II.

Dat in hunne plaetse t'elcken jaere op Saterdag voor Lichtmisse eenen nieuwen kerck ende Heyligh-Geest Meester gekosen sal worden, door den Heere, ende den Pastoor, oft in het afwesen van den voorsz. Heere, door den Pastoor, ende den eersten Officier van den Heere, die welcke in cas van oneenigheyt hen sullen vergelicken by het trecken van het Loth.

II.

Qu'en leur place, chaque année, le Samedi avant la Chandeleur, sera choisi un nouveau Maître d'Eglise & du Saint Esprit, par le Seigneur & le Curé, ou, en l'absence dudit Seigneur, par le Curé & l'Officier principal du Seigneur, lesquels, en cas de dissention, s'uniront en tirant le sort.

III.

Quòd ita electi tenebuntur præstare solitum juramentum inter manus Officialis.

III.

Dat de selve alsoo gekoosen zynde, gewoonelycken Eedt sullen moeten doen in handen van den Officier.

III.

Qu'étant ainsi choisis, ils devront prêter le serment accoutumé, ès mains de l'Officier.

IV.

Quòd Dominicâ secundâ Septembris, cujuslibet anni Pastor Parochiæ in Ecclesia publicare debeat Jovis die ejusdem hebdomadæ exhibendas fore rationes seu computus Ecclesiæ & Sancti Spiritûs.

V.

Quòd quilibet reddens tenebitur facere computum integrum & pro eo cavere.

VI.

Quòd computus debebunt Calamari signo muniri & claudi eodem die, quo reddentur.

VII.

Quòd reddentes tenebuntur personaliter præsentare suos computus à se formatos & scriptos.

VIII.

Quòd si iidem reddentes non sciant scribere vel aliàs incapaces hoc præstandi aut conficiendi suos computus, Pastor id poterit efficere & Secretarius vel judicii Scriba signare, nullo inde percepto salario.

IX.

Et quoniam Lex dictæ Parochiæ convenit hodie dum in popina, in qua non decet reddere rationes, erit licitum id facere in domo Pastoris, publicè coram Decano Rurali, dicto Pastore, Officiali & Scabinis, januis apertis, ut unicuique sit liber accessus.

X.

Quòd Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritûs habebunt administrationem respectivorum redditaum.

XI.

Quòd minores reparationes necessariæ, dummodo non excedant summam 12. florenorum, poterunt fieri per Magistros Ecclesiæ & Sancti Spiritûs, consentiente Parocho, majores verò, intervenientibus & consentientibus Officiali & Scabinis.

XII.

Quòd Magistri Ecclesiæ & Sancti Spiritûs non poterunt elocare bona Ecclesiæ & Sancti Spiritûs nisi publicè intervenientibus Pastore, Officiali & Scabinis, absque quod dent præferentiam conducentibus sive incolis, sive peregrinis, & hoc sub antiquis conditionibus, quæ scriptis tradentur à dictis Magistris Ecclesiæ & S. Spiritûs, nisi ex communi consensu congruum videretur mutare aliquos articulos, & casu, quo dicti Magistri Ecclesiæ & S. Spiritûs sint incapaces, inhærendum

IV.

Dat op den tweeden Sondagh van September van jederen jaere den Pastoor van de Parochie sal in de Kercke publiceren dat men Donderdagh van de selve Weke sal doen de Rekeninge van de Kercke ende van den Heyligen Geest.

V.

Dat iederen Rendant sal moeten maecken volle Rekeninge, ende daer vooren verantwoorden.

VI.

Dat de Rekeningen sullen moeten geappostilleert ende gesloten worden ten selven dage dat sy geschieden.

VII.

Dat die Rendanten selfs sullen moeten hunne Rekeningen overbrengen by hun gestelt ende geschreven.

VIII.

Dat de selve Rendanten niet konnende schryven, oft andersints onbequaen zynde om hunne Rekeningen te schryven oft stellen, den Pastoor het selve sal mogen doen, ende den Secretaris oft Greffier de selve teeckenen sonder salaris daer voor te genieten.

IX.

Ende alsoo het Recht-huys alsnu in de voorschreve Parochie gehouden wort in eene herberge, alwaer het niet en convenieert dat de Rekeningen geschieden, soo wordt gepermitteert dat die selve sullen gedaen worden ten huyse van den Pastoor, voor den Landt-Deken, den voorschreven Pastor, Officier ende Schepenen publieckelyck, ende met open deuren, op dat jeder daer toe magh accès hebben.

X.

Dat de Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters d'administratie van het respectief inne-komen sullen hebben.

XI.

Dat de klyne noodige reparatien niet excederende de somme van twelff guldens courant, sullen mogen geschieden door de Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters met consent van den Pastoor, maer dat de groote reparatien sullen moeten geschieden oock met overstaen ende toestemminge van den Officier ende Schepenen.

XII.

Dat de Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters niet en sullen mogen verhueren de Goederen, Kerck ende Heyligh-Geest aengaende, als publieckelyck ende met overstaen van den Pastoor, Officier, ende Schepenen, sonder preferentie te geven aen de Huerelingen, 't zy innegesetenen ofte affgesetenen, ende dat op de oude conditien te schryven door de voorsz. Kerck ende Heyligh-Geest-Meesters, 't en waere dat by gemeyn consent wirde goet gevonden eenige artikelen te veranderen, ende in cas van onbequam-

IV.

Que le deuxième Dimanche de Septembre de chaque année, le Curé de la Paroisse publiera dans l'Eglise, que le Jeudi de la même semaine se rendra le compte de l'Eglise & du S. Esprit.

V.

Que chaque Rendant devra faire un compte entier, & en répondre.

VI.

Que les comptes devront être apostillés & clos le même jour qu'ils se rendent.

VII.

Que les Rendans devront présenter en personne leurs comptes par eux formés & écrits.

VIII.

Que les mêmes Rendans, ne sachant écrire, ou étant autrement incapables d'écrire & de former leurs comptes, le Curé pourra le faire, & le Secrétaire ou Greffier les signer, sans en profiter aucun salaire.

IX.

Et comme la Loi de ladite Paroisse s'assemble à présent dans un cabaret, où il ne convient pas de rendre les comptes, il sera permis de le faire dans la maison du Curé, publiquement, devant le Doyen Rural, ledit Curé, l'Officier & les Echevins, à portes ouvertes, afin qu'un chacun y puisse avoir accès.

X.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit auront l'administration des respectifs revenus.

XI.

Que les menues réparations nécessaires, n'excédant pas la somme de douze florins courans, pourront se faire par les Maîtres d'Eglise & du Saint Esprit, avec le consentement du Curé; mais les grandes réparations se devront faire aussi à l'intervention & du consentement de l'Officier & des Echevins.

XII.

Que les Maîtres d'Eglise & du S. Esprit ne pourront louer les Biens de l'Eglise & du S. Esprit, que publiquement & à l'intervention du Curé, de l'Officier & des Echevins, sans donner préférence aux Locataires, soit habitans ou étrangers; & cela sous les anciennes conditions, qui se mettront par écrit par lesdits Maîtres d'Eglise & du Saint Esprit, ne fût que du commun consentement l'on trouvât bon de changer quelques articles; & en cas d'incapacité desdits Maîtres d'Eglise &

gratis fieri, sive sumptibus, sive titulo vacationum, conviviorum, expensarum vel altero; etiam Pastor & Ædituus Servitia & Sepulturas *gratis* facient eorum, qui gavisi fuerint mensa Sancti Spiritus.

Geestelycke persoonen, ofte were lycke, sullen moeten gratis *gedaen worden, sonder eenike onkosten 't zy van vacatien, Maeltydt, verteir, oft andersints, kelyck oock door den Pastoor ende Coster* gratis *sullen moeten gedaen worden allen de Diensten ende Begraffenissen van de gene, genietende d'assistentie van den Huys-armen.*

Ecclésiastiques ou Séculiers, sans aucuns frais, soit à titre de vacations, repas, dépenses ou autres: ainsi que par le Curé & le Marguillier, seront faits *gratis* tous les Services & Enterremens de ceux qui auront joui de l'assistance de la Table du S. Esprit.

Mandando omnibus & singulis ut his se conforment provisionaliter, donec aliter ab Aula statutum fuerit. Datum Bruxellis 3. Octobris 1718.
Signatum, CATZ.

Ordonnerende een jeder hem hier naer te reguleren alles by provisie tot dat anders by den Hove sal gedisponeert worden, Aldus gedaen binnen deser stad Brussele den derden October seventhien-hondert acht-thien, Onderteeckent, CATZ.

Ordonnant à un chacun de se régler selon ce; le tout par provision, jusqu'à ce qu'il en soit autrement disposé par la Cour. Fait en cette Ville de Bruxelles, le 3. l'Octobre 1718. *Signé*, CATZ.

Sententia data in Consilio Brabantico super administratione bonorum Ecclesiæ & Sancti Spiritûs, 27. Februarii, anni 1714.

Vonnis gegeven in den Souvereyne Raede van Brabant, nopende de administratie der Kerke en Heylig Geest Goederen den 27. Februarii 1714.

Sentence donnée au Conseil de Brabant touchant l'Administration des biens d'Eglise & du S. Esprit, le 27. *Février* 1714.

Franciscus Wolffgangus Wilhelmus Rompen Pastor Immunitatis Tervuerensis; Supplicans.

Fr. Wolfganck Willem Rompen, Pastoor der vryheyt van Tervueren, Suppliant.

Fr. Wolfganck Willem Rompen, Curé de la Franchise de Tervueren, Suppliant.

Præfecti, Consules, Scabini & Rectores ejusdem Immunitatis, Citati, seu in judicium vocati.

Die Meyer, Borge-Meesters, Schepenen, ende Regeerders der selve vryheyt, gedaegde.

Les Mayeurs Bourguemestres, Echevins & Recteurs de la même Franchise, adjournez.

VISO in Concilio supremo Brabantico statuto à Majestate sua, libello supplice præsentato, per Supplicantem remisso ad Commissarios hujus Aulæ, per citationem de 9. Junii anni 1711. cum hoc tenore; quòd tam per Synodos Belgiorum, quàm per Ordinationes hujus Aulæ emanatas quoad administrationem Ecclesiarum & ipsarum bona, directio & administratio bonorum spectantium ad Ecclesias & pauperes planæ patriæ concernat Pastores Parochiarum respectivarum: quòd in Immunitate Tervuerensi directio & administratio bonorum Sancti Spiritûs ibidem erat penes Pastores & Magistros pauperum; quòd Prædecessores Supplicantis hac semper possessione fuissent gavisi, ut patebat ex declaratione Consulum, Scabinorum & Magistrorum pauperum dictæ Immunitatis: quòd, attenta hac declaratione, Antecessor Supplicantis obtinuisset diplomata manutenentiæ, anno 1679. contra Consules, Scabinos & Jacobum *Druaert* tanquam Receptorem pauperum Tervuerensium, super quod dicti Consules, Scabini & Receptor reliquerunt prædecessorem Supplicantis in pacifica sua possessione; quòd Supplicans ab adventu suo ad dictum Pastoratum in eadem manserat quoad hanc administrationem; quòd consequenter schedulis ab ipso & à Magistris pauperum signatis, semper factæ

GEsien in Syne Majesteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant, de Requeste des Suppliants aldaer gepresenteert, by appointement van den negensten Junii seventhien hondert elf, versonden voor Commissarissen van desen Hove, inhoudende, dat soo ingevolge diversche Synodien van dese Nederlanden, als Reglementen by desen Hove geemaneert op 't stuck van d'administratie van de Kerken, ende Goederen, aen de Pastoors ten platten Lande toequamp het bewin ende administratie van de Goederen competerende aen de Kerken ende armen van hunne respective Parochien, soo ende gelyck binnen de vryheyt Van Tervuren 't bewin ende administratie der Goederen van den Heyligen Geest, den Pastoor aldaer beneffens d'arme Meesters toe-quamp, ende de voorsaeten des Suppliants oock altydt in possessie waeren geweest, als quamp te blycken uyt de Declaratie van Borge-Meester, Schepenen ende Arm Meesters der voorseyde vryheydt, op welcke Declaratie den voorsaedt des Suppliants in den jaere sesthien hondert negen en seventig hadde bekomen gehadt Brieven van maintenue tegens de Borge-Meesters, Schepenen, ende Jacobus Druaert *als Rent-Meester van den armen van Tervuren, alswanneer de selve Borge-Meester, Schepenen, ende Rent-meester den voorsaedt des Suppliants hadde gelaeten in syne paisible possessie, op welcken voet den*

VU au Conseil Souverain de Sa Majesté ordonné en Brabant, la Requête y présentée par le Suppliant renvoyée pardevant Commissaires de cette Cour, par appointement du 9. Juin 1711. contenant que tant par les Synodes des Pays Bas, que par les Réglemens de cette Cour émanés sur le fait de l'administration des Eglises & de leurs biens, la direction & administration des biens appartenans aux Eglises & aux pauvres au plat pays touche aux Curés des Paroisses respectives; que dans la franchise de Tervueren, la direction & administration des biens du S. Esprit y appartenoit aux Curés & aux Maitres des pauvres; que les Prédecesseurs du Suppliant avoient toujours été en cette possession, comme il constoit par la Déclar. des Bourguemestre, Echevins & Maitres des pauvres de ladite franchise; que sur cette Déclaration le Prédécesseur du Suppliant avoit obtenu des lettres de maintenue l'an 1679. contre les Bourguemestres, Echevins & Jacques *Druaert* en qualité de Receveur des pauvres de Tervueren, sur quoi lesdits Bourguemestres, Echevins & Receveur avoient laissé le Prédécesseur du Suppliant en sa paisible possession, que le Suppliant depuis son avénement à ladite Cure étoit resté paisiblement sur le même pied en cette administration; que par conséquent sur les billets par fuissent

fuiſſent eleemoſynæ & diſtributiones frumentorum pauperibus in diĉtâ Immunitate; quod nihilominus Supplicans turbaretur viâ facti in ſua poſſeſſione pacificâ ab Officiali *Carolo Michiels*, qui, requirentibus Præfecto, Conſulibus & Scabinis, prætenſam qualitatem Ducis Ædilium Eccleſiæ, & pauperum *Cornelio Labon & Adriano Van der Smiſſen*, ne inpoſterum darent ſchedulas pauperibus, niſi ſignatas propria ipſorum manu, nullâ aliâ admiſsâ, neque addita ſignatura, ſub pœna, &c. Talibus autem viis facti intolerabilibus in patria Juſtitiæ, Supplicans concludebat ut placeret Conſilio ipſi dare Litteras-Patentes manutenentiæ in debita forma, cum clauſula interdiĉtionis; proceſſu verbali deinde habito coram Commiſſariis, 19. Junii 1711. in quo Supplicans per ſuum Procuratorem proponendo contenta in ſuâ diĉtâ ſupplicâ inſerebat ut per ipſam. Concluſio contraria Citatorum ejuſdem diei, ut Supplicans declararetur non admittendus in his quæ concludebat *idque cum expenſis*; citatio ibidem facta eodem die, auditis verbaliter partibus, mandabat Citatis ut Supplicanti daretur acceſſus ad omnes computus pauperum & ad acquiſita ab anno 1675. incluſivè, cum exhibitione acquiſitorum ad id ſervientium, & demonſtratione modi quo computata fuiſſent, ut deſuper quoad factum & partibus auditis, ulteriùs & ſummariè diſponeretur ut æquum & juſtum, citatio ulteriùs data in proceſſu-verbali 3. Julii 1711. per quam Aula, partibus auditis illis, mandabat *hinc inde* ut congruè applicarent documenta, quibus prætendebant uti, ut fundarent ex utraque parte ſua concluſa, ut parti utrique extraderetur octiduum, ut, illis viſis, comparerent etiam poſt octiduum & deſuper illis verbaliter & ſummariè auditis decerneretur; data poteſtate nihilominus ex conſenſu partium, abſque præjudicio cujuſcumque juris, *Franciſco le Roi*, ut *ad interim* daret ſchedulas diſtributionum pauperibus, viſis reſpectivis applicatis, ſeu ſcriptis partis utriuſque, ulterioribus proceſſibus verbalibus cauſæ, quoad diſſidia in illa mota tum pro petita conſignatione Teſtamentorum, Codicillorum, Donationum & aliorum actuum, quæ Citati in ſua poteſtate prætendebant habere, & expurgatione deſuper à Supplicante facta: citatio data poſt proceſſum verbalem 17. Februarii 1711. in qua Aula mandabat partibus *hinc inde* ut ad acta venirent: Aula omnibus perpenſis & attentis, manutenet Supplicantem in poſſeſſione ſimul cum Magiſtris Sancti

Suppliant, ſedert ſyne aenkomſte tot de voorſeyde Paſtorye altydt paiſibelyck was gebleven: in de vermelde adminiſtratie, ende volgens op ſyne billetten door hem beneffens d'arme Meeſters geteeckent, altydt de diſtributien van graenen, gelt ende andere Aelmoeſſen was geſchiedt aen de Huys-Armen aldaer, des-niettegenſtaende ſoo bevondt den Suppliant hem feytelyck geturbeert in ſyne voorſchreve paiſible poſſeſſie door den Officier Carel Michiels *als hebbende gedaen verbod op den vyfden Mey ſeventhien-honder elf, ten verſoeke van Meyer, Borge-Meeſter ende Schepenen hun aldaer qualificerende pretenſe over-Momboirs van de Kerke ende armen der voornoemde vryheyt, aen de tegenwoordige arm-Meeſters* Cornelis Labon *ende* Adriaen Vander Smiſſen *van geene billetten in 't toekomende meer te geven aen d'arme-lieden als de gene by hun eygen handt geteekent, ſonder eenige teeckeninge van jemandt anders daer by te laeten voegen op pene, &c. ende vermits duſdaenige feytelyckheden in een Landt van Juſtitie niet en waeren tollerabel, ſoo concludeerde den Suppliant ten eynde den voorſeyden Raede gedient ſoude weſen aen hem t' accorderen opene brieven van maintenue in forma met clauſule van interdictie, het verbael dien volgende voor de voorſeyde Commiſſariſſen gehouden den negenthienſten Junii ſeventhien-hondert elf, alwaer den Suppliant door ſynen Procureur proponerende den inhouden van de vooſchreven Requeſte concluderende als in de ſelve, de contrarie concluſie der Gedaegde, afgeteeckent ten ſelven daege tot niet ontfanckelyckheyt des Suppliants in ſyne voorſeyde concluſie* cum expenſis, *den appointemente daer op ten ſelven daege gevolgt; daer by 't Hof partyen mondelinge gehoort, ordonneerde aen de Gedaegde, aen den Suppliant tegeven acces tot alle Rekeningen van den armen ende acquitten dier, ſedert 't jaer ſeſthien-hondert vyf-en-ſeventig inclus, ordonnerende voorts aen de ſelve binnen acht dagen te bewyſen in welcker voegen ſedert veertig jaer herrewaerts gegeven zyn geweeſt d'Ordonnantie van uytereyckinge van d'arm billetten niet overleg van d'acquitten daer toe dienende ende bewys hoe de ſelve in de Rekeninge gepaſſeertzyn, om 't ſelvegedaen ende partyen gehoort, voorders ende ſommierelyck gediſponeert te worden naer behooren; den naerderen appointemente gegeven ten verbaelen van den derden Julii* 1711, *daer by 't Hof partyen gehoort, ordonnerde aen de ſelve* hinc inde *te maecken een pertinent applicaet van de ſtucken de welcke zy prætendeerde te gebruycken tot onderſtandt van hunne wederſeytſche ſuſten en, ende*

lui ſignés & par les Maitres des pauvres, les diſtributions des grains, d'argent & d'autres aumônes s'étoient toujours faites aux pauvres de ladite franchiſe; que néanmoins le Suppliant ſe trouvoit troublé par voie de fait en ſa poſſeſſion paiſible par l'Officier *Charles Michiels*, lequel à la réquiſition des Mayeurs, Bourguemeſtres & Echevins, ſe qualifiant prétenduement Chefs Mambours de l'Egliſe & des pauvres de ladite franchiſe a fait défenſe le 5. Maj 1711. aux préſens Maîtres des pauvres, *Corneille Labon*, & *Adrien Vander Smiſſen*, de donner à l'avenir aucuns billets aux pauvres gens, que ceux qui ſeront ſignés de leur propre main, ſans admettre ou y laiſſer ajouter quelque ſignature d'aucun autre, à peine, &c. Et d'autant que ſemblables voies de fait n'étoient pas tolérables dans un pays de Juſtice; le Suppliant concluoit à ce qu'il plût au Conſeil de lui accorder Lettres Patentes de maintenue en forme, avec clauſe d'interdiction; le verbal tenu enſuite pardevant leſdits Commiſſaires, le 19. Juin 1711. où le Suppliant par ſon Procureur en propoſant le contenu en ſadite Requête, concluoit comme par icelle: la concluſion contraire des ajournés du même jour, à ce que le Suppliant fût déclaré non recevable en ſadite concluſion *cum expenſis*; l'appointement y ſuivi le même jour, par lequel la Cour après avoir oui les Parties verbalement, ordonnoit aux ajournés de donner accès au Suppliant à tous les comptes des pauvres & aux acquits depuis l'an 1675. inclus, leur ordonnant en outre de faire compter dans huit jours ſur quel pied on a donné depuis quarante ans, les Ordonnances pour la diſtribution des billets aux pauvres, avec exhibition des acquis à ce ſervans, & démonſtration de la maniere qu'on les a paſſé en compte, pour le fait, & Parties ouies, être ultérieurement & ſommairement diſpoſé, comme de raiſon; l'appointement ultérieur donné au verbal du 3. Juillet 1711. par lequel la Cour, Parties ouies, leur ordonnoit *hinc inde* de faire un applicat pertinent des piéces dont ils prétendoient ſe ſervir pour leurs ſoutenues de part & d'autre, & de les délivrer les uns aux autres dans huit jours, pour après les avoir vues, comparoître huit jours après, & être diſpoſé, les ayant ouies verbalement & ſommairement; autoriſant néanmoins du conſentement des Parties, & ſans préjudice de leur droit, tant au principal que dans la proviſion, *François le Roi*, pour donner en attendant les billets de diſtribution aux pauvres; vû les applicats

Spiritûs, ut signent schedulas servientes distributioni eleëmosynarum erga pauperes, exceptis casibus in quibus per acta fundationis aliter statutum & decretum videretur, & mandat Citatis ut curent annullari omnia impedimenta hisce contraria, condemnans dictos Citatos ad expensas sub debita taxatione & moderamine Aulæ. Ita datum in civitate Bruxellensi, die decimo septimo Februarii anno 1714. *Signatum*

A. V. Gindertaelen.

de selve binnen acht dagen aen malekander te behandigen, om de selve gesien zynde by hun, acht dagen daer naer te compareren, ende sommierlyck ende mondelinge gehoort ende gedisponeert te worden, authoriserende des onvermindert de consensu partium *ende sonder prejudicie van hun recht, soo ten principaele als in de provisie, de persoon van* François le Roye, *om middelertydt uyt-te-reycken de billetten van distributie voor den armen, gesien de respect[illegible]riftelycke applicaeten by partyen [illegible] weder-syden-overgegeven, mitsgaders de voordere verbaelen in saecke gehouden, behelsende 't debath aldaer gemouveert, soo nopende 't versoeck van consignatie van de testamente, Codicillen, Donatien, ende andere Acten, die de Gedaegde pretendeerde den Suppliant ten onderen te hebben als andersints, ende d'expurgatie daer over by den Suppliant gedaen, den appointemente vervolgens gegeven ten kerbaelen van den seventhiensten Februarii seventhien-hondert twelf, daer by 't Hof ordonneerde aen partyen* hinc inde *te fourneren; op al gelet, 't Hof maintineert, den Suppliant in de possessie van beneffens de Heilig-Geest-Meesters te teeckenen die billetten dienende tot uyt reykinge der almoesen aen den armen, uytgenomen ten opsichte der gevallen, alwaer by d'Acten van fondatie anderen regel ofte weth bevonden wordt gestolt te zyn, ende ordonneert aen de Gedaegde te doen casseren alle beletselen ter contrarie, condemnerende de selve Gedaegde in de kosten ter ter behoorlycke taxatie ende moderatie van den Hove. Aldus gedaen binnen de Stadt Brussel den ses-entwintigsten Februarii seventhien hondert veerthien. Onder teeckent,*

A. V. Gindertaelen.

respectifs par écrit donnés par les deux Parties; les ultérieurs verbaux tenus dans la cause, contenant le débat y mû, étant au regard de la demande pour la consignation des Testamens, Codicilles, Donations & autres Actes que les adjournés prétendoient que le Suppliant auroit en son pouvoir, ou autrement; & l'expurgation faite sur ce point par le Suppliant; l'appointement donné en suite au verbal du 17. Février 1711. par lequel la Cour ordonnoit aux Parties *hinc inde* de fournir. Le tout consideré, la Cour maintient le Suppliant dans la possession de signer conjointement avec les Maitres du S. Esprit, les billets servans à la distribution d'aumônes aux pauvres, excepté dans les cas que par les actes de fondation, il seroit autrement statué ou réglé, & ordonne aux adjournés de faire casser tous empêchemens au contraire, condamnant lesdits Adjournés aux dépens, sous dûe taxation & modération de la Cour. Ainsi fait dans la Ville de Bruxelles, le 17. de Février 1714. *Signé*,

A. V. Gindertaelen.

Monumentum III. *citatum pag.* 32. *in notâ.*

C.

DECRETUM EPISCOPI PRINCIPIS LEODIENSIS pro fideli & recta administratione bonorum Fabricæ Ecclesiæ & Mensæ S. Spiritûs.

Maximilien-Henri, par la grace de Dieu, Archevêque de Cologne, Prince-Electeur du Saint Empire Romain, Archichancelier par l'Italie, & du Saint Siége Apostolique Légat né, Evêque & Prince de Liége, Hildesheym, élu Evêque de Munster, Administrateur de Bergtesgarde, & Duc des deux Bavieres, du Haut Palatinat, Westphalie, Engeren & Bouillon, Comte-Palatin du Rhin, Landgrave de Leuchtenberg, Marquis de Franchimont, Comte de Looz, Herne, &c.

Sur rapport à Nous fait, que dans nos Villes, Bourgades & Villages de notre Pays & Diocése de Liége, il se glisseroit un abus trés-considérable au sujet des comptes tant des Biens appartenans aux Eglises, Fabriques & Luminaires, que Mambours des Pauvres, les uns des Auditeurs d'iceux se faisant mettre à diner, les autres se faisant payer en argent, au lieu de servir gratuitement l'Eglise & les Pauvres d'icelle; les Mambours desquels feroient des éfractions de muids à petit prix, comme aussi la distribution des pains ainsi que bon leur semble, les donnant aux Riches aussi-bien qu'aux Pauvres. Voulant à ce remédier, Avons ordonné, comme Nous ordonnons par les présentes, à tous Mambours & Auditeurs desdits comptes, d'y vaquer gratuitement pour Dieu & pour les Pauvres, sans prétendre chose que ce soit pour dépense de bouche ou autrement: Comme aussi Nous ordonnons à tous Mambours desdites Eglises & Pauvres, de suivre au futur les éfractions du Clergé de Liége pour les muids qui leur sont dûs, & de ne faire distribution desdits Biens, soit en argent, soit en pains, à autres qu'à ceux qui sont vraiment Pauvres, & connus pour tels par les Pasteurs, pardevant lesquels & les deux plus vieu Echevins ou Principaux du Lieu, tous les comptes susdits de l'Eglise & Pauvres, seront rendus & examinés gratuitement: Ordonnant à tous Pasteurs & Desserviteurs desdites Eglises, de publier cettui notre Mandement, au jour de Dimanche, pendant la Messe paroissiale, dans chaque leurs Eglises; & pour meilleure & absolute observance, de choisir chacun dans leurs Paroisses un ou deux Synaux pour annoter les contraventeurs, & leur en faire pertinente relation, afin qu'il soit procédé contr'eux à la peine de cinq florins d'or pour les Pauvres de la Paroisse.

Et comme plaintes Nous ont aussi été faites, que des personnes peu soigneuses de leur instruction chrétienne, tant nécessaire pour le salut de leurs ames, sortiroient pendant la grande Messe de l'Eglise, pour n'entendre le Sermon ou l'Exhortation du Pasteur, & s'en iroient caquetter au portail de l'Eglise, ménant grand bruit & commettant insolence, Nous le défendons très-sérieusement, & enchargeons les Pasteurs de surveiller soigneusement là-dessus pour que telles personnes soient châtiées d'un florin d'or d'amende pour chaque fois, applicable aux Pauvres,

comme dessus. Donné en notre Ville de Bonne, le vingtiéme Maj mil six cens quatre-vingt-six. Etoit signé, MAXIMILIEN-HENRI. Et puis écrit, lieu (†) du Scel, & ensuite contresigné, FERD. SCHICH.

Formula quâ expeditur Nominatio Regia ad Abbatias.

CHARLES, par la grace de Dieu, Roi de Castille, de Léon, &c. A religeuses Personnes nos cheres & bien aimées les Prieure, Religieuses & Couvent de l'Abbaye N. Salut & dilection. Comme à Nous, comme Duc de Brabant, affiert & appartient d'avoir soigneux égard que les Prélatures, Abbayes, Prieurés & autres Dignités étant en icelui Pays, soient pourvues de gens Catholiques, de bonne vie & conversation, pour les entretenir en bonne & Chrétienne Religion, & par Induk Apostolique, droit de Personnage, Régale, & autrement Nous compete, & ayons droit de ausdites Prélatures & Dignités, quand elles vaquent, nommer personnes suffisantes, idoines & à Nous agréables. Et il soit par le trépas de Dame N. votre derniere Abbesse, ladite Abbaye présentement vacante, Nous ayons fait informer de l'idoineté & capacité des Religieuses d'icelle, entre lesquelles Nous seroit être présentée Dame N. Religieuse de la même Abbaye : Savoir vous faisons, que le bon rapport que fait Nous a été de ladite Dame N. & de ses sens, expérience, bonne religiouse vie & conversation, Nous l'avons par la Délibération de notre très-cher & féal Cousin Dom Francisco Antonio de Agurto, Marquis de Castannaga, Chevalier de l'Ordre d'Alcantara, Lieutenant, Gouverneur, Capitaine Général de nos Pays-Bas, a dénommé & dénommons par ces présentes à ladite Abbaye N. vous consentans & requirans, que procédant à l'élection de votre nouvelle & future Abbesse, vous élisiez & acceptiez à icelle Dignité, ladite Dame N. comme Personne à ce capable & à Nous agréable, à laquelle consentons & permettons de pouvoir sur ce obtenir de Notre Saint Pere le Pape, de l'Evêque Diocésain, ou autre Supérieur, telles Bulles Apostoliques & Provisions de confirmation qu'il appartiendra, & icelles à dûe exécution, au surplus prendre & apréhender la vraie, réelle & actuelle possession de ladite Abbaye, ensemble des droits, fruits, profits & émolumens d'icelle, pour d'orénavant la tenir, régir & administrer, tant au spirituel qu'au temporel, en a gardées & observées les solemnités en tel cas requises & accoûtumées. Si donnons en mandement à nos très-chers & féaux les Chef Président & Gens de nos Privé & Grand Conseil, Chancelier de Gens de notre Conseil ordonné en Brabant, & à tous autres nos Justiciers, Officiers & Sujets : à qui ce regarder, à qu'à vous en ce que dit est, ils assistent, si besoin en avez, & en outre fassent, souffrent & laissent ladite Dame N. de cette notre présente nomination, accord & consentement, pleinement & paisiblement jouir & user, cessant tous contredits & empêchemens au contraire : Car ainsi Nous plaît-il. Donné en notre Ville de Bruxelles, &c. *Christ. Vt Inferiùs erat signatum.* Par le Roi, GALVAN.

Monumentum IV. *citatum pag.* 65. *num.* VIII.

D.

LITTERÆ DUCIS SABAUDIÆ BELGII GUBERNATORIS ad Priorem & Collegium J. V. Doct. Proff. ordin. in Universitate Lovaniensi.

HONORABILES docti & sincerè dilecti. Cum Serenissimus Rex Dominus & cognatus noster observandus pro sua in bonarum disciplinarum, & præsertim Jurisprudentiæ studiis provehendis propensione, non nullorum Professorum stipendia augenda duxerit, novasque quasdam lectiones institui mandarit; nos tam laudabile Majestatis suæ institutum executioni mandare cupientes, jussimus pro singulis litteras pro obtinenda debita stipendiorum solutione congruas expediri. Verùm cum præ cæteris Majestatis suæ cordi sit, ut novæ lectioni Decretorum rectè provideatur, quam Majestas sua pro horum temporum (quibus disciplina Ecclesiastica graviter convellitur) necessitate, cupit ad primævam genuinamque suam revocari originem, sic ut magis ad Ecclesiæ ædificationem, quam litium judiciorumque disceptationem dirigatur, dum diu multumque ad eam provinciam idoneus quispiam quæsitus esset, tandem Majestas sua ob singularem Petri Ximeny commendationem, illum quantumvis reluctantem eo impulit, ut conditionem eam susciperet. Circa quem quidem ea fuit suborta difficultas, quòd dumtaxat Bacalaureus sit in Jure Canonico, & altiorem gradum docendique auctoritatem non haberet. Verùm non visum fuit hoc impedimentum, tam egregium institutum debere remorari, & uti Regia Majestas de eo cum ipso dispensavit, sic etiam vos non gravatè eum ad hanc professionem admissuros esse confidemus, ea tamen conditione, ut intra annum à die cæptæ professionis Doctoralia insignia recipiat. Cum hæc autem lectio non minùs Theologiæ operam dantibus quam Juris Canonici studiosis utilis futura videatur, talem ei horam assignari à vobis velimus, quæ utriusque sit accommoda. Ad hæc etiam intellexisse vos arbitramur constituisse Majestatem suam, quo ii qui Jurisprudentiæ primam daturi sunt operam, universa ejus disciplinæ elementa rectiùs simpliciusque percipiant, ut deinceps & institutionum altera instituatur lectio, qua omissis iis, quæ prolixiorem, exactioremque requirunt explicationem, is qui ad hanc assumetur professionem, summatim duntaxat textum Justinianæum explicet, glossasque leviter ac perfunctoriè tantùm attingat, sic ut eas auditores legere, & potiora aliqua inde retinere assuescant. Et ne ultra supra hæc novus professor transiliat, intra anni spatium totos quatuor libros Institutionum omninò Majestas sua vult absolvi, cujus vos diligentem habere curam, ac Majestati suæ vel Nobis denuntiare velimus, si aliter fiat. Eamdem quoque brevitatem desideramus observari in altera lectione nova, qua visum fuit non abs re fore, si quispiam titulos ipsos utriusque Juris interpretetur, quo & faciliùs eos tyrones addiscant, & ordinem rerum, materiarumque (qui memoriam inprimis sublevant) complectantur, & significationem uniuscujusque tituli pleniùs percipientes ad graviora legum scita perdiscenda, viam sibi præstruant, & hanc quoque lectionem anni termino præscriptam Rex voluit, sicut post minores vacationes mense Octobri semper ab capite

capite hæc Institutionum prælectio titulorumque expositio incohetur. Institutionum autem consuetæ atque ordinariæ lectionis dignitati nihil Majestas sua detractum voluit, se cum eam ampliore stipendio decoravit, id desiderat, ut diligentia quoque majore tractetur. Cum autem intelligamus eum qui illi hactenus præfuit, adversa laborare valetudine, quæ forte in longum tempus protrahi posset, cupimus ut de Vicario ita provideatur, ne quid publica studia detrimenti accipiant. Ad has autem lectiones delegimus D. Joannem Venduvilium, Petrum Beckium juris utriusque Doctores, & Joannem Ramum Licentiatum, ex quibus, ni unus nobis assumendus videatur, ad operam vicariam ægrotantis, vos velimus dispicere qui ex iis ad singulas lectiones magis videantur vel propensi vel idonei : Et cum in rerum novarum institutione, quid vel secus sit, experimento primùm intelligi certiùs soleat : visum nobis fuit, ut singulis in unum duntaxat annum hæ lectiones addicantur, quo ipsorum intereà spectata diligentia, & speratæ utilitatis cognito successu, sub ejus finem de eorumdem confirmatione meliùs constitui queat. Superest igitur ut de Ximeny admissione, & quos quibus lectionibus magis aptos censeatis vestram nobis sententiam perscribatis, quò similiter super stipendiorum solutione providere eis possimus. Quid autem super augmento veterum stipendiorum vel institutione novorum pro utriusque Juris Professoribus ordinatum sit, ex schedula inclusa intelligitis. Deus vos conservet. Datum Bruxellæ 22. Aprilis 1557. post Pascha.

Monumentum V. *citatum pag.* 80. *num.* X.

E.

SENTENTIA EXTENSA SENATUS BRABANTIÆ contra Archidiaconum Gondromi 10. Martii 1700.

Le Prévôt & Pasteur de Limbourg, Vice-Archidiacre & Official de Condros au païs & Duché de Limbourg & autres païs d'Outremeuse, & pour lui en prenant la cause, le Conseiller & Procureur-Général & les Etats du païs de Limbourg, Supplians, l'Archidiacre dudit Condros, Rescribent.

VEU au Conseil souverain de Sa Majesté, ordonné en Brabant, la Requète y présentée par le premier Suppliant le 31. de Juillet 1693. par laquelle il donnoit à connoître que suivant les privileges du pays de Brabant & d'Oultremeuse, aucuns Sujets Ecclesiastiques ou autres de même pays, ne pouvant être évoqués ni convenus en Jugement pardevant le Juge Ecclésiastique ou autres hors ledit pays, le Rescribent avoit donné commission au Suppliant pour exercer la Jurisdiction Ecclésiastique dans ledit Condros, laquelle il avoit longues années paisiblement exercée ensuite du placet dudit Conseil; mais comme François Pirotte avoit présenté Requète audit Rescribent, pour que le Suppliant auroit à lui envoyer les actes du debat que ledit Pirotte avoit pardevant le Suppliant contre Corneil de Haut Regard, au sujet de la Cure de Waudre, afin d'en connoître, ledit Rescribent, sans considerer qu'il ne pouvoit exercer aucune Jurisdiction sur les Sujets du Pays de Limbourg, avoit par appointement du 31. Maj 1693. dit: *communicetur præsens supplica Officiali nostro Limburgensi, fine transmittendi nobis acta, interim quæcumque præjudicialia suspendentes*, ledit Rescribent avoit pour lors ordonné au Suppliant de lui envoyer les Actes d'un Procès ventillant pardevant lui; & après avoir examiné lesdits Actes, il les avoit renvoyés avec la Sentence par écrit, avec ordre au Suppliant de la prononcer comme il l'avoit couché; mais comme le sentiment dudit Suppliant & de ses Assesseurs n'étoit conforme à ladite Sentence, il en avoit donné avis audit Rescribent, dont il avoit eu pour réponse qu'il n'avoit pas envoyé la Sentence pour la faire examiner de ses Assesseurs, mais bien pour la prononcer, comme étoit à voir par la piéce en étante; & quoique par toute civilité & raison, il avoit donné à connoître au Rescribent qu'il ne lui étoit permis d'exercer aucune Judicature en ce pays, il ne laissoit pas pourtant à continuer de le troubler dans sa Judicature, avec menace de révoquer sa commission, raison pourquoi ledit Suppliant se retiroit vers ledit Conseil, le suppliant très-humblement d'être servie de lui vouloir accorder Lettres de maintenue *in forma*, avec clause de mandement, tenant lieu: Vû aussi la rescription y servie à l'encontre par le Rescribent le 29. d'Octobre 1693. par laquelle il disoit d'avouer que suivant les privileges des pays de Brabant & d'Oultremense aucuns Sujets Ecclésiastiques ou autres du même pays, ne pouvoient être évoqués ni convenus en jugement pardevant le Juge Ecclésiastique, ou autres hors ledit pays, & que pour cette raison & au lieu, & que le Rescribent vaqueroit lui-même en Brabant, pour prendre connoissance de toutes les causes des Brabançons qui pourroient survenir en son district, ainsi que l'Archidiacre de Hasbeye le faisoit lui-même ès terres de l'Obeïssance de Sa Majesté, il avoit substitué le Suppliant en sa place en l'an 1691. pour exercer la Jurisdiction en son nom & de son autorité dans ledit Condros, ne croyant pas que sur cette substitution seroit sivi aucun placet qui n'étoit pas aussi nécessaire, celui du 18. Avril 1671. ne pouvant servir pour ladite substitution faite par le Rescribent dix années après; & en tout cas, supposant que le placet de Sa Majesté seroit requis pour que le Suppliant pourroit exercer la Jurisdiction en vertu de cette substitution, pardessus que tout ce qu'il auroit fait jusqu'à présent seroit nul & de nulle valeur, il étoit notoire que ce placet ne pourroit changer la nature de ladite substitution; tellement que de révoquable qu'elle étoit de soi & en vertu de la clause sous laquelle elle avoit été faite *usque ad revocationem nostram duntaxat*, elle seroit devenue irrevocable, & qu'ainsi il avoit toujours demeuré libre au Rescribent de la revoquer, comme il avoit fait, de maniere qu'il n'y avoit aucune apparence de possession, sur laquelle il pourroit fonder sa demande à fin de maintenue, & qu'il avoit tort de se plaindre de ce que le Rescribent avoit été obligé de faire en meilleure administration & exécution de la justice, pour empêcher des coups que le Suppliant méditoit de faire par une trop grande partialité pour l'une des parties, ce qui n'étoit pas de cette matiere, & surtout le Rescribent s'étonnoit d'autant plus du procédé du Suppliant, qu'il ne pouvoit ignorer qu' Antoine Delva ayant fait de même contre le prédecesseur du Rescribent, & ayant même obtenu en ce regard Lettres de maintenue, icelles avoient été déclarées sub & obreptices & sans effet, & lui non fondé ni recevable, & condamnés à deux tiers des dépens, ainsi qu'étoit à voir par la Sentence pareillement en étant, parmi quelles & autres raisons débattans l'ultérieur contenu de ladite Requête d'impertinences, frivolité & dénégation, contendoit le

le Rescribent à ce que levant l'interdiction accordée sur ladite Requête, icelui pour avoir requis par icelle, ainsi qu'il avoit fait, seroit déclaré non fondé ni recevable, & condamnés ès dépens. Vû de suite la replique, rescription ultérieure & duplique desdites parties, ainsi que la Requête civile du Rescribent du 23. Décembre 1694. avec les raisons d'impertinence y alencontre servies de la part du Suppliant. Vû en outre la Sentence interlocutoire y ensuivie le 26. de Mars 1695. par laquelle ledit Conseil, avant de faire droit, ordonnoit aux Emprenans de venir *ad causam* pour, &c. Vû en outre la conclusion desdits emprennans, par laquelle ils disoient en substance, que selon les loix & privileges fondamentales de ce pays, les Sujets du Roi, soit Ecclésiastiques ou séculiers, ne pouvoient être arrêtés, évoqués ni tirés en justice hors de ce même pays; mais ils devroient être traités & jugés par des Juges du pays : qu'aussi le Rescribent n'ignorant pas cette vérité, & sçachant qu'il ne pouvoit faire en ce pays aucun Acte jurisdictionnel en qualité d'Archidiacre du Condros, à raison qu'il devoit tenir & tenoit fixement résidence dans la Ville de Liege, il avoit laissé continuer le Suppliant dans l'exercice de la Jurisdiction Ecclesiastique audit Condros, ensuite de la commission lui donnée pour ce sujet, & agrée par le Roy par Acte du 18. Avril 1671. jusqu'à ce qu'il lui avoit pris envie d'ordonner au Suppliant de lui envoyer les Actes & Piéces du Procès instruit devant lui Suppliant, entre le Procureur d'Office d'une, & Me Nicolas Gregoire d'autre part de les examinet, y porter Sentence, & en charger par sa Lettre du 27. Juin 1693. le Suppliant de la prononcer, à quoi le Suppliant n'ayant voulu déférer, comme il ne pouvoit en aucune maniere, à moins de souscrire à une emprise évidente, le Rescribent s'étoit voulu attribuer l'autorité de le déporter, en révoquant, comme il avoit prétendu de faire par Acte du 28. Aoust de ladite année, sa commission; mais comme l'une & l'autre choquoient également lesdites loix & privileges, le premier, parce que les Sujets du Roi ne pouvoient être jugés qu'en ce pays, & par des Juges y domiciliés: Et le second, parce qu'il y doit être un Tribunal fixe pour les gens d'Eglise aussi bien que pour le séculier; que les Juges y devoient juger avec une pleine & entiere liberté, & que partant ils ne pouvoient être révocables *ad nutum*, lesdits Emprenans concluoient, à ce que l'entreprise du Rescribent énoncée & faite respectueusement par sa Lettre du 27. de Juin 1693. fût déclarée nulle, invalide & sans effet, lui ordonnant de la casser & mettre à néant avec dépens, déclarant de plus que la personne qui se devoit établir dans la Province de Limbourg pour y exercer ladite Jurisdiction Ecclesiastique, y devoit tenir fixe domicile, & ne pouvoit être déporté ni révoqué *ad nutum* aussi avec depens, ou qu'autrement, &c. lequel écrit ayant été appoinnté de communication le 28. de Juin 1695. le Rescribent avoit servi à l'encontre son écrit de réponse, & conclusion contraire contenant en substance qu'il ne vouloit aucunement tirer en dispute les loix & Privileges du Pays, enoncés en l'article 1. dudit écrit, mais que le contenu du second article, où les Emprenans disoient que les Sujets du Roi devoient être traités & jugés par des Juges du pays contenoit un équivoque, s'il entendoit par là que les Sujets de Sa Majesté devoient être jugés par des Juges qui tenoient leur Tribunal dans le pays, on admettoit très-volontiers ce point : mais s'il entendoit par là que les Sujets de Sa Majesté devoient être jugés par des Juges qui soient nés & domiciliés dans le pays, on denioit absolument ce point pour ce qui regardoit la Jurisdiction Ecclésiastique, le contraire étant avéré & établi par plusieurs exemples publics & par une usance immémoriale; qu'en premier lieu il ne pouvoit pas avoir un exemple plus solemnel qu'au regard des Archevêques des Malines, lesquels, quoique pour la plûpart point nés dans le pays, n'avoient pas laissés pour cela d'exercer leur Jurisdiction dans toutes les parties du Brabant qui étoient de leur Diocèse, aussi les Archevêques avoient leur domicile & Palais en la Ville de Malines, qui étoit une Province séparée de celle de Brabant : & nonobstant cela, ils exerçoient & avoient toujours exercé leur Jurisdiction dans le Brabant; & combien que par succession de tems ils avoient établis un Official dans la Ville de Bruxelles, cela ne s'étoit fait que pour plus grande commodité de ladite Ville, à cause que l'Official qui résidoit en la Ville de Malines ne pouvoit pas commodément vacquer aux affaires de Bruxelles, aussi ledit Official qui residoit à Bruxelles n'étoit pas délégué seul pour les affaires du Brabant, sa délegation primative étoit restreinte au district de Bruxelles & de l'Eau de S. Pierre dans le reste du Brabant, comme Louvain, Tirlemont, Diest, Arschot, Leau, S. Leonard, & autres quartiers, l'Official qui résidoit & étoit domicilié à Malines, avoit la délégation & Jurisdiction concurrente avec l'Official qui résidoit à Bruxelles, mais l'Official qui résidoit à Malines n'exerçoit pas dans la Ville de Malines la Jurisdiction qu'il avoit sur les Habitans de la Province de Brabant; il exerçoit cette Jurisdiction dans un lieu qu'il désignoit à cet effet dans la Terre & Province de Brabant, & ce pour que les Sujets du Brabant ne pourroient pas se plaindre d'évocation. C'est en cette conformité que les Archidiacres de Liege, qui n'étoient nés ni domiciliés dans le pays de Brabant, étoient en possession immémoriale de juger par soi-même ou par leurs Substituts, de toutes les causes appartenantes à leur Jurisdiction ou district de Brabant : que l'article 3. dudit écrit contenoit plusieurs périodes, lesquelles il convenoit de considerer séparément, pour autant mieux les rencontrer & y donner solution particuliere, les Emprenans disoient en premier lieu audit article que le Rescribent ne pourroit faire en ce pays aucun Acte Jurisdictionnel en qualité d'Archidiacre de Condros, à raison qu'il tenoit sa fixe résidence en la Ville de Liege. Cette premiere partie dudit article étoit entierement abusive; au contraire il étoit libre au Rescribent d'exercer par soi-même en Brabant la Jurisdiction Ecclésiastique, laquelle lui competoit sur les Sujets de Sa Majesté en sadite qualité d'Archidiacre; s'il vouloit exercer cette Jurisdiction par soi-même, il n'établiroit pas pour cela son Tribunal dans la Ville de Liege, il établiroit à cet effet son Tribunal dans la Terre de Brabant au district qui étoit sujet à sa Jurisdiction Ecclesiastique, les Emprenans disoient en second lieu audit article que le Rescribent auroit laissé continuer le Suppliant dans l'exercice de la Jurisdiction Ecclesiastique audit Condros, en suite de la commission à lui pour ce donnée & agréée par le Roi par acte du 18. Avril 1671. les Emprenans montroient audit article que le Conseil du Suppliant s'étoit mêlé & assisté pour faire dresser leur Ecrit; car pourquoi avançoient-ils cette continuation figurée, sinon pour couvrir le tort du Suppliant, lequel étoit évident en ce qu'il étoit notoire que par la mort de feu l'Archidiacre, prédecesseur du Rescribent, le qualité d'Official, laquelle le Suppliant pouvoit avoir reçu de lui étoit venu à cesser étant notoire en droit, *quòd sit idem Tribunal Episcopi & ejus Officialis, idem Tribunal Archidiaconale & ejus Officialis, atque adeò moriente Episcopo, cessat qualitas ejus Officialis, uti & moriente Archidiacono*, dont il avoit en cet Archidiocèse de Malines un exemple tout nouveau, arrivé par le trépas de l'Archevêque Alphonse de Berges par la mort duquel est venu à cesser la qualité d'Official en la personne du Curé du Beginage Martin Oudenhagen, qui étoit encore en vie. Si donc cette qualité étoit venue à cesser en la personne du Suppliant par la mort de feu l'Archidiacre, oncle du Rescribent, ainsi

ainsi que cela étoit notoire en droit & usance journaliere, le Suppliant ne pouvoit pas prétendre présentement la qualité d'Official du chef de feu le prédecesseur du Rescribent; tout ce qu'il y pouvoit prétendre, devoit avoir sa source & sa force de la délégation faite par le Rescribent, & de la commission lui donnée à cet effet. Si les Emprenans vouloient examiner ladite commission, & tout ce qui étoit ensuivi, ils trouveroient sans doute plus de matiere pour le joindre au Rescribent, & pour emprendre de cause pour lui, que pour l'emprendre pour le Suppliant, ils trouveroient que depuis que la premiere commission du Suppliant étoit venue à cesser par la mort de feu l'Archidiacre de Condros, prédecesseur du Rescribent, le Suppliant ne s'étoit jamais mis en devoir pour obtenir des Lettres de placet, afin de pouvoir exercer au pays de Brabant sa nouvelle commission, & ainsi on laisse à considerer aux Emprenans s'ils veulent continuer à défendre une personne, laquelle sans demander, moins obtenir des Lettres de placet, vouloit exercer au pays de Brabant une commission d'Official par lui obtenue du Rescribent, ils trouveroient au-dessus de cela dans sa délégation donnée par le Rescribent les mots *ad nostram revocationem*, sur lesquels on avoit raisonné dans les Ecrits précédens, & on diroit en général contre l'article 3. que le Rescribent n'avoit jamais douté du pouvoir qu'il a de juger par lui même au pays de Limbourg, auquel lui compéte la Jurisdiction Ecclesiastique en qualité d'Archidiacre de Condros, nonobstant qu'il tenoit sa résidence en la Ville de Liege : si le Rescribent avoit délégué au Suppliant ladite Jurisdiction Ecclésiastique, cela n'avoit pas été fait par aucune obligation, mais par la volonté libre du Rescribent à l'instante & très-instante priere du Suppliant : cela s'étoit aussi fait pour la commodité du Rescribent, afin qu'il ne seroit pas obligé d'aller lui-même au pays de Limbourg pour y exercer la Jurisdiction à chaque cas, lequel y auroit pû arriver. Quant à ce que les Emprenans disoient en l'Art. 4. qu'il auroit pris envie au Rescribent d'ordonner au Suppliant de lui envoyer les Actes & Pieces du Procès instruit pardevant le Suppliant entre le Procureur d'Office d'une, & Me. Nicolas Gregoire d'autre part, le Rescribent avoit eu des raisons très-pressantes pour se faire informer de ladite procedure, le devoir du Rescribent n'étant pas de laisser agir ses substituts en toutes les causes comme ils le trouvoient à propos : le devoir du Rescribent, qui est *oculus Episcopi*, pour se bien acquiter de sa charge, étoit de se faire du moins quequefois informer de l'état de la partie du Diocèse qui étoit sous sa Jurisdiction, & de l'état des causes qui font quelque bruit & éclat, comme a fait celle instituée contre le nommé Gregoire; mais il étoit abusif de dire que le Rescribent y auroit porté Sentence, & qu'il auroit enchargé le Suppliant par la Lettre du 27. Juin 1693. de la prononcer; que c'étoit envain que les Emprenans figuroient cette prétendue raison, pour laquelle le Rescribent auroit révoqué la commission du Suppliant, le Rescribent ne croyant pas qu'il devoit verifier autre raison pour cet effet, que sa seule volonté, puisque ces sortes de commissions, délégations ou substitutions, comme tous les autres mandats, étoient révocables *ad nutum*, de celui qui avoit commis, délégué ou substitué; qu'aussi l'Acte de révocation insinué au Suppliant ne contenoit & n'avoit dû contenir aucune raison particuliere, bien loin qu'il contiendroit la prétendue raison figurée par les Emprenans : au contraire du cinquiéme article, le Suppliant auroit beaucoup mieux fait de se conformer au projet de Sentence à lui envoyée de la part du Rescribent, lequel étoit suggéré par des hommes sçavans, desintéressez, sans faveur ni dissimulation, le Rescribent n'ayant fait en cela qu'ensuite de son devoir & de sa conscience; enseigner & diriger le Suppliant pour qu'il auroit porté Sentence conforme à la disposition du droit, & proportionée au méfait de celui qui étoit accusé : par quel enseignement & direction, personne n'avoit été évoqué ni jugé hors du Pays, étant captieux de dire que le Rescribent l'auroit voulu déporter pour cette raison : Il étoit vrai qu'il avoit plû au Rescribent de déporter le Suppliant, & de révoquer la commission, laquelle il lui avoit donnée; mais il ne s'ensuit pas de là que le Rescribent avoit révoqué ladite commission pour telle prétendue raison particuliere, & partant le Rescribent ne croyoit pas d'avoir en aucune maniere contrevenu à aucune loi ou privilége de ce Pays de Brabant, n'ayant jugé personne hors du Pays, les Archidiacres ni autres Juges Ecclésiastiques, n'étant pas obligez de tenir residence continuelle dans ce Pays; & quant à ce que les Emprenans disoient qu'il devoit y avoir un Tribunal fixe en ce Pays pour les Gens d'Eglise, aussi bien que pour les Séculiers, la constitution de ce Tribunal dépendoit du Rescribent, à qui compétoit la Jurisdiction ordinaire Ecclésiastique parmi la partie de la Terre de Brabant, qui étoit & avoit été de tout temps immémorial sous le district de Condros, que le Tribunal étoit le Tribunal du Rescribent, & nullement de son Délégué, Commis ou Substitué, sinon pour le temps qu'il lui plaisoit de continuer cette Délégation, Commission ou Substitution. Finalement, quant à ce qu'étoit dit sur la fin de l'Article IX. que les Juges ne pouvoient être révocables *ad nutum*, parce qu'ils devoient juger avec une pleine & entiere liberté, cet argument étoit trop général pour être de quelque solidité ou de considération; que tous les Echevins du Plat-pays de cette Province sont révocables *ad nutum* : ils ne laissoient pour cela d'être Juges durant leur commission: tous les Juges déléguez étoient révocables *ad nutum*, ensuite des termes du Droit-écrit; ils ne laissoient pas cependant d'être Juges aussi longtemps que leur délégation duroit; & si la crainte que leur commission étoit révoquée, étoit capable d'induire les Juges à faire une injustice, il seroit plus convenable de les voir bientôt révoquer, que de voir dans les Tribunaux des gens qui, par crainte de perdre un gain temporel, porteroient des Sentences contraires au mouvement de leur conscience : au moyen de quoi le Rescribent concluoit à ce que les Emprenans, pour avoir conclu ainsi qu'ils l'avoient fait sur la fin dudit Ecrit, fussent déclarez non fondez ni recevables *cum exempensis*. Vû de suite l'Ecrit de replique des Emprenans, servi le 27. Septembre 1695. par lequel ils disoient en substance, que le Rescribent ne voulant tirer en dispute les Loix & Privilèges du Païs, il ne devoit faire passer pour équivoque ce qu'on avoit dit en conséquence des mêmes Loix & Privilèges; que les Sujets du Roi devoient être traitez & jugez par des Juges du Pays : non pas que par des Juges du Pays, pour causes Ecclésiastiques, on vouloit entendre des Juges nez au Pays, mais bien des Juges y domiciliez; que les peuples de ce Pays ayant de tout temps eu en horreur d'être traitez par des Juges étrangers, n'avoient rien eu plus à cœur que de laisser à la postérité un usage par forme de Loi, qui banniroit semblables jugemens; ce que les Princes avoient du depuis confirmé & établi par leurs inaugurations & plusieurs pragmatiques: ensuite desquels tous ceux qui ne residoient pas, étoient inhabiles pour juger; parce que tout homme étoit réputé pour étranger qui n'y étoit pas habitué, quand même il en fût originaire, du moins en matiere de Judicatur; & qu'ainsi tout Tribunal étoit censé étranger, qui étoit composé d'un Juge étranger : *Primæ illæ tabulæ Cortenbergenses à Duce & proceribus Regionis solenniter Juratæ, quæ nobis tanquam Solonis axones, vel Lycurgi Rhetra Religiosæ sunt, nihil studiosius inculcant, quàm jus dicendum esse subditis & incolis per judices indigenas, eo loco, ubi forum sortiuntur, & secundum cujusque civitatis leges:*

leges : interposita fide de non ferendo aut permittendo, ut quis adversus ea faciat; Stockmans *in Tractatu suo: Defensio Belgarum*, *cap.* 1. *num.* 4. donnant par ce mot *indigenas* à connoître qu'il faut que les Juges soient habitans du Pays, ce qu'il déduisoit plus amplement *num.* 7. *Cum olim tres causarum species ad audientiam Ecclesiasticam Leodensis, vel Cameracensis Episcopi deduci possent, videlicet de testamentorum validitate, de pactis matrimonialibus & rebus in pios usus donatis, seu per amortizationem subductis seculari potestati; providerunt postea majores nostri de his etiam speciebus, & disertè à Principe stipulati sunt die* 26. *Aprilis* 1515. *ne ulla ex causa ad Tribunalia Ecclesiastica, municipes, vel incolæ Brabantiæ evocari possent, aut Jurisdictionem vicinorum Episcoporum agnoscere cogerentur, nisi apud Delegatos eorum qui in Brabantia residerent; quæ nova cautio solemni principis sacramento firmata ad hanc diem religiose custoditur.* Que comme il ne se pouvoit introduire aucune coutume ni prescription, par quel laps de temps que ce pouvoit être, contre & au préjudice des Loix fondamentales du Pays, renouvellée & fermentées dans toutes les inaugurations de nos Princes Souverains, il étoit inutile d'alléguer des exemples & usances contraires; c'étoient des tolerances dont l'on ne pouvoit tirer aucune conséquence, & qui n'avoient même jamais été pratiquées par les Supplians, ou leurs prédécesseurs, dans le Pays de Brabant ou Limbourg, où ils n'avoient jamais exercé par eux-mêmes aucune Jurisdiction Ecclésiastique, mais y avoient toujours établi des Juges qui y avoient de tout temps tenu leur fixe residence, conformément les Loix du Pays, qui étoit ce que l'on prétendoit ici, sans qu'il étoit nécessaire de toucher ici davantage la question, si par la mort de l'Archidiacre la qualité de son Official venoit à cesser, le Suppliant à qui elle concernoit promptement, l'ayant assez établi par ses Ecrits précédens, nonobstant l'exemple du Curé de Beginage en cette Ville, Martin Oudenhagen, lequel, comme on sçait, n'avoit plus continué la function d'Official après le trépas de l'Archevêque de Malines, parce qu'il n'avoit plus l'envie de porter le fardeau de cette Charge; qu'il s'en étoit ainsi demis volontairement & de son propre mouvement, après quoi il avoit toujours tenu son propre domicile en cette Ville, si long-temps qu'il avoit été revêtu de ladite Charge, & jugé à l'exclusion de tous autres, toutes les causes Ecclésiastiques qui s'étoient présentées : à l'exemple de quoi, le Rescribent se devoit aussi régler, laissant le jugement libre & tout entier, & en toutes les causes, au Juge d'Eglise établi audit Limbourg, sans s'en attribuer la connoissance lui même, qui n'avoit pas de qualité de juger en ce Pays, faute de residence personnelle & de permission du Roi, comme Duc de Brabant & de Limbourg : de sorte que l'entreprise énoncée & faite respectivement par sa Lettre du 17. Juin 1693. étoit un attentat inexcusable sur les Privileges du Pays, icelle Lettre faisant voir clairement, malgré tout ce que le Rescribent en disoit par le quarante-huitiéme Article de son Ecrit, qu'il avoit enchargé le Suppliant de lui envoyer les Actes & Pieces du Procès, y mentionnez; de les examiner, en porter Sentence, & ordonner au Suppliant de la prononcer; qui n'étoit pas seulement d'administrer justice entre les Sujets du Roi par un Juge étranger, comme l'étoit le Rescribent habitué dans la Ville de Liège, mais aussi la rendre hors les limites du Pays, sous une Jurisdiction étrangere, l'une & l'autre également contre & en préjudice du Droit-public, dont l'observance avoit été jurée si solemnellement par toutes lesdites inaugurations, y comprise aussi celle du Roi notre Sire, que Dieu conserve longues années. Que les Juges du Plat-pays de cette Province ne l'étoient pas, comme le Rescribent l'alléguoit, n'étant point dans le pouvoir de ceux qui les établissoient, de les démettre sans cause légitime, avant le temps ordinaire du changement; & ainsi il y avoit un Tribunal fixe non plus ni moins qu'en toutes les autres Villes du Brabant; de quoi l'on ne se contentoit pas encore au Pays de Limbourg, puisqu'il étoit notoire que tous les Juges, même jusqu'à ceux du plus chétif Village, y sont perpétuels : Il étoit donc inutile de dire que les Juges déléguez, quoique révocables *ad nutum*, seroient Juges aussi longtemps que leur commission duroit, attendu qu'il ne suffisoit pas d'avoir des Juges, mais qu'il en falloit avoir conformément aux Loix du Pays; c'est-à-dire, des Juges qui puissent juger toutes sortes de causes avec une indépendance totale de celui qui les établissoit, & une liberté toute entiere, & de suite composer un Tribunal fixe & ordinaire, ce qui ne se pouvoit pas trouver dans des Juges révocables *ad nutum*, à la faveur desquelles & autres raisons, &c. débattant l'ultérieur contenu dudit Ecrit d'impertinence & dénégation, *quatenus contra*, persistoient les Emprenans comme auparavant, avec dépens. Vû en outre la duplique dudit Rescribent, par laquelle il disoit entre autres, que les peuples de ce Pays n'avoient jamais eu en horreur les Juges étrangers, comme les Emprenans alléguoient, mais bien les évocations qui se faisoient hors du Pays, qui les obligeoient de plaider à grands frais, & sans l'assurance de leurs personnes, pardevant des Tribunaux étrangers établis hors du Pays. Les Inaugurations & Pragmatiques des Princes souverains de ce Pays avoient blâmé & aboli les évocations, mais ni les Inaugurations, ni les Pragmatiques n'avoient jamais blâmé l'exercice de la Jurisdiction Ecclésiastique par ceux à qui elle compétoit, nonobstant qu'ils ne residoient pas dans le Pays; c'est-à-dire, nonobstant qu'ils n'y avoient pas ni domile constitué ou absolu, qui se nomme en Droit *domicilium incolatus & constituitur in eo loco ubi quis larem & rerum suarum summam constituit*, *lib.* 2. *cap. de municip. & originar.* pourvû que cette Jurisdiction s'exerceroit dans le Pays même, & que les Surséans du Brabant ne seroient pas évoquez hors du Pays, ceux qui avoient exercé cette Jurisdiction ayant toujours été tenus, quant à cet effet, pour domiciliez dans le Pays, à raison de leur Dignité & Jurisdiction qu'ils y avoient tenue & exercée, ce domicile étant appellé en Droit *domicilium Dignitatis*; ensuite de quoi un Prêtre est censé avoir domicile au Lieu de son Bénéfice, un Magistrat, au Lieu où deservoit sa Magistrature, nonobstant qu'il auroit ailleurs son domicile constitué, *sive incolatus*, comme il étoit remarqué par Argentré aux Coutumes de Bretagne, *Art.* 9. *Gloss.* 1. *num.* 6. Que les Emprenans avoient pourtant grand tort de dire, comme ils avançoient, que tout Tribunal étoit censé étranger, qui est composé d'un Juge qui est étranger; ou, au contraire, que les Juges qui avoient Jurisdiction dans le Pays, étoient censez, par l'exercice de cette Jurisdiction dans le Pays, avoir leur domicile dans le Pays même : Que les Emprenans citoient envain les Tables de Cortenberg, ou plûtôt les passages de Stockmans, faisant mention avec éloge desdites Tables, où non-seulement ledit Stockmans ne parloit pas toujours avec le même éloge desdites Tables; comme, par exemple, en la Décision premiere, *num.* 21. où il disoit : *In Tabulis Cortenbergensibus Joannis Brabantiæ Ducis annis* 1312. 1313. *quanta ruditas & infantia*; mais aussi lesdites Tables ne parloient aucunement de la Jurisdiction Ecclésiastique: aussi Stockmans, dans le lieu cité par les Emprenans, entendoit par les mots *judices indigenas*, des Juges nez & domiciliez dans le Pays, ce que les Emprenans même avoient dû avouer ne pouvoir être appliqués aux Juges Ecclésiastiques, lesquels ils avoient avoué ne devoir pas être nez dans le Pays, comme cela a été usité dans le Brabant au regard des Juges séculiers. Les mots *secundùm cujusque civitatis Leges*, dont Stockmans se servoit audit passage, marquoient aussi qu'il y entendoit

doit de parler des Juges féculiers; même il n'agiffoit pas audit paffage du cas en quæftion, mais il y agiffoit pour desapprouver les évocations, qu'il appelloit *peregrina judicia*, pour lefquelles defapprouver il n'employoit pas feulement lefdites Tables de Cortenberg, mais auffi le Traité fait en l'an 1251. entre Henry Duc & Prince de Brabant, & l'Evêque de Cologne, où il avoit été convenu, *Ne occafione debitorum, conventionum, vel pactionum, alter alterius res vel perfonas in civitate Colonienfi, vel in terra Ducis accipere poffet vel arreftare*, lequel Traité ne contenoit notoirement que les évocations, & nullement le fujet du préfent débat. Les Emprenans ne pouvoient pareillement fe prévaloir de ce qui étoit déduit plus amplement par ledit Stockmans audit Traité *Defenfio Belgarum, cap. 1. num. 7.* Car combien qu'il étoit véritable, *quòd cùm olim tres caufarum fpecies ad audientiam Ecclefiafticam Leodienfis vel Cameracenfis Epifcopi deduci poffent, videlicet de Teftamentorum validitate & de pactis matrimonialibus & rebus in pios ufus donatis, five per amortifationem fubductis feculari poteftati, providerunt poftea majores noftri, de his etiam fpeciebus difertè à Principe ftipulati funt; ne ulla ex caufa ad Tribunalia Ecclefiaftica municipes vel incolæ Brabantiæ evocari poffent.* Néanmoins ce qui étoit ajouté en après, *aut Jurifdictionem vicinorum Epifcoporum agnofcere tenerentur, nifi apud delegatos eorum, qui in Brabantia refiderent.* Cela étoit ajouté par ledit Stockmans du fien, & n'étoit contenu dans aucuns Edits des Princes Souverains de ce Pays, ni dans aucuns Concordats ou Traités publics, même l'ufance immémoriale y étoit directement contraire; car combien que les Evêques de Liège & de Cambray, ou leurs Archidiacres, avoient eu leurs Délégués, qui de temps en temps avoient refidé dans le Pays, ce nonobftant lorfque les perfonnes aufquelles compétoit la Dignité & Jurifdiction principale avoient voulu venir dans le Pays, ils y ont toujours exercé leurs Jurifdictions & fonctions dépendantes, fans participation ou concurrence de leurs Délégués, auffi-bien qu'il s'étoit toujours pratiqué au regard des Archidiacres de Malines, qui combien ils y établiffoient un Official en Brabant, y venoient néanmoins exercer leur Jurifdiction par eux-mêmes, indépendemment de leurdit Official, quand ils le trouveroient convenir; & pour montrer plus clairement que ces mots *aut Jurifdictionem vicinorum Epifcoporum agnofcere tenerentur nifi apud delegatos eorum, qui in Brabantia refiderent*, étoient ajoutez par ledit Stockmans du fien, & fans aucun fondement, il convenoit de confidérer les mots immédiatement fuivans, par lefquels il veut confirmer fon difcours, lorfqu'il difoit, *Quæ nova cautio folemni Principis juramento firmata ad hanc diem religiosè cuftoditur*: Que cette prétendue confirmation par ferment du Prince, confiftoit dans l'addition de la joyeufe Entrée, en date du 26. Avril 1515. Article III. comme remarquoit le même Auteur, à la page dudit num. 7. C'étoit donc ladite joyeufe Entrée qui devoit faire décifion du difcours tenu par ledit Stockmans, puifqu'il s'y rapportoit lui-même. On verroit dans ladite joyeufe Entrée qu'elle empêchoit les évocations, mais on ne verroit pas que lefdites joyeufes Entrées empêcheroient que les Evêques de Liège & de Cambray, ou leurs Archidiacres, aufquels compétoit la Jurifdiction ordinaire Eccléfiaftique, n'auroient pû exercer leur Jurifdiction ordinaire par eux-mêmes dans les Tribunaux qu'ils avoient établis dans le Pays: Que les mots de ladite joyeufe Entrée, fonnoient comme s'enfuit. *Item dat d'onderfaeten onfer voorf. Landts van Brabant in den Bifschopdomme van Luyck ende Camerick buyten den felven Lande van Brabant gelefen voor t'geeftelyck gerechte met en fullen mogen worden betogen van heure perfoonen ofte goeden die in onfen voorf. Lande van Brabant gelegen ofte gefeten fyn, maer dat die inde Geeftelycke Hovender felve Bifschoppen binnen den Lande van Brabant geftelt, getogen fullen worden te rechte, alfoo lange als den geeftelycken Hove in den felven onfen Lande van Brabant liggen fullen.* L'on voyoit clairement par ladite joyeufe Entrée, que l'intention du Prince n'avoit été que d'empêcher les évocations; que pour le refte, il ne faifoit aucune diftinction entre les Evêques & leurs Délégués; il difoit feulement que les Tribunaux Eccléfiaftiques devoient être établis dans le Pays, le Tribunal, ou la Cour eccléfiaftique, étant un lieu propre & convenable pour tenir rôle, comparition, & pour exercer d'autres Actes dépendans de la Jurifdiction eccléfiaftique, & ce lieu devoit être établi dans le Pays; que les mots propres de ladite joyeufe Entrée, bien loin qu'ils pourroient fervir pour exclure les perfonnes principales, montroient bien clairement que tout le droit demeure aux perfonnes principales, *in verbis*: *Maer dat die inden Geeftelycken Hove der felve Bifschoppen binnen den Lande van Brabant geftelt, &c.* Qu'il n'y eft point dit que les Surféans du Brabant devoient être affignez pardevant les Cours eccléfiaftiques des Officiaux, établies dans le Pays, mais elle parloit bien clairement des Cours eccléfiaftiques des Evêques: marque évidente qu'elle ne vouloit rien déroger au droit des perfonnes principales, mais qu'à cet égard elle vouloit laiffer le tout dans la difpofition du Droit-commun, pourvû qu'il ne feroit pas contrevenu au point unique dont y étoit traité, qui confiftoit dans l'évocation; & partant c'étoit en vain que les Emprenans difoient qu'il ne fe pouvoit introduire aucune coutume ni prefcription, par quel laps de temps que ce pourvoit être, contre & au préjudice des Loix fondamentales du Pays, renouvellées & fermentées dans toutes les inaugurations des Princes Souverains de ce Pays, puifqu'on avoit montré fi ouvertement l'impertinence defdites Loix pour l'intention des Emprenans; & qu'au contraire, elles confirmoient la foutenue & intention du Refcribent. Il ne pouvoit pas être inutile d'alléguer des obfervances contraires, comme vouloient foutenir les Emprenans; car puifque l'obfervance donnoit l'efprit & la force à la Loi *Sitque confuetudo optima Legis interpres. Leg. fi interpret.* 37. *ff. de Leg.* lefdites obfervances contraires faifoient voir que les Emprenans tournoient fort mal le fens & l'efprit de ladite joyeufe Entrée, comme cela étoit montré ci-deffus: auffi les Emprenans ne pouvoient pas dire avec juftice que ces obfervances contraires confiftoient dans des Actes publics: *Qui exercentur in invitos, & contra cujufcumque conditionis perfonas*, ou lefdites obfervances contraires confiftoient dans des Actes pas feulement réïterez, même journaliers, ayant toujours été pratiqué par le Refcribent & fes Prédéceffeurs dans la partie du Pays de Limbourg, fujette à la Jurifdiction, en qualité d'Archidiacre de Condros, auffi bien qu'il avoit toujours été pratiqué par le préfent Archidiacre de Hasbaye & fes Prédéceffeurs, dans la partie du Brabant qui étoit fujette à fa Jurifdiction, les fucceffifs Archidiacres de Condros ayant de tout temps immémorial vifité par eux mêmes la partie du Pays de Limbourg qui étoit fujette à leur Jurifdiction, y ayant corrigé les abus qui étoient venus à leur conoiffance, y ayant porté à cet effet des Decrets & Sentences, qu'ils avoient toujours mis en exécution; s'ils y avoient établi des Juges pour pardevant eux être déménuées les caufes de haute recherche, cela n'avoit été fait que pour commodité particuliere; parce qu'étant de réfidence en la Cathédrale de Liège, ils ne pouvoient commodement faire par eux-mêmes tous les devoirs qu'il convenoit de faire dans ces fortes de caufes; mais cela n'ôtoit ni ne changeoit rien dans leurs devoirs. Cette Jurifdiction qu'ils donnoient à leurs Officiaux ou Députez, n'étoit qu'une communication que lefdits Officiaux ou Députez exerçoient au nom de leurs principaux, dans les caufes pour lefquelles ils étoient commis *ad certas duntaxat caufas*, foit qu'ils feroient commis

mis *ad universitatem causarum sive simpliciter, sive ad revocationem.* Les Emprenans disoient qu'il n'étoit pas nécessaire de toucher davantage la question, si par la mort de l'Archidiacre la qualité de son Official venoit à cesser. Ils faisoient bien de ne point toucher davantage ce point, qui se trouvoit clairement décidé au Droit-canon en faveur du Rescribent, par les raisons ci-devant avancées: *Quod sit idem Tribunal Episcopi & ejus Officialis, idem Tribunal Archidiaconi & ejus Officialis.* Si les Emprenans vouloient toucher davantage ce point, ils feroient paroître autant plus clairement les raisons pour lesquelles leur principal devoit être condamné, étant impertinent de dire que le Sieur Martin Oudenhaghen n'auroit plus continué sa fonction d'Official après le trépas de feu l'Archevêque de Malines, parce qu'il n'auroit plus eu envie de porter le fardeau de cette Charge, & qu'ainsi il s'en seroit demis de son propre mouvement, où cette qualité étoit venu à cesser par la mort de feu l'Archevêque Alphonse, & qu'on ne pourroit pas montrer que depuis ladite mort il auroit exercé quelque acte de Jurisdiction. Il pouvoit bien être vrai qu'il n'auroit pas fait des devoirs pour solliciter sa continuation, *sede vacante*; mais cependant il demeuroit toujours véritable que sa fonction d'Official étoit venu à cesser par la mort dudit Archevêque: Que si les Emprenans ne se vouloient pas contenter dudit exemple, on leur pourroit encore montrer plusieurs autres, tant dans le Diocèse d'Anvers, que dans l'Archidiocèse de Malines, comme aussi dans les Diocèses de Gand, de Bruges, de Ruremonde, ausquels on a vû que la qualité d'Official étoit venu à cesser par la mort de l'Evêque. Les Emprenans ne devoient pas dire que ledit Oudenhaghen, qui avoit été Official de l'Archevêché de Malines en Brabant, auroit jugé, à l'exclusion de tous les autres, les causes du Brabant; car, en premier lieu, ledit Archevêque Alphonse avoit jugé par lui-même plusieurs causes du Brabant, nonobstant qu'il avoit sondit Official en Brabant; & en second lieu, le Sieur Coriache, Chanoine de la Métropolitaine à Malines, qui en cette qualité, & aussi à cause de sa fixe demeure, avoit son domicile dans la Ville de Malines, avoit au même temps son Tribunal en Brabant en qualité d'Official de l'Archevêque, ayant établi le lieu d'assignations pour les ajournemens au rôle & autres comparitions, au quartier de Brabant, qui n'étoit guères éloigné de Malines, & s'appelloit *Passebrugge*, où il avoit jugé en qualité d'Official, toutes les causes de Louvain, Tirlemont, Diest, Archot, Sichem, Leau Vilvorde & autres quartiers du Platpays aux environs; d'où les Emprenans montroient qu'ils étoient très-mal informez de ce qu'avoit été pratiqué dans le Diocèse de Malines au sujet de l'exercice de la Jurisdiction ecclésiastique, pour venir dire que ledit Oudenhaghen auroit jugé, à l'exclusion de toutes les causes du Brabant, & partant c'étoit en vain qu'ils vouloient régler le Rescribent à l'exemple dudit Oudenhaghen. Le Rescribent ne devoit être réglé, à l'exemple d'un Official, au regard duquel même les Emprenans avoient commis tant d'erreurs, devant au contraire être réglé à l'exemple d'une personne à qui compétoit la Jurisdiction en chef, & *jure dignitatis*, & ainsi à l'exemple des Archevêques de Malines, lesquels, nonobstant qu'ils avoient leur residence à Malines; exerçoient & avoient toujours exercé leur Jurisdiction en Brabant quand bon leur avoit semblé, lesquels même avoient toujours député des Officiaux residens dans la Ville de Malines, avec pouvoir d'exercer la Jurisdiction en Brabant, lesquels Officiaux, quoique residens en la Ville de Malines, avoient toujours exercé paisiblement ladite Jurisdiction en Brabant, avec ce seul tempérament, qu'ils ne pouvoient évoquer un inhabitant de Brabant pour comparoître en la Ville de Malines, mais que le lieu d'assignation devoit être désigné en Brabant. La Lettre du Rescribent, dont étoit fait mention par les Emprenans, ne pouvoit être regardée ni comme une Sentence, ni comme un autre Acte juridique, & de suite l'on ne pouvoit attribuer à cette Lettre ni le nom d'attentat, ni d'entreprise; que les évocations ne se faisoient pas par des Lettres particulieres ou familieres, comme étoit celle dont les Emprenans parloient; que le Tribunal que le Rescribent avoit dans le Pays de Brabant, n'étoit pas moins pour le Rescribent, à qui en qualité d'Archidiacre, compétoit la Jurisdiction en chef, & *jure dignitatis*, que pour son Official & Député; que ce Tribunal ne dépendant de la residence d'un Juge, il suffisoit que le Juge y venoit exercer ses fonctions au temps nécessaire & opportun: si les Juges établis étoient révocables *ad nutum*, ou pas, cela ne regardoit aucunement les Emprenans, qui n'avoient aucun droit sur la Jurisdiction ecclésiastique: il suffisoit pour le Rescribent, que les sacrez Canons, selon lesquels ladite Jurisdiction devoit être réglée, admettoit & approuvoit telle révocation; que les Juges du Plat-pays en Brabant se changeoient *ad nutum*, de ceux qui les avoient établis. Si les Juges séculiers du Plat-pays en la Province de Limbourg étoient perpétuels, ce que l'on ignoroit, il étoit notoire que l'on ne pouvoit tirer aucun argument des Juges séculiers, aux Juges ecclesiastiques: l'on avoit seulement allégue l'exemple des Juges du Plat-pays en Brabant, pour montrer que c'étoit sans fondement & contre l'observance, que les Emprenans vouloient soutenir avec tant de force, que les Juges en Brabant devoient être perpétuels; que les Emprenans ont de toute maniere grand tort de vouloir disputer au Rescribent d'exercer la Jurisdiction par soi même, ainsi que lui & ses prédécesseurs l'avoient toujours fait à la vûe de tout le monde en la Province de Limbourg, & les Archidiacres de Hasbaye en la partie de Brabant qui étoit sous leur District; & même, si les Emprenans ou autres, vouloient contrevenir à cette observance, ce différend ne devroit pas se décider pardevant ce souverain Conseil, mais pardevant des Commissaires de Sa Majesté & de l'Evêque de Liège, ensuite du Concordat arrêté le 10. Mars 1541. entre l'Empereur Charles V. de glorieuse mémoire, & ledit Evêque, où il y est dit, Tit. 9. Art. 29. *Insuper visum est Commissariis antedictis, quòd si super præmissis & articulis superiùs non decisis dubium emergat aut difficultas oritur inter Justitiarios Principum, talis difficultas terminari & sedari debeat mutuis communicationibus vel litteris, ita quòd una Jurisdictio aliam non turbet, vel impediat*; & partant le Rescribent excipiant sur ladite observance immémoriale, & débattant l'ultérieur contenu dudit Ecrit de replique, de frivolité, impertinence & dénégation, concluant, persistoit comme devant. A tout eu égard, la Cour combinant les débats mûs par Requête du premier Suppliant, du 31. Juillet 1693. & par la conclusion des seconds Supplians, du 28. Juin 1695. & rejettant la Requête civile du Rescribent, ordonne audit Rescribent & à tous ceux qu'il appartiendra, d'établir, le cas y arrivant, en ladite Province de Limbourg, pour autant qu'elle est sous ledit Archidiaconé du Condros, un Official, ou Juge, qui y tiendra domicile fixe pour y administrer la Jurisdiction ecclésiastique; le condamner de mettre à néant son entreprise énoncée & faite par son Decret du 30. Mai, & par sa Lettre du 27. de Juin, ambedeux dudit an 1693. déclare que parmi ce, les conclusions ulterieures prises au procès, viennent à cesser; adjuge au premier Suppliant la maintenue par lui requise, & condamne le Rescribent en l'amende de ladite Requête civile rejettée, comme aussi en deux tiers des dépens pour ce engendrés à dûe taxation & modération dudit Conseil, compensant le restant tiers pour cause. Ainsi fait en la Ville de Bruxelles le 10. Mars 1700. *Signé* BODRY.

Monu-

Monumentum VI. *citatum pag.* 147. *num.* XXVII.

F. G.

RATIONES SACRÆ THEOLOGIÆ PARISIENSIS CONTRA QUORUMDAM PROPOSITIONES, QUI BREVIARIUM SECUNDUM CORRECTIONEM CONCILII TRIDENTINI introducere cupiebant, antiquo usu Breviarii Ecclesiæ Parisiensis penitùs abrogato.

DEUS Optimus Maximus semper gavisus & usus est varietate, ut patet in ipsa creatione, in qua diversitate delectatus est. Hîc enim ejus potens & sapiens providentia patet ex concentu & harmonia rerum diversarum atque contrariarum.

Hoc pugnat cum ratione & cum fide per charitatem operante. Nam ratio inferior debet consentire cum ratione æterna, quæ diversitatem in conditione universi posuit à principio, ut sit concordia discors: ut etiam magis excitemur ad virtutem, cùm ejus plura exempla proponuntur: ut Deus magis laudetur in multitudine & varietate mirabilium ipsius.

Hoc minueret Dei Optimi Maximi gloriam; Sanctorum cultum, & Christianorum, ædificationem exemplarium.

Hoc valdè minuit Episcoporum & Diœceseon auctoritatem.

Qui hoc promovent non sunt viri simplices, & devoti seu spiritales, sed astuti, politici, qui ex re qualibet, quolibet modo rem suam mundanam conantur facere. Astitit Regina à dextris sponsi circumamicta varietate.

Ut omnis novitas est suspecta, ita talis mutatio magna non potest esse sine detrimento magno.

Hoc foveret Cantorum & Ecclesiæ servitorum inobedientiam atque dissolutionem, quum omnium Ecclesiarum unum esset & idem officium.

Quot sumptus necessarii essent? Rustici non possint juvare suos Curatos in officio agendo! Hoc autem maximè est necessarium in pagis.

Spiritus sanctus fecit loqui magnalia Dei omnibus linguis (*Act.* 11.) quod est argumentum diversitatis in officio Ecclesiæ, ut in universo & in membris corporis humani cernitur.

Nobis sapientia, prudentia, virtute, & donis Sancti Spiritûs excellentiores fuerunt antiqui sancti Patres, qui justis de causis singulis Diœcesibus singula concesserunt & ordinaverunt Breviaria. Miretur ergo Gallia suum Marcellum, dum miratur suum Sylvestrum Roma.

Talis immutatio hæreticos juvaret atque delectaret, quasi in errore aut inscitia fuissent Patres Catholici in re tanta. Hoc esset scandalum piis Catholicis, qui hoc pacto possent dubitare de ipsa fide & religione, cujus consuetam professionem ita immutatam cernerent. Quid hoc affert utilitatis?

Reliqui Episcopi habent potestatem politiæ & ordinationis in suis Diœcesibus, ut Romanus in sua: hoc autem bona ex parte convelleretur.

Ad quid amplexaretur Breviarium Romanum quod à paucis annis ter immutatum & derelictum vidimus? Succedente alio Papa, novum erit forsan Breviarium expectandum.

Hoc est contra libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, quæ si Romanæ in hac professione generali & maxima se submittat, quid restat, nisi quòd etiam ex consequenti sæpè submittet in reliqua omni politia? Nam accessorium sequitur principale.

Semper unaquæque Ecclesia & Providcia gavisa est suis ritibus, juxta illud:

Si fueris Romæ, Romano vivito more;
Si fueris alibi, vivito sicut ibi.

Ecclesiæ pagorum sæpe non sequuntur ordinationem suæ Cathedralis, & Cathedrales sequerentur Breviarium Romanæ Ecclesiæ?

Avari & semper ambitiosi Romani sic rem suam facere provident ex impressione, sicut videmus jam factum ex privilegiis multis ad hanc rem spectantibus.

Corrigantur, & tamen valde prudenter, & non curiosè aut scrupulosè nimis, si quæ indigent correctione in Breviariis Diœceseôn; non autem deserantur.

Hîc Prædicatores & Curati non tam facilè populum docerent, ignorantes legendas multorum Sanctorum particularium, particularibus locis magis celebrium & cognitorum.

Ubi Deus Opt. Max. dedit Sanctos, ibi quoque vult per illos invocari à fidelibus populis: sicut voluit rogari à filiis Israel per patres illorum Abraham, Isaac & Jacob. Retineantur ergo Breviaria singularum Diœceseôn.

Si objiceretur cultus particularium Sanctorum, qui sunt in tanto & propè infinito numero, non ita juvaretur per illos Ecclesia. Nam rogati & laudati rogant atque juvant: ideò ordinavit Ecclesia per Spiritum sanctum illos in locis suis particularibus celebrari.

Quum adhuc Ecclesia nascens & spiritûs doctrinæ fervens in unum locum congregabatur, unusquisque suam particularem devotionem afferebat (1. *Cor.* 14.) quantò magis ergo ipsis per universum orbem dispersis, unaquæque Parochia, vel saltem Diœcesis, suam & devotionem & precandi formam retinebit, semper tamen ordinatè? Hîc terra diversorum fructuum arbores & semina nutrit.

Non major est ratio, quòd omnes Sacerdotes ubique dicant unum Breviarium, quàm quòd omnes läici unam tantum orationem Deo Opt. Max. offerant.

Deus Opt. Max. qui decimis & primitiis vult recognosci, non magis vult talia sibi offerri ex iis, quæ nascuntur in singulis Provinciis (non enim omnis omnia fert tellus) quàm desiderat coli & laudari ex mirabilibus, quæ contulit & operatus est per singulos & particulares Sanctos singularum & particularium Provinciarum.

Quid inde provenit, nisi Romanæ non dico Religionis, sed superbiæ & ambitionis auctio? Non cedat crista Gallica Romano supercilio, non enim hîc de Religione, sed de superbia astuta agitur. Ubi enim minùs quàm Romæ Conciliorum Oecumenicorum decreta observantur? An non est hoc in Cleris dominari magis, quàm Ecclesiam ædificare? Dixit antiquitas quòd major est Orbis urbe: hîc verò urbs Orbem tentat complecti & sibi subjicere.

Hîc latet anguis in herba, hoc suspecto maximè, astuto & malo tempore. Vitentur ergo, qui mutant tempora & leges. (*Daniel* 8.) Monet Christus (*Mat.* 14.) eum solùm, qui usque ad finem perseveraverit salvum fore. Perseverantia autem non est obstinatio novitatis prophanæ, sed antiquitatis Religiosa continuatio.

Non propter vitandos sumptus temporales admittatur ignominiosa & detrimentosa plaga spiritualis.

In Ecclesia triumphante in Cœlo (ad cujus exemplar & similitudinem in Terra cuncta debent fieri) ut cordium, ordinum & graduum variæ, ita & diversæ sunt laudum & coronarum formæ.

Non putamus abesse ab impietate, illorum memoriam in terris sepelire, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ & in Cœlis gloriosa. Hoc autem fieret, si particularem Diœceseôn particularia Breviaria tollerentur. Non enim satis est eos in scriptis retineri, nisi & honorificè in Ecclesiis recitentur.

Hoc non vult Concilium, nec intendit Papa, sed Papæ adulatores suis propriis utilitatibus cum Religionis amplitudinis detrimento inservientes.

Si recipiatur Romanum Breviarium, aut bona pars ejus amittetur, aut infinitæ devotionum particularium ad celebritatem singulorum Sanctorum in illo Breviario omissorum: deserentur fundatores, & officia, in quibus obligantur, cum summa injustitia, Ecclesiæ particulares. Monachi suum retineant Breviarium: & suo utantur cum decoro Hierarchici Pastores.

Qui hoc persequuntur, alii sumptum timent, alii adulantur & lucrum sperant, alii verò occultè & astutè cultum & splendorem Catholicæ professionis imminuere, & Ecclesiam Catholicam turbare intendunt.

Hoc propositum convellit, non sine magno Religionis detrimento, consuetudines & traditiones Ecclesiasticas, quod non potest fieri sine Catholicorum scandalo, atque hæreticorum elatione, qui gloriabuntur nostram talem immutationem esse argumentum præcedentis erroris atque inscitiæ in Religionis Catholicæ professione, idem concludendo de ejus persuasione & doctrina. Talis ergo mutatio hoc maximè fieret tempore imprudenter, atque periculosissimè.

Hîc Episcopi in suis Diœcesibus, si intelligunt, quod sunt, habent potestatem orationis modum constituendi, sicut Papa in Romana Diœcesi & Ecclesia (hoc enim sonat & significat vocabulum Pontifex, Hebr. v. & ix.) alioqui fierent Papæ Capellani.

ARREST de la Cour donné en l'Audience, sur l'appel d'abus du changement du Breviaire d'Anjou, ordonné par l'Evêque d'Angers en l'Eglise de la Trinité audit Angers, de l'injonction par lui faite, d'user de celui du Concile de Trente 1603.

EXTRAIT DES REGISTRES DU PARLEMENT.

ENTRE Maîtres Guillaume Amis Chanoine, Nicolas Bodin Curé & Chanoine prébendé en l'Eglise de la Trinité d'Angers, Jean Doussart, Joachim Fradin, Michel Le Boucher, Jacques Breon, Pierre Viguais, Sebastien-Guillaume Jamois, Michel Susanne, François Monsteau, Jean Bouthelie, Laurent Fleurs, Bertrand Lionnet, Lezin Percher, René Le Vanier, Olivier Fontaine, Jean Du Biez, Jean Garnier, Michel Roustion, Chanoines & Chapelains de ladite Eglise, faisant la plus grande & plus saine partie du Corps & Communauté d'icelle Eglise, appellans comme d'abus des Ordonnances faites par Messire Charles Miron Evêque d'Angers, des 26. Octobre 1599. & 26. Mars 1600. portant changement du Breviaire d'Anjou, & injonction d'user de celui de Rome, réformé suivant l'avis des Peres assemblés à Trente, sur la Requête de Maîtres Gaspard Le Liévre, Urban Hodemon & Jean Hiret, Chanoines; François Bienvenu & Laurent Cousteau, Chapelins; Etienne Remois Diacre, & Martin Martineau, tous habitués en ladite Eglise de la Trinité. Et encore lesdits Bodin & Consors, Demandeurs en Lettres du 20. Juillet ensuivant audit an. 1600. tendantes à fin d'être reçus appellans en adhérant des procédures faites en exécution desdites Ordonnances, & des contraintes faites à aucuns desdits Chanoines & Chapelains de signer les articles du changement dudit Breviaire d'Anjou, & de ce qu'il auroit été ordonné que l'on acheteroit des livres à l'usage de Rome, & que taxe seroit faite sur les Paroisses; & pareillement, de ce que l'Official dudit Evêque auroit ordonné que ledit Guillaume Jamois, l'un desdits appellans, seroit emprisonné pour n'avoir voulu faire le Service suivant l'Ordonnance d'icelui Evêque, & condamné en deux écus d'amende, & à vuider Angers, & se retirer en sa Cure d'Atee-aux Champs. Et outre, lesdits Bodin, Jamois, Susanne & autres susdits, appellans de ce qu'à la Requête du Promoteur en l'Officialité d'Angers, auroit été ordonné que l'Ecrivain Sergent Royal lequel, avoir fait l'Exploit d'intimation sur le relief d'appel comme d'abus desdits Appellans, seroit cité pardevant l'Official pour déclarer de qui il avoit eu charge de faire ladite intimation; & de toute la procédure faite au préjudice desdites appellations comme d'abus, tant contre ledit Michel Susanne, qu'autres: & particuliérement ledit Susanne, appellant comme d'abus du Decret de prinse de corps contre lui décerné par l'Official dudit Evêque d'Angers, le cinquiéme jour de Mars 1602. emprisonnement fait de sa personne ès prisons du petit Châtelet de cette Ville de Paris, & de tout ce qui s'en est ensuivi. En encore lesdits Bodin, Jamois, Susanne & Consors, demandeurs en Requête tendante à fin d'avoir commission pour informer des faits & brûlemens des Messels, Breviaires & autres livres du chant de ladite Eglise de la Trinité, faits de l'Ordonnance dudit Evêque d'Angers, ou son Official, depuis que la Cour a été saisie desdites appellations comme d'abus, & autres faits mentionnés en ladite Requête, circonstances & dépendances, d'une part: Et lesdits Le Liévre, Hodemon, Hiret, Cousteau, Remois, Martineau, & icelui Evêque d'Angers, & Maître Christophe Ogier Promoteur, intimés & défendeurs à l'entérinement de ladite Requête, d'autre. Et les Religieuses Abbesse & Couvent de Notre-Dame de Rouseray audit Angers, demanderesses en Requête à fin d'être reçues à intervenir en la cause. LA COUR a déclaré & déclare l'Evêque d'Angers bien intimé: ordonne que présentement il défendra tant à l'appel du Procureur Général du Roi, que des Parties de Robert. Et après que Bouchel, qui a requis délai, n'a voulu défendre, & Servin pour le Procureur Général du Roi, pour le profit du défaut, persévéré en ses conclusions, la Cour a reçu & reçoit le Procureur Général du Roi appellant comme d'abus des procédures & Ordonnances de l'Evêque d'Angers, son Official & Promoteur, l'a tenu & tient pour bien relevé: Et pour faire droit tant sur son appel, que des Parties, leur a donné & donne défaut contre ledit Evêque, son Avocat & Procureur présens: Et en adjugeant le profit d'icelui, dit qu'il a été en tout mal & abusivement procédé, ordonné & exécuté, tant par ledit Evêque, que par son Official & Promoteur. Ordonne que le Service divin ordinaire en l'Eglise de la Trinité sera continué, & a fait & fait inhibitions & défenses audit Evêque d'innover aucune chose en l'exercice & célébration du Service divin aux Eglises de son Diœcèse, sans l'autorité du Roi; & à son Promoteur & Official, d'entreprendre cour, jurisdiction & connoissance, que celle qui leur est attribuée par les Ordonnances. Et pour se voir faire plus amples défenses, & répondre aux conclusions

clusions que ledit Procureur Général voudra prendre & élire contre eux, seront ajournés à comparoir en personne au mois; & jusqu'à ce qu'ils aient comparu, leur interdit l'exercice de la Jurisdiction ecclésiastique. Condamne les Intimés ès dépens des causes d'appel, dommages & intérêts des emprisonnemens, & de ce qui s'en est ensuivi: Ordonne si aucuns des Appellans sont detenus prisonniers, que les prisons leur seront ouvertes: Aura le Procureur Général du Roi commission pour informer des faits concernans les livres de ladite Eglise de la Trinité brûlés, & paroles scandaleuses proférées aux Prédications publiques; pour ce fait & rapporté, ordonner ce que de raison; Et sur le surplus par lui requis, ladite Cour en délibérera au Conseil. Fait en Parlement, le vingt-septième jour de Février l'an 1603.

Monumentum VII. *citatum pag.* 241. *num.* XX.

H.

DECLARATION DE LOUIS XIV. ROI DE FRANCE,

Donnée à Versailles au mois d'Avril 1693, concernant la reception & dote des personnes qui entrent dans les Monasteres, pour y embrasser la Profession Religieuse.

Régistrée au Parlement le 7. Mai de la même année.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roi de France & de Navarre: A tous ceux qui ces présentes Lettres verront SALUT. Le zéle avec lequel Nous employons l'autorité qu'il a plû à Dieu nous donner pour maintenir en toutes choses la discipline Ecclésiastique; & les ordres que Nous donnâmes dans les années 1666. & 1667. touchant l'établissement des Monasteres, & la réception des personnes qui embrassent la profession Religieuse, marquent assez le desir que Nous aurions de voir observer dans leur pureté les régles les plus étroites qui ont été faites sur ce sujet: mais comme quelques-uns des Monasteres que l'on a laissé établir dans notre Royaume, & particuliérement depuis le commencement de ce siécle, n'ont eu aucuns biens assurés lors de leur établissement, & que plusieurs n'ont encore qu'une portion médiocre de ce qui leur est nécessaire pour leur subsistance, les Supérieurs de ces Maisons ont cherché des secours à leur nécessité dans les dotes qu'elles ont reçues des personnes qui y sont entrées; & quelques Monasteres qui ne se trouvoient pas dans le même besoin, n'ont pas laissé d'augmenter encore par cette voie les biens considérables qu'ils avoient, même par les fondations qui en avoient été faites. Nos Parlemens ont réprimé ce désordre dans des occasions où l'on avoit donné des sommes excessives pour l'entrée de quelques personnes dans des Monasteres; & ils ont même tâché d'empêcher la continuation par les Arrêts généraux qu'ils ont rendus: cependant comme ces Arrêts n'ont pas eu le succès que l'on devoit attendre de la justice de leurs dispositions, & que les voies dont on s'est servi pour en éluder l'exécution, se sont trouvées encore plus préjudiciables à à nos Sujets, que ce qui avoit été pratiqué auparavant, Nous voyons la nécessité qu'il y a d'y apporter des remédes tels que l'ordre de l'Eglise & le bien de notre Etat peuvent désirer; & en attendant que la paix, que Nous souhaitrons avec tant d'ardeur, Nous mettre plus en état de procurer un si grand bien, Nous ne voulons pas différer plus long-tems à empêcher un abus que l'on ne sçauroit tolérer, & à pourvoir en même tems par provision à la subsistance des Monasteres qui en ont un véritable besoin, par une voie qui a été approuvée & pratiquée par les plus saints Prélats depuis & en exécution du dernier Concile, & qui ne sera pas onéreuse aux familles de nos Sujets. A CES CAUSES, de l'avis de notre Conseil, & de notre certaine science, pleine puissance & autorité royale, Nous avons statué & ordonné, statuons & ordonnons, que les saints Décrets, Ordonnances & Réglemens concernant la réception des personnes qui entrent dans les Monasteres pour y embrasser la profession Religieuse, seront exécutées: ce faisant, défendons à tous Superieurs & Supérieures d'iceux, d'exiger aucune chose directement ou indirectement en vue & considération de la reception, de la prise de l'habit ou de la profession. Permettons néanmoins aux Monasteres des Carmelites, des Filles de Saint-Marie, des Ursulines & autres qui ne sont point fondés, & qui sont établis depuis l'an 1600. en vertu de Lettres Patentes bien & duement enregistrées en nos Cours de Parlement, de recevoir des pensions viageres pour la subsistance des personnes qui y prennent & y font profession. Voulons qu'il en soit passé des Actes pardevant Notaires, avec leurs Peres, Meres, Tuteurs ou Curateurs à la charge que lesdites pensions ne pourront, pour quelque cause & sous quelque prétexte que puisse être, excéder la somme de cinq cent livres pour chacun an dans notre bonne ville de Paris, & autres dans lesquelles nos Cours de Parlement sont établies; & celle de trois cent cinquante livres dans toutes les autres villes & lieux de notre Royaume; & que pour la sureté desdites pensions l'on puisse affigner des fonds particuliers, dont les revenus ne puissent être saisis jusqu'à concurrence desdites pensions, pour dettes créées depuis leur constitution, faisant dès à présent main-levée de toutes les saisies qui pourroient en être faites, & ce, nonobstant toutes surséances & Lettres d'Etat: enjoignons à nos Cours & Juges de les ordonner lorsqu'elles leur seront demandées. Permettons pareillement auxdits Monasteres de recevoir pour les meubles, habits & autres choses absolument nécessaires pour l'entrée des Religieuses jusqu'à la somme de deux mille livres, une fois payée, dans les villes où nosdites Cours de Parlement sont établies, & jusqu'à celle de douze cent livres dans les autres villes & lieux, dont il sera passé des Actes pardevant Notaires; & en cas que les Parents & Héritiers des personnes qui entreront dans lesdits Monasteres, ne soient pas en volonté ou en état d'assurer lesdites pensions viageres en tout ou en partie; permettons auxdits Supérieurs de recevoir des sommes d'argent ou des biens immeubles qui tiennent lieu desdites pensions, pourvû que lesdites sommes d'argent ou la valeur desdits biens immeubles n'excédent pas la somme de huit mille livres dans les villes où nos Cours de Parlement sont établies, & ailleurs celle de six mille livres & qu'où l'on voudroit donner une partie en argent ou immeubles, & l'autre en pensions moindres & au-dessous desdites cinq cent livres & trois cent cinquante livres, lesdites sommes d'argent ou biens immeubles que l'on pourra donner pour suppléer auxdites pensions soient reduites & réglées

glées sur le même pied, & suivant la même proportion, voulons que les héritages que l'on pourra donner à cet effet, soient estimés préalablement par des Experts qui seront nommés d'office par nos principaux Juges des lieux, lesquels donneront ensuite permission auxdits Monasteres de les recevoir par forme d'aliment, & au lieu de pensions viageres; & qu'il soit passé des Actes pardevant Notaires de la délivrance desdites sommes d'argent, ou des biens immeubles qui seront ainsi donnés; voulons que les dotes & pensions ci-devant promises & constituées, même pendant & depuis l'année 1667. par les Parents ou Tuteurs d'aucunes Religieuses ayent lieu, non obstant tous Jugemens & Arrêts qui pourroient avoir été rendus au contraire, à condition que si lesdites dotes ou pensions se trouvent excéder les sommes reglées ci dessus, elles demeureront réduites suivant notre présente Déclaration, en cas que les Peres, Meres, Freres & Sœurs desdites Religieuses le demandent dans six mois après l'enrégistrement & la publication qui en sera faite dans nos Cours. Permettons aux autres Monasteres, même aux Abbayes & Prieurés qui ont des revenus par leurs fondations, & qui prétendront ne pouvoir entretenir le nombre des Religieuses y sont, de présenter aux Archevêques & Evêques des états de leurs revenus & des leurs charges, sur lesquels ils nous donneront les avis qu'ils trouveront à propos touchant les Monasteres de cette qualité, où ils estimeront que l'on pourra permettre de recevoir des pensions, des sommes d'argent ou des immeubles de la valeur exprimée ci-dessus, & sur le nombre des Religieuses qui y seront reçues à l'avenir, au-delà de celui qu'ils croyent que lesdits Monasteres peuvent entretenir de leurs revenus, pour, les avis desdits Archevêques & Evêques vûs, y être pourvû ainsi qu'il appartiendra; défendons aux femmes, veuves & filles qui s'engagent dans les Communautés séculieres dans lesquelles l'on conserve sous l'autorité de la Supérieure, la jouissance & la propriété de ses biens, d'y donner plus de trois mille livres en fonds, outre des pensions viageres telles qu'elles sont marquées ci-dessus; defendons pareillement aux Peres, Meres, & à toutes autres personnes, de donner directement ou indirectement auxdits Monasteres & Communautés, aucunes autres choses que celles qui sont expliquées par notre présente Declaration, en considération des personnes qui y sont profession & qui s'y engagent, à peine de trois mille livres d'aumône contre les donateurs, & de la perte par lesdits Monasteres & Communautés qui les auront acceptées, des choses donnés si elles sont en nature, ou du payement de la valeur si elles n'y sont pas; le tout au profit des Hôtels-Dieu & des Hopitaux généraux des lieux: n'entendons néanmoins comprendre dans la présente disposition les donations qui seroient faites aux Monasteres pour une rétribution juste & proportionnée des prieres qui y pourroient être fondées, quand même les Fondateurs y auroient des Parents, à quelque dégré que ce puisse être; voulons qu' à l'égard des Communautés des personnes séculieres & régulieres, qui ne sont point confirmées par nos Lettres Patentes, notre Edit du mois de Décembre 1666. soit incessamment exécuté, & à l'égard de celles qu'on ne jugera pas nécessaire de confirmer, ou transférer, Nous déclarons dès à présent nulles, toutes les réquisitions & donations d'héritages, rentes ou autres immeubles faites pour elles, & à leur profit; voulons que lesdits biens, pour ce qui est des Communautés de personnes Religieuses, soient donnés aux Monasteres dans lesquels les Archevêques ou Evêques des lieux jugeront à propos d'envoyer les Religieuses qui se trouveront dans lesdites Communautés: & pour ce qui est de celles des personnes séculieres, lesdits biens soient donnés aux Hôtels-Dieu & aux Hopitaux généraux des lieux où lesdites Communautés étoient établies. Ordonnons au surplus que notre Edit du mois de Décembre de l'an. 1666 contenant les formalités qui doivent être observées pour l'établissement des Communautés séculieres & régulieres, soit ponctuellement exécuté, même à l'égard des translations des Monasteres & Communautés d'un lieu ou d'une Maison à une autre, lesquelles ne pourront être faites qu'après que toutes les formalités portées par ledit Edit pour les premiers établissemens desdits Monasteres, auront été observées: Enjoignons à nos Juges & Officiers d'y tenir ponctuellement la main, & de prononcer contre les Communautés qui seront établies ou transférées sans avoir satisfait auxdites formalités, sur les peines portées par notredit Edit. Si donnons en mandement à nos amées & féaux Conseillers, les Gens tenant notre Cour de Parlement à Paris, que ces présentes ils ayent à faire lire, publier & enrégistrer, & le contenu en icelles, garder & observer de point en point selon leur forme & teneur, sans y contrevenir, ni souffrir qu'il y soit contrevenu, en quelque sorte & maniere que ce soit: car tel est notre plaisir; en témoin de quoi nous y avons fait mettre notre scel. Donné à Versailles le vingt-huitiéme jour d'Avril, l'an de grace mil six cent quatre-vingt-treize; & de notre regne le cinquantiéme. *Signé* Louis; & sur le repli, par le Roi Phelipeaux. *Visa*, Boucherat & scellée.

Regiſtrées, ouï, & ce requérant le Procureur Général du Roi, pour être exécutées selon leur forme & teneur, copies collationnées envoyées dans les Siéges, Bailliages & Sénéchaussées du ressort, pour y être lues, publiées & registrées. Enjoint aux Substituts dudit Procureur Général d'y tenir la main & d'en certifier la Cour dans un mois, suivant l'Arrêt de ce jour. A Paris en Parlement, le sept May mil six cent quatre-vingt-treize, *signé* Dongois.

Monu-

Monumentum VIII. *citatum pag.* 250. *in notâ.*

I.

EDIT DU ROI, CONCERNANT LES ETABLISSEMENS

Et Acquisitions des gens de main-morte. Donné à Versailles au mois d'Août 1749. Régistré en Parlement le 2. Septembre 1749.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre : A tous présens & à venir, Salut. Le desir que nous avons de profiter du retour de la paix, pour maintenir de plus en plus le bon ordre dans l'intérieur de notre Royaume, nous fait regarder comme un des principaux objets de notre attention, les inconveniens de la multiplication des Etablissemens des Gens de main morte, & de la facilité qu'ils trouvent à acquerir des fonds naturellement destinés la subsistance & à la conservation des familles. Elles ont souvent le déplaisir de s'en voir privées, soit par la disposition que les hommes ont à former des établissemens nouveaux qui leur soient propres, & fassent passer leur nom à la posterité, avec le titre de Fondateur, soit par une trop grande affection par des Etablissemens déja autorisés, dont plusieurs Testateurs préferent l'interêt à celui de leurs héritiers légitimes : indépendemment même de ces motifs, il arrive souvent que par les ventes qui se font à des Gens de main-morte, les biens immeubles qui passent entre leurs mains, cessent pour toujours d'être dans le Commerce, ensorte qu'une très grande partie des fonds de notre Royaume se trouve actuellement possedée par ceux dont les biens ne pouvant être diminués par des aliénations, s'augmentent au contraire continuellement par des nouvelles Acquisitions. Nous sçavons que le Rois nos Prédecesseurs, en protégeant les Etablissemens qu'ils jugeoient utiles à leur Etat, ont souvent renouvellé les défenses d'en former de nouveaux sans leur autorité; & le feu Roy notre très-honnoré Seigneur & Bisayeul y ajouta des peines sévères par ses Lettres-patentes en forme d'Edit du mois de Décembre 1666: il est d'ailleurs dans notre Royaume un genre de biens, tels que les Fiefs & les Censives, dont les Etablissemens même les plus autorisés pouvoient être contraints à vuider leurs mains, parce qu'en diminuant par l'acquisition qu'ils en faisoient, les droits dûs à notre Domaine ; ils diminuoient aussi ceux des Seigneurs particuliers, lorsque les fonds acquis étoient dans leur mouvance, & ils ne pouvoient s'affranchir de cette obligation, qu'en obtenant des Lettres d'amortissement, qui ne devoient leur être accordées qu'en connoissance de cause & toujours rélativement au bien de l'Etat; mais ce qui sembloit devoir arrêter le progrès de leurs Acquisitions, a servi au contraire à l'augmenter contre l'intention du Legislateur, par l'usage qui s'est introduit de recevoir d'eux, sans aucun examen, le droit d'amortissement qu'ils se font portés sans peine à payer, dans l'espérance de faire mieux valoir les fonds qu'ils acqueroient, que les anciens Propriétaires. La multiplication des rentes constituées sur des Particuliers, a contribué encore à l'accroissement des biens possedés par des Gens de main-morte, parce qu'il arrive souvent ou par la négligence du Débiteur à acquitter les arrérages de ces rentes, ou par les changemens qui surviennent dans sa fortune, qu'ils trouvent le moyen de devenir Propriétaires des fonds même sur lesquels elles étoient constituées. Ils se sont servis enfin de la voye du Retrait féodal pour réunir à leur domaine les Fiefs vendus dans leur mouvance. Plusieurs Coutumes à la vérité, les ont déclarés incapables d'exercer ce droit; mais le silence des autres donne lieu de former un doute sur ce sujet, qui ne peut être entiérement résolu que par notre autorité. Le meilleur usage que nous puissions en faire dans une matiere si importante, est de concilier, autant qu'il est possible, l'interêt des familles avec la faveur des Etablissemens véritablement utiles au public. C'est ce que nous nous proposons de faire, soit en nous reservant d'autoriser ceux qui pourroient être fondés sur des motifs suffisans de Religion & de Charité, so t en laissant aux Gens de main morte déja établis, la faculté de nous exposer les raisons qui peuvent nous porter à leur permettre d'acquirir quelques fonds, & en leur conservant une entiere liberté de posseder des rentes constituées sur nous, ou sur ceux qui ont la même condition qu'eux, dont la jouissance leur sera souvent plus avantageuse, & toujours plus convenable au bien public, que celles des domaines ou des rentes hypotequées sur les biens des Particuliers. A ces causes, & autres considérations à ce nous mouvantes, de l'avis de notre Conseil & de notre certaine science, pleine puissance & autorité Royale, nous avons par notre présent Edit perpétuel & irrévocable, dit, statué & ordonné, disons, statuons & ordonnons, voulons & nous plaît ce qui suit :

ARTICLE PREMIER.

Renouvellant, en tant que de besoin, les Défenses portées par les Ordonnances des Rois nos Prédecesseurs, voulons qu'il ne puisse être fait aucun nouvel Etablissement de Chapitres, Colléges, Séminaires, Maisons ou Communautés Religieuses, même sous prétexte d'Hospices, Congrégations, Confréries, Hôpitaux ou autres Corps & Communautés, soit Ecclésiastiques, Séculiéres ou Régulieres, soit Laïques de quelques qualités qu'elles soient, ni pareillement aucune nouvelle érection de Chapelles ou autres Titres de Benéfices, dans toute l'étendue de notre Royaume, Terres & Pays de notre obéissance, si ce n'est en vertu de notre permission expresse portée par nos Lettres-patentes enrégistrées en nos Parlemens ou Conseils supérieurs, chacun dans son ressort, en la forme qui sera prescrite ci-après.

II. Défendons de faire à l'avenir aucune disposition par acte de derniere volonté pour fonder un nouvel Etablissement de la qualité de ceux qui sont mentionnés dans l'article précédent, ou au profit de personnes qui seroient chargées de former ledit Etablissement, le tout à peine de nullité, ce qui sera observé, quand même la disposition seroit faite à la charge d'obtenir nos Lettres-patentes.

III. N'entendons comprendre dans les deux Articles précédens les Fondations particulieres qui ne tiendroient à l'établissement d'aucun nouveau Corps, Collége ou Communauté, ou à l'érection d'un nouveau Titre de Bénéfice & qui n'auroient pour objet que la célébration des Messes ou Obits, la subsistance d'Etudians ou de pauvres Ecclésiastiques ou Séculiers, des Mariages de pauvres filles, Ecoles de charité, soulagement de Prisonnier, ou Incendiés, ou autres œuvres pieuses de même nature, & également utiles au public; à l'égard

l'égard desquelles Fondations il ne sera point nécessaire d'obtenir nos Lettres-patentes, & il suffira de faire homologuer les actes ou dispositions qui les contiendront en nos Parlemens & Conseils supérieurs, chacun dans son ressort, sur les conclusions ou requisitions de nos Procureurs-Généraux, voulons qu'il soit en même tems pourvû par nosdits Parlemens ou Conseils supérieurs, à l'Administration des bien destinés à l'exécution desdites Fondations, & aux comptes qui en seront rendus.

IV. Ceux qui voudront faire par des actes entre-vifs un nouvel Etablissement de la qualité mentionnée dans l'Article premier, seront tenus, avant toute donation ou convention, de nous faire présenter le projet de l'Acte, par lequel ils auront intention de faire ledit Etablissement, pour en obtenir la permission par nos Lettres-patentes, lesquelles ne pourront être expediées, s'il nous plaît de les accorder, qu'avec la clause expresse, que dans l'Acte qui sera passé pour consommer ledit Etablissement, il ne pourra être fait aucune addition ni changement audit projet qui sera attaché sous le contre-scel de nosdites Lettres-patentes, & après l'enrégistrement desdites Lettres, ledit Acte sera passé dans les formes requises pour la validité des Contrats ou Donations entre-vifs.

V. Déclarons que nous n'accorderons aucunes Lettres-patentes pour permettre un nouvel établissement, qu'après nous être fait informer exactement de l'objet & de l'utilité dudit Etablissement, nature, valeur & qualité des biens destinés à le doter, par ceux qui peuvent en avoir connoissance, notamment par les Archevêques ou Evêques Diocésains, par les Juges Royaux, par les Officiers Municipaux ou Syndics des Communautés, par les Administrateurs des Hôpitaux, par les Supérieurs des Communautés déja établies dans les lieux où l'on proposera d'en fonder une nouvelle, pour, sur le compte qui nous en sera par eux rendu, chacun en ce qui peut le concerner, suivant la différente nature des Etablissemens, y être par nous pourvû ainsi qu'il appartiendra.

VI. Lorsqu'il y aura lieu de faire expédier nos Lettres-patentes, pour autoriser l'Etablissement proposé, il sera fait mention expresse dans lesdites Lettres, ou dans un état qui sera annexé sous le contre-scel d'icelles, des biens destinés à la dotation dudit Etablissement, sans que dans la suite il puisse en être ajouté aucuns autres de la qualité marquée par l'Article quatorziéme; qu'en se conformant à ce qui sera réglé ci-après, sur les acquisitions qui seroient faites par des Gens de main-morte; ce que nous voulons être pareillement observé, même à l'égard des Etablissemens déja faits en vertu de Lettres patentes dûement enrégistrées, & ce non obstant toutes clauses ou permissions générales, par lesquelles ceux qui auroient obtenu lesdites Lettres, auroient été autorisés à acquerir des biens fonds indistinctement, ou jusqu'à concurrence d'une certaine somme.

VII. Lesdites Lettres-patentes seront communiquées à notre Procureur-Général en notre Parlement ou Conseil supérieur, dans le ressort duquel ledit Etablissement devra être fait, pour être par lui fait telles requisitions, ou pris telles conclusions qu'il jugera à propos; & lesdites Lettres ne pourront être enrégistrées, qu'après qu'il aura été informé à sa requête de la commodité ou incommodité dudit Etablissement, & qu'il aura été donné communication desdites Lettres aux personnes dénommées dans l'Art. V. ci dessus, suivant la nature dudit Etablissement, comme aussi aux Seigneurs dont les biens seront mouvans immédiatement, en fief ou en roture, ou qui ont la Haute Justice sur lesdits biens, même aux autres personnes dont nos Parlemens ou Conseils supérieurs jugeront à propos d'avoir l'avis ou consentement, & seront lesdites formalités observées à peine de nullité.

VIII. Les oppositions qui pourront être formées avant l'enrégistrement desdites Lettres, comme aussi celles qui se feroient après ledit enrégistrement, seront communiquées à notre Procureur-Général pour y être sur ses conclusions statué par nosdits Parlemens ou Conseils supérieurs, ainsi qu'il appartiendra.

IX. Desirant assurer pleinement l'exécution des dispositions du présent Edit, concernant les Etablissemens mentionnés dans l'Article premier, déclarons nuls tous ceux qui seroient faits à l'avenir, sans avoir obtenu nos Lettres patentes, & les avoir fait enrégistrer dans les formes ci dessus prescrites: Voulons que tous les actes & dispositions, qui pourroient avoir été faits en leur faveur, directement ou indirectement, ou par lesquels ils auroient acquis des biens de quelque nature que ce soit, à titre gratuit ou onéreux; soient déclarés nuls, sans qu'il soit besoin d'obtenir des Lettres de Rescision contre lesdits actes, & que ceux qui se seroient ainsi établis, ou qui auroient été chargés de former ou administrer lesdits Etablissemens, soient dechûs de tous les droits résultans desdits actes & dispositions; même de la répétition des sommes qu'ils auroient payées pour lesdites acquisitions, ou employées en constitution de rentes, ce qui sera observé, nonobstant toute prescription, & tous consentemens exprès ou tacites qui pourroient avoir été donnés à l'exécution desdits actes ou dispositions.

X. Les enfans ou présomptifs héritiers seront admis, même du vivant de ceux qui auront fait lesdits actes ou dispositions, à réclamer les biens par eux donnés ou alienés: Voulons qu'ils en soient envoyés en possession, pour en jouir en toute propriété, avec restitution des fruits ou arrérages, à compter du jour de la demande qu'ils en auront formée: Laissons à la prudence des Juges d'ordonner ce qu'il appartiendra par rapport aux jouissances échus avant ladite demande, & le contenu au présent Article aura lieu pareillement, après la mort de ceux qui auront fait lesdits actes ou dispositions, en faveur de leurs héritiers, successeurs ou ayans cause le tout à la charge; qu'encore que la faculté à eux accordée par le présent Article n'ait été exercée par l'un d'eux, elle profitera également à tous ses cohéritiers ou ayant le même droit que lui, lesquels seront admis à partager avec lui, suivant les loix & coutumes des lieux, les biens reclamés soit pendant la vie ou la mort de celui qui aura fait lesdits actes ou dispositions.

XI. Les Seigneurs dont aucun desdits biens seront tenus immédiatement, soit en fief ou roture, & qui ne seront pas eux mêmes du nombre des gens de main-morte, pourront aussi demander à être mis en possession, avec restitution des jouissances, à compter du jour de la demande qu'ils en formeront; à la charge néanmoins qu'en cas que les personnes mentionnées en l'Article précédent, forment leur demande même postérieurement à celles desdits Seigneurs, ils leur seront préférés; comme aussi que lesdits Seigneurs seront tenus de leur remettre lesdits fonds si lesdites personnes en forment la demande en l'an & jour, après le Jugement qui en aura mis lesdits Seigneurs en possession; auquel cas les fruits échûs depuis ledit Jugement, jusqu'au jour de ladite demande, demeureront ausdits Seigneurs: Voulons que la propriéte desdits fonds leur soit acquise irrévocablement, s'il n'a point été formé de demande dans ledit délai; & lorsque lesdits Seigneurs seront du nombre des Gens de main-morte, il y sera pourvû ainsi qu'il est marqué par l'Article suivant.

XII. Enjoignons à nos Procureurs Généraux dans chacun de nosdits Parlemens & Conseils supérieurs; de tenir la main à l'exécution du présent Edit, concernant lesdits Etablissemens; & en cas de négligence de la part des Parties ci dessus mentionnées, il sera ordonné sur le requisitoire de notre Procureur Général, que faute

par

par les personnes dénommées en l'Article X. & par les Seigneurs qui ne seroient Gens de main-morte, de former leurs demandes dans le délai qui sera fixé à cet effet, & qui courra du jour de la publication & affiches faites aux lieux accoutumés, de l'Arrêt qui aura été rendu, lesdits Biens seront vendus au plus offrant & dernier enchérisseur, & que le prix en sera confisqué à notre profit, pour être par Nous appliqué à tels Hôpitaux, ou employé au soulagement des Pauvres, ou à tels ouvrages publics que Nous jugerons à propos.

XIII. A l'égard des Etablissemens de la qualité marquée par l'Article premier, qui seroient antérieurs à la publication du présent Edit, Voulons que tous ceux qui auront été faits depuis les Lettres Patentes en forme d'Edit, du mois de Decembre 1666. ou dans les trente années précédentes, sans avoir été autorisez par des Lettres Patentes bien & dûement enregistrées, soient déclarez nuls, comme aussi tous actes ou dispositions faites en leur faveur; ce qui aura lieu nonobstant toutes clauses & dispositions générales par lesquelles il auroit été permis à des Ordres ou Communautés régulieres d'établir de nouvelles Maisons dans les Lieux qu'ils jugeroient à propos: Nous réservant néanmoins à l'égard de ceux desdits Etablissemens qui subsistent paisiblement, & sans aucune demande en nullité formée avant la publication du présent Edit, de Nous faire rendre compte tant de leur objet, que de la nature & quantité des Biens dont ils sont en possession, pour y pourvoir ainsi qu'il appartiendra, soit en leur accordant nos Lettres Patentes, s'il y échet, soit en réunissant lesdits Biens à des Hôpitaux ou autres Etablissemens déja autorisez, soit en ordonnant qu'ils seront vendus, & que le prix en sera appliqué ainsi qu'il est porté par l'Article précédent.

XIV. Faisons défenses à tous les Gens de main-morte d'acquérir, recevoir ni posséder à l'avenir aucuns fonds de terre, maisons, droits réels, rentes foncieres ou non rachetables, même des rentes constituées sur des particuliers, si ce n'est après avoir obtenu nos Lettres Patentes pour parvenir à ladite acquisition, & pour l'amortissement desdits Biens, & après que lesdites Lettres, s'il Nous plait de les accorder, auront été enregistrées en nosdites Cours de Parlemens, ou Conseils supérieurs, en la forme qui sera ci-après prescrite; ce qui sera observé nonobstant toutes clauses ou dispositions générales qui auroient pû être insérées dans les Lettres Patentes ci-devant obtenues par des Gens de main-morte, par lesquelles ils auroient été autorisez à recevoir ou acquérir des Biens-fonds indistinctement, ou jusqu'à concurrence d'une certaine somme.

XV. La disposition de l'Article précédent sera observée, même à l'égard des fonds, maisons, droits réels & rentes qui seroient réputez meubles, suivant les Coutumes, Statuts & Usages des Lieux.

XVI. Voulons aussi que la disposition de l'Article XIV. soit exécutée, à quelque titre que lesdits Gens de main-morte puissent acquérir les Biens y mentionnez, soit par vente, adjudication, échange, cession ou transport, même en payement de ce qui leur seroit dû, soit par donations entre vifs, pures & simples, ou faites à la charge de service ou fondations, & en général pour quelque cause gratuite ou onéreuse que ce puisse être.

XVII. Défendons de faire à l'avenir aucune disposition de derniere volonté, pour donner aux Gens de main-morte des Biens de la qualité marquée par l'Article XIV. Voulons que lesdites dispositions soient déclarées nulles, quand même elles seroient faites à la charge d'obtenir nos Lettres Patentes, ou qu'au lieu de donner directement lesdits Biens ausdites Gens de main-morte, celui qui en auroit disposé, auroit ordonné qu'ils seront vendus ou régis par d'autres personnes, pour leur en remettre le prix ou les revenus.

XVIII. Déclarons n'avoir entendu comprendre dans la disposition des Articles XIV. XV. XVI. XVII. ci-dessus, les rentes constituées sur Nous, ou sur le Clergé, Diocèses, Pays d'Etats, Villes ou Communautés, que lesdites Gens de main-morte pourront acquerir & recevoir sans être obligez d'obtenir nos Lettres Patentes: Voulons qu'ils en soient dispensez, même pour celles qu'ils ont acquises par le passé.

XIX. Voulons qu'à l'avenir il ne puisse être donné ni acquis pour l'exécution des fondations mentionnées dans l'Article III. que des rentes de la qualité marquée par l'Article précédent, lorsque lesdites fondations seront faites par des dispositions de derniere volonté; & si elles sont faites par des actes entre vifs, il ne pourra être donné ou acquis, pour l'exécution desdites fondations, aucuns des Biens énoncez dans l'Article XIV. qu'après avoir obtenu nos Lettres Patentes, & les avoir fait enregistrer, ainsi qu'il est porté par ledit Article: le tout à peine de nullité.

XX. Dans tous les cas où il sera nécessaire d'obtenir nos Lettres Patentes, suivant ce qui est porté par les Articles XIV. & XIX. elles ne seront par Nous accordées qu'après Nous être fait rendre compte de la nature & valeur des Biens qui en seront l'objet; comme aussi de l'utilité & des inconvéniens de l'acquisition que lesdites Gens de main-morte voudroient en faire, ou de la fondation à laquelle ils seroient destinez.

XXI. Lesdites Lettres Patentes, en cas que Nous jugions à propos de les accorder, ne pourront être enregistrées que sur les conclusions de nos Procureurs Généraux, après qu'il aura été informé de la commodité ou incommodité de l'acquisition ou de la fondation, & qu'il aura été donné communication desd. Lettres aux Seigneurs dont lesdits Biens seroient tenus immédiatement, soit en fief ou en roture, ou qui y auroient la Justice, même aux autres personnes dont nosdites Cours de Parlemens, ou Conseils supérieurs, jugeroient à propos de prendre les avis ou le consentement; & s'il survient des oppositions, soit avant ou après l'enregistrement desdites Lettres, il y sera statué sur les conclusions de nosdits Procureurs Généraux, ainsi qu'il appartiendra.

XXII. Défendons à tous Notaires, Tabellions ou autres Officiers, de passer aucun Contrat de vente, échange, donation, cession ou transport des Biens mentionnez dans l'Article XIV. ni aucun bail à rente ou constitution de rente sur des particuliers, au profit desdites Gens de main-morte, ou pour l'exécution desdites fondations, qu'après qu'il leur sera apparu de nos Lettres Patentes, & de l'Arrêt d'enregistrement d'icelles, desquelles Lettres & Arrêt il sera fait mention expresse dans lesdits Contrats ou autres Actes, à peine de nullité, d'interdiction contre lesdits Notaires, Tabellions ou autres Officiers, des dommages & intérêts des Parties, s'il y échet, & d'une amende qui sera arbitrée suivant l'exigence des cas, laquelle sera appliquée, sçavoir, un tiers au dénonciateur, un tiers à Nous, & un tiers au Seigneur dont les Biens seront tenus immédiatement; & en cas qu'ils soient tenus directement de notre Domaine, ladite amende sera appliquée à notre profit pour deux tiers.

XXIII. Il ne sera expédié à l'avenir aucune quittance du droit d'Amortissement qui seroit dû pour les Biens de la qualité marquée par l'Art. XIV. s'il n'a été justifié de nosdites Lettres Patentes & Arrêt d'enregistrement d'icelles, desquelles Lettres & Arrêt il sera fait mention expresse dans lesdites quittances; ce qui sera exécuté à peine de nullité, & en outre de confiscation au profit de l'Hôpital général le plus prochain, des sommes qui auroient été payées pour l'amortissement desdits Biens avant lesdites Lettres & Arrêt. Voulons que ceux qui les auront payées, ne puissent être admis à obtenir dans la suite des Lettres Patentes pour raison des mêmes Biens; Nous reservant au surplus d'expli-

quer plus amplement nos intentions sur les cas où le Droit d'Amortissement sera dû, & sur la quotité dudit Droit.

XXIV. Défendons à toutes personnes de prêter leurs noms à des Gens de main-morte pour l'acquisition ou la jouissance de Biens de ladite qualité, à peine de trois mille livres d'amende, applicables ainsi qu'il est porté par l'Article XXII. même sous plus grande peine, suivant l'exigence des cas.

XXV. Les Gens de main-morte ne pourront exercer à l'avenir aucune action en Retrait féodal ou seigneurial, à peine de nullité; à l'effet de quoi, Nous avons dérogé & dérogeons à toutes Loix, Coutumes & Usages qui pourroient être à ce contraires; sauf auxdites Gens de main-morte à se faire payer les Droits qui leur seront dûs suivant les Loix, Coutumes ou Usages des Lieux.

XXVI. Dans tous les cas dans lesquels les Biens de la qualité marquée par l'Article XIV. pourroient écheoir ausdites Gens de main-morte, en vertu des Droit attachez aux Seigneuries à eux appartenantes, ils seront tenus de les mettre hors de leur main dans un an, à compter du jour que lesdits Biens leur auront été dévolus, sans qu'ils puissent les faire passer à d'autres Gens de main-morte, ou employer le prix desdits Biens à en acquérir d'autres de la même qualité; & faute de satisfaire à la présente disposition dans ledit temps, lesdits Biens seront réunis à notre Domaine, si la Seigneurie appartenante ausdites Gens de main-morte est dans notre Mouvance immédiate; & si elle releve des Seigneurs particuliers, il leur sera permis dans le délai d'un an après l'expiration dudit temps, d'en demander la réunion à leurs Seigneuries: faute de quoi, ils demeureront réunis de plein droit à notre Domaine, & les Fermiers & Receveurs de nos Domaines feront les diligences & poursuites nécessaires pour s'en mettre en possession.

XXVII. Pour assurer l'entiere exécution des dispositions portées par les Articles XIV. XV. XVI. XVII. XIX. XX. XXI. XXV. ci-dessus, concernant les Biens de la qualité marquée ausdits Articles, Voulons que tout ce qui est contenu en l'Article IX. au sujet des nouveaux Etablissemens non autorisez, soit observé par rapport aux dispositions ou actes par lesquels aucuns desdits Biens auroient été donnez ou aliénez, contre ce qui est réglé par le présent Edit, à des Gens de main-morte, Corps ou Communautés, valablement établis, ou pour l'exécution des fundations ci dessus mentionnées. Voulons pareillement que les personnes dénommées aux Articles X. & XI. puissent répéter lesdits Biens, ainsi qu'il est porté ausdits Articles; & qu'en cas de négligence de leur part, ils soient vendus sur la requisition de notre Procureur Général, suivant ce qui est prescrit par l'Article XII.

XXVIII. N'entendons rien innover en ce qui concerne les dispositions ou actes ci-devant faits en faveur des Gens de main-morte légitimement établis, ou pour l'exécution desdites fondations, lorsque lesdites dispositions ou actes auront une date autentique avant la publication des présentes, ou auront été faits par des personnes décédées avant ladite publication; & les contestations qui pourroient naître au sujet desdites dispositions ou actes, seront jugées par les Juges qui en doivent connoître, suivant les Loix & la Jurisprudence qui avoit lieu avant le présent Edit, dans chacun des Pays du ressort de nosdits Parlemens ou Conseils supérieurs.

XXIX. Toutes les demandes qui seront formées en exécution des dispositions du présent Edit, seront portées directement en la Grand'Chambre, ou premier Chambre de nosdites Cours de Parlemens ou Conseils supérieurs; & ce privativement à tous autres Juges, pour y être statué, sur les conclusions de notre Procureur Général, dérogeant à cet effet à toutes évocations, *Committimus* ou autres Privileges accordez par le passé, ou qui pourroient l'être dans la suite à tous Ordres, même à l'Ordre de Malthe, à celui de Fontevrault, ou à toutes Congrégations, Corps, Communautés ou Particuliers, lesquels n'auront aucun effet en cette matiere. SI DONNONS EN MANDEMENT à nos amez & féaux Conseillers, les Gens tenans notre Cour de Parlement de Paris, que notre présent Edit ils aient à faire lire, publier & enregistrer, & le contenu en icelui garder & observer de point en point selon sa forme & teneur, nonobstant tous Privileges & autres choses à ce contraires: CAR tel est notre plaisir. Et afin que ce soit chose ferme & stable à toujours, Nous y avons fait mettre notre Scel. DONNE à Versailles au mois d'Août, l'an de grace mil sept cens quarante-neuf, & de notre Regne le trente-quatrieme. *Signé*, LOUIS. *Et plus bas*, Par le Roi, M. P. DE VOYER D'ARGENSON. *Visa*, DAGUESSEAU. Et scellé de grand Sceau de cire verte, en lacs de soie rouge & verte.

Registré, Oui & ce requérant le Procureur Général du Roi, pour être exécuté selon sa forme & teneur, & copies collationnées envoyées aux Bailliages & Sénéchaussées du Ressort, pour y être lûes, publiées & registrées: Enjoint aux Substituts du Procureur Général du Roi d'y tenir la main, & d'en certifier la Cour dans le mois, suivant l'Arrêt de ce jour. A Paris, en Parlement, le deux Septembre mil sept cens quarante-neuf.

Signé, YSABEAU.

Registré en la Chambre des Comptes, Oui & ce requérant le Procureur Général du Roi, pour être exécuté selon sa forme & teneur: En conséquence, ne pourront les nouveaux Etablissemens des Gens de main-morte, & les nouvelles acquisitions par eux faites, avoir lieu qu'en vertu de Lettres Patentes bien & dûement registrées en la Chambre, lesquelles Lettres Patentes, avant d'être registrées, seront communiquées tant aux personnes dénommées ès Articles V. & VII. du présent Edit, qu'aux Receveurs & Contrôleurs généraux des Domaines de la Généralité où lesdits Biens sont situez, pour connoitre si lesdits Biens ne sont point, en tout ou en partie, dans la Mouvance directe Censive du Roi, à l'effet de faire jouir ledit Seigneur Roi, s'il y échet, de la faculté octroyée aux Seigneurs particuliers, par l'Article XI. du présent Edit, de réunir lesdits Biens à leur Domaine. Et seront lesdits Receveurs généraux des Domaines, dans le cas de réunion desdits Biens au Domaine du Roi, tenus d'en compter au profit dudit Seigneur Roi; comme aussi de se charger de leurs comptes, tant en recette que dépense, des Biens dont la confiscation aura lieu au profit dudit Seigneur Roi, en exécution de l'Article XII. du présent Edit: Et pour d'autant plus assurer à l'avenir l'exécution du présent Edit, ensemble se conformer aux Déclarations du Roi des 29. Décembre 1674. 18. Juillet 1702. & 20. Novembre 1725. le Procureur Général du Roi fera toutes diligences pour contraindre les Gens de main-morte à rendre en la Chambre les déclarations de leur temporel. Sera au surplus ledit Seigneur Roi très-humblement supplié, dans le cas de réunion desdits Biens à son Domaine, de faire procéder ausdites réunions pardevant les Commissaires de la Chambre, ainsi qu'il en a été usé par le passé: Ordonne que ledit Edit, ensemble le présent Arret, seront signifiez à la diligence du Procureur Général du Roi, aux Receveurs généraux des Domaines, à ce qu'ils aient à s'y conformer. Les Bureaux assemblez, le cinq Décembre mil sept cens quarante-neuf. Signé, NOBLET.

Monumen-

Monumentum IX. *citatum pag.* 290. *in notâ.*

K.

STATUTUM CAPITULI GENERALIS CISTERCIENSIS, contra vitium proprietatis, anni 1683.

Cum ad audientiam Capituli Generalis clamosâ relatione pervenerit pessimum ac detestabile proprietatis vitium, quod ipsamet Religionis fundamenta evertit, in Provincia Vasconiæ quodammodo impunè regnare in perditionem animarum manifestam : hoc malum radicitùs extirpare cupiens Capitulum Generale injungit ac mandat Reverendo admodùm Abbati de Claravalle, ut omni morâ postpositâ, ad dictam Provinciam Vasconiæ personaliter accedat, eandemque visitando inter cæteros abusus dictum proprietatis vitium singulariter damnet, inhibeat ac proscribat sub pœnis in jure ac Ordinis statutis contentis. Et ut hæc damnatio ipsius, inhibitio ac proscriptio efficaciorem sortiatur effectum, idem Reverendus admodùm Dominus de Claravalle in Capitulis singulorum Monasteriorum residens, peculiares omnium personarum Regularium pecunias ad se deferri jubeat, easque in commune confusas Cellerariis tradat in commune servaturas : similiter faciat de blado, vino, aliisque rebus tam mobilibus quàm immobilibus. Insuper strictissimè præcipit idem Capitulum Generale Vicario Generali, aliisque Superioribus Monasteriorum, aliorumque locorum Regularium supradictæ Provinciæ Vasconiæ, ut ordinationes à dicto Reverendo admodùm Domino Abbate de Claravalle faciendas manuteneant ac executioni mandent sub pœna depositionis & inhabilitatis ad quæcumque officia consequenda. Et ut omnibus terror salutaris injiciatur præcipit etiam Capitulum Generale, ut si quæ persona Regularis Ordinis nostri in hoc detestabili proprietatis vitio obsordescens è vita decesserit, in sterquilinio unà cum suæ libertatis substantiâ projiciatur. Quas omnes supradictas ordinationes, inhibitiones & pœnas præsens Capitulum Generale extendit ad omnes Regulares personas Ordinis universi. Mandatur etiam Abbatibus, Prioribus & Abbatissis sub pœna standi extra stallum & locum præsidentiæ suæ, & aliis arbitrio Visitatoris infligendis, ut Religiosis necessaria administrent, ne occasio eis detur ad habendam proprietatem.

Decretum Episcopi Tornacensis contra vitium Proprietatis.

GILBERT DE CHOYSEUL DU PLESSIS-PRASLAIN, Par la Providence de Dieu Evêque de Tournay, à nos très-cheres filles en JESUS-CHRIST, la Prieure & les Religieuses de l'Hôpital de N. Ordre de S. Augustin, en notre Diocèse, Salut & Bénédiction.

Sur ce qui nous a été représenté de l'état de votre Monastere, & que nous en avons reconnu par nous-mêmes, Nous avons statué & statuons, ordonné & ordonnons, qu'à chaque Chapitre que vous tiendrez, vous ne manquerez jamais de lire quelque partie de la Régle de Saint Augustin que vous professez, en sorte que vous la lisiez de suite, & que vous en recommenciez perpétuellement & sans discontinuation la lecture, lorsque vous l'aurez achevée, en sorte qu'elle vous soit toujours présente à l'esprit, à la mémoire & au cœur; & comme nous ne voulons y ajouter aucune chose, quelque douce qu'elle soit, Nous entendons aussi que vous la gardiez exactement & sans aucun relâchement; & ce faisant, Nous vous enjoignons très-expressément de retrancher toute proprieté, & tout ce qui en pourroit avoir la moindre apparence; non seulement parceque votre Vœu vous y oblige, mais encore parceque rien n'est plus exprès dans ladite Régle que ce retranchement & cette desappropriation. C'est pourquoi Nous vous défendons, sous peine d'encourir l'indignation de Dieu, qui ne veut pas qu'on se mocque de lui, en lui promettant ce qu'on ne lui veut pas tenir, d'avoir aucune chose en particulier, soit qu'il provienne de votre travail manuel, ou d'autre part. Et si quelques-unes de vous ont quelque pension, dons, gratifications de leurs parens ou autres, Nous leur ordonnons sous les peines portées par les saints Canons contre les propriétaires, de le mettre dans le dépôt commun, sans qu'elles puissent être à couvert desdites peines, en laissant les choses susdites entre les mains de la Prieure, dans les boëtes, coffres ou autrement, avec des marques qui se rapportent à elles en particulier; Ainsi Nous entendons que tout soit dans la masse commune, sans que rien soit affecté à aucune plus qu'aux autres. Nous chargeons particulierement la Prieure de tenir la main à l'exécution de notre présente Ordonnance, sous peine d'en répondre au redoutable Jugement de Dieu, qui demandera compte aux Supérieurs du salut des ames qui sont commises à leur conduite: Et Nous enjoignons aussi aux Confesseurs ordinaires & extraordinaires, de faire connoitre à toutes celles qui se confesseront à eux, l'obligation de conscience qu'elles ont d'obéir à notre présente Ordonnance, ou plûtôt à celle de Dieu & de l'Eglise, sans quoi elles ne pourroient être à l'avenir aucunement excusées de péché contre leur vœu exprès & solemnel, ni en état de recevoir l'absolution. Et néanmoins Nous ordonnons très-expressément à la Prieure, de pourvoir abondamment, autant que le revenu de la Maison le pourra permettre, à toutes les Sœurs, de ce dont elles auront besoin, selon l'état, les forces, & les Offices & fonctions de chacune d'icelles; laquelle Prieure rendra compte tous les ans de son administration, pardevant Nous ou nos Délégués. Ordonnons de surplus, que tout se fasse avec tant d'amour & de charité, que chacune n'ayant rien en particulier, toutes néanmoins possedent tout, selon les termes de saint Paul; & que conformément à la Régle de Saint Augustin, qui est celle des Apôtres, vous n'ayez toutes qu'un cœur & qu'une ame. Donnons charge expresse à notre Promoteur de tenir la main à l'exécution des Présentes, de vous les notifier, & de tout nous en rendre un fidèle compte.

Locus † Sigilli.

Donné à Tournay le 18. Juillet 1676. Et étoit signé, GILBERT Evêque de Tournay:

Et plus bas par mondit Seigneur,
DESCHAMPS Secr.

Monumentum X. citatum pag. 339. num. XIV.

L.

INSTRUCTIO PRO DOMINO LAMBERTO DE LIMBURGO, nominato per Regiam Majeſtatem ad Abbatiam Vallis Dei, ſecundùm quam ipſe ſe, & Religioſos ſuos, reformare tenebitur, ſub pœna deſtitutionis quantum ad ſe, ſub pœna translationis ad aliud Monaſterium reformatum, vel pœna carceris quantum ad Religioſos, ſi in his quæ ſequuntur, non obedierint.

Inprimis, quia turpiter diffamati ſunt de mulierum converſatione, ſive verè, ſive falsè, ante omnia in futurum cavendum, ne obſceni rumoris ampliùs ulla occaſio detur; idcircò Majeſtas mandat ſub pœnis prædictis, ne ulla mulier clauſtrum Monaſterii ingrediatur, maximè juvencula vicina, & aliquo modo ſuſpecta; quòd ſi quædam admittendæ ſint, ut potè à longè venientes parentes & cognatæ religioſorum, nunquam nec illæ, nec aliæ ingrediantur camerulas aut cellulas eorum, & ſuſceptæ per Portarium rectà ad Templum cauſa orationis, inde ad cameram hoſpitum, & locum publicum deſignatum, vel ad hoc ab Abbate futuro deſignandum, deducantur, nec permittantur diſcurrere per Monaſterium, nec quiſpiam Monachorum eiſdem jungatur aut loquatur, niſi de licentia Abbatis; & in menſa ipſius, tam viri quam mulieres omnes eo præſente, vel Priore reficiantur, & non alibi, & hoc ut meliùs obſervetur ordinabit Abbas unum Portarium, non Religioſum propter nimiam familiaritatem vicinorum, ſed virum ſecularem, ſenem & maturum, de cujus honeſta converſatione & fidelitate ſecurus ſit, cui ſub deſtitutione ſui officii præcipiatur, ne aliquam unquam vicinam mulierem maximè juvenculam ſuſpectam recipiat, & munuſcula, litteras ac quælibet alia dona undecumque miſſa Abbati deferat, nec verſa vice ſimilia alibi tranſmittat, per Religioſos ſibi tradita, niſi etiam prius Abbati ſignificet, quia hoc ſtrictiſſimè in regula prohibetur.

Item ut omnes compotationes & exceſſus in conviviis omnino abrumpantur, nec ullus præſumat cum hoſpitibus aut viris, aut mulieribus bibere, aut comedere, nec etiam inter ſe, niſi in locis regularibus & publicis, & cum licentia Prælati: Et quia hoc vitio omnes plus juſto notantur, & Deum graviſſimè offenderunt, & vicinos ſcandalizaverunt, Regia Majeſtas ſtrictiſſimè Abbati præcipit, ut ipſe primò, deinde & ſui Religioſi ab omni crapula & ebrietate abſtineant, quia omnium malorum ſunt cauſa, nec permittat Abbas, ulla ratione, ut poſt honeſtam refectionem menſæ ſuæ, quiſpiam cum amicis aut quibuſcumque in longam & profundam noctem vigilet commeſſationibus, aut genio ſuo indulgendo, & ſi quis hoc præſumpſerit, graviſſimè corrigatur; ſed dictis gratiis, ipſe Abbas ad ſuum cubiculum, cæteri Religioſi ad dormitorium revertantur, quod ſollicitè, omnibus introgreſſis, ſemper poſt completorium claudatur, ne ulli pateat egreſſus.

Item ne quis proprium habeat, nec aliquid quod ab Abbate datum vel permiſſum non fuerit, ut habet Regula S. Benedicti, minimè habeant pecuniam, quia illa (ut quidam ait) obſcœnos inducit mores, & Monachus, ait Bernardus, habens obolum, non valet illum. Et ut omnis occaſio proprietatum tollatur, Abbas omnibus ſine perſonarum exceptione, tribuat neceſſarium, nec præſumat aliquis aliquid dare, recipere, emere, aut vendere, ſine voluntate Abbatis.

Item præcipitur Abbati, ut quantum poſſibile fuerit, & ratio temporis ac bona Monaſterii admittunt, collapſa penitus reparet ædificia, & ut hoc fiat, frugaliter vivat, abſtinens ab omni ſuperfluitate & curioſitate.

Item quia Monachorum non eſt, maximè Ordinis Ciſtercienſ. habere curam animarum, & inter ſeculares quotidie converſari (nam nomen Monachi ſolitudinem prædicat) præcipitur futuro Abbati, ut Religioſus qui vicinæ Curæ deſervit, revocetur; quia ut Regia Majeſtas intellexit, cum magno ſcandalo vivit, vel ſi ſint alii extra Monaſterium viventes, exceptis his qui in Monaſteriis Monialium vivunt; & ipſæ Curæ committantur ſacerdotibus ſecularibus viris dignis & idoneis.

Item quia dicta Regia Majeſtas etiam intellexit quorumdam relatu Religioſos bene potos, aliquando uſque ad effuſionem ſanguinis concertaſſe, & multis contumeliis, injuriis, conviriis invicem affeciſſe, prohibetur ſub Majeſtatis ſuæ indignatione, & pœnis præmiſſis, ne hoc ampliùs contingat.

Item ne quis Religioſorum unquam exire clauſtra Monaſterii præſumat, ſine Abbatis licentia ſpeciali, & ſine comite, & nunquam concedatur ut ingrediatur domos vicinarum. Et ut omnis clandeſtinus excurſus impediatur; Abbas curabit muros & clauſuram Monaſterii in gyrum reparari, & claudi portam poſteriorem & ita obſtrui ne cuiquam pateat per illam, ſine voluntate Abbatis, egreſſus, & ſolus Abbas, aut is cui id fidet, clavem habeat.

Supra ſcriptam inſtructionem & articulos in ea contentos ex juſſu Regiæ Majeſtatis mihi exhibitos, Ego Lambertus de Lymbourg ab eadem Majeſtate ſua ad dignitatem Abbatialem Monaſterii Vallis-Dei, nominatus, promitto in verbo Sacerdotis, cum omni diligentia obſervare, & obſervari facere executionique fideliter mandare. Actum Bruxellæ, die 27. menſis Auguſti anno 1556. Ego Frater Lambertus de Limburgo fateor ita eſſe & manu propria hoc ſcripſi.

LETTRES écrites par le Conſeil privé, aux Prieur & Religieux de l'Abbaye N. Province de Flandres, pour la reforme des abus commis, & les déſordres qui y étoient gliſſés.

Religieuses perſonnes, chers & bien amés: Comme les plaintes continuelles qu'avons eu depuis pluſieurs années des déſordres & ſcandales commis par les Religieux de l'Abbaye, Nous ont obligé de commettre un Conſeiller de notre Conſeil Privé, l'Abbé de Grandmont & le Prévôt d'Afflighem de l'Ordre de ſaint Benoit, pour en être informés avec certitude; & que par leur beſogne Nous avons reconnu à notre grand déplaiſir, le peu de reſpect envers leurs Supérieurs, le mépris, les ménaces & autres mauvais

vais traitemens qu'ils leur ont inférés; les désordres & scandales qu'ils ont donnés par leur vie déréglée dans la clôture de l'Abbaye & dehors, qui sont tout publics, & qui s'augmentent de jour en jour, & particuliérement par les visites que les Religieux reçoivent continuellement de femmes & filles dans la chambre dite la Neuve, & les mérendes qu'ils leur donnent en ladite chambre, & encore avec plus de scandale & liberté dans le quartier du Grenetier & autres chambres hors de la clôture de la seconde porte de l'Abbaye, dont ils tiennent les clefs en leur particulier; & par les visites qu'ils reçoivent dans les maisonnettes qu'ils ont dans leurs jardins particuliers dans l'Abbaye; qu'allant dans la Ville ou dehors, ils sortent sans Compagnon, ou retournent séparément de jour & de nuit avec quelque soupçon d'avoir été dans des lieux peu décens à l'état monastique: la diffamation qu'il y a eu depuis plusieurs années des conversations des Religieux dans le quartier du Portier de la premiere grande porte: Que ces désordres & scandales sont facilités en partie, parce que plusieurs Religieux ont quitté le Dortoir & occupé des chambres en bas, dont ils ont la liberté de dévaguer de nuit dans l'Abbaye. Nous, pour faire cesser la continuation desdits scandales publics, ausquels & à plusieurs autres, les Supérieurs ecclésiastiques n'ont pû apporter aucun remede jusqu'à maintenant, Nous vous ordonnons, à la délibération de notre Lieutenant, Gouverneur & Capitaine Général, de vivre tous selon votre Regle & Statuts, sous l'obéissance de vos Supérieurs. Et comme particuliérement il convienne que les Religieux ne reçoivent plus de visites de filles & femmes, que sous les galeries qui ont été à ce bâties du côté de la seconde grande porte, & qu'ils ne reçoivent plus aucunes visites des hommes ni autres, hors la clôture de la seconde porte au quartier du Grenetier, ni autre en la meme cour, & que chacun remette au Prieur les clefs qu'il en a, excepté le Prévôt, & que tous quittent les chambres qu'ils ont occupées au pan ou ailleurs, & se retirent de nuit au dortoir, & que nul ne puisse plus sortir & aller par la Ville & dehors sans Compagnon qui soit dénommé de la prudence des Supérieurs, ni se séparer l'un de l'autre: Que le Portier de la grande porte soit incontinent congédié avec sa famille, & mis en sa place un homme de probité qui ne soit marié, & qui soit sans servante, & que les portes soient incontinent ôtées aux maisonnettes qui sont dans les jardins particuliers des Religieux dans l'Abbaye, & qu'icelles maisonnettes soient toutes ouvertes pardevant & de côté. Nous nous confions que vous Prieur pourvoirez promptement à ce que lesdits désordres & scandales viennent à cesser par les moyens & remedes ci-dessus spécifiés, auquel effet Nous vous prenons & les autres Supérieurs, en notre souveraine protection; & déclarons à vous Prieur, aux Abbés futurs & autres Supérieurs, toute sorte d'assistance & main-forte, en cas de besoin, afin que ces remedes soient permanens. Et comme Nous sommes informés que tous les désordres & scandales ont été fomentés par la maniance d'argent que les Religieux ont eu, Nous ordonnons au Prieur & autres présens Administrateurs de l'Abbaye, de commettre des personnes séculieres à la recette de tous les Biens & revenus de l'Abbaye, de l'Eglise & autres fondations quelconques, ensemble aux offices de Maitres des Ouvrages, de la Vénérie ou Chasse, Intendans des Bois, & tous autres qui ne sont pas de la Regle, qui sont utiles & nécessaires à l'Abbaye, & quitter les profits & émolumens en argent, & autres qui sont attribués aux offices qui sont de la Regle; le tout pour le présent & le futur. Notre intention est aussi que cette Lettre soit ouverte & lûe en plein Chapitre, en présence des Fiscaux de notre Conseil en Flandres, ausquels avons ordonné de s'informer de jour à autre de l'exécution & observance, & de Nous en rendre compte. A tant Religieuses Personnes, chers & bien amés, notre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles, le 6. Février 1683.

Regulamentum pro reformatione Scholarium in oppido Leeuwensi 1702.

RAPPORT gedaen in Syne Majestyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant van de Requesten aldaer gepresenteert van wegens die van't Godts-huys der Canonicken Regulieren geseght *Scholieren* binnen de stadt Soutleeuw. ende reciprockelijck van wegens den Heere Schats hunnen Prior lest gecosen; tot dien rapport gehadt hebbende vant' gene tusschen dese partyen voor Commissarissen in de saeck gedeputeert, sommierelijck ende sonder figure van proces, is getracteert ende afgehandelt, raekende de Regels, ende den voet, op den welcken t' sel ven Godts-huys, tot betere ende vruchtbaerigere gesteltenisse soude connen gebrocht woorden; ende voorts gesien de pointen wederzeyts door de voors: partyen, dien aengaende geconcipieert ende overgegeven; T. Hof, wederhoudende noch ter tydt te disponeeren over de vervallenthydt van de voorf. Electie, ordonneert by provisie, om de troubelen int' voorf. Godts-huys ontstaen te doen cesseren, ende te doen prevenieren den imminenten ondergangk van dese soo aensienelijcke Coninckliicke fondatie, t' gene geenen uytstelt is lijdende.

Vooreerst, dat voornoemden gecosen Prior Schats, sal verblijven met den naeme deser digniteydt, ende met eere daer toe stande.

Maer dat, by forme van provisie, ende tot dat anderfints sal wesen versien, het gesagh soo over de regeringe van 't temporeel, als over de directie van de discipline van t' voorf. Godts-huys, sal worden uytgewerckt door den gewesen Prior den Heere Pluymers, die besonderlinge sal gehouden wesen geduerende Syne provisioele bewindinge ende administratie, te doen rekeninge, bewys & reliqua, over alle de voorgaende

RAPPORT fait au Conseil souverain de Sa Majesté ordonné en Brabant, des Requêtes y présentées de la part de ceux du Cloître des Chanoines Reguliers, dits *Ecoliers* dans la Ville de Liau, & réciproquement de la part du sieur Schats, leur Prieur, dernierement choisi; eu aussi rapport de ce qu'entre ces parties a été traité & arrêté devant les Commissaires députés en cause, sommairement & sans figure de procès, touchant les régles & le pied sur lequel ledit Cloître pourroit être réduit à un état meilleur & plus avantageux; vû de plus les points conçûs réciproquement à cet égard, & exhibés par lesdites parties: la Cour, réservant quant à présent de disposer sur la nullité dudit choix, ordonne par provision pour faire cesser les troubles émûs dans ledit Cloître, & pour prévenir la destruction imminente de cette fondation Royale si respectable, ce qui ne souffre aucun délai.

Premierement que ledit Prieur élû Schats retiendra le nom de cette dignité & la prééminence y attachée.

Mais que par forme de provision & jusqu'à ce qu'autrement soit pourvû, le pouvoir, tant sur le gouvernement du temporel que sur la direction de la discipline dudit Cloître, sera exercé par l'ancien Prieur le sieur Pluymers, qui pendant sa déserviture & administration provisionnelle sera particulierement tenu de rendre compte de la recette & de la dépense de toutes les administrations précédentes, y comprise celle du administra-

administratien, tot de gene van den tegenwoordigen gecosen Prior inclus; ende sulckx ten overstaen van de vier outste van t' selven Godts huys, ende aen t' Hof te doen blycken dat sulckx geschiet is.

Welcke rekeningen voordaen op de selve forme sal moeten geschieden van jaere tot jaere.

Dat, mits de cleyne gemeente vant' voors. Godtshuys, den voornoemden provisionelen administrateur sal excuseren alle soorten van Officien voor de Religieusen, ende moeten stellen eenen discreten persoon die voor den kelder, graen-solder ende alle andere provisien sorge draege.

Desgelyckx sal hy jemant, niet wesende vant' voors. Godts-huys committeren, die de directie, sorghe ende administratie sal hebben van de lantbauwinge, de welcke die van t' voors. Godts-huys nu tegenwoordigh syn doende; ende den welcken sal gehouden zyn alle jaeren syne rekeninge te doen *in forma*, als boven, sonder dat hy administrateur sal gedoogen dat jemant van de voors. Religieusen, t' zy ter saecken vande voorseyde lantbauwerye, als om eenighe andere affairen, hoedanigh die mochten wesen, sal gaen buyten t' voors. Godts-huys, noch langhe discoursen houden int' voors. Clooster met buyten mans ofte vrouwen; ten sy uyt seer pressante redenen ende met syn expres consent; waar in ende in alle Cloosterlycke directie die voors. Religieusen den selven sullen gehoorsaemen sonder contradictie.

Merckelijck int' doen der Goddelycke diensten op den Choor, waer van niemandt hem sal mogen absenteren, ende in't celebreren oft assisteren der Missen soo vroege als hooge op die behoorlycke uren: int' savonts ider te doen retireren naer het dormitorium op syne celle met modestie sonder te spreken: veel min te gaen in andere cellen: int' selve dormitorium, den refter ende andere reguliere plaetsen te doen versien sonder uytstel van behoorelycke deuren ende sloten, ende het voors. dormitorium dagelykx te doen sluyten int' nacht slot, om niet geopent te worden als smorgens op de gewoonelycke ure: int' doen observeren vant silentium in de Kercke, Choor, Refter, Dormitorium, ende andere Religieuse plaetsen: int' niet gedoogen dat jemant van de Religieusen hem sal mogen absenteren van de gemeene tafel oft dat jemant vremts daer toe worde gebracht; onder de welcke sal gedaen worden de Lecture van de H. Schrifture ofte pieuse boecken; noch dat buyten de maeltydt worde gedroncken, oft dat jemant gae naer oft in de Keucken: gelyck oock int' niet te gedoogen dat eenige Religieusen brieven schryven ofte ontfangen, noch hun bemoyen met eenige Geestelyke oft werelycke affairen, alles ten sy met permissie vanden voornoemdem Administrateur.

Die oock sal sorge draegen datter geene diensten buyten het Clooster door de voors. Religieusen en sullen mogen aengenomen worden, selfs niet Cloosters, ten sy tot gemeenen distributie; in t' aensien, dat alle incomsten soo vant' voors. Clooster, jaergetyden, bedieninge, honorarien van Missen, speel renten als andersints, t' saemen moeten gedeponeert worden onder den voornoemden Administrateur, om door den selven gedistribueert te worden tot de nootsaeckelyckheden der Religieusen, op last van alle half jaeren daer van rekeninge te doen aen de vier outste Religieusen, aen de welcke hy oock al kennisse geven van alle de affairen van eenich merckelyck gewight, die wekelyck souden mogen voorvallen, sonder nochtans naer te laeten alle vrydaegen Cappittel te houden, ende het Clooster, ende de Religieusen van alle nootsaeckelyckheden te doen versien soo vele sal mogelyck wesen, merckelyck de siecken; tot dien, van eenen eerlycken stichbaeren ende geleerden priester te besorgen, om op de daegen ende uren door den voors. Administrateur te prefigeren, lessen te geven inde Theo-

Prieur présentement élû; & cela à l'intervention des quatre plus anciens du même Cloître, & d'en faire conster à la Cour.

Lesquels comptes devront dorénavant se rendre annuellement sur le même pied.

Qu'eu égard au petit nombre de Religieux dudit Cloître, le susnommé Administrateur provisionel excusera les Religieux de toutes sortes d'offices, & établira un homme de probité qui aura soin de la cave, du grenier, & de toutes sortes de provisions.

Il établira pareillement quelqu'un qui ne soit pas dudit Cloître, qui aura la direction, le soin & l'administration de l'agriculture, laquelle se fait présentement par ceux dudit Cloître; & qui sera tenu de rendre annuellement son compte *in forma*, comme ci-dessus, sans que lui administrateur souffrira que quelqu'un desdits Religieux, soit à cause de ladite agriculture, ou pour aucunes autres affaires, telles qu'elles puissent être, sorte hors dudit Cloître, ou tienne dans le Cloître des longs entretiens avec des personnes étrangeres de l'un ou de l'autre sexe, ne fût pour des raisons très-pressantes & de son consentement exprès, en quoi & en toute direction claustrale lesdits Religieux lui obéïront sans replique.

Particulierement en faisant les Offices Divins au Chœur, duquel personne ne pourra s'absenter, & en célébrant les Messes aux heures dûes, tant celles du matin que la grande, ou en y assistant: en faisant chacun se retirer le soir au Dortoir dans sa Cellule, avec modestie sans parler, beaucoup moins entrer dans les Cellules d'autres: en faisant pourvoir, sans délai, le Dortoir, le Réfectoire & autres places régulieres, des portes & serrures convenables, & faisant journalierement fermer le Dortoir avec la serrure de nuit, pour ne pas s'ouvrir que le matin à l'heure ordinaire; en faisant observer le silence dans l'Eglise, le Chœur, le Réfectoire, le Dortoir & dans les autres places claustrales; & en ne souffrant qu'aucun des Religieux s'absente de la table commune ou qu'aucun étranger y soit invité; pendant laquelle se fera la lecture de l'Ecriture sainte ou des livres de dévotion; ni qu'hors le tems de la table soit bû, ou qu'aucun n'aille ou dans la Cuisine, ou aux environs: comme aussi en ne souffrant qu'aucun Religieux écrive ni reçoive des lettres, ni s'entremêle d'aucunes affaires, soit écclesiastiques ou temporelles, le tout ne fût que de la permission dudit Administrateur.

Qui aura également soin qu'aucuns services hors du Cloître, pas même Conventuels, ne soient admis par lesdits Religieux, ne fût que pour la distribution commune: vû que tous les revenus, tant dudit Cloître, anniversaires, administrations, honoraires des Messes, rentes voluptuaires qu'autrement, doivent être déposés ensemble sous ledit Administrateur, pour par icelui être distribués aux necessités des Religieux, avec charge d'en rendre compte tous les demi ans aux quatre plus anciens Religieux, auxquels il donnera aussi connoissance de toutes les affaires, de quelque importance considérable qui pourroient survenir chaque semaine, sans cependant omettre de tenir Chapitre tous les Vendredis, & de faire pourvoir, autant que sera possible, & le Cloître & les Religieux de tout leur nécessaire, nommément les malades; ainsi que de leur procurer un honnête, vertueux & sçavant Prêtre, pour donner, aux jours & heures à désigner par ledit Administrateur, les leçons en Théologie, scholastique & morale, desquelles personne ne pourra s'absenter, Lequel Administrateur, afin de mettre en exécution

logie

logie scholastique ende morale, van welcke niemant hem sal mogen absenteren. Welcken Administrateur tot uytwerckinge van allen t' gene tot syne sorge staet, ende om hem daer inne te doen gehoersaemen, tot cesseringe van alle oeenicheden ende tweedrachten, tot restitutie vande Cloosterlycke discipline ende tot conservatie van het temporeel, sal mogen gebruycken sulcke Officiers, als hy soude mogen noodigh hebben, selfs voordere middelen te versoecken om de refractarissen te brengen onder de gehoorsaemhydt.

Alles by provisie tot dat in cas van noode naerder sal versien worden. Aldus gedaen binnen de Stadt Brussel den 27. dagh der maent November vanden jaer 1702. geparapheert *Grysp. V.* onderteeckent *A. V. Gindertaelen* ende besegelt met Syn Majest. segel gedruckt in roode hostie.

tout ce dont il est chargé, & afin de se faire obéir en ceci, pour faire cesser toutes divisions & contestations pour la restitution de la Discipline Monastique, & pour la conservation du temporel, pourra employer tels Officiers qu'il pourroit en avoir besoin, même employer des remédes ultérieurs pour réduire les refractaires sous l'obéissance.

Le tout par provision jusqu'à ce qu'en cas de besoin il y soit ultérieurement pourvû. Ainsi fait en la Ville de Bruxelles le 27. du mois de Novembre 1702. étoit paraphé *Grysp. V.* signé *A. V. Gindertaelen*, & cacheté du cachet de Sa Majesté en hostie vermeille.

Monumentum XI. *citatum pag.* 346. *num.* XXIII.

M.

LETTRES ECRITES AU PROVINCIAL ET A QUELQUES CLOISTRES de l'Ordre de S. Dominique, ès pays de par-deçà, par lesquelles il leur est interdit de recevoir ou admettre aucuns Visitateurs étrangers sans Lettres de Placet du Prince.

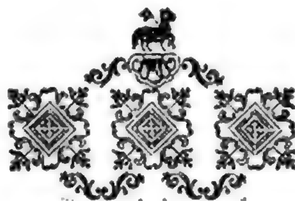
Marie, par la grace de Dieu, Reine Douairiere de Hongrie, &c. Regente, &c.

RELIGIEUSES personnes, cheres & bien amées, ces jours passez averties qu'aucuns de l'Ordre des Freres Prêcheurs, résidens au Royaume de France, étoient venus ès pays de par-deça; & sans le sceau, congé & consentement de l'Empereur Monseigneur ou de Nous, s'étoient ingérés & avancés de visiter aucuns Cloîtres, Convens ou Monasteres, & même le vôtre; Nous les avons fait venir ici, & leur fait interdire de proceder à ultérieure visitation, n'ayant eu (comme encore n'avons) contentement de ce qu'ils en ont deja fait, ni de vous qui les avez reçûs & admis à icelle visitation, dont vous avertissons, en vous réquerant, & de la part de S. M. Imp. ordonnant bien expressément que dorésnavant vous gardiez de faire le semblable, sans recevoir ni admettre par-ci après nuls Visitateurs de France, ou d'ailleurs, ni leur donner ni payer aucun prétendu droit, n'est qu'il vous apparoisse du placet & admission de S. M. & en ce ne faites faute, sur autant que doutez encourir son indignation. A tant, &c. de Bruxelles le 6. de Juin 1551.

LETTRES sur le même sujet aux Abbés de Tronchienes, lez-Gand, & de saint Cornil à Ninove, de l'Ordre de Prémontré.

Joseph Lothaire, Comte de Kinigsegg, &c.

REVEREND Pere en Dieu cher & bien amé; comme vous avez admis le Général de votre Ordre à visiter votre Maison, sans vous être informé s'il étoit muni des Lettres de placet à ce requises, & qu'il ne lui est pas permis d'exercer semblables Actes de Jurisdiction dans ces Provinces, ni à vous de le souffrir sans l'aggréation de Sa Majesté Impériale & Catholique, Nous vous faisons cette pour vous interdire très-sérieusement en son nom d'admettre à l'avenir ledit Général à faire ses visites, ou exercer aucune Jurisdiction dans votre Abbaye, sans être muni des Lettres de placet, à peine qu'il sera pourvû à votre charge comme en justice sera trouvé convenir pour le maintien des hauteurs & souveraineté de Sadite Majesté; à quel effet vous communiquerez cette aux Religieux de votre Convent, le Chapitre assemblé, & la ferez enrégistrer dans les Registres de vos Notices, pour qu'à l'avenir vous ne puissiez prétexter aucune ignorance. A tant Reverend Pere en Dieu, &c. De Bruxelles le 27. de Juin 1716.

Monumentum

Monumentum XII. *citatum pag.* 389. *num.* IX.

N.

DECRETUM SANCTÆ CONGREGATIONIS PRO JURE Parochorum in purificatione mulierum.

PETRUS vander Perre, Jurium Licentiatus, Canonicus Ecclesiæ Cathedralis & Officialis Antverpiensis, uti Commissarius & executor ad infrascripta à Perillustri & Reverendissimo Domino Episcopo Antverpiensi, commissus, ac specialiter deputatus: omnibus & singulis hujus Diœcesis subditis, quos infrascriptum tanget negotium, salutem in Domino.

Cognitum sit universis, quod ex parte RR. DD. Plebanorum præfatæ Cathedralis Ecclesiæ & Pastorum Ecclesiarum subalternarum hujus urbis, nobis exhibitus sit libellus supplex, quo petierint, quatenus juxta commissionem nobis impartitam à præfato Perillustri ac Reverendissimo Domino Episcopo die 14. Aprilis currentis anni 1663. publicare, ac debitæ executioni demandare dignaremur sententiam quam Præfati Domini Plebani & Pastores die decima octava Novembris 1662. obtinuerunt à sacra Congregatione Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, contra Regulares Mendicantes hujus urbis, tenorem qui sequitur sequentem:

IN ANTVERPIENSI (Episcopatu.)

Conquerebantur Parochi civitatis Antverpiensis, quòd non obstante contraria consuetudine, nec non Constitutione Synodi Provincialis, per sacram Congregationem recognitæ, & per Sedem Apostolicam approbatæ, Regulares Mendicantes functionibus Pastoralibus se immisceant; & præsertim audeant in suis Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere: addebantque, à Domino Episcopo Antverpiensi, utpotè Regulari, hujusmodi præjudiciis per Regulares illatis, minimè Consuli. Quare ab Apostolicæ Sedis auctoritate subsidium ac tutelam simpliciter petentes quærebant: An prædictis Regularibus civitatis Antverpiensis liceat in propriis Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere.

Die 18. *Novembris* 1662. *sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, utraque parte auditâ censuit, prædictis Regularibus civitatis Antverpiæ non licere.* Signatum *I. Episcopus Sabinensis Cardinalis Sacchetti Præfes, & C. de Vecbiis, Ep. Clus. S. R. C. Secret.* & à latere impressum erat sigillum præfati Cardinalis Præsidis in rubro pane.

Cum autem justa petentibus non sint deneganda, & Decreta præfatæ sacræ Congregationis (quantùm in nobis est) executioni mandare volentes, præfatam sententiam in tenore ac forma præmissis publicandam duximus, & publicamus per præsentes, ac pro ulteriori ejusdem sententiæ executione, auctoritate præmissa nobis commissa, mandamus omnibus & singulis nostræ Diœcesis subditis, & præsertim hujus civitatis Antverpiensis, sive Ecclesiasticis, sive secularibus, cujuscumque status ac conditionis extiterint & quorum interest, seu quomodolibet interesse poterit in futurum; ut præfatæ sententiæ, quantum ipsos concernat, sese plenariè ac totaliter conforment, nec eidem ausu temerario contra ire præsumant. Præfatis autem Regularibus inhibemus, ne deinceps aliquas mulieres post partum ad purificationem admittant: mulieribus quoque puerperis injungimus, ut juxta sententiam præmissam ad Ecclesias suas respectivè Parochiales pro purificatione se conferant, ut ibidem, juxta probatissimam Ecclesiæ consuetudinem à proprio Parocho benedicantur, ac purificentur. In quorum omnium ac singulorum fidem ac robur, præsentes sigillo nostro communitas, & manu nostra signatas, per Graphiarium Curiæ nostræ expediri jussimus & fecimus: mandantes Primario Curiæ nostræ præfatæ, ut in signum veræ & realis executionis præmissorum, has nostras litteras debitis horis & locis per exemplaria debita insinuet atque affigat, prout in similibus fieri consuevit. Datum Antverpiæ, anno Domini 1663. mensis Novembris die vigesima sexta.

P. VANDER PERRE, *Offic.*

De mandato admodum Reverendi Domini Officialis & Commissarii,

Locus † Sigilli.

P. DE HERTOGHE *Graph.*

Monumentum XIII. *citatum pag.* 400. *in notâ.*

O.

RESOLUTIO DOCTORUM LOVANIENSIUM CIRCA repulsionem publicorum peccatorum è Sacrâ Communione.

RITUALE Romanum, agens de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, habet hæc sequentia: Fideles omnes ad Sacram Communionem admittendi sunt, exceptis iis qui justa ratione prohibentur. Arcendi autem sunt publicè indigni, quales sunt excommunicati, interdicti, manifesteque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, & alii ejus generis publici peccatores, nisi de eorum pœnitentia & emendatione constet, & publico scandalo priùs satisfecerint.

Item Pastorale Mechliniense, agens similiter de eodem Sacramento.

Ad publicam Communionem non admittantur publici peccatores, quales sunt usurarii, meretrices, concubinarii, sortilegi, excommunicati, interdicti, aliique istius generis publicè infames, etiamsi fuerint Sacramentaliter confessi, nisi de eorum pœnitentia & emendatione constet, & publico scandalo priùs satisfecerint.

QUÆRITUR.

An Pastor, antequam possit se practice conformare locis ante citatis, & alicui personæ publicè infami negare Sacramentum Eucharistiæ (nisi priùs de ejus pœnitentia & emendatione constet, & publico scandalo priùs

prius satisfecerit) teneatur petere & exspectare declarationem Domini Officialis, quâ ille declaret personam illam esse publicè infamem.

RESOLUTIO.

Pastorem non teneri petere & exspectare declarationem D. Officialis, quâ hic declaret personam esse publicè infamem, antequam possit se practicè conformare locis in casu allegatis, tribus potissimum rationibus evinci potest.

Prima quidem petitur ex ipsis verbis tum Ritualis Romani, tum Pastoralis Mechliniensis. Utrumque enim præcipit à sacra Eucharistia arceri *publicè* indignos, *manifestéque* infames, *publicos* peccatores, nisi de eorum Pœnitentia & emendatione constet, & *publico* scandalo prius satisfecerint.

Arcendi ergo sunt *publicè* indigni, publici peccatores. „ Publicum autem, ut post Canonistas notat Fagnanus, est nomen generale & verificatum in *notorio*, & „ quandoque in *fama*. Unde *notorium* potest dici *publicum*, sicut id quod constat per *famam*, ut est textus „ in cap. *Tua* ※ *De Cohabit. Cler. & mulier.* Unde, ut „ inquit Bartholus, publicum est illud, quod omnibus „ patet. Item illud, quod ponitur in porta alicujus Ecclesiæ, dicitur esse publicum. Ad hoc tamen subdit „ Fagnanus: ut quid dicatur publicum, *non requiritur*, „ *ut ipsius notitia singulorum auribus* inculcetur, sed „ satis est, quòd publicè sit actum.

Manifestum similiter dicitur, quod est notorium, ut cum Fagnano docent Canonistæ, & ipse communis nominum sensus comprobat.

Cùm igitur *publicum* & *manifestum* dicatur, quod est notorium, evidens est, quòd juxta prædicta Decreta ab Eucharistia arcendi sunt *publicè* indigni, *manifestéque* infames, ac *publici* peccatores, tametsi per Domini Officialis sententiam ut tales non sint declarati: quandoquidem nihil certius sit, quàm aliquem posse esse *notoriè* infamem aut *notorium* peccatorem ante judicis sententiam. Hinc Jurisconsulti post glossam, notorium distinguunt in notorium *Juris* & *facti*. Notorium Juris dicunt, de quo aliquis condemnatur, vel est in Jure confessus. Quænam verò sint notoria facti, his versibus exprimunt:

Quæ vel nemo negat, populo vel teste probantur;
Vel se subjiciunt oculis, notoria dicas.

Secunda ratio assertionis petitur ex mente seu scopo dictorum, qui alius non est, quàm publicam Sacramentorum, præsertim Eucharistiæ, profanationem, & publica fidelium scandala impedire. Quis verò nesciat, scandala publica sacrilegamque Sacramenti profanationem provenire æquè per admissionem publicè peccantium, manifestéque infamium, sive sint publici notorietate facti sive notorietate juris? Quapropter, nullâ distinctione factâ, Canones decernunt: *Manifesta peccata non sunt occultâ correctione purganda.* cap. 1. ※ *De pænit. & remiss.* Nota, inquit ibidem Glossographus, *quòd qui publicè peccat, publicè puniendus est.* Imò subdit, *qui publicè peccant, publicè corripiantur, ut vitetur scandalum.*

Nonne quoque manifestè notorium notorietate facti, cum notorio notorietate juris eodem loco habent Canones, dum utrumque excommunicatione notatum æquè vitandum esse denuntiant? Extravag. *Ad evitanda* Martini V. in Conc. Constant.

Sicuti ergo Canones peccata manifesta indifferenter publicè punienda dicunt, *ut scandalum vitetur*, evidens apparet, quòd similiter juxta præallegata Decreta, ab Eucharistia arceri debeant omnes peccatores modò *notorii*, seu *publici* sint, nisi scandalo *publico* seu notorio satisfecerint. Supponendum enim est, Decreta illa conformiter ad sacros Canones edita fuisse.

Juvat naturalem verborum istorum sensum consuetudo optima legum interpres; hactenus enim praxis illa apud Pastores, præsertim magis zelosos, usitata fuit, ut publicis & notoriis peccatoribus, quousque scandalo satisfecerint, negaverint Eucharistiam, nullâ Domini Officialis exspectatâ sententiâ.

Tertia denique superioris assertionis ratio petitur ab absurdo, quod ex opposita opinione sequeretur. Quis enim inficias eat, nisi qui tergiversationes & tricas litium ignorat, quin si sententia Domini Officialis requireretur, priusquam manifestè infamis aut publicus peccator ab Eucharistia removeri posset, inutilia prorsus hæc sanctissima Decreta reddenda sint.

Inprimis quod facilius alicui peccatori publico per hodiernas protelationes, & faciles multiplices appellationes etiam à sententiis interlocutoriis, quàm litem ad annos plurimos, imò ad vitæ finem protrahere?

Secundò, quis non videat, quàm difficulter Pastor quispiam his Decretis se sit conformaturus, dum videt se non posse pertingere ad finem, nisi plerumque duram & odiosam litem sustinere cogatur.

Dum Christus Dominus mandat: *Nolite sanctum dare canibus*, non requirit, ut per sententiam Judicis in foro externo sint declarati *canes*. Similiter dum Decretis sive Pontificis Romani, sive aliorum Episcoporum præcipitur, Sacram Communionem denegare mulieribus, quæ pectus, humeros aut brachia habent denudata, non exprimitur requiri, ut interveniat sententia declaratoria Judicis fori externi, quâ hæc illave determinata persona judicetur non satis esse cooperta, ut eo titulo excludatur à sacra Communione. Sufficit ergo ut sacra Communio publicè petenti denegetur, quòd ejusmodi peccata sint publica eo facto, licèt non per sententiam Judicis.

Hinc S. Thomas in 4. *Dist. 9. art. 5. in resp. ad 2. quæst.* dicit: *si sit suspicio procedens ex fama publica non debet ei dari* (nimirum Eucharistia peccatori) *neque in occulto, neque in manifesto.* Sufficit ergo S. Thomas ut peccatori Communio denegetur, quòd de ejus vita criminosa extet publica fama.

Ita responsum (salvo meliori) Lovanii hac prima Septembris anni 1685. & signatum erat,

Franciscus van Viane S. Th. Doctor & Profess. Regius.
Henricus Scaille S. Th. Doctor & Profess. Regius.
Gummarus Huygens S. Th. Doctor.
Nat. Chamart. J. U. Doct. & Exprofess. Primarius.
I. Huns J. U. Doctor & Professor Ordinarius.
Zegerus Bernardus van Espen J. U. Doctor & SS. Can. Professor.

Resolutio Theologorum Mechliniensium conformis.

CASUS.

Caius à duobus & ampliùs annis continuò conversatus est cum Titia, habitant in mutua vicinia; Caius diù noctúque frequentavit domum Titiæ manendo ferè continuò ultra medias, imò ferè integras noctes, & econtra Titia sæpiùs quocumque tempore diurno domum Caii, idque utrimque talibus modis ut in vicinia Titia & Caius laborent publicâ infamiâ in materia luxuriæ; imò ipsimet famuli & ancillæ Caii sæpiùs apud plures vicinos conquesti sunt de infami utriusque conversatione: Titia verò cohabitat matri suæ scienti conservationem illam, ac dissimulanti, imò apud plures personas censetur mater illi conversationi consentire, ac filias prostituere secundùm rumorem publicum. Titia ac mater super ista conversatione & publica infamia bis à Pastore monitæ sunt, similiter & Cajus semel à Pastore monitus, & secunda vice Pastorem monentem ultimi mensis Aprilis die sexta noluit audire loquentem, & minatus est (si adhuc redeat moniturus) domo educere.

QUÆRITUR I.

An Pastor possit admittere Caium aut Titiam ad communionem Paschalem, antequam reparaverint scandalum?

QUÆRITUR II.

An Pastor possit admittere matrem Titiæ ad communionem Paschalem, antequam similiter reparaverit vel absterserit infamiam prædictam?

QUÆRITUR III.

An si Caius, Titia, aut mater ejus ita ægrotarent, ut debeant eis administrari extrema Sacramenta, Pastor id facere posset, antequam reparaverint scandalum?

QUÆRITUR IV.

An Pastor ad in supradictis casibus neganda Sacramenta, teneatur exspectare sententiam Domini Officialis, quâ declaret præfatas personas esse infames & privandas Ecclesiæ Sacramentis?

QUÆRITUR V.

Quamdiu Caius & Titia debeant abstinuisse à mutuâ conversatione, & quomodo reparasse scandalum, antequam admitti possint ad Ecclesiæ Sacramenta?

Infrascripti, visâ positione Casus suprascripti, respondent supposita notorietate infamiæ publicæ, de quâ in casu.

Ad primùm, Negativè.

Ad secundum, similiter.

Ad tertium, Negativè, juxta Rituale Romanum in Rubrica de administratione Sacramenti Eucharistiæ.

Ad quartum, Negativè.

Ad quintum. Quoad tempus & modum relinquitur prudentiæ Pastoris.

Ita resolutum die 9. Aprilis 1688.

Et erat signatum,

I. CUYPERS. I. LACMAN.
G. WILT. I. OPSTRAET.
P. BERTRAD. I. F. RICQUAERT.
BAERTS.

Decretum Episcopi Gandensis inhibens Regularibus tam publicam, quàm occultam Eucharistiæ Delationem ad infirmos, extra septa suorum Monasteriorum.

Eugenius Albertus, Dei & Apostolicæ Sedis Gratiâ Episcopus Gandensis, &c. Omnibus ac singulis Decanis, Pastoribus, Ecclesiasticis, & Fidelibus nostræ Diœcesis, salutem & benedictionem à Jesu Christo Domino nostro.

DUM Paterna & Pastorali sollicitudine intentè circumspicimus, quid causæ Divinam Justitiam provocet, ut plagis usque adeò acerbis Belgium hoc nostrum affligat, & porrò graviora minetur; primum ac præcipuum occurrit, impia irreverentia, quæ jam passim in templis, non sine gravi scandalo & offensione, perpetratur sub tremendo Missæ Sacrificio, aliisque Divinis Officiis, patente etiam *Sacrosanctâ Eucharistiâ*; & exiguus ac penè nullus honor ac cultus, qui *Jesu Christo*, Dei Filio ac Redemptori nostro, sub illa realiter latenti, exhibetur; signanter dum ad ædes ægrotantium defertur: eò enim corruptelæ abusus hic excrevit, ut promiscuè jam & admodùm facilè, *Sacramentum* illud requiratur, feraturque secretò & occultè, absque ulla exteriore veneratione aut cæremonia, & id sub levibus fictisque coloribus, ob privatam aliquam, fucatam sæpè devotionem, aut respectus prorsus humanos; quæ profectò omnia apud veros Christianos nullo loco esse deberent. Cúmque hæc graviter adversentur non solùm honori, qui Personæ Divinæ *Jesu Christi* Salvatoris nostri debetur, verùm etiam antiquis ac generalibus Ecclesiæ Decretis, aliisque particularibus per Prædecessores nostros sancitis ac editis;

Hinc, ut debito officii ac conscientiæ nostræ satisfaciamus, & pro viribus studiosè curemus ac provehamus cultum illum & reverentiam quam fideles cunctos, semper & ubique Augustissimo *Eucharistiæ Sacramento* oportet exhibere, (dum interim de mediis oportunis ac efficacibus cogitamus, quibus præfatæ scandalosæ insolentiæ & confabulationes in sacris ædibus compescantur) nec non ut Divinum Numen, sacrilegiis istiusmodi lacessitum, propitium reddamus: Decernimus ac præcipimus omnibus & singulis hujus Diœcesis, ac præsertim civitatis Gandavensis Pastoribus, aliisque Sacerdotibus, ne unquam, sive noctu, sive interdiu *Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum* clanculum & latenter ad infirmos deferant, quacumque tandem de causa, nisi à nobis, aut Archipresbytero nostro priùs examinanda & approbanda: sed tenebuntur illud manifestè ac honorificè portare, servatis ritibus ac cæremoniis per Pontifices, Concilia & Prædecessores nostros præscriptis & statutis; idque sub pœna arbitraria.

Et quandoquidem solis Pastoribus, aut eorum vices gerentibus ac delegatis, de jure, officio & ex Concilii Tridentini etiam declaratione *Sess. 24. cap. 13. de reform.* competat Sacramenta administrare: Confidimus, & quantùm opus est mandamus, ne ullus Regularis, cujuscumque Ordinis aut Instituti, sibi arroget *Sacrosanctam Eucharistiam* latenter cuivis infirmo conferre, extra septa sui Monasterii, ne quidem ut ex devotione communicetur: aut aliàs cogemur potestate ac mediis à Deo & Ecclesia nobis concessis, efficaciùs id impedire.

Atque ut hæc Constitutio cunctis innotescat, injungimus omnibus Pastoribus & Concionatoribus, etiam Regularibus, ut tribus proximè sequentibus Dominicis diebus, illam pro Concione prælegant, illiusque observantiam Fidelibus sedulò inculcent: Denuncientque verbis nostris, eum, qui ex negligentia, aut frivolo prætextu, prætermiserit Viaticum salutis publicè, & ut Catholicos decet, recipere, & ita obierit, de Fide suspectum habendum fore, etiamsi *Sacram Eucharistiam* privatim à Regulari quopiam aut alio Presbytero percepisset.

Obtestamur denique Fideles universos ac singulos, quos Spiritus Sanctus nobis regendos commisit, per nimiam illius charitatem, qui Carnem & Sanguinem suum non modò pro ipsorum salute profudit, sed etiamnum quotidie in spiritualem cibum ac potum munificentissimè elargitur; ut in cordibus suis vivam illam Fidem excitent, quâ quotquot sunt sinceri Christiani firmiter credere tenentur, ipsum verè ac realiter existere in *Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento*; studeantque illud quanto valent maximo cultu ac honore exteriore prosequi, dum in publicum profertur, & signanter ad ægrotantium ædes; postponentes omnem humanum respectum, sumptuum ferendorum prætextum (nam hi sæpè sæpiùs ad sui ostentationem veriùs, quàm in Dei honorem assumuntur) aliosque colores, qui reverà non nisi fuci sunt & technæ, quibus Satanas, etiam per suos, perpetuò molitur splendorem gloriæ Redemptoris nostri *Jesu Christi*, cui infensissimè invidet, offuscare, & extinguere.

In quæ, ut ferantur proniùs & alacriùs, præter Indulgentias à pluribus Pontificibus, Episcopisque concessas iis, qui *Sacrosanctam Eucharistiam*, dum ad ægros defertur, lumine cohonestabunt, vel aliàs comitabuntur; concedimus quadraginta dies similium Indulgentiarum illis, qui umbellæ seu Baldachino portando ma-

nus

nus conferent: atque ut id obsequii, *Jesu Christo* Domino ac Regi nostro haud dubiè acceptissimi, per viros spectatiores præstetur, exoptamus summopere, & quàm possumus enixissimè requirimus. Datum Gandavi in Palatio nostro Episcopali 17. Maii 1668.

Signatum,
EUGENIUS ALBERTUS *Episcop. Gandavensis.*

Inferiùs habebatur.

De mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Episcopi præfati.

Et signatum erat,

A. VAN WERCHTER Secret.

Judicium Doctorum Lovaniensium de occulta delatione Eucharistiæ ad infirmos per Regulares.

SPECIES FACTI.

Cum ab aliquot annis Antverpiæ increverit abusus, quo Religiosi omnium Ordinum infirmis atque impeditis ut ad Ecclesiam venire non possint, & maximè Filiabus suis spiritualibus, ante & post publicam administrationem Viatici, occultè deferant sacram Communionem per omnes Parochias Civitatis; dicentes id sibi licere per privilegia: eorumque exemplo etiam alii Sacerdotes seculares, non habentes jurisdictionem, Capellani Ecclesiarum, & Rectores sacellorum particularium passim idem faciant, contra Decreta Canonum, & Ordinationes Synodorum, præsertim Synodi Provincialis Mechliniensis celebratæ anno 1607. *tit.* 7. *cap.* 3. quæ Synodus non tantùm est confirmata Regio diplomate, sed etiam Romæ à sanctâ Congregatione recognita, & approbata per Breve Pauli quinti, in quo *hortatur* Pontifex & *auctoritate Apostolicâ jubet, ut ejus Synodi Decreta omnia, quæ ad sacrorum Canonum præscriptum, omnes istius Provinciæ Episcopos, omnesque eorum Diœcesanos obstringunt, ab omnibus quàm diligentissimè & inviolatè serventur;* iisque non obstantibus pergant dicti Religiosi, aliique, in dicta functione, tametsi sæpiùs à Pastoribus moniti; indeque varii abusus, & scandala orta, & oritura sint indies graviora, imò & totalis confusio Ecclesiæ Dei.

Primò enim, cùm Pastores volentes obedire præceptis & Ordinationibus Ecclesiæ, recusant occultè Sanctam Communionem deferre, sed deferunt cum debito honore, passim eis dicitur à communitate; adibimus Religiosos, qui id nobis offerunt: adeoque Pastores incurrunt indignationem suorum, illi autem aucupantur gratiam.

Secundò, cùm illi ante extremum periculum pro securitate & devotione, ut dicunt, occultè sacram Communionem deferunt, sæpiùs fit, ut posteà negligatur publica administratio tam Viatici, quàm Extremæ Unctionis.

Tertiò, aliqui in diuturnioribus morbis occultè recipientes Sacram Communionem à Religiosis, nolunt nequidem in Paschate eam ad se publicè deferri, adeóque aliquot annis non communicant de manu proprii Pastoris.

Quartò, contingit Religiosos, seu alios Sacerdotes secum gestantes in capsula vel corporali Venerabile Sacramentum, aliò divertere, aliaque fieri contra debitam reverentiam. Denique, hoc modo paulatim definet omnis publica administratio, & omnes volunt ad se occultè Sacramenta extrema deferri; quod tamen est actus publicus, & professio Fidei Christianæ.

Quare Pastores sæpe querelas deposuerunt apud Reverendissimum Dominum Episcopum, rogantes ut efficaciter, id impedire dignaretur, allegantes Decretum præfatæ Synodi Mechliniensis, & Clementinam *de Privilegiis & excessibus Privilegiorum*; in qua expressè hoc prohibetur Religiosis sub pœna excommunicationis: sed Reverendissimus prædictus existimat ibi prohiberi eis sub tali pœna delationem Viatici duntaxat, non autem particularis Communionis, id enim eis licere.

QUÆRITUR ERGO,

An dicta Clementina, desumpta ex Concilio Viennensi, intelligenda sit tantùm de administratione Viatici, an de omni delatione Sacræ Communionis; præsertim occultè absque licentia speciali parœcialis Presbyteri, ut satis clarè in textu dici videtur?

Secundò, utrùm Episcopus non possit prohibere delationem occultam hujus Sacramenti in Urbe Antverpiensi & locis suæ Diœcesis, ubi est licitum publicum exercitium Christianæ Religionis; Sacerdotibus quidem secularibus sub pœna suspensionis à Divinis, aut aliâ arbitrariâ; Regularibus autem sub pœna excommunicationis incurrendæ ipso facto, juxta tenorem dictæ Clementinæ, in qua expressè additur, *nullo Religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio Privilegio suffragante?* Super qua quæstione videri potest Reginaldus *in praxi lib.* 29. *num.* 90. & 91. & locis ibi citatis, & Bonacina *tom.* 3. de excommunicationibus *disp.* 2. *quæst.* 5. *pag.* 15.

Tertiò, an Episcopus non obligetur in conscientia hos abusus efficaciter impedire?

RESOLUTIO.

Viso, & diligenter examinato Casu superiùs expresso, ad Quæsita eidem subnexa respondent infrascripti.

Ad primum; prohibitionem Clementinæ esse generalem, adeóque omnibus Religiosis prohiberi Sacram Eucharistiam, quibuscumque, tam Clericis, quàm Laïcis ministrare, sive id fiat occultè, sive publicè, absque licentia speciali Parochialis Presbyteri; neque restringi ad administrationem per modum Viatici, salvis tamen exceptionibus ad calcem primi Capituli ejusdem Clementinæ, quæ firmant regulam in contrarium.

Et quamvis post dictam Clementinam aliqua sint concessa Privilegia Regularibus, sive Religiosis, ut non requisitâ licentiâ Parochi, omnibus Christi Fidelibus Sacram Eucharistiam administrare possint; id tamen intelligendum est in suis templis, & non extra. Videatur Barbosa cum iis, quos citat de officio & potestate Parochi, *parte* 2. *cap.* 20. *num.* 8. Non possunt igitur Religiosi vi suorum Privilegiorum, sive publicè, sive occultè, deferre Sacram Eucharistiam ad domos ægrotantium, sive Laïcorum, sive Clericorum; non publicè, quia haud dubiè illud ad jus Parochorum spectat, & consuetudo hactenus inviolata extat in contrarium; non etiam occultè, quia Canones & Concilia mandant, ut quando ad infirmos deferenda est Sacra Eucharistia, id fiat *manifestè & honorificè*; seclusa scilicet necessitate. Ita statuitur capitulo *sane, de celebratione Missarum.* Ubi Pontifex agens de delatione Eucharistiæ ad infirmos, addit, *quam in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat & referat manifestè, & honorificè ante pectus, cum omni reverentia, & timore, semper lumine præcedente, cùm sit candor lucis æternæ; ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur. Prælati autem hujusmodi mandati graviter punire non differant transgressores, si & ipsi divinam & nostram voluerint effugere ultionem.* Cui capitulo consonat hæc ordinatio Ritualis Romani, sub tit. De Communione infirmorum. *Deferri autem debet hoc Sacramentum ab Ecclesia ad privatas ægrotantium domos, decenti habitu, superposito mundo velamine, manifestè atque honorificè ante pectus, cum omni reverentia & timore, semper lu-*

mine præcedente. Quæ intelligenda sunt non tantùm de administratione per modum Viatici, sed etiam causâ devotionis, prout ex antecedentibus liquet. His quoque conformis est Constitutio Synodi Provincialis Mechliniensis, tam de anno 1570. quàm de 1607. de Sacramentis.

Ex quibus quoque patet responsio ad duo Quæsita sequentia: Posse nimirum, & teneri Episcopum prohibere delationem occultam hujus Sacramenti, ut in Quæsito secundo, etiam sub pœnis ibidem expressis; signanter quando leviores pœnæ prudenter judicantur non sufficere. Ad obviandum efficaciter abusibus in contrarium, debent enim Episcopi procurare observantiam Canonum salubriter constitutorum, præsertim cum id eis specialiter injungitur, prout per verba superiùs relata: *Prælati autem hujusmodi mandati graviter punire non differant transgressores, si & ipsi divinam & nostram voluerint effugere ultionem.* Ita Lovanii resolutum die 23. Junii anno 1664. & subsignatum erat,

GER. VAN WERM S. Theol. Doct. & Profes. Reg.
JACOBUS PONTANUS S. Th. Doct. & Professor.
JOAN. SINNICH S. Theol. Doct. & Profess. Ordinarius.
ANDREAS LAURENT S. Th. Doctor & Profess. Regius.

Monumentum XIV. *citatum pag.* 567. *in notâ.*

P.

DECRETUM ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS IN QUALITATE DELEGATI Apostolici ad exercitus Regios, de administrandis Sacramentis militibus & eorum sepulturis.

Jacobus, Dei & Apostolicæ Sedis Gratiâ, Archiepiscopus Mechliniensis, nec non pro Exercitibus Catholicæ suæ Majestatis per Belgium & partes inferioris Germaniæ, ejusdem Sedis Delegatus.

OMNIBUS & singulis in præfatis Exercitibus, seu quarumcumque personarum militarium curam animarum habentibus quocumque nomine nuncupatis, Salutem in Domino. Ut ea, quæ à Sancta Sede concessa sunt, à Reverendissimis Ordinariis concordata, & aliàs ordinata pro salute militarium personarum, fiant in vinculo charitatis, inviolabiliter vobis sub pœnis gravibus arbitrio nostro statuendis, observanda mandamus sequentia.

Primò, Ut nulli Matrimonio quarumcumque personarum militarium assistatis, nisi exactè servatis iis, quæ Concilia Generalia Lateranense & Tridentinum statuerunt, sub pœnis ibidem ordinatis. Quod si una pars Matrimonium contrahere volentium militaris est, altera pagana, ab utriusque partis Pastoribus fiant debito modo proclamationes, ac insuper persona militaris Pastorem seu Capellanum, qui matrimonio contrahendo legitimè assistet, per fide digna testimonia scripta tam Sacellanorum aut Pastorum, quam Capitaneorum, quibus ista persona militaris proximo anno cum dimidio supposita fuit, certiorem reddet, se liberam esse ad contrahendum, qua certioratione non erit opus, si super proclamationibus obtenta fuerit dispensatio ab utriusque contrahentium Prælato seu Prælatis.

Secundò, Non licebit Capellanis cujuscumque Præsidii uti Sacramentalibus Ecclesiarum Parochialium, nisi de licentia & assensu cujusque Ecclesiæ Pastoris. Quòd si alicubi determinatus locus ad hoc assignatus sit, in eum sua Sacramentalia deferant Capellani, & in eo fungantur muniis Pastoralibus erga sibi subditos, ac etiam militares alios ejusdem Præsidii, si fortè aliquæ cohortes, vel turmæ proprium Capellanum non habeant: & si interdum contingat (quod tamen rarum esse debet) Capellanum alicujus cohortis pro tempore, negotiorum causâ, à Præsidio abesse, tunc militares istius cohortis usque ad redditum Capellani sui, quoad Sacramentorum administrationem, suberunt Pastori Parochiæ, in qua hospitantur.

Tertiò, Tenebuntur omni casu Capellanis suis assistere quoad Sacramentorum quorumcumque administrationem, nisi miles, seu valens, seu infirmus, proprium Parochiæ, in qua hospitatur, Sacerdotem Pastorem ad hoc elegerit.

Quartò, Capellani suos sepelient in Cœmeteriis Parochialibus cum licentia Parochi cujusque Ecclesiæ & designato ab eo loco. Quòd si in Ecclesia Parochiali, aut Regulari cujuscumque Ordinis privilegio gaudentis sepulturæ, electa est sepultura, Capellanus militis tradet ad ingressum Ecclesiæ Rectori ejusdem cadaver, nisi pro bona correspondentia Capellano sepelitionem & officium permittat.

Quintò, Capellanus militaris, vel electus ut suprà, loci Pastor, qui ægroto militi Viaticum porrexerit, & Extremam Unctionem impenderit, ille, si velit, funeri assistet, sepulturæque solemnia peraget.

Sextò, Personæ quæcumque militares, quæ (etiamsi ad tempus tantùm) negotiorum causâ se ad urbes receperint, aut alia loca extra Præsidium suum, suberunt pro illo tempore, quoad Sacramentorum administrationem, Pastoribus cujusque Parochiæ, in qua diversantur, qui similibus personis petentibus Sacramenta administrabunt, nullatenus autem Capellani militares istius Præsidii, si fortè aliquod contingat ibi esse.

Septimò, Et si futuris temporibus alibi difficultas oriatur super interpretatione hujus nostri Mandati, eam nobis ipsis, aut Successoribus nostris in hujusmodi Delegatione Apostolica, omnimodè reservamus. Datum Bruxellæ sub sigillo nostro & Secretarii nostri signaturâ; die 8. Martii anno Domini 1644.

Locus † Sigilli.

De Mandato Illustriss. Domini Archiepiscopi Mechliniensis Præfati.

J. HERREGOUTS Secret.

Monumentum XV. citatum pag. 632. num. XXVII.

Q.

DECRETUM EPISCOPI LEODIENSIS DE CELEBRANDIS DEDICATIONIBUS ECCLESIARUM UNO EODEMQUE DIE DOMINICO.

Joannes Ludovicus, Dei Gratiâ Episcopus & Princeps Leodiensis; Dux Bulloniensis, Marchio Franchimontensis, Comes Lossensis, Hornensis, &c.

MAGNO animi nostri mœrore intelleximus in Decanatu Bastoniensi Archidiaconatûs Arduennæ Diœcesis nostræ Leodiensis, gravia occasione Dedicationum Ecclesiarum, peccata committi, per comessationes & compotationes, quæ tunc fieri consueverunt, non mediocri timoratorum scandalo, à quibus juramenta, blasphemiæ, rixæ, & alia ejusmodi sequuntur, quæ Dei iram concitant & provocant; cui malo, quantum possumus, remedium adferre volentes auctoritate nostrâ ordinariâ Præsentium tenore mandamus, & ordinamus, ut imposterum futuris temporibus per dictum Decanatum, prout & per Stabulensem ejusdem Archidiaconatûs, Dies Anniversaria Dedicationis cujuslibet Ecclesiæ, insimul, ac una eademque die, scilicet Dominicâ infra Octavam Sancti Lamberti Patroni nostri celebretur, nec ultra dictam diem Dominicam quocumque sub prætextu, causâ vel colore protrahatur; sub pœna arbitrio utriusque respectivè Officialis, Venerabilis Nobilis sincerè nobis dilecti Joannis Ernesti Baronis de Surlet Arduennæ Archidiaconi, Domini Temporalis d'Odeur, Velroux, Lexby, &c. infligenda, & in pios usus convertenda; seriò injungentes utrique Decano Bastoniensi & Stabulensi, ut in suo quilibet districtu, has nostras præsentes Ordinationis & Mandati litteras, debitè & ubique promulgari faciant, Pastoribus verò & eorum subditis, ut eisdem sese omnino conforment: Demum Fiscis, ut in omnes & singulos contravenientes diligenter inquirant, & contra eosdem cum omni rigore procedant. Quoniam talis est nostra seria voluntas. Datum in civitate nostra Leodiensi, sub signatura & Sigillo nostris, anno Domini 1692. mensis Aprilis die quintâ.

JOANNES LUDOVICUS.

Locus † Sigilli.

HEN. MARTINI.

Decretum Senatûs Regii Luxemburgensis quo supradicti Decreti Episcopi Leodiensis executio permittitur cum quadam moderatione.

LES Gouverneur, Président & Gens du Conseil du Roi notre Sire, ordonné ès Pays, Duché de Luxembourg & Comté de Chiny: A tous ceux qui ces présentes Lettres verront, SALUT. Sçavoir faisons, que vû la Requête présentée par M. Joan de Hertenval, Prêtre, Curé d'Ortho, Doyen & Official de la Chrétienneté de Bastogne: Contenante, que desirant faire publier & observer le Mandement du 5. Avril dernier, du Révérendissime Evêque & Prince de Liège, joint à ladite Requête, il plaise au Conseil lui accorder le Placet en tel cas requis & accoutumé; ledit Mandement portant, que les Dédicaces de toutes les Eglises dans l'étendue de ladite Chrétienneté de Bastogne, se célébreront à un même jour; sçavoir, le jour de Dimanche pendant l'Octave de Saint Lambert, sans être différé, sous quel prétexte que ce soit, à telle peine que sera arbitrée par l'Archidiacre d'Ardenne; ordonnant audit Doyen & Official de Bastogne de faire publier par son District ledit Mandement, & aux Curés & leurs Paroissiens de s'y conformer, & aux Fiscaux de Liège de procéder contre les contrevenans avec toutes les rigueurs: Ladite Requête & Mandement communiquez au Procureur Général du Roi, par Decret du 28. Mai dernier, ensemble ses conclusions sur ce données. Vû en outre les Ordonnances de l'Empereur Charles-Quint, du 7. Octobre 1535. & de Philippe II. Roi d'Espagne, du 22. Juin 1589. réproduites d'office. LA COUR, disposant sur les conclusions du Procureur Général du Roi, Ordonne, conformément ausdites Ordonnances, que toutes les Fêtes, Dédicaces ou Kirmes des Villages ou Paroisses champêtres par tous les Doyaux de Bastogne, se tiendront le Dimanche pendant l'Octave de Saint Lambert, & qu'elles ne dureront qu'au seul jour, à peine de vingt livres d'amende à four faire, par ceux & un chacun qui, en autres temps ou plus que ledit jour, célébreront ladite Fête, ou s'y trouveront, pour tant de fois qu'il adviendra. Et permet que la Déclaration de l'Evêque de Liège, du 5. Avril dernier, sera publiée & affichée, pour être exécutée seulement à l'égard des Translations des Dédicaces des Eglises dudit Doyaume. Bien entendu que les clauses insérées (*sub pœna arbitrio utriusque respectivè Officialis Venerabilis Nobilis sincerè nobis dilecti Joannis Ernesti Baronis de Surlet, Arduennæ Archidiaconi, Domini Temporalis d'Odeur, Velroux, Lexby, &c. infligenda, & in pios usus convertenda: seriò injungentes utrique Decano Bastoniensi, & Stabulensi, ut suo quilibet districtu, has nostras præsentes Ordinationis & Mandati litteras, debitè & ubique promulgari faciant, Pastoribus verò, & eorum subditis, ut eisdem sese omnino conforment: Demum Fiscis, ut in omnes & singulos contravenientes diligenter inquirant, & contra eosdem cum omni rigore procedant: Quoniam talis est seria nostra voluntas*) n'auront aucun effet en ce Pays; mais que les contrevenans seront poursuivis pardevant les Juges de ce Pays comme il convient. Mandant au premier Huissier sur ce requis, de signifier & mettre ces présentes en dûe exécution. Prononcé à Luxembourg le 30. Juillet 1692. *Signé*, I. F. LE MAISTRE. Et y étoit imprimé le Contreseel dudit Conseil.

Monumentum XVI. *citatum pag.* 654. *num.* XXII.

R.

EPISTOLA PASTORALIS ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS CONTRA CONVENTICULA JUVENUM ET PUELLARUM.

PERCHARI ET DILECTI.

FREQUENTER Nobis exponitur, ex parte omnium propemodùm Decanatuum Ruralium nostri Archiepiscopatûs, Juventutis gravem admodùm & deplorabilem animarum esse jacturam, videlicet adolescentum & puellarum, qui Dominicis, Festis aliisque diebus (quos Hilares nuncupant) stabiliter etiam tempore Officii Divini conveniunt in popinis, ut potitent & tripudient, ibidemque in seram vesperam hæreant, dum & talia inter ipsos colloquia, pariterque inter personas conjugio junctas quandoque se junioribus aggregantes, miscentur, tam indecentes cantilenæ decantantur, tales attactus quæruntur & committuntur, tot insolentiæ & absurditates fiunt, cum gravi conscientiæ labe, ut vel sola horum narratio personis timoratis horrorem incutiat.

Idcircò Nos injungimus, ut omnem adhibeatis diligentiam, quò tantum incommodum, abusus, cæteraque hujusmodi gravia peccata, impediantur, proponentes efficaciter in Concionibus, sedibus Confessionum, aliisque casibus & opportunitatibus, discrimina, & mala similibus Conventiculis annexa, Parentibusque insuper proponentes onus quod ipsis incumbit, ut liberos suos inde contineant, tantoque magis quòd probè sciant peccata & insolentias, quæ vel ipsi forsitan juvenili tum ætate commiserunt, aut tolerârunt, aut in similibus casibus & conventiculis viderunt, & consequenter etiam iisdem Parentibus ob oculos ponatis, se coram Deo eorundem peccatorum comparticipes & reos fore, quæ in liberis aut famulantibus non impedierint, aut saltem omni modo conati fuerint impedire.

Quandoquidem verò obligatio, ut prædicta in juventute impediantur, præter Pastores, etiam spectet ad Magistratus locorum, in quibus tales indecentiæ committuntur, Vestri muneris erit, eos rogare, ut ad prædicta gravia mala impedienda cooperentur, & brachii secularis præstent auxilium, fideliterque procedant, ad executionem Edictorum sæpius promulgatorum suæ Regiæ Majestatis, quoad factum celebrationis Dominicorum Festorumque dierum.

Si verò nulla sequatur emendatio, continuetque etiamnum aut pergat juventus taliter popinas frequentare, & in iis convenire, ut dictum est, postquam præfata media adhibita fuerint, declaramus nos compulsum iri, ut adversus talia provideamus suspensione Officii Divini & administrationis Sacramentorum, respectu eorum, qui se emendare noluerint, aliisve pœnis Canonicis, ne Nobis in extremi judicii die, animarum Nobis commissarum, quasque tanto pretio Dei filius redemit, perditio imputetur.

Denique Vobis injungimus, ut identidem per Reverendos Dominos Decanos Rurales respectivè, certiores Nos faciatis eorum, quæ circa prædicta apud vos contigerint, qualisque emendatio (prout speramus, optamusque) super his omnibus secuta fuerit. Datum Bruxellis in Palatio nostro Archiepiscopali, die 25. Novembris anno Domini 1675.

Locus † Sigilli.

ALPHONSUS Archiepiscopus Mechliniensis.

Decretum Regium super executione prædictæ Epistolæ Pastoralis Archiepiscopi Mechliniensis.

CAROLUS Dei gratia Rex Castilliæ, &c. Cùm simus informati, quòd non obstantibus Edictis nostris die 7. Octobris 1531. 12. Augusti 1560. 1. Junii 1587. 22. Junii 1589. 20. Septembris 1607. ultimâ Augusti 1608. 1. Julii 1616. & 10. Julii 1628. circa celebrationem diei Dominicæ & Festorum, frequentationem & multiplicationem tabernarum, & publicos ludos durantibus Divinis Officiis, & aliis horis incongruis, varii abusus & irreverentiæ irrepserint, per negligentiam & incuriam nostrorum Officialium: Hinc est, quòd ad iis occurrendum, Nos, ex deliberatione chari & nobis admodùm dilecti consobrini Alexandri Farnezii Principis Parmensis, &c. præcipiendum duximus, prout præcipimus per præsentes omnibus Judicibus, Magistratibus & Officiariis, solerter attendere, ut præcitata Edicta ritè observentur, procedendo contra infractores per pœnas & mulctas in iisdem expressas sub pœna correctionis: Et præterea speciatim prædictis nostris Officiariis Diœcesis Mechliniensis, in his ditionibus nostris & Ducatu Brabantiæ, porrigant manum auxiliatricem, ut occurratur insolentiis expressis in Epistola Pastorali Archiepiscopi Mechliniensis de 25. Novembris 1675. & hæc secundùm formam & tenorem suum observetur: Quoniam ita nobis placet. Datum Bruxellis 21. Martii 1682. Regni nostri decimo septimo. Signatum erat *Ryc. Ut.* Super plicam erat scriptum: *Per Regem in suo Consilio:* Et signatum *Goubau.*

Litteræ circulares Archiepiscopi Mechliniensis de 10. Maii 1685. pro ulteriore executione allegatæ Epistolæ Pastoralis.

CUM magno animi dolore audivit Illustrissimus Dominus, quòd multi Adolescentes, aliique ad tabernas vadant contra illius Decretum de anno 1675. etsi eidem nuper accesserit Regium Edictum: idcircò mandat omnibus & singulis Dominis Pastoribus, ut dictos publicos inobedientes habeant tanquam publicos peccatores, de quibus in Pastorali, & ad Sacramenta non admittant, assistentiamque suam iis denegent, tum in sponsalibus, tum in matrimoniis, donec publicum scandalum reparârint, qua in re Illustrissimus Dominus cupit, ut R. V. in suis visitationibus circa istos excessus & Vesperarum ac Catechismi omissiones diligenter inquirat.

Erat signatum *A. A. M. ut.*

Alterum

Alterum Decretum Regium quo priùs renovatur & latiùs explanatur.

CAROLUS Dei gratiâ Rex Castilliæ, &c. Omnibus has visuris salutem. Notum facimus, quòd Archipresbyteri Provinciæ Brabantiæ, & districtûs Alostani Nobis exposuerint, quòd quantumvis renovassemus die vigesimo primo Maii 1682. præcedentia nostra Diplomata & Mandata, de observandis Dominicis Festisque diebus, injunxissemusque quibusvis Officialibus nostris, ut conformiter ad Epistolam Pastoralem Archiepiscopi Mechliniensis de 25. Novembris 1675. impedirent peccata & scandalosas indecentias, quæ in popinis in conventiculis puellarum & adolescentum committuntur, tum etiam cùm ipsæ domum vesperi deducuntur, interea aliqui Pagorum Toparchæ, eorum Prætores, Præfecti, aliique Officiales denegassent Ecclesiasticis auxilium præstare, quo impedirentur puellæ easdem popinas frequentare, ad evitandum proximas peccandi occasiones, quæ ordinariè post potitationem in similibus conventiculis occurrunt, eo titulo quòd mens nostra solùm fuisset, ut talia conventicula inhiberentur in popinis tempore Divini Officii. *Idcircò* ad præveniendum abusus & indecentias, quæ passim in talibus conventiculis occurrunt, Nos ex deliberatione chari & Nobis admodùm dilecti Consobrini, Francisci Antonii de Agurto, Marchionis de Gastanaga, Equitis Ordinis Alcantaræ, Gubernatoris & Archistrategi Generalis Belgii nostri, &c. judicavimus expedire, ut declaremus, prout per præsentes declaramus, mentem nostram fuisse ut per Edictum nostrum de 2. Martii 1682. inhiberemus puellis innuptis, ne conventiculis adolescentum in popinis, aut circa eas interessent, ad ibidem potitandum aut tripudiandum, seu Dominicis, seu Festis, seu diebus feriatis, qualicumque hora diei, seu tempore Officii Divini, seu alio, indictâ mulctâ sex florenorum ad onus cauponis seu cauponæ, & trium florenorum mulcta, ad onus cujusque adolescentis & puellæ, qui contra hæc deliquerint, exigenda eorum sumptibus à parentibus & tutoribus ipsorum, pro prima vice, & arbitraria mulcta pro secunda indicta. Mandamus quibuscumque Prætoribus, Præfectis justitiæ, aliisque Officialibus, ad quos poterit spectare, ut desuper invigilent, & jurisdictionis suæ popinas præsertim Dominicis Festisque diebus visitent, & prævaricatorum correctioni prædictæ mulctæ & pœnæ executione intendant, iisdem etiam mandantes ut omnem opem (quam afferre rogabuntur) Judicibus Ecclesiasticis eorumque Officialibus præstent, quoad violationes, quæ Dominicis aut Festis diebus in casibus, in quibus juxta præcedentia nostra Edicta & Mandata ipsis permissum fuit agere per præventionem. Injungimusque dilectis admodùm & fidelibus nostris Præsidi Supremo & Consiliariis Sanctioris nostri & magni Consilii, Cancellario & Consiliariis Consilii nostri Brabantiæ, Præsidi & Consiliariis Provincialis nostri Consilii Flandriæ, & Scultero Mechliniensi, ut hoc nostrum præsens Mandatum locis consuetis & ubi opus fuerit, promulgari curent, & faciant observari juxta ejus formam, & tenorem. *Quia sic Nobis placet.* Datum in urbe nostra Bruxellensi die 6. Martii anno 1687. Regnorum nostrorum 22. Erat signatum *Blon. ut.* in plica scriptum erat: *per Regem in suo Consilio*; subsignatum *L. A. de Claris.*: eratque obsignatum magno suæ Majestatis sigillo in cera rubra dependente ex pergamenæ duplicata lacinia.

Monumentum XVII. *citatum pag.* 734. *num.* XIX.

S.

RESOLUTIO DOCTORUM LOVANIENSIUM PRO THESAURIA ECCLESIÆ SANCTI PETRI INSULIS.

Mémoire contenant les moyens du sieur Nicolas Parent, Prétendant à la Trésorerie de l'Eglise Collégiale de saint Pierre à Lille, comme en ayant été pourvû par le Saint Siege dans un mois réservé, & les moyens du sieur Raymond-Louis de Valory, élû à ladite dignité.

MOYENS DU SIEUR PARENT.

LE sieur Parent a allégué que le Pape est le Maître absolu de tous les Bénéfices, qu'il est Collateur ordinaire dans l'Eglise de saint Pierre de Lille, comme lui étant immédiatement soumise dès sa fondation; que ces principes supposés, le saint Siége a pû disposer de tous les Bénéfices de cette Eglise depuis l'année 1066. tems de sa fondation jusqu'en l'année 1422. que commencent ses Registres aux collations; que Martin V. en usant de ses droits, a bien voulu faire néanmoins une partition de mois, à laquelle les Députés des Nations, qui ont assisté au Concile de Constance, ont consenti: que cette partition a été observée en Flandres, & particulierement dans ladite Eglise de S. Pierre, & qu'on la doit regarder comme le droit commun de cette Province; que dès l'année 1424. Jean de Donay a été mis en possession de ladite Trésorerie dans un mois réservé par un Indult accordé à Charles VI. Roi de France, que depuis ce tems là jusqu'en 1472. il n'y a eu que N. Basin qui a été pourvû par mort en 1462. de la Trésorerie; & que quoiqu'il ne soit point marqué dans les Registres en vertu de quelles provisions il a été reçu, on doit présumer que ç'a été par celle de la Cour de Rome, suivant la maxime *extremis probatis media probantur*, puisqu'en 1472. Jean du Lac a été mis aussi en possession de cette dignité en vertu d'une expectative, de même que Jean de Courouble en 1540. en vertu de l'Indult accordé à l'Empereur Charles Quint (ce qui suppose toujours le partage des mois) & que Bertrand Verviane l'a obtenue en Cour de Rome comme vacante dans le mois de Février 1634. qu'il a été maintenu par une Sentence de recréance au Conseil de Gand, contre Jean de l'Annoy, élû par le Chapitre: Que cette collation jointe à ladite Sentence, faisoit le dernier état de la Trésorerie (la difficulté ne s'étant pas présentée depuis) & devoit décider présentement de la Créance par lui prétendue, & que les collations de Rome ci-dessus mentionnées devoient décider aussi en sa faveur pour le plein possessoire, d'autant plus que les autres dignités de ladite Eglise, sur tout le Doyenné & l'Ecolaterie étoient assujetties à la réserve des mois, puisque Josse de Vandenberge, Josse de Lyon, Gilbert Natalis,

talis, & Philippe Corroger, pourvûs à Rome du Doyenné, avoient obtenu des Sentences de Récréance, & les trois derniers des Sentences en plein possessoire contre Louis Pontrain, Pierre Pollet, Martin de Flandre, & Charles Magnire, élûs par le Chapitre; qu'on devoit être persuadé que toutes ces Sentences n'avoient été rendues que sur le droit du Pape & la possession particulaire qu'il s'en étoit conservé sur cette Eglise, & que le Chapitre avoit reconnu dès l'année 1463. lorsqu'il demanda à Pie II. le pouvoir d'élire une fois au Doyenné, ce qu'il a encore reconnu depuis en transigeant avec Josse de Lyon & Gilbert Natalis pour le Doyenné, après les Sentences rendues en leur faveur, & en ne s'opposant point à trois collations de l'Ecolaterie, & à celle qui a été faite aussi à Rome de la Chantrerie, en faveur de Paul Philippe l'Hermite, qui avoit été précédée par une commission donnée par le Chapitre à Vincent Vermeulen de faire les fonctions du Chantre jusqu'à ce qu'il y eût un pourvû de cette dignité par le saint Siége, de sorte qu'il n'est plus possible audit Chapitre de réclamer son prétendu droit d'élection sur ces dignités, sous prétexte que les autres Eglises de Flandre en jouissent, attendu que c'est à titre d'une possession immémoriale ou d'Indult, qui leur ont été accordés par le saint Siége, ou qu'elles ont des usages différens de celui de l'Eglise de saint Pierre, dans laquelle il doit y avoir une uniformité de collation, tant pour les Dignités que pour les Prébendes.

Moyens du sieur de Valory.

Le sieur de Valory soutenoit au contraire que les élections sont de droit commun; que l'exemption de ladite Eglise n'avoit été accordée que par Clément VII. Anti-Pape, & que telle qu'elle pouvoit être, elle ne regardoit que la Jurisdiction contentieuse; que la Trésorerie étoit élective comme les autres Dignités, puisqu'avant 1217. le Chapitre y élisoit toutes les fois qu'elle venoit à vaquer; que ces faits se prouvoient par une Sentence arbitrale de 1217. extraite d'un cartulaire où est inserée une partie de ce qui se pratiquoit dans ladite Eglise avant l'incendie de la Ville arrivé en l'année ...... sous Philippe Auguste, Roi de France; que cette Sentence qui a été rendue contre le Prevôt de ladite Eglise, prétendant la collation de ladite Dignité, & qui a été confirmée par Coswin, Evêque de Tournay & par Honoré III. porte que la Trésorerie est élective comme les autres Dignités; que ce qui a été fait depuis ce tems là jusqu'en l'année 1422. où commencent les Registres aux Collations, doit être interprété en faveur des élections faites par le Chapitre, comme étant conforme au droit commun & aux seuls Actes de cette Eglise, dont on pouvoit avoir connoissance; que la partition des mois faite par Martin V. n'avoit point été approuvée par le Concile de Constance; qu'il paroissoit au contraire qu'il y avoit été ordonné dans la session 4. de faire la réformation des Réserves Apostoliques, comme sur dix-sept autres articles; que dans la session 43. on avoit fait la réformation seulement sur six articles, les douze autres, entre lesquels étoit celui des Réserves ayant été laissés, parce, que, comme dit Schelstrate, ils alloient à diminuer l'autorité du souverain Pontife, ce que Martin V. avoit évité, mais que le Concile de Basle avoit archevé la réformation des Réserves Apostoliques dans la session 12. que depuis 1440. jusqu'en l'année 1469. la Pragmatique composée des Decrets de ce Concile, avoit été observée dans ladite Eglise de l'aveu du sieur Parent, ce qui doit faire croire que le Bref de Pie II. n'a été demandé en 1463. pour pouvoir élire au Doyenné que dans l'appréhension que la Pragmatique venant d'être abrogée en France, les expectatives ne recommençassent dans ladite Eglise après la mort de Philippe le Bon, Duc de Bourgogne, & sur tout comme on le voit par les Registres de ladite Eglise, après les menaces des censures que le Pape avoit fait au Chapitre la même année, s'il ne recevoit à l'avenir ses mandats; que nonobstant ce Bref & sa teneur, qui portoit que l'élection qui seroit faite de cette dignité, seroit confirmée par le saint Siége, Hugues de Lannoy qui fut élû en conséquence en l'année 1476. avoit pris la confirmation du Prevôt & non du saint Siége, & que le Chapitre avoit continué d'élire au Doyenné en tout mois, même reservés, sans opposition jusqu'en l'année 1567. que bien loin que le Decret de Martin V. eût satisfait les Collateurs de Flandre, jamais il n'y avoit eu tant de plaintes de leur part, témoins les Edits des Ducs de Bourgogne & les appels comme d'abus des provisions de Rome, faits par Jean Roussel, Procureur Général de la Flandre en l'année 1497. & 1500. que toutes les fois que la Trésorerie avoit vaqué depuis 1472. il y avoit été pourvû par élection; qu'il est vrai que Jean de Couroulle n'avoit point pris possession en 1540. en vertu de celle qui avoit été faite de sa personne, mais en vertu de l'Indult accordé à l'Empereur Charles-Quint: mais que cet exemple d'une Collation, à laquelle le Chapitre ne pouvoit s'opposer, & qui pouvoit arriver dans un mois de l'Ordinaire, ne pouvoit lui préjudicier ni continuer une possession pour le saint Siége; que depuis la mort de cet Indultaire il y a eu trois élections faites dans les mois réservés, comprise celle de Bertrand Verviane, qui fut élû par le Chapitre avant d'obtenir des Bulles de Rome; que les Réserves, telles qu'elles sont établies présentement dans la Flandre, n'y ont été introduites que depuis le Concile de Trente; qu'il n'est intervenu à ce sujet ni traité, ni consentement formel d'aucun Prince; que tous les Chapitres des Eglises Cathédrales & Collégiales de la Flandre, soumises aux Réserves pour les Prébendes & Bénéfices inférieurs, & qui avoient été sujets aux expectatives, tant pour les Dignités que pour les Prébendes, comme l'a été l'Eglise de saint Pierre de Lille, jouissent néanmoins du droit d'élire en tous mois à leurs dignités, comme il paroit par leurs déclarations produites au procès, sans qu'il y soit fait mention d'aucun Indult accordé par les souverains Pontifes; que les réserves ne doivent avoir d'étendue que conformément à l'usage qui a été observé en Flandre jusqu'à présent; que bien loin que la partition des mois ou la réserve des dignités en soit le droit commun, le Parlement de Flandre par un Arrêt du 22. Décembre 1703. a défendu de *dire & soutenir que la Flandre est un pays d'Obedience & que la huitiéme regle de Chancellerie y est observée.* Que les expectatives qui ont été abrogées par les Conciles de Basle & de Trente ne peuvent être tirées à conséquence pour l'étendue de la réserve des mois, sans donner une atteinte formelle au susdit Arrêt, & rendre la Jurisprudence Canonique arbitraire; enfin, que l'exemple de Verviane même bien loin d'être favorable au sieur Parent, établit encore le droit du sieur de Valory, puisque Verviane a été élû en 1634. dans un mois réservé.

Il est vrai cependant qu'il avoit impétré du saint Siége la même Dignité immédiatement après son élection, comme il paroît par sa déclaration ci-jointe: *Ego Bertrandus Vervianus Thesaurarius & Canonicus insignis Ecclesiæ Collegiatæ sancti Petri Insulensis, coram vobis admodùm Reverendis Dominis meis Decano & Capitulo, Capitulariter congregatis, declaro me mutare causam possessionis Thesaurariæ aliàs captæ & thesaurariam tandem vigore Litterarum Apostolicarum & non in vim provisionis ordinariæ ad electionem factæ, possidere & retinere, illiusque possessionem continuare. Actum in Capitulo die trigesimâ Octobris anni millesimi sexcentesimi septimi.* Mais le Sieur de Valory a prouvé que

de

de Verviane n'en a usé ainsi que trois ans & demi après pour être possesseur triennal.

Avant de faire sa déclaration, qu'il n'est pas surprenant que Verviane ait obtenu la récréance contre Jean de Lannoy élû en sa place *ad conservationem juris*, ayant allégué un moyen aussi décisif qu'étoit sa possession triennale, comme il paroît de ses Ecrits, que si le Conseil de Gand n'a point eu égard à cette possession, & qu'il ait été persuadé, comme l'avance le Sieur Parent, que Verviane avoit remis tout son droit au Chapitre; qu'en ce cas, cette Sentence auroit été rendue contre toutes les regles de la Jurisprudence, surtout dans un Pays Coutumier, où on est particuliérement obligé de se conformer au dernier état du Bénéfice en matiere de récréance, & à la possession pour le plein possessoire, l'un & l'autre étant incontestablement pour le Chapitre; que par conséquent, de l'un ou de l'autre chef, on ne devoit point avoir égard dans la présente Instance à une Sentence fondée sur un moyen particulier, ou rendue contre les regles; qu'à l'égard du Doyenné & de l'Ecolâterie, quand même le saint Siège auroit été en possession paisible d'y nommer, ce n'étoit pas une raison pour lui assujettir aussi la Tréforerie, suivant la maxime *tantum præscriptum quantum possessum.* Mais bien que cela soit ainsi, & qu'on puisse induire un usage particulier à ladite Eglise, & contraire aux autres Eglises de Flandres, il est arrivé qu'elle a soutenu quatre procès pour autant d'élections faites au Doyenné pendant l'espace de plus de cent trente années, dont l'événement auroit été plus heureux si elle s'étoit plûtôt pourvûe pardevant une Cour souveraine, contre les Sentences rendues à la Gouvernance de Lille & au Conseil de Gand, comme a fait le Chapitre de Saint Sauveur d'Arlebeke, au sujet de son Doyenné. en faveur duquel est intervenu un Arrêt du Grand Conseil de Malines, en date du .... 1594. & le Chapitre de Saint Hermes à Renaix, en s'opposant à l'enregistrement des Bulles qu'avoit obtenues Nicolas Viucque pour la Tréforerie de ladite Eglise, au moyen de laquelle opposition elles ont été réiterées par Arrêt du Conseil d'Etat en l'année 1641. & enfin, comme il est arrivé à l'Eglise de Saint Pierre de Lille, lorsqu'elle a appellé à la Cour supérieure établie à Lille par les Etats Généraux, de la Sentence rendue à la Gouvernance, au plein possessoire, en faveur de Philippe Corroyer pourvû du Doyenné par le saint Siège, laquelle a été infirmée par Arrêt du 4. Mars 1713. à l'égard de la collation de la Chantrerie prise à Rome par Paul-Philippe l'Hermite, & les trois consécutives qu'on y a faites de l'Ecolâterie : il n'est pas surprenant que le Chapitre ne s'y soit pas opposé, après avoir essuyé plusieurs Sentences contraires à l'élection du Doyenné, d'autant plus qu'aucun Chanoine ne pouvoit être dispensé de soutenir les frais d'un procès pour deux Dignités aussi pénibles, & d'un aussi petit revenu; mais que s'il s'agit un jour de sçavoir quel est le droit du Chapitre sur ces Dignitez, on fera voir que la Provision de Paul-Philippe l'Hermite est la premiere & la seule collation que la Cour de Rome ait donnée de la Chantrerie, le Chapitre en ayant toujours disposé auparavant, & en tous mois; & à l'égard de l'Ecolâterie, que c'est une Dignité fondée des revenus de ladite Eglise, & dont elle s'est reservée la disposition, ou élection, par l'Acte même de fondation ci-jointe.

Quod Collatio dictæ Scholasticæ sicut aliorum Ecclesiæ personatuum........, ad Capitulum nostrum in perpetuum de cætero remanebunt, confirmé ensuite par l'Evêque de Tournay & le Pape Honoré IV. ce qui sans doute à empêché le Sieur de Chansues d'en soutenir la derniere collation; parce que, selon Fevret, Traité de l'Abus, Livre 3. Chapitre 1. nombre 6. folio 215. on ne peut alléguer aucune possession contraire à la fondation.

Il seroit de plus inoui de soutenir que les fautes grossieres qu'a faites de temps en temps le Chapitre sur cette matiere, puissent établir un usage particulier, & tirer à conséquence contre l'élection, qu'il a conservé sur la Tréforerie, sous prétexte d'établir une uniformité de collation dans ladite Eglise, qui seroit plûtôt une difformité par rapport à l'usage des autres Eglises de Flandres, & une atteinte formelle à la Jurisprudence qui y a toujours été observée. Nonobstant toutes ces raisons, la Gouvernance de Lille & le Parlement de Flandres, en confirmant sa Sentence, ont adjugé la recréance au Sieur Parent, en interprétant que celle qui a été adjugée par le Conseil de Gand en 1641. en faveur de Verviane, n'a point été fondée sur sa possession triennale, mais uniquement sur ses Provisions de Rome. Ce Jugement du Parlement de Flandres paroit décider que la reserve des mois a lieu dans ladite Eglise également sur les Dignitez, comme sur les Prébendes, & contredire formellement l'Arrêt du même Parlement ci-dessus mentionné, du 22. Décembre 1703.

QUÆRITUR QUID JURIS?

RESOLUTIO.

Visis & examinatis rationibus & fundamentis tam ex parte provisi Apostolici de Dignitate Thesaurariæ in Ecclesia Collegiata Sancti Petri Insulensis, quàm ex parte electi à Capitulo ejusdem Ecclesiæ ad eandem dignitatem productis & nobis infrà scriptis summariè exhibitis, censemus electum à Capitulo apparentiori titulo innixum quàm provisum Apostolicum atque illum potiùs quàm hunc in pleno possessorio debere obtinere & manu tenendum esse. Cùm enim provisus Apostolicus non possit aliunde jus suum firmare, nisi titulo reservationis Apostolicæ, sequitur, quòd ad probandum titulum necesse sit, ut probetur, quòd dignitas Thesaurariæ in hac Ecclesia Collegiata Sancti Petri Insulensis comprehendatur sub reservatione sive quòd hæc Dignitas in mensibus reservatis vacans vigore reservationis pertinet ad provisionem Sedis Apostolicæ.

Porrò indubitatum est nullam provisionem Apostolicam vigore reservationis admitti posse, nisi ipsa reserservatio, cui provisio innititur, plenè probetur recepta & admissa. Apud omnes quippe expeditum est reservationes Apostolicas de Beneficiis præsertim extra Italiam sitis, esse admodum odiosas, utpote juri communi contrarias & Ordinariorum juri detrahentes, eoque titulo nequaquam admittendas vel recipiendas nisi plenè probetur earum admissio & receptio.

Unde & auctores, etiam Curiæ Romanæ addictissimi & auctoritatem Papalem in Provisione præsertim Beneficiorum ultra modum extollentes nequaquam negare audent Provisum ab Ordinario esse præferendum proviso Apostolico, si provisus Apostolicus plenè probare nequeat Beneficium vacasse in mense reservato atque ita inter alios Hieronymus Gonzales quondam advocatus in Curia Romana asserere non dubitat in suo commentario ad regulam. 8. Cancellariæ Gloss. 11. quòd si nesciatur quo mense præcisè vacaverit Beneficium, utrum scilicet in mense reservato vel in mense ordinario & neque provisus Apostolicus neque provisus ab Ordinario fuerit in possessione, provisum ab Ordinario esse præferendum nisi provisus Apostolicus plenè probet Beneficium vacasse in mense reservato, quoniam (*ait num.* 37.) non solùm non præsumitur reservatio ratione mensis, sed etiam debet concludenter probari vacatio de mense Apostolico, ut provisus à Papa obtinere possit. Ratio est (pergit) quia cum Ordinarius & provisus ab eo fundet intentionem suam de jure communi *cap. ex frequentibus* de institutionibus. Atque hanc in rem citatis pluribus auctoribus tanquam consequens infert : sequitur

quitur quod provisus ab Ordinario nihil aliud probare tenetur nisi anterioritatem suæ collationis in jure communi fundatam & quod onus probandi reservationem ratione mensis spectat ad provisum Apostolicum se fundantem in vacatione in mense Apostolico, cùm hoc sit intentionis fundamentum.

Igitur ut provisus Apostolicus queat obtinere contra provisum ab Ordinario sive electum à Capitulo, necesse est ut plenè & *concludenter* probet reservationem. Quandoquidem pro fundamento suæ provisionis alleget ipsam reservationem Apostolicam.

Fatendum quidem est hic in Belgio ac nominatim in Flandria admissam jam pridem & receptam fuisse, & etiam hodie vigere reservationem 8. mensium, sive regulam Cancellariæ, per quam dispositioni & provisioni Sedis Apostolicæ reservantur Beneficia cum Cura & sine Cura vacantia in 8. mensibus; sed hanc mensium partitionem vel reservationem inductam fuisse auctoritate Martini V. in Concilio Constantiensi, approbantibus Nationibus, uti prætendere videtur provisus Apostolicus, omni caret fundamento.

Neque enim Martinus V. in Concilio Constantiensi electus, ullam mensium reservationem aut partitionem induxit, aut eam nationes Concilium Constantiense conficientes probasse leguntur. Constat quidem ex actis Concilii Constantiensis intentionem Concilii fuisse ut per futurum Pontificem reformatio Ecclesiæ super quibusdam articulis ac notanter de reservationibus Beneficiorum institueretur: ita enim legitur sess. 40. Concilii Constantiensis: " Sacrosancta generalis Synodus
„ in Spiritu sancto legitimè congregata universalem
„ Ecclesiam repræsentans statuit & decernit, quod fu-
„ turus Romanus Pontifex per Dei gratiam de proximo
„ assumendus cum hoc sacro Concilio, vel deputan-
„ dis per singulas nationes debeat reformare Ecclesiam
„ in capite & in membris & Curiam Romanam secun-
„ dùm dignitatem & bonum regimen Ecclesiæ, ante-
„ quam hoc Concilium dissolvatur, super materiis arti-
„ culorum alias per nationes in reformatorio oblatorum,
„ qui sequuntur: primò de numero, qualitate & ratio-
„ ne Dominorum Cardinalium: secundò item de reser-
„ vationibus Sedis Apostolicæ.

Martinum V. in Concilio Constantiensi electum Pontificem super hoc articulo de *reservationibus Beneficiorum* cum Concilio vel deputatis per singulas nationes reformationem aliquam fecisse non legitur, sed illud à quibusdam asseritur, quod *absoluto Concilio*, scilicet anno 1418. Martinus V. aliquam mensium partitionem induxerit, quatuor menses à reservationibus & expectativis liberos Ordinariis dimittens, ut hoc pacto querelis Prælatorum, qui per expectativas & reservationes querebantur se totaliter jure providendi de Beneficiis in suis Diœcesibus spoliari, aliquatenus satisfecisse videretur, uti notat Perardus Chastellus Advocatus in Parlamento Parisiensi in tractatu Gallico cui titulus: *Usage de la Cour de Rome*, *page* 327. Ubi postquam locutus est de regula 8. mensium & alternativa, subjungit. *Entre les regles, il y avoit celle du partage des mois & de l'alternative, que quelques-uns tiennent avoir été fait peu après le Concile de Constance en l'année* 1418. *pour appaiser les Evêques qui avoient toujours résisté aux nouveautés que la Cour de Rome avoit commencé d'introduire contre leur droit, par la disposition absolue des Bénéfices de leur Diocèse.*

Ex his patescit imprimis hanc partitionem mensium, etsi supponeretur facta per Martinum V. nullatenus factam fuisse, approbantibus ipsis nationibus, quandoquidem ipsum Concilium tempore factæ hujus partitionis esset dissolutum & nationes separatæ.

Imò quàm parùm satisfactum fuerit Prælatis & nationibus per hanc mensium partitionem, probant querelæ Episcoporum & Patrum contra has reservationes factæ in Concilio Basileensi, quæ tandem Patres Basileenses permoverunt ut Sess. 23. Decretum ediderint, quo omnes reservationes Beneficiorum quorumcumque abolerentur, reservationibus in corpore juris expressè clausis, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi, seu utilis dominii mediatè vel immediatè subjectis fieri contigerit duntaxat exceptis.

Verùm cum tempore confecti hujus Decreti dissensio exorta esset inter Eugenium Papam & Patres Basileenses, sustineretque Eugenius ob factam à se Concilii hujus dissolutionem & translationem ad civitatem Ferrariensem, non tam esse reputandum hunc conventum ut Concilium quàm Conciliabulum, noluit Eugenius eique adhærentes decretum hoc pro decreto Concilii recipere, neque Principes Eugenio faventes in suas ditiones invehi & executionem habere.

Porrò Philippus Bonus eo tempore Dux Burgundiæ & Flandriæ Comes, partes Eugenii contra Concilium Basileense sustinebat: scribit enim Godefridus in vita Caroli VII. Regis Galliæ ad annum 1438. dissidium tum fuisse inter Eugenium IV. & Concilium Basileense, quódque Dux Burgundiæ & Rex Angliæ tuerentur partes Eugenii: & Monstreletius testatur Ducem Burgundiæ plenissimè stetisse à partibus Eugenii.

Quòd verò hic Dux in favorem Eugenii vetuerit Decreta Concilii Basileensis in suas terras invehi, testatur ipse Eugenius in litteris ad Carolum VII. Regem Galliæ, quas exhibet Odericus Raynaldus in continuatione annalium Baronii ad annum 1439. num. 27. in quibus narrat, quod rem dignam magnâ laude peregerit dilectus filius Dux Burgundiæ, qui per suas patentes litteras præcepit sub gravibus pœnis in suis Dominiis ne ullis litteris illius sceleratissimæ conventiculæ (Concilii Basileensis) aliquis obediret aut ad sua Dominia illas auderet deferre.

Cùm igitur Princeps Decretum Concilii Basileensis de sublatis reservationibus nollet in suis dominiis recipi, mirum non est, quod Episcopi & Collatores ordinarii acquiescere debuerint moderationi reservationum per prædictam partitionem mensium inductæ, quæ hisce in partibus ac notanter in Flandria huc usque tolerata fuit juxta terminos & expressionem regulæ 8. de reservationibus mensium.

Ex hujus verò partitionis mensium receptione & usu nullatenus concludi posse, uti prætendere videtur provisus Apostolicus, ipsas dignitates electivas in mensibus reservatis vacantes Sedi Apostolicæ esse aut unquam fuisse reservatas, atque vigore hujus reservationis ad provisionem Sedis Apostolicæ pertinere, evidenter probat praxis omnium Ecclesiarum tam Cathedralium quàm Collegiatarum tum in Brabantia, tum in Flandria; in quibus licèt hæc partitio mensium sive regula reservativa octo mensium vel etiam alternativa sit recepta, in nulla tamen earum viget, aut viguisse unquam scitur reservatio dignitatum electivarum, sed hæ omnes à reservatione exemptæ hactenus remanserunt ad liberam electionem sive provisionem Capitulorum & Ordinariorum, quod nec ipse provisus Apostolicus negare audet: ut proinde ex receptione hujus partitionis mensium sive regulæ nullatenus inferre possit etiam dignitatem Thesaurariæ esse reservatam, de qua in casu præsenti.

Quod autem provisus Apostolicus ad enervandam vim hujus argumenti allegat hunc usum Ecclesiarum tam Cathedralium quàm Collegiatarum fundari in possessione immemoriali aut speciali indulto Apostolico, mera divinatio & nullo fundamento innixa conjectura est.

Si enim hæc mensium partitio sive reservatio etiam dignitates illas electivas comprehenderet, quâ specie omnes Ecclesiæ Belgicæ sese contra Romanam Curiam adeò potentem & juribus suis tam sollicitè invigilantem in possessione illa immemoriali tueri potuissent ulteriùs?

ulteriùs? Verisimile-ne est quod nullus has dignitates ambiens ad Curiam Romanam recurrisset pro obtinenda provisione ipsamque Ecclesiarum possessionem pacificam interturbasset? Ut proinde nullatenus sit verisimile quod Ecclesiæ Belgicæ generaliter in pacifica possessione eligendi in omnibus mensibus ad omnes dignitates electivas quieti permansissent, nisi creditum fuisset partitionem mensium, sive regulam reservativam has dignitates non complecti.

Non majori fundamento nititur quod de Indulto Apostolico conjicit provisus Apostolicus, quandoquidem similia indulta difficillimè à Sede Apostolica impetrentur: & si quæ essent, apud historicos, qui earum Ecclesiarum meminerunt, mentio aliqua occurreret vel saltem in Ecclesiarum illarum antiquis registris reperirentur annotata. Quòd si quid eorum haberetur indubiè provisus Apostolicus non prætermisisset eorum aliquid in medium adferre.

Quod autem addit provisus Apostolicus, in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis debere esse conformitatem quoad reservationem tam quoad præbendas quàm quoad dignitates, nescitur cur hæc potiùs in hac quam in aliis Ecclesiis exigatur.

Nequaquam igitur ullatenus verisimile est Ecclesias Belgicas suas dignitates titulo præscriptionis aut immemorialis possessionis à reservatione Apostolica exemisse aut earum liberam electionem aut provisionem speciali Indulto Apostolico impetrasse, sed eo indubiè titulo mansere exemptæ à reservatione, quod hæc reservatio sive partitio mensium similes dignitates electivas minimè complecteretur.

Pro quo inprimis notandum quod sess. 12. Concilii Basileensis habita die 14. Julii anno 1433. statutum fuerit, generalem reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Monasteriorum ac dignitatum electivarum per Romanum Pontificem de cætero fieri, aut facta uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis Dominii mediatè vel immediatè subjectis fieri contigerit, semper exceptis: sed quod per electiones & confirmationes Canonicas secundùm juris communis dispositionem, prædictis Metropolitanis Cathedralibus, Monasteriis & Collegiatis Ecclesiis ac dignitatibus electivis debitè provideatur.

Evidens est per hoc Decretum Concilium Basileense à reservatione Papali liberas declarasse non tantùm Episcopatus & dignitates Abbatiales, sed generaliter omnes dignitates electivas etiam in Ecclesiis Collegiatis, ipsamque electionem & confirmationem Capitulis & Ordinariis integram esse voluisse.

Hinc ulteriùs intelligitur salvo hoc decreto sub reservatione octo mensium non potuisse dici reservatas esse dignitates electivas.

Verum quidem est, ut suprà notavimus, Ducem Burgundiæ Comitem Flandriæ Decreta Concilii Basileensis vetuisse in suas ditiones invehi; sed & illud constat, Principem illum id unicè vetuisse in favorem Eugenii IV. qui Concilium Basileense dissolverat & Ferrariam transtulerat, ipsumque Basileense Concilium ulteriùs pro legitimo Concilio agnoscere nolebat.

Cum verò Decretum hoc sess. 12. publicatum per ipsum Eugenium patenter approbatum legatur per Bullam ipsius Eugenii publicatam sess. 16. qua ratificat omnia ab ipso Concilio hactenus edita, nequaquam præfatum Decretum recenseri potest inter Decreta hujus Concilii quæ Princeps in suas Provincias admitti vetuisset: quandoquidem & ipse Eugenius IV. cui hic Princeps summopere favebat, hoc Decretum probasset.

Non mirum proinde quod licèt partitio mensium sive reservatio octo mensium in Belgio ac notanter in Flandria ob non recepta Decreta Concilii Basileensis post ejus translationem & dissolutionem publicata (quale erat illud de sublatis reservationibus publicatum sess. 23.) fuerit hactenus tolerata & recepta, ab ea tamen reservatione in omnibus generaliter Ecclesiis harum ditionum dignitates electivæ manserint exemptæ & libera earum provisio & electio in omnibus mensibus Ordinariis manserit salva. Eadem indubiè ratione factum est quod in regula 8. Cancellariæ de mensibus post tempora Concilii Basileensis conceptâ & editâ, nulla fiat nominatim dignitatum electivarum mentio: quæ tamen ut comprehenderentur, speciatim exprimendæ fuissent.

Neque desunt urgentissimæ rationes quæ suadent similes dignitates pro aliis Beneficiis simpliciter collativis à reservatione substrahi & Ordinariorum provisioni liberas conservari.

Inprimis enim similes dignitates electivæ confirmativæ annexum habere solent officium & administrationem tum in temporalibus tum in spiritualibus, singularem industriam, eruditionem, fidelitatem, aliasque qualitates requirens, quæ Ordinariis magis & faciliùs innotescere & perspectæ esse possunt & solent quàm Romano Pontifici ejusve Ministris.

Et ut de cæteris dignitatibus, puta Decanatu, Cantoria, nihil dicamus, quis ambigat quin in Thesaurario specialis industria, justitia, diligentia & fidelitas requiratur? utpotè cujus fidei omnis Ecclesiasticæ suppellectilis seu thesauri, administratio & custodia est concredita, ut loquitur Concilium Coloniense anno 1260. *cap.* 8. eos propterea monens ut hanc Ecclesiasticæ supellectilis seu thesauri custodiam eorum fidei atque curæ commissam ita conservent fideliter & solerter quòd inde non sint reprehensibiles.

Porrò quis ambigat æquum & justum esse ut à Canonicis Ecclesiæ Clerum repræsentantibus eligatur is cui ipsius Ecclesiæ thesaurus concreditur, nec non Ecclesiastici exterioris apparatus cura committitur?

Quid insuper rationi magis congruum quàm ut confirmatio similis Ministri committatur ei, cui cura spiritualis hujus Ecclesiæ incumbit, qui in hac Ecclesia Collegiata est ipse præpositus?

Præterea singulari titulo semper odiosa visa est reservatio per quam ipsa Beneficiorum conditio & qualitas à fundatoribus requisita infringitur aut saltem alteratur.

Quandoquidem autem in præsenti agatur de dignitatibus verè electivis, id est electivis confirmativis ad quas electi, antequam ad possessionem admitti queant, tenentur obtinere à Superiore confirmationem, consequens est quod & titulo similes dignitates à reservatione præ reliquis simplicibus Beneficiis, ut sunt Canonicatus, jure merito remanserint exemptæ & ut exemptæ passim ab omnibus reputatæ fuerint, quandoquidem hæ dignitates, quæ ex sua fundatione & primæva conditione sunt electivæ confirmativæ, per reservationem fierent merè collativæ.

Si enim titulo reservationis provisio ad Sedem Apostolicam devolveretur, Sedes Apostolica simpliciter similibus dignitatibus vacantibus provideret non secùs ac de cæteris Beneficiis collativis, neque provisus Apostolicus ab ullo confirmationem suæ provisionis petere juberetur, sed vigore solius provisionis Apostolicæ in possessionem corporalem induceretur.

Igitur cum per similium dignitatum reservationem conditio eorum mutaretur, ipsarumque fundatio inverteretur non sine Ecclesiarum illarum præjudicio, non mirum quod similes dignitates electivæ confirmativæ per Concilium Basileense à reservatione præ reliquis Beneficiis merè collativis fuerint substractæ, & quòd non obstanti receptione reservationis mensium quoad Beneficia merè collativa, hæ dignitates electivæ confirmativæ in omnibus Ecclesiis tam Cathedralibus quàm Collegiatis hic in Belgio manserint exemptæ, earumque electio libera remanserit penes Capitula & earum confirmatio penes Ordinarios.

 Simili-

Similiter tametsi in Gallia vigore Concordati inter Leonem X. & Franciscum I. Romano Pontifici fuerit conservatum jus præventionis quoad omnia Beneficia imò & ipsas dignitates sub his verbis: " Declarantes „ nos & Successores nostros jure præventionis dignitates, personatus, administrationes & officia cæteraque Ecclesiastica Beneficia secularia & quorumvis „ ordinum regularia quæcumque & quomodocumque „ qualificata tam in mensibus graduatis, simplicibus „ & nominatis, quàm ordinariis Collatoribus præfatis „ assignatis vacantia, ac etiam sub dictis mandatis „ comprehensa, liberè conferre; „ Nihilominus præventio non admittitur quoad Beneficia propriè electiva: teste enim Petro Tondulo *lib.* 1. *quæst. Benef. cap.* 40. *num.* 8. in electivis collativis admittunt Galli Pontificiam præventionem, non autem in confirmativis.

Nequaquam ergo sufficit ut provisus Apostolicus probet in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis receptam esse partitionem mensium, sive regulam Cancellariæ reservatoriam 8. mensium quemadmodum & hæc recepta est in omnibus passim Ecclesiis Flandriæ: sed necesse est ut probet *plenè & concludenter* reservationem etiam illarum dignitatum electivarum confirmativarum in hac Ecclesia, præter usum omnium cæterarum Ecclesiarum Flandriæ esse receptam & stabilitam.

Porrò quæ hactenus provisus Apostolicus in probationem admissæ & stabilitæ reservationis dignitatum electivarum ac signanter Thesaurariæ in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis adduxisse dicitur, planè insufficientia sunt ad adstruendum hanc reservationem adeò extraordinariam & à moribus & usu totius Flandriæ exorbitantem.

Quod enim asserit, *que le Pape est le maître absolu de tous les Benefices*; Conforme quidem est opinioni quorumdam ultramontanorum Curiæ Romanæ adulantium, & Romani Pontificis auctoritatem in immensum amplificantium, sed planè contrarium est moribus nostris, qui nullam in Pontifice disponendi de Beneficiis auctoritatem hic agnoscunt præter eam quæ longo usu & Principum atque Episcoporum consensu expresso vel tacito admissa & excepta probatur.

Quapropter tametsi in Gallia (quæ regulam reservatoriam 8. mensium non recipit) jus præventionis sub certis tamen modificationibus Pontifici concedatur, hoc tamen jus præventionis Belgium non agnoscit.

Neque provisio Apostolica vigore hujus juris in Belgio admitteretur in mensibus Ordinariorum, neque in Gallia, neque in Belgio ulla Apostolica provisio de Beneficiis juris Patronatus laïci, vel etiam mixti recipitur. Evidens argumentum quod illa in Pontifice plenitudo potestatis providendi de omnibus Beneficiis (quam provisus Apostolicus ei attribuere studet) non agnoscatur.

Neque hæc auctoritas Pontificis quoad Collationem Beneficiorum eo titulo major asseri potest in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis, quod hæc per exemptionem prætendatur immediatè subjecta sedi Apostolicæ, quandoquidem certum sit, uti rectè advertit provisus capitularis, hanc exemptionem non spectare nisi Jurisdictionem contentiosam, nullatenus verò ipsam provisionem Beneficiorum aut dignitatum.

Quapropter in Ecclesiis Flandriæ nulla quoad reservationem Beneficiorum aut dignitatum intercedit differentia inter Ecclesias exemptas vel non exemptas. Notumque est quòd in Ecclesia Cathedrali Gandensi, non secus ac in aliis Ecclesiis, dignitates electivæ confirmativæ, ut sunt Decanatus, Cantoria, Thesauraria, & Scholastica, hactenus remanserint exemptæ à reservatione & per Capitulum in omnibus mensibus per electionem iis provideatur, tametsi hæc Ecclesia exemptionis titulo glorietur & se specialiter in omnibus suis litteris ut exemptam proclamet.

Ex his habetur quàm infirma sint fundamenta seu principia ex quibus conficere vult provisus Apostolicus, *que le saint Siége a pû disposer de tous les Bénéfices de cette Eglise depuis l'an 1066. temps de sa fondation.* Cum è contrario concludere debuisset Capitulum mansisse in possessione eligendi ad has dignitates conformiter ad jus commune & terminos fundationis, quoad usque probatum esset jus provisionis Capitulo fuisse ademptum & ad Sedem Apostolicam devolutum.

Nec creditur quod Sedes Apostolica ab anno 1066. usque ad tempora Concilii Basileensis, ullam provisionem de Beneficiis hic in Belgio sitis expedierit vigore reservationis mensium; tametsi non diffiteamur ab eo circiter tempore Curiam Romanam cœpisse uti mandatis de providendo nec non expectativis ad vacatura usque circa tempora Concilii Constantiensis & Basileensis, in tantùm gravasse ordinarios ut eorum ingentes querelas contra Sedem Apostolicam excitaverint, ac tandem tum per Concilium Constantiense, tum per Basileense ac demum per Concilium Tridentinum remedia expostulaverint adhibenda, uti & nonnulla adhibita fuere, & earum usus tandem hic in Belgio abrogatur, reservationibus duntaxat sub quodam moderamine toleratis.

Quod autem per provisum Apostolicum allegatur provisio Joannis de Douay facta in mense (ut prætendit) reservato vigore Indulti Carolo VI. Regi Franciæ à Sede Apostolica concessi, ad probandam reservationem dignitatis Thesaurariæ tunc temporis in Ecclesia sancti Petri fuisse receptam, posset in speciem saltem aliquid concludere, si Pontifices similia indulta Regibus & Principibus concedere non consuevissent, nisi in mensibus sibi reservatis; sed cum nemo ignorare possit Pontifices similia indulta sub id tempus passim Regibus & Principibus concessisse in omnibus mensibus & quoad Beneficia nulli reservationi obnoxia, nihil omnino vel in speciem ex hoc indulto Caroli VI. & provisione in vim illius de Thesauraria in Ecclesia Insulensi eo tempore facta pro receptione ipsius reservationis, concludi potest.

Et quidem sub idem pene tempus, nimirum circiter anno 1436. Eugenius IV. Indultum concessit Regi Franciæ in vim cujus mandat Prælatis, ut quibusdam Officialibus Regis in ipso Indulto Papali nominatis semel in vita sua de proximo vacaturo Beneficio provideant sine ulla mensium aut Beneficiorum reservatorum aut non reservatorum distinctione, ut proinde ex hac provisione nullatenus concludi queat, provisionem hanc factam fuisse vigore reservationis, aut reservationem mensium saltem quoad Thesaurariam eo tempore in Ecclesia sancti Petri fuisse receptam.

Neque plus ponderis habet secundo loco productum per provisum Apostolicum, scilicet quod anno 1472. Joannes de Lacu obtinuerit provisionem Thesaurariæ vigore cujusdam expectativæ: ut enim verum esset Joannem de Lacu vigore cujusdam expectativæ obtinuisse provisionem Thesaurariæ; inde tamen concludi non posset reservationem hujus vel aliarum dignitatum in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis fuisse agnitam.

Neque quippe ignorat expectativas plurimum differre à reservatione; per reservationem enim sive partitionem mensium Beneficia in mensibus reservatis vacantia vigore reservationis spectant ad plenam provisionem Sedis Apostolicæ, neque ad similia Beneficia vacatura dantur aut unquam datæ fuisse expectativæ leguntur.

Expectativæ quippe, sicuti & mandata de providendo concedebantur ad Beneficia vacatura spectantia ad provisionem Ordinariorum quibus mandabatur ut expectantibus & mandatariis Apostolicis de vacaturis Benefi-

Beneficiis ipsi providerent, & Ordinariis recusantibus in ipsis litteris nominabantur executores in partibus qui auctoritate Sedis Apostolicæ Beneficia vacantia expectantibus conferrent.

Hinc non dicitur Joannem de Lacu provisionem Thesaurariæ obtinuisse à Sede Apostolica, quemadmodum obtinnisset si titulo reservationis eam à Sede Apostolica impetrasset, sed dicitur quod vigore expectativæ missus fuerit in possessionem.

Neque mirum apparere debet Sixtum IV. qui eo tempore Pontificatum gerebat, Joanni de Lacu dedisse expectativam ad vacaturam Thesaurariam, tametsi ad provisionem Capituli & Ordinarii spectantem, quandoquidem de eodem Pontifice conquestus fuerit Procurator generalis coram Maximiliano & Philippo harum ditionum Principibus per expectativas ab hoc Pontifice indultas.

Jus Ordinariorum inutile reddi in his verbis; *& quant ausdites Bulles expectatives, par icelles les collations des Ordinaires ont été rendues infructueuses au préjudice tant desdits Ordinaires, que des Impétrans de leurs droits & des collations, & contre l'intention des Fondateurs.*

Et quidem hæ querelæ Procuratoris generalis contra has expectativas impulerunt Principes, ut contra has Romanæ Curiæ provisiones publicaverint edictum die 12. Septembris anni 1485. quod integrum refertur parte 1. edictorum Flandriæ rubrica 8. tit. 1. quo vetantur similes expectativæ in has Provincias ulterius recipi.

Verum quidem est tempore publicati hujus edicti hunc Pontificem Sixtum IV. fuisse defunctum, sed notandum Procuratorem generalem suas querelas potissimum direxisse contra expectativas, quæ à decem aut undecim annis (qui erant anni Pontificatûs hujus Pontificis) multùm invaluerunt & Ecclesias Belgicas multum vexaverant; verba ejus sunt : *Car toutes Provisions dépêchées en Cour de Rome, ont été fort accrues, & quasi doubles depuis dix ou onze ans en ça* : Sicuti Indultum quod dicitur concessum Carolo VI. Regi Franciæ de providendo de Thesauraria in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis non probat admissam reservationem hujus dignitatis in mensibus reservatis, ita nec Indultum vigore cujus Carolus V. dicitur providisse de hac dignitate Thesaurariæ vigore Indulti Apostolici.

Dicitur enim Carolum V. ejusque successores usque in hodiernum diem in vim Indulti Leonis X. providere de omnibus primariis dignitatibus post Pontificalem in Ecclesiis Cathedralibus & de Principalibus in Ecclesiis Collegiatis, tametsi hæ dignitates in hisce Ecclesiis nunquam reservationi Apostolicæ vigore hujus regulæ 8. mensium sciantur fuisse subjectæ.

Quantum ad provisionem hujus dignitatis Thesaurariæ in persona Bertrandi Verviani, cum eam & in Curia Romana obtinuerit, & à Capitulo nec sciatur in vim cujus provisionis sententiam recreentialem reportaverit, nihil concludenter ex hac provisione pro fundanda receptione reservationis Apostolicæ inferri potest. Quandoquidem igitur nullus indubitatus actus possessionis, nullusque legitimus titulus per provisum Apostolicum adducatur ad fundandam inductam reservationem Pontificiam, quoad dignitates electivas confirmativas in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis, non apparet qua specie provisus Apostolicus prætendere queat, has dignitates in hac Ecclesia sub reservatione Sedis Apostolicæ comprehendi titulo immemorialis possessionis vel præscriptionis.

Quis enim nescit ad inducendam similem præscriptionem seu possessionem, ubi nullus titulus specialis probatur, inniti debere concludentibus nec controversis actibus possessionis per tempus immemoriale continuatis : notanter si per similem præscriptionem introductum prætendatur quod & juri communi contrariatur nec non generali patriæ praxi opponitur, ipsamque Beneficiorum fundationem, si non evertat, saltem alteret, & Ecclesiarum communi utilitati natum est officere, quale est ipsa reservatio dignitatum quæ titulo similis præscriptionis in hac Ecclesia contra jus commune & usum cæterarum Ecclesiarum, nec non fundationem seu institutionem earum dignitatum inducta prætenditur, uti supra ostensum est.

Imo tametsi probaretur per Sedem Apostolicam aliquoties, etiam titulo reservationis, huic dignitati mensibus reservatis fuisse provisum, atque in vim hujus provisionis sine ulla contradictione Capituli provisum Apostolicum fuisse ad possessionem admissum & pacifice in ea perseverasse; nihil tamen inde concludenter pro recepta & stabilita reservatione Apostolica concludi posset.

Neque enim conniventia Capituli aut etiam ejusdem positiva approbatio similis provisionis Apostolicæ, ejus est efficaciæ, ut contra communem patriæ usum hæc dignitatum reservatio in hac Ecclesia recepta censeri debeat, eaque mediante ipsa primæva dignitatum conditio alteratur & contra communem Ecclesiæ utilitatem earumdem dignitatum provisio ad potestatem extraneam, scilicet Curiam Romanam legitime devoluta cum ingenti incommodorum sequela, quæ similes reservationes secum trahere consueverunt & de quibus jam pridem tam alte tum Belgii Ministri, tum Ecclesiarum Prælati conquesti fuere, & ad quorum querelas plura contra provisiones Romanas Principum edicta prodierunt.

Quod vel in præsenti casu eo magis militat, quod tum per regulam reservativam 8. mensium provisio Canonicatuum in 8. mensibus pertineat ad Sedem Apostolicam, natum sit fieri, ut Capitulum constet ex plerisque Canonicis, qui suam ad Canonicatus Promotionem referre debeant Sedi Apostolicæ, qui ut eam in se collatam gratiam recognoscant, facile provisioni Apostolicæ annuent: præsertim cum à Sede Apostolica meruerint obtinere provisionem Canonicatus, sperare queant eadem via aliquando & dignitatum provisionem se obtenturos.

Refert Renatus Chopinus lib. 1. *de sacra Politia, tit.* 1. *num.* 3. 4. 5. & 6. deliberationem Capituli Claromontani, qua electionem Canonicorum solitam fieri per communem Capituli electionem transtulerant ad Turnarios, appellante tanquam ab abusu Procuratore Regio, à Senatu Parisiensi fuisse cassatam *quam tamen summus Pontifex diplomate confirmarat.* Eo indubie fundamento quod penes Capitulum non esset auctoritas mutandi modum providendi de Canonicatibus in ipsa fundatione præscriptum, vel longæva consuetudine observatum.

Et Antonius Faber in suo codice *lib.* 10. *tit.* 2. *definitione* 48. agens de unione Beneficiorum notansque:
„ Quoniam unio Beneficiorum odiosa est, & à communi
„ Ecclesiarum utilitate aliena, nunquam nisi ex mag-
„ na & necessaria causa permitti debeat vocatisque in
„ eam rem omnibus illis quorum interest ac post hæc
„ expressis iis qui vocandi sunt; addit vocandum quo-
„ que Procuratorem generalem, non solum si jus Pa-
„ tronatus ad Principem pertineat, sed etiamsi ad ali-
„ um, nempe ratione publicæ utilitatis & ad hoc ipsum
„ dispiciendum an publice utilis futura sit unio an inuti-
„ lis, quin & addit eum esse vocandum pro tuenda Prin-
„ cipis auctoritate, ad quem pertinet ut Beneficiorum
„ omnium, quæ in territorio sunt, protector & con-
„ servator existimetur.

Ex his concludit quod si non " vocato Procuratore
„ generali unio facta sit, possit & soleat ille ab ea tan-
„ quam ab abusu provocare, semperque ea provocatio
„ admittatur, *etiam post centum annos*, quia unio sem-
„ per & perpetuo gravat.

Quidni

Quidni igitur reſervatio dignitatum, etiamſi per Capitulum privatâ auctoritate, aliquando fuiſſet admiſſa, Principis auctoritate eâdem ratione caſſanda eſſet; utpote non minùs quàm unio Beneficiorum publicæ utilitati præjudicioſa & non minus quàm ipſa unio continuò gravans ac ipſam dignitatum primævam conditionem evertens aut ſaltem alterans.

Nec minùs hic locum habere debet quàm in ipſa unione ſine interventu Procuratoris Regii factâ, quod ſubjungit idem auctor; quid ergo, ſi nulla provocatio ſit ab ea unione quam, inaudito Procuratore generali, aut non vocatis iis quorum interſuit, factam eſſe appareat, idem jus conſtitui debebit, non ut abuſiva pronuntietur unio, ſed ut perinde ac ſi facta non eſſet, nulla ejus ratio habeatur, negligaturque à Senatu quæ, neglecto Principe Senatuque, facta fuit.

Itaque cenſent infrà ſcripti per proviſum Apoſtolicum nequaquam probatum eſſe ſufficienter reſervationem dignitatis Theſaurariæ; de qua in caſu, in hac Eccleſia Collegiata ſancti Petri contra jus commune, nec non communem uſum aliarum Eccleſiarum Belgii eſſe legitimè receptam & ſtabilitam, & conſequenter Capitulum in jure eligendi, ejuſque proviſum eſſe manutenendum, quo uſque aliundè plenè & concludenter proviſus Apoſtolicus titulum reſervationis probaverit.

Ita reſponſum Lovanii 30. Julii 1715.

Erat ſignatum, Z. B. Van-Espen, J. U. D. SS. Can. Profeſſ.; J. F. Hertals, J. U. D. & Profeſſor, Primarius; Laurentius Hacquius, J. U. Doct. & Anteceſſor Primarius; L. Wirix, J. Utriuſque Doct. & Profeſſ. ordinarius; Amandus Bauvens, J. U. D. & Profeſſ. ordin.

Monumentum XVII. *citatum pag.* 780. *num.* XVII.

T.

DECRETUM ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS QUO PRÆSCRIBITUR RITUS porrigendi Aquam benedictam.

Alphonſus de Berghes, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratiâ, Archiepiſcopus Mechlinienſis, Primas Belgii, ad Exercitus Regios Delegatus Apoſtolicus, ſuæ Majeſtati à Conſilio Statûs, &c. Omnibus has viſuris, Salutem in Domino.

Tenore præſentium mandamus omnibus & ſingulis Diœceſis noſtræ Paſtoribus, Vicariis, aliiſque Presbyteris, tam ſecularibus, quàm Regularibus cujuſcumque Ordinis, ut, dum populum aquâ benedictâ aſpergunt, modum ab Eccleſia in Pontificali Romano præſcriptum exactè obſervent, in ejuſdem conformitatem ipſis diſtrictè inhibendo ſub pœna arbitraria, ne ulli perſonæ, utriuſvis ſexûs, cujuſcumque præeminentiæ, Dignitatis, Officii, ſtatûs, aut conditionis, etiam in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ (iis tamen exceptis, quibus in Pontificali Romano idipſum conceditur) aſperſorium extendant ad aquam benedictam manu inde ſumendam, aut porrigant ad ſe aſpergendum, aut eandem inde ſumi permittant; conſuetudine contrariâ quacumque (quæ abuſus eſt) non obſtante. Ut autem præſentes litteræ omnibus innoteſcant, illas ad valvas ordinarias per Diœceſim noſtram affigi mandamus. Datum Bruxellis Diœceſis noſtræ die 9. Junii anno 1681. (*a*)

A. A. M. V.

Locus †. Sigilli.

De mandato Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi præfati.

J. DE MAEYERE Secret.

(*a*) Doctiſſimus le Faille in Annalibus Toloſanis *tom.* 1. *pag.* 27. & poſt eum Auctor conſuetudinis Ducatûs Burgundiæ *tom.* 2. *cap.* 54. de Aquâ benedictâ cæteriſque juribus honorificis quæ Parœciarum Dominis debita ſunt, eruditè diſſeruerunt: Hic, ſcilicet Auctor conſuetudinis Burgundiæ Gallico idiomate *cap.* 54. *num.* 49. factum refert ignotum Gallis qui ea de re ſcripſerunt: en ejus contextus. *Il y eut une plainte formée par la Nobleſſe de Languedoc à l'Aſſemblée des Etats de la Province tenue en* 1303. *contre une Ordonnance de l'Evêque de Carcaſſonne, qui défendoit aux Curés de préſenter de l'Eau-bénite aux Seigneurs Juſticiers, à leurs femmes, & à leurs enfans; ſauf à la leur donner par aſperſion. Mais le Roi, à qui cette plainte fut preſentée par les Deputés des Etats, ſans s'arrêter à cette Ordonnance, maintint la Nobleſſe en tous ſes Droits honorifiques dans les Egliſes comme du paſſé.*

Dominus d'Hericourt in ſuo opere Gallico *legum Eccleſiaſticarum*, *part.* 3. *pag.* 134. *num.* 16. *Edit. ann.* 1743. hæc in Galliis obſervanda contendit. *Le Curé donne d'abord l'Eau-bénite au Patron, & enſuite au Seigneur Haut-Juſticier en leur preſentant le goupillon, ſi c'eſt la coutume du Diocèſe, ou par aſperſion comme aux autres Fideles.*

Et obſervatione num. 19. pag. 134. & 135. addit vir doctiſſimus. *On a fait imprimer en* 1716. *ſous le titre d'Arrêts notables de la Cour du Parlement de Paris, concernant les Droits honorifiques, deux Arrêts du Parlement de Paris, dont l'intitulé mal redigé, & le diſpoſitif mal examiné, ont induit en erreur pluſieurs Seigneurs Hauts-Juſticiers. L'un de ces Arrêts eſt du* 14. *Juillet* 1714. *l'autre du* 10. *Juin* 1716...... *Ce que porte l'Arrêt de* 1716. *que le Curé primitif ou le Vicaire perpétuel de Savie* (en Artois) *donneront l'Eau-bénite au ſieur Beaurains Seigneur, à ſa femme & à ſes enfans, en préſentant le goupillon à chacun d'eux ſéparément, & l'encens par trois fois au ſieur Beaurains, par trois fois à ſa femme, & à leurs enfans chacune une fois, eſt fondé ſur l'uſage. Il y a pluſieurs Dioceſes, où il eſt même défendu par les Statuts de preſenter le goupillon aux Seigneurs, & la maniere de leur donner de l'encens eſt differente ſuivant les Diocèſes. J'ai cru* (proſequitur Dominus d'Héricourt) *devoir m'arrêter ſur les circonſtances de l'Arrêt de* 1716. *parcequ'il a donné lieu à des Seigneurs Hauts-Juſticiers de former des demandes exorbitantes, & que des Curés en ont paru embarraſſés.* Huc uſque vir doctiſſimus d'Héricourt.

Monumentum XVIII. *citatum pag.* 794. *in notâ.*

V.

FORMULA, QUA A REGE NOMINATUR OBLATUS IPSIS MONASTERIIS.

CHARLES, par la grace de Dieu, Roi de Castille, de Leon, d'Arragon, &c. A Religieuses Personnes nos cheres & bien-aimées les Prieure & Religieuses du Prieuré de l'Ordre de S. Bernard, en notre pays & Duché de Brabant, SALUT & dilection. Comme à cause de notre réception & avénement aux Etats des Pays-Bas & de Bourgogne, Nous compette & avons droit dans chacune Abbaye, Monastere, Prieuré & Hôpital dudit pays, donner un Pain & Prébende, avec les habillemens, & autres droits & émolumens accoutumés, & y appartenans, même en votre-dit Prieuré, où tel Pain est vacant; Pour ce est-il, que Nous voulons en ce user de notre-dit droit, & pour le rapport que fait Nous a été de N.N. jeune fille, native de la Ville de Bastoigne en notre pays & Duché de Luxembourg, & que ses plus proches parens souffroient grande perte en leurs biens, tant audit Bastoigne, qu'aux environs de la Ville maintenant possédée par la France; A laquelle cause, ladite N.N. se trouveroit sans aucune commodité: Avons en considération de ce que dessus, & des services de ses ayeuls & devanciers, donné & & conféré, donnons & conférons à ladite N.N. pour Dieu & en Aumône, par ces Présentes, le Pain & la Prébende qu'avons droit de donner en votre dit Prieuré & Monastere, à cause de ce que dit est, avec les habillemens, & autres droits & émolumens quelconques y appartenans. *Si vous mandons & commandons, qu'ayez à recevoir & admettre la-dite N.N. en votre dit Prieuré, & que dudit Pain* & Prébende, habillemens, droits & émolumens accoutumés & y appartenans, la faites pleinement & paisiblement jouir & user; cessant tous contredits & empêchemens au contraire; Car ainsi Nous plait il.

NOTA ELUCIDANS DIFFICULTATEM,

Quæ oriri potest ex numero IV. *pag.* 62. *col.* 2.

INFRA scriptus requisitus declarare mentem suam circa quemdam locum Operis sui, quod inscribitur: *Jus Ecclesiasticum universum*, &c. Parte I. tit. IX. cap. IV. n.4. pag. 62. ubi sic legitur: *Si VICARIUS sit in aliqua causa suspectus, providet Capitulum; atque vi Jurisdictionis apud ipsum remanentis de causis suspectationis cognoscit, ut tradit Fagnanus ad cap. HIS QUÆ* ✠ *de Major & Obed. n.75.*

An scilicet hisce verbis infrà scriptus voluerit docere, quòd juxta disciplinam & praxim Belgarum Capitulum, Sede vacante, cognoscat de causis suspectationis seu recusationis juridicè adversùs personam & judicium *Officialis* propositæ?

Declarat, mentem suam nullatenus fuisse istis verbis docere, quòd juxta praxim Belgarum Capitulum Cathedrale, Sede vacante, cognoscere possit de causis suspectationis contra *Officialem*, qui Jurisdictionem *contentiosam* exercet, intentatæ: Sed duntaxat quòd Capitulum cognoscere queat de causis suspectationis propositæ adversùs *Vicarium*, qui tantùm habet Jurisdictionem in *Voluntariis* & *Spiritualibus*, & qui propriè secundùm praxim Belgarum vocatur *Vicarius generalis*; de quo solo hoc capite agebatur.

Neque enim capitulo etiam Cathedrali fas est potestatem *Officialis* ad certas causas restringere, vel modum illi præscribere, quo in Jurisdictionis suæ exercitio procedat; quod tamen Capitulum posse circa *Vicarium*, expressè eodem illo capite notavit infrà scriptus; ut proinde vel ex hoc evidens sit, infrà scriptum unicè de *Vicario* in spiritualibus hic agere voluisse.

Ulteriùs nunquam incidit vel dubium ipsi infrà scripto, quòd *Officialis* à Capitulo semel constitutus posset pro arbitrio revocari: hoc tamen circa *Vicarium* non ita certum esse ibidem indicavit.

Igitur quod ex Fagnano loco citato adduxit infrà scriptus, unicè adhibuit, ut etiam per auctoritatem illius Canonistæ probaret, Jurisdictionem *Vicarii*, nimirum in *Voluntariis*, dependentem esse à Capitulo, penes quod ipsa semper radicaliter remaneat: quanquam Fagnanus praxim Italiæ secutus *Vicarium* & *Officialem* confudisse non ignoretur.

Neque sanè aliud infrà scripto incidere unquam potuisset, cùm notorium sit, secundùm consuetudinem & praxim Belgarum capitula Cathedralia, Sede vacante, nullum habere Episcopalis Jurisdictionis contentiosæ exercitium, nullum Tribunal aut Forum contentiosum, neque Curiam, neque Ministros, putà Promotorem, Apparitores, aut similes, saltem in ordine ad strepitum Forensem: quia licèt quædam capitula habeant similes Ministros, eos habent, ut exerceant quamdam Jurisdictionem non *contentiosam*, sed *correctionalem*; idque duntaxat in illos sibi subditos; qui de gremio Ecclesiæ suæ existant.

Quin licet Episcopus constituat suum *Officialem*, tamen praxis Belgio notoria habet, ut causa suspectationis contra *Officialem* allegata non deferatur ad Episcopum decidenda, sed juxta jus commune ad arbitros à partibus eligendos.

Ita declaratum Lovanii hac 13. Novembris 1726. erat signatum Z.B. Van-Espen J.U.D. & Prof.

EDITORIS NOTÆ IN CONCORDATA GERMANICA,

Quæ referri debent ad paginam 88. *col.* 2. *primi Voluminis.*

Espenianorum Operum Editor promiserat Dissertationem in Concordata Germaniæ, habita 19. Martii 1448. Nicolaum V. summum Pontificem inter & Fredericum III. Imperatorem; at propter rationes, quas referre supervacaneum foret, notas quasdam dissertationis loco duntaxat subjicit.

I. Qui-

I. Quidem notandum est in istorum Concordatorum paragrapho *de cæteris*, ob variam cujusdam parentheseos positionem difficultates varias procreari. Sic autem legitur in novis Cleri Gallicani commentariis tomo undecimo, pag. 1818. col. 2.

„ De cæteris dignitatibus & beneficiis quibuscumque, fecularibus & regularibus vacaturis, ultrà reservationes prædictas (majoribus dignitatibus post Pontificales in cathedralibus & principalibus in collegiatis Ecclesiis exceptis) de quibus jure ordinario providetur per illos inferiores, ad quos aliàs pertinet; placet etiam nobis quòd per quamcumque aliam reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem sub quacumque verborum formula per nos vel auctoritate nostrâ factam vel faciendam; non impediemus nos quominus de illis cum vacabunt de Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris & Decembris mensibus, liberè disponatur per illos, ad quos eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinebit, reservatione, aliâve quâvis dispositione, auctoritate nostrâ factis, vel faciendis, non obstantibus quibuscumque.

Pro varia ratione collocandi prædictam parenthesim, variæ nascuntur difficultates, circa collatorem, qui conferre debet majores dignitates, quæ post Pontificales in cathedralibus Ecclesiis primum locum obtinent. Sunt Canonistæ, qui contendunt post hæc verba *Ecclesiis exceptis* claudendam esse parenthesim; & ea videtur esse opinio Auctoris novorum commentariorum Cleri Gallicani; porrò qui ita sentiunt, arbitrantur esse penès summum Pontificem in quocumque mense jus disponendi de majoribus dignitatibus, quæ post Pontificales in Cathedralibus primum locum obtinent.

At sunt alii Canonistæ, qui ulteriùs parenthesim collocant, scilicet post hæc verba, *ad quos aliàs pertinet.* Qui hanc parentheseos positionem vindicant, hi contendunt collationem majorum dignitatum post Pontificales esse penès Ordinarium, aut penès Capitulum quòd elegit.

Sunt, qui nullam agnoscunt parenthesim; reverà in textu autographo & primigenio non comparet parenthesis; at ejus defectus nedum minuat difficultatem, videtur illam magis augere.

Ubinam igitur collocanda est parenthesis? Nescio.

Nec nostrum inter eos tantam componere litem.

Hac de re consuli possunt scripta, quæ duo litigantes Canonici de Præfectura Ecclesiæ Cameracensis sibi invicem opposuerunt; hi autem Canonici sunt D. De la Verdure de Gaverelle ex una parte, & ex altera D. Robertus Filzmaurice: uterque scripta pro jure suo defendendo publici juris fecit septem abhinc annis; neuter suâ causâ cecidit; adhuc sub judice lis est, uti creditur.

II. Quæritur utrùm sint quædam in Galliarum Regno civitates, in quibus circa modum beneficia conferendi, Concordata Germanica observentur.

Respondeo: Vel agitur de civitatibus, quæ Imperio Germanico obnoxiæ erant, quando Concordata habita sunt; vel de civitatibus, quæ tunc huic Imperio esse desierant, aut nunquam fuerant obnoxiæ, vel agitur de civitatibus, circa quas dubium est, an tum ad Germanici Imperii dominium pertinerent.

Si de civitatibus, quæ Imperio obnoxiæ erant, quando Concordata inita sunt, agatur; arbitrantur Canonistæ in iis observari Concordatorum executionem, modò suarum prærogativarum conservatio à Rege Galliarum promissa civibus fuerit, aut restituta.

Si quæstio tantùm sit de civitatibus, quæ ad Imperium neque mediatè neque immediatè pertinebant, fatendum est omninò esse penès Galliarum Regem, ut iis Concordatorum observationem permittat, vel recuset. Videndum igitur est, utrùm jus ea observandi concesserit, vel ab ejus prædecessoribus concessum fuerit.

Si tandem quoddam adesse videatur dubium, an eo tempore, quo facta sunt Concordata, istæ civitates fuerint jure legitimo obnoxiæ Imperio Germanico, aut an Concordata liberè acceptaverint; tunc ut nulla difficultatis ratio habeatur, concedere solet summus Pontifex Bullam, quæ privilegium, quod idiomate Gallico *Indult ampliatif* nuncupant, complectitur.

Ea responsio clarior fiet verbis Domini Talon, quæ ex una ejus orationibus causidicis desumpta sunt (*Tom. 1. du Journ. des Audien. l. 3. ch. 89. ét. 1678.*) Ecce viri doctissimi contextus.

L'Empereur & les Princes d'Allemagne, ne voulant pas être de moindre condition que les François, traiterent avec le Pape Nicolas V. & firent le Concordat Germanique l'an 1447. * *Et parce que l'Evêché de Metz & le pays Messin n'a jamais été une province d'Allemagne, étant assis au-deça du Rhin, sinon en conséquence de l'usurpation qui en avoit été faite, le Pape par sa Bulle de 1450. déclara l'Evêché de Metz être compris dans le Concordat Germanique, & cette Bulle s'appelle un Indult ampliatif, dans lequel Concordat Germanique le Pape se réservant la provision aux Bénéfices la moitié de l'année, il consent que l'élection ait lieu pour les Eglises Cathédrales & Metropolitaines, & promet de ne point user de réserves & graces expectatives, qui empêchet les Ordinaires en la liberté de leurs fonctions dans les mois qui leur sont délaissés.* Huc usque Orator facundissimus D. Talon, cujus oratio plurimam lucem effundit in loca, quæ in Concordatis Germanicis quandam obscuritatem involvunt; quare non pigebit eam pervolvisse.

Sextâ Augusti anno 1672. ea quæstio agitata est in Senatu Metensi, an Concordata Germanica in Diœcesi Tullensi observari debeant; an verò Concilii Tridentini decreta, quæ Beneficiorum collationem spectant in eo Episcopatu recepta fuerint. Ut innotescat, quid hac de re dictum fuerit, consulantur, quæ collegerunt Auctores Diariorum Palatii, in fol. tom I. pag. 290. &c. edit. Paris. 1701.

III. Inquiret fortasse non nemo, an Protestantes Concordatorum Germanicorum rationem aliquam habeant?

Respondeo Protestantes Germanicos ab eorum jure quoad omnes articulos recessisse. Quippe ubi de jure canonico litigant, confugiunt ad pacem, quæ *religiosa* vulgò dicitur, aut ad Imperii recessus, qui eam stabiliunt, vel ad pacis Westphaliæ instrumentum in iis momentis, quæ de rebus Ecclesiasticis agunt. Quid de Concordatis Germanicis sentiant Protestantes, referunt Schilterus in calce *institut. juris canon.* Linkius in *dissert. de Concordat. nat. German.* Bohemerus in *jure ecclesiastico Protestantium, tom. 1. l. 1. tit. 3. de Constitutionibus, p. 146. &c.* & *litteræ intercessionales* ad Leopoldum Cæsarem directæ an. 1703. apud Fabrum, tom. 9. p. 774.

* Rectiùs sentiunt, qui ad annum 1448. Concordata Germanica referunt. Consule Corpus Diplomaticum à viro erudito Dumont collectum tom. 3. pag. 164. col. 2. ad notam secundam.

ADDITIONES

ADDITIONES
SEU
OBSERVATIONES
IN JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM.

OBSERVATIONES quæ sequuntur, Auctorem sibi vindicant D. Gibertum Canonistam doctissimum: cum in opere qui inscribitur *Jus Ecclesiasticum* advertisset vir eruditus plurima desiderari, quæ Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam spectant, operæ pretium judicavit Observationes, quæ subjiciuntur in formam supplementi componere; quibus in manuscripto Codice hunc fecit titulum.

USAGES DE FRANCE.

Sur toutes les matieres Canoniques de pratique tirées des Ordonnances Royaux, de la Jurisprudence des Arrêts, des Réglemens du Clergé & des Statuts Diocésains, pour suppléer à ce qui manque au Livre intitulé Jus Ecclesiasticum Universum. *Addition ou Supplement, commode pour les François, qui verront de suite ce qui les concerne particulierement dans un Ouvrage aussi important.*

Hæc Addito seu Supplementum Gallico idiomate publici Juris fit, id est, eâ linguâ, quâ ea elaboravit. D. Gibertus, eundem ordinem sequitur; quem in suo opere observavit D. Van-Espen.

PARTIE PREMIERE.

TITRE PREMIER. DES CLERCS.

CHAPITRE IV.

Il faut attacher les Clercs à certaines Eglises.

MONSIEUR Van-Espen auroit pu remarquer qu'encore que le Decret du Concile de Trente, qui défend de donner les ordres à qui que ce soit, sans l'attacher à quelqu'Eglise, ait été reçu par les Conciles de France, il n'y est pas cependant observé; il falloit prouver l'usage des Païs-Bas sur ce Decret par des actes plus recens, que les Conciles qui y ont été tenus près celui de Trente.

TITRE II.

De la vie & de l'honnêteté des Clercs.

CHAPITRE II.

Modestie de Clercs dans leurs habits.

N. 8. IL auroit dû observer qu'un Clerc Bénéficier ne peut être privé de son Bénéfice pour le port des habits seculiers, que lorsqu'il persevere d'en porter après les trois injonctions Canoniques faites dans les formes prescrites, *proced. crim. des Official. p. 13. part. 1.* la privation du Bénéfice est la principale des peines Canoniques portées contre cette faute, & on dit ici, qu'il faut faire des injonctions, avant que

que de procéder à l'exécution des Statuts Synodaux sur l'indécence des habits ; ils défendent les Justaucorps, les Cravates, & toute autre couleur, que la couleur noire. L'Edit de 1606. art. 6. permet de procéder nonobstant l'appel, comme d'abus contre les Ecclésiastiques séculiers ou Réguliers, qui portent des habits indécens. Voyez la Note de Neron sur cet art.

CHAPITRE III.

Les Clercs doivent fuïr l'incontinence.

CE qu'il dit que les Clercs sur la seule injonction de leur Supérieur, doivent renvoyer les femmes suspectes d'incontinence, qu'ils ont chez eux, & s'abstenir de toute frequentation scandaleuse, a besoin d'explication ; car s'il entend que le mepris d'une seule injonction verbale donne droit de punir le coupable des peines Canoniques, ce qu'il dit, n'est pas conforme aux Usages de France, où il faut trois injonctions par écrit qui ayent été sans effet, pour pouvoir procéder à cette punition du Clerc suspect d'incontinence ; que s'il prétend seulement, que le Clerc averti par son Superieur, doit avoir assez de respect pour cet avertissement, pour obéir incessamment & ne pas attendre, qu'on l'y contraigne par des procedures : ce qu'il dit, a lieu dans tout païs.

CHAP. V.

Les jeux de hazard sont défendus aux Clercs.

LEs Ordonnances des Rois de France défendent les jeux de hazard à toutes sortes de personnes, Orleans *art.* 101. Blois *art.* 80. Moulins *art.* 59.

CHAP. VI.

Les Clercs ne se doivent pas mêler des affaires séculieres.

N. 3. VAN-Espen auroit dû avertir, qu'en France il est permis aux Curés de prendre la ferme des Dîmes de leurs Paroisses par l'art. 24. de l'Edit de 1606. qui les prive seulement de la preférence, qu'ils y prétendoient sur toute autre personne.

N. 10. Il auroit dû étendre à la France ce qu'il dit des Païs-Bas, que les Ecclésiastiques n'y ont pas besoin de dispense pour étudier en droit civil ou en medécine, & le prouver par la pragmatique sanction *tit.* 4. §. 12. & par le Concordat *tit.* 5. §. 8. L'un & l'autre supposent, que les gradués en droit civil, ou en medécine, peuvent avoir des Bénéfices.

TITRE III.

Des Pasteurs, & des Vice-Pasteurs.

CHAP. I.

Chaque Paroisse doit avoir son Curé.

N. 4. LEs Ordonnances de France & les Arrêts concernant les Paroisses supposent communement, que les Paroisses y ont des bornes distinguées, sans excepter même celles, où il y avoit plusieurs Curés en titre ; car quoiqu'il y eût plusieurs Curés, il n'y avoit pourtant qu'une Paroisse ; on a des preuves de cette distinction des bornes dans l'administration des Sacremens, dans les enterremens, & dans la perception des dimes, des prémices & des offrandes.

N. 5. Les Ordonnances Royaux touchant le Sacrement de Pénitence & le Sacrement de Mariage supposent, que l'administration des Sacremens appartient principalement au Curé. Edit de la jurisd. art. 12. Ord. de Blois art. 40. Edit. de 1606. mois de Decembre art. 12. Ord. 1629. art. 39. & 179. Declaration de 1639. art. 1. Edit de Mars de 1697. Declaration du 15. Juin 1697.

CHAP. II.

Des Vice-Pasteurs, à qui en appartient le choix, & à quoi ils sont tenus.

N. 1. 2. 3. LE Concile cité ici par Van-Espen n'est pas le seul, qui prouve que le choix des Vicaires appartient au Curé, je les ai ramassés dans une consultation faite sur la question, si le Curé a droit de renvoyer ses Vicaires.

N. 4. Les Ordonnances Royaux concernant la célébration des mariages, s'addressent aux Vicaires comme aux Curés, *art.* 40. de Blois, il fait mention expresse des Vicaires, edit du mois de Mars 1697. il comprend les Vicaires sous le nom de Prêtres, qu'il joint aux Curés, aux quels il défend, comme aux Curés de marier d'autres personnes, que leurs vrais Paroissiens.

CHAP. V.

On répond à l'objection tirée de la réponse 68. des régles du droit in VI. *le peuple est mieux instruit par le Curé, que par des étrangers.*

N. 4. LE rapport de l'auteur va trop loin, car si la raison pour la quelle le Curé ne peut commettre les instructions, qu'il est obligé de faire, est, que son industrie personnelle a été choisie à cet effet, il ne pourra pas commettre, lorsqu'il sera legitimement empeché *c.* 4. ⁂ *de Off. jud. deleg. c.* 12. *eod. tit. in* VI. Ils apprennent, que ceux qui sont personnellement delegués même par le Pape ne peuvent jamais en soudéleguer, quoiqu'ils soient legitimement empêchés, supposé qu'ils ayent été délegués pour leur industrie, comme lorsqu'ils ont été chargés de faire une enquête ou une information, ou de pouvoir à une Eglise. §. 1. *du c.* 43.

TITRE IV.

Des Custodes, ou Gardiens des Eglises Paroissiales.

CHAP. II.

Qualités requises dans les Custodes.

N. 5. LA conséquence que Van-Espen tire des fonctions des Custodes & des qualités, qu'elles requierent, est fort juste ; car il s'ensuit nécessairement delà, 1mò que l'office de Custode est Ecclesiastique ; 2dò qu'il ne peut être vendu sans simonie, mais il faut la restraindre au cas, dont il parle, autre chose en est, lorsque le Custode n'a autre soin que des ormens, des vases sacrés, du pain & du vin pour la Messe, de la decoration de l'Eglise & des Autels, parcequ'en tout cela il n'y a rien qu'un laïc ne puisse faire ; & si l'Office est laïcal, il ne paroît pas que ceux, qui le vendroient, commissent une simonie sujette aux peines des Simoniaques, laquelle est bornée aux Ordres, aux Bénefices, & à l'entrée en Religion *Extrav. Comm.* 1. & 2. *de simonia.*

CHAP. III.

A qui appartient de choisir le Custode, & quels sont ses droits.

N. 1. CE que cite Van-Espen du Synode de Saint Omer, que le Custode aide le Curé dans toutes ses fonctions, confirme son observation du

ch. 1.

ch. 1. n. 2. sçavoir, que le Custode est le ministre du Curé dans l'administration des Sacremens, & dans la célébration des Offices divins.

N. 2. Parmi les actes ci-dessus cités touchant le Clerc de l'œuvre, & des Sacremens de S. Nicolas des Champs; il y a un Arrêt du Parlement de Paris du 14. Mars 1681. qui maintient les Marguillers dans le droit & la possession, de nommer le Clerc, p. 389. leur droit étoit fondé sur deux Sentences contradictoires, deux transactions, quatre contrats, & leur possession étoit immémoriale, *p.* 380. On cite cet Arrêt pour montrer la conformité de l'usage de France avec celui des Païs-Bas, lequel autorise les Laïcs dans l'acquisition du droit de nommer le Custode par des titres particuliers.

TITRE V.

Des Marguillers des Fabriques des Paroisses, & des Maîtres des pauvres, ou des tables du Saint-Esprit, de leur election & de leur Serment. V. là dessus le tit. 3. part. 3. tom. 3. des memoires du Clergé.

LEs articles les plus considérables sont, 1mò qu'on peut être contraint à accepter la charge de Marguiller, & non de celle de maitre des Confréries. 2dò que comme il y a deux sortes de Tuteurs honoraires & oneraires, il y a aussi deux sortes de Marguillers, les uns pour protéger l'œuvre, l'assister de leur conseil, l'appuyer de leur credit; les autres pour l'administration des biens, meubles, & immeubles. 3tiò il y a des Provinces, où il n'y a point des Marguillers de Paroisse, telle est la Provence: 4tò il ne paroit pas qu'il y ait des Curés, qui soient exclus de l'élection des Marguillers; l'usage de France sur le même sujet des Marguillers dans les autres chefs, est observé avec soin dans les Païs-Bas, comme le remarque Van-Espen. Chénu dans son premier recueil des Réglemens *tit.* 1, *ch.* 12. dit sans distinction, que les Marguillers doivent être Laïcs & du tiers état; il l'a tiré de l'art. 65. de l'Ord. de Blois. Van-Espen dit que les femmes en sont exclues, ce qui n'est vrai, qu'à l'égard des fabriques; car pour les Confréries, elles sont admises à cet emploi; il ajoute que dans le serment, que font les nouveaux Marguillers, ils promettent de passer obligation devant Notaire de bien administrer; ce qui ne se pratique pas par tout.

N. 5. On pourroit dire, que la raison de la diversité d'usage sur la qualité des personnes, qui reçoivent le serment des Marguillers, est que leur emploi est mixte, qu'ils sont comptables à l'Eglise & au Prince, au Curé & au Magistrat.

CHAPITRE II.

Ce que les Marguillers & les Maitres des Pauvres, doivent principalement observer dans l'administration.

EN France l'Ordonnance de Blois art. 52. & 53. & l'Edit de Melun art. 3. 9. ont pourvu au bon ordre de cette administration: Il y a plusieurs Réglemens concernant les Confréries dans le *ch.* 3. *part.* 2. des proced. civil. des Officialités. L'Ordonnance de Roussillon *art.* 37. l'Ord. de Moulins *num.* 5. *art.* 74. l'Ordonnance de Blois art. 37. condamnent les banquets des Confréries, l'art. 185. de l'Ord. de Villers-costerets de 1539. abolit les abus des Confréries & tous autres. Voyez Bourin sur cet article. L'art. 79. de la même Ord. veut que les baux se fassent en public après la publication faite au plus offrant, sans prendre de pors de vin, & que ces baux ne puissent excéder 9. ans. (*a*) Quant aux procés, qui regardent les fabriques des Paroisses de France, voyez la declaration du 2. Oct. 1703. d'où on infere, que les Marguillers ne peuvent intenter des procès sans avoir obtenu le consentement de l'Assemblée paroissiale.

CHAPITRE III.

De la distribution de l'usage des revenus de la fabrique & de la table du Saint Esprit.

L'Art. 73. de l'Ord. de Moulins parle de l'administration des aumônes publiques & veut qu'elle se fasse au profit des pauvres des lieux. Aux Edits des Princes du Païs-Bas contre les personnes capables de gagner leur vie par leur travail, cités par Van-Espen *num.* 3. nous ajoutons pour la France les art. 2. 3. 4. 5. 6. de l'Ord. de François premier de 1536. Boch. decret. Ecclesiastiq. *lib.* 5. *tit.* 13. *c.* 67. N. 7. l'Ord. de Blois art. 66. l'Edit de Melun art. 9. pourvoient à la conservation des titres des biens Ecclesiastiques; il y a d'autres Ordonnances, qui en font de même. Voyez les Mem. du Clergé tom... part. 3. tit. 2. c. 4. on y cite aussi plusieurs arrêts sur le même sujet V. encore le tit. 6. part. 5. num. 12.

CHAPITRE IV. & V.

Qui sont ceux qui doivent assister à la Reddition des comptes de fabriques; ce qu'il faut observer sur ce sujet.

L'Art. 17. de l'Edit de la Jurisdict. donné en 1695. marque le dernier usage de France sur ce sujet; il ordonne d'avertir les Marguillers de préparer leur compte, 15. jours avant la visite, de punir ceux qui ne les auront pas préparés; il permet au Curé d'ouir ces comptes en certains cas; il enjoint au Magistrat d'exécuter les Ordonnances de visite au sujet des Comptes, il veut que l'audition s'en fasse sans frais.

Pour le *n.* 7. du *ch.* 5. voyez le *ch.* de la 2. *part.* des proced. civil. des Officialités.

CHAPITRE VI.

On propose des Régles générales sur cette matiere.

LEs régles qu'il donne ici, conviennent à toute autre matiere de discipline, car après en avoir separé ce qui est de droit naturel, ou divin, il faut examiner, sur ce qui est de pure discipline, quel est l'usage, parcequ'il déroge aux loix écrites, n'y ayant point d'usage particulier, il faut considérer les loix des Conciles du païs & celles du Prince, qui les a autorisées: au défaut de ces loix, il faut faire attention aux loix générales du Prince pour toutes les Eglises de ses Etats; s'il n'y en a point, il faut chercher ce que le Concile de Trente a ordonné, supposé qu'il y ait été reçu par un acte exprès, autrement il en est de ces Décrets comme des autres Canons reçus uniquement par l'usage, & ils sont compris dans la premiere Régle: le Concile de Trente déclare qu'il faut recourir au droit commun selon qu'il est reçu dans le païs: de toutes ces régles, il faut excepter le cas, au quel la fondation ou la transaction, ou la convention des parties, ou quelqu'autre titre particulier établissent un droit particulier au même sujet des Marguillers. M. Van-Espen auroit dû citer l'art. 16. & 21. de l'Edit de la jurisdiction concernant les reparations des Eglises, la fourniture de Croix, Calices, Livres, Ornemens, aux quelles la fabrique est tenue, lorsqu'elle a des revenus suffisans.

Il faut y joindre la déclaration du 31. Janvier 1690. celle du 18. Fevrier 1661. elles réglent ce que l'on doit faire, lorsqu'il y a des dépenses extraordinaires à faire

(*a*) Quædam hæc de re dicta sunt tom. 3. Dissert. in jus novissimum *paragraf.* VIII. de Edictis Principum, & in nota, quæ adjecet summario de recta administratione bonorum Eccles.

à faire pour l'augmentation des anciens batimens, & la construction des nouveaux.

TITRE VI.

Des Doyens de la Chrétienté ou Ruraux.

CHAPITRE I.

Il y a des Doyens de la Ville & de la Campagne.

N. 3. & 5. VAn-Espen ne parle que des Doyens des Païs-Bas, & on ne voit rien dans la suite du titre, qui montre qu'il prétende aussi parler de ceux de France; pour suppléer donc à ce qui manque ici, voyez le tit. 30. de mes institut., j'y ai ramassé avec soin ce que les statuts Synodaux des Eglises de France ordonnent de plus considérable au sujet de ces Doyens; cela n'empêche pas, que le titre de Van-Espen ne soit utile pour la France, car il y a plusieurs endroits concernant la morale, qui est de tout païs.

N. 4. Il y a en France des Archiprêtres en titre hors des cathédrales, ibid. mem. du Clerg. ch. dern. du tit. premier de la premiere partie n. 43. on y cite un Arrêt du Parlement de Toulouse, en faveur de l'Archiprêtre de Lisle d'Albigeois; j'ai connu un Curé du Diocése d'Alais, qui étoit Archiprêtre à raison de sa Cure, il y en a deux à Paris, saint Severin & la Magdelaine. Ce que Van-Espen dit à la fin du chap. de la cessation des Synodes Diocésains n'a pas lieu en France, où il s'en tient encore beaucoup; il en est de même de ce qu'on lit à la fin du ch. 3. du pouvoir des Archiprêtres, sur les Monast. des Religieuses, 2dò du droit, qui leur est attribué de convoquer les Curés, quand ils le jugent à propos *ch.* 4. *n.* 1. 3tiò du droit d'empêcher que ceux, qui ont obtenu des lettres de Vicaires de Paroisse n'en exercent les fonctions, si les Curés ne les ont signées, *ch.* 5. *n.* 5 du droit d'assister à la reddition des comptes des Hôpitaux, des Beguinages & des Monasteres soumis à l'ordinaire, *ch.* 5. *n.* 5.

TITRE VII.

Des Chanoines, tant des Eglises Cathédrales que des Collégiales: de leurs droits & de leurs devoirs.

CHAPITRE IX.

De la Résidence des Chanoines.

N. 5. VAn-Espen auroit dû expliquer 1mò quelles sont les causes honnêtes, pour lesquelles les Chanoines peuvent s'absenter sans permission du Supérieur, & sans lesquelles ils ne le peuvent pas dans les trois mois, dont le Concile de Trente parle ch. 12. §. 24. 2dò quelle différence il y a entre proceder, non en accordant, mais en défendant; ces expressions peuvent causer du scrupule aux personnes foibles & peu éclairées; il étoit plus convenable de dire, que le Concile a prouvé le statut ou l'usage, qui permet trois mois d'absence, sans deroger à celui, qui n'en permet pas tant, & qu'il ne faut pas abuser de cette permission, s'en servant pour contenter ses passions; mais en user selon l'intention de l'Eglise, qui l'accorde ou pour le repos, ou pour des voyages de bienséance, ou de pieuse curiosité, ou pour prévenir les affaires, qui pourroient detourner de l'assistance à l'Office dans les autres tems, où elle est d'étroite obligation.

CHAPITRE XI.

Des Causes légitimes de recevoir les distributions sans assister à l'Office.

N. 2. CE qu'il dit que la maladie & l'évidente utilité de l'Eglise ne suffisent pas, s'ils ne sont joints à la Coutume, ne s'accorde pas avec les Canons ou les Statuts, qui sans avoir égard à la Coutume ont donné les distributions aux Chanoines, qui sont dans un de ces cas; & quand ils se seroient fondés sur la Coutume, ils ne l'auroient suivie, que, parcequ'ils l'auroient jugée juste & raisonnable; ainsi, afin qu'un Chanoine malade ou absent pour l'utilité évidente de l'Eglise jouisse légitimement des distributions, il n'est pas nécessaire que l'usage les lui donne, mais il suffit que des Canons ou des Statuts particuliers le fassent; c'est en vertu de tels Canons, que le Théologal & le Pénitencier gagnent les distributions, qu'il en est de même en certaine Province du Grand-Vicaire, Official, Promoteur, administrateur des affaires du Chapitre.

TITRE VIII.

Du Chapitre Cathédral.

CHAPITRE I.

LE Chapitre Cathédral représente le Sénat de l'Eglise, & ne fait qu'un Corps avec l'Evêque.

N. 5. La déclaration qu'il cite, n'a pas été enregistrée, il auroit dû citer l'art. 45. de l'Edit de la jurisdiction dûment enrégistré.

CHAPITRE II.

Le Chapitre Cathédral quoiqu'exempt, doit respecter l'Evêque comme son chef, & en quoi consiste le droit de l'Evêque.

LEs droits des Evêques ont été bien expliqués par M. le Merre Chanoine de Chartres dans son liv. des droits des Evêques.

CHAPITRE III.

Quelle est la place & l'autorité de l'Evêque dans les Chapitres exemts.

N. 7. VAn-Espen justifie ce que j'ai dit, que la Présidence de l'Evêque ne prouve pas qu'il assiste comme Evêque.

N. 8. Ce qu'il dit de la voix préponderante donnée à l'Evêque qui préside au Chapitre, regarde le cas, où il entre comme l'Evêque, & ceux où il entre comme Chanoine: il est rare en France, que l'Evêque qui entre comme Chanoine préside au Chapitre.

CHAPITRE IV.

En quoi l'Evêque doit demander le conseil, ou le consentement du Chapitre.

N. 1. L'Endroit de Saint Cypr. va trop loin, puisque ce Saint y dit, qu'il ne vouloit rien faire sans le consentement du peuple, au lieu qu'il vouloit seulement demander le conseil du Clergé.

N. 2. L'expression du Conc. de Carta. est obscure *præsentia Clericorum*: la nécessité de la présence des personnes à un acte, n'emporte pas autorité sur cet acte; il y en a autant de preuves, qu'il y a d'actes qui demandent des témoins.

N. 3. 4. 5. Il y a déja bien long-tems, que ce n'est plus l'usage que l'Evêque consulte son Chapitre, lors même

même qu'il met dans les actes la cause *de consilio fratrum nostrorum*: elle n'est plus que de stile, comme dans les actes, que le Pape est obligé de faire du Conseil des Cardinaux.

Comme le droit d'être le Conseil de l'Evêque a passé du Clergé du Diocése au Chapitre; il a aussi passé du Chapitre aux Chanoines *de Comitatu*, ou à ceux, qui composent le Vicariat usité dans les Païs-Bas, *n.* 9.

N. 6. On peut donner pour régle, que l'Evêque a besoin du consentement du Chapitre dans tous les actes, où celui-ci a un intérêt particulier, comme ceux où il s'agit de l'aliénation des biens de l'Eglise Cathédrale ou des Collations communes par l'union, ou de la jurisdiction par l'érection d'un Evêché nouveau, ou d'une nouvelle Metropole au préjudice de l'ancienne, ou d'une primatie, au préjudice de quelques droits honorifiques des Metropoles, qu'on y soumet. Les textes qui prouvent la necessité du consentement du Chapitre dans ces affaires, sont ramassés dans les Régles concernant les Chapitres, 2. *part.* §. 1. r. 4.

TITRE IX.

Du Chapitre, le Siége étant vacant.

CHAPITRE I.

Le Chapitre succede à la jurisdiction de l'Evêque.

L'Auteur auroit dû excepter les cas, qui sont reservés à la personne de l'Evêque, quoiqu'ils appartiennent à sa jurisdiction ordinaire, tel est par rapport à la France le cas de visite des Paroisses situées dans les Monasteres, dans les Commanderies & les Eglises des Religieux, qui se prétendent exempts, *art.* 15. de l'Edit de la Jurisdict. Tels sont par rapport aux païs, qui ont reçu le Concile de Trente, le cas d'absolution de l'hérésie *c.* 6. §. 24. & le cas du procès criminel contre un Chanoine exempt où il s'agit de crime atroce, méritant la déposition; l'Evêque seul fait l'information sommaire, & ordonne la prise de corps *c.* 6. §. 25.

N. 5. On ne peut pas dire que ce qui appartient à l'Evêque en vertu des Décrets du Concile de Trente lui appartienne par un droit tout particulier, car ils sont partie du droit commun, où ils ont été reçus: il n'en est pas de même du pouvoir acquis à quelques Evêques par le seul usage, comme celui de dispenser de certains empêchemens de mariage; car il lui appartient par un droit particulier, ce qui n'empêche pas pourtant que le Chapitre ne puisse l'exercer, parcequ'il appartient à la jurisdiction ordinaire, que cet usage a rétabli: que si le Chapitre ne succede pas au droit de dispenser de ces empêchemens, lorsque l'Evêque l'a par Indult, c'est que l'Indult est une grace accordée à la personne de l'Evêque, & l'usage acquiert la jurisdiction au Siége.

CHAPITRE II.

Quels sont les pouvoirs de l'Evêque, aux quels le Chapitre ne succéde pas.

N. 10. IL auroit dû dire qu'en France le Siége commence d'être rempli, dès que l'Evêque a signifié ses provisions au Chapitre, parcequ'il entre dès-lors dans le droit d'exercer la jurisdiction.

CHAPITRE III.

Du Vicaire qu'on a coutume d'établir pendant la vacance du Siége.

N. 6. CE que Van-Espen dit de la pratique de France n'est pas vrai depuis l'Edit de 1700. qui permet aux Evêques de révoquer les Officiaux, car le pouvoir appartient à la jurisdiction ordinaire, à la quelle l'Evêque succede.

CHAPITRE IV.

De qui le Vicaire tient la jurisdiction, & quelle est celle qu'il reçoit.

N. 5. LE droit qu'il attribue au Chapitre de limiter la jurisdiction du Vicaire-générale, est sujet aux inconvéniens, que le Concile de Trente a voulu éviter en ordonnant au Chapitre, de choisir un Vicaire. Ces inconvéniens sont 1mò la nécessité de tenir presqu'à tous momens des assemblées Capitulaires: 2dò la longeur des affaires même de peu de conséquence par la division, qui surviendroit dans les assemblées entre les Chanoines: 3tiò le danger de mal gouverner par l'assujettissement de suivre la pluralité des voix, laquelle seroit frequemment pour le mauvais parti, parceque le nombre des Chanoines peu instruits, ou peu zelés pour le bien de l'Eglise est souvent le plus grand. En effet par le droit de limiter la jurisdictiou du Vicaire-général, le Chapitre pourroit se reserver la plus grande partie des affaires, aussi bien que les plus importantes, parceque ce droit n'est pas limité. Ces inconvéniens obligent les Chapitres, qui jouissent du droit de reserver des affaires, d'en user sobrement.

N. 6. Il est surprenant que donnant au Chapitre le droit de limiter la jurisdiction du Vicaire-général sans restriction, on veuille lui ôter le droit de le révoquer lorsqu'il le juge à propos; car l'un & l'autre est fondé sur la même raison, qui est que le Chapitre tient la place de l'Evêque, qui peut revoquer le Vicaire comme il peut limiter son pouvoir.

N. 7. Le Chapitre n'est pas obligé en France non plus que l'Evêque d'alléguer la cause de la revocation du Vicaire-général.

TITRE X.

Des Chanoines gradués.

CHAPITRE I.

L'Origine & la fin de l'établissement de ces Chanoines particulierement dans le Païs-Bas.

IL n'y a point de ces Chanoines en France, quoiqu'il y ait des Canonicats, qui requierent des dégrés comme ceux du Théologal, du Pénitencier, toutes les Dignités des Cathédrales & la premiere des Collégiales. Car 1mò les unes & les autres Dignités ne requierent que le Baccalaureat en droit ou en Théologie, & les Chanoinies affectées aux Gradués requierent de droit commun le Doctorat ou en la Licence. 2dò Parmi ces Chanoinies il y en a trois pour des Gradués dans les Décrets, & en France il n'y a aucun Bénéfice affecté à ces Gradués. 3tiò Entre les mêmes Chanoines il y en a trois pour des Gradués Nobles, & quoiqu'il y ait en France plusieurs Chapitres, où l'on ne peut être Chanoine sans être Noble, tels sont S. Jean de Lyon, S. André de Vienne, S. Pierre de Macon, il n'y a point de ces Canonicats affectés aux Gradués Nobles, autrement que dans les autres Chapitres, sçavoir à raison des Dignités de la Théologale ou de Pénitencerie. 4tò Il n'y a en France aucun nombre determiné de Canonicats affectés aux Gradués, aux Docteurs, ou Licentiés en Théologie ou en droit, 5tò ces Canonicats ne sont sujets à aucune grace expectative, & tous les Canonicats de France sont sujets aux brevets des joyeux avénemens, du serment de fidélité, au privilege des Gradués, & à l'Indult de Messieurs du Parlement de Paris, outre que les Dignités sont aussi sujettes à ces Indults.

CHA-

CHAPITRE III.

Des Gradués nobles.

LA Pragmatique sanction & le concordat favorisent les nobles par rapport aux grades en droit, & conséquemment par rapport aux Bénéfices affectés aux Gradués; la Pragmatique *tit.* 4. *c.* 2. §. 12. & 13. le Concordat *tit.* 5. §. 4. & 6. les dispensant de deux années d'étude pour le Baccalaureat.

Il est étonnant que dans les païs, où l'on a affecté plusieurs Bénéfices aux nobles soit femmes, soit hommes, on ait laissé la liberté de donner les Evêchés, les Archevêchés, les Primaties, les Patriarchats, Cardinalats, & même la Papauté à des roturiers; peut-être qu'on a cru que le mérite distingué nécessaire pour ces hautes Dignités doit tenir lieu de noblesse, & qu'au défaut de noble égal en mérite, il falloit préferer la roture à la noblesse à l'égard de ces Dignités; mais que par rapport aux Canonicats & autres Bénéfices soit reguliers, soit seculiers, pour lesquels un mérite commun suffit, il ne falloit jamais préferer les roturiers aux nobles.

TITRE XI.

Des Dignités des Chapitres

CHAPITRE I.

Du Prévôt.

N. 3. VAn-Espen pouvoit expliquer, d'où vient que le Prévôt a la premiere voix & la presséance dans les actes publics, & qu'il précéde aussi le Doyen, quoqu'il soit soumis au Doyen comme à son Pasteur; il auroit dû dire qu'il s'agit d'assemblées & d'actes publics, où le Doyen n'est pas comme Pasteur, mais comme la seconde dignité du Chapitre, c'est pour une semblable raison, qu'en certains Chapitres, le Curé ne prend sa place, qu'après les Chanoines, quoiqu'il soit leur Curé.

CHAPITRE IV.

De l'Ecolâtre.

IL faut faire observer les différences, qu'il y a entre l'Ecolâtre & le Théologal; il y en a deux principales, la premiere est que l'Ecolâtre a été établi pour enseigner aux jeunes Clercs & aux pauvres, les humanités & les commencemens des saintes Lettres, avec les principes de la Religion; car il y a grande apparence, qu'il n'a été autre chose dans son origine, que le maître établi par le Concile de Latran, pour montrer la Grammaire aux Clercs & aux pauvres gratuitement: *Clericos & Scholares pauperes gratis doceat. c.* 1. *de Magistr.* au lieu que le Théologal a été institué pour enseigner la Théologie aux Prêtres; mais sur tout ce qu'il faut savoir par rapport au soin des ames, *Sacerdotes & alios in sacra pagina doceat*, & *in his præsertim informet quæ animarum* curam spectare noscuntur, *c.* 4. *ibid.*

La seconde est, que le Théologal est tenu présent à l'Office, quoiqu'il n'y assiste pas, supposé qu'il fasse regulierement ses fonctions, *Concile de Basle pragmat. sanction, concordat, cinquieme Conc. de Latran*, au lieu qu'il n'y a ni loi ni usage, qui attribue semblable privilege à l'Ecolâtre.

N. 6. Van-Espen a raison de ne pas attribuer positivement à l'Ecolâtre le droit d'établir les maitres & les maitresses d'école, parceque cela appartient à d'autres en certains lieux, *art.* 25. de l'Edit de la jurisdict. 1695. à Paris c'est à M. le Chantre à donner les provisions; dans les Villages ce sont les habitants qui les choisissent, & les Curés qui les approuvent.

CHAPITRE V.

Du Trésorier.

VAn-Espen auroit dû parler des trésoriers des saintes Chapelles de France, car d'une part leurs Bénéfices sont des Dignités des Chapitres: les saintes Chapelles étant véritables Chapitres: d'autre part, il y a des particularités remarquables au sujet des Tresoreries. 1mò Elles donnent la premiere place & le premier rang dans ces Chapitres; 2dò elles donnent jurisdiction sur tous les membres du Chapitre, comme sur ceux qui sont soumis au Chapitre, 3tiò il y en a qui ont fonctions Curiales. 4tò il s'en trouve qui ont jurisdiction quasi Episcopale dans un certain district: toutes ces particularités se rencontrent dans la sainte Chapelle de Paris, dans celle du bois de Vincenes, dans celle de Bourges.

Il est assez probable que les premiers Officiers des saintes Chapelles ont été appellés Trésoriers à cause du Trésor des saintes Reliques, qui y sont gardées, & la garde en est principalement commise au Chef.

CHAPITRE VI.

Du Théologal.

N. 6. 7. 8. IL auroit dû ajouter 1mò que l'ordonnance d'Orleans, art. 8. prescrit que le Théologal prêchera tous les Dimanches & les fêtes solemnelles, qu'il fera par semaine trois leçons publiques de l'Ecriture sainte, que les Chanoines seront contraints d'y assister par privation de leurs distributions. 2dò que l'ordonnance de Blois *art.* 33. enjoint l'exécution de cet article 8. que l'art. 13. de l'Edit de la Jurisdiction défend au Théologal de substituer d'autres personnes pour prêcher à sa place, sans permission de l'Ordinaire.

Il faut observer que la Théologale, qui n'est point sujette dans les Païs-Bas à aucune grace expectative, l'est en France à toutes celles, qui y sont en usage, indults, grades, brevets de joyeux avenement & de serment de fidelité.

TITRE XII.

Des Dignités des Eglises Cathédrales.

VAn-Espen met l'Official & le Grand-Vicaire parmi les Dignités des Cathédrales, cependant ils ne sont pas de ces dignités 1mò l'Official est un Officier de l'Evêché & le Grand-Vicaire est un des Officiers de l'Evêque, 2dò l'un & l'autre est souvent pris d'ailleurs que de sa Cathédrale; 3tiò les dignités des Cathédrales sont en titre & perpétuelles; au contraire l'Official & le Grand-Vicaire n'ont qu'une commission revocable *ad nutum.*

CHAPITRE I.

De l'Archidiacre.

QUoique Van-Espen ait parlé de la dignité de l'Archidiacre avec beaucoup d'érudition, néanmoins on peut ajouter à ce qu'il en a dit, plusieurs observations importantes: 1mò suivant la coutume, il doit être Prêtre, 2dò il doit remettre à l'Evêque le procès-verbal de sa visite, 3tiò il est fort vrai-semblable qu'il doit en remettre l'original, 4tò il y a une grande différence entre le droit de visite, qui appartient à l'Archidiacre, & celui que l'on donne à des députés d'un Chapitre, puisque ceux-ci ne sont Visiteurs, que

par

par commission & l'Archidiacre l'est en titre. 5tò il y a des Archidiacres, qui ne sont pas membres des Chapitres, excepté qu'ils ne soient Chanoines: 6tò il y en a beaucoup, qui ont droit de déport, & quelques uns qui jouissent du droit de dépouille: 7mò l'Archidiacre qui a charge d'ames, est obligé d'avoir 25. ans: 8vò l'Evêque ne pourroit retablir les anciennes fonctions des Archidiacres abrogées par les Canons postérieurs ou par la coutume: 9nò un Archidiacre qui n'a d'autre fonction, que celle de visiter un certain district, n'est obligé à la résidence qu'autant qu'il en faut pour s'acquitter du devoir de la Visite: 10mò l'Archidiacre n'a pas droit de visiter les Eglises Collégiales, ni les Monastères qui sont dans son district, ni les Paroisses situées en des lieux exempts.

Van-Espen a encore omis de marquer le droit François contenu dans l'Ordonnance d'Orleans 1560. *art.* 6. l'Edit d'Henri IV. 1606. *art.* 17. l'Edit de la jurisdict. *art.* 14. 15. 17.

N. 12. Il auroit dû joindre les Eglises de France à celles du Païs-Bas, par rapport à la perte de la jurisdiction contentieuse par les Archidiacres.

N. 21. Il confond l'institution autorisable avec l'institution collative, & il la distingue de celle, qui donne la mission ou le soin des ames, contre le sentiment commun & la commune maniere de parler, laquelle est fondée 1mò sur le sommaire du ch. 4. ⁒ *de Offic. Archid. Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum, id est, non habet institutionem auctorisabilem.* Gonzalez sur ce ch. explique la concession du soin des ames par l'institution autorisable; le Concile de Tolede 1324. ch. 4. interpréte l'institution autorisable par la commission du soin des ames: *Nullus in Beneficio curato administret, donec in eo per Diœcesanum Episcopum institutione autorizabili fuerit institutus seu sibi commissa fuerit cura animarum.*

N. 23. 24. aux exemples qu'il apporte de quelques Archidiacres des Païs-Bas, qui jouissent d'une jurisdiction extraordinaire, par rapport aux autres Archidiacres, il auroit dû joindre l'Archidiacre de Beaune & ceux de Chartres, qui connoissent des causes de mariage & des causes criminelles.

N. 29. Il auroit dû avertir qu'en France il suffit que l'Archidiacre soit bachelier en droit, ou en Théologie.

Les preuves de toutes ces observations sont dans le titre 29. §. 5. de mes institutions plusieurs fois citées.

CHAPITRE II.

De l'Archiprêtre Cathédral.

VOyez le titre 30. de mes institutions partie premiere, vous y trouverez ce que l'auteur a omis ici du droit commun, ou du droit François touchant l'âge, les dégrés, les droits & les fonctions de cette dignité.

CHAPITRE III.

Du Pénitencier.

VOyez le chapitre trente quatre de mes institutions partie premiere.

CHAPITRE IV.

De l'Official de l'Evêque.

N. 6. CE que Van-Espen dit que les Officiaux se doivent multiplier, selon le nombre des Provinces comprises dans un même Diocèse, n'est vrai pour la France, qu'au cas que chacune soit du ressort d'un autre Parlement.

CHAPITRE V.

Du Vicaire de l'Evêque.

N. 2. CE que Van-Espen assure, que le Grand-Vicaire n'exerce jamais la jurisdiction contentieuse, n'est pas exact, car dans le cours de la vacance il peut faire des procedures, qui appartiennent à la jurisdiction contentieuse.

N. 5. Ce qu'il dit dans le sommaire, que la jurisdiction du Grand-Vicaire est deleguée, a besoin d'explication, car si par jurisd. delegué il entend celle qu'il exerce par commission; & non en titre, il a raison; le Grand-Vicaire n'exerce que par commission, mais elle est générale & semblable à celle, qui se donne à un Procureur choisi pour toutes les affaires d'une personne d'une famille ou d'une Communauté; il n'en est pas de même, s'il entend par-là, que la jurisdiction du Grand-Vicaire n'est pas ordinaire, mais deleguée, prenant ce terme dans le sens opposé à l'ordinaire, en sorte que le Grand-Vicaire ne puisse commettre les affaires concernant le Grand-Vicariat, les unes separément des autres, de même que le delegué par d'autres que par le Prince ne peut commettre même separément les affaires, qui lui sont confiées; car le Grand-Vicaire peut commettre separément les affaires du Vicariat, par exemple, l'examen pour l'Ordination de quelques personnes, ou pour l'aprobation nécessaire pour la prédication, ou pour l'administration des Sacremens: d'où vient qu'il est compris parmi ceux dont parle le c. 20. ⁒ *de Off. jud. ord.* & comparé 1mò aux Vicaires des Paroisses, ou aides des Curés dont la jurisdiction est ordinaire, quoiqu'ils l'exercent par commission, *toto tit. x. de Offic. Vic.* 2dò aux Legats du saint Siége que Clement IV, qualifie d'Ordinaires, les comparant aux Proconsuls envoyés dans les Provinces, c. 2. *de Off. Legati in* VI. vers la fin du titre 24. des institutions citées.

N. 6. Van-Espen auroit dû citer l'art. 2. de l'Edit de la jurisdiction, qui ordonne l'insinuation des lettres de Vicariat.

N. 7. Il auroit dû citer le ch. 4. *de Off. Legati* qui apprend, que les lettres de Legat se doivent interpréter par l'usage, d'où l'on peut inferer la même chose pour les lettres de Vicariat.

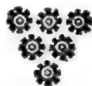
N. 8. Il auroit dû citer le chap. 1. *de Off. Vicar. in* 6. il dit expressément que l'Official perd la jurisdiction par l'excommunication encourue par l'Evêque.

TITRE XIII.

CHAPITRE IV.

Des Conditions qu'il faut avoir dans la nomination du Roi aux Bénefices.

AU sentiment de Van-Espen on peut ajouter, que le Roi de France prétend, qu'il n'y a aucun cas où le Pape puisse pourvoir aux Bénéfices consistoriaux sans sa nomination, & l'usage est conforme à sa prétention, 1mò pour le cas de négligence de nommer dans les neuf mois, 2dò pour le cas de nomination de personnes, qui n'aient pas les qualités requises, car dans l'un & dans l'autre cas le Pape ne pourvoit pas, sans que le Roi nomme pour le cas de vacance, *in Curia per obitum*, le Roi ne souffre pas, qu'il soit pourvû aux Evêchés sans sa nomination: à l'égard des Abbayes, il tolere quelquefois que le pourvû par le Pape sans sa nomination, jouisse après s'être opposé aux provisions pour la conservation de son droit.

TI.

TITRE XIV.

De la Confirmation des Evêques.

CHAPITRE I.

A qui il appartient de confirmer les Evêques.

N. 11. & 12. LEs provisions du Pape sur la nomination des Evêques sont plutôt des Lettres d'institution, que des Lettres de confirmation. Si ce n'est qu'on ne donne à la nomination toute la force de l'élection; ce qu'on pourroit sans injustice, parceque la nomination tient la place de l'élection, & paroît être une espece d'élection par compromis; les Chapitres ayant transmis leur droit entre les mains du Roi; mais en ce cas il faudroit reconnoître, que les nommés par le Prince aux Evêchés situés hors de l'Italie, peuvent administrer ce qui appartient à la jurisdiction avant les provisions du Pape, suivant le ch. 28. & 44. *x de elect.* ce qui feroit un reméde efficace contre les mauvaises difficultés, que font les Officiers de la Cour de Rome, & le retardiment des provisions si pernicieux au bien des ames.

CHAPITRE II.

La Confirmation se doit donner avec connoissance de cause.

LE §. 14. tit. 2. de elect. de la pragmat. confirme ce que l'auteur dit de la necessité de l'élection, & de l'élu avant la Confirmation.

CHAPITRE V.

N. 13. 14. 15. 16. IL omet une formalité nécessaire pour la clôture de la regale, c'est que l'Arrêt de main levée enregistré en la Chambre des Comptes de Paris soit signifié au Procureur du Roi du lieu, où est l'Evêché, & envoyé au Bailliage pour y être enrégistré à la diligence des substituts du Procureur-général, qui sont tenus d'en certifier la Cour, arrêt de réglement du 15. Mars 1677. rapporté par Pinson tom. 1. des Regal. p. 89.

N. 13. Depuis l'union de l'Abbaye de S. Nicaise à la S. Chapelle sous Louis XIII. le Roi fait don des fruits de la vacance au nommé, à la réserve d'un tiers réservé sous Louis XIV. en 1676. pour les nouveaux Convertis.

TITRE XV.

De la Consécration des Evêques.

LA France ne differe pas en ceci des autres nations Catholiques; il suffira donc d'observer 1mò que le scrutin, qui précéde la consécration, confirme les opinions du Royaume, touchant la qualité de l'obéissance due au Pape V. les Institutions citées part. 1. tit. 17.

2dò Dans le serment, qui se prête au Pape avant la consécration, il y a bien des choses, qui ne sont que de stile, on les observe dans les institutions citées part. 1. tit. 72. vers la fin à l'occasion du semblable serment prêté par les Abbés avant leur benediction.

3tiò En France la consécration de l'Evêque ne fait pas vaquer les pensions, qu'il a sur les Bénéfices. A l'égard des Bénéfices, ils n'y vaquent qu'après l'enrégistrement du serment prêté au Roi. Institutions citées part. 1. tit. 16. part. 2. tit. 124.

TITRE XVI.

Du soin Episcopal.

CHAPITRE V.

N. 11. LEs termes du Concile qu'il rapporte *n. 7.* ne peuvent souffrir l'extension du decret à d'autres fonctions, qu'à celle de la Collation des ordres; on le voit par la peine, qu'il impose à ceux sur qui l'Evêque exerce les fonctions Pontificales hors de son Diocése, puisqu'elle n'est autre chose, que la suspense des ordres reçus.

N. 12. & 14. Il faut que faire porter la Croix élevée devant soi soit une marque de jurisdiction coactive, puisque les Archevêques & les Primats ne peuvent jouir de cet honneur, que dans leur district, & il leur est permis d'exercer la jurisdiction volontaire par tout ailleurs.

CHAPITRE VII.

L'Evêque est principalement chargé du soin des ames de tout son Diocése

N. 5. 6. 7. 8. 9. IL y a des Canons de tous les siécles, qui prouvent que tous ceux, qui exercent le soin des ames, le tiennent de l'Evêque, ils sont ramassés dans le second tit. de la collection des Canons concernant les droits & devoirs des Curés.

N. 6. 8. l'art. 22. de la déclaration de l'Assemblée de 1645. porte expressément, qu'il n'y a point d'exemption par rapport au soin des ames, & qu'il ne doit être exercé que sous les ordres des Evêques y compris les lieux de nul Diocése.

Il y a pourtant encore en France plusieurs Prélats, ayant jurisdiction quasi Episcopale sur plusieurs Paroisses, dont les Curés ne reçoivent que d'eux leur mission ou institution autorisable.

N. 9. On ne voit pas pourquoi l'auteur distingue la Collation des Bénéfices de l'institution Collative du titre, puisque la Collation donne le titre.

CHAPITRE VIII. & IX.

De la residence des Evêques, & des causes légitimes de s'absenter de leur Diocése.

ON voit le droit François sur ce sujet dans le chap. 18. des preuves des libertés, & dans la Confer. des Ord. liv. 1. tit. 3. part. 1. §. 10. suivant la maxime ci-dessus remarquée c. 1. il faut qu'on tienne en France, que la résidence des Evêques est de droit divin, car si Dieu a institué les Evêques pour gouverner des Eglises particulieres, il faut qu'il les ait obligés d'y résider, parcequ'ils ne peuvent remplir leurs devoirs envers les Eglises sans y résider. La même matiere est encore traitée par rapport aux usages de France dans les notes sur le Concile de Trente §. 6. c. 1. les Rois & les Magistrats ont signalé leur zele pour obliger les Evêques à résider; les moyens, qu'ils ont employé à cet effet en sont des preuves; on se convainc de l'un & de l'autre par la lecture des lieux indiqués; ce n'est pas le lieu d'en dire davantage; il suffira d'observer que ce que l'auteur rapporte c. 6. n. 4. du Concile de Trente, ne se pratique pas en France, & que du precepte divin de la Résidence il s'ensuit, qu'il n'y a ni privilege, ni coutume qui puisse en exempter.

TITRE XVII.

TITRE XVII.

De la Visite des Evêques.

CHAPITRE II.

De la retribution dûe pour la Visite.

N. 17. L'Edit de la jurisdiction art. 27. attribue au Juge d'Eglise la connoissance des procès, au sujet du droit de visite entre personnes Ecclésiastiques, car il est un de ces honoraires, dont il lui renvoye le Réglement & le jugement.

CHAPITRE III.

Des lieux sujets à la Visite des Evêques.

L'Usage de France paroît contraire à ce que Van-Espen dit, que toutes les Cures sont sujettes à la visite de l'Evêque; car les Cures, qui sont dans l'enclos des monasteres chefs d'ordre, ou des monastéres, qui sont la demeure ordinaire des Généraux, ou de ceux qui ont jurisdiction quasi Episcopale, en sont exemptes; telles sont les Cures de Cluni, de Citeaux, de saint Germain à Paris.

La déclaration du 29. Mars 1696. favorise cette observation. Il y a un arrêt pour Citeaux contre M. Felix Evêque de Chalons sur Saone.

Il en est de même des Cures situées dans un district, où les Prélats inférieurs exercent la jurisdiction spirituelle, telles sont celles, qui dépendent du monastère d'Aurillac, ou du monastère de Montivilliers ou des certains Chapitres, & entr'autres celui d'Orleans.

Les Arrêts qui paroissent contraires à cette observation ont été rendus dans des circonstances particulieres, & pour ce sujet ils ne doivent pas être tirés à consequence.

N. 7. Il n'y a pas de preuves, que la Bulle de Pie V. qui deroge à la derniere de ces exceptions, soit reçue en France; la déclaration des Cardinaux, qu'il y joint, émane d'une Congrégation, dont elle ne reconnoît pas l'autorité; il faut dire la même chose sur les autres qu'il cite encore dans ce chapitre & dans le suivant.

N. 13. L'art. 6. de l'Ordonnance d'Orleans, confirme ce que l'auteur dit de l'assujettissement des Chapitres des Cathédrales à la visite de l'Evêque, nonobstant toute exemption.

TITRE XIX.

Des Metropolitains.

TOut le pouvoir des Métropolitains en France se réduit 1mò à juger par appel, 2dò à conferer par devolution, 3tiò à donner le visa ou les provisions sur le refus des Suffragans, 4tò à user du Pallium, à célébrer Pontificalement & à faire porter la Croix élevée dans les Diocéses de ses Suffragans: 5tò à convoquer les Assemblées Provinciales, & à y présider, 6tò à empêcher qu'aucun de ses Suffragans ne soit soustrait à sa jurisdiction sans son consentement.

CHAPITRE. I.

N. 12. 13. 14. POur ce qui est de la nécessité du consentement du Roi pour l'érection des Métropoles on l'infere du Concord. *tit. de regia ad Prælaturas nominatione*, car comme le Pape ne peut pourvoir à aucune Prélature de France sans la nomination du Roy, il faut qu'il ne puisse ériger aucune Metropole sans son agrément, parceque cette érection ne se peut faire sans diminuer les droits d'une autre Métropole à la quelle le Roy nomme, & sans lui donner une nomination, dont il ne doit se charger qu'au cas qu'il le juge à propos: on infere la même chose de l'article 68. des libertés.

CHAPITRE III.

De l'obéïssance des Suffragans au Métropolitain.

N. 9. ON doit excepter la France de ce que Van-Espen dit, que vers le 14. siécle la confirmation, & la consécration des Evêques ont été reservées au Pape, car la pragmatique sanction faite en 1438. tit. 2. §. 14. & 15. suppose que cette confirmation appartient quelquefois à d'autres, car aprés avoir prescrit les regles, qu'il faut observer dans la confirmation, on exhorte le Pape à donner l'exemple aux autres.

CHAPITRE IV.

En quel cas le Metropolitain est le Juge ordinaire de ses Suffragans.

N. 5. EN France on ne souffriroit pas que les Evêques de la Province, joints à ceux de la Province voisine, jusqu'au nombre de 12. fussent les seuls & les premiers Juges des Evêques en matiere criminelle, mémoires du Clergé. Tom. 1. c. 1. n. 29.

N. 14. En France le Métropolitain connoit en personne des appels interjettés des Ordonnances des Evêques. Voyez les institutions citées *part. 1. tit. 26. p. 118.*

CHAPITRE V.

De l'autorité que les Métropolitains ont aujourd'hui dans les Diocéses des Suffragans.

N. 12. CE que Van-Espen dit que par la négligence des Suffragans les causes de toute la Province passent au Métropolitain, a besoin d'explication; car celles qui concernent la jurisdiction contentieuse ne vont au Métropolitain que par appel fondé sur un deni de justice, ou sur les griefs causés par un jugement; & dans l'un & dans l'autre cas, ce n'est pas la seule négligence des Suffragans, mais la plainte des parties, qui porte les causes au Métropolitain; pour les affaires, qui appartiennent à la jurisdiction volontaire, on n'en voit point d'autres en France, qui passent au Métropolitain par la seule négligence des Suffragans, que la collation des Benéfices.

TITRE XX.

Des Conciles Provinciaux.

QUant au Droit François, il faut ajouter qu'il y a plusieurs ordonnances, qui prescrivent la tenue des Conciles Provinciaux de trois en trois ans; ce sont l'Edit de Mélun 1580. art. 1. l'Edit de 1610. par Louis XIII. art. 6. Déclaration de 1656. de Louis XIV. on a tenu 8. Conciles en conséquence de l'Edit de Melun, sçavoir de Rouen 1581. de Reims 1583. de Bourdeaux 1583. de Tours 1583. de Bourges 1584. d'Aix 1585. de Toulouse 1590. & de Narbonne 1609. Par la disposition de cet édit, comme par celle de la Déclaration citée, on voit que les Magistrats n'étoient pas favorables à la tenue des Conciles, car ces Ordonnances leur défendent très-expressément de l'empêcher: après l'Edit de 1610. il s'est tenu un Concile à Bourdeaux en 1624. on y avoit glissé quelques mots capables de donner ombrage aux Magistrats & de les indisposer contre; ce sont ceux-ci, *y réserver & juger les plus grandes causes*: on commença un Concile à Rouen cinq ans après la déclaration de 1641. il y a une lettre du Roy à l'Archevêque pour la continuation.

Les Assemblées générales du Clergé ont souvent arrêté de tenir de ces Conciles, ceux qu'elles ont deputé pour faire des remontrances au Roi, l'ont plusieurs fois supplié d'en permettre la tenue. Voyez les mémoires du Clergé tom. 1. tit. 2. ch. 1. n. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.

Ces Conciles n'ont pas demandé des lettres-patentes pour l'exécution de leurs Décrets, ils ont cru qu'elles n'étoient pas nécessaires, parcequ'ils avoient été faits par des Conciles tenus en exécution des Ordonnances Royaux, & quelqu'un même par ordre ou permission, ou exhortation expresse, comme on l'a prouvé dans les dissertations sur les Conciles tenus après le Concile de Trente. (*a*)

On peut mettre au nombre des Conciles provinciaux de France, les Assemblées provinciales tenues dans chaque Métropole pour l'acceptation juridique de la Bulle contre les maximes des Saints par M. de Cambrai.

(*a*) Consulatur etiam hac de re dissertatio Espenii in Jus novissimum. Extat illa tom. 4. versùs medium.

TITRE XXI.

Des Légats & des Nonces Apostoliques.

EN France le Nonce différe du Légat beaucoup plus qu'ailleurs; car le Nonce n'a aucune jurisdiction dans le Royaume; au lieu qu'on y considere le Légat comme un Vicaire du Pape, qui a l'une & l'autre jurisdiction, sçavoir la volontaire & la contentieuse temperée par les usages du Royaume, en sorte qu'il ne puisse exércer ses pouvoirs, que selon qu'ils sont modifiés par les arrêts de vérification. Voilà en général ce que l'auteur auroit dû observer ici par rapport à la France.

CHAPITRE IV.

N. 8. CE que Van-Espen dit dans le sommaire qu'en France on modifie les facultés des Nonces, est faux, puisque comme il a été remarqué, il n'a point de jurisdiction.

N. 13. Lorsqu'il dit que la jurisdiction du Légat n'est pas ordinaire en France; par jurisdiction ordinaire, il entend celles qui viennent des Bénéfices, & des Offices de France; car il l'oppose à étrangere, & en cela il a raison, parceque le Légat n'a d'autre jurisdiction que celle du Pape, laquelle n'est pas ordinaire en France, puisqu'elle n'a lieu qu'en certains cas, qui lui sont permis, & la jurisdiction ordinaire a lieu en tout cas de sa compétence, excepté qu'elle ne soit reservée à un autre.

N. 17. Les trois chefs, aux quels Van-Espen réduit les pouvoirs des Nonces de France ne sont pas de leur compétence.

TITRE XXIII.

Des Officiers de la Cour de Rome.

PAr rapport à ce qui regarde ces Officiers, ou plûtôt aux lettres qu'ils expédient, il n'y a rien de particulier concernant les François sinon 1mò que les expéditions au sujet des Bénéfices sont dattées du jour de l'arrivée du Courier, 2dò que de 71. régles de Chancellerie il n'y en a que 5. ou 6. qui soient reçues en France. Voyez mes institutions *part.* 2. depuis *le tit.* 91. jusqu'au *tit.* 100. on y explique toutes celles, qui sont reçues, & il n'y en a que 6. 3tiò les brefs de Pénitencerie n'ont pas lieu dans le for extérieur, 4tò il n'y faut des Bulles que pour les Bénéfices consistoriaux, & pour les premieres Dignités des Cathédrales & Collégiales.

TITRE XXV.

CHAPITRE III.

N. 13. TOurnet, Henris, Bouchel rapportent des arrêts, qui défendent aux Religieux de recevoir des enfans de famille sans le consentement des parens; il y en a aussi qui dans certaines circonstances ont dérogé à cette régle; voyez la N. sur la maxime 10. ch. 12. de la seconde partie, des loix Ecclésiastiques dans leur ordre naturel. V. aussi Fevret l. 2. c. 1. n. 14. l'usage présent est que sur la requête des parens qui demandent leurs enfans, le Magistrat ordonne aux Religieux de les rendre pour les mettre dans un lieu non suspect, où, pendant le tems qu'il prescrit, leur vocation est examinée par des personnes pieuses & éclairées, & suivant leur avis on les rend aux parens ou au Monastére.

N. 21. 22. 23. 24. En France il est permis aux Monastéres des Religieuses non fondées de recevoir pour les meubles & habits & autres choses absolument nécessaires pour l'entrée des Religieuses, 2000. livres dans les Villes, & d'en passer des actes pardevant Notaires, outre la dot pour l'entretien, payable en 500. liv. de pension pour les Villes de Parlement, & de 350. dans les autres Villes, ou en 8000. livres en fonds, pour les Villes de Parlement & 6000. liv. pour les autres ou moitié en pension ou moitié en fonds, à proportion de la somme exigible en pension ou en fonds, déclaration du 28. Avril 1693. A l'égard des monastéres fondés, qui n'ont pas assez de revenus pour la subsistance des filles, qui demandent d'y entrer, le Roy permet d'y pourvoir sur les avis, que les Evêques ou Archevêques donneront de leurs besoins.

CHAPITRE V.

N. 3. L'Ordonnance de Blois art. 28. ne fait mention que de l'examen avant la profession, & l'attribue au Superieur de l'ordre pour les monastéres de sa jurisdiction, de même qu'à l'Evêque pour ceux qui lui sont soumis, les Conciles de France postérieurs à cette Ordonnance, parlent de l'un & de l'autre examen, & ne disent rien du superieur de l'ordre; à l'égard de l'unité d'examen, il y a un arrêt du Parlement de Paris, contre M. l'Evêque de Chartres, Godet de Marez, qui le deboute de sa prétention d'examiner avant la prise d'habit, il est rapporté dans le recueil des arrêts notables des différens Tribunaux: le motif en fut que les Religieuses avoient pour elles l'Ordonnance citée, & l'Evêque n'avoit point de possession contraire; M. de Cosnac Archevêque d'Aix prétendoit l'un & l'autre examen, même dans les monastéres exemts; Ordonnance de 1702. à la fin du titre des Religieuses: l'art. 19. de l'Edit de la jurisdiction favorise la prétention des Evêques de faire l'examen avant la profession dans les monastéres exemts, comme dans les autres; car il réserve à l'Evêque comme le Concile de Trente, le droit de permettre aux Religieuses de sortir du monastére; en effet il est difficile de le faire comme il faut, sans faire sortir les Novices, dont la profession approche.

TITRE XVI.

CHAPITRE VII.

De l'Expulsion des Religieux incorrigibles.

N. 10. EN disant que la France ne souffre pas que les Religieux, qui font des vœux solemnels, soient renvoyés dans le monde pour quelque crime que ce soit, il auroit dû ajouter, il est vrai qu'il y est permis aux Péres Jesuites de mettre hors de la Société les Religieux après la profession.

TITRE

TITRE XVIII.

Du Vœu d'obéissance.

CHAPITRE IV.

S'il est permis aux Religieux d'appeller du precepte de leur Supérieur.

N. 8. 9. 10. 11. 12. Il faut expliquer par l'art. 34. des libertés & par l'arrêt de Réglement du Parlement de Paris 8. Mars 1717. les exemples des Bulles, qu'on a ramassé contre les appels hors de l'ordre & les arrêts, qui ont confirmé ces Bulles, & les restraindre aux cas, ou l'appel est injuste & frivole, car l'appel juste est un remede nécessaire contre l'injustice, & justifié par la loi naturelle & divine, aussi-bien que par toutes les autres loix, qui permettent de se défendre contre l'oppression.

TITRE XXX.

Du Vœu de Chasteté.

LE Droit François ne differe point en ceci, du droit commun, soit pour la substance du vœu, soit pour les précautions nécessaires, afin qu'il soit bien observé; la substance consiste à s'abstenir de tout plaisir permis & défendu: concernant la chasteté, les précautions sont d'écarter les occasions de violer ce vœu, & particulierement celle de la fréquentation des personnes de différent sexe; d'où vient la défense faite aux Reguliers, de laisser entrer les femmes dans leurs Couvens même pour les processions ou prédications; s'ils n'ont des Bulles visées par l'Evêque art. 27. des regul. Delà viennent tant d'Ordonnances Royaux au sujet de la clôture des Religieuses, portant qu'elles ne sortiront sans juste cause approuvée de l'Evêque, & sans permission de celui-ci par écrit, & que personne ne pourra entrer dans leur Cloître sans la même permission, art. 19. de l'Edit de la jurisdict. Blois art. 31. de-là encore l'avertissement donné aux Evêques de pourvoir à la translation des monastéres, qui sont en des lieux non surs art. 4. 1606. de là les défenses faites aux Religieux de demeurer hors de leurs monasteres, si ce n'est que leurs affaires les demandent ailleurs, aux quels cas ils doivent demeurer dans un autre monastere de l'Ordre, supposé qu'il y en ait dans le lieu, ou dans quelque Communauté Religieuse, ibid. art. 7. arrêt de Réglement du Parlement de Paris du 14. May 1696. & arrêt du Conseil privé 1641. sentence de l'Official de Paris contre des Religieux & des Religieuses demeurans hors de leur Cloître, portant qu'ils s'y retireront dans quinzaine, & que les Curés s'informeront, s'il y en a dans leurs Paroisses, & s'ils en découvrent, ils en donneront avis au Promoteur 1681. instit. à la pratiq. p. 803. procedur. crim. des Official. part. 1. c. 7. p. 251. on y voit différentes procedures contre ces sortes de Religieux.

Je ne connois point en France des Religieuses non cloîtrées, ou à qui on permette de vivre comme si elles ne l'étoient pas; il y en a dans le Païs-Bas c. 4. de ce titre n. 15. 16. c'est un abus contraire au droit commun; il faut en excepter les Hospitalieres, dont l'institution paroît incompatible avec la clôture, c'est là tout ce qui paroît regarder la substance du vœu de Chasteté, & les précautions pour le faire observer: à l'égard des Chefs, qui n'appartiennent que de loin au vœu, on trouve quelques particularités dans le droit françois, 1mò la connoissance de l'appel comme d'abus au sujet de contestations sur la clôture est reservée aux Parlemens, lors même que le monastere, ou les Supérieurs du monastere ont leurs causes commises ailleurs, article 20. de l'Edit de la jurisdiction.

2dò. Les Religieuses même exemptes ont besoin de la permission de l'Evêque pour pouvoir sortir; il faut qu'elle soit par écrit, art. 33. du Reglement des Reguliers.

3tiò. Les Religieux quelqu'exempts qu'ils soient, ne jouissent pas de l'exemption, lorsqu'ils delinquent au sujet de la clôture des Religieuses ou de l'administration de leur bien, art. 31. du même Réglement.

4tò. L'Evêque a droit d'examiner les Novices pour la profession dans les monasteres *ibid. art.* 31.

5tò. D'approuver les Confesseurs ordinaires & extraordinaires deputés par les Supérieurs Reguliers *ibid. art.* 35.

6tò. Les servantes séculieres ou écolieres enfermées dans les lieux réguliers, sont obligées à la clôture, *ibid. art.* 36.

TITRE XXXI.

Des Supérieurs des Monastéres.

CHAPITRE II.

Des différences entre les Prieurs Reguliers.

LEs Prieurés Conventuels, qui étoient electifs au tems du Concordat, sont de nomination Royale, il n'y a point de Prieuré collatif, dont la nomination appartienne au Roy en vertu du Concordat.

CHAPITRE III.

De l'autorité des Prélats pour la Correction.

VAn-Espen auroit dû observer que les Prélats commendataires n'ont aucune jurisdiction sur les Religieux, si ce n'est par indult ou par l'usage, qui leur a conservé celle, qu'ils avoient autrefois.

N. 31. Ce qu'il dit vers la fin qu'aujourd'hui tous les Prélats Reguliers ont droit de porter l'excommunication majeure, doit être restraint à ceux qui ont jurisdiction Episcopale sur les Religieux dans le for externe; le Concile de Trente sess. 25. c. 3. le reserve à l'Evêque privativement à tous Prélats inférieurs: d'où vient qu'aucun Chef d'Eglise Cathédrale, ni aucun Archidiacre, ni aucun autre, ayant encore quelque jurisdiction dans le for externe, n'a plus droit d'excommunier de cette maniere, on peut appliquer à ce sujet ce que dit Fevret l. 7. c. 2. n. 3. au sujet du pouvoir d'accorder des monitoires; car l'excommunication des monitoires est de même espéce que les autres; ainsi ceux qui n'ont pas droit de donner des Monitoires, n'ont pas droit d'excommunier; le ch. 13. *de foro compet.* montre qu'il y avoit des Prélats inférieurs, qui ayant la jurisdiction contentieuse n'avoient pas droit d'excommunier: le ch. 12. *de major & obed.* fait voir qu'il y avoit des Abbesses, qui ayant le pouvoir de suspendre même les Clercs *ab Officio & Beneficio*, n'avoient pas celui de les excommunier.

CHAPITRE IV.

Cas ausquels le Supérieur a besoin du consentement ou du Conseil du Chapitre.

LE n. 24. semble ne s'accorder pas avec le n. 26. car si à présent le Gouvernement de la plûpart des réligions est Aristocratique, il faut que le Supérieur ait besoin du consentement du Chapitre, hors des cas expréssément exceptés, puisque dans le gouvernement Aristocratique tout se doit faire par le Corps des Seigneurs, conjointement avec le Chef; ainsi le Chef doit avoir besoin du consentement, si ce n'est en certains cas que le bien du Corps demande qu'ils lui

lui soient réservés; mais peut-être parle-t'il n. 24. du Gouvernement Régulier par rapport aux changemens, que les nouvelles Constitutions y ont fait, & dans le n. 26. il le considere par rapport au droit commun, selon lequel il étoit originairement monarchique.

N. 27. Il y a plusieurs régles de droit qui paroissent contraires à ce qu'il dit que dans le cas, où le Prélat a besoin du consentement du Chapitre, il n'est pas nécessaire que tous consentent; mais ces régles ne peuvent être restraintes aux cas, qu'il excepte par le mot *ordinairement*, ces régles sont: *quod omnes tangit ab omnibus approbari debet. Et in re communi potior est conditio prohibentis.*

Ce qu'il ajoute que dans les elections il suffit d'avoir la plus grande partie considérée par rapport aux autres, qui ont élu d'autres personnes, est contraire à plusieurs textes du droit, qui disent clairement qu'il faut la plus grande partie considérée par rapport aux capitulans. V. le ch. 48. *de elect.*

N. 28. Il faut restraindre ce qu'il dit de la nullité des actes faits sans l'agrément du Conseil, aux cas, où elle est portée par les Constitutions; car 1mò les actes faits sans consentement des parties interessées, ne sont pas nuls, mais seulement cassables sur leurs plaintes, & le conseil est une chose moins importante que le consentement, puisque le Supérieur n'est pas obligé de suivre le sentiment de ceux, qui n'ont que voix Consultrice, & il est tenu de se rendre à la pluralité de voix de ceux, dont le consentement est nécessaire.

CHAPITRE V.

C'est aux Abbés d'administrer le temporel des monasteres & aux Officiers qu'il commet à cet effet.

N. 9. L'Art. 18. de l'Edit de la jurisdiction suppose que les Canons donnent aux Evêques le droit de veiller sur la conservation des biens des monasteres, tant d'hommes que de femmes; car en exécution des Canons, il leur ordonne de visiter les monasteres & de remédier au desordre qu'ils y trouveront touchant l'administration des biens temporels, l'art. 37. du réglement du Clergé de France touchant les Reguliers, suppose aussi que les Evêques sont obligés de tenir la main, à ce que les biens des Religieuses soient duement administrés, quoiqu'elles soient exemptes, & qu'ils ont droit d'y remédier aux défaut des Supérieurs même Reguliers.

CHAPITRE VII.

Des Abbés Laïques & Commendataires.

IL ne parle du Droit françois par rapport aux Commendes, qu'aux n. 43. & 45. & ce qu'il en dit n. 45. n'est pas exact, car les Cardinaux ne jouissent plus de la jurisd. inférieure dans les Monasteres, qu'ils ont en Commende sans indult, mais ils peuvent en jouir en vertu d'indult, il y en a des preuves dans le recueil des piéces concernant le procès du Cardinal de Bouillon, avec les Religieux reformés de Cluni: on peut suppléer ces deux défauts par les titre 111. de la seconde part. de mes institutions.

CHAPITRE IX.

De l'Election & de la Nomination des Supérieurs.

LEs guides que suit l'Auteur en ce qu'il dit du droit françois sur ce sujet, ne sont pas trop sûrs; il y a eu du changement considérable depuis leur mort.

N. 5. Suivant le Concordat on n'est obligé de suivre la forme du ch. *quia propter*, dans l'Election des Abbés qu'au cas que les constitutions de l'Ordre n'en prescrivent point de particuliere tit. 3. §. 3.

N. 21. Le Roi nomme à la premiere ministerie des Maturins, quoiqu'elle n'ait point de manse séparée.

N. 25. Si le Roi ne nomme pas aux Abbayes des filles de l'Ordre de S. François, ce n'est pas, parceque les Supérieurs n'ont point de manse separée, autrement le Roi ne nommeroit à aucune Abbaye de filles, parceque les Abbesses n'ont point de manse separée; mais c'est qu'elles sont pauvres, & que le revenu provient principalement des quêtes. Ajoutez que pour pouvoir donner une Abbaye en commende, il suffit que l'Abbé ait l'administration des revenus, sans autre obligation que celle d'entretenir les Religieux, les lieux Reguliers, les Eglises, faire acquiter le service, exercer l'hospitalité & faire les autres aumônes nécessaires; en effet il seroit aisé de justifier que la séparation des manses est posterieure aux commendes de plusieures Abbayes: on en a des preuves dans les arrets du Parlement de Paris, qui ont ordonné le partage des biens des monasteres entre l'Abbé ou le Prieur d'une part, & les Religieux de l'autre; voyez Neron p. 488. & mes institutions si souvent citées p. 691.

CHAPITRE II.

De l'ordre & de l'âge requis dans les Supérieurs Reguliers.

N. 1. EN rapportant le decret du Concile de Trente qui requiert pour les Abbayes des filles 40. ans accomplis, & 8. ans de profession, si ce n'est qu'il ne s'en trouve pas dans le monastere qui ayent ces deux qualités, auquel cas il se contente de l'âge de 30. ans & de 5. ans de profession; Van-Espen auroit dû remarquer que ce decret n'est pas reçu en France, mais que comme dans le Royaume on comprend les Abbesses sous le nom des Abbés, on y étend aux Abbesses ce que le concordat ordonne touchant l'âge des Abbés.

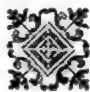
On y requiert 10. ans de profession ou 6. ans d'offices Claustraux art. 4. de l'Edit de 1606.

TITRE XXXII.

CHAPITRE V.

Du but & de la forme de la visite & de la reforme.

N. 7. LE Cardinal d'Estrées a été Visiteur Apostolique de l'Abbaye de S. Claude: pour pouvoir exercer une semblable commission, il faut être François, avoir des lettres patentes enregistrées au Parlement dans le ressort, du quel sont les lieux soumis à la visite, & que les lieux soient immediats au S. Siége.

SECONDE

SECONDE PARTIE.
DES CHOSES.

SECTION I.
DES SACREMENS.

TITRE PREMIER.
DES SACREMENS EN GENERAL.

CHAPITRE PREMIER.

De l'Essence, Nombre & Division des Sacremens.

N. 16. L'A forme conditionelle du Baptême a pris naissance dans les Etats des Rois de France; car les statuts de Boniface, Archevêque de Mayence en font mention; on la voit ensuite dans les Capitulaires des Rois de France, ainsi Van-Espen n'auroit pas dû dire qu'elle s'est établie après que la décision d'Alex. III. sur ce sujet a été inserée dans la Collection de Greg. IX.

N. 18. L'Eglise de France n'a jamais approuvé la reitération du Baptême conferée par les Calvinistes.

TITRE II.

Du Baptême.

CHAPITRE II & III.

Du Ministre.

L'Art. 8. de l'Edit du mois d'Octobre 1685. ordonne aux peres & meres de la Religion prétendue reformée, d'envoyer leurs enfans à la Paroisse, pour y être baptisés par les Curés, sous peine de 500. liv. d'amende, ou de plus grande, s'il y écheoit; il veut qu'ensuite les enfans soient élevés dans la Religion Apostolique Romaine.

CHAPITRE V.

Des Parrains & des Sages-Femmes.

L'Art. 9. du Réglement pour les Reguliers leur défend d'être Parrains. Voyez au sujet des Sages-Femmes mes institutions si souvent citées, *part.* 1. *tit.* 61. *p.* 312. on y marque l'usage de France au sujet de l'autre fonction des Sages-Femmes, qui est de visiter les Femmes en cas de procès concernant l'impuissance.

TITRE QUATRIEME.

De l'Eucharistie.

CHAPITRE III.

De la Communion Pascale.

LEs loix qui ordonnent de la faire dans la Paroisse; n'exceptent aucun Paroissien.

N. 9. Il y a des Arrêts, qui ont déclaré que les domestiques des Religieuses sont obligés à faire leur devoir Pascal dans la Paroisse; voyez l'arrêt du Parlement de Paris du 5. Mai 1689. il sert de régle à ces domestiques; il falloit joindre les Pensionnaires des Colleges & des Communautés, soit séculieres, soit regulieres, excepté les Pensionnaires des Religieuses qu'on en exempte en faveur de la clôture; on a les preuves de ce droit Curial, dans la seconde partie des proced. des Official. p. 56. & 431. V. l'art. 5. du Reglement du Clergé, 1625. 35. 45. 55.

CHAPITRE IV.

De la Communion des Infirmes.

N. 8. IL auroit dû remarquer que le droit Curial d'administrer le S. Viatique, s'étend aux domestiques des Religieux & des Religieuses, aux Pensionnaires des Colleges, & Communautés tant Regulieres que Seculieres; les preuves en sont ramassées dans les proced. civil. des Officialités p. 56. jusqu'à 74. ajoutez l'art. 36. du reglement du Clergé au sujet des Reguliers, 1625. 35. 45. 55.

TITRE VII.

Des Indulgences.

EN France les brefs d'Indulgences ne peuvent être exécutés sans les formalités suivantes: 1mò il faut qu'ils soient enregistrés, 2dò qu'ils soient certifiés véritables

ritables & duement expediés par deux banquiers expéditionaires, 3tiò que l'Official en ait permis la publication. Voyez les proced. civiles des Officialités 1. art. 2. p. 327. 328. V. aussi l'art. 8. tit. 15. de l'Ord. de 1667. en païs d'annexe, comme la Provence & la Franche Comté, on ne peut exécuter les brefs d'Indulgence sans lettres d'annexe; & là où l'annexe ne s'accorde qu'en conséquence des lettres-patentes du Roi, elles sont encore nécessaires pour l'exécution de ces brefs: l'Official de Paris cassa un mandement du Trésorier du Bois de Vincene, en 1701. pour la publication du Jubilé de l'année sainte. Il y a une déclaration de 1711. qui ordonne à tous les Prélats ayant jurisdiction quasi Episcopale, de faire publier & exécuter les mandemens des Evêques au sujet des Jubilés, avec défenses d'en faire de particuliers différens de ceux de l'Evêque; l'art. 10. du Reglement pour les Réguliers défend aux Réguliers, comme aux Clercs séculiers de publier aucune indulgence sans la permission de l'Ordinaire par écrit.

En traitant des questions qui concernent la satisfaction, il y a des Thélogiens qui décident 1mò qu'un Curé qui croit qu'il n'y a point d'ames abandonnées dans le purgatoire, ne doit pas laisser de publier les Indulgences accordées pour ces termes, en avertissant que par ames abandonnées on entend ici celles, qui n'ont ni parent ni ami, qui prie ou fasse prier pour elles, & non des ames, qui soient sans secours de la part de Dieu & de l'Eglise, dont il n'y en a aucune.

2dò. Que l'Evêque peut changer ce qui est prescrit par le bref d'Indulgence, quand les justes causes le demandent.

3tiò. Qu'on ne peut dire sans erreur que l'Indulgence pleniere a l'effet du Baptême par rapport à la remission de la peine.

CHAPITRE II.

De l'usage moderé des Indulgences.

ON a des preuves de la modération des Evêques de France dans la concession des Indulgences; voyez Bochel decret. de l'Eglise Gallic. liv. 3. tit. 1. c. 38. c. 65. 79. 86. au sujet de ceux qui accompagnent le S. Sacrement, lorsqu'on le porte aux malades, car les uns ne donnent que 10. jours d'Indulgence, si c'est pendant le jour, & 20. jours si c'est pendant la nuit, les autres en donnent 20. sans distinction, les autres 40.

Il y a dans le même ouvrage; lib. 2. tit. 19. d'autres preuves sur le sujet des Evêques & des Docteurs François zelés pour l'usage moderé des Indulgences.

TITRE IX.

Du Sacrement de l'Ordre.

CHAPITRE II.

N. 24. C'Est un abus d'admettre pour titre clerical un Bénéfice insuffisant pour l'honnête entretien.

N. 35. Van-Espen auroit dû remarquer que les rescrits, dont il parle dans ce numero ne sont pas reçus en France.

N. 36. Voyez les articles 15. & 16. du Reglement pour les Reguliers 1625. 35. 45. 55.

CHAPITRE III.

N. 9. L'Evêque d'Autun donne des dimissoires dans l'année de la vacance de l'Archevêché de Lyon, dont il a l'administration, & l'Archevêque de Lyon en fait de même dans l'Evêché d'Autun, qu'il administre pendant la vacance.

N. 20. Le chap. 11. du Concile de Trente cité par Van-Espen ne parle pas des dimissoires, mais des rescrits de Rome pour se faire ordonner sans dimissoire par tel Evêque qu'on voudra choisir; on l'infere du chap. 10. de la même session & du chap. 10. de la session 23. où le Concile donne le nom de dimissoire aux lettres, que l'Ordinaire donne pour recevoir les ordres de quelques autres, & dans le ch. 11. cité, les lettres, dont il parle, sont appellées *facultates de promovendo à quocumque.*

CHAPITRE VI.

N. 16. DAns une des consultations touchant le Sacrement de l'Ordre, je montre que le Bénéfice, qui ne donne pas dequoi vivre, ne doit être titre clerical, & qu'encore qu'il donne dequoi vivre, il ne donne pas droit de demander les ordres.

N. 28. On a de la peine à croire, qu'on forçât un pere à donner un titre patrimonial à son fils; la raison de Van-Espen ne satisfait pas, car les filles ne peuvent se marier sans dot, aulieu qu'un Clerc peut être promu aux ordres sans titre patrimonial, puisque le titre patrimonial n'est que subsidiaire au titre de Bénéficier, & que l'Evêque peut ordonner à titre de Seminaire, ou à la charge de nourrir le promu en cas de besoin.

N. 40. Il semble que si les Créanciers ont sçu, ou ont pu sçavoir la publication du titre patrimonial, le Juge doit conserver au Clerc l'usufruit du titre, & assurer le fond aux Créanciers, on l'approuve dans une consultation que j'ai fait imprimer en parlant du Sacrement de l'Ordre.

N. 45. Il n'y a pas des preuves convaincantes que ceux, qui se font ordonner sous des faux titres, soient suspens par le seul fait, s'ils ne joignent à la fausseté la simonie ou la confidence; c'est le résultat de deux consultations, l'on trouvera dans ce que j'ai dit du Sacrement de l'Ordre.

TITRE X.

De l'Irrégularité & de ses especes.

CHAPITRE I.

De l'Irrégularité en général.

VAn-Espen auroit dû remarquer qu'encore que l'Irrégularité soit appellée un empêchement Canonique; il y a plusieurs cas, qui sont de droit naturel ou divin, ou de l'un ou de l'autre tous ensemble, & que ces cas sont indispensables; tels sont, 1mò le défaut d'usage de raison, 2dò. L'incapacité d'acquerir la science nécessaire, 3tiò le défaut de corps qui exposeroit le Corps & le Sang de Jesus-Christ à la profanation par la chute & par l'effusion, 4tò le défaut actuel de bonnes mœurs, 5tò le défaut de Baptême, 6tò le défaut de sexe.

N. 3. Ce sommaire est défectueux, car la bigamie, l'infamie ou défaut de bonne réputation, le défaut de douceur, & celui de prudence ont été des irrégularités dès les premiers siecles, puisque S. Paul en fait mention dans ses Lettres à Thimotée & à Tite.

N. 16. L'Irrégularité du défaut d'âge cesse dès qu'on a atteint l'âge requis, celle du défaut de naissance cesse par le mariage subsequent, par l'entrée en Religion, l'irrégularité du défaut de science ou de prudence ou d'usage de raison finit avec ses défauts.

CHAPITRE

CHAPITRE II.

De la Bigamie.

N. 19. IL y a grande apparence qu'au Palais on n'avoit point d'égard à l'Irrégularité provenant du mariage contracté avec une veuve, ou avec une seconde femme.

N. 22. Le cas cité par Van-Espen pour prouver que l'Irrégularité de la Bigamie n'avoit pas lieu dans les Ordres Mineurs, prouve le contraire, car le Concile de Tolède y dispense de cet empêchement pour le Soudiaconat; lorsque la nécessité de l'Eglise demandera qu'un Bigame y soit promu.

N. 27. J'ai prouvé le contraire dans une consultation sur le Sacrement de l'Ordre.

CHAP. III.

Du défaut de Naissance.

N. 31. VAn-Espen auroit dû remarquer que la dispense émanée de la Pénitencerie en faveur d'un bâtard pour une Prélature reguliere ne serviroit de rien pour le for extérieur.

CHAPITRE IV.

Du défaut de Douceur.

VAn-Espen auroit dû observer qu'en France il n'y a que les Juges & les gens du Roy, qui contractent cette Irrégularité par l'exercice de la Justice.

CHAPITRE V.

Du défaut de Corps.

DE toutes les Irrégularités il n'en est point, dont la dispense convienne mieux à l'Evêque que celle du défaut de Corps, puisque c'est lui qui doit juger, si elle est nécessaire; d'où vient que lorsqu'on la demande au Pape, il est obligé de la renvoyer à l'Evêque *ch.* 2. & 4.

CHAPITRE VI.

De l'Irrégularité qui vient du Crime.

VAn-Espen auroit dû remarquer ici, qu'il y a de ces Irrégularités, qui font vacquer le Bénéfice par le seul fait, & d'autres qui ne le font vacquer qu'après la sentence du Juge, il devoit en alleguer des exemples.

N. 17. J'ai prouvé dans les régles sur les Irrégularités, que le Concile de Trente rendant à l'Evêque le pouvoir de dispenser de l'Irrégularité du crime, lorsqu'il est occulte, il entend celui qui n'est pas prouvé en Justice; comme ce retablissement est favorable, il faut l'étendre, & non le restraindre; on le restraint notablement, lorsqu'on le borne au cas du crime, qui ne peut être prouvé en Justice.

N. 20. J'ai montré dans le même traité que par crime porté au for contentieux, il faut entendre celui qui y a été prouvé, parceque la restriction ajoutée au pouvoir que le Concile rend à l'ordinaire, est odieuse; en matieres odieuses, il faut prendre les termes avec leurs effets, c'est-à-dire, selon qu'ils signifient les choses faites; d'où vient que la Censure & l'Irrégularité portées contre certains crimes n'ont lieu, que quand ils sont consommés.

La Simonie ne rend pas irrégulier si, ce n'est pour le Bénéfice qu'elle procure.

N. 25. L'Evêque n'est pas obligé en France de rendre raison du refus des ordres; il s'agit d'un Sacrement, dont la collation doit être abandonnée à sa conscience.

CHAP. VII.

De l'Irrégularité de l'Homicide.

N. 15. & 16. CE qu'il dit, que la chasse n'est pas défendue aux Clercs, à cause du danger d'homicide ou de mutilation sur eux-mêmes, ou sur d'autres, doit être restraint à la chasse, qui se fait sans armes, car celle qui se fait avec des armes expose trop à ce danger pour ne pas obliger l'Eglise à la défendre, afin d'éviter que ses Ministres ne deviennent irréguliers, raison qui n'a pas lieu dans les Laïcs, qui ne sont pas tenus à être prêts à faire les fonctions Clericales.

TITRE II.

Des Séminaires des Clercs.

CHAPITRE III.

De la dotation & fondation des Séminaires.

N. 9. 10. LE Jugement des oppositions de l'union des Bénéfices aux Séminaires, appartient au Magistrat.

CHAPITRE IV.

N. 1. ON en a en France un exemple tout recent, qui confirme ce que l'Auteur dit de la nécessité de l'autorisation du Prince pour l'érection des Colleges, c'est dans les actes concernant l'établissement du College Mazarin rapporté *tome* 2. *des Regales p.* 521. le Roy l'a autorisé par ses lettres-patentes du mois de Juin 1665.

TITRE XII.

Des Fiançailles & du Mariage.

CHAP. II.

Du lien des Fiançailles & de leurs dissolutions.

N. 789. A Ce que Van-Espen dit du droit François, il faut ajouter que dans les Provinces, où l'on ne bénit pas les Fiançailles comme la Provence, le Languedoc, le Dauphiné, & d'autres qui suivent le Rituel Romain, il n'est pas nécessaire de faire intervenir le Juge d'Eglise pour résoudre les Fiançailles; comme la seule volonté des parties en a formé le lien, elle suffit pour le rompre, Van-Espen devoit encore ajouter que les Fiançailles ne durent qu'un an; que lorsqu'une partie entre en Religion, ou lorsqu'elle se marie, le lien des Fiançailles est entiérement rompu, si son engagement dure plus d'un an; il en seroit de même si elle étoit tombée dans l'hérésie, & si elle y perseveroit plus d'une année; il y a quelques Diocéses où, quoiqu'on suive le Rituel Romain, on bénit pourtant les Fiançailles; tel est celui de Bourdeaux; voyez le Rituel de ce Diocése 1707. *p.* 210. 211. 212. 213. 214.

CHAPITRE III.

De la Publication des Bans.

LEs Curés du Diocése de Paris sont tenus d'avoir un Regître des Mémoires, qu'on leur donne pour publier les Bans: ces mémoires doivent être signés de ceux

ceux qui les apportent *proced. civil. des Official. part.* 1. *ch.* 2. *p.* 244.

N. 15. Il auroit dû excepter les Mariages des mineurs contractés sans le consentement de leurs pere & mere, de ce qu'il dit que le défaut de publication n'annulle pas le mariage, car les Jurisconsultes François prétendent qu'en ce cas le mariage est nul; la déclaration du 16. Février 1692. fait contester ce sentiment.

Il auroit dû parler de reïtération des Publications, lorsqu'entre celles qui ont été faites & la célébration, il y a eu un tems considérable, dans lequel les parties auroient pû contracter quelques empêchemens; cette publication est ordonnée par un grand nombre de Statuts Synodaux; j'en ai ramassé les extraits dans une consultation faite sur ce sujet, imprimée avec les autres, qui concernent le Mariage.

N. 18. Ce n'est pas non plus l'usage en France, de faire la publication du mariage après la célébration.

N. 22. On souffre la dispense de trois bans pour les mariages de conscience, 1mò lorsque les personnes passent pour mariées, & qu'elles ne le sont pas, 2dò lorsqu'un homme de condition épouse une femme débauchée, 3tiò lorsque des personnes de grande naissance se marient avec d'autres de basse condition, *In remedium*, *&c.* 4tò lorsqu'il s'agit de réhabilitation de mariage pour un empêchement occulte.

On souffre encore cette sorte de dispense, lorsqu'il y a une véritable impuissance de faire aucune publication, comme si un Officier de guerre le Lundi reçoit ordre de partir le Mecredi ou le Jeudi, ou si un Commerçant finit un traité de mariage la surveille de son départ, qu'il ne peut aucunement différer.

Il ne faut recevoir aucun mémoire pour la publication des bans, si les qualités, les âges & la profession des parties n'y sont énoncés: il en faut faire mention dans la publication & dans le certificat des publications. *Arrêt du Conseil d'Etat du* 16. *Décembre* 1698. Il faut tenir Regitre des empêchemens & des oppositions faites aux mariages. *Arrêts du Parlement de Paris du* 18. *Juin.* 1691.

Chap. IV.

Du Mariage & du consentement qu'il requiert.

N. 4. Ce que Van-Espen dit contre les mariages par procureur, doit être restraint aux cas où ils ne sont pas justifiés par le bien public, qui en revient: ainsi il faut en excepter les mariages des Princes avec des Princesses étrangeres.

N. 19. 20. &c. J'ai montré dans une Consultation faite à dessein, que l'empêchement du rapt de séduction est différent de l'empêchement du défaut de consentement des parens.

Chap. V.

Devant qui le mariage se doit contracter.

N. 3. & 4. L'Ordonnance de Blois art. 40. & l'Edit du mois de Mars 1697. exigent quatre témoins: les Rituels de France postérieurs à cet Edit, y sont conformes, les Statuts Synodaux prescrivent le même nombre; l'art. cité de l'Ordonnance de Blois, veut que les témoins soient des personnes dignes de foi, ce qui renferme toutes les qualités, qu'on y pouvoit requerir en détail: l'Edit ajoute que les témoins doivent être domiciliés, ce qui les rend encore plus dignes de foi, comme plus instruits ou plus capables de l'être des faits, qu'ils attestent.

N. 12. 13. & 14. A l'égard des errans & des vagabonds qui épousent une fille du lieu, où ils se marient, il est sans difficulté que leur mariage est bon de la part du Curé: les précautions qu'on prend des les renvoyer à l'Evêque ne tendent qu'à découvrir, s'ils sont déja mariés, ou s'ils ont quelques autres empêchemens, il n'y a point en France de Curé particulier pour ces personnes.

N. 39. Le décret de la Congrégation qui fait entendre qu'avec la permission, les Missionnaires pourront marier les Catholiques avec les Hèrétiques, seroit rejetté en France, non seulement parceque cette Congrégation n'y a aucune autorité; mais encore plus, parceque la France annulle ces mariages: il y a dans la premiere partie des proced. cimin. des Officialités une Sentence qui déclare un Prêtre suspens pour avoir marié un héretique avec une Catholique, *p.* 355.

N. 16. En France il n'y a point de Vicaire Apostolique, qui approuve les Aumôniers des Troupes, mais ils sont approuvés des Ordinaires des lieux, d'où elles partent; j'en ai une preuve certaine pour les Aumôniers des Vaisseaux. dans une copie de l'approbation donnée à un de ces Aumôniers par M. de Chalucet Evêque de Toulon, & dans le témoignage de l'Aumônier qui me l'a communiquée, lequel m'a assuré que tel est l'usage ordinaire.

Chap. VI.

Des rits de la célébration du Mariage.

N. 19. 20. En parlant des régles, il faut remarquer que l'Ordonnance de 1667. *tit.* 20. ordonne d'avoir des regitres de Mariage, que dans l'acte il faut faire mention des noms, surnoms, qualités & demeures des contractans, s'ils sont enfans de famille: elle veut encore que les quatre témoins, qui doivent assister au Mariage, déclarent sur le Regitre s'ils sont parens, & en quel degré; il faut ajouter que par l'Edit du mois de Mars 1697. les quatre témoins qui doivent certifier le Curé du domicile des parties, signeront l'acte du Mariage; & par l'Edit du 16. Février 1692. il faut énoncer dans l'acte la publication, ou la dispense des Bans, s'il y en a eu, les dispenses de mariage, l'insinuation des unes & des autres; que suivant les Rituels, lorsque l'Evêque commet la célébration du mariage, il faut faire mention de la commission dans l'acte de mariage & s'y attacher; que si le Curé y est présent, il mettra le mariage sur le Regître; que s'il n'est pas présent, le Curé qui aura été commis, écrira au Curé des contractans, qu'un tel jour il a marié tel & tel, afin que celui-ci en fasse mention sur son Régître, & que pour plus grande précaution le Curé des contractans, dès qu'il aura connoissance de la commission, en fera mention par forme de mémoire sur les Régîrres.

Enfin on doit observer que le Roy Louis XV. a supprimé les Offices des Greffiers conservateurs des Régîtres de mariage créés par Louis XIV.

Chap. VI.

De l'empêchement de Consanguinité & d'affinité.

Dans les Parlemens on ne sépare pas les personnes mariées dans un degré défendu, dont la dispense s'obtient aisément, lorsque le mariage a été fait de bonne foi, du moins du côté d'une des parties, & lorsqu'il y a des enfans, mais on les oblige à se faire dispenser. On infere de l'art. 11. du tit. 22. de l'Ordonnance de 1667. que même hors la matiere du mariage, la France compte les degrés suivant la maniere prescrite par les Canons; car excluant les parens & alliés de la déposition, jusqu'au quatriéme degré, elle met dans ce dégré les enfans des cousins issus de Germain.

CHAPITRE II.

De l'Enlevement du Rapt.

N. 13. 14. LE rapt de séduction, selon qu'il est un empêchement diriment en France, est toujours accompagné de l'empêchement du défaut de consentement des parens tuteurs ou curateurs, & souvent de celui du défaut de présence du propre Curé.

Il y a plusieurs exemples des faits que j'avance dans le ch. 4. de la premiere partie des procedures civiles des Officialités, lorsque les parens se pourvoient contre de tels mariages en crime de rapt; la connoissance en appartient au Juge Laïc *art.* 25. *de l'Edit de Melun*, au lieu que s'ils entreprennent de le faire casser comme ayant été célébré par d'autres que par le propre Curé, c'est à l'Official à en connoitre. Les exemples rapportés dans l'endroit cité des procedures civiles, sont de ce dernier genre: le mariage y a été regardé sous cette circonstance, & c'est pour cette raison qu'on s'est addressé à l'Official.

CHAPITRE III.

Des Empêchemens dirimans dont Van-Espen n'a pas parlé, & qui sont fréquens en France.

CEs empêchemens sont la Bigamie & l'impuissance: on en traite au long dans les procedures civiles des Officialités *part.* 1. *chap.* 5. en parlant de la Bigamie, on observe que les procès au sujet de cet empêchement sont aussi fréquens que ceux qui concernent les mariages clandestins; qu'il y a deux moyens pour se pourvoir contre cette sorte de mariage, la voye d'accusation, & la voye de cassation; la premiere tend à la punition, laquelle appartient au Magistrat, & la seconde au recouvrement de la liberté de se marier à un autre, ce qui est du droit de l'Official, qui a droit de connoitre *de fœdere*: Il faut toujours mettre en cause le premier mari & la premiere femme pour s'assurer, si le second mariage est véritablement nul, car il se pourroit que le premier fût nul, & qu'il eût été déclaré nul, ou qu'il pût être déclaré tel, & dans tous ces cas le second mariage seroit valide, & il faudroit le confirmer.

On observe encore qu'il est de la prudence des Curés de ne remarier personne sur de simples certificats de mort du mari ou de la femme sans Ordonnance de l'Official, laquelle les mettre hors de danger d'être recherchés, supposé que dans la suite le certificat fût jugé faux ou insuffisant.

A l'égard de l'Official, il ne doit, rendre de telles Ordonnances, que quand la preuve de la mort est complette, comme lorsqu'elle est attestée par plusieurs témoins dignes de foi, ou par Extrait-Mortuaire, ou par d'autres certificats authentiques. Enfin on observe que quand le premier mari ou la premiere femme est dans un autre Diocése, il faut commencer par introduire la cause devant l'Official du lieu où est le Bigame en le faisant assigner à son Tribunal, & par le premier Jugement l'Official doit ordonner que le premier mari ou la premiere femme soient mis en cause, autrement l'assignation qui leur seroit donnée, souffriroit quelque difficulté, parceque l'Official ne seroit pas saisi de l'affaire qui lui donne jurisdiction sur des personnes étrangeres comme parties intéressées.

La Bigamie a été autrefois un crime capital, aujourd'hui elle n'est punie que de la peine d'infamie. Fevret l. 5. ch. 3. n. 13.

A l'égard de l'empêchement de l'impuissance, on peut voir dans mes institutions si souvent citées, *part.* 2. *tit.* 168. *p.* 831. les premiers principes généraux suivis en France sur ce sujet, & la procédure qu'on y observe dans l'endroit cité *des procedures civiles des Officialités*. Et dans Fevret lib. 5. ch. 4. avec quelques autres principes remarquables sur la même matiere.

Sçavoir, 1mò que de quelque part que vienne l'impuissance. fût-elle purement accidentelle, elle dissout le mariage si elle est perpétuelle, irréparable & antérieure au Mariage. 2dò Les Eunuques ne peuvent se marier, & il en est de même de ceux, dont l'impuissance absolue est juridiquement prouvée & reconnue. 3tiò On tient pour impuissant celui qui, quoique bien conformé, ne peut donner des preuves d'érection. 4tò Il n'y a point de tems déterminé, après lequel la femme ne puisse accuser son mari d'impuissance. 5tò La Confession du mari ne suffit jamais pour prouver son impuissance, mais il faut outre cela que ce qu'il confesse, paroisse par la vérité. 6tò Si dans la visite de l'homme on découvre qu'il est certainement impuissant, l'Official ne peut ordonner la visite de la femme; celle-ci n'est que subsidiaire, & ne prouve jamais la puissance de l'homme, parceque les marques de Virginité se perdent de plusieurs autres manieres que par la conjonction conjugale. 7mò Lorsqu'après que la visite de l'homme a été ordonnée, s'il ne comparoît pas au jour assigné, l'Official peut & doit permettre de le faire comparoître avec imploration du bras séculier: ce cas est excepté de la régle que le défendeur ne comparoissant pas, ses faits sont tenus pour confessés & averés; il s'agit du bien public de la Religion & de l'Etat, & pour cela il faut des preuves convaincantes au nombre desquelles on ne peut mettre la confession présumée de l'accusé, car il pourroit être d'accord avec la partie, pour la cassation d'un mariage valide. 8vò La procédure seroit irréguliere, si l'interrogatoire ne précédoit la visite de l'homme, & si la visite de la femme étoit ordonnée avant celle de l'homme. 9nò Lorsque les Experts commis pour la premiere visite, ne sont pas d'accord, on nomme un tiers qui procéde à une nouvelle visite avec les autres.

10mò. La femme n'est pas recevable à accuser son mari d'impuissance, lorsqu'elle en a eu un enfant, avant sa plainte, quoique cet enfant ait été baptisé sous le nom d'un autre, & que le mari se reconnoisse impuissant.

11mò. La preuve par le congrès est généralement abolie depuis long-tems, & la preuve par l'érection en présence des Experts, subsiste encore; on est obligé de la souffrir par défaut d'autre moyen pour connoitre le vice intérieur qui peut rendre impuissant celui qui est bien conformé.

Il y a des Chirurgiens qui prétendent que la bonne conformation des membres destinés à l'usage du mariage, est une marque de la bonne disposition intérieure, comme si on ne voyoit jamais des personnes, qui ont de beaux yeux, avoir une mauvaise vûe par le défaut des organes intérieurs.

TITRE XIV.

Des Dispenses de Mariage

CHAPITRE IV.

Des Causes des Dispenses & de leur vérification.

J'Ai traité cette matiere dans la pratique & l'histoire des dispenses, conformément aux usages de France, & j'y ai observé avec soin les abus, qui s'y sont glissés. A l'égard des dispenses du Vœu simple de chasteté, j'en ai parlé dans mes observations sur la pratique de la pénitence: il suffira de remarquer que sur l'un & sur l'autre Chef, il y a peu de différence entre la France & les autres pays; ce qui consiste principalement en ce que la France rejette les dispenses sans cause, & n'admet point d'autres causes que celles qui sont approuvées par les Canons qu'elle reçoit. Voyez les art. 41. 42. des libertés. Les dispenses insolites n'y sont pas reçues sans Lettres-Patentes.

N. 10. S'il arrivoit qu'un jeune garçon exposé au danger d'incontinence par le vœu de chasteté & la chaleur de son tempérament s'étant marié avec dispense, perdit sa femme dans l'année de son Mariage ou peu de tems après, il semble que dans ces circonstances l'Evêque pourroit étendre la dispense à un second mariage, sans s'écarter de l'intention du Pape, qui a été de donner un reméde pour le tems qu'il seroit nécessaire, présumant que la premiere femme vivroit jusqu'à ce que le danger fût passé.

TITRE XV.

Du Divorce & des secondes Nôces.

CHAPITRE II.

Séparation de Lit & de Cohabitation.

LEs Officiaux de France connoissent de la séparation de Lit, à moins qu'elle ne soit jointe à la séparation d'habitation ou à celle des biens, ou à la punition de la partie coupable. La raison de la premiere exception est qu'en ce cas la partie qui a l'administration des biens doit donner à l'autre dequoi vivre, & c'est au Juge séculier d'assigner cette pension alimentaire: la Justice de la seconde exception n'est pas moins manifeste; car il est évident que le Juge séculier est le Juge des biens, puisqu'il exerce l'autorité du Prince, qui en régle la possession; il faut dire la même chose de la troisieme exception, parceque les personnes mariées, étant Laïques, ne sont justiciables que du Juge Laïc, par rapport à la punition.

Lorsque l'Official connoît de la séparation du Lit, il commence par s'assurer de la vérité des faits par l'interrogatoire des parties, & s'il en résulte qu'elles ne conviennent pas des faits, il ordonne des enquêtes respectives, lesquelles ayant été communiquées au Promoteur avec l'interrogatoire, il rend ses Conclusions, & sur ces conclusions l'Official ordonne ou la séparation, ou l'adhésion suivant la qualité des preuves.

La procedure qui se fait en matiere de séparation même devant le Juge séculier, est toujours civile pour l'honneur du mariage; des arrêts l'ont ainsi réglé. Voyez le chap. 4. de la premiere partie des procès civils des Officialités. Ce qui a été dit de la compétence du Juge laïc, a lieu pour quelque cause que la séparation soit demandée, sçavoir, adultere, hérésie, mauvais traitemens, &c.

N. 4. Les Tribunaux séculiers en font de même en France. Fevret, *l. 5. ch.* 4. *n.* 17. Loix Ecclésiastiques *part.* 3. *ch.* 5. *art.* 4. *maxime* 36. 37.

N. 9. Le Jugement de séparation ne porte point de défense de réunion.

N. 19. Il y a plusieurs Statuts Synodaux de France, qui défendent aux personnes mariées de se séparer d'habitation sans l'autorité du Juge; j'en ai ramassé les Extraits dans une Consultation faite sur ce sujet.

N. 23. En France on excepte les Jugemens rendus pour cause d'impuissance relative: on y tient que quand il y auroit des preuves postérieures que le mari n'est pas impuissant, ou qu'il est devenu puissant à l'égard de la femme, dont il a été separé, il ne seroit pas recevable à demander qu'elle revint avec lui. Févret, *lib.* 5. *ch.* 4. *n.* 13. L'auteur ne dit rien des peines portées par Justinien contre les femmes adulteres, lesquelles sont en usage en France. *maxim.*31. *des Loix Ecclésiastiques*, *art.* 4. *chap.* 5. *part.* 3.

CHAPITRE III.

Des secondes Nôces.

N. 10. 11. 12. 13. DAns les Provinces de France qui sont regies par le droit écrit, les femmes qui se remarient dans l'an de deuil perdent leurs avantages nuptiaux. *Inst. au Droit François. l.* 3. *ch.* 18. A l'égard du Pays coutumier il y a des cas où elles sont punies des mêmes peines, lorsqu'il y a lieu de croire qu'elles étoient grosses du premier mari dans le tems qu'elles se sont remariées, ou si par leur précipitation à se remarier, elles se sont exposés à faire cette injure au premier mari. *Loix Eccl. part.* 3. *ch.* 5. *art.* 1. *max.* 43.

SECTION SECONDE.

DES EGLISES ET DES FESTES.

TITRE PREMIER.

De la Construction, Consécration & réparation des Eglises.

CHAPITRE I.

De la fin pour laquelle les Eglises sont bâties, & de leurs ornemens.

VAn-Espen ne dit pas un mot du droit François à ce sujet, quoiqu'il y ait plusieurs Ordonnances & Arrêts qui le concernent, outre les Capitulaires des Rois, lib. 5. chap. 230. l. 6. ch. 205. l. 7. ch. 202. 203. 394. Les Ordonnances sont celles de Blois art. 39. qui défend de se promener dans les Eglises pendant le service divin sous peine de prison: art. 58. qui ordonne que les privileges, libertés & immunités des Eglises seront gardés sans qu'il soit besoin des Lettres de confirmation. 2dò L'Edit de 1606. art. 13. qui porte que les Eglises ne pourront être incommodées par les bâtimens d'un Temple de la Religion, qui sera voisin; art. 19. qui défend aux Laïcs d'occuper les places destinées aux Ecclesiastiques pendant le service divin. 3tiò L'Edit de la Jurisdiction de 1695. art. 45. qui renouvelle la disposition de l'article 19. que je viens de citer, & ordonne que les Laïcs qui feront des fonctions cléricales revêtus d'habits Ecclésiastiques seront preferables à tous autres Laïcs dans la jouissance des honneurs Ecclésiastiques; art. 32. qui défend de publier dans les Eglises les actes de Justice & autres semblables, concernant les affaires des particuliers; déclaration de 1698. qui étend cette défense aux actes qui regardent les affaires. Les Arrêts cités sont du Parlement de Paris & ont été rendus en exécution de l'art. 45. de l'Edit de la jurisdiction; l'un est de 1698. & maintient les Clercs dans la perception des honneurs Ecclésiastiques préférablement aux gentilshommes, pendant qu'ils aident

au service divin: L'autre est de 1699. & ordonne que les Laïcs aidant au service divin revêtus d'habits Ecclésiastiques jouissent de ces honneurs préférablement à tous autres Laïcs.

TITRE II.

De la Célébration des Fêtes.

CHAPITRE I.

De leur Institution & de leurs différentes espéces.

N. 19. L'Article de l'Edit de la jurisdiction suppose que l'institution & la suppression des Fêtes sont une affaire mixte qui appartient à l'une & à l'autre puissance spirituelle & temporelle; à celle-ci, à cause des œuvres serviles, dont il faut s'abstenir les jours de Fêtes; à la spirituelle, à cause des actions de piété par lesquelles il faut les sanctifier; car il porte que les Evêques ordonneront ce qu'ils trouveront à propos, soit pour l'établissement, soit pour la suppression des Fêtes, & que leurs Ordonnances seront présentées à sa Majesté pour être autorisées par ses Lettres-patentes; il énjoint au Magistrat de tenir la main à l'exécution de ces Ordonnances, sans en prendre connoissance, qu'en cas d'appel comme d'abus ou d'interêt de police.

L'Ord. cité suppose en plusieurs endroits, qu'il appartient au Roi & au Magistrat, & qu'il est de leur devoir d'employer leur autorité pour la sanctification des Fêtes: on y voit aussi quelle est l'autorité de l'Evêque sur ce sujet.

CHAP. II.

Pourquoi établit-on les Fêtes, & comment faut-il les sanctifier?

J'Ai ramassé ce que les Ordonnances Royaux ont prescrit là dessus dans la Conférence de l'Edit de la jurisdiction, avec les Ordonnances précédentes, art. 28. cela se reduit à n'y tenir, ni foires, ni marchés, ni faire aucune représentation de Théatre, ni danses publiques, ne donner ni à jouer, ni à boire, ni à manger pendant le service divin, & à la punition des contrevenans, laquelle est en certains cas corporelle, en d'autres de prison, en d'autres d'amende arbitraire. Les Ordonnances citées dans cet endroit sont celles d'Orleans art. 23. 24. 25. celle de Blois art. 38.

N. 17. Comme les Ordonnances citées défendent ce qui détourne du service divin les jours de Fêtes; elles font entendre qu'il y a obligation d'assister à Vêpres, parcequ'elles font partie de l'Office divin.

CHAPITRE IV.

Les Jugemens des procés & les marchés sont défendus les jours de Fêtes.

L'Article 69. de l'Ordonnance de Moulins défend la visitation des procès par petits Commissaires les Dimanches & les Fêtes, quoique les affaires de leur compétence soient bien pressées, & demandent célérité d'expédition; voyez l'art. précédent, qui les détaille.

Les Ordonnances d'Orleans & de Blois dans les art. cités ci-dessus ch. 2. défendent les marchés les Dimanches & Fêtes.

L'Ordonnance citée défend aux Avocats de consulter, aux Notaires d'instrumenter, s'il n'y a une raison absolue, & qu'ils ayent permission du Curé; elle ordonne la translation des foires & des marchés qu'on tient les jours de Fêtes au lendemain de ces jours, & s'autorise des Ord. Royaux, qui l'ont ainsi prescrit.

CHAPITRE V.

Des Spectacles, Danses, Cabarets défendus les jours de Fêtes.

L'Ordonnance d'Orleans & celle de Blois, art. ci-dessus cités défendent sous de grosses peines la profanation des Fêtes par ces sortes de divertissemens. L'Ord. de Poitiers aussi citée, en fait de même, & allégue des déclarations & arrêts qui défendent aux Cabaretiers de donner à boire, ou à manger après huit heures en Hyvers, & après neuf heures en Eté.

SECTION TROISIEME.

DES BENEFICES.

TITRE PREMIER.

Origine, Définition & Division des Bénéfices.

CHAPITRE I.

Origine & définition des Bénéfices.

LA définition rapportée par Van-Espen, num. 14. est défectueuse, non-seulement suivant le droit commun, mais encore selon les maximes de France; car dans l'un & dans l'autre droit, les Evêchés & autres dignités supérieures sont compris sous le nom de Bénéfice, en matiere favorable & par ces paroles de la définition *auctoritate Episcopi constitutum*, on exclud ces dignités du nom de Bénéfices, parcequ'elles ne sont pas établies par l'autorité de l'Evêque: pour perfectionner cette définition, il faudroit mettre l'Eglise au lieu de l'Evêque, encore ne seroit-elle pas juste, parcequ'il y a des Bénéfices, qui sont en un sens d'institution divine, tel est l'Evêché suivant les maximes de France, telles sont les Cures suivant la doctrine de la faculté de Théologie de Paris.

N. 19. Quoique le Bénéfice soit de sa nature perpétuel, il y a néanmoins des Cures, dont les pourvus sont revocables à la volonté des Supérieurs avec le consentement de l'ordinaire; telles sont celles qui sont possedées par les Chanoines Reguliers de la Congrégation de France, par les Prémontrés, par les Peres de l'Oratoire, de la mission de France & de la doctrine Chrétienne, &c. V. le tit. 36. de la 1. part. des instit. & le tit. 15. de la seconde part. V. encore les loix Ecclésiastiq. dans leur ordre, part. 2. ch. 18. max. 25. avec la preuve & les notes.

CHAPITRE II.

Des Dignités & Personats.

IL y a en France bien des dignités qui ne sont que de simples Personats, parcequ'elles sont des prééminences sans jurisdiction; tels sont 1mò les Archidiaconés dans tous les Diocéses, où ils n'ont pas droit de visite, & le nombre de ces Diocéses n'est pas petit. 2dò Telles sont les Pénitenceries par-tout où elles sont dignités, car elles ne donnent aucune jurisdiction dans le for extérieur, & c'est de celle-ci, dont il s'agit.

N. 13. Si le Grand-Vicariat n'est pas une véritable dignité, parcequ'il n'est pas perpétuel, les Abbayes, les Prieurés Conventuels, les Généralats d'Ordre, ne seront pas des dignités, lorsqu'ils ne sont que pour un tems: quoiqu'il en soit de la question, si le Grand-Vicariat est une véritable dignité, il est certain qu'il donne les droits des dignités, sçavoir, prééminence avec jurisdiction, & rend capable de délégation au S. Siége, de même que les Offices, ausquels on accorde aisément les ornemens Episcopaux, aussi bien que la bénédiction introduite à l'imitation de la consécration Episcopale, comme s'ils étoient perpétuels & des Dignités Bénéfices.

CHAPITRE III.

Des Bénéfices Reguliers & Seculiers.

N. 6. EN France il y a des cas où les Prieurés Conventuels ne peuvent devenir Prieurés simples par la prescription, parceque la Conventualité est imprescriptible, lorsque les Monasteres retiennent encore les conditions requises à la Conventualité. Telles sont entr'autres, 1mò qu'il y ait des lieux Reguliers subsistants pour loger 10. ou 12. Religieux; 2dò qu'il y ait assez de revenu pour les entretenir *déclaration du* 6. *Mai* 1680. enrégistrée au grand Conseil le 21. Juin 1680.

N. 18. IL ne paroît pas que suivant les Maximes de France, le droit de conférer des Cures Séculieres à des Religieux, soit reservé au Pape, parcequ'on y tient avec raison que l'Evêque peut faire dans son Diocése ce qui ne lui est pas défendue par les Canons reçus dans le Royaume, ou par l'usage légitimement prescrit; or il n'y a aucun Canon qui approprie au Pape le pouvoir de pouvoir les Religieux des Cures Seculieres: il seroit aussi très difficile de montrer que l'usage ait réservé ce droit au Pape: car il est rare que les Religieux soient pourvus de Cures séculieres, & lorsqu'ils en sont pourvus par le Pape, c'est parcequ'ils l'ont été ou par résignation en faveur, ou par impétration par mort; que si quelques Evêques semblent avoir renvoyé cette dispense au Pape, c'est parceque la provision du Bénéfice lui appartient; cependant pour en faciliter l'obtention au suppliant, il faut une attestation de l'ordinaire sur la juste cause de la dispense provenante de ce que le Bénéfice demande des qualités qu'on ne peut trouver dans des Prêtres séculiers: on en a un exemple dans l'instit. à la prat. p. 451. on y trouve une attestation donnée à un Jacobin par Jacques d'Angenes Evêque de Bayeux; elle apprend que l'Evêque informé qu'on ne pourvoit les Religieux mendians des Cures séculieres que sur le témoignage de l'ordinaire qui atteste que le bien de l'Eglise demande qu'ils en soient pourvus, déclare que la Paroisse de Turques habitée par un grand nombre de Religionnaires a besoin d'un habile prédicateur qui sçache la controverse, & que le Pere de Mathan Religieux de S. Dominique a ces deux qualités, qu'on ne trouve pas dans les Prêtres séculiers.

TITRE II.

De l'âge & autres qualités requises pour les Bénéfices.

CHAPITRE I.

Quel est l'âge requis pour les Bénéfices.

N. 11. 15. 16. SI la France suit la régle qui n'exige que dix ans pour les Canonicats des Collégiales, il est évident qu'elle ne reçoit pas le decret du Concile de Trente, qui exige au moins 14. ans pour les Bénéfices.

N. 24. Il y a des cas où le Pape ne peut dispenser de l'âge requis pour les Bénéfices même simples, tels sont ceux où il est requis par fondation laicale, *art.* 30. *des libert. de l'Egl. Gall.* il y en a d'autres que le Pape peut dispenser, tels sont ceux où l'âge est requis par le Statut d'un Chapitre ou par les Constitutions d'un Monastere soumis à l'Ordinaire, car celui-ci peut dispenser des statuts & des Constitutions; tels sont encore ceux où il ne s'agit que de Bénéfices simples, & où le défaut d'âge n'est pas considérable, on l'infere du ch. 1. *de filiis Presbyter. in* 6. car en fait de dispense, le défaut d'âge n'est pas de meilleure condition que le défaut de naissance légitime, dont l'Evêque peut dispenser pour les Bénéfices simples suivant le texte cité.

CHAP. II.

De l'Ordre annexé aux Bénéfices.

N. 8. L'Auteur des loix Ecclésiastiques de France, *part.* 2. *ch.* 2. *max.* 31. donne pour certain que si la fondation d'une Chapelle porte que le pourvu dira des Messes par lui-même, il faut qu'il soit Prêtre au tems de la Provision, mais il ne cite aucune autorité pour prouver la maxime, il a cru que la certitude en est si connue, qu'il n'étoit pas nécessaire de la prouver, quoiqu'il en soit de son intention dans l'omission de la preuve, son sentiment est fort probable; car l'Eglise a toujours favorisé les fondations, & c'est favoriser celle dont il s'agit que d'interpréter qu'elle exige la Prêtrise au tems de la provision; parceque par cette interprétation la fondation peut être acquittée par la personne choisie dés qu'elle a pris possession.

N. 16. Si la Chapelle oblige le pourvu à dire la Messe tous les jours à une certaine Eglise, elle oblige certainement à résider sur les lieux ou aux environs.

CHAP. IV.

De la science & autres qualités requises par les Bénéfices.

N. 13. AUx preuves alléguées par Van-Espen sur l'exclusion des étrangers des Bénéfices de France, ajoutez la déclaration du mois de Janvier 1681.

N. 14. Dans l'inventaire des Indults, on rapporte plusieurs Indults accordés aux Ducs de Savoye, par lesquels les Papes reconnoissent ne pouvoir & ne devoir donner des Bénéfices dans les Etats des autres Princes, à d'autres qu'à leurs sujets sans leur agrément, ils promettent aux Ducs de Savoye, de n'en conferer aucun dans leurs Etats qu'aux Regnicoles, sans leur consentement, *p.* 955. jusqu'à 988.

N. 18. En France si un Bénéfice affecté aux gradués étoit donné à un non gradué, & qu'aucun gradué n'impétrât le Bénéfice, il ne seroit pas permis à un non gradué de requerir que le Bénéfice fût déclaré vacant, mais il faudroit susciter un gradué qui impétrât le Bénéfice

néfice, ou le faire impétrer par le promoteur pour quelque gradué, supposé que l'Evêque ne put ou ne voulut le conférer, ou que le pourvu se fit graduer avant que le Bénéfice eût été impétré, ce qui suffiroit suivant Pastor *lib.* 3. *tit.* 30. *n.* 5. & suivant la jurisprudence du grand Conseil, *loix Ecclésiastiques*, *part.* 2. *ch.* 8. *au dessous de la max.* 19.

N. 22. 23. 24. Il y a en France plusieurs Eglises où il n'est pas permis d'avoir un Canonicat & une Dignité tout ensemble, telles sont certainement celles de Provence.

Celle de la Rochelle est encore de ce nombre par les Lettres-Patentes de son érection de 1664.

Il y en a d'autres où il est nécessaire d'être Chanoine ou honnoraire ou effectif pour être validement pourvu d'une dignité, telle est l'Eglise de N. Dame de Paris & un grand nombre d'autres.

Enfin il y en a où les Dignitaires ne sont jamais du Chapitre sans être actuellement Chanoines; telle est l'Eglise de Bourdeaux.

TITRE III.

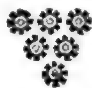
De la pluralité des Bénéfices

A Ce que dit Van-Espen *n.* 19. *du ch.* 3. que la coutume a introduit la licence impunie d'avoir un Bénéfice simple avec un autre suffisant pour son entretien, soit simple, soit non simple, ajoutez que l'abus s'étend encore plus loin, car il n'y a aucune peine contre ceux qui entassent des Bénéfices simples autant qu'ils peuvent en avoir.

N. 15. & 16. du ch. 4. L'Auteur auroit dû ajouter que si l'option ne se fait pas dans l'an & jour, le premier Bénéfice vacque *eo ipso*, & peut être impétré de l'Evêque & du Pape, *déclar. de* 1681. 7. *Janvier.*

N. 15, 16. 17. & 18. Si quelqu'un veut sçavoir de quelle maniere la possession des Bénéfices incompatibles s'est établie, qu'il lise les sçavantes notes de M. Rassicod sur le Concile de Trente *sess.* 7. *ch.* 2. 4. 5. il y prouve que plusieurs Chapitres, qu'il y nomme, avoient obtenu en différens tems des privileges qui permettoient de posséder des Canonicats avec des Cures, que ces privileges avoient été autorisés par des Arrêts, qu'ensuite ils furent limités à certains cas, sçavoir 1mò lorsqu'on obtenoit pour cela de l'Evêque des Lettres de non résidence, lesquelles étoient taxées; 2dò si les Cures étoient dans la Ville ou dans les Fauxbourgs; 3tiò pourvu que les Chanoines ne perçussent pas les fruits des Cures, où ils ne résideroient pas. Enfin ces limitations ont été abolies, & les privileges ont été déclarés abusifs.

N. 12. du ch. 5. Ce que nous venons de dire des Lettres de non résidence accordées par l'Evêque & autorisées par les Arrêts, donne à croire, que le Magistrat ne désaprouvoit la dispense que l'Evêque donnoit à une même personne de tenir deux Cures voisines, l'une de l'autre, que lorsqu'elles étoient trop pauvres pour entretenir chacune son Curé. On infére la même chose de l'usage de *bis cantando* souffert en France comme dans les autres païs, & que l'on justifie par les cas où on ne peut pourvoir autrement au besoin du peuple; ainsi le donne-t'on pour certain dans les loix Ecclésiastiques, *part.* 3. *ch.* 2. *max.* 8.

TITRE IV.

De la Provision ordinaire des Bénéfices.

CHAPITRE. I.

Qui sont ceux qui sont les Collateurs ordinaires, & principalement du Droit de l'Evêque.

L'Edit de 1682. au sujet de la Regale, apprend toutes les différentes manieres de pourvoir aux Bénéfices des Cathédrales, soit que l'Evêque le fasse conjointement avec le Chapitre, soit qu'il le fasse séparément: sçavoir, 1mò par tour de semaine, de mois ou d'autre tems; 2dò par tour de vacances, 3tiò par affectation des Prébendes d'un côté du Chœur à l'Evêque & de l'autre au Chapitre, 4tò par présentation du Chapitre à l'Evêque qui y a voix comme Chanoine, & qui confére ensuite comme Evêque sur la présentation, où il a eu part comme Chanoine. Cet Edit est rapporté dans l'inventaire des Indults, p. 391. dans les Commentaires sur les libert. t. 2. dans les proced. civ. part. 2. p. 602.

Si on joint le n. 6. & le n. 18. il semble que Van-Espen n'est pas ici d'accord avec lui-même, car si la Collation des Bénéfices est censée appartenir à l'Evêque, lorsqu'il n'est pas justifié qu'elle appartient à un autre; comment se peut-il faire que celle des prébendes des Collégiales appartienne de droit commun au Chapitre, puisque celui-ci a besoin de prouver qu'elle lui appartient si l'Evêque la lui conteste, & que ce qui appartient de droit commun n'a pas besoin d'être prouvé; par exemple, le Curé n'a pas besoin de prouver que les dimes de la Paroisse lui appartiennent, parcequ'elles sont à lui de droit commun.

CHAPITRE II.

De la Collation & de sa forme.

LA pratique de France touchant la forme des provisions de l'ordinaire, est parfaitement bien observée dans les *Loix Ecclésiastiques*, *part.* 2. *ch.* 17. *max.* 1. on y rapporte tout ce qui convient à chacune.

N. 14. & 15. Van-Espen auroit dû citer l'Edit du Contrôle, *art.* 23. & la déclaration de 1646. *art.* 9. au sujet des témoins, notaires requis dans les provisions, leurs qualités & leurs obligations.

N. 22. & 23. Si l'ordinaire pourvoit le même jour que le Pape ou le Légat, on presume avec raison qu'il a prevenu, parcequ'il est sur les lieux & plus à portée d'être instruit de la vacance.

CHAPITRE III.

De l'Election & sa forme.

LA pragmatique sanction est encore en vigueur en France pour les Elections dans les cas où elles subsistent, v. le tit. 2. L'auteur, *n.* 25. confond l'élection imparfaite & non solemnelle avec l'élection parfaite & solemnelle, lorsqu'il dit qu'en France on n'appelle pas les absens à l'élection, de peur que les Electeurs ne perdissent leur droit par le délai de l'élection; car 1mò il est constant qu'on y appelle les absens à l'élection solemnelle, on le voit par la pragmatique qui suppose que les Electeurs absens ont droit d'assister par Procureurs; ce qu'ils ne peuvent faire sans être appellés à l'élection: 2dò il y a dans l'institut. à la prat. deux actes d'élection concernant les Mathurins, l'un pour la Ministrerie de Paris, l'autre pour le Généralat, & l'un & l'autre fait mention des vocaux qui ont donné leur suffrage par Procureur, à raison de leur absence: 3tiò Pastor *lib.* 1. *tit.* 5. *n.* 4. 5. dit qu'on appelle ceux

qui

qui sont dans la Province : 4tò l'auteur des loix Ecclesiastiques *part.* 2. *ch.* 3. *max.* 4. dit que le droit de France est d'appeller les vocaux qui sont dans le Royaume. 5tò. Le retardement de l'élection ne peut nuire au droit des Electeurs, lorsqu'ils se sont assemblés pour indiquer les jours de l'élection, & ordonner que les absens soient appellés, car par-là l'affaire cesse d'être entiere; ainsi il n'y pas lieu à la prévention: 6tò les Procureurs-Généraux des Ordres ou Congrégations, qui sont à Rome pour les affaires de l'Ordre ou Congrégation sont reputés présens dans le Royaume, & par cette raison ils jouissent du Droit de Suffrage qu'ils donnent par Procureur.

N. 31. 32. Ce qu'il dit que pour être légitimement élu il suffit de droit commun d'avoir plus de voix qu'aucun des autres qui en ont eu aussi, ne s'accorde pas avec le *ch.* 57. ✠ *de elect.* suivi en France: le Pape Honorius III. y dit que l'élection est nulle, si l'élu n'a les voix de la plus grande partie des Capitulans; c'est sur ce texte que les Canonistes entendent le ch. 42. ✠ *de Elect.* où le Conc. 4. de Latran dit qu'il faut tenir pour canoniquement élu celui à qui la plus grande & la plus saine partie ont donné leur voix. Gonzales sur ce ch. en cite plusieurs autres qui sont de cet avis, il en est de même de Canisius dans sa somme, p. 53. §. porrò.

TITRE V.

Du Concours pour les Cures.

IL n'y a rien de particulier dans le droit François qui concerne le concours, il n'est pas en usage en France, excepté le païs Messin & les Provinces de Bugei, de Valromei, de Gex & la Franche-Comté.

CHAPITRE II.

N. 12. EN France il faut être gradué pour être Curé en une Ville murée.

N. 14. 15. 16. Les Bénéfices vacans par résignation en faveur, ou par permutation ne sont sujets à aucune expectative.

N. 21. Jusqu'à la fin l'usage qui excepte du concours, les Cures de patronage laïcal est conforme à ce qu'on tient en France, que ce patronage ne doit être assujetti à aucune servitude qui diminue le droit du Patron.

CHAPITRE IV.

N. 18. EN France ceux à qui l'Evêque confere des Bénéfices qui vacquent au mois du Pape pendant la vacance du Saint Siége, ne sont pas obligés de prendre de nouvelles provisions à Rome, il en est de même de ceux à qui il confere les Cures qui ont vacqué *in Curiâ*, par la mort du pourvu à Rome, & que le Pape n'a pas conféré avant sa mort, & celles qui y vacquent avant que le S. Siége soit rempli.

CHAPITRE V.

C'Etoit le lieu de parler de l'usage de France touchant les desservans soit à roison du déport, soit à raison de l'interdiction des Curés, soit à raison de leur longue absence, soit à raisoin de la sequestration de leur Bénéfice ordonnée en cas de procès, où il ne paroît pas lequel des contendans a le droit le plus apparent. Dans tous ces cas, c'est à l'Evêque à nommer des desservans ausquels il assigne 300. liv. pour la subsistance dans les lieux où cela suffit pour leur entretien; Déclaration du 20. Janvier 1686. & ailleurs selon la qualité & l'étendue de la Paroisse & à proportion des revenus du Bénéfice. *déclar. de* 1710. il y a des Diocèses où les Evêques souffrent que les Archidiacres, qui jouissont du droit de déport commettent les desservans, & les approuvent, tel est le Diocése de Paris.

TITRE VI.

Des Mandats & des Réserves Apostoliques.

IL est certain qu'il y a plus d'un siécle que le Pape ne donne plus de Mandats Apostoliques en France, du moins à l'égard des particuliers: on pourroit dire que l'indult de Clement IX. en faveur du Parlement de Paris paroît être un mandat Apostolique, mais ils n'est qu'un ampliation d'un mandat donné à un Corps, ou plutôt au Roi pour le Corps. Il y a plus long-tems que les réserves sont abolies en France, excepté celles de la vacance *in Curiâ*. Encore y est-elle restrainte à la vacance par mort; encore en excepte. t'on les Bénéfices consistoriaux, ceux qui vacquent en Regale & tous ceux qui vacquent à Rome, lorsque le S. Siége est vacant: enfin les Bénéfices de Patronage laïcal.

N. 12. Du ch. 3. il faut ajouter à l'expectative des gradués & celle des Mrs. du Parlement de Paris, les expectatives des brevetaires de joyeux avenement & de serment de fidelité.

N. 12. Du ch. 4. il faut ajouter que les Brefs *de non vacando in Curiâ*, ne se prennent que par ménagement & pour la conservation de la paix; lorsqu'il s'agit des Bénéfices consistoriaux; car ces Bénéfices ne sont pas sujets à la réserve de la vacance *in Curiâ*: d'où vient que quand ceux qui en possédent, meurent à Rome, le Roi ne souffre pas que le Pape y pourvoye sans sa nomination ou quelque chose d'équivalent, sçavoir lettre du Roi en faveur de celui que le Pape veut choisir; encore dans ce cas les gens du Roi protestent, & la Cour leur donne acte de leur protestation; voyez l'arrêt du Parlement de Paris du 6. Juillet 1626. au sujet de M. Miron Evêque d'Angers, pourvu de l'Archevéché de Lyon par Urbain VIII. sous une lettre de Louis XIII. en faveur de cet Evêque: cet Archevêché avoit vacqué par la mort de M. de Marquemont à Rome.

Les ch. 5. & 6. ne regardent pas la France qui ne reçoit ni les réserves des Extravag. *ad regimen* & *execrabilis*, ni celle du huitiéme mois.

Dans le ch. 7. qui côncerne l'alternative, Van-Espen n'a pas observé 1mò qu'elle a lieu en quelques Provinces de France, sçavoir la Brétagne, les trois Evêchés, Mets, Toul & Verdun, le Roussillon, la Franche-Comté: 2dò le Roi en joüit dans les 3. Evêchés en la place du Pape avec des prérogatives particulieres: 3tiò les Cardinaux n'y sont pas sujets: 4tò il y a des Abbés qui ont un semblable indult: 5tò elle ne pourroit s'établir nulle part sans le consentement du Roi, protecteur des ordinaires: 6tò c'est par ce consentement qu'elle subsiste dans les païs ci-dessus nommés: 7mò les graces expectatives reçues dans le Royaume ont lieu dans les mois du Pape: 8vò il n'est pas nécessaire de la renouveller à chaque changement de Pape, le Parlement de Rennes l'a jugé ainsi plusieurs fois, voyez le tit. 27. de la seconde partie des instit. le *ch.* 13. *de la seconde part. des loix Eccles.* Van-Espen marque assez bien le droit François dans le ch. 8. il suffit d'ajouter qu'à présent il faut 17. jusqu'à 21. jours pour aller de Paris à Rome par le Courier ordinaire, & 8. jours par le Courier extraordinaire. Sur le n. 39. par acte nul on entend celui qui peut être cassé sur sa plainte de la partie lésée comme Patron, Gradué, Indultaire.

TITRE VII.

Des Provisions Apostoliques.

CHAPITRE I.

Des Provisions en forme Dignum *ou Commissaire, & en forme gratieuse.*

LE Visa, dont il est parlé dans ce Chapitre se donne quelquefois sous condition de faire une retraite dans le Séminaire, auquel cas si le pourvu manque d'accomplir la condition, le Promoteur peut le poursuivre

suivre

suivre devant l'Official, requerir que si dans un tel tems, il n'est entré dans le Séminaire pour s'acquitter de la condition du *Visa*, il soit suspens de ses Ordres & condamné à une aumône proportionnée à sa faute: *proced. civ. part.* 2. *ch.* 4. *p.* 742. mais il ne faut pas dissimuler que ces Visa semblent aussi peu Reguliers que ceux qui se donneroient *sub spe futuri studii*, ou *futuræ emendationis.*

N. 23. Ajoutez l'art. 3. de l'Edit de la jurisdict. 1695. qui soumet à l'examen les pourvus en forme gratieuse des Bénéfices à charge d'ames.

Ce que Van-Espen dit après Fevret *n.* 14. que le pourvu *in formâ dignum*, ne peut resigner avant le *Visa*, n'est pas certain; car les Provisions donnent un droit réel sur le Bénéfice, non absolu, mais conditionel, dont il peut disposer en exposant au Pape la nature de son droit.

Chapitre II.

Des diverses autres sortes de Provisions.

Il n'est pas parlé des provisions, dont l'auteur traite ici dans le tarif des expéditions de Cour de Rome, ou de la Vice-Legation d'Avignon, soit parcequ'elles ne sont pas en usage en France comme de *Perinde etiam valere*, qui revoque la revocation de la grace accordée & celle de *rationi congruit* qui donne les Bulles sur les signatures accordées par le Prédecesseur, soit parcequ'elles sont taxées de la même maniere que les expéditions ausquelles elles suppléent comme le *Perinde valere*, & la nouvelle provision donnée après une autre du Pape ou de l'ordinaire.

N. 6. Le *Perinde valere* est une espece de dispense ou de rehabilitation concernant les Provisions défectueuses des Bénéfices, semblable à celle qu'on donne pour les mariages contractés avec empêchement dirimant, il en est de même de la nouvelle provision.

Chapitre III.

Provision sur supplique.

Le témoignage de Rebuffe qu'il cite ici plusieurs fois, n'est pas sûr dans la pratique d'aujourd'hui, car il y a plus de 180. ans que Rebuffe a écrit sa pratique, étant mort en 1557. Doujat *prænot. Canonic. l.* 5. *ch.* 8. *p.* 6. 19. *&* 20.

N. 3. La clause *motu proprio* est rejettée en France, non parcequ'elle est une clause de style, car ces sortes de clauses sont regardées comme non mises, mais parcequ'elle y attribue au Pape un pouvoir qu'il n'y a pas, sçavoir de donner des Bénéfices sans qu'ils soient requis par des François.

N. 19. L'usage de France de prendre des Bulles pour les Bénéfices consistoriaux & pour les premieres dignités des Cathédrales & des Collégiales, paroît provenir de ce que la disposition des uns & des autres Bénéfices y étoit anciennement réservée au Pape, & alors ils n'étoient donnés que par des Bulles, & la réserve ayant cessé, on a suivi la coutume établie depuis long-tems.

Chapitre IV.

Ce qu'il faut exprimer dans la premiere & la seconde partie de la supplique.

N. 30. Van-Espen auroit dû ajouter que la régle *de exprimendo vero valore*, n'est d'aucun usage en France, excepté pour le cas d'union des Bénéfices.

Chapitre V.

Des Clauses de la troisiéme partie de la signature.

N. 19. Il paroît constant que la dérogation au droit de la moitié des patrons, lors même qu'ils ne s'accordent pas, est nulle; si elle se fait avant la fin des six mois pour la Normandie, ou des 4. mois partout ailleurs, supposé que les Patrons lesés se plaignent; car n'étant pas d'accord au commencement, ils peuvent convenir dans la suite. En cas de partage égal, l'Ordinaire n'a d'autre droit que de gratifier celui qu'il croit être le plus utile, & ce droit n'est pas si bien exercé par le Pape que par l'Odinaire qui connoît mieux les présentes.

N. 23. L'auteur auroit dû étendre à la France, ce qu'il dit des Pays-Bas, que le Patronage laïc par privilege, joüit des prérogatives du Patronage laïc à d'autres titres.

N. 28. Il faut excepter les statuts autorisés par le Prince *art.* 61. *des libert.*

N. 37. Il sembleroit que l'Ordinaire a droit de connoître si l'exposé dans la supplique est véritable, parcequ'il est exécuteur d'un rescrit, & si la clause *si ita est*, ou *si preces veritate nitantur*, est sous-entendue dans tout rescrit; mais comme dans les provisions on n'ordonne autre chose à l'Ordinaire que d'examiner, s'il est digne du Bénéfice, il passeroit les bornes de la commission, s'il entroit dans l'examen de la vérité de l'exposé.

Dans la concession du *Visa*, l'Evêque ne procéde pas comme pur exécuteur, mais comme Juge; autrement il ne pourroit pas commettre l'examen: c'est ainsi qu'il faut entendre ce que dit Van-Espen.

Chapitre VI.

Du Placet *Royal sur les Provisions Apostoliques.*

Il y a bien du rapport entre ce *Placet* & les lettres d'attache données par les Roys de France pour certains cas, concernant les Bénéfices, comme pour les Indults des Cardinaux & pour les Indults accordés *ad instar* de ceux des Cardinaux & pour la permission de retenir des pensions cléricales, nonobstant le mariage; car par ces lettres les rescrits de Rome sont modifiés lorsqu'il y a des clauses contraires aux usages du Royaume: on l'infere avec raison de ce que le Roi n'y omet jamais de faire entendre qu'il ne consent pas à l'exécution, s'il y a des choses contraires aux lib. de l'Egl. gall. & aux droits de sa couronne, mais il differe de ces lettres en deux chefs: 1mò le *Placet* n'est accordé qu'après que la Requête a été communiquée aux gens du Roi, & qu'ils ont donné leurs avis: 2dò le *Placet* après qu'il est accordé, est exécuté sans qu'il soit enregistré dans les Tribunaux supérieurs; au-lieu que les lettres d'attache sont accordées, sans qu'il en soit communiqué auparavant aux Gens du Roi, mais après qu'elles sont accordées, ils en ont la communication, sur leurs conclusions elles sont enregistrées au Parlement ou au Grand Conseil, & quelquefois modifiées par l'arrêt d'enregistrement; on en a une preuve dans l'enregistrement des lettres d'attache de l'Indult de M. l'Abbé de Vendosme *Specimen Juris Ecclesiast. part.* 2. *p.* 188.

Le même *Placet* a encore quelque ressemblance avec l'annexe, sans laquelle les provisions du Pape ou du Vice-Legat ne peuvent être exécutées dans le ressort des Parlemens de Besançon & d'Aix, car par l'annexe, l'exécution n'en est permise qu'après qu'on n'y a rien trouvé de contraire aux usages du Royaume, ou qu'avec la clause, *sauf les usages & les libert. de l'Egl. Gall.*

TITRE

TITRE VIII.

Du Droit de Patronage.

CHAPITRE II.

Différentes especes du droit de Patronage.

N. 25. IL est parlé des prérogatives du droit de Patronage laïcal dans l'art. 30. des libert. Declaration du mois de Février 1678. qui déclarent n'y pouvoir être derogé sans le consentement du Patron.

N. 27. 28. On tient en France que les Chevaliers de Malthe, de même que les Universités & les Fabriques sont Patrons laïcs: voyez le Journal des audiences, tom. 3. l. 1. ch. 14. l. 3. ch. 20. Journal du Palais tom. 1.

CHAPITRE III.

N. 17. PAr la déclaration du 24. Août 1693. nul ne peut acquerir le droit de Patron d'un Hôpital par des actes possessoires, s'il ne justifie une possession de 100. ans.

N. 27. On peut aussi donner pour certain que les decrets du Concile de Trente restrictifs du droit de Patronage laïcal ne sont pas suivis en France.

N. 33. Il y a en France des Abbayes que le Pape a rendu laïques du consentement du Roi, donnant les fonds avec les droits utiles & honorifiques à des personnes Laïques; telle est l'Abbaye de Bourgdieux, donnée à la maison de Condé en vertu de laquelle elle confere beaucoup de Bénéfices.

CHAPITRE IV.

Comment se transfere le droit de Patronage.

N. 2. SUivant l'article 142. de la Coutume de Normandie, si le Patron fait à l'Eglise un don de son Patronage, sans reservation, les droits honorifiques lui demeurent entiers & à ses hoirs ou ayans cause.

N. 13. Les Apanagistes de France qui n'ont que l'usufruit des fiefs, qui leur sont donnés pour leur entretien, & ceux de leur famille jouissent des droits de Patronage & de Collation attachés à ces fiefs; *Lettres d'apanage de feu M. le Duc de Berry, du mois de Juin* 1710. En Normandie le Seigneur qui a la garde des fiefs du mineur presente pour lui, *art.* 213. *lettres-patentes du* 3. *Février* 1702. portant permission à Philippe Duc d'Orleans, de presenter aux Abbayes, aux Prieurés & autres Bénéfices consistoriaux de son apanage; je mets les apanagistes au nombre des usufruitiers, parcequ'ils ne sont pas maîtres de la proprieté des fiefs, puisqu'ils doivent retourner à la Couronne en cas de mort sans enfant mâle.

N. 16. Fevret *l.* 4. *ch.* 7. *n.* 26. dit la même chose & se fonde sur le principe que, lorsque le spirituel est annexé au temporel; celui-ci comme le principal, attire à soi le spirituel qui n'est alors que l'accessoire. L'art. 74. de la Coutume de Normandie porte que le Juge Laïc connoît du petitoire du patronage laïcal.

N. 19. Suivant la coutume de Tours *art.* 244. l'aîné ou l'aînée des Comtes, Vicomtés, Baronnies... ont le même droit de Patronage; il en est de même selon la Coutume de Loudun *ch.* 28. *art.* 3.

CHAPITRE V.

De la présentation & des différences entre le Patron Ecclesiastique & le Patron Laïc sur ce sujet.

N. 2. 10. 11. 12. 13. 14. VAn-Espen devoit avertir que suivant la Coutume de Normandie, le Patron a 6. mois pour présenter, *art.* 69.

N. 27. j'ai soutenu le contraire dans mes questions sur le Patronage, pourvu que le Pape ne mette rien qui puisse marquer qu'il prétend déroger au droit du Patron; mais au contraire qu'il fasse entendre qu'il ne veut conferer que du consentement du Patron tacite ou exprès tacite, par le silence pendant le tems qu'il lui reste pour présenter; exprès, par un acte, qui déclare qu'il approuve la Collation faite; mais j'ai excepté les Patrons Collateurs qu'on prétend n'avoir *point* des Supérieurs Ecclésiastiques en fait de Collation, en sorte que s'ils négligent de conferer, ils ne sont pas sujets à la dévolution.

N. 25. J'aurois pu observer que, comme *le prétend* Van-Espen, si l'Evêque ne confere pas *Jure devoluto*, lorsque le Patron laisse passer le tems prescrit pour présenter, par cela seul qu'il est le Collateur Primitif des *Bénéfices* de Patronage; il ne confere pas non plus *Jure devoluto*, quand il confere après que les Collateurs inférieurs ont manqué d'user du premier de leurs droits dans le tems préfix; car il est aussi le Collateur primitif de ce Bénéfice, & néanmoins il y a plusieurs textes, qui disent ou qui supposent que l'Evêque confere *Jure devoluto*, lorsque le Chapitre a manqué de conferer dans les six mois les Bénéfices de sa Collation: voyez le titre *de suplen. neglig. c.* 2. *de Præb. in* 6. *clem. de suplen. neglig.* mais je n'ai pas dû m'arrêter à une chose de ce genre, parcequ'elle ne regarde que la spéculation du droit commun, & non la pratique, dont il s'agit dans les observations que j'ai entreprises.

N. 45. Les Patrons ne perdent le droit de présenter par leur contestation sur le Patronage, que quand elle leur fait négliger d'en user dans le tems prescrit.

Van-Espen a omis de dire qu'en France le droit de présenter étoit suspendu, lorsque le Patron étoit de la Religion prétendue reformée, jusqu'à ce que le patronage passe à un Catholique, que dans l'intervalle l'Evêque conféroit *pleno jure*, qu'ensuite le droit de présenter revenoit au Patron. *Déclaration du* 16. *Décembre* 1656. *art.* 25.

2dò. Que si un Patron accusé de duel ne se rend pas prisonnier le Roi présente à sa place. Edit du mois d'Août 1669. art. 25.

3tiò. Que par la vacance du Bénéfice en Cour de Rome, le Patron ne perd pas son droit de présenter.

CHAPITRE VI.

Du droit d'Aliment, & de la Sur-Intendance des Patrons.

L'Ordonnance de 1561. article premier, suppose que le Patron a droit de veiller à l'administration & à la conservation des biens du Bénéfice.

La déclaration du 26. Décembre 1656. suspend tous les droits honorifiques des Patrons pour tous les tems, qu'ils seront de la R. P. R. & la Sur-Intendance dont parle l'auteur, est un de ces droits honorifiques.

CHAPITRE VII.

Des Droits honorifiques dûs principalement au Patron.

N. 6. IL n'est pas vraisemblable que le droit de possession donné ou reconnu par le Pape Gelase, n'eût rien de distingué de celui qui appartenoit aux autres Fi-

deles

deles, autrement le Pape en auroit fait mention sans necessité.

N. 33. 34. L'article 142. de la Coutume de Normandie dit expressément que les droits honorifiques sont dûs au Patron qui a aumôné à l'Eglise des droits de présenter, quoiqu'il ne se le soit reservé.

N. 35. L'Ordonnance de 1539. faite pour la Brétagne *art.* 14. & la déclaration du 24. Septembre de cette Ordonnance de 1539. supposent si fort que les droits honorifiques du dedans de l'Eglises appartiennent au Patron, préférablement à tout autre, qu'il est défendu de se les attribuer sans être Patron, & sans en justifier par titre ou par jugement; la parité des raisons & l'usage ont étendu cette disposition aux Provinces de France.

N. 38. L'Edit de la jurisdiction de 1695. art. 41. donne cette préférence non-seulement au Clerc, mais même au Laic, dont on se sert pour les fonctions Clericales, il y a plusieurs arrêts rendus en conformité.

Chapitre IX.

De la nomination du Roi hors de la Regale & des oblats.

N. 12. Les Tresoriers des Saintes Chapelles donnent le soin des ames; & ceux qui en sont pourvus par le Roi, ne prennent point de Visa de l'Evêque.

Titre IX.

De l'Institution & de la Possession des Bénéfices.

Chapitre I.

De l'Institution.

N. 1. 2. 3. 4. J'Ai observé *partie premiere titre* 12. *ch.* 1. *n.* 20. *p.* 2. *tit.* 22. *ch.* 4. *n.* 24. & j'ai prouvé plusieurs fois que l'institution collative que Van-Espen confond avec l'institution autorisable en est bien différente, & que l'institution autorisable que Van-Espen distingue de la concession du soin des ames est une même chose avec cette concession.

N. 15. En France lorsque le Prélat à qui il appartient de donner l'institution, differe sans cause de la donner, le presenté peut le faire sommer par un Notaire Apostolique de l'accorder ou de donner un acte de refus, & déclarer en même tems qu'il prendra son silence pour refus; & si le Prélat persiste dans le délai injuste, le présenté ayant pris acte du Notaire, le fait insinuer; & sur cet acte, il s'addresse au Supérieur pour en obtenir l'institution, ou en appelle comme d'abus, fondé sur le déni de justice, & le Parlement après avoir déclaré y avoir abus, le renvoye au Supérieur pour en recevoir l'institution.

Chapitre II.

De la prise de possession & de ses formalités.

VOici plusieurs remarques qui concernent le droit François. Les resignataires ont trois ans pour prendre possession, les devolutaires n'en ont qu'un; pour les autres pourvus, il n'y a aucune loi qui fixe le tems de la prise de possession. Voyez le tit. 71. de la premiere partie de mes institutions.

N. 10. 11. 12. 13. Aujourd'hui c'est le seul notaire Apostolique, qui met en possession du Bénéfice situé hors des Eglises Cathédrales & Collégiales, *art.* 2. de l'Edit de création des Notaires Apostoliques 1691. c'est à lui aussi à passer les procurations pour prendre possession, les oppositions à la prise de possession, & les actes de refus d'ouvrir les portes.

A l'égard des Bénéfices qui sont dans ces Eglises, c'est le Greffier du Chapitre qui a coutume d'expédier les actes de reception; c'est à lui à dresser le procès-verbal de prise de possession, & à en délivrer l'expédition. Si le Chapitre refuse de mettre en possession & le Greffier d'en donner acte, le pourvu doit faire dresser un procès-verbal par un Notaire Apostolique en présence de deux témoins, lequel vaudra autant que s'il avoit été dressé par le Greffier, *art.* 3. *de l'Edit cité.*

N. 15. J'ai observé dans le titre cité des Institutions, que les clauses du *Visa* ou des provisions, qui semblent donner à l'Evêque ou aux Notaires quelque jurisdiction contre les competiteurs, ne sont que de stile.

N. 16. La procuration doit être insinuée dans le mois de la date, *art.* 10. *de l'Edit des insinuations* 1691.

N. 17. Dans la conférence des Ordonnances Royaux avec les décrets de discipline du Concile de Trente, j'ai parlé au long du serment que les pourvus doivent preter avant la prise de possession, & j'ai observé les différences principales entre les uns & les autres, à juger de l'usage par les formules de prise de possession rapportées dans *l'institution à la pratique*, & dans *les procedures civiles*, *p.* 2. *ch.* 4. on ne voit pas qu'on fasse faire profession de foi à la reception des Chanoines, mais plutôt on les fait jurer de rendre leur devoir au Chapitre; car elles ne font mention que de cette sorte de serment, quoiqu'il y en ait plusieurs qui regardent l'Eglise Metropolitaine de Paris.

N. 19. La formule qu'on lit, p. 459. de l'institution à la pratique, fait mention de la possession de foi exigée à raison d'un Prieuré simple.

N. 20. Parmi les formules citées il y en a quelques unes qui concernent des Eglises Collégiales, sçavoir, celles de S. Etienne d'Egrès, & celle de Linas, à six lieues de Paris sur le chemin d'Orleans.

N. 27. J'ai observé que la prestation d'hommage ne convient pas aux Ecclésiastiques, & pourquoi, *tit.* 19. *part.* 1. *des Institutions.*

Chapitre III.

De la Regle de Chancellerie du possesseur annal.

J'Ai observé l'usage de France au sujet des regles de Chancellerie dans la seconde partie de mes Institutions *tit.* 10. *p.* 407. j'ai insinué que celle *de annali*, n'est pas reçue en France, je l'ai ensuite déclaré expressément dans le *titre* 13. *p.* 701. & je l'ai montré en faisant observer que les charges imposées au devolutaire tombent sur celui qui impetre des Bénéfices qui n'ont pas été possédés pendant un an.

N. 3. Le témoignage de Rebuffe est trop ancien pour prouver l'usage present, puisqu'il y a près de 200. ans qu'il est mort; je pense de même de celui de Dumoulin, mort en 1568. Pinson, quoique fort attaché au sentiment de Dumoulin, reconnoit que la premiere partie de cette régle n'est pas observée.

Chap. IV.

De la Regle du possesseur triennal.

EN expliquant le decret *de Pacificis*, dans le tit. 99. de la seconde partie de mes Institutions, j'ai observé qu'il n'y a rien de cette régle qui soit reçu en France, si l'on excepte ce qui est dans le decret d'où elle a été prise. Je n'ai pas laissé de conferer ces deux piéces, parcequ'elles s'éclaircissent mutuellement; ainsi je puis renvoyer à cet endroit pour l'usage de France, au sujet de la Regle du possesseur triennal; ajoutez qu'il seroit à souhaiter que le Magistrat suivit la maxime

maxime rapportée par Van-Espen n. 20. & que pour ce sujet il comprit dans le decret tous ceux qui n'en sont pas expressément exclus; on eviteroit par-là bien des difficultés; puisqu'il suffiroit de montrer que le pourvu a obtenu le Bénéfice de celui à qui la collation en appartient de droit commun ou le contraire.

N. 31, Ce que Rebuffe y dit, ne se pratique plus.

3tiò Le decret a lieu dans les Bénéfices consistoriaux, *art.* 6. *des Libertés.*

4tò n. 29. J'ai prouvé dans le titre cité, que ceux qui ont possédé paisiblement pendant trois ans, ne peuvent être inquietés par l'Ordinaire, mais qu'il n'y a que ceux qui n'ont point de titre, ou qui en ont un coloré, comme lorsqu'ils l'ont pris de celui à qui de droit commun il n'appartient pas de conférer.

5tò Le decret *de Pacificis*, n'empêche pas que les Religieux Curés, légitimement pourvus, ne puissent être revoqués aprés trois ans de possession paisible, supposé que les constitutions confirmées par lettres-patentes, donnent ce pouvoir au Superieur, j'en ai cité la preuve *tit.* 18. *ch.* 1, *n.* 19.

TITRE X.

De la Résignation & permutation des Bénéfices.

LE Pape ne peut dans les provisions ordonner que foi sera ajoutée au contenu des Bulles, par rapport aux faits qui y sont exposés *art.* 52. *des mêmes libertés. Pragmatique Sanction*, *Concordat*, *tit.* 16. d'où cet article est tiré.

Le Pape ne peut admettre plusieurs résignations successives d'un Bénéfice en faveur d'une même personne *art.* 3. *de la déclaration de* 1646. sur les insinuations; il y a des peines contre ceux qui recelent les corps des Bénéficiers pour favoriser les résignataires; voyez le titre 121. p. 2. de mes Institutions.

CHAPITRE III.

De la Procuration. pour résigner.

1. VAn-Espen a omis qu'en France il faut faire insinuer la procuration pour résigner ou permuter avant que de l'envoyer à Rome; 2. elle doit être passée en présence de deux témoins domiciliés, qui ne soient ni domestiques ni parens jusqu'au degré de cousin germain: 3. Les témoins doivent signer la minute, ou déclarer ne sçavoir signer, & le Notaire en faire mention. 4. Les Notaires doivent garder la minute, à peine de nullité, & dommages & intérêts des parties, & en délivrer deux grosses; l'une pour le Greffier des insinuations, l'autre pour l'expédition. *Déclaration sur les insinuations*, *art.* 8. & 9. *Edit de création des Notaires Apostoliques du mois de Décembre* 1691.

N. 14. 15. 16. 17. 18. Ce qu'on y dit du consentement à l'expédition des lettres, ne regarde pas la France ou la résignation à son effet, dès que la date est prise, & on ne leve point les lettres pour le Bénéfice resigné.

CHAPITRE IV.

Qui sont ceux qui peuvent résigner.

VAn-Espen a omis de parler de quelque sorte de personnes à qui il est défendu de resigner, sçavoir; 1mò Le Bénéficier interdit par sentence du Juge Seculier de l'administration de son Bénéfice à raison de démence ou de prodigalité: voyez l'institution à la pratique, *pag.* 393. on y lit un arrêt d'interdiction du Parlement de Paris pour cause de démence, rendu à la requête d'un Pere; cet arrêt défend à un Archidiacre & Chanoine de Meaux, de resigner sans le consentement de l'Evêque & du pere suppliant, il est du 23. Août 1679.

2dò Les Benedictins de la Congrégation de S. Maur ne peuvent resigner sans le consentement de leur Supérieur. Bulle d'Urban VIII. de 1628. enregistrée au Parlement de Paris le 11. Mars 1633.

3tiò Les possesseurs des Bénéfices de Patronage laïcal, ne peuvent les resigner sans le consentement du Patron.

4tò Les pourvus des dignités électives & confirmatives; telle est la jurisprudence attestée par les meilleurs Auteurs François; tel est le Doyené de Meheum Diocése de Bourges: celui qui y fut élu en 1686. fut solemnellement confirmé par Monsieur de Phelipeaux, aprés avoir vû le procés-verbal de l'élection & les Lettres d'ordre & de degré, l'Extrait baptistaire pour l'âge & la naissance legitime, la profession de foi, le serment, les conclusions du Promoteur.

N. 11. 12. 13. Il paroît certain que si l'accusé de crime digne de déposition, resigne son Bénéfice en faveur d'un tiers exposant, ou s'il a appellé d'une sentence qui le depose de son Bénéfice, ou si son affaire a été portée au Parlement, les provisions de Rome qui admettent la résignation, sont valides parcequ'ordinairement on y met la clause *quovis modo vacet*, & que l'intention du Pape est de donner le Bénéfice suivant la disposition des Canons, en sorte que si le Resignant a quelque droit, le Pape le transmet au Resignataire, & s'il n'en a point, le Pape confere au Suppliant le Bénéfice comme vacant, autrement que par resignation.

CHAPITRE V. & VI.

De la Regale de infirmis *Resignantibus.*

A L'explication que Van-Espen a donnée de cette régle, on peut ajouter ce qui suit 1mò les 20. jours se comptent depuis la date prise le jour de l'arrivée du Courier, *art.* 47. *des libertés.*

2dò La Régle a lieu dans les Resignations faites en santé, lorsqu'elle préjudicient aux droits des Cardinaux ou des Prélats qui ont un indult semblable au leur; j'ai expliqué l'un & l'autre dans les deux titres 92. 93. de mes institutions, à quoi je dois ajouter que le Pape est obligé de déroger à cette régle toutes les fois que les François en démandent la derogation, parcequ'elle est devenue un acte de justice par l'usage de l'accorder à tout homme qui la demande.

Il faut excepter de cette observation les résignations faites en Brétagne au préjudice de l'Ordinaire, on ne souffre pas que le Pape y déroge à la régle *de infirmis*

CHAP. VII.

De la Régle de la publication des Résignations.

APrès avoir renvoyé au titre 95. de la seconde partie de mes Institutions où j'ai expliqué le droit François touchant cette Régle, j'avertis que j'y ai refuté ce que l'Auteur dit *n.* 9. que la notorieté de la resignation tient lieu de publication. J'y ai observé que le pourvu par l'Ordinaire sur dimission ou permutation faite au préjudice des expectans, doit avoir insinué 2. jours francs avant la mort du Resignant ou compermutant, *art.* 13. *de l'Edit de* 1691. qui a en cela reformé la déclaration citée par l'auteur *n.* 21. J'y ai encore remarqué que le Resignataire qui n'a pas publié dans les six mois ou dans le mois, doit au moins faire publier dans les trois ans du jour de la date, & insinuer deux jours francs avant la mort du Résignant, *art.* 12. *de l'édit* 1691. Ce qu'il faut ajouter à la note de l'Avocat cité par Van-Espen n. 19.

CHAPITRE

CHAPITRE VIII.

JE me suis servi du principe de la condition resolutive, sous-entendue dans la permutation & dans la résignation sous pension pour établir 1mò que si un des compermutans a pris possession, & que l'autre soit mort sans la prendre, le premier ne perd pas son Bénéfice & peut le retenir s'il le veut, *tit.* 95. *p.* 2. *de mes institutions*, *pag.* 643. 2dò que si le Resignant ayant retenu une pension, ne peut en être payé par la faute du Resignataire, il a droit de demander à rentrer dans son Bénefice, *ibid. tit.* 89. 3tiò que si l'un & l'autre permutant ayant obtenu des provisions, l'un d'eux ne peut obtenir le *Visa*, la permutation est resolue par défaut d'accomplissement de condition, *ibid. tit.* 102. 4tò qu'il en est de même si, ayant resigné un Bénéfice en cas d'incompatibilité, le second est évincé *ibid. tit.* 89. La demission ou résignation est aussi sans effet par défaut de condition accomplie. 5tò Il en faut dire de même, si ayant resigné pour entrer en Religion, on est obligé de rentrer dans le siécle par défaut des qualités requises pour la profession, *ibid. tit.* 89. Van-Espen qui a omis de parler de ces cas, a cru qu'il suffisoit d'avoir posé le principe par lequel ils sont decidés; c'est peut-être pour la même raison qu'il n'a pas parlé du regrés conventionel, par lequel le Resignant rentre dans le Bénéfice, si le Resignataire ne lui survit, ou s'il se demet, ou s'il s'en rend indigne. J'ai remarqué, *tit.* 99. que ce regrés n'est pas reçu en France. Il y a d'autres choses particulieres à la France qu'il n'est pas convenable de copier ici.

CHAP. XI.

Des Pensions Ecclésiastiques.

CHAPITRE V.

De l'autorité de créer les Pensions & de la différence netre les Pensions créées, par le Pape, & les Pensions créées par l'Evêque.

N. 9. & 10. EN traitant des Pensions, *tit.* 87. de *la seconde partie de mes institutions*, j'ai remarqué plusieurs cas où l'Evêque peut imposer des pensions.

Je n'examine pas si la réserve des autres cas au Pape est juste; cela ne convient pas à mon dessein, qui est de rapporter plusieurs usages de France omis par Van-Espen, mais je dois dire en passant qu'il ne paroit pas qu'elle rend les pensions moins fréquentes & mieux fondées.

N. 15. J'ai prouvé dans le même lieu par le Chapitre *de transactione*, & par d'autres, dans une de mes consultations sur les Bénéfices que l'Evêque peut imposer des pensions réelles.

N. 16. Le principe que Van-Espen rapporte, sans le désaprouver, n'est pas reçu en France, où l'on tient que l'Evêque peut dispenser du droit commun, dans le cas où la reserve n'est pas reservée au Pape.

J'ai observé dans le titre cité, qu'il y a des arrêts qui obligent le devolutaire à payer les arrerages des pensions dûes par le Resignataire, par la faute duquel il a acquis le droit de Resignant, il en est en cela du devolutaire comme de celui qui auroit obtenu les biens confisqués, chargés de dettes.

N. 21. La fin des Pensions légitimes demande qu'elles durent jusqu'à la mort du Pensionnaire; car elle n'est autre que de conserver au Resignant dequoi subsister honnêtement; ainsi lorsqu'il survit au Resignataire, il est de la Justice que le successeur lui continue la pension, aussi lorsque la Pension sur les Cures a été homologuée au Parlement, l'obituaire ne peut refuser au Resignant la continuation de la pension; il en est de même des Pensions sur les autres Bénéfices qui requiérent résidence; il y a même plusieurs Parlemens qui y obligent, non obstant qu'il n'y ait point d'homologation.

CHAPITRE. VI.

Quels sont les Bénéfices sujets à Pension, & comment ils y sont sujets.

EN France il n'y a point de Bénéfice qui ne soit sujet à pension du consentement des parties interessées, si ce n'est qu'il s'agisse des Cures ou des Canonicats, ou d'autre Bénéfice de Cathédrale ou Collégiale qui n'ait pas plus de trois cens livres franches de toute charge, sans compter le casuel ou les distributions, *édit de* 1671. Si le Bénéfice est consistorial, il faut que le Roi consente à la pension, & même qu'il l'accorde; s'il est en patronage laïc, il faut le consentement du Patron.

N. 16. A présent les Théologales & les Préceptoriales sont sujettes à pension, de même que les Cures, les Evéchés, Abbayes & autres Bénéfices à charge d'ames, ce qui est juste, parcequ'elles ne doivent pas être de meilleure condition que ces Bénéfices qui sont plus importans.

M. 19. Depuis l'édit cité, nulle Prébende ne peut être chargée de pension, si le gros n'excede 300. liv.

N. 20. L'édit cité n'excepte aucune Eglise, & il deroge à tous usages contraires.

CHAPITRE VII.

Quelle portion des revenus peut être assignée en pension, & quels fruits peuvent y entrer.

L'Usage de France est que la pension ne peut passer les tiers, lorsqu'il s'agit de Cure ou de Bénéfice à résidence d'Eglise Cathédrale ou Collégiale, *Edit de* 1671. Pour les Bénéfices consistoriaux il n'y a dans la rigueur d'autre regle, si non la volonté du Roi approuvée du Pape; je l'ai observé *tit.* 87. de mes institutions lorsque j'y ai parlé de la reserve de tous les fruits *loco pensionis p.* 605. Aprés avoir dit *p.* 603. qu'ordinairement la pension sur ce Bénéfice ne passe pas la moitié & qu'elle conserve au titulaire de quoi vivre honnêtement, ce qui est nécessaire afin qu'il puisse faire les fonctions du Bénéfice, & en acquitter les charges; V. le tit. 88. de mes instit. & la dissertation de Van-Espen sur la simonie au sujet des Bénéfices, part. 2. des Pensions.

N. 10. 11, Le Resignataire est reçu à demander la reduction de la pension, lorsqu'il s'agit d'une Cure ou d'un Bénéfice à résidence d'Eglise Cathédrale ou Collégiale; le bien public le demande, ainsi il doit l'emporter sur l'intérêt du Resignant.

N. 12. Il n'y a point de loi qui défende de retenir une quotité des fruits, par exemple, le tiers des dîmes, lorsque les dîmes sont affermées, d'ailleurs cette réserve n'est sujette à aucun inconvenient, puisqu'il n'a qu'à ceder au pensionnaire le tiers de la ferme, & l'appeller à chaque nouveau bail. A l'égard de la section du Bénéfice elle se fait autant par l'assignation d'une certaine somme d'argent ou d'une quotité des fruits, que par l'affectation du tiers du revenu.

CHAP. VIII.

Des Clauses qu'on a coutume d'inserer dans la création des Pensions.

JE pourrois me dispenser de faire des observations sur les clauses, dont il est ici parlé; car celles que j'ai déja faites, montrent quel doit être le droit Fran-

François sur ces clauses; voila pourquoi je me contenterai de dire sur le n. 7. que la pension est sujette au don gratuit & à la capitation, tit. 87. de mes institutions ci-dessus citées pag. 610. La pension reservée sur les Cures est exempte du sixiéme imposé sur les autres pensions, *lettres-patentes du 9. Juillet* 1715.

N. 31. L'Edit qui défend de retenir une pension sur le Bénéfice resigné & la déclaration qui étend cette défense, ne regarde que les Cures, les Bénéfices à résidence des Eglises Cathédrales, ou Collégiales; ainsi tous les Bénéfices simples qui ne requierent point résidence, les Bénéfices à résidence situés hors de ces Eglises, & les Bénéfices consistoriaux ne sont pas compris dans l'Edit.

N. 33. Il y a une déclaration du 7. Janvier 1681. qui confirme l'arrêt cité par Van-Espen; elle est rapportée dans le second tome de la nouvelle édition du commentaire des liberté, l'article 33. de l'Edit de la jurisdiction 1695. en ordonne l'exécution.

CHAPITRE IX.

De l'extinction, de la translation & du rachat des Pensions.

J'AI observé l'usage de France sur la matiere de ce chapitre dans la seconde partie de mes institutions. *tit.* 87. ainsi il suffira en parcourant le chapitre, d'avertir en un mot de ce qui a été omis par Van-Espen.

N. 2. 1mò On excepte le cas de dispense de retenir la pension Clericale, nonobstant le mariage. On en trouve 2. fameux exemples avec les formalités nécessaires pour son exécution, *p.* 608. 2dò Les Chevaliers de S. Lazare; il y a un arrêt du premier Mars 1698. qui les maintient dans ce privilege, *ibid.* ce que Van-Espen dit de la nécessité de la Clericature, s'observe en France, autant qu'il dépend du Clergé, qui s'est toujours opposé aux pensions Laïques, il se contente que la tonsure précede la création des pensions, quoiqu'elle soit reçue après la nomination du Roi.

N. 3. Les Chevaliers de Malthe ont droit de retenir après leur profession les pensions Clericales, qu'ils avoient auparavant, *ibid.*

N. 12. On souffre en France que le Grand-Maitre de Malthe crée des Pensions sur les commanderies avec le consentement des commandeurs, elles ne sont pas des Bénéfices.

N. 14. Si la pension est alimentaire, comme elle devroit être, elle ne peut être éteinte par le consentement du pensionnaire, supposé qu'il n'ait pas d'ailleurs de quoi vivre, aussi met-on dans la signature d'extinction que le Pape ne l'approuve, qu'au cas que le Pensionnaire n'ait pas besoin de la Pension pour subsister, on le voit dans la formule rapportée dans l'institution à la pratique, *p.* 523.

N. 18. 19. 20. Ce que l'auteur dit ici est justifié par la formule & par plusieurs formules de procuration pour consentir à l'extinction des pensions rapportées dans l'endroit cité; car on n'y parle pas du nombre des années des pensions avancées, ni de la somme qui en résulte, ni d'aucune autre chose, d'où l'on puisse inferer le prix donné pour le rachat.

N. 26. Il n'y a point de ces formules où le suppliant ne proteste qu'il n'y a point de simonie, supposant que la convention d'extinction de pension par l'avancement de plusieurs années, n'est point simoniaque, ce qui est contraire au chapitre 8. des pactes, qui dit que tout pacte en matiere spirituelle ressent la simonie; car le droit de percevoir une pension clericale en conséquence d'une résignation, est spirituel, & la convention de la supprimer est certainement un pacte comme la somme avancée est une chose purement temporelle & profane.

TITRE XII.

De l'Union des Bénéfices.

J'Ai remarqué avec soin le droit François sur cette matiere & sur la division des Bénéfices, dans la seconde partie de mes institutions, *tit.* 141. La désunion dont Van-Espen traite ch. 4. différe beaucoup de la division, puisque par celle-ci on fait deux Bénéfices d'un seul Bénéfice, & par la désunion on sépare deux Bénéfices unis, & on les remet dans l'état où ils étoient avant l'union: j'ai encore parlé de la division des Bénéfices dans la premiere partie du même ouvrage, *tit.* 23. & 38. où j'ai traité de l'érection des Evêchés & des Cures.

Finis Tomi primi.